

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KOALİSYON HÜKÜMETLERİ,
KOALİSYON PROTOKOLLERİ,
HÜKÜMET PROGRAMLARI
VE
GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ
CİLT 1

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KOALİSYON HÜKÜMETLERİ,
KOALİSYON PROTOKOLLERİ,
HÜKÜMET PROGRAMLARI
VE
GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ
CİLT 1

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Koalisyon Hükümetleri, Koalisyon Protokolleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri – CİLT 1

Hazırlayanlar

Dr. İrfan NEZİROĞLU

TBMM Genel Sekreteri

Dr. Tuncer YILMAZ

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı

Düzenleme

Gülşah ERDEM EFE

Grafik-Tasarım

Uğur SAÇI

(Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı – Grafiker)

Baskı

TBMM Basımevi

Haziran 2015

ÖN SÖZ

24 Nisan 1920 tarihinde Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilerek görevlendirilmiş Muvakkat İcra Encümenleri Heyeti'nden Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim 1923 tarihine kadar geçen sürede beş İcra Vekilleri Heyeti, 1923 yılından günümüze kadar ise 62 hükümet görev yapmıştır.

Bu eserde, 1961-2002 yılları arasında koalisyon hükümeti olarak görev yapan VIII. İnönü Hükümeti, IX. İnönü Hükümeti, Talu Hükümeti, I. Ecevit Hükümeti, IV. Demirel Hükümeti, V. Demirel Hükümeti, VII. Demirel Hükümeti, I. Çiller Hükümeti, III. Çiller Hükümeti, II. Yılmaz Hükümeti, Erbakan Hükümeti, III. Yılmaz Hükümeti ve V. Ecevit Hükümeti'nde görev alan Bakanlar Kurulu üyeleri, söz konusu dönemlere ait hükümet programları, koalisyon protokolleri, hükümet programlarına ilişkin Genel Kurul görüşmelerinin tutanakları ile güven oylaması sonuçlarına yer verilmiştir.

Daha önce yayınlanmış olduğumuz Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri isimli kitapta da yer alan metinler bu defa ayrı bir çalışmada bir araya getirilmiştir.

Yakın siyasi tarihimize dair bu önemli bilgilere toplu halde ve kolaylıkla erişilmesi bakımından faydalı olacağı düşünülen bu derlemeyi araştırmacı ve okuyucuların hizmetine sunuyor, başta Gülşah Erdem Efe ve Uğur Saçı olmak üzere hazırlanmasında emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Dr. İrfan NEZİROĞLU
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

CİLT 1

ÖNSÖZ.....	iii
1. VIII. İnönü Hükümeti (20.11.1961-25.06.1962).....	1
Bakanlar Kurulu.....	2
Koalisyon Protokolü.....	4
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	6
B- Cumhuriyet Senatosu.....	18
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	19
B- Millet Meclisi	90
Güvenoylaması.....	145
2. IX. İnönü Hükümeti (25.06.1962-25.12.1963).....	157
Bakanlar Kurulu.....	158
Koalisyon Protokolü.....	160
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	165
B- Cumhuriyet Senatosu.....	184
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	185
B- Millet Meclisi	263
Güvenoylaması.....	387
3. Talu Hükümeti (15.04.1973-26.01.1974)	411
Bakanlar Kurulu.....	412
Koalisyon Protokolü.....	414
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	417
B- Cumhuriyet Senatosu.....	426
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	427
B- Cumhuriyet Senatosu.....	496
Güvenoylaması.....	565

4. I. Ecevit Hükümeti (26.01.1974-17.11.1974)	577
Bakanlar Kurulu.....	578
Koalisyon Protokolü.....	580
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	592
B- Cumhuriyet Senatosu.....	614
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	615
B- Cumhuriyet Senatosu.....	849
Güvenoylaması.....	952
Güvenoylaması Tablosu.....	976

CİLT 2

ÖNSÖZ.....	iii
5. IV. Demirel Hükümeti (31.03.1975-21.06.1977)	977
Bakanlar Kurulu.....	978
Koalisyon Protokolü.....	980
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	993
B- Cumhuriyet Senatosu.....	1016
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	1017
B- Cumhuriyet Senatosu.....	1167
Güvenoylaması.....	1307
6. V. Demirel Hükümeti (21.07.1977-05.01.1978)	1323
Bakanlar Kurulu.....	1324
Koalisyon Protokolü.....	1326
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	1338
B- Cumhuriyet Senatosu.....	1364
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	1365
B- Millet Meclisi	1499
Güvenoylaması.....	1611
7. VII. Demirel Hükümeti (20.11.1991-25.06.1993)	1627
Bakanlar Kurulu.....	1628
Koalisyon Protokolü.....	1630
Hükümet Programının Okunması.....	1665
Hükümet Programının Görüşülmesi	1702
Güvenoylaması.....	1805

8. I. Çiller Hükümeti (25.06.1993-05.10.1995)	1815
Bakanlar Kurulu.....	1816
Koalisyon Protokolü.....	1819
Hükümet Programının Okunması	1831
Hükümet Programının Görüşülmesi	1863
Güvenoylaması.....	2004

CİLT 3

ÖNSÖZ.....	iii

9. III. Çiller Hükümeti (30.10.1995-06.03.1996)	2017
Bakanlar Kurulu.....	2018
Koalisyon Protokolü.....	2020
Hükümet Programının Okunması	2021
Hükümet Programının Görüşülmesi	2032
Güvenoylaması.....	2147

10. II. Yılmaz Hükümeti (06.03.1996-28.06.1996)	2159
Bakanlar Kurulu.....	2160
Koalisyon Protokolü.....	2162
Hükümet Programının Okunması	2181
Hükümet Programının Görüşülmesi	2204
Güvenoylaması.....	2335

11. Erbakan Hükümeti (28.06.1996-30.06.1997)	2349
Bakanlar Kurulu.....	2350
Koalisyon Protokolü.....	2352
Hükümet Programının Okunması	2360
Hükümet Programının Görüşülmesi	2379
Güvenoylaması.....	2504

12. III. Yılmaz Hükümeti (30.06.1997-11.01.1999)	2521
Bakanlar Kurulu.....	2522
Koalisyon Protokolü.....	2525
Hükümet Programının Okunması	2529
Hükümet Programının Görüşülmesi	2553
Güvenoylaması.....	2701

13. V. Ecevit Hükümeti (28.05.1999-18.11.2002)	2721
Bakanlar Kurulu.....	2722
Koalisyon Protokolü.....	2725
Hükümet Programının Okunması	2732
Hükümet Programının Görüşülmesi	2749
Güvenoylaması.....	2827

VIII. İnönü Hükümeti
20.11.1961-25.06.1962

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Mustafa İsmet İNÖNÜ (Malatya, CHP) 20.11.1961-25.06.1962

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Ali Akif EYİDOĞAN 20.11.1961-25.06.1962

(C. S. Zonguldak Üyesi, AP) 20.11.1961-25.06.1962

Devlet Bakanı

Turhan FEYZİOĞLU (Kayseri, CHP) 20.11.1961-25.06.1962

Devlet Bakanı

Avni DOĞAN (Kastamonu, CHP) 20.11.1961-23.05.1962

Hıfzı Oğuz BEKATA 23.05.1962-25.06.1962

(C.S. Ankara Üyesi, CHP)

Devlet Bakanı

Necmi ÖKTEN (Çorum, AP) 20.11.1961-25.06.1962

Devlet Bakanı

Nihat SU (Antalya, AP) 20.11.1961-25.06.1962

Adalet Bakanı

Kemal Sahir KURUTLUOĞLU 20.11.1961-25.06.1962

(C.S. Kontenjan üyesi)

Milli Savunma Bakanı

Mehmet İlhami SANCAR 20.11.1961-25.06.1962

(İstanbul, CHP)

İçişleri Bakanı

Ahmet TOPALOĞLU (Adana, AP) 20.11.1961-25.06.1962

Dışişleri Bakanı

Selim Rauf SARPER (İstanbul, CHP) 20.11.1961-26.03.1962

Feridun Cemal ERKİN 26.03.1962-25.06.1962

(TBMM dışından)

Maliye Bakanı

Osman Şefik İNAN (Çanakkale, CHP) 20.11.1961-25.06.1962

Milli Eğitim Bakanı

Mehmet Hilmi İNCESULU 20.11.1961-25.06.1962

(Çorum, CHP)

Bayındırlık Bakanı

Mehmet Emin PAKSÜT (Ankara, CHP) 20.11.1961-25.06.1962

Ticaret Bakanı

Mehmet İhsan GÜRSAN (İzmir, AP) 20.11.1961-25.06.1962

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Süleyman Suat SEREN
(C.S. Isparta Üyesi, AP)

20.11.1961-25.06.1962

Gümrük ve Tekel Bakanı

Şevket PULATOĞLU
(C.S. Trabzon Üyesi, AP)

20.11.1961-25.06.1962

Tarım Bakanı

Ali Cavit ORAL (Adana, AP)

20.11.1961-25.06.1962

Ulaştırma Bakanı

Mustafa Cahit AKYAR
(C.S. Denizli Üyesi, AP)

20.11.1961-25.06.1962

Çalışma Bakanı

Bülent ECEVİT (Ankara, CHP)

20.11.1961-25.06.1962

Sanayi Bakanı

Fethi ÇELİKBAŞ (Burdur, CHP)

20.11.1961-25.06.1962

Basın - Yayın ve Turizm Bakanı

Kamran EVLİYAOĞLU (Samsun, AP)

20.11.1961-25.06.1962

İmar ve İskan Bakanı

Mehmet Muhittin GÜVEN
(İstanbul, AP)

20.11.1961-25.06.1962

Koalisyon Protokolü

(CHP-AP)

C.H.P. ile A.P. günlerden beri bir hükümet kurma hususunda karşılaşılan güçlüklerle çare bulmak üzere, bir karma hükümet kurmaya müştereken karar vermişlerdir.

15 Ekim seçimleri sonuçlarına göre, Millet Meclisinde hiçbir siyâsi parti tek başına çoğunluk sağlayamadığı için, birden çok partinin elbirliği ile hükümet teşkili normal parlamenter ve demokratik rejimin tabii ve kaçınılmaz bir icabıdır.

Memleketimizin bugün karşı karşıya bulunduğu iç ve dış şartların, hiç vakit kaybetmeden, istikrarlı ve güven verici bir hükümet kurulmasını zaruret haline getirdiği aşîkârdır.

Vatandaşlar arasında iyi münâsebetlerin hakim olması ve siyâsi husumet fikrinin yerini, medeni bir siyâset anlayışına terketmesi suretiyle yurttaki huzurun kurulması bakımından da, bir karma hükümet teşkilinde zaruret bulunduğu inancı, her iki partiye hakim olmuştur.

İktisâdî hayatımızın içinde bulunduğu durum, hükümetin bir an önce kurulmasını ve acil tedbirlerle vatandaş dert ve ıztıraplarına çare aranılmasını gerekli kılmaktadır.

Her iki siyâsi teşekkül, 15 Ekim seçimlerinde millettten en fazla oy alan ve Millet Meclisinde en geniş şekilde temsil edilen partiler olduklarına göre, bu partilerin iktidar yetki ve sorumluluğunu paylaşmaları seçim sonuçlarına da uygun bir hal şeklindedir.

Bu inançlardan ve vatanseverce duygulardan hareket edilerek teşkil edilen karma hükümetin programı, Adalet Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisinin programlarında ve seçim beyannâmelerinde yer alan esasların muhasalası olacaktır.

T.B.M.M. ne dayanan, ondan kuvvet alan ve Meclise karşı sorumlu bulunan hükümet, normal demokratik rejimin bütün icapları ile işler halde bulunmasını başlıca vazife bilecektir.

Hükümetin kurulması ile fevkalâde tedbirleri lüzumsuz kılacak bir huzur devri başlayacak ve Anayasanın hükümlerine uygun şekilde işliyen tarafsız bir idarenin nimetlerinden bütün vatandaşlarımız fark gözetilmeden faydalanacaklardır.

Mevzuatımızın yeni Anayasaya uygunluğunu sağlayıcı tadillerin en kısa zamanda yapılmasına çalışılacak ve Anayasa ile getirilen yeni müesseselerin gereği gibi kurulması ve işlemesi maksadıyla lüzumlu bütün kanunlar çıkarılacaktır.

Geçmiş siyâsi mücadelelerin vatandaşlarımız arasında yaratmış olduğu ayrılıkların ortadan kalkması, vatandaş arasında milli kader birliği şuurunun her türlü husumet fikrine galebe çalması ve yurttaki tam bir huzurun yerleşmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır. Yakın geçmişin bütün yaralarını insani duygular ve şefkat hisleriyle kapatmak yolunda her türlü gayret gösterilecektir.

Bugün iktisâdî hayatımızın içinde bulunduğu durgunluk, işsizlik ve sıkıntıların bir an evvel çareleri aranacak, iktisâdî durgunluğun ruhi ve iktisâdî sebeplerini

ortadan kaldırmak üzere karma hükümete katılan her iki partinin üzerinde ittifak ettikleri ve halka vadettikleri ferahlatıcı tedbirler alınacaktır.

İnanıyoruz ki, iki büyük partinin istikrarlı, ömürlü ve güven verici bir hükümet kurmağı kararlaştırmaları dahi, iktisadi hayatımıza arız olan tereddüt ve durgunluğu gidermek hususunda tek başına faydalı bir tesir icra edecektir.

Memleketimizin hürriyet nizamı içinde hızla kalkınmasını sağlayacak istikamette çalışmak hükümetin ana hedeflerinden biri olacaktır. Yerli ve yabancı iş muhitlerine güven verecek, yatırımların süratle artmasına imkân hazırlayacak iktisâdi ve mali tedbirler alınacaktır.

Bu cümleden olmak üzere, vergi mevzuatı ve tatbikatının, geçirilen tecrübelerin de ışığı altında, vatandaşa kolaylık sağlayacak şekilde düzeltilmesi yoluna gidilecektir. Vergi adaletine ve hakkaniyetine aykırı mevzuat ve tatbikat esaslı bir reforma tabi tutulacaktır.

Zirâat arazisinden arazi vergisi kaldırılacaktır. Zirai gelir vergisi, bu verginin bünyesinden doğan ve tatbikatla sabit olan güçlükler gözönünde tutularak, esaslı surette ıslah olunacaktır.

İşçi davalarının halli yolunda alınacak ilk tedbirlerden biri olarak, işçi kazançlarından Tasarruf Bonusu kesilmesine son verilecektir. Diğer mükellefler için de, Tasarruf Bonoları usulünden doğan haksızlık ve aksaklıklar tedricen giderilecektir.

Dış politikamız; Türk milletinin Batılı anlamda demokratik rejimi kabul etmiş olmasının tabii sonucudur. Bu itibarla, Batı demokrasileriyle samimi ittifakımız, NATO ve CENTO'ya karşı taahhütlerimiz ve bütün komşularımızla iyi komşuluk prensibi dahilinde normal münâsebetleri devam ettirmek arzusu, dış politikamızın esasıdır.

Bağımsızlığımızın bekçisi olan şanlı ordumuz ile, kültürel ve milli kalkınmamızın öncüleri olan irfan ordusu mensuplarının maddi ve manevi ihtiyaçları ön planda düşünülecek, yurdun her köşesinde, her çeşit amme hizmeti gören personelin rahat ve huzur içinde çalışmaları sağlanacaktır.

İnsan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve layik cumhuriyet prensiplerine bağlı olan her iki parti, memleketimizi aşırı sol ve aşırı sağ cereyanlardan ve totaliterliğin her şeklienden korumak hususundaki müşterek azimlerini bir defa daha teyit ederler.

Netice itibarıyla aziz milletimize şunu arz etmek isteriz ki, iç ve dış meseleler bakımından memleketimizin içinde bulunduğu nazik şartları gözönünde tutan partilerimiz, siyâsi hüviyetlerini müstakillen muhafaza etmekle beraber, memleket davalarını halletmek gayesiyle bir karma hükümet içinde samimiyetle el ele çalışmağa kararlı ve azimlidirler.

Karma hükümetin çalışmalarına hâkim olacak diğer esaslar, hükümet programında teferruatlı olarak açıklanacaktır.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 1 Cilt 1 Birleşim 13
Sayfa 118-125
27.11.1961 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Fuad Sirmen*

KÂTİPLER: *Nurettin Ok (Çankırı)*

Nurettin Akyurt (Malatya)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Söz Sayın Başbakanındır.

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya) —

Millet Meclisinin Sayın Üyeleri,

Hükümet programını arz etmek için yüce huzurunuzda bulunmakla şeref duyuyorum. Başkanı bulunduğum karma Hükümet siyâsi hayatımızda geçmiş misâli olmayan yeni bir teşekküldür. Uzun bir ayrılık devri içinde bir araya gelmeleri ve bir dilden konuşmaları imkânsız sanılan siyâsi partiler, anlaşarak bir Hükümet kurabilmişlerdir.

Bu netice, milletimizin siyâsi olgunluğunun ve her güçlüğü yenme hususunda ki denenmiş kudretinin yeni bir örneğidir.

Yüksek huzurunuzda bulunan Hükümetin üyeleri, kısa çalışmalar süresinde, düşünüşte ve siyâsi anlayışta ahenk ve mutabakat içinde bulunduklarını görmüşlerdir.

Cumhuriyet Hükümeti, bütün üyeleriyle, Atatürk ıslahatının ilkeleri üzerinde karardır. *(Alkışlar)* Anayasa'nın mutlak hâkimiyetini temin etmek her siyasetin üstünde hedefimizdir. *(Alkışlar)*

Hükümet teşkili esnasında muhalefette ve iktidarda bulunan siyâsi partilerimizin başkanları ile temas ve münasebetimi muhafaza ettim. Karşılıklı olarak demokratik rejimin temel prensipleri üzerinde görüş birliğinde olduğumuzu bir defa daha tespit etmiş bulunuyorum.

Hülâsa olarak söyleyebilirim ki, karma Hükümet memlekette demokratik rejimin tam manasıyla bir vasıtası olarak işleyecek durumda ve kudrettedir. *(Alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Memleketin iç politikasında karşımızda bulunan mesele, vatandaşlar arasında huzuru ve iyi münasebeti sağlamaktır. Siyâsi mücadelelerin yarattığı uzaklık ve çekişmenin karma Hükümet zamanında huzura çevrilmesi için bütün imkânlar mev-

cuttur. (*Alkışlar*) Siyâsi ayrılık esas itibariyle, siyasetin yukarı kademesini işgal eden idareciler ve hususiyle iktidarda bulunanlar tarafından beslenir. Millet Meclisi ke-
sin bir karar ile temin ederiz ki, memleket idaresinde vatandaşın münâsebetleri
ve hakları, siyâsi kanâat ayrılığından dolayı hiçbir fark göstermeyecektir. (*Bravo
sesleri, alkışlar*) Jandarma karakolundan ve köy muhtarlarından yüksek idare ma-
kamına ve banka kredilerine kadar hiçbir yerde, vatandaş, hiçbir sebeple eşit ol-
mayan muamele görmeyecektir. (*Bravo sesleri ve alkışlar*) Umumiyetle sade olan bu
karar ve hükmün, tatbikatta tam yerleşmesi için zaman geçmesi ihtimali olduğunu
biliyoruz. Bu, ancak idari ve adli, büyük küçük mercilerin devamlı takipleriyle sağ-
lanabilir. Biz bu neticeyi elde edebileceğimize güveniyoruz. Bu siyâsetimizin hak-
sız talepler için istismar vasıtası olması ihtimalini de gözönüne alıyoruz. Bütün bu
güçlüklerin içinden çıkacağız, Devlet kapısında ve amme müessesesinde partizan-
lığı imkânsız hale getireceğiz. (*Bravo sesleri ve alkışlar*) Vatandaşlar arasında ahenk
ve huzuru temin etmek için bu hastalığın tedavisine başlıca ehemmiyet veriyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

İç politikada acele olan bir ihtiyacımız, asayiş kuvvetlerinin kanun içinde ba-
şarılı bir suretle çalışacak bir hale getirilmeleridir. Geçmiş olayların tesiri altında,
asker çekildikten sonra, en ehemmiyetli mesele, polis ve jandarmanın kıymetini ve
manevi itibarını vatandaş gözünde sağlamaktadır. (*Alkışlar*) Vatandaşın itibarı ya-
nında asayiş kuvvetlerinin nefesine güveni ve vazifesine bağlılığı kuvvetlenecektir.
Bu neticeyi elde etmek hem idare makamlarımızın, hem vatandaşlarımızın salim
anlayışı ile mümkün olabilir.

Yüksek meclise, siyasi huzurun temini için ilk yapılmış ve yapılacak vazifeleri,
ilk temin edilmiş ve edilecek unsurları arz etmiş olduğumu sanıyorum. Bu unsurlar,
siyasetin yüksek kademesinde bir karma Hükümetin kurulabilmesi, memleketin
bütün resmi hayatında partizanlığın kaldırılıp eşitliğin temini ve asayiş kuvvetleri-
nin itibarlı ve işler hale getirilmesi suretinde hülâsa edilebilir.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümet programının hedefi, hürriyet nizamı içinde hızlı bir kalkınmanın
sağlanmasıdır. Bunun ameli çaresi, Devlet ve özel teşebbüs olarak, mümkün olan
en geniş ölçüde yatırım yapılmasıdır. (*Alkışlar*)

Devlet sektörü yatırımlarının verimli olabilmesi için, her şeyden önce siyasi
iktidarın planlı kalkınma fikrine yatkın olması, yatırımların isabetli bir plana da-
yanması ve mali kaynakların sıhhatli yollardan sağlanması şarttır.

Memleketimizin umumiyetle bilinmekte olan çeşitli ihtiyaçlarını süratle gide-
recek usul ve tedbirleri seçerken, Devlet Planlama Teşkilâtının çalışmalarından cid-
di olarak faydalanmak kararındayız.

Bu yıldan başlayarak, bütçelerimizi güvenilir bir plana istinat ettirebileceğimi-
ze inanıyoruz. 1962 bütçesiyle, geçmiş yıllara nazaran daha geniş bir yatırım hac-
mine ulaşacağımızı ümit ediyoruz.

Bilhassa tarım, sanayi ve eğitim alanlarında göze çaracak olan bu yatırımlar, Devletin bütün hizmet kollarına makul nispetlerle yayılacaktır.

Amme sektörü yatırımlarındaki artış, Devletten her türlü teşvik ve kolaylığı görecektir. Hususi sektör yatırımlarına da hız verecektir.

Kalkınma siyâseti şudur; her sene umumi gelişmemizde mutlaka bir ilerleme sağlamalıdır. Nüfusumuzun hızla artmakta oluşu da hesaba katılmalıdır. Milli gelirimizdeki yıllık yükselme nispeti öyle bir seviyeye varmalıdır ki, nüfus artış payı karşılandıktan başka, ileri memleketlerle aramızdaki mesafenin görünür bir gelecekte kapanması da sağlanabilsin.

Büyük Meclisin Sayın Üyeleri,

Hızlı kalkınmanın istediği yatırımı yapabilmek için milletçe mutlaka israftan uzak bir hayata girip gerekli yatırım payını sağlamak mecburiyetindeyiz. Geleceğini düşünmeyen veyahut hesabını bilmeyen bir millet halinde kalmamak bugünkü ve yarınki hükümetlerin değişmez kararları olmak lazımdır. Siyâsi partilerin birbirinin halefi durumunda hep bu istikamette birbirlerini uymaları ve tamamlamaları icap ettiği inancındayız. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Sayın Milletvekilleri,

Şimdi muhtelif bakanlıkların ayrı çalışmaları hakkında Hükümetimizin düşüncelerini arz etmeğe çalışacağım.

Bakanlıkların ihtiyaçlarını karşılamak ve yatırımların kaynaklarını bulmak zorunda olan Maliyemiz, her şeyden önce istikrar içinde hızlı gelişme ilkesine bağlı kalacaktır.

Hükümet olarak, enflasyon tehlikesine düşmeden, ekonomimizi durgunluktan kurtaracak tedbirleri süratle alacağız. Hızlı gelişme ile birlikte yüksek istihdam seviyesini, fiyat istikrarını ve adil gelir tevziini gözönünde tutacağız.

Bu maksada ulaşmak için, vergi sistemimizi toplu bir halde dikkate alarak lüzumlu ıslahat tedbirlerini huzuruza getireceğiz. Devlet gelirlerinde azalmaya ve yatırım imkânlarımızda daralmaya meydan vermeden, zirâat arazisinden arazi vergisini ve dar işçi kazançlarından tasarruf bonosunu kaldırmak gibi kolaylıkları gerçekleştirmek azmindeyiz. (*Alkışlar*)

Adalet Bakanlığımız, bağımsız adaletin ihtiyaçlarını sağlamak, idari ve kanuni müesseselerini vücuda getirmek için çalışacaktır. Anayasa Mahkemesi, Yüksek Hakimler Kurulu gibi Anayasamızın mühletlere bağladığı temel kuruluş kanunları süratle hazırlanarak Yüksek Meclise takdim edilecektir.

Gelecekte ihtiyacımız olan hâkimlerin, belli bir program içinde, yetiştirilmesi konusunda ciddi tedbirler alınacaktır.

Adaletin sürat ve emniyet içinde tahakkuku için memleket ihtiyacına cevap vermeyen kanunlar, bu arada şikâyet konusu olan İcra İflas Kanunu düzeltilecek, Anayasa ile mutabakat arz etmeyen kanunların bir an önce değiştirilmesi ve yeni-

den düzenlenmesi için başlamış olan çalışmalar en kısa zamanda neticelendirilecektir.

İnfaz sistemini ıslah etmek ve cezasını çekmiş mahkûmların cemiyete intibaklarını kolaylaştırmak yolunda çalışmalara devam edilecektir.

Memleketin bünyesinde ve Devletin bütün teşkilâtında devamlı huzurun temin edilmesiyle birlikte, vatandaş münâsebetlerinde geçmiş siyasi mücadelelerin yaralarını tamamıyla tedavi etmek, dikkat ve ehemmiyetle göz önünde bulunduracağımız ve üzerinde çalışmaya başlayacağımız bir husus olacaktır. (*Alkışlar, bravo sesleri*)

Nüfusunun büyük çoğunluğunu köylü ve çiftçi teşkil eden, milli gelirinin ve ihracatının en büyük kısmını toprak mahsullerinden sağlayan memleketimizde, tarım sahasında kalkınmayı temel dava saymaktayız. (*Bravo sesleri*)

Memleketimiz ekilebilir topraklarının sınırına varmıştır. Bundan sonra, zirai istihlâli artırmanın yolu dekar başına verimi yükseltmek olacaktır. Bunun için sulama, toprağı besleme ve koruma, tohumluk ihtiyacını tam olarak karşılama, hastalık ve haşerelerle mücadele konuları azimle takip olunacaktır.

Müstahsile ihtiyacını karşılayacak miktarda zirai krediyi elverişli şartlarla sağlamak hedefimizdir.

Toprak reformunu, Anayasamızın ruhuna, ekonomik ve zirai bünyemize uygun ve dengeli şekilde gerçekleştirecek kanuni tedbirler dikkatle hazırlanacaktır.

Hayvancılığımızın gelişmesi ve hayvan ürünlerimizin değerlendirilmesi için gerekli tedbirler başlanacaktır.

Gerçekleştirilmesi uzun zamana bağlı güç bir konu olan zirai sigorta alanında ilk hazırlıklara başlanacaktır.

Orman davamızın esasını, Anayasaya uygun olarak orman varlığımızın titizlikle korunması teşkil edecektir.

Bu arada, insan ve orman münâsebeti düzenlenecek, orman bölgelerinde yaşayan halkımızın geçim ve çalışma imkânları üzerinde önemle durulacaktır.

Bayındırlık alanı, esas itibariyle, kalkınmamızın önemli yükünü taşımaktadır.

Bayındırlık politikamız, Hükümetin diğer sahalardaki çalışmalarına muvazi olarak yürütülecek, özellikle, zirai kalkınmada başlıca amil olan küçük ve büyük sulama işlerine önem verilecektir. Bu maksatla yeraltı sularından da geniş ölçüde faydalanılacaktır.

İçme suyundan yoksun köylerimizin bir an önce suya kavuşturulması, taşkınların önlenmesi, bataklıkların kurutulması, iktisâdi ölçü ve sosyal adaletin gerektirdiği önceliklere göre gerçekleştirilecektir.

Hidroelektrik santrallerin iktisâdi verimlilik esaslarına göre kurulması, barajların sulama ve enerji istihlâli maksatlarına uygun tesislerle tamamlanması ta-

mamlanan her tesisin bir an evvel işletmeye açılması suretiyle istihsâlin çoğaltılması başlıca hedeflerimizdendir.

Karayollarımızın inşaatına program dâhilinde devam edilecek, özellikle, köy ve il yollarının yapım ve bakımlarına teknik eleman ve vasıta noktasından yapılan yardımlar artırılacaktır. Karayolları konusunda yol şebekesinin devamlı bakımının bu şebekenin genişletilmesi kadar önem taşıdığına inanmaktayız.

Demiryolları inşaatının trafik kesafetinin gerektiği ve Milli Savunmamızın zaruri kıldığı sahalara hasretmek, bu meyanda iktisâdi gelişmemize göre, iltisak hatlarını ve şube hatlarını inşa eylemek ve inşa halindeki hatları tamamlayarak noksanlıklarını gidermek kararındayız.

Hava meydanları, limanları ve iskeleler bakımından ele alınması gereken işler arasında özellikle ulaştırma hizmetlerini kolaylaştırıcı tesislerin tamamlanmasını lüzumlu buluyoruz.

Hükümet bayındırlık alanında özel sektörün de yardımcısı olmayı vazife bilecektir.

Ulaştırma hizmetlerimizin, sosyal ve ekonomik olarak verimli bir şekilde yürütülmesi için tedbirler alınacaktır. Mülhak bütçeli müesseseler İktisâdi Devlet Teşekkülleri ve anonim şirketler gibi birbirinden farklı kanun ve esaslara bağlı hükmi şahsiyetlerin idaresi için yeni müeyyidelere ihtiyaç vardır.

Tarife sistemi ulaştırma bünyesinde bütün memleketi alâkadar eden kuvvetli bir unsurdur. Bu bakımdan tarifeler üzerinde ehemmiyetle çalışılacaktır.

Demiryolları idaremiz, ulaştırma şebekesi olarak taşıdığı iktisâdi ve stratejik ehemmiyet yanında, atölye ve fabrikaları ile de büyük bir sınai teşekkül olarak gözönünde bulundurulacaktır.

Posta, telefon, telgraf ihtiyaçlarımız ikmale muhtaçtır. Denizcilik Bankası, Devlet ve özel teşebbüs elindeki deniz ticaret filosu ve deniz nakliyatı, Hükümetin hususiyle ehemmiyet vereceği konulardır.

Ticaret politikamızda, alenilik ve umumilik esaslarına dikkat edilecektir. Ticaret hayatımızda, huzur ve güvenin hakim olması mutlaka sağlanacaktır.

İç piyasanın tanziminde, verimsiz neticeleri çok denenmiş suni ve zecri usuller yerine normal iktisâdi tedbirler esas tutulacaktır.

Mahsullerimizin dış piyasalarda sürümü ve değerlendirilmesi hususuna önem verilecektir. Kredi imkânlarının bilhassa ve ihracatı teşvike yöneltmesi ve her alanda kooperatifçiliğin geliştirilmesi dikkat edeceğimiz hususlardandır.

Esnaf ve küçük sanatkârlarımızın mesleki davaları ve ihtiyaçları ihtimamla gözönünde bulundurulacaktır.

Milli ekonomimizin gelişmesinde, yabancı sermaye, teknik ve teşebbüs kabiliyetinden de, iktisâdi ölçülerle, faydalanmak kararındayız.

Gümrüklerle ilgili mevzuatımızı bugünün icaplarına uygun hale getirmek için başlamış olan çalışmalar kısa zamanda sonuçlandırılacaktır.

Tekel işlerimiz, yalnız Devlete gelir sağlamak yönünden değil, aynı zamanda ekonomik gelişme kaynağı olarak da değerlendirilecektir.

Gümrük ve Tekel Bakanlığı, kredi faaliyet alanında, birçok yeni çay fabrikalarının kurulması da dahil olmak üzere, zirai ve sınaî kalkınmamıza hizmet edecektir.

Sanayi alanında problemlerimiz çoktur ve çeşitlidir. Hulasa olarak, şu ihtiyaçları belirtmek isteriz. Gerek Devlet sektöründe, gerek hususi sektörde mevcut teşekkülleri tam kapasite ile çalıştıramıyoruz. Evvela bunu temin etmek lazımdır.

İktisâdî gelişmemizde, Devlet sektöründe vücuda getireceğimiz eserlerin, gerek yeni tesis, gerek gelişme şeklinde olsun, mutlaka plana bağlı olmasına itina edeceğiz. Kurulmuş iktisâdî müesseseleri kendi kendilerine gelişebilen müesseseler haline getirmek icabeder. Hususi sektörde sınaî gayretleri emniyette bulundurmamak ve kredi, vergi, gümrük politikamızla teşvik etmek lüzumuna inanıyoruz. Genel olarak, sanayimizde kaliteyi ıslah etmek, istihsâl maliyetlerini düşürmek hedefimiz olacaktır.

Yeraltı servetlerimizin kıymetlendirilebilmesinde hususi bir dikkatle çalışacağız.

Enerji kaynaklarımızdan azami ölçüde ve verimli tarzda faydalanmayı mümkün kılacak teknik ve idari tedbirler ihtiyacıdır.

İktisâdî Devlet Teşekküllerinin politika mülahazalarından masun bir ehliyet kadrosuna ve idaresine kavuşturulması başlıca ihtiyacıdır.

Küçük sanayi ve el sanatları konusu ile bilhassa meşgul olacağız.

İktisâdî kalkınma, özellikle sınaî gelişme sırasında işçi haklarının korunması, hükümetin ehemmiyetli meselesidir. İktisâdî kalkınmanın nimetleriyle külfetlerinin yurttaşlar arasında adil bir şekilde dağıtılmasını temin edecek tedbirler alınacaktır. Bu arada asgari ücret tespit mekanizması ıslah edilecektir.

İşçinin refahı her şeyden önce yeni iş alanlarının açılmasına bağlıdır. İşsizliğin çaresi de esas itibariyle budur.

İşçinin evinde ve işinde, huzur, sağlık ve güvenliğin korunmasını, verim artışının şartı sayıyoruz. Çalışanlar ile çalıştıranlar arasındaki münasebetleri ahenkli bir halde muhafaza için Hükümet dikkatle vazife görecek. İşçilerin siyasi inanış veya parti ayrılıklarına göre farklı muamele görmeleri kesin olarak önlenecektir. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Anayasamızın iktisâdî haklar ve ödevler arasında önemle belirttiği sosyal güvenlik tedbirlerini sağlamak için mevzuat ve müesseseler üzerinde çalışılacaktır. İşçilerin iktisâdî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla kullanacakları toplu sözleşme ve grev hakkını düzenleyici kanunlar Yüksek Meclise sunulacaktır. (*Alkışlar*)

Çırakların yetiştirilmesi ve hukuki statülerinin düzenlenmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Teftiş ve murakabe işlerinin ve işyerlerindeki iş sağlığı ve iş güvenliği şartlarının düzeltilmesine önem verilecektir.

İmar ve İskân Bakanlığı, Hükümet içinde yeni bir zihniyetin ve geniş ihtiyacın unsuru olarak faaliyet gösterecek ve teşkilâtlı olacaktır. Şehir planlamalarını, memleket ihtiyaçlarına dayanan doğru, sağlam verilere ve modern şehirciliğin prensiplerine göre ele alacağız.

Mesken ihtiyacı memleketin büyük meselesidir. Vatandaş ve toplum yararına bir mesken politikası takip edilecektir. Şehirde ve köyde vatandaşlara mesken teminine devletin kılavuz, örnek ve yardımcı olarak vazifeleri olduğuna inanıyoruz.

Gecekondü davasının halli büyük emelimizdir. Mevcutları ıslah etmek, gecekondu doğuran ihtiyacı bir düzen içinde ve daha geniş ölçüde köyden şehre doğru akının ortaya çıkardığı çetin meseleler üzerine eğilmek lüzumuna inanıyoruz. Mesken ve toprak davasında, muhtelif bakanlıkların yani Tarım, Bayındırlık, Milli Eğitim, Sağlık, Sanayi ve Çalışma Bakanlıkları ile İmar ve İskân Bakanlığının işbirliği temin edilecektir.

Bölge planlaması çalışmalarının önemine inanıyoruz. Yurdumuzun geri kalmış bölgelerinin kalkınması için, bütün imkânlarımızı kullanacağız. (*Alkışlar*)

Geniş halk kitlelerinin her türlü sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinden faydalanmasını temin etmek, sağlık hizmetlerini köylünün ayağına kadar götürmek sağlık politikamızın hedefini teşkil edecektir.

Devlet Planlama Teşkilâtının çalışmalarına dayanılarak, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi konusunda denemelere girişilmesini lüzumlu sayıyoruz.

Sağlık hizmetlerinde vazife göreceklein yetiştirilmesi ve sayıca artırılması maksadıyla eğitim müesseselerinin kurulması ve geliştirilmesinin sağlık davasının halinde, temel başarı şartı teşkil edeceğine kaniyiz.

Hükümet olarak, memleket sağlığı bakımından koruyucu hekimlik hizmetlerinin gelişmesine özel bir önem vereceğiz.

Hükümet, yerli ilaç sanayinin ve özel hastanelerin kuruluşlarını teşvik edici tedbirler almayı vazife bilecektir.

Basın-Yayın ve Turizm işlerimizle meşgul olan Bakanlık, gelişme halindedir. Bu konuda sağlam prensiplere dayanıyoruz. Teşkilât Kanunu Meclise sevk edilecektir. Bu kanunla turizm mevzuuna inkişaf vermeğe çalışacağız. Turizm endüstrisi bizim memlekette öteden beri hepimizin bilir göründüğümüz ve hepimizin şikâyet ettiğimiz bir konudur. Tecrübe göstermiştir ki, bu konuda başarı temin etmek sanıldığı kadar sade ve kolay olmayacaktır. Biz bu konuyu en sade vatandaştan en yüksek kültür ve teknik müesseselerine kadar anlatmağa ve teşkilatlandırmağa çalışacağız.

Basın-Yayın politikamızın esasını, basın ve yayının Anayasa ile temin edilen haklarına riayet teşkil edecektir. Basın-Yayın aleminde sosyal ihtiyaçların sağlanması hedefimizdir.

Muhtar bir idare haline getirilecek olan radyoların işleminde, siyâsi tarafsızlık esas tutulacaktır. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Yapılmakta olan bölge radyolarının ikmal edilmesi için gayret sarf edeceğiz.

Milli Eğitim, sadece genç nesilleri yetiştirmenin bir vasıtası değil, aynı zamanda özellikle milli kalkınmayı hızlandıracak ve gerçekleştirecek verimli bir yatırım olarak öne alınmıştır. Bütün faaliyetimizi, uzun vadeli ve esaslı bir plana bağlamak amacındayız. İlköğretim on yıllık bir süre içinde sağlanmak tertibine bağlanmıştır. İlkokulu bitiren ve çeşitli sebeplerle orta öğretime devam imkânı bulamayan çocuklar ve yetişkinler için kısa süreli yetiştirme programları hazırlanacaktır. Bu arada tarım ve el sanatları alanında mesleki ve teknik öğretim kursları ve okuma yazma öğretimi çalışmaları temin olunacaktır. Orta ve yüksek öğretim kurumlarımız iyi yetiştirme esasına göre düzenlenecektir. Devlet Planlama Teşkilâtının lüzumlu gördüğü sektörlerin ihtiyaç ve gelişmeleri dikkate alınacaktır. Teknik öğretim ve mesleki öğretim kalkınma mukadderatımıza sıkı sıkıya bağlıdır. Bu alana daha çok öğrenci sevkine çalışacağız.

Büyük meselemiz, her konuda ehliyetli ve yeter sayıda öğretmen bulunmamasıdır.

Kültür ve sanat fâaliyetlerimiz, mahdut zümrelere değil, en geniş halk kütlelerine hitap edecektir.

Güzel sanatlar, müzeler, kütüphaneler ve yayın gibi alanlarda her çeşit kültür hareketlerinin yurt ölçüsünde yayılmasına çalışılacaktır.

Halk eğitimine önem vereceğiz. Türlü iş alanlarında ehil işçilerin yetiştirilmesine gayret sarf edilecektir.

Eğitim müesseselerinden bahsederken özel müesseseleri de beraber düşünüyoruz.

Maddi imkândan yoksun kabiliyetlerin yetiştirilmesi hedefimizdir.

Memleketin ihtiyacı olan alanlarda yüksek vasıflı ilim ve fen adamları ve araştırmacılar yetiştirmek için tedbirler alacağız.

İlim, teknik ve güzel sanatlar alanlarında yapılan araştırmalar ve meydana getirilen eserler desteklenecektir.

Başbakanlığa bağlı olan müessesler arasında, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü için mütehasısların eliyle takip edilen programın tatbikine çalışacağız. İstatistik çalışmalarına önem vereceğiz.

Diyanet İşleri Başkanlığının ihtiyaçları ehemmiyetli ve kıymetli tutularak görevlerini yeterlikle başaracak imkanlara kavuşturulacaktır.

Vatandaşın vicdan, dini inanç kanaat hürriyeti, Anayasa'nın hükümlerine göre dikkatle korunacaktır.

Maddi varlığı bir milyarın üstünde olan vakıfların tesis hikmeti bulunan sosyal adalet ve hayır işlerini eldeki imkânlarla temin etmeye gayret edeceğiz. Bütün iktisâdi müesseseler gibi vakıfların da mali durumu dikkatle düzenlemeye ve verimli hale getirilmeye muhtaçtır.

Bakanlıkların, gerek iç bünyelerinde gerekse bakanlıklara bağlı müesseselerin yönetim ve denetiminde, koordinasyonu ve verimliliği sağlamak için, beliren ihtiyaçlar gözönünde tutularak kuruluş ve yetki kanunları ele alınacak ve bu konulardaki boşluklar giderilecektir.

Dış politikamızın temelini, "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi teşkil etmektedir. *(Alkışlar)*

Birleşmiş Milletler Yasasına uygun olarak, bütün milletler için barış, hürriyet adalet ve hak eşitliği esaslarına dayanan devamlı bir dünya nizamının kurulması, başlıca hedefimizdir. *(Alkışlar)*

Her şeyin üstünde tuttuğumuz bağımsızlığımızın bütün milli menfaatlerimizin, ancak böyle bir nizam içinde en iyi şekilde korunabileceğine inanıyoruz.

Bu ana hedefleri geliştirme yolunda Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğundan beri, Milletlerarası İşbirliğine, ortak güvenlik prensibine, taahhütlerimizin sadakatle yerine getirilmesine ve ihtilâfların barışçı yollarla halli usulüne önem vermiştir.

Hükümetimiz, Milletlerarası alanda aynı esaslar dairesinde ve faal bir şekilde çalışmaya devam edecektir.

Bu çalışmalarımızda NATO ve CENTO ittifaklarının hususi ve önemli bir yeri vardır. *(Alkışlar)*

NATO, hür ve bağımsız yaşamak, Batı medeniyetinin prensiplerini yaymak, Demokratik müesseseleri korumak ve teşvik etmek azminde bulunan memleketlerin, Birleşmiş Milletler yasasına uygun olarak kurdukları bir savunma teşkilâtıdır.

Atatürk devrimleri neticesinde yalnız siyâsi alanda değil her alanda kendileriyle kuvvetli bağlar kurmuş olduğumuz NATO müttefik ve dostlarımızla münâsebetlerimizi eşitlik ve egemenlik esasları dairesinde yürütmek ve daha da geliştirmek için tarafımızdan her türlü gayret sarf edilecektir. *(Alkışlar)*

NATO ittifakı dâhilindeki bağlarımıza ilâveten, Amerika Birleşik Devletleri ve diğer üye devletler ile iki taraflı olarak da samimi ve ileri dostluk münâsebetlerimiz mevcuttur.

Yine Birleşmiş Milletler yasasına uygun olarak kurulmuş bir savunma teşkilâtı olan CENTO'ya da samimiyetle bağlı bulunmaktayız. Bu teşkilâtın diğer bölge üyeleri İran ve Pakistan ile son derece yakın münâsebetler idame ettirmekteyiz. CENTO'nun bütün üyeleri arasında çeşitli alanlarda gelişen işbirliğinin kuvvetlendirilmesi yolunda yeni gayretler sarf edilmesi lüzumuna kaniyiz.

Müşterek batı medeniyetinin gelişmesi ve milletlerin birbirlerine yaklaşması idealine hizmet eden Avrupa Konseyinin bir üyesi olarak, batı camiası içindeki şerefli yerimiz ile mütenâsip yapıcı faaliyetlerde bulunmaktan geri kalmayacağız.

Avrupa entegrasyonu hareketinin bugün iktisâdi sahada varmış olduğu en ileri merhaleyi temsil eden ve dış ticaret bağları bakımından memleketimize en yakın olan Avrupa İktisâdi Camiasına katılmayı samimiyetle arzu etmekteyiz. Bu husustaki teşebbüslerin, camia ile memleketimizin karşılıklı menfaatleri bakımından mesut bir neticeye, ulaşması, şüphesiz ki, ortak pazar üyesi olan dost ve müttefiklerimizin gösterecekleri anlayışa bağlıdır.

Kıbrıs Cumhuriyeti ile Türkiye Yunanistan ve İngiltere arasındaki özel bağlar malumdur. Samimi dileğimiz, Kıbrıs Cumhuriyetinin mevcut anlaşmalar daire-sinde sükun ve ahenk içinde bütün vatandaşlarını refah ve saadete ulaştırmasıdır. Kıbrıs'ın bu gayretlerini ve bölgemizin barış ve istikrarına yararlı faaliyetlerini yakın bir ilgi ile takip edeceğiz. (*Alkışlar*)

Komşumuz Yunanistan ile, Kıbrıs meselesinin halinden sonra dostluk ve ittifak bağlarımıza ve uygun olarak gelişen münasebetlerimizin daha da kuvvet bulmasına önem vermekteyiz.

Mensup bulunduğumuz ittifaklar manzumesi dışında kalan bütün memleketlerle münâsebetlerimizi, Birleşmiş Milletler prensipleri dairesinde geliştirmek emelimizdir.

Bu arada komşu memleketlerle, hususiyle büyük kuzey komşumuz Sovyetler Birliğiyle münâsebetlerimizi, mevcut Milletlerarası taahhütlerimize uygun olarak, karşılıklı saygı esasına dayanan iyi komşuluk münâsebetleri çerçevesinde geliştirmeyi samimiyetle arzu etmekteyiz.

Bütün Orta ve Yakın Doğu memleketlerine karşı ilgi ve yakınlık duymaktayız. Özellikle, uzun bir müşterek mazinin sonucu olan samimi dostluk hisleriyle, Arap memleketlerinin hürriyet ve bağımsızlık içinde refah yolunda ilerlemeye devam etmelerini candan temenni etmekteyiz.

Sınır komşularımız Irak ve Suriye ile aramızda mevcut dostluk bağlarının daha da kuvvetlenmesi hususunda, karşılıklı anlayış içinde bulunduğumuzu görmekten büyük memnuniyet duymaktayız.

Afganistan ile mevcut anânevi dostluk münâsebetlerimizin gelişmesine hususi bir önem veriyoruz.

Dost Yugoslavya ile karşılıklı münasebetlerimizin müşterek menfâatlerimize uygun olarak gelişmesini arzu etmekteyiz.

Milletlerarası alanda önemli rol ve mevkileri olan Latin Amerika memleketleriyle münasebetlerimizin, mevcut dostluk havası içinde geliştirilmesine çalışılacaktır.

Başta Japonya olmak üzere, hür dünyanın müşterek ideallerini paylaştığımız Uzak Doğu memleketleriyle münasebetlerimiz karşılıklı dostluk çerçevesinde yürütülecek ve geliştirilecektir.

Dünyada adil ve devamlı bir barışın gerçekleşmesi, şüphe yok ki, Milletlerarası alanda gerginliğin giderilmesi ve emniyet ve istikrarın kurulması yolunda bütün milletler tarafından sarf edilecek müşterek gayretlerin semere vermesiyle mümkün olacaktır. Hâlihazır dünya durumu, bu yoldaki iyi niyetli gayretlerin arzu ettiğimiz neticeyi pek yakın bir gelecekte sağlayabileceği hususunda mâalesef ümit verici değildir.

Her an vahim bir safhaya intikâl etmesi mümkün olan Almanya ve Berlin meselelerinden mütevellit ciddi durumu dikkatle izliyoruz. NATO'nun samimi bir üyesi sıfatıyla müttefiklerimizle birlikte durumun gerektirdiği istişarelere devam edeceğiz. Diğer taraftan, bu buhranın barış ve müzakere yoluyla hallini yürekten temenni etmekteyiz.

Dünyada gerçek güvenlik ve barışın kurulması bakımından büyük önem taşıyan bir konu da, milletlerarası müessir bir kontrol altında, klasik ve nükleer silahların hepsine şamil olmak ve kademeli bir şekilde tatbik edilmek suretiyle, genel ve muvazeneli bir silahsızlanmanın gerçekleştirilmesidir.

Mevcut ve gelecek nesillerin sağlığını tehdit eden nükleer denemelere son verecek bir anlaşmaya bir an önce varılmasının, beşeriyetin selameti bakımından zaruri olduğu kanaatindeyiz. (*Alkışlar*)

Son yıllarda birçok memleketlerin bağımsızlığa kavuşarak Birleşmiş Milletler Camiasına katılmalarını büyük memnuniyetle karşılamaktayız. Bu milletlerin meşru haklarını elde etmeleri ve refah ve saadet yolunda ilerlemeleri, halis dileğimizdir.

Bu yeni memleketlere ve umumiyetle az gelişmiş milletlere iktisâdi yardım meselesi, dünyada huzur ve istikrarın gerçek anlamda vücut bulması bakımından büyük önem arz etmektedir. Bu itibarla, insan topluluklarının muhtaç oldukları maddi ve manevi imkânlardan kabul olduğu kadar geniş kitlelerin faydalanmasını sağlamak için sarf edilen gayretleri takdirle karşılamaktayız.

Kendi bakımımızdan, batı camiasının üyeleri arasında mevcut karşılıklı dayanışmanın, işbirliğinin ve savunma yüklerini iktisâdi güç ile mütenâsip şekilde dağıtma prensibinin tabi bir sonucu olarak ekonomik kalkınmamız hususunda bu camia ile işbirliğimizin kuvvetlendirilmesine ve artırılmasına Hükümetimizin büyük önem verecektir. Bu meyanda, NATO'nun müşterek emniyet alanında vücuda getirmiş olduğu kuvvetli dayanışmanın, ekonomik ve kültürel alanlarda da geliştirilmesi için tarafımızdan yapılan teklifleri müttefiklerimizin anlayışla karşılamış olmaları keyfiyetini, memnuniyetle belirtmek isteriz.

Milli Savunmanın karakteri itibarıyla teferruatını arz etmeme imkân yoktur. Ordumuz, varlığımızın başlıca teminâtı olarak milletçe aziz bildiğimiz bir müessesedir. (*Sürekli Alkışlar*) Bu büyük milli müessesenin her bakımdan vazifesini ifâ edecek kudretle olmasını Hükümet daima göz önünde bulunduracaktır. (*Alkışlar*)

Anayasamızın hükümlerine göre, silahlı kuvvetlerle ilgili yeni kanun tasarıları Yüksek Meclisin tasvibine sunulacaktır. Bu arada, ordu mensuplarının sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirler alınacaktır.

Ordumuz, memleket savunması ve barışın korunması için başlıca teminât olarak şerefli vazifesini ifaya kudretli bir halde tutulacaktır. *(Sürekli Alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Muhtelif bakanlıkların işleri arasında, bütün tafsilâtı değil, sadece bizim görüşümüze göre esasları ve belli başlı konuları arz etmek isterim. Esas itibariyle huzurunuzda bulunan Karma Hükümet büyük hadiselerden sonra gelmiş bir milli huzur ve planlı kalkınma Hükümeti olmak amacındadır. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Hükümetin başarısı, ancak Yüksek Meclisin güvenoyu sayesinde, devamlı, kararlı bir varlık göstermesine bağlıdır. Yalnız sizin güveninizle kuvvet kazanacak olan Hükümet, muhalefet partilerinin murakabesini yardımcı bilecektir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Karar Yüce Heyetinizindir. *(Bravo sesleri, sürekli alkışlar)*

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Dönem 1 Cilt 1 Birleşim 9
Sayfa 110-112
27.11.1961 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Suad Hayri Ürgüblü*

KÂTİPLER: *Fikret Turhangil (Aydın)*

Şevki Köksal (Ordu)

Açılma Saati: 17.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Çoğunluğumuz var oturumu açıyorum.

BAŞKAN — Gündemimize tevfikân Hükümet programı okunacaktır. Sayın Başbakanı rica ediyorum.

(Başbakan İsmet İnönü kürsüye geldi, alkışlandı)

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya Milletvekili) — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri

Program metni Millet Meclisinde de okunduğundan tekrar alınmamıştır.

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 1 Cilt 1 Birleşim 10
Sayfa 114-163
29.11.1961 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Suad Hayri Ürgüblü*

KÂTİPLER: *Şevket Köksal (Ordu)*

Kudret Bayhan (Niğde)

Açılma Saati: 10.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Yüksek Heyetinize, evvelâ Program üzerinde görüşmek üzere söz alan Sayın üyelerin adlarını okuyorum.

1. Mehmet Hazer	(Kars) C.H.P.
2. Celâl Tevfik Karasapan	(Afyon K) C.K.M.P.
3. Fikret Turhangil	(Aydın) A.P.
4. Âmil Artus	Kontenjan
5. Sami Küçük	T. Üye
6. Kâzım Yurdakul	(Sakarya) A.P.
7. Kamil Karavelioğlu	T. Üye
8. Hüseyin Otan	(Burdur) C.H.P.
9. Mehmet Özgüneş	T. Üye
10. Osman Saim Sarıgöllü	(Aydın) A.P.
11. Fehmi Alpaslan	(Artvin) C.H.P.
12. Hüsnü Dikeçliçil	(Kayseri) A.P.
13. Ahmet Yıldız	T. Üye
14. Fethi Tevetoğlu	(Samsun) A.P.
15. Tevfik İnci	(Zonguldak) A.P.
16. Rasim Güray	(Elâzığ) A.P.
17. Cemal Tarlan	(Tekirdağ) Y.T.P.
18. Hıfzı Oğuz Bekata	(Ankara) C.H.P.
19. Esat Çağa	Kontenjan
20. İbrahim Saffet Omay	(Ankara) C.H.P.

21. Vasfi Gerger	(Urfa) C.H.P.
22. Kâmil Coşkunoglu	(Uşak) C.H.P.
23. Ali Aksoy	(Çanakkale) C.H.P.
24. Osman Koksall	T. Üye
25. İhsan Sabri Çağlıyangil	(Bursa) A.P.
26. Celâl Ertuğ	(Elâzığ) A.P.
27. Esat Mahmut Karakurt	(Urfa) C.H.P.
28. İzzet Birand	(İzmir) A.P.
29. Özel Şahingiray	(İstanbul) A.P.
30. Niyazi Ağırnaslı	(Ankara) C.K.M.P.
31. Rifat Öçten	(Sivas) Y.T.P.
32. Ömer Bozcalı	(İzmir) A.P.
33. Cenap Aksu	(Maraş) A.P.
34. Macit Zeren	(Amasya) A.P.
35. Burhanettin Uluç	Kontenjan
36. Rasim Hancıoğlu	(Afyon K) C.K.M.P.
37. Cahit Okurer	(İzmir) A.P.
38. Turhan Kapanlı	(Sakarya) A.P.

Bunun dışında söz almak istiyen arkadaşlar isimlerini Kâtipliğe yazdırabilirler.

Söz Mehmet Hazer'in.

MEHMET HAZER (Kars) - Muhterem arkadaşlar, Hükümetin sıkışık bir durumda olduğunu düşünerek maruzatımı kısa keseceğim.

Türkiye Cumhuriyetinin bu ilk karma Hükümet teşebbüs ve programını siyasi hayatımızın başarılı bir eseri saymaktayım. Programın temellerinden birini siyasi çekişme yerine anlayışlı bir müşterek çalışına teşkil etmektedir.

Günün şartları içinde; memleketin huzuru, hattâ demokrasimizin tutunup gelişmesi böyle müşterek bir çalışmanın sağlayacağı istikrara bağlı görünmektedir. Program, Hükümetin adını da beraberinde getirmiş bir acık kalplilik eseridir. "Milli huzur ve plânlı kalkınma hükümeti." Bu hükümet muallâkta kalan Devlet işlerinin, durgunluk krizi geçiren piyasanın, huzura muhtaç vatandaşların hasretle beklediği hükümet olacaktır. Henüz güvenoyu ile tamamlanmamış olmasına rağmen Anayasayı hâkim kılma fikrine dayanan bu Hükümet anlayışı dada şimdiden Devlet sektöründe çalışanlar üzerinde feyizli tesirlerini göstermiştir. Memur iktidar - muhalefet farklarının istismar edilegelen zararlı tesirlerinden kurtulmak üzeredir. Bu itimat havası tarafsız idarenin sağlam bir mesnedini teşkil edeceğine inanmaktayım.

Kabul etmek lâzımdır ki, her insan eseri gibi bu programda da eksikler vardır. Fakat ihtilâl sonrasının bu ilk Hükümet programını kendi hüviyeti ve esas maksadı, içinde mütalâa etmek onun eksiklerini tamamlamaya yeter sanırım. Bu sebeptendir ki, programı umumi esasları ile tasvip ve takdir etmekteyim.

Bazı temennim ve tenkitlerimi de ilâve ederek sözlerimi bitireceğim. Programda, ağır mali sıkıntılar içinde bulunan mahallî idarenin hal ve âtisine temas olunmamıştır. Arazi Vergisinin kaldırılması halinde özel idarelerin nasıl bir hal alacağı programda işaret olunmamıştır. Bu idarenin fonksiyonu kalmamış bir haldedir. Bu günkü durumunu muhafaza etmektense ıslah edilmesi veya hattâ ilga edilmesi düşünülyorsa, şahsan buna iltihak ederim. Mahallî İdarelerin muhtariyeti ve mali meseleleri, umumi Devlet maliyesi kadar endişe verici ve âcil tedbirler bek -üyen bir durum arz etmektedir.

Programın, takdirle kaydedeceğim bir pasajı da, geri kalmış bölgelerin kalkınması için bütün imkânlar kullanılacağı kayıdır. Bunları takdirle kaydederim. Yalnız zamana muhtaç bu kalkınma tedbirleri yanında bu geri kalmış bölgelerin âcil tedbirler istiyen çok sıkışık durumları da vardır. İnsanları açlık tehlikesiyle, hayvanları telefata karşı karşıya bulunan bu bölge, acilen bir Hükümet tedbirine her zamandan ve her yerden daha fazla yardıma muhtaç durumdadır ki, Hükümetin bu, derde kısa zamanda bir deva bulmasını gönülden temenni etmekteyim. Programın millî eğitimde alâkalı kısmında bugünün çok âcil, çok mühim bir memleket meselesi halinde bulunan lise tahsilini bitirmiş gençlerin durumlarının nasıl ıslah edileceğine dair bir kayda rastlanmamıştır. İmtihan barajları yerinde ve zamanında tatbik edilmediği için ortaokulu bitirip liseye imtihansız giren ve liseyi bitirince de fakülteye alınacağı düşünülerek yetişmiş olan 18-20 yaşlarındaki gençler 20 yaşından sonra, çıkarılan engellerle karşı karşıyadır. Bu tedbirle, bunların, hayatlarına istikamet vermek mümkün olmayacağı için, Hükümetin bu karışık vaziyeti ıslah etmesi ve bugüne kadar devam edegelen bu akına doğru bir istikamet vermesi, onu kanallı etmesi lâzım gelir. İmtihan barajları ve talebenin kabiliyetine, göre istikametlendirilmesi ortaokullarda ele alınması lâzım gelen bir meseledir. Bugünün bu sıkışık durumu karşısında üniversitelerimizin, diğer okullarda tatbik edilegelen çifte tedrisata başvurusu, kanaatimce bu âcil meseleye bal çaresi olabilir.

Programın takdirle kaydedeceğim bir diğer noktası da Devlet zabıtasının itibarının iade edileceği meselesidir. Huzurun temelini teşkil eden ve bugün dikkatle üzerinde durulmaya değer bir hal alan asayiş meselesi yeni Hükümet Programında istikrar vâdeden esas hedeflere uygun bir düzene kavuşturulmalıdır. Bu itibarla her şeyin üstünde Devlet zabıtasının içine sızmış bulunan ehliyetsizlerin tasfiyesi yanında, vatandaşta itimat telkin eden tedbirlere de önem verilmelidir.

Kısaca temas ettiğim bu cihetleri Hükümetin nazara alacağını ümid ederek, sıkışık bir durumda olan ağır malî külfetlerin mevcut gelir kaynakları ile sağlanması mümkün olmıyan bir devirde iş başına gelen Hükümete halisane başarılar temenni eder, ömürlü olmasını dilerim. Hepinizi hürmetle selâmlarım, *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Celâl Tevfik Karasapan buyurun.

CELÂL TEVFİK KARASAPAN (Afyon Karahisar) — Muhterem ve değerli arkadaşlar,

İkinci Cumhuriyetin ilk Hükümetinin Programı hakkındaki fikirlerimi ve temennilerimi arza çalışacağım.

Her şeyden önce, İhtilâl devresinin ve milletimizin siyahi hayatında ilk defa tatbik edilen nispi seçimin bence hiç beklenmedik bir tarafı olmıyan neticelerinin doğurduğu oldukça nazik ve güç şartlar içinde Karma Hükümetin kurulmuş olmasını, milletimize hâs olan sağduyunun mesut tecellisi olarak selâmlamak isterim.

Bu itibarla Hükümetin Atatürk inkılapları ve demokratik esaslar üzerine dayanan Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına uygun olarak girişeceği faaliyetlerinde muvaffak olması ve normal idareyi bütün icaplarıyla kurabilmesi en halisane dileğimizdir.

Muhterem arkadaşlar, Hükümetin Programında vatandaşlar arasında huzur ve iyi münasebetlerin kurulmasına, vatandaşların jandarma karakolundan ve köy muhtarından en yüksek idare makamına ve banka kredilerine kadar eşil muamele görmelerine ve bunun yanında millî iradenin kanım dairesinde bütün nüfuzunu iadeye aynı derecede bir önem verildiği görülmektedir. Hükümeti bu görüşünde tamamiyle tasvibederken, muhtar seçimlerine gidilerek halkın demokratik haklarını kullanma imkânına bir an önce kavuşturulmasında geç kalmayacağından da emin bulunmaktayım. Bu suretle vatandaşlar arasındaki huzur da, köylerden başlamak suretiyle, gerçekleşmiş olacaktır,

Değerli arkadaşlar, Hükümetin, pek haklı olarak aslında her türlü huzursuzluğu kökünden kaldıracak ekonomik kalkınma işlerine ilk safta bir yer verdiğini memnunlukla müşahade etmekteyim.

Hükümetin Programında “hürriyet içinde hızlı bir kalkınma” olarak tarif ettiği ekonomik gelişmenin Devlet ve özel teşebbüs olarak mümkün olan en geniş ölçüde yatırımlarla gerçekleştirilebileceği ve bunun da isabetli bir plâna göre ayarlanacağı ve bu hususta Devlet, Plânlama Teşkilâtının çalışmaları adan faydalanılacağı anlaşılmaktadır. Buradaki “Hürriyet” kelimesinin ekonomik liberalizmden ziyade vatandaşın demokratik ve ferdi hakkını kısımdan bir kalkınma mânasını taşıdığı kabul olduğu takdirde âmme sektörüyle özel sektörün gelişme imkânlarını, sağlayacak rasyonel bir plânlama ile memleketimizin ekonomik potansiyelinin tesisine gidileceğinin anlaşılması icabeder ki böyle bir anlayışı, partimin programına sadık olarak, bütün kalbimle tasvibederim.

Ancak programın ortaya koyduğu bu prensip yanında, Hükümetin hangi kaynaklara dayanarak hemen 1962 bütçesiyle geçmiş yıllara nazaran daha geniş bir yatırım hacmine ulaşabileceğini, bütün iyi niyetlerime rağmen şahsan anlıyamamaktayım. “Hızlı kalkınmanın istediği yatırımları” yapabilmek için milletin de, komşu milletlere nisbetle ve hatta mütevazı olan masraflarından ne şekilde bir in-

dirme yapılabileceği noktasında bir sarahat görülememektedir. Devlet bütçesinden sağlanacak tasarrufların geçmiş yıllara nazaran daha geniş yatırımlar yapılmasına imkân verecek bir yekûn tutacağını kabul etmek güç olsa gerektir. Nâçiz kanaatime göre, programın mûtat ekonomik kavramları tatmin etmeyen bu kısımları Hükümetin gereği gibi hazırlanmağa fırsat bulamamasının bir tecellisidir ve tatbikatta daha vazih bir görüşe varmak mümkün olacaktır.

Bununla beraber Hükümet programında denildiği gibi “hızlı kalkınmanın istediği yatırımı yapabilmek için israftan uzak bir hayattan kaçınmak, düşünmeyen veya hesabını bilmiyen bir millet halinde kalmamak” esaslarının iktidara gelecek bütün hükümetler için mûtat bir kaide olmasını tamamiyle tasvibetmekteyim. Bununla beraber Hükümetin programıyla Maliye ve Hazineye verdiği direktif esas itibariyle doğru olmakla beraber, bu direktifin tatbikinde bazı zorlukların da görüleceğine işaret etmek isteriz. Enflasyon tehlikesine düşmeden ekonomimizi durgunluktan kurtarmak, hızlı gelişme ile birlikte yüksek istihdam seviyesini, fiyat istikrarını ve âdil gelir tevziini gözönünde tutmak kolayca gerçekleştirilecek bir siyaset manzarasını aksettirmemektedir. Vatandaşların haklı olarak şikâyet ettikleri vergi sistemini toplu olarak gözden geçirerek gerekli ıslahatı yapmak, ziraat arazisinden Arazi Vergisi ve dar işçi kazançlarından tasarruf bonosunu kaldırmak gibi tedbirlerin isabeti aşikârdır. Dar gelirli memurların da tasarruf bonosundan istisna edildiklerini görmek isterdim.

Adalet Bakanlığında bir yandan âcil bir mahiyet arz eden bağımsız adaletin ihtiyaçlarını sağlamak, idari ve kanuni müesseseleri vücuda getirmek, Anayasa Mahkemesine, Yüksek Hâkimler Kuruluna ait kanun tasarıları için hazırlıklar yapılırken, öte yandan bütün bir hukuk sistemimizin gözden geçirilerek, çeşitli ecnebi kaynaklardan istifade edilerek alınmış olan adli mevzuatın, Cumhuriyet devrindeki tatbikat ve ihtiyaçlar göz önünde bulundurulmak suretiyle, ıslah ve hattâ tek bir hukuk kavramı içinde yeniden tedvinine gitmenin de millî bünyemiz için sosyal bir zaruret olduğuna inanmaktayım.

Programın memleketin bünyesinde ve Devletin bütün teşkilâtında devamlı huzurun temin edilmesiyle birlikte vatandaş münasebetlerinde geçmiş siyasi mücadelenin yaralarını tamamiyle tedavi etmek ve bu hususta çalışmaya başlamak hususundaki kararını büyük bir sempati ile karşılamaktayım. Hükümetin bu mevzuun en münasip bir zamanda ele alması memleketimizin içeride olduğu gibi dış âlemdeki siyasi itibarımız bakımından da müspet ve derin tesirleri olacağından şüphe etmemekteyim.

Zirai istihsalin artırılmasına ve her yıl artan sekiz yüz bin nüfusumuzu mutlak bir açlık tehlikesinden kurtarmaya matuf her türlü tedbiri desteklememiz icabeder kanaatindeyim.

Zirai kredi hususundaki tedbirlerin Anayasanın ruhuna ve memleketin ekonomik ve sosyal bünyesine uygun bir toprak reformunun gerçekleşmesi en asil gayelerdir.

Hükümetin programda belirtildiği gibi hayvancılığın ve orman bölgelerinde yaşayan halkımızın gerçek ihtiyaçları göz önünde tutulmak üzere, ormancılığın, yerüstü ve yeraltı sulama işlerinin, köylerin içme su ihtiyaçlarının ıslahına ve geliştirilmesine ait icraatını büyük bir zevkle takibedeceğim. Bayındırlık, ulaştırma, posta ve telekomünikasyon sahalarında programda yer alan müspet düşüncelerin gerçekleşmesi hepimizi memnun eder düşüncesindeyim. İç ve dış ticaretin, programda işaret edildiği gibi suni ve zecri usuller yerine normal iktisadi tedbirlerle geliştirilebilmesini çok isabetli bir kalkınma hareketi sayarım. Bu vesile ile Hükümetin demokratik serbest rejimlerde mütadolmıyan ve memleketimizde tatbiki de, maalesef, ya sermayenin ürkerek memleketimizden kaçmasına, ya da saklanıp dondurulmasından başka bir netice vermiyen servet beyanı, doble imposition (muzaaf vergi) usulüne benzeyen Kurum ve Şirket vergileri, ticari faiz hadlerinin fahişliği gibi tedbirler üzerinde önemle ve müstaceliyetle durmasını da temenni ederim. Esnaf ve küçük sanat sahiplerinin meslekî dâvalarının ve ihtiyaçlarının yakından takibolunması hususundaki program fıkrasını özel bir ilgi ile karşıladım. Hükümetin bu sahadaki icraatı da alâka ile beklenecektir.

Kanaatime göre programda, millî ekonomimizin gelişmesindeki muhtemel rolüne işaret olunan yabancı sermaye teknik ve teşebbüs kabiliyeti inlen yeraltı servetlerimizin ve özellikle petrolün meydana çıkarılarak değerlendirilmesi hususunda da istifade edilmesi mümkündür. Hükümetimizin bu husustaki teşebbüslerini genişleterek kendileriyle iş birliği yapmakta siyasi bir sakınca olmıyan bütün memleketlerle temasa geçmesini temenni ederiz. Bir misal olarak Irak, Kuveyt ve Suudi Arabistan gibi bölge komşularımızın, büyük Amerikan ve İngiliz şirketleri yanında, pek kârlı şartlarla Japon firmalarıyla de anlaşmaya vararak bunlardan memleketlerindeki, hattâ kara sularındaki petrol rezervlerinin işletilmesi hususunda faydalandığına işaret etmek isterim.

İktisadi kalkınma özellikle sınaî gelişme sırasında işçi haklarının, sosyal nizamı ve muvazeneyi bozmamak ve adilâne ve insan haysiyetine uygun bir yaşama ve ücret ve sosyal güvenlik esaslarını sağlayacak şekilde korunması esaslı prensiplerden olduğuna göre, bu hususta programda yer alan her çeşit tedbiri ancak tasvip görür.

Şehircilik, şehirde ve köyde mesken ihtiyacı, bölge plânlaması, sağlık ve sosyal yardım işleri, sağlık hizmetlerini köylünün ayağına götürmek, sağlık teşkilâtının sosyalleştirilmesi, sağlık personelinin yetiştirilmesi, koruyucu hekimlik, ilâç politikası gibi sahalarda programın müspet valilerinin gerçekleşmesi büyük memnunkla karşılanacak hususlardandır.

Basın ve yayında Anayasa teminatının titizlikle tatbiki ve gazeteciliğin seviyeli bir meslek halinde geliştirilmesi, üzerinde önemle durulması gereken meselelerdendir.

Programın Millî Eğitime ait bölümleri, hiç şüphesiz ki, millî kalkınmamızda hayati derecede rol oynayacak en önemli bir davamızdır. Bu hususta kemiyet kadar keyfiyete de önem verilmesini, Devlet okulları ve kültür müesseseleri yanında özel

okulların ve müesseselerin de Devletten himaye görerek öğretim ve kültürün yayılması hususunda yardımcı hale getirilmeleri temenni olunur.

Halk eğitimi, bilhassa nükleer kudretin ve feza keşiflerinin medeniyete yeni istikametler hazırladığı bu ileri çağda, Hükümetimizin yüksek ve gerçek ilim ve fen adamları ve araştırmacılar yetiştirmeye son derece önem vermesi çok yerindedir. Ancak bu hususta Hükümetin, milletlerarası âlemle sıkı temasa ve karşılıklı burslar tesisi suretiyle öğrenci ve araştırmacı mübadelesine büyük önem verilmesi, ecnebi memleketlerde öğretim ve eğitim görenleri yakından kontrol ederek beyhude vakit ve nakit kaybına imkân bırakmaması da üzerinde önemle durulacak noktalardır.

Beden terbiyesi ve spor sahasında programın bazı mertebe kanaatkârlık gösterdiğini kaydetmeden kendimi alamıyacağım. Hükümetin gençliğin sıhhati kadar ahlakını da ilgilendiren bu iki konu ile esaslı bir şekilde meşgul olması temenniye şayandır.

Programın Diyanet İşleri Başkanlığının ihtiyaçlarına verilen önemi belirten cümlelerini memnuniyetle mütalâa etmemek mümkün değildir. Taassup ve gericiliğin halk kütleleri arasında tamamıyla silinmesi için vicdani ve ruhi ihtiyaçları karşılayacak tedbirlerin ihmal edilmemesi başlıca çaredir. Seviyeli ve uyanık din adamları yetiştirerek bunları köylere kadar yaymakla halkın ruh ve kültür seviyesine geleneklerimize uygun ve ilerlemeye müstait bir seviye vermek imkânını elde etmiş oluruz.

Programın dış politika, kısmına gelince:

Milli varlığımızın ebediyete kadar payidar olması için dış politikasının, zamanımızın bütün nezaket ve güçlüklerine uygun bir vukuf ve maharetle idare edilmesi gerektiği kanaatindeyim.

Hiç şüphesiz ki İkinci Dünya Harbinin yalnız fiilen sona ermiş olmasından sonra geçirdiğimiz ilk harb sonrası yıllarında dış güvenlik hususunda tek güvenimiz hakkımızdan emin olmamız ve bütün esir milletlere bir örnek olan istiklâl Mücadelemizden beri büyük Atatürk'ün çok uzakları gören derin nüfuziyle milli benliğimiz üzerinde son derece kıskanç, sergüzeştlerden müçtenip, milletlerarası ahitlere sadık milli bir dış politika geleneğine sahip olmuş bulunmamızdır.

Bu esastan hareket etmek suretiyledir ki Hükümet programının dış siyasete dair hatlarını mütalâa etmek, "Birleşmiş Milletler Anayasasına uygun olarak bütün milletler için barış, hürriyet, adalet ve hak eşitliği esaslarına dayanan devamlı bir dünya nizamının kurulması" ndan ibaret olan esas hedefinin değerini takdir etmek gerekir.

Cumhuriyet Türkiye'si bu yüksek ideale bağlılığını göstermek için anavatandan binlerce mil uzakta, Uzak-Doğuda, Kore'de öz evlâtlarının asil kanlarını dökmekte tereddüt etmemiş ve bir medeniyet âlemi namına, yapılan bu jest başta müttefikimiz Birleşik Amerika olmak üzere bütün dünyanın hayranlığını kazanmıştır.

Gerçekte programda açıklandığı gibi Türkiye Cumhuriyetinin dış siyaset geleceği, kuruluşundan beri milletlerarası iş birliğine, ortaklaşa güvenlik prensibine,

taahhütlerini sadakatle yerine getirmek hasletine ve anlaşmazlıkların barışçı yollarla halli usulüne daima bağlı kalmak olmuştur. Anayurdun kurtuluşundan sonra boğazlar meselesinin Montreue'de millî Hatay dâvamızın Cenevre'de Milletler Cemiyetinin sinesinde hal olunması ve nihayet İkinci Dünya Harbinden sonraki devrede de Kıbrıs meselesinin bir yoluna konması millî siyasetimizin prensipleri dairesinde olmuştur.

Programda Hükümetin milletler arası alanda aynı esaslar dairesinde ve “faal” bir şekilde çalışmaya devam edeceğini bildirmesi bizleri bilhassa alâkadar ve memnun etmiştir. Şu kadar ki biz bu faal siyasetin, dünya ve bilhassa, içinde bulunduğumuz bölge, içinde derin bir şahsiyeti olması gerektiğine de inanmaktayız.

BAŞKAN — Sayın Karasaban, affedersiniz, müdahale etmek mecburiyetindeyim: 88'nci madde mucibince yazılı nutukların 20 dakikadan fazla sürmemesi icabeder. İrticalen devam edebilirsiniz.

CELÂL TEVKİK KARASABAN (Devamla) — Efendim, muayyen bir gaye ile hazırlandım. Uzunca olan bu izahatımı burada kesmek istemem, fakat elimden geldiği kadar mühim olan mevzulara kısaca temas edeyim.

Dış siyasette arz ettiğim gibi bağlı kaldığımız muayyen prensiplere sadık kalmakla beraber şahsiyete de çok önem verilmesi lâzım geldiği kanaatindeyim. Böyle bir politika bizi zayıflatmaz, bilâkis insanlık camiası içinde durumumuzu kuvvetlendirir. Orta - Doğu ve bilhassa komşularımızla olan münasebetlerimizde bu esaslardan mülhem olmamız yerinde olur.

Milletlerin hürriyet mücadelesinde kendilerine zahir olmamız lâzımdır. Bunların aralarının bulunmasının beklenmesi bize daima zarar vermiştir. Bu intizar siyaseti milletlerarası âlemde itibarımızı maalesef biraz sarsmıştır. Bilhassa Atatürk Türkiye'si gibi bu bölgede İstiklâl Mücadelesinin ilk misalini veren bir memleket olarak, milletlerin esaretten kurtulmasını evvelâ bizim alkışlamamız icabeder kanaatindeyim. Bu bakımdan 7 seneden beri devam etmekte olan Cezayir meselesinde Hükümetimizin daha faal bir rol alan bir vaziyete geçmesi lâzımdır. Hükümetimizin bizzat De Gaulle'nin kendisiyle müzakereye, giriştiği Cezayir Muvakkat Hükümetine daha yakın bir alâka göstermesi ve Birleşik Amerika gibi, mümkünse bir ajan göndermesi çok şayanı arzudur. (*Alkışlar*)

Bunun haricinde, dış siyasetin bütün esaslarının, parti ayrılığı gözetmeksizin, millî bir gelenek haline gelmiş olduğuna kaniim. Bunu burada, ifade etmek isterim.

Dış yardımlar hususunda Hükümetimizin, bilhassa Avrupa İktisadi İş Birliği Teşkilâtı ile yakından meşgul olmasını, bu teşkilâtın bize verdiği fırsatlardan âzami derecede faydalanmasını temenni ederim.

Malûmdur ki, bu teşkilât 1949 da kurulmuş ve evvelâ Başbakanlığa bağlanmış, sonra 1952 de Dışişleri Bakanlığına raptedilmiş, sonra da benim pek anlamadığım sebeplerle 1960'da, bir kanun ile Maliye Bakanlığına eklenmiştir.

Maliye Vekâletinin işleri pek çok bir vekâlet olduğu ve mahiyeti itibariyle de, iktisadi bir teşekkül olmadığı Yüksek Heyetinizin malûmudur. Bu itibarla bu teşkilâtın, mutlaka ya Hariciyeye veyahut eskiden olduğu gibi Başvekâlete bağlı bir müessese halinde canlandırılması her bakımdan faydalı olur.

Ordumuz hakkındaki temennimiz memleketimizin öz bir parçası olan, en küçük erinden en yüksek generaline kadar onu temsil eden bu aziz varlığını, memleketin en yüksek menfaatlerini koruyacak şekilde daima kuvvetli, mesut ve müreffeh olmasıdır. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım nazarı dikkatini celbetmeye mecburiyet hissediyorum, 37 arkadaşımız söz almıştır. Bugünkü şartlar içinde ve Hükümetin bulunduğu vazifeler karşısında müzakerelerimizi, eğer arkadaşlar tekrara giderlerse ve uzun konuşmalar yaparlarsa, zamanında bitirmek mümkün olmaz. Bu arada iki arkadaşımız konuşmaların onar dakika ile tahdidini teklif etmişlerdir. Fakat henüz konuşmanın başında olduğumuz için böyle bir tahdidi Başkanlık Divanı doğru görmüyor. Arkadaşlarımız konuşmalarında tekrara kaçmıyacak şekilde esaslı noktalara temas etmelerini rica edeceğim. Esasen Hükümet milletvekillerinin bu mevzular üzerinde yapacağı uzun mütalâalarıyla karşı karşıya bulunacaktır. Bunun da nazarı dikkate alınmasını bilhassa rica ediyorum.

Buyurun, Saim Sarıgöllü,

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Muhterem arkadaşlarım, söz sıramı başlangıç konuşmasını yapmak üzere, arkadaşımız Fikret Turhangil'e veriyorum. Ondan sonra maruzatta bulunacağımı hürmetlerimle arz ederim.

BAŞKAN — Buyurun, Fikret Turhangil.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Sayın Başkan!

Muhterem Cumhuriyet Senatosu üyeleri! Sayın Hükümet Başkanı ve Hükümet üyeleri.

Cumhuriyetimizin ilk Koalisyon Hükümetinin Sayın Başkanı Hükümet programlarını 27.11.1961 tarihinde, Cumhuriyet tarihimizde ilk defa tesis edilmiş bulunan, Cumhuriyet Senatosu Meclisi önünde okudular.

Programın sonunda da Yüksek Senato Meclisinin irşatlarını beklediklerini belirtmek suretiyle C. Senatosunun ebediyen payidar olacağı ve olmasını en büyük arzu bildiğimiz Cumhuriyetin irşat edici bir toplumu olarak kabul ve tasrih buyurmalarından dolayı şükran hislerimizi arz ederiz.

Yeni Anayasamızın getirdiği yepyeni bir hüviyet, kuruluş ve ruh taşıyan C. Senatosu hakikaten renkli bir hükümetle karşı karşıyadır.

Dünya milletlerinin tecrübe ettikleri ve siyasi hayatımızda geçmişi olmıyan bu sebeple tecrübesi yapılmıyan koalisyon hükümetinin parlâmento hayatımıza mutlu günler getirmesini ve aziz Türk milleti için verimli, başarılı olmasını temenni etmek en büyük ve sarsılmaz arzumuzdur.

Siyasi partilerin gayeleri kendilerini doğuran ve besliyen aziz ve asil milletimize hizmet etmektir. Yeni Anayasamızın getirdiği nispî seçim sistemi Meclis içinde mutlaka hâkimiyeti temin edemeyecek şekilde tahakkuk etmiştir. Bu hal karşısında koalisyon zarureti doğmuş ve bunun neticesi olarak Koalisyon Hükümeti kurulmuştur.

Her şeyin önünde vatan ve milletin beklediği huzur, sükûn ve Anayasanın mutlak hâkimiyetini temin ve millî iradeyi neticelendirecek bir hükümetin tahakkuku ile mümkün olacağı sonuna bizleri getirmiş bulunmaktadır.

Her şey mazi yapılmış ve müstakbel Türkiye ve Aziz Türk Milletinin refah ve saadetini her şeyin önünde gören bir Adalet Partili olarak en büyük millet ve memleket hizmetini ifa etmenin gururu içinde koalisyon hükümetimin teşkili suretiyle bugüne erişmiş bulunduğumuz kanaatindeyim.

Cumhuriyet Hükümetinin bütün üyelerinin Atatürk ilkeleri üzerinde kararlı olmalarından başka bir şey esasen düşünülemez.

Yalnız Hükümet üyeleri değil, bütün C. Senatosu onun ilkelerine bağlıyız. Onun izindeyiz. Daima ondan ilham alacak ve Cumhuriyetimizi en yakın bir gelecekte büyük Ata'nın arzuladığı muasır medeniyet seviyesine ulaştıracğız.

Atatürk, Türk Milleti için bir varlık olmaktan çıkmış fikir manzumelerinin toplandığı bir kudret olmuştur.

Adalet Partisine mensup C. Senatosu üyesi olarak; Anayasanın mutlak hâkimiyetini temin etmek hususundaki Hükümet kararının programa alınmasını şükranla karşılarız!

Bütün halkların onun korunmasına ve hassasiyetle tatbik edilmesine bağlı bulunduğu münakaşa kabul etmez bir hakikattir. Millî iradenin üstünde bir kuvvet tanınmanın bir ifadesi olarak anlamaktayız. Hükümet programında iç politika mevzuundaki doktrinde yer alan hususlara ek olarak vatandaş - memur ve memur - vatandaş münasebetlerinin de dikkate alınmasını temenni ederiz. Hükümet fonksiyonlarının iyi işlemesi emin ve inkişaf edecek iyi yol alabilmesi için memur - vatandaş münasebetlerinde karşılıklı anlayışın tahakkukuna şiddetle lüzum olduğuna inandığımız bir sevgi ve hürmetin tesis edilmesi başta gelen ve gözden uzak bulundurulmaması lâzım gelen ana unsurdur.

Hakikat şudur ki, kanun, nizam ve emirler ancak, onu tatbik edenlerin elinde kıymetlenir ve değerlenir ve vatandaş Hükümet hizmetlerinin ölçüşünü bu münasebete göre takdir ve tâyin eder.

Hükümetçe lüzumlu bir kalkınmanın ana unsuru olan yatırımların yapılabilmesi için milletçe mutlaka bir israftan kaçınılması zarureti görülmüştür.

Ancak, Hükümetin de âzami tasarrufa riayet etmesi ve bilhassa Devlet ve Hükümet, emrinde çalışmış ve çalışmakta olanlar arasında hayat seviye ve yaşayış şartları bakımından farklı statüler doğuran ve adalet ve hizmet kaideleriyle bağ-

daşamıyan aykırılık ve tefriklerin giderilmesi hem tasarrufu temin, aynı zamanda Devletle ilgililer arasında bir inanış ve güvenin unsuru olacaktır.

Senato Meclisinin Sayın üyeleri:

Dünya tarihinde büyük mevki işgal eden Türk Milletline mensubiyet bizler için en büyük hazinedir.

Vatan topraklarımızın üç yanı sularla çevrili olduğu gibi muhtelif göllere ide sahip bulunmaktayız.

Bazı komşu devletlerin sık sık kara sularımıza sokularak bizim önem vermediğimiz büyük bir milli servet ve gıda membamız olabilecek balık ve sualtı senetlerimizle geçinmek istedikleri bir hakikattir.

Hükümet programında yer almayan ve ifadesini bulmayan ve bize muazzam döviz temin edebilecek ve iç bünyede de gıda kollarımızın bir kanadını teşkil edecek balıkçılık ve buna bağlı sanayiın kurulması ve ehemmiyetle inkişafının temini şayanı arzu bir mesele olduğu kanaatindeyiz.

Mesken ihtiyacı dâvasının büyük bir mesele olduğuna inanıyoruz. Bu arada Emekli Sandığı ve işçi Sigortaları gibi kurumların gayeleri dışındaki yatırımlardan uzaklaşarak kendi mensupları lehine hu dâvaya ehemmiyet vererek mensuplarını plânlı bir şekilde mesken sahibi etme sabasına gitmesi temenniye şayan bir husustur.

Bu arada yıllardan beri devam edip gelen ve bir türlü âdil bir sisteme bağlanamayan kiracı - ev sahibi münasebetlerinin halli de bugünkü cemiyetimiz için bir an evvel halli icabeden büyük iktisadi ve içtimai bir mevzu olduğu kanaatini taşımaktayız.

Milletimizin en büyük irfan ocağı olan ve muhtar bir hüviyet taşıyan üniversitelerimiz ile kurulmuş ve kurulması zaruri bulunan yeni müesseseler hakkında görüş ve düşüncülerine Hükümet programında rastlamak büyük arzumuzdur.

Atatürk ilkelerinin bariz bir umdesi ve vecizesi olmaktan çıkan ve dış politika-da takip edilecek siyasi yolun meşalesi olan; “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” politikasının Hükümetimizce de kabulünü şükranla karşılarız.

Senato Meclisine takdim edilen programın sonunda: Teşekkül eden Hükümetin büyük hâdiselerden sonra gelen karma Hükümet olduğu beyan edilmekle; büyük bir hakikate işaret edilmiştir.

Karma Hükümetin en büyük amacı da millî huzuru temin ve bu huzur üzerinde plânlı kalkınma Hükümeti olmak arzusudur.

Millî huzur, tek kelime ile huzur fertlerin, toplumların başta gelen muvaffakiyet kaynaklarının kendisidir. Huzur, sükûn ve birlik olmanın cemiyetlerde muvaffakiyeti temin etmek gayri mümkündür.

Muvaffak olmuş zannedebilse dahi haklı ve emin ve toplumu ileriye götürücü bir muvaffakiyet olarak kabul edilmemelidir.

Hükümet programında her şeyin önünde kabul ettiğimiz bir noktayı belirtmek isterim.

Memleket bünyesinde ve Devletin bütün teşkilâtında devamlı huzurun temin edilmesinin unsurunu vatandaş münasebetlerinde yer almış bulunan geçmiş siyasi mücadelelerin yarattığı yaraların tamamıyla tedavi edilmek ve bu hususa dikkat ve ehemmiyetle üzerinde bulunmak ve gerekli çalışmalara başlamaktadır.

Millî tesanüt, millî huzur Türkün tarihlere geçen âdil hislerine uygun olan davranış ve tutumundan dolayı Hükümetin ifa edeceği ve millî varlığımızın ana unsuru olan bu hareket tarzından dolayı Hükümeti, Adalet Partisinin bir üyesi olarak şükranla selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Buyurun, Âmil Artus.

ÂMİL ARTUS — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Başkan, Sayın Kabine üyeleri;

Hükümet programı hakkındaki düşüncelerimi kısaca arz etmek üzere söz almış bulunuyorum. Bizzat Başbakan tarafından yüksek huzurunuzda okunmuş ve basılmış nüshaları Sayın üyelere dağıtılmış olan Hükümet programı, fazla tafsilâta girişmeden esaslı noktaları ve belli başlı konuları ihtiva etmektedir. Bendeniz şahsan programın bu hüviyetini yerinde buluyorum. Hükümet, programda ifade ettiğine göre, bir millî huzur ve plânlı kalkınma Hükümeti olmak amacındadır. Esas itibarıyla program bu amaca uygun şekilde kaleme alınmıştır. Bir ihtilâl sonrası Hükümetidir ve bütün ihtilâl sonrası hükümetleri gibi birçok sosyal ve ekonomik problemleri halletmek zorundadır. Piyasa durgundur, özel sermaye kısmen iş hayatını ve hattâ bankaları terk etmiş ve özel kasalara sığınmıştır. Memlekette işsizlik vardır. İşçiye dar gelirli vatandaşın, yapılan zamlara rağmen, seçim sıkıntısı azalmamıştır. Memleketin birçok bölgelerinde kuraklık hüküm sürmektedir. Bütün bunlara ilâveten programın diliyle (Vatandaş münasebetlerinde geçmiş siyasi mücadelelerin yaralarını tamamıyla tedavi etmek) görevi de bir Hükümete düşmektedir. Bu kadar büyük meselelerle karşı karşıya olan Hükümet bunların azamet ve ciddiyetine nüfuz ederek güzel bir program hazırlamıştır. Bazı konularda umumi ve hattâ müphem ifadeler kullanıldığı doğrudur. Birçok yerlerde tedbirlerden bahsedilmiş, bu tedbirlerin nelerden ibaret olacağı açıklanmamıştır. Bazı paragraflarda, (ehemmiyetle çalışılacaktır), (göz önünde bulundurulacaktır), (gerekli tedbirler alınacaktır) gibi sarîh olmıyan yuvarlak sözler kullanılmıştır. Fakat bunları ben şahsan programın za'fına değil, ciddiyetine bir delil sayıyorum. Çünkü Anayasaya göre bir hafta gibi kısa bir zaman içinde hazırlanan programın bütün memleket meselelerinin teferruatına inmesine ve ciddi incelemelere ihtiyaç gösteren konularda, bu incelemeleri uzmanlara yaptırmadan valilerde bulunmasına imkân yoktu. Programın başında Hükümetin Atatürk inkılâplarına, bağlılığı ve Anayasanın mutlak hâkimiyetini temin etmek amacıyla olduğunu belirtmesi çok isabetlidir.

Yine programın genel kısmında Hükümetin ilk hedefinin vatandaşlar sırasınca huzur ve iyi münasebetlerin sağlanması olduğunu ifade edilmesini şükranla, karşılıyorum. Siyasi kanaatlerimiz veya mensubu olduğumuz siyasi partiler farklı

da olsa bu topraklar üzerinde hepimiz aynı vatanın ve aynı milletin evlâtları olarak beraber yaşamak zorundayız. Türk Milleti için yeni ve alışılmamış bir sistem olan demokratik sistem, arkamızda kayan on beş yıllık devrede ayırıcı ve husumet yaratacık bir sistem gibi tatbik olunmuştur. Koalisyon Hükümeti bu yanlış tatbikatın izlerini silmek ve millî birliği ve bütünlüğü yeniden satha çıkarmak mevkiindedir. Hükümetin bu konuda kararlı olması bizi memnun etmiştir.

Programda vatandaşlar arasında siyasi kanaat ayrılığından dolayı hiçbir fark gözetilmeyeceği, vatandaşın hiçbir sebeple hiçbir yerde eşit olmayan muamele görmeyeceği temin edilmektedir. Tatbikatta, bunun yerleşmesi için zaman geçmesi ihtimali üzerinde durulmakta ve pek haklı olarak, bu neticenin ancak idari ve adlî büyük küçük mercilerin devamlı takipleriyle sağlanacağı ifade edilmektedir. Çok doğru olan bu görüş programın hayalden uzak ve realist bir karakter taşıdığının delilidir.

Vatandaşlar arasında, ahenk ve huzuru temin için partizanlığın tamamen ortadan kaldırılması zaruridir. Koalisyon Hükümetini bu konudaki azimli görünüşünden dolayı tebrik ederiz.

Hükümetin programında yer alan diğerk bir ihtilâl sonrası problemi de geçmiş olayların tesiri altında, asker çekildikten sonra, polis ve jandarmanın kıymetini ve mânevi itibarını vatandaş güzünde sağlamak konusudur. Programda bu neticenin idare makamlarımızın ve vatandaşlarımızın salim anlayışı ile mümkün olacağı işaret edilmektedir. Biz bunun kâfi olmadığı kanaatindeyiz. Geçmiş hâdiselerin tesiriyle polis yılgın ve ürkektir. Onu bu yılgınlıktan ve ürkeklikten kurtarmak lâzımdır. Bunun için de polisin vazife ve salâhiyetlerini kanunla, açıkça tesbit etmek ve bunu polise öğretmek icabeder. Polisi sorumluluk endişesiyle hâdiselere müdahaleden çekinir durumdan kurtarmak lâzımdır. Bilhassa büyük şehirlerimizin asayışı bakımından buna şiddetle lüzum vardır.

Programda, Devlet Plânlama teşkilâtına önem verilmesi ve bütün yatırımların plân dâhilinde yapılacağının ifade olunması çok yerindedir ve Anayasa hükümlerine uygundur.

Yine programda israftan ve enflâsyondan uzak kalınacağının kabul edilmesini şükranla karşılarız. Enflâsyon konusunda bir mülâhazamızı arz etmemize müsaadenizi rica ederim: Geçmiş hâdiselerin tesiriyle özel sermayenin mühim bir kısmı piyasadan çekilmiştir. Önümüzdeki aylarda yeni Hükümetin sağlayacağını kuvvetle umduğumuz emniyet ve itimat havası içinde bu gizlenmiş olan özel sermaye yeniden piyasaya çıkacaktır. Bu suretle piyasada bir para bolluğu ve bunun neticesi olarak bir fiyat yükselmesi ve para değerinde bir düşme kaydedilebilir. Koalisyon Hükümetinin bu ihtimali den uzak bulundurmamasını ve buna karşı tedbirli olmasını temenni ederiz.

Programın Adalet Bakanlığına aidolan kısmında ifade edilen esaslarla tam anı on mutabakat halindeyiz. Ancak bu mevzuda bazı mülâhazalarımızı kaydetmemize yüksek müsaadelerinizi rica ederim.

Mahkemelerimiz hususiyle Yargıtay büyük bir iş kesafeti altında ezilmektedir. Yargı tayı biraz ferahlatmak için son senelerde geçici tedbirlere başvurulmuş ve daire sayısı artırılmıştır. Bu suretle halen Yargıtay 16 dairesi ve 112 hâkimi olan ve dünyada bir benzeri bulunmuyan bir yüksek mahkemedir. Bu mahkeme, iş çokluğu yüzünden içtihat ve hukuk yaratmak görevini ifa edememektedir. Yargıtay hâkimleri ancak insan takatinin üstünde bir mesai sarf etmek suretiyle bu ağır yükü taşıyabilmektedirler. Fakat bu duruma artık normal Hükümetin ol koyması ve çare bulması lâzımdır. Yargıtay'a daire ilâvesiyle bu işin halledilmesine imkân olmadığını son on yılın tecrübeleri göstermiştir. İşin esaslî şekilde halli gerekir.

Bundan başka hâkimlerin yardımcısı olan mesai saatlerinin dışında geç saatlere kadar çalışan zabıt kâtiplerine bir ödenek verilmesi için imkân araştırılmasını yeni Hükümetin dikkatinden beklemekteyiz.

Kurulacak olan Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Hâkimler Kurulu gibi teşekkülere de ve Yargıtay dairelerinde yabancı Hukuk fakültelerinde ihtisas yapmış elemanlara ihtiyaç vardır. Bu maksatla önümüzdeki bütçeye yeni Hükümetin gerekli tahsisatı koymasını ve önümüzdeki yıl hukuk mezunları arasından yabancı memleketlere mühimce bir sayıda öğrenci gönderilmesini temenni ederim.

Müstahsile sağlanacağı vadedilen zirai kredilerin köylü tarafından kendi özel ihtiyaçları için kullanılmasına mâni olacak tedbirlerin de Hükümetçe düşünülmesi yerinde olur. Programda orman varlığımızın titizlikle korunmasından bahsedilmiş, fakat yeni orman yetiştirmek konusuna temas edilmemiştir. Ormanlarımızın korunması kadar yeni orman yetiştirilmesi meselesi de ehemmiyet arz etmektedir. Hükümetin bunu ehemmiyetle ele alması icabeder.

Hükümet programında, her alanda kooperatifçiliğin geliştirileceği ifade edilmektedir. Bu konuda 1958'den evvel kurulmuş ve kredilerin kesilmesi yüzünden inşaatı yarım kalmış veya hiç inşaatla başlayamamış olan yapı kooperatiflerinin durumunu da düşünmek lâzımdır. Bunların ekserisi dar gelirli vatandaşlar tarafından kurulmuştur. Bu kooperatifler arsalarını temin etmişler, plân ve projelerini belediyelere tasdik ettirmişlerdir. Fakat krediler kesildiği için arsalar kooperatifini elinde kalmış ve ortaklar da oldukları meskenlere kavuşamamışlardır. Bu üzücü duruma nihayet vermek ve bu kooperatifleri tasfiye etmiş olmak için bu kooperatiflere eskiden olduğu gibi inşaat kredisi açılması yerinde olur.

Programın Diyanet İşlerinden bahseden satırlarını memnuniyetle okuduk. Diyanet işleri teşkilâtı yeni Anayasamızın 154'ncü maddesiyle genel idare içinde yer almıştır. Hepinizin malûmu olmakla beraber, burada şunu kaydetmek isterim: Sosyal bir olay olan dinden eğitim dâvamızın kökleşmesi ve halk tabakalarında inkılâpların yerleşmesi için faydalanmak yerinde olur. Hindin başka, gayelerle ve başka maksatların gerçekleşmesi için istifade edilmesine bu suretle daha kesin olarak mâni olabiliriz. Yeni Hükümetin Diyanet İşleri konusunda bu gerçeği gözden uzak tutmayacağını umarım.

Dış politika alanında milletin yeni Hükümetten beklediği şey memleketin iktisadi yaralarını saracak ve kalkınmamızı gerçekleştirecek mühim bir dış yardımın

sağlanmasıdır. Bunu temini için Koalisyon Hükümetinin elinden geleni yapacağına biz şahsen inanıyoruz.

Değerli arkadaşlarım,

Hükümet, programı hakkındaki bazı düşüncelerimi kısaca arz ettim. Bu program memleket dâvalarına ve İhtilâl sonrası problemlerine isabetle teşhis koymuş ve bunların çözülmesi için gayret sarf edeceğini vadetmiştir. Milletçe bu mühim gayeye ulaşılması için yeni Hükümete yardımcı olmak hepimize düşen bir borçtur. Getirdiği programdan dolayı Hükümeti tebrik eder ve çetin olan mesaisinde başarılar dilerim.

Saygılarımla. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sami Küçük; buyurun.

SAMİ KÜÇÜK (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Muhterem Senato üyeleri, Başbakan ve Bakanlar Kurulu üyeleri:

B.M. Meclisinde en çok üye bulunduran iki büyük partinin millet ve memleket hizmetinde subjektif duygulara yer vermeksizin vazife ve mesuliyet deruhte etmede gösterdikleri anlayış ve. Hükümet kurmadaki azimlerini her türlü takdirin üstünde bir hisle karşılar ve bunun bir gelenek halinde devam etmesini samimi olarak temenni ederim.

Devlet idaresinde fazilet, feragat, ihtisasa hürmet, şerci ve mesuliyet duygularının değerine, söz ve fiillerin birbirine intibakının zaruretine ve faydalarına inanmaktayım.

En az yarım asra varan, çok partili demokrasi mücadelesinde, rejimimizi dejenere eden ve bu suretle de memleketi çıkmazlara ve ihtilâllere sürükleyen, parti menfaatlerini millet ve memleket menfaatlerinden üstün tutan menfaate, partizan zihniyet ve idarenin, kötülüklerini teşhis ederek bütün çıplaklığı ile ortaya atan, vatandaşlara eşit muamele vadeden ve bu vadini samimî olarak devam ettireceğini taahhüd eden Hükümetimizin bu tutumunu demokratik rejimimizin istikbali bakımından takdirle karşılar ve bunu memleketimizin yarını için büyük bir teminat telâkki etmekteyim. Hükümete bu samimî ve açık tutumundan ötürü şükranlarımı arz etmek isterim.

Milletini muasır medeniyet seviyesine ulaştırmada büyük gayretler sarf eden ve tarihi boyunca demokrasiye inanmış bulunan Türk Silâhlı Kuvvetlerimin, bu memlekette son defa yeniden demokrasiyi, bütün müesseseleri ite kurmada sarf etmiş bulunduğu büyük gayretleri burada şükranla anmayı bir borç bilirim.

Hükümet, programının, memleketimizin ve milletimizin halli gereken dâvalarını plân ve program fikri esas olmak üzere angro olarak kapsamakta olduğunu görmekteyim. Programın bu meseleleri zaman ve mekân ölçüsünde nasıl tahakkuk ettireceğini ifade etmesi uygun olurdu. Ancak Hükümetin bu şekilde detaylı bir program hazırlamasına zaman, ölçüsünün mâni olduğuna kaani bulunmaktayım.

Devlet hizmetinin istikrarlı ve devamlılığını sağlamak üzere, idarenin tarafsız ve müdahaleden uzak durmadan işliyen bir mekanizmaya sahip olması ve bunun daha da olgunlaştırılarak devam ettirilmesi zaruretiyle inanmaktayım. Bilhassa uygulamakta bulunduğumuz seçim sistemi muvacehesinde idarenin bu vasfının önemi çok daha büyüktür. Hükümetimizin bunu tahakkuk ettireceğine kuvvetle inanmaktayım.. Bu meyanda bakanlıkları mazın, iç çalışma düzeni erinin de modern idare prensiplerine uygun tarzda yeniden düzenleneceğine ve idare edileceğine kaani bulunmaktayım. Bilhassa plânlı bir kalkınma devresine girdiğimiz şu sırada bakanlıkların iç bünyelerinde Devlet Plânlama Teşkilâtına paralel çalışacak organların taazzuv ettirilmesi zarureti aşîkârdır.

Hükümet programında personel dâvasının halli hususunda neler düşünüldüğü müphem bulunmaktadır. Kurulmuş bulunan Personel Dairesinin verimli bir şekilde çalıştırılarak personel meselelerinin halli hususunda dikkatten ussak tutulmamalıdır. Bu arada bakanlıklar arası iş birliğinin ve idarede ve organizasyonun lüzumuna işaret etmekten kendimi alamayacağım.

Adalet Bakanlığı:

Mahkemelerdeki iş hacminin çokluğu, usullerin muğlâklığı ve personelin sayıca yetersizliği dâvaların süratle neticelenmesine engel teşkil etmektedir.

Programda teklif edilenlerden başka tek hâkimli belediye ve trafik mahkemelerinin teşkili, muhakeme usullerinin basite ırcı bugün artık kati bir zaruret halini alan Kat mülkiyeti Kanun unun Meclise sevk, İş mahkemeleri Kanununda görülen aksaklıkların giderilmesi için gerekli tedbirlerin alınması faydalı mülâhaza edilmektedir.

Çalışma Bakanlığı:

İşçinin iktisadi ve sosyal kurumlarını korumayı ve düzenlemeyi vadeden, toplu sözleşme ve grev hakkını düzenleyici kanunları Meclise sevk edeceğini bildiren Hükümete teşekkür ederim.

Hükümetin İşçi Sigortaları Kurumunu da bir şikâyet konusu olmaktan çıkarak lüks ve fantaziden âri işçinin refahını sağlayacak bir hale getireceğine inanmaktayım.

Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı:

Hükümetin basın - yayın ve turizm mevzuunda, getireceğini vadettiği teklifleri samimiyetle desteklerim. Ancak her sahada geri kalmış bulunan memleketlerimizin radyo ve kısa zamanda kurulacağına inandığımız televizyon servislerinden de geniş halk kütlelerinin eğitim ve öğretiminde faydalanılacağını ümit ederim.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı:

Hükümetin sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi konusundaki hassasiyetini takdirle karşılar ve bunun bütçede lâıyık olacağı aksi bulacağına kuvvetle inanıyorum. Bu arada ilâçların ucuzlatılması mevzuundaki çalışmalara devam edileceğini,

kimsesiz çocukların yetiştirilmesinin ele alınacağına ve sağlık hizmetlerinin de bir yatırım olduğunun gözden uzak tutulmayacağına kaani bulunmaktayım.

Diyanet İşleri:

Din adamlarımıza cemiyette lâıyk oldukları mevkii kazandıracak olan Diyanet İşleri Başkanlığı Teşkilât Kanununun da önemle ele alınacağına inanmaktayım.

Vakıflar Umum Müdürlüğü:

Ata yadigârı vakıfların korunma işlerinin önemle ele alınacağına ve vakıfların gelir kaynaklarının en azından kendilerini tamir ettirecek hale getirilmeleri için bunların kira nizamlarının da tekrar gözden geçirileceğine ve bu görüşüme Hükümetin de iştirak edeceğine kuvvetle ümidediyorum.

Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü:

Arazi ihtilâflarına ve kan dâvalarına sebep olan tapulama nizamının günlük ihtiyaçlara göre düzenlenmesi için Tapulama Kanununun yeniden gözden geçirileceğine inanıyorum.

Dışişleri Bakanlığı:

Hükümetimizin anlaşmalara, anlaşmaların karşılıklı menfaatlere uygun bulunması hususuna ve umumi silâhsızlanmaya dair görüşlerini takdirle karşılarım.

Hükümet Programında Asya - Afrika devletler grubuna yeteri kadar Önem verilmediğini müşahede etmekteyim. Bunun sehven belirtilmediğine ve bu arada Balkan Yarımadasındaki diğer komşu devletlerle de samimî dostluk münasebetlerine devam edileceğine inanıyorum.

Ayrıca potansiyel güçleri itibariyle varlıkları inkâr edilemeyecek olan devletlerle ticari, iktisadi ve siyasi münasebetler tesis ve idamesinde gelecek için büyük menfaatler sağlanacağına inanmaktayım.

Hükümetin Kıbrıs Cumhuriyetine karşı gösterdiği yakın alâkayı takdirle karşılar ve “Hürriyet Mücadelesi” yapan milletlerin bu mücadelelerine Hükümetimizin müzahir olmakta devam edeceğine kaani bulunmaktayım.

Millî Savunma Bakanlığı:

Hükümetimizin, varlık ve bekamızın yegâne temeli olan Silâhlı Kuvvetlerimize karşı göstermiş olduğu yakın alâkayı takdirle karşılar ve bu konuda hiçbir fedakârlıktan çekinmeyeceğine inanıyorum. Anayasa ilkelerini ve bu arada, bilhas-sa sosyal adalet ilkesini ön plânda tutan Hükümetin kısa zamanda hazırladığı ve memleketin bütün ihtiyaçlarına cevap verecek mahiyetteki bu programının halk efkârında okluğu gibi Millet Meclisinde de umumi tasvip göreceğini ümideder, Hükümete başarılar diler, hepinizi saygı ile selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Buyurun Kâzım Yurdakul.

KÂZIM YURDAKUL (Sakarya) — Sayın başkanı, Sayın Senato üyeleri ve Heyeti Vekile. Tarihimizde birçok hükümetler gelip geçmiştir. Bu hükümetlerin bir

kısının iktisadi tutumu dar bir iktisat anlayışı içinde cereyan etmiş ve külfetler ve hizmetler ondan sonraki nesillere intikal etmiştir. Bunun aksi olarak çok açık bir iktisadi tutum ile birçok külfetlerin ondan sonraki nesillere intikal ettiğine de şahidolduk. Hükümetimizin çok uzun olmıyan programında, birbirine uymıyan bu iki zıt tutumun yer almadığını gördük. Hükümetimizin en mâkul tutumu kendisine hedef ittihaz edeceğini kabul etmek mecburiyetindeyiz.

Koalisyon hükümetlerinde ekseriyetle programlar birbirine uymıyan ve birbirine tezat teşkil eden programlarını tatbik ve teferruatıyla tanzim etmek itiyadı vardı. Ben Hükümetimizin bu yola gitmemiş olmasını ve karşılıklı olarak birbirlerine gösterdikleri hüsnüniyetin bu geniş müsamahamın bir eseri olarak telâkki etmekteyim. Bu geniş hüsnüniyetten dolayı hiçbir zaman ihtilâfa düşmeyecekleri kanaatini taşımaktayım.

Umumî, iktisadi hayatımızın gelişmesinde Hükümetimizin, programında muhtelif noktaların gösterildiği ve ele alınmış olduğu müşahade ediliyor. Yatırımlar büyük bir kıymet taşımaktadır. Yatırımların yapılmasında, Devlet Plânlama Teşkilâtına büyük ehemmiyet verileceği açıklanıyor. Yalnız, Devlet Plânlama Teşkilatımız umumiyetle, umumi plânlar yapmakta fakat, teferruat plânlarını hazırlamamaktadır. Devlet Plânlama Teşkilâtına mütenazır olarak vekâletlerde ve gerekli Devlet müesseselerinde tatbikat plânlarının hazırlanmasına da zaruret vardır. Bu itibarla bu tip müesseselerde plânlama teşkilâtına mütenazır olarak tatbikat plânlarının hazırlanması zarureti de güzden uzak tutmamak lâzımdır. Şimdiye kadar ihmal edilmiş olan bu tatbikat plânlarının kısa zamanda hazırlanması arzusundayız. Bu noktaya programda temas edilmemiş olduğunu görüyoruz. Tatbikat plânlarının yapılmamış olması maalesef bizi güç duruma sokmaktadır. Deflasyonist siyasetin muvaffak olduğu günlerde Beynelmilel Kalkınma Bankasının bize verdiği 20 milyon dolarlık bir krediyi maalesef kullanılacak yeri bulamamak gibi bir acayip dununa düştüğümüzü itiraf etmek mecburiyetindeyim. Bundan, sonraki yatırım işlerimizde daha dikkatli olmak ve organizasyonu daha ziyade kıymet vermek mecburiyetindeyiz.

Milletimizin nüfus artışı dolayısıyla ele alınacak birçok tedbirlerin mevcut olduğu muhakkaktır. Milletimizi iktisadi rahatlığa kavuşturmak için yapılan yatırımların yavaş yavaş artırılması zarureti vardır. Bugün millî gelirimizin yüzde onu nisbetinde bir yatırını yapılmaktadır. Bu nisbeti asgari yüzde 17'ye çıkarmaya mecburuz. Bu nisbet Avrupa'nın en geri memleketlerinde bile yüzde 25'tir. Bütün bunlar nazarı itibara alınırsa, 17 veya 18 rakamı büyük bir artış demek değildir. Fakat bu artış, kısa bir zamanda ele alınmayı icabettirdiğine göre, plânların yapılması, en verimli veya kısa zamanda verim sağlayacak yatırımların mahiyetini tesbit etmedikçe bu rakama yükselmekte fayda değil zarar görülecektir. Eski plânlar ele alınacak veya yenilenecek ve belki de başka yollara gidilmek suretiyle, bu yatırımlarda, israfa, da gidilmiş olacaktır. Bu hususta dikkatli davranmak zaruretindeyiz. Bu yatırımlar daha ziyade Milli Eğitim işlerine sarf edilecektir. Diğerlerine ise mütenasip şekillerde sarf edilecektir. Programda yazılmıştır.

Arkadaşlar; ben zannediyorum ki en mühim bir konu bu yatırım mevzuunda unutulmuştur. Bizim, bugün bir maden mevzuumuz, bir toprakaltı mevzuumuz var. Buna yapılacak yardımdan bahsedilmemektedir. Hâlbuki on - on beş sene memleketimizde hiçbir arama yapılmamış olsa bile halen bulunmuş olan madenleri işletmek memleketimizi büyük bir refaha kavuşturacaktır. Bu nokta, her halde unutulmuş olacak. Bu çok yanlış bir harekettir. Bu meselenin derhal ele alınması ve yatırımların büyük bir kısmının bu cepheye sarf edilmesi zaruretiyle karşı karşıya bulunmaktayız. Bir arkadaşın söylediği gibi, yatırımların hangi membalardan temin edileceği hususu dikkatle ele alınacak bir mevzudur, geçen seneki iktisadi hayatımızın sıkıntıları hepinizin malûmudur. Bu sıkıntıların bu bütçeye akisleri de pek parlak olmayacaktır. Bu seneki bütçemizin mühim açıklarla karşı karşıya kalacağı muhakkaktır, yatırımların sahalarının ayarlanması, dikkatle ayarlanması lâzımdır.

Program içinde gelir membalarının sağlam esaslara bağlanacağı kaydı da vardır. Hükümetin bu husustaki vaidi bizi rahatlığa kavuşturmaktadır. Bunun için müsterihiz.

Vergi ıslahatımız, mevzuu ele alınmıştır. Fakat bu kısım sarîh değildir. Son zamanlarda, bundan evvelki Hükümet tarafından, hazırlanmış bir ıslahat rapora mevcuttur. Hakikaten memleketimiz için büyük ümitler vadeden ve büyük, faydalar sağlayacağına inandığımız bu hazırlık, son defa Türkiye'ye gelmiş olan ecnebi mütehassısların da tetkikinden geçirilmek suretiyle, son şeklini almıştır. Binaenaleyh, ıslahat programının en kısa zamanda ele alınması ve gerekli kanunların çıkarılması zarureti vardır. Bu suretle, birçok sahalarda istihsalin artırılması imkânları sağlanmış olacak ve bu suretle de, ileride belki de bir iki sene çok parlak olmayacak. Ama ileride malî bakımdan bundan çok iyi neticeler elde edileceği muhakkaktır. Bunun için bilhassa, malî ıslahat kanunlarının kısa zamanda Meclise getirilmesini istirham ediyorum.

Bütçe açığı ile karşı karşıya kalacağımızı zulmediyorum. Bir açık olursa bunun nasıl kapatılacağı hakkında, programda hiçbir satıra rastlamadım. Vasıtalı ve vasıtasız vergilere bazı zamlar yapılacağı belirtilmektedir. Bu zamların vatandaş üzerinde çok ağır tesirleri olacağını düşünmek mecburiyetindeyiz. Elbette ki Hükümetimiz bu mevzuda da, hassa, davranacaktır. Belki teferruat, telâkki edilebilir. Ama üzerinde durulması gerekir kanaatindeyim.

Hükümete bir ricam daha olacaktır; geçen sene vergi cezalarının affına dair bir kanun çıkmıştı. Fakat iktisadi sıkıntılar dolayısıyla bu cezalardan af mevzuunda tüccarın ve mükellefin istifade nisbeti maalesef pek az olmuştur.

Bu vergi cezalarından af zincirinin halkasını biraz daha genişletmek lâzımdır. Bu suretle tüccar ve mükellefler biraz daha rahatlığa kavuşmuş olacaklardır.

Bugün büyük bir mesele ile karşı karşıyayız arkadaşlar. Memur arkadaşlarımızın ne kadar büyük sıkıntılar geçirdiğini hepimiz bilmekteyiz. İktisadi hayatın zorlukları, hayat pahalılığının artışı, memurlarımız arasında büyük sıkıntılar ya-

ratmaktadır. Memurlar için geçen sene vadedilmiş olan zam farkı bugün şüpheli bir durum göstermektedir. Bu durum kulaklarımıza kadar gelmektedir. Memur, bu memleketin bütün hizmetlerini sırtında taşıyan ve en çok ıstırap çeken bir unsurdur.

Onlar hakkında düşünülen zammın mutlaka ve mutlaka verilmesi ve yaralarının biraz olsun sarılması lâzım ve bunda da zaruret vardır. Bunu Hükümetimiz biran evvel ele almalı ve mutlaka karar vererek gerçekleştirmelidir. Bu hususu bilhassa belirtmek isterim arkadaşlar. *(Alkışlar)*

Ticaret politikamızdaki aleniyet hakkında Hükümetimizin temenni ve kararlarını hakikaten tebrikle karşılamak lâzımdır. Kota sisteminin zarureti içindeyiz. Yalnız zaman zaman beyan ettiğimiz gibi maliyet unsurlarının yüksek seviyede bulunmaması kalitenin, düzeltilmesi için bazı kotaların hazır bulundurulmasına ihtiyaç vardır. Ticaret Bakanlığımızdan, bir miktar kota tefriki suretiyle piyasada, rekabet imkânlarını elde tutmasını bilhassa rica ediyorum.

İç piyasanın tanziminde suni usullere başvurulmaması, hakikaten alkışlanacak bir husustur. Çok ıstırap çekilmiştir, bu suni ve zecri tedbirlerden. Bunun bir ferahlık yaratacağı muhakkaktır. Bundan dolayı Hükümeti ayrıca tebrik ederiz.

Çok mühim bir meseleye programda maalesef temas edilmemiştir. Bu da: buğday meselesidir.

Muhterem arkadaşlarım; bu yıl dışardan külliyetli miktarda buğday ithal etmek zaruretinde kaldık. 700 hin ton buğday ithal ettik. Ve bunun bir yarısı kadarına da ihtiyacımız var. Ye bu henüz teinin edilmiş değildir. Günlük ihtiyaç, vapurlar temin edilerek fabrikalara sevk edilmektedir. O kadar sıkışığız. Bunu yalnız çiftçinin buğday ekmemesinde aramak doğru değildir. Biz, memlekette 63 kuruşa buğday alırken, hariçten ithal ettiğimiz buğdaylar 73 kuruşun üstündedir. Ayrıca bunlar yarı yarıya ecnebi ve Türk vapurlarıyla yurda gelmektedir. Ecnebi vapurlar için ayrıca döviz ödüyoruz. Binaenaleyh, yarınki gelecek mahsul devresi için bugünden çiftçiye bazı vaatkâr sözler söylemek ve normal fiyatların ele alınacağını bildirmek ve gelecek yıl ekim mevsiminden evvel bu politikayı çiftçiye bildirmek lâzımdır. Aksi halde, her zaman ve her zaman, Dünyada 4'ncü olarak buğday istihsal eden bu memleket, buğday ithal eden bir memleketin ıstırabını çekmeye mecbur olacaktır. *(Bravo, sesleri, alkışlar)*

Ticaret Bakanlığımızın hassasiyetle üzerinde durduğu kooperatiflere önem verilmelidir. Fakat, kooperatiflerin zirai sahaya intikal ettirilmemesini rica ederim. İstihsal ve istihlâk kooperatiflerine, kuvvetli sermaye kooperatiflerine ihtiyaç olduğu muhakkaktır.

İhracatı Teşvik Merkezi diye bir müessesemiz mevcuttur. Programda maalesef buna yer verilmemiştir. İhracatla ilgilenenler, Bakanlıkta genel müdür gibi arkadaşlardır. Bunlar esasen görevli arkadaşlarımız oldukları için elbette lâıyık derecede meşgul olamamışlardır.

Dış ticareti teşvik için hariçten mütehasşıs getirerek onların fikirlerinden istifade etmek zarureti âcil bir ihtiyaç olarak ortadadır. Bilhassa yeni senedeki mesai bu ihracatı teşvik için hariçten mütehasşıs getirilmesi zaruretiyle karşı karşıya bulunuyoruz. Bu teşkilât mutlak ıslah edilmelidir. Birçok mevzularımız vardır ki, ihracata, müsaittir. Misal vererek sizi yormayayım; fakat memlekette çürüyüp giden birçok mallar mevcuttur. İhracatın teşvik edileceği söyleniyor. Bu güzel bir şey. Ama nasıl yapılacaktır? Bunun hakkında programda bir şey yok. Bu, acaba faiz hadleri indirilerek mi temin edilecektir. Yalnız kredileri genişletmek normal neticeyi vermiyor. Bu bakımdan meçhulümüz kalıyor. Bilhassa bu noktaya, Ticaret Vekili Beyin programda temas etmesini arzu ederdim. Memleketimizde daima bir felâket; olmuş olan hususi, kontenjan, ve takas sistemine sureti katiyede gidilmiyeceğinin beyan edilmesini arzu ederdim. Çünkü duyduğumuza göre; takas mahiyetinde olan bazı yepyeni teşebbüslerle karşı karşıyayız. Hükümetimizin bu konuda dikkatli olmasını beyan etmek zorundayım.

Anlaşmalı memleketlerle uzun zamandan beri mücadele halindeyiz. İhracatın hedefini aramak bulmak istiyoruz. Fakat bu çalışmalarda fayda, vardır, devam ettirmek zorundayız.

Arkadaşlar, sanayiın kalkınması için yalnız yatırımlara lüzum yok. Bugün sanayiimizde, aşağı - yukarı 50 milyardan fazla, Devlet sektöründe yatırım var. Fakat bunların çoğu rantabl değildir. Binaenaleyh, bugün asıl iş, bunları rantabl hale sokmaktır. Bundan evvel bu sahada faaliyette bulunuldu, uzmanlar getirildi ve bunlar her branşta incelemeler yaptılar; reorganizasyon incelemeleri yaptılar. Bu uzmanların her branş için raporları hazır. Fakat, bunları maalesef ele alıp tatbik etmiyoruz. Bence, yatırımlardan evvel, sanayi programımızda bu çok değerli raporları inceleyip, bu raporları tatbik cihetine gitmek, ilk rahatlığı yaratacak vasıtalarından birisi olacaktır. Bu bakımdan etüdü takdirle karşılayacağımız gibi tatbikatına hemen geçilirse Hükümetin memlekete çok şeyler kazandıracağına kaniim. 125'den istihsal ettiğimiz kömürü 110'a satarken, bugün eğer Hükümet 135 e satabilecekse, bu yola gidelim. Aksi halde bu müesseseler kendi kendilerini besliemezler. Enerji mevzuu da böyledir. 6, 7, 8, 9'a sattığı bu enerjinin yükünü biz maalesef madenin sırtından alamayız. Hakikat şudur ki; maden servetinin kârlarını enerji serveti yutuyor. Binaenaleyh Hükümetimizin bu mevzuda cesaret göstermesini ve kısa zaman için dahi olsa, bu yolda tedbirler alarak, daha rasyonel çalışmakla daha iyi neticeler elde edilecek bu yola girmek cesaretini göstererek, fiyat dengelerini, fiyat uygunluklarını yeni baştan gözden geçirmesi gerekmektedir.

Arkadaşlar, fabrikaların tam kapasite ile çalışması konusu üzerinde duruldu. Fabrikaların tam kapasite ile çalışması enflasyon faaliyetinin devam ettiği bir devrenin hesabıdır. Bugün maalesef deflasyonist bir devre içindeyiz. Nitekim, bundan evvelki Devlet muamelelerinde iç borçların konsolide edilmesi zorunda kalınmıştır. Fakat bugün de 30 milyon bir borç olmuştur.

Mali müesseselerin reorganizasyonunu yapmak, onları yeni yeni çalışmalara sokmak lâzımdır. Onun için, evvelâ reorganizasyon yapılmalı ve istihsalde kaliteye

dikkat etmelidir. İstihsalde bazı muafiyetler tanımalı ve ondan sonra tam kapasite yoluna gidilmelidir. Böyle olmadan tam kapasite yoluna gitmek yek işe yaramayacaktır. Bu bilâkis aksine bir netice verecektir.

Arkadaşlar; Hükümetin üzerinde dikkatle durması lâzım gelen daha evvel ifade ettiğim gibi - bir maden mevzuu vardır. Bu mevzuda elimizde eskimiş bir kanun var. Bunu artık atıp yerine yepyeni bir zihniyetle ve bugünün ihtiyaçlarını karşılayacak yepyeni bir kanunun hazırlanarak Meclise getirilmesinde zaruret var. Ve bunun da en kısa zamanda yapılması lâzımdı.

Bunun yarımında madencilerimizin kredi imkânlarının temini için bir maden bankasının kurulması - Hükümet tarafından bir fon temin edilmek suretiyle - zamanı gelmiş ve hattâ geçmiştir bile.

Arkadaşlar; iktisadi meselelerimizin halli için üç büyük teşvike ihtiyacımız vardır:

1. Ziraatta istihsalî teşvik etmek,
2. Sanayide istihsalî teşvik etmek,
3. İhracatı teşvik etmek.

Hükümetimizin, bu 3 teşvike bazı muafiyetler tanıyan yeni kanunları en kısa zamanda Meclise getirmesinde zorunluk vardır. Aksi halde istihsalî artırmaya, memleketi rahatlığa kavuşturmaya imkân yoktur. Bu itibarla, bir istihsal seferberliğine girmek, bütün Senatör arkadaşların, bütün memleketi gezerek bunu bütün çiftçilere, köylülere yayması zorunluğuydu. Bu, millî bir görev olarak ele alınmalıdır. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Son olarak, arkadaşlar, memur meselesine rücu etmek zorunda kalıyorum. Her bakanlığın Teşkilât Kanununu dikkate almak, ihtiyaçlarını ele almak zorundayız. 45 sayılı Kanunun, memur vicdanında yarattığı tahribat için eğer bazı tedbirler alınmazsa, memur kaçacak ve mesuliyetten korkacaktır. (*Bravo sesleri*) Binaenaleyh, kalkmış olan bu kanunun bıraktığı hatıraların memur vicdanlarında yarattığı yaraları ebediyen devam ettirmek için tedbirler almak zorundayız. Eğer elimizde üç beş arkadaş, üç beş kıymetli arkadaş kaldı ise ve onları da kaçırmamak istiyorsak vazifesini gören memura kanuni teminat altına almak ve vazifesini görmeyeni tecziye etmek mecburiyetindeyiz. (*Alkışlar*) Bunu yaptığımız gün memleket meseleleri kolaylıkla gayretli memurun elinde müsbet sahaya girecek, ve memleketimiz refaha kolayca kavuşacaktır.

Hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Kâmil Karavelioğlu, buyurun.

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — Muhterem arkadaşlar; Muhterem Hükümet üyeleri:

Karma Hükümetin kurulmasını ve anlayış birliği içinde vazifeye başlamasını başarılı bir başlangıç saydığımı, hattâ içinde bulunduğumuz şartlar altında bu tip

bir Hükümetin millî birliğin teessüsüne yardım edeceği kanaatinde olduğumu sözlerime başlarken ifade etmekten zevk duyuyorum. Hükümetin teşkili ile başlayan huzur havasının müspet icraatla kökleşeceğine demokrasiye inanç fikri üzerinde hasıl olan endişelerin tamamen kaybolacağına inanıyorum. Hükümetimizin başarılı çalışmalarının nimetlerini milletçe asgari zaman içinde müşahade etmek temenimizdir.

Hükümet programını asıl meselelerimizi kavrayan ve bunlara cesur hal tarzları arayan yapıcı karakterde görüyoruz ve pek çok hususlarda iştirak halinde bulunuyoruz. Tatbikatta da aynı karakteri muhafaza etmesini dileriz.

Programdaki iktisadi hususlar için geçmişte kendisini problem olarak kabul ettiren ve bazılarına müspet hal şekilleri hazırlanan meseleler hakkında görüşlerimi arz etmeme müsaade ediniz.

Hükümetimizin özel ve Devlet sektörü için en geniş ölçüde yatırımı gaye edinmesi, Devlet sektörü için sıhhatli malî kaynakla beslenen plânlı kalkınma fikrini benimsemesi isabetlidir ve tecrübe ile teshil edilen neticelerdir.

Devlet Plânlama Teşkilâtının benimsenmesi sevindiricidir. Bu teşkilât asıl dâvamız olan sosyal ve ekonomik meselelerin sorumlu makamlarca öncelik almasında ve hal tarzlarını bulmasında, övgü değer ve verimli gayretler içindedir.

Burada hiç olmazsa başlangıçta mühimce sorumluluğu olan Devlet Personel Dairesinin faaliyetlerine de Hükümetimizin dikkatini çekmek isterim. Onun da personel dâvasını kavrayıp hal şekilleriyle beraber umumi efkâra benimsetmesini beklerdik. Bütçe tetkikinde personel dâvasının aşırı malî külfetiyle, ihtisas kifayetsizliği ve sayı bolluğu ile, verim azlığında müessir ölçüde olduğu tesbit edilecektir. Bu konuda bir gün evvel gayret sarfına zaruret vardır. Bu dâvanın hal tarzının Devlet Plânlama Teşkilâtının tetkik ve tavsiyelerinde yer alan idari reformla paralel yürütülmesi de uygun görülebilir.

Maliyemize Millî Birlik İdaresi boyunca hâkim olan iktisat fikrinin devamını ümit ederiz. Bürokratik sistem ve usul meseleleriyle iktisadi gelişmemizin kısılmasına razı olamayız. İstikrar içinde hızlı gelişme gayretinde olan Hükümetimiz gerekli yatırım payını ararken maliyemizin kullanacağı sıhhatli metodların milletinimize benimseneceğine güvenmek isteriz. Esasen genel vergi reformunu hazırlayan İhtisas Heyetinin tespit ettiğine göre millî gelirden en az Devlet hissesi alan Türkiye'dir. Millî gelirin yüzde 16-17'si bize en yakın durumda bulunan Yunanistan ve İtalya'da bu nisbet yüzde 26 ve 27'yi bulunmaktadır. Diğer devletler ise %31'den başlayarak yükselmektedir. Vergi Reform Komisyonunun Gelir ve Kurumlar vergilerinin tekâmülü için hazırladıkları tasarıların Meclise sevkini beklerken Hükümetimizin yeni gelirler sağlamak için gayretler sarf etmesini haklı buluruz.

Mahalli idareler geniş kütlelere zayıf kaynaklarıyla hizmet zarureti içindedirler. Bunlar Arazi Vergisinde yapılan düzeltme ile bünyelerine göre önemlice bir imkâna kavuşmuşlardı. Bu başlıca gelir kaynağından onları mahrum ederken benzeri imkânlar sağlanılabilecek mi?

Millî Birlik Hükümetinin belediyelerin feci durumunu ıslah için hazırladığı kanun tasarısının yeni Hükümetçe de benimsenmesini temenni ederiz. Tasarının belediyelere sağlayacağı fayda Hazineye yüklediği külfet yanında büyük olacaktır.

Zirai reform için büyük gayretler sarfına devamı pek isabetli ve zaruri bulmaktayız. Hazırlanmış bulunan Toprak Reformu kanun tasarısının uzun ve titiz bir gayretin mahsulü olduğunu biliyoruz. En kısa zamanda, kanunlaşmasını dileriz.

Sanayimiz içinde bulunduğu geniş ve karışık meselelerin teşhisinden sevinçliyiz. Kendilerine mahdut millî gelirimizin büyük kısmının harcandığı iktisadi Devlet teşebbüslerinin tatminkâr olmamakta devam ettiği herkesçe bilinmektedir. Artık uzun mazili sayılabilecek teşebbüslerin zarardan kurtulması ve kendi yatırımlarını karşılamaları tabii saymak lâzım gelir. Bu konuda da geçmiş Hükümetin, verimli bir çalışması olmuştur. Yerli ve yabancı büyük sayıda ihtisas heyetleri uzun süre içerisinde tetkikler yaparak raporlar neşrettiler ve bu raporlara, istinaden gerekli ıslahat kanun tasarısı hazırlanmıştı. Bunun da tetkik ve teklifini beklemekteyiz. Bu tasarının vereceği yeni şekille beraber tavsiye edilen diğer tedbirler de alınınca iktisadi Devlet teşebbüslerinin sıhhatli bir sonuca ulaştırılmaları yeni Hükümetimizin önemli bir başarısı olacaktır.

Ticaret politikasında tetkik edilegemekte olan alenilik ve umumilik, esasları Ticaret Vekâletini haklı, haksız isnatlardan da kurtarmıştır. Ticaret politikamızdan yerli ve sağlam bünyeli sanayimizi korumak için daha titiz gayretler sarfına ihtiyaç vardır. İhracatı genişletme merkezinin de ölü doğmuş bir müessese durumunda kalmış olmasına gönlümüz razı olmaz.

Artırma Eksiltme ve İhale Kanununun süratle ıslaha muntaç olduğunun Hükümetin gözünden kaçmıyacağını ümidederiz.

Sözlerimi tamamlarken Hükümetimizin ömürlü, kuvvetli ve başarıları zamanla artan bir kuruluş olmasını candan dileriz. İcraatına daima yardımcı olacağımızı tekrarlayanın zevkini duyuyorum. Hepinizi saygılarla selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Hüseyin Otan, buyurun.

HÜSEYİN OTAN (Burdur) — Aziz arkadaşlarım; Karma Hükümeti Sayın Başkanı İnönü, programının sonunda, Yüksek Senatonun irşatlarına muhtacız ifadesiyle nazikâne bir şekilde Senato üyelerinin görüş ve fikirlerini açıklamaya imkân veren ve yeni çift Meclisli Parlâmento hayatımızda Cumhuriyetin ilk Senatosuna güzel bir gelenek getiren jestlerine teşekkürü bir borç bilirim.

Arkadaşlarımın uzun boylu program üzerindeki konuşmalarından sonra ben ancak iki noktaya temas ederek fikirlerimi söyleyeceğim. Hürriyet içinde kalkınma parolasını getiren Karma Hükümetin kalkınmayı temin edecek membaları düşünmesi kadar tabii bir şey olamaz. Kalkınmada, bilhassa programda zikredildiği veçhile, resmî sektörde bugüne kadar yapılmış olan ve en âzami şekilde propagandası, kalkınma edebiyatı yapılmış olan kalkınmanın ve yatırımın en azından iki misli tatbik edileceğinin mânasını sezmiş olmakla bahtiyarız. Resmî sektörün dışında

özel teşebbüse kıymet veren ve özel teşebbüsü yatırımla destekliyeceğini vadeden Hükümetin bu va'dini şükranla kaydedirim. Memlekette huzur içinde, demokratik rejim içinde bir kalkınmayı esas tutan bugünkü Karma Hükümetin, muhakkak ki memleketi huzura kavuşturma ve geri kalmış memleketler safından medenî memleketler safına yükseltme yolunu bulmuş olması, dışta bizi seven, memleketleri bize yardıma teşvik edecektir. Bu bakımdan, dış yardımların esaslı şekilde artacağını ümid ediyoruz.

Benim temas etmek istediğim nokta; bu kalkınmada, programda bahsedilen Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun 10 yıldan beri Türkiye'de tatbiki ilerlememiş ve kısır kalmıştır. İki defa kanunda değişiklik yapılmış olmasına, önce 5821 ve bunu tadil eden 6224 sayılı kanunlarla yabancı Sermayenin memleketimize gelmesi çareleri aranmış olmasına rağmen katî bir netice alınamamıştır. Ancak Türkiye'ye gelen yabancı sermaye avantüriye sermaye vaziyetinden ileri gidememiştir. Ve yüz binler değil, ancak birkaç yüz bin dolarlık yabancı sermaye girmiştir ki, bu da, yatırımını dâhilde piyasa kuran ve iç istihlâkle ilgili sanayi koluna yatırım yapmakla yetinmiştir. Komşu memleketlerden misal alalım; bu memleketlerin kalkınmasını bilhassa Yunanistan'ın yabancı sermayeyi teşvik Kanununu dikkate alarak bugünkü karma Hükümetten, bu katlanmayı birinci gaye edinen Karma Hükümetten şunu temenni ediyoruz ki, gelir getiren bir yabancı sermaye teşvik Kanunu ile artık bu memlekette avantüriye dış sermayeye değil, ancak memleketin ihracatını teşvik eden ve hariçte imalâtına müşteri bulan ve rekabet edebilecek vasıfta ve fiyatta maliyeti düşük imalât yapan bir yatırımı teşvik eden bir sermayenin girmesini kolaylaştıracak hükümleri getirmek lâzımdır.

Aziz arkadaşlarım, geçmiş hâdiseleri uzun boylu tahlil etmeye lüzum yok. Bir misal vereyim; bugüne kadar memleket içinde yabancı sermaye ile ihraç, konusu olarak ancak, Antalya'da kurulan Ferro - Krom tesisi var. Bu da, Türkiye'nin yeraltı servetlerinden olan kromu Ferro -Krom haline getirerek ihraç, etmek suretiyle döviz sağlamak için bir yatırım ifadesidir. Geçmiş devirde, memleketimizin, yeraltı kaynaklarından birini teşkil eden ve Akseki'de Boksit madeninden alüminyum yapmak isteyen yabancı sermaye formalite ve dolayısıyla anlayışsızlık sebebiyle elden kaçırılmıştır. Bugün bu iş Yunanistan'da 70 milyon dolarla, 40 bin ton alüminyum istihsal eden bir tesis kurulmakla sonuçlanmıştır. Bunu arz etmekten maksadım; Hükümetçe yabancı sermayenin dikkate alınarak, en az birkaç milyon dolar bir yekûna balığ olmasını ve onun dışında arz ettiğim gibi yapacağı imalâtın ihraç mevzuu olabilecek kalitede ve maliyette olmasını, her zaman dış piyasada rekabet imkânını bulmasını temini edecek bir şekilde kurulmasıdır.

Aziz arkadaşlar, bugün Karma Hükümet olarak karşınızda bize bu konuşma imkânını veren Hükümetin memlekette iç huzuru temin etmesini candan temenni eden bir arkadaşınız sıfatıyla, Hükümetin programında vatandaşlar arasında huzuru ve iyi münasebeti sağlamak olduğunu ve siyasi ayrılık esas itibariyle siyasetin yukarı kademesini işgal eden idareciler ve hususiyle iktidarda olanlar tarafından beslenir hakikatimi ortaya koymakla karma Hükümet teşhise varmıştır. Hastalık

teşhis edildikten sonra tedavisi de mutlak ve mümkündür. On senelik ve zaman zaman nifak politikası haline gelen bu politikanın sona erdiğini ve ereceğini içten gelen bir arzu ile bunun gerçekleşmesini istiyoruz. Bu isteğimizin gerçekleşeceği- ne inanıyoruz. Çünkü Karma Hükümetin başında 1945'te tek partiden çok partili hayata geçen, şeflikten demokrasiye geçen bir İnönü vardır. Çünkü 1946-1950 devresi içinde, bir tarafsızlıktan, o günün muhalefet partisine mensup bir milletvekili ve diğer tarafta, iktidara mensup milletvekiline tavsiyede bulunan, 12 Temmuz Beyannamesini gerçekleştiren bir Devlet adamı bulunduğu için buna inanıyoruz. Ve her şeyin üstünde, Karma Hükümet teşkil eden, Hükümet üyeleriyle ateşli bir şekilde ve senelerden beri karşılıklı mücadele etmiş olan iki büyük kütlenin bir arada bugün Hükümet idaresinde inanarak, sağduyusuyla, mantığı ile ve aklı ile birleşerek bir araya gelmiş olmasından ve vatansever duygulardan bu memlekette artık nifak tohumlarının ortadan kaldırılacağına hakikaten inanıyoruz. Memleket çapında bağdaşmamızı da temine çalışacağız. Ve nihayet Karma Hükümetin, eski devrin yaralarının tedavisini büyük bir ehemmiyetle hazırlamakta olduğunu size temin edebiliriz. Halk Partisi olarak bu ahengin esasen bizlerde mevcut olan ve içten gelen bir arzunun neticesi olduğunu belirtmek istiyorum. Büyük hâdiselerden sonra gelmiş Karma Hükümetin, iç huzur ve plânlı kalkınmada ve demokratik rejimin bekasını temin edecek çalışmalarda muvaffak olmasını candan temenni ederim. Hürmetlerimle. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Buyurun, Mehmet Özgüneş.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabî Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri, Sayın Başbakan ve Bakanlar; vaktin darlığı dolayısıyla ben Hükümet programının yalnız Millî Eğitim bölümüne temas edeceğim. Programda Millî Eğitim dâvalarımızın ana unsurlarına vukufu temas edilmiştir. Bu dâvaları bir devrede değil, birkaç devrede dahi tahakkuk ettirmek, kanaatimce, bir Hükümet için büyük bir başarıdır. Bu problemlerin çözümünde Hükümete ve bilhassa Millî Eğitim Bakanlığına başarılar dilerim.

Muhterem arkadaşlarım, bu hususları böylece belirttikten sonra birkaç noktaya temas etmek istiyorum. Programda sadece meselelerin zikredilmiş, fakat bu meselelerin nasıl çözümleneceği cevabı ekseriya dercedilmemiştir. Çeşitli problemlerin, çeşitli çözüm yollarından hangisi veya hangilerini taşıdığının programda zikredilmesinin büyük faydaları olduğu kanaatindeyim. Muhterem arkadaşlarım, bugün Millî Eğitimimizin iki ana dâvası vardır. Bunlardan birincisi aded tazyikidir. İstiklâl Harbinden sonra devamlı olarak artan nüfusu ve bu arada halkımızın tahsile karşı günden güne artan alâkası okullarımızı hergün biraz daha artan bir ders tazyiki karşısında bırakmıştır. Bu aded tazyiki kaldırılmadıkça veya hafifletilmedikçe birçok Millî Eğitim problemlerinin hal yollarını aramak, ancak insanı başarısızlığa götürebilir. Ben programda bu aded tazyikini kaldırmak için ve hele henüz Millî Eğitimin ışığı hiç görülmemiş, hiç girmemiş, bölgeleri modern bir hale getirmek için ne gibi bir yol takibedilecektir? Bunların malî desteklerinin nasıl sağlanacağını görmek isterim.

Aziz arkadaşlarım, bu mevzu açılmış iken, adedi tazyiki kaldırmak için Millî Birlik Hükümetinin maarifimize getirmiş olduğu iki yenilikten bahsetmek isterim. Bu yeniliklerden birisi; 97 sayılı Kanunla getirilmiş olan Yedek Subay öğretmen kanunudur. Bu müessese yalnız memleketimiz içinde değil, dış matbuatta ve dış âlemde de büyük alâka görmüştür. Öyle zannediyorum ki okullarımız üzerinde, ilkokuldan üniversiteye kadar bütün okullarımız üzerindeki tazyiki bir an evvel kaldırıp, yedek subay öğretmenlerden, uzunca bir müddet faydalanmak zorundayız.

Millî Birlik Hükümetinin maarifimize getirmiş olduğu ikinci yenilik, uzun vadede bir ön plânlamadır. Zannediyorum ki, maarif talihimizde ilk defa olarak bir yaz boyunca devam eden ve uzun vâdeyi ihtiva eden bir ön plânlama yapılmıştır. Bu plânlamanın, masa başında yapılan bütün plânlamalar gibi, birçok eksikleri olabilir. Fakat on yıllık olan bu plânın her yıl biraz daha mükemmelleştirilmesi ve her yıl elde edilen tecrübelerden, faydalanılarak daha verimli bir hale getirilmesi mümkündür ve zaruridir sanıyorum. Bu ana plânda iki büyük eksiklikten bahsetmek isterim. Maalesef bütün gayretimize rağmen bu plânın malî plânı ile personel plânı yapılmamıştır. Bunların, tamamlanması bu ana plânın muvaffakiyet şansını artıracaktır. On yıllık olan bu plânın dörder yıllık devrelere ayrılması ve malî plânı personel plânlama da dörder yıllık devrelere ayrılması muvaffakiyet için şarttır.

Muhterem arkadaşlar, Maarifin ikinci ana dâvası verim düşüklüğüdür. Uzunca bir zamandan beri Millî Eğitim Bakanlarımız bu kürsüde okullardan mezun olanların çokluğu ile öğünmüşlerdir. Uzun zaman verimi kemiyette aramışlardır. Verimi sadece kemiyette aramanın acılarını bugün resmî ve hususi sektörde çekiyoruz. Zannediyorum ki, uzunca bir müddet daha bu acıyı çekmekte devam edeceğiz. İlkokullarda kemiyet ve keyfiyet mefhumları birlikte ele alınmalıdır. İlkokuldan üniversiteye doğru çıkıldıkça bu denge keyfiyetin lehinde gelişmelidir. Keyfiyet meselesi birinci dereceye, kemiyet meselesi, ikinci dereceye alınmalıdır. Öğretmenlerin moralinin verim üzerindeki tesirlerini zikretmemeye imkân yoktur. Moralin ön unsurlarından birisi iktisadi sıhhattir. Her vesile ile her fedakârlığa göğüs geren öğretmenlerimizin iktisadi durumlarının düzeltilmesi ve bilhassa müzmin bir hal almış olan İntibak Kanununun bu devrede Hükümet tarafından getirilmesi şayanı temennidir. Bu arada söz açılmışken fedakârlık cephesinin daima ön cephesini işgal etmiş olan, fakat mükâfat dağıtılırken büyük bir tevazu ile geride kalan Türk öğretmenlerini huzurunuzda, selâmlamaktan büyük bir zevk duyuyorum. *(Alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım, verim üzerinde büyük tesiri olan unsurlardan birisi de Maarif Vekâletinin merkez ve taşra teşkilâtıdır. Çok eski bir zamanda yapılan ve her bakan tarafından bir ilâve yapılmış olan Merkez ve Taşra Teşkilâtının reorganizasyonu bir zarurettir. Bunun için çeşitli kurumlar ve şahıslar tarafından Maarif Vekâletine çeşitli raporlar verilmiştir. Bu raporlar Şubatta açılacağını ümidettiğimiz Eğitim Şurasında görüşülmelidir. Bu raporların alâka ile izlenmesi Maarif Vekâleti için tavsiyeye şayandır. Verim hususunda, bir noktayı daha belirtmeden geçemeyeceğim. Bu da öğretim metodudur. Muasır cemiyetler tarafından asırlardan beri terk edilmiş metotlara sıkı sıkıya sarılmak, verimi artırmak şöyle dursun, günden

güne düşürmektedir. Türk ordusunda 1948 yılından beri denenen ve büyük başarı kazanan modern öğretim metotlarının, mutlak surette milli eğitime de getirilmesi artık bir zaruret haline gelmiştir.

Aziz arkadaşlarım, milli Eğitim konusunda belirtmeyi arzu ettiğim hususlardan birisi de halk eğitimidir. Kanaatimce halk eğitimi, sadece Millî Eğitim Bakanlığına ait bir görev değildir. Aksine bütün Bakanlıkların görev ve sorumluluk taşıması lâzım gelen bir sahadır. Milli Eğitim Bakanlığının halk eğitimindeki görevi sadece koordinatörlük olabilir. Diğer Bakanlıklar bu görevlerini iyice kavramalı ve mutlak surette Millî Eğitim Bakanlığına yardım etmelidir. Halk eğitiminde Millî Eğitim Bakanlığının büyük bir hatası bunu geniş bir memurlar teşkilâtı haline getirmesidir. Bu halk eğitiminin verimini günden güne azaltacaktır. Halk eğitimi mutlak surette mevcut Hükümet teşkilâtı ile yapılmalıdır. Hiçbir zaman yeni memurlarla ve yeni teşkilâtla bu işe girişilmemelidir. Halk eğitiminde nazardan uzak tutulmaması icabeden bir husus halka nazari bilgiler yerine halkın günlük hayatında faydalı olabilecek bilgilerin daha önce verilmesidir. Halkın hoşlandığı bir tâbirle halk eğitiminde nutuk çekmekten mutlaka sarfınazar edilmelidir.

Hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Buyurun Sarıgöllü.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Muhterem Başkan. Muhterem Senato üyeleri ve Muhterem Hükümet Başkanı ve üyeleri;

Senatomuzda okunmuş olan Hükümet programı üzerinde muhtelif arkadaşlarım görüşlerini etraflı olarak izah ettiler. Ben de gördüğüm bazı hususların Hükümet icraatında ve programının infazında yer almasını temenni edeceğim. Programın adalet paragrafında yalnız hâkimler mevzuu ile, infaz sistemi ve bir de icra iflâs ile Anayasaya muhalif kanunlara temas edildiğini gördüm. Bunlar gayet tabii ve yerindedir. Bunlarla beraber çok ehemmiyetli olan bir hususa infaz sistemi ve cemiyet hayatımızı ve bilhassa, adliyeyle ilgilendiren hususlardır. Bugünkü infaz ve terbiye sistemler ile, doğrudan doğruya Ceza Kanununun hedef tuttuğu ıslah veya hut terbiye sistemi yerine tatbik edilen sistem arasında, ceza usulü bakımından büyük fark vardır. Adliye Vekâletinde, bugüne kadar çocuklar mevzuu üzerinde birçok teklifler ve çalışmalarla karşılaşmış olmamıza rağmen, maalesef bu mevzuda ileri bir hattihareket tâyin edilmemiş olduğu kanaatindeyim. Bugün bu mevzu üzerinde Adliye Vekâletinde çalışmalar yapılarak, Çocuk mahkemeleri Kanuniyle, çocuk mevzuatının tedvini ve bu mahkemelerde sâdır olacak kararlar neticesinde, terbiye müesseselerinin göz önünde bulundurulacağını muhterem arkadaşım Adliye Vekilinden öğrenmiş olmakla memnunum. Ancak tasrihini bir vait olarak lüzumlu görmekteyim. Diğer husus; Anayasaya muhalif kanunlar gözden geçirilirken, memleketimizde 8 bine yaklaşan bir kanun mecmuasiyle karşı karşıya bulunduğumuzdur. Binaenaleyh, bizde bu mevzu ele alınırken, kodifikasyon müessesesinden istifade ile bunun bir mecmua haline getirilerek, gerek meslekte çalışanların, gerekse diğer vatandaşların hizmete arz dilmesi, herhalde adliye politikası bakımından mühim

bir husustur kanaatindeyim. Bunlar birçok memleketlerde 30 sene, 40 senede bir yapılan icraatdandır. Bizde ise Cumhuriyetten bugüne kadar yapılmamış olduğuna göre çok mühim bir mevzudur kanaatindeyim. Muhtelif anlaşmalarla insan hakları ile ilgili birçok kongrelere ve teşekküllere katılmış olmamıza rağmen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine katılmadık. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine katılma gibi bir hususun her halde gözden uzak tutulamıyacağını mütalâaten arz ederim.

Hâkimlerimizin yetişmesi hususunda şunu arz etmek isterim. Memleketimizde mademki, demokratik sisteme gidilmektedir. Demokratik sistemin esası halk idaresidir. Halk için kurulmuş bir müessesedir. Bu itibarla hâkimlerimizi yetiştirmek gibi bir külfeti Hükümete yüklemektense bundan sonra, memleketimizde kâfi miktarda hukuk mezunu ve bu mevzuda yetişmiş vatandaşlarımız olduğuna, göre bundan böyle intahap yolu ile hâkimlik müessesesinin işleminin - gayet tabii müktesep haklar göz önünde tutularak - faydalı olacağını mütalâaten dermeyan ederim.

Ne yazık ki, hukuk sistemini, mevzuatını Üçüncü Hanri zamanında İngiltere bizden aldığına göre ve yine bir maarifçimizin yazısından okuduğuma göre Amerika Maarifinde bizim sistemimizden ilham aldığını belirttiğine göre bu icraat mevzuunda, eski müesseselerimizin gözden uzak tutulmamasını esas itibarıyla faydalı görmekteyim.

Bir de mühim olan bir mevzu; bizde adli polisin de müstakil olarak ihdası lüzumludur. Turizm mevzuuna gelince, memleketimiz turistik sanayi bakımından fevkalâde zengin fakat bugüne kadar gereği şekilde el atılmamış bulunmaktadır. Hükümet Programında da oldukça kısa bir ifade görüyoruz. Turizm müesseseleriyle milyarları aşan gelir temin eden İtalya, Yunanistan, Fransa ve buna benzer birçok memleketlerin bu sınai müesseseler üzerinde ne şekilde çalıştıklarını tetkik etmek ve bunları yatırdığının tam karşılığını garanti edecek bir şekilde rantabl bir hale ifrağ etmek ve turizm müessesesinin esasını teşkil edecek oteller, moteller ve onunla ilgili her türlü hususatı sağlamak imkânını bulabiliriz. Turizm mevzuunda, bir şahsın yapacağı ilmî veya zevkî müşahedatta rahatlığın, temin edilmesi esastır. Yalnız bu mevzu sadece Turizm Bakanlığını ilgilendirmez. Koordine olarak Dâhiliye Vekâletinin, Münakalât Vekâletinin, Maarif Vekâletinin velhasıl bu mevzularda ilgili bakanlıkların gayet cesurane ve yerinde karar almalarıyla mümkündür kanaatindeyim. Ancak mühim hâdiselerden birisi de biliyorsunuz, Katolik dinine sâlik olanların hacılık müessesesi olarak İzmir'deki Meryem Ana mahallini kabul etmiş olmalarıdır. Bu husus Muhterem Papalık makamınca alınan bir kararla bütün dünyaya bildirilmiştir. Bu da turizmle çok yakından alâkalı bir mevzudur. Binaenaleyh, buna gereken ehemmiyetin verilmesi hem turistik bakımdan, hem de Katolik din sâliklerinin örf ve âdetleri bakımından çok lüzumludur.

Toprak reformu mevzuuna gelince: Burada kısaca söylenilir. Benim şahsi mütalâam şudur ki, toprak reformu çok ihtilaflı bir mevzudur. Amerika Birleşik Devletlerinin kuruluşunda "vatandaş Garba git" parola olmuştu. Biz de "vatandaş Şarka git" parolası ile ve oradaki büyük araziyi tevzi ve tahsis etmekle bu reformu

gerçekleştirebiliriz. Hattâ oraya götürmek istediğimiz ileriliği de bu suretle götürmüş oluruz kanaatindeyim.

Eczayı tıbbiye hususundaki müesseselere yardım edileceğini beyan etmelerini şükranla karşılamakla beraber yalnız müstahzarları değil bütün imalâtın kurulacak bir murakabe heyeti tarafından kontrol edilmesi lüzumuna kaniim. Bu suretle hem vatandaş parasının israf edilmemesine hem de kaliteli mal istihsalinin teminine imkân hâsıl olacaktır. Memleketimizin en mühim dertlerinden birisi de zannediyorum ki, Devlet Tiyatrosu, operası ve bale kısmıdır. Bunları tetkik ettiğimiz zaman maalesef bunların müstakil bir hüviyette çalışmadığını ve sanatkârların gereği şekilde istiklâlê sahip bulunmadığı neticesine varıyoruz. Gerek terbiyesinde ve gerekse birçok hususlarda faydalı olan ve memleketimizde çok değerli salikleri bulunan bu müesseselerin müstakil hale ve fakat koordine bir şekilde çalışmasının Hükümetçe nazarı itibara alınacağından eminim.

Muhterem arkadaşlarım, kıymetli vakitlerinizi bir hayli aldım. Diğer arkadaşlarım da birçok mevzulara temas ettiler. Ancak bendeniz de bu hususlara temas ettikten sonra Karma Hükümetin bu mevzularda daha kararlı ve icraatkâr olarak memlekete faydalı olacağına inanarak huzurunuzdan ayrılıyorum.

Hürmetlerimle (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Bir arkadaşımıza daha söz verdikten sonra sabah oturumumuza ara vereceğim efendim, buyurun Fehmi Alpaslan.

FEHMİ ALPASLAN (Artvin) — Teşekkür ederim efendim, konuşmıyacağım.

BAŞKAN — Hüsnü Dikeçligil, buyurun.

HÜSNÜ DİKEÇLİGİL (Kayseri) — Efendim, hepinizi hürmetle selâmlarım. Arkadaşlarımız umumi olarak programlara temas ettiler. Hakikaten Hükümet programında bir samimiyet vardır. Kuruculuğu, yapıcılığı vardır. Memleket işlerine, dertlerine huzur getiricilik vasfı vardır. Bu bakımdan sevinç duymaktayım. Yapıcılık var dedim. 2 parti elele vererek burada parti mülâhazaları düşünmek-sizin, memleket dertlerine ve davalarına çare aramayı düşündüler. Bu bakımdan da sevinçliyiz, çünkü mevzuubahis olan memleketi onarma meselesi, memleket dâvalarını halletme meselesidir. Parti mülâhazaları arkada bırakılmıştır. Programda hakikaten gönlümüzü açıcı maddeler olduğunu belirttik. Yalnız bu hususta bazı temennilerim olacak ve bunları arz edeceğim.

Ticaret politikasında alenilik esası üzerinde duruluyor. Bu yerindedir. Fakat şuna temas etmek isterim ki, mal beyanı meselesi sermayeyi ürkütüyor. Halka korku veriyor, ticaretin gelişmesine engel oluyor. Hükümetin bu mesele üzerinde durmasını ve mal beyanı meselesini bir an evvel halletmesini temenni etmekle yetineceğim.

Kuruluştaki kaliteli ve bir taraf memur meselesi üzerinde duruluyor. Bu da çok mühimdir. Hakikaten memur ne kadar kaliteli ve bir tartaf ise memleket meseleleri o kadar çabuk ve iyi halledilir.

Kanuni Devrinin Viyana Sefiri Baron Busberk, Şark mektupları adlı eserinde diyor ki “Bu Kanunî’nin etrafındaki insanlar yani yüksek rütbeli zevat çobanlıktan bu mevkiye yükselmişlerdir. Padişah bunlara bu mevkileri verirken şahsî meziyet, kabiliyet, ahlâk, fazilet ve işinde muvaffak olmalarına bakar. Rica, minnete bakmaz. Fakat aziz dostum; bizde öylemi? Filân baronun falan kontun şusu, busu...”

Allah bizi Türk’lerin şerrinden korusun.

O halde muhterem beyefendiler, bir kuruluşta esas olan hakikaten Devlet memuru vazifeye tevzi edilirken ehliyet, kabiliyet, meziyet aranmalıdır, buna, değer verilmelidir. Bu kıymetlendirme tevziinde evet efendimciler değil, vazifesinde ehliyet göstermiş, bitaraf insanlara yer verilmelidir. Zamansız mekânsız bu değerli kıymetler harcanmamalıdır. İkinci bir mesele de Devlet bareminde ayrılık olmamalıdır. Bir bakıyoruz hususi sektör şu kadar alıyor, öteki Devlet hizmetinin muhtelif kademelerinde aynı işi gören başka alıyor. Şu halde aslolan adaleti, memuriyete eşit şekilde tevzi ederek, ücretlerin dağılışının aynı ölçüde olmasını temenni etmekle yetineceğim.

Diğer mühim bir mesele, sanayi meselesidir. Hakikaten memleketimizin dertlerinin giderilmesinde başlıca faktör; yerli sanayiimizin kalkınması meselesidir.

Ben, Koca Yavuz’un Venedik’ten getirtilen kristal bir bardak içinde kendisine verilen suyu içmediğini ve bunu alıp kırdığını tarihten hatırlıyorum. Bu, memleket mallarına değer vermek keyfiyetidir. O halde, mutlaka ve mutlaka sanayiimizin kalkınması meselesi, yerli mallarına değer vermekle mümkündür. Yerli mallarını baştan sona kullanmak fikri bizde hâkim olmalıdır. Bakınız Üçüncü Selim ne diyor. “Benim Lalam, bakıyorum ki, benim erkân İran’kâri, Hint’kâri kumaş giyiniyorlar. Ben ise Ankara’kâri, İstanbul’kâri kumaş giyiyorum. Söyleyin onlara onlar da Ankara’kâri, İstanbul’kâri kumaş giyinsinler.” Bu zihniyetledir ki, 17’nci asıra kadar Türk sanatının yükselişi vardır. Ondan sonra Avrupa hayranlığı başlıyor ve Türk sanatında da bir gerileme başlıyor.

Bilhassa Hükümet erkânından istirahat edeceğim bizler de dâhil yerli malı kullanmaya ehemmiyet verelim. Dedelerimizin kurmuş olduğu lonca teşkilâtını kaldırmak lâzımdır.

Orman dâvasına gelince, yeşil Türkiye kurmak karar ve azmindeyiz. Orman dâvasını halledebilmek için orman köylerinde bulunan köylünün durumu ile yakından alâkadar olmak ve onların refahını temin edebilmek için orman köylerinin sanayileştirilmesini ele almak lâzımdır, öyle orman köylerimiz vardır ki, sıkıntı içindedirler. Onun için iç iskân meselesine önem vermek ve bu dâvaya parmak basmak vazifemizdir.

Gelelim maarif meselelerine; bence bir teşkilât kurulurken birçok şeylere dikkat etmek lâzımdır. Bizim maarifimize kopyacılık hâkim olmuştur. Bazan Alman, bazan Fransız, bazan İngiltere ve bazan da Amerika maarifini örnek almak suretiyle, mütemadiyen değişiklik yapılmaktadır. Bugün içerisine düştüğümüz gerçekler meydandadır.

Maarif programı bize ışıklar sunmaktadır, bu ışıkların ölçüleri elbette ilerde belirecektir.

Muhterem Hükümet Başkanı, Senato üyelerinin fikirlerini öğrenmek lûtfunu gösterdiler. Biz de samimiyetle fikirlerimizi açıklayacağız. O halde bize göre bir maarif sisteminin, bir terbiye sisteminin ne olacağı açıkça ifade edilmelidir. Şu hususu bilhassa itiraf etmek lâzımdır ki, aile ile okul, okul ile cemiyet arasında namütenahi kopukluklar vardır. Bu kopukluklar doğrudan doğruya terbiye sisteminden ileri gelmektedir. Eskiden aileye verilen sistem yavaş yavaş kaybolmaktadır. O halde Sayın Maarif Vekilinden istirhamım şu olacaktır. Maarif Vekâletinin bir sistem vekâleti olması için düşünen insanları, bilhassa Avrupa, terbiye sisteminde olduğu gibi, Türk çocuklarının kendi bünyelerine uygun bir terbiye sisteminin içine konulmasını memleket hayrına görmekteyim. Maarif konusunda ikinci bir mesele de bölge meselesidir. Biz Türkiye'yi rengine, havasına coğrafi faktörlerine göre nazarı itibara almak mecburiyetindeyiz. Yalnız maarif sahasında değil, bütün sahalarda bunu düşünmek lâzımdır. Her sahayı maarif sahası gibi düşünmek imkânsız olduğu gibi, her sahanın aynı olmasını da düşünmemiz imkânsızdır. Her bölgenin kendisine göre hususiyetleri vardır. O halde bölgenin hususiyetlerine göre maarif meselesini düşünmemiz lâzımdır. Hattâ her yerin öğretmeni dahi bir olmaz. Memleketin şartlarına ve meselelerine göre mefkûreci öğretmen yetiştirmek iktiza eder.

Genç kabiliyetlere yer verilmesi üzerinde durulmasından da memnun oluyoruz. Sayın Maarif Vekilinin samimiyetine güveniyoruz. Meselâ arz edeyim. Maarif Bakanlığı ile diğer Bakanlıklar arasında bir koordinasyon kurmak zaruridir. Bir kaç sene Bayındırlık Bakanlığının hangi elemana ihtiyacı olacaktır, bunu evvelden bilmek lâzımdır. Diğer Bakanlıkların durumu da aynı mahiyettedir. Bu memlekette bir münevver enflasyonu olduğunu kabul etmek lâzımdır. Meselâ bir kademedede üniversiteler fazla geliyor, diğer bir kademedede durgunluk hâsıl oluyor. Çinin 200 bin Jeolog yetiştirdiğini söylersem hayret etmeyiniz. Bu memlekette ne kadar teknik elemana ihtiyaç olduğunu takdir buyurursunuz. Bunu tesbit etmek lâzımdır. Bakıyorsunuz hukuk sahasında bir gelişme vardır, vaktiyle bir şehirde on avukat varken, bakıyorsunuz 100 avukata yükseliyor. Devlet babanın bu yüzden çok sıkıntı çekeceğini hepiniz biliyorsunuz. Devlet babanın üzerine düşecek ağırlığı düşünüyorum da doğrusu üzüldüğüm. Memleket gençliğine istikamet verirken onları kendi istedikleri yönlerde değil, psikolojik ve teknik meseleler göz önüne alınmak suretiyle, onların istidat ve kabiliyetlerine göre bir istikamet verilmelidir. Üniversiteler ve Teknik okullar üzerinde durmak suretiyle memleketin havasına, rengine uygun olarak dağılmalıdırlar.

Selçuklar Anadoluya yerleştikleri zaman, plânlı bir hareketleri vardı. Onlar büyük merkezler meydana getirmişlerdi.

Diğer taraftan teftiş sistemimizde de bir ahenk olmalıdır. Özgüneş arkadaşımız, halk eğitimi meselesine temas ettiler. Bu mevzu Maarif Komisyonunda, etrafıca açıklanacağından bunun üzerinde durmaktan vazgeçiyorum.

Öğretmenin yetiştirilmesi ve değerlendirilmesi: İnsanoğlu her şeye kaadirdir. Arkadaşlar, her şeyden evvel kabiliyeti öğretmen, tatmin edilmiş öğretmen lâzımdır. Mesela öğretmenlerin en büyük ıstırapı, çocuklarını okutamamak meselesidir. Sosyal dâvalar mevzuuna diğer Bakanlıklar el basmış vaziyettedirler. Maarif Bakanlığının da sosyal dâvalara el basmasını gönül arzu eder. Öğretmen çocuklarının okutulabilmesi için yurtlar kurulabilir. Köy öğretmenlerinin çocuklarını binbir sıkıntı içinde okuttuklarını düşünüyorum. Lisesi olan yerlerde yurtlar açmak, üniversitesi olan yerde yurtlar açmak, öğretmen meselesinde sosyal sigortalar düşünülecek meselelerdir.

Mehmet Özgüneş arkadaşımızın temas ettiği gibi öğretmenlik inhisarcılıktan kurtarılmalıdır. Ben öğretmen okulundan yetişmiş, öğretmenliğin muhtelif kademelerinden geçmiş bir arkadaşınıyım. Yedek subay olan öğretmenlerden muvaffak olanların miktarı çoktur. Öğretmen olmak isteyen gençlere pedagoji kursları açılarak öğretmen olmalarını sağlamak lazımdır.

Bir de öğretim sisteminde memleket çocuklarına kasıt yapılmaktadır. İmam - Hatip Okullarından çıkanlar İlahiyat Fakültesine, Sanat okullarından çıkanlar meslekleri ile ilgili teknik okullara gidemez. Yapı enstitüsünden çıkan ve teknik bilgilerle mücehhez insanların bu sahada istikballerini temin etmek için daha geniş okullar açılmaz mı? Bunları düşünmeyi gönlüm çok arzu ederdi. Hakikaten memleket yaralarını birlikte sarmak isteyen iki partinin ilim ışığı altında, bilhassa ilmin politikaya hâkim olacağına inanıyorum, bu işi yürüteceğine inanıyorum. Allah'tan hepinize başarılar diler, hürmetle selamlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Efendim, daha 28 üye arkadaş söz almış bulunuyor. Saat 14'te de C.H.P. Grubunda Sayın Başbakanın izahları vardır, saat 15.30'da da Adalet Partisinde konuşacaklardır. bunları nazarı dikkate alarak oturumu saat 16.30'a tâlik ediyorum.

Kapanma saati: 12.50

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Suad Hayri Ürgüblü

KÂTİPLER: Şevket Köksal (Ordu)

Kudret Bayhan (Niğde)

Açılma saati: 16.30

BAŞKAN — Oturumu, açıyorum. Yoklama yapılacaktır.

(Cumhurbaşkanlığınca seçilen üyelere kadar yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, oturumu; açıyorum.

Başbakan İsmet İnönü tarafından teşkil olunan Bakanlar Kurulunun programının görüşülmesi.

BAŞKAN — Program üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz. Söz Ahmet Yıldız'ındır. Buyurun efendim.

AHMET YILDIZ (Tabii üye) — Sayın senatörler ve Hükümetimizin, güzide üyeleri!

Ben, konuşmamda, alışılmış programı tenkitlerinden tamamen farklı olarak, içinde bulunduğumuz duruma, uygunluğu, hazırlanması takdimi ve ifadesindeki genel espiye değerek, Hükümet Programı üzerindeki düşünce ve görüşlerimi sunmaya etmek çalışacağım. Esasen her hangi bir olayı incelerken doğru kanılara ulaşmak için onu içinde geliştiği şartlarla birlikte ele almak gerekir.

Dünya tarihinde ilk defa, bir İhtilâlden çok kısa zamanda demokrasiye geçiyor ve kendi tarihimizde de ilk defa gerçek bir koalisyon Hükümetini kuruyoruz.

Çalkanan toplum düzenin yarattığı türlü güçlüklerle karşılıklı kabaaran ve her yönden tahrik edilen beşerî duygu ve zaafların, her türlü tepkilerini göğüslemek suretiyle, çok güç ve tarihî bir sorumluluğu yüklenmiş olan böyle bir Hükümetin Programını tenkid ederken de, arz ettiğim açıdan bakışın bizlere en yaraşan bir davranış olduğu inancındayım.

İhtilâlden normal düzene geçiş hususundaki vait ve taahhütlere inanmak da çok güçlük çekerler. Böyle bir Hükümetin kurulabilmesini tam bir hayal sayıyor ve bunu Nasreddin Hocanın gölü mayalamasını andıran tipik bir örnek olarak vasıflandırıyorlardı.

Fakat iki büyük olay da şimdi gerçekleşmiş bulunuyor.

Çünkü ikisini de başaranlar, aynı büyük milletin çocukları olarak, onun sağduyusuna karşı besledikleri sonsuz saygı ve güven sayesinde, karşılaştıkları bütün güçlükler karşısında aynı yurtsever davranışı yürekten benimsemişlerdir.

Siyasi partilerimizin gösterdiği bu paha biçilmez olgunluğun hayranı olduğumu ifade etmeyi bir borç bilirim. (Alkışlar) Bunu bütün bozguncu ceryanlara karşı sağduyunun en kesin zaferi diye selâmlarım.

Seçimlerden önce ve bütün partilerin katıldığı ve müeyyidesi sadece moral ve teminatı da âmmeye vicdanı karşısında verilen şeref sözü olan centilmen anlaşması-na sadakatin bir güzel örneğini vermiş bulunan siyaset adamlarının bundan sonra da, bütün hareketlerinde aynı saygı değer davranışın hâkim olacağı inancındayız.

Başta Sayın Başbakanımız olmak üzere, siyasi, partilerimizi ve yeni hükümet üyelerini, bu büyük başarılarından ötürü yürekten tebrik ederim.

Bir asra yaklaşan ömrü boyunca kazandığı engin tecrübeleriyle hepimizde büyük bir güven yaratan Sayın İnönü ve bütün Kabine arkadaşlarında gördüğümüz azim ve vazife severlik, önümüzdeki devrenin çok başarılı geçeceğine bizleri yürekten inandırmaktadır.

Bu mesut gelişme, iktidarı böyle seçkin bir heyete teslim etmiş olan biz eski M.B.K. üyesi arkadaşlarınız için en büyük bir mutluluk vesilesi teşkil etmektedir. *(Alkışlar)*

Muhterem arkadaşlar bir zihniyet inkılâbını esas umde olarak alan Hükümet programının genel karakterinde şu noktalar belirli şekilde yer almıştır.

1. Siyasi kutuplar halinde tarif edilen teşekküllerin samimi bir iş birliği arzusu (artık siyasi husumet yerine siyasi rekabetin esas alındığı bir anlayışın siyasi münasebetlerimizi düzenlemede hareket mihverimizi teşkil etmesinin taraflarca benimsenmesi) bu en mutlu bir gelişmedir.

2. Atatürk ilkelerine ve Anayasamızın mutlak hâkimiyetine bağlılık. Siyasi ve sosyal hayatımızı tanzim eden bu iki ana konuda tavsif kabul etmeyen görüşü yürekten alkışlarız.

3. Her türlü partizanca davranışın kesin olarak reddi. Bunu bir hastalık olarak tarif eden Sayın İnönü tedavisi için beslediği arzuyu ifade ederken çok inançlıydı.

Sayın İçişleri Bakanı da, “en başta gelen vazifem burada, başlıyan koalisyonu köye götürmektir.” diyerek aynı görüşü benimsediğini en veciz şekilde ifade etmiştir.

4. Siyasi huzur ve istikrar vatandaşlar arasında iyi münasebet ve geçmişe değil geleceğe bakmak Millî Birliğe kaynak olan temel davranıştır.

5. Plânlı ve programlı bir idare ve kalkınma.

Bunun tersi gidişten, o derece ıstıraplı idik ki, Devlet Plânlama Teşkilâtını Anayasaya bile koydurmak lüzumunu hissetmiştik. Fakat şayanı şükrandır ki, Hükümet programında buna gereken önem verilmiştir. Programda derpiş edilen büyük yatırımlar ancak bu sayede verimli olabilir.

6. Tarım Sanayi ve eğitim gibi temel dâvalara birinci önceliğin verilmesi, bu kalkınmamızın gerçek amacına ve yönüne yöneltmiş bulunduğu en güzel belirtilerindendir.

7. Kamu ve özel sektörlerin tam bir ahenk içinde ve muvazeneli şekilde ekonomik kalkınmamıza katılmasını sağlamak taahhüdü.

8. Enflasyon hastalığını bir daha hortlatmamak sosyal ve ekonomik alanda olduğu gibi ferdi ahlâkta da büyük tahribat yapan bu hastalığı tedavi arzusunu candan alkışlarım.

9. Devlet elinin köye kadar uzanması suretiyle tam bir halkçılık politikası güdüleceği vaadi. Sultan Süleyman'dan beri söylenen fakat bir türlü gerçekleşmeyen bu vaadi bu Hükümetin hal yoluna koyması bizleri mesut edecektir.

10. Sosyal Adalet ilkesine sadakat bugünkü dünyanın sosyal, ekonomik ve siyasi düzenlenmesinin gerek gelişmesi karşısında sosyal adalete yer vermiyen memleketleri büyük sosyal ve siyasi buhranlar beklemektedir. Sosyal dengenin bozulduğundan faydalanmak isteyen her türlü aşırı cereyan ve buhranların tedavi çaresi sosyal adalettir.

11. Başlanılan reform ve gelişme hareketlerine devam edileceği bu her gelen yeniden başlar şeklindeki doğulu davranışın reddiyle Devlet hayatında devamlılık ve istikrarı tesis eden ve vatandaşa geleceğe dair güven yaratan medeni bir davranıştır.

12. Dış politikaya geniş ve bugünkü dünya görüşü çerçevesi içinde yer verilmiş olmasını çok yerinde görmek gerekir.

Ben teferruata girmeden programın genel karakterini ana çizgileriyle belirtmek istedim. Teferruata girilince tenkid edilecek veya başka türlü olması temenni edilecek birçok hususlar mevcudolabilir. Fakat esasen birbirlerini dahi yeni tanımanın psikolojik çekingenliği içinde ve giriştikleri tarihi teşebbüsün, tasarlamakta dahi güçlük çektikleri, türlü tepkileri karşısında ve bir hafta kadar çok kısa bir zaman içinde hem programını ve hem bütçesini hazırlıyarak Büyük Millet Meclisine sunmak gibi çok muazzam işleri başaran hükümet üyeleri ilk ve en çetin imtihanı vermektedirler.

Bu bakımdan kendilerine üstün başarılar dilerken, onlara tam bir destek sağlamak hususundaki temennimin bütün arkadaşlarım tarafından da paylaşılabacağına inanıyorum. Hazırlama şartları bakımından bazı eksiklikleri bulunması normal karşılanması gereken Hükümet programının uygulanmasında hâkim olacak iyi niyet ve genel olarak, temsil ettiği esprini bütün eksikliklerinin gidereceğine biç şüphe yoktur.

Gerçekleşmesini bütün gücümüzle desteklemekte olduğumuz ve memleketimizin siyasi ekonomik ve sosyal kaderi yönünden hayati önem taşıdığına inandığımız amaçlara büyük bir yer veren programı ana hatları ile memleketimizin bugünkü realitelerine uygun olduğu inancındayım. Benim de birkaç teklif ve temennim olacaktır.

Tarihimizde ilk defa denenen ve çok büyük sorumluluğu kadar da başarı halinde hâtırası şerefle anılacak olan bu günkü kabinenin bütün güçlüklerimiz ve çözümemiz gereken meseleleri en realist bir şekilde halkımızın yüksek takdirlerine sunması ve ona göre alınacak tedbirleri ve milletçe katlanmamız gereken fedakârlıkları

cesaretle millettten istemesi en gerçekçi bir davranış olacağına inanıyorum. Memleketin büyük feragat ve fedakârlık istiyen istihsal, sosyal organizasyon ve eğitim alanında gerçek bir seferberlik ihtiyacı vardır. Devlet binamızın yeni baştan kurulmakta olduğu, sosyal ve ekonomik düzenimizin yeniden düzenlemekte bulunduğu ve derin özlemini çektiğimiz siyasi geleneklerimizin, tesisine çalışıldığı bu tarihî dönemde, bu büyük milletin her ferdi elinden gelen her şeyi yapmakta birbiriyle yarışa katılacağına inanıyorum. İçinde bulunduğumuz sosyal ve politik şartlar göz önünde bulunduracağına inandığımız Hükümet sosyal ve siyasi huzur ve istikrarı temin ve idame ettirmeyi başlıca vazifesi sayacağı kanısındayım. Başlıca, dâvamız toplum düzenimizi bir bütün olarak huzur ve istikrara ve rejimin yerleşmesi olduğu cihetle memleketin süratle çözüm istiyen meselelerine cevap teşkil etmiyen veya toplum düzeninde menfi tepkiler yaratacak olan her türlü davranıştan kaçmayacağına inanmaktayız.

Doğu kalkınmasına özel bir önem verilmelidir. Memleketimizin sosyal ve siyasi kaderi üzerinde gelecekte daha da büyük önemi olan Doğu kalkınmasına büyük önceliğin verilmesini Hükümetten bilhassa istirham ederim.

Teşvik ve örnek Hükümetten gelir ve Büyük Millet Meclisi de buna gönülden katılırsa tarihimizin açılan hu çok ümit verici devrimin hepimize şeref ve gurur verecek bir devir olacağına asla, şüphe edilmemelidir. Cumhuriyetimizin ilk kabinesine üstün başarılar diler hepimizi saygıyla selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, söz almış daha 25 hatip arkadaşımız var. Her bir arkadaşımız 10 dakika konuşacak olsa oturumun 4 saat 10 dakika devam etmesi icabediyor. Şayet tensib ederseniz, arkadaşlarımızın verdiği ve konuşmaların on dakika ile tahdid edilmesini ifade eden bir takrirleri var. Bu takriri reylerinize arz etmek istiyorum. Başka türlü müzakerelerin ikmâlîne imkân bulunamayacaktır. (*Beş dakika olsun; 15 dakika olsun sesleri*)

On dakika olması için takrir var, başka takrir yoktur. Müsaade ederseniz Riyaset Divanı elinde bulunan takriri okumağa mecburdur. Takriri okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Hükümet programı hakkında konuşmak istiyen hatiplerin çokluğu sebebiyle muayyen olan zaman içinde söz alan arkadaşlarımızın fikirlerini beyan etmelerini teminen konuşma zamanının on dakika olarak tahdidini arz ve teklif ederiz.

Ali Aksoy (Çanakkale)

Vehbi Aksoy (Hatay)

BAŞKAN — Şimdi gelen bir takrir daha var, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Konuşmaların 5 dakikaya hasrını arz ve teklif ederim.

R. Özdeş (Kocaeli)

BAŞKAN — İkinci takrir, müddetin daha az olmasını istediği için evvelâ bu takriri reylerinize arz edeceğim. Takriri tekrar okutuyorum.

(R. Özdeş'in önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Takriri kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun Tevfik İnci.

TEVFİK İNCİ (Zonguldak) — Muhterem arkadaşlarım, Hükümet programını tetkik ettiğimiz zaman huzur duymamaya, güven hissetmemeye imkân yoktur. Böyle güven ifade eden bir muvaffak program hazırlayan Karma Hükümete huzurunuzda teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Program hakkındaki görüşümü apaçık bu ifade ile müspet şekilde belirttikten sonra, bir konuda yapacağım konuşmamın tenkit mahiyetinde telâkki edilmemesini, ancak Hükümetin Senato üyelerinin irşatlarına muhtacız şeklindeki nâzik isteğine cevap olarak kabul edilmesini bilhassa rica ediyorum.

Programa bir zaviyeden bakıldığı zaman her nasılsa unutulmuş olan ana bir dâvamıza temas edeceğim. Program sanki Türkiye Cumhuriyetinin denizlerle hiçbir alakası yokmuş, hattâ bir karış yalı boyuna dahi sahip değilmiş gibi garip bir his veriyor. Temas etmek istediğim mevzu şudur:

Eskiden, beri gelmiş geçmiş bütün Hükümetler tabii kaynaklarımızı, toprak altı ve toprak üstü servetlerimizi mütalaa etmiş oldukları halde, deniz altı servetlerimiz akıl ve mantığın kabul etmiyeceği şekilde nazara alınmamıştır.

Biz iki büyük parti, Adalet Partisi, C.H.P. olarak, programlarımızın icabı ve Adalet Partisinin seçim beyannamesinde esaslı bir şekilde yer verdiği bu hususa programda yer verileceğini ümid ediyorduk. Her halde bir eseri zühul olacak, buna programda yer verilmediğini gördük.

Deniz altı servetimizin bulunduğu gerçeği kabul edildiği takdirde buna gereken ehemmiyet verilmesi gerekir. Bakir vaziyetini muhafaza eden denizaltı etmek servetimizin işleyişi, balıkçı tekneleri ile iptidai bir şekilde olmaktadır. Bunu bu halinden kurtarmak bizim için büyük bir davadır. Komşularımız olan Devletler hem hudut sularda balıkçılığı modern usullerle yapmakdadırlar. Rusya, bu sahada muazzam bir balıkçı filosuna sahiptir. Aynı şekilde Yunanistan, Bulgaristan modern filolara sahiptir. Bizde ise orta çağdan kalma bir iptidailik hüküm sürmektedir. Komşularımızın bu modern ve teknik usulleri karşısında bizim balıkçılarımız "Heya, mola" sadaları ile büyük bir iptidailik içinde balık avlamaktadırlar.

Maksadım kısaca sudur arkadaşlar: 1948 senesinde Amerikan yardım tirajından ısmarladığımız malzeme 1950 senesinden sonra Türkiye'ye gelmiştir. Fakat, maalesef, eski devrin lüks bir teşekkülü, habis bir ur olan Et ve Balık Kurumu, gelen aletleri bugüne kadar bir hurda gibi terk etmiştir. Bugün etmek iktisadi ve malî vaziyetimizin arz ettiği durum dolayısıyla, ihtiyacımız olan modern tesisleri filoları hemen tedarike imkân yoktur. Ama, hiç olmazsa bu modern tekneleri faaliyete geçirmek, ama Devlet eliyle değil, hususi şahıslara devretmek suretiyle faaliyete geçirmek hususunu Hükümete teklif ederim.

BAŞKAN — Bir dakikanız kaldı, efendim.

TEVFİK İNCİ (Devamla) — Peki efendim. İkinci teklifim; bugüne kadar garip bir zihniyetle yalnız çiftçilere verilen zirai kredilerin balıkçılarımıza da onları deniz çiftçisi kabul ederek verilmelerini arz ve teklif ederim.

Hükümete başarılar temenni ediyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Rasim Giray, buyurun.

RASİM GİRAY (Elazığ) — Muhterem Başkan, muhterem Senato ve Hükümet üyeleri; kısa bir zaman içinde hazırlanmış olmasına rağmen Hükümet programının birçok memleket meselelerine temas ettiği ve bir kısmına çare aradığı muhakkaktır.

Bendeniz programın maarifle ilgili bölümünde dikkatimizi çeken bir hususa temas etmek ihtiyacındayım. Programda aynen “Büyük meselemiz her sahada ehliyetli ve yeter sayıda öğretmen bulunmamasıdır.” denmektedir. Takdir buyurulur ki, kıymetli Öğretmen bulunamayacağına ve ithal de edilemeyeceğine göre bunun çaresi sükûtle karşılanıyor. Bu ifade otuz küsur sem evvelden beri zihnimizde yer alan bir hususun ihyasına vesile oldu. Evet otuz sene kadar evvel yapılan bir beyanda, aynen “Muallimlerimiz kemiyet ve keyfiyeten noksandır.” denmişti. Dikkat buyurulmuştur ki, kemiyet kelimesi bugün, yeter sayıda, keyfiyet kelimesi de ehliyet kelimesiyle aynen tekrar edilmiştir.

Bu dert; esaslı ve ehemmiyetli bir dert olarak maalesef 30 sene fâsılasız olarak tekrar edilmiş bulunmaktadır.

O halde verimizde mi sayıyoruz? Belki hayır. Ama aynı şekilde devam etmektedir. Aradan geçen zaman içerisinde esaslı şekilde bazı tedbirlerin alındığı meydandadır. Okuryazar için halk eğitimi, müteakiben köy enstitüleri, hilâli ara da öğretmen okulları ile bu karşılanmak istenmiştir. Halen bu mevzu benden evvel konuşan arkadaşlar, beni mazur görsünler, yedek subay öğretmen istihdamı da bu mevzuu içinden çıkılmaz bir hale koydu. Zira müeyyidesiz olan bu öğretmen kendisini yedek subay, Bakanlık ise onu öğretmen saymaktadır. Teşkilât kanununa göre okulu açmayan öğretmen ecza görür. Fakat; müeyyidesi olmıyan bu öğretmene maarifin teşkilât kanunları tatbik edilememiş ve edilmediği içindir ki, netice malumdu. Teferruata girip zamanınızı daha fazla almayı istememekteyim. Kanaatimce mühim nokta şudur. Şimdiye kadar öğretmenlik, sadece okur - yazar yetiştirmekten ibaret, sayılmıştır. Öğretmene, cemiyet içinde lâıyk olduğu mevki verilmemiş olduğu için alınan tedbirler kati gelmemiştir. Bu itibarla durumu, yalnız büyük mesele, büyük dert olarak değil; feci kelimesiyle ifade etmek yerinde olur. Halen de iki bin köyde okul, öğretmen hatta müdür; 70 küsur orta dereceli okulda da müdür ve öğretmen ihtiyacı ile karşı karşıya bulunmaktayız. Aslolan, mesleğin esaslı rûknü bulunan öğretmenin cemiyetteki yerinin tâyin edilmesi ve meslekin cazip hale getirilmesidir. Bu lüzum; yılda liseden mezun olan on binlerce öğrenciden 100 tanesinin Yüksek Öğretmen Okuluna gitmemekte olmaları sebebiyle de kendisini göstermektedir.

BAŞKAN — Bir dakikanız kaldı.

RASİM GİRAY (Devamla) — Şimdi lûtfedilsin, teşhisi yapılan bu durumun çaresine ait ne gibi tedbirler alınacağı da ifade edilmek suretiyle inşiraha kavuşmamız imkânı bahşedilsin.

Yeni Hükümete bu bakımdan da başarılar diler, hürmetlerimi sunarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Cemal Tarlan, buyurun.

CEMAL TARLAN (Tekirdağ) — Muhterem Başkan, muhterem Cumhuriyet Senatosu üyeleri muhterem Hükümet Başkanı ve üyeler; Geçen Pazartesi günü Hükümet programının Cumhuriyet Senatosunda okunmasını müteakip program metninin sonunda “Yüksek Senatonun irşatlarına muhtacız” şeklinde nazigane temenni üzerinde verilen takrirler ve yapılan konuşma ve görüşmeler sonunda muhterem Heyetinizce bugün bir toplantı yapılarak program üzerinde müzakere açılmasına karar verilmiş ve bu karar gereğince bugün konuşmalar başlamış bulunuyor.

Hemen ifade edeyim ki, Yüksek Senatonun geçen toplantısında verilmiş olan karara hürmetkarız. Ayrıca bu karara uyularak burada yapılmış ve yapılmakta olan görüşmelerin neticeler sağlayacağını memnuniyetle müşahade etmekteyim.

Ancak Yüksek Heyetinizce geçen toplantıda verilmiş olan karar ve esasın müzakeresi sırasında muhtelif arkadaşlarımızca ileri sürülmüş olan mütalaalar istikametinde Yeni Türkiye Partisi Senato grubu olarak yapmış olduğumuz incelemelerden sonra, Hükümet programı üzerinde görüşmelerin Millet Meclisinde yapılmasının Anayasanın ruhuna daha uygun düşeceği netice sine varmış bulunmaktadır.

İkinci Cumhuriyetin, teşriî hayatımızda yer alması gereken ve bir gerçek olan; Millet Meclisinden çıkan kanun ve kararları, muahharan müzakere etmek esası başta gelmektedir. Kaldı ki geçen toplantıda burada cereyan eden görüşmeler sırasında Hükümet programının Senatoda müzakere edilmesi hususunda Anayasa bakımından tereddütler izhar edilmişti. Bu hususlara binaen, Hükümetten gelen teklifi nazara alan Y.T.P. Senato grubu olarak, program üzerindeki görüşlerimizin, prensip itibariyle Millet Meclisi müzakeratından sonraya bırakılması kifayetini Anayasa esprisine uygun bir teamül tesisi bakımından muvafık bulduğumuzu ve bu maksatla, program üzerinde konuşma, yapmıyacığımızı ifade etmek için yüksek huzurlarınıza çıkmış bulunuyorum. Hükümde muvaffakiyet dilerken hepimizi derin hürmetlerimle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Buyurun, Hıfzı Oğuz Bekata.

HIFZI OĞUZ BEKATA (Ankara) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım,

Hükümet programı üzerindeki görüşlerimi yüksek huzurunuzda ana hatlarıyla arz ediyorum.

Yeni seçim sisteminin, tabii görülmesi gereken bir neticesi olarak Türkiye’de ilk defa kurulan Karma Hükümeti memleket hesabına en iyi duygularla karşılıyorum.

Pek kısa zamanda, düşünüşte ve siyasi anlayışta ahenk ve mutabakat sağladıklarını müjdeleyen Karma Hükümet üyelerinin; Atatürk ıslahatının ilkeleri üzerinde birlik, Anayasanın mutlak, hâkimiyetini sağlamakta kararlı olduklarını ve demokratik rejimin temel prensiplerine sadık kalacaklarını müştereken izhar ve bunu programla taahhüd etmelerinden ise büyük ferahlık duyuyoruz.

Demek ki milleti temsil eden insanlar, hangi şartların ve siyasi mücadelelerin içinden gelirse gelsinler, bir masa etrafında toplanarak, memleket meselelerine millî sorumluluk duyguları içinde ve halisane niyetlerle konuşma idrâkine kavuştukları; vatan ve etmek millet menfaatlerini parti mülâhazalarının üstünde tutmasını bildikleri takdirde, buhranlar çözülecek, güçlükler yenilecek, yurda hayır gelecek ve vatansever düşünüşler siyasi kaderimize hâkim olacaktır.

Bu neticeyi, siyasi hayatımızın gelişmesinde mesut bir merhale sayarak övüyor ve takdir ediyorum.

Her şeyden önce şunu kabul etmeliyiz ki:

Bugün memleketimizin içinde bunaldığı siyasi, sosyal ve ekonomik şartların da zaruri kıldığı bir Karma Hükümetin kurulması, içerde ve dışarıda beklenilmeyen bir büyük başarı olarak, iyi karşılanmıştır.

Şimdi bu Hükümete düşen baş vazife: Geniş bir vatan ve millet hizmeti anlayışı ve ahenk içinde; için, dışın ve küçük siyasi hesapların tazyiklerini birlikte göğüslemesini bilerek, devamlı ve muvaffak olmanın yolunu bulmak ve kendisine milletçe bağladığımız ümitleri boşa çıkarmamaktır.

Şunu asla unutmamak gerektir ki: Yer yüzünde kimsesiz bir topluluk gibi çok geri bırakılan, malın ve canını vatan uğrunda esirgemedен harcıyan, buna rağmen, uzun yılların ihmali ve ıstırapı içinde çilesi bir türlü dolmıyan bu aziz ve büyük milleti yeni bir hayal sukutuna uğratmaya artık hiç kimsenin hakkı yoktur.

İşte Hükümetin programını bu güzel ümitlere bel bağlayarak ve bu zihniyetle ele alıyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bakanlıklarla alâkalı hizmet konularına muhtelif arkadaşlar temas ettikleri için bunlar üzerinde durmıyacağım.

Bugün Hükümetin karşı karşıya bulunduğu meseleleri, teferruattan kaçınarak, şöyle özetlemek mümkündür:

1. Her sınıf vatandaşın içinde yaşadığı mânevi buhranı bertaraf etmek, uzun zamandır hasretini çektiği mânevi huzuru ve güveni her sahada sağlamak ve bunun geçici olmayacağı, bugünler ve yarınlar devamlı ve emin olacağı itimadın yerleştirmek için gerekli bütün tedbirleri almak.

2. İktisadi, sınaî, ticari... Hülâsa bütün iş hayatını; içinde bocaladığı maddi ve müzmin buhrandan süratle çıkarmanın gerektirdiği her türlü çarelere başvurmak, halkımızı çekmekte olduğu ağır maddi sakıntılardan, bir an önce kurtarmak ve her işteki vatandaşın emin, teminatl, istikrarlı, insanca, normal bir hayatın devamlı huzuruna kavuşturmak.

3. Siyasi ve idari hataların, devlet ve millet olarak, millî bünyemizde yaptığı tahripler üzerinde hassasiyetle durmak, devletle millet arasındaki boşlukları doldurmak, devleti içte ve dışta itibarlı kılanın bütün şartlarını mutlaka gerçekleştirmek.

4. Ve nihayet bu âcil ve zaruri tedbirler yanında, dünyanın ileri milletleri ile aramızdaki mesafeyi iyi tesbit ederek; plânlı, programlı ve süratli kalkınmanın; yoluna ciddiyetle girmek, heba olmuş yıllarla heder edilmiş imkânları, da hızla telâfi edecek rasyonel bir yatırım ve kalkınma politikasını başarmak...

Muhterem arkadaşlar,

Bu suretle kısaca hülâsa ettiğim ana prensiplere uygunluğu bakımından, Hükümet programını müspet karşılıyorum.

Şu kadar ki, bütün bu meselelerin teşhisi ve hedeflerin ifade edilmiş olması kâfi değildir. Asıl dâva bunların hangi usul ve vasıtalarla ve hangi çarelerle, ne kadar zamanda halledileceğinin gösterilmesidir.

Diğer taraftan, bütün bu millî meselelerin yoluna girebilmesi için alınması zaruri tedbirlerin önüne, yarın gündelik politikanın cereyan ve çıkarları dikilirse, bu engellere de; geriliğe, arka düşüncelere ve küçük hesaplara tâviz vermeden, karma Hükümetin hep birlikte mütesanit bir mukavemetle karşı koymuşun, da diliyor ve millî menfaatlerin daima, her türlü dar siyasi mülâhazaların üstünde tutulacağına inanmak istiyorum.

Bu yolda, vatanseverliği bütün işlerinde hâkim kılarak çalışacak bir Hükümete güvenmek ve ona yardımcı olmak vazifedir.

Hükümete, Türk siyasi tarihinde, örnek bir zihniyetle çalışarak yepyeni bir devir açmasını ve başarılı hizmetlerin nasip olmasını yürekten, dilerim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Esat Çağa, buyurun.

ESAT ÇAĞA — Muhterem arkadaşlarım; zaman tahdidi dolayısıyla program hakkındaki düşüncelerimi, yalnız satır başlarını vermek suretiyle iktifa edeceğim.

Zirai ekonomi Talihimizde zirai ihtiyaçların hiç de parlak olmıyan menabi ile karşılanmakta olduğu ve bunun çok yetersiz bulunduğu herkesin malûmudur. O halde bizim, bir taraftan tasarrufa ve bir taraftan da çalışma gücünü, sermaye ve tabîî servet olarak elimizde mevcut bütün imkânları kullanırken bunları her türlü israftan meneyliyecek hükümleri, memleket işlerinin ehemmi mühimme takdim ederek yapılmasını sağlayacak sıkı bir plâna ihtiyaç vardır. Hükümet programında, Devlet Plânlama Dairesinin mesaisinden ciddi şekilde istifade edileceği vadedilmektedir. Fakat bu; kalkınmamızda bir plân takibedileceği mânasına gelemmez. Benim şahsi kanaatime göre, siyasi iktidarlar, uzmanlar tarafından memleket realitelerine ve ilmin mütalâalarına göre yapılan kalkınma plânlariyle ekonomik plânların ancak icraatçısıdır. Bu suretledir ki, ekonomi politikamız partilerin oy hesaplarından ve kaprislerinden kurtulmuş olacaktır. Bendeniz Hükümet programında bu plân fikrinin daha bariz bir şekilde belirtilmiş olmasını çok arzu ederim.

İkinci nokta, ziraate, sanayie, maarife yatırım yapacağız ve diğer Devlet sektörlerine de hisselerini vereceğiz diyor. Bu, eldeki imkânların bütün ihtiyaçlara dağıtılması demektir ki, bizi bugün içinde bulunduğumuz çıkmazdan kurtaracak bir politika değildir. Biz ya ziraat ve maarif yahut sanayi ve maarif diye bir tercih yapmak mecburiyetindeyiz. Benim şahsi kanaatime göre nüfusumuzun %80'i ziraatle uğraştığına ve hepimizin doymasının bu membadan gelen gıdaya bağlı olduğuna göre, ziraatle maarifin tercih edilmesi ve sanayi meselesinde yalnızca eldeki mevcut tesislerin randımanının âzami şekilde artırılması suretiyle meşgul edilmesi, fakat diğer yeni sanayi tesislerinin millî hususi sermaye ile yabancı sermayeye bırakılması doğru olacaktır. Bu suretledir ki, bir noktadan önümüzdeki müşküle hücum etmek imkânını bulacağız. Bu tercihin yapılmaması noktasından bendeniz programı keza noksan bulmaktayım.

Hükümetin millî eğitim anlayışını istikbalin bir müjdecisi olarak sevinçle selâmlıyorum. İlk defadır ki, bu Karma Hükümet bize Millî Eğitimin bir yatırım meselesi olduğunu söylemiştir. Hakikaten Millî Eğitim bizim en çok yatırıma muhtaç olan bir meselemizdir. İnsanlarda fikrî olgunlaşma olmazsa, onların diğer taraflarda yapacağı yatırımların bir netice vermesi beklenemez. Şimdiye kadar yapılmış olan yatırımlardan aldığımız neticeler bu fikrî değerleniş göstermektedir. Bendenizin bu mevzuda iki temennim olacaktır. Bunlardan birincisi; gençlerimizin yetiştirilmesini istihdaf eden muntazam tahsil, Avrupalı, ümanist düşünce, cemiye-timizin gelişmesini temin edecek usulün takibi, ikincisi de, halkın geçimini temin etmek hususunda uğradığı müşkülâta Devletin yardım etmesi mânasına gelen halk eğitimine icabeden ehemmiyetin verilmesi ve halk eğitiminde, bütün Devlet daireleri arasında bir koordinasyonu icabettirdiğinden, Başbakanlığa merbut bir halk eğitim dairesi kurularak bunun Devlet Bakanlıklarından birisinin idaresine verilmesi icabedeceği kanaatindeyim.

BAŞKAN — Bir dakikanız kaldı Esat Bey.

ESAT ÇAĞA (Devamla) — İkinci mesele; iş sahasına taallük eden buradaki vaatleridir. Bendeniz kifayetli bulmuyorum. Eldeki mevcut İş Kanunu, bütün sigorta kanunları, Sendika kanunları kadük hale gelmiştir.

Yeni Anayasamızda sosyal devlet, sosyal adalet ve emniyet ilkelerinin elbette tekrar tanzimi icabeder. Bir de Adalet Bakanlığına teveccüh eden bir temennim olacaktır. Garp demokrasileri yalnızca Devlet organları arasındaki muvazeneden ibaret değildir. Sermaye ile emek arasında da bir muvazene kurmak mecburiyetindeyiz. Bunun için de artık emeğin teşkilâtlanması, yani sol partilerin teşkilâtlanması ve gelişme imkânlarının kanunla hazırlanması icabeder. Anayasamız da bunu âmirdir. Çünkü Anayasamız demin bahsettiğim muvazeneyi bir hukuki vesika halinde temin etmiş bulunmaktadır. Bizde demokrasinin teessüs edememesinin sebeplerinden bir tanesi de daima kalkınma süratinin bir kısmını dondurmak suretiyle muvazene temin etmek gibi olmayacak bir işle uğraşmamızdan ileri gelmektedir. Bu bakımdan bendeniz Adalet Bakanından Ceza Kanununun 141 ve 142'nci maddeleri gibi Faşist İtalyan Ceza Kanunundan alınıp, bizde de...

BAŞKAN — Müddetiniz dolmuştur.

ESAT ÇAĞA (Devamla) — Bitiriyorum efendim. Bizde de gayri millî birtakım tadillere uğratmak suretiyle bugünkü perişan şeklini almış bir kanunu kaldırmalarını rica edeceğim.

Hükümete başarılar ve başındaki Başkanı ile birlikte uzun ömürler dilerim ve Hükümetimizi girmiş olduğumuz kalkınma devresinde hepinizin desteklemesini temenni eder, hürmetle selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, müzakerelerin yeterliği hakkında bir önerge vardır.

NİYAZİ AĞIRNASLI (Ankara) — Aleyhinde konuşacağım.

BAŞKAN — Müzakereler başlayalı henüz bir saat olmuştur. Bu itibarla önerenin lehinde ve aleyhinde konuşmalar olacaktır endişesini duymaktayım. Arkadaşlarımızdan rica ediyorum ısrar etmiyorlarsa reye koymayacağım. Aksi halde büyük zaman kaybından başka bir netice vermiyecektir. Bu itibarla müzakerelere devamı tavsiye edeceğim arkadaşlarımıza. *(Devam devam sesleri)*

İbrahim Saffet Omay, buyurun.

İBRAHİM SAFFET OMay (Ankara) — Muhterem arkadaşlar; Hükümet programında da belirtildiği veçhile uzun bir ayrılık devri içinde bir araya gelmeleri ve bir dilden konuşmaları imkânsız sanılan siyasi partilerin anlaşarak bir hükümet kurabilmiş olmalarını dünya ve büyük milletimiz önünde bu kürsüden şükranlarla ifadeyi baş vazife sayıyorum.

Programın giriş kısmında açıklanan hususlardan Hükümet üyelerinin düşünüş-te ve siyasi anlayışta ahenk ve mutabakat içinde bulunmaları, Atatürk ıslâhatının ilkeleri üzerinde kararlı olmaları, Anayasanın mutlak hâkimiyetini temin etmenin her siyasetin üstünde hedef alınması ve kısa bir deyimle Hükümetin memleketle demokratik rejimin tam mânasıyla bir vasıtası olarak işliyecek durumda ve kudrette olduğunun tesbit ve ilânı bilhassa koalisyon Hükümetimizin espirisi bakımından cidden çok ferahlatıcı ve sevindirici olmuştur.

Programda gerçekleştirilmesine çalışılacağı vadolunan hususlar göz önüne alınınca koalisyon Hükümetimizin; her türlü didişmeyi bir tarafa bırakıp büyük memleket dâvalarıyla müştereken uğraşmayı tam bir yurtseverlik duygusu ile ve şuuru ile prensip olarak kabul ettiği kolayca anlaşılmaktadır.

Program, “memleketin iç politikasında karşıda bulunan meselenin vatandaşlar arasında huzuru ve iyi münasebeti sağlamak” olduğunu söylerken cemiyetimizde yıllardır işlemekte olan bir yaraya parmak basmış ve üzerine de eğilmiş olmak suretiyle milletçe öteden beri arzulanan ve istenen şeyleri getirmeyi vadediyor demektir.

Muhterem arkadaşlar; hükümetler veya iktidarlar bir şeyi umumiyetle kendiliklerinden yapivermezler. Onların gidişatlarına ve tutumlarına zaruretler istika-

met verirler, yeter ki, hükümetli hizmetlerine girdikleri milletin sesine kulak ver-meyi ve dinlemeyi bilebilsinler. Ve samimiyeti rehber alsınlar.

Koalisyon Hükümetimizin tetkik etmekte olduğumuz programında vadedilen büyük ve ciddi işler milletimizin uzun yıllar idare edenlerce kulak verilmesini isle-diği meselelerin herhalde hallini gerektiren zaruretlerdir.

Şu halde geçmişin kötülüklerinden alınan, derslerin ışığında yeni demokratik rejimi bütün teminatlarıyla kurmak, partiler ve vatandaşlar arasında iyi münase-betler sağlamak suretiyle memleketi özlenen huzura kavuşturmak bu Hükümetin asıl vazifesi oluyor, demektir. Zira Büyük Türk milleti; sonu gelmeyen çekişmeler-de, partilerin birbirlerini karşılıklı düşman karargâhları halinde görmelerinden çok üzölmüştür ve şikâyetleri çoğalmıştır.

Son ayların havası da ayrıca çok gergindir ve elektrikli. Bugün partilere mensubolan ve olmıyan tarafsızlar, velhâsıl bütün millet artık huzur istiyor, tam bir iç rahatlığı ile işinde, gücünde olmanın hasreti ile yanıyor. Öyle ki, büyük Türk milleti bu ulvi sakfın etrafında âdeta, bir ruh halinde halelenmiş olarak Meclisleri-mizden medet bekliyor.

Aziz arkadaşlarım; mevzuat neresinden bakılırsa bakılsın Komisyon Hüküme-tinin ilk işi insanların, içlerini kin, garaz, haset, nefret, partizanlık, düşmanlık gibi kötü duygulardan yıkamanın herhalde çarelerini bulmak ve her şeyin, üstünde va-tanın ve milletin selâmeti, memleketin yüksek menfaatleri bulunduğunu umumi kanaat halinde hâkim kılmanın esbabını, sağlamak olacaktır.

BAŞKAN — Bir dakikanız kaldı efendim.

İBRAHİM SAFFET OMAV (Devamla) — Bitiriyorum.

Muhterem arkadaşlar; Kurucu Meclisin verimli çalışmalarıyla rejim meselele-rimiz hukuki yönden umumiyetle halledilmiştir. Yani, rejimin dayanak müessesesele-rinin temelleri atılmıştır.

Şimdi, Koalisyon Hükümetimizin, bu yöndeki vazifeleri yeni Anayasamızın getirdiği müesseseleri kurmak, yerleştirmek ve gereği gibi çalıştırmak olacaktır. Memleketi huzur ve istikrara kavuşturacak yol; hiç şüphe yok ki rejim meseleleri-mizin tam bir dikkatle ıslahı yoludur.

Hükümete iyi niyet hâkim olduğuna göre Hukuk Devleti nizamının uzak telâkki edilmeyecek bir zamanda kurulacağına inanmak istiyorum.

Kanaatim odur ki, bu program kendisinden beklenen ferahlığı getirmiştir. Hü-kümeti tebrik eder muvaffakiyetler dilerim. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Vasfi Gerger, buyurun.

VASFİ GERGER (Urfa) — Muhterem arkadaşlar; Hükümet Programının Ata-türk ıslahatının ilkeleri üzerinde kararlı olan ve memlekette demokratik rejimin tam mânasıyla bir vasıtası olarak işliyecek durumda ve kudrette olduğunu temin eden Hükümetin devamlı ve istikrarlı ve memlekete hayırlı olmasını candan dile-rim.

Bendeniz, muvaffak bir eser halinde olan bu Programda noksan gördüğüm bazı hususata işaret etmek istiyorum.

Başbakanlığa bağlı müesseseler arasında bulunan Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğünün durumu hakkında Programda bir kayıt yoktur.

Muhterem arkadaşlar; kadastro bir memleketin kan damarıdır. Bizde toprak mülkiyetinin durumu her sene yüzlerce vatandaşın ölümünü intacedecek kadar acıdır. Dünya milletleri arasında en yüksek seviyeyi bulan İsviçre gibi bir Devletin: Hitam bulan kadastro su halka ölçsüz menfaat sağlamış ve İsviçre'nin yüksek teknik medeniyetine geniş ölçüde yardım etmiştir. Bu benim değil mütehassısların raporunda belirtilen bir keyfiyettir.

Gerçi, bizde kadastro çalışması büyük bir merhale almıştır. Ancak; maddi durum müesseseyi faydalı hale sokamamaktadır. Teknik elemanlar ihtiyaca cevap verebilmekte ise de, bilhassa kadastroda havadan alınan fotoğrafları kıymetlendirmekte eli ve kolu bağlıdır. Binaenaleyh, bunu Hükümetin mutlaka ele alması şarttır ve nihayet iki üç milyon liralık bir yardıma bağlıdır ki, memleketin kadastro su bu takdirde bile ancak 20 senede ikmâl edilebilecektir. Programda toprak reformuna işaret edilirken memleket topraklarının kadastro su tamamlamak en büyük bir ihtiyaçtır.

Yeni Anayasanın 115 ve 116'ncı maddelerinde ele alınan mülki teşkilât ile mahallî idareler hakkında da Programda bir görüşe rastlayamadım.

Muhterem arkadaşlar; memleketin coğrafi, iktisadi şartları ile âmme hizmetlerinin tam mânasıyla ifası hususlarının mutlaka ele alınarak idare kuruluşun aksaksız işlemesini temin zarureti vardır. Hükümetin bunu düşünmesi şarttır.

Mahallî idarelerin, gerek bünyeleri ve gerekse malî vaziyetleri gizli olmıyan esaslı buhranlar geçirmektedir, Hükümetin bu mevzuu hiçbir surette ihmal etmeden ele alması lüzumuna inanıyorum.

Muhterem arkadaşlar, bugün vatandaş hak ve hürriyeti bakımından büyük bir ıstırap kaynağı olan bir hal vardır. Bu da mahallî idarelerin yüzlerce milyonu aşan borçlarıdır. Programda bu mevzu üzerinde Hükümetin her hangi bir görüşü yoktur. Keyfi ve şahsi düşüncelerin yarattığı bu borçların tasfiyesi neye mal olursa olsun bu yeni Hükümetin başlı başına muvaffakiyetini sağlayacak mühim bir mevzuudur. Ve kanaatimce bir şeref borcudur.

Yüksek tahsile devam için memleket gençlerini tatmin edecek her hangi bir işaret de Programda yer almamıştır.

Kısaca ana hatlarıyla işaret eylediğim bu noksanların hiç olmazsa meclislere takdim edilecek bütçe esbabı mucibesinde tatmin edici bir şekilde yer almasını bilhassa arz ve ıstırham eder, Hükümete tekrar candan başarılar dilerim.

Hürmetlerimle. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Kâmil Coşkunoglu, buyurun.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Uşak) — Muhterem Başkan, Sayın Senatörler, Sayın Başbakan ve Bakanlar; siyasi hayatımızda ilk defa karma bir Hükümet iş başına gelmekte ve programını Meclislere takdim etmiş bulunmaktadır. Hükümet programı; ayrı programları ve farklı siyasi kanaat sahibi bulunan partilerin memleket meseleleri üzerinde müşterek görüş ve anlayışlarını ifade etmesi bakımından memleketimiz hesabına öğrenülecek ve başarı sayılacak bir vesikadır.

Sayın etmek arkadaşlar; program, iki kısmı ihtiva etmektedir. Birinci kısım; Cumhuriyet Hükümetlerinin daima temel olarak kabul etmeleri gereken umumi prensip ve esasları, ikinci kısım ise; her bakanlığın kendi sahasındaki çalışmaları hakkında Hükümet düşüncesini ihtiva ediyor.

Birinci kısımda; Hükümeti kurmak görevini üzerine alan Sayın İnönü'nün, kanaatleri uzlaştırmak hususunda siyasi partilerimizle temasını ve Karma Hükümeti kurmak, etmek memleketi dâhilde huzura ve hariçte de itibara kavuşturmak için sarf ettiği samimi gayreti ve bunun yanında da siyasi partilerin vatansever düşüncelerle ve iyi niyetlerle bu gayreti desteklediklerini ve müşterek olarak memleket menfaatlerini, Atatürk ıslahatı ilkelerini ve Anayasa hâkimiyetini hedef tuttuklarını iftiharla görmekteyiz.

Programda; maddi konulara taallük eden hususlarda, noksanlıklar bulunabilir. Fakat bunların hepsi, memleket meselelerini iyi niyetle ve Anayasanın koyduğu temel prensiplerin ışığı altında halletmek hususunda birleşen partilerin ortadan kaldıracabilecekleri meselelerdir. Esas mesele, bu temel hedef üzerinde birleşilmesidir. Bunu programda memnuniyetle görüyoruz. Bu itibarla programın umumi prensip ve esaslar diyebileceğimiz kısmı kanaatimce mükemmel olarak tesbit edilmiş ve hazırlanmış bulunmaktadır. Bu bakımdan Sayın İnönü'yü ve Hükümetini candan tebrik etmeyi vicdani bir vazife saymaktayım.

Muhterem arkadaşlar; programın ikinci yani, her bakanlığın kendi sahasındaki çalışmaları hakkında Hükümetin beyanlarına gelince; benden evvel arkadaşlarım bu hususta etraflı bir şekilde konuştukları için ben tafsilâta girmeyi faydalı telâkki etmedim. Bakanlıklara ait çalışmalar kısmında da program esaslı fikirler ve prensipleri ihtiva etmektedir. Şüphesiz detaylara ve tâli noktalara bir Hükümet programında yer verilmemesi doğrudur. Bununla beraber programda gereği gibi yer almadığını gördüğüm hususlara temas etmekliğime müsaade buyrulmasını rica ederim. Meselâ; bunlar arasında Adalet Bakanlığına ait kısmı ele alacağım. Programda Adalet Bakanlığına ait kısımda Bakanlığın çalışma sahası gayet mahdut şekilde ifade edilmiştir. Anayasa ile tesbit edilen müesseseler daha da kısa bir şekilde ele alınmıştır. Bu müesseseleri hattâ biraz daha vuzuhtu olarak Anayasada bulmak mümkündür. Hükümetin bu meseleleri nasıl düzenleyeceğini programda kısaca göstermesi faydalı olurdu.

BAŞKAN — Müddetiniz dolmuştur, efendim.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Temel fikirler üzerinde mutabakat, memleket meselelerini çözmek hususunda iyi niyet güçlükleri ortadan kaldıracaktır. Millet bunu bekliyor.

Hükümeti tekrar tebrik eder, kendisine milletimiz ve memleketimiz için hayırlı başarılar dilerim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, ikinci yeterlik takriri divana gelmiş bulunuyor, okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Hükümet programı üzerinde etraflı ve yeter derecede görüşülmüş olduğundan müzakerelerin kifayetini arz ve teklif ederiz.

24.11.1961

Galip Avşar (Adana)

Turgut Göle (Kars)

Enver Kök (Kontenjan)

Sabahattin Tanınan (İstanbul)

BAŞKAN — Niyazi Ağırnaslı, kifayet aleyhinde buyurun.

NİYAZİ AĞIRNASLI (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, memleketin idaresiyle, yarınımızla ve topyekûn kaderimizle ilgili meseleler konuşulurken bir sabırsızlanma ve bir titizlenme havası esti. Evvelce 10 dakikaya, sonra da beş dakikaya indirilmesi ve sonra da müzakerelerin kifayeti teklifi ileri sürüldü. Neden endişe ediliyor? Programda olmıyan ve tamamen yepyeni fikirleri taşıyan fikirlerin ileri sürüldüğünü müşahade, ettik. Bunların hepsi Hükümet için faydalı ışıklar değil midir? Niçin söz tahdidi yoluna başvurulmak istenmiştir? Müsaade ederlerse beşer dakika ile geri kalan arkadaşlar da konuşsunlar.

Bu bakımdan, takriri kabul buyurmamanızı istirham ediyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar; sözleri beşer dakika ile tahdit buyurmuştunuz. Kifayeti müzakere takriri verildiğine göre, oyunuzda arz edeceğim; karar Yüksek Heyetinizindir. Bu itibarla takriri tekrar okutup oyunuzda arz edeceğim.

(Galip Avşar ve arkadaşlarının kifayet takriri tekrar okundu)

BAŞKAN — Takrir yüksek oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Müzakereye devam ediyoruz. Buyurun Ali Aksoy.

ALİ AKSOY (Çanakkale) — Muhterem Hükümet üyeleri ve saygı değer arkadaşlarım, her iki Meclisin tetkikine arz edilmiş olan Hükümet programının muhteva bakımından realiteleri dile getirmiş ve memleketin ana dâvalarını belirtmiş olarak Türk milletinin nazarı ıttılana arz edilmiş bulunmaktadır.

Benden evvel konuşmuş olan kıymetli arkadaşlarım program hakkındaki görüşlerini, mütalâalarını ve kanaatlerini belirtmişlerdir. Ben de programın mühim bir noktasına temas etmekle iktifa edeceğim.

Saygı değer arkadaşlarım; Hükümetin bu programının tahakkuku yolundaki tatbikat ve çalışmaları sırasında meydana gelecek zorlukları görebilmesi ve bu suretle umumi efkârda Hükümet lehinde tam bir itimat havasının yaratılabilmesi için evveleminde her sınıf halk kütlesine memleketin içinde bulunduğu malî, iktisadi, sosyal ve kültürel şartların ağırlığını bütün samimiyetle ve tam açıklıkla anlatmak, duyurmak ve inandırmak için gerekli bütün tedbirleri almasını lüzumlu saymaktayım. Ancak bu sayededir ki, Hükümet faaliyetleri neticesinin her gün biraz daha iyiye, güzele, doğruya yöneldiğini müşahade imkânını bulacak olan vatandaşın Hükümete karşı olan itimat ve sevgisi artacaktır. Bu artış onu her gün biraz daha muhtacolduğu huzura ve nihayet refaha götürecektir.

Sayın üyeler; iç politikada acele olan bir ihtiyacımız, asayiş kuvvetlerinin kanun içinde başarılı bir surette çalışacak bir hale getirilmelidir Geçmiş olayların tesiri altında, asker çekildikten sonra, en ehemmiyetli mesele polis ve jandarmanın kıymetini ve mânevi itibarını vatandaş gözünde sağlamaktır. Bunun için de asayiş kuvvetlerimiz mensuplarının kanun çerçevesi içinde kıymetli ve başarılı olabilmeleri, sarsılan mânevi itibarlarına kavuşabilmeleri için, evveleminde bu kanuni vazifelerini ifaya muktedir, ehliyet, liyakat ve kifayette yetiştirilmiş olmalarına ve bu mümeyyiz vasıfları müktesep bulunmalarına, buna mukabil Polis vazife ve salâhiyet Kanunu ile, Jandarma Teşkilât ve Vazife Nizamnamesinin alâkalılarına tahmil ve tevdi ettiği hizmet, vazife ve salâhiyetlerinin bugünkü değişen şartlarına göre tadil, tebdil ve ıslahı ve bu meyanda salâhiyet hudutlarının genişletilmesine bağlıdır. Bunu temin şarttır ve elzemdir. Saniyen iktidar hükümetlerini murakabe etmekle mükellef olan diğer siyasi partilerin gerek Meclis içi ve gerekse Meclis dışı faaliyet ve davranışlarında Devletin zabıta kuvvetlerini itibardan düşürecek her türlü konuşmalardan, hareketlerden sakınmaları lâzımdır. Ancak bu suretle gerek idare makamlarının ve gerekse vatandaşlarımızın salim anlayışlarını elde etmek ve bu sayede asayiş kuvvetlerimizin arızî olan yılgınlık ve çekingenlikten kurtarılmasının ve kanun içinde, başarılı, nefsine güvenir, vazifelerine bağlı, itibarlı ve işler bir hale getirilmelerinin mümkün olabileceğine kaani bulunuyorum.

Memleketimizde kuruluşu ile itimat yaratmış olan Koalisyon Hükümetinin değerli üyelerinin uhdelere mevdu ağır, müşkül ve fakat çok şerefli olan hizmet ve vazifelerini azimle başaracaklarından emin olarak kendilerini tebrik ve başarılar diliyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Osman Köksal, buyurun.

OSMAN KÖKSAL (Tabii Üye) — Muhterem Başkanım, kıymetli Senatörler, aziz Hükümet erkânı; sizleri dinledim, programı okudum, basını takibettim. Şimdi çok kısa olarak program üzerinde fikirlerimi açıklayacağım.

Programın baş tarafında Karma Hükümet yer almaktadır. Seçim neticelerinin doğurduğu zaruret ve memleketteki siyasi huzurun icabı olarak iki kuvvetli partinin Karma Hükümet teşkilinde gösterdiği cesaret ve vatanperverliği dolayısıyla,

her vatandaş gibi, ben de çok ferahladım ve çok memnun oldum. Bu bakımdan, bu iki partinin Sayın Genel Başkanları başta olmak üzere, bütün parti mensuplarına teşekkür ederim. Diğer iki partimizin de muhalefette kalma kararı takdirden uzak kalamaz.

Hükümet üyelerinin düşünüşte ve siyasi anlayışta, ahenk ve mutabakat içinde kalmalarının belirtilmesi halinin programa sıhhat verdiğine ve Hükümetin tatbikatta muvaffak olacağına işaret saymaktayım. Yine programın baş tarafında, Atatürk ilkelerine sadık kalınacağına dair vaatler bu programa asalet, zindelik ve kuvvet vermiştir. Yine aynı kısımda Anayasa hâkimiyetinin tam olarak sağlanacağını belirtilmesini rejim dâvasının kökleştirileceğine işaret saymaktayım. Bu bakımdan da Hükümeti alkışlarım.

Müteakiben iç politika hususunda bahis açılmaktadır. Burada siyasi huzur, millî huzur üzerinde ısrarla durulması icabeden bir mesele olarak kabul edilmekte, hattâ huzursuzluğun memlekette bir hastalık halinde olduğu belirtilmektedir. Teşhis doğrudur, burada gösterilen tedavi yolları yerindedir, yalnız kâfi değildir. Ben huzursuzluğu yalnız siyasi hâdiselerin değil, iktisadi, sosyal ve kültürel hâdiselerin de doğuracağına inananlardanım.

Bu bakımdan, şu elimizdeki Program bir zaman plânına dayanılarak tatbik edildiği takdirde, millî huzur sağlanabilecektir. Takdir buyurudur ki, zaman faktörünün dâvaları halletmede mühim rolü vardır. Bir dâvayı halletmede zaman faktörü iyi ayarlanmazsa, neticesi belki hüsrarla karşılanabilir.

Bu Hükümet Programının yine baş tarafında “Siyasi ayrılık, esas itibariyle, siyasetin yukarı kademesini işgal eden idareciler ve hususiyle iktidarda bulunanlar tarafından beslenir” demek suretiyle huzursuzluğun, baştan sona doğru bir kanal içerisinde akmakta olduğunu ifade etmektedir. Ve yine Hükümet ifade etmektedir ki: Hükümet asla bu kanala girmemektedir. Bunda da bizlerin her zaman için vazifeli olduğumuzu hatırlatmaktadır. Ben şuna kaniim ki, Ankara’da şu binada Hükümet, Millet Meclisinden fıskıran huzur şualarının bütün Türkiye sathında daima esmesini sağlayacaktır. O halde arkadaşlar huzurun sağlanmasında biz de vazifeliyiz ve mesulüz. Şunu anlıyorum ki, Hükümet huzuru sağlamakta kararlıdır ve azimlidir. Kendilerini şiddetle alkışlarım. *(Alkışlar)*

Muhterem arkadaşlar, Hükümet huzur hakkındaki düşüncelerini müteakip kalkınma hakkındaki fikirlerini beyan etmektedir. Kalkınma hususunda tesbit ettikleri siyasi hedef ve programları isabetlidir. Hükümet Devlet Plânlama Teşkilâtının çalışmalarına çok önem vereceğini belirtmektedir. Çok memnun oldum. Bu, Anayasanın maddei mahsusası demek olduğu gibi plâna önem verileceği belirtilmektedir. Takdir buyurursunuz ki, demokratik bir düzende hızlı, ısrarlı bir kalkınma mutlaka plâna dayanacaktır. Kendilerine binlerce defa teşekkür ederim. Yeni Hükümet israfın tamamen karşısındadır. Öyle karşısındadır ki, millettten de israftan kaçınmasını istediği gibi, siyasi partiler de tavsiye etmekte ve hattâ gelecek hükümetlere de hatırlatmaktadır. Bu bizi çok memnun edebilir.

Muhterem arkadaşlar; zaman darlığı dolayısıyla sizlere şunu söylemek istiyorum. Bu ahval ve şerait içinde Türk milletinin her ferdi üç dâvanın hallini istemektedir. Birincisi; seçimle birlikte giden İhtilâl idaresinden sonra Batı âleminde olduğu gibi demokratik rejime girmiş bulunuyoruz. Bu demokrasi rejiminin kökleşmesini, kuvvetlenmesini istemektedir.

İkincisi; millî huzur ve teminatı arz etmek, üçüncüsü de millî kalkınmanın sağlanmasını istemektedir. Şu elimizdeki Programda edebî sözler yoktur, gayet sade üslûp ve lisanla yazılmıştır. Görülüyor ki, bu Program üç büyük dâvayı halledecek durumdadır. İşte Programın ruh bakımından ana esası budur. Bütün bunlar iki, üç sözün üzerinde oturmaktadır. Efendim, şunu da arz edeceğim: Program tam mânasiyle memleket, imkânlarıyla bağdaşmaktadır. Program yapıcıdır ve çok tatmin edicidir. Program, tecrübe ile yapılmıştır. Program, halka sarîh fikir ve huzur verecek durumdadır. Program, Türk milletinin istediği millî kalkınmayı, millî huzuru ve rejim dâvasını içine almaktadır.

Binaenaleyh; bu kuvvetli Programı, iki kuvvetli parti tarafından kuvvetli bir lider tahtında teşkil edilen Hükümetin tatbik edeceğine ve muvaffakiyete ulaşacağına inanıyorum. Yalnız, Millet Meclisinin şans vermesini arzu ediyorum. Hürmetlerimle. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Çağlayangil. *(Yok sesleri)*

Celâl Ertuğ, buyurun.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Muhterem Başkan, değerli Senatörler ve muhterem Hükümet üyeleri; bir ihtilâlin getirdiği sosyal, ekonomik ve moral plâtformu üzerinde çalışmaya namzet, nispi seçimden doğma bir Karma Hükümetin programı üzerinde, Senato olarak, eğilmiş bulunmaktayız.

Program, İkinci Cumhuriyetin ilk Hükümetinin gelecekteki icraatının bütün safhalarını göstermektedir. Bunun ötesinde yasama organlarının daimî murakabe ve denetlenmesi altında işliyecek olan icrai safha mevcuttur. O halde Hükümet, programı ile asla mukayyet değildir ve hiçbir zaman Hükümetin programının rijit kalıplar içine konmuş bir taahhütname olmadığını da kabul buyurursunuz. Normal şartlar içinde bulunmadığımız bir devirde ve Hükümetin işbaşına geçmek üzere olduğu sırada bu programın geleceğini tetkik ve tenkidde ınsafî olmak ve yumuşak, müsamaha ile onları teşvik etmek, cesaretlendirmek zaruretiindeyiz. Tarihî olayları da bu noktadan göz önünde bulundurmak mecburiyetindeyiz. Bugün heyetimizi teşkil eden üyelerimizin pek çoğu siyasette yıpranmamış taptaze şahsiyetlerdir. İleride riskli bir çalışmaya hazır vaziyettedir. Bendeniz Hükümet programım global bir mefhum olarak mütalâa ettiğim zaman, belli açılardan ana hatlarıyla uygun gördüğüm cihetleri şunlardır: Gaye ve doktrinler bakımından Anayasayı gerçekleştirecek, Anayasa müesseselerini gerçekleştirecek yeterliktedir. Atatürk ilkeleri teminat altına alınmıştır. Sosyal ve millî bünyemize uygundur. Malî porteleri ekonomik ölçüleri hesaba katmıştır. Nihayet muhtevastaki teferruat gelmektedir. Bu teferruat üzerinde çok kıymetli mütalâalar serd edildi. Ancak bunlar, Hükümetin icrai

safhasına ışık tutacak değerli mütalâalardır. O halde Hükümeti daima murakabe etmek ve daima istikâmet vermek yetkisini haiz olan meclislerimiz, şu devrede bu Hükümeti cesaretlendirmek; teşvik etmek gibi bir vazifeyle görevli bulunabilir kanaatindeyim. Bendeniz programda tek bir hususu aradım. Bu husus, eşitliğe, adalete, insan haklarına ve hukuk nizamına dayanan demokratik bir rejimin kurulması sağlanıyor mu sağlanmıyor mu, hususu idi. Bu mevcuttur. Benim bir vatandaş olarak, bir parlamento üyesi olarak tek temennimi bu dileğimin tahakkukudur.

Ondan sonra, burada teker teker dile getirilen hususlar, temenniler kendiliğinden gerçekleşecektir. Bu Meclisin bir üyesi olarak ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir mensubu olarak temenni ediyorum; Hükümeti destekliyelim, teşvik edelim, cesaretlendirelim; bu bizim için millî bir vazifedir. Çünkü bir ihtilâl plâtformundan bir huzur ve bir refah plâtformuna ancak bu şekilde geçebiliriz.

Hükümete candan başarılar dileyerek hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Buyurun Çağlayangil.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Muhterem üyeleriyle beraber Yüce Heyetinizi hürmetle selâmlarım. İlk Koalisyon Kabinesi Hükümet programını getirdi ve Yüksek Heyetinizin görüşlerine irşatlarına ihtiyacı olduğunu belirtti. İsabetli bir kararla bu mevzuda görüşme, açılması kabul buyuruldu ve müzakereler başladı. Ancak bu müzakerelerden istihdaf edilmesi icabeden maksat üzerinde biraz durmak istiyorum. Benim kanaatimce Hükümet programı icraat ve hareket ifade eden bir hüviyet taşıyor. Hükümetin programına hâkim olan ana temayüller ve zihniyetler ancak Hükümetin açıklamasıyla değer kazanacaktır. Programlar bünyeleri icabı fazla tafsilâta girmezler. Tekliflerin, kararların mucip sebeplerini taşıyamazlar ama Hükümetle hali temasa gelince bu ana temayüllerin hangi mebdeden hareket ettiğini lâıkiyle anlamış oluruz ve Yüce Heyetinizin de müzakerelerden kazancı bu olacaktır kanaatindeyim. Diğer taraftan İcrada Yüksek Heyetinizin, memleketin ana dâvaları etrafında hangi noktalara ehemmiyet verdiği, temayüllerinin hangi istikamete müteveccih olduğu bu müzakereler sırasında nasıl olsa öğrenilecek ve müstakbel icraatlarda Senatonun sempatik bulduğu veya sempatik bulmadığı noktalarda kâfi derecede fikir sahibi olacaktır. Eğer bu konuşmalardan maksat bu ise ve esasen tasvip ve ademi tasvip gibi bir neticeye müncer olmak bahis mevzuu olmadığına göre, o halde konuşmaların tahdidinde veya kesilmesinde ne fayda olduğunu bendeniz pek kavriyamadım. Bu noktada Sayın Ağırnaslı arkadaşım ile ittifak halindeyim. Bence bir küçük hatamız oldu. Mademki, konuşmalarımızın gayesi ana temayüllerimizin, fikirlerimizin, zihniyetimizin mübadelesi idi. Öyle ise zamanı daraltmaya lüzum yoktu. Kabine güvenoyunu alırdı, sonra buraya gelirdi, rahatlıkla onun görüşlerine vukuf peyda edebilirdik. Kısa zamana sıkıştırmak, bu darlığı yarattı. Beş dakikalık zamanım olduğuna göre, sermayesini yiyen tüccar gibi, bu nokta üzerinde daha fazla durmadan fikirlerimi açıklamak istiyorum.

Bence, büyük bir vergi reformundan, malî işlerde reformdan bahsedilirken, hiç bir malî külfete ihtiyaç hissetmeyen idari reform üzerine Sayın Hükümetimizin bi-

raz eğilmesi icabeder. Bir Programda bazı şeylerin mevcudolmaması onların ihmal edilmesi unutulması veya terk edilmesi demek değildir. Ben bir tekrar veya tenkid gayreti içinde konuşmadım. Bu müzakerelerden maksat ne idi, bunu bidayette arza çalıştım. Ben fikirlerimi yüksek huzurunuzda Hükümete arz ederken, imkân nisbetinde bunların Hükümet icraatında yer alması temennisinden gayrı, ondan ileri bir maksat gütmüyorum. İdari reforma muhtacız. Bürokrasinin uzun zamandan beri ıstırabını çeken bir millet olduğumuzu, aynı zamanda idari reform derken bunun içinde bir personel dâvasının da gizli olduğunu açıklamak isterim. Bu memlekette memur vatandaşın memurla Hükümet arasındaki münasebetlerin ıslahının lüzumlu olduğuna kaniim. Bunu iki yönden mütalâa ediyorum. Bir kere personel moral bakımından ıslaha muhtaçtır. Bunun ile şunu arz etmek istiyorum. Geçirdiğimiz İhtilâlden sonra bazı memurlar hakkında yürütülen tahkikat ve takibat onu dejenere etmiş, memurları salâhiyetlerini kullanmakta mütereddit, isterseniz daha açık söyleyeyim, korkak bir hüviyete sokmuştur. Memura, salâhiyetini kullanmamanın da kötü kullanmak kadar mesuliyeti mucip bir hareket olduğunu anlatmak ve onu mesuliyet psikozundan kurtarmak ve ona bu huzur ve teminatı vermek mecburiyeti karşısında olduğumuza kaniiz. Memur, ancak salâhiyetini kötü kullanmaktan dolayı mesul olabilir. Memurun salâhiyetini kullanmamasının, salâhiyetini kötü kullanması kadar kötü bir hareket olduğunu unutmamak lâzımdır.

Personel, organizasyon bakımından da ıslaha muhtaçtır. Bazı dairelerimiz ihtiyacı az memurlar elinde esir iken, bazı dairelerimiz ihtiyacının fevkinde memurla beslenmektedir. O halde idari reform derken bunun bir tensikat mânasına alınmamasını, bilâkis memurlar arasında vazifelerine ve ihtiyaç mevkilerine göre ayarlama yapılması hususuna, reorganizasyonun lüzum ve zaruretiine işaret etmek istiyorum.

İktisadi problemler üzerinde, kredi meselesinin üzerinde önemle durulması lüzumuna kaniim. Tüccar ve sanayi kredilerinin yeter hale getirilmesi birinci şart olarak gözükmektedir.

Sanayi kredisi bugün pahalı bir kredidir. Yüzde 16-18 arasında faizle verilen sanayi kredisinin bilhassa ortak pazara girildiği zaman sanayiimizi himaye vasfını taşımadığı kanaatindeyim. Sanayi kredilerinin sanayicinin alıcı ile yaptığı vaitle denk olması lâzımdır. Alıcı ile uzun vadeli bir anlaşmaya giren sanayicinin 3 ay vadeli kredi ile bu işi çevirmesine imkân olmadığı kanaatindeyim.

BAŞKAN — Müddetiniz doldu, Çağlayangil.

SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Servet beyanının piyasada, yarattığı, buhran ve emniyetsizlik dolayısıyla ve her iki partinin seçim beyannamelerinde kaldırılması kaydı bulunduğu için süratle kaldırılması lâzım gelmekte olduğuna inanıyorum. Vaktim dolduğu için mâruzâtımın mütabaki kısmını yapamıyacağım. Yeni Hükümete başarılar temenni eder hepimizi hürmetle selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Karakurt, buyurun.

ESAT MAHMUT KARAKURT (Urfa) — Efendim, Hükümet Programı üzerinde arkadaşlarımızın etraflıca durmaları ve bu mevzu üzerinde söylenen bütün fikirlerin toplanmasından sonra vaktin müsaadesi nisbetinde bu mevzularda avdet etmek biraz kolay değil. Yalnız Adalet Partisine mensup Sakarya Senatörü Kâzım Beyin, memur statüsü ve mesken dâvası hakkındaki beyanlarına şiddetle taraftar olduğumuzu ve aynı şekilde bu mevzuda kendisini kuvvetle tasvib ettiğimizi beyan ederim. Hakikaten Muhterem Senatörün memurlar hakkında, memurların terfii hakkında söylediği hususlar bir hakikatin ifadesidir. Bilhassa ve bilhassa kanuni, müktesep bir hak olarak verilmiş olan bu %15 zammın memurlardan, her ne suretle olursa olsun, diriğ edilmesinin halk psikolojisi bakımından doğru olmayacağı noktai nazarına da aynen iştirak ederiz.

Beyefendiler, hakikaten memleketin %80'nin üstünde münevver sınıfı teşkil eden memur ve emekli dediğimiz bu sınıf, bu memlekette her türlü fedakârlığa, her türlü kahramanlığa daima mevzuu olmuş bir kütledir. İşittiğimize göre, gazetelerin neşriyatına, göre kanuni, müktesep bir hak olmasına rağmen maliye bu %15 zammı bir sene tehir etmek kararına doğru gidiyor muyuz? Bu, doğru bir hareket değildir, katiyen doğru hareket değildir. Bilhassa emekliler hakkında bunun tatbiki asla caiz olamaz. Eytam ve Eramil, yoksullar bu yüzde 15'leri alacaklarını hesaba katarak, bundan bir sene evvel bütçelerini buna göre tanzim etmişlerdir. Ama para yoktur, doğru. Hakikaten Hükümetin önümüzde halledeceği en müşkül dâva mali sahadaki dâvalardır. Ama tasarruf talebi, ama iktisada riayet talebi, ama kemerlerin sıkılması talebine memurların ve eytam ve eramilin kemerlerinden başlamak halk psikolojisi bakımından en kötü harekettir. Binaenaleyh 9 milyarlık bir bütçe içinde 300 küsur milyonu bulan bu zammın ne olursa olsun, müstakar bir hükümet manzarası arz eden, huzur ve sükûnu temin edeceğine inandığımız Karma Hükümetin ilk adımda bu hususu temin etmesi en birinci vazifesidir. Asla bu zam tehir edilmelidir. Kötü haleti ruhiye, daha işe başlarken, halk arasında kendisini gösterecektir. Bu bakımdan tekrar ediyorum, 9 milyar tutan bir bütçede 300 milyonu temin etmek üstat bir Maliye Vekili için her zaman kabil olan bir harekettir. Eğer bu kabil olmayacaksa, hiç olmazsa bu zammın yetimlere ve emeklilere ve maaşları elli liraya kadar olan memurlara yapılması günün şartları içinde bir zaruret olduğunu kabul etmek lâzımdır. Bu sene bunlara bu zam yapılırsa, müteakip sene de diğerlerine zammı yapmak imkânı belki hâsıl olur.

Mesken dâvasına gelince; kiracı, ev sahibi dâvası, hakikaten üzerinde durulmaya ve Hükümet programında yer almasına değer ehemmiyetli bir mevzudur. Böyle ehemmiyetli bir mevzuun birtakım suni kanunlar neşretmek suretiyle, halledilemeyeceğini geçen 20 sene bize göstermiştir. Hapis cezasından korkarak evini muayyen bir miktar üzerinden kiraya veren ev sahibi ile oturacak ev bulmak mecburiyeti karşısında olan kiracılar arasındaki münasebetler kanunlarla temin edilemez. Mesken dâvasına Hükümetin şiddetle el koyması zaruri olan bir keyfiyettir. Blok apartmanlar yapılmak icabeder. Bilhassa Şimal memleketlerinin tatbik ettiği sistem, İmar ve İskân Vekâleti tarafından tetkik edilip memleketimize getirilmelidir. İki odalı

küçük daireleri teşkil eden blok apartmanlar yapılmak suretiyle bu mesken dâvası halledilebilir. Kanunlarla halledilmez. Bu şekilde apartman yapmak suretiyle memleket ihtiyacına yarayacak mesken yapmakla dâva halledilir.

BAŞKAN — Bir dakikanız kaldı.

ESAT MAHMUT KAKAKURT (Devamla) — Bir de programda mühim ve muvaffak bir teşkilâtımızın daha müsait şartlarla çalışmasını temin edecek bazı hususların bulunmasını isterdim. Karayolları teşkilâtımız hakikaten, iftihar edilecek bir teşkilât halinde çalışmaktadır. Kurulan bu teşkilât memleketin yollarını zevk verecek bir şekilde, bizi tatmin edecek bir şekilde yapmaya devam etmektedir. Bu hususta Hükümetten Karayolları teşkilâtına daha fazla bir ehemmiyet atfetmelerini ve bu teşkilâtın daha fazla genişletilmesini temin eylemesini bilhassa rica ederim. Hürmetlerimle. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Şahingiray, buyurun.

ÖZEL ŞAHİNGİRAY (İstanbul) — Muhterem üyeler;

Kısa zamanda ele alınmış programı tetkik ettiğim zaman ilk dikkatimi çeken “Cumhuriyet Hükümeti, bütün üyeleriyle, Atatürk ıslahatının ilkeleri üzerinde kararlıdır”, cümlesi olmuştur. Bunun Atatürk İnkılâbı olması gerektiğine kaniim.

Muhterem üyeler,

Mesuliyeti ve tarihî önemi büyük olan bir intikâl devresi içine girmiş bulunuyoruz. Gelecek nesillerin mesut veya bedbaht olmaları bu intikal devresinde yapılacak işlere dayanmaktadır. Bunun için temennim şu ki, bu memlekette hakiki huzurun sağlanması için Atatürk’ün, Türk milletine bağışladığı Misakı Millînin getirdiği milliyetçilik ve diğer prensiplere hakikaten ve samimî olarak bağlanmak şarttır.

Bunun başında, millet kanun ışıǵı altında adaletin meşalesini gördüğü anda emniyet ve huzura kavuşabilir. Bunun için her şeyden evvel hukuk müesseselerimizin ve hukukçularımızın insanlığın ve ilmin ışıǵı altında kendilerini yetiştirmelerini şart görüyorum.

Muhterem üyeler,

Millî kalkınmayı bir memleket için yolda atbaşı giden iki problemde görmekteyim.

Ekonomi ve Millî Eğitim.

Bu iki problemi bir arabaya koş ve kamçıyı ikisine de aynı şiddetle vurursanız millî kalkınmanın sıhhatli olacağına inanırım. Ve aynı zamanda millî kudretimizin temel direğini de bu iki unsurda bulurum.

Fabrika, baraj, yol gibi vasıtaların her yükselişinde millî şuur ve eğitimin bunlarla beraber yükselmesini isterim.

Yine isterim ki, bu eğitim artık tekerleme haline gelen “Batı medeniyeti seviyesine” erişmek için hakiki yolu bulsun. Garp kültürüne ışık tutan fikirler ve prensipler bizim, eğitimimizde yer alsın. Ve hakiki mütefekkirler Batının bilgi ışıǵı altında

kendi benliklerini kaybetmeden yetişsinler. Ne olduğumuzu ve nasıl olmamız lâzım geldiğini iyice düşünmek şarttır.

Millî Eğitim ve Ekonomi Bakanlarına düşen vazifelerin büyük yüklerini görmekteyim; Tanrıdan dilerim ki, politik mülâhazalardan uzak bir zihniyetle çalışsınlar ve bu milletin, yeni yetişecek çocukları hiç olmazsa mesud olsunlar. Bizim çektiklerimizi bir daha hiçbir nesil çekmesin.

Sizi hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Buyurun Ağırnaslı.

NİYAZÎ AĞIRNASLI (Ankara) — A.P. - C.H.P. Koalisyon Hükümetine bu aziz memlekete hizmet yolunda muvaffakiyet dileriz. Biz yapıcı murakabemizle Karma Hükümetin müsbet icraatına yardımcı olacağız.

Beş dakikalık zaman içinde, Hükümet programı hakkındaki bazı temel görüşlerimi, Cumhuriyet Senatosunun yüksek huzuruna arz etmek için söz aldım. Esas itibariyle programın, arzuya şayan olan açıklığı ihtiva etmediği meselelere, müphem bazı temaslarla iktifa olunduğu yolundaki mülâhazamı arzla sözlerime başlıyorum.

Anayasanın mutlak hâkimiyetini temin etmek hususunda Hükümet programında yer alan işareti, Anayasanın tatbikat kanunlarının, demokrasiyi engelleyici hükümleri kaldıran tekliflerin süratle meclislere sevk olunacağı mânasında anlıyoruz. Demokles'in kılıcı gibi vatandaşların omuzları üstünde sallanan antidemokratik hükümler ve kanunlar kaldırılmalı fikir hürriyetini dizgin altında tutan ve rejimi güdümlü halden bir türlü çıkarmıyan engeller süratle bertaraf edilmelidir.

İç politikada huzur sağlayıcı tedbirlerin süratle alınacağı yolundaki işaretleri sevinçle karşıladım. Jandarma karakolundan başlayarak yukarıya doğru birçok kademelerde parti gayretkeşliklerinden kendilerini kurtaramayan, birtakım vazifelileri - miktarları mahdud da olsa - ciddiyetle takibetmek, bundan kendilerini almayanları vazifeden uzaklaştırmak vatandaşları idarenin tarafsızlığına inandıracak ve idarede istikrarı sağlayacak en belli başlı âmillerden birisi olacaktır. İç huzuru getirecek âmillerin başında Karma Hükümetin, bizzat mensub oldukları siyasi partiye yaranma gayreti güdenleri ön plânda tutarak bu meseleye ciddiyetle el koymalarını ahlâka dayanan istikrarlı bir idare mekanizmasının teessüsünü kolaylaştırma bakımından bilhassa tavsiyeye değer görürüz.

Hükümet programının 4'ncü sayfasında "Hürriyet nizamı içinde hızlı bir kalkınma" ya ve bunun ameli çarelerine temas olunmaktadır. "Mümkün olan en geniş ölçüde yatırım yapılması" tâbirini biz daha ziyade istihsali artırma, maksadına elverişli yatırımlar mânasında anlıyoruz. Böyle olunca da daha kurulurken gümrük duvarlarının himayesi olmaksızın da barınabilecek rantabl işletmelerin meydana gelmesini temin ve teşvik etmek ve bunu da muvazene ölçülerinden hareket eden bir plân dâhilinde yapmak zaruretiyle karşı karşıya gelinir.

Hususi teşebbüsün kârı, daha fazla ve daha teminatlı kazançları hedef tuttuğunu Devlet işletmeciliğinde ise bürokrasiye fazla yer verilip israfa kaçıldığını göz önünde bulundurarak her iki sektöre dâhil yatırımların millî ekonomiye hizmet

edecek iktisadi kanallardan geçirilmesini sağlayacak tedbirlerin alınmasını tavsiyeye şayan görürüz. En kısa zamanda amortismanı hedef tutan yatırımların kontrol altına alınmasını, millî gelirin âdil surette taksim ve tevziin, vergide adaletin tesisi bakımlarından dikkatle takibetmeyi zaruri görüyoruz.

İçtimai bünyeyi sarsan gizli ve açık işsizliğin önlenmesi, âdil ücret politikasının tahakkuku, hep yatırım politikasıyla ilgili görülür. Geniş mahalleler halinde bilhassa büyük şehirleri saran sefalet manzaralarının üzerine, yatırımlar mevzuunun ışığı altında eğilmesini, ücret politikasını fiyatlarla ve geçinme endeksleriyle ayarlanan bir sisteme bağlayarak sosyal adalet esaslarını tahakkuk ettirme yoluna girmesini Hükümetten bihakkın temenni eyleriz.

Vergi dışı kalan büyük kazançlara maliyemizin dikkat nazarını çekerken asgari geçim indiriminden müteessir dar kazançların bu meyanda işçilerle küçük memurların vergi yönünden olsun hususi bir himayeye mazhar kılınmasını lüzumlu görürüz.

Hazineye varidatı artırma yolundaki gayretlerle millî geliri artırma yolunda alınacak tedbirlerin birbirine muvazi yürütülmesi, daha ziyade dar gelirli vatandaşların bütçesine yüklenen vasıtalı vergilerin azaltılması tavsiyeye şayan olur. Düşüncesindeyiz.

Dış politikada Hükümetin daha şahsiyetli bir yol takibetmesini, İstiklâl Savaşı ile hürriyetini ve benliğini idrâk etmiş bir millet olduğumuz için istiklâlleri için mücadele eden milletlerin ve bu meyanda Cezayir kurtuluş hareketlerinin daha anlayışla ve sempati ile takibetmesini bilhassa tavsiyeye değer görürüz.

Adetleri sekiz bine varan kanunların tatbikatçıları ve nazariyatçıları ne derece güçlüklerle karşı karşıya bulundurduğu hukuk müntesiplerinin malûmudur. Bu itibarla bir kodifikasyonu komitesi kurularak bütün kanunları tadil ve tefsirleriyle birlikte yeniden gözden geçirip antidemokratik hükümlerinden de ayıklamak suretiyle yeniden kanunlaştırma teşebbüsüne hemen geçilmesi ve ana kanunlara 10-15 sene gibi müddetler için tadil hususlarında dokunulmazlık prensibi tanınmalıdır.

Adliye Vekili arkadaşımızın adalet teşkilâtını ve bilhassa mahkemelerin perişan durum arz eden kalem kuruluşlarını, kâtiplerin ve mübaşirlerin geçim güçlükleri başta olarak ele alınmasını ve süratle ıslahı yoluna gidilmesini, infaz müesseselerindeki ağır hayat şartları üzerine titizlikle eğilmesini ehemmiyetle temenniye şayan görürüz.

Hükümet programında toprak reformu mevzuuna da temas olunmuştur. Topraksız veya az topraklı vatandaşlara toprağı işletecek vasıtalar, tohum ve işletme sermayesi de temin olunmadıkça sadece toprak tevziinin bir mâna taşımayacağını, bu toprakların tekrar muayyen mülkiyetlerde temerküzlerinin önüne geçilemeyeceğini tesbit etmekte fayda mütalâa ederiz. Zirai kalkınma ve toprak ürünleri mevzuunda istihsalî artırıcı tedbirlerin ciddi bir plân mevzuu olduğunu gözden uzak tutmamak icabeder kanaatindeyiz. Bürokrasi ile mücadele mevzuunda Hükümetin ciddi tedbirler almasını, salâhiyetleri yukarıya, mesuliyetleri alt kademelere doğru

çeken sakim sistemden süratle uzaklaşarak, salâhiyetlerle ölçülü mesuliyet sisteminin kurulmasını, Hükümet programında ehemmiyeti ile ölçülü yer almayan bu mevzu üzerinde ciddiyle durulmasını da tavsiyeye şayan görürüz.

Esat Çağa arkadaşımın, Ceza Kanununun antidemokratik hükümlerine dair söylediklerine tamamiyle iştirak ederim.

Karma Hükümetin yurda huzur, emniyet ve saadet getirmesini bütün kalbimle temenni eder, hepimizi hürmetlerimle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Rifat Öçten (Sivas), (*yok sesleri*), Ömer Bozcalı, buyurun.

ÖMER LÜTFİ BOZCALI (İzmir) — Muhterem arkadaşlarım; Hükümetin kısa zamanda, bütün partilerin taahhütlerini ve programlarını nazara almak suretiyle hazırlamış olduğu programını dinledik. Kendilerine tebriklerimi, takdirlerimi ve teşekkürlerimi arz etmek isterim.

Ancak, benim de muhterem Hükümetten temenni edeceğim bazı hususlar olacaktır; konuşmam bir iki noktaya inhisar edecektir.

Bunlardan birincisi, programda aynen, “Ticaret hayatımıza huzur ve güvenin hâkim olması mutlaka sağlanacaktır” ifadesidir. Böyle dendiğine göre, Gelir Vergisi erbabı tüccarların huzur ve güvenle ticaret hayatına katılmasının, çok kritik şartların hüküm sürdüğü bir devirde alınmış olan servet beyanlarının üzerine hiç el sürmeden aynen ve acilen tüccarlarımıza kredi verilmesine vabeste olduğu; muhterem Hükümetimizin bu vecibeyi biran evvel yerine getirmek suretiyle memlekette arzulanan huzurun sağlanmasını istirham ediyorum.

İkinci nokta tasarruf bonusu hususudur. Programda; işçilerden alınmakta olan tasarruf bonolarının durdurulacağı vaat edilmektedir. Programdaki bu vaadin, daha da genişletilerek önümüzdeki seneler için teminine yani tasarruf bonolarının tamamen kaldırılması için şimdiden gerekli hazırlıkların yapılmasının bir zaruret olduğunu arz etmek istiyorum. Bu bonolar, her gün Maliyemizi muazzam bir borç altında bırakacak ve bunun ilerde ödenmesi dahi maliyemizi müşkül bir duruma sokacaktır. Bu iki temennimin muhterem hükümetimizce nazara alınmasını arz eder, Cenabı Haktan muvaffakiyetler diliyerek, hepimizi hürmetle selamlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Buyurun Macit Zeren.

MACİT ZEREN (Amasya) — Çok Sayın Başkanım, kıymetli arkadaşlarım, muhterem Hükümet erkânı, hepimizi hürmetle selâmlarım.

Bir Hükümet programının müzakere edildiğini duyduğum zaman hatırıma gelen ilk mevzu güvenoyu olmuştur. Bu hissiyatımı diğer arkadaşlarımla olan görüşmelerde de müşahade ettim. Demek ki, bir programın müzakeresiyle güvenoyu arasında sıkı bir illiyet ve hattâ ayniyete yakın bir müşabehet vardır.

Bu böyle olmakla beraber, Hükümet programları mutlaka güvenoyunun yegâne kaynağı teşkil etmezler. Bunu birkaç, misalle izah etmek isterim.

Bir Hükümet en vaitkâr, en tatminkâr Programı ihzar ederek Meclisin huzuruna, Parlâmentonun huzuruna çıktığı halde, Hükümeti teşkil eden zevatın içinde, itibarı yıpranmış kimselerin bulunması noktasından veya başka sebeplerle, bu kıymetli program itimat almayabilir.

Aksi de varittir. Çok zayıf bir program, herkesi tatminden uzak bir program hazırlamış olan bir Hükümet, Hükümeti teşkil, eden zevatın memleket ölçüsünde, yurt ölçüsünde kazanmış bulunduğu şahsiyetinin itibarı sayesinde itimat oyu alabilir. Böylece itimat oyu alan bir Hükümet, yıllarca icrayı hükümet edebilir. Bu bakımdan, daha şimdiden Hükümet erkânımızı tebrike lâıyk görmekteyim. Mafih bu konuşmamla izah etmek istediğim bir cihet var; onu da açıklıyayım. Demek istediğim asi olan, iyi niyetidir.

Programlar, tek başına ve mücerret olarak hiç bir şey ifade etmezler. Fakat onlara hayat veren, güç veren, kuvvet veren, eller ve yüreklerdir. İşte bunlar programları harekete getiren, bir itimat müessesesi olmasını sağlayan sebeplerdir. Bu sübjektif sebebin yanında birde objektif sebep ihmal edilmemiştir. Bu konuşmamla programın değerini noksanlaştırmak istemedim. Bilâkis programda üzerinde durulacak bir husustur. Bu itibarla programı dikkatle tetkik ettim. Bir gazetede okudum: Hükümet programında komünistlerle ve bunların zararlı ideolojileriyle mücadele edileceğine dair bir kayıt bulunmamaktadır, deniyor. Bu, doğrudur. Fakat arkadaşlar, ben bunu programın bir hatası veya kusuru olarak kabul etmiyorum. Çünkü bu memlekette komünistler ve onların zararlı inançları kanun dışıdır. Hattâ daha kuvvetli bir deyişle ahlâk dışı olmuştur. Bu itibarla bu kadar sarıh olan bir hükmü tekrar ilân etmek, Programda sadece bir tekrar meydana getirmiş olurdu.

BAŞKAN — Bir dakikanız kaldı, efendim.

MACİT ZEREN (Devamla) — Bu itibarla, ben bunu bir ihmal olarak kabul etmiyorum. İhmal bile olsa, basiretli bir ihmal olarak telâkki ediyorum.

Asıl ihmal edilen taraf bence mahallî idarelerin durumu üzerinde hiçbir mütalâa serd edilmemiş olmasıdır. Mahallî idareler, halkın en yakından ilgilendiği idarelerdir. Bunların yeni seçimleri yapılacak, statüleri tâyin edilecektir.

Şimdi akla geliyor: Seçimler ne zaman yapılacaktır? Eski nizamları aynen muhafaza edilecek mi? Halkın en çok beklemiş olduğu işler bunlardır. Çünkü bir mahallede muhtar ve bekçi yoksa bir şehirde belediye yoksa o şehirde Hükümet yok sayılır.

Bu bakımdan bu noktanın ihmal edilmiş olduğunu zannetmekteyim. Fakat iyi niyetin, bidayette de söylemiş olduğu gibi, her şeyi halledeceğine şimdiden kaniim.

Muhterem arkadaşlar, müddetimi dolduğu için hepinizi ve aynı zamanda Hükümetimizi de hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Buyurun Cahit Okurer.

CAHİT OKURER (İzmir) — Muhterem Başkan, Sayın Senatörler, ve Hükümet üyeleri! Hükümet programında yer alan bazı hususlar, günün şartları içinde,

giderilmesi gereken birtakım anormal durumları ifade ediyor. Memlekette partizanlığı ortadan kaldırmak, huzuru temin etmek... Bunlar istenilen şeylerdir. Gerek memurlar arasında partizanlığın kaldırılması, gerek memlekette huzurun tesisi, her şeyden evvel, memlekette objektif ve müspet zihniyetin hâkim bir hale gelmesini gerektirir. Bu itibarla objektif ve müspet zihniyet memlekette hâkim bir hale gelmedikçe alınacak tedbirlerin köklü sayılmaması lâzımdır. Objektif ve köklü zihniyetin hâkim hale gelmesi de memlekette ancak ilmin hakim hale gelmesiyle mümkündür. Bu itibarla mesele, dönüp dolaşıp, ilmin hakim olmasına dayanmaktadır.

Diğer taraftan programda yer almasını istediğim ve devamlı meselelerimiz arasında telâkki edilecek husus, Türkiye'nin bekası ile yakından ilgili, memleketimizin dilediğimiz medeni Batı memleketlerinin seviyesine ulaşması ile alâkalıdır.

Bunun için Türkiye'de her meselede, ilgilenilecek her sahada, geniş ölçüde, meselelerimizi istediğimiz şekilde halledebilecek ehliyetle, yeter sayıda, birinci sınıf ilim adamlarına, mütehassıslara ihtiyaç vardır. Görüyorsunuz ki, meseleyi neresinden ele alırsak alalım, dönüp dolaşıp gene memlekette ilmin hâkim kılınmasına dayanmaktadır. Lâik ve medenî Batı memleketlerinin seviyesine ulaşmayı ifade eden milliyetçilik de bu itibarla genç memlekette ilmin hâkim hale gelmesine dayanmaktadır. O halde bugün gerek muvakkat gerek Türkiye'nin istikbaline matuf, bekası ile alâkalı, bütün meselelerin başında, Türkiye'de ilmin hâkim hale gelmesi bulunmaktadır.

Bugün imrendiğimiz Batı memleketlerinin ve son defa kalkınmalarını tamamlamış olan, Japonya gibi memleketlerin tuttuğu yol, bu olmuştur. Bu itibarla Türkiye'nin içtimai, maddi, mânevi, kültürel ve ekonomik sahada ihtiyacı olan yeter sayı ve kapasitede birinci sınıf ilim adamlarıyla mütehassıslarını yetiştirmek, hükümetin her şeyden evvel ele alması lâzım gelen ana mesele olmalıdır. Biraz evvel arz ettiğim gibi bütün medenî Batı memleketleriyle Japonya ve Rusya ilmi memleketlerinde hâkim kılmakla bugünkü hale gelmişlerdir. Bugün Batı memleketleri ilim adamlarının yetiştirilmesine ve ilmî araştırma enstitülerine her şeyden fazla kıymet vermektedirler.

Çünkü bugün istatistikler göstermiştir ki, en neticeli yatırım, ilmî araştırmalara yapılan yatırımdır. İlmî araştırmalara yapılan yatırım, bire 500 den başlamak üzere, bire 2.000'e kadar yükselmektedir.

BAŞKAN — Bir dakikanız kalmıştır, efendim.

CAHİT OKURER (Devamla) — O halde en mühim dâvalarımızdan birisi, birinci sınıf ilim adamı yetiştirmektir. Diğer taraftan bu ilim adamlarının, mütehassısların, içinde çalışacağı, araştırmalar yapacağı ilmî araştırma merkezleri tesis etmek Hükümetin ana dâvası olmalıdır.

Aksi takdirde, bu ana dâvayı ele alıp, ilk hazırlıklarını yapmaya başlamadığımız takdirde, programda alınacağı söylenen tedbirler, tek başlarına birşey ifade etmezler. Bunlarsız program, ancak palyetik birtakım tedbirlerden ibaret kalır. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, bir yeterlik takriri vardır.

Söz almış üç arkadaşımız kalmıştır, eğer tensibederseniz bu üç arkadaş da konuşsun.

CELİL CEVHERİOĞLU — Kifayet takriri var okunsun efendim.

BAŞKAN — Yeniden söz isteyen arkadaşımız yoktur, bu arkadaşları konuşmalarından mahrum etmeyelim, ondan sonra söz vermiyerek müzakereyi keselim.

BAŞKAN — Buyurun Turhan Kapanlı.

TURHAN KAPANLI (Sakarya) — Muhterem Başkan, Muhterem Hükümet ve Muhterem senatörler, Seçim Kanununun espirisi anlaşma ve Hükümette birleşme esasına dayanır. İlk tatbikatını verecek Hükümetimize gönülden muvaffakiyet dilerim.

Hükümetin Atatürk ıslahatının ilkeleri üzerinde kararlı oluşu bir teminattır. Ancak ifadenin bir yenilik getirmedigine işaret etmek isterim. Bu memlekette ilk Atatürkçü Hükümetin II'nci Cumhuriyetin I'nci Hükümeti olmadığının ifadesinde vefalı bir fayda umarım. Hükümetin vatandaşlar arasında huzur teminine mâtuf beyanını hürmetle karşılarım. Ancak 27 Mayıs 1960 tarihini takibeden günler içinde kendilerini bir siyasi kanaate yakın hisseden vatandaşlarımız hakkında alınan karardan rücu şartına bağlı bulunduğu, Devlet dairelerinin bu anlayış içinde ter-tiplenen son kadrolarının yeniden tetkika muhtaç bulunduğuna inanıyorum. Bir mânaya göre haysiyeti zedelediği için emniyet ve asayiş kuvvetlerimize mânevi kıymetlerini iade edecek tedbirleri getireceğini vâdeden Hükümete ve sempatik Dâhiliye Vekiline hudutsuz şükran.

“Memleketin bünyesinde ve Devletin bütün teşkilâtında devamlı huzurun temin edilmesiyle birlikte vatandaş münasebetlerinde geçmiş siyasi mücadelelerin yaralarını tamamiyle tedavi etmek, dikkat ve ehemmiyetle göz önünde bulundura-cağımız ve üzerinde çalışmaya başlayacağımız bir husus olacaktır” şeklinde ifadesi-ni bulan beyan bir affa delâlet ediyorsa; Hükümetin hangi sebeple affı bu şekilde ifade mecburiyetinde kaldığı hususunu öğrenmenin heyecanı içinde iken Hükümet Reisinin partimiz grubunda verdiği tatminkâr ifade karşısında ancak vazifem ken-dilerine teşekkürden ibaret olacaktır. Tetkik ettiğimiz ve münakaşasını yaptığımız Hükümet Programı umum çizgileri içinde huzur getirecek mahiyettedir. Bir itimat oyu müessesesi olmamakla beraber Hükümet Programının türlü müşküller içinde muvaffak bir eda taşıdığını arz etmek isterim. İyi niyetle icraatlarının muhafızı ol-manın süruru içinde huzurunuzdan ayrılıyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Veysi Yardımcı, buyurun.

VEYSİ YARDIMCI (Ağrı) — Muhterem Senato üyeleri, Sayın Hükümet Baş-kanı ve kıymetli üyeleri; bütün arkadaşlarımın üzerinde ısrarla durduğu Hükümet Programının çerçevesi içinde zikri geçmiş olan maarif dâvamız hakkında birkaç ke-lime de ben konuşmak istiyorum. Konuşmak istediğim mevzuun birincisi şudur: İlk, orta, lise, üniversite ve sanat mekteplerimizdir.

İkinci mevzuum da bu mekteplerimizde hayatları boyunca çalışacak olan kaliteli öğretmenlerimizin yetişmesi mevzuudur. Dünya tarihine ışık salan, ta Orta Asya'dan beri devam edegelen, Türk milletinin medeniyetini yükseltmemiz lâzımdır. Dünya dev adımları ile ilerlerken, öğretmenlerimize kalitesiz diyemiyorum, Batı medeniyetinde hızla ilerliyen memleketlere ulaşabilmemiz için gerekli olan tedbirlerin alınması hususunda düşüncelerimizi söylerken daha açık konuşmalıyız.

Üçüncü mevzuum şu: Türk milletinin refahı için alınacak tedbirler arasında bulunan eğitim dâvası için Programda: "Uzun vadeli, esaslı bir plân ve programa maarifin bağlanması keyfiyetidir." denmektedir.

Evet, bu hiç şüphesizdir ki, müphem olmakla beraber, derinliğine, varmak istediğimiz ve aynı zamanda umumi ve güzel bir neticenin alınabileceğine bir işarettir. Ancak şu dakikalara kadar gelmiş ve geçmiş hükümetlerimizin programlarında bu vaatler yapılmış olmasına rağmen, tatbikat cihetine gidilmemesi üzüntüsü içindiyim. Temenni ederim ki, İkinci Cumhuriyet Hükümetimiz, bu dâvamızı lâıykı ile yürütecek, bize inşirah verecek bir eser ve vaziyetinde olsun.

Ancak vaktin kifayetsizliği karşısında, konuşmamı kısa kesmek mecburiyetindeyim. Hâlbuki ben evvelâ, öğretmen kaliteli öğretmen mevzuunu işlemek istiyordum. Fakat görüyorsunuz bunun için vaktim yok. Bu itibarla konuşmalarımı lâıykı ile veremeyeceğim. Bu mevzuda Hükümetimizi şimdiden tebrik eder, huzurunuzdan saygı ve selâmla ayrılıyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Öztürkçine, buyurun.

RİFAT ÖZTÜRKÇİNE (İstanbul) - Sayın Başkan, Sayın Cumhuriyet Senatosu üyeleri ve Muhterem Bakanlar Kurulu. Hükümet Programında:

1. Hususi sektörde: kapital teminatının olduğuna kaniiz.
2. Sosyal Sigortanın ve İhtiyarlık Sigortasının, zaruri ve elzem olduğuna kaniiz.
3. İşçi Sigortaları; işçiye karşı başkalaşmış, işlemez bir durumda olduğu; işçinin, İşçi Sigortası ile olan hukuki durumunun nazarı itibara alınmaması, elem verici bir hakikattir.
4. Hekimliğin bir an önce sosyalleştirilmesi, 224 sayılı Kanunun bir an evvel yürürlüğe girmesi elzemdir.

Hekimlerin ve hekimliğin Garp medeniyetinin anlayış seviyesine çıkartılması hususunda, alınması icabeden tedbirlerden bahsedilmemiştir. 17 sene okumuş, bir sene yedek subaylığını yapmış bir hekimi yine 350 lira gibi bir maaşla çalıştırmak çok ve pek çok üzücüdür.

Nafia Bakanlığında bir mühendis, 150-200 lira gündelik ücret alırken, bir hekimin 350 lira ile bir ay gece ve gündüz çalıştırılması gibi bir sosyal adaletsizliğin devam etmemesini yürekten temenni ederim. Yeni Hükümet hekimliğe bir kıymet vermediği takdirde, on sene sonra Türkiye'de bir hekimin kalmıyacağını, bunların

hepsinin Amerika'ya ve Avrupa'ya göç edeceklerim bir üzüntü ile ifade ederek hakiki durumu hatırlatmak isterim.

Nafia Bakanlığı, bir mühendise günde 100-150 lira ücreti hangi yollardan ve hangi kanunlara dayanarak veriyorsa Sağlık Bakanlığına da o kanunların derhal tatbikinin zaruri olduğunu, zamanın çoktan gelmiş ve geçmiş bulunduğunu bir üzüntü ile hatırlatırım. Hükümet Programında:

5. Ucuzluğun temini, alım ve satım kabiliyetinin artırılması için icabeden tedbirlerden bahsedilmemiştir.

6. Üniversiteden hele hiç bahsedilmemiştir. Bugün üniversite huzursuzluk içerisindedir. Son çıkan kanun hoca ve asistan arasındaki saygı ve sevgiyi kaldırmıştır. İlmî otorite tamamen yıkılmıştır... Bunun derhal ele alınması en başta gelen bir dâva olmasını beklerken üniversiteye ait bir satırın bulunmaması bu mevcut huzursuzluğu büsbütün artıracığından Hükümetimizin bu durumu nazarı itibara almasını ve üniversiteye gereken şahsiyetinin verilmesini yürekten temenni ederim.

Hariciye: Kore'den bahsedilmemiştir. Bir ideal uğruna şehit düşen bu vatan evlâtlarından bahsedilmemesi hataların en büyüğü olduğundan bunun da Programda yer almasını isterim.

Sayın Başbakan ve Bakanlar Kurulu;

Cumhuriyet Senatosunda sizlere hitabedilen bu hususların Hükümet Programını milletimiz için hayırlı ve uğurlu olmasını en derin hislerimin iştiahiyle dilerken hiç olmazsa bütçelerimizin hazırlanmasında bu dileklerimiz dikkate alınmasını saygı ile dilerim.

Netice itibariyi o Hükümetimizin Programı gayet yerindedir. Yeter ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri bir anlayış gösterebilsinler ve toptan itimat oyu vermek suretiyle, gerek dâhilde ve gerekse hariçte itibarımızı daha da yükseltecek olan bu Programı desteklemiş olsunlar. Hepinizi saygı ile selâmlarım. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar; konuşmalar bitmiştir. Şimdi müzakerenin kifa-yetini reye koyacağım ve ondan sonra da Hükümete söz vereceğim.

Yüksek Başkanlığa

Hükümet programı, muhtelif yönlerden mütalâa edilmiş ve fikirler tebellür etmiştir.

Cereyan eden müzakereler, Hükümet programı hakkında müspet kanaat ve in-tibain tecellisine vesile teşkil etmiştir.

Bu itibarla müzakerenin yeterliğine karar verilmesini arz ve teklif ederim.

Celil Cevherioğlu (İstanbul)

BAŞKAN — Kifayeti reyinize arz ediyorum. Kabul edenler, kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Hükümet namına buyurun Akif Eyidoğan.

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI AKİF EYİDOĞAN (Zonguldak) — Sayın Başkanım; muhterem arkadaşlar; nâciz bir ferdi olmakla mefharet duyduğum Cumhuriyet Senatosu, kuruluşunun ilk günlerinde güzel bir anane başlangıcı tesis ederek, Hükümet programı üzerinde memleketin ihtiyaçları ve Devletin teşkilâtı üzerinde mükemmel bir siyasi seminer yapmıştır. Sayın arkadaşlarımı tebrik eder, kendilerinin irşatlarına ne derece muhtaç olduğumuzu arz etmiş olmaktaki isabetin teeyyüdünden memnuniyet duyduğumu gizleyemem, arz ederim efendim. (*Alkışlar*)

Hüviyetleri, şahsiyetleri, tüzükleri ve siyasi programları mahfuz olarak, iki ana partinin bir ana Karma Hükümet teşkil etmelerindeki muvaffakiyet, Türk milletinin kabul ettiği Anayasa ruhuna uygun olarak, yine memleketin nispî temsil esasını kabul ile ve Seçim Kanununun muhassalası olarak vücuda gelme neticesinde böyle bir teşekküle gitmenin esprisi içinde, millî iradenin bizi teyidettiğine kaani olarak Hükümet programında muhterem arkadaşların iliştikleri noktalara bu vesile ile arzı cevap etmek isterim.

Program üzerinde, Yüce Heyetinizin tamsayısının üçte birine yakın arkadaşın lütfedip konuşmaları göstermiştir ki, program esasları Muhterem Heyetinizce benimsenmiştir. Yarın da Millet Meclisi huzuruna bu programla çıkacağız. Orada da münakaşalar cereyan edecektir. Bu irşatların, tenkidlerin, münakaşaların sonunda programımız meclislerce benimsenirse ve nihayet milletçe benimsenirse Hükümetimiz için başlıca kuvvet kaynağı olacaktır.

Aziz arkadaşlarım; biz, katiyen, hikmetinden sual edilmez bir hükümet vaziyetinde bulunmak istemeyiz. Bütün işlerimizde Özü ve sözü mutabakat halinde bir hükümet olarak çalışmak emelindeyiz. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Bu hükümetin işine vatanın en uzak köyündeki vatandaşın dahi aklının ermesini isteriz. Milletten istediğini yerine getirmek isteriz ve istenmiyenin vücuda gelmesine katiyen meydan vermemek kararındayız. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Atatürk İnkılâplarının emanet edildiği tarihte, Yüksek Huzurunuzda bulunan arkadaşınız 30 yaşında idi.

Bugün Hükümeti terkebidenler arasında daha ve çok daha genç arkadaşlarınız vardır, Atatürk'ün yakın mesai arkadaşı ak saçlı zatın Başkanlığı altında toplanmışlardır, huzur ve kalkınma Hükümeti olarak karşınızda isbatı vücut etmektedirler. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Anayasanın hâkimiyeti başlıca nigehtarı olduğumuz bir esastır.

Arkadaşlar; Anayasanın mühlete bağlı olan âmir hükümleri ile, yapılmasını iltizam ettiği kanunları mühleti içinde Yüksek Huzurunuzda getireceğiz. Mühlete bağlı olmıyan kanunların da huzurunuzda getirilmesine çalışacağız. Bütün bunlarla artık

ihtilâl devri de, intikal devri de tamam olmuştur. Bundan böyle, Anayasaya karşı fiil, söz ve hareketleri takibetmekle, kovalamakta ve Anayasanın tam hâkimiyetini temin etmekte Hükümetiniz azimli ve kararlıdır. *(Sürekli alkışlar)* Anayasamızın bize getirmiş olduğu demokratik, sosyal hukuk devleti anlayışına iki Meclis yasama organları ve huzurunuzda Hükümet icra organı olarak ruh vermek azmindedir. Bu bakımdan, programda ayrıca, hâsılı tahsil kabilinden, tasrih edilmeyen aşırı sağ ve aşırı sol cereyanlarla mücadele keyfiyeti bizim, Anayasa hâkimiyeti anlayışımızın içinde maksudumuzdur. Bu noktada da muhterem arkadaşlarımızın belirttikleri hususlarda da Hükümetiniz daima vazife başında olacaktır.

Yarın akşam saat 12'de nihayet bulacak olan örfi idareden sonra polis ve jandarma kendi başlarına memleket asayişini tutmakla başlıca vazifeli kuvvetlerimiz olacaktır. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Bizim emniyet anlayışımız namuslu, masum vatandaşın polis mevcudiyetini, emniyet teşkilâtı mevcudiyetini bir havayı nesimi gibi hissetmesinden ibarettir. Mütecasirlerin ensesinde hissettikleri bir pençe olacaktır. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Emniyet ve jandarma teşkilâtımızın tensikinde hâkim fikrin bu olduğunu arz etmek suretiyle muhterem heyetinizi tatmin edeceğimize kaniiz.

Bunların haricinde umumi olarak Anayasamız hükmünce ruh bulunca hukuk devletinden yıllardan beri beklenen, arzulanan, ciddi, iyi bir idare, müşfik ve vatandaşın yanında bir idarenin teessüsüne gideceğiz arkadaşlar. Her türlü fevri, sürprizli kararlardan uzak kalacağız. Vatandaşlar, Karma Hükümetin vazifedar olduğu müddetçe ve bundan böyle gelecek Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin temin ettiği huzur, emniyet ve hürriyet şartları içinde hal ve istikbalinden emin yaşayacaklardır.

Arkadaşlar; israftan uzaklaşacağız, dedik, tasarrufa gideceğiz, dedik. Dengeyi tesis edeceğiz, dedik. Bizim istediğimiz denge statik denge değildir. Bu, seyir halinde bulunan bir geminin, seyir halinde bulunan bir uçağın dinamik dengesidir. İktisadi çarkın harekete başlaması ve feyzini vermesi başlıca emelimizdir. Muhtelif sebeplerle muhtelif devrelerde çok adam harcanmış. Bu memlekette artık insan kıymetinin bilinmesini istiyoruz. *(Bravo sesleri, alkışlar)* ve insanlarımızı küçük yaştan itibaren değerlendirmeye ihtimam edilmesini istiyoruz. Zamana değer vermek başlıca şiarımız olacaktır.

Arkadaşlar, idari reformdan, idari ıslahattan bahsettiler. Hükümetimizin önemle üzerinde durduğu meselelerden biri de fikir ve ihtisasa, kıymet vermek konusudur. Şimdiye kadar elde edilmiş raporlar, plânlama teşkilâtının raporları, mütehassısların hazırladıkları raporlar daima işlerimizde, ihtiyaçlarımız karşısında objektif ölçülerle rehberimiz olacaktır. Mahallî idare, demokrasinin neşvü-nema bulduğu başlıca halkın en yakın çevreleridir. Bu bakımdan köylerden başlayarak belediyelerimizde, vilâyetlerimizde mahallî meclislerin seçimlerini kendi kuruluş kanunlarındaki zamanda yetiştirecek surette seçim kodlumuzu tamamlayacak kanunları, Adalet ve İçişleri Bakanlıkları hazırlamaktadırlar. Mülki Teşkilâtтан prog-

ramda bahsedilmemiştir. Fakat, bu, memleketin devamlı surette takip edilecek bir ihtiyacıdır ve İçişleri Bakanlığı öteden beri hazırladığı, tesbit ettiği birtakım projelerin üzerinde çalışmaktadır. Devre devre bu teşkilât getirilecek, fakat bütçeye aksi malî olmadan kendi bünyesi içinde bürokrasi ile mücadele edeceğiz. Sizlere bugün aldığımız bir tedbirin misalini arz edeyim. Bugün Kars'ta kuraklıktan mütevellit bazı muhtar vaziyetler vardır. Kızılay'ın yardım olarak temin ettiği yüz ton unun derhal sevkini, keza, aç kalan hayvanların beslenmesi için lâzım olan yemlerin Devlet Demiryolları vagonları ile sevkini, üç aya mahsus olmak üzere, yüzde doksan tenzilatlı tarife ile sevkini, hiçbir yazışmaya ihtiyaç kalmadan, temin etmiş bulunuyoruz. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

İdari reform bahsinde Personel Dairesi, âdeta iğne ile kuyu kazar gibi çalışmaktadır. Çalışmalarının bu sene içinde bitirilmesini, verimlenmesini ve bunun 1962 değil 1963 bütçesine kadar inikasını temine çalışmasını temenni ederiz. Hükümetiniz bu çalışmaları göz önünde bulunduracaktır.

Aziz ve muhterem arkadaşlarım, demin bir arkadaşımın temas ettiği husus, 113 sayılı Af Kanununa dâhil bulunmayan, 45 sayılı Kanuna tâbi olan memurların afta şümül ve afta eşitlik esasına aykırı olan durumlarını dikkate alarak 30 bin memuru zan altında bulunduran böyle bir durumu halletmek üzere Adalet Bakanlığınız çalışmaktadır.

Vergi bahsine gelince; her iki partinin programlarında ve seçim beyannamelerinde yer alan müşterek hususlar olarak vergi reformu ve bunun için de Arazi Vergisi işinin, aynı zamanda servet beyannamesi keyfiyetinin halli dâhil olmak üzere, vergi reformu ile alâkalı kanunlar etmek hazırlanmaktadır. Ticarete alenilik ve serbestlik esaslarını göze almış bulunuyoruz. Suni tedbirlerden uzaklaşmak kararındayız. Bunu programımızda ifade etmiş olmakla beraber, tekrarını zevkli bir iş bilirim, hususi sektöre güven vermek başlıca amacımızdır. Ecnebi sermayesinin teşviki ile ilgili teşebbüslerimizin ilk örneklerine yakında şahid olacaksınız ve bu yoldaki kanuni tadilleri de yüksek huzurunuzla getireceğiz.

İmar ve İskân bahsinde muhterem arkadaşlarımın temas ettikleri memur meskeni, emekli, dul ve yetimlere mesken temini ve gecekondu sakinlerinin barınacakları muntazam meskenlerin teinini ile, gecekondu işi ile mücadele edilmesi mevzuları, İmar ve İskân Bakanlığının ele aldığı başlıca mevzulardır. Bunun yanında bölge plânları memleket ihtiyaçlarına cevap verecek başlıca müspet ve objektif tedbirleri ihtiva etmektedir. Artık şahıstan şahısa, bakandan bakana, partiden partiye, iktidardan iktidara değişecek pek az pay kalmak üzere bütün memleketin uzunca bir istikbal için, görünür istikbal için plâna, programa dayalı icraat ile ilerlemesi başlıca emelimizdir arkadaşlar.

Söz alıp kıymetli mütalâalarını bizlere lütfetmiş olan Senatör arkadaşlarıma, Hükümetim adına teşekkürlerimi arz ederim. Turhan Feyzioğlu arkadaşım benim temas etmediğim hususlara, bilhassa maarif, plânlama ve yatırım konularına dair izahata verecektir. Sayın Başbakanım da âb-ü-tâbli üslubu içinde bir finiş konuşması

ile bu mevzuu tamamlamak lûtfunda bulunacaklardır. Cümlenize arzı şükran ederim. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın Devlet Bakanı Turhan Feyzioğlu, buyurun.

DEVLET BAKANI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Muhterem üyeleri Senatonun Hükümet Programı üzerinde değerli görüşlerini, büyük istifade ve zevkle dinlemiş bulunuyoruz. Ben de sözlerime, Sayın Başbakan Yardımcısı gibi, Koalisyon Hükümetine katılan partilere mensup senatörlerin olduğu kadar, bu Hükümeti murakabe etmek gibi şerefli bir vazifeyi deruhde etmiş olan partilere mensup senatörlerin ve bağımsız üyelerin fikir ve tenkitlerine Hükümet adına yürekten şükranlarımı arz etmekle sözlerime başlamak istiyorum.

Aziz arkadaşlarım; gerek uyarıcı tenkitler, gerek teşvik edici sözler, bizim için bir kuvvet kaynağı olmuştur. Senato müzakerelerine, her türlü parti düşüncesi dışında, millî menfaati üstün tutma duygusu, vatanın dertlerine çare bulma kaygusu hâkim olmuştur. Nasıl olmasın ki, Karma Hükümetin kurulmasına saik olan, iki büyük ana partiyi birlikte Hükümet kurmaya sevk eden düşünce de, vatanın dertlerine çare bulmak düşüncesidir.

Karma Hükümetin kurulmasında harç vazifesi gören temel fikirler üzerinde bütün hatiplerin birleşmiş olduklarını bahtiyarlıkla müşahade ettik. Atatürk ıslahatına, başka deyimle ve bir hatibin belirttiği gibi, inkılâplarına yürekten bağlılık, Hükümetin Senatonun ve bütün milletimizin üzerinde birleştiği bir temel fikridir.

Anayasamızın mutlak hâkimiyetini gerçekleştirmek ve artık demokratik rejimi bütün icaplarıyla bu topraklarda hâkim kılmak ikinci temel fikirdir. Türk Milleti için artık vazgeçilmez bir hayat tarzı haline gelmiş olan, hava gibi, su gibi, vazgeçilmez ihtiyaç olan demokratik rejimi bütün şartlarıyla gerçekleştirmek, Hükümet Programında olduğu gibi, Senato müzakerelerinde de hâkim bir fikir olarak belirmiştir.

Hükümetin kuruluşunda âmil olan ve Senatodaki bütün konuşmalarda belirmiş olan temel fikirlerinden biri de, hürriyet nizamı içinde, demokratik nizam içinde, totaliter usullere başvurmadan, hızlı iktisadi kalkınmayı başarma fikridir. Bu hususta da Hükümet azimli ve kararlı bulunmaktadır. Millî imkânlarımızın elverdiği ölçüde, bu büyük ideale doğru âzami hızla koşmak, milletimize malolmuş temel fikirlerden biridir.

Bu hedeflere ulaşmak için takibedilecek yollar ve usuller hakkında Hükümet Programında yeteri derecede açıklama bulunmadığı birçok arkadaşlarımız tarafından bahis konusu edildi. Bu yollar ve usuller üzerinde çok fazla teferruata girmemiş olmamızı, Hükümetin meseleleri ciddiyetle ele almış olması ve alelacele peşin hükümler vermekten kaçınması şeklinde vasıflandıran arkadaşlarımız da oldu.

Temel prensipler üzerinde birleştiğimize göre, takibedilecek yollar ve usuller hakkında, pek yakında sunulacak bütçe ile ve birbiri ardında Programda vâdedilen

hususları gerçekleştirmek için sunulacak kanunlarla, Hükümet görüşlerini arz edecek ve bu müzakerelerde olduğu gibi, çok değerli irşatlarınızdan, uyarılarınızdan, yol göstermelerinizden faydalanacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, yine teferruata girmeden ve vaktinizi lüzumsuz yere almadan bazı noktalara kısaca temas etmek istiyorum. Yüksek huzurunuzda Doğu kalkınmasının ehemmiyetinden bahsedildi. Hükümet Programında, yurdun geri kalmış bölgelerinin kalkındırılması konusuna önemle yer verilmiş bulunmaktadır.

Bu arada Halk Eğitimi konusunda da bahsedilmiş bulunmaktadır. Halk Eğitimiyle ilgili kanun, en kısa zamanda, sevk edilecektir. Esasen bu konuda hazırlanmış ciddi bir tasarı da vardır. Bir defa gözden geçirildikten sonra, Meclise sevk edilecektir.

Sayın Okurer arkadaşımızın, ilim adamı yetiştirmek için ilmi hâkim kılmak konusundaki görüşlerine programda yer verildiği inancındayız. Yüksek vasıflı ilim adamları yetiştirmek için imkânlar ölçüsünde lüzumlu tedbirler alınacaktır.

İlmî araştırmalara yapılacak yatırımların en verimli yatırım olduğu hususundaki görüşe tamamen katılıyoruz.

Millî Eğitim konusunda, Sayın Özgüneş ve diğer hatipler tarafından belirtilmiş olan öğretmen konusu hakikaten bugün eğitim alanındaki büyük derdimizdir. Orta öğretim alanındaki 13.888 kadrodan 7 bin küsur dolu, 6.100 küsur öğretmen kadrosu boştur. Yani, orta öğretim kadrolarımızda öğretmen kadrolarının yarıya yakın denebilecek kısmı boştur. Ve hazırlanmış olan plânlara göre, önümüzdeki on yıl içinde 90 bin öğretmen yetiştirmek zaruretiyle karşı karşıya bulunuyoruz, öğretmen buhranı yalnız memleketimize has bir keyfiyet de değildir. Otuz yıl evvel nerede isek, gene oradayız mânasında bir beyanda bulundu bir arkadaşımız hakikaten otuz yıl evvel kemmiyet ve keyfiyet bakımından öğretmenlerimizden şikâyet edilmişti. Bugün de gönlümüz daha fazla miktarda ve kemmiyet bakımından daha vasıflı öğretmene kavuşmayı arzu ediyor. Dâvanın çığ gibi büyümesi, nüfusumuzun çok hızla artmasından ve eğitim hizmetinin çok mahdud merkezlere inhisar etmek yerine, yurt sathına git gide yayılmasından doğmaktadır, öğretmen buhranı bizim memleketimizde biraz daha hâd halde olmakla beraber, bütün dünyada kendisini hissettiren bir meseledir. Meslekîn cazip hale getirilmesi için, malî imkânlarımız nisbetinde tedbir almak ve öğretmen yetiştirmek Hükümetin başlıca vazifelerinden biri olacaktır. Bu işleri on yıllık eğitim plânı içinde yürütmek zarureti vardır. Devlet Plânlama Teşkilâtı insan gücü etütleri yapmaktadır. Türkiye'nin her alanda muhtaç olduğu ve iktisadi gelişme istikâmetlerine göre önümüzdeki yıllarda muhtacolacağı elemanları tesbit etmektedir. Millî eğitim plânı da umumi kalkınma plânının bir parçası olarak en kısa zamanda intacedilmeye çalışılacaktır.

Dış politika konusunda, Hükümet programının bu konuya ayrılmış kısmının genel olarak tasviple karşılanması hakikaten cesaret vericidir. Bu, Türk dış politikasının millî bir mahiyet aldığıнын yeni bir delilidir. Bu konuda, Hükümetin ta-kibedeceği yola ışıktan çok kıymetli fikirler serd edilmiştir. Bilhassa, iktisadi iş

birliği ve kalkınma teşkilâtının yardım imkânlarından âzami derecede faydalanmak hususundaki fikirlere Hükümet bilhassa önem verecek ve dış yardım sağlanmaması için elinden geleni yapacaktır.

Genel olarak Afrika - Asya devletlerine ve Cezayir dâvasına daha fazla ilgi gösterilmesi temennisinde bulunuluyor. Programda yeni bağımsızlığa kavuşmuş olan memleketlere sempati ve yakınlık açık olarak ifade edilmiş bulunuyor. Hükümet olarak, izhar olunan temenniler istikâmetinde ve muvazi duygular içindeyiz. Bunu arz etmekle kıvanç duyuyorum. *(Alkışlar)*

Madencilik konusunda da temennilerde bulunuldu.

Sanayi Vekili arkadaşım, sanayi yatırımları tâbiri içinde maden yatırımlarının da önemli yer işgal ettiğini ve maden işinin asla ihmal edilmeyeceğini temin etmektedir. Elbette ki, önemli bir döviz kaynağı da olan madencilik ve üzerinde çok haklı olarak durulmuş bulunan deniz servetlerimizin daha iyi bir şekilde değerlendirilmesi konusu ele alınacaktır.

Vergi ıslahatı konusunda, birçok hatipler tarafından mevzu bahis edilen rapor şimdiden incelenmeye başlanmıştır. Toplu olarak vergi ıslahatını sağlayacak olan kanunî tedbirlerin Meclise sevki hususunda prensip kararı verilmiştir. Hükümet, güvenoyu alır ve vazife başında kalırsa, ıslahat tedbirlerini Meclise sunacaktır.

Islahat tedbirleri arasında vadetmekte güçlük çektiğimiz ve asla vadedemiyeceğimiz husus, tasarruf bonolarını tamamen kaldıracacağız, falan vergiyi indireceğiz kabilinden aşırı tedbirlerdir. Bu yola hafiflikle gitmek demek, yatırım imkânlarını ortadan kaldırmak demektir. Tasarruf bonolarının kaldırılıp kaldırılmaması hususunu daha evvel ve Hükümet programı hazırlanırken düşündük. Bu yıl bütçesinde 450 küsur milyon, 1962 yılı bütçesinde 500 küsur milyon yatırım imkânı sağlayan tasarruf bonolarını kaldırmak memleketimiz için büyük mahzur teşkil edeceğine kaani olduk. Kaldırılan bir gelir kaynağı yerine başka gelir kaynakları bulunmadan, tasarruf bonolarının tamamen kaldırılması hususunu vadetmeyi, sözünde mutlaka durmaya azimli bir Hükümetin ciddiyetiyle kaabili telif görmediğimiz için vadetmekten kaçındık arkadaşlarım.

Yalnız, ücretlerine zam yapılmamış olan işçi arkadaşlarımızın geçen yıl zarfında %3 tutarında munzam bir külfete tâbi tutulmalarının yarattığı şikâyetler göz önünde tutularak, dar işçi kazançlarından tasarruf bonolarının kaldırılmasını, yapılması mümkün bir fedakârlık gibi düşündük. Bu kadarını açıkça programda vadedtik. Bu demek değildir ki; vergi ıslahatı tedbirleri alınırken, arkadaşlarımızın şikâyet mevzuu yaptığı hususların telâfi edilmesi kabil ise ve hürriyet içinde hızlı gelişme imkânlarımızı, yatırım gücümüzü daraltmadan düzeltmeler yapabilirsek, bunlar ele alınmıyacaktır.

Görünür bir gelecekte komşumuz Yunanistan'ın millî gelir seviyesine ve yine görünür bir gelecekte Batının seviyesine ulaşmak hedefinin zedelenmemesi, şarttır, arkadaşlarım. Vergi almadan yatırım ve yatırmışız gelişme olamaz. Vergide adalet ve hakkaniyet sağlanmalıdır. Fakat, kalkınma ve süratle kalkınma tehlikeye

düşürülmemelidir. Nitekim bir Senatör arkadaşımız, Türkiye'nin milli gelirden en az vergi payı alan bir memleket olduğunu vukufle ifade etmiştir.

Devlet Plânlama Teşkilâtına önem verilmesini birçok arkadaşlarımız şükranla karşıladılar. Bu müessesenin kuruluşunda emeği geçen arkadaşlarımız bilhassa bundan bahsettiler. Ben de burada, yalnız Devlet Plânlama Teşkilâtı kurulmasına değil, fakat bu memlekette hür, eşit ve tarafsız bir seçimin yapılmasına ve her harfine sahip çıkacağımız bir Anayasanın hazırlanmasına hizmeti geçen bu arkadaşlarımıza şükran borcunu ifade etmek isterim. Artık bundan sonra, her gelen iktidar bir- evvelki iktidarı kötülemek değil, başlamış güzel eserleri devam ettirmek çabası içinde çalışmalıdır, diyen arkadaşımızla tamamen beraberiz. Hükümet başlamış güzel işleri devam ettirmek kararındadır. Bu arada Devlet Plânlama Teşkilâtı, hakikaten faydalı bir teşkilât olarak, korunacaktır. Devlet Personel Dairesi de bu derecede gelişmiş olmamakla beraber faydalı ve inkişafına dikkat edeceğimiz bir kuruluştur.

Sayın arkadaşlar, daha birçok teferruatlı hususlar vardır. Fakat fazla vaktinizi almak istemiyorum. Senatonun olgun seviyeli müzakereleri işlerimizde bize kuvvet ve şevk verecektir. Tenkidlerinize minnettarız. Teşviklerinize minnettarız. Bu teşviklere lââyık olmaya çalışacağız.

Bir arkadaşımız, Koalisyon Hükümetinin kurulması sağduyunun zaferidir, demiştir. Tanrıdan dileriz ki, Hükümetin icraatı da, verilen sözün, sadakatin zaferi olsun etmek muhterem arkadaşlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Başbakan, buyurun.

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya) — Sayın. Başkanım, muhterem arkadaşlarım; Cumhuriyet Senatosunun tenkidlerini baştan sonuna kadar dikkatle dinledik. Not ettik, istifade ettik. Bütün mesuliyetimiz zamanında sizin yardımımız gibi sizin irşatlarınız, sözleriniz bizim için kılavuz olacaktır. Bundan emin olabilirsiniz. Hükümet güç şartlar içinde kurulmuştur. Müstesna tecrübelerden sonra hükümet kurulamayacak zannolunurken belki de şimdiye kadar kurulmuş olan hükümetlerin en kuvvetlisi meydana gelmiştir. (*Alkışlar*) Bir partinin ekseriyetle, çok ekseriyet kazanarak iktidara gelmesi halinde bugün memleketin muhtaç olduğu umumi ve derin huzuru temin etmek belki bu kadar kolay olmayacaktı. Bu kadar kaydını korken yani Kanma Hükümetin kurulması gibi işleminin de ümitleri tahakkuk ettireceğini kabul etmiş oluyorum. O şart ile bu hükümet devamlı, kudretli ve çok verimli olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım; güç şartlardan bahsederken seçim neticesi olarak geldiğimiz müstesna şartlar, müstesna hallerin tesirini göz önüne aldığımız gibi, takibettiğimiz programla elimizde bulunan vasıtaların nispetsizliğini de dikkatinize arz etmek isterim. Vasıtalarımız hakikaten azdır. İçine girdikçe, teferruat arttıkça, çalışıldıkça geniş mikyasta tedbirlere ve yardımlara muhtaç olduğumuzu fark ediyoruz. Bu programın tatbikinde bize rehber olan fikir, bir defa, biz kendi milletimize, kendi meselelerimize hâkim ve sahibolmalıyız. Bizim elimizde bulunan imkânlar arttıkça, elimizde bulunan imkânları yerinde ve isabetle kullanacak bir

hale getirmeliyiz. Ancak, ondan sonra başka tedbirler, başka yardımlar aramak için hem cesaretimiz, hem yollarımız açılmış olur.

Esas itibariyle iki nokta üzerinde program hulâsa edilmiştir; millî huzuru sağlıyacağız ve bir kalkınma yatırımı yapacağız. Ondan sonra bunu muhtelif bakanlıkların ihtiyaçları arasına mâkul bir nisbette yayacağız, destekleyeceğiz. Bakanlıkların ihtiyaçları çoktur. Ve burada arkadaşlarımızın her birisi çok isabetli olarak eksikler ve ikazlar göstermişlerdir. Bu şartlar altında bu kadar geniş ihtiyaçlar için de Hükümet bahsolunan münferit herhangi bir ihtiyacı tenkid etmeye ve reddetmeye haklı değildir. Böyle bir şey düşünmüyoruz yalnız Hükümet bir imkân mekanizmasıdır. Bütün ihtiyaçları mâkul, eldeki vasıtalarla mâkul bir tertip içinde vücutlandırarak tatbike geçecektir. Her şeyden evvel devamlı istikrarlı bir Hükümet manzarasıyle memleket karşısına çıkmaya mecburuz. Huzuru tesis ve temin edecek ilk temel taşı budur. Bunun şartlarını Karma Hükümette temin ettiğimizi sanıyoruz. Bunun tatbikatının da memlekete ümit verici olacağını ümid ediyoruz. İç âlem ve dış âlem; dâvasını bilen memlekette huzuru temin etmeye kudreti vardır, Meclisler kendisine müzahirdir, bu kanaati edinirlerse Hükümetin başarısı âzami nisbette olur ümid edeyim. Hükümetin bu anlattığım şekilde başarısı bugünkü şartlarda her Hükümet için böyledir. Fakat bugünkü şartlarda daha ziyade Meclislerin başarısı ve Meclislerin memleketin mukadderatına hâkim olması için, doğru istikâmet vermesi için, hem isabetli, hem azimli ve iradeli bir hüviyet göstermeleriyle mümkün olacaktır.

Senato konuşmalarımız ilk imtihanımızdır. Bu imtihandan güvenimiz, huzurumuz artmış olarak, başarı ümitlerimiz artmış olarak ayrılıyor.

Hürmetlerimi sunarım. *(Sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, Hükümet Programı üzerinde 34 arkadaşımız değerli görüşmeler yapmış ve yapıcı tenkid ve temennilerde bulunmuşlardır. Bu nisbet, senatör sayısına göre cidden ümit verici ve bundan sonraki çalışmalarımız için bir teminattır. Hükümetin yakın ilgisini gördüğümüz bu güzel ananın müspet ve faydalı yolda devam edeceğine inanmaktayız. Yurdun geçirdiği uzun ve çetin yıllardan sonra bugün karşımızda, karma bir Hükümetin tam ahenk ve iş birliği içinde kurulmasını aziz vatanın bir tali i olarak sayabiliriz. Hepiniz adına Hükümete teşekkür ederken devamlı muvaffakiyetler dilerim. *(Alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım; gündemde başka madde bulunmadığından encümenlerin bir an evvel seçilmesi için arkadaşlara imkân vermek maksadiyle ve yardımlarınızı rica ederek toplantımızı 4 Aralık Pazartesi saat 15'e talik ediyorum.

Kapanma saati: 20.00

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 1 Cilt 1 Birleşim 15
Sayfa 137-175
30.11.1961 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Fuad Sirmen*

KÂTİPLER: *Nurettin Ok (Çankırı)*

Nurettin Akyurt (Malatya)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Bugünkü gündem, yüksek malûmunuz olduğu üzere, Hükümet programının görüşülmesidir. İlk sözü Yeni Türkiye Partisi Meclis Grubu adına konuşacak olan Sayın Ekrem Alican'a veriyorum. *(Alkışlar)*

Y.T.P. GENEL BAŞKANI EKREM ALİCAN (Sakarya) — Muhterem arkadaşlarım,

27 Kasım 1961 Pazartesi günü, bu kürsüden, bizzat Sayın Başbakan tarafından okunan, ikinci Cumhuriyetimizin ilk Hükümet programını, dikkatle dinlemiş ve tetkik etmiş bulunmaktayız.

Program üzerindeki partimiz Meclis Grubu görüşlerinin izahına geçmeden önce, memleketimizde ilk defa yapılmış nispî temsil esasına müstenit bir umumi seçimden sonra, iki partinin koalisyon halinde kurmaya muvaffak oldukları yeni Türk Hükümetine, memleket ve millet hizmetlerinde başarılar dilediğimizi ve iyi niyetli çalışmalarında kendilerine her türlü müzaheretini yapmaktan geri kalmayacağım zevkli bir vazife olarak ifade etmek isterim. *(Alkışlar)*

1946 yılından bu yana, memleketimizde tatbika konulan ve millî hayatımızın bölünmez bir parçası haline getirilmeye çalışılan demokratik rejim gayretlerimizde, bugüne kadar temelli ilerlemeler kaydedememiş olmamızın başlıca sebepleri, siyasi bünyemizin demokratik anlayış ve zihniyet bakımından bir türlü verimli bir çalışma düzenine girememiş, partiler arası münasebetlerin partizan düşüncelerden sıyrılamamış, Devlet idaresinin siyasi tesirlerden uzak, ilmî ve tarafsız ölçülerle tespit edilmiş, sarîh, katî ve ciddi millî hedefler istikametine yönelememiş olmasıdır, öyle zannediyoruz ki; onbeş yıllık çeşitli tecrübelerden sonra ve yeni Anayasamızın siyasi partiler ve demokratik rejim mevzuundaki hükümlerinin tatbika girmesi ile, müşküller kısa zamanda bertaraf olunacak ve Türk siyasi hayatının kâmil manada millet iradesine dayanan hakiki hüviyeti meydana çıkacaktır.

Anayasamızın getirdiği yeni esasların bilhassa, dikkate şayan ve memnuniyeti mucip veçhesi, haklar ve salâhiyetlerin vazifeler ve mesuliyetlerle birlikte yürütülmesidir.

Nitekim Anayasamız, 56'ncı maddesinde, bir taraftan “siyasi partiler, ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır” hükmünü koyarken, diğer taraftan 57'nci maddeci ile siyasi partilerin uymak mecburiyetinde oldukları demokratik esasları tespit etmektedir.

Bu hükümleri Meclis Grubumuz, Devlet idadinde, demokratik rejim tatbika-tında, iktidar ve muhalefet partilerinin eşit salâhiyetler ve eşit mesuliyetlerle faaliyetinde bulundukları, hangi hüviyeti taşırlarsa taşırsınlar bu salâhiyet ve bu mesuliyetlerini bir an dahi dikkatten uzak tutmayarak millet menfaatleri için gayret sarf etmek mecburiyetinde oldukları mânasında anlamaktadır.

Binaenaleyh, demokratik düzenin kurulabilmesi için vücutlarına mutlak surette ihtiyaç olan siyasi partilerin, kuruluş ve faaliyet imkânlarının her türlü serbesti içerisinde sağlanması ne derece demokratik bir esas ise, siyasi parti adı altında kurulmuş hükmi varlıkların da, faaliyetlerini demokratik düzenin tam ve kâmil bir şekilde sağlanması istikametinde tanzim etmeleri aynı derecede ehemmiyetli bir esas olmak icap eder.

Bu görüşümüzün tabii neticesi olarak, Devletin idaresinde işgal ettikleri mevki ve sıfat ne olursa olsun, siyasi partiler, temsil ettikleri zihniyet, tatbika koydukları icraat ile demokratik siyasi hayatın icaplarına uygun hareket ettikleri müddetçe, Türk Anayasasının benimsediği mânada siyasi parti hüviyetini muhafaza ederler. Aksine bir tutuma girdikleri anda bu hüviyetin dışına çıkmak gibi bir istikamete yönelmiş olurlar.

Biz o kanaatteyiz ki, iktidar partileri, Devletin işlerini bizzat ve bilfiil yürütmek suretiyle doğrudan doğruya, muhalefet partileri de onların icraatını murakabe ve kontrol altında tutmak suretiyle dolayısıyla, demokratik rejimin ve Devlet idaresinin birer vasıtasıdır.

Her iki tarafın çalışma metotlarında ayniyet ve benzerlik olması, birinin diğerine nazaran her hangi bir şekilde üstünlük ve imtiyazlılık iddiasında bulunmaması, milletçe erişilmesi zaruri müspet neticeler bakımından başlıca şarttır. (*Alkışlar*)

Muhalefette bulunanlar tenkit etmesini bilecek, tenkitlerinde kırıcı, küçük düşürücü, istismarcı; olmayacak. (*Bravo sesleri ve alkışlar*) İktidarda bulunanlar da tenkide tahammül etmesini, tenkitlerden istifade etmesini, tenkitlere değer vermesini bilecektir. (*Alkışlar*) Ancak bu surettedir ki, demokratik idareler, bir küskünler rejimi olmaktan kurtulur ve bu idarelerin büyük muhassenatı olan üstün fikirlerin Devlet idaresine hâkimiyeti imkânı sağlanır.

Bu müşterek mesuliyet anlayışı içerisinde, bundan böyle, iktidar ve muhalefet partileri mesulleri Ve mensuplarının zaman zaman, ciddî memleket meselelerini, beraberce, bir masa etrafında mütalâa etmelerini, memleketin hayrına olacak kararlara beraberce varmalarını en tabii ve en medenî demokratik usul ve icaplar olarak kabul etmekteyiz. (*Bravo sesleri*)

Bu bakımdan Sayın Hükümet Başkanının Hükümetin kurulması safhasında, Hükümet dışı partiler başkanlarıyla de görüşme geleneğinin, siyasi hayatımıza

yerleştirilmesi hususundaki gayretlerini ve Hükümet programında ifadesini bulan partizan idareden kaçınılacağı taahhütlerini memnuniyetle karşılamış bulunmaktayız. (*Bravo sesleri ve alkışlar*)

Meclis Grubumuz, Devlet idaresinden ve millet hayatından partizan tutum ve zihniyeti mutlak surette tasfiye etmek lüzumunu, tarafsız idareyi memlekette tabii bir hayat tarzı haline getirmek mecburiyetini, demokratik siyasi rejimin asli unsuru, millî birlik, beraberlik ve huzurun ihmal edilmez bir şartı telâkki etmektedir.

Şüphesiz bu mevzuda vazife, programlara ve beyannamelere böyle bir idareye taraftar olduğumuz şeklinde güzel cümleler geçirmekle bitmemekte, en küçük idare ve parti kademelerinden, en yüksek idare ve parti kademelerine kadar bu anlayışı benimsetmek, zihinlere ve icraata bu anlayışı yerleştirmek lâzım gelmektedir.

Şu hususu açıkça ve samimiyetle ifade edelim ki, mesul makamları işgal edenler, şahıslarına ve mensup oldukları siyasi teşekküllere hoş görünmek maksadıyla kanun ve nizamları bir yana itenleri, kendilerini bu istikamette harekete teşvik edenleri sevimli görmekte, bu gibilere müsamahakâr davranmakta ve hattâ bu gibilerin arzularına karşı koymak cesaretini nefislerinde bulamamakta devam ettikleri müddetçe, söylenen bütün sözlere kaleme alınan bütün beyanlara rağmen memlekette ne demokratik rejim tesis olunabilir, ne de millî huzur lâıykıyla sağlanabilir.

Bu itibarla büyük ehemmiyet verdiğimiz bu mevzuda, Hükümetimizin programına geçirdiği taahhütleri takdirle karşılamakla beraber, müspet ve inandırıcı tatbikatı görünceye kadar nihai sözümüzü söylememeyi tercih etmekteyiz.

Milletimizin modern dünyadaki yerinin Atatürk devrimlerine sadık kalmak ve onların yerleşmesi ve gerçekleşmesine çalışmak suretiyle temin edilebileceğine inanmış bir parti olarak, Hükümet programının, Atatürk ıslahatının ilkeleri üzerinde kararlılık ifade eden beyanlarını, Anayasa esaslarına mutlak hâkimiyet kazandırmak hedefini memnuniyetle karşılamaktayız. Bu istikametlerdeki çalışmaların muvaffakiyetinin, sağlam ve sıhhatli bir iktisadi politika ile mümkün olacağında şüphe yoktur.

İktisadi politikada muvaffakiyet demek, iktisadi hayatta huzur ve istikrar demektir. İktisadi hayatta elde edilecek huzur ve istikrar sayesinde de millî hayatın her sahasında huzur ve istikrarın sağlanması, her türlü ıslahatın yapılması imkân dâhiline girer. Yani lâfın değil işin hâkim kılınabilmesi için her şeyden önce sağlam ve sıhhatli bir iktisadi bünyeye sahip olmak şarttır.

Bu itibarla programın iktisadi politikaya müteallik mütalâaları üzerindeki görüşlerimizi fazla tafsilâta girmeden ortaya koymak isteriz.

Takip edilmesi düşünülen umumi iktisadi politikanın temel görüşleri, yatırımlarımıza verilmesi düşünülen ana istikametler üzerinde, Hükümet programında daha sarıh, daha katî mütalâalar bulmayı arzulardık.

Türkiye'miz iktisadi ve içtimai sahalarda az gelişmiş bir memlekettir.. Yıllık çok süratli nüfus artışı, plânlı, bir iktisadi kalkınma ve içtimai ıslahat hareketinin bir türlü tatbikata konulamamış olması dolayısıyla, az gelişmiş hüviyetimiz devam

etmekte, medenî âlem ile aramızdaki mesafe süratle kapanmak lâzım gelirken belki her gün biraz daha açılmaktadır.

Bunun yanında bir de, iç bünyemizde, çeşitli bölgelerin ekonomik ve sosyal durumları arasında mühim seviye farklılıkları mevcut bulunmaktadır. Vatanın bir kısım parçaları ileri denilebilecek hayat şartları içinde yaşarken, diğer bir kısım parçalarının her türlü iktisadi ve içtimai mahrumiyetlerle boğuşmak mecburiyetinde kalmaları, şüphesiz, millî huzur bakımından da üzerinde ehemmiyetle durulmayı icap ettiren bir mesele olmaktadır.

Bu itibarla yeni Hükümetten, 1962 bütçesinden başlayarak vatanın topyekûn gelişmesi mevzuuna vereceği ehemmiyet yanında, vatanın mahrumiyetleri nefsinde cemetmiş bölgelerinin en kısa zamanda bu mahrumiyetlerden kurtarılması mevzuuna da hususi bir alâka göstermesini temenni etmek isteriz. (*Bravo, sesleri ve alkışlar*)

Hükümet Programı, gelişmede takip edilecek yolu tespit ederken, hedefi, “hürriyet nizamı içinde hızlı bir kalkınma” olarak tarif etmekte ve bu kalkınmayı Devlet sektörü yatırımlarında plân fikrine istinat ettirmektedir. Hususi sektör için ise, Devlet sektöründe olduğu gibi bu sektörde de mümkün olan en geniş ölçüde yatırım, yapılması fikri üzerinde durulmaktadır.

Prensip olarak bu ana hedeflerin reddedilmesi tabiatıyla bahis mevzuu olamaz. Fakat bu umumi hedefler yanında bazı temel iktisadi gömüşlerin öğretilmesi ihtiyacı da aşîkârdır.

Hükümet, acaba Devlet sektörü ile hususi sektör arasında nasıl bir münasebet düşünmektedir? Umumi yatırım hacmimizle millî gelir arasında bir münasebet tesisine ihtiyaç görmekte midir? Böyle bir ihtiyaç görmekte ise bu nispet ne olmalıdır ve nasıl sağlanmalıdır. Umumi yatırım hacmi içinde ziraat ve sanayi kollarımızın işgal etmeleri gerekli mevkiiler nasıl mütalâa olmaktadır?

Kalkınma siyaseti; millî gelirimizdeki yıllık yükselme nispetinin, nüfus artışı ile birlikte, ileri memleketlerle aramızdaki mesafenin görünür bir gelecekte kapatılması esasına istinat ettirildiğine göre, bu neticelerin hangi kaynaklarımızın hangi nispetlerde geliştirilmesi suretiyle temin edilebileceği ümit olunmaktadır?

Hükümetin iktisadi politika anlayışının temel felsefesini ortaya çıkaracak olan bu suallere cevap verici mütalâaları programda bulmaya imkân yoktur.

Programın; “memleketimizin umumiyetle bilinmekte olan çeşitli ihtiyaçlarını süratle giderecek tedbirleri seçerken, Devlet Plânlama Teşkilâtının çalışmalarından ciddi olarak faydalanmak kararındayız.” şeklindeki beyanından, bu mevzuudaki görüşlerin tespitinin Devlet Plânlama Teşkilâtına bırakılacağı anlaşılmaktadır.

Şüphesiz, memleket kalkınmasında mütehasıs elemanların ilmî mütalâalarını temel sayan böyle bir görüşü hizmetle karşılamaya imkân yoktur. Fakat siyasi iktidarların, memleketin umumi iktisadi şartlarını dikkate alarak, varılmak istenen büyük hedefe memleketi en iyi şekilde götüreceğine inandıkları temel iktisadi gö-

rüşlerinin de mevcut olması icap eder. Parti programlarının kaleme alınış sebeplerinden biri de bu olsa gerektir. Hükümet programını bu mevzuda vuzuhtan mahrum bulduğumuzu ifade etmek isteriz.

Bugün mesul ve mütehasıs elemanlarımızın sarıh ve katı ifadelerinden anladığımıza göre; gerekli yatırımların yapılmaması, yanlış tatbikat ve icraat dolayısıyla, ziraat kolumuzda tabii kaynaklarımız israf ve tahrip edilmekte, zirai istihsal her gün biraz daha yetersiz ve düşük hale gelmektedir. Yine mütehasısların ve mesul elemanların ifadelerine göre, memleketimiz iklim şartları bakımından ziraatta büyük ihtiyaç hâlinde sulu ziraata geçmek mecburiyetinde olduğu halde yatırım kifayetsizliği, yanlış ve noksan sulama ve drenaj tesisleri dolayısıyla hem sulu ziraata geçmek imkânından mahrum kalmış, hem de çok cüzi miktarlarda yapılan sulamalar topraklarımızın çoraklaşmasına sebebiyet vermiştir.

O halde, bu vakıaların meydana çıkardığı bir hakikate Hükümet olarak el koymak, umumi yatırım politikasında bu işe çok ciddî yer vermek zamanı gelmiş demektir.

Hükümet Programı üzerindeki mütalâaları ortaya koyarken, fazla teferruata, girmenin doğru olmayacağı tabiidir. Kısaca ve bir iki cümle ile yukarıki hususlara temas etmekten maksadımız, yatırım politikasının çeşitli veçhelerine verilmesini gerekli gördüğümüz ehemmiyete işaretidir, öyle zannediyoruz ki, bu mevzuda, bundan böyle çok kararlı olmak ve yatırım siyasetimizi tâyin ederken memleket realitelerine en uygun istikametleri sarıh ve katı şekilde tespit etmek lâzımdır.

BAŞKAN — Sayın Ekrem Bey, bir dakika müsaadenizi rica edeceğim.

Muhterem arkadaşlar; İçtüzüğün 88'nci maddesi, tahrirî nutukların 20 dakikadan fazla olmayacağını âmirdir. (*Sağdan teamül vardır, sesleri*) Müsaade buyurursanız, grup sözcülerinin, Tüzüğün bu kaydıyla mukayyet olmayarak, yazılı nutuklarının hitamına kadar konuşmalarına devam buyurmalarını oylarınıza arz edeceğim. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun Beyefendi.

Y.T.P. GENEL BAŞKANI EKREM ALİCAN (Devamla) — Teşekkür ederim.

Yeni Türkiye Partisinin Meclis Grubu olarak, muhterem Hükümetimizden, ziraat kolunda yapılması zaruri reformu tahakkuk ettirebilmek için bu kol yatırımlarına bugüne kadar alışılmış usuller dışında, çok daha ciddî bir ehemmiyet atfetmesini temenni etmekteyiz.

Bu mütalâalarımızla sanayimizin ihmal edilmesi mânasında bir görüşü elbet müdafaa etmemekteyiz. Fakat bu memlekette muvaffak bir yatırım politikasının, ziraat kolunda yatan tabii servetlerin âtil bırakılması ve hattâ israf edilmesi bahasını sağlanamayacağına da şüphe yoktur.

Senenin büyük kısmını, gizli veya açık işsiz geçiren Türk köylüsünün, boş zamanlarını değerlendirmek bakımından zirai meşgale yanında, birtakım el ve ev

sanatları ile müstahsil hale getirilmesi mevzuu da, zirai yatırım politikası içinde üzerinde ayrıca durulmaya değer bir mesele olsa gerektir.

Biz nüfusumuzun % 70 ini teşkil eden Türk köylüsünün kuvvetli bir müstehlik halinde Türk ekonomisine yararlı olma imkânından mahrum bulunduğu, müddetçe, hızlı bir kalkınma imkânının kolayca elde edilebileceğine inanmamaktayız. Bu neticeyi elde edebilmek için bir taraftan zirai reform ile zirai gelirlerin artırılması, bir taraftan bu nüfusun bir kısmının sanayie intikali, bir taraftan da bulundukları yerlerde yardımcı istihsal imkânlarına kavuşturulmaları gerektiği kanaatindeyiz.

Mevcut sanayimizin, bilhassa devlet sektörünün, çeşitli meseleleri bulunduğu şüphe yoktur. Bu meselelerden mühim kısmının, mali bünyelerin takviyesi, işletme faaliyetlerinin her türlü siyasi müdahaleden masun kılınması suretiyle halledilebileceği kanaatindeyiz.

Her halükârda, mevcut ve bundan sonra kurulacak sanayi her şeyden önce, yüksek maliyetlerden kurtarılması, dâhilî istihlâk hudutları dışına çıkacak istihsal kapasitelerinde, ihraç imkânlarının mutlaka dikkate alınması zaruridir. Aksi halde Türk ekonomisine hizmet gayesiyle kurulan bir kısım sanayi Türk Ekonomisine yük olması önlenememektedir.

Hükümet Programının; sanayi politikasında kaliteyi ıslâh etmek, istihsal maliyetlerini düşürmek şeklinde tarif edilen genel hedefini memnuniyetle karşılıyor, kredi, vergi ve gümrük politikaları yoluyla hususi sektör gelişmelerini teşvik kararını müspet bir görüş olarak kabul ediyoruz.

Hususi sektör yatırımlarını teşvik bakımından vergi politikasında yatırım indirimi müessesesinin ihdasını, sınai tesislere işletme kredisi sağlayacak bir kredi müessesesinin kurulmasını süratle halli gereken mevzular telâkki etmekteyiz. Hususi sektör yatırım kredileri mevzuunda Türkiye Sınâî Kalkınma Bankasının daha verimli bir çalışma düzenine sokulabileceği kanaatindeyiz.

İç istihlâk hudutları dışında istihsal imkânlarına sahip olduğumuz sınâî maddelerimizin ihracı kolaylıklarının sağlanması yolundaki tedbirlerin de bir an önce alınması lüzumuna işaret etmek isteriz. Bu vesile ile Türk dış tediye muvazenesi mevzuunun, Türk ekonomisi bakımından taşıdığı fevkalâde mühim ve fevkalâde acil mahiyetini de burada bahis konusu etmeden geçemeyeceğiz. Yeni Hükümetimiz, programında, nedense bu mevzu temas ihtiyacını duymamıştır.

İCA yardımları hariç, bugünkü dış ticaret hacmi hudutları içerisinde dahi, yıllık 100 milyon dolara yakın tediye muvazenesi açıklarımız artık müzmin bir hal almış bulunmaktadır.

Her yıl uzun müzakerelerden sonra, milletlerarası teşekküllerden temin edilen kısa vadeli borçlanmalarla karşılanan bu açıkların devamının; Türk ekonomisi bakımından bizi ciddi surette düşündürmesi lâzım geldiğinde şüphe yoktur.

Yeni Türkiye Partisi Meclis Grubu olarak, Hükümetin uzun vadeli yatırım plânları yanında bir “orta ve kısa vadeli dış gelirleri geliştirme programı” içinde bu mevzu hal yoluna girmesinin zaruretine işaret etmekte fayda mülâhaza ederiz.

Yine yatırım meselelerimiz içinde, üzerinde ehemmiyetle durulmaya değer gördüğümüz bir başka hususa da, yeni Hükümetin dikkatini çekmek isteriz. Malûm olduğu üzere 27 Mayıs 1960 tarihine kadar Türkiye’de başlanmış veya projeye bağlanmış yatırım mevzuları, 72 sayılı Kanunla yeni bir düzene tâbi tutulmuş ve mütehassıslarla millî ekonomimiz bakımından lüzumu tespit edilmiş bulunan yatırım projelerinin ikmalleri imkânlarının teminat altına alınması yoluna gidilmiştir.

Yekûn tutarları milyarları bulan ve tatbika konulmalarının millî ekonomimiz bakımından zarureti kararlaştırılmış olan yüzlerce projenin tatbik imkânından mahrum bir şekilde bırakılmasının isabetli olmayacağı kanaatindeyiz. Milletlerarası yatırım kredisi müesseselerinden dış finansman kredilerinin sağlanması mümkün olan bu projelerin, Devlet Plânlama Teşkilâtı ile varılacak mutabakat çerçevesi dâhilinde, gecikmelere meydan bırakılmadan tatbikleri hususunun sağlanmasını Hükümetten temenni ederiz. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Yatırım politikamızın muvaffakiyetinin, yatırımlarımıza bulunacak mali kaynakların verimlilik ve sıhhatlilik derecesine bağlı bulunduğunda şüphe yoktur. Bu bakımdan meselenin en büyük sorumluluğunun Maliye Bakanlığı tarafından yüklenilmiş olduğu meydandadır.

Kanaatimizce, memleketin mali politikasını ellerinde tutanlar; enflasyonist siyaseti reddettikleri nispette, her türlü genişleme hareketinin karşısına enflasyon korkusunun çıkarılması temayüllerini de önlemek mecburiyetindedirler. Bu itibarla, gerek Devlet bütçesinin tanziminde, gerek yatırım tahsislerinin tespitinde, gerekse kredi politikasının tayininde, az gelişmiş bir ekonomiye sahip olan memleketimizin, gelişme ihtiyaçlarının dar ve kısır görüşler içerisinde mütalâasından kaçınılması lüzumuna inanmaktayım. Ekonomimizi durgunluktan kurtarmanın ve hele istikrar içinde hızla gelişmenin yolu bu olsa gerektir.

Vergi sistemimizin, bilhassa vasıtasız vergiler manzumumuzun en büyük kifiyetsizliğin, kaçaklıkları önleyici teşkilâtının noksanlığında olduğu kanaatindeyiz. Her yıl vergi dairelerimize verilen 300 bin civarındaki Gelir Vergisi beyannamesinden sadece yüzde dördünün, beşinin kontrol edilebildiği bir memlekette vergi kaçakçılığının önlenmesi imkânı olamayacağına şüphe yoktur.

Türk vergi hukuku dünyanın hakikaten mazbut vergi hukuklarından biridir. Islaha muhtaç hususlar zaman içinde elbet ıslâh edileceklerdir. Gelir Vergisi sistemimizin yatırımları himaye, sosyal adaleti temin mevzularındaki ihtiyaçları bugünden tespit edilmiş bulunmaktadır.

Yukarda da ifade ettiğimiz gibi bu mevzuda asıl bir ihtiyacımız kaçaklıkları önleyecek ehliyetli, kifayetli ve lüzumlu genişlikte kontrol ve murakabe teşkilâtına malik olabilmektir.

Vergi sistemimizde getirileceği vad edilen toplu ıslahat tedbirlerinin, Devlet gelirlerinde azalmaya ve yatırım imkânlarımızda daralmaya meydan vermeden ziraat arazisinden Arazi Vergisinin, dar işçi kazançlarından tasarruf bonolarının kaldırılması esaslarını da ihtiva etmekte bulunmasını memnuniyetle karşılamaktayız.

Bu vesile ile Devlet borçlarından mahdud olan tasarruf bonolarının bir nevi vergi şeklinde mütalâasını da uygun bulmadığımızı ifade etmek isteriz.

Her ne kadar 223 sayılı Kanunun 16'ncı maddesi hükümlerinden istifade ile 1961 mali yılı Devlet bütçesine 448 küsur milyon liralık bono hâsılatı gelir kaydedilmek suretiyle bu bütçe denkleştirilmiş ise de, tasarruf bonoları hasılatının Devlet borçları olduğunda şüphe yoktur.

Tasarruf bonolarından temin olunan hâsılatın Devlet bütçesi gelirleri içerisine karıştırılmaksızın 223 sayılı Kanunun birinci maddesiyle ihdas ettiği Yatırımlar Finansman Fonu'nda biriktirilmesi ve yine aynı kanunun aynı maddesinde ifadesini bulan tarım, sanayi ve ulaştırma yatırımlarımıza ait müşahhas yatırım projelerinin finansmanında kullanılması daha isabet olur kanaatindeyiz.

Bugünkü tatbikat, bonolar hâsıllarının bir nevi vergi haline getirmekte, Devletin bütçe varidatı içerisinde bu hâsılat da sarf olunup gitmektedir. Bu suretle Devlet hazır bir imkâna sahip olduğundan bütçe gelirlerinin verimini artırma gayretinden uzak kalmaktadır.

Yatırım politikasında; memleketin umumi olarak bayındırlığını sağlayan ve dolayısıyla istihsal kudretini geliştiren temel tesisler yatırımlarının da müstahsil yatırımları kadar ehemmiyetli bir mevki işgal ettiğinde şüphe yoktur. Bu bakımdan, plânlı gelişme hamlemizde, Hükümetin, Devlet ulaştırma tesisleri, Devlet Su İşleri, barajlar, hidroelektrik tesisleri, köy yolları, köy içme suları, kültür ve sağlık tesisleri gibi hizmetlere büyük bir ehemmiyet verileceğini öğrenmiş bulunmaktayım.

Bir nevi envanter tanzimi şeklinde bu çeşit memleket hizmetlerinin listeler halinde sıralanması her zaman mümkün olan bir şeydir. Mesele bu listelerde adı geçen hizmetlerin muayyen Devlet görüşleri içerisinde ve muayyen millî hedefler istikametinde tahakkuku imkânlarının sağlanmasıdır. Bu itibarla Sayın Hükümet Başkânının bu yoldaki vait ve taahhütlerini de memnuniyetle kaydetmiş bulunmaktayız.

Yatırım politikasının muvaffakiyetinde emeğin diğer istihsal unsurları kadar ehemmiyetli bir unsur olduğu inancının yeni Türk Hükümetine hâkim bulunduğunu görmek takdirle karşıladığımız bir müşahede olmuştur. "İşçinin refahının her şeyden önce yeni iş alanlarının açılmasına, yani süratli bir iktisadi gelişme hareketinin tatbik halinde bulunmasına bağlıdır" şeklindeki anlayış ise aynı derecede isabetli bir görüştür.

Hükümetin tarafsız idare mevzuundaki taahhütlerinin bilhassa İktisadi Devlet Teşekküllerimizde çalışan işçilerimiz bakımından ehemmiyetli bir mâna taşıdığına işaret etmek isteriz. Bugüne kadar partizan idareler, partizanlığın köklerini, İktisadi Devlet Teşekküllerimizin işçi toplulukları ihtiva eden müesseselerine salmak imkânını daima bulmuşlardır. Bugün do, alışılmış usuller içerisinde yeni Hükümetin siyasi kanaatleri emrinde bir partizan tutum hortlatılmak istenebilir. Bu hususta Hükümetimizi şimdiden uyarmakta fayda mülâhaza ederiz.

Millî eğitim politikamızın, millî kalkınma politikamızla çok yakın münasebetinin dikkatten uzak tutulmayarak mütalâa edilmekte olmasını ileri ve yeni şartlara

uygun bir anlayış olarak kabul ediyoruz. Orta ve yüksek öğrenim kurumlarımızın kuruluş ve çalışma esaslarının tâyininde Devlet Plânlama Teşkilâtı ile yakın münasebet kurulacağı yolundaki beyanları takdirle karşılıyoruz.

İlköğrenim dâvamızın da 10 yıllık bir süre içinde sağlanacağı taahhüdünü, ciddi bir harekete girişmek arzusunun ifadesi olarak kabul etmekteyiz. Dünyanın en az okur - yazar nüfusa sahip memleketlerinden biri olan Türkiye'mizde millî eğitimin en büyük meselesinin, ilköğrenim dâvasını halletmek olduğunda şüphe yoktur.

Adalet cihazımızdan istediğimiz ucuz, çabuk ve emniyetli adalettir. Bu neticeyi sağlamakta yardımcı olacak her türlü tedbiri Yeni Türkiye Partisi Meclis Grubu şükranla karşılayacaktır.

İnfaz sistemimizi ıslah etmek, infaz müesseselerimizi bugünkü perişan durumdan kurtarmak, her hangi bir şekilde hapse düşmüş vatandaşlarımızı bir daha dürüst bir insan olarak cemiyete dönme imkânından mahrum bırakmamak Adalet Bakanlığımızın üzerinde hassasiyetle duracağı meselelerden olsa gerektir.

Yeni Hükümetin vatandaş münasebetlerinde geçmiş siyasi mücadelelerin yalarını, tamamıyla tedavi etmek hususunda dikkatle çalışacağı yolundaki beyanlarını, millî huzur ve sükûn bakımından anlayışlı bir görüş olarak kabul ediniz. (*Şiddetli alkışlar, bravo sesleri*)

Bu maksatla alınması düşünülen tedbirlerin, hasis, parti menfaatleri endişesiyle bir nevi pazarlık mevzuu yapılamamasına uygun mütalâa etmekteyiz. Bu memlekette millî huzurun bir an imce temini hepimizin müşterek kanaat ve arzusudur. (*Şiddetli alkışlar*) Bu kanaat ve arzunun tatbika konulmasında küçük takaddüm hesaplarına kapılmanın, siyasi bayatımıza temel yapmaya çalıştığımız ahlâkîlik ve samimiyet ölçüleriyle bağdaşamayacağına şüphe yoktur. (*Alkışlar ve bravo sesleri*)

Bu itibarla hu çeşit tedbirlerin partiler üstü meseleler halinde müştereken kararlaştırılmalarını en uygun, hal sureti olarak görmekteyiz. (*Alkışlar*)

Memleketin iç politikasında, vatandaşlar arasında huzur ve iyi münasebetlerin sağlanması lüzumu, muhalif - muvafık bütün siyasi- teşekküllerimizin ve Devlet idarecinde mesuliyet almış insanların başlıca kaygıları olmak icabeder. Hükümetin partizan idareye son vermek mevzuunda kararlı bir tutum içerisinde bulunacağı yolundaki taahhütlerimi yukarıda kaydetmiştik. Bütün idari personelin sadece kanunların emrinde ve her türlü siyasi endişeden uzak bir şekilde vazife görmeleri memleketim huzur, emniyet ve istikrarı için başlıca şarttır. (*Bravo sesleri*) Hürriyet anlayışının iç politikada anarşi mânasına gelmeyeceğimde şüphe yoktur. Bu itibarla asayiş kuvvetlerimizin kanunların kendilerini vazifeli kıldığı tedbirleri almalarında, milletçe bu vazifelerini kolaylaştırıcı gayretler göstermemiz gerektiğine inanmaktayız.

Hükümetin haklı Olarak üzerinde durduğunu mevzuun hayati ehemmiyetine biz de işaret etmek isteriz. Polis ve jandarmamın esas vazifesi emniyet ve asayişini, huzur ve sükûnun teminidir. Böyle ağır ve şerefli bir vazifenin mesuliyeti altında

bulunan bu kuvvetlerin, kıymetlerinin ve manevi itibarlarının zedelenmemesini, nefislerine güven ve vazifelerine bağlılık hislerinin, sarsılmamasını temim etmek başlıca kaygımız olmak icabeder. Yeni Türkiye Partisi Meclis Grubu, Hükümetin bu yoldu alacağı her türlü tedbirleri en iyi niyetlerle destekleyecektir.

Hükümet programında mahallî seçimler mevzuunda bir işaret görmeyi arzulardık. Fakat nedense bu husus dikkatten uzak kalmış bulunmaktadır. Yeni rejimim oturuşma ve yerleşme devresi içerisinde bulunduğumuza göre, mahallî seçimlerim bir an önce yapılacak vazifelerin millet reyî ile seçilmiş vazifelilere intikal ettirilmesinde sayılamayacak kadar çok faydalar olduğu kanaatindeyiz. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Yeni Anayasamızın temsil ettiği zihniyet içerisinde sosyal adalet ve sosyal güvenlik mevzularının bundan sonraki hükümetleri yakından ilgilendirecek meseleler olduğu muhakkaktır. Hükümet programında çeşitli bakanlıklar icraatına verilmesi düşünülen istikametler arasında bu görüşlerin benimsendiği ifade olunmaktadır.

Bugünün refah Devleti anlayışında; bütün sosyal adalet fikirlerimin temelli, milletlerim maddi ve mânevi ihtiyaçlar bakımından, ihtiyaçlardan azade bir hale getirilmesi olduğuna göre, Hükümetim bu istikametteki çalışmalarını yakından izlemek, muvaffak neticeleri takdirle karşılamak, noksanları ikmal ettirmeye çalışmak bizim vazifemiz olacaktır. (*Alkışlar*)

Millî gelirimizi medenî Garp âlemi ile aramızdaki mesafeyi en kusa zamanda kapatacak şekilde yıldan yıla artırmamız ne kadar zaruri ise, artan gelirlerim vatandaşlar arasında muvazeneli bir şekilde dağılması imkânlarını sağlamak da aynı derecede zaruri olmak gerekir. Bu itibarla Hükümetin âdil temellere dayanan sosyal hizmet, sosyal sağlık, kültür çalışmalarını ümitle beklemekteyiz.

Basın ve haber alma hürriyetinin memlekette kemaliyle yerleşmesi yolunda Hükümetin sarf edeceği gayretleri Yeni Türkiye Partisi Meclis Grubu olarak memnuniyetle karşılayacağız. Bu mevzuda Anayasamızın 22'nci maddesiyle millî güvenliği, genel ahlâkı koruma, kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına tecavüzü önleme hususlarında ortaya koyduğu esasların da aynı dikkat ve hassasiyetle takip edileceğinden emin bulunmak isteriz.

Anayasamızın 19'ncu maddesiyle vicdan ve din hürriyeti mevzuunda konulmuş esasların ciddiyetle takibi lüzumuna inanmaktayız.

Dinin siyasete alet edilmemesi hususundaki Anayasa hükmünün her türlü istismar imkânlarını ortadan kaldıracak şekilde tatbikinin millî bir zaruret olduğuna inanmaktayız. (*Alkışlar*) Bunun yanında din eğitim ve öğretiminin de yine Anayasamızın benimsediği esaslar içerisinde tanzimi hususunda ciddi gayretler "sarfının lüzumlu olduğu kanaatindeyiz.

Dış politikamızın ana hedefi olarak Büyük Atatürk tarafından tespit edilmiş bulunan "Yurtta sulh, Cihanda sulh!" ilkesinin Hükümet programında yer alması bulunması partimiz Meclis grubunu sadece memnun eden bir husustur.

Esasen dış politika mevzuunda partilerimizin görüşlerinde her hangi bir farklılık düşünmeye de imkân yoktur. Millet olarak hudutlarımız içerisinde milli gelişmemiz için çalışmakta, hür milletler camiasının, hürriyetler nizamına müstenit Dünya sulhunu sabama gayretlerine bütün mevcudiyetimizle iştirak etmekteyiz. Dış politikada bu ana hedefler istikametinde, şahsiyetini hissettiren ve millî hay-siyeti her türlü gölgelenmeden koruyan çalışmalar partimiz Meclis Grubunca samimiyetle desteklenecektir. Varlığımızın, millî birlik ve beraberliğimizin büyük teminatı Ordumuzu her bakımdan vazifesini liyakatle yapacak kuvvet ve kudrette tutmak şeklindeki Hükümet anlayışını bir millî arzunun ifadesi olarak görüyoruz. *(Alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım; buraya kadar yeni Hükümetimizin programı üzerindeki görüşlerimizi fazla teferruata girmeden izaha çalıştım. İzahlarımızdan anlaşıl-dığı üzere, Hükümet programının tasvip ettiğimiz taraflarını açıkça beyan etmek-ten, noksan bulduğumuz taraflarını belirtmekten çekinmedik.

Program hakkındaki muhassala düşüncemizi hulasaten ifade etmek icap eder-se şöyle bir neticeye varmak mümkündür.

Hükümetimiz, demokratik rejimimizin büyük hastalığı partizan idareyi yok etmek, tarafsız idare mefhumunu milletimiz hayatına yerleştirmek kararlılığı içe-risinde gözükmektedir. Hükümetin bu kararlılığının muvaffak tatbikat haline ge-lebilmesi için birtakım şartların tahakkukuna lüzum vardır. Bu şartların başında Hükümetin dayandığı siyasi teşkilâtın, en küçük kademedan en yüksek kademe-ye kadar bu zihniyete aynı samimiyetle intibak edebilmesi, Hükümeti teşkil eden Sayın üyelerin müspet neticeyi istihsal hususunda tam bir kararlılık içinde bulu-nabilmeleri, idare mekanizmasında yer almış personelin mutlak tarafsız ölçülerle hareket etmenin şahsi kaderleri üzerinde menfi tesir yapmayacağı inancını umumi olarak benimseyebilmeleri gelmektedir. Bunun yanında muhalif partiler mensup-larının da tarafsız idare yolundaki gayretleri istismar etme temayüllerinden uzak, aynı tarafsızlık zihniyetine kendilerini alıştırabilmiş olmaları lüzumu aşikârdır. *(Bravo sesleri)*

Yeni Türkiye Partisinin Meclis Grubu, Hükümetin kararlılık ifade eden bu be-yanları karşısında ve kendisine düşen vazifenin mesuliyet idraki içinde, icraat ve tatbikat ile meydana çıkacak durumu takip etmek kararındadır.

Bu mevzuda, milletçe kaydedeceğimiz muvaffakiyet, Karma Hükümetin millî huzur Hükümeti olma yolundaki büyük hedefine ulaşma imkânlarını sağlayacak başlıca unsur olacaktır. *(Bravo sesleri)*

Hükümetimizin ikinci büyük hedefi, hürriyet nizamı içinde gelişen bir Türkiye meydana getirmektir. Bu neticenin elde edilebilmesi de, yatırım politikasına verilecek kat'î, sarîh ve azimli istikâmetle meydana çıkacaktır. Bu mevzuda da görüşleri-mizi teferruatlı olarak izah etmiş bulunmaktayız.

Meclis grubumuzu teşkil eden arkadaşlarımız, bu görüşlerimizin ve program üzerinde cereyan edecek müzakerelerin ışığı altında yeni Hükümet hakkında vara-cakları kanaati oylarıyla ifade edeceklerdir.

Hükümetimize başarı dileklerimizi tekrar ederek hepinizi hürmetle selâmlarım.
(*Şiddetli alkışlar ve bravo sesleri*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, şimdi söz, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Meclis Grubu adına. Sayın Ahmet Oğuz’undur. (*Alkışlar*)

CUMHURİYETÇİ KÖYLÜ MİLLET PARTİSİ MECLİS GRUBU ADINA AHMET OĞUZ (İstanbul) — Millet Meclisinin Sayın üyeleri. Hükümet Programı hakkında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Meclis Grubunun görüşlerini ifade etmek üzere yüksek huzurunuzda çıkmış bulunuyoruz. Siyasi hayatımızda bir muvazene, itidal ve istikrar unsuru olarak vazife görmeyi gaye edinmiş bulunan bir partinin Meclis Grubu olarak büyük hâdiselerden sonra girmiş bulunduğumuz şu devrede bu gayeye daha büyük bir hassasiyetle sadık kalmaya gayret edeceğiz.

Ciddî bir muhalefetin içte ve dışta iktidarın en yakın ve müessir bir yardımcısı olduğuna kaniiz. İktidarın yanlış icraatından nemalanmayı fırsat bilen ve onun muvaffakiyetinden rahatsız olan sakîm bir muhalefet görüşünü reddeder ve bil-hassa memleketimizin bugün içinde bulunduğu şartlar muvacehesinde, yapıcı ve huzur getirici bir zihniyeye vazife gören bir muhalefet partisinin, iktidarların işini kolaylaştıracağına ve onların mânevi itibarlarını artıracığına inanıyoruz. (*Alkışlar*) Hükümet Programı hakkında yapacağımız bu tenkitlerde ve ileri süreceğimiz temennilerde aynı görüşe sadık kalacağımız şüphesizdir.

Muhterem arkadaşlar,

Program üzerindeki görüşlerimizin arzına başlarken, bu programın umumi karakteri itibariyle murakabeyi güçleştiren, seyyal ve vuzuhsuz bir hüviyet taşıdığını ifade etmek isteriz. Program, memleketin ana meselelerini derinliğine ve genişliğine içine almamakta ve eksik olarak temas ettiği mevzulara taallük eden tedbirlerin nelerden ibaret olduğunu da müşahhas bir şekilde gösterememiş bulunmamaktadır. Birçok mevzularda sadece arz ettikleri ehemmiyetler tebarüz ettirilmekle yetinilmiş ve fakat bunların hal yolları gösterilmemiştir. Bu haliyle program memleket meselelerine ait bazı mütearifeleri umumi kelimelerle dile getirmekten ileri gidemeyen dağınık ve sarahatten mahrum bir siyasi nutuk manzarası arz etmektedir.

Sayın milletvekilleri,

Programda Karma Hükümet kendini bariz vasıflarıyla “büyük hâdiselerden sonra gelmiş bir millî huzur ve kalkınma Hükümeti” olarak takdim etmektedir. Hiç şüphesiz İhtilâl sonrası şartı içinde iş başına gelen bir Hükümetin ana vasıfları da bunlar olmak lâzımdır. Bu Hükümet siyasi, hukuki, ekonomik ve sosyal sahalarda huzuru tesis edebilmelidir. Bunun tesisi yolunda programın ortaya koyduğu dağınık meseleleri biz, bu tasnif içinde ele alacağız ve düşündüklerimizi söyleyeceğiz.

Programda ifade edildiği gibi, memleketin bugün karşısında bulunduğu baş meselelerden biri, vatandaşlar arasında iyi münasebetleri sağlamak, siyasi mücadelelerin vatandaş kütleleri arasında yarattığı uzaklık ve çekişmeyi huzura çevirmektir.

Geçen siyasi mücadelelerin vatandaş kütleleri arasında ektiği husumet tohumları hemen düne kadar yeşermiş ve boy atmış bir halde kendini göstermiştir. Kütleler arasındaki husumet hislerinin ne dereceye kadar korkunç ve gayri insani hareketlere sebep olabileceği, tarihin sergüzeştlerini hikâye ettiği birçok milletlerin hayatında görülmektedir...

Ne dünya ve ne vatan, husumet hisleriyle birbirlerini gözleyen ve izleyen insan kütlelerinin davranışlarıyla huzura kavuşamaz. Şiddetin şiddet davet ettiğini, intikam almak için müsait an gelince husumet hislerinin galeyanıyla ne gibi faciaların meydana geldiğini gösteren misaller birçok milletlerin tarihinde yer almıştır. Hâkim idareciler daima gerek millî, gerek milletlerarası anlarda, kütleler arasındaki husumet hislerini silmeye çalışmışlar, muvaffak oldukları nispette de insanları huzura kavuşturmuşlardır. Husumet hislerini zemin ve zamanın şartlarına uygun olarak şefkat ve atıfetle yok etmeye çalışmak, insanları kardeşlik hisleriyle birbirlerine bağlamaya gayret etmek, memleketleri idare etmek mesuliyetini üzerine almış olanların en başta gelen vazifelerindendir.

Siyasi ayrılıkların, esas itibarıyla, siyasetin yukarı kademesini işgal eden idareciler ve hususiyle iktidarda bulunanlar tarafından beslendiği hususunda programda konmuş bulunan teşhise de tamamen iştirak etmekteyiz. Bu bakımdan, biz C.H.P. ile A.P.'nin bir karma hükümet bünyesi içinde iş birliği yapmalarını iyi bir başlangıç saymaktayız. Bu hâdise, uzun siyasi mücadeleler sonunda birbirine karşı ayrılık duyan kütlelerin de yaklaşmasını temin ederse memleket bundan fayda görecektir ve bu halin huzurun teessüsünde mühim rol oynayacağını ummak yerindedir. (*Alkışlar*)

Diğer taraftan, programda yer alan “Geçmiş siyasi mücadelelerin yaralarını tamamıyla tedavi etmenin dikkat ve ehemmiyetle göz önünde bulundurulacağı ve üzerinde çalışmaya başlanacağı” hakkındaki görüşe de Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi olarak katılmaktayız. (*Alkışlar*) Programın meskût bıraktığı cihetlerden birisi, mahallî seçimler olmuştur. Siyasi huzur ve istikrarın tesisi için muhtar ve belediye seçimlerinin mümkün olan en kısa zamanda yapılmasında Hükümetin hassasiyet göstermesini istemekteyiz. Muhterem arkadaşlar;

Siyasi ve hukuki istikrarın tesisiyle paralel olarak rejimin tarsini, şüphesiz ki, bugün Meclisimizin ve onun Hükümetinin karşısında bulunan en başta gelen mevzudur. Fakat hemen ifade edelim ki, Karma Hükümet programının hazırlanışında ehemmiyetiyle mütenasip bir derli toplulukla ele alınmamıştır.

ihtilâl, uzun sürçen bir rejim mücadelesi sonunda tekevvün etmiştir. Kurucu Meclis eliyle bir Anayasa tedvin edilmiş ve halkoyundan geçmiştir. Şimdi içinde bulunduğumuz merhalede Yüksek Meclisin tarih önünde ilk vazifesi, bu Anayasaya göre hukuk devletini bütün icap ve müesseseleriyle kurmak, rejim mevzuundaki yıllar süren çabayı artık nihayete erdirmektir. Bu bakımdan Meclisimiz, diğer teşriî meclislere nazaran çok farklı ve çok önemli tarihî bir vazifeyi deruhte ettiğine inanmış bulunmaktadır.

İzahtan varestedir ki, mücerret bir Anayasanın yapılmasıyla, demokratik rejimin tamamen kurulmuş bulunduğu kabul edilemez. Bu Anayasanın ışıǵı altında bir hukuk reformu yapılmadıkça, Anayasanın emrettiǵi tatbikat kanunları - ki, kanaatimizce, bu kanunlar Anayasa, kadar mühimdir - bir an evvel çıkarılmadıkça ve bütün mevzuat Anayasanın ruh ve prensiplerinin ışıǵı altında bir tâdile tâbi tutulmadıkça demokratik Hukuk Devleti tekemmül ettirilmiş ve tesis olunmuş sayılamaz. İşte Meclisimiz, bu hukuk reformunu yaparak demokratik Hukuk Devleti Nizamın tekemmül ettirecek ve bilfiil tesis edecektir. Tabiidir ki, bu Meclisin karşısına çıkan ilk Hükümet olarak C.H.P. - A.P. Karma Hükümeti de programında ve icraatında her şeyden evvel bunun teminini göz önünde tutmak mecburiyetindedir.

Hükümet programında “Anayasanın mutlak hâkimiyetini temin etmek her siyasetin üstünde hedefimizdir.” Anayasa hâkimiyeti için mücadele yapmış bir partinin Meclis Grubu olarak bu görüşü tamamıyla desteklemekteyiz. Ancak, Hükümet programında rejimi ikmal ve tesis edecek teşebbüslerin nelerden ibaret bulunduğu, biraz evvel arz ettiğimiz gibi, bir sistem dâhilinde mütalâa olunmamıştır. Bu mevzuata dokunan izahat dağınık ve gayri kâfidir. Anayasanın hâkimiyetini sağlamak ve huzuru tesis için onun prensiplerine uymayan geçmiş tasarrufların da ıslahı icap ettiğine kaniiz. Bunlar meyanında, hiçbir suçlu olmayan vatandaşların 105 sayılı Kanuna dayanan idarî bir tasarrufla sürgüne tâbi tutulmalarını zikretmek isteriz.

Anayasa, hukuki mevzuatımız sisteminde birçok kanunların yeniden tedvinini ve bir çoğunun da tadilini emretmektedir. Programda, Anayasanın, kuruluşunu keşsin bir mühlete bağladığı Anayasa Mahkemesi Kanunu ve Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun getirileceğinden bahsedilmekte ve iktisadi sosyal haklar bölümüne taallük eden kanunlardan da söz edilmektedir. Buna karşılık, rejimin temel kanunları olan Basın Kanununun, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri. Kanununun, Cemiyetler Kanununun ne zaman ve ne suretle ele alınacağı hakkında program sâkittir. Basın rejiminin Anayasanın 22-27’nci maddelerindeki esaslar ve ispat hakkı da nazara alınarak süratle ıslahı lâzımdır.

Anayasa, özellikle, 57’nci maddesiyle bir, “Siyasi partiler kanunu” yapılmasını emretmektedir. Bunun da bir an evvel ele alınması gerekmektedir.

Adli ve idarî sahada da Karma Hükümet, demokratik rejimin icapları ve akışı içinde ıslahat yapmakla görevlidir. Hükümet bu sahada da detayları dahi ihtiva etmesi gayri kabili içtinap olan bir ıslahat planıyla karşımıza çıkmış değildir.

Hâkimler Kanunu ile kademe mahkemelerinin, Yargıtayın, Askerî Yargı cihazlarının, Danıştayın kuruluş kanunları Anayasanın getirdiği esaslar içinde ve ciddi surette ıslaha muhtaçtırlar. Hükümet Programında da ifade edildiği gibi, şikâyet, yalnız icra ve iflâs Kanunundan değildir. Bütün Muhakeme usulü kanunları çok geniş ölçüde yeniden düzenlenmelidir. Türkiye’de, Adalet mekanizması batı ve pahalı işlemektedir. Mahkemelerimiz, yıllar sürünmüş ve masrafı dâva kıymetini aşmış dosyalarla dolup taşmaktadır. Türk vatandaşının yıllardır şikâyetçi olduğu mevzuların başında bu gelmektedir. Usul kanunlarının ve mahkemelerin işleyişinin

behemehal süratli ve ucuz adaleti sağlayacak şekilde değiştirilmesi zamanı çoktan gelmiştir.

Hükümet Programında infaz sistemimizin ıslahı ve cezasını çekmiş olanların cemiyete intibaklarını kolaylaştırmak yolunda çalışmalara devanı edileceği hakkındaki ifadeyi, cemiyetimizin istikbali bakımından faydalı görmekte ve memnuniyet duymaktayız. Mahkûmların işlemiş oldukları suçlar ne derece ağır olursa olsun insanlık sıfatları ortadan kalkmaz. Mahkûmiyet müddetlerinin cemiyete düşman olmayı mucip olacak şartlar içinde geçirilmesi önlenmelidir. Mahkûmların hapis-hanelerde bir intikam hissinin mağdurları oldukları yollu bir kanaat sahibi olmalarına sebep olacak çok ağır ve gayri insani şartlara tâbi tutulmamalarının cemiyetin hali ve geleceği için lüzumlu okluğuna kaniiz.

Mevzuatı, zihniyeti ve işleri tutuş şekli itibariyle, memleketimizin idari sahada muhtaç olduğu ıslahat, yine, belli başlı bir konu olarak Karma Hükümet Programında yer almamıştır. Bu sahada, Anayasa, bazı yeni kanunların yapılmasını veya mevcutların değiştirilmesini derpiş etmiştir. Mahallî idareler mevzuatının, Memurin Kanununun, kamu kurumu niteliğindeki meslekî teşekküllerin statülerinin, olağanüstü hal ve sıkıyönetim bahislerinin yeni tanzimlere ihtiyaçları vardır. Diğer taraftan, mücerret bu tanzimlerin yapılmasıyla ve demokratik ıslahatın bu sahada, sırf mevzuat bakımından icra edilmesiyle bir idari reformun gerçekleşmeyeceği de bir hakikattir. İdarenin zihniyetinde, kavrayışında, sakît ananeleri bertaraf edici geniş bir yeniliğe ihtiyaç vardır ki, bu reform, ancak bu yenilik geldiği takdirde, tam anılanabilecektir.

Sayın arkadaşlar;

Hükümet Programında jandarma karakolundan ve köy muhtarından yüksek idare makamına ve banka kredilerine kadar hiçbir yerde vatandaşın hiçbir sebeple eşit olmayan muameleye tâbi olmayacağını, asayiş kuvvetlerini kanun içinde başarılı bir surette çalışacak bir hale getirmenin, polis ve jandarmanın kıymetini ve mânevi itibarını sağlamanın acele bir ihtiyaç olduğu ve partizanlığın imkânsız hale getirileceği ifade olunmaktadır.

Vatandaşın eşit şartlar ve emniyet içinde yaşamasını sağlamak Hükümetlerin esaslı vazifesi olduğunda şüphe yoktur. Emniyet içinde yaşamanın vasıtası, olan asayiş kuvvetlerinin, polis ve jandarmanın kıymet ve itibarını sağlamakta elbette zaruridir. (*Alkışlar*) Ancak, polis ve jandarmanın vazifesini müdrük olarak hareket etmesi ve bu suretle kendilerine karşı eskiden beri mevcut olan fobinin vatandaşın içinden silinmesi icabeder. Şahsi temayüllere veya şahsi tesirlere tabi olarak kendilerine karşı, yahut iktidarda, bulunanların iktidarların devanı ettirmek veya iktidara gelmesini istediği partinin iktidarını teinin etmek, vazifesi imiş gibi hareket eden bazı gayretkeşlere karşı idareyi elinde tutanların derece derece uyanık bulunması da lâzımdır. İdarede tarafsızlığı sağlamak hususunda merkezden verilecek emir ve talimat esaslı müeyyidelere ve müteyakkız bir murakabeye bağlanmalıdır. İktidarın arzularına uygun hareket eden partizan memurların cezalandırılmalarını

fiilen imkânsız kılan bir imtiyaz vasıtası olduğu tecrübe ile sabit bulunan Memurin Muhakemat Kanunu mutlaka kaldırılmalıdır. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

İdare ve zabita teşkilâtı, mevzuata ve hâdiselerin mahiyetine o derece uygun çalışmalıdır ki, bu kürsüye bir soru önergesi ve şikâyet getirmek hususunda, en küçük hâdiseler karşısında isyan eden en ateşli bir milletvekili dahi imkân bulamamalıdır. (*Alkışlar*)

Sayın üyeler,

Siyasi hayatımızda geçmiş misali bulunmayan bu Karma Hükümet teşekkülünde iki partinin, programlarında iktisadi yönden erişmek istedikleri gayeler için kullandıkları vasıtaları, ne dereceye kadar mezcedebildiklerini veyahut onları bir kenara bırakarak her hangi bir yeni fikir ve görüş sisteminde anlaştıklarını tespit de fayda mülâhaza etmekteyiz.

Yeni Anayasa ile istikametini bulan ve yukarda temas edilen hukuk devletinin icapları bir yana bırakılırsa, bu iki parti bünyesindeki sosyal devlet telâkkisinin birbiriyle bağdaşmasının mümkün olamayacağı da bir hakikattir. Filhakika, geniş anlamıyla iktisadi alanda,

CHP nin devletçiliği ve A.P. nin şahsi teşebbüse attettikleri ehemmiyette bunun bariz bir misali addedilebilir. Belki de bu sebeptendir ki, Hükümet programının iktisadi hiçbir bahsinde, erişilmesi istenilen neticelerin ne şekilde, ne yollarla ve ne sistemle sağlanacağına temas edilmemektedir. Program, mevcut düzenin seyrini aynen tekabül etmekte ve her sistem için cari ve makbul olan bazı umumi fikirleri açıklamakla yetinmektedir. Şu hale göre, yüksek huzurunuzda sunulan Hükümet programı ilgili partilerin programları ve sosyal devlet telâkkileri haricinde bazı müşterek fikirler üzerine bina edilmiştir. Esasen program, bu zaviyeden tetkik edilirse, yakın geçmişin millet hayatında iz bırakan bazı şikâyetleri ve sıkıntıları bertaraf etmeye müteveccih bir ruh haleti içinde hazırlandığı görülür. Filhakika, vatandaşlar arasındaki huzuru tesis, plân fikrine yakın bir iktidar ve vatandaşların siyasi inanış veya parti ayrılıklarına göre muamele görmelerine mâni olma gibi hareket noktaları bu görüşü teyit etmektedir. Şu hale göre, program ilk sayfasında “Hükümetin üyeleri, düşünüşle ve siyasi anlayışta ahenk ve mutabakat içinde bulunduklarını görmüşlerdir” cümlesi, idare mesuliyetini üzerine alanların yalnız yukarda arz edilen ve normal idarelerde pek tabii ve basit olan hususlarda, anlaşız yüksek huzurunuzda çıktıklarının bir ifadesi sayılmak icap eder.

Muhterem arkadaşlar,

Memleketi huzursuzluğun sebeplerini, rejim ve idareye müteveccih cephe yarımında, iktisadi köklere de dayanmış görüyoruz. Bugün Türkiye’de huzursuzluğun mühim amillerinden biri de iktisadi kifayetsizlik ve düzensizlikten doğmaktadır. Her yıl artan nüfus yanında, istihsal azlığı, millî gelir kaynaklarından gayri âdil pay alanların mevcudiyeti, bilhassa ücret politikası yönünden âdil ve umumi esasların kaybedilmiş olması, mali mevzuatın muayyen bir iktisat politikası sağlayacak istikamette işletilememesi ve hedefin tâyin edilmemiş olması, her türlü iktisadi

teşebbüsün kâmil bir mahiyet iktisap edebilmesine imkân verecek şart ve vasatın yaratılamamış olması, iş hayatını aksatan ve huzursuzluk yaratan mevzuatın ayakta bulunması gibi benzer faktörler, Karma Hükümet programının derinliğine bu mevzulara el atmaktan uzak kaldığını göstermektedir.

Karma Hükümet programında yer alan, “Hükümet programının hedefi, hürriyet nizamı içinde hızlı bir kalkınmanın sağlanmasıdır” ve onu takibeden paragrafta da “Siyasi iktidarın plânlı kalkınma fikrine yatkın olması... şarttır.” Görüşleri, Karma Hükümet icraatının iktisadi hareket mebdini teşkil etmektedir. Bir toplumda, hürriyet nizamı içinde plâna dayanan bir kalkınmayı benimsememek mümkün değildir. Esasen, yeni Anayasa da bu konuda Devlete direktif vermektedir. Yalnız bu hedefin sağlanmasında da muhtelif yolların ve metotların mevcut olduğu malumdur. Nitekim Karma Hükümeti teşkil eden iki parti de, programları muvacehesinde, bu yönden ayrı inanışlara sahiptir.

Hal böyle olunca Programdaki hedeflere hangi usullerle erişilecektir? Bu suali aydınlatmak Karma Hükümet görüşünü vuzuha, kavuşturma yolunda faydalı olacaktır.

Bir bakıma hürriyeti geniş mânasıyla ele almak ve iktisadi kalkınmayı da yine iktisadi hürriyet içinde tahakkuk ettirmek istendiği neticesine varılabilir, iktisadi hürriyet mefhumu ise, ferdin teşebbüslerinde, köstekleyici Devlet tahditleri ve takyitlerinden azade olarak serbestçe ve kendisi için kârlı gördüğü sahalarda çalışabilmesini gerektirir. Hâlbuki plânlı iktisat, Devletin iktisadi ve sosyal hayata kendince uygun gördüğü ölçü ve nispette ve bir plân dâhilinde müdahalesini icap ettirir. Bu iki mefhumun, yani hem iktisadi hürriyetin ve hem de Devlet müdahalesine dayanan plân ekonomisinin memzuç, bir sistem olarak bir arada mütalâası son derece müşküldür. Çünkü, plân ekonomisi Devlet müdahalesini zaruri kılar. Bu müdahalenin hudut ve şümülü ne olacaktır? Fert, teşebbüslerinin her an bir müdahaleye uğrayacağı düşüncesiyle serbest hareket edemez. Binaenaleyh sırf bu düşünce saikasıyla de olsa hususi teşebbüs daha bidayette kısılr, hususi yatırımlar müşkülleşir. Hürriyet içinde kalkınma politikası ferdi mülkiyete ve hususi teşebbüse ön plânda yer vermek zorundadır. Hükümet hürriyet içinde kalkınmaktan bahsederken acaba bu zarureti kabul etmekte midir?

Şu açıklamalardan sonra görülüyor ki hürriyet nizamı içinde hızlı ve plâna dayanan bir kalkınmanın yolu, vasıtası Karma Hükümet Programında bir vuzuha bağlanamamıştır.

Türkiye, ekonomik takati, istihsal güç ve imkânları bakımından zayıf ve kifa-yetsiz bir memleket değildir. Beşeri ve tabii istihsal faktörleri bakımından memleketimiz bilâkis, bize nazaran çok daha ileri gitmiş memleketlere kıyasla rüçhanlı durumdadır. Bizim içeriğinde bulunduğumuz müşkülli doğuran esas âmil, bu faktörlerin sıhhatli bir ekonomi düzeni içerisinde ve belirli bir iktisadi sistem dâhilinde ve ilmî icaplara uyularak meze ve terkip edilmek suretiyle kullanılmalarından ileri gelmektedir.

Şayet, durumu bir motor misali ile izah etmek lâzım gelirse, Türkiye'nin ekonomik potansiyeli yüksektir. Yani motor haddizatında kuvvetlidir, düşük randıman vermesinin sebebi bidayette montaj hatası, zaman içinde şartların emrettiği revizyonun yapılmamasıdır. İşlerinin ehli montörler, motoru ilmin ve tekniğin icaplarına göre ve motor bünyesinin zaruri kıldığı sistem içerisinde yeni baştan monte edebilirler ve revizyona tâbi tutabilirlerse ehil ellerden motorun büyük randıman sağlamaması için hiçbir sebep yoktur. *(Alkışlar)* Bu misalle şu vakıaya işaret etmek istiyoruz. Türkiye'de tabiat unsuru ve iş gücü, bu imkânları yerinde ve en büyük faydayı sağlayacak şekilde kullanmayı başardığımız takdirde mevcut nüfusumuzun daha bir mislini refah içinde geçindirecek kadar zengindir. Bu itibarla, Türkiye'nin ihtiyaçlarına ve dertlerine eğilirken Hükümet Programındaki görüşlerin bu istikamete doğru yöneltilmesi kaçınılmaz bir zaruret olmak lâzım gelirdi.

Sayın üyeler;

Hükümet Programının birçok yerinde kalkınma ve buna muktezi yatırımlardan bahsedilmektedir. Hattâ Programın bir yerinde hızlı kalkınmamızın istediği yatırımı yapabilmek için milletçe mutlaka israftan uzak bir hayata girip gerekli yatırım payını sağlamak mecburiyeti olduğuna işaret edilmektedir.

Şüphesiz ki, her memleketin iktisadi gelişmesinde yatırımın mühim rolü olmaktadır. Ancak, yatırım iktisadi gaye değil, istihsal ve istihlâkin ve dolayısıyla millî refaha erişilmede kullanılan bir vasıta. Bir an önce karşılanacak ihtiyaçlarımızın çokluğu ve tenevvüü karşısında, daha büyük bir yatırıma gidilmek suretiyle hızlı bir kalkınma yoluna girileceğine Programda işaret edilirken, bu işlerin nasıl finanse edileceği hususuna temas edilmemiştir. *(Alkışlar)* Yatırımların enflasyon tehlikesine düşmeden yürütülebilmesi için gereken mali kaynaklar bütçe yönünden mahdud ve muayyendir. Vergiler bir zam yapılamayacağına ve hattâ bazı müteferrik vergilerde derpiş edilen fedakârlıklar muvacehesinde iç kaynaklar bakımından imkânlarımız ancak vergilerin ıslahatından doğacak netice ve tasarruflara bağlı kalmaktadır. Bunların ise, ne dereceye kadar tatminkâr olacağı da belli değildir. Şu hale göre, Karma Hükümetin programına aldığı bu yatırım ve hızlı kalkınma plânları nasıl tahakkuk ettirilecektir. Beklenen ve kayda değer bir dış yardım veya istikraz mı bahis mevzuudur? Bunların sükût ile geçirilmiş olması programda ele alınan meselelerin tahakkuk yoluna girip girmeyeceği hususunda bizleri haklı olarak bir tereddüde sevk etmektedir. Kaynakları emniyet altına almadan yapılacak yatırımların fayda yerine çok kere zarar tevhit ettiklerini hatırlatmak isteriz. Ayrıca, işçi, hammadde tedariki kadar istihsal olunan maddelerin iç ve dış piyasalara sürümü ile alakadar fiyat mevzuları halledilmeden yapılacak yatırımların gayri iktisadi kalmaya mahkûm olabileceğini daima göz önünde tutmak lâzımdır.

Bu tetkikler ve hesaplar ortada olmadıkça yalnız ve yalnız yatırımlardan bahsedilmesini tatminkâr bulmamaktayız.

Söz buraya intikal etmiş iken, şu noktayı da belirtmek isteriz ki, Türkiye, NATO ve Orta-Doğu Devletleri arasında muhtelif yönlerden hususiyet arz eden bir

devlettir. Son yıllarda geçirdiği iç ağırları, onun zaafından değil, geleceğe bakan, büyük vaidlerle dolu iktisadi potansiyelinin bir ifadesi olarak ele alınmalıdır. Bu itibarla Türkiye'ye 5-10 yıllık uzun vadeli ve büyük çaplı iktisadi yardımlarda bulunulması, ümitlerin üstünde neticeler sağlayacak bir bölgede emniyet ve sulhu hedef tutan NATO camiasının kudret ve kuvvetini çok artıracaktır. Bu inançla Hükümetin mümkün ilan teşebbüsleri yapacağına, bu talebin dostlarımız tarafından da anlayışla karşılanacağına inanıyoruz. (*Alkışlar, bravo sesleri*) Bu konuda bir muhalefet partisi olarak Hükümeti desteklemek kararındayız. (*Alkışlar*)

Muhterem milletvekilleri,

Programda iktisadi Devlet Teşekküllerinin politika mülâhazalarından masun bir ehliye kadrosuna ve idaresine kavuşturulması vardır. Devlet idaresinde olduğu kadar, İktisadi Devlet Teşekküllerinin en mühim dâvalarından birinin memurların iyi intihap edilmesi ve sık sık değiştirilmemeleri olduğu muhakkaktır.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin kullandıkları öz ve yabancı kaynaklarının toplamı 1959 yılında yapılan Yüksek Murakabe Heyeti raporlarına nazaran 36,8 milyara ulaşmış bulunmaktadır. Aynı senede Devlet bütçesinin tutarı ise 7,2 milyardır. Bugün her iki yekûn da artmış bulunduğu nazaran, ziraat, sanayi, münakalât, ticaret ve sosyal hizmetlerde çalışan Devlet işletmelerinin faaliyetleri hakkında Hükümet programında daha fazla bilgiye rastlamak isterdik.

Eski rejimde bu teşebbüslerin sabit ve mütedavil sermayelerinin nasıl bir enflasyona yol açtıkları malûmunuzdur. Binaenaleyh, bunlardan hangilerinin Devlet elinde muhafaza edileceği, hangilerinin bir araya getirileceği ve aktüel bir mahiyet arz eden finansman ihtiyaçlarının halli mevzuunda bazı işaretler görmek isterdik. Gerek Yüksek Murakabe Heyeti ve gerekse 154 sayılı kanunun 17'nci maddesi gereğince bunların bünyelerinde yapılması gereken ıslahat hakkında bakanlıklar arası teşkil edilen komisyonların verdiği Raporları bir an önce tatbik mevkiine sokmak suretiyle İktisadi Devlet Teşekkül ve teşebbüslerine verilecek istikamet belli olacaktır.

Devlet bütçelerinin 3,5 mislini teşkil eden bu kurumlar hakkında Hükümetin daha sarih fikirlere sahip olmasını istemek gayet tabii hakkımızdı!.

Sayın arkadaşlar,

Hükümet programında iktisada müteallik meseleler toplu ve sistemli olarak gösterilmiş değildir. Birçok mühim mevzular, maalesef gayet umumi kelimelerle ifade edilmiştir. Ziraate ehemmiyet vereceğiz, ziraat ve hayvan mahsullerinin kıymetlendirilmesine önem vereceğiz demekle büyük bir şey ifade etmiş olmuyoruz. Şu nevi ziraat ve hayvan mahsullerimizin istihsal ve sürümlerini artırmakla hem yerli gıda ihtiyacını, hem de ihracat imkânlarını artırmış olacağız demek lâzımdı. Eski ziraat mahsullerimizden hangisinde ısrar edeceğiz, hangisini teşvik veya tahdit tedbirlerine başvuracağız, bunları umumi hatlarıyla dahi olsa belirtmiş olmamız gerekiyor.

Sanayide üzerinde duracağımız belli başlı mevzular, enerji ve maden politikamızın esas hatları bu arada belirtilecek noktalardandır.

Hele Avrupa Müşterek Pazarına katılmak istediğimiz şu sıralarda hangi ziraat ve sanayi mevzularında ısrar etmek istediğimizin şimdiden belirtilmiş olması gerekmektedir. Bir taraftan, milletlerarası münasebetlerin sağlayacağı menfaatleri özlerken, diğer taraftan birçok mevzuları dâhilde imal etmek sevdasından vazgeçmemekle tezatlara girmektediriz.

Şurasını bilhassa göz önünde tutmamız icabeder ki, kalkınmamızın mühim bir kısmını ihracatımızla karşılamaya mecburuz. Halen çok sıkıntılı bir vaziyet arz eden ihracatımız ancak terkinin değişmesiyle imkânlar kaydedebilir. Tütün, fındık, üzüm, incir gibi klâsik maddelerimizin yanında yaş meyve ve sebzelerimizin zamanında ihraç piyasalarına sevki ile ihracat artabilir. Bunlar arasında en fazla artması mümkün olan ve Türkiye için büyük bir istikbal vadeden turizm mevzunun ne şekilde ele alınacağına dair esaslı bir işaret yoktur.

Millî gelirin mühim bir kısmını teşkil eden zirai istihsalin ilk safta ve süratle artırılmasının varlığımızın bekası için kaçınılmaz bir zaruret olduğuna kaniiz. Bu hedefe müteveccih her türlü gayretin yerinde olacağına inanıyoruz. Hükümetin bu istikametteki fiilî çalışmalarını da destekleyeceğiz. (*Alkışlar*)

Ancak, Programın, daha yatırım işlerini ele alırken “Memleketimiz ekilebilir topraklarının sınırına varmıştır. Bundan sonra zirai istihsalı artırmanın yolu dekar başına, verimi yükseltmek olacaktır.” Şeklindeki şamil bir düşünce hatalıdır. Zira Türkiye gibi arazi teşekkülü ve iklim şartları yeknesaklık arz etmeyen bir ülkenin zirai istihsal çeşitleri, diğer bir deyimle, zirai istihsalı pek mütenevvidir. Binaenaleyh Türkiye için zirai istihsal kavramı, yalnız hububat ve emsiline tahsis edilen ekilebilir arazi mahsullerine münhasır değildir. Filhakika Türkiye’nin başlıca ürünlerinden olan zeytin, üzüm, incir, fındık, fıstık, narenciye, palamut, mazi, her türlü meyveler ve hattâ orman ve emsali gibi ürünleri de göz önünde tutmak gerekir.

İstihsalin artırılmasında bütün ürünlere şamil olarak verimlerin yükseltilmesinin payı elbette ki, pek mühimdir. Fakat bunun yanı sıra, memlekette mahsül çeşitlerine göre istifade edilebilir, ekilebilir büyük çapta arazinin mevcudiyetini de kabul etmek zaruridir. Ayrıca Türkiye’de zirai istihsalin hangi istikamette artırılması lâzım geldiği hususunun da ayrıca bir tetkik mevzuu olduğuna inanıyor ve yeni Hükümetin konuyu bu genişlik içerisinde ele almasını ve yeniden kazanılacak kabili istifade araziler üzerinde mesai sarfını lüzumlu ve faydalı buluyoruz.

Zirai istihsalin artırılmasında büyük rolü olan küçük - büyük su işlerinden ve yeraltı sularından geniş ölçüde faydalanılacağını belirten Programda, bu mühim ve büyük işlerin ne şekilde ele alınacağı ve nasıl başarılacağı açıklanmamıştır. Plânlama Dairesinin verdiği bilgilere göre, yılda en az 100-150 bin hektar ilâve arazinin sulanması gerekirken, halen ancak 25-30 bin hektar arazinin sulanabilmesi için ehemmiyetini bir kere daha ortaya koymaktadır. Bu meyanda az masrafla

büyük neticeler sağlayacak olan sondaj, derin kuyu pompaları üzerinde durmanın isabetine kaniiz.

Bugüne kadar tatbik edilen zirai kredi sisteminin miktar ve neticeleri bakımından kayda değer bir tesir icra ettiği söylenemez. 100 liralık bir zirai kredi sağlamak için 20 lira iştirak, payı ve 10 lira da faiz ödeyerek ele geçen 70 lira ile bir çiftçi ailesinin istihsalini nasıl artırabileceği cidden teemmüle muhtaçtır. Hal böyle iken, Hükümet Programında zirai kredinin elverişli şartlarla sağlanacağına kısaca temas edip geçilmesini tatmin edici bulmuyoruz. Bu itibarla da zirai kredilerin bir istihlâk vasıtası olmaktan çıkarılarak istihsalı artırıcı yeni bir şekle konmasında, icap ederse fakir çiftçi ailelerinin borç yüklerinin kısmen zayıflatılmasında isabet olduğuna kaniiz.

“Ekilebilir arazi sınırını bulmuştur” kanaatiyle ele alınan Programda bahis konusu edilen toprak reformunun tek cepheli yani yalnız sosyal yönden mütalâa edildiği anlaşılmaktadır. Bu görüşü geniş iktisadi cephesi ile mütalâada zaruret olduğuna bilhassa işaret etmek isteriz.

Hayvancılığımızın gelişmesi bahsinde programdaki yeni ürünlerin değerlendirilmesi için gerekli tedbirler alınacağı umumi ve kolay bir görüşün ifadesidir. Türkiye’de hayvancılıktan beklenen neticeler ancak, mevcut meralar muvacehesinde besi ve ahır hayvancılığı ile sağlanacaktır. Bunun için de hayvan yemi, yonca ve emsali yemler istihsalinin teşvik edilmesi gerekir.

Ormancılığımızın Anayasaya uygun olarak korunması hususuna işaretle yetinmek Hükümet Programı için kâfi değildir. Asıl olan ormanların muhafaza ve geliştirilmesi için gidilecek yolların belirtilmesi ve bilhassa uzun vadeli plânların hazırlanması ve tatbikinde güdülecek metodun tespitidir.

Sayın arkadaşlar,

Programda vergi sisteminde yapılacağı söylenen ıslahatın istikamet ve şümülünü belirtmek çok daha isabetli olurdu. Bu arada, câri vergilerle Kurumlar Vergisi gibi ve ödenen Bina vergileri arasındaki münasebet ve tekerrürler hakkında kısa da olsa bilgilere sahip olmamız gerekirdi. İş hayatını köstekleyen ve teşebbüs hızını kesen vergilerle Zirai Vergi konusu üzerinde Hükümetin görüşlerini bilmede fayda vardır.

Arazi Vergisinin ve işçi kazançlarından Tasarruf Bonosu keseneğinin kaldırılması hususundaki vaitleri memnuniyetle karşılarken, az gelirli memur maaşlarından da bono bedellerinin kesilmemesini temenniye şayan buluyoruz.

Yıllardan beri vatandaşları üzen ve onları büyük külfetlere sokan istimlâk borçlarının ne zaman ve ne şekilde ödeneceği hususunun programda açıkça belirtilmesi vatandaşa karşı olan vazifelerin asgari bir icabı idi. Bu konuya temas edilmemesini üzüntü ile karşılıyoruz.

İş hayatında huzuru sağlamaya matuf olarak, Muamele Vergisi gibi ilga edilen kanunlardan doğan müterakim vergi ihtilâf, borç ve cezalarının kısa zamanda vatandaş lehine halledilme yolunun bulunmasında isabet görüyoruz.

İş hayatı ve piyasayı rahatsız eden bir konu da faiz hadlerinin yüksekliğidir. Bugün piyasada çeşitli namplar altında bankalara yüzde 17-21 kadar faiz ödenmektedir. Para piyasasının bu kadar ağır şartlar altında bulunması ber türlü istihlal ve iş hayatını kösteklemekte ve maliyetleri yükseltmektedir. Bu noktaya Hükümetin dikkat nazarlarını çekmede fayda mülâhaza ediyoruz.

Muhterem Milletvekilleri,

Halen Devlet mekanizmasında İktisadi Devlet Teşekküllerinde tatbik edilen ücret şekilleri girift, belirsiz ve bazı kısımlarda hizmetleri muattal kılan büyük nis-petsizlikler içinde çalkalanmaktadır. İşçi ücretleri, işçi ve patron kazanç münasebetleri büyük düzensizlik arz etmektedir. Bu itibarla her şeyden evvel Hükümet Programının bu konuyu cesaretle ele alması gerekirdi. Mesele, memleket çapında halledilmedikçe hizmet arz edenlerin millî gelirden payları, memleketin ödeme gücüne göre ayarlanması yapılmadıkça bu yönden de bir huzur beklemenin yersiz olacağı aşikârdır.

Bu vesile ile şunu da kaydetmek isteriz, ki sayıları halen 60 bini aşan emekli, dul ve yetimin bağlı bulunduğu Emekli Sandığının şimdiden 1 milyar 400 milyon lira açık verdiği, önümüzdeki 8 yıl zarfında bu açığın 6 milyara yükseleceği göz önünde tutulursa, Hükümetin karşılaştığı dâvanın ehemmiyeti meydana çıkar. Bu mevzu derhal ele alınarak gerekli tedbirlere süratle başvurulmazsa, Devletin altın-dan kalkamayacağı siyasi, malî ve içtimai gaileler pek büyük olacaktır. Programda İm nevi konulara yer verilmemiş olması meselelerin, önemi ile mütenasip ölçülerde ele alınmadığının bir delilidir.

Programda ulaştırma hizmetleri hakkında ileri sürülen tedbirler umumi ve sathidir, asıl yaraya dokunulmamıştır. Bilindiğine göre, yalnız Devlet Demiryolları-nın 200 milyon dolarlık borcu yanında, kapasitesinin ancak yarı imkânı ile işletil-diği ve gerekli kadronun da bir misli ile çalıştırıldığı bir vakıadır. Ulaştırmada kara ve demiryolları münasebetleri ve tarifeleri üzerinde neler düşünüldüğü de açıklan-mamıştır.

Sayın arkadaşlar,

Türkiye'nin bir idari reorganizasyona ihtiyacı bulunduğu kimsenin tere-düdü yoktur. Birçok mühim hizmetlere eleman bulamayan memleketimizin bazı idarelerinde yığınak şeklinde elemana rastlandığı ve verimsiz bir kadro taşkınlığı içinde çalıştığı da hakikattir. Ayrıca her sahada kullanılan elemanların vasıflarının da tatmin edici seviyede olmadığı yüksek malûmunuzdur.

Bu tablo karşısında iş normlarına istinat ettirilen, rasyonel çalışma esaslarını sağlayan, kırtasiyecilikten uzak bir sistemin en kısa zamanda kurulmasının kaçınıl-maz bir zaruret olduğuna kaniiz. (*Alkışlar*) Esasen bu sahada yerli ve yabancı birçok mütehassısların yapmış oldukları tetkikler de mevcuttur. Konu buraya gelmişken, idarede reformun Türkiye için mutlaka bir tensikat mânasına gelmeyeceğini de be-lirtmek isteriz. Her yıl artan ve karşılanmayan hizmetlerin bu yolla da tanzim ve tatmin edilebileceğini kabul ediyoruz.

Karma Hükümete mensup partilerin bu alandaki görüşlerine seçim beyan-namelerinde yer verdikleri halde Hükümet programında temas etmemelerini ve iş mevzuları arasına almamalarını bir türlü izah edemedik. Kaldı ki, kurulmuş bir Personel Dairesinin mevcudiyeti de kendiliğinden Hükümette bu vazifeyi tahmil eder mahiyettedir.

Muhterem Milletvekilleri,

Hükümet programında “Büyük meselemiz” olarak her sahada ehliyetli ve yeter sayıda öğretmen bulunmadığından bahsedilmekte, fakat öğretmelerin ne şekilde yetiştirileceği, maddi ve mânevi ne gibi teminat altına alınacağı ifade edilmemektedir. Biz, esas itibarıyla öğretmenleri yetiştiren müesseselerim birleştirilmesi ve öğretmene üniversite tahsili vermenin zaruretine ve ilkokul öğretmenlerimizin de bu görüşle yetiştirilerek aynı seviyeye eriştirilmeleri lüzumunla inanmaktayız.

Öğretmenlik mesleği, bir taraftan bu şekilde mânevi, diğer taraftan esaslı surette maddi teminat altına alınmalıdır. Bu teminat sağlanmadığı ve Öğretmenin şerefi kadar da maddi cephesiyle cazip bir meslek haline getirilmediği takdirde gerek ilkokul ve gerekse ortaokul öğrenim ve öğretim kadrolarında bulunan ve daha da artacak olan boşluğun giderilmesi imkân dâhiline giremeyecektir.

Bir kısım okullarımızın öğretmensizlik ve müdürsüzlük yüzünden kapandıklarını, öğretmenlerin mesleklerini terk ederek hayatlarını başka iş sahalarında aradıklarını görmek, bu davaya bugüne kadar verilen ehemmiyetin yetersiz olduğuna başlıca delildir. Sayın arkadaşlar,

Program hakkındaki görüşlerimizin arzında bu noktaya gelmiş iken, millî varlığımızın koruyucusu ve bekçisi olan kahraman Ordumuzun, maddi ve mânevi ihtiyaçlarının karşılanması ve gücünün artırılması ve huzur içinde vazife görmesi konusundaki Hükümet noktai nazarına tamamen iştirak ettiğimizi ifade etmekten zevk duyarız. (*Alkışlar*)

Dünyanın içinde bulunduğu tehlikeli şartlar muvacehesinde yurdumuzun ve medeniyet aleninin korunmasında üzerine çok mühim bir vazife ve külfet almış bulunan Türk Ordusu bu ihtiyaçlarının karşılanmasında, kâfi olduğuna banmadığımız dış yardımların artırılması için vâki olacak Hükümet teşebbüslerini de candan destekleyeceğimizi belirtiriz. (*Alkışlar*)

Muhterem arkadaşlar,

Ana hatları itibarıyla dış politika prensiplerinde partimiz, Hükümet programındaki ana görüşlerde mutabakat halindedir. Şu kadar ki, milletlerarası münasebetlerin endişe verici son gelişmeleri karşısında Hükümetin daha müspet daha müşahhas bir programla Meclisin karşısına çıkacağı umulurdu.

Cumhuriyet Hükümetlerinin Birleşmiş Milletler Anayasasına, Milletlerarası İş Birliğine ortaklaşa güvenlik prensibine uygun olarak müşterek bir medeniyet telâkkisi içinde milletlerin ferdi ve sosyal hürriyetlerini muhafaza için dost milletlerle kader birliği halinde bir millî dış politika takip edilmekte olduğu malûmdur.

NATO ve CENTO gibi tedafüi teşekküller ve dostumuz Birleşik Amerika ile olduğu gibi ikili anlaşmalar bu gayeye matuftur. Programa memnuniyetle müşahade ettiğimiz bir yenilik Hükümetin bu politikayı faal bir çalışma ile takip edeceği hususundaki teminattır, “faal” vasfına biz bir de “şahsiyetli” kelimesinin katılmış olmasını isterdik. (*Alkışlar*)

Programda belirtildiği gibi, bütün Orta ve Yakın - Doğu memleketlerinin, özellikle, uzun, müşterek bir mazinin tabii bir neticesi olarak Arap memleketlerinin hürriyet ve bağımsızlık içinde refah yolunda ilerlemekte devam etmelerini bütün kalbimizle temenni deriz. Bu itibarla, partimizin kanaatine göre, yıldan beri en güç ve eşit olmayan şartlar içinde mücadelesini takip ettiğimiz Cezayirli kardeşlerimize karşı daha faal ve daha şahsiyetli, istiklâl ve hürriyeti uğrunda yaptığı mücadeleyle mazlum milletlere örnek olan asil milletimizin tarih ve geleneklerine ve Akdeniz Bölgesindeki yüksek menfaatlerimize uygun bir ilgi göstermemizin zamanı geldiğine kaniiz. (*Alkışlar*) Dostumuz ve müttefikimiz Fransa’nın bile resmî bir muhatap sayarak kendisiyle müzakerelere giriştiği ve Birleşik Amerika’nın nezdinde siyasi bir temsilci gönderdiği Cezayir Geçici Hükümeti ile bir an önce münasebetlere girişmekte tereddüt etmememiz lâzımdır.

Kıbrıs Cumhuriyeti ile Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasındaki özel bağlar hususunda Hükümetin programına akseden kanaatlerin fazla bir iyimserlik taşıdığını, Anayurdun coğrafi bir temadisi olan Ada’da, cemaatler arasında huzursuzluğa doğru giden bazı hareketlerin saklanmaması gerektiğini kaydetmek isteriz. Komşumuz ve müttefikimiz Yunanistan’la aramızda artık bir anlaşmazlık değil, bilâkis kuvvetli bir ahenk plâtfomu olmasını dilediğimiz Kıbrıs’taki olayların Hükümetimizce daha yakından takip olunarak umumi efkârımızın aydınlatılmasını zaruri saymaktayız. (*Alkışlar*)

Suriye ve Irak’la olan dostluk bağlarımız hakkında programda, yer alan sözler, hiç şüphesiz, büyük bir haz uyandırmaktadır. Bununla beraber bu komşularımızla münasebetlerimizin yalnız umumi siyasi formüllerden ibaret kalmaması, bilhassa Suriye ile 1926 yılı içinde akdedilen dostluk ve iyi komşuluk sözleşmelerine dayanan hudut münasebetlerimizin, Dışişleri Bakanlığımızın çok iyi bildiği, siyasi, iktisadi ve hukuki bütün cepheleriyle ele alınması memleketimiz için birinci derecede önemi haiz meselelerdendir. Ancak bu suretledir ki, Arap âlemi içinde en yakınlarımız olan bu memleketlerle esaslı ve devamlı bir dostluğun temelleri takviye edilmiş olur. Bilhassa 800 kilometrelik ve son derece anormal bir hudut üzerinde Suriye ile Türkiye arasında karşılıklı bir afet halinde devam eden kaçakçılık derdi, kanaatimize göre, hudut bölgelerinde alınan ve oralandaki vatandaşlarımıza devamlı bir ıstırap konusu olan zecrî tedbirlerden ziyade, iyi niyet sahibi bir Suriye Hükümeti ile yapılacak ticari ve iktisadi anlaşmalarla kökünden kaldırılabilir.

Dış politika kısmının en önemli noktalarından birini de az gelişmiş memleketlere yapılan iktisadi yardım meselesi teşkil etmektedir. Hükümetin bu konudaki görüşüne iştirak etmekle beraber, bizim için ekonomik kalkınmamızın önemli bir desteği olması itibarıyla başta Birleşik Amerika olmak üzere Batılı müttefiklerimi-

zin bu husustaki temayül ve siyasetlerinin programda yer bulmamış olmasını bir noksanlık telâkki etmekteyiz.

“Memleketimiz Marshall plânı ile ortaya atılmış bulunan yardımdan 1948 yılından beri faydalanmaya başlamıştır. İkinci Dünya Harbinden sonra milletimiz siyasi varlığını tehdit eden tehlikelerle karşı karşıya bulunmuş ve sırf kendi imkânlarıyla kuvvetli bir orduyu 5 bin kilometre uzunluğundaki hudutlarının muhafazası için ayakta tutmak zorunda kalmıştır. Bu konudaki müşküller ufuklardaki büyük tehlikeleri sezen Birleşik Amerika’nın yardım elini uzatmasıyla ve NATO camiasına katılmamızla bir dereceye kadar azalmış sayılır ise de, Türk Milletinin bulunduğu bölgede ye dünyada barışın muhafazası için katlandığı maddi fedakârlık azalmamış, artmıştır. Bu bakımdan başta Birleşik Amerika olmak üzere NATO camiasındaki müttefiklerimizin daha etraflı bir anlayışla durumumuzu kavramalarını medeniyet dâvasına yaptığımız hizmet ve mâruz bulunduğumuz tehlikelerle mütenasip olarak bize düşen külfeti karşılamalarını istemek hakkımızdır.

Hükümet Programında pek sarih olmayan ifadelerle temas olunan ve NATO’nun müşterek emniyet alanında vücuda getirmiş olduğu kuvvetli dayanışmanın ekonomik ve kültürel alanda geliştirilmesi için tarafımızdan yapılan ve müttefiklerimiz tarafından anlayışla karşılandığı belirtilen tekliflerimizin nelerden ibaret olduğunun ve gösterilen anlayışın mahiyetinin açıklanmasında fayda mülâhaza etmekteyiz.

İktisadi işbirliğinin geçen 16 Kasım’da yaptığı toplantıya memleketimizde katılmıştır. Bu toplantı hakkında yuvarlak cümleli bir takım mütalaalar dışında davamızın orada ne şekilde fasledilmiş: olduğuna dair bir bilgiye de maalesef rastlayamadık.

Muhterem arkadaşlar,

Tenkit ve temennilerimizi böylece arz ettikten sonra, bugünkü şartlar içinde vazife deruhte eden Hükümetin muvaffakiyeti en halisane temennimizdir. (*Alkışlar*)

BURHAN APAYDIN (Ankara) — Millet Meclisinin değerli azaları, muhterem arkadaşlarım;

Hükümet programı üzerinde açılan müzakereler dolayısıyla söz aldığım şu anda, maruzatıma başlamadan evvel Yüksek Heyetinizi Adalet Partisi Meclis Grubu adına hürmetle selâmlarım. (*Sürekli alkışlar*)

Türkiye’mizin, millî ve siyasi istiklâl mücadelesinde ki muvaffakiyetinin, T.B.M.M. nin ifade, azim ve kudretine istinat ettiğini bilhassa kaydetmekte fayda görmekteyim. Türk Ordusunun Başkumandanlığına aziz Atatürk’ümüzü tâyin eden, Ordumuzun millî varlığımızı müdafaadaki cansiperane ve vatanperverane savaşının istikametini tâyin ve harp plânlarının tatbik kontrolünü dahi ifa eden T.B.M.M. kurulduğu andan itibaren, memleketin bütün görüşünü temsil kudretine sahip olmuştur. Türkiye’nin medenî âlemde lâyük olduğu mertebelere hızla ulaş-

bilmenin temin yolundaki çalışma ve gayretlerin ilham merkezi ve hükümetlerin faaliyet ve devamlarının yegâne istinatgahı daima Büyük Meclis olmuştur.

Bu sebeptedir ki; yüksek huzurunuzla güven oyu isteğiyle gelen Hükümet; hayatîyetini ancak Yüksek Meclisinizin varlığından alacak, devamlı iradenize bağlı kalacak, faaliyetlerinin inkişaf seyri ve serbestisini Anayasa muvacehesinde tezahür edecek kararlarınızdan başka hudut tanımayacaktır.

Hükümet programında yer alan, Atatürk ıslahatının prensipleri üzerinde kararlı olmayan ve Anayasa hâkimiyetini temin hedefini, bir bakıma, bu mânada anlıyoruz.

Muhterem arkadaşlarım;

Malûm olduğu üzere siyasi hayatımızda vukua gelen hâdiseler dalgalanması ve bünye çalkantıları sonunda yapılan serbest seçimler yoluyla Yüksek Meclisiniz teşekkül etmiştir. Seçimler icrasına kadar olan safhadaki çeşitli hareket ve vazifeler tarihe intikal etmiş ve âmme vicdanında hüküm ve değerini bulmuştur. Yeni safha, Türkiye'nin zinde bir kuvvet halinde dünya milletleri camiasında ileri ve hamleci bir duruma geçmesi ve bu maksatla da memleketimizin her yönden sarsıntılardan uzak bir hale getirilecek inkişaf ve terakkisini temini düşüncesine dayanmalarıdır.

İşte bu kuvvet tahtında hareket eden Adalet Partisi, memleketimizin içinde bulunduğu nazik ve ciddi şartları nazarı itibara alarak millet varlığını tehdit eden tehlikelerin bertarafını tenine matuf imkânların başında Hükümet teşkiline duyulan zarureti vatanperverine hisleri ön plâna, alarak takdir etmiş ve C.H.P. ile Karma bir Hükümet teşkiline karar vermiştir. (*Alkışlar*) Bu kararın ittihazında; memleketin partiler için var olmayıp, partilerin memleket için var olduğu esas başlıca rehberimiz olmuştur. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Binaenaleyh huzurunuzla güvenoyu için gelen Karma Hükümet parti mülâhazalarını ve partizanca anlayışlarının tamamıyla dışında olarak, memleket menfaatlerini koruma ve parlamenter hayatın tesis ve devamı inancının bir neticesi olarak teşekkül etmiştir. Bir hükümet buhranının memleketi vahim akıbetlere sürükleyeceği ihtimalini varit gören Adalet Partisi; Hükümet buhranının alelade bir mahiyet taşımaktan çok uzak olup parlamento buhranına müncer olabileceği hakikatini takdir etmekle tarihî vazifelerini hüsnüniyetle ifa ettiği kanaatindedir. (*Alkışlar*) Yüksek Meclisimizin bu hususu ayrıca nazarı itibara alarak Karma Hükümete itimat reyini esirgemeyeceğine inanıyoruz.

Muhterem Milletvekili arkadaşlarım nispi temsil sistemine istinaden bir Karma Hükümetin kurulabilmesinin, programda, siyasi hayatımızın geçmişte bir misali bulunmayan bir teşekkül olarak tavsifi münasebetiyle işaret etmek istediğim bir husus vardır. Nispi temsil, dünyanın demokratik memleketlerinin birçoğunda denenmiş ve halen benimsenmekte devam eden bir sistemdir. Bu müessesenin lehinde ve aleyhinde nazariyatta değişik noktai nazarlar serdedildikten başka; tatbikatta da lehe veya aleyhine bir istikameti takip ettiren vaziyetlere rastlanmış ve rastlanılmaktadır. Memleketimizde de, bu usul, evvelce, bir vatandaş en ileri demokratik bir usul şeklinde, diğer yandan da, bir memleketin hercümerç ve felâkete

sürükleyebilecek bir sistem olarak münakaşa mevzuu yapılmıştır. Münakaşa ve görüşler ne merkezde, olursa olsun, programda belirtildiği veçhile, milletimizin, siyahi olgunluğu ve güçlükleri yenebilme kudreti; nispi temsil sistemine, dayanan hükümetlerin en zor şartlar altında dahi sağlam bir şekilde kurulabileceği hakikatini dünya efkârına ispat etmiştir. Bu yolda varılan neticeyi, Türk milletinin demokrasiye karşı olan iman ve sevgisini, umumi kanaat ve hürriyet farkları ne olursa olsun Türkiye’de siyasi partilerin demokrasiyi halka hizmet mânasına almalarını muzaffer bir tezahürü olarak kabul etmek iktiza eder. Karma Hükümet, iktidar hıra ve endişelerin dışında vatana hizmet gayesiyle teşekkül etmiş olmakla ve bu gaye ister hükümete iştirak etsin ister etmesin Yüksek Mecliste bulunan partilerin tamamında mevcut bulunmakla devamlı ve istikrarlı karakter taşıyacaktır. Memleket ve dünya efkârına bilhassa ifade ve ilân etmek isteriz ki, kurulan bu Meclisin güvenine mazhar olacağına inandığımız Karma Hükümet nispi temsilin politika zaaf ve siyasi istismar hislerinden tamamıyla uzak kalabilmenin kuvvetini taşıyacaktır. Karakteri ile memleket içinde olduğu kadar bütün dünyada da inan ve güven kazanacak ve memleketimiz bundan dolayı çok büyük fayda ve kazançlara mazhar olacaktır.

Fakat Karma Hükümet de şu noktayı bilhassa göz önünde bulundurmalıdır ki; Hükümet teşkili ve devamlı zaruretine inanımız ne derece kuvvetli ise bu Hükümeti Meclisçe şiddetle murakabe etmek o derece katî kararımızdır.

Arkadaşlarımızı yenmek azminde olduğumuz siyasi güçlükler ile karşı karşıya bulunmanın memleket için ehemmiyetini takdir, Hükümet teşkilinde nasıl amil olmuş ise; memleketin huzur ve güvenini temin ile birlikte içinde bulunduğu ekonomik ve malî zorluklardan süratle kurtarılmasının âcil çarelerini tespit ve bu yolda harekete geçmek o nispette ehemmiyetli bir rol oynamıştır.

Bu bakımdan, programın bize inşirah ve emniyet, veren prensipleri ve müşahedeleriyle ihtiva ettiğin ve meselelerin hallinde kararlı bir Hükümet ile karşı karşıya bulunduğumuzu görmekle memnuniyetimizi ifade eylemek isteriz, inanıyoruz ki; farklı siyasi kanaat ve hüviyetlere sahip iki parti memlekete hizmet gayesi tahtında nasıl bir Hükümet teşkili cihetine gidebilmiş iseler; o suretle vatandaşlar arasında siyasi görüş ve kanaat ayrılıklarının farklı gruplarına tesirini önleyecek, varsa bertaraf edecek bir idare ve kanun tatbikatı içine girebileceğiz. Bu yola girebilmemizin esas şartları millî huzuru bozucu istidatlar gösterebilecek sebep ve âmillerin izalesi olarak da mütalâa edilebilmelidir. Maddi asayiş kadar, mânevi asayişinde zaruret görmekteyiz. Nitekim, Programda, yer alan şu kısım,. Hükümetin mânevi huzur şartlarının en ehemmiyetlileri arasında bulunan hususlar üzerinde ehemmiyetle duracağını göstermektedir. Bahsi geçen kısmı aynen okuyorum...

Bunun istilzam ettiği ve delâlet ettiği mâna aşîkârdır. Bu mânanın, süratli bir seyir takip ederek çalışmalarla realize edilmesi ve tatbikat ile neticeye varılacağına inanıyoruz. (*Soldan, bravo sesleri alkışlar*) Halli gereken meseleler zincirinin irtibatlı bir suretle çözümünü ile ilgili gördüğümüz bu mevzuun neticeye bağlanmasında,

Hükümete Yüksek Meclisinizin temayülünü tespitte gösterdiği dikkat ve itinadan dolayı teşekkürlerimizi arz etmeyi bir vazife telâkki ederim. (*Soldan, alkışlar*)

Arkadaşlar; Hükümetin güç ve ciddî meseleler ile karşı karşıya olduğunu biliyoruz. Mali, iktisadi ve ticari tedbirler yanında içtimai bünyemize teveccüh eden sarsıntılara karşı koruma yolunda mühim kararlar ittihazı ve tatbikatı hususunun ehemmiyetini müdrikiz. Murakabeyi elden bırakmayacak olan Yüksek Meclisin, memleketin yapıcı ve müspet eser ve neticelere kavuşup, vatandaşın ferah ve huzurunu temine matuf çalışmalarda Hükümete müzahir olacağı muhakkaktır. Başka bir münasebetle de arz ettiğim gibi, murakabe vazifelerini de titizlikle ifa edeceği bir hakikattir. Bu itibarlardır ki, Program üzerindeki tenkidi, mülâhazalarımızı, bir nevi tâvize veya hatırlatma ve o suretle Programda mevcut olduğunu gördüğümüz boşlukların ilerideki çalışmalarda doldurulabilmesi maksadıyla şimdiden arz etmeyi de, murakabe vazifemizin tabii ve samimî icabatından telâkki ederiz.

Çalışma usulü Programdaki nüansı takip ile aşağıdaki hususları kısaca arz ve zikre müsaadelerinizi istirham ederim. Program üzerinde diğer parti sözcülerini, pek kıymetli arkadaşlarımı dikkatle dinledik. Bunlar arasında tenkit mütalâaları olduğu gibi tavsiye makamında, mütalâalar da bulunmaktadır.

Arkadaşlar, şuna, samimiyetle işaret etmek isterim ki, diğer muhterem partilerin, görüşlerini açıklarken yaptıkları bir kısım tenkit ve tavsiye mahiyetindeki sözlerine tamamıyla iştirak etmiş bulunuyoruz. Buna iştiraki, her şey den önce, politika ve gönül beraberliğimizin bir işareti ve delili saymakla beraber aynı zaman da mesuliyetlerde de müşterek olduğumuzu! bir işareti olarak telâkki ediyoruz ve bu mesuliyetlerde iştirak hisseleri bulunması meselesinde aynı fikir ve kanaatte oluşumuz, bizi vazifede ve gaye yolunda, aynı şekilde birlik olarak muvaffak ve muzaffer kılacaktır.

Program üzerindeki nokta nazarımız Programda yer alışı sırasına göre konular üzerinde duruyorum. Programdı bazı konulara sadece işaret edilmiştir. Bu hususta muhterem arkadaşlarla aynı görüşe sahibiz. Bunun için huzurunuzda bunların tekrarına lüzum kalmamış bulunmakla beraber bendeniz de bu hususlar üzerinde dikkat çekmenin faydalı olacağını mülâhaza ederek bir iki husus üzerinde de fikirlerimizi arz edeceğim

I. Müstakil adaletin ihtiyaçlarını sağlanmanın, hâkimlerimizin mesken dâvası üzerinde bir seyir takip etmekle beraber, geçim endişesinden tamamıyla uzak bir hayat yaşamaları suretiyle kürsüye çıkan hâkimin maddi gailelerinden uzak bir ruh haleti içinde karar verebilme hürriyetinin tahakkukunda zaruret görmektediriz.

İlmî neşriyatı ve kanunlar külliyyatını takip ve el altında bulundurabilmenin huzuruna ayrıca kavuşturulmalıdır.

Bu arada; her kademedeki adalet mensuplarının tahammülü aşan güç şartlarının maddi refahlarına itina gösterilerek hafifletilmesi gerekmektedir. Sağlam ve sıhhatli bir adalet sisteminin mânevi şartlarla beraber maddi şartların tahakkukuna da bağlı olduğunu hatırlatmak isteriz.

Anayasa ile mutabakat arz etmeyen kanunların düzenlenmesi yolundaki çalışmaların: Bilhassa faşist İtalyan Ceza Kanunundan tercüme ve hattâ bazı hükümetlerin daha da ağırlaştırılması suretiyle vücuda getirilen Türk Ceza Kanununun Devletin şahsiyeti aleyhindeki cürümler halinin demokratik zihniyete uygun olarak yeniden ele alındığı yolundaki istikamet taşıdığına delâlet eden bir kaydı programda bilhassa görmek isterdik.

Ayrıca 30 bine yakın memuru takibat ve zan altında bulunduran 45 sayılı Kanunun mahzurlarına ve meriyetten kaldırılması icap ettiğine dair bir görüşe programda tesadüf edememiş bulunmaktayız. Bu hususa ait hükümet kanaatini öğrenmek ihtiyacındayız.

Fevkalâde tedbirlerin ve bununla ilgili müesseselerin devamına zaruret kalmadığı bir hakikattir. Buna rağmen 1924 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanununu tâdil eden 1 numaralı Kanun ile kurulmuş olan Yüksek Adalet Divanının istinat ettiği kanlın mülga olduğuna göre; hukuken mevcudiyeti sonra eren ve normal bir rejime intikal ettiğimize nazaran bir fevkalâde mahkeme hüviyetini taşıyan bu mahkemenin faaliyetine devam etmesi mümkün değildir. Bu mahkemede vazife gören hâkim ve savcıların esas vazifelerine dönmeleri ve ellerindeki dosyaların normal mahkemelere tevdi edilmesi kanuni bir lâzımdır. *(Bir kısım alkışlar)*

Arkadaşlar, Yüksek Adalet Divanı Başkanı dün, “Yüksek Adalet Divanında mevcut dâva dosyaları hakkında, üzerlerinde duruşma açılmadan, dosyalar tetkik edilmek suretiyle kararlar verilecektir” tarzında bir beyanda bulunmuşlardır.

Hâlbuki Anayasamızın sarih hükmü icabıdır. Bir şahsın tevkifinden sonra, hâkimin huzuruna çıkarılması icabeder. Bu Anayasamızın sarih hükmü icabındandır. Dâva dosyaları ile ilgili şahısların müdafaaları alınmadan, ne suretle tahliye edildikleri hakkında, Hükümetin düşüncelerini öğrenmek ihtiyacındayız.

Şimdi tarım işlerimize geçiyorum:

II - Tarım sahasında; Toprak reformu cazip ve fakat cazip olduğu kadar da tatbikatı dikkat ve itina isteyen bir mevzudur. Türk köylüsünün toprak sahibi olması hepimizin idealidir. Bunun kadar ehemmiyetli bir mesele programda yer aldığı veçhile zirai istihsalin artırılmasıdır. Toprak mülkiyetinin parçalanmasının istihsal neticelerine inikâsını düşünmek lâzımdır.

III - Nafia sahasında köy ve il yollarının yapımı ve bakımına teknik eleman ve vasıta yardımı yapılması, ihtiyaçların süratle sağlanmasına asla kifayet etmeyeceği kanaatindeyiz. Köy ve il yollarının inşasının Nafia Vekâleti programına alınması gerekmektedir.

IV - Sanayi sahasında, Devlet sektöründe ve hususi sektörde mevcut teşekküllerin tam kapasiteyle çalıştırılmasından bahsedildiği halde imzası yarı kalmışsa faaliyeti durdurulmuş olan sinai teşebbüslerden bahsedilmemektedir.

V - Mahalli seçimlerin bir an önce yapılmasını memlekette Demokratik nizamın teessüsüne yardım edeceği kanaatindeyiz. Buna ait kanun tekliflerini bekliyoruz.

Anayasanın hükmü gereğince gerekli kanunda Hükümet tarafından Meclise sevk edileceğinin Programda keza, yer alması lâzım gelirdi. Diğer bir mesele de; yüksek vâsıfta ilim ve fen adamlarının yetiştirilmesi meselesidir. Bu sene üniversitelerin açılması sırasında rektörlerin, evvelce ayrılmış olan hocaların üniversiteye dönmüş olmalarını istedikleri hususundaki, arzularını izhar etmişlerdir. Diğer taraftan Programda vasıflı ilim ve fen adamlarına olan ihtiyaçtan bahsedilmektedir. Bunları yetiştirmek için bazı tedbirlerin alınması öne sürülmektedir. Böyle ehemmiyetli bir mevzu hakkında Hükümet görüşünün memleket efkârı muvacehesinde açıklanması lâzım geleceği kanaatindeyiz. Diğer taraftan üniversiteler tesisi hakkında Programda bir kayda tesadüf etmemekteyiz. Aynı gamanda talebe yurtları ve talebe meseleleri hakkında da Hükümet görüşü olarak bu meselelerin nasıl halledileceği hususunda bir beyana tesadüf edilmemiştir.

Muhterem arkadaşlar, Hükümet Programı üzerinde arz edeceğimiz mülâhaza bunlardan ibarettir. Yalnız bir hususu sarahatle ifade etmek isterim. Hükümet programları umumi prensipleri ihtiva ederler. Bu bakımdan Hükümetin takip edeceği siyasi hareketlerin ve bazı düşüncelerin prensipleri bakımından Meclis karşısında uzun ve büyük çalışma programları şeklinde takdim etmek lâzımdır.

Bu itibarla, biz sadece prensipler üzerinde, durduk. Yoksa bu prensipler şeklindeki Program bu kadarla kalmayacak, ebetteki bakanlıkların ayrı ayrı çalışma programlarında, prensiplerde işaret edilmek istenen hususlar daha sarîh olarak yer almıştır veya alınacaktır.

Bu münasebetle, Muhterem Ahmet Oğuz Bey

arkadaşımızın tenkitlerine de parti sözcüsü olarak cevap vermek isterim.. Yüksek müsaadelerinizle, kısaca arz etmek isterim ki, biz prensipler üzerinde durduk.

Esasen tenkitlerinin çoğu Hükümete ait olduğundan elbette onlara Hükümet cevap vermeyi bir vazife bilecektir.

Fakat arkadaşımız, her iki partinin prensiplerinin farklı olması üzerinde durdular. Cumhuriyet Halk Partisinin Devletçi görüşü ile, Adalet Partisinin Liberalist görüşüne temas ettiler.

Şunu belirtiyim ki, iki partinin bu ayrı görüşü, Hükümet Programında telif edildiği gibi, teferruata ait hususlar da, Hükümetçe kararlaştırılacaktır.

Biz bu prensipler meselesinde Hükümetin teşekkül edebilmesini koalisyonun tahakkuk edebilmesini esas aldık.

Koalisyonlarda partiler bir araya gelmek suretiyle Hükümeti teşkil ederler, elbette ki programlarında fark olacaktır. Yalnız mesele surdardır ki; meseleler karşısında bunlar programlarında (her iki taraf) gereken ölçüde fedakârlık yapar. Bazı programlar muayyen noktaları telif etme cihetine gider. Nitekim Almanya'da son günlerde rastlamış olduğumuz koalisyon bunun sarîh ve açık bir delilidir. Bu itibarla, bizim prensip bakımından bağlı bulunduğumuz beyan edilen C.H.P. ile koalisyon teşkilimizde, hiçbir gayri tabilik bulunmamaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, sözlerime nihayet verirken müsaadenizle iki husus hakkında noktai nazarımızı arz etmek isterim: Birisi, basın politikamızın esasını ve basının Anayasa ile teminat altına alınan haklarına riayeti teşkil edeceği hükmü ile, basın âlemimizin sosyal ihtiyaçlarının sağlanması hedefimizdir. Bu, demokrasi nizamının esas unsurlarıdır. Anayasamızda temin edilmiş olan haklara riayetin Hükümet tarafından beyan edilmesi ayrıca şayanı şükrandır. Bununla beraber arkadaşlar, tatbikatta görülüyor ki, matbuat hürriyeti sadece kanunda hakları tanımak suretiyle tahakkuk etmemektedir. Nasıl ki, basın âleminde çalışan fikir adamlarının sosyal ihtiyaçlarını temin etmek, fikir hürriyetinin temin edilmesi mânasına geliyorsa, bir gazetenin matbuat hürriyetinden istifadesi meselesi sadece hakların iadesi şeklinde kâfi geleceği tarzında ifade edilmemelidir. Bir gazetenin basılacağı kâğıt, mürekkep ve sair matbuat levazımının inhisar altında olması basın hürriyetini tam mânasıyla gerçekleştiremez. Bu hürriyet ancak inhisarın kaldırılması ile mümkün olabilir. Bugün biz Hükümetin bu noktada, matbuat hürriyetinin fiilen temini sadedinde, gazete ile müessesesini alâkadar eden ihtiyaçların gümrükten muaf olarak geçirilmesi hususunda grup olarak kararımız da vardır. *(Alkışlar)*

Bu hususu matbuat hürriyetinin tahakkuku bakımından samimiyetle arz ediyoruz, arkadaşlar. *(Alkışlar)*

Hükümet Programının son kısmındaki “Ordumuz, memleket savunması ve barışın korunması için başlıca teminat olarak şerefli vazifesini ifaya kudretli bir halde tutulacaktır.” şeklindeki cümleyi şükranla karşılıyoruz. Dünyanın en nazik noktasında bulunmaktayız. Bu sebeple, Milli İstiklâl ve bekamızın teminatını temsil eden kuvvetli ordumuzun, büyük bir teminat olarak kabul eylemekteyiz. Bu münasebetle, Adalet Partisi Meclis Grubu olarak, Ordumuza selâm ve güvenimizi bu Meclis kürsüsünden sunmakla ayrıca bahtiyarlığımızı ifade etmek isteriz. *(Alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım; Grubumuz Hükümet programını günlerce tetkik etmiştir. Bunun neticesinde Grubumuzca Hükümete itimat oyu, güven oyu verilmesine karar verilmiş bulunmaktadır.

Keyfiyeti sizlere arz ederken, Grubumuzun samimî vicdanlarından kopup gelecek reylerinin neticesi ne olursa olsun, hürmet edilmesini bilhassa arz ve istirham ederim.

Bu vesile ile Yüksek Huzurunuzda konuşmak zevk ve şerefini müdrik bir arkadaşınız olarak sizleri muhabbet ve hürmetle selâmlayarak huzurunuzdan ayrılıyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Şimdi söz, C.H.P. Meclis Grubu adına Sayın İsmail Rüştü Aksal’ındır. Buyurun.

(İsmail Rüştü Aksal, C.H.P. Grubunun alkışları arasında kürsiye geldi)

C.H.P. MECLİS GRUBU ADINA İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım. Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grubu adına, karma Hükümetinin programı üzerindeki görüşlerimizi açıklarken her şeyden evvel, bu hüküme-

tin nasıl bir siyasi vasatta ve hangi şartlar altında kurulduğunu kısaca belirtmekte fayda ve hattâ zaruret olduğu kanaatindeyiz. Memnuniyetle ifade edebiliriz ki, bundan sadece bir ay önce bir hükümet kuramamanın tehlikeli ve zararlı ihtimalleri kargısında bulunan memleketimizde, hükümet programının başında da açıkça ifade edildiği gibi, bir araya gelmeleri ve bir dilden konuşmaları imkânsız sayılan siyasi partilerin bir hükümet teşkiline muvaffak olmaları hiç şüphe yok ki siyasi tarihimizde yeni bir merhale ve siyasi hayatımızda müstesna bir hâdisedir.

Başlangıçta aşılması imkânsız gibi görülen engellere ve güçlüklerle rağmen, bu mesut neticenin gerçekleşmesinde, şüphesiz, büyük milletimizin siyasi olgunluğu ve her güçlüğü yenme hususunda denenmiş kudreti yanında, bugün ister iktidarda, ister muhalefette yer almış olsun bütün siyasi partilerimizin ve sağduyu sahibi siyaset adamlarımızın, içinde bulunduğumuz çok nazik ve çetin şartlar karşısında Türk Parlâmentosuna ebedi şeref verecek bir mesuliyet duygusu ile hareket etmelerinin de büyük hissesi vardır. (*Alkışlar*) İftiharla ifade edebiliriz ki, siyasi hayatımızdaki bu yeni gelişme, Türk demokrasisinin mânevi temellerinin sağlamlığını ve kuvvetini, reddedilmez bir kesinlikle ortaya koymuş bulunmaktadır. Yine memleket ve siyasi hayatımız hesabına memnuniyetle kaydetmeliyiz ki, bu neticeye varabilmek için daha çok hissi plânda karşılaştığımız güçlüklerin yenilmesinde bir diğer kıymetli unsur, siyasi partilerimiz arasında derin ideolojide uçurumların bulunmamasıdır. Memlekete hizmet yolunda takip edilecek usuller ve davranışlar bakımından ne kadar farklı prensip ve fikirlerden mülhem olurlarsa olsunlar, aynı dünya görüşüne, aynı hayat anlayışının ve siyasi felsefeye sahip olan siyasi partilerimizin, kabul ettiğimiz seçim sisteminin tabii bir neticesi olarak, müstakil hüviyetlerini muhafaza etmek partiyle zaman zaman yan yana, zaman zaman karşı karşıya ve fakat daima medeni münasebetler çerçevesi içerisinde birlikte çalışmalarını kaçınılmaz bir zarurettir.

Bugün yan yana çalışmaların, yarın karşıya gelmeleri, buna mukabil bugün karşı karşıya olanların yarın yan yana gelmeleri mümkündür. Bu zaruret ve ihtimallerin siyasi hayatımızın derin bir yarısı haline gelen vatandaşlar arasında ayrılıkların giderilmesi, husumetin tedavisi ve memlekette bundan böyle siyasi sulhun ve huzurun sağlanması bakımından ayrıca müstesna, bir fırsat teşkil ettiğine de bu vesile ile işaret etmek isterim. (*Bravo sesleri*)

Aziz arkadaşlarım,

Büyük hâdiselerin, içinden geliyoruz. Bir buçuk yıldan beri, en halis niyetlerle Batılı mânada hür ve demokratik bir rejimin kurulması çabası içindeyiz. Bu şartlar altında ve böyle bir zemin üzerinde bu kadar kısa bir zamanda, hür ve demokratik yeni bir düzen kurabilmek ve bunu emniyetle yürütebilmek milletlerin hayatında çok nadir görülen büyük başarılarındandır. Bu mesut gelişme ve bugüne kadar kaydedilen başarı; aslında Türk vatandaşının, genel oya ve serbest seçime dayanan hür ve demokratik düzenden başka hiçbir düzeni kabul etmeyeceğini ve bütün dertlerinin devasını da, ancak T.B.M.M. sinde gördüğünü bir defa daha ispat etmiştir. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Hemen ilâve etmeliyiz ki, bugün vasıl olduğumuz merhale ve elde

ettiğimiz neticeden, bütün güçlükleri arkada bıraktığımız mânası çıkarılmamalıdır. Demokratik rejimin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerimizin ve hususiyle siyaset ve fikir adamlarımızın, bundan sonra çıkabilecek güçlükleri de, bugüne kadar olduğu gibi, aynı basiret, itidal ve temkini göstererek yetineceklerine samimî olarak inanmaktayız.

Muhterem arkadaşlarım,

Büyük siyasi hâdiselerden sonra gelen bir Hükümetin, memlekette siyasi huzurun tesisini, Programında başlı başına ve en ehemmiyetli bir mevzu olarak ele alması pek tabiidir. Bu bakımdan, yakın zamana kadar birbirinin tam karşısında bulunan iki büyük siyasi partinin teşkil ettiği Karma Hükümet üyelerinin, Programın başında, kısa çalışmaları süresince düşünüşte ve siyasi anlayışta ahenk ve mutabakat içinde bulunduklarını kesin bir şekilde ifade etmeleri, memlekette siyasi huzurun ve asayişin süratle gerçekleşmesi bakımından başlı başına bir değer taşımaktadır. Ve siyasi hayatımızın geleceği bakımından ehemmiyette saydığımız bu mevzuda, Karma Hükümetçe konulan teşhis, girişilen taahhütleri ve düşünülen tedbirleri, C.H.P. Meclis Grubu olarak büyük bir memnuniyetle karşılıyoruz. (*Alkışlar*)

Bunun gibi, Karma Hükümetin bütün üyeleri ile Atatürk ıslahatının ilkeleri üzerindeki kararlılıklarını hususi bir dikkatle belirtmeleri ve Anayasanın mutlak hâkimiyetini temin etmeyi, her siyasetin üstünde bir hedef olarak benimsemeleri de bizim için pek değerlidir. (*Alkışlar*)

Memleketimizin şartları ve hususiyetleri bakımından hayati bir ehemmiyet arz eden bu noktalar dışında, Hükümet Programı, hürriyet nizamı içinde hızlı kalkınmayı başlıca hedef olarak almakta ve milletimizin çeşitli sahalarda karşılaştığı meseleler ve ihtiyaçlarla ilgili görüşlerini, takip edilecek politikayı, bazen umumi hatları ile, bazen da teferruata inerek açıklamaktadır.

Hemen ilâve edelim ki, bunca hâdiselerden sonra iş başına gelen Karma Hükümetin, mali ve iktisadi durumumuzun sıhhatli bir envanterini memleketin ve vatandaş huzuruna tam bir açıkla sermemiş bulunmasını, Hükümet Programının zikre değer bir noksanı olarak görmekteyiz. Bununla beraber birkaç gün sonra başlayacak olan bütçe tetkiklerinde ve tartışmalarında bu mevzular üzerine daha etraflı bir şekilde eğilme imkânının mevcut bulunması, Hükümet Programındaki bu noksanın, mâkul sayılabilecek bir mazereti olarak öne sürülebilir.

Muhterem arkadaşlarım, bugün malî ve iktisadi sahada karşılaştığımız ağır şartlar ve âmmе hayatında acele hal çaresi bekleyen çeşitli meseleler göz önünde tutulunca, Hükümet Programının üzerimizde bıraktığı ilk intiba fazlaca iyimser olmasıdır. Mesul Hükümetin, bugün memleketin çeşitli sahalarda karşılaştığı dert ve meseleleri hafife aldığına, elbette ihtimal verilemez, bazılarına göre mübalâğalı sayılabilecek bu iyimserlik, bizim kanaatimizce, büyük bir iyi niyetin, azmin ve nefse itimadın bir neticesidir. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Şüphe yok ki, sadece iyi niyet, azim ve nefse itimat gibi mânevi unsurlar, hususiyle malî, iktisadi ve sosyal sahada

karşılaştığımız güçlükleri yenmek, hal çareleri bekleyen meseleleri çözmek için kâfi değildir. Bununla beraber şartlar ne kadar çetin olursa olsun, mesuliyet sahiplerindeki iyi niyet, azim ve nefse itimadın, başarıya ulaşmanın temel şartlarından biri olduğu gerçeği de unutulmamalıdır. Bu sebeple biz, Hükümet Programındaki bu iyimserliği bir kusur olarak değil, aksine, başarıya ulaşma bakımından Karma Hükümetin lehine kaydedilecek bir unsur olarak karşılıyoruz.

Muhterem arkadaşlarım; Hükümet Programının bütünü hakkında umumi mahiyetteki intiba ve mülâhazalarımızı belirttikten sonra, şimdi bizce ehemmiyetli görülen bazı konulardaki görüşlerimizi kısaca belirtmek isterim.

Topyekûn kalkınmanın süratli bir iktisadi gelişme ile mümkün olacağı göz önünde tutulur ve süratli iktisadi gelişmenin ancak, gerek Devlet sektöründe, gerek hususi sektörde yatırım hacmini artırmak suretiyle sağlanabileceği hesaba katılırsa, Hükümet programında bu konunun başlıca hedef olarak ele alınması ve üzerinde hususi bir itina ile durulması pek tabiidir. Âmme hizmetleri sahasındaki ihtiyaçların pek çeşitli ve geniş buna mukabil, mali imkânların çok dar ve şartların ağır olmasına rağmen, 1962 bütçesi ile geçmiş yıllara nazaran daha geniş bir yatırım hacmine ulaşılacağı yolunda hükümet programında belirtilen ümit, yapıcı bir bütçe zihniyetinin ifadesi olmak bakımından sevindiricidir.

Diğer taraftan, yatırımlar mevzuunda Hükümetimi plân fikrini ciddi olarak benimsemiş olmasını kalkınma gayretlerimizde esaslı bir merhale olarak kaydetmek isteriz. C.H.P. olarak bizim yıllardan beri plân fikrini savunduğumuz malûmdur. Plânsız gidişin memlekete ne kadar pahalıya mal olduğunu ise tekrara ihtiyaç yoktur. İktisatça kâfi derecede gelişmemiş imkânları mahdud, binbir ihtiyaç içinde kıvranan memleketlerde, ekonomik sahada israfların önlenmesi, yatırım kaynaklarının artırılması ve yatırımların, ekonomi ve toplum için en uygun öncelikler dairesinde yürütülebilmesinin ancak plân fikrini benimsemiş bir zihniyetle mümkün olabileceğine inanmaktayız.

C.H.P. Meclis Grubu olarak, Karma Hükümetin bu konuda, yeni Anayasamızın da ışığı altında tam- bir anlayışa sahip olmasından ve hattâ daha bugünden, Devlet Plânlama Dairesi ile sıkı iş birliği halinde, 1962 bütçe yatırımlarını bu esasa uygun olarak ayarlamaya çalışmasından, memleket hesabına büyük bir memnuniyet duyduğumuzu belirtmek isterim. Bu münasebetle memleketimizin hususiyetleri bakımından ciddi bir ehemmiyet arz eden bir konuya da temas etmek yerinde olur. Memleketimiz nüfus başına düşen gelir bakımından, gelir seviyesi memleket ortalamasından çok düşük ve iktisadi gelişmeden ve Devlet hizmetlerinden diğer bölgeler kadar faydalanamamış bölgelere sahiptir. C.H.P. Meclis Grubu olarak bölgeler arasındaki bu eşitsizliği ortadan kaldıracak veya hiç olmazsa farkı azaltacak tedbirlere hususi bir ehemmiyet verilmesi lüzumuna kaniiz. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Hükümet programında, geri kalmış bölgelerimizi kalkındırma mevzuunda, bölge plânlama çalışmalarına ehemmiyet verileceği ve bu maksada uygun olarak yeni imkânlar tahsis edileceği taahhüdünü de memnuniyetle kaydettiğimizi ifade etmek isterim. *(Alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım; Devlet hayatında ve ekonomide israfı önlemenin, istihsalı ve yatırım hacmini artırmanın bir yolu da bilhassa âmme sektöründe rasyonel çalışma esasının, daima göz önünde tutulmasıdır. Âmme sektöründe gerek teşkilât ve gerek personel olarak büyük bir ıslahata ihtiyaç vardır. Âmme sektörünün Devlet dairelerinden İktisadi Devlet Teşekküllerine kadar yeniden gözden geçirilmesi, İktisadi Devlet Teşekküllerinde finansman metotlarının ve murakabe sistemlerinin ele alınması ve bu konu ile âmme sektörünün kalkınma plânlarının zaruri kıldığı şartlara uyabilmesinin, başlı başına muazzam bir dâva olduğunu, söylenmesi ne kadar kolaysa, gerçekleştirilmesinin o nispette güç ve zamana muhtaç bulunduğunu müdrikiz. Bununla beraber hızlı kalkınmanın zaruri kıldığı yatırımı yapabilmek için, milletçe mutlaka israftan uzak bir hayata girip gerekli yatırım payını sağlamak mecburiyetinde olduğumuza programında pek haklı ve yerinde olarak işaret eden hükümetin, programda temas edilmemiş olmasına rağmen, âmme sektörü ile ilgili bu konu üzerine hususi bir dikkatle eğileceği ümidini beslemekteyiz.

Yine bu konu ile ilgili olarak, Devlet Personel Dairesinin bir an önce gerekli şekilde faaliyetini hızlandırmasını zaruri saymaktayız.

Aziz arkadaşlarım memleketimizin iktisadi kalkınmasını başarı ile yürütmek konusunda, takip edilecek malî politikanın ehemmiyeti aşîkârdır. Hükümet Programında, bu politika ile ilgili olarak belirtilen temel görüşlere katılmamak mümkün değildir. Her halde C.H.P. olarak biz, ekonomimizi süratle durgunluktan kurtaracak ve hızlı gelişme ile birlikte yüksek istihdam seviyesini, fiyat istikrarını ve âdil gelir tevziini sağlayacak vasıta ve tedbirler hususunda ve daha fazla aydınlanmak ihtiyacında olduğumuzu belirtmek isteriz. Bu arada vergi sistemimizin toplu bir halde dikkate alan gerekli ıslahat tedbirleri üzerindeki çalışmaların süratlendirilmesi ve bir an önce ikmal edilmesi lüzumuna kaniiz. Biz, C.H.P. Meclis Grubu olarak, bu istikametteki çalışmalar sırasında, Zirai Gelir Vergisinin ıslahı, asgarî geçim indirimi ve Gelir Vergisi nispetlerinin sosyal adalete daha uygun bir şekilde ayarlanması, yatırım yapmak isteyen özel teşebbüsler için teşvik edici tedbirler alınması amortisman ve ihtiyatlar konusunda modern esaslara daha uygun kolaylıklar getirilmesi, Bina Vergisinin Gelir Vergisinden mahsubu sisteminin iadesi, esnaf muaflığı hududunun yeniden gözden geçirilmesi gibi konular üzerinde ehemmiyetle durulması gerektiğine inanmaktayız.

Muhterem arkadaşlarım,

İktisadi kalkınma dâvamız ve malî politika ile ilgili görüşlerimizi tamamlarken, dış iktisadi münasebetlerimize ve hususiyle dış yardım konusuna da bir nebze temas etmek isterim. Kalkınmamızın her şeyden evvel, kendi gayretlerimizle ve kaynaklarımızla gerçekleştirilebileceğine şüphe yoktur. Ancak az gelişmiş memleketlerin hızla kalkınabilmeleri ve enflasyon olmasa bile karşılaşmaları mukadder olan dış tediye tikanıklıkları ve güçlüklerini yenebilmeleri, kalkınma gayretlerinde dış yardımların ehemmiyetini artırmaktadır. C.H.P. Grubu olarak biz, bu yardımları bir atıfet değil bizim de dâhil olduğumuz Batı camiasının üyeleri arasında mevcut

karşılıklı dayanışma, iş birliği, savunma yüklerinin eşit olarak dağılması, bir kelime ile kader birliği anlayışının bir sonucu saymaktayız. (*Bravo sesleri. Alkışlar*) Bugün Batılı savunma sistemi içerisinde en ağır yükü taşıyan memleketlerden biri durumunda olduğumuz bir vakıdır. Bu durum, dış yardım mevzuunda bizi çok haklı bir mevkide bulundurmaktadır. Bu mülâhazalarla, Batı savunma sistemi içinde ittifaklarına bağlı, israftan ve enflâsyondan uzak, plânlı ve istikrarlı kalkınma fikrini ciddiyetle benimsemiş bir Hükümetin, dost ve müttefiklerimizden gereken yardımı sağlayabileceğine inanmaktayız. Karma Hükümetin bu mevzua gereken ehemmiyeti vermesini ve mümkün olan neticeyi süratle istihsal etmesini kendi başarısına yardımcı olması kadar, memleketin hızla kalkınması bakımından da üzerinde dikkat ve ısrarla durulması lâzım gelen mesele saymaktayız. Karma Hükümet programının temel hedef olarak gösterdiği siyasi huzurla hürriyet nizamı içinde hızla kalkınma ve bununla ilgili konular dışında, her mevzua ayrı ayrı, temas ederek vakitinizi ve sabrınızı suiistimal etmek istemiyorum. Yalnız şu kadarını belirtmeliyim ki, C.H.P. Meclis Grubu olarak, bu konularda esas itibarıyla Karma Hükümetin görüşlerine katılmaktayız. Kaldı ki program konusunda asıl ehemmiyetli ve umumi noktanın, icraat olduğuna da şüphe yoktur.

Muhterem arkadaşlarım,

Bilindiği gibi Karma Hükümetin bir kanadını, C.H.P. teşkil etmektedir bu münasebetle, Karma Hükümet karşısında C.H.P. Meclis Grubunun vazife anlayışının ve mesuliyet duygusunun huzurunda açıkça belirtmek isterim.

C.H.P. Meclis Grubu, yeni Anayasamızın da ışığı altında vazifesini ve mesuliyetini, sadece bir kanadını teşkil ettiği hükümetin desteklenmesi mânasına almamaktadır. Aksine, Karma Hükümete katılmış olmasının, Meclis Grubu olarak, bu Hükümeti, devamlı şekilde uyarma ve murakabe hususunda, ve kendilerine daha büyük ve ağır sorumluluk yüklediği kanaatindedir Bugünün nazik ve ağır şartları içinde Hükümetin başarısını parti mülâhazaları dışında ve üstünde, memleketin yüksek menfaatlerini açısından gören C.H.P. Meclis Grubu, Karma Hükümeti, ilân ettiği politikasına ve taahhütlerine bağlı ve onları gerçekleştirmeye hulûs ile çalıştığı müddetçe destekleyecek, aksi halde güven oyunu esirgemekte tereddüt etmeyecektir. Bu anlayış mahfuz kalmak şartıyla, Karma Hükümete, C.H.P. Meclis Grubu güvenoyu vermek kararındadır. (*Alkışlar*)

Grubumuz adına siyasi tarihimizde ilk defa vücuda getirdiğimiz Karma Hükümetin memleket için hayırlı, başarılı ve ömürlü olmasını diler, hepinizi hürmetle salamlarım. (*Bravo sesleri ve şiddetli alkışlar*)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım; Parti Meclis grupları adına söz almış arkadaşlarımızın konuşmaları burada bitmiştir. Ayrıca, 19 arkadaşımız söz almış bulunmaktadır. Kendilerine isimlerini yazdırma sırasına göre söz vereceğim.

Fahir Giritlioğlu, buyurun.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Sayın Başkan, Sayın üyeler ve Sayın hükümet mensupları;

Hükümet Programı hakkında konuşmak üzere söz aldığım şu sırada, bir buçuk yıldan beri ve her türlü olağanüstü şartların hâkim bulunduğu Türkiye’imizde, çetin şartlara rağmen Sirayet ve feragatle hükümet etmek vazifesini yerine getirmiş bulunan eski Hükümet mensuplarına Büyük Millet Meclisinin bir ferdi sıfatıyla şükranlarımı arz etmeyi bir borç bilirim.

Sayın İsmet İnönü’nün bir vesile olarak kullandığı çok veciz bir cümlesini bugünkü ahvâl karşısında aynen kullanmak istiyorum. (Tarihin bize hayranlıkla henüz muhafaza ettiği bir acaba ile ve her halde ibretle baktığı günler içerisindeyiz) Ve filhakika; memleketin en güç durumda kaldığı bir anda ve artık çıkar yolun kalmadığı ittifakına varıldığı bir sırada: Anlaşmaları imkânsız sayılan siyasi partiler birleşerek bir Hükümet kurmuşlardır. Memleketin güç meselelerini kendi evlâlarını müşterek anlayışları ve müşterek mesailerini ile halledilebilmek imkânına milletçe erişmenin bahtiyarlığını duyuyoruz.

Çok müşkül şartlar içinde Hükümet kurmak gibi çok çetin bir vazifeyi kabul eden Sayın İsmet İnönü’nün bu hareketi feragat ölçülerinin üstünü aşan çok müstesna bir vatanperverlik hizmetidir.

Sayın üyeler:

Okunan Hükümet Programı ve bu Program üzerinde tam bir anlayışa varan Hükümet erkânının durumları ve tutumları bize şunu telkin etmiştir ki:

Kendi deyimleri ile Hükümet, plânlı ve millî huzur getirici bir Hükümettir. Ciddi bir Hükümettir. İyi niyetli, açık kalpli, güler yüzlü ve vatansever bir karakter taşımaktadır.

Programı iki kısım altında mütalâa etmek kabildir. Birinci kısmı teşkil eden umumi prensipler kısmı, cidden büyük bir itina ile hazırlanmıştır ve muhteva, bakımından realiteleri dile getirmiştir.

Umumi prensipler kısmı ile Program cemiyetimize yepyeni karar, prensip ve taahhütleri getiriyor.

Çok yapıcı ve müspet karakter taşıyan Programın özellikle getirmiş olduğu prensiplerin başlıcalarını şöylece hülâsa edebiliriz.

1 — Yeni Hükümet, bütün mânasıyla ve mutlak surette Atatürk’lüdür. Onun ilkelerine sadık kalacak hüviyettedir.

2. Hükümet, partizanlığı ayıp ilân etmiştir. Devlet dairelerinin en küçük kapısından em büyük kapısına kadar, partizanlığın kovulacağı, çok kesin bir dille ifade edilmiştir.

3. Plân fikrinin Hükümet tasarruflarında tatbik edileceği fikrini telkin etmiştir.

4. İsrafın karşısında bulunduğu ilân edilmektedir. Siyasi sulh ilân etmiştir.

Buna mukabil Programın umumi prensiplerinde eksik gördüğümüz bazı hususların mevcudiyetini de belirtmek isteriz:

Şöyle ki:

1. Politikamızın ana hatlarını ve istikâmetini çizen Hükümet Programı bunu hangi suretle ve şekilde tahakkuk ettireceğini tatminkâr bir dille açıklayamamıştır.

2. Cemiyetimize musallat olan bürokrasi hastalığından ne suretle kurtulacağımıza dair en ufak bir noktaya temas edilmemiştir.

3. İktisadi alanda Devlet sektörü ile hususi sektör arasındaki münasebet tâyin edilmemiştir.

Programın ikinci kısmı, yani, bakanlıkların çalışmalarına ait kısmında bazı eksiklikleri müşahade etmekteyiz. Sırası ile arz edelim:

1. Rejim meseleleri hakkında: Tatbikat kanunlarının istikâmet ve esaslarını Program çizmemiştir.

Zabıta kuvvetlerinin itibarının iadesini sağlamakla dâvanın bitmeyeceği aşikârdır. Bilhassa Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun tatbikinden sarfı nazar edildiğine göre bu boşluğun ne suretle doldurulacağının açıklanması gerekirdi.

2. Masrafsız temin edilen adalet ve süratle dağıtılan adalet; adalet müessesesinin Programda toprak reformuna işaret edildiği halde toprak mülkiyetini birinci plânda ilgilendiren tapulama ve kadastro faaliyetlerine temas edilmemesini Programda bir noksan kabul ediyoruz. Cemiyetin müzmin ve amansız hastalıklarından birisi olan tapu ihtilâflarını süratle halletmek çaresini bulmasını yeni Hükümetimizden temenni ederiz.

3. Enflasyon tehlikesine düşmeden ekonomimizi durgunluktan kurtaracak tedbirlerin süratle alınacağını Programda açıklayan Hükümet, 4 Ağustos 1958 tarihli kararları almaya vesile veren tavsiye ve telkinlerden ve o tarihte alınan prensiplerden ne derece inhiraf edileceğini ve bu prensiplere ne kadar itibar edileceğini açıklamamıştır.

4. Hususi sektörün plânlama işine nasıl alınacağı, hangi iktisadi siyasetin takip edileceği gösterilmemiştir.

5. Mesken dâvası memleketimiz için bir hayat dâvası haline gelmiştir. Mesken dâvasına en fazla önem verilmesini temenni ederiz.

6. Programın millî eğitime temas eden noktalarını takdir ve şükranla karşılarız. Ancak sokaklarda dolaşan öğrenciler günün konusu iken üniversite öğretimine temas edilmemesini ciddi bir kusur sayarız.

7. Millî Hâkimiyetin tamamlanması için mahallî seçimlerin bir an evvel yapılması zaruridir. Programda mahallî seçimlere temas edilmemesini büyük bir noksanlık sayarız.

Ve nihayet Program hakkında belirteceğimiz en mühim nokta Programın tecrübe ile bağdaştırılmış olması keyfiyettir.

Sayın üyeler, yüksek huzurunuzda itimat bekleyen Hükümet demokrasinin kökleşmesi, millî huzurun temini ve millî kalkınmanın tahakkuk ettirilmesi amaçındadır.

Bu gayeye Hükümetin ulaşabilmesi için devamlı karakter taşıyan reylere muhtaçtır. Siyaset alanımızda yeni bir zihniyetin ve geniş bir ihtiyacın unsuru olarak meydana gelen Karma Hükümet daha henüz teşekkülü ile beraber siyasi güçlükleri yenmiştir. Hayati güçlükleri yenmesi çok değerli oylarınızla itimat gösterilmesine bağlıdır.

Yüksek Meclisinize en derin hürmetlerimi arz ederken, Hükümetimize büyük bir ekseriyetle güvenoyu alıp memleket hizmetinde başarıya ulaşmasını dilerim Hürmetlerimle (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Oturumun yarın saat 10 a bırakılması hakkında bir takrir var. Okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Hükümet programının müzakeresi mevzuunda daha 18 arkadaşın konuşacağı anlaşılmıştır.

Vakit gecikmiş olduğundan yarın saat 10 da toplanılmasını arz ve teklif ederim.

30.11.1961

(Ordu) Ata Topaloğlu

BAŞKAN — Takriri reylerinize arz ediyorum. (*"Ekseriyet yok" sesleri*) Efendim, Meclisin teamülüne göre, arkadaşlarımız koridorda bulunurlarsa, ekseriyet var demektir.

Yarın saat 10 da toplanılmasını kabul buyuranlar lütfen işaret buyursunlar... Müzakereye devam edilmesini isteyenler... devam edilmesi kabul edilmiştir.

Malik Yolaç, buyurun.

MALİK YOLAÇ (İstanbul) — Sayın arkadaşlar,

Hükümet programını dinlemiş bulunuyoruz. Yüksek Meclisinizin hiçbir partiye mensup olmayan, bağımsız bir üyesi olarak, naçiz görüşümü ve düşüncelerimi hulus ile arz etmek istiyorum. Şu anda tarihimizin, bir dönüm noktasında bulunduğumuz hususunda hiçbirimizin tereddüdü yoktur kanaatindeyim. Bir İhtilâl olmuştur. İhtilâller milletlerin hayatında tabiatları icabı bir gayrı tabiliktir. Bizim İhtilâlimiz, demokratik yolda devam kararını vermiş ve bir seçimi kendisine gaye bilmiştir. İtiraf etmemiz lâzımdır ki, bu da bir gayrı tabiliktir. Zira askerî darbeler, tarihin her devrinde kendilerine başka hedefler çizmiştir. Bu bizde de yollara sapmak isteyenler olmuşsa da bunlar milletin bünyesinde müsait bir ortam bulamamışlardır. 15 Ekim idrak olunmuştur. Ogün seçmen sandık başına gitmiş, oyunu

tam bir serbesti içinde kullanmıştır. O oylandı ki şu mensubu bulunmakla şeref duyduğumuz Türkiye Büyük Millet Meclisini kurmuş, millî iradenin temsilcisi olarak, memleket kaderine ol koymuştur.

İçimizden bir başkan çıkarmış bulunuyoruz. İçimizden güzide arkadaşlarımız İkinci Cumhuriyetin ilk iktidarını teşkil etmek üzere görev alınırlardır. Nihayet içimizden bazı parti grupları, demokratik rejimimizin muhalefetini teşkil etmişlerdir. Şimdi, demokrasi imtihanını muvaffakiyetle veren seçmenlerimizden sonra biz kullanacağımız oylarla bu sistemi ya yürüteceğiz veya bu sistemi mahkûm edeceğiz. Kanaatimce, karşı karşıya bulunduğumuz durum budur.

Sevgili arkadaşlarım.

Siyasetin, bir “imkânlar sanatı” olarak tarifi pek eski, âdeta klâsik bir tariftir. Mevcut olmayan imkânlar peşinde koşan, elindeki imkânları iyi kullanamayan pek çok siyaset adamı hüsrana uğramıştır. Biz, gayri tabiiîlikten doğan bir durumu, sağduyumuz ve basiretimizle, bir tabiiî durum haline sokmaya muvaffak olur, sonra da onu devam ettirebilirsek, şu anda gözlerini bize dikmiş olan her partiden ve çoğu partisiz vatandaşlarımızı tatmin etmiş oluruz. Gayri tabiiîlikten doğan bir durumun ideal bir şekilde, aklın, mantığın ve hislerin bütün icaplarına uygun olmasına İmkân yoktur. Bugünkü fiilî durumun bazılarımızı rencide etmesi ve ekserimiz tarafından yadırganması bu yüzdendir.

Yani ne istiyorduk arkadaşlar? Bir köprü dinamitle atılsın, sonra tren hiçbir şey olmamışçasına, ilk denemede raya girsin ve son sürat ilerlemeye koyulsun. Bunu beklemenin hayal olduğuna bütün kalbimle inandığımı belirtmek isterim. Zaten, eğer böyle olsaydı, bize hiçbir ödev düşmezdi ve her şey kendiliğinden halledilir, giderdi, Türk milleti, oyunu kullanma tarzıyla bize, temsilcilerine memleketi selâmete çıkarma yolunu kendi aramızda, hiçbir düşmanlık hissine kapılmaksızın, sadece sağduyumuzu kullanarak bulma mecburiyetini yüklemiştir. Demokrasiye, Türk milletinin değil onun temsilcilerinin lâayık olup olmadığını, içinde bulunduğumuz bu karışık durumdaki tutumumuz belli edecektir. Arkadaşlar, Türk milleti şu anda bizi en sıkı ve hayati imtihana tâbi tutmaktadırlar. Meseleye yürüklerimizde bu inançla bir çözüm arama zorunda bulunuyoruz.

Şimdi sizi elimizi Vicdanımıza koymaya ve düşünmeye davet ediyorum. Seçmenlerimiz bizi buraya niçin gönderdiler? Seçmen istiyor ki bir huzur ve sükûn devresi açılsın demokratik prensiplerin hâkim olacağı bu devre içinde geçmişin siyasi tartışma ve çekişmelerinin yaraları tamamıyla tedavi olunsun. Seçmen istiyor ki huzurla birlikte maddi sıkıntı ve darlıklar sona ersin, bir plânlı ekonomik kalkınma başlasın vatandaş can evinden vuran ve son zamanlarda tahammül edilmez hal alan iktisadi durgunluk sona ersin. Bu iç meselelerin yanında seçmen vakur, itibarlı, şerefli ve haysiyetli bir dış politikanın takip edilmesini sağlanmasını bizden istiyor. Bunlar, Hükümet Programında bize yapılan vaatlerdir.

Bizim oylarımızda, göz önünde tutmamız gereken husus gayedir. Eğer arzula-
dığımız gayelere bizi götürecek bir yol önümüzde açılıyorsa sadece hislerimiz, sa-

dece kinlerimiz, sadece iptidai düşüncelerimiz dolayısıyla bu yolu, millete kapamak hakkına malik olduğumuza inanmıyorum. *(Alkışlar)* Arkadaşlar, biz üzerimizde bir vekâletle bu çatının altına geldik. Eğer, o vekâletimizin gerektirdiği hususların tatbik sahası bulmasına biz mani olursak, bizi buraya gönderenler bizi ebediyen affetmezler. *(Alkışlar)* Nazik konular üzerinde teferruata kaçacak sözler söylemek istemiyorum. Ama, bilmemiz lâzımdır ki, eğer biz bugün geçmişin yaralarını sarmak imkânını kaçırsak, o yaralar asla, başka hiç kimse tarafından sarılamayacağı gibi, yeni, çok daha derin, vahim, ıstıraplı yaraların açılmasına hiç kimse, mâni olmayacaktır.

Programını dinlediğimiz Hükümete kusur bulmak istersek, sıkıntı mı çekeriz? Ne münasebet... Bin kusuru bin objektifte büyüterek bin kere göz önüne sermek kabildir, Gönül isterdi ki, kabinenin içinde, para kazanmak zorunda olduğu için para kazanmanın, Devlet Hazinesini daha rahat doldurmanın yolunu bilen serbest meslek erbabı daha fazla bulunsun. Gönül isterdi ki, Hükümet, Programında, daha esaslı bilgiler versin ve bilhassa iktisadi sahada dertlerimizi halletmek için yeni kaynaklar bulma zorunda olduğunu belirtsin. Ve gönlümüz daha pek çok şeyler isteyebilirdi. Ama bunların hiç ehemmiyeti yoktur arkadaşlar.

Milletçe kaderimizin öyle bir noktasına gelmiş bulunuyoruz ki bunların hepsi artık teferruat mesabesinde, önümüze bir talih çıkmış bulunuyor. Ya bundan faydalanacağız ve bunun için bütün hislerimizi bir kenara iterek aklın mantığın basiretin yoluna sapacağız. Ya da bizi dönemecin ucunda bekleyen ve tarifinin dahi tüyleri ürperttiği hâdiselerle burun buruna geleceğiz. O gaflete düşersek bugün bizi kurtarabilecek tek çareyi yeniden ele geçirmek ihtimalimiz olmayacaktır. Bu gerçek ağızların en yetkilisi tarafından ifade olunmuştur.

Sayın arkadaşlar, politika tecrübeni yok. Yüksek Meclisinin kürsüsünden ilk defa konuşuyorum. Ve böylesine mümtaz bir heyete ilk defa olarak hitap ediyorum. Söyleyeceğim şudur: Sadece seçmenin emrinde, hizmetinde bir milletvekili olarak kabineye ve onun programına huzur ve gönül rahatlığı içinde güvenoyu vereceğiz. Zira bütün kalbimle inanıyorum ki beni, sizi, hepimizi seçmen buraya bunun için göndermiştir. Hürmetlerimle. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Turan Şahin *(Yok sesleri)*, Ahmet Gürkan *(Yok sesleri)*, Reşit Ülker

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Millet Meclisinin Sayın üyeleri; İkinci Cumhuriyetin ilk Karma Hükümetinin programı üzerinde birkaç ufak söz söylemek istiyorum.

Muhterem arkadaşlar; huzurunuzda sunulmuş olan bu programın önde gelen en açık niteliği, Cumhuriyet tarihinde bir Koalisyon Hükümeti olarak getirilmekte olan ilk hükümet programı olmasıdır. Büyük milletimizin el birliği ve gönül birliği ile ne güzel eserler vereceğinin açık bir delili olarak kabul ediyoruz. Bu program dikkatle incelendiği zaman iki esas temel üzerine oturmuş olduğu müşahade olunur. Bunlardan bir tanesi felsefî bir temel, prensipler kısmı; ikincisi de milletimizin günlük işlerini içine alan bir kısımdır. Birinci kısmı ile Cumhuriyet tarihinin

Hükümet programları içinde müstesna bir mevki almak vasfındadır. Burada prensipler olarak “Cumhuriyet Hükümeti bütün üyeleriyle Atatürk ıslahatının ilkele-ri üzerinde karardır” demek suretiyle 2’nci Cumhuriyet Anayasasının, Atatürk devrimlerini benimseyen Türk milletinin, hiçbir kesinti vermeksizin, o ilkeler, o prensipler, o devrimler üzerinde durmadan geleceğe doğru yürüdüğünü anlamak-tayız, yine felsefî olarak “Anayasaya mutlaka hâkimiyeti sağlamamız her hususta hedefimizdir” denmektedir. Hükümet programları, esas itibariyle milletlerin gün-lük ihtiyaçlarını gidermeye çalışan programlardır. Bu programlar, aynı zamanda. Türk milletinin, Anayasa hâkimiyetinin, hukuk devleti fikrinin, Karma Hükümet tarafından tam olarak benimsendiğini ve büyük bir açık kalplilikle bu ilkelerin, bu prensiplerin muhafaza ve müdafaa edileceğini göstermektedir.

Bundan sonra bu program -bir prensip, bir felsefe olarak- “vatandaşlar arasın-daki iç huzurun” su, yol, okul, grev hakkı gibi ihtiyaçların üstünde bir mesele oldu-ğunu ortaya koymaktadır.

Türk ülkesinde, güzel vatanımızda kardeşlik bağları teessüs etmedikçe, ne yol, ne su, ne fabrikanın, ne şunun ne bunun ehemmiyeti olmadığı kesin bir şekilde ifade edilmiş bulunmaktadır.

Gene burada bir felsefî ilke olarak Hükümet programının hedefi, “hürriyet içinde hızla kalkınmadır”. Türkiye’de yapılacak her işin, Hükümet tarafından yapı-lacak her icraatın, hürriyet ışığı altında yapılacağı vaadini Karma Hükümetten al-mış bulunuyoruz. Bu bakımdan hükümet programının bu felsefî kısmı övünülecek bir niteliktedir.

Muhterem arkadaşlarım; diğer kısma gelince; bazı arkadaşlarımızın görüşle-rinin zıddına olarak bu program bütün memleket meselelerine ana hatları itiba-riyle teker teker temas etmiştir. Ve üstelik kullanılan cümleler ve ibareler bunların esas istikametlerini ve geniş sınırlarını göstermiş ve fakat muhtevasının derinli-ğine inmemek suretiyle Büyük Meclisin murakabesini ve bu işlere millet iradesine uygun şekli vermek imkânını sağlamıştır. Bendeniz huzurunuzda yaptığım görevi, yalnızca Hükümet programının nasıl tatbik edileceğinin, bizim tarafımızdan nasıl anlaşılmakta olduğunun bir ışık olarak size sunulması şeklinde anlıyorum. Yarın, bu konuşmaları Hükümet önüne koyacak, tutanakları okuyacak; birbirlerine zıt fi-kirler düşünmüş olsak bile, onların içinde Türk milletine yararlı noktaları tespit edecektir. Konuşmaları bu mânada anlamanızı istirham ediyorum.

Sayın arkadaşlar; milletimizin en büyü meselelerinden birisi de millî eğitim da-vamızıdır.. Millî Eğitim dâvamıza programda fazlaca yer verilmiştir. Yalnız son za-manlarda her gün gözlerimizin önünde cereyan eden, (Biz serseri olmak istemiyo-ruz, biz okumak istiyoruz) diye haykıran gençlerin okuma isteklerine çare bulmak yolunda hiç olmazsa bir cümlelerin bu Hükümet Programında yer almış olmasını canı gönülden arzu ederdik. Ve kanaatimizce bu meselenin hiçbir, malî külfete gir-mededen rasyonel bir tutumla halledilmesi de mümkündür ve Karma Hükümetimiz-den bunu istemek en tabii hakkımızdır.

Yine bir millî eğitim meselesi olarak, yedek subay öğretmen arkadaşlarımızın durumu var. Bunlar bugünün ve yarının kültür ordusunu hazırlayan insanlardır. Yurdun dört bir tarafına dağılmışlar, vatan hizmetini iki yönden ifa etmekte. Bunların da dertleri var. Dün, Sayın Senato Üyesi Özgüneş, yedek subay olan arkadaşlarımızın bu şekilde 10 yıl daha memlekete hizmet etmeleri lâzım geldiğini söylediler. Çok doğrudur, üzerinde durulması lâzımdır. Yalnız, yedek subay öğretmenlerin kendi dertleri de vardır. Onlar askerî bir giyim istiyorlar. Türk milleti asker bir millettir, yedek subay öğretmenin giyeceği şerefli üniformanın büyük mânevi değeri vardır. Bunun için, onlar, bu elbise meselesini bir şeref meselesi yapmaktadırlar ve bunda haklıdırlar.

Yine, yedek subay öğretmenlerin maaş meseleleri vardır. Kimisi kasaba içinde, kimisi derin mahrumiyet bölgelerinde hizmet görmektedirler. Ya, talim alaylarının durumu?

Yine kendilerinin asker mi, yoksa sivil mi oldukları meseleleri vardır. Birçok ahvalde askerdirler, birçok ahvalde sivilidirler. Askerlik ve sivillik yekdiğerine karışmıştır. Bu onların büyük derdidir. Biz bunlardan tam randıman almak istiyorsak Hükümet olarak bu dertleri üzerine eğilmek zorundayız.

Hükümet Programında maarifin takviye edileceği ve fikir ordusuna ihtiyaç olduğu belirtilmektedir. Bu arada öğrenim görevinden ayrılmış üniversite mensuplarını hatırlamamak mümkün değildir. Hükümetin bu mesele üzerine eğilmesi memleketin zorunlu bir meselesidir.

Yine Türk gençliğine bağışlanmış hakkı olan bir 351 sayılı Kanun var. Yüksek tahsil gençleri için yurt ve kredi fonu. Bu kanun halen işlemez bir durumdadır. Bunun da işletilmesini, üzerinde durulmasını büyük bir zaruret telâkki ediyoruz. Bugünün gençleri yarının büyükleri ve Atatürkleridir.

Muhterem arkadaşlarım; 2'nci bir mesele olarak, mesken meselesi üzerinde durmak isterim.

Sayın Karma Hükümet, mesken meselesi üzerinde durmuştur. Evet, Program şu anda büyük bir yara olarak kanamakta olan gecekondu hakkındaki kısmı bilhassa, şudur: "Gecekondu meselesi üzerine eğileceğiz" Evet, gecekondu meselesi üzerine eğileceğiz, bunu biliyoruz. Fakat gecekondu meselesinin derin bir tarafı vardır, kökleri vardır, önümüzde bir, köyden şehirlere hicret meselesi vardır. Bunun altında, bir, bölge plânlama meselesi vardır. Bunun altında bir mesken kredisi ve bunun kimlere verileceği meselesi vardır. Bunun altında inşaat meselesi vardır ve nihayet bunun altında, hepsinden önemli olarak, arazi değerlerinin çok yüksek olması dolayısıyla bu dâvanın dumura uğramış olması meselesi vardır. Burada, meselâ, bir arsa spekülasyonunun önlenmesi hakkında bir kanunun getirileceğinden bahsedilmesi her türlü geniş bir ferahlık yarattı ve önümüzdeki günlerde bunu iştirmek isteriz. Aynı zamanda Hazine elinde iken belediyelere devredilmiş olan ve vatandaşa dağıtılmamasında hiçbir engel görülmeeyen arazilerin dağıtılması meselesinin de

kısa zamanda hiçbir malî külfeti olmayan bir mesele olması dolayısıyla yapıldığını görmek isteriz.

Gecekondu meselesine eğileceğiz; arkadaşlar; gecekondu meselesi üzerine eğildiğimiz zaman şunu görüyoruz: Her gecekondu içinde her an “benim evim ne zaman yıkılacak?” diye tirtir titreyen vatandaşlar vardır. Acaba Hükümet esaslı, ciddi etütlere dayanan kanunları hiç olmazsa altı ay veya bir seneden evvel getiremez. Sözlerimiz zapta geçiyor. Bu çilekeş vatandaşları huzura kavuşturalım arkadaşlar. Bir muvakkat kanunla esas kanun çıkıncaya kadar hiçbir gecekondu yıkılmayacağı hükmünü getirelim böyle bir kanun. Şimdiye kadar hükümetlerin başında bulunanlar daima, “sizin binalarınıza el dokundurmayacağız, kazma vurdurmayacağız” diye söz vermişlerdir. Bir defa söz verenlerin sözlerinde durmaları noktasına önem verelim.

Bir mülkiyet meselesi, bir mülkiyet anlayışı vardır, fakat getirilmek istenen şey, mülkiyetin ne lehinde, ne aleyhindedir, statükonun, belli bir müddet esaslı bir kanun çıkıncaya kadar, muhafazasından ibaret bir kanun olmalıdır.

Sayın arkadaşlar, son bir mesele olarak - bunu bir mesele olarak telâkki etmeye imkân yok, zira Hükümetin böyle bir beyanı yok - dedikodu ve şayia olarak kulaklarımıza gelen bir şey var. Memur maaşlarına % 35 olarak yapılan ve geçen yıl %20 si tahakkuk ettirilmiş olup, 1962 Mart ayında da %15 i tahakkuk ettirilecek olan zammın bu kısmının kaldırılacağı hakkında bir şayia vardır.

Değerli arkadaşlarım; biz Meclis olarak bir kanunu getirebiliriz. Mademki, mevcut bir kanun vardır, bu ancak Meclisiniz tarafından karar verildiği takdirde kalkar; bunu biliyoruz, bundan dolayı mutmainiz. Ama şunu da ifade edeyim ki; Karma Hükümet bize tarihimizin en çetin bir devrinde malî, idari büyük reformlar yapmayı vadediyor. Bunları kiminle yapacaktır? Türk Devletinin betonu içinde çelik gibi duran Türk memurlarıyla! Bu ıslahatı tahakkuk ettirmek için bu memlekete hizmet eden insanlara o bile azdır, ama ne yapalım ki; Türk Milletinin ekonomik vaziyeti bunu sınırlamaktadır. Bilhassa bu noktayı tebarüz ettirmekte zaruret gördüm. Türk memuru bu programı gerçekleştirecek beşerî unsurdur. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, Sayın Başbakan hatiplere cevap vermek istiyorlar. İhtüzük hükmüne göre, Hükümet söz istediğinde takdim edilmek durumu vardır. Ancak, Başbakanın, cevaplarını milletvekili arkadaşlarımızın toplu bir halde dinlemeleri faydalı olacağı için, arkadaşlarımızın toplanmalarına imkân vermek üzere, oturuma 10 dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 18.45

İKİNCİ OTURUM
BAŞKAN — *Fuad Sirmen*
KÂTİPLER: *Nurettin Ok (Çankırı)*
Nurettin Akyurt (Malatya)
Açılış Saati: 18.55

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, oturum açılmıştır.

Ekseriyet olup olmadığına tereddüt ediyoruz. Yoklama yapacağız.

(Yoklama yapıldı)

Ekseriyet vardır. Söz Başbakanın.

(Başbakan İsmet İnönü alkışlar arasında kürsüye geldi)

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya) — Muhterem arkadaşlarım; Hükümet programı üzerinde siyasi partilerimizin ve hatiplerin mütalâa ve tenkitlerini dikkatle dinledim. Umumi olarak, siyasi partilerimiz Hükümet programına karşı nazik davranmışlar, teşvik etmişlerdir. Mütalâalarını istifadeli kılmak için esaslı bir çalışma yaptıklarını göstermişlerdir. Kendilerine teşekkür etmekle söze başlamayı vazife biliyorum. *(Alkışlar)*

Muhalefet partileriyle, iktidarda bulunan partiler bazı mütalâalarında tabii olarak birbirinden farklıdır. Murakabede bulunan arkadaşlarımız müşterek tenkit noktaları bulmuşlardır. Fakat her şeyden evvel Hükümet programında esas olan fikirleri tekrar belirtmek ve bu fikirler üzerinde muhalefet partilerinin ehemmiyet vererek durdukları noktaları izah etmek isterim:

Umumi olarak bir millî huzur tesis etmek fikrinin Hükümet programında esaslı bir nokta olduğu dikkati celbetmiştir. Buna memnun oldum. Programımızın birçok maksadı arasında en ehemmiyetli konusu baştan bahsettiğimiz millî huzur bahsidir. Büyük hâdiselerden sonra vatandaşlar arasında iyi münasebeti temin etmek için ciddi olarak çare aramaktayız. Bu konuda muhalefet partileri teşvik edici bir vaziyet almışlardır.

Haber vereyim ki, millî huzur, vatandaşlar arası huzur ve iyi münasebet meselesi, her şeyden evvel Millet Meclisinde ve Senatoda siyasi partilerimiz arasındaki münasebetlerin şeklinden gıda alacaktır. Bizim münasebetlerimiz ne kadar yüksek seviyede, ne kadar medenî ölçüde ve yapıcı şekilde olursa, bunun memlekette inikası o kadar müspet ve verimli olacaktır. Memlekette bu suretle kuvvetlenecek olan unsur, Hükümet otoritesinden çok daha yüksek ve önemli olan başka bir unsurdur: Memlekette iç huzur ve istikrar unsuru olması, millet olarak bünyemizde salim karakter bulunduğunun ifadesi olacaktır.

Hatırdan çıkarmamalıyız ki, son zamanlarda geçirdiğimiz buhranlardan en mühimini rejim buhranı olmuştur. İhtilâlden beri rejim buhranı şu şekle girmiştir: Nispi temsil usulünün de verdiği alışılmamış seçim sonuçları arasında, vatandaşa

şu fikir gelmiştir: “Acaba biz bu nispî temsil usulünden ve demokratik rejimden yapıcı, kuvvetli, devamlı bir Hükümet sistemi kuramayacak mıyız?” İşte biz bu imtihanı veriyoruz.

Siyasi partilerin itibarı kurtuluyor, siyasi partileri idare edenler vatandaş gözünde itibar kazanıyorlar. Bu suretle demokratik rejimin sağlam zeminde sağlam istikbalı vardır ve bu da memleketimizi selâmete, saadete götürebilir. Bu kanaat, son zamanlarda geçirdiğimiz buhrandan sonra, bugün ufukta görülen hayırlı bir işaret olarak siyasi hayatımıza girmektedir. Karma Hükümet bünyesi üzerinde muhalefet partileri de durmuşlardır. Karma Hükümet kolay olmamıştır; Aramalardan ve çalışmalardan sonra, hâdiselerin ve ihtiyaçların şevkiyle, seçimde en çok rey almış olan iki parti bir Karma Hükümet kurabilmişlerdir. Muhalefet partileri bu neticeyi iyi karşılamış olduklarını söylüyorlar. Bunu memnuniyetle kaydederez. Yalnız Hükümet kanadını teşkil eden iki partinin programları arasında farklar olmasından, bu iki partinin devamlı olarak çalışıp çalışamayacağına dair tereddütler gösterilmiştir. Kanaatle cevap vereyim ki, programlarımız arasında olan bu farkların bizim verimli çalışmamız üzerinde menfi bir tesiri olmayacaktır. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Hükümet Programını teşkil eden partilerin programları arasındaki fark zannedildiği kadar çok değildir. Hatta bizde liberal bir sistem takip eden yahut devletçi bir sistem takip eden partilerim bile tatbikatı vakit vakit hangisinin liberal hangisinin devletçi olduğu fark edilmeyecek kadar birbirine tedahül etmektedir.

Memlekette huzuru tesis etmek için bizim çok ehemmiyet vererek üzerinde durduğumuz, tarafsız idare tesis etmek ve vatandaşları kanun önünde eşit muamele ile tatmin etmek kararı iyi karşılanmıştır. Bunun güçlüğü takdir edilmekte, bunun tatbikatının ehemmiyetle takip edileceği söylenmektedir.

Güçlüğün takdir edilmesi bize yalnız memnuniyet verir. Tecrübeler göstermiştir ki, hakikaten bu, zamana muhtaç olan bir mevzudur. Fakat Hükümet kanadını teşkil eden partiler bu konuda kati kararlıdır. Burada kendi aralarında hâsıl olan görüş birliğini vatanın her köşesine nakledeceklerdir. Ve bütün bu çalışmalardan muhalefette bulunan partiler ve mensupları her türlü emniyeti bulacaklardır. Biz memlekette muhalefet partilerinin, idare makamlarından iktidar partisine mensup olan vatandaşlardan her hangi bir surette güçlük gördükleri şikâyetlerini iştirsek bunları ehemmiyetle dikkat nazarına alacağız. Yalnız, Programımızda da belirttiğimiz gibi, bu konu ister istemez bir siyasi istismar vesilesi olabilir. Arkadaşlarımız buna dikkat edeceklerini söylediler. Sayın Alican bu hususta bilhassa sarahatle tefsirde bulundu. Karşılıklı böyle bir iş birliği halinde bu hastalığı memlekette tedavi edebilecek miyiz? Edebileceğimizi ümit ediyoruz. Muhalefet partilerinde, tabii olarak bütün bu tatbikat için bekleyici bir eda vardır. Esas itibarıyla memnuniyetlerini söylerken, tatbikatlarını da kuracaklarını, takip edeceklerini soyuyorlar. Ben bu ihtirazı kayıtları tabii olarak karşılıyorum.

Biz huzur meselesinden bahsederken, polis ve jandarmanın itibarını, kuvvetini iade etmek lüzumuna Programda işaret etmiştik.

Bunun mahiyeti takdir edilmiştir. C.K.M.P. bu itibarı temin etmek için geçmiş hâdiselerde olduğu gibi polisin ve jandarmamın bu itibarı temin edecek surette hareket etmesinin temin edilmesine işaret etmişlerdir. Biz, yalnız polis ve zabıta kuvvetlerine kalmış olan asayişin ve vatandaş emniyetinin muhafazası için polis ve jandarmanın başlı başına bir vasıta ve bir yardımcı olduğunu belirtmek için bunu söyledik. Bir an evvel kıymetini ve mânevi itibarını vatandaşın gözünde kazanmasına birinci derecede ehemmiyet veriyoruz.

Tabiatıyla temas ettikleri bütün tedbirleri alacağız. Yalnız ricamız şudur: Polisi umumi huzur ve asayiş için vatandaşın yardımcısı kılan bir müesseseyi, biz siyasi partiler olarak vatandaşlarımıza telkin etmeye çalışalım. Polis geçmiş hâdiselerden yalnız başına mesul olan bir unsur değildir. Daha ziyade umumi hâdiselerin tesiri altında onlar da muhtelif müşküllere gark olmuş bir vaziyettedir. Onları itibarlandırmak ve kıymetlendirmek için her şeyden önce vatandaşların onları iyi gözle görmelerini temin etmek lâzımdır. Bu suretle onların vazifelerini de kolaylaştırmış ve onları, her şeyden mühim olan memleketin asayişini temin etmek yeterliğine kavuşturmuş oluruz.

Kalkınma bahsinde arkadaşlar hem kıymetli tavsiyelerde bulunmuşlar, hem de geniş ölçüde tenkit etmişlerdir. Hürriyet nizamı içinde kalkınmamız, hızla kalkınmamız lâzımdır. Ancak Garp mânasında anladığımız demokratik nizam bütün icaplarıyla kullanıldığı halde kalkınma mümkündür ve plânlı kalkınma tatbik edilebilir. Daha çok tafsîlât istiyorlar, daha geniş bilgi almak istiyorlardı. Biz bugün daha çok umumi hatları ile bir prensip vazedip bunun tatbik imkânını söyleyebiliriz. Gözünüzden kaçmamıştır ki, Hükümet teşkiline çalışılırken, Hükümet daha henüz güvenoyunu almamışken, bugün 30 Kasım'da Meclise bütçeyi vermek zorundadır. Birçok hâdiselerin birbirini takip edip sıkıştırdığı bir devrede bizim tarafımızdan hazırlanmamış plânların teferruatı üzerinde daha geniş bilgi vermek mümkün olmazdı. Fakat lâzım olan mikyasta lâzım olan hususlarda fikirlerimizin esasını anlatacak hatları ifade ettiğimizi zannediyorum.

Hangi konular kalkınmada nasıl bir sıraya konacak ve nasıl tedbirler sağlanacak? Bu, merak mevzuu olmuştur. Biz bunu, son senelerin büyük bir mesele olarak meydana çıkardığı bir sıraya koyduğumuzu zannediyoruz. Ziraati ön plâna aldık. Ziraati ön plâna, çünkü son zamanlarda bu yüzden gördüğümüz sıkıntı ve eksiklikler hakikaten endişe verecek bir hal almıştır. Hepinizin bildiğiniz bu eksiklikleri ve ihtiyaçları söyleyerek üzüntünüzü artırmak istemem. Ziraat son senelerde ilk önce geniş mikyasta ele alınması gereken bir kalkınma mevzuu olarak belirmiştir. Ziraatte öteden beri bilinen eksik: Toprak eksikliğidir. Güya müstahsile kâfi miktarda toprak verilirse ve pek çok topraklarımız boş bulunduğu için bunlar işletmeye açılırsa ziraat meselesi halledilecek zannı uzun müddetten beri bu memlekette cari olmuştur. Şimdi eğer varsa ekilmemiş topraklar tevzi edilecektir. Bu balkımdan toprak meselesi ehemmiyeti ikinci dereceye düşmüştür. Çünkü, bunların hemen hemen hududuna varmış durumdayız. Ziraatte kalkınmanın başlıca şartı, geniş ölçüde toprak tevzii değildir. Nasıl olacak bu? Cevabını veriyoruz. Ziraatte verimli

netice almak için zirai istihsale randımanı artırmanın çaresini bulmak lâzımdır. Ziraatımızın derdi işte budur.

Arkadaşlarımızın söyledikleri gibi biz bunların çaresini yalnız hububat ziraatinde aramıyoruz. Gerçi dekardan, topraktan bahsediyoruz ama, bunları yalnız mîsal olarak zikrediyoruz.

Umumi olarak ziraat mahsullerindeki istihsalimiz eksiktir, azdır. İlerlemiş memleketlerin ister topraktan deyiniz, ister ağaçtan deyiniz, aldığı mahsuller bize nazaran iki üç misli fazladır. Bunu temin etmek kolay bir mesele, değildir arkadaşlar. Bizim dört, beş cümle içinde söylediğimizin her birisi bir silsile tedbiri istemektedir. Bilgi ister diyoruz, araç ister diyoruz, toprağın beslenmesi ister diyoruz. Toprağın beslenmeden uzun müddet verimini devam ettirmesi imkânsızdır. Toprağı gübrelendirmek meselesi hem ithalât hem de sanayi meselesidir. Ziraatten sonra sulama meselesi vardır. Bunun üzerinde durdular. Birinci derecede ehemmiyet vereceğimiz sulama için elimizde plânları hazır olan konular vardır. Ama hazır olmayanlar da vardır. Hazır elan hemen tatbika konulabilecek olan plânları gerçekleştirmek dahi bugün bir büyük meseledir.

Hulâsa ziraat için, ziraatte kalkınma yapmak için çok esaslı şeyler söylediğimizi zannediyoruz, ön plâna alacağız, istihsalı artırmayı esas tutacağız. Bu, “geniş toprak işlenmemiş duruyor” nazariyesinin cevabıdır ve bunun vasıtaları da 4-5 maddeden ibarettir ki, bunları tahakkuk ettirmek için milyarlar sarf etmek ve çok zaman geçirmek lâzımdır.

Şimdi sanayi kısmında söylediklerimiz yine maksuda kifayet edecek, esaslı işaret olacak ehemmiyettedir. En başta biz mevcut tesisleri tam kapasite ile işletemiyoruz dedik. En başta, biz yarım kalmış tesislerin tamamlanması ihtiyacından bahsediyoruz. Sadece bunları yapmak bile az bir zamanda bizim için bir ferahlık vesilesi olacaktır.

İstihsal meselesi, ithalât ve ihracat muvazenemizdeki şikâyetlerin temelidir.

Dün Senatoda bir hatip, pek isabetli olarak, “Türkiye’de bugün mevcut olan ehemmiyetli mesele istihsal seferberliğine girmektir” dedi. Çok doğru bir söz. Ama bu bir kelimeyi, bu bir cümleyi söylerken de onun tatbikindeki girift birçok tedbirler ayrı bir âlem tutmaktadır.

Arkadaşlarımız haklı olarak, “Bütün bu yatırımların kaynakları için ne düşünüyorsunuz, kaynaklar hakkında bir şey söylemiyorsunuz” diye bizi tenkit ettiler. Çok temenni ederdik ki, bunların kaynakları dış yardımlardan şu kadar milyon falan yerde emrinizde hazır durmaktadır, içerde hazinelerimiz de dolu, faydalanılmaktır, şu kadar servet hazırdır diyebilelim, (*Alkışlar*) Ama vaziyet bu değildir. Bugünkü vaziyette güçlüklerden imkânlar çıkarmak mecburiyetiyle karşınızda bulunan bir Hükümet vardır. Hatırınıza gelen ve arzu ettiğiniz kaynakların hepsinden istifade etmeye çalışacağız. Sizin burada şikâyetiniz ve bizi tenkit ederken yardım için Türkiye’ye kâfi derecede alâka gösterilmediğinden şikâyetlerinizin millî hissiyatın bir tezahürü olarak bizim müracaatlarımızı, aramalarımıza faydalı bir tesir yapar-

çağını ümit eder ve bunu temenni ederim. Bu hususta muhalefet partileri Devlet sektörü ile hususi sektörün hudutlarını ve vazifelerini ayırmak için dikkat göstermişlerdir. Bu öteden beri kolayca münakaşa edilebilen bir konudur. Esas itibarıyla bizim, Devlet elinde bulunan müesseselerimiz vardır. Bunun yanında özel sektör serbest bırakılmıştır. Ne denirse densin, bizde Devlet işletmeciliğinde, özel sektörün geniş çapta çalışmasına mâni olunmayacak, ona müşkülât çıkarmayacak bir usul tutulmuştur. O kadar tutulmuştur ki, yan yana çalışan iki endüstriden Devlet sektörü işlerken ziyan eder, onun yanında hususi sektörde bulunan bir teşebbüs aynı mahiyettedir. Meselâ iki dokuma fabrikasından biri, o gelişir bu istifade eder, birbirine mâni olmazlar. Devlet sektöründe bulunana büyük sermayeler yatırılmıştır, bunların gelişme tarzını henüz temin edememiştir. Sebebi basit, arkadaşlar: Devlet elinde bulununca, muhtelif zamanlarda hükümetler çok karışmışlardır, ama her şeyine karışmışlardır. Ne vakit bir yardım almak icap ederse onlara müracaat etmişlerdir. Kazançlarını kendi gelişmelerinde kullanamazlar. Dahası var; Devlet kapısına sattıkları, verdikleri kömür olsun kumaş olsun, ne olursa olsun, bunlar alacaklarını da alamazlar. Hangisinin alacak hesabına bakarsanız bakınız Devlet Demiryollarından diğer bazı iktisadi teşebbüslerin alacağı yüz milyonlarca lira tutmaktadır. Bunlara; hesabı kaybolmuş Devlet bütçesi ve Devlet masrafları için bedava bir varidat gibi öteden beri kullanılmıştır. Hangi hükümetler başa geçmek istediye muazzam mesele karşısında bulunmaktadır. Bunlar önümüzdeki zamanlarda da bizim için en güç meselelerden olacaktır. Bunları salim bir işleyişe götürebilmek için Meclisten ve bütün arkadaşlardan irşat ve yardım bekleriz.

Bunu şunun için söylüyorum, nasıl bir seyir takip edileceğini, nasıl ehemmiyet verileceğini kâfi derecede söylemiş olduğumu zannediyorum.

Umumiyetle çok tafsilât vermeden, az tafsilâtla konuşmamızdan şikâyet etmişlerdir.

İsmail Rüştü Aksal'ın söylediği gibi, belki bir bakıma bu, programın meziyeti sayılabilir. Meselâ mütemadiyen millî eğitim, millî eğitim diyoruz. Biz bunu anlatırken, bu cümleyi canımız yanarak söylüyoruz. Millî eğitimin en büyük meselesi, her sahada ehliyetli ve yeter sayıda öğretmen bulunmamasıdır demişizdir. Bir hastalık doğru teşhisle ifade edildikten sonra Bakanlık tedbir istikametine sevk etmiş ve bunu sizlere karşı taahhüt etmiş oluyoruz. İlköğretimde hoca eksik, ortaöğretimde hoca eksik, yükseköğretimde hoca eksikse, nereden ve nasıl yetiştirilecek, hangi külfetlere katlanılarak yetiştirilecek, bu umumi olarak bellidir. Müstesna bir vaziyet almak icap ederse onu zikredebiliriz. Hastalıkları olduğu gibi söylemek, umumi olarak malûm olan vasıtaların teminini öne sürmek bunları taahhüt etmek demektir.

Sonra; yüksek maliyetten ve kalite bahsinden şikâyet olunmuştur. Biz de programımızda aynı esasları müdafaa ettik.

Bilhassa hususi görüşmelerimde de söylemişimdir, burada temas ettiler, Ekrem Alican Bey enflasyona gitmeden biraz daha geniş para tedavülü yapılabileceği

kanaatindedirler. Bu münasebetle de burada tekrar söylüyorlar, bu tılsımı bulabilirlerse Maliye Bakanı çok memnun olacaktır. Yalnız bir şey söyleyeyim ki; bu parayı temin için malî kısımdan enternasyonal sahada takarrür etmiş olan tedbirlere riayet etmek ve dikkat etmek kararındayız ve takip edeceğiz. Çalışma imkânı vardır, diyen arkadaşların istikrar tedbirlerini muhafaza etmek kaydı içinde daha darlıktan kurtulan bir usul bulmak mümkündür fikrini ileri sürdüklerini tahmin ediyorum.

Millî huzur bahsinde bütün partiler geçmiş hâdiselerin bıraktığı yaraları tedavi etmek için Hükümetin gösterdiği dikkate iştirak etmişlerdir. Bu husustaki fikirler hemen hemen aynı gibidir. Biz programımızda söylediğimizi, imkânlar içinde tahakkuk ettirmek ve memlekette millî huzuru tesis etmekle bütün yaraların tedavi olunacağı neticesine varabileceğimizi ümit ediyoruz. Bundan eminiz, bu neticeye varacağız. (*Alkışlar*)

Arkadaşlarımız, mahallî seçimler için arzu izhar etmişlerdir. Bunun kanuni hazırlıkları bitirilerek, yakında meclislere takdim olunacaktır. Bu arzuyu yerine getireceğim.

Biz programımızda, hemen ıslah edilmesi lâzım gelen daha birtakım konular vardır ki, onlardan ayrı ayrı bahsetmedik, hazırlık halindedirler, üzerinde çalışmak lâzımdır ve büyük meclislerde tam ölçüsünü bulmak için münakaşalar cereyan edecektir; bunlardan bahsetmedik.

Hukuki sahalar ve adalet sahaları mevzuunda muhtelif kanunlar için gösterilen arzulara, eğer müzakere devam edecekse, arkadaşlarımız cevap vereceklerdir.

Bütün partiler iki noktada mutabakat göstermişlerdir, bu, milletimizin kuvvetli tarafıdır: Ordumuzun kıymetini takdir etmekte, onu bu zamanın ihtiyaçlarına göre vazifelerini ifa edebilecek maddi ve mânevi kudrette bulundurmakta bütün partilerimiz aynı arzudadırlar, samimi karardadırlar. Bu hedefi hep birlikte tatbik etmekteyiz, tatbik edeceğiz.

Dış politikada bizim partilerimiz arasında bir ayrılık olmadığı bu müzakerelele de bir defa daha meydana çıkmaktadır. Dış politikamıza istikrar ve kuvvet verilecektir, bunu memnuniyetle kaydediyoruz. Temenni olarak zikredilen, ortaya sürülen konularda cevap vermediklerimi, sırası gelirse, Dışişleri Bakanı arkadaşımız cevap verecek ve anlatacaklardır. Cevap vermediğim nazarı dikkate almadığımızdan değil, bugün cevap vermeyi doğru bulmadığımızdandır.

Her iki muhalefet partisinin mülâhazalarını ayrı ayrı dikkatle dinledim. Her birisine ayrı ayrı cevap vermeye çalıştığımı zannediyorum. Anayasanın mutlak hâkimiyetini temin etmek kaydıyla Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin bir başka yönden kullandıkları ifade dikkatimi celbetti. Bir tatbikat karşısında, Anayasa hâkimiyetini temin etmekten kastedilen mâna hakkında tafsilât istiyorlar gibi bir mâna çıkardım. Eğer böyle değilse, maksadı tasrih edeyim: Anayasa bu son zamanlarda başlıca mesele olmuştur. Belki beş on seneden beri hepimiz Anayasa dâvası, Anayasa esasları üzerinde mücadele etmekteyiz. Anayasaya uygun olmalıdır, Anayasaya aykırı olmamalıdır demek suretiyle muhalefette bulunduğumuz zaman mü-

cadelesini ettiğimiz gibi, İhtilâl devri esnasında da yine Anayasa meselesi muvakkat seldi ile hazırlanmakla ve her çeşit tatbikatı ile bizim daimî siyasi bir mevzuumuz olmuştur. Bunların teferruatına girmeksizin umumi olarak söylediğimiz şudur ki, milletin reyine iktiran etmiş bir Anayasamız mevcuttur. Bu Anayasa bütün milletçe kabul edilmiş ve riayeti mecburi hale gelmiştir. Hükümet bu mecburiyetin mesul bir bekçisi olarak meclisler karşısında mevzuu daima siyasi hedeflerin en önünde tutacaktır. Bu fikri ifade etmek Programımıza mevzu olmuştur. *(Alkışlar)*

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Adalet Partisi ile C.H.P. nin programları arasındaki esaslı farklara rağmen beraber nasıl çalışabileceklerini merak etmektedirler. Ben zannediyorum birlikte ve gruplarımızı da iyi telif ettiğimiz bir ahenk içinde bulundurarak çalıştığımızı germekten memnun olacaklardır. *(Alkışlar)*

Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi yatırım ve kaynaklar için çok dikkatlidir ve bunları öğrenmek ister. Bu mevzuda daha evvel söylediğim gibi; daha geniş bilgiler elde ettiğimiz zaman hususi ve resmî olarak kendilerini haberdar edeceğimizi vadediyorum.

Zirai; kredi sistemi murakabe edilen bir konu olmuştur. Bu münasebetle şunu açıklayayım ki, bizim zirai kredimiz hemen hemen donmuş gibidir. Her sene yüz milyonları bulan zirai krediler yapıldığından bahs olunur. Bunun pek büyük kısmı sadece bir senet yenilemesinden ibaret hale gelmiştir. Bu haklı olarak ibaret edildiği gibi, zirai kredilerin bir istihlâk membaı olarak kullanılmasından ileri gelmiştir. Bugüne bunun verimli ve iktisadi sahada kullanılmasının lüzum ve ehemmiyeti dikkatimizi celbetmektedir.

Bütçede zirai kredilerin artırılması için hususî olarak tedbirler derpiş edilmiştir. Meselâ, Ziraat Bankasına 15-20 seneden beri verilmemiş olan hakları ve hisseleri, bu seneki bütçeden verilmeye çalışılacaktır. Fakat bunun hangi hususlar dâhilinde muvaffak olacağını söyleyecek durumda değilim. Ama Hükümet olarak bu konuyu ehemmiyetle nazarı dikkate aldık.

Eksik; kısımlar çok... İstimlâkten bahsedilmemiştir denilmekle ve Emekli Sandığının durumu, ulaştırma ve bunların yanında orman meselesinin nasıl hallolunabileceği sorulmaktadır.

Şimdi; orman meselesi, ilk ormanların zirai bünyede işletmecilikte, Devlet İşletmeciliği ile bir nizamla bağlanması mevzubahis olduğu zaman, buraya gelen mütehassıslar, hatırlarım, çok partili hayata girmeden, belki 15 sene evvel, ilk söz olarak; "Siz bu orman meselesini, işletmeciliği, bütün tedbirleri ile ele almak istiyorsunuz; bunun siyasi bir istismar vasıtası olmasına nasıl mâni olacaksınız?" diye sorarlardı.

Bu sözlerin ehemmiyetini vaktiyle gereği kadar kavrayamazdım. Çok partili hayata girip siyasi partilerin elinde orman meselesinin nasıl ve kuvvetli propaganda ve istismar vasıtası olduğunu gördükten sonra bütün eskileri hatırladım. Orman meselesi büyük, zararlı devrelerden geçtikten sonra bir defa tahribatın durdurulması için Anayasada başlı başına bir kaide mevzuu olmuştur. Anayasaya hâkim olan

fikir bu mevzuu bir siyasi parti mevzuu olmaktan çıkarmak ve bütün partilerin üstünde bir konu haline getirmektir. Ancak bu tahribat ve fena istismar karşısında sadece koruyucu bir ibaredir.

Devlet işletmeciliği yanında, hususi orman işletmeciliği vardır. Ve bütün bu işletmeler içinde ormanda yaşayan insanlar ve hayvanlar vardır. Bunların geçimleri, bunların Devlet tarafından nasıl kolaylaştırıcı tedbirlere mazhar olacakları uzun bir tetkik mevzuudur. Bundan daha ziyade geniş imkân ve yardım mevzuudur. Orman ve insan münasebetlerinin tanzimi gibi bir işaretle bu mevzuu geçirmemiz, meselelerin büyük ehemmiyetini belirtmek için ve ona göre geniş tetkikler ve tedbirlerle işe girişileceğine işaret etmek için konulmuştur. Büyük bir mevzuumuz olduğuna şüphe yoktur.

Vergi ıslahatı toplu olarak tetkik edilecek ve huzurunuzla getirilecektir) diyoruz. Bu da Hükümet için çok ehemmiyetli ve çok muğlak konulardan birisidir. Şimdi biz bütçeyi verirken hemen hemen hiçbir vergi teklifi hazırlamış değiliz. Ama arkadaşlar, ihtiyaç mütemadiyen artar ve yatırım ihtiyacı kendisini gösterirken Bu adaletli vergi meselesi ile bunun icabı olan memleket hizmetlerinin telif edilmesi çok karışık bir dâvadır. Vatandaşların er geç fedakârlığı meselesidir. Vergi verme meselesi memleketimizde vatandaşlarımızın imkânlarıyla sınırlı olmakla beraber acaba biz millî gelirimize nispetle her memlekette alınan ölçüde vergileri tam olarak alıyor muyuz? Bu ehemmiyetli bir meseledir. Asıl konu gelirin adaletli taksim edilmemiş olması yüzünden vergi tarh etmekte güçlüğü mâruz kalmamızdır. Bunu, uzun tedbirlerle iktisadi bir mevzu olarak ele almaya mecbur olacağız.

Adalet Partisi sözcüsü ehemmiyetli bir mevzuu Meclisin huzurunda belirtmiştir. “A.P. ile C.H.P. nin meydana getirdiği karma Hükümet devamlı ve kuvvetli bir Hükümet olacaktır” kaydını koymakla Adalet Partisi ciddi bir hizmet ifa etmiştir. (*Alkışlar*)

Henüz Meclisten katî güvenoyu almadığımız, teşekkül halinde bulunduğumuz için; Hükümet kanaatlerini teşkil eden her iki partiye aynı derecede iktidarda bulunan her iki partiye henüz alışmamışlardır. Adalet Partisinin Hükümetin kurulmasında gösterdiği yakın alâkayı her bakımdan iyi bir işaret sayıyorum. Adalet Partisi hâkimlerin statüsünde ve muhtelif kanunlarda bir takım yeni mevzular beklemektedir. Bunları fırsat verirsiniz, Adalet Bakanı arkadaşımız, cevaplandıracaktır.

Hemen getirmediğimiz mevzular arasında, yine Adalet Partisinin bahsettiği, 147’ler dediğimiz hocalar meselesi vardır. (*Alkışlar*) Umumi olarak hepinizin bu meseleyi bildiğinizi biliyorum. Ama bunun gibi bir takım mevzular vardır ki, tetkik edilerek etraflı bir surette Meclisçe nazarı dikkate alınması için hazırlanacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisinin tenkitleri; ehemmiyetli olarak, memleketin iç huzuruna ve Karma Hükümetin kuvvetine işaret ettikten sonra gelirin adaletle tevzi edilmesi ve iyi plânların tatbik edilmesi üzerinde durmuştur. Fakat iktidar partilerinin Meclis huzurunda dikkatle tebarüz ettirdikleri, belirttikleri nokta, Hükümete güvenoyu vereceklerini söylemeleri yanında, Hükümeti ciddi bir surette murakabe

edecekleri ve söylediklerini yapmadıklarını görürlerse hakkından gelecekleri hususudur. (*Gülüşmeler, alkışlar*)

Hükümet olarak ne yapacağımızı, nereye sığınacağımızı henüz bilmiyoruz. (*Gülüşmeler, alkışlar*)

Sevgili arkadaşlarım; bütün bu sözlerle beraber Meclisin umumi havasından kuvvet aldık. Muhalefet partilerinin gösterdikleri yapıcı vasıf iktidarda bulunan partilerin nefislerine güvenilir kuvvetli bir Hükümet kurmak hususundaki kararları, memlekete huzur ve istikrar getirecektir. Her şeyden evvel aradığımız hususlar memlekette büyük mikyasta huzurun ve emniyetin olmasıdır. Evvelce de söyledim gibi Meclisteki havadan gıda alıyoruz. Bugünkü müzakerelerden başarı ile çıktığımıza ve memlekette bundan sonra yeni bir hayatın doğması için bütün şartların sizin elinizle hazırlanmakta olduğuna inanıyorum. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, söz alıp da henüz konuşmamış olan 15 arkadaşımız daha vardır. Buna rağmen bir kifayet takriri gelmiştir. Onu okutacağım.

Millet Meclisi Başkanlığına

Sayın Başvekilin konuşmasından sonra Hükümet Programı üzerindeki müzakerenin kâfi görülmesini arz ve teklif ederiz.

Bursa

İçel

İzmir

Sadrettin Çanga Yahya Dermancı Necip Mirkelâmoğlu

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, bu takriri şimdi reynize sunacağım. Kabul Duyurulduğu takdirde söz almış olan arkadaşlardan en başta olan bir arkadaşla söz vereceğim. Çünkü İttüzüğümüz son sözün milletvekiline ait olduğunu âmir bulunmaktadır.

Takriri reylerinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar.. Kabul etmeyenler... İyi anlaşılmadı efendim, tekrar reynize arz edeceğim.

Program üzerindeki müzakerenin kifayetini, yani bundan sonra Hükümet âzalarının da artık cevap veremeyeceği esasını kabul.. (*“Lehte, aleyhte söz istedik” sesleri*) İstemediniz ki efendim, söz isteseydiniz verirdim. (*“Oylama sırasında olmaz” sesleri*) Arkadaşlar birinci oylamaya geçmeden evvel, kifayet takriri okunduktan sonra hiçbir arkadaşımız aleyhte söz istemedi. Oylamaya arz ettim. Oylamaya arz ettikten sonra tekrar söz vermekte mazurum. Esasen tüzükte bunu menetmektedir.

Evvelce arz ettiğim gibi kifayeti müzakereyi kabul buyuranlar lütfen işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler işaret buyursunlar... Kifayeti müzakere kabul edilmiştir.

Şimdi son söz olarak, evvelce söz almış olup da kendisi burada bulunmadığı için konuşamamış olan Ahmet Gürkan arkadaşımıza söz veriyorum. *(Alkışlar)*

AHMET GÜRKAN (Konya) — Çok kıymetli arkadaşlarım; evvelâ şunu ifade edeyim ki, bendeniz konuşmalarım komprime fikirler halinde ifade etmeye çalışacağım, gayet kısa maruzatta bulunacağım.

Grubumuzun sözcüsü olan Burhan Bey arkadaşımız eğer benim tevcih edeceğim sualleri Hükümete tevcih etmiş olsaydı huzurunuzu hiç işgal etmeyecektim. Onun İçin evvelâ özür dilerim. Bundan başka; fasılai Cumhuriyetten sonra kurulan, ikinci Cumhuriyet demeyeyim, evvelki Cumhuriyetin devamı olan ve fakat muvazenei kuvva sistemiyle kabul edilmiş bulunan Anayasa gereğince nispi temsil sistemiyle vücuda gelen Hükümetin Programı üzerinde konuşma şerefini iktisap etmek için söz almış bulunduğumu da ilâve etmek isterim.

Sevgili arkadaşlarım; Hükümet Programının esasını teşkil eden ruh ve mâna millî huzurdur. Her sahada başlıca millî huzurun teminatının Anayasanın mutlak hâkimiyetiyle vücut bulacağına elbette şüphe yoktur. Memleketimizin siyasi tarihinde eğer zaman zaman huzursuzluklar doğmuşsa, bu kabul edilmiş bulunan Anayasaların hemen akabinde o Anayasalara aykırı kanunların çıkmasından doğmuştur ve bunun tek Meclis sistemi ile tek Meclis diktatoryası kuran Anayasaların eseri olduğunu unutmamak icap eder. O halde bugünkü Anayasamızın elbetteki daha müttekâmil olduğunu kabul etmekle beraber, memleketin iktisadi bünyesine uymayan ve daha doğrusu aykırı gelen bazı maddeleri de elbette vardır. Belki zaman bunların üzerinde yüksek meclisleri eğilmeye icbar edecektir.

Anayasanın hâkimiyetini tesis etmek Hükümetin başlıca vazifesi olduğundan dolayı, bu meselede Hükümetin taahhüde girdiğini görmekte bahtiyarlık duymaktayız. Bununla beraber şunu da ifade edeyim ki, Büyük Millet Meclisini çalışmaları esnasında, gerek reylerin kullanılması sırasında hariçten veya dâhilden, ima suretiyle dahi olsa, kimsenin her hangi bir beyan veya yazı ile tazyik altında tutmağa hakkı yoktur. *(A.P. milletvekillerinden alkışlar)*

Sevgili arkadaşlarım; bunu söylerken bilhassa matbuattan bazı gazetelerin sütunlarını göstermekle yetineceğim.

BAŞKAN — Ahmet Bey, Program üzerinde lütfen

AHMET GÜRKAN (Devamla) — Hükümet Programı üzerinde, yani millî huzur mevzuu üzerinde Hükümetin bilhassa bu gibi beyanlar dikkatle ve teyakkuzla üzerinde durmasını rica ediyorum.

Bundan başka piyasaya ferahlık temin edeceğini zannettiğim bazı hususlardan bahsedeceğim.

Bu memlekette biz, eğer hakikaten ticari bir huzur tesisine çalışıyorsak, evvelâ piyasaya teminat verici beyanlarım Hükümet programında yer alması gerekirdi.

Biliyorsunuz ki, bir servet beyanı meselesi vardır. Bu servet beyannameleri, sosyalizan beyanların ve yazıların fırtına ve kasırgalarının bütün memleket sema-

larını kapladığı bir zamanda verilmiştir. Bu beyanlara göre, tüccar kendi sermayesini gizlemiştir. Bugün bunlar her hangi bir korku veya kanun tazyiki karşısında paralarını plase etmezlerse, bu sermayeler dinmuş kalır veyahut bunlardan istifade edilemez. Bu hususu Hükümetten sual mahiyetinde istirham ediyorum; bu mevzu üzerinde ne düşünüyorlar?

İkincisi; programda, dış sermayenin celbi hususuna gayet hafif bir şekilde dokunulmakla yetinilmiş bulunuluyor. Halbuki geri kalmış memleketimizin dış sermayeye olan ihtiyacı, hattâ mübrem ihtiyacı aşikârdır. Bundan yalnız istifade edeceğimiz demekten ziyade, dış sermayenin celbi için icap eden bütün kolaylığın temin edileceğini bütün dünyaya bu programda Hükümetin ifade etmesini arzu ederim.

Bundan başka, millî eğitimle alakalı kısmını tetkik ettim. Bu birkaç gün içinde gazete sütunlarında yer alan ve halkımızı üzen bazı neşriyat vardır. Bu hususta bana da bazı mektuplar geldi. Bu neşriyata göre İmam - Hatip okullarından bir kısmının kaldırılacağı ifade edilmektedir. Bu şekilde bir rapor verildiği söylenmektedir.

Ben Hükümetin bunun üzerinde titizlikle duracağını elbette biliyorum. Umumi kanaat de bu merkezdedir. (*"Programda yok" sesleri*) Çok arzu ederim ki, programda da dinî eğitime lâayık veçhile ehemmiyet verileceği ifade edilmiş olsun. (*"Programda var" sesleri*) Yalnız Diyanet işlerine ait kısım var beyefendiler, ama dinî eğitime ait bir şey yok. Terakkiyatını hayranlıkla temaşa ettiğimiz memleketlerin buna nasıl ulaştıklarını biliriz. Hepimiz aynı şeyi istiyoruz. Fakat aramızda metot farkı var. Memleket, yalnız materyal bakımdan değil, aynı zamanda o memleketler gibi moral bakımından da yükselmeye muhtaçtır. Bundan başka en, tehlikeli bir unsur olan aşırı cereyanlarla mücadele üzerinde Hükümetin durmasını ve buna ehemmiyetle yer vermesini arzu ediyoruz. Bu mevzuda Hükümetin ne tedbir düşüldüğünü öğrenmek istiyorum.

Hükümete muvaffakiyetler dileyerek huzurunuzdan ayrılıyorum. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, Anayasanın 103'ncü maddesi; güvenoyuna müracaat için program üzerindeki görüşmelerin bitiminden tam bir gün geçmesini âmir. Bu, itibarla önümüzdeki birleşimin Cumartesi günü saat onda yapılması uygun olacaktır.

Bu hususu tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2 Aralık 1961 Cumartesi günü saat onda toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 20.15

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 1 Cilt 1 Birleşim 16
Sayfa 179
02.12.1961 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Fuad Sirmen*

KÂTİPLER: *Nurettin Ok (Çankırı)*

Nurettin Akyurt (Malatya)

Açılma Saati: 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, bugünkü gündem Hükümet programı üzerinde güvenoyuna başvurmaktan ibarettir. Yüksek malûmlarınız olduğu üzere, beyaz oy güveni, kırmızı güvensizliği, yeşil de istinkâfî gösterir.

Şimdi, hangi intihap dairesinden oyların toplanacağını kur'a ile tespit edeceğiz: Edirne

(Edirne seçim çevresinden itibaren oylar toplandı)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan arkadaş var mı?

Oy toplama muamelesi bitmiştir, efendim.

Muhterem arkadaşlar; oy neticelerini arz ediyorum.

Malatya Milletvekili Sayın İsmet İnönü tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, Anayasa'nın 103'ncü maddesi gereğince güven oylaması oy sayısı yani reye iştirak edenler sayısı (351), güvenoyu verenler (269), güvensizlik oyu verenler (4), çekinserler (78) dir. *(Şiddetli alkışlar ve bravo sesleri)*

Buyurun Sayın İsmet İnönü.

(Başbakan İsmet İnönü, şiddetli alkışlar ve bravo sesleri arasında kürsüye geldi)

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya) — Muhterem arkadaşlar; Karma Hükümet teşebbüsünün istikrarlı bir neticeye varması Meclis için ehemmiyetli bir başarıdır ve memleketimiz için, demokrasi rejimimiz için kıymetli bir neticedir. Hükümet teveccühünüze lâyık olmaya çalışacaktır.

Hükümet bütün çalışmalarında muhalefet partilerinin ve iktidar mesuliyeti taşıyan partilerin daima yardımlarına muhtaçtır. Hürmetlerimi sunarım. *(Şiddetli alkışlar, bravo sesleri)*

BAŞKAN — Gündemde görüşülecek başka madde yoktur.

4 Aralık 1961 Pazartesi günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma Saati: 10.35

**Malatya Milletvekili İsmet İnönü'nün başkanlığı altındaki Bakanlar
Kuruluna verilen oyların sonucu**

(Güvenoyu verilmiştir)

<i>Program:</i>	27.11.1961
<i>Güvenoylaması:</i>	02.12.1961
<i>Üye sayısı:</i>	450
<i>Oy verenler:</i>	351
<i>Güvenoyu verenler:</i>	269
<i>Güvensizlik oyu verenler:</i>	4
<i>Çekinserler:</i>	78
<i>Oya katılmıyanlar:</i>	98
<i>Açık Milletvekilliği:</i>	1

(Kabul edenler)

ADANA

Ahmet Karamüftüoğlu, Ahmet Savrun, Ahmet Topaloğlu, Cavit Oral, Kasım Gülek, Kemal Sarıbrahimoğlu, Mehmet Geçioğlu, Yusuf Aktimur

ADİYAMAN

Mahmut Deniz, Mehmet Özbay

AFYON KARAHİSAR

Asım Tıknaz, Halûk Nur Baki, Şükrü Yüzbaşıoğlu

AMASYA

Mustafa Kemal Karan, Reşat Arpacıoğlu

ANKARA

Ahmet Üstün, Burhan Apaydın, Bülent Ecevit, Emin Paksüt, Ferhat Nuri Yıldırım, Fuat Börekçi, İbrahim İmirzalıoğlu, İbrahim Sıtkı Hatipoğlu, İlyas Seçkin, İhsan Köknel, İsmail Rüştü Aksal, Mehdi Mihçioğlu, Nihat Berkkan

ANTALYA

İhsan Ataöv, Nazmi Kerimoğlu, Nihat Su, Ömer Eken, Rafet Eker

ARTVİN

Nihat Ata, Sabit Osman Avcı, Saffet Eminağaoğlu

AYDIN

Hilmi Aydınçer, İsmet Sezgin, Mehmet Yavaş, Nedim Müren, Orhan Apaydın, Mustafa Şükrü Koç

BALIKESİR

Ahmet Aydın Bolak, Cevat Kanpulat, Cihat Turgut, Fennî İslimyeli, Mithat Şükrü Çavdaroğlu, Mehmet Tiritioğlu, Süreyya Koç

BİLECİK

Orhan Tuğrul, Şadi Binay

BİTLİS

Müştak Okumuş

BOLU

Kâmil İnal, Kemal Demir, Zeki Baltacıoğlu

BURDUR

Fethi Çelikbaş, Nadir Yavuzkan

BURSA

Ahmet Türkel, Cevdet Perin, Edip Rüştü Akyürek, Ekrem Paksoy, Hikmet Akalın, İbrahim Öktem, İsmail Yılmaz, Sadrettin Çanga, Ziya Uğur

ÇANAKKALE

Şefik İnan

ÇORUM

Abdurrahman Güler, Hilmi İncesulu, İhsan Tombuş, Muzaffer Dünder, Necmi Ökten, Nuri Ahıskalıoğlu

DENİZLİ

Atıf Şohoğlu, Hüdai Oral, İbrahim Kocatürk, İsmail Ertan, Mehmet Çobanoğlu, Remzi Şenel

DİYARBAKIR

Hilmi Güldoğan, Şehmus Arslan, Vefik Pirinçcioğlu

EDİRNE

İlhamı Ertem, Süleyman Bilgen

ELAZIĞ

Hürrem Müftügil, Kemal Satır, Naci Güray, Ömer Faruk Sanaç

ERZİNCAN

Naci Yıldırım, Zeynel Gündoğdu

ERZURUM

Adnan Şenyurt, Cevat Dursunoğlu, Giyasettin Karaca

ESKİŞEHİR

Aziz Zeytinoğlu, Celâlettin Üzer, Ertuğrul Gazi Sakarya, İbrahim Cemalcılar, Şevket Asbuzoğlu

GAZİANTEP

Ali İhsan Göğüş, Hüseyin İncioğlu, Kudret Mavitan, Muzaffer Canbolat, Osman Orhan Bilen

GİRESUN

Mustafa Kemal Çilesiz, Naim Tirali

GÜMÜŞANE

Halis Bayramoğlu, Nureddin Özdemir, Sabahattin Savcı

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Abdullah Cilli, Ahmet Sırrı Hocaoğlu, Bahri Bahadır, İnayet Mursaloğlu, Sâki Zorlu

İÇEL

Burhan Bozdoğan, Celâl Kılıç, Mazhar Arıkan, Mehmet Ali Arslan, Sadık Kutlay, Yahya Dermancı

İSPARTA

Lokman Başaran

İSTANBUL

Abdurrahman Yazgan, Cihad Baban, Ali Coşkun Kırca, Hilmi Oben, İlhami Sancar, İsmail Hakkı Tekinel, Mahmut Rıza Bertan, Malik Yolaç, Muhiddin Güven, Nurettin Bulak, Oğuz Oran, Orhan Eyüboğlu, Ratip Tahir Burak, Reşit Ülker, Sabri Vardarlı, Selim Sarper, Suphi Baykam, Şahabettin Orhon, Vahyi Özarar, Zeki Zeren

İZMİR

Arif Ertunga, İhsan Gürsan, Kadri Özek, Lebit Yurdoğlu, Mustafa Uyar, Necip Mirkelâmoğlu, Nihat Kürşat, Osman Sabri Adal, Ragıp Gümüşpala, Şeref Bakşık, Şinasi Osma, Ziya Hanhan

KARS

Bahtiyar Vural, Hasan Erdoğan, Kemal Güven, Kemal Okyay, Lâtif Aküzüm, Necmettin Akan

KASTAMONU

Ali Özdikmenli, Avni Doğan, Fethi Doğançay

KAYSERİ

Bahri Yazır, Hüsamettin Gümüşpala, Mehmet Göker, Mehmet Yüceler, Mehmet Sağlam, Turhan Feyzioğlu

KIRKLARELİ

Abdurrahman Altuğ, Hasan Tahsin Uzun

KOCAELİ

Cemal Babaç, Hâldan Kısayol, Nihat Erim, Şahabettin Bilgisu

KONYA

Ahmet Gürkan, Fakih Özfakih, Fakih Özlen, İhsan Kabadayı, Rüştü Özal, Abdüssamet Kuzucu, Vefa Tanır

KÜTAHYA

Ahmet Bozbay, Ali Erbek, Rauf Kıray, Sezai Sarpaşar

MALATYA

Ahmet Fırat, Halit Ziya Özkan, İsmet İnönü, Mehmet Delikaya, Nurettin Akyurt

MANİSA

Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu, Hilmi Okçu, Hurrem Kubat, Muammer Erten, Nahit Yenişehirlioğlu, Şevket Raşit Hatipoğlu, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Yâkub Yakut

MARAŞ

Ali Hüdaioglu, Hasan Fehmi Evliya, Kemal Bağcıoğlu, Kemali Bayazıt

MARDİN

Mehmet Ali Arıkan, Şevki Aysan, Vahap Dizdaroğlu

MUĞLA

Adnan Akarca, Cevdet Oskay, Hilmi Baydur, Turan Şahin

NİĞDE

Asım Eren, Haydar Özalp, Ruhi Soyer

ORDU

Arif Hikmet Onat, Ata Topaloğlu, Ferda Güley, Yusuf İzzettin Ağaoğlu, Orhan Naim Hazinedar, Rafet Aksoy

RİZE

Erol Yılmaz Akçal

SAKARYA

Burhan Akdağ, Nuri Bayar, Yusuf Ulusoy

SAMSUN

Ali Fuat Alişan, Fevzi Geveci, Hâmit Kiper, İlyas Kılıç, Kâmrân Evliyaoğlu, Mehmet Başaran, Nurettin Ceritoğlu, Osman Şahinoğlu

SİİRT

Cevdet Aydın, Süreyya Öner

SİNOP

Haşım Tarı, Mahmut Alicanoğlu

SİVAS

Adil Altay, Ahmet Kangal, İbrahim Göker, Rahmi Çeltekli, Rahmi Günay

TEKİRDAĞ

Hayri Mumcuoğlu, Orhan Öztrak, Turhan Kut

TOKAT

Ali Rıza Ulusoy, Bekir Şeyhoğlu, Sabahattin Baybura

TRABZON

Ahmet Cemil Kara, Ahmet Şener, Ali Rıza Uzuner, Ali Şakir Ağanoğlu, Kâmurân Ural, Nazmi Ökten, Selâhattin Güven, Zeki Yağmurdereli

TUNCELİ

Fethi Ülkü

URFA

Atalay Akan, Bekir Sami Karahanlı, Osman Ağan, Sabri Kılıç

UŞAK

Ali Rıza Akbıykoğlu, İbrahim Bulanalp

YOZGAT

Celâl Sungur, Veli Uyar

ZONGULDAK

Fevzi Fırat, Ahmet Fuat Ak, Kenan Esengin, Mehmet Ali Pestilci, Nuri Beşer, Suphi Konak Sadık Tekin Müftüoğlu

(Güvensizlik oyu verenler)

ERZURUM

Cevat Önder, Nihat Diler, Turhan Bilgin

KARS

Kemal Kaya

(Çekinserler)

ADIYAMAN

Ali Turanlı, Arif Atalay

AFYON KARAHİSAR

Hasan Dinçer, Şevki Güler

AĞRI

Kerem Özcan, Nevzat Güngör

ANKARA

Abdülhak Kemal Yörük, Muhlis Ete, Mustafa Kemal Erkovan, Raif Aybar, Osman Bölükbaşı, Zühtü Pehlivanlı

BİNGÖL

Halit Rıza Ünal

BİTLİS

Nafiz Giray

BOLU

Ahmet Çakmak, Fuat Ümit

ÇANKIRI

Kâzım Arar, Nurettin Ok, Rahmi İnceler, Şaban Keskin

ÇORUM

Faruk Küreli

DIYARBAKIR

Recai İskenderoğlu, Yusuf Azizoglu

EDİRNE

Talât Asal

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli, Sadık Perinçek

ERZURUM

Şerafettin Konuray, Tahsin Telli

ESKİŞEHİR

Seyfi Öztürk

GAZİANTEP

Mithat San

GİRESUN

Ali Cüceoglu

GÜMÜŞANE

Necmeddin Küçükler

HATAY

Ali Muhsin Bereketoglu, Şekip İnal

İSTANBUL

Ahmet Oğuz, Fahrettin Kerim Gökay

KARS

Sırrı Öktem

KASTAMONU

İsmail Hakkı Yılanlıoglu, İhsan Şeref Dura, Osman Zeki Oktay

KIRKLARELİ

Mehmet Alâaddin Eriş

KIRŞEHİR

Ahmet Bilgin, Memduh Erdemir

KONYA

İrfan Baran, Kadircan Kafı, Kemal Ataman, Ömer Kart

MANİSA

Nusret Köklü

MARDİN

Esat Kemal Aybar, Seyfi Güneşan

MUŞ

Sait Mutlu, Sami Öztürk

NEVŞEHİR

Ali Baran Numanoğlu, Halit Fikret Aka, Ramazan Demirsoy

NİĞDE

Mehmet Altınsoy, Oğuzdemir Tüzün

SAKARYA

Ekrem Alican

SAMSUN

Bahri Cömert

SIİRT

Adil Yaşa

SİNOP

Cemil Karahan

SİVAS

Cevad Odyakmaz, Güner Sarısözen, Mehmet Vural, Reşat Turhan

TOKAT

H. Ali Dizman, Mehmet Kazova, Zeyyat Kocamemi

TUNCELİ

Vahap Kışoğlu

URFA

Celâl Öncel, Kemal Badıllı

UŞAK

Ahmet Tahtakılıç

VAN

İhsan Bedirhanoglu, Şükrü Kösereisoglu

YOZGAT

İsmail Hakkı Akdoğan, İsmet Kapısız, Turgut Nizamoğlu

ZONGULDAK

Yusuf Ziya Yücebilgin

(Oya katılmayanlar)

ADANA

Ali Bozdoğanoglu, Hasan Aksay, İbrahim Tekin, Melih Kemal Küçüktepepınar

AFYON KARAHİSAR

Mehmet Turgut, Veli Başaran

AĞRI

Rıza Polat

AMASYA

İsmail Sarıgöz, Nevzat Şener

ANKARA

Hüseyin Ataman, İsmail Gence

ANTALYA

Etem Ağva, Hasan Fehmi Boztepe

AYDIN

Melâhat Gedik, Reşat Özarda

BALIKESİR

Ahmet İhsan Kırımlı, Cihat Bilgehan, Gökhan Evliyaoğlu, Kaya Bulut

BİNGÖL

M. Sıddık Aydar

BOLU

Turgut Çulha

BURDUR

Mehmet Özbey

BURSA

Baha Cemal Zağra, Mustafa Tayyar

ÇANAKKALE

Ahmet Nihat Akay, Burhan Arat, Refet Sezgin, Süreyya Endik

DENİZLİ

Sinan Bosna

DİYARBAKIR

Adnan Aral, Alp Doğan Şen

EDİRNE

Fahir Giritlioğlu, Nazmi Özoğul

ELÂZİĞ

Nurettin Ardıçoğlu,

ERZURUM

Ertuğrul Akça

GAZİANTEP

Süleyman Ünlü

GİRESUN

Ali Köymen, Ethem Kılıçoğlu, Nizamettin Erkmen

İÇEL

İhsan Önal

İSPARTA

Ali İhsan Balım, Mustafa Gülcügil, Sadettin Bilgiç

İSTANBUL

Ferruh Bozbeyli, Fuat Arna, Hüsamettin Tiyaşan, İbrahim Abak, Naci Öktem, Saadet Evren, Tahsin Demiray, Ömer Zekâi Dorman, Ziya Altınöglü

İZMİR

Ali Naili Erdem, Mehmet Ali Aytaş, Muzaffer Döşemeci, Saim Kaygan, Şükrü Akkan

KARS

Rıza Yalçın

KASTAMONU

Sabri Keskin

KAYSERİ

Abdülhalim Aras, Vedat Âli Özkan

KIRKLARELİ

Fikret Filiz

KIRŞEHİR

Halil Özmen

KOCAELİ

Süreyya Sofuoğlu

KONYA

Cahit Yılmaz, Faruk Sükan, Mekki Keskin, Sait Sına Yücesoy, Selçuk Aytan

KÜTAHYA

Mehmet Kesen, Sadrettin Tosbi

MALATYA

H. Avni Akşit

MANİSA

Neriman Ağaoğlu, Süleyman Çağlar

MARAŞ

Adnan Karaküçük, Enver Kaplan

MARDİN

Talât Oğuz

MUĞLA

İlhan Tekinalp

ORDU

Ata Bodur, Şadi Pehlivanoglu

RİZE

Arif Hikmet Güner, Cevat Yalçın, Fuad Sirmen

SAKARYA

Hami Tezkan, Muslihittin Gürer

SAMSUN

Fevzi Ceylân, Hüseyin Özalp

SIİRT

Hayrettin Özgen

SİNOP

Mustafa Kaptan

SİVAS

Sebati Hastaoğlu, Tahsin Türkay

TEKİRDAĞ

Fethi Mahramlı

TOKAT

Reşit Önder

TRABZON

Ekrem Dikmen

URFA

Kadri Eroğan

VAN

Muslih Görentaş

YOZGAT

Mustafa Kepir

ZONGULDAK

Ramiz Karakaşoğlu

(Açık üyelikler)

Muş: 1

IX. İnönü Hükümeti
25.06.1962-25.12.1963

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Mustafa İsmet İNÖNÜ (CHP Malatya) 25.06.1962-25.12.1963

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Ekrem ALİCAN (YTP Sakarya) 25.06.1962-25.12.1963

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Hasan DİNÇER (CKMP A. Karahisar) 25.06.1962-25.12.1963

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Turhan FEYZİOĞLU (CHP Kayseri) 25.06.1962-25.12.1963

Devlet Bakanı

Hıfzı Oğuz BEKATA 25.06.1962-18.10.1962

(C.S. Ankara Üyesi, CHP)

Ali Şakir AĞANOĞLU (CHP Trabzon) 01.11.1962-17.06.1963

Vefik PİRİNÇÇİOĞLU (CHP Diyarbakır) 17.06.1963-25.12.1963

Devlet Bakanı

Raif AYBAR (YTP Ankara) 25.06.1962-25.12.1963

Devlet Bakanı

Necmi ÖKTEN (Çorum, Bağımsız) 25.06.1962-25.12.1963

Adalet Bakanı

Abdülhak Kemal YÖRÜK 25.06.1962-25.12.1963

(CKMP Ankara)

Milli Savunma Bakanı

Mehmet İlhami SANCAR 25.06.1962-25.12.1963

(CHP İstanbul)

İçişleri Bakanı

Kemal Sahir KURUTLUOĞLU 25.06.1962-10.10.1962

(C.S. Kontenjan Üyesi)

Hıfzı Oğuz BEKATA 18.10.1962-08.10.1963

(C.S. Ankara Üyesi, CHP)

İlyas SEÇKİN (CHP Ankara) 22.10.1963-25.12.1963

Dışişleri Bakanı

Feridun Cemal ERKİN 25.06.1962-25.12.1963

(TBMM dışından)

Maliye Bakanı

Ferit MELEN (TBMM dışından) 25.06.1962-25.12.1963

Milli Eğitim Bakanı

Şevket Raşit HATİPOĞLU 25.06.1962-12.06.1963

(CHP Manisa)

İbrahim Hulusi ÖKTEM (CHP Bursa) 12.06.1963-25.12.1963

Bayındırlık Bakanı

İlyas SEÇKİN (CHP Ankara)

25.06.1962-22.10.1963

Arif Hikmet ONAT (CHP Ordu)

22.10.1963-25.12.1963

Ticaret Bakanı

Mehmet Muhlis ETE (CHP Ankara)

25.06.1962-17.06.1963

Ahmet OĞUZ (CKMP İstanbul)

17.06.1963-25.12.1963

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Yusuf AZİZOĞLU (YTP Diyarbakır)

25.06.1962-27.11.1963

Fahrettin Kerim GÖKAY (YTP İstanbul)

27.11.1963-25.12.1963

Gümrük ve Tekel Bakanı

Orhan ÖZTRAK (CHP Tekirdağ)

25.06.1962-25.12.1963

Tarım Bakanı

Mehmet İZMEN

25.06.1962-25.12.1963

(C.S. Giresun Üyesi, YTP)

Ulaştırma Bakanı

Rıfat ÖÇTEN (C.S. Sivas Üyesi, YTP)

25.06.1962-10.06.1963

İhsan Şeref DURA

13.06.1963-25.12.1963

(Kastamonu, Bağımsız)

Çalışma Bakanı

Bülent ECEVİT (CHP Ankara)

25.06.1962-25.12.1963

Sanayi Bakanı

Fethi ÇELİKBAŞ (CHP Burdur)

25.06.1962-25.12.1963

Basın - Yayın ve Turizm Bakanı

Celal Tevfik KARASAPAN

25.06.1962-17.06.1963

(C.S. Afyonkarahisar Üyesi, CKMP)

Nurettin ARDIÇOĞLU (CKMP Elazığ)

17.06.1963-19.07.1963

Turizm ve Tanıtma Bakanı

Nurettin ARDIÇOĞLU (CKMP Elazığ)

19.07.1963-25.12.1963

İmar ve İskân Bakanı

Fahrettin Kerim GÖKAY

25.06.1962-27.11.1963

(YTP İstanbul)

Mehmet Hayri MUMCUOĞLU

27.11.1963-25.12.1963

(Tekirdağ, Bağımsız)

Koalisyon Protokolü

(CHP-CKMP-YTP-Bağımsızlar)

Sayın Cumhurbaşkanı tarafından yeni Hükümetin teşkiline memur edilen Malatya Milletvekili Sayın İsmet İnönü'nün daveti üzerine toplanan ve CHP ve CKMP, YTP temsilcileri ile TBMM Bağımsız üyelerinin bir temsilcisinden meydana gelen heyetimiz 16 Haziran 1962 Cumartesi gününden başlayarak sürekli çalışmalar yapmış ve siyâsi durumu inceleyerek adı geçen üç parti ve bağımsızların katılacağı bir karma hükümet kurulması şartlarını ve imkânlarını araştırmıştır.

Memleketimiz bir inkılap sonrasında, yeni bir Anayasa nizamı içinde hür ve müstakil, mutlu bir geleceğe doğru yönelmiş olmakla beraber bir intikal devrinin güçlükleri ile karşı karşıya kalmış bulunmaktadır. Bu devrede kurulacak hükümetler bir yandan sarsılmış olan iktisâdi ve sosyal düzeni yoluna koymak, vatandaşın güven duygusunu, gelecek hakkındaki ümitlerini ve demokratik iradeye inancını kuvvetlendirmek zorundadırlar. Bir yandan da Anayasamızın gözönüne aldığı sosyal ve kültürel reformları gerçekleştirmekle ve demokratik nizam içinde planlı ve ciddi bir iktisâdi kalkınmayı başarmakla vazifelidirler.

Heyetimiz kaani olmuştur ki, bu vazifeleri başarmaya ehil ve devamlı bir Hükümet kurulabilmesi için partilerimiz arasında belirli esaslarda tam bir anlayış birliği ve sürekli bir davranış birliği şarttır. Bu olmadıkça hiçbir hükümet yeteri kadar cesur ve dinamik olamayacaktır. Bu itibarla partilerimizin ve gruplarımızın geniş ölçüde vatanseverlik ve fedakârlık duygularına başvurmak zorundayız.

Aramızda baş gösteren bazı fikir ayrılıklarını bu duygular içinde giderdik ve aşağıdaki işbirliği esaslarını böyle bir görüş birliği ile tesbit ettik.

I. PRENSİPLER

1 - Türkiye'de rejim Atatürk devrimleri üzerine kurulmuş bir demokrasi idaresidir. Anayasamızda tarifini bulan Atatürk milliyetçiliği ve laiklik devlet idaresi esastır. Partilerimiz aşırı sağcılık ve solculuk akımlarına karşı koyacaktır.

2 - 27 Mayıs ihtilali meşruluğunu kaybetmiş bir idareye karşı Türk milletinin direnme hakkını kullanmasıdır. Bu hareket amacına ulaşmış ve memlekette demokratik Cumhuriyet nizamının yeniden kurulmasını sağlamıştır. Partilerimiz 27 Mayıs devriminin meşruluğunu gölgeleyecek her türlü gayret ve fâaliyetlerin karşısında bulunacaktır.

3 - Yeni Anayasamız modern Türk Devletinin ana kuruluşunu şekillendirmiş olmakla beraber, Türk topluluğunun yeni dünya görüşünü ve gelişen iktisâdi, kültürel ve sosyal emellerini sinesinde toplamıştır. Anayasada belirtilen yeni müesseseleri tamamlamakla birlikte burada gösterilen milli hedefleri gerçekleştirmek başlıca vazifemiz olacaktır.

II. İKTİSADİ VE MALİ POLİTİKA

Türk toplumu için tek yaşayış şekli olan demokratik nizam içinde iktisadi kalkınmanın gerçekleştirilmesi başlıca hedeftir. Batılı demokrasi anlayışı içinde iktisâdi gelişmenin başarılması, milletçe en büyük davamızdır.

İktisâdi gelişme halinde memleketlerin meseleleri ile karşı karşıya memleketimizin iktisâdi ve sosyal davalarını süratle halletmek için gerekli bütün tedbirlerin kısa vadeli ve dar parti mülâhazaları dışında, memleketçi bir görüşle ele alınması lüzumuna inanıyoruz.

Türk ekonomisinin kalkınma hedefine özel teşebbüsün ve devlet sektörünün yan yana ve ahenkli şekilde çalışacağı bir ekonomik düzen içinde ulaşacağına ve özeltişebbüsün yaratıcı gücünden olduğu kadar, devletin kalkınma yolundaki vazgeçilmez gayretlerinden de ahenkli şekilde faydalanma lüzumuna kaaniyiz.

Özel mülkiyetin Anayasa himayesi altında bulunması ve özel teşebbüsün güven içinde çalışması, hürriyet içinde kalkınmanın şartıdır. Kalkınmanın, plan ve program içinde ve halen yürürlükte olan (plan hedefleri ve stratejisi) kararındaki esaslar dahilinde gerçekleştirilmesinde mutabıkız.

Bu temel kararda da açıkca belirtildiği gibi, özel teşebbüsün yatırımlarının artırılması, hızlı ve muvazeneli kalkınmanın gerektirdiği sahalara yöneltilmesi devletçe teşvik edilmelidir. Ancak, bu teşvik, kabul ettiğimiz siyâsi ve iktisâdi düzenle bağdaşamayacak olan doğrudan doğruya müdahale usûlleriyle değil, Maliye ve kredi politikası, sermaye piyasasının teşekkülü, yol gösterme, teknik bilgi sağlama gibi usûllerle yapılmalıdır.

Devlet, iktisâdi alandaki vazifelerini yaparken özel teşebbüsün yatırım şeklini veya güven ve istikrar içinde çalışma imkânlarını engelleyici kurtasiyeci ve frenleyici lüzumsuz müdahalelerden uzak kalmalıdır.

Devletin iktisâdi politikasında açıklık ve kararlılık esas olmalı, Maliye, para, fiyat, dış ticaret ve yatırım politikaları ve bunların tatbikatı, özel teşebbüse uzağı görme ve devamlı bir güven duygusu içinde çalışma imkânını sağlayacak şekilde tanzim edilmelidir.

Sadece özel sektörü iktisâdi ve sosyal gelişmenin vasıtası saymak davayı halle yetmiyeceği için, devlete de iktisâdi hayatta önemli bir mevki tanımak Türkiye'nin gerçeklerinden doğan bir zarurettir.

Devlet eliyle yapılacak işlerde esas prensip, stratejik yatırımları, uzun süreli gelişme için gerekli yatırımları ve özel teşebbüsün gerçekleştiremediği yatırımları yapmak olacaktır.

İktisaden gelişmiş memleketlerle aramızdaki büyük mesafenin gitgide genişlemesi yerine, daralmasını sağlayacak bir kalkınma hızını gerçekleştirecek, Türk toplumunu gerekli refah seviyesine ulaştırabilmek için, gayri safi milli hasıladan gerekli miktarın yatırımlara ayrılması zaruri olduğuna göre, umumi yatırım hacminin lüzumlu seviyeye ulaştırılması esastır.

Türk ekonomisinin yılda ortalama yüzde 7 civarında bir gelişme hızına kavuşabilmesi ve muvazeneli bir kalkınmanın sağlanabilmesi için, devlet yatırımları uzun vadeli plan ve programlara bağlanacaktır. Yüzde 7 gelişme hızından fedakarlık yapmamak karındayız.

1963-1967 devresine ait ilk beş yıllık planın hükümetçe kabulünden sonra, planın ilmi bütünlüğünü ve ahengini bozmaya imkân vermeyecek bir şekilde TBMM tarafından zamanında kabulü için işbirliği yapılacaktır.

Kamu harcamalarında yatırımlara öncelik verilecek, daha çok istihlâk mahiyeti arzeden harcamaların kalkınma hızını tehlikeye düşürecek şekilde artması önemle gözönünde tutulacaktır.

Kalkınmanın, istikrarlı bir mali siyâsetle mümkün olacağına inanıyoruz. İktisâdî gelişmeyi tahrik ve teşvik eden genişleyici bir iktisat politikası takip edilmekle beraber kaynakların israfına, istikrarsızlığa ve her türlü içtimai çalkantiya yol açması bakımından hatalı bir yol olduğu şüphesiz bulunan enflasyondan sakınılması lüzumuna inanıyoruz.

İktisâdî kalkınma politikasının sosyal adalet ilkesini gözönünde tutması lazımdır.

Muvazeneli gelişme ve sosyal adalet cihetinden ehemmiyetli gördüğümüz konulardan biri de, memleketimizin çeşitli coğrafi bölgeleri arasında iktisâdî fâaliyet hacmi ve gelir seviyesi bakımından mevcut olan büyük farkları ortadan kaldırmaya çalışmaktır. Bunun için plan hedefleri ve stratejisinde yer almış bulunan tedbirlerin ciddi bir şekilde tatbik konulmasını, karma hükümet, yurdumuzun geri kalmış bölgelerinde yaşayan vatandaşlara karşı önemli bir vazife olarak kabul edecektir. Gerek beş yıllık planda, gerek yıllık programlarda ve bölge planlaması çalışmalarında bu husus öncelikle gözönünde tutulacaktır.

Genel olarak, mevcut vergi sistemimizin islahı cihetine gidilecektir. Bu islahatta, tatbikat kolaylığı, vergi adaleti ve verim artırıcı tedbirler bilhassa göz önünde tutulacaktır.

Zirai kazançların ve küçük ticaret ve sanat erbabı kazançların vergilendirilmesi konusunda, haklı şikayetlere çare bulan mevzuat değişiklikleri bir an önce gerçekleştirilerek yeni hükümler uygulanacaktır.

Bu arada, 1961 ve 1962 yıllarında alınmış olan servet beyannâmelerinin iade edilmesi ve münâsip bir süre içinde 1962 başlangıcı itibarıyla yeni bir beyânname alınması, kararlaştırılmıştır.

Bu suretle, esasında vergi kontrolü bakımından lüzumlu bir müessese olmakla beraber, psikolojik sebeplerle iş hayatına menfi tesirler icra ettiği ileri sürülmüş olan servet beyannâmesi konusu, prensibi muhafaza ve şikayetleri izale eden bir hal şekline bağlanmış olacaktır.

Karma hükümete katılan partiler ve gruplar, Hükümetin istikrar içinde kalkınma politikasına aykırı olacak şekilde gider çoğaltıcı ve gelir azaltıcı davranışları önlemek üzere işbirliği yapacaklardır.

İktisâdi Devlet Teşekküllerini rasyonel çalışma imkânlarına kavuşturmak üzere şimdiye kadar yapılmış tetkikleri ve çalışmaları değerlendirmek, bu teşekküllerin reorganizasyonu işini bir an önce sonuçlandırmak, kararındayız. Bu teşekküllerin yatırım kaynağı yaratma fonksiyonunu başaracak hale getirilmesi hedeftir.

İktisâdi kalkınmanın zaruri şartı olan idari reform ve toprak reformu gibi temel ıslahat tedbirleri mümkün olan en kısa zamanda gerçekleştirilecektir.

İşçi ve işveren münâsebetlerini Anayasaya uygun olarak düzenleyen kanunlar çıkarılacak, işverenin ve işçinin karşılıklı güven içinde çalışmaları sağlanacaktır.

Bütün gelişme halindeki ülkelerde olduğu gibi, Türkiye’imizde küçük müstahsillerin çalışmalarını desteklemek ve daha verimli kılabilmek maksadiyle, başta ziraai saha gelmek üzere, kooperatifçiliği geliştirmeyi lüzumlu görüyoruz.

Memleketimizin dış ticaret münâsebetlerinde mühim bir yeri olan Avrupa İktisâdi Camiası (Müşterek Pazar) memleketleriyle Türkiye’nin iktisâdi gerçeklerini ve batı alemi ile kader birliğini gözönünde tutan bir ortaklık anlaşması akdini lüzumlu sayıyor.

III. BAZI KANUNLAR HAKKINDA SİYASİ SUÇLARIN AFFI

Siyâsi mahkumların affı aşağıdaki esaslara bağlanmıştır:

a) Evvelki hükümet zamanında yapılan görüşmeler sırasında tezekkür edildiği üzere, 4, 5, ve 6 seneye mahkum olanların mahkumiyet ilâmında yazılı cezaları bir atıfet olarak özel af yolu ile kaldırılacak ve bundan yukarı müddetle mahkum olanların cezalarından da 4 sene indirilecektir.

b) Bu özel aftan istifade edecek olanların amme hizmetlerinden mahrumiyet cezaları devam edecek ve bunlar her ne suretle olursa olsun siyasi fâaliyette bulunamayacaklardır.

c) Bu suretle aftan istifade edenlerden, hususi kanunların gereğince mesleki fâaliyetten mahrum kalmış olanların mesleklerini icra etmeleri mümkün hale getirilecektir.

d) Bu özel af kanunu 1962 yılı Ekim ayı içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sevkedilecek ve bu ay içinde yürürlüğe girmesi gerçekleştirilecektir.

e) Karma hükümete dahil partiler tarafından affın istismar konusu yapılması için partilerimiz gerekli gayreti sarfedecektir.

IV. 113 SAYILI KANUN

134 sayılı kanunla değiştirilen 113 sayılı kanun konusunda:

a) Kanunun 3’ncü L bendinin kaldırılması

b) 45 sayılı kanun hükümlerine tabi memurlara bunların şeriklerinin sıfat ve vazifelerini suistimâl suretiyle işledikleri suçlardan: Kendilerine veya başkalarına menfaat teminine matuf veyahut Devlet veya İktisâdi Devlet Teşekkülleri mahalli idareler ile kuruluşunda Devlet hissesi bulunan her nevi ticari, sinai ve mali mü-

esseselerin maddi zararını mucip olan fiillerin dışında kalanların affını sağlayacak şekilde kanunun 3'ncü maddesinin (M) bendinin değiştirilmesi;

c) Bu maddenin (G) bendinin de yukarıdaki fıkra hükümlerine göre tadil edilmesi hususlarında mutabakata varılmıştır.

105 SAYILI KANUN

a) 2510 sayılı İskân Kanununa ek 105 sayılı kanunun kaldırılmasında mutabakata varılmıştır.

b) Bu kanun gereğince ve Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu hükümleri dairesinde muamele görmüş ve kamulaştırılmış olan gayrimenkullerin 4753 sayılı kanunun kamulaştırmadan istisna eylediği 5 bin dönüme kadar gayrimenkullerin sahiplerine iade edilecek ve bundan fazlası iadeye tabi olmayacaktır.

c) Kamulaştırılmış olan gayrimenkuller 5 bin dönümden aşağı ise, usûlü daire-sinde sahiplerine iade olunacaktır.

d) Kamulaştırılmış gayrimenkullerden tevzi edilmiş olan varsa, bunların iadesi bahis mevzuu olmayacaktır.

e) Tasfiye edilmesi gereken menkul mallardan mevcut olanları arsa bunlar da iade olunacaktır.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 1 Cilt 6 Birleşim 108
Sayfa 150-162
02.07.1962 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Fuad Sirmen*

KÂTİPLER: *Nurettin Ok, (Çankırı)*

Nurettin Akyurt (Malatya)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Arkadaşlar, şimdi Sayın Başbakanımız Hükümet Programını okuyacaklar. Söz Sayın Başbakanındır. *(Alkışlar)*

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya) — Millet Meclisinin Sayın üyeleri,

Yüce huzurunuzda bulunmakla şeref duyan yeni Hükümetin programını sunuyorum.

Hükümet, siyasi tarihimizde yer alan karma Hükümet teşebbüslerinin bir yenisidir ve Büyük Mecliste temsil olunan üç siyasi partinin ve bağımsızların sorumlulukları ile kurulmuştur.

Türkiyemiz; sosyal ve ekonomik şartlar itibariyle gelişme halinde bir memleket. Bu gelişmenin istikrarlı ve süratli bir şekilde devam etmesi, gelişmiş ülkelerle aramızdaki mesafenin en kısa zamanda kapatılabilmesi için, milli hayatımızda ve Devlet idaresinin çeşitli dallarında sağlam esaslara dayanan ıslahat ihtiyaçları ile karşı karşıya bulunmaktayız.

Hükümetiniz, yüklendiği sorumluluğun bu yönlerden taşıdığı önemi kavramış olarak vazifeye başlamaktadır. Bu yüklü çalışmalarımız ve gayretlerimizde, Büyük Meclisin ciddî, samimî ve bilgili yardımları başarımızın teminatını teşkil edecektir.

Başlıca konularda takibedilecek Hükümet politikasının esasları üzerinde, koalisyona katılan grupların önceden açık mutabakatlara varmaları suretiyle kurulan Karma Hükümet, Anayasa rejimini kökleştirme ve demokratik nizam içinde kalkınmayı gerçekleştirme yolunda atılmış yeni bir adımdır.

Uzun yıllardan beri Türkiye'nin çok partili demokrasi hayatına hâkim olan başlıca konuları artık geride kalmıştır. 27 Mayıs'tan sonra kabul edilen yeni Anayasa ve bu Anayasaya uygun olarak seçimlerden önce ve sonra çıkarılan önemli kanunlarla, bu tartışma konularının çoğu, sağlam hâl şekillerine bağlanmış bulunmaktadır.

Bugün, Anayasaya aykırı olduğu iddia edilen kanunlar için kazai murakabe yolu açılmış, Anayasa Mahkemesi kurulmuş, üyeleri seçilerek yüksek görevlerine başlamışlardır.

Yıllarca mücadele konusu olan adaletin bağımsızlığı, Yüksek Hâkimler Kurulu teşkili hakkındaki Kanunla, tam teminata kavuşturulmuştur.

Basın Hürriyeti teminat altındadır. Demokratik esaslara uygun bir toplantılar rejimi getirmeyi hedef tutan yeni bir tasarı Yüce Meclistedir.

Seçim sisteminde adalet ve seçimlerin güven verici şekilde yürütülmesi dâvası halledilmiştir.

İdarenin tarafsızlığı ve haksız siyasi baskılardan masun olarak çalışması yolunda büyük mesafe alınmıştır.

Radyo, tek taraflı propaganda vasıtası değildir.

Üniversiteler ilim hürriyetine ve akademik teminata sahiptir.

Son 16 yılın tecrübelerine insafla bakılırsa görülecektir ki, Türkiye’de demokratik rejimin canlılığı ve yaşama gücü konusunda hiçbir tereddüde yer bırakmıyacak mesafeler alınmış; çetin imtihanlardan milletçe başarıyla çıkmış ve bugün, çok partili hayata girdiğimizden beri çekişme konusu olan başlıca şikâyet sebeplerinin ortadan kalktığı bir merhaleye ulaşılmıştır.

Sayın Milletvekilleri,

Demokratik rejim içinde plânlı ve hızlı kalkınmayı gerçekleştirme yolunda esaslı temeller atılmıştır. Karma Hükümet, Türkiye’nin iktisadi, sosyal ve kültürel alanlarda çetin meselelerle karşı karşıya bulunduğunu ve büyük hamlelere muhtaç olduğunu bilerek; bütün bu hamlelerin demokratik nizam içinde yapılabileceği ve Türk toplumu için başka bir yaşayış şeklinin düşünülemediği inancı ile görevine başlamaktadır. (*Ortadan ve Sağdan, bravo sesleri, alkışlar*).

Aziz Milletvekilleri,

Karma Hükümete katılan partiler ve bağımsızlar Devlet hizmetinde takibedecekleri siyaset yolları ve açık ilkeler üzerinde anlaşarak huzurunuza gelmişlerdir. Öyle zannediyoruz ki, bu suretle, karma Hükümeti teşkil eden partilerin Meclis Grupları arasındaki çalışmaların ahenk ve istikrar içinde yürütülmesi bakımından, ileri bir netice elde edilmiş bulunmaktadır.

Koalisyonu katılan siyasi partilerin bir müşterek protokol ile tesbit ettikleri ve Hükümet programına esas teşkil eden bu ilkeleri, bir kere daha arz etmekle şeref duyarım. (*Ortadan ve sağdan bravo sesleri alkışlar*)

Türkiye’de rejim Atatürk devrimleri üzerine kurulmuş bir demokrasi idaresidir. Anayasamızda tarifini bulan Atatürk milliyetçiliği ve lâik Devlet idaresi esastır. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Hükümetimiz aşırı sağcılık ve solculuk akımlarına karşı koyacaktır. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Karma Hükümet, memleketin kaderini demokratik rejimin payidar olmasıyla sıkı-sıkıya ilgili görmekte ve Anayasanın mutlak hâkimiyetini sağlamayı başta gelen vazifesi saymaktadır. (*Bravo sesleri, ortadan ve sağdan alkışlar*)

Bu görüşümüzün tabii sonucu olarak, demokratik rejmi tehlikeye düşürecek ve Anayasa hâkimiyetini zedeliyecek mahiyetteki hiç bir tahrike müsamaha etmiyeceğiz. (*Ortadan ve sağdan, bravo sesleri, alkışlar*)

27 Mayıs İhtilâli, meşruluğunu kaybetmiş bir idareye karşı Türk Milletinin direnme hakkını kullanmasıdır. (*Ortadan ve sağdan, bravo sesleri, sürekli alkışlar*) Bu hareket amacına ulaşmış ve memlekette demokratik Cumhuriyet nizamının yeniden kurulmasını sağlamıştır.

Hükümetin siyaseti, 27 Mayıs Devriminin meşruluğunu gölgeliyecek her türlü hareketlerin karşısında bulunacaktır. (*Ortadan ve sağdan, bravo sesleri, alkışlar*)

Yeni Anayasamız, Türk topluluğunun yenedünya görüşünü ve gelişen iktisadi, kültürel ve sosyal emellerini sinesinde toplamıştır. Anayasanın istediği yeni müesseseleri tamamlamak ve işaret ettiği millî hedefleri gerçekleştirmek, başlıca vazifemiz olacaktır.

Karma hükümetlerin vatandaşlar arasında siyasi münasebetleri zararlı bir çekişme haline gelmekten korumak istidadında oldukları tecrübe edilmiştir. Yeni Hükümetiniz zamanında da, memleketteki siyasi partilerimiz arasında münasebetlerin salim ölçülerde yürümesine önem vereceğiz (*Ortadan ve sağdan, bravo sesleri*)

Büyük Mecliste iktidar ve muhalefet münasebetlerinin vatanda ve vatandaşta huzuru ve güveni sağlayacak tabiatla olması için, Hükümet elinden gelen gayreti sarf edecektir. Bütün siyasi partilerimizin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin Büyük Meclisten memlekete güven, itibar ve kuvvet dağılmasındaki ehemmiyeti takdir ettiklerini bilen Hükümet, kendisine düşen vazifeyi ifada titiz bir dikkat gösterecektir. (*Ortadan ve sağdan, bravo sesleri*)

Millet Meclisinin Sayın Üyeleri,

Demokratik nizam içinde iktisadi gelişmenin başarılmasını milletçe büyük dâvamız sayıyoruz.

İktisadi gelişme halindeki memleketlerin meseleleri ile karşı karşıya bulunan memleketimizin iktisadi ve sosyal dâvalarını süratle halletmek için gerekli bütün tedbirlerin, kısa vadeli ve dar parti mülâhazaları dışında, memleketçi bir görüşle ele alınması lüzumuna inanıyoruz. (*Ortadan ve sağdan, bravo sesleri*)

Türk ekonomisinin, kalkınma hedefine, özel teşebbüsün ve Devlet sektörünün yanyana ve ahenkli şekilde çalışacağı bir ekonomik düzen içinde ulaşacağına ve özel teşebbüsün yaratıcı gücünden olduğu kadar, Devletin kalkınma yolundaki vazgeçilmez gayretlerinden de ahenkli şekilde faydalanma lüzumuna kaaniyiz.

Özel mülkiyetin Anayasa himayesi altında bulunması ve özel teşebbüsün güven içinde çalışması, hürriyet içinde kalkınmanın şartıdır.

Kalkınmanın, plân ve program içinde ve halen yürürlükte olan (Plân hedefleri ve stratejisi) kararındaki esaslar dâhilinde gerçekleştirilmesi lüzumuna inanıyoruz.

Bu temel kararda da açıkça belirtildiği gibi, Özel teşebbüsün yatırımlarının artırılması, hızlı ve muvazeneli kalkınmanın gerektirdiği sahalara yöneltilmesi Dev-

letçe teşvik edilecektir. Ancak, bu teşvik, kabul ettiğimiz siyasi ve iktisadi düzenle bağdaşmayacak olan doğrudan doğruya müdahale usulleriyle değil, maliye ve kredi politikası, sermaye piyasasının teşekkülü, yol gösterme, teknik bilgi sağlama gibi usullerle yapılacaktır.

Devlet, iktisadi alandaki vazifelerini yaparken, özel teşebbüsün yatırım şevkini veya güven ve istikrar içinde çalışma imkânlarını engelleyici, kırtasiyeci ve frenleyici lüzumsuz müdahalelerden uzak kalacaktır.

Devletin iktisadi politikasında açıklık ve kararlılık esas olacak, maliye, para, fiyat, dış ticaret ve yatırım politikaları ve bunların tatbikatı, özel teşebbüse, uzağı görme ve devamlı bir güven duygusu içinde çalışma imkânı sağlayacak şekilde tanzim edilecektir.

Sadece özel sektörü iktisadi ve sosyal gelişmenin vasıtası saymak dâvayı halle yetmiyeceği için, Devlete de iktisadi hayatta önemli bir mevki tanımak, memleketimizin gerçeklerinden doğan bir zarurettir.

Devlet eliyle yapılacak işlerde esas prensibimiz, stratejik yatırımları, uzun süreli gelişme için gerekli yatırımları ve özel teşebbüsün gerçekleştiremediği yatırımları yapmak olacaktır.

İktisaden gelişmiş memleketlerle aramızdaki büyük mesafenin gitgide genişlemesi yerine, daralmasını sağlayacak bir kalkınma hızını gerçekleştirerek, Türk toplumunu gerekli refah seviyesine ulaştırabilmek için, gayrisâfi millî hâsıladan gerekli miktarın yatırımlara ayrılması zaruri olduğuna göre, umumi yatırım hacminin lüzumlu seviyeye ulaştırılması esastır.

İktisadi kalkınma politikasının sosyal adalet ilkesini göz önünde tutması lâzımdır.

Muvazeneli gelişme ve sosyal adalet cihetinden ehemmiyetli gördüğümüz konulardan biri de, memleketimizin çeşitli bölgeleri arasında iktisadi faaliyet hacmi ve gelir seviyesi bakımından mevcudolan büyük farkları ortadan kaldırmaya çalışmaktır. (*Ortadan ve sağdan alkışlar*) Bunun için, Plân Hedefleri ve Stratejisinde yer almış bulunan tedbirlerin ciddî bir şekilde tatbika konulmasını, Karma Hükümet, yurdumuzun geri kalmış bölgelerinde yaşayan vatandaşlara karşı önemli bir vazife olarak kabul edecektir. (*Alkışlar*) Gerek beş yıllık plânda, gerek yıllık programlarda ve bölge plânlaması çalışmalarında, bu husus öncelikle göz önünde tutulacaktır. (*Ortadan ve sağdan alkışlar*)

Türk ekonomisinin yılda ortalama % 7 civarında bir gelişme hızına kavuşabilmesi ve muvazeneli bir kalkınmanın sağlanabilmesi için, Devlet yatırımları uzun vadeli plân ve programlara bağlanacaktır. % 7 gelişme hızından fedakârlık yapmamak kararındayız. (*Ortadan, bravo sesleri*)

Hazırlanmakta olan 1963-1967 devresine ait ilk beş yıllık plân, bu temel prensiplerin ışığı altında, Hükümetçe incelenip Yüksek Meclise sunulacaktır.

Kamu harcamalarında yatırımlara öncelik verilecek, daha çok istihlâk mahiyeti arz eden harcamaların kalkınma hızını tehlikeye düşürecek şekilde artmaması önemle göz önünde tutulacaktır.

Kalkınmanın, istikrarlı bir malî siyasetle mümkün olacağına inanıyoruz. İktisadi gelişmeyi tahrik ve teşvik eden genişleyici bir iktisat politikası takibedilmekle beraber, kaynakların israfına, istikrarsızlığa ve her türlü içtimai sarsıntıya yol açması bakımından, enfilâsyondan sakınılması lüzumuna inanıyoruz.

Genel olarak, mevcut vergi sistemimizin ıslahı cihetine gidilecektir. Bu ıslahatta, tatbikat kolaylığı, vergi adaleti ve verim artırıcı tedbirler bilhassa göz önünde tutulacaktır.

Zirai kazançların ve küçük ticaret ve sanat erbabı kazançlarının vergilendirilmesi konusunda, haklı şikâyetlere çare bulan mevzuat değişiklikleri bir an önce gerçekleştirilerek yeni hükümler uygulanacaktır.

Muhasebe-i Umumiye, Artırma ve Eksiltme kanunları gibi ana malî kanunların, plânlı kalkınma devresinin icaplarına göre yeniden tedvininde zaruret vardır. Bu konularda hazırlanacak yeni kanun tasarıları bu malî yıl içinde Yüksek Meclise sunulacaktır.

Bu arada, 1961 ve 1962 yıllarında alınmış olan servet beyannamelerinin iade edilmesi ve münasip bir süre içinde 1962 başlangıcı itibarıyla, yeni bir beyanname alınması yoluna gidilecektir.

Bu suretle, esasında vergi kontrolü bakımından lüzumlu bir müessese olmakla beraber, psikolojik sebeplerle iş hayatına menfi tesirler icra ettiği ileri sürülmüş olan servet beyannamesi konusu, prensibi muhafaza ve şikâyetleri izale eden bir hal şekline bağlanmış olacaktır.

İktisadi ve malî politikanın bu esaslar içinde yürütülmesini, özel sektör ve âmme yatırımlarının âzami şekilde artırılmasını ve kaynakların en müessir surette kullanılmasını, kalkınmamızın başlıca şartı olduğu kadar, dış finansman talebimizin de haklı ve mâkul izahı olarak telâkki etmekteyiz.

Bu suretle, iktisadi istikrar ve Batılı demokrasi anlayışı içinde, kalkınmamızın lüzumlu kıldığı dış yardım ihtiyacının, üyesi bulunduğumuz Milletlerarası teşekküller ile dost ve müttefik memleketlerden temin edebileceğine kaani bulunmaktayız.

Sayın milletvekilleri,

İktisadi Devlet Teşekküllerini rasyonel çalışma imkânlarına kavuşturmak üzere şimdiye kadar yapılmış tetkikleri ve çalışmaları değerlendirmek, bu teşekkülleri yeniden düzenleme işini bir an önce sonuçlandırmak kararındayız. Bu teşekküllerin yatırım kaynağı yaratma görevini başaracak hale getirilmesi hedeftir.

Yatırım, işletme ve ihracat kredileri mevzularında, ekonomimizin, plânlı ve hızlı kalkınmanın icaplarına uygun, teşvik edici, ölçülü ve müessir tedbirlere muhtaçtır.

Bu itibarla, bir taraftan sermaye piyasasının tesisi için gerekli ekonomik ve hukuki tedbirler süratle alınırken, diğer taraftan da kalkınma bankacılığı esaslarının tatbik edilmesini lüzumlu buluyoruz.

Bu hususların temini için, menkul kıymetler borsalarının faaliyetlerini tanzim etmek üzere hazırlanan kanun tasarısı, kısa zamanda, Yüksek Meclise sunulacaktır. Yüksek Meclise sunulmuş olan Kalkınma ve Yatırım Bankaları tasarısının kanunlaşması, sanayi, maden, turizm ve ulaştırma sektörlerinde, özel teşebbüse yatırım ve işletme sermayesi finansmanını tatminkâr ve gerekli şartlar ile sağlayacaktır.

Belirtmeyi lüzumlu buluyoruz ki, özel sektörün bu mevzularda çalışacak müesseseleri, geçmişte misalleri görüldüğü gibi, zayıf bünyeli ve anormal ekonomik şartlara göre kurulmamak; aksine, sağlam bünyeli, rasyonel ve rantabl esaslara göre çalışacak müesseseler şeklinde tesis edilmek zaruretindedir.

Yeraltı servetlerimizin aranıp bulunması ve işletilmesi hususunda kolaylık ve sürat temin etmek üzere, Maden Kanununda lüzumlu tadillerin yapılması için hazırlanan tasarı, Yüksek Meclise kısa zamanda sunulacaktır. Bir taraftan da Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü daha geniş ve verimli faaliyet gösterebilecek şekilde tevsi ve ıslah edilecektir.

Sanayimizi ihracata yöneltebilmek üzere, sınai mamullerimizin vasıflarının ıslahı ile birlikte, istihsal masraflarını azaltacak tedbirler üzerinde durmak lüzumuna inanıyoruz.

Mevcut tesislerimizi tam gücü ile çalıştırmak için alınması lâzımgelen tedbirler, bu alandaki çalışmalarımızda ilk hedefi teşkil etmektedir.

Enerji kaynaklarımızın en verimli tarzda ve ahenkli olarak kullanılması için gerekli idari ve teknik ıslahat süratle tamamlanacak; enerji politikamız, sanayi belli merkezlerde toplanmasından ziyade memleket sathına yayılmasını hedef tutacaktır.

Küçük sanayi ve el sanatları özellikle üzerine eğilmeye kararlı olduğumuz bir konudur. Bu alanda çalışanları desteklemek, eğitimleri ile meşgul olmak ve teşkilâtlandırmak için gerekli tedbirleri almak ve lüzumlu müesseseleri kurmak kararındayız.

Sayın arkadaşlarım,

İktisadi ve sosyal kalkınmamızda, millî ekonomimizin temeli olan tarıma büyük önem vermekteyiz. Tarım alanında sağlanacak gelişme, nüfusumuzun üçte ikisinin yaşama şartlarını iyileştirecek ve aynı zamanda diğer sektörlerdeki gelişmelere kaynak ve dayanak teşkil edecektir.

Zirai istihsalin artırılmasında, kolay olan, saha genişlemesi imkânlarının sınırına gelindiği için, birim başına verimi yükseltmek suretiyle istihsal artışını sağlamak zorundayız. Hazırlanmakta olan tarım plânı, bu amaca ulaşmak için gerekli bütün tedbirleri göz önünde tutmaktadır. Plânda da derpiş edildiği gibi, verimi ve dolayısıyla istihsalı artırıcı tedbirlerin başlıcaları olan sulama, iyi tohumluk, da-

mızlık, fidan, ve gübrelerin daha fazla miktarlarda kullanılması, nebati ve hayvani hastalık ve zararlarla mücadele, hayvanların daha iyi beslenmesi ve bakımı işlerine önem verilecektir.

Zirai kalkınmamızda ve zirai istihsalin artışında çok önemli rolü bulunan zirai kredi rejiminin daha tesirli bir hale getirilmesini, Hükümet, önemli bir konu olarak görmektedir.

Zirai ekonomi bakımından lüzumlu, fakat o nispette güç bir konu olan zirai sigorta alanında temel çalışmalara devam olunacaktır.

Toprak, orman ve mer'a gibi tabii kaynaklarımızın korunmasında ve istihsal güçlerinin artırılmasında, Anayasamızın koyduğu prensipler bütün çalışmalarımıza rehber olacaktır, özellikle, orman yetiştirme hizmetleri hızlandırılacak ve hazırlanan uzun vadeli plânlar gereğince yürütülecektir.

Orman konusunun önemli bir veçhesi de, insan ve orman münasebetlerinin Milli menfaatlara uygun bir şekilde düzenlenmesi ve ormancı bölgeler halkının geçim ve çalışma durumlarının ıslahı olacaktır.

Sayın milletvekilleri,

Yurdumuzda zirai kalkınmayı gerçekleştirmek için sosyal ve ekonomik bünyede bazı reformlar yapılmasının zarureti inaniyoruz.

Bunların başında, Anayasa hükümlerine, yurt gerçeklerine ve zirai kalkınma dâvamızın icaplarına uygun bir toprak reformu gelmektedir. Bu maksatla hazırlanmış olan ön proje, Hükümetçe dikkat ve titizlikle incelenip nihai şeklini aldıktan sonra en kısa zamanda Yüksek Meclisin tetkik ve tasvibine sunulacaktır. (*Ortadan ve sağdan bravo sesleri*)

Tarım teşkilâtının, müstahsıla çok sıkı iş birliği yapmak suretiyle, tarım politikamızın uygulanmasında daha müessir hale getirilmesi, üzerinde önemle duracağımız bir konudur.

Sayın arkadaşlar,

Ticaret politikamızın yürütülmesinde, istikrar, açıklık, umumilik ve eşitlik temel prensiplerimiz olacaktır. (*Ortadan ve sağdan bravo sesleri*)

İş hayatımızı sıkı lüzumsuz formalite ve kayıtların kaldırılmasına ve sadeleştirilmesine gayret edeceğiz.

İş hayatının tanziminde, verimsiz neticeleri çok denenmiş suni ve zecri tedbirler yerine, normal ve iktisadi tedbir ve yollar esas alınacaktır.

İktisadi dâvalarımızın çözümünde iş hayatımızın salahiyetli meslek teşekkülüyle istişareye bilhassa önem vermekteyiz.

İktisadi kalkınmamızda, iktisadi ölçüler içinde gelecek yabancı sermaye, teknik bilgi ve teşebbüs kabiliyetinden faydalanmaya kıymet vermekteyiz. Bu konuda, tecrübelerin ilham ettiği tedbirleri alacağız.

Ticaret politikamız ve tediye muvazenemiz bakımından, ihracatımızın geliştirilmesi hayati önem taşıyan bir dâvadır. Bu dâvanın halli için, ilgili Bakanlıkların birlikte çalışmaları yolu ile gerekli bütün tedbirleri almak başlıca hedeflerimizden biri olacaktır.

Bütün gelişme halindeki ülkelerde olduğu gibi, Türkiye’imizde küçük müstahsılların çalışmalarını desteklemek ve daha verimli kılabilmek maksadiyle, başta zirai saha gelmek üzere, kooperatifçiliği geliştirmeyi lüzumlu görüyoruz.

Aziz milletvekilleri,

Bayındırlık işleri, plânlı ve hızlı kalkınma içinde önemli yer tutmaktadır. Karayolları, Devlet Su İşleri, Demiryolu ve liman inşaatı, hava meydanları ve akaryakıt tesisleri, Devlet yapı işleri alanlarında, 1962 yılına ait bütün işler sağlam programlara bağlanmıştır.

Bu yatırımların zamanında ve intizamla gerçekleşmesi için gerekli takip dikkatle yapılacaktır. Karayolları şebekemizin, hazırlanan program gereğince ve imkânlarımızın en iyi kullanılması suretiyle tamamlanması hedefimizdir. Mevcut yolların bakım ve idamesine de yeni inşaat kadar önem verilecektir.

Devlet yollarından ayrı olarak, il ve köy yolları bakımından karşı karşıya bulunduğumuz pek büyük ihtiyaçların mâkul bir süre içinde karşılanabilmesi, vatandaşlarımızın geniş çapta müzaheretini icabettirecek mahiyettedir Köy yollarının yapılmasında ve bakımında gönüllü olarak yardımcı olacak köylere, Hükümetçe öncelik tanımak suretiyle her türlü imkân sağlanacaktır. *(Ortadan ve sağdan bravo sesleri, alkışlar)*

Su işleri; zirai sulama, enerji istihsalı ve taşkından koruma amaçlarına göre ve program dairesinde faaliyetlerine devam edecektir. Toplum kalkınmasında önemli yeri olan küçük sulama işleri, Devletle vatandaşın elele çalışacağı verimli sahalar-dan biridir. Bu alanda vatandaş gayretlerini değerlendirmek ve tamamlamak suretiyle, zirai istihsalı artırma yolunda büyük sonuçlar alınabileceğine inanıyoruz.

Köylerimize içme suyu getirme dâvası da, plânlı şekilde, ekonomik ölçüler ve sosyal öncelikler göz önünde tutularak azimle yürütülecektir.

Devlet yapılarında, israfil gösteriş yerine, gayeye uygunluk ve sağlamlık esasında ısrar edeceğiz.

Bayındırlık işlerinde, tesirli kontrol usulleri tesisine çalışacağız.

Aziz arkadaşlar,

Ulaştırma hizmetlerinin, kalkınma plânına uygun olarak geliştirilmesi esastır. Bu alandaki İktisadi Devlet Teşebbüslerinin verimli çalışma usullerine kavuşturulması, tarife sisteminin iktisadi ölçülerle düzenlenmesi yolunda çalışmalara devam edilecektir. Ulaştırma şebekesi olarak iktisadi ve stratejik yönden önemli olduğu kadar, sınai teşekkül olarak da ekonomimizde büyük yeri olan Demiryollarımızın ihtiyaçları göz önünde tutulacaktır.

Deniz ticaret filomuzun, Devlet gayreti ve özel teşebbüsün teşviki suretiyle geliştirilmesi amacımızdır.

Devletin ulaştırma alanındaki çalışmaları ile özel teşebbüsün faaliyetleri arasında bir ahenk kurmaya çalışacağız.

Sayın arkadaşlar,

Milletlerarası ekonomik ve sosyal münasebetlerin gelişmekte olması dolayısıyla gümrüklerimizin ehemmiyeti günden güne artmaktadır.

Bu itibarla, Milletlerarası teşekküllerle olan irtibatımız da nazara alınarak mer'î Gümrük Kanunumuzun bu faaliyet ve münasebetlere muvazi ve günün icap ve ihtiyaçlarını karşılayacak hale getirilmesine çalışılacaktır.

Geniş ve çeşitli ekonomik ve sosyal faaliyetleri bulunan Tekel Genel Müdürlüğünün, çalışma alanında tütün en mühim yeri işgal etmektedir. Umumi ihracatımızda ehemmiyetli bir yeri olan tütünün, dış piyasalarda mevkiini muhafaza ve sürümünü artırmak yolundaki gayretlerimize devam edilecektir.

Geçen seneden beri tütünlerimize arız olan maviküf hastalığı ile mücadelede Tarım Bakanlığı ile sıkı bir işbirliği yapılmaktadır.

Günden güne artan istihsal seviyesine muvazi olarak, mevcut çay fabrika ve atelyelerimize, yatırım plânımız çerçevesi dâhilinde, yenileri ilâve edilecektir.

İmar ve İskân Bakanlığı sosyal bünyemizde yeni ve önemli hizmetler başarmak vazifesi ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Özellikle, yıldan yıla ileri nisbette artan nüfusumuzun şehircilik ve mesken ihtiyacı konularında ortaya çıkardığı meselelere hal çareleri arayıp bulmak ödevi, bu bakanlığımızı yakından ilgilendirmektedir.

Şehir ve bölge plânlaması konularının her gün biraz daha ehemmiyet kazanan durumunu göz önünde tutarak gerekli dikkat ve titizliği göstereceğiz.

Mesken kredisi konusunda dar gelirli ailelerin ihtiyaçlarını ön plânda tutan sosyal mesken politikası güdülecektir. Gecekondu dâvasının da böyle bir politika ile ve Devletin kılavuz, örnek ve yardımcı olması suretiyle halledilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Topraklandırma ve iskân alanlarındaki çalışmalar, ilgili bakanlıklarla sıkı iş birliği yapmak suretiyle, verimli bir hale getirilecektir.

Yapı malzemesinin standart hale getirilmesi için kurulmuş bulunan Araştırma Enstitüsü çalışmalarını titizlikle takibedeceğiz.

Sağlık politikamızın hedefi, sağlık hizmetlerini, yurdun her köşesine, bilhassa geri kalmış bölgelerine de yönelterek, hizmetlerin dağılışında, sosyal adalet prensiplerini gerçekleştirmektir.

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi alanındaki tecrübe dikkatle ve önemle takibettiğimiz bir konudur.

Memleket gerçeklerini göz önünde bulundurarak, bir taraftan tedavi edici müesseselerin ihtiyaca yeter bir seviyeye çıkarılmasına çalışılırken, diğer taraftan koruyucu hekimlik çalışmaları da hızlandırılacaktır.

Sağlık merkezlerinin yeterli malzeme ve elemanlarla donatılması hedefimizdir.

Sağlık personelinin mahrumiyet bölgelerinde istekle çalışmaları için gerekli imkânlar, genel personel rejimi ıslahatı içinde göz önünde bulundurulacaktır. Sağlık personeli yetiştiren kurumlar çoğaltılacak ve geliştirilecektir.

Sosyal hizmetler sistemli bir şekilde inkişaf ettirilecektir.

Özel teşebbüse ait sağlık müesseselerinin çoğalma ve büyümeleri ve ilâç sanayiimizin gelişmesi için, teşvik edici tedbirler alınacaktır.

Aziz milletvekilleri,

İşçi ve işveren münasebetlerini Anayasaya uygun olarak düzenlemek, işverenin ve işçinin karşılıklı güven içinde çalışmalarını sağlamak hedefimizdir. Sosyal adalete ve sosyal güvenliğe bu suretle ulaşılacağı inancındayız.

İşçinin refahını sağlamanın ve işsizliği yenmenin esas tedbiri, iş sahalarını ve iş verimini artırmak; istihsalı geliştirmek, mevcut tesisleri tam güç ile çalışır hale getirmektir. Kalkınma plânında, âtıl iş gücünü değerlendirme unsuruna büyük önem verilmesi fikrindeyiz.

Çalışma hayatımızı ileri demokratik ülkelerdeki verimli ve ahenkli düzene kavuşturmak üzere hazırlanan toplu sözleşme, grev ve lokavt kanunu tasarısı, Hükümetin Büyük Millet Meclisine kısa zamanda sunacağı tasarılarından biri olacaktır. (*Ortadan ve sağdan, bravo, sesleri*)

Günün ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmiş bulunan İş Kanunu da, kısa zamanda, yeni bir metin halinde Büyük Millet Meclisi huzuruna getirilecektir.

İş kazalarını ve meslek hastalıklarını azaltabilmek için gerekli önleyici tedbir ve kontrolleri daha tesirli bir şekilde yürütme imkânını Çalışma Bakanlığına ve İşçi Sigortaları Kurumuna sağlayacak bir kanun tasarısı da, yakında Büyük Millet Meclisine sunulacaktır.

Çalışma Bakanlığı ve İşçi Sigortaları Kurumu Teşkilâtı, artmakta olan ve yeni kanunlarla daha da artacak olan ödevlerini gereği gibi yapabilecek şekilde ıslah edilecektir.

Bir kısım işçi ücretlerinin ödenmesindeki gecikmeleri kesin olarak önleyici tedbirler alınacaktır. Devlet sektöründe, işçilere ödenen ikramiyeler ücretlere eklenecektir.

Tarım işçilerinin haklarını koruyucu tedbirler üzerindeki çalışmalar hızlandırılacaktır.

Hür sendikacılığın gelişmesi için gerekli bütün imkânlar sağlanacaktır.

Sosyal ve ekonomik meselelerin çözümünde, sendikalar, Devlete yardımcı müesseseler olarak itibar göreceklendir.

Âmme sektöründeki işletmelerin yönetiminde, işçilerin tecrübe ve görüşlerinden faydalanmayı sağlayıcı bir danışma ve dayanışma düzeni kurulacak; işçiye verim artışına ve maliyet düşüşüne yapacağı hizmetin karşılığını elde edebilme imkânına kavuşturma çareleri üzerinde önemle durulacaktır.

İş ve İşçi Bulma Kurumunu daha sağlam gelir kaynaklarına kavuşturma imkânları aranacaktır. İşçilerin eğitimine önem verilecektir.

Türk işçisinin emeğinin karşılığını almak yolundaki samimî ve dürüst gayretlerini, millî menfaatlere aykırı, yıkıcı maksatlar için sömürmek istiyecek teşebbüslere karşı koyacağız, (*orta ve sağ sıralardan bravo sesleri alkışlar*) Bu davranışla, hem vatansever ve milliyetçi Türk işçisini, hem de yurdun yüksek menfaatlerini korumuş olacağımıza inanıyoruz. (*Ortadan bravo sesleri*)

Aziz Milletvekilleri,

Adaletin sürat, emniyet ve huzur içinde gerçekleşmesini sağlamak amacıyla, usul kanunları dâhil, ana kanunlarda gerekli değişiklikleri yapmak üzere girişilen hazırlıklar tamamlanacaktır.

Bu arada, yürürlükteki mevzuatın yeni Anayasaya uygunluğunu sağlama yolundaki çalışmalara hızla devam edilecektir.

Hâkimler Kanunu, Yargıtay ve mahkemeler teşkilâtı kanunları, Adalet Bakanlığı Merkez Teşkilâtı Kanunu, kabul buyurulan Yüksek Hâkimler Kurulu Teşkili hakkındaki Kanuna paralel olarak değiştirilecektir.

İcra ve İflâs Kanununun, toplumun sosyal ve iktisadi bünyesine uygunluğunu temin konusundaki çalışmalar sonuçlanmıştır. Hazırlanan tasan kısa zamanda Yüksek Meclise sunulacaktır.

İnfaz sistemimizi ıslah etmek ve mükerrer-liğini önliyecek usulleri geliştirmek, cezasını çekmiş suçluların cemiyete yeniden intibaklarını kolaylaştırmak; suçluluğun önlenmesinde büyük önemi olan çocuk suçluluğu ile mücadele etmek yolundaki çalışmalara hız vermektir.

Danıştay'ın, yeni Anayasaya uygun şekilde yeniden teşkilâtlanması ve ağır iş yükünü karşılayacak hale getirilmesi lüzumuna kaniyiz.

Son bir sene zarfında memleketin siyasi huzurunu zedelemiş olan siyasi af konusunun, sarîh hudutlar içinde halledilmesi kararlaştırılmıştır.

Kararlaştırılan esaslar, Hükûmete katılan siyasi partiler ve bağımsızlar tarafından müştereken hazırlanmış bulunan Koalisyon Protokolünde yer almıştır. Bu konuda ehemmiyetli olan husus, vatandaş huzurdan ve çalışmaktan alıkoyan siyasi istismarın durdurulmasıdır. (*Ortadan ve sağdan bravo sesleri*)

Büyük Meclisin Sayın Üyeleri,

İdarede tarafsızlığı, vatandaşa eşit muameleyi, halk işlerinde sürat ve kolaylığı sağlamak amacımızdır. Partizan idare acısını milletimize çektirmemeye azimliyiz. (*Ortadan alkışlar*)

Yurtta emniyet ve asayişin sağlanması, kanun ve nizamların vatandaşlara eşit olarak tatbiki ile mükellef olan emniyet ve jandarma, günün şartlarına uygun olarak, halk hizmetinde daha süratle ve daha müessir çalışan bir kuvvet haline getirilecektir.

Millî güvenliğin bir dalı olan sivil savunmayı yurt savunmasının tamamlayıcısı olarak kabul ediyoruz.

Mahallî idarelerimizin; Anayasasının ışığı altında bünyelerine uygun seçimlerinin bir an evvel yapılması; gelirlerinin hizmetleri karşılar hale getirilmesi; teşkilât, görev ve yetkilerinin yeniden düzenlenmesi ile ilgili mevzuatı en kısa zamanda tasvibinize sunacağız.

Âmme idaremizin her alanda daha verimli çalışmasını sağlayacak bir idari reformu, iktisadi kalkınmanın da zaruri şartı sayıyoruz. Bu konuda başlamış olan çalışmaların süratle tamamlanmasına önem veriyoruz.

Aziz Arkadaşlar,

Devlet Personel İdaresini düzenleyen mevzuatı plânlı bir çalışma ile ıslah yolundayız. Devlet personel politikasında ilk prensibimiz, memurun, kanunların emrinde ve milletin hizmetinde vazife ve sorumluluk duygusu içinde çalışmasını sağlamak olacaktır. Kifayetli ve verimli bir personel sistemi kurmak hususunda kararlıyız. Anayasamızın kamu hizmetlerine alınmada ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilmiyeceği esasına uyularak, bütün demokratik rejimlerde tatbik edilen açık müsabaka imtihanlarını geniş ölçüde uygulamak ve teşkilâtlandırmak hususunda, Devlet Personel Dairemiz çalışmaya başlamış bulunmaktadır.

Sayın milletvekilleri,

Millî eğitimde amacımız, her yaştaki yurttaşlarımızı eşit eğitim imkânları içinde, istidat ve kabiliyetlerine göre üstün seviyede yetiştirmek; milletimize ve insanlığa yararlı, iyi ve verimli yurttaşlar haline getirmek; sosyal ve ekonomik kalkınma programlarının uygulanması için gereken çeşitli vasıftaki insan gücünü hazırlamaktır.

Böylece, millî eğitimi sadece gençlerimizi yetiştirmenin ve halkımızı aydınlatmanın bir vasıtası değil, aynı zamanda ve özellikle memleketimizin sosyal ve ekonomik gelişmesini gerçekleştirecek ve hızlandıracak verimli bir yatırım olarak telâkki etmekteyiz.

Bu temel ilkelere dayanmak suretiyle, Türk eğitim sisteminin toptan gözden geçirilmesi ve millî eğitim gelişmesinin uzun süreli bir plâna bağlanması hususunda girişilmiş bulunan çalışmalara, bilhassa aşağıdaki hususlar göz önünde tutularak devam olunacaktır.

İlköğretimde, 1970 yılına kadar, okuma çağında bulunan bütün çocuklar okul içine alınacaktır.

İlkokuldan sonra öğrenime devam imkânını bulamıyan çocuklar ve yetişkinler için, okuma - yazma öğretimi ile birlikte, çevrenin ekonomik ve sosyal şartları göz önünde tutulmak suretiyle tarım ve el sanatları alanında, devamlı bir programa bağlanmış, tamamlayıcı ve yetiştirici müesseseler açılacaktır.

Her derece ve tipteki genel ve meslekî teknik öğretim kurumlarımızın, Devlet plânlamasına paralel bir anlayış ve düzen içinde, belli bir plâna göre gelişip yayılmaları sağlanacaktır.

Orta ve yüksek seviyede genel ve meslekî öğretim kurumlarımızın açılmasında, Devlet Plânlama Teşkilâtımızca belirtilen sektörlerin ihtiyaçları dikkate alınacak; böylece genel ve meslekî öğretim arasında memleket ihtiyaçlarına cevap verecek bir dengenin kurulmasına çalışılacaktır. Orta ve yüksek seviyede öğretim kurumlarımızda, âzami verimi sağlayıcı tedbirler sûratle alınacak ve yeni öğretim kurumları, vazifelerini en iyi şekilde yapmalarını mümkün kılan bütün şartlar hazırlanmak suretiyle, açılacaktır.

Her kademe ve tipteki öğretim kurumlarımızın öğretmen ihtiyaçlarının karşılanması konusuna öncelik verilecektir.

Öğretmen yetiştirmek için yapılan büyük yatırımların ve harcanan emeklerin arzu edilen sonuca ulaşması için, öğretmenlik mesleğini cazip kılacak tedbirlerin alınması zaruretine inanmaktayız. (*Ortadan ve sağdan bravo sesleri*)

Özel öğretim kurumlarının, resmî öğretim kurumlarının seviyesine uygun şekilde gelişip yayılması için teşvik edici ve destekleyici tedbirler alınacaktır.

Maddi imkânlardan yoksul öğrencilerimizin kabiliyetleri yönünde ve ölçüsünde öğrenim görebilmeleri için alınmış tedbirler genişletilecektir.

Sosyal ve ekonomik kalkınmamızın gerçekleşmesi için ihtiyaç duyulan alanlarda, yüksek seviyede ilim ve fen adamı araştırmacılar yetiştirmek işi bir plâna bağlanacaktır. Bu arada, tasarısı Meclise sunulmuş olan Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun bir an önce faaliyete geçmesine çalışılacaktır.

Plânlı kalkınma içinde, yurttaşlarımızın çalışma gücünü artırmak, yaşayış seviyesini yükseltmek ve boş zamanlarını değerlendirmek için, okul eğitimi dışında ve yanında halk eğitimi çalışmalarına önem verilecektir.

Eğitim politikamızda, memleketimizin az gelişmiş bölgeleriyle diğer bölgeleri arasındaki farklılıkları ortadan kaldıracı tedbirler ehemmiyetle dikkate alınacaktır. (*Ortadan ve sağdan alkışlar*)

Aziz milletvekilleri,

Anayasamızın teminatı altında bulunan vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetini korumayı vazife sayıyoruz. (*Ortadan ve sağdan bravo sesleri, alkışlar*)

Diyanet işleri Başkanlığının çalışmalarını halkımızın bugünkü ve yarınki ihtiyaçlarını karşılayacak yeterliğe ve verimli bir gelişmeye kavuşturabilmek, aydın

din adamları yetiştirmek ve bunları lâıyk oldukları refah seviyesine ulaştırmak için gerekli tedbirler alınacaktır. *(Alkışlar)*

Ecdadımızın sosyal hizmet ve hayır sahasındaki örnek tarihî müessesesi olan vakıfların canlılığını muhafaza etmek, verimini ve faydasını artırarak devam ettirmek ve dünya çapında tarihî değer taşıyan eski eser ve âbidelerimizin gelecek nesillere intikalini sağlamak amacımızdır.

Bu suretle, vakıflar idaresi, plânlı bir çalışma ve ilerleme hayatına girerek, milletçe kalkınma ve yatırım politikamızda kendine düşen vazifeyi başaracaktır.

Tapu ve kadastro hizmetlerinin daha süratli ve düzenli bir şekilde yürütülmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu cümleden olarak, ihtiyaçlara göre yeniden hazırlanan ve Yüksek Meclise sunulan tapulama kanun tasarısının bir an evvel kanunlaşmasına ve Teşkilât Kanununun ihtiyaçlara uygun hale getirilmesine çalışılacaktır. Kadastro işlerinin hızlandırılması için gerekli vasıta ve malzeme sağlanacaktır.

Büyük Meclis tarafından kabul buyurulan yeni Kuruluş, görev ve yetki Kanunu ile hamuleli çalışma imkânlarına kavuşturulmuş olan istatistik teşkilâtımızı, maddi imkânlar ve yeterli personel bakımından takviye etmek karındayız.

Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığı gelişme yalımdadır.

Yüksek Meclise sunulmuş olan “Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kanunu” nun müspet sonuçlar doğuracağına inanıyoruz.

Radyolarımızın aydınlatıcı, istifadeli ve iç siyaset yönünden tarafsız çalışmasını sağlam teminata bağliıyacak kanun tasarısı yakında Yüksek Meclise sevk olunacaktır. *(Bravo sesleri)*

Turizm mevzuu üzerinde lâıyk olduğu önemle durmak karındayız. Bu konuyu, memleketin ekonomik meselelerinin hallinde de yardımcı olabilecek ve gelişme ümitlerine sahip bir saha olarak görüyoruz. Turizmin yürütülmesinde, yabancı sermaye ve teknik imkânlarından faydalanmayı lüzumlu saymaktayız.

Sayın milletvekilleri,

Dış politikamız, esasları Büyük Millet Meclisindeki bütün siyasi partilerce benimsenmiş, milli politika hüviyetini muhafaza edecektir. *(Ortadan ve sağdan bravo sesleri ve alkışlar)*

Bilindiği gibi, dış politikamızın başlıca hedefi, Birleşmiş Milletler Yasasına uygun olarak, bütün milletler için barış, hürriyet, adalet ve hak eşitliği esaslarına dayanan devamlı bir dünya nizamının kurulmasıdır.

Geçen devredeki milletlerarası durumda, arzuladığımız dünya nizamının kurulması yolunda ümit verici yeni gelişmeler vukubulmadığını esefle müşahade ediyoruz. Benlin, Doğu - Batı münasebetleri, kontrollü silâhsızlanma, ilgililer arasında varılacak bir anlaşma dairesinde atom denemelerine son verilmesi gibi dünya barış ve güvenliğine birinci derecede müessir meselelerde müspet ve müşahhas terakki-ler elde edilmemiştir.

Bu durum ve genel güvensizliğin tahrik ettiği silâhlanma yüzünden milletlerarası münasebetler nezaketini muhafaza etmektedir. Bağımsızlık ve bütünlüklerine önem veren memleketler için bu durumun ortaya koyduğu gerçek, teyakkuz ve basiret ile hareket zaruretinin bir an dahi göz önünden uzak tutulamayacağıdır.

Türkiye Hükümeti âdil ve devamlı bir barış nizamının gerçekleşmesi uğrunda milletlerarası iş birliğinin kuvvetlendirilmesi ve ihtilâfların barışçı yollarla halledilmesi için, hep zaman olduğu gibi, bundan sonra da, elinden gelen gayreti esirgemeyecektir. (*Bravo sesleri*) Böyle bir nizamın ancak milletlerarası gerginliğin giderilmesi ve güvenlik ve istikrarın kurulması yolunda bütün milletler tarafından aynı samimilik ve aynı iyi niyetle sarf edilecek müşterek gayretler sayesinde gerçekleşebileceğine şüphe yoktur. Biz bu sahada uhdemize düşen vazifeleri yaparken, diğer taraftan da öteden beri bağlı olduğumuz ortak güvenlik prensibine uygun olarak, dâhil bulunduğumuz ittifaklar içerisinde, barış ve güvenliğin korunması ve hür dünyanın savunmasının takviyesi maksadiyle çalışma ve gayretlerimize devam edeceğiz. (*Ortadan ve sağdan alkışlar*)

Memleketimizin üyesi bulunduğu NATO ve CENTO'nun son mûtat toplantılarında yapılan görüşmeler ve alınan kararlar, gerek üye memleketlerin savunmaları, gerek barışın korunması bakımlarından müspet sonuçlar sağlamıştır. (*Sağdan bravo sesleri*)

Dünya barışının muhafazasında ve hür milletler camiasının müdafaasında makûs ihtimallere meydan bırakmıyacak en kuvvetli teminatı teşkil eden NATO ittifakının bu kudretini daha da artırmakta olduğunu müşahade etmekten büyük bir memnunluk duymaktayız. (*Ortadan ve sağdan alkışlar*)

Türkiye, Birleşmiş Milletler Yasasına uygun olarak kurulmuş savunma teşekkülleri ve üyelerinin refah yolunda gelişmesi amacını güden iktisadi milletlerarası kurullar çerçevesinde Batı ile ideal ve kader ortağıdır

Son NATO toplantısında alınmış olan ve memleketimiz ile Yunanistan'ın iktisadi kalkınmalarını süratlendirebilmelerini hedef tutan kararla bir kere daha sabit olduğu veçhile bu ideal ve kader birliğine diğer Batı devletleri de memleketimiz derecesinde kıymet ve ehemmiyet atfetmektedirler.

Hür Batı ideallerini paylaşan memleketler arasındaki bu yeni dayanışma göstergisi her bakımdan güven vericidir.

NATO ittifakı içindeki bağlarımıza ilâve olarak, Amerika Birleşik Devletleri, Federal Almanya Cumhuriyeti, İngiltere, Fransa, İtalya ve diğer bütün üye devletlerle iki taraflı münasebetlerimiz samimî ve ileri dostluk seviyesinde gelişmeye devam etmektedir, (*Alkışlar*)

CENTO'nun da kendisine ideal edindiği barış, güvenlik ve refah hedeflerinde başarılı olması için gayretlerimize devam edeceğiz.

CENTO Teşkilâtının bölge üyeleri İran ve Pakistan ile karşılıklı münasebetlerimiz mesut inkişaflar kaydetmektedir. Bu dostluk, Dışişleri Bakanımızın, vâki nazik

davete icabet ederek, komşumuz ve müttefikimiz İran'ın başşehrine pek yakında yapacağı resmî seyahat ile daha da artacaktır.

Kendisi ile özel bağlarımız malûm olan Kıbrıs Cumhuriyetinde, devamlı huzurun, gerek Kıbrıs Cumhuriyetinin iç gelişmesi, gerek kendisi ile özel bağları olan Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile münasebetleri bakımından önemi açıktır. Biz, Kıbrıs'ın, bir bütün teşkil eden mevcut andlaşmalar dairesinde bütün vatandaşlarını refah ve saadete ulaştırmasını ve bölgemizin barış istikrarına yararlı olmasını samimiyetle temenni etmekteyiz (*Alkışlar*).

Komşumuz ve müttefikimiz Yunanistan ile münasebetlerimizdeki son gelişmeler arzu edilen seviyeye yönelme müjdesini taşımaktadır. Mevcut pürüzlerin giderilerek, münasebetlerimizin müşterek menfaatlerimize ve dostluk ve ittifak bağlarımıza uygun bir seviyeye getirilmesi hususunda duyduğumuz samimî ve kuvvetli arzusunun Yunan Hükümetince de aynı tarzda paylaşıldığını görmekle çok bahtıyarız. (*Bravo sesleri*) Bu yolda devam etmekte olan müşterek gayret ve çalışmalarımızın hem iki memleket, hem de mensubolduğumuz ittifak camiası menfaatleri bakımından çok verimli olacağına inanmaktayız.

Mensub olduğumuz ittifaklar manzumesi dışında kalan bütün memleketlerle, Birleşmiş Milletler prensipleri dairesinde münasebetlerimizi geliştirmeyi arzuladığımız malûmdur.

Kendilerine karşı özel bir yakınlık duyduğumuz bütün Orta ve Yakın - Doğu memleketlerinin hürriyet ve bağımsızlık içinde daha ileri bir refah seviyesine ulaşmaları samimî temennimizdir.

Afganistan ile ananevi dostluk münasebetlerimizin gelişmesine hususi bir itina gösterilmektedir.

Hindistan ile mevcut dostça münasebetlere devam olunacaktır.

Yeni bağımsızlığına kavuşarak, Birleşmiş Milletler Camiasına katılmakta olan milletlerin meşru haklarını elde etmelerinden büyük memnurluk duymakta ve bu milletlerin refah ve saadet yolunda ilerlemelerini gönülden dilemekteyiz. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Son yıllar zarfında bu suretle Birleşmiş Milletlere katılmış olan genç Afrika memleketlerine duyduğumuz yakın ilgiyi belirtmek ve çeşitli ticaret ve kültür münasebetleri kurmak veya geliştirmek maksadiyle, bu memleketlere gönderilen İyi Niyet Heyetleri vazifelerini başarı ile yerine getirerek avdet etmişlerdir. Temaslarımızdan memnunuz. Bu münasebetlerin karşılıklı olarak geliştirilmesine çalışacağız.

1 Temmuz referandumu ile mukadderatını bizzat tâyin etmiş olan Cezayir halkına karşı müşterek bir mazinin mahsulü olarak beslediğimiz samimî dostluk hisleri malûmdur. (*Alkışlar ve bravo sesleri*) Bu münasebetle, Türk milletinin ve Hükümetinin kardeş Cezayir milletine kalbî tebrik ve en iyi temennilerini ifade etmek isteriz. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Referandumun gerçekleşmesinde büyük ve cesur bir rol oynayan muhterem Fransız Devlet Başkanı General De Gaulle'ün üstün gayret-

lerini bu vesile ile takdirle anıyoruz. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Uzun seneler büyük ıstıraplara sebeb olan hâdiselerin, Fransız ve Cezayirli liderlerin basiretli tutumları sayesinde mutlu bir sonuca bağlanmış olmasından fevkalâde bahtiyarız.

Büyük Kuzey komşumuz Sovyetler Birliği ile münasebetlerimizi, mevcut milletlerarası taahhütlerimizle ahenkli olmak ve karşılıklı saygı esasına dayanmak üzere, iyi komşuluk münasebetleri çerçevesi içinde geliştirmek arzumuzdur.

Yugoslavya ile münasebetlerimizin müşterek menfaatlerimize uygun olarak gelişmesine önem vermekteyiz. Bağımsız benliğini muhafazaya azimli bulunduğu gördüğümüz bu dost memleket ile karşılıklı münasebetlerimizin daimî gelişmeler kaydetmesi samimî temennimizdir.

Türkiye Cumhuriyeti diğer bütün komşu memleketlerle barış ve dostluk münasebetleri yürütmeyi arzu etmektedir. Bulgar Hükümetince aynı yolda izhar edilmiş olan arzuya uygun olarak, 1961 Eylül ayında, bu memleket ile karşılıklı münasebetlerimizi geliştirmeye faydalı olacağını düşündüğümüz bazı telkin ve tekliflerde bulunmuştuk. Bu tekliflere bir karşılık alınamamıştır. Buna mukabil, Bulgar basını ve Bulgar idarecileri son zamanlarda memleketimizin aleyhinde bir propaganda kampanyasına girişmişlerdir.

Hür dünya ideallerini paylaşmak yönünden kendilerine özel bir yakınlık duyduğumuz Japonya ve diğer Uzak - Doğu memleketleri ile dostluk münasebetlerimizin geliştirilmesine önem vermekteyiz.

Kendileri ile dostane münasebetler idame ettiğimiz Lâtin Amerika memleketleri ile de bu münasebetlerin kuvvetlendirilmesine çalışılacaktır.

Avrupa entegrasyon hareketlerinin, özellikle ekonomik alandakilerin gelişmesinde en önemli rolü ifa eden Avrupa İktisadi Camiasının üye adedinin çoğalması sonucunu verecek teşebbüsler gittikçe kesafet peyda etmektedir. Bu camia çerçevesinde yürütülmekte olan siyasi entegrasyonla ilgili temaslar da artmakta ve her iki amaçla en yüksek seviyede görüşmeler yapılmaktadır.

Biz, Avrupa İktisadi Camiası (Müşterek Pazar) memleketleri ile Türkiye'nin iktisadi gerçeklerini ve Batı âlemi ile kader birliğini göz önünde tutan bir ortaklık anlaşması akdini lüzumlu saymaktayız.

Avrupa İktisadi Camiasına ortak üye olarak katılmak üzere tarafımızdan yapılmış olan teşebbüsler neticesinde Müşterek Pazar Konseyi memleketimizle bu konuda müzakerelere girmeyi kabul etmiştir. Halen Camia ile aramızda müzakereler cereyan etmektedir. Müzakerelerin, ümidettiğimiz gibi tarafların menfaatlerini telif edecek bir anlaşma ile sonuçlanmasını temenni etmekteyiz.

Kurulduğu günden beri içinde bulunduğumuz Avrupa Konseyinin çalışmalarına yakın bir ilgi ile katılmaktayız.

Sayın Milletvekilleri,

Silâhlı Kuvvetlerimiz, vatanımızın ve milletimizin mâruz kalacağı tehlikelere karşı millî varlığımızı idame ettirecek en büyük güven kaynağımızdır. (*Umumi alkışlar ve bravo, sesleri*)

Türk Silâhlı Kuvvetleri, modern harb ihtiyaçlarına göre teçhiz ve teslihl edilme-ye devam edilerek, NATO Müşterek Savunma sisteminde, kendisine düşen görevleri en iyi şekilde yapacak hale getirilecektir.

Anayasanın Silâhlı Kuvvetlerle ilgili olarak getirdiği yenilikler üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Bu meyanda Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı Teşkilât ve Görev Kanunu tasarısı, Askerî yargı Teşkilâtı ile ilgili kanun tasarıları, Askerî Ceza ve örfî idare kanunlarında yapılması gerekli değişikliklere ait kanun tasarıları vardır. Bu tasarılar kısa zamanda Meclise sunulacaktır. Millî Güvenlik Kurulunu yeni Anayasamıza uygun olarak teşkilâtlandıran bir tasarı, Yüksek Meclise sunulmuş bulunmaktadır.

Ayrıca Subay Terfi Kanunu tasarısı, Silâhlı Kuvvetler İaşe Kanunu tasarısı, İç Hizmet Kanununa göre Silâhlı Kuvvetler mensupları ile emeklilerinin faydalanmakta oldukları sağlık tesislerinden bunların dul ve yetimlerinin de faydalanmaları hususunda çalışmalar yapılmaktadır.

Silâhlı Kuvvetlerimizin garnizon, lojman ihtiyaçlarıyla çeşitli sosyal problemleri üzerinde plânlı çalışmalara devam olunacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Milletimizin en kıymetli vasıtalarla silâhlandırıp teçhiz ettiği, eğitimi ve yetiştirilmesi için hiçbir fedakârlıktan sakınmadığı Silâhlı Kuvvetlerimizin, bütün sınıfları ile yüksek vazife şuuru içinde, kendisine teveccüh edecek vazifeleri yerine getirecek maddi ve mânevi kuvvette olduğuna Büyük Meclis emin olabilir. *(Bravo sesleri, sürekli alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimizin çeşitli memleket meseleleri hakkında Yüce Meclise, program olarak sunduğu esaslar burada sona ermektedir.

Yüce Meclisin güvenine mazhar olduğumuz takdirde, programımızı hulûs ile tatbik ederek, bu güvene lâyık olmaya çalışacağız. Çalışmalarımızda muhalefet partilerinin murakabelerini de değerli bir yardım sayacağız. *(Alkışlar)*

Karar Büyük Meclisindir. *(Ortadan ve sağdan bravo sesleri, sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, şimdi gündeme geçiyoruz. Hükümet, gündemdeki sözlü sorular ve kanun tasarıları için hazır mı efendim? *(“Hayır, güvenoyu almadı” sesleri)* Bu hususta Hükümetin bir görüşü yok mu? Hazır mısınız, değil misiniz?

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI EKREM ALİCAN (Sakarya) — *(Ortadan ve sağdan şiddetli alkışlar)* Sözlü soruların ve kanunların müzakeresi mevzuunda Hükümetiniz güvenoyu alıncaya kadar müsaadenizi istirham etmektedir. Bu hususu arz ederim. *(Şiddetli alkışlar)*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; Anayasamızın 103’ncü maddesi mucibince, Hükümet programı üzerinde görüşmeler ancak programın okunmasından tam

iki gün geçtikten sonra mümkündür. Bu itibarla, gündeme geçemiyeceğimize göre, önümüzdeki Millet Meclisi Birleşimini 5 Temmuz 1962 Perşembe gününe bırakalım. Çünkü, 5 parti sözcüsü konuşacaktır ve şimdiye kadar program üzerinde konuşmak için söz isteyen müstakil ve partili arkadaşların isimleri bir hayli kabarıktır; 20 ye yakındır. Bu itibarla, görüşmeleri bir günde bitirirsek iyi olur.

Onun için, 5 Temmuz 1962 Perşembe günü saat 10 da toplanılması hususunu oyunuzda arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Arkadaşlar, birleşimi kapatmadan evvel bir hususu arz edeceğim.

Yarın saat 15'te Türkiye Büyük Millet Meclisi müşterek olarak toplanacaktır., Arkadaşların yarın bu saatte hazır bulunmalarını rica ederim.

5 Temmuz 1962 Perşembe günü saat 10 da toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 16.40

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 1 Cilt 4 Birleşim 75
Sayfa 341-353
02.07.1962 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN — *Suad Hayri Ürgüblü*
KÂTİPLER: *Ahmet Naci Arı (Kırklareli)*
Mehmet Ali Demir (Tunceli)
Açılma Saati: 17.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

Yoklama yapılacaktır. (Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, gündeme başlıyoruz.

Başbakan İsmet İnönü tarafından teşkil teşkil olunan Bakanlar Kurulunun Programı

BAŞKAN — İttılınıza arz olunur.

Gündemin birinci maddesinde Sayın İnönü'nün başkanlığında kurulan yeni Hükümetin programı vardır. Hükümet programı Yüce Senatoya arz edilecektir. Buyurun Hükümet adına Başbakan Yardımcısı Sayın Alican.

BAŞBAKAN YARDIMCISI EKREM ALİCAN (Sakarya Milletvekili) — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Yüce huzurunuzda bulunmakla şeref duyan yeni Hükümetin programını sunuyorum.

Program metni Millet Meclisinde de okunduğundan tekrar alınmamıştır.

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 1 Cilt 4 Birleşim 76
04.07.1962 Çarşamba
Sayfa 359-411

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Suad Hayri Ürgüplü*

KÂTİPLER: *Ahmet Naci Arı (Kırklareli)*

Kudret Bayhan (Niğde)

Açılma Saati: 10.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır. (Soyadları (E) harfiyle başlayan Cumhuriyet Senatosu üyeliklerine kadar yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Yeter sayımız vardır, gündeme geçiyoruz arkadaşlar.

Yalnız Hükümet programı üzerinde görüşmelere başlamadan evvel şu hususu arz edeyim: Bu hafta sonuna kadar intacetmek mecburiyetinde olduğumuz bazı lâyhalar, Bütçe Komisyonu, Anayasa, Adalet Komisyonu, Millî Eğitim Komisyonu, Sayıştay ve Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu ile Sosyal İşler komisyonlarındadır. Bu komisyonların bugün toplantıları vardır. Komisyon üyesi arkadaşlarımızın bu toplantılarda bulunup, bekliyen tasarılar intaç imkânı vermelerini rica ediyoruz. Yarın, öbür gün ve Cumartesi gününe kadar çıkacak olan tasarılar hemen gündeme alınıp görüşülecektir.

Başbakan İsmet İnönü tarafından teşkil olunan Bakanlar Kurulunun programının görüşülmesi.

BAŞKAN — Hükümet programını görüşmek için söz alan arkadaşların sayısı 38'dir.

Bu arkadaşların adlarını Genel Kurula arz ediyorum.

Osman Saim Sarıgöllü	(A.P.)
Fikret Kuytak	(Tabii Üye)
Niyazi Ağırnaslı	(C.K.M.P.)
İzzet Gener	(M.P.)
Mehmet Ali Demir	(Y.T.P.)
Ahmet Yıldız	(Tabii Üye)
İbrahim Saffet Omay	(C.H.P.)
Tarık Remzi Baltan	

Sadık Artukmaç	(C.K.M.P.)
Kâmil Karavelioğlu	(Tabii Üye)
İhsan Akpolat	(Y.T.P.)
Cevdet Geboloğlu	(Y.T.P.)
Mehmet özgüneş	(Tabii Üye)
Fikret Turhangil	(A.P.)
Hüsnü Dikeçligil	(A.P.)
Cavit Okyayuz	(A.P.)
Cahit Tokgöz	(A.P.)
İskender Cenap Ege	(A.P.)
Baki Güzey	(A.P.)
Berç Turan	(A.P.)
Muallâ Akarca	(A.P.)
Fethi Tevetoglu	(A.P.)
Gavsi Uçagök	(A.P.)
Kadri Oztaş	(A.P.)
Macit Zeren	(A.P.)
Celâl Ertuğ	(A.P.)
Fehmi Alpaslan	(C.H.P.)
Turhan Kananlı	(Müstakil)
Âdil Türkoğlu	(C.H.P.)
Sırrı Uzunhasanoğlu	(Y.T.P.)
Ahmet Naci Arı	(C.H.P.)
Rifat Öztürkciic	(A.P.)
Cahit Okurer	(A.P.)
Mansur Ulusoy	(M.P.)
Rasim Giray	(A.P.)
Cahit Ortaç	(A.P.)

Başbakan İsmet İnönü tarafından teşkil olunan Bakanlar Kurulunun programının görüşülmesi.

BAŞKAN — Hükümet programını görüşmek için söz alan arkadaşların sayısı 38'dir.

Bu arkadaşların adlarını Genel Kurula arz ediyorum.

Şimdi söz muhalefet partilerinden A.P. namına Saim Sarıgöllü arkadaşımızın-
dır. Buyurun.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Çok Muhterem Başkan, Cumhuriyet Senatosunun kıymetli üyeleri, Muhterem Başvekil ve Kabine üyeleri; koalisyon zaruretini karşısında, bugün İkinci Koalisyon Hükümeti programının müzakeresi bahis mevzuu olmaktadır.

Takdir buyururlar ki, muhalefete geçmiş olan Adalet Partisinin umumi görüşü, güvenoyu sebebiyle, Millet Meclisinde Genel Başkan tarafından ifade edilecektir. Yüksek Senatoda güvenoyu olmadığı için, burada hâdiseleri prensip ve aynı zamanda doktrin itibarıyla müzakere etmek icabet inektedir. Hükümet programının getirdiği mevzular üzerinde bu yolda, görüşme yapmak suretiyle söze başlamak istiyorum.

Yalnız, bu konuşmaların parti adına olmaktan ziyade, bir muhalefet sözcüsü, bir muhalefet Senatörü olarak kabul buyurulmasını da ayrıca beyan ve arz ediyorum.

Hükümetin getirmiş olduğu program umumiyetle Birinci Koalisyon Hükümetinin programından pek fazla bir değişikliği ihtiva etmemekte ve o tarihte de söylediğimiz gibi kati ifadeleri ve çarelerini de muhtevi bulunmaması bakımından pek tatminkâr görülmemektedir.

Türkiye’de 27 Mayıs’tan sonra Anayasanın getirmiş olduğu çok partili sistemle bir zaruret haline gelen bu koalisyon hükümetlerinin teşkili çok tabiidir ki, memlekette, bilhassa halk arasında yaklaşırtıcı tarafları olmakla beraber, koalisyondaki muvaffakiyet şartı, oldukça caba, oldukça anlayış, oldukça devamlı musir ve muhalefet partileri ile de her zaman bir anlayış içinde çalışmaya vabestedir.

Bu programın, ilk kısmında, Atatürk ilkeleri ile demokratik bir rejim kurulduğundan bahsedilmektedir. Ve hemen akabinde memleketteki aşırı sağcılık ve solculuk cereyanları ile mücadele edileceği de yazılı bulunuyor.

Takdir buyurursunuz ki, bir şeyin hududu, tarifi yapılmadıkça, onun nerede başlayıp nerede biteceği sarahatle anlaşılmaz. Programın hemen hemen en noksan kısımlarından bir kısmı da budur. Acaba aşırı sağcılık dendiği zaman, sağcılık nerede başlayıp nerede biter? Aşırı solculuk dendiği zaman, solculuk nedir ki, bunun nerede başlayıp nerede biteceği bahis konusu olsun. Binaenaleyh, bu hususlar kati olarak ifade edilmediği için hedef ve mevzu da bizim meçhulümüz bulunmaktadır. Aşırı solculuk takdir buyuracağınız gibi hukuk ve içtimai hukuk ve içtimai mezhepler edebiyatında komünizme verilen bir addır. Acaba, kanunla bugün hüküm altında bulunan bu mevzuun yeniden fecrimi, cihetine gidileceğini beyan, tekerrürden ibaret olmaz mı? Bu itibarla, biz bu kısmın daha vazih olmasını beklerdik.

Bir pasajda aynen şöyle deniyor: “Büyük Mecliste iktidar, muhalefet münasebetlerinin vatanda ve vatandaşta huzuru ve güveni, sağlayacak tabiatla olması için, Hükümet elinden gelen gayreti sarf edecektir. Bütün siyasi partilerimizin ve T.B.M.M. üyelerinin Büyük Mecliste memlekete güven, itibar ve kuvvet dağıtmasındaki ehemmiyeti takdir edeceklerini bilen Hükümet, kendisine düşen vazifeyi ifade titiz bir dikkat gösterecektir” ve devamla rejimin teminatı olarak Hükümet

kendisini görmekte olduğunu ifade ediyor. Takdir buyurursunuz ki, hiçbir memlekette ve bilhassa demokrasinin mevzu bahis olduğu yerde, rejimin teminatı Hükümet olamaz. Rejim, Atatürk tarafından Türk gençliğine ve milletine emanet edilmiştir. Bugün de Anayasa ile ve içtimai bir mücadele sonunda yine milleti' mal edilmiştir. Bu itibarla Hükümetin, milletten ve Türkiye Büyük Millet Meclisinden daha ileri bir bekçilik yapmasını, kanaatimizce demokratik zihniyetle bağdaştıramıyoruz.

Türk ekonomisinin, plânlı bir şekilde kalkınma üzerindeki programında yer almış olan hususları biz de anlayışla kabul ediyoruz.

Bu program ve plânlamanın detayları üzerindeki görüş ve anlayışımızı, ancak bu plânlar ve detay plânlarının elimize geldiği anda açıklamak üzere şimdilik mahfuz tutuyoruz.

İktisadi sistem bakımından memleketimizde Özel teşebbüs ve Devlet sektörüne icabı halinde her ikisine de yer verilmesi calibi memnuniyettir. Ancak hususi sektör ve Devlet sektörünün hudutları tâyin edilmemiştir. Binaenaleyh hususi sektörün, hususi mülkiyetin Anayasanın teminatı altında, bulunması muvacehesinde eğer memlekette devanı etmekte olan ve memleketin iktisadi politikasını teşkil eden tüccarlar, esnaf, iş adamları hâlâ, bir hırsızdır zihniyeti altında bir itham politikası devam ettirilirse, bu memlekette iktisadi kalkınmanın biraz da güç olacağını ve memlekette aynı zamanda servet düşmanlığının doğacağını bervechi peşin arzı vecibe bilirim. Binaenaleyh, Hükümet, tüccarı, iş adamını takiple mükelleftir. Kanun nazarında bir itham kesinleşmedikçe hiç kimseye “siz susunuz” elemeye hakkımız yoktur. Tüccar, bu memleketin iktisadi temelinde en mühim rol oynayan unsurlardan biridir. Bu itibarla tüccarı itham eden zihniyetin, bu yoldaki politikanın aleyhindeyiz. Buna müsamaha etmemek iktiza eder. Rejim meselesine gelince: Memlekette 27 Mayıs'tan sonra gelen, Anayasa ile kurulmuş çok partili sistem ve demokratik nizam, Anayasanın icapları ile kendi müessesesinin kurulmasına devam etmektedir. Anayasa Mahkemesi, Yüksek Hâkimler Kurulu v.s.

Yalnız, memlekette, Anayasa, millete mal olmakla beraber, hâlâ bir rejim buhranının arada bir zuhur ettiğini ve yaratılmak istendiğini de müşahade etmekteyiz. Binaenaleyh, memlekette eğer bir Anayasa mevcut ise (ki tatbik edilmektedir, referanduma arz edilmiştir) artık bu hususta rejim üzerindeki hareketlere hiçbir suretle müsamaha etmemek iktiza eder. Yalnız, müsamaha etmemeyi Hükümetten değil, aynı zamanda Parlâmentodan ve tefriki kuvvece izahına göre ayrıca tarafsız makamlardan ve adliyeden beklemek ve Anayasa rejimini himayesi bakımından, bu mesele üzerine eğilmelerinin lüzumuna da kaaniiz.

Programın kalkınmaya temas eden kısmında memleketi, geri kalmış bulunan bir memleket olarak kabul ile ileri iktisadiyata sahip memleketler seviyesine çıkabilmek ve millî gelir hâsılasında yüzde yediyi temin ve bunu düşürmemek için, bu nisbette millî gelir hâsılasının yatırımlara tahsisinin programda yer almasını çok yerinde buluyor ve Hükümeti vazifeli görüyoruz. Ancak millî gelir hâsılası dendiği zaman Devlet sektörü ile hususi sektörün de millî gelirimizde aynı toplam için-

de, bulunduğunu göz önünde tutarsak Hükümetin bu karar ve prensibinde hususi sektörün iştiraki hususunun daha vazıh ve daha açık prensiplere bağlı olarak yazılı bulunmasında fayda görüyoruz.

Programda kalkınma ve iktisadi politika bakımından, memleketimizde kurulması düşünülen Yatırım Bankası ve diğer bu yoldaki bankalarla sermaye piyasası ve sair çareler dermeyeran edilmiş olmakla beraber memleketin bugünkü millî kapasitesi itibariyle bu mevzuubahis bankalara ve müesseselere enflasyonist bir siyaset takibetmeden ne suretle sermaye temin edileceği yazılı bulunmamaktadır. Gönül isterdi ki, bu hususlar etraflıca ve geniş bir şekilde yazılı bulunsun. Kalkınmak isteyen bütün memleketler, ana ve büyük sermayeye muhtaçtır. Hususi sektörün, programda yazılı olduğu gibi, yatırımlara iştiraki ve memleket vazifesinde gereken iktisadi hamleleri yapabilmesi için hususi sektörde sermaye terakümünün vücudu şarttır. Bu sermaye terakümü olmadıkça bu husus himaye ve teşvik edilmedikçe hususi sektörün millî gelir bakımından iştirak etmesini arzuladığımız ve bugün bir iktisadi doktrin halinde bulunan iştirak vasfı maalesef, denildiği gibi mümkün ve mükemmel olamayacaktır.

Muhterem arkadaşlarım; program, muhteva itibariyle her hususa temas etmekte, fakat berveçhi peşin arz ettiğim gibi, ifadeler daima, yuvarlak, daima daydan ve tariften, vuzuhtan uzaktır. Meselâ, İktisadi Devlet Teşekkülleri mevzuu, keza aynı şekilde vuzuhtan ayrılmış durumdadır. İktisadi Devlet Teşekküllerinin zarureti yüksek malûmunuzdur ki memlekete, büyük sermayenin doğumu ve büyük işlerin yapılabilmesi için tek şahıs şirketi yolu ile girmiştir. Yani Devlet bir eliyle, bir müessese ve banka kurmuş, buna iktisadi bir vasıf vermek istemiş. Binaenaleyh, ticari hayatımızda kalkınma zorluğundan “tek şahıs şirketi” doğmuştur. İşte, İktisadi Devlet Teşebbüslerinin hukuki mahiyetini aradığımızda doğrudan doğruya, Devlete bağlı bir “tek şahıs şirketi” ile karşılaşırız ve bu “tek şahıs şirketi” yani İktisadi Devlet Teşekkülleri, muhtelif vekâletler kanalı ile Başbakanlığa bağlıdır, öyle zannediyoruz ki, dünyanın, hiçbir yerinde bu kadar geniş bir iktisadi teşebbüs ve sermayenin bağlandığı bir Hükümet kurulamaz kanaatindeyiz. Bu itibarla bağlandığı bir Hükümet kurulamaz kanaatindeyim. Bu itibarla bu İktisadi Devlet Teşebbüsleri ele alınarak o kadar üzerinde hassasiyetle durmak iktiza eder ki, bunlar Hükümet elinde bir baskı vasıtası olmasın ve aynı zamanda bu görüşü ve iktidarı destekleme bakımından bir israf ve ziyan vasıtası olmasın. Temenniler gayet güzel ve iyi olmakla beraber biz İktisadi Devlet Teşebbüslerinin yani ekserisi tek şahıs şirketlerinin inkişaf ve düzenlenmesinde, katî olarak ne gibi şeylerin düşünüldüğünün de yazılı bulunmasını istiyoruz. Memleketimizin en mühim meselelerinden bir tanesi tarım mevzuudur.

Program tarım mevzuunda kâfi miktarda yapılması gereken ve istenen şeyleri ihtiva etmekle beraber, muhteva noksanı olarak, tatbikatın şekli gösterilmemiştir. Yalnız gübreleme, sulama ve sair hususlar, bir nevi koruyucu tedbirler bizim tarım mevzuumuzun hâline kâfi değildir. Bir bakımdan esasın halli için lüzumlu mevzular maalesef meskût geçilmiştir.

Asırların ve medeniyetlerin akıp gittiği bu memlekette; toprak, bakımsızlık ve kültür noksanlığı ve gereken vecibelerin ifa edilmemesi sebebiyle fakirleşmiştir. Cinsleri bozulmuş hayvancılığımız ıslahı gibi, bu arada muazzam bir hayvancılık mevzuu ile karşı karşıyayız. Ona yalnız yem vermek veya yalnız sıhhi cephesini mütalâa etmek kâfi değildir, kanaatindeyiz.

Memleketimizde 70 milyona yakın bir varlığın cinslerinin ıslahı, bölgelerinin tâyini ve sahiplerinin onu değerlendirmesi bakımından iktiza eden esasların bilinmesi ve etinin değerlendirilmesi bakımından ele alınması lüzumludur, kanaatindeyiz. Bu itibarla, memleketimizde tarım bakımından hayvancılık ve aynı zamanda, çürük meyvelerden meselâ istihsal edilen alkolün dışarıya ihracı gibi hususlar kâfi miktarda yer almamış bulunmaktadır.

Memlekette yalnız Tarım Bakanlığı adı altındaki müessese kendisini takviye edecek iktisadi müesseselerden mahrumdur. Meselâ, tütün müstahsilinden yüzde beşler, yüzde üçler olarak kesilmiş meblâğlar Ziraat Bankasında birikmiş, yüz küsur milyon lira gibi bir meblâğ olmasına rağmen, 1950’de, o tarihteki Meclisten çıkmış olan bir kanunla, bir iktisadi teşebbüs, bir şirketin kurulması derpiş edilmiş 1950 den 1962 yılına kadar bu gerçekleştirilememiş, kendi paraları bankada ve inhisarlar Vekâletinin elinde bulunmasına rağmen, bugün tütün ekicileri kredisizlikten kıvranmakta, kendilerine kredi açmak mevzuunda en çok yardımda bulunan Ziraat Bankasının da, mevzuun çok geniş olması sebebiyle, gereken yardımı yapamadığını müşahade etmekteyiz. Bu mevzuda Yüksek Meclise sevk edilmiş bir “Tütün Ekicileri Bankası kanun tasarısı” aynı zamanda, inhisarlar mevzuundaki kanunun da bir kısmının tadili, fakat, Hükümete ve Devlete sağladığı gelir nazarı itibara alınmak suretiyle, gereken birçok mevzuları muhtevi bir kanunla sevk edilmiş bulunmaktadır. Gönümüz isterdi ki, programa bu zaruretler de çareleriyle derpiş edilmiş bulunsun.

Ticaret alanında, iktisadi sahada ve hattâ her sahada, muhtacolduğumuz en mühim husus, aleniyet meselesidir. Kırtasiyecilik iyi bir şey değildir. Fakat iyi formalize edilmiş bir usul aleniyeti temin eder. Bugün memleketimize yabancı sermayenin girmesini istiyoruz. Bu sermaye kolay kolay gelmiyor. Sebebine gelince: Sermayedar; hangi usuller ve şekiller altında, müracaat ettiği takdirde Türkiye’de yatırım yapabileceğini katî olarak bilmiyor. Yalnız müracaat edilecek, bu müracaat muayyen vekâletlerden geçecek; sonra ne olacak, ya evet veya hayır denecek... Böyle bir iktisadi sistem olmaz. Ticarete katî, sarîh ve açık formalitelere ihtiyaç vardır. Şu şartlar tahakkuk ettiği takdirde (X) Türkiye’de şu kadar para yatırabilir, şeklinde olmalıdır. Bu evvelce tetkik edilip derpiş edilebilir. Bu yalnız bunda değil, memleketlerin imar plânlarında da böyle olmalıdır, İstanbul’da hâlâ birçok yerlerin hangi imar rejimine bitişik mi, ayrı mı olduğu bilinmemektedir.

İmar mevzuumuz, memleketin en mühim işlerinden birisidir. Çünkü, evvelâ memleketin kadastro yapılmamıştır. Şehir plânlarımız yeni ele alınmıştır. Bu şehir plânlarının zamanında teferruatıyla ve geniş olarak yapılmamış olması yüzünden, memlekette bir gecekondu buhranı doğmuştur. Gecekondu buhranını, bugün

yapılmakta olan plânlar kâfi derecede ve süratle önliyemeyecektir. Çünkü, bu yapılmakta olan plânlar nüfusun artması, zaruretler, bölge ihtiyaçları sebebiyle ihtiyaca cevap verememekte ve veremeyecektir. Yalnız plân yapmak kâfi değildi. Aynı zamanda iskân sahalarının hangi şartlar altında dar gelirliye, işçiye ve aynı zamanda esnafa tevzi edileceği şekillendirilmeli ve bunların malî porteleri tâyin ve tesbit edilmelidir. Bunlar koordine bir şekilde hazırlanıp, yine aleniyet, esasına göre rahatlıkla belirtilmedikçe, bu işlerin faydalı olmasına imkân yoktur, kanaatindeyiz.

Memleketimizin en büyük dertlerinden birisi de işsizliktir. Bu işsizliğin birisi bildiğimiz ve gördüğümüz işsizlik, birisi de malûmu saminiz, gizli işsizliktir. Birinci Koalisyon Hükümet kurulduğundan bugüne kadar yatırımı kâfi süratle yapılmadığı için, memleketimizdeki işsizlik zaman zaman gösteri haline gelmiştir. Binaenaleyh, bir taraftan Devlet sektörünün, bir taraftan da hususi teşebbüsün, yatırımlara gelebilmesi için, çok acele olarak harekete geçilmesi, bu işsizlik meselesinin ileride, bir içtimai dâva olmasını da önlemesi bakımından faydalı olur, kanaatindeyiz. Bundan evvel de bu mevzu müzakere edildiği için, üzerinde daha fazla durmıyacağım. Yalnız, dünya milletleri arasında işçi problemi o karlar mühim bir önem taşımaktadır ki, memleketimizde sanayileşmeye doğru gitmekte olduğundan, bu mevzuda sendikacılığın ve bilhassa, hür sendikacılığın Hükümet Programında yer almasını takdirle karşılıyor ve bu anlayışı da yerinde buluyoruz.

Anayasanın mecbur ettiği hükümlerden bir tanesi de. Toprak reformu ve Tapulandırma Kanunudur. Haber aldığımıza göre, Toprak Reformu Kanununun bazı noksanları, bulunduğunu da öğrenmiş durumdayız. Kanun yalnız olarak tevzii mevzuu ile meşgul olmuş fakat toprak tevzii ve iskân hususlariyle kredi hususlarının kâfi derecede yer almadığını ve memlekette çok az bulunan büyük arazi sahiplerine bir nevi yönetilmiş hususlar bulunduğunu da üzüntü ile müşahade etmiş bulunuyoruz

Sosyal adalet mevzuunu biz; birisinin zengin, birisinin fakir olmasında değil, aynen İsveç'te olduğu gibi, birisinin çok zengin olmasına hiçbir surette engel olmamak, fakat onun yanında, çalışanların ve onunla iş birliği yapanların da sosyal adalet, çerçevesi içinde asgari bir hayat seviyesine erişmiş olmasını da arıyoruz. Yoksa yalnız toprak tevzii, kanaatimizce ne çiftçiyi, ne şahsı, ne herhangi bir kimseyi refaha ve rahata kavuşturmaz.

Maliye bakımından, harçlar ve resimler kanunlarının tevhide mevzuu, vatan-daşı yeni bir mükellefiyet altına koyar, kanaatindeyiz. Hükümetin bu hususta gayet hassas davranıp, her hangi bir külfet tahmil, etmiyeceğini bervechi peşin düşünmekteyiz. Ama böyle bir vaka ile de karşı karşıya bulunuyoruz. Köy Maliye Kanunu diye bir kanun hazırlandığını işitmiş bulunuyoruz. Eğer bu hakikaten köylünün Devlet masrafına, mesuliyetine para ile iştirak etsin zihniyeti ve esbabı mucibesiyle hazırlanır çıkarsa, bu fakir ve klâsik vatandaşımızı müşkül duruma sokar ve zedeler. Çünkü programda köy yolları, köy mevzuu yine çok eskiden olduğu gibi Devletin eliyle değil, köylüye yardımla yapılacağı esastan ele alınırsa, bu masraflara

iştirak, etmesini sağlamak için çıkması düşünülen bu kanun, kanunlaştığı zaman köylüye, halka fayda yerine zarar verir kanaatindeyiz.

Krediler mevzuunda çok geniş vaitlere, çok İyi niyetli ifadelere rastladık. Bunlar için müteşekkiz. Ancak, memlekette cari olan kredi usullerinin hakiki bankacılık zihniyetiyle ve gayet formalist olarak yapılması iktiza eder. Bunun dışında ayrı bir kredi mevzuu, kalıyor, bu kredi bir nevi yardım mânasında, Hükümetin tâyin ve tesbit edeceği şekilde, yapılması iktiza eder. Bugün memlekette Ziraat bankasının, çiftçiye yapmış olduğu yardım, bir bakıma, muayyen formalitelerin ikmaliyle mümkündür. Bir bakıma da, Devletin bir nevi yardım olarak temin ettiği krediler şeklindedir. Krediler mevzuunun çok daha sarıh ve çok daha vazıh olarak ele alınmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Memleketimizin en mühim mevzularından bir tanesi de İşçilerimizdeki hizmetlerin ayrı ayrı ponksiyonlarla ayrı ayrı yerlerden idare edilmesi ve bunun yarattığı birtakım ihtilâtlardır. Bunların tek elden idare edilmesinin ve kendi güçlükleri muvacehesinde de gereken şekilde himaye edilmelerinin lüzumuna kaaniiz.

Maarif mevzuuna gelince: memleketimizde eğer bir daha rejim buhranının doğmamasını istiyorsak, eğer bu memlekette demokrasinin mânasının herkes tarafından anlaşılmasını istiyorsak, demokrasinin bir terbiye müessesesi olduğunu ve bunun da ancak mekteplerden başlayabileceğini kabul etmek ve maarifi de en ön plâna almak ve hattâ ana mektebinden itibaren bunların okutulmasını, öğretilmesini sağlamak zaruretindeyiz. Memleketle istediğimiz kadar mektep açalım. Eğer bu mekteplerin temelleri esaslı şekilde atılmamışsa, kâfi miktarda değerli hoca yoksa bu mektepler, memlekete fayda yerine, özür diliyerek arz edeyim ki, zarar getirir. Binaenaleyh, memlekette maarif dâvamızı yalnız bir bina ve içine toplanmış çocuklar ve gençlerden ibaret değil, bunu hakikaten bir dâva olarak ele alıp, bir prensip ve program içerisinde yürütmek ve geliştirmek zorundayız. Bilhassa hususi sektöre birinci plândaki beyan ettikleri gibi Hükümetin önem vermesi ve Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanıp Maliye Bakanlığına bâzı mevzuların sorulması için tezkeresi dahi yazılmış hususi mektepler kanun tasarısının bir an evvel Meclise getirilmesi hem maarifin Hükümet bakımından yükünü hafifletmek ve hem de maarif sistemimizde hususi sektörün alâkasını artırmak ve aynı zamanda da millî eğitim politikamızın esaslarından birisini tesbit etmenin faideli olacağına kaaniim.

Diyanet işleri; memleketimizde maarife gereken ehemmiyeti henüz vermemiştir. Memleketimizde münevver hakiki din adamları yetişmedikçe maalesef bu memlekette dinî müesseselerimiz, dinî terbiyemiz ve inançlarımız cevapsız kalmaya mahkûmdur. Her memlekette bu müesseseler bir bakıma müstakil, ancak iç politika bakımından bâzı kayıtlara tâbidir. Biz de gereken ehemmiyet ve önemi vermek zorundayız.

Tapu ve kadastro en mühim mevzularımızdan biridir. Bu mevzu gereken dikkatle ele alınıp memleketin kadastrosunun yapılması lâzımdır. Pek tabii olarak yıl-

larca sürecek olan bu işin masraflarını göze almak ve bu meseleyi en iyi şekilde organize etmek bir zarurettir.

Programda gayet kısa yer alan siyasi af mevzuu, temenni ederiz ki, hukuki anlamıyla hakiki bir af şeklinde tecelli ettirilebilsin. Her ne kadar Anayasada üç kuvvet, diye Meclis, yani yasama organı, yargılama ve Hükümet, diye bahsedilirse de memlekette çok mühim bir kuvvet daha vardır ki, bu, memleketin varlığının temelidir. Yeni Anayasanın Millî Güvenlik Konseyi namı altında bu meseleyi de organize etmiş olması yönünden icra organıyla koordineli bir çalışma temini derpiş edilmelidir.

Hükümet programında yer alan Türk Silâhlı Kuvvetlerine yapılması gereken gerek teçhizat, gerek ikmal, gerek içtimai sigortalar bugünkü hizmetliler ve hizmetten şu veya bu sebeple ayrılmışlar hakkında sevk ettiği veya getirilmesini vâdettiği, hususları çok yerinde, çok isabetli bulmaktayız. En büyük meşakkat içinde, en büyük sıkıntılar içinde, canını, malını, her şeyini, her zaman vermeye, en ücra hudut köşelerinde yıllarca gençliğini feda edecek kadar gayretli ve bize istiklâlimizi kavuşturmakta en mühim rolü oynayan ve yeni Anayasayı getiren Türk Silâhlı Kuvvetlerine yapılması vâdedilen şeyleri hattâ az gördüğümüzü ve bunun fazlalaştırılması talebini zevkle beyan ederiz.

Muhterem arkadaşlarım, ikinci Koalisyon Hükümetinin muvaffak olmasını ve muhalefette kendilerini bir nevi murakabe suretiyle gayret göstereceğimizi, fakat hiçbir zaman yıkıcı, hiçbir surette zedeleyici ve hiçbir surette rahatsız edici bir harekette bulunmayacağımızı da bu arada söylemeyi vazife biliriz. Adalet Partisi muhalefette tam vazifesini yapacak ve bu devrede yapacağı muhalefet vazifesi bundan sonraki çok partili devrelere örnek olacaktır. Buna kaaniiz.

Hürmetlerimle. *(Şiddetli ve sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, bu arada, üç önerge sunulmuştur. Bunları evvelâ okuyup, sonra teker teker oyunuza sunacağız.

Sayın Başkanlığa

Konuşmaların, lehte, aleyhte ve üstünde olmak üzere, sıraya konulmasını arz ve teklif ederiz.

Muammer Obuz (Konya)

Sedat Çumralı (Konya)

BAŞKAN — Yüksek malûmunuzdur ki, 85'nci madde mucibince, kayıt sırasına göre hatiplere söz vermek mecburiyeti vardır. Ancak Umumi Heyet tensip ve tasvi-bederse, lehte ve aleyhte ve üzerinde olarak konuşmalar sıralanabilir. Binaenaleyh, bu hususu reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir, ikinci önergeyi okutacağımı:

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Hükümet programı üzerinde yapılacak müzakereler, Hükümete ışık tutmak amacıyla yapılacağı ve sonunda itimat oyuna başvurulmayacağına göre parti grupları adına konuşulmaması gerekmektedir.

Yüksek Senato Umumi Heyetinde bu doğru görüşün bir teamül haline gelmesi için gruplar adına konuşmaların kaldırılmasını arz ve teklif ederiz.

Ethem Menemencioğlu
(İstanbul)

Nevzat Özerdendi
(İzmir)

Özel Şahingiray
(İstanbul)

Sabahattin Tanınan
(İstanbul)

Cahit Okurer
(İzmir)

BAŞKAN — Şimdi Sayın arkadaşlar, yüksek malûmunuzdur ki, 85'nci madde parti ve gruplar adına konuşma imkânını tanımıştır. Kaldı ki, bundan evvelki Hükümet programı üzerinde, parti adına grup sözcüleri konuşmuşlardır ve kendilerine bu hak tanınmıştır. Fakat hâdisenin yeniden tetkik ve içtihadını arkadaşlar ısrarla arzu ederlerse işin ehemmiyetine binaen ve bugün parti adına başka söz almış hatip arkadaşımız da bulunmadığına göre. Başkanlık Divanı bu işi tezekkür ettikten sonra heyeti umumiye arz etmeyi faideli bulmaktadır. Bu şekilde teshilini uygun görüyoruz.

İki önerge vardır, onları da okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

Hükümet programı hakkında konuşmak isteyenlerin çokluğu karşısında, partileri adına yapılacak konuşmalardan sonra, hatiplerin konuşmalarının beşer dakikayı geçmiyecek şekilde tanzimini arz ve teklif ederim.

Cahit Ortaç (Bursa)

Yüksek Başkanlığa,

Hükümet programı üzerinde 40'a yakın arkadaşın söz aldığı ifade Duyurulduğuna göre konuşmaların muayyen bir müddetle takyidi zarureti aşıkârdır.

Bu itibarla; konuşmaların 15'er dakika ile hudutlandırılması hususunun Umumi Heyetin oyuna sunulmasını arz ve teklif ederim.

Nedim Evliya (Maraş)

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Efendim, takrirler aleyhinde konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun. Yalnız Turhangil arkadaşımın ve önergeleri hakkında konuşacak diğer arkadaşlardan rica edeceğim, sözleri uzatmasınlar. Zira önergeleri hakkındaki umumi düşünce oylama ile belli olacaktır.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Efendim, takrirlerin mahiyeti, oturumumuzun mahiyet ve gayesine uygun değildir. Çünkü Hükümet, programı hakkında Senato tarafından yapılacak yapıcı ve tenkidedici konuşma ve fikirlere intizar etmektedir.

Hatipler henüz konuşmadan, onların konuşma şekli ve müddeti tebellür etmeden daha oturumun ilk ânında böyle bir teklifin Senato Heyeti Umumiyesince kabul edilmemesini, gayenin aslı bakımından, istirham ediyorum.

Maruzatım bundan ibarettir, hürmetlerimle.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Söz istiyorum, efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Muhterem arkadaşlar, 40 arkadaşımız konuşmak üzere söz almışlardır. Konuşmalarımızın, Hükümete ışık tutucu birer konuşma olacağını düşünürsek ve konuşacaklar da maksatlarını ifadeyi esas alacak olursa beş dakikada arzu edilen birçok şey ifade edilmiş olur. Zaten şahıslar adına yapılacak konuşmalarda, hatiplerin, kendi branşları ve mevzularıyla ilgili konuşmalar yapacakları malûmdur. Bu beş dakikalık müddet de kimseyi sıkmaz. Konuşmaların beş dakikaya indirilmesi hakkındaki teklifi havi takririn Yüksek Heyetinizce kabulünü istirham edeceğim.

BAŞKAN — Arkadaşlar, üçüncü bir takrir daha vardır, onu da okuttuktan sonra reylerinize arz edeceğim.

Yüksek Başkanlığa

Sayın üyelerin konuşmalarının 10'ar dakika olarak tahdidini arz ve teklif ederim.

Esat Mahmut Karakurt (Urfa)

BAŞKAN — Evvelâ müddetin kısaltılmasını teklif eden takrirden başlayarak 15 dakikaya indirilmesine dair olan takrirleri okutacağım:

(Bursa Senatörü Cahit Ortaç'ın takriri tekrar okundu)

BAŞKAN — Takriri oyunuzda arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Reddedilmiştir.

İkinci takriri okutuyorum:

(Urfa Senatörü Esat Mahmut Karakurt'un önergesi tekrar okundu)

NEDİM EVLİYA (Maraş) — Takririmi geri alıyorum.

BAŞKAN — Okunan takriri oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Evliya takrirlerini geri almışlardır. Devam ediyoruz. Sayın Ağırnaslı.

C.K.M.P. SENATO GRUPU ADINA NİYAZİ AĞIRNASLI (Ankara) — Cumhuriyet Senatosunun muhterem üyeleri:

Güvenoyuna müncer bir netice tevhit eylememesi Cumhuriyet Senatosunun fonksiyonları itibarıyla bir noksanlık arz etmesine, diğer bâzı eksiklikleriyle birlikte bu bakımdan da Anayasamızın ikmalinde zaruret bulunmasına işaretle yetineceğimiz Hükümet programı müzakeresinde görüşlerimizi kısaca arza çalışacağım.

Nispi temsilin, parlamentoya verdiği hüviyet memleketimizin Koalisyon Hükümetleri tarafından idare edilmesini zaruri kıldığına ve yurdumuzun temel dâvaları himmet ve gayret beklediğine ve esasen Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen siyasi partilerin programları arasında büyük farklar da bulunmadığına göre burada birbirimize anlayış göstererek, müsbet çalışmalarında Hükümeti destekliyerek hizmet yarışmasının güzel örneklerini vermemiz gerekiyor kanısındayız. İntikal devresinin sarsıntısızca idraki liberal, muhafazakâr ve sosyalist eğilimli doktrin partileri kurularak ve gelişerek bütün şartları ve icaplarıyla, Garp anlamında demokrasinin vücut bulması, ileride çoğunun belki de aynı saflarda, toplanacağı muhterem arkadaşlarımızın gösterecekleri uygun gayrete ve anlayışa bağlıdır. Programları birbirinden sadece nüanslarında farklı partilerimiz, gelecekte bu hüviyetleriyle memleket Kaderine hâkim olma iddia ve sevdasını terk ederlerse ve her birerlerimiz müteakip devrede buraya gelmemeyi peşinen kabul ve ince hesaplı siyasi yatırımlardan sakınırsa meselelerimizin halli çok kolaylaşmış olur zannederim. Programların doktrinci mânada aydınlığa kavuşması, siyasi teşekküllerin temel sınıflarını seçmeleri on altı yıldan beri süregelen çalışmalara nihayet verecek ve herkese kendi sınıfında, zihniyetine ve inançlarına uygun, huzurlu bir çalışma sistemi içine girebilme imkânını sağlayacaktır. Partilerin iç bünyelerindeki huzursuzluğun Hükümet programlarındaki vuzuhsuzluğun asıl sebebi budur, mütalâasındayız.

İkinci Koalisyon Hükümeti programında hâkim olan zihniyete böylece işaret ettikten ve birbirine karşı peşin hükümlere sahip görünüşte partilerin idareye iştiraklerindeki güçlükler, partizanca zihniyetten kendilerini kurtarmaları nisbetinde yenilebilir inancındayız. Garip ve zamansız bir parçalanışla adedi bakımdan eksilen partimize vatanperverlik şuurunun hâkim bulunduğu ve Koalisyon Hükümetinde vazife ve mesuliyet kabul ederken kuvvetimizi bu şuurdan ve hudutsuz hizmet iştiağından aldığımızı Yüce Senatonun ve aziz milletimizin kabul buyuracağından, hareketimizi takdirle ve anlayışla karşılayacağından eminiz.

Daha uzun ömürlü ve başarılı olmasını bütün kalbimizle istediğimiz ilk Koalisyon Hükümetinin devamı boyunca muhalefette gösterdiğimiz yapıcılığın hafızalardaki sıcak yeri, yeni Koalisyon Hükümetinde bizlere, şimdi muhalefete geçen

kıymetli arkadaşlarımızın müzaheretlerini sağlayacak bir kaynaktır. Bu aziz yurda hizmette muhalefetin, iktidarla yarışa gireceğinden, büyük halk çoğunluğumuzun hakları ve menfaatleri üzerine ciddiyetle eğileceğinden eminiz.

İkinci Koalisyon Hükümeti programında lüzumu kadar açıklıkla ifadesini bulmadığı mütalâasında olduğumuz bâzı hususlara kısa kısa işaret etmek isteriz. Hemmen şunu ifade edelim ki, millî geliri artırmaya matuf hamlelerin, hususi sektöre veya Devlet İktisadi Teşebbüslerine dâhil olmasından dolayı bir fark gözetmeksizin korumayı hedef tutan tedbirler takdire değer. Gerçekten, iptidai araçlar ve gayri mütekâmil bir teknikle yapılan istihsalimizi hızla artırmak ve millî gelir seviyesiyle mütenasip âdil gelir taksimi esasları dairesinde vatandaşların refah seviyelerini yükseltmek en yakın hedeflerimizden olmalıdır.

İstihsal artırıcı tedbirlerle millî hâsıla dağılışını hangi esaslar ve ölçüler içinde tahakkuk ettireceğinin Hükümetimiz programında daha vuzuhla belirtilmiş olması temenni edilirdi.

Gizli ve acık işsizliğin hangi yollardan, hangi ölçüler içinde ve ne kadar bir zaman zarfında bertaraf edileceğinin, işçi sınıfı ile az ücretli veya, aylıklı memur vatandaşların satınalma gücünü artırıcı ve bu gücü yitirmemelerini sağlayıcı bir fiyat politikasının nasıl tahakkuk ettirileceğinin kanat verici ve ferahlatıcı bir açıklıkla programda ifade edilmemesini de bir noksanlık saymak mümkündür.

Büyük şehirlerde vücut bulan kalın gecekondu çemberleri üzerine şefkatle ve yapıcı bir zihniyetle eğilmek, bu vatandaşlarımızı rahat birer yuvaya, istikrarlı birer işe, yarınlarından da emin huzurlu ve müreffeh bir hayata kavuşturmak vazifesini Hükümetimizin ciddiyetle ele alacağı inancındayız. Zirai istihsal dâvasının sadece topraksız vatandaşlara toprak dağıtmakla halledileceğine inanmadığımıza göre, istihsal birliklerine vücut veren koperatif veya kolektif işletmeler sisteminin prensibine programda cesaretle yer verilmiş olması da şayanı arzu idi. Parçalanma nisbetinde işletenlerini açlığa sürükliyen toprağın susuzluktan veya gayritabî bölünüşlerinden ihtilâfların, hattâ cinayetlerin meydana geldiğini Hükümetimizin nazardan uzak tutmamasını ehemmiyetle temenni ederiz. Orta halkın ve esnafın sıkıntıları üzerine ferahlatıcı ifadelerle programda yer verilmiş olmasından duyduğumuz memnuniyeti ifade etmek isteriz. Demokrasiye aykırı kanunların ayıklanacağını programda açıkça belirtmek yerine Anayasa Mahkemesine bir atıf yapılmakla yetinilmesinde isabet görülemez. Af mevzuunda, Hükümetimizin atıfet ve şefkat noktasından hareketle, mevzuu süratle ve içtimai menfaatlere ve icaplara en uygun şekilde halledileceğine inanıyoruz.

Programda açık ifade edilmeyen ana dâvalarda da Hükümetimizin halk kütleleri menfaatine tedbirler almaktan geri durmayacağını ve yoksul kütlelerin refah ve saadetinin teminini hedef tutacağını ümidetmek isteriz.

Aded itibarıyla küçülen partimizin idare mesuliyetlerine iştirakini vatanperverlik şuuru içinde anlıyacağınızdan ve değerlendireceğinizden eminiz.

Programda partizan idareye son verme istikametindeki ifadeleri memnuniyetle belirtmek isteriz. Bu beyanın samimiyetle tahakkuk ettirilmesini gördüğümüz nisbette huzur ve bahtiyarlık duyacağız. Nispi temsilin tabii icabı, birbirine görünüşte değil, gerçekte zıt görüş ve zihniyet sahibi siyasi partilerin bile memleket idaresine ortak olmak zorunda bıraktığına göre siyasi partilerin ve şahsiyetlerin daimî bir otopratikle sivri noktalarını törpülemesi, karışık fikirleri soğukkanlılıkla ve anlayışla dinlemeyi bilmesi meseleleri çok kolaylaştırır kanaatindeyim.

Hükümete muvaffakiyet, aziz milletimize bahtiyarlık temenni ederiz. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın Gener.

İZZET GENER (Niğde) — Sayın Başkan Sayın Başbakan ve Kabine üyeleri, muhterem arkadaşlar:

İkinci Karma Hükümet programında memleket temel meseleleri izah edilmiş, bunların tesir sahaları açıklanmış. Ancak hangi yollar ve hangi usullerle bu meselelerin çözüleceğine temas ve işaret edilmemiştir.

Denilebilir ki, Hükümet programının karakteri vuzuhtan, sarahatten mahrum, müphem ve mücerret bir vaat ve temenni mahiyetinde bir manzara arz etmesidir. Bâzı konularda müphem ve umumi ifadeler kullanılmıştır. Birçok yerlerde ihtiyaçlardan, temel meselelerden bahsedilmiş, fakat alınacak tedbirlerin mahiyetleri belirtilmemiştir.

Toprak reformu, sosyal adalet, vergi reformu gibi ana dâvalarımızın ne suretle gerçekleştirileceği, hudutları, şümülü, gaye ve vasıtaları gösterilmemiştir.

Birinci Karma Hükümet tecrübesinden sonra, İkinci Karma Hükümet hemen hemen aynı üyeler tarafından teşkil edildiğine göre, temel meselelerimiz hakkında programda daha sarîh fikirler ve ifadelere yer verilmesi gerekirdi.

Hızlı bir kalkınma hareketini derpiş eden Hükümet, bunun için lüzumlu kaynakları dışardan sağlamak imkânını bulamamış ise, vatandaşlara ağır vergi yükleri tahmil etmesine beklemek kehanet sayılmamalıdır.

Programın daha realist bir açıdan hazırlanması, ihtiyaçların yanında tedbirlerin, hedeflerin, usullerin ve yolların nelerden ibaret bulunduğu da kısmen olsun temas edilmesi, yüreklerimize ferahlık vermesi lâzımdır.

Programda, Devlet Plânlama teşkilâtına önem verilmesi ve yatırımların plân dâhilinde tatbik edilmesi çok yerinde olmuştur. Ancak bu çalışmaların fiilî ve tatbiki neticelerinin kısa bir zamanda tahakkuk ettirilmesi şayanı arzudur.

Yeraltı servetlerimizin aranıp bulunması ve işletilmesi hususunda kolaylık ve sürat temin etmek üzere Maden Kanununda tâdiller yapılacağına, bir taraftan da Maden Tetkik ve Arama Enstitüsüne daha geniş ve verimli faaliyet gösterebilecek şekilde tevsi ve islah edileceği işaret edilmiştir.

Toprakaltı servetlerimizin rasyonel bir şekilde işletilmesi ve piyasalara arz edilmesi yolunda gerçek tedbirlerin derhal alınmasına lüzum vardır. Bunların perakende, kontrolsüz ve hesapsız ve hedefsiz bir şekilde yürütülmesinden milletçe edindiğimiz zararlar hesapsızdır. Bu konunun plânlaştırılması ve bölgelere ayrılması ve işletmenin verimli ve rasyonel esaslara bağlanması lâzımdır.

Zirai kredinin gerçekleşmesi ve bilhassa çok büyük bir geçim zorluğu içinde kıvranan köylü ve çiftçilerimizin kalkınmasını sağlayacak tedbirlerin ön plânda alınması yerinde olacaktır.

Programda yer alan zirai sigorta sisteminin yerleşmesini, zirai kalkınmamız için bir teminat olarak telâkki etmekteyiz. Memleketin ekonomik ve sosyal gerçeklerine uygun olarak her imkânları ve gelişmeleri kapsıyacak düzende bir toprak reformunun geciktirilmemesi lâzımdır.

Bayındırlık konuları arasında ele alınan küçük sulamaların yağışları, akar ve durgun suları zayıf olan ve kaderini tamamıyla toprağa ve buluta bağlayan Orta - Anadolu'da büyük ve geniş çapta tatbik edilmesi gerekmektedir. Büyük sulama ünitelerinin uzun zamana ve büyük masraflara muhtaç bulunması bakımından, neticelere kısa bir zamanda ulaşmak üzere küçük sulamalara yer verilmesi yerinde olacaktır.

Bayındırlık ve Tarım bakanlıklarının müşterek çalışmalarının daha verimli olacağını, son ayların tatbikatı göstermiştir. Zirai kredilerin, özel ihtiyaçlar için kullanılmasına mâni olacak tedbirler alınmalıdır.

Hayvancılığımızın geliştirilmesi hususunda gerekli tedbirlerin alınması ve millî servetimizin bir kaynağı olan bu dalın bugünkü acıklı durumdan kurtarılması yerinde olur.

Programda, Devlet yolları şebekemizin geliştirilmesi ve mevcutların bakımları ve noksanlarının tamamlanması yolunda alınması düşünülen tedbirler yerindedir.

Yalnız il ve köy yollarımızın, Devlet yolları faaliyetine muvazi bir şekilde geliştirilmemesi halinde beklenen ulaştırma ve hareketlerin tam bir şekilde temin edilmesine imkân yoktur.

Devlet yollarına ulanan ve bağlanan il ve köy yollarına lâyık olan önemi vermek zorundayız. Bu faaliyetlerimize hız vermek gerektir. Bilhassa köy yollarımızın yapılmasında ve bakımında daha verimli tedbirlere başvurulmalıdır. Yardımcı olamayan köylerin yoldan mahrum bırakılmaları sosyal adalete sığmaz. Programla, ifadesini bulan bu noktayı böyle telâkki etmemekteyiz.

Köy yolları faaliyetinin gelişigüzel ve günlük ihtiyaçlara, cevap verecek şekilde olmadan hakiki ihtiyaç ve kaidelere istinadettirilmesi ve programlaştırılması lâzımdır. Köy içme su işleri de bu şekilde yürütülmelidir.

Şehirlerin imar ve iskân işlerini kolaylaştırmak için, bilhassa büyük şehirlerimizde plân ve projelerin tetkik ve tasdik mercilerinin her türlü kırtasiyecilikten uzak köstekleyici mahiyette olan formalitelerin daha kolay ve normal şekillere bağ-

lanması bu sahaya yatırım yapacak teşebbüs erbabının baskı altında bulundurulmaması iktiza eder.

İşçilerin iktisadi ve sosyal kurumlara kavuşturulması yönünden alınacak tedbirlere dair programda yer alan hususların kısa bir zamanda tahakkuk ettirilmesi ve bunların bir vaat ve temenni olmaktan kurtarılması lâzımdır. Toplu sözleşme, grev ve lokavt haklarının düzenleyici kanun tasarılarının Meclise getirilmesini temenni ediyoruz.

Hükümetin İşçi Sigortaları Kurumunu bir şikâyet konusu halinden çıkarmasını, lüks ve fantaziye kaçmadan işçinin sağlığını ve sosyal ihtiyaçlarını temin eder bir hale getirmesi temenniye şayandır. Programda bilhassa tarım işçilerinin haklarını koruyucu tedbirler üzerinde çalışmaların hızlandırılacağına işaret edilmesini büyük bir davaya, el konulması bakımından çok önemli bulmaktayız.

Tarih boyunca en çok ihmal edilen tarım işçilerden derilerine, sosyal ihtiyaçlarına ve emeklerine bir düzen verilmesi ve bunların gelişigüzel İstismar edilen bir saha olmaktan kurtarılması zamanı çoktan gelmiştir. Orta - Anadolu'dan akın halinde Batı ve Güney illerimize, çalışmak üzere giden köylülerimizin çok ağır şartlar, mahrumiyetler ve tehlikelerle başbaşa bırakıldıkları bir gerçektir. Bunların iş ve emeklerinin verimli ve normal şartlar içinde işlenmesini sağlayıcı tedbirlere şiddetle ihtiyaç vardır.

Sağlık hizmetlerinin bütün yurt köşelerine ulaştırılacak şekilde genişletilmesi yolunda programda, yer alan hususlar memnuniyetimize mucip olmuştur. Köylülerimizin sağlık bakımından ne kadar güç bir durumda oldukları en kısa bir zamanda, köyleri programı içine alan bir sağlık faaliyetinin geniş ölçüde gerçekleştirilmesi lüzumlu ve zaruridir. Bugüne kadar bu bakımdan en çok ihmal edilen ve tabiatla başbaşa bırakılan vatandaşlar köylülerimizdir. Tedavi hekimliği yanında, koruyucu hekimliğin köylere kadar ulaştırılması konusunda önemle durulmalıdır. Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi konusunda Hükümetin gösterdiği hassasiyet yerinde ve isabetlidir. Programda Millî Eğitimin sadece senelerimizi yetiştirmenin ve halkımızı aydınlatmanın bir vasıtası değil, aynı zamanda memleketimizin sosyal ve ekonomik gelişmesini gerçekleştirecek ve hızlandıracak bir yatırım olarak telâkki edildiği açıklanmıştır.

İlk ve ortaokullarda tatbik edilmekle olan eğitim sistemlerinin birbirini tamamlayıcı ve olgunlaştırıcı mahiyette olması lâzımdır. İlkokuldan ortaokula intikal eden gençlerimizin eğitim, sistemindeki farklardan dolayı geçirdikleri sarsıntı hepimizce malûmdur. Halk eğitimine geniş ölçüde devam edilmesi bilhassa köylerde buna daha, çok yer verilmesi isabetli olacaktır. İleri kademe öğretim müesseselerimizin yüksek vasıf ve kalitede öğretmen ihtiyacının giderilmesi yolunda, esaslı tedbirler şimdiye kadar ihmal edilmiştir. Bu hususa programda önemle yer verilmiş olması şayanı şükrandır. Gençliğin moral eğitimine programda temas edilmemiştir. Çanakkale Abidesinin açılış töreni münasebetiyle cereyan eden Kadeş vapuru faciası meydandadır. Buna benzer örnekler gözlerimizin önündedir. Bu dâvanın hangi

yollarla çözüleceğine işaret edilmemiştir. Bilhassa köy öğretmenlerinin çok yüksek vasıflarda ve meziyetlerde olmasına dikkat edilmelidir. Bu milletin kaderini elinde tutanların lâıyk oldukları yaşama ve geçinme imkânlarıyla birlikte huzur ve emniyet içinde çalışmalarını temin edici vasıtalarla yer verilmesi gerektir. Köylerde geniş bölgeleri saplayacak şekilde; sanat okullarıyla zirai ve pratik bilgileri verecek ve geliştirecek ziraat meslek okullarının açılması uygun olacaktır. Eğitim politikamızda memleketimizin çok geri kalmış köyleriyle şehirleri arasındaki farkları ortadan kaldıracak tedbirler ve müesseselere yer verilmesini dikkate almak lâzımdır.

Birinci Koalisyon Hükümeti programında radyonun tarafsızlığına dikkat edileceği ve bunu bütün bir milletin yayın organı olacak şekilde çalıştırılacağı vademiştir. Bu programda, da “radyo taraflı propaganda vasıtası değildir” diye ifadesini bulan isteğimizin gerçek tatbikatını beklemekteyiz. Hâlbuki yedi aylık tatbikat zaman zaman bu isteği hedefinden uzaklaştırıcı mahiyette, tecelli etmiştir. Nitekim bu konu Millet Meclisinde bir sözlü soru konusu da olmuştur. Radyo haberlerinde iktidar parti hareketleri kadar muhalefet partilerinin, memleket hizmetinde hareket ve faaliyetlerine tarafsızca yer verilmelidir. İkinci Koalisyon Hükümetinin bu konuda daha dikkatli ve hassas olmasını temenni etmekteyiz. Hürriyet içinde kalkınma, politikası ferdi mülkiyete ve hususi teşebbüse ön plânda yer vermek zordur. İktisadi, faaliyetleri devletleştirmede fazla ileri giden bir rejimin insan haklarını ve ferdi hürriyetlerini tahdide mecbur kalmaması mümkün değildir. Bu itibarla Türk ekonomisinin ferdi mülkiyet ve hususi teşebbüsü temel olarak benimsemesi, hürriyetlerin muhafazası bakımından la lüzumludur. Kalkınmamız için muhtaç bulunduğumuz yıllık yatırımlardan mümkün mertebe büyük bir kısmını hususi teşebbüs tarafından yapılabilmesi için Devletin birçok sahalarda tesirli tedbirler alması icabeder. Bu tedbirlerin başında uzun vadeli emniyet ve itimat telkini gelir. Kredi kolaylıkları, çeşitli vergi muafıllıkları başlıca bu gayeye hizmet edecek şekilde ayarlanmak icabeder.

Muhterem arkadaşlar:

Türkiye’nin refahı her şeyden evvel sanayileşmesine bağlıdır. Başkalarına pazar vazifesi gören bir ziraat memleketi olmaktan süratle kurtulmalıyız. Bununla beraber sanayi kalkınmamızın temeli zirai sahadaki kalkınma olmalıdır. İktisadi kalkınmamızın muvaffakiyeti, diğer birtakım şartların da yerine getirilmesini zaruri kılar. Bu şartların başında emek sahiplerinin hayat şartlarının ıslahı gelir, çalışanların insanca bir hayat sürmesi imkânları sağlanmadıkça istenilen randımının alınması mümkün olamaz. İstismar edildiğine inanan ve yarınından endişeli bulunan bir insanın işine şevkle sarılması beklenemez. Emek ve sermaye arasında âdil münasebetler kurulmadıkça içtimai sulh ve sükun da sağlanamaz. Ferdi işsizlik açlık ve sefalet korkusundan kurtarmak, zayıfları korumak ve saadetlerini inşaada onlara yardımcı olmak Devletin başlıca vazifesi olmalıdır. Zamanımızda Devletin sosyal adalet ve sosyal güvenlik tedbirleriyle bu vazifeyi yüklenmesi, müfrit solcu cereyanlara, karşı en müayyerdir bir mücadele ve müdafaa vasıtası telâkki edilmektedir. Bütün bu tedbirlerin hedefi, herkesi, insanca yaşama şartlarına kavuştur-

mak, işsizlik ve sefalet korkusunu ortadan kaldırmaktır. Bu cemiyete hakiki sulh ve sükûn, ancak bu yoldan teinin olunabilir, Millî Devletin aynı zamanda sosyal olma vasfı, bu görüş ve zaruretin mahsulüdür.

Dünya milletleri arasında kimsesiz bir topluluk gibi geri bırakılan, malını, canını, bütün varlığını vatan uğrunda harcamaktan çekinmeyen, buna rağmen senelerin baskısı ve ağır şartları altında ihmal edilen, kendi dertleri ve ıstıraplarıyla başbaşa bırakılan aziz ve büyük milletimizi yeni bir hayal sükûtuna, uğratmıyacağımızı ümit etmekteyiz.

Yedi aylık tatbikat bizi gerçeklere eğilmeye fırsat ve imkân verememiş ve birinci Hükümet programında yer alan ihtiyaçlar ve meselelerin en önemlileri askıda bırakılmış ve tahakkuk ettirilememiştir.

Bu programda da temas edilen ve hayati önemi taşıyan temel memleket meselelerini her türlü çekişmeden ve partizan zihniyetlerden uzak bir davranışla ele alınmasını temenni ediyoruz.

Piyasa durgundur, özel sermaye iş hayatından uzaklaşmış ve hattâ bankalardan çekilmiştir. Memlekette geniş ölçüde işsizlik vardır. Geçimini buraya bağlayan büyük kütleler çok zor ve ağır şartlar altındadır. Birinci Hükümet bu dâvayı çözememiş ve işsizliği önleyici tedbirleri alamamıştır. Memleketin birçok yerlerinde bilhassa Orta - Anadolu'da kuraklık, geçimini toprağa bağlayan köylümüzü tehdit etmektedir. Bu sene tohumunu dahi alamıyacak durumda binlerce çiftçi vardır. Yeni Hükümetin bilhassa, bu meselelere ön plânda yer vermesini, şimdiden tedbirler almasını zaruri görmektedir.

Görüşlerimiz ne olursa olsun, nazik şartlar içinde vazifeye başlayan Hükümetin muvaffak olmasını bütün samimiyetimizle temenni etmekteyiz. Hükümetin müspet icraatına bütün gücümüzle yardımcı olmak kararında ve azmindeyiz. Sabırsızlıkla müspet ve verimli tatbikatın beklediğimiz Hükümet programının büyük milletimize hayırlı olmasını diler, Yüksek Heyetinizi hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın Mehmet Ali Demir,

MEHMET ALİ DEMİR (Tunceli) — Muhterem Başkan, muhterem Senato üyeleri, Sayın Hükümet Başkanı ve Sayın Hükümet erkânı, Memleketimizde İnkılâp Hükümetinden sonra ilk defa uygulanan yeni bir seçim sisteminin neticesi olarak iki parti arasında kurulan Hükümetin programında yer alan hususların tatbikatına geçilmeden çözülmesini üzüntü ile ifade etmek isterim.

Ortaklığın kısa zamanda bozulmasında, Hükümetin verimsiz çalışmasında partiler değil, millet, memleket zarar görmüştür.

Muhterem arkadaşlar,

Bu seçim sistemini uygulayan memleketler de her an Hükümet buhranı beklenildiği gibi buhranın 40 - 50 gün ve daha fazla devam ettiği görülmüştür. Fakat bizim gibi her yönden hamleler yapmak mecburiyetinde olan memleketlerde hü-

kümetlerin ömürlerinin kısa olması Hükümet buhranının sık sık tekerrür etmesi, uzaması, memleketin vatandaşın hayrına olmayacağı kanaatindeyim. (*Bravo*) 20-25 günlük Hükümet buhranının esasen durgun olan iktisadi hayatımıza indirdiği darbenin millî gelirimiz üzerindeki etkisi de az olmamıştır.

Muhalefet ve iktidar partisi mensupları olarak türlü partizan düşünce ve hareketlerden uzak, millet, memleket hizmetinde bulunmak vatanın ve vatandaşın hayrına olacağına kaaniim.

Karma Hükümette vazife alan partilerin, program ve tüzüklerinde az ve çok fedakârlık yaparak hazırladıkları Hükümet programında tam bir mutakabata varmalarını hayırlı ve başarılı bir netice telâkki ediyorum. (*Bravo*)

Arkadaşlar, Hükümetin programda demokratik rejimi tehlikeye düşürecek, Anayasa hâkimiyetini zedeleyecek mahiyetteki hiçbir tehlikeye müsamaha etmiyeceğiz şeklindeki beyanlarını genç demokrasimizin bekası için esaslı bir teminat kabul etmekte. Senatonun nâçiz bir uzvu olarak bu hareketi şükranla anmaktayım.

Karma. Hükümetin, vatandaşlar ve siyasi partiler arasındaki her türlü iyi münasebetleri kurma vadini müspet, yapım, yaşatıcı görmek hepimiz için büyük bir bahtiyarlık olacaktır. (*Bravo*)

Bilhassa iktisadi bir krizin sonucu olarak özel teşebbüsü geçirdiği buhrandan kurtarmak, huzur ve emniyet, içerisinde yatırımların artırılması, özel teşebbüsü engelleyen her türlü mânilerden uzak tutmak, Devlet Sektörü ile yan yana ve ahenkli olarak eşitlik şartları içinde çalışmalarının temininin Hükümet programında yer alması, Türk ekonomisinin gelişmesinde büyük rolü olduğuna inananlardayım. Ulaştırma, bayındırlık, sağlık, millî eğitim, imar ve iskân bunlar ve bunlara mümasil diğer bakanlıkların hizmetlerinden mahrum kalan, hiçbir devirde hakiki nasibini alamıyan az gelişmiş coğrafi bölgelerde yaşayanların, orta çağ hayat şartlarının ortadan kaldırılmasını, yalnız Hükümet programında yer almasını uzun vadedi olmasını değil en kısa zamanda tatbikata konmasını arzu etmekteyiz. Asırlardan beri maarif nimetlerinden mahrum bırakılan bölgelerde yaşayan vatandaşların resmî dilimiz olan Türkçeyi konuşmaktan mahrum oldukları, resmî makamlarda tercümanlar vasıtasıyla meramlarını ifade ettikleri bir an için düşünülürse maarif seferberliğine hangi bölgelerden başlanılması kendiliğinden meydana çıkacaktır. (*Bravo*)

7-8 ay motorlu vasıttan, bir bardak menba suyundan, dikili bir ağaçtan mahrum bölgelere Hükümetimizin artık yardım elini uzatması zamanı çoktan gelip geçmiştir.

Arkadaşlar: Programda yer verilen ve verilmeyen bilûmum meselelerin müspet olarak halli, başarıya ulaşması ancak lüzumlu elemanların yetiştirilmesi ile mümkün olacağından programda millî eğitime verilen önemi yerinde bulmaktayım. Fakat programda yer alan hususların her yıl millî eğitim bütçesine konan tahsisatla mümkün olacağına şahsan kaani bulunmaktayım.

Millî eğitim dâvamızın ve sanayideki kalkınmamızın bel kemiğini teşkil eden meslekî teknik öğretime verilen önemi yerinde, fakat az bulmaktayım. Bu müesseselerin bugünün şartlarına göre eleman, avadanlık, makina ile takviye edilmesi istenilen tahsisat verilmesinde hasis davranılmaması hissî meselelerle teşkilatının baltalanılmaması, daha geniş kadrolarla ve salahiyetlerle çalışılmasının sağlanması, Sayın Hükümet Başkanımızın geçmiş tarihlerde bu müesseselere uzattığı elini, gösterdiği alâkayı bir kere daha uzatmasını ve göstermesini arzulamaktayız. İngiltere’de ve yabancı memleketlerde olduğu gibi bu müesseselere lâıyk olduğu değerini bulmalıdır. *(Alkışlar)*

Muhterem arkadaşlar:

Programa da öğretmenlik mesleğini, cazip kılacak tedbirlerin alınmasına zaruret olduğuna inanmakta denilmektedir.

Maarif ordusunun naçiz bir uzvu olarak programa böyle bir paragrafın yerleştirilmesini görmekten duyduğum sevinç sonsuzdur. *(Bravo)*

Zira hizmet ve deruhde edilen vazifeye göre bugüne kadar en az alâka gören meslek ve meslek mensupları, üzülererek ifade edeyim ki, öğretmenler olmuştur.

Af buyurunuz, mahkeme kapısında yalnız bir ismi çağırarak görevli kimselere tazminat verilmesi düşünülürken (ona verilmesi de bir haktır) Hazarda ve seferde memleket mukadderatında büyük rol oynayan, inkılâplarımızın koruyucusu, bekçisi, gençliğin ve hepimizin yetiştiricisi maarif ordusuna hiçbir hak tanınmamıştır. Hakkı dahi verilmemiş, bilâkis verilen haklardan bazıları da zamanla elinden alınmıştır, temennim, Hükümetin 100 bine yaklaşan maarif ordusu mensuplarının haklı dâvalarının üzerine eğilmeleridir. Her gün basında yer alan bu zümrenin feratlarına da kulak vermelidirler.

Muhterem arkadaşlar;

Bakanlıklar, İktisadi Devlet Teşekkülleri arasında da farklı bir ücret ödenmesinden dolayı bir göç manzarası arz eden, dolayısıyla müesseselerin çalışmalarının felce uğratan memur kaymalarını önliyecek, aralarındaki huzursuzluğu, husumeti, adaletsizliği giderecek Personel Kanununun dil programda yer almasını memnuniyetle karşılarken, personel kanunu çıkarılıncaya kadar bir ilâ 20 yıldan beri aynı kadrolarda, kadrosuzluk yüzünden bekliyen 9.850 memurun durumlarının ne olacağına programda yer almamasını üzüntü ile karşılamaktayım. *(Alkışlar ve bravo)*

Çok muhterem arkadaşlar;

Gecmişte en çok şikâyet konusu olan ve yedi avlık Koalisyon Hükümeti zamanında Meclis kürsüsünde şikâyet konusu teşkil eden, radyolarımızın iç siyaset yönünden tarafsız olarak çalışmasının teminata bağlanmasını görmek, partili, partisiz, bütün vatandaşların Hükümete olan güven ve bağlılığı artacağına kaaniim. *(Alkışlar, bravo)*

İktidar partisi mensuplarına tanınan haklar kadar muhalefet partisi mensuplarına da aynı hakların tanınmasını, tarafsızlığın yalnız programa konan kelimenin ve cümlelerin mânâsında bırakılmamasını görmek yalnız şahsımın değil, bütün vatandaşların arzusunun da olduğunu bilmek lâzımdır. (*Bravo*)

Muhterem arkadaşlar;

Basın ve mensuplarının şikâyet konusu olan problemlerinin üzerinde durulması, haklarının ve haklı isteklerinin teminatlara bağlanması, Anadolu basın mensuplarının feryatlarına artık kulak verilmesi, dâvalarının üzerine eğilme zamanı gelmiştir. (*Bravo*)

Muhterem arkadaşlar;

İktisadi ve sosyal bakımdan millî ekonomimizin temeli olan, memleketimizin ana gıda ve ihraç maddelerini bünyesinde toplayan tarıma, programda verilen değeri yerinde görmekteyim. Yalnız malî mevzuatın yersiz müdahaleleri ve maddi imkânsızlıklar yüzünden yeteri kadar çeşitli haşerat ve hastalıklarla mücadele yapılmadığından yılda asgari iki ilâ iki buçuk milyar lira değerinde yok olup giden mahsullerimizin heba edilmemesi arzumuzdur.

Ormanlık bölgelerde yaşayan vatandaşlarımızın, geçimini ıslah etmek ve bu bölgelerde ziraat yapan vatandaşlarımızın mülkiyet haklarını zedeliyen kanunlarımızın mevcudolduğunu, bunların ıslah edilmesine zaruret bulunduğunu Hükümetimizin nazarı dikkatlerine arz etmek isterim.

Bilhassa köylü vatandaşlarımızın ölü iş mevsimlerinde 7-8 milyar lira değerinde âtil kalan işgücünün değerlendirilmesini Hükümetimizin en önde gelen bir problemi olmalıdır. (*Bravo*)

Memleketimize döviz getiren unsurlar arasında ver alan, 80 milyar lira değerinde olduğu tahmin edilen, yeraltı servetlerimizi kıymetlendirmek için, müteşebbisleri destekliyen, iktisadi gelişmemizin zararlarına çalışan, bir imzanın eksikliği, ruhsat bedellerinin zamanında yatırılmaması gibi çok basit formaliteler yüzünden dosyaların kenara atılmasını doğru bulmuyorum. Müspet hizmetlerine şahidi olduğum Muhterem Bakanımızdan bu aksaklıkların kısa zamanda giderilmesini beklemekteyiz.

Muhterem arkadaşlar;

Programın son paragraflarını ihtiva eden rejimimizin, istikbalimizin, varlığımızın ve bütünlüğümüzün idamesini koruyan, teminat altına alan Türk Silâhlı Kuvvetlerine verilen ve verilmesi arzu edilen önemi ve hakları şükranla karşılamaktayım.

Burada konuşmama son verirken, İkinci Koalisyonun memlekete huzur, refah getirmesini, uzun ömürlü olmasını candan diler, hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın Yıldız.

AHMET YILDIZ (Tabîi Üye) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan, Hükümetin değerli üyeleri, Sayın senatörler hepinizi arkadaşlarım namına saygı ile selâmlarım.

Ben programda ve Hükümet icraatında önemli telakki ettiğimiz bâzı hususlar üzerindeki görüşlerimizi sunacak, programa hâkim olan temel politik espri ve ilkelere değinerek, bâzı müteferrik hususları arz ve özellikle dış politikamız üzerinde durarak görüşlerimizi sunacağım:

Yaşadığımız olağanüstü dönemin, gerçek mahiyetini gereği gibi kavranamamasından doğan uzun siyasi çekişmeleri esnasında sağlam bir parlamento desteğinden yoksun bulunuşu hissini ve vakıaları içinde ümit kırıcı bir tutumu hiç öncelik alamıyacak nitelikteki meselelerle zaman israfı ve kötümserlik yaratacak istidattaki türlü belirtilerle, Karma Hükümet işleyişinin belki de en garip örneklerinden birini siyasi tarihimize hediye ettikten sonra, şimdi bir de en iyi örneğini verebilmemizi yürekten temenni ederek görüşlerimizi sunacağız.

Gerçekten, son 8 ay, tecrübe kazanma ve ders alma dışında öğünülecek tarafı pek de bulunamıyacak şekilde geçmiş ve özellikle siyasi tarihimizin en kritik bir döneminde ve yılın topluma hayat vermesi beklenen ayları esnasında, içerde ve dışardaki kayıplarımızın derin sarsıntılarının yarattığı üzüntüleri gidererek, büyük sorumluluğumuzun gereğini ifa edecek, bir davranışı ortaklaşa benimseyeceğimizi ümitlemek isteriz.

Geçen süre içinde Devlet otoritesinin duçar olduğu ve tarihimizde pek de örneği bulunmıyan zaıfını gidererek Cumhuriyete onun kurum ve ilkelerini tam bir saygının en kısa zamanda fert ve toplumumuzun bütün davranışlarını, hâkim kılınmasında İkinci Karma Hükümetin, her türlü çabayı harcıyarak üstün bir başarı kazanmasını temenni ederiz.

Rejim aleyhtarı akım ve hareketler karşısında Birinci Karma Hükümete hâkim olan davranışı Yeni Karma Hükümete de sirayet etmemesi temennisiyle, birkaç önemli nokta üzerinde durmayı yasama görevimizin tabîi bir gereği addetmekteyiz. Birinci olarak aşırı solcu hareket ve yayınlara dikkati çekmek isteriz.

Bugün memleketimizde “Humanitee le Combat” ve “Daily Warker” gibi tanınmış organları dahi geriye bırakacak derecede marksist yayınlar ve tahriklere karşı, olumlu hiçbir tepki gösteremiyerek toplumumuzun kaderine yöneltilen tahripkârlıkların işlediği, cürümlere, Hükümetin bundan sonra da bigâne kalmıyacağına ümitlemek isteriz.

Her türlü yüksek kavramların ve temel ilkelerin arkasına sığınarak, millî varlığımıza yöneltilen bu tip yayınlara karşı mücadele elbirliği ile Hükümeti desteklemek hepimizin başlıca ödevlerimizdendir. Atatürk’ü dahi kalkan yaparak toplumumuzun mânevi yapısını tahribeyleten bu tip aşırıcilara karşı kesin tutumumuzu artık belli etmeliyiz. Kendilerine ilerici adı takıp körpe dimağlara ve memleketçi kalplere, zehir akıtmak istiyen bu en korkunç mürtecilere meydanı boş bırakamayız. *(Alkışlar)*

İkincisi, kendilerini sağcı ve memleketçi göstererek, memleketimizde artık çok eskimiş ve aşınmış metotlarla bu tip duyguların sömürülmesi suretiyle her türlü ilerici hamleleri kösteki iyen, gerici akımlarda meydanı boş bulmuş görünmektedirler. Geçirdiğimiz buhranların başlıca sebepleri arasında bulunan bu tip davranışlara ve ne istediği belirsiz sömürücü yayınlara büzün dahi tanık olmak çok üzücü olmaktadır. Bunlar karşısında bulunduklarını iddia ettikleri, komünist propogandalarına bölücü ayırıcı ve yıkıcı faaliyetleriyle en iyi gerekçelerini vererek onların etkilerinin de artmasına hizmet etmektedirler. Anayasamızca yasak olmasına ve Türk Ceza Kanununda, ağır cezalar bulunmasına rağmen, aşırı sol ve aşırı sağ savunarak, toplumda bir anarşi yaratmak isteyen maksatlılara karşı, Hükümetimizin bugüne kadarki tutumunu hayret ve üzüntü ile izlediğimizi itiraf etmeliyiz.

Türkiye’de ihtilâli sosyalizmin açıktan savunulduğu yegâne devir Birinci Karma Hükümetin iktidarda bulunduğu süreye rastlamaktadır. Bu gibi akımlara karşı Anayasamızın getirdiği sosyal Devlet ilkesini gerçekleştirmek ve Atatürk milliyetçiliği birleştirici umdesine tam bir sadakat, yegâne çaredir. Başta T.B.M.M. ve Hükümet olmak üzere bütün yetkililer ve gerçek aydınların yeter derecede uyarılmış bulunduğu ve gereken tepkiyi göstereceği inancı en büyük tesellimizdir. Bir ihtilâl sonrasının olağanüstü şartları içinde yaşadığımız intikâl devresinin güçlüklerini Birinci Karma Hükümetten daha iyi kavramasını ümidettiğimiz ve bu alandaki başarılı ortaklığın fikir ortamını hazırlamak maksadıyla imzalanarak millet karşısında kesin bir taahhülle çıkmasını arzu etmemize rağmen tam bir görüş birliğine varamadığımızı üzüntü ile belirtmeye mecbur olduğumuz koalisyon protokolünden ilham alan Hükümet programının politik esprisi ve dayandığı temel ilkeler hakkındaki görüşlerimizi kısaca belirtmek isteriz. Atatürkçülüğü ve Anayasamızın hukuki ve siyasi temelini teşkil ederek onun genel esprisine kaynak olan 27 Mayıs Devrimini ve bunun gerektirdiği sosyal Devlet kavramı içinde, toplumumuzun muhtacolduğu köklü reform ve reorganizasyonları gerçekleştirme arzusunu benimsiyen Hükümet programının siyasi veçhesini memnunlukla karşılamaktayız. Bu hususu açıkça belirterek ortak bir taahhüdü ifade eden koalisyon protokolünü de bir siyasi teminat saymaktayız.

Bu arada, 27 Mayıs amacına ulaşamadığı sloganı arkasına sığınarak, özel amaçlı proprogandalara da gerekli kısmi cevabın ortaklaşa, verilmiş olduğuna tanık olmaktadır.

Bu sloganın hiçbir gerçeğe uymadan ancak özel maksatlara gerekçe imal etme çabası ile yatırıldığı en açık bir ifade ile belirtmekte fayda olduğu inancındayız. (Alkışlar)

Gerçekten 27 Mayıs amacına ulaşamadı diyenlere onların ve bir bir kül halinde toplumumuzun bu amacı 27 Mayıs’tan önce mi, sonra mı tesbit etmesi gerektiğini sormak isteriz. Eğer hasta olmıyan her mantığın ve yakın geçmişi hatırlıyan herkesin de kabul edebileceği gibi, böyle bir amacın harekâtın önce tesbitine inanıyorsa, ihtilâl idaresi devrinde bu amaca tamamen ulaşıldığını hiç tereddüt etmeden kabul etmeleri gerekir. Yok, eğer bu amacı kendileri ve toplumun 1961 veya 1962

de tesbit ettiğini kabul ediyorlarsa, bu illiyet ilkesinden tam bir habersizliği ifade eder.

Gerçekten 27 Mayıs'a kadar devam eden mücadelelere kaynaklık eden bütün fikir ve arzuların ulaşmayı hayal ettikleri siyasi ve hukuki tablo tamamen işlenmiş bulunmaktadır. Hattâ o devrin mücadelesinde ön safı işgal edenler için böyle bir tabloda söz açıldığı zaman gerçekleşmesi imkânsız "Ütopya" dan bahsedildiğini söz birliği halinde ifade ediyorlardı. İhtilâl idaresi birinci safha olarak plânladığı bu amacı, yanı hukuk devleti düzenini bütün gerekleri ile tamamlıyan siyasi hedeflerine ulaşmakla yetinmedi.

İkinci safha olarak, sosyal ve ekonomik hedefler olarak toplumumuzun ihtiyaç olduğu birçok köklü ekonomik ve sosyal reformlara da girişmişti. Bu suretle, sosyal ve politik gelişmenin tabii seyri içinde toplumsal mantığın daha kolaylıkla benimsiyeceği ikinci safhanın amaçları milletin yüksek takdirlerine sunuldu. 27 Mayıs fikir dinamizminin kütleye benimsettiği bu amaçlara ulaşma bugünkü çabalarımızın esasını teşkil eder.

BAŞKAN — İki dakikanız kaldı.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Grup adına konuşuyorum.

BAŞKAN — Müsaadenizle arkadaşların reyine arz edeyim. Efendim, arkadaşımızın alâka çekici konulmasına verdiğiniz 10 dakikalık kararın dışında devam etmesi hususunu tasvibinize arz edeceğim. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Devam buyurun.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Böylece toplumsal gelişme ve tepkilere uygun olarak yeni hedeflerin kütleye arzı ve onlara ulanma vetiresi beşerî toplumun hayat seyrinin en belirli niteliklerindendir.

Eğer 27 Mayıs ikinci safha hedefleri olarak topluma sunduğu hususların henüz gerçekleşmediği iddia ediliyorsa bu doğrudur. Zira bu alanda, devam edecek gelişmede son hedefe ulaşma sadece ütöpik bir arzudur. İhtilâl devresinde kütleye sunulan bu amaçların gerektirdiği reformların bir kısmına hemen başlanmış, bir kısmının hazırlıkları tamamlanmış, diğerlerinin de hazırlıklarına girişilmiş ve hepsinin fikriyatı topluma mal edilmeye çalışılarak bunları Anayasa teminatına bağladıktan sonra çok uzun sürecek mahiyette olan bu hamlelere ilk safhanın getirdiği demokratik düzen içinde devam edileceği inancını beslenmekteydi. Birçok iktidar devresini kapsıyacak kadar çok zaman istiyecek bu reformları İkinci Karma Hükümetin de gerçekleştirmeyi taahhüdetmiş bulunması programın en ümit verici veçhesini teşkil etmektedir ve bu taahhüde sadık kalmak güçlüklerimizin gerçekçi çarelerini teşkil eder. İkinci Cumhuriyetin toplumsal bünyesine 27 Mayısın vermesi amaç güttüğü düzeni gerçekleştirecek olan bu köklü hamlelerin el birliği ile destekleneceği inancını T.B.M.M. üyeleri olarak paylaştığımız kanısındayız.

Bâzı münferit konular hakkındaki görüşlerimiz.

1. Siyasi af konusu: Şimdiye kadarki, siyasi huzursuzluğun başlıca sebebi toplumumuza devamlı surette rahatsız edegelen bu konunun Hükümet programında yer

almamasını temenni ederdik. Esasen bir af konusunun Hükümet programına dâhil edilmiş bulunmasını garip karşıladığımızı belirtmek isteriz.

2. 105 sayılı Kanun: Bu kanun millî iradenin tecellisini tam anlamı ile sağlamaktır, Demokratik rejimin nimetlerinden ferdin faydalanmasına, diğer bir ferdin engel olmasını önlemek amacını gütmekteydi. Âmmе vicdanını rahatsız edegelen bu toplumsal hastalığın tedavisini sağlamak isteyen böyle bir kanun kaldırılmadan önce hastalığın tedavisinde en iyi çarelerden olan Toprak Reformu Kanunu çıkarılmış olmasını temenni ederiz. Ancak böyle bir tedbir alındığı ve 105 sayılı Kanunun gerekçesini doğuran âmiller ortadan kaldırıldığı takdirde böyle bir tasarrufun doğru olabileceğini belirtmek isteriz.

3. Servet beyannamesi; Servet beyannamesi kaldırılacaktır, kaldırılmıyacaktır tartışmalarının cesaret verdiği kimseler parlâmentoyu ve Hükümeti büyük bir tazyik altında bulundurmuştur. Bu tazyikin etkilerinden Hükümet programının da kurtulamadığına üzüntü ile tanık olmaktadır. Hükümetin belirttiği gibi yenileri ile değiştirmeyi düşündüğü tasarrufa gitmeden önce uzun süreli vergi kaçakçılığına fırsat verecek şekilde yanlış servet beyanlarına imkân vermiyecek ve bunun için kuvvetli müeyyidelerin ihtiva edecek tedbirlere girişilmesini temenni ederiz. Aksi halde zararları büyük bir teşebbüsü, girişilmiş olduğu hususundaki görüşümüzü belirtmek isteriz.

4. Ordu Yardımlaşma Kurumu: 202 sayılı Kanunla kurulan Ordu Yardımlaşma Kurumunun bir yıllık faaliyeti çok verimli olmuş ve ordu personeli için güven veren bir sosyal hizmet ifa etmektedir. Böyle bir kanunla bütün Devlet memurlarını içine alacak şekilde genel bir yardımlaşma kurumunun kurulmasını sosyal devlet kavramının da tabii bir gereği saymaktayız, memurların istikbali için büyük bir maddî imkân hazırlıyacağı gibi memuriyet hayatı süresince de güvenli bir yardımlaşma fonksiyonunu ifaya imkân verecek olan böyle bir kanunun Önümüzdeki bütçe yılı içinde yürürlüğe girmesinin sağlanmasını Hükümetten beklemekteyiz.

Fertlerinin vicdanlarından doğan ve uzun yılların besliyerek kuvvetlendirdiği imanla, mücadeleye atılıp bir doğum sancısı içinde bulunan milletlerin ümitlerini hiç de arzulamadığımız yönlelere çevirmemeleri için, biz devlet olarak, elimizden geleni yapmakla yetinenleyiz. Gerekli gördüğümüz dostların nezdinde de hayırlı teşebbüslerde bulunmalıyız. Yanımızda bulunması tabii olanları karşı tarafa iten faaliyetlere katılma günahı ve vebali büyük olup millî menfaatlerimize çok zarar verebilir,

5. Kıbrıs konusunda, her an çıkması muhtemel anlaşmazlığı, bugünkü Türk ve Yunan hükümetlerinin anlayışlı davranışı önlemektedir. Bu konudaki acı tecrübelerden ders almalıyız.

Senelerce, bir ölü sükûtu içinde olaylara seyirci kalan Hükümetimiz, kadere boyun eğerek, başkalarından atıfet beklerken, Yunanistan'ın da desteklediği Kıbrıs'taki mücadele son safhasına girdiği sırada ve mesele tamamen bir İngiliz - Yunan meselesi haline getirilip, "Türklerle ne ilgisi vardır, dedirtinceye kadar hiçbir olumlu harekete girişemiyen ve bundan sonra ela ne istediği bilinmez, her an fikir

değiştirir ve Devletimizin haysiyeti ile asla bağdaşamaz tertiplere başvuran bir politikanın acı hatırasını unutamayız.

Bizleri tam tatmin etmemesine rağmen, memleketlerimiz arasındaki çok önem taşıyan dostluğun hatırı ve ada halkının huzura olan ihtiyacı yönünden bugünkü statünün bozulmaması için uyanık ve yapıcı bir politika izlemeliyiz. Yunanistan'la aramızda çıkacak her ihtilâf her iki taraf için de zararlıdır.

Bizleri ayıran değil, birleştiren bir anılar beşiği ve ortak jeopolitik kaderin şah damarını teşkil eden, Ege Denizini bugünkü dostluğun sembolü saydığımız ve gerektiğini yaptığımızı açıkça belirtmeliyiz.

6. Hür dünya ile ideal ve kader- ortaklığımızın iki ana politik temelini teşkil eden NATO ve CENTO üzerinde önemle durmak gerekir.

Bugün kazandıkları önem ve şümül ile ilgili milletlerin kaderleri üzerinde derin etkileri olabilecek ve halen şikâyet konusu olan bâzı zaıflardan bu ittifakları kurtarabilmek için, Türkiye'miz çok aktif bir rol oynamalıdır. Başkan Kennedy'nin de ifade ettiği gibi; biz uhdemize düşeni yapıyoruz. Fakat, artık gün ışığına çıkmış bulunan bâzı zayıf, güçlük ve fikir aykırılıklarında da bize düşen tesirli rolü ifa etmeliyiz.

NATO Milletleri arasında, tam bir ahenk ve dolayısıyla birlik sağlayacak şekilde, politik, ekonomik ve kültürel münasebetlerin çok daha geliştirilmesi hür dünyanın kaderi ile yakından ilgili bir konudur. Diğer taraftan, bugün politik yönü ekonomik yönünden daha ağır basmakta olan, Ortak Pazar da, aynı yönde, çok ümitli bir teşebbüs olarak, sadece bugün düşünülen faydalarından değil, daha uzak bir perspektif içinde ele alınmalıdır.

Mensubu olduğumuz ve dünya medeniyet beşiği olan Avrupa camiası, tarihteki üstün mevkiinden bugün çok şeyler kaybettiği gibi, bu gidişle geleceği de pek parlak görülüyor.

Kutuplaşan dünya politik kuvvet zıtlaşması karşısında, tarihî ve jeopolitik önemine yaraşan şekilde, gerçek dengeyi kurmayı başaracak bir Avrupa, insanlığın geleceği için en güvenilir teminat olabilecek yegâne ümit kaynağı ve dayanağıdır.

Bu alandaki başarı, Avrupa milletleri arasındaki iş ve anlayış birliği ve en iyi çözüm şekli de, gerçek ve samimî bir Avrupa entegrasyonudur.

NATO ve Ortak Pazar gibi teşebbüsler, ilgili milletleri bu ideale yükseltecek merdivenin basamakları ve bu mekanizmaların işleminde hâkim olacak iş ve anlayış birliğini ele, Avrupa entegrasyonunun moral temelini teşkil edecek, psikolojik ortamın yaratılması ümitlerine kuvvet veren unsurlar olarak girdiğimiz için bu tip anlaşmalara gerekli önemin verilmesi gerektiği inancındayız.

Henüz arzu edilen gelişmeyi gösterememiş olan CENTO alanında, Türkiye'nin rolü çok daha önemlidir.

Amerika ve İngiltere gibi, çok kuvvetli dostluk ve ittifak bağları ile bağlı bulunduğumuz iki büyük Devletle İran ve Pakistan gibi, coğrafi elemanlardan baş-

ka, önemli hiçbir ayrılığımız bulunmıyan, iki kardeş memleketle kurduğumuz, CENTO'nun çok daha fazla gelişmesi için gereken bütün, unsurlar mevcuttur.

Bölge memleketleri arasında politik, ekonomik ve kültürel münasebetler yanında, ulaştırma, İmkânlarını da artırarak "Bengal" den İstanbul'a gelmek isteyen bir Pakistanlı, kendi memleketinde yolculuk yapıyormuş gibi yola çıkabilmelidir.

Trabzon'a ulaşan tarihî transit yolu ile İskenderun'a ulaşmak üzere; yapılmakta olan yol gibi, İran'dan Avrupaya giden en ucuz ve kısa yollar memleketimizden geçerken, dostlarımız çok daha uzun ve ve daha pahalı yollar üzerinden ulaştırma ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Bunda Türkiye'nin payına da önemli bir teşebbüs yetersizliği düşmektedir.

İranlı dostlarımızın, müttefik Türkiye'den geçen yolların avantajlarından faydalanmalarını, sağlayacak mevzuat kolaylıkları ve her türlü teşebbüs yapılmalıdır.

7. Dış politikamızın yönü, Batı ile kader birliğimiz ve bu alandaki önemli rolümüze bütün gücümüzle devam etmekte olduğumuz tam bir kesinlikle bilinmektedir.

Bunun bizi ekonomik gücümüzü çok aşan, bir külfete katlanmaya zorladığı da, aynı derecede bilinmesi gerekir. NATO konferanslarında ve bizzat Başkan Kennedy'nin de açıkça ifade ettiği gibi ittifaklarımızın bütün vecibelerini yerine getirdiğimiz hususu söz birliği ile belirtilmektedir.

Bu kadir bilir beyanlara teşekkürü bir borç bilmekle beraber, takatimizi tükecek derecede, büyük güçlükler karşısında bulunduğumuzu ve bunun bütün dostlarımız tarafından da gereği gibi anlaşılmasını temenni ederiz.

NATO ve CENTO'nun, jeopolitik bakımdan tabii olarak, çok ağır yükler yüklendiği, Türkiye'nin ekonomik gücünü iyi kavrayan her insaf sahibinin endişe duymaması imkânsızdı?

Gerçekten, 2'nci Dünya Savaşından beri 500.000 ilâ 1.000.000 insanı müstahsil durumdan alıp, müstehlik durumda silâh altında besliyen 1,5 milyar dolara yaklaşan dış ve 1 milyar dolarlık iç borçlarla, ekonomik bir çöküntüye itildikten sonra, 27 Mayısla daha açıkça yüze çıkan sayısız ciddi ekonomik ve sosyal problemler ve bunların süratle çözülmesini ıstıyakla beklediği için, Hükûmete yönelen ağır toplumsal baskı altında bulunan, bir memleketiz.

Sosyal ve ekonomik bünyesi bu derece ağır basyıklar altında olan bir memleketle kader birliği halinde bulunan çok daha kalkınmış memleketlerin ondan bekledikleri fedakârlıklara katlanabilecek bir güç kazanmasını sağlamaları, aynı zamanda, ortak dâvanınla bir gereği olmak lâzım gelir.

Bu açık gerçek karşısında, dış borçlarımızın toptan yeniden gözden geçirilerek tasfiyesini mümkün ölçülerde süratle sağlayacak mâkul bir anlaşma ile Türk ekonomisini ve Türk toplumunu taşıması çok ağır yükten bir an önce kurtarmayı istemek, bugünkü dünya politik konjonktürü içinde aşırı bir talep sayılmaması gerektiğini açıkça ifade etmeliyiz.

Durumumuzu yıllarca izleyen bugünkü alacaklılar borçlarımızı artırmada bir beis görmeden, batakcı bir gidişi desteklemenin sorumluluğunu yalnız bize yüklemeleri gerekir. Ayrıca, öyle borçlarımız vardır ki, alacaklıların bunların hâlâ istemeye devam etmelerine, hayret etmemek mümkün değildir. Meselâ; 22 yıl önce aldığımız ve ortak dâvada kullandıktan sonra, hurda haline gelmiş silâhlar için ödediğimiz milyonlara rağmen hâlâ borçlu durumdayız. Memleketimize gelen birçok yetkili yabancı ile yaptığım temaslara dayanarak şunu ifade edebilirim ki, bu durumların en üst seviyedeki yetkililerimiz tarafından, gereği gibi anlatılamayışının ve dâvanın savunulamayışının da bunda büyük payı olmuştur.

En yetkili ve sorumlu Devlet adamlarımızla, dost devletlerin aynı kademedeki temsilcileri, tarafından bir arada ve yüzyüze memleketimizin ciddi problemlerinin enine boyuna görüşülmesi ve artık kesin bir çözüm şeklinin bulunması için zaman kaybetmememiz gerekir.

Türkiye'nin zayıf, Avrupa Entegrasyonu ve Batı savunması sisteminde, onun giderme külfetinden çok daha ağır, fedakârlıklar bahasına dahi, telâfi edilemeyecek bir durum yaratacağı artık iyice bilinmek lâzım gelir.

Bugünkü realist politika ve açık diplomasi devrinde, böyle bir dâvada ortak çözüm bulunamazsa, tarihin sorumlu tutacağı memleket yalnız Türkiye olmyacaktır.

Program hakkındaki görüşlerimizi bitirirken İkinci Karma Hükümetin uzun ömürlü olmasını ve İkinci Cumhuriyete muhtacolduğu hayati dâvalarda memlekete başarılı hizmetlerde bulunmasını temenni ederiz.

Bugün kazandıkları önem ve şümül ile ilgili milletlerin kaderleri üzerinde derin etkileri olabilecek ve halen şikâyet konusu olan bâzı zayıflardan bu ittifakları kurtarabilmek için, Türkiye'miz çok aktif bir rol oynamalıdır. Başkan Kennedy'nin de ifade ettiği gibi; biz uhdemize düşeni yapıyoruz. Fakat, arık gün ışığına çıkmış bulunan bâzı zayıf, güçlük ve fikir aykırılıklarında da bize düşen tesirli rolü ifa etmeliyiz.

NATO milletleri arasında, tam bir ahenk ve dolayısı ile birlik sağlayacak şekilde, politik, ekonomik ve kültürel münasebetlerin çok daha geliştirilmesi hür dünyanın kaderi ile yakından ilgili bir konudur. Diğer taraftan, bugün politik yönü ekonomik yönünden daha ağır basmakta olan, Ortak Pazar da, aynı yönde, çok ümitli bir teşebbüs olarak, sadece bugün düşünülen faydalarından değil, daha uzak bir perspektif içinde ele alınmalıdır.

Mensubolduğumuz ve dünya medeniyet beşiği olan Avrupa camiası, tarihteki üstün mevkiinden bugün çok şeyler kaybettiği gibi, bu gidişle geleceği de pek parlak görülüyor.

Kutuplaşan dünya politik kuvvet zıtlaşması karşısında, tarihi ve jeopolitik önemine yaraşan şekilde, gerçek dengeyi kurmayı başaracak bir Avrupa, insanlığın geleceği için en güvenilir teminat olabilecek yegâne ümit kaynağı ve dayanaktır.

Bu alandaki başarı, Avrupa milletleri arasındaki iş ve anlayış birliği ve en iyi çözüm şekli de, gerçek ve samimî bir Avrupa entegrasyonudur.

NATO ve Ortak Pazar gibi teşebbüsler, ilgili milletleri bu ideale yükseltecek merdivenin basamakları ve bu mekanizmaların işleminde hâkim olacak iş ve anlayış birliğini de, Avrupa entegrasyonunun moral temelini teşkil edecek, psikolojik ortamın yaratılması ümitlerine kuvvet veren unsurlar olarak girdiğimiz için bu tip anlaşmalara gerekli önemin verilmesi gerektiği inancındayız.

Temel felsefesini Atatürk'ten alan ve o zamandan beri dünya olaylarının gelişimine göre, gerçekçi bir görüşle ilkeleri teshil edilerek, tamamen millî bir mahiyet kazanan dış politikamıza, Hükümet programında önemli bir yer verilmiş bulunmasını memnurlukla karşılamaktayım.

Yönü, ilkeleri ve amaçları ile tamamen belli olan dış politikamızın, yürütülmesindeki metotların, genel uygulanması ve bugünkü dünya politik konjonktürü içinde, üzerinde önemle durulmasını gerekli gördüğüm bâzı veçheleri hakkındaki görüşlerimi yüksek takdirlerinize sunmak isterim.

1. Çok kıymetli elemanları sinesinde bulunduran Dışişleri teşkilâtımızın, bazan gereği gibi faal olamıyarak hareketsiz kalışı yüzünden uğradığımız kayıpların, meslekten yetişme kıymetli bir diplomat olan Sayın Dışişleri Bakanımızın dirayeti sayesinde, telâfi edilmesini ve bunun gerektirdiği dinamizmin de, dış işlerimize hâkim olmasını görebilmek en samimî temennimdir.

Yabancı memleketlerde, gerçeklerle hiçbir ilgisi olmıyan ve sadece türlü politik akımlara hizmet maksadı ile yapılan birçok yayınlar karşısında, yerleşmiş diplomatik gelenekler çerçevesi içerisinde olumlu bir tepki gösteremeyişimizin verdiği derin üzüntülerden artık kurtulacağımızı ümid ederim.

Dost ve müttefiklerimi karşı gösterdiği say gıyı ve vefayı aynı ile beklemek, T.C. nin de tabîi hakkı olması en basit bir devletler hukuku ilkesi ve geleneği, gereği olduğunu unutmamanın ve gerekenlere de hatırlatmanın dış temsilcilerimizin temel ödevlerinden olduğunu katletme ihtiyacını duymamayı temenni ederdim.

2. Bâzı devletlerin bize karşı takındıkları çelişik davranışlara da değinmek isterim. Bunlar, bir taraftan, hararetle el sıkışıp, dostluk edebiyatını dillerinden eksik etmezken kontrolleri altında bulunan ve müsaade etmedikleri takdirde nefes alma inisiyatifinden dahi yoksun olan, yayın organlarının halk efkârımızı zehirlemek için devam ettirdikleri haince yayım kampanyalarına hiçbir an ara vermediklerine üzüntü ile tanık olmaktadır.

Bir elleri ile ellerimizi sıkarken, diğer ellerindeki hançeri sırtımıza saplamak istiyenlere gereken karşılığı vermeliyiz.

Sahte ve gerçek dostluklar arasında kesin bir tercih yaptığımızı açıkça belirtmeliyiz.

3. Orta - Doğu devletlerine karşı güdülegelen politikanın da, tarihî münasebetlerimize, ortak geleneklerimize ve bugünkü gerçek menfaatlerimize yarıyan şekilde düzenlenip, geliştirilmesi gerektiğine özellikle işaret etmek isterim.

Ecdadımızın attığı temeller üzerinde ve aramızda mevcut kuvvetli moral bağları sayesinde, herkesin gıpta edebileceği dostluklar kurmak için zuhur eden büyük fırsatlardan, yeter derecede faydalanmamıza engel olan tutumların gelecekte tekkerrür edemeyeceğini ümidetmek isteriz.

Diğer taraftan, hürriyet mücadelesi yapan milletleri destekleme prensibimizi de bütün dostlarımızın gereği gibi anlamakta olduğunu ve bu görüşün onlarca da paylaşıldığını belirten ve Hükümet programının da bunu yansıtan ifadeleri hepimizi memnun etmektedir.

Birleşmiş Milletlerce İtibar gören “Turistee Ship” müessesesinin bu alandaki faaliyetlerinin hak ve hürriyete saygı besliyen bütün milletler tarafından desteklenmesi zarureti işaret etmek isterim.

4. Yaşadığımız devrin genel niteliği karşısında, sadece hükümetlere dayanan dış politikalar, heran mahiyet değiştirebileceği cihetle milletten millete esası üzerinden yürütülerek, geniş bir bağa dayanan dış politika görüşünü Hükümetimizin de benimsemiş olduğunu memnurlukla karşılırsınız, Bu görüşün tatbikatı bilhassa yeni bağımsızlık kazanan milletler için çok önemlidir.

Hükümet programı hakkındaki görüşlerimizi bu suretle bitirdikten sonra, hükümetimizi uzun ömürlü olmasını ve başarılı hizmetleriyle memleketimizde İkinci Cumhuriyetin arzuladığı bütün hususları gerçekleştirmesini temenni eder, hepimizi hürmetle selâmlarım. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

BAŞKAN — Söz sırası Sayın Gülay’dadır. Fakat, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanı, grubu adına söz istemiş bulunuyor. Binaenaleyh, İçtüzüğün 85’nci maddesinin 4’ncü fıkrası mucibince size takaddüm ederek söz alması mümkündür.

Buyurun, efendim.

C.H.P. GRUP SÖZCÜSÜ TAHSİN BANGUOĞLU (Edirne) — Çok değerli senatör arkadaşlarım. Hükümet programında, Karma Hükümetin dayanacağı prensipler hakkında, bir söz işitilmiştir. Programın baş tarafında, memleketteki rejim meselesi bahis konusu olmuştur. Bu kürsüden söz alan değerli arkadaşlar, bu konulara temas ederek, Hükümeti kuran partilerin rejim anlayışı üzerindeki fikirlerinden takdirle bahsettiler. Bunu açıkladılar ve bunu genişlettiler. Bu açıklamalardan istifade ettik. Burada bu konu üzerinde kısaca durmak istiyorum.

Bir Hükümet programında rejim bahsinin bulunması mutlaka şart değildir. Pek çok Hükümet programlarında böyle bir fasıl açmaya mahal yoktur. Ama biz öyle bir tarihî devirde bulunuyoruz ki, Hükümet programlarında evvelâ rejim meselesi hakkındaki inançlarımız beyan edilmelidir. Hususîyle üç parti ve bağımsızlardan meydana gelen bir Hükümetin rejim anlayışı bu devirde iyice tesbit edilmeli ve

umumi efkâra bildirilmelidir. Nitekim bu partiler arasında hazırlanan protokolde ve Hükümet programında bu bahse yer verilmiştir.

Sayın arkadaşlar, çok önemli ve tarihî bir devirde bulunuyoruz. Büyük inkılâplar, içtimâî, siyâsî inkılâplar geçirdikten sonra, bir demokrasi nizamına girdik. Bu nizamın türlü bozuk cepheleriyle savaşıyor, hattâ bir de ihtilâl geçirerek bugünkü devre vardık. Bu devrin bize getirdiği anlayışlar üzerinde milletçe, fakat hususiyle parlâmento ve milletin mukadderatını idare edenlerce mutabık olmamız lazımdır.

Hükümet programında belirtildiği gibi, Türkiye’de rejim, Atatürk inkılâpları temeli üzeri ne kurulmuş bulunmaktadır. Bu hususta Hükümeti teşkil eden partilerin ve bağımsızların hiçbir fikir ayrılığı olmadığı tesbit edilmiştir. Böyle bir fikir ayrılığı, hattâ Hükümete iştirak etmemiş olan partiler arasında da yoktur. Nitekim, bu partiler adına konuşan arkadaşlarımız, bu noktalarda, fikir birliği olduğunu beyan etmektedirler... Geri bir ortaçağ nizamından ileri batılı ve modern bir yaşama nizamına geçtik.

Bunun temellerini Atatürk attı. Memlekette pek çok sosyal, kültürel ve idari reformlar meydana getirdi. Memleketin içinde bulunduğu hayat şartlarını değiştirerek, muasır hayat seviyesine yükseltti ve böylece ilerleme imkanlarını yarattı. Bugün. Hükümet programında da belirtildiği gibi, bu yaşayış tarzı üzerinde, politikacılar ve fikir adamları arasında bir ayrılık yoktur. Biz, milletçe böyle büyük bir istihale geçirmiş ve böyle bir programla değişik bir devir açmış bulunuyoruz. Bu da, bugünkü muasır Avrupa medeniyeti yaşayışıdır. Bütün millî ve dinî mukaddeslerimizi muhafaza etmekle beraber Türk Milleti olarak yeni, feyizli bir hayata geçmiş bulunuyoruz. Bir hazırlık devresinden sonra bu yeni hayatın gerektirdiği, bu yeni nizamın bulduğu en iyi idare tarzını benimsemiş ve gerçekleştirmiş bulunuyoruz, Bu benimsediğimiz idare, uzun gelişme ve merhaleler geçirmiş oları Demokrasi idaresidir, Demokrasi idaresi çok partili ve serbest seçime dayanan bir idaredir. Biz uzun zaman tek parti hayatı yaşadık ve bir parti tarafından idare edildikten sonra nihayet 17 yıl öncesinden başlayarak serbest seçime dayanan çok partili bir hayata girdik. O zaman bir nizamın, bu demokrasi idaresinin münakaşaları yapılmıştır. Bütün bir zaman boyunca bu münakaşalar yapılmıştır, zamanımızda da yapılmaktadır. Türk milleti böyle bir nizamı yürütebilir mi? Böyle bir idare tarzını hazmedebilir mi? Bütün bu münakaşalar arasında Türk milleti demokrasi nizamının gerektirdiği bütün disiplinlere intibak etmek kabiliyetini başarı ile göstermiştir. Hatırlarsak, çok müşkül safhalardan geçimsizdir. Çift dereceli seçim sisteminden, tek dereceli seçim sistemine, bir idare murakabesinden adli murakabeye geçmişiz ve bu geçişlerde seçimi sağlamlaştırmak ve kuvvetlendirmek, herkesin anlıyacağı bir seçim usulü meydana getirmek çabasını yapmışız ve muvaffak da olmuşuzdur. 1946 seçimlerine yapılan itirazları hatırlarsınız. 1950 de ilk defa iyi bir seçim geçirmişiz. 1954-1957 seçimlerinde geniş şikâyetler vukubuldu. Bugün Türkiye’de Yüksek Heyetinizden hiç kimsenin şikâyet edemeyeceği dürüst ve murakabeli bir seçimle buraya gelmiş ve milletin mukadderatını ele almışız.

Bir milletin hayatında güçlükleri yenmek, tecrübelerle bağlıdır. Arada bir talihsiz devir vardır. Her milletin tarihinde böyle talihsiz devirler olur. Fransız milletin tarihini tetkik edin, çok talihsiz devirleri vardır. Böyle bir devir bir milletin şerefine halel getirmez. Böyle müşkülli milletler yener ve ileriye doğru aydın bir devir açabilir. Böyle bir devir açabilen milletler muvaffak olur ve istiklallerini kazanır. Bizim milletimiz de böyle yeni bir devir açmıştır. Böyle bir devir ihtilâlle neticelenmiştir. Bu ihtilâli başaranların iradesiyle, arzusuyla ve idealizmi ile yeni bir demokratik devire, yeni bir demokratik nizamı kavuşulmuştur.

İşte Hükümet programında, bu bahislerde kurucu partiler arasında hiçbir fikir ayrılığı olmadığı belirtilmektedir. Buna göre.

Bir; bizim memleketimizde rejimi, Atatürk ilkeleri üzerine, Atatürk inkılâpları üzerine kurulmuş bir demokrasi rejimidir ve demokrasi idaresidir.

İkincisi; bu demokrasi, bir tecrübe devresi geçirmiştir; talihsizlik devirleri geçirmiştir; ihtilâl devirleri geçirmiştir. Fakat, yine Türkiye’de baki kalmış, yine Türkiye’de baki kalacağını ispat etmiştir. 27 Mayıs İhtilâli, meşruluğunu kaybetmiş bir idarenin değiştirilmesi için, millet tarafından yapılmış bir hamledir. Bunlar üzerinde partilerin mutabakatları tesbit edildikten sonra bilhassa şu noktaya işaret edilmiştir, 27 Mayıs İhtilâli bize yeni bir Anayasa getirmiştir. Yani, milletimiz bu değişiklikler arasında, bir Anayasa değişikliği yapmak ve daha ileri bir Anayasa meydana getirmek arzusunu duymuş ve bunu başarmıştır. Bu Anayasanın getirdiği yeni nizamı yürütmek, tatbik etmek hususunda da partiler arasında bir anlayış ve birlik vardır. Bir davranış birliği olacaktır. Yeni Türk Anayasası 20’nci yüzyılın, son yarısında, yeryüzünde insan hakları olarak tanınan bütün şeyleri, sinesinde toplamıştır. 1924 Anayasasına nazaran, çok ileri bir Anayasadır. Sadece demokrasi nizamını korumak hususundaki tedbirleri almak, müesseseleri kurmak cihetinde değil, aynı zamanda toplumu yeni bir yaşayış nizamına sokmak hususunda da en ileri hükümleri ihtiva etmektedir. Bu hususta mutabık kalan iktidar partileri, Anayasanın istediği nizamı, milletin arzusu ve emeli olan nizamı koymayı da üzerine almaktadır. Anayasanın emrettiği müesseseler kısmen kurulmuş ve kurulacaktır. Ayrıca, Anayasanın emrettiği sosyal nizam kurulacaktır. Anayasa, bugün kabul edilmiş olan insan haklarının en ileri ilkelerini ihtiva etmektedir, işsize iş, topraksıza toprak, insanlara çalışma hakkı ve bütün ileri Garp memleketlerinde olduğu gibi Türk milleti için de korkudan azade bir hayat... Her türlü korkudan azade bir hayat... İşsizlik korkusundan azade bir hayat sağlamak, meskensizlik korkusundan azade bir hayat temin etmek, açlık korkusundan azade bir hayat sağlamak... Anayasamızın koyduğu esaslar bunlardır.

Kurulan Hükümet, bütün bu esasları temin etmek ve yürütmek hususunda fikir birliğinde olduğunu, bize programında ifade etmektedir.

Umumi olarak arkadaşlar, prensipler cihetinden yeni Hükümetin getirdiği anlayış birliğini ileri bir fikir birliği olarak vasıflandırabiliriz. İki bahislerde Hükümetimizi muvaffak görmek isteriz ve muvaffak kılmak da vazifemizdir. Bu, Hükümeti

teşkil eden partilerin değil, sadece tarafsızların değil, bu Mecliste Milleti temsil eden bütün arkadaşların, iki Meclisteki bütün siyasi teşekküllerin vazifesidir. Biz ümit ve temenni ediyoruz ki, bunu desteklemek, bu davranış birliği bu defa Meclisimizde gerçekleşecektir.

Hükümet programının geri kalan kısmı geniş bir iş programı manzarası arz etmektedir. İzhar buyurduğunuz arzuya göre daha fazla vaktinizi almak istemiyorum. Bu iş programı üzerinde birçok, arkadaşlarımız zaten durmuşlardır. Bu fikir-lere iştirak ediyorum.

Yeni Hükümetin bu iş programını başarmasını, başarı ile bitirmesini temenni ediyoruz. Hürmetlerimle. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Omay.

İBRAHİM SAFFET OMAV (Ankara) — Pek muhterem arkadaşlarım.

İkinci Koalisyon Hükümetinin; huzurlarınızdaki programıyla; Devlet idaresinin çeşitli dallarında sağlam esaslara dayanan ıslahat, ihtiyaçlariyle karşı karşıya bulunulduğunu esas mesele olarak ele almış oluşunu teşekkürle karşılarım. Filhalka bugün yurttta en çok muhtaç bulunduğumuz cemiyet nizamını kurtarıcı ve koruyucu olabilmenin tek şartı; tam bir sorumluluk duygusu ile ve her halde cesaretle ve azimle âdetâ içtimai bir yara halini almış olan çeşitli konular da, ciddî ıslahat yapabilmektir.

Anayasa, rejimimiz ancak bu suretle kökleşebilecek ve demokratik nizam içinde kalkınma ancak bu sayede gerçekleştirebilecektir. Memleketimizin mali ve iktisadi durumunun akıllara durgunluk verecek kadar kötü halde; devralındığı reddi ve inkârı mümkün olmıyan bir gerçektir.

Gırtlığına kadar borca batmış, içte ve dışta itibarı çok sarsılmış olan memleketimizde ayrıca büyük ölçüde huzursuzluk vardır.

Fitne ve fesat mevcut rahatsızlığı alabildiği ne besliyor ve cemiyet nizamının bozulması istikametinde her gün biraz daha yıkıcı olmaya istidatlı hale getirmeyi çalışıyor.

Şu halde evvelâ sosyal güçlükleri yenebilecek, yurtttaşa, ümitli, taze heyecanlar yaratabilecek, kısaca memleketi yeniden hayatıyet ve kuvvet kazandırabilecek cesur hamleler lâzımdır.

Sosyal ıslahat yolunun üzerindeki . . . sun'î olanlariyle de ayrıca çoğalmış engeller azim, irade, iman ve cesaretle bertaraf edilir ve aşılabılırsa meselelerimiz nefes aldirtıcı ve ferahlatıcı olmak yönlerinden kendiliğinden hal yoluna girmiş olacaktır.

O takdirde vatandaş arasında iyi münasebetler medeni mânada çok partili siyasi hayatın icaplarına uygun olarak gerçekleştirebilecektir.

Esasen bugün ilk merhale olarak istenilen de budur. Kısa bir deyimle partizanlık muhakkak giderilmeli, vatandaş eşit haklara sahibolduğuna mutlaka yürekten inanmalıdır.

İki münasebetle mâruzâtımı günün realitesi olan bir konuya intikal ettirmek isterim.

Bugün vatandaş Devlet dairelerinden ve memurlardan şikâyetçidir. Maalesef çark iyi çalışmadığı için ıstıraplar her gün biraz daha ağırlaşmaktadır. Bugün vatandaşlar arasında bir kısım devlet dairelerindeki keyfi muamelelerden hasis menfaatlerin nerede duracağı belli olmıyan üzücü bir zemin üzerinde işlediğinden yana yakıla şikâyet olunmaktadır.

Şu halde bu şikâyetler mutlaka samimi, dürüst ve açık icraatla bertaraf olunmalıdır.

Arkadaşlar;

Programda asayiş mevzuundaki ihtiyaca, temas olunmaktadır.

Filhakika, yurttta asayişin süratle temini baş meselemizdir. Çünkü kökü ve sâikleri geçmiş yıllara uzanan şekavet hâdiseleri artmıştır. Bâzı bölgelerde mal ve can emniyeti sarsılmıştır.

Bu münasebetle arz etmek isterim ki, birinci Koalisyon Hükümetinin programında polis ve jandarmanın kıymetini ve mânevi itibarını vatandaş gözünde sağlamak kaydının yanında bu programda emniyet ve jandarmanın günün şartlarına uygun olarak halk hizmetinde daha süratle, daha müessir çalışan bir kuvvet haline getirileceğini ümit verici bir vait sayıyoruz.

Ancak itibar; bilgi ile şefkatle ve her halde kontrollü bir sevkü idare ile ancak sağlanabilir. Hükümetin bu mühim konuya dikkatini çekmek isterim.

Arkadaşlar: Toprak reformu; rahatlıkla öyle kolay, kolay başarılabilecek bir dâva değildir. Bu reformun yolu üzerinde büyük güçlükler yatmaktadır. Bunları itebilmek veya aşabilmek Tapu Kadastro, Sular İdaresi, İmar ve İskân, Harita Umum Müdürlüğü gibi daire ve müesseseler arasında tam bir koordinasyon sağlamakla ve her halde peşinen ve her halde arazinin tercüme-i halinin tesbit edilmesi ve bir arazi kadastro su yapılmak mümkündür. Çünkü, bu reforma göre aynı bölgede şahıslara ait ve dağınık halde bulunan parseller birleştirilecektir, normlar ayrılacak, toprak kabiliyetine göre sınıflandırılacak ayrıca yollar, kanallar açılacak ve büyük sulama tesisleri yapılacaktır. Aksi takdirde ciddi bir sonuç elde etmeyi ummak hayaldir.

Arkadaşlar: Hükümetlere hassasiyet gerekir. Hele bu kürsüden verilen sözlerde ayrıca titizlikle dikkatli olmak lâzımdır. Şimdi bir sitemde bulunmak isterim.

Bütçe müzakereleri sırasında yine şahsım adına konuşmuştum. Vasiyet müessesesi hususi bir kanunla hiçe sayılarak C.H.P. den ölmez Atatürk'ün şahsi eşyası meyanında alınan tarihî bâzı evrak ve dosyaların ne halde olduklarını Hükümet tarafından açıklanmasını ve bunların Türk tarihi bakımından kıymetlendirilmelelerini istemiştım.

O zaman Hükümet adına verilen cevapta gereken hassasiyetin gösterilerek bilginin verileceği vadolunmuş idi. Hal böyle iken bugüne kadar Hükümet bir nevi

aldırıışsızlık tutumu halinde kalmıştır. Bunu münasip bulmadığımı ve üzüntümü açıklamak isterim.

Muhterem arkadaşlar, memleket dertleri ve dâvaları önümüzde yığınlar halinde, bu yığınlarla mücadele edecek Hükümetin şüphesiz ki, rahatlıkla çalışması da şarttır. Bu itibarla bir iki cümle ile konumuza dönmek isterim. Bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi azalarına Hükümet nezdindeki taleplerinde insaflı ve ölçülü olmak düşünüyor. Bakanların lüzumundan fazla meşgul olmaları Hükümet için âdeta bir dert ve çile halini almıştır. Buna her halde bir çare aranmalı ve neticede bakanların tesirli ve verimli çalışmalarına imkân ve zaman verebilecek bir sistem mutlaka bulunmalıdır. Böyle bir sistemi icabında beraberce bulmak; bizim için de bir vazifedir. Aksi takdirde işler bir türlü salim bir mecraya giremiyecek ve bakanlar âdeta canlarından bıkar hale gelecektir. Hal böyle olunca da keşmekeş artacak, resmî daireler ve müesseselerde halkla doğrudan doğruya temasta olan vazifelilerin bir nevi başı boşluk içindeki hareketleri ve vatandaşların güvensizliğini artırmada ayrıca âmil olacaktır.

Arkadaşlarım, Hükümette ve siyasi partilerimizde her türlü didişme bir tarafa bırakılıp yarının büyük memleket dâvaları ile müştereken uğraşmak tam yurtseverlik duygusu ve şuuriyle artık prensipleşmelidir. Bu memlekette insanların içleri kin, garez, haset, nefret, partizanlık ve düşmanlık gibi kötü duygulardan yıkanmadıkça büyük memleket meselelerinde başarıya ulaşmak gayretleri serap olur.

Ve bütün bunların ve neticesinde Vatandaşa bizim için yeni bir tarz olan koalisyon partilerinin ve hükümetlerinin rahat iş görme kudretinde oldukları ispat edilmelidir,

Muhterem arkadaşlar, maruzatımı bitirirken diyeceğim ki: Yıllardır devam edegelen bir türlü durmak ve dinlenmek bilmiyen ihtilâflar içinde büyük Türk Milleti çeşitli içtimai sancılarla kıvrınmaktadır. Ve şöyle sorar olmuştur. Devlet nereye gidiyor? Memleketin yarım ne halde olacaktır! Bu sualler; ancak, Hükümetin istikrarlı olması ile ve müstemir idaresi ile cevaplanabilir.

Hükümet olarak siz; doğruluğu, açıklığı ve tarafsızlığı tam bir samimiyetle reber aldıkça (hiç şüphe etmeyiz) bizler vicdanlarımızı çalıştırarak sizi desteklemeyi vazife bileceğiz. İkinci Koalisyon Hükümetimize tanrıdan muvaffakiyetler diler yüce senatoyu saygı ile selamlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Tokgöz.

CAHİT TOKGÖZ (SAMSUN) — Sayın Başkan Sayın Senato üyeleri ve Hükümet erkânı:

Hükümet programında yer alması temennisiyle yara gibi kanayan bir mevzuu Yüksek meclisinize arz edeceğim

Konu, 27 Mayıs ihtilâlini o günkü hedeflerine inanarak bilfiil ordu saflarında vazife görmek suretiyle yapmış insanların uğradıkları büyük mağduriyettir.

Bu memleket için her türlü mahrumiyet ve fedakârlıkları yurt ve ordu hizmetinde, keza düşman karşısında ölümle pençeleşerek gözlerini kırpmadan feragatle

yapan 7.500 asil Türk çocuğundan, emekli, inkılâp subaylarından bahsedeceğim. Bu subayların ihtilâl tasarrufu olarak belki de ihtilâlin kolaylıkla hedefe ulaşılmasında bir mâni gibi görülerek mesleklerinden, ümit ve istikballerinden hiçbir ölçü, hiçbir tatminkâr sebep zikrolunmıyarak mahrum bırakılmışlardır. Nedir bunların suçları?

Ya memleketin büyük kayıpları Daha meslekinin baharında olanların yanında, ancak zamanın ve tecrübenin yaratabileceği, memleketin milyonlara mal olmuş kıymetleri bir kalemde heba edilmeleri ne kadar acıdır.

Bu arkadaşların memleket ve meslek sevgilerini, ümit ve istikballerini bağladıkları aziz gayelerinden uzaklaştırılmalarını karşılayacak dünyada hiçbir madde kıymet olamayacağı aşikârdır Eminim ki bütün memleket yerinde, memlekete hizmet enerjisiyle dolu bu büyük kütlenin çektiği ıstırapı bugün ordu saflarındaki arkadaşları da vicdanlarında yanan bir ateş olarak hissetmektedirler. Ve yine kabul etmek zorundadırlar ki hiçbir üstünlükleri, hiçbir aşırı fedakârlıkları olmadığı halde ulaştıkları mevkiler dünkü silâh arkadaşlarının hakları ıstırapları ve istikballeri üzerine kurulmuştur Yarın kendileri de aynı şartlarla vaktiyle omuz omuza çalıştıkları bu mağdur kardeşlerinin durumuna tabîi olarak gelecekler ve onların gözlerine bakabilmenin büyük acısını duyacaklardır...

Sayın Senato üyeleri; Hakiki demokrasinin memlekette kurulması için fedakârlıkların en büyüğüne katlanmış olan bu kütleye insan haklarının verdiği imkânları tanımayı medeniyetimiz namına kabul etmeye mecburuz. Büyük Meclisiniz bunun yakın bir misalini 147 öğretim üyesini vazifelerine iade suretiyle göstermiştir. Eminim ki, Parlâmentomuz emekli inkılâp subaylarını da uğradıkları haksızlığı telâfi adaletini göstermekle büyüklüğünü ve milletin kayıtsız, şartsız hâkimiyetini temsil vazifesini ispat edecektir.

Bu bakımdan emekli inkılâp subayları davasının Hükümet programına alınmasını şahsi teklifim olarak Yüce Meclisinize arzı bir vazife biliyorum. Meselenin halli kolay değildir. Fakat halledilmez bir mesele de değildir. Bu dâva içinde yurdu muzun, huzuru da yatmaktadır. Halledilirse memleket hesabına büyük kazancımız olacaktır: Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Artukmaç.

SADIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Sayın Başkan, muhterem senatörler, Sayın Hükümet erkânı; İkinci Karma Hükümet programında memleket gerçeklerinin ele alınmak istendiği görülmekte ve programda yer alan konuların tatbik ve tahakkuk safhasına konulacağının, yuvarlak cümlelerle değil, kesin ifadelerle belirtildiği de memnuniyetle müşahade olunmaktadır.

Şu kadar ki, programda, ehemmi mühimme tercih gibi bir hususun dikkat nazarına alınmadığı müşahade olunmaktadır. Bu cümleden olmak üzere, programda, bugün memleketin başta gelen dâvalarından birisi olan köy kalkınması mevzuuna esaslı bir şekilde temas edilmemiştir. Köylümüzün iktisadi, içtimai ve kültürel bakımından rûştün bir seviyeye gelmesini ve medeni camiaya girmesini istihdaf eden köy kalkınması hakkında, programda, en ufak bir işaret mevcut değildir. Hâlbuki

köy kalkınması, bizde, bizatihi memleket kalkınması demektir. Günkü, malûmları olduğu üzere, nüfusumuzun büyük bir kısmı %80'i köylüdür. Şu halde bu kadar önemli ve azametli bir dâvaya, her şeyden önce el konulması icabederdi. Gerçi Hükümet programının muhtelif pasajlarında köyü ve köylüyü ilgilendiren hususlar vardır. Fakat bunlar, benim anladığım mânada doğrudan doğruya köy kalkınmasını hedef tutan hususlar değildir.

Muhterem arkadaşlar,

Bugün, mahalle ve obalar dâhil olmak üzere,

60.000 (altmışbin küsur) köyümüz vardır. Bunların ekserisi, ufak parçalar halinde, yurdun muhtelif bölgelerine dağılmış bulunmaktadır. Köylerimizden pek çoğunun böyle küçük parçalar halinde âdeta kuş uçmaz, kervan geçmez yerlerde kurulmasının ve köylülerimizden ekserisinin köstebek yuvasından farksız evlere girmesinin iktisadi sebepleri kadar ve belki daha fazla., tarihî sebepleri de mevcuttur. Bu sebeplerin başında, Osmanlı İmparatorluğunun son devirlerindeki kötü idareden doğan asayişsizlik ve suiistimaller gelir. Bilhassa 17'nci asrın başlarından Cumhuriyet devrine kadar, köye; bir yardım ve şefkat eli uzatılmamış, bilâkis ondan her şey alınmış ve fakat ona hiçbir şey verilmemiştir. Köy, kendi halinde tabîî bir teşekkül ve taazzuv olarak, olduğu gibi bırakılmış ve köylü, daima himayesiz ve yalnız başına kalmıştır.

Asırlardır Sipahilerin, mültezimlerin, paşaların ve ağaların elinde idaresinde kalan ve haddizatında hakiki bir enerji ve kabiliyet kaynağı olan köylümüz; kazancından pek çoğunun vergi ve sair namlarla elinden alındığını, gaspedildiğini gördüğü ve bildiği için, aç kalmayacak derecede çalışmak yolunu tutmuş ve bu suretle atalete, tembelliğe, tevekküle ve hattâ sefalet, biraz da mecburi olarak alışmıştır.

Bugün, bunun izlerini görüyorsak, bunu, eski devirlerin kötü idaresine hamletmemiz doğru olur.

Muhterem arkadaşlarım;

Köylümüz, Cumhuriyet devrine kısaca bahsettiğimiz bu ruh haleti ve sefalet içinde girdi. Cumhuriyet idareci asayışı ve içtimai hayattaki istikrarı temin etti, herkese ve bilhassa köylüye rahat çalışma imkânını sağladı ve vergi sistemini ıslah eyledi, mütegalibenin ve mümkün olduğu derecede suiistimallerin yok edilmesine çalıştı ve bir hayli de muvaffak oldu. Dinle Devlet işleri birbirinden ayrıldığı için köylüyü, kara taassubun kurbanı olmaktan nisbeten kurtardı. Bu devirde köylü, medeni ve siyasi haklarına tam manasıyla sahiboldu, Hükümete ve Devlet memurlarına inanmaya başladı.

Cumhuriyet devrinde köylüyü kalkındıracak çarelere başvuruldu. Köy okulları na ve öğretimine ve netice olarak köylünün fikren kalkınmasına çok önem verildi. Köyün sağlık işlerine el atıldı ve köylünün hayatiyete kavuşması ilk plânda tutuldu, Zirai sahada köylünün kalkındırılmasına çalışıldı; istihsali artıracak ve binnetice köylüyü refaha kavuşturacak tedbirler alındı. İdare mekanizmasının halkın yardım-

cısı olmasına önem verildi. Kısaca, Cumhuriyet devrinde, köylünün kalkınması için bir hayli emek sarf edildi ve tedbirler alındı.

Bahsettiğimiz bu tedbirler ve sarf edilen gayretler, şükranla anılmaya değer mahiyette olmakla beraber, ufak parçalar halinde memleket sathına yayılmış olan köylerimizi ve köylümüzü tam manasıyla kalkındırmaya kifayet etmedi. Bu tedbir ve gayretlerle köylümüz; tamamiyle kalkınmadı, iptidailikten kurtulamadı, normal bir medenî seviyeye ulaşamadı. Çünkü asırların ihmalini ve bu ihmalin yarattığı her sahadaki kötülükleri kısa bir zamanda bertaraf etmeye maddeten imkân yoktu ve olamazdı.

Diğer taraftan, alınan tedbirler noksandı Köylünün kalkındırılması umumi bir Devlet plânına ve bu plâna ayak uyduracak ve mahallî icapları da göz önünde tutacak tâli plânlara istinadettirilmedi. Realitelere kıymet ve amelî hayattan alınmış tecrübelerle ehemmiyet verilmeksizin nazari mütalâaların tatbikine geçildi, âdetâ geliş güzel hareket olunarak aynı prensipler, memleketin çeşitli iklim ve karaktere sahip her bölgesine teşmil olundu.. Bâzı bölgelerde tesadüfen müspet netice veren bu tedbirler, diğer bölgelerde faydalı olmadı. Hulâsa nazari bakımdan tahakkuku mümkün görülen herhangi bir işin tatbikatta tahakkuk ettirilmesinin gayri mümkün oluşu aksaklığı tevliidetti.

Ayrıca, mesuliyet deruhde eden zevatın şahsî görüş ve kanaatleri ile kalkınma hareketine istikamet verilmek istendi. Bu ise, bir istikrarsızlık havası yarattı ekseriya, halef, selefin işini yarıda bıraktı ve şahsi mütalâasına göre, kendisine faaliyet sahası aradı.

Devlet daireleri arasında bir koordinasyon da tesis edilmedi. Bir daireden çıkan icrai kararı diğerinin nakzettığı çok defa görüldü.

Kısaca, bütün bu aksaklıklar ve gayeye ulaşma mayış, koordine edilmiş, bir köy, kalkınma ana plânının yapılmamış ve tatbik mevkiine konulmamış olmasından ileri geldi ve netice olarak köylümüz, bugüne kadar hakiki kalkınma imkânlarına bir türlü kavuşamadı.

Muhterem arkadaşlarım; safahatını kısaca arz ettiğim köy kalkınması dâvasının bugün de lâyıku veçhile ele alınmamış olmasını ve Hükümet programında bu konuya dokunulmamış bulunmasını bendeniz teessürle karşılamaktayım.

Kanaatimce, köy idaresine yeni bir veçhe vermek lâzımdır. Bu maksatla hükmi şahsiyeti haiz nahiye idaresi kurulmalı ve köy mânevi şahsiyeti, nahiye mânevi şahsiyeti içinde eritilmelidir. Yani köy hükmi şahsiyeti kaldırılmalıdır.

Bu durum muvacehesinde, köy muhtarları ile ihtiyar meclislerine, belediye idarelerindeki mahalle muhtarları ile ihtiyar heyetlerine müşabih vazife ve salâhiyetler verilmelidir. Nahiye mânevi şahsiyeti yeni gelir kaynakları ile ikdar edilmeli ve ayrıca, munzam kesir olarak, köy kalkınma vergisi ihdas edilmelidir. Bu değişiklikler yapıldıktan sonra Hükümet tarafından bir koy kalkınma ana plânı yapılmalı ve bu plân esasları dâhilinde, mahallî icap ve zaruretleri göz önünde tutan nahiye kalkınma programı da tânzim edilmelidir.

Maruzatımın dikkat nazarına alınmasını temenni eder ve yeni Hükümetimize başarılar dilerim. Hürmetlerimle. *(Alkışlar)*

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabîi Üye) — Sayın Başkan, Sayın arkadaşlarım; Sayın Hükümet üyeleri, üç siyasi parti ve bağımsız bir grubun anlaşarak bir Hükümet kurması siyasi tarihimizde ilk defa vâki olmaktadır. Bu işin güçlüklerini takdir etmemeye imkân yoktur. Bu başarılarından dolayı Hükümete iştirak eden siyasi grupları tebrik eder ve Allahtan Karma Hükümete uzun ömürler dilerim. *(Soldan alkışlar)*

Arkadaşlarım; öteden beri bizde Hükümet programları imkânların sınırlarına pek iltifat etmezler. Bundan dolayı her hangi bir Hükümetin neleri yapıp neleri yapamayacağını anlamak için programlarına değil bütçelerine bakmak iktiza eder. Bu arz ettiğim hususta İkinci Cumhuriyetin ikinci kabinesi de bir istisna teşkil etmemektedir. Hükümet programlarında kelimelerin ve cümlelerin arasına kolayca sıkışabilen hayaller, bütçe rakamlarının sert ve realist duvarlarına çarptığı zaman yerlerini kolayca realiteye terk etmektedir.

Birinci Koalisyon Hükümetinin programı ve bütçesi üzerinde konuşurken, bütçe ve program arasındaki tezatları misaller vererek arz etmiştim. Şimdi de İkinci Hükümetin programı ile bütçesi arasındaki tezatları, burada bana tahsis edilen zaman içinde kalabilmek için, sadece madde madde arz edeceğim. İkinci Hükümetin programında, 16'ncı sayfada deniliyor ki, 1970 yılına kadar okuma çağında bulunan bütün çocuklar okul içine alınacaktır.

Efendim ben yakinen ilgili bulunduğum için örnekleri sadece millî eğitimden vereceğim, diğer sahalarda da aynı durumlar vardır.

Şimdi 1970 yılına, kadar bütün okuma çağına giren çocukların nasıl okula alılabileceğini bu işin maliye ve personel plânını görmeyi cidden çok arzu ederdim. Hükümet eğer sadece 222 sayılı Kanuna güveniyorsa, hesaplarını yeniden tetkik etmesini âcizane tavsiye ederim. Yine 16'ncı sayfada deniliyor ki; “orta ve yüksek seviyede öğretim kurumlarımızda âzami verimi sağlayıcı tedbirleri süratle alacağız”

Bugün orta ve yüksek seviyeli öğretimin millî eğitim zincirinin en zayıf halkalarını teşkil ettiği gayet açıktır. Bu husus daha evvelki Hükümet programında da vardır. Orta öğretimin içersinde bulunduğu aded tazyiki ve verim düşüklüğünü gidermek için bakanlık 224 milyon lira istemişti. Fakat Maliye Bakanından sadece 45 milyon lira koparabilmişti. Şu halde 224 milyon lira ile başarılabilecek bir işi, bu miktar 45 milyon liraya indiğine göre, acaba Hükümet hangi para ile yapacaktır? Bunu merak ettiğimi ifade etmek isterim.

Yine 16 ncı sayfada deniliyor ki; “her kademe ve tipteki öğretim kurumlarının öğretmen ihtiyaçlarını karşılama konusuna öncelik verilecektir” öğretmenlerin gerek sayı, gerekse kalite bakımından kifayetsiz olduğunu, birinci Hükümet kendi programında ifade etmiş, bunun için tedbir alınacağını vaadetmiş ve bunun içinde 47 milyon lira istemişti. Fakat sadece 4 milyon lira alabilmişti. Bunu da arz ederim.

Hükümet programında, daha ilk bakışta dikkate çarpan hususlardan biri de, programdaki ifadelerle icraat arasındaki tezattır. Bir misal de bunun için vereyim:

17'nci sayfada, “aydın din adamı yetiştirmek için gerekli tedbirler alınacaktır” deniliyor.

Son zamanlarda bu cümlelerin her Hükümet programına girmesi, fakat aksinin yapılması âdet haline gelmiş bulunmaktadır. (*Alkışlar*)

Bizim zamanımızda, yani Millî Birlik idaresi zamanında hükümetlerin programında aynı cümle vardır. Fakat bu cümle ne Yüksek İslâm Enstitüsünü bir ilkokulun, çatı katına sığınmaktan kurtarabildi ve ne de bir Maarif Vekilimizin el çabukluğuna getirerek İlahiyat Fakültesinin bütün kurslarını kesmesine mâni olabildi.

Şimdi, Hükümet programında bir taraftan “aydın din adamları yetiştirmek için gerekli tedbirler alınacaktır” denilirken, öbür taraftan yedi yıllık İmam Hatip okullarının dört yıllık orta kısımları lâğvedilerek üç yıla indirilmeye çalışılmaktadır. Üç yıllık İmam Hatip okullarında öğrenciler neler öğrenecek Arapçanın yanında bir Batı dilini de Öğrenecek, kültürünü lise seviyesine çıkaracak, bundan başka da aydın din adamı olarak yetiyecek.

Arkadaşlarım, şimdi insaflarınıza sığınarak şu hususu arz edeyim:

Yüksek İslâm Enstitüsü bir ilkokulun çatı katına tıkmış, zavallı bir durumda. Bir kütüphanesi dahi yok. İlahiyat Fakültesinin bütün bursları kesilmiş, müsaadenizle çok sevdiğim bir halk tâbiri ile ifade edeyim. İmam Hatip okulları kuşa benzetilmek üzere. Şu halde, bu aydın din adamları nerede yetiyecek? (*Alkışlar, bravo sesleri*)

Programın yine ilk bakışta göze çarpan hususiyetlerinden biri de vuzuhsuzluktur. Yuvarlak ifadeler hakikatte programı vuzuhtan çok uzaklaştırmıştır. Programda ricat hattını acık bırakan ifadeler vardır. Hükümetin kesin ifadeler kullanmasını tercih ederim.

Yine programda nazarı dikkati çeken bir hususiyet daha var, bu hususiyet programın hem bölümlerine hem de heyeti mecmuasına, şâmindir. Bu hususiyet güç yaygınlığı, mezkûr tabiriyle, sıklet merkezi noksanlığıdır. Hükümet her sahada her şeyi mükemmel yapacağım vadetmektedir. Arkadaşlarım, şayet imkânlar her şeyi yapmaya müsait değilse, her sahada kuvvetli olma hevesi her sahada zayıf kalmakla neticelenir. Şu halde elimizdeki gücü hayatî sahalara tevcih etmeliyiz.

Hükümetin elindeki güçleri çeşitli sahalara tercih ederken bir sıklet merkezi edasında hareket etmesi şayanı tercihtir. Biz öyle inanıyoruz ki, Hükümet programları seçim nutuklarından çok farklı olmalıdır. Hükümet programları bir vaatler mecmuası değil, bir fikri mudiller mecmuasıdır. Bir hareketler konseptidir. Bu vasfı ile Hükümet programları yalnız Devlet sektörüne değil, özel sektöre de bir plânlama faktörü olarak ışık tutar. Hükümet programında yapılacak işler gidilecek istikametler açık ve saçık olarak belirtilmelidir ki, yalnız Devlet sektörü değil özel sektör de hangi istikamette nasıl bir plânlama yapacağım kestirebilsin.

Bunu yapabilmek için, yani Hükümeti programı ile bütçeleri arasındaki tezaadı kaldırmak için, kanaatimce Hükümet programları yalnız politikacılar tarafından hazırlanmamalıdır. Bir program hazırlığına başlamadan önce Hükümet mutla-

ka ilgili mütehassıslardan bir (durum ve imkânlar tahlili) istemelidir. Politikacı mütehassıs münasebetlerinin ahenkli bir hale getirilmesi, politikacının çeşitli sahalara ait kararını vermeden önce mütehassısların (durum ve imkânla tahlilini) dinlemesi çok programla bütçe arasındaki ahenk bakımında, hem de plânlama ve icraat bakımından çok faydalıdır.

Hepinizi hürmetle selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Öğleden sonra saat onbeşte toplanılmak üzere oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati: 13.00

İKİNCİ OTURUM**BAŞKAN** — *Suad Hayri Ürgüplü***KÂTİPLER:** *Ahmet Naci Arı (Kırklareli)**Mehmet Ali Demir (Tunceli)***Açılma saati:** 15.00**BAŞKAN** — Oturumu açıyorum. Yoklama yapılacaktır,

(Soyadları “ö” harfi ile başlayan Senato üyelerinin sonuna kadar yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Yeter sayı vardır, görüşmeye devam ediyoruz. Söz sırası Sayın Sırrı Uzunhasanoğlu’nundur. Fakat Yeni Türkiye Partisinin Grup Başkanvekili Sayın Osman Hacıbaloglu söz istemiş bulunduğundan İçtüzüğü’nün 85’nci maddesinin 4’ncü fıkrası uyarınca kendilerine söz veriyorum.

YENİ TÜRKİYE PARTİSİ CUMHURİYET SENATOSU GRUPO ADINA OSMAN HACIBALOĞLU (Tokat) — Muhterem arkadaşlar; 2 gün evvel bu kürsüde Sayın Ekrem Alican tarafından okunan İkinci Koalisyon Hükümetinin programı hakkındaki Yeni Türkiye Partisi Senato Grubunun görüş ve mütalaalarını arz etmek için söz almış ve huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum.

Bu vesile ile Sayın Senato üyelerini, mensup olduğum parti adına hürmetle selâmlarım.

Sayın Senatörler:

Programını müzakereye başladığımız bu Hükümet Birinci Koalisyon Hükümetinden farklı olarak siyasi parti ve müstakillerden teşekkül etmektedir. Bu hal çok partili rejim ve nispi temsil usulüne milletçe, kolayca, intibak edilebildiğimizin güzel bir örneğini teşkil etmektedir.

Bu başlangıcın, mesut neticelere erişmesini cenabı haktan temenni ederiz.

Birinci Hükümet programının baş kısmında ki:

Bu netice milletimizin siyasi olgunluğunun ve her güçlüğü yenme hususundaki denenmiş kudretinin yeni bir örneğidir, tarzındaki veciz mütalâaya iştirak ediyoruz.

Yeni programın: (Türkiye ekonomik ve sosyal şartlar itibarıyla gelişme halinde bir memlekettir. Bu gelişmenin süratle yapılabilmesi ve gelişmiş memleketlerle olan aradaki mesafenin kapatılması, Devlet hayatında sağlam esaslara dayanan bir ıslahat ihtiyacı ile karşı karşıyayız) şeklindeki beyanını takdirle karşılıyoruz. Bu ifadesiyle yeni Hükümet bugüne kadar üzerinde ciddi olarak durulmayan yeni ve farklı bir hususu gözlerimizin önüne sermektedir. Bu önemli noktaya Hükümet parmağını basar, basiret ve vukuf bu icraatını yapabilirse en büyük sıkıntı membalarından birisinin bertaraf edilmiş olacağına inanıyoruz.

Programda; esaslı meseleler üzerinde koalisyona iştirak eden partilerin mutabakata vardıkları beyan olunmaktadır.

Koalisyonu teşkil eden siyasi partiler, bu isabetli hareket tarzıyla hayatımıza yeni bir sistem getirmiş ve koalisyon kurmanın ananesini ve teamülünü tesbit etmişlerdir.

Esaslar üzerindeki evvelden temin edilen bir mutabakatın o ortaklığın uzun ömürlü olmasının ve tabii ve ciddi bir şartı olduğunu kabul ediyoruz.

Programda, mesut bir hâdise olarak mütalâa, olunan Anayasa Mahkemesinin kurulmuş ve işleyecek hale gelmiş, kazai murakabe yolunun açılmış olması keyfiyetini, aynı samimi duygularla mütalâa ediyor ve fakat yeni Hükümetten, bu kıymetli organın gereği gibi işi işleyerek anti demokratik ve Anayasaya aykırı kanunların en kısa zamanda bertaraf edilmesi yolunda aktif bir rol oynamasını ehemmiyetle rica ediyor, hakiki sevincimizin o zaman tahakkuk edeceğine işaret etmek istiyoruz.

Adaletin bağımsızlığı, Yüksek Hâkimler Kurulunun teşkili hakkındaki Kanunla tam teminata kavuşturulmuştur, yolundaki inşirah verici beyanın bu konudaki müspet tatbikat ve icraatı, Hükümetin teşvik ve tesri edici tutum ve edasını görmekle daha, fazla değerlendirilmesini ifade etmekte fayda, mülâhaza ediyoruz

Bir mütefekkir;

“Devlet idare edenler dürüst olmak gerektir. Devleti idare edenler dürüst olursa, Devleti kanunsuz da idare etmek mümkündür. Devleti idare edenler dürüst olmazsa kendilerinin tanımayacağı kanunu yapmak neye yarar”, diyor.

Biz, Muhterem Koalisyon Hükümetinin bu veciz ifadede yerini bulan dürüst olarak tavsif edilen idarecilerden olmasını canı gönülden istiyoruz. Bu vasıftaki Hükümet adamlarımızın değerli kurullar ve veciz kanunlarla hemahenk olarak verecekleri hizmet sonunda yarının mesut Türkiye’sine ümitle bakmak hayalperestlik olmayacaktır.

Yeni Türkiye Partisi olarak bu neticeyi bekliyor ve var kuvvetimizle bu mânadaki Hükümeti destekliyeceğimizi vaat ediyoruz.

Programda:

Seçim sisteminin adalet, seçmenlere güven verici şekilde yürütülmesi dâvasının halledildiği, idarenin tarafsız ve haksız siyasi baskılardan masun olarak çalışması yolunda büyük mesafe alındığı derpiş edilmektedir.

Bu mütalâyayı en mesut bir müjde olarak kabul ediyor, milletin hasretle beklediği mahalli seçimlere ait kanunların en kısa zamanda ihzar, yüksek meclislere sevk ve tatbikatına geçilerek, hâkimlerin teminatı ve idarenin bitaraflığı altında dürüst bir seçim yapılmak suretiyle, programda yer alan bu veciz beyanın tatbikat ve tecelliyatını görmek bahtiyarlığımızı artıracaktır.

Basın ve vatandaş hürriyeti ile yakinen ilgili bulunan Tedbirler Kanununun bir tezvir vasıtası olarak çalışmasına mâni olunmasını Hükümetten hassaten istirham ediyoruz.

Son 16 yıl içindeki demokratik rejim tecrübelerinin Türk Milleti üzerinde, büyük bir ilerleme kaydettiğinde Muhterem Hükümetle hemfikiriz.

Rejimin yaşatılması hususunda Türk köylüsünden, Türk münevverine kadar, her ferdin kararlı olduğunda hiç şüphemiz yoktur.

Samimî ve inanarak veya kasdı mahsusla, bu memlekette demokrasiden gayrı şu sistem veya bu tarzın memleket idaresine tatbikini isteyenlerin, bu arzularının hiçbir zaman tahakkuk etmiyeceğine bir atı için tahakkuk etse dahi payidar ve uzun ömürlü olamayacağına mutlak inanıyoruz. Türk vatandaşının her gün müşahade ettiğimiz kâfi tutumunu bu beyanımızın en büyük mesnet ve teminatı olarak görmekteyiz.

Programın, Atatürk inkılâplarına sadâkat, demokratik rejime inanç, Anayasa hakîmiyetine ve iradei milliyeye hürmet babındaki fikir ve kanaatlerine aynen iştirak ediyor ve bu hususlarda Hükümetle beraber olduğumuzu iç huzuriyle ifade ediyoruz.

Demokratik rejimi tehlikeye düşürecek ve bu Anayasa hâkimiyetim zedeliyecek mahiyetteki hiçbir tahrik ve çıkışlara müsamaha etmiyeceğiz şeklindeki mütalâa ve beyanını takdirle karşılıyoruz. Siyasi partiler arasında iyi münasebetler tesisine mütedair arzu ve gayretlerin yanındayiz.

Hükümetin devamlı icraatında koalisyon partileriyle temas ve mutabakatlarını temin eylemek gayretini koalisyonun selâmet ve hayatıyeti için şart telâkki eylemekteyiz.

Programın şimdilik teferruata girmeden memleket meselelerini ana hatlarıyla ifade eylemesinde isabet mütalâa etmekteyiz:

Yeni Hükümetin demokratik rejimi en üstün siyasi akide olarak yerleştirmek hususundaki gayretlerini takdirle karşılayacağız.

Memleket bünyesini yıkıcı ve temelinden sarsıcı bir mahiyet taşıdığına hiç şüphe olmayan ileri sağ ve sol cereyanlarla mücadele azametinin yanında yer almaktayız.

İyi niyetle yapılacak tenkidlerin mutlaka, fayda temin edeceğine inanmaktayız.

Matbuatın bu alandaki yapıcı ve müspet rolünü ifade ve tekrar eyleminin lüzumuna kaniiz.

Bugün milletçe en büyük ıstırap vesilemiz olan iktisadi ve malî sıkıntılarımızın giderilmesi, memleketin refaha kavuşması hususunda Hükümet Programında yer alan ve partimizin inanış ve düşüncelerine umumiyetle mutabık bulunan tedbirler manzumesine aynen iştirak ediyor ve bu nokta üzerinde fazlaca tevakkuf etmek suretiyle kıymetli vaktinizi israf etmek istemiyoruz.

Bu meyanda bir iki noktaya da temas etmekliğimizi müsaade ve müsamaha buyrulmasını da istirham ediyoruz.

Su ve yeraltı kıymetlerimizin süratle değerlendirilmesini lüzumlu görüyoruz. İşçi Sigortaları Kurumu ve Emekli Sandığı gibi bol para zengin ve devamlı gelir kaynağına sahip müesseselerin bu paralarını disiplinsiz ve dağınık surette kullanma-

larından ziyade, memleketin mühim bir ihtiyacını karşılayacak ve döviz tasarrufu yaptıracak bir istihlal alanında teksif olunması lüzumuna işaret etmek istiyoruz.

İhraç mallarımızın standart hale getirilmesi ve devamlı pazarlar bulunması istikametinde gayretler sarf olunması lüzumuna kaniiz.

En büyük ihraç malımız olan tütün ve Tütüncülük Bankası üzerinde tevakkuf edilmesindeki faydayı işaret etmek istiyoruz.

Milli sanayiın kurulma safhasında, himaye tedbirlerinin alınmasını zaruri görmektediriz.

Yabancı sermayenin memlekete gelmesi için gayret sarf etmeliyiz.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin basiretli bir tüccar gibi serbest çalışması prensibini zedelemeyen, icraatının avakibini sıkı bir kontrol ve Murakabe sistemine tâbi tutmanın lüzumuna işaret etmek istiyoruz.

Bir ziraat memleketi olarak tanınan, yurdun mevcut topraklarından orman, ziraat ve hayvancılık alanında gerekli randımanı almak için ilmin ve tekniğin icaplarına hürmetkâr ve riayetkar kalarak yeni bir çalışma programı takibetmenin zarureti inaniyoruz.

Dünyada eşi az bulunan ve her iklim şartını sinesinde toplıyan yurdumuzda memleketin her türlü asgari ihtiyaçlarını temin edecek bir istihlal seviyesine ulaşmanın lüzumuna kaaniiz.

Ormanla köylünün münasebetlerini yeniden düzenliyecek, arazi ihtilâflarında orman idaresinin keyfî ve indî hareketleriyle köylüyü bir anda bütün varlığından mahrum bırakacak mevzuatın ıslahı yoluna müstacelen gidilmesinin lüzumuna kaaniiz.

Koalisyon esaslarını tesbit eden protokolde ve Hükümet Programında tafsilen arz ve izah olunan şartlar dahilindeki zirai reforma taraftarız.

Dış politikamızda toprak bütünlüğümüze ve hükümlanlık hakkımıza iyi niyetle hürmetkâr kalınmasını istiyoruz.

Prensip olarak milletçe ve Hükümetçe diğer milletlerin hâkimiyet haklarına hürmetkâr, dostluklarına vefakâr, barışı hedef tutan ve karşılığını bekler bir görüş ve tutuma sahibiz.

Bu şartlar altında dış taahhütlerimize sadık ve vefalı kalmak istiyoruz.

Bu tutumumuzla Yakın Şarkın istikrarı ile de yakinen alâkalı bulunuyoruz.

Dış münasebetlerde devletlerarası bir ahenk, huzur ve istikrar unsuru olarak devam etmek ve öyle kalmak arzusundayız.

Uzak ve yakın zamanlarda kader birliği ettiğimiz insan topluluklarına bigâne değiliz.

İyi münasebetler tesis eylediğimiz komşu devletlerin terakki yolundaki gelişmelerini mesut birer hâdiseler olarak değerlendiriyoruz.

Kıbrıs konusu ile Hükümetin yakinen alâkasını istiyoruz.

Hulâsa Yurtta sulh, Cihanda sulh ana prensibine inanıyoruz.

Millî Müdafaa:

Millî Savunma alanında programda mâkesini bulan icraata şiddetle taraftarız. Bahis konusu olan kanunların en kısa zamanda çıkması en büyük arzumuzdur.

Cumhuriyet Ordusunun Devletin şerefini, milletin ve vatanın emniyetini iç ve dışta koruyabilmek için daima daha kuvvetli olması şarttır.

Mânevi gücü hiçbir suretle eksilmiyen Türk Ordusunun maddi, malzeme ve teçhizat kudretinin muasır memleket orduları seviyesinin daha üstüne çıkarılması millî menfaatlerimiz icabındandır.

Sağlık işlerimizin daha düzenli yürütülmesini ve bu hizmetlerin memleketin her tarafına yayılarak daha verimli bir hale gelmesinin lüzumuna şiddetle kaaniiz.

Bayındırlık Bakanlığını memleket hizmetinde devam edegelen vukufu ve randımanlı çalışmalarının günün teknik icaplarından da faydalanarak daha verimli ve süratli bir hale getirilmesinde millî menfaat mülâhaza etmekteyiz. Devlet Su İşleri ve Karayolları Umum Müdürlüğünün memlekete büyük imkânlar hazırlayan hayırlı mesaisinin hızlandırılması ve teşkilât olarak takviye edilmesi lüzumuna kaaniiz. Karayolları Umum Müdürlüğünün, karayollarının, yapım ve bakımının tevsii yolundaki beş senelik plânının Hükümetçe kabul edilerek bir an evvel vatan sathında tatbik mevkiine konulmasını görmekle bahtiyar olacağız.

Köy içme suyu faaliyetinin hızlandırılmasını ve bütün köylerimizin temiz içme suyuna kavuştuğu müjdesinin Büyük Meclise ne kadar zamanda verileceğinin bu vekâletçe vâdedilmesi zamanının geldiğini işaret etmekle haksız bir talepte bulunmadığımızı yüksek takdirlerinize arz ediyorum. Köy içme suyu ve köy yolları yapımının Hükümet alâka ve yardımına muhtacolduğunu işaret etmek istiyorum. Bu hizmetlerin ifasında köylünün unutmak üzere olduğu angarya zihniyetinin tekrar hortlatılmasını asla tecviz etmiyoruz.

Maarif alanında kalbi tahsil ve ilim aşkıyle yanan Türk çocuklarına yeteri kadar okul, okullara lüzumu kadar öğretmen ve ders levazımatının temini hususunun her branş ve kademede, müstakbel artış ve inkişafta göz önünde tutularak müddetli olarak plâna bağlanması ve taassupla, tatbiki lüzumuna işaret etmek istiyoruz.

Yüksek okullar ve üniversiteye girememeleri sebebiyle Kızılay'da Güven Parkında karargâh kuran talebe topluluğunun tekerrürüne önümüzdeki ders yılında Sayın Hükümetin meydan bırakmıyacağını ve tedbirlerini çok evvelden alacağını ümid ederek neticeye emniyetle intizar edeceğiz.

Mânevi mânada yurdun ve yurttaşın düzenini tembi ve muhafaza, vazifesini üzerine almış olan Adalet Teşkilâtımızın mevzuatı gözden geçirme bugüne kadar söylenegelen ve fakat bir türlü tatbik mevkiine konulamıyan, hâkimlerin mevcut bilgilerini takviyeye medar olacak adlî mevzuat ve neşriyatın, her yerde ve her ka-

demedeki hâkimlerimize temin ve tevzi olunması isinin bu Hükümet zamanında ele alınmasını temenniye şayan görmekteyiz.

Mevcut iş hacmi ve vüsati muvacehesinde ne kadar tevsi edilirse edilsin yine de kifayet edemeyecek olan Temyiz teşkilâtının takviye olunarak normal mesai yapmak imkânını bu kıymetli müesseseye ve mensuplarına temin edilmesi gayretlerini beklemekteyiz.

Mahkemelerin en büyük yükünü taşıyan ve esasında bir ihtisas işi olan zabıt kâtiplerinin yetiştirilmesi için bir meslek mektebi kurulması ve mesleğin, itibarlı ve vasıflı bir hale getirilmesi hususunu ıstirham eylemekteyiz.

Temenni ve arzularımızın Hükümet programında yer aldığını gördüğümüz Basın - Yayın ve Turizm, Gümrük ve Tekel Bakanlıkları ile ilgili hususatin bir an evvel tahakkuk eylemesini arzu etmekteyiz.

Çalışma sahasındaki mevzuatın işçinin ve işverenin hukukunun vikâyesi yolundaki tadil ve inkişaf teşebbüslerini arzu ile beklemekteyiz.

Yeni bir bakanlık olan ve fakat memleketin mühim dâvalarının sorumluluğunu üzerine yüklenmiş bulunan imar ve İskân Vekâletinden büyük işler beklemekteyiz. Nüfusu 20 bini bulan bir kasabada günün sıhhi şartlarına uygun on aded mesken bulmak mümkün değildir. Az gelirli vatandaşların ıstırap mevzuu olan gecekondu meselesini kökünden halletmenin zamanı gelmiş ve geçmiştir. Büyük şehirlerimizin etrafında arzı endam eylemiş bulunan gecekondulara sarf olunan emek ve paranın yekûnu milyarlara balığ olmaktadır. Millî servetin israfının en canlı misalini buralarda görmekteyiz.

Büyük şehirlerimizin imarında, vatandaşlara mesken temininde büyük himmet ve gayreti sebk etmiş olan Emlâk Kredi Bankasını geçmiş hizmetlerinden dolayı takdirle anarken bu bankanın imkânlarının artırılması hususunda muhterem Hükümetin dikkatini çeker, badema bu bankadan lüzumu kadar faydalanamıyan bölgelere de bankanın yardım elinin bir plân ve program tahtında uzatmasının lüzumunu işaret etmek istiyoruz.

Belediyelerimizin ve belde hizmetlerimizin görülmesinde büyük himmetleri sevk eden İller Bankasının mesaisini de takdir ediyoruz.

Ulaştırma hizmetlerinin tanziminde, Millî Savunma, iktisat, refah, huzur, emniyet mülâhazasının göz önünde bulundurulmasında zaruret vardır. Süratle inkişaf eden turizmde ulaştırma hizmetleriyle yakinen ilgilidir.

Devlet Demir, Deniz ve Havayollarının hem memleket ihtiyacını ve müstakbel inkişafı kapsıyacak ve hem de diğer memleketlerdeki emsalleriyle boy ölçüşecek seviye ve kalitede bulunması emelindeyiz.

Akdeniz seferlerinde millî mevcudiyetimizi hissettiren ve iktisadi bir unsur olarak çalışan, memlekete döviz temin eden yolcu taşıma işine önem verilmesi lüzumunu işaret etmek isteriz. Birçok şehirlerimizde ve kazalarımızda şehirlerarası telefon zarar ediyorsa günün muayyen saatlerinden sonra telefon görüşme ve mu-

havere imkânlarının yine teşkilât ve personel yetersizliğinden ileri geldiğini kabule mecburuz, Zarar ettiği iddia ve mülâhazasıyla birçok posta şubeleri iptal olunmuştur. Devlet Demir, Deniz ve Hava Yollarının tarifelerinin pahalılığı yüzünden bu vasıtalarla, vatandaş iltifat, etmez veya az biner hale gelmiştir.

Sadece günün şartları değil, müstakbel inkişaf lar da göz önünde bulundurularak, tarifelerin tanzim ve tatbik edilmesi lüzumuna kaaniiz.

Geçen kış Şarkta vuku bulan hayvan yemi sıkıntısı şimendifer tarifesinde yapılan büyük çaptaki tenzilâtla önlenebilmiştir. Bu suretle millî büyük bir felâketin önüne geçilmiştir. Beş on gün evvel Ankara Ticaret Odasındaki bir toplantıda bir tüccar tarifelerinin pahalılığı yüzünden maden cevherlerinin nakil ve harice ihracı mümkün olmadığı hususunu yana yakıla anlatmıştır.

Bu yönden maruzatımızı hulâsa edecek olursak, ulaştırma teşekküllerinin, kendi imkânlarıyla idare edebilecek bir seviyeye gelinceye kadar, Devlet yardım ve desteğinden malının bırakılmaması lüzumuna işaret etmek istiyoruz.

Memleketçe ve milletçe yaşadığımız bu intikal ve kuruluş devrinde iç işleri durumumuz önem ve hususiyet arz etmektedir. İdarenin bitarafılığı memlekette vatandaşın kanuna hürmet, Devlet ve Hükümetine muhabbet ve itimat havasını yaratacaktır. Muayyen bir zümre lehine ve biricisini insanların aleyhine gibi bir tutum vatandaşın memlekete olan bağlarını da zayıflatır.

İdare edenlerle idare edilenlerin mutlaka birbirine inanması, güvenmesi şarttır. Bu itimadın zail olduğu yerde otoriteye itimatsızlık doğar. Zorla tesis edilmek istenen otoritede bir şiddet ve zulüm mahiyeti mevcuttur.

Jandarma ve polisin memleket hizmetinde haysiyetli, Devlet otoritesini şerefle temsil eden bir kütle haline getirilmesi şarttır. Her gün vatandaşla karşı karşıya bulunan bu hizmet erbabının keyfiyet bakımından yükseltilmesi hem hizmetin iyi işlenmesini ve hem de vatandaşın kanuna hürmet, Devlete itaat fikir ve duygusunun kökleşmesini icabettirecektir.

İnsan haklarına, fert hürriyetine günden güne büyük kıymet ve ehemmiyet veren Türk vatandaşının kifayetsiz zabitanın icapsız, yersiz, haksız müdahale ve çıkışlarına karşı nahoş hadiselerle mâruz kalacak, her gün vatanın bir köşesinden feryatlar yükselsecektir.

Çok partili hayatın ve demokratik zihniyetin memlekette yerleştiği bu zamanda idare ile partilerin ve alelumum vatandaşların birbirleriyle ve idare mekanizmasıyla münasebetleri önem peyda etmiştir.

Aletderecat bütün idare amirliğimizin mutlak bir bitarafılık havası içinde ve kanunların ışığı altında bütün vatandaşlara sıyyanen muamele etmesi şarttır.

Bir filezof “büyüklerin fazileti rüzgâra, küçüklerin fazileti otlara benzer... Rüzgârın karşısında otlar eğilir” diyor.

Bu vecizede olduğu gibi rüzgâra benzetebileceğimiz faziletli idare âmirlerinin iş başında bulunmasını bu millet, canı gönülden arzu etmektedir.

Türk vatandaşı olarak dünyaya gelen bu toprak üzerinde yaşamaya hak kazanan herkesin cemiyetin nimetlerinden bir nisbet dâhilinde his sesini alması ve külfetlerine katlanması vatandaşlığın normal icaplarındanıdır.

Nimetlerin ve külfetlerin dağıtımında bitarafılık, sıyyanen muamele etmek taraf gütmemek, keyfî muameleden kaçınmak idari mekanizma için bir zaruret olduğu gibi, bütün Devlet teşkilâtı ve kademeleri için de lüzumludur. Bu tarz idaredir ki ancak vatandaşa, huzur verebilir.

Koalisyon Hükümeti bütün iyi niyetine rağmen temkin ve tedbirde de kusur etmezse o zaman memleket huzur ve sükûna kavuşur. Aksine gayretlerin hiçbir fayda temin etmiyeceğini söylemek abesle iştigal sayılmaz. Burada huzur konusu üzerinde bir nebze tevakkuf etmekte fayda mülâhaza ediyoruz. Huzuru maddi ve mânevi olarak mütalâa etmek mümkündür.

Mânevi manadaki huzurun gelebilmesi, kabarık bütçe rakamları, teknik imkân ve mütehasıs eleman istiyen bir şey değildir. Fert ve insan topluluğunun iç âlemiyle ilgili olan bu ruh haleti inanmak ile itimat ile sevmek ile beğenmekle husule gelir. Bunu Devlet ve millet hayatına teşmil ettiğimizde idare edilenlerin kendisini idare edenlerin iyi niyetine, temkin ve tedbirine, şefkatine itimat eylemesi gerekir. Bu tahakkuk ettiği zaman mânevi huzur gelmiş olur.

Efradı millet bizde bu iyi niyeti görür ve bize güvenirse birçok noksanlarımızı dahi müsamaha ile karşılayabilir ve kendisini mânevi mânada memnun ve mesut addeder.

Maddi huzura gelince: Bu biraz daha emek ve gayret ve imkân istiyen bir şeydir. Zaman mefhumu da bu vakıanın tahakkukuna yardım eder. Bozulmuş bir iktisadi düzenin avdeti ve kütleyi maddeten memnun eder hale gelmesi mahirane ve kuvvetli müdahaleler ve teşebbüslerle mümkün olacaktır. Bunda da itimat unsuru başlıca rol oynayan âmillerdendir. İyi niyetlerimizin devam ettiğine Muhterem Hükümetin bu müşkülâtı yenecek kudreti ve vukufu elemanlara sahibolduğuna inanıyoruz.

İyi bir organizasyon, lüzumlu tedbirleri almak bizleri salim neticeye ulaştırabilir. Şunu da hemen ilâve etmek isterim ki, maddi huzur kâfi değildir. Mânevi huzur mutlak şarttır. Aksi takdirde cebi dolu, midesi dolu mustaripler camiası olmaktan ileri gidilemez. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden bugüne kadar geçen zaman içinde bâzı Meclis ve Hükümet tasarruflarında bulunulmuştur. Bu tasarruflar bugünün ihtiyaçlarına cevap vermemekte, Anayasa rejimi ile bağdaşamamaktadır.

Bunların adı ister kanun, ister tüzük, ister kararname olsun, ısdar olundukları zaman ve şartlara bakmadan, bugünün iktisadi ve içtimai şartlarına en uygun bir hale getirilmesi lüzumuna işaret etmek istiyorum.

Muhterem arkadaşlar; bu arada siyasi af, 105 ve 113 sayılı kanunlar konusuna da bir nebze teması lüzumlu buluyoruz.

Af her içtimai topluluk gibi bizim hayatımıza da karışmış bir içtimai müessesedir. Hukuk edebiyatında her suçlu affa mazhar olmaya müstahaktır. Siyasi suçlular evleviyetle affolunurlar.

Siyasi suçlulara farklı muamele yapmak her memlekette cari bir usul haline gelmiştir. Affın memleketimizde büyük ölçüde bir huzur vesilesi olacağına inanıyoruz.

Koalisyon partileri arasında kararlaştırılan şartlar dâhilinde affın tahakkukuna başlanmasını şiddetle arzu ediyoruz. Ve bunun memleket sathında veya yurt dışında büyük bir ferahlık yaratacağına inanmanızı bilhassa rica ediyoruz.

Meri Anayasamızın teminatı altında bulunan fert mülkiyeti prensibini zedelemeyecek ve onunla bağdaşacak şekil ve şartlar dâhilinde 105 sayılı Kanunun ilgası zaruretine işaret etmek istiyoruz.

113 sayılı Kanunun üzerinde yapılacak tasarruflarda çok dikkatli olmanın lüzumuna temas etmek isterim. Devlet memuriyeti ve sıfatını ve vazifesini kötüye kullanmak suretiyle, hakkı olmıyan Devlet parasına veya malına, veya aharın emvaline tesahübetmek kasıt ve niyetiyle bilerek ve düşünerek tesahübetmek isteyenlere Yeni Türkiye Partisi olarak bizim de şefkat ve acıma duygularımız az harekete geçecektir. Fakat dar formüllere, elâstiki tâbirlere bağlı kalarak başkasının inalında gözü olmadığı anlaşılan ve fakat şeklen suçlu duruma düşmüş insanları da bu şefkat ve atıfetten mahrum bırakmayı doğru bulmuyoruz. Hakikaten hırsızlık yapmış olanların daima karşısında kalacağız.

İhtilâli müteakip vazifeden çıkarılan, mahkemeye verilerek beraat eden, isnadolunan suçla hiçbir alâkası olmadığı tahkikat ve mahkeme ile sabit olan işçi, müstahdem ve memur vatandaşların aynı zamanda çoluk çocuklarının maişet kaynağı olan müktesep haklarının bütün şümülü ile iadesini Hükümetten bekliyoruz. Gereklî ve lüzumlu formalitenin bir an evvel alınmasını istirham ediyoruz.

Muhterem arkadaşlar, mâruzâtıma burada son verirken hepimizi tekrar hürmetle selâmlar. Yüksek Senatonun İkinci Koalisyon Kabinesinden her türlü müzaheretini esirgememesini dilerim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Uzunhasanoğlu.

SIRRI UZUNHASANOĞLU (Bolu) — Muhterem arkadaşlar;

Takdim olunan Hükümet programının umumiyet itibarıyla ümit verici olduğunu müpheyet arz eden yerlerin yanında birçok kısımlarının mükemmeliyet derecesinde bulunduğunu peşinen söyledikten sonra diğer sahalara temas etmeden yalnız programın birkaç paragrafı üzerinde biraz durmak istiyorum: Programın 4, 5, 15 ve en son 22'nci sayfalarında serpiştirilmiş bulunan bâzı paragrafları okuyup hülâsa ettiğimiz zaman programın, ferahlandırıcı büyük bir gerçeğin ifadesi olduğu kanaati aynı zamanda bu gerçeği halâ anlamamış ve idrak edememiş veyahut anlamak ve idrak etmek istememiş olanlara da büyük bir cevap teşkil ettiğini görürüz.

Programda 27 Mayıs olayının mâna ve mahiyetine vuzuhla ve geniş mikyasta yer verildiğini memnuniyetle müşahade etmekteyiz. Hakikaten dayandığı sebep-

lerin vuzuh ve kuvveti karşısında meşruluğu kabul olunan 27 Mayıs İhtilâline ve onun getirdiği eserlere bugüne kadar kimse dil uzatmadı, varlığına gölge düşüren olmadı. Bu millet ve onun mümessili olan bizler; ihtilâlin maksat ve gayesine uygun şekilde hareket ederek çizdiği istikamette kolaylıkla mesafeler kat edebilmesi için ne mümkün ise hepsini büyük bir soğukkanlılık, feragat ve samimiyetle yapmaya çalıştık, hepimiz gereken anlayışı gösterdik. Topyekûn millet olarak artık şerefli tarihimize mal ettiğimiz, inkılâp ve demokrasi yolunda daha seri ve köklü merhaleler kat etmek için büyük bir hamle olarak kabul ve inkiyat eylediğimiz 27 Mayıs olayının yarattığı dünyada ender denilebilecek kadar hür ve demokratik bir seçimle gelen bizler, sunulan bu hürriyet ve demokrasi nimetlerini inkâr edecek kadar nankör olmadığımızı sanıyorum.

Hâl böyle iken, Meclis içinde ve dışında geldiğimiz günden bugüne kadar söz, yazı ve hareketle muhtelif vesilelerle tehdit ve hakaretimiz birtakım efal ile karşılaştık.

Hürriyet ve müsavat prensiplerine dayanan ideallere sarılarak, iktisadi ve içtimai gelişme ümitlerinin henüz ufuklarda gözüken belirtilerine bakarak ve her şeyden önce memleketin yüksek menfaatlerini düşünerek sabrın ve olgunluğun en güzel örneklerini verdik. Bunun mükâfatını hiç görmedik demek düpedüz insafsızlık olur, tam gördük demek de şimdilik biraz mübalâğalı olur, lâkin karşılığını beklemekte haklı olduğumuzu söylemek ise yerinde olur kanaatindeyim.

Milletçe kabul olunan yepyeni ve modern bir Anayasaya ve onun iç bünyesini aksettiren bir seçim kanununa dayanarak yapılmış bir seçimle tecelli eden millî iradeyi ve bu millî iradenin ifadesi olan mevzuatı ve ezcümle tedbirler Kanununu birkaç ağızdan çıkmış beyanatla dahi olsa rencide ve ihlâl edercesine pervasız görünmek elbette ki, 27 Mayıs İhtilâlinin ruh ve fikriyatıyla kabili telif olmıyan kanun ve hürriyet ve müspet bir durum yaratır ve elbette ki, bunun karşısında Hükümet erkânından kendilerine vazife düşenlerin ne gibi bir harekete tevessül etmiş olduklarını açıkça görememiş olmaklığımız da ayrıca teessür uyandırır.

Hükümetin, tenkid ve müzakere mevzuu olarak ele aldığım bu paragraflarda yapacağını bildirdiği hususların ve teessüs etmiş müesseselerin ve vikayesine ve bilhassa Anayasa hâkimiyetini sağlamaya matuf ve bunu zedeliyecek mahiyetteki hiçbir tahrike müsamaha etmiyeceği ve hedefine ulaşan 27 Mayısı gölgelendirecek her türlü hareket karşısında bulunacağı yolundaki vaatlerinin sözde kalmayıp fiiliyatta yer bulması zamanının çoktan gelip geçtiğini bu meyanda hatırlatmayı lüzumlu buluyorum.

Bilûmum kanun ahkâmının tamamıyla yerine getirilmesini, müsavat dairesinde ve bilaistisna hepsine zamanında ve titizlikle uygulanmasını temenniye şayan görüyorum. İnkılâp ve onun getirdiği eserlere ve bunlara vücut vererek gelişmesini temin eden kökleşmiş esaslara gölge düşürenlere karşı evvelki Hükümetin zecri ve müsmir bir işleme tevessül ettiğini veya gözle görünür bir tedbir aldığını müşahade edemedik, şimdiki karma Hükümetten bunu beklemekteyiz.

Daha evvel muhtelif vesilelerle cereyan etmiş ve hattâ senatomuza da intikal eylemiş olan demokratik esasları yıkıcı, Anayasanın getirdiği eser ve müesseselere meydan okuyucu, korku ve endişe yaratıcı, emniyet, asayiş ve huzur bozucu beyanat ve sözlerden sarfınazar son bir kulüpte konuşmalardan bir cümlesini zikretmek ve misal olarak önünüze sermek kâfidir, bakınız, 27 Mayıs Fikir Kulübünün açılışındaki konuşmalardan bir cümle alıyorum.

“Yapılacak bir ihtilâl 27 Mayıs taki gibi beyaz eldivenli, romantik bir ihtilâl olmayacak, hemoglobinli bir ihtilâl olacaktır. Bundan o gün Hükümetin başında bulunanlar mesuldür..” Gibi birtakım cümleler sarf olunduğunu 1 Temmuz tarihli Zafer Gazetesinden öğrendiğim bu kulübün taşıdığı haleti ruhiyenin ne olduğunu kesin olarak söylemeye maalesef imkân bulamıyorum.

Biz programda da açıklandığı gibi 27 Mayısın hedefine ulaştığını biliyorduk. Ve ihtilâlin beyaz oluşundan dolayı takdir ediyor ve o beyazlığa lâyık olmak için elimizden geldiği kadar çalışıyorduk. Acaba 27 Mayısın hedefine varması için ne olması ve ne yapmağımızı lâzım? Şayet ortada bir Büyük Millet Meclisi ve bir Hükümet varsa o konuşmayı yapanların lâubaliliği nereden geliyor ve neden önlenmiyor? Şayet onlar Meclisten ve Hükümetten daha büyük bir kuvvet ise ve böyle kabul olunuyorsa bizim burada işimiz nedir? İşte anlayamadığım ve programdaki ele aldığım paragraflarla hemahenk ve kabili izah göremediğim hususlar bunlardır. Ben bil hâdiseyi paragrafları teyit değil tekzip ettiği için misal olarak alıyorum. Ben bu hâdiseyi 27 Mayıs inkılâbını ve onun getirdiği eserleri ve varmak istediği hedefine doğru yol almasına kimselerin mâni olmaya çalıştıklarını göstermek için alıyorum. Ben bu hâdiseyi, Hükümetin kimlerle ve nelerle mücadele etmek zorunda olduğunu hatırlatmak, ikaz etmek ve yol göstermek için alıyorum. Ben bu hâdiseyi, bütün huzursuzlukların menbâi nereden geldiğini ve ne gibi efal ve beyanatın cemiyette infial uyandırmaya, vesile olduğunu göstermek için alıyorum. Ben bu hâdiseyi, yazılı veya sözlü soru yapmaya lüzum görmeden Hükümet programı dolayısıyla ihbar, Dâhiliye Bakanı ile bilhassa Adliye Bakanının ıttılana arz etmek için alıyorum. Ben bu hâdiseyi, bilâhara bu husus hakkında ne gibi bir muamelenin yapıldığını sormak, yapılmamış ise neden yapılmadığını öğrenmek ve o zaman Karma Hükümeti asla affetmiyeceğim ve zira programdaki vaatlerini yerine getirmemekle itham edeceğimi şimdiden ve önceden belirtmek için alıyorum.

Bir kere okuyun ismi fikir olduktan sonra hemoglobinin burada işi ne? Mademki hemoglobinle bu kadar kafasını müşkül etmiş fikrin orada işi ne? (*Bravo sesleri ve alkışlar*) Hem de bu milletin yalnız cephede aklına gelen hemoglobin kelimesini bu kadar hatırlatmakta ne mâna var? İstikbalde bir daha huzur bozucu ve bu misillü hâdiselerin tekerrürünü intaçedecek hallerin zuhuruna imkân verilmesini ve bir daha hür ve demokratik çalışmayı sekteye uğratacak, vatandaşların kalbinde ve zihninde bu neviden heyecan ve endişe yaratacak söylentilerin dahi, değil Büyük Millet Meclisinin duvarlarına ve evlerimizin kapılarına, vatanın sınırlarına bile çarpmaması için Hükümetin geceli gündüzlü çalışmasını ve her hususta çok daha uyanık hareket etmesini temenniye değer görmekteyim. Huzursuzluk

yaratacak her türlü beyanat milletçe merduttur. İşaretin en yakın dostu olan korku ve endişenin, ezeli ve ebedi düşmanı bulunduğu hürriyet ve demokrasi ile asla imtizaç edemeyeceği hepimizce ve herkesçe malûmdur. Meclise geldiğimizden bu yana mevcut dertlere deva olabilmek şöyle dursun, her türlü elem ve ıstırapların gittikçe derinleşip yayıldığını büyük bir üzüntü ile müşahade etmekteyiz. Bunun sebebi nedir? Çok güzel bir seçimle içimize yerleştirdiğimiz hürriyet ve demokrasi rejiminin hazımsızlığından ve bu hazımsızlıktan ya partilerin yapılarında ve iç organlarındaki bir kusurdan veyahut hariçten esen soğuk rüzgârların partilerin bünyesini üşütmüş olmasından ileri geldiğini anlıyorum. Buna teşhis konduktan sonra, güven, samimiyet ve birlik gibi unsurlar üstünde tesis olunmuş mânevi bir huzurun mezkûr hazımsızlığa ilâç olacağına ve bin netice iktisadi sahada emniyet ve istikrar vücut bulacağına ve dolayısıyla ona bağlı içtimai huzursuzluğun da gidebileceğine inanıyorum.

Bugünün mâruz bulunduğu şartlar ve hususiyetler niçin göz önünde tutulmadı ve tutulmuyor? Artık işin bu ciheti ele alınmalıdır. Vatan sathı baştanbaşa dertler ve ıstıraplar içinde kaynamakta, sızlamakta ve inlemektedir, iktisadi yönden nereye parmak bassan yara gibidir. Demokratik ve bitaraf seçim esasına dayanan bir rejimin sahibi olan milletimizin, nereden ve ne gibi bir parti veya teşekkülünden veya hangi nam taşıyan bir şahsiyetten gelirse gelsin, huzur bozucu hiçbir beyanat ve maceraya artık zerre kadar tahammülü kalmadığını açık olarak beyan ve ifade etmeyi bir vazife ve borç telakki etmekteyim. Üzülerek işaret ettiğim bu noktalar üzerinde vatanperverane bir inançla eğilerek, hassasiyetle ve ehemmiyetle durulması hususunu bilhassa arz etmek isterim. Huzurun bel kemiğini kıran ve her türlü huzursuzluğun ihdasına sebebiyet veren, her şeyden evvel hüsnüniyet ve samimiyet fıkdanıdır. Sağdan ve bahusus gittikçe artan bir hızla, soldan gelen muhtelif ve soğuk fikir cereyanlarının, zıt zihniyet ihtilâflarının ve anlaşmazlıklarının memleketimizde yerleşmek istidadını gösterdiği bu zamanlarda bizlere düşen en büyük görev ve mutlaka kazanmamız gereken en asıl dâva, bugünün her türlü partizanlığını ve şahsi kaygıyı bertaraf ederek ve yarının şahsi seçim ve geçim endişesini bir kenara iterek memleketi, müesses rejim ve onun temeli olan demokratik prensipler ve esaslarla birlikte kurtarmaktır. Bunun için yapacağımız fedakârlığın ve mücadelenin son hududunu çizmek güçtür. Vatan ve milletin selâmeti uğruna...

BAŞKAN — Müddetiniz dolmuştur efendim.

SIRRI UZUNHASANOĞLU (Devamla) — Peki efendim, maalesef “vicdanımız, akıl ve izanımız” kelimelerinde sözlerimi bitirmek zorundayım. Hepinizi hürmetle selâmlarım. Hoşçakalınız. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Buyurun Geboloğlu.

CEVDET GEBOLOĞLU (Bitlis) — Muhterem Başkan, sayın arkadaşlar ve muhterem Hükümet erkânı;

Birinci Karma Hükümet programından daha şümüllü ve bâzı noktaları vuzuha kavuşturmuş bulunan Yeni Hükümet programı üzerinde parti grupları ve şahıslar

adına yapılan geniş temennileri ve tenkidleri ihtiva eden konuşmaları tekiben kısaca bir iki noktada fikir ve temennilerde bulunacağım.

Tarihte Türk Milletinin en büyük kabiliyetlerinden biri de kolayca Devlet kurabilmeleridir.

Türkiye Cumhuriyeti Devletinin gelmiş geçmiş Hükümetlerinin hizmet ve bâzı ihmallerinin muhasebesini tarih yapacaktır. Yalnız bir Hükümet işe başlarken evvelki Hükümetlerin noksanlarını görerek programlarını tanzim ederler. İşte bugünkü Hükümet programında gelmiş geçmiş Hükümetlerin üzerinden geçtikleri ve memleketin büyük bir dâvası olan bir gerçeği cesaretle ve plânlı bir şekilde ortaya atmalarını büyük bir sevinç ve ümitle izlemekteyiz.

Bu gerçek mahrumiyet diyarlarının iktisaden ve kültürel bakımdan kalkınması da sosyal adaleti ve millî beraberliği, yalnız bu bölgelerin değil bütün memleketin toptan kalkınmasını temin edecek bir hareketin muvaffak olması en büyük arzumuzdur.

Hükümet programının bir pasajını aynen okuyorum:

“Muvazeneli gelişme ve sosyal adalet cihetinden ehemmiyetli gördüğümüz konulardan biri de, memleketimizin çeşitli coğrafi bölgeleri arasında iktisadi faaliyet hacmi ve gelir seviyesi bakımından mevcut olan büyük farkları ortadan kaldırmaya çalışmaktır” Başka bölgelerde mahrumiyet bölgeleri bulunmasına rağmen mahrumiyet bölgesinin büyük parçası Doğuda olduğundan, Doğu bölgesi akla gelmektedir.

O Doğu ki, Büyük Atatürk Milli Mücadelenin temellerini orada atmış ve güzel bir tesadüfle dün yıldönümünü kutladığımız Erzurum Kongresi ve Sivas Kongreleri bu bölgelerin asil temsilcilerinin birlik ve beraberliği ile toplanmış ve topluca Türk Milleti istiklâl Mücadelesini yapmış, Batıda Yunan ve İtalyanlarla savaşırken Doğu ve Güney - Doğuda Ruslar ve Fransızlarla çarpışılmıştır. Geçen kış büyük bir insan ve hayvan açlığı tehlikesi geçiren ve Hükümetimizin şükranla karşıladığımız yardımlarıyla geçici olarak bu krizi atlatan bu bölgelerin artık plânlı ve ciddi bir şekilde ele alınmasını millî bir vazife olarak saymaktayız.

Bu bölgelere yatırım yapacak olanlara vergi muafiyeti tanıyarak özel sektörleri teşvik etmek ve beş yıllık ve onbeş yıllık plânlamalarda gerekli yatırımların samimî ve ciddiyetle ele alınmasını büyük bir ümitle beklemekteyiz.

Muhterem arkadaşlar;

Karma Hükümet protokolünde kaldırılması yer alan yüzbeş sayılı Kanunun; Toprak reformu Kanunu çıkıncaya kadar durdurulmasını arzulayan Sayın Ahmet Yıldız'ın ben hissiyatına iştirak edemeyeceğim.

Cumhuriyet Senatosu Tabii üyelerini M.B.K. Hükümetlerinin bâzı tasarruflarının tadil veya kaldırılması bahis mevzuu olduğunda, çok alerjik bir tutum içinde görmekteyiz.

27 Mayıs İhtilâlinin hedefine vardığına inanıyoruz. Ben bu inancın bir neticesi olarak ta dürüst bir seçimle millî iradenin ve parlâmentonun ve onun Hükümetlerinin teşekkül ettiğine de inanıyoruz.

Bu itibarla Karına Hükümetin 105 sayılı Kanun hakkındaki görüşünü müspet olarak mütalâa etmek icabeder. 105 sayılı Kanuna tâbi olan ve mahkemelerce hiçbir suçu olmadığından beraat eden 22 kişinin hiçbir dikili ağacı olmadığı gibi, yalnız 3 kişinin 5.000 dönümden fazla toprağı tesbit edilmekle de esasen bir tedbir kanunu olan 105 sayılı Kanunun esbabı mucibesinin Toprak reformu Kanunu ile hiçbir ilgisi olmasa gerektir. Yeni Hükümetimizin, muvaffak olmasını Cenabı Haktan temenni eder, son olarak milletimizin mânevi yapısında hizmetleri olan ve uzun yıllardan beri sıkıntı çeken din adamlarımızın terfihini sağlayacak olan Diyanet işleri teşkilât Kanununun çıkarılmasını temenni eder ve Hükümetimizin muvaffak olmasını Cenabı Haktan niyaz ederim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Karavelioğlu yerini, Sayın Cevat Açıkalın'a bırakmıştır. Buyurun Sayın Açıkalın.

CEVAT AÇIKALIN — Muhterem senatör arkadaşlarım, Muhterem Hükümet erkânı ve Sayın Başbakan; Türk Milletinin iradesi ile mevkii meriyete giren Anayasanın kabulünden sonra doğan ikinci Cumhuriyetin teessüsünden itibaren, bugün ikinci defa olarak bir Karma Hükümetin teessüs etmiş olduğuna şahit oluyoruz. Saadetini memleketin mukadderatında gören her fert için, bu mesut neticenin ne kadar ehemmiyetli ve mucibi memnuniyet bir hâdise olduğunu söylemeye lüzum görmüyorum.

Eğer, 27 Mayıs İhtilâl ve İnkılâbının gayesi bu memlekette demokrasiyi ihdas etmek idi ise, muhakkak ki, mesut bir netice ile tam olarak tahakkuk etmiş bir ihtilâl ve inkılâptır ve bugünkü demokrasinin tezahürünün buna bağlı olduğuna ben âcizane kaniim. Memleketin karşılaşmış olduğu problemleri ve dâvaları bu Hükümetin halledeceğine inanmak elbetteki fazla bir hüsnüniyet beslemek demektir. Memleketin mevcut problemleri ve dâvalarının halli uzun zaman istiyen, dürüst ve huzur içinde bir mesaiyi icabettiren bir zamana mütevakkıftır.

Bugünkü Hükümetin getirmiş olduğu Hükümet programını, bu dâvaların hangi zâviyei niyetten mütalâa edileceğini gösteren bir mukaddime olarak telâkki ediyorum. Bu mukaddime, müstakbel devrin çalışmalarına ait gördüğümüz, esasları tamamen bizim memnuniyetle karşılamamız lâzım gelen müspet bir program olarak telâkki ediyorum. Zira tam mânasiyle, tâbiri hakikisi olarak. Kemalist bir zihniyetle hazırlanmış ve ayrı ayrı problemleri Kemalist bir zaviyeden mütalâa ederek bize arz etmiş bulunuyor. Teferruatına girmek benim için çok büyük külfettir, itiraf ederim. Yalnız, müsaade ederseniz bir iki nokta hakkında, bir iki söz söylemek isterim.

Birincisi: Özel sektörle Devlet sektörü meselelerinin telifi, bilhassa bunu ehemmiyetli olarak görmüş olması dolayısıyla, Hükümeti ayrıca tebrik ederim, *(Bravo, sesleri)*

Çünkü işte Kemalizm Telâkkisini tam mânasiyle gösteren budur. Çünkü istesek de, istemesek de dış yardımsız, şimendiferi yapmış, memlekette istikrarı kurmuş bir rejim vardır ki, bu Kemalist rejimin bir semeresidir. Bugün dahi o zamanki devletçilikle, hususi sektörün tefrikini yapmış ve tekrar bunu ifade ettiklerinden dolayı, çok isabetli ve muvaffakiyetli bir tedbiri tekrar almışlardır.

İkinci mesele: Biraz atlıyarak geçiyorum. Aydın din adamı yaratma meselesidir. Aydın din adamları yaratabilmek meselesi, günün en mühim problemidir. Çünkü memleketteki kara yobazlık, benim, çocukluğumdaki yobazlıktan çok daha ileri ve istismara müsaidolup istismar da edilmektedir. Ben şu kanaatteyim: İyi bir Müslüman olarak, Kuranı Türkçe okuyan adam yobaz olamaz. Kuranı anlıyarak okumak ve onu anlamak için gayret göstermek günah değil onu anlamamak günahıdır. Bu, cihetten de Hükümetin bu cesaretli hareketi de ayrıca tebrike şayandır.

Bu Hükümetin önünde bulunan problemler, arz ettiğim gibi, çok büyüktür. Bu programların bertafsil arzı eda etmiş bulunuyorlar. Bunlar arasında, sosyal adalet elbette ki, çok mühim bir mevzudur. Sosyal adalet, birinin sırtından diğer bir kütlenin geçmesi demek olmadığı da izahtan varestedir. Sosyal adalet, büyük demokrasiyi, büyük çalışmayı ve büyük disiplinli bir hayatın kurulmasını intaceder. Zaten Anayasamızın teminatı altında olan bu meselenin, Hükümet tarafından muhakkak esaslı bir surette, program dâhilinde intikal ettireceğini arzu etmek isteriz.

Üçüncü meseleye saiki itiyatla temas edeyim, müsaade ederseniz; siyaseti hariciyemiz meselesidir. Teessüsünden beri Türkiye, siyaseti hariciyesini daima kendi inisiyatifi dâhilinde takibetmiş bir memlekettir. Türkiye, siyasetini haricin şuuru-na kapılarak takibetmemiş, Türkiye daima siyasetini kendisi yürütmüş, kendisi takibetmiş bir memlekettir. Nasıl İstiklâl mücadelesinde “Müdafaa hattı yoktur, müdafaa sathı vardır” kaidesini Türk kumandanları ve Türk kumandanlarının en büyüğü ortaya attı ise, siyaseti hariciyesinde mıntakai siyaseti hiçbir zaman kabul etmeyip, dünya siyasetini, güden, bugünkü Hükümet Başkanı bulunan yine Sayın İsmet İnönü’dür. Binaenaleyh, bu bakımdan şüphe yoktur ki, bu sözlerim bâzı arkadaşların söylediklerine cevap da, teşkil edebilir. Memleketin siyaseti hariciyesinde takibedilecek yol, memleketin hayrına olan yolun takibedileceğidir. Siyaseti hariciyede memleketin hayrına olan kararların alınacağından katiyen şüphemiz yoktur. Bu mevzu, hem Hükümet Başkanının, hem de siyaseti hariciyenin kıymetli bir hariciyecimizi elinde olmasından tam bir itminan ile mütalâa edebileceğimiz bir mevzudur.

Hariçteki dostlarımızın durumuna gelince: Dostluk ittihaz etmiş olduğumuz memleketler arasında çok kuvvetli bir dostluğa sahib olduğumuzdan hiç şüphemiz yoktur.

Arkadaşlar, sözlerimi bitirirken, Karma Hükümetin kurulması için canla başla çalışan Hükümet Başkanı Sayın İnönü’yü, tarihe geçmiş büyük bir adam olarak değil, yine memleketin hayrına ve demokrasinin teessüsüne hayatını vakfetmiş bir insan olarak selamlamayı kendim için bir vazife bilirim. Bundan gayrı bu Hüküme-

tin kurulmasına çalışan ve kendi prensipleriyle, başka partilerin prensiplerini mezcetmek suretiyle, bugünkü Hükümet programını huzurunuzda getirmiş olan diğer parti liderlerinden de teşekkürlerimi sunarım.

Ben şuna kaaniim ister Hükümet içinde, ister Hükümetin dışında bulunanlar, ister koalisyonu teşkil eden partilerden olsun, ister Hükümetin dışında olanlar olsun, hepsinin canla başla bu memlekete hizmet edeceklerine kaaniim.

Allah, memleketimize ve Hükümetimize muvaffakiyetler ihsan etsin. Teşekkür ederim. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın Turhangil.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Sayın Başkan, muhterem senatörler, Sayın Hükümet Üyeleri; benden evvel konuşan birçok hatipler, yeni Hükümet programının muvaffakiyetin temenni eder mahiyette konuşmalar yaptılar. Bendeniz, İkinci Hükümet programının, koalisyon Hükümet programının bu şekilde gelmiş olmasından mütevellit, Meclisin bir üyesi ve Türk milletinin bir vatandaşı olmanı dolaşısıyla, üzüntü duymakta olduğumu arz ederim. Birinci koalisyonun kısa bir ömür geçirmiş olmasında, demokrasimiz adına ve yeni kuruluş nizamı içinde üzüntü teşkil edebilecek bir olay olarak bakmaktayım. Bu sebeple, evvelâ bu programı bize tevdi eden ve henüz itimat oyu almamış bulunan Hükümet görüşüne atfı nazar ettiğimizle, yeni Koalisyonu maalesef kütlelere dayanan, mümessillerinin tamamını teşkil etmeyen bir koalisyon olarak müşahede etmekteyiz. Çünkü koalisyonun kurulduğu bir esnada C.K.M. Partisinin ikiye bölündüğünü teessürle müşahade etlik. C.K.M.P. ne rey veren kütlenin bugün Millet Partisi saflarında mı, yoksa koalisyona katılmış olan C.K.M. Partisi saflarında mı olduğu tereddüdü ifade eden bir noktadır.

Yine programda müstakillerden bahsedilmektedir. Hakikaten müstakil grupların parlamento içinde temsil edilmeleri arzu edilir. Fakat anormal şartlar içinde istiklâllerini ilân edenlerle kurulmakta olan koalisyonun zeminden mahrum olduğunu, Hükümeti teşkil eden Sayın büyük siyaset adamının çok iyi takdir ettiğini bilen bir arkadaşınızım.

Muhterem arkadaşlarım; bundan evvelki Hükümet programlarını ve bugün önümüzde bulunan Hükümet programını tetkik ettiğimizde, aynen sanki ondan alınmış ve tashih edilmekte olan bir kitap, bir broşür mahiyetinde olduğunu görmekteyiz. Nispi seçim sistemi üzerine kurulan bir koalisyon tesis eden hükümetlerde biz, dünün programlarını taklideden ve kati ifade ve neticeler göstermeyen bir program değil, bugünün şartlarını halleden kati ve kesin ifadeler ve ibareler taşıyan bir program olarak görmek isterdik. Bu program da geçmiş günlerin muhasebesidir. Yeni Hükümeti kurma yetkisiyle görevlenmiş olan hakanları salahiyyetli addetmiyorum. Çünkü yeni Hükümet, vazifesini deruhde ettiği andan itibaren, geçmiş günlerin muhasebesini programında bize bildirmekle değil, gelecek günlerde yapacağı işlerin mahiyetini ve hangi şekilde yapacağını bildirmekle mükelleftir.

Muhterem arkadaşlarım, eski bir başvekilin bir zarf içine koyduğu bir vasiyet-namenin açılması zamanı gelmiştir. Merhum Refik Saydam bundan 20 sene evvel Hükümet teşkilâtının A dan Z ye kadar değişmesi icabettiğini o günden söylediği halde; biz, maalesef, bunları ıslah edecek yeni tedbirleri koymaktan ziyade günlerimizi boş yere geçirmekteyiz. Bu güzel vatan, bu asil milletin yaşadığı topraklar üzerinde geçmiş bir başvekilin vasiyet halini alan ve cesaretle söylenmiş olan A dan Z ye kadar tanzim edilmesi lâzım gelen devlet idareleri ve personel hizmetleri halledilmediği takdirde, bir Hükümet ne kadar iyi niyet sahibi olursa olsun, kanunları en son bunlar tatbik edeceklerinden bu hükümetlerden muvaffakiyet beklemek asla mümkün olmayacaktır, arkadaşlar.

Muhterem arkadaşlar, hizmet beklediğimiz insanlar arasında bugün nifak vardır. Sebebinin açıklayayım; müteaddit defalar bu kürsüden bunu müdafaa ettim. Sekiz aylık Hükümet devresinde Maliye Vekâletinden birçok sualler sordum. Bugün memleket içerisinde bugünkü rejimimiz, bugünkü Anayasamız sosyal adaleti kapsıyor, fakat bundan 20 sene evvel emekli olmuş bir generalle, bugün emekli olmuş bir generalin maaşları arasında mühim farklar mevcuttur. Meselâ, İktisat Fakültesinden mezun olmuş bir insan, gider, şunun bunun yardımı ile bir iş bulur, ayda iki üç bin lira maaş alır, diğer taraftan aynı fakülteden mezun olmuş diğer bir kimse 800 lira maaş alır. Bu durum karşısında Devletten iş beklemek hayal peşinde koşmak olur. Evet tatmin edemiyoruz, onları üzen yama şeklindeki tahsisatlar, yevmiyeler, farklı yevmiyeler ihdasıdır, muhterem arkadaşlarım.

İşte Devlet nizamını yürütenler bakanlar değil, en küçüğünden, en büyüğüne kadar Devlet memurlarıdır. Polisinden müsteşarına kadar bunları Devlet hizmetine aşkla bağliyamadığımız takdirde âmme hizmetlerini yürütemeyeceğiz ve demokrasinin muvaffakiyetini baltalamış olacağız.

Muhterem arkadaşlarım, Sanayi Vekâletinin bütçesinin tetkiki sırasında İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyona tâbi tutulacağından bahsedilmişti. Hayaldir, arkadaşlar. Biz, Personel Kanununun ıslahını istemiştik. Eski Maliye Bakanı bunun halledileceğini vadetmişti. Biz, Personel Kanununu ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyonunu temin ettiğimiz anda da Devlet hizmetine aldığımız kişilerden, programda zikredildiği gibi, takdirle bahsetmek isterim. Ehliyeti sabit olan, müsabaka kazanmış insanların da muvaffak olamamaları mümkündür. Medeni devletlerde olduğu gibi rasyonel çalışma imkânlarını sağlamak üzere gerekli kanunların getirilmesi zaruridir.

Muhterem arkadaşlarım, son bir noktaya temas etmekten geçemeyeceğim. Bugüne kadar geçen müddet zarfında Hükümeti kuran ve bugün burada bulunan kabinenin programında, geçen zamanın siyasi huzursuzluğunun bir af mevzuu olduğunu kabul ve bunu kati bir neticeye bağladıklarını ve partiler arasında programda kesin bir neticeye bağlandığını duymuş ve okumuş olmakla büyük bir huzur içindeyim. Kendilerine bu huzursuzluğu giderecek olan tedbiri almış olmalarından dolayı teşekkür eder, bir Türk evlâdı olarak, vatanını seven ve binnetice bu mübarek vatanın muvaffak olmasını istiyen bir insan olarak medeniyete ulaşmasını,

dertlerin halli hususunda Hükümete büyük Allahın yardımcı olmasını diler, hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Hüsnü Dikeçligil

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Kayseri) — Muhterem Başkan, sayın senatörler ve sayın Hükümet erkanını hürmetle selâmlarım. Arkadaşlarımız bundan önceki Hükümet programı üzerinde durdular, fakat bendeniz arkadaşlarımızın temas ettikleri noktalar üzerinde durmayacağım. Biliyorsunuz bir şey kaleme alınır. Fakat bu yazışlar fiiliyatta kendisini göstermezse, o zaman, insanlar hüsrana uğrar. Hakikaten bu memlekette çok şeyler söylendi, çok şeyler vaadedildi. Bunların tatbikat safhasında neleri gördük, neleri görmedik, hepimizin hafızalarında.

Şuna eminim ki, hükümetler samimî olmalıdır. Ben Hükümet samimî değildir, demiyorum. Fakat Hükümet programları, Batı anlayışında bir kesinlik göstermelidir. Hükümetlerin, yapacaklarını kesin olarak millete bildirmeleri lâzımdır. Bu bakımdan bendeniz Hükümet programını biraz muğlâk bulmaktayım. Ancak bundan sonradır ki Hükümet programlarının kesinlik ihtiva, etmesi lâzımdır. Ve meselâ şu noktalar üzerinde durabiliriz; birinci paragrafında diyor ki: “Devlet idaresinin çeşitli dallarında sağlam esaslara dayanan ıslâhat ihtiyaçları ile karşı karşıya bulunmaktayız.” Bu karşı karşıya bulunduğumuz ıslâhat ihtiyaçları nelerdir? Hakikaten Hükümet, programını ele aldığı vakit milleti böyle kucaklamak. Ama memleketin içinde bir fikir buhranı, bir mânevi buhran, ahlâk buhranı var mıdır yok mudur? Devlet idaresinde kırtasiyecilik, adam kayırına yapılıyor mu yapılmıyor mu? Devlet idaresinde şahsi mezihyetlere, kabiliyetlere yer veriliyor mu, yer verilmiyor mu? Bu memleketin ıstırabını duyan bir memleket evlâdı olarak şunu arz edebilirim ki bu memleketin tarafsız, ehliyetle yer veren, mutlaka kabiliyetleri yükselten, karşısına çıkanların dertlerini dinleyen ve halleden insanlara ihtiyacı vardır. Diğer taraftan şunu da kabul etmek lâzımdır ki memleketlinizde bir ahlâk buhranı vardır. Kırk yıla yaklaşan bir zamandan beri birbirini seven ve sayan ve birbirine dayanışma halinde bağlı bulunan bir insan topluluğu olarak elele verilmiş ve çalışılmış mıdır? Meseleleri bu açıdan ele almak ve araştırmak lâzımdır. Hükümet meseleleri realist olarak ortaya atmak mecburiyetindedir. Bizim bir atasözümüz vardır: “Dost acı söyler” Ben acı söyleyen bir insanım.

Demokratik rejimi hepimiz istiyor ve onun sağlam olarak yerleşmesini temin için uğraşıyoruz. Fakat tanı mânası ile niçin muvaffak olamadığımız noktası üzerine gereği gibi eğilmiyoruz.

1908 tarihinde, Meşrutiyet Devrinde, bu memlekette üç tane parti vardı. Bunlardan birisi Prens Sabahattin Beyin kurduğu, Teşebbüsü Şahsi Ademi Merkeziyet Fırkası idi. Bu insanlar, memleketi fikren kucaklamaya çalışıyorlardı. İlk defa konferansa çıkmışlardır. Nihat Reşat Bey Edirne’de konferans vermiştir. Zannedirim bu konferansa Sayın İsmet İnönü’de katılmıştır. Şu halde arkadaşlar, partiler, bir fikir partisi, bir doktrin partisi olarak milletin karşısına, çıkmalıdır. Hükümet olsun, partiler olsun halkı kendilerine inandırabilmelidirler.

Demokratik nizamın Türkiye’de gelişmeme sinin yegâne sebebi, partilerin şahıs partisi haline gelmiş olmasıdır. Ben isterim ki, bundan sonra demokratik hayata intibak edebilmek için partiler, bir şahıs partisi olmaktan çıksın, fikir partisi olsun. Ayın zamanda partilerde şahıs rekabetlerine de son verilsin.

Bu memleketin bir çocuğu ve tarihini inceliyen bir insan olarak ıstırabını çekmekteyiz. Bundan sonra bu gibi şeylere son verilmelidir. Bizler vatandaşları birbirini sevdirmeye çalışmalıyız. Diğer taraftan ıslâhat meselesine de temas edeceğim. Bendeniz kültür buhranı vardır dedim. Eskiden bir millî terbiye vardı, millet gönülden birbirine bağlı idi. Bugün aşırı sağ ve sol diye bir şey vardır. Bunu bendeniz istediğim, gibi tefsir edebilirim. Bizim komşumuz Rusya alabildiğine damgalar vurmaktadır. Arkadaşlar, memleketi sevmek ve ona göre hareket etmek hakikaten bugünkü kalkınan Türkiye için elzemdir. O halde bu hususun bir tarifi de yapılmak lâzım gelir.

Bu programların hududunu, nasıl çizebiliriz? Benim kanaatime göre ve yapılan etütlere göre sosyalizm kisvesi altında dünyanın her tarafından komünizm perende; atmaktadır. Neşriyatları takib edelim. Bir servet düşmanlığı ve sınıf ayrılığı yaratılmak istenmektedir. Bu tamamen komimiz m in propagandasından, başka bir şey değildir. Hâlbuki sosyalist bir doktrin böyle sınıf mücadelesi ve servet düşmanlığı yaratan bir doktrin değildir. Bu bakımdan Hükümet bu fikirler ve bu meseleleri hudutlandırmalıdır. Bilhassa Maarif Bakanlığı bu işle uğraşmalıdır.

Bendeniz Maarif Bakanlığı meselelerine temas edeceğim.

Maarif meselelerimiz muğlâktır. Millî Eğitim Bakanlığı millî terbiyeyi nazarı itibara almamıştır.

Arkadaşımız temas ettiler, İmam Hatip okulları, İslâm Enstitüsü, münevver gençlik yetiştirilmesi... Türk çocuğunun nesi vardır? Türkiye’de sadece adam yetiştirmek... Fikrî terbiyesi olmıyan nesilden bana ne hayır gelir? Maarif Bakanlığının verdiği terbiye de Millî Eğitim terbiyesi değildir, boş hayallere kapılmıyalım.

Plânlama dairesi test tatbik ediyor. Bu testlere baktım durdum. Böyle test olmaz arkadaşlar.

Tekrar ifade edeyim; böyle masa başından plân olmaz. Bana göre her şeyde bölge usulü tatbik edilmelidir. Benim yetiştireceğim öğretmen memleketin şurası için başka, burası için daha başka şartları haiz olmalıdır. Bir işe oy kaygusu girerse o hükümetlerin muvaffak olmaları mümkün değildir. Ama Allah’tan bütün hükümetin muvaffak olmasıdır, vatan ve milletimize hayırlı olmasını temenni etmek her Türk çocuğunun vazifesidir. Hürmetlerimi sunarım, başarılar dilerim efendim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Buyurun Sayın Okyayuz.

CAVİT OKYAYUZ (İçel) — Sayın Başkan, Sayın Üyeler ve Sayın Hükümet Erkânı;

Senatomuza göre Hükümet programları, o Hükümetin iktisadi, sosyal ve hukuki alanlarda hangi ölçü ve hangi kanaat ve kararlar çalışacağını açıkça belirtmelidir.

İkinci koalisyon Hükümetinin programında idari sahadaki çalışma ve kararların tesbit eden kısmın bilhassa çok kısa ve hattâ müphem oluşu dikkati çekmektedir. Programlarda tafsilâta girilemeyeceği itirazı her zaman varit olmakla beraber, bilinen bir hakikattir ki, bu hizmet sahası Hükümet çalışmalarında; iç huzurumuzun ve millî iradenin tam ve bütün âmilleriyle yerleşmesinde ve gelişmesinde en müessir ve en çok hissedilir kanalıdır.

Beşikten mezara kadar bin ihtilâf ve ihtirasın çarpıştığı bir sahada alınacak tedbirleri, âmme hizmet ve mesuliyetlerini 19 kısa satırda yuvarlak lâflarla ifade eden bir programın Hükümetin ciddiyet ve samimiyetle ki alabileceği davranışı ile bağdaşamayacağı mütalâasındayım. İdarenin meslek hayatına hükmeden mânevi âmilleri, hukuk ölçüleri, fikrimizce kütlelerin sevk ve idaresinde en mühim bir faktör olarak yer ve değer almaktadır. Milletlerin yalnızca maddi kuvvetlerle sevk ve idare edilemeyeceği, idarenin dehşet metodu yerine, şefkat metodunu, milletin hizmetinde olduğu fikir ve ihtilâfını daima birinci plânda değerlendirerek işletmeleri zaruri bir tatbikattır. İdarede muvaffakiyetin en büyük sırrı; şüphe yok ki; fikrî ve mânevi kifayet ölçüsünde kıymet olan idareci yetiştirmekle sağlanabilir. Millet Meclisinin sevk edeceği kanunların topyekun ve eşit bir ahlâk ölçüsünün huzur verici hükümleriyle tatbikatçısı olacak ve kalkınma plânlarının tatbikatında müessir ve mantiki bir işleyişi kıymetlendirip organize edecek idare adamlarının yetiştirilmelerine ait hükümleri Hükümetten beklemek ve istemek hakkımızdır. Bu ancak bâzı vekâletlerde tatbik edilen hükümlere muvazi ve muadil tatmin edici imkânlarla kazanılabilir. İdare kademelerindeki münhallerin en kısa zamanda alınacak müessir tedbirlerle doldurularak hizmetin lâıyk olduğu ellere tevdiinde milletin huzuru bütün ihtiyaç ve hizmetlerin çabuk ve âdil şekilde görülmesi bakımından fayda aşikâr olmakla, Hükümetin bu tedbirlerini takip ve beklediğimizi ifade etmek istiyorum.

Anayasamızın kesin hükümleri içinde değerlendirdiği ilkelerle bağdaşamayacak tatbikattan süratle ayrılarak hukuk devleti nizamının tabîî neticesi olarak; iktisadi, sosyal ve siyasi bütün engellerin kaldırılması zaruri bulunduğu göre; mahallî idarelere ademi merkezîyet sistemi ve tam demokratik bir nizam içinde inkişaf ve ilerleme hakkı verilmesi kanuni bir neticedir. Bu tatbikat ile memleket bu ideal rejimin hürriyet içindeki verimli işleyişinden tam olarak faydalanabilecektir. Programda bu husus aydınlatılmamış, yalnızca, mahallî idarelerin Anayasanın ışığı altında bünyelerine uygun seçimlerinin bir an evvel yapılmasından bahsedilmiştir. Hükümet, halk iradesinin bütün hukuki usul ve icaplar içinde hâkimiyetine ve işleyişine imkân verecek ademi merkezîyet sisteminin getirilmesi bahsinde kararlı olduğunu ve bir an evvel bu mevzuda çalışmalara başlayacağını sarahatle tesbit ve ilân etse idi çok güven verici olurdu. Bu idarelerin; özel idareler, belediyeler ve köy idareleri olarak yeni müeyyide ve malî kaynaklarla teçhiz edilmesinde millete hayırlı ve yararlı olmak bakımından zaruret vardır. Bu idarelerin bugüne kadar umulan inkişafı ve müessir hizmetleri tam ve kâmil şekilde yapamamalarının sebebi; merkezîyetçilikten ve çalışmalarına demokratik nizamı ve plân fikrini hâkim kılamamalarından

ileri gelmiştir. Bu sistemi bu müesseseler için kazandığımız takdirde; bu idareler; salâhiyetin ve mesuliyetin bir ve beraber yürüdüğü hür bir nizam içinde memleketle müessir ve muzaffer bir hizmet yapmanın hukuki, maddi ve mânevi âmillerine sahibolacaklardır.

Bugün Anayasamızın tesbit ettiği ideal müesseseler olarak Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Hâkimler Kurulu kurulmuş ve kurulmakta bulunmuş olmasına rağmen; bir zaruret neticesinde meydana gelmiş bir tatbikat olarak, valiliğin ve belediye reisliğinin aynı insan elinde toplanması, seçimle gelmiş bütün mahalle ve köy muhtarlarının işten ayrılması sebebiyle, emirle mühürlerin kendilerim; tevdi ve teslim edildiği insanların muhtarlık vazifelerine devam etmeleri; kanunlarımız ve içinde bulunduğumuz hukuk devleti ve demokratik nizam ile hiçbir şart içinde bağdaşamayan bir tatbikat olarak devam etmektedir. Programda yalnızca seçimlerin bir an evvel yapılmasından bahsedilmesi; bu ağır ve mutlak sebepler içinde hakikaten tatmin edici olmamıştır. Bu lüzumlu seçim mevzuatının tesbit edilecek kısa bir süre içinde Meclise sevk edilerek, hürriyete taallük eden haklarımızın gerçeğinde tahakkuk edecek, vazife ve mesuliyet sahibi insan ve meclislerin vazife başına getirilmelerinde ısrar ediyoruz.

Memleketimizin sosyal, iktisadi ve millî hayatında daima esas olan, esaslı bir kuvvet olan köylümüzün ve köylerimizin fikri, iktisadi ve mânevi cihazlanmasında alınacak tedbirlerden hemen, hemen hiç bahsedilmemesi de bu mevzuun lâyük olduğu ehemmiyetle ele alınmadığı zehabını yaratmaktadır. Tarih boyunca örnek mânevi meziyet feriyile bütün bir dünyaya hürmet ve muhabbet telkin eden köylerimizin ileri bir inkişaf içinde saadet getirici bir hüviyetle gidişmelerine âmil olacak Köy Kanununun, demokratik ideallere uygun, hak ve hürriyet rejimine imkân verir hükümlerle teçhiz edilmiş olarak kısa zamanda çıkarılacağından bahsedilmesini, haklı sebepler içinde bekler ve temenni ederdik... Hazırlanacak Köy Kanununun, Devlet Plânlama Dairesinin hazırladığı topyekun kalkınma hareketiyle tam bir koordinasyon temin ve tesis edici hükümlerle ileri bir hüviyette olmasından büyük faydalar bulunacağına inanmaktayız. Hesaplı, dikkatli ve plânlı bir çalışmanın maddi ve mânevi faktörlerinden faydalanarak kalkınacak Türk köyleri ve Türk köylüsü ile hakikatte Türk vatani, umduğu saadet ve selâmetine kavuşacaktır. İdarede teftiş usullerinde de esaslı değişiklik yapılması fikrini muhafaza ve müdafaa ediyorum. Vazife verdiği vatan parçasında kütle adam olmasını bilecek idare adamlarının yetişmesine tesir edecek bir tetkik ve teftiş usulü sevk edilirse, bundan memleketin geniş ölçüde faydalanacağı kanaat ve mütalâasındayım. Hükümet programında bu kati ve esaslı ve müspet hareketlere mütedair kararların bulunması bu sahadaki vazife ve mesuliyet sahibi insanlara, güven verici olurdu.

Muhterem arkadaşlarım, İdarede hakiki adalet ve fazilet ölçüleri içinde çalışabilmesinin ve gerçekleri objektif ölçülerle tesbit edebilmesinin ve bu istikametle her tesir ve tazyikimi uzak kalması ve mümkün olabileceğine inanıyorum. Bu sebeple bugün müfettişlerimizi; hukuki teminat tanınmasına zaruret bulunduğu kanaatindeyim. Programda, yapılacak ve emniyet hizmetleri çok kısa olarak ifade

edilmiş, polis ve jandarmanın halk hizmetinde daha hızlı çalışmasından bahsedilmiştir. Polisimiz ve jandarmalarımız ayrı kuvvetler ve ayrı teşkilât olarak, ayrı birer nizam ile sevk ve idare edilmektedir. Tecrübeler göstermiştir ki; bu tatbikat emniyeti tam olarak temin ve tesis etmekle müessir bir işleyiş ve tam mânasiyle verimli bir çalışma kuramamıştır. Zabıtamızı maddi ve mânevi kifayeti ve her türlü modern teçhizatıyla tek bir kuvvet halinde teşkilâtlandırmak vatanı huzur ve selâmetini bu istikamette tam olarak kazanmak bakımından çok dahi faydalı ve müessir bir tatbikat olacağı kanaat ve kararındayım. Fikrî ve mânevi kitabet ölçüsünün kıymet ve ehemmiyet ifade eder bir polis teşkilâtı kurulması için lüzumlu malî, maddi ve eğitime taallük eden tedbirlerin alınacağından bahsedilmesi, gerçeği görmek ve zaruretleri karşılamak bakımından güven ve huzur verici olurdu.

Sayın arkadaşlarım;

Programda Hükümetin aşırı sağcılık ve solculuk akımlarına karşı koyacağı ifade edilmektedir. Bugün bilinen bir gerçektir ki, mânevi kıymet hükümlerinin insanlığa haysiyet huzurdan değerlerini topyekun inkâr eden yabancı bir ideolojinin tahripkâr işleyişi, her fırsatı karanlık maksatları dışında kullanarak ve milletçe istinadettiğimiz milli inanış ve bağlanışımızın büyük temellerini yıkmaya çalışarak, millî huzurumuza, vatanımıza, aziz ve asil milletimize büyük ölçüde zarar vermeye uğraşmaktadır. Millî bağlılığımızın, hepimize ve tarihimize daima şeref ve zafer kazandıran o büyük kuvvetiyle mücehhez, Türkiye büyük Millet Meclisinin ve onun bağrından kayan ve kuvvet alan Hükümetin bu sinsî ve maksatlı tahriklere asla hiçbir şart içimle müsamaha ve müsaade etmiyeceğine inanıyoruz.

Sayın arkadaşlarım;

Programda af meselesinden bahsedilirken, memleketin siyasi huzurunu zedeleyen... tâbir ve beyaniyle bu mevzuun memleketin millî hayatındaki ehemmiyeti ifade edilmiş bulunuyor. Bilinen bir hakikattir ki, nefretlerin ve husumetlerin tarih boyunca insanlığın hiçbir meselesini hallettiği görülmemiştir. Bu mutlak hakikatin bize, hepimize telkin ettiği, hattâ öğrettiği gerçeğe uyarak, Hükümetin sevk ettiği bu af kararı, Türk milletinin büyük bir ekseriyetini memnun ve mesut edici olmuştur. Memleket idaresinde siyasi vazife ve mesuliyet almış insanların, hür bir vicdan ve hür bir irfan ölçüsüyle verecekleri kararlarla kurulacak ve tam kemaline ulaşacak demokratik nizam da bu karardan geniş ölçüde faydalanacaktır. Ancak af tasarrufunun protokol hükümleri içinde sıkıştırılarak şevki ve bunu evvelki konuşmalarında partilerüstü bir mesele olarak gören liderlerin bu kanaat ve kararlanma uygun olmayacak bir tatbikat için derhal çalışılması huzur verici bir neticenin kazanılmasına engel olabilir. Bu işin parti menfaati endişesiyle bir nevi pazarlık mevzuu yapılmasını isteyen ve bugün Hükümette vazifeli bir liderin kendi ifadesiyle Millî huzurun bir an önce teminini isteyen ve küçük tekaddüm hesaplarından vazgeçilerek siyasi hayatımıza temel yapmaya çalıştığımız ahlâkîlik ve samimiyet ölçüleriyle bu mevzuun bağdaşabilecek bir usul içinde tetkik ve tatbiki bu hususun partilerüstü hususiyet ve ehemmiyetine dikkat edilmesi lâzım geldiği fikrini müdafaa ve muhafaza ediyoruz.

Diğer arkadaşlar kendi sahalarına giren mevzularda tetkik ve tenkidlerini yaptıkları için aynı konuları tekrardan sakınarak, konuşmayı burada bitiriyor ve İkinci Koalisyon Hükümetine icraatında muvaffak olması temennisi ile Senatoyu ve Aziz Başkanını hürmetle selâmlıyorum. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ege

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, C. Senatosunun Sayın Üyeleri, Sayın Hükümet Başkanı ve üyeleri; İkinci Koalisyon Hükümetinin programına ait görüşlerimi huzurunuzda arz edebilmek imkânına kavuştuğumdan dolayı memnuniyetimi beyanla sözlerime başlıyorum.

Efendim, Hükümet programını dikkatle okudum. Bende klâsik bir anlayışla kaleme alınmış olduğu intibainı uyandırdı. Baş kısımlarda rejim ve Anayasa müesseselerinin tadadına geniş yer ayrılmış. Meselâ: Anayasa Mahkemesinin kuruluşu, Yüksek Hâkimler Kurulunun teşekkülü, basın hürriyeti ve teminatı, radyoların tarafsızlığı, üniversitelerin hürriyet ve muhtariyeti Anayasanın ihlâl edilemeyeceği, 27 Mayıs İhtilâlinin meşruluğu gibi...

Aziz arkadaşlarım, programın bu kısımlarındaki üslûbu bir çeşit savunma edası taşıyor. Neden? Ve kime karşı?

Anayasanın teminatı altında, meşru seçimlerle Büyük Millet Meclisine gelmiş olan üyelerin, tadadolunan hususlar hakkında bir şüphe ve tereddütleri mi var? Yoksa vatandaşlar hak ve hürriyetlere veya Anayasaya ve onun müesseselerine karşı karanlıklar içerisinde midir?

Asla... Bu topraklar üzerinde yaşıyan insanlar demokratik rejime ve onun tabii neticesi olan Anayasa ve parlâmentoya karşı çok sıcak hislerle bağlıdırlar. Hattâ bu his duygu olmaktan çoktan çıkmış, şuurlara yerleşmiştir. Bu bakımdan uzun buldum baş kısmı. Buna karşılık vergi sistemi, resmî ve özel sektör, sınaî ve zirai kalkınma, orman dâvası, çok aktüel olan işsizlik konusu, eğitim dâvası, turizm sanayii, gümrük ve mevzuat meseleleri arz ettikleri ciddiyet nisbetinde vuzuha kavuşturulmamışlardır.

Savın Üyeler, zamandan tasarruf edebilmemiz düşüncesiyle konuşmalarımı âzami kısmaya çalışacağım. Hükümet programının tümü üzerindeki sözlerimi mecburen burada kesip turizm ve radyo gibi iki konuya kısaca temas edeceğim.

Programda, “Turizm mevzuu üzerinde lâyük olduğu önemle durmak kararındayız. Bu konuyu memleketin ekonomik meselelerinin hallinde de yardımcı olabilecek ve gelişme ümitlerine sahip bir saha olarak görüyoruz.” deniliyor.

Bu mevzu yukarda zikrolunduğu gibi kabul edilirse bir vuzuhsuzluk içinde kılıyor demektir. Turizm, bugün bütün dünyada ikinci sanayi olarak isimlendirilmektedir. Yabancı memleketlerin turizmden kazançları bütçelerindeki açıkları kapatdığı gibi, o memleketleri refaha ve zenginliğe kavuşturmaktadır. Bizde de turizm gelirleri millî ekonomimize büyük destek olabilir. Fakat programda olduğu gibi, hâlâ, “gelişme ümitleri” şeklinde mütalâa edilirse, elbette tereddütlere düşeriz.

Elimizde, mevcut, yabancı uzman raporlarına göre, Türkiye'nin tediye muvazene açığı gittikçe artacaktır. Hattâ mevcut istihsal kaynaklarımız yüzde yüz nisbetinde artırılabilse dâhi süratle çoğalan nüfusumuz karşısında, on yıl içinde 300 milyon dolarlık bir tediye açığı meydana gelecektir. Bu açığın Turizmden sağlanacak gelirle kapatılabileceğine inanıyorum. Bu büyük dâvanın tahakkuku dinamik bir çalışmayı icabettirir.

Dünya çapında, turizm uzmanı olan İsviçre Turizm Dairesi Başkanı bulunan Mösyö Bittel ve Prof. Baade'nin vermiş oldukları raporlar gerektiği gibi kıymetlendirilebilseydi turizm sahasında, bugüne kadar büyük mesafe katetmiş olurduk.

Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığının garip bir talihi vardır. Bu teşkilâtın, kanun tasarısı defalarca B.M. Meclisine sevk olunduğu halde henüz kanunlaşmamıştır. İfade olunduğu gibi, B.M. Meclisi yakında tatile girecekse, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Teşkilât Kanunu bir uzun süre daha gerilere itilmiş olacaktır.

Bu tasarının, tatilden önce kanunlaşmasında memleketimiz için sayılamıyacak faydalar vardır.

Çok iyi niyetlerle kurulmuş bulunan T.C. Turizm Bankası, bugün müflis haldedir. Bu müesseseye vâdolunan yardımlar derhal yapılmalıdır. Banka, fonksiyonu icabı olan turizm sanayiine ait yatırımları süratle destekleyebilmelidir.

Radyolar:

Türk radyoculuğu çok geri kalmıştır. Orta -Doğu ve Balkan devletleri arasında Türkiye, radyo istasyonu ve kuvveti itibarıyla en geridedir... Anayasaya, tarafsızlığına dair bir hüküm koymak ve radyoları muhtar hale getirmekle dâva halledilmiş olamaz.

Radyo, en müessir propaganda silâhıdır. O kadar ki, 2'nci Dünya Savaşı için radyo savaşı diyenler vardır.

Memleketimizi, halen, neşriyatıyla tehdideden kırkı mütecaviz yabancı radyo vardır. Bu istasyonlar, geceli gündüzlü halkımıza zehirli fikirler aşılamaya çalışıyorlar.

Bu neşriyattan nasıl korunacağını pekâlâ biliyoruz. Hükümet bu mevzu üzerine ehemmiyetle eğilmelidir.

İkinci mesele, radyo bir eğitim vasıtasıdır. Halkın bilgisini artırmak, kültürünü yükseltmek, zevklerini olgunlaştırmak hususlarında ehemmiyetli rol oynar.

Radyolarımızın neşriyatını, bu noktadan tetkik ettiğimiz zaman ne seviyede bulundukları hakkında söz söylemeyi zait addediyorum.

Televizyon fantezisinden evvel radyolarımızı ehemmiyetle ele alıp onlara müspet bir istikamet vermeniz gerekir.

Sözlerime son verirken Hükümete çalışmalarında başarılar dilerim. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın Baki Güzey? Yok.

Sayın, Berç Turan, buyurun.

BERÇ TURAN (İstanbul) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlar, muhterem Hükümet Başkanı ve onun erkânı:

Bütçenin en mühim bir kısmını masseden, Türkiye'mizin ekonomik hayatında en önemli rolü oynıyan bayındırlık işlerine ait Hükümet programı hakkındaki mütalâamız şudur:

Piyasada para darlığını giderecek, işsizliği önliyecek böylece inşaat sanayii, el emeği ile buna bağlı ticaret sahalarında büyük inkişaf lar temin edilebilecek yatırımlara, ait ihale formaliteleri, Birinci Koalisyon Hükümetince maalesef bugüne kadar tamamlanamadığından inşaat faaliyetine geçilememiştir.

Bu şartlar altında plânlı ve hızlı kalkınma sloganiyle ve sağlam programlara istinadettiği ileri sürülerek huzurunuz a arz edilen İkinci Koalisyon Hükümeti, bayındırlık programının da karayolları, Devlet su işleri, demiryolları ve liman inşaatı, hava meydanları ve akaryakıt tesisleri ve yapı İşleri sahalarında, gerek bütçenin tam tatbiki, gerekse neticesi itibariyle bizleri inandıracak bir açıklık ve katiyette olmadığını beyan etmek isteriz.

Vatandaşın âmine ihtiyaçlarının kesif bulunduğu Anadolu'da ve bilhassa Şark'ta, inşaat mevsiminin en çok 4 ay sonra sona ereceğini bilerek, Bayındırlık Bakanlığını ilgilendiren her saha ve mevzuda, plân, program, proje ve bütçeye göre âmme hizmetlerinin bir an evvel objektif sabaya intikalini temin etmek için Hükümetin derhal harekete geçmesini lüzumlu ve zaruri telâkki etmekteyiz.

İhtisaslaşmanın kaçınılmaz bir realite olarak kabul edildiği 20'nci asrın son yarısında kabine içindeki teknik ihtisası icabettiren bakanlıklarda diğer sebeplerle bu kritere riayet edilmemesinin, teknik elemanlarca üzüntüyle karşılandığını ifade etmeden geçemeyeceğiz.

Muhterem arkadaşlarım,

Bayındırlık camiasının en önemli yardımcı unsurları, şüphesiz müteahhitlerdir. Bu camiayı, idarelerine karşı giriştikleri taahhüt eşlerinde gerekli müzaheretin yapılması, girişilen eserlerin bir an evvel meydana gelmesi için zaruridir. Formaliteler dolayısıyla işlerin sürüncemede kalmamasını, ön plânda göz önünde tutulması icabeden bir husus olarak arz etmek isteriz.

Bayındırlık bütçesinin tek kuruluşuna kadar yerine sarfını kontrol eden tatbi katçı teknik elemanların, vazifelerini lâıykıyla yapabilmeleri için, teknik personel kanununun bir an evvel çıkarılmasını da zaruri görmekteyiz.

Ayrıca, idare ile müteahhit münasebetlerini düzenleyen ve tek taraflı tip mukavelelerle, bayındırlık genel şartnamesi ve yapı işleri fennî şartnamesinin, günün şartlarına uygun olarak kabul edilmesini de şayanı tavsiye bulmaktayız.

Yukarda mâruz nâmüsait şartlar tahtında dâhi Hükümetin muvaffakiyeti için yurdun yüksek menfaatlerini göz önünde bulundurarak, yardımlarımızı ve samimi

temenni ve tavsiyelerimizi esirgemiyeceğimizi ve her müspet alanda icracıları destekliyeceğimizi arz eder İkinci Koalisyon Hükümetine ulu Tanrıdan başarılar diler, saygılarımı sunarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın Tevetoglu sırasını Sayın Ertuğ'a bırakmıştır. Buyurun Sayın Ertuğ.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Sayın Başkan, değerli senatörler, muhterem Hükümet üyeleri, bugün, Yüksek Senatoda İkinci Koalisyon Hükümetinin programı üzerinde müzakere açılmış bulunmaktadır. Bundan önce, İkinci Koalisyon Hükümetinin işe başladığı ortama tekaddüm eden devreyi gözden geçirmek, demokratik gelişmemizin bir bilânçosunu, muhasebesini yapmak bakımından faydalı olacaktır.

Birinci Koalisyon Hükümetinin, partilerin iktidar mesuliyetini almaktan çekindiği bir sırada, iki büyük parti tarafından kurulmuş olduğu yüksek malumlarınızdır. Memleketimiz demokratik bir gelişim devresi içindedir. Bu devre, seçim öncesi ve seçim sonrası sosyal ortamı nazarı dikkate alırsak, bir kısım hususiyetler arz etmektedir. Bu hususiyetlerin başında memleketin birbirine küskün iki büyük kütleye ayrılmış olması ve bu iki kütle arasında âdeta bir psikolojik duvarın mevcudiyetidir. İşte bu psikolojik faktörler ve içinde bulunduğumuz intikal devri, Birinci Koalisyon Hükümetinin ömrünü muayyen bir hadde kadar devam ettirmiş ve bildiğimiz şekilde Birinci Koalisyon sona ermiştir. Fakat, bugün İkinci bir Koalisyon Hükümetinin kurulması mümkün ve kabil olduysa, bu evvelâ Türkiye Büyük Millet Meclisinin, ondan sonra da Birinci Koalisyonun kendine düşen vazifeyi bu intikal safhası içerisinde iyi yapabilmiş olmasıyla kabil olmuştur. O halde bugünkü zemin, bugünün temelini atmış olan eski hizmetlerin anılmasını kadirşinaslık vazifesi bilmeliyiz.

Memleketteki iktisadi, sosyal buhranın, işsizliğin, piyasa durgunluğunun gerçek sebebi, umumi efkârda parlamenter rejime karşı umumi itimadın teessüs edememesi ile izah edilebilir. Bu durum, Yüksek Meclise geldiğimiz günden bugüne kadar geçen mücadeleli safhalar içerisinde büyük bir ıslaha doğru götürülmüş, geçirdiğimiz acı tatlı tecrübeler bizi demokratik rejimde daha ileriye gitme imkânına kavuşturmuştur.

25 gün süren Hükümet krizi memleket için büyük bir risk teşkil ediyordu. Bu esnada yurt dışında, milletlerarası bir vazife ile bulunuyordum. Bir İngiliz mebusu bana telefon ile Hükümet Başkanının, Hükümeti kurmaktan istinkâf ettiğini endişe ile söyledi. Yarım saat sonra bir Hollanda mebusu aynı şeyi endişe ile tekrar etti. Bunu, yabancı parlamenterlerin, bizim meselelerimizi hassasiyetle takibettiklerine ve dış âlemde mukadderatımızın hassasiyetle takibedildiğine bir misal olarak arz ediyorum.

Bu güç bir imtihandı. Askerî bir darbe tehlikesini henüz geçirmiş bir millet olarak, bu üç haftalık tereddüt safhasından sonra Hükümet kurmak, parlamenter rejimin tereddütle karşılanmasından mevcut güçlüğü ancak takviye etmiş vaziyettedir. O halde, İkinci Koalisyon Hükümeti demokratik temelleri daha sağlam olan

müsait şartlar içerisinde vazifeye başlamış bulunmaktadır. Allah yardımcıları olsun, başarılar dileriz,

BAŞKAN — İki dakikanız kaldı.

CELÂL ERTUĞ (Devamla) — Şimdi, müsaade buyurursanız birkaç kelimeyle Hükümet programının ana hatları üzerinde global bir tenkidde bulunacağım.

Hükümet programının özelliği; geniş, hudutsuz vaatlerle iktisadi ve sosyal bün-yemizin değiştirilmesi gibi bir zihniyet içerisinde ortaya konulmasıdır. Sistemler bakımından kategorileri yoktur denilebilir. Dikkatli bir tasnif şekli görmemekteyiz. Bâzı yerlerde Devletçilikle özel teşebbüs arasında kaçamaklı farklar mevcuttur. Bâzı yerlerde Devletçilikle sosyalizasyon projelerini yanyana görüyoruz. Buna bir misal olmak üzere sağlık programımızda tahsis edilen kısımdan birkaç örnek alacağım:

Memleket gerçeklerini göz önünde bulundurarak, bir taraftan tedavi edici müesseselerin ihtiyaca yeter bir seviyeye çıkarılmasına çalışılırken, diğer taraftan koryucu hekimlik çalışmaları da hızlandırılacaktır.

Sağlık merkezlerinin yeterli malzeme ve elemanlarla donatılması da hedefimizdir.

Sağlık personelinin mahrumiyet bölgelerinde istekle çalışmaları için gerekli imkânlar genel personel reisliği ıslahatı içinde göz önünde bulundurulacaktır. Sağlık personeli yetiştiren kurumlar çoğaltılacak ve geliştirilecektir.

Bu, senelerden beri âdeti itiyat haline gelmiş, program yazma tekniğine uygun bir tahrir tarzıdır, denebilir. Fakat biz, daha reformist bir zihniyetle bu programın hazırlanmasını, imkânlarla yapılacak işlerin kesafetine göre denkleştirilmiş bir şekilde ortaya çıkarılmasını arzu ederdik.

Bugün bizim, Devletin çeşitli sektöründeki hizmetleri bu ihtiyaç seviyesine çıkarabilmemizin ne gibi bir malî külfete bağlı olduğunu hesaplamamız, bu vaatlerin, katiyen gayrikabili tahakkuk olduğunun hemen, ilk nazarda tasdik edilmesiyle neticelenecektir.

Bugün bir kasabadan köye, yahut bir vilâyet merkezinden köylere gidecek bir vasıta bulamıyan hükümet tabiplerimiz, benim seçim bölgem olan Elâzığ'a 1,5 senedir bir sağlık müdürünün bulunamamış olması gibi, maddi imkânlar ve kalifiye eleman kırsırlığı karşısında, bu kadar hudutsuz vaatlerde bulunulması belki politik sempatiyi çekmek için ilk nazarda cazip görülebilir. Ama bunların artık demode adedilmesini ve bundan sonraki Hükümet programında daha realist ve daha hesaplı vaatlerde bulunulmasını temenni edeceğiz.

Ana hatlarıyla bu geniş ve hudutsuz vaatleri ve bu vaatlerle ekonomik karşılıklarının denkleştirilmemesi hususunu programın birçok yerlerinde görüyoruz. Bu husus programda böyle yazıldığı için bu şekilde konuşuyorum.

Gene çok iyi takdir etmek icabeder ki, bugüne kadar geçen intikal devri içerisinde, ihtilâl platosundan demokratik alana gitmek için birçok kayalı, taşlı yollar-

dan geçmek mecburiyetindeyiz. Bu realiteyi kabul ederdik, eğer Hükümet bu kadar teferruatlı, geniş vaitte bulunmasaydı. Bu çok çetin işler karşısında kendilerine murakabe organının bir uzvu olarak, elimizden gelen bütün yardımı yapacağımızı samimiyetle ifade eder, en büyük başarılar temenni ederiz.

Saygılarımla. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın Gavsî Uçagök, yok. Sayın Kadri Öztaş, yok. Sayın Zeren, yok. Sayın Fehmi Alpaslan, yok. Sayın Turhan Kapanlı, yok. Sayın Âdil Türkoğlu, buyurun.

ÂDİL TÜRKOĞLU (Hakkâri) — Çok muhterem Başkan, muhterem Hükümet Erkânı arkadaşlarım, İkinci karma Hükümetimizin büyük bir itina ile hazırlanmış olan programını memnuniyetle karşıladım. Programın Savunma, Bakanlığı bölümündeki bâzı noktalar üzerinde fikirlerimi açıklayacağım.

Sivil savunmaya, ait bir hüküm mevcuttur. Bu önemli konunun maksadını ve istihdaf ettiği hedefi sizlere anlatmaya, çalışacağım.

Genel ve stratejik sevkü idarede; gelecek harblerin çok tahripkâr zararlarına karşı bir milletin topyekûn gücünü ayakta tutmak ve harb hedeflerine sevk edebilmek için sivil savunma idaresini ve teşkilâtını esaslı surette ele almasının zamanı gelmiştir.

Yaşamak isteyen ve savunmaya azmetmiş milletlerin sivil savunma teşkilât ve faaliyetinde gösterilecek ihmalin telafisi gayrı kabil çok ağır zayıatlara sebeb olacağını unutmamalıyız.

Muhterem arkadaşlarım,

Maddî ve manevî kuvvetlerin birleştirilmesi, harbin kazanılması için tek çaredir. İşte millî savunma politikasının çerçevesi içinde sivil savunma sisteminin iyi bir şekilde çalışması ile mümkündür. Bu sayededir ki ana Vatan ve Silahlı kuvvetlerimizi besleyen her türlü kaynakları tahrip ve tacizlerden kurtarmak ve esas hedefi olan zinde kuvvetlerimizin cephelerde her türlü ikmalini sağlamak kolaylıklarını İkinci Cihan harbinin tecrübeleri ispat etmiştir.

Muhterem arkadaşlarım,

Bugün bu teşkilât ayrı ayrı iki makama bağlı ve bakanlıklar ile umum müdürlerin emrinde dağılmış lir şekilde çalışmaktadır. Ve istenilen gaye de elde edilememiştir.

Bu teşkilâtın üzerinde Hükümetin eğilmesi ve müstakil bir bütçeli daire halinde Devlet Bakanlarından birinin emrinde de toplu çalıştırıldığı takdirde hizmete dâhil olacağı kanaatindeyim.

Başlarımızı NATO Devletlerine çevirdiğimiz zaman bu teşkilâtın önemine ve hedefine ulaştığını görebiliyoruz.

Bir Amerikan mecmuasında gördüğüm bir makalede Ekselans Kennedy'i Washington'da bir toplantıya çağıran halk; "karşımızdaki dev düşman Atom silah-

larına mâliktir, harbin ilânı ile bizler bir anda yok olacağız. Sen bizim hayatımızı ve cepheye gidecek evlatlarımızı besleyen her türlü kaynaklarımızın müdafaasını ihmâl ediyorsun, sivil savunma hizmetlerini tan etmenizi istiyoruz,” demişlerdir.

Ekselans Kennedy “1962 senesinde iki sivil savunma tümeni teşkil ettim ve sığınaklar da yaptıracam, 1963 senesinde sivil savunma tümenlerini daha da fazlalaştıracam ve sığınakları tekâmül ettireceğim” demiştir.

Atom harbini yapacak devletlerin sivil savunmaya ne kadar çok ehemmiyet verdikleri bu sözlerden anlaşılmaktadır. Hükümetin bu işe ehemmiyet vermesini bir an evvel bu husustaki kanunların Büyük Millet Meclisine sevkini temenni ederim.

Çok muhterem arkadaşlarım,

Hükümet Programının Millî Savunma bölümünde Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanununun 7’nci maddesine subay, askerî memur ve üst subay ve emeklileri yine ilâve olarak dul ve yetimlerinin de hastanelerde tedavilerinin mümkün olacağını işaret eden bu iyi haber büyük bir kütleyi memnuniyete sevk etmiştir. Hükümeti bu hususta tebrik ederim.

Memleket içersinde tedavisi gayrimümkün hastalıkların, dış memleketlerde tedavi edileceğine dair Kanunun 69’ncu maddesinin subay, askerî memur ve astsubaylara teşmil edildiği halde bunların ailelerine ve emsali subaylara, ait bir hükmü olmadığından kendi paraları ile tedavi olmak zarureti karşısındadırlar. Bu çok önemlidir. Hariçte tedavi için bir subay veya astsubayın altından kalkamayacağı parayı bulup Avrupa’ya gitmeleri imkânsızdır. Bunu Millî Savunma Bakanlığı başka yollarla halletmek cihetine gitmektedir ki bu da Devlete çok pahalıya mal olmaktadır. Bu hüküm ilâve edildiği takdirde subaylar daha çok huzura kavuşacaklar ve Devlet bütçesinden de tasarruf edilecektir.

Muhterem arkadaşlarım,

Bir önemli noktaya daha işaret etmek isterim. Anayasamızın 110’ncu maddesi gereğince Genel Kurmay Başkanı Başbakanlığa bağlıdır. Bu halde Millî Savunma Bakanı ile olan münasebetlerini gösteren Teşkilât Kanunu altı aydan beri geldi gelecek şeklinde söylenmektedir. Bu önemli bir iştir. Bu kanunun bir an evvel Meclise sevk edilmesini beklemekteyiz. Hürmetlerimle. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, bir yeterlik önergesi var, onu okutuyorum. Daha altı arkadaşımız yazılıdır, fakat yeterlik önergesi de gelmiştir.

Yüksek Başkanlığa

Hükümet Programı üzerindeki müzakereler vuzuh kesbetmiştir. Müzakerenin kifayetini arz ederim,

Nihat Pasinli (Erzurum)

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir, efendim.

Görüşmelere karşı Hükümet cevap verecek mi efendim?

Buyurunuz.

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya Milletvekili) — Sayın Başkan, Sayın Senato üyeleri,

Hükümet Programı üzerinde, Yüce Senato üyelerinin lütfettikleri tenkidler Hükümetçe çok dikkatle dinlenmiştir. Senato üyelerimiz, genel olarak, Hükümete ilham verici ve istifade sağlayıcı açıklamalarda bulunmuşlardır.

Sayın Senato üyeleri; Hükümet Programının genel hatlarını iki üç esasta hulâsa etmek mümkündür. Bunların başında, uzunca süren bir buhrandan sonra sağlam bir Hükümetin kurulmuş olduğu kanaatidir. Bundan sonra memleketin siyasi idaresinde ve iktisadî durumunda iyilik vücuda getirmek için, birtakım ana prensiplerdir.

Evvelâ, siyasi bakımdan vaziyet mütalâa edilirse, en mühim unsur siyasi istikrarın mevcudolmasıdır. Her türlü asayişsizlik, gevşeklik umumi siyasi istikrarın bulunmadığı zehabından doğar. Arkadaşlarımın asayiş hususunda, muhtelif bölgeler için yaptıkları şikâyetler büyük ölçüde siyasi buhranın devam edeceğine ve siyasi istikrarın kurulup kurulamayacağına bağlanabilir, Aslında Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Muhterem Senato üyeleri emin olabilirler ki, memleketimizde asayiş en uzak köylere, en ücra noktalara, dağbaşına kadar götürme kudretini temin etmeye muktedir. *(Soldan alkışlar)* Gelip geçici vakaların ve henüz adalete teslim edilmemiş olan hâdiselerin akıbetlerini kanun içinde temin etmek çok yakın bir olay olacaktır. *(Alkışlar)*

Siyasi istikrar konusu, biraz da yeni alışmaya çalıştığımız siyasi düzenimizin tabiatından geliyor. Evvelce ikili bir koalisyon yapmıştık. Vücuda getirilen eserin kıymeti az gibi görüldü; güçlükler, yapılan münakaşalar biraz da mübalâğaya uğradı ve neticede ümitsizlik havası yayıldı. Zaman gösterecektir ki geçen Koalisyonda tarihi tekâmülümüzde kıymeti olan bir devir idi, başarısız geçmemiştir. Demokratik siyasi hayatımızda, geniş ölçüde ve lüzumlu derecede istikrar ve ilerleme getirmiştir.

İkinci Koalisyona gitmeye mecbur okluğumuz zaman siyaset adamlarımız tekrar birleştiler. Bu Karma Hükümeti kurmak için iyi niyetle tedbirler aramaya çalıştılar. Şüphesiz ki bu İkinci Karma Hükümetin hazırlanmasında ilk Karma Hükümetin tecrübelerinden istifade edilerek daha sağlam zeminler aranmış ve bir dereceye kadar bulunmuştur.

Bir defa; Koalisyona katılan partiler, liderleri ile beraber, mesuliyete iştirak etmişlerdir.

Ümid ediyoruz ki, bu suretle Koalisyona katılan partilerin, merkezi teşkilâtları ve Hükümete katılanları ile hep beraber elele çalışmak imkânı birçok güçlükleri önleyecektir.

Hükümet programı ilk bakışta biraz fazla görülebilecek tafsilâtla başlamaktadır demokratik rejimi, 27 Mayıs İnkılâbı ve ondan sonraki işleri saymaktadır.

Her cemiyette yapıлып bitirilmiş olan iş kolay unutulur. Ve başka, türlü neticelenmesi esasen mümkün olmıyan sade işler zannedilir. Hakikatte, yapılmış olan işler, -Anayasa Mahkemesinin kurulması, adaletin bağımsızlığının temin edilmesi, idarede alışılmış amansız partizanlığın büyük ölçüde yenilmesi- büyük başarılarıdır. Bunu hatırlatmakla, biz lüzumsuz bir şey söylemiş olmuyoruz. Bizim memleketimizde demokratik rejimin yürütülmesi için lâzım olan zemin, müessese ve müeyyidelerin mevcudolmadığını hattâ olamıyacağını zannederek az çok karamsarlık içinde bulunanları ikna edici, bunlara sükûnet getirici birtakım deliller üzerinde düşünülmesini istiyoruz.

İdarenin tarafsız olması, vatandaşların Devlet kapılarında haklarını temin etmek için köy muhtarından banka kredilerine kadar her sahada eşit muamele görmeleri hususunda her Hükümet, azası ve Hükümete iştirak eden partiler esaslı olarak kararlılırlar. Bunu tatbik etmek için her türlü gayreti göstereceklerdir.

Muhterem bir arkadaşımızın, İktisadi Devlet Teşekküllerinde, muhtelif müesseselerde baskı yapılmasın, eşit muamele yürütülsün tarzındaki temennileri bizim de kararımızdır ve ümidederiz ki kolaylıkla tatbik olunacak ve kendilerini üzüntüden kurtaracaktır.

Siyasi bahisler içinde, siyasi af meselesine de temas edilmiştir.

Sayın arkadaşlarım; genel olarak, arkadaşlarımızın bu mevzuu, ölçüsünde ve kararında gördükleri intibainı aldık. Bunu minnetle kaydediyoruz. Bütün partiler, bu mevzuun bir siyasi istismar konusu olmaması üzerinde, uzun ve acı tecrübelerden sonra, müşterek karara varmış görünüyorlar. Her meselenin halli için onun üzerinde insafla, itidalle bir karara varılması başlangıçta esaslı bir tedbirdir. Bu münasebet ile Koalisyonu iştirak, eden partilerin, diğer konular üzerinde vardıkları mutabakatı da muhterem meclislere sevk edilecek kanunlarla tahakkuk ettirmek kesin kararımızdır.

Sayın arkadaşlarım, zannediyorum ki; siyasi kısımla ilgili başlıca esaslarda yüce senatörleri aydınlatabildim. Bundan sonra arkadaşlarım, memleketin büyük bir meselesi olan iktisadi kal kıtımaya konusuna geçiyorum. Hükümet programında, bu konudaki görüşlerimizi etraflı şekilde açıklamaya çalıştık.

Memleket dâvalarımızın büyüğü, Özü, “iktisadi kalkınma” halinde hulâsa, edilmiştir. Türlü hâdiselerden sonra, iktisadi kalkınma konusunda, umumi efkârda haklı bir sabırsızlık hâsıl olmuştur. Devlet idaresinde, iktisadi kalkınma mevzuunda, vatandaşlarımızın ümitlerini kuvvetlendirecek, istikbale emniyetle bakmalarını hazırlıyacak ve kolaylaştıracak tedbirleri süratle tatbik etmeye ehemmiyet veriyoruz. Amelî olarak bu konuda ne kadar başarı elde edilebilirse, memlekete her yönden fayda, huzur ve istikrar gelmiş olacaktır. Arkadaşlarını, kendilerinin Hükümete söyleyecekleri sözleri benim tekrar etmemi garip bulsalar da, memleketin büyük meselelerini anlamakta ve bunları tahakkuk ettirmekte Hükümetle sayın meclis-

ler ne kadar mutabakat gösterirlerse neticenin alınmasının o kadar kolay olacağını zannediyorum.

İktisadi kalkınmada görüşümüz birkaç esaslı prensipe bağlanıyor. Bunlardan biri plân fikridir. Plân fikri, denilebilir ki, 27 Mayıs İnkılâbiyle beraber öteden beri hissedilen bir ihtiyacın, birinci derecede ehemmiyetli olarak ön plâna geçmiş olması ile müesseselerimiz arasına girmiştir. Plân fikri, iktisadi sahada millî eğitimden turizme kadar her sahada yapılacak iş ve teşebbüslerin temeli olan bir unsur kıymetini almıştır. Bunu garipsememelidir. Bugünkü medeniyetin esaslı ihtiyaçlarından ve kudretlerinden birisi de budur. Hangi mesele halledilmek isteniyorsa, evvelâ onun nasıl halledileceğinin, mahiyetinin ne olduğunun araştırılıp birtakım plânlara, tedbirlere bağlanmasının lâzım geldiği kabul edilmiştir. Bu bir felsefe, bir prensip, bir hayat tarzıdır. Plân fikrine kavuşmuş olan memleketler, ifasından sonuna kadar, küçük büyük Devlet işlerinde plânı çalışmaya dikkat ederler. Hakikatte vazife sahipleri, mesul olan hükümetlerdir. Bu vazifeleri, ahenk içinde tutacak, onların hudutlarını tâyin edecek olan siyasi heyetlerdir. İşlerin hangi yollardan ifa ve idare edeceğini, teşkil edilecek hükümetler ve memleketteki seçimlerle, millet meclisleri tâyin edeceklerdir. Siyasi tercih ve mesuliyet kısmı bir tarafa, kalkınma gayretinin verimli olması için mutlaka araştırmalar yapılmasına ve plâna bağlanmasına bağlıdır.

Şimdi programda, bu fikri birinci derecede önde ve ilerde bulacaksınız. Plân fikri birçok arkadaşlarımızın; “Hükümetin çok vaitleri vardır, bunların hepsi aynı zamanda olamaz, nasıl halledilecektir?” tarzındaki endişelerine cevap vermektedir. Plânla bütün bu ihtiyaçlar araştırılarak sıraya girecek, plân içinde yerini alacak; teknik ve malî imkânlar ayrı ayrı tahlil edilecek ve tatbik etmek imkânı temin edilecektir. Büyük Meclislere arz edilmesi için dikkat gösterildiği şeklinde telâkki buyurulmalıdır. Bunların tatbiki ve netice alınması için takibedilecek sıralar, yine murakabeniz altında, feyizli ve verimli bir yola, plân sayesinde girecektir.

Program, günün meselesi olan başlıca ıslahat esaslarına da dokunmaktadır. İktisadi sahada bu ıslahat tarımda toprak reformu şeklinde, maliyede malî ıslahat şeklinde görülüyor. Her bakanlıkla ilgili olarak, kendisine göre esaslı bir ıslahat zemini, Büyük Meclisin dikkatine arz edilmiştir.

Tarımdaki toprak reformu projesi, bir ön proje olarak hazırlanmıştır. Geçen Hükümette tetkik edilmesi için vakit, bulunamamıştır. Yeni Hükümet de toprak reformu meselesini esaslı bir Devlet işi olarak ilk günden ele almaya çalışacak ve kısa zamanda Büyük Meclise arz edecektir.

Burada, gerek toprağın, tevzi edilmesi ve gerek zirai meselelerin hangi esaslar içinde halledilmesi gerektiği hususunda ileri sürülen birçok konular yer alacaktır. Tasarı, bir tedbirler silsilesi olarak huzurunuzda getirilecektir. O zaman etraflı olarak, enine - boyuna tetkik buyuracaksınız.

Yergi ıslahatı da mühim bir konudur. Bir cümle ile programda buna da temas ettik. Muhterem meclisler vergi ıslahatının ne kadar etraflı olduğunu ve bu yüzden

vatandaşların türlü şekilde mustaribolduklarını bilirler. Yine vergi ıslahatı, Zirai Gelir Vergisi ve Küçük ticaret ve sanat, erbabı vergilerinden mârûz kalınan dertler ve ortaya çıkan şikâyetler sebebiyle bunların sûratle ıslahını tazammun etmektedir. Bunları da yakında huzurunuzda âcil meselelerimiz olarak, takdim edeceğiz.

Elimde bulunan notlarda arkadaşlarımla temas ettikleri bâzı suallere kısaca cevap vermek istiyorum. Asayiş meselesine temas eden arkadaşlarıma ve Devlet dairelerinde eşit muamele görülmesine dair temennilerde bulunan arkadaşlarıma cevap verdiğimi zannediyorum,

Eski emeklilerle yeni emeklilerin maaşları arasındaki fark meselesi, cemiyetimizin daimî bir meselesidir. Hükümetler bunun üzerinde mütemadiyen çalışırlar, uğraşırlar ve zaman zaman, radikal bir çare bulamasalar bile ıstırapı hafifletici çarelerin bulunmasına çalışmaktadırlar.

Rahmetli Refik Saydam zamanında, idarenin A dan Z ye kadar ıslahata muhtaç olduğundan bahsedilmesi, samimî bir şikâyetin ifadesi olarak büyük yankılar yapmıştı. Görülüyor ki hâtırası hâlâ canlı olarak yaşamaktadır. Benim bildiğime göre milletler daha binlerce sene kendi işlerinin A dan Z ye kadar düzelmeye muhtaç olduğunu iddia edeceklerdir.

Bir arkadaşımız da turizmden vukufla ve heyecanla bahsetmiştir. Turizm meselesi, hepimizin her gün şikâyet ettiğimiz ve memlekette hepimizin bildiğimiz bir ihtiyaçtır. Kristof Kolomb'un yumurtası gibi basit görünen, fakat bugüne kadar çok sözü edildiği halde büyük neticeler elde edilemeyen bir sahadır. Bu sözlerimle meseleyi hafif gördüğümü değil bilâkis her gün bunun üzerinde, herkesle birlikte hükümetlerin de zihin yorduklarını belirtmek istiyorum.

Şimdi vaziyet daha ümitli olduğundan bahsediliyor. Son zamanlarda memleketimize birçok uzmanlar gelmişlerdir. Muhtelif meseleleri dairelerimizde görüşürler ve veda etmek için bana geldikleri zaman bir usulüm vardır. Dört beş gün dairelerde çok dolgun dosyalar içinde çalışıp işini bitirdikten sonra en büyük mütehassısı sorarım:

Şimdi gidiyorsunuz; burada çalıştıklarınızın hepsini daireler bana anlatacaklardır ve bunları öğreneceğim, çalışacağım. Şimdi, bu beş dakikalık görüşmem esnasında, siz bu işin mütehassısı olarak, benim hatırımda kalmasını faydalı göreceğiniz bir cümle söyleyebilir misiniz? Onu söyleyin, sizin yadigârınız olarak hatırımda kalsın, derim. Çoğu, bu beş dakikalık görüşme içinde, 10 dakika bu cümleyi bulmak için uğraşırlar. Fakat, size söyleyeyim ki, son zamanlarda, muhtelif vesilelerle bu çeşit kendilerinden akıl istediğim uzmanlar bir iki mesele üzerinde durdularsa, bunlardan birisi turizmdir. Her memleket, bundan fevkalâde istifade ediyor, Türkiye'nin Hazinesi geniştir, istifade edebilirsiniz, bunun çaresini bulunuz, derler.

Şimdi bu hikâyelerden sonra, size arz edeyim ki, Turizm Bakanlığına müracaatlar vardır. Yabancı sermaye iştirak etmek istiyor. Biz; her türlü kolaylığı göstermek içindeyiz. İyi neticeler alabileceğimizi ümid ediyoruz. Hükümet olarak turiz-

min gelişmesi için aklımızın erdiği ve imkân bulduğumuz her çare ve vasıtayı tatbik etmek kararındayız.

Bir arkadaşımız sanal okullarının halinden şikâyet etti. Sonra kendisi ile konuştuğum vakit anladım ki yüksek bir sanat eğitimi mütehassıslarındandır. Teknik öğretim için, millî eğitim mevzuunda, programımızda söyledik. Arkadaşlarımız bunun her dalına geniş ölçüde temas ettiler.

Bir arkadaşımız, teknik öğretimden ayrıca bahsettiler, Cevap olsun diye söylüyorum, Teknik öğretimde şikâyet konusu olan hususlar: bir an evvel temin etmek ciddi arzumuzdur. Bunların vasıtalarını bu İstikamette toplamaya çalışacağız.

Sanayi kalkınmada, ilerleme her şeyden evvel teknik öğretimin geniş ölçüde yerleşmesine bağlıdır. Müsterih olabilirler.

Yine öğretmen olan bir arkadaşımız, kadroların eksik olmasından dolayı birçok öğretmenlerin terfi edemediklerinden bahsettiler. Öğrendiğimize göre, yakında meclislerden çıkmış olan bir kanun bu hususta oldukça bir İmkân ve genişlemeyi temin etmiştir.

Aşırı sağ ve aşırı solculuk meselesi üzerinde arkadaşlarım vukuf ile duruyorlar. Bu memleketimizin bir meselesi halindedir.

Muhterem arkadaşlarım; muhtelif inkılâplar geçirmiş olan memleketlerde bu inkılâpların aleyhtarları vardır. İlk günlerde mukavemet ederler. Ondan sonra, pasif bir kuvvet olarak, inkılâp aleyhtarı bir grup halinde kalır ve azalırlar. Fakat bunların büsbütün günahlarına girmek de doğru değildir. Bir defa böyle bir zan altına girmiş olan ve aslında inkılâp aleyhtarı olmayan birçok zavallılar, sonuna kadar inkılâp aleyhtarı gibi kalırlar. İnkılâp leyhtarlığı ile mücadele aslında inkılâp memleketlerinde, üzerinde hassasiyetle durulacak bir meseledir. Bir inkılâp, büyük ıslahat ilân edildiği gün, tamamıyla her türlü rüzgârdan masun hale gelmiş değildir. Bir inkılâp cemiyetin ihtiyacı olarak kabul edilir. Cemiyetin ihtiyacı olarak kabul edilen bu inkılâbın cemiyetin büyük kütlesine ne kadar yerleşmiş olduğu bir tek miyarla anlaşılır: Zamanla...

Atatürk İnkılâpları bu memlekette yerleşmiş midir, yerleşmemiş midir? Benim kanaatimce demokratik rejim gelinceye kadar Atatürk inkılâplarının yerleşmiş olup olmadığı konusunda şüpheler devam etti.

Demokratik inkılâp oldu, herkesin dili açıldı, her parti konuşmaya başladı, inkılâp aleyhtarı bulunmuş olanlar da ne söyleyebildilerse, söylediler. Meydana çıkan hakikat şudur ki, Atatürk inkılâpları bu memlekette geniş ölçüde yerleşmiştir. (*Umumi şiddetli alkışlar ve bravo sesleri*) Cemiyet, bu İnkılâpları savunmaktadır. Bir daha kadını zorla çarşafa sokmak, kadını cemiyetlerden, üniversitelerden, mekteplerden, iş yerlerinden çıkarıp atmak mümkün değildir. Dernek ki, köşede bucakta gördüğümüz kadın hürriyeti aleyhindeki manzara ürkütücü olmamalıdır. Anlayış içinde bunun kalıntıları giderilebilir.

Harf inkılâbı da böyle. Ciddi olarak söylüyorum, en çok korktuğum inkılâp, harf inkılâbı idi. Bunun yerleşmesi için zamandan başka bir miyar düşünülemezdi.

Şimdi birçok milletvekilleri eski harfi bilmiyor. Şimdi bu meclislerde eski harfleri bilenler azınlıktayız. Ben varım, benim yaşında 10 - 15 kişi varız. Yeni harf nesli Millet Meclisine kadar gelmiştir. Bunu artık geriye çevirmek mümkün değildir. Her inkılâp bir ihtiyaçtan doğar. Cemiyetin ciddi bir ihtiyacına mukabele ediyorsa, çoğunluk tarafından benimsenir. Aleyhtarlarına karşı uzun müddet müdafaa olunur, İnkılâp aleyhtarı nasıl çalışır. Son zamanın modası şudur: Arkadaşlarım isabetle teşhis etmişlerdir; bir inkılâpla mücadele etmenin, ona aleyhtar olmanın kolay geçen modası, o inkılâp prensiplerini kendisi aleyhine kullanmaktır. Atatürk İnkılâbı aleyhinde bulunan, 27 Mayıs İnkılâbı aleyhinde bulunan, her hangi bir inkılâp aleyhinde bulunan insan, bu inkılâp prensiplerini esas olarak alır. O inkılâbı koruyormuş gibi, ondan bahsediyormuş gibi yıkıcı faaliyette bulunur, yıkıcı işler yapar, ama bunlar, alışılmış olan usul ve metotlardır. Cemiyet bunlara karşı mâkul ölçülerde kendisini müdafaa edecek anlayıştadır, kudrettedir. İnkılâpların muhafazasında müşkülâtımız onun prensiplerini istediği gibi kullanarak, hakikatte onun aleyhinde bulunan marifetlilerin usullerini anlamaktadır. Bunu anlıyabildiğimiz nisbette, inkılâpların korunması kolay olacaktır.

Cemiyet içinde yapılmış olan ıslahatı sevmemiş ve benimsememiş olan köşeler, kütleler ve insanlar varsa, bunların siyasi teveccühünü kazanmak için, anlayış olarak yahut siyasi istismar olarak gayret gösterecekler bulunabilir. Siyasi bünyemizin hastalıklarından birisi budur. Ama bu istismar gittikçe kuvvetini kaybetmektedir ve zamanla ehemmiyetleri kalmıyacaktır.

Aydın din adamlarının yetişmesini temenni etmekte, Hükümet samimîdir. Elinden gelen tedbirleri alacaktır.

Din adamlarımızın geçimlerini, vazife görmelerini kolaylaştıracak tedbirleri almakta kusur etmiyeceğiz.

Arkadaşlarım, programda sıklet merkezlerini tâyin etmediğimizi Öne sürerek şikâyet etmişlerdir. Dikkat buyururlarsa, sıklet merkezî 2-3 ana mevzu üzerinde toplanmıştır.

Servet beyannamesi üzerinde birçok sözler söylendi. Hükümeti teşkil eden partiler bu mevzuu etraflı olarak tetkik etti. Şikâyetleri mâkul ölçüde tedavi etmeye çalışarak, servet beyannamesinin esasını muhafaza etmeye çalıştık.

Burada iki ayrı nokta vardır. Birisi, beyanname alma prensibidir. İkincisi, bu servet beyannamesinin verilmesinin bir an evvel başlamasıdır. Servet beyannamesi kontrol vazifesini, seneler biriktikçe, yapacak hale gelir. 1961'de başlıyan servet beyannamesi 1961-1962 de iki defa verilmiştir. Önümüzdeki, 1963 senesinde de verilecektir. 1961 yılına ait beyanname ile 1962 beyannamesi geri verilecek; 1961 yılındaki tekrar istenmiyecektir. 1962 senesi başlangıç olarak muhafaza edilecektir. Böylece, faydası zamanla anlaşılacak bir müessese kuruluyor. Bizim memleketimizin bünyesine göre, bu müesseseyi yerleştirmek için bidayette çıkan anlaşmazlıkları tabii görmeyi, Büyük Meclislerden bilhassa İstirham edeceğim. Ben, Gelir Vergisinin konulduğu zamanı hatırlarım. Çok şikâyet vardı. Bizim bünyemize uy-

mıyacağından bahsediliyordu. Bu şikâyetler senelerce devam etti. Fakat bâzı eksikliklerle bir Gelir Vergisi sistemi bünyemize girdi. Ama 8-10 senelik bir zaman içinde ne kadar tekâmül ettiğini ve memleketimizin malî bünyesinde çok sağlam bir direk olduğunu her gün görmekteyiz. Tabii eksikleri zamanla tamamlanmıştır, ıslah edilmiştir ve edilecektir.

Şimdi arkadaşlarım, bu vergi meselesi, yalnız bir iç meselemiz de değildir. Aynı zamanda Devletimizin medeni âlemle iş birliği içinde beraber çalışması, bir dâvaya iştirak etmesi bakımlarından milletler birbirlerinin idareleriyle ve medeni tedbirleriyle yakından alâkalı hale gelmişlerdir. Başka milletlerden kalkınma için yardım beklerken, kendi kaynağımızla temin etmeye mecbur olduğumuz ihtiyaçlar için kendimize düşeni yapmamayı başkalarına izah edemeyiz. Onun için, vergilerimiz, mükellefiyetlerimiz, usullerimiz, bağlı olduğumuz garp camiasının usulleri içinde tekâmül etmek mecburiyetindedir.

Kalkınma nasıl olacak?

İki üç basit esası belirtiyim. 1963'te beş senelik plân başlayacaktır. Kalkınma plânını Türkiye'ye yılda ortalama %7 gelişme temin edebilecek ölçüde tatbik edebilmeliyiz. Bu hıza ulaşmanın tedbirlerini almalıyız. Bunu yaparsak, derhal göz kamaştırıcı tesiri olmasa bile âti bakımından büyük ufuk açacak bir kıymet taşıyacaktır.

Başka bir suale geçiyorum:

27 Mayısın hedefine ulaştığı meselesinde Hükümetin görüşü ile büyük çoğunluğun mutabık olduğunu görmek bizi bahtiyar etmiştir. Ekonomik ve sosyal meselelerin halli, bu alandaki hedeflere varılması uzun bir çalışma işidir. Bu meseleler daha birçok hükümetleri bu vadiye etraflı olarak çalışmaya sevk edecek vüsattedir. Ama demokratik idare mevzuundaki hedefler temin edilmiştir. Memleketimiz yeni bir demokratik çıkış üzerinde ilerlemektedir.

Bu programda halletmeye çalıştığımız bir konu da, Devletçilik ve özel teşebbüs arasındaki münakaşaya, vuzuh vermektir. Bizim Devletçiliğimiz zaruretleri doğmuştur. Sermayesi olmıyan, harap olmuş bir memlekette en iptidai ihtiyacı temin edecek insan ve sermaye olarak mahrumiyet içerisinde bulunduğumuz bir devirde devletin müdahalesinden başka, Devletin işe başlamasından başka çare olmadığı için bu yola girilmiştir. Esasında özel teşebbüs daima emniyet altında tutulmuştur. Fakat tatbikat ve zaman bu ikisi arasında birtakım sürçmeler olduğu zannım vermiştir. Bütün şikâyetler, şurada burada tatbikattan doğan yanlış anlamalar üzerinde toplanmaktadır. Esasında özel teşebbüsle bizim devletçiliğimiz arasında hiçbir tartışma ve çelişme yoktur. Bununla beraber, ifadelerimizde, özel teşebbüsün emniyette bulunduğu hususunu, özel teşebbüsün memleketin kalkınmasında önemli bir rol olduğunu belirtmek için emek sarf etmekten geri kalmadık. Özel teşebbüsler umumi olarak siyasi istikrar ister, siyasi emniyet ister ve iktisadi emniyet ister. Bunları temin etmeye çalışıyoruz. Siyasi istikrarın temini yalnız Hükümetin elinde olmaz. Meclisler de bu mesele üzerinde durur, bu meseleyi memleketin başlıca me-

selelerinden biri olarak görürlerse, meselenin halli kolaylaşır. Onun için, Hükümet programında, Büyük Millet Meclisi kürsülerinden memlekete güven, itibar, emniyet dağılacağını bütün milletvekillerimizin, senatörlerimizin ve bütün partilerimizin bilmekte olduklarını belirtmekten kuvvet aldık. Bu konuda minnetle ifade ederim ki, Senatodaki arkadaşlarımızın konuşmaları, iktidarda ve muhalefette bulunan partilerin umumiyetle ifade tarzları, memlekete geniş ölçüde huzur verecek istidattadır.

Arkadaşlarım, bâzı arkadaşlarım Hükümetin teşekkül ediş tarzına göre yeler ve dayanağı olmadığına işaret ettiler. Benim kanaatimce Hükümet, bir koalisyon hükümetinde bulunması lâzım olan kuvvetin en üstününe sahiptir. (*Alkışlar*)

Koalisyon hükümetleri, onu teşkil eden partilerin nazari kuvvetleri yekûnuna göre hesaplanır. Bir koalisyon Hükümetinin 600 kişilik B.M.M.'nde 560 kişiye istinat etmesi beklenemez. Nisbi temsildeyiz, koalisyon Hükümeti kuruyoruz. Koalisyon hükümetleri, Mecliste 15 kişilik çoğunluk toplamışlarsa kuvvetlidirler. Bir şartla ki; bu çoğunluk istikrarlı olsun. Bugün var, yarın var olup olmadığı belli olmazsa o zaman istikrarsızlık ve o zaman zayıflık vardır. Böyle bir hale düşmemek için, bu Hükümeti teşkil eden partiler, bağımsızlar uzun boylu görüşmeler ve aralarında yakın bir ihtilaf çıkmaması için çalışmışlardır. Akıllarının erebildiği bütün tedbirleri almışlardır. Bunun yanında, dün koalisyonda beraber bulunduğumuz ve ayrıldığımız ve bugün muhalefette olan partinin bizi teveccühle karşılayıp destekler, teşvik eder, başarı diler sözleri bize ayrıca cesaret ve kuvvet vermiştir. (*Soldan, alkışlar*)

Sevgili arkadaşlarım, Büyük Mecliste bulunan partilerin hepsi, Milletvekillerinin ve Sayın senatörlerin hepsi, Türkiye'nin siyasi tekâmül hayatında, büyük bir dâvanın peşindedirler. Türkiye'yi medeni, Garplı usûllerle demokratik rejim içinde yürütmek, ilerletmek, kaldırmak ve selâmette bulundurmak iddiasındadırlar. Büyük Millet Meclisi üyelerine, siyasi partilerimize bu dâvalarında muvaffak olmaları başarıya ulaşmaları için Hükümet olarak her türlü hizmeti yapmaya ve emirlerinde bulunmaya çalışacağız.

Hükümetin icraatında sizlerin daima irşatlarınıza, ikazlarınıza ve murakabe-nize muhtacız (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Hükümet programı üzerindeki görüşmelerimizi bitirmiş bulunuyoruz. Bu mühim müzakerede arkadaşlarımızın Başkanlık Divanına göstermiş olduğu yardıma bilhassa teşekkür etmek isterim. Muhterem arkadaşlarımızın yapıcı tenkid ve mütalâalarının ikinci karma Hükümetimizin çalışmalarında onlara kuvvet kaynağı olacağına ve kendilerine başarılar sağlayacağına inanarak hepimiz adına Hükümetimizi tebrik ederim, (*Alkışlar*)

Gündemimizde bugün başka bir müzakere mevzuu olmadığı için yarın 5 Temmuz 1962 Perşembe günü saat 10'da toplanmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma Saati: 13.15

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 1 Cilt 6 Birleşim 109
Sayfa 166-248
05.07.1962

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Fuad Sirmen*

KÂTİPLER: *Nurettin Ok (Çankırı)*

Nurettin Akyurt (Malatya)

Açılma Saati: 10.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Millet Meclisinde mevcut beş partinin sözcüsü Hükümet programı üzerinde söz istemişlerdir. Müsaade ederseniz, söz isteme sırasına göre değil de, evvelâ muhalefette bulunan parti sözcülerine ve ondan sonra iktidarda bulunan parti sözcülerine söz verelim. Bu hususu tasvibinize arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhalefet partilerinden talebe göre, söz sırası Millet Partisi sözcüsünün.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, usule müteallik olan bir meselenin arzı için söz almış bulunuyorum. Yüksek malûmunuzdur ki, eski Anayasamıza göre, Hükümet programının müzakeresi, programın okunmasını müteakip başlardı. Yeni Anayasamız bu mevzuda bir yenilik getirmiştir. Sayın üyelerin mevzuu daha etraflıca inceleme imkânlarına sahip olabilmelerini ve mevzu üzerinde düşünerek, daha derli toplu tenkit ve temenni içinde görüşlerini arz etmeyi temin için, yeni Anayasamızın 103'ncü maddesi şu yeniliği getirmiştir. (Millet Meclisinde güvenoyuna başvurulur. Güvenoyu için görüşmeler programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlar) denilmektedir. Bizim anladığımıza göre Anayasanın, getirdiği bu yenilik usule müteallik bir yeniliktir. Zira güvenoyunda Hükümet programının Mecliste okunması ayrı bir gündem mevzuu, okunan bu program üzerinde müzakerelerin açılması ayrı bir gündem mevzuudur. Meselenin bu şekilde ele alındığını iki ayrı hususta arz etmek istiyorum.

Birincisi; 2.7.1962 tarihli Riyaset Divanınca tab ve tevzi ettirilen tutanak özetinde, "Hükümetin programı okuduğu 5.7.1962 Perşembe günü saat 15,00 de toplanılmak üzere Birleşime son verildi" denmektedir. Bugünkü, Hükümet programı müzakeresi ayrı bir gündem konusudur. Ayrı bir, gündem konusu olduğuna göre, her gündem hakkında, o mevzuun gündeme girdiği andan itibaren söz alınabilir. Şu halde, Hükümet programının görüşülmesi" mevzuunun gündeme alındığı dünkü tarihten itibaren alınmış olan sözlerin muteber olması, ondan evvel, yani, Hükümet

programının okunmasının gündeme girdiği Pazar gününden evvel söz almış kimselerin söz alma haklarının muteber addedilmemesi icap etmektedir. Bu sebeple Riyaset Divanının tespit etmiş olduğu ve şahısları adına söz almış olan kimselerin, bu usule göre sıraya konması icap eder. İttüzüğün 84'ncü maddesinde, “Ruznamede bulunmayan maddeler hakkında kâtipler söz kaydedemezler” sarahati mevcuttur. Hükümetin programı hakkındaki müzakere ruznameye dün yani bu gündemin tab ve tevzi edildiği tarihte girdiğine göre, bu tarihten itibaren alınan sözlerin muteber olması lâzım gelir. Biz bu husustaki maruzatımızı bir takrirle Sayın Riyaset Divanına takdim ediyoruz. Karar Yüksek Heyetinizindir. Bu mevzuda verilecek olan karar müspet veya menfi şekilde tecelli edecektir.

Bu mevzuda ikinci bir maruzatımız daha vardır. O da şudur: Yüksek Heyetiniz bu takririm hakkında karar verdikten sonra, yine tensip buyurulursa İttüzüğün 85'nci maddesine göre, bir lehte bir aleyhte ve bir üzerinde olmak üzere, sıranın taayyünün daha uygun olacağı ve müzakerelerin selâmetini temin edeceği kanaatindeyiz. Bu husustaki ikinci takririmi de Riyasete takdim ediyorum. Maruzatım bundan ibarettir. Hürmetlerimle.

KÂZIM ARAR (Çankırı) — Efendim, benden evvel konuşan muhterem arkadaşım, müracaatların gündeme alındığı tarihten itibaren mer'ı olması iktiza ettiğini söylediler. Hâlbuki Mecliste böyle bir teamül yoktur. Gerek bütçe müzakeratında, gerekse diğer müzakeratta daha önce müracaat edenler sıraya konur der. Nitekim Riyaset Divanı da bu nokta üzerinde durmuş, Heyeti Umumiyenin oyuna arz etmiş ve kabul edilmiştir. Bunun üzerinde yeni bir mütearife kabul etmeye imkân yoktur kanaatindeyiz.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, Ferruh Bozbeyli arkadaşımızın görüşü şudur: Hükümet programının okunacağı güne ait gündem tab ve tevzi edildikten sonra alınmış olan sözler muteber değildir, program üzerinde görüşmeler için söz isteyenlerin sırasının, programın görüşüleceği güne ait gündem tab ve tevzi edildikten sonraki müracaat sırasına göre yapılmasına mütedairdir.

Riyaset Divanınız, Ferruh Bozbeyli arkadaşımızın bu görüşüne, şimdi arz edeceğim sebeplerden dolayı iştirak etmemektedir. Hükümet programı ve önündeki görüşmeler bir küldür, bir bütündür. Hükümet programının okunması gündeme girdiği anda bütün milletvekilleri program üzerinde hangi gün görüşme yapılacağını katî olarak zaten bilmektedir. Çünkü, Anayasamız sarahaten ve katîyetle demiştir ki: “Hükümet programının okunmasını takip eden günden itibaren iki tam gün geçtikten sonra görüşme yapılacaktır.” Bu itibarla, İttüzüğümüzün 84, 85, 86'ncı maddelerindeki hükümler, şimdi Riyaset Divanınızın tatbik etmekte olduğu usule aykırı değildir, tamamıyla onun ruhuna uygun olarak yapılmaktadır. Esasen Meclisimizin ilk hükümetin kuruluşu zamanındaki teamülü de budur. Bunun dışında zannediyorum, arkadaşımız Ferruh Bozbeyli bu mütalâasında, şimdi reyinize arz ederek evvelâ muhalefet partileri grup sözcülerine söz verelim, diye aldığım karar ile karıştırdılar. Ferruh Bozbeyli arkadaşım, bu karara zaten itiraz etmiş değildirler. Şimdi, Ferruh Bozbeyli arkadaşımın izah ettiğim hususa dair olan takririni okutacağım ve reyinize arz edeceğim.

Millet Meclisi Başkanlığına

Anayasanın 103'ncü maddesi gereğince; Hükümet programının okunması ayrı, görüşülmesi ayrı gündem mevzuudur.

Bu sebeple, İçtüzüğün 84'ncü maddesine uygun olarak, program hakkında görüşmelerin gündeme girdiği zamandan sonra söz alan milletvekillerine söz verilmesi hususunu arz ve teklif ederim.

5.6.1962

Ferruh Bozbeyli (İstanbul)

FERDA GÜLEY (Ordu) — Önerge hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

FERDA GÜLEY (Ordu) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Başkanlık bu önerge üzerinde mütalâalarını ifade buyurmuşlar ise de, bendeniz oya geçmeden evvel Ferruh Bozbeyli arkadaşımızın verdiği önergenin lehinde olduğumu ifade etmek için huzuruza geldim.

Her ne kadar, programın Hükümet tarafından okunması, bilâhare iki tam gün geçmesi, bilâhare müzakereye arz edilmesi, bilâhare bir tam gün geçtikten sonra oylanması bir kül ifade eder mahiyette ise de - böyle bir tefsire gitmek mümkün ise de - hattâ bundan evvelki yılların tatbikatı olarak böyle bir anlayış mümkün ise de 84'ncü maddenin son fıkrasının sarahati, açık ifadesi karşısında, şimdilik bu yola gidilmemesini, açık metne uyulmasını bendeniz daha uygun görmekteyim. Mademki, mer'i olan İçtüzüğün 84'ncü maddesinin son fıkrası; "her hangi bir konu ruznameye girmeden kâtipler söz kaydedemezler" demektedir ve programın müzakeresi de Sayın Başkanımızın ifadelerine rağmen, kendi başına müstakil bir hüviyet ifade etmektedir, bu açık, âmir tüzük hükmü gereğince, müzakereler için alınan sözlerin ancak ruznamenin onunla ilgili bölümünün tab ve tevzi edilmesinden sonra yapılmasının daha uygun ve mer'i Tüzüğe intibaklı bir keyfiyet olduğuna inanıyorum. İlerde yeni içtüzük tanzim edilirken, yeni içtüzüğün tanzimi esnasında pekâlâ, Anayasanın 103'ncü maddesi hükümleri, Hükümet programı için bu şekilde tedvin edilebilir, bu şekilde tüzük maddeleri tertip edilebilir. Fakat halihazırda bu yoktur. Mer'i tüzük (ruznamede bulunmayan maddeler hakkında kâtipler söz kaydedemezler) diyor. Mer'i âmir metin mevcutken böyle bir tefsire ihtiyaç yoktur, bu doğru değildir, kanaatindeyim. Bendeniz de 2-3 gün evvel söz almıştım, ruznameden evvel söz almış olduğum için, ismimi sildirdim. Ferruh Bozbeyli arkadaşımızın önergesinin iltifatınıza mazhar olmasını sevgi ve saygılarımla rica ederim.

KÂZIM ARAR (Çankırı) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

KÂZIM ARAR (Çankırı) — Efendim, Riyaset Divanı mevzuu gayet açık olarak izah ettiler. Bunu bir kül olarak mütalâa etmek iktiza eder. Ne zamanı, konuşulacağı belli olan bir mevzu için o mevzuun gündeme alındığı andan itibaren söz sırası mevzu esasen tüzüğün sâkit bıraktığı bir husustur.

Bu itibarla, biz müracaatımızı 3 Temmuz 1962 tarihinde yazılı olarak Meclis Başkanlığına verdik. Temasımız neticesinde anlaşılmıştır ki, bizden evvel hiçbir parti Meclis grubu adına söz alınmamıştır. Şu halde, bu sıra mevzuunda, tüzüğün âmir hükmüne ve Riyaset Divanının mütalâasına aynen iştirak ediyoruz. Bu takrire iltifat edilmemesini hassaten rica ediyoruz.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, takriri reyinize koymadan evvel, deminki mâruzâtımda görüşlerimizi tamamen izah edemedim kanaatine vardığımı söylemek, isterim. Çünkü biraz evvel söz almış olan Ferda Güley arkadaşımızın mütalâaları, Riyaset Divanında bu kanaati hâsıl ederek şu açıklamayı yapmaya zorlamıştır.

Riyaset Divanınızın görüşü şudur: Hükümet programının okunması, görüşülmesi, oylanması bir bütündür. Bunun bölünmesine, tıpkı gündeme giren müteaddit maddeler gibi, ayrı ayrı mütalâa edilmesine imkân yoktur. Program gündeme girdiği anda görüşülmesi ve neticede güvenoyuna müracaat edilmesi zaruridir. Bu, Anayasa emri iktizasındandır. Riyaset Divanınız bu görüşe istinaden tatbikatta olan bu şeklin ve şimdi arz ettiğimiz usulün gerek Anayasa hükmüne ve gerekse İçtüzüğün 84'ncü maddesine ve onun ruhuna tamamen uygun olduğu kanaatindeyim. Mesele zannediyorum ki, tavazzuh etmiştir. Başka söz isteyen arkadaşımız yoksa takriri reylerinize sunacağım.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Bir sözüm var efendim. Şimdi açıklamış olduğunuz başlangıç tarihi, okunmaya başlandığı andan itibaren ki, başlangıç tarihi midir? Bunun tasrihini rica ederim.

BAŞKAN — Bundan evvelki mâruzâtımda da arz etmiştim. Bu okumaya başlandığı tarih değil, programın görüşüleceğini gösteren gündemin tabı ve tevzi edilip arkadaşlarımıza dağıtıldığı tarihtir.

Takriri, oylarınıza sunuyorum (“*Kimin takriri?*” sesleri) Ferruh Bozbeyli arkadaşımızın takririni oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Takrir kabul edilmemiştir.

Efendim, ikinci takrir şudur: Söz alanlar çok olduğuna göre, söz alanlara sıra ile ve lehinde, aleyhinde, üzerinde olmak üzere münavebe ile söz verilmesi ve fakat münavebe ile söz verirken tabiatıyla söz sırasına riayet edilmesi... Bu takriri okutup oyunza sunacağım.

Millet Meclisi Başkanlığına

Program hakkında şahısları adına söz alan milletvekillerinin; içtüzüğün 85'nci maddesi gereğince lehte, aleyhte ve hakkında olmak üzere sıraya konulmasının ve konuşmaların bu sıraya göre yapılmasının daha faydalı olacağı kanaatindeyim.

Teklifimin oya konulmasını arz ederim.

5.6.1962

Ferruh Bozbeyli (İstanbul)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, yine, Yüce Heyetinizi tenvir bakımından içtüzüğün, bu hususa ait maddesini okuyorum. 85’nci madde şöyle demektedir:

“Söz, talep ve kayıt sırasına göre verilir. Heyet isterse, müzakere olunan meselelerin lehinde, aleyhinde, hakkında münavebe ile söz söylemek takarrür eder”

Bu hükme göre, bu takrirde teklif edilen husus, Yüksek Heyetin takdirine kalmış bir keyfiyettir. Yüksek Heyetiniz nasıl tensip ederse, öyle hareket edilir.

Takirri oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi, arkadaşlar, bu şekilde hareket edebilmek için, söz almış olan arkadaşlar müracaatlarında “lehinde mi, aleyhinde mi, hakkında mı” konuşacaklarını bildir-mediklerine göre, grup sözcüleri dışında söz almış olan milletvekili arkadaşlarımızın isimlerini okutacağım. Söz almış olan arkadaşlar ne şekilde söz söyleyeceklerini ifade buyursunlar. Şimdi ittihaz buyuracağınız karara göre biz de vazifemizi yapabilelim.

BAŞKAN — Rauf Kıray?

RAUF KIRAY (Kütahya) — Lehinde efendim.

BAŞKAN — Arif Ertunga

ARİF ERTUNGA (İzmir) — Lehinde.

BAŞKAN — Şevki Güler?

ŞEVKİ GÜLER (Afyon) — Üzerinde.

BAŞKAN — İsmail Hakkı Yılanlıoğlu?

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sami Öztürk?

SAMİ ÖZTÜRK (Muş) — Lehinde.

BAŞKAN — Nadir Yavuzkan?

NADİR YAVUZKAN (Burdur) — Lehinde efendim.

BAŞKAN — Halûk Nur Baki?

HALÛK NUR BÂKİ (Afyon Karahisar) — Hakkında.

BAŞKAN — Kadri Özek?

KADRİ ÖZEK (İzmir) — Hakkında.

BAŞKAN — Sıddık Aydar?

SİDDİK AYDAR (Bingöl) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Kadri Eroğan?

KADRİ EROĞAN (Urfa) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Yusuf Ziya Yücebilgin?

YUSUF ZİYA YÜCEBİLGİN (Zonguldak) — Üzerinde

BAŞKAN — Nihat Kürşat?

NİHAT KÜRŞAT (İzmir) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Kâmrân Evliyaoğlu?

KÂMRAN EVLİYAOĞLU (Samsun) — Üzerinde.

BAŞKAN — Turhan Bilgin ?

TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Fahir Giritlioğlu?

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Lehinde.

BAŞKAN — Hilmi Baydur?

HİLMİ BAYDUR (Muğla) — Lehinde.

BAŞKAN — Etem Kılıçoğlu?

ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) Aleyhinde..

BAŞKAN — Ali Rıza Uzuner?

ALÎ RIZA UZUNER (Trabzon) — Üzerinde.

BAŞKAN — Zeyyat Kocamemi ?

ZEYYAT KOCAMEMİ (Tokat) — Üzerinde.

BAŞKAN — Abdurrahman Altuğ?

ABDURRAHMAN ALTUĞ (Kırklareli) — Üzerinde

BAŞKAN — Cahit Yılmaz?

CAHİT YILMAZ (Konya) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Ömer Eken?

ÖMER EKEN (Antalya) — Aleyhinde

BAŞKAN — Ruhi Soyer?

RUHİ SOYER (Niğde) — Lehinde.

BAŞKAN — Nazmi Özoğul?

NAZMİ ÖZOĞUL (Edirne) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Ali İhsan Balım?

ALİ İHSAN BALIM (Isparta) — Üzerinde.

BAŞKAN — Kâmil İnal?

KÂMİL İNAL (Bolu) — Üzerinde

BAŞKAN — Mehmet Turgut?

MEHMET TURGUT (Afyon Karahisar) — Aleyhinde.

- BAŞKAN** — Tahsin Demiray?
- TAHSİN DEMİRAY (İstanbul)** — Aleyhinde.
- BAŞKAN** — Ahmet Tahtakılıç?
- AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak)** — Üzerinde.
- BAŞKAN** — Mehmet Ali Arslan?
- MEHMET ALİ ARSLAN (İçel)** — Lehinde.
- BAŞKAN** — Şadi Binay?
- ŞADÎ BİNAY (Bilecik)** — Aleyhinde.
- BAŞKAN** — Faruk Sükan?
- FARUK SÜKAN (Konya)** — Aleyhinde.
- BAŞKAN** — Mehmet Kazova?
- MEHMET KAZOVA (Tokat)** — Üzerinde.
- BAŞKAN** — Hilmi Aydınçer?
- HİLMİ AYDINÇER (Aydın)** — Aleyhinde.
- BAŞKAN** — İhsan Ataöv?
- İHSAN ATAÖV (Antalya)** — Son söz.
- BAŞKAN** — Lâtif Aküzüm?
- LÂTİF AKÜZÜM (Kars)** — Aleyhinde.
- BAŞKAN** — Adnan Karaküçük?
- ADNAN KARAKÜÇÜK (Maraş)** — Aleyhinde.
- BAŞKAN** — Mehmet Alicanoğlu?
- MEHMET ALİCANOĞLU (Sinop)** — Üzerinde.
- BAŞKAN** — Burhan Arat?
- BURHAN ARAT (Çanakkale)** — Üzerinde.
- BAŞKAN** — Hasan Aksay?
- HASAN AKSAY (Adana)** — Aleyhinde.
- BAŞKAN** — Arif Hikmet Güner?
- ARİF HİKMET GÜNER (Rize)** — Aleyhinde.
- BAŞKAN** — Turgut Çulha?
- TURGUT ÇULHA (Bolu)** — Üzerinde
- BAŞKAN** — Ali Dizman?
- ALİ DİZMAN (Tokat)** — Üzerinde.
- BAŞKAN** — Esat Kemal Aybar?

ESAT KEMAL AYBAR (Mardin) — Üzerinde.

BAŞKAN — Veli Başaran?

VELİ BAŞARAN (Afyon Karahisar) — Üzerinde.

BAŞKAN — Mehmet Ali Aytaş?

MEHMET ALİ AYTAŞ (İzmir) — Aleyhinde

BAŞKAN — İbrahim Sıtkı Hatipoğlu?

İBRAHİM SITKI HATİPOĞLU (Ankara) — Lehinde.

BAŞKAN — Mustafa Uyar?

MUSTAFA UYAR (İzmir) — Lehinde.

BAŞKAN — Sadık Tekin Müftüoğlu?

SADIK TEKİN MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Üzerinde.

BAŞKAN — Mustafa Kepir?

MUSTAFA KEPİR (Yozgat) — Üzerinde

BAŞKAN — Ali Cüceoğlu?

ALİ CÜCEOĞLU (Giresun) — Üzerinde.

BAŞKAN — Yahya Dermancı?

YAHYA DERMANCI (İçel) — Lehinde

BAŞKAN — Naim Tirali?

NAİM TİRALİ (Giresun) — Üzerinde.

BAŞKAN — Efendim, İhsan Ataöv arkadaşımız talebinin sonuna “Son söz benimdir” ifadesini koymuş. (*Gülüştürmeler*). Fakat İçtüzük buna müsait olmadığından bunu yapamayacağım. Sırası gelince söz vereceğim.

Şimdi Millet Partisi adına Sayın Osman Bölükbaşı’na söz veriyorum.

**MİLLET PARTİSİ MECLİS GRUBU ADINA PARTİ GENEL BAŞKANI OS-
MAN BÖLÜKBAŞI (Ankara)** — Muhterem Başkan muhterem arkadaşlar; Millet Partisi Meclis Grubu adına, İkinci Karma Hükümetin programı ile alâkalı görüş ve temennilerimizi arz etmeden evvel, memleketi bugünkü merhaleye getiren Birinci Karma Hükümet tecrübesinin verdiği neticeler üzerinde kısaca durmakta fayda mülâhaza ediyoruz. Bu neticeler tenkit ve temennilerimizi kıymetlendirilmeye ve yarın hakkındaki ümitlerimizin ne dereceye kadar tahakkuk edebileceğini tayine yarayacaktır. Görüşlerimiz ne olursa olsun nazik şartlar içinde vazife alan Karma Hükümetin muvaffakiyetini grubumuz bütün samimiyeti ile temenni etmektedir. (*Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*)

Muhterem arkadaşlar;

Birinci Karma Hükümetin muvaffakiyeti, programında temas ettiği iki mânevi temelin kurulmasına sıkı sıkıya bağlı idi. Bu temellerden birincisi, İhtilâlden çıkmış

bir memlekette Anayasanın mutlak hâkimiyetini tesis etmek ve demokratik rejimi yerleştirmekti. İkincisi de, geçmiş hâdiselerin ve mücadelelerin birbirlerinden uzaklaştırdığı kitleleri yaklaştırmak ve huzuru sağlamaktı.

Memleket ekonomisini tahrip eden istikrarsızlık ve itimatsızlık, ancak bu temellerin teessüsü ile ortadan kalkabilirdi.

Üzülerek ifade edelim ki, Birinci Karma Hükümet, tarihimizin hiçbir devrinde görülmedik bir itidal, temkin ve vatanseverlik numunesi vermiş olan muhalefetin destek ve yardımına rağmen bu gayeleri gerçekleştirememiştir. (*Muhalefet sıralarından bravo sesleri, alkışlar*)

Hükümete vücut veren siyasi partiler ise, memlekette huzur bozan fiil ve hareketlerden dikkatle kaçınmak mevkiinde bulundukları halde, maalesef huzur bozucu hâdiseler ve tahriklerin başlıca kaynakları olmuşlardır. (*Muhalefet sıralarından bravo sesleri*) Kötü niyetlilerin, maceracıların ve dikta heveslilerinin cüret ve cesaretlerini artırmak ve varlığımızı imha için fırsat bekleyen yıkıcı sol cereyanlara zemin hazırlamaktan başka neticesi olmayan huzursuzluk havası karşısında Hükümetin enerji ve basiretle hareket ettiğini görmek mümkün olamamıştır.

Hükümet, hâdiselere takaddüm edip tedbir alacak yerde çok zaman hâdiselerin peşinden sürüklenmiş ve palyatif tedbirlerle işi oluruna bırakmıştır. Hattâ Hükümet Koalisyonu dâhil partiler arasında bile ahenk ve tesanütü sağlayamamıştır. Bu suretle zaman zaman vatandaş bu memlekette Hükümet var mıdır? Sualini kendine sormak mecburiyetinde kalmıştır.

Bizi bu hükümlere sevk eden hâdiseler üzerinde şimdilik durmak istemiyoruz. Lüzum hâsıl olursa mecbur olursak onları da bu kürsüden ifadeye amadeyiz.

Hulâsa; Birinci Karma Hükümet tecrübesinin devamı müddetince Türkiye’de demokratik rejimin yaşayıp yaşayamayacağı, içte ve dışta bir endişe ve münakaşa mevzuu olmakta devam etmiş, huzursuzluk ve güvensizlik her gün biraz daha artmış ve rejime taallûk eden bâzı kanunların çıkarılması hariç, memleketin acil hiçbir temel meselesini halletmek mümkün olmamıştır. Her türlü tahrike müsait bir zemin teşkil eden ekonomik ve sosyal düzensizlikler devam etmiştir.

Yeni Hükümet programında yer alan temel meseleler üzerinde durmadan bu programa hâkim olan ana karakteri tebarüz ettirmek isteriz. Bundan evvelki Hükümet programı ile bu program arasında vuzuh ve katiyet bakımından bir fark müşahade etmek maalesef mümkün değildir. Hattâ mahiyet bakımından da esaslı bir fark mevcut değildir.

Program, temas ettiği çeşitli meselelerin hal tarzlarını ana hatlarıyla bile ifadeden uzak bulunmaktadır. O kadar ki, mahiyetleri birbirinden tamamen ayrı icraat nevileri bu programa uygun düşebilir ve temas ettiği formüllerin içine girebilir. Meselâ, toprak reformu, vergi reformu gibi çok hayati meselelerin ne suretle gerçekleştirileceği, hudutları, şumulleri ve vasıtaları gösterilmemiştir.

Hâlbuki Birinci Hükümet programından bu yana geçen yedi aylık bir devre, bütün bu meseleler hakkında yeni Hükümetin sarîh bir görüş tarzına sahip olmasını sağlayacak hazırlıklar için fazlasıyla kâfi idi.

Program, bu karakteri ile bir tedbirler manzumesi olmaktan ziyade müphem teşhislerden, temennilerden ve mücerret vaatlerden ibaret bulunmaktadır. Program, tabir caizse, kesin bir teşhis konamayan, tedavi yolları tespit edilemeyen bir hastalık için yazılmış muvakkat bir reçete mahiyetindedir. Programın bu mahiyeti murakabeyi güçleştirdiği gibi, yarın Hükümeti teşkil eden partiler arasında ihtilâf ve buhranlara da sebebiyet verebilir. İleride ihtilâfa düşmemek için temel meselelerde sarîh anlaşmalara varmaları yolunda Hükümet kurulmadan evvel Başvekile yaptığımız tavsiyelerin nazara alınmadığını da burada üzüntü ile kaydetmek isteriz. (*Muhalefet sıralarından, bravo sesleri*)

Muhterem arkadaşlar;

Karma Hükümet programında Türkiye'nin siyasi gelişmesiyle alâkalı ve hepimizce malûm birtakım bilgiler verildikten sonra "demokratik rejimi tehlikeye düşürecek ve Anayasa hâkimiyetini zedeleyecek hiçbir tahrike müsaade etmeyeceğiz" denilmektedir.

Anayasa ile müesses meşru nizamı tahribe matuf tahrikler ile becamızı dahi tehlikeye düşürebilecek intikamcı cereyanlar karşısında bir Hükümetin hassas olması ve bu gibi hareketler karşısında Devletin mevcut müeyyidelerini ve kuvvetlerini derhal harekete geçirmesi en tabii vazifesidir. Hükümetin verdiği bu teminatı memnuniyetle karşılarken geçmiş hâdiselerin bize telkin ettiği endişe ve temennileri ifade etmekten de kendimizi men edemeyeceğiz.

Evvelce bu kürsüden bir kere daha ifade ettiğimiz gibi bu memlekette Anayasa mutlak mânada hâkim olacak ve bizler haysiyetli ve itibarlı bir müessesenin şerefli azaları olarak vazife görecektir isek, her şahıs, her makam ve her kuvvet Anayasa ve kanunların emrettiği hudut içinde kalmaya mecburdur. (*M.P. den alkışlar*) Birtakım indi mülâhazalarla kendini bu mütearifenin üstünde telâkki edenler karşısında Hükümet sükûtu ihtiyar ederse, onun bu taahhüdü, millet vicdanını yaralayan boş bir söz olmaktan öteye gidemeyecektir. (*Bravo sesleri*)

Bu memlekette Anayasa mutlak mânada hâkim olacaksa ve meşru nizam yürüyecekse, ordu filânı istiyor, filânı istemiyor şeklinde umumi efkârı ve Yüksek Meclisi baskı altında tutmaya matuf siyasi bidata artık katî olarak nihayet verilmelidir. Bu bidatin devamına davranışlarıyla ve sükûtu ile imkân veren eski Hükümetten yeni Hükümet hiç olmazsa bu noktadan farklı olmalıdır.

Son günlere ordu İnönü'yü istiyor şeklindeki neşriyat karşısında mesul Hükümetin, Başvekilin ve Genelkurmay Başkanının sükûtu ihtiyar etmeleri bu endişeli tenkitlerimizin reddedilmez ve en taze delilidir.

Bu tarz neşriyat ve telkinler, bir bütün olması icap eden Şerefli Ordumuzla milletimizin arasını açabilecek, meşru nizamı ve ordunun haysiyet ve itibarını zedeleyebilecek mahiyettedir.

Bugünkü nizamın kuruluşunda büyük şeref payı olan ordunun vazifesi, siyasetin içinde bulunmak değil, bu nizamı yıkmaya kalkışacak bedbahtlar çıkarsa onların karşısında meşru ve yetkili organların emrinde koruyucu bir kuvvet olarak kalmaktır. (*M.P. den bravo sesleri*) Onu, eserini yıkmak isteyen talihsiz bir kuvvet olarak göstermeye hiçbir politikacının ve hiçbir zümrenin hakkı yoktur. (*Alkışlar*)

Bu bidat ve tehditlerin devam ettiği bir memlekette, rejimin içte ve dışta itibar kazanmasına, maddi ve mânevi kalkınmamız için vücudu ilk şart olan huzur ve emniyet duygusunun teessüsüne imkân tasavvur olunamaz. Hiçbir devlet her gün bir ihtilâle namzet gösterilen istikrarsız bir memlekete güvenilir müttefik gözü ile bakamaz ve gönül rahatlığı ile ona yardım edemez.

Orduyu huzur ve emniyet içinde yaşatmak ve üzerine aldığı kutsi vatan vazifesini lâyıkıyla yapacak maddi ve mânevi şartlara kavuşturmak milleti temsil eden bizlere düşen en mühim vazifelerdendir. İhtilâlcı ve 27 Mayıs aleyhtarı intikamcı tahrikleri durdurmaya matuf tedbirler Kanununa işte bu mülâhazalarla, orduyu siyasete çeken sebepleri ortadan kaldırmak gayesiyle diğer liderler gibi biz de imza koyduk. Ordu filânı istiyor, filânı istemiyor terane ve tehditlerinin gölgesinde siyaset yapmak isteyenlere hizmet etmek için imza koymadık. (*Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*)

Bu mevzuda son olarak şunu ifade edelim ki: Anayasayı ihlâl suçundan insanların asılmış olduğu bir memlekette, hâdiselerden ibret almayanların şahsi takdirlerine göre, meşru nizamı bertaraf etmek hususunda kendilerini yetkili görmeleri ve sabahtan akşama ihtilâlden bahsedilebilmesi bir cemiyet için ancak izmihlal işareti olabilir. (*Alkışlar*) Bu vesile ile bir temel kanaatimizi daha ifade etmek isteriz. Bize göre açık bir diktatörlük güdümlü bir demokrasiden çok daha az zararlıdır. Hiç olmazsa milletin ahlâkını yıkmaz ve rıyayı siyaset haline sokmaz. (*M.P. den bravo sesleri, alkışlar*) Türk Milleti açık diktatörlüğü de, güdümlü demokrasiyi de şiddetle reddetmektedir. (*M.P. den bravo sesleri, şiddetli alkışlar*) Muhterem arkadaşlar:

Dünkü Hükümetin olduğu kadar bugünkü Hükümetin de bizce en esaslı vazifesi demokratik rejimi yerleştirmek ve vatanda maddi ve mânevi huzuru sağlamaktır. Bu itibarla huzurla alâkalı bir diğer mesele üzerinde de durmak istiyoruz.

Hükümet programında bu meseleyle alâkalı olarak şu satırlar yer almaktadır.

“Son bir sene zarfında memleketin siyasi huzurunu zedelemiş olan siyasi af konusunun, sarıh hudutlar içinde halledilmesi kararlaştırılmıştır. Kararlaştırılan esaslar, Hükümete katılan siyasi partiler ve bağımsızlar tarafından müştereken hazırlanmış bulunan koalisyon protokolünde yer almıştır. Bu konu da ehemmiyetli olan husus, vatandaşı huzurdan ve çalışmaktan alıkoyan siyasi istismarın durdurulmasıdır.”

Muhterem arkadaşlar;

Hükümet programına göre, siyasi affın istismarı bugüne kadar vatandaşı huzurdan ve çalışmaktan alıkoymuştur. Bu teşhis doğrudur. Acaba buldukları formül,

iddiaları veçhile bu istismarı önleyecek ve vatandaşla huzur içinde çalışma imkânı hazırlayacak mıdır?

Koalisyon protokolü tetkik edildiği takdirde siyasi affın külli olarak değil, kısmi olarak derpiş edildiği görülür. Bir kısım siyasi mahkûmların affı hakkında hiçbir anlaşma yapılmadığına göre, bunların durumu münakaşa edilebilecek ve bizzat Hükümetin koyduğu teşhise göre de, vatandaş huzurdan ve çalışmaktan alıkoyacak bir mesele olmakta devam edebilecektir. Şu hale göre bulunan formül, vatandaş huzur içinde çalışma imkânına kavuşturılmaktan uzaktır.

Muhterem arkadaşlar;

Afla alâkalı Hükümet görüşünün kifayetsizliğini ve bâzı karanlık noktaları belirtmek maksadıyla bu mevzu üzerinde biraz daha duracağız. Birinci Hükümet programında “memleket bünyesinde ve Devletin bütün teşkilâtında, devamlı huzurun temin edilmesi ile birlikte, vatandaş münasebetlerinde geçmiş siyasi mücadelelerin yaralarını tamamıyla tedavi etmek dikkat ve ehemmiyetle göz önünde bulunduracağımız ve üzerinde çalışmaya başlayacağımız bir husus olacaktır” denilmekte idi.

Bu yaraları tamamıyla tedavi etmek ifadesinin şümulüne siyasi mahkûmların affı mevzuunun da dâhil bulunduğu Başvekilin bir sual takririne Meclis kürsüsünden verdiği cevapta açıkça ifade edilmişti. Bu defa imzalanan koalisyon protokolünde yaraların tamamıyla tedavisinden ziyade, kısmen tedavisi derpiş olunmakta ve bu tedavi için de “memleket bünyesinde ve Devletin bütün teşkilâtında devamlı huzurun temin edilmesi” şartından vazgeçilmiş bulunmaktadır.

Birinci Hükümet programında siyasi mahkûmların affı için ileri sürülen devamlı huzurun tesisinden vazgeçildiğine göre, affın külli olmamasının ve yalnız cezası az olanlara hasır ve tahsis edilmesinin sebebi bir türlü anlaşılamamaktadır.

Muhterem arkadaşlar;

Uzun bir tarihî tekâmülden alınan derslerle hak ve hürriyetleri koruyacak tedbir ve müesseseleri bünyesine alan yeni Anayasa muvacehesinde bir iktidarın meşruiyet dışına çıkabilmesi hiç de kolay değildir. Böyle bir yola sapmayı düşünebilecekler olursa, karşılarında Anayasa Mahkemesini, hürriyet nizamına bağlı bütün kuvvetleri, basını, gençliği, 27 Mayıs İhtilâlinin ibret dersini ve haklarına bağlı bütün bir milletin hudutsuz mukavemetini bulacaklardır. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Bölükbaşı bir dakika.

Muhterem arkadaşlar, İçtüzüğün 88’nci maddesi mucibince yazılı nutuklar 20 dakikadan fazla olamaz. Müsaade buyursanız yalnız grup sözcülerine mahsus olmak üzere bu kayıttan kendilerini varest e kılalım.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Teamül bu yoldadır, birçok kararlar bu yolda alınmıştır Reis Beyefendi.

BAŞKAN — Bu hususu reynize arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Ne olur ne olmaz sağlama bağladık.

BAŞKAN — O teamülü tesis eden Başkanınızdır efendim. Heyete arz edip. *(Alkışlar)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Bütün bu teminatlara, imzalanan Koalisyon protokolünde affedileceklerin siyasi faaliyetlerini yasak eden hükme rağmen, arta kalan bir avuç insanın milletin şefkat ve atıfetine bir tezahürü olarak yuvalarına dönmelerinden endişe etmenin mâkul bir izah tarzını bulmak kalay değildir. Nitekim koalisyona katılan partilerden ikisi liderler toplantısında affın küllî olmasını, bir an evvel gerçekleşmesini istemişlerdi. İleri sürdükleri bu samimî taleplerinden onları derhal vazgeçiren meşru ve mâkul sebeplerin neler olduğu bugün umumi efkârın ve bizim meçhulümüzdür. *(Muhalefet sıralarından alkışlar)* *(Orta sıralardan “Rey avcılığı” sesleri)* Rey avcılığından bahseden aziz arkadaşlarıma şunu söyleyeyim ki, burada Bölükbaşı’nın hissinden ziyade bir mantık konuşuyor. Tamları varsa mantığa karşı yapınlar. *(Gürültüler)* Bu cihetler açıklanırsa âmme vicdanı tereddütlerden kurtulur ve huzura kavuşur. Rey avcılığı yapmıyoruz arkadaşlar. *(Orta sıralardan rey avcılığı yapıyorsun sesleri)* Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin Genel Başkanvekili Sayın Hasan Dinçer burada Başvekil Yardımcısı olarak bulunuyor. Kendisiyle görüştüğümüz zaman affın küllî olmasını ve en kısa zamanda gerçekleştirilmesini liderler toplantısında istemesini bir arkadaşı olarak kendilerine tavsiye etmiştim. Değişen bir kanaat yok, ister iştirak ediniz, ister etmeyiniz. *(Orta sıralardan müdahaleler, gürültüler)*

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, karşılıklı konuşma olmasın. Devam edin efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — *(C.H.P. sıralarına işaretle)* müsaade buyurursanız siz kanaatlere tahammül etmeme hastalığından kurtulmadıkça bin sene geçse iktidara gelemesiniz. *(Soldan ve sağdan, bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)* Bir fikir doğru olabilir, yanlış olabilir ama bir insanın samimî kanaatinin karşısına birtakım yersiz tarizlerle iftiralarla çıkmak her halde bu parlâmentoda milleti temsil etmek şerefine sahip olanlara yakışan bir hareket değildir. *(Soldan ve sağdan, alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Bölükbaşı, *(Ortadan istismarcılık yapıyorsun sesleri)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Ben istismarı düşünseydim seçimlerden bu tarafa bu Mecliste nice fırtınalar hâsıl olurdu. *(Şiddetli gürültüler, ayağa kalkmalar)* *(“Neler söylüyor?” sesleri)*

BAŞKAN — Arkadaşlar karşılıklı konuşma olmasın.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Halkçı dostlarımızın bu kadar hücumuna mâruz kalmaktan hususi bir zevk duyuyorum. *(Ortadan, şiddetli gürültüler)* *(Sağdan ve soldan, şiddetli alkışlar)*

BAŞKAN — Devam edin efendim, devam edin. Hatibin sözünü kesmeyin rica ederim. *(Ortadan, gürültüler)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Benim dostlarım, kanaatlerim ve inanışlarımdır. Onun dışında hiçbir partiye hiçbir şahsa hayatımda köle olmuş insan değilim. (*Bravo sesleri, alkışlar*) İsmet Paşanızın yüzüne söylediğimi sizler gıyabında söylememişsinizdir. (*Sağdan ve soldan, bravo sesleri, alkışlar, ortadan, şiddetli gürültüler*)

BAŞKAN — Devam ediniz efendim, devam ediniz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — O halde sabırlı olun, dinlemesini öğrenin. Dinlemesini lütfen öğrenin.

BAŞKAN — Bölükbaşı, rica ederim, devam ediniz efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Mazide yaptığınız muhalefet örneğine devam etmeye çalışmayın. (*M.P. ve A. P. sıralarından bravo sesleri, şiddetli alkışlar*) (*A.P. lileri göstererek*) bunların alkışlarına bakıp da keyif duyduğumu mu zannediyorsunuz? Onların da zihniyetinin karşısındayım. (*M.P. ve A.P. sıralarından bravo, sesleri, şiddetli alkışlar*), (*Ortadan, gürültüler*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, hatibin sözünü kesmeyiniz, efendim. Karşılıklı konuşma yapmayınız, çok rica ederim, efendim. Devam ediniz, efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Hatip gayet sakindir ama sizde tahammül yok, dostlarım. Hatip gayet sakin. Samimî insanlar dâvasına inanan insanlar, kuvvetli mevkide bulunanlar sinirlenmezler.

Af mevzuunun vatandaşı huzurdan ve çalışmaktan alıkoyan bir mesele haline getirildiği bizzat Hükümet tarafından ifade ve itiraf edildiğine göre bizce küllî bir affa gitmek, bu sahaya ait yaraları tam tedavi etmek ve bu mevzuu siyasi münakaşa konusu olmaktan çıkarmak daha yerinde bir hareket olurdu. (*Ortadan gürültüler, müdahaleler*) (*“İktidara gel de sen yap” sesleri*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, rica ederim, hatibin sözünü kesmeyiniz, efendim. Söz sıranız geldiği zaman konuşursunuz. Buyurun efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Bir arkadaş iktidara gel de sen yap, diyor. Nasip olursa elbette yapacağız. (*“Yapamazsın” sesleri*) Hiç şüphe etme.

BAŞKAN — Bölükbaşı, rica ediyorum, cevap vermeyin, efendim. Devam edin, efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Biz halka güvenen insanlarız, silâhların gölgesinde Türk Milletini tehdit eden insanlar değiliz. (*M.P. ve A. P. sıralarından “bravo” sesleri, şiddetli alkışlar*) (*Ortadan şiddetli gürültüler, ayağa kalkmalar, kürsüye doğru yürümeler*), (*Riyaset çanı sesleri*) (*“Orduyu siyasete karıştıрма” sesleri*), (*“Sözünü geri al” sesleri*)

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — (Ortadan kürsüye doğru gelenlere işaretle) Buyurun bakalım, buyurun bakalım. Tahrike devam etmeyiniz, tahrike devam etmeyiniz, alacağınız cevaplar daha sert olacaktır. (*Ortadan şiddetli gürültüler, bağırımlar*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, oturunuz efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — *(Kürsünün etrafını saranlara işaretlerle)* Haydi, haydi çekiliniz.

İBRAHİM ÖKTEM (Bursa) — Silâhların gölgesinde gelmeye kim tenezzül ediyor?.

HASAN ERDOĞAN (Kars) — Tımarhaneye git, tımarhaneye! Muayeneye sevk edin, Reis Bey!

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — En masum kanaatlere tahammül etmeyen insanların haktan bahsetmeye, demokrasiden bahsetmeye hakları olmasa gerektir. *(Ortadan şiddetli gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, rica ederim, müdahale etmeyiniz. Bölükbaşı rica ediyorum, cevap vermeyiniz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Gelirdiniz bu kürsüye, gelirdiniz bu kürsüye iştirak etmediğiniz kanaate, iştirak etmediğiniz kanaatlere cevap verirdiniz.

BAŞKAN — Yerlerinize oturunuz. *(Millî iradeyle geldik, sesleri)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Biz de millî iradeyle geldik. *(Ortadan gürültüler, ayakta müdahaleler, kürsüye yürümeler)*

BAŞKAN — Oturunuz efendim, oturunuz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Pekâlâ, buyurun bakalım, buyurun! Halk Partisi demokrasisini görüyorsunuz, Halk Partisi demokrasisi buyurun buyuran buyurun, ben bir kişiyim. Buyurun. *(Şiddetli gürültüler, kürsüye doğru yürümeler)*

BAŞKAN — Arkadaşlar yerinize oturunuz, efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Muhalefetiyle, iktidarıyla Türk Milletinin başına belâ olanlar, buyurun, buyurun sizin millî şeflik devrinizde sizinle mücadele etmiş adamım. Bu tehditleriniz tesir etmez. Buyurun istediğinizi yapınız. Haydi, haydi haydi haydi. *(Ortadan tımarhaneye, sesleri)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, sükûnetinizi muhafaza ediniz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Bu memleket sizin babanızın çiftliği değildir, herkes konuşacaktır. *(Ortadan gürültüler, bağırımlar)*

BAŞKAN — Bölükbaşı rica ediyorum, efendim, cevap vermeyiniz. Münakaşaya sebebiyet vermeyiniz. Celseyi tatil edeceğim. Arkadaşlar, oturunuz, yerinize.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Reis Bey bu tecavüzlerin karşısında onları susturacak yerde bana mı hitap ediyorsunuz? *(Gürültüler, müdahaleler)* Kanaatlere tahammül etmeyen eski devrin mümessilleri.

BAŞKAN — Arkadaşlar, yerinize oturun. *(Gürültüler), (“22 Şubatındaki yazdıklarımı unuttun mu?” sesleri)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — 22 Şubatındaki yazımı inkâr etmiyorum. Ben fikirlerime sonuna kadar sâdıkım. *(Şiddetli gürültüler, bağırımlar, müdahaleler)*

Arkadaşlar, bu kadar tahammülsüzseniz, tahammülünüz yoksa kudretiniz varsa şu Meclisi dağıtın da haysiyetlerimiz kurtulsun. (*Ortadan şiddetli gürültüler*)

BAŞKAN — Bölükbaşı, rica ederim, arkadaşlar rica ederim sükûtu muhafaza edin, efendim. (*Gürültüler*) Arkadaşlar oturunuz efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — İşte 10 yıllık muhalefetten sonra ıslahı nefsedən parti... (*Ortadan şiddetli gürültüler*)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, sükûtu muhafaza ediniz efendim. Celseyi tatil edeceğim yoksa.

C.H.P. Lİ BİR MİLLETVEKİLİ — Orduyu siyasete sokuyorsun!

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Orduyu siyasete ben sokmuyorum, siz sokuyorsunuz. Ona dayanmak istiyorsunuz. (*Ortadan şiddetli gürültüler, müdahaleler*)

BAŞKAN — Bölükbaşı siz de cevap vermeyiniz efendim. Sükûnet avdet etsin, devam edersiniz. (*Ayakta müdahaleler, şiddetli ve devamlı gürültüler*)

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Hakaretiniz ancak sizleri hakir kılar.

BAŞKAN — Bölükbaşı, rica ediyorum efendim. Arkadaşlar, susunuz efendim, sükûtu muhafaza ediniz efendim. Celseyi talik etmek mecburiyetinde kalacağım. Rica ediyorum, ne oluyorsunuz. Hatip konuşur, çıkar cevap verirsiniz. Konuşurken müdahale etmeyiniz efendim. Müsaade edin efendim. (*Gürültüler, müdahaleler*)

BİR CHP Lİ MİLLETVEKİLİ — Bak Adaletçiler memnun oluyor, berabersiniz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Ha onlar, benim müttelikim değil sizin çünkü ortaklarınız, çünkü sevgilileriniz. Benim verilmeyecek hesabım yoktur. Kürsüde her şeyin hesabını vermeye amadeyim. Tahammülsüzler, demokrasiyi kendi saltanatları için vasıta kılanlar ya susarsınız, ya millet sizi susturmasını bilecektir. (*Ortadan gürültüler, bağırma*)

BAŞKAN — Bölükbaşı rica ediyorum, sözünüzü keseceğim. Arkadaşları sükûta davet ediyorum, karşılıklı cevap vermeyiniz. Cevap verdiğiniz müddetçe...

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Millet Meclisinin muhterem azaları; bu kürsüde ne söyledik? Af mevzuunda her vatandaşın kanaatini söylemesi hakkı değil midir? Kanaatimizi söyledik, hâdiseleri konuşturduk, iki Hükümet programı arasındaki farkı tebarüz ettirdik. Neye tahammül edemiyorsunuz? (*Ortadan gürültüler*)

BAŞKAN — Bölükbaşı nutkunuza devam ediniz rica ediyorum efendim.

RUHİ SOYER (Niğde) — Türk Ordusunu tahrik ediyorsun.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Müsaade buyurun, Türk Ordusunu kimlerin tahrik ettiğini şimdi göstereceğim size. (*Orduyu karıştırma sesleri*)

BAŞKAN — Bölükbaşı rica ediyorum, nutkunuza devam ediniz efendim. Osman Bey, Bölükbaşı yoksa indireceğim kürsüden, celseyi talik edeceğim. (*Ortadan gürültüler*)

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Şerefli Türk Ordusunu siyasetin çamuruna çekmek isteyenlerin kimler olduğunu (*elindeki Hürriyet gazetesini göstererek*) şu manşetten anlıyabilirsiniz. “Ordu İnönü’yü istiyor” (*Ortadan “yazan gazetedir” sesleri*) Neye tekzip etmez Başvekil, neye tekzip etmez Hükümet, neye tekzip etmez Genelkurmay Başkanı, (*“gazeteye sor” sesleri*) Vazifelilere soruyorum, gazeteye değil. Neden tekzip etmez Başvekil, neden tekzip etmez Genelkurmay Başkanı, neden tekzip etmez Hükümet? Bunu söylüyorum. (*Gürültüler, “sözünü geri al” sesleri*) Arkadaşlar, ben geri alacak söz söylemem. Ben bir vakıaya temas ediyorum.

BAŞKAN — Bölükbaşı, arkadaşlar, müsaade buyurun, Riyaset içtüzük hükümlerini tatbika mecbur kalmaktadır. Eğer Bölükbaşı’ya sataşan olursa kendileri hakkında Tüzük hükmünü tatbik edeceğim. Eğer sataşana karşı Bölükbaşı ihtarla rağmen cevap vermekte devam ederse kendisini bu mesele üzerinde konuşmaktan men edeceğim, ihtar ediyorum, devam buyurunuz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Usuli bir noktayı hatırlatmak isterim: Tecavüze mâruz kalanın cevap verme hakkını men eden bir Tüzük hükmü varsa Reis açıklasın. Evvelâ o tecavüzü sustur, ondan sonra benim cevabımdan bahset Reis Bey.

BAŞKAN — Bölükbaşı sataşanlara cevap vermek için Riyasetten izin almanız lâzım gelir. Binaenaleyh siz cevap verdikçe heyetin sükûna avdetine imkân yoktur. Binaenaleyh arkadaşlarımdan rica ediyorum. Hatibin sözleri üzerine şahsi müdahalelerde bulunmasınlar bir. Hatip arkadaşımız da böyle müdahale bulunanlar olursa cevap vermesin iki. Buna devam ettiğiniz takdirde celseyi talik edeceğim efendim. Devam edin efendim. (*Gürültüler*) Müsaade buyurun. Devam edin efendim. (*Devamlı gürültüler*)

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Reis Bey bu Meclis Halk Partisi Meclisi ise lütfen açıklayın. Milletın Meclisiyse susturun mütecavizleri. (*Şiddetli gürültüler, C.H.P. milletvekillerinden ayağa kalkmalar*)

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, müdahale etmeyiniz. (*“Böyle konuşmaya devam edemez” sesleri*) Onu Riyaset takdir eder. Arkadaşlar sükûtu muhafaza ediniz, gürültüyle iş hallolmaz. Meseleyi karşılıklı münakaşa ile halledenleyiz. Çok rica ediyorum efendim. Buyurun efendim, (*“İn kürsüden” sesleri*)

ARİF ERTUNGA (İzmir) — Hasta, vallahi hasta

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Her hastalık tedavi olur ama sizin diktatörlük hastalığınızın tedavi olmaz. (*Şiddetli gürültüler*)

RATİP TAHİR BURAK (İstanbul) — Senin de ukalâlığın tedavi olunmaz.

BAŞKAN — Bölükbaşı bir daha karşılıklı konuştuğunuz takdirde rica ediyorum, indireceğim kürsüden.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Evvelâ susturun mütecavizleri.

BAŞKAN — Susturulacaklar kalabalıktır. Ancak teker teker haklarında muamele yaparım.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Tecavüz karşısında konuşulur. Evvelâ onları susturun.

BAŞKAN — Efendim, siz cevap verdikçe sataşmalar devam edecektir.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Yani onlar tecavüz edecek, biz susacak mıyız?

BAŞKAN — Tecavüz eden arkadaşı siz bize söylersiniz. Biz sözlerdeki tecavüzün mahiyetini, (*gürültüden duyamıyoruz*) Kimin ne dediğini gürültüden duyamıyorum ki, herkes rica ederim sükûneti muhafaza etsin, karşılıklı atışma ile bunun önüne geçilemez ki. Buyurun efendim, nutkunuza devam edin.

FERDA GÜLEY (Ordu) — Tahrikten başka neyin var?

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Reis Bey neler söylüyorlar, “alet oluyor-sun” diyorlar cevap vermeyelim mi?

BAŞKAN — Ben duymadım efendim, hangi milletvekili söylüyor?

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Ferda Güley Bey söylüyor, alet oluyor-sun diyor. Alet olsak kudret sahiplerine ömrümüz boyunca alet olurduk. Ne kudretleri var ki, alet olacağız. (*Ortadan gürültüler*)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Meclisin vakarına uymayan hareketten içtinabı bütün arkadaşlara tavsiye ederim. Çok rica ediyorum, hatibin sözünü kesmeyiniz, sözlerinde şahıslarınıza, Meclise, Devletin kuvvetlerine karşı müstehcen kelimeler varsa onlar hakkında icap eden muameleyi yaparız. Fakat gürültünüzden dolayı Bölükbaşı'nın ve milletvekili arkadaşlarımın ne dediğini ben dahi duyamıyorum. Riyaset bu bakımdan vazifesini yapamamaktadır. Çok rica ediyorum, Meclisin vakarını, itibarını muhafazaya hepimiz mecburuz. Dinleyeceğiz, sükûnla dinlerseniz, hatibin sözlerinde Meclis kürsüsünden ifadesi caiz olmayan lâkırdılar olursa Riyaset vazifesini yapar. Sükûnla dinlemenizi ve hatip arkadaşımın da sataşanlar dursa kürsüden cevap verip münakaşaya sebebiyet vermemesini rica ediyorum. Sussunlar, o vaziyette bulunan arkadaş hakkında Riyaset yapılacak muameleyi tâyin eder. Riyaset gürültüden bir şey anlayamıyor ki, kim ne diyor. Buyurun efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, memlekette, huzurun tesisi bakımından idarenin tarafsızlığı başta gelen şartlardandır. Bunun tahakkuku ise her şeyden evvel

Devletin yukarı kademelerinde vazife görenlerin samimî olarak bu zarureti kabul etmelerine bağlıdır. Hükümet programında “İdarenin tarafsızlığı ve haksız baslıklardan masun olarak çalışması yolunda büyük mesafe alınmıştır.” denilmektedir.

Bu iddiaya rağmen, yukarı kademelerin partizan zarflardan kurtulamadıklarını gösteren icraata da sık sık tesadüf edilmektedir. Bu cümleden olarak, idare meclisi âzalıkları yerine kaim olan makamlar, iktidar partileri emektarları için bir siyasi geçinme yeri olmakta devam etmektedir. (*Alkışlar, ortadan itirazlar*) Partizanlık ortadan kalkacaksa evvelâ bu görüşe baştakiler uymalıdır.

Muhterem arkadaşlar;

Radyonun tarafsızlığı yolundaki iddialar da tatmin edici olmaktan uzaktır. Mecliste yapılan ve rejimle alâkalı bulunan bâzı mühim konuşmaların radyodan millete duyurulmasından her nedense itina ile kaçınılmış olmasını, bu iddiamızı teyit eden misallerden biri olarak zikredebiliriz.

Merak ediyorsanız o misali de arz edelim. (*Merak etmiyoruz sesleri*)

BAŞKAN — Devam efendim, devam.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Ben arz edeceğim, siz merak etmeseniz bile.

Cumhurbaşkanı Sayın Gürsel'in Anayasanın hudutlarını taşan siyasi beyanları karşısında bu Mecliste yaptığım, matbuatta ve efkârı umumiyede geniş akisler yapan, konuşmadan radyo bir kelime ile dahi bahsetmemiştir. Tarafsız radyo bu mudur? Pek çoğunuz memnundunuz “Ne güzel bir hareket yaptınız, Anayasanın hâkimiyetini sağlamak mevzuunda güzel bir çıkış yaptınız” diye elimi sıkıyordunuz. Radyo bir kelime bahsetmiyor. Tarafsız radyo böyle mi olur? Türk milleti hakem olacaksa burada olup bitenleri bilmek mecburiyetindedir. Onu karanlık içinde tutmaya çalışanların niyetlerinin aydınlık olduğunu kabul etmeye imkân yoktur.

Sabık iktidar devrinde Hükümet programı ve bütçe üzerinde yapılan müzakerelerde Hükümet sözcülerinin beyanları Meclisten nakil suretiyle radyodan aynen millete duyurulurdu. Fakat muhalefetin cevabı duyurulmazdı. Eşitlik esasına uymayan ve milletin mukayeseli ve doğru bir hüküm vermesini imkânsız kılan bu nevi hareketlerden o zaman şikâyetçi olanlar ve aynı hakkı isteyenler şimdi iktidarda bulunuyorlar. Delilsiz söz kabul etmeyiz derseniz bir delili okuyalım, imza sahiplerini zikrederim. (*Müdahaleler, lüzum yok sesleri*) Var, var, hicap hissini tahrik etmek için lüzum var.

ARİF HİKMET ONAT (Ordu) — Gökten zembille mi indi bu zat?

BAŞKAN — Müsaade buyurun, efendim, müdahale etmeyiniz. Sayın Onat rica ediyorum, müdahale etmeyiniz. (*Müdahaleler*) Efendim her hatip serbesttir, istediği şekilde mütalâa beyan eder, rica ediyorum efendim. Buyurun, efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — 20 Şubat 1957 tarihli Meclis zaptı sayfa 324:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Riyasetine;

Bütçenin heyeti umumiyesi üzerinde Maliye Vekilinin yapmış olduğu konuşmanın radyo vasıtasıyla yayınlanacağı radyonun sabah bülteninde ilân edilmiş bulunmaktadır. Meclis kürsüsünde bunun için bâzı tesisat yapıldığı görülmektedir. 1955 bütçe müzakereleri sırasında Hükümet Reisi müteakip bütçelerde Maliye Vekiline bu imkân verildiği takdirde muhalefetin de bundan istifade edeceğini taahhüt ve ifade etmişti. Bu itibarla muhalefet grup sözcülerinin bütçe hakkındaki görüşlerinin de aynı vasıta ile vatandaşla ulaştırılmasına karar verilmesini arz ve teklif ederiz.

C.H.P.Grup Başkanvekili
Malatya Mebusu
Nüvit Yetkin

Kars Mebusu
Mehmet Hazer

Yani “memleketin hayatiyle alâkalı mühim bir mevzuda iktidarın görüşünü radyo ile millete duyuran bir Hükümet, muhalefetin de cevabını duyurmak ki, millet mukayese edip doğru bir hükme varabilsin” diyor, sizin dünkü mücadelenizi temsil eden arkadaşlar. Osman Bölükbaşı da bir takrir vermiş: Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisliğine

Maliye Vekilinin bütçe hakkındaki konuşması radyo ile millete duyurulmuştur. Vatandaşların mukayeseli ve isabetli bir hükme varabilmesi için muhalefet grupları adına yapılacak konuşmaların da radyo ile millete duyurulması uygun olacaktır. Bu cihetin karar altına alınmasını arz ve teklif ederim.

Kırşehir
Osman Bölükbaşı

Bu görüşün müdafaasını da şimdi, Bakanlar Kurulu arasında bulunan Sayın Fethi Çelikbaş büyük bir liyakat, ve samimiyetle Meclis kürsüsünde yapmıştır. Şimdi ne oluyor? İkinci bir karma hükümet kuruluyor. Memleketi nasıl idare edeceğini bir programla millete ilân ediyor. O program radyodan ve buradan naklen millete duyuruluyor. Muhalefet ne söylüyor o duyulmuyor. Bunun duyurulması için dün grubumuz aldığı bir kararla Sayın Başvekile geçmiş mücadelelerini ve mânevi taahhütlerini hatırlatmış, aynı şekilde muhalefet sözcülerinin görüşlerinin de millete duyurulmasını istemiştir. Bugün görüyoruz bu tesisat kurulmamış, bu iş yapılmamış, Meclis Reisine de bildirmişiz. O halde maziye mahkûm edenler kendilerini mahkûm edecek durumda bulunmamaya mecburdurlar. (*Bravo sesleri, sağdan ve soldan alkışlar*)

Eşitlik esasına uymayan ve milletin mukayeseli ve doğru bir hüküm vermesini imkânsız kılan bu nevi hareketlerden o zaman şikâyetçi olanlar ve aynı hakkı isteyenler şimdi iktidarda bulunuyorlar. Bugünkü tatbikatlarıyla fikirlerine ve mücadelelerine ne dereceye kadar sadık kaldıklarını muhalefet sözcülerinin tenkitlerini radyo ile millete duyurup duyurmamalarıyla ölçmek imkânını bulacağız. Tarafsız idare iddiası da böylece bir imtihan geçirmiş olacaktır.

Muhterem arkadaşlar:

Seçimle iş başına gelmiş muhtar, belediye âzası ve genel meclis üyeleri yerine ihtilâlden sonra tâyin yolu ile getirilenler halen vazife başında bulunmaktadır. Daha çok muayyen bir zümreye itimat esasına dayanan bu tâyinler, bugün bir ıstırap konusu olmakta devam etmektedir. Mahallî seçimlerin bir an evvel yapılması suretiyle bu memnuniyetsizlik âmilinin de ortadan kaldırılması ve milletin itimadını kazanacak insanların vazife başına getirilmeleri, umumi huzurun teessüsüne hizmet edecek mühim bir unsur olacaktır. (*Alkışlar*)

Ayrıca ihtilâlden sonra meslek dışından idari vazifelere tâyin edilmiş bulunan kimselerin bu vazifelerde devamları umumiyetle bir memnuniyetsizlik konusu olmaktadır. Bu duruma da nihayet verilmelidir.

Muhterem arkadaşlar:

Hükümet Programında yer alan çeşitli vaatlerin bilhassa paraya mütevakıf olanlarının tahakkuk kabiliyeti, nihayet kabul edilmiş olan bütçedeki imkânlarla mukayyettir. Bu imkânları aşan vaatleri yeni tahsisat istenmeyecekse, ciddî ve samimî telâkki etmek elbetteki mümkün değildir. Bu itibarla bu nevi mevzular üzerinde fazla durmayacağız. Zamanın ve icraatın konuşmasına intizar etmeyi tercih edeceğiz.

Muhterem arkadaşlar:

Türkiye'nin maddi ve mânevi sahada yükselmesi şüphe yok ki cehalet ve sefaletle yapılacak mücadelenin vereceği neticelere bağlıdır. Bu mütearifeden hareket edildiği takdirde, Hükümet Programında çok mühim bir meseleye gereği gibi yer verilmediği görülmektedir. Mânevi sahada kalkınmanın en ehemmiyetli unsuru olan öğretim ailesinin maddi ve mânevi huzura kavuşturulması ve mesleğin cazip hale getirilmesi için, programda sarıh ve itminan verici hiçbir tedbir derpiş olunmamakta ve her sahada olduğu gibi sadece tedbirler alınacağı şeklinde müphem ifadelerle iktifa edilmektedir.

Muhterem arkadaşlar:

Türkiye'nin, içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal şartlar, bilcümle huzur bozucu tahrikler için müsait bir zemin teşkil etmektedir. Bilhassa son zamanlarda tehlikeli bir hal alan aşın sol cereyanların istismar ettiği bu zemin mutlaka ve süratle ıslah edilmelidir. Anayasamızda ver alan sosyal adalet, sosyal güvenlik, işçi haklarıyla, süratli iktisadi kalkınma bu ıslahın başlıca unsurlarıdır.

BİR C.H.P. MİLLETVEKİLİ — Ya sağcılar ne olacak?

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Bir arkadaş sual soruyor. Devletin Anayasa ile müesses nizamına aykırı olarak faaliyette bulunan her kim varsa Devletin onun başını ezmesi vazifesidir. İster solcu olsun, ister sağcı olsun. (*Alkışlar*) Tahammül buyursaydınız sonunda ona ait de bir kısım vardır.

Muhterem arkadaşlar:

Hükümet programında ifade edilen hürriyet içinde kalkınma politikası, ferdî mülkiyete ve hususi teşebbüse ön plânda yer vermek zorundadır. İktisadi faaliyet-

leri devletleştirmede fazla ileri giden bir rejimin, insan haklarını ve ferd hürriyetlerini tehdiye mecbur kalmaması mümkün değildir. Bu itibarla Türk ekonomisinin ferdî mülkiyet ve hususi teşebbüsü temel olarak benimsemesi, hürriyetlerin muhafazası bakımından da lüzumludur. Kalkınmamız için muhtaç bulunduğumuz yıllık yatırımlardan mühim bir kısmının hususi teşebbüs tarafından yapılabilmesi Devletin birçok sahalarda tesirli tedbirler almasını iktiza eder. Bu tedbirlerin başında uzun vadeli emniyet ve itimat telkini gelir. Kredi kolaylıkları, çeşitli vergi masrafları başlıca bu gayeye hizmet edecek şekilde ayarlanmak icap eder.

Yeri gelmişken bir hususu tebarüz ettirmek isteriz, iktisadi görüşleri birbirinden farklı olan üç partinin bir iktisadi politikayı nasıl yürütecekleri üzerinde durulacak mühim bir meseledir. Programdaki umumi ve mücerret formüller, temel görüşleri ayrı olan bu partiler arasında ciddî ve samimî bir anlaşmanın kanaatimizce ifadesi telâkki edilemez.

Muhterem arkadaşlar,

Türkiye'nin refahı her şeyden evvel sanayileşmesine bağlıdır. Başkalarına pazar vazifesi gören geri bir ziraat memleketi olmaktan süratle kurtulmalıyız. Bugün Ziraat Bankasına olan birkaç, yüz lira borcunu bile veremeyecek kadar acıklı bir durumda olan Türk çiftçisi, teknik bilgiler ve vasıtalar ile süratle teçhiz edilmeli ve lüzumlu krediye kavuşturulmalıdır, iktisadi kalkınmanın muvaffakiyeti diğer birtakım şartların da yerine getirilmesini zaruri kılar. Bunların başında emek sahiplerinin hayat şartlarının ıslahı gelir. Çalışanların insanca bir hayat sürmesi sağlanmadıkça istenilen randımanın alınması mümkün olamaz, istismar edildiğine inanan ve yarınından endişeli bulunan bir insanın işine şevkle sarılması beklenebilir. Emek ve sermaye arasında âdil münasebetler kurulmadıkça içtimai sulh ve sükûn da sağlanamaz.

Ferdî işsizlik, açlık ve sefalet korkusundan kurtarmak ve zayıfları korumak Devletin başlıca vazifesi olmalıdır. Zamanımızda Devletin sosyal adalet ve sosyal güvenlik tedbirleri ile bu vazifeyi yüklenmesi, müfrit solcu cereyanlara karşı en tesirli bir mücadele ve müdafaa vasıtası telâkki edilmektedir. Bir cemiyette hakiki sulh ve sükûn ancak bu yoldan temin edilebilir. Yeni Anayasamızın benimsediği sosyal Devlet telâkkisi iktisadi kalkınmada daima göz önünde bulundurulmalıdır.

Hükümet programında bu gayeleri sağlayacak müphem taahhütlerin değeri ancak tatbikatta kendini gösterecektir.

Muhterem arkadaşlar:

İktisadi kalkınma, yıllık millî gelirin hızla artırılmasını ve onun fertler arasında mümkün olduğu kadar âdil bir şekilde dağılmasını sağlamakla varılan bir hedeftir. Batının bugünkü refah seviyesine az çok yaklaşabilmemiz için uzun yıllar milletçe bir çalışma ve fedakârlık seferberliği içinde bulunmak mecburiyetindeyiz.

İktisadi kalkınma için geniş ölçüde yatırımlara ve bu yatırımların da en verimli sahalara tevcihine ihtiyaç vardır. Hükümet bu kalkınmayı bir plân ve program çerçevesi içinde gerçekleştirmeyi ve Türk ekonomisinin yılda ortalama %7 civarında

bir gelişme hızına kavuşturulmasını düşünmektedir. Bu kalkınmanın zaruri kıldığı iç ve dış harcamalar hangi kaynaklardan temin edilecektir? Program, iç kaynakların en müessir şekilde kullanılmasını, kalkınmamızın başlıca şartı olduğu kadar dış finansman talebimizin de haklı ve mâkul izahı olarak telâkki etmektedir, Hükümet bu suretle kalkınmamızın lüzumlu kıldığı dış yardım ihtiyaçlarının üyesi bulunduğumuz milletlerarası teşekküllerle dost ve müttefik devletlerden temin edileceğine kani bulunduğunu da ifade etmektedir.

Bu sözlerden anlaşıldığına göre, Hükümet kalkınma plânının gerçekleşmesi için Devlet gelirlerini artırmayı düşünmektedir. Yeni vergi ihdas etmeden veya mevcut vergilerin nispetini artırmadan geniş bir kalkınma plânının gerçekleşmesini sağlayacak gelir artışı hangi sihirli vasıta ile temin edilecektir? Böyle sihirli bir vasıtanın mevcudiyetini pek tahmin etmiyoruz. Demek ki, vatandaşlara yeni külfetler yükletilecektir. Yani vergilerin nispeti artırılacak ve yeni vergiler ihdas olunacaktır. Mahiyeti açıklanmayan vergi reformunun başlıca gayesinin bu olduğu da anlaşılmaktadır. Memleket ekonomisinin, içinde bulunduğu müşkül şartlar ve vatandaşın şiddetle hissettiği geçim sıkıntısı muvacehesinde bu yeni ve ağır yükün nasıl taşınabileceği de üzerinde durulacak bir mesele teşkil etmektedir. Bu yükün hangi saha ve zümrelere yükleneceği de malûm değildir.

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal bakımdan çok müşkül şartlar altında, tehlikeli bir bölgede Garbın müşterek medeniyet anlayışının ve dünya sulhunun beççiliğini yaptığını ve bu uğurda imkânlarını aşan fedakârlıklarda bulunduğunu, dostlarımızın ve müttefiklerimizin nazara almalarını ve taşıyamayacağımız yükler altında bizi bırakmamalarını bu vesile ile bir kere daha temenni etmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar;

Hükümet mümkün olduğu kadar süratli bir kalkınmayı, iktisadi istikrarı ve iktisadi mekanizmasının normal işlemlerini bozmadan gerçekleştirmeyi düşünmektedir.

Bilhassa uzun vadeli yatırımların enflasyonist bir tazyik yapması tabiidir. Ayrıca iade edilecek servet beyannameleriyle tedavülde uzaklaşmış bulunan yüz milyonlar piyasaya dökülecektir. Diğer taraftan Hükümet, millî gelirden yeni vergiler ihdası veya nispetleri artırmak suretiyle daha fazla bir pay almayı ve bunun tamamını harcamayı düşündüğüne göre, bu da enflasyonist bir tazyik yapabilecektir. Bu itibarla Hükümetin para, kredi ve ithalat politikasını bu iktisadi gerçeklere göre ayarlaması, fiyat artışlarını önlemesi girişeceği kalkınma hareketinin muvaffakiyeti için bir şarttır.

Muhterem arkadaşlar;

Hükümet programında psikolojik sebeplerle iş hayatında menfi tesirler icra ettiği ileri sürülen servet beyannamelerini tekrar almak üzere iadeyi derpiş etmektedir. Servet beyannamelerinin iade edilip derhal geri istenmesi bizce maksadı temine kâfi değildir. Bu beyannameler memlekette güven ve istikrar tamamıyla teessüs etmeden geri istenmemelidir. Zira hakiki servet miktarının beyannamelere yazılmasına mâni olan sebepler bugün tamamıyla ortadan kalkmış değildir.

Muhterem arkadaşlar;

Dış politika üzerinde de bâzı görüş ve temennilerimizi ifade etmek isteriz. Hükümet programında da belirtildiği üzere dış politikamızın gaye ve prensipleri bakımından partiler arasında bir fark mevcut değildir.

Devamlı bir dünya sulbü içinde mesut bir Türkiye görmek düşüncesinde hepimiz mutabıkız. Birleşmiş Milletler yasasına uygun olarak bütün milletler için barış, hürriyet, adalet ve hak eşitliği esaslarına dayanan bir dünya nizamı kurulması müşterek hedefimizdir.

NATO ve CENTO ittifaklarına ve başta dostumuz Birleşik Amerika olmak üzere diğer milletlerle yapılmış anlaşmalara samimî olarak bağlıyız. Bu taahhütlerimizin çerçevesi içinde diğer milletlerle de karşılıklı iyi niyete dayanan münasebetler tesis ve idame etmek azmindeyiz.

Mânevi ve tarihî bağlarla bağlı bulunduğumuz Orta ve Yakın - Doğu memleketleriyle münasebetlerimizin islâh ve takviyesi ve mazideki hataların tekrar edilmemesi en samimî temennimizdir. Bu vesile ile uzun ve kahramanca bir mücadeleden sonra, kanı ile istiklâl ve hürriyetini tescil ettiren Cezayir Milletini en samimî duygularla selâmlamak ve tebrik etmek isteriz. (*Alkışlar*) Mazlum milletlere Öncülük etmiş olan Türkiye'nin Cezayir'le münasebet kurmakta ve ona yardımcı olmakta çok geç kalmış olmasından doğan üşüntümüzü de bu vesile ile belirtmeden geçmeyeceğim.

Çok nazık bir bölgede, muayyen bir medeniyet anlayışını ve dünya sulhunun bekçiliğini yapan milletimize karşı, aynı idealleri paylaşan ve bizimle kader birliği halinde bulunan dostlarımızın ve müttefiklerimizin daha yakın alâka ve yardımlarını beklemek hakkımızdır sanırız.

Türkiye'nin iktisadi kalkınmasını süratlendirebilmesi maksadıyla son NATO toplantısında alındığı bildirilen kararların mahiyeti hakkında programda bir sarahat mevcut değildir. Hükümetin bu mevzuda aydınlatıcı ve ferahlatıcı bilgiler vermesini ehemmiyetle rica ederiz. Bu vesile ile şunu da belirtelim ki, Türkiye muhalifi ve muvafığı ile NATO ittifakına samimiyetle bağlıdır. Bu mertebede bağlı başka bir memleket daha göstermek kolay değildir.

Muhterem arkadaşlar;

Hükümet programında yer alan meselelerden hususi bir önem atfettiğimiz kısımlar üzerinde görüş ve temennilerimizi arz etmiş bulunuyoruz. Şimdi memleketin ve rejimin kaderiyle alâkalı gördüğümüz diğer bir meseleye temas ederek maruzatımıza son vereceğiz.

Muhterem arkadaşlar;

Seçimlerden sonra Türk Milletini içinden yıkmağa matuf çeşitli gayretler, hızını artırmış ve milleti yeis ve ümitsizliğe sevk etmek gayesi ile güvenilebilecek şahısları ve müesseseleri çürütmek taktiğini takip etmiştir. Güvenilebilecek şahıslardan ve müesseselerden ümidini kesen ve böylece yeise düşen milletlerin nasıl ve hangi

renkte bir felâketin pençesine düşeceğini ise dünya tecrübe etmiştir. Vasıtası yalan, iftira, tezyif ve tertip olan ve sureti haktan gözüken bu gayretlerin tecavüzlerine ilk hedef olarak seçtiği müessese de maalesef Büyük Millet Meclisi olmuştur. Rengi ne olursa olsun bir dikta rejimine zemin hazırlamak isteyen bu gayretlerin karşısında Büyük Millet Meclisine ve Hükümete düşen vazifeler olduğuna kaniyiz. Büyük Millet Meclisi çalışmalarıyla ve davranışlarıyla ve Hükümet de Meclise karşı göstereceği büyük saygı ile tahrikçileri hüsrana uğratmak ve bu müessesenin itibarını yükseltmek mevkiindedirler. (*M.P. den alkışlar*) Büyük Millet Meclisi kürsüsü, rejimi yıkmak isti-yenlere tahrik malzemesi veren bir yer olmaktan kesin olarak kurtarılmalıdır. Hükümet de mühim memleket meselelerini sık sık Meclis kürsüsüne getirmeli ve müzakerelere imkân vermelidir.

Dünyanın her yerinde, demokrasiye inanmış her memlekette, memleket meselelerinin konuşulacağı yer her şeyden evvel meclislerdir. Milletvekillerinin memleket meseleleri hakkında Hükümet görüşlerini gazetelerden ve radyodan öğrenmeleri bu müessesenin itibarını gölgeleyecek hatalı bir hareket sayılmalıdır.

Kıscası: Büyük Millet Meclisi bütün nazarları ve ümitleri üstünde toplayan mukaddes bir müessese hüviyetinde olmalıdır. Hepimiz bunu sağlamak için çalışmalıyız.

Muhterem arkadaşlar;

Milletin Hükümetten beklediği her şeyden evvel huzur, güven, iş ve ekmektir. Karma Hükümetin bu gayelerini süratle gerçekleştirmesini temenni eder, başarı dileklerimizle maruzatımıza son veririz. (*Sağdan, soldan, alkışlar*)

ADALET PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA A. P. GENEL BAŞKANI RAGİP GÜMÜŞPALA. (İzmir) — Millet Meclisinin sayın üyeleri, muhterem arkadaşlar;

İkinci Koalisyon Hükümetinin programı hakkında Adalet Partisinin görüşünü açıklamak üzere huzurunuza çıkmış bulunuyorum. Geçen yedi aylık süre içinde, dâhil bulunduğumuz Birinci Koalisyon Hükümetinden henüz ayrılmış bir parti olarak İkinci Koalisyon Hükümetinin programını dikkatle inceledik.

Muhalefet cephesinde vazife aldığı bugünde Adalet Partisi yeni Hükümetin muvaffak olmasını en halisane duygularla temenni eder. Kritik bir dünyada, güç şartlar ve dar imkânlar içinde çetin meselelerle karşı karşıya bulunan büyük milletimizin hizmetine giren Karma Hükümete prensipler üzerinde durarak yapıcı bir muhalefetle müzahir olacağımızı sözlerimizin başında açıklamak isteriz.

Bizim bu şekil muhalefetten anlayışımıza göre Mecliste temsil edilen partiler millet ve Devlet işlerinin yürütülmesinde her an vazifeli olmaları dolayısıyla aralarında iktidar ve muhalefet diye bir tefrik yapılması dahi isabetli sayılamaz. Partiler tek veya müşterek olarak hizmetin ağır yükü altına girdikleri zaman diğerleri onların elinden tutarak yardımcı olmak ve muvazeneyi temine çalışmak; sıkıntılı, anlarda, bunaldıkları anlarda onlara doğru istikameti göstermek, hızlı ve kuvvetli yürüyüşlerinde de devamlı murakabe voliiyle her an bir emniyet freni olarak yanı

başlarında yer almak suretiyle hem Devletin selâmetini ve hem de milletin gönül rahatlığını sağlamaktır.

Bizler bu iki vazifeden hangisinin daha şerefli ve üstün olduğunun münakaşasını dahi yersiz bulmaktayız. Millete ve Devlete bir hizmet yapacağız, bu hizmet tam bir mesuliyet duygusu içinde ve kâmil kanaatlere, sağlam prensiplere dayandığı ölçüde şereflidir.

Programda da ifade edildiği gibi memleketimiz sosyal ve ekonomik şartlar itibariyle durulma ve gelişme halindedir. Türk vatandaşının haysiyetli, medenî insan gibi yaşayan bir varlık haline gelmesi için Devlet idaresinin çeşitli dallarında sağlam esaslara dayanan ıslahat yapmak zarureti vardır. Hükümet bu ıslahata girişmek, sarsılmış olan içtimai ve idari nizamda birtakım reformlara başlamak durumundadır. Girişilecek hareketlerde başarı derecesi, memleketin realiteleri ve ananeleri göz önünde bulundurularak politik davranışlardan ziyade teknik ve ekonomik hal çareleri arayıp bulmakla olacaktır. Adalet Partisinin muhalefet tutumu işte bu ışık altında inkişaf edecektir.

Yeni Anayasa ve Seçim Kanunu ile T. B. M. Meclisine katılan Adalet Partisi Türk Milletinin büyük bir ekseriyetini temsil etmek itibariyle ifaya mecbur olduğu hizmetlerin ehemmiyetini müdriktir.

“Anayasa rejimini kökleştirmek ve demokratik nizam içinde kalkınmayı gerçekleştirmek gayesiyle kurulduğu; Türk toplumu için başka bir yaşayış şeklinin düşünülemeyeceği inancında olduğu” ifade edilen karma Hükümeti Adalet Partisi samimî duygularla selâmlar ve bu hususların gerçekleştirilmesini diler.

Muhterem arkadaşlar,

Huzurunuzda getirilen Hükümet programında; “Demokratik düzen içinde plânla kalkınma” çekirdeği etrafında üç partinin ve bağımsızların gayretleri uygun şekilde koordine edilmek istenmiştir. Buna mukabil hedefleri gerektiği derecede tarif, tavzih edilmemiş olan bu vesika cemiyet ve zaman unsurlarından da mahrum olarak kâmil bir icraat programı vasfını ihraz etmiş sayılamaz.

Yeri gelmişken şu hususu bilhassa belirtmek isteriz ki, yeni Anayasamızın getirdiği zihniyet ve müesseseler bütün manalarıyla gerçekleştirilmiş olmadığından dolayı karşılaşılan Hükümet buhranları, aslında devam edegelen bir rejim buhranı neticesidir.

Adalet Partisi, Hükümet buhranlarının rejim buhranları doğuracağı telâkkilerine karşıdır. Bilâkis rejim buhranı Hükümet, buhranlarına sebep olduğundan, bundan böyle bu türlü krizlere sürüklenmemek için karma Hükümetin esaslı bir derinliğine tedbirler alma lüzumunu hissetmediğini görüyoruz.

Aktüel memleket meselelerinin ve içinden çıkılmaz gibi görünen siyasi problemlerin, milletin sosyal ve psikolojik bünyesindeki sebepleri araştırılmadan demokrasinin bütün icapları taahhüt edilmeden müstakar bir Hükümet kurmanın imkânsız olduğuna kaniiz.

Antidemokratik kanunlar henüz kaldırılmadan demokratik vaitlerde bulunmak bir kısım gazeteciler hapislere girerken ve bir kısmı da girmek için ağır ceza mahkemelerinde sıra beklerken basın hürriyetinin teminat altında bulunduğundan bahsetmek kâfi değildir. Yeni Anayasamızın getirdiği hukuki ve siyasi müesseselerle, millî hâkimiyet müesseselerimiz ehemmiyet ve fonksiyon bakımından değerlendirilmemiştir. Bu konuda yanlış ve kasıtlı tefsirler, antiparlamenter cereyanlar vardır. Karma Hükümet programında bu inkişafı seyirci kalmış olduğu anlaşılmaktadır. Rejim sağlam teminatlara ve taahhütlere bağlanmadan hiçbir memleket meselesini demokratik yolla halledenleyiz. Hükümetin metodu belli değildir, sarih değildir.

“Türkiye’de rejimin Atatürk devrimleri üzerinde kurulmuş bir demokrasi” olduğunu bütün siyasi partilerimizin müşterek anlayışı olarak kabul etmeyi tabii buluyoruz.

Hükümetin aşırı sağcılık ve solculuk cereyanları ile mücadele programını da müphem ve noksan buluyoruz. Bu pek mühim konuda Hükümet, öteden beri devam edegelen şaşırtıcı bir taktiğin tesiri altında kalmıştır, ikinci Dünya Savaşından beri enternasyonal mahiyetini kaybeden sağcılık hareketleri bugünkü dünya için artık tarihe karışmış cereyanlar arasındadır. Fakat enternasyonal komünizm bugün her zamankinden daha fazla bir kuvvetle bütün dünyayı ve bu arada aziz vatanımızı tehdit etmektedir.

Hakikat şudur ki, Türkiye’de zabıta vakıaları mahiyetindeki küçük, hâdiselerden manalar dışında, bir sağcılık cereyanı olmamıştır. Bu konuda, muarızlarını daima ve her yerde sağcılıkla itham eden aşırı sol kampanyanın iddialarına iltifat etmek gerekir. Fakat Türkiye’de, Türkiye’nin varlığını tehdit edecek bir cesamette solculuk cereyanları vardır.

Karma Hükümet Programında iktisadi refahın, özel sektörle Devletçiliği muvazene haline getirmekle sağlanacağı belirtildiğine göre Türkiye’nin aktüle gerçeklerinin mutedil solculuğu bile fantezi haline getirdiği meydandadır. Bunun yani solculuğun bir de aşırı mahiyet alması hakikaten üzerinde önemle durulmaya değer cereyanlar karşısında bulunduğumuzu gösterir. Bu konuda daha esaslı ve katı bir mücadele programını rejimin selâmeti namına zaruri görmekteyiz. Buna muvazi olarak antiparlamenter cereyanların memleket içindeki yıkıcı faaliyetlerine karşı konulmasını da temenni ediyoruz. Kabul eylediğimiz İnsan Hakları Beyannamesi gereğince kurulan, Türk hâkiminin de dâhil bulunduğu Avrupa İnsan Hakları Divanına Türk vatandaşlarına re’sen müracaat hakkı tanınmasını derpiş eden kanun teklifinin bir an evvel kanunlaştırılmasını bekliyoruz. Karma Hükümetin Programında noksan olan bu hususu, dâhil bulunduğumuz demokratik Batı camiasına karşı da ifası lüzumlu bir teminat sayıyoruz.

Muhterem Milletvekilleri,

“Ekonomimizin kalkınma hedefine özel teşebbüsün ve Devlet sektörünün yan yana ve ahenkli şekilde çalışacağı bir ekonomik düzen içinde ulaşacağına ve özel

teşebbüsün yaratıcı gücünden faydalanacağı; özel mülkiyetin Anayasa himayesinde bulunması hürriyet içinde kalkınmanın, Özel teşebbüsün güven içinde çalışması-na bağlı olması” hakkındaki program maddesini Devletçilik telâkkisinde, esas olan özel sektöre Devletin yardımını ilâve etmek ve müspet bir merhale katedildiğinin işareti olarak anlıyoruz. Bu bizi milletçe kalkınmamızın umumi iktisadi psikolojisine de uygundur. Bu maddenin ışığında özel teşebbüsün esas, Devletin yardımcı olduğu hakikati teyit edilmiştir. Fakat bu hususun katı ölçülerle bir an önce tespiti ve her iki sahanın hudutlarının tâyini şarttır. Burada Hükümetin açık ve kararlı bir ekonomik politika güdeceği ve özel teşebbüsle rekabet halinde bulunmayacağı açıkça ifade edilmelidir. Aksi halde yukarıdaki beyanlar mücerret ifadeler olarak kalacaktır, özel teşebbüsün yapabileceği her sahada “Devletin maliye, para fiyat, dış ticaret ve yatırım politikaları; icabında teknik rehberlik, standartlar vaz’ederek ona devamlı bir güven duygusu içinde” çalışma imkânı sağlanmalıdır. Hattâ Devlet eliyle yapılmış veya yapılacak işlerde şartları hazırlayarak işletmelerin özel teşebbüse devri kapıları açık tutulmalıdır.

“Muvazeneli gelişme ve sosyal adalet cihetinden memleketimizin çeşitli coğrafi bölgeleri arasında iktisadi faaliyet hacmi ve gelir seviyesi bakımından mevcut büyük farkları ortadan kaldırmaya” matuf beyanı müspet karşılamakla beraber, bölgelerin işlenmesinde iktisadi potansiyelin karar unsuru olarak mütalâasını hızlı kalkınma ve genel memleket ekonomisi yönünden telifi gereken bir husus telâkki ediyoruz.

Hazırlanmakta olduğu bildirilen beş yıllık plân Yüksek Meclise sunulduğundan AP tarafından dikkatle incelenecektir. Şimdilik şu kadarını kaydedelim ki, ancak to-taliter unsurlardan âri, sosyal, ve köstekleyici olmayan memleket realite ve ananelerinden doğan ve teknik ve ekonomik esaslara dayanan demokratik bir kalkınma plânı partimizce desteklenecektir.

Programda “istihlâk mahiyeti arz eden harcamalarda” kaçınılacağı ifade edile-rek bürokratik israfa meydan verilmeyeceği beyan edilmektedir. Tatbikatta hiçbir değer ifade etmediğini göre geldiğimiz bu hususun nasıl gerçekleştirileceğini merak ediyoruz.

Vergi sistemimizin ıslahında “Tatbikat kolaylığı, vergi adaleti ve verim artırıcı tedbirler göz önünde tutulacak; zirai kazançlarla küçük ticaret ve sanat erbabının kazançlarının vergilendirilmesi mevzuatı değiştirilecektir” şeklindeki umumi be-yan kabule şayan olmakla beraber malî politikamızın belkemiğini teşkil eden bu konuda Hükümetin daha geniş ve açık ifadelerle neler yapmayı tasarladığını bildir-mesi icap ederdi. Türkiye’de vergilerin ağır olduğunu kabul etmek lâzımdır. Asgari geçim haddi de günün icaplarına uygun değildir. Şirketlerin çalışmasını engelleye-cek malî tedbirlerden kaçınılmalıdır. Yeni bir vergi haline getirilen tasarruf bono-ları, Devlet geliri olmak vasfından çıkarılarak, münhasıran ekonomik karakterli istihsal yatırımlarına tahsis edilmeli ve mâkûl bir zaman sonra da kaldırılmalıdır.

Servet beyannamelerinin bir daha alınmamak üzere iadesini istiyoruz.

Maden Kanununda yapılacağı bildirilen değişikliğin özel teşebbüsü baltalamayacak şekilde olmasını temenni ediyoruz.

Enerji kaynaklarımızın inkişaf ve işletilmesindeki politikayı vaz'edecek mevzuatın bir an önce tedvin ve koordinasyonun temin edilmesi gerektiğine kaniiz.

Yerli sanayiın kalkındırılmasında Devletçe takip edilecek norm ve standartlarla teknik yönden, memleket şartlarına uygun bir ithalât rejimi ile ticari yönden tedbirler düşünülmelidir.

Halen büyük bir buhran içinde bulunan sanayi müesseselerimizin ıstırabını kısmen olsun giderecek âcil tedbirlerden biri olarak vergi borçlarının Devlet sektöründe olduğu gibi konsolide edilmesini zaruri görmekteyiz. Buna ait kanunun en kısa zamanda getirilmesini temenni etmekteyiz.

"Zirai kalkınmayı gerçekleştirmek için sosyal ve ekonomik bünyede bâzı reformlara inan" Hükümet bunlar hakkında, hele toprak reformu hakkında bilgi vermemektedir. Türk toplumunu derinden uzun yıllar alâkadar edecek böyle çok hayati bir konu üzerinde sırası geldiğinde görüşümüzü açıklayacağız.

"Demokratik nizam içinde hızlı ve plânlı kalkınma" düsturunu millî politika haline getiren ve halkının %70 i çiftçi olan bir memlekette köylünün kalkındırılması başlıca kaygılarımızdan biridir.

Karma Hükümetin belli başlı dâvalarda çok umumi ve kapalı beyanlarla yetinmesi, program doneleri yönünden tamamen beş yıllık plâna bağlandığını gösteriyor. Bu durum ya önceden buna angaje olmasında veya müşterek sarîh fikirlere sahip olmamasındandır. Bu durumda Hükümetin büyük dâvalarımızı lâyük olan dinamizm ile sarılıp sarılamayacağı hususunda endişeliyiz.

Programda hayvancılığa dokunulmamış olmasını büyük bir noksanlık addediyoruz.

Hükümet programında deniz ürünlerine hiç yer verilmemiştir. İktisadi kalkınmamıza kaynak olacak ve aynı zamanda zengin döviz membaı olan balıkçılığımızın kalkındırılması teşkilâtlandırılması ve modernize edilmesini zaruri görüyoruz.

Bir memlekette zirai kalkınmanın tahakkukunda en başta gelen faktörlerden birisi zirai mahsullerin fiyatı politikasıdır. Hükümet programında memleketimiz için senelerce sonra düşünülebilecek zirai sigortaya yer verilip fiyat politikasından bahsedilmemesini büyük bir noksan olarak görüyoruz. Son yapılan fiyat ayarlamasının çiftçilerimizi tatmin etmediğini ve burada işaret etmek isteriz.

Nüfusumuzun artışı ile istihsal artışıımız arasında hal ve istikbal için endişe doğurucu bir münasebet mevcuttur. Dâhil bulunduğumuz medeni milletler camiası memleketlerde aşırı istihsal ve fiyat düşmeleri sıkıntılarının başladığı bir sırada mümeyyiz vasfı ile tarım memleketi denen Türkiye, nüfusunu besleyememek gibi bir tehlike ile karşı karşıyadır.

Adalet Partisi vatandaşlarımızın hürriyet nizamı içinde iş ve ekmek sahibi olmasını bir var olmak ve olmamak dâvası kabul eder. Ve bu hedefe varıncaya kadar kendini millete karşı borçlu hisseder.

Erozyon konusuna da dokunmak istiyoruz. Çocuklarımıza vatan sevgisi öğretilirken erozyon tehlikesi de halledilmelidir. Ağaç sevgisini onlara bir ibadet olarak takdim etmeliyiz.

Ziraat Bankasının kredi imkânlarını çiftçinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ve gayesine uygun olarak genişletmesini ve umumi kredi politikamızı tarım politikamıza muvazi bir şekilde ayarlamamanın zaruretine inanıyoruz.

Ziraat alet ve makinelerinin imalâtında yerli sanayi teşvik için gerekli tedbirlerin derhal alınmasını lüzumlu buluyoruz.

Ticari hayatımızda “istikrar, açıklık, umumilik ve eşitlik” prensipleri esas alınırken yabancı sermaye ve iş gücüne hangi “iktisadi ölçüler” içinde müsaade edileceği karanlık kalmıştır.

İçtimai ve iktisadi bünyemiz “küçük müstahsili desteklemeyi” icap ettiriyor ve bunun için “başta zirai saha gelmek üzere kooperatifçiliğin geliştirilmesini” memnuniyetle karşılıyor, fakat bunun yanında sermaye şirketlerinin de aynı derecede teşvik edileceğinin açık ve kesin bir ifade ile belirtilmesini de görmek isterdik. Süratli devir, verimli sanayi hamleleri ve dolayısıyla geniş iş sahaları yaratmak için buna ihtiyacımız vardır. Müstekar ve açık politika takip edeceğimizi ilân eden Hükümetin sesi dışarıdan da duyulacaktır. Programı bu hususta tam bir anlayış birliği içinde görmüyoruz.

Aziz milletvekilleri;

Bayındırlık işlerimizi Devlet eliyle yapılan âmme yatırımları olarak kabul ediyoruz. Karayolları, Su İşleri, Demiryolları, limanlar, meydanlar, Devlet bina ve tesislerinin yapım ve idamesi Devlet tarafından politik mülâhazalar dışında tamamen memleket gerçeklerine uyan teknik, ekonomik, sosyal ve stratejik esaslar çerçevesinde yürütülmelidir.

Partimiz başlanmış ve kararlaştırılmış olan bütün bayındırlık hizmetlerinin aralıksız devam edilmesi zaruretine kanidir. Bu konuda kaybedecek zamanımız yoktur.

Ayrıca bitirilmiş işlere bağlı bulunan diğer işleri de ikmâl etmek suretiyle ekonomik ünitelerin meydana çıkarılmasına devam edilmelidir.

“1962 yılına ait bütün işlerin sağlam programlara bağlanmış” olmasını memnuniyetle karşılıyor ve inşaat mevsiminin ortasında iş olarak programının yüzde kaçının tahakkuk ettirilmiş olduğunu merak ediyoruz.

Devletin fonksiyonu âmme hizmeti görmek ve sosyal karakterli bayındırlık işlerini finanse etmek olduğuna göre “İl ve köy yolları ile ilgili Yönetmeliği” nüfusunun yüzde 70 i köylerde oturan bir memlekette, demokratik nizam içinde kalkınma

düsturu ile telif etmek mümkün değildir. Birinci Koalisyon Hükümeti tarafından kabul edilen bu yönetmelik yerine, köy yolları yapım ve bakım işleriyle, köy içme suyu meselesinin bir mükellefiyet şeklinde değil, yeni demokratik nizam içinde ve yıllardır beklenen Köy Kanunu Meclise kısa zamanda getirilerek mütalâa etmenin doğru olacağı kanaatindeyiz.

Türkiye ikliminin kurak olması dolayısıyla sulama suyu temini için barajlar yapmak zorundayız. Halkımızın aç ve işsiz kalmaması için ziraatın istediği suyu biriktirmek ve sanayiın istediği enerjiyi temin etmek için yeni barajlar plânlamaya zaruret vardır. Türkiye’yi binlerce yeşil noktalarla bezemek ve zirai istihsalı artırmak için küçük su işlerini teşvik etmek zorundayız.

Bayındırlık hizmetleri hem doğrudan doğruya istihsal faktörü olmak, hem de başka istihsal unsurlarına esas olmak ve geniş sahaları açmak bakımından millet hayatında mühim bir yer tutar.

Denizyolları işletmelerinde özel teşebbüse de eşit muamele yapılmasını, rekabet imkânı verilmesini lüzumlu buluyoruz.

Milletlerarası ekonomik ve sosyal münasebetlerin gelişmesine muvazi olarak gümrük teşkilât, zihniyet ve mevzuatımızda ve tatbik usullerinde de ıslahat yapmak gerektiğine kaniiz.

Aynı şekilde Tekel Genel Müdürlüğü faaliyetleri de gözden geçirilmeli; “Tekel” anlayışımız yeniden tespit edilmelidir. Tekelciliğin Devlet fabrikatör ve tacirliği anlayışından ayırmak lüzumuna kaniiz. Tekel maddelerinin ihracında özel teşebbüse imkânlar hazırlanmalıdır.

Tütün müstahsilini yakından ilgilendiren tütün ekicileri ile ilgili kanun tasarılarının kısa zamanda hazırlanarak Meclise getirilmesini istiyoruz.

Avrupa piyasasında Türk tütününün mevkii sarsılmaktadır.

Hükümet programında umumi ve uzun vadeli bir iskân politikası takip edilip edilmeyeceği hakkında bir kayıt yoktur. Kendi imkânları ile bir ev sahibi olamayacak dar gelirli ve işçi vatandaşlarımızın gelirleri nispetinde rahatça oturabilecekleri bir meskene sahip olmalarını partimiz esas meselelerinden biri olarak kabul etmektedir. Nüfusumuzun süratle artması ve içinde bulunduğumuz ekonomik ve sosyal tekâmül dolayısıyla şehirleşmenin hâd safhaya girmiş olması meselenin ehemmiyetini bir kat daha artırmaktadır. Bu itibarla gerek özel sektör faaliyetlerinin bu yöne çevrilmesi, gerekse âmme sektörünün kendine düşen rolü yapması için lüzumlu tedbirler alınmalıdır.

Programda zikredilmeyişini bir eksiklik olarak gördüğümüz, Birinci Karma Hükümet tarafından hazırlanan Mesken kanunu tasarısının kısa zamanda Meclise sevkini zaruri görüyoruz.

Batı memleketlerinde, özellikle harpte tahrip görmüş şehirlerde başarı ile tatbik edilmekte olan sosyal mesken politikasının tahakkuk ettirilmesi zarureti kaniiz.

Yapı malzemesi sanayiinin teşviki, standartlara uygun, kaliteli ve ucuz imalât için özel sektörle iş birliği şarttır.

Hükümetin takip edeceği sağlık politikasını programda kesin olarak istihraç etmek mümkün değildir.

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesine ait tecrübenin sonu ne olacaktır? Bu tecrübenin muvaffak olmaması ihtimali var mıdır? Bu denemenin müşahhas bir örneği olması icabeden ve mali imkânları müemmen olan işçi sigortaları sağlık teşkilâtının hizmet görme hedefine varıp varmayacağı hakkında Hükümetin görüşü nedir?

Geniş yatırım imkânlarına ve personel gücüne ihtiyaç gösteren sağlık hizmetlerinde ve ilâç sanayinde özel teşebbüsün mâkul vergi ve kredi politikası ve Özel döviz imkânları ile teşvik ve himaye edilmesi gerektiğine kaaniiz. Ağırlık merkezi Devletin uhdesinde olması icabeden sağlık teşkilâtı personeli için işin icaplarına uygun tatminkâr bir ücret politikası takip edilmelidir.

Memleketimiz için mühim bir sosyal problem halinde bulunan kimsesiz çocuklar mevzuu üzerinde durulmasını ve patronaj müesseselerinin tesisini zaruri görmektediriz.

“İşsizliği yenmek için iş sahalarını artırmak ve iş verimini yükseltmek gerekir” bu çok mühim meselede program vazıh değildir. Bunun içinde 5 yıllık plânı beklemek gerektiği anlaşıyor. Toplu sözleşme, grev ve lokavt kanunları ile iş kanunu tadil tasarılarının kısa zamanda Meclise getirileceği, hür sendikacılığın geliştirileceğini memnuniyetle karşılıyoruz.

İşçi, işveren münasebetlerinin medeni ve âdil ölçüler içinde tavazzuh edebilmesi için Devlet işletmeciliğinin, Devlet tacirliğinin mümkün olan asgari sınırlar içine çekilmesi gerektiği hakkındaki inancımızı tekrar etmek isteriz.

İşçi sigortaları sağlık hizmetlerinin iyi işlemediğine bu müessesenin mevzuatında ve tatbikat usullerinde ıslahat yapmak gerektiğine, işçi ve işverenin, kurumu yönetimine daha geniş yetki ile katılması lüzumuna kaaniiz. İhtiyarlık, analık sigortaları ile iş kazalarına ait mevzuatın değiştirilmesini temenni ediyoruz.

Tarım işçilerinin haklarının korunması için Hükümet ne gibi tedbirler alacaktır?

Muhterem milletvekilleri,

Adaletin emniyet ve süratle, tahakkukunu teminat altına almak üzere ana kanunlarımızla usul kanunlarında yapılması zaruri değişikliklerin bir an evvel tamamlanmasını lüzumlu görüyoruz. Diğer taraftan mevzuatın Anayasaya uygunluğunu sağlamak ve Anayasanın getirdiği yeni prensipleri kanunlarımıza hâkim kılmak yolundaki çalışmalara hız verilmesini temenni ediyoruz. Hususi kanunlar üzerinde de durularak bu kanunlarda yer alan hükümlerin Anayasa ile tatbikatı kontrol edilmelidir. Bu hükümlerin ana kanunlarımızın umumi prensipleriyle de ahenkli bir hale getirilmesini arzu ediyoruz.

Her şeyden evvel antidemokratik kanun hükümlerinin süratle tasfiyesi ile bunların tatbikatından doğan haksızlıkların ve huzursuzlukların ortadan kaldırılması zarureti Hükümetin dikkatini çekmek isteriz.

Sosyal ve iktisadi bünyemize uygun olarak hazırlandığı ve yakında Meclise sunulacağı bildirilen icra ve iflâs kanunu tasarısının kısa zamanda kanuniyet kesbederek ihtiyaçları karşılamasını ve cemiyete huzur getirmesini temenni ederiz.

Hâkimler Kanunu ile infaz sistemimizin ıslahını hedef tutan kanunun ve Yargıtay ve mahkemeler teşkilâtı ile Adalet Bakanlığı merkez teşkilâtını yeni baştan düzenleyecek kanunların daha evvel bu konularda yapılmış çalışmalardan da faydalanılarak kısa zamanda hazırlanması zarureti inaniyoruz.

Ehemmiyetle ele alınması gerektiğine kani bulunduğumuz çocuk suçluluğu ile mücadele, çocuk mahkemesi teşkili konusunu da göz önünde bulundurmak lüzumuna işaret etmek isteriz.

Ehemmiyetle Hükümetin dikkatini çekmek istediğimiz bir husus da şudur: Kanunlarımızın sayısı o kadar artmıştır ki, bugün vatandaşların hattâ hukukçılarımızın kanunları ve bunlarda sık sık yapılmakta olan değişiklikleri takip ve yürürlükte bulunanlarla tadil ve ilga edilmiş olanları tefrik etmeleri çok güçleşmiş, bâzı ahvalde de âdeta imkânsız hale gelmiştir.

Anayasaya uygunluklarını kontrol etmek bakımından hemen bütün kanunları gözden geçirmek zorunda bulunduğumuz bu devrede, mevzuatımızı ciddi bir revizyona tâbi tutmak zarureti vardır. Sarih veya zımnî olarak mülga addedilmesi gereken kanunlarla yürürlükteki kanunların ilga edilen hükümleri tespit edilmeli, yürürlükte olanlar bir araya getirilerek diğerleri tasfiye olunmalı ve böylece mevzuatımız kolaylıkla anlaşılabilir ve tefrik olunabilecek derli toplu bir hale konmalıdır.

Siyasi suçların affı konusundaki görüşümüzü de ilk defa olarak Yüksek Meclisin huzurunda ifade etmek istiyoruz. Peşinen arz etmek isteriz ki, bu konu şimdiye kadar yanlış bir şekilde anlatılmak istenmiş ve Adalet Partisinin aftan başka bir şeyle meşgul olmadığı fikri haksız olarak iddia edilmiştir. Kanaatimizce, programda ve 3 partinin koalisyon protokolünde yer alan siyasi af şekli bu konunun tarihi ehemmiyeti ile mütenasip olarak ele alınmadığını göstermektedir.

Adalet Partisi af konusunun birçoklarının ve muarızlarının iddialarının tamamen aksine bir düşünce ile takip etmektedir. Biz, 28 milyon içinde bir avuç demek olan insanı kurtarma peşinde değiliz, tarihimizde bir devri sabık yaratılmasını önlemek gibi halisane bir düşüncenin sahibiyiz. Memleketimizin siyasi sahada geçirdiği sarsıntının içtimai sahada yaptığı derin tesirlerin ihtilâtlarını önlemenin umumi bir af tesviyesi ile mümkün olacağı kanaatindeyiz. (*Soldan alkışlar*) Bu itibarla biz af meselesini tamamen partiler üstü bir dâva olarak mütalâa ve kabul etmekteyiz. Bununla beraber evvelce dâhi olduğumuz Karma Hükümet içerisinde uzlaşmazlık yaratmamak için 10 yıla kadar cezaların affı ile kalanlarının akıbetinin hükme bağlanmasını Grubumuz temenni etmiştir. O zamanki Hükümet görüşünden çok

farklı olmayan bu teklif Hükümetin istifasına sebep gösterilmek istendi. Biz bu kanaatte olmadığımız gibi efkârı umumiyenin de bunu takdir ettiğine kaaniiz.

Karma Hükümetin programında yer alan “idarede tarafsızlık; vatandaşlara eşit muamele; halk hizmetlerinde sürat ve kolaylık sağlanması; en geniş manasıyla partizan davranışlara son verilmesi” gayretlerini tasvip ederiz. 27 Mayıs’tan sonra işlerinden çıkartılan ve bilahare suçsuz oldukları sabit olan memur ve işçilerin vazifelerine, iadelerini temenni ederiz. (*Soldan, bravo sesleri, alkışlar*) Vatandaşın Devletten ürkemeyeceği bir idari sistem kurmalıyız. Son günlerde yurdun muhtelif bölgelerinde asayiş vakaları endişe uyandıracak şekilde artmıştır.

Mahallî idarelerin bünyeleri ile ilgili olarak kısa zamanda tahakkuk ettirileceği bildirilen hususları memnuniyetle karşılıyoruz. Mahallî idarelerin şartlarımıza uyacak tarzda malî ve hukuki muhtariyete kavuşturulması Türk demokrasisinin ileri bir adımı olacaktır. Ne kadar demokratik olursa olsun merkezî idarenin daima totaliter bir yanı mevcuttur. Halk topluluklarının özelliklerini de nazarı itibara alan mahallî idareler kadim devirlerden beri demokrasinin tipik örnekleri olmuştur. Adalet Partisinin program hedefleri arasında mahallî idarelerin bünyelerinin takviyesi, muhtariyet ve derecesinin geliştirilmesi bugün Avrupa’da “demokrasinin yeniden keşfi” şeklinde ifadesini bulmaktadır.

Demokratik idare tarzı bakımından çok mühim olan mahallî idare seçimlerinin bir an önce yapılacağı bildirilmektedir. Seçimlerin en geç önümüzdeki sonbaharda yapılmasını ve hazır olduğunu bildiğimiz Seçim Kanunu çıkmadan Meclisin tatile girmemesini istiyoruz. (*Soldan, bravo sesleri, alkışlar*)

Devlet Personel idaresini düzenleyen mevzuatın esaslı bir çalışma ile ıslahını zaruri görüyoruz. Verimli ve kifayetli bir personel politikası takip ederek milletin işini gören Devlet mekanizmasının ucuz ve süratli işlemesi esas olmalıdır. Büyük bir münevver kütlesini temsil eden Devlet personel kadrosunun demokratik ananelere uygun olarak eğitilmiş, bilgili, hür fikirli mesuliyetten korkmayan unsurlarla dolu olmasına itina edilmelidir.

Devlet memurluğunun rasyonel esaslara bağlanması ve memurların teminat altına alınmasını zaruri görüyoruz.

Genel müdürlük, reislik gibi yüksek mevkilere meslekinde ihtisas kazanmış, idare sanatına vâkıf dirayetli kimseler getirilmeli müteakıl mesuliyet ve salâhiyetlerle teçhiz edilmelidir. Yüksek idare âmirlerinin tâyininde kendini mesleğe vakfetmiş, kariyer yapmış memurlar tercih edilmelidir.

Müsteşarlık müessesesine gerçek hüviyeti verilmelidir.

Sayın milletvekilleri;

En büyük hazinemiz olan insan varlığımızın iyi vatandaşlar, üstün kaliteli insanlar olarak yetiştirilmesi başta gördüğümüz Millî Eğitim dâvamızın konusudur.

Millî Eğitim üzerindeki fikirlerimizin babında demokrasinin bir eğitim meselesi olduğunu belirtmek isteriz. Demokratik idarenin tatbik edilebilmesi, verimli olabilmesi için, genç nesillerin demokratik terbiyeye Önem veren bir sistem için-

de yetiştirilmeleri zaruretine inanıyoruz. Bu itibarla millî eğitim sistemimiz ve usullerimizin üstüne bu zihniyetle eğilmek zorundayız. Bundan sonra millî eğitim dâvasının geniş bir yatının meselesi olduğu meydandadır. Genel plânlama içinde millî eğitim yatırımlarının ne şekilde karşılanacağı objektif olarak tespit edilme-
lidir. Bir şûranın temenni ve tavsiyeleri gibi vazedilmiş genel esaslarla Hükümet programının yetersizliğine işaret etmek isteriz.

“İlköğretimde, 1970 yılına kadar, okuma çağında bulunan bütün çocukların okul içine alınacağı” ifade edilmiştir. Bunu sevindirici bir husus olarak kabul etmek isteriz. Bununla birlikte bu işin nasıl tahakkuk ettirilebileceğini ve ilköğretimin ne zaman bir mesele olmaktan çıkacağını bilmek istiyoruz. Cemiyetimizin sağlam ve ileri bir hüviyet kazanması için orta ve yüksek derecedeki kültür ve meslek eğitimi-
ni ayrı ve önemli bir mesele olarak görüyoruz. Çocukluk çağı ile yetişkinlik çağı ara-
sındaki gençliğin, cemiyette lâıyk olduğu ilgiyi görmediği hususundaki kanaatimizi de ifade ederken mahallî idarelerin özellikle bu sahada büyük hizmetler göreceğine inanıyoruz.

Programda üniversiteler konusuna gerekli yer verilmemiştir. Üstelik program-
da mevcut üniversiteler unutulmuş gibi yüksek seviyede ilim ve fen adamı araştı-
cılar yetiştirmek işi bir plâna, bağlanacaktır denilmiştir.

Gençliğin yetiştirilmesinde, millî ve ahlaki bakımdan sarsılmaz esaslara daya-
nan bir sistemin tatbik edilmesini ısrarla temenni etmekteyiz. (*Soldan, alkışlar*)

Üniversite şehirlerimizde öğrencilerin pansiyoner kalması bugün için müm-
kün olmadığından bakanlığın talebe cemiyetleriyle ilgilenmesini ve kendi kendine
yeten yurt işletmeleri vücuda getirmek için uzun vadeli kredi imkânları araştırıl-
masını lüzumlu buluyoruz.

Devlet personel politikası içinde Öğretmenliğin cazip bir meslek haline getiril-
mesi için maddi imkânlar sağlanmalıdır.

Talim ve Terbiye Dairesinin müessir bir fonksiyon ifa etmesi sağlanmalı, maa-
rifçilerden dirayetli idareciler yetiştirilmelidir.

Yabancı memleketlerde tahsil imkânları tevsi edilirken seçme ve takip esasları
üzerinde dikkatle durulmalıdır.

Sıkı murakabe ve teftiş metotları takip etmekle beraber özel okullar teşvik
edilmelidir.

Genç nesillerin Batı camiası ile tanıştırılması ve “Batı anlayışı ile teçhiz edilme-
si için Avrupa memleketleri ile mübadele teşvik edilmelidir.”

Diyanet işleri Başkanlığının daha geniş imkânlara kavuşturulması gerektiğine
ve bugünkü haliyle bu teşkilâtın kemiyet ve keyfiyet bakımından ihtiyaca yetmedi-
ğine kaaniiz. “Aydın din adamları yetiştirmek ve bunları lâıyk oldukları refah sevi-
yesine ulaştırmak için” ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

Din adamı yetiştiren müesseseler teknik ve malî bakımdan takviye edilmelidir.
İmam-Hatip okullarının orta kısmının kaldırılması fikrini doğru bulmuyoruz. (*Sol-
dan, alkışlar*)

Vakıf müessesesi mevzuatının gözden geçirilmesi; vakıflara daha geniş muhtariyet tanınması, vakfetmek duygularının köreltilmemesi ve vakıf veya hibe muamelelerini köstekleyici malî mevzuatın düzeltilmesi lüzumuna kaaniiz.

Medenî ve asil bir düşüncenin tezahürü ve Türk'ün icadı olan vakfetme müessesesinin Avrupa ve Amerika'daki örneklerine bugün imrenerek bakıyoruz.

Vakıfların maksadına hizmet etmesi düşüncesindeyiz.

Anadolu'daki basının meselelerinin gereği gibi ele alınmasını temenni ederiz.

Devlet elinde bulunan radyonun katî surette tarafsızlığı sağlanmalıdır. Müessir bir eğitim ve yayın vasıtası olan radyolar vatandaşların bir gün güvenebileceği demokratik bir haber alma vasıtası haline getirilmelidir. Verici istasyonlarımızın takatlarının yükseltilmesi ve cazip bir halk eğitimi vasıtası olarak kullanılması zaruretine kaaniiz.

Memleketimiz tabîi güzellikleri yanında, başka pek az memlekete nasip olan, geniş tarihî eserlere sahiptir. Sadece işletme ve organizasyon kolaylıkları sağlandığı takdirde bugün dahi büyük turistik değerler ifa edebilecek olan bu kaynaklarımız, maalesef layıkıyla işletilememektedir. Başlı başına bir sanayi kolu halini alan turizm sanayiinin süratle kalkındırılması lüzumuna kaaniiz. Yabancı sermaye ve turistlerin celbini zorlaştıran formalite ve mevzuatın basitleştirilmesini zaruri görmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar,

Programda sözü geçen bütün devletlerle dostane münasebetlerin idamesini istihdaf eden dış politikamızın millî politika hüviyetini muhafaza edeceği keyfiyetini memnuniyetle karşılıyoruz.

Dâhil bulunduğumuz milletlerarası anlaşma ve ittifakları, insanlığın yükselmesi ve dünyada demokrasinin devamı için teminat kabul ediyoruz. Avrupa бүтүнлүгү fikrinin esasını Avrupa Konseyi teşkil etmektedir. Yıllardan beri bu teşekkülün üyesi bulunuyoruz. 16 memleketin hür seçimle teşekkül etmiş parlâmento temsilcilerinden müteşekkil istişarî assamble komisyonlarının, müzakere, tavsiye ve kararlarının üzerinde Hükümetin dikkatle eğilmesini temenni ederiz.

Kıbrıs konusunda mevcut anlaşmaların titizlikle yürütüleceği hususundaki inancımızı tekrar eder bu meselenin Yunanistan'la bizi dostluk içinde birleştiren bir bağ olmasını temenni ederiz (*Soldan alkışlar*)

Kardeş Cezayir milletinin 1 Temmuz referandumu ile vâsıl olduğu neticeden dolayı milletçe bahtiyarlığımızı tekrar etmek isteriz (*Soldan alkışlar*).

Batı ile ideal birliği ve kader ortaklığı yapan Türkiye'nin iktisadi gerçekleri göz önünde bulundurularak Avrupa İktisadi Camiası memleketleri ile bir anlaşmaya varılması yolundaki gayretlere devam edilmesini lüzumlu görüyoruz.

Aziz milletvekilleri,

27 Mayıs ihtilâli ile demokratik gelişmemize yeni bir vechе veren ordumuzun, vatanımızın mâruz kalacağı tehlikelere karşı vazifesini şerefle yapacağına dair gü-

venimizi teyit ederiz. (*Soldan alkışlar*) Ordumuzun günün icaplarına göre teçhiz ve teslihi ile NATO Savunma sistemindeki gerekli yerini muhafaza etmesi gayretlerini memnuniyetle karşılıyoruz.

Muhterem milletvekilleri,

Buraya kadar olan mâruzâtımla Karma Hükümetin programı hakkında partimizin görüşlerini ifadeye çalıştım. Bu açıklamalarımız dikkatle dinlendiği zaman kolayca görülecektir ki, A.P. olarak Karma Hükümet programının Türkiye'mizin içinde bulunduğu siyasi ve iktisadi buhranları önleme yolunda sarıh ve müspet tedbirleri ihtiva etmediği kanaatine varmış bulunuyoruz. Memleket meseleleri ilmî ölçüler içerisinde ve gerçek hüviyetleriyle değerlendirilememiş ve ortaya konamamış problemler ancak satıhtaki görünüşleriyle ele alınarak hal şekilleri düşünülmüştür. Bu itibarla böyle bir programın başarı sağlayamayacağı inancını taşıyoruz. Bu karakter ve zihniyetteki bir icraanın mesuliyetlerine iştirak edemeyeceğimiz için kırmızı oy kullanacağız. Ancak takdir yüce Meclisindir. Yüksek Meclisimiz Karma Hükümet programını tasvip ederse A. P. kendi görüş ve programı esaslarına göre başarı imkânları hazırlayıcı teşviklerine ve hataları tenkide devam edecektir.

Biz muhalefeti “Kolay ve zevkli” bir iş olmaktan ziyade bilgi, ehliyet ve yapıcı bir zihniyet ile ifası gereken şerefli bir vazife olarak kabul ediyoruz. (*Soldan şiddetli alkışlar*) Karma Hükümete başarılar diler, yüce heyetinizi saygı ile selâmlarım. (*Soldan; şiddetli alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, söz sırası şimdi Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adına Sayın Cevad Odyakmaz'ındır. (*“Yemek vakti geldi, öğleden sonra” sesleri*) İktidar partileri sözcülerinin konuşmalarını öğleden sonra yapmaları hakkında bir temenni var. Bu hususu oylarınızla tespit etmek istiyorum. Daha söz almış 50 milletvekili vardır. İktidar partisi sözcülerinin öğleden sonra konuşmalarını oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. O halde oturumu öğleden sonra saat 15'te toplanılmak üzere... (*Saat 14'de sesleri*) 14'de toplanılmasını kabul edenler işaret versinler... 15'de toplanılmasını isteyenler işaret versinler... Saat 14'te toplanmak üzere Oturumu kapatıyorum.

Kapanma saati: 12.45

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Fuad Sirmen

KÂTİPLER: Nurettin Akyurt (Malatya)

Ferruh Bozbeyli (İstanbul)

Açılma saati: 14.00

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar; Oturumu açıyorum.

Yoklama yapılacaktır.

Giresun Milletvekili İbrahim Etem Kılıçoğlu'nun, bağımsızlığa kavuşan kardeş Cezayir Milletine, Türk Milletinin takdir hisleriyle tebriklerinin ulaştırılması hakkındaki önergesi

BAŞKAN — Söz sırası gelmiş olan C.K.M.P. Sözcüsüne söz vermeden evvel, verilmiş olan bir takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa 1 Temmuz'da yapılan bir referandumda, büyük Cezayir Milletinin istiklâline kavuştuğu yüksek malûmlarıdır.

8 yıl, maddi mahrumiyetler içerisinde fakat imanla ve bir milletin yapabileceği bütün fedakârlıkları, neticeyi alıcı şekilde başarmasını bilen kardeş Cezayir Milletinin bu büyük bayramında;

Milletimizin takdir ve tebrik hislerine tercüman olarak bu hususun Geçici Cezayir Hükümeti Başkanlığına ulaştırılmasının karar altına alınmasını arz ve teklif ederim.

Giresun Etem Kılıçoğlu

(Alkışlar)

BAŞKAN — Takrir hakkında söz mü istiyorsunuz efendim?

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Sayın Etem Kılıçoğlu arkadaşımın takririne tamamen iştirak etmekle beraber, hâlen Cezayir Cumhuriyeti Geçici Hükümetinin, yeni Cezayir Devletinin hâkimiyet hakkını Devletler Hukuku bakımından temsil etmediği ve binaenaleyh Yüksek Meclisin tebriklerinin, Geçici Cezayir Hükümetine değil, fakat Cezayir Geçici icra Organı Başkanlığına hitaben çekilmesi lüzumunu yüksek dikkatinize arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Kılıçoğlu, Coşkun Kırca arkadaşımızın sözlerine iştirak ediyor musunuz?

İBRAHİM ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — İştirak ediyorum efendim.

BAŞKAN — Takriri bu kayıtla oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. *(Sürekli, alkışlar)*

Söz sırası şimdi C.K.M.P. Grubu adına Cevad Odyakmaz'ındır. Buyurun Sayın Odyakmaz. *(Sürekli, alkışlar)*

C. K. M. PARTİSİ MECLİS GRUPU ADINA CEVAD ODYAKMAZ (Sivas) —

Millet Meclisinin sayın üyeleri,

Üç siyasi parti ve bağımsızların vazife aldığı yeni Hükümetin, ne gibi çetin şartlar içinde ve gayretler sonunda kurulduğu yüksek malûmunuzdur. Bugün de bir ihtilâl sonrasının şartları içinde millî varlık ve vahdeti, demokratik nizam altında ayakta tutma çabasında olduğumuz bir hakikattir. Bu itibarla yüksek huzurunuzda sunulan ikinci Karma Hükümet programının, normal icapların dışında, bambaşka bir açıdan ele almayı ve tahlil etmeyi; hâdiselerin içyüzünü ortaya koyma bakımından, zaruri ve faydalı görmekteyiz. Ancak, bu metotla henüz neyin peşinde gittiğimizi ve nelere vâsıl olduğumuzu ve Türk Milletini bekleyen büyük işlerle, bu işleri karşılayacak imkânlarımızı gözden geçirmek mümkün olacaktır. Birinci Karma Hükümetin, “Büyük hâdiselerden sonra gelmiş bir millî huzur ve kalkınma Hükümeti” olabilme gayreti, yeni Anayasanın yüklediği temel kanunlar ve bunlarla ilgili bâzı mevzuat hududunu aşamamış ve cemiyet bünyesinde bir türlü sükûn ve huzuru istenilen ölçüye ulaştıramamıştır. Bunda politikacılarımızın maziden tevarüs ettikleri dar ve partizan görüşlerinin müessir olduğuna kaaniiz.

Bugün, memleketin ortada duran büyük ve mühim işlerinin, her türlü partililik ve zümre görüşleri dışında, millî ve vatanperver davranışlarla ele alınması lâzım geldiği inancındayız. Bu inanca ulaşmayanların ve fiiliyatta bu inanca hizmet etmeyenlerin memleket dertlerine deva bulamayacaklarını ve cemiyetin günden güne inhitata sürükleneceğini teessürle ifade etmek zorundayız.

Memleketin içinde bulunduğu siyasi, içtimai ve iktisadi güçlüklerin hal yoluna girebilmesi, her şeyden evvel bu dümeni ele alacak ve yürütecek bir hükümete sahip olma zarureti tahmil etmektedir.

Bunun sağlanamaması, tesisine çalışılan rejimin tehlikeye düşürülmesi istidadını da doğuracak bir mahiyettedir.

Diğer taraftan, sosyal alanda olduğu kadar iktisadi, ticari ve malî sahada da memleketin çok kritik bir devre içine girmiş bulunduğunu kabul etmemiz tabiidir. Bu şartlar altında memleketin kalkınabilmesi; iç ve dış imkânlardan bir an evvel istifade yoluna gidilmesini zaruri kılmaktadır. Bu karşı direnmek, bu imkânların sağlanmasına mâni olmak bugünkü şartlar muvacehesinde memleketin yüksek ve millî menfaatlerini düşünmek mânasına de gelebilir.

Sayın milletvekilleri,

Bir Hükümet programı, mâkesini, kısmen de olsa, tanzim edilen bütçesinde bulur. Hâlbuki birinci Karma Hükümet programının tahakkuku için hazırlanan bütçenin (4) aylık tatbikatı sağlanabilmiş ve fakat geriye kalan (8) aylık tatbikat süresi otomatik olarak yeni Hükümet programı devresine girmiştir. Bu itibarla yeni Hükümet programının bütçeye taallûk eden kısımlarında bir yenilik arz etmesi fiilen mümkün değildir.

Muhterem arkadaşlar,

Kısaca arz olunan bu hususlar göz önünde tutulursa sunulan yeni Hükümet programını normal zaman ve icapların gerektirdiği bir programdan farklı telâkki etmek ve ayrı bir açıdan ele alarak tetkik ve tenkit eylemek lâzım gelir.

İşte belirttiğimiz bu anlayış ve inanişla koalisiyona giren Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin yeni Hükümet programı hakkındaki görüşlerini arz etmek istiyoruz.

Hükümet programında, Demokratik rejimi tehlikeye düşürecek ve Anayasa hâkimiyetini zedeleyecek mahiyetteki hiçbir tahrike müsamaha edilmeyeceği hususundaki görüşü destekler, hangi şartlar altında olursa olsun, bu davranışı ikinci Karma Hükümetin ana hareket noktası ve bekasının mesnedi olarak ele alırız.

Dün olduğu gibi bugün de memleketin karşısında bulunduğu baş meselelerden biri vatandaşlar arasında iyi münasebetleri sağlamak, siyasi mücadelelerin ve davranışların yarattığı soğukluk ve çekişmeyi sona erdirmek ve huzura çevirmektir. Birinci Karma Hükümet devresinde bu yolda maalesef bir başarı sağlanamamıştır.

Türk Milletini yeni bir anlayışa ve ufka yöneltmek için bütün parti idarecilerinin ve bilhassa mesuliyet makamını işgal edenlerin bir partili olmak hüviyet ve sıfatlarını unutarak, en ufak bir tereddüde mahal bırakmayacak şekilde insanları kardeşlik hisleri ile birbirlerine bağlamaya gayret sarf etmeleri, cemiyette sevgi ve saygıyı yerleştirmeleri en önemli vazifelerinden biridir. Bir hukuk devletinin ve organlarının kurulmuş olması, kanaatimizce, bu neticeleri sağlamaya kâfi gelmez.

Ancak hâkim ve asil idarecilerin Türk varlığını yeniden tahkim edebileceklerine inanıyoruz ve birbirlerini ilerici, gerici gibi çeşitli sıfatlarla tavsif edenlerin ayırıcı ve dağıtıcı faaliyetlerine artık son vermek zamanının geldiğine kaani bulunuyoruz.

Sayın milletvekilleri,

Hiç şüphesiz memleketin bir an evvel sükûn ve huzura, bilhassa iş hayatının hasletini çektiği emniyet ve itimada kavuşturulması, sosyal ve iktisadi kalkınma ve gelişme teşebbüslerinin ilk şartıdır.

Gayritabii şartlar altında alınan servet beyannamelerinin iade edilmesini, özel teşebbüs ve Devlet sektörünün yan yana ve ahenkli bir şekilde çalışabilen bir ekonomik düzene ulaşmasını, özel teşebbüs” yatırımlarının artırılmasını ve gerekli istikametlere yöneltilmesinin Devletçe teşvik olunmasını ve bunlarla ilgili teşebbüsleri memnuniyetle karşılarız.

Bu arada memleketin çeşitli coğrafi bölgeleri arasında iktisadi faaliyet hacmi ye gelir seviyesi bakımından mevcut olan büyük farkların ortadan kaldırılması hususundaki görüşlerin, ancak iktisadilik, verimlilik ve en uygun maliyetle istihsal yapma imkânları ile hızlandırılması lâzım geldiğini de belirtmek isteriz.

Türk ekonomisinin yılda ortalama yüzde 7 bir gelişme hızına kavuşabilmesi için yapılması gerekli yatırımların, iç ve dış finansman miktarları ve imkânlarının

belirtilmemiş ve bunların tedarik yollarının vuzuha kavuşturulamamış bulunması keyfiyeti, Yüksek Meclisi yakından ilgilendiren mevzular olmakta devam edecektir.

İktisadi gelişmeyi tahrik ve teşvik ederi genişletici bir iktisat politikasının takip edeceği vâdedilirken, enflasyondan sakınılması lüzumuna inanmış bulunan yeni Hükümetin bu konuda çok dikkatli ve titiz davranması gerektiğine ehemmiyetle işaret etmek isteriz.

Devletin bugünkü malî takati ve bilhassa vecibeleri karşısında yalnız yergi sisteminin ıslahım ve verimlerinin artırılması suretiyle istenilene erişmeye imkân olamayacağına göre, yeni Hükümet Programında alınacak tedbirlerin daha sarîh olarak dile getirilmesi uygun olurdu kanaatindeyiz.

Devlet Plânlama Teşkilâtının hususi sektörü daha yakından ve daha ciddî takip ve tetkik ederek Devlet sektörüne ona göre yön vermesini faydalı buluruz.

Muhterem arkadaşlar,

İktisadi Devlet Teşekküllerinin rasyonel çalışma imkânlarına kavuşturulması hususundaki teşebbüsü” bir an önce gerçekleştirilmesini beklemekteyiz. Sanayimizi ihracata yöneltecek, sınaî mamullerimizin vasıflarını ıslah edecek ve istihsal masraflarını azaltacak tedbirler yanında bilhassa tekstil sanayinin dış pazar imkânlarını araştırmak ve sağlamak, Afrika’da kurulmuş yeni devletlere tevcih etmek memleket ekonomisi yönünden çok faydalı olacaktır, inancındayız. İş hayatında istikrar, açlık, umumilik ve eşitlik prensiplerinin fiilen yürütülmesi piyasayı ferahlatacak, suni ve zecri tedbirler yerine normal iktisadi yolların esas alınması memlekette iş güvenini artıracaktır.

İhracatın teşviki sırasında bir kısım sınaî mamullerin de dış pazarlarda yer alabilmesi için gerekli tedbirlerin süratle ittihazını tavsiye ederiz.

Programda yer almayan balıkçılık ve sanayinin ehemmiyetle göz önünde tutulmasını ve gereken ciddî teşebbüslere girişilmesini temenni ve tavsiyeye şayan görürüz.

Sermaye terakümü pek zayıf olan ekonomimizde tasarruf politikasına hususi bir kıymet atfı aile fert, aile ve Devlet hayatında israfla mücadelenin yeni Hükümetin belli başlı vazifelerinden biri olduğuna ve hayat pahalılığını önleyici her türlü tedbirler üzerine eğilmenin, zaruretime işaret etmek isteriz.

Sayın arkadaşlar;

Zirai istihsalı artırmaya müteveccih alınacağı söylenen tedbirlerin bugüne kadar yapılanların çok üstünde bir seviyeye ulaşmasının ve sulama, gübre, iyi tohumluk ve sair ihtiyaçlar için sağlanacak büyük dış kredilerden istifade yolunun düşünlmesinin, bir zaruret olduğuna kaniiz.

Bugüne kadar hakiki fonksiyonunu bir türlü göremeyen zirai kredi siyasetinin değiştirilerek istihsale müessir bir hale ifrağında, istihsal ve satış kooperatifleri kanallarıyla verimin artırılmasında ve ürünün değerlendirilmesinde bu arada pazar imkânlarının teminat altına alınmasında isabet bulunduğuna inanıyoruz.

Memleketin zirai sahada olduğu kadar her bakımdan kalkınmasının sağlanabilmesi için yurdun muhtelif bölgelerinin arz ettiği hususiyetler göz önünde tutulmak suretiyle, uzun vadeli bir plân dairesinde dağınık köylerin imkân ve istihsal güçlerini birleştirmeye matuf tetkik ve çalışmalara bir an evvel başlanılmasındaki zaruret ve faydaya işaret etmek isteriz.

Aziz milletvekilleri;

Orman konusunda, mevcut ormanları muhafaza, yenilerini yetiştirme ve halk ile orman münasebetlerini düzenleme dâvalarıyla karşı karşıyayız. Bu dâvaların her biri, üzerinde çok ciddi çalışmaları ve cezri tedbirlerin alınmasını gerektirir.

Bugünkü orman rejiminin ıslahı zaruridir. Orman içinde ve civarında oturan milyonlarca nüfusun kalkınmasını temin maksadıyla köy hükmi şahsiyetlerine orman intifaları verilmesi ve buralarda kooperatifler yolu ile her çeşit ağaç sanayiinin geliştirilmesinin teşvik ve himayesi lâzımdır.

Diğer taraftan gerek ormanların korunması ve gerek zirai gelirimizin büyük kısmını teşkil eden gübrenin gübre olarak kullanılmasını sağlamak için memleketimizin yakıt problemi, linyit işletmeciliğinin geliştirilmesi ve linyit sobalarının imalâtının teşvik yoluyla halledilmelidir.

Zirai gelirimizin temeli olan hayvancılığa dair programdaki kaydı kifayetsiz bulduğumuzu bilhassa belirtmek isteriz. Türkiye, bir taraftan mevcut halkın beslenmesi, öbür taraftan her yıl büyük bir hızla artan nüfusun gıda ihtiyacını karşılamak mecburiyetindedir. Bu ise hayvancılık endüstrisinin geliştirilmesine bağlıdır. Hükümetin; yüksek verimli hayvan popülasyonunun yetiştirilmesi, rasyonel yemleme metotlarının uygulanması, hayvan ziyamın önlenmesi, hayvanı gıda istihsalinin pazar isteklerine göre ayarlanması, fiyat politikasının izlenmesi ile pazar imkânlarının hazırlanması, çayır ve meraların muhafaza ve ıslahı, hayvan yetiştiriciler ile besleyicilerin teşvik ve zirai kredilerden istihsale müessir olacak nispette faydalandırılmaları hususlarında lüzumlu tedbirleri acilen alınmasında millî menfaat görüyoruz.

Millet Meclisinin sayın üyeleri;

Hükümet programında işçi ve işveren münasebetlerinin tanzimi hakkında izhar edilen niyet ve vaatler; bilhassa işçinin maddi ve mânevi refahını en üstün seviyede sağlamayı hedef tutan demokratik usul ve yollar memnuniyetimizi mucip olmuştur.

İşçilerin meşru haklarının müdafaası ve sağlanması amacıyla hür sendikacılığın geliştirilmesi, toplu sözleşme, grev ve lokavtın gerçekleştirilmesi yolundaki gayretleri, demokrasinin yerleşmesi bakımından atılmış çok müspet adımlar olarak telâkki etmekteyiz. İşçi Sigortaları Kurumunun ıslahı yoluna gidilirken bu kurumun yapmış olduğu sosyal yardımların kifayetini ve verimli bir seviyeye ulaştırılması gözden uzak tutulmamalı ve kurumun yakın bir gelecekte bütün vatandaşların istifade edebileceği sosyal “bir sigorta vasfını alması imkân ve şartları ihzar olunmalıdır.

Aziz arkadaşlar,

Hükümet programında işçi dâvaları hakkında müspet görüşlere rağmen işçinin medeni bir insan gibi yaşamasını sağlayacak asgari ücret sisteminden ve bu asgari ücretin içinde bulunduğumuz şartlar muvacehesinde memleketin her mın-tıkası için ne kadar olabileceğinin tespit edilmemiş olmamasını ehemmiyetli bir eksik sayarız.

İşçileri daha verimli bir şekilde çalışmaya teşvik edecek prim sistemlerinin bir an evvel ihdasını lüzumlu görmekteyiz.

Bütün demokratik memleketlerde olduğu gibi istihsali artırmak ve işçi ile işveren münasebetlerini her iki tarafın menfaatine uygun bir tarzda geliştirmek maksadıyla; işçilerin muayyen bir nispet dâhinde işletmenin kârına ve icabında idaresi-ne iştiraklerini sağlamaya matuf çalışmalara başlanmalıdır.

Programda mevcut olmayan bu hususları, Karma Hükümetçe tatbikatta göz önünde bulundurularak gerçekleştirileceğini ümit etmekteyiz.

Sayın milletvekilleri,

Bugün memlekette büyük bir ıstırap mevzuu olan işsizliğin giderilmesi için, Hükümetin tekmil faaliyetlerinin ve özellikle iktisadi icraatının bu hedefe yöneltilmesi ve bilhassa bu yıl derpiş edilen Devlet yatırımlarının daha fazla geciktirilmenden yapılması zaruridir.

Sayın arkadaşlar, Adaletin sürat, emniyet ve huzur içinde gerçekleşmesini sağlamak amacıyla girilen hazırlıkları memnuniyetle karşıladığımızı belirtmek isteriz. Ancak Türkiye’de adaletin çok pahalı olduğu da bir gerçektir. Masrafı kıymetini aşmış ve vatandaşın devamlı şikâyetini mucibolmuş davalar karşısında ciddi tedbirler almak zamanının çoktan geçtiğine kaaniiz. Mahkemelerin fedakâr elemanları zabıt kâtiplerinin yetiştirilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Ana kanunların tamamında ve bilhassa Medenî Kanun ile Ceza Kanununda, bugüne kadar devam eden tatbikat ile memleketimizin şartları ve icapları göz önünde bulundurularak gerekli tadilâtın yapılmasını lüzumlu görmekteyiz. Medenî Kanunun yürürlüğe girdiği çeyrek yüz yıldan beri hâlâ çıkarılmamış bulunan tüzüklerin ufak bir himmet ve gayretle düzenlenerek tatbik sahasına konmaları ikinci Karma Hükümete nasip olması bizi sevindirecektir.

Vatandaş ve tatbikatçıyı kanun enflâsyonundan kurtarmak ve meriyetleri münakaşa konusu olan kanunlarla Osmanlı imparatorluğu zamanından kalma hayatiyetini ve tatbik kabiliyetini kaybetmiş bulunan mevzuatı ayıklamak maksadıyla bütün kanunları tek metin haline getirerek yeniden yürürlüğe koymak, bu memlekete yapılacak büyük hizmetlerden biri olacaktır inancındayız. Son bir sene zarfında memleketin siyasi huzurunu zedelemiş olan siyasi af konusunun sarih hudutlar içinde halledilmesi ve Anayasa, insan haklarına, cezaların şahsiliği prensibine aykırı bulunan 105 sayılı Kanunun kaldırılmasının Hükümetçe benimsenmesi inşirah vericidir.

Muhterem arkadaşlar;

Partisi adına konuşan Sayın Osman Bölükbaşı kademesiz siyasi affa taraftar görünmekte ve tüm siyasi af istemektedir.

Kendisi düne kadar, affın şahıslar ve partiler tarafından siyasi istismar konusu yapılmamasını en hararetli savunucusu bulunmaktaydı. Eski partisinde bunun bir parti görüşü olarak kabulünde de âmil olmuş; nihayet bu yolda teşebbüs ve gayretlerinde de bulunmuştu. Bölükbaşı affı istismar konusu yapanlardan hep şikâyetçi idi. Tedbirler Kanununun bir numaralı ve en hararetli savunuculuğunu yapmasında da yine affın istismarını önleyici olacağı düşüncesi de rol oynamıştır. Yakın zamanda bir arkadaşımızın af kanunu teklifine katılmasını Bay Osman Bölükbaşı tehlikeli temayüllere taviz verme olarak tavsif etti. Ona göre af isteyenler, partiyi A. P. sinin şubesi haline getirmeye çalışmaktaydılar. Bütün bunları neşrettirdiği tebliğlerde öne sürüp partisinden de istifa sebebi olarak göstermişti. Affı şimdi siyasi istismar vasıtası yapmaya kalkışması; düne kadar takibettiği usulü terk ederek başkalarında af edilmez kusurlar telakki ettiği davranışları kendisi için mubah saymasını şayanı hayret bulmaktayız.

Düştüğü siyasi çıkmazdan kurtulabilmek için düne kadar aleyhtarı olduğu usullere başvurarak siyasi affı şahsi ve partisi için siyasi bir istismar vasıtası yapabileme çabası içindedir.

Merhamet hislerini istismar gayretlerinin geçmişte olduğu gibi bugün de Türk Milleti tarafından iltifat görmeyeceğine eminiz.

Aziz arkadaşlar,

Karma Hükümetin idarede tarafsızlığı, vatandaşa eşit muameleyi, halk işlerinde süratle kolaylığı sağlamak amacını ve partizan idare acısını milletimize çekirtmeme hususundaki gayretini şükranla karşılamaktayız.

Mahallî idareler mevzuatı ile Memurin Kanununun, Kamu Kurumu niteliğindeki meslekî teşekküller statülerinin, olağanüstü hal ve sıkıyönetim bahislerinin yeni tanzimlere ihtiyacı vardır.

İktidarın arzularına uygun hareket eden partizan memurların cezalandırılmasını fiilen imkânsız kılan ve bir imtiyaz vasıtası olduğu tecrübe ile sabit bulunan Memurin Muhakematı Kanunu mutlaka kaldırılmalıdır.

Cemiyetler Kanunu islâh edilmeli ve siyasi partiler Kanunu bir an evvel Yüksek Meclise getirilmelidir. Köyün kalkınması için nahiyelerin hükmi şahsiyete haiz idareler haline getirilmesi ve yayla ve mera hukukunun yeniden tanzimini lüzumlu görmekteyiz.

Sayın Milletvekilleri;

Karma Hükümetin Millî Eğitim alanındaki görüşlerini memnuniyetle karşılamaktayız. Yalnız (Millî Eğitim) de esas hedefin, sadece (Eğitim) olmayıp Anayasamızın derpiş ettiği mânada (Milliyetçilik) olduğunu gözden uzak tutmamak ve Millî Eğitimi, millî bir yüz tevcih etmek zaruretinin bilhassa hatırlatmak isteriz.

Sayın arkadaşlar;

Anayasamızın 19'ncu maddesiyle teminat altına alınmış bulunan ve insanlık tarihinin derinliklerinden kopup gelen vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetlerinin Karma Hükümet programında yer almış bulunmasını memnuniyetle karşılamaktayız.

Ancak Anayasamızın düşünceye inanç hak ve hürriyetleri kısmı altında toplanan hükümleri her türlü istismarcı görüş ve davranışlara imkân vermeyecek şekilde tatbik edilmelidir.

Bilhassa bâzı aydınların, kendilerini cemiyet içinde halktan ayrı bir sosyal grup gibi görerek; dinî inançlarını demokratik rejim içinde muhafaza ve bu inançların icaplarını ifa etmek isteyen kütleleri gericilikle veya irtica ile itham suretiyle bu hak ve hürriyetlerin zedelenmesi yolunda gayretlerine Karma Hükümetin dikkatini çekmek isteriz.

Programda yetiştirileceği bildirilen aydın din adamlarının hangi kaynaktan faydalanarak yetiştirilecekleri meskût geçilmiştir.

Halen istenilen seviyeye erişmemiş olmakla beraber kısmen ihtiyaca cevap vermekte bulunan İmam - Hatip okullarının kaldırılması teşebbüsü ile bu görüşü bağdaştıramıyoruz. Bununla beraber müspet ilimlerle birlikte din tedrisatı yapacak ilahiyat liselerinden yetiştirilecek ve bilhassa köy öğretmeni ve din adamı sıfatını taşıyacak elemanların her bakımdan yararlı olacağına kaaniiz. Böylece öğretmen - hoca ikiliği kalkacak ve büyük köylü kütlesi de benimseyeceği, seveceği, inanıp itimat edeceği bir aydına kavuşmuş olacaktır.

Aziz arkadaşlar;

Türkiye'mizde hudut ve şümul sahası bakımından büyük vatandaş topluluklarını yakından ilgilendiren içtimai, hukuki ve idari bakımdan birçok meselelerin çözüm noktası olan Tapu ve Kadastro hizmetlerinin fotogrametri gibi modern ve seri bir usulle bir an evvel halledilmesini temenni etmekteyiz.

Tapulama Kanunu, tapu ve kadastro işlerini ve kadastro mahkemelerini; Hükümet programında yer alan toprak reformu ile her bakımdan ilgili görmekte ve sosyal adaletin tahakkuk ve temini için hepsinin müştereken mütalâa edilmesi zaruretine inanmaktayız. Bu itibarla toprak reformu ile arzu edilen neticenin istihsali için tapu ve kadastro, toprak ve iskân gibi hizmetlerin bir elden yürütülmesinde fayda mülâhaza etmekteyiz.

Sayın milletvekilleri;

Hükümet programının Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığının müstakbel faaliyeti hakkındaki kısımlarına da kısaca temas etmek isteriz.

Hürriyeti Anayasanın teminatı altında bulunan basın üzerinde bu bakanlığın her hangi bir kontrol yetkisi olmadığı ve olamayacağı malûmdur. Ancak müesseses Anayasa rejimini yıkmayı hedef tutan aşırı yayınlar üzerinde Hükümetin mevcut kanuni müeyyideleri titizlikle tatbik etmesini çok lüzumlu görürüz.

Basın ve radyo yayınlarının memlekette bir diktatorya tesis veya komünizmi teşvik edici neşriyata alet olmamasının çarelerinin araştırılmasını, bu bakımdan zaruri bulmaktayız.

Programda memleketimize büyük ekonomik gelişmeler sağlayacak en verimli bir kaynak olan iç ve dış turizm üzerinde daha fazla durulmuş olmasını temenni ederdik. Bizim için yeni ve bakir olan bu konu da yabancı sermayenin iş birliğinden ve en ileri Batı tekniğinden faydalanılmasını ve bu işin vakit geçirilmeden tatbik sahasına konmasını ve Devlet maliyeciliğinin dar çerçevelinden kurtarılmasını hâzretle dileriz.

İç ve dış turizmden beklediğimiz verimin tahakkukunda Türk el sanatları ile hediyeelik turistik eşya konusunu süratle ele almak ve bu kollarda gelişme imkânlarının sağlanması için sürekli tedbirleri geciktirmeden ittihaz etmek lâzım geldiği kanaatindeyiz.

Muhterem arkadaşlar;

Dış siyasete dair Hükümet programında yer alan konuların, bugüne kadar olduğu gibi bütün siyasi partiler tarafından benimsenmiş millî ve müşterek bir politika mahiyetini arz ettiğini ifade etmek isteriz.

Birinci Karma Hükümet programı tenkidinde belirttiğimiz Cezayir'in bağımsızlık mücadelesinde Hükümet tarafından faal ve şahsiyetli bir siyaset güdülmesine matuf temennimizin 1 Temmuz referandumundan sonra bu devletin derhal tanınması suretiyle tahakkuk yoluna sermiş bulunduğunu görmekle kıvanç duymaktayız.

Esir milletlere bağımsızlık yolunda mücadele azmi ve örneği göstermiş olan büyük milletimizin Hükümeti, dünyanın neresinde olursa olsun bu uğurda mücadele eden milletlere her bakımdan müzahir olmalıdır.

Hükümetin dış ülkelerde yaşayan Türklerin hak ve hukuku ile mevcut antlaşmalar hükümleri ve insan hakları prensipleri çerçevesinde ilgilenmesini ve onların hak ve hukukunun ziyama meydan vermemesini kültür sahasında kendilerine gerekli her türlü yardımda bulunmasını kaçınılmaz bir zaruret ve insanlık borcu sayarız.

Aziz arkadaşlar;

Vatan ve milletimizin korunmasında millî varlığımızın devamında en büyük güven kaynağımız Türk Silâhlı Kuvvetlerinin aslî görevlerini yerine getirecek maddi ve moral güce tam mânasıyla sahip olduğuna inanıyoruz. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin çeşitli yönlerdeki grevlerini daha, kolay daha iyi ve daha mükemmel ifa edebilmesini temin için Hükümet programında derpiş edilen teşriî, meslekî ve ekonomik tedbirlerin isabetine kaani bulunmaktayız.

Bunların bir an evvel tahakkuku, bize inşirah ve huzur verecektir.

Büyük Meclisin sayın üyeleri,

Hükümet programı hakkındaki görüş ve temennilerimizi böylece belirttikten sonra bugünkü şartlar içinde vazife ve mesuliyet deruhte eden Karma Hükümete

başarılar diler, bu yolda daima kendilerine yardımcı olacağımızı arz etmek isteriz. *(Ortadan ve sağdan, alkışlar)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Söz istiyorum, Şahsıma taarruz vuku bulmuştur.

BAŞKAN — Söz istiyorsunuz hangi sözleri hakkında şahsınıza taarruz vuku bulunduğunu beyan edin.

Dinleyin beni efendim, ondan sonra konuşun. Cevad Odyakmaz arkadaşımızın hangi sözleriyle size taarruz vuku bulunduğunu iddia ediyorsunuz yalnız bu hususu ifade edin. Riyaset takdir eder efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Samimiyetsiz hareketlerde bulunduğu mu söylüyor hilafı hakikat isnatlarda bulunuyor.

BAŞKAN — Yalnız bu hususa münhasır olmak üzere söz veriyorum. Bu hususa münhasır olmak üzere.

OSMAN BÖLÜKBAŞI — Tecavüzlerine münhasır olmak üzere

BAŞKAN — Bu hususa tecavüzü tazammun eden husus yalnız bu dediğiniz kısımdan ibarettir.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Muhterem arkadaşlar, eski bir arkadaşın burada vakıalarla hiçbir alâka ve münasebeti olmayan birtakım yersiz ithamları şahsıma reva gördüğünü esefle dinledim. Kendilerine şimdi vakıaları dile getirmek suretiyle cevap vereceğim. Bir Hükümet programının müzakeresinde, affa taallük eden kısmı kifayetsiz bulmak, bunun başka türlü olmasını temenni etmek eğer istismar sayılacaksa bu takdirde bu kürsüde konuşmak imkânı ortadan kaldırılmış demektir. Affın nesini istismar etmişiz? Kendileri af mevzuunu bir protokolle tespit etmiştir. Böylelikle memleket için hayırlı hareket ettiklerini zannetmişler. Bir başka partinin lideri de tespit ettikleri bu formülün kifayetsiz olduğunu ve başka bir şekilde tespit edilmesi icap ettiğini burada söylemiş. Bunun neresinde istismar varsa kendilerini açıklamaya davet ediyorum. Evvelce bir partinin çatısı altında bulunduğumuz zaman geçmiş hâdiselere burada üstü kapalı temas etmek suretiyle şahsiyetimizi yanlayacaklarını zannediyorlarsa vereceğimiz cevaplar ve açıklayacağımız hakikatler hem kendisini yaralayacak hem kendisini bu kürsüye gönderenleri yaralayacaktır. *(Şiddetli alkışlar)* Osman Bölükbaşı affın siyasi istismar mevzu yapılmasına dün taraftar değildi, bugün de taraftar değildir. 13 Mart tarihinde Başvekile tevdi edilen muhtıra parti umumi idare heyeti ve grup idare heyeti tarafından kabul edilmekle beraber Bölükbaşı'nın düşündüğü ve teklif ettiği bir husustu, ne diyordu o, af partiler ve şahıslar tarafından istismar mevzu yapılmasın, zamanında Hükümet Başkanı ile dört parti lideri bunu müştereken ele alsınlar imzalarını ihtiva eden bir teklifle Meclisin huzuruna getirsinler, bu suretle hem af gayesine hizmet edilmiş olur, hem de memleketin huzuruna hizmet edilmiş olur diyordu. Nitekim Sayın İnönü dört gün sonra yaptığı davetle bu fikre iltihak ettiğini, Halk Partisinin de bu görüşü benimsediğini, bana bildirdi, söylediklerini yazdım. Şimdi kendilerini bu

kürsüye çıkarken arkadaşlara, vazifelilere götürdüm okudum. Ondan sonra araya hâdiseler girdi, af mevzuu görüşülmedi. Bölükbaşı'nın af mevzuu hakkında şimdiye kadar hiçbir kanaat izhar etmeyip de bugün kanaat izhar ettiği iddia ediliyorsa bu da tamamıyla hilafı hakikattir. Bunu huzurunuzda canlandıracak, bir Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Genel idare Kurulu üyesinin el yazısıyla yazılmış bir beyanatımı huzurunuzda okuyacağım. Bu beyanat tanzim edildiği zaman, Sayın Hasan Dinçer de mevcuttu Sayın Genel Sekreter de bu beyanatı müştereken kaleme aldık ve altında "ittifakla kabul edilmiştir" ifadesi Sayın Mustafa Kepir tarafından yazılmak suretiyle bu görüş tespit edilmiştir.

Bölükbaşı'nın bu mevzuda ne kadar samimi davrandığını ona samimiyetsizlik izafe etmek cüretini gösterenler şayet bugüne kadar anlamamışlarsa biraz sonra anlayacaklardır.

Okuyalım Sayın Mustafa Kepir'in el yazısını, Sayın Hasan Dinçer'in Genel Sekreterin, Celâl Tevfik Karasapan'ın v.s. hazır bulunduğu 11 Mayıs 1962 tarihinde yapılan toplantıda ittifakla kabul edilen metni okuyorum. Bu benim şahsi beyanatımdı, ben partinin başkanlığından çekilmiştim. Ama partiyle alâkalı, siyasetle alâkalı hiçbir mühim meselede arkadaşlarla istişare etmeden, konuşmak, beyanat, vermek karar vermek âdetim değildir. Bu âdet icabıdır ki, hususi olarak toplandık. Şu beyanat üzerinde mutabakata vardık, okuyalım. "13 Mart 1962 tarihinde partim adına sayın Başvekile tevdi ettiğim muhtıradaki, bugünkü liderler toplantısına müncer olan siyasi afla alâkalı bir madde mevcuttu. O günkü görüşmede Başvekil askerî ve siyasi af üzerinde geniş fikir teatisinde bulunduk. 27 Mayıs'ın ikinci seneyi devriyesinde siyasi mahkûmların affını düşünüp düşünmediklerini sayın Başvekil-den sordum. Bunu mümkün görmediklerini müşahade ettim. Bilâhare 10 Nisan 1962 tarihinde sayın Genel Başkan vekilimiz Dinçer'in bu mevzu üzerinde tekrar durması muvacehesinde siyasi mahkûmların affını önümüzdeki sonbaharda ele alabileceğini Başvekil kendilerine ifade etmişlerdir. Aynı günün akşamı Sayın Genel Başkanvekilimiz Hasan Dinçer'in ve Sayın Genel Sekreterimiz Ordinaryüs Profesör Abdülhak Kemal Yörük'ün de huzurlarıyla Sayın Başvekil ile aramızda bir görüşme cereyan etti. Bu görüşme Hariciye Köşkünde oldu. Siyasi affı sonbaharda ele alacaklarına dair olan sözlerini bu mevzuda ilk defa bir tarih ifade etmesi bakımından ehemmiyetli görerek memnuniyetimi kendilerine bildirdim ve "bu sözlerinizi senet telâkki ediyorum, teminat telâkki ediyorum" dedim. (Başvekil de burada, şahitler de burada) Maksada zarar vermemek ve birtakım ihtilâflar yaratmamak gayesiyle de bu durumu bugüne kadar umumi efkâra açıklamadım. Siyasi affın en kısa zamanda tahakkuku için partimizin yetkili organları karar almış ve Genel Başkanvekilimiz Sayın Hasan Dinçer de bu kararlar çerçevesinde görüşmelere devam etmektedir. Liderler toplantısının henüz neticelenmediği bu merhalede, bu mevzuda daha fazla bir şey söylemeyi mevsimsiz telâkki ederim. Bu metnin tespitinde hazır bulunan, rey veren, eliyle yazanların hepsi buradadır. O halde Osman Bölükbaşı af mevzuunu, hem affın tahakkuku bakımından, hem memleketin huzuru bakımından en salim şekilde ele alınmasını daima düşünmüş, müdafaa etmiş bu mevzu da

Başvekil nezdinde teşebbüslerde bulunmuştur. Bölükbaşı affı istemiyordu da şimdi istiyordu, gibi eğer bir iftiranın gölgesine sığınmak isteyenler varsa, o gölge kendilerini ezecek bir enkaz gibi üzerlerine düşecektir. (*Şiddetli alkışlar*)

Arkadaşlar, bu beyanat gazetelerde çıkmıştır, sadece arkadaşlar arasında tespit edilmiş de cepte kalmış bir kâğıt değildir. Gazetelerde çıkmıştır, müsaade buyurunsanız gazeteyi de ibraz edelim. 11 Mayıs'ta tespit edilen ve partinin Genel Sekreterinin, Genel Başkanvekilinin ve diğer Genel Kurul üyelerinin rey verdiği bu beyanat 12 Mayıs tarihinde de Kudret Gazetesinde ve diğer gazetelerde aynen intişar etmiştir. Şu duruma göre Bölükbaşı siyasi affa taraftar değildi, birdenbire yeni bir parti kurup ayrılınca af mevzunda kendisine bir ilham geldi, gibi iddialar iftiradan başka bir şey değildir.

Bir milletvekili olarak, Hükümet programında yer alan her mevzuda fikirlerimizi, kanaatlerimizi burada söylemek en tabii hakkımızdır. İstismar ediyor, yatırım yapıyor, gibi yersiz ve mesnetsiz iddialar hiçbir zaman bizi teşriî vazife ifa etmekten alıkoyamayacaktır.

Arkadaşlar, burada konuşan Cevad Odyakmaz arkadaşımız, benim hakikaten şahsına muhabbet beslediğim bir insandı, fakat siyaset insanları çok değiştirmiş olacak ki, burada kendine yakışmayacak sözleri de söyledi.

BAŞKAN — Sayın Bölükbaşı meseleyi tavgiz buyurdunuz, şimdi tavgiz buyurduğunuz meseleden sonra kendilerine karşı sizin tarafınızdan da ikinci bir taarruzun vukuu bu takdirde bu görüşmelerin sonu gelmez.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Pekâlâ kendisinden bahsetmeyelim, mevzudan bahsedelim.

BAŞKAN — Evvelce söylediğim gibi, kısa kesiniz ve aynı mevzu içinde kalınız.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Şimdi Reis Beyefendi mevzuun kısası uzununu benim takdirime kalmıştır. Mevzu dâhilinde kalmak şartıyla konuşurum, kimse buna mâni olmaz. Af mevzuuna burada temas ettim diye (*Müdahaleler*) bana ta'an edenler bir de Tedbirler Kanununun hareketli müdafii olduğumdan bahsettiler, şimdi hepsi buradadır. Tedbirler Kanunun liderler toplantısında gece kabul ve imza edilmeden evvel partinin umumi idare heyetini, grup idare heyetini ve Profesör Faruk Erim'i toplantıya davet ettim. Orada evvelâ Anayasa bakımından herkesin mütalâasını söylemesini rica ettim. Umumi idare, heyeti de grup idare heyeti de profesörde ittifakla bu metnin Anayasaya aykırı olmadığını, hukukun ana prensiplerini zedelediğini ifade ettiler. O toplantıda Sayın Hasan Dinçer de sağ tarafımda oturuyordu, böyle bir kararı aldıktan sonradır ki, Bölükbaşı liderler toplantısına gitti ve yanında Hasan Dinçer, Fuat Arna ve Nurettin Arıdoğan olduğu halde, sabaha kadar kılı kırk yararcasına kanunun metni üzerinde durdu. Ve iftira rejimine vesile olmasın diye bizzat "Osman Bölükbaşı hassasiyet gösterdi ve profesörler çağrılıp Anayasaya uygunluğu hakkında mütalâa alınmadıkça böyle bir kanun teklifinin altına imza koyamayacağım" dedi. Onun ısrarı karşısında, Hükümet üyelerinden bazıları abdestimizden şüphemiz mi var ki, profesör çağırıyorsunuz

gibi mütalâalar serd etmiş olmasına rağmen profesörler gelip mütalâalarını almadıkça bu kanunu imza etmem diyen Bölükbaşı oldu. (*Meclisin her tarafını gösterecek*) Şahitler orada var burada var inkâr edilemeyecek kadar bir hakikattir. Ondan sonra profesörler mütalâalarını serd ettiler. Anayasaya hukukun umumi esaslarına uygun bulduk, altına imza koyduk. Acaba “kendi attıkları imzadan verdikleri reyden pişman mıdır ki, Bölükbaşı Tedbirler Kanununu müdafaa etti diye bu Meclis kürsüsünde bir nevi jurnal ifade eden sözler söylüyorlar. Af mevzuunda Fuat Arna, Kanunun altına imza atmış da Bölükbaşı onu zararlı bilmem neler taviz veriyor demiş. Hayır, arkadaşlar, tamamen hilâfı hakikattir. Hâdise şudur. (*Müdahaleler*) Benim istifamın münakaşa yeri burası değil. Fuat Arna mevzuuna temas etti açıklayacağım.

Arkadaşlar, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Meclis Grubunun aldığı bir karar üzerine, umumi idare heyeti bir tebliğ neşretti.

Ve bu tebliğde o günün mevzuu haline gelen af hakkındaki görüşünü açıkladı. Ve orada dedi iki, biz her zaman prensip itibariyle affa taraftar olduk. Bu görüşümüzü Meclis kürsüsünde yaptığımız konuşmalarda, Devlet Reisiyle ve Başvekille yapılan temaslarda -ki o temaslari Bölükbaşı yapıyordu, ifade ettik-13 Martta da afla alâkalı bir muhtıra verdik, eğer siyasi partiler bu muhtıra çerçevesinde affı samimiyetle ele alırlarsa, hem af bir an evvel tahakkuk eder, hem de memleket için huzur bozucu bir tahrik vasıtası olmaktan çıkar dedik. Şayet partiler bu samimiyeti göstermezler, meseleyi ele almazlarsa o zaman parti olarak bu işi ele alıp kendimize düşeni yapacağız” dedi. Umumi idare heyetinin tebliği grubun kararına dayanan tebliği, partinin bütün mensuplarını Mecliste ve umumi idare heyetinde bağlayacak bir tebliğ idi. Bu, tebliğin mürekkebi kurumadan 3 Mayıs için liderler toplantıya çağırıldı. Tam parti liderinin müzakerede bulunduğu bir sırada bir arkadaşın başka bir partiye mensup bir zat tarafından hazırlanan bir kanun teklifinin altına imza koyduğunu bende şahsan hayretle gördüm. Hayretim affa aleyhtarlığımdan değil bir partinin umumi idare heyeti âzası ve mensubunun tâbi olması icabeden nizamın dışına çıkmasından ileri gelmiştir. Affın esasiyle mahiyetiyle alâkalı değildir. Nitekim bu mesele Sayın Hasan Dinçer’in de bulunduğu bir toplantıda arkadaşlar arasında görüşüldü. Bu hareketi hatalı bulduklarını herkes söylediler, hattâ bir arkadaş yazılı bir sual soralım nasıl bu hareketi yapıyor dedi. Benim cevabım fazla ileri götürmeyim, umumi idare heyeti toplantısında neden böyle yaptın diye sual sorarsanız bu suretle hâdisenin gruba sirayeti önlenir dedim. 29 Mayıs 1962 deyiz arkadaşlar, grupta bu mevzu görüşüldü, Sayın Hasan Dinçer umumi idare heyeti adına şu cevabı verdi. “Münferiden af teklifinin altına imza konmasını doğru bulmuyoruz. Bizim bu mevzuda neşrettiğimiz tebliğ yar, aldığımız kararlar var, münferiden hareket etmek doğru değildir” dedi. Şayet Bölükbaşı genel kurul adına Hasan Dinçer’in dediğini üç gün evvel söylemişse kusur da bu ise, ben bu kusuru şerefle kabul ederim.

BAŞKAN — Bölükbaşı, gündeme devam mecburuz efendim. Tavazzuh etti vaziyet, Bölükbaşı tamamdır.

KENAN ESENGİN (Zonguldak) — Bunlar bizi alâkadar etmez.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Sayın paşam, bunlar sizi alâkadar eder diye konuşulmuyor. Bir insan taarruza mâruz kalıyor, hakikatleri açıklıyor. Bunu Tüzük kabul etmiş. Ben bu hakkı kullanmaktayım. Sizi alâkadar etmez.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın. Tavazzuh etti mesele Bölükbaşı.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Zararlı tavizlere yol açıyor demişim. Evet dedim.

Arkadaşlar, 29 Mayıs Grup toplantısında bir muhterem milletvekili çıkıyor, partinin umumi politikasına çok ağır hücumlar yapıyor. Partinin umumi politikasını aylarca yürütmüş onun eski başkanı sıfatıyla çıkıp cevap veriyorum. Beni takiben Hasan Dinçer çıkıyor “Bölükbaşı’nın partinin umumi politikasıyla alâkalı olarak verdiği izahata ilâve edecek hiçbir husus görmüyoruz, umumi idare heyeti olarak ittifakla katılıyoruz” diyor. Demek ki, şimdi Bölükbaşı için bir ayıp gibi hâdiseleri zikredenler, o zaman bu sözün söylendiğini unutmuş oluyorlar.

BAŞKAN — Bölükbaşı tamam, sözünüzü kesmeye mecburum. Mesele tavazzuh etti, efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Beyefendi bitmedi bir cümlem var. Hücumla bakınız arkadaşlar, bir zat çıkıyor “Gürsel’i siyasi nutuklarından dolayı tenkit ediyorsunuz da garnizonlar dolaşan İnönü’yü niçin tenkit etmiyorsunuz” arkadaşım,

BAŞKAN — Bölükbaşı!

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Müsaade buyurun, müsaade buyurun, anlayınız.

BAŞKAN — Bölükbaşı, Bölükbaşı;

OSMAN BÖLÜKBAŞI — Söylenmedi mi Reis Beyefendi bunlar? Cevapsız mı kalsın?

BAŞKAN — Bölükbaşı, şimdi burada söylenen hususlara cevap vermekle mukayyetsiniz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Burada ne dendi? Zararlı temayüllere taviz veriliyor dediğimden bahsedildi. Bunu açıklayacağım.

BAŞKAN — Samimiyetsizlik iddia edildiği için söz verdim. Onun dışında veremem efendim. O hususları izah ettiniz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — O kadar söylemeyeceğim, bir tek cümle söyleyeceğim

BAŞKAN — Söyleyeceğim diyorsunuz ama yarım saattir konuşuyorsunuz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — “Ben lüzum görürsem hatalı gördüğüm hareketi tenkit ederim. Bir Başvekil garnizonları dolaşabilir. Başvekilidir bütün müesseseler emrindedir. Eğer dolaşmış memleket için orduya zararlı bir telkin yapmış

ise muhterem mebuslar muhterem senatörler bildiğiniz bir husus var ise bana o bilgiyi verin yarın Çarşamba'dır kürsüye çıkıp en ağır hücumu İnönü'ye yapayım" dedim. Binaenaleyh zararlı tavizler ve politikada samimiyetsizlikler bize bu nevi şeyleri izafe edenlerin, uhdesinde kalacaktır. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Söz sırası şimdi Y.T.P. adına Mahmut Vural'ındır. (*Ortadan ve sağdan şiddetli alkışlar*)

Y.T.P. GRUBU ADINA MAHMUT VURAL (Sivas) — Muhterem arkadaşlarım.

2 Temmuz 1962 Pazartesi günü Sayın Başbakan ismet İnönü'nün okuduğu Hükümet Programını tetkik etmiş bulunmaktayız.

Kuruluşundan bu yana Türk siyasi hayatında gerek muhalefette ve gerekse iktidarda memleketin yüksek menfaatlerini daima birinci plânda tutarak bir muvazene, itidal ve istikrar unsuru olarak ve siyasette ahlâkîlik prensibinden ayrılmamak amacıyla hareket eden Yeni Türkiye Partisi Meclis Grubu, bu tutumunu Birinci Koalisyon Hükümeti sırasında muhalefet saflarında gerçekleştirdiği gibi, bugün memleketimizin içinde bulunduğu şartların, seyri ve inkişafı karşısında Türkiye Cumhuriyetinin ikinci Koalisyon Hükümeti içinde yer alırken de Türk politika hayatında işgal ettiği mevkie ve taşıdığı tarihî sorumluluğa uygun olarak millî menfaatler muvacehesinde; hizmete hazır, aynı memleketçi görüş ve düşünceden hareket etmekteyiz.

Meclis Grubumuz ikinci Koalisyon Hükümetinde yer alırken, dar ve hasis partililik zaviyesinden hareket etmeyip, Hükümetin bir an evvel teşkilinde zarureti görmüş ve vatanperverlik hislerini günün politik yatırımlarının üstünde tutarak Kabineye iştirake ve memlekete iyi yolda hizmete karar vermiştir.

Grubumuz dün muhalefette Hükümeti murakabede kâmil mânada örnek verdiği gibi, bugün de iktidarda yine olgun mânada memleket meselelerinin halline ve dertlere deva olacak tedbirlerin alınmasına ve Türk ekonomik ve sosyal hayatının gelişmesine üzerine düşen mesuliyet payı içinde sonuna kadar azimle çalışacaktır.

Hükümette yer alırken, siyasî hayatın huzura kavuşmasını ve millet iradesine dayanan hakiki hüviyetli, parlamenter rejimin kökleşmesini esas hedeflerimizden biri telâkki etmekteyiz.

Birinci Karma Hükümetin dünkü ortaklarından Adalet Partisi bugün muhalefette yer almış bulunmaktadır. Biz iktidar ve muhalefet partilerinin eşit salâhiyetler ve eşit mesuliyetlerle faaliyette bulundukları kanaatindeyiz.

Demokratik nizamın normal bir şekilde, Türk toplum hayatına yerleşmesi hususunda milletimizin anlayışlı ve azimli gayretlerinin her gün yeni gelişmeler kaydettiği inancındayız. Bu itibarla demokratik nizamın kaidesine oturtulması sırasında, şurada burada, ortaya konulan, acelecilik ve kestirmecilik teşebbüslerini tasvipli karşılamaktayız.

Zaman zaman 27 Mayısın hedefine ulaşamadığı gerekli reformların yapılmadığı, tezini savunan kimselere rastlamaktayız. Muhterem arkadaşlarımız; 27 Mayısın hedefi, memlekette demokratik cumhuriyet rejimini kurmak, yeni Anayasanın kabulü ile demokratik nizamı tesis etmek olduğuna göre, bu hareket hedefine ulaşmış bulunmaktadır. Bundan sonraki iyi niyetli çalışmalarımız ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki noksanlıklarımızın da ikmalî yolunda ciddi neticeler alınmasını sağlayacaktır.

Yeni Türkiye Partisi Meclis Grubu ister iktidarda, ister muhalefette olsun, Parlâmento fonksiyonunu; yapıcı ve yol gösterici istikamette yaparak, hükümetlerin istikrarlı ve verimli çalışmaları hususunda üzerine düşen millî vazifeyi yerine getirmek azim ve kararındadır.

Devlet idaresinden partizanca tutum ve zihniyeti tamamıyla çıkarmayı, tarafsız idareyi memleketimiz için tabîî bir hayat tarzı haline getirmeyi başta gelen vazifelerimizden saymaktayız. Bu husus sağlandığı takdirde; millî birlik ve beraberliğin getireceği huzur içinde memleket meselelerinin kolaylıkla halledileceğinde şüphe yoktur.

Grubumuz; ortağı bulunduğu İkinci Koalisyon, Hükümetini yapıcı ve teşvik edici bir istikamette desteklerken, Hükümetten de “icraat korkaklığından uzak bir Devlet otoritesi” örneği vermesini beklemektedir. Biz; basını, teşriî, icrai ve kazai kuvvetlerin meydana getirdiği, kuvvetler manzumesinde ve onların yanında iyi niyetli ve uyarıcı taraflarıyla dördüncü bir kuvvet olarak kabul etmekteyiz.

Milletimizin medeni dünyadaki yerinin Atatürk devrimlerine sadık kalmakla, temin edileceğine ve onların demokratik rejimin temel unsurları olduğuna, inanmış bir parti olarak; Hükümet programında yer alan (Türkiye’de rejim Atatürk devrimleri üzerine kurulmuş bir demokrasi idaresidir) ibaresini İkinci Koalisyon Hükümetinin ileride karşılaşacağı türlü, siyasi, iktisadi, sosyal ve kültürel meselelere ışık tutacağına mutlak surette kani bulunmaktayız.

Aşırı sağ ve sol cereyanlara karşı kuvvetli ve otoriter olmasını candan temenni ettiğimiz, İkinci Koalisyon Hükümetinin, Anayasanın mutlak hâkimiyetini sağlamayı başta gelen bir vazife olarak benimsemesini takdirle karşılıyoruz.

Türk topluluğunun, yeni dünya görüşünü ve gelişen iktisadi, kültürel ve sosyal emellerini sinesinde toplayan yeni Anayasamızın; istediği yeni müesseselerden Anayasa Mahkemesi kurulmuş, Anayasaya aykırı olduğu iddia edilen kanunlar için kazai murakabe yolu açılmış, yıllarca mücadele konusu olan adaletin bağımsızlığı; Yüksek Hâkimler Kurulu teşkili hakkındaki Kanunla tam teminata bağlanmıştır.

Memlekette ki, siyasi partiler arasında, münasebetlerin salim ölçülerle yürütmesine önem vermesini iktidar muhalefet münasebetlerinin huzur ve güven verici şekle getirilmesini ve idamesini demokratik nizam içinde, iktisadi gelişmesinin başaştırılması için lüzumlu görmekteyiz.

Millî gelirimizdeki yıllık artma nispetinin nüfus artışıyla birlikte, ileri memleketlerle aramızdaki mesafenin yakın bir gelecekte kapatılması esasına istinat

ettirilmesi, memleket kalkınmasında mütehasşıs elemanların ilmî mütalâalarına dayanan iktisadi kalkınmanın plân ve program içinde (plân hedefleri ve stratejisi) esaslarına göre yapılması görüşünü benimsememeye imkân yoktur.

Siyasi iktidarların memleketin iktisadi şartlarını da göz önüne alarak varmak istedikleri temel hedeflere varabilmesi için, aynı zamanda iktisadi görüşlere de sahip olmaları iktiza eder.

Yeni Hükümet programının Yeni Türkiye Partisi Grubunca beğenilen ve takdir edilen taraflarından biri iktisadi politikamıza vuzuh verici esasları ehemmiyetle tespit etmiş olmasıdır.

Türk ekonomisinin kalkınma hedefine varabilmesi için özel teşebbüsün ve Devlet sektörünün yan yana yer alması ve Devlet sektörünün, özel sektöre yardımcı olması, Hükümetin kalkınma yolundaki azminin delilidir.

Karma Hükümeti teşkil eden, üç partinin, Türkiye'nin iktisadi politikasına istikamet verirken, Devletimizin kurucusu Atatürk'ün; Devletçiliğin müdahaleci olmadığı, özel sektörü teşvik edici bir siyaset olduğu şeklindeki tarifine uygun bir müşterek anlayış üzerinde birleşmiş olmalarını mesut bir hâdise olarak memnuniyetle müşahade etmiş bulunuyoruz.

Hürriyet içinde kalkınmanın şartım, özel mülkiyetin Anayasa teminatına bağlanması ve özel teşebbüsün güven içinde çalışmasında görmekteyiz. Yatırımların artırılması, hızlı ve muvazeneli kalkınmanın gerektirdiği sahalara yöneltilmesinin Devletçe de teşviki memleketimiz şartlarının doğurduğu zarurettir. Devlet müdahaleci olmayıp, teşvik edici olduğu müddetçe iktisadi güçlüklerin bertaraf edilmesi kolaylaşacaktır.

Yeni Hükümetin büyük bir anlayış göstererek programına aldığı, servet beyan-namelerinin geri iadesi ve münasip bir süre sonra tekrar geri alınması esası, piyasa-ya emniyet ve canlılık verecektir.

Memleketimizin çeşitli coğrafi bölgeleri arasında iktisadi faaliyet hacmi ve gelir seviyesi bakımından büyük farklar vardır. Memleketin iktisadi verimi az ve dar bölgelerinde kendilerine yurt tutmuş, tabiatın bütün mahrumiyetleriyle asırlardan beri karın tokluğu için mücadele eden iktisadi, içtimai ve kültürel bakımdan çok geri kalmış, mahrumiyet bölgelerinin dertlerine eğilmek, tırnağı ile taştan ekmek çıkaran yirminci asırda Ortaçağ Devrinin şartları içinde yaşayan bölgeler halkının dertlerini bugünkü Anayasamızda yer alan sosyal adalet düzeni içinde ele almama-ya imkân var mıdır?

Muhterem Hükümetin içtimai dertlerimizin en büyüğünü teşkil eden böyle mühim bir meseleyi ele almasını ve bunu bu bölgelerde yaşayan vatandaşlara karşı önemli bir vazife kabul etmesini şükranla belirtmek isteriz.

Bu mahrumiyet bölgelerimizin kalkınması ve insanca yaşama imkânına kavuşması, iktisadi, içtimai ve kültürel kalkınmadan nasibini alması için gerek beş yıllık plânlamada ve gerekse yıllık programlarda ve bölge plânlamaları çalışmalarında

öncelikle nazara alınması hususuna teşekkürü bir borç biliriz. Geri kalmış mahrumiyet bölgelerine yapılacak özel sektör yatırımlarının muayyen bir süre vergiden muaf tutulmasını faydalı mütalâa etmekteyiz.

İlk müspet hareket olarak, Keban barajı projesinin beş yıllık plânlamaya dâhil edilmesini temenni ediyoruz. Bu suretle sadece etrafındaki bölgelerin değil, bütün Türkiye'nin iktisadi sahada gelişmesinde müessir neticeler alınacaktır.

Yeni Türkiye Partisi Meclis Grubu olarak Hükümet programında iktisadi meselelere bütün açıklığıyla yer verilmesini memleketin iktisadi durgunluğunun giderilmesi için âcil tedbirlerin belirtilmesi ve prensiplerinin vaazını takdir ettiğimizi işaret etmek isteriz.

İktisadi ve sosyal bakımdan, millî ekonomimizin temeli olan tarıma, Hükümetin büyük önem vermesi ve diğer sektörlerdeki gelişmelere kaynak ve dayanak kabul etmesi ileri ve hamlecı bir görüştür. Zirai istihsalın artırılmasında birim başına verimi yükseltme tedbirlerinin alınması ve zirai kredi rejiminin tesirli hale getirilmesi prensibini ziraatla iştigal eden vatandaşlarımızın iktisaden kalkınması için lüzumlu ve temel görüş olarak benimsemekteyiz.

Zirai kalkınmanın gerçekleşmesi için yapılacak sosyal ve ekonomik reformların başında gelen toprak reformunun; ikinci Koalisyon Hükümeti tarafından memleket gerçeklerine ve zirai kalkınma dâvamızın icaplarına uygun şekilde başarılmasını temenni etmekteyiz.

Ticaret politikamızın yürütülmesinde, iç istihlâk hudutları dışında, istihsal imkânlarına sahip olduğumuz sınai mamullerimizin ihracı kolaylıklarının sağlanması için lüzumlu tedbirlerin alınmasını zaruri görmekteyiz.

Türk dış tediye muvazenesi mevzuunun ekonomimiz bakımından taşıdığı fevkalâde mühim ve âcil mahiyetini belirtmek isteriz.

ICA yardımları hariç, bugünkü dış ticaret hacmi içinde dahi 100 milyon dolara yakın tediye muvazenesi açıklığı vardır ve bu hal müzminleşmiştir. Her yıl uzunca süren milletlerarası müzakerelerden sonra temin edebildiğimiz kısa vadeli borçlanmalarla tutulan yol, Türk ekonomisi bakımından ciddî ve düşündürücü bir hal iken Hükümet programında bu hususa kâfi ehemmiyet ve vuzuh verilmemesini doğru karşılamıyoruz.

Yatırım politikası heyeti umumiyesi içinde memleketin bayındırlığını sağlayan ve dolayısıyla istihsal gücünü geliştiren Devlet Su İşleri, hidroelektrik tesisleri, barajlar, ulaştırma tesisleri, köy yolları, köy içme suları, kültür ve sağlık tesisleri gibi temel tesisler yatırımlarının ehemmiyetlerine binaen bir an önce ele alınmasını ve yatırımların hızlandırılmasını bilhassa beklemekteyiz.

Son derece geniş yatırım sahası içinde randımansız çalışma gücü ve sistemi ile âdeta malûl bulunan ulaştırma işlerimiz tam mânasıyla feci durumdadır. Yılsonu bilançolarında milyonlara varan zarar bilançoları için gerekli tedbirleri almakta geç kalmamalıyız. Kısa zamanda müspet tesirler icra edecek tedbirleri Hükümet; meseleler üzerine eğildiği takdirde bulacak durumdadır.

Milletlerarası ekonomik ve sosyal münasebetlerin gelişmekte olması dolayısıyla, gümrüklerimizin ehemmiyetinin artışı takdirde çok geç kalmış bulunmaktayız. Milletçe halline çalıştığımız turizm dâvamızın anahtarları gümrük kapılarımızdadır. Medenî dünya anlayış ve ihtiyacına uygun koordine bir mevzuat manzumesi tedvininde zaruret görmektedir.

İmar ve iskân mevzuunda bölge planlanması üzerinde ehemmiyetle durulması zaruridir. Memleketin muhtelif bölgelerine yapılacak sanayileşme merkezlerinin kurulması muayyen bölgelere olan nüfus tazyikini azaltacaktır. Devlet yatırımlarının da; sanayileşmede bu plân içinde mütalâası isabetli olacaktır.

Dar gelirli vatandaşların sosyal mesken ihtiyaçlarını organize edici tedbirlerin acilen ele alınacağına güvenimiz vardır.

Sağlık işlerimizin birçok dertleri yanında koruyucu hekimliğin ön plânda mütalâasını isabetli görmektedir.

Yıllardır mahrumiyet bölgelerinin yüzlerini görmedikleri sağlık personelinin istekle gidip bu bölgelerde çalışmalarına gerekli imkân verilmesini ve bu hususun Hükümetçe ön plânda benimsenmesini memnuniyetle karşılamaktayız.

İşçinin refahını sağlamanın ve işsizliği yenmenin esas tedbiri iş sahalarını ve iş verimini artırmak olmakla beraber, emeğin diğer istihsal unsurları kadar ehemmiyetli bir unsur olduğu inancının benimsenmesine bağlıdır.

Memleketimizde iş yerlerinde çalışan işçilerin ücretleri arasındaki fahiş farkın sosyal düzen içinde açtığı yara derindir. Bilhassa İktisadi Devlet Teşekküllerine ait iş yerlerinde işçinin emeğinin istismarına derhal mâni olunmasının âcil en lüzumlu bir tedbir olacağı kanaatindeyiz.

İşçilerin mesken dâvalarının halli iktiza eden bir mesele olmalıdır. Ucuz, çabuk ve emniyetli adaletin sağlanması, ana kanunlarda yapılacak tadiller, infaz sisteminin ıslahı ve bugünkü perişan durumdan kurtarılması ve hangi şartlarla olursa olsun, hapishaneye düşmüş vatandaşları cemiyete küskün ve düşman insanlar haline getirilmesi, onların cemiyete dürüst ve iyi insan olarak dönmelerinin temin edilmesi Adalet Bakanlığının hassasiyetle üzerinde duracağı bir meseleler manzumesidir.

Memleketin huzurunu zedelemiş olan siyasi af konusunun sarih hudutlar içinde halline karar verilmesi içtimai hayatımızda vatandaş huzurdan ve çalışmaktan alıkoyan siyasi istismarın önlenmesi bakımından mühimdir.

Yeni Türkiye Partisi seçimler esnasında ve seçimlerden sonraki devrede de olduğu gibi hiçbir zaman siyasi affı bir istismar konusu yapmamıştır ve yapmayacaktır. Bu mevzudaki tutumumuz daima memleket realitelerine ve günün şartlarına uygun olmuştur. Siyasi bir affın Yüksek Meclisin şahsında bütün Türk Milletinin bir atıfeti olduğuna inanmış bulunmaktayız. Koalisyon Hükümetinin tespit ettiği şartlar dâhilinde siyasi affın tahakkukunun memlekete huzur getireceğine inanmaktayız. Memleketin idari hayatında bütün vatandaşlar arasında iyi münasebetin sağlanması, partizanca tutumlara itibar edilmemesi en mühim temennimizdir.

İdari personelin A dan Z ye kadar siyasi endişelerden uzak bir şekilde gönül rahatlığı ile vazife görmesi huzur ve emniyet için başlıca şarttır.

Asayiş kuvvetlerinin kanunların kendilerine bahsettiği salâhiyetlerin çerçevesi içinde gerekli emniyet tedbirlerini alışında milletçe kanunlara itaat prensibine uymanın zaruretini belirtmek isteriz.

Millî Eğitim politikamızın millî kalkınma politikasıyla olan yakın ilgisinin Hükümet programında belirtilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Ancak millî eğitim politikası hususunda bilhassa ilköğretim dâvasının hallinde Hükümetin aşırı derecede iyimserlik örneği gösterdiğini işaret etmek isteriz.

Vakıflar Türk sosyal hayatında asırlardan beri mümtaz bir mevki işgal etmiş, kuruluş kökleri çok derin birer millî yadigâr oldukları gibi, ekonomik ve sosyal hayatımızdaki rolleri de büyük olmuştur. Yıllardan beri ihmal edilen bu içtimai ve iktisadi müessese âdeta canlılığını kaybetmiş, ya bir tarafta yıkık duvarların süslediği harabeler yahut da tabiatın insafına terk edilmiş arazi parçaları hâline gelmişlerdir.

Değerleri milyonları aşan vakıfların bugünün içtimai ihtiyaçlarına uygun şekilde hazırlanacak bir mevzuat sistemine bağlanmasını ve yapılarak reformla asırların ataletini silkip bir tarafa atmanın zaruretine inanıyoruz.

Hükümetin dış politika hakkında mufassal bilgi vermesine teşekkür ederiz.

Bugünkü siyasi ve iktisadi görüşler, maksat ve gaye itibarıyla tek Devlet fikrin-den devletler topluluğu sistemine kaymaktadır. Bütün komşu ve dostlarımızla olan siyasi münasebetleri bilmekte fayda vardır.

Hükümetimizin yeni teşekkül eden Cezayir Hükümetini derhal tanımasından memnuniyet duymaktayız.

Ancak; birçok vatandaşlarımızın hukuken ilgili bulunduğu Mısır Hükümeti ile vatandaşların haklarının korunması bakımından, endirekt olarak münasebetimizin durumunu bilmekte fayda varken, bu hususa temas edilmemesini bir noksan olarak işaret etmek isteriz.

Bilhassa mukadderat birlimi yaptığımız dost memleketlerin birçoklarına yıllardır elçi gönderememenin doğru olmadığı kanaatindeyiz.

İktisadi ve siyasi kaderimiz üzerinde büyük rolü olacağına inandığımız müşterek pazar meselesinin müspet surette hallinde büyük faydalar mülâhaza etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar,

Türk Silâhlı Kuvvetlerinin; aslî vazifesi olan Türkiye Cumhuriyetinin siyasi bütünlüğünün sorumlusu, Anayasanın, demokratik rejimin, Cumhuriyetin ve devrimlerin korunması yanında Devletin üzerinde bina edildiği kuvvetler manzumesinin her türlü siyasi dalgalanmaları dışında tarafsız koruyucusu telâkki etmekteyiz.

Vatanımızın ve milletimizin mâruz kalacağı tehlikelere karşı; millî varlığımızı idame ettirecek en büyük güven kaynağı Türk Silâhlı kuvvetlerinin modern şekilde teçhizi ve sulhun bekçisi olarak şerefli mevkiini muhafazası millî gururumuzdur.

Anayasanın Türk Silâhlı Kuvvetleriyle ilgili olarak getirdiği yenilikler üzerinde çalışılmasını ihtiyaçların teminini ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin yüksek vazife şuru içinde kendisine teveccüh edecek vazifeleri yerine getirecek maddi ve mânevî kuvvette olmasını memnuniyetle karşıladığımızı ifade etmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar, Yeni Türkiye Partisi Meclis Grubu içinde vazife aldığı Hükümetin mesuliyetini paylaşarak ciddi ve müşterek bir çalışmanın en iyi örneğini vermeye inanmış bulunmaktadır.

Hükümete başarılar diler, hepinizi hürmetle selâmlanin. (*Alkışlar ve bravo sesleri*)

BAŞKAN — Söz sırası C.H.P. Meclis Grubu adına Sayın İbrahim Öktem'indir. (*Alkışlar*)

C.H.P. MECLİS GRUPU ADINA C.H.P. GRUP BAŞKANVEKİLİ İBRAHİM ÖKTEM (Bursa) — Yüce Meclisin Sayın Başkanı,

Sayın milletvekilleri;

Yeni Anayasamızın bütünü ile yürürlüğe girmiş olduğu 15 Ekim 1961 gününden bu yana Yüce Meclisin güvenini isteyen İkinci Karma Hükümetin programı üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grubunun görüşlerini huzurunuzda arz etmek bahtiyarlığı içinde muhterem heyetinizi saygı ile selâmlarım.

Bu Hükümetin programını ve kendisinden beklenen görevleri gözden geçirmeden önce, memleketimizin bugün karşı karşıya bulunduğu belli başlı meseleleri ve bunların istikametlerini yakın tarihimiz içinde manalandırarak arz etmek istiyoruz.

Sayın milletvekilleri;

Bugün öyle sanıyoruz ki, Türkiye biri siyasi rejime taallük eden, diğeri vatandaşlarının insanlık haysiyetine yaraşır bir hayat seviyesine ve tarzına erişmeleriyle ilgili olan birbirine bağlı iki ana dâvanın karşısında bulunmaktadır. Diğer bir deyimle, iki çeşit meselemiz vardır: Biri siyasi, diğeri de iktisadidir.

Türkiye'nin yakın tarihi ve bu tarihin şeref sayfalarını yazarların bütün cehitleri, Türk milletinin siyasi sahada hür ve medeni bir toplum halinde yaşamasına müteveccih olmuştur. Türk Cumhuriyetinin kuruluşundan bugüne Türk toplumuna istikamet verenler, kendilerine siyasi bakımdan nihai hedef olarak demokratik düzeni almışlardır. Başarılan devrimler, kurulan bütün müesseseler ancak Batı medeniyetinin felsefi hedefine ulaşabilen demokratik düzeni gerçekleştirmek için yapılmıştır. Onun içindir ki, Atatürk devrimleri ve onların temel dayanağı olan lâiklik ilkesi Türkiye'de demokratik rejime doğru, adım adım, fakat emin surette gidilmesini sağlamıştır.

Huzurunuzda kuvvetle belirtmek isteriz ki, Atatürk'ün kurmuş olduğu parti şerefini taşıyan Cumhuriyet Partisi, demokrasinin bu memlekette ancak Atatürk ilkeleri kesin, olarak hâkim oldukça vaz olacağına inanmaktadır. (*Alkışlar*)

Muhterem arkadaşlar,

Cumhuriyet Halk Partisi demokratik düzenin en sadık ve yorulmaz bekçisi olarak, yıllardır bu düzeni savunurken, bu görüşünü şu felsefî temele dayamıştır: Biz, insanı bir nimet ve bir varlık sayıyoruz ve bu varlığını ancak hürriyet içinde geliştirebileceği inancını taşıyoruz. Siyasi hürriyetten mahrum bir düzende insanın bu mânevi varlığının inkâr edildiğini gördüğümüz için de, demokratik düzene karşı olan her cereyanın amansız düşmanı bulunuyoruz. (*Bravo sesleri*) Türk toplumunun, Cumhuriyetin kuruluşundan beri, Büyük Atatürk'ün gösterdiği yolda gelişmesi, bu hür insan tipini bugün bir gerçek haline getirmiştir. Bunun içindir ki, Türk milletinin demokratik olmayan yollarla idare edilebileceğini sananları sadece hüsrân beklemektedir. Yakın tarihimizin büyük ve ibret verici olayları bunun en büyük delilidir. Türkiye'nin demokratik düzen yolunda hür insan topluluğu olarak yürümesini engellemek isteyenler, 27 Mayıs'ta hukukun ve adaletin olduğu kadar, tarihin de kesin hükmünü giymişlerdir.

Sayın milletvekilleri,

27 Mayıs Devrimi yalnız hukuk bakımından meşru değildir; 27 Mayıs Devrimi, Türk tarihinin akış istikametini değiştirmek isteyenlerin bu bedbaht teşebbüslerini de yok ettiği içindir ki, tarihin de meşruiyet beratını almış bulunmaktadır.

İnsan haklarını inkâr etmeden, memleket mukadderatının tek hâkimi Türkiye Büyük Millet Menlisinin varlığını reddetmeden ve 27 Mayıs'ın yegâne amacı olan demokrasiyi yok etmeden bu devrimin karşısında olmaya imkân yoktur. Türkiye 27 Mayıs Devrimiyle ve onun getirdiği Anayasa ile tekrar Büyük Atanın çizdiği medeniyet ve hürriyet yoluna girmiştir.

Sayın milletvekilleri;

Şimdi, yer yer, bu rejim aleyhine yönelen bâzı cereyanlarla karşı karşıya bulunmaktayız.

Demokratik düzene karşı olan propagandaların sahipleri çok garip ve hayret verici bir halita teşkil etmektedirler. Bir yandan iktisadi ve sosyal reformların demokratik rejim içinde başarılamayacağını sanan bedbinler ve yabancı ideolojilerin temsilcileri ve hayranları; diğer yandan Türkiye'yi bir totaliter idarenin kamçısı altında idare etmek sevdasında olanlar, demokratik düzeni yıkmak hevesi içindedirler.

Kuvvetle ve bütün samimiyetimizle belirtelim ki, Türk milleti işçisi, çiftçisi zengini ve fakiriyle demokratik düzene gönülden bağlıdır. Biz, bu büyük milletin sağduyusuna ve oylarıyla memleket mukadderatına en sağlam istikameti vereceğine inanıyoruz. Demokratik rejimi beğenmeyenler, demokratik düzende toplum yararına hamleler yapılabileceğine inanmayanlar, aslında Türk milletiyle açık konuşma yapacak gücü kendilerinde görmeyenler, millete inanmayanlar ve onu hak sahibi değil, fakat onun dışında bir siyasi iktidarın sadece mevzuu telâkki edenlerdir.

Türk milletini iradesiz, taş, toprak gibi bir inşaatın sadece malzemesi sayma temayülüne, şiddet ve nefretle daima karşı koyacağız. (*Alkışlar*)

Sayın milletvekilleri;

Bir imanımızı daha huzurunuzda belirtmek isteriz. Biz, bahis konusu reformların ancak demokratik düzen içinde gerçekleştirilebileceğine ve böyle bir düzen içinde gerçekleştirilen reformların büyük kütlenin hasretini duyduğu refahı ve insanlık haysiyetine yaraşır hayatı getirebileceğine inanıyoruz. Halktan yana olanlar, halk için olanlar, ancak demokrasiden yana olanlardır. (*Alkışlar*)

Muhterem arkadaşlar,

İşte, bugün huzurunuzda bulunan Hükümetin belli başlı görevlerinden biri, Türk halkının gönülden bağlı bulunduğu demokratik düzen inancına gölge düşürülmesine asla müsaade etmemektir. Bu konuda bugün büyük merhaleler açılmış olmasına rağmen, Hükümetin çalışmalarıyla, tutumuyla halka vereceği güven ve şevkle daha büyük mesafeler alınacağı muhakkaktır.

Hükümetten, ümitsizlikleri yok edecek, gönüllere şevk verecek, kötü niyetlilerin kafasındaki karanlık düşünceleri iflâs ettirecek canlı bir tutum, imanlı bir davranış bekliyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye'nin iktisadi kalkınma dâvası, yukarda izah ettiğimiz demokratik düzen dâvasının ayrılmaz bir parçası ve onun nihai ve felsefi hedefidir.

İnsanlarının müreffeh yaşadığı; baskıdan, tehditten ve zorlamalardan olduğu kadar aklıktan, istismardan korkmadığı, medeni sıcak ve canlı bir toplum; işte, üzerinde yürüdüğümüz siyasi rejim yolunun varacağı iktisadi ve içtimai hayat merhalesi...

Bu merhaleye varmak için parti olarak uygun bulduğumuz usulleri Anayasanın ışığı altında nasıl gördüğümüzü birazdan arz ve izah edeceğiz.

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye'mizin 25 Ekim'den beri bu yolda katettiği merhaleler nelerdir? Demokrasieye olan müşterek inancımızı pekleştirmek için, bunları kısaca özetlemekte fayda umuyoruz.

En büyük kazançlarımızdan biri, artık rejim münakaşalarını geride bırakmış olmamızdır. Bugün Türkiye'de hukuk tekniğinin tasavvur edebileceği bütün teminat müesseselerini getirmiş bir Anayasa yürürlüktedir. Seçim kanunları âdil ve dürüst bir seçimin bütün şartlarını toplamıştır. Tenkit hürriyetini tamamen saklı tutan bir Bakın Kanunu vardır. Toplantı hürriyetini bütün kemaliyle tesis edecek bir tasarı halen Yüce Meclisin komisyonlarında müzakere edilmektedir. Bu vesile ile Cemiyetler Kanununun da yeni esasların ışığı altında değiştirilmesi lüzumunu belirtmek isteriz. Hâkim bağımsızlığını ve teminatını tam mânasıyla kuran Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu yürürlüğe girmiştir. Anayasa Mahkemesini kuran kanun

da yürürlüğe girmiş ve bu Yüce Mahkemenin üyeleri seçilerek İçtüzüklerini yapmaya koyulmuşlardır.

Birinci Karma Hükümeti tenkit ederken kolaylıkla unutuluveren bir diğer başarı, bu Hükümetin bir ihtilâlden hemen sonra, birbirinden çok ayrı farz edilen iki cephenin temsilcileri tarafından kurulması ile beklenen her şeyi getirmemiş olsa bile hiç değilse, birikmiş hislerin, memleket menfaatlerini unutturacak şekilde patlamasını önlemiş olması ve beklenen siyasi barış henüz ruhlara tam olarak sinmemiş olsa bile siyasi hayatımızın normal mecrasına doğru sevk edilebilmiş bulunmasıdır.

Bu arada, partizan idarenin alışkanlıklarını gidermekte büyük adımlar atılmıştır.

Yine Birinci Karma Hükümet zamanında, memleketin koskoca bir bölgesine yerleşen açlık tehdidi, idari mekanizması sık sık haklı olarak tenkit edilen bu memlekette bir teşkilâtçılık örneği gösterilerek, idare mekanizmasının değişik unsurlarının hızlı ve ahenkli çalışmaları sonunda kısa zamanda yenilmiştir.

Birinci Karma Hükümet devrinde, başta kalkınma plânı olmak üzere, memleketin beklediği büyük iktisadi, sosyal, kültürel ve idari reformların 27 Mayıs 1960 tan beri devam edegelen hazırlıkları, birçok alanlarda son saflarına ulaştırılabilmiştir.

Yine aynı devirde, bir yandan, istikrar içinde azami yatırım yapabilmemizi sağlayacak bir bütçe yürürlüğe konmuş; öbür yandan, asla enflasyon tehlikesi yaratmaksızın köylümüz ve çiftçimiz hububat fiyatlarında, tütün fiyatlarında ve pancar bedellerinin ödenmemde şimdiye kadar görmediği kolaylıklara kavuşturulmuş ve nihayet aynı devirde, Cumhuriyet Hükümeti, kahraman Türk Silâhlı Kuvvetlerinin yardımıyla, 22 Şubat 1962 de patlak veren ve sonu meş'um olabilecek bir hareketi en kısa bir zamanda bastırmış ve içerde ve dışarıda memleket istikrarını baltalamak isteyen bütün propagandaların gayretlerine rağmen, dış itibarımız artmış ve dost müttefik devletler, memleketimize tarihinde görmediği bir dış yardımın prensip vaadinde bulunabilmeleridir.

Sayın milletvekilleri,

Birinci Karma Hükümette, Cumhuriyet Halk Partili Bakanların yanında yer alan Adalet Partili Bakanlar, o Hükümetin hizmetlerine canı gönülden iştirak etmiş insanlar olarak, yarın daha iyi anlaşılacak olan bu başarıların mimarları arasında yer almışlardır. Onlara ve partilerinde Bakan arkadaşlarını desteklemesini ve anlamasını bilmiş olan milletvekillerine ne kadar ayrı siyasi çevrelerden gelirlerse gelsinler, Türk siyaset adamlarının vatan menfaatlerinin güdülmesinde ve yurt hizmetlerinin yürütülmesinde elele, tam bir ahenk içinde çalışabildiğini çok güzel bir örneğini vermiş olduklarından dolayı teşekkür borcumuzu burada açıkça eda etmek isteriz.

Aslında, birinci Karma Hükümete karşı yöneltilen tenkitlerin çoğu, zaman mefhumunu hiçe sayan bir insafsızlıktan ileri gelmiyorsa; türlü siyasi istismar kay-

gılarının memleket realitelerini bir yana istercesine yarattığı bulanık havanın, bu hükümetin müspet icraatını halk oyunun gözünde gölgelemiş olması yüzündendir.

Sayın milletvekilleri,

Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grubu bu gibi istismarın daima karşısında olacaktır.

Hükümet programında siyasi af konusunun bu gibi istismarların dışında tutulacağını belirtilmiş olmasını, bu bakımdan tasviple karşılıyoruz. Geçmiş siyasi mücadelelerin yaralarının sarılması, ancak, siyasi af konusunu sanki bu vatanın baş meseleymiş gibi takdim etmeye çalışan zihniyetin dışında mütalâa edilirse, mümkün olabilir. Ancak bu takdirdedir ki, bir nispet ve ölçü içinde kalmak şartıyla, siyasi af, milletin şefkat ve atıfeti olarak görülebilir. Aksi halde, siyasi af talepleri, ister istemez, 27 Mayıs Devrimine karşı bir hareket olarak görünür. Bu memlekette hiç kimsenin milletin bir lûtfunu siyasi istismar ve pazarlık konusu yapmaya ve onu bir haksızlığın telâfisiymiş gibi göstererek yürürlükteki Anayasa düzeninin meşru temelini teşkil eden bir devrimi zedelemeye kalkışmaya asla hakkı yoktur.

Cumhuriyet Halk Partisi Meclisi Grubunun nazarında, geçmiş siyasi mücadelelerin yaralarının sarılması, sadece, siyasi mahkûmların bir kısmının affı ile gerçekleştirilemez. 27 Mayıs Devriminin bu memlekette ilelebet sildiği hukuk dışı tasarruflardan zarar gören vatandaşların, bilhassa memurların, haklarının uygun şekilde telâfi edilmesini de, biz, zaruri sayıyor ve bunu Hükümetten istiyoruz.

Muhterem arkadaşlar,

Bu kısmı bitirmeden Sayın Bölükbaşı'ya zaruri bir cevap vereceğiz. Siyasi af konusunu istismar etmenin güya aleyhinde görünen Bölükbaşı'nın bu bakımdan hayli renkli sayılabilecek fikirlerine tevcih olunan itirazlara karşı olacağı yerde, Cumhuriyet Halk Partisinin mânevi şahsiyetini hedef tutan yersiz ve tarihi gerçeklere aykırı hücumlarını üzüntü ve esefle kaydetmiş bulunuyoruz. Biz, Genel Başkan sıfatını taşıyan bir zatın bu beyanlarını ve seçtiği üslubu itibara lâayk görmüyoruz.

Yalnız, bu vesileyle bir defa daha ifade etmek isteriz ki, Cumhuriyet Halk Partisinin bu memleketi demokratik düzene emin adımlarla götürdüğü hususu, artık, milletlerarası siyaset ilminin benimsediği bir gerçek olmuştur. Cumhuriyet tarihi de, Cumhuriyet Halk Partisinin bu uğurda, sarf ettiği büyük gayretleri elbette ki, kaydedecektir. Bizzat Bölükbaşı'nın da bunu böylece bilecek mevkide olduğuna kanaatliiz.

Cumhuriyet Halk Partisinin demokrasi mücadelelerindeki gayret ve fedakârlıklarını hiçe sayan bir zihniyetin, gerçeklere asla itibar etmeyen inkârcı bir zihniyet olduğunda kimsenin şüphesi olamaz.

Kaldı ki, Bölükbaşı, bugünkü sözleriyle kendi kendisini de inkâr etmiştir. Daha bundan dört ay evvel 27 Mayıs ve demokrasiyi koruyucu Tedbirler Kanunu münasebetiyle gerek komisyonda, gerek bu kürsüden söylediği sözleri hatırlayanlar cidden hayret içinde kalmışlardır.

Cumhuriyet Halk Partisinin on yıllık muhalefetini ağır tabirlerle tavsif eden Bölükbaşı, bu müddet içinde Cumhuriyet Halk Partisi ile sık sık iş birliği içinde olduğunu ve hattâ onu, muhalefette çeşitli usullerle geçmeye çalıştığını unutmış görünerek, muhalefet sırasındaki tutumunu bizzat kendisi inkâr etmiş oldu.

Bu vesileyle, Bölükbaşı'ya da, yeni partisine de, Cumhuriyet Halk Partisinin hizmet kaderine benzer bir kaderin nasip olmasını dileriz.

Sayın milletvekilleri,

Geçmiş siyasi mücadelelerin hâtıralarını unutturmanın en iyi çaresi, şüphesiz, milletimize kalkınma yolunu açmaktır. Halen basınımızda ve halk efkârımızda kalkınma, meselelerimiz günün meselesi halindedir. Bir zamanlar demokratik rejimi kurmanın mücadeleleri içinde iken, siyaset adamlarının siyasi partilerin kalkınma dâvalarına yeter derecede yer vermedikleri bir açık hakikattir. İnsafla düşünürlerse, o mücadeleler sırasında bu memleketin mukadderatı üzerinde söz sahibi hangi müessese içinde, basın dâhil, kalkınma davalarımız Ön plânı işgal ediyordu!

O mücadeleler devrinde, Türk Milleti kalkınmanın ancak demokratik rejim içinde yapılabileceğine inanmış olarak, insan hak ve hürriyetleri için, demokrasi için mücadele ediyordu. Bu bakımdan, rejim meselelerimizin artık tasfiye edilmiş olduğu bugünkü devrede, aydınlarımızın, basınımızın ve halkımızın kalkınmanın iktisadi, sosyal ve kültürel meseleleri üzerine hızla atılmış olmasını ve bazen aşırı da olsa, sabırsızlık göstermesini, bir kazanç olarak memnuniyetle müşahade etmeliyiz.

Biraz önce kalkınma meselelerimizin halledilebilmesinin demokratik rejimi yaşatabilmenin temel şartlarından biri olduğunu ifade etmiştik. Şimdi, Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grubu adına bu konudaki temel görüşlerimizi de açıklamak isteriz.

Sayın milletvekilleri,

Halen bâzı çevreler halk efkârımızı kısır bir ideoloji münakaşasının içine atmak emelinde görünüyorlar. Şunu derhal belirtelim ki, bugün iktisat ilminin, siyasi ve sosyal ilimlerin ulaştığı ilerleme seviyesinde, artık XIX ncu asrın liberalizm ve sosyalizm münakaşaları çok geride kalmıştır. Türkiye için bugün, az gelişmiş bir memleket olmanın realiteleri ve bunları yenmek için ilmin gösterdiği çarelerden başka hiçbir şey yoktur.

Bu gerçekleri hangi çerçeve içinde yeneceğiz? Başvurulacak çareler nerede başlayacak, nerede bitecektir? Bunları Anayasamızın 1'nci maddesinden 62'nci maddesine kadar yer alan hükümlerde teker teker bütün teferruatıyla görüyoruz.

Bu Anayasa, özel teşebbüsü, kalkınmanın tek ve başlıca motörü telâkki eden ve her nevi Devlet müdahalesini reddeden bir anlayışa sahip değildir. Anayasamız 40'nci maddesinde; "özel teşebbüsler kurmak serbesttir" derken, son fıkrasında da "Devlet özel teşebbüslerin, millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini sağlayacak tedbirleri alır" hükmünü ilâve etmektedir. Anayasanın 41'nci

maddesinin son fıkrasında, “iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı gerçekleştirmeyi; bu maksatla, millî tasarrufu artırmayı her sektördeki yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmeyi ve kalkınma plânlarını yapmayı” Devlete ödev olarak vermektedir. Görülüyor ki, Anayasamız açıkça, Devletin iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmada belli başlı rolü ve nâzım rolünü oynayacağını söylemektedir.

Ama, aynı Anayasa asla özel teşebbüsü ortadan kaldırıcı bir istikamet getirmemiş; yine 40’ncı maddesiyle Devlete; “özel teşebbüsün güvenlik ve istikrar içinde çalışmasını sağlayıcı tedbirleri almak” görevini de yüklemiştir. Görülüyor ki, Anayasamız Marksist bir anlayışın tamamıyla dışında olarak, kamu sektörüyle özel sektörün bir arada bulunacağı bir karma ekonomiyi esas almıştır. Yeni Anayasa elbetteki, kalkınmada kullanılacak usullerin insan hak ve hürriyetlerine aykırı usuller olmasını da reddetmektedir.

C.H.P. Millet Meclisi Grubunun kalkınma ve Devletçilik anlayışı, işte Anayasanın getirdiği sosyal devlet ilkesinin yine Anayasada yer alan bu icaplarına tamamen uygun olarak, kalkınmayı temel hürriyetler ve karma ekonomi düzeni içinde mütalâa eden ve her yönden gelen ideoloji taassuplarını reddeden pragmatik bir plancılıktır.

Karma Hükümetin, kalkınma politikasındaki anlayışının da, bu anlayışa uygun olduğunu görmekten büyük memnuniyet duymaktayız.

Karma Hükümet programında resmen yürürlükte olan plân hedefleri ve stratejisi hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararnamesinin benimsenmesi de, bu bakımdan son derece memnuniyet vericidir.

C.H.P. Millet Meclisi Grubu, kalkınmada özel teşebbüsün yaratıcı gücünden istifade etmenin ne kadar lehinde ise, Devlet yatırımlarının sadece özel teşebbüsün gerçekleştiremediği alanlara inhisar ettirilmemiş olmasının da o kadar lehindedir. Gerçekten, Hükümet programında özel teşebbüs tarafından gerçekleştirilmesi mümkün olsa bile meselâ, Demir - Çelik Sanayii gibi, stratejik yatırımların ve uzun süreli kalkınma için gerekli olan, ezcümle, sektörler arası ve bölgeler arası muvazeleneli kalkınmayı sağlayacak yatırımların Devlet eliyle yapılabilmesi esasının kabul edilmiş olmasından da büyük memnuniyet duyuyoruz.

Bunun gibi, Hükümet programında özel teşebbüsü teşvik etmenin, maliye ve kredi politikası, sermaye piyasasının teşekkülü, yol gösterme ve teknik yardım yollarıyla gerçekleştirilmesinin bir prensip olarak kabul edilmiş olmasını ne kadar tabîî karşılıyorsak; gerektiği takdirde, kabul ettiğimiz siyasi ve iktisadi düzenle bağdaşabilecek yeni Anayasanın cevaz verdiği doğrudan doğruya müdahale usullerine başvurabileceğinin de kabul edilmiş bulunmasını da o kadar memnuniyetle karşılıyoruz, özel sektörle ilgili dış ticaret ve bin netice yatırım siyasetimizde halen uygulanan kota sisteminin bu anlayışın bir sonucu olduğunu belirtmek isteriz.

Sayın milletvekilleri,

İşte, bu temel anlayışlar içerisinde, bu Hükümetin, huzuruza temel reformlara dair kanunları ve uzun vadeli kalkınma plânı kanunu en kısa zaman zarfında

getirilmesini bekliyorduk. C.H.P. Millet Meclisi Grubu, temel reform kanunlarının ve plânın bir an önce Meclise sunulmasının yorulmak bilmez takipçisi olmak azmindedir.

Bu temel reformların başında vergi reformu gelmektedir.

Memleketimizin özlenen yıllık ortalama %7 gelişme hızına kavuşabilmesi için reel milli gelirimizin %14 ünü yatırımlara ayırmak zorundayız. Bu gayretin başarı sağlayabilmesi, aynı zamanda, reel milli gelirimizin %4 üne balığ olacak bir dış yardımın sağlanmasına bağlıdır. Bu yatırım gayretinin yapılabilmesi ve dış yardımın elde edilebilmesi her şeyden önce, gereken iç tasarruf kaynaklarının sağlanabilmesine bağlıdır, özel sektörün gereken iç tasarruf kaynağını kendi başına sağlayacak kadar genişlememiş ve gelişmemiş bulunduğu ve az gelişmiş bir memleket olarak fertlerin istihlâk temayüllerinin büyük olduğu inkâr kabul etmez bir gerçektir. Bu durumda, hayati yatırımlar için gerekli kaynaklar, enflasyon gibi bizatihi bu kaynakları kurutan ve türlü tikanıklar ve toplumsal önceliklere uymayan temayüller yaratan bir yola başvurmamak azminde olduğumuza göre, ancak ve ancak kamu gelirlerinin artırılmasıyla mümkündür.

Bu ise ancak, programda belirtildiği gibi, tatbikat kolaylığını, verimi artırmayı ve vergi adaletini esas tutan bir vergi reformuyla mümkün olabilir.

Vergi reformunun, şimdiye kadar alışageldiğimiz kısır mefhumlar dışında, az gelişmiş bir memleket oluşumuzun realitelerine dayanan bir reform olması lâzımdır. Bu reformda dikkat nazarına alınacak husus, vergi kaçakçılığının vergi sistemimizin unsurlarını teşkil edecek olan muhtelif vergilerin birbirlerini kendiliğinden tamamlaması suretiyle zincirleme bir tarzda önlenmesi esasıdır. Vergi formaliteleri basit olmalıdır. Vergiler, mümkün mertebe, vergi yükü istihsalı artırabilmek suretiyle hafifletilebilecek tarzda tanzim edilmelidir. Büyük kütlelerin ödediği vergiler, mümkün mertebe, mahallî idarelere bırakılmak suretiyle, verginin psikolojik ağırlığı azaltılmalı ve bu gelirler mahallî kalkınma faaliyetlerinin finansmanında kullanılmalıdır. Böyle bir vergi reformunun, aslında memleketteki gelir dağılışındaki adaletsizliği gidermek şeklinde ve vatandaşın geliri nispetinde ve ödeme gücüne uygun şekilde mütalâa edilmesi lâzımdır.

Bu vesile ile Gelir Vergisi içerisinde zaruri bir kontrol sistemi olan servet beyanlarının programda ön görülen tarzda bir defalık iadesini, C.H.P. Millet Meclisi Grubunun, bu konuda bahis mevzuu kontrol usulünün olağanüstü bir devrede konmuş olmasından doğduğu ileri sürülen ruhi rahatsızlıklar delilinin bundan böyle ortaya atılmamasını sağlamak ve bu münakaşaları bitirmek için kabul etmiş olduğunu belirtmek isteriz.

Sayın milletvekilleri,

Tarım reformu ve onun bir parçası olan toprak reformu, Anayasamızın 37'nci maddesiyle emredilmektedir. Biz, tarım ve toprak reformunu çiftçiye sadece toprak sağlayan; ancak, o toprakta istihsalı artırıcı tedbirleri unutan bir reform olarak görmüyoruz. Bu reformdan beklediğimiz statüler, sosyal, iktisadi ve toptan teknik bir ıslahattır. Tarım reformunun başlıca gayesi, özel mülkiyet veya yarıcılık esasları

içinde cüce işletmeler halinde verimsizliğe terk edilmiş olan zirai işletmelerimizi, çiftçiye kendi toprağının sahibi yapmak ve özel mülkiyet esasını saklı tutmak suretiyle istihsal kooperatifleri halinde çalıştırmak olmalıdır. Tarım sektöründe verimi ve istihsalı artırmanın ve bu yoldan yeni yatırım kaynakları yaratmanın başka yolu yoktur. Ancak, bunun yanı sıra, tarım ve toprak reformunun bir diğer temel gayesinin de, tarım sektöründeki gelirin dağılışında mevcut adaletsizlikleri gidermek olduğuna, plân hedefleri ve stratejisi hakkındaki kararnamede belirtildiği üzere inanmaktayız. Bunun için, Anayasanın, 38'nci maddesinin 2 ve 3'ncü fıkralarında açılan bütün imkânların kullanılmasını ve toprağın asgari ve âzami genişliğinin, ailenin geçim ve iş kuvvetlerinin kıymetlendirilmesi esasına göre tespitini zaruri görürüz. C.H.P. Millet Meclisi Grubu olarak, tarım ve toprak reformunu kâğıt üzerinde bırakacak her türlü bahanenin ve geciktirmenin azimle karşısında olacağımızı da, bilhassa belirtmek isteriz.

Sayın milletvekilleri,

Ormanlarımızın korunması, bakımı ve orman halkının ormanla münasebetlerinin Anayasamız hükümleri dairesinde ve onların geçim ve çalışma durumlarını ıslâh etmek suretiyle tanzimi yolunda Hükümet programında mevcut vaade bütün kalbimizle katlıyoruz.

Toprak kaybıyla mücadelenin hayati önemine de bu vesile ile bilhassa işaret etmek isteriz.

Sayın milletvekilleri;

Küçük çiftçinin Ziraat Bankasından aldığı muhtelif kredilerin tasfiyesi ile konsolidasyonunda halen uygulanan bâzı esaslar, gerçeklere uygun değildir. Küçük ve muhtaç çiftçinin muacceliyet kesbeden borç taksitinin ödenmemesi halinde bütün borç miktarının muaccel olmasını, değiştirilmeye muhtaç çok ağır bir hüküm telâkki ederiz. Kanaatimiz odur ki, bu takdirde, icra tatbikatını muaccel olan taksit miktarına inhisar ettirmek, gerek, adalete, gerek küçük ve muhtaç çiftçinin fiilî ve hakiki borç ödeme kabiliyetine daha uygun düşecektir. Küçük çiftçiye verilmiş olan tohumluk kredisinde konsolidasyona tâbi tutulmuş olanlar için ayrıca bir konsolidasyon faizi alınması da değiştirilmesi gereken ağır bir hükümdür. Nihayet, her nevi zirai kredilerde muacceliyet halinde gecikme zamlarıyla faiz yekûnu aşağı - yukarı %39 a balığ olmaktadır ki, bu da bu çalışan sınıfın nefesini kesmeye sebep olmaktadır.

Geçen yıllarda memleketimize çok değişik tipte traktör girmiş olmasının, bunların bakımı ve idamesi hususlarında ne kadar büyük bir dert yarattığı bilinmektedir. Memleketimizdeki traktör tiplerinin belli birkaç kategoriye inhisar ettirilerek, bunların bakımhanelerinin ve yedek parça stoklarının yeteri kadar sağlanması yolunda yapılmakta olan çalışmaların hızlandırılmasını da önemli bir dâva olarak görmekteyiz.

Sayın milletvekilleri;

Hükümet programında kamu iktisadi teşebbüslerinin temel görevinin yatırım kaynağı sağlamak olarak tespit edilmiş olmasını büyük memnuniyetle karşılıyoruz.

Kamu iktisadi teşebbüsleri, bu bakımdan, az gelişmiş bir memlekette asla vazgeçilmez bir zarurettir. Kamu iktisadi teşebbüslerimizin bu görevi lâıyıkıyla yerine getirebilecek şekilde yeniden teşkilâtlandırılması hakkındaki reform tasarılarının bir an önce Meclise getirilmesi lâzımdır. Bu reorganizasyonun, bâzı yetersiz hukuki işletmecilik şekillerini kaldırmak; büyük holding teşekküllerin içinde yer alan teşebbüsleri daha rasyonel bir şekilde bir araya toplamak; bankacılık hizmetleriyle diğer hizmetleri birbirinden ayırarak finansman işlerini teli elde toplamak ve kamu iştiraklerinin de daha kontrollü bir tarzda tek elden yürütülmesini sağlamak esaslarına dayanması lâzımdır. İnancımız şudur ki, yatırım kaynağı yaratma görevini yerine getiremeyen birkaç istisnai teşebbüsün özel sektöre devri dışında, mevcut iktisadi Devlet Teşebbüslerimiz kamu malı olarak muhafaza edilecek ve kısa zamanda ıslah edilerek yenilerini kurmak mümkün olabilecektir.

Özel sektörün gereği gibi gelişebilmesi için bankacılık sistemimiz ve sermaye piyasalarının teşkilâtlandırılması konularında Hükümet programında yer alan hususlar tam tasvibimizle karşılanmıştır.

Sayın milletvekilleri;

Ticaret ve hizmetler sektöründe müstahsille müstehliki birbirine yaklaştıracak kooperatifçilik tedbirlerini, millî gelirimizin israf edilmemesi ve gerek müstahsilin emeğinin karşılığını bulabilmesi, gerek müstehlikin menfaatlerinin korunması bakımından zaruri saymaktayız.

Küçük sanatlar ve esnafılık sektöründe yeni ve sağlam bir düzen getiren kanunun en kısa zamanda komisyonlardan çıkması belli başlı temennilerimizdendir.

İthalât ve ihracatımızda, her nevi israfları önleyici bir teşkilâtlanma gayretini de zaruri sayarız.

Sayın milletvekilleri,

Kalkınma gayretlerinin ancak iyi bir idare ile mümkün olacağı açıktır. Bu bakımdan, idari teşkilâtımızın ve Devlet personeli ücret sisteminin bir an önce yeknesak esaslara bağlanarak ıslah edilmesi, yapılacak temel reformlardandır. Bu hususun önümüzdeki bütçe yılından önce gerçekleştirilmesini bekleriz.

Grubumuz, ayrıca, her alanda, Hükümetin muvafakati dışında masraf artırıcı ve gelir azaltıcı kanun tekliflerinden kaçınmaya kararlıdır.

Muhterem arkadaşlar,

Diğer bir reform alanı da, eğitim hizmetlerimizdir. Bu konuda Grubumuzun üzerinde durduğu en önemli konu, ilköğretim seferberliği, teknik öğretim ve halk eğitimidir.

İlköğretim seferberliğinde temel esas, köy Öğretmenlerinin köyde sadece ilkokul derslerini okutacak vasıfta olmamasıdır. Köy öğretmeni, aynı zamanda, Türk köyünü ortaçağ kalıntılarından kurtaracak bütün medeni hizmetlerin öncüsü olabilecek şekilde teçhiz edilmelidir.

Genel eğitim siyasetimiz bakımından bugünkü sistemimiz hakkında ileri sürülecek en büyük tenkit, ilkokul üzerindeki kademelerde klâsik eğitime, teknik öğretime nispetle çok fazla yer verilmekte olmasıdır. Kalkınma ve yatırım gayretlerimizin başarısı, bu, dengesizliğin giderilmesine bağlıdır.

Nihayet, Atatürk'ün büyük önem verdiği halk eğitim ve kültür kurumlarının Devlet eliyle bir an önce kurulmasını zaruri görmekteyiz.

Sayın milletvekilleri,

Halkın mahallî kalkınma programları çerçevesi içinde yatırım gayretlerine kendi gönül rızasıyla iştiraki prensibini Anayasamızın 42'nci maddesi muvacehesinde, Hükümet programında bulmakla sevinç duyduk. Bu konunun, birtakım gayri ilmî ve indi istismarlara vesile vermemesi en büyük temennimizdir.

Bu gayretler içerisinde, gençliğin yeter derecede kullanılmayan büyük şevk ve enerjisinin de teşkilâtlandırılması gerektiğine inanıyoruz.

Sayın, milletvekilleri,

Sosyal meselelerimiz, başta işçi davaları olmak üzere, Hükümet programında müstesna bir yer almıştır.

Toplu sözleşme, grev ve lokavt tasarısının bir an önce Yüce Meclise sunulmasını bekliyoruz.

Millet Meclisi Grubumuz, sendika hukukumuzun yeniden düzenlenmesi gayesiyle, naçiz bir yardım olmak üzere, birkaç gün içinde bir Sendikalar kanunu teklifini Yüksek Meclise sunmak kararındadır.

Sayın milletvekilleri,

Kalkınma halinde bulunan yurdumuzun sosyal dâvalarından bir önemlisi de sağlık hizmetleri davasıdır.

İnsan gücünün ekonomik değeri bizde yeni anlaşılmaktadır. Milli istihsalde büyük önemi olan bu gücün sahiplerinin sağlıklarının korunması modern devletin başlıca vazifelerinden biridir. Hükümet programında sağlık hizmetlerinin “yurdun her köşesine, bilhassa geri kalmış bölgelerine yöneltilerek, hizmetlerin dağılışı sosyal adalet prensiplerinin gerçekleştireceğiz” vaadinden büyük memnuniyet duyduk. Filhakika, bugünkü haliyle, sağlık hizmetlerinin, yurt bölgelerine dağılışı büyük bir adaletsizlik mevcuttur. Bu bakımdan, yurdu Batı bölgesi, Orta Anadolu bölgesi ve Doğu bölgesi birbirleriyle nispet kabul etmez bir manzara arz etmektedir. Sağlık teşkilâtının bilhassa Doğu bölgelerinde zaten mevcut olan zaafı, bir de kadrolarındaki korkunç boşluklar yüzünden bu yurt parçasının aslında son derece geri olan sosyal ve ekonomik bünyesi dolayısıyla duyulan sağlık hizmetleri ihtiyacını hiç karşılamayacak bir ölçüdedir.

Ciddî ve âcil tedbirlerle bu bölgenin ihtiyacına Devletin koşması lüzumuna inanıyoruz.

Sırası gelmişken burada, Hükümet programında eksik gördüğümüz bir gerçeğe işaret etmeden geçmeyeceğiz. Modern Devletin, sağlık sahasındaki hizmet rolü, her şeyden evvel koruyucu hizmetler sahasıdır. Geri kalmış bir memlekette Devlet bu ana hizmetin yanı sıra tedavi edici hizmetleri de yüklenmek mecburiyetindedir. Tedavi edici hekimlik ise çok masraflıdır. Devlet ilânihaye, normal gelir yolundan, bunun gerektirdiği külfetlere tahammül edemez veyahut şimdi bizdeki iptidai durumundan ileri görülemez. Binaenaleyh, medeni memleketlerin çok evvel başvurdukları en kestirme ve verimli yol olan sağlık sigortasını kurmak mecburiyetindeyiz. Bu konu üzerinde çok konuşulmuş ve yabancı mütehassıslar da bu hususta ısrarlı tavsiyelerde bulunmuşlardır. Sigorta sisteminin tekemmülü uzun zamana muhtaçtır. Diğer taraftan, Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Kanununun gerektirdiği hizmetlerin yurt ölçüsünde gerçekleştirilmesi de başka türlü mümkün değildir. Sorumluluğunu taşıdığımız bu Hükümetin bu konuda vakit kaybetmeden ciddi ve bilgili adımlar atması en halis temennimizdir.

Bir diğer temennimiz de, sağlık hizmetlerinin, bugünkü teşkilât durumunda dahi, alınacak ciddi ve rasyonel tedbirlerle verimlerini bir misli artırmanın mümkün olduğu ve dolayısıyla, bunun icaplarını yerine getirilmesi olacaktır.

Bundan başka, şehir kasaba ve bilhassa köylerimizin toplum ve iskân hijyeni konusu da bir an evvel ele alınmalıdır.

Bu arada, mesken politikası konusunu da programda yeterli bulmadığımızı hemen belirtmek isteriz. Mesken politikamız, millî gelirimizden mesken inşaatına daha fazla pay ayıramayacağımıza göre, lüks mesken inşaatına ayrılan kaynakların sosyal mesken inşaatına aktarılması şeklinde olmalıdır. Bu takdirde dahi, zirai sektörde artan nüfusun, gizli işsizliğin saklı problemlerini hızla ortaya çıkarmak suretiyle halkı köylerden şehirlere ister istemez aktarması karşısında, gecekondü dâvası, daha uzun zaman halledilemeyecek bir dâva halinde sürüncemede kalmamalıdır. Bunun çaresi, gecekondü vakıasını tanımak; onu esas itibarıyla gayri meşru saymamak; ancak, bu vakıayı, kanunla tanzim etmektir. Gecekondü bölgelerinin belediyelerce tespiti; bu bölgeler içindeki arazinin Devlet eliyle ve Anayasanın 38'nci maddesinin 2 ve 3'ncü fıkralarında tanınan imkânları kullanarak, mesken ihtiyacı olan ve bu ihtiyacı bizzat ve ucuza gidermek isteyen çalışan vatandaşlarımızın istifadesine tahsisi; gecekondü inşası, kiralınması ve devrinin kütlenin istismarına yol açmayacak esaslara bağlanması; bu bölgelere temel eğitim, belediye ve sağlık hizmetlerinin sağlanması ve bu gecekonduların yavaş yavaş eskilerinden başlayarak uzun vadeli ve düşük faizli krediler ve teknik yardım yoluyla peyderpey sosyal meskenlere tahvili zaruridir. Hükümetten hu konuda daha enerjik davranmasını istiyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümet Programında yer verilmemiş olan bir ana gelir konusuna burada işaret etmeden geçmeyeceğiz.

Tarihi oluşlar sonucunda birçok medeniyetlerin kucaklaştığı güzel yurdumuz, dünya turizm endüstrisi için tamamen bakir bir sahadır. Hükümetten bu konuda ciddi çalışmalar beklemek hakkımızdır. Bu konuda Batı komşumuz Yunanistan'la Güney komşumuz Lübnan'dan ders almak zorundayız.

Ekonomik kalkınmamızdan gelir kaynağı olan turizm sabasına bilgili ve plânlı bir yatırımın en süratli bir şekilde ele alınmasında önem görmekteyiz.

Sayın Milletvekilleri,

İktisadi, sosyal, kültürel ve idari reformlar hakkında Grubumuzun görüşlerini kısaca arz etmiş bulunuyoruz. Bütün bu reformların, aslında, kamu sektörünü ve özel sektörü kapsayan plânlı bir kalkınmanın şartı olduğunu ve bu reformların da; plânlı bir kalkınma olmadan beklenen verimi veremeyeceğini, bu vesile ile bir defa daha belirtmek isteriz.

Sayın Milletvekilleri,

Programın dış politika konusundaki kısımlarına Grubumuz tamamıyla katılmaktadır. Bu vesile ile bu memlekette reform taraftarı olmanın, demokrasiyi inkâr etmek için sebep teşkil etmeyeceği gibi; Türkiye'yi Batı ittifakından ve onun temel unsuru NATO'dan ayırıp, jeopolitik gerçekler dışında nötralist bir politikaya sürüklemek demek olmadığını da bilhassa belirtmek isteriz.

Avrupa ekonomik camiasıyla ortaklık müzakerelerinin az gelişmiş bir memleket oluşumuzun icaplarıyla, plânlama için lüzumlu iktisat siyaseti vasıtalarını saklı tutan bir sonuca ulaşması candan temennimizdir.

Sayın Milletvekilleri,

Programda Silâhlı Kuvvetlerimiz için derpiş edilen hususları büyük sevinçle karşıladık. Belli başlı vazifemizin, demokrasiye ve hürriyete âşık, Anayasa düzenine sâdik ve her siyasi cereyanın dışında olmasını bilen kahraman Silâhlı Kuvvetlerimizi, her nevi tahriklerden mâsun tutmak olduğunu, C.H.P. Millet Meclisi Grubu tam mânasıyla müdriktir. Bu itibarla, Grubumuzun Silâhlı Kuvvetlerimize olan güveni, Yüksek Meclisin mustere güveninin içinde yer almaktadır.

Sayın Milletvekilleri,

C.H.P. Millet Meclisi Grubu, yeni Hükümetin Programını tasvip etmektedir.

Hiç şüphe yok ki, bu Hükümetin başarısı, onu kuran siyasi parti gruplarının yasama meclislerinde disiplinli bir iş birliği içinde bulunmalarına bağlıdır. Bu iş birliğinin temellerinin kısa zamanda atılmış olmasını görmek, ilerisi için ümit verici bir unsur olmaktadır. Hükümete katılan siyasi parti gruplarının, onu, Anayasa, bu program ve koalisyon protokolü içinde murakabe ederken, işte böyle bir anlayış içinde hareket edeceklerinden eminiz.

Bu vesile ile Hükümetin ve ona katılan siyasi parti gruplarının, muhalefet partilerinin ciddi ve kıymetli tenkitlerinden ancak istifade edeceklerini belirtmeyi de bir vazife sayarım. Şiarımız Hükümete katılan siyasi parti grupları arasında olduğu

kadar, iktidar grupları ile muhalefet grupları arasında da dostane ve medeni münasebetleri idame ettirmek olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım,

Bu noktaya gelmişken, zihnimde ve kalbimde yer tutan bir düşüncüyü sizlere duyurmaya müsaadelerinizi dilerim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, millet iradesinin tecelligâhı olan bir yüce varlıktır. Onu teşkil eden millet mümessillerinden mürekkep muhterem heyetlerin, bu yüce varlık içerisinde millet adına kullandıkları salâhiyetler nispetinde, sorumluluklarının da hududu engindir. Yüz yıllardır keyfî idarelerin tasarrufundan kurtulularak kendi kendine idare yolunu ariyan büyük Türk Milleti, tarihi bir özlem içinde, bütün ümidini bu yüce Meclise bağlamış bulunmaktadır ve Meclis, bu özleme cevap verdiği ölçüde gerçek itibarına ulaşacaktır. Binbir mihnet, meşakkat ve yokluk içinde kıvranan, refaha, medeniyete ve adalete susamış olan bir milletin mümessilleri oluşumuz, her birimizin parti ve program farkı ne olursa olsun, bizim için asıl olan şeyin, onun kaderini en kısa zaman içinde değiştirmekte, insan haysiyetinin her sahadaki icaplarını ona temin etmekte toplanan inancımızı kaybetmemek ve bunu gerçekleştirmek olduğunu unutmamamızı gerektirir.

Talihsiz olduğu kadar, öğretici olan geçmiş mücadelelerin kısırlığını ve büyük zararlarını göz önünde tutmak; hatalı parti münasebetleri alışkanlıklarından sıyrılarak objektif ve yapıcı bir istikamete yönelmek ve millete borçlu bulunduğumuz hizmetleri bütün imkânlarla yerine getirme heyecanını ve zevkini müşterek bir duygu haline sokmak başlıca hedefimiz olmalıdır. *(Alkışlar)*

Aziz arkadaşlarım,

Uzak ve yakın geçmişimizin tarihî zaruret ve gerçeklerinden doğan ve acilen halledilmeyi bekleyen binbir meselemiz vardır. Bu mukaddes vatan ve bu aziz millet, bu uğurda bizden büyük çaba ve feragat beklemektedir.

Bundan daha ulvi bir ülkü tasavvur edilebilir mi? içinde bulunduğumuz bu intikal devrinde, bizi birbirimize düşürerek yurdumuzu parçalamak isteyen düşmanlıkların yanı başında, maceracı ihtirasların alabildiğine at koşturmak istediği tehlikeli bir ortamda, akıllı - hem de çok akıllı, - sabırlı - hem de çok sabırlı, - feragatli - hem de çok feragatli - olmak ve bir ülküye inanan insanların, bir uzun süre, mümkün olan bütün gayretlerini birleştirmek mecburiyetinde olduğumuza inanıyoruz. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Aziz arkadaşlarım,

Müşterek olan bu inancı huzurunuzda bir defa daha dile getirmek mecburiyetini duyduğum için müsamahanıza sığmıyorum. Yürekten inanıyorum ki, Türkiye'mizi kalkındırma ülküsü, hepimizin ve bütün Türk Milletinin ülküsüdür. Bir tarihî vazife ve bir tarihî şeref sizleri beklemektedir.

Yüce Millet Meclisinin Sayın Başkanı, Sayın milletvekilleri,

Sözlerime, C.H.P. Millet Meclisi Grubunun Malatya Milletvekili İsmet İnönü'nün Başkanlığındaki ikinci Karma Hükümete güvenoyu vereceğini arz ederek son verir ve Yüce Meclisi en derin saygılarımla selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, grup adına söz isteyen arkadaşlarımız bitti. Şimdi şahısları adına söz istemiş olan arkadaşlara söz vereceğim.

Fakat bu kısma geçmeden evvel Başkanlık Divanınız Yüce Heyetin bilgisine sunmaya zaruret duyduğu bir hususu arz etmek istiyor.

Öğleden evvelki oturumda Başkanlığınızın eline saat 12 de gelmiş bulunan ve Millet Partisi tarafından Meclis Başkanlığına çekilmiş bir telgraf vardır. Bu telgraf Millet Partisi Grubu Başkanı arkadaşımız tarafından “Hükümet programı okunurken Meclisten naklen efkârı umumiyyeye bu program intikal ettirildi. Muhalefet partilerinin tenkitlerinin de radyo ile efkârı umumiyyeye intikal ettirilmesini isteriz” diye Başbakanlığa yazılmış ve bir örneği de Başkanlığa gönderilmiştir. Bu telgraf elimize geçmiş oldu. Millet Partisi Başkanı Sayın Osman Bölükbaşı, tenkit nutuklarında da bu hususa kısmen işaret etmişlerdi. Telgraf kendilerinin tenkitleri bittikten sonra elimize geçtiği için, bu arzularını Riyaset yapma imkânını bulamadı. Telgrafın tevdi tarihi dün akşam saat 8.20 dir. Bizim postaneye gelişi 11.50 dir ve Kâtibi Umumiliğe tevdi de bu saattir. Bu saatte Bölükbaşı arkadaşımız tenkitlerini yapmış idi. Gönül çok arzu ederdi ki, Hükümet programı okunurken efkârı umumiyyeye intikal ettirilmesi üzerine kendi tenkitlerinin de efkârı umumiyyeye intikalini istedikleri hususunda o gün müracaat etmiş olsalardı. Arada 48 saatlik bir müddet vardı. Riyaset tedbir alır ve grup sözcülerinin tenkitlerini de efkârı umumiyyeye intikaline tevessül ederdi.

Şimdi, öğleden sonra Adalet Partisi Grup Başkanı arkadaşımız da bir tezkere ile Meclis Riyasetine ve Meclis Kâtibi Umumiliğine müracaat etmiştir.

A.P. Grubu Başkanı der ki, “Grubumuz Başkanının sözlerini Mecliste ifadesi esnasında, radyo vasıtasıyla efkârı umumiyyeye intikalinin temin edilmediğini gördük. Bundan üzüldük. Fakat radyoda bu nutuk aynen okutulsun ve bunun icabını Riyaset istikmal etsin.” Bu hususta yine, eğer kendileri “Millet Partisi Başkanı için söylemiş olduğum gibi” Hükümet programının okunmasının akabinde Riyaseti ikaz etselerdi, bunun tedbirini alabilirdik. Şimdiki halde müracaat tekliflerini İçtüzüğümüzün 222’nci maddesine göre, maalesef oylarınıza sunmak mevkiinde değilim. Çünkü 222’nci madde aynen şöyledir:

“İcra hususlarına dair Heyeti Umumiyyeye mebuslar tarafından temenni takrirleri verilemez.”

Bu bir temennidir. Hükümet muhalefet gruplarının bu arzusunu duymuştur. Kendi takdirine göre bunu yapar. Hükümetin hareketinde doğru olmayan bir husus varsa, bütün milletvekilleri bu kürsüden Hükümeti bu hareketinden dolayı tenkit ve icabeden muameleye tevessül edebilirler. Binaenaleyh, bu hususta da Riyasetin yapabileceği bir şey yoktur.

Bu vesile ile şunu arz edeyim ki, Hükümetin Meclis kürsüsündeki beyanlarının ve programlarının intikalinin yapıldığı anda; bundan sonra müsaade buyursanız Meclisteki parti grupları adına söz isteyen arkadaşların beyan ve tenkitlerini de radyo ile ilân edelim. (“Güzel, güzel” sesleri) Riyaset, bunu bundan sonra usul ittihaz eder, bu şekilde hareket ederiz. Bu arada bunu arz etmeyi bir vazife bilirim.

Şimdi, şahısları adına söz istemiş olan arkadaşlara...

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Ne usulü hakkında?.

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Bu mevzu hakkında.

BAŞKAN — Buyurun.

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Muhterem arkadaşlar,

Reis Beyin izah buyurduğu, bizim Genel Başkanımız Osman Bölükbaşı'nın tenkitleri meyanında yer almış bulunan muhalefet tenkitlerinin radyo ile umumi efkârâ intikal ettirilmesi keyfiyetini, dün grupta karara bağladığımız andan itibaren, tam hatırlayamıyorum, fakat saat 17,00 - 18,00 arasında, bizzat ben Meclis Postanesinden Sayın İnönü'ye Hükümet Reisine acele telgrafla durumu bildirmiş bulunuyorum. Bir müddet sonra, Sayın Reisin de izah buyurduğu saatte de Meclis Riyasetine bir telgraf çekmiş bulunuyoruz.

Burada Hükümet programının halka intikali bahis mevzuudur, icraatı Hükümet yapmış bulunmaktadır. Acele telgrafı Hükümet almıştır. Bu telgraf bültenlerde ve sabah gazetelerinde yer almıştır. Hükümet programı radyo tarafından halka intikal ettirilirken, muhalefet partilerinin konuşmalarını intikal ettirmeyi unutmak çok calibi dikkat bulunmaktadır. Bundan sonra

Riyaset bir usul ittihaz etmiş bulunmaktadır. Durumu tavzih etmek için arz ettim, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Mesele tavazzuh etmiştir. Riyasetçe ayrıca bir beyanatta bulunmaya lüzum görülmemektedir.

Elimizdeki listeye göre, söz almış olan arkadaşlardan, evvelâ lehte, sonra aleyhte, sonra üzerinde söz almış olanları söz alma sırasına göre kürsüye davet edeceğim.

Bu vesile ile şunu arz edeyim ki, gerek hatip arkadaşlarımız konuşurlarken, gerek onu dinleyen sayın milletvekili arkadaşlardan, hatibin sözlerini kesmemelerini ve hatibi tahrik edici hareketlerde bulunmamalarını rica eder, hatiplerden de gerek şahısları ve gerekse muayyen parti grupları adına konuşurlarken, tahrik edici veya sataşmayı tazammun edici mahiyette konuşmamalarını rica ederim.

Şimdi, verilmiş olan 4-5 takrir vardır, bu takrirlerden beş tanesi kendi adlarına söz almış olan arkadaşların konuşma müddetlerinin 10 dakika olarak tahdidini istemektedir. Bir tanesi de 15 dakika olarak tahdidini istemektedir.

Bu takrirleri okutarak reylerinize sunacağım.

Başkanlığa

Hükümet programı üzerinde leh ve aleyhinde söz alan 50 yi mütecaviz sayın üye bulunduğundan konuşmaların onar dakikaya tahsisini arz ve teklif ederiz.

Mardin
Talât Oğuz

Ağrı
Nevzat Şener

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına Söz almış bulunan bütün milletvekillerinin konuşmalarını sağlamak maksadıyla, hatiplerin konuşmalarının 15 er dakika olarak tahdidini arz ve teklif ederim. Saygılarımla.

Erzurum
Cevat Önder

BAŞKAN — Takrirler aleyhinde söz isteyen var mı efendim? Bir kişiye söz vereceğim. Sayın Tahtakılıç buyurun.

Bu arada şunu arz edeyim ki, bu ana kadar şahısları adına söz isteyen arkadaşların adedi 54 dür.

Buyurun efendim.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Muhterem arkadaşlarım; söz tahdit etmek suretiyle, 7 ay zarfında kurulmuş Birinci Koalisyonun istifasından sonra kurulan ikinci Karma Hükümetin programı üzerinde şahısları namına söz söylemek üzere isimlerini yazdırmış arkadaşlara imkân verilmeyecek mi? 10 dakika diye tahdit yapacağımıza, her milletvekili arkadaş elbette burada şimdiye kadar söz konusu olan tenkitleri nazarı itibara alarak görüşlerini, mutlaka söylemek istediği noktalara toplamak suretiyle serbestçe söylemelidir.

Bizi her hangi bir şekilde zorlayan bir kuvvet yoktur. Hükümet kurulmuştur. Güvenoyunu bir gün sonra almakta hiçbir mahzur yoktur. Bu kadar çeşitli meseleler konuşuluyor, hele “reform” kelimesi ki, o da bu memleketin siyasi edebiyatında, devlet hayatında dejenere olmak üzeredir, o halde bu kadar çeşitli meselelerimizin derin bir şekilde konuşulduğu bir sırada, ve 7 ay zarfında meydana gelmiş olan Hükümet krizinden sonra yeni kurulmuş olan Hükümetin programında memleketin ayakta olan meselelerinin halledilmesine medar olacak tenkitleri yapmak imkânını vermek suretiyle Büyük Millet Meclisine hâkim olan zaman unsurundan biraz fedakârlık yapmanızı hepinizden istirham edeceğim.

Güvenoyunun bir gün sonra neticelenmesi bir şey yapmaz. Bu bahisle açılmış olan konuşmaların enine boyuna aydınlanmasından fayda geleceği kanaatindeyim. Hepinizden bunu istirham edeceğim. Hürmetlerimle. *(Alkışlar)*.

BAŞKAN — Başka söz isteyen olmadığına göre takrirlerden en aykırısını oya koyacağım: Görüşmelerin 10 dakikaya indirilmesini tazammum eden takriri kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Görüşmelere 10 ar dakika olarak devam edilecektir. Listedeki sıraya göre davet edeceğim.

Rauf Kiray, lehte. Buyurun efendim.

RAUF KIRAY (Kütahya) — Muhterem arkadaşlar, ikinci Karma Hükümetin okunan programı münasebetiyle memleket menfaatini ve vatandaş hukukunu bağımsız olarak azimli bir arkadaşınız olarak söz almış bulunuyorum.

Yeni hükümet programının bundan evvelki programda olduğu gibi millet ve memleket menfaatlerini en iyi şekilde sağlamak gayesiyle hazırlanmış olduğuna asla şüphem yoktur.

Bu böyle olmakla beraber birçok zaman muhtelif sebeplerle bu iyi niyetin nazari ifade seviyesinden ileriye geçmemiş olduğu da görülmüştür.

Bugünün medeni devletlerinden zekâ ve çalışkanlık bakımından asla geri olmayan ve hattâ yaradılış itibariyle üstün vasma mazhar olan ve bu sayede tarihte büyük inkişaf, terakkiler ve başarılar sağlamış bulunan milletimiz tarih boyunca dünya milletlerine yardımlarda bulunmuş olmasına rağmen, fikir ve kabiliyet üstünlüğü ile dünyaya hükmetmiş iken bugün bu milletlerden yardım kabulüne düşmüştür.

Bu acı hakikati bu kürsüden içim sızlayarak arz ediyorum ve ecdadımızdan af diliyorum, inşallah bu ıstırap bize memleket dâvalarını her şeyin üstünde sağlar.

Muhterem Meclisin sayın üyelerine şunu arz ederim ki, Meclis azaları tarihte bugüne kadar emsali olmayan büyük mesuliyet taşımaktadırlar. Bizler normal bir devrin vazifelileri değil, bir rejim dâvasını halletme mecburiyetinde olan sorumlularız.

Muhterem arkadaşlar bu vazifemizi yerine getirdiğimiz gün bu mübarek yurdu, bu asil milleti muasır devletler seviyesinde yükseltmiş olacağız. Cumhuriyetimizin banisi büyük Atatürk'ün güvendiği asil millet olarak bu basanda muktedir ve azimli olduğumuza asla şüphem yoktur.

Hükümet programında her sahada yapılabilmesi icabeden hususlar nazarı dikkate alınmıştır. Bundan evvelki Koalisyon Hükümetinin okunan programını da alkışlamıştık Fakat birçok siyasi gayelerden dolayı, zamanında lâzım gelen iktisadi ve malî tedbirlerin iyi halledilmemesi yüzünden memleketin birçok yerinde meydana gelen işsizlik ıstırabının fiilî hareketi, birkaç, ay evvel Meclis kapılarına dayanmıştı.

Programda da bugünkü gibi işsizliğin ve iktisadi meselelerin halledileceğine işaret edilmişti.

Bendeniz yeni Hükümetin programından ümit var olmakla beraber bugün memleketi tehdit eden bir iki âcil tedbire işaret edeceğim.

Aziz arkadaşlarım,

İşçi vatandaşlar programsızlık ve koordinasyon yoksunluğu yüzünden emniyetli çalışmaya mazhar olamamışlar başı boş iş arama hareketleri sebebiyle korkunç duruma düşmüşlerdir.

Bir iki ay evvel Meclise kadar gelmiş bulunan işsizlere bir vilâyet kadrosu içinde harman zamanı yani iş mevsimine kadar bir vazife verilebilmesi imkânı var iken bu

yapılmamış ve yanlış propagandalara sebep olacak işsizlik ve ıstırapları ile baş başa bırakılmışlardır.

Bir başka vaka:

Bu sene büyük işçi kütlesini sinesinde vazifelendiren Adana bölgesine fazla yağmur yağması yüzünden mahsulde gecikme olmuştur. Zamanında lâzım gelen tedbirlerin alınmamış olduğu için işçi merkezlerine ihbar yapılamamış ve işçi kendi anlayış ve itiyadı ile iş sahasına gelmiştir.

İşin zamanında başlamamış olması yüzünden işsiz ve perişan kalmıştır. Hattâ o kadar ki, arkadaşlar bu mıntıkada yetişen ve gelinali denen otu yiyerek korkunç açlıkla mücadele etmişlerdir.

İşçi vatandaş yalnız iş sahasında değil sosyal dâvalarında da ıstıraplıdır.

Hastaneler, dispanserler ve doktorlar gayri kâfidir.

Gazetelerde okudum veremden kurtulmak için hastane sırası bekleyen bir vatandaşın hakkın rahmetine kavuştuktan iki sene sonra hastane sırasının geldiği bildirilmiş bu suretle zavallı ailenin ıstırapı tekrar kamçılanmıştır.

Bu kötü propagandayı bu ıstırap çeken vatandaşlardan nasıl sileceğiz.

Programda grev ve lokavt Kanununun getirileceğini memnuniyetle, okudum. Çok sevindim. Hakikaten geç bile kalınmıştır.

İşçi vatandaşlarımız her şeyden evvel işinden, istikbalinden, sosyal durumundan emin olmak istiyor. Haklı isteği bundan başka bir şey değildir.

İşçi sigortalarına kesilmekte olan paraların işçi dâvalarına yatırım yapılması ehemmiyetle göz önünde bulundurulması icabeden mühim meseledir.

Sayın arkadaşlarım,

Köylü vatandaşlarımız refah içinde midir sanki: Hayır arkadaşlar her gittiğimiz yerde ve her zaman karşılaştığımız bu vatandaşların durumları ile alâkalanıyoruz.

Görüyoruz ki, yegâne istinatgâhı olan mahsulle bu vatandaşların evlerinin, tarlalarının ipotekten kurtulmasına ve borçlarından sıyrılmasına asla imkân yoktur.

Çünkü köylü birçok noksan sebepler dolayısıyla buğdayını 70 kuruştan aşağıya mal edemiyor. Hâlbuki alım bunun altındadır. Bu durum karşısında köylümüz borcundan kurtulamadığı gibi hava şartları müsait gitmediği anlarda günlük gıdasının bile yardım kanalı ile teminine muhtaç kalmaktadır.

Köylümüz yapılan münferit yardım ve makineli ziraat hevesi sebebiyle toprağı az ve çok olanın bu hevese kapılması yüzünden bugünkü elim duruma düşmüştür.

Eline geçirdiği aracı tam randımanla kullanamadığı için ödediği parayı amorti edememiş ve hâlâ yedek parça sıkıntısı yüzünden de işler vaziyette tutamadığı için araçların çoğu da bugün mefluç hale gelmiş ve köylüye ancak, istihsale medar olmayan bu araçların borcunu ödeme kalmıştır.

Tarlası kısır istihsalı yetersiz borcu ve ipoteği bol köylü, işte bu suretle perişan hale düşmüştür. Araçları tam randımanla çalıştırabilmek ve rasyonel istihsalı sağlamak için bunların gruplar halinde bir merkezden idare edilmesi faydalıdır. Bu suretle daima işler vaziyette bulundurma imkânı sağlanmış ve makineli ziraattan her vatandaş istifade etmiş olur.

Kıymetli arkadaşlarım; şimdi de bizi barındıran toprağımızın karşılaştığı feci akıbetten bahsedeceğim. Bu durum her şeyin üstünde bütün vatandaş alâkadar eden korkunç bir vaziyettir. Bâzı dış ve iç yayınlardan ve alâkahılarla yaptığım temaslardan öğrendiğime göre çok kısa zamanda hattâ bir insan ömrü içinde vatanımızın bir çöle dönebileceği ve âcil tedbirler alınmadığı takdirde feci akıbetle karşı karşıya kalınacağıdır.

Bunun en yakın misali 20 gün evvel alâkalı bakanlık uzmanlarının mahalline gidip, tetkikat yaptıkları ve renkli resimlerini çektikleri Karaman topraklarının kumla örtülmekte olduğu feci akıbetidir.

Lâkayt kalındığı takdirde maalesef bir gün mesul de bulamayacağız. Ormansızlık yüzünden her sene sellerle denize akan topraklarımızın yekûnu dörtyüz milyon tonu geçmektedir.

İnsanların ve keçilerin tahribiyle perişan olan ormanlarımızın ömrü istatistiğe göre kırk seneyi geçemeyecektir. Orman bölgeleri civarında veya hududu içinde bulunan köylerimizin yekûnu 20,333, hane 1.587.597 nüfus 9.091.672 dir.

Her sene yakıt olarak yarısı kaçak olmak üzere 17 milyon metreküp kesim yapılmaktadır. Dikili ağaç servetimiz 661 milyon olduğuna göre 40 senelik müddeti bu tempo ile uzatmaya imkân yoktur.

Ormansızlıktan mesellerin tahribiyle kumla kaplanırken bir taraftan da erozyonunu kaybetmekte ve asırlarca beslenmeden bizi beslemeye çabalayan topraklarımız gübresizlik yüzünden her gün bir parça daha verimden düşmektedir.

Her sene kuru gübre olarak 14 milyon ton tezек yakıtta kullanılmaktadır. Bu (70 milyon yaş gübre) eder.

Suni gübrenin vasıflarından üstün olan ve toprağın muhtaç olduğu gıdayı temin eden bakterilerin husulüne sebebiyet veren gübreden bir dekar toprağa bir ton verildiği takdirde 20 kilogram buğday fazlasına sebep olur ki, bunun tutarı 1.340.000 ton buğday eder.

Bu durumun bizi hariçten buğday teminine mecbur bırakmadığı gibi depolarımızı da dolduracağına şüphe yoktur. Bu artışın para değeri 800 milyon lira gibi mühim bir tasarrufa balığ olabilir.

Bu kadar kati tehlike ve açık istatistik hesapları bizleri sükûnetle iş görmeye devam ettirebilir mi?

Toprak verimini artırmak için girişilen sulama işlerinde de esaslı etütler icap etmektedir.

Toprak haritası yapılmadan ve etütleri ikmal edilmeden yapılacak sulamalarda, hemen toprak altında bulunabilecek tuz tabakasının birkaç sulamada yüze çıkması-na sebep olur ki, bu da fayda yerine zarardan başka bir şey olamaz.

Görülüyor ki, arkadaşlar yegâne istinatgâhımız olan ve uğrunda canımızı ver-meye hazır olduğumuz ecdadımızın emaneti topraklarımız çok âcil tedbirlere baş-vurulmadığı takdirde bizleri müşkül ve mesul durumda bırakacaktır.

Hükümetimizin her şeyden evvel katî ve enerjik kararlarla bu âcil durumu ele almasını ve her zaman bu kürsüden alınmakta olan tedbirleri izah etmelerini bil-hassa istirham edeceğim.

Muhterem arkadaşlar;

İktisaden geri kalmış milletlerin, dış yardım, iç ve dış sermayenin iş sahasına emniyetle intikal etmesiyle yükselebildiği bir hakikattir.

Bunun en canlı misali 14 senelik İsrail Hükümetidir. Dış yardım ve yabancı sermayeden tam plânla istifade eden bu Hükümet bugün yardıma muhtaç milletler listesinden çıkarak kendi malî ve iktisadi istiklâline hâkim olmuştur.

Bir memleketin iktisadi bünyesi ne olursa dış sermaye celbine muvaffak ola-bilirse büyük başarılar sağlamış olur. Ancak dış sermaye çok ürkektir. Yüzde yüz emniyet görmediği yerlere asla uğramaz.

İstikrarlı tedbirlerin en kısa zamanda düşünülmesi lüzumu aşîkârdır. Yeni Hü-kümetimizden bu hususun tahakkukunu candan temenni ederim.

Muhterem arkadaşlarım;

Biraz evvel arz ettiğim gibi Hükümet halkın huzurunu emniyetini ve saadetini teminle mükelleftir. Bu muhterem parlâmento âzalarının omuzlarına yüklenen yük pek ağır ve mesuliyetlidir. O nispette de tarihîdir ve çok şereflidir.

Bu mesuliyetin zevki içinde yeni Hükümete uzun mesai temenni ederken, memleketin, âcil dertlerine temas ederek getireceği kanunlara hepimizin tam yar-dımcı olacağına asla şüphem yoktur.

Dinamik ve enerjik hareket etmek zamanındayız.

Muhterem Bakan arkadaşlarımızın memleket dertlerine eğilerek âcil çare ara-malarını ve tedbir getirmelerini bekliyoruz.

Bu şekilde devam ettikleri müddetçe kendilerine sonsuz itimat ve güvenimizi esirgemeyeceğiz. Bu tedbirlere her ne suretle olursa olsun bir çare bulamamak du-rumunda kaldıkları takdirde vazifelerini tedbir bulacak arkadaşta terk etmelerinin bir vatan borcu olduğunu hatırlatmak isterim.

Muhterem Meclisin kıymetli azalarından memleket dâvalarından başka hiçbir düşünceye sahip bulunmayan bağımsız arkadaşınızın hislerden uzak istirhamını bu âcil tedbirler karşısında parti politikasından sıyrılarak millî davalarımızın birinci plânda mütalâa etmelerinin zaruret olduğunu kabul buyurmalarını istirham eder, hepinizi saygı ve hürmetle selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Kıray vaktiniz dolmuştur.

RAUF KIRAY (Kütahya) — Peki efendim. (*Orta sıralardan, alkışlar*)

BAŞKAN — Şimdi aleyhte söz almış arkadaşlardan en baştakine söz vereceğim.

Buyurun, Sıddık Aydar.

SİDDİK AYDAR (Bingöl) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlar, milli irade ile iktidar için şu ana kadar hiç denenmemiş tertemiz iki siyasi parti ile çok partili hayat öncesi ve sonrası içinde iktidar için denen C.H.P. nin teşkil ettiği 2'nci Karma Hükümetin programı hakkında söz almış bulunuyorum.

2'nci Karma Hükümetin programı, parti liderleri ile partilerin yetkili organları tarafından imza altına alınan protokolün ruh ve esaslarını havidir.

Y. T. Partisinin birleşik grup toplantısında bu protokole menfi rey verdim. Huzurunuzla müzakeresi yapılan programa öz anlayışım ve ahlâkîlik prensibi içinde grup arkadaşlarımın kararına itibar edeceğim. Sevgili arkadaşlarım, birinci Karma Hükümetin büyük Türk milletini 50 yıl ileri götürmüş diyenlerin yanında diğer bir eda ile gruplardan soğan - kabak ve patlıcanı fiyat esprisinden de bahsedilmiştir. Büyük Türk milletinin arzu ve ihtiyaçlarını, saniyen ıstıraplarını keskin sirke inandığında dahi böylesine göremeyen hükümetlerin çabaları boşa gider.

Büyük ve beyzi vaitlerle düzenlenen programın tatbikatına ümide intizar etmekteyim. Sevgili arkadaşlarım; Birinci Karma Hükümetin programında da yer alan ve fakat evlâdı “Tedbirler Kanunu” olan “Basın hürriyeti teminat altındadır.” sloganı bu programda da yer almıştır. Oysaki “Basın hürriyeti teminat altındadır” ibaresi ve ifade kim bilir ne tedbirlerle hâmileler. Atatürk ilkeleri üzerinde kurulan demokratik rejimin politik, ekonomik, kültürel ve sosyal adalet felsefesini bilim anlamı içinde millî bünyeye seyyanen tatbikatını gördüğüm gün Sayın Hükümete müteşekkir kalacağım. Bu itibarla programda ibaresini ve esprisini gördüğüm az gelişmiş bölgeler ile gelişmiş coğrafi bölgeler arasındaki büyük farkların ortadan kaldırılması müjdesi ancak sevincimi mucip olmuştur. Tatbikatı görmekle bahtiyar olacağım. (Ayinesi lâftır, kişinin işe bakılmaz şeklinde tezahür ederse, bedbinliğim devam edecektir)

NURETTİN ÖZDEMİR (Gümüşane) — Ayinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz, olacak.

M. SİDDİK AYDAR (Devamla) — Sayın Başkanım sataşılıyor.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın efendim.

M. SİDDİK AYDAR (Devamla) — Cevap vermeye mecburum.

BAŞKAN — Size söylemiyorum, müdahale eden arkadaşla söylüyorum, siz devam edin.

NURETTİN ÖZDEMİR (Gümüşane) — Sataşmıyorum, yanlışınızı düzeltiyorum.

M. SİDDİK AYDAR (Devamla) — Müsaade buyurun, sözlerimi tekrar, edeyim. Söz aslında, “âyinesi iştir kişinin, lâfa bakılmaz” dır. Fakat ben, “âyinesi lâftır kişinin, işe bakılmaz” denirse bedbin olacağımı size bildirmek istiyorum Beyefendi. Hükümetin tatbikatının ne olacağını merak ettiğimi anlatmak istiyorum.

BAŞKAN — Devam edin efendim.

M. SİDDİK AYDAR (Devamla) — Şu anda Karma Hükümetin karma fikir programını yadırgamıyorum. Tatbikatının istikametinin ne olabileceğini merak ediyorum.

Sevgili arkadaşlar, her vesile ile ifade edildiğine göre, kaderin, kıvancı ve tassarının kolektif ruhunu müşterek ideal olarak sancak yaptığımızı ifade ediyoruz. Bu doğru. O halde kabul edilen Anayasaya inanmak, onun getirdiği seçimle millî iradeye güvenmek lâzım. O Anayasa ki, kendisinin çelişik olan zihniyet, karar ve kanunların kalkmasını arzular. O halde nedir bu telâş? Toprak reformu kanununun çıkmasına kadar 105 sayılı Kanunun defini istemeyen tabîi senatörlerin, Hükümeti teşkil eden siyasi partilerin imza altına aldığı protokolün pasajına üzüldüklerini Senatoda dinledim. Hikâye şu: Bir kanun çıkar, adı 105. Genel olan bu kanunun tatbikatı özeldir. 55 kişi tehciye tâbi tutulur ve nihayet arazileri kamulaştırılır. Kamulaştırılmak istenen arazi 46 bin dönümdür, karşılığı ise 229 bin Türk lirasıdır. Aşağı - yukarı arazinin dönümü 5 liradır. Böylesine bir tatbikat nerede olmuştur? Toprak reformu ve içtimai adalet bu mudur? Millî vicdan bundan mı müteessir oluyor?

Sevgili arkadaşlarım; vatandaşların medeni haklar mücadelesini yapmak ve tabîi hakların iadesini istemek, millî vicdanı huzura kavuşturur. Hükümetler, vatandaşların medeni haklarını iade etmekten ketum davrandıkları takdirde ihtilal yemiş hükümetlerden daha geridirler. Bunu bilmek icabeder.

Sayın arkadaşlarım; ıslahat temenni ile olmaz; kuvveden fiile çıkarılması tasavvur edilen icraatı bir umde olarak kabul etmek ve ona dört elle sarılmakla olur. Fransa Kralı IV. Henri “Her Fransız haftada bir gün sofrasında bir tavuk bulundurabilmelidir” demiş ve buna da muvaffak olmuştur. Avcı Sultan Mehmed’in huzuruna getirilen tecrübeli ve ihtiyar Köprülü Mehmet Paşaya sorulmuş: “Nasıl Lala? Devleti; bulunduğu müşkül durumdan çıkarabilecek misin?” Cevap şu olmuştur: “Elden ne gelirse yaparız. Allah da tevfikini ihsan ederse inşallah muvaffak oluruz. Gördünüz mü programı. Bu Hükümetin birinci Karma Hükümet gibi olmasın değil, mutlaka muvaffak olmasını Allahtan dilerim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Şimdi arkadaşlar, üzerinde söz isteyen arkadaşlardan birincisi Şevki Güler.

ŞEVKİ GÜLER (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlarım, İkinci Kotalisyon Hükümetinin memleketimiz ve milletimiz için hayırlı ve uğurlu olmasını temenni ederek sözlerime başlayacağım.

Hükümet programında, demokratik rejimi tehlikeye düşürecek ve Anayasanın hâkimiyetini zedeleyecek mahiyetteki hiçbir tahrike müsaade etmeyeceğiz, diye,

ifade edilen ve Anayasanın hâkimiyetini sağlama prensibini müdafaa eden ve Atatürk inkılâplarının demokratik esasları üzerinde yürümemizi hedef tutan kesin ifadeyi, bir Atatürk çocuğu olarak, bir Cumhuriyet çocuğu olarak bütün kalbimle tasvip ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım; zaman kısa olduğu için ben de kısaltarak görüşlerimi arz edeceğim.

Arkadaşlar, bugün belediye reislerimiz ve köy muhtarlarımız tâyin ile gelmiş kimselerdir. Bunların bir an evvel seçimle iş başına gelecek kimselerden olmasını ve bilhassa âtil vaziyette kalan belediyelerimizin seçimle iş başına gelmiş olan belediye reisleri vasıtası ile işler hale getirilmesini temenni edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, Hükümet programında aydın din adamlarının yetiştirilmesinden bahsedilmektedir.

Eğer aydın din adamlarını ilahiyat liseleri açılmak suretiyle yapılacaksa kendilerine her bakımdan teşekkür etmeyi ve bu liselerin açılmasını temenni ederiz. Ama beri taraftan okuduklarımız var, alınan bâzı kararların tatbikinden bahsediliyor. İmam-Hatip okullarının orta kısımlarının kaldırılacağından bahsediliyor. Eğer böyle olursa bu, din adamı yetiştirmeyeceğiz, demek değil de nedir? Bu bakımdan Hükümetin bu mevzuda nazarı dikkatini celbetmek isterim.

Arkadaşlarım; memleketimizin iktisadi sahada kritik bir safhaya geldiği, işsizliğin arttığı, ticaretin tamamen durduğu, vatandaşın maalesef çok acıklı bir duruma düştüğü bugün de Hükümetin derhal yatırımlara başlamak ve enerjik tedbirlere başvurmak ve bizlerin de partilerimiz, programlarımız, görüşlerimiz ne olursa olsun, yokluk içinde çırpman bir milletin temsilcileri olduğumuza inanmamız, içerde ve dışarıda parçalayıcı birçok düşmanlıkların vâki olduğunu, ihtiras peşinde koşanların mevcut bulunduğunu düşünerek elele, gönül gönüle hep birlikte çalışmamız gerektiğine inanıyorum. Ama böyle oluyor mu arkadaşlar?

Türkiye'nin çekmiş olduğu ıstırap ve buhranların temelini teşkil eden bir konuya temas edeceğim. Bu, inandığını söylemeyen, söylediğine inanmayan siyasetçilerin yarattığı ahlâk buhranıdır.

Hazindir ki, masum milleti her gün başka bir istikamete sürükleyen de kim olduğu teşhis edilememiştir. Bence milleti aldatmak isteyen siyaset yatırımcılarının maskesini düşürmek ve bu tarz politika saltanatına son vermek ve rejimin kaderine ışık tutmak vatan için, millet için bir hayırdır, arkadaşlarım. (*Bravo, sesleri*)

Muhterem arkadaşlarım, kendi partisi içerisinde huzur ve ahengi sağlayamayan, şahsi ihtiraslarını tatmin edemeyen...

BAŞKAN — Şevki Bey şahsiyat yapmayın rica ederim.

ŞEVKİ GÜLER (Devamla) — Şahsiyat yapmıyorum, Reis Bey.

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Afyon'a resmî otomobil ile seyahat edenler var, 237 sayılı Kanunun tatbikini rica ediyorum.

ŞEVKİ GÜLER (Devamla) — Buraya inandığımız dâvaları müdafaa için gelmiş kimseleriz, yoksa şunun veya bunun kurulmuş plâkları gibi konuşacak kimseler değiliz biz. (*Sağdan: “bravo” sesleri*)

Muhterem arkadaşlar, biz de yeri gelince bir şeyler konuşturabilirdik, ama vakit çok kısadır. Ve mevzuumuz bu memleketin hayrınadır. Bu memleketin rejim buhranından, Hükümet buhranından kurtarılmasıdır. Benim temennim odur ki; inşallah İkinci Karma Hükümet muvaffak olur, rejim veya Hükümet buhranı, diye bir şeyi bir daha görmeyiz, şu sen - ben kavgasına düşmeyiz, memlekete hayırlı hizmet etme çaresini ararız. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Orta sıralardan alkışlar*)

BAŞKAN — Şimdi lehte söz istemiş olan arkadaşla söz vereceğim.

Sıra Arif Ertunga'da.

ARİF ERTUNGA (İzmir) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

İkinci Koalisyon Hükümetinin Programının müzakeresine ait konuşmamı bir tarafa bırakarak, ondan çok daha mühim gördüğüm, bugün bu Mecliste horlatılmak istenen bir zihniyetin tezahürüne cevap vermekle sözlerime başlayacağım.

Arkadaşlarım, 62'nci Birleşimde Tedbirler Kanununun konuşulması sırasında Millet Meclisinin tutanak dergisinde Bölükbaşı'nın yapmış olduğu konuşmadan birkaç pasajı sizlere okuyacağım: “Başkasının sırtından kurban kesmek bir memleketin yarınıyla oynamak hakkını başkalarına vermek, bizim müdafaa edeceğimiz bir hürriyet anlayışı değildir. İyilik mi oluyor onlara, hayır arkadaşlar. Bu alerji bir taraftan intikamcı cereyanların yarattığı alerji, bir taraftan ihtilâlcı cereyanların dayattığı alerji devam ettikçe, Kayseri'de bulunanlara hizmet edilmiyor, benim anlayışına göre kötülük yapılıyor. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Bırakınız, bırakınız niyana, bu memleket bir an huzura kavuşsun, hisler bir yatışsın, bu memlekette vicdan sahipleri vardır. Geçmiş mücadelelerin yaralarını sarmayı samimiyetle isteyen insanlar vardır. Onların iş görmelerine imkân veriniz.”

İşte arkadaşlar, Osman Bölükbaşı af mevzuunda dört ay evvel dünya parlâmentolarının hiçbirinde görülme-yen siyasi bir karakter değişikliği içinde o gün bunları söylemiş, bugün ise neler söylemiş bulunduklarının sizler şahidi olmuşsunuzdur. (*Millet Partisi sıralarından gürültüler*) Dinleyin. Hazmedemiyor musunuz? Dinlemesini lütfen öğreniniz.

Osman Bölükbaşı bu milletin C.H.P. zihniyetinden çek çektiğini söylemiştir. C.H.P. nin yapıcı ve yaratıcı zihniyeti, millete sayısız eserler vermiştir. Eserlerimiz ortadadır.

Bölükbaşı'ya Meclis kürsüsünden ucuz kahramanlık yapmaya imkân veren demokratik gelişme de C.H.P. nin eseridir. (*Alkışlar*) Asıl bu milletin bunca çektiği çile ve belâ dün söylediğini bugün unutan ve inkâr eden samimi-yetsiz politikacılar yüzündendir.

Bu kürsü ucuz kahramanlıklara, havaya pala sallama hareketlerine vasıta edilmemelidir. Eski devirden kalma bayatlamış edebiyatın millet vicdanında hiçbir tesiri olmayacaktır.

Orduyu tahrik etmeme mevzuunda bakın dört ay evvel neler söylemiş: “Fakat arkadaşlar haysiyetli olmak, şerefli olmak insanlara mesuliyetlerini, realiteleri unutturamaz.

Biz orduyu hareketlerimizle siyasete çekmezsek, üç beş muhteris, üç beş mace-racı Türk ordusunu siyasetin çamuruna sokamaz.”

Arkadaşlar, Bölükbaşı, C.H.P. yi silâhların gölgesinde seçim kazanmakla suçla-maktadır. Bu söz açık bir şekilde Türk Silâhlı Kuvvetlerini itham etmektir.

Çünkü Türk Silâhlı Kuvvetleri gayri meşru bir idareye son verdikleri gün, yap-tıkları şeref yeminiye sadık kalarak 15 Ekimde dünyanın en namuslu ve berrak se-çimlerini Türk siyasi tarihine kazandırmıştır.

Bu büyük ve şanlı müesseseyi, bir siyasi partiyi korumuş ve gölgesine almış olmak töhmetinden tenzih ederiz, ayrıca şerefli C.H.P. yede gölgelere sığınmak ayı-bını yakıştırmamanın çok daha ayıp ve pek çok ayıp olduğunu söylemek isteriz.

Politikacılar kendilerini düştükleri aciz çukurundan kurtarmak için bu şerefli teşekkülü iftira batağına sürüklemeye çalışmasınlar. Çünkü bu gayret kendilerini batırmaktan başka netice vermez. Gerçi bir gölgeye sığınma müşahade ediliyor, ko-kusu seziliyor; fakat o silâhların gölgesine sığınma değil, küçülmek suretiyle rey toplamak için, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin süngüleriyle devrilmiş olan, Kayseri’deki iktidar kalıntılarının gölgesine sığınmadır. Hürmetlerimle (*Ortadan alkışlar*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, şimdi aleyhte söz isteyenlerden sırası gelmiş olan Kadri Eroğan’a söz veriyorum.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Ne hakkında?

İHSAN ATAÖV (Devamla) — Herkes birbirleriyle münakaşa yapıyor, biz de bunları dinliyoruz.

BAŞKAN — Size söz veremeyeceğim. Çünkü usul Heyeti Umumiyenin kararı-na iktiran etmiştir.

İHSAN ATAÖV (Devamla) — Usulsüzlük yaptığınız hakkında konuşacaktım.

ARİF ERTUNGA (İzmir) — 10 dakikada bu kadar konuşulur, İhsan Bey. Vak-tim olsaydı daha da konuşacaktım.

BAŞKAN — Buyurun Kadri Bey.

KADRİ EROĞAN (Urfa) — Sayın Başkan, büyük milletimin hakiki mümessil-leri muhterem arkadaşlarım,

Aziz milletimizin içerisinde bulunduğu günlük ve gelecekte ihtiyaçlarını, birer birer ele alıp, ilmin tecrübenin ve imkânların müsaadesi nispetinde süratle gider-mek gayesini istihdaf etmesi lâzım gelen İkinci Koalisyon Hükümetinin programını inceliyoruz.

Bu mevzuda, Hükümet olarak, milletvekilleri olarak ne kadar çok bitaraflığa yer verir, politika oyunlarından kaçınırsak, memleket meselelerine ne kadar ciddi-

yetle eğilir ve hakikatleri ne kadar açıklığıyla vaz'eder, yaralara ne kadar cesaretle bıçak atmasını bilirsek, doğru bildiğimiz memleket işlerini ne kadar samimiyetle ve ciddiyetle serd ve müdafaa edersek dâvalarımızı o kadar çabuk ve emniyetle halletmiş oluruz.

İşte bendeniz görüşlerimi bu zaviyeden arz etmeye hazırlanırken Hükümet programında bu zihniyeti güdemediğimi tebarüz ettirerek sözlerime başlıyorum.

Bizi bu kanaate sevk eden husus; programın tamamıyla normal şartlar içerisinde kaleme alınmış olması hususuyla her çeşit münakaşaların geride bırakıldığı yolundaki sarahat ve daha mühim telâkki ettiğimiz bir cihet de, milletin maddi gücünün yanında ondan çok daha kıymetli olan mânevi kudretine hiç yer verilmemiş bulunması ve hele bugün, ekmekten sudan da evvel dense caiz, millî huzura, millî birliğe kardeşliğe hiç temas edilmemiş bulunması yalnız dikkatimizi değil hayretimizi ve üzüntümüzü mucip olmuştur.

Şayet Birinci ve İkinci Hükümet tamamıyla birebirinden ayrı olsaydı, belki bu kadar hayrete düşmeyecektik.

Aziz arkadaşlarım, bilirsiniz ki, Hükümetler, Hükümet reisinin ismiyle adlandırılır ve o nâma muvaffak olurdu olmazdı denir.

Birinci Koalisyon Hükümeti, İsmet Paşa Hükümetidir. İkinci Koalisyon Hükümeti de, İsmet Paşa Hükümetidir, programları aşağı -yukarı aynıdır. O halde değişen mühim bir şey yoktur. Zira baş aynı yalnız azalar değişmiş oluyor. Gerçi buradaki azalar da baş kadar mesuliyet taşımakta olup aynı kudrete sahip olabilirler. Şayet baştaki zihniyet değişirse, işte bütün iş buradadır.

Evet, aziz arkadaşlarım,

Birinci Koalisyon Hükümeti, milletçe bilinmektedir ki, büyük fedakârlıklarla ve vatanperverane düşüncelerle kuruldu. Bunun sebebi vatanın, milletin içinde bulunduğu müşküllerin birer birer giderilmesi idi.

Ne idi bu müşküller: Rejimi oturtmak. Yani, parlâmento hâkimiyeti kurmak, Anayasa hâkimiyetini tesis, bozulmuş olan iktisadi düzeni yerine getirmek, müstacel işsizliği ve açlığı önlemek, normal emniyet ve asayiş düzenini tesis, vatandaş iş ve gücü ile huzur içinde bırakmak, en mühimi olarak da yakın mazide geçmiş olan siyasi mücadelelerin yarattığı millî huzursuzluğu gidermek, yaraları sarmak.

“Bütün bu işleri yaparsa ancak İsmet Paşa yapar” telakkileriyle başlayan bir propaganda ve inandırış için Birinci Koalisyon Hükümeti kuruldu. Ve kurulduktan sonra muvafık muhalif hepsi, hattâ bu inanışta olmayanlar da, Devletin ve milletin menfaatini burada görerek bu fikri destekledi.

Ama muhterem arkadaşlarım, netice böyle çıkmadı. Çarşıda, pazarda açık açık konuşulmasına, herkes tarafından ifade edilmesine, hattâ şahsan grup ikinci başkanı ve başkan vekili olarak ikazlarımıza rağmen Hükümetin dirayetsizliği, kudretsizliği yüzünden bir 22 Şubat vakası zuhur etti. İşsizler ve açlar kapımızı sardı ve çevirdi. Normal asayiş bir mesele oldu. Dâhiliye ve Devlet vekilleri Mardin'de

taşlandı. Millî huzursuzluk ise, azalmak şöyle dursun, Birkaç misli arttı. İktisadi hayatta en küçük bir ferahlık olmadı.

İşte bu Hükümet Reisi geliyor huzura, Birinci Hükümetteki hatalarını itiraf şöyle dursun, bir cümle ile temasa dahi lüzum görmeden İkinci Hükümeti için güvenoyu istiyor. Ben evvelâ bu anlayışta samimiyet görmüyorum.

Muhterem Hükümet başkanından evvelâ Birinci Hükümetteki hatalarının İkinci Hükümette tekrar edilmeyeceğine dair sarih bir cevap bekliyorum.

Eğer bugünkü Türk Devletinin idare tarzı demokrasi ise, bu idare de asıl olan millet çoğunluğunun arzusunun yerine getirilmesi Hükümetin vazifesi ise, eğer demokraside her şeyin hakkı varsa ve millî irade üstünde bir kuvvet olamayacağı Anayasanın âmir hükmü ise, milletin isteklerine kulak vermeğe ve emirlerini yerine getirmeğe mecburuz. Bundan kaçınılamaz ve kaçınıldığı nispette hüsrarla, muvaffakiyetsizlikle karşı karşıya olduğumuzu bilmek lâzımdır. Hükümet ise “Ben ne istersem o olur” diyor, bu zihniyetle demokrasi ilerleyemez.

Aziz arkadaşlarım, bakınız büyük milletimiz ne diyor, neler istiyor:

1. Yeter, artık bu tehditler, bu tahrikler, bıktık bu kaba kuvvet göz korkutmalarıyla. Susturun bu baykuş seslerini, ey Meclis, Türk Parlâmentosunun hâkimiyetini tesis et, iradesini hâkim kıl, sana emanet ettiğim Anayasayı bütün gücünle koru.

2. Ey Hükümet işsizim, açım diyor. Tok insan açlığını ilândan şeref duymaz, derdime çare bul, ekmek isteyen yavrularıma el uzat diyor.

3. Ey Hükümet, bilesin ki, Türkiye işi bozulmayan, durumu, sarsılmayan kimse kalmadı. İktisadi hayat altüst oldu. Yüzlerce ve binlerce iflâslar, felâketleri ilân ediyor, sen hâlâ dediğini demekle vakit geçiriyorsun.

4. İlâve ediyor: Ey muhterem Hükümet günlük politika oyunlarından vazgeç. Partinin menfaatini benim menfaatimden üstün tutma. Sen hakka, halka hizmeti, adalet ve eşitliği şiar edin, ben senin kadrini kıymetini bilirim, hizmetini unutmam diyor.

5. Ey partiler birbirinize girmeyin, kardeş olun, birbirinizi sevin, sayın ikmal edin biz de sizlerden örnek alalım, siz aksini yaparsanız biz daha berbat oluruz. Bunun acısını biz çekiyoruz, bari çocuklarımız çekmesin.

6. Vatan sathında huzur yok. Kardeşler birbirine taraf değil düşman oldu, her kim ki bizi birbirimize yaklaştırsın, kucaklaştırırsa onun kölesi olacağız. Zira her çeşit kötülük bundan doğar. Düşman bundan faydalanyor.

7. Ey Hükümet, korkma, evvel Allah sonra bana dayan. Hiç mi tarih okumadın. Millî dâvalar milletle elele vererek giderilir. Bu her zaman böyle olagelmıştır. Demokrasilerde ise bu bir vazifedir.

8. Millî ahlâk, ananevi faziletlerimiz yok oluyor. Çökeriyoruz, buna mâni ol diyor.

BAŞKAN — Sayın Kadri Eroğan, iki dakikanız kaldı.

KADRİ EROĞAN (Devamla) — Senatoda, 37 arkadaş konuşur. Burada 10 dakikada Hükümet programı arz edilemez.

BAŞKAN — Yüce Heyetin kararıdır.

KADRİ EROĞAN (Devamla) — Yüce Heyetin kararına hürmet ederim. Hiç olmazsa, müsaade edin cümlemi tamamlayayım.

Aziz ve muhterem arkadaşlarım, bu isteklerin hangisini ret ve cerh etmek mümkün. İşte Hükümetin programında baş yeri alacak müstacel memleket meseleleri. Bunlar birer, birer bu kürsüden izah edilmeli. Yeni Hükümet bu problemleri nasıl vaz ve halledecektir?

Son on altı yılı çok partili rejim olmak üzere 40 yıldır ölmez Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetle idare edilen bu mukaddes memlekette, daha iyi yer bulmak için bir de ihtilâl yapıldı. İhtilâli yapanlar ve onun en büyük mümessili Türk Silâhlı Kuvvetleri millet huzurunda verdiği şeref sözünü tutarak -ki, ne kadar övülse azdır- tekrar demokrasiyi yepyeni bir Anayasa ile büyük millete armağan etti. Tertemiz bir seçimle millî iradeyi temsil eden milletin vekillerine emaneti teslim ederek de "Ben artık "asli vazifeme dönüyorum, kışlaya çekiliyorum, Allah millet hizmetinde sizlere hayırlı hamleler nasip etsin" dedi.

Şimdiye kadar da, salâhiyetlilerinden bu anlayışın dışında bir anlayış demokratik nizamın muhafaza babında gösterdiği hassasiyetten başka bir şey görmedik.

Bu yeni rejimi millete armağan edenler ve kuvvetler elbette ki muhafazasın-da herkesten çok hissesi olmak lâzımdır.

Ama şu cihet de bilinmelidir ki, Anayasa oylamaya sokulduktan sonra artık biç kimsenin inhisarında değildir ve yalnız Türk Milletinin malı olmuştur. Türk Ordusu, hattâ milletin emrinde olarak onun bekçisi ve en sadık muhafızıdır ve böyle olmaktadır.

O halde aziz arkadaşlarım,

Millet ve ordu olarak durum böyle olduğuna göre bundan sonra hükümetler işe başlarken bu tereddüdü yüzde yüz ret değil, ispat ederek vazifeye başlamalıdır. Bütün düğümler burada toplanmaktadır.

Denecek ki, bu memlekette erken kalkanın dilinde teşbih ettiği ikinci bir ihtilâl olmayacaktır. Çünkü bunu millet istemiyor. Çünkü ortada meşru bir nizam, çiçeği burnunda bir Anayasa, henüz vazifeye başlamış bir Anayasa Mahkemesi var.

Millet olarak herkesin huzurunda hürmetle eğileceği ve severek itaat edeceği bir Anayasa rejimi onu muhafaza ve tatbikle mükellef bir parlamento ve Hükümet var dedirtmeye mecburuz. Ve milletin bütün mukadderatını bu anlayışa bağlamış bulunduğunu, bunun dışında her çeşit düşünce ve kaba kuvvetin milletçe karşısında olduğumuzu bağıra bağıra duyuracağız.

Kurtuluşumuz buradadır. Hükümet evvelâ normal rejimi getirmekle mükelleftir. Her düğüm burada çözülecektir. *(Soldan alkışlar)*

BAŞKAN — Üzerinde söz isteyenlerden sıra İsmail Hakkı Yılanlıoğlu'nda.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlarım, yüksek huzurunuzda sunulan ikinci Koalisyon Hükümetinin programı hakkındaki görüşlerimi arz etmeden önce birkaç hususu hüsnüniyet ve samimiyet çerçevesi içinde açıkça belirtmek isterim. Bir kere Birinci Koalisyonun bozulması sebepleri arasında ciddi ve mühim sebepler mevcut olup olmadığı malûm değildir. Kabine Reisinin efkârı umumiyei tenvir ve tatmin etmeden çekilmesi ve buhran yaratmasını hiç doğru bulmadım.

Muhterem arkadaşlarım, bugün Hükümetiyle, Meclisiyle topyekûn milletçe sıkıntı ve huzursuzluk içinde bulunduğumuzu açıkça ifade etmek isterim. Bu durum karşısında milleti sevdiğini iddia edenlerin ve en pasta milletin vekâlet şerefini taşıyanların çok hassas davranmaları namus ve şeref borcudur. Bu milleti sıkıntıdan ve huzursuzluktan kim kurtaracak arkadaşlar? Millet sıkıntı içinde ise bunun mesuliyeti kimin üzerindedir? Düşünmeye lüzum yok: Bu milletin vebali de, vekâleti de her türlü mesuliyeti de milletvekillerinin üzerindedir. Mesuliyetini müdrik olan her arkadaşın her şeyin üstünde parti menfaatini değil, milletin menfaatini düşünmesi gerekir. Artık millet siyaset simsarlarından bıkmıştır. Her hangi bir meseleyi istismar ederek şu veya bu şekilde şahıs ve zümre menfaati sağlamaya kalkışmak millete acımamak olur. Şerefli Türk Ordusu vazifesini müdrik bir şekilde kışlasına çekilmiş vazifesiyle meşguldür. Türk subayı artık siyasi şahısların dilinde ve elinde istismar edilmek istemiyor, Bir taraftan orduyu siyasetten uzak tutmak memleketteki tahriklere son vermek için Tedbirler Kanununun müdafaasını yapanların sözleriyle fiilleri arasındaki tenakuzları görmekle üzüntü duymaktayız. Milletin yükselmesini, huzur ve refaha kavuşmasını istiyorsak evvelâ birbirimizi sevmesini bilmeliyiz, icra organı olan ve bu Meclisin bünyesinden çıkan Hükümete rahat bir şekilde çalışma imkânı verelim ki, Meclisin de milletin de yüzü gülsün her hakikati dürüst ve samimî bir şekilde açıklamak, derdi teşhis etmek, derdi ortadan kaldırmak demektir. Birinci Koalisyon Hükümeti iktisadi ıstırapı dindirilmekle hiçbir müspet icraatta bulunamamış, bilâkis günden güne memleketi daha fazla bir itimatsızlık ve endişe içinde bırakarak sükût etmiş gitmiştir. Yeni Hükümetin kurulmasına ve ekseriyetle yeni simalarla karşılaşmamıza rağmen bizi eski Hükümeti âciz ve zaaflarıyla hatırlatmaya sevk eden âmil sadece aynı kaynağın mevcudiyeti değil, bilhassa onun programı olmuştur. Muvaffak olamayan bir Hükümetin yeni programında âdeta muvaffak olmuş bir Hükümet gibi gösterilmek istenmesi, yerinde bir hareket olmasa gerek, ikinci Koalisyon Hükümetinin programının milletin ıstıraplarına deva olacak şekilde çok kuvvetli olması iktiza ederdi. Yalnız kuvvetli değil, samimî, açık ve realiteye uygun ifadelerin bulunması zaruri idi. Hâlbuki programda yer alan halledilmiş gibi gösterilmek istenen bâzı hususlar üzerinde duracak olursak bu programın realiteye uygun olmadığı neticesine varabiliriz.

Meselâ; (seçim sisteminde adalet ve seçimlerin güven içinde yürütülmesi dâvası halledilmiştir) (idarenin tarafsızlığı ve haksız siyasi baskılardan masun olarak çalışması yolunda büyük mesafe alınmıştır) (Radyo tek taraflı, propaganda va-

sıtası değildir) (Türkiye’de demokratik rejimin canlılığı ve yaşama gücü konusunda hiçbir tereddüde yer bırakmayacak mesafeler alınmıştır) işte benim bu mesafeye aklım ermedi. Ne ölçebildim ne görebildim. Bu mesele üzerinde biraz duracak olursak; Birinci Koalisyon Hükümeti zamanında bu mukaddes varlık ve müesseseler birçok neşriyat ve hareketlerle tecavüzlere uğramış ve bu ağır fiiller karşısında Hükümetin hiçbir kanuni müeyyideye başvurmamış olması cidden hayret ve ıstırapla müşahade edilmiştir. Böyle bir durumda iktisadi hayatın canlanmasını beklemek huzur ve istikrardan bahsetmek tabiatıyla gülünç olurdu.

Programda “Hükümetimiz aşırı sağcılık ve solculuk akınlarına karşı koyacaktır.” denilmekte ise de, Birinci Koalisyon Hükümeti zamanında komünizmi kanun dışı sayan memleketlerde dahi yıkıcı faaliyetlerin bu derece arttığı görülmemiştir. Her varlık gibi Devletin de kendisine karşı girişilen bu tecavüzler muvacehesinde kayıtsız kaldığına dair tek misali her halde geçen Hükümetin idaresi teşkil eder. Her memlekette olduğu gibi Türkiye’de de hüsnüniyetle anarşinin hudutları kanunla çizilmiş olduğu halde Hükümetin bu tecavüzlere kayıtsız kalması bir türlü anlaşılamamıştır. Hükümetin aşın sol neşriyat ve tahrikler karşısındaki müsahasına mukabil bâzı milliyetçi veya siyasi tenkitçi gazeteler üzerinde mikroskopla tetkik yaparak suç aradığına dair dâvalar ise Hükümetin demokrasi anlayışında bir ölçsüzlüğün içinde bulunduğu delâlet eder. Bu ölçsüzlük bizde programda aşın sağ ve sol hakkındaki maddenin aynı mânada tatbik edileceği endişesini uyandırmaktadır. Böylece kanunların sarahatine ve memleketin mâruz kaldığı komünist tehlikesine rağmen aşın sol karşısında sıkı bir şekilde aşırı bir sağ tehlikesi var sayılmıştır. Komünizmin daima bir avuç çeteler tarafından milletleri esarete sürüklediği hakikati karşısında yeni Hükümetin çok ciddi ve uyanık davranmasını temenni etmek vazifemiz olacaktır.

Koalisyona iştirak eden partilerin evvelâ Hükümetin dışta ve içte kuvvetli olması için partizan zihniyetten uzak bulunmaları şayanı arzudur. Bütün temennimiz Hükümetimizin uzun ömürlü olması ve memlekette mevcut huzursuzluğu gidermesi ve rejimi yerleştirip kökleştirmesidir. Millî iradeye samimî olarak, uyarak ve memleketin ıstırapları karşısında her türlü fedakârlığı göze alarak katıldığımız ikinci Koalisyon Hükümetine (şahsan partimiz İnönü Başkanlığında teşekkül edecek kabineye girmesine muhalif olduğum halde) samimiyetlerinden emin bulunduğum C.K.M.P. Meclis Grubunca verilen karara uyarak güvenoyu vereceğimi arz ederken aynı şekilde hüsnüniyet ve vatanperverliklerinden emin bulunduğum Adalet Partili arkadaşlarımın da beyaz oy vereceklerini kuvvetle ümit etmekteyim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, şimdi söz sırası lehte konuşmak için söz isteyenlerden Nadir Yavuzkan’ındır.

(Okundu)

NADİR YAVUZKAN (Burdur) — Muhterem arkadaşlarım,

2’nci Karma Hükümet programı, memleketin karşısında bulunduğu meseleleri teker teker ele alarak samimiyetle kaleme alınmış, çalışma arzusu taşıyan iyi niyet mahsulü bir vesika mahiyetindedir.

Bilhassa iktisadi ve sosyal gelişmenin demokratik nizam içinde başarılacağını belirten hükümet görüşü, yürekten desteklediğimiz bizimde arzumuzdur.

Nazari bakımından beğendiğimiz programın bizim için mühim tarafı tatbikatı olacaktır.

Zira milletimizin ekonomik ve sosyal dertler yüzünden şiddetli ıstırap çekmekte olduğu devrimizde yeni Hükümeti birçok zorluklar beklemektedir.

Ezcümle, vatandaşlarımızın %65'i cahil, millî istihsal düşük, tarım verimsiz, sanayi kendini kurtarmış değil, gizli ve aşikâr işsizlik mevcut, buna mukabil nüfus süratle çoğalmakta, medeni ihtiyaçlar artmakta, yıllık 560 milyon dolar ithalât mecburiyetine ilâveten yılda 125 milyon dolar civarındaki dış borç taksidine mukabil ihracatımız ancak 325 milyon dolar raddesindedir. Yani millî ihtiyaçlardaki artış, millî gelirdeki artıştan daha süratli olmaktadır.

Hulûsa dış yardım ve borçlarla yaşar durumdayız. Bunların yanında sosyal cereyanlar da hızlanmaktadır.

Bu kadar çetin problemlerin mevcut olduğu memleketimizde siyasi huzurun da tam teessüs etmediği nazari itibara alınırsa yeni Hükümetin omuzladığı ağır yükü tahayyül etmek mümkün olur.

Çok samimî arzularla işe başladığına inandığım ikinci Karma Hükümetten benim dileğim, memleketin dertlerinin temellerine inerek akıl ve ilim yoluyla iyi teşhise kıymet vermeleri doğru tedavi ve kurtuluş yolunu sarih olarak göstermeleri, milletimizi topyekûn çalışmaya sevk edecek millî mücadele ruhunu doğurmalarıdır.

Memleketimizi istediğimiz vasıfta bir kalkınmaya götürecek en salim yolun, gerçekçi bir hayat görüşünü birinci plânda tutan, sağlam bir eğitim olduğunda hem fikir bulunmaktayız.

Bu bakımdan programda eğitim dâvasının sosyal ve ekonomik gelişmeyi gerçekleştirecek verimli bir yatırım telâkki edilmesinden memnunluk duymaktayım.

Eğitimin programdaki esaslar dâhilinde ele alınması yanında, milletimizin büyük kütlesi olan köylümüzün çocuklarına, ilkokulda tarım bilgileri verilmesini ve daha çok tarım okulları açılmasını zirai istihsalın artırılması yönünden ehemmiyetli görmekteyim,

Köylü ile en çok temasta olan köy öğretmeninin köyün şartlarını, dertlerini ve ihtiyaçlarını bilecek vasıfta köye bağlı olması içinde tercihen köy çocuklarından yetiştirilmesini, köyde bulunduğu müddetçe de maddi ve mânevi tatmin edilmesini beklemekteyim.

Programda, maddi imkânlardan yoksun öğrencilerimizin kabiliyetleri yönünde ve ölçüsünde öğrenim görmeleri için alınmış tedbirlerin genişletileceği ifade edilmektedir.

Bu işin bir sosyal fonksiyonun süratle yerine getirilmesi yönünden, imkânları zorlayarak hemen bu seneden tatbikini bekliyorum.

Zirai sahada, yeni Hükümetin, millî istihsali artırmak için, dekar başına verimi artırmak fikrini gayet yerinde buluyoruz. Geçmişte takip edilmiş olan daha çok sahanın tarıma açılması fikri, meraların tarla haline getirilmesi ile hayvancılığın gerilemesine ve geniş ölçüde toprak aşınmana sebebiyet vermişti.

1'nci Karma Hükümetin zirai istihsali artırmak için suni, gübre fiyatlarını düşürmesi buna mukabil tahıl fiyatlarında teşvik edici fiyat artışına gitmesi, köylünün yüzünü güldürecek yerinde bir tedbir olmuştur.

Sulama, iyi tohumluk, damızlık fidan, gübre ve zirai araçların mâkûl fiyatlarla zamanında remîn edilmesini, zirai kredilerin istihsale matuf organizasyonunu, eski zirai kredilerin, müsait taksite bağlanılmasını zirai mahsullerin değerlendirilmesini, ihraç pazarları bulunmasını, ziraat teşkilâtının ataletten kurtarılmasını yeni Hükümetten eklemektedirim.

Hayvancılığın, balıkçılık, arıcılık ve kümes hayvancılığının, ıslah ve veriminin artırılmasıyla, milletimize iyi ve bol besi maddeleri teminini bu sahada veteriner teşkilâtının çalışır hale getirilmesini, iyi bir ihraç malı olan hayvanın canlı şekilde ihracındaki iptidailiği bırakıp et, kemik, kan, deri, tırnak, kıl olarak ayrı ayrı kıymetlendirilmesini bekliyoruz.

Orman tahribatının önlenmesi için köylünün büyük sıkıntısı olan yakıt meselemiz acele ele alınmalı, geniş sahalar halindeki linyitlerimizden istifade yolu sağlanmalıdır.

Halen yakıtlarımızın % 48 ini teşkil eden tezeğin yakılmaktan kurtarılıp tarlaya atılma çaresi de linyitlerden istifade ile mümkün olacaktır.

Köy kalkınması, köylüye, boş geçen zamanlarını değerlendirecek el sanatları öğretilmesi diğer iş ve çalışma sahaları temin edilerek köylünün munzam gelire kavuşması sağlınırsa, hem köyden şehre doğru geçim kaynakları aramak için yapılan akın durdurulmuş olacak, hem de geçim sıkıntısı yüzünden yapılan orman katliamı önlenmiş olacaktır. Memleketin bu ehemmiyetli meselesi hal çarelerine kavuşturulmalıdır.

Türkiye ziraatın faaliyete geçen her makineli araç kargılığında açıkta kalacak insan gücüne geçimini sağlayacak iş yeri hazırlanması mecburiyeti Hükümetin gözünden kaçmamalıdır. Ticari krediler mevzunda, tüccarın, maddi varlığının tetkiki ve banka genel müdürlüğünün tasdiki ile açılmış kredisini, kendi imzası ile veya gayrimenkul ipotegi mukabili kefilsiz kullanması sağlanarak, hem tüccar, tefecilerden kurtarılmalı, hem de piyasada hareket sağlanmalıdır.

Küçük esnaf ve sanatkârların yetiştirilmesi, kredi ve satış meseleleri organize edilmelidir, işçi ve işveren münasebetlerini istismara meydan vermeyecek muvazeneli tedbirlere kavuşturmak, bir kutupta patronu velinimet kabul eden anlayışla diğer kutupta patronu sırtta geçinen tufeyli kabul eden iki zıt zihniyet arasında, memleketimizin yüksek menfaatlerine ve demokratik Anayasamız nizamına uygun sosyal dengemizi kurmak, böylece memleketimizi çeşitli sosyal cereyanların tesirinden korumak yeni Hükümetin müstacel vazifelerinden birisidir.

Biz, memleketimizin sosyal ve ekonomik kalkınmasının birbirine destek bir çalışma düzeni içindeki özel teşebbüsle onun yetişemediği yerde Devlet teşebbüsü tarafından bir karma ekonomi ile elele sağlanacağına inanıyor, yeni Hükümetin programında da bu görüşlere sahip olmasından memnurluk duyuyoruz. Bugün, Devlet sektörü ve özel sektörde dağınık birçok imkânlar, memleket çapında serpilmiş bulunmaktadır. İyi bir sanayi sayımı yapılarak bu bölük pürçük millî servetlerin koordinasyonu temin edilmelidir.

Hükümet programında bulunmamakla beraber, yerini yurdunu bırakarak Anavata gelmiş göçmenlerin haklı şikâyet konuları ile de alâkalanılacağı inancındayım. Bu sebeple özel teşebbüsün gereken teşvik ve desteğe kavuşturulmasıyla, Devletin büyük görevlerinin yanındaki, teferruatlı birçok memleket iş ve ihtiyaçlarını gidermeyi düşünür ve vazife görür hale getirilmesini, özel teşebbüsün hamlesinden istifade prensibinin yerleştirilmesini, Devlete destek bir çalışma havasının doğurulmasını, yeni vergi reformunda özel yatırımları teşvik edici tedbirler getirilmesini, alınacak vergi tedbirleriyle özel yatırımların geri kalmış bölgelere doğru kaymasının temin edilmesini bekliyoruz.

Muhtelif zamanlarda kurulmuş bu sanayi teşekkülleri arasında iş birliği yapılsa halen ithal edilen birtakım sanayi mamulleri ve ihtiyaç maddelerinin memleket içinde karşılanacağına, hattâ tam randımanla çalıştırılabilirse ihracat yapılabilirliğine inanıyorum.

Milletçe medeni yaşayış çevresine ulaşabilmek için halen el sürülmemiş birçok tabîî servetlerin işletilmesi yönünde bir seri ıslahat ve inkişaf tedbirleri alınması, bunun için de evvelemlerde israfı katiyetle önleyip, geçmiş devrelerdeki hatalardan ders alarak plânlı çalışmaya sarılmak, dar olan imkânlarımızı yerinde ve çok dikkatli kullanmak icap etmektedir.

Devlet sektörünü yürütmek durumunda olan idare kadrosuna halen tatbik edilen ücret sistemi, bu kadroyu daha verimli çalışmaya, düşünce mahsullerini artırmaya, yaratıcı olmaya teşvik edici istikamette değildir.

Bu kadroyu çalışması ve çıkardığı iş ile mütenasip ücret ve imkânlara kavuşturmak suretiyle, Devlet sektöründe verimi artıracak bir sistemin tatbik edilmesini yeni Hükümetten bekliyoruz.

İdari reform ve uzun zamandır lâfı edilen personel meselelerini bir an evvel ele alarak Devlet mekanizmasına süratli çalışma temin edilmesini, idarecilere, görevlerinin, görüşlerinin ve kararlarının icap ettirdiği mesuliyeti taşımak cesaretinin kazandırılmasını, kırtasiyecilik ve bürokrasinin azaltılmasını istiyoruz.

Vatandaşlarımıza, imkânlarımız ve ihtiyaçlarımızla iktisadi durumumuzun nerede olduğu, fedakârlık ve kazançlarımızın ne olacağı, samimiyetle anlatılmalı, faaliyetimizin nasıl olması icap ettiği ilmî olarak ortaya konulmalı, böylece imkânların kalmadığı sanılan zamanlarda mucizeler yaratmakta büyük kabiliyetler göstermiş olan aziz Türk Milletine millî birlik içinde çalışma ruh ve heyecan gösterme fırsatı verilmelidir.

Zira Devletin içinde bulunduğu zemini bilmeyen bir millet veya milletin içinde bulunduğu şartları göremeyen bir Devlet olarak çalışmalarından müspet çıktığı şimdide kadar görülmemiştir.

Tarihî tecrübeleri ile İsmet İnönü'nün başında bulunduğu 2'nci Karma Hükümetten millet ve Devlet olarak karşılıklı bağların kuvvetlendirilmesini, Devletin adalet ölçüleri içerisinde vatandaşları birbirine bağlayıcı olmasını vicdanlarda tereddüt uyandıracak tasarruflardan kaçınılmasını, partizanlıktan şiddetle sakınılmasını, hizmetlerin adalet ve ihtiyaç ölçüleri içinde tevziini, vatandaşlara siyasi görüşleri dışında eşit şans ile imkânlar karşısında bulunma hakkı verilmesini, hülâsa Devlet ve millet olarak iş birliğini yaratacak mânevi zeminin yaratılmasını istiyoruz. İsmet Paşayı, Hükümeti ile birlikte ileri bir örnek verme bir usul koyma, iyi ve düzenli bir teamül yerleştirme vazifesi ile karşı karşıya görmekteyim. Bunun başarılacağına da inanıyorum.

Memleketin içerisinde bulunduğu ekonomik ve sosyal meselelerin azametini buna mukabil imkânlarımızın darlığını biraz evvel ifade ettim. Fakat bazen öyle hizmetler görülmüştür ki, hizmeti meydana getirenler, hizmetin yapılması imkânsız sanıldığı zamanda başarıya ulaşacak çalışma seyri ve yaratıcı kabiliyet göstermişlerdir. Biz, yeni Hükümetten zor, hattâ imkânsız kabul edilmekte bulunan birçok meseleyi, böyle bir çalışma seyri ile 27 Mayısın getirdiği demokratik rejimin serbest düşünce ve geniş hürriyet havası içinde halletmelerini bekliyoruz. Başka ümitlere bel bağlayanlara demokratik rejimin en büyük imkân ve en iyi yol olduğunu göstermelidirler. İşçi alımı ve memur tayinlerinde iş ve işçi Bulma Kurumu ile imtihan açma usullerinden istifade yolunun dışına katıyetle çıkılmamalı, umumi ahlâkı bozma istidadı gösteren tavassutsuz ve torpilsiz adam almıyor havasının kalkması temin edilmelidir.

Nispî sistem içerisinde, iktidarda bulunmak için çok müsait fırsatlar bulan siyasi partilerin de, bugün iktidarda bulunanın yarın muhalefette, bugün muhalefette bulunanın yarın iktidarda olabileceğini hesaba katarak, bulundukları iktidar veya muhalefet sandalyelerinin icap ettirdiği ciddiyet içinde aralarında medeni temas vasatı kurarak iyi niyetle vazife göreceklerine olan inancımızı muhafaza edebilmek arzusu içerisindeyim.

Ayrıca nispî sistemin, ekseriyet sisteminde olduğu gibi uzun süreli iktidarlara meydan vermemesi, uzun iktidar ve muhalefet yılları içinde partiler, dolayısıyla partililer arasında doğan derin siyasi küskünlüklerin gittikçe azalmasına böylece siyasi huzurun teessüs etmesine yardım etmekte olduğu da bir hakikattir.

Bu arada nispî sistemin birçok faydaları yanında bünyesi icabı olan Hükümet buhranlarının normal görülmesi yeterliğinin Devlet teşkilâtı ve vatandaşlara kazandırılmasını, buhran esnasında Devlet mekanizmasının normal işleyişine devam etmesi alışkanlığının yerleştirilmesini yeni Hükümetten bekliyoruz.

Dört ortaklı koalisyon Hükümetinde hizmet yerlerinde bulmak fırsatını elde etmiş siyasiler; çok şikâyet ettiğimiz çok acısını çektiğimiz, siyasi görüşlerle adam

almak veya atmak yerine, kanun ve millet emrinde kalacak ehil ve lâıyk elemanları vazifeye çağırarak, ihtisasa kıymet vermek memleket severliğini teşkilâtlarında göstermelidirler.

Karakter ve faziletli oluşun değeri bilinmeli, karakter ve fazilet imtihanı verenler aranmalı, akıl ve vicdanının sesine uyduğu için zulüm ve kahra uğramış, adaletsizlik görmüş olanlar haklarına sahip kılınmalıdırlar. Sırası gelmişken müsamahanıza güvenerek ifade edeceğim siyasi partiler, bir partiye girişin dar, şahsi menfaat ölçüleri içinde olmayacağını; fikir yapılarında millî menfaatler görülerek, tüzük ve programa inanılarak girilmesi lâzım geldiğini bunu bilmeyen vatandaşlara kazandıracak istikamette davranmalıdırlar.

Demokrasilerde büyük bir kuvvet olan basın, bu büyük kuvvet oluşun asaletine ve basın ahlâk yasasına uygun faaliyetler içinde kalmalarını beklemeyi demokrasimizin ve millî menfaatlerimizin istikbali için lüzumlu telâkki ediyorum.

İsmet İnönü başkanlığındaki İkinci Koalisyon Hükümetinin milletimiz için mutlu olmasını yürekten temenni eder hayırlı başarılar diler. Yüksek Meclise en derin hürmetlerimi sunarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Müzakerenin kifayeti hakkında bir takrir gelmiştir, okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Reisliğine Yeni Hükümet programı hakkında parti grupları, sözcüleri görüşlerini açıklamışlar, şahıslar adına söz alan milletvekilleri de gerekli hususla temas etmişler ve durum aydınlanmıştır. Müzakerelerin kifayetini saygılarımla arz ederim.

Kastamonu Sabri Keskin

CİHAT BİLGEHAN (Balıkesir) — Takrir aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Aleyhte Cihat Bilgehan *(Aleyhte söz istiyoruz, sesleri)* Efendim, aleyhte ancak bir kişiye söz verilebilir.

CİHAT BİLGEHAN (Balıkesir) — Çok muhterem arkadaşlarım, bendeniz kifayeti müzakerenin aleyhinde konuşmak istiyorum.

İlk Karma Hükümet kurulduğu zaman Sayın Başbakan İsmet İnönü, Hükümet programı Anayasa mucibince Senatoda okunduğu zaman, “Ben sizin irşatlarınıza muhtacım” demekle bu arkadaşlarımızın da, Anayasamızda böyle bir hüküm olmasına rağmen fikirlerini almak gibi iyi bir yola girmişti.

Bu İkinci Hükümet de aynı yola tevessül etmiş ve günlerce bu husus Senatoda görüşülmüştür.

Öyle tahmin ederim ki, bir müddet sonra, Meclis tatile girmek durumunda olacaktır. Hükümet tahmin ederim ki, kıymetli arkadaşlarımızın tenvir edici, ikaz edici irşatlarına muhtaçtır. Binaenaleyh, her arkadaşına on dakikalık bir mehil vermek suretiyle bâzı arkadaşlarımızın yazılı konuşmalarını komik bir hale sokan bir durum kabul edildikten sonra, bir de kifayeti müzakere takririnin kabul edilmesi, zannederim ki, Yüksek Meclisin müteamel âdetlerine, ananelerine aykırı olacak-

tır. Binaenaleyh, müzakereler müsaade buyurun, devam etsin. Böylece, memleket meseleleri ayrı ayrı dile gelmek suretiyle hem biz, hem de ihtiyacı varsa Hükümet tenevvür eder. Aynı zamanda, bir müddet sonra tatile gireceğimize göre, Meclisin murakabesinden bir müddet için azade kalacak olan Hükümete bâzı telmihlerde ve bâzı ikazlarda bulunulması memleketin lehinde olur?

Bu itibarla, kifayeti müzakere aleyhinde oy kullanmanızı rica eder, hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Kifayeti müzakereyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

Şimdi sıra aleyhte söz alanlardan Nihat Kürşat'ındır.

NIHAT KÜRŞAT (İzmir) — Millet Meclisinin değerli azaları, muhterem arkadaşlarım;

Hükümet programı üzerinde açılan müzakereler dolayısıyla bendenizi söz almaya sevk eden başlıca âmil, programda müşahede ettiğim bir noksanlığa işaret etmektir. Bu vesileyle duyduğum üzüntüyü de ifade edeceğim.

Muhterem arkadaşlar, İkinci Koalisyon Hükümetinin programını birinci satırından son kelimesine kadar okuyup tetkik ettikten sonra bir nokta üzerindeki kanaatimi şu şekilde ifade etmekten kendimi alamıyorum: Türk parlâmentolarına arz edilmiş, gelmiş, geçmiş Hükümet programı bakımından hiçbirisi bugünkü Koalisyon Hükümetinin beyannamesi kadar matbuatın dert ve meselelerine lakayt kalmamış, onlara bigâne davranmamıştır.

Filhakika müzakere edilmekte bulunan mezkûr programda basından sadece dört kelime ile bahsedilmektedir. Bu dört kelimelik ibare şudur: “Basın hürriyeti teminat altındadır.”

Aziz arkadaşlarım, Anayasamızda temin edilmiş bir hakkın Hükümet tarafından bu şekilde beyanı şayanı şükran ise de; tatbikatta kanun metinlerinde yazılı hakları tanımak suretiyle matbuat hürriyetinin tahakkuk ettirilemeyeceği aşikâr bulunmaktadır.

Bu itibarla Anayasamızın bir tek maddesini zikretmek suretiyle bir Hükümetin basın hürriyetini temin edeceğine ve matbuatın dertlerine çare bulacağına inanmak biraz güçtür.

Demokratik bir nizam içinde işbaşına gelerek icraatta bulunacak bir iktidarın aynı nizamın vazgeçilmez unsuru olan ve kendi çalışma ve gayretlerinin hem destekleyicisi, hem de denetleyicisi hüviyetinde bulunan bir müessesenin dert ve ihtiyaçları üzerine eğilmemiş bulunmasında hazin bir tenakuz vardır.

Muhterem arkadaşlarım, matbuat müessesesi gerek teşkilât, teknik ve fikir gerekse kadroları itibarıyla bizim iftihar edeceğimiz bir seviyeye ulaşmıştır. Ancak, bu inkişafın süratle bir nizama bağlanması gereken dert ve meseleleri de beraberinde getirmiştir.

Maddi ve hukuki esaslar ihtiva eden bu meselelerin halli için son zamanlarda ortaya konulan mevzuat ve tatbikat işleri karıştırmaktan ileriye gidememiştir.

Basın âleminde çalışan fikir adamlarına sosyal haklarını korumak için çıkarılmış olan kanunlar ve kararnameler işverene adilâne olmayan mükellefiyetler yüklediği gibi bizatihi fikir işçilerinin menfaatlerini köstekleyici anormal durumlar yaratmıştır. Bu mevzudaki şikâyetler basın camiasını şiddetli bir surette rahatsız eder ve son toplanan Çalışma Meclisi buna ait tedbir ve kararlar düşünmüş iken Hükümetin bunlardan habersiz görülmesi hoş görülür bir hata değildir.

Millî Birlik Komitesi İdaresi tarafından Kurucu Mecliste tetkik ve müzakere edilmeden alelacele çıkarılan 212 sayılı Kanun gibi Basın İlân Kurumu Kanunu şikâyetleri mucip olmaktadır. Basını sosyal ve malî bakımdan yakinen alâkadar eden bu kanunla kurulu müessese iyi işlememekte, Anayasaya aykırı hüküm ve tasarruflarla bir kısım matbuat üzerinde baskı yapmakta, kaza organı gibi hareket ederek gazetecileri para cezalarına çarptırmaktadır.

Aynı Kuruma tanınan inhisar hakları iç ve dış ilân piyasasını baltalamakta, böylelikle gazetelerimizi ilândan mahrum etmekle kalmayarak memleketimizi döviz kaybına uğratmaktadır. Hükümetin bu gibi mevzuat ve tatbikatı hakkında görüşlerini programda bulmak isterdik.

Muhterem arkadaşlarım, basın müesseselerinin bugün büyük sıkıntılar içinde bulundukları ve yıkıntıya müncer olabilecek malî krizler geçirdikleri bir vakiadır. Her hangi bir sanayi kolunda doğan buhranı bütün vahametiyile sütunlarında dile getirebilen matbuat kendi sıkıntılarına ait meseleleri pek tabii yapamamakta umumi efkârda durumu muhkem ve kârlı olduğu zehabı uyanmaktadır. Böyledir diye Hükümetin de buna bigâne davranması icap etmez.

Bugün matbuatın belli başlı iptidai maddesi olan kâğıt mubayaa edilmesi şöyle dursun, dünyanın hiçbir memleketiyle mukayese edilemeyecek derecede Devlet inhisarı neticesi pahalıya mal olmaktadır. Yıllar yılı gazetelerin sırtından kâr sağlayan Devlet, bugün dünya fiyatlarının artması karşısında ithalâtı serbest bıraktırmak istemekle mürekkep ve diğer malzeme yabancı memleketlerin aksine gümrük ve diğer resim muafiyetlerinden mahrum olduğu cihetle yüksek fiyatla ithal edilmekte ve gazetelere ağır mükellefiyetler yüklemektedir.

Muhterem arkadaşlarım, matbuatın müsamahanıza güvenerek kısaca temas ettiğim bu ağır maddi sıkıntıların yanında ve belki bunlardan daha mühim olarak Matbuat Kanunundan ve hususiyle Tedbirler Kanunundan doğan dert ve ıstıraplarının üzerine edilmemiş bulunan yeni Hükümet beyannamesini kifayetsiz bulmakta haklı olduğumuzu düşünmekteyiz. Bizim bu düşüncemi, şu bakımdan da haklı görülmelidir.

Bugünkü koalisyon uzun süren bir iktidar karşısında yıllar yılı mücadele etmiş bir muhalefetler topluluğudur. Bu itibarla bu eski ve yillanmış muhalefetlerin iktidara gelir gelmez Yüksek Meclise sunacakları programlarında muhalefet yıllarında

matbuata va'dettikleri tahakkuk ettirecek bir ruhun işareti ve teminatına yer vermeleri beklenirdi.

Matbuat hakkında ki düşünce ve tasavvurları muhalefette ve iktidarda iken başka başka kalıplara dökülen politikacıların matbuata Plan samimiyetlerine inanmak kolay olmayacaktır. Bugünlerin hâdisesi olması dolayısıyla şunu ifade edebiliriz:

Bir iktidar gazetesinin neşriyat müdürü Avrupa ve Paris'te resmen gezintiye çıkmışken bir muhalif gazetenin mesul müdürleri hapisanede yatmaktadırlar. Tesadüfî de olsa bu iki hâdisenin yanyana gelmesi muhalefette yürütülmekte bulunan basın politikası için menfi bir not olarak tezahür etmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, müsaadenizle sözlerime kısa bir hulâsa ile son vermek istiyorum. Matbuatı türlü dert ve sıkıntılar içinde bulunan bir memlekette icrayı hükümet edecek olan bir iktidarın kendisi de rahat çalışamayacak ve hele programlarda görüleceği gibi basma sırt çevirmekle en mühim istinatlarından birincisini farkında olmadan çökertecektir. Benim bu bakımdan bir milletvekili olarak kısaca arz ettiğim mülâhazaların doğurduğu vicdani kanaatle Hükümet programına karşı reyimi menfi olarak kullanacağımı beyan ederek Yüksek Huzurunuzdan ayrılıyorum. (*Soldan, alkışlar*)

BAŞKAN — Söz sırası, üzerinde konuşmak üzere söz isteyen arkadaşlarımızdan Sami Öztürk'ündür. (*Gürültüler*)

Nihat Bey, karşılıklı konuşmayalım lütfen...

SAMİ ÖZTÜRK (Muş) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar,

Hükümet Programında geniş yer bulmuş olan davaların bazıları hakkında, fikirlerimi, temenni ve ikaz mahiyetinde arz etmekte, fayda olur düşüncesi ile huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum.

Programda tebarüz ettirildiği gibi, tahakkuk ettirilmek çabasında bulunan husus, rejimin istikrara kavuşturulması ile Türkiye'yi ağır gelişme durumundan kurtaracak iktisadi, içtimai ve kültürel problemlerin, hür nizam içerisinde süratle ve plânlı olarak gerçekleştirilmesi keyfiyetidir.

Demokratik düzenle ilgili tartışma mevzularının geride kaldığı ve birçok ana müesseselerin gerçekleştiği bir hakikattir. Bugün ise demokratik düzenle ilgili tartışma ve müesseselerin teşekkülü esnasında, ikinci plânda kalmak talihsizliğine uğramış, iktisadi, içtimai ve kültürel meseleler, memleketteki çeşitli istihaleler neticesi, rejimin kaderi ile alâkalı bir durum arz eder istidatta görülmektedir.

Demokratik düzen içerisinde plânlı ve süratli kalkınma dâvası karşısında, Türkiye'yi içinde bulunduğu güç gelişme durumundan kurtarıp, muasır medeniyet seviyesine ulaştıracak hızı temin edecek reformların, kısa vadeli ve dar görüşlü kısır parti mülâhazaları ile tahakkuk ettirilemeyeceği iddiaları varittir.

İkinci fikre temayül istidadında olanlar arasında, samimî olarak memleketin kalkınması arzusunda bulunanlar olabileceği gibi, içinde bulunan ağır şartlar mu-

vacehesinde, hassasiyet arz eden meseleleri tahrik vasıtası yapmak suretiyle memlekette yıkıcı gayretler sarf eden karanlık emellilerin bulunduğu da, nazarı dikkatten uzak tutulmayacak bir husus olsa gerektir.

Bu fikrin demokratik düzenin vazgeçilmez unsurları olduğu, halkoyu ile kabul edilen yeni Anayasamızda yer almış, siyasi partilerimizin, memleketi hizmet yolunda aynı vatanın ve milletin evlâtları olarak, seviyeli bir rekabet zihniyetine, tam mânasıyla ulaşamamış, iktidara gelmek düşüncesi ile oy temini hususunda yıpratıcı, ayırıcı, zararlı çekişmelere yol açıcı taktikleri kullanma anlayışına istinat ettirilmekte olduğu söylenebilir.

Siyasi partilerimiz arasındaki münasebetlerin salim ölçülerde yürütmesine önem verilmesi, vatandaşa huzur ve güven sağlayıcı tabiatla olması için gayret sarfı hususunun, programda vuzuhla yer almış olmasını memnunlukla karşılamaktayım. Memlekette, sükûn ve istikrarın teessüs edip, hayırlı bir geleceğe emniyetle ilerlemesini önleyici, Devlet otoritesini zaafa düşürücü, istilâcı zihniyetin, tuzak yemi olarak kullanılan, bir ideoloji taraftarlarınca bölücü, ayırıcı, yıkıcı kardeşi kardeşe düşman edici milletin ve Devletin var olma dayanağı olan içtimai düzen ile müesseseleri yıpratıcı ve tahrik edici, hulâsa memleketi anarşiye götürücü istikametlerde tevali eden menfi faaliyetlerini, bertaraf etmek hususunda, Hükümetten olumlu ve enerjik gayretler ümit ve temenni etmek lüzumuna inanıyorum.

Muhterem arkadaşlar, demokratik rejim içerisinde süratli ve plânlı kalkınma dâvasının gerekli önemle Hükümet Programında yer almasını memnuniyetle karşılar; hızlı kalkınmanın ıslahat kanunlarının süratle Meclise getirilip çıkarılmasına ve tatbik sahasına konmasına bağlı olduğunu ve bilhassa sürat faktörüne de plân faktörü kadar önem verilmesi lâzım geldiğini işaretle zaruret hissetmekteyim.

Memlekette gelişme ve yerleşme yoluna girmiş bulunan plânlı ve hızlı kalkınma mevzuunda, pilot bölge olarak intihap edilen vilâyette yapılması lâzım gelen hususların ağır gitme temayülünde olduğu kanaatiyle bir iki noktaya temas etmek mecburiyetindeyim. 222 sayılı ilköğretim ve eğitim, 224 sayılı sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu, 4481 sayılı Ziraat öğretmeninin köylere teşmili kanunları, 1961 yılında çıkmış, gerekli tahsisat ayrılmış, plânlar hazırlanmış bulunmasına, kılavuz veya pilot bölge tespit edilerek, faaliyete başlama ve tatbikattan elde edilecek neticelere göre yurdun diğer kısımlarına teşmili tarihleri kanunla tespit etmiş bulunmasına, gerek basında ve gerek efkârı umumiyede yaygın yer bulmuş olmasına rağmen bugüne kadar yapılan faaliyetlerin 22 Mayıs 1962 de yer tespiti ve rapor hazırlamak maksadıyla bir heyetin gidip gelmesi ve birkaç gün evvel bir miktar hemşirenin gönderilmesinden ibaret kaldığını, 1962 senesinde yalnız istimlâklerin yapılması ile iktifa edileceğinin ifade edildiğini, ilk tespit edilen ücret ve tazminatlarla istekli personel miktarı yüksek olduğu halde, bilâhare ihtisas, seyyar hizmet ve mahrumiyet tazminatlarından sarfınazar edilmesi üzerine hemen, hemen hiç denecek kadar az istekli kaldığını, bölgenin iklim şartları nazarı itibara alındığı takdirde bu senenin boş geçme istidadında olduğunu ve bu tutumun memleketin içinde bulunduğu şartların icabı olan süratli kalkınma zihniyeti ile kabili telif ola-

mayacağım bir misal olur düşüncesiyle işaret etmek isterim. Programda geniş yer bulan ıslahat kanunlarının gecikmeye meydan vermeden Medise şevki, çıkarılıp tatbik sahasına konarak müspet neticelere yöneltilmesinin büyük millî faydaları yanında bilhassa demokratik düzen içinde kalkınmanın tahakkuk ettirilemeyeceği fikrine mütemayıl zihinlerdeki endişeyi bertaraf edeceğini, memleketi anarşiye götürücü istikamette tahrik ve istismar vasıtası yapanları da sermayesiz bırakacağını belirtirken, memleket menfaatleri istikametindeki gayretlerin arzu edilen plân gereğince ve zamanında müspet neticeye vasıl olabilmesinin her şeyden evvel, vatan ve milletin içinde bulunduğu şartları müdrik kırtasiyecî ve idareî maslahatçı zihniyetten uzak, idealist dinamik, vatanperver bir idareci kadrosu ile kabil olacağını işarette de, fayda mülâhaza etmekteyim.

Reformlar, sağlık hizmetlerini sosyalizasyonu, pilot bölge, hızlı kalkınma sloganlarının azameti yanında yavaş hareket ve gecikmenin plânlı kalkınma zihniyetini dejenere etme tehlikesini doğurabileceğini Hükümetin nazarı dikkatine arz etmeyi, ifası önemli bir vazife telâkki ediyorum.

Memleketin istikrar içinde mesut bir istikbale yönelmesi hususunda büyük önemi haiz faktörlere geniş yer verilen Hükümet programının, memleketin hayrına başarıya ulaşmasını kalben temenni ederken, muhterem Heyetinizi saygı ile selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Şimdi söz sırası, lehte söz istemiş olan arkadaşlardan Fahir Giritlioğlu'nundur. Buyurun, Fahir Bey.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri. 15 Ekim seçimlerinden sonra demokratik hedefe ulaşmak uğrunda oldukça ehemmiyetli mesafeleri geçerek ve ihtilâl sonrası rejimin çeşitli güçlüklerini yenerek bugün 5 Temmuz 1962 tarihinde 2 nolu Koalisyon Hükümetinin programının mesut müzakeresini idrak etmiş bulunuyoruz.

Müzakeresini yaptığımız Hükümet programı; memleketin siyasi, hukuki ve iktisadi tablosunu gözlerimizin önüne en ince teferruatına kadar sermiş bulunmaktadır.

2'nci koalisyon denemesinin başarı kazanması, bir mânada demokrasi rejimimizin zafere erişmesi demektir.

Üç parti grubu ve bağımsız grup arasında 2'nci koalisyonun sağlanabilmiş olmasıyla memleketimiz sahipsiz olmaktan ve âdeta mukadderatı sokağa terk edilmiş bulunmaktan kurtarılmıştır.

İkinci Koalisyon Hükümetinin programında getirilen büyük yenilikleri zaman tahdidi dolayısıyla etraflıca inceleyemeyeceğim.

Grubumuz adına konuşan Sayın Öktem'in beyanları benimsediğim fikirlerdir.

Bâzı temas edilmeyen noktalara kısaca işaretle yetineceğim.

Devletçilik ve özel teşebbüs, programın çok önem taşıyan bir noktası olmuştur.

Devletçilik prensibi ve özel teşebbüs fikri ayrı ayrı olarak hem savunulmuş ve hem de birbirine zıt gibi gözüken bu iki iktisadi görüşün mükemmel bir teklifi yapılmıştır.

Karma Hükümetin bir kanadını teşkil eden C.H.P. Devletçiliği temsil etmektedir.

C.H.P. nin devletçiliği: Doktrinci, dogmatik bir sosyalizm değildir. Yıllarca devam eden harbler ve asırlarca süren kötü idare neticesinde sermayesi harap olan memleketimize sermaye bulmak, sanattan mahrum olan milletimize sanatkâr yetiştirmek ve teknik mahrumiyetimizi gidermek için gereken fabrikaları tesis etmek için önce Devletin işe başlaması icap ediyordu.

Bizim devletçiliğimiz böyle bir zarurettten doğmuştur.

İktisadi gelişme halindeki bir memleketin gerçeklerinden doğan devletçiliğimiz, özel teşebbüsün yaratıcı gücünü ve Devletin iktisadi kalkınmadaki zaruri rolünü telif eden bir görüştür.

Programda özel teşebbüs ve devletçilik prensipleri birbirini reddetmeyecek hudutlarla sınırlandırılmış ve bu iki müessese Hükümet programında, mükemmelce telif edilmiştir.

Sayın milletvekilleri,

Biz; Meclis ve partiler olarak, Büyük Meclisin her sahada üstün kudretini hâkim kılsak Anayasamızın ilkelerini ve hükümlerini muhafazada titizlik gösterirsek.

Hulâsa: Memleket hizmetinde partiler olarak medeni münasebetler ananesini süratle yerleştirebilirsek:

Hükümet icraatının o nispette verimi artırılmış bulunacaktır.

Bugüne kadar olan kısır politik çekişmelerin geniş vatandaş kütlesi üzerinde çok menfi tesirleri olmuştur.

Türkiye’de çok partili rejimin işleyemeyeceği yolundaki menfi ve yıkıcı telkinleri birbirimize yaptıkça: Geniş vatandaş kütlesi ve hususi ile iş hayatı kararsızlık içinde kalmaktadır.

Bugün saat gibi işleyen bir bütçemiz olduğu ve bütçe istikrarı ile muvazenesi en mükemmel şekilde sağlandığı halde: Maalesef menfi telkinler marazı ve arızı etkiler siyaset ve iş hayatımızda tesirini göstermiştir.

Bunun neticesi olarak bugün vatandaş işsizdir, parasızdır, alış veriş durmuş. Küçük sanayicinin iki eli yakasında kalmış. Çiftçi, seçim kampanyasında va’dedilenlere teşebbüs dahi edilmediğini görmekte, âcil tedbirler beklemektedir.

Sayın İnönü: Millet adına senelerce ötesi için kalkınma yatırımı yapıyor. Rejimi garantilemek, kalkınmayı plânlamak, bedavacılığı önlemek, sosyal adaleti kökleştirmek istiyor, ileriye matuf olan bu çalışmaların icap ettirdiği sabır içindedirler.

Vatandaş ise: Günlük yokluk ve yoksullukların sabırsızlığı içindedir. Hükümet Başkanı ile millet heyeti umumiyesi arasında bu yönden bir, muvazene noksanlığı vardır.

Partizan idare ve parti baskısı alışkanlığı, vatandaşın zihninden yavaş yavaş silinmektedir. Hükümet programında partizanlığı ayıp telâkki edenler, bir siyasi ahlâk anlayışının hâkim olduğunu memnuniyetle görmekteyiz. Şu kadar ki, partizanca baskıdan sıyrılan resmî merciler, keyfî muameleyi artırmışlardır. Vatandaşın resmî makamlardan şikâyeti artmıştır. Fert ile Devlet, bugün tekrar karşı karşıya getirilmiş olduğu için sıkı teftiş ve kontrol müesseselerinin kurulmasının zamanı ve zarureti gelmiştir. Zabıta makamlarının mezalimi artmış ve bunlardan basma aksedenler hakkında; Hükümetçe bir açıklama yapılmaması, âmme vicdanını rencide etmektedir.

Vatandaş; Hükümet organları üzerinde parti baskısının zararlarını idrakten umumiyetle acizdir. Bu itibarla memur suiistimali arttıkça; mağdur vatandaş kütlerinin adeta eski devrim partizanlığının özlemini çekeceği muhakkaktır.

İdareimizdeki, bürokrasi ve kırtasiyecilik, cemiyetimizin kangrenleşmiş meseleleri haline gelmiştir. Bu hastalık en mükemmel ve en hüsnüniyetli unsurlardan kurulacak hükümleri bile zaafa uğratacak bir vahamet taşır. Bu vesile; ortaya samimiyetle bir iddiamı atmak isterim. İrtikâp ve rüşvet yaygın hale gelmiştir. Ve daha fenası; rüşvet vermek âdet ve rüşvet almakta, mahzur görülmeğe başlanmış meslek alışkanlığı haline gelmiştir, yeni Hükümetin 1609 sayılı Kanunu işler hale getirmesini, rüşvet ve irtikâba karşı amansız bir mücadele unsuru olan 1609 sayılı Kanunun kütüphanelerin unutulmuş raflarından indirtip tatbikatçıların masası başına getirilmesinin teminini temenni ederim.

Muhterem arkadaşlarım, Hükümetçe geçmiş devrin, mirası açığa vurulmuş bulunuyor. Kapalı rejimden açık rejime geçişimizin tabii bir sonucu olarak meselelerimiz ve noksanlarımız çıplaklığı ile gözler önüne serilmiştir.

Kalkınma rüyalarından hep beraber dehşetle uyandık. Lâkin bu sefer de umumi efkâr olarak yoksulluğun, işsizliğin, borçluluğun acı bedbinliğine düştük. Yeni kurulan Hükümetimizin cemiyetimizi bu bedbinlikten kurtarmak gibi bir vazifesi olmalıdır. Halkımız 40 seneden beri bugünkü kadar karamsar hale düşmemiştir.

Bugün Hükümetimiz, memleketimizi yeni başarı hedeflerine ulaştırabilmesi için tekml mali ve iktisadi imkânlarla sahip bulunuyor.

Hükümetin başında bulunan Sayın Hükümet Başkanı İsmet İnönü ise bir fâninin erişebileceği mânevî kredilerin en yüksek seviyesine erişmiş bulunmaktadır.

Büyük Meclisinizin teşkil eden muvafık cephede ve muhalif cephede bulunan bütün partiler teşvik edici ve teveccüh gösterici vatanperverane örnekler vermektedirler.

Bugünkü şartlar altında siyasi istikrarı sağlamak ve iktisadi kalkınma hedeflerine süratle ulaşmak kabildir.

İktisadi sahaya katacağı imkânlarla vatandaş Hükümeti değerlendirmiş olacaktır. Zor devir yenilmiş ve yenilmiştir.

BAŞKAN — Vaktiniz tamamdır.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, muhterem Reisin emirlerine uyararak sözlerimi burada bitirirken, Cenabı Allahtan 2'nci Koalisyon Hükümetinin çok uzun olmasını ve demokratik vasat içerisinde memleket dâvalarını muvaffakiyetle halletmesini diler, saygılarımı sunarım. (*Alkışlar, bravo sesleri*)

BAŞKAN — Aleyhte söz isteyenlerden sıra Sayın Turhan Bilgin'in.

TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Pek muhterem arkadaşlar, konuşmama Hükümet programının ikinci paragrafına itiraz etmekle başlayacağım. İtiraz tabirini bilerek kullanıyorum. Müsaadenizle ikinci paragrafı okuyacağım: “Hükümet siyasi tarihimizde yer alan Karma Hükümet teşebbüslerinin bir yenisidir ve Büyük Mecliste temsil olunan üç siyasi partinin ve bağımsızların ortak sorumluluklarıyla kurulmuştur.” Bağımsızların ortak sorumluluğu tabirine bir bağımsız olarak itiraz ediyorum. Ve benim gibi itiraz eden arkadaşlarımın mevcudiyetini de burada işaret ediyorum. Asla Hükümetin sorumluluğuna iştirak etmiyorum. Anayasanın açık hükmü bağımsızların bir grup olamayacağını âmirdir. Şu halde saygıdeğer Hükümetin programın bu paragrafını bâzı bağımsızlar olarak tashihini kendilerinden isttirham ediyorum. Eğer Hükümet lütfeder de, bu program radyo ile okunduğuna ve bütün vatan sathına yayıldığına göre, bu tavzihi de radyo ile yaparlarsa kendilerine huzurunuzda teşekkürü de şimdiden bir vazife bileyim.

Muhterem arkadaşlar, programında “Basın hürriyeti teminat altındadır” denilmektedir. Basın hürriyeti yeni Anayasanın 22, 23, 24, 25 ve 26'nci maddelerinde en güzel ifadesini bulmuştur. Bu Anayasa hükümlerini tam ve kâmil mânasıyla tahakkuk ettirmek lâzım gelir. Ancak bu suretle basın hürriyeti teminat altına alınmış olur.

Basın ahlâk yasası maalesef iyi işlememektedir. Basın Şeref Divanı objektif ölçüler içinde çalışmamaktadır. Basın Şeref Divanının ve Basın İlân Kurulunun tutumu ve davranışı basın hürriyetini zedelemek istidadındadır. Meşhur Tedbirler Kanunu basın hürriyetini zedelemiştir. Basın hürriyetini zedeleyen mevzuat ilga olunmamıştır. Hükümetin bu yolda da dikkatini çekmek bizim için ayrı bir vecibedir.

Muhterem arkadaşlarım, yüksek malûmunuz olduğu üzere, muasır parlamenter rejimin siyasi bakımdan ifade ettiği mâna, Bakanlar Kurulunun parlâmentonun itimadına haiz olması değil, ekseriyetin Hükümeti teşkil etmesidir. Ekseriyetin Hükümeti prensibi parlâmentoda adedi ekseriyet mânasında anlaşılamaz. Bu ekseriyet millet ekseriyetidir. İktidar partileri millet ekseriyetini süratle kaybetmektedirler ve hattâ samimiyetle ifade edebilirim ki, kaybetmişlerdir. Bunu ara seçimlerinde göreceğiz.

Pek muhterem arkadaşlar, menşeyini hakikatten ve faziletten alan demokrasi-nin gayesi, bir nebat gibi yalnız yaşamak için yaşayanları da insan payesine ulaştırmaktır. Hükümet programının toplumcu görüşü maalesef çok kısırdır. İşçi me-

selelerinde Hükümet ürkeklik içindedir. Anayasamızın sosyal devlet ilkelerine bu tutumla değil erişmek, yaklaşılabileceğine dahi kani değilim. İnsanca yaşamak isteyenlerin hakkı verilmelidir. Servet beyannamelerinin iadesi ve tekrar geri alınması toplumcu görüş sahiplerinin haklı mücadelesini davet edecektir.

Bizde tabu addedilen iki mevzudan biri de dış politikadır. Dış politika meseleleri lâfı edilir, çekiştirilir hale getirilmelidir. Hattâ bâzı olayların iç yüzleri ve arka düşünceleri Mecliste araştırılmalıdır. Dış politikamızın felsefesi, prensipleri hakkında milletçe belirli kanaatlere varmalıyız. Karşılıklı münasebetlerde inkişafların başşehirlerle yapılan ziyaretlerle artacağını iddia etmek kanaatimizce fazla iyimserlik olur.

Muhterem arkadaşlarım, üzerinde en fazla bâzı çevrelerin alerjisini çeken bir mevzua, yüksek müsamahanıza sığınarak, temas etmek istiyorum. Af mevzuuna... ki, bu mevzu birinci koalisyonun yıkılmasına sebebiyet vermiştir. Bu yıkılmaya zemin teşkil eden toplantıda parlâmentoda temsil edilen partilerin “af partiler üstü bir mesele addedilmelidir” prensibi üstüne yapılan toplantıdan sonra istifa vuku bulmuştur.

Şimdi pek muhterem arkadaşlarımıza sormak isterim: Af mademki partiler üstü bir meseledir, şu hale göre bu meselenin geçen defaki şekil üzerine yani tekrar bütün partilerin toplanmaları ve meseleye şekli hal bulmaları icabederdi. Bundan geriye dönülmüştür. Bunun prensibine de itiraz etmekteyim. Muhterem arkadaşlar, 1662 de yani bundan tam 300 yıl önce Marki Beccaria aynen şöyle söylemiştir : “Af icrai organın bir fazileti değil, fakat teşrii organın bir faziletidir.” Şefkat ve atıfet müessesesi olan af, hukukta unutmak olarak da vasıflandırılır. Biz unutmak için af istiyoruz. Unutmak ve yeni ufukların arkasına gizlenen mutluluğa milletçe ulaşmak için af istiyoruz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, müsaade buyurun efendim. İki dakikanız kaldı Bilgin.

TURHAN BİLGİN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, arkadaşımızın müdahalesine bir şey söylemeyeceğim. Yalnız Sayın Başkan müsaade ederlerse pek Muhterem Başkan müsaade ederlerse...

BAŞKAN — Devam buyurun efendim.

TURHAN BİLGİN (Devamla) — Pek Muhterem Başkan, müsaade ederlerse Sayın Hükümet Başkanına hitap etmek isterim. Sayın İsmet İnönü’nün 16 Nisan 1954 tarihli Manisa söylevi:

“İktidara geldiğimiz gün ilk imtihanımızı muhalefete, yani bugün bize türlü haksızlıklar yapan iktidara ve iktidar mensuplarına eşit muamele ederek vereceğiz. Onların sözlerini kesmeyeceğiz.”

Evet, Manisa Söylevi “16 Nisan 1954.” Muhterem arkadaşlar, bu ilk imtihandır. Bana müdahale eden arkadaş bu ilk imtihanda muvaffak olamadığını da hatırlatmak istiyorum. (Sağdan ve soldan alkışlar)

Muhterem arkadaşlar, yüksek müsamahanıza sığınarak sözlerimi bitireceğim, geçirdiğimiz acı tecrübeler ve tarihin bütün dersleri fani şahsiyetlere ve tek parti hegemonyasına değil, çok partili bir demokrasinin temeli olan Anayasa hâkimiyetine ve millî irade prensibine dayanmamızı bize emrediyor. Bu itibarla 1920 yılından beri şanlı bir mücadele mazisi olan ve nice üstün kıymetleri sinelerinden çıkaran Büyük Meclisin Anayasadan aldığı salâhiyet ve mesuliyetlerine tam sahip olarak bütün buhranları, gerçek ve suni buhranları, atlatacağına, bağrından yeni simalar, yeni başvekiller çıkaracağına bütün kalbimle inanıyor ve hepinizi hürmetle selâmlıyorum. (*Sağdan ve soldan şiddetli ve sürekli alkışlar*)

BAŞKAN — Şimdi söz sırası, üzerinde konuşacaklardan Halûk Nur Bâkî'nindir.

HALÛK NUR BÂKÎ (Afyon Karahisar) — Çok muhterem arkadaşlarım, Hükümet programının konuşulmasının kısa bir zamana hasredilmesi dolay isiyle, benzeniz de hazırlamış olduğum konuşmalardan ziyade umumi noktalara temas edeceğim.

Şimdiye kadar konuşan bütün arkadaşların konuşmalarından çıkan vasati bir sonuç var: Bu sonuç da, memleketimizin içinde bulunduğuşiyasi ve iktisadi ortamın ümit verici olmadığı, aksine elbirliğiyle düzeltilmesi lâzım gelen hasta bir manzara arz ettiğidir.

Bu gerçek o kadar ciddî bir şeydir ki arkadaşlar, Osmanlı İmparatorluğunun izmihlal devresinde sosyal bünyesinde büyük krizler geçiren ve iktisadi bünyesinde büyük çöküntüler bulunan bir memleket için yapıldığı ölçüde şu geçirdiğimiz ihtilâl sonunda memleketi iyi bir demokrasiye kavuşturmak, bunu gerçekleştirmek üzere buraya toplanmış çeşitli parti elemanlarının teşkil ettiğiparlâmentomuzda, rejimin ciddî bir buhran devresinden sıyrılması için lâzım gelen titizlik gösterilmektedir.

Arkadaşlar; Hükümet programını. eleştirirken, her Hükümetin takmaya mecbur olduğuşiki kanattan, yani iktisadi kanat ile siyasi kanattan bahsedilir. Dikkat edersek, büyük bir iktisadi nizam, çare ve imkânlarına sahip olmamız, konuşan arkadaşlarımızın konuşmalarının merkezi sıkletini bu noktaya teksif etmeleri lâzım geldiğihalde herkes daha ziyade siyasi kanat üzerinde durdu. O halde arkadaşlar, memleketimizin rejim mevzuu ciddî olarak her parlâmento üyesinin üzerinde titizlikle duracağı, tamamlanmasına çalışacağı, itmam edilmemiş bir problemdir. Bu mesele halledilmezse herkes çıkar, “Ordu siyasetin dışında olsun” diye orduyu, bu hoparlörlerin içine çeker. Buna son vermek lâzımdır.

Bâzı arkadaşlar zannediyorlar ki, kendi davranışları ordunun dışındadır; başkalarının ki ordunun içindedir. Bu böyle değil arkadaşlar. Orduyu siyasetten uzaklaştırmanın tek metodu, parlâmentonun kendi mevzuuna eğilmesi ve orduyu, memlekette demokrasiyi, cumhuriyeti koruyucu vasfiyle haşhaşa bırakmasıdır. (*Bravo sesleri*)

Arkadaşlar, unutmayalım ki Türk Ordusu cidden dürüst bir seçimle demokrasiyi süngülerinin himayesinde bize vermiştir. Bu, kendileriyle iftihar edilecek bir

şeydir! (*Bravo sesleri*) Arkadaşlar hal böyle iken parti taassupları içinde rejim buhranına gitmeye göz yummak, rejim buhranına doğru bir milimetre daha kaymaya sebep olmak, her halde mebusluk vazifesiyle kabili telif olmasa gerektir.

Muhterem arkadaşlarım, bugünkü kabinenin programı olsun, bünyesi olsun çok kolay tenkit edilebilir. Dünyada hiçbir Hükümet programı yoktur ki ele alınıp ilmi surette tenkit edilmesin, her zaman tenkit edilebilir. Sonra biz henüz rejim köprüsünü geçmiş değiliz. Bunun böyle olduğu bir realitedir. Hükümeti tenkit etmek çok kolay şeydir, fakat tatbikatını yapmak zor şeydir. Hükümet iyimser olarak programını takdim etmiştir. Gönül isterdi ki realiteleri açıkça ortaya koysun ve realitelerin ışığı altında da Parlamento Hükümete yardım etsin. Memleketimizdeki, rejim buhranı, memleketimizin kritik durumu dolayısıyla lalettayın bir buhran olmaz. Türkiye'deki hükümetlerin var veya yok olması öyle bir safhaya gelmiştir ki, Türkiye'nin var veya yok olmasıyla birleşmek üzeredir. Bu bakımdan bunu elbirliği ile birbirinden ayırmak zorundadır.

Arkadaşlar, mebus olmak, siyasi, iktisadi yatırım yapmak gayet tabiidir. Ama arkadaşlar, bu köprüden geçmeden, bu rejimi buhrandan kurtarmadan hiç kimse- nin, hiçbir şekilde yatırım yapmaya hakkı yoktur.

1961 seçimlerinde gayet rahat olarak hepimiz yatırım yaptık. (*"Biz yapmadık" sesleri*) Hattâ arkadaşlar, yatırımın ötesinde bir davranış gösteren bir Parlâmento üyemiz, en güzel yatırımları yaptı, öyle yatırımlar yaptı ki, ben, listenin başında olduğum halde neredeyse mebus çıkamıyordum. (*Soldan "keşke çıkmasaydın" sesleri*) Evet, keşke ben çıkmasaydım, sizler daha beter olurdunuz. (*Orta sıralardan, gülüşmeler*)

Muhterem arkadaşlarım, bunu söylemekteki kastım şudur. Yani herkes yatırım yapar. Dünkü yatırımlardan dolayı hiç kimseyi telmih etmeye hakkımız yoktur. Ben çok arzu ederim, yatırım noktası gelsin de hakikaten öyle yatırımlar yapayım ki, beni en çok sempatik bulanlar dahi "sen bu muydun?" desinler. Ama henüz bu noktada değiliz arkadaşlar.

Hükümetin iktisadi kanadı zayıftır, buna rağmen Hükümeti destekleyeceğim. Buradaki noktai nazarım, her ne şekilde olursa olsun rejimin buhrana gitmesine mâni olmak için kendi sistemimize bir hizmet etmektir.

Muhterem arkadaşlarını, şimdiye kadar geçirdiğimiz rejim krizleri malûmdur. Bendenize göre bu Türkiye'nin çok şanslı bir Devlet olduğunu ispat eder. Bizim geçirdiğimiz rejim krizlerini dünyanın hiçbir devleti geçirmemiştir. Allah'ın yardımı ile bu krizler atlatılmıştır. Rejim buhranı yaratmak için birtakım oyunlar oynamaya hiç kimsenin hakkı yoktur. Onun için bugünkü rejimi elimizden çıkarmamaya gayret etmeliyiz. Yerine hangi rejim gelirse gelsin, ben polis rejimine bağlanmanın zarureti hissetmiyorum. Bu rejimin var veya yok olmasını yaratmamaya gayret etmemiz lâzımdı. Bunu hepimiz bildiğimiz halde yine itiyatlarımızdan vazgeçemiyoruz. Hükümet programı üzerine tenkitlerimizi yapıcı olarak yapmak ve bu şartı muhafaza etmek şartıyla, rejimi kurtarırız inşallah.

Hepinizi hürmetle ve sevgiyle selâmlarım. (*Ortadan ve en sağdan, alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, şimdi söz sırası, lehte konuşacak olanlardan Hilmi Baydur'undur.

HİLMİ BAYDUR (Muğla) — Çok Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, yeni kabinenin değerli üyeleri;

Tarihî mukadderatımız, siyasi icaplar ve bilhassa memleketimizin yüksek menfaatleri bir kısım partilerimizi yeni bir Koalisyon Hükümetini kurmaya doğru teşvik etti. Bu vazifenin, her husustan evvel memleketimiz için uğurlu, politik tekâmül yolunda esaslı bir merhale olmasını dilerim. Çünkü, programları, düşünce tarzları ayrı partilerin milletimizin hayır ve selâmeti için zıt ve menfi fikirleri ve hisleri bir tarafa bırakarak karşılıklı müsamaha ve hoşgörülükle uyuşmaları ve birleşmeleri demokrasinin bütün icaplarıyla tahakkuku yolunda mühim bir adımdır. Kısa bir girişle aziz milletimiz ve onun işlerini görecektir olan yeni Koalisyon Hükümetimiz hakkında iyi dilek ve temennilerimizi ifade ettikten sonra programın bâzı hususları hakkındaki mütalâalarımı arz etmeye çalışacağım.

Aziz arkadaşlarım,

Tenkit ve münakaşasını yaptığımız yeni Hükümet programında memleketimizin bütün meseleleri ve hal çareleri kısa veya uzun olarak ifade ve tebarüz ettirmeye çalışılmıştır. Her husustan evvel devrimlerimizin ve hattâ devletimizin esası olan Atatürk ilkeleri ve onun çok samimî ve fedakâr müdafaası olan 27 Mayıs, yeni Anayasa ve bunlara dayanan demokrasimizin mahfuziyeti hakkında verilen teminat yeni Hükümete güven için en mühim bir âmildir.

Sevgili arkadaşlarım,

Memleketimizin kültürel, içtimai, iktisadi, siyasi ve teknik meselelerimizin halli hususunun bir ilerleme temin edebilmek için her şeyden evvel programda ifade ve taahhüt edildiği gibi âmme idareimizin her alanında daha verimli çalışmasını sağlayacak idari reformu tahakkuk ettirmeliğimiz lâzımdır. Devlet teşkilâtımızın, bugünkü gerçeklerin istediği bir şekilde süratle çalıştığını ve yeni zamanın iş felsefesi zihniyetiyle hareket ettiğini iddia edemeyiz ve evvelâ bu fabrikayı iyi monte edip çalışanlara modern ve halka hizmet düşüncesini ve sorumluluk anlayışını telkin etmek lâzımdır. Halk Devlet kapılarında işlerini güçlülük ve normalin üstünde zaman zarfında görebilmektedir. Bilhassa büyük şehirlerde bu hakikat kendisini daha kuvvetli göstermektedir. Milletvekili arkadaşlarımın her gün bu gerçeğin içinde bulunduklarını tahmin ederim. Demokrasi denilen halk idaresinde artık halkın işleri güler yüzle ve içten gelen vazife duygusu ile bitirilmelidir. Yeni Hükümet bu noktaya daha şâmil bir ehemmiyet vererek, bu hususun teminini kalkınmanın da zaruri bir şartı olarak saymaktayız. Devlet personel idaresini düzenleyen ıslahatın tahakkuku ilk temennimizdir. Garpta bu mevzuda (Technique de l'Etat) Devlet ve Hükümet idare tekniği namı altında ilmî bir ilerlemenin olduğunu Meclisimizin kıymetli kütüphanesine gelen eserlerden öğreniyoruz. Netice olarak deriz ki: Devlet makinemizi daha süratli, isabetli ve rasyonel bir şekilde döndürmek imkânı

olmadıkça medeni dünya ile aramızdaki mesafeyi gidermenin, hiç olmazsa azaltmanın imkânı olamayacaktır. Aziz arkadaşlarım,

Programda, içinde bulunduğumuz iktisadi ve sosyal problemleri halletmek için gerekli bütün tedbirlerin alınmak azminde bulunulduğu ifade edilmektedir. Memleketimizin bugün başlıca ihtiyacı düzensiz ve kifayetsiz bir halde bulunan iktisadi hayatımıza canlılık vererek herkese refah teminidir. Bu refah, yalnız her hangi bir zümrenin değil Alman İktisatçısı Erhard'ın dediği gibi; "Herkes bu nimetten payını alabilmelidir." bugün bütün Türk Milletinin askerinin, sivilin, köylüsünün kentlilerinin, çiftçisinin, işçisinin isteği ve ihtiyacı budur. Bunun için de ilk şart istihsalı çoğaltmak, istihlâki geliştirmek ve mahsulü değerlendirmektir. Bugün az olan istihsalimizin dahi gereği gibi değerlendirilmediği bir vakiadır. İyi idare ile ve umumi refahı temin etmek suretiyle fakir zengin münafaretine meydan vermemek lâzımdır. Ne yapıp yapıp, kalkınan memleketlerde olduğu gibi gittikçe artan insan koluna ve kafasına tam çalışma imkânını vermek ve yüksek seviyeli ve standartlı bir hayat temin etmek ilk hedefimiz olmalıdır.

Muhterem arkadaşlarım,

Yukarda arz ettiğim iktisadi ve sosyal kalkınmamızın memleketimiz için en mühim dayanağının tarım olduğu hepinizin takdir buyurduğu bir gerçektir. Çıkarılacak toprak reformu Kanununun realitelere uyması, birtakım yanlış anlamlara sebebiyet vermemesi ve çiftçimizin, köylümüzün hayat seviyesini yükseltmesi yegâne dileğimizdir. Kalkınan köylü demek, kalkınan Türkiye demektir. Çünkü nüfusumuzun %80 i köylüdür.

Topraksız köylü ve çiftçi çoktur. Evvelâ maliye, belediye, özel idare elindeki araziye, daha verimli kılacak şekilde çiftçiye devretmek lâzımdır. Bu hususta isabetli kararlar alabilmek için toprak reformu yapan milletleri iyice tetkik etmek suretiyle gerçeklerimize uydurmak gerekmektedir. Son senelerde gördüğümüz köylü ve Devlet arazisi hududu ihtilâflarına son vermek suretiyle çiftçinin ıstırabını dindirmek lâzımdır. Senelerden beri dedelerinden, babalarından kalan tarlalar kadastro hesabı dışındadır, diye ellerinden alınmaktadır. Bu ihtilâflı tarlaları, süratle, ücretsiz veya mâkul bir ücretle köylüye iade etmek köylümüzün ve çiftçimizin huzuru noktasından icap etmektedir.

Memleket bütçesinde temin ettiği döviz dolayısıyla tütün üzerinde ehemmiyetle durmak, tütün hastalığına karşı daha kuvvetle mücadele etmek ve tütüncülere verilen krediyi zamanında ve yeteri kadar temin etmeye çalışmak lâzımdır. Vatandaşlarımızdan aldığımız mektuplarda ve çıkan mahallî gazetelerde kredi işlerinden şikâyet okumaktayız. Tütüncülerden kesilen % 5 lerle Tütüncüler Bankası kurmak zamanı gelmiş ve geçmiş tir bile...

Aziz arkadaşlarım,

Yine iktisadi vaziyetimiz ve bütçemizde mühim rol oynayacak olan turizm üzerinde daha kuvvetle dikkatimizi teksif etmek lâzımdır. Eski eserler ve tabiat güzelliği itibarıyla hiçbir memleketeye nasip olmayan bir hazineye malikiz. Maalesef

bugünlere kadar esaslı bir şekilde istifade edilememiştir. Komşumuz Yunanistan'ın bu hususta ne kadar faydalar temin ettiği düşünülecek olursa bizim için hüznü ve-ricidir. Bu hususta mühim rol oynayacak olan Cenup sahil yolunun acele bitirilmesi lâzımdır. İki üç sene evvel uğradığım Rodos adasında bir gecede üç bin turist bu- lunduğunu belediye reisinden öğrendim. Mütemadiyen oteller yapılmakta dünya- nın her tarafından turist celbine çalışmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım,

Halkımızın ve köylümüzün en mühim dertlerinin birisi de sağlık işidir. Tedavi işi fakire ve köylüye çok yıkım olmaktadır. Bu sebeple sağlık işlerini daha çok geniş- letmek, köye kadar daha kuvvetle götürmek lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım,

Programda mevcut ve yukarıda bahsettiğim ve edemediğim hususların hepsi- nin hedefi, memleketimizin süratle maddi ve mânevi kalkınma ve medenî bir cemi- yet olma davasıdır. Kültür işlerine verilecek olan ehemmiyetle mânevi kalkınma, iktisadi ve teknik meselelere gösterilecek ilgi ve itina ile de maddi kalkınma yolunu tutmuş olacağız, memleketimizin kültürel, sosyal ve iktisadi realiteleri, milletimi- zin muhtelif zümrelerinin problemlerinin aynı ehemmiyetle ve ahenkli bir şekil- de ele alınmasını icap ettirmektedir. Bu sebeple, Cumhuriyet idaremiz, kurulduğu günden beri bu açıdan memleket meselelerini ele almıştır. Memleketimizin kalkın- masında Devlet gücü ve şahsi teşebbüs kudretinin isabetli ve itidalli birleşmesinden ve teklifinden meydana gelen büyük kuvvet ancak memleketimizi kalkındıracaktır. Bununla beraber içtimai adalet ölçümüne hakiki yardım prensibimiz olmalıdır. Bu muazzam işleri başarmak için her zamandan fazla milletçe birlik ve beraberliğe ih- tiyacımız vardır. Almanya'nın veya Japonya'nın mucizeyi andıran kalkınmaları, yal- nız idarecilerin dirayeti değil, mensup oldukları milletlerinin de yüksek anlayışları, çalışkanlıkları, telâkkileri isabetli yolu tutmuş olan devlete destek ve zahir olma- larıdır. İyi numuneler, iyi rehberler gören Türk milleti pek mükemmel bir şekilde büyük eserler meydana getirecek enerjiye ve zekâya bol bol sahiptir.

Sözlerime son verirken, İkinci Koalisyon Hükümetine başarılar diler hepinizi hürmetlerimle selâmlarım efendim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, müzakerelerin kifayeti hakkında yeni bir tak- rir gelmiştir, okutacağım.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına Hükümet programı üzerinde lehte ve aleyhte konuşmalar yapılmıştır. Yüksek Meclisin büyük bir vukufu duruma mutta- li olduğu anlaşılmıştır. Hükümetin tenkitlere cevap vermesine imkân vermek için müzakerelerin kâfi olduğuna kaniim. Kifayeti müzakere teklifini oya sunulmasını arz ve teklif eylerim.

Ordu Ata Topaloğlu

BAŞKAN — Aleyhte Ethem Kılıçoğlu.

ETHEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Çok muhterem arkadaşlar, var kuvvetiyle hangi kaynaktan cüret ve fikir aldığı belli olmayan kimseler mütemadiyen Büyük Meclisinizin çalışmadığını, hiçbir işle meşgul olmadığını türlü ifadelerle türlü yerlerde, türlü fırsatlardan istifade ederek ileri sürerler. Bugün ikinci Koalisyon Hükümetinin programı üzerinde, kabul buyurduğunuz bir usul üzerine, lehte, aleyhte ve üzerinde olarak konuşan arkadaşlar fikirlerini serd ediyorlar ve bu şekilde Meclisinizin fikri tebellür etmiş oluyor. Eğer muayyen insanları konuşturmamak için şunun bunun taktiği bu Mecliste hâkim olursa, artık bizim için yapılacak hiçbir şey kalmamış olur. Kaldı ki, muhterem arkadaşlarım, şimdi Hükümet programından aynen okuyorum: “Hükümetiniz yüklendiği sorumluluğun bu yönlerden taşıdığı önemi kavramış olarak vazifeye başlamaktadır. Bu yüklü çalışmalarımız ve gayretlerimizde, Büyük Meclisin ciddi, samimî ve bilgili yardımları başarılarımızın teminatını teşkil edecektir.”

Hükümet böyle istiyor. Diyor ki, “Milletvekilleri, düşündüklerinizi söyleviniz, belki, muvaffakiyetimizi temin edecek fikirler serd edeceksiniz.” bir memlekette milletvekilinin ne düşündüğü meydana çıkmazsa orada demokrasiden bahsetmek imkânı kalmaz.

Biz arkadaşlarımızı sabırla dinledik. Bizim de kendimize göre görüşlerimiz vardır. Bunu baltalamak için ikide birde kifayeti müzakere tavrini vermeyi doğru bulmuyorum.

Arkadaşlarımızın, parlamento usulüdür, hakkıdır, önerge verebilirler, ama kalıp konuşmak içimizi dökmek mümkün iken, ikide birde kifayeti müzakere tavrini ile gelinmesin. Zaten söz müddeti on dakikaya indirilmiştir. Hiçbir şeyi ortaya koymadan, su gibi kıraat okuyarak buradan inme hakkını olsun kısmamak üzere bu kifayeti müzakere tavrini aleyhine rey vermenizi rica ve istirham ederim.

BAŞKAN — Kifayet tavrini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler,.. Kabul etmeyenler...

Belli olmadı. Lütfen ayağa kalkınız. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kifayet kabul edilmemiştir.

Şimdi sıra, aleyhte konuşacak olan Ethem Kılıçoğlu’nundur. Buyurun.

İ. ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarını. İkinci Karma Hükümete başarılar dileyerek sözlerime başlamak isterim.

Muhterem arkadaşlar;

Hükümet Programı, memleketin bütün dert ve ıstıraplarına; partilerin seçim beyannamelerindeki üslûp ile edebî, politik ve psikolojik terimleri maharetle bir araya getirerek temas etmiş bulunmaktadır. Bu telifçi ve prensipleri muğlâk, müphem programın milletimizin dert ve ıstıraplarına deva olamayacağı kanaatindeyim. Esasen, Programın hakiki hüviyeti 34 ana kanunun Yüksek Meclisinizce kabulü ile ortaya çıkacaktır.

Muhterem arkadaşlar, hakiki durum şudur:

Rejim düşmanları, Atatürk ilkelerini büyük milletimizin de tasvibiyle bir yeni Anayasa ile vatanımızın kaderini tâyin eden sağlam ve ebedî bir yapı haline getiren Türk Silâhlı Kuvvetlerin kurduğu düzeni bozacak yıkıcı bir kuvvet olarak umumi efkâra göstermeye çalışmakta ve bu hal istikrarsızlığın hakiki âmili olmaktadır.

Siyasi istikrarın bu vatandaşlar tarafından bozulduğu şu kritik günlerde demokratik, anlamda sağlam bir Hükümetin vazife başına gelmesi hakiki arzusu iken, mevcut Hükümeti devam ettirmeyen bir muhterem ve tarihî şahsiyetin, iki küçük partinin vatanseverlik duygularını zorlayarak ve bir büyük partiyi parçalamak için sözde bağımsızların da iştirakiyle İkinci Karma Hükümeti kurmasını demokratik saymıyor ve bunu büyük milletimizin talihsizliğinin yeni bir tezahürü olarak mütalâa ediyorum. Bu hareketler partizanlığın devam edeceğinin yeni işaretleri olsa gerektir.

Muhterem arkadaşlar,

Hükümet Programı, kısa ve uzun vadeli birçok tedbirlerin alınacağını ifade etmektedir. Kısa vadeli tedbirlerin neler olduğu

1962 yılı bütçesiyle tatbikata konmuş bulunmaktadır. İstirapların dinmesine yardım etmediği görülen bu tedbirlere kırmızı rey vermiş Y.T.P. nin Karma Hükümete hangi düşüncelerle katıldığını anlamak mümkün değildir. Bunu vatanseverliğin son zorlaması olarak kabul edenlerin haklı çıkmasını temenni ederim.

Muhterem arkadaşlarım, uzun vadeli vaatlerin başka bir deyimle hızlı ve plânlı kalkınmalım halen yürürlükte olan “plân hedefleri ve stratejisi” kararındaki esaslar dairesinde gerçekleştirileceği ifade edildiğine ve enflasyonist bir iktisadi ve mali politika takip edilmeyeceği katî olarak beyan buyurulduğuna göre hangi sihirli elin gayrisâfi millî hâsılayı artırarak, bunun gerekli kısmını yatırımlara ayrılmasını temin edeceğini ve Türk ekonomisinin yılda ortalama %7 civarında bir geliştirme hızına kavuşturulmasının temin edilebileceğini haklı olarak düşünmek zorundayız. Fakirliğin belini büktüğü sabırlı, temkinli, cefakâr büyük milletimizi, yeni Hükümetin (ömrü vefa ederse) yeni isimler altında mükellefiyetlerle karşı karşıya getirmesinden endişeliyim.

Muhterem arkadaşlarım, özel teşebbüsü kalkınmasının önemli bir unsuru kabul buyuran Hükümetin, (Garplı mânasıyla) vergi mükellefiyetinin şumulünü geniş tutmadan ve beyannameye tâbi gelirlerin artırılmasını temin etmeden ve asıl önemlisi siyasi istikran sağlamadan ve Varlık Vergisi facialarının hatıralarını unutturmadan servet beyannamesinin alınmasında ısrar etmesini anlayamamaktayım. Her şahıs ve müessese kazancının ve servetinin hesabını normal düzen içinde verdiğini şuurlunda hissetmelidir. Hakiki demokrasi ve malî islahat budur.

Muhterem arkadaşlar, Hükümet Programının üzerinde önemle durduğu bir konu da, sosyal adalettir. Ciddî, samimî ve lâik Cumhuriyet esaslarına riayetkâr olarak; dinimizin ve gerçek milliyetçiliğimizin de esaslarından biri olan sosyal adalet anlamının kültürel sosyal ve iktisadi gelişmeden mahrum memleketimizde malûm ve meşhur kimse, teşkilât ve dış tahriklerle mukadderat ve mukaddesatımı-

zın düşmanı komünist emellerine yardımcı olmalarını önlemek yeni hükümetlerin dikkatlerinden kaçmamalıdır. Sosyal adaletin her şahıs ve müessesenin kabiliyet ve gayreti nispetinde emeğinin karşılığını alabileceği ve Devletin fertler ve müesseseler arasında bir üstünlük tanımayacağını ve refah seviyesi meşru sebeplerle yükselmiş olanların geriye götürülmesi şekliyle değil sefalet içinde olanların millî servet ve külfetleri âdil ve eşit ölçüler içinde dağıtılmasıyla refah seviyelerinin artırılmasından ibaret olduğu hususu milletimize ısrarla anlatılmalıdır.

Muhterem arkadaşlarım, açısı sağ ve sol cereyanlarla mücadelesi (bu mefhumların hudutları sarıh olarak tespit olunmadan) yapılacağını ifade etmek, keyfilığe gidişin yeni tezahürleri olsa gerektir. Bu kötümser düşünceden uzaklaşmanın tek yolu Hükümetten sarıh icraatları davranışları olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, partizan idare mevzuu memleketin en esaslı dertleri arasındadır.

Bu derdi kökünden kazımağa karar verdiğini ifade eden Hükümetin kabineye aldığı şahısların tutum ve davranışlarını millete güven verecek hale getireceklerini icraatlarıyla temin etmelidirler.

Muhterem arkadaşlarım, başta Türk Silâhlı Kuvvetleri mensupları, öğretmenler ve bütün memurların âmme sektörünün tahmil ettiği külfetleri omuzlayacak bir güce erişmesini temin edecek tedbirleri alacağını vadeden Yeni Hükümetin Devlet personel dairelerinin çalışmalarıyla yakinen alâkadar olmadığı anlaşılmaktadır.

Personel dairesi salahiyetlilerinden aldığımız izahatta bu iyilik yollarının prensiplerinin dahi tespit olunmadığını açıklamış bulunmaktadır. Bu nevi teşekküllerin iktidar partilerine mensup olan kimselerin maişet yuvaları haline gelmemesini temenni ederim.

BAŞKAN — 2 dakikanız kaldı ona göre toparlayınız.

ITEM KILIÇOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım memleketin ekseriyetini teşkil eden cefakeş Türk köylüsünün köy içme suları ve yolları çalışmalarına gönüllü olarak katılması kararının malûm alışılmış usuller ve belli idareciler elinde siyasi baskı vasıtası olması ve Anayasamıza rağmen angarya usulünün yeniden ihdası mânasına gelmesinden endişeli bulunduğumu beyan etmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım, programda millî eğitim hizmetlerinde medeni ölçüler seviyesine çıkarmak ve din adamlarının yetiştirilmesi için her türlü tedbirleri alacağını vadeden Hükümetin, bunların malî portesini unutturmak için sevindirici ifadeler kullanırken diğer huzursuzluk konuları büyük siyasi af 105'nci ve 113'ncü sayılı kanun gibi önemli konuları Meclisten ve dâvaların hakiki sahibi büyük Türk Milletinden sakladığı koalisyon protokolün Karma Hükümete katılan partiler ve gruplar, Hükümetin istikrar içinde kalkınma politikasına aykırı olacak şekilde gider çoğaltıcı ve gelir azaltıcı...

BAŞKAN — Vaktiniz bitmiştir, Sayın Kılıçoğlu.

ITEM KILIÇOĞLU (Devamla) — Bir cümle söyleyebilir miyim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bir cümle olabilir.

ITEM KILIÇOĞLU (Devamla) — Çok muhterem arkadaşlarım, Birinci Kotalisyona bir Halk Partili, Başbakana girmeme kararını veren ve bütçeye kırmızı oy kullanan Yeni Türkiye Partisinin siyasi ahlâk kaidelerine riayetkâr bir ferdi olarak kırmızı oy vereceğimi beyan eder, hepinizi hürmetle selâmlarım. *(Soldan alkışlar)*

BAŞKAN — Şimdi söz sırası, üzerinde konuşacak olanlardan Sayın Kadri Özek'indir.

KADRİ ÖZEK (İzmir) — Millet Meclisinin muhterem üyeleri;

Umumiyet itibariyle, meselelerin halli birden fazla fertlerin veya teşekküllerin çalışmada iştiraklerinin zaruri bulunduğu ahvalde, tarafların karşılıklı olarak hüsnüniyet ve samimiyet prensiplerine mutlak riayetleri şartına burada işaret etmenin zait olduğuna kaani bulunmaktayım.

Filhakika Devlet hizmetlerini ifa durumunda bulunan Hükümetin kurulması, nispi seçim usulünün zaruri bir neticesi olarak birden fazla partilerin iştiraki ile mümkün olabilmektedir. Şu halde Hükümet bir icra organı olduğuna göre, icranın da büyük kuvvetin tahassülü ile mümkün olacağı hakikati kendiliğinden doğmaktadır.

Kanaatimce dünyada mevcut kuvvetlerin yenilmeyeni hüsnüniyete dayanan davranış ve hareketlerdir.

Bu itibarlardır ki, şu veya bu sivil veya askerî cunta bir kuvvetin ifadesi ise, hukukun bünyesine sokmadığı ve dışına attığı bu kuvvete karşı koymanın tek yolu mukabil kuvveti hüsnüniyete dayanan telifçi bir politikanın, Devlet idaresinde esas tutulmasıdır.

Esasen, nispi seçim esasının kabul edildiği memleketlerde telifçi bir politikanın takibi, bilhassa politikacıların ve mensup bulundukları siyasi teşekkülün memleket severliğinin en bariz bir tezahürü olarak kabul edilmelidir. Çünkü nispi seçimlerin tatbik edildiği memleketlerde, memleket ve millet nef'ine büyük faydalar kabul edilerek, tek partilerin hükümranlılığının doğurduğu mahzurları bertaraf etmek maksadına mâtufen, iktidar ve binnetice icra kudretinin bir parti tarafından yürütülmesi mümkün değildir.

Bu sebeple daima icra kuvveti olan Hükümet, birden fazla partiler tarafından teşkil olunabilmektedir.

Devlet hizmetini icra organı durumunda olan Hükümete iştirak edecek, koalisyona vücut veren partiler önceden ve icrai hükümet ettikleri müddetçe, anlaşabilmek için de peşinen telifçi bir politika yolunu tutmak durumundadırlar. Telifçi bir politikanın kabulü, partilerin bir slogan haline getirdikleri, memleket, millet hizmetleri, vatanperverlik, memleket severlik iddialarının, tahakkukuna imkân veren tek yoldur.

Telifçi politikayı kabul etmek, asla bir politikacının mensup bulunduğu siyasi bir teşekkülden, memleket pahasına anlaştığı diğer bir partiye angaje olması demek olmayacaktır.

Memleket ve millet hizmetine hadim olan bu telifçi politika yolunu tutanlara, hangi ideoloji ile ve hangi maksada hizmet ettikleri, artık bütün efkârı umumiye- nin malûmu olan ve sırası geldikçe bu maksatları sarahatle açıklanacak olan, mem- leket menfaatleri ile tutumlarının telifine imkân olmayan, en hafif tâbiri ile basit politikacıların, C.H.P. li İnönist gibi tâbirleri kullanmaları ne siyasi ve ne de umumi ahlâk kaideleri ile kabili izah değildir. (*Alkışlar*)

Muhterem arkadaşlarım, benim gibi birçok arkadaşlarım da az önce arz ettiğim “İnönist, Cumhuriyet Halk Partili” gibi birtakım ağır, belki de mensup bulunduğu parti itibariyle, ağır ithamlarla karşı karşıya kalmıştır. (*Gülüşmeler*) Yalnız, burada şunu arz edeyim ki, sözlerimde gülünecek bir şey olmasa gerek. Lütfen dinlerseniz, söylenenden sonra söyleneceğin ne olduğunu, söylendikten sonra anlayabilirsiniz.

Muhterem arkadaşlarım, demin de arz ettiğim gibi, nispi temsil sistemi telifçi bir politika takip edebilmeyi mümkün kılmaktadır. Binaenaleyh ben, bir parti men- subu olarak, farzımuhal Cumhuriyet Halk Partisi, farzımuhal Yeni Türkiye Partisi veya Millet Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi ile anlaşmak mecburiyetin- de kalmışsam, bu, memleket severliğinin en bariz bir tezahürü sayılmalıdır.

Muhterem arkadaşlar, hüsnüniyet ve samimiyetin neticesi, insanları ileride birtakım tenakuzlardan muhakkak ki, kurtaracaktır.

Muhterem arkadaşlar, okutulan Hükümet programında dikkat nazarıma çar- pan bir hususu ben izah etmek imkânını bulamadım. Benden önce konuşan Muhte- rem Ethem Kılıçoğlu arkadaşımın temas ettiği nokta hakkında ben de temas etmek zaruretiyle karşı karşıyayım. Bundan önceki koalisyon Hükümetinin hazırlamış ol- duğu bütçe, kısa bir müddet evvel henüz yalnız câri masraflara mütedair olan fasıl- larda ki, paralar hariç, yatırıma mütedair olan masraflara ait her hangi bir sarfiyat ve tatbikat yapılmamıştır.

Muhterem arkadaşlarım, vaktiyle koalisyonun dışında kalarak bugün de İkinci Koalisyona giren bâzı partilerin, bütçe müzakerelerinde daima aleyhte rey kullan- maları ve hazırlanan bütçe hakkında da enflasyonist bir bütçe olduğu hususunu kabul etmeleri bir vakia olarak karşımızdadır. O bütçeye kırmızı oy kullanan bu iki partinin bugün koalisyona iştirak etme neticesinde bu bütçenin tatbikini mümkün kılan bir programa nasıl beyaz oy verecekleri cidden düşünölmeye değer. (*Soldan, gülüşmeler*) Kanaatimce, hükümetlerin hazırlamış oldukları programa o Hükümeti kuran partilerin beyaz oy kullanmaları mantıki ve normal bir hâdisedir ama bu- nunla önceki hareketlerini nasıl izah edeceklerini çözmek imkânını ben bir türlü bulamadım. Bu itibarla muhterem arkadaşlarımın, koalisyon Hükümetinin daima değişmesi ve Hükümeti teşkil eden partilerin değişik partiler olması ihtimallerini nazarı itibara alarak yapılan tenkitlerin samimî ve hüsnüniyete müstenit olmaları canı gönölden arzulanan bir husus olmalıdır.

Yeni Hükümete muvaffakiyet temennisiyle hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Al- kışlar*)

BAŞKAN — Söz sırası lehte konuşacak olanlardan Ruhi Soyer'de.

RUHİ SOYER (Niğde) — Aziz arkadaşlarım, İkinci Cumhuriyetin İkinci Karma Hükümetinin programı üzerinde gerek parti temsilcisi arkadaşlarımız ve gerekse milletvekilleri uzun uzun konuştular.

Ben umumi hatları ve tedbirleri bakımından içinde bulunduğumuz siyasal, sosyal ve ekonomik şartlara tamamen uygun bulduğum bu program üzerinde bâzı temennilerde bulunmak üzere söz almış bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlarım,

İhtilâl sonrası bir intikal devrinin ilk Karma Hükümetinin içinde bulunduğu şartlara nazaran hakikaten iyi çalıştığını ve şartların müsait olduğu nispette de esaslı işler gördüğünü söylemek bir vicdan borcudur. Bilhassa kurulamayacağı iddia olunan bir koalisyonu kurmuş ve 7 ay yürütmüştür.

Nispî temsil sisteminin aşikâr bir icabı olarak kurulmuş bulunan dörtlü Karma Hükümetin ise, daha geniş imkânlarla mazhar olarak daha büyük muvaffakiyetler kazanmasını dilemek ve yardım etmek millî vazifemizdir.

Muhterem arkadaşlarım,

30 yılı aşan meslek hayatına sahip bir hekim olarak en başta temennim sağlık mevzularımıza ve Türk Milletinin ekseriyetini teşkil eden Türk köylüsünün beslenme ve iskân mevzuları üzerinde olacaktır.

Aziz arkadaşlarım,

Türk köylüsünün, gerek içinde bulunduğu sağlık şartları, gerek geçmişte ve gerekse 1962 bütçesinde sağlık mevzularımıza atfedilen ehemmiyet; Anayasamızla sağlığa ait bütün tedbirleri almayı taahhüt etmiş bulunduğumuz milletimizin hakiki ihtiyaçları karşısında çok kifayetsizdir.

Medeniyet ve refah seviyeleri bizden çok üstün bulunan Avrupa memleketlerinde sağlık tahsisatı umumi bütçenin % 12 sini teşkil ettiği halde sağlık bakımından perişan bir halde bulunan memleketimizde bu nispetin, bütçemizin ancak %4,7 sinden ibaret olması elem vericidir. Böyle bir sağlık tahsisatı ile istenilen hizmeti göremeyeceği aşikâr olan Karma Hükümetin hazırlayacağı 1963 bütçesinde olsun bu mühim, ihtiyacı göz önünde bulundurmasını temenni ederim.

Bugün, her köyde değil, her kaza merkezinde bile bir hasta arabamız, hattâ hastasını haber verecek bir telefon teşkilâtımız bile yoktur.

Hastanelerimiz ve hasta yataklarının yetersizliği yüzünden millet hastane kapılarında (seni sıraya koyduk, sıran gelince çağırırız) cevaplarıyla geri çevrilmekte ve bu suretle kaderine terk edilmektedir.

Hekimlere verilmekte olan maaş bareminin diğer fen mensuplarına nazaran çok düşük bir seviyede olması yüzünden bugün 4 000 kadar meslektaşımız yurt dışında çalışmaktadır. 1956 ya kadar 8 senelik operatörünü 800 mark ücretle kullanan Almanya'nın bugün bir yıllık genç ve tecrübesiz Türk cerrahlarını 1.300 mark ücretle alıp çalıştırmaya mecbur kaldığını hatırlatır, Hükümeti ve Büyük Meclisi ikaz ederim.

Sağlık Vekâletimizin köy sağlığı ile daha yakından meşgul olmasını ve köylülerimizin sıhhi iskân durumu ile sıhhi beslenme durumları üzerinde çalışmalar yapılarak içinde bulunduğumuz feci sağlık realitelerimizi Büyük Meclisin gözleri önüne sermesini temenni ederim. Bütün dünyada verem hastalığına tutulma nispeti, modern anti tüberküloz ilâçların kullanılması ile büyük nispette gerilediği halde, ıstırapla arz ederim ki, bu nispet memleketimizde artmaktadır. Tarihin muhtelif devirlerinin tahripkâr tesirleri altında nevama çölleşmiş ve verimsiz bir hale gelmiş bulunan Orta Anadolu'nun asırlardan beri devam edegelen ihmaline son verilecek bu bölgede yaşayan vatandaşlarımızın fakrû zaruretine son verecek istikamette çalışılmasını dilerim.

Memlekette ilmî bir toprak tetkik ve tasnifi yapılarak pek çoğu 25 ile 150 hane-den ibaret ve her türlü medeni ve sıhhi imkândan mahrum bulunan 40 bine yakın köyümüzün verimli topraklar üzerinde beşer yüz haneli her türlü medeni şarta sahip sosyal bir ünite haline getirilecek bir iç iskân mevzuunun ele alınması ve toprak reformunun bu çalışmaya paralel olarak tatbik edilmesi milletimizin kalkınmasında mühim âmil olacağı kanaatindeyim.

Aziz milletvekilleri,

Memleketimizin içinde bulunduğu iktisadi, siyasal ve sosyal şartlar tarihimizin hiçbir devresinde bu kadar ağır ve ezici olmamıştır.

Bizleri seçen vatandaşlarımızın, her gün artmakta bulunan ıstıraplarına bir an evvel çare bulacağımız ümidi içinde sabırsızlıkla beklemekte oldukları malûmdur.

Bu acı hakikatler karşısında Büyük Meclisin ilk vazifesi: Her türlü parti mülâhaza ve düşüncelerinden sıyrılarak dert ve ıstıraplarımıza el birliği ile çare bulmak ve memlekette demokratik rejimle çalışma ve kalkınmamızın mümkün olduğu inancını tam olarak yerleştirmektir.

Türk Milletine, Büyük Meclise ve çok iyi niyetlerle kurulan ikinci Karma Hükümetimize büyük başarılar dilerim, hepinizi hürmetle selâmlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, şimdi söz sırası aleyhte konuşacak olanlardan Cahit Yılmaz'dadır. (*Yok sesleri*) Ondan sonra gene aleyhte konuşacakların sırasında bulunan Ömer Eken. (*Yok sesleri*) Ondan sonra sıra aleyhte konuşacak olanlardan Nazmi Özoğul'undur. Buyurun.

NAZMÎ ÖZOĞUL (Edirne) — Sayın milletvekilleri, Hükümetin 22 sayfalık programını aldık ve okuduk. Hükümet programının içinde birçok temenniler olduğunu görüyoruz. Arkadaşlar, bir memlekette bir hükümetin, bir icra organı olarak vazife yapması icabeder. Halbuki bu program içinde tamamıyla temennilerle, yuvarlak lâflarla karşımıza çıkmış bulunuyor.

Burada arkadaşlarınızın programın muhtelif cihetlerini tenkit ettiler. 10 dakikalık zaman zarfında, hazırladığım konuşmamı burada okumak imkânını bulamıyorum. Yalnız, arkadaşlarımdan temas etmedikleri birkaç noktaya temas edeceğim.

Birinci Koalisyon Hükümeti kurulduğundan bugüne kadar devamlı olarak rejim davasından bahsedilir. Gazetelerde muhtelif şekillerde tefsirlerle karşılaşırsınız.

Arkadaşlar, Türk Ordusu, Türk Milletinin özüdür. Türk Milleti de Türk ordusunun özüdür. Bâzı muhteris politikacılar, siyasi hedeflerini temin etmek için ikide bir Meclis koridorlarında hepinizin duyduğu tomson sözlerini kullanmışlardır.

Arkadaşlar, Türk kumandanını iyi tanımamız lâzım. Türk kumandanı 15 Ekim-de bir seçim yaptı ve bize seçimden sonra Büyük Millet Meclisindeki teşri vazifemizi verdi. Biz o günden bugüne kadar halen köylerde bulunan muhtarların, şehirlerde bulunan belediye âzalarının, reislerinin ve vilâyet encümen âzalarının seçim kanununu buraya getirmede. Birinci Koalisyon Hükümeti zamanında Başbakan İsmet Paşa şöyle buyuruyorlardı: Şu, şu kanunları çıkartmadan tatile gitmeyelim. Şimdi duyuyoruz ki, bu toplantıdan sonra hemen tatile gidecekmişiz. Arkadaşlar, seçim kanununu çıkartmadan tatile asla gitmememiz lâzımdır ve gitmeyeceğiz. (*Alkışlar*).

Arkadaşlar, biraz da mühim davalarımız olan iktisadi durumumuzdan bahsetmek isterim. Geçenlerde Büyük Millet Meclisinin kapısına kadar işsiz, aç vatandaşlarımız gelmişti. Program tetkik ediyoruz, bu hususa yer verilmemiştir. Burada sorulmuş olan bir soruya karşı Çalışma Bakanı, köylerde 3,5 milyon gizli işsiz bulunduğunu ifade ettiler.

Programda ziraatımızı sulama, iyi tohumluk, fındıklık tesisi ve gübreme esasına göre kalkındıracaklarını ifade ediyorlar. Bugün Türk köylüsü bize hakikati haykırıyor ve diyor ki; bu memlekette bereket kalmamıştır. Arkadaşlar bâzı edebiyatçılar ve tahrikçiler, Atatürk'ün ifade ettiği memleketin hakiki efendisi olan Türk köylüsünü gericilikle itham etmektedirler. Hayır arkadaşlar. Memleketin efendisi olan Türk köylüsü hakikati öğrenmiştir. Bereket kalmamıştır. Asırlardan beri bu topraklar ekile ekile ihtiyacımızı karşılayamaz hale gelmiş bulunmaktadır.

Arkadaşlar, gittiğim il ve ilçelerdeki ziraat memurları ve müdürlerine, ne kadar gübreye ihtiyacınız var diye soruyorum. Cevap vermiyorlar. Ziraat Vekâletine gidiyorum, ilgili müdürlerle konuşuyorum, yine bize bir rakam veremiyorlar.

Arkadaşlar, Türk köylüsünün emeğinin karşılığını ancak ve ancak 67 ilimizde kuracağımız toprak tahlil laboratuvarlarıyla temin etmek mümkündür. Bu tahlil laboratuvarları kurulduktan ve topraklarımızın tahlili yapıldıktan sonra Türk köylüsü altın devrini yaşayacaktır. (*Yaşa sesleri*) Bir arkadaşımız yaşa dedi. Size bu hususta bir misal vermek isterim: 1954 den bugüne kadar Edirne'den geçen Meriç nehrinin sacında ve solunda geçen sene kurutulan bataklıklarda ve İpsala Ovasında eken köylü bire 35 almıştır. Bunun 1,5 kilometre kuzeyinde bulunan yüksek arazideki verim bire dört buçuktur.

Edirne'de, büyük arazisi olan bir doktor arkadaşım, topraklarını tahlil ettirdi. Neticede yüzde 12 kirece ihtiyacı olduğu ortaya çıktı. Bu kireci kullandı. O zaman verim bire onaltıya çıktı. O halde Hükümet programında yazıldığı şekilde topraklarımızın yalnız suni gübreye değil, birçok maddelere ihtiyacı olduğu meydana çıkar.

BAŞKAN — Sayın Özöğül, iki dakikanız kaldı.

NAZMÎ ÖZOĞUL (Devamla) — Arkadaşlar, programda üniversite dâvasının ele alınmadığını görüyoruz. Geçen sene üniversiteli arkadaşlarımızın Meclisin kapısına kadar geldiğini gördük. Bu dâvanın mutlaka ele alınması ve Atatürk'ün ifade ettiği “Hakiki mürşit ilimdir” ibaresinin bu memlekette gerçekleşmesi icabeder.

Arkadaşlar, bir noktaya daha temas etmek isterim, ihtilâlden sonra 7.200 subay emekli oldular. Bilâhare o zamanın Devlet Başkanı ve şimdiki Cumhurbaşkanı Orgeneral Cemal Gürsel; “Türk Ordusunun kolunu kanadını kırdık” dediler. Arkadaşlar, demokrasi devresine girdiği, Sayın Devlet Başkanının ifade ettikleri bu kol, kanat kırılma meselesinin halledilmesi lâzımdır, İnkılâp emeklileri arasında, Kore muharebelerinde komünistlere karşı süngü muharebesi yapmış, Bayrağımızı dalgalandırmış ve Amerika Hava Kuvvetlerine kumanda etmiş subaylar mevcuttur.

Şunu da belirtmek isterim ki, 7.200 subay fakir Türk milletine 6 milyar liraya mal olmuştur. Bunlardan istifade etmek için Hükümetin Programına konulması icabederdi.

BAŞKAN — Vaktiniz tamamdır.

NAZMÎ ÖZOĞUL (Devamla) — Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, kifayeti müzakere hakkında iki takrir gelmiştir, okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Hükümet Programını lehinde, aleyhinde ve üzerinde olmak üzere haylice üye konuşmuş bulunmaktadır. Müzakere kâfidir, konuşmalara karşı Hükümetin cevap verme hakkı mahfuz kalmak şartıyla, kifayetini oya vaz'ını arz ve teklif ederiz.

Konya

Sivas

Bursa

Fakih Özfakih

Cevad Odyakmaz

Cevdet Perin

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Konu aydınlanmıştır. Görüşmelerin yeterliğini arz ve teklif ederim.

Mardin

Şevki Aysan

HİLMİ AYDINGER (Aydın) — Kifayet aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

HİLMİ AYDINGER (Aydın) — Pek muhterem arkadaşlarım, kifayeti müzakere aleyhinde konuşmak üzere huzurunuzda çıkmış bulunuyorum. Yeni Hükümetin takip edeceği politika hakkındaki programda çok mühim ve binlerce insanı alâkadar eden bir nokta yer almıştır. O da Silâhlı Kuvvetlerimiz hakkındadır; yurdumuzun bekası ve korunması hakkında Türk efkârı umumiyesini pek yakından alâkadar eden bu mevzua hiç de temas edilmemiştir.

BAŞKAN — Efendim, program üzerinde konuşacak değilsiniz, kifayet aleyhinde konuşacaksınız.

HİLMİ AYDINÇER (Devamla) — Evet efendim. Bu mevzuu burada konuşmak mecburiyetindeyiz. Bu itibarla konuşmalar tamam değildir. Bu hayati mevzua temas etmek lâzımdır. Bu hususta Riyaset Makamına bir önerge takdim ediyorum. Oya konulmasını ve tasvip buyurmanızı istirham ederim. Hürmetlerimle...

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Tüzük mucibince kifayet aleyhinde bir kişiye söz verilir. Ben de Tüzük hükmüne ittibaen bu arkadaşımıza söz verdim. Arkadaşımız şimdi vermiş olduğu takrirden kifayeti müzakerenin reddini istiyor. Bu olmadığı takdirde bir dakika için konuşma imkânı verilmesini istiyor.

Böyle bir talebe Tüzük hükmü mânidir. Bu bakımdan verdikleri takriri oyunuza sunmuyorum, kifayet takrirlerini oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Söz Başbakanındır,

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya) — Muhterem arkadaşlarım, Hükümet programı üzerinde hatipler birbirinden daha kıymetli daha istifadeli sözler söylediler. Hepsini yakın bir ilgi ile takip ettim. Evvelâ sayın muhalefet partilerinin bahis konusu ettikleri mevzulara temas etmek istiyorum.

Millet Partisi adına konuşan Sayın Bölükbaşı, Birinci Koalisyon Hükümetinin çalışmasını teşrih ettikten sonra, İkinci Koalisyon Hükümetine aynı gözle bakarak onu da zayıf bulduğunu belirtmek istedi. Birinci Koalisyon Hükümetin Yüce Senatoda bahsini ettiğim zaman onun hakkında biraz malûmat vermiştim. Ben çalıştığım müesseselerin ve temasta bulunduğum insanların daima müspet taraflarını ön plânda hatırımda tutmayı ve dile getirmeyi severim. Onun için, Birinci Koalisyon Hükümetinde, ortak partiden bahsettiğim zaman başarılı işlerin yapıldığını söylemişimdir. Benim bu tarzda Birinci Koalisyon Hükümetinin başarılı işler yaptığı hakkındaki sözlerim samimîdir. Garip bir tecellidir ki, muhalefet partilerinden yalnız Sayın Osman Bölükbaşı değil, bizzat Sayın A.P. Başkanı, 1'nci Koalisyon. Hükümetini başarısız bir Hükümet olarak burada tavsif etmişlerdir. Bu sözlerimde ısrar ediyorum.

Evvelâ Sayın Osman Bölükbaşı'ya cevap vereyim.

1'nci Koalisyon Hükümetinin kurulduğunda şartların çok güç olduğunu hatırlayacaklardır. 1'nci Koalisyon Hükümetinin kurulması âdetâ imkânsız sanılıyordu. Senatoda da söylediğim gibi, orada bir talihsizliğimiz; A.P. Sayın Genel Başkanının, seçmenlerine söz vermiş olduğunu ileriye sürerek, Hükümete iştirak etmemeleridir. Bu suretle o zamanki Hükümetle ortak A.P. Merkez Teşkilâtı arasında daima bir ayrılık olmuş ayrı bir Hükümeti kontrol eder gibi davranmışlardır.

Sayın Bölükbaşı 1'nci Hükümette gördüğü müsamahaların 2'nci Hükümette görülmemesini temenni ediyor. Biz yeni Hükümette vazifeleri ciddi, bir ortaklık yapmaya kararlıyız. Partiler arasındaki münasebetleri ise geniş yürekli ve müsamahalı olmasına ehemmiyet vererek yürüteceğiz.

Ordunun siyasete karışmasından Bölükbaşı, Ordu ve siyasetten” şikâyet ettiler. Ordunun siyasete karıştırılması gibi bir hareket, Birinci Hükümette de, şimdi de vâki olmamıştır. Ordunun bizzat yüksek seviyeli idaresi siyasetten uzak, vazifesine bütün gücü ile girişmeye, onun içinde kalmaya ciddî olarak kararlı bir durumdadır. Bölükbaşı; misal olarak bir gazetede benden, “Ordu İnönü’yü istiyor” sözünü zikretmiştir. Bunu ne benim, ne ordu mensuplarının tekzip etmemiş olmasını kusur addetmektedir. Kusurum bu ise, kusurumu bağışlamasını temenni ederim. Bu mevzuda, “Ordu İnönü’yü istiyor” sözüne karşı, tekzip tarzında, izah tarzında bir cevap vermek, hakikaten güçtür. Tekzip etmek için “Ordu İnönü’yü istemiyor” mu demek lâzım, “Ordu böyle bir şeyle alâkadar değildir” demek mi lâzım, bunu tâyin etmekte güçlük vardır.

Benim hakkımda türlü şekilde muhtelif gazetelerde her gün yazılmakta olan sözlere çok bağlı olarak, vesvese ile cevap yetiştirmek âdetinde değilim. Kusurum belki bundadır. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Siyasi af konusunda bizim aradığımız; bu konu, siyasi istismara zemin teşkil etmemelidir. .

Millet Partisi Sayın Genel Başkanı; evvelce bu konuda takdir edilecek bir ölçüde çok hassas bulunuyorlardı. Ümit ederim, bundan sonra da af konusunun siyasi istismar sebebi olarak kalmaması hususunu takip edecektir.

Arkadaşlarım, her iki muhalefet lideri ile Hükümet teşkilinden sonra da görüş-tüğümüz zaman, gerek Sayın Bölükbaşı ile gerek A.P. Genel Başkanı Sayın Gümüş-pala ile Meclisteki münasebetlerimizin vatandaşa huzur telkin edecek bir istikamette olması için gayret göstereceğimizi vadettik.

Arkadaşlarım, bugünkü müzakerelere Bölükbaşı daha sert olmak üzere tartışmalı bir mizaçla başladılar. Kendilerini bu yolda takip etmek niyetinde değilim. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Ümit ediyorum ki, iyi münasebetler kurmak için bize düşen, Hükümete düşen vazifeleri sabırla ve kendi teveccühlerimi celbetmeye gayret ederek yürütmeye çalışacağım. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Sayın Gümüşpala beyanatında muhtelif konulara temas etmektedir. Kendi partisinin de iştiraki ile kurulan Hükümet, tamamen gönüllü olarak kendi işlerine yardım etmek isteyen köylere Hükümetin de öncelikle yardıma koşması hakkında bir karar vermişti.

Sayın Gümüşpala, o zaman olduğu gibi, şimdiki beyanatında da bunun yanlış tatbikata müncer olmasından endişe etmektedir. Hiçbir zaman bu tarzda yardımların ve köylülerin çalışmalarını kolaylaştırmanın, bir angaryaya, ve vatandaşlarımızın rızaları, arzulan hilâfında bir teşebbüse mahal vermeyeceğini kendilerine temin ederim.”

İşçiler meselesinde de çok hassasiyet gösteriyorlar. İşçiler mevzuu, bugünkü Hükümet tarafından önemli bir konu olarak ciddî ilgi ile ele alınmaktadır. Evvelce, işçiler grev hakkının adından dahi serbestçe bahsedemezdi. Şimdi bu konu her gün

konuşuluyor ve toplu sözleşme, grev hakkı gibi konularla ilgili kanunlar yakında Meclise takdim edilecek durumdadır. Sendikalar, türlü baskılar altında, türlü vesilelerle idari kararlarla kapatılmamakta; itibarlı müesseseler olarak her gün Hükümetle karşılıklı, iyi münasebetler halinde temaslarına devam etmektedirler.

Eskiden işçi teşekkülleri, hiçbir suretle beynelmilel teşekküllerle temas edemezlerdi. Şimdi ise, serbestçe, milletlerarası âlemde Türk işçileri, mevcudiyetlerini hissettirmektedirler. İşçi mevzuu, Hükümetçe, sosyal bünyemize uygun, millî ihtiyaçlara uygun ve işçi vatandaşlarımıza geniş itibar ve güven besleyen bir zihniyet içinde ele alınmıştır. İşveren ve işçi münasebetlerinin karşılıklı salim ölçüler içinde işlenmesini, Hükümet, ciddi olarak, iktisadi ve karşılıklı sosyal gelişmemizin unsuru saymaktadır.

Umumi olarak tenkitler, siyasi, konularda ve iktisadi konularda toplanmaktadır. Siyasi konularda başlıca meselelerimiz bellidir Partizanlık olmasın, eşit muamele yapılsın, vatandaşlar arasında iyi münasebetler olsun... Bunlar, yeni programımızın da siyasi bakımdan esasını, teşkil etmektedir. Cemiyetimizde esefle kaydedilecek partizanlık hareketlerini, memur olarak ve vatandaş olarak düzeltmek için, seçimden sonra kurulan birinci Hükümet gibi şimdiki Hükümet de ciddi gayretler sarf edecektir. Bunda bütün Hükümet erkânı kararlıdır.

Akşamdan sabaha, bir cemiyetin bu konudaki bütün şikâyetlerden kurtulacağını tahmin etmek kolay değildir. Ama zamanla, ısrarla, demokratik bünyemize arız olan bu gibi hâdiseleri, olayları vatandaşın hoş görmediği bir kusur haline getireceğiz; bu zihniyeti yerleştirmeye çalışacağız, hastalığı yeneceğiz.

İmam - Hatip okullarının orta sınıflarının kaldırılacağına dair çıkan haber, Millî Eğitim Bakanı tarafından kesinlikle asılsız olarak vasıflandırılmıştır. Sınıfların lâğvedilmesi şöyle dursun, bilâkis genel kültürlerinin genişletilmesi ve bunların daha aydın yetiştirilmesi için gerekli tedbirleri almak kararındayız.

Mahallî seçimler ile ilgili kanun vaktinde yetiştirilerek bu sene seçimlere gidelecektir.

Anayasa nizâmının bekçisi olmayı ve Anayasanın, vatandaşa hakikaten huzur ve emniyet verecek sağlam bir zemin üzerinde işlenmesini temin etmeyi Meclisle beraber, Hükümet de kendi aslı vazifelerinden saymaktadır.

İktisadi vaziyet hakkında programda geniş ölçüde tafsilat verilmiştir, özel teşebbüsle Devlet sektöründeki çalışmaların, ahenkli bir surette memleket kalkınmasına hizmet etmesini temin etmeye, çalışıyoruz.. Esaslı hazırlanmış bir plân üzerinde iktisadi kalkınmanın tanzim edilmesini, yürütülmesini Hükümet, programının temeli olarak ele almıştır.

Şayet Meclis güven gösterir ve Hükümet programına oy verirse, uzunca bir müddet, Hükümet kalkınma plânının tetkiki ve bunun Büyük Meclise sunulacak bir hale getirilmesi için çalışacağız. Bu uzun ve yorucu bir dikkatle yapılması lâzım olan bir iştir. Ondan sonra Büyük Meclis plânı münakaşa edecek; Mecliste kabul

edildikten sonra kesin şeklini almış olacaktır. Bu sene 1962 programını teferruatıyla tanzim eden vesikalar, plânlar yarıdır. Bunların malî imkânları da temin edilmiştir. Bütçemizdeki açıktan memleket idaresini müteessir etmeyecek surette karşılıklar bulunacak Hazinesin kudreti sağlanmıştır. Onun için, yatırımları elinde ne kadarı bulunuyorsa, değerlendirebilmek için, Hükümet bütün kuvvetiyle çalışacak, 1962 programındaki işleri takip edecektir.

Muhterem arkadaşlarım; siyasi af konusunda fikirler muhtelif şekilde... Bildiğimiz fikirlerde bir değişiklik görülüyor. Yalnız bu meselenin bir siyasi istismar konusu olmaması için mutabakat halinde bulunalar, şimdi çoğunluğu teşkil etmektedirler. Ümit ediyorum ki, sağduyu herkese hâkim olacak ve siyasi af, tâyin ettiğimiz sarîh hudutlar içinde, bu Sonbaharda tatbik edilecektir.

Bir muhterem arkadaşımız, 1954 yılında, Manisa’da verdiğim bir nutukta, “Biz iktidara gelince muhalefete, muhaliflerimize iyi muamele yapacağız, söz haklarına hürmet edeceğiz” dediğimi, galiba benim bugün yaptıklarını beğendiğini göstermek için zikretmiştir. (*Bravo sesleri ve alkışlar*).

Söylediklerimi fazlasıyla tuttuğumu ve takip ettiğimi zannediyorum. Ümit ederim ki, bundan sonra biraz daha dikkat sarf ederse, benden daha çok memnun olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, basınımız her zamandan ziyade, memleketin siyasi kaderine tesir edecek ve iyi yollar gösterecek bir iktidarda ve vazifededir.

Hükümet olarak, bilhassa şahıslarımız olarak, muhtelif cereyanların karşısında olduğumuz için, bizim için yapılanları ve memleket meseleleri için söylenen birbirine zıt fikirleri serinkanlılıkla takip ediyoruz. Ancak, memleketin huzuru, selâmeti ve iyi yollardan gelişme hamlelerinde müspet neticeler alması için, basınımıza büyük hizmetler düştüğünü her gün bir defa daha tecrübe etmekteyiz.

Basındaki cereyanlar, hasın mensuplarımızın hususi dikkatlerini celbedecek kadar ehemmiyetli bir hal almaktadır. Bilhassa ordu ile çok teklifsiz şekilde ve ordu erkânını müteessir eden bir genişlikte meşgul olma temayülü vardır.

Bir memleketin ordusunu, bütün ricali ile o memleketin kıymetli varlığı, desteği ve Hazinesi addetmek, her millet için bir gelenektir. Türk milleti için ise bu, eski bir maziye dayanan çok kıymetli bir gelenektir.

Bugün, bâzı gazetelerde “ıfsat” namı altında birçok şeyler yazılmaktadır ki, bunların devam etmesinden memleket yalnız zarar görecektir. Basınımızın, ordu meseleleriyle iştigal ederken, kendi vazifelerinin icap ettirdiği doğru ölçülerle hareket etmesini; tahrik edici ve kırıcı usulleri salim usullerden ayırmakta dikkatli olmalarını, bilhassa sizin huzurlarınızda, rica etmek istiyorum.

Ordudan siyaseti kaldırmak ve birçok hâdiselere zaruri olarak karışmış olan ordumuzu siyasetten tamamen sıyrıp, vazifesi içinde kalmasını kolaylaştırmak, hepimiz için bir vazife olsa gerektir. (*Bravo Paşam sesleri*)

Bu maksatla, bu siyasi olaylara bir set çekip, bir sınır çekip, bundan sonra ordunun tamamıyla kendi vazifesi içinde çalışmasını kolaylaştırmak maksadıyla çıkardığımı” afların, tamamıyla aksi bir hareket için teşvik manasını taşır gibi bir inal göstermesinden cidden müteessir oluyorum. Arkadaşlar dikkat ederlerse ve hep beraber bu mesele ile alâkadar olursak, bu tarz taşkınlıkları önleyecek tesirler bulabileceğimizi ümit ederim.

Muhterem arkadaşlar, Hükümet Programı ve muhtelif meseleler hakkında fikirlerimi arz ettim. Bundan sonra, muhterem milletvekilleri güvenoyu için oy vermeye davet olunacaklardır.

Vereceğiniz karar ne olursa olsun, bizim için muhteremdir. Ondan sonra münasebetlerimizde de, daima bu Büyük Meclis kürsüsünden memlekete kuvvet, itibar ve güven sağlamayı, birlik ve beraberlikle, iktidar ve muhalefet olarak, temin etmeye çalışacağız.

Derin saygılarımla şimdilik huzurunuzdan ayrılıyorum. *(C.H.P. sıralarından şiddetli alkışlar)*

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Sayın Başkan, son söz milletvekilinindir. Grubum adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; Hükümetin konuşmasından sonra, “grubum adına söz istiyorum” diye Başkanlığımıza, Millet partisi Grubu Başkanvekili Kazım Arar imzasıyla bir takrir gelmiştir. Bundan maada, Sayın Tahtakılıç tarafından da bir söz talebinde bulunulmuştur. İttüzük hükümleri malûmunuzdur. İttüzüğe göre, son söz milletvekilinindir. Şüphesiz ki, bundan evvelki tatbikatımızda olduğu gibi; bir milletvekili arkadaşla söz vereceğiz. Şu noktayı Yüce Heyete arz etmek isterim ki, biraz evvel kabul buyurduğunuz kifayet takririn deki kayıt şöyledir: “Hükümet Programının lehinde, aleyhinde ve üzerinde olmak üzere haylice üye konuşmuş bulunmaktadır. Müzakere kâfidir. Konuşmalara karşı Hükümetin cevap verme hakkı mahfuz kalmak şartıyla, kifayetin oya vaz’ını arz ve teklif ederim.”

Bu takriri Yüce Heyetiniz kabul buyurdu. Şimdi bu takrir kabul edildiğine göre, Hükümet görüşmeler üzerindeki mütalâasını serd ettikten sonra yeni bir görüşme açılmaz. Yalnız İttüzüğün hükmünü yerine getirmek ve son sözü milletvekiline vermek icap ediyor. Çünkü, İttüzüğün 85’nci maddesi sarîh olarak bunu âmirdir. Birinci Koalisyon Hükümetinin Programının kabulündeki teamül ve bütçenin kabulündeki teamül şudur: (Hükümet konuştuğundan sonra, söz almış olan arkadaşlardan söz sırası gelip de kifayet takririnin kabulü dolayısıyla konuşamamış olan arkadaşla söz verildiği ve bu arkadaş da konuştuğundan sonra müzakerelerin bittiği sarîh olarak görülmüştür)

Şimdi, önümüzde grup adına söz isteyen Bölükbaşı, şahsı adına söz isteyen Tahtakılıç ve sırası gelmiş olan arkadaşımız Yusuf Ziya Yücebیلgin’dir.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Grup için sıra olmaz.

BAŞKAN — Sayın Bölükbaşı'ya şu noktayı hatırlatmak isterim. Grup adına sözde tekaddüm Söz istenen mevzular için bir keredir. Bir mevzu üzerinde bir grup konuştuğu, tekaddüm hakkını kullandığı halde mütemadiyen diğer milletvekilleri-ne tekaddüm hakkı verilirse bunun altından kalkılmaz zannediyorum.

Bu itibarla Riyasetin görüşü şudur: Eski teamüllere uyarak söz sırası gelmiş olan Yusuf Ziya Yücebilgin'e söz vereceğim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Arkadaşlar, Muhterem Riyasetin iza-hatı Tüzük hükümlerinden ziyade indî mütalâalara dayanmaktadır. Konuşan bir milletvekili bir müddet sonra tekrar söz istemek hakkına nasıl sahipse bir grubun sözcüsü de müteaddit defalar söz istemek hakkına sahiptir. Ve İçtüzük (gereğince grup sözcüsü bir defa tercih hakkına sahiptir sıraya tâbi değildir, İkinci de sıraya girer) diye bir hüküm ihtiva etmediği gibi, burada çok eski arkadaşlar vardır, bunun hilâfına da bir teamül de bahis mevzuu değildir. Tüzüğün sarih hükmü karşısın-da esasen teamülün bir kıymeti olmaz arkadaşlar. Müzakereler devam ederken bir tezkere göndererek “Hükümetten sonra söz milletvekilinindir, söz istiyoruz grup adına” dedik. Şimdi bize bu söz hakkı verilmezse Tüzük açıkça ihlâl edilmiş olur, ve biz de cevap vermek imkânımızdan bir parti olarak mahrum edilmiş bulunuruz. Böyle bir karara varacağınızı ve Riyaseti tasvip edeceğinizi katiiyen ümit etmiyoruz.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım; çok muhterem Bölükbaşı'ya bir noktada hak vermemek imkânsızdır. Tıpkı komisyon başkan ve sözcüleri ile Hükümet adına konuşan bakanlar gibi grup başkanlarının, başkan-vekillerinin ve sözcülerinin de müzakerenin devamı sırasında istedikleri zaman söz almalarına ve aldıkları takdirde sıra ne olursa olsun, diğer milletvekillerine takaddüm etmek hakkına sahip bulunduklarına şüphe yoktur. Ancak, (*Gülüşme-ler*) Bu hak müzakerelerin devamı sırasında mevcuttur. Şayet sayın Bölükbaşı'nın mütalâalarını kabul edecek olursak, “son söz milletvekilinindir” kaydı hiçbir kıymet ifade etmez hale gelir.

Niçin? Bir kifayeti müzakere tavrı verilmiştir. Şu anda kifayet kabul edilmiş-tir. Bundan sonra artık müzakere cereyan edemez. Ama son söz milletvekilinindir. Bundan maksat, özel sıfatı dolayısıyla takaddüm hakkını kullanan milletvekili değildir. Çünkü son sözü haiz olan milletvekilinin de konuştuğunu kabul edelim. Acaba İçtüzük bu milletvekili konuştuktan sonra Hükümete bu milletvekiline ce-vap verme hakkını tanıyor mu? Tanımıyor, arkadaşlar. (*Bravo, sesleri*) Bu itibarla, İçtüzüğün doğru olarak, tefsiri zannederim ki, Hükümete, gruplara ve komisyon-lara takaddüm hakkını müzakerenin devam ettiği müddetçe tanıdığı yolunda ol-malıdır. Aksi halde zaten, milletvekili, olan bir” bakan Hükümet adına söz alarak,

tıpkı sayın Bölükbaşı gibi, sıradaki milletvekilinin yerini alı verir ve Hükümetin takaddüm hakkı diğer takaddüm haklarından üstün olduğundan, böylelikle kimseye söz bırakmaz. Kaldı ki, kabul ettiğiniz kifayeti müzakere takriri ile müzakere sona ermiştir. Bundan sonra sıradaki milletvekiline, ne komisyonun, ne Hükümetin, ve ne de grupların takaddüm hakkı vardır. Bu takaddüm hakkı tanınırsa, kifayeti müzakerenin de hiç kıymeti kalmaz. O zaman müzakere yeniden açılacak demektir. Bu imkân tanınırsa, milletvekiline komisyon, komisyona Hükümet, Hükümete grup cevap verir ve müzakere devam eder, gider. *(Gülüşmeler)* Bu suretle kifayeti müzakerenin kıymeti kalmaz ve Yüksek Heyetinizin de arzusu yerine gelmemiş olur. *(Alkışlar)*

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Muhterem arkadaşlarım, grup sözcüsü de tıpkı bir milletvekili gibidir. Tüzükte hiçbir surette Coşkun Kırca arkadaşımızın bahsettiği husus mevcut değildir. Biraz önce Sayın Reisin kendi görüşü nasıl şahsi ve indi ise Sayın Coşkun Kırca'nın da grup sözcülerini bir milletvekili telâkki etmemeleri o kadar indidir. Grup sözcüleri de milletvekili olduğuna göre takaddüm hakkı her zaman için mevcuttur. Tüzükte bunun aksine bir hüküm mevcut değildir, Arz ederim.

BAŞKAN — Mesele tavazzuh etmiştir. Ne Riyasetin görüşü, ne sayın milletvekillerinin görüşü, indî tabiriyle ifade edilemez. Herkes, kanaatini ifade edebilir. Bu kanaatler şüphesiz ki, birbirlerine uymayabilir de. Binaenaleyh, Sayın Bölükbaşı'ya şunu hatırlatmak isterim ki, Riyasetin görüşü, İttüzük hükümlerine uygundur ve Yüce Meclisin kabul ettiği esasa da uygundur. Bu şekilde muameleleri Yüce Meclis, müteaddit defalar kabul etmiştir.

Riyasetin görüşü, İttüzük hükümlerine tamamen uygundur.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Katiyen, katiyen!

BAŞKAN — Ve Yüce Meclisin kabul ettiği esasa da uygundur. Bu şekilde teammüller de mevcuttur.

Mesele esasen tavazzuh etmiştir. Mamafih, Bölükbaşı, evvelâ kendilerine söz verilmesi hususunda ısrar ediyorlarsa, bu hususu oyunuza arz edeceğim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Ankara) — Elbette, elbette.

BAŞKAN — Bölükbaşı'nın arzusu şudur: "Son söz olarak kendi partim adına söz istediğim için takaddüm hakkı vardır, bana söz veriniz" demektedir. Bölükbaşı'nın bu mütalâasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir. Buyurun Sayın Yücebilgin.

YUSUF ZİYA YÜCEBİLGİN (Zonguldak) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım, birçok hatipler partileri ve şahısları adına ikinci Koalisyon Hükümetinin programı üzerinde kıymetli fikirlerini beyan ettiler. Ve çok muhterem Hükümet Başkanı da onlara cevap vermiş bulunmaktadır.

Bu Hükümete niçin beyaz oy vermek lâzımdır? Bunun sebeplerini burada tahlil etmek icap ederse, iki mühim sebep vardır. Birisi; memleketin içinde bulunduğu iktisadi ve sosyal krizin ağırlığıdır.

İkincisi, bilhassa dışarıdan gelecek yardımları yapacak hükümetler bilhassa yardım edecekleri memlekette istikrarlı bir Hükümetin mevcudiyetini şart koşmaktadır. Memleketin âli menfaatleri için bu koalisyonu desteklemek bizler için vicdani bir borçtur. “Bugünkü Hükümette bulunan arkadaşlar ağır yük altındadırlar. Bütün arkadaşlar bunu bu şekilde telâkki ederek, fedakârlık yapmak mecburiyetindedirler. Şu halde bugün Hükümette bulunmak bir nimet değildir, büyük bir külfettir. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Onun için bunlara gerek icraatlarında ve gerekse oy verirken müşkülât göstermek memleketin harabesini istemek olur. Ben Hükümet programı üzerinde fazla fikir beyan etmeden sözlerimi burada keser, hepinizi hürmetle selâmlarım ve yeni Hükümete başarılar dilerim. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Kılıçoğlu’nun, Hükümet programı hakkındaki konuşmasında, “ahlâk kaidelerine uyan bir insan sıfatıyla kırmızı oy vereceğim.” demesini, Yeni Türkiye Partisi Grup Başkanı, partilerinin şahsiyeti mâneviyesine bir hakaret telâkki etmekte ve kendilerine bu şekilde sataşıldığından dolayı cevap vermek için söz istemektedirler.

Muhterem arkadaşlar, Kılıçoğlu kendi ifadelerinde “ahlâk kaidelerine riayetkar bir insan olmak sıfatıyla” diyor. Fakat, bunda ne Yeni Türkiye Partisinin şahsiyeti mâneviyesine tecavüz, ne de muayyen bir isim zikrederek onlara bir ahlâksızlık izafe etme mânası yoktur. Yalnız, bunun mefhumu muhalifinden şu çıkabilir diye söz istemek, Riyaset olarak da bu yolda konuşan arkadaşların bütün taleplerini kabul etmek, uygun olmasa gerektir. Bendeniz zannediyorum, Kılıçoğlu’nun maksadı kendi telâkkisine göre bu şekilde hareketin ahlâka uygun olduğu merkezindedir. Yoksa, partinin tutumu umumi ahlâk kaidelerine aykırıdır diye bir mütalâada bulunmuş değillerdir. Onun için Başkanlığımız burada Y.T.P.’nin mânevi şahsiyetine bir tecavüz mahiyeti görmemiştir. Bu itibarla söz vermiyorum.

Anayasanın maddei mahsusasına göre program üzerindeki görüşmelerin bitiminden tam 24 saat geçtikten sonra güvenoyu alınması lazım geldiğine göre, 7 Temmuz Cumartesi günü saat 10’da toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 20.20

Millet Meclisi Tutanak Dergisi
Dönem 1 Cilt 6 Birleşim 110
Sayfa 251-260
07.07.1962 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Fuad Sirmen*

KÂTİPLER: *Nurettin Ok (Çankırı)*

Nurettin Akyurt (Malatya)

Açılma Saati: 10.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Bugünkü gündemimiz, Bakanlar Kurulu hakkında güvenoyuna başvurmaktan ibarettir.

Şimdi, oy toplama muamelesine hangi intihap dairesinden başlayacağımızı tespit etmek için kur'a çekiyorum: Çorum.

Muhterem arkadaşlarım, bir noktayı aydınlatmak lüzumunu hissetmekteyim:

Oylamada: Üzerinde isimlerinizin yazılı bulunduğu matbu oy pusulaları kullanılacaktır. Bildiğiniz gibi beyaz pusula güveni, kırmızı pusula güvensizliği ve yeşil pusula da istinkâfı ifade etmektedir. Şayet üzerinde ismi yazılı matbu pusulası yanında bulunmayan arkadaşlarımız varsa, bu arkadaşlarımız oylamadan evvel isimlerini Başkanlık Divanı Kâtipliğine yazdıracaklar ve diğer arkadaşlarının oy pusulalarına değil, düz beyaz kâğıt üzerine isimlerini, intihap dairelerini yazacaklar ve reyin mahiyetini yani, kabul, ret ve müstenkif kayıtlarını ilâve edeceklerdir. Bu bildirdiğim şekilde olmayan oy pusulaları muteber addedilmeyecektir. Şimdi Çorum'dan itibaren isimleri okumak suretiyle oy toplama muamelesine başlıyoruz.

(Oylar toplandı)

(Malatya seçim bölgesi milletvekillerinden İsmet İnönü'nün oy vermesi sırasında; C.H.P. ve Y.T.P. milletvekillerinin alkışlarına dinleyicilerin de katılması üzerine bir kısım A.P. milletvekillerinin ayağa kalkması ve alkışlayan dinleyicileri protesto etmeleri), (C.H.P. milletvekillerinden bir kısmının ayağa kalkmaları) (yer yer tartışmalar, gürültüler, kavgalar)

BAŞKAN — Arkadaşlar, rica ederim, yerinize oturunuz. Lazım gelen ihtarı yapacağım. Dinleyicilerin vaziyet almamasını, alkış veya sair surette tezahürat yapmamasını rica ederim. Grup idarecilerinin de arkadaşlarını teskin etmelerini rica ederim. *(Gürültüler, tartışmalar)* Arkadaşlar, tekrar rica ediyorum. Yerinize oturunuz.

Kapısız, Özgün. Bozbeyli, lütfen yerinize oturunuz, efendim. *(Gürültüler, devamlı tartışmalar)* Arkadaşlar, karşılıklı söz atışları yapmayınız. Çok rica ediyorum.

Bütün milletvekilleri serbestçe reylerini kullansınlar. Meclisin vakarına yakışır bir şekilde hareket etmek hepimizin vazifesidir.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Maraş) — Dinleyicilerin alkışa katılmaması lâzımdır, bunu Başkanlık Divanı temin etmekle mükelleftir.

BAŞKAN — Bunu söyledim efendim, dinleyicilerden de rica ediyorum, tarafgirane hareket etmesinler. (*Gürültüler, tartışmalar*) Arkadaşlar, müsaade buyurun, ilk söz atanı tespit etmek imkânını bulamıyoruz. Tombuş, Arıkan, rica ediyorum, karşılıklı konuşma yapmayınız efendim. Dinleyicilerden alkışa katılanlar vazifeliler tarafından dışarı çıkarılacaktır. (*Milletvekilleri yerlerine oturdular, sükûnet avdet etti*)

BAŞKAN — Oylamaya devam ediyoruz, efendim.

(Oylamaya devam edildi)

BAŞKAN — Oylarını kullanmayan arkadaşlar lütfen kullansınlar... Oylama muamelesi bitmiştir.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Türkiye Büyük Millet Meclisinin aziz üyeleri... İhtüzüğün sarih hükümleri, samiin locasında bulunan kimselerin her hangi bir vesile ile. (*Ortadan, gürültüler*)

Beyler, öfkeleriniz geçinceye kadar burada bekleyeceğim. Öfkeniz geçtikten sonra konuşmaya başlayacağım. (*Soldan, alkışlar*) (*devam sesleri*)

BAŞKAN — Bütün arkadaşlardan rica ediyorum; hatibin sözünü kesmeyiniz...

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — İhtüzüğün sarih hükümleri, samiin locasında bulunan kimselerin şu veya bu şekilde kanaatlerini izhar etmelerini men etmiştir. (*“Başkanlık vazifesini yaptı” sesleri*)

Bu hususta Sayın Riyaset Divanının, bir arkadaşın yerinden söylediği gibi, hakikaten vazifesini yapmış olduğunu ben de söyleyeceğim. Fakat her nedense Sayın Riyaset Divanı üç-dört günden beri hâdiseleri ancak geriden takip etmekte, bazan da yetişememektedir.

Nitekim bundan üç - dört gün evvel, Pazartesi günü, Hükümet programının Mecliste okunması, radyo ile halka duyurulduğu halde maalesef radyo bundan sonrakı konuşmaları efkârı umumiyeye intikal ettirmemiştir. Bunun esbabı mucibesi olarak da bir gün evvel saat 18,00 de Meclis Postanesinden çekilen telgrafın, bir gün sonra saat 11,50 de Meclise geldiği dermeyan edilmiştir. (*Ortadan, gürültüler*)

BAŞKAN — Efendim, hatibin sözünü lütfen kesmeyin, müsaade buyurursanız lâzım gelen cevabı Başkanlık verecektir.

FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Efendim, Sayın Riyaset, şayet hu telgraf vaktinde gelmiş olsaydı muhalefetin konuşmalarının da radyodan halka duyurulacağını beyan etmişti.

Muhterem arkadaşlar, Anayasada radyonun milli bir müessese olduğu yolunda tasrihat vardır. Keza on senelik muhalefet yıllarında radyonun tek taraflı çalıştığı yolunda devamlı feryatları vardır. Bunun kâfi bir ikaz olamadığı aşîkârdır. Ayrıca yeni bir ikaz durumunda olan Riyasetin bu tutumunu, onun tarafsızlığı ile kabili telif bulmuyorum (*Soldan, alkışlar*) Bugün, filhakika Riyaset, İctüzüğü ihlâl eden seyircilerin bu durumu karşısında bir ikazda bulunmuştur, fakat her nedense yine bu ikaz, hâdiselere yetişememiş, onların arkasından koşmuştur. Biz, alkışlardan gocunarak bu sözleri söylemek lüzumunu hissetmiş değiliz. Biz, bir milletin alkışına mazhar olmanın, hakiki mazhariyet olduğunu bilmekteyiz. Bunu, herkes de böyle bilmektedir. (*Soldan, alkışlar*)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; Ferruh Bozbeyli arkadaşımızın ileri sürdüğü hususlara Başkanlığın cevabı şudur:

Hangi partiye mensup olursa olsun, Meclis müzakereleri devam ederken, bâzı arkadaşlarımız maalesef hislerine hâkim olamayarak birbirlerini tahrik edici sözler sarf etmektedirler. Bunu, kendisinin grup başkanvekili olduğu parti mensupları da yapmaktadırlar.

Radyo için bahsettikleri hususu, geçen celsede Riyaset izah etmişti. O izahatı iyi dinlemedikleri anlaşılıyor. Başkanlığa gönderilen telgraf, şimdi burada bahsettikleri gibi, Meclis Postanesinden verilmiş demi, Bakanlıklar telgrafhanesinden verilmiştir. Bu postaneye verilen telgraflar, PTT İdaresinin usulü mucibince; son yaptırımız tahkikattan da anlaşıldığına göre, evvelâ Ankara merkezine gidermiş, ondan sonra buraya gelirmiş ve Başkanlığa, Genel Sekreterliğe tevzii saati 11,50 dir. Tam o anda Sayın Osman Bölükbaşı konuşmasını bitirmişti. Riyasetin tarafsız hareketi hakkında, kendisi de Riyaset Divanı mensubu olması itibariyle, herkesten ziyade fikir sahibi olmalı, tarafsızlığını takdir etmeli idi. (*Ortadan, bravo sesleri*)

Hâdiselere gelince: Riyaset, evvelden vatandaşlara bir ikaz yapmaya lüzum görmemiştir. Çünkü şimdiye kadar böyle bir hareket olmamıştır. Olduktan sonradır ki, Riyaset bu ikazını yapmış ve vazifeli olanlara emir vermiştir. Ben, bu tenkitlerde bulunan arkadaşımdan, kendisi grup başkanvekili olduğu için, bu Meclisin sine-sinde onun itibarına zarar verebilecek bir hareket yapan, kendi parti mensupları üzerinde de yetkisini kullanmasını bu vesile ile rica eder ve bütün arkadaşların da, Riyaset vazifesini görürken yardımcı olmalarını dilerim.

Riyasetin söyleyeceği bundan ibarettir arkadaşlar. (*Alkışlar, Adalet Partisi saf-larından "tarafsız başkan, yaşa!" sesleri*) (*C.H.P. Milletvekillerinin mukabil protestoları, gürültüleri*)

KÂZIM ARAR (Çankırı) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

KÂZIM ARAR (Çankırı) — Muhterem arkadaşlarım, Hükümet Programının okunması, Türkiye Büyük Millet Meclisinden naklen intişar etmiştir. Biz keyfiyeti, grup olarak toplandık bir karara bağladık ve dedik ki; muhalefet zamanlarında bun-

dan acı acı şikâyet edenlerin bu kaziyeye hürmet etmesi ve muhalefet zamanında söylediği sözlere sadakat göstermesi bakımından bugün iktidarda bulunan zevatın bunu tatbik etmesi lâzımdır. Bunu tatbik edip etmediğine misal telgraf hadisesidir. Telgraf Sayın Başvekil İsmet İnönü'ye ve bir sureti de Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına gönderilmişti. Bu telgrafın gönderilip gönderilmemesi keyfiyetinden önce farz ediniz ki telgraf gitmemiştir. Muhalefette iken bu derece üzerinde durdukları, acı acı şikâyet ettikleri halde bu defa, Hükümetin konuşmasını naklen intişar ettiren T.B.M.M. Sayın Başkanının, bu mevzuu bu yönden ele alarak, telgraf çekilmese dahi yerine getirmesi iktiza eder.

Telgrafın geç geldiği iddiasıyla bunu, başka bir yönde imaleye hakları yoktur.

Muhterem arkadaşlarım, radyo mevzuu, dün olduğu gibi bugün de partizan bir zihniyetle idare edilmekte ve bu halin idamesine kararlı görünümektedir. Grubumuzda bu mevzu üzerinde zamanı geldiği vakit temas edilmek üzere müzakereler cereyan etmiştir. Fakat şunu katiyetle belirtelim ki, bu duruma bir son verilmelidir. Bu verilmeye dünkü verdikleri sözün, en belîğ bir misali olacaktır hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun sayın Bilgehan.

CİHAT BİLGEHAN (Balıkesir) — Çok muhterem arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisinin açıldığı günden bugüne kadar bütün milletin enzarı sizlerin üzerindedir. Evvelâ bu milletin hakiki mümessilleri olarak, bu milletin fikir ve kanaatlerine uymaya mecburuz. Binaenaleyh hangi partiye mensup olursa olsun, arkadaşlarımızın burada konuşmaları sükûnetle dinlemeleri mecburiyetini, bir kaidei asliye olarak vaz'etmek mecburiyetindeyiz.

Bunu böylece işaret ettikten sonra Sayın Riyaset Divanının, arkadaşım Feruh Bozbeyli'nin konuşması üzerine vâki cevabında, "Adalet Partisinin bu Meclisin vakarını korumakla itham ettiği" yolundaki sözlerini kabul etmediğimizi bir kere daha burada teyit ederiz. (C.H.P. sıralarından "böyle bir şey yok" sesleri) Çok istirham ediyorum, burası forumdur. Burası bir forumdur, ama burada aslanlar parçalamaz; burada fikirler konuşur. Başkalarının fikirlerine tahammül edemeyenler, başkaları tarafından sevillemez... Başkalarını seviniz ki, siz de sevilesiniz... Başkalarına hürmet ediniz ki, onlar da size hürmetle mukabele etsin. (A.P. sıralarından alkışlar, bravo sesleri) (C.H.P. sıralarından gürültüler) Eğer müsaade ederseniz konuşayım, hoşunuza gitmiyorsa ineyim.

Binaenaleyh, Riyaset Divanının bu husustaki beyanatını bir kere daha sarahatle ifade etmesini, eğer biz yanlış anlamışsak, bunun böyle olmadığını ifade etmesini istirham edeceğim. Saniyen arkadaşımızın İçtüzük hükümlerine göre dinleyicilerin her hangi bir tezahüratta bulunmaması talebinin ehemmiyet ve dikkatle üzerinde durulması Riyaset makamının bir vecibesi olduğu kanaatindeyiz. Burada bugün alkışlayanların, tedbir alınmadığı takdirde, bir gün sizlere küfür etmeleri de mümkündür.

Binaenaleyh Riyaset Makamının bu hususta hassas davranmasını grubumuz adına bilhassa istirham eder, hepinizi saygıyla selâmlarım. (Soldan, alkışlar)

BAŞKAN — Melih Kemal Küçüktepepınar.

MELİH KEMAL KÜÇÜKTEPEPINAR (Adana) — Pek muhterem milletvekilleri ve pek muhterem hâzırûn! (*Soldan “Aaaa!” sesleri*) Tabii...

Sayın İnönü'nün oyunu kullanması vesilesiyle Adalet Partili hatipler tarafından ittihaz edilen usul meselesi hakkında bendeniz de bir nebze noktai nazarımı arz etmek istiyorum.

Sayın arkadaşlar, samiinin, Dâhili Nizamnamemize göre, Mecliste vuku bulan hâdiselere iştiraki ve her nevi tezahürata katılmaları men edilmiştir. Bunun aksine hareket vâki olduğu zaman, Riyaset Divanının Dâhilî Nizamnameyi tatbik etmek suretiyle, tezahüratı menetmesi, Riyaset Divanının en tabii vazifesidir. Ancak, bu hâdisi dolayısıyla vuku bulan davranışların, henüz Riyasetin insiyatifini kullanmasına ve müdahalesine de imkân kalmadan, Yine A. P. sine mensup milletvekilleri tarafından, nasıl istismar edildiğini, esef ve elemle müşahade ettik. (*A.P. Sıralarından “Ooo” sesleri*)

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim.

MELİH KEMAL KÜÇÜKTEPEPINAR (Devamla) — Bugün, Riyaset divanının tarafsız olmadığını iddia eden hatip milletvekili arkadaşlarımız, acaba, hakikaten Riyaset Divanının tarafgirane hareket ettiğine samimiyetle emin midirler?

Arkadaşlar, bu vesile ile bir hakikat daha ortaya çıkıyor. Asıl bu hâdisi dolayısıyla, hareket eden arkadaşlarımızın sahip oldukları zihniyetin T.B.M.M. inde bir kere daha anlaşılmış olmasıdır. (*C.H.P. milletvekillerinden bravo sesleri*)

Şimdi, kimler Riyaset Divanının tarafsızlığından şikâyet ediyor! (*“Tarafgirliğinden” sesleri*) Evet, tarafgirliğinden kimler şikâyet ediyor? Daha dün, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu kürsüsünden ve mikrofonundan mebusları, sadece fikirlerini söylediklerinden dolayı kulağından, bir mektep talebesi gibi tutup Meclis dışına atan ve maaşlarını kesen, mebusların üzerine polisleri saldırtan bir zihniyetin mürevviçleri! Onlar, bugünkü Riyaset Divanının tarafgirliğinden şikâyet edemezler. (*C.H.P. sıralarından şiddetli alkışlar, bravo, sesleri*), (*A.P. sıralarından gürültüler*)

Memlekette; Meclisinden, Riyaset Divanından, Riyaset Divanı Başkanından itibaren bütün demokratik müesseseleri teker teker imha edilirken, memlekette söz hürriyeti, basın hürriyeti ve her nevi demokratik hürriyetler imha edilirken, geçmiş bir zalim idarenin yanında yer alan insanların hasbelkader burada bulunmalarına imkân yoktur. (*A.P. sıralarından şiddetli gürültüler*; *“Biz buraya hasbelkader gelmedik” serleri*), (*C.H.P. sıralarından alkışlar, bravo, sesleri*)

BAŞKAN — Çok rica ederim efendim, gürültüye meydan vermeyiniz. Oturunuz, lütfen.

MELİH KEMAL KÜÇÜKTEPEPINAR (Devamla) — Biz, burada sekiz aydan beri susan, fakat içleri dolu, buna rağmen azimli ve imanlı insanlarız; burada sizinle her türlü mücadeleyi yapacak pek çok insan vardır. (*Ortadan, alkışlar*), (*Soldan, gürültüler*)

Beyefendi, hasbelkader diyorum. Çünkü dünün cürümlerine iştirak etmiş olan insanları siyasi haklardan mahrum etmek suretiyle buraya gelmelerini önlemek mümkündü. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*), (*Soldan, gürültüler*) Bu yapılmadı. O zaman bu Meclise kocasının müdafaasını yapacak mebus gelmezdi. (*Soldan, gürültüler, C.H.P. sıralarından alkışlar*)

Sözlerimi bitireceğim. (*Soldan, gürültüler*) Her zaman siz konuşuyorsunuz, dinleyiniz. (*Ortadan “devam, devam” sesleri*)

BAŞKAN — Melih Bey, sözlerinizi usule bağlayın. Şahıslara teşmil etmeyiniz. Arkadaşlar, Riyasetin tutumu hakkında söz istediler ve konuştular. Siz de bu hususta konuşun.

MELİH KEMAL KÜÇÜKTEPEPINAR (Devamla) — Şimdi, bugünkü Riyaset Divanına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaset Divanına tarafgirlik isnat etmeye kimsenin hakkı yoktur. (*Sağ arka sıralardan gürültüler, ayağa kalkmalar*)

Bu Meclisin... (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, sükûnetinizi muhafaza ediniz. Karşılıklı konuşmayınız, birbirinize sataşmayınız.

Lâtif Bey, Kılıçoğlu rica ederim, sükûneti muhafaza ediniz. Küçüktepepınar siz devam buyurun, efendim. (*Gürültüler*)

Rica ederim Kılıçoğlu, müsaade buyurun. Necip Mirkelâmoğlu, lütfen sükûtu muhafaza ediniz. (*Gürültüler ve arka sıralarda ayağa kalkmalar*)

Tahtakılıç, müsaade buyurunuz arkadaşlar... Sükûneti muhafaza ediniz. Riyasetin bir mâruzâtı olacaktır.

KADRİ EROĞAN (Urfa) — Reis Bey, söz rica ediyorum.

HASAN ERDOĞAN (Kars) — Hükümet programı konuşuluyor, oylanıyor. Hakikaten Riyaset Divanı vazifesini yapmıyor. Şimdi bu duamda oylamadan başka hiçbir şey yapılamaz, kimseye söz verilemez.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Muhterem milletvekilleri, Riyaset Divanının tutumu mevzuu üzerindeki hassasiyeti dikkatle takip etmezsek Büyük Millet Meclisi vazife yapamaz.

Riyaset Divanından ben şu kemali bekliyordum: Hükümet programının okunması mademki radyo ile neşredildi; muhalefetin konuşmalarını da radyo ile neşrettirebilirlerdi.

Sayın milletvekilleri, Kurucu Meclisi bir çizgi kabul ederek, Kurucu Meclisten evvel cereyan etmiş olan hâdiseleri milletin menfaati namına tamamen tarihe intikal etmiş bir ibret dersi olarak telâkki etmezsek bu devrede muvaffak olamayız.

Şimdi size açık bir misal vereceğim. Riyaset Divanının üzerindeki hassasiyetimizi beyhude görmeyin: Dün, “son söz milletvekilinindir” müessesesini Riyaset yanlış bir karara bağladı. Son söz niçin milletvekilinindir? Hükümetin konuşması-

na karşı bir konuşması olan milletvekilinindir. Yoksa Hükümetin sözlerini tasvip edecek insana son sözü vermenin burada hiçbir alâkası yoktur. Bu millî iradenin, Hükümetin sözlerini Meclise dinleyici halinde bırakmamak için ihdas ettiği bir usuldür. Onun için Riyaset Divanından şu kemali bekliyoruz; Riyaset Divanının niyetinden şüphemiz yoktur. Esasen hiç kimse de birbirinden şüphe etmemelidir. Riyaset Divanı celselerin idaresi mevzuunda hassas davranmamaktadır. Bu sözleri mi teyit edebilmek için size taze bir misal vereyim. Bugün oy sayısını milletvekilleri öğrenmeden Hükümet öğrenmiştir. Bir hademe vasıtasıyla Devlet Bakanına gönderilmiş ve oy sayısı bildirilmiştir...

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Bu sözlerin usulle ne ilgisi vardır, usul hakkında konuşacağım diye söz aldınız, usul üzerinde konuşsanıza...

AHMET TAHTAKILIÇ (Devamla) — Arkadaşlar, mesele ciddiyet meselesidir. Devletin bütün meselelerinde ciddi hareket etmezsek evvelden âdil hareket etmezsek, sonradan şikâyet yoluyla adalet tesis edilemez. Onun için evvelâ Riyasetten ve sizlerden rica ediyorum, bugünkü hatalarımızın çoğu, Mecliste bâzı prensipleri yaşıtamadığımız içindir; Mecliste konuşan arkadaşların, konuşmalarında yalnız birbirine cevap verme müessesesini yaşatmamayı temin edemediğimiz içindir. Onun için Riyaset Divanından rica ediyorum, evvelâ radyo hakkında bir prensip kararı alarak bize tebliğ etsin. Hükümetin her hangi bir müzakeredeki konuşması radyoya verildiği andan itibaren, yani Meclisten yayın yapıldığı andan itibaren hiçbir parti veya milletvekilinin müracaatına intizar etmeden muhalefetteki ve Hükümetteki bütün arkadaşların konuşmalarının radyodan vatandaşa aynen intikal ettirilmesi, bir prensip kararı olarak vaz'edilmelidir. Müracaat vaktinde gelseydi Riyaset tedbirini alırdı dediler. Böyle şey olmaz. Onun için sizlerden rica ediyorum, Kurucu Meclis çizgidir, Kurucu Meclisten sonra biz Devleti, Devlet yapmaya mecburuz. Riyasetin yalnız Meclisin âdil bir idarecisi halinde tecelli ettiğini görmek mecburiyetindeyiz. Onun için Riyaset Divanından rica ediyorum, hata yapmak da olabilir, geç kalmak da olabilir, işi prensip kararlarına bağlasın ve Mecliste bu gibi hâdiselere meydan vermesin. Hepinizi hürmetle selâmlarım, (*Ortadan, gürültüler*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, içtüzük hükümlerine göre sayın milletvekillerinin Riyasetten sual sorması, icraatı denetlemesi haklarıdır, bu haklarının her zaman mevcut bulunduğu da aşîkârdır. Radyo meselesi için görüşmeler yapılırken program üzerine bâzı arkadaşlarımız mütalâalarını serd ettiler, Riyaset de buna icabeden cevabı verdi. Bundan sonra Hükümet programı radyo ile ilân edildiği takdirde yalnız muhaliflerin değil, Meclis içindeki bütün parti sözcülerinin okudukları nutukların da radyo ile ilân edileceği ifade edildi. Ve bu suretle bu iş kapandı gitti. Kapanan bir hâdis, bugün hâsıl olan başka bir hâdis dolayısıyla tekrar ele alınır ve bu hususta müzakere açılırsa Riyaset Divanının vazifelerinin ve Meclis çalışmalarının ne kadar güçleşeceğini takdirlerinize arz ederim.

Şu noktayı da arkadaşlara bildirmek isterim ki, Meclis içinden radyo ile konuşmaların efkârı umumiyyeye verilebilmesi halinde, radyo tesislerinin Meclis salonuna yerleştirilmesi için, şüphesiz Riyasetten izin almak lâzımdı.

Ancak, radyo neşriyatına, Büyük Millet Meclisi ve Millet Meclisi Reislerinin bu hususta her hangi bir yetkileri yoktur, icraya taallûk eden bir husustur. Bu hususun temini için teşebbüse geçip netice almak lâzım gelir.

Bu vesile ile bir noktaya daha temas edeyim: Programın okunduğu gün bunun dışarıya verileceğinden Reisiniz hu kürsüyü işgal ettiği ana kadar haberdar değildi. Bunun niçin böyle olduğunu Reisiniz tahkik ettirmiştir. Bu tahkikat neticesinde Basın - Yayının bu tertibi alması için Daire Müdürlüğüne ve Emniyet Amirliğine müracaat ettiğini ve Emniyet Âmirinin idareci üyelerden birisiyle telefon ile görüşerek izin alması üzerine yapıldığını öğrenmiştim. Bu idareci üyenin kim olduğunu ve Riyasete niçin malûmat vermediğini tetkik ettirmekteyim. Telefonla görüştüğü için bu emrin hangi idareci üye tarafından verildiği, Emniyet Âmiri tarafından bildirilememiştir. Şimdi insaf ile size soruyorum: Vaziyet böyle olunca ve demin de arz ettiğim gibi, Millet Partisi Sözcüsünün nutkunun radyo ile ilân edilmesi için vâki talebi arz ettiğim sebepler dolayısıyla elimize bu nutuk geddikten sonra geldiğine göre, Riyasetçe yapılacak bir iş yoktu. Bu mesele söylendi. Bundan sonra bu şekilde bir müracaat olduğu zaman idareci üyelerden emir telâkki edilse dahi, Kâtibi Umumiye haber verilip, onun da Reise haber vermesi esas, ilgililere tamimen bildirilmiştir.

Bütün bu açıklamalardan ve yapılan konuşmalardan sonra bu mevzii üzerinde uzun boylu konuşmanın mânası kalmamıştır, zannediyorum.

Arkadaşlar, şimdi de bir noktayı tavzih etmek isterim: Cihat Bilgehan, “Grubumuzun tutumuna, dair, bizim içtüzüğü ihlâl ettiğimiz iddiasıyla Reis bizi itham etti” dedi. Yanlış anlamadımsa böyle dediler. Benim sözlerimi dikkatle dinledikleri anlaşılıyor. Ben dedim ki; her partiye mensup milletvekilleri, oturdukları yerden birbirlerine sataşıyorlar. Sataşanlar, birbirine cevap verdiğinden bâzı ateşli arkadaşlarımız yerlerinden kalkarak birbirlerinin üzerine saldırıyor. Ben dedim ki, milletvekili arkadaşlarımız bilhassa dikkatli olsunlar. Bu hareketler Meclisin vakarını, itibarını sarsacak mahiyettedir.

Adalet Partisi Grubunun bunu niçin üzerine aldığını ben anlamadım. Sözlerim aynen böyle idi. Efendim, ben dedim ki, “tezahürat yaparken ve karşılıklı birbirine atışma olurken eğer kendi arkadaşlarını da Grup Başkanvekili Ferruh Bozbeyli arkadaşımız yatıştırmış olsaydı bu gibi işlerin hiçbiri olmayacaktı” dedim. Bu izahatımın da Mecliste vukua gelen hâdiselere uygun olduğu kanaatindeyim. Şimdi bu hususta bu kadar izahatı kâfi addetmekteyim.

Tahtakılıç arkadaşımız, İchtüzük hükmünün “son söz milletvekilinindir” fıkrasının tatbikinde bizim görüşümüze ve Meclisin teamülüne aykırı bir kanaattedirler Bu fikirlerini bu kürsüden müteaddit defalar izhar etmişlerdir. Ye bunun aksine Meclis yine teamülüne devam etmiştir. Hattâ evvelki günkü celsede bu husus reylerinize arz edilmiş ve reylerinizle halledilmiştir. Binaenaleyh Meclis ekseriyetinin reyleriyle halledilmiş bir hususta, Meclisin kararına uygun hareket eden Riyaset Divanının tutumunu, başka türlü anlayan bir zihniyeti Başkanlığınız kabulde mazurdur.

İçtüzüğün ne olduğu ve onun mânalandırılması hususunu evvelâ sizler namına Başkanlık Divanı yapar. Bunun aksine bir fikir ve teklif izhar edildiği zaman, Başkanlık meseleyi hakem olarak reylerinize sunar. Reylerinizle ne kabul edilirse, Başkanlık onu tatbik eder. Bu itibarla Ahmet Tahtakılıç'ın sözlerinden de Riyaseti tenkit edecek bir nokta olmadığı kanaatindeyim.

Bu vesileyle sözlerimi bitirirken şunu da arz edeyim ki, bugün Başkanlık Divanında Anayasa hükümlerine göre her parti temsil edilmektedir. Ve benim bilebildiğim, Başkanlık Divanı vazifesini görürken bugüne kadar ahenk içinde çalışmıştır. Bunlardan birisi de Ferruh Bozbeyli arkadaşımızdır. Şüphesiz ki, bizim aramızda bâzı hususlarda görüş ayrılıkları oluyor, fakat biz bunu kendi bünyemiz içinde hallediyor, ekseriyetimizin görüşüne göre tatbik ediyoruz. Vaziyet böyle olunca şunu söyleyerek sözlerimi bitireceğim: Başkanınız ve Başkanlık Divanınız bu Meclis Heyetinin itimadı ile bu vazifeye gelmiş ve itimadınız devam ettiği müddetçe vazifesini yapacaktır. Hangi partiye mensup olursa olsun tek tük arkadaşların mütalâalarının bizim tutumumuz ve hattıhareketimiz üzerinde tesiri olmayacaktır. Müsaade ederseniz bu izahatı kâfi görelim.

Şimdi yapılmış olan güvenoyu neticesini arz edeceğim.

HASAN ERDOĞAN (Kars) — Usul hakkında söz istiyorum, Riyasetin tutumu hakkında söz istemiştin

BAŞKAN — Riyasetin tutumu hakkında gündeme giren bir hususta yazılı önerge verilmediği zaman Riyaset bunun cevabını verir. Eğer bu cevabı, Heyeti Umumiye tatminkâr görürse mesele kapanır.

HASAN ERDOĞAN (Kars) — Efendim, gündem tatbik olunmuyor ve lüzumsuz hâdiseler oluyor, usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim; arkadaşlar, şimdi gündemimiz tek bir maddedir. Bu tek madde, ikmâl edilmiştir. Müsaade buyurun, bunun neticesini arz ediyorum. Bundan sonra verilmiş iki takrir vardır, okunmasına geçmeden evvel Riyasetin tutumu hakkında söz söylemiş olan arkadaşlara verdiğim izahatın, Heyeti Umumiyece kâfi olup olmadığını oylarınıza sunacağım. Kâfi görülmemişse diğer söz istemiş olan arkadaşlarımıza da söz vereceğim.

KADRİ EROĞAN (Urfa) — Reis Beyefendi söz vermiyor musunuz?

BAŞKAN — Arz ettim efendim, dinlemediniz mi?

Muhterem arkadaşlar; Malatya Milletvekili İsmet İnönü'nün Başkanlığında kurulmuş olan Bakanlar Kurulu hakkındaki oylamanın neticesini arz ediyorum:

Oylamaya, 397 arkadaş iştirak etmiştir: 259 arkadaş güvenoyu vermiş 134 arkadaşımız güvensizlik oyu vermiş, 4 arkadaşımız da çekinse kalmışlardır.

(Koalisyon partilerinden alkışlar, bravo sesleri)

Başbakan söz istiyorlar mı, efendim?

Buyurun, Başvekil İsmet İnönü.

(Başvekil İsmet İnönü orta sıralardan ve sağdan alkışlar ve bravo sesleri arasında kürsüye geldi)

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya) — Muhterem arkadaşlar, Hükümeti güvenoyu ile teyit ettiniz. Verdiğiniz oylar Hükümet için çok kıymetlidir, çalışmasında başlıca desteği ve başarı mesnedi olacaktır. Hükümet Büyük Meclisin güvenoyuna lâyık olmak için bütün gücünü sarf edecektir. Daima irşadınıza, yardımınıza muhtacız.

Pek muhterem milletvekilleri; belki yakında Meclis çalışmalarına bir aralık vermediği düşüneneceksiniz. Memleketin huzuru ve rejim istikrarı, emniyeti bakımından Büyük Meclisin şimdiye kadar çalışmasının mühim başarılarla geçmiş olduğu şüphesizdir. Bu devrin büyük olayları askerî bir ihtilâlden demokratik rejime bütün icapları ve fedakârlığı ile geçiş ameliyesinin tatbiki ve bunun tabiatından olan tezahürleridir. Millet olarak büyük bir imtihan vermişizdir. Mesele, askerî idarenin kendi rızasıyla, ihtilâlcilerin her türlü rizikoları fedakârlıkla üzerlerine alarak demokratik rejime geçip geçmeyeceklerinin meçhul olması idi. İlk günden beri ihtilâl idaresi bir an önce demokratik rejime geçeceğini ilân etmişti. Bu asil düşünce tatbik olununcaya kadar içerde tereddüt vardı, dışarıda büyük ölçüde şüphe hüküm sürüyordu. Türlü güçlükler atlatılarak, sivil ve asker arasında endişeler ve tereddütler yenilerek 25 Ekimde Büyük Meclisin toplanması tahakkuk ettirilmiştir. (Alkışlar)

Buna rağmen, ondan sonra da demokratik rejimin Türkiye'ye uygun olmayacağı ve Hükümet kurulamayacağı iddia olunmuştur. Bu iddiayı bâzı mahdut çevreler beslemeğe çalışmışlardır. Ordu içinde bir avuç demokratik nizam aleyhtarı 22 Şubatta vahim bir tecrübeye teşebbüs etmişlerdir. Ordunun kendisi, hemen bütünlüğü ile sergüzeştçileri reddetmiştir. Kesin olarak sabit olmuştur ki, ordu memleketin idaresini ve selâmetini demokratik rejimde ve Anayasa nizamında görmektedir. (Alkışlar) Sergüzeştçilerin hareketleri millet pazarında ve ordu içinde tam bir tatbiki uğramıştır. Büyük Millet Meclisi rejimi o kadar kuvvetli görmüştür ki, orduya olan güvenin delili olarak ve ordunun siyasetten kurtulmak için gösterdiği gayreti kolaylaştırmak üzere ağır suçluları affetmeyi bile düşünmüştür.

İhtilâlden bugüne kadar Riyasetin türlü hâdiselerinden geçmiş bir ordunun, milletle bu kadar yakın bir beraberlik içinde siyasetten uzaklaşmaya çalışması tarihte emsali güç bulunan büyük vasıflardandır. (Bravo, sesleri) Memleketin selâmeti Anayasa nizamının işleminde, Büyük Millet Meclisinin mutlak itibarında ve hâkimiyetinde ve Büyük Millet Meclisinin ordusuna güveninin, sevgisinin tamamıyla bilinmesindedir. (Şiddetli alkışlar)

Bu mukaddmeden sonra dikkatinizi soğukkanlılıkla bugünkü bazı hâdiseler üzerine çekmek istiyorum. Memlekete hesapsız zararlar vermiş olan 22-23 Şubat itaatsizliği şimdi ordu içinde bir nifak yaratmak ve Büyük Millet Meclisinin orduya olan güvenini sarsmak için bir vesile olarak istismar edilmek isteniyor. Buna alet olanlar iyi niyetten mahrum olanlardır. Vesika, diye neşrolunan yazılar, Büyük Millet Meclisinin bildiği, tahmin ettiği ve nihayet bir ihtilâl rejiminin demokratik

rejime intikali esnasında tedavi tedbirlerine bağladığı hâdiselerdir. (*Alkışlar*) Büyük Meclisin açılıp açılmayacağını münakaşa edildiği günlerde ordu ile bütün siyasi partiler arasında vuku bulan temaslar, neticeleri ve demokratik rejimin nihayet kurulmasının başlangıç devresi Yüksek Heyetinizin meçhulü değildir. Bugün vesika, diye neşrolunan yazılar dikkatle okunursa ordunun emir ve kumandasını elinde bulunduran geniş şevki idare kadrosunun ordunun siyasete karışmasının bütün mahzurlarına nihayet vererek memleketi demokratik rejime kavuşturmak için ne kadar büyük güçlükleri yenmeye çalıştığını isafle görecektir. (*Alkışlar*)

Millet ve Büyük Meclis ile onun aziz evlâdı olan ordusu arasında bir itimatsızlık yaratmak maksadı asla muvaffak olamayacaklardır. (*Şiddetli alkışlar*) Asil hissiyatınıza tercüman olduğumu bilerek söylüyorum ki, T.B.M.M. ve onun mesul Hükümeti ordunun şerefine ve itibarına ve en yüksek kumandanından erine kadar bu ordu mensuplarının millet nazarındaki yüksek kıymetlerine asla toz kondurmayacaktır. (*Şiddetli alkışlar*) Ordu aleyhine olan bütün tezvirleri ve fesatları kesin olarak men edecektir. Bu mülâhazaları şunun için söylüyorum.

Hiç kimse, ordu ile Büyük Meclis arasında ayrılık yaratmaya muvaffak olamayacaktır. (*Şiddetli alkışlar*)

Aksine, şimdiye kadar itaatsizlik ve memleketi anarşiye götürmek teşebbüslerine girişenler nasıl perişan olarak çıkmışlarsa, bundan sonra orduya dil uzatmak teşebbüslerinden daha da pişman olarak çıkacaklardır. (*Sürekli alkışlar*)

Hürmetlerimle. (*Şiddetli alkışlar*)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Riyasetin tutumu hakkındaki müzakerelerin kifayetine dair takrirler vardır, okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

Usul hakkındaki müzakerelerin kifayetini arz ve teklif ederim.

Coşkun Kırca (İstanbul)

Yüksek Başkanlığa

Başkanlık Divanının tutumu hakkındaki müzakereler kâfidir. Oya konulmasını arz ederiz.

Asım Yılmaz (Afyon)

Yahya Dermancı (İçel)

BAŞKAN — Aleyhte konuşmak üzere Mehmet Ali Arıkan, buyurun.

MEHMET ALİ ARIKAN (Mardin) — Muhterem arkadaşlarım, Riyasetin tutumu hakkında yapılmakta olan görüşmelerin, bendeniz, kâfi olmadığı kanaatindeyim.

Sebebi, naçiz kanaatime göre, usulsüz konuşma yapanlara Riyasetin söz vermek suretiyle, Tüzük hükümlerine aykırı harekette bulunmasıdır. Riyasetin tutu-

mu hakkındaki konuşmalar devam edecek olursa, bendeniz, bu kürsüyü muallâyı haksız yere, ve tamamen usulsüz olarak konuşmalar yapmak suretiyle, bâzı arkadaşlarımızın nasıl işgal ettiğini ispat edeceğim. Bu itibarla Riyasetin mi usulsüz hareket ettiğini, yoksa bâzı arkadaşların mı tüzük hükümlerini çiğnediklerini ispat etmek sadedinde müzakereye devam edilebilmesi için oy vermenizi istirham ederim. (*Ortadan alkışlar*) (*Soldan gürültüler*)

BAŞKAN — Arkadaşlar, müsaade buyurunuz, takrir okundu ve sizler bunu dinlediniz. Bu husustaki müzakerelerin kifayetini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlar, Cihat Bilgehan, “Grubumuza sataşma olmuştur, buna cevap vermek üzere söz istiyorum” diyor. Kendilerine burada gereken izahat verilmıştır, sataşma mahiyetinde bir söz yoktur efendim. Bütün milletvekillerinden, 4 parti grubuna mensup arkadaşlardan ricada bulunmuştum (*“Dört parti değil beş parti” sesleri*) Binaenaleyh kendilerine bu bakımdan söz vermeyeceğim (*Şahıslar tarafından sataşma olmamıştır. “Reye konulsun” sesleri*).

Eski devrin bâzı tatbikatından bahsedilmiştir. Binaenaleyh... (*Soldan, gürültüler*) Arkadaşlar, müsaade buyurun, sizin grubunuzun mânevi şahsiyetine karşı taarruzu tazammun eden bir söz sarf ettiler mi ki... (*“Evet, evet” sesleri*) Efendim, umumi tabir kullanarak, eski bir partinin tutumunu mevzuubahsettiler... (*“Hayır” sesleri*) (*Soldan gürültüler*)

KADRİ EROĞAN (Urfa) — 220 kişi hasbelkader gelmemiştir!..

BAŞKAN — Doğrudan doğruya sizin partinin ismini ifade etmediği gibi... (*“Evet, etti” sesleri*) (*tavzih etsin” sesleri*) (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Bir dakika efendim, sükûneti muhafaza edin lütfen. Melih Bey!.. Ben buradan tamamen duyamadım, ifadeleriniz eski bir tutuma mı ait idi; yoksa “Eski devrin tutumu gibi hareket eden muayyen bir parti grubu Meclis içinde var” mı dediniz? Bunu tavzih buyurunuz.

MELİH KEMAL KÜÇÜKTEPEPINAR (Adana) — Aziz arkadaşlarım, görüyorsunuz ki, biraz önce yüksek huzurunuzda arz ettiğim fikirlerim; bir grup nezdinde tenkitler yaratmıştır. (*“3 grup nezdinde” sesleri*) Ben üç gruptan bahsetmedim, eğer üç grup içinde de benim bu sözlerimden alınanlar varsa elbette ki, sözlerimin onlara da raci olacağı pek tabii olarak ortaya çıkar.

Sayın arkadaşlarım, ben arz ettim ki, eski Dahilî Nizamname yürürlükte olmasına ve bu nizamnamenin pek çok hükümleri rijit olmasına rağmen, nizamnamenin hükümleri bu Mecliste tam olarak tatbik edildiği zaman, kürsüde konuşma hürriyetini, söz hürriyetini ve hattâ teşriî masuniyeti haleldar edebilmesi mümkün olabilir düşüncesiyle, Riyaset Divanının hakikaten hukuk ve hürriyet anlayışı ile hareket etmiş olduğunda şüphe yoktur. Türkiye Büyük Millet Meclisi çok rahat ve çok demokratik usullerle çalışmaktadır. Buna rağmen bir alkış hâdisesini, tarihi bir şahsiyetin, buraya gelmiş olan vatandaşlar tarafından alkışlanmasını, geçmiş dev-

rin hasretini çeken bâzı mebusların - ki maalesef vardır - vesile ittihaz ederek, asıl saklı olan zihniyetlerini açıkça ortaya koymaları şayanı teessürdür, elim olan taraf budur, dedim. (*Gürültüler*)

Şimdi niçin “hasbelkader” dedim, onu da izah edeyim.

Arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir türlü normal usullerle çalışmamasına, demin Sayın İnönü’nün söylediği ihtilâtların meydana çıkmasına, hattâ Türkiye Büyük Millet Meclisinin kapılarına kadar gelen tankların davet edilmesine sebebiyet veren acaba kimlerdir? Sizsiniz, sizin zihniyetinizdir. (*Gürültüler ve “sözünü geri al” sesleri*) (“in aşağı” sesleri, soldan, gürültüler)

Görüyor musunuz arkadaşlar, hem tutumlarıyla buna sebep oluyorlar, hem de tanklar buraya geldiği zaman kaçacak yer arıyorlar. (*Soldan, gürültüler, “in aşağıya” sesleri*) (“Burası senin değil milletin malıdır” sesleri)

BAŞKAN — Müsaade ediniz arkadaşlar... Melih Bey izahatınızı bitirdiniz mi? (*Kâfi sesleri*) (*Soldan, şiddetli gürültüler*)

BAŞKAN — Melih Bey, “Hasbelkader” kelimesini ne maksatla söylediğinizi izah ettiniz. Kâfidir, buyurun.

İBRAHİM TEKİN (Adana) — Kemal Bey, bir Adanalı olarak hasbelkader gelip gelmediğimizi hesaplaşabilir miyiz? (*Gürültüler*)

İBRAHİM ÖKTEM (Bursa) — C.H.P. Meclis Grubu adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, kifayet takriri var, mesele kapandı. Yeniden müzakere açmayalım. (*Gürültüler*)

Arkadaşlar, Melih Kemal Küçüktepepınar arkadaşımız izahatta bulundu. Sataşma vardır diyen bâzı arkadaşlarımız da vardır. (*Gürültüler*)

(*A. P. Milletvekilleri salonu terk ettiler*)

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Ben de söz istiyorum.

BAŞKAN — Arkadaşlar, karşılıklı konuşmayınız, burada iş göreceğiz. Riyaset Divanının tutumu hakkındaki müzakere bitti. Bu arada Riyasetin tutumu hakkında söz almış olan Melih Kemal Küçüktepepınar arkadaşımızın sözlerinde kendi gruplarına bir sataşma olduğunu iddia eden bâzı arkadaşlarımız söz istedi. Ben bu sözlerde grubun mânevi şahsiyetini tahkir eder bir mahiyet görmüyorum dedim. Tavzih etmek ürere Melih Kemal Küçüktepepınar’a söz verdim. Kürsüye geldi, tavzihte bulundu. Şimdi bu tavzihin neticesinde kendilerine sataşıldığını iddia eden arkadaş eğer söz istemekte direniyorsa, İltüzük hükümleri gereğince reye koyacağım.

İSMAİL HAKKI YILANLIOĞLU (Kastamonu) — Ben de söz istemiştim, Sayın Başkan!

BAŞKAN — Size ne münasebetle söz vereyim, efendim? Söz alan arkadaşlar konuştu, kifayet takriri geldikten sonra, söz veremem. İltüzük hükümleri sarihtir. Takrir gelir gelmez aleyhinde bir kişiye söz verildi, reyle de halledildi. Binaenaleyh, size söz vermeyişimin sebebi budur. Bunu sizin de bilmeniz icabeder.

Şimdi arkadaşlar, grubuna tecavüz ve taarruz vuku bulduğuna dair Cihat Bilgehan söz istemişti. Bu husustaki görüşünde ısrar edip etmediğini kendisine soracağım. Ancak kendisi burada yok. A.P. Grubu adına bu hususta söz söyleyecek bir arkadaş var mı?

MUSLİHİTTİN GÜLER (Sakarya) — Cihat Bilgehan'ın yerine tekabül ediyorum. (*Vazgeç sesleri*) Vazgeçtim.

BAŞKAN — Arkadaşlar müzakereye devam ediyoruz.

Kapanma Saati: 13.30

IX. İnönü Kabinesine Verilen Güvenoylarının Sonucu**(Kabul edilmiştir)**

<i>Program:</i>	02.07.1962
<i>Güvenoylaması:</i>	07.07.1962
<i>Üye sayısı:</i>	450
<i>Oy verenler:</i>	397
<i>Kabul edenler:</i>	259
<i>Reddedenler:</i>	134
<i>Çekinserler:</i>	4
<i>Oya katılmıyanlar:</i>	50
<i>Açık üyelikler:</i>	3

(Kabul edenler)**ADANA**

Mehmet Geçioğlu, Melih Kemal Küçüktepepınar, Kemal Sarıbrahimoğlu

ADİYAMAN

Arif Atalay, Mahmut Deniz, Mehmet Özbay, Ali Turanlı

AFYON KARAHİSAR

Halûk Nur Baki, Veli Başaran, Hasan Dinçer, Şevki Güler, Asım Yılmaz, Şükrü Yüzbaşıoğlu

AMASYA

Reşat Arpacıoğlu, Mustafa Kemal Karan

ANKARA

İsmail Rüştü Aksal, Raif Aybar, Nihat Berkkan, Fuat Börekçi, Bülent Ecevit, Muhlis Ete, İsmail Gence, İbrahim Sıtkı Hatipoğlu, İbrahim İmirzalıoğlu, Emin Paksüt, Zühtü Pehlivanlı, İlyas Seçkin, Ahmet Üstün, Abdülhak Kemal Yörük

ANTALYA

Etem Ağva, Rafet Eker

ARTVİN

Saffet Eminağaoğlu

AYDIN

Mustafa Şükrü Koç, Nedim Müren

BALIKESİR

Ahmet Aydın Bolak, Fennî İslimyeli, Süreyya Koç, Mehmet Tiritoğlu

BİNGÖL

M. Sıddık Aydar, Halit Rıza Ünal

BİTLİS

Nafiz Giray, Müştak Okumuş

BOLU

Zeki Baltacıoğlu, Ahmet Çakmak, Kemal Demir, Fuat Ümit

BURDUR

Fethi Çelikbaş, Nadir Yavuzkan

BURSA

Edip Rüştü Akyürek, Sadrettin Çanga, İbrahim Öktem, Cevdet Perin

ÇANAKKALE

Burhan Arat, Süreyya Endik, Şefik İnan

ÇANKIRI

Rahmi İnceler, Şaban Keskin, Nurettin Ok

ÇORUM

Nuri Alhiskaloğlu, Hilmi İncesulu, Faruk Küreli, Necmi Ökten

DENİZLİ

İsmail Ertan, Hüdayi Oral, Atıf Şohoğlu

DIYARBAKIR

Adnan Aral, Şehmus Arslan, Yusuf Azizoğlu, Hilmi Gündoğan, Recai İskenderoğlu, Vefik Pirinçcioğlu

EDİRNE

Süleyman Bilgen, Fahir Giritlioğlu

ELAZIĞ

Nurettin Ardıçoğlu, Hürrem Müftügil, Kemal Satır

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli, Zeynel Gündoğdu, Sadık Perinçek, Naci Yıldırım

ERZURUM

Nihat Diler, Cevat Dursunoğlu, Gıyasettin Karaca, Şerafettin Konuray, Adnan Şenyurt, Tahsin Telli

ESKİŞEHİR

Şevket Asbuzoğlu, İbrahim Cemalcılar, Seyfi Öztürk, Celâlettin Üzer

GAZİANTEP

Osman Orhan Bilen, Muzaffer Canbolat, Ali İhsan Göğüş, Hüseyin İncioğlu, Mithat San

GİRESUN

Ali Cüceoğlu, Mustafa Kemal Çilesiz, Ali Köymen, Naim Tiralı

GÜMÜŞANE

Halis Bayramoğlu, Necmeddin Küçükler, Nureddin Özdemir

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Bahri Bahadır, Abdullah Çilli, Ahmet Sırrı Hocaoğlu, Şekip İnal, Sâki Zorlu

İÇEL

Mehmet Ali Arslan, Yahya Dermancı, Sadık Kutlay

İSPARTA

Lokman Başaran

İSTANBUL

Cihad Baban, Suphi Baykam, Ratip Tahir Burak, Saadet Evren, Orhan Eyüboğlu, Fahrettin Kerim Gökay, Ali Coşkun Kırca, Hilmi Oben, Ahmet Oğuz, Oğuz Oran, Vahyi Özarar, İlhami Sancar, Selim Sarper, Reşit Ülker, Sabri Vardarlı, Malik Yolaç, Zeki Zeren

İZMİR

Osman Sabri Adal, Şeref Bakşık, Arif Ertunga, İhsan Gürsan, Ziya Hanhan, Necip Mirkelâmoğlu, Kadri Özek, Mustafa Uyar, Lebit Yurdoğlu

KARS

Hasan Erdoğan, Kemal Güven, Kemal Kaya, Kemal Okyay, Sırrı Öktem, Bahtiyar Vural, Rıza Yalçın

KASTAMONU

Fethi Doğançay, Sabri Keskin, Osman Zeki Oktay, Ali Özdikmenli, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu

KAYSERİ

Turhan Feyzioğlu, Mehmet Göker, Mehmet Sağlam, Bahri Yazır

KIRKLARELİ

Abdurrahman Altuğ, Mehmet Alâaddin Eriş, Hasan Tahsin Uzun

KOCAELİ

Sahabettin Bilgisu, Nihat Erim

KONYA

Selçuk Aytan, İrfan Baran, İhsan Kabadayı, Kadircan Kafı, Mekki Keskin, Abdüssamet Kuzucu, Rüştü Özal, Fakih Özfakih, Fakih Özlen, Vefa Tanır

KÜTAHYA

Ahmet Bozbay, Ali Erbek, Mehmet Kesen, Rauf Kıray, Sadrettin Tosbi

MALATYA

H. Avni Akşit, Nurettin Akyurt, Mehmet Delikaya, Ahmet Fırat, İsmet İnönü, Halit Ziya Özkan

MANİSA

Muammer Erten, Şevket Raşit Hatipoğlu, Yakup Kadri Karaosmanoğlu

MARAŞ

Kemali Bayazıt, Hasan Fehmi Evliya

MARDİN

Mehmet Ali Arıkan, Esat Kemal Aybar, Şevki Aysan, Vahap Dizdaroğlu, Seyfi Güneşan

MUĞLA

Hilmi Baydur, Turan Şahin

MUŞ

Sait Mutlu, Sami Öztürk

NEVŞEHİR

Ramazan Demirsoy

NİĞDE

Ruhi Soyer

ORDU

Yusuf İzzettin Ağaoğlu, Ata Bodur, Ferda Güley, Orhan Naim Hazinedar, Arif Hikmet Onat, Ata Topaloğlu

SAKARYA

Burhan Akdağ, Ekrem Alican, Yusuf Ulusoy

SAMSUN

Nurettin Ceritoğlu, Fevzi Ceylân, Kâmran Evliyaoğlu, Fevzi Geveci, İlyas Kılıç

SİİRT

Cevdet Aydın, Süreyya Öner, Hayrettin Özgen, Adil Yaşa

SİNOP

Mahmut Alicanoğlu, Haşim Tarı

SİVAS

Adil Altay, Rahmi Çeltekli, İbrahim Göker, Rahmi Günay, Sebati Hastaoğlu, Ahmet Kangel, Cevad Odyakmaz, Güner Sarısözen, Reşat Turhan, Tahsin Türkay, Mahmut Vural

TEKİRDAĞ

Turhan Kut, Fethi Mahramlı, Hayri Mumcuoğlu, Orhan Öztrak

TOKAT

Mehmet Kazova, Zeyyat Kocamemi, Reşit Önder, Bekir Şeyhoğlu, Ali Rıza Ulusoy

TRABZON

Ali Şakir Ağanoğlu, Ahmet Şener, Kâmuran Ural, Ali Rıza Uzuner

TUNCELİ

Vahap Kışoğlu, Fethi Ülkü

URFA

Osman Ağan, Atalay Akan, Kemal Badıllı, Bekir Sami Karahanlı, Sabri Kılıç, Celâl Öncel

UŞAK

İbrahim Bulanalp

VAN

İhsan Bedirhanoglu, Muslih Görentaş, Şükrü Kösereisoglu

YOZGAT

Mustafa Kepir, Celâl Sungur, Veli Uyar

ZONGULDAK

Kenan Esengin, Suphi Konak, Mehmet Ali Pestilci, Yusuf Ziya Yücebilgin

(Reddedenler)**ADANA**

Hasan Aksay, Yusuf Aktimur, Ali Bozdoğanoglu, Ahmet Savrun, İbrahim Tekin

AFYON KARAHİSAR

Mehmet Turgut

AĞRI

Rıza Polat

AMASYA

İsmail Sarıgöz, Nevzat Şener

ANKARA

Burhan Apaydın, Osman Bölükbaşı, İhsan Köknel, Mehdi Mıhçıoğlu

ANTALYA

İhsan Ataöv, Ömer Eken, Hasan Fehmi Boztepe, Nazmi Kerimoğlu, Nihat Su

ARTVİN

Sabit Osman Avcı

AYDIN

Orhan Apaydın, Hilmi Aydınçer, Melâhat Gedik, Reşat Özarda İsmet Sezgin, Mehmet Yavaş

BALIKESİR

Cihat Bilgehan, Mithat Şükrü Çavdaroglu, Gökhan Evliyaoğlu, Cevat Kanpulat, Cihat Turgut

BİLECİK

Şadi Binay, Orhan Tuğrul

BOLU

Turgut Çulha, Kâmil İnal

BURSA

Hikmet Akalın, Mustafa Tayyar, Ahmet Türkel, Ziya Uğur, İsmail Yılmaz,
Baha Cemal Zağra

ÇANAKKALE

Ahmet Nihat Akay

ÇANKIRI

Kâzım Arar

ÇORUM

Muzaffer Dünder, İhsan Tombuş

DENİZLİ

Sinan Bosna, Mehmet Çobanoğlu, Remzi Şenel

DİYARBAKIR

Alp Doğan Şen

EDİRNE

Nazmi Özoğul

ELAZIĞ

Naci Güray, Ömer Faruk Sanaç

ERZURUM

Turhan Bilgin, Cevat Önder

ESKİŞEHİR

Ertuğrul Gazi Sakarya

GAZİANTEP

Kudret Mavitan, Süleyman Ünlü

GİRESUN

İ. Etem Kılıçoğlu

GÜMÜŞANE

Sabahattin Savacı

İÇEL

Mazhar Arıkan, Burhan Bozdoğan, Celâl Kılıç, İhsan Önal

İSPARTA

Ali İhsan Balım, Sadettin Bilgiç

İSTANBUL

İbrahim Abak, Ziya Altınoğlu, Fuat Arna, Mahmut Rıza Bertan, Ferruh
Bozbeyli, Nurettin Bulak, Tahsin Demiray, Ömer Zekâi Dorman, Şahabettin
Orhon, Naci Öktem, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsamettin Tıyanşan

İZMİR

Şükrü Akkan, Mehmet Ali Aytaş, Ragıp Gümüşpala, Saim Kaygan, Nihat Kürşat, Şinasi Osma

KARS

Necmettin Akan

KAYSERİ

Abdülhalim Aras, Hüsametdin Gümüşpala, Vedat Âli Özkan, Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ

Fikret Filiz

KIRŞEHİR

Ahmet Bilgin, Memduh Erdemir, Halil Özmen

KOCAELİ

Hâldan Kısayol, Süreyya Sofuoğlu

KONYA

Kemal Ataman, Ahmet Gürkan, Ömer Kart, Faruk Sükan, Cahit Yılmaz, Sait Sina Yücesoy

KÜTAHYA

Sezai Sarpaşar

MANİSA

Nusret Köklü, Hürrem Kubat, Hilmi Okçu, Yakup Yakut, Nahit Yenişehirlioğlu

MARAŞ

Kemal Bağcıoğlu, Ali Hüdayioğlu, Enver Kaplan, Adnan Karaküçük

MUĞLA

Adnan Akarca, İlhan Tekinalp

NEVŞEHİR

Halit Fikret Aka

NİĞDE

Haydar Özalp, Oğuzdemir Tüzün

RİZE

Erol Yılmaz Akçal, Arif Hikmet Güner, Cevat Yalçın

SAKARYA

Muslihittin Gürer, Hami Tezkan

SAMSUN

Ali Fuat Alişan, Mehmet Başaran, Bahri Cömert, Hüseyin Özalp

TRABZON

Ekrem Dikmen, Nazmi Ökten, Zeki Yağmurdereli

URFA

Kadri Eroğan

YOZGAT

İsmail Hakkı Akdoğan, İsmet Kapısız, Turgut Nizamoglu

ZONGULDAK

Ahmet Fuat Ak, Fevzi Fırat, Ramiz Karakaşoglu Sadık Tekin Müftüoglu

(Çekinserler)

AĞRI

Nevzat Güngör, Kerem Özcan

MARDİN

Talat Oğuz

UŞAK

Ahmet Tahtakılıç,

(Oya katılmayanlar)

ADANA

Kasım Gülek, Ahmet Karamüftüoglu, Cavit Oral, Ahmet Topaloğlu

ANKARA

Hüseyin Ataman, Mustafa Kemal Erkovan, Ferhat Nuri Yıldırım

ARTVİN

Nihat Ata

BALIKESİR

Kaya Bulut, Ahmet İhsan Kırımlı

BURDUR

Mehmet Özbey

BURSA

Ekrem Paksoy

ÇANAKKALE

Refet Sezgin

ÇORUM

Abdurrahman Güler

DENİZLİ

İbrahim Kocatürk

EDİRNE

Talât Asal, İlhami Ertem

ERZURUM

Ertuğrul Akça

ESKİŞEHİR

Aziz Zeytinoglu

GİRESUN

Nizamettin Erkmen

HATAY

Ali Muhsin Bereketoglu

İSPARTA

Mustafa Gülcügil

İSTANBUL

Muhiddin Güven, Abdurrahman Yazgan

İZMİR

Muzaffer Döşemeci, Ali Naili Erdem

KARS

Lâtif Aküzüm

KASTAMONU

Avni Doğan, İhsan Şeref Dura

KOCAELİ

Cemal Babaç

MANİSA

Neriman Ağaoğlu, Süleyman Çağlar

MUĞLA

Cevdet Oskay

NEVŞEHİR

Ali Baran Numanoglu

NİĞDE

Mehmet Altınsoy, Asım Eren

ORDU

Refet Aksoy (Başkan v.), Şadi Pehlivanoglu

RİZE

Fuad Sirmen (Başkan)

SAKARYA

Nuri Bayar

SAMSUN

Hâmit Kiper, Osman Şahinoğlu

SİNOP

Mustafa Kaptan, Cemil Karahan

TOKAT

Sabahattin Baybura, H. Ali Dizman

TRABZON

Selâhattin Güven, Ahmet Cemil Kara

UŞAK

Ali Rıza Akbıyıkoglu (İ.)

ZONGULDAK

Nuri Beşer

(Açık üyelikler)

Hatay 1

Manisa 1

Muş 1

Yekûn 3

Talu Hükümeti
15.04.1973-26.01.1974

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Mehmet Naim TALU (C.S. Kontenjan Üyesi)

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Nizamettin ERKMEN (Giresun, AP)

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Kemal SATIR (Adana, CGP)

Devlet Bakanı

İsmail Hakkı TEKİNEL (İstanbul, AP)

Devlet Bakanı

İlhan ÖZTRAK (CGP, TBMM dışından)

Adalet Bakanı

Mehmet Hayri MUMCUOĞLU (C.S. Tekirdağ Üyesi Bağımsız)

Milli Savunma Bakanı

Mehmet İlhami SANCAR (İstanbul, CGP)

İçişleri Bakanı

Mukadder ÖZTEKİN (C.S. Adana Üyesi Bağımsız)

Dışişleri Bakanı

Ümit Haluk BAYÜLKEN (TBMM Dışından)

Maliye Bakanı

Sadık Tekin MÜFTÜOĞLU (Zonguldak, AP)

Milli Eğitim Bakanı

Orhan DENGİZ (Uşak, AP)

Bayındırlık Bakanı

Nurettin OK (Çankırı, AP)

Ticaret Bakanı

Ahmet TÜRKEK (Bursa, AP)

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Vefa TANIR (Konya, CGP)

Gümrük ve Tekel Bakanı

Fethi ÇELİKBAŞ (C. S. Kontenjan Üyesi, CGP)

Tarım Bakanı

Ahmet Nusret TUNA (C.S. Kastamonu Üyesi AP)

Ulaştırma Bakanı

Ahmet Sabahattin ÖZBEK (C.S. Kontenjan Üyesi)

Çalışma Bakanı

Ali Naili ERDEM (İzmir, AP)

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Nuri Kemal BAYAR (Sakarya, AP)

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Kemal DEMİR (Bolu, CGP)

Turizm ve Tanıtma Bakanı

Ahmet İhsan KIRIMLI (Balıkesir, AP)

İmar ve İskan Bakanı

Mehmet Nebil OKTAY (Siirt, CGP)

Köyşleri Bakanı

Orhan KÜRÜMOĞLU (C.S. Bitlis Üyesi AP)

Orman Bakanı

İsa Hisan BİNGÖL (C. S. Muş Üyesi AP)

Gençlik ve Spor Bakanı

Ali Celalettin COŞKUN (C. S. Üyesi)

Koalisyon Protokolü

(AP -CGP- Bağımsızlar)

İnsan hak ve hürriyetlerine dayalı demokratik düzenin aziz milletimiz için vazgeçilmez bir yaşayış tarzı olduğuna inanan,

Atatürk'ün en büyük eseri olan Türkiye Cumhuriyetinin 50. yıldönümünde, hür demokratik rejimin, bütün yurttaşlarımıza ve bütün milli kuruluşlarımıza huzur ve güven verecek şekilde işler hale gelmesini amaç bilen, Milli, demokratik, lâik ve sosyal hukuk devletini ayakta tutmak için her türlü aşırı akımlara, yıkıcı faaliyetlere, komünizme ve yoksulluğa karşı cesur ve inançlı mücadeleyi zaruri sayan partilerimiz, seçimlere kadar geçecek süre içinde, aşağıdaki esaslara uygun olarak, Sayın Cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurmakla görevlendirilen Cumhuriyet Senatosu Üyesi Naim Talu başkanlığında bir "Koalisyon Hükümeti" kurmaya karar vermişlerdir.

1- Kurulacak hükümet, parlamentoda yeterli çoğunluğu temsil eden iki partiye dayanacaktır. Fakat, anlayışı ve tutumu ile bazı zümre ve sınıfların, yahut hükümet kuruluşuna katılan siyasi partilerin değil, bütün Türk milletinin hizmetinde olacaktır.

2- Demokratik kurallara göre bir koalisyon şeklinde kurulacak olan bu Cumhuriyet hükümetinin siyasi sorumluluğuna, hükümet kuruluşunu birlikte gerçekleştiren partiler katılmaktadır.

Bu protokolde belirtilen hedeflere ulaşılması için, hükümete gerekli desteği tam olarak sağlamayı partilerimiz kabul ve taahhüt ederler.

3- Milli hâkimiyet inancına dayalı devlet anlayışımızın gereği olarak, genel seçimlerin Anayasada öngörüldüğü gibi 14 Ekim 1973'de yapılmasını sağlamak, hükümetin temel hedeflerinden biri olacaktır.

12 Mart öncesinin ve sonrasının olağanüstü şartlarından olağan şartlara doğru adım adım ilerleyen memleketimizin, demokratik düzenin sıhhatli ve verimli şekilde işleyeceği bir ortama ulaşması için, seçimlerin zamanında yapılması kesin bir zarurettir. Bu Anayasa emrinin yerine getirilmesi konusunda bütün siyasi partilerin ve bütün milli kuruluşların görüş birliği içinde bulunmaları, Türk demokrasisinin geleceği bakımından büyük bir teminat teşkil etmektedir.

Partilerimiz evvelce 1973 yılına ertelenmiş bulunan mahalli seçimlerin de genel seçimleri takiben ve mutlaka bu yıl içinde yapılması hususunda kararlıdırlar.

4- Anarşinin önlenmesi, kanun hâkimiyetinin sağlanması ve Anayasada öngörülen reformların Atatürkçü çizgide gerçekleştirilmesi amaçlarına yönelmiş olan başlıca tasarıların seçimlerden önce kanunlaşması, önümüzdeki aylarda hükümet ve parlamento faaliyetlerinin mihverini teşkil edecektir.

Bu amaçla:

a) Toprak ve Tarım Reformu tasarısı,

- b) Üniversite Reformu tasarısı,
- c) Temel Eğitim Kanunu tasarısı,
- d) Maden Reformu Tasarısı,
- e) Devlet Güvenlik Mahkemesinin Kurulması ile ilgili tasarı kanunlaştırılacaktır;
- f) Partiler Kanununda gerekli değişiklikler yapılacaktır;
- g) Seçim Kanunu hükümlerinde genel şikâyet konusu olan aksaklıklar giderilecektir.

h) Anayasadaki yeni hükümlerin gereği olarak belli bir süre içinde yapılması lüzumlu olan diğer kanun değişiklikleri tamamlanacaktır.

5- Millet hayatında, değişen şartlara ve belirecek ihtiyaçlara göre, her alanda yeni ıslahata, yeni ekonomik ve sosyal tedbirlere lüzum hasıl olacağını kabul eden partilerimiz, gerçekçi bir anlayışla seçimlerden önceki kısa çalışma döneminde, eldeki başlıca tasarıları mümkün olan süratle sonuçlandırmak için, yoğun bir parlamento çalışması yapılmasında mutabıktırlar.

6- Son iki yılda TBMM'nin çalışmaları sonucunda,

- Devletimizi daha güçlü hale getirmek ve hür düzeni yol olma tehlikesinden korumak amacıyla yapılan bazı Anayasa değişiklikleri,
- Parlamentonun daha verimli ve daha hızlı çalışmasını kolaylaştırmak için yapılan yeni içtüzük,
- Adli kanunlarla ilgili reform kanunları,
- Petrol konusunun milli menfaatlere daha uygun şekilde düzenlenmesine imkân veren Petrol Reformu Kanunu,
- Toprak ve Tarım Reformu için ön hazırlıkların yapılmasına imkân vermiş olan Toprak ve Tarım Reformu Ön tedbirler Kanunu,
- Esnaf ve sanatkârlarımızı, sosyal güvenliğe kavuşturmak için hazırlanan kanun,
- Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı,
- Anarşiye ve yıkıcı faaliyetlere karşı daha etkili mücadele imkânları veren ve idari reform niteliğinde olan kanunlar,
- Personel Reformunun aksaklığını düzeltmek amacını güden mevzuat,
- Milli Savunma gücümüzü arttırma amacını güden çeşitli kanunlar, kabul edilmiş olduğuna göre, yukarıda belirtilen işlerin de yapılmasıyla, Türkiye'nin önemli sorunları çözüm yoluna girmiş ve bir huzur ortamının doğması için TBMM kendisine düşen görevleri yerine getirmiş bulunacaktır.

7- Partilerimiz kurulacak koalisyon hükümeti tarafından iktisadi hayatımıza daha fazla canlılık kazandırmak, zirai mahsulleri değerlendirerek köylü yurttaşlarımızın gelirini arttırmak, özellikle işçi, küçük esnaf ve sanatkârlar gibi dar gelirli zümrelerin geçim şartlarını iyileştirmek amacıyla, mümkün olan her tedbirin alınması hususunda mutabıktırlar.

Hükümet, pahalılık, işsizlik ve yoksullukla da, komünizmle de mücadeleye önem verecektir.

Planlı ve istikrarlı iktisadi kalkınma ile sosyal adaleti ve sosyal güvenliği birlikte gerçekleştirme anlayışı ve dengeli bir karma ekonomi görüşü için de çalışacak olan hükümet, her konuda yapıcı ve memleketçi bir politikanın izleyicisi olacaktır.

8- Koalisyon Hükümeti, Türkiye'nin sıkıyönetimsiz de huzur ve güven içinde yaşayabilmesi için gerekli idari tedbirleri bir an önce tamamlamaya gayret edecektir.

9- Cumhuriyet Hükümetlerinin barışçı milli dış politikasının izlenmesine, milli menfaatlerimiz titizlikle korunarak devam edilecektir.

10- Hükümetin devamlı ve istikrarlı bir parlamento desteği ile ahenkli ve verimli bir çalışma yapabilmesi ve Hükümet programının aksamadan uygulanabilmesi için partilerimiz ortak bir çaba göstereceklerdir.

Bu protokolde yer alan hususların gerçekleştirilmesi için parlamento gruplarımız arasında ahenkli işbirliğini kolaylaştırmak üzere, gereken hallerde, partilerarası bir koordinasyon komitesi görevlendirilecektir.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 3 Cilt 36 Birleşim 97****Sayfa 694-699****20.04.1973 Cuma****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Sabit Osman Avcı***KÂTİPLER:** *Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)**Şevket Doğan (Kayseri)***Açılma Saati:** 15.00**Hükümet Programının Okunması**

BAŞKAN — Hükümet programını okumak üzere Başbakan Sayın Naim Talû, buyurun efendim. (*A.P. ve C.G.P. sıralarından alkışlar*)

BAŞBAKAN NAİM TALÛ (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Üyeleri,

Anayasa Hükümleri uyarınca, Hükümet Programını Yüce Meclisimize sunmak üzere huzurunuzda bulunmaktayız. Görev ve yetkilerimizin tek kaynağını teşkil eden, milletin yegâne ve hakiki temsilcisi olan Yüksek Heyetinizi, şahsım ve arkadaşlarım adına saygı ile selamlarım.

Hükümetimizin programında, 14 Ekim 1973 Genel Seçimlerine kadar geçecek kısa sürede, yeniden, uzun vadeli hedef ve tedbirlere yer vermesi elbetteki beklenebilir. Bununla beraber, güveninize mazhar olduğumuz takdirde, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde, vatandaşın güven duygusunu güçlendirmeye ve 1973 yılı programında öngörülen yatırımları zamanında ve program uyarınca gerçekleştirmeye gayret edeceğiz. Özellikle Üçüncü Beş Yıllık Plan hedeflerine ulaşmak bakımından önem taşıyan ve öngörülen ekonomik yapıyı sağlamada hayati ehemmiyetli büyük projelerin bu yıla düşen dilimlerini gerçekleştirmeye özel bir dikkat göstereceğiz.

Hükümetimizin başlıca amacı, milli, demokratik, lâik ve sosyal hukuk devletini daha güçlü hale getirmek için her türlü aşırı sol ve sağ akımları, yıkıcı ve bölücü faaliyetleri yok etmek komünizme karşı cesur ve inançlı bir mücadele vermek ve ekonomik sosyal kültürel kalkınmamızı sağlayıcı tedbirleri işsizliği ve yoksulluğu ortadan kaldırmak olacaktır.

Hükümetimiz Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kuruluş Kanunu ile asayiş ve huzurun devamını sağlayacak diğer mevzuatın kişinin Anayasa teminatı altında bulunan temel hak ve hürriyetlerine dokunmayacak şekilde düzenlenip yürürlüğe girmesini teminen yapılacak çalışmaları bu görevi tamamlayıcı nitelikte görmektedir.

Anayasal hürriyetlerin kötüye kullanılması suretiyle, Devletin temel düzenine yurt bütünlüğüne laik ve demokratik Cumhuriyete kastedenlere karşı ciddi tedbirler alınmasını öngörmekteyiz.

Anarşik ve yıkıcı faaliyetlerle mücadelenin ortaya koyduğu gerçeklerin ışığı altında, devletin bekası, huzurun, asayişin sağlanması için güçlü ve etkili bir idarenin mevcudiyetini zorunlu saymaktayız. Böylece memleketimizin sıkıyönetim kaldırıldıktan sonra da huzur ve sükûn içinde yaşamasının sağlanacağı inancındayız.

Sayın Üyeler,

Önceki Hükümetlerce başlatılmış bulunan reform çalışmalarını sonuçlandırmak, temel sorunlarımız arasındadır. Bu reformların Türk Milletinin ileri bir ülke olma yolundaki dinamik hamlelerini güçlendirecek nitelikte olmasına Anayasa çizgisi içinde Atatürkçü bir görüşle gerçekleştirilmesine ve doktrinci sapmalardan uzak kalmasına bilhassa itina edilecektir.

Seçim ve Partiler Kanununun genel şikâyet konusu olan aksaklıkları giderilerek, demokratik parlamenter rejimin pürüzsüz işlemesi ve Genel Seçimlerin Anayasa'da öngörüldüğü gibi 14 Ekim 1973 de yapılması sağlanacaktır.

1973 yılına ertelenmiş bulunan mahalli seçimlerin de Genel Seçimleri takiben ve mutlaka bu yıl içinde yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Devletin temel düzenine ve yurt bütünlüğüne karşı girişilen eylemlerin önlenmesi, yıkıcı faaliyetlerin tesirsiz hale getirilmesi, kanun hâkimiyetinin sağlanması ve reformların ülke yararına uygun olarak gerçekleşmesi amacına yönelmiş olan, başlıca tasarılarla Anayasa'nın süreli olarak çıkarılmasını öngördüğü tasarıların Genel Seçimlerden önce kanunlaşması, Hükümet çalışmalarının mihverini teşkil edecektir.

Yurt topraklarının en verimli bir şekilde işletilmesini, topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilerimizin topraklandırılmalarını ve donatılmalarını tarımsal üretimin artırılması ve tarımla uğraşanların emeklerinin en iyi şekilde değerlendirilmesini öngören, Anayasamızın 37, 41 ve 52'nci maddelerinde yer alan ilkeler doğrultusunda hazırlanmış bulunan Toprak ve Tarım Reform Kanunu Tasarısı önümüzdeki günlerde Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmeye başlanacaktır.

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu ile çiftçi ve köylülerimizin gelir ve yaşama düzeylerinin yükseltilmesi, tarım kesiminde gelir dağılımının sosyal adalet ilkelere göre düzenlenmesi, tarımda verim ve üretimin artırılarak tarımla uğraşan vatandaşlarımızın refaha ve mutluluğa kavuşturulması öngörülmek suretiyle, reformun gerek ekonomik ve gerekse sosyal amaçlarına aynı ölçüde ağırlık verilmiş olacaktır.

Topraksız veya az topraklı çiftçi ve köylülerimizin kendilerine demokratik esaslara uygun olarak ve memleket gerçeklerinin elverdiği azami imkânlar içinde dağıtılacak toprağı verimli tarım işletmeleri olarak işleyebilmelerini sağlayacak gerekli ana tedbirler kanun tasarısında yer almış bulunmaktadır.

Çiftçilerimizin emek ve ürünlerini en iyi şekilde değerlendirebilmeleri için, çok amaçlı Toprak ve Tarım Reformu Kooperatifleri halinde teşkilatlanmalarını sağlayacak tedbirlere, özel bir önem vermekteyiz. Ayrıca reform bölgeleri dışında da krediden işletmeye ve işletmeden yetiştirilen ürünlerin pazarlanmasına kadar, çiftçilerimizin kooperatifleşmelerini özendirici ve destekleyici tedbirler geliştirerek uygulamak kararındayız.

Toprak ve Tarım Reformunu yurt kalkınmasının en önemli faktörlerinden biri olarak gören Hükümetimizin reformun başarılı bir biçimde uygulamaya konmasını sağlamak bakımından üzerinde durduğu en önemli husus reform bölgelerinde plan ilkelerine uygun olarak ekonomik ve sosyal kalkınmayı tüm unsurları ile gerçekleştirecek bir ortamı yaratmaktır.

Bunun için bölgelerin özel koşullarına ve her bölgeye en uygun tarım çeşitlerine göre, çiftçilerimizin işletmelerini verimli tarımsal işletmeler haline getirmelerinin ve böylece verim ve üretimin artırılmasının gerekli olduğuna inanıyoruz.

Toprak ve Tarım tatbikatı içinde düşünülen alt yapı yatırımlarının reform uygulamasıyla ahenkli bir şekilde ele alınarak, ilgili bölgelere bütün hizmetlerle birlikte götürülmesinin gereğine inanıyoruz.

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu Tasarısının, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosundaki müzakereleri sonunda, memleket gerçeklerine ve yararlarına en uygun bir şekilde kanunlaşacağı inancındayız.

Sayın Üyeler,

Milli Eğitim Politikamız, bir yanda Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planımızın öngördüğü hedeflere göre iktisadi ve sosyal kalkınmamızın dayandığı insan gücü ve teknoloji ihtiyaçlarımıza cevap verecek, diğer yandan Cumhuriyete, insan hak ve hürriyetlerine, Türk Milliyetçiliğine demokratik, lâik, sosyal hukuk devleti anlayışına sahip, Atatürk inkılaplarının koruyucusu bir gençlik yetiştirmek amacına yöneltilecektir.

Halen Parlamentoda bulunan “Milli Eğitim Temel Kanunu Tasarısı” ile “Üniversiteler Kanun Tasarısı”nı bu amacı gerçekleştirmek için kanunlaştırmaya çalışacağız.

Sayın Üyeler,

Ekonomik politikamızın dayanağı, Anayasanın ekonomik faaliyetlerin yürütülmesi konusunda çizdiği çerçevedir. Bu çerçeve kamu ve özel kesimlerin birbirinin tamamlayıcısı olarak düşünüldüğü, karma ekonomi düzenini belirlemektedir.

Ekonomik sosyal ve kültürel kalkınmamızı bu çerçevede, hür demokratik sistem içinde sosyal adalet ilkelerine uygun olarak istikrarlı, hızlı dengeli ve planlı şekilde yürüteceğiz. Hükümetimiz ekonomik kalkınmaya devlet kesiminin olduğu kadar özel kesimin de büyük katkısı olacağı ve özel kesimin böyle bir potansiyele bulunduğu inancını taşımaktadır. Bu inançla özel müteşebbislerin faaliyetlerini kalkınma planında geliştirilmesi öngörülen alanlarda yoğunlaştıracak tedbirleri

alacağız. Bu tedbirlerin idari takdire en az yer veren açık genel ve kararlı bir sisteme bağlı olmasını gözeteceğiz. Özel kesimin devletin ekonomik faaliyet konularındaki sorumluluklarını paylaşmasını amaçlamaktayız.

Kalkınmamızda sanayi sektörüne büyük önem vermekte, hızlı ve devamlı bir kalkınmanın ancak hızlı sanayileşme ile mümkün olduğuna inanmaktayız.

Süratle çoğalan nüfusumuzun daha iyi beslenmesi, ihracat gelirlerimizin artırılması, yerli sanayimizin ham madde ihtiyacının karşılanması, tarımdan geçenlerin gelirlerinin çoğaltılması, sınai mamullerimize memleket içinde daha fazla satın alma gücü yaratılması için tarım sektörünün bütün imkânlar kullanılmak suretiyle desteklenmesi gerektiğine inanmaktayız.

Yurdumuzun gelişmesinde, bölgeler arasında ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden dengeli kalkınmayı sağlayıcı tedbirleri yoğunlaştıracğız.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

Kalkınmanın istikrar içinde gerçekleştirilmesine, hızlı olması kadar önem verdiğimizizi belirtmek isteriz. Bu nedenle bütçe, para, kredi ve dış ticaret politikalarını hızlı kalkınmayı sağlayacak fakat ekonomik istikrarı bozmayacak bir denge içinde yürütmeye kararlıyız.

Hayat pahalılığı suni fiyat artışları ve haksız kazanç edinenlerle mücadele için gerekli iktisadi ve hukuki tedbirleri alacak ve 1973 yılında memleketimiz şartlarına uygun bir fiyat istikrarının teminine azami gayret sarf edeceğiz.

Bu maksatla yıllık istihsal hacmini azami hadde çıkaracak, fakat aşırı likidite yaratmayacak bir para kredi politikası ve dengeli bir mali politika izlenecek, devlet sektörünün ürettiğı malların fiyatları artırılmayacak, fiyatları aşırı artış gösteren malların yerli üretimi kısıtlamamak kaydı ile ithali cihetine gidilecek veya tahdit edilecektir.

İhracatımızda özellikle son dönemlerde görülen artışın devamına ve ihraç ürünlerimizin geleneksel ürünler dışında çeşitlenmesine çalışacağız. Daha fazla sanayi ürünü üretebilmek ve ihraç edebilmek için teşvik tedbirlerini uygulamaya devam edeceğiz.

Gerek Sanayi gerek piyasanın ihtiyacı olan yatırım mallarıyla hammaddeleri zamanında ve yeter miktarda sağlayacak böylece ekonomide dar boğazlara yol açmayacak bir ithalat politikası izleyeceğiz.

Taban fiyatları üreticinin emeğinin en iyi şekilde değerlendirilmesi ve hayat seviyesinin yükseltilmesi amacıyla düzenlenecek ve destekleme alımlarına bu anlayışla devam edilecektir. Tarımda girdi maliyetlerinin artmaması için gerekli tedbirler alınacak taban fiyatlarının tespitinde özellikle dünya fiyatları üretim miktarı ve maliyetler göz önünde bulundurulacaktır.

İşçi, küçük esnaf ve sanatkârlar gibi dar gelirlielerin geçim şartlarını iyileştirici sosyal adalet ve sosyal güvenliği sağlayıcı tedbirleri almak ve uygulamak için her türlü gayreti göstereceğiz. Bu arada işçi işveren münasebetlerinin çalışanlar aley-

hine gelişmesine imkân vermeyeceğimiz gibi bugüne kadar işçilerimize sağlanan hakların da geri alınmasına asla müsaade etmeyeceğiz.

Küçük esnaf ve sanatkârların kullandıkları kredilerin faizlerinde meydana gelmiş bulunan tatbikat aksaklıklarını gidereceğiz.

Kamu görevlilerinin Personel Kanununun uygulanmasından doğan şikâyetlerini giderici çalışmalara devam edeceğiz.

Yabancı sermaye yatırımları kalkınma plan ve programlarımızda geliştirilmesi öngörülen alanlarda yapılmak istenmeleri teknolojik gelişmemize katkıda bulunmaları ihracatı artırıcı veya ithalatı azaltıcı nitelikte üretim yapmaları kaydıyla teşvik edilecektir.

Sayın Üyeler,

Kamu hizmetlerinin zamanında ve nitelikli şekilde görülebilmesi kalkınma planımızda öngörülen iktisadi ve sosyal hedeflerin gerçekleştirilmesi etkin bir devlet idaresini zorunlu kılmaktadır. Bugünkü devlet idaremiz, özellikle hızlı kalkınmanın gereklerini karşılayacak dinamizme ve esnekliğe sahip bulunmamaktadır. Bu idareye artan kamu hizmetlerinin ve hızlandırılması gereken kalkınmanın icap ettirdiği modern yapıyı ve etkinliği kazandırmak için başlanmış olan reform çalışmaları belli aşamalarda bulunmaktadır. Kamu İktisadi Kuruluşlarının planda öngörülen sanayileşme hedefini gerçekleştirecek kalkınmanın itici gücünü teşkil edecek kamuya en az yük olacak Avrupa Ekonomik Topluluğu üyeleriyle rekabet edebilecek maliyet ve niteliklerde üretim yapabilecek bir yapıya ve işleyişe kavuşmalarını sağlayacak reformun stratejisi tespit edilmiş ve yayınlanmıştır. Bu stratejinin başarıya ulaştırılmasını temin edici tedbirleri almayı görev saymaktayız.

Bugün Türkiye'mizin karşı karşıya bulunduğu sorunların çoğunun, ülkenin yeterli bir gelişmişlik düzeyine ulaşamamış olmasından ileri geldiği bilinen bir gerçektir. Bu sorunların çözümlenebilmesi için kalkınmaya ayrılacak kaynakların artırılması ve kalkınmanın hızlandırılması gerekmektedir. İçinde bulunduğumuz gelişmişlik aşamasında bu konuda Devlete düşen sorumlulukların yoğun olduğunu takdir etmekteyiz. Alt yapının kurulmasından özel kesimin gücünü aşan sanayi tesislerin yapılmasına kadar çok çeşitli alanlara yayılan bu görevleri yeterince yerine getirebilmek için kamu kaynaklarının artırılmasının zorunlu olduğu ortadadır. Bu kaynakların halka en az yük olacak sosyal adalet ilkelerini zedelemeyecek ve özel müteşebbislerin yatırım imkânlarını ortadan kaldırmayacak şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Öte yandan kalkınmaya ayrılacak kaynakları artırmak için, cari harcamaların israfı önleyecek şekilde yapılması bu işe ayrılan kaynakların etkili bir tarzda kullanılması gerektiği kanaatindeyiz. Yatırımlardaki gecikmeleri ve israfların önlenmesinin de aynı amaca hizmet edeceği inancındayız. Bunun için gayret göstereceğiz.

Sayın Üyeler,

Milli hüviyeti dolayısıyla milletimizce bir bütün olarak benimsenen dış politikamıza, Atatürk ilkeleri ilham vermeye devam edecektir.

Bu politikanın uygulanmasında egemenlik bağımsızlık, toprak bütünlüğüne saygı, içişlerine karışmama gibi temel prensiplere bağlı kalınacak ve milli çıkarlarımız daima göz önünde bulundurulacaktır. Keza ilişkilerimizin düzenlenmesinde ahte vefa prensibine riayet ve mütekabiliyet esasları titizlikle gözetilecektir. Dış siyasetimizde ana hedefimiz, barış ve güvenliğin korunmasıdır.

Bu nedenle Hükümetimiz Kuzey Atlantik Teşkilatını memleketimizin dış güvenliği açısından hayati bir unsur telakki etmeye devam edecektir. İttifakın bir savunma teşkilatı olmak vasfı yanında caydırıcı gücüyle bir barış ve denge unsuru olarak da büyük faydalar sağladığı bir gerçektir.

Bu itibarla NATO'nun gelişmekte olan Dünya karşısında hem savunma gücüne hem de üyeleri arasında eşitlik prensibine istinat eden dayanışmayı muhafazaya büyük önem atfediyoruz.

Merkezi andlaşma teşkilatı (CENTO) nun bütün üyeleri için sağladığı faydaları takdir ediyoruz. Ve çeşitli dallardaki faaliyetlerine destek olmakta devam edeceğiz.

Orta Doğu anlaşmazlığının başından beri gayet açık bir siyaset izlemekte olan Türkiye, kuvvet kullanılması veya tehdidiyle toprak ve siyasi avantaj kazancı sağlanmasına karşıdır. Hükümetimiz bu esas prensipten hareketle anlaşmazlığın olup-bittiler yaratılmasına tevessül olunmadan, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 22 Kasım 1967 tarihinde kabul ettiği 242 sayılı kararı çerçevesinde, adil şerefli ve devamlı bir çözüme bağlanmasını samimiyetle dilemektedir.

İkili ilişkilerimize gelince:

Amerika Birleşik Devletleriyle dostluk ve ittifak bağlarımız mevcuttur. Karşılıklı anlayış ve saygı esasları çerçevesinde gelişerek, sağlam temellere dayanmış olan ilişkilerimizin olumlu yönde daha da ilerlemesi için, Hükümetimiz azami gayret gösterecektir.

Kuzey Atlantik Andlaşması üyesi diğer müttefiklerimizle olan ilişkilerimizin her alanda daha da şümullendirilmesi hedeflerimizden biridir.

Hükümetimiz Kuzey komşumuz Sovyetler Birliğiyle olan iyi ilişkilerimize değer vermektedir. Gerek bu memleket gerek Doğu Avrupa ülkeleriyle ilişkilerimizin egemenlik, bağımsızlık, toprak bütünlüğüne saygı, hak eşitliği ve içişlerine karışmama esasları çerçevesinde geliştirilmesi için, samimi çabalar sarf edilecektir.

Yakın komşumuz ve dostumuz İran ve Pakistan ile sağlam temellere dayanan ilişkilerimizi aramızda esasen mevcut olan ikili ve CENTO ve RCD gibi çok taraflı yakın işbirliği çerçevesinde daha da ilerletmeye çalışacağız.

Malum olduğu üzere, Arap ülkeleri ile aramızda tarihi ve kültürel bağlar mevcuttur. Hükümetimiz karşılıklı hak ve menfaatlara saygı prensibine istinaden, bu ülkelerle olan ilişkilerimizi kuvvetlendirmek ve geliştirmek arzusundadır.

Balkan ülkeleriyle çeşitli alanlarda olan ilişkilerimizin geleneksel iyi komşuluk karşılıklı anlayış ve dış politikamızın esasları içinde geliştirilmesine Hükümetimiz çaba harcayacaktır.

Çin Halk Cumhuriyeti ile münasebetlerimizin ilişki kurma bildirisinde sapta-
nan ilkeler çerçevesinde yürütülmesine devam edilecektir.

Afrika ve Asya ülkeleriyle karşılıklı olarak iyi niyet ve dostluk üzerinde kurul-
muş bulunan ilişkilerin daha da geliştirilmesi için Hükümetimiz mümkün olan gay-
retleri sarf etmeye kararlı bulunmaktadır.

Güney Amerika ülkeleriyle de aynı şekilde ilişkilerimizin geliştirilmesi amacı-
mızdır.

Sayın Üyeler;

Türkiye, Dünya Barışı ve Milletlerin refahı için, Yasasında mevcut ilkeleri be-
nimsediği Birleşmiş Milletlerin kuruluşundan beri üyesi bulunmakta gerek bu teş-
kilatta ve gerek ona bağlı ihtisas teşekküllerinde kendisine düşen görevi yapmakta-
dır. Hükümetimiz bu alanlardaki faaliyetlerini samimiyetle sürdürmeye azimlidir.

Bunun yanısıra Türkiye, Demokrasi Hürriyet ve İnsan Hakları yolunda Avru-
pa entegrasyonu amacına yönelmiş olan Avrupa Konseyi'ne ilk kurduğu günlerden
itibaren katılmış ve bu teşkilatta işbirliği anlayışı içinde verimli faaliyetler göster-
miştir.

Türkiye demokrasiye bağlılığı ve memleketimizde insan hakları ve temel hürri-
yetleri ile ilgili uygulamaların temel hukuk prensipleri ve milletlerarası taahhüt ve
vecibelerimizle bağdaşırılığı konusunda Avrupa Konseyi gibi Türkiye'nin üyesi bu-
lunduğu ve üyesi kalmaya kararlı olduğu bir uluslararası kuruluşda da yansıyan bazı
tereddütler görülmektedir. Çoğunluğu itibarıyla yanlış bilgi ve yorumlara dayanan
bu tereddütleri ortadan kaldırmak için azami gayreti sarf edeceğiz.

Avrupa Ekonomik topluluğu ile girmiş olduğumuz ortaklık ilişkisine büyük
önem vermeğe Hükümetimiz de devam edecektir.

AET ile politik ve ekonomik ilişkilerimizin ortaklığımızın topluluğa tam üye
sıfatıyla katılma olan nihai hedefinin gerçekleşmesini sağlayacak bir anlayışla yü-
rütüp geliştirilmesi amacımızdır.

Yurt dışındaki bütün vatandaşlarımızın çocuklarının bakım ve eğitiminden,
anavatanla bağlarının ve milli duygularının güçlendirilmesine zararlı akım ve pro-
pagandalara karşı korunmasına kadar uzanan çeşitli sorunlarını ele almak bunlara
süratli ve etkili çözüm yolları getirmek kararındayız.

Keza yurt dışındaki yaşayan soydaşlarımızın mevcut andlaşmalar veya mil-
letlerarası sözleşmelerden doğan haklarına riayet edilmesi tabi hakları olan kültür
varlıklarının korunması hususlarında gerekli çabalar harcanacaktır.

Sayın Üyeler,

Şimdi de milli davamız olan Kıbrıs sorununa değinmek istiyorum.

Sorunun ortaya çıkmasından bu yana bütün Türkiye Cumhuriyeti Hükümetle-
rinde en önemli bir mesele olarak takip edilmekte olan bu konunun Hükümetimiz-
ce de hayati bir milli dava olarak yakından takip edileceği tabiidir. Bilindiği gibi Kıb-

rıs Devleti Milletlerarası bir andlaşma sonucunda kurulmuştur. Ayrıca Türkiye'ye bazı hak ve vecibeler doğuran bir de garanti andlaşması mevcuttur. Kıbrıs Devletini meydana getiren andlaşmalar her şeyden önce Ada'da bulunan iki toplumun ortaklığı esasına dayanmaktadır. Kıbrıs Devletini meydana getiren temel ilke bu ortaklık esasıdır. Türkiye'nin öteden beri savunageldiği Kıbrıs Cumhuriyetinin bağımsız bir devlet olarak yaşamasını Rum toplumu da arzu ettiği takdirde bu ortaklık ilkesini esas tutması gerekir.

Türkiye'nin Kıbrıs sorununun daima barışçı yoldan çözümlenmesini tercih ettiği malumdur. Bu nedenle de şimdiye kadar bu yönde bütün olumlu teşebbüslere ya ön ayak olmuş ya da onları desteklemiştir. Filhakika son bir yıldır sürdürülen genişletilmiş toplumlararası görüşmelere de iyi niyetle destek olmuştur. Ada'da ahiren Rum toplumunun içerisinde de vukua gelen gelişmeler ve olaylar Türk Cemaatinde haklı bir endişe uyandırmakta ve böyle bir ortamda görüşmelerin sonuç vermesi ihtimali zayıflamaktadır. Biz de bu gelişmeleri en büyük hassasiyetle izliyoruz. Sorunun barışçı yollarla çözümlenmesini istemekle beraber burada bir daha kesinlikle tekrar edelim ki Türkiye'ye ve Türk toplumuna andlaşmalarla tanınan haklara karşı girişilecek olupbitti teşebbüslerine veya fiili bir tecavüze derhal gereken karşılığın verileceğinden asla şüphe edilmemelidir. (A.P. ve C.G.P. sıralarından alkışlar)

Sayın Üyeler;

Hükümetimiz Cumhuriyetimizin insan hak ve hürriyetlerine, dayanan demokratik rejimimizin iç ve dış tehlikelere karşı ulusal varlık ve bütünlüğümüzün başlıca teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizin her an zinde ve kudretli olmasını sağlamayı görevlerinin başında saymaktadır.

Silahlı Kuvvetlerimize gerek yurt savunmasında gerekse dünya sulhuna etkili yardımda bulunmasını sağlayıcı tedbirlerin alınmasında Hükümetimizin ve yüce Meclisimizin gereken her fedakârlığı yapacağı şüphesizdir.

Silahlı Kuvvetlerimiz Anayasa'mıza ve hür demokratik düzene bağlılığın yeni bir örneğini daha vermek suretiyle hür demokratik rejimimizi tahribe yönelen her türlü gayreti hüsrana uğratmıştır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Silahlı Kuvvetlerimizle iftihar ettiğimizi söylerken aziz milletimizin yegâne temsilcisi olan Yüce Meclislerimizin de hissiyatına tercüman olduğumuz kesin inancı içindeyiz.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

Dikkat nazarınızdan kaçmadığına emin olarak bir kere daha ifade etmek isteriz ki Hükümetimiz 12 Mart 1971 den bu yana kurulmuş Hükümetlerden ayrı bir karakter taşımaktadır. Bu özelliği hizmet anlayışı farkından değil kuruluş tarzından ve siyasi sorumluluğuna, iki partinin iştirakinden ileri gelmektedir.

Huzurunuzda bulunan Hükümetimiz kanımızca bu kuruluş tarzıyla demokratik rejimimiz için olumlu bir aşamadır.

Yüce Meclisin Sayın Üyeleri,

Programımızı ana hatları ile takdirinize sunmuş bulunuyorum. Sayın Parti sözcüleri ve Sayın Üyeler tarafından yapılacak uyarı ve tenkitler de rehberimiz olacaktır.

Güveninize layık görürseniz hizmete devam edeceğiz.

Yüce Meclisin Sayın Üyelerini Hükümetimiz adına saygıyla selamlarım. (*A.P. ve C.G.P. sıralarından sürekli alkışlar*)

BAŞKAN — Hükümet programı Yüce Meclise sunulmuştur. Anayasanın 103'üncü maddesi gereğince, Hükümet programı üzerinde yapılacak görüşmeler, 23 Nisan 1973 Pazartesi gününün Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olması nedeniyle, 24 Nisan 1973 Salı günü saat 15.00 de yapılacaktır.

Bundan önceki uygulamalarımıza da uyarak, yarın Hükümet programının görüşülmesiyle ilgili güne ait gündem basılıp Sayın üyelere dağıtılacaktır.

Yine bu uygulamalarımıza paralel olarak, Sayın üyelere program üzerindeki görüşmelere de söz kaydettirmek isteyenlerin söz kayıt işlemi yarın, yani 21 Nisan 1973 Cumartesi günü saat 9.00'dan itibaren Millet Meclisi Kanunlar Müdürlüğünde yapılacaktır.

Bu sebeplerle, 24 Nisan 1973 Salı günü saat 15.00'de toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 15.43

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

Toplantı Yılı 12 Cilt 11 Birleşim 57

Sayfa 4-9

20.04.1973 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Başkanvekili Mehmet Ünalı

KÂTİPLER: Hüseyin Öztürk (Sivas)

Bahriye Üçok (C.S. Cumhurbaşkanı'nın Seçilen Üyesi)

Açılma Saati: 16.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Başbakan Sayın Naim Talû Hükümet Programının takdim konuşmasını yapacaklardır.

Sayın Başbakan, buyurunuz. *(Alkışlar)*

Talû Hükümetinin Programı Millet Meclisi'nin 20.04.1973 tarihli 97. Birleşiminde aynen okunduğundan metin tekrar alınmamıştır.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 3 Cilt 36 Birleşim 98****Sayfa 703-751****24.04.1973 Salı****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Başkanvekili Fikret Turhangil***KÂTİPLER:** *M. Orhan Daut (Manisa)**Vehbi Meşhur (Amasya)***Açılma Saati:** 15.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

BAŞKAN — 20.4.1973 gün ve 97'nci Birleşimde Genel Kurul'a sunulmuş bulunan Hükümet Programı üzerindeki müzakereye geçiyoruz.

Hükümet Programı üzerinde grupları ve şahısları adına söz almış bulunan Sayın milletvekillerini arz ediyorum. Grupları adına:

Birinci sırada CGP Grubu adına Sayın Sezai Orkunt, DP Grubu adına Sayın Ferruh Bozbeyli.

Kişisel görüşlerini arz etmek üzere, Sayın Şemsettin Sönmez, Sayın Hasan Tosyalı, Sayın Hüseyin Abbas, Sayın Abdülkadir Özmen, Sayın Münir Daldal, Sayın İhsan Ataöv, Sayın Nuri Eroğan, Sayın Yavuz Acar, Sayın Ahmet Buldanlı söz almış bulunmaktadır.

İlk söz CGP Grubu adına Sayın Sezai Orkunt'da; buyurunuz efendim. (CGP sıralarından alkışlar)

CGP GRUBU ADINA SEZAI ORKUNT (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

AP - CGP karma Hükümeti şeklinde kurulmuş bulunan Talû Hükümetinin programı üzerinde CGP Grubunun görüşlerini arz etmek üzere huzurunuza gelmiş bulunuyorum.

Bugün programını müzakere ettiğimiz Hükümet, Türkiye'yi normal demokratik düzenin eksiksiz işleyeceği bir ortama kavuşturma yolunda şimdiye kadar atılmış olumlu adımları nihaî hedefe ulaştırmak üzere kurulmuştur.

Hükümeti bir koalisyon protokolü ile kurmuş olan siyasî partiler, bu Hükümette vücut veren ortak inançlarını şöyle belirtmişlerdir:

- İnsan hak ve hürriyetlerine dayalı demokratik düzen, aziz milletimiz için vazgeçilmez bir yaşayış tarzıdır.
- Atatürk'ün en büyük eseri olan Türkiye Cumhuriyetinin 50'nci yıldönümünde, hür demokratik rejimin, bütün yurttaşlarımıza ve bütün millî kuruluşlarımıza huzur ve güven verecek şekilde işler hale gelmesi şarttır.

- Millî, demokratik, lâik ve sosyal hukuk devletini ayakta tutmak için, her türlü aşırı akımlara, yıkıcı faaliyetlere, komünizme ve yoksulluğa karşı cesur ve inançlı mücadele zaruridir.

Ülkemiz, 12 Mart öncesinde başıboş hale gelen yıkıcı faaliyetlerle, huzur ve güveni yok eden anarşik olaylarla, olağanüstü şartlara sürüklenmişti. Türkiye, kanun hâkimiyetinin sağlanamadığı, şiddetin kol gezdiği bir ülke haline gelmişti. 12 Marttan bu yana, Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Cumhuriyet Hükümetlerinin ve Türk Silâhlı Kuvvetlerin im çabalarıyla, yıkıcı faaliyetlere karşı etkili bir mücadele yapılmıştır. Anayasalda, kanunlarda yapılan değişikliklerle, Cumhuriyetin ve hür demokratik rejimin, yıkıcı faaliyetlere karşı daha etkili tarzda korunması imkânlar sağlanmıştır.

Şartlar normale döndükçe, Hükümet kuruluşunda da daha çok parlâmentoya dayalı, daha normal usullere doğru bir gelişme olması tabii idi.

Cumhurbaşkanı seçiminde, Başkanlık süresinin seçimsiz uzatılması yoluna gidilse idi, normal şartlara yaklaşılmış olmayacaktı. Cumhurbaşkanlığı seçiminin mutlaka yapılması ve kuralları içinde yapılması lâzımdı.

Melen Hükümeti, demokratik inanca ve usullere bağlılığın güzel bar örneğini vererek, yeni Cumhurbaşkanı seçilir seçilmez istifasını Sayın Cumhurbaşkanına sunacağını çok önceden açıklamıştı. Melen Hükümetinin kurulduğu ve görevden şerefle ayrıldığı günler arasında geçen süre, Türkiye'yi normal şartlara daha da yaklaştırmıştır.

Bugün programını görüştüğümüz Adalet Partisi - Cumhuriyetçi Güven Partisi karma Hükümeti, Parlâmentoda yeterli çoğunluğa sahip olarak iki siyasî partiye dayanmaktadır. Hükümet, hizmet anlayışı bakımından şüphesiz bütün Türk milletinin hizmetindedir. Fakat iki siyasî partinin desteği ile kurulmuştur. Bu siyasî partiler, Hükümetin koalisyon protokolü çerçevesinde yapacağı icraata sahip çıkacak ve onun siyasî sorumluluğunu yükleneceklerdir. Protokolde ve Hükümet Programında belirtilen hedeflere ulaşılması için Hükümet, Türkiye Büyük Millet Meclisi çoğunluğunun samimî desteğine güvenebilecektir.

Hükümet kuruluşunun bu özelliği, demokratik düzenin normal işleyişini içtenlikle isteyen herkesi sevindirecek ve Hükümet çalışmalarını kolaylaştıracak hayırlı bir gelişmedir.

Sayın Üyeler;

Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak Hükümetten beklediğimiz bazı hususlar vardır. Bunları madde olarak arz edeceğim.

1. Hükümetin ilk görevi; ülkede huzur ve asayişin korunması, kanun hâkimiyetinin sağlanmasıdır. Yeni Hükümetten yıkıcı faaliyet şebekelerine, yeraltı örgütlerine, anarşist çetelere karşı girilmiş olan ve bugüne kadar olumlu sonuçlar Yermiş bulunan mücadelenin - hızı kesilmeden - sürdürülmesini bekliyoruz.

2. 14 Ekim 1973 de, yasama meclisleri için genel seçimlerim yapılması Anayasa emridir. Yüksek Seçim Kurulu, seçim tarihini resmen ilân etmiştir.

Seçimlerin selâmetle, dürüstlükle, serbest olarak yapılması; seçim öncesinde ve seçim sonrasında “millî hâkimiyet” ilkesine sahip çıkılması, Hükümetten beklediğimiz başlıca görevlerden biridir.

3. Seçimlerde yurttaşlar diledikleri partiye oy vermekte serbest olacaklardır. Ancak yurttaşlar, beğendikleri bir partinin adayları arasında tercih yapmak imkânının bir ölçüde kendilerine tanınmasını istemekte, önseçim usulünün bazı aksaklıklarından şikâyet etmektedirler. Bu şikâyetleri azaltacak mâkul tedbirlerin seçimlerden önce alınması şarttır.

4. Koalisyon protokolünde ve Hükümet Programında yer alan Toprak ve Tarım Reformu tasarısı, Üniversite Reformu tasarısı, Temel Eğitim Kanunu tasarısı ve Anayasada yapılan değişikliklere paralel olarak belli süre içinde çıkarılması öngörülen başka kanunlar, ciddî bir takiple, sonuçlandırılmalıdır.

5. Önümüzdeki aylarda, ziraî mahsulleri daha iyi değerlendirecek bir fiyat politikası izlenmesini de istiyoruz. Köylüye emeğinin karşılığını vermek lâzımdır. Bu yıl, iklim şartları, Türkiye’nin çoğu yerlerinde ziraî üretimi olumsuz yönde etkilemiştir. Fiyat politikası köylünün geçim derdini hafifletmeli, köylü yurttaşlarımızın yüzü güldürülmelidir.

Melen Hükümetinin, ihraç malı ziraî ürünlere uygulanan kur farkımın kaldırılması, müstahsile ve köylüye hizmet yolunda atılmış bir adımdır. Ancak pancar üreticisi, hububat üreticisi gibi, ihraç malı üretmeyen köylü yurttaşlarımızın durumu da bu yıl öncelikle düşünülmelidir. Yalnız büyük çiftçilere yarayacak bir fiyat politikası yerine, dar gelirli, orta halli, küçük çiftçilere, küçük köylü işletmelerine de yarayacak bir yol izlenmelidir. Ziraî âlet ve makineleri, kimyevî gübreyi, ziraî mücadele ilâçlarını, akaryakıtı, tohumu pahalı olmaktan çıkarmak şarttır.

Devalüasyon ve başka sebeplerin etkisi ile son yıllarda köylünün kullandığı âlet ve makineler, ilâçlar, akaryakıt, çeşitli istihsal unsurları pahalılaşmaktadır. Bu pahalılaşma hareketi durdurulmalı, Devlet yardımının yalnız büyük üreticilere değil, dar gelirli köylülere ulaşması için gübre, tohum gibi çeşitli girdilerin ucuz olması sağlanmalıdır. Bir cümle ile Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu olarak, ziraî fiyatların köylüyü memnun etmesini, üretimi teşvik etmesini istiyoruz.

Bu arada, hayvancılıktan geçinen bölgelerin ve yurttaşlarımızın meselelerine de yakın bir ilgi bekliyoruz.

6. 1970’deki durgunluktan ve 1971 deki kararsızlıktan sonra, geçen yıl bir hayli hız kazanmış olan yatırımların, hızı kesilmeden devamı şarttır. Yıllık programda öngörülen kamu yatırımları, zamanında gerçekleştirilmeli, hür teşebbüse yeterli güven duygusu ve yatırım şevki verilmelidir. Yatırımları köstekleyen, geciktiren bürokratik engelleri kaldırmak, bu alanda başlıca görevdir.

7. Hükümetin, esnaf ve sanatkârlarımızın dertleriyle, sosyal güvenlik ve kredi ihtiyaçlarıyla yakından ilgilenmesini de istiyoruz. Esnaf ve sanatkâr kuruluşlarımızın yıllardan beri üzerinde durdukları dertlerinde ele alınmasını diliyoruz.

8. Hayat pahalılığının yükünü çeken dar gelirli yurttaşlarımızın hayat şartlarını ve geçim sıkıntılarını hafifletecek amelî tedbirlere de ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.

Hükümet programında, işçilerimizin meselelerine önemle yer verilmiştir. Ekonomik imkânlarımızın elverdiği ölçüde, işçilerimizin refahım sağlayacak, işçilerimizi konut sahibi yapacak, işçi sağlığını koruyacak, sosyal sigorta ile ilgili şikâyetleri giderecek tedbirlere de önem verilmesini istiyoruz.

9. Yurt dışındaki işçilerimizin ve beraberlerinde bulunan eşlerinin ve çocuklarının bütün ihtiyaçlarıyla daha yakından ilgilenip gerekli tedbirleri süratle almak lâzımdır. Hükümet programında yurt dışındaki işçilerimizin zararlı akım ve propagandalara karşı korunmasına, anavatanla bağlarının ve millî duygularının güçlendirilmesine önem verileceği belirtilmiştir. Bu işçilerimizin hayat şartları, sosyal hakları ile de etkili şekilde ilgilenilmesini, teşkilât yetersizliğinden doğan şikâyetlerinin giderilmesini de beklemekteyiz.

10. — Bundan önceki Hükümet zamanında, gelişmeğe muhtaç bölgelerimizi kaldırmak, kalkınmada öncelik verilmesi gerekli il ve ilçelere yapılacak yatırımları artırmak, bu durumdaki illerimizi yeni fabrikalara kavuşturmak için başlanmış olan ciddi çalışmalara hızla devam edilmesi lâzımdır.

11. — Personel Kanununun orta yere koyduğu kargaşalık ve adaletsizliklere de, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu olarak, bir defa daha dikkati çekmek isteriz. Personel Kanununun hataları milletimize pahalıya mal olmuş, bütçeye büyük külfetler yüklemiş; fakat kalkınmamız bakımından hayati önem taşıyan teknik elemanlar başta olmak üzere, çeşitli personel zümrelerini huzursuzluğa sürüklemiştir. Melen Hükümeti zamanında düzeltme çalışmalarına girilmiştir. Yeni Hükümet, kısa zamanda bütün şikâyetleri gideremese bile, güçlü ve yetenekli bir uzmanlar ekibi kurarak, Personel Kanunu keşmekeşine nasıl bir çar bulunabileceğini incelemeye önem vermelidir. Böyle bir ilmî inceleme, hiç değilse ileride alınacak köklü tedbirlere ışık tutacak ve yeni hataları önleyecektir.

12. Verimli çalışan, dürüst, vatandaşa güçlük çıkarma yerine, onun dertlerine şefkatle eğilen bir idare mekanizmasının devlet hayatındaki ünlemine bu vesileyle işaret etmek isteriz.

13. Cumhuriyetin 50'nci yıldönümü münasebetiyle çıkarılması düşünülen af konusunu incelerken, Hükümetin şu hususları göz önünde tutması lüzumuna inanıyoruz: Af insanî bir müessesedir. İyi kullanıldığı zaman yararlıdır. Af bir siyasi istismar konusu olarak değil, kader kurbanlarını cemiyete yeniden kazandırmak için kullanılmalıdır. Türk devletini içten yıkmak istedikleri bütün delilleriyle ortaya çıkmış bulunan ve hiç bir nedamet göstermeyen yıkıcı faaliyet suçlularının, komünist faillerin affına Cumhuriyetçi Güven Partisi taraftar değildir. Bu arada afla ilgili hazırlıkların tamamlanmasını da beklemekteyiz; fakat af, suç işlemeği teşvik edecek şekilde kullanılmamalı, yeniden cürüm işleyecekleri belli olanlar cemiyetin içine alınmamalıdır.

14. Hükümetin, millî eğitim çalışmalarına yeterli önem vermesini diliyoruz. Bir cemiyeti yükselten, her şeyden önce iyi yetişmiş, karakter ve bilgi gücüne sahip

olan insanlardır. Gönülleri millet sevgisiyle, kafaları ilimle dolu, milletimizi tarih boyunca ayakta tutmuş olan hasletlere ve meziyetlere sahip, hür demokratik rejim ülküsüne ve millî değerlere bağlı, Atatürkçü, milliyetçi kuşaklar yetiştirmek için gerekli olan hiç bir tedbir ihmal edilmemelidir. (CGP sıralarından “Bravo” sesleri) İrfan ordumuzun değerli mensupları olan öğretmenlerimizin, aşırı alkımların ve örgütlerinin etkisi dışında, Atatürkçü ve milliyetçi yolda, huzur ve güven içinde, maddî sıkıntılardan uzak olarak görev yapmalarını sağlamak şarttır. Millî Eğitim camiası, kökü dışarıda akımların ve yıkıcı faaliyetlerin etkisinden kesinlikle kurtarılmalıdır.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümet Programının Silâhlı Kuvvetlerimizle ilgili kısa, fakat özlü bölümünde yer alan yapıcı kanaat ve temennilere aynen katılmaktayız.

12 Mart 1971 tarihinden önceki dönemde, Türkiye’imizde şekillenen ve kanun boşluklarından da yararlanarak kuvvetlenen yıkıcı akımların ve eylemlerin karşısına çıkan ve anarşiyi ortadan kaldıran Silâhlı Kuvvetlerimizin, millî varlığımızı ve demokratik Cumhuriyetimizi koruma gayretleri her türlü övgünün üstündedir.

Olağanüstü şartların etkisiyle, siyaset ordu ilişkilerinin geçirdiği bazı zor safhalara rağmen, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin Anayasaya ve hür demokratik rejime bağlılığı, başarılı sınavlar vermiştir. Türk Milleti, iç ve dış tehlikelere karşı millî varlık ve bütünlüğümüzün teminatı olan Silâhlı Kuvvetlerimizin vatanseverliği ile bir defa daha iftihar etmek imkânını bulmuştur.

Sayın Milletvekilleri; dış politikamız üzerinde Hükümet Programında yer verilen hususlarla mutabakatımız vardır. Ancak, bu münasebetle, son günlerde çevremizde oluşan bazı endişe verici olaylara temas etmek lüzumunu da duymaktayız.

Dış ilişkilerimizin düzenlenmesinde ahde vefa prensibine ve mütekabiliyet esaslarına tarafımızdan gösterilen titizliğin, komşularımız tarafından da aynen gösterilmesini beklemek hakkımızdır.

Dış siyasetimizde ana hedefimizin barış ve güvenliğin korunması olduğu hususunda bugüne kadarki davranışlarımızın komşularımız için ciddi bir teminat olması da lâzımdır.

Bu iyi niyetimizin ihlâl edilmemesi, karşılıksız bırakılmaması en samimî dileğimizdir.

Yunanistan’da Batı Trakya Türklerine karşı girişilen ve basınımda akislerini bulan yeni olayların iki hükümet ve milletlerimiz arasında bir huzursuzluk hâsıl edecek yönlere sürüklenmemesi de şarttır. Yunanistan Hükümetinden bu konuda kendisine düşenleri yerine getirmesini beklemekteyiz. Batı Trakya Türklerinin tüm haklarına riayet olunduğunu, eşit muameleye tabi tutulduklarını, insanca yaşama şart ve haklarının zedelenmediğini de bilmek isteriz.

Bir savunma ittifakı içinde aynı hedefte birleşmiş iki devletin dostluklarının devamındaki zaruret açıktır. Batı Trakya Türklerine karşı öteden beri girişilen saldırıların durması, savunma ittifakının selâmeti bakımından da zorunludur.

Kıbrıs sorunu, Türkiye'nin millî güvenliğimin vazgeçilmez bir parçasıdır. Kıbrıs'taki toplumlar arasındaki ihtilâfların barışçı yoldan çözülmesinde Türkiye'nin gösterdiği gayretlere bütün tarafların yardımcı olması da gereklidir.

Kıbrıs Devletini meydana getiren andlaşmalar iki toplumun birlik ve ortaklığı esasına dayalı bulunduğundan Rum toplumu yöneticilerinin bunun aksinde gösterecekleri davranışların karşısında bizim de tepki göstereceğimiz tabiidir.

Genişletilmiş toplumlar arasındaki görüşmelerde bugüne kadar gösterilen iyi niyetin samimiyetinden ve oyalama amacı taşımadığından da emin olmak isteriz.

Adadaki Rum toplumu içinde vukua gelen anlaşmazlıklar, sadece Türk cemaatinde bir endişe doğurmamakta; bu anlaşmazlıkların büyümesi hâlinde ortaya çıkabilecek ağır sonuçları itibariyle bizim de müşterek endişemiz olmaktadır.

Dostlarımızda Türkiye'nin içinde bulunduğu şartların bir dış politika zaafı doğuracağı gibi bir kanaat hâsıl olmuş ise, bunun en kısa zamanda tashih edilmesi gerektiğini de hatırlatmak lüzumunu duymaktayız.

Kıbrıs'ta Türk toplumuna anıtlaşmalarla tanınan haklara karşı girişilecek oldu - bitti teşebbüslerine veya fiilî bir tecavüze karşı millî tepkilerimizin âni ve ezici olacağından hiç kimse şüphe etmemelidir. (CGP sıralarından "Bravo" sesleri)

Sayın Milletvekilleri; her yıl Nisan ayı bazı ermeni cemiyetlerinin Türk - Ermeni ilişkilerine gölge düşürme çabalarının yoğunlaştığı bir aydır.

Los Angeles'taki cinayetle yeniden hortlayan ve Fransa'da bir ermeni kilisesinin avlusunda dikilen âbidenin kitabesindeki kinden ifadelerle körüklenen düşmanlığın durdurulması akliselimin icabıdır.

Türkiye'de en iyi şartlar içinde yaşayan ermeni vatandaşlarımızın ve dünyanın diğer ülkelerinde bulunan Ermenilerin bu gibi olayları tasvip etmediklerini görmek memnuniyet vericidir.

Türk - Ermeni ilişkilerini bozmaya gayret gösteren bir avuç tahrikçi, cinayetlerinin lekesinden başka bir şey elde edemeyeceklerini kesin olarak bilmelidirler.

Sayın Milletvekilleri; Cumhuriyetçi Güven Partisinin temel görüşleri bellidir. Biz, Atatürkçü, milliyetçi, hür demokratik rejime bağlı, milletimizi tarih boyunca ayakta tutan bütün değerlere saygılı; dengeli kanma ekonomi görüşünü benimsemiş, sosyal adalete hür düzen içinde ulaşılabileceğine inanan, Türkiye'yi yıkıcı faaliyetlerin şerrinden de, yoksulluktan ve adaletsizlikten de kurtarmayı amaç bilen bir siyasî teşekkülüz. (CGP sıralarından alkışlar)

Hükümete bu inançlarımızla katıldık. Bu inançlarla güvenoyu vereceğiz. Hükümetin memleket yararına çalışmalarını, bu temel görüşlerden hareket ederek destekleyeceğiz. Hükümeti denetleme görevimizi, yapıcı ve memleketçi bir tutumla, bu temel görüşlerimize sâdık kalarak yerine getireceğiz.

Milletimizin iç ve dış düşmanlarına, hür demokratik Cumhuriyetimizi çökertmek isteyenlere, yoksulluğa, işsizliğe, pahalılığa adaletsizliğe karşı yapacağı mücadelede; kalkınmamızı hızlandırmak, ülkemizi refaha doğru ilerletmek yolunda gös-

tereceği gayretlerde, Hükümete başarılar diler, yüce Meclisi Grubum adına sevgi ve saygıyla selâmlarım. (*CGP sıralarından alkışlar*)

BAŞKAN — DP Grubu adına Sayın Ferruh Bozbeyli, buyurunuz efendim. (*DP sıralarından alkışlar*)

DP GRUBU ADINA FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, muhterem milletvekili arkadaşlarım;

12 Marttan sonra teşekkül eden olağan dışı hükümetlerden bir yenisinin, Sayın Talû Hükümetinin programını müzakere ediyoruz.

Kuruluşunda mevcudolan zaafılar ve kural dışı usuller 12 Mart Hükümetlerini arka arkaya tüketmiştir. Hükümetlere üye vererek iştirak etmiş, güvenoyu vererek desteklemiş olan partiler, hükümetlere sahip çıkamamış, bu hükümetleri gruplar, dolayısıyla parlâmento desteğinden mahrum hale getirmişlerdir. Parlâmento dışı bir desteğe dayandığı intibabını, hatta fikrini telkin etmeğe başlamış olan hükümetler, bu hal kanısında Parlâmento hattâ politika dışı bazı çevreleri politika içine çekmiş, partiler dışı politika, partiler politikasına yön vermeye başlamıştır. Böylece memleketimizde bir olağan dışı yönetime usulü süregelmıştır. Bu olağan dışı yönetim usulü, Anayasamızda yer alan olağanüstü yönetim usullerinden tamamıyla farklı bir usuldür. Anayasa esaslarına, demokratik usul ve geleneklere sığmayan değişik ve mevcut bir modelidir. Gerçi bu modeli icadedenler, oy verip destekleyenler, zaman zaman kendi icatlarını beğenmediklerini söylemişlerdir, ama her nedense görünmez veya görünür bir himayeyle günümüze kadar gelmiştir.

Olağan dışı yönetimde, partiler demokrasisi ihmal edilmiş, partiler ve Parlâmento dışı çevreler Devlet yönetiminde öncelik kazanmıştır.

Anayasamız, “Siyasî Partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır” dermektedir. Anayasamızın vaz geçilmez saydığı siyasî partilerden geniş ölçüde vazgeçilmiş, hükümetler daha çok partiler ve Parlâmento dışından gelen şahıslardan kurulmuştur. Partilere sadece güvenoyu verme görevi düşmüştür. Bazı partilerimiz de bu görevlerini yerine getirmişleridir. Bütün bunlar da “Olağanüstü şartlar”, “Olağan dışı şartlar” veya “Cari durum” diye isimlendirilen sebeplerle izah edilmiştir. “Cari durum ve şartlar” zaman zaman Anayasadan önce gelmiş, kendi emrimi yürütmüştür.

Muhterem arkadaşlarım; bu olağan dışı şartlar ve cari durum nereden çıktı? Kimler ihdas etti, kimler sebebiyet verdi. Bugün hâlâ olağan dışı şartlar ve sebepler devam ediyor mu? Talû Hükümetinin kuruluşunda bu olağan dışı şartların rolü olmuş mudur? Normal demokratik usullere dönüşümüzü engelleyen, demokrasiimizin tekerine çomak sokanlar kimlerdir? Bunlar bütün açıklığıyla ortaya konmalı, herkes bildiğini söylemeli, “Anayasanın dediği değil, benim sözüm geçer, bizim sözümüz geçer” diyenler varsa bunları tanımalıyız. Bu mesele şu veya bu partinin iç meselesi olamaz; bu mesele topyekûn Parlâmento ve rejim meselesidir.

Olağan dışı şartları komünist eylemciler mi ihdas etmiştir? İşgaller, boykotlar, sabotajlar, adam kaçırma ve banka soyma olaylarının failleri; anarşik eylemciler,

Türkiye Cumhuriyetini yıkıp, yerine halk cumhuriyeti kurmak isteyen kimselerdir? Bu husus en sağır idraki dahi uyandıracak bir açıklıkla ortaya çıkmıştır.

Her ne kadar Parlâmento çatısı altında, bu eylemcilere kanat geren, şefkat gösteren kimseler çıkmışsa da mahkeme huzurunda verdikleri açık ifadeler eylemcilere şefkat gösterenleri de uyarmıştır kanaatindeyiz.

Anarşik olaylar, sıkıyönetim ilânına, olağanüstü usuller uygulanmasına sebep olmuştur, ama buradaki “Olağan dışı hal”, “Cari durum” diye ifade edilen husus, Hükümetlerin demokratik kurallar içinde teşekkülüne mâni olan hal, anarşistlerden gelmiş olamaz.

Anayasamızın 124’ncü maddesindeki olağanüstü yönetim, usulü Anayasanın kanunların gösterdiği ve gerektiğinde müracaat olunan hukukî bir yoldur. Buradaki “Olağanüstü” veya “Olağan dışı” şartlar ve “Cari durum” tamamen hukuk dışı fiilî bir durumdur. Normal demokratik kuralların uygulanmasını engelliyor ve dediğini yaptırıyor. 4 partinin teşkil ettiği partilerarası komisyonda ittifakla kabul edilen ve parti gruplarına imzalanmak için sunulan siyasî hakların iadesiyle ilgili Anayasa değişikliğini durdurmadı mı?

Bilindiği üzere, siyasî hakların iadesiyle ilgili iki tane Anayasa değişiklik teklifi vardır. İkisi de Anayasa Komisyonunda idi. Bir zamanlar Anayasa Komisyonu Sayın Başkanı, bunları görüşmek üzere gündemine aldığını ilân etmişti, fakat bir türlü görüşülemedi. Süresi içinde görüşülemediği için de, siyasî haklarla ilgili teklif, daha sonra bir kararla doğrudan doğruya Meclis gündemine alındı ve hâlâ gündemde sırasını beklemektedir; bütün partilerin ittifak ettiği bir teklifi bu. Bütün partiler Cumhuriyetimizin 50’nci yılına girerken, “Bu mesele halledilmelidir,” diye beyanda bulunmuşlardı. Olmadı, olmadı, Ortaklık protokolünde ve Hükümet programında yer verilmedi veya verilemedi. Niçin? “Cari şartlar” böyle mi emrediyor? Bunu yapmayacaksınız diyen birisi mi vardır, Parlâmentonun iradesine müdahale edem birisi mi vardır? Siyasî partilerimiz bu konuda ne düşünüyorlar açıkça ortaya koymalıdır. Cumhuriyetimizin 50’nci yılı dolayısıyla bir genel af teklifini düşünenler hattâ anarşistlere bile ümit verenler, siyasî hakların iadesi konusunda eski taahhütlerini hatırlamalıdır ve bazı vatandaşlarımız Cumhuriyetimizin 50’nci yılına siyasî haklarından mahrum olarak girmemelidirler.

Diğer taraftan bu “Cari durum ve şartlar” Parlâmento çoğunluğunun dediği değil, benim istediğim olacak diyor ve dediğini de yaptırıyor.

Mecliste bir çoğunluk partisi vardır 436 kişilik Mecliste 236 üyeyle temsil oluyor. Karşısındaki bütün partilerin ve bağımsızların toplamı 209’dur. Buna rağmen çoğunluk partisi kendi müstakil Hükümetini kuramıyor ortak arıyor, bağımsız Başbakan arıyor. Görünmez veya görünür bir müessirin yani “yetkili çevrelerin” dediği oluyor.

Anayasamız partiler demokrasisini öngörmüştür. Siyasî partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Bağımsızların ve Parlâmento dışı çevrelerin siyasî faaliyetlere iştiraki istisnadır. Seçim zamanında bazı bakanlıklara inhisar

eder, mahdud bazı ölçülere istinat eder. Bütün bu Anayasa gerçekleri ihmal edilecek veya “Olağan dışı” tesirler henüz silinmedi diye seçimlere kadar mehil verilecek.

Hükümet programının bir yerinde “Dikkat nazarınızdan kaçmadığına emin olarak bir kere daha ifade etmek isteriz ki, Hükümetimiz 12 Mart 1971’den bu yana kurulmuş bulunan Hükümetlerden ayrı bir karakter taşımaktadır. Bu özelliği hizmet anlayışı farkından değil, kuruluş tarzından ve siyasî sorumluluğuna iki partinin iştirakinden ileri gelmektedir” denilmektedir.

Böylece demokratik usûl ve teamüllere biraz daha yaklaşıldığından bahsedilmektedir. Normale tam dönülemedi, fakat biraz ilerleme olmuş. Anlatılmak istenen budur. Bu konuda önce şunu söylemek istiyoruz. Sayın Talû biraz ihtiyatlı olmalıdır, belli olmaz. Sayın Erim de Meclisten “300 küsur oyla güvenoyu aldım. Benim Hükümetim en büyük oyla güvenoyuna mazhar oldu. Parlâmentoya dayalı çok güçlü bir Hükümet kurdum” deyip sık sık övünürdü. Sonunda güvenoyu veren partilerin güvensiz davranışlarından en çok şikâyet eden yine Sayın Erim olmuştur.

Parlâmentonun seçimi desteğine ve iki partinin sorumluluğuna dayandığını Hükümet değil de, Hükümete ortak parti sözcüleri açıklıkla söylesin ve söylediklerini de tutsunlar; bu daha önemlidir. Hükümet programının Mecliste müzakere edildiği bugün de Meclisteki çoğunluk durumu dikkat çekicidir.

12 Mart’tan sonra kurulan diğer Hükümetlerden farklı olarak normal demokratik usul ve teamüllere biraz daha yaklaşılmış olduğu iddiasına gelince; bu durum da tam normale gidilemediğini, bir maninin varlığını belirtmek bakımından önem taşır. Niçin tam normale dönülemiyor? Bizi tutan, bağlayan ne? Parlâmento ve partiler dışı zevata taviz üstüne taviz niçin verilir?

Hükümet kurulum yurt dışından insan çağrılır. Parlâmento içinde bakan olacak kimse yok fikrinden hareket edilir. Cumhurbaşkanı seçimine gidilir. Parlâmento dışından aday aranır. “Parlâmento içinde kimse yok” denir. Hattâ Parlâmento Cumhurbaşkanı seçemez. Öyleyse süreyi uzatalım derler. Başbakan aranır ille de bağımsızlardan olmalıdır, hattâ kontenjan senatörlerinden bir üyenin yeri münhaldır diye Parlâmento dışından senatörleştirme yoluyla Başbakan adayı arandı. Bütün bunlara sebep ne? Bizi bir zorlayan mı var? Normale dönüşü engelleyen veya engelleyenler kimlerdir? Açık konuşalım. Türk Silâhlı Kuvvetleri mi “Cari durumu” ihdas etmiştir? Normal çoğunluk Hükümetlerinin kurulması bu sebeple mi mümkün olmuyor? Böyleyse bu tüm Silâhlı Kuvvetlerin isteği midir, yoksa birkaç kumandanın isteği midir? Bütün bunlar açıklıkla konuşulmalı ve tedbirleri hep beraber alınmalıdır. Bu konu şu veya bu partinin iç işi olarak gösterilemez. Hepimizin, bütün üyeleriyle Parlâmentomuzun ve milletimizin işidir. Siyasetin içine girenler, tenkidin dışında kalamazlar.

Bu cari durum meselesi bu çevrelerden hiçbirinin eseri değil de, bazı siyasî hesapların gereği olarak ortaya konuyorsa Hükümetçi partilerin kendi içlerinden gelen bir tereddüdün ve güvensizliğin ve seçimlere girerken sorumluluktan kaçmak şeklinde plânlanmış bir işin gereği ise, bu da ya belli, meydanda bir durumdur yahut da kısa zamanda bütün ayıbyıla meydana çıkacaktır. *(DP sıralarından alkışlar)*

12 Marttan bugüne kadar süregelen bu “olağandışı cari şartların” devam etmesi veya ettirilmesi memleketimize çok pahalıya mal olmuştur. Hukukî ve ahlâkî değerler sistemi altüst olmuş, Devlet hizmetleri geniş ölçüde hukuk dışına kaymış, vatandaş - Devlet ilişkileri bozulmuş, geçim, sıkıntısı, pahalılık almış yürümüş, arkası, aracısı, iltimasçısı bulunmayan büyük vatandaş kitleleri hırpalanmış, ezilmiş, mağdur olmuştur. Dumanlı havayı kollayanlar, kolay kazanç usullerini bilenler, alın terini sermaye yapan işçi, köylü, esnaf ve dar gelirli vatandaşlarımızı içinden çıkılmaz sıkıntılara duçar etmiştir.

Pahalılıktan ve geçim derdinden habersiz, karnı tok, sırtı bütün, işi gümüş bazı çevreler vardır. Bunlar her devirde bütün Hükümetlerle iyi ilişkiler kurmanın yollarını ve usullerini iyi bilirler. Sanayi Bakanlığı ve Maliye Bakanlığı çevrelerinde ziyade görünürler, Devlet nimetlerinden büyük paylar koparabilmenin marifetine sahiptirler. İşte buhranlı, dumanlı ve sisli günler onların günleridir. Kökü dışarıda gizli cemiyetlere azadırlar. (*DP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Bunların kurdukları menfaat çarkından halkın hakkını kurtarmak oldukça zordur. Halkın hakkı, fakirin ekmeği artık aslanağzında değil, aslanın midesine inmiştir. Biz Parlâmento üyeleri olarak Sayın Talû Hükümetinin programını bugün müzakere ediyoruz. Müzakereleri bugün bitirebilirsek, yarından sonra, Perşembe günü güven oylaması yapılacaktır. Ama dikkat buyurulsun, bazı çevreler Sayın Talû Hükümetine Parlâmentodan evvel güvenoyu vermişlerdir. İstanbul’dan, İzmir’den gelen beyanlara kulak verelim.

Muhterem arkadaşlarım, Hükümet programında bazı konulara çok geniş yer verildiği halde, bazı önemli memleket meselelerine hiç temas edilmemiştir. Nitekim Toprak ve Tarım Reformu kısa Hükümet programı içinde en geniş yeri işgal etmiştir. Toprak ve Tarım reformunun memleketin içinde bulunduğu güç şartları bertaraf edecek sihirli bir anahtar olduğu intibai verilmiştir. Ayrıca, Toprak ve tarım reformunun bütün tatbikatının bu Hükümet tarafından yapılacağı fikri programda yer almaktadır. Programda toprak reformu ile ilgili olarak “Çok amaçlı toprak ve tarım reformu kooperatifleri halinde teşkilatlanmalarını sağlayacak tedbirlere özel bir önem vermekteyiz” denilmekte ve ilâve olarak reform bölgeleri dışındaki kooperatifler için ise, “Krediden işletmeye ve işletmeden yetiştirilen ürünlerin pazarlanmasına kadar çiftçilerimizin kooperatifleşmelerini özendirici ve destekleyici tedbirleri geliştirerek uygulamak kararındayız” ibaresi yer almaktadır. Bu ifadelerden reform bölgelerindeki kooperatifleşmenin üretimden pazarlamaya kadar her safhaya teşmil edilmek üzere mecburî olduğu neticesi çıkmaktadır. Bu mecburiyetin sınırı son derece önemlidir. Konu açıklıkla ortaya konmalıdır. Aksi halde, bu sınırın kolektifleştirmeye kadar gidebileceği endişesini taşıyoruz.

Programın Millî Eğitim politikası kısmında Üçüncü Beş Yıllık Plâna atıf yapılmaktadır. Hâlbuki Üçüncü Beş Yıllık Plân Meclislerde geniş tenkidlere uğramıştır. Aynı zamanda millî eğitim sistemini düzelterek düzenlenmek hususunda yeni bir fikir, yeni bir görüş ve metot getirmemiştir. Hattâ Millî Eğitim sektörüyle ilgili kısım birtakım tenakuzlarla doludur. Tespit edilen teknik hedeflerle, bu hedeflere ulaşmak için düşünülen finansman imkânları arasında ölçülü bir münasebet yok-

tur. Meselâ eğitim sektörü için ayrılan miktarının toplam yatırım miktarına olan oranı en düşük olan plân, Üçüncü Beş Yıllık Plândır. Hükümet eğitim meselelerini Üçüncü Beş Yıllık Plân çerçevesinde halletmeyi düşündüğüne göre, Türkiye'nin geleceğini yakından ilgilendiren bu çok ciddi konuda arzu edilen gelişmenin temini istikâmetinde bir hazırlığın ortaya konulamayacağı endişesini taşıyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, memleketimizin içinde bulunduğu önemli problemlerin başında fiyat istikrarı meselesi gelmektedir. Bu istikrar bir türlü temin edilememiştir. Bugün fiyatlar hızlı artış temposunu devam ettirmektedir. Toplu sözleşmeler belirli bir sisteme bağlanamamıştır. Kontrol mekanizması işlememektedir. Mesul şahıslar fiyatların belirli bir seviyede tutulması için gerekli tedbirleri getirecekleri yerde, vatandaşlarla birlikte pahalılıktan şikâyet korosuna dâhil olmuşlardır. Hükümet programında bu meselenin gerekli ve yeterli bir önemle ele alınmadığı görülmektedir.

Nitekim programda “Hayat pahalılığı, sunî fiyat artışları ve haksız kazanç edenlerle mücadele için gerekli iktisadî ve hukukî tedbirleri alacak ve 1973 yılında memleketimiz şartlarına uygun bir fiyat istikrarının sağlanmasına azamî gayret sarf edeceğiz” denilmektedir. Bu ifadeden belirli herhangi bir tedbirin alınacağı sonucunu çıkarmak mümkün değildir. Nitekim Sayın Başbakan, Ticaret Bakanlığı yaptığı sırada buna benzer ifadelerle 1972 yılı için her türlü tedbirin alındığını ve fiyatların % 10 civarında artacağını iddia ettiği halde, rakamlar 1972 de farklı olmuş ve fiyatlar % 15'in üstünde artmıştır. Ayrıca, memleketimize uygun fiyat artışı ifadesinden de kasdedildiğini de anlamak güçtür. Bu ifade, fiyat artışları ne olursa olsun, “memleket şartlarına uygun artış, işte bu nispettir” diyebilmenin şimdiden bir hazırlığı mıdır?

Programda, fiyatları aşırı artış gösteren malların ithali yoluna gidileceği iddiası da yer almıştır. İthal sistemimiz, dünya piyasa durumu ve ithal süresi bilindiğine göre, fiyatları artan malların ithal ikâmesi yoluyla fiyatlarını düşürmek fiilen imkânsızdır. Demir ve gübre fiyatlarında Türkiye şimdiden bir çıkmazın kenarına gelmiştir. Bugünkü dünya fiyatları muvacehesinde bu ilki konuda, ya fiyatlar süratle artarak karaborsa kanunları cari olacak veya gümrük muafiyetleri gibi Devlette milyarlara malolacak birtakım gayri iktisadî tedbirlere gidilecektir. Çünkü ihtiyaçlar zamanında tespit edilip gerekli tedbirlerin alınması yoluna gidilmemiştir. Bundan sonra da, âcil tedbirlere başvurulacağı konusunda programda bir sarahat yoktur. Aslında bu gibi geçici tedbirlerle fiyatlara istikrar getirilebileceğini de sanmıyoruz.

Gerek Sayın Talû'nun Ticaret Bakanlığındaki tutumu, gerek Hükümet Programında yer alan hususlar, Türk ekonomisinde görülen istikrarsızlığa ve fiyat artışlarına 1973 yılı için bir deva getirebileceği ümidini vermemektedir.

1978 yılının ilik üç ayında görülen fiyat artışları, geçen yılın ilk üç ayındaki fiyat artışları seviyesindedir. Bu durum 1973 yılı fiyatlarının % 10'unun üstünde bir artış göstereceğinin işaretidir. Devalüasyonun üçüncü yılında ton nispette bir artışı, devalüasyon sonuçlarımdan ziyade, ekonomimizin içinde bulunduğu darboğazlara ve alınan tedbirlerin kifayetsizliğine bağlamak gerekir.

Hükümet programı, ithalât ve ihracat hususumda getirmiş olduğu politika bakımından da realist olmaktan uzaktır. Bugünkü realite şudur: İhracatta görülen artış, ihraç mallarının miktar olarak artmasından veya ihraç malları çeşidinin çoğalmasından çok, kısmen dolar devalüasyonunun yarattığı yükselme ve pamuk gibi bazı geleneksel ihraç mallarımızın fiyatlarındaki geçici yükselmeden gelmektedir.

Nitekim ihracatta görülen artışlara rağmen, dış ticaret açığı daha da büyümüş- tür. İhracat için programda mevcudolan iddiayı da hakikatle bağdaştırmak imkânı yoktur. Bugün traktörden, otomobile ve otobüse, lâstikten gübreye kadar birçok mamullerin sıkıntısı çekilmektedir. Yeterli kapasite mevcut olduğu halde, vatandaş bir traktöre sahip olmak için peşin parasıyla aylarca beklemektedir. Diğer taraftan, sadede iş ve dış lâstığı yokluğundan yüzlerce traktör fabrikaların parkında yatarak, milyonlarca servetin âtil vaziyette kalmasına sebebiyet vermektedir.

Pirinç, kuyrukları ise günden güne uzamaktadır.

Huzurunuzda görüşülmekte olan programın mesuliyetini taşıyan Sayın Başbakan, Meclisimizde daha önce yapmış olduğu bir konuşmada, fiyat artışlarını dört ana sebebe bağlamıştı. Kendi ifadeleriyle: “Bunlardan birincisi, yurt dışı fiyat hareketlerinin yurt içine yansması; ikincisi devamlı bütçe açıkları; üçüncüsü taban fiyat politikaları; dördüncüsü bunlara bağlı olarak ortaya çıkan ücret ve fiyat spiralidir.” Hükümet programında, fiyat istikrarının temini için bu dört husustan hangisine müdahale ve tesir edilebileceğini tespiti imkân yoktur. Dış fiyatların yükselmesini kontrol altına almak elimizde olan bir husus değildir. 1973 yılı Bütçesinin de, önceki yıllar bütçeleri gibi açık vereceği herkes tarafından kabul ve beyan edilmiştir. Ücret - fiyat münasebetleri belirli bir sisteme bağlanmamıştır. Bu konuda programda bir tedbir de gösterilmemiştir. Geriye, - geçen yıl olduğu gibi - taban fiyatlar meselesi kalmaktadır.

Her ne kadar programda “Taban fiyatları, üreticinin emeğinin en iyi şekilde değerlendirilmesi ve hayat seviyesinin yükseltilmesi amacıyla düzenlenecek ve destekleme alımlarına bu anlayışla devam edilecektir.” denilmekte ise de; hemen altında taban fiyatlarının tespitini birtakım şartlara bağlayan ve taban fiyatlarının artırılmayacağı intibahını veren hükümler gelmektedir. Bu arada, “Tarımda girdi maliyetlerinin artmaması için gerekli tedbirler alınacaktır” denilmektedir. Bu tedbirler şimdiye kadar alınamamıştır. Şimdiden sonra da alınacağı çok şüphelidir. Zira traktör fiyatları geride bıraktığımız iki yıl içinde % 50’den fazla artmıştır ve tespit edilen fiyatlarla da traktör bulma imkânı olmadığı gibi, ileride fiyatlar daha da artacaktır.

Gübre fiyatları büyük ölçüde artmıştır ve daha da artacaktır.

Akaryakıt fiyatları da aynı şekilde artmıştır ve artacaktır.

Ziraî mücadele ilâçları fiyatları aynı şekilde artmış ve daha da artacaktır. Bunlara ilâve olarak, köylünün ve çiftçinin tükettiği bütün malların fiyatları yükselmiştir. Bütün bu şartlar muvacehesinde girdi fiyatlarını sabit tutacak formüllerden hiç olmazsa bir kısmını Hükümet programında görmek islerdik veya şimdi Sayın Başbakandan dinlemek işitiyoruz.

Görülüyor ki; geçen yıl olduğu gibi bu yıl ela ekonomimizde sağlanacağı söylenen fiyat istikrarının ağır yükü, zaten güç şartlar altında olan köylü ve çiftçilerimizin omuzlarında kalacaktır. (DP sıralarından “Bravo” sesleri)

Muhterem arkadaşlarım; işçi, küçük esnaf ve sanatkârların da meseleleri, Hükümet programında dar bir çerçeve içinde ele alınmıştır. Nitekim işçi, küçük esnaf ve sanatkârların gerek hayat seviyelerinin yükseltilmesi, gerek tasarruflarının değerlendirilmesi ve gerekse sosyal adalet ve sosyal güvenliğe kavuşturulması yeterince ele alınmamıştır. Bu konuda en tesirli bir vasıta olan Sermaye Piyasası Kanunu tasarısı bir kenara itilmiş bulunmaktadır.

Partilerarası protokolde ve Hükümet programında bu konuya ait bir işaret yoktur. Hâlbuki ücret - fiyat münasebetlerinin istikrarlı bir sisteme bağlanması, küçük tasarrufların yatırım, sahalarına aktararak, kalkınmanın hızlandırılması bakımından sermaye piyasasının kurulmasına şiddetle ihtiyaç vardır. Ancak bu sayede, köylü, işçi, esnaf ve memur gibi küçük tasarruf sahiplerinin büyük tesislere ortak olarak bu tesislerin gelirlerinden istifade etmeleri, dolayısıyla sosyal adaletin bir ölçüde sağlanması mümkün olacaktır.

Toprak reformu, maden reformu ve petrol reformu gibi bir kısmı çıkan ve bir kısmı da çıkmak üzere olan reform tasarıları hakkında gerek protokolde ve gerekse Hükümet programında açık ve kesin taahhütlere girildiği halde; Sermaye Piyasası Kanunu gibi, geniş vatandaş kitlelerinin faydasına olan ve kalkınmamızı büyük ölçüde hızlandıracak bir kanun tasarısının ele alınmaması, eğer bazı çevreleri küstürmemek hesabıyla ilgili değilse, bize anlaşılır bir şey görünmüyor. (DP sıralarından “Bravo” sesleri)

HİLMİ TÜRKMEN (İçel) — Masonik çevreleri...

DP GRUBU ADINA FERRUH BOZBEYLİ (Devamla) — Artık zirve zenginlikler devri kapanmıştır. Soyadı şirketleri yerine, köylü, işçi, esnaf, memur ve dar gelirli vatandaşlar olarak geniş halk kitlelerinin katılacağı halka açık şirketler kurulmalıdır. Vatandaşlarımızın küçük tasarruflarının toplanarak büyük teşebbüslere ve yatırımlara yöneltmek mecburiyetindeyiz. Bu suretle hür teşebbüs, geniş halk kitlelerinin desteğine ve sahipliğine kavuşacaktır. Böylece vatandaşlarımız da devamlı zarar halinde olan Devlet teşebbüslerinin zararını kapatmak için her gün artan vergi yükünden bir ölçüde kurtulmuş olacaklardır. Bankalara para yatırma alışkanlığının, halka açık büyük ve emin şirketlerden hisse senedi alma alışkanlığına yönelmesi, ekonomik hayatımızda büyük bir gelişme sağlayacaktır. Karşısında bulunan gizli ve açık mukavemet kırılarak, Sermaye Piyasası Kanunu Meclislerimizden geçmelidir. (DP sıralarından “Bravo” sesleri) Bu arada yurt dışında çalışan işçilerimizin de durumuna kısaca temas etmek istiyoruz. Yurt dışında bulunan işçilerimizi sadece bir döviz kaynağı olarak görmek alışkanlığından artık kurtulmalıyız. Bu vatandaşlarımızın sosyal, ekonomik, psikolojik ve idari birçok meselesi vardır. Yunanistan ve İspanya gibi memleketlerin dış ülkelerde çalışan işçilerinin; gıdalarından, giyimine, çalışma şartlarından, yaşama imkânlarına ve kazandıkları

dövizin kendi memleketlerinde değerlendirilmesine kadar her türlü meseleleriyle meşgul olan büyük ve müessir teşkilâtları vardır.

Bizim yurt dışında çalışan işçilerimizin miktar olarak daha fazla, çalıştıkları memleketlerdeki problemleri daha çeşitli ve Türkiye'ye sağladıkları imkânlar daha geniştir.

Hükümet programında bu vatandaşlarımızın problemlerine tesirli bir tarzda müdahale edileceğini gösterir bir açıklığa rastlayamadık. Sadece genel mahiyette bazı cümlelere yer verilmiştir. Hükümetin konuya tesirli bir şekilde eğilmesi, bu işçilerimizin gerek yurt dışında çalıştıkları süre içinde, gerekse, yurda döndükten sonra doğacak problemlerini halledecek güçlü, organizasyonlara gidilmesi zarureti vardır.

Kanaatimizce programla en eksik hattâ unutulmuş görünen konulardan biri de Personel Kanunu konusudur. Bitirdiği gibi bu kanun bütçenin yarısına ortak olmuştur. Getirdiği yük de günden güne artmaktadır. Ayrıca memur kitleleri arasında da huzursuzluğa, adaletsizliğe sızlığa yol açmıştır. Meseleye en kısa zamanda bir çözüm bulmak zarureti ortada iken, programda “bugüne kadar yapılan çalışmalara devam edecektir” demekle yetinilmiştir.

Hükümete kanun kuvvetinde kararname yetkisi verilmiştir. Kararname çıkmış ve uygulanması devam etmektedir. Bu kararname yeni huzursuzluklar getirmiştir. Mecliste düzeltilebileceği düşünülen kanun - kararname yeterli bir süratle ele alınmamıştır. Hükümetten kanunun önemine uygun bir alâka bekliyoruz.

Hükümet programında “Kamu hizmetlerinin zamanında ve nitelikli şekilde görülebilmesi kalkınma plânımızda öngörülen iktisadî ve sosyal hedeflerin gerçekleştirilmesi, etkin bir Devlet idaresini zorunlu kılmaktadır. Bugünkü Devlet idaremiz özellikle hızlı kalkınmanın gereklerini karşılayacak dinamizme ve esnekliğe sahip bulunmaktadır.” denilmektedir. Bu hükme katılmamak mümkün değildir. Filhakika, İdarî, mekanizma vatandaşın işlerini süratle halledecek ve kalkınma hamlelerini gereği gibi yürütecek bir şekilde organize edilmemiştir, dolayısıyla böyle bir güçten mahrumdur. Durum bu iken, idarî mekanizmayı işler hale getirecek ve güçlü kılacak bir idarî reformun mutlaka yapılması lâzımdır. Bu konuyu Hükümetin ele almaması büyük bir eksikliktir. Altı aylık bir Hükümetten bu kadar şey istemek belki fazla görülebilir. İnancımız odur ki, Sayın Başbakan sadece idarî reformu ele alsın ve tahakkuk ettirse çok önemli bir konu halledilmiş olacaktır.

Program. Hükümetin takibedeceği vergi politikasına da bir açıklık getirmemiştir, Bütçe müzakereleri sırasında, yeni vergiler getirilmeyeceği zamanın Hükümet yetkililerince ifade edilmişti. Ancak Mecliste Gelir, Kurumlar, İşletme ve diğer bazı vergi kanunları ile ilgili tadil tasarıları vardır. Bu tasarılar bugünkü vergi yükünü daha da ağırlaştırıcı hükümler getirmektedir. Hükümet programında “Altyapının kurulmasından özel kesimin gücünü aşan sanayi tesislerinin yapılmasına kadar çok çeşitli alanlara yayılan bu görevleri yeterince yerine getirebilmek için kamu kaynaklarının artırılmasının zorunlu olduğu ortadadır.” denilmektedir. Kamu kaynakları

hangi yoldan artırılacaktır, Bu üstü kapalı sözler yeni vergilerin habercisi midir? Program bu konuda şöyle devam ediyor. Bu kaynakların halka en az yük olacak, sosyal adalet ilkelerini zedelemeyecek ve özel müteşebbislerin yatırım imkânlarını ortadan kaldırmayacak şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Hem özel teşebbüsün yatırım imkânlarını ortadan kaldırmayacak, hem halka en az yük olacak, sosyal adalet ilkelerini zedelemeyecek ve hem de kamu kaynakları artırılacak. Bütün bunlar bir arada nasıl olacaktır. Hükümeti bu konuda açıklığa davet ediyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, 12 Mart öncesinde ve 12 Marttan sonra cereyan eden bazı olaylar, Devlet ve millet bütünlüğümüzün korunması ve demokratik kurallar içinde devamlılığının sağlanması bakımından bazı meseleler getirmiştir. Zaten mevcudolan bazı meseleleri de su yüzüne çıkarmıştır. Demokratik devlet hayatımız dışarıdan ve kendi içinden bazı saldırılara ve sarsıntılara uğramıştır. Milletimizi kendi değerler sisteminden kopararak, birbirinin malına, canına göz diken ve sadece kendi menfaatlerini hesabeden tedirgin bir toplum haline getirmek isteyenlerin hesapları plânları bütün açıklığıyla ortaya çıkmıştır. Bunların öğreticileri, propagandacıları, plânları usulleri silâhlı eylemcileri ve hattâ şefaatchileri belli olmuştur.

Millî ve manevî değerlerinden soyulmuş bir toplum meydana getirmek ve kolayca yutulur bir lokma halinde varlığımızı komünizme yem etmek isteyen bu tehlike karşısında, Sıkıyönetim makamlarının aldığı tedbirler dışında hukukî ve fikrî sahada alınmış yeterli tedbirlerimiz yoktur. Üniversitelerde ve yüksek öğretim kurumlarındaki sessizlik zahiridir. Mesele esasından ele alınmalıdır.

Bir araştırmacımızın ortaya koyduğu rakamlara - göre, resmî yurtlar, ihtiyacın % 9,64'ünü karşılayabilmekte, öğrencilerin % 13,78'i akraba yanında, % 31,96'sı özel veya memleket yurtlarıyla otel, pansiyon ve kiralık odalarda kalmaktadırlar. Halen üniversite öğrencisinin % 96,7'si burslardan yararlanamamaktadır. Kredi alamayanların oranı ise % 98,42'dir. Okuma, barınma ve yetişme imkânları bakımından bu durumda bulunan gençlerimizin, manen yetiştirilmesi, daha önemli bir gerçek olarak karşımızdadır.

Bir milletin kalkınmasında ekonomi çok önemli bir yer tutar. Ama ekonomi de yetişmiş insan iradesiyle şekillenir ve mânasını bulur. Yetişmiş insanın ahlâkî ve manevî cephesi vardır. İnsanımızın bu cephesine yıllardan beri devam eden bir ihmalle hemen hiç önem verilmemiştir. Manevî bağlarından koparılmış bir insanı başka yollara sürüklemek kolaydır. Komünistlerin bu hesabını Türkiye'de uygulayan ortaklar vardır. Hâlâ onlarla uğraşıyoruz. Bu sebeplerle okuyan yetişen nesillerin, ananevi değerlere saygılı nizam fikrine sahip, milliyetçilik ideallerine bağlı insanlar olarak yetişmelerine büyük önem vermeliyiz. (*DP sıralarından "Bravo" sesleri*)

İtiraf edelim ki, millî eğitim vatan sathında bir müessiriyete kavuşmamıştır. Mahallî ve zümrevî eğitim mihrakları vardır. Komünist ayrı öğretir, faşist ayrı öğretir; gizli açık bazı cemiyetlerin de ayrı ayrı eğitim faaliyetleri vardır. Aile ayrı, sokak ayrı, sinema ayrı hattâ turist ayrı şeyler öğretir. Cami ayrı, okul ayrı dilden konuşur. Hattâ TRT'nin 12 Mart öncesinde ayrı bir eğitim faaliyeti vardı. Hattâ bugün bile, herkesin gözü önünde televizyonda bir maymun programı var. Çocuklarımızın uyu-

madığı erken saatlerde gösteriliyor. Şımarık bir Amerikan ailesinin macerası evin içinde en kıymetli varlık maymun, ondan sonra çocuklar, sonra anne ve en sonra baba. Evin içinde babanın sözü geçmiyor; maymunun sözü geçiyor.

Türk ile telâkkisine, görgü ve göreneklerimize aykırı bir telkinat; bu da bir eğitim. Eğitim millî bir müessiriyete kavuşmadıkça, her köşede bir eğitim mihrağı yetiştirilir.

Gene insan geleceği arayan insandır. Hayatının büyük parçası önünde olan insandır. Genç insana millî hedefler gösterilmelidir. Genç ihsanın eğitimine Devlet sahip çıkmazsa komünist sahip çıkıyor. Okulda, üniversitede neler öğretildiğini, duyuyor, görüyor ve biliyoruz. Sonra da kendi çocuklarımız karşımıza çıkıp bizse silâh çekince şaşırıyoruz.

Çocuklarımıza ve gençlerimize maddî ve manevî ihtiyaçları ile sahip çıkmalıyız. Bu millî bir meseledir.

Muhterem arkadaşlarım; yukarda arz ettiğim dönem içinde demokratik uygulama, millî hâkimiyet, seçme hakkı, sandık, parti içi demokrasi, önseçim, politika ve politikacı gibi konularda acı tatlı, hattâ bazen alaylı eleştirilere yol açmıştır.

Demokratik uygulama bakımından çeyrek asırlık bir zaman geçmiş olmasına rağmen hâlâ demokrasi mücadelesi devam ediyorsa, bu konuda önemli ve ciddi meselelerimiz var demektir. Aksilikler, anlayışsızlıklar, tahammülsüzlükler, fazilet dışı inançsız davranışlar, yâran kayırma hesapları demokrasimizin karşısında önemli pürüzler bulunmaktadır.

Diğer taraftan, politikayı gözden düşürme politikası başlamıştır. Politikacının görev aldığı Anayasa organları da bu tesir altında tutulmak istenmektedir. Kısır parti çekişmeleri sözü sık sık ve mübalâğalı şekilde ortaya atılmaktadır. Politik davranışların kalkınmamızı ve ilerleme çabalarımızı kösteklediği öne sürülmektedir. Demokrasiye inanmayanlar fikirlerini açıkça ortaya koymuşlardır. Demokratik uygulama yönünden ortaya konmuş olan samimî tenkidlere kulak vermek mecburiyetindeyiz. Hukukun üstünlüğü yerine politikanın üstünlüğü fikrine rağbet edilmesin. Münasip kalem ve yaranma hesabı yerine; doğru söz ve samimî tenkid yolu açık tutulmalıdır. Partiler içinde liyakat, çalışkanlık, hizmet etme ve yetiştirme şevkini kıran usullere itibar edilmemelidir. Partiler demokrasisi seçme ve seçilme hesap ve tedirginliklerinin üstüne çıkabilmelidir.

Muhterem arkadaşlarım; Geçirdiğimiz ve geçirmekte olduğumuz dönem bakımından üzerinde durmayı doğru gördüğümüz bir diğer husus da şudur: Milletimiz kendi Devletini ve Devlet organlarını ne gözle görüyor ve onlardan neler bekliyor. Milletimiz kendi Meclislerini ne gözle görüyor? Hükümeti, partilerimizi, üniversitelerimizi, yargı organlarımızı ne gözle görüyor ve bunlardan neler bekliyor? Çalışmalarından ve hizmetlerinden memnun mudur?

Bunun yanında Anayasa organları arasındaki ilişkiler nasıldır? Onlar birbirlerini nasıl görüyor ve halka nasıl anlatıyorlar? Üniversitelerde, asker-sivil, Devlet

dairelerinde çalışanlar politikacıları, politikacılar üniversitemizi ve ordumuzu nasıl anlıyor ve halka nasıl anlatıyor?

Vatandaş - Devlet ilişkileri, Devlet ve millet bütünlüğü ve ahengi bakımından bu konuları da önemli konular olarak kaydetmek istiyorum.

Muhterem arkadaşlarım; Hükümet programında yer verilen hususlardan biri de, seçim kanunlarındaki, ıslahat konusudur.

Vatandaş iradesini sıhhatle ve isabetle ortaya koyacak ve bugünkü mahzurlarından arınmış, bir seçim kanunu, seçimlerden önce mutlaka hazırlanmalıdır. Seçimler demokratik siyasî hayatta kesin çözüm yollarıdır. Her türlü anlaşmazlık ve her türlü buhran millet iradesiyle kesin sonuca bağlanır. Bu sebeple sonuçları saygı ile karşılanacak ve siyasî istikrarı sağlayacak bir seçimin ön tedbirleri mutlaka alınmalıdır. Seçim sonrasına buhran artıkları ve pürüzlü meseleler kalmamalıdır.

Demokrasimizi kendi içinden kemiren âfetlere karşı, onu koruyucu tedbirler alınmalıdır. Demokratik hayat ancak milletin lehine işlemeli, milletin sesini ve iradesini aksettirmelidir. Demokrasiyi kendi işine yaratma, millî irade bahanesiyle kendi iradesini hâkim kılma düşüncesi, parti içi murakabe yollarının tıkanması demokratik hayatı za'fa sürüklemektedir. Devlet hayatında sık sık ve yeniden başlama zarureti artık bitmeli istikrar içinde devamlılık sağlanmalıdır.

Muhterem arkadaşlarım; hür dünya içindeki yerimiz ve dış politikamızdaki başarımız kendi iç düzenimizdeki istikrara, demokratik Devlet hayatımızın sıhhatle işlerliğine bağlıdır. Amerika'da, Fransa'da cereyan eden Türklük aleyhindeki hareketler, memleketimizde iç sıkıntıların cereyan ettiği zamanı seçmiştir. Kıbrıs'ta ve Orta - Doğuda cereyan eden hâdiseleri ve muhtemel gelişmeleri dikkatle takip etmeliyiz.

12 Marttan bugüne kadar memleketimizdeki siyasî gelişmeler ve demokratik yönetim konusunda hür dünyada bize yöneltilen kasıtlı hareketler dışında, dostça ve samimî tenkitler de vardır. Bunları anlayışla karşılamalıyız. Türkiye'de millî iradeye dayalı, demokratik bir yönetim tarzının uygulanmasını isteyen dost ülkeler vardır.

Muhterem arkadaşlarım; Anayasamız herkese bir iş, bir mesuliyet vermiştir. Herkes Anayasa içindeki yerini iyi bilmelidir. Her şahıs ve organ Anayasamızın kendisine verdiği işe ve sorumluluğa eğilmelidir. Askerlik askerlerin, politika politikacıların işidir. Anayasa itibarını yitirirse, kimse kendi yerini ve itibarını muhafaza edemez.

Beynelmilîl komünizm, kendine yerli ortaklarda bularak, Devlet ve millet bütünlüğümüze karşı giriştiği yıkıcı faaliyetler ve bunlar karşısında tesirsiz kalan bir yönetimin yapamadığını yaparak 12 Martta millî varlığımızı koruyan Türk Silâhlı Kuvvetlerimize şükran borcumuz vardır. Bunu her vesile ile tekrar ediyoruz, ama bundan öteye Parlâmento ve Hükümete siyasî reçeteler, karar suretleri sunmak, Anayasa gerçekleri dışında kalır. (DP sıralarından "Bravo" sesleri) Demokratik niza-

ma inanmış ve 26 yıllık tecrübe ile ona sahibolmuş bulunan milletimiz bu durumu şayanı kabul görmemiştir.

Nitekim Sayın Gürler'in adaylığı karşısında, vatandaşlarımız arasında ve Parlâmentoda duyulan reaksiyon bunun ifadesidir. Bu Sayın Gürler'in şahsı ile ilgili değildir. Türk Ordusuna baş olma şerefine mazhar olmuş bir zatın Devletimize baş olması niçin mümkün olmasın? Daha önce olmamış mıydı? Ama millî vicdanı inciten husus Gürler'in şahsı değil, geliş tarzıdır. Parlâmentodan gelen bir istek değil, Parlâmento dışından gelen bir ısrar şeklinde görülmüş ve gösterilmiştir. Bundan herkesin alacağı dersler vardır. Silâh omuzda politika yapılamaz. Askerlere politika kapısı kapalı değildir. İşte Parlâmentomuzda askerlikten gelme birçok üye arkadaşlarımız vardır.

Muhterem arkadaşlarım; bütün bunları normal döneme, olağan olması lâzım gelen döneme ulaşmanın şartları ve gerekleri olarak söylüyoruz. Bizim olağan dönem, olması lâzım gelen dönem dediğimiz husus da, söylenegelen olağan dönem kavramından çok farklıdır. Biz olağan dönem, olması lâzım gelen dönem derken, Anayasamızın ve Cumhuriyet kanunlarının bahsettiği imkân ve nimetlerin dökülüp saçılmadan, vatanın en ücra köşesindeki vatandaşa kadar ulaştığı dönemi kasdediyoruz.

Anayasamızın bahsettiği hak ve hürriyetlerin bir huduttan bir hududa şerefle yaşandığı okuma, yetiştirme, sağlık ve kazanç imkânlarının; ona musallat olan, yol kesici, harami tarifesinin tasallutundan kurtarılacak büyük merkezlerden, şehirlerle, kasabalara, köylere ve mezarlara kadar ulaştığı dönemi kasdediyoruz. *(DP sıralarından alkışlar)*

Mehmet Ali Paşanın, sırmalar ve nişanlarla süslü askerlerinin ihtişam şakırtıları arasında, geçişini seyreden bir fakirin: "Hey Allahım bir senin kuluna bak, bir de Mehmet Ali Paşanın kullarına." dediğini herkes bilir.

Seneler sonra, bugün Türkiye'mizde bir kendi hayat şartlarına bakıp, bir de Devlet nimetlerine büyük payla sahibolmuş, hakkından kat kat fazlasını koparabilmiş, karnı tok, sırtı bütün, işi yolunda olan kimselerin sürdükleri safaya bakarak:

"Ey Cumhuriyet bir senin vatandaşlarına bak, bir de siyâsî kudretin koltuk altını mesken tutmuş, Devlet kapısında işini kolay halleden sadık bendegânın hayatına bak." dediğini kim inkâr edebilir? *(DP sıralarından "Bravo" sesleri)*

Sosyal adaletin hayat damarlarını tıkayan, oligarşik kalıntılar ayıklanmalı, Cumhuriyetimizin nimetleri bir uçtan bir uca vatan sathına yayılmalıdır.

Hukukun üstünlüğüne inanan, ilme, ihtisasa, sanata ve fazilete itibar eden iktidarlar için bu hedefler hayal değildir. Yeter ki, şahsî hesaplarımızı millet hukuku üstünde görmeyelim, *(DP sıralarından "Bravo" sesleri)* yeter ki millet hükümranlılığı yerine; şahıs, aile akraba ve zümre saltanatı ikame etme heveslerine son verelim, *(DP sıralarından "Bravo" sesleri)* yeter ki, yalan, riya, kin, öfke, hile ve çeşitli perendebâzlıklara son verelim, *(DP sıralarından "Bravo" sesleri)* yeter ki, kanunların

verdiğinden fazlasına göz dikmeyelim, Köylümün, işçimin, esnafın ve tüm vatan-daşlarımızın vebalini boynumuzda bilelim.

İktidar olmayı Devlet sofrasına yakın olma hesabı olarak görmeyelim. Çeşme akarken kovamızı dolduralım, hesabından uzak kalalım.

Yeter ki, Cumhurbaşkanı seçiyoruz diye, baştan yapılması gereken işi, en son güne bırakarak, iktisadi istikrarın ve içtimai huzurun altüst olması pahasına, Baş-kenti, heyecanlı bir müsabaka meydanı haline getirmeyelim ve tüm vatandaşları-mızı “Ha seçildi, ha seçilecek” diye bu müsabakanın, heyecanlı seyircileri ve takip-çileri haline düşürmeyelim.

Bizim söyleyeceklerimiz bu kadar, gerisi millet buzulunda Hükümet ve iktidar olma mesuliyetini kabul etmiş kimselere aittir. Kendilerine millet ve memleket için hayırlı hizmetlerinde başarılar diler, Yüce Meclise saygılar sunarım. *(DP sıraların-dan “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Ahmet Durakoğlu, buyurunuz efendim. *(CHP sıralarından alkışlar)*

CHP GRUBU ADINA AHMET DURAKOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri,

Bu program, genel özelliği itibariyle, görevleri ve görev süresi belli bir hükümet programıdır. Hükümeti kuran iki partinin önceden anlaştıkları protokol esasları dairesinde, bir anayasal gereğin ifasını en kestirme yoldan yerine getirmeğe yöne-len bir programdır.

Genel niteliği bakımından, esastan ziyade şekli birinci plâna alarak, tanzim edilmiştir.

Çok partili demokratik hayata geçtikten bu yana Yüce Meclislerim ilk defa ta-nık olduklarına inandığımız en kısa ve bir o kadar da ilginç bir programdır.

Aslında Hükümet de bu hali ile programlının fazla ciddiye alınmamasını sağla-yacak yolu tercih ettiğini göstermiştir.

Bir bakıma bunu doğal karşılamak mümkündür. 12 Marttan bu yana kurulan Hükümetlerin büyük iddialarla ortaya çıkışın şaşaası ile bağdaşmayan kısır faali-yetlerle uzaklaşmalarına, partilerüstü hükümet biçimine ters düşen çalışmalara girişmenin başarısız sonuçlarına rağmen, Talû Hükümeti, aynı hizmet anlayışına sahip çıkmak cesaretini göstermiş ve fakat, Erim ve Melen Hükümetlerinin Türk kamuoyunda umut ve güven duygusunu nasıl tükettiklerini hesaba katmamıştır.

İki yılı aşan siyasal deneylerin ortaya çıkardığı bazı gerçekler vardır. Türk halkı, kendisine iktidar yetkisi vermediği hükümetlerin, sürekli emrivakilerine sessiz se-yirci durumunda kalmıştır. Anayasanın kendisine tanıdığı hakların, hükümetlerce verilmesi şöyle dursun, Anayasa değişiklikleriyle sahip olduklarından mahrum bı-rakılmak teşebbüsleriyle karşı karşıya getirilmiştir. Bu arada sınırlama adı altında hür demokratik rejimin gereği olan birçok özgürlükler kısıtlanmıştır. Bu türden ta-sarıların bir kısmı hâlâ Yüce Meclislerdedir. Talû Hükümeti bunların çıkarılmasını

görev saymaktadır. Programında ilân ettiği hizmet anlayışının gereği saymaktadır. Hükümet kanatlarının, bugüne kadar içinde bulunduğumuz ara rejimin koşullarını fırsat sayarak, özgürlükleri kısıtlamada yarışmış olmalarını da yeterli teminat görmektedir.

Hâlbuki bu sonuçlar yıllardan beri Adalet Partisinin, tek başına iktidarda bulunduğu zamanda dahi yapmayı göze alamadığı hususlardı. 12 Mart an sonra Sayın Erim ve Melen Hükümetleri sayesinde, bunların önemli bir kısmı sağlandı ve gerisini tamamlamak işti Sayın Talû Hükümetine kalmıştır. Anlaşıyor ki, içinde bulunduğumuz siyasal koşulların hizmet anlayışı Adalet Partisinin bu siyasal tercihlerini ikmal etmek şeklinde tecelli edecektir. Hükümetin diğer kanadı ise, bu sonucun alınmasına destek olacaktır. Bu görevin karşılığı olarak Hükümet kurulmasında gerekli tavizler, bu partiye cömertçe tanınmıştır.

CHP olarak biz bunları defalarca dile getirmiştik. Söylediklerimiz 12 Marttan sonra açık seçik ortaya çıkan gerçeklere dayanılarak söylenmiş olmaktan ibaret değildir.

12 Mart öncesinde de bu hususların Partimizin yetkilileri tarafından açık bir şekilde söylendiği sabittir.

Bu konuda sizlere bu kürsüden 12 Marttan bir yıl önce, 16 Nisan 1970'de, o zaman Genel Sekreter olan Genel Başkanımız Sayın Ecevit'in AP iktidarda iken söylediklerinin bir kısmını nakletmekte yarar görmekteyiz.

Sayın Genel Başkanımız aynen şöyle diyordu:

“Öte yandan Sayın Demirel'in de demokrasiyle ilgili düşünceleri bilinmektedir.

Sayın Demirel, demokrasiye yürekten bağlı olduğu iddiasındadır. Ancak demokrasi ile ilgili bazı koşulları vardır”

M. SELÂHATTİN KILIÇ (Adana) — Demirel'i bırak kardeşim; Allah, Allah...

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Eğitim özgürlüğü, düşünce ve anlatım özgürlüğü sınırlı bir demokrasi istemektedir.

– Radyosu özerk olmayan bir demokrasi istemektedir.

– Yürütme gücünün sınırlanmadığı bir demokrasi istemektedir.

– Adaletin tam bağımsız olmadığı bir demokrasi istemektedir.

– Kanun çıkarma işlerine Büyük Millet Meclisinin pek karışamayacağı; Hükümetin kanun gücünde kararnamelerle ülkeyi yönetebileceği bir demokrasi istemektedir.”

Sayın Kılıç buna da Allah Allah diyebilir misiniz? Gerçeklendi.

M. SELÂHATTİN KILIÇ (Adana) — Değişikliğe siz de oy verdiniz.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Millet Meclisinin; Başbakanın nüfuz suiistimleri için bile hesap soramayacağı bir demokrasi istemektedir.

Bu çağda, bugünkü demokrasimiz gibi bir rejimle iktidar olabilmenin, ülkeyi yönetebilmenin kendisine çok güç geldiğini Sayın Başbakan defalarca söylemiştir.

Yani Sayın Başbakan, demokrasiyi demokrasi yapan bütün niteliklerden soyunmuş bir demokrasi, kuşa çevrilmiş bir demokrasi istememektedir.

Bu bakımdan sağ faşistlerin ve sol faşistlerin özledikleri rejimle, Sayın Demirel'in özlediği rejim arasında büyük bir ayrılık yoktur.

Yollar, rejim bakımından özlenen amaca kadar birdir, ancak ondan sonra ayrılmaktadır.”

MEHMET İSMET ANGI (Eskişehir) — O söyledikleriniz hayallerden başka bir şey değil.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Bu konuşmayı zabıtlardan okudum, bunlar söylendiği zaman Adalet Partisi saflarından bir tek itiraz yoktur. (*AP sıralarından “Oooo...” sesleri*) O günün şartları içerisinde gayet haklı görünüyordunuz.

Bu hayallerin nasıl hakikat olduğunu da anlatacağım.

MEHMET İSMET ANGI (Eskişehir) — Çok yakında görürsünüz.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — “Yollar rejim bakımından özlenen amaca kadar birdir, ancak ondan sonra ayrılmaktadır.”

Bundan tam üç yıl önce Sayın Genel Başkanımız tarafından, Sayın Demirel'in sadece istekleri olarak söylenen bu hususların, bugün 12 Marttan sonra kurulan hükümetler sayesinde nasıl gerçekleştiğini göstermek suretiyle, Sayın Talû'nun, Erim ve Melen hükümetlerinin hizmet anlayışına sahip çıkmasının anlamına açıklık kazandırdığımıza inanmaktayız.

Öyle görülüyor ki, “güçlü ve etkili bir idare”, “etkin bir devlet idaresi” zorunluğunun, hak ve özgürlüklerin kısıtlanması yolu ile sağlanacağı görüşü Hükümete hâkimdir.

Türkiye’de demokratik rejimin geçirdiği bunalım, kısıtlamalara gerekçe olmaktadır. Aslında bunalım, yıllardır arzulanan siyasî hedeflere doğru gidilmek için belli tercihlere göre değerlendirilmektedir.

12 Mart sonrası hak ve özgürlük kısıtlamaları ve ceza hükümleri, daha önceki olaylara tatbik edilmeden de silâhlı tethiş eylemlerinde bulunanların takibi ve teczileri mümkün olmuştur.

Bütün bunların sıkıyönetimsiz Türkiye için yapıldığı iddiaları da; Hükümetin sıkıyönetimin kaldırılması yolunda bir görüş getirmemesinden de anlaşılmaktadır ki, toplumun huzur ve asayışı için değil, yöneticilerin kendilerine özgü, “güçlü ve etkili idare” anlayışı içindir.

12 Mart sonrası hükümetlerinin bu sakın anlayışından dolayı Türk demokrasisi, daha bir bunalımdan çıkmadan yarının bunalımlarına aday olmaktadır.

Yeni Hükümetin Türk ulusu ve tarih karşısında görevi, içinde bulunduğumuz bunalımdan çıkmak kadar yarının huzurlu Türkiye’sinin yaratılması yolunda olumlu çabalarda bulunmaktadır.

Bunun yolu, hiçbir zaman çoğunluk partisinin siyasal tercihlerine, iktidarda kalmak pahasına itibar etmek değildir. Hele hele, hak ve özgürlüklerin kısıtlanması ise hiç değildir.

“Oysa demokrasinin önemli bir kuralı da, hükümet yetkililerinin ve siyasal iktidarın etkili biçimde sınırlanmasıdır. Bu sınırlar yeterli ölçüye varmadıkça keyfi yönetim, baskı, hattâ mutlakiyet kapıları açık bırakılmış olur. Türkiye’de de 1960 öncesi böyle olmuştur.”

Hükümetin, sıkıyönetim konusunda sessiz geçiştirme yolunu tercih etmesi ve AP Genel Başkanının bu konudaki demeci bir arada değerlendirildiği zaman, demokrasiye yürekten bağlı olduğu iddiasında bulunan Hükümetlerin niyetleri yüze çıkmaktadır.

Sayın Demirel, Talû Hükümetinin kurulması hazırlıkları sırasında verdiği bir demeçte; genel seçimlerin yapılmamasının, sıkıyönetimin varlığına bağlanması halinde, genel seçimlerin sıkıyönetim altında yapılması tercihine itibar edeceğini ifade etmiştir.

Bununla da kalmayarak, Sayın Demirel, sıkıyönetimin devam edip etmeyeceğinin takdirinin, Anayasada görev ve yetkilerini çok iyi bildiğini sandığımız Millî Güvenlik Kuruluna alt olduğunu sözlerine eklemekte, günün şartlarına göre ya zaruret, ya da yarar görmüş veya ummuştur.

SALÂHATTİN KILIÇ (Adana) — Yalan...

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Gazeteleri tekzip edeydiniz Sayın Demirel.

SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Şimdi konuşmanızı bitirin edeceğim. Tahrif ediyorsunuz.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Edeceksiniz... Güzel güzel..

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Demirel sizin Partinizi ortak alsaydı bunları söylemezsiniz.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Zaten daima sizin isliminiz sonra gelir.

BAŞKAN — Devam buyurun.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Sayın Demirel’in bu görüşleri karşısında önce bir noktayı açmakta fayda vardır. O da; demokrasiye inancın asgarî şartı, onun kuralları içinde yürümektir. Aksi halde demokrasiyi, kendi politik çıkarlarına uygun düştüğü sürece, kuralları içinde yürütülmesini benimsemek; çıkarlarına uygun düşmediği takdirde, kuralların dışına çıkarak yürütmeye çalışmak, demokratik rejime inançla da, taraftarlıkla da bağdaşmaz.

Evvelâ kesinlikle bilinmelidir ki, genel seçimlerin sıkıyönetim altında yapılması, hukuka bağlı bir devlet yönetiminde düşünülemez. Hukuka bağlılığın en önde gelen şartı; başta Anayasa olmak üzere yasalara, yürütmeye görev almış olanların saygılı olmaları ve kendilerini bunlara bağlı saymalarıdır. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri)

Demokratik özgürlüklerin tam işlemediği bir ülkede yapılan seçimlerle ortaya çıkan sonucun, millî irade ile isimlendirilemeyeceğini, millî hâkimiyet ilkesine uygun düşmeyeceğini kabul etmek gerekir.

Sıkıyönetim altında seçim, Cumhuriyetim 50'nci yılında yapılmak isteniyor. Hemen her alanda sürekli olarak daima ileri gitmeyi amaçlayan Ulu Önder Atatürk'ün Türk ulusuna öğütlediği, siyasal çizginin dışına çıkmak isteniyor. Bu, Atatürkçü görüşlere dilleriyle değil, kalpleriyle inananların düşünemeyeceği bir husustur. (*CHP sıralarından "Bravo;" sesleri*)

Kaldı ki, demokrasinin bir başka kuralı da kamuoyunu oluşturuca kurumların ve araçların serbest çalışabilmesi ve bütün düşüncelere açık olabilmesidir. Bu serbestlik ve açıklık sağlanmadıkça, oy serbestliği bir anlam taşımaz.

Normal olan, yurttaşın, kendi dertlerini ve sorunlarını serbestçe ve etkili biçimde ortaya dökebilmesi ve bu dertler ve sorunlar için önerilen değişik çözümleri aynı serbestlikle öğrenerek aralarından seçim yapabilmesidir.

Genel seçimlerin zamanında yapılmasını kendisine görev sayan Hükümet, sadece seçimlerin yapılmasını değil, millî iradenin tam ve kâmil anlamda tezahürüne imkân verecek bir ortam içinde yapılmasını sağlamak zorunluluğundadır.

Bunu yapmak Türk ulusunun çıkarlarının gereğidir. Genel seçimlerin sıkıyönetim altında yapılmasını kendi siyasal çıkarlarına uygun gören partiler bulunabilir. Ancak Türkiye Cumhuriyetinin Hükümeti, ulus çıkarlarına göre hareket etmeyi, siyasal iktidar olmaktan daha kutsal olan, tarihi ve siyasî sorumluluğunun gerektirdiği, vicdanî bir mecburiyet olarak daima duymalıdır ve asla unutmamalıdır.

Aksi halde, iki partiye dayalı bir koalisyon olan Talû Hükümeti, normal demokratik koşullar altında görev yapmaya yanaşmayan, olağanüstü olmak" niteliğinde varlık nedenini gören, kendisinden önceki Erim ve Melen Hükümetlerinin durumuna düşer.

Etkili hükümet, görev ve yetkilerini bilerek zamanında kullanan hükümettir; olağanüstü yetkilerle donanan hükümet değildir.

Sayın Milletvekilleri, Hükümet programında, özellikle affa hiç değinilmediği gözden kaçmamaktadır. CHP olarak, bunu, önemli bir eksiklik sayıyoruz.

Bilindiği gibi, Melen Hükümeti, Cumhuriyetin 50'nci yılı nedeniyle geniş kapsamlı bir af kanunu hazırlığı yaptığını ilgili Bakanı vasıtası ile açıklamış ve gelecek hükümete devredeceğini bildirmiş ve bu suretle Hükümet kamuoyuna angaje olmuştur.

Ancak, hükümetlerin devamlılığı ilkesi uyarınca Talû Hükümeti, kendisinden önceki hükümetlerin hazırlıklarını tamamlamayı görev bildiğini kabul ettiği halde, Melen Hükümetinin af konusundaki çalışmalarından söz etmemeyi tercih etmiştir.

Hâlbuki af, arz ettiğimiz gibi kamuoyunda bir sorun haline gelmiştir. Hükümetin ortaya attığı ve çözüm getireceğini ifade ettiği bir sorun haline gelmiştir. Basını ile kurumu ile kuruluşları ile ve ilgilileri ile kamuoyunu meşgul eden, önemli bir sorun olmuştur.

Bu durumda Hükümetin bu soruna bigâne kalması beklenemez. Çünkü mahiyeti itibarıyla bu sorunun uzatılmasında değil, biran önce çözüme bağlanmasına toplumun yararı vardır.

Öte yandan 1973 yılı içinde tarihlimiz bakımından son derece önemli bir yıldönümü kutlayacağız.

Gerçekte, Cumhuriyetimizin 50'nci yıldönümü, ulusumuzun uzun ve şerefli tarihinde, çok önemli ve bir o kadar da mutlu bir aşamadır.

Ayrıca, bu yıldönümünün, demokratik rejimimizin geçirdiği sarsıntı ve bunalmırlardan kurtularak daha sağlıklı bir ortama kavuşacağı umulan günlere rastladığı da bir gerçektir.

Böyle bir yıldönümü sevincinin, bütün milletçe, eksiksiz duyulabilmesi, bir sosyal ve siyasal barış dönemine de başlangıç olacaktır. Bunu sağlayacak bir genel af kanununun çıkarılması, bugün kamuoyu vicdanında yer etmiştir.

Kaldı ki, bu konuda tarihi bir ilham kaynağına da sahibiz. Cumhuriyetin 10'ncu yıldönümünde, Devletimizin Kurucusu Büyük Atatürk'ün, insan sevgisini ve hoşgörülüğünü yansıtan, âdi suçlarla beraber, hattâ onların da üstünde siyasal suçları da içine alarak çıkardığı genel af kanunu, Cumhuriyetin 50'nci yıldönümünde bizler için yeterli ve geçerli bir işaret ve örnektir.

Konuyu bir başka görüş açısından da ele almakta yarar görmekteyiz. Bilindiği gibi suçların işlenmesinde ve suçlulukta tek etken kişiler değildir. İçinde yaşadığımız toplumun da suçta ve suçlulukta müessir rolleri inkâr edilemez. Her toplum için doğru olan bu sonuç Türk toplumu için de, aynı derecede geçerlidir.

Ülkemizde de, giderek artan, siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmeler karşısında; işlenmiş bir kısım suçlara verilmiş cezaların çektirilmesinde ve bazı suçların, takibinde artık sosyal bir yarar kalmamıştır.

Bu nedenle af, toplumumuzda huzuru ve barışı sağlayacak önemli bir unsur haline gelmiştir.

Bir başka açıdan ise, af insancıl duyguların tezahürüne fırsat veren bir araçtır. Mezarda yatan, rahmet diler deriz, esirgemeyiz. Hapiste yatan merhamet diler, biliriz, esirgememeliyiz. Yeri ve zamanı geldiğinde affetmesini bilmeliyiz, nitekim yeri ve zamanı gelince affettiğimizi ve bunu bildiğimizi göstermişizdir.

Bugün bir noktaya gelmişiz. İnsan şahsiyetine önem veren Cumhuriyet İdaresinin 50'nci yılını idrak ediyoruz. 49 yıl, her 29 Ekimde bayram yaparak geldik bugünlere. Yıllar yılı bu mutluluğu paylaşamayanlar vardır, dört duvar arasında.. Bugün bunlar 50'nci yılını idrak eden Cumhuriyetin faziletine ve Yüce Meclislerin atıfetine sığınmaktadırlar.

Ayrıca, aradan geçen bu 50 yılın bir özelliği daha vardır. Cumhuriyet idaresi altında geçen bu süre içinde Türk Milleti, bir savaş görmemiştir. Tarihinin hiçbir döneminde erişemediği bu mazhariyeti, Türk Ulusuna Cumhuriyet idareleri sağlamıştır.

Bu mazhariyeti, şerefli tarihine tescil eden TBM Meclisleridir. Onu yine Yüce Meclislerimiz koruyacaktır. Hiç kuşkusuz bu müstesna yıldönümünü de; yine Yüce Meclislerimiz değerlendirecektir. İnsancıl davranışların eserleriyle, iç barış ve huzur araçları ile duygusallıktan, bencillikten uzak, sosyal, yarar düşüncesiyle, bundan 40 yıl önce Büyük Atatürk'ün yaptığı gibi, insan sevgisini ve hoşgörülüğünü yansıtan ölçüler içinde, bir genel af kanununun Yüce Meclislerce çıkarılmasını biz, CHP Grubu olarak zorunlu bulmaktayız.

Ancak son yıllarda, Devlet bütünlüğüne ve hür demokratik rejime karşı işlenmiş bulunan ve silahlı şiddet eylemi niteliğini taşıyan suçların, toplumdaki olumsuz etkileri henüz tamamen ortadan kalkmış oluşunun, nazara alınmasında zorunluluk bulunduğunu kabul etmek lâzımdır.

Bu nedenle, gerek Anayasanın eşitlik ilkesi ve gerekse ceza adaleti esaslarından uzaklaşmadan, bu suçları işleyenler hakkında affın, aynı ölçüler içinde uygulanamayacağı da hiç şüphesiz nazara alınmalıdır.

Hükümet programında sözü edildiği gibi, huzur ve iç barış, yalnız asayiş tedbirleriyle sağlanamaz. Hoşgörü de, toplumda huzur ve iç barışı sağlayacak etken bir unsurdur.

CHP olarak bu eksikliği gideren bir çalışma sonucunda Millet Meclisi Sayın Başkanlığına bir genel af teklifi sunmuş bulunuyoruz.

Hükümete katılan partilerin aralarında tanzim ettikleri protokolde, affın yer almamış olması, bizi bu yolda çalışmaya ve zaman geçirmeden teklif getirmeye sevk etmiştir.

CHP olarak, affın sosyal yararlarına engel olacak, siyasal çıkar hesaplarından uzak durmaya özellikle itina göstermekteyiz. Bu davranışımıza, Hükümetin ve diğer partilerin de katılmalarından, ulus çıkarları açısından yarar görmekteyiz.

Bugün ceza ve tutuk evlerinde bulunanların sayısı gayri resmî bilgilere göre 70 bine yaklaşmaktadır. Sadece bu sayı bile bir af zorunluğu hakkında fikir vermeye yeterlidir kanısındayız.

Arz ettiğimiz bu nedenlerle Hükümet, af sorununa eğilmeli ve vakit geçirmeden bu konuda olumlu davranışlara girmelidir.

Sayın Milletvekilleri, Hükümet, halen Millet Meclisi gündeminde bulunan Toprak ve Tarım Reformu tasarısının, Anayasada derpiş olunan amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlendiğini ileri sürmektedir.

Ayrıca, Sayın Talû'nun da dâhil olduğu Hükümetin başı Sayın Melen, bu tasarının adı geçen komisyondan yara alarak çıktığını ifade etmişti.

Tasarı hakkında Hükümet programında yer alan beyanlara bakılırsa, Hükümet, tasarının Birinci Erim Hükümeti zamanında çıkarılan Toprak Reformunun Temel İlkeleri Stratejisine dair kararname esaslarına uygunluğunu artık aramamaktadır.

Nitekim adı geçen Bakanlar Kurulu kararnamesinde, toprak reformu, sosyal, ekonomik ve siyasal olmak üzere üç amacı gerçekleştirmeyi hedef tuttuğu halde, Talû Hükümeti siyasal amaçtan hiç bahsetmemektedir.

Oysa Hükümet, tasarısının gerekçesinde, siyasal amaçtan aynen şu cümlelerle bahsedilmektedir: “Siyasal amaç: 20’nci yüzyıl gereklerine uymayan çağ dışı kalıntılara son vererek, Anayasanın öngördüğü hakları özgürce kullanmayı kısıtlayan engelleri ortadan kaldırmaktır.”

“Gerekçede bu zorunluğu duyan Hükümet, tasarı metninde bunu gerçekleştirecek bir hüküm getirmemekte özel itina göstermiştir.

Şu hale göre Talû Hükümeti, çiftçi ve köylüyü toprağa kavuşturma da, onu, 20’nci yüzyıl gereklerine uymayan çağdışı kalıntılara son vermemek suretiyle Anayasanın öngördüğü hakları özgürce kullanmasını kısıtlayan engelleri ortadan kaldırmayacaktır.

Demek oluyor ki, Talû Hükümeti, Türk köylü ve çiftçini, köylerde, ekonomik güçlerinden daha çok, aşırı siyasal güce sahip olanların emrinde ve hizmetin tutmaya devam edecektir.

Aksine Türk köylü ve çiftçisi, mâruz bulunduğu haksız, ekonomik baskılardan kurtarılmalıdır.

Yine, köylümüz ve çiftçimiz, Anayasanın öngördüğü hakları özgürce kullanabilmelidir. Bunlar ancak, siyasal amacı olan bir toprak reformu ile sağlanabilir.

Bu nedenlerledir ki, CHP olarak biz, ülkemiz için, siyasal amaçtan mahrum bir toprak ve tarım reformunun, Anayasal gerekleri yerine getirdiğine inanmamaktayız.

Aslında bu tutuma şaşmamak lâzımdır.

12 Mart öncesi toprak reformuna inanmayanlar, 12 Marttan sonra reformun karşısına çıkamayanlar, son çare olarak reformu, reformluluktan çıkarmanın yolunu bulmuşlardır.

Toprak ve tarım reform tasarının başına gelenler bunun tipik bir örneğini teşkil eder. Şimdi bir reformun ne hale geldiğini bir bir sayalım.

1. Reformdan siyasal amaç çıkarılmış, çağ dışı feodal kalıntıların devamı sağlanmış, köylü ve çiftçi Anayasal haklarını kullanmaktan uzaklaştırılmıştır.

2. Toprak işlenmesinin yeni tanımı yapılmış, toprağını işlemeyen, işletiyor sayılmış, toprak rezervi azaltılmıştır.

3. Bu da yeterli görülmemiş, modern işletme adı altında kavramlar, tasarıya sokularak, toprak rezervi bir daha azaltılmıştır.

4. Yeni bir “Sulu arazi” tarifi yapılmış, bilimsellikten uzaklaşılma pahasına, toprak rezervini, önemli bir miktarda azaltan bir yol daha bulunmuştur.

5. Kamulaştırma sınırları genişletilerek; toprak rezervine son darbe indirilmiştir.

6. Özel hükümlerle sulu arazi ve modern işletme sahiplerinin hakları dikkatlice korunmuştur.

7. Kamulaştırma karşılıklarının ödenmesine dair hükümlerle reformun maliyetini, takatini üstüne çıkarmak başarılmıştır.

Bu suretle Talû Hükümetine, reform kalıntılarını tedvin etmek görevi düşmüştür. Sayın Talû ise bu göreve hahişkâr bir şekilde talip olmuştur. Öyle anlaşıyor ki, bu sonuç, Sayın Talû'nun temsil ettiği ekonomik ve siyasal felsefeye de uygun düşmüştür.

Bu nedenlerle Hükümet programında toprak ve tarım reformu tasarısı ile Anayasanın emirlerinin yerine getirildiğinden bahsedilmesine hayret etmediğimizi ifade etmiştik.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; görünen yanı ile bugün toplumumuzu zorlayan sorunlardan en önemlileri üniversiteler ve eğitim sorunlarıdır. Toplum düzeninin zorbalı elinde bulunduğu yerlerde üniversitelerin özerkliği diye bir şey olamıyor. Gerek bir kısım doğmalarından gelsin, gerek hükümetlerden gelsin yabancı etkilerin başladığı noktada üniversitelerin özerkliği sona eriyor, işlemez oluyor. Son anarşik olaylar bunu açıkça ortaya koymuş bulunuyorlar. Bu durumlar üniversitelerimizi yaralamış, tahribetmiştir. Ancak, biz ve bazı siyasal organlar bu ortaya çıkan durum karşısında kendi sorumluluklarından kolayca sıyrılabilmek için kusur ve suç münhasıran üniversitelerle, gençlere yıkmayı doğru bir yol saymaktadırlar. Bu bir kere temelinden yanlıştır. Üniversitelerimizin kusurları olmamış mıdır? Elbette olmuştur. Fakat yapılacak iş ve soruna getirilecek çözüm yolu bir tepki davranışı olmamalıdır.

Şimdi Hükümet, bundan evvel Meclise verilmiş Üniversiteler Reform Kanun tasarısının aynen çıkarılması gerektiğini söylüyor. Gerçekte bu kanun tasarısı aynen kabul edildiği takdirde çağdaş ve bilime değer veren, çağımızın istediği kişileri yetiştirebilen, bilimsel özerkliği bulunabilen bir üniversiteden söz etmek olanağı kalmayacaktır. Çünkü tasarı, üniversiteyi doğrudan doğruya siyasal iktidarın güdümüne sokmaktadır.

Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, özgür üniversiteyi, demokratik üniversiteyi elbetteki anarşiden uzak üniversiteyi savunuyoruz. Bunun yolu Anayasada mevcuttur ve bu yol mutlak bulunmalıdır.

İkinci sorun, eğitim reformu olanak Meclislere sunulan eğitim kanunu tasarısıdır.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de yaptırılmak istenen, karalanmak istenilen Atatürkçü, Anayasacı, Cumhuriyete yürekten bağlı bir millî eğitim topluluğu vardır. Bu topluluk gerçekten bazı siyasî eylemler sonucu, doğru veya yanlış küstürülmüştür. Türk öğretmeni, toplumumuzun gelecek kuşaklarını yetiştirecek özverili, bilinçli bir topluluktur. Bu topluluğa değer vermeye mecburuz, onu anlamalıyız; onu devamlı küstürmemenin yollarını aramalıyız.

Hükümet tarafından Meclislere sunulmuş ve hali hazırda Bütçe Plân Komisyonunda bulunan Eğitim Kanunu, özgürlükçe ve çağdaş değerlerden, birçok yönlerden eksik bir tasarıdır. Bir kez bu tasarı, yine öğretmeni siyasal iktidarın güdümüne

sokmaktadır. Eğitim ve öğretimin demokratik esaslarla, yurt gerçeklerine ve toplumcu yapısına eğilmeyen uluslar, kendi eğitim sitemlini yaratamazlar. Tasarıda, özellikle iş eğitimi esaslarından, üretici toplum yetiştirme yönünden bilinerek kaçınılmıştır.

Diğer taraftan öğretmenin maddî değerler ve manevî unsurlar yönünden çağdaş nitelikte düşünce ve fikirleri yönünden kalıplaştırılması yoluna sapılmıştır.

Bu kanun tasarısını da Hükümet aynen benimsemiş görünüyor. Gerçekte bu Hükümetim öğretmen topluluğuna gerice bir sosyal görüş içerisinde bakmasını doğal sayıyoruz. Ancak bilmeli ki, Türkiye’de bu yöntemlerle, bu tutumlarla ve bu uygulamalarla eğitimde kalkınma olmaz ve biz bunu sadece belirtmeyi ve olması gerekenleri hatırlatmayı görev sayıyoruz.

Sayın Milletvekilleri, Hükümet programının 10’ncu sayfasının 2’nci paragrafında: “Altyapının kurulmasından, özel kesimin gücünü aşan sanayi tesislerinin yapılmasına kadar, çok çeşitli alanlara yayılan bu görevleri yerine getirebilmek için kamu kaynaklarının artırılmasının zorunlu olduğu ortadadır.” dendikten sonra, devam edilerek, “Bu kaynakların halka en az yük olacak, sosyal adalet ilkelerini zedelemeyecek ve özel müteşebbislerin yatırım imkânlarını ortadan kaldırmayacak şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.” sözleri yer almaktadır.

Bu beyanlar ile Hükümet, yeni vergi veya vergiler getireceğini açıklamaktadır. Yatırımlar için bunu zorunlu gömlektedir. Ancak, bu vergi veya vergilerin, halka en az yük olacak ve sosyal adalet ilkelerini zedelemeyecek şekilde çıkarılacağını ifade etmek kâfi değildir.

Bu vergi veya vergilerin nispetlerinin artırılması veya yeni vergiler ihdası halinde özel müteşebbislerin de korunacağı özellikle belirtilmektedir. Muhatabı, etkinlik derecesi ve muhtevası belirtildiğine göre, kamu kaynaklarını artırmaya matuf yeni vergi veya vergilerin neler olduğu hiç şüphesiz Hükümet tarafından bilinmektedir.

Öyleyse, bu yeni vergi veya vergiler nelerdir?

Bunlarla sağlanacak kaynak artırılmasının miktarı ne olacaktır?

Ve nihayet Hükümet, bunları programımda açıklamaktan niçin kaçınmaktadır?

Bu arada Hükümet programında, yine aynı sahifede “Devletin, özel kesimin gücünü aşan sanayi tesisleri” için faaliyet göstereceğinden, söz edilmektedir.

Yine Hükümet, karma ekonomi düzeni anlayışı içinde “özel kesimin” yerini itina ile belirtirken “Ekonomik kalkınmaya, Devlet kesiminin olduğu kadar özel kesimin de büyük katkısı olacağından” bahsetmekte ve ilâve ederek “Hükümetin, özel kesimin böyle bir potansiyele sahip bulunduğu inancı” içinde olduklarından, bu inanç ile de özel müteşebbislerin kalkınma plânı da geliştirilmesi öngörülen alanlarda, tedbirleri yoğunlaştırarak alacağından bahsetmektedir.

Bütün bunlar, önce Adalet Partisinin, bilâhare Sayın Talû'nun Ticaret Bakanlığı sırasında temsil ettiğine tanık olduğumuz ekonomik felsefesinin doğal gerekleri olarak programda yer almıştır.

Bizim bu arada hatırlatmakta yarar gördüğümüz bir husus vardır, özellikle bunu belirtmek isteriz.

Devlet yatırımcılığı ve işletmeciliğini bir yönü ile ele almakta yarar bulunmamaktadır. Özel kesimden farklı olarak Devlet yatırımcılığının ekonomik amaçları yanında sosyal amaçları da vardır; ekonominin halk yararına sonuçlar vermesini sağlar.

Ayrıca özel sektör, çoğu kere ortaya çıkan tekelleşme eğilimlerinin önlenmesinin etkin aracıdır.

Yine özel sektörün spekülasyon eğilimlerini, Devlet yatırımcılığı ve işletmeciliğinin, önleyici ve engelleyici faaliyetlerini inkâr ve kabul etmez rolleri vardır.

Hükümetlerce izlenen ekonomi politikasında, özel sektörün, tekelleşme ve spekülasyon eğilimleri sürekli uğraşı konusudur.

Bu nedenlerle programda sözü edilen faaliyetlerle, adı geçen amaçlara erişilemeyeceğinin Hükümetçe bilinmesinde yarar görmekteyiz.

Bu arada programda sözü edilen bazı ilginç noktalara da temas etmek istiyoruz.

Hükümet, genel seçimlere kadar geçecek kısa süre için görev yapacağından bahsederek, programında uzun vadeli hedef ve tedbirlere yer verilmesinin kendilerinden beklenemeyeceğini açıklamasına rağmen, aynı sayfanın sonuna doğru, büyük bir iddia ileri sürmekten kendini alamamıştır. Nitekim Hükümet, işsizliği ve yoksulluğu ortadan kandıracığını başlıca amaçlarından saymaktadır.

En iyimser görüşle dahi bu iddiaya inanmak mümkün değildir. Hele fiyat yükselişleri konusunda Hükümetin dahi inkâr edemediği başarısızlıklardan sonra Sayın Talû Hükümetinden, iddia edilen sonucu altı ay içinde gerçekleştireceğini beklemek, bir mucizeye inanmak olur.

Aslında ekonomimizin içinde bulunduğu sorunları bilen, bir Hükümetin değil, hiç kimsenin Türkiye'de altı ay içinde işsizlik ve yoksulluğu ortadan kaldıracığını iddia etmesine, buna inanmasına, hem mantıkî, hem ekonomik olanak bulunmadığını bilirler.

Ancak Yüce Meclise sunduğu programının birinci sahifesinde, birbiri ile açık açık çelişen beyanları ile dikkatsizliği sabit, sorumluluk duygusu zayıf hükümetlerin elinde, bu sonuçlar, öncelikle gerçekleşemez.

Yine Hükümet, Sayın Talû'nun Ticaret Bakanı olarak izlediği taban fiyat politikasının olumsuz tepkilerinden sıyrılmak için, üreticiye; altında işçilerimizin gelirlerinin artırılmayacağı gerçeği yatan beyanlara rağmen, verilmiş haklarının geri alınamayacağını ifade etmek suretiyle işçiye, yine kredi faizlerindeki uygulama aksaklıklarını gidereceğini vadetmek suretiyle küçük esnaf ve sanatkâra, yılan

hikâyesine dönen Personel Kanununun uygulamasından doğan aksaklıkları gidereceğini söylemek suretiyle memura, hoş görünmek politikasını da ihmal etmemek zorunluğunu duyduğu görülmektedir.

Bu konularda kısa programdan uzun izahları gerektiren sonuçlara gitmekten-se, çelişki olarak görülen ve açıklamaya muhtaç bulunan bazı hususlara temas etmeyi daha uygun bulmaktayız.

Programda; taban fiyatlarının tespitinde özellikle Dünya fiyatlarının göz önünde bulundurulacağı ifade edilmiş olmasına rağmen, sanayi mallarının ülke içinde, daha fazla satın alınmasını temin bakımından, satmalına gücünün artırılması yoluna gidileceği beyan edilirken bu arada ihracatın artırılmasının sağlanacağı da ihmal edilmezken, yine devletin ürettiği malların fiyatlarının artırılmayacağı hususumda teminat verilirken, özel sektörüm ürettiği, dayanıklı tüketim mallarımın fiyatlarının artırılmayacağına dair tedbirlerin alınacağı konusunda bir beyanda bulunulmasının sakıncalı sonuçlarının varidolup olmadığını özellikle bilmek isteriz.

Zira Avrupa Ekonomik Topluluğunun bir üyesi olan Türkiye'nin, Sanayi sektöründe, dünya fiyatlarının izlenmesinde gerekli titizliği, Hükümet olarak gösterdiği-nin belirtmesi zorunluğu vardır.

Özel sektörün üretiminin artırılmasının daha ziyade satın alma gücü sağlanmasının arkasından geleceği tabiidir. Böyle olduğuna göre, Hükümet politikasının, bu sanayiinin gerektirdiği hammadde için döviz tahsisinde cömert davranacağını da ilân ettiğini kabul etmek gerekir.

İhracatını düşünmediği bir sektörde, ülkemiz içinde, üretim karşılığında elde etmediğimiz döviz kaynaklarımızın - ki bu dövizler işçi emeklerinin mahsulüdür - büyük ölçüde sarf edileceği anlaşılmaktadır.

Sanayi mallarının, dünya fiyatları nazara alınmadan, üretiminin artırılmasından birkaç yüz sanayicinin kazançlı çıkacağı sabittir. Ancak bunun yanında AET topluluğu içindeki bir Türkiye ekonomisinin kazancı ne olacaktır? Hükümetin bu konuda tatminkâr açıklamalarda bulunmasında zorunluk vardır.

Sanayiciye bu imkânları tanıyacağını programına alan Hükümetin tarım girdi maliyetlilerinin artırmaması için alınacağından bahsettiği tedbirlerin neler olacağını açıklamaya yanaşmaması bir tereddüt konusu olmuştur.

Hükümetin hangi tedbirler ile bu sonuca varmak kararında olduğunu açıklamasının geniş üretici kitlesi bakımından bir ferahlık yaratacağını kabul etmek lâzımdır. Özellikle bu konuda etraflı bir açıklanmayı Hükümetten beklemek hakkımızdır.

Bu arada gerek Erim hükümetlerinin ve gerek Melen Hükümetinin, ısrarla üzerinde durdukları ve ülkemizin en büyük sorunu olarak takdim ettikleri, âcil tedbirlerin alınması zorunluğu üzerinde birleştikleri istihdam sorununun Talû Hükümetince bir meçhul olduğu programın tetkikinden anlaşılmaktadır. İhmali hiçbir şekilde mazerete bağlanamayacak, gerçekten Türkiye'nin bu en önemli sorunu hak-

kında Talû Hükümeti bir görüşe varmış mıdır? Bu konuda Yüce Meclise verecekleri olması gereken bilgiler nelerdir? Bilinmesinde ziyadesiyle yarar vardır.

Hükümet, “yatırımlardaki gecikmelerin ve israfın önlenmesine gayret edeceğin” den bahsetmektedir.

Bu konuda bilhassa öğrenmek isteriz, bu geciken yatırımlarda mesullerin ortaya çıkarılmasında da Hükümet olarak gayret gösterecekler midir? Hükümetin böyle bir yola girmesinde, bundan böyle ide devlet yatırımlarının gecikmemesi bakımından yarar gördüğümüzü ifade etmek isteriz.

Sayın Milletvekilleri,

Öyle görünmektedir ki, Talû Hükümetinin de uğraşı konularının başında, yine hayat pahalılığı ile mücadele gelmektedir. Hükümetin bu yolda başarıya ulaşmasını candan temenni etmekle beraber, izlenen ekonomik politikanın doğal sonucu olarak, bu konuda, iyimser olamadığımızı söylemek zorundayız.

Ayrıca Sayın Talû’nun Ticaret Bakanı olarak fiyat yükselişlerine engel olamadığı gerçeği, bizim bu endişemizi ispatlayan yeterli bir kanıt olarak karşımızda bulunmaktadır.

Hükümet programında, hayat pahalılığı ile mücadele için ileri sürülen şartlar, bugüne kadar Melen hükümetlerinin başarısızlığı sabit olmuş şartlarıdır.

Bu hal de gösteriyor ki, Talû Hükümeti ile de hayat pahalılığında bir değişme olmayacaktır.

Sayın Talû, programda açıkladığı tedbirlere rağmen, Melen Hükümetinin baş görev saydığı hayat pahalılığı ile başa çıkamamış, sonunda bu baş görevi, valilere ve belediye başkanlarına devrederek, hükümet yetkileri ile başa çıkamadığı bu konuda, vali ve belediye başkanlarının 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanununun cılız hükümleri ile alacakları tedbirlere sığınmayı tercih etmişti.

Hayat pahalılığı ve fiyat artışları ile mücadelede Hükümet, yeni ve değişik bir tedbir getirmemektedir. Şu hale göre fiyat artışları devam edecek, dar ve mahdut gelirli çiftçi, esnaf, sanatkâr, işçi ve memur yine aynı ekonomik çemberin kısıkcı içinde seçimlere kadar kıvranacaktır.

Sayın Milletvekilleri;

Hükümet programında, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasındaki anlaşmamızda düzeltmeler yapılması için çaba gösterileceğine dair hiçbir umut verilmiyor.

Üçüncü Beş Yıllık Plânda, AET üyeliği için atılan adımın yüklediği sorumluluğun altından kalkabilmenin güçlüğü ve alınması gerekli tedbirler gerçekçi bir şekilde dile getirilmiştir.

Aradan geçen süre içinde, programda zikredilen çalışmaların bu kuşkuları bertaraf etmeye yeterli olamayacağı bir gerçektir.

Bu nedenle, Hükümetin, bu konuda gereken açıklamalarda bulunmasına ve AET ile aramızdaki anlaşmanın düzeltilmesi görüşümde olup olmadıklarının Yüce Meclise bildirilmesinde zorunluk olduğunu kabul etmesi gerekmektedir.

Muhterem arkadaşlarım;

Son günlerin aktüel konusu haline gelen büyük mağazalar tasarısı hakkında CHP olarak görüşlerimizi açıklamakta yarar görmekteyiz.

Öncelikle konuya açıklık getirmesi bakımından büyük mağazalar tasarısının niçin ortaya atıldığı üzerinde durmak lâzımdır.

Hükümete gözü kapalı sahip çıkan büyük sermaye çevrelerinin gerekçesi şudur: Büyük mağazalar ile Türk ticarî hayatı islâh edilecektir.

Biz ticarî hayatın da yeni bir düzene girmesinden yanayız. Ancak bu gerekçe ile Türk ekonomisinin sayısı belli ve mahdud birkaç büyük sermayedarın tekeline girmesine şiddetle karşıyız.

Devletin ve toplumun malî kaynaklarının, muayyen ellerde toplanmasına rıza gösteremeyiz.

Uygulanan fiyat politikası ile Türkiye’de ağırlığı günden güne artarak duyulan enflasyon baskısını ekonomik güçsüzlüğü sabit halk kitlelerine yükleyen bir Hükümetin, muayyen zümrelerin çıkarlarına dokunmamak şöyle dursun o çıkarları daha da çoğaltmayı hedef alan politikasının, büyük mağazaları araç yapmasına karşıyız.

Küçük işletmelerin birleşerek, daha verimli çalışması ve ucuzluk sağlaması bizim de arzumuzdur.

Bu tasarının amacı büyük araçları kaldırmak da değildir. Aksine birkaç büyük sermaye sahibinin küçük işletmeleri ve esnafı yiyip bitirmesi davasıdır.

Aracının kaldırılması bahanesine sığınılmaktadır. Hemen söyleyelim ki, aracının kaldırılması, küçüğün yerine büyüğü koymakla değil, üreticiyi ve tüketiciyi iyi örgütlemekle mümkündür.

Bu nedenlerle Büyük Mağazalar kanunu tasarısının karşısına geçmeyi halk yararının gereği saymaktayız.

Sayın Milletvekilleri,

Her ne kadar Hükümetin partilere dayalı bir koalisyon olarak kurulmuş olmasını bir aşama olarak kabul ediyorsak da; böyle bir Hükümetin normal demokratik rejime geçerken özgürlüklerin kısıtlanmasını görev edinmesini, hür demokratik rejim açısından uygun görmediğimiz için;

Normal demokratik düzene geçerken Talû Hükümetinin tarihimizin son derece önemli bir döneminde sosyal barış taraflısı olmadığı için;

Bir Hükümet programında yazılanlardan çok, uygulama yapacak olanların kişilikleri önemlidir. Onların siyasal tercihleri önemlidir. Bu açıdan bakıldığı zaman, başında; başarısızlığı tecrübe ile sabit bir Başbakan ile hür demokratik rejimde özgürlüklerin kısıtlanması konusunda birbiri ile yarışan demokratik inancı haklı te-

reddütleri davet eden iki partiden kurulmuş ve bunca deneylerden sonra aynı yolda devamı kararlı bir Hükümet olduğu için;

İzlediği ekonomik politika kamuoyunun tepkisini ve sadece sermaye çevrelerinin takdirini toplayan Sayın Talû'nun bu defa görüşlerini Hükümete mal etmiş olmasından dolayı, halk yararına hizmet etmek olanağını görmediğimiz için;

Reform tasarılarını Devlet ve büyük halk kitleleri aleyhine hükümler taşıması-na rağmen, bunları Anayasa gereği olarak takdim etmesine rıza gösteremediğimiz için;

12 Marttan sonra Avrupa Konseyinde ve hür dünyada, ülkemiz hakkında bazı tereddüt ve tepkilerin doğmuş olduğunu Hükümet dile getirmektedir.

Bu konuda Hükümet sadece dışa dönük gayretlerle bu tereddüt ve tepkilerin önleneyeceği inancını yeterli görmektedir.

Söz konusu tereddütlerin giderilmesi şarttır, faydalıdır. Bütünleşme politika-sının da gereğidir.

Ancak bu tereddütleri gidermenin yolu sadece tek taraflı dışa dönük gayretlere bağlı değildir.

Bunları gidermek için Hükümetin, içerde alınması gereken rejimle ilgili tedbir-lerin de büyük önem taşıdığı inancından uzak olmaması gereği bir vakiadır.

Çünkü Cumhurbaşkanı seçimi, bu tereddüt sahiplerinin ülkemize karşı bir ön-yargı içinde olmadıklarını göstermiştir. Bu olay ile yaratılan olumlu hava dışa dö-nük bir gayretin eseri değildir.

Bu gerçeklere rağmen Talû Hükümetinin kendinden önceki Hükümetlerin izle-dikleri yolda ısrarlı olduğu için,

CHP si Millet Meclisi Grubu olarak; Talû Hükümetinin programını, ulus çı-karları açısından uygun görmüyor, kırmızı oyla karşılıyor, Yüce Meclisi saygı ile selâmlıyoruz. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grubu adına Sayın Selâhattin Kılıç, buyurunuz efendim. (AP sıralarından alkışlar)

AP GRUBU ADINA SELÂHATTİN KILIÇ (Adana) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri; Adalet Partisi Millet Meclisi Grubunun, Hükümetin Programı hak-kındaki görüşlerini arz etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum. Bu vesile ile Yüce Heyetinize saygılar sunar, yeni Hükümete başarılar dilerim.

Hükümet, 12 Mart 1971 den bu yana 25 ay içinde kurulan beşinci hükümettir. Adalet Partisi 1971 tarihiyle başlayan dönem hakkındaki teşhisini daha ilk günden ortaya koymuş ve tedbirlerini bulmada büyük çabalar harcamıştır.

Adalet Partisinin Grup sözcüsü 5 Nisan 1971 günü, 1'nci Erim Hükümetinin Programı görüşülürken sözlerine şöyle başlamıştır:

“Herkesin bildiği gibi, memleketimiz ağır bir buhran içindedir. Buhranın se-bepleri ve mahiyeti türlü çevrelere göre türlü şekillerde izah edilebilir. Ancak, bu-

nun bir rejim buhranı olduğu inkâr edilemez. Kanaatimizce Meclislerimizin evvele-
mirde ele alması ve halletmesi gereken mesele budur.”

İşte bugün geldiğimiz merhale, Adalet Partisinin, 12 Mart’ta hadiselere koydu-
ğu teşhisin doğruluğunu ve büyük bir çaba göstererek, partilerüstü Hükümet mo-
delinden, partiler demokrasisine çok yakın bir halkanın, Parlâmentonun gayretleri
ve desteği ile elde edilmiş olduğunu en güzel bir şekilde göstermektedir.

Hükümet, 12 Mart 1971 tarihinden sonra kurulan hükümetlerden farklıdır.
Bu farklılık, olağanüstü şartlarla izah edilen partilerüstü Hükümet modelinin terk
edilerek, Adalet Partisi ile Cumhuriyet Güven Partisinin anlaşması ile kurulmuş ol-
masından gelmektedir. Böylece demokratik parlamenter usûllere ve olağan şartlara
büyük oranda dönülmüş olmaktadır.

Esasen Anayasamızın tarif ettiği de budur; Anayasa gereklerine ve demokratik
geleneklere göre olması zorunlu olan da budur. Meclislerde bir partinin Hükümet
kuracak çoğunluğu yoksa takibedilecek yol; ya partilerin mümkün olan bir uzlaşma
ile bir araya gelmeleri, yani koalisyon veya seçimlere giderek milletin hakemliğine
müracaat etmektir. Adalet Partisi, milletin hakemliğine süratle gitme yolunu da
denemiştir.

Bir ara söz olarak ifade etmek istiyorum ki, siyasî bunalımlara çare olarak se-
çimlere gitme, Batı ülkelerinde - İngiltere ve Almanya’da - olduğu gibi, memleketi-
mizde de pratik usullere bağlanmalı ve kolaylaştırılmalıdır.

Sayın Milletvekilleri, koalisyona iştirak eden partiler bir süre için, Ekim 1973
seçimlerine kadar asgarî müştereklerde anlaşarak yeni Hükümete vücut vermişler-
dir ve sorumluluk yüklenmişlerdir. Bu Hükümetin yapacağı işler bir protokolle tes-
pit edilmiştir ve Hükümet Programı da bu esaslar dâhilinde hazırlanarak Yüce Mec-
lislere sunulmuştur. O itibarla, kimsenin siyasî istikrarın sağlanması bakımından
endişesi olmasın ki, Hükümet, koalisyona iştirak eden partilerin denetimi altında-
dır ve partiler bu koalisyondan sorumludur. Bu, parlamenter demokratik usullere
dönüşün en güzel noktasını teşkil eder.

Hükümet, Anayasa esaslarına ve demokratik parlamenter geleneklere uygun
ve bütün milletin ve memleketin Hükümetidir. Hükümetin Program ve icraatını
beğenip beğenmemekle ilgili olmaksızın, ifade ettiğim demokratik parlamenter
vasfı dolayısıyla, bütün vatandaşlar ve tüm administirasyon onun icraatına güven-
melidirler. Böylece olağana geçişin, memleket ve millet hayatında sağladığı rahatla-
mayı, yine memleket ve millet yararına değerlendirmek mümkün olur.

Sayın Milletvekilleri, geçmiş olayların sadece ileriye yönelmiş faydalı bir tahli-
lini yapmak için söylüyorum ki, eski hükümetler şeklen Parlâmentoya dayalı idiler.
Çünkü Başbakanlar, Meclislerde güvenoyu almak durumunda oldukları siyasî par-
tilerle temas edilmeden tayin edilmişlerdi. Partiler sorumluluk yüklenmemişlerdi
ve her meselede, inandıkları, siyasî prensiplere göre, ayrı bir tutum alacaklarını ifa-
de etmişlerdi. İşte, “Şeklen Parlâmentoya dayalı idiler,” derken kasedettiğim budur.

Hiç şüphesiz, partilerin sorumluluk almadıkları ve her meselede hareket serbestilerini korumuş oldukları halde, siyasî istikrar sağlanamazdı. Buna olağanüstü şartların vücut verdiği hükümetlerin, eşyanın tabiatı icabı, olağana geçişteki isteksizlikleri de eklenince, 1971-1972 yıllarını bir siyasî istikrarsızlık dönemi olarak nitelemek doğrudur zannındayım.

Demokratik geleneklerden ayrılarak, yeni keşfedilmiş usulleri Devlet ve millet hayatında denemek pahalıya mal olmuştur. Zaman kaybına sebeb olmuştur. Ancak, olaylardan ders almasını bilenler için, hataların fayda hanesine kaydı da mümkündür.

Yeni Hükümete vücut veren protokolün koalisyon partilerini bağlaması ve onların taahhüdü altında bulunması, büyük oranda sağlanmış olan siyasî istikrarın özünü teşkil eder. Siyasî istikrar ise, demokratik rejimimiz, gelişmemiz ve toplum düzenimiz için son derece değerli bir unsurdur; yurttta kurmaya çalıştığımız huzur ve güvenin lâzım şartıdır.

Sayın Milletvekilleri, 12 Mart sonrası hükümetlerinin olağanüstü şartların Hükümeti oluşu, zamanın Cumhurbaşkanı Sayın Sunay'ın 19 Mart 1971 tarihli ve partilere gönderilen mektubundan ileri gelmektedir. Biz, bizden evvel mütalâa serdeden parti sözcülerinin beyanlarına göre zannediyoruz ki, âdeta bu mektup bazı partilere gitmemiş gibi mütalâa beyan etmişlerdir.

ZEKİ ÇELİKER (Siirt) — Ona itibar etmedik biz Sayın sözcü.

SELÂHATTİN KILIÇ (Devamla) — Hatırlanacağı üzere, bu mektupla, Cumhuriyet Halk Partisinden istifa eden veya ettirilen Sayın Erim, bağımsız farz edilerek Başbakan tayin edilmiştir. Partilerin hiçbir şart ileri sürmeden Hükümete iştiraki, güvenoyuna mazhar kılınması ve yürütme görevinin desteklenmesi rica ediliyordu, Sayın Reisicumhurun partilere gönderdiği 19 Mart 1971 tarihli mektubunda. İşte o zamanki hükümetlerin partilerüstü ve olağanüstü şartların hükümetleri olduğunu tespit eden vesika budur.

ZEKİ ÇELİKER (Siirt) — Biz güvenoyu vermemekle o mektuba itibar etmediğimizi gösterdik.

SELÂHATTİN KILIÇ (Devamla) — Onu siz bilirsiniz.

BAŞKAN — Sayın Çeliker, müdahale etmeyiniz, böyle bir nizamımız yok.

SELÂHATTİN KILIÇ (Devamla) — Her parti kendi tutumuna girer. Acaba, sizi o zamanki partilerin iştirak ettiği Hükümete almadıkları için mi itibar etmediniz, yoksa reyinize mi ihtiyaç kalmamıştı? Orası başka bir mesele.

ZEKİ ÇELİKER (Siirt) — Onu çok iyi biliyorsunuz.

KADRİ EROĞAN (Sivas) — Ne alâkası var.

BAŞKAN — Sayın Kılıç, cevap vermeyiniz. Görüşmenize devam etmenizi rica edeceğim efendim. Lütfen...

SELÂHATTİN KILIÇ (Devamla) — Böylece hükümetlerin Parlâmento güveni ile ayakta durabilme ilkesi büyük bir yara almış ve Parlâmentonun yetkileri kısıtlanmış oluyordu. Diğer yandan, gensoru oylamasında birkaç gün önce, Parlâmento dışı çevrelerce “Melen Hükümetine güvenimiz vardır” beyanı, olağanüstü şartların devamını isteminin başka türlü bir ifadesi olmuştur.

Yeni Hükümet Programına: “Yüce Meclisleri görev ve yetkilerin tek kaynağı, milletin yegâne ve hakiki temsilcisi” ifadesi ile başlanmış bulunmaktadır. Olması lâzım gelen de budur; gereken söylenmiştir.

Böylece, Parlâmento dışından güvenoyu alma görüntüsü yaratan hükümetler dönemi kapanmış, Parlâmento yetkilerine dönüş dönemi başlamıştır.

Geçmiş hâdiselerin ışığında, bir uyarma olarak ifade ediyorum ki, Parlâmentoyu yegâne yetkili olarak söylemek başka, yapmak başkadır. Bunu yapmak, demokrasiye ve Anayasaya inanmakla, bir gün daha fazla Hükümet olmayı el tersi ile itebilecek niteliklere sahip ve art fikirlerden uzak olmakla mümkündür.

Olağan şartlara dönüşte hizmeti geçen, başta Parlâmento olmak üzere, bütün müesseselerin ve hattâ şahısların hizmetleri, millet nazarında büyük bir değer taşımıştır. Millet nazarında değerli olmak ise değerlerin en yücесidir.

Sayın Milletvekilleri;

1961 Anayasası, bütün Devlet müesseselerinin ve organların, mütevellit organ Türkiye Büyük Millet Meclisi ile onun etrafında birleşerek Devletin bütünlüğünü sağlamayı hedef almıştır.

12 Mart 1971den bu yana geçen zaman, hepimiz için, açık rejimin değerini ortaya koymuştur. Belki senelerce tartışsak bu sonuca ulaşamazdık.

Parlamentar usullere dönüş ve Parlâmento üstünlüğünün kabulü ile milletimiz ve Devletimiz ve bütün kuruluşlar, içte ve dışta itibar kazanmışlardır. İstisnasız, milletimizin her ferdi itibar kazanmıştır. Bu sonuçtan sadece milletimizin ve Devletimizin düşmanlarının olmaması, ulaşılan merhaleenin büyüklüğünü gösteren en manalı işarettir.

Bu merhale ile “Cumhurbaşkanı seçimleri şu sonucu vermezse gökkubbe başınıza yıkılır” spekülasyonları son bulmuştur. Artık, milletimiz, hangi yürek hoplatıcı haberi verecek endişesiyle radyoların başına salkım - salkım üşüşmüyor. İşte, katedilen merhaleenin değerini anlamak için, yeni kurulan Hükümetin demokratik usullerle kuruluşunun değerini anlamak için bunları hatırlamak kâfidir zannediyorum.

Her zaman, milletimizin her bunalımdan millî bir silkiniş ile ve bir hamle gücü kazanarak çıkacağına inandık. Büyük Atatürk’ün milletimize itimadı ve “Hâkimiyet Kayıtsız Şartsız Milletindir” düsturu bir slogan olmanın çok Ötesinde, büyük bir inançtır. Cumhuriyeti kuran ve yaşatan bu inançtır. Atatürkçülük, kafa ve gönül bütünlüğü içinde bu inancın paylaşılmasıdır. Son iki yıl içerisinde parlamenter demokrasiye dönüş, Atatürk ilkeleri doğrultusunda atılan en büyük ve en değerli adımdır.

14 Ekim 1973 seçimleri, rejim bunalımını ortadan kaldıran son halka olacaktır. Zekâ zorlamaları, dolaylı veya ortadan sözlerle seçimlerin şarta bağlı gibi gösterilmesi devri kapanmıştır.

Hatırlamakta fayda vardır değerli arkadaşlarım, Genel Başkanımız ilk seçim sözünü ettiği ve Anayasanın emrini en sade bir şekilde dile getirdiği zaman kimilerde ve ne tür tedirginlikler uyanmıştı. Hattâ demokrasiden ve millete inançtan nasibi olmayanlar, “Adalet Partisi, kazanacağı için seçim istiyor” diyerek kendilerini ele vermişlerdir. Bu iddia, “benim istediğim kazanamayacağına göre, seçim yapılmasın” demeye eşittir. Hattâ “madem ki, Adalet Partisi seçimi kazanacak, seçimi yaptırmayın” mânasında bir tahriktir, bir jurnalciliktir.

14 Ekim 1973 genel seçimlerinin partilerarası koalisyon protokolünde ve bunun sonucu olarak Hükümet programında ağırlığınca yer almış olması milletimizin ve memleketimizin demokrasiye inanan dostlarını rahatlatmıştır.

Sayın Milletvekilleri;

Türkiye yeni bir döneme girmiştir. Son iki yılda kazanılan tecrübelerin başında, milletimizin, demokrasiden başka bir idare şeklini kabul etmeyeceğini açıklıkla ortaya koymuş olması gelir. Bunu millet ortaya koymuştur.

12 Mart 1971 tarihinden bugüne kadar kazandığımız tecrübelerin en değerlisi, Türk Milletinin demokratik rejimin dışında hiçbir rejimi kabul etmeyeceğini, hiçbir yönetimi kabul etmeyeceğini ortaya koymuş olması, geçen hadiseler içerisinde en değerli tecrübe ve milletimiz için ebediyete kadar uzanacak bir tecrübe olmuştur.

Bugün ulaştığımız merhale ile bürokrasinin ve kendi fikirlerine hayran olanların değil, vatandaşın Hükümeti olma yolları açılmıştır. Meselelerimiz vuzuh kazanmıştır.

Geçmiş hadiselerin kısa bir tahlilini, sadece kazanılan tecrübelerin ve bugün ulaşılan merhalenin değerini belirtmek ve millet yararına müşterek sonuçlar çıkarmak ve elde edileni korumak maksadıyla yapmış bulunuyorum.

Sözlerimin başında da belirttiğim gibi, Adalet Partisi, 12 Mart 1971den önce de, sonra da hadiselere doğru teşhis koymuştur. Demokrasi inancı, millet sevgisi ve tutarlı bir politika ile memleketimize hizmet ettiğimize kaniiz. Bundan sonra da aynı politikayı uygulamaya devam edeceğiz.

Kafalarımızı dolduran dünün muhasebesi değildir, yarının meseleleridir. Hür demokratik nizam içinde kalkınmış, müreffeh ve mesut Türkiye’yi kurma davasının takipçileriyiz

Sayın Milletvekilleri;

Bugün Türkiye’nin en önemli meselesi siyasî istikrarın tamamlanmasıdır. 14 Ekim 1973 seçimleri memleketimizi bu hedefe ulaştıracak son halka olduğuna göne, seçimlere giden yolları bütün açıklığı ile işler tutmak Hükümetin başta gelen görevidir.

İstikrar, vatandaşın bütün kanunları eksiksiz uygulayacak, her türlü kanunsuzlukları önleyecek, güçlü ve âdil Devletin mevcudolduğuna inanmasıyla başlar.

Memleketimizin gelişmesinde, güven ve huzurun sağlanabilmesi de istikrar, en önemli ön şarttır. Devletin ve ferdin bütün faaliyetlerinin başarıya ulaşabilmesi, hattâ her hangi bir faaliyetin düşünülüp plânlanabilmesi, istikrarın mevcudiyetine bağlıdır. Devlet düzeninde istikrar mevcut iken, vatandaşa bu o kadar tabii gelir ki, değil değerini, mevcudiyetini dahi düşünmez. Âdeta, her an nefes alıp verdiği, mevcudiyetini düşünmediği hava gibi. Ancak toplum ve Devlet hayatında istikrar kaybolunca, değerinin ne kadar büyük olduğu anlaşılır. Mevcudiyetini çok tabii bulduğumuz havanın büyük değerinin, ancak, havasız kalınca tümüyle anlaşıldığı gibi... Adalet Partisi siyasî hayatın neresinde bulunursa, bulunsun; “İstikrar” ı dilinden düşürmemiştir, istikrar ve nizam anlayışının baş savunucusu olmuştur.

İstikrarın sağlanması için Devletin güçlenmesi ve bütün organların birbirini tamamlayarak, ahenk içinde ve cesaretle görev yapması şarttır. Görev yapmak, her kuruluş ve şahsın taşıdığı sorumluluğun gereğidir ve şerefli bir iştir. Kendi işini yapmak yerine başkalarının işine karışmak ve başkalarına suç yüklemek, toplumumuzda, giderilmesi gereken rahatsızlıklardan birisidir.

Devletin güçlenmesi, özellikle kendini yıkmağa cesaret edenleri, hukuk düzeni içinde tesirsiz hale getirmesi en önemli meselelerimizden birisidir.

Sayın Milletvekilleri,

Devletimizi aşırı akımlara, özellikle hürriyetçi Cumhuriyetimizi, bağımsızlığımızı ve milletimizin bütün değer hükümlerini tehdit eden komünizmle mücadele etmekte güçlü kılmak görevimizdir.

Bu maksatla yüce Meclislerce, güvenlik mahkemeleri kurulmasını da ilcine alan birçok Anayasa değişiklikleri yapılmıştır. Güvenlik Mahkemelerinin kurulması ve diğer Devlet kuruluşlarının anarşik ve yıkıcı faaliyetlerle karşı mücadelede güçlü ve etkili kalınmaları, koalisyon protokolünde ve Hükümet Programında öngörülmüştür. Bu hususun süratle ve ihtiyaçların gerektirdiği nitelikte yerine getirilmesi ni Adalet Partisi bütün gücü ile destekleyecek ve takipçisi olacaktır.

Komünizm ve onun tertipleyerek sahneye koyduğu anarşik hareketlere iyice teşhis koymak lâzımdır. Bu teşhisin doğruluğu, alınacak tedbirlerin geçerliliği ve işlerliği yönünden zaruridir. Adalet Partisinin bugün de, 12 Mart 1971 tarihinden önce de, sonra da söylediği gibi, Türkiye’deki anarşik hareketleri plânlayan, icra eden beynelmilel komünizm organları, yerli komünistler ve onların teşvikçileridir. Türkiye’deki anarşistler komünisttir, komünistler de anarşisttir. Maksatları, Devletimizi devirmektir; Sovyet Cumhuriyetlerine bölerek bağımsızlığımızı ortadan kaldırmak ve milletimizi komünizmin sultası altında yöneltmektir veya Kızıl Çin’in, Orta Şarkta bir ileri üssü haline getirmektir. Adalet Partisinin hadiselere koyduğu teşhis budur. Alınacak tedbirlerin bu teşhise dayanmadıkça etkili olamayacağı inancındayız ve etkili tedbirlerin alınması için de bütün gücümüzle gayret sarf edeceğiz.

Sayın Milletvekilleri, reformlara kendi dilediği biçimi vererek, reformların yapılmadığı gerekçesini sol anarşizmin sebebi saymak tümü ile yanlıştır. Bunca hadiselerden sonra, hâlâ reformları sebep olarak zikretmek iyi niyetle bağdaşmaz ve komünizme şemsiye açmak, onu himayesi altına almak demek olur.

Hemen, 12 Martı takiben Sayın Erim; dosyalara ağâh olduktan sonra, Cumhuriyetimizin dışarıdan komünizmin saldırısına mâruz kaldığını ifade etmiştir. O halde olay çok basittir, başka şekil vermeğe ihtiyaç yoktur. Türkiye, komünizmin saldırısına mâruz kalmıştır. Türkiye’de reformlar yapılıncı Moskova ve Pekin, komünizmden veya onu yaymaktan vaz mı geçecekler ki, meselelere reformla ilgili olarak teşhis koyabiliyoruz.

Türkiye’den yıllarca önce kalkınmasını tamamlamış memleketlerde, komünizm tahribat yapıyor mu? Her şeyi istismar ederek faaliyet göstermiyor mu?

Biten ve devam eden mahkemelerde, sol elini havaya kaldırıp enternasyonal söyleyerek

“Marksistiz, Leninistiz, Maoistiz” diyorlar. Maksatlarının, rejimi devirmek olduğunu açık açık söylüyorlar. Bunların reformlarla ilişkisi ne?

12 Marttan sonra kurulan ve kendisine ve yine kendi ağzıyla türlü vasıflar ve bu arada reformculuğu da izafe eden Sayın Erim, Hükümet Başkanı iken anarşik eylemler durdu mu? Hayır, Sayın Erim, reform yapma iddiasıyla geldi. O halde anarşik hareketlerin sebebi reform olsaydı ki 15-20 gün, 1 ay anarşik hareketlerin durması gerekirdi. Olan bu mu? Daha kesif ve daha cüretkâr eylemlere giriştiler.

O halde komünizmle ve onun plânladığı, uyguladığı anarşik eylemlerle memleketimizin reform ihtiyacını ve kalkınma ihtiyacını karıştırmamak gerekir; hele su yüzüne çıkan bunca gerçekler ve olaylardan sonra. Elbette memleketimiz kalkınacaktır; ekonomik, sosyal ve kültürel meselelerini süratle halletmek için çaba harcayacaktır. Adalet Partisi 6 yıllık iktidarı süresince bu alanda çaba harcamış ve büyük başarılar sağlamıştır. Bu gayret ve sonucu elbette komünistin uyduracağı bahaneleri elinden almak için değil, milletimiz en yüksek bir hayat standardına lâyık olduğu için yapmıştır ve her zaman yapacaktır.

Esasen bir siyasî tercih olan komünizmin elindeki bahaneleri tüketemezsiniz, ta ki ona teslim oluncaya kadar.

Hükümet Programında; aşırı akımlarla, anarşizmle mücadele kısa ve özlü ifadelerle yer almıştır. Bunların gereği gibi ve samimiyetle uygulanmasını istiyoruz.

Güvenlik mahkemelerinin kurulması, genellikle yargı organının sıhhatli, süratli, isabetli karar verebilecek imkân ve usullerle teşhizi, güvenlik kuvvetlerinin çağın gereklerine uygun seviyeye çıkarılması, üniversite ve temel eğitim reformlarının yapılması ve Anayasa değişikliklerine paralel uygulama kanunlarının çıkarılması, alınması gereken tedbirler cümlesindedir.

Sayın Milletvekilleri,

Anarşizmle mücadelede, geçmiş hükümetler döneminde de belirttiğimiz gibi, hükümet ile Sıkıyönetim makamlarının şükranla karşıladığımız uygulamaları ara-

sındaki çelişkiyi kaldırmak gerekir. Kanunsuzluğu teşvik için kurulmuş Direnç Komitesi üyeleri, mükâfaten daha yüksek makamlara getirilmiş, Komünizmle mücadelede uzman, inançlı emniyet mensupları dağıtılmış ve rejim aleyhtarları devlete sızmıştır. Yeni hükümet bu noktalarda süratle gereken tedbirleri almalıdır.

Özetle, yapılacak iş, verilecek mücadele; komünizmi bertaraf etmek, rejime yönelmiş ve yönelecek tecavüzleri zararsız hale getirmek, demokratik Cumhuriyeti kendi gücüyle meşru yollarla ve hukuk nizamı içinde korumak ve ayakta durur hale getirmektir.

Sayın Milletvekilleri, biraz önce Cumhuriyet Halk Partisine mensup Sayın Durakoğlu arkadaşımızın, Sayın Genel Başkanımızın seçimlerle Sıkıyönetime ilişkin söylediği sözler, katiyen gerçeğe uymamaktadır. Şimdi Sayın Genel Başkanımızın söylediklerinin özetini de içine alan ve Adalet Partisinin Sıkıyönetim - seçim ilişkilerini huzurunuzda tafsilen anlatacağım.

Koalisyon protokolü ve Hükümet programı, yalnız seçimler için değil, tüm yaşantımız için, Türkiye'nin sıkıyönetimsiz de huzur ve güven içinde yaşayabilmesi bakımından gerekli idarî tedbirleri bir an önce alacağını derpiş etmiştir. Yani Sıkıyönetimli seçim gaye değil, Sıkıyönetimsiz seçim ve Sıkıyönetimsiz yaşantı gayedir. Hükümet de ve onun sorumluluğunu taşıyan koalisyon partileri de bunu protokolle taahhüt etmişlerdir. Bunun mânası açıktır; ne koalisyon ortakları, ne Hükümet ve ne de sıkıyönetim ilgilileri Sıkıyönetimin devamını istemezler. Aksine Sıkıyönetimsiz idare şartlarının bir an evvel tesisi için gayret göstermektedirler.

Sıkıyönetim, Anayasada yazılı idare şekilleri arasında olup, gerekliliği (Bilhassa Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsünün dikkatine arz ediyorum) Millî Güvenlik Kurulu (Çünkü onlar bilir, Devletin emniyet kuvvetleri onlara bağlıdır) ve hükümetlerce tespit edilerek Parlâmentomuzun nihaî karar vermesine bağlı olan bir yönetim şeklidir. Yani Hükümet isterse mutlaka Sıkıyönetim olur, mânası çıkmaz. Nihaî karar mercii, Yüce Meclislerdir. Bu iki hususun, yani ihtiyacın icradan geldiği, nihaî karar yetkisinin de Parlâmentomuza ait olduğu, yapılacak tartışmalarda ve öne sürülecek iddialarda göz önüne alınmalıdır.

Gereği yokken, ne görevi yapanlar, yani Sıkıyönetim ilgilileri, ne Millî Güvenlik Kurulu, ne Hükümet ve ne de Parlâmento Sıkıyönetim istemez. Meselenin hareket noktası, yani ihtiyacın tesbit edildiği yer Devletin güvenlik kuruluşlarıdır. O halde "Seçimler Sıkıyönetim altında yapılamaz" demek yerine, "Sıkıyönetime ihtiyaç yoktur" demek, konuyu mantikî bir tartışma düzeyine getirir. Tabii ki, bu ahvalde de Yüce Meclisler, Hükümetin Sıkıyönetim gerekçesine gerek olmadığı iddialarını karşılıklı olarak değerlendirerek hükme varır.

"Sıkıyönetim altında seçim olmaz" demek, meseleye tersten girmektir. Türkiye'de biz Sıkıyönetimi istediğimiz için değil, Sıkıyönetim altında seçim olsun istediğimiz için değil; fakat bir gerçeği ifade için söyleyelim ki; Türkiye'de Sıkıyönetim altında seçim olmuş, hattâ Anayasa oylaması olmuştur. Sıkıyönetim altında seçim olmaz demek, meseleye tersten girmektir. Meclisler, Sıkıyönetimin gereğine

kani olur ve siz de Sıkıyönetimle seçim olmaz kaziyesiyle hareket ederseniz ne olacaktır? O zaman ortaya zaruri iki çözüm çıkıyor:

Bunlardan birisi; Sıkıyönetime ihtiyaç kalmayacağı tarihe kadar seçimler yapılmasın demektir ve buna Adalet Partisi Dünyada razı olmaz... (AP sıralarından “Bravo” sesleri) veya Sıkıyönetim altında ben seçime girmem demektir. Yani, iddia sahipleri ben Sıkıyönetim altında seçime girmem der, mesele olur biter. Tabii bunu, başkasına ait bir mesele olduğu için “bu noktada mütalaa serdetmek bizim hakkımız değildir” Sırf mantikî teselsülü tamamlamak bakımından söylüyorum. Ee, Meclis diyor ki Sıkıyönetim gereklidir, siz de diyorsunuz ki, Sıkıyönetim altında secim olmaz; ne yapacaksınız? İsterseniz girmeyeceksiniz... Meselenin başka türlü çözümü yoktur. O itibarla; Sıkıyönetim altında seçim olmaz sözüyle meseleye başlamamalı; Türkiye’de Sıkıyönetime gerek yoktur diyerek, mucip sebeplerini ortaya koyarak yalnız seçimi değil, bütün günlük yaşantımızı Sıkıyönetimsiz hale getirecek şartları ortaya koymalıdır.

Sonuç olarak, esasen endişeye de mahal yoktur. Hükümet, Sıkıyönetimsiz şartları yaratmak için gerekli gayret içinde olacağını taahhüt etmiştir ve bundan daha önemlisi, Sıkıyönetime ihtiyaç olması da, olmaması da Meclislerin yetkisinde oldukça, meseleye daima çözüm bulmak imkânı vardır.

Sayın Milletvekilleri;

5,5 aylık bir Hükümetten, yıllar alacak ekonomik, sosyal ve kültürel faaliyetlerle ilgili taleplerde bulunmak ve tavsiyeler yapmak yerinde değildir. Ancak, Hükümet ve emrindeki administrasyon nasıl olsa geçiciyiz diyerek bir çekingenlik, tutukluk ve hele hele korkaklık içinde olmamalıdır. Bu noktayı bilhassa belirtmek istiyorum. Çünkü siyasî istikrarın kaybolması ile zaten ağır işleyen Devlet çarkının nasıl işlemez hale geldiği, iş yapmaksızın pusuda hadiseleri kolladığı, tabirimi mazur görürseniz, yakın ve uzak mazimizin tecrübeleriyle sabitti. Hiç dağılmadan Plânın ve Yıllık Programın öngördüğü yatırımlar yapılmalı ve tedbirler alınmalıdır. Hem Hükümet ve hem administrasyon, tenkitlerden korkmadan, cesaretle ileride yapılacak kalkınma hamlelerine esas teşkil edecek büyük yatırım projeleri hazırlamalıdır. Böylece zamanlarını, en iyi, memleket için en güzel bir şekilde değerlendirmiş olurlar. Büyük projelerden korkmamak lâzımdır Sayın milletvekilleri; yakın tarihimiz şahit olmuştur; televizyonu lüks sayanlar televizyon sevdalısı kesilmişlerdir. İstanbul Köprüsünü Koleraya karşı tutanlar, Köprünün maketi ile birlikte uyuyacak kadar Köprüyü benimsemişlerdir. (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Mamafih, Adalet Partisi, büyük ve güzel eserlerinin bugün sahip ve ortaklarının çoğalmasından şikâyetçi değildir.

Sayın Milletvekilleri;

Ulaşılan siyasî istikrardan yararlanarak tutarlı bir politika ile ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya müsait bir atmosferin yaratılması Hükümetin hedefi olmalıdır.

12 Mart 1971den sonra cereyan eden hadiseler, yalnız siyasî yönden değil, kalkınma felsefesi yönünden de memleketimize önemli tecrübeler kazandırmıştır.

Son iki yılda doktrin sapmalarına dayanan sihirli formüllerin iflâsına hep birlikte şahit olduk. Ümit ediyoruz ki, komünizmin ve anarşizmin sebebinin teşhisten hataya düşenler, çağ dışı fikirler ve yanlış kalkınma modeli saplantılarından kurtulmuş olsunlar. Kalkınma meselemizi, ileride daha geniş şekilde tartışma imkânları bulacağız. Başkaları bizden farklı düşünseler de, Adalet Partisinden farklı düşünseler de, kalkınmanın tartışmalarda baş konu olmasından Adalet Partisi memnunluk duyar.

Sayın Milletvekilleri;

Anayasamızın Üçüncü Bölümlünün başlığı: “Sosyal ve Siyasî Haklar ve Görevler” dir. Böylece, hem Devlete, hem fertlere sosyal ve iktisadî alanlarda görev vermiştir Anayasamız, haklar tanınmıştır. Haklarla görevler, sosyal meselelerle iktisadî meseleler dengeli bir ağırlık içinde tutulmuştur.

Anayasamız, kamu ve özel kesimin ahenk ve eşitlik içinde birbirini tamamlayarak kalkınma hedefine karma ekonomi düzeni içinde ulaşmayı öngörmüştür. Devlet, kendine düşen görevi yapacaktır ve âmme menfaatinin gerektirdiği yerlerde, kanun ve usullerine göre de uygun olarak haklarını kullanacaktır.

Herkes, mülkiyet ve miras hakkına, çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir, özel teşebbüs kurmak serbesttir. Hürriyetlerin ve hakların özü bunlardır ve ancak kamu yararı amacıyla hürriyetlerin özüne dokunulmaksızın sınırlanabilir. Yeni Anayasamızın 40’ncı maddesi Devlete, özel teşebbüsün millî iktisadın gereklerine, sosyal amaçlara uygun olarak yürümesini, güvenlik içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alma görevi vermiştir.

Çalışma hürriyetinin ve özel teşebbüs kurma hakkının mevcut olduğu bir memlekette, bunların tabii sonucu olan mal edinme ve kâr horlanamaz. Tam aksine, vatandaşın kaynak yaratması, kalkınmaya istekle iştiraki ve yaratıcı kabiliyeti teşvik görmelidir. Sömürü düzeni, menfaat çevreleri gibi çirkin sözler terk edilmelidir. Vatandaşın katkısı olmadan sadece Kamunun yaratacağı kaynaklarla kalkınmak hayâldir.

Anayasamız XIX’ncü Asır Liberalizmi’ni de reddetmiştir. Herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesinin sağlanmasını hedef almıştır. Çalışmayı hem hak, hem de görev saymıştır. Son derece enteresandır; kimse, çalışma görevini yerine getirmeden çalışanlara tanınan haklardan yararlanamaz. Durduğunuz yerde sosyal adalet olamaz; bunun mânası açıkça budur. Anayasamız, özel teşebbüs kurmayı bir taraftan serbest bırakırken, çalışanların muhtelif hak ve menfaatlerini teminat altına almıştır. Sosyal adalet ve sosyal güvenliğin sağlanması, sendika kurma hakkı, toplu sözleşme ve grev hakkı bu meyandadır.

Meseleye, böylece doktriner saplantılardan kurtularak bakarsak, Sayın milletvekilleri hiç şüphe etmiyorum ki, Türkiye’nin bir model arama ihtiyacında mutabık kalırız, anlarız. İşte, sözlerimin bir yerinde, “12 Marttan bu yana geçen hadiseler yalnız siyasî meselelerde değil, ekonomik meselelerde ele müşterek anlayışa varabilmemiz bakımından faydalı olmuştur” demekle kastedtiğim budur. Türkiye doğru yolu bulmuştur.

Sayın Milletvekilleri;

Çağın Devleti, hürriyet ve hukuk nizamı içinde ekonomik ve sosyal refah Devletidir. Refah Devleti, partimizin, Adalet Partisinin damgasıdır.

Bugün vatandaşın en çok şikâyet ettiği konuya geliyorum, o da fiyat artışları konusudur.

Gerçekten de, 1971 ve 1972 yıllarında fiyatlar % 40'ın üzerinde artmıştır. Hiç şüphesiz bundan en çok dar ve sabit gelirli çiftçi, işçi, esnaf, sanatkâr ve memur müteessir olmuşlardır. Fiyat artmaları mutlaka durdurulmalıdır. Bu alanda cesaretle tedbirler almak gerektir. Alınan tedbirlerin geçerliliğine halkımız ikna edilmelidir.

İstihşâl ve yatırımların artması için teşvik tedbirleri şartlara uydurularak cesaretle uygulanmalı, ekonomik hayatın kesiksiz ve darboğazlara mâruz kalmaksızın işlemesi sağlanmalıdır.

Fiyat artışlarının asıl sebebi, 10 Ağustos 1970 kararlarının bir bütün halinde ve gereğince uygulanmaması, hattâ ters istikamette kararlar alınmış olmasıdır. Diğer yandan siyasi istikrarla bozulan ekonomik istikrar, özellikle Erim Hükümetleri zamanında, her meseleyi Devletçilikle çözmeyi esas alan bir tutumla büsbütün bozulmuştur. Serbest teşebbüs fikri büyük yaralar almıştır.

Son iki yılda % 40 fiyat artması ile birlikte Türk ekonomisi hiç bir yeni istihşal gücü kazanmamıştır. 10 Ağustos 1970 kararlarının sonucu olarak artan işçi, ihracat ve turizm döviz gelirlerinin 1,2 milyara ulaşmasına rağmen, bunlar yatırıma ve üretime çevrilememiştir. Ne gariptir ki, Türkiye'de çok ziraî mahsul ve çok işçi dövizinden şikâyet edildiği bir devir olmuştur.

Fiyatları durdurma çabasına ilâveten yeni bir devalüasyon ihtiyacını önleme büyük ekonomik meselelerimizden biridir. Bu noktaya önemle ve ısrarla parmak basıyorum. İleriki yıllarda yeni bir devalüasyon ihtiyacı hem 10 Ağustos 1970 kararlarının getirdiklerini götürür, hem de Türk ekonomisinin ağır bir ameliyata tâbi tutulmasını zorunlu kılar. Meseleye bu büyüklük ve hayati önemde bakarak tedbirler bulunmalı ve uygulanmalıdır.

Hükümet programında yer alan kamu sektörünün ürettiği mal ve hizmetlerin fiyatının artırılmaması taahhüdünü olumlu bir karar olarak karşılıyoruz.

Fiyat artmalarını izahta Hükümeti bir noktada ikaz etmek istiyorum. Türkiye, kapalı bir ekonomi içinde değildir. Serbest piyasa ekonomisi uygulayan ve diğer memleketlerle önemli ekonomik ilişkileri olan bir ülkedir. Meseleye böyle bakınca dünyada vâki olan fiyat hareketlerinden müteessir olmamız mümkün değildir. Ancak her meseleyi âdeta tartışılmaz bir mazeret niş gibi dış ekonomilerle izah etmek ve onlarla paralellik kurmak alışkanlığından da kurtulmak gerektir. Kalkınmasını tamamlamış, tüketim dönemine girmiş ekonomilerin gücüyle Türk ekonomisinin gücü aynı değildir. Aynı faktörlerin etkisi farklı olabilir. Bu itibarla Türkiye'deki ekonomik hareketleri, kalkınmış dış ülkeler ekonomilerindeki hareketlerle izah etmek bizi yanlış sonuçlara götürebilir.

Sayın Milletvekilleri;

Adalet Partisi olarak bundan evvelce de birçok kereler ve özellikle mevsim geçmeden Grup Sözcümüz Sayın Seyfi Öztürk'ün konuşması ile de belirttiğimiz gibi, bugüne kadarki Hükümetlerin takip ettiği tarım mahsulleri fiyat politikasıyla mutabık değiliz ve bu politikadan memnun değiliz. Yeni Hükümetin mümkün olanı yapacağına inanmakla beraber, bu meselenin en gerçekçi, en yakın ve iddialı bir takipçisi olacağız.

Ziraî mahsul taban fiyatları ve destekleme politikası bir girdi - çıktı veya bir kasa hesabı değildir. Bu politikayı tespit ve uygularken hiç kimse Anayasanın: “Devlet, tarım ürünleri ve tarımla uğraşanların emeğini korumak için gereken tedbirleri alır”, hükmünü görmezlikten gelemez. Bu işle uğraşan sorumlular bu hükmü kafalarına ve gönüllerine yazmalıdırlar.

23 milyon köylüyü satın alma gücüne kavuşturmadan refahın tabana yayılması ve sanayileşme mümkün değildir. Çiftçinin satın alma gücü olmazsa, kim alır sizin tekstil mamullerinizi Kim alır sizin dayanıklı tüketim mallarınızı? Kim alır buzdolabınızı, otomobilinizi? Köye götürdüğünüz elektriği kim kullanır? Özetle, tarım mahsulleri taban fiyatları, ekonomik ve sosyal refahın tabana yayılması ve topekün kalkınma ile birleşik çok yönlü bir meseledir.

Burada Adalet Partisinin ziraî mahsul fiyatları meselesini hangi açıdan ve ne önemde gördüğünü izah eden iki hususu hatırlatmakta fayda görüyorum.

10 Ağustos 1970 para ayarlaması kararı alınırken, zamanın Başbakanı Sayın Demirel radyoda yaptığı seri konuşmalarda, para ayarlamasının en aslı faktörlerinden birisinin, çiftçi mallarının değerlendirilmesi olduğunu belirtmiştir.

İkinci husus, Adalet Partisi 1965 yılında İktidar olduktan sonra altı ziraî mahsule ilk defa taban fiyatı uygulamış, yeni ve eski fiyatları ayarlayarak ve para ayarlamasını göz önüne alarak 1970 yılı sonunda çiftçi emeğinin değerlendirilmesini en yüksek düzeyine getirmiştir.

Hulâsa, ziraî mahsullerin taban fiyatları ve destekleme politikası, Adalet Partisi yönünden ekonomik karakteriyle, sosyal karakteriyle, memleketin kalkınması ile ilgili son derece hayati bir meseledir ve bu mesele üzerinde bu ağırlık oranında duracağımızı Hükümete tekrar hatırlatıyorum.

Sayın Milletvekilleri,

Köylü, işçi ve esnaf meseleleri, gençlik sorunları, kamu personeli, üniversite, eğitim, sağlık, vergilendirme, sanayi ve kredi politikası, tabii kaynaklar ve enerji üretimi, ulaşım, haberleşme, şehirleşme, imar ve iskân hareketleri ve turizm politikası Adalet Partisinin çözüm bulma gayretlerine ve yakından denetlemelerine konu teşkil edecek olan önemli sorunlardır.

Her zaman olduğu gibi, Hükümetlerin yurdumuzun Doğu ve Güneydoğu bölgeleriyle geri kalmış bölgelerine Devlet hizmetlerini ve kalkınma imkânlarını öncelikle götürmesi gereğine inanıyoruz.

Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün teşkil eden memleketimizin kalkınmışlık farklarının süratle giderilmesi üzerinde titizlikle duracağız. Geri kalmış bölgelere altyapı, enerji, sulama, sanayi tesisleri, eğitim ve sağlık hizmetleri, plân bütünlüğü içinde özel projelerle götürülmelidir.

Hükümet programındaki: “Yurdumuzun gelişmesinde bölgeler arasında ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerden dengeli kalkınmayı sağlayıcı tedbirleri yoğunlaştıracamız” ifadesini memnunlukla karşılamakla beraber, cevabı konuşmalarda bu meselenin daha geniş, isimlendirilmiş ve boyutlandırılmış taahhütlere bağlanmasını rica ediyoruz.

Sayın Milletvekilleri;

Adalet Partisi, reformları; doktrin sapmalarından arınmış sosyal, ekonomik ve kültürel hayatımızın ıslahı ve iyileştirilmesi suretiyle ve güçlü hamlelerle çağın gereklerine uydurulması ve en ileri seviyeye ulaştırılması şeklinde anlamaktadır. Bu anlayışın sonucu olarak da 1965 ve 1969 seçim beyannamelerinde, millet ve devlet hayatımızın türlü kesimi erini içme alan ıslahat programlarıyla halkımızın karşısına çıkmıştır. Esasen milletimiz, her iyi, yeni ve güzel fikri kabule hazırdır. Yeter ki, sizin götürdüğünüz reform fikirleri iyi ve güzel olsun, şartlara uygun ve kabili tatbik olsun...

Bu noktadan hareketle reformların yapılabilmesinin ilk ve lâzım şartı milletin bu fikre inanmasıdır. Ancak milletimizin arzusu, desteği ve rızasıyla reform yapmak kabildir. Milisti ve onun yegâne temsilcisi olan Mec1 isleri bir kenara iterek ütöpik ve zararlı fikirleri reform diye uygulamak mümkün değildir.

Reform, ne sadece bir kanun ve ne de akşam dikilip sabaha meyve veren bir ağaç değildir; inanç, azim ve devamlılık ister. Esasen Cumhuriyet Hükümetleri reformist çalışma ve gayretler içinde olmuşlar ve zaman zaman da bunda başarılı sonuçlar almışlardır. Reform, mevcudu her ne pahasına olursa olsun değiştirme tutkusu değildir, mümkün olan nispette ileriye ve mükemmele götürmektir. Bu itibarla reformun ne getireceği ve ne götüreceği iyice düşünölmek ve hesaplanmak gerektir.

Reformlar; ekonomik, sosyal ve kültürel, dengeli ve topyekün kalkınmamızdan ayrı olarak düşünölemez. Kalkınma ayrı, reform ayrı bir mesele değildir.

Reformların şekil, muhteva, kapsam ve zamanına karar veren yegâne merci Meclislerimizdir. Meclislerin kararlarını, “Sulandırılmıştır, yozlaştırılmıştır” diye küçöltmeye kalkmak, sadece demokrasi inançsızlığıı ifade eder.

“Seçilmiş Meclislerle reform yapılmaz” fikri yanlıştır ve bu, Kurucu Meclis hevesleriyle sapık fikir sahiplerinin ve parlamento düşmanlarının iddiasıdır. (AP sıralarından “Bravo” sesleri)

Meclislerimizin her zaman olduğı gibi son iki yılda da reform tasarıları üzerinde kesif çalışmalar yapmışlardır. Bu tasarıların bir kısmı kanunlaşmış, bir kısmı da komisyonlarda, incelenmektedir.

Son iki yılda Anayasa değişiklikleri, İktüzük, adli konularla ilgili reform kanunları, Petrol Reformu Kanunu, Toprak ve Tarım Reformu Öntedbirler Kanunu, esnaf ve sanatkârlara sosyal güvenlik sağlayan kanun, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânı, anarşik ve yıkıcı faaliyetlerle mücadele imkânı veren ve idarî reform niteliğindeki kanunlar, Millî Savunma ve Silâhlı Kuvvetlerimizle ilgili muhtelif kanunlar kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Önümüzdeki kısa sürede de Toprak ve Tarım Reformu kanun tasarısı, Üniversite, Reformu, Temel Eğitim Reformu, Maden Reformu ve Devlet Güvenlik Mahkemeleri kanun tasarıları kanunlaşacaktır. Seçim ve Partiler Kanunu ihtiyaca göre de değiştirilecek ve Anayasa değişikliklerine paralel olarak gerekli önemli kanun değişiklikleri tahakkuk ettirilecektir. Bütün bunlar koalisyon protokolünde açıklıkla tespit edilmiş olan hususlardır.

Sayın Milletvekilleri,

Adalet Partisi, yukarıda tarifini verdiğimiz reformların yanında ve takipçisi olacaktır. Sol doktrinlerden ilham alan ve reform tâbirini kendi maksatlarına âlet eden, iyileştirmeye değil, memleketi adım adım komünizme götürmek isteyen fikirlerin de dâima karşısında olacağız.

Her türlü reform fikri, Anayasanın 36'ncı maddesine uymak ve vatandaşın mülkiyet hakkına, çalışma, mal edinme ve zenginleşme fikrine aykırı düşmemelidir reform kanunları özellikle mülkiyet fikrini zedeleyici gasp mahiyetinde hiçbir hükmü ihtiva etmemelidirler.

Bilindiği gibi, Toprak ve Tarım Reformu kanun tasarısı, Millet Meclisi Geçici Komisyonunda son şeklini almış, Umumî Heyetinize gelmiştir. Burada görüşülerek en son şeklini de alacaktır. Adalet Partisi, komisyon çalışmalarında olduğu gibi Millet Meclisi ve Senatamızda da Anayasamızın 37'nci maddesine ve yukarıda ifade ettiğim ilkelere göre hareket edecektir. Bilindiği gibi Anayasamız bu konuda ekonomik fayda ve sosyal adalet prensiplerini dengeli bir şekilde öngören hükümler getirmiştir.

Sayın Durakoğlu'nun biraz önce ifade ettiği gibi, Anayasamızda bir siyasî amaç, bir siyasî maksat yoktur. Bizim inandığımız Toprak ve Tarım Reformu Kanunu Anayasadaki ekonomik fayda ve sosyal adalet prensiplerini dengeleyen reformdur.

Sayın Milletvekilleri;

Türk Silâhlı Kuvvetleri, bir bütün olarak millî maksat ve hedeflerin tahakkuku için, en geniş mânasıyla Türk Milletinin emrindedir ve onun ayrılmaz bir parçasıdır. Yurt savunmasının yegâne dayanağı, millî varlık, Cumhuriyet ve Anayasa düzeninin koruyucusu Silâhlı Kuvvetlerimizdir.

Silâhlı Kuvvetlerimiz, milletimizin ve Anayasanın kendine verdiği şerefli mevkide her zaman kanun ve nizamlar ve hukuk düzenine bağlı olduğunu ispat etmiştir.

Bu ifadeden sonra bundan sonra söyleyeceklerim, Silâhlı Kuvvetlerimizi kendi politik maksatlarının desteği gibi göstermek isteyen politikacılara ve politika heveslilerinedir. Hiç kimse Silâhlı Kuvvetlerimizi kendi fikirlerinin takipçisi gibi gösterme hakkına sahip değildir.

Politikacılar ve politika heveslileri, Silâhlı Kuvvetlerimizi rahat bırakın!

Türk Silâhlı Kuvvetleri Büyük Atatürk'ün prensiplerine sadık kalarak daima politika dışında kalma eğilimini korumuştur. Zaman zaman yanlış intiba vermek isteyenler olmuşsa da Silâhlı Kuvvetlerimiz en kısa bir zamanda bunların mesnetsiz olduğunu ortaya koymuştur. Esasen bütün milletlerin uzak, yakın tarihleri politikaya karışmış silâhlı kuvvetlerin savaş gücünü kaybederek milletlerini ve memleketlerini felâketli sonuçlara götüren misallerle doludur.

Bugün Türk politika hayatının sıkıntısı millettten kopmuş, seçmensiz siyasi ihtiras grupları yüzündendir. Milletimiz bunun tedbirini mutlaka bulacaktır. (AP sıralarından "Bravo" sesleri)

Siyasî görüşlerin halka ulaştırılması yolları herkese açıktır. Huzur ve refahın sihirli formülleri kafalarımızda ise, millet de karşımızdadır. İktidarın yegâne yolu ona ikna etmektir. Ancak milleti cahil oy çoğunluğu farz ederek, ne onu ikna etmek ve ne de ona hizmet etmek mümkün değildir.

Sayın Milletvekilleri,

Dış politikamız, geleneksel olarak millî menfaatlere dayalı, memleketimizin güvenliğini artırıcı ittifak manzumeleri ile iyi komşuluk esaslarına istinat etmiştir.

Millî davamız olan Kıbrıs meselesinin Türkiye'nin ve Kıbrıs Türk Cemaatinin haklarına ve menfaatlerine uygun bir şekilde çözümünü değişmez hedefimizdir.

Hükümet programının dış politika bölümünde Çin Halk Cumhuriyeti ile ilgili ibarenin maksadının, genel dış politika hedeflerimiz yönünden ne değer ifade ettiğini anlayamamış bulunuyoruz.

Dış ülkelerde ve özellikle Avrupa'daki sol eğilimli basın ve politikacıların, memleketimiz aleyhindeki faaliyetleri üzerine Hükümetin dikkatini çekmek istiyorum. Geleneksel olarak, maksat ve niyeti ne olursa olsun, dış tesirler milletimiz tarafından hoş karşılanmaz.

Fedakârlıkla çalışan örfi idare makamlarının ve güvenlik kuvvetlerimizin, solcu anarşistlere insanlık dışı muamele yaptığı beyan ve yazılarına rastlanmaktadır. Bu beyan ve yazılar özellikle Avrupa Konseyinde, sol kanadın propaganda malzemesi olarak kullanılmaktadır. Ayrı ve kapalı bir dünyada yaşamadığımıza göre, bu haksız iddialara kulak tıkayanlarız. Hükümet, bu iftiraların karşısında daha aktif bir yol izlemelidir.

Sayın Milletvekilleri, TRT, milletin büyük bir çoğunluğunu rahatsız edecek şekilde, kendinin ve istediğinin propagandasını yapar hale gelmiştir. Sayın Genel Müdür kendi iradesiyle, kendisini problem olarak sunmağa devam etmektedir. Bir

satırlık haberler, dakikalarca süren nutuk ve gereksiz merasim, tafsîlâtı ile en pahalı bir şekilde milletimize duyurulmaktadır.

TRT, millete hizmet için kurulmuştur. Millet bu maksatla vergi öder ve Meclislerimiz bu maksatla ödenek ayırır; elbette, hiç kimsenin nutuk ve merasimlerini yayma aracı değildir.

Hadiselerden ders almamış görünüyoruz. TRT'nin veya herhangi bir organın taraf tutması, ters netice verir. Türk tarihi bunun misalleriyle doludur.

Hatırladığımıza göre, merasimleri kısıtlayan, hattâ karşılamaları yasaklayan bir tamim de Sayın Erim zamanında yapılmış ve yürürlüktedir. Gelin görün ki TRT, karşılama noktasının km.'sini, konvoyun uzunluğunu, nutuk balkonunun yerini duyurmayı görev sayacak kadar bir umursamazlık içindedir.

TRT, 22 Nisan 1973 Pazar günü, (bu birçok kereler tekrarlandı; ama ben en çok nazari dikkati celbeden kısmı tekrar ediyorum) Sayın Millî Eğitim Bakanına ayrılan zamanın iki katını, Hakkâri Radyo İstasyonunun açılış merasiminin tafsîlâtını vermeye harcamıştır; bundan evvelki ve sonraki yayınlar da hariç. Hakkâri'de radyo istasyonu kurulması, hepimiz için memnuniyet vericidir. Ancak, yayınlara bakarak şaşıyorsunuz; kurulan, Hakkâri Radyo İstasyonu mu, yoksa Sayın Musa Ögün'ün övünme istasyonu mu? (AP sıralarından "Bravo" sesleri)

1971 yılı başında yurda şâmil radyo ve televizyon şebekelerinin genişletilmesine imkân veren radyolink tesisinin tamamı inşa halinde ve bir kısmı da bitmek üzere idi. Bu husus, bütün konuşmalarda dikkatle gizlenmekte ve her şeyin son iki senede yapıldığı intibai verilmek istenmektedir. Ama milletimiz yaparı bilir ve her zaman sahip değiştirme gayretlerini de boşa çıkarmıştır. 700 bin liralık televizyon direklerini hizmete koymak için, Devletin temsilcisi valilerimizin ikinci plâna itildiği pahalı merasimler tertiplemekte ve bu merasimler, radyo ve televizyonlarla, en gereksiz ayrıntılarına kadar milletimize duyurulmaktadır. Hele, İstanbul televizyon direğine Sayın Cumhurbaşkanı tarafından başlayarak Genel Müdür Muaviniyle biten ve kimlerin hizmet döneminde bu direğin dikildiğini gösteren bir liste asılmış ki, olsa olsa karikatür mevzuu... Başka türlü ifade edemiyorum Hükümetten, bu meseleye tez elden bir çare bulmasını rica ediyoruz.

Sayın Milletvekilleri, Atatürk ilkelerine bağlılık, millî hâkimiyet ve cumhuriyete yürekten inanmakla kabildir. 50'nci Kuruluş Yıldönümünü kutlamağa hazırlandığımız Cumhuriyetimizi her türlü aşırı akımlara ve tecavüzlere karşı korumak, hepimizin birlikte ve fert olarak görevidir.

Cumhuriyet, dudaklarda bir kelime değil, büyük bir muhtevadır.

Cumhuriyet kendi kendine doğmadı. Büyük fedakârlıklar, ıstıraplar ve tarihî tecrübelerle kuruldu. Böylece kurulan Cumhuriyet, kendi haline bırakılarak da yaşayamaz; ona inananların fedakârlığı ve savunması ile yaşar.

Değerli arkadaşlarım; bulutlar dağılmış, ufuk görülmüştür. Demokrasinin ve hürriyetlerin koruyucusu olan genel seçimler, 14 Ekim 1973 tarihimde yapılacaktır. Milletin vereceği oylarla, milletin gönlündeki parti veya partiler millete hizmet

için iktidar olacaktır. Böylece, ülkeyi kimin idare edeceği hususundan doğan bunalım, 14 Ekim 1973 tarihinde milletimizin hakemliği ile son bulacaktır.

Herkes, milletim vereceği kadarıyla yetinmeye mecburdur. Biz Adalet Partisi olarak, sadece Türk Milletinin vereceği vazifeyi kabule hazırız, kabul ederiz. Çünkü güzel olan, makbul olan ve şerefli olan, milletin verdiğiidir.

Sayın Milletvekilleri, uzak ve yakın mazinin siyasî hâdiseleri arkada kalmıştır; olumlu ve olumsuz yönleriyle tecrübe hanesine kaydedilmiştir. Adalet Partisi bunlardan, sadece milletimizin geleceği için yararlanmak gerektiğine kanidir. Büyük ve zengin kaynakları olan bir vatana sahibiz, devletler kurmuş, ikbal ve kahır görmüş, çalışan, fedakâr ve kabiliyetli bir milletin mensuplarıyız. Uzun ve acı tecrübelerden sonra doğru yol bulunmuştur ve bu, millî hâkimiyet yoludur. Bu yegâne yoldur, başka yol yoktur. Çünkü hâkimiyetim kaynağı millettir. Kurumayan göl, tükenmeyen pınar odur. Ancak bu yol bizi, büyük Atatürk'ün vasiyet - hedef olarak verdiği çağdaş batı medeniyeti seviyesine ulaştırır.

Sözlerime burada son verirken, yeni Hükümetin millet ve memleket hizmetinde başarılı olmasını diler, olumlu güvenoyu vereceğimizi beyan eder, Yüce Meclise saygılar sunarım. *(AP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Hükümet programı üzerinde gruplar adına söz isteyen Sayın milletvekilleri görüşmüş bulunuyor. Kişisel görüşlerini arz etmek üzere söz isteyen, Sayın milletvekillerine söz vereceğim.

Sayın Şemsettin Sönmez, buyurunuz.

ŞEMSETTİN SÖNMEZ (Eskişehir) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Çok değerli grup sözcülerinden sonra, Hükümet programını tenkid veya tasvip mahiyetindeki bir konuşmayı fazla uzatmamak kararındayım. Yalnız, şimdiki Hükümetin vazifesi (seçimlere kadar olması dolayısıyla) oldukça tahdit edilmiş bulunmaktadır. Böyle süresi tahdit edilmiş bir Hükümetten, çok fazla teferruatlı büyük işler beklemek her halde hatalı bir yol olur. Fakat programını dikkatle dinlediğimiz Sayın Başbakanın ifadelerinde; memleketin ana davalarına ve memleketin gerçek ihtiyaçlarına özet olarak çok iyi temas edildiğini müşahade etmiş bulunuyoruz.

Bu bakımdan, Cumhuriyet Hükümeti, şüphesiz ki, Yüce Meclisin Hükümeti olarak, memleket gerçeklerini oldukça vukufle ele almış ve bu gerçeklere programında, önemli prensipler halinde yer vermiştir.

Nitekim memleketimizdeki sosyal adalet bakımından, milletimizin gerçek topluluğunu aynı seviyede kaldıracabilmek için, yedi asırdan beri süregelen ihmalleri dile getirmesi dahi bizleri sevince ulaştıran bir Hükümet programı olarak takdim edilmiş bulunmaktadır.

Mesela; taban fiyatları konusunda, bilhassa hububat ve kuru ziraatla meşgul olan çiftçimizin elde ettiği ürünlerin taban fiyatı konusunda gerçekleri görebilmiş olması; bu Cumhuriyet Hükümetinin, daha evvelki hükümetlere nazaran milletimizin aşağı - yukarı 20 milyonunu teşkil eden hububat çiftçisinin hayat seviyesini

yükseltmeye çalışma yönünde Anayasa doğrultusunda en esaslı reformlardan birini ele almış olması bakımından da, programı ayrıca bir önem taşımaktadır.

Yalnız; Hükümet programında deniliyor ki; “Bugün, Türkiye’imizin karşı karşıya bulunduğu sorunlarının çoğunun, ülkenin yeterli bir gelişmişlik yüzeyine ulaşamamış olmasından ileri geldiği bilinen bir gerçektir.”

Evet muhterem arkadaşlarım, Türk münevveri tarafından bu gerçek çoktan beri bilindiği halde, memleketin nüfusunun 20 milyonundan fazlasını teşkil eden, kuru ziraatle, hububatla geçinen köylümüzün hayat seviyesi son senelerde bilhassa, oldukça ihmal edilmiştir. Buna da sebep, yine üzerine basa basa söylüyorum taban fiyatlarının vaktinde ve gerçeğe uygun olarak tespit edilememiş olmasıdır.

İşte, ben asıl, buğdayım, hububatım ve pancarın bu seneki taban fiyatlarını tespit ederken Hükümetin, hayat pahalılığının en az % 100 arttığını da göz önünde tutarak gerçek fiyatları getirmesini temenni etmekteyim. Yalnız, buğday fiyatına zam yapıldığı takdirde, pancara zam yapıldığı takdirde, şeker ve buğdayın mahsulü olan fakir halkımızın yediği ekmeğe de çok miktarda bir zam geldiği takdirde, o zaman daireyi fâside haline gelmiş olan hayat pahalılığına bir kez daha girmiş olacağız ki, bu da, köylüye bir elden verdiğimiz paranın öbür elden tekrar geri alınmasına müncer olacağından, taban fiyatları yükseltirirken, daha doğrusu gerçek fiyatlarına vaktinde getirilirken bunların mahsullerinin de fiyatlarını müstakâr bir seviyede tutmayı unutmamak icabetmektedir.

Meselâ diyeceksiniz ki, “Pancar fiyatını yükseltirsen, şeker fiyatını nasıl eski seviyesinde tutabilirsin?”

Muhterem arkadaşlarım, bütçeden çok az bir fedakârlık yapmak ve şekerden alınan vergiyi indirmek suretiyle pekâlâ, şeker fiyatları normal seviyesinde tutulabilir ve bu da, pancara yapılacak zamdan dolayı bazı çıkarıcıların meydana getireceği suni hayat pahalılığını önlemek bakımından akla gelen en kısa tedbir olsa gerektir.

Diğer taraftan, Hükümetimizin programında yine fiyat istikran konusu ele alınmaktadır.

Değerli arkadaşlarım, 13 Eylülde ve yine 13 Şubatta yaptığım gündem dışı konuşmalarda, memleketimizde suni bir hayat pahalılığının olduğunu, traktör ve yedek parça fiyatlarından tutunuz da, bilumum emtia üzerinde size misaller vererek arz etmiş bulunuyorum.

Yine 21 Nisan tarihli, günlük bir siyasi gazetede şu havadisi okudum:

“10 milyonluk vergi kaçırın bir karı - koca yakalandı..” ve altında izah ediyor; “..... paravan şirketler kurmak suretiyle hem hayat pahalılığını getirmişler, hem de İsrail’le ile ilgili olarak iki taraflı çalışmak suretiyle 10 milyonluk bir vergi kaçırarak memlekete yaptıkları kötülük, yine Cumhuriyet Hükümetinin zabıtası tarafından tespit edilmiş bulunuyor.”

Değerli arkadaşlarım, Cumhuriyetin 50’nci yılına varırken dahi memleketimizdeki haksız iktisapları, haksız kazançları, Anadolu’nun ve Trakya’nın fakir halkını

sömüren haksız kazanç sahibi bir avuç insanı yola getirebilecek nitelikte formülleri ve prensipleri getirememiş olmanın üzüntüsünü ifade etmek istiyorum. Bilhassa son reform hükümetleri zamanında bu gibi çıkarıcılara ve haksız iktisaplara mani olacak formaliteler elde mevcudolmadığı için ve reform hükümetlerinin de aklına bu husus gelmediği içindir ki, son iki yılda maalesef, memleketimizde sunî bir hayat pahalılığı almış yürümüştür. Sayın Hükümet üyeleri “% 30-40 pahalılık var” desinler; fakat perakendeci piyasasında son iki yılda asgarî % 100 bir hayat pahalılığının olduğu muhakkaktır.

Yine Hükümet programında, memleketteki montaj sanayii ile ilgili güzel cümleler var.

Montaj sanayii şüphesiz ki, ağır sanayie geçişte bir merhalede. Bunu her zaman kabul ediyorum, yalnız, bu da Devlet tarafından muayyen formüllerle, muayyen prensiplerle ve kanunlarla kontrol altında tutulmadığı takdirde, o memlekete faydalı olmaktan ziyade zararlı hale geliyor. Nitekim 13 Şubatta yaptığım gündem dışı konuşmada misal olarak vermiştim; Türkiye’de monte edilen kamyonların westinghouse’ın tamir takımı - hattâ o zaman markasını da söylemiştim, firmayı rencide etmemek için tekrar etmiyorum - bir lastik parçasından ibaretmiş, % 300 kârla dahi satılmış olsa, bu lastik parçasının 100 liradan fazlaya satılmaması gerekiyor; fakat bu montaj sanayiini getiren ecnebi firma bu Westinghouse’un parçasını buradaki mümessiline Hükümet döviz verdiği halde göndermiyor, onun yerine onun onun komple aparatını gönderiyor, 1.235 liraya satılıyor.

Şimdi, kamyonu olan şoför 100 liralık bir parça ile arabasını tamir edebileceği yerde, bu montaj sanayii ile ilgili firma dışarıya fazla döviz akıtmak için, onun komple aparatını yollamak suretiyle 100 lira yerine bizden 1.235 lira almaya başlamış bulunuyor. Binaenaleyh, montaj sanayiinde de, sanayi kurulurken, yedek parçanın en ufak teferruatına kadar memleketimize ithalini öngören tedbirlerin prensiplerle ve kanunlarla ele alınması iktiza etmektedir. Bu bakımdan da Cumhuriyet Hükümetini peşinen uyardırmayı bir vecibe sayıyorum. Çünkü “Bu hatalar olduysa eski hükümetler zamanında olmuştur, bu Hükümetin ne kabahati var da yüzüne vuruyorsun?” diyebilirsiniz. Geç vakit olduğu için Nasrettin Hoca’nın hikâyesini nakletmekte fayda umuyorum.

Biliyorsunuz, Nasrettin Hoca çocuğunu çeşmeye gönderirken evvelâ dövmüş, “Bu çocuğun ne suçu var da dövüyorsun, Hoca?” demişler. “Ya testiği kırarsa” demiş Hoca, “Peki kırdıktan sonra döv, niye kırmadan dövüyorsun?” demişler... “Kırıldıktan sonra dövmüşüm para etmez, kırılmadan döveyim ki, testiği kırmadan getirsin” demiş.

Ben de onun için, eski hataları bundan evvelki hükümetleri yermek için getirmiyorum, böyle bir niyetim de yok; fakat yemi Hükümetin aynı hatalara düşmemesini sağlamak bakımından eski hükümetlerin affını dileyerek, bu hataları huzurunuzda dile getirmiş bulunuyorum.

Değerli arkadaşlarım, köylünün ürettiği mahsulün taban fiyatları ve hayat pahalılığı ile mücadele konusunda gene bir noktayı unutmamak lâzımdır, o da gübre fiyatlarıdır.

Gübre pahalı olarak temim edildiği takdirde istihsal de pahalı oluyor; yani, yine fasit dairenin dönmesini temin ediyor. Binaenaleyh, Avrupa memleketlerimde ben bundan 20 sene evvel müşahede ettim; İngiltere’de bile gübre köylüye, maliyet fiyatının çok altında bir fiyatla veriliyor. Ben o zaman, ilgili bir zata sorduğum zaman dedi ki, “köylünün ürettiği ürüne fazla bir fiyat koymak belki enflasyon yaratabilir; ama biz onun ihtiyacı olan gübreyi ve aleti, maliyetinden de ucuza, hattâ bütçeden para ödemek suretiyle maliyetinden de ucuza sağlamış bulunuyoruz ki, köylü yetiştirdiği malı ucuza, istihsal etsin ve ucuza satsın; hem kendisi kazansın, hem çok ürün elde etmek, suretiyle İngiltere, dışarıya döviz vermekten kurtulsun. İşte bunun içindir ki, biz gübreyi ve ziraat aletlerini köylüye maliyetimden ile ucuza sağlamak politikasını bu yönden takib ediyoruz” demişti.

Tasavvur buyurun, dünyada aşağı - yukarı 1 milyar insanı sömüren İngiltere dahi kendi çiftçisini, yani, nispeti çok az olan çiftçisini bu şekilde himaye etmeyi düşünürse, bizim Cumhuriyet hükümetleri, nüfusumuzun yarısından fazlasını teşkil eden Türk çiftçisinin gübre ihtiyacını ve ziraat aleti ihtiyacını neden, bütçeden ufak bir fedakârlık yapmak suretiyle daha ucuza temin etmek yoluna gitmesin? İşte, beni hayrete düşünen nokta buradadır arkadaşlar.

Dış politikamıza da kısaca değinmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, dış politikada daha aktif bir tutum içinde olmanın şiddetle ihtiyaç duyulduğu günlerde yaşıyoruz. Biliyorsunuz, dış memleketlerde, hattâ dostumuz ve müttefikimiz olan memleketlerde, gerek dışarıdaki Türklere karşı ve gerekse Cumhuriyet Hükümetinin resmî mümessillerine karşı yer yer suikastlar tertibedilmekte ve Hükümetimiz, dışarıdaki Türklerin emniyetini, ilgili devletlerden sormak zorunda kalmaktadır. Binaenaleyh, bu şartlar altında Dışişleri Bakanlığımızın çok aktif bir politika ile gerek dışarıda bulunan Türklere veya dışarıdaki temsilcilerimize yapılacak hakaretimiz jestlerin ilgili devletler tarafından önlenmesi hususunda büyük bir hassasiyet bir vecibe haline gelmiş bulunuyor.

Bugünkü gazetede yine Batı Trakya Türklerine ait bir haberde, bir gazetecimizin kilise de hırsızlık yapan bir şahısla elleri bir arada kelepçeye vurulmak suretiyle adliyeye getirilişini gösteren resmi de mevcuttur. Binaenaleyh, ecnebi memleketler, “Sizin memleketinizde bizim bir çocuğumuz yatıyor, heyetler gönderip kendisini göreceğiz” diyorlar; fakat bir Türk gazetecisi, Batı Trakya’da kilise hırsızlığı yapan bir adı suçlu ile aynı kelepçeye vurulmak suretiyle adalet huzuruna çıkarılıyor da, bizim Hükümetimizden ses seda çıkmıyor. İşte, benim protesto etmek istediğim husus budur arkadaşlarım.

Bir diğer husus olarak da, üniversite reform konusuna değinmek istiyorum: Bu konuyu, üniversite reform konusu şeklinde değil, millî eğitimde reform konusu şeklinde ele almak ihtiyacında bulunuyoruz. Zira ilkokuldan itibaren mekteplerde verilecek cemiyet terbiyesinin, müspet bir cemiyet terbiyesi olmasını sağlamak muhakkak ki, Cumhuriyet Hükümetinin eğitim politikasını ilgilendiren bir husustur. Hükümet programında bu konuya eğilinmiş olduğunu görmemin inşirahını duyuyoruz.

Hükümetimizin, toprak ve tarım reformu konusundaki fikirlerine de değinmek istiyorum. Yalnız, toprak ve tarım reformunu yaparken, bütçeye çok ağıra mal olacak hususlardan kaçınılmasını ve yeni enflasyonist bir politikaya bizi götürmek gibi bir badireye düşürmemesini bilhassa Cumhuriyet Hükümetimden istirham ediyorum. Çünkü söylentiler eğer doğruysa, toprak ve tarım reformunun gerçekleştirilebilmesi için aşağı - yukarı 90 milyar liraya ihtiyaç olduğu ifade ediliyor. Binaenaleyh, sanayimize ve enerji kaynaklarımızla harcanacak paraların bu tarafa aktarılacak suretiyle, memlekette enflasyonist bir politika yaratılmasını bilhassa önlemek bakımından, toprak ve tarım reformuna taraftar olmakla beraber, bunun bütçeye çok ağır bir yük teşkil etmemesi hususunda, tatbikat esnasında, Cumhuriyet Hükümetlimin hassasiyet göstermesini de hatırlatmakta fayda görüyorum.

Değerli arkadaşlarım, bütün bu temennilerimden sonra; Cumhuriyet Hükümeti nihayet Yüce Meclisimizin Hükümetidir, bu bakımdan; başarılı olmasını ve milletimizin hayat seviyesini yükseltmek hususunda alacağı tedbirlerin bilhassa başarılı olmasını temenni eder, muhterem Heyetinizi hürmetle selâmlarım. *(AP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Kifayeti müzakere önermeleri gelmiştir. Sayın Başbakana söz verdikten sonra, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adıma ikinci kez Sayın Durakoğlu söz istemiş olduğu cihetle, son sözü Sayın Durakoğlu'na vereceğim,

Sayın Başbakan Naim Talû, buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN NAİM TALÛ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Hükümetimizin programı üzerinde yapılan tenkitleri ve bu mevzudaki temennileri büyük bir dikkatle izlemiş bulunuyorum. Bu tenkit ve temenniler içinde memleket menfaatlerine uygun ve tatbik kabiliyeti bulunanların üzerinde nazarı itibara alacağımızı bilhassa ifade etmek isterim.

Konuşmacılar yer yer, programımızın muhtevası ve hacmi üzerinde durdular ve görüşlerini ifade buyurdular. Zannediyorum, bu meselenin sarahate kavuşması için Hükümetimizin şekli ve vazifeleri üzerinde durmakta fayda vardır.

Bilindiği gibi, memleketimizin 12 Mart 1971 Muhtırasıyla olağanüstü diye tavsif edilen bir düzen içine girmiş bulunmaktadır. 12 Mart Muhtırasının verildiği sıralarda, bu Muhtıra hakkında muhtelif fikirler ileri sürülmüştür. Ancak, geçen zaman içinde anlaşılmıştır ki, o tarihlerde memleketimiz büyük bir tehlikeyle karşı karşıya bulunmaktaydı. Ordumuz ve kumandanlar, bu tehlikeyi isabetle ve zamanında görmüşler; fakat aynı zamanda, direkt bir Ordu müdahalesinin memlekete zarar vereceğini yine isabetle teşhis ederek, böyle bir hareket yerine bir muhtıra vermek suretiyle memleket meselelerinin salâha gitmesini tercih etmişlerdir.

Muhtıraya baktığımız zaman esasını şöyle görüyoruz: Memleket meselelerinin, partilerüstü bir anlayışla ele alınması ve muayyen reformların çıkarılması; ana hedef bu. Bu Muhtıranın verilmesini takip eden iki yıl zarfında muhtelif hükümetler kurulmuş bulunmaktadır. Hiç şüphe etmiyorum ki, Birinci Nihat Erim Hüküme-

tinden Ferid Melen Hükümetine kadar bütün hükümetler, Muhtıranın anlayışına uygun ve memleket menfaatlerine uygun gördükleri istikamette kararlar almışlar ve memleketin normal şartlara bir an evvel kavuşması için gayret sarf etmişlerdir. Bu hükümetlerin muvaffak olup olmadıkları meselesi üzerinde ben şahsen durmak istemiyorum; fakat inancım şudur ki, bütün hükümetler memlekete hizmet etmek aşkıyla hareket etmişler ve ellerinden gelen bütün gayretleri göstermişlerdir. Bu hususta esasen karar vermeye imkân da yoktur. Çünkü bu icraatı değerlendirecek bir hakem yoktur ortada. Demokrasinin, bilindiği üzere birtakım aksaklıkları, güçlükleri vardır; ama inkâr kabul etmez bir kuvveti vardır; o da milletten destek almak ve milletin hakemliğine dayanmaktır.

Böyle bir hakemden mahrum olunduğu zaman, ileri sürülen fikirler, gayet tabii, kişisel fikirleri olmaktan ileri gidemeyecektir.

12 Mart Muhtırasından sonra gelen hükümetleri birtakım müşküller beklemekteydi. Bu müşkülât, hükümetlerin Parlâmentoya ve partilere tam olarak dayanmamasından ileri geliyordu; daha doğrusu Parlâmentoya, partilerle ilişkilerinden doğuyordu. Zannediyorum, bütün hükümetler bu müşkülâtı bir miktar çekmişlerdir. Birinci Nihat Erim Hükümetinin anlayışı, “Biz partilerüstü bir Hükümetiz, binaenaleyh doğru gördüğümüz istikamette kararlar alırız ve aldığımız bu kararlar mutlak doğrudur” şeklindeydi. Bunun mânası, bir Parlâmento vardı; ama Parlâmentonun fikri, görüşü, kuvveti yoktu; Parlâmento, hükümetlerden gelecek tekliflerin bir tescil mercii şeklindeydi. Tabii, bu anlayış derhal müşkülâtını gösterdi ve bu anlayış içinde hükümetin devam etmesi imkânı olmadığı çok çabuk anlaşıldı. İkinci Nihat Erim ve Melen Hükümetlerinin bu anlayışı terk ettiğini ve Parlâmentoya dayalı Hükümet şeklini kabul ettiklerini görüyoruz.

Nitekim gerek Sayın Erim ve gerekse Sayın Melen muhtelif vesilelerle yapmış oldukları konuşmalara da müteaddit defalar, Hükümetlerinin Parlâmentoya dayalı olduğunu ifade etmişlerdir. Tabii bu, meseleleri biraz kolaylaştırdı; ama yine de güvenoyu alınmış olmasına rağmen, bir partiye, anlaşmış partiler grubuna dayanmadığı için, müşkülât zaman zaman kendini gösterdi. İşte bu tecrübelerden sonradır ki, bugün, kurulmuş olan Hükümet, daha iyi vazife görebilmek ve normal rejime geçişin son halkasını teşkil etmek üzere anlaşılan iki partimizin kurmuş olduğu koalisyon hükümeti şeklinde ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Hükümetler hakkındaki bu görüşlerden sonra, şimdi de Hükümetimizin programı üzerinde kısaca durmak isterim. Evvelâ şu hususu arz edeyim ki, Hükümetimizin, bizden evvelki hükümetlerden bazı farkları vardır. Bunlardan, kanaatımca mühim olanlardan birisi; bundan evvelki hükümetlerin aksine, bir mânâda, kısa bir zaman içinde vazife görmek üzere gelmiş bulunmasıdır. Yani, çalışmalarımız takriben 5,5 aylık bir devreyle mahduttur. Eğer, Parlâmento çalışmalarını nazarı itibara alacak olursak bu, belki de 1,5 ay ile mahdud bulunmaktadır. Bu bakımdan, programımızın bazı hususiyetlerinin bulunmasını kabul etmek lâzımdır zannediyorum.

Diğer bir hususiyeti; biraz evvel de ifade ettiğim gibi Hükümetin siyasî mesuliyetine iki partinin iştirak etmesidir ve bunun, bu iştirakin bir protokolle tespit

edilmiş bulunmasıdır. Bu bakımdan, biz programı hazırlarken, bu program, yerine getirilemeyecek bir vaatler listesi haline gelmemesine bilhassa dikkat ettik ve ancak protokolda gösterilen ve bu müddet zarfında yapılabilecek işlere ehemmiyet vermeye azamî gayret sarf ettik.

Programımıza baktığımız zaman, esas itibariyle bir - iki ana hedefin mevcut olduğunu görüyoruz. Bunlardan bir tanesi; 12 Mart Muhtırasının öngördüğü reform kanunlarının çıkarılmasıdır. Şuna inanıyoruz ki, Meclislerimizin yoğun ve hızlı çalışması neticesinde bu husus temin edilebilecektir ve bu hususa memleketimizin geleceği bakımından da büyük bir ehemmiyet atfediyoruz.

Burada muhtelif arkadaşlarımız değindiler; - zaten basında da zaman zaman çıkmaktadır - reformların istenilen şekilde çıkıp, çıkmayacağı meselesi vardır. Burada zannediyorum bir sarahate kavuşmak icabedecektir. Gayet tabidir ki, muhtelif şahısların, muhtelif zümrelerin, muhtelif partilerin değişik görüşleri olacaktır. Binaenaleyh, Hükümetler kendi anlayışlarına göre hazırlayacakları tasarıları Parlâmentoya sevk edecekler ve tasarılar kanunlaşması halinde son şeklini Parlâmentoda alacaktır. Bunun başka bir şekli yoktur. Demokratik rejimimizin icabı olarak bu yola gayet tabii gidilecektir. Ama inanıyorum ki, partilerimiz ve Parlâmento, memlekete hizmet etme aşkı içinde, bu reformları memleket menfaatlerine en uygun bir hale getireceklerdir.

Programımızda öngörülen ikinci husus; tesis edilmiş olan huzurun devamı ve bilhassa sıkıyönetimin kaldırılmasından sonra bu huzurun devam etmesi için gerekli tedbirleri almaktır. Bu mesele üzerinde hassasiyetle durduğumuzu programımızda ifade etmiştik. Devleti daha güçlü hale getirmek için her türlü aşırı sol ve aşırı sağ ile yıkıcı ve bölücü faaliyetlerle mücadele edilecektir ve bu mücadeleye hiç hız kesilmeden devam edilecektir. Bittabi olağanüstü şartlardan normal şartlara dönülürken asayiş ve huzurun devamını sağlayacak mevzuat ile alınacak tedbirler, kişinin, Anayasa teminatı altında bulunan temel hak ve hürriyetlerine dokunmayacak şekilde düzenlenecektir.

Programımızda üçüncü nokta; seçimlerin zamanında ve tam bir bitaraflık içinde yapılması hususudur. Bu zaten, kanunların teminatı altındadır. Fakat biz Hükümet olarak da bu mevzuda elimizden gelen her türlü gayreti sarf edeceğiz. Seçimler zamanında ve en bitaraf şekilde yapılacaktır.

Burada temas edildiği için sıkıyönetim meselesine ben de değinmek isterim. Çünkü bu mevzu ile alâkalı olarak ifade edilmiştir, daha evvel de ifade edildi, programımızda hakikaten, sıkıyönetimin kaldırılıp, kaldıramayacağı hususunda bir şey söylemedik. Zannediyoruz ki, söylemek mümkün de değildir. Çünkü sıkıyönetim muayyen sebeplere dayanılmak suretiyle getirilmiş bir sistemdir. Bu mecburiyetlerin önümüzdeki aylar içinde ortadan kalkıp, kalkmayacağını bilmeden bir vaitte bulunmak, bizim program anlayışımızla, Hükümet vaadiyle kabili telif görülmemiştir. Bu bakımdan, bir şey getirmedi; ama temennimiz, biran evvel normal rejime dönmek ve sıkıyönetimi kaldırmaktır. Şartlar elverdiği takdirde, bittabi kaldırılacaktır; ama böyle bir vaadi yapamıyoruz, şartların ne olacağını bilmeden.

Bu ana hedefler dışında, programımızda, Hükümetimizin ekonomik görüşlerine ve büyük halk kitlelerini alâkadar eden muayyen mevzulara dokunmak ihtiyacını duyduk ve dokunduk.

Ekonomik, politika mevzuunda şunu kısaca ifade etmek isterim: Hükümetimizin görüşü ki, Anayasada da ifade edilmiştir. Karma ekonomi sistemidir. Bu mevzu memleketimizde, kanaatimce lüzumundan fazla münakaşa edilmektedir. Karma ekonomi sistemi dediğiniz zaman - Anayasamız da bunu böyle kabul etmiştir - hem kamu kesimi olacaktır, hem özel kesim olacaktır ve her zaman ifade ettiğim gibi, memleketin tüm kaynaklarını seferber etmek suretiyle biran evvel memleketin kalkınmasını sağlayacağız. Gaye budur. Böyle olduğuna göre, zannetmiyorum ki hiçbir Hükümet; (bizden evvel gelmiş veya bizden sonra gelecek hiçbir Hükümet) kamu kesimi için gerekli tahsisatı vermesin (eğer imkânı varsa) ve bunu başka sahada kullansın... Böyle bir şey yok. Memlekette olmamıştır ve bundan sonra olmayacaktır. Hattâ o kadar olmamıştır ki, birçok hükümetler bütçeleri zorlamak suretiyle, açık finansmana gitmek suretiyle kamu kesimi yatırımlarını tahakkuk ettirmek için azamî gayret sarf etmişlerdir.

Bu bakımdan, kamu kesiminden kesip, özel sektöre vermek diye bir şey mevzu bahis değildir. Burada belki şu olabilir: “Kamu kesimi içinde hangi sahalara yatırım yapmalıyız, hangi sektörü desteklemeliyiz?” Bunun münakaşası yapılabilir ve gayet tabii partiler arasında belki de bu mevzuda bazı farklar da olabilir. Bizim anlayışımız (ki, bizim anlayışımız demek doğru da değil, plân bu anlayışı getirmiştir) plân, kamu yatırımlarının hangi sahaya ne ölçüde yapılacağını sarahatle göstermiştir. Bu plân da yetkili mercilerden geçtiğine göre, bizim Hükümetimizin de bu plâna uyması, zannediyorum zaruridir.

Özel sektöre gelince; burada da bir yanlış anlayış var zannediyorum. Meseleyi, âdeta muayyen anlayışlar içinde bir servet düşmanlığına kadar götürmek suretiyle başka noktalara geçmek isteyenler oluyor zaman zaman. Ama şunu düşünmek lâzımdı: Özel sektör, ekonomi içinde, gereği kadar çalışma imkânı bulamadığı takdirde, gerekli yatırımları yapamadığı takdirde gayet tabii, kalkınmamız aksayacaktır, bu birinci noktadır.

İkinci nokta, - bu bizi otomatikman vergi politikasına da götürür - eğer özel kesime imkân vermezseniz, gelirini artırma, yatırımları yapma imkânını vermezseniz; derhal, belki hemen değil; ama çok kısa bir devrede sizin gelirleriniz düşer; kamu yatırımları yapamaz hale gelirsiniz ve işte, ortadan kaldırmak istediğiniz işsizlik tam mânasıyla o zaman çıkar.

Binaenaleyh (tekrar ediyorum) şu anlayış içindeyiz: Kamu kesimine de, özel kesime de ehemmiyet vereceksiniz. Bütün kaynakları memleketin kalkınmasına hasredeceksiniz ve bu suretle biran evvel kalkınmanın çarelerini arayacaksınız. Vergi mevzuunda da öyle bir vergi politikası takibedeceksiniz ki; bu, verginin kaynağını kurutmasın. Kısa devrede bunu halletmek çok kolaydır; vergileri çok artırırsınız ve bir sene için belki vergi gelirleriniz artmış gözükür. Ama özel kesimin yatırım imkânını ortadan kaldırdığınız zaman, artık, büyüyen ekonomiye uygun bir vergi

artışı bekleyemezsiniz ve neticede, himaye etmek istediğiniz sektörleri himayeden mahrum kalırsınız ve Türk ekonomisinin kalkınmasına hizmet edemezsiniz.

Onun için; her şey bir denge meselesidir. Ekonomi bir dengeye dayanmaktadır, her sahada dengeyi muhafaza edeceksiniz. Evet; sosyal adalet yerini bulmalıdır. Yani, az kazananın az, çok kazananın çok alacaksınız. Bunda hiç şüphe yoktur. Ama çok kazananın öyle çok alacaksınız ki, o çok kazananın tekrar yatırım yapma, imkânını ortadan kaldırmayacaksınız. Aksi takdirde (arz ettiğim gibi) ilerisini tehlikeye sokarsınız.

Biz programımızda, kalkınmanın hangi yollardan yapılacağına da bir nebze dokunduk; plânlarda okluğu için teferruatına girmedik. Ama dedik ki; “Hızlı kalkınmanın yolu, hızlı sanayileşmektir.” Binaenaleyh, bu kısa devrede elimizden gelen bütün imkânları kullanmak suretiyle sanayileşme yolunda gerekli tedbirleri alacağız; bize düşen vazife ne ise (plânlarda gösterilmiştir) bunun hepsini tam olarak yerine getireceğiz.

Bunun yanında dedik ki; “Evet; sanayileşme memleket için çok mühimdir. Ama tarım sektörünü ihmal edemezsiniz.” ve tarım sektörünü niçin ihmal edemeyeceğimizi de, belki de şimdiye kadar hiçbir programda gözükmeyen bir açıklıkla ifade etmiş bulunuyoruz. Sebeplerimi saydık. Bu sebepleri ben ilk defa, Bakan olduğum zaman bütçe müzakereleri sırasında Bütçe Komisyonunda da bir nebze ifade etmiştim.

Binaenaleyh politikamız, sanayileşmek için gerekli tedbirleri almak; fakat ziraate de gerekli ehemmiyeti vermektir ve bu da verilecektir. Bu bizi, çok tenkit mevzuu yapılan ve çok konuştuğumuz, taban fiyatları politikasına götürür.

Yine, 1971 senesi bütçe müzakereleri sırasında, taban fiyatlarıyla ilgili olarak şöyle söylemiştim:

“Taban fiyatlarının birçok maksadı vardır. Bunlardan bir tanesi, büyük bir kitlenin gelirini artırmaktır ve bu suretle sosyal adalete yardımcı olmaktır.

İkincisi, nüfusumuz artıyor; 5-10 sene içinde 50 milyonu bulacağız. Binaenaleyh, gıda maddesi ithal eden memleket haline gelmemek için de ziraate ehemmiyet vermek lâzımdır.

Ayrıca, ziraî mahsûllerimizin çoğu ihraç ediliyor. İhracat gelirlerimizin azalması için, taban fiyatları politikasına ehemmiyet vermek lâzımdır.

Ve nihayet, sanayileşmek bakımından en güzel araçtır. Çünkü münhasıran ihracata dayanan bir sanayi kuramazsınız. Bunu yapan bir iki memleket vardır, çok enderdir. Devamlı olarak ihracata dayanan bir sanayi ile meseleyi yürütemezsiniz. Binaenaleyh, sanayi tesislerinin muayyen büyüklükte olması zarureti vardır, kapasitelerin muayyen seviyede bulunması lâzımdır. Bunun için dâhilî pazarın yaratılması lâzımdır. Binaenaleyh, taban fiyatı politikasını sanayileşmenin bir aracı olarak kullanacaksınız” demiştim.

Bu görüşlerimde bugüne de hiçbir değişiklik yoktur ve bunun bir kısmını programımıza koymak suretiyle ifade ettik.

Ama derhal şu sual karşıma çıkabilir: Denir ki, “Geçen sene, sizin de dâhil bulunduğunuz Hükümet politikası buna uygun mu idi?” Bir defa, bu mevzuu çok konuştum; onun için tekrar üzerinde uzun boylu durmak istemiyorum. Yalnız, şu kadar söyleyeyim ki; yanlış bazı şeyler söyleniyor. Meselâ, “Geçen sene taban fiyatları hiç artırılmadı, donduruldu” lâfı, mütemadi tekrar edilip durmaktadır. Bu yanlıştır. Müteaddit defalar ifade ettim: “İki mahsul hariç, hepsi artırılmıştır ve eski senelere nazaran oldukça iyi nispetlerde artırılmıştır.” Ama kâfidir, kâfi gelir?.. Bu, kabili münakaşadır; fakat artırılmıştır. (*CHP sıralarından “Artırılmayan mahsuller var” sesleri*)

“İki mahsul hariç” dedim efendim.

İkinci nokta; yine müteaddit defalar ifade ettim: “Her senenin ekonomik şartları değişiktir.” politika doğrudur, doğru politika budur. Ama bazı ahvalde, memleketin umumî menfaatleri ve tüm ekonomik meseleleri ele aldığınız zaman, bazı fedakârlıklar yapmak zarureti ortaya çıkar. Geçen seneki politikamız, Hükümetin politikası bu idi ve bunda zaruret vardı.

Yine ifade edeyim, (çünkü biraz sonra fiyatlar meselesine geleceğim) eğer bu ve buna benzeyen diğer tedbirleri geçen sene almamış olsaydık, bugün şikâyet ettiğimiz fiyatların nereye gideceğini - zannediyorum - biraz düşünmek icabedecekti.

Fakat şunu ifade edeyim ki, bu sene biraz daha rahat durumdayız birçok sebepler dolayısıyla ve taban fiyatları politikamızı daha rahat tatbik etmek imkânı vardır. Programımızda da ifade ettiğimiz gibi, “Üreticinin emeğini en iyi şekilde değerlendirmek için gerekli tedbirler alınacaktır.”

Çok temas edilen ve hakikaten, üzerinde en çok durulması lâzım gelen bir mesele olan “Fiyat politikası” na da bir nebze değinmek istiyorum.

Bu politikaya değinmeden evvel, fiyatlara bir göz atmakta fayda vardır. Çünkü bu mevzuda, yine çok değişik rakamlar ortaya çıkmakta, bu mesele, çok değişik şekilde bir tefsire tabi tutulmaktadır. Daha evvel ifade etmiştim ve bilindiği gibi, 1971 senesinde toptan eşya fiyatları % 23 nispetinde artış göstermiştir. Bu, 1972 senesinde artış nispeti olarak % 14,9’a inmiştir. Bunu yıllık vasatiler şeklinde almak suretiyle değişik rakamlar ortaya çıkıyor, şimdi bunu yeri olmadığı için ifade etmiyorum, bunun münakaşası yapılabilir. Söylediğim rakamlar, ekonomiyi gösteren, fiyat hareketleri olarak gösteren rakamlardır ve 1971 senesinde % 23 nispetinde artış gösteren toptan eşya fiyatları, 1972 senesinde % 14,9 nispetinde bir artışla kapanmıştır.

Daha evvelde bu kürsüden ilân etmiştim: Hedefimiz % 10’dur demiştim. Ama bu % 10’u tutamadık. Bunun muhtelif sebepleri vardır, yine, yeri olmadığı için teferruata girişmiyorum; hedefe vâsıl olamadık. Ama kabul etmek lâzımdır ki, o büyük artışa nazaran oldukça düşük bir seviyeye artış temposu getirilmiştir. O zaman da ifade etmiştim: “Gaye, 1973’te bu memleketin şartlarına uygun bir istikrarın teminidir.” Zaten bu sual soruldu. Onun için ne olduğunu ifade edeceğim.

Bunu esasen böyle yapmak da lâzımdı. Çünkü yine evvelce de ifade etmiştim: “Ekonomide olsun, sosyal meselelerde olsun, birbirine zıt ve şiddetli kararlar aldığınız zaman, ekonomiyi büyük bir sarsıntıya uğratarırsınız ve bundan büyük ölçüde zararlar meydana gelebilir. O bakımdan, yavaş tedbir almakta vardır. Bu anlayış içerisinde, 1973 senesini hedef aldığımızı ve 1973 senesinde mâkul bir istikrarı temin etmeye gayret sarf edeceğimizi, çok daha evvel ifade etmiştim.

Binaenaleyh, 1973 senesinde fiyatların mâkul seviyede, mâkul ölçüler içerisinde artması için gerekli tedbirler alınacaktır. Bunları da programınızda, yine belki de birçok programlarda olmayan bir açıklıkla ifade ettik:

Fiyat hareketlerini tek bir şeye bağlamaya imkân yoktur. Fiyat hareketlerinin fevkalâde geniş ve değişik sebepleri vardır. Bütün bu değişik sebepleri bir arada mütalâa etmek ve değişik tedbirleri almak suretiyle ancak, istikrarı sağlamak mümkündür. Binaenaleyh, bu tedbirlerin hepsini bir program içinde sıralamaya imkân olmadığı için göstermedik. Ama esas itibarıyla para - kredi politikamızı, maliye politikamızı, ithalât, ihracat politikamızı ne şekilde kullanacağımızı bu meselede göstermiş olduk.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir dakikanızı istirham edebilir miyim; lütfen... Hükümet Programı üzerinde görüşmeler bitinceye kadar birleşimin devamı hususunu oylarınıza arz ediyorum.

Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Devam buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN NAİM TALÛ (Devamla) — Bu memleket için mâkul olan, fiat istikrarı nedir? Hakikaten bu meseleyi bir açıklığa kavuşturmak lâzımdır. Bu memleketin fiat hareketlerinde, kırk senelik konjonktürü takip ettiğiniz zaman görürsünüz ki, % 3 ilâ 4 arasında daimî bir artış vardır. Bizim memleketimizde, nasıl tedbir alırsanız alım, her sene toptan eşya Hatlarında, vasatî olarak % 3-4 civarında bir artış görülmüştür. Zaten, dünya memleketlerine de baktığınız zaman, tam istikrarı temin eden memleket yoktur. Kaldı ki, birçok bakımlardan, hele kalkman memleketler için bu doğru da değildir... Amerika bunu bir müddet yaptı; fiatları, zannediyorum, on sene kadar aynı seviyede tutma imkânına sahip oldu; bunun dışında hemen hemen hiç yoktur denilebilir. Onlarda da zaman zaman % 2-3 civarında fiyat artışları olmuştur; fakat son senelerde bu artışlar, Batı Avrupa memleketleri için söylüyorum- % 5 ilâ 9 arasında oynayan bir hale gelmiştir.

Bizim memleketimizde, senelerden beri % 3-4 civarında bir fiyat artışı olduğuna ithalât dolayısıyla dünyadaki fiatların da otomatikman tesiri altında kaldığımız ve hızlı bir kalkınma hamlesi içinde bulunduğumuza göre, fiatların, bu biraz evvel arz etmiş olduğumu, normalin üzerinde bir artış göstermesini beklemek lâzımdır. Bu normal zamanlarda olmuş olsa idi, dünya konjonktüründe bir değişiklik olmamış olsaydı, derdim ki; bu memleket için ideal fiat artışı % 3 ilâ 5 arasındadır. Ama bugün bu imkâna sahip değiliz; bunu bu ölçüler içinde tutmaya hemen hemen imkân yoktur. Fevkalâde aşırı tedbirler almak suretiyle belki tutulur; fakat ekonomiyi öyle bir durgunluk içine sokarsınız ki, tesirleri çok daha menfi olur.

O bakımdan, şu anda benim söyleyebileceğim şudur; % 5 ilâ 8 arasındaki bir fiat artışı, memleketimiz için normal kabul edilen bir fiat artışı olması lâzım gelir ve gayesinin de bu olması icap eder. Ama tam yapılabilir, tutulabilir mi? Onu bilmiyorum; fakat gayemin azamî % 8 civarında bir fiat artışı şeklinde tespit edilmesinde fayda vardır. Bu memleket şartlarına uygun derken bunu kastediyoruz. Toptan eşya fiyatlarının 1973 senesinde % 8 civarında bir artış göstermesi halinde bu gaye tahakkuk etmiş olacaktır; daha aşağıda tutulabilirse çok daha iyidir.

Bu mevzuu kapamadan evvel, bir rakamı da arz etmek istiyorum; bu da söylendi... “Üç aylık rakamlara bakıldığı zaman, geçen seneden pek farkı yoktur.” den- di. Evet, doğrudur, hakikaten fark yoktur. Ama mühim olan mesele, bu üç aylık neticeler değildir. Mesele; Mayıs ayından sonra fiatlarda düşmenin olup olmayacağıdır. Çünkü % 1’lik mevsimlik hareket vardır; bu mevsimlik harekete uyarak düşmeye başlayıp başlamayacağı mühimdir. Başladığı takdirde meseleyi rahatlıkla çözme imkânı vardır. Eğer düşmezse o zaman tedbir almak lâzım gelecektir. Fakat şu rakamlar da bana göre biraz mühimdir; Mart sonuna kadar olmak şartıyla, 1972 senesinde toptan eşya fiyatları artışı % 21 idi; bu sene % 16 dır. Ankara geçinme endeksi geçen sene % 21 idi, bu sene % 13,6 dır. İstanbul geçinme endeksi geçen sene % 19,6 iken, bu sene % 11,4dür. Bu rakamlar da, geçen senenin Mart devresine nazaran, bu sene çok daha iyi bir fiyat artışı temposu içine girdiğimizi göstermektedir.

Programımızda işçi ve işveren meselelerine temas ettik ve yapacağımız bazı hususları da belirttik. Bu arada bir tenkit mevzuu oldu; onda haklıdırlar. Yani, “bu kadar daraltılmış bir çerçeve içinde hazırlanmış bir programa, çok uzun vadeli gö- zükün ve işsizliğin ortadan kaldırılacağı” gibi iddialı, bir kısmın da girdiğini ifade ettiler. Doğrudur. Yalnız, zannediyorum onu şöyle düşünmek lâzımdır; ekonomi devamlılık arz eder. Binaenaleyh, hangi hükümet olursa olsun, gaye; memlekette tam istihdamın temini, işsizliğin, yoksulluğun kaldırılmasıdır. Binaenaleyh, bizim devremiz 5,5 ay olsa dahi, bu gayeye hizmet edecek şekilde tertibat almaya mecburuz, mecbursunuz; aksi takdirde, aksaklıklar, boşluklar meydana gelir ve meselenin çözülmesinde müşkülâta uğrarsınız. Burada kastımız budur; yoksa takdir edersiniz ki, 5,5 ay zarfında memleketteki işsizliği, yoksulluğu kaldıracak bir ifadede herhalde bulunmazdık.

Bu arada yine konuşmaların arasında çok mühim gördüğüm ifadeler vardır; toprak ve tarım reformu dolayısıyla kooperatifçilikle alâkalı olarak dediler ki, “reform bölgeleri dışındaki kooperatifler mecburî mi olacaktır?” Zannediyorum bu hususta programımızda kâfi sarahat vardır. Böyle bir düşünce mevcut değildir. Ancak, toprak reformundan istifade etmeyi arzu edenler için, reform sahaları içinde olanlara mecburi kooperatifçilik getirilmiş; bunun dışında olanlara veya bu kanundan istifade etmeyecek olanlar için bir mecburiyet yoktur. Bizim kooperatifçilik anlayışımız tamamen demokratik sisteme uygun bir kooperatifçiliktir. O bakımdan bir endişenin bulunmaması lâzımdır. Yalnız, bu kooperatifçilik mevzuu açılmışken, burada bir noktaya işaret etmek istiyorum; maalesef kooperatiflerimiz istenildiği şekilde, umumî olarak söylüyorum iyi çalışmamaktadır ve zaman zaman parti me-

selelerine âlet edilmek istenilmektedir; bu hususa dikkat edildiği takdirde kooperatiflerimiz çok daha rahat gelişme imkânını bulacaklardır.

Bir de, son zamanlarda çok konuşulan, aslında bana göre o kadar fazla konuşmaya değmeyen bir mevzu, temas edildiği için ben de temas etmeden geçemeyeceğim; bu da büyük mağazacılık hakkındaki görüşlerdir. Burada ifade edilmedi, ama bu, gazetelerde, hattâ benim tarafımdan ortaya atılmış bir fikir olarak da söylendi. Eğer öyle olsa idi bundan şeref duyardım, ama benden çok daha evvel ortaya atılmış bir fikirdir bu... Ve bu plânımıza girmiş bir fikirdir. İkinci Beş Yıllık Plânda ve Üçüncü Beş Yıllık Plânda yerini almıştır ve büyük mağazaların geliştirilmesi konusu İkinci Beş Yıllık Plânda da, Üçüncü Beş Yıllık Plânda da Ticaret Bakanlığına vazife olarak verilmiş bulunmaktadır. Binaenaleyh; biz bunu söylediğimiz zaman sadece Ticaret Bakanlığına verilmiş bir vazifeyi ifa etmek için söylemiştik. Kaldı ki esasına da indiğimiz zaman gene meselede bir yanlış anlayış olduğu kanısına varmak mümkün zannediyorum.

Şöyle ifade etmek isterim; büyük mağazaların ki büyük mağaza tâbiri tam yerinde midir bilmiyorum, Türkçe karşılığını belki tam bulmakta güçlük çekildiği için bu tabir kullanılmıştır. Gelişmesini önlemeye imkân yoktur. Daha doğrusu, ekonomi muayyen bir safhaya, muayyen bir noktaya geldiği zaman bu zaten kendiliğinden olacaktır; Bu, bütün dünyada böyle olmuştur, her halükârda olacaktır. Plânın öngördüğü husus bu; faydalı enstrümanı teşvik etmek suretiyle bir an evvel meydana çıkmasını teşvik etmektir, bundan kimsenin korkması için sebep yoktur. Bilakis, her zaman şikâyet edilen araçların ortadan kaldırılması için belki de tek vasıta. Kooperatifçiliği teşvik edecektir, Büyük mağazacılık aynı zamanda büyük yapıcılığı teşvik edecektir, başkaca yürütülmesine imkân yoktur. Direkt temas edeceklerdir, muhtelif kooperatifler kurulacaktır ve herkese açıktır.

Binaenaleyh, fevkalâde ekonomiye faydalı olacak ve kaçınılması imkânsız, zamanla nasıl olsa olacak ve şikâyet edilen birçok mevzuları ortadan kaldıracak kuvvette bir müesseseyi, sadece muayyen kimselere hizmet etmek şeklinde ifade etmek suretiyle tenkit etmeyi ben şahsen doğru bulmuyorum; tabîi takdir sizlerindir. Ama tekrar ediyorum ki, bu mesele Naim Talû'nun çıkardığı bir mesele değildir; bunu ben çıkarmış olsaydım, bundan şeref duyardım.

Ama çok evvel bilinen bir meseledir ve Plânımıza, programımıza çoktan girmiş bir meseledir.

Bu suretle, mühim gördüğüm noktalara temas etmek suretiyle, Hükümetimiz ve programımız hakkında gerekli gördüğüm izahatı vermiş bulunuyorum.

Son mesele olarak af meselesine temas etmek isterim. Filhakika, programımızda affa değinilmemiştir. Zannetmiyorum ki, Cumhuriyetimizin 50'nci yılı gibi çok önemli bir devrede affın karşısına çıkmak isteyen bulunsun. Mühim olan nokta affın şumulüdür; kimlere tatbik edileceğidir; ne şekilde tatbik edileceğidir ve büyük tetkike ihtiyaç gösteren bir husustur. Ben, eminim ki, Parlâmentomuz ve Hükümetimiz bu meseleye gerekli önemi verecek, gerekli tetkikleri yapacaktır. Benim buradaki aklıma gelen bir husus var ve daha evvel ele istirhamım, şu olacaktır. Birtakım

vaitlerde bulunmak suretiyle suç işleyecekleri yahut suç işleme durumunda olabilecek insanları tahrik ve teşvik etmeyelim. İtimat buyurun ki, benim hiç şüphem yoktur, bu Parlâmento en doğru yolu bulacaktır.

Son olarak şahsıma taallük eden bazı noktalar vardır; bu mevzuda konuşmak istemiyorum. Her fikre hürmetim vardır, takdir sizlere ait bulunmaktadır. Eğer Hükümetimize güvenoyu verecek olursanız, elimizden gelen bütün imkânları kullanmak suretiyle, memlekete hizmet etmeye çalışacağımızdan şüphe etmemenizi bilhassa istirham eder, hepinizi hürmetle selâmlarım. (*AP ve CGP sıralarından alkışlar*)

BAŞKAN — CHP Grubu adına ikinci defa Sayın Ahmet Durakoğlu, buyurun.

CHP GRUBU ADINA AHMET DURAKOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri; evvelâ, Sayın Başbakana şükranlarımı sunmakla sözlerime başlayacağım. Kendisinin Hükümet programı olarak getirdiği metin üzerinde, muhtelif partilere ait arkadaşlarımızın yaptıkları eleştirilere, bir Başbakandan beklenen ağırlık, vakar ve ciddiyet içerisinde cevap verdiler. Bu sözlerimizle, Sayın Başbakanın politik davranışına takdirlerimizi ifade etmek istiyorum. Çünkü biz bu kürsüden, kendisini tenkit eden partilerin genel başkanlarını hedef tutmak suretiyle, onların sahiboldukları fikirleri söyledikleri takdirde, uyguladıkları takdirde memlekete hizmet etmeyeceğine inandığını söyleyen başbakanları gördük. Bütün bunları gördükten sonra, gerçekten Sayın Talû'nun ortaya koyduğu devlet adamlığı ciddiyet ve ağırlığına şükranı bir görev saydık.

Sayın Başbakan bizim sıkıyönetim konusundaki eleştirilerimizi ele alarak, “sıkıyönetimin gereği hakkında yetkili organlar mütalâa ve karar vermeden Hükümetin bu konuda bir beyanda bulunmasının mümkün olmadığını” ifade ettiler. Bu arada ülkemizin içinde bulunduğu durumu, asayiş izah ederken de; “sulh ve sükûn içerisinde, ülkemizin sükûna erdiği bir durumda bu hali devam ettirmenin kendileri için bir görev olduğunu” da ifade ettiler. Ülkemizin huzur ve sükûna erdiğini kabul eden bir Hükümetin, tabiatıyla sıkıyönetimin görevinin de sona erdiğini kabul etmesi mantikî bir zarurettir. Üstelik, Millî Güvenlik Kurulunun Yüce Meclislere getirecek olan da gene kendi Hükümetleridir. Bugünden, asayiş bakımından, huzur ve sükûna erdiğine inandığı ülkesinde, sıkıyönetimin devamı suretiyle lüzumsuz, bir yola gittiğini de kabul etmiş olmak lâzımdır. Ama gene de, Adalet Partisi Sözcüsü Sayın Kılıç'ın, bizim sıkıyönetim konusundaki eleştirilerimize verdiği cevaplara bakınca, Sayın Başbakana hak vermemeğe imkân yok. Çünkü Sayın Kılıç hem sıkıyönetime taraftar değil, hem sıkıyönetimsiz bir seçime taraftar; hem sıkıyönetimdi bir seçim olabilir, hem sıkıyönetimsiz bir seçim olabilir. Ama birini diğerine bağlamak zaruretinin de mutlaka bir ihtiyaç olarak duyar ve ifade ederler. Dikkatle dinledim, gerçekten Sayın Kılıç sıkıyönetime taraftar mı, değil mi; bendenizi mazur görün belki anlamakta güçlük çekiyorum; kesin bir sonuca varamadım.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Başbakan, kamu sektörü ve özel sektör konusunda, yapılan ayırımın, özel sektör konusu bahsedilince servet düşmanlığına kadar götürüldüğünden bahsettiler. Bunlar bulunabilir, açık ve kesin olarak söylüyorum; CHP olarak biz ortanın solunda bir partiyiz; ister beğenin, ister beğenmeyin,

ortanın solunda bir partiyiz. Ama biz, Türk ekonomisinde, özel sektörün kökünün kazınmasını isteyen bir iktisadî felsefenin sahibi değiliz. Şimdi Sayın Başbakan derler ki; “özel sektörle kamu sektörünün Türk ekonomisini içerisinde dengeli şekilde ele alınmasında zaruret vardır.”

Muhterem arkadaşlarım, söz olarak gayet doğru bir sözdür. Ama bu denge takdire bağlıdır ve bu uygulamayı yapacak olanların ekonomik felsefelerine bağlıdır. Size göre denge, kamu sektörü için ziyadedir, bize göre azdır. Size göre denge, kamu sektörü için ağırlık vermektir, bize göre de gerçekten öyle değildir.

Şimdi bütün mesele şurada toplanıyor. Memleketin iktisadî meseleleri üzerine eğilmek kadar bir Parlâmentonun görevi olan başka bir şey yoktur. Hem bu tatlı bir görevdir; ama bizde uzun yıllar siyasi hayatımız; “dedi ki, demiş, sen kötüsün, ben iyiyim, sen yeme, ben yiyeyim” esasına istinat edip, kısır çekişmelere dayandığı için, şimdi memleketin ekonomik meseleleri üzerine eğildiğiniz zaman, vay efendim işte komünist...

Şimdi aziz arkadaşlarım, biz hüviyetimizi gizlemek ihtiyacını duyanlardan değiliz; ama Yüce Parlâmentonun içinde de, dışında da, şunu veya bunu, şu veya bu partiyi komünist görmek isteyenler çıkabilir; ama onlar istiyor diye biz de komünist olmaya mecbur değiliz. O mecburiyeti duyanlar bilsin... Şimdi bunu politika haline getirenler de var, ama bizim bunlara dönüp baktığımız yok. Biz kendisinden şüphesi olan insanlar değiliz.

Şimdi Sayın arkadaşlarım, fiyat artışları konusunda Sayın Başbakanı dinleyince; kendilerinin, ortaya koydukları ve Türkiye için fiyat artışlarının % 5 veya % 8 olmasını normal gördüklerini, bunu normal karşıladıklarını anlıyoruz. Ama kendi Ticaret Bakanlıkları zamanında 1 yılda fiyat artışı % 18'dir; bu yalnız Devletin resmî rakamı olarak % 18dir. Şimdi, bu da gösteriyor ki, Sayın Başbakan, kendi ölçüleri içinde dahi, başarısızlığını tescil ediyorlar.

Şimdi, taban fiyatları konusunda Sayın Başbakanın ortaya koyduğu, taban fiyatlarının iktisadî faktör olarak değerlendirilmesini yaptığı zaman ortaya koyduğu hususlara katılmamaya imkân yok. Ama ortada bir gerçek var arkadaşlar; siz buraya iktisadın, maliyenin en doğru verilerini getirseniz dahi, vatandaş kendi geliri, alıp verdiği ile bunları değerlendirdiği zaman size haklı veya haksız der. Bugün üretici, geçen yıl 90-95 kuruşa sattığı buğdayın kepeğini 115 kuruşa satın alıyor. Fiyat yükselişleri ziyade olacak diye taban fiyatlarını esirgersiniz; fiyat yükselişlerini önleyemezsiniz; üreticiyi, bir de, esirgediğiniz taban fiyatları yüzünden uğrattığınız zarara ilâveten, fiyat yükselişlerinin baskısı altında kalmaya mahkûm hale getirirsiniz. Ondan sonra da bu politikanın başarısından bahsetmek cesaretini gösterebilirsiniz.

Şimdi, Sayın arkadaşlarım, büyük mağazalar konusunda Sayın Başbakanın fikre sahip olmasını yadırgamıyoruz. Gerçekten İkinci ve Üçüncü Beş Yıllık plânlarda büyük mağazaların yer aldığı da bellidir. Ancak, büyük mağazalar hususunda bizim konuşmamız dikkatle takibedilmişse eğer, görülecektir ki, büyük mağaza fikrinin karşısında değiliz. Aracıyı ortadan kaldıracamız diye küçüklerini bertaraf edip, bü-

yüğünü aracı olarak ikâme etme yolunun sakatlığına işaret ediyoruz. Kooperatifçiliğin teşvik edilmesini sağlayacak şekilde büyük mağazaların kurulmasında biz de varız. Ama büyük sermaye sahiplerinin inhisarına bırakılacak olan büyük mağazanın biz karşısındayız. Dikkat buyurulursa büyük mağaza fikri ayrı şeydir, büyük mağazayı gerçekleştirmek için kullanılacak yöntemler ayrı şeydir.

Şimdi müsaade ederseniz, Adalet Partisi Sözcüsü Sayın Selâhattin Kılıç'ın, konuşmalarımıza verdiği cevapları karşılamak isteriz.

Sayın Kılıç konuşmasında, Erim hükümetlerinin kuruluşundan, tutumundan uzun uzun şikâyet ettiler. Erim hükümetleri sırasında kendileri bu Hükümetin ortağı idiler. Sorumluluk Erim'e...

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Erim'e ha? Ortağı idik Erim'in ha... Yemin et...

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Şartlarını sayıyorum Sayın Azizoglu. Biraz sabır buyur, göreceksin ki, öyle değil; yemini gerektirecek bir durum değil.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Siz de inanmıyorsunuz ama mızrak çuvala girmiyor. Siz de sığdıramıyorsunuz.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Sahibolduğu mızrağın kullanma devri çoktan geçti. Onun için ne mızrağımız var, ne de çuval ihtiyacı duyuyoruz.

BAŞKAN — Müdahale mi edeyim muhakkak efendim yani? Sayın Azmioğlu müdahale etmeyiniz; meselenin müzakeresinin devamına Genel Kurul karar verdi; normal çalışmanın dışına çıktık.

Buyurun efendim devam ediniz.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Sayın Kılıç, Erim Hükümetlerinin kuruluşundan tutunuz, işleyiş tarzına kadar şikâyet ettiler. Fakat işleyiş tarzında, bilhassa kendi partisi zaviyesinden, sandalyesiz bakan olarak zikredilen kişilerle bugün ortak halindedirler, inşallah ahenk içinde çalışırlar.

BAŞKAN — Sayın Durakoğlu istirham edeyim. Genel Kuruldan rica edeceğim, muhterem arkadaşlar lâf atmayınız, program dışına çıkarılıyor; hatip mecburen çıkıyor. Zatiâlinizden de istirham edeceğim Hükümet Programı üzerinde lütfen efendim.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan devamlı müdahale olmazsa benim öyle bir niyetim yok. Ama beni söylemek mecburiyetinde bırakıyorlar.

BAŞKAN — Efendim, Hükümet kuruluşu değil, Hükümet Programı üzerinde görüşüyoruz. Devam buyurunuz efendim.

FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Tövbe, tövbe yapmayacağız.

BAŞKAN — Sayın Azmioğlu vadettiler, lâf atmayacaklar efendim. Buyurun.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Teşekkür ederim.

Efendim Sayın Kılıç, konuşmasının bir yerinde, sömürü düzeni gibi çirkin kelimelerin kullanılmasından vazgeçilmesini istediler. Bu sözler, bu Mecliste uzun yıl-

lardan beri söylenen sözlerdir ve garip bir tesadüf, 1970 bütçesinde bu sözler, CHP sözcüsü olarak bir muhterem arkadaşımız tarafından da ziyadesiyle kullanılmıştır; ama bugün o muhterem arkadaşımız saflarımızda değil, Hükümet saflarındadır.

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Olabilir.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Mühim olan bu söz değildir, bu sözü kullanmak değildir. Çirkin çirkin denir, güzele güzel denir. Mühim olan bu memlekette sömürünün, sömürü düzeninin olup olmadığı meselesidir.

Şimdi efendim, Türkiye'deki dar gelirli vatandaşların elindeki, avucundakini alacaksınız, özel teşebbüsün zirvesinde bulunan iş adamlarına aktaracaksınız; bunu söylediğiniz zaman, sömürü düzeni dediğiniz zaman; efendim bu çirkin sözü terk edin diyeceksiniz... Aşırı teşvik tedbirleriyle yararlandığınız kişilerin elde ettikleri imkânlar, muayyen kişilerin sömürülmesine vesile olacak, bu düzene işaret ettiğiniz zaman; bu çirkin kelimeyi terk edin diyeceksiniz... Perakendeciliği bile esnafa çok göreceksiniz, demin arz ettiğim şekilde büyük sermaye sahiplerinin iştirakiyle büyük mağazalar kuracak, onları büyük sermayenin yiyip bitirmesine seyirci kalacaksınız, bu durumun sömürücülükle ilgisi olduğunu söyleyene de bu düzenin bir sömürü düzeni olduğunu söyleyene de, bu sözü terk et diyeceksiniz...

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Ordu Pazarına karşılık oluyor bu.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Ordu Pazarı ile bunun uzaktan yakından ilgisi yok. MEYAK'la da ilgisi yok, eğer kurulsaydı ÖYAK'la da ilgisi yok.

İSMET KAPISIZ (Yozgat) — Gima?..

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Gima da bu değildir. Gima'ya dikkat ederseniz ki, fiyatları ayarlama gayesine matuf olarak kurulan teşekküller ayrı şeydir, icabında bir araya gelip tröst kuracak, tekellilik tesis edecek ve bu suretle kendi kârını kendisi tespit edecek mağazalar kurmak ayrı şeydir. Bunu pekâlâ biliyorsunuz, ama bana iştirak işinize gelmiyor. *(AP sıralarından gülüşmeler)*

ABDURRAHMAN GÜLER (Çorum) — Bu o da değil. Nedir bu?

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Çirkin olan, sömürü düzenini devam ettirmenin çabasına girmektir. Mühim olan da budur. Eğer Adalet Partisi, dediğimiz şekilde büyük mağazalar kanun tasarısı gelir de bunu desteklerse, gerçekten sömürü düzenine sahip çıkıyor demektir.

ŞEVKİ GÜLER (Afyon Karahisar) — Hadi be sen de...

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Şimdiden hatırlatırım.

BAŞKAN — Sayın...

ŞEVKİ GÜLER (Afyon Karahisar) — Lütfen 19 Mayıs mağazaları ne halde-dir, ona bakın. Sömürü, sömürü... Adalet Partisi kadar başınıza taş düşsün.

BAŞKAN — Sayın Güler, Sayın Güler... Çok rica ederim.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Sayın Güler benim taş ihtiyacım yok. Eğer başınızın belâya ihtiyacı varsa duanızı iade ediyorum.

BAŞKAN — Yalnız, Sayın Durakoğlu... Sayın Milletvekillerinden rica edeceğim müdahale etmeyiniz; Sayın Durakoğlu'nun da Hükümet Programı üzerinde durmasını rica ediyorum. Umumî Mağazalar Kanun tasarısının müzakeresini yapmıyoruz. Kanun tasarısı gelecek, çıkacak, faydalı mı zararlı mı olduğu o zaman münakaşa edilir efendim.

Bugün programı konuluyoruz. Siz de sataşmalara imkân vermeyin Sayın hatip.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Anlıyorum Sayın Başkan; siz de, Hükümet gibi, “kısa kesin” diyorsunuz.

BAŞKAN — Bilmiyorum, nasıl keserseniz kesin.

Siz, Hükümet Başkanının beyanından memnun olduğunuzu ifade ettiniz.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Ama ne yazık ki, Sayın Demirel Büyük Mağazalar kanun tasarısına sahip çıkıyor.

Sayın AP sözcüsünün, taban fiyatları konusunda olsun, hayat pahalılığı konusunda olsun, bundan önceki hükümetleri eleştirmesini hem memnunlukla, hem de hayretle karşıladık. Hattâ Sayın Kılıç, hükümetleri o kadar eleştirdi ki, Bakan olan Sayın AP'li arkadaşlarına karşı insafsızlık ettiğini söylemek bana düşüyor gibi geliyor.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Bakanların politikası olmaz, Hükümetlerin politikası olur.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Hükümetin, taban fiyatları politikası ile hayat pahalılığına sebep olduğuna asla katılmıyor. Hem Bakan vermek suretiyle Hükümete iştirak edeceksiniz, hem her türlü eleştiriyi yapacaksınız; hattâ bu konuda açılmış olan gensoruya karşı, Hükümet buhranı yaratacak endişesini ileri sürerek, güvenoyu da vereceksiniz; bu Hükümet geçtikten sonra da rahatlıkla karşısına çıkıp diyeceksiniz ki; “Biz bu Hükümetin taban fiyat politikasını beğenmiyorduk zaten.”

Bu taban fiyat politikasının âmil ve faili Sayın Ticaret Bakanı idi. Ticaret Bakanını, yani Sayın Talû'yu Başbakan olarak isteyen kim? Yine siz, Adalet Partisi...

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Siz de AP'yi toptan istiyordunuz ya?

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Her halde Cumhurbaşkanı'dan sonra Başbakanı da siz istediniz Sayın Paksüt?

EMİN PAKSÜT (Ankara) — İstedığımızı yaparız; doğru.

BAŞKAN — Sayın Durakoğlu maahaza müzakere çok tatlı geçiyor; fakat Hükümetin kuruluşu meselelerini...

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Benim burada ifade etmek istediğim şu; hem tenkid edeceksiniz, hem sahip çıkacaksınız. Bu çelişki ile ve rahatlıkla çıkacaksınız; “Adalet Partisi, bütün meselelere, zamanında; isabetli teşhisini koymuştur” diyeceksiniz. Hattâ bunu söylerken 12 Mart'a geldiğinizi de unutacaksınız.

Sayın AP sözcüsünün ileri sürdüğü bir tenkide katılmamaya imkân yok. Gerçekten TRT konusunda yaptığı tenkidlerde yerden göğe kadar haklıdır. Bu haklılık sizin şikâyetiniz sebebiyle değil; bu haklılık uygulama nedeniyledir. Gerçekten uygulama şikâyete hak verdiği içindir, sizden geldiği için değil; ama sizden gelmesinin bir özelliği vardır. Biz TRT'nin özerkliğinin alınmasını istemediğimiz zaman, tarafsız olmasını isteyen Adalet Partisi idi; ama bugün bu hale gelmesinden şikâyet edilmesi Adalet Partisinden geldiği için tenkidinize hayret ediyor, sizden geldiği için de, bizim iddialarımıza haklılık kazandırdığınız ortaya çıktığından da memnunkülük duyuyoruz.

Gönül arzu eder ki, 12 Marttan bu yana gelen özgürlükleri kısıtlayıcı kanunların uygulanmasından da aynı derecede pişman olmayasınız. Tek temennimiz budur.

Toprak reformunda siyasî amacın bulunmadığını iddia ettiğim zaman, Sayın Kılıç, “Anayasada siyasal amaç yoktur” dediler.

Anayasanın 37'nci, 41'nci ve 52'nci maddelerinde ekonomik ve sosyal amaç da yoktur. Açık açık yazmaz; ama bu maddelerin Kurucu Meclisteki müzakerelerini eğer okursanız, göreceksiniz ki, orada bu amaçlar zikredilmiştir. Zannediyorum Sayın Paksüt beni tekzip etmezler. Bilhassa, bilâhare 52'nci madde olan 51'nci maddenin müzakeresi sırasında bunun, devamlı surette bunu gerçekleştirecek şekilde formüle edildiğinden de bahsedilmiştir.

Diyelim ki, Anayasada siyasî amaç yoktur. Peki, Anayasada toprak rezervini azaltmak var mıdır?; Anayasada modern işletme var mıdır?; Anayasada sulu araziye yeniden tarif yapıp rezervi azaltma var mıdır?; kamulaştırmanın maliyetini yükseltmek suretiyle reformu baltalamak var mıdır ve bütün bu Anayasada olmayan şeyleri bir araya getirdikten sonra masum bir siyasî amacın varlığı veya yokluğu sizi neden bu derece şiddetle ilgilendirdi? Çünkü bütün mesele, siyasî amacın gerçekleşmesi suretiyle 20'nci Asırda Türk köylüsünün siyasî haklarını özgürce kullanabilmesini sağlamaktır; ekonomik gücünden daha ziyade olan aşırı siyasal güçlerin baskısı altında tutmamaktır köylüyü. Ancak, bunu sağladığınız zaman toprak reformu siyasal amacıyla tam ve kâmil anlama kavuşabilir.

Maruzatım bu kadar. Saygılar sunarım. *(CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Kifayeti müzakere önermeleri gelmiştir, okutuyorum.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Peki efendim.

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Sayın Başkanım, Mecliste şahsı adına bir tek üye konuştu.

BAŞKAN — İçtüzük hükümlerini uyguluyorum beyefendi. Başka yapılacak hiçbir şey yok.

Kifayet önermelerini okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Müzakerelerin kifayetini arz ve teklif ederim.

Şevkli Güler (Afyon Karahisar)

Sayın Başkanlığa

Görüşmekte olduğumuz Hükümet programa üzerindeki görüşmelerin kâfi olduğu kanaati ile kifayetini arz ile saygılar sunarım.

Mustafa Fevzi Güngör (İstanbul)

BAŞKAN — Kifayet aleyhinde Sayın Ataöv, buyurun.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Sayın Başbakan konuştuktan sonra kifayetin lehinde idim; ama bir grup sözcüsü konuştuktan sonra kifayetin aleyhinde olmam icap etti. Çünkü daha anlatılacak bazı konular olduğuna kanaat getirdim.

Bu kifayet kabul edilmemeli ki, bazı hususlar daha da açıklansın. Şimdi burada öyle şeyler beyan edildi ki, meselâ; “Efendim, bir parti TRT’nin özerkliğine şunu demiş, bunu demiş” ... Ama arkadaşımız demedi ki, o zaman İrfan Uçar ile TRT röportaj yaptı televizyonda gösterdi; Deniz Gezmiş ile röportaj yaptı, televizyonda gösterdi; gazeteler yazdı. O zaman Adalet Partisi böyle bir TRT ile mücadele ediyordu. Arkadaşımız bunu söylemedi; “O zamanki kanaatinizi değiştirdiniz” gibi beyanlarda bulundu.

Kifayet kabul edilmezse, bu gruba, bu gibi hususlarda da bazı şeyler anlatılabilir, anlatmak lâzım.

Kifayet kabul edilmemeli ki, daha bazı şeyleri söyleyelim.

Burada Hükümet programı eleştirilecek yerde Adalet Partisi eleştiriliyor. Yani Adalet Partisinin karşısında olanlara, nedense mevzu, Hükümet de olsa, Devlet de olsa hiçbiri görünmüyor, yalnız Adalet Partisi görülüyor. Bu itibarla bunlara anlatmalı Adalet Partisini. Gerçi Adalet Partisini biliyorlar, bilmeseler bu kadar eleştirmezler zaten. Bunlara onu da anlatmalı.

Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel demiş ki, falan... 10 gün evvel çıkacaksın Sayın Demirel Başbakan olsun diyeceksin, şimdi Demirel’i eleştireceksin. Ondan sonra Hükümet ortaklığı sende olsaydı Demirel’i övecektin, sende olmadığı için şimdi söveceksin.

Bunları açıklamak için fırsat verin gelin şu kifayeti kabul etmeyin sevgili arkadaşlarım.

Saygılar sunarım. (AP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Kifayeti müzakere önergesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Bu suretle Hükümet Programı üzerindeki müzakereler bitmiş bulunmaktadır.

Anayasa hükmü gereğince, bir tam gün geçtikten sonra, güvenoyuna başvurulacağı cihetle, 26 Nisan 1973 Perşembe günü saat 15.00'de toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 19.40

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

Toplantı 12 Cilt 11 Birleşim 58

Sayfa 13-62

25.4.1973 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Başkanvekili Mehmet Ünalı

KÂTİPLER: Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Hüseyin Atmaca (Denizi)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerindeki müzakerelere başlıyoruz.

Grupları adına söz almış olan Sayın Üyeleri sırasıyla takdim ediyorum:

Millî Birlik Grubu adına Sayın Haydar Tunçkanat, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Fikret Gündoğan, Kontenjan Grubu adına Sayın Nihat Erım, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına Sayın Sami Turan, Adalet Partisi Grubu adına Sayın Fethi Tevetoglu.

Kişisel görüşlerini belirtmek üzere söz almış olan Sayın Üyeleri sırasıyla takdim ediyorum:

Sayın Hamdi Özer, Sayın Sırrı Atalay, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Suphi Karaman, Sayın Hikmet İsmen, Sayın Hüsnü Dikeçligil,

Sayın Osman Gümüşoğlu, Sayın Osman Alihoca Millî Birlik Grubu adına Sayın Haydar Tunçkanat.

MİLLÎ BİRLİK GRUBU ADINA HAYDAR TUNÇKANAT (Tabii Üye) — Sayın Senatörler;

Hükümetin Programı üzerinde, M.B. Grubunun görüş ve kanaatlerini açıklamak üzere huzuruza gelmiş bulunuyorum.

12 Mart döneminin kendisinden beklenen yönde ve yeterlikte olumlu bir düzeye erişemediği bilinen bir gerçektir.

Durum böyle olduğuna göre; geçmişini eleştirmek gibi kolay bir yolu seçmiş görünmemek için, 12 Mart 1971'den hemen sonra, T.B.M.M. de ve C. Senatosunda ortaya koymuş olduğumuz ve bugün hemen her yönüyle gerçekleşen teşhis ve önerilerimizi yansıtan konuşmalarımızı hatırlatmakla yetineceğiz. Kıvançla belirtmek isteriz ki; Cumhurbaşkanı seçiminde Anayasamızı zorlamak suretiyle denenilen çeşitli yöntemler, Yasama Meclislerimizde itibar görmemiş ve çok daha olumlu, Anayasaya uygun bir çözümle sonuca ulaşılmıştır. Bu durumun, millî irade, parlamenter demokrasi, parlâmentonun üstünlüğü kavramları açısından rejimimize ve hepimize itibar sağlamış olduğunu burada belirtmeyi bir görev sayıyoruz. Geliş

tarzı ve kişiliği ile toplumumuza ferahlık getiren Sayın Cumhurbaşkanımızın, basiretli ve gerçekçi bir tutumla ilgililer arasında kurduğu diyalog ile hükümetin süratle kurulmasına yardımcı olması sevindirici olmuştur.

Bugün; 12 Mart 1971'den sonra yanlış bir anlayışla, siyasî hayatımızda yer alan partiler üstü Hükümet modelinden vazgeçilerek, bir koalisyon hükümetinin programını müzakere ettiğimize göre bu, Demokratik düzeyde olumlu bir merhale kazanılmış olduğu kanaatinin yaygınlaştığını göstermektedir.

Temennimiz odur ki; zaman, bu kanaatlerin somut bir değerlendirmeye istinat ettirilmiş olduğunu gösterebilir.

Sayın Başbakanın Hükümet Programında çok gerçekçi olarak belirttiği gibi, bu kabinenin uzun dönemli işlerin takip ve uygulayıcısı olmayıp, 6 ay sonra yapılacak genel seçimler için huzur ve barış ortamını sağlayacak, ilerisi için politikada anlayış ve dostluğu geliştirecek bir görevle yükümlü olduğu açıktır. Bununla beraber, biz, Hükümetin daha geniş bir Koalisyona dayandırılmasını, Partilerimizin tümünün katılmasıyla bu hassas dönemin sorumluluğunu yüklenmiş olmalarını temenni ederdik.

Bir intikal süreci içindeyiz, bu Hükümet yalnız bir seçim Hükümeti değil, aynı zamanda bir intikal Hükümeti olacaktır. Geçmiş olaylardan ders alınarak bu intikal devresinin de, seçimlere kadar tamamlanarak olağan döneme ulaşılmasını temenni ediyoruz. Demokrasimizin geleceği, kuşkusuz, geçmiş olaylardan çıkaracağımız olumlu derslere bağlı olacaktır.

Sayın Senatörler;

12 Mart Döneminde bundan önce kurulmuş olan Hükümetlerin Parlâmentodan güvenoyu almalarına rağmen, yine de yeteri kadar bir çoğunluğa sahip olamadıkları, icraatlarındaki tereddütlerle ortadaydı.

Bu durum, o Hükümetlerdeki partili Bakanlar için de farklı değildi.

Bununla beraber yine bu dönem T.C. tarihinde ve belki de Dünya tarihinde ilk kez, bir çoğunluk partisinin hiç bir riske girmeden ve herhangi bir sorumluluk yüklenmeden, tarafsız veya partiler üstü Hükümetler aracılığıyla iktidar olanaklarından en geniş ölçüde yararlanılabildiğini de ispatlamıştır.

Bugün Parlâmentoda iki partinin desteğiyle kurulan bu partiler Hükümetini, durumumuza daha uygun, daha demokratik ve daha gerçekçi buluyoruz.

25 ay içinde Demirel Hükümetiyle birlikte 5 hükümetin değişmiş olmasının siyasî, ekonomik ve toplumsal hayatımıza vermiş olduğu zararlar ve yarattığı huzursuzluk, istikrar bozucu etkileri uzun yıllar sürecektir.

Sayın Senatörler;

Programın ikinci paragrafında; "Hükümetimizin programında, 14 Ekim 1973 Genel Seçimlerine kadar geçecek kısa sürede, yeniden uzun vadeli hedef ve tedbirlerle yer vermesi elbette ki beklenemez. Bununla beraber, güveninize mazhar olduğumuz takdirde, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde vatandaşın güven duygusunu

güçlendirmeye ve 1973 yılı programında öngörülen yatırımları zamanında ve program uyarınca gerçekleştirmeye gayret edeceğiz” demek suretiyle seçim ve intikal hükümetinin görevleri gerçekçi bir biçimde ifade edilmiştir. Yeni Hükümet, yasama meclisleriyle bir ilâ bir buçuk ay gibi kısa bir süre çalışabilecektir.

En geç Haziran ayı ortasında, Parlâmento seçim çalışmaları nedeniyle, tatile girecektir. Yasama faaliyetleri bir buçuk aylık bir süreyle sınırlıdır. Bu nedenle, reform adı altında hükümetlerce Meclise sevk edilmiş olan kanun tasarılarının yozlaştırılarak, reform niteliğinden yoksun bir biçimde çıkmaları yerine, çıkmamalarının daha yararlı olacağı kanısındayız. Petrol Reformu Kanunu olarak getirilen tasarının başına gelenler göstermiştir ki; bunlardan bir yarar beklemek boşunadır.

Kanaatimizce Toprak ve Tarım Reformu kanun tasarısı Komisyonda çok değiştirilmiş ve reform niteliğini kaybetmiştir. Bunu Sayın Melen Hükümetinin bu işle ilgili Devlet Bakanının ağzından da işittik.

12 Marttan önce, Anayasanın öngördüğü toprak reformunu savunanların karşısında olanlar, “tarım reformu” deyimiyle buna karşı çıkmışlardı. Gerçekte, tarım ve toprak reformu aynı anlama gelmesine rağmen; bizde tarım reformu, toprak reformuna karşı bir anlamda kullanılmıştır. Millet Meclisi Komisyonundan çıkan tasarının bu haliyle kanunlaşması, gerçek bir toprak reformu yapılmasını önleyici niteliği ile toplumumuza ve kalkınmamıza yararlı olamayacağı kanısındayız. Kaldı ki, toprak reformunun siyasî yönünün de büyük bir ağırlığı vardır. Anayasamızın 10’ncu maddesinde, “Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayacak suretle sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal bütün engelleri kaldırır” der.

Ekonomik bağımsızlığı olmayan kimselerin siyasî bağımsızlıkları da olamayacağı açıktır. Gerçek bir toprak reformu alt yapıyı değiştirecek, topraksız, fakat toprakla geçimini sağlayan vatandaşlar ekonomik bağımsızlıklarıyla birlikte siyasî bağımsızlıklarını da kazanacaklardır.

Bu da demokratik rejimimizin kökleşip yerleşmesini sağlayacaktır. Kalkınmış ve hattâ kalkınmamış ülkelerin çoğunda toprak reformu ya çok önceden yapılmış veya bir kısmında yapılagelmektedir.

Türkiye içinde bunun yapılması zorunlu ve bir Anayasa emridir. Geciktirilmemesinin doğuracağı sosyal, ekonomik ve siyasî problemler önemlidir; ihmal edilemez.

Programın 3’ncü paragrafında “her türlü aşırı sol ve aşırı sağ akımları, yıkıcı ve bölücü faaliyetleri yok etmek, komünizme karşı cesur ve inançlı bir mücadele vermek” şeklindeki ifadeyi memnunlukla karşıladık.

Buna karşılık, eğitim birliğini bozan ve birliğe aykırı çağ dışı eğitim yapan, yurt sathına yaydan, örgütlenmiş kanunsuz faaliyetlerle azimle ve inançla mücadele edileceğine ilişkin bir tedbire rastlamadığımızı üzüntü ile belirtmek isteriz. Yoksa Anayasamızın 153’ncü maddesindeki devrim kanunlarının korunması yine askıda mı kalacaktır?

Atatürkçü olduğunu söyleyen, aşırı sol ve aşırı sağla mücadeleyi programına alan bu Hükümetin de sağı görmezlikten gelerek onun zehirli, yıkıcı ve bölücü faaliyetlerine arkasını çevireceği, Devlet gücünü sadece aşırı sola karşı kullanarak devrim kanunlarını uygulama görevini ihmal edeceği gibi bir yorum yapmak istemiyoruz. Bunu zamanla göreceğiz.

Programın millî eğitimle ilgili kısmında millî eğitim politikasının insan hak ve hürriyetlerine, Türk milliyetçiliğine, demokratik, lâik, sosyal hukuk devleti anlayışına sahip Atatürk inkılâplarının koruyucusu bir gençlik yetiştirmek amacına yöneltileceği belirtilmiştir. Bu kısa sürede bunu başarmak oldukça güç olmakla beraber, Hükümetin böyle bir politika izlemek arzusunda olduğu anlaşılıyor. Bir tarafta, sayıları 100 bine yaklaşan müsaadeli ve müsaadesiz; çağdışı eğitim kurumlarını da, lâikliğe, Cumhuriyete ve Atatürk'e karşı yetiştirilen milyonun üstünde Türk genci; diğer taraftan, müspet bilim veren ilk, orta ve liselerle, sanat okullarından yetişen milyonlarca genci, millî birlik ve beraberlik için nasıl birleştireceğiz? Biri ümmetçi diğeri milliyetçi, biri Cumhuriyetçi, öbürü şeriatçı ve hilafetçi, biri Atatürkçü, diğeri Atatürkçülüğe karşı. Eğitim birliğini getirmeyecek bir Millî Eğitim Temel Kanun Tasarısının kanunlaşması ve devrim kanunlarından Tevhidi Tedrisat Kanununu uygulamayan hiç bir hükümet, bu programda gösterilmiş amaca ulaşamaz.

Bu her dönemde oyalama ve aldatmaca için bir araç olarak kullanılagelmiştir. Bu gerçeği burada bir kez daha açıkça ortaya koymakta yarar görüyoruz:

Büyük Atatürk tarafından ülkemizin ekonomik kalkınması için bir ilke olarak geliştirilen devletçilik, dış sömürüye karşı millileştirme ve karma ekonomi uygulamaları, kalkınmakta olan ve de kalkınmış ülkelerde dahi yaygın bir uygulama alanı bulunmakta ve her gün biraz daha önem kazanmaktadır. Avrupa'nın kalkınmış ülkelerinde, karma ekonomi fikri ve uygulaması gün geçtikçe itibar kazanmaktadır. Devlet sektörü yanında özel sektör olanaklarından en geniş ölçüde yararlanmak, fakat kâr oranlarının devletin sıkı denetimine tabi tutulması, işçilerin yönetime katılmaları ve özel sektörün genel bir plân içinde toplum yararına hizmet edecek biçimde faaliyet göstermelerinin sağlanması öngörülmektedir: Bası boş ve plân dışı gelişen ve sadece kâr gayesiyle hareket eden bir özel sektörün karma ekonomi düzeni içinde yararlı olmayacağı bir gerçektir. Büyük bir malî sıkıntı, idarî düzensizlik ve siyasî müdahalelerle verimli çalışamayan kamu teşebbüslerinin de kalkınmamızı yeterince destekleyemediğine üzülerken tanık olmaktadır. Her iki sektöründe, uzun süreden beri bilinen rahatsızlıklarının giderilerek, kalkınmamızın düzene konulup hızlandırılmasını temenni ederiz.

Sayın Senatörler, hayat pahalılığıyla mücadele, geçim şartlarının iyileştirilmesi gibi söylenmesi kolay, iştirilmesi hoş, fakat başarılması köklü mali ve ekonomik tedbirler yanında cezaî müeyyidelerle donatılmış etkin bir kontrol ve denetim teşkilâtını da gerektirir. Bunlar yapılmadan bu konuda söylenen sözler ve yapılan vaatler hoş bir seda olmaktan ileriye geçemez. Halkın büyük bir kısmı her gün biraz daha zorlaşan geçim şartları altında ezilmektedir. Fiyat artışlarının normal bir seviyede tutulması için gerekli tedbirlerin alınmasında da geç kalındığı inancındayız.

Memur aylıklarıyla işçi ücretlerime 2 yıl önce yapılmış olan zamları, artan hayat pahalılığı çoktan silip götürmüştür. Hükümetin bazı ferahlatıcı tedbirleri süratle getirmesi kaçınılmaz bir hal almıştır. Sayın Senatörler; kamu görevlilerinin Personel Kanunundan doğan şikâyetlerini önlemenin, şimdiden yamalı bir bohçaya dönen ve birçok yerlerinden yırtılan mevcut Personel Kanunu ve kararnamelerle mümkün olamayacağı inancındayız.

Devlet Personel Dairesi tarafından, Personel Kanununu başarı ile uygulayan devletlerin kanunları ve bu yoldaki uygulamaları da incelenerek, kendi tecrübe ve uygulamalarımızda karşılaştığımız güçlük ve şikâyetler de dikkate alınarak, ilmî esaslardan ayrılmadan, politik müdahale yapılmadan yeni bir kanun hazırlanarak Parlamentodan sistematığı ve bütünlüğü bozulmadan geçirilmeli ve belirli bir zaman süresi içinde, (10-20 yıl olabilir) kademe kademe uygulanarak, kamu görevlilerinin personel işleri âdil ve ileri bir sisteme bağlanabilir. İdarî reformla bu personel kanunun birbiriyle çok yakından ilgili olduğunu da belirtmek isteriz. İyi bir personel kanunu bir ölçüde idarî reformu da birlikte getirecektir.

Sayın Senatörler, bir kaç yıl öncesine kadar, Amerika müttefikleri adına uygun gördüğü politikayı ve siyasî manevraları Washington'dan yürütüyordu. Batı bloku Amerika, Doğu bloku da Sovyetler etrafında toplanmıştı. Çin, Japonya ve Ortak Pazarın yeni güç merkezleri haline gelmeleri, kuvvet dengesini değiştirmiş, iki kuvvet merkezi yerine 5 kuvvet merkezi meydana gelmiş bulunuyordu. Amerika ve Sovyet politikası da bu yeni kuvvet merkezlerini tanımak zorunda kalmışlardır. Bugün Ortak Pazarın ekonomik politikası ile Amerika birçok noktalarda çatışmaktadır. Çin ile Rusya ayrı politikalar izlemektedirler.

Değişen bu durumdan Türk dış politikası da elbette etkilenecek ve dış politikamızda bazı düzeltmeler yapılmasını zorunlu kılacaktır. Amerika'nın dış yardımındaki kısıtlamasının Türkiye'nin ekonomisini ve silahlı kuvvetlerinin donatım ve ikmalini de çok yakından etkileyeceğinden kuşku duymuyoruz. NATO da değişen dünya koşullarına ve Avrupa'daki son gelişmelere uygun olarak bazı değişikliklere gebe bulunmaktadır. Türkiye, NATO andlaşmasında kendi haklarını eşitlik içerisinde koruyabilmek ve ittifaktan tamamiyle yararlanabilmek için şimdiden gerekli hazırlıkları yapmış olması gerekir-. Ekonomik bir işbirliği teşkilâtı olan Ortak Pazar bir taraftan siyasî olarak Avrupa bütünlüğüne doğru giderken, NATO Savunma Teşkilâtı da Ortak Pazar üyelerinin ağır bastığı bir askerî ittifak haline gelmektedir. Ekonomik çıkarlar açısından Ortak Pazarla, Amerika yer yer nasıl çatışıyor, NATO'nun politikası yönünden de yer yer fikir ayrılıkları ve bazı çatlakların olduğu bir gerçektir. Kısacası, Amerika'ya daha az bağımlı bir NATO savunma teşkilâtına gidilmesini uzak bir ihtimal olarak görmüyoruz.

Askerî bir ittifak olarak herhangi bir yarar sağlamayan CENTO yerine, Bölgesel İşbirliği Teşkilâtının (RCD) güçlendirilerek yararlı bir biçimde işler hale getirilmesinde, İran, Pakistan ve Türkiye'nin ekonomik çıkarları olacağı inancındayız.

Orta - Doğu'da, Arap devletleriyle İsrail arasında sürüp giden anlaşmazlığa bir çözüm bulunamamış olmasını üzüntü ile karşılıyoruz.

Sayın Senatörler, konuşmamın sonuna gelmiş bulunuyorum. A.P. ve Cumhuriyetçi Güven Partisinin bir koalisyon protokolü ile kurulmuş olan Sayın Talû Hükümetinin 6 aylık kısa bir süre içinde iş başında kalarak, ülkeyi genel seçimlere götürececek bir intikal hükümeti olarak karşıladığımızı belirtmiştik. Yasama Meclislerinin pek kısa olan çalışma süresi içinde, kendilerinden fazla isteklerde bulunmak ve çok şeyler ümit etmek gerçeklerle bağdaşmaz, zaten kendileri de programlarında bunu açıkça belirtmişlerdir. Kaybedilmiş zamanın geri gelmesi mümkün olmayacağına göre, boş ve kısır tartışmalarla vakit geçirmeyelim, geçmiş olaylardan herkesin kendi payına düşen dersi almış olduğunu temenni ederiz. Ülkemizi kalkındırmak ve demokrasiyi Türkiye’de kökleştirmek ve yaratmak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmadan, geriye değil, ileriye dönüp, daha mutlu yarınlar için çalışalım.

Demokrasi gibi çok nazlı bir ağacın yurdumuzda da gelişip kökleşmesi için gerekenleri usanmadan ve sabırla yapalım. Bunda başta Türk Ulusu olmak üzere hepimizin çıkarları vardır.

Şimdiye kadar yapılan hatalar ve yanlış uygulamalar yüzünden büyük çapta, siyasî ekonomik ve sosyal bunalımlara sürüklendik. Geçmişte olduğu gibi olaylara ve bunalımlara yanlış teşhis koymakta devam edersek, gelecekte de daha şiddetli bunalımlarla karşılaşmamız mukadderdir.

Hürriyetlerin ölçsüz kullanılması veya Anayasayı suçlama gibi yanlış teşhislerle kendimizi aldatmaya devam edersek, asıl nedenleri bulup gidermek olanağını da geçmişte olduğu gibi yitirmiş olur ve bunalımlar karşısında güçsüz ve çaresiz kalırız.

İktidar döneminde Anayasanın verdiği yetkileri yeterli bulmayanların, iktidardan ayrılınca yeni iktidarın Anayasanın verdiği yetkilerden daha fazlasını kullanma arzularına karşı cephe almalarını, bir uyanışın işareti olarak kabul ediyoruz. Bu uyanışın içten ve sürekli olması geleceğe daha umutla bakabilme, yeni bunalımlara düşmeme olanağını verecektir.

Görevli kişi ve kurumlar Anayasanın vermiş olduğu, yetkilerden daha fazlasını kullanma arzusunda bulunmamalıdır. Anayasadan alınmayan bir yetkinin kullanılması âdet haline gelince, ne demokrasi ve ne de hukuk devleti kalır. Onun yerini diktanın keyfi idaresi ve terör alır. Anayasanın teminatı altında bulunan temel hak ve özgürlüklerden eser kalmaz.

Sayın Senatörler, bilim ve teknolojinin hızla geliştiği çağımızda refah devleti niteliğine erişmiş ülkeler dahi, sürekli bir değişme içerisinde bulunmaktadır. Hızlı gelişme çabalarımız, değişen dünya koşulları, Ortak Pazara katılma hazırlıkları için gerekli tedbirler zamanında alınmadığı takdirde, hızla artan nüfusumuz şiddetli ekonomik ve sosyal bunalımlar ve hattâ patlamalar yaratma istidadındadır. Az gelişmiş bir ülke olan Türkiye’de, eğer gerçek anlamda köklü reformlar zamanında yapılamazsa, toplumun çığ gibi büyüyen istek ve ihtiyaçları karşısında hiç bir hükümetin istikrar içinde uzun süre görev yapamayacağı kabul edilmelidir. Bizim de Anayasamızda yer alan sosyal Devlet ilkesinin uygulanmasıyla ki, 2’nci Dünya Savaşından harap ve perişan bir şekilde çıkan Avrupa uluslarının komünizme kar-

şı durarak süratle kalkınıp refah devleti olabilme olanağını elde etmiş olduklarını unutmamak lâzımdır.

Az gelişmiş bir ülke olarak sanayileşmenin ve hızlı kalkınmanın sancılarını da çekmeğe hazır olmalıyız. Kalkınmış ülkelerin kurduğu ortak pazara katılmak için her geçen gün biraz daha ileriye doğru gidiyoruz. Ortak Pazarın potasında erirken katlanmak zorunda olduğumuz sosyal ve ekonomik, hatta siyasi sıkıntıları da iyice hesap etmeliyiz. Aksi halde, bunlar rejim ve toplumumuzu sarsacak bunalımlar halinde gelişerek bizi zor durumda bırakabilir.

Sayın Senatörler, millî huzurun temel taşlarından biri de, sosyal barışın sağlanmasıdır. Cumhuriyet 50'nci yıldönümünde, Hükümet programında bununla ilgili bir açıklamaya rastlamadığımızı üzüntü ile belirtmek isteriz. Ancak. Sayın Başbakan dünkü konuşmalarında bir af çıkarılması üzerinde durulmakta olduğunu bildirmelerini, memnunklukla karşıladığımızı ifade etmek isteriz. Sayın Senatörler, programda çeşitli konulara yer verilmiştir. Bizim kanaatimiz odur ki; Hükümetin en başta gelen görevi ülkeyi 14 Ekim 1973'te, sağlıklı bir ortam içinde güvenle seçime götürmektir.

Seçim kampanyası devresinde, partilere eşit ölçüde imkânlar verilmeli ve iktidar partileri de Devlet ve Hükümet olanaklarından iktidarda olmayanlardan fazla yararlanmamalıdır. Partizanlık idareye intikal ettirilmemeli ve idarenin tarafsızlığı muhakkak surette korunmalı ve sağlanmalıdır. Bu davranışın, seçim sonrasında da, siyasal istikrarın sürdürülmesinde büyük etkisi olacaktır.

Bu geçiş döneminde de, seçimlerin tarafsızlığı üzerinde, bugüne dek, en küçük bir şikâyet duyulmamış olan 15 Ekim 1961 seçimleri gibi yapılması, demokrasimize güç katacak ve toplumumuza huzur getirecektir. Eğer, bu Hükümet belirttiğimiz yoldan böyle bir amaçla sonuca ulaşabilirse, millet ve tarih önünde görevini yapmış olmanın huzuruna erişmiş olacaktır.

Biz, Millî Birlik Grubu olarak bu yolda Hükümeti destekleyeceğimizi belirtirken, bu kısa hizmet süresinde kendilerine başarılar dileriz.

Millî Birlik Grubu adına hepinizi saygı ile selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Fikret Gündoğan, C.H.P. Grubu adına.

C.H.P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, yüce Senatonun değerli üyeleri; Talû Hükümeti adıyla anılan yeni tür kuruluşun yüce Senatoda okunan programı üzerine açılan müzakerelerde, C.H.P. Senato Grubunun görüşlerini ve eleştirilerini açıklamak amacıyla huzurunuzda bulunuyorum. Yüce Senatonun değerli üyelerini saygı ile selâmlarım. Değerli senatörler, Türk siyasî tarihine ara rejimi adıyla geçecek olan ve 1971 yılı Mart ayında başlayan özel dönemin, son bölümünü yaşayacak bir Hükümeti ve onun programını eleştirmek görevini yaparken, düşüncelerimizi özgürce söylemekten geri kalmayacağımızı, gerçekleri açıklık ve kesinlikle ortaya koymaktan öteye bir kaygıya kapılmayacağımızı peşin olarak belirtmekte yarar görürüm.

Değerli senatörler, program ve maddeleri üzerinde görüş ve düşüncelerimizi açıklamaya girişmeden önce, bu Hükümetin kuruluş şekli ve kuruluş maksadından oluşan genel karakterleri üzerinde bazı tanımlamalarda bulunacağız.

Bize göre; bu Hükümet ortak toplumsal ihtiyaçlardan doğmuş, gerçek anlamıyla demokratik türden bir koalisyon hükümeti değildir. Bu teşekkül, Türkiye gerçekleri ve geniş halk kitlelerinin özlem ve istekleriyle bağdaşmayacak: ölçüde sağa kayık, geriye dönük, eskiye bağlı takma başlı, dıştan güdümlü ve bencil amaçlı bir karışım hükümetidir.

Bu hükümet, yeni ve ortak özelemlere dayalı bir programa göre iş görmek ve hizmet etmek için değil, sırf iktidarda gözükmek, hükümette bulunmak için hükümet kurmak telâşî içinde bulunanların alelacele derleyip çattıkları bir kuruluştur.

Bu Hükümet, olağanüstü rejim koşullarını sürdürmek, serbest tartışma ortamına geçişi önlemek, açık ve eşit demokratik mücadeleden kaçışı örtmek için, 12 Mart kanatları altında girilen ürkek bir tertibin tipik örneğidir. Bu hükümet hiç değilse bir kanadı yönünden halkoyu ile değil, hükümet ile ve olağanüstü tedbirlerden sonra yararlanma yolu ile iktidara gelmek ya da, iktidara ortak olmak hayali ve hesabı ile kurulmuş bir teşekküldür.

Bu Hükümet uygulamaya vakit bulamayacağını bildiği ve programında açıkça ikrar ettiği reform kanunlarını bugün hangi siyasî eğilimlerin temsil ettiği kesin olarak saptanması mümkün olmayan bir parlâmentodan çok kısa süre içinde, alabildiğine yozlaştırılmış ve saptırılmış olarak geçirmeyi zorlamakla, Türk toplumunun değişme ve ilerleme dinamiği olan Anayasa buyruğu köklü reform ihtiyacını körlemek ve baştan savmak için kurulmuş bir organdır.

Sayın Senatörler, işte böylesine örtülü amaçlar, zahmetsiz çıkarlar ve politik manevraları ile üstünlük kazanmayı düşleyenlerin derleyip kurduğu hükümetlerin programlarıdır ki, ancak bu denli yabanlık, siliklik ve yuvarlaklıkla yazılır ve politika sahnesine böylesine masum görünümüler içinde sürülür. Ne var ki, gene ancak böyle hükümetlerin programlarıdır ki, bunca saklama gayretlerine büyük sözlerden oluşmuş edebiyat süslemelerine rağmen, çelişkilerin, tutarsızlıkların ve anlamsızlıkların bütün türlerini bir arada bulundurma zarfından kendilerini kurtaramazlar.

Değerli arkadaşların, şimdi yukardaki bölümlerde açık bir dille ortaya koyduğumuz tanımlamalarımızı ve savlarımızı, program maddeleri ve bu maddelerde yer alan görüş ve anlayışları, hükümeti kuran siyasal partilerin yetkili kişilerinin son iki yıllık dönem içinde Hükümet ve Devlet meseleleri, politika ve diğer konular hakkında ileri sürdükleri görüş ve düşünceleri ile geçen hükümetlere yönelttikleri eleştirilerini karşılaştırmak ve memleket gerçeklerine vurmak suretiyle ispatlamaya ve açıklamaya çalışacağım.

Muhterem senatörler, bu Hükümetin gerçek anlamda demokratik ve ortak toplumsal ihtiyaçlardan doğmuş, yeniden kendini vücuda getiren siyasal partilerin programlarından esinlenmiş ve düzenlenmiş karma bir program esasına dayalı Koalisyon Hükümeti olmadığı; geriye dönük, alabildiğine sağa kayık ve eskiye bağlı

soyut bir hükümet ortaklaşması olduğu bizzat programın muhtevası ile sabittir. Programın son sahifesinde dikkat nazarınızdan kaçmadığına emin olarak bir kere daha ifade etmek isteriz ki, Hükümetimiz 12 Mart 1971'den bu yana kurulmuş bulunan hükümetlerden ayrı bir karakter taşımaktadır. Bu özelliği hizmet anlayışı farkından değil, kuruluş tarzından ve siyasî sorumluluğu iki partinin iştirakinden ileri gelmektedir denilmektedir.

Değerli arkadaşlarım, bu hükümetin yukarıda tanımladığımız vasıf ve mahiyette geriye dönük, eskiye bağlı ve tam sağa kayık özel amaçlı bir kuruluş olduğunu ispata yarar bundan daha veciz bir ifade bulmak mümkün müdür?

Nasıl bir mantığa ve anlayışa sahipsiniz ki, normal demokratik rejimlerin ürünü olan partilerarası koalisyon kurmakta tüm demokratik olanaklardan serbestçe yararlanabiliyorsunuz da, kurduğunuz hükümetle hizmet etmeye gelince, 12 Mart 1971'den sonra partilerüstü ve olağan dışı usullerle kurulan ve icraat yapan hükümetlerin kullandığı olağanüstü yetkilerden ve tedbirlerden tıpkı onlar gibi yararlanmaya kalkışıyorsunuz. Bu iki hüviyeti kullanma yetkisini nereden aldınız? Ya gerçek demokratik ortam vardır, o takdirde özel amaçlı dahi olsa partilerarası koalisyon kurmaya yetkinizi tanırız, ancak şu şartla ki; demokratik usullere dayanarak kurduğunuz hükümetiniz olağanüstü dönemlerin ve partilerüstü hükümetlerin kullandıkları ve o dönemlerde alınmış olağanüstü tedbirleri sürdürmeyesiniz. Demokratik olanaklardan yararlanarak hükümet kuranlar, iktidarlarını hiçbir surette demokratik usuller ve yetkiler dışına taşıramazlar olağanüstü yetkiler kullanamazlar ve olağanüstü tedbirlerin devamını isteyemezler. Demokratik hükümetlerin görevleri derhal serbest tartışma ortamının bütün gerekleri ile yerleşmesini ve bu ortamın eşit koşullar içinde demokratik mücadele olanağı veren güvenceli siyasal bir düzeye erişmesini sağlamak ve dönüşmesine tavizsiz, kuşkusuz tevessül etmek ve temin etmektir. Aksi takdirde, yalnız iktidarda gözükmek için demokrasiye bağlı, fakat Hükümet icraatında olağanüstü tedbirlerden demokrasi dışı usullerden yararlanmaya kalkışmak, düpedüz bir art niyetin, zahmetsiz çıkar ve yarar sağlamak gibi özel amaçlara hizmet etmekten öteye hiçbir anlam taşımaz. Bu ikili hüviyetinizi Parlâmentoda ve siyaset meydanlarında daima ve en kesin biçimde kamuoyunda ve Türk insanına açıkça anlatmakta demokratik bir görev yaptığımız inancıyla ısrarlı olacağız ve bu aldatmacaya bütün gücümüzle mâni olmaya çalışacağız.

Değerli arkadaşlarım, bundan sonraki bölümlerde konuşmamı satırbaşı olarak not aldığım konulara değinmek suretiyle sürdüreceğim ve şimdiden bazı hatalarımın bağışlanmasını sizden dileyeceğim.

Önce bu Hükümet programında çok derin bir çelişkinin, daha programın baş sayfasında yer almasını, programdan birkaç cümle okumak suretiyle işaret edeceğim ve sözlerimin başında arz ettiğim gibi, ancak böylesine şartlar içinde ve amaçlarla kurulu hükümetlerin programında bulunacak derin çelişkilerden birine işaret etmiş olacağım.

Dikkat buyurursanız programın 1'nci sayfasında "Hükümetimizin programında, 14 Ekim 1973 genel seçimlerine kadar geçecek kısa sürede, yeniden, uzun va-

deli hedef ve tedbirlere yer vermesi elbette ki beklenemez.” Hükümetimiz bir geçiş dönemi Hükümetidir ve kısa sürelidir, denilmiştir; ama programın aynı sayfasının 3’ncü paragrafında “Komünizme karşı cesur ve inançlı bir mücadele vermek...” ve “Hükümetimizin başlıca amacı...” “ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmamızı sağlayıcı tedbirleri alarak, işsizliği ve yoksulluğu ortadan kaldırmak olacaktır.” denilmektedir. Hakikaten latifeye değer bir çelişkidir, bu programın bunun gibi daha nice nice çelişkilerle dolu olduğunu sırası geldikçe arz edeceğim.

Değerli arkadaşlarım, bu programın eleştirilerimizi en kesif biçimde yoğunlaştıracığımız bir diğer yönü “Reform Kanunları” adı ile programa alınmış ve topyekûn reform konusunda ileriye sürülmüş görüş ve düşüncelerin ne derece büyük bir aldatmaca, büyük bir savsaklama, baştan savma ve Türk toplumunun kalkınma dinamiği olan Anayasa gereği, köklü reform anlayışını körletme amacıyla düzenlenmiş bir program olduğunu size göstermeye çalışacağım.

Arkadaşlarım, bu reform sözcüğü bildiğiniz gibi 1961 Anayasasında Türk toplumunun kalkınma dinamiği olarak çok önemli bir unsur halinde hükme bağlanmıştır. Ama, Anayasanın uygulanmaya başladığından 1971 tarihine kadar, özellikle 1965 den sonraki dönemlerde iktidarda bulunan partiler reform sözcüğünden ve anlayışından ve hareketlerinden bütün güçleriyle uzaklaşmışlar ve bu hal Türk toplumunu 1971 Mart’ında içine düştüğü çok korkunç duruma getirmiştir. Bunun böyle olduğu, 1971 Mart’ının 12 sinde muhtıra veren kuvvet kumandanlarının muhtırası üzerine iktidardan indirilip, yerine kurulan Birinci Nihat Erim Hükümetinin programının daha 1’nci sayfasında yazıldığı gözükür.

Dikkat buyurursanız bu programın 1’nci sayfasında gerçekten bu eleştiriler sırasında gözden uzak tutulmaması ve bu Hükümet ve onun ortaklarının reform hakkındaki görüş ve düşüncelerini iyice kafalara nakşetmeyi sağlamak için bu 1’nci sayfayı okumama müsaadelerinizi rica edeceğim.

“Gerçekleştirilmesi zorunlu yapısal ve kuramsal değişikliklere türlü nedenlerle girişileni emiş ve sorunları çözmede olayların arkasında kalınmıştır. Bu durum toplum yapısıyla Devlet- düzeni arasında önemli gerilimlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Devlet ve toplumda gelişen çeşitli güçler arasında kuralları belli ilişkiler kurulamamış ve karşılıklı bir güvensizlik ortamı doğmuştur. Bu ortam son ayların karışıklıklarına ve 12 Mart Muhtırasının 2’nci maddesiyle çözümlenmesi istenen siyasal bunalıma yol açmıştır. Bu muhtıra ile tutulan yol yurt sorunları karşısında çok hassas olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin demokratik rejime ve Anayasa düzenine bağlılığının en açık delilidir. Bu karışık duruma ve bunun yarattığı alışkanlıklara son vermek, Hükümetin çözmesi zorunlu olan önemli bir konudur. Fakat asıl görev düştükleri sonuçlara değil, temel nedenlere yönelen bir yaklaşımla ele almaktır. Bu ise Anayasanın gösterdiği doğrultuda, yapılması zorunlu reformların hiç bekletilmeden gerçekleştirilmesiyle mümkündür. İşte bu nedenlerle Türk kamuoyu karşısına reform Hükümeti olarak çıkıyor, bu niteliğe uygun bir program sunuyoruz.”

Görüldüğü gibi Türk toplumunun gerçekten eşine ender rastlanır, toplumsal ve sosyal bir bunalımın içinde yaşadığı sırada, ta ki müdahalenin bu bunalımı yaratan

toplumsal sebep ve saikin Anayasanın öngördüğü yapısal ve kuramsal değişiklik getirici, köklü ve soylu reformların yapılmamış olması nedeni, 12 Mart Hükümetlerinin baş görevi olmuştur; ama o tarihten itibaren reformcu olmayan, cevherinde reforma, köklü dönüşümlere atılımlara Anayasa gereği dahi olsa yanaşmayan Adalet Partisi ve onun Meclisteki çoğunluğu, daha Birinci Erim Hükümetinin Nisan ayının 2 sinde okunan programına verdiği cevapta; beraberimde getirdiğim Meclis tutanaklarında söylediklerine bir bakınız ve Adalet Partisinin, bugünkü Hükümeti kuran en büyük partinin şimdi programına “Reform Kanunları” adı altında getirdiği reform anlayışına yetkili ağzından Meclisteki ve Senatodaki Parti sözcüsünün verdiği cevabı bir ölçüde okuyarak size arz edeceğim.

Adalet Partisi sözcülerinin Meclisteki ve Senatodaki konuşmalarında deniyor ki; “Fihakika Hükümet Programında, gerçekleştirilmesi zorunlu yapısal ve kurumsal değişikliklere girilmediği, sorunları çözmede olayların arkasında kalındığı, bu durumun, toplum yapısıyla Devlet düzeni arasında önemli gerilimlerin ortaya çıkmasına yol açtığı, Devlet ve toplumda gelişen güçler arasında ilişkilerin kurulmaması nedeniyle karşılıklı bir güvensizlik ortamının doğduğu, bununla karışıklıklara ve siyasal bunalımlara yol artığı öne sürülmekte ve hal çaresi olarak Anayasanın gösterdiği doğrultuda yapılması zorunlu reformların derhal gerçekleştirilmesi lüzumuna” işaret edilmektedir.

İşte bizim bu teşhisle mutabık olmamız mümkün değildir. Adalet Partisinin, Birinci Erim Hükümeti Programının Millet Meclisinde müzakeresi sırasında o zaman Grup Başkanvekili olan halen Hükümette görev almış bulunan Sayın Orhan Dengiz’in zabıtlara geçmiş olan sözlerini Adalet Partisinin reform konusunda ne düşündüğünün daha 12 Mart 1971’den henüz bir ay geçtiği zaman açıkça belgeli olarak huzuruza seriyorum.

Aynı surette Senatoda da konuşan yine yanılmış olmayayım Hükümette tahmin ediyorum yer alan Hadi o İkinci Erim Hükümetindeyken konuşmuşlar Sayın Nusret Tuna hemen hemen aynı temel düşünceye dayanarak, Türk toplumunun içine düştüğü ağır bunalımın Hükümet Programında belirtildiği gibi kurumsal ve yapısal reformların yapılmaması nedenine bağlanması Adalet Partisince reddediliyor, hattâ calibi dikkattir, ilginçtir, konuşmanın biraz aşağısında Adalet Partisinin o zamanki sözcüsü diyor ki, 1971 senesinde ağırlaşan ve yoğunlaşan bunalım bu Hükümet Programında ve Muhtırada işaret edildiği gibi kurumsal ve yapısal değişiklik getirecek reformların yapılmasından doğmamıştır. Anarşik olaylar olmuşsa birtakım silahlı eylemlere bu ülkede rastlanmışsa bunlar her ülkede eşine rastlanan ve dünyayı boydan boya saran birtakım gençlik hareketleridir. Anarşi bile değildir.

Hattâ daha ileri gidilmiş bu savı, bu iddiayı doğrulamak için “Fert başına gelir düzeyi çok yüksekler 4 bin dolara yükselmiş ülkelerde dahi bizde olduğu gibi birtakım gençlik hareketlerinin zuhur ettiğine bakarsanız, demek ki bunalımların sosyal, ekonomsal kökenliği adaletsiz bir toplum yapısından, bozuk bir düzenin zorunlu baş kaldırışlarını ifade eden bir bunalım olmadığını anlarsınız, ya bunları birer gençlik hareketi olarak alırsınız. Asıl bunalım Anayasanın, 1961 Anayasasının

Türk Ulusuna ve Türk insanına tanıdığı insan hak ve özgürlüklerinden doğmuştur diye girişimine başlamışlar ve Birinci Erim Hükümetini arkasında dayalı bulunduğu bütün güçlerin haşmetli, kudretli varlıklarına rağmen kısa süre içinde, özellikle reform yapmayı kasdettiği için, amaçladığı için ve Programının birinci maddesine bunu aldığı için ve bunalımı gidermenin tek yolunun köklü toplumsal reformların yapılmasına önem verdiği için kısa dönem içinde Adalet Partisi ve onun dıştan destekleri egemen çevreler reformlardan zarar göreceği ve kapalı bir toplum halinde bozuk düzen içinde bunalıttıkları halk kesimini baskıları altında tutmak isteyen çevreler derhal harekete geçtiler ve Türkiye’de geçerli olan bir yola başvurdular, reformcu anlayışa bağlı Hükümet ve onun içindeki 11, - artık tarihe öyle geçti - 11 Bakanın komünist olduklarına varıncaya kadar geniş, tertipli düzenli maksatlı bir propaganda ile Hükümetin içinde şuriş yarattılar, ikilik yarattılar ve işte o sırada bugün görev almış Sayın Talû, sahneyi siyasette tulû eyledi. İşte o zaman Merkez Bankası Müdürü iken, Allah daha büyüğünü versin doğdu.. İşte o zaman şimdi yanımda bir parçası bulunan meşhur demecini verdi ve aslında kuruluş biçimine, gelişine ve beni bağışlasınlar olmayacağını bilmeyecek kadar feraset sahibi olmadığını sandığım Nihat Erim’in kurduğu Hükümeti düşürmeye muvaffak oldular ve çok büyük dersler almış olarak Sayın -Nihat Erim, İkinci Erim Hükümetini kurmaya memur edildi ve İkinci Hükümetine kendisinin kurduğu ilk Hükümette doktriner sapmalarla malul kişilerin yerine tek başına ikâme olma olanağını da buldu. Ondan bu yana ve hâlâ ve bakalım nereye kadar Talû devri yaşayacağız, yaşıyoruz.

Ye ne gariptir ki, bir taraftan Nihat Erim Hükümetini düşürme olanağı sağlamış bulunan çevreler, onun spikerleri, gerçekten İkinci Nihat Erim Hükümeti sırasında reform konusunda Birinci Nihat Erim Hükümetiyle İkinci Nihat Erim Hükümetinin birbirini tanımayacak kadar ayrı bir felsefeye bağlandığını görme bahtiyarlığına eriştiler. Gördüğünüz gibi İkinci Nihat Erim Hükümetinin programında reformdan, eskiden olduğu gibi kurumsal ve yapısal değişiklik getirecek soylu atılım adıyla bahsedilmez oldu. Anayasanın öngördüğü. Anayasanın çerçevesi içinde bazı düzeltmeler ve değiştirmeler ve ya da arasında reformları yapmak görevimizdir” diye de madde koydurdular. İşte o zaman, bugünkü Hükümetin en kudretli kanadını teşkil eden Adalet Partisi sözcüleri, yine yanımda getirdiğim Meclis zabıtlarına söyledikleri sözleri geçirmeye muvaffak oldular.

Şimdi bu Hükümetin içinde görev almış olan Sayın Nusret Tuna çok veciz ve fakat veciz olduğu kadar güçlü ve direktif verici ifadelerle Sayın Erim Hükümetini şöyle eleştirdiler. Tehdit demiyorum; bu biraz ilkel söz olacaktır, ama içinde münemiç. “Yeni Hükümet programının, bir evvelkiyle beraber mütalâa edilmek suretiyle kurulan irtibatın prensiplerle ilgili olacağı ve icraatına, da sirayet etmeyeceği ümidini muhafaza etmek istiyoruz. Hedefe şerik olmak tatbikata da peşinen rıza göstermek mânasına gelmeyeceğine göre, gayelerin gerçekleştirilmesi için tutulacak yolda yeni Hükümetin Parlâmento ile anlayışlı bir işbirliği iklimi yaratacağını umuyor ve bunu bekliyoruz” diyor.

Bugün Türkiye’de Atatürkçülüğü, devrimciliği, reformculuğu, Cumhuriyet ilkelerini savunmayan yoktur. Herkesin aynı iddiada olmasına rağmen mücadelenin

ortadan kalkmaması, bir kavram kargaşalığının nelere sebebiyet verdiğinin açık delilidir. O itibarla Hükümete güven söz konusu olduğu zaman, oy verenle güven kazananın sadece kelimelerle değil fikirlerle de mutabık olmasında zaruret vardır. Eğer güvenoyu Parlâmento ile Hükümet arasında programa dayanan bir itimat mukavelesi ise, beraber konuştuğumuz ve savunduğumuz mefhumların özünde ve mânasında da beraber olmak ihtiyacındayız.” Diyor ve çeşitli reform konularına temas ediyor. Dikkatle, özenle şu hususu tarih içinde her şeye rağmen geliştirmeyi yeğ görüyor: “Biz sizin anladığınızı anlamda ve Anayasanın gerek gördüğü biçimde köklü kurumsal ve yapısal değişiklik getirecek reform hareketlerine yanaşmayız. Biz ancak reform adı altında sadece bu kelimeyi kullanmak suretiyle kamuoyunda çok makes bıraktığından ve ters düşmek gibi bir olumsuz sonuçla karşılaşmamak, için sadece bu sözden bahseder; ama gerçekte, ancak lüzum ve zaruretine kendimiz inandığımız koruduğumuz toplumsal sınıf ve katların çıkarlarına uygun düşerse bazı iyileştirmeler yaparız” demişlerdir, demektedirler.

Hattâ değerli arkadaşlarım, tekzip etmediği için kendisinden sadır olduğuna inanmak zorunda olduğum ve Sayın Abdi İpekçi’nin yaptığı bir görüşmede Sayın Demirel bu Hükümet programında yazılı deyimlerin dahi gereksiz bir uğraş olduğuna işaret ediyor ve acı bir istizah ile “Reform dediğiniz nedir ki? Bunlar, bizim icraatımız sırasında yaptığımız her harekete isim olarak takılabilir. Meselâ siz madden reformu, petrol reformu, toprak reformu diyorsunuz; yok canım, onlar Maden Kanunu, Toprak Kanunu, Petrol Kanunudur” diyor. Gerçekten saygıdeğer bir anlatım. İnanmadığı, yüklenmediği kabul etmediği bir toplumsal veya sosyal veya ekonomikal görevi veya inancı başkalarının halk aldatmacası olarak kullanmalarını müsaade etmeye dahi imkân vermiyor ve gerçekten Maden Kanunu, Petrol Kanunu ve Toprak Kanunu deyimlerini kullanarak bizzat programı cerh ediyor, yaralıyor. Zaten aynı Demirel; biz ta başından beri 1971 yılında Cumhuriyetin yok olmasına varıncaya dek ağır tehlikelere düşürülmüş olmasını, reformların yapılmamasına bağlamıyoruz diye, yine bu mülakatta açıkça belirtiyor. Ama, buna ne Nihat Erim Hükümeti ne onun arkasındaki güçler hiçbir türlü çare bulamıyorlar; her şey, bu Hükümet programında ele alınan her şey özellikle reformlar, yalnız ve sadece Adalet Partisinin müsaade ettiği ölçüler içinde ve Demirel’in doğru söylediği gibi kanunlar şeklinde düzenlenebiliyor. O kadar ki; bilir misiniz biz bir reformcu parti olarak sırası geldiğinde nasıl düşündüğümüzü anlatacağım, bu reformların reform adı altında Meclislere sunulan kanunların gerçek bir reform hüviyeti taşımasını temin etmek için bunca gayret sarf etmişizdir.

Bu gayretlerimizin hemen hemen hiçbirisi kaale alınmamıştır; ama bundan evvelki Hükümetin başında bulunan Melen, reform kanunu tasarıları adı altında Meclise sunulan tasarıların Adalet Partisi çoğunluğu eliyle komisyonlarda ve Meclislerde nasıl saptırıldığından bizzat şikâyetçi olduğuna tanık oluyoruz. Bir Melen Hükümetini düşününüz. Tam sağ anlayışlı, reformdan oldukça uzak düşünceli bir kişinin başkanlığındaki Hükümet dahi, hazırlanmış ve Meclise sevk edilmiş reform tasarılarının Adalet Partisi eliyle yozlaştırıldığı ve saptırıldığından şikâyetçi oluyor; müracaatlarda bulunuyor komisyonlara. “Yapmayınız efendiler” diyor, “Büsbütün

bu derece yıkmayınız bu kanunları veya reform adı altında yapılmak istenen iyileştirmeleri ve düzeltmeleri” diyor.

Arkadaşlarım, burada kınanacak hiçbir şey yok. Ama aldatmacaya da tahammül yok. Reformcu olmayan bir partiye, silâh zoruyla dahi reform yaptırmanın mümkün olmayacağını Türkiye’de hemen son iki yıllık dönem ispatlamıştır ve bunu biz 1971 senesinin Nisan ayıyla bu kürsüden açıkça ifade etmişizdir. Müsaade edersiniz kendimizin ürününü kendimiz kendimize kullanalım. Bakınız reformlar konusunda ne demişiz; “Çağımız koşullarının oluşturduğu evrensel ve sosyal bir kanun gereği devrimler ve reformlar gibi düzen değişikliği sağlayıcı soylu ve köklü atılımlar, siyasal parti şeklinde örgütlenmiş kurumlar dışında hiçbir kişi, zümre, topluluk ya da kurulun eliyle gerçekleştirilemez.

Kişiler ne ölçüde üstün düzeyde bilgi ve erdem sahibi, kurumlar ne derece iyi niyetli ve kararlı olurlarsa olsunlar; değil devrim ve reform gibi soylu ve köklü değişim hareketlerini, ıslahat gibi yüzeysel düzeltmeleri dahi yürütüp yerleştirmeye kadir olamıyorlar. Sosyal ve ekonomik alanlarda devrim ve reform gibi köklü değişiklikler ancak uyumlu ve tutarlı sistemlere bağlanmış, halkçı ve devrimci programlara sahip siyasal partilerin demokratik iktidarı ile başarılabacak büyük, toplumsal atılımlardır”

Gerçekte biz her zaman olduğu gibi, tarih içinde devrimci atılımların önderi olan bir parti olarak o zamanın en ağır şartları içinde dahi doğruları söylemekten kaçınmamışız ve eğrileri, memleket yararına olmayan hareketleri yapanları da siyaset meydanında teşhir etmekten kendimizi alıkoyamamışız. Şimdi, bu Hükümet programında reform kanunları adı altında dile getirilen ve gerçekleştirilecekleri söylenen kanunların her birisine bakınız. Bunlar reform olmaktan çoktan çıkmışlar; alabildiğine yozlaşmışlar, sapmışlar ve artık bu toplumun aşağı gelir kesimlerinde yaşayanların, çalışanların, köylülerin ve işçilerin yararına bir toplumsal iyileştirme aracı olmak yerine, aksine bu toplumun üstünde egemenliklerini sürdüren, dışa bağımlı, tekelci, yüksek kâr marjları ile çalışan, aracı, tefeci, merkantil burjuvanın emrine verilmesini sağlayacak araçlar haline getirilmişlerdir. Petrol Kanununa bakınız. Türkiye Cumhuriyetinin 502’nci yıl dönümünü idrak ediyoruz efendiler. 50 yıl sonra Türkiye’de petrol çıkarmaya ve petrolü işlemeye gücü olmayan bir ülke olarak kendimizi kanunlar içinde tescil ediyoruz. “Neyimiz eksiktir?” diye sorduğumuz zaman bu kürsüden bize cevap verecek bir kişi bulunmuyor. Gerçekten bugün, Türk petrollerini, 50 yıl sonra, uluslararası, dev cüsseli, çok milletli, çok kudretli, kartelin mensupları, isimleri belli şirketler eliyle ve onların inhisarında olarak, onların eline bırakan bir kanunu daha bir hafta evvel çıkarıyoruz, adına reform diyorsunuz. Rica ederim. Bir mücadelenin peşindeyiz. İktidar, muhalefet önemli değil; ama önemli olan bir şey var; bu ülke kaynaklarını hangi güçler için, nasıl ve hangi yollardan ne oranda açacağız, Onları çalışan insanların yararlarına nasıl hazırlayacağız? Dâvamız bu. Maden Kanununda da aynı şeyi yapacaksınız. Görüyorum; ne bor minerallerinde, hattâ hattâ diğer stratejik madenlerde göreceksiniz yine yabancı parmakları vesaireyi koyacaksınız, o kanun gelecek. Toprak reformunda yaptıklarınız az mıdır? Bugünkü Toprak Reformu kanun tasarısına “toprak reformu” demeye diliniz varı-

yor mu? Varırsa. Neden varıyor; bilimsel verilere, Türkiye'nin toplumsal gerçeklerine ve isterlerine, halk çıkarlarına uygun bir toprak reformunu gözlemediğiniz, istemediğiniz içindir ki siz toprak reformuna "toprak reformu" diyorsunuz. Eğer gerçekten bizim gibi değil, Türk halkı gibi düşünseniz, toprak reformunu bu haliyle toprak reformu olarak bu halka sunamazsınız. Sunamazsınız; çünkü toprak reformunu öyle yozlaştırdınız, öyle çıkmaz bir darboğaza ittiniz ki Türkiye'de toprak reformu adı altında yapılacak her şey bir yasak savmadan ve ihtiyacı körlemeden ileriye gitmeyecektir. Gitmeyecektir, çünkü siz böyle arzu ediyorsunuz. Böyle arzu ettiğinizi, bilimseldir, memleket gerçeklerine uygundur diye anlatıp duruyorsunuz. Bütün gücünüzü de, fevkalâde dönemlerden, açık konuşayım, bazı müdahalelerden mağdur olmuş insanlar ve partiler hüviyetinizden alıyorsunuz ve iktidara gelip Türk Milletinin başına açmadığınız dert kalmıyor. Şimdi, kalkmışsınız; "Bu programda reform kanunları ele alınacaktır" diye de söylüyorsunuz. Hele buraya gelip de bu kürsülerde "reformların doktriner sapmalara uğramamasını temin edeceğiz" diye iri iri lâflar ettiğiniz zaman, söylediğiniz sözlerin kulaklarınızda hiç makes bırakmadığına kaç kere şahit olmuşumdur. Evet, reformların doktriner sapmalara uğratılmaması sizden çok evvel ve çok daha güç ile bizim arzumuz ve emelimizdir. Neden? Çünkü, biz Türk toplumunun alması gereken genel biçimi ve içeriği yaptığımız Anayasada saptamışız, programlarımıza koymuşuz ve asla toplumcu dedikleri veya bilmem sizin dilinizde ne anlamına gelen birtakım radikal ve devletleştirici ya da sosyalleştirici bir istikamete yöneltmek için uğraşmamışız.

Toprak reformu isteriz; çok toprak dağılsın diye gücümüzün yettiği kadar bağırırız, çok mülkiyet sahibi yetiştirmeye çalışırız. Maden reformu isteriz, yahut madende yabancıların sermaye sahibi veya hak sahibi olmamasını isteriz, bu ülke varlıklarının Türk insanına, Türk sermayedarına kalmasını öngörürüz. Petrolde yabancı istemeyiz, Türk sermayesi ile kurulmuş şirketlerin çalışmasını isteriz; maksadımız ülke varlıklarının Türklere kalması ve Türk işverenlerine ve işçilerine gitmesidir; ama siz bunları, bu milliciliği, gerçek milliyetçilik olan bu ekonomik milliyetçiliği tutarsınız halkın kandırılması yolunda sosyalistlik, komünistlik diye söyler söyler durursunuz.

Asıl doktriner sapmalara yer veren ve her işi doktriner sapma içinde yapan parti sizsiniz. Nasıl mı? İspat edeceğim: Türkiye'de sizin çıkardığınız her kanun, Türkiye'de gelişmekte olan sağlıklı kapitalizmin biraz daha gelişmesine ve semirmesine yardımcı olmak için çıkarılmış kanunlardır. Kapitalizm bir doktrin değil midir? Adıyla sanıyla dört başı mamur, içinden sosyalizmin çıktığı doktrin değil midir? Siz büyük mülk nasiplerini, büyük sermaye sahiplerini, aracıyı, tefeciye, merkantil burjuvayı, dışa bağılılığı, sağlıklı kapitalistleri; her yerden, her yönden kamu kaynaklarının tümünü emirlerine vermek suretiyle, çıkardığınız bütün kanunlardaki olanaklarla o kesimin eline vermiyor musunuz? Siz o takdirde doktrinci değil misiniz? Asıl doktrin sapmalarına Türkiye'nin iç meselelerini uğratan siz değil misiniz? Ama, Türkiye'de gerçekten "hürriyet vardır" derler, ben de inanırım. Bir zamanlar vardı. Şimdi o büyük ölçüde azaldı; ama Türkiye'de kapitalist doktrinin takipçilerini tanımladığınız zaman bundan sevenin, bundan hoşlanan, böyle bir gidişin varlığını

duyup da duyulanan çok insan bulursunuz ve onların elinde, güçlü haberleşme araçları, gazeteler, radyolar, televizyonlar vardır ve böyledir gidişi, kapitalist sapmaları, kapitalist doktrine bağlılığı oralarda propaganda ederler; ama halktan yana olan, her türlü görüş, düşünüş ve inancı yazılı belgelere bağlamış bulunan orta sol, sosyo - ekonomik felsefeye bağlı, halkçı Cumhuriyet Halk Partisi veya ona yandaş olan bilginler veya yazarların bu kapitalist sapmaları işaret etmesini birer komünist davranış diye telâkki eder; ama halktan yana olan partinin tabanındaki insanın elinde, güçlü burjuvanın elinde bulunan haberleşme araçları, gazete vesaire bulunmadığı için de bir türlü o da sesini duyuramaz; fakat sırası gelmiş veya gelmemiş, Türkiye'nin tarih içinde eriştiği bir düzeyde artık hiç kimse, isterse bir muhtıradan sonra kurulmuş bir Hükümeti altı ay sonra Merkez Bankası Müdürü iken düşürmeye kadir olacak kişi dahi Devletin başına geçse...

HALİL ÖZMEN (Kırşehir) — O ne biçim lâf öyle...

C.H.P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — O dahi geçse ve.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, Sayın Gündoğan... (A.P. ve C.G.P. sıralarından müdahaleler) Müsaade edin efendim, müsaade edin...

HALİL ÖZMEN (Kırşehir) — Öyle de denmez ki...

C.H.P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Beyefendi, ne söylediğimi bilirim ben.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurun, siz Hükümet Programını tenkit ediyorsunuz. Şahıslara tecavüz veya onların şahsiyetine herhangi bir gölge düşürecek ifadeleri kullanmamanızı hassaten rica ediyorum. Çünkü sizin, konuşmalarınız aynı şiddetle başka konuşmaları da davet eder. Bu da Cumhuriyet Senatosundaki müzakerelerin usulü dairesinde cereyan etmesine mâni teşkil eder. Bu itibarla rica ediyorum, konuşmalarınızı program üzerine teksif ediniz.

C.H.P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Biz kişilerden, kişilikleri hudutları içinde neleri varsa onları ele alarak bahsetmeyiz Sayın Başkan. Biz kişilerin kamuya hizmet için ortaya çıktıkları günden itibaren, artık kendi hudutları içinde kalamayacakları, herkesin eleştirilerine ve yaptıkları bütün hareketlerin hesaplarını vermek üzere bu kürsülere her yönleriyle getirilmelerine müsaade etmelerine inanan bir partiyiz. (C.H.P. sıralarından "bravo" sesleri) Yoksa bizim Sayın arkadaşımızla, şahsen, ne bir alacağımız vardır, ne bir vereceğimiz vardır. Hatta belki hemşehriliğimiz dahi vardır; ama öylesine bir insan eliyle kurulmuş ve bize takdir edilen programını eleştirirken. Türkiye toplumunun içinde bulunduğu düzeyin Türk Halkının edindiği büyük tecrübeler sonunda sahip olduğu bilinç: 250 kuruşa müstahsilin elinden büyük aracı ve tefeciye toplattığı üzümün, iki ay sonra. 3 misli fiyata başka ülkelerle satmak suretiyle müstahsilin cebinden 3 katlı kazanç temin eden bir politikanın amili ve üreticisi insanın, bu hareketini söylemem için başka hangi kelimeleri bulayım? 11 liraya müstahsilin elinden alınan zeytinyağını 14 liradan aşağı sattırmamak suretiyle müstahsili ihracatçı komisyoncuya boğdu-

ran bir politikanın sahibini artık bu hak, ben söylemesem de yaşamından edindiği bilinçle, görmeyecek mi, anlamayacak mı?

Bilmeyecek mi ki bu halk, 1972’de, Haziran ayında 90 kuruşa sattığı buğdayını kepek olacak 100 kuruşa alıyor, bu politikanın sahiplerini bu halk görüp tanımayacak mı?

Bilmeyecek mi ki bu halk, taban fiyatlarını tespit eden Hükümet, aynı zamanda taban fiyatlarını tespit ettiği köylü ve çiftçinin üretim aracı olarak kullandığı montajcı sanayiinin mamulleri traktörü, gübreyi, ekipmanı, ziraî ilâcı yine Hükümetin tespit ettiği ağır fiyatlarla alırken, maruz kaldığı bu resmî aldatmayı öğrenmeyecek mi sanıyorsunuz? Bilmeyecek mi sanıyorsunuz?

Şimdi bu Programda neye rastlıyoruz? “Taban fiyatları yeniden ele alınarak “evet. Evet” düzenlenecektir” diye bir maddeye rastlıyoruz. Hey.. Garip tecellidir bu, Türk Milletinin garip tecellisidir. Kim bu taban fiyatlarını ele alacak yeniden? Bu Hükümet, Bu Hükümetin başında kim var? Beki bir zatı muhterem. Bu Hükümetin başındaki belli zatı muhterem bundan evvelki Hükümette ne idi? Ticaret Bakanıydı. Ne diyordu? “Taban fiyatlarına zam isteyenler Türk ekonomisine kastedenlerdir. Fiyatlara zam ettiğimiz zaman zaten doludizgin giden azgın enflasyon daha da artacaktır. Binaenaleyh, zam yapamayız” diyordu. Ne oldu? Ne oldu 6 aydan bu yana da yeni Hükümeti kurarken taban fiyatlarını yeniden ele alma lüzumu hasıl oldu? O vakit bir gereksinme idiyse, o vakit bir ekonomik zorunluluk idi ise, bugün neden aynı zorunlulukla karşınıza çıkmıyor? Ama bilirim, Türkiye’de âdettir, gayet rahatça büyük kişiler görmüşüzdür; “dün dündür bugün bugündür” derler. Bunlar da “geçen sene gecen sene idi bu sene bu senedir” derler. Aslında bunun temelinde ne yatar bilir misiniz?

Bu kürsüden söylemişimdir, Adalet Partisinin gerçekten ekonomi - politikası demeye elverişli ve o kıratıda uyumlu, tutarlı, sistemli bir anlayışı yok gibidir. Çok dağınık, çok değişik birtakım amaçlar peşinde koşar, toplum ve Devlet ve siyasal hayatı kaos içine sokmakta mahirdir. Sebebi de, onların sandıkları gibi ne bilmem ne Anayasasının hangi maddesindeki özgürlüklerdir, ne şudur, ne budur.. Kendi kaoslarını yaratırlar; ama ustadırlar, başkasını suçlarlar.

Adalet Partisinin bir ekonomi - Politikası yoktur; ama, çok iyi bildiği ve yürüttüğü bir politika - ekonomisi vardır. Şimdi seçimlere yaklaştık, bir seçim konjktürü yaratır partiler, özellikle Adalet Partisi.. Adalet Partisi bu koalisyonun en büyük kanadını teşkil edecek de, geçen Hükümette Ticaret Bakanı görevini ifa etmiş zatın kurduğu Hükümette taban fiyatlarına eskiden olduğu gözle bakmasına müsaade edecek.. Olmaz böyle şey olmaz.

Onun için biz Hükümeti tanımlarken başının da ne sıfatta olduğunu anlatmış idik.

Değerli arkadaşlarım, size daha da açıkça söylemek zorunda olduğum birçok konular var, eğer imkânınız varsa devam edeceğim.

Sayın arkadaşlarını. Bu Hükümetin en çok önem verdiği, programındaki yazılış biçiminden belli olan bir diğer konuya geçmeme müsaadelerinizi rica edeceğim;

Bu Hükümet iddialıdır. Fiyat artışları ve hayat pahalılığını önleyecek tedbirler getirecektir. Gerçekten Türkiye'nin, Türk halkının en ziyade önem verdiği bir hayati mesele olan bu hayat pahalılığı ve fiyat artışlarını önlemek isteyen bu Hükümetin nasıl bir politika izleyeceğini programda araştırdım hiç bir çözüm göremedim; ama Hükümet başında bulunan muhterem Talû'nun Hükümet başına geçmeden önceki Hükümette Ticaret Bakanı iken fiyat artışları ve hayat pahalılığı konusunda verdiği demeçleri gazetelerden izledim; hatta bir kısmını buraya yapıştırdım. Bakınız Sayın Talû ne buyuruyorlar; "Türkiye'deki fiyat artışlarının ve hayat pahalılığının baş nedeni belediyelerin kontrol görevini yapmamalarıdır" diyorlar, işte gazete burada. Eğer belediyeler kontrol görevini yapsalar imiş, fiyat artışları duracak, hayat pahalılığı yavaşlayacak imiş.. Belediyelerin memurlarına maaş vermeye imkanları kalmamış, çöpleri toplamaya dahi kadir olamayan gırtlığına kadar partizanlığa gömülmüş zavallı belediyeler demek ki, Türkiye'deki bu azgın fiyat artışlarının tek müsebbibleri Eğer onlar kontrollerini yapsalarmış hayat pahalılığı kalmayacakmış, fiyatlar da artmayacakmış..

Bir başka beyanlarına da rastladım, ayakkabı fiyatları konusunda bir beyanım yine gazetelerde gördüm. Perakende ayakkabı fiyatlarının maliyeti 100 - 125 lira civarında olduğu halde 200 - 225 lira olduğunu söyleyen Sayın Talû bu fiyat marjının artış farkının nereden ileri geldiğini söylüyor biliyor musunuz; Perakende mal satan insanların sattıkları malın maliyetini tespiti imkân verecek bir kanunun olmayışına yüklüyor. Haa, demek ki hemen yarın bir kanun getirselere, perakende malların maliyetini hesap etmeye imkân verecek bir yetkiyi kendilerine versek öbür gün ayakkabılar birdenbire 130 liraya 150 liraya düşecek demektir (ki, açık ve seçik, gayet kesin beyanlarından biri budur)

Dahası var, Sayın Talû, "Hayat pahalılığının, fiyat artışlarının önüne geçmek istiyorsanız size bir salık vereceğim; sabrediniz" diyor. Sabır tavsiye ediyor ve bu sabırla iktifa etmeyi öneriyor. Başkaca hiç bir ekonomik müessir politikayı önermiyor. Görmedim, programda da görmedim. Tahmin ediyorum ki, bu Hükümet hiç bir suret ve veçhile fiyat artışlarına ve hayat pahalılığına ufacak bir çare dahi getirmeye kalır olamayacaktır. Gene Türk halkı aracılardan, tefecilerin, sömürücülerin istedikleri gibi at oynattığı, hatta Hükümet eliyle desteklendikleri bu ortamda Türk halkı sömürülecektir, soyulacaktır ve hayat pahalılığı altında ezilecektir, inleyecektir.

Arkadaşlarım, Türkiye'de hayat pahalılığı ile fiyat artışları insanı canından bezdirecek ölçülere varmıştır. Dayanılmaz, katlanılmaz bir hale gelmiştir. Susan, bütün bir Türk toplumunun söylediği tek şey budur; ama olağanüstü tedbirler yüzünden toplum suskun, dertlerini söyleyemez, çare bulamaz halde bırakılmıştır.

Şimdi, fevkalâde tedbirlerin devamını öngören şart koşan bu Hükümet, mesele ne Sıkıyönetimi kaldırmak gibi bir düşünce sahibi olmadığını, ne de Anayasada yapılan değişikliklerle kurulacak Güvenlik Mahkemelerini kurmamak gibi her hangi bir, ortamı serbest ve özgür hale getirici atılımda bulunmayacaktır. Gene halkı

susturacaklar, gene bütün özgürlükler kısıtlı kalacak, olağanüstü tedbirler devam edecek ve bu Hükümet de herhangi bir dişe dokunur ekonomi politikasına sahip olmadığı için Türk halkının canı cendereye girmekte devam edecek.

Arkadaşlarım, oysa fiyat artışları ve hayat pahalılığı konusu, sanıldığı gibi yalnız şu veya bu perakendecinin mevzuat olmadığı için dilediği gibi fiyat koymasından veya belediyelerin kontrolsuzluğundan ileri gelmemektedir: Fiyat artışları ve hayat pahalılığı bundan evvelki de, bu Hükümetin de izlediği ekonomi politikalarından ileri gelmektedir. Bu hükümetler devalüasyon, enflasyon - enflasyon, devalüasyon kısır döngüsünün analarıdır. 1970 de bir, 1972 bir olmak üzere iki defa devalüasyon yapmış olan Hükümettir aynı insanlardır. Enflasyon, yahut pahalılık, fiyat artışları çok ciddi bir sorundur; ama bunu Türkiye’de başaracak, daha doğrusu başarma niyetinde olan, hatta o güçte bulunan ne bir kişiye ne ele hükümete rastlamıyoruz.

Bir merak saiki ile araştırdım, Ortak Pazar ülkelerinde özellikle fiyat artışları konusunda alınan tedbirlere bir göz attım da bizim hükümetlerimizle, o hükümetlerin müşterek olarak adıldan kararların, ya da önerdikleri politikaların uzaktan, yakından ilgisini göremedim ve üzüldüm.

Bakınız enflasyonla mücadele için Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkeleri para hacmini daraltmak, iskonto hadlerini yükseltmek, kredileri sınırlandırmak, ortak dış gümrük tarifelerini belli bir ölçüde indirmek, bütçe açıklarını emisyonla değil, tasarrufla kapatmak, rantabl olmayan işletmelere sübvansiyon vermemek, fiyat artışlarını % 4 civarında tutmak, seçim konjonktürü gibi ekonomiyi sağlıksız yönlere saptıracak yöntemlere başvurmamak gibi ortak kararlar almışlar.

Şimdi, Sayın Hükümetten programında yazdığı için soruyorum: Bunlardan hangisini ne ölçüde, ne zaman, ne maksatla hangi uyumluluk ve tutarlılık içinde, hangi araçlarla alacaksınız ve Türkiye’nin özelliğini nazari itibara alarak bu tedbirlerden daha başkalarını düşünüyor musunuz, yapabilecek misiniz, yoksa Türkiye’de fiyat artışları ve hayat pahalılığı daha “ilâ yevmil kıyame” devam edecek gidecek midir? Bunu hakikaten sormak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım;

Sırası geldiğince tekrar bu konuya değinmek imkânım var; ancak başka bir konuya da değinmeye müsaadelerinizi rica edeceğim.

Arkadaşlarım; bu Programda ilginç bulduğumuz ve Türkiye’nin kör döğüşü şartları içinde yürüte geldiği ve her hükümetin bu kör döğüşü oyunu içinde rol aldığı bir başka konuya değineceğim.

Bu Programda deniyor ki, “Anayasanın öngördüğü karma ekonomi düzeni sürdürülecektir. Bu karma ekonomi düzeni, birbirini tamamlayıcı surette, o şartlar içinde yürütülecektir”

Arkadaşlarım, hemen ve açıkça belirtiyim; bu sözler uzun senelerden beri Türk toplumunu bugünkü bunalımlı ortamlara getiren ekonomi politikalarının tekrarlanacağına en aşikâr delilidir. Bu memlekette birbirini tamamlayıcı olarak çalışan iki

kesimden söz eden bütün hükümetler ve bu Hükümet büyük bir aldatmacayı sürdürüp gidiyorlar. Bu memlekette; birbirini tamamlayan iki kesim eşit şartlar içinde, birinin diğeri üzerinde istediği gibi hegemonya kurması birinin diğlerinden dilediğini dilediği kadar ve dilediği ölçülerde alarak büyüyüp semirmesi, birinin diğelerini halsiz mecalsiz bırakacak kadar bütün kaynaklarına el atan bir ekonomi politikası hüküm sürüyor. Ne zaman gördünüz siz özel kesimin kamu kesimini tamamlayıcı bir hareketini? Oysa, özel kesime çıl para verirsiniz adına teşvik tedbiri dersiniz, Oysa kamu gelirlerini vergileri birtakım düzenler içinde muafiyet dersiniz, vergi iadesi dersiniz, taksitlendirme dersiniz, aktarırsınız özel sektöre. Daha ileri gidersiniz, kamu kesiminin ürettiği malların fiyatlarını siyasal amaçlarla ve özel sektöre çıkar sağlamak için düşük tutarsınız, özel sektör kamu sektörünün ürettiği bu ara mallarını ucuz girdi olarak imalâtında kullanır; daha ileri gidersiniz kamu sektörünün milyonlar lira vererek yetiştirdiği elemanlarını götüğünüz sakim, yanlış, insaf ölçüleriyle bağdaşmayacak personel politikanız yüzünden oraya akmaya bırakırsınız, bunu gözlersiniz, kastedersiniz, milyonlarca lira sarfiyle yetişmiş kişilerin kamu sektöründen özel sektöre geçmesini özel sektörün bütün Dünya'da yetişmiş insan için yaptığı yatırımları kamu sektörüne yaptırırsınız. Bütün bunları yaparsınız, teşvik tedbirleri adı altında yaparsınız, başka adlar altında yaparsınız, fiyatlar yoluyla yaparsınız, bu kamu sektörünü özel sektörün yemliği haline getirirsiniz; ama resmî ağızlarınızda veya programlarınızda, birbirini tamamlayan iki sektörden oluşan karma ekonomi düzeni diye de gerçekte hiç ilişkisi olmayan ve Türkiye'yi bu noktalara getiren bir politikanın izleyicisi olursunuz ve siz Hükümet olarak da aynı yolun yolcusunuz, bundan hiçbir surette kendinizi kurtaramıyacağınızı bilirim, bilirsiniz; kurtaramadınız da nitekim.

Oysa, değerli arkadaşlarım bu memlekette kamu sektörünün kalkınmada, sanayileşmede behemahal kendi eliyle ve kamu kaynaklarını en rasyonel biçimde kullanarak yatırım yapmak, işletmecilik yapmak, anama ve ara mal üretmek gibi memleketin tarihî gerçeklerinden oluşmuş zorunluklar vardır. Bu iddiamız, bağlı olduğumuz partinin büyük Atatürk'ün gününden bugüne gelen devletçiliğimizin zorunlu, zarurî dile getirilişi değildir. Bu ülkenin gerçeklerini bilenlerin, bu ülkede bu ülkeye özgü olarak kamu kesiminin bugünkü politikalar içinde giderek ezilmesi-ne, tarumar olmasına ve kaldırılmaz ağır yükler teşkil eder birlikler haline gelmesi-ne sebep olan politikalarınızdan çok büyük zarar görmekteyiz.

Arkadaşlarım; Sayın Başbakan dünkü konuşmasında; özel Sektöre yapılacak kamu kaynakları aktarmalarının, onların kazançlarını sağlayacağını ve ondan da vergi alınacağını, evet, böylece kamu kaynaklarının arttırılacağını, evet; fakat sonra aynı kaynakların yine özel sektöre gideceğini söylemeyi ihmal ettiğini gördüm.

Ne demektir bu memlekette kamu sektörü, özel sektör? Bunu artık lütfen karşılıklı ve siyasal olmayan anlayışlar içinde anlayalım ve bilelim ve bir kere daha tekrar etmeme müsaade ediniz; Türkiye'de kamu sektörü ve özel sektör konusu, esefle ifade edeyim ki, 1950'lere uzanan bir zihniyet içinde ele alınmıştır bugünkü Hükümet tarafından. Neymiş diye araştırdım. Özel sektörün kamu sektörüne tamamlayıcı görev olarak yahut hizmet olarak yapacağı şey; kamu kesimindeki

kuruluşlar hisse senetlerine bölünmüş holdingler haline getirilecek imiş, onları da halkın satın alınmasına arz edeceklermiş, böylece kamu kesimi özel sektörden yararlanmış olacakmış...

Değerli arkadaşlarım; ne haline getirirseniz getiriniz, ister adına holding deyiniz, ister başka şey deyiniz; bilinen bir gerçektir ki, hisse senetleri özel kişilerin elinde bulunan kuruluşlar, bir kere bizim ülkemizdeki kamu kuruluşlarına tarihî ve ekonomimizin gereği verilmiş görevi göremezler. Büyük ve içinden çıkamadığınız hata şudur; Özel sektörü ve kamu sektörünü tümünü birden kapsayan bir ekonomi politikası inancına sahipsiniz. Ne dersiniz? Bu memlekette serbest piyasa ekonomisi kuralları cereyan eder. Bu, gerçekten bir soylu politikadır; ama özel sektör kendi ürünlerini alırken ve satarken bu serbest piyasa koşullarından yararlanır. Kamu sektörü, söyler misiniz bana serbest piyasa koşulları içinde mal alıp satmaya yetkili midir? Bırakmış mısınızdır böyle bir imkân? Tarihin hangi döneminde kamu sektörü serbest piyasa şartları içinde oluşturduğu fiyatlarla mal satmıştır? Bunu, bu büyük aldatmacayı da daima söylemeden kendimizi alamayacağız.

Değerli arkadaşlarını, programın değinilmesi gereken başka yerlerine de geleceğim. Pek kısa zamanınızı alacağımı, Sonra sizin, sırası gelmişken söyleyeyim kamu kesiminden kaynak aktarmak suretiyle muhtelif yollarla, özel sektörü besleme politikanızın sonucunda doğan özel sektörün, özellikle sanayileşmenin ne tür bir sanayileşme ve özel sektör olduğuna dair, bizim bilgilerimizin dışında bizi, yalanlayacak bir bilginiz var mı? Biz iddia ediyoruz; bu suretle bir besleme sektör giderek, kapitalizmin en olumsuz aşamasını bir anda sıçrayarak yaşamaya başlıyor ve çalışıyor. Kapitalizmin rekabetçi, faziletli rekabetçi döneminden saptığı, bugün Türkiye'deki kapitalistleşmenin tam anlamıyla bir tekellilik görünümüne büründüğü, dışa bağımlı olduğu, kendi kendini besler olmaktan uzak olduğu, kapasitelerinin atıl kaynak israfına açık ve yüksek kâr marjları içinde çalışsan, bu yüzden Avrupa Ekonomik Topluluğu ile entergre olması çok güç bulunduğu resmî kaynaklarda ifade edilen bir biçime büründüğünü kabul etmiyor musunuz? Bu sizi rahatsız etmiyor mu? Bu Amerika'yı rahatsız ediyor, İngiltere'yi rahatsız ediyor, Fransa'yı rahatsız ediyor. En sağlıksız biçimde bir kapitalistleşmenin bu nitelikleri haiz olduğunu yazan kitapların adedi binleri geçti.

Beslediğiniz özel sektörü böyle yapmaya, böyle sağlıksız bir biçimde geliştirmeye, tekellilik etmeye siz sebepsiniz, politikalarınız sebeptir. Buna mani olmanız lâzım. Besleyiniz; fakat Türk gerçeklerinin ve ihtiyaçlarının istikametinde makul ölçüler içinde ve kamu kesimini muattal bırakacak biçimde beslemeyiniz. Sizin denk bütçe diye övündüğünüz bütçenin denkliğini getiren, denkliğini sağlayan politik, ekonomik ve malî nedenin ne olduğunu geçen gün araştırdım; bulabildiğim şudur; Meğer bu yıl denk kapanan bütçe, kamu kesiminde yapılması öngörülen yatırımların plân hedeflerinden, program hedeflerinden çok daha düşük düzeyde kaldığı ya da esasen daha başından beri plân ve program hedeflerinin düşük tutulduğuna bağlı olduğu gözüküyor.

Plân ve programın öngördüğü ödenekleri kamu kesimine vermeyeceksiniz; özel sektöre aktarma yolları bulacaksınız, mağaza açmaya kadar böyle bir yolu izleyeceksiniz. Sonradan da kamu kesimi ile özel sektörün birbirini tamamlayan ve birbirine yardım eden düzen içinde çalıştığından bahsedeceksiniz. Bu, hakikaten insanı önce tebessüme sonra da hüzne sevk ediyor.

Değerli arkadaşlarım, şimdi programda hiç değinilmeyen, ya da hiç değinilmeden geçilen çok önemli bir konuya dikkatinizi çekmek istiyorum. Sabırlarınızı taşırmam ak için.

Arkadaşlarım, Türkiye'nin en önemli sorunlarından birisi ve belki birincisi, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye ilişkileridir. Bu ilişkilerden ve bu ilişkilerin bugünkü durumundan şu programda bir satır bulmak mümkün olsa idi, çok sevi-necektim. Ama ne yazık ki, öyle bir satıra ancak şöyle rastlıyoruz. Bakınız değerli arkadaşlarım:

“Avrupa Ekonomik Topluluğu ile girmiş olduğumuz ortaklık ilişkisine büyük önem vermeye Hükümetimiz de devam edecektir.”

Soruyorum size, (Bir satır daha var, o da bunun kadar yavan ve yuvarlak) Türkiye'nin önemli ve birinci meselesi, Avrupa Ekonomik Topluluğu Türkiye ilişkileri.

Sözlerimi esasa taalluk eden biçime sokmadan önce, Hükümetten ve özellikle Sayın Dışişleri Bakanından bir istirhamda bulunacağım. Belki kendisi burada yok.

Bir münasebetle yine bu kürsüden arz etmiştim. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasındaki ilişkilerin, hemen her gün yeni yeni şekiller, biçimler, uzantılar, doğrultular kapandığı dönemlerde yaşıyoruz. Bu doğaldır. Hele özellikle 1970 senesinde imzalanan geçiş dönemini düzenleyen Katma Protokol'dan bu yana bu konu, Türkiye için hayatî önemi haiz, birinci derecede, birinci sırada bir konu oldu.

Ama, Türkiye'de parlâmento üyeleri, sizler, hattâ ilim adamları dahil, Türkiye'de, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye münasebetlerini bize “günü, gününe” yi bıraktım, ayda bir defa olsun, inanılır kaynaklardan verecek bir makam, bir merci yok mudur, bulunmayacak mıdır? Nereden öğreneceğiz biz bu toplulukla olan münasebetlerimizin ne düzeyde ve ne biçimde geliştiğini ve oluştuğunu? Bir mecmua geliyor; gözlerimize atılıyor, bedava Avrupa Topluluğu Ortak Pazar” diye, üstünde de şöyle bir dama resmi var. Bundan bazı bilgiler edinerek geliyoruz burada önemli konu saydığımız için ve bir vazife yapma haysiyeti içinde meseleyi dile getirmeye çalışıyoruz.

Binaenaleyh, eğer eksik ve yanlış bir şeyden bahsediyorsam, bu benim, hatam değil. Bu memleketin parlâmento üyesine dahi, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile münasebetlerimizi anlatacak bir belgeye rastlamak mümkün olmadığı bir düzende, yapacak başka bir şeyimiz yoktur. Belki denecektir ki Hariciye vekilinin vekâletine geliniz, size belge verilir; ama müsaade buyurur musunuz arkadaşlarını, onlar, bu öneriler çok eski öneriler, kimse Dışişleri Bakanlığına gidip te bu konuda bilgi edinmek için ne vakit bulabilir ne de adam bulabilir, başka mesele.

Şimdi, bu girişten sonra, bir nevi serzenişten sonra Sayın Dışişleri Bakanından bu konuda bütün parlâmento üyelerini aydınlatacak ve oriyante edecek birtakım bilgileri verecek ne imkân varsa sağlamasını rica edeceğim.

Arkadaşlarım, bildiğiniz gibi ve izleyenlerinizin hatırlayacağı gibi, Üçüncü Beş Yıllık Plânın Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına eleştirmesini yaptığım sırada da açıkça ifade ettiğim gibi, Türkiye'nin 22 yıllık Perspektif içinde kalkınmasını düzenleyen Anayasa gereği bu yılbaşı derlenip Yüce meclislerden geçirilen ve ilk bölümüne Üçüncü Beş Yıllık Plân dediğimiz doküman; baştan sona Türk Ulusunun ve Türk toplumunun istikbalinin, geleceğinin çok hayati bir şartın, bir koşulun behemahal ve Türk Toplumunun isterlerine uygun biçimde yerine getirilmesine bağlanmış bulunmaktadır. Üçüncü Beş Yıllık Plân, birinci sayfasından sonuncu sayfasına kadar; şayet Türkiye ile Avrupa Ortak Pazarı arasındaki ilişkiler, geçiş dönemini düzenleyen Katına Protokol'da yazılı olduğu biçimde yürütülecek ise, Türkiye kalkınmasından ümit kesiniz. Türkiye'nin sanayileşmesinden ümidini kesiniz, Türkiye'nin sanayileşmesi; yani kalkınması toplumsal, ekonomik ve kültürel kalkınması ancak ve zorunlu olarak Avrupa Ekonomik Topluluğu ile geçiş dönemini düzenleyen Protokolün yeniden ele alınmasına ve A.P. Hükümeti zamanında kabul edilen anlaşmanın hükümlerinin Türkiye lehine değiştirilmesine bağlıdır, diyor. Bu kadar önemli bir konudur bu; ama gelin görün ki bu Hükümet, bize takdim ettiği küçücük programında bu önemli konuya, bir küçük satırla değinmekten öteye bir şey yapmamış. Ama Plânlama Teşkilâtının çok vatanperver mensupları arkadaşlarım, biri de ölmüş Allah rahmet eylesin, burada anmayı bir vazife bilirim; bu konuya, mazur görünüz edep dışı değildir, gerçekten ve yürekten içtenlikle asılmışlardır ve geçen bütün iktidarların her turla savsaklamalarına, yanlış adımlarına, hatalı politikalarına gerçekten büyük bir yüreklilikle karşı durmuşlardır, bir ölçüde onların yüzünden Ortak Pazarla olan ilişkilerimiz bugün bir müzakere dönemine girmiş bulunmaktadır.

Evet arkadaşlarım, Ortak Pazar ülkeleri ile Türkiye arasında, Ortak Pazar ülkelerinin 6'dan 9'a çıkmasından istifade ederek, geçen yıl bütün ilişkilerimizi tümünden kapsayıcı yeni müzakerelere oturmak talebinde bulunduk ve onlardan birkaç önemli hususu protokol-da bizim lehimize değişiklik yapmak suretiyle istedik. Birisi, bazı tarımsal ürünlerimize daha fazla tavizli bir rejim sağlanmasıdır. Diğeri de. Ortak Pazar ülkelerinin "77'ler" diye isimlendirdiği ve gelişmekte olan ülkelere vermeyi tasarladığı bazı tavizleri, "Genel preteranslar" adı ile anılan iktisadî uzlaşma ve anlaşma şartlarının bize de uygulanmasını istedik. Yine Avrupa Ekonomik Topluluğundan Akdeniz ülkelerine tanınan imkânların bize de tanınmasını istedik. Yine Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkelerinden oy yıl müddetle geliştirme ve kurana gereğini duyduğumuz temel sanayiimizin gelişmesi ve büyümesini sağlayacak bazı tedbirlerin özellikle, tek taraflı olarak ithal kısıtlamalarına yetki vermelelerini ve Ortaklık Konseyinin yetkileri içinde bulunan bu işlemin tek taraflı olarak Türkiye'ye tanınmasını istedik. Belki bundan daha fazla şeyler yahut daha az şeyler de istedik ya tam böyle istemedik; ama dediğim gibi, elimde "Ortak Pazar" adı altında intişar eden bir mecmuadan başka veya buna benzer birtakım dergilerden

başka bir doküman, bir belge yok. Ne oldu, bu taleplerimize ne cevap verdi Ortak Pazar? Bu Hükümet Programında bunu göremedik. Halbuki heyecanla bekliyoruz. Çünkü büyük haksızlıklara, dengesiz tavizlere ve yükümlülüklerle mâruz bırakılmış bir ülkenin feryadı içindeyiz. Daha Katma Protokol yapılırken Türkiye maçı kaybetmiş oluyor ve bir türlü kendine gelmeye imkân bulamıyor. Oysa, plân biraz evvel arz ettiğim isteklerin yerine getirilmesini mutlaka istiyor; ama Hükümet buna el atmamış.

Bakınız Emil Noel adlı kişi bizim bu taleplerimize karşı bu mecmuada yazdığı makalesinde ne diyor:

Geçtiğimiz Nisan ayında Topluluğa tevdi edilmiş bulunan Türk memorandumu, Brüksel’de belirli bir heyecan uyandırmıştır. Bu heyecanın tonunu da Topluluğa mensup bir şahsiyetin beyanatında bulmak mümkün olmuştur. Bizi hayrete düşüren husus, memorandumda ileri sürülen taleplerin alışılmamış mahiyetidir. Şöyle ki bu talepler, Türkiye’nin Topluluktan bir nevi beyaz çek almak istediği intibahı uyandırmaktadır”

Arkadaşlarım, karşılaştığımız cevap budur. Belki bundan sonra yapılan müzakerelerde daha olumlu cevaplar almışızdır; ama öğrenmek istiyoruz, Hükümet olarak bu konuda hangi teşebbüsün içindedirler, müzakereler ne safhadadır, neyi elde etmenini neyi kaybetmenin ya da plânda yazıldığı şekilde, olmak veya olmamak gibi bir durumla karşı karşıya kalmış olan Türk toplumunun, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerinin yeniden düzenlenmesinde, Türk yararına yeni bir düzen kurulmasında sayısız faydalar olduğunu söylemek görevimizdir, söylüyorum. Tabii birtakım resmî bilgilere sahip kişilerin şimdi daha geniş tutarak, bazı meselelerde bizim söylediklerimizin söyle veya böyle olduğunu arzı cevap ederken belirtmelerinden çok şeyler istifade ederiz inşallah.

Arkadaşlarım, şimdi kısa kısa iki konudan da bahsedip sözlerimi bitirmek istiyorum.

Bu Hükümet, Programında sıkıyönetimli bir seçimin takipçisi olduğu kararını vermiş bir Hükümetmiş gibi gözüküyor. Belki cevap verecek kişi, biz böyle bir şey söylemedik gerekirse kaldırırız, veya işletmeyiz, diyebilirler; ama kaldırmayacaklar. Sıkıyönetime karar verecek mercilerin hükümetler olmadığını söyleyen başbakanlara ve parti başkanlarına tesadüf ettiğimiz ve onların beyanlarını dinlediğimiz hepimizin bilgisi dahilindedir. En az bu yönden Anayasada ve kanununda, Başbakanın sorumluluğunda çalışan ve Hükümet, teklifi olarak Meclise getirilip, oradan onaylanmak suretiyle sürdürülen sıkıyönetim hakkında eski bir deyimle şafi ve kesin beyanda bulunulmasını istirham ediyorum, parti olarak da bunu rica ediyorum. Çünkü bizim millî iradenin tecellisinde çok önemli rol oynayacak serbest tartışma, eşit demokratik mücadele ortamına Türkiye’nin ihtiyacı olduğu kanımız, değişmez bir kanıdır.

Arkadaşlarını, af konusundaki düşüncemizin özü şudur:

Bir Devlet kendine karşı gelenleri koruduğu ölçüde güçlüdür, düşüncesine inanırız ve bu inançladır ki, yaklaşan seçimler, Cumhuriyetin 50'nci yıldönümü gibi mesut tesadüfler, bu ülkenin çok muhtaç olduğu milli ve sosyal barışın sağlanması-na her türlü çıkar, dar oy hesapları dışına çıkarak bu konuyu âdil ölçüler içinde bağışlayıcı, esirgeyici ve koruyucu bir dinin mensupları olarak da çıkarmaya mecbur olarak eğilmenizi istirham ederiz.

Değerli arkadaşlarım, ortanın solunda ve düzen değişikliğini gerçekleştirmek için her gün biraz daha sağlam inanç ve temellere oturmuş fikir ve anlayışımızı ve devrimci atılımlar üzerine kurduğumuz siyasal partimizi sizin huzurunuzda, şimdi bir Hükümet Programı eleştiren bir siyasal teşekkül olarak göstermeye çalıştık.

Bizim için önce ülke, o ülkede yaşayan insanlar, çalışmalar, emeklerinin ve alınterlerinin karşılığında geçinenler kutsaldır; onların savaşıcsıyız, programı bu açıdan eleştirdik; kabulünüze şayan olursa teşekkür ederiz, olmadıysa, hiçbir şikâyetimiz yoktur.

Saygılar sunarız. (C.H.P. ve M.B. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Eski Eserler Kanunu tasarısına oyunu kullanmayan Sayın üye var mı efendim?.. Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

Kontenjan Grubu adına Sayın Nihat Erim.

KONTENJAN GRUBU ADINA NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, Sayın senato üyeleri;

Yeni Hükümetin Programı üzerinde Cumhurbaşkanlığı Kontenjanı Grubunun düşüncelerini Yüce Senatoya sunmaya çalışacağım.

Her şeyden önce bu programın Ekim 1973'de yapılacak seçimlere kadar kısa bir uygulama dönemini öngördüğünü hesaba katmaktayız. Ekim'e kadarki beş ay içinde Parlâmentomuz ancak daha iki ay çalışabilecektir. Sonra, Sayın Üyeler seçim bölgelerine gideceklerdir. Bununla beraber, Hükümet Programında işaret edilen kanun tasarıları yoğun bir çalışma ile bu sekiz hafta içinde hem Millet Meclisinde, hem Senatoda görüşülebilir.

Tasarılar Parlâmentodan Hükümetten geldiği şekilde çıkmamaktadır. Hükümet ya kendi görüşünü sonuna kadar savunmakta veya burada yapılan değişikliği benimsemektedir. Bunda yadırganacak bir şey yoktur.

Hükümetlerce Parlâmentoya, sunulan tasarıların orada hiç değiştirilmeden kesinleşmesi her zaman beklenemez. Son söz daima Parlâmentonundur. O günkü çoğunluğun anlayışına, o günkü değerlendirmesine uygun değişiklikler elbette yapılacaktır. Hükümetler, hayatî önemde saydıkları prensiplerin Parlâmentoca değiştirildiği inancında iseler, görevden ayrıldıktan veya Parlâmentoya boyun eğmekten başka bir şey yapamazlar.

Ancak, her kanun yürürlüğe girdikten sonra, önemine göre vatandaşların, kamuoyunun beğenisi veya eleştirisi ile karşılaşır. Eleştiriler bir kanunun yeniden göz-

den geçirilmesini gerektiren ölçülere varırsa, onu yeniden ele almak Parlâmentonun görevi olur.

Kamuoyunun isteklerine kulak vermemenin sakıncaları büyüktür. Modern demokrasilerde seçmenler, partilerin dışındaki örgütler içinde güçlü baskı grupları meydana getirebilmektedirler. Baskı gruplarının nitelikleri bazen niceliklerinden daha etkili ve daha güçlü olabilmektedir.

Bu, reform kanunları için de böyledir. 12 Mart 1971'den sonra gelen hükümetler reform tasarılarını belli bir partinin programını, felsefesini değil, genel olarak millî ihtiyaçları gözönünde tutarak hazırlamışlardır. Parlâmentoda ise her parti kendi programı, kendi felsefesi ve kendi seçmen zümresine yaptığı vaatlerle bağlı olduğu için, sırf parti politikası yönünden bir değerlendirme yapınca, normal koşullar altında, bir uzlaşma güçleşiyor.

Bu durumda önemli olan, partilerarası bir uzlaşma, karşılıklı anlayış ve fedakârlıkla olağanüstü tedbirlere ve çabukluğa zorunluk duyurmuş olan 12 Mart öncesi ortamının isteklerini gereği gibi karşılayabilmektedir.

Sayın Talû Hükümeti belli başlı reform tasarılarını seçimden önce kesinleştirmeyi programında vadederek, çabukluk ihtiyacını kabul etmiştir.

Anarşi ve tedhiş olayları 12 Mart 1971 öncesinde yurtdaşların huzurunu bozmuş, ciddi endişelere yol açmıştır. Analar, babalar sabahleyin okullarına giden çocuklarının akşama eve dönüşünü heyecanla bekler olmuşlardı.

Örgütlenmiş tedhiş olaylarını durdurabilmek, anarşinin yayılıp büyümesini önleyebilmek için sıkıyönetim ilân etmek, Anayasada değişiklikler yapmak zorunluğu doğmuştur.

Alınan bu acele tedbirler hastalığın dış nedenlerini, dışa bağlı etkilerini o anda karşılamaya yetmişti. Yurdumuzun ne gibi iç ve dış tehlikelerle karşı karşıya kaldığı, sıkıyönetim mahkemelerinde görülen dâvalar esnasında açığa çıkmaktadır.

Fakat 12 Mart öncesinde ve sonra, sıkıyönetim ilân edilinceye kadar sürüp giden olayların dıştan yönetilir, desteklenir, beslenir olması başka bir gerçeği asla unutturmamalıdır.

12 Mart 1971 Muhtırasında ve daha 1961'de Anayasamızda yer bulmuş olduğu üzere, Türkiye'de bazı köklü reformlar yapılmak lâzımdır. Genel Devlet idaresinde, siyasî ve idarî alanda, sosyal ve ekonomik konularda reformlara kesin zorunluk vardır. Gençlerden bir kısmının aşırılıklara sürükleyen nedenler arasında gelişmesini belli bir aşamaya henüz ulaştırmamış ülkelere özgü koşulların etkisi imkân edilemez. Bu hal kışkırtıcılara elverişli bir ortam hazırlamaktadır. Reformların yapılması uzun vâdede daha dengeli bir toplum olmayı sağlayacaktır.

Hükümet, Programında: "Önceki hükümetlerce başlatılmış bulunan reform çalışmalarını sonuçlandırmak, temel sorumluluklarımız arasındadır" demekle grubumuzca memnurlukla kaydedilen bir tutumu ilân etmiş, bir taahhüt altına girmiştir. Atatürk'çü bir görüşle gerçekleştirilecek reformlar kalkınmamızı hızlandıracaktır.

12 Marttan bu yana reformlar, Anayasa sayfaları arasından uygulama alanına geçmiş, tasarılar hazırlanmış, Parlâmentoya sunulmuş, meclislerde görüşülme-ye başlanmış, hattâ içlerinde kanunlaşanları da olmuştur. Şimdi, yeni Hükümet seçimlerden önce büyük reform tasarılarından bir kısmını daha kesinleştirmeyi Parlâmentodan istemektedir. Bu bakımdan 12 Mart Muhtırası bir yön düzeltme ve bir hız kazandırma etkisi yapmıştır.

Tekrar edelim ki, bunu büyük bir memnunlukla karşılıyoruz.

Hükümeti kurma görevinin Sayın Talû'ya verildiği Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin bir bildirisi ile duyurulmuştu. Bu bildiride Sayın Cumhurbaşkanının yeni Hükümetten neler beklediğini ortaya koymuştur.

Bunlar, Türkiye'nin bugünkü tablosunun, devletin en Yüce makamındaki, uzun yılların tecrübeleri ve dersleriyle yoğrulmuş pek Sayın bir zat tarafından, çizilmesi olarak değerlendirilmelidir.

Sayın Cumhurbaşkanı adı geçen bildiride:

1. Hür demokratik sistemi bütün gerekleriyle sürdürme inancını;
2. Bütün siyasî parti liderlerinin ve grup başkanlarının aynı ilke etrafındaki samimî arzularını;
3. Özellikle 12 Mart muhtırasının hedefine ulaşması konusunda bugüne kadar görev almış hükümetlerin çabaları için takdirlerini belirtmişler;
4. Yüce Meclise sevk edilmiş olan reform tasarılarının Devlet ve milletin yararına ve Anayasa çizgisinde gerçekleştirilmesini;
5. Seçim, ye siyasî partiler kanunlarının millî iradeyi en iyi şekilde yansıtacak biçimde değiştirilmesini;
6. Tesis edilmiş olan asayiş ve huzurun devamını sağlayacak tedbirlere ilişkin mevzuatın, Anayasamızda teminat altına alınmış olan temel hak ve hürriyetleri zedelemeyecek şekilde saptanmasını işaret buyurmuşlar;
7. Ulusumuzun sosyal ve ekonomik refahını;
8. Cumhuriyetimizin 50'nci yılının daha güçlü ve mutlu olarak idrakini;
9. Serbest genel seçimlerin zamanında yapılmasını sağlayacak tedbirlerin alınması lüzumunu ve bu maksat için;
10. Parlâmentoya dayalı bir Hükümetin bağımsız bir zat tarafından kurulması arzusunu ilân etmişlerdir.

Sayın Cumhurbaşkanının dikkatleri üzerine çektiği konuların hepsi önemlidir. Her birini Hükümetin gereği gibi değerlendirmesi beklenir. Bunlar arasında, seçimlerin zamanında yapılması ve millî iradeyi en iyi şekilde belirtecek esas ve usullerin, Seçim Kanunu ve Siyasî Partiler Kanunu değişikliğinde gözönünde tutulması, bugünkü koşullar altında, demokratik rejimin geleceği bakımından en önemli iştir.

Gerçekten, birkaç yıldır gerek siyasî partiler, gerekse seçim kanunları üzerinde her çevreden yakınmalar yükselmektedir. Bu konuda titizlik istemek yerindedir.

Demokrasinin temeli vatandaşların oylarıdır. Bu oyların serbestçe, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak, hiçbir engelle karşılaşmadan sonuç alabilmesidir. Yani, vatandaşların istediği kişiyi seçebilmesidir. Seçimlerin ise, aynı serbestlik ve güvenle görev yapabilmeleridir.

Siyasî Partiler Kanunu ve Seçim Kanunu ele alındığında bu bakımdan düzeltmeye muhtaç noktalar meydana çıkacaktır. Meselâ, siyasî partilerin genel merkezlerinin elinde veto yetkisi, merkez adayları gösterine yetkisi, illerdeki kurulları görevden uzaklaştırıp geçici kurullar tâyin, edebilme yetkisi ve Devlet bütçesinden alınan milyonların, yarattığı imkânlar, parti içine dönük bir politikanın uygulanmasında kullanıldığı zaman, bundan doğacak gücün demokrasi prensibinin lehine mi, aleyhine mi sonuç vereceğini ciddi bir araştırma ile belirlenmelidir. Bu dört silâhın İyi niyetle ve isabetle kullanıldığı hallerde sakıncalar az olabilir. Fakat seçmenler yönünden düşünülünce demokrasi temelinden kaymaktadır denilebilir. İşe bir de parti içinde eleştirilerden sıyrılma hevesi karışınca demokrasinin oligarşiye dönüşmesi yolu açılmış demektir. İşaret edilen genel merkez yetkileri ve imkânları kötü kullanılınca, temelin sarsılması ve denetleme hakkının bir kısır döngü içinde kaybolması tehlikesi belirir.

Aşağıdan yukarı doğru seçme ve denetleme sözde ve şekilde kalır. Parti içinde disiplin şarttır. Fakat disiplin ihtiyacını tatmin edelim, derken demokrasinin temelini sarsacak bir uygulamaya yol açılmamalıdır.

Buna bir de, önseçimin şimdiki işleyiş tarzından, delege usulünden doğan sakıncalar eklenince seçim sisteminin kökten düzeltilmesi gereği daha da belirli bir hal alır. Önseçimler üzerindeki eleştiriler herkesçe bilinmektedir. Yeniden saymaya lüzum yoktur. Önseçim ve merkez adaylarının ilâvesiyle meydana gelen, adaylar listesinde seçmen vatandaşın hiçbir değişiklik yapma ayışı, listeyi, olduğu gibi sandığa atma. zorunluğu seçmenleri oy hakkını kullanmaktan soğutmaktadır.

Bu sakıncaları, giderecek çareler vardır. Hem nispi temsil usulünü korumak, hem de seçmenin dilediğini Anayasanın 55'nci maddesindeki güvence altında tercih edebilmesi birlikte sağlanabilir.

Anayasada son yapılan değişikliğe paralel olarak siyasî partiler konusunda getirilecek kanunun da, Anayasamızın 57'nci maddesindeki esaslara uygun olmasına ve seçimden önce çıkarılmasına itina edilmelidir.

Çok partili rejim, yalnızca birden ziyade partinin faaliyet göstermesi değildir. Anayasamızın 57'nci maddesinin emri gereğince, partilerin iç çalışmaları da demokrasi esaslarına uygun olmalıdır.

Teşebbüsü daima elinde tutmasını dilediğimiz Hükümetin ve siyasî partilerin bu noktaları gereken önemle inceleyeceklerine inanmak istiyoruz. Sayın Cumhurbaşkanının “Millî iradeyi en iyi şekilde yansıtabilecek bir seçim sistemi” istemesinin, rejimin niteliği ve geleceği bakımından üstün değerini takdir ederek, konuya dikkatleri bilhassa çekmeyi faydalı sayıyoruz.

14 Ekim 1973 seçimlerine demokrasinin gereği gibi işlemlerini sağlayacak bir seçim kanunu ve siyasî partiler Kanunu ile gidilebilmesi Türk Parlâmanter rejiminin dar boğazdan çıkabilmesine ve bunun sürekliliğine yardımcı olacaktır.

Sözlerimizin başında da işaret ettiğimiz gibi Hükümetin görev süresinin kısıldığını göz-önünde tutarak, programında ortaya konmuş olan sosyal, ekonomik ve kültürel konular üzerinde şimdilik durmayacağız. Yalnız, seçimlere kadar geçecek zaman içinde Avrupa Ekonomik Topluluğu ile sürdürülen müzakerede, Üçüncü Beş Yıllık Plânda öngörülen amaçlara varmayı engelleyecek hususlar varsa, bunların törpülenmesine, düzeltilmesi sağlanmaya çalışılmalıdır.

Hükümet Programının son paragraflarının birinde, Hükümetin kuruluş tarzı ve iki partiye dayalı oluşu üzerinde durulmuştur. Bu bir seçim hazırlama Hükümeti olduğuna göre, keski grubu olan öteki iki partinin de katılmaları mümkün olabilseydi. Çünkü Türkiye acı olayların içinden henüz tam çıkmış değildir. Sıkıyönetim kalktığında nelerle karşılaşılacağını şu anda kimse bilemez. Partizanlıklardan, ufak parti hesaplarından ve bilhassa bu konularda karşılıklı haksız ve aşırı suçlamalardan ne kadar uzak kalınabilirse o derece iyi olur. Bir siyasî mütarekeye zorunluk vardır. Kıran kırana seçim savaşı tehlikeli olacaktır. Dört veya üç parti Hükümetin içinde ortak sorumluluk alsalardı seçim çatışmaları, söz düelloları ölçülü olurdu. Ne yazık ki Hükümet böyle kurulamadı.

Burada bir de şu nokta üzerinde durmakta fayda buluyoruz.

Hükümet, iki parti arasında yazılı bir protokolle meydana gelmiş klâsik anlamda bir koalisyonudur. Geçmişte aynı şekilde kurulmuş 1961-1965 koalisyonlarının uğradığı sıkıntılar hatırdâ tutularak, uygulamada işin bünyesinden doğacak güçlüklerle yeniden düşülmemesi için gerekli uyanıklık gösterilmelidir.

Hükümete katılan iki parti arasındaki protokol ve Hükümet programı ahengi ve Parlâmento ile ilişkiler büyük itina isteyen bir konulardır.

Şimdi dilediğimiz, bütün ilgililerin sağduyu ile davranmaları ve Hükümetin serinkanlılığı daima korumasıdır.

Sayın Talû Hükümetinin yurdumuza yararlı hizmetlerde başarılı olmasını diliyoruz.

Yüce Senatoya saygılar sunuyoruz. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Eski Eserler kanun tasarısının açık oylamasına 125 Sayın üye iştirak etmiş, 123 kabul, 2 çekinir tasarı kabul edilmiş ve kanunlaşmıştır.

Sayın Sami Turan, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına.

CUMHURİYETÇİ GÜYEN PARTİSİ GRUBU ADINA SAMİ TURAN (Kayseri) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Türk siyasî hayatının geçirdiği olumlu gelişmeler sonunda, Adalet Partisi ile Cumhuriyetçi Güven Partisinin karma Hükümeti şeklinde Parlâmentoya ve bir koalisyon protokolüne dayalı olarak kurulan Talû Hükümetinin programı üzerinde

Cumhuriyetçi Güven Partisi Senato Grubunun görüşlerini arz etmek üzere huzurunuz da bulunuyorum.

Bu Hükümetin kuruluşunu, Türkiye'nin, normal demokratik düzenin eksizsiz ve arızasız işleyeceği bir ortama doğru atılmış büyük bir adım saymak lâzımdır.

Hükümeti birlikte kuran partiler temel inançlarını ve seçimlere kadar geçecek kısa süre içinde yapılmasını öngördükleri işleri bir protokolle tespit etmişler ve kamuoyuna açıklamışlardır.

Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi, bu esaslar dâhilinde görev yapacak olan karma hükümetin icraatını ve programını desteklemeyi taahhüt etmişlerdir. Hükümet icraatının siyasî sorumluluğuna katılmayı, Hükümeti desteksiz bırakmamayı kabul etmişlerdir.

Parlâmentoda yeterli bir çoğunluğa dayanan Hükümet, bu çoğunluğun içten desteğine güvenerek çalışabilecektir. Hükümet kuruluşunun bu özelliği, demokratik sistemin normal işleyişini içtenlikle isteyen herkesi sevindirecek ve Hükümet çalışmalarını kolaylaştıracak hayırlı bir gelişmedir.

Hükümet protokolünde de belirtildiği gibi, karma Hükümetin dayandığı temel inançlar şunlardır.

İnsan hak ve hürriyetlerine dayalı demokratik düzen korunacaktır.

Cumhuriyetin 50'nci yıldönümünde hür demokratik rejimin, bütün yurttaşlarımıza ve bütün millî kuruluşlarımıza huzur ve güven verecek şekilde işler hale gelmesi lâzımdır.

Millî, demokratik, lâik ve sosyal hukuk devletini ayakta tutmak şarttır. Bunun için her türlü yıkıcı faaliyete, anarşik olaylara, kanun dışı kışkırtmalara karşı cesur ve inançlı mücadele sürdürülecektir. Hem komünizme, hem yoksulluğa karşı gerekli her tedbir alınacaktır.

Bundan önce kurulan hükümetlerin, Türk Silahlı Kuvvetlerinin vatansever desteği, zabıta kuvvetlerimizin fedakârlığı sayesinde, anarşiye ve yıkıcı faaliyetlere karşı mücadelede önemli başarılar sağladıkları insaf ile teslim edilmelidir.

Kuruluş şartlarının ortaya çıkardığı güçlüklerle rağmen, huzur ve asayişin sağlanmasında ve birçok önemli reform tasarılarının hazırlanmasında yapılmış hizmetleri takdirle anarken, yeni Hükümetin bu çalışmaları seçimlerden önce tamamlama konusundaki taahhüdünü şükranla karşılıyoruz.

Melen Hükümeti, yeni Cumhurbaşkanı seçilir seçilmez, demokratik geleneklere uyararak istifasını derhal takdim edeceğini aylarca önceden açıklamıştı. Demokratik inancın güzel bir örneğini vererek yerini, daha normal şartlar içinde, daha normal usullerle kurulmuş yeni bir Hükümete bırakan Melen Hükümetine, güç şartlar içinde yaptığı memleket hizmetinden dolayı, grubumuz adına teşekkür etmeyi vazife biliyorum.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri, Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak, bugün programını görüştüğümüz Talû Hükümetinin, hem asayiş ve huzuru koru-

mak, hem memleketimizi Anayasanın öngördüğü tarihte seçimlere götürmek, hem de iktisadî dertlerimizi hafifletecek tedbirler almak gibi çeşitli görevlerinde başarı sağlayacağına inanıyor ve bu başarıya yardımcı olmayı va'dediyoruz.

Hükümet, hiç şüphe etmiyoruz ki, 12 Mart öncesinde ve sonrasında memleket asayişini sarsan, hattâ Türk Devletin ve demokratik rejimimizin temellerini çökmeye çalışan yeraltı örgütlerine, anarşist çetelere karşı girişilmiş mücadeleyi, hızını kesmeden sürdürecektir.

Yüksek Seçim Kurulunca Anayasaya uygun olarak ilân edilmiş bulunan tarihte yasama meclisleri için genel seçimlerin yapılması, Hükümetin en başta önem vereceği görevdir. Millî hâkimiyet ilkesinin icapları tam olarak yerine getirilecek, seçimler dürüst ve serbest olarak yapılacaktır.

Seçim konusunda, özellikle önseçim uygulamalarıyla ilgili olarak ortaya çıkan şikâyetleri giderecek değişikliklerin yapılmasında, bütün partilerin Hükümete yardımcı olacakları inancındayız.

Temel Eğitim Kanunu, Üniversite Reformu Kanunu, Toprak ve Tarım Reformu Kanunu, Devlet güvenliği mahkemesiyle ilgili kanun ve koalisyon protokolünde yer alan başka kanunlar seçimlerden önce sonuca ulaştırılmalıdır. Bu konuda grubumuz bütün gücüyle Hükümete destek sağlayacaktır.

Bu konularda partiler arasında bazı görüş farkları bulunması tabiidir. Cumhuriyetçi Güven Partisi öteden beri, reformların, sosyalist düzen değişikliği demek olmadığını ısrarla savunmuştur. Memleketimize sefalet, darlık, kargaşalık getirecek tedbirler değil, Atatürkçü ve milliyetçi çizgide reformlar yapılması lâzımdır. Vatan-daşın çalışma ve üretme şevkini kırmadan, ekonomiyi güçlendirmek, sosyal adaleti geliştirmek gerektiğine inanıyoruz.

Hükümetten önemle beklediğimiz bir hususu burada ısrarla belirtmek isterim. Cumhuriyetçi Güven Partisi, ziraî mahsullerin daha iyi değerlendirilmesine imkân verecek bir fiyat politikası istemektedir.

Köylü yurtdaşlarımız en çok ilgiye ve şefkate muhtaç olan yurtdaşlarımızdır. Ziraî mahsullere uygulanacak fiyat politikasının, köylüye emeğinin karşılığını vermesi şarttır. Köylünün geçim derdini hafifletmek Hükümetin başta gelen görevlerinden biri olmalıdır.

Tütün, pamuk, fındık, üzüm gibi ihraç malı ziraî ürünlerin hepsine 1973 yılında, sınaî mamûllere uygulanan yüksek dolar kurunun aynen uygulanmasına Melen Hükümeti karar vermiştir. Bu karar köylü ve çiftçi yurtdaşlarımız lehinde alınmış bir karardır. Bu yıl hükümetin taban fiyatlarını tesbit ederken, ziraî mahsullerin artan maliyetlerini nazara almasını ve pancar gibi, hububat gibi ziraî mahsullerin de fiyatını ihtiyaca uygun seviyeye yükseltmesini Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak beklemekteyiz.

Ziraî âlet ve makinaların, kimyevî gübrenin, ziraî mücadele ilâçlarının, akaryakıt'ın ve ziraatte kullanılan bütün diğer ihtiyaç maddelerinin, fiyatlarının yükseltilmemesi de Cumhuriyetçi Güven Partisinin başlıca dilekleri arasındadır.

Türkiye’de son yıllarda görülen büyük fiyat artışlarının sebepleri bellidir. Bunların başında 1970 devalüasyonu gelir. Personel Kanunu ve büyük bütçe açıkları fiyatları arttıran diğer sebepler arasındadır. Dış ticaret ilişkilerimiz bulunan ülkelerde fiyatların olağanüstü yükselmeler göstermesi de ithâl mallarının fiyatlarının artmasına yol açmıştır.

Ancak, insaf ile teslim etmek lâzımdır ki, devalüasyon zarurî hale gelmişti. Bu kararın alınması dış ticaretimize, ihracatımıza, işçi dövizleri akımına ve resmî turizm gelirlerine olumlu etkiler yapmıştır.

1972 yılında alınan ciddi tedbirler fiyat artışlarının hızını kesmiştir. Dörtncü yılların Enflasyonu, hızlı fiyat artışlarını kısa zamanda durdurmak mümkün değildir. Ekonomiyi tam bir durgunluğa sürüklemekten, bir yılda tam istikrar sağlanamazdı. Melen Hükümeti, hem ekonominin ve yatırımların canlanmasına, hem de fiyat artış hızının yavaşlatılmasına gayret göstermiş, önemli sonuçlar elde etmiştir.

1971’de toptan eşya fiyatlarındaki artış % 23 iken, 1972’de bu artış hızı % 14,9’a düşmüştür. Geçinme endeksleri rakamları da, 1970 devalüasyonundan sonra şahlanan ve 1971 de korkunç bir hızla artan hayat pahalılığının hızının 1972 de kesildiğini göstermektedir.

1971 bütçesi 7 milyara yakın açık vermişti. 1972 bütçesinin en çok 1 milyar civarında bir açıkla kapanacağı anlaşılmaktadır. 1970’de sıfırın altında olan net turizm gelirleri, 1971’de 4 milyon dolardı. 1972’de bu rakam 44 milyon dolara yükseldi. 1970’de, ihracatımızda sanayi ürünlerinin payı % 17 iken, 1972’de sanayi ürünlerinin ihracattaki payı % 27’ye yükselmiştir. 1970 de 273 milyon dolar olan işçi dövizleri 1972’de 740 milyon dolara yükselmiştir.

1970 ve 1971 yıllarının sınaî üretim artışları yetersiz iken, 1972 yılında sınaî üretimde çok sevindirici bir gelişme göze çarpmaktadır. Hükümetten, seçimlere kadar geçecek dönemde, yatırımları hızla yürütmesini bekliyoruz. Bir taraftan yıllık programda öngörülen kamu yatırımları gecikmeye mahal verilmeden yapılmalı, öte yandan hür teşebbüsün yatırım şevki ve güven duygusu arttırılmalıdır.

Hükümetten esnaf ve sanatkârlarımızın ve işçilerimizin dertleri ile yakından ilgilenmesini bekliyoruz. Esnaf ve sanatkârlarımızın mevcut mevzuattan doğan bazı haklı şikâyetleri giderilmeli, kredi imkânları arttırılmalı, işçilerimizin konut ihtiyacı daha enerjik tedbirlerle karşılanmalı, sosyal güvenlik alanındaki boşlukları dolduracak adımlar atılmalıdır.

Bu arada, Hükümetin, kısa görev süresi içinde, yurt dışındaki işçilerimizin ve ailelerinin dertleriyle de yakından ilgileneneğini ümit ediyoruz. İşçilerimizin zararlı propagandalardan korunmaları, öğretmen din adamı gibi ihtiyaçlarının karşılanması, konsolosluk işlemlerinin kolaylaştırılması ve bütün sosyal haklarının etkili şekilde korunması önem taşımaktadır.

Gelişmeğe muhtaç il ve ilçelerimizi kalkındırmak ve sanayii bugüne kadar fabrikadan mahrum kalmış yurt köşelerine yaymak hususunda bundan önceki hü-

kümetin başlattığı isabetli politikaya devam edilmesi Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubunun dilekleri arasındadır.

Personel Kanunundan doğan şikâyetleri giderecek çalışmalara devam olunmalı, idare mekanizmasının verimli ve dürüst çalışması yolunda gayret sarfedilmelidir.

Türk çocuklarının millî ve manevî değerlerimize bağlı, Atatürkçü - ve milliyetçi gençler olarak yetişmeleri yolunda hiç bir gayret esirgenmemelidir.

Bu arada TRT konusuna da değinmek istiyoruz. TRT'nin çalışmaları ile ilgili olarak dün Millet Meclisinde yapılan tenkitleri çok haksız ve insafsız bulduğumuzu belirtmeyi borç sayıyoruz. TRT ekranında güvenlik kuvvetleri tarafından aranan komünist eşkiyanın serbestçe kışkırtmalar yaptıkları devirler geride kalmamış mıdır? Televizyonu iki büyük şehrimizin bazı mahallelerine hitab eden bir araç olmaksızın çıkarıp, bütün kıyı ve sınır illerimize yaymak suretiyle millî güvenliğimize ve millî kültürümüze yapılan hizmeti küçümsemek insafla bağdaşır mı? Vatansever, çalışkan, milliyetçi ve yapıcı insanları insafa sığmayan ölçülerle tenkit etmek değil, tam aksine hizmet görenleri takdir etmek lâzımdır. Ancak yapılan hizmetlerin kadriğini bilen milletler vatansever evlâtlarının çalışma şevkini arttırmalıdır.

Sayın Senatörler, Programın dış politika ve Kahraman Silahlı Kuvvetlerimizle ilgili bölümlerine aynen katılıyoruz.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin vatanseverliği, Türkiye'yi yıkıcı faaliyetlerden korumaya hususunda yaptıkları büyük hizmetler, Anayasaya ve hür demokratik rejime olan bağlılığı son yıllarda birçok defa imtihandan geçmiştir. Millî varlık ve bütünlüğümüzün teminatı olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin güçlendirilmesi yolunda sarfedilen gayretleri yeni hükümetin de devam ettireceğinden eminiz.

Dış politika alanında, bazı aşırı Ermeni örgütlerinin, milletlerarası komünizmle yer yer irtibat kurarak giriştikleri kışkırtmalara dikkati çekmek isteriz. Kıbrıs'taki huzursuzluk ve Batı Trakya Türklerine karşı artırılan baskılar da gözden uzak tutulmaması ve dikkatle izlenmesi gereken gelişmelerdir. Bu vesile ile ifade edelim ki, Türkiye'nin ve soydaşlarımızın güvenliğine ve meşru haklarına karşı girişilecek her tertip, Türk Milleti tarafından, yekvücut olarak karşılanacak ve haklarımıza göz diken herkes hüsrana uğrayacaktır.

Sayın Senatörler, Cumhuriyetçi Güven Partisi milliyetçi bir partidir. Hür demokratik rejime inançla bağlıdır. Yabancı ideolojilerin değil, Atatürk milliyetçiliğinin ve millî hâkimiyet ilkesinin Türkiye'yi yücelteceğine inanır. Karma Ekonomi düzeni içinde sosyal adaleti ve güvenliği gerçekleştirmek mümkün olduğu görüşüyle, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Türkiye'yi hem komünizmden, hem yoksulluktan ve adaletsizliklerden korumak ve kurtarmak amacını güder. Yeni Hükümetin bu amaçları gerçekleştirmek azminde olduğuna inanıyoruz. Bu sebeple, Hükümete katıldık. Bu sebeple Hükümeti destekleyeceğiz. Güvenoylarınızı verirken, Hükümeti, programına uygun olarak memleket yararına yapacağı hizmetlerde var gücümüzle desteklemeyi vaat ediyoruz.

Denetleme görevimizi, her zamanki gibi yapıcı ve memleketçi bir tutumla yerine getireceğiz.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına, Hükümete, aziz milletimizin hizmetinde başarılar diler, Yüce Senatoyu sevgi ve saygılarla selâmlarım” (C.G.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Fethi Tevetoğlu, Adalet Partisi Grubu adına,

A.P. GRUBU ADINA FETHİ TEVETOĞLU (Samsun) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu Grubu adına, Sayın Başbakan Naim Talû’nun 20 Nisan 1973 Cuma günü huzurlarınızda okudukları Hükümet Programı üzerindeki görüş ve temennilerimizi arz edeceğim. Bu vesileyle sözlerimin başında Grubumuz adına Yüce Senatoya saygılar sunar, yeni Hükümete başarılar dilerim.

12 Mart 1971 tarihinden bu yana, yani son iki yıl içinde, 2 Erim Hükümeti, 1 Ürgüplü denemesi ve 1 Melen Hükümeti olmak üzere olağanüstü şartlarla kurulmuş 4 Hükümetten sonra bugün, partisiz bir Kontenjan Senatörü Başbakanlığında 5’nci Cumhuriyet Hükümeti vazifeye gelmiştir.

Sayın Naim Talû, iki partinin, Adalet Partisiyle Cumhuriyetçi Güven Partisinin, hakkında rıza gösterdikleri tarafsız bir Başbakandır. İki partinin aralarında imzaladıkları protokole uygun Olarak kurulan Talû Hükümeti, 1961 - 1965’teki 4 koalisyon Hükümetinden sonra, çok partili parlamenter ve siyasî hayatımızda kurulan beşinci koalisyon Hükümetidir.

Kuruluşu, teşekkülü bakımından kendisinden önceki hükümetlere kıyasla hayli değişiklik ve müspet mânada başkalık, farklılık arz eden Talû Hükümeti, Parlâmentoda yeterli çoğunluğu sağlayan iki partinin gruplarından güç alan; görünümü ile de, gerçek durumu ile de artık Parlâmento dışı bir güce değil, Büyük Atatürk’ün deyimi ile bu ülkede büyük milletin en büyük millî gücünü ve iradesini temsil eden Parlâmentoya, Yüce Meclislerimize dayanan bir Cumhuriyet Hükümetidir.

Bu yeni Hükümetle Türkiye’imiz, 2 yıllık bir siyasî buhrandan, bir rejim bunalımından sonra partilerüstü Hükümet modelini geride bırakarak yeniden partiler demokrasisine, parlamenter demokrasiye dönmüş bulunmaktadır.

Türk umumî efkârına ferahlık, güven ve ümit getiren bu yeni Hükümetin kuruluşu ile rejim bunalımını ortadan kaldıracak asıl hedefin, 14 Ekim 1973 genel seçiminin yolu açılmış, mânası ve sonucu berraklaşmış, ufku ışımtır.

Demokratik parlamenter usullere ve normal şartlara dönüşün ilk delili ve ileri bir merhalesi olan Talû Hükümeti daha kurulmadan, programı henüz açıklanmadan ve hiçbir icraatı görülmeden belirli mihraklarca açılan haksız, gereksiz ve insafsız yıpratma kampanyaları; patolojik alışkanlık haline sokulmuş verici, küçültücü adlandırma ve ithamları, demokrasi ve politika edebi ile bağdaştırmak mümkün değildir.

Siyasî hayatımızda huzursuzluk ve hoşnutsuzluk yaratacak bu gibi kötü huy ve davranışlardan, hu kadar ders ve tecrübelerden sonra olsun artık vazgeçilmeli, kaçınılmalıdır.

Haksız peşin hükümler, millet huzurunda daima sahibini mahkûm eder. Tenkitlere bir sorumluluk anlayışı getirmek şarttır. Ancak, önyargıdan uzak, gerçeklere uygun, ilmî, yapıcı, isabetli tenkitler değer ve mâna taşır, dikkate alınır. Bunun aksi ise memlekete, demokratik rejime ve bizzat gerçekten uzak yıkıcı tenkit sahibine zarar getirir.

Konuşmamızın burasında Sayın C.H.P. sözcüsü arkadaşımızın bir Hükümet programı görüşmesinin sınırlarını çok aşan ve âdeta seçim kampanyasına kısa bir müddet kalmış bulunmasına rağmen sabredemeyen bir çabuklukla burada yaptıkları geniş ve uzun ve hakikaten birçok kırıncı ve haksız isnatlar yağdırdıkları ve her tarafa savun olukları konuşmalarında, hususiyle partimizi ilgilendiren iki, üç nokta üzerinde cevap ver. meyi ve açıklama yapmayı lüzumlu görüyorum.

Evvelâ böyle tarihî ve kritik bir günde vazife ve sorumluluk kabul ederek memlekete belirli bir süre içinde büyük bir vazife, hizmet görmeye talibolmuş bir değerli arkadaşımıza, gerçeklere, ilme ve hakikaten mensubu bulunduğu partinin vakarına yakışır bir konuşma yapmasını beklediğimiz değerli sözcü arkadaşımızın, burada sarf ettiği sözlerle, aynı partinin çok muhterem sözcüsünün dün akşam Millet Meclisinde yaptıkları ikinci konuşmada, Sayın Başbakan'ın gerçekten müspet, gerçekten olumlu ve seviyeli konuşması hakkında hayranlık ifade ettikleri halde, aynı partinin Cumhuriyet Senatosu gibi daha ağırbaşlı ve daha müspet, yapıcı konuşmalara daima sahne olmuş kürsüsünden Sayın sözcü arkadaşımızın bugün yakıştırdığı sözleri ben bu partinin, bu Hükümetin bir kanadını teşkil eden grubun Başkanı olarak hakikaten üzüntü ile karşıladığımı burada ifade etmek isterim.

Sayın sözcü burada ve diğer kürsülerde ve plâtıformlarda defalarca münakaşa edildiği reform konusunda yine ısrarla partimizi itham etmek ve bilhassa son yıllarda büyük milletimiz için üzüntü, tehlike ve tehdit halinde tezahür etmiş anarşik hareketlerin bu reformlarla ilgili olduğunu burada ısrarla söylemek suretiyle, bizim reform anlayışımızı kendi açılarından değerlendirmeye, izah etmeye kalkmışlardır. Ne gariptir ki, bugün Cumhuriyet Halk Partisinin haklarında af çıkarmakta lüzum ve çıkar gördükleri Marks'çı, Lenin'ci, Mao'cu tutuklular, anarşistler Türk mahkemeleri huzurunda verdikleri ifadelerde Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün reformları siyasî bunalımlara sebep gösteren ve bu kürsüden defalarca ileri sürülmüş, ısrarlı iddialarını şiddetle reddetmektedirler.

Sayın sözcü arkadaşımız yine bize atfen, "koruduğunuz sınıflar" diye bizi sınıf koruyuculuğuyla itham eden bir tâbir kullandılar, bir ifadede bulundular. Huzurunuzda şiddetle reddederim, bu yanlış değil, yalandır. Bizim bir sınıf partisi olmadığımızı Türk Milleti ve bütün dünya bilmektedir ve sınıf partisi, sınıf kavgası güden ideolojik siyasî teşekküllerin dünyada ve Türkiye'mizde kimler olduğunu Sayın sözcü her halde en az benim kadar bilirler.

Yine Sayın sözcü reformlar konusunu eleştirirken burada daima iddia ettikleri gibi, parlamenterlerin, grupların, partilerin en tabii hakları olan tasarı ve teklifler üzerindeki değiştirme haklarını, reform kanunlarını yozlaştırma şeklinde ifade bu-yurdular.

Evvelâ yozlaştırmadan neyi kastettiklerini ve neyi ölçü aklıklarını, kriter ve kıstas olarak neyi hesaba aldıklarını ifade etmeleri gerekir. Kendileri için kıstas, kriter alınan hususların bizim için ne mânaya geleceklerini biz biliriz. Bu hususta objektif olarak ortaya fikirlerini koymadıkları takdirde şüphesiz tâbir ve konuşmaları ve isnatları kavli mücerrette kalmaya mahkûmdur.

Muhterem senatörler konuşmama devam ediyorum:

Anayasa esaslarına ve demokratik parlamenter geleneklere uyularak Adalet Partisi ile Cumhuriyetçi Güven Partisi arasında imzalanan protokole göre kurulmuş bulunan Talû Hükümetinin programı, kısa fakat özlü, ölçülü ve gerçekçi bir programdır. Hükümetin 14 Ekim 1973 genel seçimlerine kadar geçecek kısa sürede yapabileceği başlıca hizmetler bu programda yer almış bulunmaktadır. Talû Hükümetinin teşriî güçle beraber çalışma süresi ve imkânı son derece kısıtlıdır, sınırlıdır. Nihayet iki ay kadardır. Hükümetin programında bu kadar kısa bir zamanda çıkarmayı hedef aldığı kanunlar mühim, gerçekleştirmeye çalışacağı işler ise ağırdır. Hükümeti teşkil eden Adalet Partisi ile Cumhuriyetçi Güven Partisi, imzaladıkları protokol çerçevesinde siyasî sorumluluk yüklenerek zaman ve imkân ölçüsünde Hükümetin başarı sağlamasına bütün güçleri ile yardımcı olacaklardır.

Yurda huzur ve ferahlık getirecek asayiş ve istikrarın sağlanması ve devamında, reform kanunlarının çıkarılmasında, genel seçimlere elverişli güven vasatının hazırlanmasında muhalefet de İktidar kadar sorumluluğunu idraki, üzerine düşen vazifeyi yerine getirmeye mecburdur. Hükümetlerin devamlılığı her ne kadar umumî bir prensip ise de, Talû Hükümetinin bazı mühim noktalarda bozulmuş, tamir yerine tahrif hattâ tahribedilmiş aksak işler bir Devlet çarkını, istikrarsız bir administirasyonu; yatırımlarla, kalkınma ile ilgili mesele ve mevzuları ne halde, hizmetin hangi nokta ve devresinde teslim aldığını hesaba katarak 6 aylık belirli, sınırlı bir görev süresinde kendilerinden isteyebileceğimiz azamî hizmetin değerlendirilmesinde insafli ve gerçekçi olmaya mecburuz.

Hükümetleri iyi çalıştırmak ve başarılı kılmak sorumluluğu yalnız iktidarın değil, yapıcı tenkit, ikaz, kontrol ve murakabesiyle muhalefetin de vazifesidir.

Yüce Meclislere sunulmuş Talû Hükümeti programı, 14 Ekim 1973 genel seçimlerine kadar geçecek kısa sürede Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde vatandaşın, güven duygusunu güçlendirmeyi ve 1973 yılı programında öngörülen yatırımları zamanında ve program uyarınca gerçekleştirmeyi” vaat etmekte; bilhassa 3’ncü Beş Yıllık Plân hedeflerine ulaşmak yolunda önem taşıyan ve öngörülen ekonomik yapıyı sağlamada hayatî ehemmiyeti büyük projelerin bu yıla düşen dilimlerini tamamlamada dikkat ve itina gösterileceğini belirtmektedir.

Bilhassa ana meseleleri, anarşi ve komünizmle mücadeleyi, daha önce başlatılmış olan reform çalışmalarını sonuçlandırmayı ve hür, demokratik seçim ortamını hazırlamayı başlıca hedef almış bulunan Talû Hükümetinin programı okununca görülmektedir ki; Hükümet, çiftçinin, işçinin, esnafın, az gelirli vatandaşın yanındadır. Taban fiyatları, üreticinin emeğini en iyi değerlendirecek şekilde düzenlenecektir. İşçi - işveren ilişkilerinin, çalışanlar aleyhine değiştirilmesine ve işçi haklarının kısıtlanmasına, zedelenmesine asla imkân verilmeyecektir. Hayat pahalılığına karşı ciddi tedbirler alınarak dar gelirli vatandaşa geçim imkânı ve ferahlığı sağlanacaktır.

En büyük vasfı, partilerüstü denilen Hükümet şeklini tarih sayfalarında bırakarak yeniden demokratik usullere geçiş örneği olan Talû Hükümeti, programında aşırı cereyanlarla, bilhassa hürriyetçi Cumhuriyetimizi yıkmak, milletimizin bütün değer hükümlerini yok etmek isteyen komünizmle, düzen değişikliği bahanesiyle Türkiye'deki demokratik rejimi Marks'çı, Lenin'ci ve Mao'cu bir kızıl esaret rejimine çevirmeyi hedef aldıkları adalet, huzurundaki ikrar ve ifadeleriyle de açıkça anlaşılan anarşist komünistlerle mücadeleyi daha tesirli olarak yürüteceğini vaat etmektedir. Hükümet, iç ve dış kızılların, ortak ve işbirlikçilerinin düzenleyip sahneye koydukları, uygulamaya geçtikleri anarşi oyun ve hareketlerini tamamen yok edecek ciddi ve sürekli tedbirleri almakta kararlıdır.

Devletin güçlenmesini sağlamak, -bilhassa Devletimizi, Cumhuriyet rejimimizi yıkmak kasıt ve cesaretini ortaya koyanları hukuk kaideleri içinde tesirsiz hale getirmek birimizin değil hepimizin vazifesidir. Bunun için Yüce Meclislerce Anayasada güvenlik mahkemeleri kurulmasını da zarurî gören değişiklikler yapılmıştır.

Bu değişiklikler uyarınca güvenlik mahkemelerinin kurulması ve bütün Devlet kuruluşlarının anarşik ve yıkıcı faaliyetlerle köklü mücadelede daha güçlü ve tam tesirli kılınmaları koalisyon protokolünde ve Hükümet programında öngörülmüştür. Bu hususların en kısa zamanda ve ihtiyaçların, zaruretlerin gerektirdiği esaslı bir şekilde yerine getirilmesini Adalet Partisi bütün gücü ile destekleyecek ve takibedecektir.

Vatan ve milletimizin, Atatürk'ten emanet 50 yıllık Cumhuriyetimizin, demokrasi rejimimizin karşılaştığı kızıl tehlikenin tam olarak tanınma ve teşhisinde geç de olsa birleşen, bu yurdu seven her Türk evlâdı artık anlamıştır ki; Türkiye'deki anarşik hareketler, beynelmilel komünizm organları ile yerli komünistlerin ve bunların ortak, işbirlikçi, teşvikçi, savunucu ve koruyucularının gizli ve açık müsterek faaliyetlerinden görünürdeki bazı sahnelerdir.

Ta 1961'den itibaren yine bu kürsüden yine Adalet Partisi sözcüsü olarak belgelerle yüce huzuruza getirip büyük milletimize açıkladığımız, vazifelilere duyurduğumuz acı gerçekler, ancak 12 Mart 1971'den sonradır ki, suçluların da açıkça ikrar ve ifadeleri üzerine, büyük Türk çoğunluğunca yurdumuzu ve rejimimizi tehdit eden ciddi bir, kızıl tehlike olarak kabul edilmiş ve bununla, mücadeleye geçilmiştir.

Komünizmle mücadele, yalnız güvenlik kuvvetlerinin ve Örfi İdare mahkemelerinin vazifesi olmadığı cihetle, üniversitelerden parlâmentosuna, işçisinden, iş-

verenine kadar sivil, asker bütün vazifelilerin ve sorumluların, bu vatan ve milleti seven her Türk evlâdının yer aldığı bir millî cephe halinde yürütülmelidir.

Kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerinin cesur, çalışkan ve bilgili sıkıyönetim mensuplarının, son iki yıldır Türkiye’de anarşistin ve komünistin yakalanmasında, yok edilmesinde ve cezaya çarptırılmasında çeşitli Devlet kuruluşlarından ve kişilerden, vazife ve sorumlulardan gördükleri ters karar tasarruf ve köstekleme davranışlarına rağmen gösterdikleri üstün başarı her türlü takdire ve şükranla lâyıktır.

Fakat Türkiye’deki komünistler yakalanan ve muhakeme edilenlerden ibaret değildir. Türkiye’ de komünistlerle ve komünizmle mücadelenin her sahada köklü olarak ele alınması, ciddî ve tesirli, âcil ve uzun vadeli tedbirlerle yürütülmesi şarttır, zarurettir.

Anarşi olayları, yapanlardan yakalanan piyonlar kadar; bunları yetiştirenler, tahrik, teşvik ve himaye edenler, bunların plânlarını gerçekleştirmekte aracı olanlar da suçludurlar, vatana ve rejime ihanet etmişlerdir. Kızıl mamulü imal eden komünist imalâtçı tezgâhı ile birlikte çalışamaz hale getirilmedikçe, yok edilmedikçe, alınacak geçici tedbirlerin, akciğer kanserini veya beyin tümörünü aspirinle tedaviye kalkışmaktan ileriye varmayacağı aşîkârdır.

Talû Hükümetinin, programında belirttiği ve vadettiği şekilde bu dâvaya ciddiyet ve ehemmiyetle eğilmesi en samimî dileğimiz; kendilerini bu yolda desteklemek, kontrol ve takibetmek de başlıca vazifemizdir. Şuna katiyetle inanıyoruz ki; hükümetlerle sıkıyönetim mahkemelerinin şükranla belirttiğimiz müspet uygulamaları arasında geçmişte görülen çelişkilere bundan böyle asla rastlanılmayacaktır.

Yine inanıyoruz ki; bundan böyle kanunsuzluğu teşvik etmiş direnç komitesi üyelerinin mükâfatlandırılarak daha yüksek makamlara getirilişi gibi düzen ve disiplini, Devlet çarkındaki işlemeyi temelden dinamitleyerek yok olmaya götürecek şuursuzca tasarruflar tekrarlanmayacak, ancak tamir ve tedavi göreceklerdir. Komünizmle mücadelede yeterli bilgi ve tecrübeye sahip değerli mütehassıslar, dürüst, vatansever ve inançlı emniyet mensupları Devletin en mühim güvenlik kuruluşlarından uzaklaştırılarak; birtakım rejim aleyhtarlarının mühim Devlet kademelerine sızmalarına göz yumularak işlenmiş hatalı tasarruflar süratle tashih ve tamir edilmelidirler.

Sayın Senatörler, bugün Türk Milletini kızıl komünizm belâsı kadar tehdit edip düşündüren, halkımızın acı feryadına sebeb olan büyük bir ıstırap konusu iliklerimize kadar işleyen yüksek rüşvet belasıdır. Milletimizi bu korkunç belâdan kurtarmak yolunda göstereceği her cesur ve tesirli teşebbüs ve davranışta Talû Hükümeti Yüce Meclislerimizden, Adalet Partisi Grubundan büyük destek görecektir.

Hükümet ancak beş, altı ay gibi kısa bir süre işbaşında bulunabilecektir ve nasıl olsa geçicidir düşüncesi hiç kimseyi uyuşukluğa sevk etmemelidir. Sık değişen hükümetlerin ve bakanların siyasî iktidarın çalışma huzur ve sürekliliğini bozmasındaki tesirleriyle Devlet personeline son iki yıldır büsbütün ârız olan çekingenlik, gevşeklik ve tutukluğun sona erdirilmesi ancak Talû Hükümetindeki genç ve dina-

mik bütün bakan arkadaşlarımızın bu tarihi dönemde yapacakları cesur, atılgan ve isabetli hizmet örnekleriyle mümkün olacaktır.

Talû Hükümetinin bugün ulaştığımız ileri sayılacak merhaleden ve kısmî istikrardan yararlanarak izleyeceği tutarlı bir politika ile ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı elverişli bir vasata erdirmesi mümkün olacaktır.

Fiyat artışları mutlaka durdurulmalı, bu alanda cesaretle tesirli tedbirler alınmalıdır.

Üretim ve yatırımların artırılması teşvik edilmeli, ekonomik hayatın ve piyasanın canlılığı, güveni ve istikrarı sağlanmalıdır.

Programda yer alan kamu sektörünün ürettiği mal ve gördüğü hizmetlerde fiyat ve ücret artırılmamayı taahhüdünü müspet bir karar olarak memnunlukla karşılıyoruz. Adalet Partisi olarak daima görüş ve inancımız odur ki; 23 milyon Türk köylüsünü satınalma gücüne kavuşturmadan refah ve tabana yayılamaz ve sanayileşme bu memlekette mümkün olamaz. Bu itibarla Hükümetin, çiftçimizin satınalma gücünü artırmak yolundaki her çabası çeşitli köylü, işçi ve esnaf meseleleri, çözüm bekleyen gençlik, üniversite ve eğitim problemleri, kamu personeli, sağlık, vergilendirme, sanayi ve kredi politikası, tabii kaynaklar ve enerji üretimi, ulaşım, haberleşme, imar ve iskân hareket ve hizmetleri ve turizm politikası gibi konulardaki her verimli, müspet faaliyet ve teşebbüsleri daima Adalet Partisi Grubunun desteğini görecektir.

Yeni Cumhuriyet Hükümetimizin de yurdumuzun Doğu ve Güney - Doğu bölgeleriyle geri kalmış bölgelerine Devlet hizmetlerini ve Cumhuriyet nimetlerini götürmekte öncelik tanıyacağına inanıyoruz.

Talû Hükümetinin programında vadettiği kanunların çıkarılmasında Adalet Partisi Grubu olarak bütün gücümüzle yardımcı ve destek olmayı belirtmek isterim.

Hükümet programında dış politika bölümünde Çin Halk Cumhuriyetiyle ilgili satırların genel dış politika hedeflerimiz yönünden ne değer ve mâna taşıdığını, Türkiye'mizin bugünkü ortamında anlamak mânalandırmak güçtür. Dost ve müttefik ülkelerde milletimiz aleyhinde geliştirilen propaganda ve suikastların hızla olurdu-dünyada yapılan yıkıcı propagandaların bertaraf edilmelerinde büyük hasasiyet gösterilmeli ve çaba harcanmalıdır.

Sayın Senatörler; 50'nci yılını çok yakın bir gelecekte kutlayacağımız Cumhuriyetimizin mutlu gününden tam iki hafta önce, 14 Ekim 1973' de siyasî partilerimiz yüce milletimizin huzurunda hesap verecekler ve büyük milletin bütün yurt ve millet meseleleri üzerindeki tercih ve hakemliğine başvurarak ülkeyi kimin idare edeceği hususunda vereceği tarihi kararla Türk siyasî hayatında yeni, tecrübeli ve aydınlık bir döneme gireceklerdir.

Müzakeresini tamamladığımız programını gerçekleştirme yolunda kendisine büyük güven taşıdığımız Talû Hükümetinin başarısı, yalnız Hükümeti teşkil eden siyasî partilerin değil, yüce Meclislerimizin ve gerçek demokrasi taraftarlarının bir başarısı olacaktır.

Türk tarihinde büyük bir yer, değer ve mâna taşıyan 14 Ekim 1973 genel seçimlerine millet ve memleketimizi güven içinde ulaştıracak Talû Hükümetine millet ve memleketimize hizmetler yolunda Adalet Partisi Grubu adına sonsuz başarılar diler, Yüce Senatoda saygılar sunarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Bir önerge var, takdim ediyorum.

Sayın Başkanlığa

Kişisel konuşmaların 10’ar dakika ile sınırlandırılmasını arz ve teklif ederim.

Nuri Demirel (Balıkesir)

BAŞKAN — Önergenin aleyhinde, buyurun Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın arkadaşımızın yeterlik için verdiği önergenin gerekçesiz olduğu açıkça görülmektedir. Cumhuriyet Senatosunda kurulmuş bulunan yeni Hükümetin programı görüşülmektedir. Bu programın görüşülmesinde gruplar görüşlerini açıklamış bulunmaktadırlar. Üyeler görüşlerini belirli bir sınır içerisinde açıklama zorunluğuna götürülürken bunun ciddi sebeplerinin ve gerçek nedenlerinin olması gerekir idi. Mücerret kişisel görüşlerin 10’ar dakika ile sınırlandırılması sağlam bir düşünce prensibini içerisinde hiç de mâkul ve muteber sayılmamalıdır.

Hükümet programı üzerinde belirli görüşleri açık olan siyasî partilerin dışında, Sayın Üyelerin kendilerine ait ve ne biçimde olacakları bilinmeyen görüşleri vardır. Hiç şüphesiz ki, yeni Hükümetin başarısında yardımcı olabilmeye uğraşanlarla, eleştirileriyle yön vermek isteyenler olacaklardır.

Böylesine önemli bir konunun görüşülmesi sırasında hiçbir neden göstermeden, gerçekçi bir ifade etmeden mücerret bir deyimle görüşmeler 10’ar dakika ile sınırlansın; ama niçin? Hep beraber cevap vereceğiz, hiçbir niçini yok.. Hiçbir niçini olmadan, hiçbir gerekçe gösterilmeden ifade hürriyetinin, görüşme haklarının sınırlandırılması doğru değildir.

Sayın Demirel arkadaşımдан özellikle istirham ediyorum, 6 üye ancak konuşabilecektir, geniş bir zaman almayacaktır. Görüşmelerin devam imkânını sağlamak için lütfetsin önergesini geri alsınlar. Almadıkları takdirde Genel Kuruldan istirham ediyorum, Cumhuriyet Senatosunda tarafsız bir Başbakanın başkanlığı altında kurulan Hükümetin programının görüşülmesi sırasında üyelerin ifade hürriyetleri dakika ile sınırlandırılmasın. Daha işin başında bir taraftan görüşme hürriyetlerini sınırlandırılmıştır diye tartışmaların ve eleştirilerin kapısı açılmasın.

Arkadaşım lütfetsinler, izin versinler görüşmeler yapılsın. Sınırlanmazsa etse etse, toplansa toplansa yarını saat veya bir saat belki görüşmeler devam edebilir; ama öte yandan Cumhuriyet Senatosunda Hükümet programı üzerinde görüşmeler Adalet Partisinden gelen bir taktir ile, şüphesiz Adalet Partisinin görüşü değil-

dir, bir arkadaşımızın görüşüdür - Adalet Partili bir arkadaşımızdan - yani iktidarı paylaşan bir partiden gelen bir önerge Hükümet programı üzerindeki görüşmeler sınırlandırılmıştır şeklindeki bir tedai bile verdirmek yerinde olmaz. Arkadaşlarımdan özellikle rica ediyorum bu imkânı bağışlayın.

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... (15 dakika olsun başka önerge var sesleri) Efendim, bu aykırı olduğu için önce bunu koymaya mecburum. Bunu reddederseniz öbürüne gelir sıra.

NAHİT ALTAN (Çanakale) — Arkadaşımız iştirak ediyor.

BAŞKAN — Sayın Demirel, 15 dakikaya mı iştirak ediyorsunuz?

NURİ DEMİREL (Balıkesir) — Evet,

BAŞKAN — Peki efendim, öbür önergeyi takdim ediyorum.

Sayın Başkanlığa Kişisel görüşmelerin 15 dakika ile sınırlandırılmasını arz ve teklif ederim.

Konya Mehmet Varışlı

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir.

Sayın Hamdi Özer.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Sayın Talû Hükümetinin programı üzerinde görüş ve dileklerimi sunacağım.

Milletimiz yıllardan beri güçlü ve inandırıcı bir hükümetin özlemini çekmektedir. Anayasaya bağlı, programına sahip ve emrindeki kuruluşlara hâkim bir hükümet istemektedir.

Demokrasinin devamını gerekçe yaparak demokrasiden taviz veren, yürütme alanı içindeki buhranları Parlâmentoya sokan bir hükümet istemiyor.

Emrindeki güçlere teslim olan, tehditleri emir, blöfleri gerçek kabul ederek millet iradesini paniğe uğratan ve paniğe alıştırıran bir hükümet istemiyor.

Bu paniği yaratanlara hesap soracak ve Parlâmentoya hesap verecek güçte ve güvençte bir hükümet istiyor.

Millet iradesinin karargâhı olan Yüce Parlâmentoya ihtiras ve ikbal oyunlarının tuzak sahnesi haline getirmek isteyenlere buyur eden bir hükümet istemiyor.

Anayasa dışı zorlamalara Parlâmentonun kapısını tazimle açarak, parlamenterleri demokrasinin kurtarılması telâşi içine sürükleyen ve onların hür iradelerini renkten renge sokarak bozguna uğratan bir hükümet istemiyor.

Devletin korunması gerekçesini ikbal maskesi yaparak, rejime saldıranlara boyun bükten bir hükümet istemiyor.

Anayasamıza göre meşru olan her güç, hükümetin emrindedir ve ona itaata mecburdur. Hükümete itaat etmeyen güçler meşru olmaktan çıktığı için itaat al-

tına alınmalıdır. Milletine itibar eden her güç ve her organ, Anayasadaki yerlerine çekilmeli ve Parlâmentonun içinden ve üstünden ellerini çekmelidir. İşte güçlü ve inandırıcı bir hükümetin en başta gelen vazifesi bunu sağlamak olmalıdır.

Devletin aktif gücü olan hükümet, Anayasayı cesaretle korumalıdır. Entrika ve buhranları Parlâmentonun kapısından girmeden yok etmelidir. Güçlü saldırılar karşısında Parlâmentoya danışmadan görevinden kaçmamalı ve direnme gücünü Parlâmentodan alacağına inanarak, millet iradesine güvenmelidir. Her çeşit beyan ve görüntülerin kaynak ve ciddiyetini çekinmeden araştırmak ve her gürültü karşısında Parlâmentoyu ve rejimi olağanüstü bir ortama sürüklemekten sakınmalıdır.

12 Marttan önceki hükümet ve siyasî partiler millet iradesini savunmada tek vücut olmak basiret ve cesaretini gösteremedikleri için, demokrasimiz yaralanmıştır. Meşru iktidarın devrilmesini kabul etmek ve 21 Şubat Bildirisine de aynı itaatla susmak, Parlâmentomuzu millet iradesinden ve itibarından koparmıştır. Ancak Cumhurbaşkanı seçimindeki isabetle Parlâmentomuz hem kendi haysiyetini hem de milletin haysiyetini kurtararak kendisini yeniden millete bağlamıştır. Dikte ettirilen formülleri reddederek, hür irade formülünü uygulamak suretiyle millî irade egemenliğine itaat edilmesini herkese ihtar etmiştir. Vicdanları zorlayan formüllerden herhangi birini reddettiği için kurban edilen Parlamenterler, millet iradesini kurban edilmekten kurtarmışlardır.

Bunların mükâfatını demokrasi tarihimiz verecektir. İthamların yerini haysiyet, cezaların yerini şeref alacaktır. Türk demokrasisi elbet bir gün parti diktasını da yıkarak hür vicdanların hâkimiyetine ulaşacaktır. Artık şahsî ihtiras oyunlarına ne demokrasinin hatırı ve ne de milletin huzur ve selâmeti gerekçe olarak gösterilemeyecektir.

Anayasamız kendi kendini savunacak ve koruyacak güce kavuşacaktır. Ancak ve ancak güvenini ve gücünü Anayasadan alan bir hükümet güçlü, inandırıcı ve başarılı olmak şerefini taşıyacak ve bunun adı gerçekten demokratik cumhuriyet hükümeti olacaktır.

Yeni Hükümetimizin böyle bir hüviyete sahip olmasını diler, kendisine ve yüce Senatoya saygılar sunarım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — 1971 ara rejiminin dördüncü hükümetini kuran Sayın Talû, toplumun belirli katlarının güvenine sahiptir. Bu güven öncelikle ülkenin büyük ve ticarî sermayesinden gelmektedir. Adalet Partisi ve öteki iktidar ortağının yasama organlarındaki güvenoylarından önceye geçmiştir, bu övgülü, özlemli tasvip, aslında bu sevinçli, hesaplı onaylama hiç de yadırganmamalı. Egemen güçlerin olmasını istedikleri olmaktadır.

Sayın Talû Hükümetinin programından çok, Hükümetin şekli dikkat çekicidir. Sorumluluktan çekinen çoğunluğun yeni bir iktidar biçimidir bu.

Son 50 günün siyasî hayatımız için ilginç olayları vardır. Bu olaylar için yorumlar, söylentiler devam etmektedir. Cumhuriyet Halk Partisinin seçim öncesi

dönemde Hükümete katılma umudu olmuş da bir oyuna gelmiş sanılmakta, hattâ bundan övünme payı aranmaktadır. Son 50 günün yeniden tekrar edilmesi mümkün olsa idi, Cumhuriyet Halk Partisinin bütün girişim ve teşebbüslerini eksiksiz ve olduğu gibi yapacağından hiç kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

Batılı demokrasilerde programları ve amaçları birbirinden çok farklı siyasî partilerin bunalım, hatta normal dönemde müşterek hükümet kurlmaları olağandır ve çok görülmekte olan demokratik bir usuldür, bir sistemdir. Biz bunu söylemişizdir. Türkiye için böylesine bir demokratik kuralın işleminin garip olmadığını ifade etmişizdir. Cumhuriyet Halk Partisi bir önceki hükümetin çekilme talebinin Sayın Cumhurbaşkanı tarafından kabulünden sonra, yeni hükümetin teşkili temasları sırasında Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı, Cumhuriyet Halk Partisinin tam temayülünün ifadesi olarak, hükümetin Adalet Partisi tarafından kurulmasını Anayasa Hukukunun ve Parlâmento geleneklerinin icabı olarak önermiştir. Bu öneriyi, bir Adalet Partisinin başkanlığındaki hükümet teşkili formülü izlemiştir. Cumhuriyet Halk Partisinin bu önerileri Adalet Partisinin iç işlerine karışma anlamına gelemmez ve bu nitelikte yorumlamaya da kimsenin hakkı olamaz.

Hukuk ve geleneklerin doğrultusunda öneride bulunma, güçlü bir haklılığın örneğidir. Adalet Partisinin bu önerilere karşı aldığı vaziyet ilginçtir. Adalet Partisi Genel Başkanının, hükümetin Sayın Talû başkanlığında kurulmasını teklifi karşısında; Cumhuriyet Halk Partisinin ayrıntılara girme veya böylesine bir teklifte ortak olma yolunda hiçbir tereddüdü olmadan kesin bir “hayır” diyerek açık vaziyet alması, ancak Cumhuriyet Halk Partisinin ve Genel Başkanının yapabileceği gerçekçilik, demokrasiye ve inançlılığa bağlılığın örneğidir.

Cumhuriyet Halk Partisi siyasî hayatımızda güçlkle kabul edilebileceğini çok iyi bildiğimiz, yeni bir unsuru getirmektedir: “Berrak politika”. Olup bitenleri olduğu gibi bütün ayrıntılarıyla kamuoyuna ulaştırmak ve halkın bilgisi içinde girişimlerde bulunmak.. Bunun güçlüklerini biliyor ve çekiyoruz. Demokratik hayat tarzına bütün icaplarıyla dönebilmek için, Cumhuriyet Halk Partisi cesaretle güçlükleri yenmenin örneklerini vermiştir, vermektedir, verecektir. Fedakârlıklar yapılır, güçlükler göğüslenirken Adalet Partisinin ince iktidar hesapları bizim için çok geri plânda kalan konulardır.

Marifetlere bulaşmamış, tutarlı ve güçlü, berrak politika yürüten Cumhuriyet Halk Partisinin fedakârlıkları bilebileceği, yapabileceği zaman ve sorunların belli ve sayılı olduğunu da ifade etmeliyim.

Demokrasinin sosyal hukuk devlet niteliği ve bütünlüğü içinde yerleşmesi, işlemesi, ulusun birliği, selâmeti, özgürlüğü ve halkın mutluluğu... İşte bu kadar...

Siyasî hayata bir demeç üzerine belli çevrelerin yanlısı olarak çağırılan Sayın Talû, tarımsal destek alım fiyatlarının düşük tutulmasının sorumlusu görülerek hakkında Cumhuriyet Halk Partisi Yasama Organı üyeleri, yasama denetimi hükümlerinin uygulanmasını istemişlerdi. Başında bulunduğu Hükümeti teşkil eden siyasî partiler, bu denetimi işletmeye engel olmuşlardı.

Tarımda çalışan, yaptığı masrafı karşılamayacak, emeği, umudu içinde yitirecek milyonlarca üreticinin kaderini toplumun belirli katlarının yararına darboğazlara sürükleyen Sayın Talû başkanlığında bir Hükümete katılmayı düşünmek hakkını bile kendisinde bulamazdı Cumhuriyet Halk Partisi, 14 Ekim seçimlerine giderken Sayın Talû'nun tarih önünde yüklendiği görevde, dayandığı siyasî partilerin hangi ölçülerde etkilerinde kalıp veya kurtulacağını şimdiden kestirmek güçtür. Ancak, ufukta gözüken sisli bulutlar dikkat çekicidir.

Bizleri, yüzbinleri bünyesinde toplayan çeşitli meslek kuruluşlarının memleket sorunları üzerinde görüşlerini açıklamaları şartlara, sansüre bağlanmışken, kamu içinde kamu ile ilgili olmayan sorumsuz kişilerin veya Ticaret Odalarının güçlü başkanlarının demec ve cevapları Devletin haber araçlarında uzun uzun ve devamlı olarak yer almaktadır. TRT'de Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına sığacağı sığacağına karşı çıkanların tantanalı sözleri özel itina görmektedir. Toplumcu, ilerici, halkçı görüşlerin etrafında bir çember örülmektedir.

Söz gerimi, büyük mağaza kuruluşları karşısında Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı kaygılarını dile getirdi. Adalet Partisi Genel Başkanı aksi görüşü savundu. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının yürekten benimsediğimiz kaygılan karşısında, siyasî bir partinin genel başkanı olarak Sayın Demirel'in partisinin genel politikasına uygun demecini saygı ile karşılıyor ve TRT'de yer almasını olağan buluyoruz. Ne var ki, büyük iş çevrelerinin ve onlardan gelen sesleri aynı ölçüler içinde değerlendirebilmemiz için, sınır boyunda yoksulluğun kahrını çeken esnafın, tüccarın, işçinin, köylünün görüşlerini TRT'de aynı şekilde verebiliyor muyuz, dinleyebiliyor muyuz? İşte demokrasi budur. Eşitlik, adalet, insanlık ve insanlık haysiyetine karşı saygılı olmak budur.

Meşru ve demokratik solu halkın temayüllerini, gerçek eğilimlerini temsil eden Cumhuriyet Halk Partisine karşı her fısıltıyı, her çabayı, her çıkışı bir kısaç harekete çevirme demokrasi değildir ve demokrasi olmayacaktır.

Sosyal tepkilerin insanca yaşama ümitlerini talihlerini daha iyiye yöneltme isteklerini baskı altında tutma hevesleri birleşik bir cephe içindedir. Teşvik tedbirlerinden ve onların yeni kılığı tezgâhlanırken gerçekleri, ortaya atanlara cevap üstüne cevap yığınlarının içinde iş adamları ve sanayicilerin birlik örgütünde teşvik tedbirlerini teşvik yarışmalarının amaçlarına dikkat etmeliyiz. Sosyal reform tezleri dünyanın sayılı sağ iktidarlarının bulunduğu ülkelerde gelişmektedir. Batılı gelişmiş ülkelerde meşru ve demokratik sol ya iktidardadır, ya muhalefette güçlü ve itibardadır.

Protokolde Hükümet pahalılık, işsizlik ve yoksullukla da, komünizmle de mücadelede önem verecektir kaydı bulunmaktadır.

Komünizmle mücadelede önem vermek, önlemek Hükümet kuran partilerin Devleti koruma kaygısı da haklarıdır. Mücadelenin kapsamı içinde köklü ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmayı ve diğer yasal cezaî ve idarî tedbirleri düşüneceklerini sanıyoruz. Ne var ki, kısacık bir cümle içinde işsizlikle, pahalılıkla, yoksullukla, komünizmle mücadelede önem verileceği dikkat çekicidir. Oysa işsizlik vardır. İş bulma, işsizliği önleme için yeterli ve gereği kadar tedbir alınması çeşitli yönlüdür, bir mücadele konusu değildir. Sosyal, ekonomik ve kültürel büyük bir sorundur.

Yoksulluk vardır, yürekler acısıdır. İnsan haysiyetini kahredicidir. Hem öyle az da değil, yoksullukla mücadele edilmez, yoksulluktan kurtulmak için ekonomik ve sosyal ciddi emekler ve tedbirler gereklidir. Protokolde pahalılık, yoksulluk, işsizlikle mücadeleye önem verileceği, komünizmle de mücadeleye önem verileceği görüşleri bir cümle içinde tesadüfen yer almamıştır. Yoksullukla, işsizlikle, pahalılıkla mücadele amaç olarak alınsa idi, belirli yerini bulurdu. Yoksulluktan, işsizlikten, pahalılıktan bahsetmenin komünist suçlamaya yatkın gözdağını bulmak evham ve alınganlık sayılmamalıdır.

Toplumcu demokratik mücadelede ülkenin gerçekleri açıkça ortaya atılabilmelidir. Halkın yaşadığı şartlar, çektiği sıkıntılar dile getirilebilmelidir. Protokol ön bir yargı ile bunların önleme belgesidir ve bir belgesi haline gelmiştir. Yoksulluktan, işsizlikten, pahalılıktan ölçülü ve belli sınırlar içinde bahsetmenin lüzumu yatkındır bu protokolde. Anarşizmin ve yıkıcı faaliyetlerin alanı ile toplumcu meşru demokratik mücadele alanını sağ güçler Türkiye’de çizmek istiyor.

Hükümet Programında her türlü aşırı sol ve aşırı sağ akımları yıkıcı ve bölücü faaliyetleri yok-etmek, komünizmle komünizme karşı cesur inançlı bir mücadele vermek ve buraya kadar bu kısmı ile Hükümetle beraber olmak mümkün değildir.

Devleti güçlü hale getirmek için belirtilen tedbirleri almak objektif ve adil ölçüler içinde her hükümete düşen ödevdir. Bu konu başlı başına bir sorundur. Oysa cümlelerin sonu vardır ve ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmamızı sağlayıcı tedbirleri alarak işsizliği ve yoksulluğu ortadan kaldırmak olacaktır. İşsizlik ve yoksulluğu ortadan kaldırmak ülkenin başlıca temel sorunudur, toplumsal büyük sorundur. İki temel sorunu aynı cümle içinde toplamamanın anlamı vardır. Yoksulluktan, işsizlikten, pahalılıktan bahsetme çaresiz, muzdarip, arkasız, umutsuz insanları kaderi ile başbaşa bırakıp, egemen güçlerin vereceğini “duacı” bir toplum istemektir. Bu toplumda halkın daha iyi günlere kavuşması, yaşadığı şartların iyileştirmesini isteyenler kurulu, adaletsiz tutucu düzenin düşmanları sayılacaktır. Halka hakkını aramasını sesini yükseltmesini kaşlarını çatmasını öğrenmemeli. Kalkınma kaderinde sözü olmamalı. Sadece razı olacak, bekleyecek, susacak itaatli bir toplum özlemidir bu.

Yoksulluktan, pahalılıktan, işsizlikten bahsetme anarşi, komünizm tedavisi olarak eşdeğer sayılacak. Mevcut kurulu düzenin komünizm ve anarşi umacıyla korunma yarışından başka bir şey değildir bu. Nüfusun % 90’ının yaklaşık olarak gelirin ancak % 55’ini alırken, nüfusun % 10’unun gelirin % 45’ini almasını, nüfusun % 1’inin tüm gelirin % 14,8’ini alması olağan sayılmaktadır. Adaletsizliğin, haksızlığın böylesine büyümüş oluşuna kader diyeceksiniz ve devam diyeceksiniz. Devletin korunması ile bağlı sayacaksınız, beş parmak bir değil; elbette gelirden bu sınırsız farklar olacaktır devam diyeceksiniz. Karşı görüş, Anayasanın insan haysiyetine yaraşır bir yaşama hakkı tanıyor bu sağlanmalıdır diye yükseldi mi, korunmuş çıkarlar, oy çarkları, ikbal tasaları, daha çok zengin olma kaygıları, iftira ve kötölemenin hünerleri ve ustalıkları olarak karşımıza çıkacaktır. Kredi düzeninde 100 lira pay almayan çaresiz köylü yanında milyonlarca, yüz milyonlarca kredi olarak alanların toplumsal hayattaki derin izlerine değindiğiniz mi şüphe ve hisimler başınıza toplanacaktır.

İlköğretim öncesi eğitimden 10 bin çocuktan 4 çocuğun yararlandığını, eğitim fırsat ve imkân eşitliğinden çoğunluğun mahrum olduğunu yahut bu gerçekleri söyleyen öğretmenlerin kıyım kuyusuna atıldığını söylerseniz rejimin yıkıcısı sayılacaksınız.

Canlı, sığır, koyun ve dana üretiminden eline İstanbul'daki, Ankara'daki çoğu dar gelirli tüketicinin ödediği paranın ortalama ancak % 24'ü geçmektedir. Üretici ve tüketicinin canını bezdiren böylesine bir sistemde geriye kalan % 76'sını kim almaktadır? Sorarsanız, bir kilo şekere, bir torba çimentoya, bir paket çaya yoksul köylünün ödediği paranın yüzde kaç vergidir? O çaya, o şekere, o çimentoya milli gelirden milyonları alan, kredinin çoğunu alan tatlı kârı hesapsız olan aynı miktarı ödemektedir vergi olarak dediniz mi; hışımlar başımıza yağacaktır.

Sayın Talû, bu yoksullukla, bu pahalılıkla mücadele edeceğini taahhüt ediyor. Sayın Talû Ticaret Bakanı olduğu sürece Cumhuriyet altınının iki kat arttığını, Reşat altınının tanesinin iki yüz lira artış kaydettiğini acaba unutuporlar mı?

BAŞKAN — Vaktiniz doldu efendim, lütfen bağlayınız.

SIRRI ATALAY (Devamla) — Sayın Talû'nun Ticaret Bakanı olduğu dönemde, Devletin resmen 600 bin liraya satıldığını sandığı bir otobüsün, 920 bin liraya satıldığını, böylesine bir sömürünün rahat biçimde işleminin nedenlerini bilmezlikten gelebilecek miyiz?

İki parti arası protokol ve Hükümet Programı üstesinden gelemeyeceğini bildiğinden değil, değiştirmesini istemediği ve istemeyeceği toplumun ıstırapı olan işsizliği, pahalılığı, yoksulluğu yasak sınırlan içinde almak için söylemektedir, bu sözleri.

Hükümet Programında Cumhuriyetin ellinci yılı için milletin bağışlama, barışma, ulaşma, ıstırapları dindirme, yuvalarda birer gülme erdemliği görmeden söz edilmiyor. Sıkıyönetimsiz bir seçimin, demokratik sistemin temel şartı olduğunu Hükümet Programı hatırlamış bile gözükse de...

BAŞKAN — Sayın Atalay, bağlıyor musunuz efendim? Siz de senelerce bunun ıstırabını çekmiş...

SIRRI ATALAY (Devamla) — Sayın Başkan bağlayayım.

14 Ekim seçimlerinin, partizanlığını her çeşit etki ve teşebbüsünden, kayırmaların yarışından uzak bir ortamı içinde yürütülmesinde Sayın Talû tarih önünde ciddi bir sorumluluk yüklenmiştir.

14 Ekim seçimlerinin asıl önemi, hürriyetçi, âdil, serbest, eşit bir ortamda yapılmasının sağlanmasıdır. Bütün dikkatler bu konu üzerinde toplanacaktır ve değerlendirilecektir.

Sayın Talû'ya iyi talihler dileyelim.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Bir önerge var, takdim ediyorum.

Divan Başkanlığına

Görüşmelerin bitimine kadar Birleşimin devamına karar verilmesini arz ve teklif ederim.

Kâzım Karaağaçlıoğlu (Afyon Karahisar)

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Öztürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sayın Naim Talû Hükümetinin programı üzerinde görüş ve fikirlerimi belirtirken, programda yer verilmeyen veya önemli olmasına rağmen, çok az yer verilen konulara dokunmaya çalışacağım. Ayrıca programda Hükümetin, siyasal kapasitesini aşan ve zaman bakımından, yapılmasına imkân olamayacak işlere verilen yer ve zamanın da mümkün olmayacağını ortaya koyarak, Hükümetin bu kısa süre içinde yapması gerekli sorunları açıklamaya çalışacağım ve bütün çıplaklığı ve gerçekliği ile ortaya koymaya çalışacağım.

Ayrıca Anayasa gereği olan reformları yaparak, ülkeyi ve ulusu mutlu kılacak düzen değişikliği ile Anayasa ve Anayasa kuruluşlarını ortadan kaldırmak isteyen fikir karmaşıklığı içinde bulunan anarşistlerin birbirine benzetilmemesinin ve bunların arasındaki farklara da dokunmaya çalışacağım.

Programın üçüncü sayfasında; “Ekonomik, sosyal, kültürel kalkınmamızı sağlayıcı tedbirleri alarak işsizliği ve yoksulluğu ortadan kaldırmak,” 4’ncü sayfada ise: “Önceki hükümetlerce başlatılmış reform çalışmalarını sonuçlandırmak, temel sorunluluklarımız arasındadır” Denmektedir.

Genellikle toplumcu görüş ve tartışmanın etkili olmaktan alıkondduğu sosyo politik bir düzende ve beş altı aylık kısa bir süre içinde bu sorunların ülke yararına çözülmesi kolay değildir. Gerçi işsizlik sorunu, yatırımlar, teşvik tedbirleri, hayat pahalılığı ile savaş, öncelikle ele alınıp, çözümlenmesi gereken sorunlardır, fakat ekonomik bir model olan ve reformların yapılmasında daha iyi işleyecek, ekonomik düzenin kurulmasında ulusal iradenin siyasî programlarda biçimlenen bir parlâmento ve partiler ile mümkün olacağını unutmamak gerekir. Bu bakımdan, Sayın Naim Talû Hükümetinin en önemli görevi olağanüstü koşullarla iyice kısıtlanmış olan demokratik hakların iadesi için gereken tedbirleri almak, seçimin özgür bir ortam içinde yapılmasını sağlamaktır.

Ayrıca ekonomik kalkınmayı ve sanayi yatırımlarını aksatmadan ulusal gelirin dengeli dağılımını temeldeki huzursuzluğu giderecek ve azaltacak şekilde çözümlemeye çalışmaktır.

Daha önemlisi ve Hükümetin programında gerekli yerini almış olan anayasal hakların ve özgürlüklerin işleminin bir güven duygusuna bağlanması ve normale

dönüşmesi dikkate alınmamış gözükmetedir. Oysa Anayasanın temel haklar ve ödevler bölümünde, ferdin kişiliğine bağlı dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlerine sahip olduğu, Devletin, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, huzurunu yok edecek sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak bir sınırlamayı koymaması; bilâkis kişinin maddî, manevî varlığının gelişmesini sağlayacak ortamların hazırlanması esas kabul edilmiştir. Çıkarılacak yasalarda temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunulmayacağı saptanmıştır. Yine Anayasamızın 20'nci maddesinde; “Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir, yazabilir” Denmektedir.

Çünkü, son yıllarda özgür düşünceye karşı sürdürülen ve demokratik sistemlerle bağdaşması mümkün olmayan olanak ve koşullar hüküm sürmektedir. Aydın kişiler, fikir adamları, Atatürkçü basın ve öğretmenler yobazca bir baskının altında ezdirilmeye çalışılmaktadır.

Başkalarının hürriyetini kısarak, ağızını kapatarak kendileri gibi düşünmeyenleri vatan ihaneti ile suçlamak, ülkemizde bugün tek taraflı işlemektedir. Bu biçim davranışlar, tarih boyu kişileri, toplumları ve devletleri yüceltmemiştir, yüceltmemiştir, küçültmüştür, kara bir damga olarak üzerinde devam etmektedir. Eğer uygar bir ulus olmayı amaçlamışsak, inanç ve vicdan, fikir özgürlüğünü Anayasadaki hükümlere uygun olarak yürütmeliyiz. Yoksa uygar ulus olma amacına ters düşeriz. İnsanları kafaları ile kalpleri ile kazanmanın yöntemleri uygulanmalıdır. Baskı kanunları ile polis yöntemleri ile uygulamalara girişmek kendileri gibi düşünmeyenleri, fikirlerini benimsemeyenleri baskı altına almak, demokrasi ile bağdaşmayan, susan vicdanlar ve küskünlükler topluluğu yaratmak; demokrasi ile bağdaşmayan susan insanların bir gün başkalarının çıkarları ve onların semizlenmesi yönünde kullanılmasına doğru gidilmesi, demokrasi için en büyük felâket olur. Çünkü, Anayasamızda bir ilke olarak yer alan lâiklikte amaç; vicdan, inanç ve fikir özgürlüğünün gerçekleşmesini kapsamaktadır. Kişiye değer verildiği sürece, adaletli olmak ve ahlâklılık yerleşir. Kişiye değer vermeyen, adaletli olmayan vicdanları ve fikirleri baskı altında tutan yasalar ve uygulamalar varsa, bunlar da özünde lâiklik ilkesine ve ilkeyi kapsamına almış Anayasaya aykırıdır.

Kamuoyunun özgür bir ortamda oluşturulması, demokrasinin kaçınılmaz bir amacıdır. Bu amacı engelleyen sistem ve yöntemler, uygulamaya devam edildikçe, demokrasiyi sulandırmak, yapılacak işlere gölge düşürülmekten başka bir anlam taşımaz.

Hâlâ yargının bütünlük ilkesini zedeleyen, genel hukukun amacına ters düşen, doğal yargıç gerçeğine sırt dönen bir hukuk sistemi uydurması ile kurulan özel mahkemeler önünde yurttaşlarımızı çıkarmaya devam etme hevesleri sürdürüldükçe, demokrasimizin geleceği tehlikeye sokulur.

Bu bakımdan, Hükümet olarak olayları bilimsel bir çözüme vurarak, toplumsal gelişmenin bütünlüğü içinde ele alarak, yasaları ve yöntemleri ona göre uygulaya-

rak, bugün karşı karşıya bulunduğumuz sorunların çözümünde başarı sağlama yolu tutulmalıdır.

Toplumun temelindeki sosyo ekonomik ve politik çakışmaların, sermaye, emek ilişkilerindeki eşitsizliğin, uyuşmazlığın, kaynak dağılımındaki adaletsizliğin tespit edilip, iyi saptanması ve çözülmesi lâzımdır. Bu yapılmazsa, bilimsel yöntemlerle çalışma olanağından çoğunlukla yoksun, sanayileşmesi gerçekleşmemiş, kalkınması yapılmamış, gelişme ve değişmelere kapalı kalmış eğitimsiz topluluklarda, çağın gelişimine ayak uydurma işi zor olduğundan, sosyal depremler kolayca gelişir ve oluşur. Doğal gelişimle bağdaşık olarak yenileşen fikir alkımları engellenirse, idare edenlerin politik amaçlarına uygun yöntemlerin uygulanması sonunda, oligarşiye ve biçimsel demokrasiye dönüş hızlanır. Dikta heveslileri için ortam doğar, anarşik olaylar da bu ortamda başlar, başladığı gibi... Hükümet böyle bir ortamın yaratılmaması, hattâ bugünkü olağanüstü durumun düzeltilmesinde en büyük göreve karşı karşıyadır.

Türkiye’de önemli olan idarenin yeni baştan düzenlenmesidir. Hükümetin yapacağı asıl önemli işleri iş başındakilerin iyi yetişmiş, çalışkan kimseler olmasının sağlanmasıdır. Halka hizmeti ucuz, süratli ve verimli olarak götürmeyi engelleyen bu kötü yönetim şeklinin ve yöneticilerin yeni baştan düzeltilmesi ve iyileştirilmesidir. Günün koşullarına, ülkenin gerçeklerine dayalı verimli ve etkin bir çalışma sisteminin sağlanması zorunluluğu vardır.

Kontrolsüz şekilde hızla yükselen hayat pahalılığı altında ezilen dar gelirli yurttaşlarımızın ıstırabını duymamak mümkün değildir. Her yıl toptan eşya fiyatlarında ortalama % 15 oranındaki yükseliş durdurulmalı, düşürülme olanakları bulunup mutlaka uygulanmalıdır. Hayat pahalılığın yarattığı sosyal ve ahlaki çöküntü önlenmelidir.

Bu dileğimi sunarken, umutlu değilim, umutlu olmadığımı söyleyebilirim. Çünkü Sayın Talû Ticaret Bakanı olduktan sonra, eski Ticaret Bakanı Sayın Çilingiroğlu tarafından hazırlanıp, Bakanlar Kuruluna verilen “Piyasa Fiyat Hareketleri Kontrol Yasası”nı geri almış, piyasa mallarının üretimden sonra tüketimine kadar fiyat değişikliklerinin Hükümetçe kontrolünü sağlayacak olanaklara sırt dönülmüş, bu yüzden hayat pahalılığı perakende mallarında 1972 yılından beri asgarî % 20’den fazla artış göstermiştir.

Sermaye piyasası kurulamamış, sanayi teşvik tedbirleri gerçekleştirilememiştir. Tekelci sermayeciler bu ortamda palazlanmaya olanak bulurken, dar gelirli milyonlarca yurttaş ulusal gelirden sosyal adalet ilkesine dayalı paylarına düşeni alamamışlardır. 1970 yılında Merkez Bankasının bıraktığı 4,5 milyon karşılıksız paranın yarattığı devalüasyon ve bunun arkasından memleketteki küçük esnafın ve çeşitli dar gelirli vatandaşların gerçekten ezilmeleri, bugünkü Sayın Başbakanın zamanında olmuştur. İşte Sayın Talû bu zihniyette, bu ekonomik anlayışta bir insan; bugün de Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisinden Kayseri imalâtı yuvarlanıp kapağını bulmuş bir tencere, bu tencerenin sesini ifade edecek, eğer imalâtı yapan müsaade ederse.

Türkiye’de çiftçinin bugün içinde bulunduğu en önemli sorun verimliliğin düşüklüğüdür. Devletin üreticiye olumlu yardımı, ucuz ve bol gübre verme, kullan-dırma, verimi yükseltme, tohumlukların uygun fiyatla temini, ucuz tarım araçları sağlanması, tarımın makinalaştırılması, sulu tarımın çoğaltılması, kalitenin yük-seltilmesi, tarım kredi kooperatiflerinin kurulması ve daha birçok imkânların sağ-lanması ile mümkün olacağının kanısındayım.

Ülkenin ve ulusun gerçek eğitim sorunlarını içine alan ekonomik sosyal mese-leleri kapsayan, amaçlayan, değerlendiren çağımızın değişen ve gelişen koşullarına göre düzenlenmesini öngören bir eğitim felsefesinden programda söz edilmemek-tedir. Son yıllarda hızla işletilen ceza sistemi sayesinde binlerce öğretmen mağdur edilmiş, bir kısmı istifa etmiş, bir kısmı yabancı ülkelere işçi olarak gitmiştir. Böy-lece okullar güçlü öğretmenlerden yoksun kalmış, binlerce ders saati boş geçmek-tedir.

Bu hatalı tutum nasıl düzeltilecektir? Programda buna dair hiçbir bilgi veril-memektedir. Millî Eğitimin ilk şartı ve başarının kaynağı güven içinde geçim sı-kıntısından kurtulmuş, iftira ve baskı kampanyası son bulmuş bir ortamın yara-tılmasına bağlıdır. Lâik eğitim düzenini bozan, eğitim birliğini yok eden, yanlış uygulamalardan kurtulmak için alınacak tedbirler de eğitim alanındaki başarıyı etkileyecektir.

Dilde, kültürde, kıvançta, ulusal bütünleşmede, insan sevgisi ve özgecilikte mânasını bulan Atatürk milliyetçiliğinin tutucu çevrelerin tahribinden kurtarılma-sı da başarıya tesir edecektir.

Çağdaş bir üniversite yaratabilmek için ülke sorumlularına çözüm getirecek, çağ-daş eğitim esaslarına göre işleyecek, bilimsel araştırmalarda öncülük yapacak genç kuşakların özgür çalışma düzeni içinde yeteneklerine göre yetişmelerinde olanak sağlayacak, yeniliklere açık özerk bir üniversite reformundan söz edilmemektedir. Cezai hükümlerle donatılmış bilimsel görüşlerin ve çalışmaların yozlaşmasına etki-li olacak paralı bir üniversite reform tasarısının Hükümetçe kabullenmiş görünme-sini, acı bir gerçek olarak söylenmesinde fayda vardır, sanıyorum.

Yine bu kanunun, ayrıca toprak reformu özelliğini kaybetmiş tarım reformu isteyen toprak ağaları istikametinde şekillenmiş olan her iki kanunun da bu Hükü-met zamanında çıkarılmamasının, çıkarılmamaya çalışılmasının bilhassa ulusun, memleketin hayrına olacağı inancındayım. Çünkü bu kanunlar bu şekilde çıkarıldı-ğı zaman, bu memleketin hiçbir işine yaramayacağı gibi, büyük meselelerin doğma-sına, daha çok huzursuzlukların meydana gelmesine sebep olacaktır.

Yine radikal yaşın özelliklerini taşıyan gençlerimizi yalnızlıktan, irdelenmişlik-ten, idealsizlikten kurtaracak tedbirlerin ve çarelerin programda yer almış olması acı bir gerçektir. Yıllardır dinlemekten usandığımız programlardaki yuvarlak sözle-rin en yuvarlağına da bu programda rastlıyoruz ve görüyoruz, diğerlerinin başarıya ulaşamadığını gördükten sonra da, bunun hiç başarıya ulaşamayacağı inancı içinde hepimize sonsuz saygılar sunuyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Gümüšoğlu.

O. ZEKİ GÜMÜŞOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Hükümet Programı üzerinde kişisel görüşlerimi arz için yüksek huzurlarınızı işgal etmiş bulunuyorum. Beni dinlemek lütfunda bulunan Sayın Üyelere ve Hükümet azalarına peşinen şükranlarımı arz ediyorum.

Bugün Programı müzakere edilmekte olan Talû Hükümeti, olağanüstü hükümetler döneminden, halka dayalı, normal hükümetler dönemine geçişte son ve sevindirici bir merhale olarak kendilerini hür demokratik parlamenter sistem içinde görmekte ve bu inanç içinde kendilerini selâmlamaktayız.

Hukuken Meclise dayalı görünen Erim ve Melen Hükümetlerinden farklı olarak, bu Hükümet halka ve hukuka dayalı bir hükümet niteliğinde görülmüştür. Bu arada peşinen şu hususu arz edeyim ki, Sayın Erim ve Melen Hükümetlerinin fiili bir iktidar olduğu telmihinde değilim. Yine hukuka bağlı olarak olağanüstü şartlar içinde vazifelerini yapmış hükümetler olarak nitelediğimi de arz etmek isterim.

Programda yer alan hususlardan çok, bizi Hükümetin bu geliş tarzı ilgilendirmiş ve daha çok bu vasfı ile bizi duygulandırmıştır. Geçici bir dönem için olsa dahi, millî hayatımızda tüm vatandaşları rahatlatıcı ve sevindirici bir hüviyet iktisap etmişlerdir. Hükümet programında öngörülen hususların bir protokolle iki siyasî parti tarafından halka karşı müştereken taahhüt edilmesi toplum düzenimiz için siyasî ve iktisadî hayatımızın istikrar içinde gelişmesi için ve nihayet, vatandaşın gelecek günlere inanç ve ümit içinde bakmaları için yarınki dünyalarının, çoluk çocuğuna ait geleceklerinin daha iyi olacağını düşünme imkânlarını buldukları için son derece isabetli ve değerli bir unsur olmuşlardır.

Bu ve buna benzer nedenlerle Hükümet, henüz güvenoyu almamış olmasına rağmen, kamuoyunda büyük bir itibara ulaşmış bulunmaktadır.

Türk Devletinin itibarı, vatan ve milletin bütünlüğü, Türk toplumunun gelişmesi ve kalkınması bahis konusu olunca, devleti yönetecek ve milletin iradesine hükmedecek siyasî iktidarın önemi aşikâr hale gelmiştir.

Devlet fikri ne ölçüde devamlı ve somut bir kavram ise, devleti yöneten siyasî iktidarlar da o derece şartlara ve toplumun ihtiyaçlarına bağlı olarak gelişen ve değişen siyasî kadrolar olarak ortaya çıkmaktadır.

Her siyasî iktidarın vazifesi toplumun huzur, güven, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını ve gelişmelerini sağlamak; mevcut siyasî ve hukukî statüyü korumaktan ibarettir. Siyasî iktidarlar, hükümetler bu vazife ve sorumluluklarını yerine getirirken, devlet adına, millet adına hükümranlıklarını istimal ederlerken, kendilerine güç veren kaynağın millet olduğunu, millet temsilcisi olan Parlâmento olduğunu sadece söz olarak değil, lâfız olarak değil, her vesileyle uygulamada açıkça ispata mecburdurlar.

Hükümeti, gelecek hükümetleri bu konuda ikaz, bir parlamenter olarak bize düşen vazife bulunmaktadır. Müesseseseleşmiş parti hükümetlerinin tavize ihtiyacı yoktur. İki gün evvel kutladığımız Milli Egemenlik bayramının anlamı, Aziz Atatürk'ün millî irade ve Meclis üstünlüğü fikrini ayakta tutamayan bir iktidarın meşruiyeti iddia edilemez.

Üzerine basarak söylüyorum; milletimizin karar ve iradesine saygı duymayan, Meclis üstünlüğünü kabul etmeyen hiç kimsenin, Atatürk'çü olduğunu iddia etmesi mümkün değildir.

İnancımız odur ki, Talû Hükümeti bu fikrin eseridir. Kısa bir süre içinde olsa dahi, her türlü faaliyetlerinde kamu yararını hedef alacağına, hukuka bağlı devlet fikrinin gereklerini yerine getireceğine, memleket idaresinde hak ve adaletin emrinde meşru bir güç olacağına inanmaktayım.

Sırası gelmişken derhal ifade edelim ki, Sayın Talû Hükümetinin bu kısa zaman fasılası içinde uzun vadeli büyük ve millî menfaatlerin elde edilmesinde müessir bir vasıta olacağını düşünmek, kabul etmek zordur, hattâ imkânsızdır. Yalnız, biz kendilerinden bu ruh ve heyecanın getirilmesini arzu etmekteyiz. Bugüne kadar ülkemizde devletin meşru, itici ve zorlayıcı gücünü muayyen süre ile ellerinde bulunduran siyasî iktidarların ve partilerin millî gayelerde ve hedeflerde birleştiklerini görmek bahtiyarlığına ulaşamamış bulunmaktayız. İktidar ve muhalefet arasında olduğu gibi bütün siyasî partiler arasında yekdiğerinden farklı görüş ve iddiaların olabileceği ne kadar tabii ve olağan ise, demokratik rejimin korunmasında ve geliştirilmesinde bir Anayasa emri olarak bütün siyasî partilerin aynı ölçüde sorumlu olduğunu kabul etmek zorunluğuna vardır.

Ülkemizde siyasî partiler memleket sorunları üzerinde çok defa farklı görüşlere sahiptirler ve farklı görüşlerini kamuoyunda devamlı olarak savunmaktadırlar. İktidarları dönemlerinde aynı işleri yaptıklarına; başka bir ifade ile iktidarları zamanında aynı fikirde birleştiklerine şahit olmaktayız.

Böylece, siyasî kadrolar genellikle kendilerine vücut veren toplumun genel eğilimlerini çok defa bir tarafa iterek, idarî teşkilâtın gösterdiği veya tespit ettiği kamu yararının takipçisi olmuşlardır. Siyasî partiler millî gaye ve hedeflerde sadece ve ancak iktidarları zamanında devlet teşkilâtının ya da bürokratların telkini ve baskısı altında, muhalefette söylediklerinin tamamen aksine devlet idaresinde sorumluluk mazeretine sığınarak birleştiklerini görmektediriz.

Kanaatimce bu mazeret, bir zaafın eseridir, siyasî partilerin çeşitli nedenlerle devlet idaresine kendi damgalarını koyamamaları, idareye tam ve kâmil mânada hâkim olamamaları hür demokratik rejimi gölgeleyen bir mesele olarak Türkiye'mizde devam etmektedir.

Türkiye'de her seçimde beliren kesin bir gerçek vardır, muhterem arkadaşlar. Partiler devletten ne ölçüde şikâyet ederlerse; halktan, o derece büyük itibar ve iltifat görmektedirler; bu bir gerçektir.

O halde, devleti şikâyet edilir halden kurtarmak lâzımdır. Halk ile devlet fikri yapısı arasında uzlaştırıcı ve barıştıracı bir yol bulmanın zamanı gelmiştir.

Bu konu, ülkemizde millî bütünlüğümüzle ilgili çok önemli bir husus olarak ortada durmaktadır. Bu konu üzerinde Hükümeti ciddiyete ve hassasiyete davet ediyorum.

Bugün ülkemizin diğer önemli bir sorunu fiyat artışlarının makul bir seviyede tutulamaması gerçeğidir: Para transferinin süratlendirilmiş olması, ithalâtın tıkanıklık derecesinden çıkmış bulunması, ithal mallarının maliyetine giren akreditif faizlerinin azalması, gümrük muafiyetlerinin gelmiş olması, ithalât damga resminin düşürülmüş olması ve piyasaya arzu edildiği kadar mal gelmiş olmasına rağmen, istenildiği kadar fiyatlara hâkim olunamamıştır.

Sayın Başbakan, Ticaret Bakanı bulunduğu sırada, 1972 bütçesinin müzakeresi sırasında bu nedenlerle fiyatların dondurulacağını söylemiş olmasına rağmen ve büyük ölçüde bu beyanına iltifat ettiğimiz halde bu gerçeği de tam ve kâmil mânada görememiş bulunmaktayız.

Biz bu arada fiyat istikrarının ekonomik dengeyle olan aşikâr irtibatını nazara alarak, halkın muhtaç bulunduğu zarurî ihtiyaç maddelerinin belli fiyatlarla arzını temin bakımından büyük satış mağazalarının açılmasını tasvip ve takdirle karşılıyoruz. Mevcut bütçe, fiyat istikrarı bakımından iyi bir haberci olmamasına rağmen, yine Sayın Başbakanın Mecliste, fiyatların % 8 bir artış seviyesinde tutulacağı teminatına inanmaktayız.

Ülkemizde destekleme mübayaası politikası ve taban fiyatla ilgili politika bugüne kadar iyi bir şekilde uygulanamamıştır. Bütçe imkânlarını ve Merkez Bankası kaynaklarını zorlayan ve birçok fedakârlığa rağmen yürütülen teşvik tedbirlerinin gereği kadar istifadeli olduğunu iddia etmek güçtür. Çeşitli bakanlık ve kuruluşlar tarafından yürütülen teşvik tedbirlerinde bugüne kadar koordinasyon sağlanamamıştır. Bu meselenin çok ciddi mânada ele alınması ve tek bir otoriteye bağlanması lâzımdır. Birçok ülkelerde olduğu gibi destek fiyatlarının mahsulün idrakinden evvel ilân edilmesi zaruretine inanmaktayız. Çünkü, serbest piyasa fiyatının bu destek fiyatlarla teşekkülünde fayda mütalâa ediyoruz ve müstahsilin böylece aracılının haksız tasallutundan da bir ölçüde kurtarılmasını istiyoruz.

Anayasamız, iktisadî ve sosyal hayatın, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşama düzeyinin sağlanması amacına göre düzenlenmesini emretmiştir. Böylesine bir gayeye ulaştırmak için demokratik yollardan geçileceğini, karma ekonomik nizam içinde kalınacağını, millî tasarrufların artırılacağını, yatırımların toplum yararının gerektirdiği önceliklere tahsis edileceğini emretmiş bulunmaktadır. Şu halde Devletin ekonomik sahaya müdahalesi bir Anayasa emri olmuştur.

Yalnız, devletin ekonomik sahaya müdahalesinin çeşitli yolları ve şekilleri vardır. Bir yandan, insan haklarına dayalı, hür ve demokratik nizamı müdafaa ederken, diğer yandan ekonomik alanda çalışma hak ve hürriyetini kısıtlayan bir düşünceye taraftar değiliz. Çünkü, bu türlü bir düşünce hür, demokratik nizam ile çelişmektedir. Sosyal hayatımızda şahsa bağlı haklar, kamu düzeni, genel ahlâk mülâhazaları ne ölçüde tahdit ediliyorsa, ekonomik alanda da kamu yararı mülâhazalarının an-

cak o ölçüde tahdidi şarttır. Özel sektörün muvaffak olduğu bir alanda kamu sektörüne birtakım imtiyazlar, haklar tanımak suretiyle dengeyi bozmanın ve kamu sektörü lehine milli kaynakları aynı iş dalında israf etmenin anlamı yoktur. Bir işin en iyi ve en ucuz, en kolay kimin tarafından yapılması mümkünse, üretimde millî ekonomiye kimin daha büyük ölçüde katkısı olacaksa ve aslında iktisatta rant ve fayda düşünülüyorsa, ekonomik büyüme isteniyorsa bunun takipçisi olmak şarttır.

Sayın Başkan, vaktin dolması sebebiyle sözlerimin burada bitmesi gerekirdi. Yalnız, bir hususu kesin bir dil ile arz etmek istiyorum.

Senelerdir birtakım çilelerden, buhranlardan gelip geçiyoruz. Bu buhranların yarattığı ıstıraplar yıllardır bir ölçü içinde sarılmakta, tedavi için, birtakım üzüntüleri bertaraf için milletçe her türlü fedakârlığın içine giriyoruz. Şimdi, Cumhuriyetin 50'nci Yıldönümü münasebetiyle bir af kanununun daha çıkacağı anlaşılmaktadır. Ama, bunlar arasında bu buhranların sonucu olarak, ekonomik ilişki içinde bulunan şahıslar arasında bozulan dengenin sebebi olarak, siyasî ve iktisadî istikrarsızlığın bir nedeni olarak protesto olan bir sürü esnafımız da var. Bunların yeniden iktisadî sahada bir güç olması, bunların kredi müesseseleriyle yeniden irtibatlarının sağlanması, istihdam sorununa bir ölçü içinde cevap aramak ve nihayet ekonomik gelişmede katkılarını, heyecanlarını, enerjilerini emeklerini katmak için, olağan şartların kendilerine yarattığı bu zaafı bertaraf etmek için Hükümetin düşünmesini rica ediyorum.

Bir defaya mahsus olmak üzere protesto olan esnafın ve tacirin affını bankalar nezdinde mi olur, Bankalar Kredi Komitesi yoluyla mı olur, hükümet kararnamesi yoluyla mı olur, bilmem, ama bu insanları geçmişin ıstıraplarından kurtarmak için Hükümetçe bir çare aranmasını diliyorum.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın İşmen.

HİKMET İŞMEN (Kocaeli) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

16 sayfaı bulan Talû Hükümeti Programını inceledik; hemen hemen yarısına yakın bir bölümü dış münasebetler ve Kıbrıs sorununa ayrılmış. Geri kalan bölümde ise, Hükümetin 5 aylık kısa bir sürede çok işler yapmayı göze almış olduğu görülüyor.

Bu, yapılacağı vadedilen işlerden en önemlisi, Programda da en başta yer aldığı gibi, 14 Ekim genel seçimlerinin tam anlamıyla demokratik, sıkıyönetimsiz bir ortamda salimen başarılmaması ortak özlemidir.

Programda yer almamış olmakla beraber, dün Millet Meclisinde Hükümet Programı üzerinde yapılan görüşmelere Sayın Başbakanın verdiği cevap, genel af konusuna olumlu bir tutum içinde yaklaştığını ifade etmektedir. Bu, kamuoyunda memnuniyet verici olmuştur.

Programda yer alan ve Birinci Erim Hükümetinden bu yana bol bol sözü edilen “Reformlar” konusunda bugünkü kapitalist ekonomik yapı içinde kalmak şartı ile

bu sistemi geliştirmek amacına yönelmiş reformların kalmadığını her fırsatta dile getirdim. Bu düzende yapılacak iş mevcut yapıyı düzenli bir şekilde geliştirmektir. Örneğin, eğitim reformu değil, fakat her kademedeki eğitim imkânlarını artırma-ya, sanki çok kolay bir işmiş gibi böylesine üniversite öğretim görevlisi kıtlığında 3-5 üniversite daha açılacağı beyanları verileceğine, mevcut üniversiteleri işler hale getirmek öğretim görevlileri atamak için çabaya, yetişmiş öğretmenleri kıyımdan vazgeçip yerlerinde istihdama muhtaçtır Türkiye.

Memleketin ihtiyacı, toprak reformu olmaktan uzak toprak reformları yerine, genellikle Doğu, Güney - Doğu Anadolu'da toplanmış feodal kalıntıyı, Çiftçiyi Topraklandırma Kanununu işleterek bir gelişmenin sağlanmasına ihtiyaç vardır.

Geçtiğimiz günlerde Parlâmentodan hiçbir reform niteliği olmayan, fakat adına "reform kanunu" denilen bir Petrol Kanunu çıkarıldı. Terimleri bu kadar yozlaştırmaya fırsat verilmemelidir.

Sayın Üyeler, Talû Hükümetinin kurulduğu sıralarda, Sayın Talû'nun Hükümet Başkanı seçilmesinin büyük sermaye çevrelerinin rahat nefes almasına sebeb olduğu basında geniş yer almıştır. Ancak, bu memlekette asıl özlenen 38 milyona yaklaşan tüm toplumumuzun rahat bir nefes alması hususudur.

Hükümet, kanunlarımızın imkân vermediği gümrük muafiyeti uygulaması ile işe başlamıştır. Bilineceği gibi Türkiye'de Gümrük vergi ve resimlerinde muafiyet, 1967 yılında çıkarılan 933 sayılı Kanunun 2'nci (b) maddesi ile uygulanmaya başlamıştı. Bu uygulamanın Anayasaya aykırılığı gerekçesi ve Anayasa Mahkemesinde açılan dâvada - kapatılmış İşçi Partisi tarafından açılmıştır - bazı maddelerle birlikte bu madde de iptal edilmişti. Ancak, zamanın Hükümeti önceden mevcut 474 sayılı Kanunu, imkân vermediği halde onun yerine uygulayagelmisti. Oysa ki 474 sayılı Kanun, gümrük muafiyeti tanıma imkânı vermediği gibi, gümrük indirimini bir mal veya proje esasına dayandırılmasını da yasaklamıştır. Ama ne var ki, Demirel Hükümeti, "Sıfırlama" adı altında Anayasaya aykırılığı Yüksek Mahkemece saptanmış bir uygulamayı başka bir ad altında devam ettirdi. Kaldı ki, Birinci Erim Hükümeti zamanında bu durum bir zamanlar uzmanlar heyetince inceltirilmiş ve sonuç, olarak bu uygulamadan vazgeçilmişti. Mamafih, İkinci Erim Hükümeti yine onu uygulamıştı.

Hatırlanacağı gibi Melen Hükümeti döneminde Ereğli Demir ve Çelik Fabrikaları tarafından ithal edilecek yassı hadde ürünlerinin, memleket içinde fiyatlarının yükseltilmemesi halinde gümrük muafiyeti tanınması istenmişti. Bu, o zamanın Sanayi Bakanı ile o müessese arasında hayli tartışmalara yol açmıştı. Fakat, Erez direndiyse de Erdemir'in isteği baskın çıkmıştı.

İşte, bu Anayasaya aykırılığı bir tarafa itilerek Talû Hükümeti ilk icraat olarak bu çarpışık işten başlamıştır. Hükümet Programında ihracatımızın artışına ve sanayii geliştirmek için mevcut teşvik imkânlarının kullanılmasına devanı edileceği anlaşılmaktadır.

Bilineceği gibi çeşitli teşvik imkânlarından birisi de, ihracatta vergi indirimidir. Yani, ihraç fiyatının belki belli bir yüzdesi ihraç edilen mamulün içindeki vergilerin karşılığı olarak ihracatçıya iade edilmesidir. Ancak, bu uygulamada da 1963 yılında yürürlüğe giren 261 sayılı kanun uyarınca hareket edilmediği bilinmektedir. Yani kanun, ihracatta vergi indirimi, ihracat gücünü artırmak için, yalnızca mamul madde ihracatına uygulanmak üzere çıkarılmıştır, ama zamanla tarım ürünlerine de uygulanmıştır ve ihraç değerinin yüzde 40'ına kadar bir oranda vergi iadesi sürdürülmüştür.

Böylece, bir yandan kanun gerekçesine sadık kalınmamış, bir yandan da iade oranı yükseltmiştir, fakat zamanla artan fiyatlar karşısında, ihracatı teşvik sınırlarını aşmış, yüksek meblağlara ulaşmıştır. Özellikle 1970 devalüasyonunda, bu değişimde etkili olmuş ve hattâ Maliye Bakanlığı vergi iade oranlarında bütün malları içine alan % 11 indirim teklif etmiş, nihayet % 5 olarak kabul edilmiştir. Buna göre, vergi iade oranı % 35 olmuştu. Bu % 35 vergi iadesi imkânı, döviz kaçakçılığı yapmak isteyenlerin arayıp da bulamadıkları bir imkândır. Kaçak olarak getirilmesi istenen dövizler kadar, ihracatı fazla göstermekle istekleri yerini bulur.

İşin içinde olanlar tabii kendilerine daha birçok kolaylıklar sağlayabilirler, biz ancak resmî kaynaklı haberlerin sınırı içinde görüşebiliyoruz. Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulunca hazırlanan resmî bir yayın kamuoyuna sunulmuş ve bundan Türkiye'de resmî ihracatın dışında milyonlarca doları bulan ihracat olduğu anlaşılmaktadır.

Demek ki, teşvik imkânlarından biri olan vergi iadesi, döviz kaçakçılığında olanak sağlayabilmektedir. Öte taraftan böyle döviz kaçırma işlemi içinde gerçek dışı fazla ihracat varmış gibi de gösterilebiliyor, bir yandan da ihracat rakamlarının şişirilmesine yol açabiliyor. Ancak, bu düzmece fazlalığı saptayabilmek bir zaman istemektedir, bu da dış ticaret istatistikleriyle karşılaştırılmakla kesinlikle meydana çıkabilir, senelere bağlıdır.

Bir yandan sanayii teşvik imkânı verilirken, bir yandan da döviz kaçırımları önleyecek tedbirleri mutlaka almak gerekir. Türkiye'nin yıllık döviz kaçağı milyarları aştığı herkesçe bilinmektedir.

Sayın Üyeler, 12 Mart Muhtırasından bugüne kadar geçen süre içinde her kesimin aydın kitlelerinin sesi sedası kestirilmiş ve bu kesimin demokratik bir gelişme bekler olduğu açıktır. Bu zamanda değişen Anayasa hükümleri memleketimizi oldukça gerilere atmaktadır ve 1961 Anayasasının tüm ilericiliklerinin yok edilmesi isteği de açıktır.

BAŞKAN — Beş dakikanız var efendim.

FATMA HİKMET İŞMEN (Devamla) — Teşekkür ederim.

Kanunlarımız, insanlarımız yeterince hırpalanmıştır, bu yaraların artık kesinlikle sarılması gerekir. Normal Anayasal düzene dönülmesi özlemi her kesimi sarmıştır, gerçekten demokratik bir seçim ortamına kavuşmak umuduyla senatoyu selâmlarım.

BAŞKAN — Sayın Dikeçligil.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Kayseri) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

Şahsi görüşlerini izah edecek arkadaşlara sıra geldiği zaman konuşma süresi kısaltılıyor, hazırlığımız başka türlü olduğu için, sadece bazı noktalara işaret etmek mecburiyetinde kalıyoruz.

Efendim, kanaatimce demokrasi samimiyet ister. Hükümeti tenkid konuşmalarını dinledim, bazı meselelerde karşılıklı anlaşabilen partiler bir birlerini itham edebiliyor. Meselâ, Reiscumhurluk seçiminde, Sayın Sunay'ın süresinin uzatılması meselesinde Adalet Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi mükemmelen anlaştı, halbuki olmamalıydı. Rejimi zedelemesi bakımından olmaz, nitekim Anayasa aykırılığından dolayı döndü. Dışarıdan Cumhurbaşkanı arama meselesinde yine anlaşabiliyorlar ve o zaman gayet iyi. Cumhuriyetçi Güven Partili arkadaşlarımız karşı fikri savunuyorlardı, seçime gidileceği zaman, elbette Hükümetin nimetlerinden faydalanmak için, - inşallah olmaz - o maksatla müşterek koalisyon kuruyorlar.

Milliyetçi olan insanlar millî meseleleri samimiyetle söylemeli. 12 Mart 1971 hâdisesi, Türk Ordusunun, Türk Devletinin bekâsını sağlamak için yapılmış bir harekettir. Ama, bunu burada söyleyip, dışarıda başka türlü konuşma, ben milliyetçiyim demeye sığmaz, bunlar parti oyunlarıdır.

Demokratik Parti olarak biz vaktiyle dedik ki, olağanüstü hükümet şekli olmaz, bu fikri arkadaşlarımız şimdi benimsiyorlar. Ben isterdim ki o zaman samimî olan insanlar, demokrasiye inanan insanlar ve kahramanlık vecizelerini söyleyen insanlar vaktiyle bunu söylemeliydi. Beyefendiler böyle hükümet olmaz, acırım o zamanın devlet adamlarına. Biz buradan tenkitlerimizi yaparken söyledim, bu oyun içinde oyundur, böyle hükümet olmaz diye. Mademki çoğunluk partisi vardır, çoğunlukta olan partiler birleşip ayrı bir başbakanın emrinde parlâmentoya dayalı Hükümet kurulmalıdır dedik, başından sonuna kadar bunu savunduk, savunduğumuz fikrin haklı olduğu şimdi meydana çıkmıştır, öbür arkadaşlar dönüyorlar dolaşıyorlar şimdi bizim fikrimizi benimsiyorlar. Ne garip şey. Eğer bu başından itibaren yapılmış olsaydı, şimdi çok merhaleler katedilmiş olacaktı. Samimi Devlet vazifesi görenler, “ben o zaman Sayın Nihat Beyi tenkid ettim” O arkadaşlar da yıpranmayacaklardı, yıpranmasına da fırsat verilmeyecekti.

Neden oluyor samimiyetsizlik demokraside; nimetlerine gelince, - Burada seçim kanununa temas edilmiş, onun misaliyle söyleyeceğim seçmenlerin gelince ben partinin içerisindeyim dersin, Hükümetin nimetlerinden faydalanırsın, ama Nihat Erim Hükümeti, Melen Hükümeti muvaffak olmadığı zaman, ben bu Hükümetin içinde değilim, dışındayım dersin. Halka parolayı böyle verirsın, görüyorsun ya ben varken iyi idi, ama benden sonra 12 Mart oldu ve olağanüstü hükümetlerde başarı sağlamadı. Bunda kim yıpranıyor? Samimi olan, milliyetçilik dediğimiz millî kuvvet yıpranıyor.

O halde, demokraside samimî olanlar muvaffak olacaktır inşallah, memleketin yüzü o zaman gülecektir. Ben şunu kaydederim, Goltz Paşa, - Biz millî kuvvetle-

rimizi yıprandırmayalım deriz - hatırasında Wilhelm'e gönderiyor; "Türk Ordusu siyasete karışır mı, karışmaz mı" Diyor? Geniş raporunun sonunda diyor ki; "Türk Ordusu, milleti, memleketi tehlikeye düştüğü anda siyasete karışır, yoksa karışmak istemez, böyle müdahale eder." Bu bir gerçektir. Bu idare edenlerin suçları ve kabahatlarıdır. Çünkü, tarihte ihtilâller sebepsiz değildir, mutlaka içtimaî sebeplere dayanmaktadır, devlet idaresinin noksan taraflarıdır.

Bu ne olabilir? Benim burada göremediğim şey şu, sağ, sol meselesi, aşırı sağ, aşırı sol, güzel. Hiçbir partinin hükümetinde bununla mücadele tarzını görmedim. Bu mücadele tarzı şeklidir, emin olunuz gençliği ileriye hazırlayıcı, ülkü verici, vicdanen doyurucu tam millî meselelere bir tez ortaya atarak inandırıcı bir hükümet çıkmadıkça, örfî idarelerle onu siz şeklen muvaffak olmuş gösterirsiniz, fakat hakikatte o muvaffak olmuş değildir.

Sayın Millî Eğitim Bakanı burada oturuyor, eski Millî Eğitim Bakanı ile oturur konuşurduk, dert yanıyorum. Okullar hiç de muntazam değildir, maalesef kaynıyor. Millî eğitim meselesi burada tam mânasiyle ele alınamamıştır, yapılamamıştır, beş aylık hükümet de bunu yapamayacaktır, göreceksiniz sonundaki doğacak ihtilâfları. Bunu söylediydi diyeceksiniz, bu kürsüden, haksız çıkmayacağız.

Çünkü, vaktiyle biz 1969'da o zamanın Millî Eğitim Bakanlığını ikaz etmişizdir. Çünkü maarifin felsefesi yoktur siyasî partiler ağır basıyor. Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinin öğrenimini geceli yapmak istiyordu. Ben onu o zaman tenkit ettim, bunlara ihtiyaç yoktur, doğru değildir dedim. Millî Eğitim Bakanı savundu, bugünkü Millî Eğitim Bakanı. Çünkü, Millî Eğitim Bakanlığı prensipler bakanlığı olmuş değildir ki, plân diyorsun, ben şuna göre gençlik yetiştireceğim diyorsun, bu istikâmete yön vereceğim diyorsun, bir de bakıyorsun siyasî baskılarla okulların istikâmetini değiştiriyorsun. Çünkü, işin içerisinde gayri samimilik var. Ondan sonra ne olursa olsun iktidarı muhafaza edeyim düşüncesi var içinde. Aşırı sağ aşırı sol meselesi bu...

Pekiye sorarım ben Sayın Hükümete, - beyefendiler ben tetkik eden, araştıran adamım -beynelmilel cemiyet olan Masonluk üzerinde niçin durulmuyor. Türk Milletinin millî Kahramanı olan Kâzım Karabekir Şark'ı ve bilhassa Osmanlı İmparatorluğunu iki kuvvet yıkmıştır der.

Bir, ekaliyet okulları. Tarihi yaşayanlar benden iyi bilir, silâh deposu halinde idi ekaliyet okulları, Amerikan okulları, doğru idi o zaman. Ondan sonra büyük mevkiler vererek kendi menfaatini halletme keyfiyetinin de, o mevkilere getiren imparatorluğun, yıkılmasında büyük rol oynadığını söyler. Bu beynelmilel cemiyet, kapitalizmin öncülüğünü yapan, kendi şahsî menfaatlerini kollayan, kendinden olup da en ehliyetizleri üst mevkilere getirip de Devlet idaresini sarsakların eline teslim eden bir cemiyettir. Masonik hükümetler bunun için Türkiye'de muvaffak olamaz, Türkiye'yi renksiz, şekilsiz hale getirir, getirmiştir ve getirecektir. Nitekim, 12 Mart hâdisesinin müsebbibi böyle renksiz bir tutuştur.

Efendim, şimdi Sayın Talû bu noktaya işaret ediyorum. İlerde milliyetçi bir kadro gelecektir. Mutlaka hâdiseler gebedir, sancılar olmayınca memleket hakikî

değerlerini bulamaz. O zaman gelecek insanlar bu gizli cemiyete paydos deyip Türkiye'nin menfaatlerini çiğnetmeyecektir ve çiğneme imkânını da bulamayacaktır. Bunun mücadelesini her ne pahasına olursa olsun hakikî milliyetçiler verecektir, vermek mecburiyetindedir. Milliyetçilik budur.

Şimdi gelelim pahalılık var mı yok mu? Biz tabanlarımızı, ayaklarımızı yere basıyoruz. İnsanlar bazen yürür ama, ayaklarının yerde olduğunun farkına varmaz. Hamdolsun, halktan ayrılmadık, alış verişimizi biz yaparız. Türkiye'de pahalılık yok efendim eleniyor, söyleniyor. Ondan sonra halk hakikat karşısında gülüyor. Rica ve istirham ederim, 300 liraya ayakkabının görüldüğü, 250 liraya görüldüğü olmuş mudur? Bu karma ekonomi değildir, anlayın yanlıştır bu çorba ekonomidir. Karma ekonomiden maksat, Devletin nazım rol oynamasıdır.

Şoförler Cemiyetini dinliyorsun, bir Magirus otobüs 900 bin liraya çıktı. Bundan önceki Sanayi Bakanı şöyle yapacağız, böyle yapacağız, diyordu. Sayın eski Ticaret Bakanı, şimdi Başbakan olan, tarafsız Başbakan olan Sayın Talû da söylüyor, şöyle yapacağız, böyle yapacağız, ama ortada hiçbir şey yok. İstirham ederim Kızılay'da Et Balık Kurumu var, et satar, dikkat buyurun.

BAŞKAN — Beş dakikanız var, ona göre, ayarlayın.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Pekiyi Sayın Başkanım. Orada, kuyruğa girmiş vatandaşları göreceksiniz, saatlerinin heba olduğunu göreceksiniz. Niçin? Dışardaki fiyatlardan” üç lira daha ucuz. Bunlar kimdir? Dar gelirli vatandaşdır. Bir de bugün ekmek sıkıntısı vardır. E, pekiyi taban fiyatlarına zam yapmayacağız, ama müstahsilin, çoğunluğun alacağı emtiayı niçin donduramıyorsunuz? Bu milliyetçilerin vazifesidir. Alın teri ile kazanmak vardır, milliyetçilerin anlayışında, İslâm akidesinde. Alın teri ile kazanmanın seve seve taraftarıyız, fakat memleketin sırtından geçinerek, gayri meşru kazançların her zaman milliyetperver insanlar karşısında olacaktır. Bu yüzde yüz, binde bin kazanmalar çok, ama şimdi göreceksiniz beyefendiler pahalılık hızla artacaktır. Çünkü ben samimiyet göremiyorum, ama demokrasiyi bu şartlarda zor yaşatacaklardır.

Çünkü bu partili arkadaşlarımız beyhude yere bir araya gelip de Hükümet kurmadılar. Tenzih ederim bazılarını. Çünkü, Hükümetin nimetlerinden kampanya açarak rey avcılığına çıkma imkânlarını arayacaklardır ve hakiki program dahilinde değil, programın dışında yolların, şunların, bunların yapıldıklarını göreceksiniz. Kredilerin, yatırımların nereye gideceğine müsaade edeceksiniz, ama biz onu izleyeceğiz, takibedeceğiz ve artık Türkiye'de böyle siyasî yatırımlarla Hükümet olmak ve milleti aldatmak isteyenlerin karşısına kafamız pahasına olsa da çıkacağız. Kafamız, Allahtan başka biz hiç kimseden korkmuyoruz.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Bravo..

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Şimdi seçim meselesine.. Evet, çıkıp da yalaklık yaptığımız yok.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Bravo dedik, başka bir şey söylemedim.

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyin.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Efendim, Seçim Kanunu meselesinde, elbette böyle olduğu müddetçe parti diktası olur. Kim Reisicumhur seçiminde vicdanının sesine uyarak rey verebilmiştir. Çünkü, öyle bir nizam kurulmuştur ki, sen partinin içerisine girmişsin, Milletvekilisin, denemelere gireceksin, veto edilebileceksin. O zaman fikir hürriyeti, demokrasi, mukayese, tenkid nerede kalıyor, nerede olabilir bu? Onun için Seçim Kanununda mutlaka değişiklik yapmak lâzımdır. Türkiye'deki yolsuzluklar, haksızlıklar her şey olabiliyor, işte şurada bir mektup, yeni geldi. Pirinç fiyatları üzerinde Hükümet daha evvelden tedbir alabilirdi diyor. Müstahsile 8 liradan yedirdikten sonra şimdi mi pirinç ithali düşünülüyor. Doğru. Bir meslekdaşım disiplin kalmadı diyor Türk çocukları da. Giresun'daki Fisko Birlik sahipleri, aile efradına vizon mantolar aldırarak için Avrupalara gönderiliyor diyor, doğru.

Evet Türkiye'de ben isterdim ki, Hükümetin programında bunlar belirtilsin. Suiistimaller var, yolsuzluklar var filân. Çünkü parlamento yolsuzlukları kapatıyor. Ben bir şey getirdim, senelerce İmar ve İskân Bakanı bu kürsüye çıkıp da cevap veremedi. Çünkü, parti diktası var herkes vicdanının sesinde değildir. Onun tesiri ile mükemmelen yolsuzluklar kapanabiliyor. O halde cemiyette ahlâk nizamının teessüsü lâzımdır. Fazilet nizamının teessüsü lâzımdır. Bugün vatandaşa sorun, yolsuzluklar yok mu, suiistimal yok mu? Hangi hükümet milletin yüz milyonlarını dolandırıp da kaçan Şellefyan'dan hesap sordu? Bu Türk Milletinin kanı..

NAHİT ALTAN (Çanakale) — Parlâmentoya hakaret ediyor.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Ben programda yolsuzlukların olacağını söylemek istiyorum. Kürsü değil, bu milletin hakkı.

MEHMET VARİŞLİ (Konya) — Kürsüyü istismar ediyorsun.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Senin vicdanın kabul ediyor mu Şellefyan'ın 100 milyonu alıp gitmesini ve bundan hiç soru sorulmamasını. Kim bunun mesulleri. Kim?.. Kim?..

BAŞKAN — Vaktiniz doldu efendim.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Sayın Başkandan istirham ediyorum. Bağlıyorum efendim. Bu işin müsebbiplerinin aranması lâzımdır. Türkiye yolsuzluklara, o suistimallere, ondan sonra vurgunculuklara, adam kayırmalara paydos denmelidir. Ben Talû Hükümetimden tarafsızca bunu beklerim, başkasını değil.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Bir önerge var takdim ediyorum.

Sayın Başkanlığa

Hükümet programı üzerindeki gruplar ve kişiler adına yapılan konuşmalarla Yüce Senato yeterince tenvir edilmiştir, kanısındayım. Müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederim.

Kâzım Karaağaçlıoğlu (Afyon Karahisar)

BAŞKAN — Buyurun Sayın Alihocagil.

OSMAN ALİHOCAGİL (Erzurum) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

Senatomuzda müzakereleri devamlı surette izleyen Sayın Üyelerde dahi bir yorgunluk müşahade edilmektedir. Bundan şunu çıkarmak istiyorum: Gruplar adına konuşmalar çok uzun yapıyor. Grup adına konuşan arkadaşlarımızın temas etmediği hemen hiçbir mesele kalmadı. Belki her bir grubumuzun üyesi 500 çeşit meseleye temas etti. Ondan sonra esnemeler, yorgunluklar ve dinleme hususunda sabırsızlıklar. Arkadaşlar bu gayet tabii bir şey, yani bir bakıma; ama buna imkân vermemek lâzım. Senelerden beri bu kürsülerden söylüyoruz, arkadaşlar az konuşmak lâzım, öz konuşmak lâzım.

Sırrı At alay arkadaşımız konuştu, hiçbir şey bırakmadı, hiçbir mesele bırakmadı, falan arkadaşımız konuştu, hiçbir mesele bırakmadı. Muhterem arkadaş, sadece gruplar adına konuşulacaksa bu 183 üyenin burada oturmasının mânası nedir? Yani, üyeler hiçbir şey konuşmayacak mı, hiçbir şey söylemeyecek mi?

SIRRI ATALAY (Kars) — Ben 15 dakika konuştum.

OSMAN ALİHOCAGİL (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, ben esasında belki 3 - 4 seneden beri kürsüye de çıkmıyorum. Konuşmak için fazla bir merakım da yok; fakat 183 kişilik Senatoda 30 kişi ile müzakere edilir ve bu 30 kişi de bıkkınlık içinde bulunursa bunun zevki neresinde, soruyorum size? Sonra Sayın Hükümet üyelerine soralım, yoruldular mı, yorulmadılar mı: Mutlaka yoruldular. İşte arkadaşlar yalnız bu meselede değil, her şeyde birbirimizi yoruyoruz, her şeyde ölçüyü kaçıırıyoruz, özür dilerim rencide olmayınız sözümünden.

Ondan sonra da kifayet önergesi geliyor tabii, yorgunlukta kâfi derecede olduğu için lehinde oy kullanılıyor.

Muhterem arkadaşlar, konuşulacak bir şey kalmadı mı diyeceksiniz ki böyle söylüyorsun. Belki kalmadı; ama, biz de kendi üslûbumuz içinde bir şeyler söylemek istiyorduk. Karşımızda Devletimizin büyükleri oturmaktadır. Genelkurmay Başkanımız buradadır, Cumhurbaşkanımız buradadır; bakınız bizi dinliyorlar. Başkaca, devlete büyük hizmetler vermiş olan eski başbakanlar vardır. Belki ben kendi üslûbuma göre onlardan bir şey soracaktım. Belki bir şey sormak istiyordum, belki bir şey anlamak istiyordum. Milletin gerçek mümessili Türkiye Büyük Millet Meclisidir diyoruz, millî irade burada tecelli eder diyoruz, egemenlik kayıtsız şartsız milletindir diyoruz, ondan sonra birbirimizden korkuyoruz. Asker, sivil, üniversite, millet, Parlâmento; çok özür dilerim, kimseyi rencide etmek için söylemiyorum; ama 12 Mart 1971' den beri cereyan eden hâdiselerde bir şey çıkarıyorum, gerçekleri söylememek, samimî olmamak, ondan sonra da -özür dilerim- birbirimizden korkmak.

Bir Sayın Genelkurmay Başkanı...

BAŞKAN — Sayın Alihocagil, diyorsunuz ki, birbirimizi yormayalım, siz yoruyorsunuz. Müzakereler 5 saatten beri devam ediyor.

OSMAN ALİHOCAGİL (Devamla) — Çok istirham ederim, bitiliyorum, bitiriyorum efendim. Fazla hiçbir şey söylemiyorum, kimseyi rencide edecek bir şey söylemiyorum.

İftihar ediyoruz, eski bir Genelkurmay Başkanımız aramızda senatör olarak bulunuyor, büyük görev ifa ediyor. Çok büyük görevleri ifa etti ve onlara devam ediyor. 12 Mart 1971 Muhtırası verilmiştir, bunda bu değerli devlet adamının da imzası vardır. Ben sormak istiyordum arkadaşlar, 12 Mart 1971 Muhtırası Türkiye Büyük Millet Meclisine verilmiştir ve Muhtıranın sonunda; yani Türkiye Büyük Millet Meclisine saygı ifade eden bir kelime yoktur. Ama, bugün çok değerli eski Genelkurmay Başkanımız ve büyük devlet adamlarımızdan Faruk Gürler Paşamızı aramızda ve “Yüce Meclisin oyuna müracaat ediyorum” dedi.

BAŞKAN — Sadede gelin efendim. Takririn aleyhinde konuşuyorsunuz.

OSMAN ALİHOCAGİL (Devamla) — Yani demek istiyorum ki, muhterem arkadaşlar; biz birbirimizi seveceğiz, biz birbirimize hakikatleri söyleyeceğiz, barış içinde yaşayacağız. Hepimizin bu memleket...

SIRRI ATALAY (Kars) — Konuşalım.

NAHİT ALTAN (Çanakkale) — Takririn lehinde söz istiyorum.

OSMAN ALİHOCAGİL (Devamla) — Sırrı Atâlay’a sorarım, ilkimizde 27 Mayıs 1960...

BAŞKAN — Sayın Alihocagil, Sayın Alihocagil...

OSMAN ALİHOCAGİL (Devamla) — Bağıra bağıra, birbirimizin aleyhinde ola ola, kavga ede ede 27 Mayıs 1960 oldu arkadaşlar. Ondan sonra?... Ben daha fazla söylemiyorum arkadaşlar. Öğrenmek istediğim birçok şeyler var idi, demek ki, buna imkân kalmadı. Özür dilerim hiç kimseyi rencide etmek istemiyorum. Çünkü, açıklığa kavuşmazsak seçimden sonra dahi bu memlekette huzur olmayacaktır.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Takririn aleyhinde konuşuldu. Takriri oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Takrir kabul edilmiştir.

Görüşlerin cevabını vermek üzere Sayın Naim Talû, Başbakan. (A.P. ve C.G.P. sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN NAİM TALÛ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, muhterem Senatörler;

Yüce Senatoya takdim edilmiş bulunan Hükümet programımız üzerinde yapılan tenkit ve temennileri büyük bir dikkatle dinlemiş bulunuyorum. Bu tenkit ve temennilerin en iyi şekilde kıymetlendirileceğine itimat buyurmanızı bilhassa istirham ederim.

Sayın sözcüler Hükümetimizin şekli üzerinde durdular. Bilindiği gibi 12 Mart Muhtırasını takiben 3 Hükümet kurulmuştur, biz dördüncüsü oluyoruz:

Bu hükümetlerden birincisi, Birinci Nihat Erim Hükümetinin anlayışı diğer hükümetlerden biraz farklı idi. O zamanki düşünceye göre bu Hükümet doğru gördüğü istikamette kararların alacak ve bu kararlar Parlâmentodan geçmek suretiyle aynen tatbik yeri bulacaktı. Bu düşünce o zamanki anlayış içinde belki doğru idi, belki bu istikamette gitmek lâzımdır; ama bir çelişkiyi de beraberinde getirmekte idi. Bu çelişki de hem Parlâmento mevcudolacak; fakat bu Parlâmentonun bir mânada söz hakkı bulunmayacaktı. Bu yüzden Birinci Nihat Erim Hükümeti bazı müşküllerle karşı karşıya kaldı. Bundan sonra gelen 2'nci Nihat Erim ve Melen hükümetleri kendilerinin Parlâmentoya dayalı olduğunu müteaddit defalar ifade ettiler. Böyle olmasına rağmen bu hükümetlerin de bir partiye ve partilere dayalı olmaması veyahut partilerin hükümetlerin mesuliyetine iştirak etmemesi sebebiyle yine bazı müşküller çıktı. Bu anlayışladır ki, bu kere kurulan Hükümet biraz değişik şekilde kuruldu, İki partinin koalisyonu olarak meydana geldi. Bu, normal rejime dönmenin oldukça mühim bir aşamadır ve ümit ediyoruz ki, seçimden sonra tam mânasıyla işleyecek parlamenter demokratik rejime geçişin son halkasını teşkili edecektir.

Bu arada şunu ifade etmek isterim ki, bu devre içinde kurulmuş bütün Hükümetler memlekete hizmet etmek ve bir an evvel normal rejime dönmek için azamî gayret sarf etmişler ve ellerinden gelen bütün imkânlarıyla memleketi salâha götürmek için gayret sarf etmişlerdir. Bittabi her Hükümetin, her müessesenin zaman zaman yanlış noktalar olabilir; ama ben şahit olduğum kadarıyla söyleyebilirim ki, eğer yanlış tutumlar zaman zaman meydana çıkmışsa, bütün bunlar hüsnüniyet içinde alınmış kararlardır.

Bu izahatımı şu açıklamayı yapmak için arz etmiş bulunuyorum; bugün konuşulan programımızdır, programımızın mahiyetini anlatmak bakımından Hükümet şekli üzerinde durmak zaruretinin duydum, bu bakımdan bu ifadelerde bulundum.

Bilindiği gibi Hükümetimiz iki partiye dayanan bir Koalisyon Hükümetidir ve daha evvel bir Protokol tanzim edilmiş bulunmaktadır. Binaenaleyh, programımızın yapılmış olan bu Protokol esaslarına uygun şekilde tanzimi zaruretinin zannediyorum kabul etmek lâzımdır. Programımızda esas itibarıyla üç nokta üzerinde durulmuştur:

Bunlardan birincisi, asayiş ve huzurun devamının temini ve sıkıyönetim kalktıktan sonra dahi bu huzurun devanı etmesi için gerekli tedbirlerin alınmasıdır. Bu mevzuda Hükümetimiz azamî gayret sarf edecek ve bu gayeye erişmek için elinden gelen bütün gayretleri sarf edecektir.

İkinci mevzu, reformlar mevzuudur. Bu mevzuda da esas vazife Parlâmentoya düşmekle beraber, Hükümetimiz elinden gelen bütün gayreti sarf etmek suretiyle reformların en iyi şekilde çıkmasına çalışacaktır.

Üçüncü mevzu, Seçim Kanununun değiştirilmesi ve seçimlerin zamanında yapılması meselesidir. Esasen seçimler mevzuu bir mânada yapılmış şekli bakımından halledilmiştir, kanun teminatı altındadır; ama Hükümet olarak da bu seçimlerin en bitaraf bir şekilde yapılması için her türlü gayreti bilhassa sarf edeceğiz.

Programımızın bu anahedefleri dışında bittabiî Hükümetin ekonomik görüşleri, sanayi hakkındaki, tarım hakkındaki fikirleri, taban fiyatları mevzuu gibi büyük kitleleri alâkadar eden birtakım hususlara da temas edilmiştir.

Bu meselelere kısaca temas etmek istiyorum; fakat ondan evvel işaret etmek istediğim bir nokta reformlar meselesidir. Zannediyorum memleketimizde bu mevzuda bir anlaşılmaya varmak zarureti vardır. Bir taraftan, zaman zaman diyoruz ki, hattâ bugünkü Hükümetin kuruluş şekli bakımından da bunu ifade ediyoruz; diyoruz ki, “Demokratik sistem tam işlememektedir.” Başka meseleler dolayısıyla ifade ediyoruz, diyoruz ki; “Bu demokrasiye aykırıdır.” Ama, reform mevzuu geldiği zaman diyoruz ki; “Demokrasi burada pek yürümemesi lâzımdır, reform mutlak surette benim veya benim temsil ettiğim zümrenin anlayışına göre yapılacaktır.” Zannediyorum burada bir çelişki vardır. Bir neticeye varmak için bu çelişkiyi ortadan kaldırmaya mecburuz. Çünkü reformların ne şekilde çıkarılacağı bizim sistemimizde belli olmuştur, belli edilmiştir. Bunun da yolu, eğer Hükümetler tarafından geliyorsa Hükümet, tasarıları sevk edecektir, bunlar normal prosedürden geçmek suretiyle Parlâmentoda kanunlaşma imkânına sahibolacaktır. Eğer demokrasiye inanıyorsak, bu takdirde Parlâmentodan çıkan bu kanunları artık hakiki kanun olarak kabul, etmekten başka çare yoktur, yok eğer demokrasiye inanmıyorsak o zaman bunu bırakıp - bu da münakaşa edilebilir - başka bir sisteme gitmek lâzımdır. Ama, görüyorum ki, memleketimizde herkes demokrasiyi istemektedir, öyleyse demokratik sisteme uygun hareket etmeye mecburuz ve Parlâmentodan çıkan kanunlar hakkında birtakım yanıltıcı hükümler vazetmek âdetinden vazgeçmemiz lâzımdır. Çünkü bunun hakemi yoktur. Bu memlekette herkes, ben daha iyi biliyorum, her zümre ben daha iyi biliyorum, benden daha iyi bilen kimse yoktur şeklinde ifadede bulunmak imkânına sahiptir, bunu herkes söyleyebilir. E.. Bunun doğru olduğuna kim karar verecek? Kimdir bunun hakemi? Bu olmadığı müddetçe bu esaslar dâhilinde demokratik sistemin icaplarına uygun hareket etmekten başka çare yoktur zannediyorum.

Ekonomik görüşlerimizi uzun izah etmedik, buna lüzum da görmedik. Çünkü esasen Anayasamız ekonomik sistemimizin diyebiliriz ki, temelini atmış bulunmaktadır. Bu da karma ekonomi sistemidir. Binaenaleyh, biz de karma ekonomi sistemine bağlı olduğumuzu ifade etmiş bulunuyoruz. Bunun gayet tabii münakaşası çok yapılabilir; ama bunu bilâhare şahsıma taallûk eden meselelere temas ettiğim zaman arz edeceğim, fakat şu kadarını söyleyeyim ki, bunu ne ben icat ettim, ne de ben yürütmekteyim. Bu memlekette senelerden beri karma ekonomi sistemi caridir, yürümektedir, aksaklıkları eğer var ise bu aksaklıkları bulunup, gösterilmesi lâzımdır. Sadece muayyen meseleleri ele almak suretiyle tenkit yoluna gittiğimiz takdirde bir neticeye varamayız. Aksayan noktalar nedir, hangi hususlarda yanlış hareket edilmiştir? Bunları umumî lâflar şeklinde değil, madde gösterilmek suretiyle izahı lâzımdır ki, gerekli tedbirler alınabilsin.

Zannediyorum ki, karma ekonominin, karma ekonomi sisteminin karşısında olan kimse yoktur. Daha dün bir parti sözcümüz ki, bir miktar karşısında gözükyorlardı, kendileri de ifade ettiler, “Biz özel sektörün karşısında değiliz” dediler.

Ben şahsen çok memnun oldum ama bunun hududu meselesidir, ne ağırlıkta olması lâzım geldiği meselesidir. Bunu da hükümetler, partiler kendi anlayışları içinde tayin edeceklerdir ve bunun hesabını da seçimlerde millete vereceklerdir.

Biz bu arada yine ekonomik meselelere temas ederken sanayi anlayışımızı ifade ettik ve sanayiye büyük bir ehemmiyet verdiğimizizi ve hızlı kalkınmanın ancak hızlı bir sanayileşmeyle mümkün olabileceğini ifade ettik. Bunun teferruatına girmeye lüzum görmedik, çünkü zaten plânlı bir devrede yaşıyoruz, hangi noktalara ağırlık verileceği, hangi işlerin yapılacağı oldukça teferruatlı şekilde plânlarımızda gösterilmiştir. Biz Hükümet olarak plânda öngörülen hususların tahakkuku için elimizden gelen bütün gayreti sarf edeceğiz.

Bu arada tarıma da temas ettik ve zannediyorum belki de birçok programlardan daha açık şekilde tarım sektörü anlayışımızı ifade ettik. Dedik ki, bu memleketin nüfusu 50 milyona gitmektedir, binaenaleyh bu artan nüfusu beslemek için tarıma ehemmiyet vermeye mecbursunuz, sosyal adaleti ve âdil gelir dağılımını temin bakımından tarıma ehemmiyet vermeye mecbursunuz, ihracat gelirlerimizin büyük kısmı tarımdan geldiği için şu anda tarıma ehemmiyet vermeye mecbursunuz ve nihayet sanayileşmenin bir aracı olduğu için tarıma ehemmiyet vermeye mecbursunuz. Bunları ifade ettik ve bu şekilde bir açıklık getirdiğimize de inanıyoruz.

Bu arada taban fiyatları politikamız da bir nebze temas ettim. Mevzuda şu mânada fazla konuşmak istemiyorum; çok konuştuk, çok anlattık, çok tenkit edildik, gerekli cevapları verdik. Yalnız bir hususa temas etmek isterim. Bu 1972 senesinde tatbik edilen, yürütülen anlayışımız ile acaba 1973 senesindeki anlayışımız arasında bir fark mı meydana gelecektir, eğer bir fark meydana gelecekse bunun bir mânada siyasî, politik sebepleri mi vardır, bunu arz etmek istiyorum.

Bir kere lütfen bakmak zahmetine katlanılırsa görülür ki, ben 1971 senesinin sonunda Sayın Erim Hükümetine girdiğim zaman bütçe müzakereleri dolayısı ile Bütçe Komisyonunda taban fiyatlarından ne anladığımı teferruatı ile izah etmiştim. O zaman taban fiyatları politikasının ne olduğunu, kendi anlayışım içinde, etraflı şekilde izaha çalışmıştım. Kısaca söylemek icabederse biraz evvel söylemiş olduğum tarım politikasına muvazi bir anlayıştı bu. Taban fiyatlarını öyle ayarlayacaksınız ki; hem muayyen bir sektörün gelirini artıracaksınız, bu vesile ile sanayileşme imkânı yaratacaksınız, sosyal adaleti, sosyal gelir dağılımını temin edeceksiniz ilâhiri., Buna benzeyen ifadeleri rahatlıkla o zamanlar ifade etmiştim.

Bu görüşümde bugün de hiçbir şekilde değişiklik yoktur. Ancak zannediyorum bilmek lâzımdır ki; ekonomik hâdiselerde muhtelif elemanlar mevcuttur. Ekonomiye idare ederken münhasıran muayyen anlayışlara göre hareket etme imkânını zaman zaman bulamazsınız. Hele fiyat hareketleri gibi diğer ekonomik hâdiseler fevkalâde muğlak meselelerdir, içinde çok elemanı vardır. Hattâ o kadar diyebilirim ki; bugün için 36 milyon halkın kişisel tutumları dahi ekonomiye tesir eder. Binaenaleyh, ekonomiye idare ederken muayyen esaslardan zaman zaman ayrılmak mecburiyeti çıkar. Bazen prensip çok doğrudur; ama o andaki ekonomik şartlar o prensibi tatbik etmek imkânını size vermez. Eğer onu tatbik ederseniz ekonomi muhtelif zaafllara uğrayabilir.

Anlayışımızın çok sarih olmasına rağmen daha evvel de ifade etmiştim; 1972 senesinde 1971 senesinde yüksek bir fiyat artışının meydana çıkmış olması sebebiyle, fiyatları, fiyat artışlarını indirmek, yavaşlatmak zarureti vardı ve bunun için çok değişik tedbirlere ihtiyaç vardı.

1971 senesinde fiyatların neye arttığı ayrı mevzudur, orayı gelmek istemiyorum; ama bir hakikattir ki, 1971 senesinde toptan eşya fiyatları 23 nispetinde sene sonu rakamlarına nazaran artış göstermiştir. O zaman da ifade etmiştim; Türk ekonomisinin bu derece yüksek fiyat artışlarına tahammülü yoktur. Bu fiyat artışlarını her ne pahasına olursa olsun yavaşlatmak, artış hızını yavaşlatmak zarureti vardır. O zaman da ifade etmiştim, demiştim ki; “Bu artış hızını yavaşlatırken çok şiddetli tedbirlere gitmek de tehlikelidir.” Hattâ vülgarize etmiş şunu da söylemiştim; “Çok hızlı giden bir otomobile ani fren yaparsanız tökezlenir” demiştim. Ekonomi de böyledir. Alacağınız tedbirlerin yavaş yavaş, sindire sindire ekonomiye girmesi lâzımdır. Binaenaleyh, 1972 senesinde bu fiyat artışlarının bir miktar hızını kesmek için tedbir almak lâzımdır. Nitekim, 1972 senesi içinde muhtelif tedbirler alınmıştır. Bunu Hükümete verilmiş olan muhtelif raporlar içinde görmek mümkündür. Bunların arasında bir tanesi de taban fiyatları politikasıydı. Burada şu hususu tashih etmek isterim; müteaddit defalar tashih etmeme rağmen daima bu lâf söyleniyor; “1972 senesinde taban fiyatları dondurulmuştur, artma yapılmamıştır” deniyor. Mütemadiyen, ısrarla bu söyleniyor. Bu da doğru değildir.. Çünkü iki mahsul dışında diğerleri % 10 ve daha fazla olmak üzere artırılmıştır ki, bu mahsullerin hepsi, belki de büyük kısmı itibariyle 1970 ve 1971 senelerinde de zam görmüşlerdi. Binaenaleyh, 1972 senesinde taban fiyatları dondurulmuştur, şeklindeki ifade katiben doğru değildir; iki mahsul dışında.

Deniliyor ki; “1972 senesinde bu tedbirleri aldınız da fiyat hareketleri ne oldu? Hayat pahalılığı gidiyor”

Biraz evvel ifade ettim. Biz hiçbir zaman fiyat hareketleri artış göstermeyecek, fiyatlar artış göstermeyecek, fiyatlar geriye gidecektir diye bir şey söylemedik. İfadelerimize bakılırsa daima böyledir. “Bu memleket için mâkul sayılabilecek bir istikrarın temini için gayret sarf edeceğiz” demişizdir. O zamanlar yine ifade etmiştim; “1972 için hedefimiz toptan eşya fiyatlarındaki artışı sene sonu rakamları itibariyle % 10 civarında tutabilmektir. Buna gayret sarf ettik; ama % 10’da tutamadık, bu % 14,9 oldu. Bunun sebepleri vardır, zamanınızı almak istemiyorum. Teferruatı ile izahat vermek imkânına gayet tabîi sahibim. Hepsinin sebepleri mevcuttur; ne için burada tutulmamıştır, ne için yükselmiştir.

1973 meselesine gelince: Programımızda yine aynı ifadeyi kullandık; “1973 senesi için mâkul görülebilecek bir fiyat istikrarı için gayret sarf edilecektir” Bunu da şöyle anlamaktayız: Bu sene, 1972 senesinde fiyat hareketleri % 14,9 olmuştur, aynı esaslar dâhilinde 1973 senesinde de hedef olarak % 8’i almak lâzımdır; ama % 8 tutulabilir mi, tutulamaz mı? Şu anda hüküm vermek için gayet tabîi çok erkendir; fakat bu istikamette çalışmalar yapılması lâzımdır ve bazı hususlara hâkim olunabilirse bu neticeyi elde etmek de mümkündür zannediyorum.

Hükümetin kuruluşu mevzuunda; iki parti yerine daha fazla parti olsaydı daha iyi olurdu” denildi. Bu hususta ben kendimi bir şey söylemeye yetkili görmüyorum. Bu partilerimizin anlaşması meselesidir. O bakımdan bu mevzuda bir mütalâa serdetmek istemem.

“Aşırı sağ ve aşırı solla mücadele edilecek ve bölücü faaliyetlere imkân verilme-yecek” şeklindeki raporumuzda geçen pasaja temas etmek suretiyle “eğitim birliğini bozan ve birliğe aykırı, çağ dışı eğitim yapan kanunsuz faaliyetlerle mücadele edilmeyecek mi?” şeklinde bir mütalâa ileri sürüldü. Gayet tabii bu umumî ifade içinde her şey yerini bulmaktadır. Hükümetimiz bilindiği gibi o, 5 - 6 aylık bir müddetle vazife başında kalabilecektir, bunu en iyi ihtimalle söylüyorum.

Ayrıca Parlâmento çalışması bakımından da daha evvel ifade edildiği gibi 1, 5 - 2 aylık bir müddet vardır. Böyle az bir müddet için vazife başında bulunacak bir Hükümetin programını birtakım yerine getirilemeyecek vaatler listesi haline getirmeye azamî dikkat et-tik, mümkün gördüğümüz hususları koyduk ve hacminin de lüzumsuz genişlemesine azamî gayret sarf etik. Onun için bazı meseleleri biraz toparlak ifadeler içinde yerini buldurmaya çalışırsak bunu bu şekilde anlamanızı bilhassa istirham ederim.

Bu arada Sayın Halk Partisi sözcüsü bir çelişkiye işaret buyurdular; çok kısa bir devre için çalışacak bir Hükümettir. Zaten Programı da o anlayış içinde yazılmıştır; ama bunun yanında bir pasaj vardır. Buna göre işsizlik, yolsuzluk kaldırılacaktır. Bu çok iddialı ve gülünç bir ifadedir” dediler. Zannediyorum hükümetlerde, bilhassa ekonomik ve sosyal mevzularda bir devamlılığın bulunması lâzımdır. Bu bir gayedir ve zannediyorum her Hükümetin gayesidir. Biz onu bir amaç olarak ortaya koyduk ve bu amaçtan bizim Hükümetimizin hissesine düşen kısmı yapmaya gayret sarf edeceğiz. Bunun mânası budur ve başka şekilde anlamaya imkân yoktur. Bu anlayış içinde hareket etmediğimiz takdirde kesiklikler meydana gelir, gecikmeler, meydana gelir her halükârda bundan memleket pek rahatsız hale gelebilir. Bu bakımdan bu maksatla bu pasaj konulmuştur. Bu şekilde anlamak lâzımdır. zannediyorum.

Hayat pahalılığı mevzuuna şu mânada biraz daha temas etmek istiyorum; çünkü teması buyuruldu. Biraz evvel ifade etmiştim; hayat pahalılığı yahut da fiyat hareketleri fevkalâde kompleks bir mekanizmadır. Hem meydana gelişinin sebepleri çok değişiktir, hem tedbirler çok değişiktir. Binaenaleyh, gazetelerin şu veya bu şekilde, şuradan veya buradan bir beyanat değil de yahut, sorulan bir sualine belki cevap olabilir, muayyen bir noktaya verdiğimiz bir cevap almak suretiyle neticeye varmak hatalıdır zannediyorum. Meselâ işaret ettiler, dediler ki, “belediyeler görevini yapmadığı için hayat pahalı oluyormuş” Tabii ki, herkes okuduğunu istediği şekilde anlamakta serbesttir; ama biz müteaddit defalar ifade ettik, dedik ki; para kredi politikası mühimdir, malî politika mühimdir, dış âlem fiyatları mühimdir, ithalât mühimdir, ihracat mühimdir, daha bunun gibi 15 - 20 tane sebep sayabilirsiniz. Bu arada dedik ki; “kontrol da mühimdir.” Kontrolsuz bir ekonomi ne kadar iyi tedbirler alırsanız alınız zaman zaman aksaklıklar meydana getirir. O bakımdan kontrol sistemlerinin işleme lâzımdır. Yine dedik ki; “Bugün Ticaret Bakanlığın

veya diğer bazı bakanlıkların kâfi selâhiyetleri yoktur. Onun için bir kanun sevk edelim” Nitekim bu kanunu sevk etmiş bulunuyoruz; ama bu arada belediyeye düşen bazı vazifeler de vardır. Bizim oradaki maksadımız belediyelerin kendi vazifelerini yapmalarını istemekten ibarettir. Yoksa belediyeler bunun müsebbibidir veya belediyeler bu işi yapmadıkları için hayat pahalı oluyor şeklinde anlamaya zannediyorum imkân yoktur.

Ayrıca deniyor ki; hükümetler bir fiyat politikası tespit etmemişlerdir. Ben bundan evvel çalıştığım iki Hükümet devresinde de fiyat meseleleri üzerinde hassasiyetle durulmuştur, politika tespit edilmiştir, büyük raporlar yazılmıştır, neticeler alınmıştır ve buna göre hareket edilmiştir; ama Hükümetin ne yaptığı hakkında fikir sahibi olmadan münhasıran gazetelere geçen bir iki havadise bakmak suretiyle karar verildiği takdirde belki de yanlış yollara gitmek imkânı çıkabilecektir. Bunu bilhassa ifade etmek isterim.

Bu suretle mühim gördüğüm noktalara temas etmiş bulunuyorum. Bu arada iki hususa daha temas etmek isterim:

Bunlardan birisi af meselesidir. Bu mevzuda Programımıza bir şey almadık; fakat dün Mecliste ifade ettim, aynı ifadeleri de burada aynen kabul buyurmanızı bu mevzuda istirham ederim. Yani bu bir tetkik mevzuudur, şümülünün tetkik edilmesi lâzımdır. İnanıyorum ki, affın karşısına böyle mühim bir devrede çıkmak isteyen kimse yoktur. Bunu Parlâmento ve Hükümet en iyi şekilde neticeye bağlayacaktır. Bundan şüphem yoktur.

İkincisi; sıkıyönetim meselesidir. Bunu da dün ifade ettim. Programımızda buna da temas etmedik. Çünkü sıkıyönetim muayyen şartların getirdiği bir sistemdir. Bu şartların önümüzdeki günlerde, aylarda ne olacağını bilmeden bir taahhütte bulunmayı ciddiyetle kabili telif görmedik. O bakımdan temas etmedik. Gayet tabii yetkili merciler bu işi tetkik edeceklerdir; sıkıyönetimin ne zaman kalkması icabederse o zaman gayet tabii kalkacaktır.

Bu suretle anahatları itibariyle Programımız hakkındaki görüşlerimizi bir kere daha ifade etmiş bulunuyorum.

Şimdi bazı arkadaşlarımızın şahsım hakkında ileri sürdüğü hususlar vardır. Onlara temas etmek isterim. Şu mânada ki, daha evvel de ben bunu ifade ettim, şahsım hakkında söylenecek meselelere cevap vermeyeceğim, buna lüzum da görmemekteyim. Benim her şeyim açıktır ve herkesin fikrine de hürmet ederim. Kendi fikirleridir, takdir kendilerine aittir. İstedikleri gibi konuşmakta serbesttirler.

Ancak temas etmek istediğim nokta şudur: Benim şahsımdan bahsederken bir müessese ortaya atılmıştır. Bu beni hiç temas etmek istemediğim halde yapmış olduğum bir beyanat meselesine de götürür. O zaman da aynı hislerle hareket etmiştim. Ben uzun seneler Merkez Bankasında çalıştım ve Merkez Bankasının ehemmiyetini, memleket ekonomisi içindeki yerini çok iyi bildiğimi zanneden bir insanım ve bu müesseseye, müesseselere karşı büyük hürmetim vardır. Binaenaleyh, benim şahsıma istediğinizi söyleyebilirsiniz; ama bu memleketin çok şerefli bir müesse-

sesini küçük düşürücü anlayış içinde konuşmanıza ben şahsen, özür dileyerek, tahammül edemiyorum ve aynı anlayış içindedir ki, Sayın arkadaşımızın da bulunduğu bir kabinenin istifasından sonra, istifa mektuplarında Merkez Bankasından bahsedilmiş olması sebebiyle ve o tarihte benim o müessesenin başında bulunmam hasebiyle o cevabı vermek zarureti duydum. Ben çalıştığım müesseselere bir hizmet anlayışı ile bağlıyım ve hangi müessese olursa olsun, hele Merkez Bankası gibi şerefli bir müesseseye hiçbir zaman toz kondurmam ve ne zaman Merkez Bankası hakkında bir lâf söylenirse herkes aynı cevabı alacaktır. Bundan kimsenin şüphesi olmasın.

Bu münasebetle hepinizi hürmetle selamlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Tüzüğümüzün 130'ncu maddesi gereğince yapılmış olan müzakereler sona ermiştir.

SUPHİ KARAMAN (Tabî Üye) — Son söz...

BAŞKAN — Son söz olmaz efendim, Tüzük sarih.

26.4.1973 Perşembe günü saat 15.00'de toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 20.35

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 3 Cilt 36 Birleşim 99****Sayfa 755-756****26.04.1973 Perşembe****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Sabit Osman Avcı***KÂTİPLER:** *M. Orhan Daut (Manisa)**Vehbi Meşhur (Amasya)***Açılma Saati:** 15.00**Güvenoylaması**

BAŞKAN — Başbakan Naim Talû tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103'ncü maddesi uyarınca güven oylaması yapılacaktır. Ancak, Sayın üyelerden bir ricam var; güvenoyundan sonra Başkanlık Divanı üye adedinin tespiti ve açık bulunan Divan üyeliklerine seçim vardır, Sayın üyelerin ayrılmamalarını rica ediyorum.

Oylama ad okumak suretiyle yapılacaktır. Yalnız, beş Sayın üye rahatsız olduğundan oylarını önceden tespit edeceğiz; Sayın Mehmet Turgut, Sayın Sait Reşa, Sayın Hasan Güngör, Sayın İlyas Kılıç, Sayın Behzat Eğilli.

Sayın Mehmet Turgut. Ret

Sayın Sait Reşa. Ret

Sayın Hasan Güngör. Kabul

Sayın İlyas Kılıç. Ret

Sayın Behzat Eğilli. Kabul

Hasta ve mazeretlilerin oylarını aldıktan sonra oylama işlemine hangi seçim çevresinden başlanacağına dair ad çekiyorum... Sayın Hüseyin Çınar; Sivas'tan başlıyoruz efendim.

*(Sivas milletvekillerinden başlayarak oylar tespit olundu)***BAŞKAN** — Oyunu kullanmayan başka Sayın üye var mı? Yok.

Oylama işlemi bitmiştir.

(Oyların ayrımı yapıldı)

BAŞKAN — Başbakan Naim Talû tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103'ncü maddesi uyarınca yapılan güven oylaması sonucunu arz ediyorum:

Oylamaya 357 Sayın üye katılmış; 261 kabul, 94 ret ve 2 çekinser oy kullanılmıştır.

Bu suretle; Sayın Talû tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna Millet Meclisince güvenoyu verilmiştir.

Milletimize ve memleketimize hayırlı olması dileğiyle... *(AP ve CGP sıralarından sürekli alkışlar)*... başarılı bir çalışma dönemi temenni ederim. *(AP ve CGP sıralarından alkışlar)*

Buyurun Sayın Başbakan *(AP ve CGP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN NAİM TALÛ (Cumhurbaşkanınca, S.Ü.) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin muhterem üyeleri;

Biraz önce tezahür eden oylama neticelerine göre Hükümetimize güvenoyu vermiş bulunuyorsunuz.

Parlâmentoya sunduğumuz Hükümet Programımızda öngörülen hedeflerle, bu hedeflere varabilmek için yapmayı tasarladığımız çalışmaların Yüksek Meclisçe tasvip buyrulduğunu belirten güvenoylarınız, parlamenter demokrasinin bütün icaplarıyla bağlı olarak, millet hikmetinde bulunmaktan şeref duyan Hükümetimiz için en değerli bir kuvvet kaynağı olacaktır.

Programımızın yüksek tasvibine mazhar olmasından aldığımız şevk ve heyecanla, bu programda taahhüt ettiğimiz hizmet ve faaliyetlerimizi derhal uygulamaya başlayacağımızı, huzurunuzda şimdi, bir kere daha ifade ve temin etmek benim için zevkli bir görevdir.

En çok 5,5 aylık kısa bir dönem için işbaşında kalabilmek durumunda olmamızla ilgili bazı güçlükleri, Hükümetimizin Parlâmentonuzda temsil edilen iki kuvvetli siyasi partinin müşterek sorumluluğuna dayalı olarak vazife görmesinden sağlanacak kolaylık ve desteklerle telâfi edebileceğinizi ümit ediyorum.

Yüksek Meclisin şimdi ifade etmiş olduğu güvenoylarını, milletçe olağanüstü durumdan olağan duruma geçilebilmesi, önümüzdeki seçimlerin tam bir emniyet, huzur ve tarafsızlık içinde yapılması bakımından gerekli kanun tasarıları ile bazı reformların kanunlaşması için beklediğimiz müzaheretin değerli bir işareti saymaktayım.

Programda da işaret ettiğimiz gibi, 12 Marttan bu yana kuruluşu bakımından demokratik rejimimiz için olumlu bir aşama teşkil ettiğine inandığımız Hükümetimizin, görevlerini yerine getirirken, memleketimizde parlamenter demokrasinin başarısına hizmet etme sorumluluğunun tam bilinci içinde olacağını ve daima Yüce Parlâmentomuzun denetimi altında, onun tenkit ve uyarlarından faydalanma yolunda hareket edeceğini bu vesileyle bilhassa belirtmek isterim.

Cumhuriyetimizin ölümsüz kurucusu Büyük Atatürk'ün ilkeleriyle ışıqlanan demokrasi yolunda lütfedip bizden esirgemeyeceğiniz kıymetli irşat, tenkit ve yardımlarınızla görevimizi güvenlinize lâıyk şekilde başarıya ulaştıracağımıza inanıyorum.

Bize oy veren ve vermeyen muhterem üyelere teşekkürlerimi arz ederken, hepinizi hürmetle selâmlarım. *(AP, CGP ve DP sıralarından sürekli alkışlar)*

Başbakan Naim Talû tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında yapılan güven oylaması sonucu

(Güvenoyu verilmiştir)

Program:	20.04.1973
Güvenoylaması:	26.04.1973
Üye sayısı:	450
Oy verenler:	357
Kabul edenler:	261
Reddedenler:	94
Çekinserler:	2
Oya katılmayanlar:	70
Açık üyelikler:	4

(Kabul edenler)

ADANA

Cevdet Akçalı, Fazıl Güleç, M. Salâhattin Kılıç, Ali Cavit Oral, Kemal Satır, Ahmet Topaloğlu, Turgut Topaloğlu, Hüsamettin Uslu, Şevket Yılmaz

ADİYAMAN

M. Zeki Adıyaman, Ali Avni Turanlı, Yusuf Ziya Yılmaz

AFYON KARAHİSAR

Mehmet Rıza Çerçel, Hasan Dinçer, Şevki Güler, Hamdi Hamamcıoğlu, Ali İhsan Ulubahşi, Kâzım Uysal

AĞRI

Abdülkerim Bayazıt, Kasım Küfrevi

AMASYA

Yavuz Acar, Salih Aygün

ANKARA

Orhan Alp, Oğuz Aygün, Hüseyin Balan, Sinan Bosna, Musa Kâzım Coşkun, Orhan Eren, Mustafa Maden, Emin Paksüt, H. Turgut Toker, Ferhat Nuri Yıldırım, Şerafettin Yıldırım, Mustafa Kemal Yılmaz

ANTALYA

İhsan Ataöv, Ömer Eken, Rafet Eker, Hasan Ali Gülcan

ARTVİN

Mustafa Rona

AYDIN

Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Fikret Turhangil

BALIKESİR

Salih Zeki Altunbaş, İbrahim Aytaç, Cihat Bilgehan, M. Şükrü Çavdaroglu, Kemal Erdem, Ahmet İhsan Kırımlı, Osman Tarı, Mevlüt Yılmaz

BİLECİK

Şadi Binay

BİNGÖL

Mehmet Sıddık Aydar, Mehmet Bilgin

BITLİS

Abidin İnan Gaydalı

BOLU

Nihat Bayramoğlu, Halil İbrahim Cop, Ahmet Çakmak, Kemal Demir, M. Şükrü Kıyıkioğlu

BURDUR

A. Mukadder Çiloğlu, Mehmet Özbey

BURSA

Barlas Küntay, Ertuğrul Mat, Kasım Önadım, Mustafa Tayyar, Ahmet Türkel

ÇANAKKALE

Kemal Bağcıoğlu, Zekiye Gülsen, Mesut Hulki Önür, Refet Sezgin

ÇANKIRI

Nurettin Ok, Hazım Dağlı, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM

Yakup Çağlayan, Kemal Demirer, Abdurrahman Güler, Arslan Topçubaşı, Ali Naki Ulusoy

DENİZLİ

Fuat Avcı, Mehmet Emin Durul, Ali Uslu

DİYARBAKIR

Behzat Eğilli, Abdüllâtif Ensarioğlu, Sabahattin Savcı

EDİRNE

İlhami Ertem, Veli Gülkan

ELAZIĞ

Hayretim Hanağası, Ali Rıza Septioğlu

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli, Sadık Perinçek, Naci Yıldırım

ERZURUM

Sabahattin Aras, Turhan Bilgin, Rıfkı Danışman, Fethullah Taşkesenlioğlu

ESKİŞEHİR

Mehmet İsmet Angı, Şevket Asbuzoğlu, B. Sıtkı Karacaşehir, Orhan Oğuz, Seyfi Öztürk, M. Şemsettin Sönmez

GAZİANTEP

Ali İhsan Göğüş, İ. Hüseyin İncioğlu, Erdem Ocak, Muhittin Sayın, Mehmet Lütfi Söylemez

GİRESUN

Nizamettin Erkmen, Hidayet İpek, İ. Kayhan Naipoğlu, M. Emin Turgutalp

GÜMÜŞANE

Mustafa Karaman, Ekrem Saatçi

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Halil Akgöl, Abdullah Cilli, Talât Köseoğlu, Hüsnü Özkan, Ali Yılmaz

İSPARTA

Ali İhsan Balım, Süleyman Demirel, Yusuf Uysal

İÇEL

Mazhar Arıkan, Kadir Çetin, Cavit Okyayuz

İSTANBUL

Eşref Derinçay, Tekin Erer, Orhan Cemal Fersoy, Hasan Güngör, Mustafa Fevzi Güngör, Orhan Kabibay, A. Şeref Lâç, Sezai Orkunt, Osman Özer, İlhami Sancar, Akgün Silivrili, İsmail Hakkı Tekinel, Naime İkbal Tokgöz, Hasan Türkay, Mehmet Yardımcı

İZMİR

Şevket Adalan, Mustafa Akan, Muzaffer Fazlı Arınç, Burhanettin Asutay, Münir Daldal, Ali Naili Erdem, Nihad Kürşad, Talât Orhan, Şinasi Osma, Akın Özdemir, Orhan Demir Sorguç

KAHRAMAN MARAŞ

M. Nejat Çuhadar, Atillâ İmamoğlu, Veysi Kadioğlu, M. Zekeriya Kürşad

KARS

İsmail Hakkı Alaca, Musa Doğan, Kemal Kaya, Veyis Koçulu, Osman Yeltekin

KASTAMONU

Muzaffer Akdoğanlı, Sabri Keskin, Mustafa Topçular, Hasan Tosyalı

KAYSERİ

M. Şevket Doğan, Turhan Feyzioğlu, Hayrettin Nakiboğlu, Vedat Âli Özkan, Enver Turgut, Mehmet Türkmenoğlu

KIRKLARELİ

Mehmet Atagün, Feyzullah Çarıkçı, Hasan Korkut

KIRŞEHİR

Cevat Eroğlu, Mustafa Kemal Güneş

KOCAELİ

Cevat Âdemoğlu, Sabri Yahşi

KONYA

İrfan Baran, Sezai Ergun, Baha Müderrisoğlu, Tahsin Yılmaz Öztuna, Vefa Tanır

KÜTAHYA

Ahmet Fuat Azmioğlu, Mesut Erez, İlhan Ersoy, Kemal Kaçar

MALATYA

Mustafa Kaftan, Ahmet Karaaslan, İsmail Hakkı Şengüler

MANİSA

Ertuğrul Akça, Süleyman Çağlar, Mustafa Orhan Daut, Muammer Erten, C. Selçuk Gümüştapa, Hilmi Okçu, Kâmil Şahinoğlu, Önel Şakar

MARDİN

Esat Kemal Aybar, Seyfi Güneştan, Abdülkadir Kermooğlu, Abdülkadir Özmen

MUĞLA

Ahmet Buldanlı, İzzet Oktay

MUŞ

Kasım Emre, Nermin Neftçi

NEVŞEHİR

Hüsamettin Başer, Esat Kırathioğlu

NİĞDE

M. Naci Çerezci, H. Avni Kavurmacıoğlu, M. Nuri Kodamanoğlu, Haydar Özalp

ORDU

Cengiz Ekinci, Hamdi Mağden, Kemal Şensoy

RİZE

Erol Akçal, Salih Zeki Köseoğlu

SAKARYA

Nuri Bayar, Yaşar Bir, Güngör Hun

SAMSUN

Mustafa Boyar, Nafiz Yavuz Kurt, Hüseyin Özalp, Bahattin Uzunoğlu, İsmet Yalçınar

SIİRT

Mehmet Nebil Oktay, Selâhattin Oran

SİNOP

Hilmi Biçer, Mustafa Kaptan

SİVAS

Enver Akova, Vahit Bozatl, Hüseyin Çınar, Tevfik Koraltan, Yusuf Ziya Önder

TEKİRDAĞ

Nedim Karahalil, Orhan Öztrak

TOKAT

İsmet Hilmi Balcı, Osman Hacıbaloglu, Mehmet Kazova, Reşit Önder

TRABZON

Ahmet İhsan Birincioğlu, Selâhattin Güven, Mehmet Ali Oksal

TUNCELİ

Kenan Aral

URFA

Mehmet Aksoy, Necmettin Cevheri, Mehmet Ali Göklü, Bahri Karakeçili

UŞAK

Orhan Dengiz, M. Fahri Uğrasızoğlu

VAN

Kinyas Kartal, Fuat Türkoğlu, Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT

İsmail Hakkı Akdoğan, İsmet Kapısız, Turgut Nizamoğlu, Neşet Tanrıdağ

ZONGULDAK

Fuat Ak, Ahmet Nihat Akın, Fevzi Fırat, Ahmet Güner, S. Tekin Müftüoğlu

(Reddedenler)**ADANA**

Ali Rıza Güllüoğlu, Melih Kemal Küçüktepepınar, Emir H. Postacı

ADIYAMAN

Kâmil Kırıkoglu

AFYON KARAHİSAR

Süleyman Mutlu

AMASYA

Vehbi Meşhur

ANKARA

Kemal Ataman, Orhan Birgit, Şinasi Özdenoğlu, Osman Soğukpınar, Yusuf Ziya Yağcı, Cengizhan Yorulmaz

ANTALYA

Ömer Buyrukçu

ARTVİN

Abdullah Naci Budak

AYDIN

M. Kemal Yılmaz

BALIKESİR

Mehmet Niyazi Gürer, Mehmet Nurettin Sandıkçıoğlu

BİLECİK

Mehmet Ergül

BİTLİS

Kenan Mümtaz Akışık

BURDUR

Nadir Yavuzkan

BURSA

Nail Atlı, İbrahim Öktem, Mehmet Turgut

ÇANAKKALE

Mustafa Çalıkoğlu

ÇORUM

Cahit Angın

DENİZLİ

İlhan Açıkalın, Hüdai Oral

EDİRNE

Cevat Sayın

ERZURUM

Selçuk Erverdi, Gıyasettin Karaca

GAZİANTEP

Mehmet Kılıç

GİRESUN

Abdullah İzmen

GÜMÜŞANE

Necati Alp

HATAY

M. Sait Reşa

İÇEL

Turhan Özgüner, Hilmi Türkmen, Çetin Yılmaz

İSTANBUL

Mehmet Ali Aybar, Ferruh Bozbeyli, Hüseyin Dolun, Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, M. Kâzım Özeke, Necdet Uğur, Reşit Ülker

İZMİR

Şükrü Akkan, Şeref Bakşık, M. Hulusi Çakır, Coşkun Karagözoğlu, Kemal Önder, Ali Naki Üner,

KAHRAMANMARAŞ

İbrahim Öztürk

KARS

Turgut Artaç, Kemal Güven, Kemal Okyay

KASTAMONU

Mehmet Seydibeyoğlu

KAYSERİ

Tufan Doğan Avşargil, Mehmet Yüceler

KIRŞEHİR

Mustafa Aksoy

KOCAELİ

Vehbi Engiz

KONYA

Necati Kalaycıoğlu, Orhan Okay, Özer Ölçmen, Faruk Sükan, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA

Mehmet Ersoy

MANİSA

Mustafa Ok

MUŞ

Nimet Ağaoğlu

NİĞDE

Mevlüt Ocaçcıoğlu

ORDU

Memduh Ekşi, Ferda Güley

RİZE

Sami Kumbasar

SAKARYA

B. Turgut Boztepe, Hayrettin Uysal

SAMSUN

Yaşar Akal, Nihat Kale, İlyas Kılıç

SİİRT

Zeki Çeliker, Âdil Yaşa

SİVAS

Ahmet Durakoğlu, Ekrem Kangal, Mustafa Timisi

TEKİRDAĞ

Yılmaz Alpaslan

TOKAT

İsmail Hakkı Birler

TRABZON

Mehmet Arslantürk, Ahmet Şener

TUNCELİ

Hüseyin Yenipınar

URFA

Necati Aksoy, Vehbi Melik

UŞAK

Adil Turan

VAN

Mehmet Emin Erdinç

YOZGAT

Abdullah Baştürk

ZONGULDAK

Hüseyin Baytürk, Bülent Ecevit

(Çekimserler)

ANKARA

Osman Bölükbaşı

İSTANBUL

İbrahim Elmalı

(Oya Katılmayanlar)

ADANA

Alpaslan Türkeş

AMASYA

Kâzım Ulusoy

ANKARA

İbrahim Cüceoğlu, İ. Sıtkı Hatipoğlu, A. Sakıp Hiçerimez, Suna Tural, Aydın Yalçın

ANTALYA

Hasan Akçalıoğlu, Süleyman Çiloğlu

ARTVİN

Sabit Osman Avcı (Başkan)

AYDIN

Mehmet Çelik, Kemal Ziya Öztürk (Bşk. V.)

BURSA

Sadrettin Çanga, Cemal Külâhlı

ÇANKIRI

Nuri Çelik Yazıcıoğlu

ÇORUM

İhsan Tombuş

DENİZLİ

Sami Arslan, Hasan Korkmazcan

DİYARBAKIR

Hasan Değer, Necmettin Gönenç, Nafiz Yıldırım

ELÂZİĞ

Samet Güldoğan

ERZİNCAN

Hasan Çetinkaya

ERZURUM

Rasim Cinisli, Naci Gacıroğlu, Cevat Önder

GAZİANTEP

Şinasi Çolakoğlu

GİRESUN

Mustafa Kemal Çilesiz

GÜMÜŞHANE

Nurettin Özdemir

İSPARTA

Hüsametdin Akmumcu

İÇEL

Celâl Kargılı

İSTANBUL

İbrahim Abak, İsmail Arar (B.), Sadettin Bilgiç, İlhan (Egemen) Darendelioğlu, Nuri Eroğan, Rıza Kuas, Haydar Özdemir, A. Turgut Topaloğlu, Lebit Yurdoğlu

İZMİR

İhsan Gürsan

KAHRAMAN MARAŞ

Mehmet Özdal

KARS

Lâtif Aküzüm

KASTAMONU

Orhan Deniz

KIRKLARELİ

Beyti Arda

KONYA

Bahri Dağdaş, Necmettin Erbakan, Mustafa Kubilay İmer, İhsan Kabadayı, İ. Etem Kılıçoğlu, Sadi Koçaş

KÜTAHYA

Ali Erbek

MALATYA

Hakkı Gökçe (Bşk. V.)

MANİSA

Veli Bakırlı, Vehbi Sınmaz

MARDİN

Şevki Altındağ

MUĞLA

Adnan Akarca, Muallâ Akarca, Ali Döğerli

ORDU

Ata Bodur, Ata Topaloğlu, Orhan Vural

RİZE

Hasan Basri Albayrak

SAKARYA

M. Vedat Önsal

SAMSUN

Talât Asal, Kâmrân Evliyaoğlu, Doğan Kitaplı

SİNOP

Hilmi İşgüzar, Tevfik Fikret Övet

SİVAS

Kadri Eroğan, M. Kemal Palaoğlu

TEKİRDAĞ

Mustafa Sabri Sözeri

TOKAT

Hüseyin Abbas, Yusuf Ulusoy

TRABZON

Necati Çakıroğlu, Ekrem Dikmen, Cevat Küçük, Ali Rıza Uzuner

YOZGAT

Celâl Ahmet Sungur

ZONGULDAK

Cahit Karakaş

(Açık üyelikler)

Ağrı	1
Aydın	1
Bursa	1
Diyarbakır	1
Edirne	1
Elâzığ	2
Hatay	1
Kocaeli	1
Malatya	2
Mardin	1
Nevşehir	1
Zonguldak	1
Yekûn	14

I. Ecevit Hükümeti
26.01.1974-17.11.1974

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Bülent ECEVİT (Zonguldak, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Necmettin ERBAKAN (Konya, MSP) 26.01.1974-17.11.1974

Devlet Bakanı

Orhan Ferruh EYÜPOĞLU 26.01.1974-17.11.1974
(İstanbul, CHP)

Devlet Bakanı

İsmail Hakkı BİRLER (Tokat, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Devlet Bakanı

Süleyman Arif EMRE (İstanbul, MSP) 26.01.1974-17.11.1974

Adalet Bakanı

Şevket KAZAN (Kocaeli, MSP) 26.01.1974-17.11.1974

Milli Savunma Bakanı

Hasan Esat IŞIK (Bursa, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

İçişleri Bakanı

Oğuzhan ASİLTÜRK (Ankara, MSP) 26.01.1974-17.11.1974

Dışişleri Bakanı

Turan GÜNEŞ (Kocaeli, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Maliye Bakanı

Deniz BAYKAL (Antalya, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Milli Eğitim Bakanı

Mustafa ÜSTÜNDAĞ (Konya, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Bayındırlık Bakanı

Erol ÇEVİKÇE (Adana, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Ticaret Bakanı

Fehim ADAK (Mardin, MSP) 26.01.1974-17.11.1974

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Selahattin CİZRELİOĞLU 26.01.1974-17.11.1974
(C. S. Diyarbakır Üyesi, CHP)

Gümrük ve Tekel Bakanı

Mahmut TÜRKMENOĞLU (İzmir, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı

Korkut ÖZAL (Erzurum, MSP) 26.01.1974-17.11.1974

Ulaştırma Bakanı

Hasan Ferda GÜLEY (Ordu, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Çalışma Bakanı

Önder SAV (Ankara, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Abdülkerim DOĞRU (Kars, MSP) 26.01.1974-17.11.1974

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Cahit KAYRA (Ankara, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Turizm ve Tanıtma Bakanı

Orhan BİRGİT (İstanbul, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

İmar ve İskân Bakanı

Ali TOPUZ (İstanbul, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Köyşleri ve Kooperatifler Bakanı

Mustafa OK (Manisa, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Orman Bakanı

Ahmet ŞENER (Trabzon, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Gençlik ve Spor Bakanı

Muslihittin Yılmaz METE
(C. S. Adana Üyesi, CHP) 26.01.1974-17.11.1974

Koalisyon Protokolü

(CHP-MSP)

1. Milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti ilkesine yürekten inanan; hukukun üstünlüğüne, demokratik hak ve hürriyetlere saygılı Cumhuriyet Halk Partisi ve Milli Selamet Partisinin ortak gayesi, kanunları herkese eşit olarak uygulayan, Atatürk ilkelerine bağlı bir devlet idaresiyle anlayış, kardeşlik ve sosyal adalete dayanan bir toplum düzeninin kurulmasıdır.

2. Partiler arasında kurulan koalisyonlar, bu koalisyona katılan partilerden her birinin kendi görüşlerinde belli ölçülerde fedakârlık yapmasını gerektirir. Bu bakımdan, Cumhuriyet Halk Partisi ve Milli Selamet Partisi koalisyonundan da bu Partilerin kendi programlarını tam olarak tatbik etmeleri, eksiksiz olarak gerçekleştirmeleri beklenemez.

3. Bununla birlikte CHP-MSP koalisyon hükümeti kırınglık ve acıları giderek, bütün geçmişin bir yana bırakılmasını; karşılıklı bağışlama ve hoşgörüyeye dayanan bir kardeşlik ortamının kurulmasını ilk görev sayar.

4. Türkiye, bugün dünyadaki ve memleketimizdeki hızlı gelişmelerin gerisinde kalan bir politikanın meydana getirdiği çözümü güç iktisadi ve sosyal meselelerle karşı karşıyadır. Koalisyonumuz bu meselelerin idare-i maslahatçılıkla değil, ancak köklü ve cesaretli hamleler, devlet ve millet kaynaşmasından doğacak güçle halledileceğine inanır.

5. Bu maksatla iki Parti, ana hatları aşağıda sıralanan politikayı takip edecekler ve tedbirleri alacaklardır.

Hükümetin Kuruluşu ve Koalisyon Partileri Arasındaki Münasebetler;

6. Parlamento planında iki Partinin grup yetkilileri sürekli temas ile işbirliğini sağlayacaklardır. Hükümetin ve Bakanların sahip olduğu haklar ve yetkiler saklı kalmak üzere her iki Partinin yetkilileri ve diğer ilgililer gerektiğinde temaslarda bulunacaklardır. Bu suretle koalisyon protokolünün ahenkli bir şekilde yürütülmesi sağlanacaktır.

7. Bakanlar Kurulunda Başbakan, Devlet Bakanı, Devlet Bakanı, Milli Savunma Bakanı, Maliye Bakanı, Dışişleri Bakanı, Milli Eğitim Bakanı, Bayındırlık Bakanı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı, Çalışma Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Turizm ve Tanıtma Bakanı, İmar ve İskân Bakanı, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanı, Orman Bakanı, Gümrük ve Tekel Bakanı, Gençlik ve Spor Bakanı Cumhuriyet Halk Partisinden; Başbakan Yardımcısı, Devlet Bakanı, Adalet Bakanı, İçişleri Bakanı, Ticaret Bakanı, Tarım Bakanı, Sanayi Bakanı Milli Selamet Partisinden olacaklardır.

8. Bakanlar Kurulu ve üyeleri aşağıda belirtilen protokol bölümlerini ve bu protokole uygun olarak hazırlanacak hükümet programını süratle ve tümüyle gerçekleştirebilmek üzere ahenk ve işbirliği içinde çalışacaklardır.

9. Kabinede bir Başbakan Yardımcısı bulunacaktır. Başbakan Yardımcısı hükümet politikasının yürütülmesinde ve bu ahengın sağlanmasında Başbakana yardımcı olacaktır. Başbakan Yardımcısı Yüksek Planlama Kurulunun oy sahibi üyesi ve Bakanlıklararası Ekonomik Kurulun Başkanı olacaktır.

10. Başbakanlığa bağılı kuruluşlardan, Devlet Personel Dairesi, Kültür Müsteşarlığı, Devlet İstatistik Enstitüsü, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Toprak Reformu Müsteşarlığı, Türkiye ve Ortadoğı Amme İdaresi Enstitüsü, Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü (Bu Genel Müdürlük, Turizm ve Tanıtma Bakanlığına bağlanacaktır), Cumhuriyet Halk Partisine ait Devlet Bakanlıklarına; Diyanet İşleri Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Danıştay, Atom Enerjisi Komisyonu, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu ve Yüksek Denetleme Kurulu Milli Selamet Partisine ait Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanlığına bağılı olacaktır.

11. Yüksek Planlama Kuruluna Başbakan, Başbakan Yardımcısı, Maliye Bakanı, Sanayi Bakanı tam üye olarak katılacaklardır. Bunlara ek olarak hemen bir yasa değışikliği ve Bakanlar Kurulu kararıyla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının da Yüksek Planlama Kuruluna tam üye olarak katılması sağlanacaktır.

12. Kooperatifçilik hareketini desteklemek ve geliştirmek için Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığına bağılı bir "Kooperatifler Bankası" kurulacaktır. Bu banka kuruluncaya kadar Ticaret Bakanlığına bağılı Halk Bankası ve Halk Sandıkları Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığına bağlanacaktır. Halk Bankasının finansman politikası tespit edilirken Sanayi Bakanlığı ile Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı; Ticaret Bakanlığına bağılı Ziraat Bankasının finansman politikası tespit edilirken, Tarım ve Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı ile Ticaret Bakanlığı bir işbirliği anlayışı içinde müştereken hareket edeceklerdir.

13. Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Müdürlüğüne bağılı "Genel hükümlere tabi kooperatifler" ile "Tarım Kredi Kooperatifleri" ve "Tarım Satış Kooperatifleri" ve bunların üst kuruluşları Köy İşleri ve Kooperatif Bakanlığına bağlanacaktır. Bu kooperatiflerin ortaklarına hizmet edecek serbest, demokratik ve verimli birer kooperatif haline getirilmesi ve idari bağımlılıktan kurtarılması için gerekli çalışmalar hızla sürdürülecektir.

Siyasi Konular;

14. Toplumda iç barışı yeniden kurmak gayesiyle, düşünce ve inanç suçlarını içine alan bir genel af ile orman suçlarına ilişkin af kanunu derhal çıkarılacaktır.

15. Anayasamızın 68. maddesindeki mevcut "Affa uğramış olsalar bile" ibaresinin kaldırılması çabuklaştırılarak, siyasi hakların iadesi sağlanacaktır.

16. Hak ve hürriyetlerde, demokratik anlayışa uymayan kısıntılar kaldırılacak, düşünce, inanç ve ifade hürriyetini sınırlayan bütün kısıntılar kanunlarımızdan çıkarılacak, basın hürriyeti bütün yönleriyle teminat altında tutulacaktır.

17. Seçimlerde yurttaşların oy kullanmalarını zorlaştıran bütün engeller kaldırılacak, daha yaygın ve yüksek oranda oy kullanılmasını sağlamak amacıyla,

- a) Bütün seçmenlerin oy kullanmalarını sağlayacak tedbirler alınacaktır.
- b) Ortaöğretim seviyesindeki okullarda kayıtlı öğrenci durumunda bulunanlar hariç 18 yaşını bitirmiş bütün vatandaşlara oy hakkı tanınacaktır.
- c) Yurt dışında bulunan vatandaşların oy haklarını kullanma imkânı sağlanacaktır.
- d) Kütük sisteminde gerekli değişiklikler yapılarak, icabında nüfus kâğıdı ile oy kullanma imkânları getirilecektir.
- e) Parti sözcülerinin seçim kampanyası sırasında televizyonda da propaganda konuşmaları yapabilmeleri gerçekleştirilecektir.

Kamu Yönetimi;

18. Halkın kamu yönetimine daha çok katılabilmesi, devletle ilişkilerinde karşılaştığı bütün güçlüklerden kurtarılabilmesi ve halkın hizmetlerinde etkili bir idare kurulması temel amacımızdır.

Bakanlıkların ve bütün kamu kuruluşlarının kendi amaç ve görevlerine uygun olarak çalışmaları sağlanacak ve bunlar arasındaki tikanıklıklar giderilecektir.

19. Kamu yönetiminde yetkiler genişletilecek, işlerin hızla yürümesi sağlanacaktır. Kamu görevlileri için geniş kapsamlı eğitim programlarının hızlanmasına ve uygulanmasına, kamu personelinin yetki ve sorumluluklarının genişletilmesi yoluyla halkın kamu yönetiminden beklediği hizmetlerin yerine getirilmesine hız kazandırılacaktır.

20. Kamu yöneticileri yalnız görev ve yetkilerini kötüye kullandıkları zaman değil, görevlerini yerine getirmekten ve yetkilerini kullanmaktan kaçındıkları zaman da sorumlu olacaklardır.

21. Devlet harcamalarının en önemli kalemi olan personel maaş ve özlük haklarında, mevcut aksaklık ve karışıklığın giderilmesi için gerekli mevzuat çalışmaları yapılacak ve kurumlarla ilgili düzenlemelere gidilecek ve bu arada Devlet Personel Dairesine de yeni bir şekil verilecektir.

22. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kuruluş amaçlarına uygun şekilde çalışabilmelerini sağlamak üzere demokratik esaslara dayalı ve etkili bir sistem kurulacaktır. Bu kuruluşlarda çalışanların yönetime etkili olarak katılmaları ve tatmin edici ölçüde pay almaları sağlanacaktır.

Kamu Maliyesi ve Ekonominin Finansmanı;

23. Vergi sistemi daha adil bir yapıya kavuşturulacak ve kabil olduğu kadar basit, kolay uygulanır hale getirilecektir.

24. Daha hakça bir vergi düzeni sağlamak ve gerçek vergi hâsılasını arttırmak için, gelir ve kurumlar vergilerinin tarifeleri ile en az geçim indirimi haddi yeniden gözden geçirilecektir.

25. Vergi mevzuatının israfları teşvik eden hükümleri kaldırılacak, vergi sisteminde sosyal adalet ve kalkınma amaçlarına hizmet edecek değişiklikler gerçekleştirilecektir. Vergi sisteminin yatırımları güçleştiren hükümleri değiştirilecektir.

26. Bankalar Kanunu ve kredilerle ilgili mevzuat gözden geçirilecek, banka kaynaklarının, sanayide Maliyetleri artırmaksızın ekonomik kalkınmaya daha yararlı alanlara yönltilmesini ve başta kooperatifler olmak üzere halk teşebbüslerinin kredilerden yeterli ölçüde yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla finansman kurumlarında yeni düzenlemeler yapılacaktır.

27. Halk yararına işleyecek ve gerçek halk girişimciliğini teşvik edecek etkili ve güvenilir bir sermaye piyasasının teşekkülü için gerekli mevzuat çıkarılacaktır.

28. Merkez Bankası Kanunu gözden geçirilecek, etkin ve dinamik bir ekonomi politikasının uygulanmasını sağlayacak değistirmeler yapılacaktır. Mevcut döviz rezervlerimizden yurt kalkınmasında en iyi şekilde yararlanma imkânları geliştirilecektir.

29. Kamu idaresindeki israflar önlenecek, devlet harcamaları ile ilgili temel mevzuatın israflara, hizmetlerin gereği gibi yapılmamasına, gecikmelere yol açan hükümleri değistirilerek kamu hizmetlerinin yerine getirilmesine ve yatırımların gerçekleştirilmesine hız kazandırılacaktır.

Tarım - Hayvancılık ve Ormancılık;

30. Tarımın hava şartlarına bağlılığını azaltmak ve tarımsal üretimi çeşitlendirmek ve verimini arttırmak için sulama drenaj, toprak ıslahı, erozyon kontrolü, makineleşme ve gübrelemeyi içine alan yoğun bir tarım uygulamasına geçilmesi hedef alınacaktır. 31. Tarımın yurt ekonomisi ve köy kalkınması için taşıdığı büyük önem göz önüne alınarak, tarımın genel planlaması bütün yönleriyle yeniden ilmi bir şekilde ele alınacaktır.

32. Tarım Bakanlığının adı “Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı” olarak değistirilerek, bu görevleri güçlü, hızlı ve verimli bir şekilde yerine getirebilmesi için gerekli imkânlarla desteklenecektir.

33. Köylünün aracıya ve tefeciye muhtaç olmadan, doğrudan doğruya tarım kredilerinden faydalanabilmesini sağlayacak tedbirler aranacak, bu kredilerin sadece ipotek veya kefalet karşılığı değil, zirai işletmenin istihsal ve ödeme gücüne veya proje esasına göre verilmesi sağlanacaktır. Bu kredilerin veriliş amaçlarına uygun olarak kullanılması tedbirleri alınacaktır.

34. Tarım üreticisinin emeğinin karşılığını almasını sağlayacak bir taban fiyatı politikası geliştirilecek ve üreticinin mahsulünü düşük fiyatla elden çıkarmasını önlemek için taban fiyatları kabil olduğu kadar önceden ilan edilecektir. Bunun yanında, esnek ve etkin destekleme tedbirleri uygulanacaktır.

35. Tarım veriminin arttırılması, mahsulün değerlendirilmesi ve köylülerimizin modern tarımın icaplarına intibak ettirilmesi ve yetiştirilmesi, gerekli tarım araç ve gereçlerinin sağlanması ve kooperatifleşmeye büyük önem verilecektir.

36. Tarım ürünlerinin iç ve dış pazarlamasında ve tarım araç ve gereçlerinin ithal ve dağıtımında kooperatifler ve üst kuruluşları daha etkili duruma getirilecek, tarım girdilerindeki spekülâtif fiyat artışları önlenecektir. Bu araç ve gereçlerin yurt içinde imali için gerekli tedbirler alınacaktır.

37. Büyük gelişme imkânı ve eğilimi gösteren meyvecilik, sebzeçilik, turfandacılık alanında ulaştırma, depolama dağıtım ve pazarlama ve finansman güçlüklerini çözecek tedbirler alınacaktır.

38. Anayasanın yürürlüğe girişinden önce orman niteliğini yitirmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında ve hayvancılıkta kullanılmamasında yarar olan toprakların orman sınırı dışına çıkarılması, tarım veya hayvancılık için kullanılmak üzere adil bir toprak dağılımı düzeni içinde o yerdeki köylülerin yararına sunulması ile ilgili işlemler kısa sürede tamamlanacaktır.

39. Orman köylülerinin güçlü kooperatiflerde birleşmeleri ve bu kooperatiflerle orman işçileri sendikasının devletçe işletilen ormanların yönetim ve gözetimine etkili olarak katılmaları sağlanacaktır.

40. Ormanlarımızın amenajman planlarının hızla hazırlanmasına imkân verecek bütün tedbirler alınacaktır. Orman köylülerinin sosyal ve ekonomik meselelerinin çözümüne önem verilecektir. Orman ürünlerinin ticaretinde orman köylülerinin kooperatiflerine öncelik tanınacak, orman köylülerinin yapacak ve yakacak ihtiyaçlarının köylüler yararına adilane bir şekilde karşılanması esasları getirilecektir. Orman ürünlerinin satışından elde edilen gelirlerden orman köylülerinin kalkınmasına pay ayrılacaktır. Orman yolları başta olmak üzere, altyapı tesislerinin yapımına önem verilecektir.

41. Haşhaş sorununa bir yandan insani kaygıları tatmin edici öte yandan haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır.

42. Bugüne kadar yeteri önemle ele alınmayan hayvancılık konusuna gereken önem verilecektir. Hayvancılığın gelişmesini önleyen nesil ıslahı, yem sanayii, pazarlama alanlarındaki tıkanıklıklar, planlama eksiklikleri, teşkilat aksaklıkları ve finansman yetersizlikleri gibi dar boğazlar giderilecek ve modern teknolojinin, yaygın ve başarılı olarak uygulanabilmesi için devletçe teknoloji, örgütlenme ve finansman imkânları sağlanarak güçlü ve etkili iç ve dış pazarlama kanalları geliştirilecektir.

43. Yüksek üretim potansiyeli taşıdığı halde yeteri ölçüde korunup geliştirilemediği için tükenme tehlikesiyle karşı karşıya bulunan deniz ürünlerini bollaştıracak tedbirler alınacaktır. Balıkçı kooperatiflerine ve balıkçılıkla uğraşanlara kıyı ve açık deniz balıkçılığının geliştirilmesi için her türlü araç ve gerecin ucuza temini için gerekli tedbirler alınacaktır. Zararlı avlanma usulleri ve su kirlenmeleri önlenecektir.

Sanayi

44. Türkiye'nin iktisadi ve sosyal kalkınması için; milli, güçlü, sürekli ve yaygın bir sanayileşmenin gerçekleştirilmesi ana hedeftir.

45. Milli kaynak imkânlarımıza uygun, modern teknolojiye dayalı ve uyumlu olarak derinliğine, topyekün sanayileşme geliştirilirken kalkınmayı ve sanayi toplumuna geçişi bütün yurttta dengeli olarak hızlandırıcı bir usulle, küçük ve orta boy

sanayi kuruluşlarını da çağın gerçeklerine uygun şekilde güçlendiren ve bunlarla büyük kuruluşlar arasında organik bağlantı kuran, modern teknoloji ile yüksek istihdamı bağdaştıran, temel üretim malları başta olmak üzere ağır sanayi ve milli harp sanayiinin yurdumuzda geliştirilmesini hedef alan bir sanayi politikası izlenecektir.

46. Sanayileşmemize hız katmak, dağınık tasarrufları değerlendirmek, kalkınmanın nimetlerinden daha yaygın ve adil bir şekilde faydalanılmasını sağlamak üzere, kamu ve özel kesimlerin yanı sıra, halkın teşebbüs gücünü harekete geçirecek bir halk sektörü de geliştirilecektir.

47. Halkımızın sanayileşme hareketlerine yaygın bir şekilde katılmasını ve mahalli inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak için kurulacak bölgesel kalkınma ortaklıklarına gerek finansman, gerek diğer teşvik tedbirleri bakımından gerekli destekler ve kolaylıklar sağlanacaktır.

48. Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yer alması ve başta istihdam olmak üzere sanayileşmenin getireceği nimetlerin coğrafi denge ve sosyal adalete uygun bir şekilde dağıtılmasını sağlayacak her türlü köklü tedbirler alınacaktır.

49. Taşıdığı özellikler ve son yıllardaki önemi dolayısıyla yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının ve teknik maharetlerinin, karlılığı yüksek, itici gücü fazla olan temel sanayi projelerine yönelmesi halk sektörünün bir uygulaması olarak ele alınacaktır.

50. Kalkınma planlarının yurt gerçeklerine uygun olarak hazırlanmasını temin edecek temel sanayi bilgilerini hazırlamak ve planda öngörülen sanayileşme hedeflerine varılmada en uygun proje alternatiflerini geliştirme amacıyla yurda yaygın olarak hangi sanayi tesislerinin kurulmasının uygun olacağını ortaya koyacak etütlerin yapılmasına ve kurulması düşünülen tesislerin projelerinin hazırlanmasına özel bir ağırlık verilecek ve bu çalışmaların sevk ve idaresi amacıyla Sanayi Bakanlığı bünyesinde bir teşkilat kurulacaktır.

51. Sanayileşme için en uygun şartların hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan, en uygun şartlar içinde sanayi tesisleri kurma ve işletmelerini sağlamak amacıyla başta sanayi sektörü olmak üzere, teşvik konusu olan diğer sektörlerde uygulanacak etkili ve objektif teşvik tedbirleri kanunlaştırılacaktır.

52. Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek amacıyla Sanayi Bakanlığına bağlı özel bir kuruluş kanununa sahip güçlü bir Sanayi Bankası kurulacaktır.

53. Sanayi Bakanlığının teşkilatı, kendisine verilen görevleri en iyi şekilde yerine getirilmesini mümkün kılacak yönde yeniden düzenlenecektir.

54. Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için devlet her türlü desteği ve yardımı yapacaktır.

55. Yabancı sermaye konusunda ileri teknoloji getirmesi, dinamik bir sanayileşmeye yardımcı ve bu konuda eğitici olması, ihracata dönük bulunması gibi özellikler göz önüne alınarak müteşebbislere imkân sağlanacaktır. Bu konudaki politika uluslararası alandaki son gelişmelerden faydalanılacak şekilde yeniden düzenlenecek, ancak yabancı sermayeden yararlanmada belirli ülkelere bağımlı duruma gelme tehlikesini önleme konusunda büyük bir dikkat gösterilecek; devletin ekonomiye yön verme gücü titizlikle korunacaktır.

56. Bu tip sanayice üretilen malların ara malı ithal Maliyetleri ve kar transferleri de dâhil, nihai Maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmasına önem verilecektir. Yabancı sermayenin kâr transferleri makul ölçüler içinde tutulacaktır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar;

57. Enerji politikamızda esas, Türk ekonomisinin ihtiyaç duyacağı miktar ve vasıftaki enerjiyi istenilen zaman ve yerde milli menfaatlerimizle ahenk halindeki en uygun Maliyet tertibinde temin etmektir. Ekonomideki enerji açığının hızla kapatılması için kısa ve uzun vadeli programlar uygulanacak, elektrik enerji üretimi esas itibarıyla hidrolik ve kömürle işleyen termik santrallere dayandırılacaktır.

58. Petrol, tabii gaz, kömür gibi temel enerji kaynaklarının aranması çalışmalarına büyük önem ve hız verilecektir. Milli ihtiyaçlara ve cari dünya şartlarına cevap vermekten uzak olan petrol kanunu yeniden ele alınacak ve milli menfaatlerimize aykırı düşen hükümleri değiştirilecektir.

59. Gerek asli enerji kaynaklarının ve gerek bu kaynaklardan enerji üreten makina ve teçhizatın azami ölçüde yerli imkânlardan temini için, aramadan işletmeye kadar bütün faaliyetler, köklü tedbirler alınmak suretiyle hızlandırılacak ve etkili hale getirilecektir.

60. Yeraltı kaynaklarımızın işletilmesinin devletçe tanzimi sağlanacak, bu arada stratejik nitelik taşıyan bor mineralleri hukuk kuralları çerçevesinde devletleştirilecektir.

61. Madenlerimizin cevher veya yarı mamul yerine işlenmiş, imal edilmiş olarak ihracı için gerekli tedbirler alınacak ve uygulanacaktır.

62. Maden, petrol ve öteki tabii kaynaklarımızın potansiyelinin bir an önce ve güvenilir şekilde tespiti ve geliştirilmesi için arama çalışmalarına daha büyük kaynaklar ayrılacak ve bu gibi hizmetleri gören kamu kuruluşları yeniden düzenlenecektir.

63. Üzerinde Türkiye'nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki doğal kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli değişiklikler yapılacaktır.

İç ve Dış Ticaret;

64. İç ticarete, piyasaların düzenlenmesi, düzenli bir fiyat sisteminin kurulması ve yürütülmesi, üretici ve tüketicinin korunması maksatları ile iş hayatını

zorlaştırmayan, çağdaş anlayışa uygun mevzuat değişiklikleri yapılacak ve etkili bir tedbirler dizisi geliştirilip uygulanacaktır.

65. Piyasada darlığı çekilen, o yüzden fiyatları aşırı ölçüde yükselen mallarda fiyat istikrarının sağlanması maksadı ile bu tür malların kamu kuruluşları ya da kooperatifler eliyle dış ülkelere zamanında ve yeterli ölçüde ithal edilerek yurt içinde dağıtımını sağlanacaktır. Kamu kesimine gerekli temel mallar kamu kuruluşları eliyle ithal edilecektir.

66. İç ve dış piyasalardaki aşırı fiyat hareketlerine veya mal bulamama tehlikelerine karşı iç piyasalarımıza düzgün bir şekilde mal arzını devam ettirecek bir stok rejimi geliştirilecek, icabında gerekli malların, iç ve dış piyasalardan devlet eliyle satın alınarak stok edilmesini sağlayacak tedbirler geliştirilecektir.

67. Değişen uluslararası ilişkiler, gelişmeler ve petrol sorununun ortaya çıkardığı gerçekler, Türkiye'nin dış iktisadi ilişkiler politikasının ve dış ödemeler dengesine ilişkin kararlarının ciddi ve köklü biçimde gözden geçirilmesi gereğini açıkça göstermiştir. Bu açıdan bakılınca dış ekonomik ve ticari ilişkilerimizi çok unsurlu denge kavramına uygun biçimde yönetme gereği vardır.

68. Bu nedenle ihracatımızın değişik pazarlara yöneltilmesi ilkesi kabul edilecek ve Ortadoğu, Afrika ve Asya ülkeleri ile karşılıklı ticari ve iktisadi ilişkilerin geliştirilmesine özel önem verilecektir. Öte yandan AET ile olan ilişkilerin esas anlaşmalar doğrultusunda yürütülmesine devam edilmekle birlikte ek protokoller yeniden ele alınacak, Topluluğun ortaklık dışı ilişkisi bulunduğu diğer ülkelerin şartları ve bu ülkelere uygulanan rejimler göz önünde bulundurularak Türkiye'ye en uygun şartların sağlanması için gerekli teşebbüsler yapılacaktır.

69. İhracatın geliştirilmesine özel önem verilecektir. Bu maksatla Ticaret Bakanlığına lüzumlu çalışmalar yapılacak ve ihracatın finansmanı için lüzumlu kuruluşlar geliştirilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır.

Çalışma, Sosyal Güvenlik ve Sağlık;

70. Sosyal güvenliğin yurt ölçüsünde bütün çalışanlara ulaştırılabilmesi amacıyla aşağıdaki tedbirler alınacaktır.

a) Kooperatifleşme hareketine paralel olarak ve kooperatiflerce kurulacak yeni bir sosyal sigorta ve tarım sigortası sistemi geliştirilerek, köylülerimizin bir taraftan sosyal güvenliğe kavuşmaları, diğer taraftan kötü ürün yıllarında veya tabii afetler karşısında geçim zorluğundan kurtulmaları sağlanacaktır.

b) Ülkemiz şartları göz önünde tutularak belli bir zaman süresi içinde bütün ülkeye yaygınlaştırmak üzere, işçiler için işsizlik sigortası kurulmasına başlanacaktır.

71. Bütün sosyal güvenlik kurumlarının tek bir çatı altında toplanması sağlanacaktır. Kurulmuş ve kurulacak güvenlik sistemlerinin dışında kalan muhtaç durumdaki yurttaşlar için, sosyal yardımlar bir düzene bağlanacaktır. O arada gelirsiz kalan yaşlılara, kimsesiz çocuklara ve sakatlara özel ilgi gösterilecektir.

72. Sağlık alanında hizmetler ve kurumlar bakımından ahenksizliği ve dağınıklığı giderici bir düzen kurulacaktır. Bütün yurttaşların sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaları hedef alınacaktır. Bu arada;

a) Koruyucu hekimlik faaliyetlerinin yeniden etkili şekilde düzenlenmesi ve geliştirilmesi,

b) Çevre sağlığı bakımından hava ve su kirlenmelerinin vatandaşın sağlığını tehdit eden, tabiat şartlarını kötüleştiren etkilerinin önlenmesi için gerekli araştırmaların yapılması ve sistemli biçimde tedbirler alınması,

c) Köyler ve gecekondü bölgelerindeki yetersiz ve kötü yaşama şartlarının düzeltilmesi ve buralarda yaşayan vatandaşlara daha sağlıklı hayat şartlarının hazırlanmasına ilişkin çalışmaların yapılması, tedbirlerin alınması,

d) Hastane ve hasta yatağı sayısının arttırılması, sağlık hizmetlerinde etkinlik kazandırılması, sağlanacaktır.

73. İşçilerin özlük haklarıyla ilgili olarak;

a) İşçilerin asgari kıdem tazminatı bir yıla yarım aylık yerine, bir yıla bir aylık üzerinden hesaplanacaktır.

b) Toplu iş sözleşmeleri için, yetkili sendika saptanmasında anlaşmazlık çıktığında yargı denetiminde işçilerin gizli oyuna başvurulacaktır.

74. Memur Yardımlaşma Kurumu ve İşçi Yardımlaşma Kurumları kanunları çıkarılacak ve bu kurumların gerek sosyal güvenlik, gerek yatırım alanlarında faaliyete geçmeleri gerçekleştirilecektir.

75. Çırak, kalfa ve ustalar kanunu çıkarılacaktır. İş başında eğitim düzeni kurulacaktır

76. Yurt dışındaki işçilerin haklarını daha sağlam teminata bağlamak, işçilerin ve çocuklarının bulundukları ülkelerdeki eğitim imkânlarından daha geniş ölçüde faydalanmalarını ve işçilerin yurda dönüşlerinde tecrübe ve kabiliyetlerine uygun iş bulmalarını sağlamak için gerekli tedbirler alınacaktır.

77. Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının milli ve dini eğitimlerinin yürütmesi ve bu husustaki ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Yerleşme Düzeni;

78. Köylerimiz çevresinde yeni iş ve kazanç imkânlarının açılması, çağdaş uygarlık nimetlerinin yeterli sağlık ve eğitim kurumlarıyla ve her türlü kamu hizmetleriyle buralara ulaşması ve nüfusun büyük merkezlerde aşırı şekilde yoğunlaşmasının önlenmesi amaçlarına uygun olarak, demokratik bir anlayış içerisinde köy-kentlerin kurulması yoluna gidilecektir.

79. Şehirlerin gereğinden fazla ve düzensiz bir biçimde büyümesini önlemek, çevre sağlığı sorunlarını asgariye indirmek, konut ve arsa sorunlarına adil çözümler getirmek, insan hayatını yerleşme bakımından güzelleştirip mutlulaştırmak için,

şehirlerin gelişme alanlarındaki arsaların kamulaştırılması ve büyük şehirlerin çevrelerinde uydu-kentler kurulması da dâhil olmak üzere gerekli tedbirler alınacaktır.

80. Kıyılardan, kumsallardan ve tabii güzelliklerden bütün halkın serbestçe yararlanabileceği sosyal tesislerin geliştirilebilmesi için, kıyılar ve kumsallar üzerindeki kamu hakları toplum yararına değerlendirilecektir.

81. Gecekondu konusundaki mevcut zaman sınırlaması değiştirilerek, 1973 sonuna kadar yapılmış bütün gecekondu meşrulaştırılacaktır. Özel kişilerin arsaları üzerinde kurulmuş gecekonduyla ilgili olarak ya arsaların kamulaştırılması yoluna gidilecek veya bu gecekondu oturanlara başka konut sağlanacaktır.

82. Kendi evini kendi yapmak isteyenlere uygun alanlar ayrılacak ve bu alanların altyapıları kamu kuruluşlarınca sağlanacaktır.

83. Belediyelerin mali imkânlarını genişletici kanuni tedbirler alınacaktır.

84. Hizmetleri aksatmadan şehircilik alanında yeni hamleler yapılabilmesi için belediye borçları konsolide edilecektir.

Bayındırlık;

85. Altyapı hizmetlerindeki bölgelerarası dengesizliğin giderilmesine önem verilecektir.

86. Yol şebekesinin geliştirilmesi daha da hızlandırılacak, özellikle zirai ve sınai ürünlerimizin pazarlanmasına yardımcı ve milletimize emniyetli bir ulaşım sağlayan karayolları yapımına ağırlık verilecektir.

87. Karayollarımızın yapım, bakım ve onarımı için lüzumlu makina ve teçhizatın yurdumuzda imaline önem verilecektir.

88. Hava meydanları ve uçuş hatları ile uçak seferleri gerekli teçhizatla donatılacak ve daha düzgün çalışır hale getirilecektir. Havayollarımızın daha verimli çalışması yönünde filonun geliştirilmesine önem verilecektir.

Eğitim;

89. Kalkınma planının eğitilmiş insan gücü hedeflerine ulaşabilme gayesi ile orta eğitimde, özellikle teknik konulara yönelmeyi hızlandıracak tedbirler uygulanacaktır.

90. Çocuklarımıza töre ve geleneklerimizle milli hasletlerimize uygun ahlak kaidelerinin öğretilmesi gayesi ile ilk ve ortaöğretime mecburi ahlak dersleri konulacaktır. Bu dersleri okutacak öğretmenlerin gerekli vasıfları taşımasına özel bir önem verilecektir.

91. Bütün meslek ve sanat dallarında eğitim ilköğretime dayalı olacak, ortaokullarda meslek ve sanat eğitimi veren çeşitli bölümler bulunacaktır. Ortaokuldan sonra öğretim dalını değiştirmek isteyenlere hazırlayıcı imkânlar temin edilecektir. Liselerde de, şartlara göre değişen çeşitli bölümler bulunacaktır. Ortaokulda mesleki öğretim görenler, gerekli şartları yerine getirmek kaydı ile liselerin yüksek öğrenime hazırlayan bölümüne geçebileceklerdir. Böylelikle öğrenimde kimsenin

önünün tıkanmama ilkesi gerçekleştirilmiş olacaktır. Üniversite ve yüksekokullara giriş, liselerde yükseköğrenime yönelen öğrenciler için imtihansız olacaktır.

92. Bu sistem işler duruma getirilinceye kadar, meslek okullarının orta kısımları öncelikle açılacak ortaöğretimdeki meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksekokulların giriş imtihanlarına girebilmeleri sağlanacaktır. Üniversite ve yüksekokullara girme imkânı bulamayan öğrencilere, özellikle teknik eleman ve fen dalları öğretmeni olarak yetiştirilmelerini sağlamak üzere mevcut öğrenim kuruluşlarının fiziki kapasitelerinden de faydalanılarak eğitim imkânları geliştirilecektir.

Halk yardımıyla yapılp da bugüne kadar öğrenime açılmamış bulunan okul binaları, yapılış maksatlarına uygun olarak bir an önce hizmete açılacaktır.

93. Yükseköğrenim parasız olacak, yükseköğrenime alınacak öğrenci sayısı ve bunların fakülte ve bölümler arasındaki dağılımı kalkınma planlarında öngörülen yetişmiş insan gücü hedeflerine göre tespit olunacaktır.

94. Sporda gençliğin ve halkın beden ve ruh sağlığının geliştirilebilmesine yardımcı olunması esas alınarak seyir sporundan çok kitle sporuna, profesyonel spordan çok amatör spora ve bu meyanda okul içi spora ağırlık verilecektir.

Diyanet İşleri;

95. Diyanet İşleri Başkanlığı her türlü siyasi mülahazaların üstünde tutulacak ve yüksek manevi değeri göz önünde bulundurularak, 633 sayılı kanunun 1. maddesinde belirtilen görevlerini yerine getirmesi imkânları sağlanacaktır.

96. Din görevlilerinin toplumumuzdaki manevi yeri ve değeri dikkate alınarak ekonomik ve sosyal kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

97. Din görevlilerinin demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanmaları sağlanacaktır.

98. Vekil imamların eğitim eksiklikleri tamamlanarak asıl kadroya geçmeleri imkânları geliştirilecek ve vekil imam meselesi adil şekilde çözüldükten sonra, vekil imamlık uygulaması son bulacaktır.

99. Köylere hızlandırılmış bir programla imam kadroları temin edilecek ve camiye ihtiyacı olan köylerin cami projeleri ve cami yapımı için gerekli malzemenin devletçe sağlanması gerçekleştirilecektir.

100. Tarihi vakıf camiler ve eserlerin bakım ve onarımı çalışmalarına büyük bir hız kazandırılacak ve bunlar gayelerine matuf olarak kullanılacaktır.

Ulusal Güvenlik ve Dış Politika;

101. Dış politikada temel görüşümüz barışçı, devletler hukuku kurallarına saygılı, Türkiye'nin bağımsızlığını gözetken ve kışkırtıcı olmayan bir politika izlemektir.

102. Atatürk'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesi gereğince Türkiye, bloklar ve büyük devletlerarasındaki yumuşamaya katkıda bulunmak için elinden geleni

yapacaktır. Ancak bu sırada kendi güvenliğinin tehlikeye düşürülmesine karşı son derece dikkatli olacaktır.

103. İçinde bulunduğumuz ortak güvenlik sistemine ve mevcut ittifaklarımıza bağlı kalınacaktır.

104. Ancak milli güvenliğimiz ve savunmamız için yalnızca ortak güvenlik sistemleriyle yetinilmeyecek, kendi milli savunma politikamız, stratejimiz ve olanaklarımız da geliştirilecektir. Bu arada ordumuzun vurucu gücü arttırılacaktır.

105. Ortak güvenlik sistemi dışında bütün ülkelerle dostane ilişkiler sürdü-rülecek, özellikle komşu ve yakın ülkelerle de sıkı dostluk ilişkileri kurulacak ve yürütülecektir.

106. Topraklarımızdaki ortak savunma üs ve tesislerinin, savaş araç ve gereçle-rinin Türk devletinin denetimi altında bulunmasını gerekli görüyoruz.

107. Anayasamızın 60. maddesinin verdiği imkân değerlendirilerek askerlik veya yedek subaylık çağı gelmiş bulunanlardan modern bir ordunun ihtiyaç fazlası sayılabilecek olanlar, yurt kalkınmasına yararlı başka kamu hizmetlerinde çalıştırılacaktır.

108. Kıbrıs sorunu için Türkiye'nin ve Kıbrıs Türklerinin yararına ve bölge barışına en uygun çözümün, Kıbrıs'ı bağımsız federatif devlet statüsüne kavuşturmak olduğuna inanıyoruz. Bu federatif devlette, Türkler devlet yönetimine eşit egemenlik hakları ile katılacaklardır. Kıbrıs Türklerinin toprak mülkiyetleri ve ekonomik gelişme olanakları teminat altına alınacaktır.

SONUÇ

109. Ülkemizin ve bütün dünyanın karşı karşıya bulunduğu şartlardan doğan büyük güçlükleri, yüce milletimize güvenerek, güçle ve cesaretle göğüslemeye kararlı olan Cumhuriyet Halk Partisi ile Milli Selamet Partisinin kurduğu Koalisyon Hükümeti, engin tarihimizde yeni bir dönemin başlangıcı olacaktır. Bu dönemin milletimize hayırlı olmasını dileriz.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 4 Cilt 1 Birleşim 35

Sayfa 349-364

01.02.1974 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN; *Kemal Güven*

KÂTİPLER; *Zekâî Yaylalı (Erzurum)*

İlhami Çetin *(Yozgat)*

Açılma Saati; 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Millet Meclisinin 35'nci Birleşimini açıyorum. Çoğunluğumuz vardır, görüşmelere başlıyoruz.

Hükümet programını okumak üzere Başbakan Sayın Bülent Ecevit, buyurun efendim. *(C.H.P. ve M.S.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

AHMET BULDANLI (Muğla) — Sayın dinleyiciler de alkışlıyor.

Dinleyicilerin herhangi bir şekilde tezahürata iştirak etmeleri, sureti katiyede içtüzüğümüze göre mümkün değildir. İlgililerin dikkatini çekerim.

Buyurun efendim.

Hükümet programını okumak üzere Başbakan Sayın Bülent Ecevit, buyurun efendim. *(C.H.P. ve M.S.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

AHMET BULDANLI (Muğla) — Sayın dinleyiciler de alkışlıyor.

Dinleyicilerin herhangi bir şekilde tezahürata iştirak etmeleri, sureti katiyede içtüzüğümüze göre mümkün değildir. İlgililerin dikkatini çekerim.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) Sayın Başkan, Millet Meclisinin Sayın Üyeleri, 14 Ekim 1973 Seçimlerinin sonuçları ve ülkemizin içinde bulunduğu koşullar Hükümet kurulmasını güçleştirmiştir. Yeni bir Hükümet kurulabilmesi yolundaki partilerarası temaslar ve çalışmalar üç aydan uzun sürmüştür. Fakat öyle inanıyoruz ki bu güçlüklerin içinden demokratik anlamda güçlü bir Hükümet çıkmıştır. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)* Bu inancımızın başlıca dayanağı şudur;

Karma Hükümetimizi meydana getiren iki parti Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selamet Partisi Hükümet görevini birlikte üstlenme kararını vermeden önce aralarında her konuyla ilgili genişliğine ve derinliğine görüşmeler yapmışlardır. Her alanda izleyecekleri politikaların ilkelerinde ve doğrultusunda tam bir anlaşmaya varmışlardır. Bir karma Hükümet içinde temel konularda hatta bazı önemli ayrıntılarda ortaya çıkabilecek tartışmaları geride Hükümet kuruluşundan önceki aşamada bırakmışlardır. Neleri yapacaklarında birleştikleri gibi neleri yapmayacaklarında da birleşmişlerdir.

Bir partinin tek başına iktidar olduğu zaman yapacaklarından yapmayı tasarladıklarından bir başka parti ile Hükümet ortaklığı kurarken bazı fedakârlıklara razı olması doğaldır. Fakat Cumhuriyet Halk Partisi ve Milli Selamet Partisinin başlıca ekonomik sosyal ve siyasal sorunlarla ilgili olarak görüşlerinin birleştirdiği noktalar yapmak zorunda kaldıkları karşılıklı fedakârlıklarla kıyaslanamayacak kadar çoktur ve önemlidir. İki partinin üzerinde birleştiği noktalar Türk toplumu için yeni ve mutlu bir dönem başlatabilecek değerdedir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Şimdi kendini programıyla yüce takdirlerinize sunan Hükümet bu bakımdan tutarlı, uyumlu ve etkin bir Hükümet olabileceği güçlü bir Hükümet olarak görev yapabileceği inancındadır.

Fakat bir Hükümetin kendi içinde tutarlı ve uyumlu olması ancak milletin ve parlamentonun güven ve desteği ile tamamlanırsa gerçek değer ve anlam taşır. Onun için Hükümet olarak kendi gücümüzün de üstünde Milletimizin ve yüce Meclislerimizin güven ve desteğinden güç alacağız. Bu güveni ve desteği tutumumuzla, davranışımızla kazanmağa ve korumaya çalışacağız.

Yalnız iki partinin değil bütün Milletimizin Hükümeti olma bilinciyle görevimizi yapacağız. Kendi partilerimizin desteğine olduğu kadar Hükümet dışındaki partilerin de yardımlarına uyarılarına eleştirilerine değer vereceğiz. Hiç bir ayırım gözetmeksizin tüm milletimize hizmet etmeyi yararlı olmayı ödev bileceğiz. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Demokrasiyi benimsemiş bir toplumda geçerli olan birlik mutlaka düşüncelerde ve çözümlerde birleşmekle değil düşüncelerdeki ve çözümlerdeki ayrılıklara rağmen Milletin mutluluğu ülkenin esenliği ve demokrasinin bütün kurallarıyla ve özgürlükleriyle işlerliği için iyi niyetleri ve çabaları uyumlu kılmakla sağlanan birliktir.

İyi işleyen bir demokraside düşünce ayrılıkları, toplumu kargaşalığa iç düşmanlığa bunalımlara sürüklemeyiz; tam tersine toplum yaşamını zenginleştirir. Toplum yapısına canlılık kazandırır, her alanda gelişmeyi ve ilerlemeyi hızlandırır, Devleti zayıflatmaz güçlendirir. Milleti bölmez bütünleştirir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Bu anlamda iyi işleyen bir demokrasinin temel koşulu olan geniş görüşlülüğü eleştiriye tahammülü karşı düşüncelere saygıyı en başta Hükümet göstermelidir. Hükümetimiz buna kararlı olarak göreve başlıyor. Buna kararlı olduğu için de Programının temel unsurları arasında rejimin sıkıntılı yıllarından arta kalmış kırılganlıkları ve kavgaları tarihe gömecek geniş kapsamlı bir genel af çıkarma ve demokrasi-mizi her bakımdan yüksek bir düzeye erdirmek üzere düşünce ve inanç özgürlüğü önündeki sınırlamaları kaldırma kararı yer alıyor. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri,

Türk milletin en ileri ölçüde demokratik özgürlüklere layık olduğu inancındayız. Dünya coğrafyasındaki yerimizin de çağdaş dünya koşullarının da ekonomi veya eğitim alanlarındaki eksikliklerimizin de Millet olarak bizi gerçek demokrasi-

nin gerektirdiğinden daha az özgürlükle yetinmek durumunda bırakmadığı kanısındayız. Zengin devlet tecrübeleriyle dolu engin tarihi Türk Milletine ekonomik gelişme çizgisinin ve eğitim düzeyinin çok üstünde bir siyasal olgunluk kazandırmıştır. Türk toplumunun gelişmişliği çağdaş sosyal bilimlerin öncelik, verdiği madde ölçüleri aşan onların dışına taşan kendi tarihi içinde kendi sosyal yapısı içinde oluşmuş kendine özgü bir gelişmişliktir.

Milletimizin bu özelliğinin bize verdiği sonsuz güven duygusuyladır ki, Hükümet olarak siyasal alanda amacımız bugünkü ileri demokrasiler noktasında da kalmamaktadır. O noktanın da ötesinde halkın yönetime daha büyük ölçüde ağırlığını koyabileceği ve başka ulusların da örnek alabileceği bir Türk Demokrasisidir, asıl amacımız. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Çağdaş demokrasi düzeyinin üstünde bir demokrasiye eriştiğimizde Atatürk'ün istediği anlamda, çağdaş uygarlık düzeyinin de üstüne yükselme yolu Milletimize açılmış olacaktır inancındayız.

Geride bıraktığımız dönem bu iyimserliğimizi doğrulayan gelişmeler göstermiştir. Bu iyimserliğimizin haklılığını ortaya çıkarmıştır.

Türk Milletinin ağır siyasal bunalımlardan ve bir ara rejimden demokrasi aydınlığına çıkabilmesine iki buçuk yıl gibi kısa bir süre yetmiştir. Öyle bir bunalımlı dönemin sonunda sivil ile askeri ile Paramentosuyla ve partileriyle bütün Millet üç aydan uzun süren bir Hükümet bunalımı döneminin bir rejim bunalımına dönüşmesini kesin olarak önleyebilmiştir. Geride bıraktığımız üç yılın deneyleri Milletimizin en ileri anlamda demokrasiye layık olduğunu ehil olduğunu kuşkuyla yer bırakmayacak bir açıklıkla göstermiştir.

Hükümeti oluşturan iki parti demokrasinin ve toplumun güçlenmesine yalnız özgürlükleri genişletmenin yetmeyeceğini bilmektedir. Bütün topluma yaygın bir sosyal adalet düzeninin de siyasal haklar ve özgürlükler kadar düşünce ve inanç özgürlüğü kadar gerekli olduğu kanısındayız. Özgürlük içinde yaygın sosyal adaletin ise hızlı ve dengeli ekonomik kalkınmadan ayrı düşünülemeyeceğini biliyoruz.

Onun için en geniş anlamda demokratik özgürlükleri yaygın sosyal adaletle ve hızlı ekonomik kalkınmayla bir arada gerçekleştirmeye ve yaşatmaya kararlıyız.

Bu amaca Anayasamızın çizdiği yoldan ulaşabileceğimize inanıyoruz.

Bu Hükümet Programına temel olan Koalisyon Protokolünde de belirtildiği gibi "Milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti" ilkesine yürekten inanan; hukukun üstünlüğüne demokratik hak ve hürriyetlere saygılı, Cumhuriyet Halk Partisinin ve Milli Selamet Partisinin ortak gayesi kanunları herkese eşit olarak uygulayan, Atatürk ilkelerine bağlı bir Devlet idaresiyle anlayış kardeşlik ve sosyal adaletle dayanan bir toplum düzeninin kurulmasıdır.

Böyle bir toplum düzenini kurma yolunda atacağımız her adım karşı karşıya bulunduğumuz çetin dünya koşullarına ve son yılların biriktirdiği güçlüklerle rağmen ekonomik sorunları çözmeye ve kalkınmayı hızlandırma yolundaki çabalarımıza da hız katacaktır.

Hükümetimiz bu soruların ve güçlüklerin idare-i maslahatçılıkla değil ancak köklü ve cesaretli hamlelerle ve Devlet ve millet kaynaşmasından doğacak güçle çözüleceğine inanmaktadır.

Sayın Üyeler,

Anayasamız “Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini fert huzurunu sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaştırmayacak surette sınırlayan siyasi, iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır” esasını getirmiştir.

Hükümetimiz ferdin ve toplumun huzur ve refahını demokratik hukuk devleti anlayışı içinde ve ekonomik sosyal ve kültürel kalkınmanın plana bağlanacağını emreden Anayasa hükmü çerçevesinde sağlamayı hedef almaktadır.

Ancak Hükümet Programının temel konularına geçmeden ekonomik ve sosyal politikalara yön veren önemli iç ve dış etkenlerin belirtilmesinde yarar görmekteyiz.

Ekonomik kalkınmamızın bugün ulaştığı düzeyde ve nitelikte diğer ülkelerle olan ekonomik sosyal kültürel ve siyasal ilişkilerimiz giderek artan bir biçimde bu ekonomilerden etkilenmemize yol açmaktadır. Özellikle son yıllarda para sorunlarıyla ilişkili olarak ortaya çıkan uluslararası bunalımlar temel ham madde kıtlıkları nedeni ile artan sanayi ürünleri fiyatları enerji sorunu teknolojik yeniliklerin transferinde ortaya çıkan dar boğazlar ve petrol fiyatlarındaki aşırı yükselişler ekonomimizi olumsuz yönde etkilemektedir. Öte yandan ülkemiz 1970’lere gelişen ve değişen bir ekonomik ve sosyal yapı yanında büyük bir kalkınma potansiyeli ile girmiştir. Ancak çeşitli etkenler ve karşılaşılan bazı sorunlar nedeni ile bu potansiyel gereği gibi değerlendirilememiştir. Uluslararası olayların yol açtığı olumsuz etkileşmeler öncelikle gelişmiş toplumlardaki fiyat hareket ve dalgalanmalarının hızla Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere aktarılmasına yol açmaktadır. Bu oluşum ekonomimizin bugünkü durumundan ileri gelen enflasyonist özellikle birleşerek ülkemizde gelir artışı ile uyumlu olmayan hızlı fiyat artışlarına yol açmakta ve kaynak kullanımı yönünden ekonomik dengesizlikler doğurarak kalkınma çabalarını aksatmaktadır. Öte yandan bu aksaklıkların yükü dengesiz ve haksız bir biçimde toplumdaki orta dar veya sabit gelirli kitleler üzerinde yoğunlaşmakta ve geçim sıkıntısı doğurmaktadır.

Ekonomik ve sosyal kalkınma yolunda karşılaşılan güçlükleri ve dengesizlikleri gidermek toplumumuzu bu güçlük ve dengesizliklerden süratle ve en az zararla çıkacak biçimde mutlu ve müreffeh bir yaşama düzeyine ulaştırmak ekonomik ve sosyal politikamızın temel hedefi olacaktır.

Bu hedefin gereği olarak içinde bulunduğumuz zor dönemde izlenecek ekonomik politikaların sosyal adalet ilkesine uygun olması dikkatle gözetilecektir. Uluslararası ekonomik konjonktürün zorunlu kılabileceği bazı fiyat ayarlamalarının geniş halk topluluklarını etkilememesi ve hayatı pahalılaştırmaması için gelirlerle fiyatlar arasında sağlıklı adaletli ve dinamik bir dengenin kurulmasına özen gösterilecektir.

Ekonomik ve sosyal yapıda kalkınmayı engelleyen her türlü sınırlamayı kaldırma, toplumumuzun gelişmesinin temel dinamiklerini oluşturma, ferdin ve toplumun yarınını teminat altına alma ve daha yüksek bir refah düzeyine ulaştırma amacı ile hür ve demokratik düzen içinde uygulamak üzere aşağıdaki tedbirler dizisini getirmektedir.

Hükümetimiz geçmişin kırgınlık ve acılarını giderecek karşılıklı bağışlama ve hoşgörüyü dayanan bir kardeşlik ortamının kurulmasını ilk görev saymaktadır. Toplumumuzdaki iç barışı korumak üzere düşünce ve inanç suçlarını da kapsayan bir genel af ile orman suçlarına ilişkin affın gerçekleşmesini zorunlu görüyoruz.

Düşünce inanç ve ifade hürriyetlerinin ve diğer temel hak ve hürriyetlerin Anayasanın gösterdiği yönde kullanılmasına engel olan ve demokratik anlayışla bağdaşmayan hükümler bu hürriyetlerin varoluş nedenlerine vücut veren ilkelere ışığı altında gözden geçirilerek düşünce, inanç ve ifade hürriyetlerini sınırlayan bütün kısıntılar kanunlarımızdan çıkarılacak basın hürriyeti her yönü ile teminat altında tutulacaktır.

Adalet hizmetlerinin süratle külfetsiz bir şekilde ve adil ölçüler içerisinde tahakkuku ve vatandaşın adalete olan inanç ve güveninin pekleştirilmesi için gerekli hukuki tedbirler alınacaktır. Kamuya düzen veren temel kanunlar bu amaçla gözden geçirilip tadil tasarıları hazırlanacaktır.

Seçimlerde yurttaşların oy kullanmalarını zorlaştıran bütün engeller kaldırılacak daha yaygın ve yüksek oranda oy kullanılmasını sağlamak üzere öncelikle;

Bütün seçmenlerin oy kullanmalarını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Ortaöğretim seviyesindeki okullarda kayıtlı öğrenci durumunda bulunanlar hariç 18 yaşını bitirmiş bütün vatandaşlara oy hakkı tanınacaktır.

Yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın oy haklarını kullanma imkânı sağlanacaktır.

Kütük sisteminde gerekli değişiklikler yapılarak icabında nüfus cüzdanı ile oy kullanma imkânları getirilecektir.

Parti sözcülerinin seçim kampanyası sırasında televizyonda da propaganda konuşmaları yapabilmeleri gerçekleştirilecektir.

Sayın Üyeler,

Halkın kamu yönetimine daha çok katılabilmesi Devletle ilişkilerin de karşılaştığı bütün güçlüklerden kurtarılabilmesi ve halkın hizmetlerinde etkili bir idare kurulması temel amacımızdır.

İdari yargının daha süratli ve etkili işleyebilmesini sağlayacak mevzuat tedbirleri alınacaktır.

Bakanlıkların ve bütün kamu kuruluşlarının kendi amaç ve görevlerine uygun olarak çalışmalarını sağlayıcı düzenleme ve yasa değişiklikleri yapılacak ve bunlar arasındaki tikanıklar giderilecektir.

Halka dönük hizmetler hizmetin en iyi ve kolay sağlanacağı şekilde düzenlenecek ve işlemler basitleştirilecektir.

Devlet harcamalarının en önemli kalemi olan personel maaş ve özlük haklarında mevcut aksaklık ve karışıklığın giderilmesi için gerekli mevzuat çalışmaları ve kurumlarla ilgili düzenlemeler yapılacaktır. Bu arada Devlet Personel Dairesine de yine bir şekil verilecektir. İşçi-memur ayırımına süratle adil ve vazih bir çözüm getirilecektir. Hizmetlerde Türk kamu idaresinin yapısına uygun bir sınıflandırmaya gidilecek ve kamu görevlilerinin ücretlerinde adil bir denge gerçekleştirilecektir. Memurlara yapılan sosyal yardımlar mahiyet ve miktar bakımından maksatlarına uygun seviyelere ulaştırılacaktır.

Kamu yönetiminde görevlilerin yetkileri ve sorumlulukları genişletilerek halkın Devlettten beklediği hizmetlerin yerine getirilmesine hız kazandırılacaktır.

Kamu yöneticileri yalnız görev ve yetkilerini kötüye kullandıkları zaman değil görevlerini yerine getirmekten ve yetkilerini kullanmaktan kaçındıkları zaman da sorumlu olacaktır.

Kamu yönetiminin çeşitli kademelerindeki memur ve yöneticilerin belli programlara göre hizmet içi eğitimlerine önem verilecektir.

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kuruluş amaçlarına uygun şekilde çalışabilmelerini sağlamak üzere demokratik esaslara dayalı etkin bir sistem kurulacaktır. Bu kuruluşlarda çalışanların yönetime etkili olarak katılmaları ve katkıları ile ilgili olarak tatmin edici ölçüde pay almaları sağlanacaktır.

Hükümet Programında açıklanan hedeflere ulaşılabilmesi için personel mevzuat ve uygulamadaki dar boğazlar giderilecektir. Teknik personelden en iyi ve etkin biçimde yararlanmak için gerekli tedbirler alınacaktır. Başta 2490 sayılı Arttırma ve Eksiltme Kanunu olmak üzere mevzuatta gerekli değişiklikler yapılarak kaynak israfı ve verim düşüklüğüne yol açan bürokratik engeller ve tikanıklar giderilecektir.

Kamu hizmetlerinde elektronik bilgi-işlem makine ve teçhizatının daha yaygın olarak kullanılması imkânları geliştirilecektir.

Yüksek Denetleme Kurulunun görevini etkili bir şekilde yapması ve hiçbir kamu kuruluşunun denetim dışında kalmamasını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Kamu düzeninin korunması Anayasal hak ve hürriyetlerin rahatça kullanılabilmesi düşünce inanç ve ifade hürriyetlerine gereken saygının gösterilmesi sağlanacaktır. Yurttaşlarımızın her türlü düşünce ve kanaatlerini korkusuzca açıklayabilecekleri bir ortam asayişin demokratik hukuk kurallarına uygun insani ve etkili bir şekilde idame ettirildiği şartlar içinde gerçekleştirilecektir.

İç güvenlik kuvvetleri günün gelişen ve değişen koşullarına uygun biçimde nikelik ve nitelik yönlerinden yeterli duruma getirilmek üzere güçlendirilecek personelin bu amaçla eğitimine büyük önem verilecektir. İç Güvenlik Kuvvetlerimizin

asıl amaçlarına yönltelebilmesi için bu teşkilat gereksiz yüklerden kurtarılacaktır. Adli zabıta kurulması konusu ele alınacaktır.

Ekonomimiz için büyük önem taşıyan kaçakçılığın önlenmesinde etkin ve çok yönlü tedbirler alınacak ve mevzuat günün şartlarına uyacak bir şekilde değiştirilecektir. Güney sınırlarımızdaki mayınlanmış sahaların kaçakçılığı önleyecek sosyal, ekonomik, kültürel ve başka tedbirler getirilerek mayınlardan arınması ve tarım için kullanılması imkânları aranacaktır.

Çok sayıda can ve mal kaybına yol açan trafik kazalarının önlenmesi için etkin tedbirler alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Vergi kanunlarının hepsi yeniden gözden geçirilecek vergi eşitliğini zedeleyen farklılıklara yol açan ve sosyal adalet ilkelerine aykırı düşen hükümler ayıklanacak ve böylece herkesin mali gücüne göre vergi ödemesi yolundaki Anayasa emrinin yerine getirilmesine çalışılacaktır. Bunlar arasında özellikle şu tedbirler öngörülmektedir.

Vergi sistemi daha adil bir yapıya kavuşturulacak ve kabil olduğu kadar basit kolay uygulanır hale getirilecektir.

Daha hakça bir vergi düzeni sağlamak ve gerçek vergi hasılatını arttırmak için gelir ve kurumlar vergilerinin tarifeleri ile en az geçim indirimi haddi yeniden gözden geçirilecektir.

Vergi mevzuatının israfları teşvik eden hükümleri kaldırılacak vergi sisteminde sosyal adalet ve kalkınma amaçlarına uygun değişiklikler gerçekleştirilecektir. Vergi sisteminin, yatırımları güçleştiren hükümleri değiştirilecektir.

Muafiyet ve istisnalar ülkemizin değişen koşullarına uydurulacaktır. Vergi kanunlarında yer alan anlaşılması ve uygulanması güç hükümler ayıklanacak ve bu konulara açıklık getirilecektir.

Ayrıca vergi uyumsuzluklarının hızlı ve adil bir şekilde çözülmesi amacıyla vergi yargı sistemi değiştirilecektir.

Kamu İktisadi Teşebbüslerinde ve mahalli idarelerde iç ve dış fiyat artışlarının olumsuz etkilerinin giderilmesine çalışılacak, bu teşebbüs ve idarelerin mali güçlerinin arttırılması temin edilecek ve 31.12.1973 tarihine kadar olan borçları kapsayan geniş bir iç borç konsolidasyonuna gidilecektir.

İç borçlanma sisteminde günün gereklerine uygun değişiklikler yapılacak ve bu sistemin maliye ve ekonomi politikalarının uygulanma ve izlenmesinde etken bir araç olması sağlanacaktır.

Türk Parası Kıymetini Koruma Kanunu ve buna dayalı olarak çıkarılan karar-nameler dikkatle gözden geçirilecek günün ekonomik koşullarına uygun ve bu arada hem üreticinin hem de tüketicinin yararlarını gözetir yönde geliştirilecektir.

Serbest mali müşavirlik müessesesinin kurulması çalışmalarına geçilecektir.

Sosyal güvenlik ile ilgili mevzuat ilmi aktüerya hesaplarına dayanılmak suretiyle katkılar ve sağlanan menfaatler yönünden dengeli ve tutarlı bir hale getirilecektir.

Bankalar Kanunu ve kredilerle ilgili mevzuat gözden geçirilecek banka kaynaklarının sanayide maliyetleri arttırmaksızın ekonomik kalkınmaya daha yararlı alanlara yönltilmesini ve başta kooperatifler olmak üzere halk teşebbüslerinin kredilerden yeterli ölçüde yararlanabilmelerini sağlamak amacıyla finansman kurumlarında yeni düzenlemeler yapılacaktır.

Halk yararına işleyecek ve gerçek halk teşebbüslerini teşvik edecek etkili ve güvenilir bir sermaye piyasasının teşekkülü için gerekli mevzuat çıkarılacaktır.

Merkez Bankası Kanununda etkin ve dinamik bir ekonomi politikasının uygulanmasını sağlayıcı değiştirmeler yapılacaktır. Döviz rezervlerimizdeki artıştan yurt kalkınmasında en iyi şekilde yararlanmak imkânları geliştirilecektir.

Öncelikle kamu idaresindeki israflar önlenecektir. Devlet harcamaları ile ilgili temel mevzuatın israflara hizmetlerin gereği gibi yapılmamasına gecikmelere yol açan hükümleri değiştirilerek kamu hizmetlerinin yerine getirilmesine ve yatırımların gerçekleşmesine hız kazandırılacaktır.

Ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleştirilmesinde Hükümetimizin izleyeceği tasarruf ve finansmana ilişkin politikalar üretim ve yatırımlarda gerekli görülen büyüme hızlarından fedakârlık etmeksizin genel istikrarı sağlamak amacına dönük olacaktır.

Böylece kaynakların kullanılmasında kayıplara meydan vermeyecek tedbirlerin alınması ve bu tedbirlerin yatırım para-kredi dış ekonomik ilişkiler ve teşvik politikaları ile tutarlı olması sağlanacaktır.

Sayın Üyeler,

Nüfusumuzun büyük çoğunluğunun geçim kaynağı olan tarımda üretimden tüketime kadar bütün faaliyet alanlarında ekonomik gelişme gereklerinin yerine getirilmesini ve gelişme nimetlerinin coğrafi dengeye ve sosyal adalete uygun olarak dağıtılmasını sağlamak amacımızdır.

Tarımın hava şartlarına bağıllığını azaltmak ve tarımsal üretimin çeşidini ve verimini arttırmak için sulama drenaj, toprak ıslahı, erozyon kontrolü, makineleşme ve gübrelemeyi kapsayan yoğun tarım uygulaması yaygınlaştırılacak ve hızlandırılacaktır.

Yurt ekonomisi ve köy kalkınması için büyük önem taşıyan tarımın genel planlaması bütün yönleriyle yeniden ilmi bir şekilde ele alınacaktır.

“Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı” görevlerini güçlü hızlı ve verimli bir şekilde yerine getirebilmesi için yeni bir yapıya ve dinamizme kavuşturulacaktır.

Tarımda su kaynaklarının gelişmesi ve sulama alanlarının genişletilmesi amacı ile yeraltı suları ve küçük su kaynakları hızla hizmete konulacak ve kısa sürede etkili olmaları sağlanacaktır. Orta, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun kurak ovalarının

sulanmasının kalkınmayı yaygınlaştırma açısından da önemi göz önünde tutularak gerekli projeler hemen uygulanacaktır.

Çiftçinin üretimini ve gelirini arttıran kontrollü zirai kalkınma kredileri uygulaması yurt düzeyine yaygınlaştırılacak ve daha hızlı işleyen bir yapıya kavuşturulacaktır.

Köylünün aracıya ve tefeciye muhtaç olmadan doğrudan doğruya tarım kredilerinden faydalanabilmesini sağlayıcı tedbirler geliştirilecektir. Bu krediler sadece ipotek veya kefalet karşılığı değil zirai işletmenin istihsal ve ödeme gücüne veya proje esasına göre de verilecek ve amaçlarına uygun olarak kullanılacaktır.

Tarım üreticisinin emeğinin karşılığını almasını sağlayan tarımsal üretime ekonomik gereklere göre yön veren ve sosyal adalet ilkelerini gözetten bir taban fiyat politikası yürütülecek ve üreticinin ürününü düşük fiyatla elden çıkarmasını önlemek için taban fiyatları mümkün olduğu kadar erken ilan edilecektir. Bunun yanında pazarlama tesislerinin geliştirilmesi destekleme alımlarının düzenlenmesi önceden bağlantı yapılması gibi esnek ve etkin tedbirler uygulanacaktır.

Tarımsal üretimin arttırılmasında tarım ürünlerinin iç ve dış pazarlamasında ve tarım araç ve gereçlerinin ithal ve dağıtımında kooperatifler ve üst kuruluşları daha etkili duruma getirilecektir. Tarım girdilerindeki spekülasyon fiyat artışları önlenenecektir. Tarımda verimliliğin arttırılmasını sağlayacak girdilerin fiyatları, bunların yoğun biçimde kullanılmasını özendirici bir düzeyde tutulacaktır. Bu araç ve gereçlerin yurt içinde imali için gerekli tedbirler alınacaktır.

Büyük gelişme imkân ve eğilimi gösteren meyvecilik, sebzeçilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanında fidan, tohum, fide ulaştırma depolama dağıtım pazarlama ve finansman güçlüklerini giderici tedbirler alınacaktır. Taze meyve, sebze ve çiçek üretim ve ihracatını arttırıcı projeler hızla uygulanacaktır.

Haşhaş sorununa bir yandan insani kaygıları tatmin edici öte yandan haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır.

Arazi kullanımında sadece hububat üretiminin arttırılması değil mera ihtiyacı ve yem üretimi de göz önüne, alınarak bu sahalardan en yüksek toplam verimin sağlanması hedef alınacaktır.

Sayın Üyeler,

1961 Anayasasının yürürlüğe girişinden önce bilim ve fen bakımından tam olarak orman niteliğini kaybetmiş olan tarla bağ meyvelik zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar olan toprakların orman sınırı dışına çıkarılması ve tarım veya hayvancılıkta kullanılmak üzere adil bir toprak dağılımı düzeniyle o yerlerdeki köylülerin yararına sunulmasına ilişkin işlemler kısa sürede tamamlanacaktır.

Orman köylülerinin güçlü kooperatiflerde birleşmeleri ve bu kooperatiflerle orman işçileri sendikalarının orman yönetim ve gözetimine etkili olarak katılmaları sağlanacaktır.

Amenajman planlarının orman varlığımızın korunmasını geliştirilmesini ve yaygın biçimde ağaçlandırmayı sağlayıcı projelerin uygulanmasına ağırlık verilecektir.

Orman yolları başta olmak üzere alt yapı tesislerinin yapımına ve hızlı ve yaygın biçimde ağaçlandırmayı sağlayıcı projelerin uygulanmasına ağırlık verilecektir.

Orman sanayii, odun ham maddesine en büyük değeri kazandıracak entegre tesisler şeklinde ve ormanlara mümkün olan yakınlıkta kurulacak kırsal nüfusa yeni istihdam ve gelir olanakları sağlanacaktır. Mevcut sanayiinin de aynı düzene kavuşturulması hedef alınacaktır.

Her türlü mülkiyet ihtilaflarının çözümünü sağlamak üzere orman kadastro çalışmaları hızlandırılacaktır.

Orman köylülerinin sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümüne önem verilecektir.

Orman ürünlerinin ticaretinde orman köylülerinin kooperatiflerine öncelik tanınacaktır. Yapacak ve yakacak ihtiyaçlarının köylüler yararına adilane ölçülerle karşılanması esasları sanayiinin ham madde ihtiyaçları ile dengeli bir biçimde geliştirilecektir. Orman ürünlerinin satışından elde edilen gelirlerden orman köylülerinin kalkınmasına pay ayrılacaktır.

Dar gelirli orman köylülerinin diğer alanlardaki iş imkânlarından da faydalanmaları sağlanacaktır.

Sayın Üyeler,

Bugüne kadar ihmal edilen hayvancılık konusuna gerekli önem verilecektir. Köylümüzün kararlı bir gelir kaynağına sahip olmasında ve tarımımızın daha sağlam bir yapıya kavuşmasında hayvancılığın etkisi göz önünde tutulacaktır. Hayvancılığın daha hızlı gelişmesi için yem üretimi arttırılacak, pazarlama alanlarındaki tıkanıklıklar planlama eksiklikleri, örgütlenme aksaklıkları ve finansman yetersizlikleri gibi dar boğazlar giderilecektir. Hayvan hastalıkları ile savaşın yaygın ve etkili olarak yürütülmesi için Devletçe her çaba gösterilecektir.

Hayvan alımları düzenlenecektir. Hayvancılık bölgelerinde yem süt, et ve deri gibi hayvancılıkla ilgili sanayilerin geliştirilmesine önem verilecektir.

Yüksek üretim potansiyeli taşıdığı halde yeteri ölçüde kurulup geliştirilemediği için tükenme tehlikesi ile karşı karşıya bulunan su ürünlerini bollaştırıcı tedbirler alınacaktır. Balıkçılık kooperatiflerine ve balıkçılıkla uğraşanlara her türlü araç ve gereç ucuza temin edilecektir. İç sular balıkçılığı köylülerimize yeni bir gelir kaynağı sağlayacak yönde geliştirilecektir. Zararlı avlanma usulleri ve su kirlenmeleri önlenecektir.

Kooperatifçilik hareketlerini desteklemek ve geliştirmek üzere Köyişleri ve Kooperatifler Bakanlığına bağlı Kooperatifler Bankası kurulacaktır.

Köylerimizin insan sağlığına uygun içme ve kullanma suyu ihtiyaçlarının karşılanmasına hız verilecek kuraklığın büyük çapta etkilediği ve susuzluktan ızdırap

çekmekte bulunan Güneydoğu bölgesi köylerimizin ve benzer durumdaki yörelerin su ihtiyaçlarının sağlanması için gerekli köklü tedbirler süratle alınacaktır.

Mevcut ve kurulacak kooperatifler ortaklarına hizmet eden bağımsız demokratik ve verimli kuruluşlar haline getirileceklerdir. Kooperatifçilik hareketinin yayılması ve geliştirilmesi için gerekli eğitim çalışmalarına hız verilecektir.

Sayın Üyeler,

Türkiye'nin iktisadi ve sosyal kalkınması için milli, güçlü, sürekli ve yaygın bir sanayileşmenin gerçekleştirilmesi ana hedeftir.

Milli kaynak imkânlarımıza uygun modern teknolojiye dayalı ve uyumlu olarak derinliğine topyekün sanayileşme geliştirilirken kalkınmayı ve sanayi toplumuna geçişi bütün yurttta dengeli olarak hızlandırıcı bir usulle küçük ve orta boy sanayi kuruluşlarını da çağın gerçeklerine uygun şekilde güçlendiren ve bunlarla büyük kuruluşlar arasında organik bağlantı kuran modern teknoloji ile yüksek istihdamı bağdaştıran temel üretim malları başta olmak üzere ağır sanayi ve milli harp sanayinin yurdumuzda geliştirilmesini hedef alan bir sanayi politikası izlenecektir.

Ağır sanayi ara malları ve yatırım malları sanayiinin gelişmesine Hükümetimizce büyük önem verilecektir. Sanayii geliştirme çabalarımızda imalat sanayii ürünleri ile tüketim ara ve yatırım malları sanayileri arasındaki irtibatlar kurulacak ve sanayi ürünlerinin toplam ihracat içindeki payı arttırılacaktır. Özellikle temel üretim malları sanayii ve ağır sanayi yatırımlarında modern teknolojinin uygulanmasına öncelik verilecektir. Bu tür yatırımlarda tekelleşmeyi önleme amacıyla Devlet öncülüğü esas alınacaktır.

Her türlü alt yapı tesislerine haiz organize sanayi bölgelerinin yurdun her tarafından hızla tesis ve geliştirilmelerine özel bir itina gösterilecektir.

Sanayileşmemize hız katmak dağınık tasarrufları değerlendirmek, kalkınmanın nimetlerinden daha yaygın ve adil bir şekilde faydalanılmasını sağlamak üzere kamu sektörü ve özel sektörün yanısıra halkın teşebbüs gücünü harekete geçirecek bir halk sektörü de geliştirilecektir.

Halkımızın sanayileşmeye yaygın bir şekilde katılmasını ve mahalli inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak için kurulacak bölgesel kalkınma ortaklıklarına finansman ve diğer teşvik tedbirleri bakımından gerekli destekler ve kolaylıklar sağlanacaktır.

Sanayileşme memleketin bütün bölgelerine dengeli olarak yayılacaktır. Başta istihdam olmak üzere sanayileşme ile gelen nimetlerin coğrafi dengeye ve sosyal adalete uygun bir şekilde bütün yurda dağıtılmasını sağlayacak her türlü köklü tedbirler alınacaktır.

Taşıdığı özellikler ve son yıllardaki önemi dolayısıyla yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının ve teknik maharetlerinin karlılığı yüksek itici gücü fazla olan, temel sanayi projelerine yönelmesi halk sektörünün önemli bir uygulaması olarak ele alınacaktır.

Kalkınma planlarının, yurt gerçeklerine uygun olarak hazırlanmasına imkân verecek temel sanayi bilgilerini temin etmek ve planda öngörülen sanayileşme hedeflerine varılmada en uygun proje alternatiflerini geliştirmek amacıyla, yurdun her bölgesinde hangi sanayi tesislerinin kurulmasının elverişli olacağını ortaya koyacak etüdlerin yapılmasına ve kurulması düşünülen tesislerin projelerinin hazırlanmasına özel bir ağırlık verilecektir. Bu çalışmaların sevk ve idaresi amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde bir teşkilat kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun şartların hazırlanması sanayileşmeye yönelik çalışmalardan en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan en uygun şartlar içinde sanayi tesisleri kurmaları ve işletmeleri sağlanacaktır. Bu amaçla başta sanayi sektörü olmak üzere teşvik konusu olan diğer sektörlerde de uygulanacak etkili ve objektif teşvik tedbirleri kanunlaştırılacaktır.

Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek amacıyla Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı özel bir kuruluş kanununa sahip güçlü bir Sanayi Bankası kurulacaktır.

Yurdumuzun şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, Devlet her türlü desteği ve yardımı yapacaktır.

Sanayide standartlaşmaya büyük bir önem verilecektir.

İleri teknoloji getirmesi dinamik bir sanayileşmeye yardımcı ve bu konuda eğitici olması ihracata dönük bulunması gibi özellikler göz önüne alınarak yabancı sermaye teşebbüslerine imkân sağlanacaktır.

Bu konudaki politika uluslararası alandaki son gelişmelerden faydalanılacak şekilde yeniden düzenlenecektir. Yabancı sermayeden yararlanmada belirli ülkelere bağımlı duruma gelinmemesine dikkat edilecektir. Devletin ekonomiye yön verme gücü titizlikle korunacaktır.

Bu tür sanayide üretilen malların ara malı ithal maliyetleri ve kar transferleri de dahil nihai maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmasına önem verilecektir. Yabancı sermayenin kar transferleri de makul ölçüler içinde tutulacaktır.

Büyük bir gelişme potansiyeline sahip olan ve teşviki halinde kalkınma hamlelerimize büyük katkıda bulunacak küçük sanayici esnaf ve sanatkârların içinde bulundukları iş yeri edinme, finansman, tedarik, eğitim, pazarlama müşküllerini süratle ortadan kaldıracı tedbirler alınacaktır.

Küçük sanayicilerimizi günün şartlarına uygun bir sistemde toplama işbirliği yapmalarını ve müşterek imalatla bulunmalarını sağlama ve sanayii yurt sathına yayma gayesiyle kurulmakta olan sanayi siteleri inşaatına artan bir hızla devam edilecektir. Küçük sanayicilerimizin kredilerden azami istifade etmeleri sağlanacaktır.

Bu sektör mensuplarının verimli işletmelere geçmelerini sağlamak için kooperativeleşme ve birleşmeleri teşvik edilecektir.

Tarihi zenginliği ve bol çeşidi ile özellikle gelişmiş ülkelerde çok aranan büyük ihracat imkânı olan aynı zamanda halkımızın boş zamanlarını değerlendirecek ve ek gelir sağlayacak el sanatlarının geliştirilmesine önem verilecektir. Halen çeşitli bakanlıklar ve kuruluşlar tarafından yürütülen dağınık çalışmaların etkin bir hale getirilmesi sağlanacaktır.

Sayın Üyeler,

Enerji politikamızda esas Türk Ekonomisinin ihtiyaç duyacağı miktar ve vasıftaki enerjiyi istenilen zaman ve yerde ve milli menfaatlerimizle ahenk halindeki en uygun maliyet ve terkinde temin etmektedir. Ekonomideki enerji açığının hızla kapatılması için kısa ve uzun vadeli programlar uygulanacak elektrik enerjisi üretimi esas itibarıyla hidrolik ve kömürle işleyen termik santrallere dayandırılacaktır.

Petrol tabii gaz kömür gibi temel enerji kaynaklarının aranması çalışmalarına büyük önem ve hız verilecektir. Milli ihtiyaçlara ve cari dünya şartlarına cevap vermekten uzak olan Petrol Kanunu yeniden ele alınacak ve milli menfaatlerimize aykırı düşen hükümleri değiştirilecektir.

Asli enerji kaynaklarının ve bu kaynaklardan enerji üreten makina ve teçhizatın azami ölçüde yerli imkânlardan temini için aramadan işletmeye kadar bütün faaliyetler köklü tedbirler alınmak suretiyle hızlandırılacak ve etkili hale getirilecektir.

Yeraltı kaynaklarımızın işletilmesinin Devletçe tanzimi sağlanacak bu arada stratejik nitelik taşıyan bor mineralleri hukuk kuralları çerçevesinde devletleştirilecektir.

Madenlerimizin cevher veya yarı mamul yerine işlenmiş ve imal edilmiş olarak ihracı için gerekli tedbirler uygulanacaktır.

Maden petrol ve öteki tabii kaynaklarımızın bu arada özellikle demir fosfat, bakır, kurşun, çinko, uranyum ve benzeri temel madenlerimizin potansiyelinin biran önce güvenilir şekilde tespiti ve değerlendirilmesi için arama çalışmalarına daha büyük kaynaklar ayrılacak ve bu gibi hizmetleri gören kamu kuruluşları yeniden düzenlenecektir.

Bilimsel ve teknolojik nükleer araştırmalar memleket kalkınmasını destekleyici yönde özel bir itina ile yürütülecektir.

Sayın Üyeler,

Geniş halk kitlelerini ilgilendiren zaruri tüketim mallarında mal kıtlıklarının önlenmesi ve fiyat artışlarının kontrol edilmesi amacıyla tüketim malları endüstrilerine uygulanan dış rekabete karşı koruma tedbirleri uzun dönemde azaltılarak bu tedbirler ara malları ve yatırım malları sanayilerine kaydırılacaktır.

İç ticarete piyasaların düzenlenmesi düzenli bir fiyat sisteminin kurulması ve yürütülmesi üretici ve tüketicinin korunması maksatları ile iş hayatını zorlaştırmayan çağdaş anlayışa uygun mevzuat değişiklikleri yapılacak ve etkili bir tedbirler dizisi geliştirilip uygulanacaktır.

Piyasada darlığı çekilen o yüzden fiyatları aşırı ölçüde yükselen mallarda fiyat istikrarının sağlanması maksadı ile bu tür malların kamu kuruluşları ya da koöperatifler eliyle dış ülkelerden zamanında ve yeterli ölçüde ithal edilerek yurt içinde dağıtımını sağlanacaktır. Kamu kesimine gerekli temel mallar kamu kuruluşları eliyle ithal edilecektir.

İç ve dış piyasalardaki aşırı fiyat hareketlerine veya mal bulamama tehlikelerine karşı iç piyasalarımıza düzgün bir şekilde mal arzını devam ettirmek üzere bir stok rejimi kurulacak icabında gerekli malların iç ve dış piyasalardan Devlet eliyle satın alınarak stok edilmesini sağlayıcı tedbirler geliştirilecektir.

Uluslararası ilişkilerdeki gelişmeler ve petrol sorununun ortaya çıkardığı gerçekler, Türkiye'nin dış iktisadi ilişkiler politikasının ve dış ödemeler dengesine ilişkin kararlarının ciddi ve köklü biçimde gözden geçirilmesi gereğini açıkça göstermiştir. Bu açıdan bakılınca dış ekonomik ve ticari ilişkilerimizi çok unsurlu denge kavramına uygun biçimde yöneltme gereği vardır. Bu nedenle ihracatımızın değişik pazarlara yöneltilmesi ilkesinden hareket edilerek Ortadoğu, Afrika ve Asya ülkeleri ile karşılıklı ticaret ve iktisadi ilişkilerin geliştirilmesine önem verilecektir. Öte yandan AET ile olan ilişkilerin esas anlaşmalar doğrultusunda yürütülmesine devam edilmekle birlikte geçiş dönemi koşullarını düzenleyen protokoller yeniden ele alınacak toplumun ortaklık dışı ilişki kurduğu diğer ülkelerin şartları ve bu ülkelere uygulanan rejimler göz önünde bulundurularak Türkiye'ye en uygun şartların sağlanması için gerekenler yapılacaktır.

İhracatın geliştirilmesine özel önem verilecektir. Bu maksatla Ticaret Bakanlığınca lüzumlu çalışmalar yapılacak ve ihracatın finansmanı için lüzumlu kuruluşlar geliştirilecek gerekli tedbirler alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Kalkınma planının eğitilmiş insan gücü hedeflerine ulaşabilme gayesi ile ortaöğretimde özellikle teknik konulara yönelmeyi hızlandırıcı tedbirler uygulanacaktır.

Çocuklarımıza töre ve geleneklerimizle milli hasletlerimize uygun ahlak kaide-lerinin öğretilmesi gayesi ile ilk ve orta öğretime mecburi ahlak dersleri konulacaktır. Bu dersleri okutacak öğretmenlerin gerekli vasıfları taşımasına özel bir önem verilecektir.

Bütün meslek ve sanat dallarında eğitim ilköğretime dayalı olacak ortaokullarda meslek ve sanat eğitimi veren çeşitli bölüm ve programlar bulunacaktır. Ortaokuldan sonra öğretim dalını değiştirmek isteyenlere hazırlayıcı imkânlar temin edilecektir. Liselerde de şartlara göre değişen çeşitli bölümler bulunacaktır. Ortaokulda mesleki öğretim görenler gerekli şartları yerine getirmek kaydı ile liselerin yükseköğrenime hazırlayan bölümüne geçebileceklerdir. Böylelikle öğrenimde kimsenin önünün tıkanmaması ilkesi gerçekleştirilmiş olacaktır. Üniversite ve yüksekokullara giriş yükseköğrenime yönelik programları izleyen öğrenciler için imti-hansız olacaktır.

Bu sistem işler duruma getirilinceye kadar mevcut öğretim kurumlarının eğitim kapasiteleri azami ölçülerde kullanılarak yükseköğretim yapmak isteyen öğrencilerin açıkta kalmamaları sağlanmaya çalışılacaktır.

Gene bu sistemin işler duruma getirilmesine kadar meslek okullarının orta kısımları öncelikle açılacak ve orta öğretimdeki meslek okullarının ikinci dönem mezunlarının üniversite ve yüksekokul giriş imtihanlarına girebilmeleri sağlanacaktır.

Halk yardımı ile yapıлып da bugüne kadar öğrenime açılmamış bulunan okul binaları yapılaş maksatlarına uygun olarak biran önce hizmete açılacaktır.

Yükseköğrenim parasız olacak, öğrenime alınacak öğrenci sayısı bunların ve fakülte ve bölümler arasındaki dağılımı kalkınma planlarında öngörülen yetişmiş insan gücü hedeflerine göre tespit olunacaktır.

Eğitim kurumlarımız ihtiyaç ve imkânlarla göre yaygın eğitim faaliyetlerine girecektir. Yaygın eğitim çalışmaları koşullara göre her seviyede ve çeşitli alanlarda programlara bağlanarak zamanında eğitim fırsatı bulamamış olanlara bu imkân verilecektir. Böylelikle bir taraftan toplumun ihtiyacı olan yetişmiş insan gücü sağlanırken diğer taraftan eğitimde süreklilik imkânları geliştirilecektir.

Eğitim kurumları modern araç ve gereç ve laboratuvarlarla donatılacak öğretim programları taklitçilikten kurtarılarak milli koşullarımıza uygun hale getirilecektir. Öğretimin her kademesinde kitaba ve ezbere dayanan öğretim yerine deneye, gözleme, milletlerarası seviyede araştırma yapmaya metot ve teknik maharet kazanmaya kişisel inisiyatifin geliştirilmesine, işe ve üretime yönelmiş bir eğitime ağırlık verilecektir.

Kültür ve sanat kuruluşlarının daha verimli hale getirilmesini sanatın halka dönük ve herkesin faydalanabileceği bir biçimde gelişmesini ve bu faaliyetlerin yurdun en uzak bölgelerine kadar yayılmasını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Çocuklarımızı zararlı yayınlardan koruyacak eğitici ve öğrenmeyi özendirici milli ve insani duyguları güçlendirici yeni bir yayın programı geliştirilecektir.

Bilimsel ve teknik araştırmalar özel teşvik görecektir. Birçok ilimlerin kurucusu insanları yetiştirmiş olan Milletimizin bundan böyle de araştırmacı ve bulucu yetiştirmesine, başarılı ve ileri çalışmaları yapmasına elverişli şartlar tesis edilecektir.

Yüksek İslam Enstitüleri, Eğitim Enstitüleri ve benzeri diğer yüksekokullara geniş bilimsel araştırma yapma imkânları sağlanacaktır.

Eğitimin bütün kademelerinde sosyal adalet ve eşit imkân sağlamak amacıyla özellikle dar gelirli ailelerin çocukları için geniş bir yatılılık kredi ve burs sistemi geliştirilecek ve eğitim yatırımları yurt düzeyine dengeli olarak dağıtılacaktır.

Bütün öğretim kurumları ve öğrenci yurtlarında çocuklarımızın ve gençlerimizin huzur ve güven içinde yaşama ve çalışmaları sağlanacaktır.

Sporda gençliğin ve halkın beden ve ruh sağlığının geliştirilmesine yardımcı olunması esas alınarak seyir sporundan çok kitle sporuna profesyonel spordan çok amatör spora ve bu meyanda okul için spora ağırlık verilecektir.

Okul içi ve dışı gençliğin spor, izcilik, beden eğitim, boş zamanları değerlendirme ve gönüllü olarak toplum kalkınmasına hizmet imkânları geliştirilecektir.

Güreş atıcılık, okçuluk, binicilik ve cirit gibi geleneksel spor dalları ile jimnastik, atletizm ve yüzme gibi spor dallarına önem ve öncelik verilecektir.

Sayın Üyeler,

Diyanet İşleri Başkanlığı her türlü siyasi mülahazaların üstünde tutulacak ve yüksek manevi değeri göz önünde bulundurulacak 633 sayılı Kanunun 1'nci maddesinde belirtilen görevlerini yerine getirmesi imkânları sağlanacaktır.

Din görevlilerinin toplumdaki manevi yeri ve değeri dikkate alınarak ekonomik ve sosyal kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Din görevlilerinin demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanmaları sağlanacaktır.

Vekil imamların eğitim eksiklikleri tamamlanarak asıl kadroya geçme imkânları geliştirilecek ve vekil imam meselesi adil şekilde çözüldükten sonra vekil imamlık uygulaması son bulacaktır.

Köylere hızlandırılmış bir programla imam kadroları temin edilecek ve camiye ihtiyacı olan köylerin cami projeleri ve cami yapımı için gerekli malzemenin Devletçe sağlanması gerçekleştirilecektir.

Vakıfların camilerin ve tarihi eserlerin bakım ve onarımı çalışmalarına büyük bir hız kazandırılacak ve bunlar gayelerine matuf olarak kullanılacaktır.

Sayın Üyeler,

Köylerimiz çevresinde yeni iş ve kazanç imkânlarının açılması çağdaş uygarlık nimetlerinin yeterli sağlık ve eğitim kurumlarıyla ve her türlü kamu hizmetleriyle buralara ulaşması nüfusun büyük merkezlerde aşırı şekilde yoğunlaşmasının önlenmesi amaçlarına uygun olarak demokratik bir anlayış içerisinde köy-kentlerin kurulması yoluna gidilecektir.

Şehirlerin gereğinden fazla düzensiz biçimde büyümesini önlemek, çevre sağlığı sorunlarını asgariye indirmek, konut ve arsa sorunlarına adil çözümler getirmek, insan hayatını şehirleşme bakımından güzelleştirilip mutlulaştırmak için, şehirlerin gelişme alanlarındaki arsaların kamulaştırılması ve büyük şehirlerin çevrelerinde uydu kentler kurulması da dahil olmak üzere gerekli tedbirler alınacaktır.

Kıyılardan kumsallardan ve tabii güzelliklerden bütün halkın serbestçe yararlanabileceği sosyal tesislerin geliştirilmesi için kıyılar ve kumsallar üzerinde kamu hakları süratle toplum yararına değerlendirilecektir.

Gecekondu konusundaki mevcut zaman sınırlaması değiştirilecek 1973 sonuna kadar yapılmış bütün gecekondu meşrulaştırılacaktır. Özel kişilerin arsaları üzerinde kurulmuş gecekonduyla ilgili olarak ya arsaların kamulaştırılması yoluyla gidilecek veya bu gecekondu oturanlara başka konut sağlanacaktır.

Kalkınma planları ile fiziki planlamalar arasında bütünleşme sağlanacak metropoliten planlama ve şehir planlaması rasyonel bir ilişki içinde sürdürülecektir.

Yerleşme düzeninde sanayi bölgelerinin süratle tespitine önem verilecektir.

Konut sorununu çözücü milli bir konut politikası geliştirilecektir. Yapı malzemesi ve yapı teknolojisi çalışmaları hızlandırılacaktır. Kamu kuruluşları ile halkın konuta ayırdığı mali kaynakların ahenkli bir şekilde kullanılması sağlanacaktır.

Türkiye Emlak-Kredi Bankası halka dönük ucuz ve toplu konut yapımında daha verimli ve etkin hale getirilecektir.

Kendi evini kendi yapmak isteyenlere uygun alanlar ayrılacak ve bu alanların alt yapıları kamu kuruluşlarınınca sağlanacaktır.

Kamu hizmetleriyle ilgili yapılar çevrenin ve göreceği hizmetin şartlarına uygun ve sade olarak yapılacaktır.

Sayın Üyeler,

Alt yapı hizmetlerinde bölgelerarası dengesizliğin giderilmesine önem verilecektir.

Yol şebekesinin geliştirilmesi hızlandırılacak özellikle zirai ve sınai ürünlerimizin pazarlanmasına yardımcı ve milletimize emniyetli bir ulaşım sağlayan yolların yapımına ağırlık verilecektir.

Uzun dönemde ulaşım maliyetlerini en aza indiren, ekonomik sosyal ve kültürel kalkınma yönünden ülke yararlarını en iyi şekilde sağlayan kara, hava, su ve demiryollarından oluşan dengeli bir ulaşım sisteminin geliştirilmesi ana amaç olacaktır.

Yol hizmetlerinin aksamadan yürütülmesi için makina parkının yenileştirilmesine önem ve öncelik verilecektir. İhtiyaç duyulan makina ve yedek parçaların yerli kaynaklardan sağlanması oranı arttırılacak ve bu sanayi dalının geliştirilmesi özendirilecektir. Demiryolu ağımızın büyük bir kısmı bugünün ihtiyaçlarını karşılamayacak düşük standartlı hatlardan oluşmaktadır. Ulaşımda ve özellikle büyük hacimli yük taşımada demiryollarından daha geniş ölçüde yararlanılmasını zorunlu gören Hükümetimiz demiryollarımızın gelişmesine ve modernleştirilmesine önem verecektir.

Deniz ulaşımının daha hızlı ve yoğun bir hale getirilmesi için deniz ulaşım araçları çoğaltılacak ve modernleştirilecektir. Kendi ihtiyaçlarımızı karşılamamızın ötesinde ihracata da dönük bir gemi inşa sanayiinin süratle kurulması ve mevcutlarının daha verimli çalışması sağlanacaktır. Kıyı tesisleri ihtiyaçlara cevap verecek şekilde geliştirilecektir.

Hava ulaştırmasından daha geniş ölçüde yararlanılacak hava meydanları ve uçaklar modern ihtiyaçlara cevap verecek şekilde araç ve gereçlerle donatılacak ve geliştirilmeleri hızlandırılacaktır.

Büyük ölçüde can ve mal kaybına sebep olan trafik kazalarının önlenmesi için karayolu taşımacılığı hizmetlerinin tesis, yönetim, işletme ve trafik kontrolü yönlerinden düzenli hale getirmek üzere kurumsal ve yasal tedbirler alınacaktır.

Posta telefon ve telgraf hizmetleri ve televizyon nakil olanakları plan hedefleri yönünde dengeli yaygın ve çağdaş standartlara uygun hale getirilecektir.

Sayın Üyeler,

Tekel kendi faaliyet alanı ile ilgili üretici kooperatifleri ve üst kuruluşları ile ortaklık kurarak ve işbirliği yaparak halk sektörünün geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Uluslararası anlaşmalar dış turizmdeki gelişmeler ve yurt dışındaki bir milyona yakın işçimizin yurda geliş gidişlerinin ortaya çıkardığı çok yönlü sorunların çözümü amacı ile gümrüklerimizin ve bu alanda izlenmesi gerekli politika çağdaş anlayışa uygun bir şekilde düzenlenecektir.

İç ve dış turizmin ekonomik sosyal ve kültürel katkılarından yurdumuzun ve ulusumuzun gereğince yararlanabilmesi sağlanacaktır.

Dar ve orta gelirli yurttaşlarımızın da turizmin imkânlarından faydalandırılmaları kolaylaştırılacaktır.

Tarihi anıtlarımızın ve milli eserlerimizin korunmasına önem verilecek ve bunlar onarılarak turizme yararlı biçimde değerlendirilecektir.

El sanatlarımızın folklorumuzun yozlaşmaktan kurtarılması ve bundan turizmde ve tanıtma çalışmalarında yararlanılması için gerekli özendirme geliştirme eğitim ve örgütlendirme tedbirleri alınacaktır.

Türkiye radyolarının yurt dışından daha kolaylıkla dinlenebilmesi için gerekli yatırımlar yapılacaktır.

Televizyon eğitim programlarından yaygın eğitim için olduğu kadar belli dallarda yazışma yoluyla yükseköğrenim yapabilecek olanlar içinde yararlanılacaktır.

Sayın Üyeler,

Sağlık politikasında amaç halkın sağlık hizmetlerinden yararlanma seviyesini yükseltmek ve geri kalmış bölgelere öncelik vererek, sağlık hizmetlerinin dağılışında sosyal adaleti gerçekleştirmektir.

Bu amaçla sağlık alanında hizmetler ve kurumlar bakımından ahenksizliği ve dağınıklığı giderici bir düzen kurulacaktır. Bütün yurttaşların, sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaları hedef alınacaktır. Özellikle mali gücü yetersiz olanların sağlık tesislerinden faydalanmalarında çıkarılan zorluk ve engeller kaldırılacaktır.

Koruyucu hekimlik hizmetlerine daha etkinlik ve yaygınlık kazandırılacak tedavi hekimliği hizmetleri koruyucu hekimlik çalışmalarını tamamlayan bir unsur olarak ele alınacak hastanede evde ve ayakta tedavi hizmetleri hem kendi içinde ve hem de koruyucu hekimlik hizmetleri ile bir bütün olarak yürütülecektir.

Yataklı tedavide hizmetler ve kurumlar bakımından mevcut dengesizlik ve dağınlıklığı gidermek üzere bu hizmetlerin tek bir sistem içinde yürütülmesi sağlanacak ayrıca boş yatak kapasitesinin etkin hale getirilmesi için gerekli tedbirler alınacak ve gelişen ihtiyaçlar oranında yatak sayıları artırılabacaktır.

Bir genel sağlık sigortası sistemi kurulması hususunda gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Köyler ve gecekondü bölgelerindeki yetersiz ve kötü yaşama şartları düzeltilerek buralarda yaşayan vatandaşlara daha sağlıklı hayat şartlarının hazırlanmasına ilişkin çalışmalar yapılacaktır.

Geri kalmış bölgelerdeki sağlık ocakları evleri merkezleri ve hastaneleri yeterli şekilde getirilecektir.

Çevre sağlığı bakımından hava ve su kirlenmelerinin vatandaşın sağlığını tehdit eden tabiat şartlarını kötüleştiren etkilerin önlenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

İlaç fiyatlarının objektif esaslara göre tespiti uygulamasına devam edilecek ilaç sanayinin güçlenmesi ve ham madde üretimine de yönelmesi özendirilecektir. Piyasada eş değerli ilaç enflasyonu önlenerek tedavi değeri azalmış ilaçlara ait ruhsatlar kaldırılacak ilaç üretim ve pazarlamasının etkin şekilde denetimi sağlanacaktır.

Kan ürünlerinin istihsalı nakli ve stoklanması üzerinde bugünkü dağınlık ve disiplinsiz uygulamayı giderici milli bir kan politikası geliştirilecektir.

Gıda maddelerinin sağlık yönünden denetimine önem verilecek tüm beslenme konusu üzerinde önemle durulacak ve özellikle iyi beslenemeyen ve satınalma gücü yeterli olmayan okul öncesi ve okul çağındaki çocukların gereğince beslenmeleri sağlanacaktır.

Sayın Üyeler,

Çalışma hayatı ile ilgili haklar süratle yaygınlaştırılacak yürüyen hayatın gerisinde kalmış yasa hükümleri değiştirilecek ve gerekli yeni yasalar çıkarılacaktır.

İşçilerin asgari kıdem tazminatı bir yıla yarım aylık yerine bir yıla bir aylık üzerinden hesaplanacaktır.

Toplu iş sözleşmeleri için yetkili sendika saptanmasında anlaşmazlık çıktığında yargı denetiminde işçilerin gizli oyuna başvurulacaktır.

Tarım ve orman kesiminde çalışan işçilerin hakları kanunla teminat altına alınacaktır.

Çırak kalfa ve ustalar kanunu çıkarılacak işbaşında eğitim düzeni kurulacaktır.

Sosyal güvenliğin yurt ölçüsünde bütün çalışanlara ulaştırılabilmesi amacıyla aşağıdaki tedbirler alınacaktır;

Kooperatifleşme hareketine paralel olarak ve kooperatiflerce kurulacak yeni bir sosyal sigorta ve tarım sigortası sistemi geliştirilerek köylülerimizin bir taraf-

tan sosyal güvenliğe kavuşturulmaları diğer taraftan kötü ürün yıllarında veya tabii afetler karşısında geçim zorluğundan kurtulmaları sağlanacaktır.

Ülkemiz şartları göz önünde tutularak belli bir zaman süresi içinde bütün ülkeye yaygınlaştırmak üzere işçiler için işsizlik sigortası kurulmasına başlanacaktır.

Çalışan kadınlardan isteyenlere daha erken emekliye ayrılabilme olanakları sağlanacaktır.

Bütün sosyal güvenlik kurumları bir çatı altına toplanacaktır. Kurulmuş ve kurulacak güvenlik sistemlerinin dışında kalan muhtaç durumdaki yurttaşlar için sosyal yardımlar bir düzene bağlanacaktır. O arada gelirsiz kalan yaşlılara kimsesiz çocuklara ve sakatlara özel ilgi gösterilecektir.

Halen sosyal sigortalar kapsamına girmemiş ve yaşamları iyi kalpli fertlerin ilgisinin devamına bağlı olan çocuk kadın ve ihtiyarlara sosyal yardım hizmeti götürülecektir.

Memur Yardımlaşma Kurumu ve İşçi Yardımlaşma Kurumu Kanunları çıkartılacak ve bu kurumların gerek sosyal güvenlik gerek yatırım alanlarında faaliyetlere geçmeleri sağlanacaktır.

Yurt dışındaki işçilerin haklarını daha sağlam teminata bağlamak işçilerin ve çocuklarının bulundukları ülkelerdeki eğitim imkânlarından daha geniş ölçüde faydalanmalarını ve işçilerin yurda dönüşlerinde tecrübe ve kabiliyetlerine uygun iş bulmalarını sağlamak için gerekli tedbirler alınacaktır. Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının milli ve dini eğitimleri aksamadan yürütülecektir.

Değerli Milletvekilleri,

Ulusal güvenliğimiz için olduğu gibi ulusal varlığımız birliğimiz ve bütünlüğümüz için de hayati önemi olan Silahlı Kuvvetlerimizin yapısını ve vurucu gücünün eşsiz tarihi ve geleneği ile mütenasip ve gelişen ilim ve teknoloji icaplarına uygun bir seviyede olması temel hedefimizdir.

Milli güvenliğimiz ve savunmamız için yalnız ortak sistemlerle yetinilmeyecek kendi milli savunma politikamız stratejimiz ve imkânlarımız da geliştirilecektir.

Silahlı Kuvvetlerimizin geliştirilmesi artan şekilde milli kaynaklarımıza dayandırılacaktır. Bunun için savunma icapları ile ekonomik ve sosyal gelişme arasında verimli ve uyumlu bir denge tesis ve idame ettirilecektir. Topraklarımızdaki ortak savunma tesislerinin savaş araç ve gereçlerinin Türk Devletinin denetimi altında bulunmasına daima itina edilecektir.

Anayasamızın 60'ıncı maddesinin verdiği imkân değerlendirilerek askerlik veya yedek subaylık çağı gelmiş bulunanlardan modern bir ordunun ihtiyaç fazlası olanlar tahsil meslek ve ihtisaslarına uygun diğer kamu görevlerinde çalışabileceklerdir.

Dış politikada amacımız Atatürk'ün kurduğu temeller üzerinde barışçı Devletler Hukuku kurallarına saygılı Türkiye'nin bağımsızlığını gözetken bir politika izlemektir

Birleşmiş Milletlerin kuruluşundan beri üyesi olan Türkiye devletlerarası ilişkilerde her şeyden önce bu örgütün yasasındaki ilkelere uymayı dış politikasında açıklık ve samimiyetten uzaklaşmamayı amaç edinmiştir.

Bu ülkelerle dostluk ilişkileri sürdürmek azminde olan Hükümetimiz özellikle müttefiklerimiz komşu ülkelerle ve aramızda tarihsel geleneksel ve manevi bağlar bulunan ülkelerle iyi ilişkilerin geliştirilmesine büyük önem vermektedir.

Türk Milleti ulusların özgürlüğü ve sömürgeciliğin tasviyesi hareketine öncülük etmiş millet olarak bağımsızlığına yeni kavuşmuş veya kavuşma çabasında olan ülkelere özel bir yakınlık duymaktadır.

İçinde bulunduğumuz ortak güvenlik sistemine ve ittifaklara bağlı kalınacak ve bunların gelişen şartlara intibak edecek şekilde uygulanabilmesinin sağlanmasına dikkat edilecektir. Gerçek barış ve güvenliğin sağlanmasına samimi arzusu ile yapılacak her türlü teşebbüsü destekleyecek ve bu yönde olumlu gayretler sarf edeceğiz. Bu maksatla düzenlenen çeşitli konferanslarda bütün ilgililer için geçerli güvenlik şartlarının sağlanmasına dikkatli ve yardımcı olacağız.

Ortadoğu'da adil ve devamlı bir barışın gerçekleşmesi içten dileğimizdir.

Milletlerarası hayatta tek taraflı çözüm yollarının kuvvete başvurularak kabul ettirilmesine karşı olan Türkiye Ortadoğu'da silahlı çatışmaya son verilip tarafların anlaşmazlığa müzakere yoluyla çözüm aramalarını memnuniyetle karşılamaktadır. Vuku bulmuş haksızlıkların bu müzakerelerle ortadan kalkmasını temenni ediyoruz. Güvenlik Konseyinin 242 sayılı kararının uygulanmasının Ortadoğu'da barışın tesisi yolunda önemli bir adım olduğuna kaniyiz.

Yurt dışındaki Türklerin her şeyden önce uluslararası andlaşmalarda kendilerine tanınmış bulunan haklardan tam olarak yararlanmalarını sağlamak önemli hedeflerimizden biridir. Yabancı memleketlerdeki soydaşlarımızın Türk kültür ve varlıklarının korunup geliştirilmesine bulundukları ülke halkına tanınan her türlü haktan tam ve eşit olarak yararlanabilmelerine önem vermekteyiz.

Yurt dışında Türk kültür varlığının korunması faaliyetlerinin yanısıra Türk kültür ve sanatının gereği gibi tanıtılması için anlaşmalar ve mübadele programları çerçevesinde gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Öte yandan vatandaşlarımızın yabancı memleketlerdeki emlaki ve hakları ile ilgili sorunların da süratle çözülmesine önem verilecektir.

İki cemaatten oluşan Kıbrıs'ta Türk Toplumunun eşit egemenlik statüsünün korunması ve Devlet yönetiminde iki cemaat arasında her yönü ile huzurlu bir işbirliğinin sağlanması için en isabetli çözüm şeklinin fedaratif bir sistem de bulunacağına inanıyoruz. Böyle bir çözüm yolunun Kıbrıs'ın ülke bütünlüğünü ve bağımsızlığını kuvvetlendirecek bir temel teşkil edeceği inancındayız. Halen yürütülmekte olan müzakerelerin Kıbrıs Andlaşmalarının ortaya koyduğu esaslardan hareketle, gerçekçilik ve iyi niyet içinde böyle bir sonuca ulaşması ilgili bütün tarafların uzun vadeli ortak çıkarlarına ve bölge barışına en iyi şekilde hizmet edecektir.

Denizlere ve deniz yataklarına ilişkin sorunların zamanımız ihtiyaçları uyarınca çözülmesi amacı ile yapılmakta olan uluslararası deniz hukuku çalışmalarında Türkiye'nin güvenliğine ve her türlü hak ve yararına değinen konular üzerinde hassasiyetle durulacaktır. Bu alanda gelişmekte olan Devletler Hukuku kurulları ve uygulamalar çerçevesinde ulusal hak ve çıkarlarımızı dikkatle izlemek korumak ve değerlendirmek kararındayız.

Millet Meclisinin Değerli Üyeleri;

Programımızı takdirlerinize ve eleştirilerinize sunarken bir inancımızı daha belirtmek isteriz.

Cumhuriyet Halk Partisi ile Milli Selamet Partisinin kurdukları Hükümet ortaklığı uzun süre milli bütünlüğümüzü zedelemiş kalkınma hamlelerimizi güçlendirmiş bazı tarihi yanlışların doğurduğu suni ayrılıklara da son veren bir yeni dönem açmaktadır ülkemizde.

Sömürünün örtülü bir araç olarak yüzyıllardır körüklenen bazı sun'i ayrılıkların yerini artık ülkemizde sağlıklı bir demokrasinin gereği olan ve çağdaş toplum yapısının ve sorunlarının yarattığı çelişkileri yansıtan düşünce ayrılıkları almaktadır. Bu anlamdaki düşünce ayrılıkları ise Hükümet Programının başlangıcında da belirttiğimiz gibi toplum yaşamına zenginlik getirecektir; toplum yapısını sarsmayacak canlandıracaktır; milleti bölmeyecek, bütünleştirecektir.

Böyle bir oluşumun bir mutlu belirtisidir bu Hükümet.

Cumhuriyet Halk Partisi ile Milli Selamet Partisinin temel sorunlara cesaretle inebilen bir programla Hükümet ortaklığı kurabilmiş olmaları gerçek bir huzur döneminin de başlangıcı olacaktır.

Kimsenin birbirine kuşku ile bakmadığı bir huzur dönemi olacaktır bu. Ayrı düşüncelerin barış içinde tartışıldığı ve yan yana yaşayabildiği bir dönem olacaktır. Kimsenin kimseyi ezemediği bir dönem olacaktır.

Gençliğe kuşkuyla ve korkuyla değil, güvenle ve sevgiyle bakacağız. Siyasal ve sosyal düşünceleri ne kadar ayrı olursa olsun gençlerimiz çocuklarımız arasında kardeşliğin gerçekleşeceği sevginin yeşereceği bir ortam hazırlamayı başta gelen ödevlerimizden biri sayacağız. Böylece toplumsal barış ve huzur ilk filizlerini gençliğimiz içinden verecektir.

Bu inançla ve sözde Yüce Kurulumuza Hükümet adına saygılar sunarım.

Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur. Anayasanın 108'ncü, İçtüzüğümüzün 105'nci maddeleri gereğince, Hükümet Programının görüşülmesi için 4.2.11974 Pazartesi günü saat 15,00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma, Saati; 16.20

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

Toplantı 13 Cilt 13 Birleşim 25

Sayfa 352-367

01.02.1974 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN; Başkanvekili Kemal Ünal'dı

KÂTİPLER; Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Azmi Erdoğan (Diyarbakır)

Açılma Saati; 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — 25'nci Birleşimi açıyorum. Çoğunluğumuz vardır, müzakerelere başlıyoruz.

BAŞKAN — Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından Hükümet programının takdimi yapılacaktır.

Buyurun Sayın Ecevit. (Alkışlar)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak Milletvekili) — Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Buyurun efendim.

I. Ecevit Hükümetinin Programı Millet Meclisi'nin 01.02.1974 tarihli 35. Birleşiminde de aynen okunduğundan tekrar alınmamıştır.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 4 Cilt 1 Birleşim 36

Sayfa;368-477

04.02.1974 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Başkanvekili Ahmet Çakmak

DİVAN ÜYELERİ: Enver Akova (Sivas)

Tufan Doğan Avcıgil (Kayseri)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, gündemimiz gereğince Cuma günü Genel Kurula sunulmuş olan Hükümet Programının görüşülmesine başlıyoruz.

Bu görüşmelerde grupları ve şahısları adına söz alan Sayın Milletvekillerinin isimlerini sunuyorum;

Adalet Partisi Grubu adına Sayın Süleyman Demirel.

Demokratik Parti Grubu adına Sayın Hasan Korkmazcan.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına Sayın Turhan Feyzioğlu.

Şahısları adına söz alan milletvekilleri;

Mustafa Timisi (Sivas)

Vahit Bozatlı (Sivas)

İbrahim Göktepe (İçel)

Mehdi Keskin (Kastamonu)

Naldır Lâtif İslâm (Sakarya)

Mustafa Asri Ünsür (Yozgat)

Hasan Tosyalı (Kastamonu)

İhsan Ataöv (Antalya)

Hayrettin Uysal (Sakarya)

Alparslan Türkeş (Adana)

A. Fuat Eyüboğlu (Yozgat)

Mustafa Kemal Erkovan (Ankara)

Nâzım Baş (İçel)

Sayın arkadaşlar, Hükümet Programı üzerindeki görüşmelerin, İktüzüğün 61'nci maddesindeki sürelerle kayıtlı kalmaksızın siyasi parti grupları için süre konmaması, kişisel konuşmaların 20'şer dakika olması; görüşmelere devam önergesi verildiği takdirde gruplara 30'ar, kişisel konuşmalara 10'ar dakikalık bir süre daha tanınması, Hükümetçe yapılacak konuşmaların sınırlandırılmaması hususlarında karara varılmıştır.

Kabul olunan bu usule göre söz vereceğim.

Şimdi ilk sözü Adalet Partisi Grubu adına Genel Başkan Sayın Süleyman Demirel'e veriyorum.

Buyurun Sayın Demirel. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

A.P. GRUBU ADINA SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Hükümet programı üzerinde Adalet Partisi Grubunun görüşlerini açıklamak üzere huzurunuzda bulunuyorum; huzurunuzu bir süre işgal edeceğim.

14 Ekim 1973 seçimlerine gelinebilmesi fevkalade önemli bir hadise idi. Ona takaddüm eden dönemde karşılaşılmış bulunan bunalım esnasında politika, politikacı, seçim müessesesi, Parlamento müessesesi ve ona dayanan Hükümet müessesesi önemli eleştirilere muhattab olmuştur.

Bu eleştiriler, bir rejim bunalımının delilleriydi. Parlamenter demokrasinin sistem olarak memleketin meselelerini çözmeye yetmeyeceğini ve bu sebeple; seçimle, parlamentoya bir şeyin hallolmayacağı iddiaları ortaya atılmış ve bu iddialar tesir sahaları bulmuştu.

Bu itibarla, seçimin yeniden yapılabilmesi ve daha sonra Parlamentonun, bütün yetkileriyle yeniden teşekkül etmiş olmasını sevinçle karşılandığımızı söyleyimin başında ifade etmek isterim. Böylece, rejim bunalımı aşılmış ve hürriyetçi demokrasi yeniden işlerlik kazanmıştır.

Türkiye Parlamentosu milletimizin en büyük eseridir; hür bir millet olmamızın en güçlü delili ve teminatıdır. Hür parlamento, hür kürsüleri olan Parlamento diğer bütün hak ve hürriyetlerin kilit taşıdır. Üstünlüğü tartışma konusu olmayan hür Parlamento her türlü bunalımın çaresidir. Hürriyetçi demokrasinin bütün müesseseleri teminatlarını yine hür Parlamentoda bulurlar. Hür Parlamento, yetkilerini kullanma serbestisine haiz olan bir müessesedir Hür iradesi ile yasa yapmak Hükümetlere vücut vermek veya onları değiştirmek, Cumhurbaşkanı seçmek bir Parlamentonun en önemli hak ve yetkileri arasındadır. Bu yetkilerini hiçbir tesir altında kalmadan kullanabilecek şekilde yeniden vücut bulmuş olan Parlamento-muzun itibarını yüksek tutmada herkesin birleşmesi gereğine inanıyorum. Bu hususu gayrisiyasi telakki ediyorum; bunalımlara maruz kalmaması için önemli çare görüyorum.

Rejim bunalımları siyasi istikrarsızlık demektir. Siyasi iktidarsızlık, bir ülkenin aşılması zor önemli meselesidir. Siyasi istikrar, gelişmekte olan memleketimizin

en baş ihtiyacıdır. Rejim bunalımları daima, getirdiklerinden fazlasını götürürler. Rejim bunalımlarının yarattığı rejim inançsızlığı, bundan doğan otorite boşluğu; telafisi fevkalade zor ve neticede memleket için büyük zararlar veren bir durumdur. Bu işin son ne olacak diye düşünölmeye başlanıldığı zaman tereddüt, endişe ve güvensizlikler kısa zamanda yaygın hale gelebilmektedir. Kim ve neye güvenileceğı bir kere soru konusu olunca; rejimin bütün müesseseleri yıpranmakta, yeniden her şeyi rayına oturtmak ve ahenk içinde çalışır hale getirmek, aşınmaları restore etmek fevkalade önemli bir mesele haline gelmektedir.

Bir büyük rejim bunalımından henüz çıkmış olan ölkemizin, Devlet olarak önemli meselelerle karşı karşıya bulunduğunu kimse inkâr edemez. Hükümet bunalımı da istikrarsızlık demektir; ama rejim işlerse Hükümet bunalımını aşmak da ima imkân dahilindedir. Hükümet bunalımının zaman, zaman kaçınılmaz olduğu demokratik tecrübe içinde mevcuttur, ancak rejim bunalımlarının kaçınılmazlığını kabul ettiğimiz takdirde işin içinden çıkamayız. Buna rağmen zaman zaman rejim bunalımları ile karşılaşınca bunları, memlekete en az zararla aşmaya çalışmaktan başka bir çare bulunduğuna kani değiliz.

Bu büyük müessesenin çatısı altında milletin oyları ile görev almış bulunan değerli üyelerin her birinin, bu büyük müesseseyi her hal ve şart altında savunması lazımgeldiğine kaniiz.

Siyasi iktidarları veya Hükümetleri eskitmek, yıpratmak daima mümkündür, ama onların yenilenmesi kabildir. Parlamentoyu müessese olarak yıpratmanın açacağı yaraları kapatmak mümkün değildir.

Politika ve politikacıyı itibarsız hale getirme gayretleri yaygın hale gelirse, rejimi çürütmenin en kestirme yolu bulunmuş demektir. Bu takdirde siyasi kadrolar yerine elit bürokrat ve teknokrat kadrolar aranmaya başlanır.

Şayet, Parlamento müessese olarak, mana taşıyor ise, ona dayanan diğer şeylerin de manası olacaktır. Ancak, Hükümet müessese olarak mana taşımıyorsa, yapılacak eleştiriler zaman kaybından ibarettir. Bugün hem Parlamentonun, hem onun vücut verdiği Hükümetin müessese olarak mana taşır halde olması sevinilecek bir olaydır. Bu olay aslında bir uçtur, köküne inmekte zaruret görüyorum.

İnsanlık tarihinin en önemli vesikalarından biri olan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ortaya koyduğu şartlara uyabilen ölkeler, kendilerini medeni alemin şerefli üyesi saymakla gurur ve iftihar içinde olabilirler. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 21'nci maddesinin 3'ncü fıkrası; "Hükümet otoritesinin esası, halkın iradesidir" diyor, bu iradenin genel oy ile ifadesini bulduğunu öngörüyor. Böylece, bir memleketin idaresine giden yolun genel oydan geçmesi lazımgeldiğı ortaya konuluyor, meşruiyetin temeli millet iradesi oluyor.

"Hakimiyetin kayıtsız şartsız millete ait bulunduğı" şeklinde de ifade edilebilecek olan meşru otoritenin kaynağında, yani millet iradesi ile birleşmek ile Parlamentonun üstünlüğünde birleşmek eş manaya geliyor. Genel oyun, seçimin ve Parlamentonun, Hükümet otoritesinin kaynağı anlamında birleşebilmeyi, yine Türkiye'de rejim önlemenin en önlemlü vasıtası sayıyoruz.

Ekim 1973 seçimleri şayet bu gerçeğin daha çok kişi tarafından anlaşılmasını sağlamışsa bundan bahtiyarlık duymak lazımdır. (A.P. Sıralarından Alkışlar)

“Bir millet üzerinde kullanılan her iktidarın bir başlangıcı olmak gerekir. Bu iktidar ya millet tarafından verilmiş, ya hodbeghot alınmış olmak icabeder. Başka kaynak yoktur. Milletin verdiği her iktidar bir emanettir. Hodbeghot alınan her iktidar bir gasptır. Zaman bunların hiçbirinin mahiyetini ve vasfını da değiştiremez” diyor Thomasa Paine; (CHP Sıralarından Güllüşmeler)

Milletin hür iradesi ile seçilmiş Parlamento ve Parlamentonun hür iradesi ile güvenine mazhar olmuş Hükümet, müessese olarak, bir milletin kendi kendisini idare hakkının neticeleridir. Bu müesseseler varsa milletin idare hakkı yürürlüktedir, yoksa bu hak yürürlükte değildir. Adalet Partisi olarak biz hep bu düşüncede olduk, hep bu büyük fikri savunduk. Bunu kendimiz için değil, milletimiz için savunduk. Milletimizin hür iradesi ile verdiği karar başımızın tacıdır. Milletimizin ülkede son söze sahip olması ve her şeyin onun kararına ve rızasına bağlı bulunması bizim davamızdır. (A.P. Sıralarından “Bravo” Sesleri Alkışlar)

Bunun geçerli olması hangi şekilde tezahür ederse etsin bizi bahtiyar kılar. Hükümetler gelir, Hükümetler gider. Önemli olan mesele Hükümetlerin gelmesinin de, gitmesinin de milletin rızasına dayanmasıdır. Önemli olan; nasıl gelinip, nasıl gidileceğinin kaideye bağlanmış olmasıdır. Bu kaidenin fairplay prensibine bağlı kalınarak işlerliğidir. Başka bir deyimle, kaideliğinin muhafazasıdır. Bunu başara-bilen ülkeler, kendilerini, idareyi başarmış sayılırlar. Diğer meseleleri halletmek, bu meselenin başarmış olmasına geniş ölçüde bağlıdır. İktidarlar kavgasız dövüşsüz, kansız ve milletin iradesi ile değiştirilebiliyorsa ve bu anane haline gelmişse, medeniyetçilik mücadelesinde çok önemli bir merhale aşılmış demektir.

En büyük arzumuz; milletimizin, ülkeyi idare edecekleri kendisinin tayin etmesi bunları kendisinin değiştirmesidir. Bir kere, milletimiz kendisinin çıkardığı iktidarları kendisi değiştirebilirse Türk demokrasisi çok önemli bir tecrübe kazanmış olacaktır. Rejimin işlerliğinde, rejimin kaidelerinin asıl manasını ve zeminlerinin dışına çıkılmamasını kastediyoruz. Zeminlere sadık kalınırsa ve kaideler sabırla riayet olunursa, hürriyetçi demokrasinin, bunalımları aşacak güce sahip olduğu görülecektir.

14 Ekim 1973 seçimlerinde oy dağılmasından doğan Hükümet kurulamaması güçlüğüne ortaya koyduğu bunalımın aşılması ile de demokrasimiz yeni bir tecrübe daha kazanmıştır.

Hükümet, kurulmuş, Programını okumuş bulunmaktadır. Hükümet, iki partinin koalisyonudur. Bu programın eleştirilmesine başlarken bir hususu belirtmek istiyorum.

Hükümet programının tetkikinden, iki partinin görüşlerinin birleştiği noktaların, birleşemeyerek sarfınazar ettikleri, hususlardan çok daha fazla ve önemli olduğunun kaydedildiğini görmekteyiz. Bu durumda; koalisyonu teşkil eden partiler, Hükümet şeklinin koalisyon olduğundan dolayı programlarını icra edemedikleri

gibi bir şikâyeti sonradan yapamayacaklardır sanırsınız. (A.P. Sıralarından “Bravo” Sesleri Alkışlar)

Esasen “Ortanın solu” “Düzen değişikliği” sloganlarıyla başlayıp “Ak günlere” sloganına gelip dayanmış bulunan Cumhuriyet Halk Partisinin Seçim Beyanname-si, Koalisyon Protokolü ve Hükümet Programıyla karşılaştırılırsa, (Biraz değişik üs-lupla yer yer örtülü ifadeler kullanılması suretiyle) Cumhuriyet Halk Partisi Seçim Beyannamesinin anahtarlarının Hükümet Programında hemen tümüyle yer aldığı-nı söylemek mümkündür. (A.P. Sıralarından “Bravo” Sesleri Alkışlar)

Milli Selamet Partisinin, “Milli görüş” sloganıyla ortaya koyduğu düşünceleri-nin de bu program içinde aksini bulduğu iddia olunduğuna göre, artık, koalisyon Hükümeti, programları icra edememenin bir mazereti olarak ileri sürülemeyecek-tir.

Dünya bir sistem mücadelesi içindedir. Hürriyetçi demokrasi, diktatörlük, krallık, komünist partisi, cunta idareleri belli başlı yönetim şekilleridir. Hürriyetçi demokrasi, ileri medeni memleketlerin hayat ve idare tarzı olarak benimsedikle-ri bir sistemdir. Hürriyetçi demokrasinin, yerini almak isteyen diğer idare şekil-leriyle mücadele içinde olacağı tabiidir. Türkiye; dünyada, hürriyetçi demokrasiyi yaşatmaya çalışan, aynı zamanda hürriyetçi demokrasi için de kalkınmaya çalışan birkaç ülkeden biridir. Beynelmilel komünizm, bütün dünyaya hakim olma arzusu içerisinde çeşitli yollara başvurmaktadır. Türkiye, beynelmilel komünizmin önemli hedeflerinden birisidir. Devletimizin bekasına, milletimizin birlik ve beraberliğine, ülkemizin bütünlüğüne ve Cumhuriyetimize yönelmiş bulunan bu büyük tehdidin üzerinde hassasiyetle durmayı, yerine getirilmesi gereken görev sayıyoruz. (A.P. Sıralarından “Bravo” Sesleri Alkışlar)

Türkiye’de neler olmuştur? Bunun bize, Türkiye’nin hangi tehlike ile karşı kar-şıya kaldığını göstermesi bakımından önemle üzerinde durulması gereken husus-lardan birisi olarak görüldüğünü ifade etmek isterim. Hiçbir şey olmamış farzede-rek hareket edilmesi ülkemizi karanlıklara sürükleyebilir. Tehlikeleri ve düşmanları bilmeye mecburuz.

“Anarşik olaylar, şiddet hareketleri, yıkıcı faaliyetler” diye isimlendirilen, son yıllarda Türkiye’nin büyük bir bunalıma girmesine sebebiyet veren olay ve faali-yetlerin maksadı neydi? Türkiye’yi nereye sürüklemek istiyorlardı? Ekonomik ve sosyal reformların yapılmayışından meydana gelen, “daha adil bir düzen özlemi-nin ifadesi miydi bunlar? Uzun yıllar iddia edildiği gibi, masum talebe hareketleri miydi? Gençlikle ilişkisi neydi? Hakikati herhalde, uzun süreden beri hazırlıkları sürdürülen, Devlete karşı bir Marksist - Leninist bir düzen kurmak mıydı?

Bütün bu faaliyet ve hareketlerin içyüzü, bizzat olayları organize eden kişi ve kuruluşların kendi beyan veya yazılı dokümanlarından, tarafsız yargı mercilerinin resmi vesikalarından, anarşik olaylara karşı Devletin savunmasını yapmış Sıkıyö-netim komutanlıklarının resmi tespit ve bildirimlerinden, 12 Mart sonrası Hükümet-lerinin resmi ifadelerinden ortaya konulacaktır. Türkiye ne gibi bir tehlike ile karşı

karşıya kalmıştır? Yıkıcı ve anarşik faaliyetlerde bulunan birkaç kuruluş ve bu kuruluşların önde gelen idarecileri, bakınız kendilerini nasıl anlatıyorlar?

Dev-Genç Örgütüne ait Kurtuluş Gazetesinin Ocak 1971 tarihli nüshasında çıkan “Dev-Genç neyin kavgasını veriyor?” başlıklı yazıda, “Devrimci cephenin en önemli eksikliği, örgütlenme seviyesinin düşük olmasıdır. Bugün elimizdeki tek militan örgüt Dev-Gençtir. Dev-Genç, devrimci gençliğin kütleli teşkilatıdır. Ne var ki, bugün ülkemizde devrimci mücadeleyi yönlendirecek bir siyasi partinin olmaması, Dev-Genç’in bu görevi de üstlenmesi zorunluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Gençlik hareketleri ve Dev-Genç’in mücadelesi, faaliyetlerin dar çerçevesiyle sınırlı değildir. Bugün işçilerle, köylülerle devrimci gençler bağlar kuruyor. Gözünü kırpmadan onlar ölüme gidiyor. Dev-Genç bugünkü teşkilat yapısıyla bu mücadeleyi nereye kadar götürebilir? Bugün bütün aksak ve yetersiz yanlarına rağmen proleter devrimin ideolojisinin yönetiminde olduğu sürece devrim cephesi içinde ancak Dev-Genç bir toparlanma sağlayabilir” Devam ediyor...

Proleter Devrimci Aydınlik Dergisinin 23, 29, 30 sayılı nüshalarında şunlar yazılmıştır;

“Yurdun muhtelif yerlerinde mitingler düzenlenmiş, toprak işgallerine girilmiş yürüyüşler yapılmıştır. Gençler, mahalli devrimcilerle ve devrimci örgütlerle sıkı bağlar kurarak geniş köy çalışmaları içine girmişlerdir. Bu çalışmalardan, Dev-Genç militanları yeni tecrübeler kazanmışlardır. Proleter devrimciler yurdun en ücra köşelerine kadar seslerini duyurmuşlardır, kitle hareketleri düzenlemişlerdir”

Türkiye Halk Kurtuluş Partisinin Tüzüğü’nün 7’nci maddesinde şöyle deniliyor;

“Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, bizzat savaşan partizanlardan oluşmaktadır. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, politik askeri liderliğin birliği ilkesini esas almaktadır. Türkiye Halk Kurtuluş Partisinin önderliğinde yürütülen gerilla savaşı halkın gerçek ordusunu doğuracaktır. Türkiye ihtilalinin yolu partimizin yoludur” deniliyor.

Aynı kuruluş tarafından yayınlanan 1 numaralı bültende, yaptıkları ve yapacakları faaliyetlerin muhtelif merhaleleri şöyle anlatılmaktadır.

“İçinde bulunduğumuz bu aşama başta işçi sınıfımız olmak üzere bütün halk kitlelerinde var olan memnuniyetsizlik ve başkaldırma duygularını güçlendirme, onları silahlı mücadeleye ajite etme ve partimizin teşkilat yapısını sağlamlaştırma aşamasıdır. Savaşın ikinci aşaması, gerilla savaşının yurt çapında yapılması şehir gerillası yanında kır gerillasının başlatılması aşamasıdır. Üçüncü ve dördüncü aşamalar, gerilla kuvvetlerinin düzenli orduya dönüşme aşamalarıdır”

Yine bu yıkıcı kuruluşlardan biri olan Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi programının 16’ncı maddesinde, “Hareketimiz uluslararası proleteryanın büyük lideri Marx, Engels Lenin ve Stalin’in yolunda mücadele vermiş Türkiye Komünist Partisinden devraldığı, kızıl sancağı Türkiye işçi ve köylülerinin elinde daha yükseklerle kaldırmak azmini bütün halkımıza açıklar, Türkiye Komünist Partisinin gerçek mirasçısı olduğunu ilan eder” diyor.

Aynı programın 37'nci maddesinde, “Sosyalizme giden esas yolda görev, demokratik, halk rejimdir. Hareketimiz işçi-köylü ittifakına dayanan Halkın diktatörlüğünü kurmaktır”

Aynı programın 39'ncu maddesi faaliyet metotlarını da büyük bir açıklıkla ortaya koymaktadır. Şöyle diyor...

“Ülkemizde halk savaşı, esasa olarak silahlı mücadele yoluyla iktidarın parça parça kazanılması, şehirlerin büyük alanlarından kuşatılıp, gerici iktidarın ülke çapında yıkılması halkın devrimci iktidarının kurulmasıyla başarıya ulaşır”

15, 16 Haziran olaylarından sonra yayınlanan, “15 -16 Haziran yolunda ileri” başlıklı kitapta, bu olayların gerçek hedefi açıklıkla ifade edilmiştir. Bu kitaptan birkaç cümleyi, hadiselerin bizzat faileri tarafından nasıl ifade ve takdim edildiğini belirtmek maksadıyla dikkatlerinize sunuyorum; “Askerler, subaylar, polisler; zulüm emirlerini dinlemeyin, halkla birleşiniz. Marksizm, Leninizm, Maoizm düşüncesinin devrimci, ihtilalci bayrağını yükseltelim”

Devrim, bir sınıfın bir diğer sınıfı yıktığı bir isyan, bir şiddet eylemidir. Şiddet eylemleri ve yıkıcı faaliyetlere karışan bazı organizasyonlar, kendileri ve gayelerini yine kendi lisanlarıyla böyle anlatmaktadırlar. Ne gaye ve ne de eylemini gizlemek lüzumunu duymamaktadırlar. Şimdi biraz da tarafsız adli mercilerin elde ettikleri deliller ve bunların değerlendirilmesinden, yine bu mercilerin resmi vesikalarına dayanarak misaller vereceğiz.

226 sanıklı Dev-Genç Davası iddianamesine göre, maznunlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını tağyir ve tebdil ve ilga ederek, onun yerine Marksçı ve Leninci komünist bir düzen kurmayı gaye olarak almışlardır. Bu düzen komünist faaliyetler Cumhuriyet rejimine karşı muhtelif devirlerde illegal olarak elli yıldan beri yürütülmüştür. Bu örgütün yayın organlarında şu fikirler yer almaktadır. “Türkiye’de devrimci mücadelenin savaşçı örgütü Dev-Gençtir. Ülkede sosyalizm kurulmadıkça devrimciler silahlarını bırakmazlar ve bırakmayacaklardır. Savaşımız, işçi sınıfının öncülüğünde kesintisiz bir şekilde millî demokratik devrim yolu ile sosyalizme varmak içindir”

Diğer taraftan, Dev-Genç Tüzüğünde, “Milli demokratik devrim mücadelesinde sosyalist gençliğin düşünce ve eylemi ve geliştirilmesi” çalışmaları amaç olarak gösterilmektedir.

Marksın desteklediği ve sözünü ettiği devrim, sosyalist devrimdir. Burada, sorun kimlerden ve ne şekilde yardım ve destek gördüğü de ayrıca açıklanmaktadır.

Türkiye’de komünist hareketlerin 1916-1917 yıllarında başladığını tespit ve kısa bir özentini yapıldığı Türkiye İşçi Partisi dosyasında, daha sonra yakın tarihimize ait şu tespitlere yer verilmektedir.

Bir ara legal partiler kurmak yolunu da deneyen komünistler Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisini ve ayrıca Türkiye Sosyalist Partisini kurdular. Ancak, bunların mahiyeti kolayca tespit edildi ve devrin sıkıyönetim komutanlığı tarafından kapatıldılar. Daha sonra 1954’te Dr. Hikmet Kıvılcımlı tarafından “Vatan

Partisi“ kuruldu ve 1957’den sonra kapatıldı. 1960 yılı başlarında kurulan Türkiye Sosyalist Partisinin bir kısım kurucuları, enselerinde komünizmin soğuk nefesini duyduklarını beyan ederek kurdukları partiden ayrıldılar. Böylece, bir sosyalist partinin bile komünistlerle işbirliği yapamayacağı gerçeği ortaya çıktı.

27 Mayıs 1960 hareketinden sonra Milli Birlik Komitesi üyelerine tesir etmeye çalıştılar ve 18 Şubat 1961’de de Türkiye İşçi Partisi kuruldu. Bu teşekkül, kurulduğu günden kapatıldığı ana kadar amacını kamufle gayreti içinde bulundu” diyor iddianame ve devam ediyor. “Gizli ve açık yıkıcı çalışmalar, siyasi olayların getirdiği türlü dengesizlik içinde bazı savcı ve hakim bilirkişilerin hoşgörü ve çekingenlikleri de inzımam edince, memleket, 1969-1970 yıllarının karışık ortamına geldi. Komünizm, Millîyetçilikten daha fazla hürriyete sahip olabilmıştır” diyor. (T.İ.P dosyası iddianamesi sayfa 22-28)

Daha sonra Türkiye İşçi Partisi; Anayasa Mahkemesine, Anayasanın 57’nci maddesine ve Siyasi Partiler Kanununa aykırı olarak, ülke ve millet bütünlüğünü bölücü faaliyetlerinden dolayı temelli kapatılmıştır. Bu partinin Genel Başkanı ve yönetici kadrosu komünist bir düzen kurmak için cemiyeti teşkil ve propaganda yapmaktan, Anayasanın tanıdığı kamu haklarını ırk mülâhazasıyla ortadan kaldırmayı hedef alan mili duyguları yok etmeye matuf faaliyetleri tanzim, sevk ve idare ve yol göstermekten ve aynı maksatlarla propaganda yapmaktan, sınıf kavgası kışkırtmacılığından; bir suçun işlenmesini tahrik ve teşvik etmekten Sıkıyönetim mahkemesince yargılanmış, Türk Ceza Kanununun 141’nci maddesine dayanılarak ağır cezalara mahkum edilmişlerdir.

Anayasaya aykırı faaliyette bulunduğu gerekçesiyle kapatılan T.İ.P hakkında adli mercilerin vermiş oldukları bu karardan sonra, şimdi de; yine bu tip faaliyetleriyle tanınan, Genel Başkanı, bir kısım yöneticileri hakkında, “Sosyal bir sınıfın, diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakküm tesis etmek, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmak, memleket içinde müesses iktisadi ve sosyal temel nizamları devirmeye matuf cemiyet kurmak, sevk ve idare etmek, propaganda yapmak “ suçu ile takibe uğramış TÖS hakkında adli mercilerin tespitlerinden kısa bilgiler arz ediyorum. TÖS iddianamesinin 47’nci sayfasında şöyle deniyor; “Türkiye’nin iç huzurunu bozmak, iktisadi yönden kalkınmamıza engel olmak, her ideolojinin rahat olarak çalıştığı bir ülke haline getirmek, birlik ve beraberliği bozmak, iç ve dış düşmanlarımızın başlıca hedefleri ve prensipleridir”

Aynı iddianamenin 98 sayfasında şöyle deniyor; “1968 yılında başlayan eylemci öğrenci olaylarının hemen hepsi, bir kısım öğretmenlerce desteklenmiştir. Bu, işin başlangıç safhasıdır. Bu safhada aşağı yukarı her aydın, bunların iyi niyetli oldukları kanısındadır. 1969 yılında; öğretmenlerin boykot yapmaya kanuni hakları olmadığı halde, TÖS Başkanı vasıtasıyla öğretmen camiası boykota zorlanmıştır. Bazı okullarda da boykot, Dev-Genç’e mensup öğrencilerin okulları işgalleriyle başlamıştır. Boykot bildirileri Dev-Genç’li öğrenciler tarafından dağıtılmıştır”

TÖS’ün hangi istikamette bir faaliyet içinde bulunduğunu da adli merciler şöyle tespit etmektedir. Yine iddianamenin 99’ncü sayfasında; “Mezkûr sendika

müntesiplerinin bir kısmı 12 Mart 1971 tarihine kadar neler yapmışsa, 12 Mart 1971 tarihinden sonrada tutum ve davranışlarında hiçbir değişiklik yapmamıştır. Muhtıradan sonra kurulan yeni Hükümeti kendi paralelerinde görmedikleri için mücadele ve savaşa devam edeceklerini açık olarak ilan etmişlerdir. TÖS, bir ideolojik mücadeleye girişmiştir. Bu mücadelenin müşterek cephesi TÖS, T.İ.P, DİSK ve Dev-Gençtir” denilmektedir.

Şimdi aynı istikamette çalışan; fakat hiçbir zaman legal bir kuruluş haline gelmeyen bir başka teşkilatın durumuna geçiyorum. Bu kuruluşun da ne olduğunu, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı esas 1973/1 numaralı dosyasında bulunan iddianameden; bölümler vermek suretiyle açıklayacağım.

İddianamenin 65 inci sayfasında; “Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Cephesi, ülkemizde Marksist - Leninist bir düzenin ihtilal yolu ile getirilmesi amacıyla kurulmuş iç içe illegal bir örgüttür. Bütün gizli ve silahlı eylemlere girişen teşekküller, militan kadrolar itibariyle Dev-Genç teşkilatına dayanmaktadırlar” deniyor.

İddianamenin 68’nci sayfasında şu deniyor; “Dev-Genç’in broşüründe, Dev-Genç’in faaliyetlerinin bir kısmı şöylece özetlenmektedir. Pirelli, Kartal Çelik Montaj, Montaj Sanayii, Java ve Skoda, İstanbul Demir Döküm, Gamak Elektrik Motorları fabrikalarında vukubulan grev ve işçi hareketlerinde Dev-Genç’in; yerini aldığı; işçilere politik bilinç göstermeye, güçleri yettiğince desteklemeye çalıştığı, köylülerle birlikte Malatya’da antiemperyalist miting yapıldığı, 1969 Aralık ayında Türkiye Öğretmenler Sendikasının başlattığı genel öğretmen boykotunda devrimci gençlik olarak omuz vermeye çalışıldığı, İstanbul ve İzmir’ de 15-16 Haziran olayları olarak bilinen işçi hareketinde işçilerle omuz omuza dövüldüğü, şehirlerde de en önemli antiemperyalist kitle hareketlerinin tertiplendiği belirtilmektedir”

Bu iddianameden enteresan bir iki pasajı daha nakletmede yarar görmekteyim. İddianamenin 69’ncu sayfasında şöyle deniyor; “Mahir Çayan 17 Ekim günkü kurultayda yaptığı konuşmada; devrimi gerçekleştirecek iki unsurun profesyonel devrimciler ve geniş işçi -köylü kitlesi olduğunu, kitlelerle bağ kuruldukça örgütün sınıfsal önem kazanacağını, kurulacak örgütün düzen örgütü olmayıp, bir savaş örgütü olacağını” devam ediyor. Ertuğrul Kürkçü, Ege Üniversitesinde 6 Nisan 1971 günü yaptığı konuşmada. (Böylece, parti bir mücadele için kurulacaktır. Bugünkü buhranı derinleştirmek için elimizden geleni yapmalı ve en etkili eylemlere girmeliyiz. Teori ile pratiğimizi birleştirmek Marksist - Leninist mücadele yolunda, sapmadan ilerlemeliyiz) diyor” Bu kabil irade ve davranışların 12 Mart öncesi ve sonrası olarak herhangi bir farklılık göstermediği ve esas gayenin ne olduğunun gözden kaçırılmaması bakımından dikkate değer bir husustur.

İddianamenin 72’nci sayfasında, yapılmış olan tespitlerin sonucu şöyle ifade edilmektedir, “Ortaya konan bu teorinin ışığı altında, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi eylemlerinin yeri belli olmuştur. Dev-Genç eğitim ve öğretim çalışmalarıyla (ki bu çalışmalar eylemlerin içinde yetiştirmeyi de öngörmektedir) devrim aşamasını yapmış, devrim aşamasına geçiş devresi de ülkemizde 1970 yılı sonlarında ve 1971 yılı

başlarında meydana gelen grevler, nümayişler, boykotlarla sağlanmıştır. Sanıkların eylemleri taktik taarruz devresinde mütalaa edilebilir”

Yıkıcı faaliyetlerde bulunan bir başka kanunsuz teşekkül de; Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisidir. Bu teşekkül hakkında açılan dava ile ilgili iddianameden örnekler vereceğim. İddianamenin 43’ncü sayfasında; “Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi programında Türk İstiklal Harbinin mahiyeti ve neticeleri bakımından işçilerin ve köylülerin teşkilatsız olduğu için millî ihtilalin önderliğini ele geçiremedikleri, devrimi sonuna kadar ilerletemedikleri, Kurtuluş Savaşının burjuva önderliğinin işçi ve köylülerin omuzları üzerinde kurduğu takı zaferleri geçerek sağlamca yerleşmek imkânı bulur bulmaz işçi ve köylüleri baskı altına aldığı bir diktatörlük kurulduğu “ iddia olunuyordu.

Yine “Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi hareketinin, uluslararası Komünist hareketinin Türkiye’deki öncü müfrezesi olduğu “ belirtiliyor.

İddianamenin 48 inci sayfasında;

Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi 1971 yılının Şubat ayında aldığı kararda; Halk savaşının gelişmesi için elverişli şartlar yaratılacaktır. Mao düşüncesinin halk yığınları elinde devrimci bir silah olması için bütün teşkilat ve partiler mücadeleye davet edilmektedir” deniyor.

Bu kanunsuz teşekkülün orduya sızma gayretleri hakkında da iddianamede kayıtlar vardır. İddianamenin 97’nci sayfasında; “Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisinin Ordu ile münasebet tesis ve Ordu içinde yuvalanıp faaliyet göstermek istemesinin sebepleri, münderecatı zikredilen çeşitli belgelerden de anlaşılacağı üzere, Marksist -Leninist fikirleri Ordu içinde subaylar ve askerler arasında yaymak, askeri şahıslara bu fikirleri benimsetmek, kendi saflarına çekip ihtilalci mücadeleye parti saflarında katmaktır”

Adli mercilerde, hep birlikte yaşadığımız olayların, münhasıran zor kullanarak Türkiye’de mevcut anayasal düzeni değiştirmek ve yerine bir komünist rejim getirmek mücadelesi olduğuna dair yapılmış olan bu kesin tespitleri daha çok uzatmak mümkündür.

Devleti ve rejimi koruma görevini yapan örfi idare makamlarının da hadiselere nasıl bir teşhis koyduğunu belirtmekte fayda vardır;

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının 3 Temmuz 1971 tarih ve 36 sayılı bildirisinde;

“Maalesef bazı bilim adamları ve örgütlerin de kendilerini desteklemesiyle kuvvetlenen bu drijanlar eylemlerini tahakkuk ettirecek militanları da temin etmekte güçlük çekmeyerek bilim yuvalarını harp meydanları haline getirmişlerdir”

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının 72 numaralı tebliğinde ise;

“12 Mart Muhtırasından evvel illegal örgütler halinde gelerek anayasal demokratik düzeni yıkıp, Marksist-Leninist ve Maoist bir düzen kurma çabasında bulunan şahıslar“

Yine Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının 77 no'lu bildirisinde; “Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Eken’e suikastte bulunmak, uçak kaçırmak fiilleriyle, ayrıca demokratik anayasal düzeni bir halk ihtilali ile yıkarak bunun yerine Marksist- Leninist bir düzen kurma amacı ile illegal şekilde Türkiye sathında faaliyet gösteren (İhtilalci İşçi Köylü Partisi) adı altında faaliyet gösteren örgüt mensuplarından şimdilik 68 kişi yakalanmıştır” denilmektedir.

Yine Ankara Sıkıyönetim Komutanlığının 89 numaralı bildirisinde;

1961 Anayasasının öngördüğü kişisel hak ve özgürlüklerden faydalanan bir kısım vatandaşlarımızın, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını tebdil ve tağyir ederek yine bu Anayasanın öngördüğü demokratik düzeni ortadan kaldırıp, bunun yerine Marksist - Leninnist bir düzen meydana getirme amacıyla örgütlendikleri. Kanun dışı örgütlerle sonradan fiili durumlar yaratılmış, umuma mahsus binalarda patlama adam kaldırma, adam öldürme, banka soyma olayları ile tedhiş havası yaratılarak komünist taktiklerine uygun şehir gerillacılığı başlatılmıştır. Şunu da belirtmek isteriz ki, elde edilen bütün silah ve mühimmat dış ülkelerden temin edilmekte denilerek, bu teşekküllerin nerelerden destek gördüğü belirtilmektedir.

Bu kuruluşlar hakkında benzer tespitleri diğer komutanlıkların bildirimlerinde de görmekteyiz. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının 44 numaralı bildirisinde;

“Bilindiği üzere geçen birkaç yıl içinde kendilerine Türk Halk Kurtuluş Ordusu, Türk Halk Kurtuluş Cephesi adını veren örgütler Türkiye’de ikinci bir kurtuluş savaşını vermek ve buna göre Türk halkını emperyalizmin pençesinden kurtarmak gibi sahte bir sloganla bir takım eylemlere girişmişlerdir.

“Bu eylemlerin, kendilerinin halk savaşı adını verdikleri, gerçekte aziz yurdu-muzu kana boğacak bir kardeş kavgasının ilk aşaması olduğu, ele geçirilen vesikalarda açıkça beyan edilmektedir”

12 Mart 1971’den sonra devam ettirilen anarşik hareketler ve eylemler hakkında, kurulmuş olan hükümetlerin görüşlerine de kısaca temas etmek istiyorum. 26 Mart 1971 tarihinde ilan edilen Erim Hükümetinin Hükümet Programında; “Cumhuriyet kanunlarını hiçe sayarcasına ve eylem yapıyoruz, devrimciyiz” Gibi sözlerle Devlet düzenine karşı zorlama davranışlarını sürdürenler, Devleti bütün heybetiyle karşılarında bulacaklarından ve Cumhuriyet kanunlarının pençesine verileceklerinden bir an bile şüphe ederlerse, çok yanlışmış olacaktırlar.

Aynı Programın görüşülmesi sırasında, 5 Nisan 1971 tarih ve Millet Meclisi 81’nci Birleşiminde söz alan günün Başbakanı, anarşik hareketler karşısında Hükümetinin tavrını; “Birinci vazifemizin, memlekette huzuru ve sükûnu temin etmek olduğunu gayet iyi biliyoruz. Böyle Devlet olmaz. Böyle üniversite muhtariyeti olmaz. Medeni bir memlekette kürsüye çıksın, azami kürsü hürriyeti ile Mao’yu, Che Guevera’yı methetsin, kimi isterse methetsin ama mukabilinde kapitalizm de methedilirse edilecek, ona zorla mani olmak yok. Sokağa çıkıp, “Eylem yapıyorum” diye cam kırmak yok, kurşunlamak yok. Bunu yapan, Devleti karşısında bulacaktır. Bunun yanında öğrencilerin meseleleri olabilir; o meseleler üzerine eğiliriz, çarele-

rini ararız. Ama illa ben devrim, yani şu manada devrim, ihtilal yapacağım diyene ben Devletin boynunu uzatırım. Seni öldüreceğim diyeni ben evvela öldürürüm” diyerek ifade etmiştir.

Aynı Hükümet Başkanı aradan 15 gün geçtikten sonra şunları söyleyecektir” Ben bekliyordum ki, bu anarşi, tedhiş, zorla rejimi devirme teşebbüsleri dursun. Niçin? Çünkü onlar başlıca sebep olarak diyorlardı ki; “Efendim bu Anayasa uygulanırsa idi, Anayasanın öngördüğü reformlar yapılsaydı, memlekette bu ortam hasıl olmazdı. Peki ben geldim Hükümet kurdum, bekleyin iki üç ay bakalım ne yapacağız, beklemediler. Niçin? Onun da teşhisini koydum; Çünkü bu örgütler gerçekte, Türkiye’de demokratik düzen yaşasın ve hürriyetleri devam etsin bunu istemiyorlar. Açıkça söylüyorlar. ”Biz diyorlar, bunu devireceğiz. Yerine Marksist - Leninist - Maoist bir düzen gelmedikçe “ Faaliyetlerimize devam edeceğiz.

Aralık 1971 tarihinde kurulan İkinci Hükümetin Programında da “Dikta heveslilerine, Türk Milletini parçalamak isteyenlerin, demokratik hukuk devletini zorla devirmek peşinde koşan anarşistlerin, tedhişçilerin 1961 Anayasasının getirdiği hak ve hürriyetleri kötüye kullanmalarını önleyecek Anayasa değişiklikleri bu dönemde gerçekleştirilmiştir” denilerek, tedhişçi ve anarşistlerin hangi gayenin peşinde oldukları böylece sarahaten ifadeye kavuşmuş oluyorduk.

Mayıs 1972’de kurulan Üçüncü Hükümetin Programında da; “Komünizm ve her türlü bölücü aşırı faaliyetler öncelikle üzerinde duracağımız konular olacaktır” denildikten sonra, “Türkiye’yi içinden yıkmak, parçalamak, demokratik rejimi ortadan kaldırmak isteyenlere ve bu amaçla silahlı saldırılara girişmiş olanlara. Amaçları Türkiye’yi karanlık bir zulüm rejimine götürmek olan bu unsurların” diyerek ve bunlara karşı mücadeledeki azimlilik ifade edilerek kendisinden önce ki partilerüstü iki Hükümetin bu işlerin komünist saldırısı olduğu şeklindeki teşhislerine aynen iştirak edilmektedir.

Partilerüstü Hükümetten sonra, Nisan 1973’te kurulan Koalisyon Hükümet Programında da aynı teşhislere, varılarak ve “Anayasalar, hürriyetlerin kötüye kullanılması suretiyle Devletin temel düzenine, yurt bütünlüğüne, laik ve demokratik Cumhuriyete kastedenlere karşı ciddi tedbirler alınmasını öngörmekteyiz. Anarşik ve yıkıcı faaliyetlerle mücadelenin ışığı altında Devletin bekası, huzurun, asayişin sağlanması için güçlü ve etkili idarenin mevcudiyetini zorunlu saymaktayız” denilerek anarşik ve yıkıcı faaliyetlerin amacının, Devletin temel düzenine ve Cumhuriyete karşı olduğu bir defa daha belirtilmiştir.

Sıkıyönetimin ilanı ile ilgili müzakerelerin yapıldığı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 28 Nisan 1971 tarihli 7’nci Birleşiminde söz alan günün Başbakanı, “Arkadaşlar, bu aşırı uçlardaki anarşistler, zorbalık hareketine başvuranlar, biz o reformları yaptığımız gün dahi tatmin edilmiş olmayacaklardır. Çünkü onlar dogmatik bir tarzda, mesela, Türkiye demokratik rejim içinde kalkınamaz inancındadırlar. Bu inançta olanları, biz, reformları yapmakla bu inancından çeviremeyiz. Onlar öyle bir dogmatik bir saplantı içine girmişlerdik ki, mesela, Türkiye’de Maoist, Leninist, Marksist bir rejim olmadıkça rahat edemeyeceklerdir” diyerek reformlarla, anarşi

hadiselerinin bir ilgisi bulunmadığını; bu teşebbüslerden maksadın Türkiye'ye komünist bir rejim getirmek olduğunu açıkça ifade etmiştir.

Sıkıyönetimin uzatılması müzakerelerinin yapıldığı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 25 Mayıs 1971 tarih ve 8'nci Birleşiminde söz olan devrin adalet Bakanı; "Bu olayların hepsi gözlerimizin önünde cereyan etmekte, Türkiye'yi parçalamak, bölmek, ya da Türkiye'de Marksist bir rejim kurmak isteyenlerin süregelen faaliyetleri, saldırıları, banka soyma, adam kaçırma, hatta son günlerde esefle gördüğümüz adam öldürme gibi suçları" diyerek anarşik faaliyetler hakkında Hükümetin teşhisini bir defa daha ifade ediyor.

Sıkıyönetimin uzatılması müzakerelerinin yapıldığı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 23.7.1971 tarih ve 10'ncü Birleşiminde söz alan zamanın İçişleri Bakanı, "Aşırı solcuların, aziz vatanımızın bütünlüğüne kastettikleri, dışta ve içte koordineli bir merkezden idare olundukları, elimize geçen gizli belgelerle de sabit olmuştur" diyerek aşırı solcuların kastının ne olduğu ve nasıl idare edildiğini resmi belgelere dayanarak ifade etmiştir.

Sıkıyönetimin uzatılması müzakerelerinin yapıldığı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 25.1.1973 tarih 3'ncü Birleşiminde söz olan zamanın İçişleri Bakanı "Olayların aşırı sol taktiklerine uygun olarak özellikle şu istikametlerde geliştirilmek istendiği görülmektedir"

"Komünist rejimi, anarşistlerin kişiliği ve bunların yarattığı tedhiş olayları methedilmek suretiyle, özellikle öğrenciler aşırı akımların tesiri altında bırakılmakta ve genç dimağların birer komünist sempatizanı olarak yetişmesi için gayret sarfedilmektedir"

Çeşitli illerimizde cadde ve sokaklara atılan, ya da yapıştırılan afişlerde yazılı aşırı sol sloganlarla işçi, köylü ve öğrenciler tahrik edilmekte, Hükümet ve Ordu yerilmekte, müttefiki ve dostu bulunduğumuz devletlere hücum edilerek, Marksist- Leninist düzen methedilerek, halk bir yönde bir ihtilale teşvik edilmektedir"

Buraya kadar açıkladığımız bütün olaylar. Marksist - Leninist ve Maoistlerin yurdumuzda örgütlenme çabaları, taktikleri ve buna uygun davranışlarıyla birlikte ele alındığı zaman, bunların asıl mahiyeti her ikisinin genel amaçları, yani Türk Devletini ve Anayasa nizamını yıkmak ve yerine Marksist bir düzen getirmek düşüncesiyle ilişkisi ve bağlantısı ortaya çıkmaktadır" deniyor.

Görülüyor ki, 12 Mart Muhtırasından sonra kurulan bütün hükümetler, anarşik hareketlerin gayesinin, devleti yıkmak ve yerine komünist bir rejim kurmak olduğunda ve bu hareketlerin, cemiyetin içinde bulunduğu ekonomik veya sosyal sıkıntılar ve reformlarla bir ilişkisi bulunmadığında ve ihtilal yoluyla Devleti ele geçirme gayesine matuf olduğunda ittifak etmişlerdir.

Memleketimizde anarşi ve şiddet hareketlerine girişenlerin ve onları teşvik edenlerin gayesinin ne olduğu sarahatle ortaya çıkmıştır. Demokratik rejime vakı bu saldırının tesirsiz hale getirilmesi için önemli gayretler sarfedilmiştir. Buna rağmen bütün bu işlerin yöneticisi olan beyin ele geçirilememiş ve mihrakları tümü ile tehlike olmaktan çıkarılamamıştır. Halen birçok mahkeme devam etmektedir.

Milli demokratik devrim stratejisi namı altında yeni beyin yıkamalar ve yeni aldatmalar devam edecektir. Nitekim bu stratejinin liderleri yeni direktifler ve taktiler vermektedir. Bu direktif Mihri Belli'nin "Devrimci Hareketimizin Eleştirisi" adlı kitabının 103'ncü sayfasında şöylece ifade olunmaktadır.

Faşist terörün aracı olan sıkıyönetim kaldırılmalıdır. Hapisanedeki devrimciler derhal serbest bırakılmalı, bunlar hakkında kovuşturmalar durdurulmalıdır. Devrimci kanına giren kiralık katiller, bunları kiralayanlar, siyasi cinayetlerin, işkencelerin tüm sorumluları yakalanarak yargılanmalı, cezalandırılmalıdır. Basın TRT ve bütün kültür alanlarında faşist zihniyetle uygulanan milli sansüre son verilmelidir. Düşünce özgürlüğü ve Anayasada yazılı tüm demokratik hak ve özgürlükler eksiksiz uygulanmalıdır"

Bu pasaj Mihri Belli'nin demokratik devrim stratejisi olarak verdiği direktiftir.

Devleti kendi gücü ile ve meşru kuvvetleriyle, kendi güvenliğini sağlanması, bütün olup bitenlerden sonra fevkalade önemli bir mesele saymamak mümkün değildir. Tekrarlayacağım. Devletin kendi gücü ile ve meşru kuvvetleriyle kendi güvenliğini sağlaması, bütün bu olup bitenlerden sonra, bu hususu fevkalade önemli bir mesele saymamak mümkün değildir.

Adalet Partisi olarak, aşırı cereyanlar karşısında Devlet güvenliğinin sağlanmasını en önemli mesele telakki ediyoruz. (A.P. Sıralarından "Bravo" Sesleri Alkışlar)

Gerek koalisyon protokolünde, gerekse, Hükümet programında aşırı cereyanlara hiç yer verilmemiş ve bunlarla mücadele için hiç bir tedbir öngörülmemiştir. (A.P. Sıralarından "Bravo" Sesleri Alkışlar)

Çıkan ve reddedilmesi mümkün olmayan sonuç, Türk Devletinin Beynelmilel Komünizm saldırısına maruz bulunduğu. Şimdi Hükümetten sormak istiyorum. İfade ettiğimiz bu deliller muvacehesinde ki, bunları siz de biliyorsunuz; Türkiye'nin beynelmilel bir komünist saldırısına hedef olduğunu kabul ediyor musunuz, etmiyor musunuz? Bu komünist saldırısının amaç edindiği hedefi, kendileri ve devletin resmi makamları tarafından açıkça ve ısrarla ifade edilmiş olması karşısında, Türkiye'nin halen böyle bir tehlikeye maruz bulunduğunu ve bu tehdidin henüz kalkmamış olduğunu kabul ediyor musunuz etmiyor musunuz? Bu iki asgari müşterekte bütün parlamento olarak ittifak halinde bulunmamız hayati önemde görülmektedir. (A.P. Sıralarından "Bravo" Sesleri Alkışlar)

Türkiye'de Marksist bir rejimi kurmayı gaye edinip bunu ihtilal yoluyla gerçekleştirmeyi hedef aldıklarını, açıkça ifade edenler ve bu durumları Devletin resmi belgeleriyle tevsik olunanların Türkiye'de iç barışı istediklerini iddia da etmek mümkün müdür? Yurt dışarıdan idare edildikleri ve beslendikleri sabit olan bu kuruluş mensuplarının aynı eylemlere devam etmemelerini imkân dahilinde görüyor musunuz? Vatanın bütünlüğüne ve Devletin varlığına bilerek, isteyerek, yabancı bir ideolojinin emirleriyle kastedenlerin faaliyetlerini masum haklı ve olağan sayıyor musunuz? (A.P. Sıralarından "Bravo" Sesleri Alkışlar)

Devleti yıkma ve ülkeyi bölme faaliyetlerini fikir özgürlüğü sayıyor musunuz? (A.P. Sıralarından Şiddetli Alkışlar)

Yine Hükümetten, şu hususların cevaplandırılmasını rica ediyoruz;

Acaba Hükümet, rejime ve Devlete yönelmiş yıkıcı faaliyetlerin, mücadele edilmesi gereken değerde bir ciddiyet taşımadığı kanaatinde midir? Başka bir deyimle, Türkiye'nin komünizm tehlikesi karşısında bulunmadığına mı kanidir?

Hürriyetçi demokrasinin, yıkıcı cereyanlar karşısında savunma ihtiyacı içinde olmadığına mı kanidir?

Bu hususların açıklığa kavuşmasında zaruret görüyoruz. Pek çok konuda en küçük ayrıntıya kadar inilmesine rağmen, bu hususa hiç temas edilmemesini hayretle karşılıyoruz. (*A.P. Sıralarından Alkışlar*)

Hükümetin, Türkiye'de rejimin maruz kaldığı tasallutların teşvikçileri, takipçileri, eylemcileri fikir özgürlüğü içinde mütalaa edeceğini sanmıyoruz. Düşünce ve fikir özgürlüğü konusunu bir vuzuha kavuşturmak bakımdan gerekecektir. Bundan kimin ne anladığını kamuoyu iyi bilmelidir. Komünizm propagandası yapmanın, düşünce hürriyetine girip girmeyeceği hususunda Hükümetin ne düşündüğünü bilmek mecburiyetindeyiz.

Düşüncenin, en büyük insan varlığı olduğuna şüphe yoktur. İnsanın insanlığı ancak düşünce ile kabildir. Bilimde, sanatta, teknikte en büyük güç, düşüncendir. Topyekün medeniyet, düşüncenin eseridir.

Bununla beraber, medeniyetleri alt üst eden hareketin yine düşünce olduğunu görüyoruz, Bir zafer sahnesinin arkasında, kazanan ve kaybeden taraflarda düşünceyi bulursunuz. Milletlerin birbirleriyle mücadelesinde, bir milletin diğerini içinden bozmak için başvurduğu yollarda düşüncenin mahsulüdür. Yapıcı olduğu kadar yıkıcı, yaratıcı olduğu kadar öldürücü, iyiliğin olduğu kadar kötülüğün aleti haline getirilebilen yine düşüncedir.

Var olmak, güçlenmek, huzur, refah ve güven sağlamak için lehimizde ve aleyhimizde olan düşünceyi ayırt etmek mecburiyetindeyiz. Casuslar, beşinci kollar, iç kundakçılar fikir ve düşünceden faydalanacaklardır. Büyük veya küçük, zengin veya fakir her devlet, kendisi için yıkıcı faaliyetlerin esası olan düşünce ve fikri ayırmak zorunda kalmış ve ceza kanunları da bunları önleyici müeyyideler getirmiştir. Zira, Devletin hayat hakkını koruması kadar tabii bir şey olamaz. Bir insanın zihninin içine kimse karışamaz. Söz, yazı resim gibi vasıtalarla yıkıcılık ve bozgunculuk yapmak, her halde fikir ve düşünce özgürlüğü içinde addolunamaz.

Yıkıcılık, bozgunculuk ve bölücülüğün ne olduğunu ayırt etmek de o kadar zor bir şey değildir.

Son zamanlarda, "Düşünce suçu olamayacağı şeklinde bir fikir işlenmektedir ve bu iddiada bulunanlar, Anayasamızın 20'nci maddesine sığınmaktadırlar. Anayasamızın 20'nci maddesi... Hep biliyoruz; ama Anayasa sadece 20 maddeden ibaret değildir; başka maddeleri de vardır. Anayasanın 20'nci maddesinin, "Herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir" hükmüne bakarak, Anayasanın bu yolla yapılacak açıklamaları sınırlamadığını kabul etmek, Anayasanın diğer maddelerindeki hükümleri görme-

mezlikten gelmektir. Evet, herkes düşünce ve kanaatlerini açıklayabilir, - yayabilir; ama bu düşünce ve kanaatler Anayasasının diğer maddeleri de vazedilmiş bulunan hükümlere aykırı düşmeyen düşünce ve kanaatlerdir.

Anayasamız, başlangıç bölümünde ve 2'nci, 3'ncü ve 4'ncü maddelerinde Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerini ortaya koymuştur. Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkesi, Türk Milletinin bütün fertlerini kaderde, kıvançta, tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde millî şuur ve ülkü etrafında toplanan bir millet olmasını amirdir.

Anayasanın 20'nci maddesinde sınır konmadı diye, milleti sınıf sınıf ayıran, millî şuurunu şovenlik, millî ülküyü gericilik sayan bir görüşle bunları yok etmeye kalkmak, bölücülük, kışkırtıcılık yapmak mümkün değildir.

Anayasanın 20'nci maddesi diğer maddelerin koyduğu ve koruduğu ilkeleri tahrip hakkını kimseye vermez. Böyle yapmaya kalkanlar tabii ki, suç işlemiş olurlar. Anayasanın 21'nci maddesi; “Eğitim ve öğretim, Devletin gözetim ve denetimi altında serbesttir” diyor. Anayasanın 22'nci maddesi; “Basın ve haber alma hürriyeti, ancak Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü, kamu düzenini, millî güvenliği ve millî güvenliğin gerektirdiği gizliliği veya genel ahlakı korumak, kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek veya yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için kanunla sınırlanabilir” ölçüsünü getiriyor. Anayasanın 23'ncü maddesi ise “Gazete ve dergilerin çıkarılması, yayımı, mali kaynakları ve gazetecilik mesleği ile ilgili şartlar kanunla düzenlenir” şeklindeki hükmüyle düşünce hürriyetini sınırlıyor.

Ayrıca, Anayasa Mahkemesi 8.4.1963 tarih ve 1963/83 sayılı kararıyla 20'nci maddedeki düşünce hürriyetlerinin sınırlı olduğunu kabul etmiş ve ancak “Kişinin iç aleminde kaldığı sürece mutlak ve sınırsız olan düşünce ve kanaat hürriyeti, toplum hayatını ilgilendirdiği andan itibaren hukukun, kanunun sahasına girer ve toplumsal yaşayışın gerektirdiği bazı kayıtlamalara bağlanabilir. Toplumsal yaşayışın sürekliliği sağlanmak için belli esaslara ve kurallara bağlanmak suretiyle kayıtlanmasını zorunlu kılar. Zira, toplum hayatına zarar veren düşünce ve kanaatlerin açığa vurulması, toplumu huzursuzluğa sevk ederek toplumsal yaşayışı ve Devletin güvenliğini sarsar.

Bu bakımdan, diğer hak ve hürriyetler gibi düşünce hak ve hürriyeti de her türlü sorumsuzluklara cevaz veren mutlak ve sınırsız hürriyet olarak telakki ve kabul edilemez” denmiştir.

Maddenin Temsilciler Meclisinde görüşüldüğü sırada, maddenin ters anlaşılabilirliği ve mesela komünizme, nasyonal sosyalizme veya irticaa kayan düşünceleri veya ahlaksızlığı teşvik eden fikirleri de açıklamak ve yaymak hususunda serbest bırakılmış oldukları gibi bir mana taşıdığı öne sürülünce; Anayasa Komisyonu Sözcüsü söz almış ve “ Maddeyi yalnız başına alarak, yani diğer hükümlerden tecrid ederek manâlandırmanın caiz bulunmadığı, hukukta doğru olan tefsirin gaitefsir olduğunu; Anayasasının esas itibarıyla hürriyetleri imha edici faaliyetleri yasak ettiğini, herkese düşünce hürriyetinin, Anayasa ile tespit olunan Devlet nizamını ve

demokratik nizamı uygun kanaatlerini belirtmek için sağlandığını, bu sebeple laik ve demokratik nizamı yıkmak, Devletin ve milletin bütünlüğünü parçalamak isteyen düşüncelerin açıklanmasının düşünce hürriyetinden dahi sayılamayacağını, bilakis suç teşkil edeceğini” ifade etmiştir.

Böylece, Anayasa hükümleri Temsilciler Komisyonunda görüşülürken bu anayasa esprisini dile getiren Anayasa Komisyonu sözcüsü, Anayasa Mahkemesinin kararı, salim akıl ve mantık, fikir suçlarının olabileceğini bütün açıklığı ile belirtmiş ve bu icabın bir sonucu olarak ceza kanunlarımızda bu biçim suçların cezaları gösterilmiştir.

Anayasamızın birçok maddelerinde, özel ve tüzel kişilere, siyasi partilere, kamu kuruluşlarına birçok haklar, hürriyetler, görev ve sorumluluklar verilmiş bulunmaktadır. Bunların içerisinde düşünce ve inanç hak ve hürriyetleri, vicdan ve din hürriyeti, bilim ve sanat hürriyeti, basın hürriyeti, gazete ve dergi çıkarma hakkı, dernek kurma hakkı, sendika kurma hakkı, seyahat hürriyeti, haberleşme hürriyeti, öğrenim ve öğretim hürriyeti gibi maddelerde birçok haklar ve hürriyetler tarif ve tespit edilmiştir.

Çıkarılacak kanunların bu tespitler çerçevesinde Anayasaya uygun biçimde yürürlükte olması tabiidir. Esasen, Anayasaya aykırı kanunların Anayasa Mahkemesi tarafından iptali yolu her zaman açık bulunmaktadır.

Burada kaydetmek istediğimiz husus şudur;

Bütün bu maddelerin bir şapka maddesi vardır. Bu madde, geçen dönemde, yani 1971 -1973 döneminde Partilerarası Komisyon tarafından verilen mutabakat çerçevesinde hazırlanmış ve Meclislerimiz tarafından kabul edilmiş bulunan Anayasanın 11’nci maddesidir. Anayasanın 11’nci maddesinin ilgili fıkrasını zikretmekte fayda görüyoruz. Bu fıkra aynen şöyledir; “Bu Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrımına dayanarak, nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kastı ile kullanılamaz.

Bu hükümlere aykırı eylem ve davranışların cezası kanunda gösterilir” Anayasanın; hem eylemi, hem davranışı, yukarıdaki hükmü içinde değerlendirmiş bulunduğu açıktır. 20’nci madde ve diğer maddeler dahil hepsi bu temel görüşün ve çerçevenin içerisinde. Yine bu maddeden mülhem olarak, Anayasamızın 136’nci maddesi değiştirilmiş, Devlet güvenliğini ilgilendiren ve belli suçlara bakmakla görevli Devlet Güvenlik Mahkemesi kurulmuştur.

Hükümet, bu Anayasanın emredici hükümlerini ve getirdiği müesseseleri bir tarafa bırakarak, kendi anlayışına göre mi icraat yapacaktır? Çıkacak kanunlar Anayasaya aykırı olamayacağına göre, fikir özgürlüğünü tarif eden Anayasanın dışarıda nasıl bir özgürlükten yanadır? Bunu da öğrenmek istiyoruz.

Türk Ceza Kanunun 141 ve 142’nci maddelerine, kapatılan Türkiye İşçi Partisinin ve daha birçok zevatin karşı olduğunu Türk kamuoyu çok iyi bilmektedir. Bu

maddeleri yasalardan çıkardığımız takdirde komünizmi yaymak imkânları sınırsız hale getirilmiş olunacaktır ki, bu, devlet için ve rejim için en büyük tehlikedir. (A.P. Sıralarından “Bravo” Sesleri Alkışlar)

1930 yılından bu tarafa, illegal faaliyet gösteren Cumhuriyet düşmanı yıkıcı cereyanlar hep bu maddelerden şikâyetçi olmuşlardır. Bu maddelerin iptali için Türkiye İşçi Partisi tarafından Anayasa Mahkemesine açılmış ve sonuçlanmış bir dava da mevcuttur. Anayasamıza tamamen uygun olan bu maddelerin kaldırılmasını düşünmek dahi toplum huzuru bakımından endişe vericidir.

Diğer taraftan, devletin varlığına yönelik bir kısım suçları tarifle cezalandıran kanun maddelerini fikir suçu diye vasıflandırıp yürürlükten kaldırmak, hukuk devletini kendi koruma gücünden mahrum etmek olur.

Büyük Atatürk’ün hatırasını tezyif maksadıyla her türlü neşriyat ve davranış fikir suçu sayılır. Kanun yürürlükten kaldırılırsa, üzerinde hassasiyet gösterdiğimiz bir manevi varlığı saygıyla korumak inancımızda zaafa uğrarız.

Diğer taraftan, mesela, Türk Ceza Kanununun 174’ncü maddesinin son fıkrasında, din ve mezhepleri tezyif serbest hale gelecektir. Din ve vicdan hürriyetinin korunmasından yana görünmek, sonra da böyle bir tezyif yolunu başka bir biçimde açmak, hiçbir şekilde samimiyetle bağdaştırılamaz. (A.P. Sıralarından “Bravo” Sesleri Alkışlar)

Denilecektir ki, “Bunları kaldırmaya falan kalkan yok” . Biz burada, fikir suçundan ne anlaşılması lazımgeldiği hususunu, şayet fikir suçundan bunlar anlaşılacaksa, daha doğrusu bunların hepsi serbest olsun denecekse, bunların doğuracağı birtakım mahzurları ortaya koymaya çalışıyoruz. Yani “Herşey serbest olsun” dersiniz bunlarında serbest olması lazım. Bunlar da serbest olunca Devleti nasıl ayakta tutarız? Bunu soruyoruz.

Suç azmettirme, suç teşvik ve suç işleme kararını takviye, Türk Ceza Kanununa göre suçtur. Birçok maddelerde bu suçlar için ayrı ayrı cezalar tertibolunmuştur. Devlet şahsiyetine karşı işlenen cürümlerde, mesela Türk Ceza Kanununun 127’nci maddesine göre; Türk Devletini bitaraflik alanına, veya bitaraflığı muhafazasına veya harp ilanına mecbur kılmak için yabancı ile anlaşılan kimse cezalandırılacağı gibi, bu anlaşmanın basın yoluyla propagandası ayrıca suç sayılmıştır. Propaganda ve telkin, suç teşvikte en önemli vasıta. Propaganda ve telkin suçunu, maddelerden, “fikir suçu” diye çıkardınız mı, Türkiye’de komünizm propagandasını yapmak serbest olur; Devlet aleyhine işlenen birçok cürümlerin işlemesine ve yayılmasına imkân verilir.

Ceza kanunumuzun 311’nci maddesi, bir suçun işlenmesini aleni olarak tahrik eden kimseyi cezalandırdığı gibi, 312’nci maddesinde de, kanunun cürüm saydığı bir fiili övmeyi veya halkı kanuna itaatsizliğe tahrik etlemeyi de cezalandırmıştır.

Türk Ceza Kanununun 426’nci maddesi, müstehcen ve hayasızca yazılmış bir nevi kitap, gazete, risale, mecmua, varaka gibi neşriyatı basıp dağıtan, nakleden, bu kabil hitabeleri söyleyenleri cezalandırmıştır. Fikir özgürlüğü adı altında bu madde

kaldırılırsa, genel ahlakın kısa zamanda bozulmasına sebeb olunur. Gerçi, programda çocukların ahlakını bozmamak için bu çeşit kitapların karşısına çıkacağı yazılı, ama bu sadece çocuklarla bitmiyor, onu ifade etmek istedik.

Gerek Anayasamızın hazırlanmasında ve gerekse bu Anayasaya uygun kanunların çıkarılmasında bize nazaran demokratik rejimde çok daha ileri tecrübeye sahip devletlerin anayasalarından ve hukuki tecrübelerinden daima yararlanılmıştır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 30'ncu maddesi "İşbu beyannamenin hiç bir hükmü, içinde ilan olunan hak ve hürriyetlerin bir devlet, zümre veya fert tarafından yok edilmesini güden bir faaliyete girişmeye veya bilfiil bunu işlemeye her hangi bir hak gerektirir mahiyette yorumlanamaz" diyor.

Demek oluyor ki, hürriyetleri yok etme hürriyeti kimseye verilmemiştir. İnsan Haklarını ve Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşmenin 17'nci maddesinde de ki, biz bunların hepsine tarafız, "Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbirisi, bir devlete, topluluğa veya ferde, işbu sözleşmede tanınan hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya mezkur sözleşmede derpiş edildiğinden daha geniş ölçüde tahditlere tabii tutulmasını istihdaf eden bir faaliyete girişmeye veya harekette bulunmaya matuf her hangi bir hak sağladığı şeklinde tefsir olunamaz" demekte ve 10'ncu maddesi de; "Kullanılması vazife ve mesuliyeti tazammun eden bu hürriyetler, demokratik bir toplulukta zaruri tedbirler mahiyetinde olursa, millî güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya amme emniyetini nizamı muhafazasının, suçun önlenmesinin, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli haberlerin ifşasına mani olunması veya adalet kuvvetinin üstünlüğünün ve tarafsızlığın sağlanması için ancak ve kanunla muayyen merasime, şartlara, tahditlere veya müeyyidelere tabi tutulabilir" diyor.

Federal Almanya Cumhuriyetinin Anayasasının 5'nci maddesinde, fikri serbestçe açıklama hakkını teminat altına aldıktan sonra sanatla, ilim, araştırma ve öğretim serbestisinin yanısıra, öğretim hürriyetinin Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmayacağını kesin şekilde tespit etmiştir.

Ayrıca Alman Anayasa Mahkemesi, Komünist Partisinin kapatılmasına karar vermiş, İkinci Cihan Harbi felaketine sebep olan Nazizm'in her türlü faaliyetini kanun dışı saymıştır.

İtalyan Anayasasının 21'nci maddesi de bizim Anayasamızın 20'nci maddesine uygun bir hüküm getirmiştir. İtalyan Anayasa Mahkemesi de fikir suçunun var olduğu görüşünü benimsemiştir.

Amerikan Anayasasına zeyl olan bir kanunla, düşünce hürriyetinin sınırlanmayacağı tespit edilmiş olmasına rağmen, Federal Mahkeme, düşünce hürriyetini sınırlayan kanunların belirli gerekçelerle Anayasaya aykırı düşmeyeceği görüşünü savunmuş ve karara bağlamıştır.

Fransız Cumhuriyet ve Birlik Anayasası, bir taraftan özgürlüklerin sınırını geniş tutarken, 16'ncı maddesiyle Cumhurbaşkanı'nın millî hakimiyeti belli sebepler tahtında ve bütün müesseselerin üstünde, şahsında toplama ve kullanma yetkisini vermiştir.

Her devlet kendi ihtiyaçlarından esinlenerek kurduğu rejimi koruma tedbirlerini almıştır. Bizim Anayasamız ve Anayasamıza uygun olarak yürürlükte bulunan yasalarımız, tarihi gelişim içerisinde, ülkemizin jeopolitik durumunu nazara alarak ülke ve millet bütünlüğünü korumayı, başta gelen güvenlik meselesi olarak mütalâa etmiştir” Yeni bir devir açıyoruz” diyerek devletin devamlılığını bir tarafa bırakmak ve toplumumuzun tarihi misyonunu inkâr etmek, yakın gelecekte anarşinin tekrar boy atmasına ve ülkenin huzursuz ortama itilmesine imkân ve fırsat verecektir.

Adalet Partisi olarak, taşıdığımız sorumluluğun idrak ve şuuru içinde bu tarihi görevi yaptığımız şu anda Türk Milletine, devlet ve rejim güvenliği açısından düşündüklerimizi intikal ettirmek ve sizlerin takdirinize sunma fırsatını bu suretle kullanmış bulunuyoruz. Bundan sonraki icraatı, her safhasında millî menfaatten mülhem bir anlayışla, yakından takibedeceğimizi belirtmek isteriz.

Hükümet programında ”Düşünce, inanç ve ifade hürriyetlerini sınırlayan bütün kısıntılar kanunlarımızdan çıkartılacaktır” denilmektedir. Hangi kanunlarımızdan neler çıkartılacaktır? Bunu soruyoruz. Türk Ceza Kanununun hangi maddeleri değiştirilecektir?

Devletin arsiulusal şahsiyetine karşı, alelumum devletin şahsiyetine karşı cürümler fikir suçu mu sayılacaktır? Bunları soruyoruz. Öyle olacaksa şayet, o takdirde devlet güvenliği nasıl sağlanacaktır; Devlet, kendi gücüyle kendisini nasıl ayakta tutacaktır? Bunları soruyoruz.

Genel af hakkındaki Hükümet görüşü üzerinde durmakta fayda vardır. Henüz genel affın tam şümülünü bilmiyoruz. Hükümet tam şümül olarak ne getirecektir, tam kapsam nedir bilmiyoruz; ama yapılan münakaşalardan edindiğimiz intibaa göre fikirlerimizi arz edeceğiz.

Hükümet programında; “ Geniş kapsamlı bir af çıkarılacaktır; böylece kırgınlıklar, dargınlıklar kaldırılacaktır” deniyor. Bu “geniş” in ne kadar geniş olacağını bilmediğimiz için, kendiliğimizden bir geniş farz edip, ona göre bazı mülahazalar serdedeceğiz. (A.P. sıralarından gülüşmeler; C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar, A.P. sıralarından alkışlar)

Adalet Partisi olarak iktidarda bulunduğumuz zaman zarfında, sınırı ve şümü-lü memleket gerçeklerine uygun af kanunları çıkarmışızdır. 14 Ekim seçimlerinden sonra da hazırladığımız af teklifimizi Meclis Başkanlığına takdim ettik. Burada, devlete karşı girilmiş olan suçlara, diğer suçları ayırmışızdır. Devlete karşı girilmiş suçlar, devleti yıkma teşebbüsleridir. Bu suçların dışında kalan birtakım suçlar var ki, hakikaten bunlar ibreti müessire teşkil ettiyse, artık cezanın çekilmesini toplum için yararı kalmamıştır. Cezanın çekilmesinin toplum için yararı kalmadığı ahvalde af bir atıftır, toplum yeni fertler kazanacaktır, ama şayet ceza, ibreti müessire fonksiyonunu ifa etmemişse, o zaman mütemadiyen af çıkarma, kanunları tatbik edilemez hale getirir. Çünkü kanunların müeyyidesi, af müessesesi suretiyle işletilemez hale getirilmiştir. Öyle olur. (A.P. Sıralarından “Bravo” Sesleri Alkışlar) O zaman, hukuk devletini yürütmek imkânsızlığı ile veya asgariden zorluğu ile karşı kaşıya kalırız. Mahkemeler işlemeyecektir. Çünkü her gelen suç, mahkeme bitin-

ceye kadar nasıl olsa affa uğrayacağından dolayı. Eh o zaman mağdur ne olacaktır? Mağdur ne olacaktır?

Onun içindir ki, bu, gayrisiyasi bir beyandır.

Ceza, ne zaman ibreti müessire fonksiyonunu yapmış, ne zaman artık bunun çekilmesinde toplum için fayda kalmamıştır; gayet tabii ki, o gibi ahvalde affa gidilir. Ve biz hakikaten bu düşünce ile bugün cezaevlerinde yatmakta olan ve bu şekilde mütalaa edilebilecek pek çok vatandaşımızın oralardan kurtulmasını düşünerek af teklifi yapmışızdır. Ama devlete karşı girişilmiş, devleti yıkmak için girişilmiş ve kanunların suç saydığı birtakım hususları var ki, bunları konuşmamın başında arız amik izah ettim. Bunlar hakkındaki mütalaalarımız da arz ve izah edeceğiz.

Bugüne kadar çıkarılan af kanunları, affın şartlı çıkması, kademeli çıkması, sınırlı çıkması gibi bir takım vasıfları haizdir. Bunlar da hep memleket gerçeklerinden ilham alınarak yapılmıştır. İçinde bulunduğumuz dönemde çıkarılacak bir affın, (yani bilhassa devlete karşı girişilmiş suçlar için söylüyorum) bir atıfet duygusunun tezahürü olmaktan öteye istismar konusu yapıldığı, hatta istismarın ötesinde bir takım hedefleri kapsadığı gözden kaçmamaktadır.

Devleti ve rejimi yıkmak için anarşik olaylara fiilen girenlerle, bu olayları tahrik ve teşvik edenler, suçların işlenmesinde her türlü manevi ortamı telkin ve propaganda yoluyla hazırlayarak fikren yürütenler, birbirlerinden ayrılarak genel bir af kapsamı içinde düşürüldüğü takdirde, devlet güvenliği bakımından böyle bir affın yarar ve zararı üzerinde hassasiyetle durmamız gerekecektir. Fiilleri işleyenler var, fiilleri işleyenler var. Hükümetin ileri sürdüğü genel af kavramı ile yapılan açıklamalardan anlaşılan, genel affın mahiyet ve şümülü özellik taşımaktadır.

Genel af konusu, ülkemizin bugün içinde bulunduğu noktada cezanın muayyen miktarının belli suçlar için indirilmesi, ceza mahiyetinin değiştirilmesi veya suçluların salıverilmesi gibi işlemlerin çok ötesinde bir anlam kazanmaktadır. Geçirdiğimiz bunalımlı dönemde, özellikle sıkıyönetim tatbikatı içinde verilmiş olan yargı kararlarını hükümsüz sayma, yapılan tahkikatları işkenceye dayandırma, işlenen suçları mevcut düzene yükleme ve devlete karşı işlenmiş suçlarda suçu işleyeni haklı ve mağdur sayma düşünce ve inancı içinde devlet ve rejim düşmanlarını genel af kapsamı içine alma ve böylesine şümüllü bir af çıkarma kamu düzeni bakımından telafisi imkânsız zararlar doğuracaktır. (A.P. Sıralarından "Bravo" Sesleri Alkışlar)

Af, kanunlarla tayin edilmiş cezaların ibreti müessire, olma ve müeyyide olma vasfını ortadan kaldıracak mahiyette olmamalıdır. Devlete ve rejime karşı işlenen suçlarda bu kabil çıkarılan afların tekerrürü, cezanın caydırıcı tesirini ortadan kaldırmaktadır. Devlet ve rejime karşı suç işlemeyi adeta teşvik etmekte; memlekete huzursuzluk getirmektedir.

Suçlusunda en ufak nedamet hissi bulunmayan fanatik ve kararlı suçlular için af çıkarmanın, hem kendileri için, hem toplum için bir yararı yoktur. Çıkarılacak af, görev yapan yargı organlarının müeyyide tatbik etmek sorumluluğu ve vazife şuurunu zaafa uğratacak anlam ve muhteva taşımamalıdır. Bir başka deyimle, millî

müesseseleri yaralayacak, onları yıpratacak bir zorlama sonucu ve böyle bir gerekçeyle dayanarak geniş kapsamlı bir af çıkarmanın devlet güvenliğine ve kişilerin şahıs, mal güvenliğine yarar değil zarar vereceği dikkate alınmalıdır.

Anayasamızın geçici 21'nci maddesi özel bir hukuki durum ihdas etmiştir. Anayasa ile ihdas olunan bu durumun kabulünden bu tarafa geçen kısa süre içinde, hangi olay ve sebeplerin belli suçların affını gerektirdiğini anlamak güçtür. Sıkıyönetimin kaldırıldığı tarihte, sıkıyönetim mahkemelerinde görülmekte bulunan davalar sonuçlandırılincaya kadar, bu mahkemelerin görev ve yetkilerinin de devam edeceği kabul olunmuş ve bu hükümler sıkıyönetim kalktıktan sonra dahi devlet emniyetinin en sağlam şekilde ve her sarsıntıdan uzak biçimde sağlanabilmesi için böyle bir anayasal tedbire başvurulmuştur. Şimdi ise, iç barışın şümüllü bir afla sağlanacağı kabul ve beyan edilmektedir. Barış kimler arasında ne şekilde olacaktır? Başka bir deyimle, kim kiminle barışacaktır? Türk Toplumunu bütünüyle demokratik hukuk devleti içinde ve Anayasa teminatı altında kanun hakimiyetine tabii olarak barış içinde yaşamaktadır. Devlete karşı, rejimi yıkıp yerine başka bir rejimi getirmek maksadıyla saldıranlar ile devlet barışma zorunluğunu hangi sebepten duymaktadır? Bu anlayış temelinden sakattır. Hukuk devletinde devleti koruyacak hukuki tedbirleri işlemez hale getirmek veya işlemiş olanları tesirsiz bırakarak, devletin kendi kendisini koruma imkânlarını ortadan kaldırmak demek olur bu.

Devlet düzenine karşı çıkmış, Komünist, Maoist ve Leninist bir rejim kuracaklarını haykırarak bulunanların Dev-Genç Türk Halk Kurtuluş Ordusu, Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi, Türk Kurtuluş Partisi, Türk Halk Kurtuluş Cephesi gibi ve sair namlar altında devlete karşı teşkilatlanmış, silahlanmış, cinayetler işlemiş şebekelerin mensupları affedilince, devletin güvenlik kuvvetleriyle, mahkemeleri bundan sonra acaba nasıl görev ifa edecek ve Devlet güvenliği kiminle ve nasıl sağlanacaktır?

Devlete karşı ayaklanmış bulunan bu örgütlerin mensuplarının suç işlediği kabul edilmekte midir? Şayet bunların suç işlemediği kanaati varsa, o zaman üç senedir Meclisler, hükümetler, sıkıyönetim, mahkemeleri neyle ve kiminle uğraşmışlardır ve niçin uğraşmışlardır? Yoksa, Cumhuriyeti korumak suç, yıkmaya kalkmak suçsuzluk mudur? (A.P. Sıralarından "Bravo" Sesleri Alkışlar) Bu hususların vuzuha kavuşması lazımdır.

Devlet; güvenliğini, devletin meşru kuvvetleriyle sağlayacaktır. Devletin meşru kuvvetleri zaman zaman töhmet altında bırakılmıştır. Bu hususlar açıklığa kavuşmadıkça devlet görevlilerinin görev yapması fevkalade zordur.

Diğer taraftan, millî müesseselerimiz zaman zaman suçlanmıştır. Bu suçlamaların da açıklığa kavuşması lazımdır.

Şu anda, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı Ecevit'le, Sayın Başbakan Ecevit karşı karşıyadır. Şöyle karşı karşıyadır.

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı "Ak Günlere" adlı secim bildirgesinin 146'nci sayfasında ve daha sonra 7, 8, 9, 10 ve 12 Ekim 1973 tarihli se-

çim konuşmalarında şöyle diyor; “12 Mart öncesi iktidarın, gençlik çatışmalarını teşvik edici tutumu ve kışkırtıcı devlet ajanlarının gençlik arasındaki kışkırtmalarını da bunlara eklenince, gençlik olayları rejimi tehdidedici, toplumda huzursuzluk ve tepki uyandırıcı boyutlara erişti. 12 Mart öncesi iktidarın da istediği de bu idi zaten. Çünkü o iktidarın yöneticileri, 1961 Anayasası ile bu Anayasanın sağladığı Batı demokrasi örneğine uygun özgürlükçü demokrasiyle Türkiye’nin yönetilemeyeceğini, Türkiye’de huzur sağlanamayacağını göstermek istiyorlardı” Sayın Ecevit, Cumhuriyet Halk Partisi Başkanı olarak böyle diyor. (*CHP Sıralarında “Doğru, Doğru” Sesleri*) Ben de böyle demenizi bekliyordum zaten, ben de böyle demenizi bekliyordum. (*A.P. ve C.H.P. sıralarından “Bravo sesleri, sürekli alkışlar” “Doğru” diyene beyyine külfeti yüklenir; yani, “Doğru” dediğinizi ispatla mükellefsiniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler, “Programın her tarafını oku! Demagoji yapıyorsun” sesleri) Şimdi* oraya geliyorum zaten, onu talebedeceğim. (*C.H.P. sıralarından gürültüler*) Onu talebedeceğim; şimdi oraya geliyorum, onu talebedeceğim; yazılı zaten, siz söylediniz diye aklıma geldi değil; onu talebedeceğim açıkça.

Şimdi Sayın Ecevit, Devletin arşivine ve bütün belge ve bilgilere sahiptir, Hükümet başkanı olarak büyük yetkilere sahiptir. Aynı zamanda bir Anayasa kuruluşu olan Milli Güvenlik Kurulunun da üyesidir. Bu iddiasını ispatlamakla mükelleftir. (*A.P. Sıralarından “Bravo sesleri Şiddetli ve Sürekli Alkışlar*) Bunu istemek bizim hakkımızdır. Neyi istiyoruz? Bakınız neyi istiyoruz, ispatlanması gereken iddia ne, bizim anladığımız kadarıyla; Hangi kışkırtıcı devlet ajanlarının gençler arasına girip onları anarşiye ittiğini ve kışkırttığını... (*CHP Sıralarından Gürültüler*)

KEMAL ANADOL (Zonguldak) — Mahir Kaynak, Mahir Kaynak...

Müdahele etmeyin lütfen.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hani özgürlük olacaktı, hani bir özgürlük olacaktı? (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli ve şiddetli alkışlar, C.H.P. sıralarından “Demagoji yok, demagoji yapma” sesleri, gürültüler*) Siz de kısıtlıyorsunuz o zaman, özgürlüğü kısıtlıyorsunuz. Bunu istemek bizim hakkımızdır. Hangi kışkırtıcı Devlet ajanlarının, hangi gençler arasına nerede girip onları anarşiye nasıl ittiğini ve kışkırttığını delilleriyle ortaya koymasını istiyoruz. Burada da kalmıyoruz, birşey daha istiyoruz; Mademki iddia, birtakım Devlet ajanları gençlerin arasına sokulmuş, kışkırtılmıştır, bunu bir yaptıran olması lazımdır; yaptıranın da ortaya konulmasını istiyoruz; kim yaptırmıştır bunu? (*A.P. Sıralarından “Bravo sesleri Şiddetli ve Sürekli Alkışlar*)

12 Mart sonrası Anayasa değişikliklerinin büyük bir kısmında Cumhuriyet Halk Partisinin oyları da mevcuttur, çok büyük bir kısmında; yüzde 95’inde, % 98’inde. Aynı zamanda partilerarası bir komisyon teşekkül etmiş ve partilerarası komisyonda Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın üyeleri de bulunmuş ve bunlar partilerin mutabakatıyla yapılmıştır. Kendilerinin de iştirakiyle yapılan Anayasa değişikliklerini sonradan, özgürlükleri kısıtlama olarak halka takdim etmiş olanların aynı kanaati muhafaza edip etmediklerini de bilmek istiyoruz. Yani, mesela Anayasanın 11’nci maddesi özgürlükleri, kısıtlayan bir madde midir? Sizin reyleriniz

vardır. Öyle takdim ettiniz, bizi özgürlükleri boğmakla, boğazlamakla suçlandınız. Acaba (Sizin reylerinizle de) değişen bu Anayasa maddelerinden hangisi (Bizi suçladınız topyekün) özgürlükleri kısıtlamaktadır? Sizin de oylarınız vardır onların içerisinde. Acaba, meydanlardaki fikirlerinizi muhafaza ediyor musunuz? Onu bilmek istiyoruz. (A.P. Sıralarından “Bravo sesleri Alkışlar”)

Yine Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının seçim konuşmalarında belirttiği bir husus var. Ayrıca bu konu; “Ak Günlere” adlı seçim bildirgesinin 173 ve 174’ncü sayfalarında şu şekilde yer almıştır. İmzasız, asılsız tertiplere, kasıtlı, sahte jurnallere itibar edilmesi, bir Devlet politikası haline getirilerek, birçok suçsuz kimseler gözaltına alınmıştır. Birçok devlet memurlarıyla öğretmenler, uzmanlar üzerindeki baskılar, Devlet yönetiminde ciddi, rahatsızlıklara yol açacak ölçülere varmıştır. Bir resmi Devlet örgütü olan Milli İstihbarat Teşkilatının bütün bu gibi işlemlerdeki rolü inkâr edilemeyecek kadar ortaya çıkmıştır. Bu arada artık gözden saklanamayacak hale gelen işkenceler, dünyada Türkiye’nin itibarını sarsmaya başlamıştır.

Sıkıyönetim kanadı altında faaliyet gösterdiği anlaşılan “kontrgerilla” diye bir örgütün faaliyeti, bütün dünyada duyulduğu halde, resmi makamlarca üzerinde bile durulmamıştır” Beyan bu. (CHP Sıralarından “Doğru, Doğru” Sesleri) Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı Ecevit’in bu ithamlarına, Başbakan Sayın Ecevit cevap vermedikçe ve itibarıyla oynanan millî müesseselerin görev yapma hevesine ve şevkine gölge düşüren bu isnatlar aydınlığa kavuşmadıkça, Devlet güvenliğinin korunmasında gerçekten sıkıntılı bir döneme girileceğini belirtmek isteriz. (A.P. Sıralarından Alkışlar)

Sıkıyönetim idaresi, hükümet sorumluluğu altında yürüyen bir Anayasa ve hukuk müessesesidir. Ve otoritesini, Türkiye Büyük Millet Meclisinden almaktadır, Anayasadan almaktadır. Sıkıyönetimde görev yapan Silahlı Kuvvetlerimizin şerefli mensupları, tam bir vatanseverlik ve vazife; şuuru içinde millî görevlerini yapmışlardır; Bu görev de, Cumhuriyeti koruma görevidir. Onların yaptığı bu görevleri şu veya bu şekilde çürütmeye ve tahribe kalkışmak, bizatihi müessesenin kendisini tahrip etmek olur.

Milli İstihbarat Teşkilatının, iddia edildiği şekilde olaylarla ilgili kanunsuz bir tutumu varsa, bunlar nelerdir? Şimdi, Milli İstihbarat Teşkilatı Başbakana bağlıdır. Binaenaleyh, “Bunları bilemiyoruz” demek mümkün değil.

Bunlar kimlerden emir almışlardır? İşkenceyi kimler, ne zaman ne suretle yapmışlardır? Ülke dışında başlatılıp, paralelinde ülke içinde yürütülen bu tahrip kampanyasının, şu anda muhatabı olan Sayın Ecevit’in Sıkıyönetim kanadı altında kontrgerilla örgütünün kimler tarafından kurulup faaliyete geçirildiğini de Yüce Meclise ve kamuoyuna açıklaması lazımdır.

Keza, işkence iddiaları hakkında da aynı açıklıktaki bilgiyi Yüce Meclise vermek sorumluluğu vardır. Ya vardır, yahut da “Böyle şeyler yoktur” demek durumunda-
dır; ya bunlar vardır ortaya konacaktır, ya bunlar yoktur, “yoktur” denecektir.

Bir zamanlar, Türk Devletinin itibarını küçültücü mahiyette ve fakat meşru siyasi iktidarlara tahrip etmek için ortaya atılmış olan bu ve benzeri ithamların mesnedi olup olmadığını öğrenmek mevkiinde bulunan Başbakanın bu konuları vuzuha kavuşturmasını, sorumlu olduğu millî müesseselerle çelişkili durumunu tashih etmesi gerekir. Bunlar vuzuha kavuşmazsa, sorumlu olduğu millî müesseselerle çelişkili durum tashih edilmemiştir olur.

Kanun ve nizam anlayışı üzerinde duracağız. Ülkede kanunları icra etmek, hükümetlerin görevidir. Kanun ve nizam anlayışının programlarda yer alması beklenemez. Ancak, bugünkü Hükümeti teşkil eden partilerin Sayın Genel Başkanlarının mazide kanun ve nizam anlayışları vardır. Şayet bu anlayışlarında devam ediyorlarsa, Türkiye’de kanunların tatbikinde asayiş, güven ve huzurun sağlanmasında büyük zorluklarla karşılaşılacağından endişe ederiz. Bu sebeple suç ve ceza kavramlarının üzerinde durmak mecburiyetindeyiz.

Bilindiği gibi, suçu kanunlar tarif eder ve cezayı kanunları tespit eder; Mahkemeler takdir eder. Kanunları hükümetler, idare ve yargı organı tatbik eder, böylece kanun düzeni korunur; böylece hukuk devleti ilkesi gerçekleşir.

Gayet tabii ki, her suçun bir sebebi vardır. Buna rağmen bu sebep, suçluluğu ortadan kaldırmaz. Şayet, sebep suçluluğu ortadan kaldırırsa, suç ve suçlu bulmak mümkün değildir. Kanunların suç saydığı bir fiili bizzat ve bilfiil kim işlemişse, asıl suçlu odur. İşlenen suçlara daima özel mazeret bulunarak kişi sorumluluğunu sormusuzluğa çevirmek, Cumhuriyet Halk Partisine hakim olan bir düşünce tarzıdır mazide. Bir yerde suç mu işlendi? Kusur, düzen bozukluğundadır. Bu düşüncede olan Cumhuriyet Halk Partisi, şimdi kanunları tatbik etme mevkiindedir. Acaba, kanunların suç saydığı fiilleri işleyenlerin yakasına yapışacak mıdır, yoksa, düzen bozukluğuna hamledip yapışmayacak mıdır? Bu hususun da vuzuha kavuşmasında fayda mülahaza etmekteyiz. Anayasanın, herkesi bağladığı ve Anayasanın üstünde bir yasa bulunmadığı düşüncesinde midir Hükümet? Mesela kanunsuz toprak işgallerini devrimci eylem saymaya devam edecek misiniz? “Topraksız köylü olmaz” diye kendi yazdıkları dövizini alıp yürüyüşe geçen köylülere “Durun” mu diyeceksiniz, “Yürüyün” mü diyeceksiniz? Bunu bilmek istiyoruz. (A.P. Sıralarından Alkışlar)

Bu çeşit hareketlerin önlenemeyeceği kanaatini muhafaza etmekte misiniz? Bu gibi hallerde, esas şuraya geliyorum, 5917 sayılı Kanunun birinci maddesine göre tecavüzün defi ile mükellef olan idarecilere ne yapacaklardır? Kökünde haklılık var; bir suç işlenmiş, gelmiş toprakları işgal etmiş köylüler” Topraksız köylü, gayet tabiidir ki işgal edecektir” deyip bırakacaklar mı, yoksa bu tecavüzü defedecekler mi? Onun için soruyoruz ve sorumuzu devam ettiriyoruz; Mazide kalmış şeyleri ortaya koymak için söylemiyorum. Sadece bugünden itibaren rejimin işlerliği, Devletin güvenliği, şahısların mal ve can emniyeti, sanıyorum ki bir ülkenin idaresinde en önemli konulardır, bunları bilmek istiyoruz. Yoksa bu görev mal sahiplerine mi bırakılıyor? Mal sahipleri, Medeni Kanunun 894’ncü maddesine göre, gasp ve tecavüz fiillerini kendileri kuvvet kullanarak mı defedeceklerdir? Bu hususların açıklığa kavuşması gerekmektedir.

Bir hususun daha açıklığa kavuşması lazım. Meclislerin yapmış bulunduğu yasalara Cumhuriyet Halk Partisi iştirak etmediği zaman, bu yasaların Adalet Partisinin oyları ile kanunlaştığını daima ifade edegelmiştir. Bu, bir durum tespitinden ziyade, yasayı özürlü göstermek maksadını gütmüştür. Adalet Partisinin çoğunlukta olduğu zaman çıkarılmış bulunan yasaları, “Adalet Partililerin parmaklarıyla” diye vasıflandırmış bulunan Cumhuriyet Halk Partisi, şimdi kendisi çoğunluktadır koalisyon olarak; Adalet Partisinin iştirak etmediği yasaları kendi parmakları ile mi çıkarılmış sayacaktır; bunu da bilmek istiyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi, Meclislerin çıkardığı yasaları çok kere halka şikâyeti adet haline getirmişti. Nitekim 15-16 Haziran 1970 de meydana gelen olaylardan sonra, “Ben işçi olsaydım böyle bir kanuna isyan ederdim” şeklinde adeta haklı gösterilmeye kalkışılmıştır.

Parlamentonun çıkaracağı yasalara acaba, şimdi Cumhuriyet Halk Partisi nasıl bakacaktır? Anarşi hareketlerinde görev ifa eden Cumhuriyet polisine karşı Cumhuriyet Halk Partisinin takındığı tavır, daima kanuni görevlerini yapanları ve yapmakla mükellef olanları iktidarın uşağı gibi gösterme ve böylece görev yapmak durumunda olanların morallerini kırma şeklinde olmuştur. Acaba bu tutumlar şimdi nasıl olacaktır?

Maksadım, geçmişte olup bitenleri dile getirmek değil, kanun anlayışı, kanunsuzlukları himaye şeklinde olanların kanunları nasıl ve kiminle tatbik edecekleri hususunda kamuoyunun tereddüdünü aydınlığa kavuşturmaktır.

Rejimin işlerliği, Devlet güvenliğini, vatandaşın can ve mal güvenliği takip etmektedir. Can ve mal güvenliğini sağlamak her Devletin en önemli görevidir.

Hükümet Programı; Koalisyon partilerinin, memleketin meselelerini ve bu meselelerin gereği olan çözümleri Hükümet olduktan sonra öğrenecekleri intibasını vermektedir. (A.P. Sıralarından “Bravo sesleri Şiddetli ve Sürekli Alkışlar”) Zira pek çok konuda kesin bir tavır takınılmamakta, sadece mesele zikredilmekte, çözüm, prensip itibarıyla dahi olsa ortaya konmamaktadır. Birçok konuların üzerinde çalışılacağı, hal yolu bulmak için gayret sarf edileceği beyan olunmaktadır. Birçok konularda da “Gerekli tedbirler alınacaktır” denmektedir. Bu sebeple, biraz önce ifade ettiğimiz intiba bizde hasıl olmaktadır.

Mesele bellidir. Bu mesele için birkaç çözüm yolu olabilir; Hükümeti kuran partilerin tercihinin yapmış, Parlamentonun önüne ne yapacağını, gerekli tedbirin ne olduğunu ifade ederek gelmesi lazımdı. Zaten belirli olan meselelerin çözümlerini aramak için değil, bu çözümleri bilerek Hükümet olunur. Fikrimizi tespit için birkaç misal vermek istiyoruz. Deniyor ki Hükümet Programında, “Vatandaşın adalete olan inanç ve güveninin pekleştirilmesi için gerekli hukuki tedbirler alınacaktır” Böyle deniyor. Adaletin tevzii ülkenin en önemli meselesidir. Vatandaşın şikâyetçi olduğu bir konudur. Hükümetin bu hususta gerekli hukuki tedbirlerin ne olduğunu söylemesi lazımdı. Yani ne yapılacaktır bu işi düzeltmek için? Söylemesi lazımdı ki, bunların hakikaten vatandaşın şikâyetlerine deva olup olmayacaklarını söylemek imkânını biz bulalım. Ve böylece muhalefet görevimizi yapalım.

Yoksa Hükümet bunların ne olduğunu bilmiyor mu? Başka bir misal; Programda “İşçi- memur ayırımına süratle adil ve vazih bir çözüm getirilecektir” deniliyor.

İşçi- memur meselesi yeni çıkmış bir mesele değildir. Bu adil ve vazih çözüm nedir? Hükümet bunu biliyorsa, “Şunu yapacağım” niçin demiyor programında? Bu çeşit kıstaslar herkese göre değişik” Adil, vazih” Neyi yapacağını milletin önünde söylerse Hükümet, Meclisin önünde söylerse biz de görev yapma imkânımızı buluruz, yine buluruz ya...

Hükümet getireceği çözümü tenviz edeceğini ifade etseydi bu hususta fikir söylemek imkânını bulurduk. Acaba hükümet, bu çözümün ne olduğunu Hükümet olduktan sonra mı öğrenecektir?

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Senin gibi... (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet programında, hoşgöründen bahsediyorsunuz. Ben muhalefet olarak hakkımı kullanıyorum canım. Ben aslında lâf atmalardan falan da şikâyetçi olmam. Yani o bakımdan üzölmeyin hiç. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yine programda “Kamu görevlilerinin ücretlerinde adil bir denge gerçekleştirilecektir” deniliyor. Kamu görevlilerinin ücretleri meselesi yeni bir mesele değildir” Adil bir denge gerçekleştirilecektir” demek yerine, bu adil dengenin ne olduğunu Hükümet, programına koymuş olsaydı, bizi, bunu ne olabileceğini, farzedip, ona göre fikirlerimizi söylemek gibi bir yola itmezdi.

Hükümet Programında “Teknik personelden en iyi ve etkin bir biçimde yararlanmak için gerekli tedbirler alınacaktır” deniyor. Yine, teknik personel problemi yeni değildir. Hükümetin bu probleme nasıl şekil vereceğini ifade etmiş olması lazım ki, ona göre fikirlerimizi söyleyebilelim. Yani meseleleri alt alta sıralamak, Hükümet olmak için kâfi değil, çarelerini sıralamak lazım.

Programda “Türk Parasını Koruma Kanunu ile buna dair çıkarılan kararnameler dikkatle gözden geçirilerek, günün ekonomik koşullarına uygun ve bu arada hem üreticinin ve hem de tüketicinin yararını gözetir yönde geliştirilecektir” deniliyor. Ne yapılacaktır? Soruyoruz. Türk Parasını Koruma Kanunu, kararnameler, üretici, tüketici, ekonomik koşullar yeniden öğrenilecek değildi ki, bunların hepsi belli ne yapacaksınız? Yani Türk Parasını Koruma Kanununu mu kaldıracaksınız, bu kararnameleri mi kaldıracaksınız? Bunların yerine ne koyacaksınız? Bunlar, fevkalade önemli şeyler.

Programda, yine aynı programda “vergi yargı sistemi değiştirilecektir” deniliyor. Ne yapılacaktır, nasıl değiştirilecektir? Ne söylenebilirse, şimdiden söylenebilir.

Programda “Sosyal güvenlikle ilgili mevzuat dengeli ve tutarlı bir hale getirilecektir” deniliyor. Bu dengeli ve tutarlı falan sözleri çok geniş yuvarlak sözlerdir. Yani, neyi yaparsanız tutarlı ve dengeli olacaktır ve onu ne zaman karara bağlayacaksınız. Acaba administrasyona danıştıktan sonra mı bunları yapacaksınız, yoksa

siyasi kuvvet olarak bunların cevaplarını siz mi administrasyona söyleyeceksiniz, administrasyon size mi söyleyecek? Bunlar önemli konulardır.

Şimdi, birkaç kararsızlık örneğine temas etmek istiyorum. Programda “Serbest Mali Müşavirlik müessesesinin kurulması çalışmalarına geçilecektir” deniliyor. Aynı, yani aynı şey, aynen aldım böyle. Yani mali müşavirlik müessesesi kurulacak mı, yoksa kurulup kurulmaması birtakım çalışmalar yapıldıktan sonra mı ortaya çıkacaktır? Bu cümleyi okuyunca; kurulacak mı, kurulmayacak mı, kurulup kurulmayacağına karar verilecek mi? Bunu anlamak mümkün değil, buradan. (*CHP Sıralarından Gülüşmeler, AP Sıralarından Alkışlar*)

Hemen şunu söyleyelim; Türkiye’de mali müşavirlik müessesesi, bize göre, lazımdır, kurulmalıdır. Kurulacak mıdır, kurulmayacak mıdır? Ama sizin bizim fikrimize uymanız şart değil. Biz zaten fikirlerimiz söyleriz, biz bu meseleleri söyleriz. (*CHP Sıralarından “İktidardayken neden yapmadınız” sesleri*)

Yapamadık buyurun siz yapın (*A.P. Sıralarından “Bravo Sesleri” Alkışlar*)

Programda bir başka kararsızlık örneği “Haşhaş sorununa, bir yandan insani kaygıları tatmin edici, öte yandan haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır” deniliyor.

Bunu şöyle tahlil ediyoruz; Seçim öncesi pek çok istismar edilen bu konuda, koalisyonu teşkil eden her iki partinin de, bildiğimiz kadarıyla, haşhaş ekimine müsaade edeceklerine dair halka verilmiş sözleri vardır. E.., bu sözler varsa, bu sözleri buraya aksettirmek gayet kolaydır. Programda yer alan ibareden bir şey anlaşılmıyor. Âdeta bir mavi boncuk bu. Hükümetin bu konuda sarıh olması lâzımdır. Ne yapacaktır? Seçim öncesinde vaat ettikleri gibi, haşhaş ekimine Hükümet müsaade edecek midir, etmeyecek midir? Gayet kısa ve gayet açık cevaba ihtiyaç vardır. “Müsaade edeceğim veya müsaade etmeyeceğim” diye vuzuhla konuşmak mümkün iken, konuyu anlaşılmaz haile getirmek, programı muğlak duruma sokmaktadır. İşaret etmek istediğimiz odur.

Başka bir konu; programda, “Vekil imamların eğitim eksiklikleri tamamlanarak asıl kadroya geçme imkânları geliştirilecek ve vekil imam meselesi âdil şekilde çözüldükten sonra, vekil imamlık uygulaması son bulacaktır” deniliyor.

Vekil imamlar kadroya geçecek midir, geçmeyecek midir? (*C.H.P. sıralarından “Geçecek, geçecek” sesleri*) Pekâla “Vekil imamlar kadroya geçecektir” diye yazılırdı. Mamafih geçmiş bir şey yok. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Yani, kaybolmuş bir şey yok. Biz sadece Hükümetli, şu anda bir tek dokümanla değerlendiriyoruz. O doküman da, yüksek huzurunuzda okunan Hükümet programıdır. Bir iki doküman var; her iki partinin seçim beyannameleri ve beyanları. Ara sıra onlara rücu ediyoruz. Başkaca bir vasıtamız yok elimizde. Programda, bu vekil imamlar meselesi için böyle deniliyor. Vekil imam müessesesinin âdil bir şekilde çözümü nedir? Yani, bu âdil nedir? Bu âdil her şeyin başına geçirilebilir mi? Her şeyin başına geçirildiği zaman, onun çözümü olur mu? Mesele, halen mevcut olduğuna göre, bu vekil imam meselesi 16 bin tanedir. Bunun âdil çözümle ölçülmesi için ne yapıla-

caktır? Eğer kadroya geçirmeyi Hükümet düşünüyorsa, “kadroya geçireceğim” der. İmtihan yapmayı düşünüyorsa, “imtihan yapmak suretiyle kadroya geçineceğim” der. Sanıyorum ki, biter. Hükümetin neleri, nasıl söyleyeceği bizi alâkadar etmez de. Biz bu meseleyi anlıyamadıkta...

İLHAMÎ ÇETİN (Yozgat) — Bravo, bravo; böyle söyle.

A.P. GRUBU ADINA SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun için anlaşılır hale getirmeğe çalışıyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Yine programda; “Bir Genel Sağlık Sigortası Sistemi kurulması hususunda gerekli çalışmalar yapılacaktır” deniliyor.

Genel sağlık sigortası kurulacak mı, kurulmayacak mı? Yani, kurulacaksa, gayet tabîi, kurulması için gerekli çalışmalar yapılır; ama burada sağlık sigortasının kurulmasından ziyade, birtakım çalışmaların yapılacağından bahsediliyor. Gönül isterdi ki, Hükümet; “Genel sağlık sigortası kurulacaktır” desin. Belki derler; yani, bizim sorularımıza cevap verirken; yahutta kurulmayacaktır derler. O zaman mesele vuzuha kavuşur.

Yine programda; “Gelirsiz kalan yaşlılara ve sakatlara özel ilgi gösterilecektir” deniliyor.

Bunun hakçası, ki bunun hemen altında bir cümle daha var; protokolde bu yalnız bu kadar yazılmış ve bunun altına bir cümle daha konmuş. O cümlede deniliyor ki, Sosyal güvenlik götürülecektir, filan. Ben, onu da muğlak buluyorum. Zira Cumhuriyet Halk Partisinin de, bizim de bu konuda “Yaşlılara maaş bağlanacaktır” diye sarîh beyanlarımız vardır. Biz bu hususta bir kanun teklifi hazırladık ve zaten Meclislere verdik. Nihayet kanun teklif etmek milletvekillerinin görevi olduğuna göre, o görevimizi kullanarak teklifi yaptık. Ama gönül isterdi ki, Hükümet, hakikaten muayyen yaşı doldurmuş yaşlılara maaş bağlanacaktır desin. Çünkü seçim meydanlarında Hükümeti kuran partilerden hiç olmazsa birisi bunu açıkça demeliydi. “65 yaşını dolduran, muhtaç vaziyette olan, kadın - erkek bütün yaşlılara maaş bağlayacağız. Maaşın miktarı da 300 lira olacak, 600 lira olacak” diye bir şey demeliydi. (“İhtiyacı olanlara” sesleri)

Tabîi, tabîi ihtiyacı olanlara.

İLHAMÎ ÇETİN (Yozgat) — İktidardayken niye yapmadınız?

A.P. GRUBU ADINA SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, her şeyi biz yapsak size bir şey kalmazdı canım. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bu misalleri çoğaltmak mümkündür. Mesele, şu programın; Hükümetin ne yapacağını bilmediği, önüne ne gelirse onunla uğraşacağı gibi bir intiba vermiş olduğudur. İddia değil, böyle bir intiba veriyor. Daha önce koalisyon partilerinin yaptıkları vaatlerden, Hükümet olduktan sonra, saptıklarını göstermek için bunları zikrettim.

Muhterem Milletvekilleri, siyasi rejimlerle iktisadi sistemler arasında gayet kesin bir ilişki bulunmaktadır. Şimdi bu konuyla ilgili fikirlerimizi arz edeceğim.

Ekonomik sistemle, yani bir memleketteki cari ekonomik düzen ile siyasi rejim birbirinden bağımsız kavramlar değildir. İktisadî sistem birtakım temel hukuk kurallarına dayanır. Bu temel hukuk kuralları, her rejimin değil, belli bir iktisadî sistemin yaşamasına ve gelişmesine elverişli olabilir. Ekonomik düzenin ne olduğunu, ne olabileceğini tespit eden kaideler, Anayasa kaideleridir.

Halen dünyamızda iki çeşit iktisadî sistem bulunmaktadır. Hür teşebbüs sistemiyle, kolektivist sistem. Bu iki temel sistemin muhtelif nüanslarla uygulanması, ayrı modellerin varlığına işaret etmeyip, esas prensibe sadık kalarak, en iyi uygulama biçiminin şartlara göre tayininden ibarettir. Rejimi tayin eden temel kaideler, hürriyetçi demokrasi ve genel oy esasına dayanıyorsa, böyle bir düzenle, kolektivist iktisadî sistemin uyuşması imkânı yoktur.

Şayet genel oy ve hürriyetçi demokrasi kavramlarını siyasi rejimimiz kabul etmiyorsa, böyle bir düzende de hür teşebbüs ve rekabet mekanizmasına dayalı bir ekonomik nizamın yaşamasına imkân yoktur.

Hürriyetçi demokratik nizamı, genel oy esasını siyasi rejimin temeli olarak kabul edip, hür teşebbüs ve serbest rekabet esasına dayanan bir ekonomik düzen reddedilir veya bu nizamı işlemez kılacak birtakım uygulamalar öngörülürse, ya bu bağdaşmazlığı kavrayamamak veya siyasi rejimi temelinden değiştirmeyi hedef alan bir uygulamaya girmek söz konusu olabilir.

Hürriyetçi demokratik nizamın ve genel oy esasının, nelerin garantisi olduğu, hangi müesseselerin yaşamasının ortamını meydana getirdiği hususunu gözden uzak bulundurmamak lâzımdır. Hürriyetçi demokratik nizam, ferde sadece siyasi kişilik değil, iktisadî kişilik de tanıyan bir nizamdır. Siyasi hürriyetlerin mevcudiyetinden ve bunların, ikisinin hür kararlariyle kullanıldığından bahsedebilmek için, kişinin, ekonomik hürriyetlerine de sahip bulunması ve bunların teminat altına alınması gerekmektedir.

Ekonomik hürriyetlerin mevcudiyetinden bahsedilmek için ise, üç temel şartın birlikte bulunması gerekmektedir. Bunların birinin bulunmadığı yerde, ne iktisadî hürriyetlerden ne de hür teşebbüsten bahsetmek imkânı vardır. Bunlar, mülkiyettir, miras hakkıdır, çalışma ve sözleşme hürriyetleridir. İşçi, işveren, sendika, toplu sözleşme hürriyetleri, hür teşebbüs kurma hakkı, bu üç temel esastan doğar. Mülkiyet hakkı, çalışma ve sözleşme hürriyetleri, sadece ekonomik alanda değil, kişinin bütün hayatı ve faaliyetlerinde, hürriyetinin temel garantisidir. Ekip biçtiği tarlasında, neyi ne kadar üreteceğine, bakıp büyüttüğü hayvanını nasıl değerlendireceğine, hür iradesiyle karar veremeyen kişinin, hürriyete sahibolduğundan, hele siyasi hürriyetlerini kullanabileceğinden bahsetmeye imkân yoktur. (A.P. sıralarından alkışlar)

Devletin, işçiyi belli yerde veya yerlerde çalışmaya zorladığı; iş şartlarını tespit-te, her noktayı kamu yararıyla ilgili görüp, bizzat kararlaştırdığı bir sistemde, kişi hürriyetlerinden bahsetmeye imkân var mıdır? Devletin veya onun yerine geçen bir organizasyonun, herkesin ücretini, gelirini sırf kendi tespit ettiği kıstaslara göre ayarlayabildiği bir ülkede, işçi haklarından, hür sendikacılıktan, toplu sözleşme ve

grevden bahsetmeye imkân yoktur. Böyle bir düzende çalışma ve sözleşme hürriyetinden bahsedilemez, Devletin tek patron olduğu bir ülkede, daha iyi şartları, daha yüksek ücret ve dolayısıyla sosyal adaleti bulmak değil, aramak imkânı dahi yoktur. Bunun gibi, çalışacak halde olmayan vatandaşın, bir gün tek merci olarak sığınabileceği ve sırf kendi karar çerçevesi içine dahil olan, Devlete ait, başkasının karışamayacağı bir damı, bir malı olmazsa o kimsenin emniyetinden ve hürriyetinden bahsetmek mümkün olabilir mi?

Bir toplumda Sosyal Sigortalar, Devlet eliyle ne kadar geliştirilmiş olursa olsun, ferdin sırf kendi iradesinin hakim olduğu serbestçe tasarruf edilebileceği ve ölümünde ailesine intikal ettirebileceği, kendi ferdi mülkiyetine tabi menkul ve gayrimenkul malları olmazsa, bu malları edinme imkânlarından bile mahrumsa, kendi ve ailesinin emniyetini en sağlam şekilde bulduğu inancında olamayacağı da ortadadır. Bu iki model arasındaki temel farkı ortaya koymak lazımdır. Kolektivist ekonomik düzenlerde, kamu yararı, kamu teşebbüsü, kamu kararı kişinin ferdi menfaatlerini korumaya ve gerçekleştirmeye en elverişli bir model olarak takdim edilir. O halde, gelişmeyi mümkün kılacak güç ve imkânları kamunun elinde bulunması veya aynı sonucu verecek bir doğrultuda gidilmesi savunulur. Ferdin elinden sahip olduğu imkânları alınır veya kendi karar sahasından çıkaracak bir uygulama getirilirse, ferdin, evvela güç olmaktan çıkarılması öngörülür demektir. Böyle bir model uygulamaya koyulduğunda, bunu münakaşa mümkün değildir. Direnme mümkün değildir. Kişiye tercih imkânı bırakılmamıştır. Merkezi karar alma gücüne karşı denge unsuru ve icabında mukavemet unsuru olabilecek güçler bertaraf edilmiş olmaktadır.

Hangi kuvvet bu merkezi gücü sınırlayacaktır? Hürriyetleri koruma imkânlarında belli bir güce sahip olmayan kişi veya topluluklarda bu nasıl yapılacaktır? İşte bu sebeplerdir ki özel mülkiyet ve miras hakları, çalışma ve sözleşme hürriyetleri, siyasi hürriyetin, hatta ondan da ötede, şahsi hürriyetlerin de vazgeçilmez teminatı ve şartı mesabesinde. Mülkiyet, miras hakkı, çalışma ve sözleşme hürriyetlerinin olmadığı yerde, siyasi hürriyetler ve dolayısıyla demokrasi de, bu sebepten olmaz.

Bu sebepledir ki, mülkiyeti, mirası, çalışma ve sözleşme hürriyetini ortadan kaldırmaya matuf teşebbüsleri, hürriyet nizamına, demokrasiye ve dolayısıyla Anayasaya aykırı buluruz.

1961 Anayasamızı bu açıdan değerlendirmeye ve getirmiş olduğu ekonomik düzenin de ne olduğunu kesinlikle ortaya koymaya mecburuz. Hürriyetçi demokrasiyle neyin bağdaşıp neyin bağdaşamayacağını; ekonomik yapının esasını teşkil eden temel hürriyetleri tehlikeye attığımız takdirde, hangi nizamla varabileceğimizi ve burada ferdin bir istihsal unsuru, bir makina parçasından farkı olmayacağını; haklardan ve hürriyetlerden fedakârlık yapıldığı takdirde, sadece ekonomik düzenin değil, aynı zamanda siyasi düzenin de feda edilmiş olacağını iddia ediyoruz.

Anayasamız, üçüncü bölümünde, 35 ila 53'ncü maddeleriyle bu düzenin kesin hatlarını hiç bir yanılmaya ve teville meydan vermeyecek şekilde tespit etmiştir.

35'nci maddede mülkiyet ve miras hakkını, 40'nci maddede çalışma ve sözleşme hakkını görmekteyiz. Bu haklar, bütün siyasi haklarla, yani hürriyetçi demokrasi nizamıyla bir bütünleşme halindedir. Her hangi birinin zedelenmesi, hürriyetçi demokratik nizamın temel yapısını tahribe müncer olacaktır. Anayasa nizamımıza sadık isek, mülkiyete azami saygıyı göstermeye mecburuz. O halde mülkiyet hakkının özüne dokunucu veya onun muhtevasını (ki bu muhteva içinde kullanma, istifade ve tasarruf ehliyetleri vardır) tahrip edici bir uygulamanın öngörülmesi, anayasa çizgileri dışına çıkılması demektir.

Çalışma ve sözleşme hürriyetlerini tanıdığımız halde, şayet kişiyi belli yerlerde çalışmaya mecbur edici bir yeni organizasyon düşünüyorsak; dilediği işi yapmak hürriyetini tanıdığımız halde, ona ancak bizim tayin ettiğimiz işyerlerinde çalışma imkânı bırakıyorsak; hür teşebbüs kurmak imkânını tanıdığımız halde, tesis ettiğimiz düzenle rekabet şartlarını ortadan kaldırıyor ve uyguladığımız ekonomik tedbirlerle, meydana getirdiğimiz yeni ekonomik üretim biçimleriyle ve ancak bu biçimdeki teşebbüslere imtiyaz ve yaşama şartlarını tanıyan bir tutumla, hür teşebbüs faaliyetlerini yavaş yavaş terkedilecek bir meşgale haline getiriyorsak. Anayasanın tespit etmiş olduğu ekonomik düzenin içinde bulunduğumuzu iddia edemeyiz.

İşte, Adalet Partisi olarak mücadelesini yaptığımız dava budur. Davamız, siyasi rejimimizde yaşama şartı olan ekonomik hürriyetlerin müdafaası davasıdır. Hakkın bizatihi varlığını müdafa ediyoruz. Hakkın suiistimaliyle, mevcudiyeti meselesini hassasiyetle ayırıyoruz. Hakkın suiistimalini savunmuyoruz. Haksız kazancı savunmuyoruz. Alın terinin, göz nurunun, teşebbüsün hasılasını savunuyoruz. Alın teri sahibinin, teşebbüsün emeğinin, gayretinin değerine sahip olmasını, hakkıyla sahip olmasını savunuyoruz. Hakkını aramak, dilediği iyi bir iş tutma imkânının vatandaşın elinde bulunması hakkını savunuyoruz. Kişinin kişiyi istismar etmesine karşı olduğumuz kadar, kişinin Devlet tarafından da istismarına karşıyız. (A.P. Sıralarından "Bravo "Sesleri alkışlar)

Vatandaşın hakkını aramak gücünde kalmasının mücadelesini yapıyoruz. Anayasal hakların korunabilmesi için, kişinin güçlendirilmesi gerektiğine kesin olarak inanıyoruz. Adalet Partisi bu maksatla, Anayasanın temel haklarının kullanılmasını güçleştirecek veya imkânsız kılacak her teşebbüsün karşısında olmaya devam edecektir.

İktisadi hürriyetleri inkâr eden veya ferdin haklarını ve onun neticelerini çeşitli husumetlere hedef yapan, kazancını, malını, mülkünü kıskanan bir sistemin adı hürriyetçi demokrasi olamaz. Sosyal adalet ve sosyal güvenliği gerçekleştirmenin yolu, ferdin istediği işi tutması hakkına ve onun neticelerine karşı çıkmak olamaz. Ferdin çalışması engellenirse, en büyük adaletsizlik yapılmış olur. Sosyal adalet ve sosyal güvenlik, hürriyetçi demokrasinin gerçekleştirmeye azmettiği en önemli hedeftir. Bu hedefe, hürriyetçi demokrasinin diğer vasıflarını ortadan kaldırarak varamayız.

Anayasamız, kalkınma modelini ve kalkınmamızın yolunu tayin etmiştir. Kalkınmanın plana göre yapılacağı bir Anayasa gereğidir. Bu noktaya, uzun yıllar plan-

sızlık tenkitleri yapılarak gelinmiştir. Hükümet Programında kalkınmanın temel belgesi olan plan hakkında hiç bir görüş serdedilmemiş bulunuyor; bunu hayretle karşılıyoruz.

Plan, Devletin bütün faaliyetlerine istikamet verecektir. Devletin gelirlerini ve giderlerini istikametlendirecektir. Yeni gelen hükümetin plan hakkında, bu kadar önemli bir müessese hakkında, hiçbir mütalaayı programında serdetmemiş olması-nı doğrusu üzüntü ile karşılıyoruz.

Hükümet programında plan sadece bir veya iki yerde geçiyor; o da şöyle; “Planın öngördüğü eğitim, planın öngördüğü sanayileşme” gibi. Bizatihi ben, plan müessesesi hakkında Hükümet ne düşünüyor, onu bilmek istiyorum. Müessese olarak plan hakkında ne düşünüyorsunuz.

Üçüncü Beş Yıllık Planın ikinci dilimi, 1974 bütçesinin veçhesini tayin edecektir. Üçüncü Beş Yıllık Plana hükümet uyacak mıdır, uymayacak mıdır? Uymayacaksa, Üçüncü Beş Yıllık Planda değişiklik düşünmesi gerekir. Üçüncü Beş Yıllık Planda Hükümet değişiklik düşünmekte midir, düşünmekte midir? Değişiklik düşünüyor-sa, hangi sahalarda değişiklik düşünmektedir?

Hükümet, şayet Üçüncü Beş Yıllık Plana uyacaksa, esasen statükoyu muhafaza eden ileriye gidemez. Kendi iddiaları ile kendi programı ile bu doküman bağdaşıyorsa, o zaman kim neyin kavgasını yapıyor? Onun içindir ki, planda değişiklik yapmadan, plana aykırı tatbikat yapılmasının karşısına çıkarız. Planda değişiklik yapmak hakkınızdır; gelirsiniz, biz de karşısına çıkarız, fikirlerimizi söyleriz; sizler de kendinizi savunursunuz. İşte burada usulüne göre karar verilir; ama değişiklik yapmadan, plan bir tarafa, icraat bir tarafa olursa, bunun karşısına çıkarız.

Bizatihi kalkınmanın aracı olarak plana hakkında Hükümetin fikirlerinin bilinmesine lüzum vardır. Bugün, kamu sektörü için emredici, onun dışında kalan faaliyetler için yol gösterici plan tatbik edilmektedir. Hükümet acaba bu tatbikatı muhafaza edecek midir; yoksa merkezi plan, herkes için emredici bir plan mı söz konusudur?

Adalet Partisi olarak Devlet idaresinin bu en önemli aracı hakkında Hükümete bu soruları yöneltiyoruz.

Ali KÖKBUDAK (Konya) — Her halde pilâv değil?

A.P. GRUBU ADINA SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, Türkiye’nin daha iyi planlar yapması lazımdır. Üçüncü plan döneminin ikinci yılındayız. İkinci plan, birinciden iyidir; Üçüncü plan, ikinciden iyidir; ama şunu gayet hulusu kalb ile ifade edelim ki, daha iyi planların yapılması lazımdır. Türkiye daha iyi planlar yaparken mutlaka bölge planlarına inmek mecburiyetindedir.

Bugün, Ankara’dan Türkiye’nin planını yapmak imkânları hemen hemen ortadan kalkmıştır. Yapılacak planlar, memleketin kaynaklarına istikamet vereceğine göre, yapılacak planlar memleketin kaynaklarına, priyорite hakkı, rüçhanıyet önce-

lik vereceğine göre memleketin kıt kaynaklarını en doğru yola sevk edebilmek için planların iyi yapılması lazımdır.

Plan yapmanın zor olduğunu biliyoruz. Plancı yetiştirmenin zorluklarını da biliyoruz. Planda demokratik mekanizmanın bağdaşmasında çeşitli müşküllerin bulunduğunu da biliyoruz; ama bütün bunlara rağmen, daha iyi planlar yapmak mecburiyetinden bizi alıkoyan bir durumun olmadığını ifade etmek istiyoruz.

Bölge planları yapılmasına Hükümet taraftar mıdır, değil midir? Taraftar ise, bunlar için nasıl hareket edecektir?

Bilhassa kalkınmamış bölgeler için, artık bugün ve bu arada Doğu bölgesi için özel bir plan yapılması kaçınılmazdır. Gerçi, Anayasanın müzakeresi esnasında, planla ilgili 41'nci ve 129'ncu maddelerin müzakeresi esnasında, o günkü komisyon sözcüsü, (Sanıyorum bugün Bakandır) planın millî bir plan olduğunu ve Bonale planı gibi planlar düşünülemeyeceğini yani bölge planları, Güney İtalya için yapılan plan gibi planlar düşünülemeyeceğini ifade etmiştir. Ama biz, millî plan çerçevesi içerisinde, memleketi bölmeye değil, bilakis memlekette dengeyi sağlamaya, bilhassa kalkınmamış bölgeler ve bu arada Doğu ve Güney - Doğu Anadolu'nun kalkınmasına yönelmiş bir özel plân yapılmasına mutlak zaruret bulunduğunu ifade ediyoruz, (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, C.H.P. sıralarından "Yaptınız mı" sesleri) mutlak zaruret" vardır.

Doğu Anadolu için özel plân yapılması gerektiği 1969 Hükümet Programında mevcuttur. O hükümet programının 28 ilkesi mevcuttur. Gayet tabii ki, Üçüncü Beş Yıllık Plân yapılırken onlar yapılacaktır. Biliyorsunuz araya bunalımlar girdi; yaptık, yapmadık meselesi...

ALİ KÖKBUDAK (Konya) — Isparta'ca yaptınız herhalde?

A.P. GRUBU ADINA SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Isparta'da Türkiye'nin bir köşesi, o da bir köşesi. (A.P. sıralarından "Bravo sesleri alkışlar")

Gayet tabii her Birimizin geldiği il hepimizindir. Isparta'da sizin memleketinizin bir köşesi. (A.P. saralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Gayet tabii... (A.P. sıralarından alkışlar)

AHMET BULDANLI (Muğla) — Haritadan çıkaramazsın Isparta'yı.

Lütfen müdahale etmeyelim devam buyurun Sayın hatip.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ülke büyüktür, meseleleri çoktur. Gönül isterdi ki, hiç vakit geçirmeden, çeşitli bölgelerin meselelerini içine alan, onlarla uğraşacak bölge plancılığı geliştirilsin ve bunlar bir millî plânın hedefleri, bir millî plânın çerçevesi içerisinde mütalâa olunsun.

Hükümet Programında karma ekonomi tabirine, hemen hemen hiçbir yerde rastlanmamaktadır; kelime olarak değil, mefhum olarak rastlanmamaktadır.

Kalkınma; bir ülkenin fukaralıktan, işsizlikten, çaresizlikten, cahillikten kurtulması hamlesinin adıdır. Kalkınma topyekün olacaktır, yani iktisadi, sosyal ve kültürel kapsamı bulunacaktır. Kalkınma dengeli ve adil olacaktır, yani kalkınma-

nın nimetleri iktisaden güçsüz kütlelere ve bölgelere daha iyi yayılacaktır. Kalkınma sürekli olacaktır. Kendi kendisini ileriye götürme gücünü kazanma, yani viabiliteye erişme sürekliliği sağlayacaktır.

Kalkınma rasyonel olacaktır. Memleketin kaynakları israf edilmeyecek; en yüksek fayda sağlanacak şekilde öncelikler verilecek, en faydalı sahalara seçilecek, en acil problemlerin üzerine öncelikle eğilinecek, böylece şikâyet edilen durumdan daha çabuk çıkılacaktır.

Türkiye'nin meseleleri çoktur, hepsini birden kimse halledemez. Plan buradan doğmaktadır; ne zaman yeter, ne güç yeter. En yüksek faydayı elde edecek şekilde memleketin kaynaklarını yöneltmek ve bu kaynaklardan istihsal edilen nemayı en acil sosyal problemlerinden başlayarak kullanmak suretiyle, sanıyorum ki, çok kısa zamanda kalkınmayı başarıya ulaştırabiliriz.

Mucizevi reçeteler, harika vaat eden sloganlar ile kalkınma mümkün değildir. Bunlara bel bağlamak sadece zaman kaybı olur. Türkiye doğru bir kalkınma modeli seçmiştir. Rejiminin gereği de odur. Kaynaklar azami şekilde harekete geçirilecek, her imkândan faydalanılacak, iktisadi büyüme sağlanacaktır.

İktisadi büyümenin sağlanması demek, refahın yaratılması demektir. İktisadi büyümeyi öngörmeyen bir icraat sosyal devleti gerçekleştiremez. Orta yerde dağıtılacak birşey olmalıdır. Onu iktisadi büyüme meydana çıkarır. Refah yaratılırken aynı zamanda dağıtılabilir de. Böylece, yeni işyerleri açılacağı için işsizliğe; yeni üretim meydana getirileceği için fukaralığa; yeni kaynaklar meydana geleceği içinde çaresizliğe, cahilliğe karşı çıkmak mümkün olur. İktisadi büyüme, kaynakları harekete geçirme, bunları en iyi şekilde kullanma ile mümkündür.

Üretim biçimi münakaşasını yapanlar zaman zaman gayeyi vasıtaya feda etmektedirler. Gaye üretim mi, gaye üretimin biçimi mi? Hiç bir ülkenin bütün problemlerini halleden bir siyasi ve ekonomik doktrin ifade edilememiştir. Zira düşüncüler de, insan olarak, çevrelerinin dava ve problemlerinin etkisi altında, temel fikirler tesis etmişlerdir. Bunlar anahtarlar gibidir. Her kapıyı açmazlar.

Ülkenin genel düzenini yeni baştan bozup yaparak kalkınabileceğimizi sanmıyoruz. Ancak, milletimizin maşeri inançlarının hudutları içerisinde geleceğin Türkiye'sini bütün imkânları kullanarak, zorlayarak, yeniden imkânlar yaratarak tesis etmeyi ülkü edinmişizdir. İmkânlar nelerdir? Üretimin unsurları, tabiat, say ve sermayedir. Bu üçlü unsuru; sermaye, emek, teşebbüs, sevki idare ve teknoloji gibi ayrıntılara ayırmakta fayda görürüm. Bu unsurların her birinin üretimi meydana getirmede değeri vardır. Hürriyet nizamı içinde kalkınmayı esas alınca, sermayeyi teraküm ettirmenin, üretime tahsis etmenin tek yolu, vergi ve gönüllü tasarruflardır.

Türk Anayasası merkezi plan ve sosyalist kalkınma teorisi uygulayan ülkelerin başvurdukları müsadere ve zor metotlarını reddetmektedir. Bunu yaparken çağ dışı kalmamak tercih edilmiştir. Sosyalist kalkınma teorisi, pazar ekonomisi mekanizmasını reddeder. Bu takdir de de, ürettiği malları zorla tükettirme gibi bir duru-

ma düşer Sosyalist kalkınma teorisi, insan unsurunu verimsiz hale getirdiğinden, ekonomik büyümeyi engellemektedir. Piyasa ekonomisi ve hür teşebbüs nizamı, ekonomik kalkınma için en uygun nizamı yaratır. Dünya kurulalı bir insanoglunu menfaat saiki kadar verimli çalıştıran bir diğer metot keşfedilmemiştir. Kazanmak ve sahip olmak arzusu, bir toplumu en çok verimli çalışma içine sokar. Bütün kalkınma denemeleri, zor unsurunun kazanma arzusuna galip gelmediğini ortaya koymuştur.

Türkiye kalkınmasının hedefi; büyüyen, rekabet gücü olan, büyümeyi ve sosyal refah devletinin masraflarını karşılayabilecek olan bir ekonomiyi, mutlaka yaratmak ve istikrar içinde devam ettirmektir. Türk vatandaşının saadeti ve Devletimizin güçlülüğü buna bağlıdır

Ekonominin kurumlarını, ekonominin kanunlarını heveslerle başka yönlere çevirmek mümkün değildir. Ekonominin kanunları sınırları aşar, hayalleri, maceraları, hevesleri ve yanlışları hep mağlup eder. (A.P. Sıralarından “Bravo” sesleri)

Kim yapsın meselesi, aslında üretim biçimi münakaşası da önemlidir. Bunun sınırını Türkiye doğru çizmiştir. Fertlerin teker teker ve beraberce yapabildikleri işleri Devlet yapmamalıdır. Fertlerin teker teker veya beraberce yapamadıkları işleri ve fakat ülke için lazım olan işleri Devlet yapmalıdır. Altyapıyı Devlet yapmalıdır. Temel hammadde, fevkalade zor büyük işlerdir; bunları Devlet yapmalıdır. Bunda hem mantık, hem de hesap vardır.

Neden hem mantık, hem de hesap vardır? Gaye en yüksek faydayı elde etmektir. Her şeyi Devlet yapsın demek kâfi değildir. Her şeyi Devlet iyi mi yapar? Bir şeyin yapılması lazımsa iyi yapılması lazım. İyi yapılmıyorsa israf vardır. İsrâf ülkeyi zenginliğe değil, fukaralığa götürür. Devletin iktisadi ve ticari meselelerde rasyonel hareket edemediği, hem ülkemizde hem de başka ülkelerde görülmüştür.

Hükümet Programında kalkınma meselesiyle ilgili olarak enine boyuna eleştirebileceğimiz bir takdim bulamadık. Onun içindir ki, tereddütlerimizi ifadeyi zaruret sayıyoruz.

Türkiye’yi kaldırmak için ne yapılacaktır? Nasıl yapılacaktır? Sahip olunan millî kaynakların, ekonominin emrinde, en verimli tarzda ve süratle kullanılması nasıl sağlanacaktır? Bu sualleri yöneltiyoruz.

Refahı büyük halk kitlelerine intikal ettirecek tedbir ve teklifler nelerdir? Türk vatandaşının daha müreffeh ve daha mutlu kılınmasını hürriyet nizamı içinde nasıl gerçekleştireceksiniz? Nasıl? Gerçekleştireceğiz demek kâfi değil. Nasıl gerçekleştireceksiniz? (C.H.P. sıralarından “Gerçekleştireceğiz” sesleri)

Ekonominin, bugün içinde bulunduğu durumda, öncelikle halledilmesi gereken meseleleri nelerdir? Ne gibi hal tarzları bu meselelerin çözümü için getirilmektedir? Türkiye’nin nereye varması hedef alınmıştır? Bu hedefe hangi yolla gidilecektir.

Gerçekçi, memleketsever bir yaklaşımla bu soruların cevabını programda aradık. (C.H.P. sıralarından “Bekle Görürsün” sesleri)

Koalisyon partileri kendi program ve seçim beyannamelerindeki çözüm tarzlarına verdikleri, kifayetsiz sarahati dahi, müşterek programlarında esirgemiş bulunmaktadırlar.

Vatandaşın bugün öncelikle ele alınmasını beklediği, Türk ekonomisinin geleceği, bakımından hayati önem taşıyan konuların program içinde bir ağırlıkla yer almadığını veya bu konulara hiç değinilmediğini tespit ettik, bu konuların başında pahalılık gelmektedir. Seçim meydanlarında pek çok istismarı yapılmış olan bu konu için Hükümet Programında daha değişik bir teşhis getirilmektedir. Seçim meydanlarında bizim üstümüze yıkılmıştır pahalılık; programda ise memleket enflasyonu, dünya enflasyonu gibi şartlara bağlamıştır. Hızlı fiyat artışlarını durdurmak, yani pahalılığı önlemek için hükümet ne gibi tedbirler düşünmektedir? 1974 Yılı içinde, Türkiye’de çeşitli mal ve hizmetlerde ne ölçüde bir pahalılık beklenmektedir? Bu sorularımıza cevap arıyoruz; kendimizi tatmin etmek için değil, kamuoyunun bunları öğrenmesi için.

İkinci konu; dünya enflasyonu karşısında ne düşünülmektedir? Türkiye’mizin dikkatle takip etmesi ve zamanında gerekli tedbirleri almasını zaruri kılan bir diğer mesele de, bütün dünyada büyüme ve yayılma istidadı gösteren ekonomik kriz ve buna bağlı hammadde bunalımı meselesidir. Tediye muvazenemize, fiyat istikrarımıza, yatırımlarımıza, topyekün kalkınmamıza büyük etkileri olabilecek bu problem hakkında Hükümet ne düşünülmektedir?

Avrupa Ekonomik Topluluğu ülkeleriyle aramızdaki gelişmişlik mesafesinin kapatılmasında önümüze müstesna fırsatlar çıkmaktadır. Batı Avrupa’da başlayan krizin Türkiye’ye tahripkâr tesirlerini önlemek ve bundan gelişmemiz yararına faydalanmak için ne gibi tedbirler düşünüyorsunuz. Kalkınmamız bundan nasıl etkilenebilir?

Yine bugün herkesi alakadar eden acil bir konu, işsizliktir. İşsizlikten daha büyük bir adaletsizlik tasavvur olunamaz. Yılda yarım milyonu aşan ve devamlı artacak olan bir vatandaş topluluğuna tatmin edici iş imkânlarını yaratacak ortamları hazırlamak Devletin başta gelen görevlerinden birisidir. İş sahası açmak, bu vatandaşları üretici duruma getirmek kalkınmamızın hayati davasıdır. Yeni değer yaratıcı sahaları öngören bir istihdam politikasının, programda, inandırıcı, gerçeklere uygun bir tarzda ve konunun ağırlığıyla mütenasip bir yer işgal etmesi gerekirdi. Her sene yarım milyon vatandaşa nasıl ve nerede iş verilecektir. Onları nasıl müstahsil hale getireceksiniz? Müşahhas tedbirleriniz nelerdir? Ülkeyi dengeli ve adil bir ekonomik gelişme ve genişleme hamlesinde tutmakla meselenin çözümüne varılabilir. Çalışılan yerin ortağı olmak veya olmamaktan daha önemli olanı, evvela çalışılacak yeri bulmaktır. Yılda hangi sektörlerde, ne gibi teşebbüslerle, ne kadar istihdam imkânı meydana getirilecektir? Bu hangi kaynakla ve nasıl yapılacaktır? Bütün çalışanları ve çalışma gücünde olanları ilgilendiren bu konuda Hükümetten kesin ve net bir tavır bekliyoruz.

Ekonomik kalkınma, sosyal huzur ve topyekün refah, bu konuyu doğru bir yaklaşımla ele almaya bağlı olacaktır.

Dördüncü konu; dış ülkelerde çalışan vatandaşlarımızın durumudur. Bu vatandaşlarımızın büyük bir kısmının yurda dönmesi zorunluluğuyla karşılaşılması halinde ne düşünülmektedir veya bunu önlemek için ne düşünülmektedir?

Beşinci konu; fukaralıktır. Türk Köylüsünü, Türk işçisini, Türk esnaf ve sanatkârını ve fakir Türk vatandaşını daha fazla satınalma gücüne kavuşturmak için ne yapılacaktır? Alt gelir gruplarında olan vatandaşlara daha fazla refah nasıl götürülecektir? Bu, refahın tabana yayılması; başka bir deyimle, fukaralıkla mücadele konusudur, sosyal adaleti gerçekleştirme problemidir.

Koalisyon Hükümetinin Programında bu gayeyi gerçekleştirmeye elverişli inandırıcı tedbirler ve belirli kararlar bulunmamaktadır. Kalkınmayı köyden başlatmak iddiası, Türkiye'yi egemen güçler ve ezilenler diye iki kampta gösterme gayretleri, ezilenin yanında adil bir düzen sloganları programa kadar erişme şansını bulamamışlardır. (A.P. Sıralarından "Bravo" sesleri)

Burada şunu ifade etmek istiyorum; köy ve köylü davasına bu programda hiç yer verilmemiştir.

Köy ve köylü davası Türkiye'nin insaniyet davasıdır ve köye medeni hizmetleri götürme, köye iştira gücü götürme; bunlar dağınık pasajların içinde olur. Köylünün banka borçlarını tasfiye seçim zamanlarında söylenir, hatta banka borçlarının 500 liraya kadar olan kısmının affedileceği söylenir. Köye götürülen medeni hizmetlerden; elektrik, su, yol gibi hizmetlerden katılma payı alınmayacağı söylenir; fakat programda bunların izleri bulunmaz. (A.P. Sıralarından "Bravo" sesleri)

ÇETİN YILMAZ (İçel) — Ne verilmemiş beyefendi?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin sözcünüz de çıkar verilmiştir der. Ben verilmemiştir diyorum, Allah Allah...

ÇETİN YILMAZ (İçel) — Aferin, aferin.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Köye götürülecek medeni hizmetlerden katılma payı alınmasına artık son verilmelidir. Bu hususta Hükümetin tavrını bilmek istiyoruz. Bu hususta hazırlanmış kanun teklifimiz vardır ve kanun teklifimiz yüce Meclise takdim olunmuştur.

Fakir vatandaşlara kalkınmanın nimetlerini götürmek ve onların reel gelirini yükseltmek, sosyal adaleti gerçekleştirmek, kısacası topyekün kalkınmayı, refah toplumunu, mutluluk toplumunu elde etmenin bir yolu vardır; o da ekonomik büyümedir, dengeli kalkınmadır, bütün millî kaynakları gelişmenin emrinde en iyi kullanabilmektir. Hükümeti teşkil eden partiler şimdi void değil icraat safhasındadırlar. Muhalefette değil, iktidardadırlar. Bu sebeple sadece söylemek değil, hem söylemek, hem de söylediklerinizi yapmak mecburiyetindesiniz. Neyi yapacağınızı, nasıl yapacağınızı, ne zaman yapacağınızı göstermeniz gerekir.

Milletimizin istekleri her gün artacaktır. Kendisini idare edenlerin bunları nasıl karşılayacağını bilmesi hakkıdır.

Yukarıda bahsettiğimiz bir konu Türkiye'de geniş kitlelerin üzerinde haklı bir hassasiyetle durdukları, önceliği olan meselelerdir. Programda bu meselelerin her

birinin ayrı bir bölümde incelenmesini ve ağırlıklarıyla mütenasip tedbirlerin düşünülmesini isterdik. Bunları görmedik. Seçim meydanlarının bu en aktüel konuları, Hükümet Programında adeta görünmez hale gelmiştir.

Vergi sistemi üzerinde de durmadan geçemeyeceğiz. Vergi sisteminin daha adil bir yapıya kavuşturulması, bu sistemin kabil olduğu kadar basit, kolay, uygulanır hale getirilmesi gerçek vergi hasılatının artırılması gereklidir. Hemen şunu kabul ve ifade ediyoruz ki, ne yapsanız, ne kadar yapsanız vergi sistemi yine daimi bir ıslahatı gerektirecektir. Yani vergi sistemi gibi bir sistemi, bir memleketin ekonomik kalkınmasıyla, bir memleketin sosyal kalkınmasıyla, bir memleketin gelir seviyesiyle ilgili olan bir sistemi “En iyisi budur” diye dondurmaya mahal yoktur. Burada, şunu sormak isterim Hükümetten; Katma Değer Vergisi hakkında ne düşünmekte olduğunu bilmek isteriz. Katma Değer Vergisi bir yenilik olarak ufukta durmaktadır.

Vergi adaletinden; çok kazandıran çok vergi, düşük gelir seviyesinde bulunan vatandaşlarından en az geçim indirimi hallerini günün şartlarına göre ayarlayarak, hiç vergi almamak, veya az vergi almak anlaşılmalıdır. Verginin ödeme gücüyle mütenasip olması, kaynaklarını tükenmesi ve tasarruf eğilimlerini ortadan kaldırmayacak bir anlayışla vazedilmesi icap eder. Gelir ve Kurumlar vergilerinin tarifelerinin zaman zaman gözden geçirilmesi, ekonomik gelişmenin ve konjonktürün icabıdır. Ancak, tarifelerde yapılacak değişikliklerin istikametlerini ne olacağının önceden sarahate kavuşturulması gereklidir. Burada kıtas, artan ödeme gücü ve ödeme imkânlarıyla mütenasip bir tashih mi yoksa özel teşebbüsten kamuya yeni kaynak aktarmalarını tatmin etmek fikri mi olacaktır? Özel tasarrufların, yani özel teşebbüslerde kullanılan imkânlarını kısıtlayıcı bir uygulama mı düşünülmektedir? Vergi mevzuatından, israfları teşvik edici hükümlerin kaldırılması lazımdır. Ancak, burada vergi tahsil masrafları mı, vergi ziyanına sebebiyet veren formalite veya organizasyon aksaklıkları mı yoksa matrahtan tenzili mümkün masraf kalemleri mi kastedilmektedir? Bu açıklığa kavuşturulmalıdır.

Vergi sisteminde, sosyal adalet ve kalkınma amaçlarına hizmet eden değişiklikler yapılması ve bu sistemin yatırımları güçlendiren hükümlerinin ıslah edilmesine çalışılmalıdır. Ancak, sosyal adaleti ve kalkınma amaçlarını, hangi anlayış içinde gerçekleştirmeyi Hükümetin düşündüğünü anlamak mümkün değildir.

Vergi mekanizması, tasarruflarına yönlendirilmesi, Devletin plan uygulamasında rehberlik ve destek görevini ifada çok tesirli bir araçtır. Anayasanın tanıdığı ekonomik düzenin geliştirilmesi istikametinde özendirici, teşvikedici muhtevalar olması gerekir.

Vergi politikalarından bahsederken, kamunun finansmanını sağlamak gayesinin güdüldüğü tabiidir. Kamunun finansmanında, kamu idaresinin masraflarının karşılanması, Devletin ekonomik faaliyetlerinin finansmanı, Devletin sosyal vecibelerinin iflası için gerekli finansman kalemlerinin ayrı ayrı şumulünün bilinmesi gereklidir. Burada, Devletin ekonomik faaliyetleri için, Devletin sosyal gayelere aktaracağı fonlar için, Devletin kamu idaresi için sarf edeceği masraflar ne olacaktır? Bu fevkalade önemli bir yer tutmaktadır.

Kamu masraflarında önemli olan, Devletin güvenliğiyle ilgili tedbirlerin karşılığı ve Devletin eğitim masraflarıyla Devletin sağlık masrafları gibi masraflardır. Binaenaleyh, Türkiye şartları içerisinde, esasen Devletin ekonomiye ayırabileceği kaynaklar fevkalade mahduttur. Hükümetin, Devletin güvenliği ile ilgili masraflar konusunda ne düşündüğünü bilmeniz lazımdır. Buradan gayet açıklıkla ifade edelim; Hükümet Türk Silahlı Kuvvetlerinin mevcudunda bir azaltma düşünmekte midir? Bunu bilmemiz lazımdır.

Finansman kurumlarında yapılacağından bahsedilen yeni düzenlemeler ve bu ifadeyi takibeden hükümler, koalisyon ortaklarının ekonomik idare hakkındaki anlayışları bakımından bizi ciddi endişelere sevk etmektedir. Her ne kadar koalisyonun bir kanadını teşkil eden Milli Selamet Partisinin faizsiz kredi, yatırım ve kar ortaklığı şeklinde ileri sürdüğü ve ne serbest piyasa nizamıyla, ne de çağın ekonomik gerekleriyle bağdaşabilen taahhütleri terkedilmişse de, koalisyonun diğer ortağı Cumhuriyet Halk Partisinin banka kaynaklarını adeta kamu fonları gibi kullanma eğilimi endişemizin kaynağını teşkil etmektedir. (A.P. Sıralarından "Bravo" sesleri)

Banka kaynakları özel kesimin tasarruflarından oluşagelmektedir. Bu tasarruflar üzerinde, ekonominin ve planın öngördüğü sahalara yönlendirme şeklinde bir tasarrufta bulunabilmek, kaynağın mahiyeti ve cari hukuk düzeni bakımından nasıl yapılacaktır? Bankadaki mevduatlar Devletin değil ki bunun açıklığa kavuşturulması faydalı olacaktır.

Banka kaynaklarının, nedense hür teşebbüsten farklı mütalaa edilmesine tizlikle çalışılan halk teşebbüsleri ve kooperatiflere öncelikle yönlendirilmesi gaye olarak belirtildiği halde, gerçekleştirilmesinin hangi araçlarla olacağı ortaya konmamıştır. Banka kaynaklarının yönlendirilmesi, faiz, vergi ve merkez bankası kolaylıkları gibi destekleyici ve özendirici tedbirlerle mi, yoksa plasman programları üzerinde ayrı bir karar ve vize mekanizması kurularak mı sağlanacaktır.

Burada hemen şunu ilave edelim ki, gerek protokolde gerekse Hükümet Programında, merkez Bankasıyla ilgili, anlamadığımız bazı hükümler vardır?

Merkez Bankası, bir memleketin iktisadi hayatında, kalp mesafesindedir. Merkez bankasına tarafımızdan bir otonom, bir müstakil hüviyet verilmiştir. Müstakil hüviyet verilmiştir ki, siyasi birtakım amaçlar altında zorlanıp, Merkez Bankası enflasyonist veya deflasyonist bir para politikasına itilmesin. Bunun için yapılmıştır. Binaenaleyh, doğru ekonomik kurallara daha çok riayetkâr olabilmek için böyle yapılmıştır. O itibarla, Merkez Bankasında ne yapılacaktır? Bu çağda, sanmıyoruz ki, bir açık finansmana gitmeyi kimse göze alsın. Açık finansman çıkar yol değildir. Herkesi yarıda bırakır. Siyasetteki istikrar kadar ekonomideki istikrarda fevkalade önemlidir ve birbirleriyle zaten bağlantılıdır. Siyasi istikrarsızlıkların büyük sebeplerinden biriside gayet hızlı enflasyonlardır. Onun içindir ki, Merkez Bankasının enflasyonu teşvik edici istikamette kullanılacağını ummuyorum; ama yine de hükümetin Merkez Bankası hakkında ne düşündüğünü ifade etmesinde, sanıyorum ki, fayda vardır.

Ekonominin dengesi dediğimiz tüm harcamalarla tüm gelirlerin dengesi sağlanmadıkça, sağlam kaynaklar yerine suni kaynaklarla bu dengenin sağlanması na kalkıldıkça, ekonomide istikrarı sağlamak mümkün değildir, fiyatları tutmak, mümkün değildir, çeşitli haksızlıkları önlemek mümkün değildir. Binaenaleyh, para politikası ve Merkez Bankası fevkalade önemli bir araçtır. Onun için bunun üzerinde ısrarla duruyoruz.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri için, “Kurtuluş amaçlarına uygun çalışma imkânları sağlamak ve verimlerini artırmak maksadıyla yeni düzenlemelerle gidilmesi için demokratik esaslara dayalı, etkin bir sistem kurulması” gibi bir beyanı yeterli bulmuyoruz. Kamu İktisadi Teşebbüsleri Türkiye’nin en önemli müesseselerindendir. Bu teşebbüslerde Devletin 100 milyarlık yatırımı vardır. Gerçi, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin bir kısmının aslında Kamu İktisadi Teşebbüs sayılmaması lazımdır. Demiryollarının nesi Kamu İktisadi Teşebbüsü? O doğrudan doğruya bir kamu hizmet teşebbüsüdür.

Başkası yapmadığı için bu hizmeti Devlet yapar. Telefon idaresinin nesi İktisadi Devlet Teşebbüsü olur? Denizcilik İdaresinin nesi İktisadi Devlet Teşebbüsüdür? (Sadece yolcu kısmından bahsediyorum; yük kısmı ayrı bir meseledir, yük kısmı iktisadi bir teşebbüsüdür.) Binaenaleyh, böyle bir takım şeyleri çıkardıktan sonra dahi, yine geride 50 milyar liranın üstünde fiili yatırım yapılmış değer vardır. Bundan azami bir şekilde faydalanmak, gelip geçen her hükümetin gayesi olmuştur. Binaenaleyh, sadece, “Kamu İktisadi Teşebbüsleriyle ilgili reorganizasyonu yapacağız, etkin biçimde bunları düzenleyeceğiz” şeklindeki, bu kadar kısa bir açıklamayı kâfi bulmuyoruz.

Ne yapacaksınız kamu iktisadi teşebbüslerini. Daha fazla kaynak yapar hale getirmek için ne yapacaksınız? Türkiye’nin kaynağa ihtiyacı var. Bu yatırımlardan nasıl kaynak yaratır hale getireceksiniz? Bunlar bazen başabaş, bazen birkaç milyar lira zarar eder, bazen birkaç milyar lira kar eder. Bunlar böyle yürüyebilmektedir, kaynak yaratmazlar. Yani nasıl kaynak yaratır hale getireceksiniz? Hiç olmazsa kaynak yaratma çabasını programda görmek isterdik ve tabii tedbirleriyle birlikte. Kamu iktisadi teşebbüslerinin idaresine çalışanların iştirakiyle, kaynak yaratma meselesi halledilemez. Çalışanların iştirakinden sonra bir kademe var. Kamu iktisadi teşebbüsü diyoruz. İktisadi teşebbüs aslında sevki idare meselesidir. Türkiye’nin kamu iktisadi teşebbüslerindeki en büyük zorluğu, yüksek sevki idaredaki sıkıntılarından ileri gelmektedir. Yani çalışanı, sevki idareci yaptırdığınız zaman. Yapın yaptığınız zaman. meselenin hallolunacağını sanmıyorum. Ve hele kamu iktisadi teşebbüslerinin karlarını çalışanlara dağıtma meselesinde adalet olmaz. Çünkü kamu iktisadi teşebbüsünün sermayesi millete aittir; sadece onu çalışana vermek suretiyle adalet olmaz.

Maaşlarını verin, mükâfat verin. Prodüktiviteyi artırmak mümkünse yapın ve prodüktivite artışından çok daha büyük mükâfatlar verin, primler verin; ama kazandığını ona vereceğiz dersiniz olmaz. Öyle demiyorsanız mesele başkadır. Ben o intibadayım ve onun için söylüyorum personelini bir yere kadar memnun edersi-

niz. ama Kamu iktisadi Teşebbüsleri birçok sahada Türkiye’de nazım rol oynamıştır ve halen de oynamaktadır. Onların fiyat seviyeleri Türkiye’deki fiyat seviyelerini tespit ediyor O fiyat seviyeleri, israftan şu veya bu sebepten dolayı çok yüksek olur- sa Türk tüketicisini ezdirirsiniz. İşte buna işaret etmek istiyorum.

Üzerinde durmak istediğim diğer bir konu da, Türkiye’nin alt yapı konusudur. Benim kullandığım altyapı deyimiyle, iktisatçıların ve sosyal bilimcilerin kullandığı altyapı deyimi aynı şeyler değildir. Ben bunu değişik manada anlıyorum. Altyapı olarak, Türkiye’nin fiziki yapısını kastediyorum. Altyapıyı kısa zamanda meydana getirmek mümkün değildir. Altyapıyı meydana getirmek fevkalade zor. Altyapıyı, altyapı ihtiyacı doğmadan meydana getirmek lazımdır. Maalesef, ülkemiz gibi kal- kınma çabası içinde bulunan memleketlerin en büyük handikaplarından birisi, alt- yapıya kaynaklarının büyük bir kısmını tahsis etmek mecburiyetinde, sarf etmek mecburiyetinde olmasıdır. Altyapıya eğer zamanında başlanmaz ve ihtiyaç doğdu- ğundan önce meydana getirilmezse o zaman darboğazlar meydana gelir.

Binaenaleyh, Türkiye’nin 10 sene sonraki ihtiyaçlarına şimdiden başlamak za- rureti vardır. Altyapının zorluklarının biliyoruz; altyapı meselesinde hükümetler, daima, hiç olmazsa biz öyle karşı karşıya kaldık, zorluklarla karşı karşıya kalmışlar- dır. Bir kere açık rejimlerde altyapı tenkide uğrar.

Tenkitler şöyle olur; “Buna ne lüzum var; bu kadar büyük şeyi yapmaya ne lüzum var; ne ile yapacaksınız; memleketi batıracak mısınız? “ şeklinde tenkitler yapılır. Çünkü altyapı bir tasavvur, bir tahayyül meselesidir. Bir ülkeyi büyük tasav- vur ve tahayyül ettikten sonra, onu büyük yapacak ana arterleri ortaya koyabilme meselesidir. (A.P. Sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

İfrata kaçmadan, dar ve kısır düşüncelere saplanmadan altyapıyı meydana ge- tirmek lazımdır.

Programın, Türkiye’nin en önemli bir diğer meselesi olan, tarım ve sanayi ile ilgili paragraflarını da tatminkâr bulmuyoruz.

Tarımın ele alınış tarzı, meselelerine teşhis ve getirilmesi düşünülen tedbirler- de, Türkiye’nin bu en önemli konusunda yetersiz kalındığı gözden kaçmıyor. Önce- likle, tarımda güdülecek politikaların temel hedef ve prensiplerinin ortaya konma- mış olması büyük bir eksikliktir. Gerçi, tarımda hava şartlarının tesirini azaltmak mümkün, sulama drenaj, toprak ıslahı, makineleşmeye önem vermek gibi. Hava şartlarını tesirini azaltmak gibi şeyler var ama Türkiye’de 250 milyon dönüm arazi ekiliyor. Senede bir milyon dönümü azami olarak sulamaya koyabilirsiniz ve 60-70 milyon dönüm sulanacak araziniz vardır. Buna çalışmak lazım, ama hava şartları- nın tesirini, sulama şebekeleriyle, hissedilir derecede azaltmanın zaman meselesi olduğunu herkes kabul etmelidir.

Öyle ise, tarımda ne yapacaksınız? Tarımda hedef üretim olmalıdır. Aslında, Türkiye’nin, büyük reform ve himmet bekleyen, bu zamana kadar tuttuğumuz- dan çok daha farklı bir tutumla yenilmesi lazım gelen meselesi tarımdır. 30 milyon Türk vatandaşının refahı buna bağlıdır. Yalnız, 30 milyon Türk vatandaşının refahı

da buna bağlı değil, Türkiye 1974 senesinde 700 milyon ton buğday ithal edecek, yağ ithal edecek, pirinç ithal edecek, tereyağı ithal edecek. Türkiye'yi evvela kendi kendisini besleyecek hale getirmemiz lazımdır. Bu bir milli meseledir. Bu milli meselede hakikaten demokratik hür düşünceye uygun, fevkalade ileri tedbirlere, fevkalade önemli ve müessiriyet sağlayacak tedbirlere gitmek zarureti vardır. Tarım ürünlerinin değerlendirilmesi gerekir. Bugün Türkiye'nin üç tane tarım ürünü var ki, özel itina ister. Bunlardan birisi üzumdür, birisi tütündür birisi çaydır. Yalnız Gaziantep bölgemizde 500 milyon kilo üzüm yetiştirilmektedir; bu değerlendirilmiyor Yalnız Gaziantep'te 550 kilo, yalnız Nevşehir'de 200 milyon kilo üzüm yetiştirmektedir. Bu, Türkiye için büyük bir nimettir. Bunu kurutuyoruz ve kuruttuktan sonra ki, beş kilo yaş üzümünden bir kilo kuru üzüm çıkıyor ve beş kilo yaş üzümün bedeli olan bir kilo kuru üzümde aşağı yukarı aynı fiyata satılıyor. Bu sene fiyatlar iyi ama geçen senelerde öyle olagelmıştır.

Tekelin elinde çok büyük imkânlar vardır Gönül isterdi ki, bu sahaya özel itina gösterilsin. Aynı şeyi diğer iki mahsul içinde düşünüyoruz. Daha doğrusu düşünmek lazımdır diyoruz.

Türk tarımının en önemli meselesi prodüktivitedir. Bir dönüm topraktan ne alırsınız? Pamuk ekiyorsanız kaç kilo alırsınız? Başka mahsuller ekiyorsanız, kaç kilo alırsınız? Tek mahsule dayanan Orta Anadolu köylüsünün geliri buğdaydır. Yine tek mahsule dayanan Güneydoğu Anadolu köylüsü, olduğu zaman, bir dönüm topraktan azami 80 ila 150 kilo alır. 400-500 kilo seviyesine çıkma çabaları, mutlaka ve hareketle götürmek lazımdır. Bunlar mümkündür. Başka ülkelerde yapılmıştır. Bizim ülkemizde de tohum değişikliği ve başka usullerle yüksek verimlere yer, yer ulaşılmıştır, Binaenaleyh, tarımda genetiğin getirdiği birtakım, hakikaten mucize telakki edilebilecek hususlar var ki, bunlara eğilinmesi şarttır. Verimlilik çıkaramazsak refahı çıkaramayız. Refah, prodüktivitenin neticesi olacaktır.

Kooperatifler meselesi üzerinde, burada, durmak istiyorum. Kooperatiflere büyük ümit bağlanmıştır. Aşağı yukarı "Ak Günlere" sloganının bütün ağırlığını, kooperatifler ile halk sektörü çekmektedir (ki, ona da biraz sonra geleceğim.) evvela kooperatifler meselesi üzerinde durmak istiyorum.

Gayet tabii ki, kooperatiflerin teşviki Anayasanın emridir, teşvik edilmesi de lazımdır. Yalnız kooperatifler teşvik edildiği zaman ve kooperatifleşme çok yaygın hale getirildiği zaman, Türkiye'nin ekonomik kalkınma meselesinin hallolacağı kanaatinde değiliz. Çünkü Türkiye'nin ekonomik kalkınması tek faktöre bağlı değil. Prodüktivite gücü olmayan birçok kimseyi yan yana getirseniz prodüktivite gücü çıkmıyor ki. . Öyle ise, istihsalin başka unsurlarını kaale almadan sadece örgütlenmek suretiyle bir neticeye varmaya çok fazla ümit bağlanmış görünüyor. Burada bazı hususların aydınlığa kavuşmasını istiyoruz,

Kooperatifler, bir hizmet, bir değerlendirme ve gönüllü olarak iştirak edilen bir kuruluş olarak mı kabul edilmekte, yoksa istihsalı planlayıcı, üretim kararları verici, hasılayı ortaklar arasında dağıtıcı, kollektif üretim ve planlama esasına dayanan ve buna ilaveten değerlendirme hizmetleri gören bir kuruluş mu kabul edilmektedir?

Kooperatifleri ayrı ve büyük bir sektör şeklinde aldığına göre ve programın sanayi ile ilgili bölümünde de açıkça belirtildiğine göre kooperatiflerin bir üretim birimi telakki edildiği intibai uyanmaktadır. Bu takdirde, tarımla ilgili olarak teşekkül ettirilecek kooperatiflerin kollektif bir üretim düzeni meydana getirmesi kaçınılmaz olmaktadır. Böyle bir düzende, üretime katılacak sermaye ve toprak bağıllığı üzerinde, mülkiyet fertlerde kalsa dahi, tasarruf ve karar yetkilerinin kooperatiflere alınmasıyla, hakkın özünün ihlal edileceği endişesini duymaktayız.

Taban fiyatlarının tespitinde göz önüne alınan kıstası doğru bulmamaktayız. Programda üreticinin emeğinin karşılığını almasını sağlayacak bir taban fiyatı politikasının takip edileceğinden bahsedilmektedir.

Refahı tabana götürecekseniz, refahı yaygın hale getirecekseniz, bu kâfi değildir. Türk köylüsüne reel satın alma gücü götürecekseniz bu kâfi değildir; lazımdır fakat kâfi değildir. Taban fiyatı mevzuu olan tarım ürünleri maliyetinde bulunan yegâne unsur emek değildir. Sadece emeğin karşılığını ödemekle, görünüşte çiftçinin lehine bir uygulama getirildiği intibai yaratılmak istenilmekte, gerçek halde, diğer maliyet unsurları dikkate alınmayarak, tarımdan başka kesimlere ehemmiyetli kaynak aktarmaları yapmanın bir formülü ortaya konmaktadır. Böyle bir taban fiyatı politikasıyla köylüye ne fazla gelir, ne de refah götürmeye imkân yoktur.

Taban fiyatlarının tespitinde, tarım ürününün gerçek değeri ile satılmasını temin etmek ilk gayedir. Gerçek değeri bulabilmek için maliyetin bütün unsurları hesaba katılmalıdır. Yani tarıma tahsis edilen sermayenin makul geliri, tarım girdilerinin maliyet içindeki payı, kredi şartları, bizzat kendi toprağında çalışmış olsa dahi çiftçinin harcadığı emeğin gerçek karşılığı ve bunlara ilave edilecek makul bir kar taban fiyatının tespitine esas olmalıdır. Ayrıca, tarım ürününün çeşidine, üretimle meşgul çiftçilerin, genel ekonomik politika icabı, himaye edilme gereklerine göre, yukarıda vermiş olduğumuz objektif kıstaslara, sosyal gayeli ilaveler de yapılmalıdır. Sosyal gayeli ilavelerin maksadı; hiç olmazsa Türk köylüsüne, asgari hayat seviyesine yetecek kadar gelir sağlamaktır. Binaenaleyh, “Emeğin karşılığı budur” deyip, “Asgari hayat çizgisi için sana bu kadar para lazımdır” diyebilmek noktasına Türkiye gelebilmelidir.

Tarım kredilerinin çiftçiye intikalini daha kolaylaştırıcı bir düzenlemeye gidilmesine taraftarız. Özellikle bu kredilerin projeye dayalı ve kontrollü kredi haline getirilmesi, müessiriyeti bakımından zaruridir ve şimdiye kadar ki uygulama da bu istikamette olmuştur. Ancak, kredi verilmesinde, özellikle teminat bakımından, kolaylık getirilirken, ne kredinin bir bağışa dönüşmesi, ne de üreticinin mahsul üzerinde tasarruflarını takyit edici bir yola gidilmelidir. Tek mahsule dayanan çiftçinin emeğinin nasıl görüldüğü özellikle Türkiye’nin bir meselesidir.

Hükümet Programının tarımla ilgili meseleleri ele alış tarzında, konunun organizasyon ve ekonomik altyapının yeni bir biçimde düzenlenmesine ağırlık verilerek hallinin umulduğu görülmektedir. Bunun ne getireceğini zaman gösterecektir.

Tarımda, üretimin ihtiyacı tam karşılayacak seviyenin üstüne çıkarılması, pahalılık ve beslenme problemlerin hallinde en önemli çare olacaktır. En kısa zaman-

da Türk çiftçisi ve köylüsünün reel gelirini, satınalma gücünü iki misline çıkarmak lazımdır. Türk köylüsünü ve çiftçisini, kazandırılacak istihdam imkânları ve satınalma gücüyle bir tüketim toplumu yapmak, yani pazar ekonomisinin parçası haline getirmek, böylece medeni ihtiyaçlarını satınalabilecek iktisadi güce kavuşturmak lazımdır. Türkiye'nin bugünkü ekonomik seviyesinde, sadece 10-15 milyon insan tüketici, pazar ekonomisinin bir parçasıdır. Onu pazara ekonomisinin bir parçası haline getirebilmek için, mutlaka bir iştira gücüne, satınalma gücüne erdirmek lazımdır. Bu ancak üretimle mümkündür.

Tarımla ilgili dertlerin hallini, kalkınma meselesinin gerçekleşmesiyle birlikte mütalaa etmek zaruridir. Tarımın davası, ekonomik ve sosyal bir davadır. Bulacağımız çözüm; toprağı insanın efendisi değıl, insanı toprağın efendisi yapmaktır.

Ormanların korunması ve orman köylülerinin kalkınması için programda; "orman köylülerinin güçlü kooperatiflerde birleşmeleri ve bu kooperatiflerle orman işçileri sendikalarının Devletçe işletilen ormanların yönetim ve gözetimine etkili bir şekilde katılmaları " en tesirli hal tarzı olarak gösterilmektedir.

Şunu ifade edelim ki, bir rivayete göre tarımda, orman köylerinde 3 milyon insan vardır. Rivayete göre demeyelim de, değışik tariflere göre. Orman içinde yaşayan köylünün geliri mahdut; fevkalade fukara köylünün nüfusu 3 milyondur. Başka bir deyme göre de, ormana 10 kilometre mesafedekiyle beraber yaşayan orman köylüsünün nüfusu 10 milyondur. Bunları kooperatife dahil etmek orman köylüsüne iş sağlamaz ki. Yani kooperatifleştirme orman köylüsünün işsizlik davasını çözmez ki. İş olacak Kooperatife aldınız bunları; ne yaptıracaksınız. Ağaç mı kestireceksiniz; yol mu yaptıracaksınız; nakliye mi yaptıracaksınız; ağaç mı diktireceksiniz; yangın mı bekleteceksiniz; ne yaptıracaksınız? (A.P. Sıralarından alkışlar) Peki, bunları yapacak mahdut kişiye iş var. Yani, ormanın içinde, orman köylüsünün tümüne iş var da verilmiyor mu?

Muhterem Milletvekilleri, orman meselesi Türkiye'nin fevkalade hayati bir meselesidir ve yine bir hesaba göre Türkiye'nin 10 milyon hektar, yani 100 milyon dönüm ormanı vardır. Başka bir hesaba göre de, Türkiye'nin bozuk ormanlar ve saire dahil 18 milyon hektar, yani 180 milyon dönüm ormanı vardır. Bu, Türkiye'nin hemen hemen 1/5 ine tekabül ediyor. Türkiye bu 1/5 ten istifade etmez durumda kalamaz. Ormandan çıkardığımız varlık, bugün birkaç milyarın içindedir ve bu da masraflarını ancak karşılamaktadır. Yani, Türkiye'nin 1/5 sahasından çok daha iyi istifade etme yollarının aranması lazımdır. Kooperatifleşme, iş varsa işi daha iyi tanzim etme, istihsalı, istihlakı ve saireyi daha iyi düzenleme, bunların hepsi iyi; ama 10 kilometre çevresiyle beraber 10 milyon nüfus o orman nasıl geçindirilecektir? Cevabı bulunması lazım gelen soru bu. Kooperatifleşmek suretiyle istihsal meydana gelmiyor ki, iş yeri de meydana gelmiyor.

Hükümet programının sanayi ile ilgili bölümünde tespit edilen politikalar, özellikle organizasyon tedbirlerine ağırlık verildiğini göstermektedir. Sanayileşmede Türkiye'nin fevkalade önemli bir noktaya geldiğini, hiç birimizin aklından çıkarmaması lazımdır.

Türkiye daha sanayileşmenin başlangıcındadır ve rekabet gücü olan bir sanayileşmeye gitmektedir. Türkiye, bugünkü sanayileşme seviyesinde, ikame malları sanayiinden, başka sanayi dallarına kayma durumundadır; ikame malları sanayinin hemen hemen sınırına gelmiştir. Rekabet gücü olan bir sanayi açık pazarlara çıkacaksınız. Rekabet gücü olan bir sanayii hisle heyecanla kuramayız. Rekabet gücü olan bir sanayi hesapla kuracağız. Mukayeseli üstünlük prensibinin tatbik edilmesi dönemi gelmiştir. Türkiye'nin her tarafına bir şey yapın. Bundan biz ancak memnun oluruz. Ancak şunu da unutmamak lazımdır ki, memleketin mahdud olan kaynaklarını, yanlış prioritelere bağlamak suretiyle halka da yaramayan, memleketin iktisadi gücünü de artırmayan, işletilemeyen bir takım atıl kaynaklar, atıl tesisler meydana getirilmemelidir. Binaenaleyh, sanayileşme probleminin bu noktasında, bulunduğumuz bugünkü noktada rekabet gücüne dayanan bir sanayi kurmak, Türkiye için hayati önem taşır. Ne satacaksınız Orta Doğu memleketlerine? Veya Avrupa memleketlerine ne satacaksınız? Dev endüstriyel memleketler var, onlarla rekabet edemedikten sonra "Efendim ucuz fiyatla satarız" Aradaki farkı kim kapatacak? İşte aradaki fark rasyonalizasyon meselesidir, prodüktivite meselesidir. Rasyonalizasyon ve prodüktiviteye dayanmayan bir endüstriyi kurduğunuz takdirde fevkalade zor sıkıntıların içine gireriz. Endüstri kurulmalıdır, kurulması hızlandırılmalıdır. Gerek kapasitelerde, gerekse endüstrinin planlanmasında fevkalade önemli bir safhaya Türkiye gelmiştir. Bu imkânı kaçırdığımız zaman, daha uzun seneler yakalayamayız.

Anayasanın tespit etmiş olduğu karma ekonomi düzeni, kamu ve özel kesimin bir arada faaliyette bulunması gerçeği reddedilmemekle beraber, halk sektörü, dengesiz kalkınma ortaklıkları gibi yeni üretim birimleri meydana getirilmekte, sanayileşmenin ağırlığının kamu ile bu birimleri arasında tevzi edileceği anlaşılmaktadır. Halk sektörü veya dengesiz kalkınma ortaklıklarının özel mi, kamu mu, yoksa karma bir kuruluş mu olduğu hakkında bir açıklık bulunmamaktadır. Halen mevcut ve en büyük ortağının payı % 1'in üstünde olmayan, binlerce ortağa sahip sanayi kuruluşlarının halk sektörü telakki edilmeyip hangi tip bir sektör öngörüldüğü anlaşılamamaktadır.

Yine, tespit edilmeye çalışılan yapıda, karma teşebbüse hiçbir yer verilmemekte, devlet ile özel teşebbüsün, iştirak halinde, ortaklıklar ve sanayi tesisleri kurması düşünülmeyeceği gibi, bu ortaklıkların tasfiye edileceği de seçim beyannamelerinde ifade edilmektedir. Anayasanın anladığı manada, kamu ve özel kesimlerin birlikte faaliyet göstereceği ekonomik düzen değiştirilmek mi istenmektedir? Halk sektörü, hür teşebbüs nizamının bir kuruluşu ise özel sektördür; böyle değilse, yeri neresidir? Nasıl sanayileşeceğiz? Sanayileşmeye yararlı potansiyel imkânlarımız nasıl ortaya çıkarılacaktı? Kalkınma için gerekli unsurlar nasıl harekete getirilecek? Nasıl tedarik edilecek? Sermaye, emek, teşebbüs, teknoloji, sevki idare olarak sıralayacağımız bu zaruri unsurları, beraberce kalkınmanın emrine nasıl tahsis edeceğimiz konusu programda görülmemektedir. Dünya pazarları şartlarına uygun ve ihracata açık, yani rekabet gücü olan bir sanayi nasıl gerçekleştirilecektir?

Türkiye'nin taraf olduğu ekonomik anlaşmaların gerektirdiği şartlar nasıl hazırlanacaktır? İçe dönük, kendi kendine yeterli bir sanayi stratejisini mi düşünmektесiniz, yoksa geniş pazarlara açık bir sanayi mi Türkiye'de kurmak istemektесiniz? Sanayiın finansman ve teknoloji açıklarını nasıl karşılamayı düşünüyorsunuz? Bu suallerin açıklanması, sanayi politikalarınızı daha belirli hale getirmek bakımından lüzumlu görölmektedir.

Sanayileşmeyi ve sanayiinin getireceği nimetlerin, coğrafi denge ve sosyal adalete uygun olarak dağıtılmasındaki araçlarınız nedir? Bu araçların plan ile ilişkisi nasıl kurulacaktır. Yani, bununla merkezi bir planlamayı mı kastetmektесiniz, yoksa özendirici ve teşvik edici müessif tedbirlerle bu dağılımı gerçekleştirmeyi mi düşünmektесiniz?

Teşvik tedbirlerinin muhafaza edileceği ve geliştirileceği ifade olunmaktadır. Ancak, araçlar gösterilmemiştir. Objektif teşvik tedbirinden ne anlaşıldığı da belirtilmemiştir. Objektif teşvik, otomatik bir uygulamayı mı öngörmektedir, yoksa sektörler ve şartlar önceden tespit ve ilan edilerek projelerin bu şartlara uygunluğunun araştırılması mı kastedilmektedir? Teşvik tedbirlerinden istifade de; sektör, üretim tipi, proje mi öncelik alacaktır; yoksa yatırım organizasyonunun şekli mi öncelik alacaktır? Sanayiın gelişmesini desteklemek için özel bir banka kurulacağı ifade olunmaktadır. Adalet Partisi iktidarı döneminde, "Yatırım ve İhracat Bankası" adı altında bir bankanın kuruluş hazırlıkları, tasarı safhasına kadar ilerletilmiş idi. Ancak, bankanın teşvik edilen yatırımları desteklemesi, teşebbüs tipinin, bir ayrıcalığa meydan vermemesi, bağlantı yerinin Sanayi Bakanlığı değil bütün finansman kuruluşlarının haiz olduğu statüye paralel olması daha uygun olur kanaatindeyiz.

Programda getirilen yabancı sermaye politikası, özellikle, koalisyonun büyük ortağının program ve beyannamesindeki hükümlerinden daha değişik bir şekilde tanzim edilmiştir. Tasarruf açıkları, teknolojik açıklar ve pazar imkânlarına muhtaç olunduğu sürece, memleket gerçeklerine ve menfaatlerine uygun yabancı sermayeli teşebbüslerden vazgeçilmemesi gerekir. Ayrıca, yabancı sermayenin, özellikle ciddi yabancı sermayenin aradığı istikrar ortamını muhafazada hükümetin titizlik göstermesi gerekmektedir.

Yabancı sermaye münakaşaları bu Mecliste, Türkiye'de çok yapıldı. Türkiye'de gelmiş bulunan yabancı sermaye, topu topu 500 milyon dolardır. Bu 500 milyon doların 350 milyon doları da petrol ile ilgili olarak gelmiştir. Binaenaleyh, yabancı sermaye fevkalade hassastır. Dünya öyle bir noktaya gelmiştir ki, hudutlarından kuş uçurtmayan sosyalist memleketler dahi, kalkınmanın aracı olarak, yabancı sermayeden faydalanmaktadırlar. İşte Sovyetler Birliği, Sibirya'da maden aranması, maden bulunması için Japonlarla, Fransızlarla, Amerikalılarla anlaşmıştır. Sovyetler Birliği, Moskova'da senede 1 milyon otomobil yapmak için İtalyan FİAT firmasıyla anlaşmıştır. Yugoslavya'da Bulgaristan'da Romanya'da Coca - Cola'ya kadar varan yabancı tesisler kurulmuştur. Amerikan sigarası imaline kadar varan yabancı tesisleri kurmuşlardır bunlar. Binaenaleyh, vasıta gayeye feda edilmemelidir; gaye, memleketin kalkınmasını sağlamak, Fayda görüyorsanız yaparsınız. Peşinen, apri-

ori olarak ben buna karşıyım diye çıkmakta memlekete fayda olmadığını, kerrat ile söyledik, tekrar ediyoruz.

Tabii kaynaklarımızın, kalkınmanın istifadesine en kısa sürede, en verimli şekilde nasıl arz edileceği programda görülmemektedir. Kalkınmanın gerektirdiği hammadde, yine kalkınma için zaruri istihdam ve dış ödeme imkânları, yeraltı servetlerimizin yurt çıkarlarına biran önce hizmet eder hale getirilmesine bağlıdır. Yeraltı servetlerinin bekçiliğini yaparak fakir kalmayı öngören alternatiflerle mutabık olmayız. Ülkenin gelişmesiyle bağdaştırma imkânı mutlaka bulundurulmalıdır. Yeraltı servetlerin değerlendirilmesi, aranması ve işletilmesi için programınız nedir? Ne kadar kaynak tahsisi ile nasıl bir finansman imkânı ile bu programı yürütmeyi öngörmektesiniz? Azami istifade ve süratli istifade, ülkeyi zenginleştirmek için şart olduğuna göre, bunu nasıl gerçekleştireceğinizi ortaya koymanız gerekir. Yeraltı servetleri esasen Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Böyle olunca, çıkarılmasının işletilmesinin tanzimi, kontrolü tabiatıyla Devlet tarafından yapılacaktır. Ancak hüküm ve tasarrufu altında olmayla bizzat işletmeyi aynı şey olarak mı telakki ediyorsunuz? Eğer böyle bir telakkiye sahipsensiz, azami randımanı sağlayacak kaynağınız ve formülünüz nedir? Bunları bilmemiz lazım.

İç ticarete piyasayı tanzim, darlıkları önlemek, aşırı, fahiş karlara mani olmak, üreticinin ve tüketicinin korunması için gerekli tedbirleri almak Devletin görevidir. Ancak, bunu piyasa nizamı içinde, onun şartları ile hür teşebbüs mefhumunu zedelemekten yapmaktır da icabeder.

Bu itibarla piyasayı tanzim maksadiyle, gerektiğinde ithalat dağıtım ve stok yapmak faaliyetlerini Devletin veya kooperatiflerin münhasıp tasarrufuna bırakmak, iç ticaretin kısmen devletleştirilmesi veya hiç olmazsa Devlet kontrolü altına alınması manasını taşımaktadır ki, bu da mer'î ekonomik nizamımızla bağdaşmamaktadır. Fayda getirmez, Türkiye'yi malsız bırakır ve pahalılandırır.

Programda, çalışma düzeni ve sosyal güvenlikle ilgili bölümler, kifayetli ve emniyet verici olmadığı gibi, kendi içinde bir takım uyumsuzlukları da ifade etmektedir.

Bütün çalışanları sosyal güvenliğe kavuşturmak, çalışamıyacak durumda olanlara asgari geçim seviyesi ve yaşama şartı sağlamak devletin görevi olup, Adalet Partisi iktidarı döneminde bu konuda önemli gelişmeler kayıt edilmiştir. 1965 yılında 700 bin civarında olan sigortalı işçi sayısı 1971 yılında 1,4 milyon'a ulaşmış ve sosyal güvenlik sisteminden yararlanan çalışanların sayısı 2, 5 milyonu bulmuştur.

Programda sosyal güvenlik imkânlarının yaygınlaştırılması maksadiyle kooperatiflerce kurulacak yeni bir sosyal sigorta ve tarım sigortasından bahsedilmektedir.

Anayasanın 48'nci maddesinde "Sosyal sigortalar ve sosyal yardım teşkilatı kurmak ve kurdurmak Devletin ödevlerindendir" şeklinde hüküm varken ve bağlayıcı bir hüküm iken, gönüllü bir organizasyon olan kooperatiflere bu görevi intikal ettirmek, Anayasa ile açık bir çelişki teşkil etmektedir.

Sosyal güvenlik kurumlarının bir çatı altında toplanmasını sağlamak gayesi de, ayrıca yeni geliştirilmek istenen uygulama ile bir çelişki teşkil etmektedir. Sosyal güvenlik sistemi dışında kalanlardan, özellikle çalışamayacak olanlara, muhtaçlara yapılacak yardımın nasıl bir düzenlemeye sokulacağının açıklanması gerekmektedir.

Adalet Partisi, belli şartlar içinde, bu durumda olanlara maaş bağlanmasını öngören bir uygulamaya programında yer verdiği gibi, gerçekleşmesi için de gerekli teşebbüsleri yapmış bulunmaktadır.

Programın sosyal güvenlik ile ilgili bölümü yeterli ve emniyet verici değildir. Tarımda çalışanların kooperatif güvenliğine değil, Sosyal Sigortalar kapsamına alınarak Devlet güvenliğine biran önce kavuşturulması gerekir. BAĞ-KUR uygulamasının geliştirilmesiyle de çalışanların sosyal güvenlik mekanizması tamamlanmış olacaktır.

Çalışan kadınların 20 yılda veya genel emeklilik hadlerinden daha önce emekli olabilmelerini sağlamak, koalisyonu meydana getiren her iki partinin seçim beyannamelerinde yer aldığı halde, bu taahhüt Hükümet Programında 20 yıl kaydı olmaksızın yer almıştır.

Hükümet Programında kayıt var; çalışan kadınlar daha evvel tekaüt olabilmesi şeklinde bu kayıt. Ne kadar evvel? Meydanlarda söylenen, “20 yıl çalışan tekaüt olabilecek” tir; programlara konan da bu.

Şimdi, biz bilmek istiyoruz; bu 20 yıl, tavan mı, taban mı, yoksa bir şey değil mi? Yani vadedilen 20 yıl ne? Onu bilmek istiyoruz.

İşçilerin kıdem tazminatlarını 15 günden 1 aya çıkartmak yanında, aynı ölçülerle hesaplanacak bir ödemenin, emeklilik halinde de yapılmasını sağlamak gerektiğine inanıyoruz. Çalışma şartlarının ıslahı, işçi eğitimi, işçi konutları gibi meseleler, programda yer almamakla beraber, Hükümetin bunların üzerinde ehemmiyetle durması gerektiğini hatırlatmak istiyoruz.

Sağlık konusunda sadece genel tabirlerle yetinilmiştir. Daha evvel de ifade ettiğim, genel sağlık sigortası mutlaka getirilmelidir. Programın yerleşme düzeni bölümünde, gelişme ve özellikle sanayileşme neticesi şehirleşme hareketlerinin nasıl anlaşıldığı, ne gibi tedbirlerle halledileceğine temas edilmemektedir. Köy - kenti olarak getirilen yeni müessese, şehirleşmeyi engelleyecek bir düşüncenin mahsulü müdür; yoksa düzenli şehirleşme ve daha fazla medeni imkânlarla sahip ekonomik entegrasyon düzeyine yaklaşmış bir yerleşme ünitesi midir? Köy - kentlerden, kooperatifleşmenin haiz olacağı şümul içinde, birlikte çalışılan, ihtiyaçların birlikte karşılandığı yerleşme birimleri mi kastedilmektedir? Köy - kente geçişin uygulanması nasıl olacaktır, finansman nasıl sağlanacaktır? Köy - kentte oturanlar geçimlerini neyle sağlayacaklardır? 10 tane köyün ortasına bir köy - kent kurdunuz; neyle geçimini sağlayacaklar? Türkiye’de köylerin dağılımına dikkat ediniz; köylerin dağılımı, geçim esasına göredir. Köyler, köylünün geçinebileceği yerlerde kurulmuştur. İmar ve iskân tatbikatında görülmüştür ki, yıkılmış köyün yerine, 1 Km ilerisinden

yepyeni köyler yapılmıştır, fakat köylü oraya gitmemektedir. Niye? Sadece alıştığından, sadece babasının mezarı orada olduğundan, sadece hislerle oraya bağlı olduğundan dolayı değil, geçimini, yerleştiği yerin etrafında temin etmektedir de ondan.

Binaenaleyh, köy -kent projesi nasıl işleyecek? Bunu bilmek istiyoruz. Bu düşünceler zaman zaman ortaya atılmıştır. Bazı ülkelerde de tatbikatları yapılmıştır, köyleri birleştirme ve bu suretle, köyleri birleştirmek suretiyle de altyapı yani kamu hizmetlerinden tasarruf etme. Peki, yaptınız köyü, orada neyle geçinecek? İşte bunu soruyoruz; eğer bizim anladığımız doğru ise.

Hızlı sanayileşmenin tabii sonucu olan büyük şehirler ve metropollerin problemlerine ne gibi çözümler düşünülmektedir. Büyük şehirlerin oturulabilir, yaşanabilir halde muhafazası için önemli altyapı hizmetlerine ihtiyaç vardır. Çevre yolları, metrolar, banliyö trenleri, su ve kanalizasyon ihtiyaçları ile meydanlar, parklar, çok sayıda konut inşası gibi, problemlerle mutlaka başa çıkabilmek lazımdır.

Gecekondu meselesinde getirilen tedbiri yetersiz buluyoruz. Mülkiyet düzeyiyle çelişkili buluyoruz. Gecekonduları kendi kaderlerine terk ki, sayısız arsa ihtilafları vardır, bunları vatandaşlar arasında bir huzursuzluk unsuru olarak görüyoruz.

Belli bir tarihe kadar özel mülkiyet konusu olmayan arsalar üzerinde yapılan gecekonduların meşrulaştırılmasında, yani tapularının verilmesine gerek vardır. Ancak, özel arsalar üzerinde kurulan gecekonduların, bu arsaların kamulaştırılması gibi yolla meşruiyetini sağlamak, özel mülkiyeti ihlal olacaktır. Ondan sonra tutamazsınız artık. Nasıl olsa bir defa örnek oldum, bir defa daha denilecek ve yapılacak. O zaman da, kim gözüne nereyi kestirirse oraya gecekondu yapar. E. , o zaman nizamı tutamazsınız.

Onun için, programda iki tedbir getiriliyor, kamulaştırılacaktır veya başka yerlere götürülecektir "Kamulaştırılacaktır" tedbirini doğru bulmuyoruz. Başka yere götürün, ev verin, bunların hepsini destekleriz; ama başkasının kesesinden başkasına bir şey vermek kolay değil, Devlet verir onu.

Gecekondu meselesinin halli, bir yerleşme problemi ve bir sosyal konut problemiyle mümkündür. Gecekonduya yaşayan vatandaşları, daha iyi ve sıhhi şartlara haiz sosyal konutlara kavuşturmak ve bu şekilde de gecekondu problemini halletmek gerekir. Devlet, kendisine düşen görevi güç de olsa yapmaya muktedirdir. Devletin bu yükümlülüğü, temel hakları ihlal ederek, vatandaşları birbirine düşürücü, huzursuz bir uygulamasıyla bertaraf edilemez

Eğitimde insangücü ihtiyaçlarıyla daha ahenkli bir uyum sağlanması esas olmalıdır. Özellikle yükseköğretim için programda getirilen hükümlerin samimiyeti ve geçerliliği üzerinde haklı şüpheler duymaktayız.

Bir taraftan yüksekokullara girişin imtihansız olacağı ilan edilirken, ki, bunu üzerinde daha sonra duracağım-programda bunun liselerde yükseköğretime yönelme şartına bağlanmasıyla ne gibi baraj getirilmek istendiğini anlayamamaktayız.

Yükseköğretimin parasız olmak kaydını, bir genel uygulama halinde takdim etmeyi eşitlik prensibiyle bağdaşır görmüyoruz. Yükseköğretimde Devletin, daha fazla kapasite yaratabilmesi, daha iyi öğretim ve eğitim standartları geliştirilmesi için ağır masraflar yapmak mecburiyeti vardır.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye bugün yükseköğretim yapma çağında bulunan çocuklarının ancak % 6'sını okutabiliyor. Bu rakam en ileri memleketlerde % 28 ve % 30 mesabesinde. Bizde 1965'te % 3 mesabesinde idi bu, şimdi % 6 mesabesine çıkmıştır. Türkiye'nin okutma imkânları, okul kapasiteleri, öğretim üyeleri, öğretim araçları var da, çocuklarını okutmuyor mu?

Binaenaleyh, okuma, evvela okunulacak yerin mevcudiyetinden başlar. Bu da çok ağır masraflar gerektirir. Bir üniversitenin kurulması 400 milyon liraya mal oluyor; sadece kuruluş masrafı 5 bin talebeyi okutacak bir üniversite 400 milyon liraya mal oluyor. 2 bin öğrenciyi okutan bir üniversitede bir öğrencinin Devlete maliyeti 48 ila 50 bin lirayı buluyor. Onun içindir ki, bu yükseköğretim masrafları fevkalade ağır masraflardır.

Varlıklı ailelerin çocuklarının yurt dışında yüksek ücretlerle okumak imkânı varken, Türkiye'deki yüksekokullara ücret ödmeden muaf tutulmaları, ne sosyal adalet, ne de eşitlik ilkesiyle uyusmaktadır. Para veremeyecek, bundan dolayı okuyamayacak Türk çocuklarına, (Bu gün 50 bin kişiye) Devlet burs veriyor; 150 bine, 250 bine çıkarınız, ama Boğaziçi Üniversitesinde 6000 liraya, 8000 bin liraya vatan-daş çocuğunu okutuyorsa, okutabiliyorsa, dış ülkelerde okutuyorsa, okutabiliyorsa, Devletin okuluna, Devletin üniversitesine geldiği zaman verebilecek olandan para almanın ve bununla yeni mektepler yapmanın, okuyamayacak çocuğu okutmanın ne mahzuru var yani? (A.P. Sıralarından *alkışlar*) Ama yine siz bilirsiniz, biz sadece, gayet açık söylüyorum, buradan bir kaynak yaratmanın mümkün olduğunu ve bu kaynakla da okuyamayacak fakir fukara çocuklarına yardımcı olunması gerektiğini düşündük. Ne ile yapacaksınız bunları? Hükümet oldunuz, yapacağım dediğiniz herşeyin milyonlara, milyarlar baliğ olduğunu göreceksiniz ve o milyonların, milyarlarında Ulus'ta Maliye Bakanlığının alt katında olmadığını göreceksiniz. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Onun içindir ki, kaynak yaratalım diye gayet iyi niyetle getirilmiştir, ama fevkalâde istismar edilmiştir. (C.H.P. sıralarından *“Hacı Ali'nin okulundan bahset” sesleri*)

Ne diyelim yani...

Devam buyurun lütfen Sayın hatip.

A.P. GRUBU ADINA SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Şimdi Başkan ikaz edecek, “Karşılıklı konuşmayın” falan diye... Karşılıklı konuşma arzusu içinde olanlarla konuşmaya hazırım. Kimse, gelsin dışarı çıkalım, müsait bir yere gidelim; biz medenî insanlarız. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Medenî insanlarız, konuşuruz, karşılıklı otururuz, fikirlerinizi söylersiniz, ben de söylerim; beğenmezsiniz; şart da değil zaten.

Eğitimden öncelikle yararlanan Türk vatandaşını yetiştirmek gaye alınmalıdır. Bu ise, millî demokratik hukuka saygılı, Cumhuriyet prensiplerine saygılı bir kafa yapısını hazırlamayı gerektirir. Millî eğitimin herhalde ilk vasfı millîlik olmalıdır. Millîlik için millî şuur aşılması olmalıdır. Bu noktada büyük eksiklikler görmekteyiz.

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye'nin fevkalade önemli diğer bir konusundan bahsedeceğim. Bu enerji konusudur.

Türkiye elektrik enerjisine çok geç kavuşmuştur. 1950 yılında, (ki bu yılı ele alışım bir mukayese içindir, herhangi bir maksat için değildir) ürettiği bütün elektrik enerjisinin yekünü bir milyar kilovatsaatten az, yani 790 milyon kilovatsaat idi. O tarihte Türkiye'nin ancak 123 köyünde elektrik vardı. 790 milyon kilovatsaati bugün Sarıyar - Gökçekaya kombinezonu üretmektedir. 1960'ta bu miktar 2 milyar kilovatsaat seviyesine çıkabildi. 1965'te 4 milyar kilovatsaat seviyesine çıkabildi. 1970'de 8 milyar kilovatsaat seviyesine çıkabildi. Ama gerek birinci Beş Yıllık Plan tatbikatı, gerek İkinci Beş Yıllık Planın öngördüğü tedbirlerle 17 milyar kilovatsaatlik tesislerin yapılmasına girişildi. Bu tesislerin bir kısmının 1973 senesi sonunda bitmesi lazımdı, bitmedi. Bir kısmı 1972 senesi sonunda bitmeli idi, bitmedi, 1973 sonuna doğru bitecektir veya 1974 yılı başında. Bu tesisler bittiği zaman Türkiye'nin elektrik üretimi 17 milyar kilovatsaat olacaktır. Yalnız Keban projesi 5 milyar kilovatsaat, yani Türkiye'nin 1964'teki bütün elektriğinden daha fazla elektrik üretecektir. Yalnız Ayvacık projesi 1,5 milyar kilovatsaat arasında elektrik üretecektir. Yalnız Fırat'ın Keban ile Bozova arasındaki kesiminde, Siverek'in biraz aşağısında 20 milyar kilovatsaat elektrik üretebilecek kabili inşaa projeleri vardır Türkiye'nin; beş milyara alınacaktır.

Türkiye, elektrik istihsalını 50 milyar kilovatsaate en kısa zamanda çıkarmalıdır. Üçüncü Beş Yıllık Planın yirmi senelik perspektifine 20 milyon kilovat kapasite konulması gerekiyor.

Öyle ise her sene için bir milyon kilovatsaatlik elektrik enerjisi koyacaksınız. Bir milyon kilovat kapasite koyacaksınız, ki bunu koyabilmek için de her sene 5 milyar lira para sarfedeceksiniz. Türkiye her sene bir milyon kilovatsaatlik kapasiteyi koyamazsa, 20 milyon kilovatsaatlik takate ulaşması, 50 milyar kilovatsaat elektriğe ulaşması için endüstrisini geliştirmesi mümkün değildir.

Elektrik sadece endüstri meselesi de değildir. Elektrik medeniyet meselesidir. Elektriği Türkiye'nin her köşesine götürmek lazımdır. Bugün 5-6 bin köye götürülebilmıştır. En kısa zamanda elektriği Türkiye'nin her köşesine bir enterkonnekte sistemle götürmek lazımdır. Bu enterkonnekte sistem hali inşadadır. Hakkâri'den Edirne'ye kadar aynı sistemden elektrik alacak şekilde, Hopa'dan Marmaris'e, Hopa'dan Datça'ya kadar aynı sistemle elektrik alacak şekilde Türkiye'de elektrik şebekesi yapılıyor. Temennimiz odur ki, bunlar kısa zamanda yapılır, biter ve Türkiye'nin her tarafı bu enterkonnekte sistemden elektrik alır.

Şimdi, geliyoruz elektriği neden üreteceksiniz meselesine.

Elektriği kömürden mi üretilim, sudan mı üretilim, mazottan mı üretilim? Bu münakaşa, çağın gerisinde bir münakaşadır, bana göre. Önemli olan elektriğin varlığı, bolluğu ve devamlılığıdır. Hatta, ucuzluğu bile değildir, varlığı, bolluğu ve devamlılığıdır. Öyle ise, eğer bunu yapmazsanız; kilovatsaatini 15 kuruşa üretebildiğiniz Ambarlı tesislerini kötölerseniz, ondan sonra da benzeri tesis yapmazsanız, 72 kuruşa kilovatsaatini üreten gaz türbinleri korsunuz; oraya varır iş.

Onun içindir ki, kömürden mi üretilim? Varsa kömürünüz kömürden üretilir. Sudan mı üretilim? Haa, bir anlayışı da tashih etmek isterim. Türkiye'nin akarsularının elektrik kapasitesi 536 milyar kilovatsaattir. Bunun kullanılabilir 100 milyar kilovat saattir. Teknisyenler bunu bazen 75'e indirirler, bazen 150'ye çıkarırlar; ama 100 milyar kilovatsaat civarında sularımızdan elektrik alınır. Keban ve Gökçekaya'nın hizmete girmesiyle, takriben 8-9 milyon kilovatsaat enerji sulardan alınmış olacak. Yalnız, sular boşa akıp gidiyor, şundan elektrik alalım. Fişi sokmak suretiyle oradan elektrik alamazsınız. Tesisler yapmak lazımdır üzerine. Bu tesisleri yapmak zaman ister ve bir milyon kilovatlık bir tesis meydana getirmek altı sene alır. Öyle ise, bir taraftan devamlı olarak sudan elektrik istihsal edeceksiniz, diğer taraftan kömürünüz varsa ondan çıkaracaksınız. Artık Türkiye'de bin kilovat, on bin kilovat, yüz bin kilovat santral takatleri bitmiştir. Milyonluk tesisler kuracaksınız, bir milyon kilovatlık tesis kurduğunuz zaman, Elbistan cinsi kömür üzerine, on milyon ton kömür işletmesi yapacaksınız. Ama nerede Türkiye'nin kömürü? İşte Ege bölgesindeki kömürler, azami yüz milyon ton; on sene gider böyle bir santrale. En büyük rezervimiz 1000, 1200 kilokalorilik ve fevkalade düşük kaliteli Elbistan kömürüdür. O tesislerde kuruluyor; biran evvel yapılması lazımdır.

Peki fuel-oil? Gayet tabiidir ki fuel-oil dünyanın her tarafında elektrik üretiminde çok önemli hizmetler gördü. Fuel- oilin pahalalanmış olması dahi, hala bugün, bu tesisleri zaman zaman çok ekonomik yapmaya devam eder.

Tabii gaz? Varsa tabii gazınız, ondanda yaparsınız tabii

Jeotermik enerji? Jeotermik enerjiniz varsa, ki bunu yalnız İzlanda'da yapıyorlar, ondan da yaparsınız.

Programda gördüğümüz en önemli noksanlardan birisi de, ki bu münakaşa akademik bir münakaşadır aslında, bununla, sırf birşeyi ifade etmek istiyorum; Türkiye'nin elektriksiz kalmaması akademik değildir. O siyaset meselesidir. Yani elektriksiz bıraktınız mı, onun akademikle alakası yoktur, o bir siyaset meselesidir. Bırakmamak aslolanıdır. Binaenaleyh, üzerinde hassasiyetle durduğumuz konu, her sene 1 milyon kilovatlık elektrik santrali yeniden başlamalıdır Türkiye'de ve her kaynaktan faydalanarak başlamalıdır. Atom enerjisinden faydalanmada Türkiye çok geç kalmıştır. Atom enerjisinden faydalanma için projeler tanzim edilmiş, fizibiliteleri yapılmıştır. Programda atom enerjisinden faydalanma bir kenara itilmiş görülüyor. Gerçi, atom enerjisi birçok memlekette fevkalade geniş tatbikata sahne olmakla beraber, çevre kirlenmesiyle ilgili olarak şimdi birtakım mülahazalar var; ama Türkiye henüz o şekilde kesafette iskân edilmiş bir ülke olmadığı için, atom enerjisinden faydalanmayı bir kenara atamaz. Onun için programda, bütün

hükümetlerin programlarında, son üç- dört sene zarfında atom enerjisinden faydalanma hususu vardı; bu defa terkedilmiş görülüyor. Atomun gerisinde kalmayalım. Elektriğin ve buharın gerisinde kaldık, kapatmaya uğraşıyoruz. Teknoloji dünyasında atomun gerisinde kalmayalım. Mutlaka Türkiye'nin bir atom santrali olması lazımdır. Sadece elektrik bakımından da değil, atom endüstriye tatbik edildiği zaman, bunun uzmanlarını aramaya gitmememiz için de lazımdır diyoruz. Üzerinde durmak istediğim konu; nereden bulursanız elektrik üretin, gözü kapalı üretin; ucuzdu, pahalıydı demeden üretin; ama elektrik bulun, elektriğin varlığı çok büyük katma değerler meydana getirir ve elektriğin, zannedildiği gibi metalurji endüstrisinin dışında, malların maliyetindeki iştiraki çok büyük değildir, varlığı esastır. Yoksa, istihdam imkânı yaratamazsınız. Doğu bölgemizin her kasabasına, her köyüne, her iline, her nüfus merkezine elektrik götürmedikçe kurduğunuz fabrikayı ne ile işleteceksiniz? Onun içindir ki, bunun üzerinde hassasiyetle duruyoruz. Programda görmedik, dikkatle tetkik ettik, ama görmedik. .

Türkiye'nin en önemli diğer bir meselesi de demir- çelik konusudur. Türkiye bugün 1,5 milyon ton civarında demir-çelik üretiyor. Ama Türkiye senede 600-700 milyon dolar demir çeliğe para vermek mecburiyeti ile karşı karşıya. Türkiye'nin bugün 5 milyon ton demir - çeliğe ihtiyacı var. Ereğli tevsii, İskenderun ikinci ünitesi ile beraber 5 milyon tona ulaştırır. Türkiye'yi. Türkiye 4'ncü demir - çelik fabrikasını kurmaya mecbur ve 10 milyon ton kapasiteye çıkacak şekilde demir-çeliği kurmaya mecbur. Eğer bunlar yapılmazsa zaten refahı doğurmak mümkün değil, karanlığı kaldırmak mümkün değil, iş sahaları açmak mümkün değil, yetişen insana işleyeceği malzemeyi vermek mümkün değil. İşte onun için, bunun üzerinde de hassasiyetle duruyoruz.

Hükümet programında bir de bor meselesi var. Borun devletleştirilmesi. Bu bor tartışması bir talihsiz tartışmadır. Mamatif bu talihsiz tartışmaya belki son defa veya sondan bir evvel bir defa daha iştirak etmek istiyorum.

Bor, Türkiye'de bor. Bor'u biz herşey sanırız. Aya falan gidenlerin borla gittiğini sanırız. Aya ne ile gidildiğini, (doğrusunu isterseniz bugün bir yakıtlı gidiyor ama) o gidenlerden başkası bilmiyor. Borun stratejik bir madde olmadığını Amerikalılar ilan ettiler. Dünyanın bor ihtiyacı 2, 5 milyon ton. Bütün dünyanın bor ihtiyacı 2, 5 milyon ton ve sadece 400 bin tonunu biz veriyoruz. Yani biz fiyat dikte ettiren bir memleket değiliz. Başka memleketlerde de var bor. Türkiye'de bor maden ise 1 milyar ton rezervi haiz.

Muhterem Milletvekilleri, maden durduğu yerde bir potansiyel, servettir, ama fukaralığı izale etmez. Şayet fukaralığı izale etse idi, Libya petrol buluncaya kadar fukara kalmazdı. Ama bor petrol gibi değil. 2,5 milyon ton kullanılıyor; bunun 400 bin tonunu Türkiye veriyor. Arjantin'de Rodezya'da, Kanada'da ve Güney Amerika'nın başka memleketlerinde, Birleşik Amerika'da, Sovyetler Birliğinde geniş yataklar var. Devir değişir bor'u tamamen hükümsüz bırakır. 1 milyar ton bor'umuz var; bugünkü fiyatı 35 dolar, yani 35 milyar liralık servetimiz var. Böyle düşünemeyiz, çünkü bor, buğday tarlası değil. Buğday tarlasını biçersiniz buğdayı

toplarsınız. Bor orada duruyor. Burada söylemek istediğimiz şey şudur; Türkiye'nin şimdi paraya ihtiyacı var. Dünyanın satılan 2, 5 milyon tonun hepsini biz versek, ki, hesaplayın 35'er dolardan, 70-80 milyon dolar veya 90 milyon dolar eder bu. İşte budur bor'un maliyeti.

Binaenaleyh, bor'u kim işletsin? Devlet mi işletsin, özel sektör mü işletsin? Buradaki durumu da tespit edelim. Bu gün Türkiye'deki bor yataklarının % 95'i Devletin elindedir ve en zengin madenler de Seyitgazi'nin Kırka madenleridir. Kalan % 5'i özel sektör tarafından işletilir. Bu özel sektör tarafından işletilen madenlerin bir kısmı da, derin su altı yataklarıdır. Devletleştirdiğiniz takdirde ki aslında bunları Devletin işletip işletmeyeceği dahi meçhuldür. Yani Devletin elinde öyle güzel yataklar var ki, gidip suyun altında, suyun içerisinde çalışan. 100 metre derinden bor çıkarmak yerine fevkalade rahatlıkla Devlet kendi yataklarını kullanır. Devlet, onu, Devletleştirdiği takdirde eninde sonunda kapatacaktır. Kapatmayacağı da olabilir, ama bir kısmını kapatacaktır. Eh, bugün vatandaş, oradan bor'u çıkarıyor ta yerin dibinden. Çıkartıyor ve satıyor. Devletten ucuz mu satıyor? Elimizde 1973 senesinin değerleri var; vatandaş 35 dolara satıyor, Devlet 31 dolara satıyor. Ne kadarını o, ne kadarını öbürü satıyor? Ona da bakalım 400 bin tonda, 281 bin tonunu özel sektör, 120 bin tonunu da Devlet satıyor. Kaynak bu. Yani 120 bin ton. Daha çok çıkarmaya, daha çok satmaya mani değil ki, özel teşebbüs. Buyurun, 1 milyar ton rezerviniz var; çok kolay çıkarmak mümkün, çıkarın satın, E, bunlar bir hüner.

Sonra birşey daha söyleyelim; bor vesaire bu gibi şeyler kartelleşmiş. Öyle piyasalarda tutunmak, vesaire kolay işler değil. Devlet aslında sattığı adama yine komisyon veriyor. Devlet bunu doğrudan doğruya alıcıya vermiyor; o, karteğe bağlı. Dünya piyasaları bu. Dünya piyasalarında devler çarpışıyor. Şöyle olur; fiyat dikte edecek durumda olursunuz. (Zaman zaman fındıkta ve zaman zaman kuru üzümde olduğu gibi) o zaman üzerinde durursunuz. Arapların yaptığı gibi petrolde fiyat dikte edecek durumda olursunuz ve bunu almaya mecburdur ve ikame malı da yoktur, olur. Fındığın fiyatını ilanihaye çıkaramazsınız. Muayyen bir yerde duracaksınız. İkame malları geliyor. Petrole ikame malı bulsa, oraya gidecek. Onun içindir ki, bor işi iddiaya bindi. Yani Hükümet yine "Devletleştireceğiz" diyor. Devletleştirme. Devletleştirme uğruna Devletleştirmeye itiraz ediyoruz. Söylediğimiz şey akıldır, hesabidir. Ne getirir, ne götürür? Bunu hesaplayın diyoruz. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Hakikaten memlekete ne getirir, ne götürür?

Bir diğer konuya dönmek istiyorum ki bu da fevkalade önemli bir konudur; Anayasanın 60'ncı maddesinde değişiklik yapmamızı gerektirmiş bir konudur. 1977 yılından itibaren, bildiğime göre, Türkiye'de 1 milyon gencimiz askerlik çağına gelecektir, her sene...

Muhterem Milletvekilleri, Türkiye genç bir Devlet. Nüfusunun % 42'si 15 yaşından aşağı.

Binaenaleyh, 1 milyon gencimiz talim terbiye yaşına gelmektedir. 1 milyon gencimizi talim ettirmek mümkün olmadığından dolayı, Anayasanın 60'ncı maddesini değiştirdik geçen sene. Yalnız, askere almadığınız vatandaşa ne yapacaksınız?

Türkiye bunu henüz karara bağlamış değildir. Bedel mi alacaksınız, yoksa memleketin diğer hizmetlerinde mi çalıştıracaksınız? Köyden gelmiş çocuğu nerede çalıştıracaksınız? Yani, öğretmenlik vesaire yapma durumunda olanı anladık; köyden gelmiş çocuğu nerede çalıştıracaksınız, kasabadan gelmiş çocuğu nerede çalıştıracaksınız? (A.P. sıralarından “Angaryada” sesleri) İşte, angarya devrinin açılmaması lazımdır. Onun için söylüyorum bunları. Bir amele-i mükellefe devrinin bir takım heveslerle açılmaması lazımdır. Açılacağına ihtimal veremiyorum, sadece açılması lazım geldiğine işaret etmek istiyorum.

Huzurunuzu çok işgal ettim, biliyorum; ama 10, 15 dakika daha beni dinlemenizi rica edeceğim.

Hükümet programı reformlardan hiç söz etmemektedir. Üç senedir reform münakaşası yapılır; “Reform” kelimesine dahi rastlamak mümkün değil Hükümet Programında. Eğer kıyıya köşeye bir yere sıkışmışsa. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Halbuki, Türkiye’de reform münakaşası büyük ihtilaflara sebep oldu. Atatürkçü doğrultuda reformlar yapılmadığından dolayı çeşitli iddialarda bulunuldu. Ama deniliyorsa, ki, bu “Ak Günlere” bildirgesinin hepsi reform; o ayrı meseledir. (A.P. sıralarından alkışlar) Öyle bile olsa, bir değinilse iyi olurdu derim.

Reformların sulandırıldığından, reformların yozlaştırıldığından Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı, bugünkü Sayın Başbakan çok bahsettiler. Bu yozlaşan reformları haslaştırmak ve sulanan reformları arındırmak görevi kendisindir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu arada “toprak işleyen su kullananın” sloganının sahibi Sayın Başbakan, “Düzen değişikliğini sağlayıcı toprak reformu yapılmadıkça teknik tedbirler sonuç vermez” diyordu. Toprak ve Tarım Reformu hakkında, Hükümet Programında bu kadar önemli bir konuda bir şeye rastlamıyoruz. Ee, “Bunları yazsak Hükümet programı kocaman bir kitap olurdu. “Hayır, bunlar çok önemli konulardır diye biz söylüyoruz; ama telakki meselesidir denilebilir.

Toprak ve tarım reformunu tatbik etmek için ne yapacaksınız? Nereden başlayacaksınız? 1974 senesinde kaç para ayıracaksınız? Kaç aileye toprak vereceksiniz 1974 senesinde? Toprak ve tarım reformu 1936’dan beri münakaşa ediliyor, sekiz sene biz burada hükümet olarak bunların münakaşasına girdik, nihayet Reform Kanununu çıkardık, bu defa Reform Kanununa sahip olan yok. Şikâyetim budur, bundan şikâyet ediyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Meydanlarda pek çok istismarı yapılmış diğer bir konu; Üniversiteye girecek talebe konusu. Biraz evvel bahsettim burada yine bahsedeceğim, o zaman başka bir vechesini söyledim.

Herkesin üniversiteye gireceğini, liseyi bitiren herkesin üniversiteye gireceğini Cumhuriyet Halk Partisi meydanlarda söyledi. Herkesi sokacağız üniversiteye diye; ama o “Ak Günlere’yi” dinleyen, herkes okumadığı için, oraya biraz başka türlü yazılmış bu. Ve Hükümet Programına da başka türlü girmiş; ama intiba, herkesi Cumhuriyet Halk Partisinin bir yol bulup üniversiteye sokacağıdır,

1973 senesinde 114 bin kişi üniversite imtihanına girmiş, 33 bin kişilik kapasite mevcutmuş, 33 bin kişi alınmış.

Şimdi, program diyor ki; “Liselerden üniversiteye yönelmiş bulunan öğrenciler üniversiteye imtihansız girecek”

Liselerdeki bütün talebenin üniversitede okuması arzusu vardır. Ee, niye bütün talebeyi üniversiteye almıyorsunuz da üniversiteye yönelen veya yönelmeyen diye ikiye ayırıyorsunuz? Ve bunu nasıl ayırıyorsunuz, nasıl ayırıyorsunuz, bunu? Yani, demek ki yine bir kısım liseyi bitiren veya muadili okulları bitiren gençlerimiz üniversiteye gidecek bir kısmı gitmeyecek. Hani herkes gidecekti? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Öyle demedik diyebilirsiniz, gayet tabii, ben de fikrimi tashih ederim, hakikaten öyle dememişler derim. Çünkü birçok yerlerde bununla karşı karşıya kaldık, 114 bin kişinin imtihana girdiği, 33 bin kişinin alınabildiği bir yerde 114 bin kişiyi nasıl nereye oturtacaksınız diye merak etmişim ben aslında. Eğer, yapılabilen bir şeyse niye biz yapmayalım? Niye Cumhuriyet Halk Partisinden başka partiler şayet üniversitelerde oturacak yer varsa, okutacak hoca varsa Türk çocuklarının okumasına engel olsunlar? Niye üniversitenin bizatihi profesörleri, idarecileri, buna karşı çıksınlar? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Şimdi anlaşılan yapılan şey, merkezi sistemle yapılan, ayırmayı, seleksiyonu, yine üniversitelerin, yüksek okulların kapasitesine göre liselerde yapılacak. Acaba bu mu daha doğru öbürü mü daha doğru? Çünkü Türkiye’nin 500 tane lisesi var, 500 lisede 500 ayrı metotla ayırmak mı daha doğru, yoksa merkezi sistemle mi ayırmak doğru? Netice itibarıyla, üniversitelere sınavsız girme kalkmış değil, yalnız sınavın yeri değişmiş. Yani, üniversite kapısında sınav yerine, lise kapısından çıkmadan, bir test, bir sınav yahut karne gibi birşey, pekiyi derece ile çıkanlar vesaire gibi öyle bir hale getirilmiş.

Muhterem Milletvekilleri, üniversiteye gidecek talebeyi lisede ayırmanın sa-kıncalarına işaret etmek isterim. Hepiniz bilirsiniz, eğitimciler çok daha iyi bilir, öyle talebeler vardır ki, liselerde muayyen sahalarda göstermedikleri kabiliyeti, yüksek okullarda fevkalade değişik ve parlak biçimde gösterirler. Onun içindir ki, geliniz, evvela yapacağımız iş. sınavı üniversite kapısında mı yapalım, yoksa lise bahçesinde mi yapalım dan önce, üniversite kapasitelerini yüksek okul kapasitelerini artıralım da % 6’yı % 12’ye % 12’yi yani üniversitelere gidebilen talebeyi % 12’ye çıkaralım.

Ortak Pazar, Hükümet Programında diğer bir konudur. Muhterem Milletvekilleri, Ortak Pazar konusu Hükümet Programında ve Protokolde şöyle yer almıştır;

“Esas anlaşmanın doğrultusunda Ortak Pazarla olan ilişkilerimiz geliştirilecek. Ama ek protokoller birtakım müzakerelere tabi tutulacak”

Ek protokollerin müzakerelere tabii tutulması suretiyle elde edilebilecek birşey varsa bunun elde edilmesinden ancak memnun oluruz, ancak, bu ek protokoller ikinci, üçüncü defa müzakereye tabii tutuluyor. Batılılar ciddidir; gayriciddi duruma düşmeyelim onların yanında derim. Bununla beraber, hakikaten Hükümet, bu protokolleri yeniden bir müzakereye tabii tutmak suretiyle memlekete menfaat

sağlayabilecekse buyursun sağlasın; ama sırf konuşmuş olmak için konuşmak suretiyle veya işte konuşuyoruz demek suretiyle meseleyi sürüncemede bırakıp gitmek suretiyle gayriciddi bir duruma Devletimizi sokacaksa, bu itibar sarsıcı olur. Ben bu ölçüye işaret etmek istiyorum, bir.

İkinci; Ortak Pazar 150 milyar dolarlık bir ticaret hacmini temsil eder. Türkiye'nin toplam ticaret hacmi henüz 4 milyar dolar, 5 milyon dolara gidiyoruz. 150 milyar dolarlık ticaret hacmi içinde esasen biz Ortak pazara üye olsak da olmasak da ihtiyaçlarımızın % 45'ini Ortak Pazar memleketlerinden tedarik ederiz. Ve ihracatımızın takriben % 35'ini de Ortak pazar memleketlerine yaparız. Binaenaleyh, bizim zaten bu ülkelerle ilişkimiz var. Aslında Türkiye'nin Ortak Pazar üyeliği sadece bir iktisadi mesele değildir. Türkiye'nin Ortak Pazar üyeliği, Büyük Atatürk'ün koyduğu muasır medeniyet seviyesine ulaşmada Türkiye'nin kendi kendisini mecbur etmesi zorlaması hadisesidir. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*) Düşününüz Ortak Pazarın ekonomisi ile rekabet edebilen bir ekonomi kurmuşsunuz. Ama 15 sene sonra; ama 20 sene sonra. Ama hedef hiç olmazsa o. 20 sene sonra bu hedef hala 20 sene ötemizde olacağına, 20 sene sonra yakalarız bunu. Ortak Pazarın ekonomisi ile boy ölçüşebilen, rekabet edebilen bir ekonomi, bir sanayi kurmuşsunuz, başka şeyler kurmuşsunuz ve bu suretle Türkiye, sadece kuruyemişle biraz cevher imal eden, ihraceden memleket olmaktan çıkar, sanayi mamülleri ihraceden memleketler arasına girer. Ortak Pazar budur. Ortak Pazarla ilgili meydanlarda bize çok laf geldi, lafın çoğu bize geldi. Ortak Pazar biliyorsunuz. 1963 senesinde imzalanmıştır. Daha sonra biz Katma Protokolünü imzaladık. Geçiş dönemi. Ve meclislerimizden geçti.

Biz Ortak Pazara taraftar olduğumuzu kerratı ile ifade ettik ve Ortak Pazarı haretle savunduk. Türkiye'yi satmak için mi savunduk? Burada öyle deniyor, seçim beyannamesi. Ortak Pazarın bir Katolik, Siyonist teşkilatı olduğu savunulmuştur. Ortak Pazar adeta bu beyannamede Milli Selamet Partisinin beyannamesinde bir Cehennem gibi gösterilmiştir; ama" Ortak Pazar esas doğrultusunda yürüyecektir" diye hem Protokole, hem de Hükümet beyannamesine imza koydunuz. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Anlaşıyor ki, Selamet Partimiz bizi haksız yere itham etmiştir "Bizi" dediğim zaman, Ortak Pazarın destekçisi olarak en önde görünen bizdik. Haksız yere itham etmiştir. Bu suretle hidayete ermiş bulunduklarından dolayı memnuniyetlerimizi ifade etmek istiyoruz. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

"Halk Sektörü" deyimine dokunmak istiyorum. Doğrusunu isterseniz "Halk sektörü" "nün ne olduğunu bu beyannamenin içinde anlamak mümkün değil. Aslında bir şeyin başına "Halk" kelimesini getirince onun mutlaka ismi ile müsemma olması mümkün değildir. Yani şimdi gelelim, nedir bu "Halk sektörü"? Yani birtakım teşebbüsler kurulacak, kooperatifler kurulacak, başka şeyler kurulacak, halk bunlara ortak olacak, ortak olanlar halk sektörüne dahil olacak, olmayanlar ne olacak? Olmayanlar ne olacak? Yani bunlar umumi kelimelerdir, umumi kelimelerdir. Çünkü ne yaparsanız yapın Türkiye'de yüzde yüzü tarafınıza çekemezsiniz, mecbur da edemezsiniz. "Biz halk sektörü kurduk, gelin buraya girin" dediniz. Girmede, adam

halk olmaktan çıkacak mı? (A.P. sıralarından *alkışlar*) Ne olacak? Bu halk sektörü dediğiniz şeyin içine girmeyenlerin, sanayicisini, tüccarının, esnafının, çiftçisinin, köylüsünün, yani sizin tesmiye ettiğiniz halk sektörünün içine girmeyenler halk değildir manasına gelebilir ve bu da bölücülük olur, Bu da bölücülük olur. Onun içindir ki, halk sektöründen kastınız kamu sektörünün dışında kalanları, özel sektör tabirini beğenmediğinizden dolayı onları kasdediyorsanız mesele yok.

Bir hususa daha temas etmek istiyorum. Bu da İmam-Hatip Okullarıdır.

İmam-Hatip Okullarının 12 Marttan sonra kapatılan orta kısımlarının yeniden eğitime açılıp açılmayacağı hususunun açıklığa kavuşturulmasını istiyoruz. Açılacak mı, açılmayacak mı?

HÜSEYİN ABBAS (Tokat) — 1968’de kapatıldı. Yalan söyleme. (M.S.P. sıralarından “Açılacak” sesleri)

SÜLEYMAN DEMİBEL (Devamla) — İşte onun buradan, yani Hükümet adına ifadesini istiyoruz, öyle istiyoruz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, *alkışlar*) 1969 bütçe müzakerelerinde, “Eğer İmam-Hatip olmak, doktor olmak, mühendis olmaktan kalkınmamız için çok yararlı ve gerekli görülüyor da onun için böyle bir tutum izleniyorsa, lütfen önce Adalet Partili Sayın bakanlar, milletvekilleri, Sayın Senatörler kendi çocuklarını İmam-Hatip Okullarına göndersinler, manevi kalkınma yolunda millete örnek olsunlar” diyen Sayın Ecevit bu konuşmasına şöyle devam ediyor; “1968 ders yılında ilk öğretmen okulu sayısındaki artış iki, İmam-Hatip Okulu sayısındaki artış ise onbir Demirel Hükümeti çok önem verir görünmek istediği ekonomik gelişmeyi, endüstriyel toplum yapısına geçişi, böyle bir eğitim düzeni ile mi gerçekleştirecektir? “ diye bize çatmakta idi. Sanırım ki, bu fikirlerini değiştirmiş olmalıdırlar. Binaenaleyh Sayın Hükümet Başkanının, Sayın Başbakanının, İmam-Hatip Okulları hakkındaki görüşünün bu kürsüden ifadesini rica ediyoruz. Şayet böyle ise hakikaten tarihi yanlışıda yanlış ortaya çıkmaktadır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, *alkışlar*)

Yeni bir dönem açıldığı iddia olunmaktadır. Umarız ki, öyle olsun. Bu dönemin tabii ki bazı alametleri olacaktır. Bunları da önümüzdeki günler gösterecektir. Hükümet Programında bu hususta şayanı dikkat olan şey, uzun süre millî bütünlüğümüzü zedelemiş, kalkınma hamlelerimizi güçleştirmiş bazı tarihi yanlışların doğurduğu suni ayrılıklara son verilmiş olduğu şeklindeki ibaredir ki, bu dönemi yeni dönem olarak tavsif etmeye sebep olmaktadır sanırız. Tarihi yanlışların ne olduğu, kimin yanlışlığı meçhulümüzdür. Kim yanlışmış da bu yanlışmasını tashih etmiş; meçhulümüzdür. Bu sebeple ortadan kalkan tarihi yanlışlığı üzerinde mülâhaza serdetmek güç olmakla beraber, bu yargıya varanların, koalisyon ortakları olduklarına göre, çünkü yanlışlığı iddiasında bulunan doküman koalisyon ortaklarına ait, evvela bunun içinde aranacak yanlışları, evvela birbirlerini çok yadırgadıkları, sonradan da çok sevdikleri anlaşılıyor. Bundan memnuniyet duyuyoruz.

Tarihi yanlışlığı acaba Cumhuriyet Halk Partisinin din ve vicdan hürriyeti ile ilgili olarak uzun seneler takındığı tavrın yanlışlığının adı mıdır? Hal böyle ise yine ortada bir hidayete eren vardır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, *alkışlar*)

Artık Türkiye’de devrimcilik, ilericiilik, gericiilik, tutuculuk gibi münakaşalar yapılmayacak demektir. Artık Türkiye’de çıkar çevreleri, sömürü düzeni, aracı-tefecî münakaşaları yapılmayacak demektir. Zira bu deyimlerin sahipleri şimdi icra merciindedirler. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Türkiye’de bozuk düzen münakaşaları yapılmayacak demektir. Elinizi çabuk tutun. Gayet açık söylüyorum, bundan sonra bozuk düzen iddialarını yapamazsınız muayyen bir süre sonra. Neresi bozuksa bu düzenin düzeltsin. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bir süre sonra bu münakaşaları yapamazsınız artık, Çünkü biz siz diyoruz ki, siz düzenin bozuk olduğunu söylediniz, buyurun düzeltin, buyurun, buyurun düzeltin. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İLHAMİ ÇETİN (Yozgat) — Millet verdi, siz vermediniz.

MEHMET ZEKİ TEKİNER (Nevşehir) — Her tarafı bozuk.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii, tabii... Biz sadece diyoruz ki, buyurun düzeltin diyoruz canım. Biz vermedik. Gayet tabii verir miyiz biz? Biz niye verelim yani? Tabii canım. Zaten bunu söylemeniz benim fikrimin, benim düşüncemin, benim davamın ispatlanmasıdır. Çok memnun oldum.

Düzenin neresi bozuksa düzeltme imkânlarına sahipsiniz, düzeltiniz. Bunu bir aşama sayarız. Bu münakaşaları zaten biz icad etmedik. Bunları icad edenler yanılmışız diyorsa bundan herkes memnun olur.

Şimdi ilerici kim olacak, gerici kim olacak, tutucu kim olacak? Binaenaleyh, biz bu çeşit şeylere muhatap olmaktan çıktığımız için memnuniyet ifade ediyoruz ve diyoruz ki, böylece münakaşalarda biter.

Komünizm ve diğer yıkıcı cereyanlar karşısında devleti ve rejimi savunma ihtiyacını duymayan ve bunun üzerine ciddiyetle eğilmeyen devlete Cumhuriyete, devletin güvenlik kuvvetlerine Marksist, Leninist, Maoist bir rejim kurmak için baş kaldıran anarşistlerin adeta masum Türk gençliği imiş gibi gösterip masum ve mağdur, duruma düşmüş sayan, Anarşi ve tedhiş yollarıyla komünizmi yerleştirmeye kalkanları teşvik eden ve fikir suçu sayıp affetmeye kalkan, bunu bir barışma sayan, hiçbir hürriyetçi demokratik ülkede mevcut olmayan bir takım tedbirleri, ekonomik ve sosyal kalkınmanın mucizesi addeden ve böylece programa koyan,

İç ve dış ticarete devletleştirme hazırlıkları olduğu intibasını veren, kalkınma veya yatırım hamlesini yanlış modellerle sekteye uğratacağından şüphe bulunmayan, Devletleştirmeci kamulaştırmacı, bir zihniyetle, vatandaşın istediği işçi tutma ve mülkiyet haklarına saygılı olmayacağı intibasını veren, halkı sektör içi ve sektör dışı diye ikiye ayıran ve bunu ileri demokrasi icabı sayan,

Kalkınmamızın en önemli kesimleri olan tarım, endüstri, madencilik gibi sektörleri ileriye götürmede bir fikri bulunmayan.

Doğu bölgesi kalkınmasına özel bir itina göstermiyen, köy ve köylü meselesine eğilmeyen, Pahalılık, fukaralık, işsizlik, enflasyon gibi fevkalade önemli konulara hiç bir çözüm getirmeyen,

Ülkeyi temel mal ve hizmetlerden ve gerekli alt yapıdan mahrum bırakacağı intibasını veren,

Bu programla aziz milletimizin ve Yüce meclisin huzuruna çıkan Hükümete güvenoyu vermiyeceğimizi, oyumuzun güvensizlik oyu olacağını belirtir, beni uzun saatler dinlediğiniz için hepinizi saygı ile selamlarım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Sayın Milletvekilleri, bir önerge vardır, okutuyorum;

Millet Meclisi Başkanlığına

Hükümet programı üzerinde Cumhuriyet Senatosunda yarın yapılacak görüşmelere imkân vermek üzere, konunun bitimine kadar birleşime devam, olunması hususunun Genel Kurulun tasviplerine sunulmasını arz ve teklif ederiz.

C.H.P. Grup Başkanvekili	Selçuk Erverdi	(Erzurum)
A.P. Grup Başkanvekili	Nahit Menteşe	(Aydın)
M.S.P. Grup Başkanvekili	Hasan Aksay	(İstanbul)
D.P. Grup Başkanvekili	Vedat Önsal	(Sakarya)
C.G.P. Grup Başkanvekili Y.	Salih Yıldız	(Van)

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler, Kabul. Etmeyenler. Kabul edilmiştir. Görüşmelerin bitimine kadar birleşime devam olunacaktır.

Yalnız bu arada birleşime 19.30'a kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati; 19.05

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN; Başkanvekili Memduh Ekşi

DİVAN ÜYELERİ Tufan Doğan Avcıgil (**Kayseri**)

İdris Arıkan (Siirt)

Açılma Saati; 19.30

BAŞKAN — Millet Meclisinin 36'ncı Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Söz sırası Demokratik Parti Grubu adına Hasan Korkmazcan'ın. Buyurunuz Sayın Korkmazcan (*D.P. sıralarından alkışlar*)

MEHMET NECATİ KALAYCIOĞLU (Konya) — Hükümet yok Sayın Başkan.

Hükümet burada efendim.

MEHMET NECATİ KALAYCIOĞLU (Konya) — Sayın Başbakan yoklar. Henüz teşrif etmediler

Hükümet burada efendim.

SAMİ ARSLAN. (Denizli) — Arıyordunuz, buldunuz mu?

D.P. GRUBU ADINA HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri;

Uzun süren bir bunalımdan sonra kurulan Koalisyon Hükümeti, Yüce Meclisin güvenine başvurmak üzere huzurunuzdadır.

Kurulan her yeni Hükümet değişik çevrelerde değişik değerlendirmelere konu olur. Güveninizi isteyen yeni Koalisyon Hükümeti ise üzerinde her çevrenin birleşeceği bir özellik taşımaktadır.

Bu Hükümet solcu bir Hükümettir.

Böyle bir Hükümet karşısında Demokratik parti sağcı, milliyetçi, demokrat muhalefeti temsil etmektedir.

Tarih önünde şerefle yüklendiğimiz, şerefle yürüteceğimiz sağcı, milliyetçi, demokrat muhalefet görevinin İlk Meclis konuşmasını yapmak üzere huzurunuzdayım. (*D.P. sıralarından alkışlar*)

Bu münasebetle yeni Hükümetin faaliyetlerinden Büyük Milletimiz için hayırlı sonuçlar doğmasını Cenab-ı haktan niyaz eder, Yüce Meclis'e Demokratik Parti Grubunun saygılarını sunarım.

Değerli arkadaşlarım,

Büyük milletlimizin tarihi, siyasi tecrübenin her çeşidiyle dolu engin bir laboratuvardır. Hiçbir millet İnancının ve davasının önünde zamanı ve coğrafyayı bizim ölçümüzde dize getirememiştir. Tarihin bu eşsiz misyonu gerçekleşirken milletimiz

birçok iniş çıkışı görmüş, zafer coşkunluğunun da, çilenin de her türlüşünü tatmıştı.

Ancak tarihin hiçbir döneminde Türk milleti solcu bir Hükümet tarafından yönetilmemişti.

Şimdi milletimizin siyasi tecrübe laboratuvarına solcu bir Hükümetin yönetimi de girmektedir. Sayın Ecevit tarafından kurulan Koalisyon Hükümeti siyasi tarihimize (Türkiye'nin ilk solcu Hükümeti) olarak geçecektir.

Bugün solculuğun ve solun her çeşidi umudunu bu Hükümete bağlamış, amacının koridora olarak Ecevit Hükümetini seçmiş görünmektedir.

Bunlar arasında Türkiye'deki siyasi, mücadeleyi sınıf kavgası durumuna getirmek isteyenler vardır.

(Ekonomik milliyetçilik) sloganıyla milleti inançların ve ideallerin değil, çıkarların oluşturduğunu yaymağa çalışanlar vardır.

Bunlar arasında devrimin bir aşaması gözüyle demokrasiye bakanlar vardır.

Genç memleket çocuklarını inanç cellatlığı uğrana malzeme gibi kullanan ve bugün sinsi bir gözü dönmüşlkle yeni maceralarının deney anaçlarını bekleyenler vardır.

Bunlara, kendilerine Marksist materyalizmin çıkarcılık olmadığı söylenince, materyalizmin inançların çekirdeğini yok edici bir virüs olduğunu öğrenmeyenler katılmıştır.

Böylece solculuğun ve solun her rengi için Ecevit Hükümeti (solun yeni bir aşaması) yeni bir dönemin başlangıcı olarak değerlendirilmektedir.

Gerçi Sayın Ecevit'in kurduğu Hükümet bir koalisyondur. Fakat hükümeti teşkil eden iki partinin yetkililerince ifade edildiği gibi koalisyonun iki kanadı arasında kurulan ahenk, hükümetin rengini ve yönünü etkilememektedir.

Nitekim koalisyon ortaklarından küçüğünün görüşlü, koalisyonda iki partinin adeta tek bir parti halinde bütünleştiği şeklinde ifade edilmiştir. Böylece vaktiyle halka "Tekbir Partisi" kurduklarını söyleyip, mahkemede bunu "Bir tek parti" diye anlatanlar, şimdi mübarek "Tekbir" kelimesinin polifonik aranjmanını yapmışlardır.

Hükümet programında da koalisyonun iki ortağı arasındaki ahenkli bütünleşme konusu şu şekilde yer alınmıştır;

"Bir partinin, tek başına iktidar olunca yapacaklarından bir başka parti ile Hükümet ortaklığı kurarken bazı fedakârlıklara, razı olması doğaldır; fakat Cumhuriyet Halk Partisi ile Milli Selâmet Partisinin başlıca ekonomik, sosyal ve siyasal sorumlularla ilgili olarak görüşlerinin birleştiği noktalar, yapmak zorunda kaldıkları karşılıklı fedakârlıklarla kıyaslanamayacak kadar çoktur ve önemlidir. İki partinin üzerinde birleştiği noktalar, Türk toplumu için yeni ve mutlu bir dönem başlatacak değerdedir"

Gerçekten solculuğun ve solun yeni bir aşamasını bağlatmağa hazırlanan koalisyon gemisi yola çıkarken bir taraf rotasını önceden çizdiği için, diğer tarafta “Ya biter, ya biter” çağrısı üzerine güverteye yerleşiverdiği için İki tarafa da fazla fedakârlık düşmemiştir.

Sayın Milletvekilleri, Hükümet Programının ayrıntıları ve Hükümetin dayandığı teorik, zeminle ilgili görüşlerimizi belirtmeden önce. Koalisyonun hangi koridorlardan -.geçilerek kurulduğunu ifade etmeğe çalışacağız.

Bilindiği gibi 14 Ekim seçimlerimden sonra üç aydan fazla bir süre Hükümet bunalımı dönemi devam etmiştir. Bu dönemin önemli bazı olaylarını kısaca değerlendirmeden Hükümet bunalımının Türk demokrasisine neler kazandırdığını, neler kaybettirdiğini iyice anlamak imkânı yoktur. Bu dönemin olayları, 14 Ekimde sandık başına giden vatandaşın iradesiyle tarihimizin ilk solcu iktidarı arasındaki yapma ilişkinin hangi zigzaklarla kurulduğunu ortaya koyacaktır;

Türk Milleti, 14 Ekim seçimleri ile sözünü söylemişti. Bu söz neydi, milleti ne istiyordu?

14 Ekim seçimlerinin ortaya koyduğu en önemli gerçek tek başına hiçbir partinin iktidara gelememiş olmasıydı. Nispî temsilin yürürlükte olduğu demokratik ülkelerde sık sık karşılaşılan bu durum, partiler arasında iktidar ve muhalefet görevlerinin Hükümetin kuruluşundan sonra belirlenmesini gerektirir.

Halbuki seçimleri takip eden günlerde iktidar şenliği yapanlar da, küskün muhalefete özenenler de, iki taraf arasında stili kendilerine mahsus gösterilere girişenler de bulunuyordu.

Seçim sonuçlarının vatandaş temayüllerine en uygun değerlendirmesi 17 Ekim 1973 günü Demokratik Parti Genel Başkanı tarafından yapılmıştır;

Milletimiz hiçbir partiye tek başına iktidar olma veya muhalefette kalma görevi vermemiştir. Her parti iktidarda olabilir her parti muhalefette kalabilir. Herkesin yeni Hükümetin kuruluşundan sonra ortaya çıkacaktır.

Bize göre milletimiz sağ bir iktidar istemiştir. Milletimizin büyük çoğunluğu, kendisini sağcı gösteren veya öyle sanılan partileri desteklemiştir. Yapılan iş, milletin ne istediğini iyi ve doğru olarak değerlendirmek ve gereğini yerine getirmektir”

Hemen belirtmek üstünüz ki, ta başlangıçta ortaya koyduğumuz bu görüşü, millî arzu ve eğilimin bir gereği sayarak, geçerli şartlar altımda daima savunduk. Bu tutumumuz; Demokratik Partinin her davranışında gösterdiği millet iradesine saygılı, faziletin, açık, inançlı ve kararlı politikasının bir sonucudur.

Aynı olaylar koridorunda diğer partilerin takip ettikleri yol ise, dönülen dönemler sayısınca demokrasimiz için ibret dersleriyle doludur.

Cumhuriyet Halk Partisi, önce Hükümet ortağı bulmak için bütün partilerin kapılarını çalmıştır. Sonra ortaklık teklifini kabul etmeyen Adalet Partisini, “Halkın reddettiği kendisiyle ortak olursa umutların kırılmasına yol açacak bir parti” olarak suçlamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi, Demokratik Parti' ye de ortaklık teklif etmiş, olumlu cevap alamayınca da, Demokratik Parti ile arasındaki "Devlet ve millet anlayışı" farkını hatırlamıştır.

Cumhuriyet Halk Partisinin macerası bununla bitmemiş, ortaklık kurmak istediği Millî Selâmet Partisi koridorları ile erken seçim kanununa imza toplama gösterileri yaptığı hastane koridorları arasında gidip gelmiştir.

Adalet Partisi ise başlangıçta küskün muhalefet rolünü benimsemiş, sonra Cumhuriyet halk Partisi ile ortaklıktan, sanki kendisi tek başına, iktidarda imiş gibi gönlünce hükümet kurma denemelerine kadar çeşitli tutarsızlıklara düşmüştür. Adalet Partisinin bu dönemdeki hedefi, Mecliste çoğunlukta iken yapamadığını azınlığa düştükten sonra yapmaya gayret etmek, milletin kendisine vermediğini başkalarının yardımıyla temin etmeye çalışmak olmuştur.

Değerli arkadaşlarım; Hükümet bunalımı döneminde bir diğer partinin düştüğü durum ise yüzbinlerce inançlı vatandaşımızı hayal kırıklığına uğratmıştır. Söz konusu partinin yöneticileri, ihtilâl Fransa'sının ünlü Nâzırı Fouché'nin ömrü boyunca döndüğünden fazla virajı birkaç haftada hem de rahat bir kayganlıkla dönmüşlerdir.

Bunlar 17 Ekim 1978 günü Cumhuriyet Halk Partisi ile koalisyon prensip olarak hazır olduklarını açıklamışlardır. M.S.P.'nin C.H.P. ile kurmaya hazır olduğu açıklandıktan ilki gün sonra ilk viraj almıyor. Gazetelerdeki açıklama şöyledir;

Millî Selâmet Partisi Cumhuriyet Halk Partisine tek başına Hükümet kurma imkânı vermemelidir. Cumhuriyet Halk Partisine, yani solcu görüşe bağlanan ümitleri engellemek gibi bir tutum içinde olmayacağız. Bu parti, seçimlerden tek başına iktidarı almış olarak çıkmış gibi kendi fikirlerini uygulama anlamına çıkabilir ve bizden destek görür. Bu bir Cumhuriyet Halk Partisi Azınlık Hükümeti önerisiydi.

Millî Selâmet Partisi 1 Kasım 1973 tarihinde de Adalet Partisi Genel Başkanından mektupla "Koalisyona hiçbir şekilde katılmama" kararını geri almasını istiyor.

Demokratik Parti tarafından teklif edilen "Sağ Koalisyonu" da "olumlu" ve "iyi niyetle" karşılandığını bildiriyor.

Aradan dört gün geçtikten sonra Millî Selâmet Partisi tekrar görüş değiştiriyor. Bu seferki ifade "C.H.P. ile ortaklıkta fayda var" şeklindedir.

6 Kasım 1973 tarihinde M.S.P. Grubunda C.H.P. ile koalisyon için karar almıyor.

7 Kasım 1973 tarihinde ilse, gazetelerde şu haber yer alıyor;

"M.S.P. son anda C.H.P. ile koalisyondan vazgeçti"...

Aynı gün yayımlanan M.S.P. bildirisinde aynen şöyle deniyor;

"Bugünkü şartlar içinde partimizin C.H.P. ile koalisyon yapmasının beklenen hizmetler bakımından faydalı ve verimli olmayacağı kanaatine varılmıştır"

16 Kasım 1973 tarihli gazete haber başlıkları ise şöyledir;

“Demirel veya bir başkası, M.S.P. lideri için fark etmiyor”

“M.S.P. lideri, A.P. Genel Başkanı Demirel’e kendisinin başkanlığında kurulacak bir Hükümetle katılabileceğimizi söyledik” diyor.

21 Kasım 1973 tarihinde Sayın Demirel şu açıklamayı yapıyor;

“Erbakan bana, Hükümette sağ ağır bassın dedi” 21 Kasım’da İse Sayın M.S.P. lideri başka bir formül teklif ediyor.

“C.H.P. - A.P. - M.S.P. arasında koalisyon kurulabilir. Önemli olan üç partinin prensip birliğine varmasıdır. Bu koalisyonun başı kim olacaktır, bu talî bir konudur”

11 Aralıkta ise M.S.P. Sayın Cumhurbaşkanına verdiği cevapla A.P. - M.S.P. - C.G.P. Azınlık Hükümeti virajına giriyor.

Hükümet bunalımı döneminde her gün değişen tutumunu takibetmekte epeyce güçlük çektiğimiz M.S.P. nihayet 25.1.1974 tarihli takvim yapraklarının asılı olduğu son durakta, C.H.P. istasyonunda karar kılıyor.

Millî, demokratik, lâik ve sosyal hukuk Devleti ilkesine yürekten inanan; hukukun üstünlüğüne, demokratik hak ve hürriyetlere saygılı Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selâmet Partisinin ortak gayesi, kanunları herkese eşit olarak uygulayan, Atatürk ilkelerine bağlı bir Devlet idaresiyle anlayış, kardeşlik ve sosyal adalete dayanan bir toplum düzeninin kurulmasıdır” cümlesiyle başlayan koalisyon protokolünü imzaladıktan sonra M.S. P. lideri teminat veriyor.

İki parti bir parti imiş gibi çalışacak” sözleriyle verilen bu teminat belki M.S.P. liderinin bu dönemdeki en içten davranışı oluyor.

Gerçekten bu teminatın içtenliği Hükümet Programıyla ortaya çıkmıştır.

Hükümet Programında ve programa esas olan Koalisyon Protokolünde hemen hemen tek başına C.H.P. nin görüşleri yer almıştır. Hükümet Programına C.H.P. seçim bildirgesinin bir özeti gözüyle bakmak mümkündür.

M.S.P.’nin Hükümet Programına koydurduğu tek önemli husus okullarda mecburî ahlâk dersi verilmesi olmuştur. Hatta Programdaki din görevlilerinin eğitimi, meslek okullarının orta kısımlarının açılması, vekil imamlar uygulanması ve cami yapımlarına malzeme yardımı yapılması ile ilgili bölümler dahi C.H.P. seçim bildirgesine dayanmaktadır.

Öyle anlaşılıyor ki, M.S.P.’nin Hükümet Programına biricik katkısı, bu programın “Hayırlı Cuma günü okunmasını” temin etmek olmuştur. *(D.P. sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekili arkadaşlarım,

Şimdi Demokratik Parti Grubunun Hükümet Programı üzerindeki görüşlerimi ayrıntılı olarak sunmaya çalışacağız.

Öncelikle şunu ifade edelim ki, tetkiklerinize sunulmuş bulunan protokol ve program, Türkiye’de solun bir aşamasını gerçekleştirme amacı taşıyan solcu bir Hükümetin kamuflâj politikası yönünden başarılıdır. Toplumumuzun bugün sahibol-

duğu değerler sistemli önünde söylenmesi güç olan hususlar ya hiç söylenmemek suretiyle, ya başka biçimlerde ifade edilerek saklanmıştır.

Solcu Hükümet Programını kamuoyuna klâsik bir ambalaj içinde sunmaktadır. Dış görünüşü dile program, fazla yenilik getirmeyen, problemleri yuvarlak sözlerle geçiştiren, daha önceki hükümetlerin yazıp çizdiklerini tekrarlayan bir metin; hüviyetindedir. Programın birkaç bölümünde yer alan sivri görüntüler de daha önceki propagandaların etkisiyle göze batmayacak kıvama getirilmiştir.

Velhasıl Hükümet üzerinde birkaç buz kümesinin yüzdüğü durgun bir deniz tablosu sergilemektedir.

Ancak bu durgun denizde yüzen buz kümelerinin dibi araştırıldığında meşhur benzetmeyle bunların birer aysberg olduğu, görünmektedir. Programdaki aysberglerin su altındaki asıl büyük bölümleri C.H.P.'nin "Ak Günlere" adıyla nümayişli ve eğlenceli satışlara konu olan 1973 seçim bildirgesinde bulunmaktadır.

Aslında Cuma günü Yüce meclisler huzurunda okunan Programı C.H.P. seçim bildirgesi ve solun, değişik taktiklerini yansıtan yayınların ışığında incelendiği zaman gerçek anlamını bulmaktadır ve bu programda "Gerçek demokrasi - gerçek halk teşebbüsü gerçek barış, gerçek, güvenlik" tamlamalarında tekrarlanan "Gerçek" kelimesinin hangi "Gerçeğe" benzediği o zaman anlatılmaktadır.

Sayın Milletvekilleri, Hükümet Programının bütün cepheleriyle aydınlığa çıkmasını sağlamak doğruluğun ve sorumluluk duygusunun gereğidir.

Bu sebeple programda belirlenen ve "ilkeleriyle doğrultusunda iki partinin tam bir anlaşmaya vardıkları" belirtilen politikanın sağcı politika açısından net bir değerlendirilmesini yapacağız.

Bizim eleştirilerimizi aynı zamanda Hükümetten açıklama isteğidir ve Hükümeti açıklığa çağırma mahiyetindedir.

Bu tutumumuz bazı gerçeklerin daha iyi anlaşılması imkânını verirse Hükümet uygulamada nereye kadar gidebileceğini daha iyi görecektir, biz de muhalefetteki mücadelemizi hangi çizgide yürüteceğimizi kesinlikle tayin edeceğiz.

Programla Hükümetin ilk ve önemli iş olarak yüklediği husus, geniş kapsamlı bir genel af çıkarılması konusudur.

Seçimlere katılan bütün siyasi partiler genel af çıkarılması konusunda görüş birliği içindedirler. Demokratik Parti seçim öncesinde Meclise sunulan değişik alanları kapsayan üç teklifin sahibi olduğu gibi, seçimden sonra bu tekliflerini içtüzüğümüz gereğince yenilemiş bulunmaktadır.

Bununla beraber Hükümetin getireceği af teklifinin kapsamına ve dayandığı gerçeklere katılmıyoruz.

Biz Cumhuriyetin 50'nci yılında kader kurbanı birçok ailenin ıstırapı millî atıfetle dindirilsin istiyoruz. Bizim getirdiğimiz af teklifinin siyasi ve ideolojik hesap güdülmesi politikasının aftan beklenecek iç barış ve huzuru getirmeyeceği ortadadır.

Hükümetin getirmeyi düşündüğü af tasarısı ise kapsamı itibariyle solculuğun milletlerarası bir aksiyonunun sonucudur.

Bilindiği gibi 12 Marttan sonra Devlet düzenini yıkmak, millet ve ülke bütünlüğünü bozmak maksadıyla anarşik eylemlere geçenler adalete teslim edilmişti. Sıkıyönetim mahkemelerinde o tarihlerde başlayan dâvalardan bir kısmı sonuçlanmış, bir kısmı hâlâ devamı etmektedir.

Türkiye’de insanları her türlü hak ve hürriyetten yoksun eden bir rejimi kurmak için yurt içi ve yurt dışı bağlantılarla kanlı terör hareketlerine girişenlere o zamandan beri yurt içinde ve yurt dışında arka çıkanlar olmuştur. Türkiye’nin kendi varlığını savunmak için aldığı tedbirleri, yabancı ülkelerde “Faşist uygulamalar” diyerek jurnal edenler çıkmıştır.

Hükümetin af hakkındaki tasavvuru işte bu çok yönlü aksiyonun sonuçlarını yansıtmaktadır. Hükümet kader kurbanı vatandaşların affı konusunda beliren millî arzuyu hedefinden saptırarak anarşik eylemleri plânlayanları da atıfet çembereğine sokmaya çalışmaktadır.

Hükümet silahlı eylemlere katılanların affı hakkında tereddüt geçirmektedir. Bu tereddüt Sayın Ecevit’in bir konuşmasında açıkladığına göre “Etkin güçlerin” etkisinden doğmaktadır.

Bununla beraber Adalet Bakanı müşfik bir baba mantığı ile eylemlerle ilgili aile meselesinin de kısa zamanda çözümleneceğini müjdelemiştir.

İşin sadece bu son cephesi dâhi Hükümetin affı iç barış ve sosyal fayda yönünden ele almadığını göstermektedir.

Hükümetin af tasavvuru solculuğun belli bir aksiyonunun son halkasını teşkil edecek mahiyettir.

12 Mart sonrası devrede aşırı sol bütün eylemini militanlarını ve kurbanlarını kollama ve kurtarma hareketine teksif etmiştir. Bunun için milletlerarası komünizmin basmakalıp metotlarının her türlü kullanılmıştır;

Mahkemelerde gösterilene başvurulmuştur. Bütün olup bitenler Devlet Güvenlik kuruluşlarınca tertiplenmiş kontrgerilla hareketi olarak sıfatlandırılmıştır. İşkence iddiaları sergilenmiştir. Devletin ordusu, adliyesi, güvenlik kuruluşları küçük düşürülmek istenmiştir.

Bu propagandalar aslında anarşik olayların hangi çevrelere tertiplendiğini açığa çıkarmaktadır. Bu propagandaların mihrakları ile anarşik komünist terörizminin kaynaklarının aynı merkezler okluğu ortadadır.

Fakat bu propaganda birçok çevrede başarılı sonuçlara ulaşmış bulunmaktadır. Artık bir Cumhuriyet Hükümetinin Adalet Bakanı, Milletlerarası komünizmin Türk Milletinin gırtlığına uzanan elini babasına tokat atan yaramaz bir çocuk eli olarak görebilmektedir. Artık bir Cumhuriyet Hükümetinin Başbakanı etkin güçlerin gönlünce bir affa müsaade etmedikleri gibi, hukukla bağdaşması imkânsız mazaretler ileri sürmek zorunluğunu duymaktadır.

Komünizmin gerek propaganda yoluyla gerekse silahlı eylem yoluyla Türk Milletine yönelttiği yıkıcı harekete âlet olanlar yaptıklarından henüz pişmanlık duymuş değillerdir. Bunlardan bazıları asıl suçlunun Anayasayı değiştiren Meclis olduğunu yazacak kadar gözü dönmürlük içine girmişlerdir.

Bu belirtiler göstermektedir ki milletin atıfetine lâyık olmayanların af kapsamına alınması yeni kışkırtmaların kaynağı olacaktır. Komünizmin ıslâh olacak ölçüde nefis muhasebesine fırsat bulamadıklarından aftan sonra iyi bir yurtsever olma şansını büsbütün kaybedeceklerdir. Belki bunlara daha birçok masum genelimiz katılacak, bu memleketin evlâtlarını kendi milletlerine karşı silah çekmeye yöneltenler yeni malzemeler bulmak imkânına kavuşacaklardır.

Sayın Milletvekilleri,

Sözü bu noktaya getirmişken geniş kapsamlı affın tutarsız ve maksatlı gerçeklerinden birini daha dikkatinize sunmak istiyoruz;

Komünizm propagandası yapanların affını savunanlar uzun süreden beri “bu suçların düşünce suçu olduğunu tileri sürmektedirler. “Düşünce suçu olur mu? İnsan düşüncesinden dolayı cezalandırılır mı? Katil affediliyor da düşüncesinden dolayı hapis yatanlar niçin affedilmiyor?” sorularını kamuoyunda dalgalandırmak istemektedirler.

Bu konuda üzerinde durulması gerekli bazı noktalar vardır;

Öncelikle belirtmeliyiz ki, Türk Ceza Hukukunda hiçbir düşünce, fikir ve inanç, suç değildir. Kanunlarımızca suç sayılmış fikir ve inanç yoktur. “Düşünce suçu” sözünü dillerinden düşürmeyenler hiçbir kanunumuzun, hiçbir maddesinde İnsan kafasındaki tefekkürün, İnsan gönlündeki inancın suç sayılmadığını gösteremezler.

Suç olan, toplum düzenini, millî ahlâkı ve millet varlığını hedef alan bazı ideolojilerin belli maksatlarla ve belli usullerle açıklanmalıdır. Meselâ Türk Ceza Kanununun 141 ve 143’ncü maddesi düşüncüyü değil komünist ideolojinin yıkıcı hedefine varması için cemiyet kurmak ve propaganda yapmak eylemlerini esas almıştır.

Ayrıca bilinen bir şeydir ki, komünizm, ihtilâlcî eylemi metot kabul eden bir sistemdir.

Karşı görüş olarak bazılarınca ortaya atılan zararlı fikirlerin suç olması gerektiği yanlışı da “düşünce suçu” safsatasını yaymağa çalınanlara fırsat vermiştir.

Düşünce, hukukun eylem söz ve yazı haline gelmedikçe meşgul olduğu bir husus değildir. Böyle olunca “düşüncüyü suç olmaktan çıkaracağız” yolundaki propaganda, siyasi edebiyatın Sön zamanlardaki en dayanıksız İddiasıdır.

Af konusundaki teşebbüsleri Demokratik Parti Grubunun teklifi ölçüsünde desteklediğimizi ifade ettikten sonra, programın düşünce ve inanç, özgüllüğü ile ilgili bölümüne geçiyoruz.

Değerli arkadaşlarım,

CHP - MSP ortaklığının demokrasi anlayışı, düşünce, inanç ve ifade hürriyeti hakkındaki görüşleri üzerinde önemle durulması gerekli hususları ihtiva etmektedir.

Protokolün ve programın bu konuyla ilgili bölümleri konuşmamızın başında sözünü ettiğimiz kamuflejin en ustalıkla kullanıldığı yerlerdir.

Koalisyon protokolünün 16'ncı maddesinde aynen şöyle denilmektedir;

“Halk ve hürriyetlerde, demokratik anlayışa uymayan kısıntılar kaldırılacaktır. Düşünce, inanç ve ifade hürriyetini sınırlayan bütün kısıntılar kaldırılacaktır”

Hükümet programının 4 ve 7'nci sayfalarında da koalisyon protokolüne paralel ibareler vardır.

Programda her ne kadar “Anayasanın gösterdiği yönde” ibaresi mevcutsa da ayıklama kriteri olarak” bu hürriyetlerin varoluş nedenlerine vücut veren ilkelerin göz önüne alınacağı ifade edilmiştir.

Şimdi bu noktada hükümetin görüşünün iyice açıklığa kavuşturulması gereklidir;

Acaba hükümet “Demokratik anlayışa uymayan bütün kısıntıları” kaldırmak ibaresi ile bugün suçlularını af tasarısı kapsamına aldığı Türk Ceza Kanununun 141 ve 142'nci maddelerini kaldırmayı, Ak Günlere kitabında ifade edilen Anayasanın bazı müesseselerini işletmemeyi mi kastediyor?

Yani hükümet kendi demokratik anlayışı, kendi hak ve hürriyet görüşü ile Anayasanın birtakım niteliklerini ortadan kaldırmayı mı düşünüyor? Yoksa Anayasaya ve Anayasanın belirlediği demokratik anlayışa uygun bulmadığı bazı kanun maddelerini mi değiştirmek amaçındadır?

Eğer hükümetin amacı birinci ihtimali gerçekleştirmekse açıkça ifade edelim ki, böyle bir görüşün kapatılan Türkiye İşçi Partisinin görüşünden hatta “Millî Demokratik Devrim” şampiyonlarının düşüncelerinden eksigi yok fazlası vardır.

Eğer hükümet Anayasamızı esas alan bir değerlendirmeden yola çıkıyorsa bu takdirde ilân edilen iddialara büyük bir ciddiyet izafe etmek yersiz olacaktır.

Birinci halde bir Anayasa bunalımı, ikinci halde ise bir Anayasa problemi ile Türkiye'miz karşı karşıya gelecektir.

Meselenin biraz daha detayına inmek için “Demokratik anlayış ve hürriyet anlayışı” üzerinde durulması gerekmektedir.

Bize göre her hükümetin, her siyasi partinin ayrı bir “Demokratik anlayışı” olabilir. Ancak bu anlayış Anayasanın çizdiği sınırlar içindeki bir uygulama alanı dışına çıkamaz. Hukuk devletinde hakkın da, hürriyetin de, demokratik anlayışın da kapsamını ve sınırlarını Anayasa çizer.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına göre halk Cumhuriyeti, sınıf Cumhuriyeti anlayışlarına hukuk sistemimizde yer yoktur.

Bunun gibi anarşik bir siyasi liberalizme de Türkiye Cumhuriyeti Anayasası mânidir. Anayasamızın koyduğu hürriyet anlayışı da, demokratik anlayışta nitelikleri Anayasanın ikinci maddesinde, belirlenen Cumhuriyetin gerektirdiği Devlet sistemi ile ortaya konulmuştur.

Kanunlarımızda Anayasanın hürriyet ve demokrasi anlayışı ile bağdaşmayan hükümler varsa bunlar şüphesiz ortadan kaldırılabilir. Fakat Anayasanın çizdiği hudutların dışına taşan keyfi anlayışlarla kanun değişiklikleri yapmak, kanunlar koymak mümkün değildir.

Anayasanın demokrasi ve hürriyet anlayışı dışında bir kanun yapabilmek için öncelikle Anayasayı değiştirmeli? Gerekecektir. Ancak bunun bir istisnası, Cumhuriyetin ve onun niteliklerinin değiştirilemeyeceği yolundaki dokuzuncu maddedir. Dokuzuncu madde Devletin Cumhuriyet olması ve Cumhuriyetin niteliklerinin demokratik yoldan değişmesine imkân tanımamıştır.

Bu durum karşısında “Hürriyetleri sınırlayan bütün kısıntıların kaldırılacağını” ilân eden Hükümet görüşünün ayrıntılarını bütün açıklığı ile ortaya, koymalıdır.

Söz konusu kısıntılar Anayasa değişikliğine başvurulmadan mı kaldırılacaktır? Yoksa Hükümet hürriyetleri kısıtlayıcı hükümler taşıyor gerekçesiyle bazı Anayasa değişikliklerini önerecektir.

Değerli arkadaşlarım,

Eğer Hükümet Türk Ceza Kanunundaki 141 ve 142’nci maddelerle buna paralel maddeleri kaldırmak niyetindeyse buna ne bugünkü Anayasa hükümleri karşısında ne de Anayasa değişikliği yaparak imkân bulamayacaktır.

141 ve 142’nci maddeler yürürlükteki Anayasanın müeyyidesini teşkil etmektedir. Anayasanın 2 ve 11’nci maddelerine paraleldirler. Hatta Anayasanın 11’nci maddesi taşıdığı hükümlerin müeyyidesi olarak Türk Ceza Kanununun mevcut hükümlerini yeterli bulmamış yeni müeyyideler getirilmesini kanun koyucuya emretmiştir.

Anayasa koyucu olarak meclislerin işaret ettiği bu direktifin gereklerine uyulmazsa selbî bir Anayasa ihlâli söz konusu olacaktır.

Öte yandan Türk Ceza Kanununun 141 ve 142’nci maddeleri doğrudan doğruya Cumhuriyetin niteliklerini koruyucu cezaî hükümler olduğu için bunları Anayasanın bazı maddelerini değiştirdikten sonra dâhi ortadan kaldırmanın hukukî imkânı yoktur. Çünkü Anayasamızın Cumhuriyetle ilgili maddesini hiçbir demokratik güç değiştiremez.

Sayın Milletvekilleri,

Hükümetlin “Sınırsız hürriyet” önerisi hukukun içinde kalındığı sürece sonuçsuz kalacaktır¹.

Türkiye’de Anayasa dışı ideolojilerin yayılabilmesi için hürriyetlerin teminatı olan bazı ceza kanunu hükümlerine ilk defa karşı çıkamamaktadır. Komünizmin “Yeraltı ve yerüstü örgütleri” ısrarlı saldırılarını daima bu hükümlere yöneltmişlerdir.

Türkiye İşçi Partisi bu konuda Anayasa Mahkemesinde dava da açmıştır. Ancak “Çağdaş demokrasi anlayışına uymadığı” gerekçesiyle açılan iptal davasında, Ana-

yasa Mahkemesi Ceza Kanununun 141 ve 142'nci maddelerinin millî, demokratik, lâik ve sosyali bir hukuk Devleti olan Cumhuriyeti ve rejimi koruyucu hükümler ihtiva ettiğini kabul ederek Oranların Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir. Esasen dünyanın hiçbir hukuk sistemli kendisini yıkmayı amaçlayan, topyekûn hürriyet düzenini devirmeye yönelik teşebbüs ve eylemleri hürriyetler arasında mütalâa etmemiştir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi-ne, Amerika Birleşik Devletleri Yüksek Mahkeme kararlarından Fransız ve Alman Anayasalarına kadar çağdaş Batının bütün hukuk belgelerinde hürriyetleri tahrip anarşisini önleyici hükümler mevcuttur.

Türkiye'de hürriyetlerin sınırsız olması gerektiğini savunanlar ise nedense komünist ideolojinin hâkim olduğu ülkelerde gerçekten gönlündeki inancın da, kafadaki fikrin de fırınla veya tımarhane ile sınırlı olduğunu unutmuş görünürler.

Türkiye'de fikir anarşisi İsteyenlerin asıl maksadı insanları köleleştiren sistemin vasatını hazırlamaktır.

Gerçek hürriyet severler hürriyetlerle hürriyet adı altındaki anarşinin farkını daima göz önünde tutmaktadırlar.

Sayın Hükümetin fikir hürriyeti ile fikir anarşisti, arasındaki farkı bilmemesi imkânsızdır.

Bizim için de sosyal ve ekonomik sahada güdümlü, müdahaleci, devletçi bir anlayışa sahip olan Hükümetim siyasi sahada en aşırı liberalizmi savunmasının sebebini anlamak aynı ölçüde güçtür.

Türk Milletinin siyasi erginliği, Türk Milletinin hürriyet severliği her türlü tartışmanın ötesindedir. Türk Milleti hür demokratik rejime bağlıdır ve bu sebeplerle Türk Milleti daima anarşiden yalanmıştır.

Kölelik rejimi olan komünizmin kök salmasını engelleyen Anayasa ve Ceza Hukuku hükümlerinin şikâyetçisi hiçbir zaman Türk Milleti olmamıştır. (*D.P. sıralarından "Bravo" sesleri*)

Aziz milletimiz hürriyetin değerini bilen her insan toplumu gibi hürriyetin teminatını koyan sınırlara dalma sahip çıkmıştır.

Bu sebeple toplumumuzu topyekûn hürriyetleri yitirme rizikosuyla karşı karşıya bırakacak ultra - liberal bir siyasi sistemle vatandaşın ekmeğini Devlet güdümüne verecek bir sosyal düzeni milletimiz kabul etmeyecektir. (*D.P. sıralarından alkışlar*)

Sayın Milletvekilleri,

Şimdi Hükümet programında yer alan diğer hususlara geçiyoruz;

Programın belirgin özelliklerinden biri de; tütün tarlasından, orman köyüne, traktör satımından, sanayi sitelerine, ziraî krediden bankacılık hizmetlerine kadar yaygın ve güdümlü bir kooperatifçiliğin ticarî ve sosyal hayatta hâkim; kılınması

gayretleridir. Burada tutulan hedefin; Devletin güdümü altındaki bir kooperatifçilik sistemi ile köyden şehire kadar ticarî ve sosyal yaşantıyı kontrol altına almak olduğu açıktır.

Programda; bankalar ve kredili mevzuatının gözden geçirilerek kredi dağıtımında kooperatiflere öncelik tanınacağı, öte yandan tarım ürünlerinin iç ve dış pazarlamasının kooperatiflere verileceği, bundan başka orman yönetiminin ve orman ürünlerinden yararlanmanın kooperatifler kanalıyla yapılacağıının yer almış olması ve bunların finansmanı için Köy İşleri Bakanlığına bağlı bir banka kurulacağıının ilânı bu endişelerimizi doğrulamaktadır. Bu suretle her alanda maddî ve manevî yönden Hükümet ve Devlete bağlı bir kooperatif sistem ağı kurulmuş olacaktır.

Program kurulacağı vadedilen köy - kentlerde; “Akgünere bildirgesinden anladığımıza göre kooperatiflerin büyük ağırlığı olacak ve bu ağırlık mahallî idareler seçim ve yönetimine kadar intikâl ettirilecektir. Bu suretle köy - kentler projesi ide güdümlü kooperatif ağının bir parçasını teşkil edecektir.

Biz, Demokratik Parti olarak Anayasada öngörülmüş olan kooperatifçiliğin ekonomik verimliliği gerektirdiği alanlarda desteklenmesine taraftarız. Fakat kooperatiflerin, sosyalist sistemin bir taklidi olarak ve ekonomik olamayacağı ispatlanmış olanlara da yaygınlaştırılarak köyden şehire, tarladan atölyeye kadar Devletin bir sosyo - ekonomik örgütü haline sokulmasını ülke yararına görmüyor ve tehlikeli buluyoruz. Bu sistemle, alınterinin karşılığını alamayan mağdur Türk köylüsünün durumunun düzelmesi yerine hem ekonomik, hem içtimai alanda Devlete bağımlılığı artırılmış olacaktır.

Yaygın kooperatifçiliğin Devlet güdümü altında uygulandığı birçok sosyalist ülkede dertlere deva olmadığı, Hindistan’da ise, 15 milyon köylü ailesinin üyesi bulunduğu 180 bin tarım kredi kooperatifine rağmen açlığın devam ettiği ortadır.

Sayın Milletvekilleri,

Ecevit Hükümetlinin Programıyla ekonomik Sözlüğümüze yeni bir deyim daha ilâve edilmiştir. Bu da, Anayasamızda anlayışı mevcut olmayan “Halk sektörü” tâbiridir. Anayasanın özel ve kamu sektörleri arasında, öngördüğü, “Karma ekonomi” ülkesi açısından bu yeni buluşunu Sayın Hükümet hangi kategoride mütalâa etmektedir bilemiyoruz. Bizim endişe duyduğumuz husus özel teşebbüsün Hükümet nezdinde halktan sayılmaması ve ondan ayrı mütalâa edilmesi keyfietidir. Nitekim programda kapsamı belli olmadığı için yine “Ak-günler” bildirgesinden, halk sektörünün; Kooperatifler, sosyal kurumlar, sendikalar ve işçi ortaklıklarından oluştuğunu tespit ediyoruz, Bu durumda tarafın kapsamı dışında kalan, hayatlarını kendi teşebbüsleriyle kazanan seyyar satıcısından, fabrikatörüne kadar milyonlarca vatandaş esnaf ve sanatkâr halk sektörünün dışında kalmaktadır. Böyle bir sınıf yaratıcılığını çok tehlikeli bulmaktayız.

Demokratik Parti olarak vatandaşların küçük tasarruflarını değerlendirebilme İmkânının biran evvel yaratılmasını arzu ediyoruz. Bunun yolu olarak da başında güvenilir ve tecrübeli müteşebbüslerin ve yöneticilerin bulunacağı, Devletin ga-

ranti” altındaki halka açık anonim şirketleri görmekteyiz. Aksi takdirde mahdut sayıdaki aile şirketlerinin ekonomik hegemonyası devam edecek ve geniş kitlelerin ekonomiye katılmaları ve pay almaları önlenmiş olacaktır.

Bu açıdan da programdaki “Halk sektörü” deyimini çözüm getirici değil, tersine güdümlü kooperatifleşme ve sendikalaşma politikasının aracı olarak görüyor ve bir sınıf imtiyazı yaratacağı kanaatini taşıyoruz.

Türkiye’nin sanayileşmede iki önemli dar boğazı vardır; bunlar güçlü sanayinin kurulmasına yeterli kaynak bulunmaması ve mevcut kuruluşların AET standartları gerisinde kalmış olmasıdır. Önümüzdeki dönemde kurulacak endüstri tesislerinin mutlaka AET standartları göz önünde tutularak gerçekleştirilmesi lazımdır. Bu açıdan bakınca ağırlığı devletçiliğe ve kooperatifçiliğe dayalı bir sanayi politikası Türkiye’de rantabl olmayan cüce ve dağınık bir endüstrinin doğmasına yol açabilir. Kamu ve özel sektörle, halk elindeki küçük tasarrufların birbirini destekleyici ve tamamlayıcı katkıları olmadıkça sanayimiz dış rekabet gücünden yoksun kalacaktır.

Hükümetin öngördüğü politika bu gerçeklerin tam aksine kaynakları dağıtacak, sektörleri bölecek ve ancak birbiriyle rekabet edebilen dağınık, güçsüz tesislerden oluşan bir endüstriye vücut verecektir. Modern ekonomimin bu kadar uzagındaki bir uygulamaya olsa olsa ideolojik saplantılarla geçilebilir. Türkiye’nin ise ideolojik saplantıların tecrübe alanı olmaya yeterli zenginliği ve zamanı yoktur.

Sayın Milletvekilleri,

Kamu İktisadî Teşebbüslerinin bugünkü ekonomik ve idarî yönelen tatminkâr olmayan ve millî ekonomimize yeterince katkıda bulunmayan durumu açıkça ortadadır. Programda bu kuruluşların ekonomik ıslahına ait hiçbir ibareye rastlayamadık. Buna karşılık; Kamu İktisadî Teşebbüslerinde demokratik esaslara dayalı etkin bir sistem kurulacağı ve burada çalışanların yönetime etkili olarak katılacakları ve tatmin edici ölçüde pay almalarının sağlanacağı belirtilmektedir. Bu ifadelerde yeterli açıklık olmadığından yine “Ak Günlere” bildirisinin bu konuyu açıklayan bölümünden “C.H.P. iktidarında bu kuruluşları doğrudan doğruya içinde çalışanların yöneteceğini, fakat bunun işçi temsilcisi marifetiyle göz boyayıcı bir şekilde değil, en küçük atölyeden en üst kurullara kadar çalışanların işyerini yönetmeleri şeklinde olacağını ve bilanço yılı sonunda kârdan pay alacaklarını” tespit etmiş bulunuyoruz.

Düşünülen bu sistem mevcut ekonomi modelinden apayrı bir sistem uygulamayı amaç edinmekte ve Kamu İktisadî Teşebbüslerinin çalışanlar tarafından sevk ve idare edilmesini ve nemalandırılmasını öngörmektedir. Bu sistem yıllardır sosyalist Yugoslavya’da uygulanmaktadır. Eğer başarıya ulaşıyadı bir milyona yakın Yugoslav’ın ülkesini terkederek kendi tanımlarıyla “Kapitalist Batı Almanya’ya” işçilik için göçlerine lüzum kalmazdı.

Bunun yanı sıra Türkiye’de birçok Kamu İktisadî Teşebbüsünün bilançosunu zararlar kapadığını hatırlatmak isteriz. Hükümet bu kuruluşlarda çalışanları bu tesislerin zararına mı ortak edecektir? Her şeyden önce bunların verimli ve kârlı ça-

lışan millî ekonomiye katkıda bulunan tesisler haline getirilmesi lâzımdır. Ancak ondan sonradır ki, geniş halk kitlelerini ve burada çalışanları hissedar olarak ortak yapmak suretiyle hem sosyal, hem ekonomik bir fayda sağlamış olabilir.

Açıklığa kavuşturulmasını istediğimiz diğer bir mesele programdaki Merkez Bankası Kanununda yapılacağı söylenen değişikliklerdir. Bunların doğrultusu ve mahiyeti ne olacaktır? Eğer Merkez Bankasındaki döviz Stoklarının Hükümetin emrine verilmesi istikametinde bir değişiklik düşünülüyorsa bunun ekonomimize ölçsüzlük, hesapsızlık ve yeni problemler getireceğine işaret etmek isteriz.

Sayın Milletvekilleri;

Türkiye’de gecekondulu meselesinin, sosyal şartların vatandaş zorlaması sonucu olarak çıktığını görüyoruz. Devletin zor durumda kalan vatandaşla mutlaka yardımcı olması gereğine inanıyoruz. Ancak programda bu konudaki özel kişilerin arsaları üzerinde kurulmuş gecekondularla ilgili olarak “ya arsaların mülk sahibinden alınarak kamulaştırılacağı veya bu gecekonduyu yapanlara başka konut verileceği” şeklindeki ifadede mülkiyet hakkına tecavüze yol açacak bir teşvik unsuru görmekteyiz. “Arsa nasıl olsa sahibinden alınıp kamulaştırılacak” diye sosyal ve ekonomik baskı altındaki vatandaş tapulu mülke tecavüze teşvik etmek bir Hükümet için kolaydır. Hükümet etmek ise dertleri hukuk içinde çözümlemektir. Sayın Ecevit’in meşhur “Toprak işleyen, su kullanan” sloganına artık yeni bir ibare eklenmesinden, bu suretle “Arsa da gecekondulu dikenidir” denilmesinden endişe ediyoruz. (D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Mal ve mülk sahibinin hakkını kim koruyacaktır? Can ve mal güvenliğini sağlamak Devlete vücut veren ilk kurallardır. Bu kurala gölge düşerse ne olacaktır? Sayın Hükümet de mülk sahiplerine, bir eski başbakanın anarşistlerce yolu kesilen otobüs yolcularına tavsiye ettiği gibi, kendi başlarının çaresine bakmaları öğüdünü mü tekrarlayacaktır?

Kamulaştırmanın belli şartları vardır. Bu şartların istikrarı bozulursa bir başka tapulu mülke gecekondulu diken vatandaş da beklemediği bir zarara uğrayabilir. Programda öngörüldüğü gibi belli bir kişi yararına kamulaştırma yapılamaz.

Biz programın bu hükmünde bazı olumsuz örnekleri ele alıp mülkiyet hakkı ile alay eden Ak-günlerin sesini görüyoruz. Mülkiyet hakkının her türlü kötü kullanımına karşı tedbir alınabilir; fakat birtakım emrivakilerle bu hak geçersiz hale getirilemez.

Sayın Milletvekilleri,

Enerji bunalımının, dünyanın olduğu kadar Türkiye’nin de en önemli meselelerinden biri olduğunu düşünerek Hükümetin bu konuda ideolojik saplantılardan uzak kalması gerektiği görüşündeyiz. Önemli olan yeraltı kaynaklarımızın millî ekonomimize en kısa zamanda, en verimli ve en yararlı bir şekilde amade kılınmasıdır.

Devletleştirme taassubu altında ekonomik kuralların çiğnenmesine ve servetlerimizin atıl kalmasına karşıyız. Devlet kuruluşlarının rantabileden uzak çalıştığı sürece, her şeyi Devlet tekeline alma eğiliminin Ekonomimizde yaralar açmaya

devam etmesi önlenemez. Programın enerji ve yeraltı servetleri bölümünde de bu taassubun kamufle edilmiş izlerine rastladığımız için endişe duymaktayız.

Modern teknoloji ışığında denizde ve karada petrol aramalarına set çekmek değil, imkân yaratmak gereklidir. Bu hususta finansman ve teknoloji konusunda, petrol bunalımı içinde bulunan Ortak Pazar ülkelerinden yararlanılabilir. İngiltere adası civarında denizde gaz ve petrol arayan 200'ü aşkın milletlerarası şirket bize de örnek olmalıdır. Yabancı sermayeye ilke olarak karşı olmadığını belirten Hükümetin yabancı sermayeden ve teknolojiden en iyi şekilde yararlanılabilecek bir alan olan petrol arama konusundaki saplantılarını anlamak güçtür. Bilhassa denizlerdeki aramalarda yabancı teknolojiden yararlanmaktan ekonomimiz âcil istifadeler sağlayacaktır. Millî çıkarlar yabancı sermaye ile temasa gelmekten zedelenmez, millî çıkarları kollayacak pazarlıkların gerçekleştirilememesinden zedelenir.

Petrol arama tedbirlerinin yanı sıra mevcut rafinerilerimizin kapasitelerinin artırılmasına gidilerek mamul madde ihracı yoluyla döviz tasarrufu sağlamamız temin edilmelidir. Petrol üreten ülkelerle bu konuda anlaşmalar yapılabileceği kanısındayız.

Ayrıca enerji tasarrufu için Hükümetin ciddi tedbirler alması gerekmektedir. Bu tedbirlerin arasında; kısa süre içinde hafta sonu tatilinin yurdun çeşitli sanayi merkezlerinde pazardan başka haftanın değişik günlerinde uygulanması suretiyle enerji kullanımını 7 güne dağıtmayı ve bu suretle sanayii elektrik yönünden biraz olsun ferahlatmayı teklif ediyoruz. Eğer petrole zam düşünülüyorsa bunun da hayatı daha az pahalılandırarak bir biçimde ve kademeli olarak ayarlanmasında, ulaşım ve üretimde kullanılan kısımda zammın daha az tutulmasında yarar görüyoruz.

Sayın Milletvekilleri, Programdaki ifadeden C.H.P.-M.S.P. ortak Hükümetinin AET, yani Ortak Pazar ile ilişkilerini esas anlaşmalar doğrultusunda yürüteceği ve sadece ek protokolleri yeniden ele alacağı anlaşılmaktadır. Bu ifadeler, Sayın Erbakan'ın Genel Başkanı bulunduğu bir partinin ortak olmadığı bir Hükümet Programında bulunmuş olsaydı ve Sayın Erbakan'da bu Hükümetin Başbakan Yardımcısı olmasaydı gayet normal karşılanacaktı. Ancak söylenmiş bazı sözlerin de hafızalardan ve zabıtlardan silinmesi imkânsızdır.

Şimdi Yüksek Heyetinize arz edeceğim pasajlar 15 Mayıs 1970 tarihinde Başbakan Yardımcısı ve M.S.P. Genel Başkanı Sayın Erbakan tarafından bu kürsüden yapılmış olan bir konuşmadan alınmıştır. Meclis zabıtlarından aynen naklediyorum;

“Müşterek Pazar Türkiye'nin Batı memleketlerinin bir sömürgesi ve işçisi haline gelmesi neticesini doğuracak mahiyettedir”

“Müşterek Pazar Türkiye'nin topraklarının kapitalist çevreler tarafından satın alınmasını gerçekleştirecektir”

“Ortak Pazar, asırlar boyu sömürgeci olmuş Katolik emperyalist Batı Avrupa memleketlerinin çağımızın şartlarına uygun olarak yeni bir sömürgecilik geliştirme sistemidir”

“Batı memleketlerinde istismarcı sömürgecilik, bunların Yahudi, Hristiyan, Grek Medeniyetine mensub olmalarından ileriye gelmektedir”

“Aslında Ortak Pazar bazı Siyonist çevrelerin sahip oldukları büyük kapitali nemalandırmak için kurdukları bir şirkettir ve Türkiye’yi İsrail’in bir vilâyeti yapmak neticesini intacedebilir”

“Türk milletinin, hakiki mânası bir inanç ve kültürel sistem içinde erimek olan Müşterek Pazar’a girmesi mümkün değildir”

Sayın Erbakan bahsettiğimiz konuşmasında C.H.P’yi muhatap olarak şöyle devam etmektedir.

“Müşterek Pazarın maddeleri, bizim kanaatimizce, Halk Partisinin bütün felsefesiyle taban tabana zıttır. Sermaye hareketlerini tamamen serbest bırakmakta, Türkiye’deki toprakları her türlü yabancıya satmaktadır” “Siz (ağalar) Türk olduğu zaman karşısına çıkacaksınız da, (yabancı) olduğu zaman çıkmayacak mısınız?

Siz nasıl olurda “efendim, biz temelinde Müşterek Pazara girmeye hazırız” dersiniz? Diyemezsiniz. Ciddî bir parti iseniz diyemezsiniz.

Siz, müşterek pazarın karşısında olmaya mecbursunuz. Çünkü ortaya koyduğunuz (Ortanın solu) felsefesiyle taban tabana zıttır.

Sayın Milletvekilleri, ne garip tecellidir ki, bu konuşmayı bu çatının altında yapan zat aradan 3,5 sene geçtikten sonra bir hükümetin mesul ortağı olarak huzurunza geliyor ve hazırladıkları programda Ortak Pazar ile ilişkilerin esas anlaşmalar doğrultusunda yürütüleceğini beyan eden ifadeyi imza ediyor ve Yüksek Heyetinizden bunu tasvip buyurmanızı, güvenoyu vermenizi istiyor. Hem de “Bu Ortak Pazar sizin ortanın solu felsefenizle taban tabana zıttır” dediği C.H.P. ile birlikte ve ortak olarak.

Sayın Milletvekilleri, AET’den ülke yararına birçok haklı isteğimiz olacaktır. Çünkü bundan evvel çeşitli zamanlarda belirtmiş olduğumuz üzere, gerek Katma Protokolde gerekse Ek Protokollerde Türk tarımını ve sanayiini geliştirmeye yönelik hükümlerde ve Ortak Pazar ülkelerinde çalışan vatandaşlarımızın teminatları konusunda önemli eksiklikler mevcuttur. Bunları gidermek üzere ciddî, sözüne güvenir, ilgili hükümetlerin Avrupalılarla masa başına oturması gerekecektir.

Dün, “Türkiye’yi; sömüreceğini, İsrail’in bir eyaleti yapacağını” iddia ettiği bu Siyonist ve Katolik emperyalistlerin bugün karşısına oturup” ben fikrimi değiştirdim sizinle ortaklığa devanı edeceğim diyen bir hükümet kanadının ne derece cidiye alınacağını yüksek takdirlerinize bırakıyorum.

ABDÜLKADİR ÖNCEL (Urfa) — Eski görüşümüzde ısrar ediyoruz. Fikrimizi değiştirmiş değiliz.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) — 1967 yılında Odalar Birliği Genel Sekreteri iken Ortak Pazarın Türk ekonomi ve sanayiine sağlayacağı faydaları sayan ve öven, 1970 yılında Ortak Pazar’a katılmamızın vatanın Hristiyanlara satılması demek olacağını savunan ve bunu seçim beyannamelerinde ve miting meydanla-

rında daha da ileri götüren Sayın Erbakan'ın bugün gene kanaat değiştirerek Ortak Pazarla ilişkilerimizin anlaşmalar istikâmetinde yürütüleceğini söylemesini belki Sayın Başbakan Yardımcısının şakacılığına yeni yeni alışmaya başlamış olan Türk kamuoyu gülerken karşılar. (*A.P. ve D.P. sıralarından alkışlar*) Ama milletlerarası bir müzakere masasında muhatabımız olacak ülkelerin temsilcilerinin meseleye hangi açıdan bakacaklarını kestirmek mümkün değildir.

Sayın Milletvekilleri, programda yer alan; fakat açıklığa kavuşturulmasını istediğimiz bir konu da haşhaş ekimidir.

C.H.P. seçim bildirgesinde “Uluslararası kaygıları tatmin edecek etkin bir kontrol sistemi altında haşhaş ekimini düzenleme” vadinde bulunulmuştur.

M.S.P. ve C.H.P. sözcüleri seçim propagandaları sırasında haşhaş ekiminin tekrar serbest bırakılacağına dair açık taahhütlerde bulunmuşlardır.

Buna rağmen programda bu vaatleri teyideden bir ifadeden dikkatle kaçınılmış olması ilgi çekicidir.

Programdaki insani kaygıların tatmin edici, öte yandan “Haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır” ifadesi metnin tümündeki sathiliği ve yuvarlaklığı yansıtmaktadır.

Sayın Erim'de, Amerika dönüşü haşhaş ekimi yasağını ilân ederken buna benzer ifadeler kullanmışlardı.

Bugün ortadaki gerçek, fakir Anadolu çiftçisinin haşhaş ekimi yasağından dolayı mağdur bulunduğu ve kendisine hükümetlerce bir ikame imkânın sağlanamamış olduğudur. Aslında haşhaş yalnız ekicisinin meselesi de değildir. Sanayiciden tüketiciye kadar geniş bir zümrenin ekmek kapısını teşkil etmiştir.

D.P. olarak görüşümüz; dünya sağlığını da göz önüne alarak Devlet kontrolü altında ekimin serbest bırakılması ve fakat ekiminin ve sınaî işlemlerinin Devlet tarafından yapılmasıdır.

Bu suretle, köylümüz tarafından çok yönlü bir kullanma imkânı bulunan haşhaş hem üreticinin, hem de Devletin zararına bir tatbikattan kurtarılabilir.

Sayın Milletvekilleri; yurt dışında çalışmak zorunda olan bir milyona yakın vatandaşımızın meseleleri konusunda da, programdaki genel yuvarlaklık hâkini unsurdur.

Bu vatandaşlarımızın müşkül şartlar altında yaptıkları tasarrufların nasıl değerlendirileceğine, kuruluşlara kendilerinin ele ortak edilip edilmeyeceğine, döndüklerinde bir işyeri teinini için ne gibi hazırlıklar yapılacağına, yurt dışındaki dertlerine Hükümetin ne şekilde yardımcı olacağına dair ayrıntılı bir açıklık mevcut değildir.

Tarım üreticisini zarardan korumak için taban fiyatlarının erken ilân edilmesi konusunu da hemen kabul edilebilir pratiklikte bulmuyoruz.

Dünya ve Türkiye şartlarına ve konjonktürüne göre bir ürünün değeri bir mahsûl yılı içinde büyük oranlarda artabilmektedir. Bu bakımdan, köylünün ürü-

nünü erken ilân edilen fiyat yüzünden değerinin çok altında elden çıkarma zorunluğunun doğabileceğini de hesaplamak lâzımdır. Meselâ; Geçen yıl 115 Krş. fiyat verilen buğday iç piyasada 2 Türk lirasının üzerine çıkmıştır. Dünya borsalarında ise 3 Türk lirasının üzerinde muamele görmektedir.

Devamlı değişen dünya pamuk fiyatları da taban fiyatların tespiti ve ilânı konusunda daha etraflı çalışmalar yapılmasını gerektiğini göstermektedir.

Sayın Milletvekilleri, Hükümetin dış ülkelerdeki Türklerin siyasi, sosyal ve kültürel durumlarıyla ilgili vaatkâr tutumunu memnunlukla karşılıyoruz. Bu konuda çok yönlü tedbirler üzerinde çalışılmalı ve plânlı bir faaliyet gösterilmelidir.

Milli davalarımızdan Kıbrıs konusunda bazı açıklamalara ihtiyacımız vardır.

Bilindiği gibi Züriç ve Londra anlaşmaları hükümleri Türkiye'nin Kıbrıs üzerinde söz sahibi olmasını sağlamıştır. Bugün adada Türk Askerî güvenlik kuvveti vardır.

Hal böyle iken, Hükümet programında ileri sürülen federal devlet ve bu şekilde Kıbrıs'ın, ülke bütünlüğü ve bağımsızlık meselesinin bize temin edeceği fayda nedir? Oradaki Türklerin emniyeti için Türkiye'nin bu konuda söz sahibi olmakta devamı imkânı mı yoksa ancak bir veya iki eyaleti Türklerin idaresinde şeklen bağımsız bir devlet idaresi mi millî menfaatlerimize uygundur?

Türk asıllıların sayısı toplam nüfusun 1/3'i kadardır. Bir federal devlet terkinde, yukarıda belirttiğimiz gibi, ancak bir veya iki eyalet Türklerin idaresinde olabilir. Bu, adanın iç işlerinde Türkleri, bugünkü kadar söz sahibi yapamaz kanaatindeyiz.

Hükümet programının kamu görevlileri ile ilgili bölümlerinde dikkat çekici bazı özellikler bulunmaktadır,

Görevini savsaklayan memurların da sorumlu tutulacağı hususu, esasen idare hukukunuzun prensiplerinden olmakla beraber, bugüne kadar ciddiyetle uygulanamamıştır; Kamu idaresinin hukuka uygun bir disipline sokulması toplum hayatındaki huzursuzlukların ve kalkınmadaki gecikmelerin önemli ölçüde azalmasını sağlayacaktır.

Ancak, Hükümet bir taraftan memur sendikalarını güçlendirme tasavvuru taşıırken, diğer taraftan açıkça memurların kendi politikası paraleline girmesini sağlamak amacındadır. Böyle bir teşebbüs, kanuna bağlı memur yerine iktidara bağlı memuru ikame edebilir ve bu hal partizan idarenin temeli olabilir.

Kamu görevlilerinin sendikacılık yoluyla politikaya itilmesi de, objektif hukuk kuralları içindeki güvenden yoksun bırakılmaları da ayrı mahzurlar doğuracaktır. Aslında kamu idaresi idare-i maslahatçılıktan arınmış hamlelerle ele alınmalı ve yaz - boz tahtasına dönen Personel Kanunu Ve bu kanunla ilgili kararnameler yeni baştan modern sevk ve idarenin prensiplerine Uydurulmalıdır.

633 sayılı Diyanet İşleri Teşkilât Kanununun tedvin maksadına uygun bir uygulamaya kavuşturulması bizi de memnun edecektir. Ancak vekil imamların eğitim eksikliklerinin nasıl giderileceği yolunda açıklık olmadığı için, bunun çok dar geçim

şartları ile hizmet yapan din görevlilerini tasfiye yolunda kullanılmasından endişe etmekteyiz. Maksat, vekil imamların klâsik eğitim eksikliğini gidermek ise, zaten vekil imamlık müessesesini doğuran sebep, ihtiyaca yetecek sayıda klâsik eğitim görmüş eleman bulunmamasıdır. Eğer maksat dinî bilgiler yönünden bir eğitimin verilmesi ise bu, vekil imamların göreve alınışında esasen aranmış ve tespit edilmiş bir husustur.

Hükümet programının eğitim ile ilgili bölümü, bir yönü ile gelip geçmiş hükümetlerin programlarında da bulunan ibareler taşıması, diğer bir yönü ile de çok yeni sayılan bazı kuruluşlar getirme çabasında olması sebebiyle çelişik hususlar kapsamaktadır.

“Ortaöğretimde özellikle teknik konulara yönelmeyi hızlandıracak tedbirler alma ve bu maksatla da meslekî ve sanat eğitiminin ilkokullara dayalı olarak ayırımı” bir yenilik gibi görünüyorsa da, bu usul Türkiye’de evvelce denenmiş olumlu sonuç alınamamıştır.

Ortaokullardan sonra, genel kültür veren ve mahiyeti itibarıyla de üniversiteye hazırlayıcı olan bildiğiniz klâsik liselere kayıt 1963 ve 1964 yıllarında sınırlandırmıştı. Sanat Enstitüleri, tekniker okulları ve Yüksek Tekniker Okulu yapımının hızlandırılması da bu maksatla öngörülmüştür. Bu ayırımın sonunda çocuklarını liseye kaydettirmek için ailelerin göç ettiği dahi hafızalardan silinmemiştir. Tekniker okulu öğrencilerinin okulu bitirince ne işe yarayacakları bir türlü belli edilemediği için, giriştikleri açlık grevi ve boykotlar henüz unutulmamıştır. O zaman bu uygulama da tenkit olunmuştu.

Sanayi kalkınmamız belli bir seviyeye gelmedikçe ve orta dereceli okullardan mezun olan teknik elemanı ve meslek mensuplarını istihdamı edecek, işyerleri çoğalmadıkça meslek ve sanat kollarında işgücü yığıntıları meydana gelecektir. Bu yığıntıyı önlemek için okullara girişte ayırım yapılırsa bu takdirde de eğitim de bir takım dar boğazlar meydana gelecektir. Yedinci Millî Eğitim Şurasında bu meseleler tartışılmış kısmen uygulama yapılmış ve tamı bir başarısızlıkla sonuçlandırılıp tek edilmiştir.

Bir yenilik getirmeyen bu teklif Millî Eğitim Bakanlığı arşivlerindeki aynı konudaki raporlar dikkatlice ele alınarak uygulanmalıdır. Eğitim hayatımızın başarısız kalacak denemelere ve uygulamalara fazla tahammülü bulunmamaktadır.

İlkokula dayalı meslekî eğitimi İmam - Hatip okulları ile öğretmen okullarında uygulamanın ise mesleklerin özelliği yönünden zorunluk vardır.

Okullara ahlâk dersleri konulması takdirle karşıladığımız bir yeniliktir. Ancak, bu derslerin esasen Millî Eğitimin çeşitli derecedeki kurumu için öngörülen program hedeflerinde de belirtildiği gibi öğrencilerin moral hayatında sağlıklı bir gelişme sağlayacak şekilde ciddiyle okutulmasını temenni ediyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Yükseköğrenimin yeniden parasız hale getirilmesini olumlu buluyoruz. Daha önce yükseköğrenimin paralı hale getirilmesi yolundaki kanun değişikliğine Demokratik Partinin karşı çıktığı hatırlardadır.

Yükseköğrenime girişin imtihansız olacağı yolundaki Geçim sloganının ise şimdi geçersiz hale geldiği programdan anlaşılmaktadır. Gerçi yine imtihansız giriş hususu programda yer almıştır. Ama öte yandan üniversiteye yönetmede istihdam planlanmasının ve ihtiyaçların göz önünde tutulacağı da ilâve edilmiştir.

Hükümetin bu konuda memleketimizin ve gençlerimizin çıkarlarına en uygun yolu seçmekte rahat hareket etmesi dileğimizdir Koalisyon ortaklarından birinin seçim sloganını yerine getirme endişesi ve psikolojik baskısı konunun çözümünü yanlış doğrultulara götürmemelidir. Her durumda yeni şartlara uyacak imkânlar önce hazırlamalı sonra uygulamaya geçilmelidir.

Millî Eğitimimizin bütün derecelerinde memleket çocuklarının en iyi moral değerlerle, yapıcı ve akılcı bir kafayla ve temiz inançlarla yetiştirilmesi esastır. Eğitim meselelerinin partiler politikası dışında Millî Eğitimin hedefleri içinde yürütülmesini temenni etmekteyiz.

Değerli arkadaşlarım,

Hükümet programının göze çarpan ayrıntıları üzerindeki düşüncelerimizi arz etmiş bulunuyoruz.

Demokratik Parti Grubunun programa iyi niyetli ve yapıcı bir muhalefetin itinası ile eğildiği ve eleştirilerimize hedef olan konularda bizce çözüm yolu sayılan hususların belirtildiği yüksek dikkatinizden kaçmamıştır.

Ayrıca huzurunuzdaki Hükümetin bir koalisyon Hükümeti olmasından doğan özellik sebebiyle program metninden, açıkça ilişkisi anlaşılmadıkça koalisyon partilerinin diğer resmî belgelerindeki ayrıntılara girmemeye dikkat ettik. Partilerin görüşlerini ancak koalisyon protokolüne ve Hükümet programına yansıdıkları ölçüde ele aldık.

Şimdi Ecevit koalisyonunun dayandığı teorik zemini ortaya koymaya çalışarak mâruzatımızı tamamlamak istiyoruz.

Sayın Milletvekilleri, Yüce Meclisin bu değerlendirmelerin bize göreliğini ve Sayın Ecevit'in, mümkünse bugün yapacakları açıklamalarla ve bundan sonraki uygulamalarla bizi ve kamuoyunu bazı şüpheler içinde kalmaktan kurtarmasına imkân hazırladığımızı takdir edeceği kanaatindeyiz.

Konuşmamızın başlangıcında Ecevit Hükümetinin solcu bir Hükümet olduğunu ve siyasi tarihimize Türkiye'nin ilk solcu Hükümeti olarak geçeceğini ifade etmiştik.

Bu Hükümetin dayandığı teorik ve ideolojik zeminde, solculuğun bilinen stratejisinin bilinen taktiklerine yaklaşım aktadır.

Sadetçe müzakeresini yapmakta olduğumuz Hükümet programının ve bu programın dayandığı Koalisyon Protokolünün muhtevası dahi bu sonuca varmaya kâfidir. Sayın Ecevit'in şimdiye kadar kamuoyu önüne çıkan düşünceleri de duruma açıklık getirmektedir.

Hükümetin âcil çözüm bekleyen meselelere az ilgi göstermesine karşılık, ideolojik metot hususunda ayrı bir hassasiyet ortaya koyması dikkat çekicidir.

Kamuoyunun hassasiyetle üzerinde durduğu hayat pahalılığı ve geçim sıkıntısı için hangi tedbirlerin getirileceği konusunda program âdeta susmaktadır.

Açık ve gizli işsizlik, yurt dışındaki işçilerimizin meseleleri ve istihdam problemiyle ilgili ayrıntılara girmekten kaçınılmıştır.

Ele alınan birçok konularda da, daha önceki izahlarımızdan anlaşılabileceği gibi, eski hükümetlerden beri yuvarlak ifadelerle aktarılmasına alıştığımız vuzuhsuz vaatler çerçevesinde bırakılmıştır. Bu konuların hangi imkânlarla ve hangi yöntemlerle çözümleneceği hususu ise karanlık bırakılmıştır.

Bu hususlar programın kamuflâj bölümüyle ilgilidir.

Programın bir de strateji ve taktik malzemesinin sergilendiği ikinci yüzü vardır. Programın bu yüzündeki ipuçlarından hareket ederek taktik malzemeleri bir araya toplanırsa, şöyle bir manzara ortaya çıkmaktadır;

Yaygın bir kooperatifleşme her derdin ilâcı olarak gösterilmiştir. Kooperatifçilik esasına dayanan bir ekonominin kaç yılda işler hale geleceği, milletlerarası yarışta ve kalkınmada bize ne kadar zaman kaybettireceği hesap edilmemiştir.

Bir zamanlar hem başı ağrıyana hem kanserli hastaya yutturulan reform hapının yerini bu programda kooperatifçilik enjeksiyonu almıştır.

Köy - kentlerin ve Kamu iktisadî Teşebbüslerinin yeni yönetim biçiminin programa itinayla yerleştirildiği, tabii kaynaklarla ithalât ve ihracatta Devlet güdümünün ustalıklı önerildiği ortadadır.

Programın stratejiyle ilgili malzemelerini, geniş kapsamlı afla fikir anarşisi karşısında hürriyetlerin ve Anayasa düzeninin işlememesine dönüşecek bir siyasi liberalizm önerisi tamamlamaktadır.

Sosyo - ekonomik alanda güdümlü tutum, müdahalecilik ve Devletçilikle teşebbüs hürriyetini yengeç kısılcasına alanlar, siyasi alanda Anayasanın kollarını bağlayıp hürriyet ve inanç düşmanlarını başıboş bırakmaktadırlar.

Ultra - liberal bir vurdumduymazlığın geçtiğimiz yıllarda ülkemizi hangi uçurumun kenarına getirdiğini hepimiz hâtırlamaktayız, "Sokaklar yürümekle aşınmaz felsefesinin" sokakları kimin hâkimiyetine terk ettiği ortadadır.

Biraz önce bir eski Başbakan bu kürsüden, devri iktidarında öğrenmeye vakit bulamadığı, önleyemediği ve bu yüzden milletin emânetini bırakıp kaçmaya mecbur kaldığı anarşik olayların mahkeme zabıtlarına geçen hikâyelerini yakındırıcı bir sesle ve güldürücü üslûbuyla okudu. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bugün güveninize başvurmak üzere huzurunuzda gelen Hükümetin İde aynı âkibete uğramaması en büyük, en içten temennimizdir. (D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sayın Milletvekilleri, bu Hükümet halen Sıkıyönetim mahkemelerinde yargılanan yüzlerce anarşist bulunduğunu bilmiyor mu? Memleketimizde ellerinde Rus ve

Çin yapısı silahlar, kafalarında Lenin ve Mao'nun insan soyuna düşmanlığı endüstrileştirmiş öğretileri ve nefret otundan başka inancın yaşamadığı kalplerle millet varlığına saldıranlar unutuldu mu?

Unutulmadıysa, hani Hükümet programında, çocuklarımızı komünizmin ağına düşmekten kurtaracak tedbir?

Bu Hükümet, komünizmin milletler için bir tehlike olduğunun anlaşıldığı dönemden beri programına komünizmle mücadele hususunda tek kelime koymayan ilk Cumhuriyet Hükümeti olmaktadır. (D.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Aracı diye zavallı simitçinin peşine düşeceksiniz, ama komünist kölelik endüstrisinin ajanlarını düşünür diye selâmlıyacaksınız. (D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Milletin inançlarının ve manevî değerlerinin "tarihî yanılığıyla sömürü aracı olarak kullanıldığını" söyleyeceksiniz. Komünizm'den tek kelimeyle bahsetmeyeceksiniz...

Acaba bütün kabahat bayrak nöbetindeyken komünist kurşunuyla şehit edilen Anadolu çocuğu Mehmetlerin, Mevlütlerin miydi?

Sayın Milletvekilleri, söyledikleriyle, sustuklarıyla belirttiğimiz özellikleriyle bu program bir altyapı devrimciliğinin elde tutulur belgesidir.

Taktiğin özü şudur;

Sınırsız hürriyet naralarıyla büyük çoğunluğu gerçekleşen üstyapı devrimleri tamamlanacaktır.

Ölçsüz müdahalecilikle altyapı devrimleri oluşturulacak tarihi boyunca sınıf kavgası görmeyen Türk toplumunun ekonomik ve sosyal yapısı değiştirilecektir.

Türkiye'de siyasi mücadele artık inançlar çelişkisinden çıkarılıp çıkarlar çelişkisine oturtulacaktır.

Programım ütopyası bizce budur.

Fakat unutilan bir şey vardır; Bu kadar kolay başarıyı hiçbir demokratik maskeyle kamuflâjı yapılmış taktik sağlayamamıştır.

Dünya demokrasilerine, dünyadaki halk demokrasilerine örmek olmaya özenler çıkmıştır; fakat hiçbirisi arkalarında hayatları altüst edilmiş toplumlardan başka bir şey bırakamamışlardır.

Türkiye'de ise maceranın hiçbir türlüüne at koşturacak alan yoktur. Türkiye'de de Radoniro Tomiç'ler bulunabilir. Fakat inançlarını çıkarlarıyla değişecek bir halk topluluğu bulunamaz.

Türkiye'de, belki aldatılmış üç - beş yüz genç bulanabilir; fakat Türk gençliği milletin ruh köküne bağlılıktan uzaklaştırılmaz.

Türkiye'de dinin, millî tarih şuuruna bağlılığın, topyekûn manevî değerlerin, sömürümün; aracı olarak kullanıldığını yayanlar, mücadelenin çıkarlar çelişkisi diyalektiğine dönüştürülmesini isteyenler çıkabilir.

Türkiye’de sömürünün de solculuğun da dışardan geldiğine, sömürüyle de solculukla da en çetin savaşı yüzyıllarca manevî değerlere bağlananların yürüttüğüne inanlar vardır.

Üst yapı devrimciliği sırasında sömürümün ajanlığını yapıp sağcılar horlayanlar, sıra kendilerince altyapı devrimciliğine gelince sağcılığı sömürücülükle suçlayabilirler.

Sağcılık, dün nasıl kökü dışarıda sömürücülüğün milletin maddî ve manevî değerlerini zaptetmesini durdurmuşsa, bugün de kökü dışarıda solculuğun maceralarına dur diyecektir. (*D.P. sıralarından* “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sağcı, milliyetçi, demokrat düşünce, milletimizin bütün evlâtlarına işçi, memur, çiftçi, sanayici, köylü, esnaf ayırımı gözetmeksizin sahip çıkmakta; vatandaşlarımızın hak ve hürriyetlerini korumakta, tapunun, inancın, ahlâkım, mukadderatım bekçiliğini yapmakta kararlıdır.

Sağcılık, şerefli muhalefet sıralarında da her zaman olduğu gibi Türkiye’nin yapıcı, dinamik, ileri, hamleci kafası ve yüreği olmaya devam edecektir.

Yüce Meclise Demokratik Parti Grubunun, saygılarını sunarım. (*D.P. sıralarından alkışlar*)

Teşekkür ederim Sayın Korkmazcan.

Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adıma Sayın Turhan Feyzioğlu, buyurun efendim. (*C.G.P. sıralarından alkışlar*)

C.G.P. GRUBU ADINA TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Ecevit Hükümetinin programı üzerinde Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubunun görüşlerini sunacağım.

Sözlerime başlarken, her şeyden önce, 14 Ekim seçimlerinin, Anayasada öngörülen zamanda, kimsenin şikâyet edemeyeceği hürriyet şartları içinde yapılmış olmasından duyduğumuz haklı iftiharı belirtmek isterim. Sonuçları ne olursa olsun, seçimin zamanında ve hür olarak yapılabilmesi, milletimiz için başlı başına bir zafer teşkil etmiştir.

Hükümet kuruluşu, bilinen sebeplerle, kolay olmamıştır. Aslında, bir C.H.P. - M.S.P. koalisyonunun kurulması imkânı, Sayın Cumhurbaşkanı tarafından seçimlerden hemen sonra Sayın Ecevit’e görev verildiği zaman, bu iki partiye tanınmış idi. Hatta C.H.P. - M.S.P. koalisyonunun kuruluşuyla ilgili olarak, daha Kasım 1973’te, bu iki parti arasında uzunca süren temaslar yapılmıştı.

Üç ay süren gecikme karşısında şöyle düşünülebilir; “Madem ki bu iki parti bir anlaşmaya vararak Hükümeti kuracaklardır, madem ki, böyle bir niyet daha ilk günlerde belirmişti, o safhada Hükümetin kurulamamış olması lüzumsuz zaman kaybına yol açmıştır” Ve bu zaman kaybindan dolayı da bu iki partinin sanırım kimseyi suçlamaya hakları olmadığı sabit olmuştur.

Bu düşüncede bir gerçek payı olsa bile uzun süren Hükümet bunalımının, yarattığı çeşitli sakıncalar yanında, en azından bir fayda sağladığı söylenebilir. Her bunalıma demokratik usuller içinde çare bulunabileceği inancının doğruluğu bir defa daha sabit olmuştur.

Ülkemizde, demokratik rejimin ne kadar sağlam ve köklü temellere oturduğu görülmüştür.

Başta Sayın Cumhurbaşkanlığı, makamı olmak üzere, bütün Anayasa kuruluşları, çetin bir dönemde, Anayasa çizgisinden sapmadan, sabırla görev yapmışlardır.

Sayın Milletvekilleri,

Bir C.H.P. - M.S.P. karma Hükümetinin kuruluşu söz konusu olduğu sırada, Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak, biz kamuoyuna durumumuzu şöyle açıklamıştık;

Bir C.H.P. - M.S.P. Hükümetinin karşısında, Cumhuriyetçi Güven Partisine düşen görev açıktır. Anayasa çizgisinde, Devletimize sadık olarak, muhalefet vazifemizi tam bir dürüstlikle, inançla, azim ve cesaretle yapacağız. Cumhuriyetçi Güven Partisi, muhalefette de, millet menfaatini her düşüncenin üstünde tutarak çalışmasını bilen partidir. Geçmişte bunun en güzel örneklerini verdik. Gelecekte de vereceğiz.

Hükümet çalışmalarını denetlerken, muhalefet görevimizi yaparken, hangi temel görüşlerden hareket edeceğimizi kısaca açıklamak isterim;

Cumhuriyetçi Güven Partisi milliyetçi, Atatürkçü, hür demokratik rejime bağlı, sosyal adaletçi, karma ekonomiye inanan, iktisadî ve sosyal kalkınmamız için gerekli reformların millî bünyemize ve ilme uygun şekilde gerçekleştirilmesine taraftar, aşırılıklara ve yıkıcı faaliyetlere karşı mücadelele kararlı bir partidir.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, Anayasamıza uygun, sağlam, apaçık bir lâiklik anlayışına sahiptir. Lâik devlet, herkesin inancına, ibadetine saygı duyar. Din ve vicdan hürriyeti, insanın dokunulmaz, vazgeçilmez temel hakları arasındadır. Bu vazgeçilmez hürriyetin bulunmadığı bir ülkede demokrasi yok demektir. Hür bir ülkede, insanların dini de, vicdanı da, ibadeti de hür olur. Cumhuriyetçi Güven Partisi, dinin baskı altına alınmasını da, dinin siyasi ve şahsî çıkarlar için istismar edilmesini de kabul etmez.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, lâikliği din düşmanlığı şeklinde yorumlayan, “din halkın afyonudur” diyen materyalist, Marksçı, Leninci zihniyeti reddeder. Anayasamız, lâik Cumhuriyet yerine, teokratik bir düzen kurma özentisine de karşıdır.

Cumhuriyetçi Güven Partisi karma ekonomiye inanır. Millî kalkınmada devletin ve hür teşebbüsün yapıcı gücünden en iyi şekilde yararlanmak lâzımdır. Devlet sektörü ile hür teşebbüs sektörü, birbirini tamamlayarak, ahenk ve güven içinde çalışabilmelidir. Hızlı ekonomik kalkınmanın, siyasi demokrasinin ve kişi hürriyetinin teminatı olan hür teşebbüs, sosyal adaleti gerçekleştirecek şekilde ve millî menfaatlere; uygun tarzda gelişebilmelidir.

Herkese insanca yaşama imkânı veren sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin inançlı savunucusuyuz. Fakirlik, kölelik ve esaretten başka bir şey getirmeyeceği belli olan materyalist, sosyalist, kollektivist maceraların karşısındayız.

Önce kalkınma, sonra sosyal adalet diyen görüşlere karşıyız. Sosyal adalet ve kalkınma yan yana yürüyecek, birlikte gerçekleştirilecektir. Bu hedeflere hür demokratik düzen içinde ulaşılabacaktır.

Kalkınma olmadan, tarımda ve sanayide üretimi artırmadan, somunu büyütmeden sadece sosyal dağılım tedbirleriyle milletimizin refaha ulaşamayacağını biliriz. Yoksulluğu, fakirliği yaygın hale getirmek, bizim nazarımızda, sosyal adalet değildir. Ekonomik hedeflerle sosyal hedeflerin iyi dengelenmesini ve bu hedeflerden birinin ötekine feda edilmemesini, kalkınma halindeki hür bir ülkede temel dava sayarız.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, hür demokratik rejime inanır. Bize göre demokrasi, hür düşünceye, hür seçime, kanun hâkimiyetine dayanır. Demokrasi, Anayasa dışı faaliyetlerin, anarşi teşvikçiliğinin, suç işleme kışkırtıcılığının, totaliter dikta idaresi kurma örgütlenmesinin ve propagandasının başıboş bırakılması demek değildir.

Türkiye Cumhuriyeti başka ülkelerin içişlerine karışmaz; fakat dış ülkelerde tezgâhlanan birtakım oyunların da dolaylı yollardan Türkiye’de sahneye konmasına ve yabancı akımların ülkemize hükmetmeğe kalkışmasına milletçe müsaade etmeyiz.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, tarih boyunca milletimizi ayakta tutan millî ve manevî değerlerden kuvvet alarak, çağımızın en ileri ilim ve tekniğine, en ileri medeniyet ve kalkınma düzeyine ulaşmak mümkün ve zarurî olduğu inancındadır.

Bizim milliyetçilik anlayışımız toplayıcı, birleştirici bir milliyetçilik anlayışıdır. Bölünmez bir bütün olan aziz milletimize vatandaşlık bağlarıyla bağlı bulunan, vatana, millî ülkelerimize Türkiye Cumhuriyetine sadık olan aziz Türk yurttaşları arasında ayırım kabul etmeyiz, farklı muamele kabul etmeyiz. Irk, mezhep, sınıf kavgalarının karşısındayız. Atatürk yolunda milliyetçiyiz.

Bu temel anlayışlar içinde görev yaparken, Cumhuriyet Hükümetinin Anayasa ve millî menfaatler doğrultusunda atacağı her faydalı adımı içtenlikle destekleyeceğiz. Bizim parolamız “ne pahasına olursa olsun muhalefet” değildir, olmamıştır. Memleket yararına muhalefettir. Elbette millî menfaatlere, Cumhuriyetimizin temel niteliklerine, Anayasamızın metnine ve ruhuna aykırı olduğuna inandığımız her durumda kendimize düşen görevi bütünüyle yerine getireceğiz.

Hükümet programında, orta ve uzun vâdede gerçekleştirilecek birtakım olumlu hedefler gösterilmiştir. Bunlardan birçoğu, biraz sonra açıklayacağım gibi, bizim de katıldığımız bundan önceki hükümetlerin izledikleri, kalkınma plânlarına koydukları, hazırlıklarına başladıkları veya kanunlaştırdıkları ve gerçekleştirilmeleri için uygulamaya geçtikleri hususlardır. Programda bundan, bunları görmekten memleket hesabına sevinç duyduk; fakat bu hükümetin programında bulunması

gereken birçok hususlar, programda yoktur. Hükümet, memleketin bugün karşı karşıya bulunduğu belli başlı ve âcil sorunlar üzerinde ne düşündüğünü yeteri kadar açıklıkla hatta bazı hallerde hiç ortaya koymamıştır.

Türkiye 1974 yılına girerken hayat pahalılığı ile karşı karşıyadır. Petrol fiyatları yükselmiştir. Dış ödeme dengemizde yıllardan beri göze çarpan son derecede olumlu gelişmenin, yerini bazı olumsuz gelişmelere terketmesi ihtimali belirmiştir. Bunu önlemek için alınması gerekli tedbirler vardır. Hamdolsun ki, dünyayı saran bunalım Türkiye'yi hazırlıksız yakalamamıştır. Bazı tavsiyelere uyulsaydı hazırlıksız yakalanabilirdi Türkiye; ama hazırlıksız yakalanmamıştır. Büyük hatalar işlenmez ve döviz rezervleri çok ihtiyatsız bir şekilde eritilmezse, Türkiye, birkaç yıllık bir fırtınayı rahatlıkla atlatabilecek imkânlarla sahiptir; fakat, Hükümet, Türkiye'nin kısa vâdede karşı karşıya kalabileceği bazı sıkıntıların ekonomik bünyede sarsıntılara yol açmaması için nasıl bir politika izleyeceğini hiç de açıklığa kavuşturmuş görünmüyor.

Fiyat artışları, artan ithalât ihtiyacı, yeniden belirmesi muhtemel carî işlemler açığı, döviz rezervlerindeki artış seyrinin duraklaması, belki de azalmaya başlaması ihtimali, böyle bir gelişmenin zamanla, ortaya çıkarabileceği para sorunları, dış ödeme dengesi ve para sorunlarının yatırım ve istihdam üzerinde yapacağı etkiler, bugün Türkiye'de, iktisatçılar arasında devamlı olarak hararetle tartışılan konulardır.

Türkiye şüphesiz bu ihtimalleri göğüsleyebilecek ekonomik güce sahiptir. Milletlerarası alanda görülebilecek en çetin, en olumsuz gelişmeleri göğüsleyebilme bakımından Türkiye büyük döviz rezervleri ile genişlemiş ihracat imkânlarıyla, 400 milyon dolara ulaştığımız zaman bu kûrsüye başbakanlar çıkıp, ses duvarını aşmış gibi "400 milyon doları aştık" demiştir. Daha dün denen tarihtir bu 10 yılı aşkın bir süre, üçle başlayan bir ihracat rakamını aşamamıştır Türkiye, Bugün 1,5 milyar dolara varan bir ihracat hacmi vardır Türkiye'de.

Bu rakamlar çok çok gerilerde kalmıştır. Türkiye millî ihtiyacı geniş ölçüde karşılayabilen yerli sanayii ile 1974 yılında üretime geçecek olan Keban Barajı gibi yeni dev enerji tesisleri ile ve 1974 programında bu yıl üretime başlayacakları belirtilmiş birçok dev yeni sanayi tesisleri ile hazırlıklıdır ve güçlüdür. Bununla beraber, 1974 yılı içinde karşılaşılabileceğimiz iç ve dış ekonomik sorunların bir dizi ahenkli, birbirini tamamlayıcı tedbire ihtiyaç göstereceği de şimdiden görülmektedir. Para, maliye, dış ticaret, kredi, tarım ve sanayi politikaları, yani tüm halinde ekonomi politikası bu muhtemel gelişmeleri en iyi göğüsleyecek şekilde düzenlenmelidir.

Koalisyon protokolünde de, Hükümet programında da bu konuda, yeterli açıklıkta işaretlere rastlamak mümkün, değil. Hükümetin felsefesini ve genel istikametini sempati ile karşıladıklarını gizlemeyen sol eğilimli bazı ekonomistler bile kısa vadeli; fakat hayatî memleket sorunları ile ilgili olan bu boşluğa, bu yetersizliğe dikkati çekmekten kendilerini alamamışlardır.

Değerli arkadaşlarım, hayat pahalılığı konusuna geliyorum. Hükümeti teşkil eden partiler seçim kampanyaların, hepiniz biliyorsunuz, gerçi Hükümet bunalı-

mı uzun sürdü; ama seçim kampanyalarını unutacak kadar zaman geçmedi. Seçim kampanyalarını geniş ölçüde ucuzluk vaadi üzerine kurmuşlardır. Hayat pahalılığını durdurma, hatta hayâtı ucuzlatma vaatleri, Mersinde on kuruşa satılan, domates hikâyesi, faizin yasaklanması ile 250 liralık ayakkabıyı 45 liraya satma taahhüdü ve ucuzlukla ilgili buna benzer sayısız vaat, meydanlardan, antenlerden bütün Türkiye'ye bol bol yapılmıştır.

Hükümetin hayatı ucuzlatma konusu ile ilgili icraatını çok yakından izlemeyi ve denetlemeyi görev sayacağız. Bunu yapmakla Hükümetten seldin öncesindeki valilerini gerçekleştirmesini haklı olarak bekleyen Türk vatandaşının arzusuna da tercüman alacağımıza inanıyoruz. Vatandaş, Sayın Başbakan'dan ve Sayın yardımcısından yiyecek, giyecek, yakacak gibi temel ihtiyaç maddelerini ilaha ucuza sağlayabileceği yolunda çok sözler dinlemiştir. Şu anda bunları bir bir hatırlatmakta yarar görmüyoruz. Hatırlatmak gerekli olacak günler gelebilir. Yalnız bir gerçeğe dokunmakla yetineceğiz.

Bugün Türkiye'de dar gelirli, orta, halli vatandaşı en çok ilgilendiren konu şudur; Gelecek yılların bu aylarında haftalık veya aylık geliri ile bir yıl öncesine göre daha mı çok gıda maddesi, giyim eşyası, ey eşyası alabilecektir, yoksa, daha mı az? Geçim şartları, vad edilen ölçüde rahatlayacak mıdır, yoksa geçim sıkıntısı devam edecek midir? Gelirindeki artış reel bir artış olacak mıdır, yoksa fiyatların gerisinde mi kalacaktır? Hepimiz biliyoruz ki, vatandaş, bu ve buna benzer Somut, elle tutulur sorunlara en büyük önemi vermektedir; teorik şemalardan çok daha fazla önem vermektedir. Nasıl işleyeceği pek ile belli olmayan birtakım, teorik şemaların çizilmesi yurttaşların bu gerçek özlemlerini gidermeye yetmez. Biz, Hükümetin icraatını, elle tutulur sonuçlarına bakarak değerlendirecek ve eleştireceğiz.

Türk halkının yararına olan gelişmeler görürsek sevinçle destekleyeceğiz. Fakat Türk halkını sıkıntılara, geçim darlıklarına sürükleyecek halalar görürsek, bir hataları, hiç vakit geçirmeden milletin kürsüsüne getirecek ve kamuoyuna duyuracağız.

Sayın Ecevit'in 2 gün önce okuduğu Hükümet programı, fiyat artışlarının dünya konjonktürü ile ilişkisine dikkati çekmektedir.

Şimdi bazı belgeler okuyarak karşılaştırma yapalım;

Devlet Plânlama Tevdiatımızın hazırladığı ve bundan önceki Hükümetin onayından geçerek yayınlanan, Resmî Gazetede yayınlanan belgede 1973'teki fiyat yükselişleri izah edilirken dünya konjonktürünün etkisine değinilmekte ve şöyle denmektedir;

1973 yılında, fiyat artışlarını hızlandıran en önemli faktörlerden birincisi, ülke içinde uygulanabilen ekonomik kontrol araçları ile kontrol edilme olanağı bulunmayan, dünya konjonktüründeki gelişmelerdir. Dünya, talebindeki genişlemenin yol açtığı talep baskısının yanı sıra, özellikle gıda maddeleri fiyatlarını etkileyen bitkisel üretim açısından 1973 yılı, hemen bütün dünya ülkeleri için şanssız bir yıl niteliği göstermektedir. Bilindiği gibi, tarımsal üretim, teknolojik açıdan en geliş-

miş ülkelerde bile hava koşullarının etkisinden tamamıyla bağımsız hale getirilememiştir” Resmî belge böyle diyor.

Gerçekten geçen yıl, birçok temel ürünlerinin dünya üretimlerinde gerilemeler olmuş ve arz noksanı da talep fazlalığı ile birlikte fiyatlara tesir etmiştir.

Aynı resmî belge, 1973'teki uluslararası ekonomik konjonktürü değerlendirirken haklı olarak, milletlerarası para bunalımına temas ediyor; bu yüzden birçok ülkenin iç para politikalarının kontrolde uğradıkları zorluklara değiniyor; dalgalı kur uygulamasının yol açtığı fiyat istikrarsızlığına dikkati çekiyor.

İktisadî işbirliği ve Kalkınma Teşkilâtının, Türkiye'nin de üye olduğu hür ve bazıları da hür olmayan Avrupa ülkelerinin ıve Kuzey Amerika devletlerinin, Kanada dâhil ve Japonya'nın üye oldukları bu teşkilâtın çeşitli ülkelerde fiyat hareketleriyle ilgili olarak yaptığı inceleme şunu gösteriyor. 1960 - 1970 yılları arasında görülen yıllık ortalama fiyat artışı ortalamalarıyla aynı ülkelerde 1973'te görülen fiyat artışı yüzdelerini kıyaslayan bir tablo şöyle bir gerçek ortaya koyuyor. 1960 - 1970 arasındaki yıllık ortalama fiyat artışına kıyasla 1973'teki fiyat artışı;

Fransa, İspanya, Hollanda, Japonya, gibi birçok ülkede en az iki misli, Almanya'da iki buçuk misli, İtalya ve Kanada' da üç misli; Yunanistan'da 6 misli olmuştur.

Milletlerarası konjonktürde göze çarpan hızlı fiyat artışları Türkiye'yi en az üç yoldan etkilemiştir;

Birincisi; dış ticaret ilişkimiz bulunan ülkelerdeki fiyat artışları ithalât yoluyla yurdumuza yansımıştır. İthal malları daha pahalıya gelmiştir.

İkincisi; ihraç ettiğimiz birçok ürünlerin milletlerarası piyasadaki fiyatları hızla yükselince, bu ihraç mallarımızın iç fiyatları da milletlerarası piyasadaki fiyatları izlemiştir. Bazı zarurî gıda maddelerinin, ihraç metaı gıda maddelerinin fiyatlarındaki çok aşırı artışlar üzerine ihracat yasakları ve sınırlamaların konması bu yüzden olmuştur.

Üçüncüsü; bazı dış paraların dalgalı kur uygulamaları bizim için, dolaylı bir devalüasyon etkisi yaratmıştır. Meselâ Alman Markının iki defa üst üste revalüe edilmesi, yoğun ticarî ilişkilerimiz bulunan bu ülkeden yapılan ithalâtın Türk lirası olarak maliyetini tabiatıyla yükseltmiştir.

Elbette fiyat artışlarına milletlerarası konjonktürle, ilgili olarak saydığını bu önemli etkiler dışında başka etkenler de tesir etmiştir. İç ve dış başka sebepler vardır. Fiyat artışlarını bir veya birkaç sebebe bağlayarak, diğer sebepleri gözden kaçırmak şüphesiz hata olur Diğer sebepler de, bahsettiğim resmî dokümanda, Devlet Plânlama Teşkilâtımızca Objektif olarak tahlil edilmiştir.

Şimdi, geçen yıla ait bu gözlemlerin ışığı altında, Hükümetin programında yer alan bazı ifadelere Yüce Meclisin dikkatini önemle çekmek istiyorum;

Ecevit Hükümetinin programında, programın 7'nci sayfasında;

“Uluslararası ekonomik konjonktürün zorunlu kılabileceği fiyat ayarlamalarından” bahsedilmektedir.

Yine Ecevit Hükümetinin programında, fiyat yükselişlerine yol açan çeşitli uluslararası etkiler sayıldıktan sonra, şöyle denmektedir;

Uluslararası olayların yol açtığı olumsuz etkileşmeler, öncelikle gelişmiş toplumlardaki fiyat hareket ve dalgalanmalarının, hızla, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere aktarılmasına yol açmaktadır”

Değerli arkadaşlarım,

Dünyanın pek çok ülkesinde, hatta en tecrübeli demokrasilerinde bazı partiler, muhalefette iken, fiyat artışlarının bütün sorumluluğunu iktidardaki siyasi rakiplerine yüklerler. Fakat iktidara geçer geçmez, aynı partiler, nedense fiyat artışlarının başka sebeplerini keşfederler ve sorumluluğu talihsiz olaylara ve tercihen dış olaylara yüklemeye başlarlar.

Ecevit Hükümeti de, daha şimdiden, bu kurala kendisini kaptırmış görünüyor. Buna hayret etmiyoruz. Hatta başka ülkelerde de örneklerini gördüğümüz bu tutumu, pek fazla yadırgamıyoruz.

Programda, açık bir ucuzluk vaadi yoktur. Hatta fiyat istikrarının sağlanacağı konusunda umut verici herhangi bir taahhüt göze çarpmıyor. Aksine, vukubulacak muhtemel fiyat artışlarını, şimdiden dış konjonktüre bağlama çabası göze çarpıyor.

Bu durumda, bizim hükümetten bir dileğimiz var; Programında vaat ettiği gibi, fiyat yükselişlerinin etkisini dar ve orta gelirli insanların çekmesine engel olacak tedbirleri getirsin. Köylüye, işçiye, memura, emekliye, dar gelirliye, küçük esnaf ve sanatkâra bir eliyle vereceğini, artan fiyatlar ve bozulan denge yüzünden öteki eliyle geri almasın. Dar ve orta gelirli yurttaşlar Dimyat’a pirince giderken evdeki bulgurdan elmasın. Bizim, Hükümetten dilediğimiz budur.

Aziz milletvekilleri, ucuzluk konusunda seçim konuşmalarının aksine bir umut ışığı getirmeyen Hükümet programında Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak memnuniyetle karşıladığımız ve katıldığımız bazı hususlar da var.

Parti olarak daha önce oy verdiğimiz, hazırlanışına, şerefle sorumluluğuna katıldığımız kanunlarda, oy verdiğimiz beş yıllık Kalkınma Plânında partimizin resmî beyannamelerinde yer alan görüşlere tamamiyle uyan bazı noktalar bizi memleket hesabına sevindirmiştir. Bunlardan bir kısmını ana hatlarıyla şöyle sıralayabilirim;

İttifaklarımıza bağlılık, güvenliğimizi yalnız ittifaklardan beklememek, dış politikada devletler hukukuna saygılı, kışkırtıcı olmayan bir tutum izlemek,

Millî Savunma gücümüzü geliştirmek, ortak savunma üs ve tesislerinin savaş araç ve gereçlerinin Türk Devletinin denetiminde olması, Kıbrıs’ta Türklerin toprak mülkiyetlerinin ve ekonomik gelişme imkânlarının teminat altına alınması, Devlet idaresinde hizmet içi eğitime önem verilmesi, İsrafla mücadele.

Vergide hem kalkınma amacına, hem sosyal adalet amaçlarına hizmet edecek tutum izleme vaadi,

Orman niteliğini yitirmiş, tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar olan toprakların orman sınırı dışına çıkarılması,

Balıkçılığı desteklemek, zararlı avlanmayı ve su kirlenmesini önlemek, hayvancılığın geliştirilmesi,

Madenlerimizin işlenmiş ve imal edilmiş olarak ihracı, yabancı sermaye için konan ve öteden beri savunduğumuz görüşlere genellikle uyan kıstaslar.

Bor mineralleriyle ilgili hüküm de, eksik bulduğumuz yönlerine rağmen bunlar arasındadır.

Köy - kentler ve uydu - kentler kurma zorunluluğu, yurt dışındaki işçilerimizin eğitim imkânlarından yararlandırılmaları, işçi çocuklarının milli ve dinî eğitimlerinin sağlanması,

Çırak - Kalfa Kanununun çıkarılması,

MEYAK ve İYAK'ın, Memur Yardımlaşma ve İşçi Yardımlaşma Kurumlarının kurulması,

Koruyucu hekimliğe ve çevre sağlığına önem verilmesi,

Eğitimde kalkınmanın gerektirdiği insan gücü ihtiyaçlarına göre dağılmayı sağlama Meslekî okulların orta kısımlarının açılması, Teknik öğretime yönelmeyi hızlandırma, İhtiyaç fazlası er ve yedek subay adaylarının yurt kalkınmasına yararlı başka kamu hizmetlerinde çalıştırılmaları, gibi noktalar vardır ki, bu listeye başka kalemler de ekleyebiliriz.

Bu saydığım hususların pek çoğu esasen Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında (bizim oy verdiğimiz, bizim kabul ettiğimiz plânda) ve 1974 tarihli yıllık programda yer almış, bir kısmının şimdi arz edeceğim gibi, kanunları çıkarılmış, uygulanmasına geçilmiş hususlardır. Bazılarının tasarıları çoktan hazırlanmış; Yüce Meclise sevk edilmiş; komisyonlarda incelenmiş, kadük olmuş, yeniden ele alınmak için Hükümetin himmetini bekleyen konular. Birkaç örnek arz edeyim;

Meselâ, ihtiyaç fazlası er ve yedek subayların başka kamu hizmetlerinde çalıştırılmalarına imkân verecek Anayasa değişikliği yapılmıştır. Kanun tasarısı hazırlanmıştır. Millî eğitimle ilgili olarak geçen dönemde kabul edilen çok önemli bir temel kanun, bazıları tarafından şu veya bu noktada kusurlu görülse bile. Gençleri daha üretici olarak yetiştirme, Teknik eğitime yöneltme, kalkınmanın gerekli kıldığı alanlarda, plânın ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirme alanında son derecede önemli yenilikler getirmiş olan son derecede değerli bir kanundur. Bunun tedbirleri kanunlaşmıştır. Orman niteliğini tamamiyle yetişmiş ve tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik gibi tarım alanlarında ve hayvancılıkla ilgili olarak mera ve sair şeklinde kullanılması mümkün olan toprakların orman sınırı dışına çıkarılması ve o yerlerdeki köylerin yararına sunulması konusu geçen dönemde bundan önceki iktidarlar zamanında, önce Anayasanın 131'nci maddesi değiştirilerek gerçekleştirme imkânına kavuşturulmuştur, daha sonra bu tedbir, geçen dönem hükümetlerince

ve plânın kabulü sırasında, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânına konmuştur. Nihayet bu plân hükmünü gerçekleştirmek üzere 20 Haziran 1973 tarihinde 1744 sayılı Kanun kabul edilmiş ve bu hüküm aynen kanunlaşmıştır. Şimdi Hükümetin vadedtiği bu kanunun uygulanmasıdır ve her Cumhuriyet Hükümeti de, Cumhuriyet kanunlarını uygulamakla sorumlu ve yükümlüdür.

Bu konunun çözümü için bütün imkânları sebatla hazırlamış olan partilerden biri olarak bu uygulamanın süratle yapılmasından ancak sevinç duyarız.

Memur Yardımlaşma Kurumu tasarısı da geçen dönemde Meclise sevk edilmiş tasarılar arasındadır. Komisyonlarda incelenmiş; kadük olmuştur birçok faydalı tasarılar gibi. Seçim Kanunu, memleketi seçime götürme ihtiyacı ve bildiğiniz siyasi rejimle ilgili konular ön plâna geçtiği için, gelmişti.

Daha önce sevk edilmiş olan bu tasarının gerekirse değişiklikler de yapılarak, İşçi Yardımlaşma Kurumu tasarısı ile birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisine süratle sevk edilmesini bizde rica ederiz. Bu kurumların sosyal adalet ve sosyal güvenlik açısından kendi mensuplarına sağlayacakları faydalar yanında, millet açısından tasarruf hacmini ve millî yatırım gücümüzü artıracığına inanıyoruz.

Silahlı Kuvvetlerimizi güçlendirme konusunda, geçen dönemde Silahlı Kuvvetlerimizi güçlendirme ve çağdaş silahlarla donatmak için çıkarılmış olan ve kademeli olarak 16 milyar lira harcanmasını öngören bir kanun vardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmiştir. Yürürlüğe girmiştir. İlk dilimi uygulanmıştır ve belli bir zaman kademesi içinde Türk Silahlı Kuvvetlerini çağdaşlaştırma ve güçlendirme için bu 16 milyarlık ödenek imkânının sarfedilmesi gücü Hükümete, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından geçen dönemde verilmiştir. Güvenlik kuvvetleriyle ilgili olarak benzin kanunları çıkarılmıştır.

Madenler konusunda, Cumhuriyetçi Güven Partisinin oy verdiği ve desteklediği kalkınma plânının madenlerle ilgili hükmü, Hükümet programının, bor mineralleriyle ilgili hükmünü kapsar, onu ihtiva eder. Hatta bunun ötesinde radyoaktif mineralleri, tungsteni ve stratejik nitelikteki elektrik enerjisi istihsalı bakımından hayati önem arz eden linyit yataklarını ihtiva eder. Madenler konusunda, bor minerallerinin Devlet eliyle işletilmesine Cumhuriyetçi Güven Partisi daima taraftar olmuştur. Bu konuda Parlâmentonun yaptığı bir araştırmanın konuyu aydınlatmaya çok yaradığını hatırlatmak isterim. Araştırma müessesesinin faydalı sonuçlarından biridir, bor konusunda gerçeğin ortaya çıkması. Bu araştırma raporu birçok gerçeği aydınlattı.

Hemen belirteyim ki, bor minerallerinin pek büyük kısmı bir hesaba göre % 95'i, bir hesaba göre % 96'sı sınırlı bazı işletmeler dışında tümüne yakını, esasen artık kamunun malı olmuştur. Devletin malı olmuştur. Bu yolda büyük mesafeler esasen aşılmıştır. Şimdi bizim parti olarak oy verdiğimiz plân hükmünü, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânının 601'nci paragrafının üçüncü bendini Yüce Meclisin dikkatine aynen arz ediyorum; halen yürürlükte olan plân hükmü, bor ve başka mineraler konusunda şunu söylüyor; "Elektrik enerjisi üretimi için kullanılması zorunlu olan veya yurt ekonomisine uygun ve verimli biçimde işletilmeyen linyit yatakları

ile stratejik madenler (Radyoaktif mineraller, tungsten ve bor tuzları) Anayasanın 130'ncu maddesine uygun bir anlayışla kamu kuruluşlarınca işletilecektir. Stratejik madenlerin saptanması veya bu nitelikten çıkarılması; ilgili kuruluşlarla Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının görüşü ve Devlet Plânlama Teşkilâtının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kararlaştırılacaktır” Bakanlar Kuruluna haklı olarak bu imkânı veren, ilâveler yapmak, çıkarmalar yapmak imkânı veren bir hüküm.

Hükümet programı bu bakımdan bize çeşitli açılardan eksik görünmüştür. Burada bir noktayı işarette ayrıca fayda görürüz;

Bizim taraftar olduğumuz, devletleştirme için devletleştirme değildir. Millet yararı bulunduğu hallerde ve millet yararına işletilmek üzere devletleştirmedir. Hem kamulaştırma parası vermek, hem de kamulaştırılan bir madeni; “bu madeni su basıyor, yerin altındadır, benim dozerle toplayabileceğim yer üstünde hudutsuz rezervlerim vardır, onu işletirim daha iyi” diye âtil bırakmak, memleketin parasını ziyan etmektir. İşletmemek üzere devletleştirmeyi kabul etmeyeceğimizi daha evvel de açıkladık. İşletmek kaydıyla devletleştirmek imkânı plânla verilmiştir. Maden kanunu ile verilmelidir ve Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak biz, kapatmak üzere, bir üretim kapısını yok etmek üzere, bir istihdam kapısını yok etmek üzere değil; Devlet eliyle millet yararına işletmek üzere bu stratejik alanda, Devlet eliyle işletmeyi faydalı görüyoruz; destekledik ve desteklemeye devamı edeceğiz.

Yalnız kamulaştırma parası verip sonra kapatmak; bunlar tartışılmıştır. Teknisyenler arasında tartışılmıştır. Sorulmuş cevaplar alınmıştır, teferruatına girmeyeyim. Kapatmak üzere devletleştirmek; milletin sınırlı kaynaklarını ekonomik şekilde kullanmak fikriyle bağdaşmaz. Efendim, rekabet yaparlar, daha ucuza satarlar, daha ucuza ihraç etmedikleri bir vakiya. İhraç konusunda, tek elden ihraca mâni olan ne vardır? Yalnız Etibank eliyle ihraç edilir demeye engel olan ne vardır? Şayet kapatacaksanız; ama kapatmayacak ve işletecekseniz; üretim kapısı, istihdam kapısı, işçiler için ekmek kapısı kapanmayacakla, % 96'sı zaten milletin olan Devletin olan bor minerallerinin geri kalan pek cüzi kısmının da tümünün Devlet eliyle işletilmesinde, özellikle şimdi bazı stratejik mineraller konusunda milletlerarası ekonomik savaşın ve bazen politik etkili mücadelelerin devam ettiği bir dönemde faydası olabileceği kanısındayız. Bunda bir sakınca görmüyoruz Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak, destekleyeceğiz.

Petrol konusunda, geçen dönemde yapılmış olan faydalı kanun değişikliklerine ek olarak yerli üretimi artırmak hedefini ön plânda tutmak şartıyla yapılması gerekli olan yeni değişiklikler bulunduğu kaniiz. Arama ve üretim hızını kesmek değil, Türkiye’de bol petrol üretmek, bundan Türk Milletini yararlandırmak hedef olmalıdır.

Geçen Hükümet bu konuda faydalı adımlar atmıştır. Yeni Hükümetin getireceği tedbirleri de sabırsızlıkla bekleyeceğiz.

Arsa konusunda; yeni iskân projelerinin gerçekleşmesi için gerekli kamulaştırmaları taksitle yapabilme imkânı yeni bir şey değildir. Daha geçen dönemde Anayasanın bir maddesi, Anayasanın 38'nci maddesinde değişiklik yapılmak suretiyle,

şehirlerin kenarındaki yeni yerleşme bölgelerinin kamulaştırılması, hatta Devletin, belediyelerin parası bir anda kamulaştırma bedelini ödemeye yetmez denerek, toplu iskân bölgeleri için taksitle kamulaştırma imkânı sağlanmıştır.

6830 sayılı Kamulaştırma Kanununda Anayasadaki bu değişikliğe paralel olarak, yeni Anayasa hükmüne uygun bir değişiklik yapılması lâzımdır. Bununla ilgili bir tasarı da geçen iktidarlar zamanında hazırlanmış, Yüce Meclise sevk edilmiştir. Yeni Hükümet çalışmaları kaldığı yerden izlenirse, hızlı şehirleşmenin yarattığı arsa konusunu millet yararına, vatandaş yararına çözmek için bugüne kadar sarf edilmiş olumlu çabalar boşa gitmemiş olacaktır.

Ortak savunma tesisleri ve bu tesislerin Türk Devletince denetimiyle ilgili olarak bilindiği gibi çok önemli adımlar atılmıştır ve bu konu Türkiye Büyük Millet Meclisinde gizli oturumda enine, boyuna tartışılmıştır. Şüphesiz konunun teferuatına girmemiz mümkün ve doğru değildir. Bu konunun teferuatına girmeden şunu söylemek isterim ki, Cumhuriyetçi Güven Partisi, geçmişte bu konuda millî yararlar istikametinde büyük çaba harcamıştır ve aynı yöndeki çabaları yine içtenlikle destekleyecektir.

Değerli arkadaşlarım, şimdi iktidar partilerinden, hiç değilse birinin seçimler sırasında ısrarla yaptığı; fakat Hükümet Programında çok sulandırılan bir başka vaadine temas etmek istiyorum.

Tıpkı ucuzluk vahi eri gibi, üniversiteye ve yüksekokullara girişin imtihansız olacağı yolundaki çok cazip seçim vaadi de Hükümet Programında bir hayli sulandırılmış görünüyor. Üniversite ve yüksekokullara imtihansız girme hakkı liselerin belli bir bölümü, yükseköğretime hazırlayan bölümünü bitirecek olanlara tanınacak bir hak olarak belirtiliyor. Böylece, daha ortaokul ve lise çağlarında bir eleme yapılarak, bir ayıklama yapılarak, bir seçme yapılarak öğrencilerin sınırlı bir kısmının yükseköğretime hazırlanması ve o bölümde okumaları öngörülüyor Ortaokul ve lise öğrencilerinin büyük kısmının, yükseköğrenim hakkı vermeyen bölümlerde ve dallarda yetiştirilmesi düşünüyor.

Şüphesiz, bu sistemin bazı faydaları ve üstünlükleri vardır. Bu sistem elemeyi, yaklaşık olarak 18 yaşlarında ve lise öğreniminin sonlarında yapmak yerine, çok daha erken yaşlarda ve ortaöğretim sıralarında yapmak anlamını taşıyor. Sınavsız değil, çok daha erken çağda yapılan bir ayırım.

Bölümden bölüme geçme yolları nazari olarak açık tutulsa bile bu, sınırlı sayıda öğrenciler için işleyebilecek istisnâî bir yoldur. Gerçekte çok sayıda öğrenci için, sınavlı veya sınavsız olacağı programda belirtilmemiş bulunan bir ayırımla, nasıl yapılacağı belirtilmemiş olan bir ayırımla ve çok daha küçük yaşta, kader birçok öğrenciler için çizilmiş olacaktır ve yükseköğretim kapısı bazı öğrenciler için açılmış, ya da bölüm değiştirme gibi istisnâî haller dışında öğrencilerin çoğu için kapanmış olacaktır.

Bilinen bir gerçektir ki, köy çevresinden ve dar gelirli aile çevrelerinden gelen yetenekli çocuklar, çalışkan çocuklar yaşları ilerledikçe, öğretim basamaklarını

tırmadıkça ilk yetiştikleri aile veya coğrafya ortamının başlangıçta yarattığı mesafeyi fitrî zekâlarıyla ve çalışkanlıklarıyla kapattılar. Ayırım ne kadar erken yaşa alınırsa, ayırım ne kadar eğitimin alt kademelerine doğru kaydırılırsa, bu ayırımın birçok yetenekli memleket evlâdı için adaletsiz ve telâfisi zor sonuçlar doğurması ihtimali hesaba katılmalıdır.

Bu hususa dikkati çekerken, her sistemin sakıncaları ve faydaları olduğunu hulûs ile belirtmeyi vazife sayıyorum. Bugünkü sistemin büyük sakıncalarını görmemek de mümkün değildir. Teklif edilen sistemin de, bugünkü sistemin de ciddi sakıncaları olduğunu hulûs ile kabul etmek lâzımdır.

Üniversite ve yüksekokulların kapısındaki yığılmayı azaltma, gençlerin bir bölümünü çok daha erken yaşlarda pratik bilgilerle donatıp hayata hazırlamanın yollarlarını kabul ediyoruz.

Yüce Meclisin geçen dönemde kabul ettiği ve halen yürürlükte olan Eğitim Reform Kanununun, temelde ortaöğretim sorununa isabetli bir çözüm yolu getirdiğine inanıyoruz. Ancak, bir noktayı açıklığa kavuşturmak için bu konu üzerinde durduk. Hükümet Programında, hem de ilerideki bir tarih için, belirlenmeyen bir tarih için vaat edilen husus şundan ibarettir;

Seçim propagandasında söylendiği gibi yükseköğretime sınavsız giriş değil, daha erken yaşta ve eğitimin daha alt basamağında uygulanacak bir ayırım.

Belki de zaruretler sebebiyle böyle bir ayırım ilden ile ilçeden ilçeye çok değişiklik arz edebilecek, büyük adaletsizlikler taşıyabilecek ölçülerle yapılacaktır. Bunun yaratabileceği adaletsizliklere çare bulmak lâzımdır.

Programda yakın gelecek için elle tutulur vaat şudur; Bu sistem işler hale getirilinceye kadar, mevcut öğretim kurumlarının eğitim kapasitelerinin azamî ölçülerde kullanılması, yani fakültelerin, üniversitelerin kontenjanlarını biraz daha artırmaya çalışmak, yani bundan önceki Hükümetlerin, üniversite senatolarının, yönetim kurullarının yapageldiklerini yapmaya devam etmek. Bugüne kadar yapılmasına çalışılan husus da buydu.

Hemen belirtelim ki, binalardan ve öğretim kadrosundan azamî istifade sağlanması için Hükümetin getireceği her uygulanabilir ve mâkul tedbiri içtenlikle, destekleyeceğiz; fakat bu tedbirin adı, sınavla yükseköğretime alınacak öğrencilerin sayısını artırmaya çalışmaktır. Bunun adı üniversiteye sınavsız giriş değildir.

Bu arada Hükümet Programı aynen şöyle diyor; “Meslek okullarının ikinci dönem mezunlarının üniversite ve yüksekokul giriş imtihanlarına girebilmeleri sağlanacaktır”

Yanlış okumadım arkadaşlar, Programdan okudum; Üniversite ve yüksekokulların giriş imtihanlarından bahsediliyor. Bu ifade de açıkça gösteriyor ki,

Hükümetin üniversite ve yüksekokul giriş imtihanlarını bugünden yarına kaldırması söz konusu değildir. Zaten bunu beklemek de mümkün değildir; fakat seçim vaatleri fazla ciddiye alanların, durumu yanlış değerlendirenlerin hayal kırıklığına uğrayacakları da muhakkaktır.

Daha seçim sonuçları belli olur olmaz, daha seçim gecesi elindeki düşük puanlı sınav sonuçları belgesini havaya fırlatıp; “artık buna lüzum kalmadı, imtihansız olarak üniversiteye kaydoluyorum” diye sevinçle zıplayanlar, herhalde imtihansız giriş vaadinin bu kadar sulandırılmasından ve bir başka bahara ertelenmesinden pek memnun olmayacaklardır.

Sayın Milletvekilleri, personel rejimi konusunda Programda yer alan vaatlerin gerçekleştirilişini dikkatle izlemeye kararlıyız. Personel Kanununun müzakeresi sırasında gerek Komisyonda, gerekse Genel Kurullarda partimiz mensuplarının ileri sürdükleri endişeler ne yazık ki fazlasıyla haklı çıkmıştır. Personel rejimini düzeltmek için yapılan çalışmalar, bazı göze çarpan haksızlıkları bir ölçüde düzeltmiş olsa bile karışıklık ve adaletsizlik sürüp gitmektedir, özellikle teknik elemanların kamu hizmetinde çalışma şevkini iade edecek ciddi ıslahata ihtiyaç vardır.

Devlet Personel Dairesinin yeni bir kuruluş ve çalışma şekline kavuşturulmaya muhtaç olduğu şüphe götürmeyen bir gerçektir.

Sıhhatli bir personel rejiminin temel şartlarından biri, her kademede devlet hizmetine girmek isteyenlere iltimas, tavsiye mektubu, tavassut yerine; objektif, ehliyeteye değer veren bir müsabaka imtihanı usulünün uygulanmasıdır.

Yıllardan beri bu konuda çok şey söylenmiştir. Devlet Personel Dairesinin yapması lâzım gelen en büyük işin bu olduğu inancındayım. Zaman isteyen, zor teşkilâtlanabilecek bir iştir; ama bunu yapacak olan hükümet, bunu gerçekleştirecek olan bakan Türk personel tarihinin, idare reformu tarihinin şerefli bir sayfasında yer alacaktır.

Devlet Personel Dairesinin başlıca görevlerinden biri, bütün Devlet teşkilâtı için işe alma konusunu objektif ve sıhhatli kıstaslara, objektif sınavlara, yoklamalar, mülakatlara bağlamak olmalıdır kanaatindeyiz. Bunun örnekleri vardır, çok iyi uygulayan ülkeler vardır. Türkiye’de uygulanmaması için sebep yoktur.

İşe alınmalarda keyfiliği ve kayırmayı ne kadar önleyebilirsek idare o kadar güçlenecektir, lâtife yollu ilâve edeyim, milletvekilleri de o kadar rahatlayacaklardır.

Çekilmez bir şeydir; her odacı almışında her şube müdürünün on milletvekilinden tavsiye mektubu alması; Millet Meclisine girecek her odacı için, bir komisyonda çalışacak her kâtip için, tapu dairesine alınacak herhangi bir kimse için, Burdur veya Erzurum Şeker Fabrikasına alınacak bir işçi için, Adıyaman’ın Karayolları şubesinde çalışacak bir greyder operatörü için ehliyet değil; ama bir milletvekilinin, bir hatırlının tavsiye mektubu gibi birtakım yollara başvurulması gerçekten bugünkü Türkiye’de, 20’nci asırda üzerinde durulması lâzım gelen başlıca meseledir “Devlet Personel Dairesi yeniden ele alınacaktır” va’dine dayanarak söylüyorum; bir görev verilecekse, en başta verilecek olan görev, İngiltere’de Civil Service Commission’un yaptığı gibi, bu işi en küçüğünden en büyüğüne kadar bir objektif işe alınma usulüne bağlamaktır. Bu, devleti rahatlatır, milleti rahatlatır.

ZEKÂİ ALTINAY (Zonguldak) — Nermin Neftçi nerede?

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — İdare meclisi üyeliğinin ne olduğunu bilmiyorsanız, biraz hukuku okuyun, hukuk öğrenin. Bundan sonra yapılacak olan tayinlere bakın görürsünüz. (A.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Zatiâliniz de öyle...

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Alâkası yok... Bu mantıkla milletvekillerini de Personel Dairesine tayin ettirirsiniz.

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Zatiâliniz de öyle...

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — O kadar değil, her siyasi makam, herkes Devlet Personel Dairesinden geçmez.

Şayet yapılacak ıslahat bu yolda olursa var gücümüzle destekleyeceğiz.

Program, kamu hizmetinde çalışan görevlilerin yetkilerini kullanmalarını ve sorumluluklarının gereğini yerine getirmelerini de belirtiyor ki, haklı bir görüştür. Hükümet açısından çok haklı bir görüştür. Yalnız, kamu görevlilerinin de siyasi iktidardan beklemekte haklı oldukları hususlar vardır. Uzun emeklerin ve tecrübelerin sonucu olarak bugünkü hizmet mevkilerine gelebilmiş olan güç yetişmiş, yetkili, ehliyetli devlet memurları huzur ve güven duygusu içinde çalışabilmek isterler. Siyasi çalkantıların kendilerini hallaç pamuğu gibi savunmayacağından emin olmak isterler. Hükümetin yetkisi içindeki siyasi tercihlere saygı göstererek hizmet yapmak, kişisel tercihlerini vazifesinin ve hükümetin siyasi tercihlerinin önüne geçirmemek nasıl Devlet memurları için bir görev ise; teknik görüşünü âmirine korkmadan söyleyebilmek, siyasi partilerin keyfine ve siyasi çalkantıların seyrine göre kolaylıkla harcanmamak, güven duygusu içinde çalışabilmek de memurların hakkıdır. (C.H.P. sıralarından, “Seçimlerde kaybeden milletvekilleri de” sesleri) “Seçimlerde kaybeden milletvekilleri” mi dediniz? Bu Hükümet bir taahhütte bulunuyor mu; “seçimlerde kaybeden arkadaşlarımızdan kimseyi tayin etmeyeceğiz” diye? (A.P. ve C. G. P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Var mı böyle bir taahhüdü Başbakanın? Dinlemek istiyorum siz açtığınız için; ama böyle bir taahhüdü ben beklemiyorum, size cevap versin hana değil. Size cevap versin, ben bu suali sormuyorum.

Karşılıklı görüşme usulü yoktur Sayın Feyzioğlu

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Ben Başbakandan böyle bir şey talep etmiyorum, bunu beklemiyorum; ama siz madem bu fikirdesiniz size cevap versin.

Gecekondu konusunda da bir noktaya temas etmek istiyorum.

Sevgili arkadaşlarım, 1973 sonuna kadar yapılmış olan gecekonduları meşrulaştırma görüşü C.G.P.’nin fikrine tamamiyle uygundur. Kendi evini yapana, dar gelirli yurttaşlara, plân, proje, kredi kolaylıkları sağlanması yerinde bir görüştür.

Dar ve orta gelirli memurları konut sahibi yapmak için Hükümetten rica ettiğimiz, Programda yer almayan bir husus vardır; Emekli Sandığının imkânları ile Emlâk ve Kredi Bankasının imkânlarını birleştirerek ve bu iki büyük müessesenin iş birliği yapmasını sağlayarak, dar ve orta gelirli memurların mesken sahibi yapılmasına çalışılmalıdır.

İşçi yurttaşların konut ihtiyaçlarını daha süratli bir tempo ile karşılamak için Sosyal Sigortalar Kurumunun konut kredilerini geliştirmek lüzumuna inanıyoruz. Geçen dönemde bu konuda faydalı bazı adımlar atılmış, kredi limitleri genişletilmiş, miktarlar artırılmıştır. Bu konuda yapılması gerekli yeni işler vardır.

Bu arada Hükümet Programında yer alan bir hususa temas etmek isterim.

Devlet parası ile kanunsuzluğu teşvik etmek olmaz. Deniyor ki; “Özel arsa üzerine gecekondular yapılmış ise, bu arsalar kamulaştırılacaktır”

Değerli arkadaşlarım, kamu yararı olan yerde biz kamulaştırmaya karşı değiliz, bunların hiçbirini kamulaştırılmasın da demiyoruz. Anayasanın 38’nci maddesinin ve 6830 sayılı kanunun, hatta bu kanunun biraz evvel söylediğim sosyal düşünceye uygun olarak değişmeyi gereken, değişikliği de Meclise daha önce teklif edilmiş bulunan yeni esasının ışığı altında kamulaştırma gereken yerlerde kamulaştırma yapılsın; ama Hükümet bir şeyi açıklamalıdır.

Devlet parası ile kanunsuz olarak arsa işgalciliğinin teşvikçisi olmadığını; “bundan böyle de gider özel arsa üzerine işgalcilik yaparız, işgal ettik mi, yarın Devlete döneriz, gel kamulaştır” deriz. “Yani özel arsaları Devlet parası ile biz işgal eder ve bunlara sahip oluruz” Arsa başkasının, parayı veren Devlet, düdüğü çalan biz olacağız. Oh ne âlâ... Bir yerde özel arsa bulalım, topluca gidip oraya yerleşelim ve Devlete dönelim; “biz kanunsuz işgal yaptık, öde faturasını” diyelim. Böyle bir teşvikçilik içinde bulunulmadığı açıkça ortaya konmalıdır, çünkü bunun sonu gelmez.

Bir de küçük soru; Hükümet bu vaadi yaparken, halen mevcut bulunan özel arsa üzerindeki gecekonduların sayısı üzerinde ve bir kamulaştırma halinde ödemesi gerekli olacak kamulaştırma bedelinin takribi miktarı üzerinde, çok yaklaşık olarak bir fikir sahibi midir ve bu miktarın çok yaklaşık olarak ne olduğunu Yüce Meclise söyleyebilir mi? Bunu öğrenmeyi istiyorum.

Sevgili arkadaşlarım af konusunda C.G.P. nin görüşünü af tasarısı geldiği zaman geniş olarak arz edeceğiz ama protokolde ve Hükümet programında konu ana-hatları ile yer aldığı için ve henüz üzerinde Hükümetçe çalışmalar yapılabildiği bir dönemde faydalı olur ümidi ile bazı kaygılarımızı belirtmek istiyorum.

Bir sıra gözetmeden bazı sorular arz edeyim. Milyonlar vuran döviz kaçakçısını affetmekte ne yarar olduğunu biz C.G.P. olarak bugüne kadar çözemedik.

Kaçak yabancı sigaradan, esrar ticaretinden her türlü kaçak mal ticaretinden, milyonlar vuranların daha dün, (bir ay, iki ay evvel değil) şu kadar milyonluk kaçakçılık yaparken yakalandığı gazetelerde yazılanların, malî polis tarafından; şu kadar milyonluk, 10 milyonluk, 40 milyonluk kaçak yakalandı diye adları ortaya çıkarılanların hemen, 1973 Aralık sonundan evveli suç işlemiştir diye af edilmelerinden ne fayda beklediğini çözemedik.

Halkın sağlığıyla oynayarak, halkı zehirleyerek vurgunlar vuranların affından ne beklediğini çözemedik. Orman kaçakçılığıyla milyonlar vuran büyük orman vurguncularının yurdun ve milletin geleceğini tahrip ederek kendi kasalarını, ceple-

rini hudutsuz şekilde şişirmiş olanların, servet yapmış olanların affında yarar olup olmadığını sorma mevkiinde olduğumuzu sanıyoruz.

Milyonlarca liralık vergi kaçırmış olanların affında ne yarar bulunduğunu anlamıyoruz. Türk Devletini bölmek, parçalamak, Türk Devletini içinden yıkmak İstedikleri daha dün denecek kadar yakın tarihte ilâma bağlanmış olanların, daha birkaç, gün evvel Askerî Yargıtayın onayladığı ilâmla mahkûm olanların, suçu 1973 Aralığından önce işlemiştir diye; daha üç dört gün evvel Türk Devletini yıkmak, bölmek, bu vatandan birçok başka Devletler çıkarmak istedikleri için mahkûm olanların affında, aftan bunların da yararlanmasında ne fayda ola bileceğini çözemedik.

Dışa bağlı komünist örgüt kurdukları için, komünizm propagandası yaptıkları için mahkûm olanların, hemen salıverildikleri takdirde nedamet getireceklerine ve faaliyetlerine bıraktıkları noktadan daha da azgın ve şırmış olarak başlamayacaklarına kani değiliz. Bunların kendilerini suçlu saymadıklarına dair beyanları basınıımızda çıkıyor, dış basında çıkıyor. “Biz af istemiyoruz, bizden af dilenmesini bekliyoruz” diyenleri Yüce Meclisin affetmesi için hangi sosyal, hukukî, siyasi sebep bulunduğunu çözemedik. (A.P., C.G. P. ve D.P. sıralarından alkışlar)

Büyük, çaptaki rüşvetlerle, yolsuzluklarla, irtikâpla, ihtilasla Devlet malı çalışanların affında herhangi bir yarar görmüyoruz.

İrz düşmanlığıyla... (C.H.P. ve A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

DAVUT AKSU (Kars) — Senin şerbetin bol Hocam. (C.H.P. sıralarından anlaşılmayan müdahaleler)

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Keşke bu düşünceler seçim beyannamemizde yer alsaydı. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Buna da bravo.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Bu rüşvet, ihtilas, irtikâp yolsuzluklarını affetmeyeceğiz, Devlet malı çalışanları atfetmeyeceğiz, diye ben bunu meydan meydan söylediğim zaman aldığım protesto mektuplarını dosyala sam (dosyaladım bir kısmını) göstersem, şaşarsınız. Beni alkışlayanlar dahil, herkes birden şöyleseydi, bu kadar protesto mektubu almazdım. Ama neyse, gene de doğruyu söylemekte devam edelim. Protesto eden edecek tabii...

ZEKÂİ ALTINAY (Zonguldak) — O protesto seçimde oldu Hocam...

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sevgili arkadaşlarım, birkaç misal ve neyim;

Adam sahte evrak tanzim etmiş, götürmüş ticaret odası yetkililerine, onları işgal, ederek onaylatmış.. Bununla gitmiş, Devletçe dağıtılan bir maldan bol bol tahsis almış...

DAVUT AKSU (Kars) — Sizin devrinizde...

Müdahale etmeyiniz efendim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Hayır hayır, sizin iktidarda olduğunuz devirde... (C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Kararı var... Hayâl kurmuyorum, Yargıtayın neşrettiği ceza kararlarına bakarak seçtim bu örnekleri On yıllık ceza kararlarını avukat arkadaşşımdan rica ettim, baktım...

Ondan sonra gitmiş, fakir köylüye fahiş fiyatla satmış; yakalanmış, mahkûm olmuş.

Arkadaşlar, sahte evrak tanzim ederek böyle tahsislerle vurgun vurmuş adamı bugün affedeceksiniz ide ne fayda sağlayacaksınız? Bunda hangi maşerî zaruret vardır, bunu çözebilmiş değilim.

Sevgili arkadaşlarım, daha dün denecek kadar yakın tarihten bir misal; Yılbaşı geçirdi memleket. Memur var, yarım kilo kuru yemişi alıp evine, yavrularına götürmedi, bir muhasebede çalışıyor... Memur var, aynı gün, yılbaşından bir gün evvel, af için koyduğunuz tarihten on saat evvel, aynı muhasebede çalışan memur, gitmiş oradan kırk bin lirayı cebine indirmiş; yılbaşı gecesi çocuklarına kuru yemişini de almış, eğlenmiş, içmiş, patlayıncaya kadar... Şimdi bunu affederseniz, o dürüst çalışan memurun durumu ne olur? Bunu affetmede hangi içtimâî yarar okluğunu anlayamadık.

Af lüzumludur; bir affa ihtiyaç vardır, kader kurbanları vardır, nedamet getirmiş olanlar vardır, uzun yıllar hapisshanede kaldıktan sonra artık; bir daha suç işlemeye tövbe etmiş olanlar vardır. Hapishanelerimizin şartları, insanî bakımdan gerçekten ıstırap vericidir. Affı kim istemez? Ama af, kolay oy toplama aracı olmamalı; af huzur getirmeli, huzursuzluk değil... (C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Af asayiş getirmeli, asayişsizlik değil Af kardeşlik getirmeli, yenliden anarşi ve iç kavga değil. Af millî bütünlüğe hizmet etmeli, millî bütünlüğü yıkmak isteyenlere değil. Af demokrasiye hizmet etmeli, demokrasiyi yıkıp, kızıl dikta idaresi kurmak isteyenlere değil... (A.P., C.G. P., D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ZEKÂİ ALTINAY (Zonguldak) — O senin demokrasinde...

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Ha, sizin demokrasiniz onların istediği demokrasi mi? (C.H.P. sıralarından “senin” sesleri)

Sizin demokrasiniz, bizim demokrasimiz mi var? Ben bunu bilmiyorum.

Sevgili arkadaşlarım, bir yanda şerefli hâkimler, Sivil hâkimler, asker hakimler, hayatları bakımından tehdit altında bulundurularak; (Evet hâdiseler biliyoruz. Devlet arşivlerine bakarsanız göreceksiniz; iktidardasınız) çolukları, çocukları, hayatları tehdit edilerek, Türk Devletini kurtarmak için, Türk Milletinin varlığını, hürriyetini, nitelikleri Anayasada yazılmış Türkiye Cumhuriyetini korumak ve kurtarmak için fedakârlıklarla hizmet görecekler; bir taraftan, onların daha dün mahkûm ettikleri, nedamet getirmemiş, çıktıkları gün aynı suçu işleyecekleri muhakkak olanları affa hazırlanılacak...

ZEKÂİ ALTINAY (Zonguldak) — Nereden biliyorsun?

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — “Nereden biliyorsun?” diyorsunuz. Hiç takip etmediğiniz belli... Hiç mi takip etmediğiniz için söylüyorsunuz, yoksa nedamet getirdiklerini bilecek kadar, iddia edecek kadar yakını mısınız?

ZEKÂİ ALTINAY (Zonguldak) — Yakınıym... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Nedamet getirmediklerini biliyorum ben, takip ediyorum.

VELİ BAKIRLI (Manisa) — Solmazer’den mektup aldın mı?

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Arkadaşım, bana çok söz atmayın. Bana söz atmakla davama zarar vermezsiniz, bana hizmet edersiniz.

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Pasaportu siz verdiniz.

Sayın Feyzioğlu, siz devam buyurun.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Yeni olduğunuz için çok müdahale ediyorsunuz, bu size değil, benim davama hizmet eder benim fikrimi daha açık söylememe hizmet edersiniz. Ben size müteşekkir olurum ama müzakereyi uzatıyorsunuz, o kadar. Ne asabımı bozarsınız, ne silsileî kelâmımı. İsterseniz devam edin.

VELİ BAKIRLI (Manisa) — Hocam, Solmazer’den mektup aldınız mı?

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Onun hesabını gördük geçen dönemde. O size mektup yazar.

DAVUT AKSU (Kars) — Yalan söylüyorsun.

Lütfen müdahale etmeyin.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Affetmeyin beyefendi, bunları söylemek iş değil... Biz, bunlar affedilmesin diyoruz. Affetmeyeceğiz deyin bitsin, yersin herkes hesabını. Bu kadar kolay; affetmeyin efendim. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Feyzioğlu, buna da sıra gelecek efendim lütfen siz sadede gelin ve sözlerinize devam edin.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Ben mücadele ettim onun karşısında, ben! Bunun! Hesabını gördük.

DAVUT AKSU (Kars) — Pasaportu Melen verdi.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Bunun hesabını gördük, yalan bunlar. Seçim meydanlarında tek taraflı söylediklerinizi burada söylemek mümkün değil kardeşim. Çünkü burada cevabını veririz. Bunun cevabı yüz defa verildi. Burası köy kahvesi değil, burası Türkiye Büyük Millet Meclisi... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri; C.H.P. sıralarından “Yuh” sesleri)

Burada bunların cevabı verilir.

Sevgili arkadaşlarım... (C.H.P. sıralarının arka tarafından İzmir Milletvekili Süleyman Gencin ayağa kalkarak hatibe hitaben anlaşılmayan konuşmaları)

Kim konuşuyor? Süleyman Genç... Çıkarayım mı vesikaları?

Sayın Feyzioğlu, Sayın Feyzioğlu...

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Çıkarayım mı vesikaları? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Feyzioğlu, Meclise hitaben konuşacaksınız efendim. Lütfen Hükümet Programı konusundaki görüşlerinizi ifade edin.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Siz lütfen söz kesenlere hitap edin Sayın Başkanım.

(Kastamonu Milletvekili Hasan Tosyalı'nın Başkana işaretle ikazları)

Sayın Tosyalı, siz de telaş buyurmayın efendim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sayın Başkanım ve değerli arkadaşlarım, bu meselenin en kolay hâl yolu şudur; Madem ki bazı insanların zararlı olduğunda heyecanlı bir ittifak içinde bulunan veya görünen arkadaşlar var; bunun en basit yolu bunları affetmemektir. Bunun en basit yolu, af kanunu geldiği zaman, bırakalım anarşi suçlarını, anarşi tahrikçilerini affetmeyelim Yalnız bomba savuranları değil, onları teşvik etmiş olanları, (A.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri) "Bomba savurmak sevaptır, memleket hizmetidir" diye propaganda yapmış, yazı yazmış 18 yaşında filiz delikanlıları anarşiye teşvik etmiş olan komünist propagandacıları affetmeyelim. (C.H.P. sıralarından "Orman konusuna gel" sesleri)

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Şimdi oraya geleceğim, biraz sonra değineceğim o konuya da (C.H.P. ve A.P. milletvekilleri arasında karşılıklı ve anlaşılma-yan müdahaleler)

Sevgili arkadaşlarım; orman konusunda da bazı noktaları arz edeceğim.. (A.P. ve C.H.P. sıralarından yer yer ayağa kalkmalar, anlaşılma-yan müdahaleler)

Sayın Buldanlı lütfen oturun efendim. Meclisi ben yönetiyorum siz değil.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sevgili arkadaşlarım biz, fakir, dar gelirli yüzbinlerce orman köylüsünün affından yanayız..

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Ayıp ayıp utan be! Yazık, alkışlayan da yok.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Orman köylüsü affa lâyıktır...

Lütfen müdahale etmeyelim efendim.

AHMET BULDANDI (Muğla) — Sayın Başkan, müdahale ediyorlar.

Lütfen efendim, lütfen.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Dar gelirli orman köylüsünü mutlaka affedeceğiz. Arabası, atı haczedilmiş, evinin damını örtmek için bir dal kesmiş, ısınmak için bir parça odun aramış, bir torba kömür yaptığı için mahkemelerde sürünen, çoluğu çocuğu aç kalmış çilekeş orman köylüsünü affetmek lâzımdır. (C.H.P. sıralarından, "Doğru doğru" sesleri)

Hükümet programında yer alan bir hüküm var. Diyor ki, “Orman ürünlerinin satışından, bu çilekeş orman köylerinin kalkınması için bir fon ayrılsın”. Buna yüzde yüz katılıyoruz, Tosyalı arkadaşımın imzası ile Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına 14 Ekim seçimlerinden sonra Yüce Meclise verdiğimiz ilk teklifin, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubunun bu Meclise sunduğu birinci kanun teklifinin adı ve konusu orman ürünlerinin satışından, orman köylerinin kalkınması için fon ayrılması hakkında kanun teklifidir. Bunun gerçekleşmesinden sadece iftihar ve sevinç duyarız. Hükümete bu konuda yardımcı olacağız.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Hükümette iken nerede idin?

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sevgili arkadaşlarım, yalnız bir noktayı belirtiyim; 1970'lere girerken ormanla ilgili bir gerçeği bilmeye mecburuz. Sayın Orman Bakanı karşımda oturuyor, bilhassa orman sevgisinden emin olduğum bir eski arkadaş, hayatı toprak ve ormanla, ziraatla haşır neşir olmuş bu eski arkadaş hitabederken bu gerçeği içten duygularla söylemeyi vazife sayıyorum.

Arkadaşlar, servetler vardır bitmeye mahkûmdur. Petrol biter, kömür biter, demir biter, fosfat biter, linyit biter, bakır bite, krom biter. 1970'lere girerken dünya bir gerçeği keşfetmiştir ki...

ALEV COŞKUN (İzmir) — Af kanunu geldiği zaman konuşursunuz bunları.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sen de mi Brütüs? (A.P. ve C.H.P. sıralarından, “Gülüşmeler”)

Dünya bir gerçeği keşfetmiştir ki, tabiatta tükenmeyen servet, tabiattan aldığı tekrar tabiata veren, topraktan aldığı tekrar tabiata veren, atmosferden aldığı tekrar atmosfere veren bir ebedî servet vardır korunursa, o da, bu toprağın üstündeki ağaç örtüşüdür, bitki örtüşüdür. Bunu tahribettiğiniz zaman o vatan yaşanmaz olur. İnsanlık petROLSÜZ yaşamının yolunu bulacak, bir maddenin yerine bir başkasını ikame edecek; fakat insanoğlunun, toprağın üzerindeki bu yeşil örtü bittiği zaman ne yapacağını, hava ve su bakımından, zarurî yaşama şartları bakımından ne yapacağını bugün dünyanın âlimleri derin derin düşünüyor ve inceliyor.

İşte bu durum sebebiyledir ki, 1970'lerin başından beri Devlet Plânlama Teşkilâtımızın resmî belgelerine girmiş olan bir gerçeği arz ediyorum; orman serveti tükenmez gibi görünen birtakım ülkeler bile bize nazaran kat kat üstün orman yüzeyine sahibolan ülkeler bile bu gerçeği görüp orman ürünlerini daha az üretmeye, orman servetlerini daha çok korumaya, ağaçlama faaliyetlerini daha çok hızlandırmaya önem vermişlerdir. Birkaç yıldan beri her türlü orman ürününün fiyatlarında milletlerarası piyasada görülen baş döndürücü fiyat yükselmesinin temel nedeni, işte çevre problemlerinin şuuruma birdenbire varan dünyanın, orman konusuna yepyeni bir açıdan bakmaya başlamasıdır.

Değerli Orman Bakanı arkadaşımın ricam; Türkiye’de orman affını yapalım, ama orman affını yaparken hiç değilse Orman Bakanı arkadaşım yardımcı olsun, orman mühendislerinin geçen gün açıklamalarında istedikleri gibi; kasıtlı orman yakan, orman açan, odun veya kereste ticaretinden vurgun vuranlar kesinlikle af-

fın dışında kalsın. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, C.G.P. sıralarından, alkışlar) Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak ricamız budur ve hızlı yetişen orman türlerinin hızlı yetişen ağaç türlerinin, ülkemiz bakımından kavak gibi türlerin dikimine büyük bir hızla girişelim. Türkiye’nin geleceği bakımından, su rejimi bakımından, varlığımız bakımından bunun önemi büyüktür.

Bu konudan toprak ve tarım reformu konusuna geçiyorum. Cumhuriyetçi Güven Partisi uzun yıllar bu kürsüde, beyannamelerinde ve seçim kampanyasında, sosyal adalete ulaşmanın temel çaresi olarak, çarelerin en başında gelen çare olarak toprak reformumu öne sürmüştür.

Toprak reformu olarak geçen dönemde bu Meclise içinde kabul edilmesi mümkün olmayan, çünkü Türkiye’nin tarımını da, toprağını da, köyünü de, köylüsünü de perişan edecek, gerçeklerimize aykırı hükümler ihtiva eden, ilme aykırı hükümler ihtiva eden tasarılar da geldi, dengeli, akli başında, gerçek bir toprak ve tarım reformu niteliğini taşıyan tasarılar da geldi.

Türkiye’de ilk toprak reformunu yapmış olan Şevket Raşit Hatiboğlu hocamızın, inançlı dava arkadaşımız, sevgili merhum arkadaşımızın ruhu şâd olsun. Bir defa o çıkardı, bir defa da geçen dönemde Yüce Meclis bir Toprak ve Tarım Reformu Kanununu çıkardı. Kulun yaptığı her şey kusurlu, Allah’tan başka kusursuz varlık yok, onun eserinden başka kusursuz eser yok. Elbette ki, kusurlu, olabilir. (M.S.P. sıralarından, alkışlar) Ama insan eseridir, kusurludur diye, şunu kabul edelim ki, bizim inancımıza göre bu toprak reformu ileri bir adımdır ve hiç şüphe yok ki, Türkiye’nin gerçeklerine, ilini gerçeklere uygun olduğu inancı ile geçirilmiştir.

Bu tasarıya “yozlaşmış” dendi, “bu tasarı toprak reformunu bozdu” dendi. Ne yapmıştır? Vaktiyle Cumhuriyet Halk Partisinin de Hükümetteyken savunduğu gibi, resmî belgelerinde ileri sürdüğü gibi verimli, düzenli işletmelere iki misli genişlik tanıyalım demiştik. Denebilir ki, sizin tanıdığınız şekil bizim düşündüğümüzden farklıdır. Olabilir, belki de farklıdır. Fakat bu, o zamanki iktidarın ve o zamanki Meclis çoğunluğunun görüşü idi. O gün azınlıkta olan, muhalefette olan arkadaşlarımız pek tabii haklı olarak dediler ki; “Düzenli işletme, düzensiz işletme, toprağı verimli kullanma, verimsiz kullanma tanımıyoruz. Bunların hepsine aynı büyüklük ölçüsünü uygulamak lâzımdır, reform dediğin böyle olur” iddiasını ileri sürdüler ve bu noktadan itiraz ettiler. Bu noktadan ve daha birçok başka noktadan. Büyüklüklere itiraz ettiler, “toprakta düzen değişikliği lâzımdır” diyerek bizim katılamadığımız bazı görüşler ileri sürdüler.

Ne dedikse “Olmaz” dediler ve “Biz iktidara gelir gelmez bunları değiştireceğiz. Bu yaptığınız ileri bir adım olsa bile çok yetersiz, zayıf, cılız bir adımdır, yozlaşmış bir adımdır; biz daha iyisini yapacağız” dediler. Kanun çıktı, Toprak Reformu Müsteşarlığı kuruldu, pilot bölge seçildi, bu Devletin bütçesine, (şimdi geri alınmış olan tasarıya) bundan önceki Hükümet reformu ciddiye aldığı için 920 milyon lira gibi hiç küçümsenmeyecek bir meblâğı toprak reformu davası uğruna yalnız 1974 yılında sarf edilmek üzere bir kalem olarak koydu. Bu 920 milyon liranın yanılmıyorsa, arkadaşların görüşü nedir bilmiyorum. Bu, ilgili bakandan aklıgım rakam-

dır) içinde hayvancılıkla ilgili, mera gelişmesiyle ilgili, o bölgede yeraltı sularını, Türkiye'nin belki de en mümbit toprakları arasına girmesi beklenebilecek olan Urfa Ovasını suya kavuşturmak için" sarfedilecek; olan paralar da vardır. Bir proje hazırlandı, bir çalışma yapılıyor.

Şimdi dikkatle, Hükümet ne söylüyor diye baktım.. Öyle ya bu, yıllardan beri bir numaralı dâva idi. Dağ taş "Toprak reformu" diye inletilmişti. Topraksız vatandaşların kulağı Hükümet Programındaydı, az topraklı vatandaşların kulağı Hükümet Programındaydı, umut verilmişti kendilerine; "Bu Hükümet gelecek toprak reformunu öyle yapacak, topraksız vatandaş kalmayacak, az topraklı vatandaş kalmayacak" diye. Baktık programa ve toprak reformu konusunda tek kelime göremedik. Ne protokolde, ne Hükümet programında.. Ve doğrusunu isterseniz bunun sırrını çözemedik. Hani bundan vaz mı geçtiler diye düşündük. E, tanıyoruz da biraz arkadaşlarımızı ve vazgeçmiş olduklarına ihtimal vermiyoruz. Vaz geçmedilerse neden bundan hiç bahsetmediler? Bunun sırrını çözemedim. Bunun sırrını Hükümet bu sorulara cevap verdiği zaman çözebiliriz inşallah, diye bekliyoruz.

Ucuzluk vadet, programında ucuzluktan bahsetme, fiyat artışlarının milletlerarası konjonktürün sonucu olacağına dair izahlar yap. Sınavsız üniversiteye giriş vaadet, onu bir başka bahara erteleye, hatta, sınavı daha alt kademeye almak anlamına bir sistem teklif et. Toprak işleyenindir diye yıllarca dağı, taşı inlet, bu yozlaşmış reformun yerine iktidara gelir gelmez çok daha iyisini yapacağız de, iktidara gelir gelmez toprak reformundan tek kelime ile bahsetme... Bunu doğrusu anlamak ve izah etmek kolay değil.

Değerli arkadaşlarım, bir ele esnaf ve sanatkârların defter tutma külfetinden kurtarılması dâvası var. Bu, önemle üzerinde durulma ya değer gördüğümüz bir konu olduğu için birkaç kelime ile bahsetmeye izin verin. Bu da unutulmuş görünüyor. Bu vaatte yapıldı. Soruyoruz, acaba Hükümet Programına girecek kadar önemli mi sayılmadı, yoksa vaz mı geçildi? Bunun da açıklanmasını istiyoruz ve Hükümet şayet küçük esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaracak bir teklif getireceğini söylerse bundan esnaf ve sanatkârlarımız hesabına sevinç duyacağız.

Halk Bankası ve halk sandıklarıyla ilgili program hükmünden ufak, bir endişeye kapıldığımızı da arz etmek isterim; Halk Bankası ve halk sandıkları küçük esnaf ve sanatkârın müessesesidir. Bunlar, küçük esnaf ve sanatkârın teşkilâtı ile meşgul bakanlığa bağlı idi. Şimdi Köy İşleri Bakanlığına bağlanıyor ve böylece yeni bir sisteme bağlanmakla "Halk sektörü" diye ne olduğu, sınırlarının neler olduğu, ne, yapacağı pek de belli olmayan bir kavram içinde eritiliyor. Çok umarız ki, küçük esnaf ve sanatkârlarımız, bütün bu operasyon arasında kendilerinin belli başlı dayanağı olan ve son yıllarda mütemadiyen yapılan kanun değişikliği ile artırılan sermaye ile getirilen yeni bükümlerle küçük esnaf ve sanatkâra her geçen gün daha büyük imkânlar sağlayan bu müessesenin nimetlerinden mahrum edilmezler.

İmam-Hatip Okullarıyla ilgili olarak, nedense adı söylenmeden (ama biz söyleyelim çünkü daha evvel de bu kürsüde söyledik) programa girmiş olan vaade

gelince; arkadaşlar anlaşılıyor ki, program açıkça adını koymasa da İmam - Hatip Okullarının orta kısımlarının yeniden açılmasını öngörüyor. O, “Vatandaşın parasıyla yapılmış okullar açılacaktır” sözünün altında yatan mânanın da ne olduğunu bu mevzuda çok mücadele vermiş parti olarak biz biliriz. Belli, yeni İmam - Hatip Okulları da açacağız vaadi veriliyor. Pekâlâ bir uzlaşmaya varılmış, yalnız bunu okurken bazı hatıralar gözümün önünde canlandı. Bunların teferruatına girmeyeyim, gerekirse gireriz; zabıtlar, belgeler burada. İsteyen de merak ederse bütün teferruatını okur. Bu konu geçen dönemde de buraya geldi. Bir Millî Eğitim Bakanı İmam - Hatip Okullarının orta kısmını kapattı. Bu kapatma kararı bize göre kanunsuzdu, plâna aykırıydı. Türkiye Büyük Millet Meclisi bir plân kabul etmiş. Millet Meclisinin ve Senatonun iradesiyle kabul edilmiş bir metin diyor ki; “Ebe Okullarıyla İmam - Hatip okulları ilkokula dayalı olacaktır” Bunu da havadan söylememiş; değerli ilim adamlarının, eğitimcilerin katıldığı özel ihtisas komisyonu toplanmış, Devlet Plânlama Teşkilâtının özel ihtisas komisyonlarından birisi, diğer meslek okullarının ilkokula dayalı olmasını lüzumlu görmemiş, ortaokula dayalı olmaları daha faydalıdır, demiş. Ama din eğitimi için mutlaka daha küçük yaşta eğitime başlamanın zorunluğunu bir ilmî zorunluk olarak görmüş ve özel ihtisas komisyonu bu tavsiyede bulunduğu için Devlet Plânlama Teşkilâtı böyle lüzum görmüş, Bakanlar Kurulu böyle kabul etmiş, Millet Meclisi bunu onaylamış, Cumhuriyet Senatosu onaylamış ve Resmî Gazetede bir devlet belgesi olarak Meclis iradesine kavuşmuş bir belge olarak yayınlanmış. Bir bakan çıkacak Meclisin kararını kararname ile değiştirecek. Bunun doğru olduğunu kabul etmedik.

Bu konuda Yüce Meclise D.P.li bir arkadaşımız tarafından bir Gensoru Önergesi verildi. D.P’li bir arkadaşımı tarafından verilen bu gensoru burada tartışıldı. Bu tartışma sırasında siyasi partilerin nasıl bir tavır takındıkları tarihe malolmuştur. Biz Gensoru önergesine müspet oy kullandık, C.G.P. olarak ve Grup Başkanvekilimizin ağzından bu kürsüye çıkıp parti adına dedik ki; “Bu karar kanuna uygun değildir, alınan bu karar plâna aykırıdır, yerinde değildir ve Bakan gerçekten kanun dışı bir tasarrufta bulunmuştur, verilen önerge yerindedir” O sırada, bu İmam - Hatip Okullarının orta kısımlarının zararları hakkında neler dinlemedik, ne nutuklar söylendi, neler söylendi... Bunların eğitim politikamız bakımından ne kadar zararlı olduğu hakkında ne fikirler dinledik biz; buralarda. O vesile ile başka vesilelerle bu kürsüye bunların sadece bir kısmı getirildiği için vaktinizi daha fazla almak istemiyorum; bir kısmı söylendi, belge olarak getirildi, çok daha başkaları da var.

Şimdi arkadaşlarım görüyoruz iki burada gerçekten bir yanlış düzeltilmiş, ama bu yanlışlığı kimin yaptığı tescil edilsin ve bilinsin diye meseleyi getirmekte fayda gördük.

Sevgili arkadaşlarım, seçmen yaşı olarak 18 yaş konusuna geliyorum. Hemen bir noktayı belirteyim; seçmen yaşını seçilme yaşından ayrı olarak düşünmeyi C.G.P. olarak biz başından beri doğru bulmuyoruz. Türkiye’de seçme yaşı değil, seçilme yaşı da ele alınması gerekli olan bir konudur. Dünyanın en eski parlâmentosu olan İngiltere Parlâmentosuna çok daha genç yaşta insanlar girer. Cumhuriyet Senatosuna 40 yaşına kadar kimse girmemiş, Millet Meclisine 30 yaşına kadar kimse

girmezmiş... Neden? 30 yaşından evvel Nobel alacak kadar ünlü, bir kimya âlimi oluyor. Ekseri ilim adamları bilirler; Nobel kazandıran büyük keşifleri fizikçiler genellikle 30 yaşına kadar yapmışlardır. Newton'dan en yeni keşifleri; yapanlara kadar bakınız, 30 undan sonra büyük fizik keşfi yapana pek rastlanmıyor. Türkiye'de 30 yaşından önce böyle büyük keşif yapan bir Türk çıksa ve Nobel'e hak kazansa, işte Anayasanın söylediği; "Olağanüstü hizmetler yaptığı için Kontenjan Senatörü olur" ibaresi var ya, bunlar için konmuş Anayasa hükmü aslında. (A.P. sıralarından alkışlar) Böylesi çıksa, "Hayır 40 yaşını doldurmamıştır" diye mebus seçemeyeceksiniz Nobel kazanmış adamı. Üniversitede profesör yapıyorsunuz, umum müdür yapıyorsunuz, teftiş heyeti reisi yapıyorsunuz, milyarlık müessesenin başına getiriyorsunuz" fakat Millet Meclisine getirmiyorsunuz. Arkadaşlarım, 26 yaşında seçilme imkânı verdiğiniz zaman gençlere, onları sadece rey makinesi olmaktan çıkarırsınız. Onları, omuzlarına binip Meclise gelmek için rey makinesi yapmayalım, biraz daha erken yaşta seçilme imkânı verelim. Çok sayıda genç gelir, birdenbire Meclis tamamen tecrübesizlerle dolar diye merak etmeyin, yok böyle bir şey 25 yaşında gençler gelsin ziyarı yok; ama 25 ile 30 yaş arasında bir kısım kabiliyetli dinamik kendini kabul ettirmiş insanlar da gelirse bundan memleketin zararı olmaz ve böylelerini Parlâmento içine almak, Parlâmento dışında islim salmalarına imkân vermekten belki daha yararlı olur. Bunu, İngiltere Parlâmentosuna çok daha erken yaşta insanların seçildiğini bilerek arz ediyorum. Çok popüler bir teklif olmadığını bilirim. Parlâmentoda bu teklifi yapmanın çok popüler olmadığını bilirim... Bir la-tifeyi mazur görün, bu gergin saatte Feyzioğlu değiştirme birliklerini artırmaya çalışıyor diyeceksiniz, bazılarınız. O maksatla söylemiyorum. Sahiden uzun yıllardan beri savunduğum bir görüştür. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Seçmen yaşına gelince; 18 yaş konusunda tereddütler var idi, sebepleri de açıktı. Askerlik yapma çağındaki olanlar var, 18 - 21 yaş arasında, 18 yaşındakilere seçme hakkı veren ülkelerde askerde olanlar rey veriyor, Türk kanunları bu imkânı vermiyor. Türk Milleti, Ordusu üzerinde hassastır. Türk Milleti Silahlı Kuvvetlerinin içine seçim sandığını, seçim afişini, kışlaya seçim propagandasını götürmeyi istemediği için bunu bir kanun hükmüyle, Anayasadan esasını alan bir kanun hükmüyle sınırlamış. Anayasadan kuvvet alan bir hükümle sınırlamış.

Şimdi, 18 - 21 yaş arasında bir kısım insanlar silah altında, bir kısmı tecilli. Köy çocuğu silah altında; şehirli, üniversiteye falan gidebilen ailenin çocuğu da eğitimde olduğundan tecilli. O rey verecek, öbürü vermeyecek. Silah altında olduğu için bir kuşak rey vermeyecek, halk çocukları rey vermeyecek; önemli sayıda, bazı yaş dilimlerinde.

Bir de 18 yaş deniyor ama arkasından "Ortaöğrenim çağında ise rey vermesin" deniyor. Bunun ortaya çıkaracağı zorluklar üzerinde acaba Hükümet durdu mu? Nüfus tezkeresine bakacaksınız, bir de öğrenci kartı mı arayacaksınız? Öğrenci olup olmadığını ispat o kadar kolay mı? Sonra okuldan kovulana prim vermek niye? Okuldan tardedilmişse seçmendir, tahsiline lisede devam ediyorsa seçmen değildir.. Okumak kusur gibi.. Bunu geçen gün, "Acaba okumamaya prim mi veriliyor"

diye yorumlayan bir yorumcu da oldu. Hülâsa bu konu, üzerinde durulmaya değer yönleri olan bir konudur.

Yabancı ülkelerdeki işçilerin rey verme konusu mutlaka gerçekleştirilmesi icabeden bir konudur. Partilerin bu prensipte ittifakı vardır ama bunun yolu kolay bulunamamıştır. Cumhuriyetçi Güven Partisinin bu konuda pratik iki teklifi olmuştur maalesef geçen dönemde kabul ettiremedik. İkisi de pratik ve birbirinden farklı;

Birisi bugünkü seçim sistemi içinde uygulanabilecek, birisi de seçim Sisteminde ufak bir değişiklik yaparak, yabancı ülkelerdeki işçilerimize büyük bir kolaylıkla oy verdirecek iki pratik ve olumlu teklif.

Bu teklifler veya belki daha iyi bulunabilir bir teklif kabul edilmedikçe çözüm yolu bulmak zor oluyor.

Programda bizi çok endişeye sevkeden bir hüküm var. Şimdiye kadar diğer parti sözcüleri tarafından dokunulmadığı için belki ben duymadım dikkati çekmek isterim. Sayın Çalışma Bakanına bilhassa yönelerek, dikkatini çekmek isterim.

Sevgili arkadaşlarım, programda deniyor ki; “Bir işyerinde toplu sözleşme yapma hakkının hangi sendikaya ait olduğu konusu, çok sık ihtilâf konusu oluyor bu biliyorsunuz yargı denetiminde, yerinde oylama yapılmak suretiyle çözülecektir” Bunun Türkiye’de bir geçmişi var. Türkiye’deki bunun geçmişi şudur; Türkiye’de muhtelif konfederasyonlar var, bilirsiniz sorumlusu var, daha az sorumlusu var; milliyetçisi var, daha az milliyetçisi var. Demokratik rejime bağlı olanı var, “Parlâmento bir araçtır, Parlâmento bir amaç değildir, biz bu burjuva düzeninin müessesesini nasıl olsa ortadan kaldıracamız” diye raporlarına yazmış olanlar var Böyle işyerlerinde yapılan oylamaları isteyenler kimlerdir? Biraz bu işin arşivini karıştırın görürsünüz.

Sevgili arkadaşlarını, hangi sendika bu işyerinde toplu sözleşme yapmaya yetkili olacaktır konusunda bir ihtilâf çıkarmaktan kolay bir şey yoktur. Bir azınlık sendikası için, bir sorumsuz azınlık sendikası için, böyle bir sorumsuz azınlık sendikası, böyle bir ihtilâfı çıkardığı zaman işçinin oyuna başvurma noktasına geldiniz mi, hangi sendika işi müzayedeye çıkarırsa, hangisi daha ulaşmaz, daha sorumsuz, yerine göre daha açık artırmaya çıkmış bir tavır takınır ise, oylamada onun kazanmasının, kayıtlı üye durumuna rağmen onun kazanmasının mümkün olduğu da görülmüştür. Kayıtlı üye sayısı ile...

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Bu kayıtlı sözünden...

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Müsaade buyurun Sayın Tığlı ben fikrimi söylüyorum.. Ben fikrimi söylüyorum, siz ele söylersiniz; ama böyle bir usul yoktur. Böyle bir usul yoktur Sayın Tığlı.

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Türk işçisini, bu kadar saf sanmayın.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Ha! Türk işçisine saygım çok büyük olduğu için onu söylüyorum...

Sayın Tığlı, lütfen müdahale etmeyin efendim, lütfen.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Bunu siz de bilirsiniz.

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Bu kadar saf zannetmeyin

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sendikalar Kanununun Toplu Sözleşme Kanununun ilk hazırlayıcılarından biri olarak, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa bu Meclise siz de dâhil olmak üzere 5 işçi arkadaşın gelmesi için, eline o gün bir tesadüfün vermiş olduğu, bir kanun yapma fırsatından faydalanarak (siz de dâhil olmak üzere) bazı sendikacı arkadaşların girmesi için hazırladığım bir Anayasa taslağına hüküm koymuş, Kurucu Meclis tasarısına hüküm koymuş insan olarak; grev hakkı, toplu sözleşme hakkı için mücadele etmiş insan olarak; fakat geçen dönemde bu kürsüde 15-16 Haziran olaylarından evvel belgeler getirmiş ve bir takım belgeleri Türkiye'ye örnek diye Çekoslovakya'yı, Rusya'yı, Doğu Almanya'yı, Bulgaristan'ı, resmî raporlarında bu ülkeleri örnek diye göstermiş olan sendikaları imzalı raporlarıyla bu kürsüye getirmiş, delillerle ortaya koymuş insan olarak müsaade buyurun görüşümü arz edeyim. Sizinle aynı, şeyleri düşünmediğimiz belli, ayrı saflardayız. Sizi ikna etmek için de söylemiyorum aziz kardeşim; ama kabul buyurun, düşünce özgürlüğü diyorsunuz da, düşünce özgürlüğünün kalesi olması lâzım gelen Türkiye Büyük Millet Meclisinde, bu kürsüde bir muhalefet partisinin fikrini söylemesine niye tahammül etmiyordunuz? Hükümet bir "la" sesi vermiş, "Evvelâ Hükümet düşer" diğeri "Hoşgörü göstermek, düşünceye tahammül Hükümete düşer" demek, hükümetlerin partisine de düşer demektir canım. (C.H.P. sıralarından "Sabaha kadar konuşalım canım" sesleri) Hoşgörü sizden gelecek, tahammül sizden gelecek. Eleştirip söylemeye mecburuz. Bu yanlış bir hükümdür, bunun yanlış olduğunu göreceksiniz, kabul ederseniz...

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Olmadığını da göreceğiz.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Bundan iktidar da zarar görecektir Buna hiçbir iktidar tahammül etmeyecektir, buna hiçbir Kamu İktisadî Teşebbüsü dayanamayacaktır. Böyle şey olmaz. Hangi sendikanın yetkili olduğu konusu oynanmaz, grev yapalım, mı konusu oynanır. İmzalanmış bir toplu sözleşmeyi kabul edelim mi etmeyelim mi konusu, hatta imzalanmadan evvel, müzakere edilirken; "Arkadaşlar bunu kabul edelim mi, etmeyelim mi" diye oylamaya gidilir, üyeler toplanır, oynanır. Bunlar demokratiktir. Bunlar her yerele yapılır; ama bir yerele bir azınlık sendikacı var, bir de çoğunluk üyeleri var. Kanun bunlardan birine yetki vermiş, buna rağmen kayıtlı üyeler, bir sendikada müzayedeye çıkaran, taşkınlık yapan, hatta misali görülmüştür; Dev - Gencin fakültelerde yaptığı, % 5 ile seçim kazanma gibi, eli sopalı ürkütmelerle ne oylamalar yapılabileceğini ve yapıldığını biliriz. Sevgili arkadaşlarım, böyle şey olmaz. Hukuk düzeni içinde yetki o hukuk düzenine göre halledilmek lazımdır. Bundan nasıl bir anarşi çıkabileceğini tahmin ederek uyarma vazifemizi yapıyoruz. Dinlersiniz, kanaatimizce memleket bundan yarar görür.

MEHMET ZEKİ TEKİNER (Nevşehir) — Sağol dinliyoruz.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Dinlemezsiniz, memleket bir tecrübe kazanmış olur, tecrübenin sonunda birçok noktada olduğu gibi bu noktada da belki zaman hak verir.

Gelişmeye muhtaç, bölgeler konusunda da Hükümet programı yetersizdir, küliyen yetersizdir. Son yıllarla bu konuda yapılmış işler var; teferruatına, girmiyeyim, vakit uzadı üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında öngörülen birtakım güzel hükümler var. Devlet Plânlama Teşkilâtınca 34 il ve 200'e yakın ilçe, gelişmeye muhtaç il ve ilçeler olarak ayrıldı. Kalkınmada öncelikli yöreler tespit edildi. 1974 programını okursanız, 1974 programında bu yıl başlanacak, temeli atılacak, ikmal edilecek çok ciddi yatırımlar vardır gelişmeye muhtaç bölgelerde. Biz Hükümetten en azından bunların bu yıl gerçekleştirilmesine önem verileceği, başlanmış işlerin olsun yürütüleceği hususunda bir sarıh vaat bekliyorduk. En azından bu hakkımızdı. Yapılmış bunca çalışma, Devlet Plânlama Teşkilâtında öncelikle kalkındırılacak yöreler için kurulmuş ayrı bir daire, bunun yıllardan beri yaptığı verimli, faydalı çalışmalar, ortaya koyduğu mahsuller varken, bu konuda programda hemen hemen hiçbir şey yoktur, yetersizdir. Daha fazla teferruatına girmek istemiyorum.

Haşhaş konusu çok huzursuz. Soru soruldu, tekrar soralım; köylüye haşhaş ek-tirecek misiniz, köylüye haşhaş ektirmeyecek misiniz? Köylü vatandaşın sorduğu bu. İstanbul ve Ankara'da vatandaş domatesi kaç a yiyeceğim diye soruyor, ayak-kabıyı 45 liraya giyecek miyim diye bekliyor, haşhaş ekecek miyim diye bekliyor, Afyon'da bu vaadi dinlemiş vatandaş... Bunun cevabını yuvarlak sözlerden uzak söylemenin zamanıdır, günüdür.

Sevgili arkadaşlarım, Ortak Pazarla ilişkiler konusunda çek şeyler söylendi. Sayın Adalet Partisi sözcüsünün, Sayın Demokratik Parti Sözcüsünün Söylediklerine fazla bir şey ilâve edecek değilim, ama bu konuyu tartışmak için, belgelerle tartışmak için yine vakit gelecek. Ben şu kadarını söyleyeyim, Hükümet programındaki ifadeye katılıyorum.

Hükümet programı ne diyor? Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerin esas anlaşmalar doğrultusunda yürütülmesine devam edilecektir. Bununla beraber, ek protokoller yeniden ele alınacak, memleket yararına yeni değiştirmeler yapmak imkânı aranacak. Hayırlı olsun, çalışsınlar, biz, memleket yararına yapılacak olan bütün bu gayretlerde içtenlikle destekçi oluruz.

İdareci maslahata haklı olarak çatılmış, iktisadî ve sosyal tedbirlerin cesaretle alınacağından bahsedilmiş. Bir cümle söyleyip geçeyim, bu cümleler üzerinde çek şey söylenebilir.

İktisadî ve sosyal tedbirlerin cesaretli olmasından çok, isabetli olması önemlidir. Meselelerin giriftliğini kavramamaktan ileri gelen cesaret bazan öyle isabetsizliklere yol açar ki, bunun adına cesaret denmez, başka şey elenir.

Sevgili, arkadaşlarım, düşünce, inanç, propaganda ve örgütlenme konusuna temas ederek sözlerimi bitireceğim.

Hükümet programı, iyi işleyen bir demokraside temel koşulun geniş görüşlülük, eleştiriye tahammül, karşı düşüncelere saygı olduğunu belirtiyor. Bu konuya herkesten önce ve en başta iktidarın itina etmesi gerektiğini de kabul ediyor. Bu anlayışa yürekten katılıyoruz. Basının ve muhalefetin tenkitlerini hoşgörü ile din-

leyebilmek, bu tenkitlere katlanabilmek bir iktidarın demokrasiye bağlılığının en iyi işaretidir. Hükümetin bu konuda kararlı olarak göreve başladığını söylemesi cidden sevindiricidir. Ancak, protokolden, programdan ve daha önce bu konuda başlıca ilgililerin yazıp söylediklerinden çıkan anlamlara, bakılırsa, Hükümet, sözle ve yazı ile ifade hürriyetini, propaganda hürriyetini hatta örgütlenme hürriyetini sınırlayan kayıtları kanunlardan çıkarmak kararında görünüyör.

Konu, sadece kanunların hoşgörü ile uygulanması şeklinde değil, kanunlarda mevcut kayıtların ve sınırların kaldırılması, sözle ve yazı ile sınırsız ifade hürriyetinin getirilmesi şeklinde ortaya konunca, aydınlatılmaya muhtaç bazı maddeler üzerinde durmak zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkar.

Bu noktada Hükümet programında yeterli açıklık bulunmadı, kanunlarda yapılacak olan değişikliklerin ölçüsü, mahiyeti belirtilseydi, böyle hallerde gerekli olduğu üzere hangi kanunların hangi hükümlerinin kaldırılacağı hususunda az çok bir açıklama yapılsaydı, Hükümetle hangi noktada ve niçin beraber, hangi noktada ve niçin ayrı düşündüğümüzü ortaya koymamız çek daha, kolay olurdu. Ne yazık ki, bu tartışma açıldığında, daima yapılageldiği gibi bu defa da genel sözlerle yetinilmiştir. Aynen okuyorum; (Başı da var tabii, ama üzerinde durmak istediğim kısım bu) “İfade hürriyetini sınırlayan bütün kısıntılar kanunlarımızdan çıkarılacaktır” deniyor.

Bu sözle kastedilen kanun hükümleri hangileridir? Bir Hükümet programında hiç değilse en önemli gördükleri, madem buna ihtiyaç duymuşlar, mademki böyle bir şey yapmak zorunluğunu görmüşler, bu kadar geniş yer ayırmışlar, biliyorlardır, hangi kanunlar, hangi maddeler söz konusudur. Bunlar hakkında bir işaret verilmesi, bu maddeler hakkında bir bilgi verilmesi gerekirdi, şu kanun, şu maddeler diye...

Şüphesiz, kanun tasarıları ilerde önümüze geldiği zaman bu genel ifadenin neyi kasdettiğini daha iyi göreceğiz ve görüşlerimizi daha somut olarak belirtmek imkânını bulacağız.

Düşünce ve inanç hürriyetini daima savunmuş, bu uğurda mücadeleler vermiş; lâikliğin, din düşmanlığı şeklinde anlaşılmasına karşı çıkmış bir partiyiz. Dalma belirttiğimiz gibi, insanın kafasındaki düşüncesi, yüreğin deki Allah sevgisi, inancı sökülüp atılamaz. Düşünce, inanç, din saç değildir ki kesilebilsin, dış değildir ki Devlet zoru ile Devlet kerpetenisiyle sökülsün veya takılsın. Bunun için faşist, komünist veya teokratik dikta idarelerinin karşısında hür, demokratik, lâik, ama doğru manada lâik Devlet anlayışını savunuyoruz.

Demokrasi, her insanın hata yapabileceği yolundaki basit bir inanca dayanır. Demin de söyledim, “Kul kusursuz olmaz” atasözümüzün belirttiği gibi, “Beşer şaşar”, demokrasinin ruhu bu iki kelimedede yatar. Hiçbir insan veya insanlardan kurulu hiçbir heyet tenkidin dışında tutulamaz. Çünkü hatadan münezzehe değildir. Doğruyu yalnız onun bildiği farzedilemez. Hiçbir insana veya insanlardan kurulu hiçbir heyetle mutlak ve sınırsız iktidar verilemez. Totaliterizmin, demokrasi dışı

akınların, despotizmin her şekline karşı olmak zorunluğu işte bu basit gerçekten “Beşer şaşar” gerçeğinden doğar.

Düşünce ve inanç hürriyetinin ve onun ayrılmaz parçası, tamamlayıcısı olan ifade hürriyetinin önemi de bundan doğar. Ancak, konuyu hukuk ve siyaset ilmi açısından objektif bir tahlile tabi tutarsak şunu görürüz;

Bilimsel açıdan, düşünce ve inanç hürriyeti başka şeydir, fikir ve inançlarını yaymak için söylemek, yazmak, propaganda yapmak, örgüt kurmak hürriyeti başka şeydir.

Daima belirttiğimiz gibi, sonsuz olan, sınırsız olan, sınırsız olması tabii bulunan hiçbir kanunî kayıt ve sınırla daraltılması asla kabil olmayan hürriyet, derunî olan düşünce, vicdan, din ve inanç hürriyetidir. Çağımızda kanunlar esasen düşünce ve inançla uğraşmaz. İnsanların derunundakini keşfedip ceza vermeye kalkışan çağdaş kanun düşünülemez; fakat ifade, propaganda, örgütlenme konusuna gelindiği andan itibaren, burada kişinin hürriyetiyle, diğer bütün kişilerin hürriyetleri ve içinde yaşadıkları toplumun haklarını dengeleştirmek zorunluğu kendiliğinden doğar.

Söz, yazı, ifade hürriyeti şüphesiz düşünce hürriyetinden ayrılamaz. İfade hürriyetiyle tamamlanmayan düşünce hürriyeti şüphesiz yeterli değildir. Bu doğru, fakat ihmal edilmesi mümkün olmayan başka doğrular, başka gerçekler de var. Toplum hayatı için başka fertlerin şerefi, başka fertlerin haysiyeti için milletin güvenliği ve bütünlüğü için, adaletin tarafsız işleyebilmesi için, Devlet sırlarının sokağa dökülmemesi için, iç kavga, şiddet ve zulüm kışkırtmalarının alabildiğine yapılamaması, hürriyetlerin kötüye kullanılmasıyla bütün hürriyetlerin elden gitmemesi için, en âdi suçların bile mubah, meşru, hatta ögünülecek fiiller gibi gösterilememesi en iğrenç fiillerin bile övülmemesi için, insanların mukaddes bildikleri şeylere açıkça ve alenen sövülmemesi için ifade hürriyetinin, yazı, söz hürriyetinin, propaganda hürriyetinin; örgütlenme hürriyetinin bazı sınırları vardır; kanunlar bu sınırları getirirler, Cumhuriyet kanunları bu sınırları getirmişlerdir. Bu sınırlar lüzumludur.

İşte bunun içindir ki, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasi grupların hepsinin, bu arada Cumhuriyet Halk Partisinin yalnız eski Cumhuriyet Halk Particinin değil, yeni Cumhuriyet Halk Partisinin, bugünkü Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin, bugünkü yöneticilerimin kabul ettikleri Anayasanın 11’nci maddesi istisnasız bütün hürriyetler için geçerli bazı sınırlar koymuştur.

Bir kimsenin, Cumhuriyetimizi yıkmak kastiyle de olsa, istediğini söylemesine ve yazılmasına karşı Türk Devletinin eli kolu bağlı mı kalacaktır? Dine, mukaddesata sövmek isteyen, millî ahlâkı tahrip etmeye yarar gören bir kimse, sözde düşünce ve ifade hürriyeti adına bunu yapmakta serbest mi olacaktır? Millî güvenlik bakımından açıkça zararlı olan yayınlar karşısında bir Devlet, kendi millî güvenliğini koruma hakkından mahrum mu olacaktır? Bir kimse, kanunların suç saydığı bir fiilî açıkça övecek, bankalarını suç işlemeye, şiddete, kanunları çiğnemeye teşvik edecek olsa

dahi, herkes dilediği gibi düşürtmekte ve düşündüğünü dilediği gibi söylemekte şeşbeştir, diye bir fetva verip bunu mazur mu göreceğiz? Elbette ki, hayır!

Söz, yazı, propaganda hürriyetleri, bir kelime de ifade hürriyeti ve örgütlenme hürriyeti sınırsız olamaz. Bütün mesele, sınırı çizmektedir. Bütün mesele, kişi hürriyetiyle toplumun hakları, bir kişinin hürriyetiyle başka kişilerin hürriyetleri ve hakları arasındaki çizgiyi iyi çizebilmek, yani sınırın nereden ve nasıl geçeceğini doğru tayin edebilmektir. Siyasi hukukun, hürriyetler hukukunun en çetin sorunu budur, sınırsız ifade hürriyeti söz konusu değildir, yanlıştır.

Bu sınırı kim çizer? Bu sınırın en başta anayasalar çizer. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 11'nci maddesinin, bugünkü iktidar kanadı dâhil, bütün gruplarca oylanmış üçüncü fıkrası aynen şöyle eliyor; "Bu Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi bunun içinde şüphesiz söz, yazı, ifade, propaganda hürriyetleri dâhil, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletliyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrımına dayanarak nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kasdiyle kullanılamaz. Bu hükümlere aykırı eylem ve davranışların cezası kanunda gösterilir" Bu maddenin dışına çıkamayız ki, Meclis olarak.

Anayasa, sınırlamayı koymakla yetinmemiş, bunların Ceza Kanununda suç olarak tecrim edileceğini ve cezasının kanunda göstereceğini de bir âmir hüküm olarak koymuş.

Cumhuriyetçi Güven Partisi, hürriyetleri bu Anayasa çerçevesinde kabil olduğu kadar geniş tutmanın karşısında değildir; fakat bu Anayasa çerçevesinde kalmak ve sınırsız hürriyet olamayacağını iyice bilmek kayıt ve şartıyla, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 11'nci maddesi yok farz edilemez. Kimse, Devletin sosyal, iktisadi siyasi veya hukukî temel düzenini kısmen ele olsa, din kurallarına dayandırmaya veya siyasi veya şahsî çıkar ve nüfus sağlama amacıyla, her ne suretle olursa olsun, dinî veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yola kışkırtanlar kanuna göre cezalandırılır, diyen Anayasanın 19'ncü maddesi, şu veya bu çevreye şirin görünmek uğruna yok farz edilemez. Anayasa bütün kişileri, bütün kuruluşları, bütün hükümetleri, bütün siyasi partileri bağlar.

Düşünce özgürlüğü, suç işlemeye teşvik değildir. Açıktan açığa millî bütünlüğü parçalayacak yayınlar, yurttaşların ahlâk, aile ve elin duygularını ve bağlarını sarsacak, toplumda çok zararlı etkiler yaratacak, cinayetlerin artmasına yol açacak, suç işlemeyi teşvik edecek yayınlar birtakım kayıtlara tabi tutuluyor diye düşünce özgürlüğü yok edilmiştir, denebilir mi? Bütün mesele, getirilen kayıtların ve sınırların makul oluşundadır.

"Sınırsız ifade hürriyeti" sözü, şayet bir kalem sürçmesi değilse, Allah milleti-mizi böyle bir gafletin zararlarından korusun, demek gerekiyor.

Fikir özgüllüğü ile suç övgüsünü ve suça tahriki bir tutmak için ya hukuk bilmemek, ya da anarşi ortamının doğmasında yarar görmek lâzımdır. Şunu unut-

mamalıdır ki, hukuk millî olmak ve millî ihtiyaçlara cevap vermek zorundadır. Özentiler uğruna bir milleti varlığı, bağımsızlığı, hürriyetleri tehlikeye atılamaz. Demokrasinin de kendisini savunma hakkı vardır. Hür demokratik rejimi yaşatmak için bunu yıkmak isteyenlere karşı bazı tedbirler almak zannedildiği kadar yanlış bir tutum değildir. Şüphesiz yalnız kanunî yasaklamalarla netice alınamaz. iktisadî ve sosyal alanda alınması gerekli tedbirler ihmal edilerek, yalnız yasaklarla tedbir alınamaz. Fikir alanında mücadele konusu en az kanun tedbirleri kadar önem taşır. İnancı bir fikir mücadelesiyle, sağlam iktisadî ve sosyal tedbirlerle desteklenmeyen kuru yasakların meseleleri çözmeye yetmeyeceği aşîkârdır. Yine de kamun müeyyidelerinden vazgeçilemez.

Anayasanın insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik cumhuriyet ilkelerine ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne karşı gelen siyasi parti kurulamayacağı yolundaki 57'nci maddesi yok farzedilemez. Siyasi Partiler Kanununa bu saydığım maddelere dayanarak ve en başta o zamanı C.H.P. Grubunun ısrarıyla girmiş olan sınırlayıcı hükümlerin hiç bir anlam taşımadığı ve faydasız olduğu asla farzedilemez.

Türkiye'nin de imzaladığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayladığı Avrupa İnsan Haklar Sözleşmesinin fikir ve ifade hürriyetiyle ilgili 10'ncu maddesinin ikinci fıkrası şöyledir. Bu metni, Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazetesinde yayınlanan resmî tercümesinden, üslubu ve zamanla eskimiş olan bazı kelimeleri hiç de-ğiştirmeden aynen okuyorum; hür ülkelerin insan hakları sözleşmesi bu düşünce, inanç ve ifade hürriyetiyle ilgili madde;

“Kullanılması vazife ve mesuliyeti de tazazammun eden bu hürriyetler demokratik bir toplulukta zaruri tedbirler mahiyetinde olarak millî güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya âmme emniyetinin nizam muhafazasının, suç önlememin, sağlığın veya ahlâkın, başkalarının şeref veya haklarının korunması, gizli haberlerin ifşasına mâni olunması veya adalet kuvvetinin üstünlüğünün ve tarafsızlığının sağlanması için ancak kanunla muayyen merasime, şartlara tahditlere veya müeyyidelere tâbi tutulabilir”

Türk milletinin devlet kurmakta ve devlet yaşatmakta engin tecrübesi vardır. Türk Milletinin şan, şeref ve çilelerle dolu engin tarihi gerçekten Türk Milletine, pek az millete nasip olacak bir siyasi olgunluk kazandırmıştır. İşte bu siyasi ve olgun tecrübe dolayısıyla, işte bu engin tarih dolayısıyladır ki, Türk Milleti demokratik rejimi bütün gerekleriyle uygularken, kendi varlığını, burunluğumla korumayı, kızıl totaliterizmin kucağına ve ağına düşmemeyi her şart altında bilecektir ve bunun tedbirlerini kanunlarında muhafaza etmeyi başaracaktır. (C.G.P. ve A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Hukukun, bütün medeni ve hür ülkeler için geçerli temel ilkeleri vardır; fakat hukuk, cebir veya fizikten farklı olarak, sosyal bir müessesedir, aynen kopya edilemez, millî bünyelere ve ihtiyaçlara göre düşünülmesi gereken yönleri vardır. Hükümetim getireceği tasarıları dikkatli inceleyeceğiz; komünizm propagandasını ve örgütlenmesini ilgilendiren Türk Ceza Kanununun 141 ve 142'nci maddeleri ile ilgili

olarak ne düşünüyorlar? Programda söylemiş degillerdir, göreceğiz. 163'ncü madde ile ilgili olarak nasıl bir değışiklik getireceklerini programdan anlamak mümkün değıldir, göreceğiz. Getirecekleri tasarıları lâıyk olduğı önemle inceleyeceğız. Bu konuda Anayasamız ve Anayasa Mahkememizin içtihatları bize rehber olacak. Biz genel olarak her konuda millet yararına göreceğimiz, Anayasaya uygun olduğıuma inanacağıımız değışiklikleri destekleyeceğız.

Anayasaya aykırı gördüğümüz, millî menfaate ters düştüğüne inandığımız hangi teklif gelirse karşı çıkacağız. Bunu yaparken çoğunluğun kararına ve iradesine saygı göstermeyi de bileceğiz. Biz farklı düşünüyoruz diye çoğunluk bir karar verirse, bu çoğunluğun kararının karar olmadığını iddia etmeyeceğiz; fakat gerekli gördüğümüz yerde, biraz evvel okuduğum maddelere dayanarak, Anayasa Mahkemesi önünde İnandığımız istikamette milletimizin haklarını savunmaya devam edeceğiz.

Uygulamada bazen çok gevşek, bazen çok katı davranılmasından doğan adaletsizlikler bulunduğunu biliyoruz. Hiç kimseye zararı olmayan, Anayasa ile kurulmuş olan Cumhuriyet düzenini yıkmak hedefini gütmeyen, topluma hiç bir zarar vermeden, hiç bir Anayasa kuralını çiğnemedenden sadece dinî ve vicdanî inancının gereğini yerine getiren bir yurttaşın ceza görmesine gidilir ise, buna hiç bir şart altında razı olmayız. Uygulama hataları bulunduğunu biliyoruz. Bir tarafta katı ve yanlış bir uygulama ile klâsik bir kitabın mütercimi ceza görürken, öte yanda bir gevşek uygulama dönemine rastladığı için açıktan açığa suç tahrikçiliğinin, gerilla savaşı tahrikçiliğinin, yıkıcı propagandanın başıboş kalmasından memleketin zarar gördüğünü ve düzeltilmeye muhtaç, hususlar bulunduğunu biliyoruz. Getirilecek değışiklik tasarılarını bu açıklardan değıerlendireceğiz.

Millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti elan Türk Devletini yıkmak isteyenlere propaganda ve örgütlenme serbestliğı verilemez. Ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olan Türkiye Cumhuriyetini çökertmek isteyenlerin bütün halk ve hürriyetleri, bu arada düşünce ve inanç hürriyetini de, en mukaddes hürriyetleri ide temelinden yok edecek bir dikta düzeni kurmak isteyen aşırı sol ihtilâl örgütlerinin ve propagandacılarının başıboş bırakılmasına yürürlükteki Anayasamızın cevaz vermediğı ve milletimizin de buna müsaade etmeyeceğı bilinmelidir.

Sevgili arkadaşlarım, Anayasa çerçevesi içinde tamamıyla meşru olarak 33 ve % 12 civarında rey almış elan iki siyasi parti Hükümet olmuşlardır. Millet Meclisinde çoğunluğu vardır, güvenoyu aldığı andan itibaren Türkiye Cumhuriyetinin meşru hükümetidir. Bir noktada Hükümetin mütevazı olması gereğine işaret etmek istiyorum. O da şudur;

Bu konularda, şimdi arz ettiğim konuda hassasiyet gösteren siyasi partilere bakınız; bunların aldıkları oyları toplayınız ve millet iradesinin yüzde kaçını temsil ettiklerine bir bakınız.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — % 95.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Değıl, hesabını yapınız. Hesabını gayet ciddi olarak yaptık biz.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Bizimki tesadüfi hoca.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Eğer bütçeyi filân da böyle yaparsanız yandık. Ekonomik sorunları da böyle yekûn ediyorsanız yandı millet.

Sevgili arkadaşlarım, yani Türk Milleti buna razı olmaz derken, matematik olarak millet çoğunluğunun buna razı olmadığını da belirtmek istiyorum.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Var mısın bir seçime daha?

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Matematik olarak Türk Milletinin büyük çoğunluğu komünizm örgütlenmesinin, komünizm propagandasının serbest bırakılmasının yanında değildir. (A.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Alâkası var mı bunun?

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Hükümet kanadında bulunanlara rey veren seçin enlerin bir kısmı kanun karşısındadır. Bunu bilmek lâzımdır. Sınırsız hürriyet dene; nelerinin zamanla anarşiye ve tepki yoluyla ana hürriyetlerin aşırı kısıtlanmasına yol açtıkları dünya tarihinde çok defa görülmüştür. İfratla tefrit birbirine sanıldığından daha yakındır. Doğrar yol ifrattan da tefritten de uzak olan yoldur.

Değerli arkadaşlarım, konuşmamın sonuna geldim. Türkiye’nin bugün karşı karşıya bulunduğu temel iktisadî sorunlara çözüm getirme umudu vermeyen, seçim öncesinde yaptığı ucuzluk vaatlerimi daha programını yazarken unutmuş görünen ve hayat pahalılığına çare bulma hususunda umut verici olmayan, üniversite ve yüksekokullara sınavsız giriş konusunu seçimlerde oy toplama aracı olarak kullanıp, Hükümet programında bu vaadini erit eleyen ve sulandıran, bizim çıkardığımız millî menfaatlere, ilmi gerçeklere, millî bünyeye uygun toprak reformu tasarısını alabildiğine eleştirip çok aşırı tekliflerle ortaya çıkıp köy köy, meydan meydan her topraksız, az topraklıya toprak vadettikten sonra iktidara geçince programında bu konuya bir tek kelime ile yer vermeyen, sınırsız ifade hürriyeti ve daha önceki beyanlarına bakılırsa aşırı sol için bile örgütlenme hürriyeti gibi Anayasamıza aykırı, millî menfaate aykırı, anarşiyi davet edici görüşleri benimseyen, gelişmeye muhtaç yurt bölgeleri bakımından tamamiyle yetersiz görüşler getiren, vuzuhsuz teorik şemalar dışında temel konularda açık seçik çözüm yolları göstermeyen, oy hakkı konusunda adalete ve eşitliğe aykırı istisnalar tasarlayan, “Halk sektörü” sözüyle ne kastettiği, İktisadî Devlet Teşekküllerini hangi hale getireceği, karma ekonomi anlayışının ve hür teşebbüs karşısındaki gerçek tutumunun ne olduğu aydınlığa kavuşmamış olan, af konusunda barış değil iç kavga, huzur değil huzursuzluk, asayiş değil asayişsizlik getirmeyi muhtemel ters görüşlere sahibolduğu anlaşılan, nedalet getirmemiş bir kısım Devlet ve millet yıkıcılarını affa hazırlanan, seçim beyannamelelerinde ve seçim propagandalarında ortaya koydukları görüşlerle açıklıktan yoksun Hükümet programı arasında sayısız çelişkiler bulunan ve evvelce bilinen görüş ve tutumlarıyla güven verici sayamadığımız bu Hükümete, Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak güven oyu veremeyeceğimizi arz eder, Yüce Meclisi sevgi ve saygılarla selâmlarım. (C.G.P. ve A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Teşekkür ederim Sayın Feyzioğlu.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkan, İsim vererek Sayın Feyzioğlu; “Kim konuşuyor? Süleyman Genç. Çıkarırım vesikaları” diye sataşmıştır. Bu konuda söz istiyorum.

Sayın Genç, bu konudaki talebinizi tetkik edeceğim. Sataşma varsa size söz vereceğim efendim.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — İsim vererek Sayın Başkan.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Ne söylemişim?

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkan, zabıttan okuyorum...

Söz sırası, Millî Selâmet Partisi Grubu adına Sayın Hasan Aksay'ın.

Buyurunuz Sayın Aksay (*M.S.P. ve C.H.P. sıralarından alkışlar*)

M.S.P. GRUBU ADINA HASAN AKSAY (İstanbul) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

Hükümet programı üzerinde, Millî Selâmet Partisi Grubunun görüş ve temenilerini arz etmek; üzere huzurlarınıza çıkmış bulunuyorum.

Bu husustaki düşünce ve fikirlerimizi açıklamadan önce, Hükümetin nasıl bir siyasi vasatta ve hangi şartlar altında kurulduğunu kısaca belirtmekte fayda, hatta zaruret olduğu kanaatindeyiz.

14 Ekim seçimleri ile 12 Mart 1971'den bu yana hüküm süren olağanüstü bir devreyi geride bırakmış bulunuyoruz. Bu seçimlerde milletimiz, biç bir partiye ve görüşe tek başına hükümet kurma imkânını vermemiştir.

Millî iradenin bu tecellisi karşısında Parlâmentodan güvenoyu alabilecek bir hükümetin kurulabilmesi için üç ay boyunca çeşitli imkânlarla başvurulmuş ve Türk siyasi hayatında her alternatifin denendiği hükümet kurma çalışmaları yapılmış, demokrasimiz bu tecrübeyi de başarı ile geçirmiştir. Bu buhranlı devrenin daha fazla uzamasında memleketimiz için çeşitli iktisadî, içtimaî, siyasi mahzurlar gören ve kuracakları bir koalisyonla milletimizin karşı karşıya bulunduğu birçok güçlüklerle köklü ve temel çözümler getirebileceklerine inanarak M.S.P. ile C.H.P. demokratik usul ve teamüllere uygun olarak aralarında anlaşmak suretiyle bir koalisyon kurma kararına varmışlar ve bu koalisyonun protokolünü imzalamışlardır.

Bu koalisyon, Devlet idaresini çok çetin bir dönemde devir almaktadır. Böyle bir devrenin mühim meselelerini yüklenmeden Önce, her iki parti aralarında temel mevzularla alâkalı genişliğine ve derinliğine müzakereler yapmak ihtiyacını duymuşlardır.

Yapmakta ve yapmamakta anlaştıkları meselelerin Türk toplumu için yeni ve mutlu bir devir başlatacak değerde olduğuna kanaat getirildikten sonra bu koalisyon teşekkül etmiştir.

Bir partinin tek başına iktidar olduğu zaman programıyla ortaya koyduğu yapacaklarından ve tasarladıklarından farklı olarak, başka bir parti ile Hükümet ortaklığı kurarken bazı fedakârlıklarda bulunması tabii ve zaruridir.

Karma Hükümeti meydana getiren M.S.P. ile C.H.P. nin, tam ve kâmil manâda fikir ve inanç hürriyetine taraftar ve bunu tahakkuk ettirmekte kararlı olmakta, her türlü şiddet ve tahakküm hareketlerine karşı bulunmakta, iç barışın teessüsünde 40 milyon memleket evlâdını bilgininin kardeşi bilmekte Devlet - Millet kaynaşmasının daha da kuvvetlendirilmesinde, meşru yoldan çalışıp “kazanaları teşvik etmekte, mülkiyet hakkına hürmetkâr olmakta, yoksulluk ve imkânsızlık içinde bırakılan mahrumiyet içinde bulunanlara hizmet getirmek, imkân hazırlamak ve yardımcı olmakta, millî, güçlü süratli, yaygın ve dengeli bir kalkınmayı gerçekleştirmek hususunda, yurdumuz insanların ahlâkî, manevî yönde gelişmelerinde, yurdumuzun maddî ve manevî kalkınmasında, canlı ve güçlü hamlelerin yapılmasında ve bunlar kadar mühim olan diğer bir çok temel meselelerde anlaşılmış olmalarının değeri büyüktür.

Bu umumî tespitten sonra, Hükümet programının tahliline geçmeden önce bir hususun daha altını çizerek zikrini vazife telakki ediyoruz.

Bir ay, iki ay, üç ay önce bir hükümet teşkilinde aşılması oklukça güç birçok engeller vardı ve bu çıkmazda bir bunalım doğuyordu. Büyük milletimizin siyasi olgunluğunun ve sağduyu sahibi siyaset ve Devlet adamlarımızın bu neticenin istihsalinde büyük hisseleri olduğu şüphesizdir.

Üç aydan uzum süren bir hükümet buhranı döneminin bir rejim buhranı şekline inkılabının kesin olarak önlenmiş olması demokrasimize güç kazandırmıştır. Bu koalisyon, sadece bu yönü ile dahi mesut bir hadisedir.

Büyük bir imtihan başarı ile verilmiştir. Ancak hemen ilâve etmeliyiz ki, bugün vâsl olduğumuz bu merhale ve elde ettiğimiz bu neticeden bütün güçlükleri arkada bıraktığımız sonucu çıkarılmamalıdır.

Gerek siyasi partilerimizin ve gerek siyaset ve fikir adamlarımızın bundan sonra da çıkabilecek güçlükleri aynı şekilde basiret, temkin, anlayış ve fedakârlık göstererek yeneceklerine inanıyoruz. Aksini telkin eden hiç bir sebep görmemekle memnun oluyoruz.

Muhterem Milletvekilleri, Hükümet programı hakkındaki görüşlerimizi belirtmeye geçerken aşağıdaki hususlara özellikle işarette fayda vardır;

Geçirdiğimiz buhranlı devrelerden sonra milletimizin birçok meselelerinin biran evvel halledilerek bir ferahlığa kavuşmak hasretini çektiği bu sırada, nasıl bir Hükümet, hangi programla işleri ele almalıdır. Bu hususta ihtiyaç nedir?

Her şeyden evvel mutlak ve mücerret mânada bu سوالin cevabını ortaya koyarak işe başlamak faydalı olacaktır.

Millî Selâmet Partisi olarak, yurdumuzun meselelerini halletmek için ciddi bir Hükümetin köklü icraat yapmak üzere işleri ele almasında zaruret bulunduğu inanıyoruz.

İşlerin ve milletimizin idare-i maslahatçılığa tahammülü yoktur. Başarı için bir Hükümet programı aşağıdaki beş esası mutlaka ihtiva etmeye mecburdur;

1. — Yurdumuzda her şeyden önce iç barış, huzur ve siyasi istikrar tesis edilmeli ve 40 milyon, insan birbirinin kardeşi olarak hizmet ve kalkınma yolunda el ve gönül birliği içinde olmalıdır.

2. — Köklü ve ciddî icraatın başarılabilmesi için, bütün Devlet kuruluşlarına görevlerini ifa edebilecek yeni şekillerin verilmesi ve bütün teşkilâta zindelik, tazelik getirilmesi ve hamleci ruhun aşılması, bürokrasinin yenilmesi.

3. — Maddî sahada millî, güçlü, süratli, yaygın kalkınmanın başarılanması.

4. — Manevî sahada, yurdumuz insanların ahlâkî ve manevî gelişmelerinin sağlanması, birbirini seven, sayan mesut ve gayretli insan topluluğunun meydana getirilmesi.

5. — Milletlimizin büyük ve eşsiz tarihinden hız alarak, ruhlarda ve gönüllerde yeniden Büyük Türkiye'nin kurulması meşalesinin yakılması.

Muhterem Milletvekilleri; yukarıda zikrettiğimiz şartların, buhranların içerisinde çıkıp gelen, bir Hükümetin, siyasi huzurun tesisini programının başına alması tabîi olduğu kadar zarurî bir vazifedir. Onun içindir ki, Hükümetimiz, geniş kapsamlı affı, Devlet - millet kaynaşmasını, iç barışı, fikir ve vicdan hürriyeti kanununun çıkarılması zarureti lâyük oldukları ehemmiyetle programına koymuştur. Kapsamları farklı da olsa bütün partilerin genel bir affın gerekliliğinde birleşmeleri vakıyâ, kendisini kabul ettiren gücünü göstermesi bakımından önemlidir.

Affin tek başına gerekleşmesi şüphesiz huzur ve sükûnun yerleşmesinde yeter bir sebep olmamaktadır. Onun için af, mutlaka bir düşünce ve inanç hürriyeti ile tamamlanmalı sık sık af kanunu çıkarıma zarureti, düşünce ve inanç kanunuyla ortadan kaldırılmalıdır. Aksi takdirde af ile varılmak istenen huzur ve sükûn vasatı yeni tahakkümlemlerle tahribedilmektedir. Bu önemli mevzu Hükümet programımızda şu şekilde ifadesini bulmaktadır;

Bu anlamda iyi işleyen bir demokrasinin temel şartı olan geniş görüşlülüğü, tenkide tahammülü, karşı düşüncelere saygıyı en başta Hükümet göstermelidir. Hükümetimiz buna kararlı olarak göreve haşlıyor. Buna kararlı olduğu için de programının temel unsurları arasında, rejimin sıkıntılı yıllarından arta kalmış kırgınlıkları ve kavgaları tarihe gömecek geniş kapsamlı bir genel af çıkarma ve demokrasi-mizi her bakımdan yüksek bir düzeye erdirmek üzere düşünce ve inanç özgürlüğü önündeki sınırlamaları kaldırma kararı yer alıyor.

Hükümetimiz, geçmişin kırgınlık ve acılarını giderecek karşılıklı bağışlama ve hoşgörüyü dayanan bir kardeşlik ortamının kurulmasını ilk görev saymaktadır. Toplumumuzda iç barışı kurmak üzere düşünce ve inanç suçlarını da kapsayan bir genel af ile orman suçlarına ilişkin affın gerçekleşmesini görüyoruz.

Düşünce, inanç ve ifade hürriyetlerinin ve diğer temel hak ve hürriyetlerin Anayasanın gösterdiği yönde kullanılmasına engel olan ve demokratik anlayışla bağdaşmayan hükümler, bu hürriyetlerin varoluş nedenlerine vücut veren ilkelere ışığı altında gözden geçirilerek düşünce, inanç ve ifade hürriyetlerini sınırlayan

bütün kısıntılar kanunlarımızdan çıkarılacak, basın hürriyeti her yönü ile teminat altında tutulacaktır.

Kamu düzeninin korunması, anayasal hak ve hürriyetlerin rahatça kullanılabilmesi, düşünce, inanç ve ifade hürriyetlerine gereken saygının gösterilmesi sağlanacaktır. Yurttaşlarımızın her türlü düşünce ve kanaatlerini korkusuzca açıklayabilecekleri bir ortam, asayişin demokratik hukuk kurallarına uygun, insanî ve etkili bir şekilde idame ettirildiği şartlar içinde gerçekleştirilecektir.

Şüphesiz bu temel hakların kullanılmasında ve nizâmın muhafazasında mülkün temeli olan adalet üzerinde hassasiyetle durulması gerekmektedir. Hakkın, bir kısım formaliteler içinde kaybedilmesine imkân verilmemelidir. Adalet ucuz, kolay, çabuk işlemeli ve isabetli olmalıdır. Bunun için adlî temel kanunlarımız millî yapımıza, geleneklerimize ve içtimaî gerçeklerimize uygun bir şekilde yeniden ele alınıp gereken ıslahat yapılmalıdır. Bütün bu hususları dikkatle tespit eden Hükümet programındaki;

“Adalet hizmetlerinin süratle, külfetsiz bir şekilde ve âdil ölçüler içerisinde tahakkuku ve vatandaşın adalete olan inanç ve güveninin pekleştirilmesi için gerekli hukukî tedbirler alınacaktır. Kamuya düzen veren temel kanunlar bu amaçla gözden geçirilip tadil tasarıları hazırlanacaktır” şeklindeki Hükümet taahhüdünü, ihtiyacın isabetli bir cevabı olarak memnuniyetle karşılıyoruz. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri; af, fikir ve inanç hürriyeti vesilesi ile bir noktaya daha işaret etmekte fayda vardır.

İçtimaî hadiseler karmaşıktır, bıçakla keser gibi birbirinden tefrik etmek güçtür. Onun için af, fikir ve inanç hürriyeti deyince bomba ve dinamide giden bir serbestinin gelebileceği ihtimalinden endişelenebilenlerin bulunması mümkündür.

Ancak, bomba ve dinamit bahanesiyle fikir ve inanç hürriyeti gibi temel hak ve hürriyetlerin ortadan kaldırılması, Allah diyen, kitap okuyan bir kimsenin hapse atılması ve mazlum ahlarına kulakların tıkanması... İşte, olmaması lâzımgelen husus asıl budur. Bir mazlum ahının cihanı titrettiğini ifade eden veciz sözün hakikati önemlidir. Geçirdiğimiz devre ile yeni devre arasındaki en büyük fark da bu olacaktır. Bu hususun Hükümet programında 40 milyonu kardeş bilme şuurundan gelen tam ve kâmil bir heyecanla;

Kimsenin birbirine kuşku ile bakmadığı bir huzur dönemi olacaktır bu. Ayrı düşüncelerin barış içinde tartışıldığı ve yanyana yaşayabildiği bir dönem olacaktır. Kimsenin kimseyi ezmediği bir dönem olacaktır. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) şeklinde ifadesini bulmasını mesut bir merhale olarak karşılıyoruz ve ümidediyoruz ki, bu yeni devrede hiç kimse tahakküm, kendi fikir ve düşünüşünden başka bir düşünceye, inanca hayat hakkı tanımama imkân ve fırsatını bulamayacak.

İyilik, temenni etmenin beş sene mahkûmiyeti gerektirecek suç sayıldığı devreler sadece tarihte kalacaktır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar.

Muhterem Milletvekilleri, Hükümetten beklenen ikinci husus olarak; Devlet mekanizmasının kendini tazelemeyi, bürokrasiden kurtulup iş yapabilir bir hale gelmesi şartlarının gereken ehemmiyetle programda yerini bulması memnuniyet verici bir hadisedir.

Devlet çarkı ağır işler bir hale gelmiştir. Bürokrasiye bir hal tarzı bulmak imkânlarının araştırılması, her yıl biraz daha kuvvet kazanan, senelerin meselesi olarak devam etmektedir.

Hükümet programında yerini bulmuş olan şu üç tedavi yolunu isabetli ve netice alıcı buluyoruz.

Birincisi; işlemler basitleştirilecektir. Hakikaten işlemleri basitleştirilmeden, işlerin sürüncemede kalmasını önlemek mümkün değildir.

İkinci; yetkisiz ve mesuliyetsiz havale memurları ile her gün artan ve karmaşıklaşan Devlet işlerinin yürütülebilmesi son derece güçtür. Bu durumu tespit eden programda; “Kamu yönetiminde görevlilerin yetkileri ve sorumlulukları genişletilerek halkın Devletten beklediği hizmetlerin yerine getirilmesine hız kazandırılacaktır” denmektedir.

Üçüncüsü; İşlemler basiti eştirildikten, yetki ve mesuliyet artırıldıktan sonra işleyişi güçleştiren tıkanıklıkların zorlanması vaadedilmektedir. Bu husus programda şöyle ifadesini bulmaktadır; “Kamu yöneticileri yalnız görev ve yetkilerini kötüye kullandıkları zaman değil, görevlerini yerine getirmekten ve yetkilerini kullanmaktan kaçındıkları zaman da sorumlu olacaklardır”

Bu genel teşhislerden başka Devlet mekanizmasının münferit meselelerde de yenilenmeyi ve tazelenmesi esas alınmıştır. Meselâ vergi sistemimizin ağır, karmaşık ve içinden çıkılmaz bir hal aldığı gerektiği şekilde değerlendirmenin tabii bir neticesi olarak şu tedbirler zikredilmektedir;

“Vergi Kanunlarının hepsi yeniden gözden geçirilecek, vergi eşitliğini zedeleyen, farklılıklara yol açan ve sosyal adalet ilkelerine aykırı düşen hükümler ayıklanacak ve böylece herkesin malî gücüne göre vergi ödemesi yolundaki Anayasa emrinin yerine getirilmesine çalışılacaktır. Vergi sistemi daha âdil bir yapıya kavuşturulacak ve kabil olduğu kadar basit, kolay uygulanır hale getirilecektir”

Muhterem Milletvekilleri, maddi sahada hükümetlerden beklenen millî, güçlü, süratli ve yagın kalkınmanın başarılmasıdır.

Bugün içinde bulunduğumuz dünya şartları, özellikle son yıllarda para sorunlarıyla alâkalı olarak ortaya çıkan milletlerarası bunalımlar, hammadde kıtlıkları, enerji ve petrol meseleleri gibi ülkemizi de aşan genel meseleler yanında kalkınmamız için imkânlar da vardır. Her sahada yetişmiş kıymetli mütehassıs teknisyenlerimiz, sanatkârlarımız kalifiye işçilerimiz, büyük bir insan gücü potansiyelimiz vardır. Döviz rezervlerimiz iki milyar doları aşmaktadır. Yurt dışındaki işçilerimizin tasarrufları, milletimizin tasarrufları vardır. Yenidünya şartları karşısında ümit ediyoruz ki, büyük dış kredi temin imkânlarımız olacaktır. Komşu ülkeler, Asya ve Afrika ülkeleriyle, batı ülkeleri pazarlarında önemli yer tutma imkânlarımız mev-

cuttur. Hükümet programımızın, güçlüklerle beraber kolaylıkları da gözden uzak tutmayarak canlı ve dinamik bir ruhla hazırlanmış olmasını memnuniyet verici buluyoruz.

Sanayiın temel üretim malları imal eden, ağır sanayi ve özellikle harp sanayi kurulmasına imkân verecek bir yapıda gelişmesi, sanayileşmenin getireceği neticelerde coğrafi ve zümrevî bakımlardan dengesizliklerin giderilmesi, adilâne bir şekilde dağıtılması, bunun için mahallî inisiyatiflerin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesi, bölgesel kalkınma şirketleri kurulmayı, organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin kuruluşu geliştirilmesi esastır.

Türkiye'nin temel programlarından bini olan sanayileşmemiz için mevzuatın yeniden düzenlenmesi, bir sanayi teşvik kanununun çıkarılması, sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma, fiyat ve vergi gibi temel politikaların sanayi politikası ile ahenk haline getirilip tatbik edilmesine özel bir itina göstermekte zaruret vardır.

Yabancı sermaye ile gelen teknolojinin Türkiye'de tesisine imkân verecek bir sürenin hitanımda bu teşebbüslerin yerli sermayeye aktarılma imkânlarının temini; bürokrasinin geciktirici tedbirlerinden arınmış, sanayinin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okullarına, çıraklık - kalfalık eğitimine ve işte eğitim ile teknik eğitim yanında, temel ahlakî eğitimin de yapılmasında fayda ve zaruret vardır.

Sanayileşmenin temel esasları olarak zikredebileceğimiz bütün bu hususların Hükümet Programının 14-15-16-17-18-24 ve 25'nci sayfalarında gerektiği ehemiyetle ele alındığına görmekten memnuniyet duymaktayız.

Tarımda, ormanda, hayvancılıkta, su ürünlerinde, köy kalkınmasında isabetli teşhislerin gereği olan tedbirleri Hükümet Programında gerekli ölçüler içerisinde görmenin memnuniyetini duyuyoruz. Ayrıca bütün bu hizmetlerin dengeli ve ahenkli bir şekilde yurt sathına yayılacağının teminatını Hükümetimizin taahhüdü olarak müşahade etmek ayrı bir memnuniyet sebebidir. Bu husustaki birkaç program maddesi şöyledir;

“Başta istihdam olmak üzere sanayileşme ile gelen nimetlerin coğrafi dengeye ve içtimâî adalete uygun bir şekilde bütün yurda dağıtılmasını sağlayacak her türlü köklü tedbirler alınacaktır”

“Sağlık politikasında gaye, halkın sağlık politikasından yararlanma seviyesini yükseltmek ve geri kalmış bölgelere öncelik vererek sağlık hizmetlerinin dağılışında sosyal adaleti gerçekleştirmektir”

Ayrıca, programda yerleşme problemi üzerine ciddiyetle eğilinilmesini memnuniyetle karşılıyoruz.

“Gecekondur konusundaki mevcut zaman sınırlandırılması değiştirilerek 1973 yılı sonuna kadar yapılmış bütün gecekondular meşrulaştırılacaktır, özel kişilerin arsaları üzerinde kurulmuş gecekondularla ilgili olarak ya arsaların kamulaştırılması yoluna gidilecek veya bu gecekondularda oturanlara başka konut sağlanacak-

tır” gibi kesin ifadelerle uydu - kent, köy - kent, sanayi bölgeleri gibi yerleşme meselelerine getirilen çözümler ileri ve ciddi çözümlerdir.

Bu arada köy kooperatiflerini ayrı bir ehemmiyetle ele almayı değer bulmaktayız. Şimdiye kadar bütün programlarda köye yol, su, elektrik gibi temel ihtiyaçların götürülmesi planlanmaktaydı. Şimdi ise aynı temel ihtiyaçlara verilen ehemmiyet yanında ve fazla olarak gerek sanayi bölümünde zikredilen yaygın özel sektör, gerekse önemle ele alınan kooperatif mevzuu yeni, ileri ve başka bir mâna taşımaktadır.

Kooperatif ve yaygın özel sektör köye ve Anadolu’ya sadece temel altyapı hizmetlerini götürmekle yetinmek değil, iktisadî inkişaf, imkân ve vasıtalarını da götürmek demektir. Konu bu bakımdan ayrı bir ehemmiyet, ayrı bir ağırlık taşımaktadır.

Muhterem Milletvekilleri, dördüncü olarak, bir Hükümetten beklediğimiz ahlâkî ve manevî gelişmeyi, mesut ve gayretli insan topluluklarının meydana getirilmesini sağlayıcı tedbirler sahasında da Hükümet Programımızda büyük bir hamle yapılmış olmasından Millî Selâmet Partisi Grubu müstesna bir memnuniyet duymaktadır.

Anayasamızın, temel hak ve ödevler bölümünde Devlete vazife olarak verdiği, insanın mânevi yapısının geliştirilmesini emrettiği prensiplere paralel olarak Millî Eğitim, Diyanet, fikir ve inanç hürriyeti sahasında yapılması gereken hizmetleri bir Hükümet programında lâıyk olduğu ağırlıkta görmekten bahtiyarlık duymaktayız.

Örf ve adetlerimizle, millî hasletlerimize uygun ahlâk kaidelerinin öğretilmesi gayesi ile ilk ve ortaöğretime mecburî ahlâk dersleri konulması ve bu derslerin İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam - Hatip okulu mezunları ile bu konu ile ilgili diğer ihtisas gruplarından mezun ehliyetli öğretmenler tarafından okutulması milletimizin yıllardan beri hasretini çektiği bir husustur.

İmam - Hatip okullarının kapatılmış orta kısımlarının tekrar açılması ve halkımız tarafından yapıp ta bugüne kadar öğrenime açılmamış bulunan İmam - Hatip okullarının, yapılış maksatlarına uygun olarak bir an önce hizmete açılması programa alınmış olmakla, mânevi kalkınmanın en önemli adımlarının atılmış olduğunda şüphe yoktur.

Bütün lise muadili meslek okulları ile birlikte İmam - Hatip okulu mezunlarına da fark imtihanı vermeden Üniversitelere girme imkânının sağlanması hususunun bir prensip kararı olarak programa girmiş olması, maddî ve mânevi varlığını geliştirmek, öğrenmek isteyenlere imkân vermek ve kimsenin önünü takamamak bakımından son derece faydalı bir harekettir.

Hükümetin; çocuklarımızı zararlı müstehcen yayınlardan korumayı, okuma ve öğrenmeyi özendirici, millî ahlâkî, ilmî ve insanî duyguları güçlendirici yeni bir yaygın programı uygulamayı programına alması ferahlatıcı ve önemli bir husustur.

Bütün bu tedbirleri, ahlâk nizamının teessüsü ile Türkiye’yi mesut insanlar diyarı yapmak istemenin, Devletin maddî ve mânevi güçlerle kuvvetlenmesini gaye edinen ileri bir görüşün müjdesi olarak görüyoruz.

Hükümetimizin gerçek bir millî eğitim programı uygulayacağına, tarih, edebiyat derslerinde milli tarih ve mefahire ve milli edebiyat mevzularına ağırlık vereceğine ve felsefe, sosyoloji derslerinde milletimiz evlâtlarının temel kıymet hükümlerini zedeleyici gayriilmî ve art maksatlı fikirlerin çocuklarımıza aşılmasını önleyeceğine, müspet ilim kurucularının bizim âlimlerimiz ve ecdadımız olduğu gerçeğini çocuklarımıza öğreterek genç nesilleri taklitçilik ve aşağılık kompleksinden kurtaracak tedbirleri getireceğine inanıyoruz.

Hükümetimizin, Devletin temeli olan aile nizamını maksatlı veya maksatsız olarak tahribe yönelmiş yıkıcı ve müstehcen elan kötü ve kirli işlere temayülü teşvik eden filmleri, millî ahlâkımızı çürüten müstehcen ve zararlı neşriyatı önlemek suretiyle, milletimiz fertlerini zararlı, tahripkâr yayından korumak hususundaki vadini ve Anayasamızın 11, 19, 22, 26, 29'ncu maddelerinde büyük bir ehemmiyetle üzerinde durulan umumî ahlâkın korunması görevini büyük bir titizlikle yerine getireceğinden emin bulunuyoruz.

Üniversitelerimizle sanayi ve yurt hizmetleri arasındaki ilişkilerin artırılmasına, araştırmacı, bulucu zihniyet ve çalışmaların gelişmesine, böylece üniversitelerimizin yurt kalkınmasındaki faydalarının daha da artmasına ehemmiyet verilmesi memnuniyet verici hususlardır.

Bütün tarihi boyunca eşsiz maneviyatı ile tarihin en şerefli mevkiine oturmuş olan mümtaz Ordumuza, bütün dünya ordularına paralel bir şekilde moral subaylarının verilmesi, hem de müspet genel politikanın tabîi bir icabı, hem de bugüne kadar tatbik edilemeyen mevcut mevzuatın bir gerçeğidir. Hükümetimizin bu gereği de yerine getireceğinden emin olarak bunun buradan ifadesini müstesna bir zevk ve mazhariyet olarak kabul ediyoruz.

Muhterem Milletvekilleri, millî iradenin tam ve kâmil olarak teşekkül etmesi, bütün rey sahiplerinin memleket yönetiminde oylarıyla katılabilmesi temel meselelerden biridir. Programda bu hususa oldukça geniş yer ayrılmasında isabet vardır.

Yurt dışında işçi olarak bulunan yetişmiş bir milyon kardeşimizin, mükellefiyet yaşı olan 18 yaşını bitirmişlerin oylarını kullanabilmesi imkânlarının hazırlanması, kütük sisteminde gerekli değişiklikler yapılarak icabında nüfus cüzdanı ile oy verebilme imkânının getirilmesi, daha yaygın ve yüksek soranda oy kullanılmasını sağlayıcı olması bakımından demokrasimiz için ileri bir merhale olacaktır.

Muhterem Milletvekilleri,

Netice olarak, Hükümet programımızda dinamizmin, heyecanın tarih şuuru-
nun, başka bir ifadeyle mânânın ve ruhun bulunmasından, bunun açıkça görülme-
sinden Millî Selâmet Partisi Grubu olarak büyük bir memnuniyet duymaktayız.

Muhterem Milletvekilleri,

Hükümet programının ilk sayfasında; “Yalnız iki partinin değil bütün milleti-
mizin Hükümeti olma şuuruyla görevimizi yapacağız. Kendi partilerimizin desteği-
ne olduğu kadar, Hükümet dışındaki partilerin de yardımlarına, ikazlarına, tenkit-

lerine değer vereceğiz. Hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm milletimize hizmet etmeyi, yararlı olmayı ödev bileceğiz”

Taahhüdünü temele koyan Hükümet programının, taklidi reddeden kendi tarihine ve millî bünyesine dayalı ifadeleri programda millî karakterin en büyük ağırlığı taşıdığıının ifadesidir.

Tarihinde büyükler ve büyüklükler bulunmayan milletler ister istemez küçük doğar, küçük yaşarlar. Tarihinde büyükler büyüklükler bulunduğu halde bunlardan gafil kalan nesiller bahtsızdırlar. Biz üç günlük bir toplum değiliz. Yeryüzünün en şerefli tarihine sahibolan bir milletiz. Hükümet programında bu temel güce şuurla işaret edilmiş olması yeni bir dikkat gerektirmektedir.

Programın bir yerinde, “Zengin Devlet tecrübeleriyle dolu engin tarihi” diye işaret edilen bu büyük potansiyel, meselâ millî eğitim bölümündeki şu ifadelerle programa sinmiş bir esas ruh olduğunu hissettirmektedir; Sayfa; 19 “... öğretim programları taklitçilikten kurtarılacak millî koşullarımıza uygun hale getirilecektir”

Diğer bir paragrafta; “Birçok ilimlerin kurucusu insanları yetiştirmiş olan milletimizin, bundan böyle de araştırmacı ve bulucu yetiştirmesine başarılı ve ileri çalışmaları yapmasına elverişli şartlar tesis edilecektir” 25’nci sayfada “Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının millî ve dinî eğitimleri aksamadan yürütülecektir”

Böylece teksif edilen dikkat ve programın her sayfasındaki temel ruh millîlik kaynağından gelmektedir.

Muhterem Milletvekilleri, Kıbrıs konusundaki, “İki cemaatten meydana gelen Kıbrıs’ta Türk toplumunun eşit egemenlik statüsünün korunması ve devlet yönetiminde iki cemaat arasında her yönü ile huzurlu bir işbirliği sağlanması, en isabetli çözüm şeklinin fedaratif bir sistemde bulunacağına inanıyoruz” şeklinde ifadesini bulan bal tarzına aynen iştirak ediyor ve bu hususun bir an önce gerçekleştirilmesi için daima Hükümetimizin yanında bulunduğumuzu zevkli bir vazife olarak ifade ediyoruz.

Programda mevcut ittifaklarımızın ve dostluklarımızın sürdürüleceğine, özellikle,

“Komşu ülkelerle ve aramızda tarihsel, geleneksel ve manevî bağlar bulunan ülkelerle iyi ilişkilerin geliştirilmesine büyük önem verileceğini” bildiren ifade ile, “Türk milleti ulusların özgürlüğü ve sömürgeciliğin tasfiyesi hareketine öncülük etmiş bir millet olarak, bağımsızlığına yeni kavuşmuş veya kavuşma çabasında olan ülkelere özel bir yakınlık duymaktadır” ve “Yabancı memleketlerdeki soydaşlarımızın Türk kültür ve varlıklarının korunup geliştirilmesine, bulundukları ülke halkına tanınan her türlü haktan tam ve eşit olarak yararlanabilmelerine önem vermekteyiz”

Şeklindeki ifadelerle Ortadoğu’da barışın tesisi yolundaki alâkayı memnuniyetle karşılıyorruz.

Nihayet, “Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selâmet Partisinin kurdukları hükümet ortaklığı, uzun süre millî bütünlüğümüzü zedelemiş, kalkınma hamlelerimi-

zi güçleştirmiş bazı tarihî yanlışların doğurduğu sunî ayrılıklara da son veren bir yeni dönem açmaktadır” (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Sözlerinden sonraki; “Düşünce ve inanç hürriyetlerinin milleti bölmeyip bütünleştireceği”, “Temel meselelere cesaretle inilebilmesinin gerçek bir huzur döneminin başlangıcı olacağı” ve “Kimsenin kimseyi ezemeyeceği bir dönemin başlayacağı” ifadelerine aynı heyecanla iştirak ediyoruz. (M.S.P. ve C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Ye bu güzel programın daha güzel bir tatbikatla daha da ileri bir seviyeye ulaşmasını, milletimize saadet ve selâmet getirmesini Allah’tan niyaz ediyor, yüce Heyetinize Millî Selâmet Partisi Grubu adına saygılar sunuyorum. (M.S.P. ve C.H.P. sıralarından sürekli alkışlar)

Muhterem Milletvekilleri, bizden önce burada konuşan kıymetli kardeşlerimiz, Hükümete yardımcı olacak fikirlerden ziyade, neresinden çelme takılacağı gibi hususlara daha büyük ağırlık verdiler ve köy kahvelerinde... (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) konuşulabilecek birtakım şeyleri de mesnet olacak tarzda bazı iddialara bulundular.

Nezih huzurlarınızdaki vakti, bütün bunların hepsine ayrı ayrı cevap vermekle geçirmeyeceğiz. Yalnız bir kaç hususa, önemi bakımından değilse bile özel durumu bakımından kısaca işaret etmek istiyorum. (A.P. sıralarından “Ortak Pazara bir cevap ver” sesleri)

Peki, Ortak Pazardan başlayalım o zaman.

Ortak Pazarla alâkalı hususlara burada temas edilmiştir. Bu temaslarda Millî Selâmet Partimize atfen söylenmiş bazı sözler olmasaydı, Ortak Pazara temas edilmesi isteği karşısında dahi bu nokta üzerinde durmayacaktık.

Millî Selâmet Partisi olarak Ortak Pazar hakkındaki görüşlerimiz bellidir ve açıktır. Bu görüşlerimizde herhangi bir değişiklik mevzubahis değildir. (M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Koalisyon Protokolünde ve Hükümet Programında da sarahaten açıklandığı gibi, her koalisyonda partilerin bazı fedakârlıkta bulunmaları tabiidir. Bu koalisyonda nasıl Cumhuriyet Halk Partisi kendi görüşlerinden birçok fedakârlıklarda bulunmak mecburiyetinde kalmışsa; meselâ toprak reformu hususunda bizim ısrarımız üzerine bugünkü kanunla yetinmeyi kabul etmiş bulunuyorsa; biz de Ortak Pazar konusunda bazı fedakârlıklarda bulunuyoruz. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yalnız bu tavizler ve fedakârlıklar neden ibarettir, onu açıklamakta fayda ve zaruret vardır.

Ortak Pazar konusunda, muhterem Genel Başkanımızın bundan önce yaptığı açıklamalardaki endişe verici hususların hepsinin, bu münasebetle, iyi sevk ve idare edilmezse bütün şiddetiyle varit olabileceğini yine büyük bir ehemmiyetle belirtmeye mecburuz. Bu tehlike ve endişeler bundan önceki iktidarın zihniyet ve

tutumu muvacehesinde bilhassa varit olabilecek tehlikelerdir. (A.P. sıralarından “O zaman sen de içindeydin” sesleri)

Bugünkü şartlar altında, bu konudaki tutumumuz şudur;

Ankara Anlaşmasıyla Ortak Pazara girişimiz varit olmamıştır. Ankara Anlaşması girmeye hazırlık yapılması anlaşmasıdır. 22 yıl sonra girip girmeyeceğimiz yeniden ele alınacak, bizim varit alabileceğine işaret ettiğimiz tehlikelerin asıl o zaman ele alınması gerekecektir.

Millî Selâmet Partisi olarak biz, Avrupa ile tek bir devlet olmayı asla kabul etmeyiz. Bunun milletimizin hükümlerine haklarına veya Anayasamızın âmir hükümlerine aykırı olduğu kanaatindeyiz. Tarihi ve millî yapımızda esasen buna, imkân vermez. Yabancıların istediği yeri satınalmalarına, istedikleri yere yerleşmelerine müsaade edilmesine taraftar değiliz. (A.P. sıralarından, “Yok öyle şey” sesleri) Bunda, büyük mahzurlar olduğuna kaniyiz.

Ara yerde imzalanan katma protokollerin ise, ekonomik yönelen, millî menfaatimize aykırı, kalkınmamızı ve sanayileşmemin engel yönlerinin bulunduğu da kaniyiz.

Esasen Sayın Genel Başkanımız, Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan’ın vaktiyle bu yolda yaptığı itirazlar vardır. Bilhassa Üçüncü Beş Yıllık Plânda itiraz edilmiştir.

Bu meselelerde, millî menfaatlerimizi son derece titizlikle gözetecek olan yeni Hükümetin memleketimiz aleyhine olan bu maddeleri değiştirme karar ve azmini işte bu sebeplerden dolayı büyük bir memnuniyetle karşılıyoruz. (M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

“Komünizmle mücadele ve anarşik mücadele bu programda yok” dendi. Bu mücadele lâfla yapılmaz. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunun çarelerine ciddi olarak başvurulacaktır. Maddî sahada; millî, güçlü, süratli, yaygın kalkınma komünizmle mücadeledir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Manevî sahada ahlâk ve maneviyata ehemmiyet vermek, fikir hürriyetini tesis etmek, şiddete karşı uyanık olmak komünizmle mücadeledir.

İşaret edebileceğimiz diğer bir husus şudur; “Fikir hürriyetiyle ne yapmak istiyorsunuz, Anayasaya aykırı bir hürriyet mi getirmek istiyorsunuz? Dinin tezyifine mi yol açacaksınız?” gibi sualler soruluyor. Bu suallerde son derece dikkatli bir taktik kullanılmaktadır. O da şudur; Mevzuu anlatmak için hep komünizmden misal veriliyor ve fakat bu misallerden netice çıkarılmak istenirken, hüküm hemen liberal görüş dışındaki diğer görüşleri tahakküm altına almaya yöneliyor.

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Bunu bir tercüme et, anlayamadık. (A.P. ve M.S.P. sıraları arasında karşılıklı konuşmalar)

HASAN AKSAY (Devamla) — “Fikir hürriyeti ile ne yapmak istiyorsunuz?” Suali sorulurken, “Anayasaya aykırı bir hürriyet mi getirmek istiyorsunuz, dinin tezyifine mi yol açacaksınız?” havası verilmek istemiyor. Fikir hürriyeti olursa din

tezyif edilecekmiş de, onun karşısına çıkılacakmış gibi bir hava vermek için, “Dinin tezyifine mi yol açılmak isteniyor?” deniyor.

Fikir hürriyetiyle ne yapmak istediğimiz, fikir ve inanç, hürriyeti kanunu geldiği zaman orada açıkça görülecek ve bu hususlar burada müzakere edilecektir... (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ancak burada, “Fikir hürriyetinden neyi kastediyordunuz?” derken, fikir hürriyetinin neticesinde hep komünizm hortlayacakmış gibi gösteriliyor, ondan sonra da komünizmin karşısındaki bütün kuvvetler ithamı altında tutuluyor. (M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

REFET SEZGİN (Çanakale) — Sen buna inanıyor musun?

HASAN AKSAY (Devamla) — Bunlar inandığımız şeyler beyefendi. Bunlar o kadar inandığımız şeyler ki, fikir hürriyetinin niye kaldırıldığını... (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Biz hâdiselerin içerisinde yaşıyoruz elbette. Burada kimse, “Niye mi masonluktan bahsedilmiyor?” diye bir sual getirmemiştir. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) “Hükümet programında niye böyle bir şey vardır?” denmemiştir... (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ama fikir ve vicdan hürriyeti kanunuyla 163’ncü madde kaldırılacaktır. Mazlumlara zulüm edilme imkânı kaldırılacaktır. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Biz bir kongrede, “Bu kongremizin, bütün İslâm dünyasına ve bütün insanlığa hayırlı olması temennisi ile toplantıyı açıyoruz” dediğimiz için üç sene mahkemeye girmişizdir. Fikir hürriyeti bunun için getirilmektedir. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; A.P. sıralarından gürültüler) Mahkeme halen devam etmekte idi buraya geldiğimiz zaman, ancak...

Hatibi sükûnetle dinleyelim arkadaşlar, istirham ediyorum.

HASAN AKSAY (Devamla) — Bu hususa da böylece işaret ettikten sonra Yüce Meclisi hürmetle selâmlıyorum muhterem kardeşlerim. (M.S.P. ve C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Teşekkür ederim Sayın Aksay Söz sırası C.H.P. Grubu adına Sayın Necdet Uğur’da.

Buyurun Sayın Uğur (C.H.P. sıralarından alkışlar)

C.H.P. GRUBU ADINA NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri;

Bugün çok partili siyasi hayatımızın önemli bir gününü yaşıyoruz. Yeni bir hükümete güvenoyu verip vermeme kararının alınacağı gün olduğu için değil; Türk siyasal hayatında yeri bir dönem başlatacağı için önemli bir gün.

Bugün gerçekten yeni bir dönem başlayacaktır. Çünkü 12 Mart 1971 askerî müdahalesiyle başlayan ara rejim bugün sona ermektedir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Üç yıla yakın bir süredir devam eden olağanüstü hükümetlerin sonuncusu görevinden ayrılmış yerine karşımızda gördüğümüz Hükümet gelmiştir.

Siyasi partilerimiz son üç yılını ağır bunalımlı günlerinde çetin sınavlardan geçerek bugüne erişmişlerdir. Üç yıldır ilk kez tam demokratik koşullar içinde kurulmuş olan bu Hükümet, iktidar olsun, muhalefet olsun bütün siyasi partilerimizin ortaklaşa çabalarının sonucudur. Bu nedenle siyasi partilerimizi bu tarihî günde kutlamak isteriz, Ayrıca demokratik rejime bağlılığını ve millet iradesine saygısını bir kez daha kanıtlamış olan Ordumuzu da övgü ile anmak isteriz.

Bugün yeni bir dönem başlamaktadır. Yalnız ara rejim sona erdiği için değil; Yüce Meclisten güven isteyen yeni Hükümetin kuruluşu ve programının niteliği bakımından da yeni bir dönem başlamaktadır.

Yeni Hükümetin kurulması zaman almıştır. Geçirdiğimiz üç yılın bazı alışkanlıklarının etkisinden kurtulunmasını ve siyasal partilerin özgür irade ve kararlarıyla kurulan hükümetlerin dışında demokratik bir hükümet kurulamayacağını anlaşılmamasını beklemek gerekmiştir. Sabır, doğru teşhis, uzak görürlük gerekmiştir. İki Partinin yalnız kendi aralarında değil, kamuoyundaki ön yargıları ve kuşkuları yenmeleri kolay olmamıştır.

Sonunda iki parti C.H.P. ve M.S.P. temel sorunlara cesaretle inebilen bir programla hükümet ortaklığı kurabilmişlerdir. Yoğun bir propagandanın yıllardır birbirinin karşısı diye takdim ettiği iki görüşün ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunların teşhis ve çözümünde önemli ölçüde birleşmesi, millî bütünlüğü güçlendirecek ve kalkınma atılımlarını kuvvet kıracak niteliktedir. Bu nedenle de bugün yeni bir dönem başlıyor diyoruz.

Sayın Milletvekilleri.

Yeni bir dönem ancak karşılıklı bağışlama ve hoşgörüye dayanan bir kardeşlik ortamında yeşerip gelişebilir. Rejimin bunalım yıllarından kalmış kırgınlık ve kavgaları geride bırakıp düşünce ve inanç suçlarını da içine alan geniş kapsamlı bir af çıkararak iç barışın kurulması bu bakımdan bir zorunluktur. Kaldı ki, özgürlükçü bir demokraside düşünce ve anlatım özgünlüğüne sınır konamaz; düşünce suçu” diye bir suç tanınmaz. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yeni Hükümetin düşünce ve inanç suçlarını da kapsayan bir genel af çıkarması; düşünce, inanç ve anlatım özgürlüklerinin ve öteki temel hak ve özgürlüklerin Anayasanın gösterdiği yönde kullanılmasına engel olan ve demokratik anlayışla bağdaşmayan hükümlerinin değiştirilmesi kararını memnurlukla karşılıyoruz.

Yeni Hükümet böylesine bir iç barışı getireceği için; geniş görüşlülüğü, eleştiriye dayanabilmeyi, karşı düşüncelere saygıyı demokrasinin temel koşulu olarak saydığını ilân ettiği için de bugün yeni bir dönem başlayacaktır diyoruz.

Sayın Milletvekilleri,

Yeni Hükümet Programının niteliği ve özü bundan Öncekilerden değişiktir.

Yeni Hükümet, en geniş anlamda özgürlükleri, yaygın sosyal adaletle ve hızlı ekonomik kalkınmayla bir arada gerçekleştirmeyi ve yaşatmayı amaç almıştır.

Bugüne kadar yürütülen ekonomik kalkınma politikasını belirli kişilere sürekli birikim kaynakları yaratma ve bu kişilerin gelişmesini toplumun gelişmesiyle bir tutma olarak özetlemek mümkündür.

Yeni Hükümetin ekonomik kalkınma politikası ise, geniş, halk kitlelerinde ekonomik birikim kaynakları yaratma ve geniş halk kitlelerini gelişmenin nimetlerinden yararlandırma olarak özetlenebilir.

Hükümet Programının bu niteliğinde yeni bir dönemi başlatmaktadır.

Bu açıdan Program incelendiğinde hemen her kesimde olanakların geniş halk yığınlarına yöneltildiği görülmektedir.

örneğin, tarımsal üretimin arttırılmasında tarım ürünlerinin iç ve dış pazarlamasında, tarım araç ve gereçlerinin ithal ve dağıtımında kooperatifler ve üst kuruluşları etkili duruma getirilecek; tarım girdilerinde spekülâtif fiyat, artıkları önlenecektir.

Köylünün aracı ve tefeciye muhtaç olmadan doğrudan doğruya tarım, kredilerinden faydalanabilmesini sağlayıcı tedbirler gerçekleştirilecek; bu krediler sadece ipotek ya da kefalet karşılığı değil, tanımsal işletmenin üretim ve ödeme gücüne veya proje esasına göre de verilecektir.

Taban fiyat politikası, üreticinin emeğinin karşılığını almasını sağlayacak, tarımsal üretime ekonomik gereklere göre yön verecek, sosyal adalet ilkelerini gözeterek biçimde yürütülecektir. Üreticinin ürününü düşük fiyatla elden çıkarmasını önlemek için de taban fiyatları mümkün olduğu kadar erken ilân edilecektir.

Orman köylülerinin güçlü kooperatiflerde birleşmeleri ve bu kooperatiflerle orman işçileri sendikalarının orman yönetim ve gözetimine etkili olarak katılmaları sağlanacak; orman ürünlerinin ticaretinde orman köylülerinin kooperatiflerine öncelik tanınacak; yapacak ve yakacak ihtiyaçlarının köylüler yararına adaletli ölçülerde karşılanması esasları, sanayiî hammadde ihtiyaçları ile dengeli bir biçimde geliştirilecektir.

Orman ürünlerinin satışından elde edilen gelirlerden orman köylülerinin kalkınmasına pay ayrılacaktır.

1961 Anayasasının yürürlüğe girişinden önce bilim ve fen bakımından tam olarak orman niteliğini kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında ve hayvancılıkta kullanılmasında yarar olan toprakların orman sınırı dışına çıkarılması, tarım veya hayvancılıkta kullanılmak üzere adaletli bir toprak dağılımı düzeniyle o yerlerdeki köylülerin kısa sürede istifadesine sunulması sağlanacaktır.

Kooperatifçilik hareketlerini desteklemek ve geliştirmek üzere bir “Kooperatifler Bankası” kurulacaktır.

Yine örneğin, ağır sanayii, ara malları ve yatırım malları sanayiînin gelişmesine önem verilerek, çağdaş teknoloji uygulanarak, tekelleşmeyi önleyici tedbirler alınarak bir milli, güçlü, sürekli ve yaygın sanayi politikası izlenecek ve Devletçe desteklemem sanayi girişimlerini finanse etmek amacıyla bir “Sanayi Bankası” kurulacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin tasarrufları ve teknik becerileri, kârlılığı yüksek, itici gücü fazla olan temel sanayi projelerine yöneltilecek; İşçi Yardımlaşma Kurumu ve Memur Yardımlaşma Kurumu kanunları çıkartılarak bu kurumların yatırım alanlarında etkili bir biçimde ve geniş ölçüde girişimde bulunması sağlanacaktır.

Küçük sanayicilerin günün koşullarına uygun bir biçimde bir araya gelmelerine ve kooperatifleşme yeliyle verimli işletmelere geçmelerine yardımcı olunacaktır.

Banka kaynaklarının sanayide maliyetleri artırmaksızın kalkınmaya yararlı alanlara yöneltilmesi ve kooperatifler ve halk girişimlerinin yeterli ölçüde kredilerden yararlanmaları için finansman kurumlarında yeniden düzenlemeler yapılacaktır.

Piyasada darlığı çekilen, o yüzden fiyatları aşırı ölçüde yükselen mallar, kamu kuruluşları ya da kooperatifler eliyle dış ülkelerden zamanında ve yeter ölçüde ithal edilecek ve yurt içinde dağıtım sağlanacaktır.

Kamu kesimine gerekli temel mallar kamu kuruluşları eliyle ithal edilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Eğitimde, sosyal güvenlik ve çalışma alanında ve konut kesiminde de yeni Hükümet geniş halk kitlelerine dönük bir politika izleyecektir.

Eğitimde işe, üretime ve teknik konulara dönük bir politika uygulanacaktır. Ortaöğretimin herhangi bir bölümünü bitiren öğrenci, yeter meslek ve sanat eğitimi görmüş olacağından bugünkünden çok daha yüksek düzeyde para kazanma olanağını bulacaktır.

Yükseköğrenim parasız olacak, özellikle dar gelirli ailelerin çocukları için geniş bir yatılılık, kredi ve burs sistemi geliştirilecektir.

Konut kesiminde kentlerin gelişme alanlarındaki arsaları kamulaştırılacak; Türkiye Emlâk Kredi Bankası halka dönük ucuz ve toplu konut yapımı için yeniden düzenlenecek; 1973 sonuna kadar yapılmış bütün gecekondular meşrulaştırılacaktır.

Bütün sosyal güvenlik kurumları bir çatı altında toplanacak ve sosyal güvenliğin kapsamı genişletilecektir.

Kooperatifleşme hareketine paralel olarak ve kooperatiflerce kurulacak yeni bir sosyal sigorta ve tarım sigortası sistemi geliştirilerek köylülerimizin sosyal güvenliğe kavuşturulmaları ve kötü ürün yıllarında ya da tabii âfetler karşısında geçim zorluğundan kurtulmaları sağlanacaktır.

Yurt dışındaki işçilerin haklarını daha sağlam teminata bağlamak, işçilerin ve çocuklarının bulundukları ülkelerdeki eğitim imkânlarından daha geniş ölçüde faydalanmalarını ve işçilerin yurda dönüşlerinde tecrübe ve kabiliyetlerine uygun iş bulmalarını sağlamak için gerekli tedbirler alınacaktır.

Çalışan kadınlardan isteyenlere daha erken emekliye ayrılabilme olanakları verilecektir.

İşçilerin asgarî kıdem tazminatı bir yıla yarım aylık yerine, bir yıla bir aylık üzerinden hesaplanacaktır.

Çırak, kalfa ve ustalık kanunu çıkarılacak, iş başında eğitim düzeni kurulacaktır.

Toplu iş sözleşmesi için yetkili sendikanın hangisi olacağından bir anlaşmazlık çıkarsa, o işyerinde işçilerin yargı denetiminde gizli oyuna başvurulacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Yeni Hükümet, Silahlı Kuvvetlerimizin yapı ve vurucu güçlerinin bilim ve teknoloji gereklerine uygun bir düzeyden olmasını amaç edinmiştir.

Millî güvenlik ve savunmamız için yalnız ortak sistemlerle yerinilmeyecek, kendi millî savunma politikamız, stratejimiz ve olanaklarımız geliştirilecektir.

Silahlı Kuvvetlerimizin geliştirilmesi, artan oranda, millî kaynaklarımıza dayandırılacaktır.

Topraklarımızdaki ortak savunma tesislerinin, savaş araç ve gereçlerinin Türk Devletinin denetimi altında bulunmasına daima itina gösterilecektir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Anayasamızın 60’ncı maddesinin verdiği imkân değerlendirilerek askerlik ya da yedek subaylık çağı gelmiş bulunanlardan, çağdaş bir ordunun ihtiyaç fazlası olanlar eğitim, meslek ve uzmanlıklarına uygun başka kamu görevlerinde çalıştırılacaklardır.

Yeni Hükümet, içinde bulunduğumuz ortak güvenlik sistemi ve ittifaklara bağlı kalırken, Türkiye’nin değişen şartlara uymasında gecikmemek; millî çıkarlarını ve bağımsızlığını korumak için gerekli titizliği göstermekte gecikmeyecektir.

Yeni Hükümetin Kıbrıs’ta Türk toplumunun eşit egemenlik statüsünün korunması ve devlet yönetiminde iki topluluk arasında her yönü ile huzurlu bir işbirliğinin sağlanması için en isabetli çözüm şeklinin federatif bir sistemde bulunduğunu ifade etmesini ve Kıbrıs konusundaki bu millî politikamızı inançla izlemek kararlılığını göstermiş olmasını memnunlukla karşıladık. Biz de böyle bir çözüm yolumun Kıbrıs’ın ülke bütünlüğü ve bağımsızlığını güçlendirecek bir temel olacağına inanıyoruz.

Sayın Milletvekilleri, burada bizden evvel diğer siyasi partileri temsil en konuşan değerli sözcülerin konuşmalarını hep beraber dinlemiş bulunuyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, özellikle Anamuhalefet Partisi lideri Sayın Demirel’in, yeni kurulan Hükümet üzerindeki görüşlerine cevap vermek istiyorum. Bu arada D.P. ve C.G.P. Sayın, liderlerinin de dokundukları bazı noktaları, not alabildiğim kadarıyla cevaplandırmak istiyorum.

Anamuhalefet Partisi lideri Sayın Demirel, “Koalisyon Protokolü ve Hükümet Programı C.H.P’nin. Seçim Beyannamesiyle karşılaştırılırsa, biraz değişik üslûpla, yer yer örtülü ifadeler kullanılmak suretiyle, C.H.P’nin seçim beyannamesi ana hatlarıyla programa geçmiştir” diyorlar ve programın başındaki bir cümleyi kulla-

nıyorlar. “Her iki partinin anlaştıkları hususlar o kadar çok fazla ve önemlidir ki” şeklinde programda bir cümle var. “Mademki, böyle bir cümle söylediniz, artık bu Hükümet, Programını bir gün yürütemezse, ileriye sürecektir mazereti kalmaz” Yani, “iki tarafın da ortağından şikâyet edecek hali yoktur” diyorlar.

Bir defa gerçeği tanı tespit ettikten sonra bu konuya bir başka açıdan da değinmek istiyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selâmet Partisi arasında yapılan protokolün 2’nci maddesini okuyorum; “Partiler arasında kurulan koalisyonlar, bu koalisyona katılan partilerden her birinin kendi görüşlerinde, belli ölçülerde fedakârlık yapmasını gerektirir. Bu bakımdan Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selâmet Partisi koalisyonundan da bu partilerin kendi programlarını tam olarak tatbik etmeleri, eksiksiz olarak gerçekleştirmeleri beklenilemez. Bununla birlikte Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Koalisyon Hükümeti diyor ve buna rağmen, bütün bunlardan sonra tespit ettikleri müşterek noktalarla neler yapabileceklerini anlatıyor ve bir tespit yapıyor; “Sosyal, ekonomik ve politik sorunların çok önemli bir kısmına, her iki parti birleştikleri noktalarla cevap verebileceklerini tespit etmişlerdir ve bunu da çok olumlu bulmuşlardır” diyor.

Koalisyonun esas olan protokol maddesini okuduktan sonra, Hükümet Programındaki o maddeye nazaran daha yumuşak, ama aslında onu belirten maddenin nedenini de anlatayım;

Bu koalisyon daha başlangıçta, tarafların birbirlerini ne zaman ve nasıl atlattırır düşüncesiyle kurdukları bir koalisyon değildir ki mızıkçılık bahanelerini koalisyonun daha birinci sayfasına serpiştirsinsinler... (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) İyi niyetle, yapıcı zihniyetle yapmışlardır, ama el bette ortada bir de inkâr edilemez bir vakia vardır. Cumhuriyet Halk Partisi ayrı bir partidir, Millî Selâmet Partisi ayrı bir partidir, koalisyonun; gereği olarak birleşmişlerdir. Birleştikleri noktalar da, önemli hizmetleri yapma imkânını kendilerine vermiştir. Birleşmedikleri noktalar da vardır; meselâ, biraz evvel bir tanesini Sayın sözcü arkadaşımız Hasan Aksay ifade buyurdular.

Eğer her iki parti sıkı sıkıya bunu programlarında belirtmedilerse, bu, o anda birbirlerine duydukları saygı ve güvenden ileri gelmektedir. Yoksa, kedilerinin ifade etmek istedikleri gibi, “Bir özür vardı, yoktu” endişesi varit değildir. Eğer böyle bir endişe iki parti, iki koalisyon ortağı arasında olsa idi, zannederim ki bu ortaklık da kurulamazdı.

Sayın Demirel konuşmasının başlangıcında uzun süre 12 Mart olayları önce-sindeki kurulmuş bazı derneklerin tüzüklerinden, bazı dergilerin yayımlarından örnekler Verdiler ve bu arada mahkeme dosyalarını ve yine bu arada savcı iddia namelerini okudular.

Şimdi kendisine Anayasanın bir maddesini olunmak istiyorum ve itiraf edeyim ki, bir yerde, bu maddeyi okurken de bir haz duymuyorum. 6,5 sene Türk Hüküme-

tinin başında bulunmuş ve Başbakanlık yapmış Sayın Demirel'e Anayasanın bu çok önemli maddesini 6,5 sene sonra burada hatırlatmış olmak istemezdim.

Maddeyi okuyorum;

“Madde 132. — Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna, hukuka ve vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.

“Görölmekte olan bir dâva hakkında Yasama Meclislerinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi hür beyanda bulunamaz”

Şimdi Sayın Demirel'in bahsettiği konulardan önemli bir kısmı daha sonuçlanmamıştır, mahkeme safhasındadır, Yargıtaydadır, veyahut mahkemededir... (A.P. sıralarından, “Kesinleşmiş olanları da var” sesleri)

Arkadaşlar, suçun şu niteliği bu niteliği olmaz. Bir Devletin kaderi kendisinin eline teslim edilmiş olan Meclis, vatandaşlar arasında ayırım yapmaz. Suçluyu adalete verir, adalet karşısındaki davranışını da yasalar düzenler. Bu yasaların dışına çıkıp şu suçlunun şusuna veya busuna göre özel davranışa girmek hukuk devleti ile bağdaşmaz ve insanı uygarca davranıştan da uzaklaştırır. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Suçluların kimlerle olduklarını, neler yaptıklarını bir yana bırakınız. Bu anda bahsettikleri birtakım konular halen muhakeme edilmekte midir, edilmemekte midir? Muhakemeleri bitmemiştir... (A.P. sıralarından, “Bitenler de var” sesleri) Elimde listesi var. Siz daha Hükümetten yeni ayrıldınız. Şimdi ben bunu terk ettiğiniz yerlerden, Devletten aldım. Eğer bir hafta evvel olsa idi siz alacaktınız. Burada liste var. Bunu yanılığ kabul etmiş olayım. (A.P. sıralarından müdahaleler)

Efendim, lütfen hatibi sükunetle takip edelim. İstirham ederim müdahale etmeyin.

NECDET UĞUR (Devamlı) — Burada bir tartışmayı, vaktiyle yapılmış bir tartışmayı tekrar açmak istemiyorum, çeşitli nedenlerle açmak istemiyorum. Sayın Demirel buraya, aradan bir hayli zaman, geçitli, yine mahkemedeki bazı savcılarının iddianamelerini getirdi.. Vaktiyle de böyle şeyler olmuştu; kendileri getirmemişlerdi ama bir başka vesile ile olmuştu. Ve bir yerde Devletin memurlarıdır, politikaya doğru yönelmişlerdir. O zamanki iddialarında hatta hatta demokratik rejime karşı da pekâlâ eleştirilebilecek nitelikte cümleler vardı. Hatta hatta, siyasi partileri ağır suçlamalar altında bırakan yerler vardı. Ve dahası, Adalet Partisini Cumhuriyet Halk Partisine nazaran daha ağır töhmet altında bırakacak yerler vardı. Bunun tepkisini, yalnız Cumhuriyet Halk Partisi adına değil, bütün siyasi partiler adına Cumhuriyet Halk Partisi göstermişti. Şimdi bu iddianameleri bunları tekrarlamıyacağım, zabıtlarda Ve iddianamelerde vardır merak edenler görebilirler. Talihsiz iddianamelerdir o kesimleriyle.. Bir daha görölmemesi gereken, hele Parlâmento bahis mevzuu olduğu zaman, hele siyasi partiler bahse konu olduğu zaman hiçbir

mahkemede bir daha yer almaması gereken iddianamelerdir anılar. Bunları burada zikretmelerini, hele hele toplumsal - milliyetçi görüşlerden bile bahseden bazı iddianameleri, özgürlükçü demokrasinin bir Millet Meclisinde, yine mahkemelerde görülmekte olan bazı dâvalar için mesnet yapmamalarını çok çok tercih ederdik.

Sayın Demirel bütün bunları söyledikten sonra, “Bu olaylar devam ediyor ve sizin bu olaylar hakkında hiçbir şey söylediğiniz yok” diyorlar. Teker teker bunları sıralayarak her birini soruyorlar ve “Siz ne gibi tedbirler alacaksınız, ne gibi bir özel politika izliyeceksiniz?” diyorlar.

Biliyorsunuz, 12 Marttan sonra sıkıyönetim, Sayın Demirel’in burada sözünü ettiği birtakım konular için ilân edilmiştir. Sıkıyönetimler arka arkaya geldi; çeşitli siyasi partiler sıkıyönetimin sürmesi veya sürmemesi hakkında görüşlerini belittiler ve nihayet bir gün baktık bu gerekçelerle süregelmekte olan sıkıyönetim artık devam etmeyeceğini söylemiş oldu. Bu gerekçeler sıkıyönetim gündeminden kaldırılmıştı. C.H.P. si zaten başından beri bu gerekçeler sebebiyle sıkıyönetimi doğru bulmuyordu, başka nedenlerle bir zaman için kabul etmişti aslında bu gerekçeleri varit bulmuyordu.

Haydi diyelim C.H.P. si öyle idi, ama diğer partiler doğru buluyorlardı, fakat bir gün geldi, bütün siyasi partiler ve özellikle Adalet Partisi de iki son Hükümetin önemli bir dayanağı idi bu gerekçeleri varit bulmadı bu gerekçeleri ve sıkıyönetimin kalkmasını uygun gördü.

Şimdi, “Siz ne tedbir aldınız?” diyorlar. Şimdi buradan şu çıkıyor; Kendileri bu gibi konular karşısında son derece tedbirlidirler, kendileri bu gibi konular karşısında son derece dikkatlidirler, aynı uyanıklık ve dikkati bizim de gösterip göstermediğimizi arıyorlar. Kendileri bu kadar çok dikkatli ve uyanıklardı da 12 Marta nasıl geldik? (C.H.P sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Göster bakalım bizde bir tek komünist var mı?

Sayın Bayraktar, böyle bir görüşme usulü yoktur. İstirham ediyorum lütfen sükûnetle konuşmaları takip edin.

İBRAHİM HORTOĞLU (Gaziantep) — Bizde var mı?

Sayın Hortoğlu, aynı şeyi sizin için söylüyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Bugün yeni bir dönemin başladığını söylemiş-tik. Yeni dönemin bir tarafı da bizce hoşgörüdür. Ne kadar tahrik ederseniz ediniz, ilaha önce de Grubumuz çok tahrikler karşısında adanı akıllı hoşgörü gösterdi. Grubun temsilcisi de burada aynı hoşgörüyü gösterecektir merak etmeyiniz. (C.H.P sıralarından alkışlar)

Hoşgörü gösterilmezse aynı üslûpla cevap verilir, tatsız şeyler olur, seviyesizlik olur. Hoşgörünün faydası budur.

Sayın Demirel burada düşünce özgürlüğünden uzun boylu bahsettiler; Almanya’dan, Fransa’dan, İtalya’dan örnek verdiler. Ayrıca onların anayasalarını

okudular, Birleşmiş Milletler Evrensel Beyannamesinin 30'ncu maddesini okudular, İnsan haklarından bahsettiler, İtalyan Anayasasını okumuşlar ve bütün bunlardan sonra da endişelerini belittiler. Aslında bütün bunlar af üzerinde yoğunlaşan endişelerdi. Ama bir yerde de düşünce özgürlüğüne geliyoruz.

Af konusunda Sayın Feyzioğlu da endişeli göründüler, Sayın Korkmazcan da bu konuda çek kuşkulu ve hatta biraz fazla şüpheli göründü.

Şimdi, C.G.P. ne mensup bir Adalet Bakanı bundan bir süre evvel af için bakınız ne demişti; “Aziz Türk Milletinin bir af çıkarılmasını sabırsızlıkla isteyip, beklediğine inanıyorum. O kadar ki, bu affı durdurmanın millete saygısızlık olacağını rahatlıkla ifade mümkündür. Bu sebeplerle Yüce Meclislerin af konusunu hemen gündeme alacağını umuyor ve bekliyoruz”

Yine C.G.P. li Sayın Adalet Bakanı affı durdurmanın millete niçin saygısızlık olacağını cevabını şöyle veriyor; bugünkü infaz sistemimizi utanç ve ıstırap verici olarak tanımlıyor ve diyor ki; “Cezanın ıslahı nefis ve ibreti müessire niteliği inkâr olunamaz. Ancak işi bir dar çerçevede tutarak suçun işlenmesini önleyecek kültürel, sosyal ve ekonomik tedbirler alınmaz ve bu yetmiyormuşçasına modern infaz sistemine değer verilmeyerek içeri alınan kişinin marifetlerle dolu halde çıkmasına engel olunmazsa, Devlet ve toplum da suça ortak olmaktan kurtulamaz” Bunu söyleyen C.G.P. li Adalet Bakanı idi.

Şimdi infaz sistemimiz utanç ve acı verdiğime, göre, cezanın ıslahı nefis niteliği bizde geçerli değildir; cezanın ibreti müessire niteliği de yine işlememektedir. “Suçları önleyici kültürel, toplumsal ve ekonomik tedbirler alınmadığı için de insanlarımız bir ölçüde suça itilmektedir” demektedir. Kaldı ki, genel af konusunda siyasi partilerin fazla ayrıklıkları hususlar olduğunu sanmıyorum. Aslında bir başka konuda, düşünce özgürlüğü konusunda siyasi partiler arasında fark olduğu anlaşılıyor.

Özgürlükçü demokrasinin niteliği farklı çıkar çatışmalarını denetlemek, uzlaştırmak ve dengelemektir. Özgürlükçü demokrasiyi kabul edenler farklı ekonomik çıkarları ve bunların farklı düşünce ve politikalarını da kabul etmek zorundadırlar. Kendi ekonomik çıkarına uygun düşünceyi özgür; karşıt düşünceyi suçlu saymanın demokrasi ile bağdaşır yanı yoktur. Bir düşünce ve politika toplumsal bir temele dayanıyorsa siz onu yok saysanız da o yine kendini kabul ettirir. Hukuk otoriteleri, ilke olarak affa karşı olanları bile, kaldı ki, siyasal bunalımlardan sonra sağlıklı bir düzenin kurulması için geniş kapsamlı, yani düşünce ve inanç özgürlüklerini de içine alan bir genel affı zorunlu görmektedirler.

Son günlerde basınımızda bu konuda çıkan yayınları siyasi partilerimizin saygıdeğer üyelerinin okuduklarını sanıyorum. Hele son günlerde bir açık oturum çıkmıştı İstanbul Üniversitesinin solluğu hakkında, Bazı siyasi partilerimizin güvenini kazanacak, hiçbir kuşku uyandırmayacak otoriteleri dahi düşünce özgürlüğünü de kapsayan bir affın yapılmasında zorunluluk ve yarar gördüklerini çeşitli nedenlerle belirttiler.

Af tasarısı Meclise yakında gelecektir. O zaman bu konu üzerinde uzun boylu durmak, konuyu işlemek imkânını taraflar bulacaklardır.

Sanıyorum ki, bu konunun çeşitli siyasi partilerce bu akşam Hükümet Programı dolayısıyla böylesine üzerinde durulmasının bir başka nedeni vardır, bu nedeni biraz sonra açıklayacağım.

Sayın Demirel, yine bir yerde suç ve ceza kavramları üzerinde duruyorlar ve “Cumhuriyet Halk Partisi işlenen suçlara daima özel mazeret sebepleri bulurdu. Kişi Sorumluluğunu sorumsuzluğa çevirirdi. Bir yerde suç mu işlendi, kusur düzen bozukluğundadır, derdi. Şimdi kanunları tatbik mevkiindedir. Acaba şimdi ne yapacak?” diyorlar. “Suç saydığı fiilleri işleyenlere ne yapacak? Düzen bozukluğuna mı verecek, yoksa tutumu ne olacak? Bunu anlamak istiyoruz” diyorlar, bu arada çeşitli misaller veriyorlar.

Şimdi, meselâ Men’î Müdahale Kanunu; Tecavüzün Men’i ve başkaları. Arkadaşlar, Sayın Adalet Partisi yetkilileri çok iyi bilirler; uzun süre Hükümet başında kaldılar, Devleti yönettiler, bazı şeyleri çok iyi bilirler. Birtakım yasalarda bazı hareketlerin yasaklanması, bazılarının cevaz verilmesi başka bir şeydir, fiiliyat başka bir şeydir. Meselâ kaçakçılık suçlarını ele alalım. Kaçakçılık yasaktır ve ceza kanunlarında kaçakçılık yapanları ağır suçlar beklemektedir. Adalet Partisi döneminde özellikle güneydoğu ve güney sınırlarımız ve Doğu bölgesinde kaçakçılık olaylarının arkası kesilmiş midir? Bilhassa o kesimdeki Adalet Partili milletvekillerine soruyorum; alabildiğine devam etmiştir.

Orman suçları; Biliyorsunuz ormanların korunması için kanunlarımızda birtakım çok sıkı müeyyideler getirilmiştir. Şimdi bu Yüce Meclislin çok iyi bildiği Orman Kanununun tatbikatiyle, uygulamasıyla ilgili bazı gerçekler vardır, bunları da açıkça söyleyeceğim.

Ya gecekondular? Gecekondular hepimizin gözleri önünde ve Adalet Partisinin iktidarı zamanında belki 4 - 5 misli fazlalaşan gecekondular; yani, başkasının toprağı üzerinde, arsası üzerinde imar yasalarına karşı olarak yapılmış yasa dışı gecekondular; bunların hepsi olageldi. Ne yaptı Adalet Partisi? Kaçakçılığı ne yaptı? Kaçakçılara ne yaptı? Orman suçlarına ne yaptı? Gecekondulara ne yaptı? Hiçbir şey yapmadı, boyun eğeli. Göz göre göre o kanunların, o yasaların işlememesine boyun eğeli. Neden? Biz bunun sebebini söylüyoruz, diyoruz ki, Bir yerde bu, bir Devlet için, bir Hükümet için zarftır, acizdir, otoriteyi zayıflatır, yasaların gücünü hafifletir. Eğer böyle bir durum varsa, eğer birtakım yasaklar ve müeyyideler konulmuş ama yaygın bir şekilde bu uygulanmıyorsa lütfen gerisine bakınız, düzende bir bozukluk var demektir. O düzene gidiniz, hangi çıkar karşınıza çıkarsa çıksın, o çıkarı çiğneme cesaretini gözünüze alınız ve o düzeni düzeltiniz ki yasalar da uygulanır hale gelsin...

Ama Adalet Partisi o düzenin üzerine gidemedi, düzeltemedi. Düzeltemediği için de bu yasalar havada kaldı. Orman yasaları uygulanıyor mu? Bütün bu Meclis Orman Kanununun nasıl tatbik edildiğinin, daha doğrusu nasıl kötüye tatbik edildiğinin hikâyeleriyle dolu değil midir? Köylü alay eder. Köylü, Devlete karşı o

kanun dolayısıyla güvenini kaybetmiştir. Devlet memuru itibarını kaybetmiştir. Türkiye’de orman bölgelerinde yaşayan milyonlarca insanın nazarında hor gün, biz o kanunları çıkaran Meclis olarak, sizler vaktiyle o kanunları uygulayan Hükümetler olanak havada kaldık, hafif kaldık. O köylülerin nazarında da kendilerini düşünmeyen insanlar olarak kaldık. Neden gidip de o köylülerin gerçek ihtiyaçlarına uygun yasalar yapılmaz? Tıpkı gecekonduda olduğu gibi, meşrulaştıralım dedik. Neyi meşrulaştıralım? 6,5 senelik iktidarınızda, yasalara rağmen göz yumarak yaptırdığınız evleri olduğu gibi, artık orada oturanları rüşvet vermekten kurtarmak için meşrulaştıralım eliyoruz. (C.H.P. sıralarından alkışlar).

Tecavüz’ün men’i. Elbette... Burada, yıllar yılı, bu Meclisin önemli kavgalarından birisi Sayın Feyzioğlu söylemişti toprak reformu üze tinde olmuştur. Ama ne zaman bu kavgalar yapılsa, Türkiye’de dağıtılacak toprak olmadığı söylenirdi; toprak düzeninden çok şikâyetler getirildiği zaman da bunlar duyulmazdı. Anadolu insanının en büyük dramı topraktan gelir, toprak kavgasından gelir. Buraya gelen milletvekillerinin dörtte üçü de bayatını bu toprak kavgalarına ya şahit olmakla, ya onları savunmakla geçirmiştir. Böylesine bir bozuk düzen, böylesine bir dram... Türk halkının büyük çoğunluğu böylesine. ıstırap içinde kalacak, ondan sonra siz geleceksiniz, “Siz vaktiyle bozuk düzenden bahsettiniz, hâlâ bahsedecek misiniz” diyeceksiniz? Elbette bahsedeceğiz. Bunu sonuna kadar, değiştirmeye kadar bahsedeceğiz. (C.H.P. sıralarından alkışlar) “Bugün gücümüz yetmezse, tam gücümüzün olduğu güne kadar bekleyeceğiz ve bir gün bu insanların çilesine son vereceğiz. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım,

Sayın Demirel Hükümet Programını didik didik okumuşlar ve birtakım cümleler bulmuşlar. Diyorlar ki; “Pek çok konuda kesin bir tavır takınılmıyor, sadece mesele zikrediliyor, çözüm getirilmiyor. Konular üzerinde hal yolu bulmak için gayret sarf edileceği beyan ediliyor, gerekli tedbirler alınacak deniliyor. Bunlar hep yuvarlak şeylerdir, havada olan şeylerdir. Aslında bir mesele için birkaç çözüm yolu olabilir. Partilerin tercihini yapmış olması lâzımdı. Parlâmentonun önüne böyle çıkmak lâzımdı” diyorlar. Bu arada da örnek veriyorlar kendileri. Meselâ örneklerden bir tanesi şu; İşçi - memur ayırımına Ecevit Hükümetinin programı demiş ki “Ecevit Hükümetinin Programı, işçi - memur ayırımına süratle âdil ve vazih bir çözüm getirilecektir”

Şimdi Sayın Demirel soruyorlar, “İşçi - memur meselesi yeni çıkmış bir mesele değildir, bu âdil ve vazih çözüm nedir? Bu çeşitli kıstaslar herkese göre değişir. Hükümet getireceği çözümü tavzih edeceğini ifade etseydi, bu hususta fikir söylemek imkânını bulurduk. Acaba Hükümet bu çözümün ne olduğunu Hükümet olduktan sonra mı öğrenecektir?” diyorlar.

Şimdi, “İşçi - memur ayırımına süratle âdil ve vazih bir çözüm getirilecektir” Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi bunu ne zaman demiş? 1974 yılının şubat ayının başlangıcında demiş.

Şimdi ben size bir başka Hükümet programı okuyorum; Yıl 7 Aralık 1969.

“İşçi - memur ayırımını kanunla kesin bir şekle bağlayacağız”

1969’da, Sayın Demirel, Hükümet Programında bunu söylemişsiniz. 1969 - 1974. Beş sene geçmiş. Çalışma Bakanınız yeni ayrıldı, yeri soğumadı hâlâ ve biz aynı meseleyi söylüyoruz.. (A.P. sıralarından müdahaleler) Şimdi müsaade edin aynı soruları biz size soralım; Dört seneden beri bu meseleye niçin vuzuh getirmediniz ve dört sene sonra bize bıraktınız?

Sayın Ecevit Hükümetinin Programı demiş ki; “Gelirsiz kalan yaşlılara ve sakatlara özel ilgi gösterilecektir” Bütün bunları söylüyor.

Şimdi, yüne Sayın Demirel’in 1969 yılı Programında bakınız ne deniyor. “Sakatlara, bakıma muhtaç ihtiyarlara el uzatmak, hulâsa iktisadî bakımdan zayıf düşmüş vatandaşlarımızın bu durumlarını gidermek için almakta olduğumuz ekonomik ve sosyal tedbirleri geliştirerek devam ettireceğiz”

Aradan dört sene geçmiş; ne tedbir var, ne şu var, ama dert duruyor.

Bir başka yerde yine buna benzer ifadeler var. “İnsan böyle yuvarlak şeyler söyler mi” diyorlar, ama bakınız. 1969 Programının 23’ncü sayfası. “İkinci Plân döneminin sonunda okulsuz köy kalmaması için bütün gücümüzle çalışacağız” diyorlar. “Türkiye’de yolsuz, susuz, ışıksız köy bulunduğunu tarihi bir hatıra haline getirmek yoluna yönelmişizdir” diyorlar. Biz, çıkıp da “Edebiyat yapmışsınız” diyor muyuz?

Başka? “Şoförlerin taşıt sahibi olabilmesi, taşıtı bulunanların da tamir ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla konulan özel fonun miktarı artırılacak, bunlardan faydalanacakların sayısı çoğaltılacak, bu konu ile ilgili formaliteler, basitleştirilecektir” deniliyor.

Şimdi bu konuyu eğer şoför yurttaşlarımız duysalar, dört sene evvel vaade edilen bu konuyu, bu basitleştirilen formalitenin ne olduğunu, bu fonun ne olduğunu haklı olarak sormazlar mı?

Bir başka yerde, “Fiyatların arz ve talep kanunlarına uygun olarak serbestçe tekevvün edebileceği bir ortam yaratılması esastır. Bu hal hiçbir zaman piyasayı başıboş bırakmak şeklinde anlaşılamaz. Belli hedeflere ancak ekonominin getirdiği tedbirler alınmak suretiyle ulaşılabilir. Vatandaşın yiyecek, giyecek, vesair ihtiyaçlarının en iyi ve en ucuz şekilde ve rasyonel bir şekilde pazarlanması teşvik edilecektir” diyorsunuz dört sene evvel. Dört sene evvelki yiyecek, giyecek fiyatlarına bakınız, bu aydaki fiyatlara bakınız. Ondan sonra, bu durumunuzla Türk halkının karşısına çıkacaksınız, güvenoyu alacaksınız ve dört sene sonra geleceksiniz, daha göreve başlamamış, güvenoyu alamamış bir Hükümete pahalılığın hesabını soracaksınız. Var mıdır bunda insaf?

Sayın Demirel’in burada plân kavramına çok bağlı olduklarını doğrusu memnuniyetle tespit etmiş bulunuyoruz. Bütün Türk halkı plânlama ve plân karşısında iki partinin durumunu hikâyeleşmiş birtakım örneklerle bilir. Her iki partinin bu konuda bir meselesi vardı, bütün kahvelere kadar düşmüştü vaktiyle. O noktadan buraya kadar, bu kürsüde plânlamayı savunacak hale geldiyse Adalet Partisi bundan ancak övünç duyarız, iftihar duyarız, teşekkür duyarız. Eğer bu konuda da bizi

kınıyorsa, bundan da şikâyetçi değiliz. Varsın, “Plân tercih ederiz” diyeceğine, bizi plancılık yüzünden kınasın.

“Karma ekonomi tâbiri hiç geçmemiştir” diyorlar. Benim anladığım kadarıyla Sayın Demirel, hem bizim “Ak Günlere” seçim bildirgemizi iyi okumuşlar, hem programı dikkatle okumuşlar. E, bunca tecrübesi de vardır, kavramları da bilir. Bütün buna rağmen eğer, “Karma ekonomiden hiç bahsetmemişsiniz” diyebiliyorsa, ya bu bir sürçü lisandır, ya başka şeydir ama onu kendisine yakıştıramadığını için söylemeyeceğim, bir yanlışlıktır.

Sayın Demirel, pahalılık, işsizlik, fukaralık, dengeli kalkınma, âdil vergi sistemi, bütün bunlar hakkında birtakım gerçekten ilginç sorular soruyorlar. Dahası var, Kamu İktisadî kuruluşları, altyapı sorunları, Merkez Bankası, prodüktivite meseleleri, tarım ürünlerinin değerlendirilmesi “meseleleri hakkında gerçekten ilgiyle, zevkle dinlediğimiz, kendilerinin bu meseledeki vukuflarını gösteren sorular sordular ve bu arada bir de misal verdiler; üç üründen bahsettiler, üzüm, tütün, çay ve bir yaş üzüm örneği verdiler. 5 kilo yaş üzümünden 1 kilo kuru üzüm elde edilmesini anlattılar ve bu konu hakkında içten şikâyetlerini söylediler.

Şimdi eğer bütün bu konuşmalar, bu sorunların Meclis kürsüsünden yeni Hükümet vazifeye başlarken bir defa daha ortaya konulması, uzun yıllar değerli tecrübeler edinmiş bir devlet adamı tarafından ortaya konulması niteliğinde ise, söyleyeceğimiz bir sözümüz yoktur. Ama bütün bunlar daha güvenoyu almamış bir Hükümete; 6,5 yıl iktidarda kalmış bir partinin Başbakanı tarafından sorulacaksa, bu tek kelime ile insafsızlıktır. Mademki bütün bunlar böyle, idi bütün milletvekillerinin aklına gelen soru budur 6,5 yıldan beri niçin siz bunlara çözüm yolu bulamadınız?

Eğer yine “Biz bulamadık, siz ne düşünüyorsunuz?” derlerse, var mı idi sizin tedbiriniz?” derlerse, “Vardı” derim. Mesele, problemlere yaklaşma biçimindedir. Bir biçim yaklaşma vardır, kendileri haklıdır orada, o yaklaşma içinde bütün ortaya attığı soruların hepsi geçerlidir ve çözüm yolu da, ancak onun aklına geldikleri gibidir. Ama yaklaşma biçiminizi değiştirdiğiniz zaman o sorular geçerliliklerini kaybederler ve çok değişik çözüm yolları da ortaya çıkar. Her partinin yaklaşma biçimini de kendi görüşü, kendi felsefesi tâyin eder.

Önümüzdeki günlerde Adalet Partisinin Sayın Genel Başkam yeni Hükümetin bu sorunlara nasıl yaklaştığını ve hangi çözüm yollarını önerdiklerini Yüce Meclisimizde görecektir, biraz insafı ve biraz sabırlı olsunlar.

Bir de biz, kamu kesiminin kendi ihtiyaçlarını kendisinin ithal etmesini belirtten bir cümleyi öngörmüştük, böyle bir cümle de var. Ayrıca yine buna benzer şeyler var.

Sayın Demirel diyorlar ki; “Piyasayı tanzim maksadıyla gerektiğinde ithalât, dağıtım ve stok yapma faaliyetlerinin Devletin veya kooperatiflerin münhasır tasarrufuna bırakmak, dış ticaretin kısmen devletleştirilmesi veya hiç olmazsa Devlet kontrolü altına alınması mânasını taşımaktadır ki, bu da mer’i ekonomik nizamımızla bağdaşamamaktadır, fayda getirmez, malsız bırakır, pahalılandırır.

Bunun tersini bu yaz çok gördük, yıllar boyu gördük. Yıllar boyu aksine yapılmış ithalâtla piyasada nasıl karaborsa Olduğunu, nasıl sarmanın yapılmadığını, nasıl yanlış yapıldığını gördük ve bunun acısını büyük ölçüde dar gelirliiler çektiler. Daha bunu hiç denemedik, müsaade buyurunuz bunu deneyelim, ondan sonra karşılaştırırız.

Bor mineralleri hakkında Sayın Demirel'in söylediklerine biz C.H.P. olarak kesin şekilde karşıyız ve katılmıyoruz, Hükümeti baldı buluyoruz.

Bu konuda ben de kendilerine bazı bilgiler vermek isterim;

Yurdumuzun bu konudaki rezervleri bir milyar tonun üzerindedir. Kalsiyumlu bor yataklı özel 12 saha vardır ve rezervi 16 milyon tondur. Kamuda ise iki saha vardır, rezervi 26 milyon tondur. Sodyumlu bor yataklı özel bir saha vardır, 200 milyon ton rezervi vardır; kamuya ait bir sahada ise 300 milyon ton ve muhtemel 500 milyon tonluk bir rezerv vardır. Toplam, bir milyar 42 milyon tondur.

Etibank dışında dokuz yerli ve iki yabancı şirket boraks cevheri üretmektedir. Dokuz yerli şirket, beş şahsın kontrolü altındadır. Yıllık ihracatımız, ham cevher olarak, 10 - 12 milyon dolar civarındadır. Mamul ihraç edilse, yüz milyon dolar üzerinde ihracat olacağı etüde bağlanmıştır. Halen yalnız Etibank'ın 20 bin ton kapasiteli Bandırma Rafinerisi mamul ihraç etmektedir. Dokuz yerli ve iki yabancı şirketin sermaye toplamı 6.715.000 liradır. Bu sermaye ile bugünkü üretim ancak madenlerin tahribi sayesinde elde edilmektedir. Özel kesim 18 yıldır mamul üretim üzerinde yatırım yapmamıştır. Tahripkâr bir üretim tarzıyla ucuza malettikleri ham cevheri kireç fiyatına tonu 25 - 30 dolara ihraç edegelmıştır.

1955 yılında tonu 60 dolar olan cevher fiyatı kötü rekabet nedeniyle her yıl düşegelmiştir. Etibank, 650 milyon lira tutarında yatırıma girişmiş ve mamul ihracatına hazırlanmaktadır.

Dış rafinerilerde kireç fiyatına hammadde satılmaya devam ettikçe, elbette kendi mamullerimizin ihraç olanağı kalmaz.

Kaliforniya'dan başka hiçbir memlekette bulunmayan bu millî servetin Devlet elinde geliştirilmesini biz en uygun ve en doğru çözüm yolu olarak bulmaktayız.

Muhterem arkadaşlarım,

Gecenin bu saatinde vakte ben de dikkatli olmadığım için hepinizden özür dilerim, ama bitiriyorum.

Demokratik Parti, Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Adalet Partisi, bu konuşmalar süresince Koalisyon Hükümetini bütün konuşmaların içinde bir çeşit anarşistleri korumak, komünistlerle içli dışlı olmak, millî meselelerde pek hassas olmamak, hatta ve hatta millî meselelere karşı soğuk ve mesafeli olmakla, uzaktan yalandan birtakım gözle görülmez ama okunduğu zaman tıpkı bir fon müziği gibi insanı etkileyen suçlamalara girişmişlerdir ve sık sık Cumhuriyet Halk Partisine karşı mülkiyet hakkından bahsetmişler, mirastan bahsetmişler ve özel teşebbüsten bahsetmişlerdir. Aslında bu kelimelerin, çeşitli yerlerde ısrarla üzerlerinde durulmaktadır.

Kendilerinin, Cumhuriyet Halk Partisinin karşısında, miras hakkından, mülkiyet hakkının kutsallığından ve özellikle özel teşebbüsün büyük yararlarından bahsetmelerini yadırgamıyoruz, elbette bu böyledir. Adalet Partisi, özellikle diğer partiler de büyük ölçüde bu görüşlere bağlıdır; onların görüşleridir, bu Mecliste böyle bir diyalog kurulacaktır. Biz onları suçlamıyoruz, böyle görüşlere inanan siyasi partiler de olabilir. Biz başka görüşlerdeyiz. (A.P. sıralarından, “Açıkla” sesleri)

Açıklayayım; Biz, milli servet bir avuç insanın elinde toplanmasın, büyük Türk halkının elinde toplansın diyoruz; bu mu suç?, (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Açıklayayım; Tekelci sermaye ile bu gidiş devam ederse bu memlekette gerçek bunalımlar başlar, sokak hareketleri başlar, hiçbir ceza kanunu ve sıkıyönetimle önleyemezsiniz diyoruz; sosyal adaleti yaygınlaştırmak, diyoruz bu mu suç?

Biz bu fikirdeyiz, siz o fikirdesiniz. Siz, Türkiye’nin kalkınmasını bir avuç tekelci sermayenin nimetinde, sırtında görüyorsunuz, biz geniş halk kitlelerinin elinde görüyoruz. Siz, Türkiye’nin kalkınmasının, nimetlerinin nasıl dağılacığı hakkında hassas değilsiniz; biz size göre lüzumundan fazla hassasız. Bütün mesele bu. (C.H.P. sıralarından alkışlar, A.P. sıralarından müdahaleler)

“Anarşist” diyorsunuz. Diyelim ki Cumhuriyet Halk Partisini anarşistlikle suçladınız. Şimdi bir parlâmentoda bu deyimler geçiyor. Bunları bir gün benzer parlâmentolardan, bu deyimleri gerçek bilenler alsalar, ne diyecekler? İktidara gelmiş bir partiye anarşist demişler... Arkadaşlar, anarşistler Devleti ortadan kaldırmayı amaçlayan bir inanç peşindedirler. Devleti eline geçirmiş bir parti nesini kaldırsın? (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Komünistlik nedir arkadaşlar? Komünistlik, üretim araçlarının kamuya maledilmesidir, başka bir şey değildir. Bir siyasi parti ki, programında, bildirgesinde mütemadiyen geniş halk kitlelerine mülkiyeti yaygınlaştırmak ister; bir siyasi parti ki, bazı çevreler devletçilikten bahsetmedi diye kamulaştırmadan az bahsetti diye suçlar ve o siyasi parti gelir böyle bir programla çıkar; “Ben kooperatiflere, kooperatiflerin üst kuruluşlarına yatırım yaptıracağım” der, “Çalışanlara yatırım yaptıracağım” der; ondan sonra gelir buraya, koro halinde bu taraftan ve o taraftan komünistlik ithamı ile karşılaşır. Bu işi bilenler gülerler buna, insaf ederiz. Bu kelimenin bir anlamı vardır, bir şey ifade eder. Hissî olarak “Sen komünistsin” demeyi eğer bir hakaret yerine kullanıyorsanız, lütfen başka kelime bulunuz da gülünç olmayalım.

Sayın Demirel muhalefet partisi lideri olduktan sonra, muhalefette nasıl görev yapacaklar; bunu bir demeç halinde ya da bir konuşma halinde belirttiler. Diyorlar ki; “Sorumlu ve Devlete sadık muhalefetin rejimimizin eksikliği bulunduğunu daha evvel ifade etmiştik. Bu eksikliği gidereceğimizi ümit ederim”

Sorumlu ve Devlete sadık muhalefet.. Benim bildiğim, siyasi partiler millete, halka sadıktırlar. Devlete sadık siyasi parti... (A.P. sıralarından müdahaleler) Vatan-daşlık o... Devlete bağlı olmak, Devletin kanunlarına saygılı olmak vatandaşlık görevi.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Uğur, yattı takım..

NECDET UĞUR (Devamla) — Ama bir siyasi partinin... Ne anlaşılıyor pek anlayamadım. Aslında biz buna aşınayızdır, ama tavsiye etmem

Müdahale etmeyiniz efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — “Bizden başka kimsenin Türkiye’yi idare edemeyeceği gibi bir zihniyetin sahibi değiliz” diyorlar. İnsanlar düşünürlerken akıllarına ilk gelen fikri, bir cümlede alda ilk gelen fikri tekzip etmek için söylemişler sanki. Siz Devlete sahip olacağız dersiniz, hem de muhalefet olursanız, o zaman size bu sual sorulur tabii. Sizden başkası burayı idare edemez mi diye düşünüyorsunuz ki, hâlâ Devlete, Hükümet Olmadığınız halde sahip çıkıyorsunuz denilir. Bu sebeple arkasından hemen bunun tekzibini yapıyorlar ve “Muhalefet görevini hırsla, hınçla yapıldığı dönemlerde iktidar görevini deruhte ettik, çeşitli tahammülsüzlükleri gördük, iktidarı müşkül duruma düşürmek için memleketi idare edilmez hale getirmenin muhalefet görevi yapmak sayıldığına şahit olduk; onun için engeldi, yıkıcı ve sorumsuz muhalefetten şikâyetçi olduk” diyorlar ve böyle muhalefet yapmayacaklarını da ilâve ediyorlar.

Şimdi arkadaşlar; Sayın Demirel’in konuşmasının son cümlelerini beraber okuyalım müsaade ederseniz Sayın Adalet Partililer, “İç ve dış ticarette devletleştirme hazırlıkları olduğu intihamı veren, kalkınma ve yatırım hamlesini yanlış modellerle sekteye uğratacağından şüphe bulunmayan; devletleştirmeci, kamulaştırmacı bir zihniyetle vatandaşın istediği işi tutma ve mülkiyet haklarına saygılı olmayacağı intibamı veren; halkı sektör içi ve sektör dışı diye ikiye ayıran ve bunu ileri demokrasi icabı sayan; kalkınmamızın en önemli kesimleri olan tarım, endüstri, madencilik gibi sektörleri ileriye götürmede bir fikri bulunmayan, Doğu Bölgesi kalkınmasına özel bir itina göstermeyen, köy ve köylü meselelerine eğilmeyen; pahalılık, fakarlık, işsizlik, enflasyon gibi fevkalâde önemli konularda hiç bir çözüm getirmeyen, ülkeyi temel mal ve hizmetlerden ve gerekli altyapıdan mahrum bırakacağı intibamı veren.

Bu kim bu? Daha güvenoyu almamış ve daha kalemi eline alıp da ilk imzayı atmamış Hükümete söyleniyor bütün bunlar.

Arkadaşlar, bütün bunların hepsinin, komünistlik, anarşistlik, millilik, gayrimillilik; bunların hepsinin muhasebesi yapıldı. Buraya secinde geldik. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Türkiye’nin her yerinde, elinizden geleni arkaya bırakmadınız, söylediniz bunları. Türk halkına söylemediniz mi? Gecekonuda söylemediniz mi? Köylerde söylemediniz mi? Ormanlarda söylemediniz mi? Şu Cumhuriyet Halk Partilileri ta dağ köyündeki garip insana bile kendisinin derdiyle ilgilendiği için, yapılmadık jurnal mı kaldı? Kötülemedik lâf mı kaldı? Ondan sonra ne oldu? Kendi sevgili deyiminizle sandıktan Cumhuriyet Halk Partisi çıktı. Nereden çıktı? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Gecekonudan çıktı, köylerden çıktı, en yoğun biçimde suçladığınız bölgelerden çıktı Cumhuriyet Halk Partisi. Türk halkı bu suçlamalarınızı çoktan iflâs ettirdi. Güldüler... Siz söylediniz, biz geldik; sizin söylediklerinizi bize anlatırken gülüyorlardı. Halinize gülüyorlardı. Bunu

ispat da ettiler... Daha, da ettiler Aralıkta., diğer seçimlerde ve daha da edecekler. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın Demirel burada diyorlar ki; “İnsafsız, hırçın muhalefet yapmayacağım” Ama görüyorsunuz, daha işe başlamamış ve güvenoyu almamış bir Hükümete bir savcı iddianamesiyle çıktılar. Eğer bu hırçınlık değilse, bu insafsızlık değilse; ya başka türlü karar Verseler ne olacaklardı? Bunu düşünemiyoruz adında, (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın Feyzioğlu buradalar mı bilmiyorum ama... (“Burada, burada” sesleri) Sayın Feyzioğlu, Cumhuriyet Halk Partililer sizin konuşmalarınızın önemli bir kesimini, hele Cumhuriyet Halk Partisinin bir dönemindeki konuşmalarınızı çok İyi hatırlarlar. İstanbul’dakiler Taksim mitinginde yaptığınız konuşmayı hatırlarlar. Yine Cumhuriyet Halk Partililerin teşkilâttan gelen, başta genç üyeleri Kurultayda yaptığınız konuşmaları hatırlarlar. Şimdi bana arkadaki arkadaşlarını, benim de sonradan hatırladığım bir cümleyi söylediler. Siz vaktiyle bizdeyken şöyle demişsiniz; “Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak komünizmin akıllı düşmanıyız, Adalet Partililer akılsız düşmanlarıdır”

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — İdik, idik. Şimdi yeni Cumhuriyet Halk Partisi var.

NECDET UĞUR (Devamla) — Hayır; demek ki, komünizmin bir akıllı düşmanlığı vardır, bir akılsız düşmanlığı vardır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) O halde, konumuz Adalet Partisidir, bunu siz tanımlamışsınız, benim dilim varmamıştı.

Sayın Milletvekilleri, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Sayın Bülent Ecevit’in Başkanlığında kurulmuş olan Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Karma Hükümetine olumlu oy vereceğiz. Üç yıllık ara rejimi bitirip, tam demokratik koşullarla kurulmuş olan bir Hükümet olduğu için olumlu oy vereceğiz.

Yıllardır birbirinin karşıtı diye propaganda yapılan bu görüşü önemli Ölçüde birleştirerek millî bütünlüğü güçlendirdiği için olumlu oy vereceğiz.

Karşılıklı bağışlama ve hoşgörüyü dayanan bir kardeşlik ortamı ve iç barış getireceği için olumlu oy vereceğiz.

Ekonomik kalkınmayı bir avuç azınlığın eliyle ve geniş halk kitlelerinin sırtından yapmak yerine, geniş halk kitlelerinin eliyle yapacağı ve nimetlerden geniş halk kitlelerini yararlandıracağı için olumlu oy vereceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Millî güvenlik ve dış politikada bağımsız ve kişilikli bir politika izleyeceği için olumlu oy vereceğiz.

Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak bu Hükümete, kimsenin birbirine kuşkuyla bakmıyacağı bir huzur dönemi açacağı, gençlerimize ve çocuklarımıza sevgi ıve güven dolu bir ortam yaratacağı için olumlu oy vereceğiz.

Ve nihayet biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bu Hükümete, kimsenin kimseyi ezemediği bir dönemi başlatmak kararında olduğu için olumlu oy vereceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

Yüce Meclisi, bu duygularla, bu inançla Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına saygılarla selâmlarım. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli ve ayakta sürekli alkışlar)

Teşekkür ederim Sayın Uğur.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkan ...

Sayın Genç, Sayın Feyzioğlu’nun konuşmalarıyla ilgili zaptı getirttim ve tetkik ettim.

Sayın Feyzioğlu, konuşmalarının bir yerinde; “Af asayiş getirmeli, asayişsizlik değil. Af kardeşlik getirmeli, yeniden, anarşi ve iç kavga değil” diye bahsediyor ve sonunda, anarşistlerin hâkimlerimiz tarafından mahkûm edildiğini beyan buyuruyorlar. Bu arada bir arkadaşımızın İrfan Solmazer’le ilgili bir lâf atmasından sonra, Sayın Süleyman Genç, siz ayağa kalkıyorsunuz; bu arada Sayın Feyzioğlu; “Kim konuşuyor? Süleyman Genç. Çıkarayım mı vesikaları?” diyor.

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Tamam, işte Sayın Başkan, bu konuda söz istiyorum.

Müsaade buyurunuz Sayın Genç.

Bu ifade Başkanlıkça size sataşma niteliğinde görülmüştür. Ancak, rica ediyorum, yeni bir sataşmaya, gecenin bu saatinde sebeb olmayın lütfen.

Buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

SÜLEYMAN GENÇ (İzmir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Gecenin bu saatinde, Türk köylüsünün tek istirahathanesi olan kahvesiyle Ulusal Mecliste alay edilmeseydi buraya çıkmayacaktım ve Sayın Feyzioğlu’na, Türk köylüsüne hakaret edemezsin demeyecektim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Onun için mi çıktın? Gerekçe bu mu Sayın Başkan? Hakaret etmedim ben.

SÜLEYMAN GENÇ (Devamla) — Bunun için...

Sayın Genç... Sayın Genç...

SÜLEYMAN GENÇ (Devamla) — Bunun için buraya çıktım. Ben Türk köylüsünün içinden geldim...

Sayın Genç, Sayın Genç... Rica ediyorum Sayın Genç dinleyin lütfen. Size bu konuyla ilgili olarak söz vermedim. Rica ediyorum, biraz evvel söylediğim...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, bana söz verin. Türk köylüsünün kahvehanesine hakaret etmedim ben. Asıl sataşma bu, söz istiyorum, asıl

sataşma bu, yalan söylüyor. Lütfen Başkanlık yapın. (C.H.P. sıralarından gürültüler)
Sayın Feyzioğlu...

SÜLEYMAN GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, dikkat edeceğim ikazınıza, teşekkür ederim.

Sayın Feyzioğlu, lütfedip buyurun oturun, hatip sözünü bitirdikten sonra sizi de dinleyeceğim efendim.

SÜLEYMAN GENÇ (Devamla) — Benim hayatımda, vermeyeceğim hiç bir şeyin hesabı yoktur, her şeyin hesabını vermeye hazırım. Sayın Feyzioğlu ne biliyorsa, onu söylemek için kürsüsüne getirsin. Biz milletin oyuyla, onayını alarak buraya geldik, milletin oyuyla buraya geldik. O nedenle, biz burada her türlü hesabı vermeye hazırız. Ama milletin oyuyla buraya gelenlerin de, milletin oyuyla buraya getirenleri zan altında bırakmaya hakkı yoktur.

Şimdi, benim Sayın Feyzioğlu'ndan ricam, ne biliyorsa buraya lütfen getirsin ve buraya lütfen, Atatürk'e suikast yapanların kimin torunu olduğunu da getirsin.

Teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Teşekkür ederim Sayın Genç. Değerli arkadaşlarım...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan...

Buyurun Sayın Feyzioğlu.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sataşmadığına kani değilsiniz değil mi? Sataşmayı görün şimdi...

Efendim istirham ediyorum Sayın Feyzioğlu, söz vermedim daha size efendim. Ben, ne ifade buyuracaksanız onu lütfedin dedim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, sözlerinde baştan sona kadar sataşma vardır.

1. — Türk köylüsünü tahkir ettiğim şeklinde iddia edilen bir sözüm tamamıyla tahrif edilerek nakledilmiştir. Köy kahvesini küçümsemek değil, köy kahvesinde gıyapta söylediğiniz yalanı burada söyleyemezsiniz, çünkü burada cevabını verirsiniz anlamında söylediğim zabıtlar meydandadır. Bir sözü tahrif ederek nakletmiştir, bir. (C.H.P. sıralarından müdahaleler)

Lütfedin değerli arkadaşlarım, Sayın Feyzioğlu'nu dinleyin.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — "Ne biliyorsa getirsin" demek suretiyle, kürsüye çıkıp kendisine bu sataşmasının cevabını vermem gerektiğini ifade etmiştir ve hakikaten gerekli hale gelmiştir, Kentlisine, hangi noktada müdahale ettiği için, niçin cevap verdiğimi açıklamak imkânını ortaya koymalıyım. Süleyman Genç yerinden ayağa kalkıp müdahale ederken haksızdı.

Sayın Feyzioğlu...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Ayrıca, sözlerinin sonunda; dayısı Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk toplandığı gün 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük

Millet Meclisinde vazife yapmış, İstiklâl Madalyası almış, babası ilk günden Müdafai Hukukçu, Mustafa Kemal'in imzasıyla adam olmuş bu Meclise gelmiş bir insana soy sop karıştırarak alçakça iftira etmiştir.

Sayın Feyzioğlu... (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler, ayağa kalkmalar, "Alçak sensin", "Sözünü geri alsın Sayın Başkan, ne demek alçak" sesleri)

OSMAN BAYKUL (Burdur) — Sözünü geri alsın, alçak diyemez.

Sayın Feyzioğlu.. Değerli arkadaşlarım... Sayın İdareciler... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Değerli arkadaşlarım, lütfen yerlinize oturun efendim... (C.G.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı bağırmlar, tartışmalar)

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Sözünü geri alsın Sayın Başkan.

İdareci üye arkadaşlarımız, lütfen göreve... Sayın arkadaşlarını, lütfen yerlerinize oturun efendim... Sayın üyeler, lütfen yerlerinize oturun efendim.

Değerli arkadaşlarım... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Süleyman Genç de bu Mecliste milletvekilidir. Sözünü geri alsın Feyzioğlu.

Sayın Özpak, lütfen yerinize oturun efendim.

Sayın Özpak, Sayın Özpak, lütfen yerinizle oturun efendim.

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Lütfen sözünü geri alsın Sayın Başkan.

Değerli arkadaşlarım, Millet Meclisinin... (C.H.P. ve C.G.P. sıralarından gürültüler)

Lütfen oturun ve sükûnetle müzakereleri yürütelim değerli arkadaşlarım. (A.P. sıralarından "Söz ver, söz söz" sesleri)

"Söz ver" denilmez. Söz istenilir, Başkanın takdirine mevdu bir keyfiyet. Verir veya vermez. "Söz ver" diye yerinden emredilmez beyefendi.

Söz isteyecek olan arkadaşımız da buradadır.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — İstedim efendim, istedim. Söz rica ediyorum.

Sayın Feyzioğlu, ifade buyurduğunuz konuların tamamında Sayın Süleyman Genç'e cevap verecek nitelikte konuşma yaptınız.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Hayır, hayır, sataşmayı anlattım.

Sadece size bir konuda söz veriyorum...

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Önce sözünü geri alsın.

Bir konuda söz veriyorum ve ayrıca bu "Alçak" sözünü de geri almamızı istiham ediyorum.

Süleyman Genç'in son cümlesi ile ilgili olarak söz veriyorum size. Bu sınır içerisinde kalmak kaydıyla lütfen.

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Önce sözünü geri alsın.

Değerli arkadaşlarımı lütfen oturun. Sayın Sönmez...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Değerli arkadaşlarım, tartışma, anarşik eylemlere karışmış olanların affedilmemesi tezini savunduğum sırada çıkmıştır. (A.P ve C.H.P. sıralarından yer yer ayağa kalkmalar)

Sayın Feyzioğlu, bir dakika efendim.

Değerli arkadaşlarım, lütfen yerlerinizi alınız efendim.

Buyurun efendim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Cumhuriyetçi Güven Partisinin inancı-na göre hangi suçların...

BİR MİLLETVEKİLİ — Bırak şu Cumhuriyetçi Güven Partisini...

Müdahale etmeyin arkadaşlar, lütfen müdahale etmeyin, yerimizden müdahale etmeyin efendim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Tahammüllü iktidar, tahammüllü... Hoşgörülü (!)..

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Sana tahammül etmek mümkün mü?

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Yapmayın efendim... Cumhuriyetçi Güven Partisinin, hangi suçların affedilmemesi gerektiğini belirttiğim sırada yerinden kalkan Süleyman Genç; (C.H.P. sıralarından "Sayın, Sayın" sesleri) büyük vurgunlar vuranların niçin affedilmemesi gerektiğini, anarşi suçlarını işlemiş veya bunları propaganda ile kışkırtmış olanların aşırı sol örgütleri kurarak Türkiye’de bir totaliter kızıl dikta idaresi kurma çabasına girmiş olanların; niçin affedilmemesini savunduğum sırada, arkadan ayağa kalkan ve biraz evvel dinlediğiniz milletvekilli müdahalede bulundu. İktidara aykırı bir müdahale. Af için sizin başka düşünmeniz, bizim de bazı konularda başka düşünmemiz, bazı hususların affına karşı olmamız tabii bir şey; tahammül etmek lâzım buna. Onun üzenine Süleyman Genç, "Vesikaları söyleyeyim mi" dememi de sataşma telâkki ettiler.

Anarşik eylem suçlarını Koalisyon Protokolünün dahi hariç bırakmayı düşündüğü, bizzat C.H.P. Genel Başkanının grup konuşmalarında, "Seçim beyannamemizdeki sınırların ötesine geçmeyelim" diye sınırlamaya çalışarak af dışı bırakmak istediği...

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Dışına çıkıyor Sayın Başkan...

Lütfen müdahale etmeyin Sayın Akdoğan.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Anarşik eylemlerin affı için, bu affın şumulünü genişletmek için, Süleyman Genç Grupta konuşma yapmış mıdır, yapmamış mıdır; bütün basında çıkan haberler yalan mıdır?

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Ne karıştırıyorsunuz bizim Grubumuzu? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Feyzioğlu, Sayın Feyzioğlu, size sadece son cümle ile ilgili olarak söz verdim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Efendim, müsaade buyurun, müsaade buyuran. “Bildigini söylesin” diyor. Kendisine verdiğim cevap bununla ilgilidir.

Köy kahvesinde İrfan Solmazer meselesinden bahsedip, gıyapta iftira edebilirsiniz; ama biz İrfan Solmazer’i kolundan tutup partiden attık. “Affetmeyin” diyen biziz, “Affedilsin” diye uğraşan sizsiniz Süleyman Genç “Affetmeyin, affetmeyin hesabını versin” diyen biziz. Affetmeyin...

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sözüünü geri alsın.

Lütfen bitkin Sayın Feyzioğlu.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Süleyman Genç’in, 1 Mart 1971 tarihli Ulus Gazetesinde, sınıf edebiyatı ve bilimsel devrimcilik edebiyatı yaparak, “İlk adım halk yığınlarını kendi sınıf bilinci ile kuşatmak, kendi iktidarlara uğrunda bu yığınları eyleme geçirmektir” tarzındaki görüşü, yığınları sınıf bilinci ile eyleme geçirmek görüşü bugün bu iktidarın kabul ettiği görüş müdür?

Sayın Feyzioğlu, bir dakikanızı istirham edebilir miyim efendim? Lütfen... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Vaktiyle Cumhuriyet Halk Partisinde iki Genel Başkan vardır. Birisi Partinin Genel Başkanı İsmet İnönü, birisi de Gençlik Kolları Başkanı Süleyman Genç ve “Süleyman Genç başka bir zihniyetin başkanıdır” diye yazılan yazılar ve...

Sayın Feyzioğlu, sözünüzü keseceğim efendim. Sözünüzü keseceğim Sayın Feyzioğlu.

MEHMET ZEKİ TEKİNER (Nevşehir) — Vesika bu mu?

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Alâkası ne “bunun?

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Ne alâkası var bunların?

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Sayın Başkan, kürsüyü istismar ediyor.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Genel Başkan olamayanların ifadesidir bu.

Lütfen efendim, lütfen.

Sayın Feyzioğlu bağlayın ve müzakereye geçelim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Daha bu vesikaları tekrar etmeme, “Sözünüzü keseceğim” müdahalesi ile yeni vesikalar söylememe imkân vermiyorsanız Sayın Başkan. Biz daha nice vesikaları getirme imkânını buluruz; fakat mademki bu noktada daha fazla konuşmamı, başka hususları da getirmemi lüzumlu görmüyorsunuz Sayın Başkan...

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Son cümle, son cümle?

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Bir dakika. İlk ve son, ilk ve son. Müsaade buyurun.

Köy kahvehanesi konusunda söylediğim sözü tahrif edemezsiniz. En büyük saygısı olan insanız biz; ama gıyapta yalan söylediğiniz gibi orada, Mecliste söyleyemezsiniz; çünkü burada cevap alırsınız dedim.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Veremediniz ki...

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Soy sop meselesine gelince;

Sizin soyunuz, sopunuz kaç kuşağa kadar bellidir bilmem; ama benim 1.200 senelerine kadar... (*C.H.P sıralarından gürültüler*) Selçuklu devrine kadar babamın babası, onun babası, onun babası Kayseri’de tapu kayıtlarında bellidir.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Ne ilgisi var şimdi bunların?

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Babam, Mustafa Kemal’in imzası ile Türkiye Büyük Millet Meclisini, Müdafaai Hukukçu olarak, kurulduğu günden beri Cumhuriyet Halk Partisi saflarında olarak, Misakı Milli’yi kalemi ile savunmuş insan olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisine Mustafa Kemal’in gösterdiği aday olarak girmiştir.

Anamın özkardeşi 23 Nisan 1920’de Türkiye Büyük Millet Meclisine Mustafa Kemal’in yanında girmiş olan, resmî ve adı eski Meclis binasında, bu Meclisin ilk kurucuları, ilk mebusları arasında, yer almış olan, İstiklâl Madalyası ile taltif edilmiş olan bir vatan evlâdıdır; hayatının sonuna kadar Mustafa Kemal’in yanında ve emrinde çalışmış olan insandır.

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Sayın Başkan, konuyu genişletiyor, söz hakkını istismar ediyor.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Babam bu, anamın kardeşi bu; babamın babası bu Devletin bir küçük memuru, onun babası yine bu Devletin bir küçük memuru, onun babası yine Devlet hadimi.

Sayın Feyzioğlu...

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Arkadaşlarım, aşağılık birkaç komünistin son zamanlarda kasıtlı olarak tahriflerle benim soyumla sopumla ilgisi olmayan insanlarla ilgili ortaya attığı iftiraları bu kürsüye getirmeye hakkınız yoktur.

Sayın Feyzioğlu, Sayın Feyzioğlu, Sayın Feyzioğlu...

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Biz kendi hesabımızı da..

Sayın Feyzioğlu, Sayın Feyzioğlu, Sayın Feyzioğlu... (*Başkan hatibin sözünü kes-ti*) (*C.H.P. sıralarından gürültüler*) Sayın Feyzioğlu...

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Bayın Başkan, sözünü geri alsın...

Lütfen oturan arkadaşlarım. Lütfen oturun efendim, lütfen oturun.

Değerli arkadaşlarım, Millet Meclisinin çalışma saati ile ilgili bir önerge vardır, okutuyorum efendim.

Millet Meclisi Başkanlığına

Hükümet Programı müzakerelerinin bitmesi ve oylamanın 6.2.1974 gününde yapılmasını temin için müzakerelerin devamına karar verilmişti.

4.2.1974 gününün bitmesine rağmen müzakereler bitmemiş ve bu sebeple oylama 7.2.1974 gününe kalmıştır.

İlerleyen saatlerde müzakerelerin devamında gün kazanılması yönünden fayda kalmamış, fakat konuşan ve dinleyenler için müşkilât belirmiştir.

Bu sebeple saat 11.00'de toplanmak üzere Birleşime ara verilmesini saygı ile arz ederiz.

Nejdet Uğur (İstanbul)

Hasan Aksay (İstanbul)

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Bayın Başkan, önergenin aleyhinde söz istiyorum.

Önergenin aleyhinde, buyurun efendim.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Bayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Yüce Meclis, bundan birkaç saat önce bütün grupların imzalarını taşıyan ve Bayın Meclis Balkanımızın da mütalaasıyla beraber Başkandık Divanı halinde, yani Danışma Kurulu halinde bir önergeyi Yüksek Başkanlığa sunmuş ve ittifakla kabul edilmişti.

Bu önerge, Hükümet Programının yarın Senatoda müzakere edileceği cihetle, müzakerelerin bitimine kadar devamına aitti. (*C.H.P. sıralarından “Dündü, dün” sesleri*) Bugün oldu, önergede “yarın” deniliyordu.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bazı gruplar dinleme güçlerini kaybetmiştir...

Konu ile ilgili olarak Sayın Ataöv...

İHSAN ATAÖV (Devamla) — Önergede var Sayın Başkanım; yapmayın Allah aşkına, Önergede diyor ki; “Dinleme tahammülü kalmamıştır” Okuyun bir kerte daha...

Tamam efendim, tamam; buyurun konuşun.

İHSAN ATAÖV (Devamla) — Şimdi, bazı gruplarda dinleme tahammülü kalmamıştır. Her ne kadar sözcüler “hoşgörü” falan diyorsa da, hoşgörü kalmamış, küfür başlamıştır gruplarda. Yani Parlâmento haysiyetini korumak ortadan kalkıyor. Onun için bu işin yarına kalmasını icap ettiren bir şey de kalmamıştır. Gruplar konuşmuştur, İctüzüğe göre ilki kişisel görüşme yapılacaktır. Bunlar da azamî 20’şer dakikadır.

Zannediyorum gruplara cevap verildiğine göre Hükümet adına, Hükümetin Grubunun Başkanı konuştu; belki Hükümet de bir şey konuşacak ama grubu cevap

verdiğine göre Hükümetin ne cevap vereceği belli değil, ama... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Biz diyoruz ki, C.H.P. - M.S.P. Hükümetinin biran evvel güvenoyu alabilmesi için müzakerelere devam edelim, sabaha kadar devam edelim. Bundan evvelki hükümetlerin programları sabahlara kadar devam etmiş, o gün müzakeresi bitmiştir.

Yüce Meclislerin almış oldukları kararları iki saat sonra değiştiren Danışma Kurulundan geçmeden, mesai saatleriyle ilgili olarak İttüzüğe aykırı kararlar verdiren bir duruma Yüce Meclisi sokmayınız. Zaten Sayın Başbakan konuşacaksa konuşacak, ondan sonra meselebitecek. Ama Sayın Başbakan hazır değilse, Sayın Başbakanın bazı dokümanlar toplamaya ihtiyacı varsa... (C.H.P. sıralarından "Başbakan hazır, her zaman hazır" sesleri)

Beyler siz Başbakan mısınız? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Lütfen gürültü etmeyin, lütfen dinleyin efendim.

İHSAN ATAÖV (Devamla) — O zaman bir diyeceğim yok. Halk Partililerin her birisi bir Başbakan ise bir diyeceğim yok. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Hatta biz öyle sanıyoruz ki, bu Başbakanlıkta biraz da Selâmetin hissesi var. O da çıkıp Ortak Pazar ile ilgili olarak konuşacak. Bırakınız, bu akşam tam tavin-da, gayet güzel dinleme durumu var, herkes tam formunda; gelin şunu konuşalım, buyurun sabaha kadar konuşalım. Ayın 7 sinde güven oylamasının yapılmasında bir mahzur yok. Yarın saat 11,00'e kalırsa, 11,00'den sonra kişisel görüşmeler, Başbakanın konuşması, ondan sonra grupların bir devam önergesi vermesi suretiyle bu işin daha çok uzaması ihtimali vardır. Başbakanın konuşmasıyla ortaya yeni durumlar çıkacaktır ve uzayabilecektir. Onlara cevap vermek için yeniden sözler alınacak ve müzakereler uzayacaktır. Ondan sonra Senatodaki konuşmalar tehlikeye girer. (C.H.P. sıralarından müdahaleler)

Çıkacak olan şu; Sayın Başbakan konuştuğundan sonra bazı dokümanlar daha buraya gelir ve konuşmalar devam eder. Gruplar ikinci tur konuşmalarına geçerler. Güvenoyu almak o kadar basit mesele değildir. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Evet, o kadar basit mesele değildir. Hele burada Grup adına Nejdet Uğur'u çıkarıp, konuşturup konuşturup da sonra önerge verip, "şimdi kalkıp gidelim;" demenin bir mânası yoktur. Gelin, şunu şurada konuşalım.

Sayın Nejdet Uğur'da; bundan önceki Grup Başkan vekilliği yaptığı devrelerden çok form düşüklüğü gösterdi; o da biraz alışsın, bakın ortaya neler çıkacak. (Gülüşmeler)

Onun için, gecenin bu saatinde böyle olur. Bu önergeyi reddedin arkadaşlar... Sayın Başbakandan da rica ediyorum, yarın Senatodaki müzâkerelere daha salim bir şekilde gidebilmeleri için, bu işi bugün burada bitirelim. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Üzülmeyin, nasıl olsa Selâmetle Ak Günlere doğru yol almışsınız, güvenoyu vereceksiniz, ama lâfını bitirelim şunun.

Saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

Teşekkür ederim Sayın Ataöv. önergenin lehinde Sayın Erverdi, buyurun.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; umarım ki, Sayın Ataöv'ün üslubunda konuşmayacağım için beni de form düşüklüğü ile itham etmezler. (*Gülüşmeler*)

Meclis kürsüsüne yakışmayacak, ciddiyetten uzak, bir veçhileyle söylediklerinin yasalarla alâkası olmayan birtakım şeyleri söylemek suretiyle indiler ve bizi de Danışma Kurulunun kararlarını ihlâl eder vaziyette gösterdiler.

Ortada Danışma Kurulunun aldığı bir karar yoktur. Sayın Meclis Başkanının bizleri davet edişi; partilerin grup başkanvekilleri meseleyi kendi aralarında konuşsunlar, Mecliste bigüna üzerinde münakaşa çıkmasın ve kolaylıkla halledilsin için idi. Danışma Kurulu, İctüzükte geçen bir müessesedir.. Danışma Kurulunun bu türlü işlerde karar almasına da gerek yoktur, affına sığınarak zihnine yerleştireyim.

Gelelim ikinci meseleye;

Konu ne idi? Anayasanın 103'ncü maddesinde, güvenoyuna, tartışmaların bitişinden bir tam gün sonra müracaat edilmesi âmir hüküm olarak yer almaktadır. Saat 24'ü bir dakika geçmiş oldu mu Sayın Ataöv'ün, Mecliste başka şeyleri öğrenmiş olması sebebiyle İctüzüğü öğrenmeye vakti olmamış oylama bir gün sonraya kalacaktır.

Binaenaleyh, vakit kazanmak için, gece 24'e kadar biteceğini zannederek, tahmin ederek; bütün arkadaşlar, ayın 6sında da güvenoyu alınmasını temin için müzakerelerin saat 19 dan sonra da devamına karar vermiştik ve bu yolda da oylama yapıldı. Ama gördük ki, Sayın Demirel'in meseleleri detaylı olarak anlatmaları dört saat sürdü. 2490'a göre ihaleye çıktı. Sayın grup sözcüleri ondan geri kalmamak için bir kısım da onlar ifade ettiler. (*C.H.P. sıralarından görüşmeler, A.P. sıralarından gürültüler*)

Bakın, bizi tahammülsüzlükle itham ediyordunuz. Daha iğnenin ucu gelmeden bağırmaya başladınız. (*Gülüşmeler*)

O sebeple matlûp hâsıl olmadı. Sinirler gerilmiş... Bir gruba diğerinden farklı muamele de yapılmadı, herkes grupları adına konuştu.

İki milletvekili arkadaşımız konuşacak, kişisel görüşlerini söyleyecek, Sayın Başbakan da Hükümet adına konuşacak. Sayın Ataöv, onu da cevaplayacaklarını söylediler, Kabul. Eğer Meclis, verilen bir önergeyi kabul eder ve görüşmelerin devamında fayda bulursa, Tabii Ataöv'ün sözüyle değil, Sayın Meclisin, kararıyla olacaktır bu. O zaman görüşmeler de devam eder. Hiç bir şey diyeceğimiz de yok, korkumuz da yok, verilmiyecek cevapta yok.

Ama bunların da olacağını tahmin eder ve bunların da tahakkuk edeceğini farz eder isek, bu görüşmeler daha saatlerce uzayacaktır.

Bizim önergemizde, "tahammülü kalmadı" diye bir ibare yok, Sayın Ataöv öyle anlamışlar, Sayın Başkandan rica edelim. "Söyleyeni de, dinleyeni de müşkülâtla karşı karşıya" dedik, tahammülü kalmadı demedik.

Bir kışını arkadaşlarımız daha dayanıklı olabilirler; ama bir kısım arkadaşlarda, uykusuzluk sebebiyle belki istediklerinden öteye giden kelimeleri söyleme durumu başladı. Bazı arkadaşlarımız sinirlerine mağlup olarak kendilerine yakışmayacak birtakım davranışların içerisine girdiler. Bundan sonra temadi ve tevalisi de mümkündür.

Ayrıca, bütün gruplar da konuşmuş, milletvekillerine sıra gelmiştir. Sayın Başbakan'a da, bulgun saat 11'den itibaren Senato'nun açılışına kadar zaman da kalacaktır. İki milletvekili konuştuğundan sonra eğer görüşmelerin devamı için bir önerge verilmeyecek veya verilen önerge iltifata şayan bulunmayacaksa, o takdirde Sayın Başbakan da konuşacak, Senatoya kavuşacak zaman da olacaktır. O sebeple önergenin lehinde oy kullanmanızı rica ediyor, hepinize saygılar sunuyorum. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Teşekkür ederim Sayın Erverdi.

Değerli arkadaşlarım, şimdi görüşmelerin, Birleşimin bugün saat 11'e bırakılması hususunu oylayacağım.

Görüşmelerin bugün saat 11'e bırakılmasını kabul, eden arkadaşlarım lütfen işaret buyursunlar.

Kabul etmeyenler... Teşekkür ederim.

Birleşimi bugün saat... *(A.P. sıralarından "Saymadınız" sesleri)* Kabul edilmiştir efendim. Bunun usulü vardır, her oylamaya itiraz ediyorsunuz.

Birleşimi; bugün saat 11'de toplanmak ve Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere devam etmek üzere kapatıyorum efendim.

Kapanma Saati; 02.02

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 4 Cilt 1 Birleşim 37****Sayfa 488-545****05.02.1974 Salı****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN;** Başkanvekili Ahmet Çakmak**KÂTİPLER;** Mehdi Keskin (Kastamonu)

Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)

Açılma Saati; 11.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

Hükümet programı üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Dünkü birleşimde gruplar adına konuşmalar tamamlanmış, sıra kişisel konuşmalara gelmiştir.

Şimdi şahısları adına söz alan Sayın Milletvekillerine söz vereceğim.

Sayın Mustafa Timisi, buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

MUSTAFA TİMİSİ (Sivas) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri;

Sayın Ecevit Hükümetinin Hükümet programı üzerinde görüşlerini açıklamak üzere söz almış bulunuyorum; ayrıntılara girmeden, temel noktalar üzerinde duracağım.

Değerli arkadaşlarım, 14 Ekim 1973 genel seçimleri tek başına bir siyasal partiyi Hükümet kuracak bir çoğunluğa sahip kılmamakla birlikte, ülkemizdeki sosyal ve ekonomik gelişimi, siyasal bir sonuç olarak açıkça ortaya koymuştur. İşçisiyle, köylüsüyle, yurtsever aydınıyla Türk halkının çoğunluğu, iç ve dış sömürüyü sürdüren egemen güçlerden ve yıllarca iş başında bulunan özel sektöre dayalı liberal sağ bir ekonomik politika izleyen gerici iktidarlardan kurtulmak istemektedir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Diğer bir deyimle, halkımız, ülkemizin kurtuluşunu demokratik sol bir iktidar da görmektedir. (A.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu nedenle, kendisine sol bir görünüm veren sosyal demokrat Cumhuriyet Halk Partisi,.. (A.P. sıralarından “O...” sesleri) 12 Mart sonrasının yarattığı şartların yardımıyla de en çok oyu almıştır.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Hangi partidensin?

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Bize göre, demokratik koşullar içinde yürüttüğümüz toplumcu, devrimci, demokratik sol mücadelemiz için, bu gelişim olumlu bir sonuçtur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu genel ve objektif değerlendirme sonucunda, Cumhuriyet Halk Partisinin ağırlık verdiği bir Hükümetin kurulmuş bulunmasını memnuniyetle karşılamaktayız. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Sayın Milletvekilleri, program üzerindeki eleştirilerime geçmeden önce bir diğer önemli hususa da değinmek istiyorum.

Son günlerde, çünkü müzakerelerde de gördüğümüz gibi, Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Koalisyonu, Türk kamuoyuna sol bir Hükümet olarak sunulmak istenmektedir. Bu imajın yaratılması, çok ince siyasi hesaplara dayanmaktadır. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Demokratik sol gelişmemiz açısından, yoksul ve sömürülen emekçi halkımızın sol düşünceye olan inancı açısından, bunu biz sakıncalı bulmaktayız. Çünkü böyle bir hükümetin başarısızlıkları, ustalıkla sola mal edilmeye çalışılacaktır. Oysaki bugünkü Hükümet tek başına sosyal demokrat Cumhuriyet Halk Partisinin bir hükümeti değil, sol düşünceyle uzaktan yakından ilgisi olmayan Millî Selâmet Partisinin ortak olduğu bir koalisyondur. (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler) Yaratılan Hükümet bunalımın sonucu kurulmuş, nev'i şahsına münhasır bir ortaklıktır.

Bu noktada, bir diğer hususu arz etmek istiyorum. Üç aydan beri yaratılan Hükümet bunalımının, görebildiğimiz kadarıyla, gerçek sebebi, iktidarlarından uzaklaştırılmış bulunan sağ siyasal partilerin, milletin bu tarihi kararını bir türlü kabul edemeyişlerinden gelmektedir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar, A.P. sıralarından, C.H.P. lilere hitaben; “Başınızın tacı”, C.H.P. sıralarından “Dinlemeyi öğrenin” sesleri, gürültüler)

Lütfen müdahale etmeyin efendim; karşılıklı konuşmayın.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Biz birbirimizi tanıyoruz beyefendiler. (A.P. sıralarından “Tabî, tabî” sesleri)

Siz de cevap vermeyin Sayın Timisi.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Kendilerine oy vermeyen yoksul halktan, âdeta intikam alma duygusu içinde, türlü Bizans oyunları içerisinde Hükümetin kuruluşunu önlemişlerdir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hükümet bunalımından doğan sorumluluk, bu egemen gerici, çıkarıcı gruplarının üzerindedir. C.H.P. ile M.S.P. gruplarını bir Hükümet bunalımına son verdiklerinden dolayı da kutlamak istiyorum (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Türk kamuoyu ile bizler hep beraber biliyoruz ki, bu Hükümet sol bir Hükümet değildir. (A.P. sıralarından “Ya nedir?” sesleri) Programı ile sol bir Hükümet, sol bir siyasal kuruluşun hükümetidir. Sol bir siyasal partiyi halkın kendisi kurar. Buraya gelip oturan, milletvekili olan kişiler, bu siyasal kavramları bilen insanlardır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Türk kamuoyu ile bizler hep beraber biliyoruz ki, bu Hükümet sol bir Hükümet değildir. Programı, amaçları, dünya görüşü bu Hükümetin sol bir Hükümet olmadığını açıkça ortaya koymuştur.

Bu iki temel gerçeği ortaya koyduktan sonra Hükümet programı üzerindeki görüşlerimi açıklayacağım.

Arkadaşlar, ülkemizin bu dönemdeki temel meselesi, demokratikleşme ve sanayileşmedir. Hükümet programında, demokrasi, geniş boyutlar içerisinde, düşünce ayrılıklarına saygı gösteren, fikir ve düşünceyi sınırlamayan geniş bir görüşlülük içinde ele alınmıştır. Yeni bir dönemin başlangıcında olumlu bir gelişmedir bu. Gerçekten demokrasi, toplumdaki bütün sınıf ve tabakaların, her türlü anti-demokratik baskıdan uzak, kendi dünya görüşleri doğrultusunda, özgürce siyasal faaliyette bulunduğu bir yönetim sistemidir.

Halkın halk için, halk tarafından yönetimi olan demokrasi ise; emekçi halkın gerçek temsilcilerinin parlâmentoya girmesini ve emekçi halkın özgürce yaşamasına engel olan ekonomik, sosyal ve politik bütün engellerin kaldırılmasını zorunlu kılar.

Bu noktada Ecevit Hükümetinin programı da somut bir açıklama ve öneri getirmemekle birlikte, gerçek demokrasiye ulaşılmasında bir aşama teşkil etmektedir. Ancak, düşünce ve inanç özgürlüğünü geniş boyutlar ile tanımlayan Hükümet, 12 Mart sonrası, özünden çok şey kaybederek değişikliğe uğrayan mevcut Anayasamız hakkında ne düşünmektedir?

Yine programında...

FEYZULLAH DEĞERLİ (Tokat) — Gücünüz yetmez, dokunamazsınız Anayasaya.

Lütfen karşılıklı konuşmayın.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Bir gün yoksul halkın bağlarını meydana getiren zincirleri kırarak çoğunlukla geleceğiz buraya. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) O zaman gücümüz yetecek. (A.P. sıralarından "Tek başına geleceksin" sesleri)

Geçen dönem iktidarınızın başbakan olacak makama kadar gelmiş, yücelmiş bakanlarınızın, 226 oyu bulabilmek için demokrasi dışı, siyasi ahlâk dışı oyunbazlıklarını sayacağız. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Mebus pazarları açarak, demokrasiyi..

Sayın Timisi, Sayın Timisi...

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Demokrasiyi çoğunluğun tahakkümünde olan insanları..

AHMET BULDANLI (Muğla) — Bu şekilde konuşmasına nasıl müsaade ediyorsunuz Sayın Başkan?

Sayın Timisi, lütfen sadede gelin.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Konuşacak lâfınız yoktur

Sayın Timisi, Başkanınız konuşuyor, dinleyin lütfen ve Hükümet programı üzerinde... (A.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar; C.H.P. sıralarından A.P. sıralarına doğru yürümeler)

Sayın Timisi, bir dakika efendim.

AHMET BULDANDI (Muğla) — Buna müsaadeye hakkınız yok Sayın Başkan.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Birbirimizi iyi tanırız.

Sayın Timisi bir dakika efendim; lütfen beni dinler misiniz?

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Müdahale ediyorlar efendim.

Bir dakika efendim, ben onları ikaz ediyorum.

Efendim, şimdi konuşmanızın içerisinde, gerçekten, “ahlâk dışı kurallar” diye bir deyim sarf ettiniz. Lütfen bunu tavzih ediniz, lütfen.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Siyasi ahlâkla bağdaştıramadığım ve geçen döneme ait bir olayı söyledim. Israr ediyorum, gerçektir. *(C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Ben geçen dönem 8 milletvekili ile gelen Birlik Partisinin Genel Başkanıyım. Partimden 5 milletvekilini, çeşitli oyunlarla, yakinen şahit oldum, eğer isterseniz açıklayabilirim... *(A.P. sıralarından gürültüler, C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* 226 oyu bulabilmek için aldatabildiler.

Evet, siz Hükümet programı üzerinde devam buyurun lütfen.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — O halde müdahale etmesinler Sayın Başkan.

Ben onlara gereken ikazı yapıyorum.

Arkadaşlar, lütfen sükûneti muhafaza edelim.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Yine Hükümet programında millî demokratik, sosyal ve lâiklik ilkelerine yürekten inanarak Atatürk ilkelerine bağlı olduğunu ileri süren Hükümet, düşünce ve inanç özgürlüğü önündeki sınırlamaları kaldırma kararı alırken... *(A.P. sıralarından ayağa kalkmalar ve gürültüler)*

Lütfen oturalım efendim. Karşılıklı konuşmayalım; bu şekilde müzakere usulü yoktur beyefendiler. Lütfen oturalım.

Devam buyurun Sayın hatip.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Arkadaşlar, yine Hükümet programında millî, demokratik sosyal ve lâiklik ilkelerine yürekten inanarak, Atatürk ilkelerine bağlı olduğunu ileri süren Hükümet, düşünce ve inanç özgürlüğü önündeki sınırlamaları kaldırma kararı alırken, mevcut Anayasamızla ve Atatürk ilkeleri ile nasıl bir uyum kuracak ve sınırını nasıl tayin edecektir? Bildiğiniz gibi, Atatürkçülüğün en belirgin özelliği lâisizm ve bağımsızlıktır. Hükümet programında ise, görebildiğimiz kadarı ile lâik devlet ilkesini oldukça ağır bir şekilde zedeleyen, mevcut Anayasamızı aşan, Atatürk ilkeleri ile bağdaşmayan birçok öneriler yer almaktadır.

Örnek; Lâik eğitim ve öğretim ilkesini zedeleyen okulların yeniden açılarak yaygınlaştırılması... *(M.S.P. sıralarından “Sen zedeliyorsun” sesleri)* ve orta öğretime ahlâk derslerinin konulması.

Şimdiye kadar hiç bir Hükümet programında göremediğimiz, görmediğimiz camilerin Devlet eliyle yaptırılması...

Burada ister istemez aklımıza şu soru gelmektedir. Tüm vatandaşlık görevlerini yerine getiren gayrimüslim yurttaşlarımızın kilise ihtiyacını da Hükümet karşılayacak mıdır?

HASAN TOSYALI (Kastamonu) — Onu da sen yaptır.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Tokat) — Senin köyüne de cami yapılacak.

Rica ederim efendim, müdahale etmeyin.

MUSTAFA TİMİŞİ (Devamla) — Benim köyüm Anadolu'nun bin yıllık tarihinden gelen bir köydür, Atatürkçüdür, devrimcidir.

Okul istiyorum ben, cami istemiyorum, camiye senin köyüne yaptıracağız. (A.P. ve D. P. sıralarından "Yuh" sesleri)

ATA BODUR (Ordu) — Kızılbaş...

Rica ederim, yerinize oturun (A.P. ve D.P. sıralarından gürültüler)

Rica ederim, rica ederim, yerinize oturun efendim

FEYZULLAH DEĞERLİ (Tokat) — Senin köyüne cami yaptıracağız.

Rica ederim Sayın Değerli, yerinize oturun efendim. Hatip kendi görüşünü ifade ediyor efendim, oturun. (A.P. ve M.S.P. sıralarından, "Yuh" sesleri) Oturun efendim, müdahale etmeyin.

FEYZULLAH DEĞERLİ (Tokat) — Senin köyüne cami yaptırarak diye Hükümete güvenoyu vereceğim.

MUSTAFA TİMİŞİ (Devamla) — Size saygı duyuyorum.

Beyefendiler, ben Allah'la kul arasına giren sınıfı kabul etmiyorum.

Sayın Milletvekilleri, İslâm dininde ruhban sınıfı yoktur. İslâm dininin özelliği, doğrudan doğruya, Allah ile kul arasında bir vasıta kabul etmeyişidir. İstedğim yerde ibadetimi yapabilirim ben. Onun için diyorum ki, şahısların vicdanlarına girecek ehliyeti kendimizde göremeyiz. Lâik bir devletiz biz. Lâik bir devlette, lâisizmi kabul etmiş bir yönetimde, Atatürkçülüğü kabul etmiş bir yönetimde devlet, din işlerini organize edemez, dinî eğitime giremez. Girdiği zaman lâikliği zedelemiş olur.

BEHRAM EKER (Balıkesir) — Lâikiz ama dinsiz değiliz.

MUSTAFA TİMİŞİ (Devamla) — Anlayabildiniz mi? Yoksa istediğiniz yere gidin; camiye gidin, kiliseye gidin, nereye giderseniz gidin; beni enterese etmez.

BEHRAM EKER (Balıkesir) — Allahsız, sen bir Allahsızsın.

MUSTAFA TİMİŞİ (Devamla) — Ben, Yirminci Asrın Türkiye'sinde, geri kalmış, ezilen toplumun, müspet meseleleriyle siyaset yapmak için ortaya çıkmış kişisiyim. Yerin altındaki cennetle alâkam yok benim; yeryüzünün cennetinde insanları yaşatmak istiyorum. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Sayın Timisi, Genel Kumlun aldığı karar gereğince konuşmanız yirmi dakika ile sınırlıdır. Bir dakikanız kalmıştır, ona göre toparlayın lütfen.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Sayın Başkan, bütün konuşmaları inkıta uğratan, yerinden lâf atan Sayın Adalet Partili üyelerdir.

Bu hususta kaybettiğiniz zamanı da dikkate alarak size bu ikazda, bulunuyorum; devam buyurun lütfen.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Arkadaşlar, Hükümet programında kırıncılıkları ve kavgaları tarihe gömecek geniş kapsamlı bir af önerisi yer almış bulunuyor. Gerçekten, Cumhuriyetimizin 50'nci yılını geride bıraktığımız bu dönemde, bir barış dönemine girilmesinin gerekliliğine inanmaktayız. Kaldı ki, toplumumuzda oluşan bütün suçlar, özünde, çarpık ve dengesiz olan mevcut ekonomik ve sosyal düzenin kendisinden doğmaktadır. Geniş ölçüde fikir, düşünce ve basın özgürlüğünden yana olduğunu ileri süren Hükümetten, özellikle siyasi suçlarda biç bir sınırlamaya ve ayırımı gitmeden, geniş kapsamlı bir genel affı beklemekteyiz,

BEHRAM EKER (Balıkesir) — Komünistleri de affedelim mi?

Rica ederim efendim.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Af istemek başka şey, suçu kabul etmek başka şey.

Efendim, siz lütfen devam buyurun, karşılıklı konuşma yapmayın.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, Ecevit Hükümetinden, aslında ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal sorunlara köklü çözüm ve tedbirler getirmesini beklemek ve istemek, Hükümetin bünyesi itibarıyla, mümkün değildir. Kısa vadede bu Hükümet, programında öngördüğü sosyal barışı sağlayacak geniş kapsamlı bir affı çıkarır, kısıtlanmış olan demokratik hak ve özgürlükleri genişletir, kısaca, ülkemizin demokratikleşmesine bir ölçüde hizmet edebilirse, bize göre yapması gereken en büyük hizmeti yapmış olacaktır. Bu noktadan hareketle Hükümetin desteklenmesinde yararlar görmekteyim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Sözlerime son verirken, lâik devlet ilkesinden, Atatürk ilke ve devrimlerinden verilecek her tavizin, ülkemizin ve halkımızın geleceği yönünden büyük zararlar vereceği endişesi içerisinde bulunduğumu tekrar arz eder, Hükümete başarılar diler, Yüce Meclise saygılarımı sunarım. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Teşekkür ederiz Sayın Timisi.

Buyurun Sayın Bilgehan.

CİHAT BİLGEHAN (Balıkesir) — Efendim, Sayın Timisi'nin konuşmalarında Adalet Partisi Grubuna sataşma olmuştur. Sizin de işaret buyurduğunuz gibi, "Siyasi ahlâk dışı" şeklinde bir beyanı olmuştur. Bu konu partimize karşı bir sataşmadır. *(C.H.P. sıralarından "Genel olarak konuştu" sesleri)*

Başkanlık bu hususu kabul ediyor, buyurun.

Sayın Timisi'den zaten tavzihini rica etmiştim; sataşma vâkidir, buyurun Sayın Bilgehan.

A.P. GRUBU ADINA CİHAT BİLGEHAN (Balıkesir) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar,

Biraz önce burada Türkiye Birlik Partisinin bu Mecliste tek temsilcisi ve Genel Başkanı Sayın Timisi, geçen dönem bu Mecliste milletvekili pazarları kurulduğu ve ahlâk dışı kurallar ile birtakım milletvekillerinin satın alındığını ifade etti. (C.H.P. sıralarından “Umumî olarak bahsetti” sesleri)

Rica ederim efendim, müdahale buyurmayın, bu şekilde anlaşma mümkün olmaz. Görüşmelere devam edemeyiz.

CİHAT BİLGEHAN (Devamla) — Bu düpedüz bir komünist iftirasıdır, (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Ayıp ayıp. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ORHAN YILMAZ (Giresun) — Sayın Başkan, bu kürsüden “Komünist iftirası” şeklinde bir söz sarf edilemez.

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Başkan, taraf tutuyorsunuz.

Bir dakika efendim, daha söyleyeceği şeyin tamamını söylemedi ki. Anlayamadım ben. Yani şahıs itibarıyla mı, taktik itibarıyla mı? Anlaşılsın, ondan sonra efendim.

Devam buyurun.

CİHAT BİLGEHAN (Devamla) — Bana müdahale eden Sayın Cumhuriyet Halk Partililerin, bu “komünist iftirası” lâfından neden bu kadar heyecanlandıklarını bir türlü anlayamıyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, C.H.P. sıralarından gürültüler)

Müdahale etmeyin efendim.

CİHAT BİLGEHAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, bu çatının altında bulunan, (ister bir partiye mensup olsun, isterse bağımsız olsun) hiçbir milletvekilinin satın alınacak bir insan olmadığını evvelâ kabul etmek lâzım gelir. Her birimizin, teker teker, bu Meclisin üyesi bulunduğumuz müddetçe, bu Meclisin fertlerinin haysiyetlerini korumakla görevli olduğumuzu unutmamamız lâzım gelir.

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Haysiyete lâyık olanlar korunur.

Rica ederim efendim.

CİHAT BİLGEHAN (Devamla) — Haysiyete lâyık olup olmadığının takdiri millete aittir. Milletin seçtiği bütün milletvekilleri haysiyetli insanlardır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Ben bu kürsüden açıkça ilân ediyorum ve Sayın Timisi'ye imkân verilmesini istihham ediyorum. Gelip, bu sözünü bu kürsüden ispat etmediği takdirde, devrenin sonuna kadar, ömrünün sonuna kadar bir müfteri olarak kalacaktır.

Bu sözler bundan önceki dönemde de konuşuldu ve o zaman Hükümet adına konuşan Sayın Refet Sezgin arkadaşımız, (zabıtlarda vardır) o gün aynen şunu söyledi; “Bu iddiayı ispat edecek namuslu bir milletvekili arıyorum.” Fakat şu ana kadar bu iddiayı ispat edecek bir arkadaş çıkmamıştır. Adalet Partisi hiçbir kimseyi satın almak gibi âdi bir düşüncenin içinde olmamıştır, olmayacaktır. Binaenaleyh, bu iddiayı ispat etmediği takdirde müfteri olmak sıfatı üzerinde kalacaktır.

Hepinize saygılar sunarım. (A.P. sıralarından alkışlar)

MUSTAFA TİMİSİ (Sivas) — Sayın Başkan, Topaloğlu’nu çağırın açıklasın.

Teşekkür ederim Sayın Bilgehan.

MUSTAFA TİMİSİ (Sivas) — Sayın Başkan, Sayın sözcü cevap verirken, “Bu bir komünist iftirasıdır” şeklinde bir beyanda bulundular. Açıkça şahsımı hedef alan bir sataşma olduğundan söz istiyorum efendim.

Sayın Timisi, Başkanlık onu şekli itibariyle “Bir komünist taktiği olarak” anladı. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Şahsınız itibariyle size, “komünist” şeklinde bir hitapta bulunduğu kanaatinde değilim; ama direniyorsanız Yüce Heyetin oyuna başvuracağım.

MUSTAFA TİMİSİ (Sivas) — Cevap vermek istiyorum ve direniyorum. Tarafsızlığımızın zedelenmemesini de istediğimden ötürü söz vermenizi istirham ediyorum.

Başkanlık, hitabı “Komünist taktiği” şeklinde anlamasına rağmen, Sayın Timisi bunun, kendisine yapılmış bir sataşma olduğunu iddia ediyor ve bu hususta direniyor.

Sayın Timisi’ye sataşma olduğu hususunu oylarınıza sunuyorum. Bu hususu kabul edenler... Etmeyenler... Genel Kurulca sataşma olduğu hususu kabul edilmiştir.

Buyurunuz Sayın Timisi. Yeni sataşmalara meydan vermeyecek tarzda, münhasıran o konu üzerinde görüşmenizi ve gündemimize devam imkânını bize tanımanızı istirham ediyorum.

MUSTAFA TİMİSİ (Sivas) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Muhterem arkadaşlarım, konuşmamı sürdürürken, Adalet Partisi Grubuna ait, isimlerini tespit edemediğim arkadaşlar devamlı olarak yerlerinden müdahalelerde bulundular. Bu noktada, geçen dönemde burada bulunmuş bir kişi olarak, geçen dönem huylarından vazgeçmediklerini bir olayla ifade etmek istedim.

AHMET BULDANLI (Muğla) — Huy ne demek? Biz hayvan mıyız?

Rica ederim, müdahale etmeyiniz efendim. Bırakınız hatip konuşmasını yap-sın.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — 1969 seçimlerinden sonra A.P. çoğunlukla seçimi kazanmış, iktidara gelmişti. Kendi iç bünyesinde meydana gelen olaylar sonucu, D.P. Grubuna ait arkadaşlarım yakinen bilirler bütçesi reddedildi ve Demi-

rel Hükümeti güven oylamasına mecbur kaldı. Sayıları yetmiyordu; burada Sayın Bölükbaşı'nın bulunmasını çok isterdim, noterden tasdikli belgelerle basın toplantısı da yapmışlardı ve bu talihsiz kayışa benim partim de uğradı. Hatta bir akşam, evimde otururken, oylamaya takaddüm eden bir günde, bir kişi gelerek... (A.P. sıralarından *"İsmi söyle"* sesleri) Merak edenlere gizlice söylerim.

Rica ederim Sayın Timisi, burada olmayan ve kendisini müdafaa imkânından mahrum kişilerin bu kürsüden itham edilmesi, üzerinde konuşma yapılması doğru bir hareket olmaz, efendim.

MUSTAFA TİMİSİ (Devamla) — Bu hususu kabul ederek Sayın Başkan, meseleyi genel hatlarıyla ortaya koymak istiyorum.

Konuşmamın başında söylediğim söz; "Siyasi ahlâkla bağdaştıramadığım" cümlesidir. Tekrar ediyorum, o günkü hareketleri, o günkü güvenoyuna gitme tak-tiklerini, Millet Meclisinde çoğunlukla iktidar olabilmek için başvuru usulleri, ben yine de tekrar ediyorum, siyasi ahlâkla bağdaştıramadım.

Cumhuriyet Gazetesinin o günkü nüshalarını alıp tetkik edenler isimleri de görürler, bu olaya kimlerin karıştığını da yakinen izlerler. Meraklı arkadaşlarım gazete koleksiyonlarına bakmayı ihmal etmezlerse bu anlaşılır.

Şimdi, bu sözümün ne komünistlikle, ne faşistlikle, ne de solculukla alâkası vardır. Bu doğrudan doğruya siyasi düşünce ile siyasi karakter ile alâkalı olan bir tutum ve davranıştır. Her şeyde bir komünist parmağı görmeye alışmış, kafalarını devede kuma gibi kuma sokan Adalet Partisi iktidarları her gerçeği komünist sloganları ve hücumları ile geçiştirmeye uğraşırlar. Bu yanlıştır, bundan vazgeçelim. Şu çatının altında, inanıyorum ki, komünist bir kişi yoktur. (C.H.P. sıralarından *alkışlar*) Buna inanıyorum, ama ben sosyalizmi kabul etmiş bir kişiyim. Hürriyetçi demokratik yoldan halkın mutluluğa ereceğine inanmış, Türkiye'nin kapitalist olmayan yoldan kalkınmasına inanmış bir insanım. Ama diktatoryaya, cebir ve şiddete, özgürlükleri mahkûm eden bir rejime inanan tek arkadaşımız burada yoktur. Şunu da söyleyeyim Sayın Adalet Partililer, dün burada soy ve şecere bahis konusu oldu, bizlerin de şeceresi çok eskidir. En yakın bir örnek ile (çok af edersiniz sizleri tenzih ederim) Atatürk'e deccal, komünist derken bir grup Atatürk'le birleşmeyi bir vatan görevi kabul etmiştir ecdadım ve ben böyle bir köy çocuğuyum. (C.H.P. sıralarından *alkışlar*) Onun için müsterih olunuz.

Teşekkür ederim Sayın Başkan. (C.H.P. sıralarından *alkışlar*)

Teşekkür ederim Sayın Timisi.

REFET SEZGİN (Çanakale) — Sayın Başkan, Sayın Timisi konuşmasında tekrar siyasi ahlâk ile bağdaşmayan sözler sarf ederek A.P. Grubuna sataşmayı temadi ettirmiştir. (C.H.P. sıralarından *gürültüler*)

Bir dakika Sayın arkadaşlar.

REFET SEZGİN (Çanakale) — Sayın Başkan, Sayın Timisi konuşmasında "siyasi ahlâk ile bağdaşmayan" demek suretiyle Adalet Partisi Grubuna sataşmışlardır. Cevap vermek istiyorum. (C.H.P. ve A. P. sıralarından *gürültüler*)

Bir dakika efendim, bir dakika efendim... Efendim mesele hallolmuştur kanaatimce. Şahsî kanaatidir. Şahsî kanaati mahkeme kararı değildir, o bakımdan... (C.H.P. ve A. P. sıralarından gürültüler) Rica ederim karşılıklı konuşmayın.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Zatiâlinizle konuşacağım. Sayın Başkan bir meselede grup adına söz almak için Meclis Başkanına mı müracaat edeceğiz, yoksa şu müracaatım üzerine yerinden mütalâa serdeden ve bir milletvekiline yakışmayan beyanlarda bulunan Sayın C.H.P. milletvekillerine mi?

Ben kendilerine gereken ikazda bulunuyorum efendim.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Böyle bir metot var mı?

Rica ediyorum efendim... Rica ederim... Karşılıklı konuşmayalım, müdahale etmeyelim efendim. (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Sayın Başkan, grup adına söz işitiyorum. Sayın Timisi yapmış bulunduğu konuşmada, “siyasi ahlâkla bağdaşmayan davranış” diye birinci konuşmasındaki ifadelerini tekrar ettiler. Adalet Partisi Grubuna sataşma olduğu iddiasıyla söz rica ediyorum.

BAŞKAN— Efendim, arz ettiğim gibi, hatibin kendi görüşüdür bu. Kendi şahsî kanaatidir ve görüldüğü gibi...

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Evet şahsî kanaatimdir. Grubuma tecavüz edilmiştir. Bunu cevaplamak lâzım. Bu Meclisin haysiyetli bir geçmişi vardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi zabıtlarına intikal etmiş bir mazisi vardır. Yeni gelen arkadaşlarımızın bilgi sahibi olması lâzım. (C.H.P. sıralarından “Biliyoruz, biliyoruz; çok iyi biliyoruz” sesleri, gürültüler) Millet Meclisinin yeni üyelerinin, milletin bunu bilmesi lâzım gelir. Buna imkân vermek lâzımdır. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Meclislerin hayatîyetleri ki, ayakta kaldıkları müddetçe yaşarlar... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Timisi’ye yeni sataşmalara mahal vermemesi için ricada bulunmuştum...

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Sayın Başkan...

Gerçekten... Gerçekten... Müsaade buyurunuz efendim.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Sayın Başkan, bu şekildeki ithamların Cumhuriyet Halk Partisi ile Adalet Partisine yeni gelen milletvekili ve senatörleri de töhmet altında bırakacak, hatta Bakanlar Kurulunda bulunan bir kısım üyeleri de itham altında bırakacaktır. Derhal ele alınması lâzım. (C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

Bir dakika efendim, bir dakika. Çok rica ediyorum. Daha devrenin başında Meclisin adabına, İctüzük kurallarına aykırı hareketlerde bulunmayalım. Görüşmelerin selâmeti bakımından.

Efendim bir Sayın milletvekili Başkandan bir hususta talepte bulunuyor. Bu talebini Başkan gayet tabii dinleyecek, eğer uygunsa karşılayacak, uygun değilse görüşmelere devam edecektir. Daha o hususta bir beyanda bulunmadım. Rica ederim.

Gerçekten Sayın Timisi'ye rica etmiştim. Konuşurken de bir tavzihte bulunması ricasında bulunmuştum. Fakat Sayın Timisi ikinci konuşmalarında da, bu husustaki beyanlarına ısrarla devam ettiler. Şimdi, gerçekten Sayın Sezgin'in beyanını, bir gruptan daha ziyade bir Meclisi töhmet altında bırakması bakımından uygun mütalâa ediyorum, (C.H.P. sıralarından gürültüler "Adımıza konuşamaz" sesleri) Rica ederim efendim. Bu başkanınızın takdiridir. Yalnız Sayın Sezgin istirham ediyorum. (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler, "Söz veremezsin" sesleri) Rica ederim efendim rica ederim.

Sayın Sezgin, yalnız bu konuya münhasır... Rica ederim efendim, rica ederim efendim...

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan biz de rica ediyoruz.

Sayın Başkan bizim adımıza nasıl karar verirsiniz? O Gruba varsa, yoksa deyiniz. Meclis adına sataşma demekle, bizi de dâhil ediyorsunuz. Buna hakkınız yok.

Efendim, halen burada olamayan milletvekilleri de var. Sayın Sezgin gerekçesinde halen Bakanlar Kurulu arasında bulunan bazı arkadaşların dahi bundan etkilenebileceğini söylediler.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Biz onu sözcü seçmedik, Hükümet de onu sözcü seçmedi.

Ben Sayın Sezgin'e, yalnız bu hususa münhasır olmak üzere söz veriyorum. (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar) Rica ediyorum efendim, rica ediyorum.

Başkanlık Divanının, Bakanlar Kurulunu bu tartışmaya karıştırmamasını rica ediyorum.

Hayır efendim, zaten o hususu açıklasın diye Sayın Sezgin'i davet etmiş bulunuyorum. İyi ya efendim, işte vuzuha varılmasını temin için yapıyorum.. Efendim rica ederim oturumuz; oturun rica ederim. (C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar, şiddetli gürültüler) Bu şekilde ayakta müzakere devam edemez. Lütfen oturumuz, lütfen oturun efendim. (C.H.P. sıralarından "Mecliste oturma adabını biliyoruz" sesleri)

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Sayın Başkan, sataşma olmadığını söylediniz, arkasından da söz verdiniz; çelişki var, olmaz böyle şey. (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

Buyurunuz Sayın Sezgin.

A.P. GRUBU ADINA REFET SEZGİN (Çanakkale) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri... (C.H.P. sıralarından ayakta şiddetli gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; bir ithamı, yeni itham konularına vesile vermeden açıklamak üzere, vuzuha kavuşturmak üzere Grubum adına Söz almış bulunuyorum. Bir meselenin açıklığa kavuşturulmasına niçin izin vermiyorsunuz? Niçin müsamaha göstermiyorsunuz ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi vasıtasıyla milletimiz birtakım gerçekleri öğrensinsin? (C.H.P. sıralarından "Öğrendi, öğrendi")

sesleri) Maksudımız bu. Öğrenmemiş olduğunuz, meseleyi bilmediğinizden belli. İzin veriniz, izin veriniz.

Efendim, müdahale etmeyin de...

REFET SEZGİN (Devamla) — İzin veriniz, izin veriniz efendim.

Efendim müdahale etmeyiniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

REFET SEZGİN (Devamla) — Bir şey mi söylediniz? Çanakkale’de mi? (C.H.P. sıralarından “Oradaki tatbikatı sizden iyi biliriz” sesleri)

Rica ederim, devamı buyurunuz.

REFET SEZGİN (Devamla) — Çanakkale ile ilgili olarak konuşan arkadaşım, sadece... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Karşılıklı görüşmeyin efendim.

REFET SEZGİN (Devamla) — Muhterem Milletvekilleri, geçen dönem içerisinde, bu Mecliste birtakım Sayın milletvekilinin parti değiştirmesi vakası, bir kısım basınımızda günlerce yazışma konusu oldu. Hatta... (“Borsa” sesleri) Evet, şimdi bir arkadaşımın ifade buyurduğu gibi, borsa konularına varan iddialar serdedildi. Böyle iddialar söylendi, bu iddialar ortaya kondu. Hatta bir gün bu iddialar Meclis kürsüsüne getirildi.

O tarihte Hükümette bulunduğum için, Hükümet sözcüsü sıfatıyla Yüce Meclisin huzuruna gelerek bir konuşma yaptım. Konuşmam tabiatıyla zabıtlardadır. Böyle bir mevzuun görüşüleceğini bilseydim, o zabıtları da huzurunuzda getirir okurdum.

Muhterem Milletvekilleri, zaman zaman Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Sayın Milletvekilleri tarafından parti değiştirmeler vâki olmuştur. Hükümetlerin kurulmasına takaddüm eden sıralarda olmuştur. Meselâ, Üçüncü Koalisyon zamanında bir kısım senatör ve milletvekilleri Cumhuriyet Halk Partisine girmişlerdir. Normal...

ALEV COŞKUN (İzmir) — Normal olduğu için.

REFET SEZGİN (Devamla) — Hiç kimsenin hatırına da bir ithamı ortaya koymak gelmemiştir. Evet, parti değiştirmeler normal. Meselâ, bir başka partiden, Millet Partisinden, Cumhuriyet Halk Partisine girerek, zamanında da Genel Sekreterlik mevkiine gelen Sayın Kâmil Kırkoğlu’nun girişi normaldir.

Sayın Mahmut Vural’ın, hastanede Bakanlık görevi alarak, Cumhuriyet Halk Partisine, Yeni Türkiye Partisinden gelmesi ve Ulaştırma Bakanı olması normaldir. Bunları temadi ettirmek mümkündür. Hatta şu dönemde, bu dönemin başlangıcında bir müstakil milletvekili arkadaşımızın Cumhuriyet Halk Partisine girmiş olması normaldir. Ondan daha önce, Sayın senatör Selâhattin Cizrelilioğlu’nun Cumhuriyet Halk Partisine girişi gayet normaldir. Bunları taaddüt ettirmek mümkün.

Böyle bir iddia ortaya atıldığı zaman, Sayın arkadaşım, burada Millet Partisinin Sayın eski Genel Başkanı Osman Bölükbaşı’nın bir ıstırabını ifade ettiler ve

dediler ki, belgeler, noterden falan tanzim ediliyor. Şimdi asıl yorumla bulunulması lâzım gelen nokta şu idi; Bir milletvekili, bir aday bir partiye giriş için beyanda bulunuyor, giriyor; iradesini izan ediyor. O partinin yönetimi ve Genel Başkanı, o partiden ayrılmayacağına dair noter senedi tanzim ettiriyor. Asıl zayıf olan, asıl hukuka aykırı, millî iradeye aykırı olan, Anayasaya gerçek maniası ile aykırı olan cihet de bu. Bunun üzerinde durulmuyor. Böyle iddiaları, Adalet Partisi iktidardan düştü, bir daha iktidara gelmesin diye, bundan evvel olan hadiseler gibi, birtakım Adalet Partisine karşı olan özel düşünce sahipleri, Türkiye’de siyaset pazarına, Parlâmentoyu tahrip etme mamasında sürdüler. Bu tahkik edilmedi. Hükümet adına Yüce Meclisin huzuruma geldiğim zaman bu meseleden duyduğumuz ıstırabı ortaya koyarak; (aynen, hafızamda kaldığına göre, zabıtlarda vardır) “Bu iddiayı ispat edecek bir namuslu milletvekilli arıyorum. Hükümet adına arıyorum. Bu iddia sahibi lütfen iddiasını ispat etsin, delillerimi ortaya koysun; denetim yollarını işletsin, bu mesele gün ışığına çıksın” diye açıkça Hükümet adına beyanda bulundum, talip zuhur etmedi.

Benim şimdiki beyanım mevcut Bakanlar Kurulu ile ilgili değil. Sayın Başbakanın, neden bu meselede sanki bir tanzim olmuş gibi hareket ettiklerimi anlayamadım. Hiçbir tarizim yok, katiyen bir kastım yok..

MUSTAFA TİMİSİ (Sivas) — Bir Meclis araştırması sunun.

REFET SEZGİN (Devamla) — Evet beyefendiler, Hükümet hür demokratik parlâmento sistem içerisinde güvenoyu almak üzere programını getirmiş bulunmaktadır, sunmuş bulunmaktadır. Nereden güvenoyu alacak? Parlâmentodan güvenoyu alacak, milletin mümessillerinden alacak, sandıktan çıkan sizlerden rey alacak. Milletin iradesini izale etmek suretiyle, haysiyetli milletvekili olarak Parlâmentoya gelen siz bütün arkadaşlarımla iradesinden yetki alacak, güvenoyu alacak. Bu Parlâmentoyu, bu Parlâmentonun bütün mensuplarını ve onların şahsında Türk milletimi tezyife, tahkire medar olan bu beyanları reddediyor ve iddia sahipleri var ise ve onlar namuslu iseler, bu iddialarını ispata tekrar davet ediyorum.

Saygılar sunarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Teşekkür edeniz Sayın Sezgin.

Şimdi şahısları adına söz alan milletvekillerinden ikinci sırada bulunan Sayın Vahit Bozathlı’ya söz veriyorum.

Sayın Bozathlı, sizin de görüşmemiz 20 dakika ile sınırlıdır; buyurun.

VAHİT BOZATLI (Sivas) — Sayın Başkan, Yüce Meclislin Sayın üyeleri;

Elimizde bulunan ve daha önceki birleşimde okunmuş olan Sayın Ecevit Hükümetinin Programı üzerinde kişisel görüşlerimi beyan edeceğim.

Yalnız, bugün benden evvel, gerek koalisyonun kanatları, ortakları olan, Millî Selâmet Partisi, gerekse Cumhuriyet Halk Partisi grupları adıma, burada grup sözcülerimin, beyan ettikleri bazı hususların cevaplandırılması, bazı hususların gerçek-

lerle, ilimle bağdaşmayan yönü olduğundan, onların öncelikle belirtilmesi zarureti bulunduğundan, konuşmamın başlangıcında bunlardan bahsetmek zorundayım.

Değerli arkadaşlarım, bir konuda Türkiye'nin tarihinde büyük sorumluluğu olan parlamenterler olarak ittifak etmek mecburiyetindeyiz. Bunun gibi daha bazı konular var ki, mutlaka bunları tartışma dışında bırakmak mecburiyetindeyiz. Aksi halde, önümüzdeki dört yılda, zamanımızı, Parlâmento çalışmalarımızı büyük ölçüde israf etmiş, büyük ölçüde verimsiz sahalara, verimsiz tartışmalara hasretmiş oluruz. Bunlardan birisi, 12 Mart olayıdır. 12 Mart olayının hangi tarafında, lehinde veya aleyhinde, neresinde olursak olalım ki, ne olduğu hususunda, bundan evvel, 12 Martı müteakip kurulan, "Partiler Üstü Reform Hükümeti" dediğimiz Birinci Nihat Erim Hükümetinin Programı tartışılırken bütün partiler bir hususta anlaşmışlardır. O da şu idi;

Bu Hükümet askerî bir Hükümettir. Şimdiki deyiimiyle, bu rejim, ara rejimdir. Bu idare askerî bir idaredir. Bu hususta tamamen mutabık kalmış idik. Ama bu mutabakata rağmen, bugünkü görüşmelerde görüyorum ki, bilhassa saygıdeğer Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü Necdet Uğur bey ifade ediyorlar ki, "Siz 1969'da görev aldınız, geldiniz, 4 sene geçti," diğer bir hesaplâ, "5 sene geçti, neden yapmadınız?"

Kısa süre önce, hatta aynı konuşmasının içimde, 12 Mart olayının, bir ara rejim yarattığını, bunun hiçbir partimin sorumluluğu ile ilgisi olmadığını ifade ediyorlar; biraz sonra da 12 Mart Hükümetlerine katılmış olan partilerin şu veya bu hizmeti niçin yapmadığını soruyorlar. Bir defa da olsun hatırlamıyorlar ki Sayın sözcü, bu Hükümetlerin içinde kısa veya uzun süre biz de kaldık, güvenoyu verdik. Niçin yapmadım, demiyorlar.

Türkiye'de, henüz fazla tecrübe sahibi olmadığımız demokratik yönetimde, büyük bir eksikliğimizin olduğunu şu müzakerelerden çıkarmış bulunuyoruz. Bunlardan birisi, muhalefette iseniz, hiç sorumluluğunuz yok; iktidarda iseniz her hesap sizden sorulacak.

Ben şimdi sormak istiyorum; 1969'dan 1973 yılına kadar, muhalefet görevi yapan arkadaşlarımın, bugün Koalisyon şeklinde de olsa veya başka bir şekilde de olsa iktidar sorumluluğunu yüklenmiş olduklarına göre, Adalet Partisinin 1969 Programında bulunsun veya bulunmasın, Türkiye'nin bugün Hükümet Programında yer almış olan sorunları hakkında, kendisinin dile getirdiği sorunlar hakkında hazırlığı nedir? Milletvekili olarak herhangi bir kanun teklifi veya grup olarak herhangi bir kanun teklifi getirmişler midir? Kendi çabaları ne olmuştur? Nereye kadar gelmiştir?

Arkadaşlarım, parlamenter düzenin bir zarureti var. İster muhalefette olalım, ister iktidarda olalım, herhangi bir fikrimizin, ne olursa olsun, kanun tasarısı şeklinde, kanun teklifi şeklinde getirildiği takdirde çoğunluğumuz yok, kabul edilmez gibi bir varsayımla hareket etmek bizi mesuliyetten kurtarmaz. Esasen böyle bir varsayımâ sahip olduğumuz takdirde normal düşünen, kişi sayılmayız. Böyle bir varsayım hiç birimizin hakkı değil. Ne olursak olalım, parti olarak, kişi olarak düşündüğümüz yeminimizle teyit ettiğimiz, memlekete hizmet hususunda inandığı-

mız konuları, buraya, mutlaka, millet huzuruna, milletin temsilcilerinin huzuruna getirmeliyiz, savunmalıyız. Benim kanaatim şu; ister azınlıkta olalım, ister çoğunlukta olalım, haklı davalarda, mutlaka bu yüce milletin değerli temsilcilerini ikna edip, oylarını almanın mümkün olduğunu kabul etmeye mecburuz. Bu prensipte anlaşılmadığımız takdirde, sözlerimin başında söylediğim gibi, çalışmalarımızın büyük bir kısmını israf etmiş oluruz.

Değerli arkadaşlarım, programda mevcut olan ve birçok arkadaşımın eleştirdiği fikir suçu mevzuundaki görüşlerimi arz etmek istiyorum.

Sayın grup sözcüsü arkadaşlarımdan birisi, (Sayın Uğur olacak zannediyorum) “Düşünce suçu tanınmaz.” dediler.

Değerli arkadaşlarımı, millet huzurunda, çok önemli konuların tartışıldığı günleri yaşıyoruz. “Düşünce suçu tanınmaz” sözündeki düşünce suçu bunlardan birisidir.

Ben şimdi soruyorum arkadaşlarımdan; Türkiye’de düşünce suçu diye bir suç var mı? Varsa, bunu söyleyecek tek kişi çıkarsa, kabul ediyorum, haksızım bu konuda. Düşünce suçu yoktur Türkiye’de arkadaşlarım. Dünyanın hiçbir yerinde, hatta en ilkel hayatı yaşayan toplumlarda dahi düşünce suçu diye bir suç yoktur. Basının, kamuoyunun dikkatle takip ettiği, onların sempatisini kazanmaya müsait olan bu konuyu, lütfedin de herhangi bir istismar, herhangi bir çıkar konusu yapmayalım.

Bir defa, düşünce suçu olmadığında mutlak birleşmemiz gerekir; gerçek bu, kanunlarımız bu. Suç, düşüncenin izharından sonra ortaya çıkar. Her izhar edilen düşünce suç mudur? Hayır arkadaşlarım. İzhar edilen, ortaya İkonan, yazı şekline dönüşen veya konuşma şekline gelen bir düşünce ancak şu şekilde suç olur; kanunlarımız saymış; Türk Ceza Kanununun 141, 163’ncü maddesi ki, arkadaşlarım söylediler, saymış ne zaman suç olacağını.

Şimdi değerli arkadaşlarımızın, hatiplerin “düşünce suçu tanımıyoruz.” sözünden maksatları, bu 141, 163’ü kaldırmaksa, bunları değiştirmekse, o zaman benim söyleyeceklerim var bu noktada. Öyle anlıyorum konuşmalardan ve Hükümet Programından bu neticeyi çıkarıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Anayasanın 9’ncu maddesi gayet açık şekilde Anayasanın tüm maddelerinin değiştirilmesinin mümkün olduğunu ve fakat yine 9’ncu maddede, Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğunu bildiren maddenin değiştirilmesinin dahi teklif edilemeyeceği hususunu kesinlikle ifade etmiştir. Lütfen 9’ncu maddeyi bir defa daha tetkik edin; değişikliğini dahi hiçbir üye teklif edemez. Bunu bu Parlâmento mu koydu? Hayır arkadaşlar, Yüce Atatürk’ün kendi zamanlarında, Cumhuriyeti ilân eden ilk anayasalar da dâhil diğerlerinde olduğu gibi, adı konmuş olan rejimin, adı konmuş olan idare tarzının, yani Cumhuriyetin korunması için her yerde bulunan zarurî bir hükümdür.

Şimdi ben size soruyorum, fikir özgürlüğünü savunan arkadaşlardan sormak istiyorum, Anayasanın bu 9’ncu maddesi doğru mudur? Buna karşı çıkacak mıyız? Öyle ise, eğer hakikaten samimî olarak, dürüst olarak bu maddenin isabetli oldu-

ğunda ittifak ediyorsak, öbür müeyyidelerine de dokunmamak mecburiyetindeyiz. Aksi halde, onun müeyyidelerini elinden aldığımız takdirde, bilirsiniz ki arkadaşlarım, bunu bilmek için hukukçu olmaya veya âlim olmaya lüzum yok, memlekette hiçbir kamun maddesi ayakta duramaz. İki gün sonra her biri bir tarafından onu tahrip eder, tutunamayacak, yaşayamayacak hale getirir.

Şimdi her fırsatta Atatürkçülüğü kimseye yermeyen, devrimcilikten bahseden, Atatürk ilkelerini savunan arkadaşlara hitap ediyorum; özellikle Atatürkçülük konusunda tüm Parlâmento üyelerine, hiçbir ayırım yapmadan hitap ediyorum; Atatürk'ün kabul ettiği idare şeklini, Cumhuriyeti eğer bizler tereddütsüz yaşatmak, onun ifade ettikleri gibi gençliğe emanet ettikleri Cumhuriyete sahip çıkmak istiyorsak, onun müeyyidelerini artırmak mecburiyetindeyiz. Ama reformcu, devrimci görüşler derlerse ki, biz Cumhuriyette de ileri gitmek arzusundayız, hiçbir şeyde ileri gidemezler. Belki her konuda, Anayasanın her maddesini değiştirmede bir gün Türk Milleti Parlâmentosuna görev yaptırabilir; ama Cumhuriyet konusunda bu yetki parlâmentoların değildir.

Kim, ne kadar sayıda olursa olsun, Cumhuriyet konusunda bir değişikliğe mezun değildir. O itibarla Cumhuriyetin korunması hususundaki müeyyideleri sıkı sıkıya müdafaaya mecburuz; eğer Cumhuriyetin yaşamasına samimî olarak inanıyorsak.

Şimdi, Türk Devletinde, Ceza Kanununun 141 ve 163'üncü maddeleriyle Cumhuriyetin korunması konusundaki müeyyidelerin dışında acaba yanlış müeyyidelerimi uygulanıyor? Uygulamada mı aksaklık var? Bu ayrı konu nitekim Sayın Millî Selâmet Partisinin Grup Sözcüsü, burada, bir konuda, "Allah, dedim diye hapse atıldım; üç sene süründüm." diyorlar.

Değerli arkadaşlarım ben bu arkadaşı itham etmiş değilim. Bu arkadaşın şikâyeti fikir özgürlüğünden değil; bu arkadaşın şikâyeti icradandır, yargıdandır veya oradaki hâkimdendir. Kendileri şimdi iktidarı işgali ediyorlar; arzu ediyorlarsa bu konuda, icranın yetkilerine giren konuda gereken ıslahatı yaparlar. Hâkim mer'i kanunlara göre, savcı mer'i kanunlara göre, haklı veya haksız, bir tahkikatı yürütebilir veya bir tahkikatı ele alabilir veya almayabilir. Bunun tamamen icranın hata veya sevabı olması gerekir.

Burada 141 ve 163'ncü maddelerden şikâyet ettiğimiz takdirde, daha icranın başında büyük bir hata içinde olduğumuzu kabul etmek zorundayız.

Şimdi, Cumhuriyetin korunması mevzuunda geçen yıllara şöyle kısa bir göz atacak olursak, arkadaşlarım, mevcut müeyyideleri de kâfi görmemişiz. Ne yapmışız? Bundan birkaç gün evvel, Parlâmentoda bulunan partilerin ittifakıyla, şimdi Hükümeti teşkil eden koalisyon kanadının bir yanı olan partinin de iştirakiyle, arkadaşlarımda ifade ettikleri gibi, Anayasanın 11'nci maddesini tadil etmiş ve yeni müeyyidelerin çıkmasına davet etmişizdir. Türkiye'de Cumhuriyet idaresinin korunması mevzuunda aşılın merhale budur, halen alınan mesafe budur.

Anayasanın bu değişikliği ile şu anda yapacağınız iş, benim kanaatim, 141'nci maddenin 163'ncü maddenin eksik olan veya kifayetsiz olan kısımları varsa, 11'nci maddenin ışığı altında bunları ikmal etmek olacaktır.

Şimdi, düşünce suçu konusunda, düşünce suçu değil de, daha doğrusu “fikir suçlarını tamamen suç olmaktan çıkaracağız” şeklinde beyan var programda.

Arkadaşlarım, izin verirseniz burada Sayın Timisi'nin de konuşmasında, öyle zannediyorum ki kendisi de öyle değerlendirmiş, zaman zaman Sayın Timisi mevcut solları beğenmez, onların daha solunda olduğunu meydan konuşmalarında sık sık söylediği için onun bu noktadaki durumuna değer vermek zorunluluğunu duyuyorum. Fikir suçlarını kaldıracız. Fikir suçları kaldırıldığı takdirde arkadaşlarım, halen Hükümet, Sayın Başbakanın beyanından da anlaşıldığına göre, eylemcilik hariç, “Eylemcilere af çıkarmak belki elimizde olmayacak” diyorlar, diğerlerine af çıkarmayı düşünüyorlar. Veya henüz belli değil, tamamını içine alabilir de, bilmiyoruz. Yalnız fikir suçlarının suç olmadığı hususunda bir kanun tedvin edildiği zaman elde edilecek netice şudur; Bütün fikir suçları 141 ve 163'ncü maddelere göre kalen suç olan fiiller suç olmaktan çıktığı takdirde, birçok arkadaşımız çok iyi bilirler, bir fiili suç olmaktan çıkaran bir kanun genel hukuk kurallarına göre makale şamil olur. Yani, Türkiye'de fikir suçlarının suç olmaktan çıkarılması halinde cezaevinde bulunan bütün suçlular, anarşist, eylemci, Maoist, Leninci, bunların hepsi suç olmaktan çıkar, tahliye edilir.

Bunu biliyor Hükümet veya bilmiyor orasını bilmem, ama bir gün bunu kendilerine söyleyecekler ve bu neticenin tahakkuk edeceği ifade edilecektir. Ne kalacaktır geriye? Tabanca taşımış da onun suçu kalacaktır. Bilmem adi, yaralama suçu varsa, onun cezası kalacaktır. Onlar zaten umumî af meyanında dikkate alınacak; kalıyor Cumhuriyeti değiştirmek, Cumhuriyeti yıkmak veya lâikliğe aykırı suçlar. Onlar da fikir suçu telâkki edildi, suç olmaktan çıkarıldı, genel ceza kurallarına göre makale şâmilidir diyecektir bütün mahkemeler ve bunların hepsini tahliye edecek. Tarihî bir görev yaptığım kanaatindeyim. Kamuoyunu oluşturan arkadaşlarımın niyetlerinde, tasarılarında bu var - yok meselesini takdirlerinize, bırakırım.

Değerli arkadaşlarım, şu 132'nci maddeden bahsedeceğim. Anayasanın, akşam Sayın Uğurun bahsettikleri, 132'nci maddesi.

Sayın Demirel burada konuşmasında isim, olay, tek bir beyanı da zikretmek-sizin, savcılarının iddianamesinden veya örfi idarenin tebliğlerinden bahsederek, Türkiye'de anarşik olayların ne maksatla başladığını ve anarşik olaylara rağmen “Reform Hükümeti” diye kurulan Hükümetin her türlü reformu ve devrimi yapacağım taahhüdüne rağmen durmadığını; bu durmayışının tamamen bir başka rejimi, Cumhuriyete karşı başka bir idareyi getirme maksadından çıktığını ifade için örnekler verdi. Bunu 132'nci maddenin son fıkrasına aykırı buldular. Ben bunu hiç doğru bulmadım. Sayın Necdet Uğur'un 25.11.1971 tarihli 2'nci Birleşiminde konuşmaları var; lütfen o konuşmalarında, o tarihte bulunan arkadaşlar hatırlarlar, örfi idarenin bazı iddianamelerinde isim, suçluların şahsiyetleri, her şeyi belli olan iddianamelerinde Cumhuriyet Halk Partisine veya diğer partilere hitabeden bazı

yönlerini çıkmış burada eleştirmiş, hatta o tarihte bazı üyeler “Anayasanın 132’nci maddesi var; mahkemeye düşmüş bir işten bahsedemezsiniz” demişlerdi.

Sayın Bozatl, 1 dakikanız var; toparlayınız lütfen.

VAHİT BOZATLI (Devamla) — Peki, ben sormak istiyorum. Aradan ne geçti de Sayın Uğur 6 ay evvelki sözünün bu defa tam tersini burada savunmak gibi bir duruma düşüyor. Arkadaşlarım ben sizlere bir şey söyleyeceğim; Türkiye’nin bunalmılarından en önemlisinden birisi politikacı ve politikacının 6 ay evvel söylediğini 6 ay sonra değiştirmiş olmasından doğuyor. *(C.H.P. sıralarından “Sizin gibi” sesleri)*

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sen 6 ay evvel ne diyordun?

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Sayın Demirel hakkında söylediklerin ne idi? Altı ay evvel ne diyordun?

VAHİT BOZATLI (Devamla) — Eline zabıtları alır okursun.

Süreniz doldu Sayın Bozatl.

KADİR ÖZPAK (Uşak) — 6 ay evvel hangi kanaatte idin?

VAHİT BOZATLI (Devamla) — Zabıtları açar okursun. Kendi bakan yaptıklarınıza sorun, “1 ay evvel neredeydin?” diye, bana değil.

Süreniz doldu Sayın Bozatl, bağlayın efendim. Son cümlenizi söyleyin.

VAHİT BOZATLI (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Değerli arkadaşlarımı, ben bir hususa daha değinip sözlerimi bitiriyorum.

İBRAHİM HORTOĞLU (Gaziantep) — Vakti doldu efendim.

VAHİT BOZATLI (Devamla) — Müsaade eldin de Başkanlığı siz yapmayacak-sınız...

Rica ederim karşılıklı konuşmayın efendim. Son cümlesini ifade buyuracaklar, müsaade buyurun.

İBRAHİM HORTOĞLU (Gaziantep) — 25 dakika oldu Sayın Başkan.

Rica ederim, biz burada saat tutuyoruz beyefendi.

VAHİT BOZATLI (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Sayın Uğur anamuhalefet partisi liderinin “Devleti koruyacağız, Devlete sahip çıkacağız” demesini eleştirdiler. Bu çok yanlış bir eleştiri kendilerine hatırlatmak isterim. Herhalde sosyolojide, idare hukukunda, Devletin milleti de içine alan bir kuruluş olduğunu hatırlamaları gerekir.

ÇETİN YILMAZ (İçel) — Bravo...

Tamam, tamam Sayın Bozatl...

VAHİT BOZATLI (Devamla) — Bilirler ki, Devlet teşkilâtlanmış bir millettir. Sonra bir söz daha sarf ettiler; “Biz Devletiz” dediler. Hayır arkadaşım, Devlet değil o. Devlet değil şu anda. Devletin on veya yirmi parçasından birisi olan Hükümet-tir. Devletin içinde, Devlet tâbirinin içinde Meclis de vardır, Anayasa Mahkemesi

vardır, Danıştay vardır, müesseseler vardır. Saygılarımı sunarım. (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Teşekkür ederim Sayın Bozatl. Şahısları adına söz alan Sayın Milletvekilleri de konuşmuş bulunuyorlar.

Hükümet adına Sayın Başbakan söz istemişlerdir.

Buyurun Sayın Ecevit. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli ve şiddetli ayakta alkışlar; A.P. sıralarından “Dinleyici locasındakiler de alkışlıyor Sayın Başkan” sesleri)

Teşekkür ederim arkadaşlar.

Bir dakika Sayın Ecevit.

Dinleyici localarından alkış tutanlar, tezahürata iştirak edenler var; İctüzüğü-müze göre bu mümkün değildir, görevlileri vazifeye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Başbakan.

Sayın Başkan, Millet Meclisinin değerli üyeleri;

Yeni Hükümetin, göreve yeni başlayan ve daha güvenoyu bile almamış olan Hükümetin, programı görüşülürken dün gruplar adına yapılan konuşmalarda, muhalefette bulunan partilerin sözcülerinin yaptıkları konuşmalardaki şiddetli ton, belki kamuoyunu oluşturan birçok yurttaşlarımızı şaşırtacaktır. Üç aylık bir Hükümet bunalımı geçmiştir; bugün kurulandan başka bir terkip içinde bir Hükümet kurabilmek üzere bütün olanaklar denenmiştir, o olanakların hiç değilse bugünkü koşullarda yürümeyeceği görülmüştür, büyük güçlükler aşılarak bir Hükümet kurulmuştur ve bu Hükümet çok büyük bazı sorunlar birikimini de devralmıştır. Hiç değilse daha bu şartlar altında kurulan bir Hükümet göreve başlarken, ona bir iyi niyetli şansın muhalefetçe de tanınması beklenirdi; fakat böyle olmamıştır. Sanki uzun yıllar iktidarda bulunmuş ve ağır hatalar işlemiş bir Hükümet eleştiriliyormuş gibi bir üslup içinde eleştiriler yöneltilmesi takdir edilmiştir, uygun görülmüştür. Bunu elbette saygı ile karşılıyorum; fakat bir gözlem olarak belirtiyorum.

Değerli arkadaşlarım, iki parti de “Madem başka Hükümet kurulamadı, iş bize kaldı; o halde ne türlü olursa olsun bir Hükümet kuralım” gibi bir düşünceye de kapılmamışlardır. Büyük bir sorumluluk duygusuyla şimdiye kadar hiçbir koalisyon müzakerelerinde görülmemiş ölçüde uzun bir zamanı koalisyon müzakerelerine ayırmışlardır. İş ciddi tutmuşlardır ve birçok bakımlardan sağlamlığını, güvenilirliğini kamuoyunun geniş bir kesiminin kabul ettiği bir Hükümet kurmuşlardır.

Beklenirdi ki muhalefet, böyle bir hükümete karşı daha ilk gününden bu kadar sert, bu kadar kıyasıya, bu kadar kötileyici ve bu kadar karamsar olmasın. Hele üç aylık bir uğraştan sonra Hükümet kurulabilmiş olması karşısında, hele Koalisyon Protokolünün ve Hükümet programının toplumda yarattığı genel huzur karşısında, böylesi bir muhalefet hiç beklenemeyebilirdi; fakat gece biraz üstünde durunca bu durumu sosyal ve siyasal yasaların mantığı açısından değerlendirince, muhalefetin bu tedirginliğini, bu kıyaslığını yadırgamamak, hatta doğal saymak gerektiğini düşündüm.

Böyle saymak gereğinin nedenleri bence şunlardır;

Deniliyor ki, hele şu iki parti, Cumhuriyet Halk Partisiyle Millî Selâmet Partisi bir araya gelip Hükümet kursunlar da görelim. Birbirleriyle karşıt sanılan iki parti, siyaset dilimize fazlasıyla girmiş bir terimle toplumda veya toplumun bazı kesimlerinde “alerji” uyandıran iki parti, bunlar bir araya gelip hükümet kurmaya kalkıştıkları vakit, kim bilir birebirlerine neleri kabul ettirecekler, ne tavizler verecekler ve daha ilk günlerinde ortaklık nasıl altüst olacak ve daha ilk günlerinde bu işin yürümeyeceği görülecek.

İşte grupları bulunan muhalefet partileri, öyle anlaşıyor ki bu Hükümet karşısında böyle bir bekleyiş içindeydiler, daha doğrusu böyle bir umut içindeydiler. Hatta pek öyle muhalefet yapmalarına da gerek kalmayacağını düşünüyorlardı anlaşılan; toplumun veya toplumdaki belli kesimlerin muhalefetini ve direnişini yerlerinde oturup keyifle seyredebileceklerini düşünüyorlardı. Oysa, hiç de bekledikleri, düşündükleri, umdukları gibi olmadı. En çok alerji duyacağı sanılan çevrelerden bile çoğunda Protokolün ve programın açıklanışı üzerine yaygın bir ferahlık görüldü.

Piyasa kabuğuna çekilecek diye bekliyorlardı. Piyasa kabuğuna çekilmedi, açıldı. Piyasadan mallar çekilecek diye beklemiyordu, mallar çekilmedi, tezgâhların arkasından çıkarıldı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

Alabildiğine yükselmiş fiyatlar, halkın dayanma duvarını aşacak diye bekleniyordu, aşmadı açıldı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri” alkışlar)

Bu Hükümetin kuruluşu karşısında...

İSMAİL HAKKI KÖYLÜOĞLU (Ankara) — Nerede? (C.H.P. sıralarından “Dinle, dinle” sesleri)

Rica ederim, müdahale etmeyin.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Yanımda dosyam var...

MURAT BAYRAK (Çanakkale) — Görelim bakalım dosyaları.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — İş adamlarından bir kısmından tutunuz, İnşaatçılar Derneğine kadar, tarımcılara kadar, işçilere kadar; okumak işinize gelmediği için okumamışsınız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

Bu Hükümetin kuruluşuna, bu Hükümetin programına işçiler sevindi, hatta toplumdaki gelişmeyi ve bu gelişmenin kaçınılmazlığını iyi değerlendirebilen, her halde muhalefet gruplarından çok daha iyi değerlendirebilen bir kısım iş çevreleri sevindi, köylü sevindi, memur sevindi, duvarların dışındakiler sevindi, ardındakiler sevindi. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

Kimi, umduğunu bulabilmiş olmanın sevinci içinde idi, kimi korktuğuna uğramamış olmanın sevinci içinde idi. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) ve şu anlaşılmaya başladı ki arkadaşlarım; bu Hükümet, bu programı uygulamaya başlayarak bir süre iktidarda kalabilirse ki kalacaktır eğer güven oylarınızla göreve de-

vam etmek imkânını bulursa bu Hükümet programını uygulamaya başlayarak bir süre iktidarda kalabilirse, uzun bir süre, çok çok uzun bir süre iktidarda kalabilmesi de kesinleşecektir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu Hükümet iktidarda kalmakla da kalmayacaktır, bu Hükümet çok şeyi değiştirecektir ülkemizde; sarsmadan, ürkütmeden, incitmeden değiştirecektir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri) öylesine değişecektir ki toplum yapısı bu program, uygulamaya başladığı zaman, o değişikliğe gönüllerini, kafalarını ayaklarını uyduramayan siyasetçiler ve partiler varlık nedenlerini yitireceklerdir, boşlukta kalacaklardır, bunu anlamaya başlamışlardır muhalefet partileri. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

Hizmetlerini sundukları, yaranmaya çalıştıkları çevrelerin bile gözünde anlamsızlaşacaklardır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) O kadar ki, henüz belki bilinçli olarak fark edemiyorlar; ama bilinçaltında belki duymaya başlamışlardır; muhalefette ola ola muhalefet görevlerini bile yapamayacaklardır. Kimin, neyin muhalefeti olacaklardır bu Hükümet ve programı karşısında? İşçinin muhalefeti olabilecekler midir? (C.H.P. sıralarından koro halinde “Hayır” sesleri) Köylünün muhalefeti olabilecekler midir? (C.H.P. sıralarından koro halinde “Hayır” sesleri) Esnafın muhalefeti olabilecekler midir? (C.H.P. sıralarından koro halinde “Hayır” sesleri; A.P. sıralarından anlaşılmayan müdahaleler)

Hükümetin programı açıkça gösteriyor ki, işçinin de, köylünün de, esnafın da ve tüm çalışanların da bozuk düzene muhalefetini, muhalefet partileri değil, bu iktidar üslenmiştir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Dün buradaki tartışmalar gösterdi, gecekondulunun muhalefetini bu iktidar üstlenmiştir. Üreticinin muhalefetini, tüketicinin muhalefetini, Türkiye’de hâlâ sürüp giden; ama inşallah çok yakında değiştireceğimiz, Sayın Demirel’in temenni ettiği gibi değiştireceğimiz bozuk düzene karşı onların da muhalefetini bu iktidar, bu Hükümet üstlenmiştir.

Hapishanedekilerin umutları, muhalefete değil iktidara bağlanmıştır.

Dün gece bir muhalefet partisinin Sayın sözcüsü, burada bize, “Aracı diye zavallı simitçinin peşine düşeceksiniz” diyordu. Herhalde bilmiyordu ki, bunu söylerken, zavallı simitçinin cankurtaran simidi bu İktidar olacaktır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Olsa olsa o simitçiye onu karaborsadan satanın muhalefeti olacaksınız sizler. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar) Sokaktaki simitçinin, pazar yerindeki, Sakarya Caddesindeki hamalın daha iyi yaşama özlemi bu Hükümetin üzerinde ve Programında toplanmıştır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Anamuhalefet partisinin lideri, programda köylünün sorunlarına hiç değinilmediğini söylerken, kendi konuşmasıyla ne kadar çelişkiye düştüğünü belki fark edemiyordu. Çünkü dört saatlik konuşmasının en az iki saati, bu programın köylüye getirdiklerini kötülemekle, karalamakla, aşırı göstermeye çalışmakla geçmişti. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Köylünün, küçücük gönül almalarla avutulabildiği yıllardan kalma bir alışkanlıkla Anamuhalefet Partisinin Sayın Lideri, “Hani 500 liralık köylü borçlarının affı?” diye dün bu kürsüden bize sordu. Beş yıl, on yıl gerilerden sesleniyordu bize bu soruyu sorarken Sayın Demirel. Yeni Anamuhalefet Partisinin Başkanı, Türkiye’de nasıl değişikliklerin oluşmakta olduğunu herhalde göremiyor. Artık en yoksul köylüye bile bu sesini duyuramayacaktır. Çünkü köylü bilecektir ki, bu programın, bu Hükümetin getireceği düzenle bankaların kapıları kendisine, kendi kuracağı kooperatiflere ardına kadar açılacaktır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) 500 liralık nesilden nesile intikal eden faiziyle 500 liralık borcun rüyasını, korkulu rüyasını görmeyecektir; bankaların kapıları kendisine açılacaktır, yeni kuracağımız “Kooperatifler Bankası”nın kapıları ardına kadar açılacaktır.

HASAN CERİT (Adana) — Kardeşlere kapanacaktır.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — 500 lira değil, 500 bin liralık, milyonlar alabilecektir kredi olarak. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Şimdi gülüyorsunuz, bir aya, iki aya kalmadan göreceksiniz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar)

Maddi karşılık aranmadan, hani senin tapulu malın diye sorulmadan, hani bunun ipoteği diye sorulmadan, emek karşılığı, alınacak ürün karşılığı, Devletçe hazırlanıp köylüye verilecek proje karşılığı bu krediler kendisine açılacaktır.

MURAT BAYRAK (Çanakkale) — Benzeri nerede var bunun?

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Benzeri hiçbir yerde olmasa da Türkiye’de olacak inşallah. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar) Şimdiye kadar siz oldunuz bu soruyu soran arkadaşım, bundan sonra köylü olacak. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

Büyük aracılıktan, tefecilikten her yıl emeksiz çabasız milyonlarına milyonlar katabilmeye alışmış olanlar bir yana, topluma bir şeyler katarak kazanma gereğini kavrayan nice iş adamları bile artık özledikleri huzuru, güvenliği bu programda ve Hükümette bulabileceklerini düşünmeye başlamışlardır. Elbette eskisi kadar kolay kazanamayacaklardır; ama özledikleri huzur ve güvenlik için o kadarlık bir bedel ödemeyi şimdiden içlerine sindirmeye başlamışlardır çoğu. O çevrelerden bile büyükçe bir bölümü için geçerli, yararlı bir muhalefet olamayacaklarını sezmektedirler bu günün grubu olan muhalefet partileri; çünkü müzakerelerde bunu sezmiş olmanın huzursuzluğunu, tedirginliğini yansıtmışlardır.

Değerli arkadaşlarım, çok garip şeyler oluyor Türkiye’de şimdi. Dünyanın her ülkesinde muhalefet, toplumda daha çok özgürlük isteyenlerin özlemimi dile getirir. Şimdi Türkiye’de ise bunun tam tersi oluyor, iktidar “Daha çok özgürlük getireceğim” derken, muhalefet, “Hayır getiremezsin, o kadar özgürlük istemeyiz” diye direniyor. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) “Topluma özgürlüğün bu kadarı fazladır, bizim toplumumuz bu kadar özgürlüğü kaldıramaz” diye çırpınıyor. Yalnız Türkiye’de değil, belki dünyada ilk kez muhalefette böylesine bir terslik görülmektedir.

Kısacası, Türkiye’de bugünün muhalefeti matematik açıdan bir araya gelip Hükümet kurması nazari olarak mümkün bulunduğu halde, iktidar olabilmek şöyle dursun, muhalefet bile olamayacağını, muhalefet görevini bile yapamayacağını bilmenin huzursuzluğu, tedirginliği içindedir.

MURAT BAYRAK (Çanakkale) — Benzeri nerede var bunun?

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Cebinize milyonları indiremeyeceksiniz.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) Değerli arkadaşlarım, Çünkü muhalefet gruplarının konuşmaları işte bu anlaşılır, anlaşılması gereken, huzursuzluğu yansıtıyordu. Onun için doğal sayılması gerekiyordu. Muhalefet yapamayınca ne yapılır; muhalefet yapamayınca yapılacak iş, birtakım kuruntular, kuşkular yaratmaya, kavgaya çıkarmaya, ortalığı karıştırmaya çalışmaktan ibarettir. Onu yapmaya çalıştılar; özellikle anamuhalefet partisi çünkü müzakerelerde bunu yapmaya çalıştı.

Değerli arkadaşlarımı, anamuhalefet partisinin Sayın lideri konuşmasına başlarken, uzun uzadıya, konuşmasının belki de en uzun bölümünde 12 Mart öncesi olaylarla ilgili dâvalardan, iddianamelerden parçalar okudu. Bunları Anayasa suçlarına örnek olarak verdi. Yaptığı hareketin Anayasa ne kadar aykırı olduğunu Sayın Necdet Uğur dün burada söyledi. Eğer hafızam beni yanıltmıyorsa Adalet Partisini yakından ilgilendiren bazı dâvalarla ilgili konular bu kürsüye geldiğinde, “mahkemesi görülmekte olan, iddia safhasında olan meseleler bu kürsüye getirilemez” demişti Adalet Partililer. (A.P. sıralarından “Neşredildi” sesleri) Neşredilir, bu kürsüye getirilmez... Anayasayı lütfen iyi okuyunuz, lütfen iyi okuyunuz Anayasayı (C.H.P. sıralarından alkışlar) Halk söyler siz söyleyemezsiniz, biz söyleyemeyiz. Bizim durumumuz başka bu konuda.

Ve Sayın Demirel’in kendisi de Anayasaya aykırı olarak iddianamelerinden bu kürsüde parçalar okuduğu dâvaların henüz görülmekte, devam etmekte olduğunu konuşmasında açıkça ifade etti. Demek ki, bilmeden de getirmiş olmuyordu. Bile bile Anayasaya aykırı bir iş yaparak, Anayasaya aykırı birtakım suçlarla ilgili iddialarda bulunuyordu ve sanki bütün bu bahsettiği geçmiş olaylar henüz göreve başlayalı on gün olmuş ve daha güvenoyu almamış bir Hükümet zamanında yapılmışçasına, Hükümet programı ile ilgili müzakereler sırasında bunları burada okuyordu. Oysa okuduğu, bahsettiği olayların istisnasız hepsi kendilerinin iktidarları zamanında olmuştu.

Neden olmuştu?

Değerli arkadaşlarım, bir çatışma tek bir tarafın eseri olamaz. Çatışma daima iki yanlı olur. Fakat Adalet Partisi, kendileri iktidarda bulundukları vakit bu kürsüden ve bu kürsü dışından defalarca hatırlatmıştık, çatışmalar karşısında vaziyet alırken, çatışmalara taraf olanlardan yalnız biri üzerinde durmuştur; yalnız birine karşı, o da yetersiz olmak üzere, tedbirler almaya çalışmıştır. Ötekinin varlığından bile habersiz görünmüştür.

Geçmişten hiç ders almamış olduklarını dün, bugün burada yine gördük. Yine sanki çatışmalar bir tarafın kendi içinde, kendi kendine yumruk sallaması, silah çekmesi imiş gibi, çatışmalardan, 12 Mart öncesi kendi iktidarları zamanında olan olaylardan tek yanlı olarak bahsettiler.

İşte bir Hükümet, karşısındaki meselelere böylesine tek yanlı, taraf tutarak bakarsa 12 Mart öncesinde olan gibi olaylar daima olur. Bu Hükümet hiçbir zaman o baltaya düşmeyecektir; onun için o olaylara izim vermeyecektir. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bize rağmen, Hükümete rağmen, dikkatli davranışımıza, tarafsız davranışımıza rağmen, Allah esirgesin, yine olaylar çıkabilir; ama çıkarsa tarafsız davranışımızla Devletin gücünü Anayasadan ve yasalardan alan yetkilerini, otoritesini kanun dışına çıkan bütün gruplara adalette, eşitlikle uygulamak suretiyle o çatışmaların tırmanmaya dönüşmesini önleyebileceğimize güveniyoruz hiç değilse. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

ALPASLAN TÜRKES (Adana) — Siz daima bir tarafsınız Sayın Ecevit. Tarafsız değilsiniz.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sayın Türkeş, Meclis kürsüsünde 12 Marttan önce yaptığım konuşmaları okursanız göreceksiniz; lütfen sizden bunu rica ediyorum, zahmet buyurunuz, zabıtlarda vardır. Çatışmalarda taraf olanların ikisine de aynı şiddetle hücum etmişimdir. Niçin alındığınızı da anlamamazlıktan gelmeyi tercih ediyorum. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım...

ALPARSLAN TÜRKES (Adana) — Bir tarafı himayeyi üzerinize aldınız. Hâkimler, valiler, emniyet müdürleri vardı...

Rica ediyorum Sayın Türkeş.

Devam buyurun Sayın Başbakan..

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Tamam, tam ona geliyordum, notumda tam o noktaya geliyordum Sayın Türkeş. Diyecektim ki, Türkiye’de Anayasa var, yasalar var, hâkimler var, savcılar var, güvenlik kuvvetleri var. Memlekette bugün huzur var. Niçin geçmişin karanlıklarını, kendi eseriniz olan olayların acı hatıralarını buraya tekrar getirip saatlerce bize dalalettiniz? *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Eğer bu, milletin gözü özgürlükçü demokrasiden korksun diye yapıldıysa, yanılıyorsunuz. Türk Milleti özgürlükten korkmayacak kadar kendi kendine saygılıdır. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Geride bıraktığımız seçimlerin sonuçları da bunu göstermiştir. Bu konular hey şeyden çok milletin önünde tartışıldı.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz ve bugünkü koalisyon ortağımız Milli Selâmet Partisi aynı hürriyet anlayışını, aynı bağışlama anlayışını savunduk milletin önünde ve bizi iktidar yaptı bu millet.

ALİ YILMAZ (Hatay) — % 33 oyla mı?

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — % 33 diye diye, 9 Aralıkta kaçak çıkardığımızı unutmayınız lütfen. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, 12 Mart öncesini fazla hatırlatmamalarını dileriz. Çünkü 12 Mart öncesi olaylar hatırlatıldıkça o olayları en azından önleyemeyen Adalet Partisi iktidarını da millet ister istemez hatırlıyor.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Anamuhalefet Partisi Lideri dünkü konuşmalarında, “Beynelmilel komünizmi tehlikesi var mı, yok mu? Buna değinmiyorlar, açık söylesinler” dedi. “Bunların iç barışı istedikleri, yani beynelmilel komünizmin etkisinde olanların iç barışı istedikleri iddia edilir mi, edilemez mi, açıkça söylesinler” dedi.

“Devleti yıkma ve bölme faaliyetlerini fikir özgürlüğü mü sayıyorlar? Düşünce, yapıcı ve yıkıcı bir güçtür. Yıkıcısı da olsun mu? dediler. “Hakaret serbest mi olacak?” dediler ve devam ettiler. “Kısırtıcı ajanlar konusunda Ecevit’in geçmişte bazı iddiaları olmuştu. Şimdi Hükümetin başındadır, Devletin arşivlerine dayanarak iddiasını ispatlamakla yükümlüdür” dediler. “Asılsız ihbarlara dayanarak yapılan suçlamalarla ilgili iddiaları olmuştu, bunları ispat etmek zorundadır” dediler. “İşkenceler hakkında beyanları olmuştu, şimdi Hükümettedir, elimde Devletin arşivleri vardır, bunları ispat etmekle yükümlüdür” dediler. “Kontrgerilladan söz etmişti, bununla ilgili Devlet arşivlerine dayanarak açıklamalar yapmak zorundadır” dediler ve saire...

Değerli arkadaşlarım, elbette dünyada da, Türkiye’de de komünizm tehlikesi vardır. Bu, gerçi zaman zaman bizde iddia edildiği gibi, tek merkezden yönetilen bir beynelmilel komünizm değildir. Beynelmilel komünizmdir; ama tek merkezden yönetiliyor” dersek, kendi kendimizi aldatmış oluruz.

Daha geçen gün Brüksel’de toplanan, komünist partilerinin kongreleriyle ilgili olarak yabancı gazetelerde, ajanslarda çıkanları biraz incellerseniz, görürsünüz ki, Batı’nı komünist partileri birbirlerinden çok kesim çizgilerle ayırmaktadırlar. İtalyan Komünist Partisi Fransız Komünist Partisinden, ayrılmaktadır. Çin komünistleri Ruslarınkinden, Yugoslavlar Çin’inkinden, Arnavutlar Ruslarınkinden ayrılmaktadır. Demek ki, beynelmilel komünizmler vardır ve elbette bütün memleketlerde olduğu gibi, hele özgürlükçü demokrasiyi benimseyen memleketlerde olduğu gibi, Türkiye’de de bunların bir ölçüde etkisi olacaktır. Türkiye’de de bunlar mevziler tutmaya çalışacaklardır. Ve demokrasiye inananlar için, komünizmle özgürlükçü demokrasinin bir arada yürüyemeyeceğini, bizim gibi düşünenler için, bu komünizm tehlikesini önlemek gereklidir. Ama nasıl komünizm, beynelmilel komünizm tek değilse, komünizmi önlemenin yolları da tek değildir. Bunun bir yolunu Demirel idaresi 12 Marttan önce denedi, başarılı olamadı. Şimdi biz başka bir yol deneyeceğiz, arkadaşlar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İngiltere’de, İsveç te, İsviçre’de, Batı Almanya’da komünizm neden gelişiyor? Serbest olduğu halde gelişmiyor. “Serbest değildir” dediler. Batı Almanya’da serbesttir. Batı Berlin’deki en büyük caddenin adı Karl Marx Allee’dir. Hiç bir kompleksleri yok, ama aldıkları sosyal tedbirlerle, ekonomik tedbirlerle, hem de o kadar

çok ileri gitmeyen tedbirlerle toplumda bir denge, huzur ve geleceğe yönelik umutlar yaratmak suretiyle komünizmi önleyebiliyorlar.

Düşüncelere yasaklar koyup da korkulan düşünce akımlarını yerin altında gizli faaliyetlerde bulunmaya mecbur bırakmak yerine, açığa çıkmasını sağlayıp, ona karşı demokratik hukuk devleti kuralları içinde daha etkin tedbirler bulma yolunu arayarak komünizmi önüyorlar.

Değerli arkadaşlarım, İngiltere’de İkinci Dünya Savaşının sonuna kadar Parlâmentoda komünist milletvekilleri olurdu. Ne zaman ki İkinci Dünya Savaşından sonra ılımlı bir demokratik sol parti olan İngiliz İşçi Partisi, zaman zaman veya sık sık iktidara gelebilecek kadar güçlü bir parti haline geldi, o günden bu yana İngiliz Parlâmentosuna bir tek komünist milletvekili seçilemedi. İsveç’te serbesttir, Hollanda’da serbesttir, Danimarka’da, serbesttir, Norveç’te serbesttir. Ama bunların hiç birinde komünistlerin iktidara gelebilme şansı yoktur. Ve hepsi Sayın muhalefet sözcülerinin dün burada önerdiklerinin tam tersi düşünceleri, tedbirleri uygulamak suretiyle komünizmin gelişmesini önleyebilmişlerdir. Burada bize karşı savunulan metotlar 12 Mart öncesinde denendi, geçersizliği açıkça görüldü, zararları görüldü, komünizmin yayılmasını önlemediği, hızlandırdığı görüldü. Şimdi izin verilerse veya izin vermeseler dahi milletimizin izniyle biz daha başka, daha demokratik tedbirler bulacağız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

İç barış istemeyenler yok mudur? Olabilir. Bizi iç barışı istemeyenler değil, isteyenler ilgilendiriyor, kendi isteğimiz ilgilendiriyor. Biz “iç barışı kuracağız” diyoruz. Bu ne demektir? Demek ki, barış açısından bazı eksiklikler vardır, toplumda. Demek iç barışı istemeyenler vardır, barış tam olarak oluşmamıştır, “biz onu sağlayacağız” diyoruz. Başkalarının istekleri hakkında konuşmuyoruz; başkalarının aksi yöndeki isteklerine rağmen, biz kendi barış özlemimizden, isteğimizden söz ediyoruz.

Değerli arkadaşlarım, Sayın muhalefet partileri ne dense desin, düşüncelere, biz yerleşmiş ileri demokrasilerde tanınan özgürlüğü tanıyacağız. Fakat düşüncelerini başkalarına zorla kabul ettirmeye kalkışanlar da karşılarında devletin adaletli, fakat etkin gücünü anında bulacaklardır, size bunu söz veriyorum. (C.H.P. sıralarından sürekli alkışlar)

Şimdi, şu serbest olsun mu, bunu da yazmak serbest olsun mu gibi sözlerle bizi köşeye sıkıştıramazsınız arkadaşlarım.

Uzun süredir söylediğim gibi, Ortak Pazarda kader birliği yaptığımız Avrupa Konseyinde bir çatı altında toplandığımız memleketlerde ne ölçüde bir düşünce ve anlatım özgürlüğü varsa, ne bir adım eksikliğini, ne bir adım fazlasını, o kadar olsun istiyoruz ve getireceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Hem diyeceğiz ki, “Biz Avrupa Konseyinde üye olmaya lâyıkız, biz Ortak Pazarda eşit üyeliğe lâyıkız” hem de diyeceğiz ki, “Sizlerin, milletlerinizin lâyık olduğu hürriyetlere lâyık değiliz.” Biz Türk Milletine bunu söylemeyiz, söyletmeyiz ve sizlere de söyletmeyeceğiz. (C.H.P. sıralarından sürekli alkışlar, A.P. sıralarından gürültüler)

Hakaret serbest olsun mu? Hayır. Hiç bir demokratik ülkede “hakaret hürriyeti” diye bir hürriyet yok. Elbette hakaret yasaklanacaktır, elbette iftira yasaklanacaktır; ama herkes düşüncesini serbestçe söyleyebilecektir. Sınır, o düşünceye de bazı düşünceleri, toplumun benimseyemeyeceği, istemediği bazı düşünceleri uygulamaya geçilme safhasında söz konusu olacaktır.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel; “Kışkırtıcı ajanlar konusunda Ecevit Başbakan olmadan önce muhtelif iddialarda, beyanlarda bulunmuştu. Şimdi devlet arşivleri elindedir, bu konuda açıklamalar yapmalıdır, ne tedbirler aldığını söylemelidir, ne alacağını söylemelidir” dedi. “Asılsız ihbarlar konusunda bildiklerini söylemelidir, kontrgerilla konusunda bildiklerini söylemelidir” dedi. Değerli arkadaşlarım, bu konulara girmeyi hiç istemiyordum, bizi geçmiş değil, gelecek ilgilendiriyor. Ama Sayın Demirel, mecbur ettiği için giriyorum. Öteki partilerin grup sözcüleri bu konulara daha dikkatli davrandılar, kendilerine müteşekkirim. Fakat anlaşılmaz, nasıl bir duyguyla Sayın Demirel işi döndürüp, dolaştırıp bunalım yaratıcı, “huzur buldum” diye sevinen toplumu karıştırmaya tahrik noktalarına getiriyor. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kışkırtıcı ajanların 12 Mart öncesindeki şiddet eylemleriyle ilgili rolleri hakkında söylediklerime dayanak bulmak için Devlet arşivlerini araştırmama gerek yok. Ben bu konuda yaptığım iddiaları, açıkladığım bilgileri Sıkıyönetim mahkemelerindeki iddianamelerden, Sıkıyönetim mahkemelerine çağrılan bazı tanıklar hakkında resmen adli makamlarca verilen bilgilerden aldım. Bunları öğrenmek veya sizlere öğretmek için Devlet arşivlerini karıştırmaya gerek görmüyoruz.

Asılsız ihbarlara gelince; birkaç gün önceki gazeteleri açınız. “Sabotör” diye ilân edilmiş bazı kimselerin, bir yıldır, iki yıldır bazıları tutuklu olan kimselerin, asılsız ihbarlar sonucu bu ithamlara uğradıkları, büyük bir suçlarının görülmeyle serbest bırakıldıkları gazetelerde yazıldı. Benim bunları ispat etmek için Devlet arşivlerini karıştırmama gerek yok.

İşkence, kontrgerilla; sıkıyönetim mahkemelerinde bütün bunların üstünde defalarca duruldu. Ben de bunlarla ilgili olarak, bu sonuncularla ilgili olarak kesinlikle şöyle olmuştur, böyle olmuştur demedim. Sadece bu iddialar üzerinde durulmasını istedim... (A.P. sıralarından “Hayır, hayır öyle değil” sesleri) Zabıtlar ortadadır. Fakat kışkırtıcı ajan konusunda ve diğer konularda, asılsız ihbarlar konusunda söylediğim sıkıyönetim mahkemelerinde resmen teşkil edilmiş olan hususlarla ilgilidir.

Şimdi Sayın Demirel öyle istiyor diye, açık söyleyeyim arkadaşlarım, ister kabul edin, ister etmeyin, özür dilerim, ben geçmişi karıştırmak, geçmişe dönmek niyetinde değilim. Açık söylüyorum, Yüce Meclislin Sayın üyeleri, bizim görevimiz tehlike değil, bizim görevimiz kavga değil, bizim görevimiz barış. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kavga gerektiğinde kavgadan kaçtığımızı kimse söyleyemez. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Tehlikeler karşısında yılmamlık gösterdiğimizizi kimse söyleyemez. 12 Mart öncesinde ve sonrasında bunların nice sınavlarını verdik; ama çok şükür kavga zamanı da, tehlike zamanı da geçti artık. Milletçe esenliğe çıktık.

Şimdi toplumda barış sağlamanın, huzur sağlamanın zamanıdır ve bizim de Hükümet olarak, iktidar olarak, iktidarı oluşturan partiler olarak ilk görevimiz, baş görevimiz budur. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

İstedığımız kapanmış tehlikeleri büyütme değil, geride bırakmak; kavgaları canlandırmak değil, barış getirmek istiyoruz topluma barış; istesenez de istemesenez de getireceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve şiddetli alkışlar)

Hangi kavgaların, geçmişteki hangi kavgaların, kızgınlıkların, intikam duygularının ateşini yeniden ortaya çıkarıp da milletin huzurunu bozabiliriz diye, geçmişin olaylarının küllerini deşmeye hiç mi hiç niyetimiz yok. Bunu bilersiniz Sayın Demirel. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Siz, tarihle hesaplaşmanızı kendi içinizde yapınız; bizim verecek hesabımız yoktur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

Geçmişin hesaplaşmalarını, intikam duygularını alevlendirmek yönünde, ne Adalet Partisinden gelen kışkırtmalara kapılacağız, ne de onların tam karşıtlarından gelen kışkırtmalara kapılacağız.

Geride bıraktığımız son yıllar göstermiştir ki birçok zamanlar Adalet Partisiyle onun tam karşıtı bulunanlar bilerek veya bilmeden, isteyerek veya istemeden aynı sonuçları elde etmek için uğraşmışlardır. Geçmişte olanları deşmeyeceğiz arkadaşlarım. Geçmişle ilgili bir hesaplaşma dönemi açmayacağız, açtırmayacağız; ama geçmişte olanları da bu ülkede bir daha öldürmeyeceğiz. Geçmişte yapılanları bir daha yaptırmayacağız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar) Herkes düşündüğünü serbestçe söyleme, yazma hakkına sahip olacaktır. Ama hiç kimseye kendi düşündüğünü, kendi inandığını başkalarına zorla, silahla, zorbalıkla kabul ettirme hakkını, olanağını tanımayacağız.

Değerli arkadaşlarım, düşünce özgürlüğünden sınır kaldırılamazmış, evvelâ Sayın grup sözcülerinden bunu dinledik. Sonra Adalet Partisinin bir Sayın milletvekili buraya çıktı, kendi liderini tekzip edermiş gibi söze başladı, öyle sandık. “Düşünce özgürlüğüne hiç bir yerde sınır olamaz” dedi. Meğer kafaların içindeki henüz ifade edilmemiş düşünceleri kastediyormuş. Geçen gün bir vesile ile bahsettiğim, kafaların içini okuyucu makine icat edilinceye kadar kafalarımızın içindeki düşünceleri çok şükür istesenez de sınırlayamazsınız. Fakat düşünce özgürlüğünden bütün dünyanın anladığı kafadaki düşünceyi açığa vurabilme özgürlüğüdür. Biz bunun eksikliklerini tamamlayacağız ve bu özgürlüğe sınır kabul etmiyoruz. Çünkü biliyoruz ki, insanı insan yapan onun düşünce gücüdür. Uygarlığı yapan, insanın düşünce gücüdür. Kültürleri yaratan, insanlığı ilerleten, insanlığı özgür yapan insanların düşünce gücüdür. Bu gücü sınırlamaya hiçbir kimsenin hakkı olmamak gerekir. Bu hakkı hiç kimseye tanımadığı içindir ki, demokrasi, rejimlerin en güzeldir. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

“Mal sahipleri kendileri kuvvet kullanarak mı, tecavüzü defedecekler?” diye sordu Sayın Demirel bu “ihkakı hak” denen şeyin, memleketimizde ilk örneklerini veren zat sordu bu soruyu. Otobüs hadisesini hatırlarlar, daha iktidara gelir gelmez

kendi yandaşlarını silahlanmaya çağırışını hatırlarlar. Bunları yapan kimse, “mal sahipleri kendileri kuvvet kullanarak mı tecavüzleri defedecek?” dediler,

Değerli arkadaşlarım, biz hakça bir düzen getireceğiz; haklar gasbedilemeyecek ve Türkiye’de, adaletli bir yönetim, iyi işleyen bir güvenlik, bir asayiş mekanizması kurulacak, hiç merak etmesinler.

“Döviz alıp yürüyüşe geçenlere, durmayın yürüyün mü diyeceksiniz?” diye sordu Sayın Demirel.

Her halde “yollar yürümekle aşınmaz ya” deyip yerimizde oturmayacağız, merak buyurmasınlar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın Demirel, “rejimin işlerliğini, Devlet güvenliğini, vatandaşın can ve mal güvenliğini nasıl sağlayacaksınız?” diye sordu ve “Hükümet Programı koalisyon partilerinin memleket meselelerini ve bu meselelerin çözümlerini Hükümet olduktan sonra öğrenecekleri intibakı vermektedir” dedi. Biz belki, olabilir, bunları Hükümet olduktan sonra öğreneceğizdir; fakat Sayın Demirel ve partisi altı yıl Hükümet olmuş ve yine de öğrenememiştir. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Biz daha avantajlı bir durumdayız; onların yaptıkları hataları yapmamaya dikkat edeceğiz, böylelikle asayiş daha kolaylıkla sağlayacağız.

“Anarşi hareketlerinde görev ifa eden polise karşı Cumhuriyet Halk Partisinin takındığı tavır, acaba şimdi nasıl olacak?” diye sordu Sayın Demirel.

Değerli arkadaşlarım, bir kere bizim Hükümetimizin zamanında polisin tavrı ve polisle iktidar ilişkisi bambaşka olacak. Biz, polisi iktidarın kendi özel siyasal partizan amaçlarına göre kullanmayacağız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bir yerde bir hâdise çıktığı vakit, şunun elini kolunu bağla, ötekisini serbest bırak demeyeceğiz polise. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Değerli arkadaşlarım, ekonomik, sosyal görüşlerine tam karşıt olduğumuz halde, Sayın Talû Hükümetinin bu konulardaki tutumunu övmeği bir görev bildim. Geride bir seçim bıraktık, bir bunalım döneminden hemen sonra Sıkıyönetim yeni kalkmış, bir seçim dönemine girdik. Pek çok şeyden korkuluyordu; fakat şükranla belirtmeliyim, Talû Hükümetinin Türk Polisini görevini gereği gibi yapmakta serbest bırakması sayesinde, hiçbir ciddi olay olmaksızın, bütün dünyaya karşı öğünebileceğimiz bir seçim geçirdik. Türk polisinin geçmiş olaylarda, kendi tabiatından gelen hiçbir kusuru yoktur. Bütün kusur onu, kanun dışı, hak dışı, adalet dışı kullanmaya kalkışmış olanlardadır. Bu bir daha tekerrür etmeyecektir Türkiye’de, buna inanıyorum. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Polisimizin, öğrenme isteğinin ne kadar gerçek olduğunu son zamanlarda yakından gördüğüm polisin, eğitimini önemle ele alacağız. Çünkü biliyoruz ki, çağın değişik suçlarına kıyasla, asayiş sağlama bilgimiz geride kalıyor; bu gerilikten kendimizi kurtarmaya çalışacağız.

Genel Başkanlığım sırasında benim de oturduğum apartmanın önüne, Sayın Demirel’in evinin önüne olduğu gibi, koruma memurları verildi. Her gece döndüğümde nöbet ne kadar değişirse değişsin, polis memurlarını kitap okur halde

bulurdum ve okudukları da bir lise bitirmek, bir meslek okulu bitirebilmek için gerekli kitapları. Türk polisinin bu okuma, öğrenme, daha iyi yetişme isteğini karışılacağız; onu çağın gereklerine göre eğitilme olanaklarına kavuşturacağız; onu partizanca amaçların âleti olarak kullanmayacağız; O zaman eminim ki, Türk Polisi, Türk Jandarması, bizi hiç bir memlekete imrendirmeyecek kadar, demokratik hukuk kuralları içinde Türkiye’de asayişini sağlayacaktır. Bu bakımdan kimse merak buyurmasın.

Değerli arkadaşlarım, yine Sayını Demirel benim 15-16 Haziran 1970 işçi olaylarından önce çıkan işçi haklarıyla ilgili bazı kanunlar konusunda söylediklerimi buraya getirdi. “Parlâmentomun çıkaracağı kanunlara acaba Cumhuriyet Halk Partisi şimdi nasıl bakacak?” dedi.

Burada çok talihsiz bir örnek verdi Sayın Demirel. Çünkü sözünü ettiği kanunlar konusunda bizim ne kadar haklı olduğumuzu Anayasa Mahkemesi tescil etti. Müracaatımız üzerine o kanunları bozdu. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Biz öyle kanunlar çıkarmayacağız. Biz çıkaracağımız kanunlarla Türkiye’de işçi haklarını ve başka halkları geriye götürmeyeceğiz, ilerleyen toplum ve dünya ile birlikte ileriye götüreceğiz arkadaşlar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Demokratik Parti sözcüsü Sayın Korkmazcan, “Hükümetin getirmeyi düşündüğü af tasarısı kapsamı itibariyle solculuğum milletlerarası bir aksiyonunun sonucudur” dedi.

İyi niyetine inandığım Sayın Korkmazcan’ın bu konuda niyetini aşan bir ifade kullandığını düşünebilmek istiyorum. Biz 50’nci Yıldönümünü kutlayan bir Devlette yaşayan ve içinde biraz insaf, şefkat duygusu bulunan herkesin o yıldönümü şerefine normal olarak isteyeceği bir affı getirmek istiyoruz. Beynelmilel solun veya sağın isteyeceği bir affı değil.

Kaldı ki, burada başka partilerden hakşinas bazı arkadaşlar da belirttiler, bizim, getireceğimiz af, eylem suçlarını, şiddet suçlarını kapsamayacaktır.

Biz barış getirirken, getirmeye çalışırken geçmişin kırılganlıklarını, iki taraf- lı, karşılıklı, “kim haklı kim haksız, kim daha çok haklı, kim daha çok haksız veya mağdur” diye bir hesaplamaya girmeden, bütünüyle kapatmaya yardımcı olacak bir af getireceğiz. Yüce Meclisimizin bütün üyelerinin de buna yardımcı olacaklarını umuyoruz. Bu af, beynelmilel solun istediği türden af değildir. Koyduğumuz, kendi koyduğumuz, koymak istediğimiz sınırlamalar yüzünden beynelmilel solun veyahut aşırı solun eleştirdiği bir aftır. Biz üyesi bulunduğumuz demokratik batılı ülkeler topluluğunun bizden beklediği ölçüde bir affı getiriyoruz. Ama onlar beklediği için değil, kendi milletimiz beklediği için ve kendi vicdanımız emrettiği için getiriyoruz onu da...

Cumhuriyetçi Güven Partisi Genel Başkanı Sayın Feyzioğlu arkadaşım, “sınırsız hürriyet denemelerinin zamanla anarşiye ve tepki yoluyla hürriyetlerim aşırı kısıtlamamasına yol açtıkları dünya tarihimde çok defa görülmüştür” dediler. Sınırsız hürriyet dememeleri zamanla anarşiye ve tepki yoluyla hürriyetlerim aşırı kısıtlanmasına yol açarmış, dünya tarihinde bu çok görülmüş...

Burada ufak bir kelime ihmali var. Sınırsız hürriyet dedi. Sayın Feyzioğlu. Kimse sınırsız hürriyet istemiyor. Düşünce hürriyetindeki sınırın kalkmasını istiyoruz.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — İfade ediyorsunuz Programda.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sınırsız hürriyet diye değil, sınırsız düşünce hürriyeti.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sınırsız ifade hürriyeti sözü var Programda.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — İfadeyi başka anlıyoruz, siz, sınırsız hürriyet demişsiniz. Onu, yani sizin niyetinizi aştığını kabul ediyorum, öyle olduğunu tahmin ederim.

Elbette hiçbir toplumda sınırsız hürriyet olamaz. Biz düşünce ve ifade hürriyeti önündeki sınırın kalkmasını istiyoruz. Bizim istediğimiz anlamda ve ölçüde düşünce ve ifade özgürlüğü olduğu için hangi memleketlerde anarşi ve komünizm yerleşmiştir, bunun örneklerini ben hatırlayamıyorum. Belki bir iki örneği olabilir; ama herhalde çok daha yaygın bir başka örnek vardır. Demokrasiyi ve demokratik özgürlükleri korumak gerekçesiyle o özgürlüklerde yapılan kısıntıların giderek nasıl dikta rejimlerine yol açtığını gösteren örnekler dünyada herhalde çok daha fazladır. Bu bakımdan özellikle dikkatli olmak gerekir.

Sayın Demirel demokrasi anlayışlarını belirtirken burada, uzun uzadıya ferdin ekonomik hürriyetlerinden söz etti. “Bunlar olmadan, ferdin ekonomik hürriyetleri olmadan demokrasi de olmaz” dedi.

Çok doğrudur. Biz de buna inandığımız içindir ki, en başta, Devletleştirmeci bir parti değiliz, bazılarının sandığının aksine; Hükümet Programına da boraksın Devletleştirilmesinden başka bir madde girmemiş olmasının medeni koalisyon müzakereleri sırasında yaptığımız bir pazarlık değildir; iki partinin de aklına Devletleştirilmesi gereken başka bir konu gelmemiştir.

Demek ki, biz aslında ileri ölçüde, Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşuyorum şu anda, bir saptamayla, biz korkulduğu gibi Devletleştirmeci bir parti değiliz; Millî Selâmet Partisinin de öyle olmadığı biliniyor, Hükümet de elbette değildir ve olmayacaktır. Devletleştirmeciliğe karşı oluşumuzun başlıca nedenlerinden biri, bütün üretim araçları Devletleşti mi, ferdin hürriyetlerinin de ortadan kalkacağını bilmemizdir. (C.H.P. sıralarından, “bravo” sesleri, alkışlar) Fakat demokrasi yalnız kişinin, bireyin ekonomik hürriyetiyle, hürriyetleriyle sağlanamaz. Bu onun unsurlarından ancak bir tanesidir. Kişi özgürlüğüyle toplum yararını bağdaştırmak gerekir. Bunu ben söylemiyorum, Anayasamız söylüyor. Hem “kişinin teşebbüs özgürlüğü vardır.” diyor, kişinin ekonomik özgürlüklerini sayıyor Anayasamız; hem de bunların toplum yararına sınırlanması gerektiğini söylüyor. Bu yapılmadıkça, Adalet Partisinin ve Sayın Demirel’in de ister istemez benimser gördükleri sosyal adalet sağlanamaz, demokrasi sağlam temellere kavuşamaz ve 12 Mart öncesinde olan gibi olayların meydana çıkması kolay kolay önlenemez.

Anayasamız ekonomik özgürlükleri tanımış; fakat onlara sınır konabileceğini söylemiştir. Ama elbette 11’nci maddedeki kayıtlar saklı kalmak kaydıyla; fakat esası Anayasanın 20’nci maddesinde belirtilen ölçüde ve anlamda, düşünce ve anlayışın özgürlüğüne sınır getirilemeyeceğini söylemiştir.

Sayın Demirel ne yapıyor? Bunu tersine çeviriyor; Düşünce özgürlüğünü sınır layalım, ekonomik özgürlüklerini ferdin sınırlamayalım.. O zaman ne sosyal adalet olur, ne demokrasi olur arkadaşlarım.

Sayın Demirel’in, Sayın Demirel diyorum çünkü partisinin tüm partisinin görüşlerini şu söyleyeceğim ne kadar yansıtıyor bilemiyorum, inşallah tam yansıtmıyordur, şöyle bir cümle kullandılar. Yazılı metinden aynen aldım, şöyle dedi Sayın Demirel dün; “Dünya kuruluşu beri insanoğlunu menfaat saiki kadar verimli çalıştıran bir diğer metot keşfedilmemiştir.” (C.H.P. sıralarından görüşmeler)

Bir daha okuyorum, bu özdeyişi; “Dünya kuruluşu beri insanoğlunu menfaat saiki kadar verimli çalıştıran bir diğer metot keşfedilmemiştir.” Devam ediyor...

SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Doğru.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — “Kazanmak ve sahip olmak arzusu, saiki bir toplumu en çok verimli çalışma içine sokar.”

SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Doğru. (A.P. sıralarından “Doğru” sesleri)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — “Doğru” diyorlar. Aynı görüşteymişler, bunu bütün milletimize ilân ederiz izin vererseniz, sizin iznimizle.

SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Edin, edin. (A.P. sıralarından “Edin” sesleri; C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, biz beğensek de, beğenmesek de menfaat saikinin önemini küçümsemiyoruz, küçümseyemiyoruz; ama sadece menfaat ve menfaat saiki üzerine kurulu bir toplum ve ahlâk anlayışını da reddediyoruz arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından “bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Şimdi bir arkadaşımız, (ağız hareketlerinden anlıyorum) “mugalata” gibi bir şey söylüyor. (A.P. sıralarından, “yanlış anlıyorsunuz.” sesleri) Sorarım size, 20’nci yüzyılın ikinci yarısını geçtik. Uygarlık belli bir düzeye ulaştı, uygarlığı bu düzeye ulaştırmada öncülük edenler, tek saikleri menfaat olanlar mıdır, bütün menfaatleri, hatta canlarını reddederek insan düşüncesini özgürce işletenler midir? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İdam edilmeyi göze alarak, engizisyon mahkemeleri tarafından ateşe atılmayı göze alarak, bırakınız menfaati, canını reddederek, inandığı düşünce uğrunda insanlığa yararlı olmak isteyenler mi, yoksa “insanların tek saiki menfaattir” diyenler mi toplumu ve insanlığı bu noktaya getirmiştir. Sorarım sizlere arkadaşlarım? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Menfaat saiki elbette küçümsemez. Fakat sağlıklı ve sağlam bir toplum yapısı kurabilmek için, en azından menfaat saiki ile başkalarını sevebilmeyi, men-

faat saiki ile toplum yararını bağdaştırabilmek zorundayız. Aksi halde tek ölçüsü menfaat saiki olan bir toplumda şahsen ben yaşamak istemezdim; eğer Türk toplumunda yaşamaktan kıvanç duyuyor isem, Türk toplumu için tek saikin menfaat olmadığını bilişimdendir arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Dünya kurulalı beri insanoğlunu menfaat saiki kadar verimli çalıştıran bir diğer metot keşfedilmemiş... Böyle olsa idi, insanlık bugüne kadar sağ salim erişemezdi, körü körüne menfaat çatışması bütün toplumları bölerdi, korktukları türden sınıf çatışması asıl o zaman olurdu.

Sayın Demirel kendisi gibi düşünenlerin büyük yanılığını çok açık, çıplak ve - takdir etmek gerekir - çok dürüst bir şekilde ortaya koydu, kendi toplum anlayışlarını.

Değerli arkadaşlarım, toplumun koşullandırılmasına göre ve insanın bazı içgüdülerine göre menfaat gerçekten bir çalışma saikidir. Ama insanın üstünlüğü kendisindeki bazı içgüdülerini yenebilmesindedir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İnsandaki tek içgüdü menfaat saiki değildir. Ondan daha üstün, daha iyi, daha saygıdeğer içgüdüler de vardır. Biz öyle bir toplum düzeni kurmalıyız ki, daha iyi, daha üstün içgüdüler, menfaat saiki içgüdüsünü insanlık onuru ile bağdaşabilecek bir düzeye indirsin, bir ölçü içinde tutsun. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ve hiç endişe buyurmasınlar, okullarımızdaki ahlâk dersini lâikliği yıkmak için, Atatürk devrimlerini yıkmak için değil; böylesine insanca bir ahlâk anlayışını Türk toplumuna götürmek için değerlendireceğiz. (M.S.P. ve C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Biz insanı insan yapan, uygarlığı uygarlık yapan içgüdüleri, etkenleri yüzeye çıkaran, güçlendiren bir ahlâk düzeni, bir toplum düzeni kurmaya çalışacağız.

Sayın Demirel; “Fakir vatandaşa kalkınma nimetleri nasıl götürülecek?” diye sordular.

Sayın Demirel fakirliğin hep sözünü eder. Biz Türkiye’yi, fakirliğin sözü edilemeyecek hale getireceğiz. Biz bunların tedbirlerini getireceğiz. (A.P. sıralarından “Oh, oh” sesleri, C.H.P. sıralarından alkışlar) Kalkınmanın nimetlerini bugünün fakir vatandaşına, Adalet Partisinin dün burada reddettiği programımızla getireceğiz. (C.H.P. sıralarından, alkışlar)

Tek saiki menfaat hırsı olan bir ekonomi politikası yerine, başlıca amacı insan mutluluğu olan bir ekonomi politikası ile fakirliği yeneceğiz.

Bütün bunları nasıl yapacağız? İşte anlaşılan programımızı okumamışlar. Doğudan bahsetmemişiz, Güneydoğudan bahsetmemişiz, pahalılığın nasıl önlenecğinden bahsetmemişiz, Plânlamadan bahsetmemişiz, vesaire... Bütün bunlara rağmen programda yer alan hedeflere nasıl ulaşacağız? Programımızı biraz daha önyargısız ve dikkatli okurlarsa bunları nasıl yapacağımızı ayrıntıları ile göreceklerdir. Burada kısaca birkaç noktasına değinmekle yetineceğim.

Bir defa, kalkınmayı belli merkezlerde yoğunlaştırmayacağız. Sanayileşmeyi, artık o yükü esasen taşıyamaz hale gelmiş, üzerine fazla sanayi yükü bindiği için artan çevre sağlığı sorunları içinde zehirlenir hale gelmiş büyük kentlerin dışına, Anadolu'ya, Doğu Anadolu'ya, Güneydoğu Anadolu'ya yayacağız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunun mekanizmasını, bunu nasıl yapmak için kuracağımız kurumlara kadar anlatmışız. Sayın Demirel çıkıyor; “Siz Doğudan, siz Güneydoğudan hiç bahsetmemişsiniz.” diyor.

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Okumamış okumamış...

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Kendileri çok bahsetmişler, hiçbir şey yapmadılar. Biz belki bahsetmedik, ama çok şey yapacağız, (C.H.P. sıralarından, alkışlar)

Doğunun, Güneydoğunun sulama ihtiyaçlarından bahsettiniz. İktidarda iken “Mardin, Silopi, Urfa sulaması” hatırlarım daha ilk Başbakan olduğu günlerde Sayın Demirel Urfa'ya giderdi; “Su derdini halledeceğiz” diye demeç verirdi... (A.P. sıralarından “Keban'a hayır!” sesleri) Keban'ı biz başlattık arkadaşlarım, unutmayınız biz başlattık. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar; A.P. sıralarından “Hayır, hayır” sesleri)

Arkadaşlarım, bütün belgeleri ortadadır; Keban'ı biz başlattık. (A.P. sıralarından gürültüler, C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Eğer geldiğimiz zaman Barajlar Dairesindeki milliyetçi teknik personeli darmadağın edilmiş bulmasa idik, barajları birtakım yabancı şirketlere, verebilmenin bahanesi uğruna Barajlar Dairesini milliyetçi Türk mühendislerini darmadağın edilmiş hür halde bulmasa idik, enerji meselesini şimdi vaadedebildiğimizden çok daha süratli hallederdik. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

NAHİT MENTEŞE (Aydın) — Oldu olacak Sayın Ecevit, şu Boğaz Köprüsünü de kabullen bari?

Müdahale etmeyin efendim, yerinizden konuşmayın.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Boğaz Köprüsü gibi bütün eserleri saygı ile karşınız; ama Boğaz Köprüsünden karşı kıyıya fabrikalar bölgesine gittiğinizde göreceksiniz ki, biliyorsunuz ki, elektriksizlikten fabrikalar duruyor Türkiye'de. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ama biz o köprüyü kazandırılmış bir eser olarak şükranla karşılıyoruz. Lütfen lâfı değiştirmeyiniz; kusurlarınızı, günahlarınızı örtmek için...

“Plândan hiç bahsetmemişiz...” Değerli arkadaşlarım; bizim plân anlayışımız bambaşka. Biz plânı kâğıt üstünde bırakmamanın felsefesini ve mekanizmasını getirmişiz hu programımızla. “Bırak yapsın, bırak geçsin” felsefesi ile yani “ekonomik özgürlükler sınırsız olsun” felsefesi ile yani “Tek saik menfaattir” felsefesi ile plânlama bir arada yürüyemez. Onun için de gereği gibi yürüyememiştir. Şimdiye kadar A.P. iktidarı zamanında da ve ondan sonra da plânlar onun için kâğıt üstünde kalmıştır. Biz plânı kâğıt üstünde bırakmamanın, geri kalmış yöreleri ve bölgeleri de plânlamadan yararlandırabilmenin belki lâfını etmemişiz; ama mekanizmalarını, tedbirlerini, kurumlarını programımıza getirmişiz.

Değerli arkadaşlarım; Doğudan bahsetmemişiz, diyorlar. Hayvancılıkla ilgili olarak programda yazdıklarımız en hasta Kars'tan Urfa'ya kadar Doğuyu, Güneydoğuyu ilgilendirir.

Tarım Bakanlığının adını değiştirmişiz; “Gıda, Hayvancılık ve Tarım Bakanlığı” yapmışız ve yeni bir örgütlenmeye götürüyoruz. Neden? Doğu Anadolu halkının modern hayvancılık yoluyla kalkınmasına daha iyi hizmet edebilmek için en başta bunu yapmışız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Değerli arkadaşlarım, verimi, üretimi nasıl artıracığımızı, gelişmeyi nasıl hızlandıracağımızı, bir Hükümet programının çerçevesi içinde girilebilecek azamî ayrıntılara girerek anlatmışız. Petrolde millî olanaklarımızı nasıl koruyacağımızı söylemişiz; boraksı nasıl değerlendireceğimizi söylemişiz; madenlerin imal edilmiş halde ihraç edileceğini söylemişiz; orman düzeninde neler yapacağımızı, kooperatifçilik düzeninde neler yapacağımızı, pazarlama düzeninde, iç ticaret, dış ticaret düzeninde, kredi ve bankacılık düzeninde, para - maliye politikasında neler yapacağımızı söylemişiz; ondan sonra Sayın Anamuhalefet Partisi lideri çıkıyor, “Bu söylediklerinizi nasıl yapacağınızı hiç anlatmamışsınız,” diyor.

Değerli arkadaşlarım, gerek Sayın Demirel, gerek başta Sayın Feyzioğlu olmak üzere başka bazı grup sözcüleri, “Şu fiyatları nasıl düşüreceksiniz?” dediler.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Olduğu gibi söyleyin.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Peki, siz söyleyin Sayın Feyzioğlu. Sayın Başkan izin verirse.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Programınızda, seçim beyannamenizde vaadettiğiniz ucuzluk vaatlerinin fiyatlarla ilgili olarak dünya konjonktürüne atıfta bulundum...

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Çok doğru Sayın Feyzioğlu kabul ediyorum. Fiyatlarda ilgili olarak dünya konjonktürüne atıfta bulunmak, bizim ucuzluk vaadimizle çelişmez. Neden? Çünkü fiyat artışları başka şeydir, fiyat düzeyleri başka şeydir, pahalılık başka şeydir. (C.H.P. sıralarından, “Dinle, dinle” sesleri)

Bir dakika arkadaşlarım; bizim burada bir liraya yediğimiz ekmek İsveç'te on liradır; ama İsveç'te hayat Türkiye'dekinden çok daha ucuzdur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Gelirlerle fiyatlar arasında...

DAVUT AKSU (Kars) — Sayın Başkan, Turhan Feyzioğlu'na söyleyiniz.

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Senelerdir burada, dinlemeyi öğrensin biraz.

Müdahale etmeyiniz Sayın Feyzioğlu.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Elbette şu herkesin bildiği, bugünkü dünya konjonktürü içinde belli maddelerin fiyatlarını eski düzeylerinde tutma olanağı yoktur. Bunun için ancak, “Ben geçici bir Hükümetim,” bahanesine

sarılan bir Hükümet imkân bulabilir. Petrol konusunda, başka hammaddeler konusunda bütün dünyadaki olağanüstü fiyat artışlarını yok farz etmek, “hiçbir fiyat ayarlamasına ihtiyaç yoktur” diyebilmek için yalnız memleket gerçeklerinden değil, dünya gerçeklerinden de bir hayli uzak olmak veya onlara gözlerini kapatmak gerekir.

Bizim programda ortaya koyduğumuz tedbir şu; Biz fiyatlarla gelirler arasında adaletli ve dinamik bir denge kuracağız ve dünya konjonktürünün gerekli kıldığı fiyat ayarlamalarını yaparken, bunun yükünü dar ve orta gelirli halka taşıtmamaya çalışacağız. Bunu programda açıkça ifade etmişiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bunun tedbirleri nelerdir? Tedbirlerini elbette uygulamada göstereceğiz, ama bazılarını şimdiden programda da açıklamışız. Bir iki örneğini vereyim değerli arkadaşlarım.

Diyoruz ki; Ekonomimiz için hayati önem taşıyan, hayat pahalılığında büyük rolü olan bazı temel yatırım veya ihtiyaç maddelerini Devlet veya kooperatif ve kooperatif üst kuruluşlarıyla ithal edeceğiz. Bunların dağıtımını da yine, yerine konusuna göre, Devlet veya kooperatifler yapacak. Bu ne demektir? Bunu söyleyeyim arkadaşlarım; Tereyağı bitti bahanesiyle bazı Batı ülkelerinin tereyağı fazlasına pazar bulmak üzere getirtilen - Halbuki o para ile Türkiye’de mandıracılık geliştirilebilirdi, tereyağı üretimi artırılabilirdi - o onbeş liralık, yirmi liralık tereyağını kırk liraya sattırmayacağız demektir, programımıza koyduğumuz tedbirle. (C.H.P. sıralarından sürekli alkışlar)

Merkez Bankasında milyarlarca dolarlık döviz dururken, sunî demir - çelik karaborsası yaratıp da bir avuç vurguncuyu zengin etmeyeceğiz demektir koyduğumuz tedbir. (C.H.P. sıralarından “bastır” sesleri ve sürekli alkışlar)

Denebilir ki, “Sen özel teşebbüse karşı mısın?” Hayır! Özel teşebbüs var, özel teşebbüs var. Bir, fırsatını buldu mu demir - çeliğin karaborsasını yapan özel teşebbüs erbabı var; bir de o karaborsadan ateş pahasına aldığı demir - çelikle inşaat yapan insan var. Biz inşaat yapanı, fabrikasında demiri, çeliği kullananı, demir - çelik karaborsası yapan özel teşebbüs erbabına tercih edeceğiz. İkisi de özel teşebbüs; birini otelcine tercih edeceğiz.

Başka bazı partilerin, Adalet Partisinin kimi kime tercih ettiğini geçmişte gördük. Bizim tercihimiz, bu programın doğrultusunda, tam tersi olacaktır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Diyoruz ki, zamanla teşvik tedbirlerini tüketim maddelerinden yatırım maddeleri sanayiine ve ağır sanayiye kaydıracağız. Bu ne demektir?

Tüketim malları imal eden yerli fabrikalarımız belli bir güç düzeyine, kuvvet düzeyine ulaştıktan sonra, Devlet himayesi altında halkı sömürmeye devam edemeyecektir. Eğer o zaman da halka, ürettiği tüketim maddelerini, ihtiyaç, maddelerini pahalıya satmaya devam ederse gümrük kapılarını açacağız, hiçbir teşvik, tedbiri uygulamayacağız, onu bir disiplin altına alacağız.

Bunlar sadece birkaç örnek... Demek ki, fiyat ayarlaması başka, ucuzluk - pahalılık başka olmak kaydıyla söylüyorum, pahalılığı nasıl önleyeceğimizin, hele dar ve orta gelirli yurttaşlarımızı aşırı fiyat yükselmelerinin yükünden nasıl koruyacağımızın bazı somut tedbirlerini dahi, bu Hükümet programında gerekmez iken ortaya koymuşuz.

Ayrıca, bir yandan ağır sanayii, yatırım malları ve ara mallar sanayiini hem geliştireceğimizi, hem yayacağımızı söylemişiz; ama bir yandan da onların silindiri altında sanatkârı, esnafı, küçük ve orta boy sanayiciyi ezdirmeyeceğimizi söylemişiz. Onları ezdirmeyecek kurumlar ve kredi mekanizmaları getireceğimizi söylemişiz. Böylelikle, yalnız halk düzeyinde değil, özel teşebbüsün kendi içinde de denge ve sosyal adalet sağlayacağımızı, kalkınmayı ve sanayileşmeyi, Doğusuyla Batısıyla bütün yurda dengeli olarak yayacağımızı söylemişiz.

Yabancı sermayeden yararlanma zorunluğu gerçeğini reddetmemişiz, ama yabancı sermayeden yararlanırken bir veya iki büyük ülkeye bağımlı duruma gelmeme zorunluluğunu belirtmişiz. Özellikle içinde bulunduğumuz dünya ortamının, koşullarının sağladığı olanaklardan yararlanırken, hem yabancı sermaye konusunda, hem dış ticaret konusunda çok unsurlu bir dengeye önem vereceğimizi belirtmişiz. Yabancı sermayenin kazandığını olduğu gibi dışarıya götürmesine izin vermeyeceğimizi söylemişiz. Elbette kendi çıkarını gözetecektir, ama biz de Türkiye'nin yararını kollamaya onu mecbur edeceğimizi söylemişiz ki bu, kendini düşünme hakkına sahip olan her memleketin elbette yapması gereken bir şeydir.

Değerli arkadaşlarım, Hükümet programında kooperatifçiliğe çok geniş bir yer veriliyor. Lâf olarak yer verilmiyor. Türkiye'de şimdiye kadar görülmemiş, başka birçok demokratik ülkelerde görülmüş ama Türkiye'de görülmemiş yeni bir boyut, yeni bir nitelik, yeni bir güç kazandıracağımızı belirterek söz ediyoruz kooperatifçilikten. Bunu da sözde bırakmıyoruz, kurumlarını söylüyoruz. Kooperatifçilikle ilgili bütün kuruluşları Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı adı altında bir bakanlıkta toplayarak kooperatifçiliğin Devletle ilişkilerinin kolaylaştırılacağını söylüyoruz. Normal kredi mekanizmasının dışında bir mekanizma kurarak, kooperatiflerin yatırımlar yapabilmesi için, kendi üyelerini ve memleketi güçlendirebilmek için gerekli kredileri alabilmelerini nasıl sağlayabileceğimizi anlatıyoruz. Fakat bazı Sayın sözcüler, o arada gerek Sayın Demirel, gerek Sayın Korkmazcan, bizim bu kooperatifçilik anlayışımıza bir kuşku gölgesi düşürücü nitelikte konuşmalar yaptılar.

Sayın Demirel, âdeta bizim kooperatifçilik anlayışımıza "Kolektivizm" kuşkusunun gölgesini düşürmeye kalkıştı. Sayın Korkmazcan da, burada tutulan hedefin "Devlet güdümü altındaki zorlayıcı bir kooperatifçilik sistemiyle köyden şehire kadar ticarî ve sosyal yaşantıyı kontrol altına almak olduğu açıktır." dedi. Bu; endişelerinin hiç varid olmadığını kısa zamanda görecekteldir. Bizim şikâyetçi olduğumuz güdümlü demokrasi, bir anlamda Türkiye'de bugün uygulanmakta olan demokrasidir. Biz, genel müdürünü Hükümetin tayin ettiği kooperatife, kooperatif demeyiz. Ama bugünkü uygulama; etkin, güçlü kooperatifler görünüşte kooperatif, aslında Devlet bürokrasisinin bir uzantısı halindedir ve işbaşında bulunan Hükümetin

meşrebine göre, ekonomi anlayışına göre ya Devlet bürokrasisinin eğilimlerini yansıtır, ya da o kooperatiflerin üyesi olan köylüyü, üreticiyi sömürmek isteyen bazı iş çevrelerinin menfaatlerini gözetir.

Şimdi bu çatı - kuruluşlar elbette bir süre birtakım eksiklikleri, kusurları düzeltilerek, ister istemez - böyle devam edecek, ama biz süratle yapıyı temelden yükselteceğiz ve çatı ile birleştireceğiz ve en kısa zamanda gerçek demokratik kooperatifçiliği, bugüne kadar Türkiye’de olmayan gerçek demokratik kooperatifçiliği Türkiye’ye getireceğiz, amacımız budur.

Bu kooperatiflerle ticarî ve sosyal hayatı bir ölçüde kontrol altına almak söz konusu ise, bunu yapacak olan, (hiç merak edilmesin) Devlet olmayacaktır; halk kendi ekonomik ve sosyal hayatını, kendi hür iradesiyle bir ölçüde kendi kontrolü altına alacaktır. Aracının, tefecinin kontrolünden çıkarıp üretim hayatını Devlet yardımı ile - ama Devlet müdahalesiyle değil - kendi kontrolü altına alacaktır. Amacımız bundan ibarettir.

Sayın Demirel, “Banka kaynaklarının âdeta kamu fonları gibi kullanma eğilimi, endişemizin kaynağını teşkil etmektedir, banka kaynakları özel kesimin tasarruflarından oluşmaktadır, halk sektörüne neden imtiyaz tanınacak?” dediler.

Sayın arkadaşlarım, benim bildiğim kadarı ile bu bir yanılgıdır. Bankalarda biriken bu paralar öncelikle, bizim yararlandırmak istediğimiz halkın tasarruflarıdır. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) Radyo konuşmamda seçimler sırasında da söylediğim gibi; fakirliğini bir piyango hayaliyle avutmaya çalışan dar ve orta gelirli vatandaşlarımız, 200-400-600’er liralık paralarını bankalarda toplarlar ve o bankalardaki o paralar büyük bölümü ile onların yoksulluğunun sürüp gitmesine neden olanlara verilir.

Değerli arkadaşlarım, biz özel teşebbüsten kredi esirgeyeceğiz demiyoruz. Plân disiplini içinde yatırım yapacak olan, Türkiye’de iş sahaları açacak olan, Türkiye’nin kalkınmasını ve sınaileşmesini hızlandıracak olan iş adamları şimdiye kadar gördüklerinden belki daha büyük kredi kolaylıkları, proje kolaylıkları, hammadde kolaylıkları göreceklidir. Bunu kendileri de anlamaya ve memnuniyetlerini belirtmeye başlamışlardır. Ama soygun için, halkı ve memleketi fakir bırakma imtiyazlarını sürdürebilmek için ona buna kredi verme dönemi kapanacaktır... (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) Şimdiye kadar tütüncüyü soyanlara verilen kredi tütünü yetiştirene, pamukçuyu sömürenlere verilen kredi pamukçuya verilecektir arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) Ve öğrencinin hakkı olan para da, aslında kendileri iktidarda bulundukları sırada gençlerin, çocukların muhtaç oldukları okulları açmayıp, özel kişilere artırınlara 10 milyon, 20 milyon olarak verilmeyecek, okumak isteyenlere, onların babalarına verilecektir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar) Yani kısacası halkın parası halka ve halkı kalkındıracak iş adamlarına verilecek. (C.H.P. sıralarından alkışlar, “Bravo” sesleri)

Sayın Demirel, “Hükümet programında karma ekonomi tâbiri hiç geçmiyor” dedi. Hükümet programında borakstan başka devletleştirilecek başka bir şeyden

söz ediliyor mu ki, karma ekonomiden vazgeçildi mi, geçilmedi mi kuşkusuna ortaya çıksın. Biz, karma ekonomiden vazgeçmek şöyle dursun, karma ekonomiyi yepyeni bir boyuta, halk boyutuna kavuşturarak daha da güçlendireceğiz. (A.P. sıralarından “Ne demek o?” sesleri) Halk boyutu dediğimiz şudur; Halka açık şirketler, devam edebilir, demokratik bir ülkede kimse buna engel olamaz, bunlara hiç bir diyeğimiz yok. Ama halka açık şirketler altında bazı büyük sermayedarlar kendi para ve sermaye ihtiyaçlarını, kendi yönetecekleri işletmeler için toplayadursunlar, biz de bir yandan Hükümet olarak halkın kendi tasarruflarını kendi yönetim ve denetimleri altında Devlet yardımı ile kuracakları büyük sınai işletmelerde, tarım işletmelerinde değerlendirmelerini sağlamaya çalışacağız. Halk böylelikle Devletin de boyunduruğu altında olmayacak, büyük sermayenin de boyunduruğu altında olmayacak. Yalnız ekonomimiz değil, demokrasimiz de böylece yeni bir boyut kazanmış olacak. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri)

Değerli arkadaşlarım, enerji konusunda Sayın Demirel meselelere kendi yaklaşımları açısından tipik bir şey söylediler; “Nerden sağlanırsa sağlansın, kaçta sağlanırsa sağlansın elektriğin varlığı önemlidir” dediler. İşte bu zihniyettir ki, Türkiye’yi bugünkü elektrik ve enerji bunalımının ta içine getirdi... (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi bizi mecbur bıraktıkları noktada, maalesef biz de bir süre için, “nereden ve kaçta sağlarsak sağlayalım” diyecek durumdayız. Ama inşallah bu durumdan çok yakında kurtulacağız. Amerika bizi bir yandan belki fuel -oille enerji üretmeye teşvik ederken, kendisi şimdi enerji üretimi için kömüre dönüyor. Biz ise kendi kömür yataklarımızı toprağın altında terk etmişiz ve nice projeler yıllardır ihmal edilmiş halde duruyor. Bir kısmını da yüzeyden den, kolay tarafından kömürü alıp gerisini yanmaya terk eden bazı sorumsuz özel kişilerin eline bırakmışız ve fuel - oil fiyatlarının roket hızı ile yükseldiği bir dönemde Sayın Demirel’in burada veciz bir şekilde ifade ettikleri zihniyetin sonucu olarak, Türkiye’yi ateş pahasına fuel - oille ye fuel - oil santralleri ile elektrik ihtiyacını karşılamaya mecbur olacak durumda bırakmışız. Biz bu durumdan memleketi kurtarmaya çalışacağız Sayın Demirel!

Sayın Korkmazcan; “Petrolde yabancılardan da yararlanmak gerekir” dedi. Hükümet programında, petrolde yabancılardan da yararlanmayı düşünmediğimizi gösterir her hangi bir ibare olduğunu sanmıyorum. Ancak, yabancı petrol şirketleri karşısında Türkiye’nin millî yararını daha iyi gözetecek yasal tedbirleri ve yönetsel tedbirleri alacağımızı söylüyoruz ki, bu da hakkımızdır.

Sevgili arkadaşlarım, deniyor ki; “Türkiye kendi olanaklarıyla yeteri kadar petrol bulamaz.” Çok daha büyük olanaklara sahip dev, uluslararası şirketler sondaj yapıyorlar, “Burada petrol yok” deyip kuyuların üstünü örtüp gidiyorlar; milliyetçi Türk mühendisi geliyor, ufacak olanaklarla oradan petrolü çıkarıyor. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Demek ki, kişisel menfaat saikinin üstüne millî menfaat saiki ile gidilince bazı şeyler yapılabilir. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Sayın arkadaşlarım, yabancı şirketler konusunda ne fazla katı olmak, ne de kendi kendini aldatmak gerekir. Bu konuda ne kadar ıstıyaklı olsak azdır. Eğer son

günlerin Amerikan basınıni izleyecek olursanız şunu görürsünüz; Amerikan Kongresinde “Engizisyon” tâbir edilen bir mahkeme kuruldu âdetâ ve burada bazı dev petrol şirketlerin Amerikalı yöneticileri (Kongre veya Senato üyeleri tarafından, şimdi kesin olarak hatırlamıyorum) yargılanıyor. Neden yargılanıyorlar? 20 yıldan beri Orta - Doğu’da Amerikan hariciyesinin dış politikasını petrol şirketleri eliyle yürüttüğü ortaya çıkmış, bunun hesabı sorulmak isteniyor. (Ne kadarı doğrudur ne kadarı değildir bilmiyoruz. Bunu kınayarak, eleştirerek de söylemiyorum, dünyamızın gerçeği bu. O gerçekleri bilelim yeter, ona göre tedbirli oluruz) Yine bu hesaplaşmada ortaya çıkan bir gerçek, hani bütün dünyanın, az gelişmiş ülkelerin, gelişmiş ülkelerin, Türkiye’nin petrol fiyatlarındaki aşırı yükselişten kıvrandığı dönemde, yani 1973’ün son üç ayında 1972’nin son üç ayına oranla bu büyük petrol şirketlerinin kârlarında % 56 artış var ve bu artışın ancak % 16’sı Amerika’da sağlanıyor, % 84’ü bu petrol şirketlerimin faaliyet gösterdikleri veya petrollerini sattıkları başka memleketlerde sağlanıyor.

Değerli arkadaşlarım, sanırım son müzakerelerde veya müzakerelerden önce zaman zaman bir parti liderinin demecinde; “İşte programda hiç milliyetçilikten bahis yok” falan denilmişti. Çağımızın milliyetçiliğine ekonomik milliyetçilik dedik diye lütfen hor görülmesin, mübalâğalı sayılmasın. Çağımızın milliyetçiliği, bugünkü dünya gerçekleri karşısında, bizim keşfetmek zorunda olmadığımız, kapitalist olsun olmasın dünyanın bütün büyük ülkelerinin açıkladıkları bu gerçekler karşısında millî menfaatleri korumaktır. Çağımızın milliyetçiliğinin birinci koşullu budur. Hükümet programı da bu milliyetçilik anlayışına dayanarak hazırlanmıştır. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Özellikle Sayın Korkmazcan, Kamu İktisadî Teşebbüslerindeki işçilerin, (yalnız; işçiler değil kastımız, bütün çalışanların; işçisiyle, yöneticisiyle, müstahde-miyle, teknik personeliyle) yönetime katılması ve katkıları onanında (bu sözüm de eleştirildi, halbuki programda var) pay almalarıyla ilgili madde hakkında bazı kuş-kuları belirttiler. Bu konudaki düşüncelerimizi kısaca anlatmak isterim.

Değerli arkadaşlarım, bundan iki amacımız vardır. Birisi; şimdiye kadar İktisadî Devlet Teşekküllerinin sahibi, patronu belli olmamıştır. Devlet bunlara gereği gibi sahip çıkmamıştır, özellikle çok partili döneme girildiğinden beri, politik nedenlerle gereği gibi sahip çıkmamıştır. Kendi yöneticilerinin ise sahip çıkabilme yetkileri olmamıştır. Zaman zaman yine iktidarda bulunanların meşrebine, anlayışına göre Devlet sektörü, Türkiye’yi yer yer Ortak Pazar ülkeleriyle rekabet şansına kavuşturabilecek kadar büyük olanaklarıyla, kolay servet sağlamak isteyen bir kısım özel teşebbüs erbabının rahatça sağabildiği, menfaat sağlayabildiği kurumlar haline getirilmiştir. Partizanca atamalar yapılmıştır, özel teşebbüsün isteklerine göre atamalar yapılmıştır veya gerekli atamalar durdurulmuştur ve neticede bunlar memleket ekonomisini ayakta tutabilecek kurumlar olduğu halde memleket ekonomisine yük olan kurumlar haline gelmişlerdir. Biz bunlara yeni bir sahip bulacağız, bu sahip millet olacaktır ve millet adına o fabrikalarda, işletmelerde, maden ocaklarında çalışanlar olacaklardır arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Bunun için Yugoslavya misalini verdi Sayın Korkmazcan. Yugoslavya'ya gitmeye gerek yok. Yugoslavya'daki şekil, birçok bakımlardan onların devlet yapısıyla kaynaşmış değişik bir sistem, incelemeye değer yönleri hiç şüphesiz var; fakat biz model olarak başka ülkelere bakalım. Almanya'da, yalnız devlet sektöründe değil, büyük özel müesseselerde bu sistem uzun zamanıdır uygulanıyor ve çok daha ileri ölçüde uygulanmasının hazırlıkları yapılıyor. Yer yer İngiltere'de de uygulanıyor, İtalyan kamu iktisadî kuruluşlarının bir kısmında uygulanıyor. Kapitalizmde bir hayli ileri gitmiş olan Fransa'da Renault gibi bir büyük fabrikada uygulanıyor, kapitalizmin bayraktarlığını yapan Amerika'da MİT (Massachusetts Institute of Technology) denilen büyük üniversitede bu bir ders olarak okutuluyor. Scanlon Plan adlı bir kürsü vardır ve burada işçilerin yönetime ve kâra katılması dersi okutulur. Hiç değilse benim bildiğim, bir kaç yıl öncesine kadar okutulurdu. Bu da şöyle ortaya çıkmıştır;

Birinci Dünya Savaşından sonraki ağır bunalım yıllarında bir küçük demir - çelik fabrikasının işçileri ücretlerinin artırılmasını istiyorlar, grev yapıyorlar. Patron, dünya iktisadî bunalımının etkisi altında bir kuruş verebilecek durumda değil, zaten iflâsın eşiğinde olduğu için fabrikasını kapatmak üzere, işçilerin üyesi bulundukları sendikanın mahallî şube başkanına gidiyor ve “Bana bir çare bulun” diyor. Sendika başkanı hak veriyor fabrika sahihine, “Bu çareyi fabrikada çalışan işçiler bulabilir, onlara imkân tanıyın” diyor. Scanlon adlı eğitimsiz, fakat uyanık bir işçi bu işin önderliğini üzerine alıyor ve bir kendi kendini yönetim plânı çiziyor. Daha dünya iktisadî buhranı devam ederken o fabrika hem bunalımdan kurtuluyor, hem de işçilere istediğinden çok daha fazla gelir ve menfaat sağlıyor. Ondan sonra hiç bir okulun mezunu olmayan bu Scanlon adlı işçi MIT gibi bir büyük üniversitede bir kürsü sahibi yapılıyor. Amerika'da zaman zaman o kürsü etrafında bir kongre toplanır; Amerika'nın çeşitli yerlerinde yönetime ve kâra katılma sistemini uygulayan özel firmalar toplanırlar, karşılıklı tecrübelerini, izlenimlerini birbirlerine anlatırlar ve bu sistemi geliştirmeye çalışırlar.

Yine İngiltere'de, (yanlış hatırlamıyorsam) Scot Bader adlı bir şirket vardır; bu şirket tamamiyle içinde çalışanlar tarafından yönetilir; kârının bir kısmı çalışanlara verilir, bir kısmı yatırıma ayrılır, bir kısmı sosyal ve eğitsel faaliyetlere ayrılır.

O halde “Siz Yugoslav sistemini getirmek istiyorsunuz” demeden önce, biz bu konularda önyargı sahibi değiliz, çok kendine özgü bir rejimi olan Yugoslavya'daki devlet işletmeciliğinden de elbette bazı öğreneceğimiz şeyler olabilir. Amerika uzman üstüne uzman gönderiyor Yugoslavya'ya. Ama evvelâ Almanya'ya, Amerika'ya, İtalya'ya bakınız, bütün bunlarda bizim yalnız devlet sektörümüz için (özel teşebbüse karışmıyoruz) önerdiğimiz sistemi bulacaksınız.

Değerli arkadaşlarım, istiyoruz ki, Devlet bu işletmelere yön versin, plân hedefleri versin; ondan sonra karışmanın; yetkileriyle ve sorumluluklarıyla baş başa kalarak; işçisi, mühendisi, yöneticisi kafa kafaya versinler, hem bu müesseseleri kurtarsınlar, hem kendi kendilerini kurtarsınlar, hem de Devlet maliyesini ve bütçesini kurtarsınlar. Bizim istediğimiz bundan ibarettir.

Sayın Demirel; hem “Bu programla hiçbir şey getirmiyorsunuz” diyor, hem de, “Bu programda vadettiklerinizi hangi maddi olanaklarla yapacaksınız?” diyor. Demek ki, biz aynı şeyi söylemişiz ki, “Bunu hangi olanakla yapacaksınız” diyor. Bir de espri yaptılar, “Milyonların Maliye Bakanlığının alt katında olmadığını göreceksiniz” dediler. Bu tatlı bir espri idi. Fakat ben espri yapmayacağım, kendilerine bir gerçeği hatırlatacağım.

Kendileri Başbakan oldukları vakit, bildiğim kadar ve bazı kendisinin danıştığı iktisatçılardan da öğrendiğim kadar - uzun zaman, “Şu yastıkların, şiltelerin altındaki milyonlar ne zaman çıkacak” diye beklemişler. İktidara gelmeden önce bu konuda söylediklerine, “İşte Halk Partisi Hükümetleri varken herkes milyonlarını şiltelinin altında saklıyor, yastığının altında saklıyor” lâfına kendileri de inanmışlar. Sonradan ciddi ciddi, bildiğim kadarıyla bazı ekonomistleri çağırmışlar; “Bu milyonlar ne zaman yastıkların, şiltelerin altından çıkacak” diye. Biz böyle bir bilmezlik içinde değiliz. Maliye Bakanlığının alt katında bize ne devredildiğini maalesef çok iyi biliyoruz Sayın Demirel. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Ve bütün o imkânlar içinde; ama o imkânları süratle artırmaya çalışarak, programımızda belirttiklerimizi yapmaya çalışacağız.

Sayın Demirel, kendileri birkaç yıldır çok reformcu oldular biliyorsunuz, “Hükümet programı reformlardan hiç söz etmiyor” dediler. Değerli arkadaşlarım, 2,5 yıl o kadar sözü edildi ki, millet bıktı ve ciddiye almaz hale geldi. Yozlaştırmayı başardınız reformları... Onun için artık sözünü etmeyeceğiz, yapacağız arkadaşlarım. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Bu programda sizin reddettiğiniz ne varsa gerçek reform onlardır...

“Toprak reformundan söz edilmiyor” dedi Sayın Feyzioğlu, doğrudur. Millî Selâmet Partisi Grubu adına konuşan Sayın Hasan Aksay arkadaşım da bunu açık yürekle belirtti. Bu koalisyon anlaşmamızın bir gereğidir. Bunu kendi aramızda konuşmuş olduğumuz gibi, bütün açıklığı ile Yüce Meclise ve kamuoyuna bildirmeyi görev sayıyoruz.

Değerli arkadaşlarım, aslında Sayın Millî Selâmet Partisi Genel Başkanı arkadaşımın iznini almadan koalisyon müzakerelerine gireceğim, özür dilerim. Koalisyon müzakerelerinin uzaması sanıldığı gibi temel ekonomik, sosyal ve siyasal konulardaki bazı anlaşmazlıklardan ileri gelmedi. İki tarafın da titizliğinden ileri geldi. Hükümet kurulduğu zaman ortaya çıkabilecek yönetimle ilgili, tedbirlerin ayrıntılarıyla, ilgili bazı sorunları Hükümet kurulmadan önce açıklığa kavuşturmak arzumuzdan geldi. Bu arada ikimiz de birbirimize bu programda yer alan siyasal, ekonomik ve sosyal tedbirleri kabul ettirmekte en küçük bir güçlük çekmedik. Sadece iki konuda karşılıklı güçlüğüümüz oldu.

1. — Toprak reformu konusunda. Burada bize Sayın Feyzioğlu ve Sayın Demirel tarafından hatırlatıldığı gibi, geçen yıl yürürlüğe girmiş olan Toprak Reformu Kanununu yeterli bulmadığımız bilinen bir gerçektir, bunu bildirgemizde de açıkladık ve iktidar olunca değiştireceğimizi, ne yönde değiştireceğimizi anlatarak söyledik.

2. — Ortak Pazar konusunda güçlüğümüz oldu. Fakat aslında iki parti de, karşılıklı, bu konularda dahi büyük bir fedakârlıkta bulunmak zorunda kalmadılar. Çünkü Sayın Millî Selâmet Partisi sözcüsünün de dün burada açık sözlülükle belirttiği gibi, Millî Selâmet Partisi bizim Ortak Pazar üyeliği yolunda atılmış aceleci, ihtiyatsız adımları, verilmiş aşırı tavizleri onarmak, kendi ulusal yararımıza uygun hale getirmek için beslediğimiz niyetin içtenliğini gördü. Bunu bir teminat olarak kabul etti. Hiç değilse, bu, Türkiye'nin menfaatlerini büyük ölçüde korur diye düşündü. Biz de şöyle düşündük. Toprak Reformu konusunda; Millî Selâmet Partisi bizim Toprak ve Tarım Reformu Kanununda yapmak istediğimiz değişiklikleri sakıncalı buluyor, olabilir; ama yürürlükte bir kanun vardır. Bunun yürütülmesinde iki parti mutabık. Biz de bunu şöyle içimize sindirdik; Bizim anlayışımıza göre esasen doğrudan doğruya toprak dağıtımı ile toprak reformuna başlamak son derece tehlikeli olabilir. Çünkü bir toprak reformu uygulamasının ilk yıllarında verim düşüşü olursa, "Toprak reformu da bu muymuş" diye bir hayal kırıklığı uyanabilir. Toprak reformu uygulamasıyla birlikte köylüyü verimli ve yoğun tarım işletmeciliği yapabilecek olanaklara kavuşturmak gerekir. Bunun için güçlü kooperatiflere, yeterli kredi olanaklarına kavuşturmak gerekir. Aracının, tefecinin sömürsünden kurtarmak gerekir... (A.P. sıralarından "hayırlı sabahlar" sesleri) Bunu kitaplarımızda, bildirgelerimizde yıllardır okuyabiliyorsunuz. Size hayırlı sabahlar. Size hayırlı sabahlar... Yıllardır bizim toprak reformu anlayışımızın kuru bir toprak dağıtımından ibaret olmadığını bu kürsüde anlatıyoruz, kitaplarda yazıyoruz, bildirgelerde anlatıyoruz. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; C.H.P. ve A.P. sıraları arasında karşılıklı gürültüler)

Başarılı bir toprak reformu için gerekli olduğunu bildiğimiz bu tedbirlerin alınmasının hiç birine Millî Selâmet Partisinin itirazı yok. Onun için bu dönemi bu şekilde değerlendiririz, ondan sonra bugünkü kanunun elverdiğinden daha ileri ölçüde bir toprak reformuna gerek var mıdır, gerek yok mudur, onu zamanı geldiğinde ayrıca düşünürüz. Demek ki, toprak reformu konusunda ve Avrupa Ekonomik Topluluğu konusunda aramızdaki müzakere ve karşılıklı uzlaşma, taviz bundan ibarettir. (C.H.P. ve A.P. sıraları arasında müdahaleler, gürültüler)

Rica ederim, rica ederim arkadaşlar.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sayın arkadaşlarım, Sayın Demirel burada, her halde bizim yüzümüzden olmamakla beraber, "Büyük ölçüde artan hayat pahalılığı karşısında köylünün satınalma gücü iki misline çıkarılmalı" dedi. Buna çok sevindim.. Temenni ederim ki, bu olanağı bulduğumuz hallerde bundan memnun kalmayacak bazı iş çevrelerinin görüşleri, şikâyetleri bu kürsüde yansıtılmaz.

Değerli arkadaşlarım, "Haşhaşa ne yapacaklar? Vazih deyimler bulamadık" dedi Sayın Demirel. Kendi bildirgelerini açtık, birkaç defa karıştırdık, tek bir cümleye rastlamadık. Ama seçim kampanyası sırasında "Kanunu değiştirerek haşhaş ekimime müsaade edeceğiz" diye söylediler. Halbuki mesele kanunla halledilecek değil, kararname ile halledilecek mesele idi. Niçin öyle dediler? Çünkü Hükümet

kendi ellerinde idi, bunu yapabilecek bakanlar kendi bakanları idi. Kendileri resmen Hükümette olmasalar bile fiilen Hükümette idiler. Onun için kararname ile yapabilirlerdi. Bunu halktan saklamak üzere, “Kamunu değiştireceğiz” dediler. Biz başından beri yazılı metinlerimizde ne söylüyorsak, o mealde, o çerçeve içerisinde kalıyoruz. İktidara geldik, güvenoyu aldıktan sonra verirsiniz, ilk inceleyeceğimiz meselelerden birisi olacaktır. İnceleyeceğimiz sözü bile doğru değil, şimdiden konuyu incelemeye başladım. Bu konuda her şeyden önce Türkiye’nin ve Türk köylüsünün yararını düşüneceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Geçen gün bazı bilim adamlarının açıkladığı bir acı gerçek; Türkiye’deki haşhaş tohumu 3-4 bin yıl içinde oluşturulmuş bir tohumudur. Türkiye’yi, ileride bu tohumu başka memleketlerden, ithal etmek durumunda bırakmamak için gerekli her tedbiri alacağız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Haşhaşın yalnız haşhaşını değil, yemeğinde yağını kullanan, ahırında sapını kullanan köylüyü ele - güne muhtaç olmaktan kurtaracağız arkadaşlarım. Bunun için hiç endişe etmeyin. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Orman köylüsüne bu programla önerdiğimiz, sağladığımız olanaklardan da çok endişe duyulduğunu gördüm Sayın Demirel’in konuşmalarından. Bazı çevrelerin endişe duymakta yerden göğe kadar hakları vardır. Çünkü şimdiye kadar Türkiye’de bazı iş adamları Devletin ormanlarından, keresteyi, odunu ucuza kapatmışlar, Devletin inşaatına iki misli fiyatına satmışlardır. Bu yapılamayacaktır artık. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Bunun ticaretimi en başta orman köylülerinin kooperatifleri yapacaktır.

“Genel sağlık sigortasından söz edilmemiştir” dedi Sayın Demirel. Oysa genel sağlık sigortasının memlekete yayılacağı programda açıkça ifade edilmiştir.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Feyzioğlu arkadaşım grev oylamasının muhtemel sakıncaları üzerimde durdu. Bu sakıncaları elbette biz de biliyoruz; fakat şimdiye kadar yürürlükte olan sistemin sakıncalarına bir çözüm bulunamamıştır. Eğer bu sakıncalara, yani hangi sendika yetkilidir, bunu tayin edebilmek için etkin bir sistem, mekanizma bulunabilirse, bu önerimiz de ısrar etmemiz hiç bir neden kalmaz. Bu öneriyi huzuruza getirdiğimiz vakit de, Sayın Feyzioğlu’nun aklında bulunan, benim de paylaştığım kaygıları giderici birtakım formülleri de hiç şüphesiz ya biz getireceğiz veya burada birlikte arayacağız. Ama bugün çalışma hayatıyla biraz yakından ilgilenen Sayın üyeler, sendikalar anasında yetki ihtilâfı meselesinin nasıl sendikacılığımızı birtakım hastalıklarla malûl hale getiren, nasıl huzursuzluk nedeni olan bir sistem olduğunu biliyorlar. Bu, bizim çıkarttığımız kanun, iyi niyetle koymuşuz, ama uygulamada işlemediğini görüyoruz. Bunu değiştirmek için çare arıyoruz. Bu çare, programa koyduğumuz olmayabilir, ama mutlaka bir çare bulmaya mecburuz. Daha iyisi şu ama kadar aklımıza gelmedi.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel, (Özür dilerim, bu bölümde perakende olarak konulara değiniyorum) “İşçi - memur ayırımı nasıl olacak” dediler.

Bunun kesin ölçeğini, tabii güvenoyu verirsiniz kısa bir süre içinde aramaya, bulmaya çalışacağız. Bizim düşüncemize göre bazı genel kurallarım söyleyebilirim;

Birincisi; kamu sektöründe çalışanlardan aslında işçi sayılması gerektiği halde, toplu sözleşme ve grev hakkından yararlanmasın diye memur statüsüne mahkûm edilenleri cesaretle işçi statüsüne geçireceğiz. Birinci kıstasımız bu olacak.

İkincisi; İktisadî Devlet Teşekküllerimde kuracağımız demokratik işletmecilik yöntemiyle, o sektörde çalışanlar zaten muhtemelen memur olmaktan çıkacaklar; yöneticisiyle, mühendisiyle işletmecisiyle, hepsi sözleşmeyle çalışan, hukuk açısından işçi sayılabilen veya işveren vekili sayılabilen kimseler durumuna gelecekler.

Yine, Sayın Demirel, “Teknik personelden en iyi ve etkin biçimde yararlanacağız diyorsunuz. Bunu nasıl yapacaksınız?” diyor.

Bunu yapmaya mecburuz. Aksi halde sanayileşemeyiz; aksi halde beyin göçünü önleyemeyiz, aksi halde Türkiye’de o kadar milyonlar, milyarlar harcayarak okuttuğumuz teknisyen, sanatkâr, mühendis, jeolog, doktor yaptığınız elemanların yurt dışına gitmelerinin bir ölçünün üstünde önleyemeyiz. Bunun mutlaka çarelerini bulacağız. Bir kere onları manen tatmin edeceğiz, onları küstürmeyeceğiz. Acı gerçek şu ki, Sayın Demirel o zümrenin içinden geldiği halde o zümreyi kendisine küstürdü. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Biz Türkiye’de bir teknokrasi kurmak istemiyoruz. Ama teknik insana, bilim adamına, teknisyene gereken değer verilmeden, gereken ölçüde manevî ve maddî tatmin sağlanmadan demokrasinin de işleyemeyeceğine, sanayileşme yolunda da ilerleyemeyeceğimize inanıyoruz.

Evvelâ şunu içimize sindirmemiz lâzım, milletvekilleri olarak, bakanlar olarak, ben Başbakan olarak, Devlet dairelerinde değerli arkadaşlarımız müsteşarlar, genel müdürler olarak şunu içimize sindirmek zorundayız; Çağımızın sanayi uygarlığında birçok teknik personel kendisinin üstü durumunda bulunan, âmiri durumunda bulunan kimseden daha yüksek ücret alabilir, alması gerekebilir. Mühendisi tutmak için, jeologu tutmak için onun maaşına zam yapacağız. Efendim, onun âmiri müsteşar, onun âmiri genel müdür bu kadar para alıyor, haydi onlara da yapalım, haydi arkasından mühendise... Bu yok. Sanayileşen her toplumda bazı öyle işçi vardır ki, âmirinden yüksek ücret alır. Bu, sanayileşmenin henüz çaresi bulunamamış bir personel rejimi sorunudur. Çaresini buluncaya kadar buna teslim olacağız; teknik personeli hem manen, hem maddeten, tatmin için gerekeni yapacağız arkadaşlarım.

Sayın Demirel, “Büyük şehirlerin ve metropollerin problemlerine ne gibi çözümler düşünülmektedir?” dediler.

Anlaşılan kendileri bizim programımızı okumak zahmetine katlanmamışlar, kendileri sorsun biz anlatalım diye düşünülmüşler. Hepsi ayrıntılı olarak var. Uydu kentlerden söz etmişiz. Büyük şehirlerin kendi kendilerini boğmalarını önlemek için, çevre sağlığı sorununu önlemek için, arsa spekülasyonu sorununu önlemek için, İngilizce “Statelite” denilen uydu -kentler kurulmasını önermişiz her büyük şehrin etrafında. Şehirlerin etrafındaki gelişme alanlarında bulunan arsaların kamu yararına kullanılmak üzere kamulaştırılmalarını önermişiz.

Gecekondu sorununa köklü, gerçekçi ve cesur çözümler önermişiz. Bazı arkadaşlarımızın, Sayın sözcülerin korktukları gibi herkes dilediği yere gecekondu kuracak değil, buna son veriyoruz. “1973 Aralığına kadar olan uygulamayı bağışlama sınırı içine alacağız” diyoruz. Özel kişilerin atmaları üzerimde kurulmuşsa, “İlle o arsaları kamulaştıracacağız” da demiyoruz; “Mümkünse kamulaştıracacağız, mümkün değilse, gerekli değilse onlara, başka yerde konut sağlayacağız” diyoruz ve bundan sonrası için, “Altyapı hizmetlerini Devletin getireceği alanlar tespit edeceğiz ve kendi evini kendi yapana, ne zamandır lâfı edilen, ama gerçekleşmeyen bir sistemle yardımı yapacağız” diyoruz.

Ayrıca, köy - kentlerden söz ediyoruz. Sayın Demirel köy - kentler hakkında çok kuşku ileri sürdü. Oysa bu, “Merkezî köyler” adı altında, daha bundan kısa bir süre önce burada “müzakere ettiğimiz Üçüncü Beş Yıllık Plâna muhtemelen bizim 1969 bildirimizden esinlenerek Veya değerli plânlamacı uzmanların düşüncesiyle girmiş bir konudur. Uygulaması yapılmamıştır, belli bir ekonomik ve sosyal sistem içine oturtulmamıştır. Onun içtin bugüne kadar işleyeceğimden şüphemiz vardı idaredeki bazı iyi niyetli yöneticilerin gayretine rağmen; fakat biz bunu uygulamaya kararlıyız. “Bunun finansmanı nereden gelecek?” diye soruldu. Bu, kemdi kendimi finanse edecek. Çünkü köylüye hizmet eskisinden çok daha kolay ve ucuza götürülebilecek; köyler, köy - kentlere nakledilmeyecek, isteyen yerli yerinde oturacak, ama bugün hiç bir köye ulaştırılması mümkün olmayan bazı hizmetler ve yatırımlar merkezî hizmet noktalarına götürülecek ve oradan gerektiğinde köylere de ulaştırılması olanağı sağlanacak. Bunlar üretim merkezleri olacak, daha ileri tarım teknolojisi merkezleri olacak ve yaygın sanayi politikamızın gereği olarak, köylünün de katkısıyla, teşebbüsüyle veya yurt dışındaki hemşehrilerinin ortaklığı ile sanayi kuruluşları kurabilmeleri için bütün olanakları toplayacak merkezler olacak.

Buralarda kurulacak küçük sanayiler aslında şehirlerde kurulacak sanayii erden çok daha düşük maliyetli olacak, özel teşebbüs veya devlet bir şehirde bir teşebbüs kurmak için evvelâ birtakım is tim lâikler yapar, birtakım sosyal yapılar yapar, sosyal görüşü daha, ileri ise lojmanlar yapar; ama köylü fabrika kurmayı düşündüğü vakit (ki, yer yer birçok yerlerde düşünülüyor) bu yatırımların hiç binini yapmaksızın tasarrufunu olduğu gibi fabrikaya yatırıyor.

Bundan bir süre önce, geçen yaz b ad arı idi, Alanya’nın Alsarlar Köyüne uğradım, kendiliğinden, tarihî oluşum içinde bir merkezî köy, bir yarı köy - kent durumuna gelmiş Alsarlar. 10-11 köy ona bağlı, meyvecilik yapan köyler veya dağ köyleri... Burada köylü bir ambalaj fabrikası, kuruyordu türlü engellemelere rağmen Ambalaj fabrikasının temelinden ve inşaat malzemesinden başka tek bir ek inşaat, yan inşaat yoktu. Halbuki aynı fabrika bir şehirde kurulacak olsaydı, onunla ilgili bir sürü yan masraflar da ortaya çıkmış olacaktı.

Demek ki, her bakımdan; gerek hizmetin götürülmesi bakımından, etkinliği bakımından, gerek sanayi kuruluşları bakımından köy - kentler kendi kendilerini finanse edebilecekleri gibi, daha üretken kaynak merkezleri haline gele çekleridir.

Değerli arkadaşlarımı, muhtemelen bizim programda belki acele ile yaptığımız bazı ifade aksaklıkları dolayısıyla bu üniversiteye giriş konusunda meramımızı iyi anlatamadığımız görülüyor. Böyle olabileceğini bütün içtenliğimle söylüyorum. Onun için müsaade ederseniz bu konuda ne olacağını, ne olmayacağını kısaca anlatayım.

Bazı sözcü arkadaşlarımız dediler ki; “Siz herkes için üniversiteye giriş sınavsız olacaktır, demiştiniz. Halbuki şimdi bazıları için sınavlı olacak diyorsunuz”

Değerli arkadaşlarını, herkes için üniversiteye girmek sınavsız olacak derken bunun anlamı elbette şu olanak gerekir; (A.P. sıralarından “Yaaa!” sesleri) Arkadaşlar, ciddi bir mesele konuşuyoruz, yağlarla, ballarla halledilecek bir mesele değil, ciddi bir mesele üzerindeyiz, 150 bin genci ilgilendiren bir mesele konuşuyoruz.

“Herkes imtihansız girecek” demek, üniversiteye girme hakkını iktisabetmemiş kimselerin de imtihansız olarak üniversiteye gireceği mânasına elbette gelmez. Kimler üniversiteye sınavsız girecek? Üniversiteye hazırlayıcı nitelikte oklukları kabul edilen ortaöğrenim kurumlarını bitirenler üniversiteye sınavsız girecekler. Buna ek olarak şimdiye kadar üniversiteye girme olanağını hiç bulamamış olanlara da sınavla girme şansını tanıyoruz, geçici olarak... Ayrıca diyoruz ki, kimsenin önü tıkanmayacaktır eğitimde ve öğretimde. Liselerde tek çatı altında değişik bölümler, programlar uygulanacak ve üniversiteye hazırlayıcı nitelikte olmayan bir programa devam etmekte olan bir öğrenci eğer fikrini değiştirir, “Hayır, ben bu meslekten vazgeçtim, üniversiteye gideceğim” derse, ona göre bir çatının altında değişik kurslar, programlar bulunacağı için, onları izleyebilecek ve o da o zaman üniversiteye sınavsız girebilecek.

Şimdilik üniversiteye girme hakkı hiç tanınmamış olanlara yeni bir hak tanıyoruz, ilerde onları da lise mezunlarına sağlayacağımız imkâna tam kavuşturulmak üzere.

Demek ki, seçimlerde verdiğimiz sözün gerisine düşmemişiz, daha ilerisine gitmişiz arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın Demirel, benim geçmişteki bazı sözlerimden hatırlatmalar yaparak biraz alaylı bir üslupla, “İmam - Hatip okullarının orta kısmı açılacak mı?” diye sordular.

Değerli arkadaşlarım, bizim geçmiş, yıllardaki itirazlarımız şu idi; Bütün meslek ve sanat okullarının orta kısımları kapatıldı; askerî ortaokul, san alt ortaokulu, Maliye Meslek Orta-okulu, tarım ortaokulu, hemşire ortaokulu, sağlık ortaokulu, hepsi kapatıldı, yalnız İmam -hatip Ortaokulu parasız yatılı giriş olanaklarına sahibolarak açık bırakıldı. Bu durumda fakir aileler, çocuklarının din adamı olarak yetişmesini isteseler de istemeseler de çocuklarını bu okullara göndermek zorunda kalıyorlardı. Biz, “İmam - Hatip okulları kapansın” demedik. Biz, “Sosyal adaletin gereği, Türkiye gibi fakiri bol bir ülkede bütün meslek ve sanat okulları, tıpkı İmam-Hatip Okulları gibi ilkokula dayalı hale getirilsin yeniden” dedik. Ne yapıldı? Tam tersi yapıldı, fakir çocuklarına son olanak da kapatıldı ve imanı - hatip okullarının orta kısmı kaldırıldı. Şimdi İmam-Hatip Okulu ve diğer meslek ve sanat okulları ile

birlikte bütün meslek öğrenimini ilkokula dayalı hale getireceğiz. Programımızda yazılı olan budur.

(C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

“Vekil imamlar kadroya geçinilecek mi, geçirilmeyecek mi? Açık söyleyin” dedi Sayın Demirel.

Böyle konularda hiç bir kompleksimiz yok. Açık söyledik, daha da açık söyleriz. Türkiye’de vekil imamlar sorunu inkâr edilemeyecek bir sosyal sorundur. “Sen, yeteni kadar bilgili değilsin” diye insanları, şu ana kadar iyi - kötü bir geçim imkânı olan insanları Devlet tutup camii kapısının dışına atamaz. Ama bazısının muhtemelen okuması yakması dahi yoktur ki, bu gibi kimselere de büyük sorumluluk, bilgi isteyen bir görevi de ilelebet emanet edemeyiz. Bunların birçoğunun kendi kendilerini ne kadar iyi yetiştirdiklerini çok iyi biliyorum anma, aralarında o olanağı, aile durumları, yoksullukları dolayısıyla bulamamış olanlar da vardır.

Bizim dediğimiz açıkça şudur; Vekil imamların eğitim açısından eksikliklerini tamamlayacağız. Bu eksiklikleri tamamlanınca onları asıl kadroya geçineceğiz, ondan sonra vekil imamlık uygulamasına son vereceğiz. Sözlerimiz bundan ibarettir. *(C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)*

Seçim sistemi konusunda Sayın Feyzioğlu, benim şahsen benimsediğim bir öneride bulundu. Derhal koalisyon ortağımız olarak Sayın Erbakan’a eğildim, “Siz de benimser misiniz?” dedim, Memnuniyetle” dediler. “Seçilim sistemi değiştirken seçilme yaşını 25’e indirelim” dediler, dediler Sayın Feyzioğlu. Bunu şükranla karşılıyoruz ve gruplarımızın da benimseyeceğini düşünüyorum. Bunu memnuniyetle, hazırlayacağımız kanuna koyarız. *(C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)*

Millî savunma hizmetleri konusunda Sayın Demirel, “Modern bir ordunun ihtiyaç fazlası olanları yurt hizmeti sırasında askerlik dışı kamu hizmetlerinde görevlendirebiliriz” sözümüze kargı, “Amele-i mükellefe devri yeniden mi açılıyor? Her ne sebeple olursa olsun bu devir açılmaz” dediler.

Böyle meydan okumalara ihtiyaç yok Sayın Demirel. Türkiye’de demokratik hukuk devleti var. Her şeye rağmen tahribedilmemiş Anayasa Mahkemesi var, Danıştay var, elbette açılmaz. O devir, elbette amele-i mükellefe devri açılmaz. Biz Anayasamızın elverdiği ve bugüne kadar kullanılamamış bir olanağı memleket yaranıma kullanacağız; herkesi kendi bilgisine, eğitim alanına eğilimine en uygun alanda ordunun ihtiyaç fazlası olanları çalıştıracacağız. Böylelikle askerlik çağına gelmiş gençlerimizi, bazılarını yıllarca, işsiz güçsüz, evsiz barksız bekleme durumundan kurtaracağız ve başta geri kalmış bölgeleri o yetmişmiş elemanların hizmetlerinden yararlandıracağız.

Kıbrıs konusunda Sayın Korkmazcan bir endişelerini belirttiler. Bu konuda kısaca sunuşta bulunma gereğini duyuyorum. Şöyle dediler; “Kıbrıs’taki Türklerin emniyeti için Türkiye’nin bu konuda söz sahibi olmakta devamı imkânı mı, yoksa ancak bir veya iki eyaleti Türklerin idaresinde şeklen bağımsız bir devlet idaresi mi millî menfaatlerimize daha uygundur?”

Bu soruyu sormalarının nedeni, bizim Kıbrıs için en uygun çözüm olarak federasyon fikrini önermiş olmamız. Bu konuda en küçük bir kaygı durmalarına gerek yoktur. Esas olan Kıbrıs'ın bağımsızlığıdır bizim için. Kıbrıs'ın ne bölünmesini, ne başka bir ülkeye ilhakını istiyoruz, "Bağımsız bir devlet statüsü olmaya devam etmelidir" diyoruz. Bağımsız bir devlet statüsü içinde, elbette, Türkiye ile bugüne kadar devam eden ilişkileri devam edecektir. "Federasyon" derken de, Kıbrıs'ı eyalet eyalet bölmeyi asla düşünmüyoruz. Osmanlı Devlet düzeni ve yerleşme düzeni bize bu konularda çok ilham da verebilir. Her cemaati dağılmış bulunduğu yerlerde dahi belli egemenlik, kendi kendini yönetim olanaklarına kavuşturmak olanağı vardır. Biz Kıbrıs'ı bölecek bir federasyon düşünmüyoruz, iki toplumun egemenlik haklarında adaletli ve demokratik bir dengeyi ve uzlaşmayı sağlayacak bir federasyon istiyoruz. Bu bakımdan, Sayın Korkmazcan'ın bir açıdan, Kıbrıs'ta Rumların da tamamen ters açıdan duydukları endişelerin ikisi de yersizdir. Hiç endişe duyulmasın. Hükümet olarak Kıbrıs sorunu için en isabetli çözüm şeklinin federatif bir sistemle bulunacağına inanıyoruz. İki toplumdan oluşan Kıbrıs Devletinin Anayasasında, federatif devlet bünyesinin gerekli kıldığı unsurların bir kısmının esasen mevcut bulunduğuna inanıyoruz. Belki Rumlar da bu konuda, bizim zihnimizde bulunanlardan çok daha başka düşünceleri bizde vehmettikleri için aşırı endişeye kapılıyorlar. Bu itibarla, 1960 statüsünün hangi ölçüde takviyesinin Türk Cemaatinin güvenliği ve Kıbrıs Devletinin bağımsızlığı bakımından daha büyük bir teminat sağlayacağını araştıracağız. Bunu yaparken görüşmelerde ulaşılmış olan bugünkü durumun en iyi bir şekilde ileriye dönük olarak değerlendirilmesini, daha ileriye doğru götürülmek üzere, daha iyiye doğru götürülmek üzere değerlendirilmesini elbette görev bileceğiz.

Sayın Korkmazcan, Demokratik Parti Grubu adına yaptıkları konuşmada; "Bu Hükümet solcu bir Hükümettir. Böyle bir Hükümet karşısında Demokratik Parti sağcı, milliyetçi, demokrat muhalefeti temsil etmektedir" dedi.

Kendileri için uygun gördükleri sağcılık sıfatına bir şey söylemek bize düşmez. Bu sıfatla çağında bulundukları partileri de rahatsız etmiş olduklarını şüphesiz müşahade etmişlerdir. Çünkü sağcılık eskiden dinsel, geleneksel anlamda değerlendirildiği için Türkiye'de, birçok kimsenin saygı duyduğu bir kavramdı; ama şimdi gerçek çağdaş anlamını ve içeriğini kazanmıştır ve bu anlamda da, ekonomik ve sosyal anlamda sağcılığın, pek hoş bir şey olmadığı memleketimizde geniş ölçüde kabul edilmeye başlamıştır. Ben de bu anlamda sağcılığı kendilerine reva görmeyeceğini umuyorum; fakat bu tâbiri kullanıp kullanmamak tabiatıyla kendi bilecekleri iştir. Milliyetçilik konusunda, kendilerinin milliyetçilik anlayışına da, demokrasi anlayışlarına da saygı duyarım; fakat milliyetçilik konusunda her hakle bir muhalefete ihtiyacımız olmayacaktır. Bundan emin bulunsunlar. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Çağımızın gereklerine en uygun bir milliyetçiliği uygulayacağız.

Demokrasi anlayışları bakımından da, bizim getirmek istediğimiz demokratik özgürlüklere karşı çıkacak yönde bir muhalefet yapmazlarsa bilhassa memnun oluruz ve buna karşı çıkmayacak bir muhalefetle beraber çalışmaktan kıvanç duyarız.

Değerli arkadaşlarım, gene Demokratik Partisinin bence çok yersiz kuşkularını sembolik bir dille anlatan “Aysberg” nazariyesi de geçersizdir. İki parti arasında bütün görüşmeler her yönü ile kamuoyuna açıklanmıştı; son bir - iki yönü kaldıysa açıklanmamış, onları da burada açıklıyorum. Bildirgelerimizden tabii Millî Selâmet Partisi adına konuşmak bana düşmez, ama kendi bildirgemizden bu Hükümet Programına aktarılmamış hususlar da kamuoyunun bilgisi içindedir. Hiç birisini saklama gereğini duymamışız. Demokrasi bir açıklık rejimidir. Daha az değil, daha çok bir demokrasi olsun istiyoruz ülkemizde; yani daha çok açıklık rejimi olsun istiyoruz. Böyle bir rejimin kurulmasında bize yardımcı olurlarsa, böyle “Aysberg” hayalleri görmemize de gerek kalmaz o zaman. En korkulan akımlar bile suyun altında saklı kalmaz, suyun yüzüne çıkar. Suyun yüzüne çıktı mı, her tedbirini alırsınız, en etkin ve demokratlık şekilde alırsınız ve o şekilde demokrasimiz daha sağlam, daha sağlıklı bir ortama kavuşmuş olur.

Değerli arkadaşlarım, bu protokol, bu programı ve bu Hükümetin tu tümüyle, öyle inanıyorum ki, Devletimize ve demokrasimizi daha çok açıklık getiriyoruz. Demokrasinin iyi işlemesi için gerekli olan saygınlığı politikaya ve politikacıya kazandırmaya çalışacağız. Şimdiye kadar, demokrasinin gereği olan “Halkın kendi kendini yönetmesi” kuralı, “Halkın Devlet ve memleket işleriyle ilgilenmesi” kuralı işletmesin diye, politika halka çirkin bir şey gibi gösterilmek istenirdi. Dernekler Kanununda ve öteki yasalarda yapılan filân, kısıntılar hep bunun sonuçlarıdır aslında, Hani, çocuğun pastayı yememesi istenince “Acıdır, sakın yeme” derler. Devletin, memleketin nimetlerinden istifade etmek istemeyenlere “Aman, politika kötü şeydir. Siz sendika olarak karışmayın, sen genç olarak karışma, sen işçi olarak, sen memur olarak karışma”... Kim karışsın? Bir avuç insan. O zaman politika çirkin olur, o zaman politika çamur olur. Biz getireceğimiz geniş özgürlüklerle, politika da herkesi bütün yurttaşları daha etkin hale getireceğiz. Halkımızı, Devlet yönetimine daha çok ağırlığını koyabilme olanağına kavuşturacağız. Politika ile ilgili bu yanlışlığı lortadan kaldıracağımız gibi, geçen gün Hükümet Programında değindiğimiz, dün Sayın Millî Selâmet Partisi sözcüsü arkadaşımızın değindiği ve Sayın Demirel’in de alay ederek değindiği başka tarihî yanlışları da ortadan kaldıracağız. Artık kimse sömürü aracı olarak din istismarı yapamayacaktır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar). Artık kimse reformculuğu yozlaştırmak için Atatürk istismarcılığı da yapamayacak. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar). İşte iki parti, Atatürk ilkeleri doğrultusunda ve işte bu Devleti yöneteceğiz diye milletimizin önüne el ele verip çıkmış durumdadır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, getireceğimiz yönetimle - eğer güvenimize lâyık olursak, bizi güveninize lâyık görürseniz - komünistlik umacısıyla toplumu korkutup da demokrasiyi ve özgürlükleri kısımaya kalkışmayacağız. Kimsenin kimseyi sömürmesi ne, ne yabancıların Türkiye’yi ne kemdi içimizden bazılarının halkı sömürmesine ve ezmesine izin vermeyeceğiz. Herkes düşüncesini serbestçe açıklayabilecek; ama kimse düşünce ayrılıkları yüzünden. kavga edemeyecek. Kimse kendi düşüncesini, inancını başkasına yumrukla, taşla, sopa ile silahla kabul ettirmeye kalkılamayacak.

Değerli arkadaşlarımı, güvenoyu verirseniz göreve güçle ve inançla devam edecek bu Hükümetle Türkiye’de yeni bir dönem başlayacak. O yeni dönemde bazı eski yöntemler geçerli olmayacak. Onun için toplumda geçerliliğini korumak isteyen bütün siyasetçileri ve partileri, açılmakta olan yeni dönemin kurallarına kendilerini daha iyi hazırlamaya davet ediyorum. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Toplumda şimdiden büyük ölçüde yerleşmeye başlayan barışın, siyasette partilerimiz arasında da yerleşmesini diliyoruz. Elbette fikir ayrılığımız olacak. O fikir ayrılıkları topluma, siyasete dinamizm katacak, ama bunu birbirimize iftirada bulunmadan, birbirimize saygı içinde yürütelim. Biz bunun için elimizden geleni yapacağız. Karşımıza geçip “bu kadar özgünlük fazla” diyenlere en sert muhalefet özgürlüğünü de tanımayı görev bileceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, sizlere her şeyi; neleri yapacağımızı, neleri yapmayacağımızı açık açık söyledik. Takdir sizlerindir. Hepimizi saygılarla selâmlarım.

Sağ olunuz efendim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar; M.S.P. sıralarından alkışlar)

Teşekkür ederim Sayın Ecevit.

Sayın arkadaşlar..

NURİ BAYAR (Sakarya) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan beyanları meyanında, benim Sanayi Bakanlığı görevime rastlayan dönemdeki bazı konulara fevkalâde yanlış olarak değindiler, fevkalâde yanlış malûmat verdiler. İzin verirseniz bu durumu tashih için söz rica ediyorum. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Bir dakika efendim bir dakika, Sayın üye bir istekte bulunuyor, dinleyeyim de anlayayım.

NURİ BAYAR (Sakarya) — Fevkalâde yanlış malûmat verdiler, izin verirseniz bu durumu tavzih edeyim?

Şimdi bu görüşmeleri tamamlama durumundayız Sayın Bayar, müsaade buyurun efendim.

NURİ BAYAR (Sakarya) — Ne demek bu Sayın Başkan?

Müsaade buyurun efendim, daha sonra belki değerlendirme imkânını bulabilirim; sarîh ifadede bulunuyorum Sayın Bayar.

Şimdi, Hükümet Programı üzerinde beş siyasi parti sözcüsü ve iki üye şahısları adına beyanda bulundular, Hükümet adına da Sayın Başbakan beyanda bulundular. Bu arada bir önerge gelmiştir, okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına Hükümet Programı üzerinde yapılan müzakerele-
rin devamı hususunun oya sunulmasını rica ederim. Saygılarımla.

D. P. Grup Başkanvekili Hasan Korkmazcan (Denizli)

C.G.P. Grup Başkanvekili Vefa Tanır (Konya)

A.P. Grup Başkanvekili Nahit Menteşe (Aydın)

Önerge üzerinde lehte Sayın Turhan Feyzioğlu söz istemişlerdir.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Aleyhte.

Aleyhte Metin Tüzün.

Buyurun Sayın Feyzioğlu.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, önerge sahibi olarak konuşmak istiyorum.

Önerge sahibi olarak değil, lehinde ikinci kişi olarak size söz verebilirim Sayın Korkmazcan.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Peki.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın arkadaşlarım, geçen dönemlerde milletvekilliği yapmış olanlar, yeni İçtüzük hükmünden doğan bir rica ile gruplarımızın huzuruna çıktığını fark etmişlerdir.

Yeni İçtüzük, gruplar adına birer konuşma ve iki milletvekili tarafından da konuşuna yapıldıktan sonra, müzakerelerin kifayetinini oylanmasını değil, müzakerelerin devamının oylanmasını emrediyor. Bir yeterlik önergesi oylaması yok yeni İçtüzükte. Yeni İçtüzük, birer defa gruplar ve ilki arkadaşımız konuştuğuktan sonra, eğer müzakerelerin devamında yarar görülüyorsa, bunun oyla halledilmesini uygun görüyor.

Sayın Başbakanın kürsüye çıktıkları ve konuşmaya haşladıkları sıralarda, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanı vekili arkadaşım bizim sıralara geldiler. Danışma Meclisinde de daha evvel; müzakereye devam edilirse, grupların bu defa sınırlı olarak, yarımşar saati geçmemek üzere ikinci defa söz hakkını kullanmaları bütün partilerin görüş birliği ile konuşulmuş, karara bağlanmış, “yarımşar saat gruplar ikinci haklarını kullanabilirler Meclis bu yolda, karar verirse” denmiş olduğu için, herhalde bunu düşünerek Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanvekili geldiler, “Devamda yarar görüyor musunuz?” diye Demokratik Partiye sordular. Komşu olduğumuz için cevaplarını duyduk, “Evet” dediler. Bize sordular “Evet” dedik. Ve doğrusu sandık ki, bizim de temayüllerimizi öğrendikten sonra; düşünce özgürlüğüne, tartışma özgürlüğüne bu kadar önem verdiklerini beyan eden bir iktidar, “son söz milletvekilinindir” ve saire gibi hükümlerde vardı eski İçtüzükte, yine de var; bütün bu esaslar muvacehesinde ve bu kadar da sert başlamış olan başladığı kadar sert bitmedi bereket versin, bizim, konuşmalarımıza temas ettikçe hemen her noktada hak veren konuşmalar da yapıldı fakat çok da sert suçlamalar ihtiva eden gurubumuza, bütün muhalefet gruplarına müteveccih suçlamaları ihtiva eden bir Hükümet konuşmasından sonra müzakerelerin devamında Cumhuriyet Halk Partisi Grubu da yarar umacaktır, bunu zannettik. Bir önerge hazırladık, bu önergeyi bütün grupların, bundan önceki anlayış çerçevesi içinde imzalayacaklarını ümit ettik. Fakat gördük ki, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu Başkanvekili arkadaşımız, bize, “Bunda yarar görüyor musunuz?” diye sormuş olan arkadaşımız, bize bir temayülünü ihsas etmek istememiş, biz yanlış anlamışız, aslında sadece bizim

görüşümüzü öğrenmek istemişler. Bizim görüşümüz bu arkadaşlar; gerekçesini arz edebim ve Yüce Meclisten bu konuda anlayış beklediğimizi ilâve edeyim.

Çok önemli bir gün. Büyük yenilikler getirmek vaadiyle ortaya çıkıyor Hükümet, Öyle bir Hükümet Programı müzakeresi ki, bu, neler söylenmedi... “Bu öyle bir kuruluş olacak, öyle bir dönem açılacak ki; Türkiye’nin tarihinde yeni bir çağ açılıyor, şu oluyor, bu oluyor” dendi, pek çok şeyler söylendi. Bugün de mutlaka üzerinde durulması gerekli olan birçok hususlar ortaya kondu, hatta Programda mevcudolmayan, Programdan anlaşılmayan bazı hususlar bugün ilk defa Sayın Başbakanın konuşmasıyla Millet Meclisinin bilgisine sunulmuş oldu. Bütün bu konularda tartışma özgürlüğü, düşünce özgürlüğü fikrini bu kadar ısrarla ileri süren iktidarın, muhalefet partilerine yarım saat için olsun, Danışma Meclisinde karar verilen ölçü içinde yarım saat için olsun cevap imkânı vermeyeceğini tahmin etmiyoruz. Müzakerede, iktidar konuşur, artık muhalefet partileri bir defa söylediler söyleyeceklerini, son söz iktidardadır; iktidar da konuşur, zaten iktidar değil muhalefet görevini de aldılar, muhalefeti de kendileri yapacaklar, iktidarı da kendileri yapacaklar; “Bir milletvekili çıkaran parti” den başka da “Grubu olmayan parti” dediler; muhalefet de kabul etmeyen bir zihniyet ortaya koydular. Sevgili arkadaşlarım, böyle başladılar, bunların cevapları ortaya konmalı.

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Anlama kabiliyetin yok, kalmamış sende.

Rica ederim...

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Çok açık olarak cevaplanması gereken şeyler söylendi. Aslında bu müzakere devam etmelidir ki, muhalefet olma görevini, muhalefet gibi davranmayı şiar edindiği anlaşılan bir iktidar karşısında iktidar sorumluluğu taşıyor gibi birtakım konularda endişelerini söylemek vazifesini, iktidarmış gibi memleket kaderini düşünme vazifesinin neden bize düştüğünü ifade edelim sizlere. (A.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hükümet muhalefet görevini alır da, bütün bu muhalefet görevlerini biz yapacağız, derse biz de madem iktidarmış gibi, 11’nci madde sınırlamasından sendikada yetki oylamasına kadar, şu noktadan bu noktaya kadar sorumluluğa davet eden birtakım konuşmalar yapmaya mecbur olduğumuzu ifade etmek imkânını bulalım.

Biz, gerçekten bu müzakerenin devamında yarar görüyoruz, memleket için yarar görüyoruz.

Denecektir ki, Senatoda konuşmalar başlayacak, Senatoda Sayın Başbakan hazır bulunmak zorunda. Olabilir arkadaşlar. Üç ay bekledik, güven oylamasının bir gün erken veya sonra olmasından çok daha fazla önem taşıyor fikir özgürlüğü, tartışma özgürlüğü sanırım. Ha, muhalefet partilerimin bu konuları tartışmak imkânı da vardır; ama muhalefet partilerini içtüzüğün verdiği başka imkânları anormal bir şekilde kullanarak, önerge getirmek suretiyle, şu konuda bu konuda tek tek önergeler getirmek suretiyle Meclisin vaktini çok lüzumsuz yere işgal ederek bu konuları tartışma yoluna götürmeyin. Yarımşar saat üç muhalefet partisine vereceğimiz konulma hakkı Meclise 1,5 saat kaybettirir; ama bu yolu kapatırsanız Meclis bun-

dan dolayı 1,5 hafta kaybedebilir. Çünkü bu konulardan bazılarının görüşülmesi zorunluluğu, biz milletimize karşı borçlu olduğumuz görevlerin icabı olarak yerine getirmek zorunluluğunu duyarız ve İçtüzükte bunları konuşmanın yolunu buluruz.

Saygılar sunarım.

Bütün partilerden, bu arada iktidar partilerinden, müzakerelerin, Danışma Kurulunda tespit edilmiş olan sınırlar içinde devamında yarar olduğu yolunda oy vermelerini istirham ederim. Takdir sizindir.

Teşekkür ederim.

Teşekkür ederim Sayın Feyzioğlu.

Aleyhte Sayın Tüzün, buyurun efendim.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri;

Aslında iki gündür süregelen müzakerelerin bir noktasına geldik. İçtüzüğümüzün 73'ncü maddesi, şu anda Yüce Meclis karar almazsa müzakerelerin bu noktada kesileceği hükmünü koymuş; ancak Meclis karar verirse müzakerelere devam edilecek.

Sayın Feyzioğlu'nun söylediği Danışma Kurulunun kararı ki İçtüzüğün 19'ncü maddesidir, istişarî anlamda bir karardır. Aynen madde öyle söylüyor. İstişarî anlamda bir karar için Sayın grup yöneticilerimiz diğer grup yöneticileriyle temas etmişler. Ama Sayın Feyzioğlu'nun iki gündür yapmak istediği bir husus var, dün ve bugün özellikle; “yeni gelen milletvekilleri, yeni gelen milletvekilleri” diye eski alışkanlığı ile ve yararlanmayla da...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Hayır, hayır! “Eski arkadaşlar” dedim, rica ederim.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Afedersiniz. Lütfedin, lütfedin methedeceğim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Aman efendim, bu kadar ters anlamayın.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Hayır efendim ters anlamadım; doğrusunu söyleyeceğim, lütfedin, lütfedin.

Müsaade edin.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Efendim, daha söylemedim ki...

Size bir şey demiyorum efendim, aşağıdan müdahale edenlere diyorum.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Efendim, Mecliste bazıları Mehdî pozunda. Daha söylemediğimi söylemiş olarak kabul ediyor.

Değerli arkadaşlarım, “Yeni Milletvekilleri, yeni Milletvekilleri” diye yeni gelen milletvekillerine bazı dersler verilmek isteniyor.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Hayır, hayır...

METİN TÜZÜN (Devamla) — Aslında iki gündür yeni milletvekilleri eski milletvekillerinden, hele profesör milletvekillerinden çok ders aldılar. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*)

Efendim, iki gündür yapılan müzakerelerde burada söylenmedik şey kalmadı. Sayın eski milletvekillerinden edindiğim kanı ile Sayın Demirel'in ilk defa saygı ile bahsediyorum, her zaman bahsedeceğim - Sayın Demirel'in bir hesap tarzı var " $24-15=9+2,5=11,5+1=12,5$ " Bundan evvelki Meclis müzakerelerinde böyle bir matematik silsilesi dökerek bunun içinde muhalefete kaç saat konuşma hakkının tanındığı, iktidara kaç saat konuşma hakkı tanındığını saptamış oldum. Yanlış saptamadı isem; verimli saatleri, müzakere saatli olarak kabul edersek, konuşma 12,5 saatlik konuşma süresinin 10 saatini muhalefet kullandı ve bu 10 saatin içinde fikir özgürlüğü ve çok mühim meseleler olarak önerilen meselelerin arasında çok değerli aile şecerelerini öğrenme olanağını bulduk.

Rica ederim Sayın Tüzün, Sayın Tüzün...

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, Sayın Başkan!

Müsaade ediniz efendim, müsaade edin hemen müdahale ediyorum.

Sayın Tüzün, size, görüşmelerin devamı üzerine verilen önergenin aleyhinde söz verdim. Lütfen, yeni sataşmalara sebebiyet vermeyiniz.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, buna izin verecek misiniz? Bu kepezeliğe izin verecek misiniz?

Bülent Bey, müsaade edecek misiniz?

Ölüleri rahat bırakın, rahat bırakın ölüleri.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Ölüleri rahmetle anıyoruz.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Ölüleri rahat bırakın, yoksa dirilere huzur veremezsiniz, ölüleri rahat bırakın.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Ölüleri rahmetle anıyoruz. Yalnız bu arada değerli Meclis üyeleri, asil ve asıl soylar hakkında bilgi sahibi oldular.

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Önerge üzerinde konuşsun Sayın Başkan.

Rica ederim önerge üzerinde...

METİN TÜZÜN (Devamla) — İşte bu on saat bu türlü tartışmalarla geçti. Neler söylenmedi Sayın Milletvekilleri? Burada DEV-GENÇ'in, burada TÖS'ün, burada illegal örgütlerini programları, bildirileri okundu. Burada, şimdiye kadar Cumhuriyet Halk Partisinin ve takip ettiğim kadarı ile Millî Selâmet Partisinin ağzına dahi hiç almadığı, programlarına veya sözlerine dahi koymadığı sözler söylendi bizzat Sayın Demirel tarafından. Yani, bundan sonra burada okunmadık bir tek şey kaldı; Hani bizi suçluyorlar ya, belki bir süre daha tanınırsa, burada belki manifesto okunacak; bir de, biz komünistiz yahut onları destekliyoruz, kendileri milliyetçi(!)... İşte, böyle bir süre tanıdığınız anda, Türkiye de bazı meselelerin bazı kimselere

kimler tarafından sempatik gösterildiğinin belig bir numunesi burada pratik sahasına konmuş olacaktır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, burada Hükümetin ve Hükümet kanadını teşkil eden her iki partinin ekonomik anlayışlarından din anlayışlarına kadar türlü konularda eleştiriler oldu. Programın içinde olsun, programın dışında olsun türlü sözler söylendi. Bir taraftan Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Parti koalisyonunun, Türkiye’de aşırı uçlara kapı açar bir iktidar olma niteliğini taşıdığı belirtildi; bir taraftan bu Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi koalisyonunun..

HİLMİ TÜRKMEN (Samsun) — Sayın Başkan, önerge ile ne alâkası var?

Hatip, önergenin reddedilmesi konusunda fikirlerini söylüyor, neden reddedilmelidir diyor.

HİLMİ TÜRKMEN (Samsun) — Ne biçim gerekçe bu?

METİN TÜZÜN (Devamla) — Efendim, fikirlerimi el yordamı ile anlatamam ya. Sizin gibi konuşarak anlatıyorum. (C.H.P. sıralarından alkışlar).

Buyurun Sayın Hatip.

METİN TÜZÜN (Devamla) — Bu ölçüde fikirler ortaya kondu. Keban Barajı meselesinden sulama meselesine kadar, duadan kongrelere kadar türlü şeyler söylendi. Türlü şeylere sahip çıkıldı veya karşı çıkıldı. Artık şu ortaya çıktı ve Yüce Meclisin malı oldu ki, bu ülkede bir düzen değişikliği gerekir. Ve bunun tartışması yapıldı. Artık, bundan sonra, Devletten bulamadığı yardım dolayısıyla kendisini aşırı tevekküle kaptıranların yağmur duasına çıkmayacakları - bir gün olacak toprak reformu da olacak, Keban da bitecek - kendi toprağını kendisi sulayan ve şükür duasına giden insanların ülkesi olacağını herkes kabul etti. O açıdan, 73’ncü madde gereğince sürdürülen müzakerelerin burada kesilmesi konusunda, önergenin aleyhinde oy vermenizi rica ediyorum.

Sayın Başkan, söz verdiğiniz için size ve dinlediği için Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (C.H.P. sıralarından alkışlar).

Teşekkür ederim Sayın Tüzün.

Önergenin lehinde Sayın Korkmazcan, buyurun efendim.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri;

Bir Hükümetin henüz güvenoyu almadan Büyük Meclis huzurunda şu andaki duruma düşmesi gerçekten büyük talihsizliktir. Hale bu Hükümet yeni bir dönemi başlatacağı iddiası ile program hazırlayıp Yüce Meclisin huzuruna çıkmış bir Hükümetse, bu duruma düşmemeli idi.

Biraz önce önergenin aleyhinde Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına yeni milletvekili arkada şiarımızdan birisi konuştu. Bu, tesadüfen olmamıştır. Çünkü Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun Başkanvekilleri bizim verdiğimiz bu önergenin aleyhinde konuşamazlardı. Çünkü Hükümet Programı ile ilgili özel gündemi Danışma Kurulunda hazırladığımız gün, ikinci görüşmelerin yarım saat olması hususunu

bütün gruplar olarak kabul ettik. Önerge verildiği takdirde, konuşmaların bütün gruplar için bir hak olarak doğacağını da kabul ettik. Sayın Meclis Başkanımız da Danışma Kuruluna başkanlık eden kimse olarak, Meclis Başkanı olarak, bu söylediklerimin şahadetini tahmin ediyorum, sorulursa yerine getirecektir.

Buna rağmen Sayın Başbakan, burada bizim konuşmalarımızla sorduğumuz birçok suali cevapsız bırakmış olarak Senatoya gitmek, Meclis müzakerelerini bu noktada kesmek istiyorsunuz.

Talihsizliğin bir başka yönü, bugün huzurunuzda konuşan Sayın Başbakanın hâlâ muhalefet miting hatibi havasından kurtulamamış olmasıdır. (A.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın Başbakan, “fikir hürriyeti getireceğim” diye bizi fikir hürriyetinin karşısına çıkmakla suçlarken, bizim niyetlerimizi dahi bu kürsüden eleştirdi, içimizden geçen niyetleri dahi eleştirdi. Şimdi bunların cevabını verme hakkını siz bizlere tanımak istemiyorsunuz. Bu bir iktidarın, yeni işe başlayan bir iktidarın bugünden iflâsı mânasına gelir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri).

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Cesaretiniz varsa Hükümet olsaydınız.

Müdahale etmeyin, efendim.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) — Sizin cesaretiniz varsa Demokratik Parti Grubuna, Adalet Partisi Grubuna ve Güven Partisi Grubuna, söz verirsiniz... (C.H.P. sıralarından “Aysbergleri mi anlatacaksınız?” sesleri). Aysberglerin alt yüzünü sizlere gösteririz, buz dağlarının altında ne var size gösteririz. (C.H.P. sıralarından gürültüler).

Aziz arkadaşlarım, aslında burada sizlerden bizlere söz hakkı tanımanız için ricada bulunmuyorum, Danışma Kurulunda verdiğiniz sözü yerine getirmenizi istiyorum. Danışma Kurulunda söz vermişsiniz. Meclis Başkanı da şahididir. Daha Hükümet Programının müzakerelerinde sözünü tutamayan bir iktidarın millet için inanılır ve güvenilir olması mümkün değildir.

Aziz arkadaşlarım, burada iki günden beri yapılan müzakerelerde Sayın Başbakan ve iktidarın Cumhuriyet Halk Partisi kanadı, sağcılığı; un karaborsacılığından demir hırsızlığına kadar ne kadar kötü fiil varsa; hukukun da, ahlâkın da kabul etmeyeceği ne kadar fiil varsa onların sahibi, koruyucusu gibi göstermeğe kalkıştı.

Aziz arkadaşlarım, sağcılık bir milletin ruh köküdür, inancıdır. Sağcılık Türk milliyetçiliğinin ta kendisidir. (A.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bir taraftan menfaat saiki ile hareket eden insanları sağcı gibi göstereceksiniz, öte taraftan kendiniz milliyetçiliği, çıkarıcılık çizgisine oturtmaya kalkışacaksınız. Gerçek milliyetçilik nedir, gerçek sağcılık nedir, ders almaya ihtiyacı olanlara bunu verebilmek için konuşmak imkânını bize sağlamalısınız. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Anlattı, demin Sayın Başbakan anlattı onları, dinlemedin mi?

Müdahale etmeyiniz efendim.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) — Bir barış dönemi açacağınızı söylüyorsunuz, Sayın Başbakan buraya çıkıyor “Barış getireceğiz” diyorlar, “Bu yeni dönemin en belirgin özelliği barış olacaktır” diyorlar, ama ben hiç kimseden “barış” kelimesinin bu kadar öfkeyle telâffuz edildiğini bugüne kadar görmemiştim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Siz öfke kusuyorsunuz, öfkeyi siz kusuyorsunuz.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) — Bir Başbakan, barış devri açacağını vaat eden bir Barbakan bu kürsüye çıkacak, birtakım muhayyel, çıkarıcı, kanunun takip etmesi lâzım gelen, ama burada temsilcileri bulunmayan çevreleri suçlamak için, barış nutukları atarken öfkenin her rengine girecek ve sizler de “bastır” diye stadyum ağzıyla alkış tutacaksınız (D.P. ve A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu Parlâmento üslubu değildir arkadaşlarım. Bu, Meclis üslubu değildir. (C.H.P. sıralarından müdahaleler)

Tasvir ediyorum, Sayın Başbakanın öfkeli çehresini burada tasvir ediyorum. Aziz arkadaşlarım,

Muhalefetin neyin muhalefeti olacağı soruldu bizlerden. Bize “siz işçinin muhalefeti olamazsınız” denildi. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Siz halkın, milletin muhalefetisiniz.

Sayın Korkmazcan, bir dakikanızı rica ediyorum.

C.H.P. SIRALARINDAN BİR MİLLETVEKİLİ — Sayın Başkan, sadet dışı konuşuyor. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Muhterem arkadaşlarım, bir dakika, bir dakikanızı rica ediyorum.

Bu gibi konuşmalar usul hakkında görüşmelerdir. Bu da 10 dakika ile sınırlıdır. Sayın hatip de konuşmasında, görüşmelerin neden uzatılması gerektiği noktasında gerekçelerini bildiriyor. Nihayet müddetle sınırlıdır bu, rica ederim, tahammül gösterin, zaten bir dakikaları kalmıştır.

Sayın Korkmazdan, konuşmanızı toparlamanızı rica ediyorum.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, bu kürsünün icabına göre kullanılması hususunda aşırı bir titizlik sahibiyim. Dün burada program müzakereleri dolayısıyla yaptığımız konuşmamızda da görmüşsünüzdür, Hükümet Programının dışında tek kelime söylememeğe özel itina göstermişizdir. Sadet nedir, sadedin dışı nedir, bana itirazda bulunan arkadaşlarımın birçoğundan iyi bilirim.

Şimdi burada, “İşçinin, köylünün, esnafın muhalefeti mi olacaksınız?” diye sorulmuştur, bunların cevabını verebilmemiz için de imkân tanınması lâzımdır. Sayın Başbakan çıkmış, “Siz işçinin muhalefeti olamazsınız, siz köylünün muhalefeti olamazsınız, siz esnafın muhalefeti olamazsınız” demiş, (C.H.P. sıralarından “doğru”

sesleri) biz, neyin muhalefeti olduğumuzun cevabını verebilelim. Biz milletin muhalefetiyiz, milletin haklarını burada şerefle savunacak olan muhalefetiz ve milliyetçi muhalefetiz.

Süreniz doldu Sayın Korkmazcan, son cümlelerinizi söyleyiniz.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) — Aziz arkadaşlarım, konuşmamın başlangıcında da ifade ettiğim gibi, iktidar olarak görüşmelerden bugünden bu ölçüde korkuya ve endişeye kapılan bir heyetin Türkiye’de beklenen hizmetleri gerçekleştirmesi mümkün değildir.

Söz hürriyetini sınırsız olarak tanıyacağınızı söylüyorsunuz, bizi hürriyetlerin fazlalığından şikâyetçi gibi gösteriyorsunuz, biz aslında hürriyetlerden mi şikâyetçiyiz, anarşiden mi şikâyetçiyiz, bunun cevabını vermemize fırsat bırakmıyorsunuz.

Anlaşılan, sizin tanıdığınız Söz hürriyetini bulmak için mutlaka sokağa çıkmak lâzım, mutlaka meydana çıkmak lâzım, mutlaka anarşist olmak lâzım. (*C.H.P. sıralarından gürültüler, D.P. ve A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Tamam Sayın Korkmazcan, vaktiniz bitti, bağlayınız efendim.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) — Biz söz hürriyetini, evvelâ milletin kürsüsünde tanıyan bir iktidar görmek istiyoruz karşımızda ve bunu bugünden göremiyoruz. Bugünden geremiyoruz, ama biz bu kürsüyü İctüzüğü verdiği imkânlar çerçevesinde kullanmanın imkânını buluruz, fakat iktidarla muhalefet arasındaki işbirliği bundan çok şey kayıp eder.

Aziz arkadaşlarım, iktidar - muhalefet çalışmalarının bugüne kadar olduğu gibi karşılıklı anlayış ve Meclisin iyi yönetimi istikametinde yürüyebilmesi için, bugün ikinci müzakerelerin açılması yolundaki önergemizin kabul buyurulması gerektiği inancındayız.

Yüce Meclise saygılar sunarım.

Teşekkür ederim, Sayın Korkmazcan.

Aleyhte Sayın Erverdi, buyurun efendim.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; Sayın Korkmazcan’ın, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkan-vekillerinin kürsüye gelip Danışma Kurulunda ikinci müzakerelerin yapılmasına karar alındığının aksini söylemelerine imkân olmadığına ifade etmiş olması üzerine huzurunuzdayım.

Danışma Kurulunda gündem tayin edilirken, 73’ncü madde gereğince, konuşmaların siyasi parti grupları için birinci defa sınırsız, Hükümet için sınırsız, kişileri adına konuşacak arkadaşlarımız için de 20’şer dakika ile kayıtlı olarak teklifi yapılmıştı. Şahsen ben iştirak etmedim, ama iştirak eden arkadaşımız kadar, her iştirak edilen konuya imzama atacak durumdayım.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Necdet Bey çıksın.

SELÇUK ERVERDİ (Devamla) — Yalnız bir şeyi dikkatinize sunayım; Sayın Feyzioğlu ile komşu olduğunuzdan olacak, şimdi; sözün sonunu dinlemeden reaksiyon geliyor. Ne söyleyeceğimi nereden keşfettiniz de itiraz ediyorsunuz? Müsaade edin bitireyim; beğenmediğiniz nokta varsa itiraz edersiniz.

Sayın Erverdi, lütfen sataşmadan devam buyurun, Sayın Feyzioğlu’nu niçin katıyorsunuz? .

SELÇUK ERVERDİ (Devamla) — Sayın Başkandan..

Sayın Feyzioğlu’nu katıyorsunuz, Sayın Hasan Korkmazcan’a hitap ederken. Sataşma vardır diye söz isteyecek, sonu nereye varacak onu merak ediyorum.

Devam buyurun lütfen.

SELÇUK ERVERDİ (Devamla) — Sayın Başkandan, İçtüzüğü bendenize uygularken gösterdiği hassasiyeti, yerinden kalkıp nutuk söyleyenlere de bir defa olsun göstermesini rica ederek, emirlerine uyacağım.

Rica ederim Beyefendi.

SELÇUK ERVERDİ (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, Danışma Kurulunda tespit edilen ilke şu;

Birincisi, demin söylediğim.

İkincisi; Eğer bir önerge verilir ve yeniden müzakerelerin devamına, oylama sonucunda önergenin kabulü ile karar verilirse, o takdirde de şu sürelerle konuşmalar yapılır şeklinde karargir olmuştur.

Binaenaleyh, o önergenin kabulü hakkında kimsenin verilmiş sözü yoktur. Sayın Feyzioğlu demin burada izah ederken dediler ki; “Bir grup başkanvekili arkadaşımız geldi dedi ki, ikinci defa görüşmeye lüzum görüyor musunuz?” Bu ne demektir? İkinci defa görüşme karar altına alınmış olsa gidip sormaya gerek yok. Demek ki bir kararınız mevcut değil; ama Umumî Heyet ikinci defa görüşmenin yapılmasına karar verirse, o takdirde onlar için süre konulmuştur. (A.P. sıralarından “Konuşulursa ne olur?” sesleri)

Ha, konuşulursa ne olur? Kürre-i arz üstünde söylenmedik lâf kalmadı; sizin de, bizim de. Biz bunları seçim meydanlarında, siz bunları yine seçim meydanlarında defaatle söylediniz. Kimsenin kimseyi Meclis çatısı altında, ne bizim Adalet Partisini, ne Adalet Partisinin bizi ikna etmesi elbette ki düşünülemez. Zaten reylerinizin rengini, daha Başvekili beklemeden, dana onun cevaplarının mukni olup olmadığını gözetmeden de açıklamış bulunuyorsunuz. Peşinen reylerinizi benimsemiş, peşinen belirtmiş, ondan sonra veresiye konuşmanın yollarını arıyorsunuz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlar, şimdiye kadar hiçbir hükümet programı burada eleştirildiği kadar eleştirilmek imkânına sahip olmamıştır, hiç bir zaman müzakereler bugünkü “kadar uzun sürmemiştir.

Yine, Danışma Kurulunda mesele karar altına alınırken bir şey daha tespit edildi, denildi ki; “Müzakereler devam etsin, oylama imkânı ayın altısında elimize geçsin” Altısında elimize geçmediği gibi yedisinde de zor geçeceğı benzer.

İkincisi, yine Danışma Kurulunun bir önerisiyle gece saat 19’dan sonra devam etmesi istenirken, Senatoda bugün saat 15’de programın müzakeresinin yapılacağı da arkadaşlarımızın malûmu idi. Bu imkânı da, bulgun şu saatte Senato toplanmış olmasına rağmen, Sayın Başbakandan esirgemiş durumdasınız.

Binaenaleyh, her şey söylendi; yeni şey söylenecek değil.

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — Siz verdiniz önergeyi, sabaha kadar devam etseydi...

SELÇUK ERVERDİ (Devamla) — Müsaade ederseniz, biz de buradayız, siz de buradasınız; neler biliyorsanız, neler öneriyorsanız getirirsiniz. Sayın Feyzioğlu demin buyurdular, “Bizi önergelerle, şunlarla, bunlarla mücadeleye mecbur etmeyin” dediler. Muhalefetin vazifesi, önergelerle, sözlü sorularla, gensorularla neyi biliyorsa onlarla iktidarın doğru olmayan tutumunu eleştirmek, ara sıra da insaflı elverirse memleket yararına olanı benimsemektir. İkincisini beklemiyoruz, birincisine hazırız.

Saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Teşekkür ederim Sayın Erverdi.

Görüşmelerin devamına dair önergeyi okutmuş bulunuyorum. Tasviplerinize sunuyorum. Kabul edenler Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi, Hükümetten başka konuşan olmamıştır. İctüzüğümüze göre son söz milletvekilinindir. Bu arada bir önerge var, onu ifade edeyim.

Ankara Milletvekili Sayın Mustafa Kemal Erkovan ve Yozgat Milletvekili Sayın Ali Fuat Eyüpoğlu, “Son söz milletvekilinindir” ibaresinin geçerliliğini muhafaza edebilmesi için grubu olmayan partilerin genel başkanlarına siyasi görüşlerini ifade edebilmek maksadıyla, kişisel konuşmalarda öncelik verilmesinin teamül haline, getirilmesini arz ve teklif ederiz diyorlar.

Son sözün İctüzük gereğı sıradan milletvekiline değil, grubu bulunmayan siyasi parti liderlerine yerilmesine dair önergenin İctüzüğü değiştirme niteliğinde olduğu aşikârdır. İctüzüğün değiştirilme biçimi, 157’nci maddesinde gösterilmiştir. Bu sebeple önergeniz hakkında bir işlem yapamıyorum.

Normal olarak sıradan bir milletvekiline söz vermem gerekir. Ancak, Adalet Partisi Grubu tarafından son söz istemi vardır, grup adına istenmiştir.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Usul hakkında söz istiyorum Sayın Başkan.

Bir dakika efendim, önergeyi takdim edeyim de.

“İctüzüğün 61, 62 ve 73’ncü maddeleri gereğince som söz milletvekilinin olmasına mebni A.P. Grubu adına söz verilmesini arz ve istirham eylerim” diyor.

İçtüzüğün 62'nci maddesinin üçüncü fıkrasında da...

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Sayın Balkan...

Gruplara öncelik verileceği aşikârdır. Bu hususta bir itirazınız mı var Sayın Erverdi?

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Efendim, 73'ncü maddeye göre bir grubun iki defa konuşması mümkün değildir. Milletvekilinin söz hakkını bir başkasına, devretmesi her zaman mümkündür. Sıradaki milletvekili arkadaşım eğer söz hakkını başkasına devrediyorsa buna bir diyeceğimiz yok, ama milletvekili sıfatıyla konuşur.

O zaman gruplara, öncelik verilmesinin 62'nci maddeye göre mânası kalmaz Sayın Erverdi.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Müsaade ederseniz arz edeyim; “Görüşmelerin devam etmesine dair önerge verilmiş ve bu önerge de Genel Kurulun işaret oyuyla kabul edilmiş ise, 1'nci fıkra gereğince siyasi parti gruplarına ve milletvekillerine ikinci defa konuşma hakkı doğar”

Bu ne demek? Milletvekilleri ve gruplar ancak bir kere konuşabilir, ikinci defa konuşulmaz.

Hayır, o, demin hallettiğimiz konu Sayın Erverdi. Önerge kabul edilse idi ikinci defa konuşma hakkı doğacaktı; fakat son söz milletvekilinin olmakla Hükümet veya komisyon adına değil, milletvekili olarak grup adına görüşmek mümkündür. Bu yönde işlem yapacağım,

Adalet Partisi Grubu adına İdim görüşecek efendim?

Buyurun Sayın Demirel (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar; (C.H.P., D.P. ve M.S.P. sıralarından gürültüler)

İBRAHİM ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Sayın Başkan, müsaade eder misiniz? (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

Çok rica ederim beyefendiler.. Rica ederim, Tüzüğün... (C.H.P. sıralarından “Hangi maddesi” sesleri) Tüzüğün okuduğum 62'nci maddesine göre söz veriyorum ve bunu yaparken... (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — İçtüzüğün hangi maddesine göre yapıyorsunuz? Usul hatası yapıyorsunuz Sayın Başkan... (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

Efendim, beni dinliyor mumunuz? Beni dinleyim lütfen, lütfen efendimi. Bu şekilde anlaşılamayız? Bu sözü verirken gayet tabii olarak, Kanunlar Müdürlüğünün müşavir heyet olarak burada görevli kişilerden de mütalâa aldım ve ben kendi bilgi-me onların da tavsiyesini katarak veriyorum sözü. Bunda usulsüzlük yoktur efendim. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Çok rica ederim...

ETEM EKEN (Çorum) — Son söz milletvekilinindir, grup adına konuşamaz...

Milletvekilinin olması hususu komisyon veya Hükümet görüştüktan sonra müzakere bitmeyeceğı anlamındadır. Rica ederim, yapılacak başka bir husus görmüyorum, (C.H.P. sıralarından gürültüler)

NECDET ÖKMEN (İstanbul) — Sayın Başkan, niye vermiyorsunuz bir başka milletvekiline?

YUSUF ZİYA YAĞCI (Ankara) — Haksız bir emsal yaratıyorsunuz, bir tüzük tadili yapıyorsunuz.

Rica ediyorum efendim, lütfen oturunuz... (C.H.P. sıralarından gürültüler) Lütfen yerinize oturunuz, rica ediyorum..

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Usulsüzlük yapıyor Sayın Çakmak, tutumunuz hakkında söz istiyorum.

NECDET ÖKMEN (İstanbul) — Müzakereler bitti, son söz milletvekilinin, tamam. O zaman gruplara söz veremezsiniz. Son söz milletvekillinin ise sırada olan milletvekiline söz vermeniz gerekir. (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler, karşılıklı konuşmalar)

Ben grup adına söz istendiğı için önceki sırasına göre verdim. İctüzüğe uygundur yaptığım muamele. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Rica ederim buyurun oturun... Lütfen oturunuz efendim..

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Demokratik Parti ide söz istiyor, vermiyorsunuz?

Efendim, arz ettim... Arz ettim, grup adına söz almak milletvekili olmamayı icabettirmez. Hükümet veya komisyon olarak...

İBRAHİM ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Sayın Başkan, usul hakkında söz istiyorum.

Efendim, oturan ben tatbikatımı yaptım, Sayın sözcüyü de kürsüye davet ettim... (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler, karşılıklı konuşmalar) Rica ederim... Oturun lütfen... Görüşmelerin devamı için yerinize oturmanızı bekliyorum efendim... Lütfen...

ETEM EKEN (Çorum) — Müsaade buyurur musunuz Sayın Başkan, usul hakkında...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Yanlış tatbikat yapıyorsunuz.

Kürsüde bir hatip varken görüşme yapmamız mümkün değildir. Buyurun lütfen oturun...

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Usulsüzlük yapıyorsunuz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Lütfen oturunuz efendim...

ŞENER BATTAL (Konya) — Grubu olmayan parti başkanına neden söz vermiyorsunuz? Aynı şeyi grubu olmayan parti başkanına neden yapmıyorsunuz?

Önergeyle söz istediği için veriyorum. (*“Tarafsız hareket etmiyorsun Başkan” sesleri*) Efendim, rica ederim... Ben söyledim, yaptığım muamele İçtüzüğe tamamen uygundur. Rica ederim... (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

ETEM EKEN (Çorum) — Sayın Başkan, yaptığınız İçtüzüğe uygun değildir.

İçtüzüğe uygundur, lütfen oturun...

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sayın Başkan, Adalet Partisi Grubu adına mı konuşacak? (*Şiddetli gürültüler, anlaşılmayan müdahaleler*)

İBRAHİM ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Sayın Başkan, bendeniz daha evvel usul bakında söz istedim; vermediniz; davet ettiniz. Bu yanlışır. Yanlış bir tatbika-kata başlangıç olmasın diye, yerimden itiraz ettim. İçtüzüğü yanlış tatbik etmekte-siniz.

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Bu şekilde yanlış tatbikat olmaz. Kanunlar Mü-dürü, Başkanı ikaz ediniz; yanlış uygulama yapıyor.

Ben doğru uyguladığım kanaatindeyim. Rica ederim efendim, oturun... Çok rica ederim efendim; bu şekilde müzakere devanı edemez, lütfen oturun efendim... Rica ediyorum efendim... Lütfen oturunuz efendim...

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Müsaade eder misiniz; uygun bir yol bu-lalım.. Sıradaki arkadaşımız sırasını Sayın Süleyman Demirel'e verebilir, mümkün-dür. Milletvekilli olarak konuşur, konuşmasının karşısında değiliz. Yanlış tatbika-tınızı lütfen düzeltiniz. Sayın İbrahim Göktepe söz sırasını Sayın Demirel'e verirse, Sayın Demirel Isparta Milletvekili olarak konuşur...

Sayın Erverdi, o hususu arkadaşlarım demin ifade buyurdular. Yalnız...

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Sayın Başkan, yanlışlıkları düzeltmek bir fazilet-tir. Uygulamanızda yanlışlık vardır.

Müsaade buyurun efendim. Ben şu Oturumu yöneten Başkanınız olarak yap-tığım tatbikatı İçtüzüğe uygun buluyorum. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Müsaade buyurun ..

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) — Sayın Başkan, usul müzakeresi açalım, işi halledelim..

Müsaade buyurun... Beyefendiler müsaade buyurun... Yaptığım tatbikatın İç-tüzüğe uygun olduğunu söylüyorum.. Bu tatbikatın İçtüzüğe uygun olmadığı ka-naatinde Olanlar varsa, başka müsait bir oturumda bir usul müzakeresi... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ETEM EKEN (Çorum) — Tüzüğü alın lütfen Başkan...

Aman efendim, rica ederim, bunun başka yolu yoktur. Başka yolu yok efen-dim...

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) — Şu usulü halledersek iyi olur. (C.H.P. sırala-rından *“İçtüzüğü al da oku” sesleri*)

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — Tarafsız hareket etmiyorsunuz?

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sayın Başkan, tarafsız hareket etmiyorsunuz, usulsüz hareket ediyorsunuz..

Söz verdim ve kürsüye davet ettim Sayın hatibi... Rica ediyorum... Müzakere-lerin devamı için lütfen oturmanızı bekliyorum. (*Sıralar arasında karşılıklı konuşmalar, gürültüler*) Lütfen yerinize oturunuz.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Tüzüğe uygun değil hareketiniz.

Sayın Erverdi, arz ettim efendim...

NECDET ÖKMEN (İstanbul) — Milletvekili olarak davet edeceksiniz. Tüzüğe bağlı olarak bu muameleleri yapacaksınız.

Evet, Tüzüğe bağlı olarak bu muameleyi yapıyorum.

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Usulsüz hareket ediyorsunuz, hatanızı düzeltin.

Sayın Mavioğlu, rica ederim; Divan üyesisiniz.. Çok rica ederim... Lütfen oturunuz efendim...

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Aç da oku; tarafsız hareket et..

Okudum da söylüyorum efendim, Başkanlığa o şekilde hitabetmeyin efendim, rica ederim... Çok rica ederim. Biz buraya otururken tarafsız ve İttüzüğü kendisine hâkim kılarak hareket ediyoruz. Rica ederim, rica ederim efendim... Efendim, lütfen yerinize oturunuz, müzakerelerimizi ikmal edelim... Lütfen oturunuz efendim.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, müsaade edin..

Efendim, kürsüye hatip davet ettim... Hatip davet ettim... Daha evvel usul hakkında talebi olsaydı yapabilirdim; hatip davet ettim efendim..

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Buradan söyleyeyim.

Efendim, İttüzüğün açık hükmünü tatbik ediyorum... Meşkûk bir durum yok... Lütfen oturunuz efendim... Lütfen oturunuz...

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, bir hususu arz etmek, istiyorum.

Duyamak imkânım yok efendim, lütfen yaklaşırsanız ne dediğinizi anlayabilirim.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Buradan söyleyeyim,

Sayın Başkan, İttüzüğümüze göre gruplar, öncelik hakikini birinci ve ikinci görüşmelerde kullanır diye bir kategoriye ayrılmıştır. Gruplar birinci görüşmede öncelik halklarını kullanmışlardır.

Müsaade buyurun, bir talepte bulunuyor, diniliyorum.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Beş grup konuşmuştur, sonra millet-vekillerinin söz hakkı doğmuştur. Onlar da konuşmuşlardır. Yüksek Meclis bizim

verdiğimiz önergeyi kabul etseydi, müzakereler devam edecekti. O zaman bir kişi için değil, yedi kişi için söz hakkı doğmuş olacaktı.

Bu balkımdan, yaptığınız tatbikat usulsüzdür. Şayet bunu usul kabul ediyorsanız, o zaman (bendeniz Adalet Partisi Grubundan önce önerge vermiştim) Grup olarak benim hakkımdır, benim konuşmam lâzımdır.

Şimdi burada, sadece davet etmiş olmanızın yarattığı emrivaki, bir yanlış tatbikata sebep olamaz. Yanlış bir tatbikat yapmaktasınız. Verdiğim Önerge ikinci söz hakkını doğursaydı, öncelik kazanacak ve ben konuşacaktım. Şu anda ikinci konuşma hakkı doğmadığı için...

Sayın Korkmazcan, önerge göndermişsiniz. Yalnız önergenizde...

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Yanlış tatbikat yapıyorsunuz.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Adalet Partisi Grubumdan önce idi.

Müsaade buyurun, müsaade buyurun; sizi dinledim, şimdi ben size arzı cevabedeyim. Önergenizde, ikinci defa söz hakkından bahsettiniz, gayet sarihtir. Adalet Partisi Grubu adına gönderilen önergede, son söz tasrih edilerek, hangi maddelere göre son sözün istendiği de belirtilmişti.

O bakımdan size, önergemiz daha evvel gelmesine rağmen, son söz olarak kabul edemediğim için söz veremedim; bu hususu açıklamak isterim.

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Sayın Başkan, tatbikat yanlıştır.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Tatbikatınız yanlış... (C.H.P. sıralarından; "Sayın Başkan, bu tutumunuzdan dolayı bundan böyle hiçbir milletvekili ileride son sözü alamayacaktır" sesi)

Efendim, İttüzüğün...

NECDET ÖKMEN (İstanbul) — "Son söz milletvekilinindir" müessesesini ortadan kaldırıyorsunuz.

Ben İttüzüğün hükümlerini tatbik ediyorum... ("Hayır hayır" sesleri, gürültüler) Lütfen oturunuz... Lütfen oturunuz...

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Sayın Başkan, "Son söz milletvekilinindir" ilkesine dayanarak bir kişiye söz vermeniz gerekebilirdi belki. Ancak bu, dün ilân ettiğiniz milletvekilleri listesinden olacaktır; yoksa, muhalefet partisi grubunun başkanına olamaz. (C.H.P. sıralarından devamlı gürültüler)

Sayın Mavioğlu, müsaade edin efendim. Ben de söz vermeden evvel, sıradan bir milletvekiline söz vereceğimi söylemiştim. (C.H.P., M.S.P., D.P. sıralarından devamlı gürültüler) Beni dinlemiyorsunuz efendim dinlemezseniz anlaşmamız mümkün değil. Son sözü grup adına istedikleri için, grubun da 62'nci maddeye göre...

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Usul müzakeresi açacaksınız Sayın Başkan..

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Söz veremezsiniz Sayın Başkan.

Çok rica ederim efendim, lütfen yerlerinize oturunuz.

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Sayın Demirel dün grup adına konuşmadı mı? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Müsaade buyurun efendim, çok rica ediyorum efendim.

Arkadaşlar bu şekilde oturumu devam ettirmem mümkün değil. Çok rica ederim; bir dakika efendim. (C.H.P. sıralarından “Bir önerge var” sesleri)

Bir dakika; oturun efendim.

Sayın Erverdi’nin bir, önergesi var.

İçtüzüğün 62’nci maddesine göre; “Son söz milletvekilinindir” hükmüne ve 73’ncü maddesinin sarahatine rağmen gruplara ikinci defa konuşma imkânı vermeniz sebebiyle, açıkça tüzük ihlâli mahiyetinde olan bu tutumunuz hakkımda söz ve usul tartışması açılmasını istiyorum” diyor.

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Hatip kürsüden inmeli ve bu müzakere açılmalıdır.

İBRAHİM ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Hatip kürsüde iken bu önergeyi nasıl okursunuz Sayın Başkan?

Müsaade buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Şimdi, beyefendi görüyorsunuz; İçtüzüğe davet ediyorum, arkadaşları; buna yanaşmıyorlar. Ben söyledim; yaptığım tatbikat İçtüzüğe ve danıştığım Kanunlar Müdürlüğü uzmanlarının mütalâasına aykırı değil, uygundur. (C.H.P. sıralarından “Aykırıdır” sesleri, gürültüler) Onun için...

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Usul müzakeresi açılacaktır.

HASAN CERİT (Adana) — Son söz milletvekilinin olacaktır.

Hayır efendim, kürsüye hatip davet ettim. Bu durumda oturuma, devam edemem arkadaşlar. Yerinize oturmazsanız oturuma devam edemem, (C.H.P. sıralarından devamlı gürültüler)

Yerinize oturmazsanız oturuma ara vermek mecburiyetinde kalacağım.

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Devlet memurlarını müşkül duruma sokuyorsunuz.

Oturuma 15,45’e kadar... Rica ederim, Başkanlığa saygılı olunuz ve bu aynı zamanda kendinize saygıdır, rica ederim efendim.

15 dakika sonra toplanmak üzere oturuma ara veriyorum

Kapanma Saati; 15.26

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN; *Başkanvekili Ahmet Çakmak*

DİVAN ÜYELERİ; *İlhami Çetin (Yozgat)*

Enver Akova (Sivas)

Açılma Saati; 15.47

Millet Meclisinin 37'nci Birleşiminin 2'nci oturumunu açıyorum.

III. — USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

1. — İttüzüğün 62'nci maddesindeki grupların öncelik hakkının “Son söz milletvekilinindir” hükmünde de geçerli olup olmayacağına dair.

Değerli arkadaşlarım, evvelâ bir hususu arz etmek mecburiyetindeyim. Eski içtüzüğümüzde milletvekillerinin, gruplar daima öncelik aldığı için konuşamama durumu vardı; bundan şikâyet ediliyordu. Yeni içtüzük müzakereleri sırasında, gerek 73'ncü madde ve gerekse 62'nci maddenin müzakereleri sırasında bu hususta önergeler verilmiş, görüşmeler olmuştur. Örnek olsun diye size bu önergeyi okuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Millet Meclisi içtüzük kanunu tasarısının 62'nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Suna Tural (Ankara)

Hilmi İşgüzar (Sinop)

“Madde 62. — Söz, kayıt ve istem sırasına göre verilir. Başkan, görüşmeye başlamadan önce; söz sırasına göre söz ilanların adlarını okur. Hükümete, esas komisyona ve siyasi parti gruplarına söz almada öncelik tanınır. İlk öncelik esas komisyona, ikinci öncelik Hükümete, üçüncü öncelik siyasi parti gruplarına aittir. Ancak, sırada bulunan milletvekilleri konuşmadan, parti gruplarına ikinci öncelik hakkı verilmez. Siyasi parti gruplarına istem sırasına göre söz verilir”

Bu bahsettiğim, Sayın Tural ve Sayın İşgüzar'ın önergesidir.

Bu hususta Komisyon, Başkanın sorusu üzerine şu şekilde cevap veriyor; “Bu önergenin muhtevası 73'ncü madde ile halledilecektir; onun için katılmıyoruz Sayın Başkan”

Bahsettiğim bu önergeyi yani bilhassa altını çizerek söylemek istediğim husus; “ancak sırada bulunan milletvekilleri konuşmadan parti gruplarına ikinci öncelik hakkı verilemez” ibaresinin bulunduğu önergeyi Umumi Heyet reddetmiş bulunuyor. Yani, eski İttüzükte şikâyet konusu olan, parti gruplarına daima öncelik tanınarak konuştuğu için milletvekillerinin konuşamama durumu 73'ncü madde hükmü ile ve demin Hükümet Programı üzerinde ki, görüşmelerde yaptığımız şekilde, mutlaka iki milletvekiline söz vermek suretiyle telafi edilmiş, bu mahzur kaldırılmış bulunuyor.

Ben Başkan olarak, şu müzakereleri yansıtan ve reddedilen önergeyi kapsayan metin ortada olduğuna göre, İttüzüğe aykırı bir tatbikat yapmadığım kanaatindeyim. Zannediyorum ki, Sayın arkadaşlarım tatmin olmuşlardır. (C.H.P. sıralarından, “Önerge var” sesleri)

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Hayır efendim, önerge vardır, işleme koyunuz. (C.H.P. sıralarından “Kanunlar Dairesinin görüşlerini aldınız mı” sesleri, gürültüler)

Peki bendeniz, yeni İttüzüğün müzakeresi sırasında çok net olarak meydana çıkmış bulunan hususu ve reddedilen önergeyi okumuş bulunuyorum. Buna rağmen, Başkanınız olarak; Meclise rağmen, Meclise karşı bir duruma gelmemek için Sayın Erverdi’nin, verdiği önergeyi bir usul meselesi kabul ederek, bu hususta iki lehte, iki aleyhte söz vermek üzere müzakere açacağım.

Sayın Durakoğlu önerge göndermişler ve uygulamam aleyhine grup adına söz istemişlerdir. Söz isteyen diğer Sayın üyeler lütfen isimlerini yazdırsınlar efendim

Efendim; söz vermeden önce meseleyi yeniden net çizgileri ile bir defa daha va’zedelim. “Son söz milletvekilinindir” hususunda son sözün gruplara verilemeyeceği veya gruplara öncelik tanınabileceği hususunda usul müzakeresi açıyorum.

Sayın Durakoğlu bu hususta grup adına söz istemişsiniz.

Buyurun Sayın Durakoğlu.

C.H.P. GRUBU ADINA AHMET DURAKOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; İttüzüğün 62’nci maddesinin bu şekli almasından önce eski içtüzükteki yerini düşündüğümüz takdirde, bugünkü usul ihtilafının neden çıktığı kesin bir şekilde anlaşılacaktır. Eski içtüzüğümüzde de, “Son söz milletvekilinindir” hükmü vardı; ama uygulama; “Son söz millet-vekilinindir” hükmüne rağmen gruplar adına da yapılabiliyordu. Ancak, 62’nci maddenin bu şekli alması hali hangi safhalardan geçmiştir?

O tarihte komisyonda bulunan ve şu İttüzük hükümlerinden 22 tanesi kendi kaleminden çıkmış bir arkadaşınız olarak, müzakereleri başından sonuna kadar dikkatle takip etmek görevimdi.

Bu sebeple; evveleminde, Komisyonda geçen müzakerelerde esas tutulan görüşlerin neler olduğunu, niçin bu maddenin bu şekli aldığını ve Başkanın uygulamasını neden İttüzüğün bu hükmüne aykırı olduğunu göstermek için söz aldım.

Sayın arkadaşlarım; eski içtüzüğümüz konuşmada öncelikleri bulunan, Grup Komisyon ve Hükümet gibi kurulların sırasını tayin etmezdi; Komisyon ve Hükümet aynı zamanda söz isterlerse, hangisi daha önce söz alacaktır? Bu, Başkanın takdirine bırakılmıştı. Bu konuda bizim, Cumhuriyet Halk Partisi olarak bir teklifimiz vardı ve aynen şu idi; “Son söz millet-vekilindir” hükmü aynen kalıyor ve buna bir ilâve yapılabiliyordu; “Bu milletvekili her hangi bir siyasi parti grubuna dahil olabileceği gibi, grubu bulunmayan bir siyasi parti müntesibi veya bağımsız olabilir” diyordu.

Bu teklifimiz Komisyonda kabul edilmedi. Niçin edilmedi? “Son söz milletvekilindir” denildiği zaman; “Son söz milletvekilinindir” hükmüne sığınarak grup adına da söz alınabileceği için değil.

Demin Sayın Kubilây’la beraber bir gözden geçirdik; ne yazık ki, o müzakere-de bulunan arkadaşlarımızın bir tanesi bile seçilememişler. Ama Sayın Kubilây’a demin, “şahit olarak da gösterebilir miyim” dedim; “Evet Meclis müzakereleri için gösterebilirsiniz” dedi. Biz burada açık açık; “Konuşma sayısı, öncelikleri belli olan grup, hükümet ve komisyon tarafından devamlı surette doldurulduğu ve tekrar söz alma imkânları bulunduğu için milletvekiline söz sırası gelmiyor. O bakımdan sarahate kavuşturalım” dedik.

O zaman Komisyon Başkanı Sayın Cevdet Akçalı idi... Demin Sayın Başkanın okuduğu önerenin reddediliş sebebi de tamamıyla ayrıdır; Sayın Başkanın anladığı şekilde de değildir; 73’ncü maddenin muhtevası, kabul edildiği şekilde değildi. Teklifte, grupların konuşmasından sonra, asgarî beş Sayın üyeye konuşma hakkı tanınıyordu ve aramızdaki anlaşma da bunun kabul edilmesi yolunda idi; ama Genel Kurulda bu, 2’ye indirtildi; Bu suretle, ret sebebi tahakkuk etmedi.

Şimdi, bütün bunlardan sonra; “Son söz milletvekilinindir” denildiği zaman, niçin, konuşma sırasının gruba değil de bir milletvekiline verilmesi lâzım? Bir hüküm, mücerret olarak bir fıkrayı ele alıp da değerlendiremezsiniz; o hükmü, İctüzü-ğün heyeti umumiyesinde hâkim olan ilkeleri nazara alarak değerlendirebilirsiniz. Yüce Mecliste bulunan değerli milletvekillerinin her birisinin her zaman söz hakkı yoktur. Niçin yoktur? Önceliği bulunanlar vardır da onun için yoktur. Söz almış olsalar bile “Mutlaka konuşacaktır” diyemezsiniz. Onun içindir ki, 62’nci maddenin 3’ncü fıkrasında bu öncelik sırası konuldu ve bunun da esas sebebi öncelik hakkı olanların bir bir tespit edilmesi idi. Bunlar kimdir? Komisyondur, Hükümettir, parti gruplarıdır. Öyle ise, bunlar üyelere devamlı surette takaddüm edecekler ve konuşma yapacaklardır. 73’ncü maddenin uygulanması, (dikkat buyurulursa) yine, 62’nci maddedeki “Son söz milletvekilinindir” hükmünün milletvekili tarafından yerine getirileceğini âmir hale getirir. Niçin? 73’ncü madde, gruplara muayyen saatler veriyor veya (Danışma Kurulunun teklifi ile özel gündem şekline sokulmuşsa) süreleri kaldırıyor.

Nitekim ne oldu; Adalet Partisi Grubu dört saat konuştu; Demokratik Parti Grubu üç saate yakın konuştu; Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu bir buçuk saat konuştu; ondan sonra Millî Selâmet Partisi Grubu konuştu; daha sonra Cumhuriyet Halk Partisi Grubu konuştu. Yani, süre tahdidi olmadığı için istedikleri miktarda konuştular.

İkinci görüşme açılması niçin Genel Kurulun kararına bağlı bırakılmıştır? İki milletvekili konuştuktan sonra, konuşanlar arasında adaleti temin etmek içindir; bir gruba diğer bir grubu takaddüm ettirmemek içindir; adalet ilkelerini zedelememek içindir. Şimdi, siz tutup da 73’ncü maddenin tatbikatı böyle iken, “Son söz milletvekilinindir” diye o hakkı gruba verdiğiniz takdirde ne oluyor? Bütün gruplar birer defa konuştukları halde, A.P. Grubu iki defa konuşuyor ve bunun tabii sonucu

budur. A.P. o zaman, İttüzükte hâkim olan adalet ilkesini zedeliyor. Bunun tabii sonucu da, bu hükmün; münhasıran milletvekilinin konuşması şeklinde olması lâzımgelir. “Son söz milletvekilinindir” hükmü; avantajları bulunan, öncelik hakları bulunan, imtiyazları bulunan grupların yeniden bir imtiyaza sahip olmalarını sağlamak için konulmuş bir hükümdür. Yani, zaman zaman konuşma zaruretinde ve hakkında bulunan bir grup, bir diğer milletvekilinin önüne geçebiliyor. Hatta komisyon, Hükümetin ve Siyasi parti grubunun önüne geçebiliyor. Öyle ise, imtiyazı bulunan, başkalarının hakkının önüne geçen, öncelik hakkı bulunan bir gruba, bu sefer münhasıran milletvekiline tanınmış olan hakkı kullandırmak da adaletsizlik olur. O zaman açık seçik, son konuşma mutlaka; Hükümet konuşmuşsa “Hükümet dışında birisi”, komisyon konuşması, “Komisyon dışında bir üye tarafından yapılır” şeklinde konulabilirdi. Hatta bir siyasi parti grubu konuşmuşsa, “Siyasi parti grubu olmayan bir üye konuşabilir” şeklinde konulabilirdi. Niçin acaba açıkça “Son söz milletvekilinindir” denilmiştir? İmtiyazlıya bir imtiyaz daha tanımamak içindir.

Böyle olunca; meseleye neresinden bakarsanız balkınız konu, Sayın Başkanın anladığı mânada değildir. Genel Kurulda ve komisyondaki müzakerelerin içinde bulunan bir arkadaşınız olarak, Sayın Cevdet Akçalı'nın burada bulunmasını çok arzu ederdim. Çünkü hiç şüphe etmiyorum, birçok hallerde kendi grubunun görüşümün de aksini, buradan söylemiştir, bu tabiatla bir kişiydi ve çıkıp konuşma imkânı olsa idi, hiç şüphe etmiyorum “Son söz milletvekilinindir” hükmünün münhasıran imtiyazlılara bir imtiyaz daha tanımak için suistimal edilemeyeceğimi ve son sözün mutlaka bir milletvekili tarafından kullanılması zaruretinde olduğunu ve bunun için İttüzüğe sokulmuş bulunduğunu ifade edecekti...

Benim mâruzâtım bu kadardır. Sayın Başkanın uygulaması İttüzük hükümlerine aykırıdır. İttüzüğü, yeni yeni tatbik ediyoruz. Müzakereleri, kötü teamüllerle çıkmaz hale getirmemenin tek yolu, İttüzük hükümlerini gerçek anlamda tatbik etmektir. Zaten bunların hepsinin mahzurlarının doğacağını (zabıtlarda vardır, okuduysanız) Millet Meclisi Başkanvekillerinin seçimi sakatlığına bağlamışmıdır şahsen; Aslı gruplardan seçmezsiniz, “Genel Kurul seçecektir” dersiniz; ama Meclis Başkanvekillerini gruplardan seçersiniz; birinci plânda, Meclisin hizmetkârı değil; gruplarının hizmetkârı haline getirirsiniz. Bu hükmün değişmesi lâzımdı, ısrar ettik; ama Sayın A.P. milletvekili arkadaşlarımız iktidarlarını garanti gördükleri için, uzun süre bundan istifade edecekleri, muhalefete söz hakkı tanıyamıyacakları ve bunun büyük bir fırsat olduğu zehabı ile bunlara sahip çıkmışlardır. Ama bunun zamanı geçti.

Sayın Durakoğlu, müsaade eder misiniz? Bir sözünüze cevap vermek istiyorum.

AHMET DURAKOĞLU (Devamla) — Tamam efendim, sözümü bağlıyorum. Zaten sürem de bitti zannediyorum.

Sayın Başkanın uygulaması yanlıştır Bu hüküm İttüzükte, arz ettiğimiz nedenlere dayanarak yer almıştır. Yarınki tatbikatlarda, müzakerelerde suhuleti temin bakımından bunda titizlik göstermek, Genel Kurulun bütün üyeleri için zaruridir.

Bu hassasiyeti, bütün arkadaşlarımızın (parti hesaplarına girmeden) göstermesini temenni eder, saygılar sunarım. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Teşekkür ederim Sayın Durakoğlu.

Yalnız, “Başkanın gruplarıyla ilgili ve onun temrinde” şeklindeki beyanınız, eskiden Başkan vekilliği yapmış bir arkadaşımız olarak uygun mütalâa etmedik.

AHMET DURAKOĞLU (Sivas) — Mecliste geçmiştir efendim. O maddenin görüşülmesi sırasındaki kanaatimi söyledim.

Peki efendim, teşekkür ederim.

Başkanlığın tutumu lehimde söz isteyen var mı efendim? Yok.

Aleyhte, Sayın Korkmazcan; D.P. Grubu adına buyurunuz efendim.

D.P. GRUBU ADINA HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri;

İçtüzüğümüzün yeni uygulanmaya başlamış olması sebebiyle birtakım yanlış teamüllerin yerleşmemesi için İçtüzük hususunda grubumuzun hassasiyeti vardır. Şu anda, Sayın Başkanın uygulaması İçtüzüğün hükümlerine aykırıdır kanaatindeyiz. 73’ncü madde; “Tüzükte başkaca bir hüküm yoksa her konuda, her siyasi parti grubunun grupları adına ve iki üyenin kendileri adına birer defa konuşma hakları vardır” demektedir. 62’nci maddede gruplara, komisyona ve hükümete öncelik tanınmış ise de grupların buradaki önceliği, birinci söz hakkı sırası ve Mecliste yine 73’ncü maddenin 2’nci fıkrasına göre, müzakerelerin uzatılması kararı alınırsa ikinci müzakerede doğacaktır.

Bugün ve dün yapılan müzakerelerde, 73’ncü maddenin tanıdığı hakları bütün gruplar birer defa kullanmışlardır. Ondan sonra bu milletvekili arkadaşımız da konuşmak fırsatını bulmuşlardır; bilâhare Sayın Hükümet bu konuşmaları cevaplandırmıştır. Şimdi grupların, müzakerelerin uzatılması kararı alınmadığına göre ikinci defa söz hakları doğmadığından, öncelikleri de bahis konusu olamaz. Ama biraz önce Sayın Durakoğlu’nun ifade ettiği anlamda da, 62 inci maddenin koyduğu hükmü, “son sözü ancak milletvekilleri şahısları adına kullanabilirler; grupları adına kullanılamaz” mânasına da almıyoruz; o da yanlış olur. Grupların birinci müzakerede, daha doğrusu uzatma önergesi verilmeden önceki müzakerede bir kere konuşma hakları olduğuna göre bu haklarını gruplar, isterlerse Hükümetin konuşmasından önce kullanırlar (bu sefer olduğu gibi), isterlerse kullanmazlar; beklerler; Hükümet konuştuğundan sonra sıradaki diğer milletvekillerinden önce haklarını kullanmak suretiyle “Son sözü” milletvekilinin konuşması ile bir grubun konuşması arasında fark kalmaz. Esasen eski uygulamada da, yürürlükten kaldırılan İçtüzüğümüzde de “Son söz milletvekilinindir” hükmü mevcuttur ve bu “Son söz” ü gerektiği zaman gruplar da kullanabiliyordu; ama o zaman, “grupların söz hakları bir keredir” diye sarîh bir hüküm İçtüzükte yoktu; gruplar, önceliklerini her safhada kullanabiliyorlardı.

Biz, 73’ncü maddedeki önceliği şöyle anlıyoruz; Hükümet programının müzakeresi başlamıştır. Hükümet programının müzakeresinde, meselâ bizlerden (grup-

lardan) önce sıraya 20 milletvekili kaydedilmiş olabilir. Gruplar söz talebinde bulununca bu 20 arkadaşımızın önüne geçmişlerdir. Tahmin ediyorum, gruplardan önce müracaat eden milletvekili bu sefer de olmuştur; fakat gruplar öncelik hakları dolayısıyla milletvekillerinden önce konuşma fırsatı bulmuşlardır. Şayet, Yüksek Heyetimiz bizim verdiğimiz önergeyi kabul buyursaydı, grupların birer kere daha konuşma hakkı doğacaktı; O zaman gruplar milletvekillerinden önce söz almak hakkına sahip olacaktı.

Aziz arkadaşlarım, Sayın Başkanımın bir not gelmiştir, tahmin ediyorum meseleye ışık tutucu yönü vardır. Müsaadenizle onu okumak istiyorum.

Aziz arkadaşlarım, bugün Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımızın gösterdikleri hassasiyetin usul ile ilgili bir hassasiyet olması gerektiği kanaatindeyim. Sayın Demirel'in konuşup konuşmaması meselesi, tartışma konusu olmamalıdır; Hakkı var ise konuşacaktır, yok ise konuşmayacaktır. Eğer grupların ikinci defa söz alma hakları bulunsaydı, böyle anlasaydık benim konuşmam gerekirdi; çünkü daha önce verilmiş önergem var; Grubumun adına ikinci defa söz istemiştin; Sayın Başkan onu muameleye koymadı ve bu konuda da hak iddia etmiyorum; Çünkü Yüksek Heyetiniz ikinci konuşmalara lüzum görmemiş bulunuyor. Ancak, Başkanlıktan "Söz sırası kimdedir?" diye sorduk; şu anda, "Son söz milletvekilinindir" hükmünden yararlanacak olan arkadaşımız Adalet Partisi İçel Milletvekili İbrahim Göktepe'dir. İbrahim Göktepe arkadaşımız, 62'nci maddenin son fıkrasına göre söz hakkını Sayın Genel Başkanlarına bırakabilir ve Sayın Demirel İçtüzüğün hükmü içerisinde, bir milletvekili... (C.H.P. sıralarından "Söz istemedi ki" sesleri) Sayın Demirel şu anda da söz isteyebilir, ismi en sona yazılabilir; fakat önceki bir milletvekili...

İstemiş bulunuyor zaten.

HASAN KORKMAZCAN (Devamla) — Sayın Demirel söz istemiş bulunuyor, şu anda da isteyebilir. Önceki bir milletvekili sırasını kendisine terk edebilir ve Sayın Demirel burada Adalet Partisi Grubu adına değil; ama İbrahim Göktepe arkadaşımızdan aldığı şahsi hakkını kullanarak konuşabilir.

Yüksek Heyetinize saygılar sunarım. (D.P. ve A.P. sıralarından alkışlar, "Bravo" sesleri)

Teşekkür edenim Sayın Korkmazcan.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan lehinde konuşmak istiyorum,

Buyurun Sayın Ataöv.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Meclisimizi şu anda yöneten Başkanımız 1961'den beri Parlâmento üyesidir. Eski İçtüzükte ve yeni İçtüzükteki hükme göre, gruplar milletvekillerine nazaran tercihli konuşuyorlar. Bunun delili, bütün gruplara müzakerenin ilk anında söz verilmesidir.

Şimdi, yeni İçtüzüğün ilk uygulamasında Sayın Başkan gruplara olan önceliği uygulamıştır. Bunda, yeni İçtüzüğün müzakeresi sırasındaki tutum dolayısıyla, uygulamanın doğru olup olmadığını münakaşa edilir, o başka. Yalnız, İçtüzüğü savun-

nurken Meclis Başkanının bütün ihtarlarına rağmen, Meclis kürsüsünün önünün işgal edilmesi, İttüzüğe de, her şeye de, Anayasaya da aykırıdır. (C.H.P. sıralarından “onu bırakalım” sesleri) Onu bırakmayalım, onu söyleyelim ki, dokunulmaz olan bu kürsü bir daha işgal edilmesin; bir daha, Meclis Başkanı dinlenmez hale gelmesin.

Adalet Partisi Grubu eğer son sözü ayrı bir tutum, bir kasıt için istemiş olsaydı, bu hakkı zaten elde ediyordu; çünkü İbrahim Göktepe arkadaşımız müzakereler sırasında, kendi konuşma hakkını Partinin Genel Başkanına vermiş olduğunu bildirdiği önergesini Başkana yollamıştı. Buradan da belli ki, Adalet Partisi Grubunun bir art niyeti veya yanlış tüzük tatbikatı diye bir şey yok. Adalet Partisi Grubunun, Meclisi yöneten arkadaşımızın İttüzüğü uygulamasın? Ve Meclis yönetimine bir saygısı vardır; onun ifadesini vermiştir.

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Gerekçe yarattın canım sende...

Konu üzerinde devam buyurun.

İHSAN ATAÖV (Devamla) — Şimdi Sayın arkadaşlarım, Sayın Başkanın aslında, oturuma yeniden başlayınca, oturumdan evvelki durumu burada ihdas etmesi lâzım idi. Fakat mademki yeni tatbikatta bir teamül kurulacak, bundan sonraki teamülde Yüksek Meclisin takdiri ile son sözün gruplara değil, milletvekillerine verilmesi uygun bulunacak; bu da bir kazançtır. Ama kaybolan şey, Meclisin o saatten bu saate kadar çalıştırılmadığı zamandır; bu kaybedilmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi Sayın arkadaşlarım, niçin gruplara bu kadar alerji gösterilir? Grup adına söz alan arkadaşımız da milletvekilidir. Ne Hükümet üyesidir, başka bir sıfatı vardır; ne komisyon üyesidir, ayrı bir sıfatı vardır; Yalnız, grubun bir üyesidir, milletvekilidir. “Son söz milletvekilinindir” hükmünün, bu Mecliste bulunan bir arkadaşınız olarak böyle tatbikatını gördüm; ama bugün yeni İttüzüğün tatbikatı sırasında yeni bir teamül kurulacağı için Sayın Başkanın görüşmeler sonunda izhar edeceği takdire saygılı olacağız. Bu meseleyi ister oylar, ister oylamayız. Takdir Meclis Başkanımızdır. Meclis Başkanımızın vereceği kararlara; aşağıdan, ne sıra kapağı vurarak, ne bağırarak, ne isyan ederek; bir nevi böyle çirkin görüntü halinde bir koro halinde bulunmayacağımızı, Sayın Başkanın kararına saygılı olacağımızı, Adalet Partisi Grubu arkadaşlarımla böyle düşündüğünü arz eder, saygılar sunarım. (A.P. sıralarından alkışlar)

ORAL MAVİOĞLU (İçel) — Haklarınızı, gerektiği biçimde savunuyorsunuz.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ataöv.

Sayın arkadaşlarım, görüşmeler sonunda, Gruplar adına konuşan arkadaşların beyanlarıyla Sayın Genel Kurulun temayülü belli olmuştur. Kabul olunur ki, yeni İttüzüğün ilk tatbikatını yapıyoruz ve bu tatbikatın sağlam temele oturması bakımından bu usul görüşmesini açtık ve neticeye bağlamış oluyoruz.

Bu hususta bir oylamayı gerekli görmüyorum. Bu duruma göre, grupların son sözde öncelik hakkı olmadığı hususunda beliren kanaati tespit ettik.

II. - HÜKÜMET PROGRAMI (Devam)

1. — *Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi. (Devam)*

Şimdi son sözü, sırada bulunan İçel Milletvekili Sayın İbrahim Göktepe'nin; önergesi ile daha evvel Hükümet Programı üzerinde söz almış bulunan Sayın Süleyman Demirel'e devrettiğine dair önergesi uyarınca Sayın Süleyman Demirel'e söz veriyorum.

Sayın Demirel, son söz için buyurunuz. (A.P. sıralarından şiddetli alkışlar) (C.H.P. sıralarından "Süre ne kadar?" sesleri)

Sayın Demirel, Hükümetten sonra konuşan...

SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sürem 20 dakika.

Evet; onu arza çalışıyordum efendim.

SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Hepinize saygılarımı sunuyorum.

Hükümet programı üzerindeki konuşmalar bir yasama meclisinin en önemli işlerinden biridir. Hükümet önemli bir müessesedir, birçok şeyleri memleket hükümetten umar, hükümetten bekler. Hükümet de kendisinden birçok şeylerin umulması lâzımgeldiği iddialarıyla işbaşına gelir.

Hal böyle olunca bu müzakerelerin her zaman aşırı bir sükûnet içinde geçmesi beklenemez. Gayet tabii ki, karşılıklı birtakım tartışmalar olacaktır. Gurur ve ıftiharla' arz edeyim ki, demokrasi fikrinin savunucusu olarak, asgariden bu davanın davacısı olduğumuza inanarak Türkiye Büyük Millet Meclisi hayatıyet dolu bir Meclistir. Birbirimizi anlamakta zaman zaman müşkülât çekeriz, bunları büyüt-müyorum. Hükümetler, yapılan tenkidleri hangi şekilde karşılırsa karşılınsınlar, bu tenkidlerin iyi niyete dayandığını kimse inkâr etmemek gerekir. Biz memleketin daha iyi olması için çalışırız, varlığımızın sebebi budur.

Muhterem Milletvekilleri, daha çok zamanımız olsa, daha çok şeyler söylemek imkânını buluruz, özgürlük savunduğunuza göre, söylenen şeylerden endişe etmemek gerekir. Biraz fazla zaman alabilir; ama neticeye ulaşılır. Biz şayet önemle meselenin üzerinde duruyorsak; hakikaten hem görevimize, hem de cereyan etmekte olan tartışmaya önem atfettiğimizden dolayıdır.

O itibarla, huzurunuzu saatlerce işgal etmek, sadece sizi uzun saatler dinlemeye mecbur etmek gibi bir arzunun içinde değiliz. Bizi huzurunuzda uzun saatler bulunmaya mecbur eden şey, memleket meseleleri hakkında görüşlerimizi söylemektir. Bu görüşleri beğenirsiniz, beğenmezsiniz; gayet tabii ki, biz kendi düşüncelerimizi, fikirlerimizi bilhassa iktidar partilerine veya bizim dışımızdaki partilere kabul ettirmeye çalışmıyoruz. Burası Türkiye'nin en önemli bir müessesesidir. Gayet tabii ki, bu hür kürsüden düşüncelerimizi hiçbir kısıntıya tabi olmadan söylemek bizim hakkımızdır. Gayet tabii ki, bunları söylerken de bir başıboşluğun savunucusu değiliz; Meclislerimizin tüzükleri vardır, onlara uyarız; bunların tat-

bikasında zaman zaman anlaşmazlıklar çıkabilir. Hele, Millet Meclisimiz yeni bir İctüzük tatbikatı yapıyor, ilk defa olarak bu tatbikat yapılıyor, ilk defa olarak Meclis müzakerelerinde böylesine önemli bir konu 1973 seçiminden sonra başlamıştır. Onun içindir ki, mesele şu noktaya gelip, bana 20 dakika bile olsa söz söyleme imkânı doğduğundan dolayı bahtiyarlığımı belirtmek istiyorum.

Muhalefet - iktidar diyalogunu fevkalâde önemli sayarım. Türkiye’de, rejimin bunalımlara uğramasında, mazide muhalefet - iktidar diyalogunun kopukluğundan önemli işler çıkmıştır. Bu diyalog ancak birbirimize tahammül ile mümkündür, birbirimizi iyi anlamaya, çalışmakla mümkündür, doğru yanlış, objektif sübjektif münakaşasından önce ne dediğimizi anlamamız lâzım. Birebirimizin ne dediğini doğru anlamamız lâzım.

Bu itibarla, şayet Muhterem Heyetiniz müzakerelerin uzatılmasına karar verseydi, daha sonraki zamanlarda, daha çok fikirlerimizi söylemek imkânını bulurduk. İktidar, bundan tedirgin olmamalıdır. Şu muamele usulen yapılmıyor, yani usul gerektirdiği için yapılmıyor; bundan bir medet umulduğu için yapılıyor, fayda umulduğu için yapılıyor. Onun içindir ki, düşüncelerle diyalogun mutlaka aydınlığa, vuzuha, mutlaka memlekette iktidar - muhalefet çatışmasını birtakım kısır münakaşalara, kısır tartışmalara sokmamasına yardımcı olduğu inancında bulunduğumdan bunları söylüyorum. Herkesin kendine göre tarzı beyanı olacak, üslubu olacak, bunlar gayet tabiidir ve bilhassa siyasetçiler arasında üslup farklılıkları, düşünce farklılıkları gibi normaldir.

Bizim için önemli olan, sistemin işlemesidir. Dün de beyan ettim; hükümetler gelir, hükümetler gider; bizim için önemli olan, bir olağanüstü dönemin son bulmuş ve millet iradesiyle yeniden bu büyük müessesenin hayatiyet kazanmış olmasıdır.

Biz program tenkidi yaptık; ne yapacaktık muhalefet olarak? Muhalefet, Program tenkidi yaparken ne yapacaktı? Düşüncelerini söyleyecekti, sorular soracaktı, cevaplar alacaktı. Sorular sorduk, cevaplar aldık. Bu bir gensoru müzakeresi değildir, bunu biliyoruz. Gensoru müzakeresi olsa; yapılmış icraat vardır, o icraat üzerinde konkre, müşahhas fikirler söylemek imkânlarımız vardır, deliller koymak imkânlarımız vardır. Bu bir program müzakeresidir. Program müzakeresinde aranan şey hiç olmazsa, meseleye biz öyle yaklaşıyoruz, getirilen programın memlekete ne fayda sağlayacağı, memleketin ana meselelerine ne ölçüde deva olacağı ve bunun karşılığında memlekete neye malolacağı ve memleketin önemli meselelerinin bir kenarda bırakılıp bırakılmadığı; memleketin kaynaklarının en iyi şekilde kullanılmasına doğru ileri adımların atılıp atılmadığını tespittir. Burada tercihler rol oynar, düşünce sistemi rol oynar. Bunların hepsini kabul etmek gerekiyor.

Program, yapılan yeni açıklamalarla aslında yeni bir hüviyete kavuşmuştur. Bi-naenaleyh, şimdi yapılacak müzakerelerin daha çok faydalı olduğu inancında idik; fakat tabii ki mesele burada bitmiyor, diğer Meclis vardır; o Mecliste de fikirlerimizi söylemek imkânına sahibiz; bunun ötesinde bütçe vardır; bunun ötesinde genel görüşme imkânları vardır; hükümeti denetlemek için elimizde birçok vasıtalar vardır. Gayet tabii ki, bu vasıtalarla faydalanarak hükümet denetleme görevimizi

yapacağız. “Siz yapmadınız” demek, meseleyi, yapılmış hale getirmez. Gerçi zaman zaman bu çeşit tedbirlere, bu çeşit beyanlara başvurulur; bu bir sıkışmanın işareti de addedilebilir veya meselenin içinden sıyrılmanın işareti de addedilebilir. İktidarların görevi, kendilerinden evvelki iktidarların yapmadığını tespit değildir. İktidarların görevi, kendilerinin ortaya koyduğu, işleri nasıl yapacağını söylemek ve onları yapmaktır. Çünkü kendinden evvelki iktidarların bir işi yapmamış olması, bugünkü iktidara yapmama hakkını vermez.

Binaenaleyh, “Nasıl yapacaksınız?” diye sorulduğu zaman, “Siz yapsaydınız?” gibi bir cevapla karşılaşmış olmayı, doğrusu bir üzüntü konusu sayarım.

Aslında, nasıl yapacağınızı söylerseniz bunun size de yardımı olur, nasıl yapacağınızı düşünmek imkânını bulmuş olursunuz.

Programı okumadığımdan bahsedildi. Herhalde Programı okumasam, bu kadar ayrıntılı bu meseleleri bilmem. Programınızı ezbere biliyorum. Herhangi bir sayfasını; açın sorun; ne var, söyleyeyim.

O itibarla, “Programı okumadınız” gibi bir iddiayı, doğrusu ağırlığı olan bir iddia saymıyorum. (C.H.P. sıralarından “Kaç sayfa” sesleri)

Bu müzakereler daima biraz sert cereyan eder, dozu biraz muhafaza edilebildiği takdirde, sertliğin de o kadar önemi yoktur.

Reylerimizi tespit meselesine gelince; reylerimizi apriori, peşin yargıyla tespit etmiş değiliz. Reylerimizi daha dün tespit ettik. Cuma günü program okundu, dün müzakereye aldık, tespit ettik reylerimizi. Zaten, “peşin hükümle geldiniz” gibi bir ithamı kabul etmiyoruz. Aslında, biz mademki muhalefetiz, öyleyse kırmızı oy verelim diye gelmedik karşınıza. Düşündük, taşındık ne yapalım diye; kırmızı çıktı, öyle geldik.

Geride bıraktığımız seçimlerin sonuçlarının da yanlış değerlendirildiğini görüyoruz. bundan çok yanlış şeyler çıkar. Aslında, Cumhuriyet Halk Partisi sandıktan iktidar olarak çıkmadı. Sandıktan iktidar olarak çıksa, bu hükümet müzakerelerini bizim Kasım ayının başında yapmamız lâzım gelirdi. Şubat ayının bu gününde yaptığımıza göre, sandık iktidar çıkarmadı bu defa. Mamafih, sandığın kıymetinin bilindiğine fevkalade memnunum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar) Sekiz sene evvel bu kürsüden şu yazıyı gösterme mecburiyetinde kaldığımız günler olmuştur.

Yazı, takdir ile ifade edelim, genel oy ve onun işareti olan sandığın ki sonradan “sandıksal demokrasi”, “cici demokrasi” “biçimsel demokrasi” namıyla küçümsemişti, Türkiye’nin bunalımlara gitmesinde çok büyük rolleri olmuştur bunum; birbirimizi beğenmemekle bir yere varamayız. Sizi de seçen millettir, bizi de seçen millettir, Binlaenaleyh, size verilen reylerin değerli, bize verilen reylerin değersiz olduğunu iddia etmek mümkün değildir.

O itibarla, geliniz, esasen baktığınız zaman da ahım şahım bir şey yok, Önemi yok bu işin; ama kazanmayı var. Biz seçimlere favori girdik, kazanamadan çıktık

hadise budur. (C.H.P. sıralarından *alkışlar*) Ama siz de kazanarak çıkmadınız. (A.P. sıralarından *alkışlar*)

Bereket ki, Millî Selâmet Partisi imdada yetişti de iktidar oldunuz. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri ve alkışlar*) Bunu açıklıkla söylüyorum, gayet tabiidir ki hiçbir parti Hükümet olacak kadar rey almamışsa, yapacak iş koalisyonudur. Koalisyon bir kombinezon bulmak meselesidir; kim kiminle anlaşabilirse o Hükümet olur.

Binaenaleyh, “Biz iktidar olarak çıktık” denemez. Hep meydanlardan geldik ki müzakerelerin hızlı oluş nedeni de, meydanlarda kimse hızını alamamış gibi geliyor biraz. Ama bunda fayda vardır, geliniz bu diyalogu hakikaten milletimizin bize gösterdiği teveccüh istikametinde yaşatalım. Bunun yumuşatılması falan şart değil, sadece medenî olması lâzımdır ve kaideye uygun olmalıdır.

Muhterem Milletvekilleri, seçim kazanmamak, suçluluk ifade etmez. Yani, kimse seçimi kazanmadığı için suçlu falan olmaz. Seçim kazanırsınız, iktidar olursunuz; ebedî iktidar da olmaz, onu da hesabedelim. Bu kürsüden o intiba verilmeye çalışıldı, “Artık, bir daha biz seçim kaybetmeyiz”, falan gibi. Aslında, sizin seçim kazanmamanız için biz çalışacağız yine, o bizim gereğimiz. (Gülüşmeler) Biz kendimiz kazanmak için çalışacağız; ama burada demokratik sistemde zaten alternatif ortadan kalktı mı, rejimi işletmemiz mümkün değildir, milletin sizi de görmesi lâzımdır, göreceklidir.

Binaenaleyh, şunu ifade edelim; başarılı olursanız biz bundan seviniriz. (A.P. sıralarından *alkışlar*) Biz burada, “Aman siz başarılı olmayın, memleket zarar görsün; böylece bizim, de içimizde burukluk falan varsa, oh olsun, diyelim” diye bulunmuyoruz. Bu devir kapanmıştır, (şayet varsa böyle bir şey) Yok böyle şey. Bizim, istediğimiz, söylediğimiz şey; başarı, başında değil, sonunda belli olacak. Bizim, Türkiye’de ne bıraktığımız belli. Siz ne bırakacaksınız, onu göreceğiz. Ümidederiz iyi şeyler bırakırsınız, ümidederiz bizden daha çok şey bırakırsınız. Önemli olan Türkiye’dir. Bu yurt hepimizin, hepimiz bu milletin çocuklarıyız. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri ve alkışlar*) Bizim maksadımız tezyif değildir, tahkir de değildir, küçültme de değildir; ama hem bir çağrıda bulunuyorum, buna uyulur, uyulmaz, o da önemli değildir; Gelin bu gemiyi işler turalım ve bu zeminde diyalogu muhafaza edelim ve gayet tabiidir ki, muhalefet olarak bizim söyleyeceğimiz şeylerden sıkılmayacağımızı ifade ettiniz; ama daha birinci günde sıkıldınız gibi geliyor bana, (C.H.P. sıralarından *“Hayır, hayır” sesleri*)

“Hayır” demeyin, şimdi tam yerine geldim.

Sayın Hükümet Başkanı çok tedirgin göründü. Âdeta, “Siz muhalefet vazifesi dahi yapamazsınız” gibi bizi azarladı. Muhalefet vazifesini nasıl yapacaksak? Koalisyon Hükümetinin bir kurs açması lâzım gelecek sanıyorum, bu kursu açıp bizim muhalefet vazifemizi nasıl yapacağımızı öğretir; ama o zaman da güdümlü demok-rasi olur o, o yola sapılmayacağını sanırım. Muhalefet olmazsa tek partiye gideriz. Halbuki, Anayasanın 28’nci, pardon 28’nci madde o sokaklar maddesidir. 56’nci maddesine göre, siyasi partiler ister iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Binaenaleyh, iktidar olarak, partile-

rim Anayasanın bu Meclisin ayrılmaz parçası, nizamın ayrılmaz parçası olduğunu bilmeniz ve muhalefetti bir işe yaramaz duruma düşürmeniz lâzımdır daha birinci günden. Muhalefetsiz bir demokrasi işlemez.

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — (A.P. sıralarını göstererek) o tarafa da anla-tın.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben gayet tabîî, buradan ne tarafa dö-neceğimi kestiremedim, ne tarafa dönmemi istiyorsanız? Yani şu sırada siz varsınız da böyle dönmem de bir garip olur, onun için söylüyorum.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Tamam efendim, tamam, rica ederiz.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Muhalefetin lüzumsuz bulunduğu şek-ilindeki bir hususu üzüntü ile karşıladık.

Sayın Başbakan birçok ileri iddialarda bulundu. Bu iddialar bir kesin yargı şek-lindedir. İktisadî büyüme, ekonomik kalkınma, bu memleketi ileriye götürme böyle kesin yargılarla mümkün değildir, öyle olsa oturur karar veririz, ertesi gün de ba-karız memleket güllük, gülistanlık olur. Bunun zorlukları vardır, kaideleri vardır, denenmiş yollar vardır, başarıya ulaşmış yollar vardır, başarıya ulaşmamış yollar vardır. Binaenaleyh, bunları bir kehanet şeklinde Saymıyorum şimdilik; ama gayet tabîîdir ki, önümüzdeki günlerde ne yapacağınızı hem biz, hem millet görecektir. Ümidederiz iyi şeyler yaparsınız.

Hükümetin, muhalefeti bir icraat makamı gibi görüp âdeta, bizim Hükümeti tenkid edeceğimiz yerde, Hükümetin bizi tenkid etmesini yadırgadığınızı ifade et-meliyim. Eğer biz muhalefet görevini yapamazsak bu görevi kim yapacak, muhale-fet mi ithal edilecek? Muhalefetsiz demokrasi olmayacağına göre, o zaman her iki fonksiyonu da iktidar yapacaksa boşluk çıkar, hem iktidar boşluğu, hem muhalefet boşluğu çıkar. Bu boşluk rejime hayır getirmez genellikle.

Muhterem Milletvekilleri,

“Biz halkın yararlandırılmasına çalışacağız..” Yani, siz halkın yararına çalışa-caksınız da, sizin dışınızdakiler niye halkın zararına çalışsın? Hepimiz halktan rey alıp geliyoruz buraya. Kabul etmek lâzımdır ki, hepimiz halkın faydasına çalışmışız; ama görüş, metot, düşünce farkı olabilir. Siz halkın faydasını şurada görürsünüz, biz orada değil, şurada görürüz. Öyle olmazsak zaten fırka olmaz orta yerde. (C.H.P. sıralarından “Ne fırkası?” sesi) Evet, yani parti olmaz. Parti, fırka, tefrikadan doğu-yor, farklılıktan doğuyor.

O itibarla sizin dışınızdakileri halkın zararına, kendinizi halkın yararına çalış-ır gibi ilân etmiş olmanızı yine hayretle karşılıyorum. Bizim aradığımız şey daha iyisini yapmaktır. Daha iyisinin yapılmasını sağlamaktır. Yapacak olan iktidardır, bunun yapılması için muhalefet denetleme yapacaktır.

Bana, “Fakirliğin sözünü, eder; ama hiç bu işlerle uğraşılmaz” denildi. Türkiye’yi nereden alıp nereye getirdiğimiz orta yeredir. Biz, 12 milyarlık bütçe devraldık, 80 milyarlık bütçe devredilmektedir size. Biz bankalarda 10 - 12 milyarlık halik

mevduatı devraldık, bu 70 - 80 milyar lira olarak size devredilmektedir. Biz borçlu... (C.H.P. sıralarından *gürültüler*) Bir tespit yapalım, müsaade edin. Size bir şey de demiyoruz daha, diyeceğimiz zaman, gelecek. Biz 10 - 12 milyar liralık bir yatırım hacmi devraldık, size 50 - 60 milyar liralık bir yatırım hacmi devrediyoruz; biz bankalarda 10 - 12 milyarlık mevduat devraldık, size 60 - 70 milyarlık bir mevduat devrediyoruz. Biz 6 sene 150 - 200 milyon dolar kâh borçta, kâh farkta bir Merkez Bankası devraldık; size 2 milyar dolarlık bir Merkez Bankası devredilmektedir. Kal-
dı ki biz... (C.H.P. sıralarından *"Sayın Başkan, süre doldu" sesleri*)

Sayın Demirel, bir dakikanız var, toparlayınız lütfen.

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir dakika mı var? Bir dakika yeter bana, bir dakikada çok şey söylerim, ben... (C.H.P. sıralarından *gülüşmeler*)

Biz aslında ne özgürlüklere karşıyız, ne şuyuz ne buyuz. Biz Türkiye’de, Devletin ve rejimin yaşaması için, komünizmin bir tehlike olduğunu söylüyoruz. Söylediğimiz bundan ibarettir.

İ. FEHMİ CUMALIOĞLU (İstanbul) — Ya Masonluk?

SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz aslında, Türkiye’nin istihsal kapasitesini üç, dört misline çıkardık. Netice itibariyle biz, bir Türkiye’ye bir Türkiye daha ilâve ettik. Aksini bu zamana kadar kimse söyleyemedi. Biz 1969 seçim beyan-
namemizi tatbik imkânını bulamadık. 12 Mart 1971’den 15 Nisan 1973’e kadar biz Hükümette değiliz. Siz de vardınız 1972 Kasım ayına kadar bizimle beraber. Siz de 1972 yılı Kasım, ayına kadar, bu olağanüstü dönemin içinde vardınız. Olağanüstü dönemin müzakeresini başka bir gün yaparız. Hesaplaşmadan hiç korkmayız. Gocunacak hiçbir yaramız yoktur. Bu meseleyi böyle geçiştirmek mümkün değildir. Binaenaleyh ne çeşit hesaplaşma lazımsa hazırız. Kimin günahı, sevabı varsa hepsi çıksın orta yere. Gelin her şeyi konuşalım.

Hepinize saygılar sunuyorum. (A.P. ve C.G.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Teşekkür ederim Sayın Demirel.

Sayın arkadaşlarım, bu suretle Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Hükümet programının görüşülmesi tamamlanmıştır.

Anayasamızın 103 ve İçtüzüğümüzün 105’nci maddelerine göre, görüşmelerin bitiminden itibaren bir tam gün geçtikten sonra, 7 Şubat 1974 Perşembe günü güven oylaması yapılacaktır. (C.H.P. sıralarından *"Saat kaçta?" sesleri*) Beyefendiler arz edeceğim. Birleşimi talik ederken saati söyleyeceğim. Niçin istical buyuruyorsunuz?

Bu sebeple Birleşimi 7 Şubat 1974 Perşembe günü saat 15,00’te toplanılmak üzere kapatıyorum.

Kapanış Saati; 16.45

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi
Toplantı Yılı 13 Cilt 13 Birleşim 26
Sayfa 370-442
05.02.1974 Salı

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN Başkanvekili İskender Cenap Ege
KÂTİPLER; Mehmet Çamlıca (Kastamonu)
Azmi Erdoğan (Diyarbakır)
Açılma Saati; 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Sayın Senatörler, gündemimizin maddesi Hükümet Programı üzerinde müzakeredir. Ancak, Millet Meclisindeki müzakereler henüz hitam bulmadığı cihetle Hükümet Senatoda bulunamıyor. O bakımdan. Hükümetin, Millet Meclisindeki müzakerelerin bitimini beklemesini ve bittikten sonra oturumun açılmasının gerektiren bir husus vardır.

Bu itibarla Millet Meclisinin müzakereleri bitinceye kadar oturuma ara veriyorum.

Kapanma Saati; 15.10

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN; Başkanvekili İskender Cenap Ege

KÂTİPLER; Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Azmi Erdoğan (Diyarbakır)

Açılma Saati; 16.50

Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — 26'ncı Birleşimin ikinci oturumunu açıyorum.

Çoğunluğumuz vardır, Hükümet Programı üzerindeki müzakerelere başlıyoruz.

Yalnız, bir hususu katiyetle hatırlatmak isterim, Sami'in localarında bulunanların ve senatörler dışında herhangi bir kimsenin müzakerelerle ilgili gösteri, nümayiş veya alkış gibi hareketlere katılmamaları gerekir; yasaktır. İlgililerin bu hususta çok uyanık olmalarını hassaten rica ederim.

Grupları adına söz talebedenler;

Sayın İhsan Çağlayangil, Adalet Partisi Grubu adına;

Sayın Mucip Ataklı, Millî Birlik Grubu adına;

Sayın Nihat Erim, Kontenjan Grubu adına söz talebetmişlerdir.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına söz talebediyoruz.

BAŞKAN — Şahısları adına söz talebedenler;

Sayın Ekrem Acuner, Sayın Hüsnü Dikeçligil, Sayın Hamdi Özer, Sayın Sami Turan, Sayın Sabahattin Orhon, Sayın Ömer Ucuzal, Sayın Yiğit Köker, Sayın Mehmet Özgüneş, Sayın Turgut Cebe, Sayın Hüseyin Kalpaklıoğlu, Sayın Hikmet İşmen, Sayın Tayfur Sökmen, Sayın Sait Mehmetoğlu, Sayın Mustafa Tıgh, Sayın Nejat Sarlıcalı, Sayın Hilmi Nalbantoğlu, Sayın Fethi Çelikbaş'dır.

Grupları adına söz isteyen üyelerin ilk konuşmaları sınırlı değildir.

Şahısları adına söz isteyenlerin konuşma süreleri 10 dakika ile sınırlanmıştır, efendim.

Bu durum karşısında Hükümet Programının müzakeresine geçiyorum.

Adalet Partisi Grubu adına Sayın İhsan Sabri Çağlayangil, buyurunuz. (A.P. sıralarından alkışlar)

AP GRUBU ADINA İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sayın Başkan, yüce Senatonun değerli üyeleri;

Cumhuriyet Halk Partisi dile Millî Selâmet Partisinin birlikte kurdukları koalisyon Hükümetlinin yüce Meclislere sunmuş bulundukları program üzerinde Ada-

let Partisi Senato Grubunun görüşlerini açıklamak üzere yüksek huzurlarımızda bulunuyoruz.

Görüşlerimizde ve eleştirilerimizde evvelâ Hükümetin yapısını, sonra da programının muhtevalarını ele alacağız.

Bugün huzurunuzda, bulunan ve kaderini Millet Meclisinde yapılacak güven oylamasına bağlayan Hükümet, 14 Ekim 1973 seçimlerinden sonra büyük gecikmeler ve güçlüklerle kurulabilmiştir.

Hükümet. Programı, bu durumun seçim sonuçlarından ve ülkemizin içinde bulunduğu koşullardan doğduğunu; fakat bu güçlüklerin içinden demokratik anlamda güçlü bir Hükümet çıktığını söylüyor. Evvelâ bu konu üzerinde durmak istiyoruz.

14 Ekim 1973 seçimleri sonucunun Hükümet kurulmasını güçleştiren bir biçimde tecelli ettiği doğrudur. Seçimler, hiçbir partiye iktidar vermedi Hükümet kurulması, değişik oranlarda oy toplayabilen siyasi partilerin kendi aralarında Mecliste güvenoyu sağlayabilecek yat erlikte bir anlaşma kurabilmelerine bağlı kaldı. Adalet Partisi ya da Cumhuriyet Halk Partisi kanatlarından biri mevcut olmadıkça, diğer partilerin bir araya gelerek Hükümet kurabilmeleri imkânsızdı.

Şu halde ya Adalet Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi birleşerek Hükümet kuracaklar, ya da bu partilerin biri çoğunluk sağlayacak ölçüde kendine bir ortak arıyacaktı.

Değişik imkânlar ve ihtimaller nazarî olarak araştırıldığı zaman Hükümet kurabilmek İçin ortaya 15'ten fazla alternatif çıkıyordu. C.H.P. ile A.P., C.H.P. ile diğer küçük partiler; C.H.P. ile A.P. diğer küçük partilerle birleşebilirler... Bu durum, nispî temsil sistemini benimsemiş demokrasilerde sık sık ortaya çıkması mukadder bir neticedir.

Zaten nispî temsil, tek parti iktidarlarına meydan bırakmamak ve memlekette yaşayan küçük büyük tüm akımların meclislerde temsil edilmelerini sağlamak için düşünülmüş bir sistemdir.

1965 ve 1969 seçimlerinde Adalet Partisinin, bir zamanlar millî bakiyeye ve nispî temsile rağmen tek parti olarak iktidara gelmesi bu sistemi uygulayan memleketlerde o zamana kadar rastlanmamış bir istisna idi.

Nispî temsilin ilk uygulandığı 1961 seçimlerinde de, bu devreye benzer neticeler ortaya çıkmıştı.

1961 - 1965 yılları arası ömürsüz koalisyon hükümetlerinin idaresinde istikrarsız ve kısır bir dönem olarak yaşanmıştı.

Siyasi partiler, bu ziyan olmuş devrenin sıkıntılarını tekrar çekmemek için Hükümet kurulması meselesinde dikkatli davranmak ihtiyacını haklı olarak duydular. Devlet Başkam, mevcut imkânları çeşitli alternatifleri sabırla itina ile denedi. Sonunda ortaya C.H.P. - M.S.P. ortaklığı çıktı.

Acaba bu Hükümet 1973 seçimlerinin verdiği sonuçlardan çıkarılabilecek istikrarlı, günün şartlarına uygun ve güçlü bir model midir?

Her ne kadar programında Hükümet, kendisine bu gözle bakmakta ise de, biz aynı fikirde değiliz.

Bunalım süresince ve birçok kereler ifade ettiğimiz gibi partimizin inancı şudur ki; ülkemizi çevreleyen bugünkü dış ortam, iç ortam, karşı karşıya bulunduğumuz önemli siyasi, ekonomik sorunlar, ağır bir rejim bunalımından taze olarak sıyrılmış bulunmamız gibi sebepler; Türkiye'nin hiç birisi seçim meydanlarında iktidar olamamış görüşler arasından bir tekinin etken olacağı ve hassas sayıda zayıf bir çoğunluk tarafından kurulmuş bir Hükümetle idaresinin, memleket yararlarına ters düşeceğidir.

Biz istiyorduk ki, ülkemiz; hiç olmazsa olağanüstü şartların devamına münhasır kısa bir süre içinde yaşadığımız ortamda bugün karşı karşıya bulunduğumuz önemli siyasi, ekonomik sorunlara, ortaklaşa düzenlenmiş bir ortay yol programı ile çözüm arayan bütün partilere açık; ama tercihan iki büyük partinin içinde yer alacağı geniş bir koalisyon Hükümeti ile idare olunsun.

İşte bunun içindir ki, çoğunluk için gerekli şartı ancak 7 sayı ile aşabilen, önemli sorunlarda çözüm yollarında ortak bir anlayışla varamadıkları için bu konuları bir araya gelmelerini engellemesin diye protokollerinin, programlarının dışında bırakmak zorunda kalan iki partiden kurulu bu Hükümete; güçlü bir siyasi iktidar gözü ile bakamıyoruz.

Bu Hükümeti güçsüz kılan sebep, sadece yapısındaki bu zoraki sakat doğuş değildir. Program üzerinde konuşulurken bu konuya zaman zaman değineceğim, ama günün şartlarına en uygun model ortaya çıkamadı; ya da bizim partimiz bu modeli güçlü bulmadı diye bu Hükümeti peşin olarak suçlamanın veya başarısızlığa mahkûm etmenin ne niyeti, ne de zihniyeti içilirleyiz.

Bu Hükümet, Türkiye'de misli görülmemiş derecede uzayan bir bunalımdan demokratik kurallara uyularak aranmış, bulunmuş Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Bizlerin menfi oylarımıza rağmen taraftarlarının desteği ile Yüce Meclisinin güvenini kazanır ve işbaşına geçebilirse demokrasimizde aşama sayılacak koşullar içinde bizi bunalımdan sıyırmış bir Hükümet olacaktır. Biz yeni Hükümete bu gözlerle bakıyoruz, eleştirilerimizi de bu anlayış içinde yürüteceğiz.

Şimdi Hükümet programı ile ilgili görüşlerimize geçiyoruz;

Program; iki partinin ne çeşit bir çalışma ile birleşebildiklerini izahtan sonra, Türk Milleti için mutlu ve yeni bir dönem başladığını müjdeliyor. Ne kadar süreceğini bugünden kestirmek zor olan bu devrenin ne dereceye kadar mutlu geçeceğini, zaman elbette ki gösterecektir, ama program ne yenilikler getiriyor? Biz bunları araştırmaya çalışacağız.

Değerli arkadaşlarım; programın göze çarpan ilk genel görüntüsü, bütün seçim kampanyası süresince, bilhassa ekonomik ve sosyal alanlarda, memleketimizin

köklü bir düzen değişikliği ihtiyacı içinde olduğunu öne sürenlerin iktidar ümitleri gerçeğe dönüşünce büyük bir ihtiyat ve teenni içine girmiş olduklarını görmektedir.

Zaten, Cumhuriyet Halk Partisinin, daima yetkililerden önce konuşan sözcüleri, bu konuda da ihtiyatlarını terk etmediler, daha koalisyon kesinleşmeden evvel taraftarlarını şöylece uyardılar; Kurulması yakınlaşan Koalisyon Hükümeti üzerinde fazla hayale kapılmayın.

Bu Hükümetin, memleketteki ekonomik ve sosyal yapıya köklü bir değişiklik getirmesini beklemeyin. Çünkü toplumdaki güçler dengesi henüz adımlar atılmasına elverişli değildir, ama bu Hükümet hiçbir şey yapmayacak da saymayın! Bu Hükümet, af gibi, ekonomik zorlukların yığınları büsbütün ezmeden çözülmesi gibi konulara ilk iş olarak el atacak.

Bunların yanında; Türkiye'yi yapısal değişikliklere götürecek tedbirlere zemin hazırlayacak ilk adımlar da dikkatle atılacak.

Hükümet, sınırlı, alçak gönüllü bir programla işe başlamalı ve hedefine zaman içinde varmalıdır”

Bize değil, Cumhuriyet Halk Partisi basın sözcülerine raci olan bu beyanları şu anda, Yüce Heyetinizin tetkik ve tenkidime arz olunan Hükümet Programı, aynen ve büyük bir sadakatle doğrulamaktadır.

Bu beyanları, toplumdaki güçler dengesinin henüz böyle adımlar atılmasına elverişli olmadığı, Türkiye'yi yapısal değişikliklere götürecek tedbirlerin zemininin şimdiden hazırlanması ve hedefe zaman içinde varılması tavsiyelerini hatırdan tutmamızda, programda Taslayacağımız bazı unsurların eleştirilmesi sırasında büyük yarar göreceğiz.

Bundan sonra programda, iktidar olmanın icaplarına uygun tavsiyeler yer alıyor;

“Milletin mutluluğu, ülkenin eskiliği, demokrasinin bütün kuralları ile ve özgürlükleri ile işlerliği için, iyi niyetler ve çabalarla sağlanan bir birlik lâzımdır bize..”

Ne güzel düşünceler; ama dün ve bugün örneklerini pek göremediğimiz düşünceler.

Yine güzel tavsiyeler var;

“İyi işleyen bir demokraside, düşünce ayrılıkları toplum yaşamını zenginleştirir, gelişmeyi hızlandırır, Devleti güçlendirir, milleti bütünleştirir”

İdeal görüşler; ama az kalsın düşünce ayrılığı, maazallah içeride birbirimize girecek hale getiriyordu.

Biz bu duyguları gönülden paylaşıyoruz. Muma lef ette kaldığımız sürece, iktidarda da olduğu gibi, bu ilkelere saygı duyacağımızdan kimsenin kuşkusu olmasın.

Ancak, hoş görürlüğün, geniş görüşlülüğün, karşıt duygulara saygının, iktidar partilerinin sadece iktidarda iken değil, iktidar dışında da hatırlayacağı ilkeler olmasını temenni ettiğimizi söylemekle yetiniyoruz.

Bundan sonra program, rejimin sıkıntılı yıllarından arta kalmış kırgınlıkları, kavgadan ortadan kaldıracak geniş kapsamlı bir af üzerinde duruyor. Af, gerektiğinde topluma huzur getirebilecek bir atıfet müessesesidir.

Memleketimizin içinde bulunduğu koşulları, Cumhuriyetimizin 50'nci yılını idrak etmiş olmasını göz önünde tutarak biz de bir genel affın en kısa zamanda gerçekleşmesi gereğine inanıyoruz. Bu maksatla hazırladığımız bir kanım teklifi de halen Yüce Mecliste kaderini bekliyor; ama af meselesiyle ilgili birtakım sorunlar da var.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, bize göre ortak bir anlayış sağlanamadığı için, belki de daha başka sebeplerle olacak, birtakım önemli konulara bu programda yer verilmemiştir.

Bu Hükümet, sanki hiçbir şey olmamış, bir 12 Mart geçmemiş, bu devreden evvel Türkiye' de önemli çalkantılar ortaya çıkmamış, sanki memleket, beynelmilel komünizmin hedefi olmaktan çıkmış gibi olaylara bakıyor ve af meselesini bu acıdan izliyor, bize öyle görünüyor. O kadar ki, dünya coğrafyasındaki yerimizin de, çağdaş dünya koşullarının da bu konuda ikili olamayacağı görüşünde, ama bize göre Türkiye'de, bir devlet güvenliği meselesi ve bu güvenliği sağlamanın, içinde yaşadığımız kollar içinde özel niteliği vardır; var olmak gerekir.

Bir bunalımdan yeni çıktık. Memleket önümüzdeki günlerde nereye gidecek? Gönül ister ki, sıkıyönetimin ve o devreden beri devam eden çalışmaların etkisi olarak, yeni iktidar huzur içinde, sükün içinde çalışmaya imkânını bulsun. Bunda birtakım şansları da var. Sokağı ekseriya rejimden, tutumdan şikâyetçi sol temayüllü çevreler karıştırırdı. Belki yeni Hükümete bir şans tanıyabilir, bir intizar devresine girebilir; ama yeni Hükümetin solculuğu onlara yetmezse, o zaman yeni problemler çıkabilir.

Biz Türkiye'ye Marksist bir rejim getirmek için eyleme girdik. Kurtuluşu bu rejimde görüyoruz" diye göğsünü gere gere, acık açık içini dışına vuranların henüz mahkemelerinin devam etmekte olduğu bir devrede, bugün askerî cezaevlerinde kendilerine nezaretle mükellef subaylarımıza, "Yine siz insaflı adamlarsınız, bizi mahkemelere falan çıkarıyorsunuz, biz iktidara gelirse sizi muhakeme etmeden asarız" diyenlerin şu havayı beraber teneffüs ettiği bir devrede Devleti yıkmak için anarşik olaylara fiilen katılanların veya bunları tahrik ve teşvik edenlerin, kapsamı geniş olması istenen bir af kanunu içine alınması elbette ki, düşünülemez.

Af meselesi için Millet Meclisinde de geniş müzakereler cereyan etti. Ben ayrıntılı olarak bu konuya inmek istemiyorum; anı a bu arada bir de fikir suçlarından söz edilmekte ve düşünce, inanç önünde sınırların kaldırılmasının kesin olarak programa alınmış bulunduğunu görmekteyiz.

Çok önemli gördüğümüz bu konuda biraz tevakkuf etmek ihtiyacı içindeyiz.

Türkiye'yi en ileri ölçüde demokratik özgürlüğe lâyık görmekte hiç kimse bizim kadar inançlı olamaz.

Altı yıllık iktidarımız süresince, kanunun kişiye tanıdığı haklara gölge düşürmemek için iktidar feda edercesine sebat gösterdik; ama Anayasamızın kişiye tanıdığı inanç, düşünce özgürlüklerinin sınırı ve niteliği üzeninde bir anlaşmaya varmaya mecburuz.

Mesele, “Biz komünizme prim verir miyiz, biz herkesten fazla komünizmin karşısındayız” gibi argümanlarla savunulamaz.

Fikir, düşünce, inanç hürriyetinin sınırı nedir? Bunda bir mutabakata varmaya mecburuz. Bu konuda yanlış anlamlar; yanlış uygulamalar Türkiye’ye Çok pahalıya malolmuştur.

Düşünce, inanç özgürlüğü hakkının kaynağı nedir?

Bu halk, Anayasanın 20’nci maddesinden güç alıyor. Bu madde, Anayasanın muhtelif tarihlerdeki değiştirmelerine muhatab olmadı.

Bu madde aynen şöyle;

Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir.

Kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz”

Filhakika, vehle-i ulâda maddeye mutlak mânasiyle, lâfzı mânasiyle baktığınız zaman, geniş bir şekilde herkes düşünce ve kanaatlerini yazıyla sözle resimle tek başına veya toplu olarak açıklar, yayar.

O halde bunun sınırı yok mu? Sınırı var. Durum, fikir ve düşünce hürriyeti önündeki sınırları kâmilten kaldıracamız demeye müsait değil.

Muhterem arkadaşlarım, bu madde Kurucu Mecliste müzakere olunurken bir üye; Abdurrahman Altuğ itirazda bulunuyor. Bunu Millî Birlik Grubuna mensup arkadaşlarım herhalde hatırlayacaklardır. Diyor ki;

“20’nci maddenin birinci cümlesinden ve noktalı virgülden sonra düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına, toplu olarak yayar, açık” diyor. “Bunun hududu yok mudur Varsa nereye kadar? Meselâ, herhangi bir kimse fikrini, meselâ nasyonal sosyalizme kayan yahut komünizme kayan yahut irticaa kayan, ümmetçiliğe kayan fikirlerini tek başına, toplu olarak yayabilecek midir?” Bu itiraza başkaları da iltihak ediyor. Kimisi “Umumî adaba, ahlâka mugayir se yayabilecek midir?” diye sualler tevcih ediyorlar.

Komisyonun sözcüsü bu soruları karşılıyor. Şimdi bu kısmı okuyacağım;

Komisyon sözcüsü Muammer Aksoy — Muhterem arkadaşlarım bazı arkadaşlar 20’nci maddenin formülünden, komisyonun asla kasdetmediği ve kanaatimizce de, ondan çıkarılması mümkün olmayan mânalar çıkarmaktadırlar. Bu endişelerin üzerinde hassasiyetle durmak gerekir.

Tek başına veya toplu olarak fikrin açıklanabilmesinden yanlış mânalar çıkarılmıştır. Bâzı arkadaşlarımız, bu formülde değişiklik yapmamızı, bugünkü görüş-

melerden önce de bizden istediler. Bu sebeple komisyon olarak tekrar aramızda konuştuk. Komisyonun kanaati şu yoldadır; Maddeyi yalnız başına ele alarak, yani diğer hükümlerden tecridederek mânalandırmak caiz değildir. Hukukta doğru olan tefsir, (Gaitefsir) dir. Yani hükümlerin daima gayeye göre tefsir edilmesidir; hükümün niçin vazedildiğini göz önünde tutarak tefsir etme yoludur. Tefsir konusu olan hüküm, hangi kanunda ya da Anayasada ise, o kanun veya Anayasanın tümü, ruhu göz önünde tutularak, bir tefsir yapılır. Hazırladığımız Anayasa, demokratik bir Anayasadır. İnsan hak ve hürriyetlerini tanıyan bir Anayasadır. Bu Anayasa tasarısında yalnız hürriyetler tanınmamış; bir - iki hükmüyle de, katî olarak, doktrinin dahi bu istikamette olduğu ifade edilmiştir.

Demokrasilerde, bir tarafta, Hürriyetler hudutsuzdur. Hürriyet hürriyettir diyen bir görüş ve tatbikatı vardır. Diğer tarafta basın hürriyetini, söz hürriyetini, parti kurma hürriyetini, kayıtlamayı, bilhassa hürriyet nizamının muhafazası için caiz ve zarurî gören realist bir görüş yer almaktadır. Yeni Anayasalarına bu yolda kayıtlar koyan memleketler de vardır. Anayasa tasarımız, da, bu yolu tutmuş, tanımıştır.

Sadece 20'nci maddede değil, 57'nci maddede de açıkça ifade edilmiştir ki, komünizmi menediyoruz. Esasen bizde komünizm propagandası kanunla cezalandırılmıştır. Bundan sonra da böyle olacaktır. Anayasanın 57'nci maddesi bu hususta en iyi dayanağı teşkil edecektir. Siyasi partiler, ekstrem sol, ekstrem sağ fikir ve temayüllere iltifat edemezler. Bunların tüzükleri, programları, Anayasaya, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorundadır. (Bu esaslara uymayan parti, temelli kapatılır) diyen bir Anayasa, (Hürriyeti imha edici faaliyetleri meneden realist bir hürriyet anlayışının) kendisine temel yapmış bir Anayasadır. Binaenaleyh, o Anayasadaki hürriyetle ilgili hükümlere bu ışık altında mâna vermek gerekir. O halde, maddedeki fikir hürriyetine ve (Toplu veya tek başına) tâbirine mâna verirken, tefsiri bu çerçeve içinde yapmak zorunluluğu vardır. Meselâ bir şahıs fikrini bir aile toplantısında, dar bir dostlar topluluğunda ifade etmişse, fikir hürriyeti çerçevesi içinde kalmış sayılabilir; caizdir, ama bir fikri açıklama bu sınırı aşarak propaganda halini alırsa, bir şahıs kapı kapı dolaşarak Anayasanın ruhuna, açık hükümlerine zıt fikirleri yayarsa, yazarsa, meselâ komünist propagandası yaparsa, bunun 20'nci maddede ifadesini bulan fikir hürriyetinin şümulüne girmesi bahis konusu olamaz. Zira böyle bir propagandaya müsaade etmek, Anayasanın ikinci maddesinde belirtilen (Demokratik olma, insan halk ve hürriyetlerine dayanma ve hukuk devleti olma) umdeleriyle bağdaşamaz. Keza 57'nci maddedeki hükümle partilere dahi bu hakkı tanımayan zihniyetin, arkadaşların belirttiği mahzurlu yolu göz yumması tasavvur olunamaz”

Ondan sonra İnsan Haklarının ve bizim de katıldığımız beyannamelerin izahlarına geçiliyor ve deniyor ki, “İşte benim bu uzun beyanatım da zapta geçtiğine göre, bu Anayasa ancak Anayasanın dibacesinde ve Hükümeti tarif eden maddeleri içinde hürriyetler kullanılabilir. Onun dışında bu hürriyetler kullanılamaz”

Muhterem arkadaşlar, görülüyor ki, Anayasamız huzurunuzda programına tasvip bekleyen Hükümetin protokolunda ve programında kaldırılmasını öngördüğü gibi düşünce ve inanç özgürlüğü önündeki bütün sınırları yıkmamanın, onların anladığı manada kaldırmamasının taraftarı değildir. Yani, isterseniz eyleme geçmek şartıyla her türlü fikri rahatça savunabilme veya yayabilme özgürlüğüne iltifat etmemiştir.

Hepimiz Türkiye'yi en ileri demokrasiye lâyık görüyoruz. Cümlemiz Türk Milletinin gelişme çizgisinin ve eğitim düzeyinin çok üstünde bir siyasal olgunluk kazandığı inancındayız, ama bu gerçekler bize düşünce ve inanç özgürlüğüne bir sınır tanınamıza mani değildir. Düşünce, Anayasa nizamı içinde kaldıkça her türlü ile özgür ve sınırsızdır, ama o nizamı taşarsa suçtur, yayılmaz, açığa vurulamaz.

Fikir suçu olur mu? Olur; buz gibi olur. İşte budur; Anayasa nizamına aykırı fikirleri ister masum, ister platonik, ister ilmi bir şekilde olursa olsun yaymaya kalkıştınız mı, fikir suçudur.

Bu bir akademik görüş değildir. Türk Uluyu adına yargı yetkisini kullanan en büyük yargı organlarının uygulamaları da bu yokla. Huzurunuzda kesin bir örnek getirdim;

Bir gazete bir yarışma tertip ediyor. Bir okur, "Türkiye'nin kurtuluş yolu sosyalizmidir" diye bir makale ile bu yarışmaya katılıyor. Savcı, makalede suç unsuru buluyor, mahkemeye gidiyorlar, mahkeme beraat ettiriyor. Mesele Temyize intikal ediyor. Temyizin verdiği karar şu; "Anayasanın 20'nci maddesinde tanınan düşünce ve düşüncesini açığa vurma özgürlüğü sınırsız ve Anayasanın esas müesseselerini devirmeyi sağlayacak bir biçimde kullanılamaz. Sanık bu ilkeye aykırı davranmakla Anayasanın tanıdığı bir hakkı kullandım iddiasını öne süremez"

Bu konunun önemi bizce çok büyük. Onun için düşünce ve inanç özgürlüğünün sınırsız olması, sorumlu kişiler, hele bir Hükümetin başları tarafından savunulmaya başlanınca bunu değişik şekilde yorumlayanlar ortaya çıkabiliyor.

Bu kavramlar, üzerinde rahatça oynanması kolay olmayan konulardır.

Gerçek demokrasilerde özgürlük, Anayasadan güç alarak kurulu devlet düzenini tahribe yönelemez. Bakınız, bu düşünce ve fikir özgürlüğüne sınır tanımamak münakaşaları nelere yol açıyor, sizlere bir örnek vermek istiyorum, ama ondan evvel de bir konuya dikkatinizi çekmek istiyorum;

Şimdi değiştirdiğim konuyla Hükümet Programı veya Hükümetin tutumu arasında bir bağlantı aranmamalı ve kurulmamalıdır. Hiç kimse, bilhassa bendeniz, aralarında yüreği memleket sevgisi dolu arkadaşlarım, yakın dostlarım da bulunan yeni Hükümeti herhangi bir şekilde suçlamayı aklımızdan geçirmeyiz, ama yine hiç kimse, Türkiye'de olup biten bunca olayların kızıl ideolojileri Türkiye'de yaymayı iş edinmiş yabancı radyoların tükenmez çalışmalarını, dış komünist çevrelerde hizmet görmeyi benimsemiş bazı sapıkların cümlece malûm marifetlerini görmelerine rağmen, yurdumuzda komünizmi yaymaya matuf gizli - kapalı, bazen de açık çalışmaların sürüp gittiğini inkâr edemez.

Şimdi, bu tartışmaların nelere yol açtığını belirtmek için bir misal vereceğim; Elimde bir dergi var. Bu derginin kapağında “İnsanca Yaşamı Engelleyen Zincirler Kırılacaktır” diye bir yazı var. Bu dergi bütün parlamenterlerin adına postayla gönderiliyor; sizlere de gelmiştir, ama bilmem okudunuz mu?

Dergide bir “İşçi Sözlüğü” bölümü var. Tabii bu bölüm uzun, fakat ben oradan aldığım bir-iki pasajı nakledeceğim;

Kapitalizm nedir? Kapitalist düzende toplum iki sınıfa ayrılmıştır; işveren sınıfı (Burjuvazi), işçi sınıfı (Proleterya)

İşveren sınıfı, üretim araçlarının, yani fabrikaların, toprakların, makinelerin, âletlerin; her türlü donatımın sahibi.

İşçi sınıfı, üretim araçlarından yoksun, işgücünü kapitaliste satarak geçinmek zorunda.

Kapitalist düzende üretim ileri bir teknikle pazar için yapılır. Kapitalistler üretimi kâr için düşünürler, ama kapitalist ne şekilde kâr ediyor? İşin can alıcı noktası bu. Kapitalist, işçi sınıfının yarattığı artı değeri sömürerek kâr eder. Artı değer nedir? İşveren, işçiye sekiz saatlik çalışmasının karşılığını ödemez. Onu sekiz saat çalıştırmak için para verir. İşçiye verilen ücretin değerini üretmek için gerekli zaman diyelim ki dört saattir, işçi geriye kalan dört saatte de çalışmaya devam eder. İşçi, bu ikinci dört saatte kendisi için değil, işveren için çalışır; emeğinin yarısı karşılığı ödenmemiş demektir. İşte bu karşılığı ödenmemiş emek işverenin cebine girer, bunun adına “Artı değer” denir.

Devlet nedir? Kapitalistler işçi sınıfını sömürme yolunda servete gömülmüş, güçlenmiş, saygıdeğer bir durumdayken, işçi sınıfı güvensizlik, sefalet ve katlanılmaz hayat şartları içinde kıvrınır. Açık bir şeydir ki, bu biçimde kurulu mülkiyet ilişkilerinin ki, azınlığın yararına, çoğunluğun zararınadır, devamını sağlayan bir yöntem ya da mekanizmanın olması zorunludur. İşte bu yöntem, bu mekanizma devlettir.

Sınıflar varoldukça kapitalist devlet, egemen ve güçlü olanın yanında olmak zorundadır. Kapitalist düzenlerde işçi sınıfıyla işveren arasın da uzlaşmaz bir ilişki vardır. İşçi sınıfı, devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmak için örgütlenerek mücadele vermek zorundadır. İlkel komünal kölecî topluma; kölecî toplum feodal topluma; feodal toplum kapitalist topluma nasıl yerini terk etti ise, tarihî bir zorunluluk olarak kapitalist toplum da yerini sosyalist ve Marksist, topluma terkedecektir.

Yüce Senatonun değerli üyeleri, durum bize göre ciddi; belki de vahimdir. İnsanınıza müracaat ederek soruyorum; Burası Ankara değil de kıpkızıl bir rejimin başkenti olsaydı, ya da hudâ - negerde, afedersiniz, Allah saklasın Türkiye Doğu Blokunun bir parçası olsaydı, bu memlekette komünizmi yaymak ya da övmek veya tanımlamak için bundan öte, bundan ileri ne yazılabilir? Bu yazılar kapitalizmin değil, zıddıyla komünizmin tarifi, takdiri değil de nedir?

Bu kürsüden, aşırı cereyanları takiple ilgili idare ve yargı makamlarına hitap ediyorum, ihbar ediyorum; Anayasayı, yasaları hiçe sayan pervasızlıkla suç işleniyor. Buna müdahale edilmek gerekir.

Bu derginin marifetleri bu kadarla bitmiyor; “Ateş” isimli bir şiir var. Yunanistan’da. Papadopoulos rejimi devrilirken öldürülen işçilerin yasını tutuyor. Şiiri aynen okuyorum;

ATEŞ

*Bir oyun oynanan
Aktör Gizikis - Papadopoulos
Sermayenin temsilcisi Hükümet,
Zincire vurulan HÜRRİYET
Yürüdü
Özgürlüğe susamış Halk
Zincirleri kırmak için,
Faşistler sattılar Hürriyeti
Dolar - Drahmi
Bir mitralyöz Amerikan yapısı
Bir komut vahşetin çağrısı, “ATEŞ”
Hürriyete susamış
Bir genç işçi,
Düştü toprağa
Yumruk vurdu eller
Selâm zulme karşı direnenler,
ölmesini bilmeyenler,
Hür yaşayamazlar.*

Muhterem arkadaşlarım, mülkiyeti işverenin haksız olarak işçiyi dört saat çalıştırmamasından kazanç sağlayan hırsızlık sayan ve ne olduğu belli işçilerin yasını tutan bu dergiden askerler do payını alıyorlar; bir şiir de onlar için okuyayım ister-seniz;

GENERALİM TANKINIZ NE GÜÇLÜ

*Tankınız ne güçlü, generalim,
Siler süpürür bir ormanı
Yüz insanı ezer geçer
Ama bir kusurcuğu var,
İster bir sürücü.
Bombardıman uçağınız ne güçlü, generalim,
Fırtınadan tez gider, filden zorlu
Ama bir kusurcuğu var;
Usta ister yapacak.
İnsan dediğin nice işler görür, generalim,
Bilir uçmasını, öldürmesini, insan dediğin,
Ama bir kusurcuğu var;
Bilir düşünmesini de..”*

Senin topun var, tankın var, tayyaren var kaç para eder, onu süren sürücü, onu yapan işçi benden oldukça, benim gibi düşündükçe sen güçlü değilsin.

Muhterem arkadaşlarım, demokrasilerde, partiler yelpazesinin her bölümünü Anayasa çizgileri içinde savunan partilerin varlığı da, yaşamaları da doğaldır. Sosyal adaleti korumak ise, hem Anayasamızın, hem çağımızın bir icabıdır; ama sosyal adaletçilik sınırları kapsamı belli olmayan kavramlarla her tarafa çekilmesi kabil vuzuhsuz yöntemlerle gerçekleştirilmeye kalkılırsa, felsefelerini demokratik sol sananlar kendilerini aşırı solun kucağında bulurlar, onlara yem olurlar. Bu konuda, çok dikkatli olmaya mecburuz.

Eğer düzen değişikliğinden kastedilen mâna, bugünkü düzeni kollektivist bir düzene dönüştürmek için hür teşebbüsü, karma ekonomiyi, temsil eden müesseseleri yaşatacak ortamı evvelâ izale ederek bu müesseselerin kendi kendine yok olmalarını beklemek ve hür teşebbüs kuruluşları ortadan kalktığı zaman onların yerlerini alacak kurumların çekirdeklerini de şimdiden atmak değilse, Hükümet bugün önümüzde duran programına neden, ne maksatla girdiği anlaşılamayan niteliği tereddütler uyandıran bazı konularda bizi açıklığa kavuşturmak zorunluluğundadır.

Hükümet dış ticareti devletleştireceğim demiyor; ama kamu kesimleri kendi ihtiyaçlarını kendileri ithal edecektir. Bütün kesimlerde kooperatifler kuracağım; kendi ihtiyaçlarını bunlar da kendileri ithal edeceklerdir.

OYAK, MEYAK, İYAK gibi her sınıf kendi ihtiyaçlarını kendi kurumları ile sağlayacaklar, kendi ithalâtlarını kendileri yapacaklardır. Kredilerde de kooperatiflere tercih hakkı tanıyacağım, imkânları bu sektöre kaydıracağım diyor. Özel teşebbüs, kredisiz herkesin kendi ihtiyacını kendi ithal ettiği bir ortamda kendiliğinden yok mu olacak?

Bütün bu konular açıklanmamış bir hedefin gerçekleştirilme yolları mı, yoksa özel teşebbüs de, karma ekonomi kuruluşları da eşit şartlarla hiçbir tefrike tâbi tutulmadan, hor görülmeden yaşayabilecekler mi?

Kamu kesimlerinin ihtiyacı olan ithalâtın yine bizzat kendileri tarafından yapılmasına bugün hiçbir kanunî engel yoktur; ama bunu değişmez ve bozulmaz bir politika haline getirmekte, kemikleştirmekte fayda var mı? Devlet eliyle yapılacak ithalâtın muhatabı ekseriya devlet değil; taraflardan birinin devleti temsil eden yönetici, öbür tarafının tüccar oluşunun bugüne kadar denenmiş mahzurları üzerinde duruldu mu? İdare hayatımızda hem de devletin büyük sıkıntılar içinde çırpındığı devrelerde döviz kamusal teşekkülleri tarafından sağlanan hammaddeleri iktisadî kuruluşlar eliyle ithal ettik olmadı; dövizini biz vereceğiz diye özel teşebbüs arasında açık eksiltmeye koyduk daha ucuza geldi.

Programda ne devlet plânlarında, ne de demokratik idarelerde pek sık rastlanmayan yeni bir sektörden, halk sektöründen söz ediliyor. Bu sektör ne? Karma mı, özel mi, kamu mu; hangi bölüme bağlı?

Huzurunuzu fazla işgal etmekten korkma sam T.İ.P.'nin kapanması ile ilgili gerek Anayasa Mahkemesi kararında, gerek Atatürk ilkelerinin, gerek Anayasanın memlekette sınıf yaratılmasına ne kadar karşı olduğunu ve bunun ne veciz tahlili yapıldığını ifade etmek isterdim.

Halk, kamu yönetiminde ağırlığını etken hale nasıl getirecek? Anayasa gereğince devletin, yönetim, gözetiminde olan kamu iktisadî kuruluşlarına çalışanlar, işçiler nasıl ve neyin mukabilinde girecekler?

Orman yönetim ve gözetimine etkili olarak katılmaları istenen sendikalar ve güçlü kooperatiflerin rolü, statüsü ne olacaktır?

Yetkisiz organların devleti murakabe, müdahale altında tutmasına Anayasanın sarıh hükümlerine rağmen, ne maksatla nasıl imkân aranacak?

Bizim Anayasamız toplumla ferdin hak ve menfaatlerini bir denge içinde tutan, hatta kişinin yararını başta sayan bir anlayışa sahiptir.

Bu itibarla gerek programda sık sık değinilen kooperatifler konusunda, gerek bir nebze temas ettiğim diğer meselelerde fertle toplum yararının denge halinde bulundurulması, korunması sağlanacak mı?

Hükümet programında yer alan ekonomik görüşlerde koalisyonun iki kanadını teşkil eden partilerin programı ile ve bu partilerin seçim beyannameleri ile ahenkli, ilgili bir bölüme rastlamak mümkün olmuyor. Bir yandan hızlı ekonomik kalkınmanın Anayasa çizgisinde, Atatürk ilkeleri içinde gerçekleştirileceğinden söz ediliyor, öte yandan halkın yönetime daha büyük ölçüde ağırlığını koyabileceği, başka ulusların da örnek alabileceği yeni bir Türk demokrasisi yaratılacağını söylüyor. Bu yaratılacak; yeni demokrasi bugünkü Anayasa düzeni ile nasıl bağdaşıyor? Halkoyu müessesesinin ya da (yeni bir müessesesi olarak getirilirse) referandumun dışında icra ile ne şekilde ilgi kuracak? Memleket ekonomisine hâkim olacak temel felsefe ne?

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu uygulamasından bahis yok. Acaba bu kanun ne durumda, ne yapılacak? Dünkü Meclis müzakerelerinden anladığımız kadarı ile iki parti arasında bu konuda tam bir mutabakata varılamamış ve programa bu sebeple Toprak Reformu girememiş. Bu izahat tatmin etmiyor. Toprak Reformu konusunda ne yapılacaktır?

Programda Ziraat Bankasının aracı, tefeciye muhtaç etmeden köylüyü doğrudan doğruya kredilerden faydalandıracağından bahsediliyor. Ziraat Bankası bu kredileri esasen vere gelmektedir. 1973 yılı sonu itibarıyla 2 milyondan fazla çiftçi aileye doğrudan doğruya, 1,5 milyon kooperatif üyesi çiftçiye de tarım kredi kooperatifleri vasıtasıyla 17 milyar 658 milyon lira kredi verilmiştir.

Aracı, tefeci meselesinde hassas olmak elbet teki yerinde ve lüzumludur ama bu konuda iktisadî olduğu kadar sosyal faktörler de vardır. Toplumun 6 asırlık bir sosyo-ekonomik düzenini ıslaha çalışırken dikkatli olmak ve bazı çevreleri tedirgin etmemek zorundayız.

Programda bir de bölge kalkınma ortaklıklarından söz ediliyor. Bu da vuzuha muhtaç bir konudur. Bu ortaklıkları kim kuracaktır? Kamu teşekkülleri mi olacaktır? Halkın iştiraki nasıl sağlanacaktır?

Programlarda fiyat artışlarının ne şekilde önleneceği belli değil. “Pahalılığı bizden evvelkiler yarattı; dün bir bugün iki. Durun bakalım, sabırlı olun” diye bir dav-

ranışa girmek, daha dün seçim meydanlarında bu konuyu geniş bir istismar vasıtası yapanlara yakışmıyor.

Hiçbir tedbir söylenmese bile ucuzluğa kavuşacağı ümit veya müjdesini; bu konuyu çok ustaca işleyenlerden bütün vatandaşlarımız beklemektedir.

Yanlış anlaşılmasın, biz ortalık niye ucuzlamadı demiyoruz, ama dün beceriksizlikten doğan pahalılık, bugün niye bir dünya konjonktürü, neden kaçınılmaz bir afet; niçin zorunlu bir konu haline geldi. Onu soruyoruz.

Biraz da programın eğitim konusu üzerinde durmak istiyoruz.

Sayın Talû Hükümeti zamanında hazırlanmış ve kanun haline getirilmiş bir “Millî Eğitim Temel Kanunu” var. Bu kanun, yıllardan beri Millî Eğitim Şûraları ve diğer kuruluşlar tarafından hazırlandı.

Hükümet programı, halen merî bulunan bu yasaı yok farzeden bir eda içinde. Orta öğrenimde teknik konulara yönelmek, bir yenilik değil, temel eğitim yasasının öngördüğü bir konudur.

Okullara “Ahlâk Dersi” konmasını memnunlukla karşılıyoruz.

Sınavsız üniversiteye giriş taahhütleri, programda yeni bir şekil almıştır. Üniversitelerimiz özertir. Fakülte ve yüksek okullara alınacak öğrenciler, yurdun ihtiyacını tespit eden kalkınma plânlarına göre alınması iktiza eder. Bu ihmal edilirse insan gücü plânlı bir şekilde yurt kalkınmasında ihtiyaca göre ayarlanmış hale gelmemiş olur. Plânlı dönemde, üniversite ve yüksekokullara sınavsız öğrenci alınmasını hedef tutan bir program, aydınlar enflasyonu yaratabilir.

Programın haşhaşla ilgili konusuna kısaca değinmeden geçemeyeceğiz. Biz bu konuda vuzuhtan ziyade konunun önem ve nezaketine işaret etmek istiyoruz.

Haşhaş meselesi talihsiz bir yön almıştır. Bu konuda Hükümet ne kararı almıştır? Onu kendisi bilir. Meselenin değişik yönlerini ölçer, biçer. Politikasına, davranışına göre uygun bulduğu kararı verir. Bu kararın elbette ki önemi olacaktır. Şöyle veya böyle oluşunun çok yönlü etkileri olacaktır, ama bundan daha önemli olan, konunun iç ve dış politika alanlarında müzmin bir tartışma halinde, muallakta bırakılmasıdır. Hükümet tavrını takınmak, kesin sözünü söylemeli ve gerekçeleri ile kararını açıklamalı, savunmalıdır. Bu yolun millî çıkarlarımıza en uygun şekil olduğu kanısındayız. Bu karara iç politika, parti prestiji, günlük endişeler değil, memleketin yüksek yararları, âdil ve cesur kriterler dayanak olmalıdır dersek, Hükümete yardımcı olmaktan başka bir gayemiz olmadığına inanmanızı rica ederim.

Malî konular, vergi meselelerine, çalışma, enerji, petrol, dış politika konularına ve başka değinilmeyen diğer konulara gerektiğinde Grup adına konuşacak diğer arkadaşlarımız görüşlerimizi açıklayacaklardır.

Bizim bu konular arasına sıkıştırmak istediğimiz, hava ve su kirlenmesi işlerine yeteri kadar programda önem verilmediğini işaret etmek olacaktır.

Son olarak biraz da dış politika üzerinde bazı mâruzâtta bulunmak istiyorum.

Memleketimizde öteden beri siyasi hayatımızda itinalı bir şekilde uyulan güzel bir gelenek vardır. Dış politika konuları çoğunlukla iç tartışmaların dışında tutulur. Biz bu geleneğe sadık kalacağız. Zaten dış politika konusunda tartışılacak önemli özellikler yoktur. Protokolle, program arasında hissedilen bazı farkları protokolün hazırlanışı sırasında zorunlu istişarelere fazla önem verilmemesine bağlıyoruz. Yine bu ihmalden doğduğunu sandığımız bazı görüşlere de kısaca işaret etmek isterim.

Millî davamız olan Kıbrıs meselesinin yararlarımıza uygun olarak çözülmesi, elbette ki, hepimizin ortak dileğidir. Federatif bir sonucun bu ihtilâfı çözmek için uygun bir yol olduğunda da kuşku yoktur. Ancak, ihtilâfların barış yolu ile çözülmesinin tek imkânı müzakere, yoludur. Müzakerelerde başarı, taşman siyasi desteğe, fiilî güce ve müzakere kabiliyetine bağlıdır. Bu müzakerelere hazırlanmış, hele ilân edilmiş bir formülle gitmenin, çözüme yardımcı olacağını sanmıyoruz.

Biz, bu ihtilâfın federasyon formülü ile halli mümkün olursa büyük memnuniyet duyacağız ve bu neticenin halli için iktidarla tam bir dayanışma halinde olacağız.

Konuşulmadık yönü kalmamasına rağmen Ortak Pazara da değinmek istiyoruz. Dün Mecliste yapılan tartışmalarda koalisyon partilerinin bir kanadına Ortak Pazar hakkındaki malûm görüşleri yüzünden tarizler oldu. Bu konuşmalara verilen cevaplarda üzüntü duyduğumuzu belirtmek ihtiyacındayız. Dendi ki; “Biz Ortak Pazar hakkındaki eski kanaatlerimizi saklı tutuyoruz, ama koalisyonun gerçekleştirilmesi için bunlardan fedakârlık yaptık” İşte biz bu nokta üzerinde biraz duracağız. Savundukları fikir, seçimlerde iktidar olamamış partiler bir araya gelerek Hükümet kurmak isterlerse elbette ki programlarını aynen uygulayamazlar. Elbette ki fedakârlık yapmak icabedecektir, ama bu fedakârlıklar, vaad edilen icraat üzerinde yapılabilir. Şunu yapacaktık, imkân bulamıyoruz demek mümkün. Fakat değerli arkadaşlarım, inançlardan fedakârlık yapılamaz. İnançlardan fedakârlık yapmanın; inançları, yarar için bırakmanın bu kürsüde söylemek istemediğim, yurdumun yöneticileri arasında gördüğüm, Devlet adamlarına yakıştıramadığım mânası vardır.

İnançlardan fedakârlık yapmak veya vazgeçmek mümkün ise, muhafaza edildiği iddia olunan diğer inançların ne dereceye ve ne zamana kadar geçerli olacağından haklı olarak şüphe duyulur. Üzüntüm budur. Dilerdim ki, beklerdim ki eski beyanları ile imza koydukları Hükümet Programındaki Ortak Pazarla ilgili çelişkiye Millî Selâmet Partisinin Sayın üyeleri daha başka, daha yakışıklı bir izah getirsinler.

Mâruzâtımı şöylece, özetlemek istiyorum, izim süren bir bunalımdan sonra tüm demokratik kurullara uygun bir Hükümete kavuşmuş bulunuyoruz. Bundan memnuniyet duyuyoruz. Bu Hükümetin icraatı ne olacaktır; meçhulümüz. Bunu zaman gösterecektir. Daha işe başlamadan bu Hükümeti başarısızlığa mahkûm etmeye de ne insaf ne de mantık imkân vermez. Önümüze bir program geldi. Programlar seçim beyannamesi değil. Beyannameler iyi niyetler, ümitler, temenniler, vaatler, taahhütler manzumesi olabilir. Siyasi partiler iktidar olunca programları, icraat göstergesi halini almalıdır. Bizim görüşümüz bu. Bu görüşleri ortaya koyduk.

Programda neleri uygun bulduk, neleri anlayamadık, nerelerden kuşku, nerelerden endişe duyduk, bunu dile getirmeye çalıştık.

Bunu ne üslup ile dile getirdi muhalefet partileri? Elbette ki her parti kendi anlayışına belki de mizacına göre konuştu, ama iktidar ile muhalefet ilişkileri mahsur kalelere benzer. İktidar gayeye erişmiş, kaleye yerleşmiştir. Muhalefet onu ele geçirmek durumundadır. Siyasi mücadelenin çıplak yönü budur. Muhalefet hücumda, iktidar müdafaada olacaktır. Hücumda ifrat ve acemilik saldıranları kendiliğinden tecziye eder, ama bugün Mecliste Sayın Başbakanın muhalefete verdiği cevaplarda takındığı tavır, kullandığı meydan okuyan üslup, alışılmış, işgal edilen makamla uyuşmuş bir beyan tarzı değildir. Biz barış için geldik deyip kavga çıkaracak her vesileyi kullanmak, söyleyeni avutur, dinleyeni düşündürür. Biz halk için buradayız, düzen değiştireceğiz demek de güzel ve cazip bir beyandır, ama bu günkü düzenin demokratik yollarla olduktan sonra zenginliği halka yaymağa, halkı her türlü ekonomik faaliyetlere ortak etmeye, kulaya iktidar mensuplarının üzerlerine basa bara feryada varırcasına savundukları ilkeleri uygulamaya, gerçekleşmeye mâni hangi tarafı var? Anayasa toplum yararına ilkeler getirmiştir. Doğru Anayasa ferdin menfaatlerinin de başca tutulacağını her yerinde söyler. Bu iki mefhumun birine ağırlık verip öbürünü ihmal etmek mümkün mü? İşte biz bu dengeyi savunuyoruz.

Bu programda vuzuhsuzluk var. Özgürlük istekler inden halk sektörlerine kadar öyle kavramlar var ki, şöyle uygularsanız böyle, bu türlü uygularsanız şöyle neticeler çıkması mümkün görünüyor. Bizi vuzuha kavuşturunuz diyoruz.

Kamuoyunu şüphe ve endişe içinde bırakmayınız diyoruz. Genel oylamaya katılanların Milletvekilleri seçiminde % 33 ü bir paralelde düşünüyor; bu aritmetik bir hakikat; Ama katılanların % 67'si öyle değil. Katılmayanların tümünün ne düşündüğü meçhul. Heyecanla büyük hedeflerle uğraşacağımıza, büyük iddialara başvuracağımıza; madeni barış isteniyor, bir noktada uyuşmaya çalışarak, birbirimizi kırmadan, suçlamadan, hele iktidar olmanın asgari icaplarını da unutarak yakışıklı bir üslup ve davranışa kapılmadan dünyanın bu çok nazik ve kritik devresinde şu mübarek memleketin dertlerine yan yana öğrenemez miyiz?

Başlangıç ümit verici değildir. Zaman, tecrübe bu tutumu, değiştiremeyecekse, ziyanlı ne şu, ne bu parti, ama hizmet bekleyen bu bahtsız memleket olacaktır.

Hepinize saygılarımı sunuyorum. (A.P, C.G.P, Millî Birlik ve Kontenjan Grubu sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Çağlayangil.

Millî Birlik Grubu adına Sayın Mucip Ataklı, buyurunuz efendim.

MİLLÎ BİRLİK GRUBU ADINA MUCİP ATAKLI (Tabîî Üye) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Cumhuriyet Halk Partisi, Millî Selâmet Partisi Karma Hükümetinin Programını Grubumun görüşleriyle eleştirmek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Atatürk'ün kurduğu ve devrimlerle perçinleşen genç Cumhuriyetimiz, kendini ölümsüzleştirecek olan demokratik rejimin gerçekleştirilmesi yolunda birçok uğraşlardan geçerek; bugüne, yeni bir dönemin eşiğine gelmiş bulunmaktadır.

Bugüne gelişin ardında Cumhuriyetimizin 50 yıllık yaşam öyküsü yatmaktadır.

Hepimizin çok iyi bildiği ve ulusal şuura yerleşmiş olan bu olaydan aynı ayrı incelemeye lüzum görmüyoruz.

Önemli olan bugünlere gelişin ve varılan merhalenin, doğru bir biçimde teşhis edilerek değerlendirilmesi ve gelecekle ilgili tedbirlerin açık yüreklilikle ve cesaretle ele alınmasıdır.

Bu düzeye varışta, 27 Mayıs Devrim Anayasasının etkin rolünü ve siyasal değerini belirtmeden geçemeyeceğiz.

Çünkü Cumhuriyetimizin ve demokrasimizin gelecekteki gelişmesine ilişkin bütün temel düşüncelerin ve tedbirlerin, bu Anayasanın ruhunda ve yapısında mevcut olduğuna inmiyoruz.

İktidarın çoğu kez, Anayasanın özüne ve sözüne ters düşen tutum ve davranışlarının kaçınılmaz sonucu, toplumumuzun sürüklendiği huzursuzluğu ve rejimin geçirdiği tehlikeleri ve neticede, demokratik düzenin tabiatına ve gelişmesine ters düşen 12 Mart dönemini hat ırlatmak ta büyük yarar vardır.

Yine hatırlatmak lâzımdır ki, yanlış bir düşünce ve yorumla suçu Anayasada gösterip onu tahribe yönelen zihniyete ve çabalara rağmen, ulusa, mal olan Anayasanın, ruhu ve dinamiği, ulusumuzun uyanık şuurunda gerekli yeri ve değeri bulmuştur.

Nitekim 1961 Anayasasının ikinci bir referandumu sayılabilecek olan son seçimlerde. Anayasanın ruhuna ve müesseselerine ters düşen birçok vaatlere rağmen ulusumuz Anayasasına sahip çıkarak, sosyal barışa, geniş anlamda özgürlüklere ve sosyal adalete dayalı bir gelişmeyi ve yönetimi tercih ettiğini göstermiştir...

Kuşkusuz diyebiliriz ki, bundan sonraki demokratik gelişmeler ve kalkınma çabaları da bu temel değerlere dayandırılmak zorunluluğundadır.

Programın özünde bu temel değerleri bulmuş olmaktan kıvanç duyuyoruz.

Ancak, demokratik mücadele tarihinde bu değerlerin kolay kazanılamadığını ve kazanıldıktan sonra da kolay korunamadığını da biliyoruz.

Bunun içindir ki, eşiğinde bulunduğumuz ve geleceğe ümitle baktığımız bu yeni dönemde bu değerleri, her türlü tehlike ve tertiplere karşı korumak, geliştirmek ve kalkınmamızın dinamizmini bunlara dayandırmak iktidarların asıl kaygısı olmalıdır.

Özgürlük ve sosyal barış ilkelerine ters düşen ve Anayasa dışı bulunan aşırı akımlarla, sosyal adalete ters düşecek kalkınmayı halkın, sırtından gerçekleştirmeye çalışan ekonomik görüş taraftarlarının bu yeni dönemde rahatsızlık duyarak girişimleri muhtemel tertip ve zorlamalara ve bunların doğuracağı büyük tehlikelere önemle değinmek isteriz.

Diğer taraftan bu özgürlüklerin ve yaygın sosyal adalet çabalarımızın yozlaştırılıp anarşiye, ülke ve ulus bütünlüğünü tehlide imkân vermeyecek dikkatli ve basiretli bir yönetimin zorunluluğuna da aynı önemle işaret etmek istiyoruz. Bu arada bazı güvenlik kuruluşlarının, özellikle son dönemde sınır tanımaz bir biçimde kamu yönetimine nüfuz edip yetkilerini de aşarak idarî tasarruflara yön veren bir tutuma girmesinin, yönetimde tedirginlik yaratıp giderekten işi nemellâzımcılığa vardırılmalarının sakıncalarıyla da işaret etmek istiyoruz.

Bu olumsuz duruma son verilmesini ve Devletin güvenliği ve yaşaması için vücuduna mutlak bir zorunluluk duyulan güvenlik örgütlerin biçimli ve bilgili bir yapıya ve işleyişe kavuşturulmasını hayatî bir ihtiyaç olarak öneriyoruz.

Sayın Senatörler; kritik bir dönemde iş başına geçip bugüne kadar gelişen olaylarda ve özellikle 100 günlük Hükümet bunalımının mutlu bir sonuca ulaşmasında ve bu tutumuyla sadece kendilerine duyulan güveni artırmakla kalmayıp Devleti de, Devlet Başkanlığı müessesesini de güçlendiren Sayın Cumhurbaşkanımıza huzurunuzda şükran duygularımızı belirtirken kendilerini önümüzdeki dönemde de bir teminat olarak gördüğümüzü bir kez daha ifade etmek isteriz.

Siyasi partilerimizin demokratik kurallar içindeki davranışlarını ve özellikle C.H.P. ile M.S.P.'nin yurdumuzu hükümete bırakmamak için karşılıklı anlayış ve fedakârlıklarını takdirle karşılıyor, bundan sonra da aynı anlayış içinde ulusumuza yararlı hizmetler yapmalarını temenni ediyoruz.

Bunalım süresince Silahlı Kuvvetlerimizin demokratik kurallara dayalı vakar tutumunu, demokrasimizin geleceği için bir teminat olarak değerlendiriyoruz.

Sayın Senatörler; Hükümet Programı hakkındaki ayrıntılı görüşlerimize geçmeden önce, programın genel yapısı üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

Bu programın temeli olan sosyal barış, özgürlük, sosyal adalet ve bunlara dayandırılarak gerçekleştirilecek hızlı kalkınma ilkelerini memnunlukla karşılıyor.

Programın bu sağlam temelleri yanında, halka dönük bir öz taşıması, halkın ekonomik gücünü artıracak ve sermayeyi tabana yayacak tedbirleri öngörmesi, ekonomik bağımsızlığa yönelerek ekonomiyi milliyetçi bir temele dayatması gibi; gerçekten övgüye değer olan ana karakterini belirtmeyi de bir görev saymaktayız.

Programda Üçüncü Beş Yıllık Plân, 1974 uygulama programı ve 1974 bütçe ilişkilerine işaret edilmemiş olmasını, zaman yetersizliğine veya bu ilişkilerin henüz plânlanamamış olmasına bağlamaktayız.

Programın bazı yerlerinde kurumsal ve yapısal tedbirlerin açıklıkla belirtilmiş olması yanında birçok yerlerde tedbirlerin açıklıkla ifade edilmemiş olmasını yeterli bulmuyoruz.

Programın genel yapısında boşluk olarak gördüğümüz bu kusurlara, Hükümet ortaklığının kuruluş dönemindeki tabiatından gelen etkilerini gözden uzak tutmakla birlikte bunların yine de açıklığa kavuşturulması samimî dileğimizdir.

Belki ilk anda bertaraf edilmemiş olan bu boşluklar, Hükümetin kurulmasından doğan demokratik güç ile açıkça ortada duran ulusal ihtiyaçlar karşısında ortaklarımızın takınacakları samimî tavır ve hizmet inancı ile ileride giderilecektir. Buna inanıyoruz.

Bu açık eleştirimizin amacı, iktidara yardımcı olmaktır. Hedefi ise bizzat programda ifadesini bulan açık anlayış ile köklü ve cesaretli hamle kararıdır.

Sayın Senatörler, kitle haberleşme ve ulaştırma araçlarının dünyayı yakınlaştırdığı ve uluslararası ilişkilerin çok yoğunlaştığı bir çağda Türkiye'nin elbette yalnız başına yaşaması mümkün değildir.

Dışta gelişen olaylar ve değişen koşullardan ülkemizin de bir ölçüde etkilenmesi doğaldır.

Önemli olan bunların zamanında saptanıp, ülkemize olan etkilerinin de belirlenerek uygulanacak yeni politikaların ortaya çıkarılmasıdır.

Bu hususlara gereken önem verilmediği içindir ki, yeni Hükümeti hemen her alanda çok ağır görev ve sorumluluklar beklemektedir.

Hükümetin bu zorlukları bilerek, köklü ve cesaretli hamlelerle sorunların üstesinden geleceğini belirtmiş olmasını azimli ve yerinde bir davranış olarak değerlendiriyoruz.

Sayın Senatörler, Hükümet Programındaki, ekonomimin genel yapısı ile mali işlere ve ticarete ilişkin görüşlerimiz özetle şunlardır;

Programda öngörülen ekonomik düzenin genel ve belirgin karakteri, ekonomimizi milliyetçi bir öze dayandırmak, sermaye ve geliri geniş halk kitlelerine yaymaktır.

Bu amaca ulaşmak için öngörülen tedbirlere geçmeden, karma sis temin temel işleyişine değineceğim.

Ekonomimizin istikrarsızlığının esas kaynağı, karma ekonomi modelimizin asıl unsurlarıyla açıklığa kavuşturulmamasında ve kendi ekonomik kuralları üzerine oturtulamamasında bulunmaktadır. Serbest piyasa mekanizmasının üretim arzı maliyet ve fiyat konularında plânın ana hedefleriyle ve plân disipliniyle uyumlu hale getirilmesi karma ekonomi modelinin işlemesi için kaçınılmaz bir ön koşuldur. Bu temel esas sağlanmadığı müddetçe bundan sonra değineceğimiz tedbirlerde başarı hiç de kolay olmayacaktır.

Uluslararası ve içteki fiyat artışlarının pahalılık yük altında uzun zamandan beri ezilmekte olan halkımıza en az biçimde yansımaları için, ithalâta ve yerli ürünlerin pazarlanmasında araçların kaldırılmasını uygun görüyoruz.

Yeni Hükümetten öncelikle ve ivedilikle beklenen en önemli işlerden biri' hayat pahalılığıyla mücadeledir. Bu hususta yeni Hükümetin ilgili bakanlık ve kuruluşlarla koordineli bir çabaya girmesini ditiyoruz.

Banka kredilerinin asıl ihtiyaç sahibi üretici kitlelere kaydırılması tedbirlerine yürekten katılıyoruz. Vergi yükünün kaldırılabilir âdil bir sisteme bağlanması ve vergi hâsılatının arttırılması için önerilen tedbirler manzumesini ciddi bir hamle olarak telâkki ediyoruz.

Asgarî geçim indiriminin yükseltilmesi geniş bir vergi mükellef kitlesine ferahlık getirecektir.

Büyük kısmı işçilerimizin alını terinden doğan, binbir zorluklarla biriktirdiğimiz dövizlerimizin asıl düşünce olarak temel sanayiın dış finansmanında kullanılması;

İşçilerimizde biriken büyük hacimli paranın, yine onların elleri ve katkılarıyla, temel sanayileşmemize yardım edecek projelerde değerlendirilmesi;

Banka kredilerinin, büyük kısmıyla tarım ve sanayi alanlarındaki önemli üretim dallarını desteklemesi;

Özel tüketimin ve özellikle kamu cari harcamalarının sıkı bir kontrol altına alınması gibi enflasyonun yıkıcı etkenlerini gidererek tedbirler konusunda programın öngörülerine katılıyoruz.

Bu konu, ekonomimizin hızlı, sıhhatli ve istikrarlı kalkınması için zorunlu olduğu kadar, sosyal adalet bakımından da, hızla el atılması gereken ciddi bir konudur. Bunların bir bütünlük halinde uygulanmasını, cesaretle ele alınmasını diliyoruz.

Bu tedbirlerle yakın ilişkisi bulunan 1974 bütçesinin gecikmesi, yatırımları da olumsuz yönde etkileyecektir. Bütçe konusunda hızlı ve rasyonel hareket, edilmesinin gereği buradadır.

Üreticinin yüzünü güldürmekle yakın ilişkisi bulunan taban fiyatları konusunda, programda yapıcı görüşlere yer verilmiş olması çok önemlidir.

Fiyatların, ekim ve dikim mevsiminden önce ilânı çok yerinde olacaktır.

Bu güzel tedbirlerle birlikte, üreticiyi aracı ve tefeciye muhtaç etmeden zamanında kredilendirerek ve alını teri ile elde edilen ürünü, yeni bir sigorta sistemiyle korumak gibi tedbirlerin düşünülmüş olması, uygulamayı tam bir başarıya ulaştıracak ve emeği hakikiyle değerlendirecektir.

Kamu iktisadi Teşebbüslerinin kendi kuruluş amaçları dışında kullanılmasına son verileceği ve borçlarının konsolide edileceği görüşünü olumlu karşılıyoruz. Kalkınmamızın itici gücü ve öncüsü olan bu teşebbüslerin yeni koşullara göre reorganize edilmesi kalkınmamızı hızlandıracaktır. Şimdiye kadar girilen reorganizasyon teşebbüsleri somut bir sonuca ulaşmamıştır. Kamu İktisadi Teşebbüslerinden olumlu sonuç almak, fiyat istikrar unsuru olmaları niteliğinden yararlanabilmek için bu teşebbüslerin reorganizasyona tabi tutulması gerekir.

Hükümetten bunu önleyen etkenleri bertaraf ederek Kamu iktisadi Teşebbüslerinin bir ekonomik bütünlük içinde çalışmasını sağlayacak biçimde reorganizasyona tâbi tutulmasını bekliyoruz.

Ülkemizin kronik sorunlarından biri de kaçakçılıktır. Fakat, bugün kaçakçılık geniş bir teşkilât olarak içten ve dıştan düzenli bir biçimde yapılmaktadır. Bu durum karşısında sadece Güney sınırı bölgemizdeki mayınların kaldırılması, sorana köklü bir tedbir getirmeyecektir. Kaçakçılık konusu yurt çapında ele alınıp, güvenlik tedbirleri yanında etkin ekonomik tedbirlerin de getirilmesi zorunludur.

Arap ülkelerinin petrolden artan gelirleri, piyasayı da etkileyerek kaçakçılığı hızlandıracaktır.

Gerçekte kaçakçılık bütün sınırlarımızdan ve limanlarımızdan yapılmaktadır ve bu ekonomik kalkınmamızı da olumsuz yönde etkilemektedir.

Getirilmesi düşünülen ekonomik tedbirler yanında, hudutlarda açık pazarlar kurulması, yerli sigara kalitesinin düzeltilerek üretimin artırılması, yabancı sigaralardan vergi alınarak tekel aracılığıyla satılmasını pratik bir çözüm yolu olarak görmekteyiz.

Sayın Senatörler, kamu yönetiminin etkili ve süratli bir biçim le işlemesi için bugüne kadar geciktirilmiş olan idarî reformun mümkün olan en kısa zamanda gerçekleştirileceğine inanmak istiyoruz.

Kırtasiyeciliği artıran ve işlerin süratle sonuçlanmasını engelleyen bugünkü düzen değiştirilmelidir.

Reform niteliğini daha çıkmadan yitiren Personel Kanunu ile bütçenin büyük bir kısmının personel giderlerine ayrılmasına rağmen, getirilen personel rejimi kimseyi memnun etme mistir.

Çünkü kanunda sistemin bütünlüğü ve dengesi daha baştan bozulmuştur. Personel Kanununun yeniden ele alınmasını ve Devlet Personel Dairesinin daha yetkili ve sorumlu hale getirilmesini Hükümetten bekliyoruz.

İşçilerin kıdem tazminatlarının artırılması olumlu bir tutum olmakla beraber, memurlara da bu halk tanınmalı, İşçi - memur emeklilik ve ikramiye dengesizi iği ortadan kaldırılmalıdır.

Yeni Hükümetin MEYAK gibi planlandığı halde yarım uygulamalarla ortada kalan, İYAK gibi sosyal dayanışma ve ortak fon yaşatma kurumlarına sahip çıkması isabetli olmuştur.

Anayasanın öngördüğü sosyal güvenliğin geliştirilerek tüm vatandaşlara uygulanmasını, sosyal Devlet anlayışının bir gereği sayıyoruz. Alınacak bu tedbirler her vatandaşın yarınına güvenle bakmasını sağlayacak, mutluluğunu ve Devlete güvenini artıracaktır.

Sayın Senatörler; kontrollü ziraî kredilerin yaygınlaştırılmasının ve artırılmasının, tarımımızın gelişmesinde etkili olacağına inanıyoruz.

Çiftçileri tefeci ve aracılardan elinden kurtarmayı hedef tutan taban fiyatlarının erken ilânı, kredi imkânlarının sağlanması tarımımızın gelişmesinde çok etkili olacaktır.

Yalnız, yıllardır mücadelesi yapılan ve Anayasanın gereği olan Toprak Reformu Kanunu çıkmış, uygulanmasına geçilmiş iken programda Toprak Reformuna yer verilmemiş olmasını anlamakta güçlük çekmiş bulunuyoruz. Hükümetin bu husustaki görüşünü öğrenmek istiyoruz.

Amerikan Hükümetinin isteği üzerine Türkiye’de haşhaş ekinlinin yasaklanmış olan ası, o zaman da ifade ettiğimiz gibi büyük bir bata olmuştur.

Uyusturucu madde kaçakçılığının bedeli Türk çiftçisine ödetilmemeliydi. Bu nedenle Hükümetin, insanî kaygıları dikkate alarak haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yollarını bulacağını vaadetmesini olumlu buluyoruz. Ancak, diğer çiftçiler için düşünülen kooperatifleşmenin haşhaş üreticisi için de uygulanması ve üretilen afyonun şimdiye kadar olduğu gibi ham olarak ihracı değil, işlenerek dış piyasalara arz edilmesinin gerektiği kanısındayız.

Bu amaçla kurulacak sinâî tesisler, hem yeni bir istihdam imkânı yaratacak, hem ihracattan daha çok gelir sağlamamıza imkân hazırlayacak. Aynı zamanda ilâç sanayiimizin it halat ihtiyacını da önemli miktarda azaltacaktır.

Meyvecilik, sebzecilik, çiçekçilik, turfandacılık alanında Hükümet Programında öngörülen yetiştirme, depolama dağıtım, pazarlama ve finansman imkânlarının daha geniş çapta hayvancılık alanında da önemle ele alınmasına işaret etmek isteriz.

Gerek Türkiye’nin beslenmesinde, gerek büyük bir ihracat potansiyelini haiz olan hayvancılığa ayrı bir öncelik ve önem verilmesi kanısındayız.

Ülkemizde devamlı bir karakter arz eden enflasyon etkisiyle meydana gelen hayat pahalılığı karşısında vatandaşlarımızın, özellikle dar gelirlielerin geçimleri çok ağır şartlar altında bulunmaktadır.

Gerek piyasa ekonomisinin oluşumunda, gerek vatandaşlarımızın beslenmesinde büyük bir otken olacağına inandığımız Devlet Üretme Çiftliklerine gereken önemin verilmesi ve miktarlarının artırılması zaruretiye inanmaktayız.

Orman içinde ve çevresinde yaşayan 10 milyonu aşkın orman köylüsünün iş bulma ve geçim seviyesini artırmak amacıyla kurulması düşünülen kooperatifleri ve sendikaları olumlu bulmaktayız.

Ancak bu büyük kitleyi, verimi ve çapı sınırlı olan orman kaynaklarımızdan geçindirmek mümkün değildir. Bu nedenle gerek bu bölgelerde yaşayan vatandaşlarımızın gelirlerini yüksek seviyede tutmak, gerek ormanlarımızın varlığını korumak için, bir kısım vatandaşlarımızın Türkiye’nin başka bölgelerine yerleştirilmesinin planlanması zaruretiye beli idim ek isteriz.

Daha önce başlanmış olan teraslamaya ve ağaçlandırmaya devanı edilmelidir.

Büyük protein potansiyeline sahip denizlerimizden ve iç sularımızdan her türlü yararlanma olanakları yeterinde geliştirilmemiştir.

Su Ürünleri Kanununun uygulanması üzerinden Çok zaman geçmesine rağmen ciddiyle uğraşılmadığı için istenilen gelişme sağlanamamıştır.

Hükümetler henüz Su Ürünleri Genel Müdürlüğünün ihtiyacı olan kadroları vermemiş, dolayısıyla gerekli teşkilâtlanma ve donatım eksik kalarak hizmeti yayma ve genişletme olanaklarından yoksun kılınmıştır.

Hükümetin bu soruna gereken önemi vererek ekonomik kalkınmamızdaki yerini saptayacağını ümit ediyoruz.

Sayın Senatörler; İhtiyaç duyulan maddelerin iç ve dış piyasalardan Devlet eliyle satın, alınarak stok edilmesi fikrini çok olumlu karşılıyoruz. Ulusal güvenliğimiz, istikrar içinde kalkınmamız ve sunî fiyat artışları ile halen dünya, piyasalarında baş gösteren pahalılık temayülünün etkilerini önlemek açılarından çok etkin; fakat yurdumuzda şimdiye kadar üzerinde durulmamış olan bu tedbirlerin güçlüğüne de idrak ediyoruz. Hükümetin bu yoldaki çabalarını bütün gücümüzle destekleyeceğimizi belirtmek isteriz.

Dünyanın en önemli kavşak bölgelerinden biri olan ülkemizde, kara, deniz ve hava yolu ulaştırmacılığı tüm bir düzensizlik içinde olup birbirleri aleyhine çalışır durumdadırlar.

Karayollarındaki araç sayısının 700 bin civarında olmasına rağmen, trafik sorunu tam bir keşmekeş ve kontrolsüzlük içindedir. Her yıl trafik kazalarında ölen ve yaralananların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu amaçla yıllardır komisyonlar kurulur ve Kalkınma Plân ve programlarında yer alır; fakat yine Ulaştırma, Bayındırlık ve İşçileri bakanları bir araya gelerek bu sorunun günümüzün koşullarına göre çözümlenmesi için ortaya konulmuş olan çözüm yolunu uygulamaya koyamazlar. Yeni Hükümet bu çareleri bulmalıdır.

Amerika, Birleşik Devletleriyle 1946'larda yapılmış olan bir hava anlaşması vardır ki, bütün koşullar değiştiği halde uluslararası toplantılarda, hak ve vecibeler bütün ayrıntılarıyla belirtilmiş olmasına rağmen Amerika Birleşik Devletleri bu anlaşmayı değiştirmeye yanaşmamaktadır.

Avrupa'daki işçilerimizin taşınmasıyla çok yakından ilgili olan bu konunun süratle ele alınıp düzeltilmesini yeni Hükümetten diliyoruz.

Sayın Senatörler, sanayileşme politikasına gelince;

Ulusal nitelikli, güçlü, sürekli ve yaygın bir sanayileşmenin ana hedef olarak belirtilmesini uygun buluyoruz.

Bunun için yeni bir sanayileşme modeli öngörülmüş gibidir. Bu, modern teknoloji ile yüksek istihdamı bağdaştıran bir modeldir.

Esasında birbirine karşıt olan bu iki unsuru, bir optimum noktasında bağdaştırmak güç olmakla beraber, ülkemizin sermaye birikimi ve kaynak durumu bakımından kaçınılmaz bir zarurettir.

Bu konuda uygulanacak sistemin ve alınacak tedbirlerin açıklığa kavuşturulmasını diliyoruz.

Devlet öncülüğü, halk sektörü, bölgesel kalkınma ortaklıkları gibi tanım ve kavramlarında uygulama koşullarıyla birlikte belirli ilkeler ve tedbirler bütünlüğü halinde açıklık kazanması hayatî bir önem taşımaktadır.

Ülke jeopolitiğimizizin gerekleri ve birden bire ortaya çıkarak ekonomik koşullar ve dengeleri zorlayan dünya hammadde ve doğal kaynaklar egemenliği gerçeği karşısında Türkiye'nin ne kadar hızlı kalkınma gereği ve aynı zamanda olanağı ile karşı karşıya bulunduğu, acele çözüm bekleyen temel bir sorun ve ulusal bir politika ihtiyacı olarak ortadadır.

İlk olarak Ortadoğu politik statüsünün ele alınması, Arap devletleriyle İran ile ve gelişmişlik durumları itibarıyla kategorik benzerlik gösteren öbür devletlerle karşılıklı yardımlaşmaya dayanan ekonomik kadar bütünlüğüne yönelen açık ve kesin ilişkiler kurulmalıdır.

Dostlarımız, sanayileşmiş bir Türkiye'nin güçlü ve samimî yardımına inandırılmalıdır.

Kalkınmamızdaki dar boğazların en önemlilerinden biride projelerin zamanında hazırlanmayışı, yabancılara yaptırılan proje bedellerinin çok yüksek oluşudur.

Nitekim. Birinci ve ikinci Beş Yıllık Kalkınma plânları süresince yatırımların zamanında hazırlanmamış olmasına, projelerin tamamlanmamış olmaları programlarda neden olarak gösterilmiştir.

Keza projeler için dış ülkelere çok büyük ödemeler yapılmıştır. Bu olumsuzlukları giderebilmek için Devlet Plânlama Teşkilâtına paralel bir "Devlet Proje Hazırlama Teşkilâtı" kurulmalıdır.

Bu örgütün temel görevi, hazırlanması uzun zaman alan ve maliyeti yüksek olan büyük yatırım projelerini hazırlamak olmalıdır.

Petrol üreten ülkelerin başlattıkları yeni petrol politikasıyla su yüzüne çıkan, stratejik ham maddelerin önemi, ister sanayileşmiş, ister kalkınmakta olan ülke olsun, bu maddelere sahip ülkelerin güçlerini artırmış ve yeni anlayışlar getirmiştir.

Dünyaca kabul edilen bu gerçekler karşısında Türkiye'de doğal kaynaklarını bu yeni anlayışa göre değerlendirmek zorundadır. Enerji üretimi bakımından yeni Hükümetin kömüre ve hidrolik santrallere dayalı bir enerji politikası benimsemiş olmasını memnunlukla karşılıyoruz.

Ham petrol fiyatlarındaki artış Türkiye'nin ithalatına yılda 800 milyon dolar bir ek yük getirecektir. Dış ticaret dengemize olumsuz yöndeki etkisi yanında, pahalı enerji kalkınma hızımızı da düşürecektir. Bu nedenlerle petrol aramaları hızlandırılmalı ve petrolle birlikte linyit yatakları, radyoaktif mineraller, fosfat, volfram, tungsten, manyezit, demir ve baskır madenleri Devletleştirilmelidir. Enerji açığının kısa vâdede kapatılması için, komşu ülkelere elektrik ve tabii gaz alınmasına, güneş ve nükleer enerji kaynaklarından yararlanılmasına önem verilmelidir.

Madencilüğimizin kalkınması için bir maden bankasının kurulmasının önemi ne değinmek isteriz.

Sayın Senatörler; millî eğitim sorununa bugünkü plân ve yasa mevzuatı açısından bakınca; yeni iktidarın 8 yıllık temel eğitimi bırakarak, 5 yıllık ilköğretim ve onu izleyen iki dönendik orta öğrenime geri dönmek, meslek ve sanat eğitimini

ilköğretime dayatmak ve paralı yükseköğrenimi kaldırmak gibi başlıca üç noktada kararlı olduğu anlaşılmaktadır.

Geçmişte ısrarla savunduğumuz bu değişiklikten büyük ferahlık duyduk. Ancak, sanatın objektif nitelikli bir konu olması ve beceriye dayalı fonksiyonel bir karakter göstermesi yanında meslek eğitimi genellikle sosyal ve kültürlü bir birikimle yakın ilişkili olduğundan, sanatın ilkokula dayanması kolaylığı ve zorunluğuna meslek dalları içinde geçerli saymak olağan değildir. Bir meslek adamı olarak yetişecek gencin, orta öğretiminin temel kültürünü tam olarak alması bir zarurettir. Bu hususun bir kez daha gözden geçirilmesini diliyoruz.

Bugün için gerekli görmediğimiz 8 yıllık temel eğitimin, ilerde bir zorunluk olarak karşımıza çıkacağı da gözden uzak tutulmamalı ve şimdiden bazı tedbirler alınmalıdır.

Yeni iktidarın bugünkü millî ihtiyaçlarımız karşısında üniversite ve yüksekokul tanım ve kavramları ile bunların yükseköğretimdeki oranları konusunda da açık bir görüş getirmesini yararlı bulmaktayız.

Yükseköğrenime sınıvsız giriş düşüncesi gençlerimizde yeni bir umut ve heyecan uyandırmıştır.

Programa göre bunun pek kolay olmayacağı anlaşılmaktadır. Ortaya çıkan bu çelişkili durum da tatmin edici ölçüler içinde açıklığa kavuşturulup, ilgililerin buna göre hazırlıklı olması önümüzdeki 5 - 6 aylık kısa sürenin gerektirdiği bir tutum olacaktır.

Hızla büyüyen örgün eğitim ihtiyacı karşısında, örgün eğitim kurumlarının, yazın ve kışın, geceli ve gündüzlü bir plân içinde tam kapasiteli kullanım olanakları düşünülmelidir.

Programda, kalkınma plânlarında ve bundan Önceki hükûmetlerin programlarında olduğu gibi bu programda da yaygın eğitimin önem ve ihtiyacı isabetle teşhis edilmekle beraber, etkin bir örgütlenme biçiminin, zorunlu bir yapısal değişikliğin getirilmediğini, özellikle genel yaygın eğitim ve kültürel gelişme için temel koşul olan halkın gönüllü gücünün dinamik değerine, gereken önemle işaret edilemediğini görüyoruz. Örgün eğitim kurumlarımızın bütün güç ve olanaklarıyla yaygın eğitime destek olmasının gerekliliğini, bu kurumların bizzat yaygın eğitimi yürütmeleri biçiminde yorumlamak, çok sakıncalı bir tutum ve genel yaygın eğitimin ve kültürel çabaların tabiatına aykırı bir zorlama olur.

Eğitimin bütünlüğü içinde düşünülmekle birlikte zamanı, konu, tabiat, amaç bakımından örgün eğitimden ayrı bir niteliğe sahip olan yaygın eğitimin bürokratik bir anlayış ve tutumundan kurtarılmasını, halkın gönüllü gücüne dayatılan bir kurumsal yapıya kavuşturulmasını zorunlu ilk adım olarak görüyoruz.

Meslekî ve teknik yaygın eğitim konusuna gelince; plânın ve reform yasasının öngördüğü kanunî kurumsal yapının bir an önce gerçekleştirilmesini bekliyoruz.

Türkiye'yi memur Devleti haline getirme istidadında olan eğitim düzeni, kişilerin teknik alanlara yönltilmesini sağlayacak eğitim olanaklarına kavuşturulmalıdır.

Sayın Senatörler, öğretmenlerin şimdiye kadar çektilen ıstıraplarına, bu dönemde son verilmeli Cumhuriyetin öğretmeni lâıyk olduğu itibara ve refaha kavuşturulmalıdır. (*Alkışlar*) “Seyir sporundan çok kitle sporuna, profesyonel spordan çok amatör spora” dönüş ilkesini, çok isabetli açık ve tutarlı buluyoruz.

Birçok çıkarları ve yanlış geliştirilmiş huyları tedirgin etmesi bakımından uygulanması zor ve çetin olan bu ilkenin cesaretle kullanılmasını; kısaca sporun halka indirilmesini diliyoruz.

Programın, nüfus, dağılıma ve yerleşme politikasında belirli bir düzen düşüncesine sahip olmasını, kategorik bir yerleşim plânını öngörmesini çok isabetli bir tutum olarak tespit ediyoruz. Köy - kentler, uydu - kentler, büyümeleri kontrol altına alınmış şehirler ve şehir plânlaması ile rasyonel ilişki kurulmuş metropoliten şehirler bütünlüğü sanayileşme, tarımsal üretim plânı, yaygın ve dengeli hizmetler gibi ekonominin temel yapısı ile doğrudan doğruya ilişkili ve kuşkusuz bunların da önünde gelen zorunlu bir adımdır.

Bu temel adımın, artık iyiden iyiye etkisini göstermekte olan halk sağlığı, hava ve su kirlenmesi, doğal yapıların tahribi gibi çevre sorunlarını da kapsaması artık ciddi bir noktaya geldiğini gösterir. Gelişi güzel büyüme baskısı altında kaynakların rasyonel kullanılmaması nedeniyle ortaya çıkan dengesizlik ve teknolojik düzensizliğin getireceği büyük tehlikeleri ve yapısal bozukluk ve verimsizliği gözden kaçırmamalıyız.

Çevre sorunları olarak nitelendirilip ihmal edildikçe gelecek kuşakların altından kalkamayacağı toplumsal maliyetlere ulaşacak olan bu konu, daha şimdiden İstanbul’un başlıca derdi ve hatta ulusal bir sorun haline gelmiştir. İzmit, İzmir ve İskenderun körfezleri, Ayvalık koyları da çeşitli bakımlardan aynı sorunun pençesindedirler. Geleceğin 20 - 30 yılı içinde de tedbiri alınmayacak tehlikelerin habercileri durumundadırlar. Yeni iktidarın günlük çıkarlar ve başıboş bir çaba yerine düzenli, hesaplı ve geleceği gözeten bilinçli bir tutuma gireceğini müjdeleyen ifadelerinden ferahlık duyuyoruz.

Meşrulaştırılacak gecekondu alanları için “Kendi evini kendi yapana yardım” mekanizmasını kullanıp bu alanları şehirlerin uyumlu bütünlüğü içine almada da yarar görüyoruz.

Toprak Reformuna dayalı kooperatifleşme ve sanayiın yurt yüzeyine yaygınlaştırılması konularında hızlı ve yeterli bir başarı kazanılmaz ise, gecekondu gerçeğinin önlenmesi mümkün olmayacaktır.

Kısa süreli ve zümresel çıkarlar karşısında bir türlü sonuca ulaşmayan sahil-ler ve organize sanayi bölgeleri derdi ciddi bir rahatsızlık ve gelişmenin ayak bağı olarak ortada durmaktadır. Bu konularda geçmiş iktidarlarca düşünülp girilmiş olan tedbir ve çabaların, kısa sürede sonuçlandırılmasını temenni ediyoruz.

Bunlar yapılmadan, turizmde gelişme, dengeli sanayileşme ve düzgün şehirleşme amaçlarına rasyonel olarak ulaşmak mümkün olmayacaktır.

Özel mülkiyet üzerindeki gecekondu sorunu da nazik bir konudur. Toplumsal yarara dayalı kamulaştırma ile bunlar arasında elbette fark vardır. Bu gibi ka-

mulaştırmalarda özel mülkiyet hukukuna olan saygının doğal bir gereği olarak bu hususta özel mülkiyetin sahiplerinin iradeleri esas alınmalıdır.

Hükümet programında sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesinin devam ettirileceğine dair açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Bütün yurttaşlarımızın sağlık hizmetlerinden ücretsiz veya çok az bir ücretle faydalanmasını öngören bir kanun 27 Mayıs'tan hemen sonra çıkarılmış ve Doğu Bölgesinde uygulamaya geçilmişti. Sosyal hukuk devleti anlayışının bir icabı olarak en geniş ölçüde vatandaşlarımıza hizmet götüren bu kanun, ayın zamanda en geç 15 yıl içinde Türkiye'deki bütün sağlık hizmetlerinin birleştirilmesi amacını güdüyordu.

Halen 36 ilimizde 15 milyon vatandaşımıza hizmet götüren sosyalizasyondan Hükümet programında bahsedilmemiş olması, bunun yerine "Sağlık alanında hizmetler ve kurumlar bakımından ahenksizliği ve dağınıklığı giderici bir düzen" kurulacaktır denmesi, sosyalizasyon yerine ayrı bir sağlık düzeninin mi getirileceği maksadını taşımaktadır? Bu hususun açıklığa kavuşturulmasını diliyoruz.

Türkiye'de uygulanan personel rejimi nedeni ile birçok teknik eleman gibi doktorların da yurt dışına gittiği, bu nedenle büyük ölçüde doktor sıkıntısı çekildiği malûmunuzdur.

Ayrıca sağlık hizmetlerinin sosyalleştirildiği bölgelerdeki doktor noksanlığının bir nedeni de 224 sayılı yasa gereğince bu bölgelerdeki doktorların serbest çalışma imkânlarından yoksun oluşlarıdır. Tam gün çalışma nedeniyle diğer bölgelerdeki doktorlara nazaran aldıkları fazla ücret serbest çalışmama yüzünden ortadan kalmaktadır.

Diğer doktorların da çoğu birçok büyük şehrimizde toplanmış bulunuyor.

Bu durum karşısında Türkiye'nin doktor ihtiyacını ve sosyalizasyon bölgelerindeki doktor açığını kapatmak için Hükümet ne düşünmektedir.

Kanımızca yurdun her bölgesinde ihtiyaç duyulan çeşitli hizmetler için bir mecburi hizmet ihtiyacı ile karşı karşıya bulunuyoruz. Hükümet bu ihtiyacı duymakta mıdır, duyuyorsa ne gibi tedbirler düşünmektedir? Açıklamalarını rica ediyoruz.

Dış politika ile ilgili görüşleri benimsiyor ve bunlara katılıyor.

Özellikle Kıbrıs'la ilgili açık ve olumlu tutumundan dolayı Hükümeti kutluyoruz.

Programda "Ortak sistemlerle yetinilmeyerek kendi millî savunma politikamız, stratejimiz ve imkânlarımızla geliştirilecektir" hükmüne yer verilmesini ciddi bir düşünce sayıyoruz. Kendi imkân ve ihtiyaçlarımıza ve geleneksel yeteneklerimize dayalı bir millî savaş doktrininin geliştirilmesi üzerinde önemle durulmalıdır. Bu doktrin ile birlikte uygulanacak olan askeri stratejimiz ise hiç kuşkusuz, millî politikamızın bir fonksiyonu olacaktır. Bu konularda alınacak dikkatli, ölçülü ve basiretli tedbirler, ekonomik ve malî gücümüzle orantılı olacak ve kaynak israfını önleyecektir.

Modern vurucu gücün yanında, yeni savaş doktrinine göre kurulup topraklarımızın savunulmasında sürekli savaşı yürütecek olan savunma ordusu yurt kalkınmasında da görev alacak bir nitelikte olmalıdır.

Millî güvenlik ve millî savunma konusundaki geleneksel millî hassasiyetimiz yanında, ülkenin ekonomik gücünün ve toplumun dinamik yapısının daha fazla gecikmeye tahammülü olmayan bir süre içinde gereken sağlamlığa kavuşturulması asıl düşünce olmalıdır.

Topraklarımızdaki ortak savunma tesislerinin, savaş araç ve gereçlerinin Türk Devletinin denetim; altında bulunmasına itina edilmesi düşüncesini çok olumlu karşıladık.

Yıllardır savunmasını yaptığımız bu görüşün gayet açık olarak programda yer almış olması kıvancı içinde Hükümeti kutluyoruz.

Sayın Senatörler; tedbir, vaat ve umut getiren bu programın gerçekleşmesi büyük tasarruflara, dış finansmana, etkin organizasyon ve idareye; yasa değişikliklerine bütün olanak ve kaynaklarımızla yapıcı toplumsal gücümüzü ortaya koyup kısa sürede çağdaş normlara uygun biçimde sanayileşmiş ve entellektüel gücü gelişmiş bir toplum kurmaya ihtiyaç vardır.

Bu ihtiyaç, bütün tehlikeleri hesaplı olarak göze almayı, ulusça fedakârlıklara katlanmayı zorunlu kılar.

Hükümet bu gerçeklere dayalı, fedakârlıkların ölçüsünü bütün, açıklığı ile ulusuna duyurmak, onun topyekün kalkınmadaki katkısını, fedakârlıkta ona öncülük ederek sağlamalıdır. Çok güç şartlar, karışık ve çetin sorunlar içinde bulunuyoruz.

Hükümetin, bu ağır yükü taşıması ulusal fedakârlığı gerektirmektedir.

Ulusumuz her çetin dönemde layık olan yönetimler için en büyük fedakârlığı yapmıştır. Bu hasletten Hükümetimizin yararlanacağı inancındayız.

Bu inançla Millî Birlik Grubu adına Sayın Ecevit Hükümetine başarılar diler, yüce Heyetinize ve Hükümetimizin Sayın üyelerine saygılar sunarım. (C.H.P. ve M.B.G. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ataklı.

Sayın üyeler, normal çalışma süresi son bulmuştur. Ancak, bir önerge var, okutuyorum;

Yüksek Başkanlığa

Hükümet Programı üzerindeki görüşmeler bitinceye kadar oturuma aralıksız devam olunmasını arz ve teklif ederiz.

C.H.P. Grup Başkan Vekili

Salih Tanyeri (Gaziantep)

A.P. Grup Başkan Vekili

Ömer Ucuza (Eskişehir)

Kontenjan Grubu Başkanı Cumhurbaşkanınca S.Ü.

Nihat Erim.

Millî Birlik Grubu Başkanı Tabii Üye

Fahri Özdilek

BAŞKAN — Efendim, önergeyi oylarınıza arz etmeden evvel, Divan olarak bir hususun da bu önergeye ithal edilmesini rica edeceğim. O da saat 19.00'dan 20.00'ye kadar yemek arası verilmesi ve ondan sonra Birleşime devam edilmesi hususudur.

Bu şekliyle önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim, Birleşime saat 20.00'de devam etmek üzere ara veriyorum.

Kapanma saati; 18.57

ÜÇÜNCÜ OTURUM**BAŞKAN;** Başkanvekili İskender Cenap Ege**KÂTİPLER;** Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Azmi Erdoğan (Diyarbakır)

Açılma Saati; 20.00**BAŞKAN** — 26'nci Birleşimin üçüncü oturumunu açıyorum.**III — GÖRÜŞÜLEN İŞLER (Devamı)****1. — Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu programının görüşülmesi.****BAŞKAN** — Müzakerelere devanı ediyoruz.

Söz sırası Kontenjan Grubu adına Sayın Nihat Erim'indir. Buyurun efendim.

KONTENJAN GRUBU ADINA NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

14 Ekim 1973'te yapılan genel seçimlerden 110 gün sonra yeni Hükümetin programı Parlâmentoya sunulmuş bulunuyor. Cumhuriyet döneminde bir Hükümet kurulabilmesi için ilk defa bu kadar uzun bir süre gerekmiştir.

Millet Meclisinde çoğunluk oyları ile güven alacak bir Başbakanı bulmak Sayın Cumhurbaşkanının görevleridir. Bu işinde onun başyardımcıları Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanlarıdır. İki Meclisin Başkanlarının seçilmesi de uzadığı için, Devlet Başkanı bir süre onların bu yardımlarından yoksun kalmışlardır. Parlâmentoda grubu olmayan, hatta orada üyesi bulunmayan, siyasi partilerin genel başkanlarına veya partisiz grupların başkanlarına kadar, doğrudan doğruya danışma çevresini genişletmek ihtiyacını duymuşlardır. Bu amaçla 25 Aralık 1973 günü hepsini Çankaya Köşkünde toplayarak görüşmüşler, Hükümet bunalımına çözüm aramışlardır.

Genel seçimler tek bir partiye milletvekili salt çoğunluğunu vermedi. 1969 seçimlerinde A.P. tek başına % 46,5 oy almıştı. 1973 seçimlerinde hiçbir parti tek başına bu neticeyi elde edemedi. En çok oy kazanan C.H.P. % 33,3 oranına ulaşabildi. A.P. ise % 29.8 oranında kaldı. M.S.P. % 11.8 oy almıştır. Bu nedenle güvenoyu için partilerarası anlaşma veya ortaklık zorunlu olmuştur.

İç ve dış koşulları göz önünde tutan Sayın Cumhurbaşkanı, Millet Meclisinde en geniş oy temeline dayanmış bir millî koalisyonu öteki şekillere yeğ tuttuğunu, 4 Aralık ve 15 Aralık 1973 tarihlerindeki kamuoyuna açıklamalarıyla ortaya koydular. Haftalarca bütün olanaklar araştırıldı. Siyasi partilerimiz takdirlerini serbestçe kullandılar. Millî denilen koalisyon, A.P. - C.H.P. koalisyonu; A.P. - D.P. - M.S.P. - C.G.P. koalisyonu sırf partilerin siyasi takdirlerini bu konularda olumlu noktalarda, her birine özgü çeşitli sebeplerle, birleştirememeleri nedeniyle gerçekleşemedi.

Sonunda, aritmetik ve hukukî bakımdan yapılması mümkün koalisyonlardan C.H.P. - M.S.P. ortaklığı kurulabildi.

Parlâmentonun önünde, Millet Meclisinde Anayasamıza göre salt çoğunluğu sağlayabilmek olanağına sahip, bir C.H.P. - M.S.P. ortak Hükümeti var. Millet Meclisine olduğu gibi, Cumhuriyet Senatosuna sunulan program böyle salt çoğunlukla güvenoyu alması, ortak iki partinin milletvekili sayılarına göre, mümkün görünen bir Hükümetin programıdır.

Senatonun Sayın üyeleri, biz, Cumhurbaşkanı'nca Seçilen Üyeler Grubu olarak, Hükümet Programı üzerinde bir siyasi parti grubu gibi durmayacağız. Dün ve bugün Millet Meclisinde siyasi partilerce yapılan uyarı veya eleştirileri, Hükümetin bunlara cevaplarını ilgi ve istifade ile dinledikten sonra, bir siyasi parti sözcüsü gibi ayrıntılara ve eleştirilere girmeyeceği Biz, parti ayrımı gözetmeksizin, Cumhuriyet rejimi bakımından milletimizin bütünlüğünü doğrudan doğruya ilgilendiren önemli saydığımız bir iki noktaya değinmek, dikkati çekmekle yetineceğiz.

C.H.P. ve M.S.P. Koalisyonunun hazırladığı protokolde ve Parlâmentoya sunulan Hükümet Programında, Atatürk ilkelerine, bilhassa lâiklik prensibine bağlı kalınacağına işaret eden sözleri memnunlukla kaydettik. Hükümetten her konuda olduğu gibi, bu konuda da kavram karışıklığına düşmeden, bir uygulama beklemekte, istemekteyiz. Bizim anlayışımızla Cumhuriyetin de, Demokrasinin de, bağımsızlığımızın da ayakta kalması Atatürk ilkelerine sımsıkı sarılmakla mümkündür.

Grubumuzun önemle üzerinde durduğu noktalardan biri de şudur; Sayın Cumhurbaşkanı 11 Ocak 1974 günü yayınladıkları mesajda dikkatleri seçim ve siyasi partiler kanunlarının eksik ve sakat noktaları üzerine çekmişlerdi. Hatırlanacağı üzere, Grubumuz 14 Ekim 1973 seçimlerinden önce bu kürsüde aynı noktayı belirtmeye çalışmıştı. Ne kadar haklı olduğumuz seçimlerden sonraki uzun bunalım süresinde, Devlet Başkanımızın izlenimle iliyle de belirlenmiş olmaktadır. Ayrıca nisbî temsil sisteminin doğal sonucu olarak gelecekte de böyle bunalımlarla karşılaşıldığında, yeni seçilmiş Millet Meclisine dayanmayan istifa etmiş bir Hükümetlin uzun süre Devlet yönetme zorunda kalmasından doğacak sakıncaları, giderecek Anayasal tedbirler alınması ihtiyacına da işaret etmek isteriz.

Programın son sayfasında şu cümle ayrıca göze çarpmaktadır; Aynen okuyorum; "C.H.P. ile M.S.P. nin kurdukları Hükümet ortaklığı, uzun süre millî bütünlüğümüzü zedelemiş, kalkınma hamlelerimizi güçleştirmiş bazı tarihî yanlışların doğurduğu sunî ayrılıklarla da son veren bir dönem açmaktadır ülkemizde" denmektedir.

Sözü edilen tarihî yanlışların neler olduğu açıklığa kavuşturulmadığı için, öne sürülen bu iddia üzerinde şimdilik bir düşünce öne sürmeyeceğiz.

Ancak bu yanlış iddiası karşısında Hükümet açıklık getirinceye kadar ciddi endişe duyacağımızı kaydetmeden de geçemiyoruz.

Yeri gelmişken Hükümet Programının birçok konularda genel deyimlere, üstü kapalı bazı formüllere, müphem vaatlere itibar ettiğini söylemek isteriz.

Bu durumda her konuda ayrıntılara inip eleştiride bulunmayacağız. Birçok bakımlardan gerçekten yenilik sayılması gereken, C.H.P. ile M.S.P. Koalisyonunun iyi niyetli olduğunu kabul ediyoruz. Hükümetlerce işe başlarken söylenmesi gelenek-selleşmiş vaatlerin hangi malî kaynaklarla gerçekleştirileceğini de sormayacağız. Hükümet kanun tasarılarını getirdikçe, program açıklığa kavuştukça görüşlerimizi ortaya koymayı daha uygun bulmaktayız. Bu nedenle; 12 Mart'tan önceki bunalım, 12 Mart'tan yeni Hükümetin kumlusuna kadarki yönetim dönemi, affın kapsamı, niteliği, düşünce özgürlüğünün sınırsızlaştırılması, Kamu İktisadî Teşebbüslerinde çalışanların ve özel sektörde işçilerin yönetime katılmaları, kârdan pay almaları; Silahlı Kuvvetleri güçlendirme, dış politika, dış ve iç güvenlik, askerlik hizmeti, sınır boyundaki mayın tarlalarının kaldırılması, din görevlilerinden ekonomik ve sosyal kalkınmada faydalanma, İmam-Hatip Okullarının sayısı, meslek okulları, genel eğitim, üniversite ve yükseköğretim, ahlâk dersleri, sosyal adaletin yaygınlaştırılması, vergiler ve maliye sorunları gibi konularda Hükümetin açıklık getirmesinden sonra, gerekirse uyanlarda bulunacağız.

Üçüncü Beş Yıllık Plân, reformlar, özellikle Toprak ve Tarım Reformu Kanunu karşısındaki Hükümet tutumunun ne olacağından programda pek söz edilmemiş olmasını da, şu veya bu anlamda yorumlamaktan bugün kaçınacağız. İki istisna ile Hükümette hepsi yeni olan Bakanlar Kurulu Üyelerinin Devlet yönetiminin içine girdikçe, millî sorumluluğun gerçekleri ve gerekleriyle karşılaştıkça alacakları kararları beklemeyi peşin eleştiriyeye yeğ tutmaktayız.

Millet Meclisinde Hükümet programı üzerinde, dün ve bugün yapılan tartışmaların ışığında bir uyarıda bulunacağız;

Sözlerimizin başımda da belirttiğimiz üzere, C.H.P. - M.S.P. Koalisyon Hükümeti seçmen oylarının % 45'inin güvenini temsil etmektedir, fakat güvenoyu alırsa Millet Meclisinde' 233 milletvekili ile % 51,7 çoğunluğa dayanacaktır. Ancak, Anayasal durumu bu olmakla beraber, Hükümetin dışındaki büyük vatandaş kitlesini ve çok sayıda Parlâmento üyesini de hesaba katmak gerekir. Dengeli bir yönetim böyle sağlanabilir. Bekleyeceğiz ve göreceğiz, yurdunu seven her vatandaş gibi yüreklerinin millete hizmet aşkı ile çarptığına inandığımız Bakanlar Kurulu üyelerine iyi niyet kredisi açarak. Kontenjan Grubu olarak içten dileklerim izi sunuyoruz.

Hükümetin, yurdumuz yararına olduğuna inanacağımız her kararını, her davranışını destekleyeceğiz.

Yüce Senato'ya saygılar sunuyoruz. (*Alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Erim.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Fikret Gündoğan buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

C.H.P. - M.S.P. Koalisyonu suretiyle kurulan Ecevit Hükümetinin programı müzakeresi münasebetiyle iktidarın bir kanadını teşkil eden C.H.P. Senato Grubunun

görüş ve düşüncelerini belirtmek maksadıyla huzurlarınızda bulunuyorum. Hepinizi saygıyla selâmlarım.

Bu görevi yaparken maruzatımı iki bölümde toplayacağım. Birinci bölümde, programın genel nitelikleriyle önemli maddelerinin bir ölçü içinde açıklanması üzerinde duracağım. İkinci bölümde ise, sayım muhalefet partileri sözcülerinin eleştirilerine imkânların elverdiği ölçüde ve gücümüz nispetinde cevap arzına çalışacağım.

Konuya girmeden önce, Türk siyaset hayatında büyük önem taşıyan ve hatta tarihi bir dönüm noktası teşkil eden 14 Ekim 1973 milletvekilleri genel seçimleri ve Cumhuriyet Senatosu 1/3 yenileme seçimlerinden ve sonuçlarından söz etmeyi, konuyu aydınlatma ve anlaşılmasını kolaylaştırma bakımından, zorunlu görüyoruz.

Yüce Senatonun değerli üyeleri, bizim kanımızca; 14 Ekim 1973 genel seçimleri, Türk siyaset hayatında, müstesna tarihi öneme sahip, üstün bir demokratik başarı, eşsiz bir halk zaferi olarak tanımlanacaktır.

Gerçekten; 14 Ekim seçimleri, Türk toplumunun gelişme evresinde kendini gösteren büyük ve köklü değişme ve yenileşme ihtiyaçlarına karşılık veremeyen siyasal iktidarların ve bu iktidarların koruduğu çağ dışı bütün sosyo - ekonomik kurumların direncini kırma yolunda, Türk halkının verdiği büyük bir demokratik mücadele olarak tarihe geçecektir.

Nasıl 1946'lar, 1950'ler, 1960'lar ve 1971'ler demokrasi tarihimizde büyük sonuçlar doğurmuş, önemli dönüm noktaları olmuşlarsa, 14 Ekim seçimleri de içinde oluştukları tarihi koşullar ve getirdikleri sonuçlar bakımından aynı ağırlıkta ve değerinde yeni bir dönüm noktasının başlangıcı, ilk habercisi olarak kabul edilecektir.

Türk halkı, gelişme evresinin önemli aşamalarında yaptığı gibi, 14 Ekim seçimlerinde de kendisini saran tüm olumsuzluklardan, hak ve özgürlük kısıtlamalarından, ülke yönetiminde söz sahibi olmasını kıran bütün tertiplerden, sömürüden, ezilmekten, yalnızlıktan kurtulma ve arınma savaşına girişmiş ve bu savaşta, büyük ölçüde başarıya ulaşmayı bilmiştir.

Türk halkı; yaşamından elde ettiği bilgi, sağduyusu ile edindiği sağlam bilinç ile yürüttüğü ve başarıya ulaştırdığı bu demokratik savaşı, sürdürme görevini, ilerici, yenilikçi ve halkçı C.H.P. sine yüklenmiş ve onu, kendi öz iktidarına yol açan bir iktidar adayı olarak yüceltmış ve güçlendirmiştir.

Bugün, müzakeresini yapmakta olduğumuz programın sahibi C.H.P. - M.S.P. Koalisyonuna dayalı Ecevit Hükümeti böyle bir halk hareketinin eseri ve ürünü olarak siyaset alanına doğmuş bulunmaktadır.

Böyle bir kaynaktan, büyük halk kitlelerinin özlemlerini ve umutlarını simgeleyen demokratik şahlanıştan güç ve yetki alan C.H.P. - M.S.P. Karma Hükümetinin programı, hiç kuşkusuz, halkçı bir program olacaktır.

Temelde halkçı olan bu Hükümetin programı, elbette sosyal barışçı ve affedici bir program olacaktır.

Halkçı ve barışçı bir programın sürekli olarak yürütülebilmesi, o programın, kaçınılmaz şekilde tam özgürlüğü bir temele dayandırılmasına bağlıdır.

Yine bu nitelikte bir programın, yalnız siyasal alanda değil, ekonomi alanında da halk iktidarına yol açacak halkın kendi ekonomik örgütlerini kurmasına olanak veren bir program olacaktır.

Bu program, bütün ekonomik ve sosyal hayatta çeyrek yüzyıldır egemen kı-
lınan bozuk üretim ve gelir dağılımı düzeni yerine, sosyal adalet temeline dayalı
hakça bir düzenin hâkim olmasını öngören bir program olacaktır ve en önemlisi, bu
program, ülke ihtiyaçlarını, sosyal ve ekonomik sorunları; ülke gereklerinin, bilim
ve tecrübenin sağlam verilerine dayalı olarak Anayasa çerçevesinde çözümlemek
ve gidermekle yüküm Ki iki partiden oluşan ortak bir Hükümetin programı olarak,
kendi içlinle uyumlu ve tutarlı bir sisteme bağlı bulunduğundan, kendi dışımda, her
hangi bir sistem, dünya görüşü ya da doktrine bağlanamaz, benzetilemez yakıştır-
rılmaz.

Değerli senatörler, programda yer alan “Halk sektörü ve kooperatifçiliği” mad-
desi en ziyade tartışma konusu olma istidadındadır. Programda bu madde ile orta-
ya konulan ve tartışma konusu olan şey, ekonomi politikasında yeni bir aşamaya
ve düzenlemeye ulaşmayı öngören ve Türkiye gerçeklerinden doğan bir ihtiyacın
ifadesidir.

Bugüne kadar ülke ekonomisinin gelişme sürecinde, özel girişimcilerin eko-
nomik faaliyetleri dışında başka bir gücün gelişme ve ilerleme sağlaması olanağı
yok tarz edilmiştir. Ekonomik gelişme, hep bu özel girişimcilerin aklına ve eline
kalmış imtiyazlı bir uğraştan beklenilmiştir. Bu anlayış ve inanış gereği olarak da,
bütün ekonomik olanakların ve kaynakların hep bu kesime aktarılmasını sağlayıcı
politikalar izlenmiştir. Bugüne dek, geniş halk kitlelerinin yaratıcı gücünden ya-
rarlanmak ve kitlelerin ekonomik gelişmeyi yaratmaları ve hızlandırmaları, bizzat
yatırımcı ve uygulayıcı olarak ekonomik alana girmeleri sistendi bir şekilde engel-
lenmiş, hiç değilse bu yolun açılmasına olanak verilmemiştir. Bunun sonucu olarak
da ülke ekonomisi kaynak israfına dayalı, çarpık, sömürücü, adaletsiz ve geniş halk
kitlelerinin yarattığı değerlerden gereği gibi yararlanamadığı, tekellilik ve aşırı ka-
ralık eğilimlerini besleyen bir içerik kazanmaktan öteye gelişme gösterememiştir.

Bugüne kadar, ekonomik gelişmenin dışında tutulmaya özel bir özen göste-
rilen geniş halk kitlelerinin bundan böyle örgütlenmelerine geniş olanaklar sağ-
lanmak suretiyle bir yandan ekonomik, gelişmenin bizzat yaratıcıları olmaları ve
yarattıkları değerlerden yarattıkları ölçüde yararlanmaları ve bu suretle bir ölçüde
de olsa demokratik bir ekonomik düzeni kurmalarına öncülük etmeye çalışacak bir
Hükümet iş başına gelmemiştir.

Ancak bu Hükümettir ki, örgütlenmiş geniş halk kitlelerinin ekonomik geliş-
meye katılmaları, özel sektör veya kamu sektörü içinde, güçsüz bir uydu şeklinde

değil, ekonomik gelişmenin yaratıcısı, aslî sahibi olarak görev yapacaklar ve doğal, olarak, kendi yarattıkları değerlerden daha âdil ve daha hakça bir düzen içinde yararlanacak imkânı sağlamıştır.

Tasavvur edilen şey, küçük tasarrufların büyük yatırımlarda gerçekleşmesi ve kurulacak ekonomik birimlere küçük tasarruf sahiplerinin, geniş halk yığınlarının sahibolmasıdır. Bugün küçük tasarruflar sermayenin önemli bölümünü ellerinde bulunduran ailelerin kurdukları “Tekelci Holdingler” denizinde birer fındık kabuğu kaderindedir. Öyle görülüyor ki, bu tekelci holdingler sanayie bugünkünden daha etkin bir şekilde hâkim olacaklardır.

Halk sektörü, böyle bir gelişme sürecine düşmemesi istenen ekonominin ve özellikle sanayiın önüne konmuş ilk ve en rasyonel engel olacak ve halkın yarattığı değerler daha âdil bir ölçüde yine kendilerine dönme olanağı kazanacaklardır.

Tarımsal üretim ve pazarlama konusunda çok yaygın ve geniş bir biçimde desteklenmesi düşünülen kooperatifçilik hareketi de aynı maksatlara yönelik bir ekonomi politikasıdır.

Yüce Senatonun değerli üyeleri; bundan sonraki sözlerim Hükümet programında yer alan belli başlı maddelerin halkçı ve sosyal adaletçi bir ekonomi politikasında nasıl sistemli bir uyum içinde görev yapmaya yöneldiklerini işaret etmekten ibaret olacaktır.

Değerli arkadaşlarını, iki günden beri cereyan, eden müzakerelerin; Yüce Senato üyelerinin de takibettiği müzakerelerin Hükümet programı olarak Yüce Meclislere sunulan dokümanda yer alan önemli maddelerini teker teker ve yazıldıkları biçim dışına, taşınarak yorumlamaya ve değerlendirmeye tabi tutulmalarına gerek olmadığı kanısındayım.

Çünkü bu program, biraz evvel de arz ettiğim gibi halkçı ve sosyal adaletçi bir ekonomi politikasını giderek bu memlekette hâkim kılmak isteyen yeni bir iktidar gücünün gerçekten kendi içinde uyumlu ve tutarlı birtakım politikalar demeti olarak sunduğu bir programdır.

Ancak, bu programda insan olarak da, parti olarak da yer alan bazı konuların üzerine çok kısa birkaç cümle ile eğilmekte ve bunların gerçekten Türk halkına getirebileceği ferahlığı ve Türk ekonomisine sağlayacağı imkânları belirtmekte büyük fayda görüyorum. Bunun için izninizi rica edeceğim. Devlet personeli maaşlarının yeniden düzenlenmesi için çaba sarf edeceğini ve bu konuda Devlet Personel Dairesine yeni bir biçim ve içerik kazandıracağını ifade eden Hükümet programı bu ülkede yaşayan ve sayıları yüz binlere varan Devlet memuru zümresine ve onların çektikleri ıstırap ve azaplara gerçekten bir çare niteliğini taşır mahiyettedir. Bugün Türkiye’de gelir dağılımı adaletinin o denli bozuk olduğu meydandadır ki, (tâbirimi mâzur görünüz) memurların almakta olduğu maaşlar kanaatimce sefalet derecesinin en alt bölümünü gösterir olmuştur. Sanki bu insanlar elleri, kolları bağlı yarattıkları bütün değerleri başkasına hibe etmeye mahkûm gibi bir hayatın içine itilmiş bulunmaktadır.

Binaenaleyh, personel rejiminde yeni bir düzenlemeye gitmeyi öngören Hükümetin bu hareketini, bir sosyal tabakanın kurtuluşu müjdesi olarak kabul etmek zorunludur.

Bu konuda programda bulunan bir pasajın, Türk idare hayatında, Türk Devlet hayatında çok önemli bir aşama teşkil ettiğini işaret etmeden geçemeyeceğim;

“Kamu yöneticileri yalnız görev ve yetkilerini kötüye kullandıkları zaman değil, görevlerini yerine getirmekten ve yetkilerini kullanmaktan kaçındıkları zaman da sorumlu olacaktırlar”

Türkiye 50 yıldan çok daha uzun senelere uzanan bir tarihi dönem içinde, sanıyorum ki, bilgisizliklerinden veya kötü niyetlerinden ötürü Devlete zarar, halka zarar iras etmiş memurlardan ziyade, yetkilerini ve görevlerini kullanmakta ihmal ve tekâsül gösteren hizmetlilerin yüzünden geri kalmış denebilir. Bunu iddialı bir görüş ve düşünüş kabul etmeyin. Hatta Türkiye’de birçok dallarda ve özellikle bu Devlet dairelerinde “kaçma, karışma, çalışına” diye halk ağzında şekillenmiş bir anlayış da vardır.

Değerli arkadaşlarım, programın fikir özgürlüğü, fikir suçluları, af ve saire konularına, müsaade buyurursanız dün Millet Meclisinde cereyan eden müzakerele- rin, bugün de Senatoda cereyan eden müzakerelerin ışığında ve Sayın muhalefet sözcülerinin iddialarını cevaplandırma sırasında değinmek üzere programdaki sırasını atlayarak geçiyorum. Çok kısa bir takım değinmelerle programın gerçekten bir ilerici, bu ülke içinde ferahı ve rahatlığı getirici maddelerinin bizim gözümüzde ne olduğunu anlatmak istiyorum.

Meselâ, programda iç borçların konsolidasyonu maddesinin önemini idrak etmeyen hiç bir arkadaşımın, hatta hiç bir Türk’ün mevcut olmadığını sanıyorum. Hukukta “Müstagrık-ı düyun” diye bir tâbir vardır. Gırtlığına kadar borca batmış idareler elinde Türkiye’nin ve o idarelerle iş görmek zorunda olan Türk halkının çektiği ıstırapları ve o teşekküllerde çalışan kişilerin nasıl denetildikleri ve nasıl finanse edildikleri, maaşlarının verilmesi için nasıl Devletin plânsız, programsız birtakım özel girişimlerle o kurumlara yardım etmekte bulundukları faciasını ortadan kaldırmaya yararlı bir tedbir olarak bu iç borçlar konsolidasyonu gerçekten önemli bir anlayıştır.

Bankaların kredi düzenlerinin ne olduğunu bilmeyen Türk yok gibidir. Türkiye’nin facialarından birini (gerçekten facia kelimesini bilerek kullanıyorum) teşkil eden para alım - satımı düzeninin, resmî deyimi ile kredi düzeninin; bankalar aracılığı ile yürütülen kredi düzeninin ne denli bozuk olduğunu anlatmak için burada fazla gayrete lüzum yoktur. Devlet Plânlama. Teşkilâtından tutun da, Devletin diğer resmî kurallılarının bu kredi düzeninin ne denli bozuk, ne denli çarpık ve ne denli özel maksatlara yönelik bir politika içinde, bugüne kadar Türk sanayiinin, Türk tarımının ve Türk insanının gelişmesine nasıl engel teşkil ettiğini görmeyen, bilmeyen kalmamıştır. Buna cesaretle parmak basan Hükümetin elbette kutlanması gerekir. Fakat, içinde bulunduğum ve seneler den beri şerefle üyesi olduğum partimin kurduğu bu Hükümette, bu kredi düzeninde alacağı tedbirlerin cihette-

ki palyatif olmamasını, köklü olmasını, çek önemli, çok kudretli kurumlarla karşı karşıya geleceklerini bildiklerini ve fakat benim bir kere daha hatırlatmakta fayda gördüğümü, kendilerinden özür dileyerek söylemek zorunda olduğumu her halde mazur görür.

Merkez Bankası; Merkez Bankası aracı büyük ekonomik ve malî araç... Bunlar bir ülkede siyasal iktidara sahibolan partilerin temel ekonomik politikalarına uygun kuramlar olarak çalıştırıla, çalıştırıla Türkiye bugün erişmesi gereken seviyenin çok altında kalmış ye bu kurumlar, özellikle Merkez bankaları son çıkan kanuna rağmen Türkiye’de pahalılık denen âfetin baş yaratıcılarından biri olmuştur. Bunu muhterem Hükümetimizin, ilgili bakanlarının benden çok daha iyi bildiğini yakından biliyorum.

Bilinmesi gereken bir husus var ki, bunu inşallah pahalılık maddesinde ifade etmek isterim. Türkiye’de pahalılık, enflasyon (iki, bu terimler eşit anlamlıdır) çoğu kez şu, şu, şu nedenlerden ileri gelir diye sayarlar. Onları ben de saymak isterim; ama Türkiye’de para politikası, moneter politika pahalılığın baş yaratıcısıdır. Türkiye’de öylesine iktidarsız iktidarlar iş başında, kalmıştır ki, bir yerden kopan sert bir vaveylaya, sert bir şikâyet sözüne telâş ile kapılınmış ve Merkez Bankası kaynakları, ya açıktan para kesmek, ya da kredi musluklarını açmak suretiyle yersiz, ekonomik ihtiyaçlara uygun olmayan her türlü bilimsel, her türlü tatbiki verilerden uzak, soyut, öylesine politikalar güdülmüştür ki, o, giderek ve tabii sonuç olarak, dün Demirel’in buyurduğu gibi bir ekonomik kanunun zorunluluğu yüzünden bu memlekette pahalılık denen âfetin baş yaratıcılarından biri olma istidadını kazanmıştır.

Lütfen açar mısınız Devlet İstatistik Dairesinin koyduğu son tabloları. Bilir misiniz Türkiye’de iki sene zarfında cari para hacmi yüzde kaç yüz artmıştır? Bunun, bu politikaların giderek Türkiye’de bütün ekonomiyi alt üsteden yakıcı bir enflasyonu, tırmanan bir enflasyonu, eşsiz bir enflasyonu yarattığı; yani pahalılığı yarattığı inkâr edilir mi? Bu konuda Hükümetin hassas olacağını görmüş olmak beni sevindirecektir.

Tarım konusunda dünkü Millet Meclisi oturumunda çok söz söylendi. Bu tarım konusunda bundan evvel de çok söz söylendi. Sabrınızı tüketmemek şartıyla bazı konulara değinmek istiyorum. Çünkü bu Parlâmentonun kanadında biz uzun yıllar bundan evvelki iktidarlara muhalefet partisi olarak karşı karşıya geldik ve ekonomi politikası konularında büyük mücadeleler verdik.

Dün Sayın Adalet Partisi Genel Başkanı tarımdaki durumun ne olduğunu anlattı tarımda Türkiye ekonomisinin bugünkü düzeyini ifade etti ve kolay anlaşılması mümkün olmayan birtakım sözler söylendi durdu, ama galiba hafızayı beşer nisyan ile malû olacak ki, 1969 yılında Hükümet programı münasebetiyle burada yaptığımız bir münakaşada Sayın Demirel’in şimdi elimde bulunan zabıtlardaki sözleri hatırıma geliyor da, çaresiz bir tebessüme mecbur kalıyorum.

Adalet Partisi tarım konusunda bir gün gerçekten bir teknik muhakeme huzuruna çıkmış olsa, Türkiye’nin bugün tarım konusunda bulunduğu düzeyin yaratıcı-

sının tek âmîlinin kendisi olduğunu görecektir. O kadar çelişkin, o kadar birbirini ifna eder, o kadar konudan uzak ve Türk köylüsüyle Türk tarımının ne idüğünü bilmez insanların elinde bu ülke yıllarca kalmıştır ki, bugün Türkiye’de hakikaten tarım yürekler acısıdır ve simidi kendisinin inkârın inkârı mesabesinde birtakım konuşmalarını gördükçe gülümsemek ekle değil.

Oysa 1969 senesi Hükümet programı müzakeresi sırasında Sayın Demirel bu kürsüden şöyle buyurdular; Tarım konusunda yapılacak çok şey var, ama bu bizim çok önem verdiğimiz meselelerin başında gelse de asıl işlerimiz bu değildir.

Sonra bu tarım konusunu böyle Sayın Gündoğan’ın (o zaman ben eleştirmiştim) anlattığı gibi büyötmeye de lüzum yok. Biz Türkiye olarak dışarıdan buğday, hatta arpa ithal ettiğimiz iddia ediliyor. Bu, doğru olmayan bir sözdür. Çünkü biz çok şükür buğday ihracatçısı bir ülke olduk. Hele, meselâ biz Hükümet olarak öyle mükemmel ekonomik araçlar kullandık ki, düne kadar 200 milyon lira verip yağ ithal eden bir ülke iken hemen ayçiçeğine 150 kuruş taban fiyatı koymakla Trakya köylüsü bize bütün Türkiye’ye yetecek miktarda ayçiçeği yetiştirdi. İşte böyle politikalarla biz tarımı Türkiye’nin ihtiyaçlarına yetecek düzeye getirecek dehada bir Hükümetiz” dedi. Oysa dün baktım hazin, hazin, bir çıkmaza girmiş insanların çaresiz cırpınışları içinde Türkiye’de tarım dünyasının nemene bozuk olduğunu ve tabi kendi eseri okluğunu söylemeksizin ifade ettiklerini gördüm ve gerçekten te-bessüm eyledim.

Sayın Hükümetin tarım konusunda çok ciddi tedbirlerle bu ekonomi alanını düzenleyeceğini görmüş olmam elbette ki, beni mutlu kılıyor, ama şunu söyleyeyim; Elbette ki bir programa her şeyi yazmak mümkün değildir. Hiç bir zaman hiç bir partiden veya bir koalisyondan bu programda her şeyin, bütün teferruatıyla yazılmasını istemek kimsenin hakkı değildir; önce Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel’in hakkı değildir. İşte, buradaki zabıta yazıldığı gibi “Bir programda her şeyin bulunmadı doğru değildir, âdet değildir, Bir program, o programı getiren iktidarın bağlı bulunduğu partinin seçim bildirgeleriyle tamamlanır, bütünlenir. Aslı, bütün politikaların remeli o bildirgelerde bulunur” demiştir. Şimdi bu programda tarımda yapacağınız işlerin anlatılın anı asını doğru görmüyoruz diyenlerin bundan 3-4 sene evvel nasıl bir program anlayışı içinde bulunduklarını görüp de şimdiki düşünceleriyle bunu bağdaştırmak çok zor.

Tarım girdilerinin ucuzlatılması konusu Türkiye’nin çok önemli bir meselesidir. Tarım girdileri Türkiye’de maalesef gerçek Türk ekonomik kuruluşlarının elinde değildir. Türkiye burada çok zor durumdadır. Traktör, gübre ve diğer ekipmanların Türkiye henüz yapar bir memleket değildir. Onun için tarım, girdilerinde gereken ucuzluğu temin etme yolunda adım atmaya kararlı olan Hükümetin bu konularda, hiç şüphesiz tarım girdilerini sağlayan endüstrilerde çok önemli hamleler yapması zorunluluğunu söylemek gerekir kanısındayım, ama tarım girdilerinin montajcı, işbirlikçi ekonomi birimleri elinde bulunduğunu unutmayacağım, pek muhterem Hükümetin bunu hiç aklından çıkarmayacağını bilirim.

Sulama ve saire bunlar çok güzel bir şeydir.

Kredilerde, projeye kredi verme esasını getiren Hükümet bence devrimci bir hareket yapmıştır. Medhi sena için söylemiyorum; uzun yıllardır Türkiye’de bir facia gözler önünde cereyan eder durur, durur, döner, durur, ama hiç kimse elini atmaya kadir olamaz. Sanıyorum ki, Mithat Paşa devrinden kalma bir düzenle tarımda kredi alışı - verışı yapılır. Bu memlekette tapuyu bankaya yatırmayan kişiye, o tapunun değerinin çok altında bir miktar kredi verilmektedir. Oysa bu memlekette apaçık, çok aşikâr bir gerçek vardır; bu memlekette tarım topluluklarının % 60’ına yakınının tapusuz olduğu; resmî bir gerçektir. Tapusuz tarla işleyen, 3,5-4 milyona yakın çiftçi ailesinin % 60’ının elinde tapu bulunmayan bir memlekette kredi düzenini tapu teminatına bağlayan ve bunu uzun süreler sürdüren iktidarların, proje kredisi vermeyi öngören yeni bir Hükümet karşısındaki davranışlarına şaşar kalırım.

Ne derler anlamam; tapulular, onlar da tapulu mallarının değerlerinin belli bir ölçüsünde kredi alsınlar. E! % 60 çiftçi ne yapsın acaba? Onlar kredi alamıyorlar. Çok iyi ediyorlar... Onlar gibi düşüsek, belki yıllar yılı kadaastro hareketleri yapıp herkesi tapulu ettikten sonra bankadan kredi almaya yönelteceğimiz yerde, aşkol-sun; Kristof Kolomb’un yumurtası gibi projeye kredi verin dediniz mi ne tapu, ne teminat kalmaz. Doğrusu da budur. Tüccarın yahut sanayicinin projesine kredi verilsin de, zavallı tarımcının yalnız tapulu tarlasına kredi verilsin... Böyle bir düzeni savunur durursun ve bunun adına da Anayasal düzen dersin, bunun dışındaki her düşüncüyü de biraz sonra geleceğim bilmem hangi doktrinin esintileri ya da o doktrinin yerleşmesine zemin hazırlayıcı hareket sayarsın. E! Bu 1974’te anlatılması kolay olmayan bir hikâyedir; masal demiyorum.

Haşhaş ekilecek, hiç çaresi yoktur bunun. Bunu biz çok insanî duygularla bir özel dönemde kaybedilmiş bir ekonomik değer olarak kabul ediyoruz.

Orman içindeki boşlukların güpe gündüz ve herkes tarafından tarım maksadıyla kullanıldığı 1935’lerden beri, 1940’lardan beri bunun böyle geldiği bilinir. O tarlayı eken orman köylüsüyle orman memuru; yani Devlet burun buruna, karşı karşıya silah silaha dövüşür; ama bir iktidar gelip buna son vermeye cesaret edemez. Bunu yapmak isteyen Hükümet iyi bir şey yapıyor.

Sayın Hükümetten rica ediyorum, bilmem ki nazarı itibara alınır mı? Orman köylülerinin Türkiye’de yaşayan insan toplulukları içinde en zor durumda bulundukları bir vakıadır. 1967 senesinde bir teklifim olmuştu. O zaman Adalet Partisinin Grup Başkanı olan Sayın Nusret Tuna da imzalamıştı. Şöyle bir teklifte bulunmuştum;

Orman içinde yaşayan köylülerden iş talebiyle sebillere gelenlerin İş ve İşçi Bulma Kurumunda, yazılmalarından. kayıtlarının düşürülmesinden sonra hiç değilse yüzde bir ölçüde, öncelikle sanayi alanlarında iş sahibi edilmeleri iki büyük ekonomik fayda sağlar. Biri; orman köyünün, nüfusunu sabit tutar. Diğeri; orman ürününün bugün olduğu gibi Devlet - insan mücadelesi şeklinde yok olması önlenir. Bu, sanıyorum ki; absürd bir teklif değildir. Muhterem, Hükümetin böyle bir düzeni çok makul bir şekilde ele alacağını Umarım.

Orman köylüsünün iş isteyen insanlar içinde belli bir ölçüde öncelik kazanmasının zararını anlamak mümkün değildir; ama faydasını hesaplamak kolaydır.

Sanayi stratejisinde gerçekten iyi düşüncelere sahip bir Hükümetle karşı, karşıyayız; ama hemen söyleyeyim ki yerli teknolojinin yaratılması için. Türkiye’de yeni bir düzen kurulmasına ihtiyaç vardır. Bunu Hükümette bulunan, çok genç ve bütün modern ekonomi politikalarını yakından bilen üyelerin derinden derine hissettiklerini sanırım. Yerli teknoloji üretmeyen, ülkede sanayileşme olanağı yok gibidir diye iddialı, bir görüşü ileri sürebilirim. Teknoloji sermayeden önemli olmuştur. Teknolojinin her bakımdan çok önem kazandığı bir dünyada yaşıyoruz.

Enerji konusuna gidince; Bu, hakikaten senelerin ihmalinin sonucu Türkiye’yi bugünkü bir bunalım dönemine getirmiştir. Bu kürsüden yıllar yılı şu mücadeleyi yapmışızdır; Su gücünden yararlanmak suretiyle enerji üretmeye yanaşmayan iktidarların akıbeti, dün Millet Meclisi kürsüsünde olduğu gibi; “Nereden bulursanız, kaçta buyursanız ne kadar bulursanız enerji ithal ediniz” e gider. Oysa su gücünden enerji istihsal, etmeyi önleyici uluslararası kartelin önemli rolünü elbette ki, bir mahkemede yazılı delil ibraz etmek gibi bir usulle ispat etmek mümkün değildir, ama Türkiye’de bu maalesef olmuştur. Hele bu enerji üretiminde barajlar kralı sıfatını ihraz ettiği ve o sıfatıyla övündüğü bilinen muhterem Demirel’in, o başarıları kaçta malettğine dair bir resmî istatistiği hâlâ hatırlarım da şimdi dünkü telâşını anlamak mümkün olur.

Bor minerallerinin devletleştirilmesine karşı duruyorlar. Bor stratejik bir madendir. Bor, bilebildiğim kadar bu feza işlerinde kullanılan bir madendir. Bor Türkiye’de dış ekonomilerin etkinliğini göstermeye yeterli bir işarettir. Bir İngiliz şirketi bor madenlerimizin istihsalinden ihracına, fiyatına kadar söz sahibidir. Bu, özel kişilerin indinde kalsın, ya da devletleştirilsin münakaşasının içinde Borax Consalidatet Limited Şirketinin marifetleri yatar ve durur. Bunu önlemenin çaresi devletleştirmektir. Şöyle olurmuş, böyle olurmuş... Hiç başka bir şey olmaz.

Gecekonduların meşrulaştırılması kadar doğal ya da gerekli ne vardır? Adalet Parti iktidarları bir kanun çıkarmışlardır. Gecekondu, yapımını önlemek Ve onları belli bir sahada, geliştirmeye çalışmak; ama görülmüştür ki, ona rağmen bu iş yürüyor. Demek ki. yasaklayıcı veya birtakımı palyatif tedbirler yerine, bu Hükümet programında olduğu gibi meseleyi kökünden kesici bir politikaya girmek elbette çok doğrudur, çok lâzımdır.

Tarımda sigorta kurumunu kurmak bir âbide, eser olacaktır. Afetlerden ve diğer ürün kaybettirici etkenlerden Türk köylüsünü kurtarıcı bir düzeni getirirse bu Hükümet başka hiç bir şey yapmasa Türk köylüsü ona ömrü boyunca medyun ve şükran, kalacaktır.

Cumhuriyetin 50’nci yılında Türkiye’de bir tarım sigortası bulunmaması şaşılacak şeydir.

Arkadaşlarım, bu arada Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerimizin umduğumun üstünde ve maalesef konunun önemiyle bağdaştıramayacağım bir

takını polemiklerin açıldığına şahit olmak beni üzdü. Sanıyorum ki; Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan münasebetlerimizin ne olduğu hakkında bu ülkede yıllar yılı iktidarda bulunmuş olmasına rağmen Adalet Partisi yöneticilerinin, özellikle Dışişleri Bakanının tam, bir bilgiye sahibolduğuna kani değilim. Çünkü 1971 yılında burada bir bütçe müzakeresi sırasında Adalet Partisi Hükümetinin 1970 Kasımında imzaladığı Katma Protokolle Türk Ekonomisine verdiği ve vereceği zararların ne olduğunu saatlerce dile getirdiğimiz zaman cevap olarak “çok sıkıştık, 190 milyon dolar bir borç vereceklerdi, hemen hemen gözümüzü kapadık, imzaladık” demeye gelen cevaplar aldık. Oysa Avrupa Ekonomik Topluluğuna geçiş döneminin şartlarını içeren Katma Protokolün imzalanmasından önce bu memleketin resmî kuruluşu Devlet Plânlama Teşkilâtı çok uzun bir çalışma yapmış ve bu Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Katma Protokolünün düzenlenmesinde Türkiye yararlarının nasıl korunacağını o Katma Protokolü imzalayan Dışişleri Bakanına âbide eserlerle öğretmiş bulunmasına rağmen Katma Protokol maalesef Türk ekonomisinin gelişmesine engel olacak biçimde imzalanmıştır. Bunu ben söylüyorum, ben böyle yorumluyorum sanmayınız. Hayır. 1973 yılının başında bu ülkede, bu Parlâmentoda Üçüncü Beş Yıllık Plân adı altında bir plân müzakeresi yapıldı ve kabul edildi. Yüzlerce sayfalık bu plânı açınız. Mübalâğasız söylüyorum, her iki sayfasından birinde mutlaka şöyle bir işarete tanık olacaksınız. Plân her iki sayfasının birinde; “Eğer 1970 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu ile imzaladığımız Katma Protokol hükümleri değiştirilmezse, eğer Katma Protokol hükümleri Türkiye lehine iyileştirilmezse, eğer Katma Protokol hükümleri şu, şu, şu hale dönüştürülmezse Türkiye’nin sanayileşmesi mümkün değildir,” der ve ben burada eleştiride bulunurken şu hükmü koyduğum zaman, plâncılar aynen onaylamışlardır ki, siz bu plânın başarı şansının Katma Protokolün Türkiye aleyhine işleyeceğini açıkça, gördüğünüz ve gösterdiğiniz hükümlerinin değiştirilmesine bağladınız öyle mi? Evet Plânın başarı şansının buna bağlı olduğunu iddia ediyoruz, dediler. Fakat görüyorsunuz bugün, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile yaptığımız bu Katma Protokolün Türkiye aleyhine işleyen hükümlerinin değiştirilmesine değin itirazlarımız âdetâ ve Üçüncü Beş Yıllık Plânın behemahal değiştirilmesini öngördüğü bu Katma Protokol hükümlerine yaptığımız itiraz, bugün nerdeyse bizim koalisyon ortağımızla aramızdaki derin bir anlaşmazlığın varlığının delili gibi gösterilmeye çalışılması hazindir. Hazindir, çünkü Katma Protokol gerçekten büyük sorumluluğu gerektirir biçimde, Türkiye aleyhine hükümleri ihtiva eder biçimde 1970 yılındaki iktidar sahipleri tarafından Türkiye aleyhine imzalanmış bir belgedir.

Sayın Hükümete sanıyorum ki, bundan sonra plânın başarı şansını hatta yapacak her plânın başarı şansının bu Katma Protokol hükümlerindeki Türkiye aleyhinde mevcut durumların iyileştirilmesi çabasıyla geçirmesi kaçınılmaz olacaktır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile yaptığımız bu Katma Protokolün elbette ki, günün birinde Türkiye’de hesabını herkes halk önünde verecektir.

İşçilerin kıdem tazminatı gerçekten bir ihtiyaca cevaptır.

Yetki referandumu. Bunda ben de şahsen söylüyorum, henüz daha aydınlığa kavuşmuş değilim; muhterem Hükümet Başkanının verdiği izahattan da anlıyorum ki, bu bir teknik meseledir, bunu halletmek için uğraşacaklardır.

Çıralık Kalfa Kanunu, Türkiye’de belli bir yaşta iş hayatına atılma zorunda bulunanların hiç bir teminata sahipolmadıkları defalarca bu kürsüden ifade edildiği halde hiç kimsenin zahmet edip bir düzenleme getirmediği ve ama bu Hükümetin bunu ele aldığı fevkalâde nefis bir anlayıştır.

NATO, millî savunma konuları da; bunlar benim, programda yazılı olduğundan başka söyleyeceğim konular değildir.

Şimdi izin verirseniz dün ve bugün cereyan eden müzakereler sırasında muhalefet partisi Sayın sözcülerinin Hükümet programını eleştirme çabaları içinde söyledikleri sözlere kısa kısa değinmek suretiyle arzı cevabetmeme müsaade buyurunuz. Elbette ki, pek muhterem Hükümet Başkanı ve Hükümet, üyeleri, benim gibi bu meseleleri ancak kendi ölçüsünde bilebilen bir kişiden çok daha doğru bir şekilde cevaplandırmaya kadirdirler. Dün de zaten öyle bir nefis cevaplandırma ziyafetine hepimiz mazhar olduk; ama ben de söylemek zorundayım; Cumhuriyet Halk Partisinin bir Senato grubu var, onun da bir görüşü var.

Değerli arkadaşlarını, konuyu ikilemeden, savsaklamadan apaçık ortaya koyayım. Bakınız dün de bugün de kürsülerden özellikle Adalet Partisi sözcüleri, bizim Cumhuriyet Halk Partisi olarak öteden beri, şimdi koalisyonda bulunan bir parti olarak Hükümet programında ileri sürdüğümüz çok önemli ve benim anlayışımla Türkiye’de yeni bir dönemin başlangıcına gerçekten medar olacak ve ancak böyle yapıldığı takdirde bir yeni dönemin açılması mümkün olacak hususlara muhalefet partilerinin ne gözle baktığını ifade edeyim.

Arkadaşlarım, muhalefet partileri sözcüleri, bizim fikir özgürlüğü ve fikir suçu kavramları üzerinde serdettiğimiz görüş ve düşünceleri, meselelerin tarihî gelişimini bilmeyenler çoğu kez birtakım masum kuşkuvar, birtakım aklanmış olma ihtimalimizi hesabederek ortaya konmuş tatlı uyarılar gibi göstermeye yahut görmeye eğilimlidirler.

Değerli arkadaşlarım, muhalefet partilerinin Cumhuriyet Halk Partisine ve şimdi Hükümete yönelttikleri bu özgürlük ve fikir özgürlüğü ve onun hayata geçirilmesinden doğan birtakım, sonuçları memleket ve Devlet hayatı için büyük bir tehlike olarak görme çabaları yeni değildir. Muhalefet partileri Cumhuriyet Halk Partisiyle başka hiç bir alanda savaşa tutuşmaya yeterli güce, görüşe, düşünüşe, ekonomi politikasına veya sosyal politikaya sahip değildirler. Bu zaafılarını örtmenin yolunu daima şunda aramışlardır; Cumhuriyet Halk Partisi özgürlükçülük, fikir özgürlükleri ve onun sonuçlarında doğan hadiselerle bakış açısıyla bu ülkede bir kavram kargaşası yaratmak suretiyle, bir töhmetler bulutu yığmak suretiyle Cumhuriyet Halk Partisini sola, aşırı sola yatkın bir parti görüntüsüne sokmak için ardi arası kesilmez çabaların eseridir.

Bugünkü itirazlar, bugünkü ifadeler bu Hükümet programına has, özgü özgü değildir; çok eskiden beri bizimle mücadele eden partiler hep bu konuda bizi halkın gözünden düşürmek çabalarıyla uğraşırlar, dururlar. Tarizî birtakım imkânlardan yararlanırlar, o bizim, tarih içinde yaptığımız devrimlerden yüksünenlerin, o bizim, bu memleketin ilerlemesi ve gelişmesinde aklığımız çok önemli kararlarda

gösterdiğimiz yürekliliği kıskananlar velhasıl Türk halkını cehaleti ile gelenekselliğe bağlılığıyla öyle görerek, onları belki Cumhuriyet Halk Partisi hakkında kuşkuyla düşürürüm amacı ile bu yüklemeleri yaparlar ve bize dün Millet Meclisinde bugün de burada gördüğümüz gibi bu bitmez tükenmez birtakım vesikalar okumak, iddianamelerin metinlerini sunmak veya bir dergide yazılan yazıları göstermek veya şu veya bu yerde konuştuğumuz her hangi bir sözü yorumlamak veya Hükümet programında söylediğimiz fikir özgürlüğü konusundaki sözlerimizin ananasını bilmem nereye çekmek suretiyle hep belli bir amacı, bir gizli Mc Carthy'ciliği devam ettirir giderler.

Oysa şunu söylemek gerekir, biz açık ve seçik olarak ifade etmişizdir ve ediyoruz; insanlar, insanlık haysiyetine ancak fikren özgür oldukları zaman sahiptirler. Fikir özgürlüğü, insanlık tarihinin hep can damarını, kan damarını, teşkil etmiş, sıcak yüreğini teşkil etmiş, beynini teşkil etmiş mücadelelerin ta ortasında bulunur. Galille'lerden tutunuz da bilmem kimlere kadar herkesin bu insanlık tarihi içinde fikir yüzünden suçlandığı ve birçok cezalara çarptırıldığı dünya evrimi içinde bizim gelip, inandığımız bir husus şudur; İnsanlar, haysiyet sahibi mahluklar; fikir, kanaat ve inanç özgürlüklerine sahip oldukları ölçüde eşrefi mahlukattandır ve değerlidir. Bunların fikirlerine her ne suretle olursa olsun ve onları yayma özgürlüğüne kaydedildiği takdirde belki o dönemde, tarihin o döneminde bazı geçici sonuçlar elde edersiniz; ama elde ettiğiniz bu sonuçlar belki sizin yakın çıkarlarınızı korumaya yeter; ama insanlık tarihinin ilerlemesine mani olur. Türkiye, ilerleme ve gelişme evresinde bulunan bir ülkedir. Burada ilerlemeyi ve gelişmeyi sağlayacak dinamik fikir özgürlüğüdür. Bundan yoksun kalmış Türkiye'nin bütün ırmaklarından kevser şarabı aksa, bütün dağları pırlantalarla dolsa hiç bir zaman Türkiye'de ilerleme, gelişme ve gerçekten Türkiye'nin belli bir insanlık düzeyinde yaşayan insanlar ülkesi olması mümkün değildir.

Bu itibarla biz fikir özgürlüğünün ve fikirleri yayma özgürlüğünün gerçekten tam taraflısı ve yanlısı olmakta devanı edeceğiz. Bunda ne şu, ne bu anlayıştaki insanları koruma; ne şu, ne bu anlayıştaki insanlara ışık tutma hevesi ile arzusu ile hareket etmiyoruz. Türkiye'nin ilerletmesi ve kalkınmasının fikir özgürlüğüne bağlı okluğuna, fikirlerin serbestçe tartışılan bir ülke bulunması halinde Türkiye'nin gelişeceğine inandığımız içindir ki, fikir özgürlüğünü savunuyoruz ve fikre giderek kayıt koyan ortamda yaşayan Türk insanını da başka memleket insanlarından daha küçük görenlerle mücadele ediyoruz.

Sayın Hükümet Başkanımızın dün de ifade ettikleri gibi Avrupa ülkeleri ile bir aile birliği kurmak isteyenlerin o aile birliği içinde o ülkelerin düzeyinde bir Türk insanını tasavvur etmeleri zorunludur. Aksi takdirde bağdaşmamız, barışmamız, anlaşmamız mümkün değildir.

Ne var ki, biz, fikir özgürlüğünü tahrip özgürlüğü, zorla, başkasına kabul ettirilen anlayış ve düşünce aktarma, özgürlüğü anlamına da almıyoruz; ama fikirlerin yayılmasına ve söylenmesine müsaade edilen bir toplum olmasını istiyoruz.

Arkadaşlarım, bu memlekette kitaplar yazılması yasaklanmış, “ders kitabı okut” diye yazılan ve okutulan kitapların bilmem ne propagandası yaptığı iddia edilerek o insanların büyük ölçüde hürriyet kısıtlamaları ile cezalandırıl diki arı görülmüş bir vakiadır. Böylesine bir ülkeyi düşünemiyoruz. Kitap yayımlanmayan makale yazılmayan, fikir ve kanaatlerini açıkça ifadeden mahrum bırakılan insanların yaşadığı ülkede Türklerin gelişeceğine kani değiliz.

Sayın Çağlayangil, konuşmasının bir yerinde, bir dergide; “sosyalizmin tarif edildiğini ve değerini, işçi emeğinden doğduğunu” söyleyen, yazıyı çok tehlikeli, toplumun geleceği için büyük bir felâket olarak niteledi. Onun anlayışı böyle olabilir. Ne var ki. Türkiye’de sosyalizm denilen ekonomi politikası veya başka bir anlamda doktrin Türkiye’de resmi okullarda üniversitelerde okunuyor. İki tanesi tesadüfen elime geçti; bir tanesi “Kamu Hürriyetleri” adı altında Münici Kapani’nin eseri, bir tanesi “Ekonomi Doktrinleri Tarihi” adlı Mahmut Koloğlu’nun eseri. Bunlar mektep kitabı imişler, aldığuma göre.

Kaldı ki, bu sosyalizm üzerine çok çok şeyler konuşanların bir şeyde, özel bir konuda bir anlaşmaya varmaları yahut bir anlamaya varmaları gerekir. Biraz evvel Sayın Çağlayangil buradan “bakınız değeri yaratan unsurun emek olduğunu söylüyor. Bu mecmuadaki makale” diyor.

Ben bilgiçlik taslamak için söylemiyorum; burada bir bilimsel eserde de gördüm bilir misiniz? Bilirsiniz yahut bilmeleri gerekir diye söylüyorum, bu değer emekten doğdu ya da değeri yaratan emek olduğu, emek unsuru olduğunu ilk söyleyen ne Marx ne Lenin, ne Mao, ne Che Guavera. Galiba Ricardo, hatta Adam Smith, Liberal ekonomi politisinin büyük üstatları ekonomi nazariyesini ortaya koydukları zaman değerini hangi unsur tarafından yaratıldığını söylerken bunu söylemişlerdir. Ricardo’yu veya Adam Smith’i de sosyalist farzetmek çok güçtür kanısındayım.

Her ne ise, “Sosyalizm” bir doktrindir. “Sosyalizm” bir dünya görüşüdür, “Sosyalizm” bir ekonomi politikasıdır, “Sosyalizm” bir ilim dalıdır, bugün Türkiye’de de ve başka yerlerde de okunmaktadır. Bir mecmuada yazılmasını “felâket” diye göstermek bu ülkede gerçekten neden korkulduğunu anlamaya imkân bulamıyorum.

Bu konuda başka bir şey de söylemek gerekiyor; bu sosyalistler veya onların daha da korkutucu terimiyle söylendiği gibi komünistlerden ürkmeye elbette ki helkesin böyle bir düşüncenin yahut bu düşüncenin eyleme geçmiş şekline karşı durması kadar tabii bir şey olamaz, ya da bu tercih onların, bileceği şeydir.

Ama bir şey var arkadaşlarım, bunu da açıklığa kavuşturmak lâzım. Bu komünizmin, sosyalizm veya bunun taraftarları, özellikle bu anarşistler ve gençler, bunlar çok çok çok Türkiye’de önem kazandılar. Elbette ki yaptıkları hareketleri bir tarih içinde değerlendirmek de mümkün. Bugün adalet mekanizmalarının değerlendirildiği gibi değerlendirmek mümkün. Bugün siyasi partilerin değerlendirdiği gibi değerlendirmek de mümkün. İstenilen gözle bakmak mümkün; Doğru, doğru, doğru hepsi doğru; ama bir şey var ki, yanlış. Bunu bu ülkeyi bugünden yarına, hemen mahvedecek bir harekete kapılmış - adedinin ne kadar olduğunu bilmediğim - in-

sanların başarıya ulaştıracakları bir anlayış ve görüş olarak sunmak, toplumları böyle bir ürkütme içine sokmak, böyle bir korkunun Türkiye kapılarında beklediğini, Türkiye'nin sabahtan akşama hemen komünist olmak üzere bulunduğunu ifade eden ve çok çok telâşa kapılmış ifadelerle bunu dile getirenlere şu açıdan katılıyorum;

Komünist, anarşiyi ve silahlı eylemciler var. Bu her yerde var; ama bu komünist, anarşist, silahlı eylemciler var diye Türkiye'de hemen sabahtan akşama komünizmi gelmek üzeredir gibi bir telâş anlamak mümkün değildir. Burası bir evrensel gerçektir; komünist veya sosyalist silahlı devrimler bugün Türkiye'de olduğu gibi veya başka yerde gözüktüğü gibi bir avuç veya 5 ilâ 10 bin neyse olabilir, militanın başarabileceği bir eylem ve işlem değildir. Bu, teori ve pratiği belli olan bir dünya görüşüdür. Bizden uzak olsun, bu bir sınıfın işidir. Eğer buna bir sınıf baş koymazsa, özellikle endüstride çalışan işçi sınıfı bu işin takipçisi olmazsa, ona yatkın örgütlenmeler içinde bulunmazsa, o bilfiil, ayağa kalkıp silahlanıp devrim hareketine geçmezse, anarşistlerin, bir avuç anarşistin bir memlekette komünist idareyi kurduğuna ben rastlamadım.

Başka yerlerde böyle olmuştur diyemezsiniz. Çünkü başka yerlerde bütün sosyalist devrimler mi diyeyim, komünist ihtilâller mi diyeyim hep işçi sınıfının eseri, mahsulü olmuştur.

Bu itibarla, bunu elbette ki azımsamıyorum, elbette ki küçümsemiyorum, elbette ki takdir ve tahsinle mükafatlandırmak istemiyorum, ama Türkiye'de böyle bir âcil tehlikenin, bir anarşist grubu tarafından Türkiye'ye deli gömleği geçirir gibi sabahtan akşama geçirmeye müsait bir ortam yaşandığı iddia edilemez. Öyle ise Türkiye çok büyük bir felâket içinde duruyor demektir. Çünkü bu takım düşüncelerin kaynağı, sıtma mikrobi yaratan bataklıkların mevcudiyetini nasıl o hastalık için kabul edersek. Türkiye toplumunun, ekonomsal ve sosyal düzeninin de böyle olduğunu kabul etmek gerekir; ama biz ne Af Kanunumuzda ne de başka bir beyanımızda anarşist, komünist militanların taraflısı ve yanlısı olmadık. Ancak, bu komünist ve anarşist militan eylemcilerin bu Türkiye toplumu içinde ve tarihî içinde nasıl doğduğunu burada anlatmaya vakit yok. Çünkü herkesin yavaş yavaş sabrı tükenmek üzere.

Yalnız şu kadarını söyleyeyim; Sayın Demirel dün bunları hep ortaya koyduktan sonra kalktı yeni bir anlayışını da ortaya koydu. Oysa eskiden böyle düşünmüyordu. Sayın Demirel, eskide demokrasiyi şimdi burada okuyacağım gibi; "Ferdidir, kişisel bir iştir, kişi işidir. Demokrasi esas itibarıyla siyasi mahiyettedir. Demokrasi bir içtimâî muavenet ve bir iktisadî teşkilât sistemi değildir. Demokrasi maddî refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye, vatandaşların siyasi hürriyet ihtiyacını uyutmayı istihdaf eder. Bizim bildiğimiz demokrasi siyasidir. Onun hedefi milleti idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde siyasi hürriyet temin etmek demektir. Binaenaleyh, sosyal devletle, hürriyetçi devleti karıştıranlara bunu ithaf ediyorum. Demokrasi fikridir, bir kafa meselesidir, her halde bir mide meselesi değildir. Hükümet prensibi de bir adalet muhabbeti ve ahlâk fikri icabettirir. Demokrasi

esasen ferdidir” dedi, ama dünkü konuşmasında bu biraz evvel zabıtlardan okuduğum görüş ve düşüncesini temelden değiştiren, o zaman yanlış olarak tanımladığı demokrasiyi, şimdi doğru tanımıyla ekspozé etti, teşhir etti; ama şüphesiz ki, bu doğru tanımlamasını yaparken de gerçekten demokrasi üzerinde sağlam bilgi sahibi olduğundan değil, bir kuşkusunu yenmek için böyle yaptı.

Çünkü Demirel bizim Hükümetimizin, koalisyon Hükümetinin giderek Türkiye’de ferdi teşebbüsü, özel teşebbüsü yok edecek, yerine nasıl olduğunu kendisinin de tarif edemediği ve fakat bizim hiçbir zaman düşlemediğimiz bir başka sisteme terk edeceği korkusu ve saiki ile yaptı.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan bir noktayı işaret etmek mecburiyetindeyim.

Dün Millet Meclisinde Program üzerinde müzakere yapıldı. Sayın Demirel Millet Meclisinde konuştu ve Sayın Başbakan gerekli cevapları orada verdi. Bir iki hususta Sayın Demirel’in konuşmalarına dokunduğunuz zaman bunları müsamaha ile karşıladım; ama dikkat ediyorum ki, Program üzerindeki bütün konuşmalarınız sadece Sayın Demirel’in daha evvel yapmış olduğu konuşmaların tenkidi şekline büründü, Çok istirham edeceğim, mevzu biraz sadet dışı hal alıyor, Cumhuriyet Senatamızın kendi hudutları içerisinde bu mevzuu görürseniz daha iyi olur kanaatindeyim.

C.H.P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Sayın Başkan, anlayışınızı anlamamak mümkün değil. Ancak, anlayışınızın temelinde yatan fikir şu olsa gerek; sanki ben Sayın Demirel’i hedef almış da onunla burada cedel halinde bulunduğum sanılıyor. Hayır. Ben, Demirel’in şahsını hedef almış değilim, bizim karşımızda muhalefet olma görevini yüklendiklerini söyleyen bir partinin en yetkili kişisinin yine bu Parlâmentonun bir kanadı olan Millet Meclisinde belli bir biçimde ortaya koyması, artık onun kişiliğini aşan bir hareket olmuş; bir parti görüşü, bir muhalefet partisi anlayışı haline gelmiştir.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, bilirsiniz münakaşayı sevmem ve arkadaşlarımla söz hakkına ve hürriyetine de müdahalede bulunmak istemem. Ancak, Sayın Demirel’in burada kendisi hakkında söylenenlere cevap vermeye yetkisi var mıdır? Yoktur. Öyle ise, bu kürsüden görüşmek, bu kürsüden kendini müdafaa edememek durumunda olanları lütfen burada eleştirir duruma girmeyelim. Benim istirhamım bu.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Sayın Başkan, ben Demirel’in bana cevap vermesini.. Peki, anonim şekilde konuşayım; bizim karşımızdaki muhalefet partilerinin anlayışlarıyla, bizim anlayışlarımız arasındaki farkı belirtmek istiyorum, daha doğrusu şimdi husule gelen yeni dengenin ne idüğünü, eski dengenin de ne idüğünü, eskiden iktidar partileri olan bugünkü muhalefet partilerinin bu konularda ne düşündüğünü ifade etmek her halde hürriyetim içinde olması gerekir?

BAŞKAN — Gayet tabîi, gayet tabîi buyurunuz efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi muhalefet partileri esinden demokrasiyi ferdi fikrî bir konu, içtimâî muavenet ve iktisadî

teşkilât konusu olmadığını söylemiş bulunuyorlardı, halbuki şimdi yaptıkları tenkitde; “Ekonomik sistem yeni, bir memlekette cari ekonomik düzenle siyasi rejim bir birinden bağımsız kavramlar değildir. İktisadî sistem birtakım temel hukuk kurallarına dayanır, bu temel hukuk kuralları her rejimin değil belli iktisadî sistemin yaşamasına ve gelişmesine elverişli olabilir. Hürriyetçi demokrasi, demokratik düzen ferde sadece siyasi kişilik değil iktisadî kişilik de tanıyan bir nizamdır. Kişiyi iktisadî faaliyetlerin mevzuu değil sahibi, hâkimi yapan nizamdır. Hür iradesiyle karar veremeyen kişinin hürriyete sahibolduğundan, hele siyasi hürriyetlerini kullanabileceğinden bahsetmeye imkân yoktur” diye demokrasinin bir sosyo - ekonomik içeriği bulunduğunu kabul etmiş bulunuyorlar. Tıpkı dünden beri cereyan eden müzakerelerde, bugünkü sözcülerin de ifade ettikleri gibi, ticaretin, özellikle dış ticaretin C.H.P. hükümetleri eliyle kamulaştırılması tehlikesine karşı çıkmalarını yadırgamamak elde değil. Çünkü bakınız 1969 yılında muhalefet partileri ticaret hakkında ne buyurmuşlar ve biz o buyurduklarına ne miktar uzak düşmüşüz veya yakın düşmüşüz, şimdi bu programın tenkidi bakımından bize çok önemli bir konu gibi geliyor.

Muhterem Senatörler, Türk tüccarının bugünkü durumu, daha ileri bir ticaret seviyesini kaldırma bakımından teşvike muhtaçtır. Nedenini söyleyeyim;

Bugün Türk tüccarı, geniş çapta ihracat yapan Türk tüccarı başka dış memleketlerdeki diğer firmaların aracılığını yapmaktadır. Ticaret, bu değildir. Ticaret, gidip piyasalara yerleşmek, o piyasalarda mal satmaktır.

Bugün ise dün tüccarların tüccar olmadıklarını, başka memleketlerin ekonomik araçları olarak bu ülkede onların menfaatlerini savunduğunu söylüyorlardı, şimdi bizim dış ticaret hakkında veya ticaret hakkında Hükümet Programına koyduğumuz düzenleyici maddeyi nasıl kınıyorlar, bunu anlamak mümkün değildir.

İdeoloji kavgalarının ve anarşik olayların bugün C.H.P. ve M.S.P. Koalisyonu tarafından önlenmesi için alınması gereken tedbirleri Hükümet Programına koymadığından bahseden muhalefet partisi sözcüleri bakınız bu hususta dün ne diyorlar, onu da size arz edeyim.

“Biliyoruz ki, hür bir düzende ideoloji kavgalarını yasaklarla önlemek mümkün değildir. Her zaman gayet tabîi ki, polis vazife görecektir; ama ideoloji kavgalarını ekonomik ve sosyal meselelerle ilerleme kaydetmeden daha tesirli bir şekilde ortadan kaldırmak ancak mümkündür. Ayrıca, demokratik rejim kendi kendini ayakta tutacak güce sahibolduğunu göstermek mecburiyetindedir”

Şimdi, Hükümetin komünizmle mücadele anarşizmle mücadele için hiçbir zabıta tedbiri getirmediğini, oysa ülkenin çok âcıl bir tehlike ile karşı karşıya bulunduğunu söyleyen ve böylece programı beğenmediğini ifade eden muhalefet partileri daha dün bu polisiye tedbirlerle ideoloji kavgalarının önlenemeyeceğini, ancak bunun geniş ve köklü ıslahat hareketleriyle giderileceğini söylemişler. Şimdi bizim Hükümetimiz de sanıyorum ki, bu yolu tercih etmiş olmasına rağmen neden dolayı bu tenkide mâruz kalıyor, onu anlamak mümkün değildir.

Bizim bir başka yönümüze de çok dokunuyorlar. “Yaptığınız şeyler büyük değişikliklerdir, bu değişiklikler Türk toplumunun nizamını değiştirir” diyorlar. Oysa, yine aynı muhalefet partisi sözcüleri dün, yine bu zabıtlarda olduğu gibi, “Topyekûn ıslahat hareketi kaçınılmaz hale gelmiştir” şeklinde ifadede bulunuyorlar.

Demek ki, dünkü düşüncelerini bugün neden dolayı değiştirdiklerini anlamak mümkün olmasa dahi, bir yerde elbette ki, tenkidlerinin de yersiz olduğunu söylemeye bize hak verir.

Değerli arkadaşlarım, daha çok şeylerden bahsetmek mümkün; ancak bir konuya değineceğim ve sözlerimi bitireceğim.

Arkadaşlarım, muhalefet sözcüleri, özellikle A.P. 28 Ocak 1974 tarihinde “İktidarda olabilmek ve kalabilmek için yalnız Millet Meclisinde 226 oya sahip olmak yetmez, aynı zamanda Parlâmentonun diğer kanadı Cumhuriyet Senatosunda da oy gücüne sahipolmalıdır” dediler.

Arkadaşlarım, bu sözü dikkat nazarınıza, hatta Türk kamuoyunun dikkat nazarına açıklıkla ve üstüne basa basa arz ederim.

A.P. Cumhuriyet Senatosunda Anayasa gereği yapılan seçimler dolayısıyla bugün belli bir Ölçüde üyeye sahip partidir. Hemen hemen Cumhuriyet Senatosu genel mevcudunun yarısına yakın bir üye topluluğuna sahiptir.

A.P. 14 Ekim 1973 genel seçimlerinde yenildikten sonra C.H.P’nin iktidar olma şansının belirgin hale geldiği günlerde ve fevkalâde özenle hazırlanmış bir tertip-le Cumhuriyet Senatosunda öylesine bir Başkanlık Divanı teşkili peşine düştü ki, maksat gayet açık ve aşikâr idi. Maksat, C.H.P. iktidarların, özellikle yasama faaliyetlerinde Cumhuriyet Senatosunda büyük bir engellemeye mâruz bırakmaktı.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, çok istirham ediyorum; şu konuşmanızın Hükümet Programıyla ne ilgisi var efendim?

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bir dakika efendim. Siz..

BAŞKAN — Şimdi aynı şeye cevap vermeye kalkacaklar. Şu müzakereler gayet iyi sürüp giderken, ille bir noktada mesele mi çıkaralım?

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) Sayın Başkan, sizin itirazlarınız benim fikir silsilemi bozmaya matuf ise, bunda başarı kazanamayacaksınız.

BAŞKAN — Hiç alâkası yok efendim. Şimdiye kadar hiç müdahale etmedim; ama Hükümet Programıyla buradaki Başkanlık Divanı seçiminin hiç alâkası yok. Onun yeri gelecek, bol bol konuşabileceksiniz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bunu kamuoyuna arz etmek zorundayım ki. C.H.P. iktidarının sunî tertiplerle, Cumhuriyet Senatosunda Başkanlık Divanı tertipleriyle şu veya bu tertiplerle akamete uğratılması girişimleri Türk kamuoyu önünde gereken niteliği, gereken damgayı yiyecek ve A.P. yi çok zor duruma düşürecek-tir. Bundan yılmayacağız; ama göreceksiniz ki, C.H.P. iktidarlari böyle tertipleri aşacak kadar halkla bütünleşmiş bir iktidar olarak hayatına devam edecektir.

Bir tarihte şimdiki Sayın muhalefet partisi Genel Başkanı “Bizim neden dolayı seçimleri kazandığımıza muhalefet partisi sözcüleri akıl erdiremiyorlar. Bu bizim sanatımızda, bunu söylemeyiz, sonra elimizden alırsınız” demişti ve ilâve etmişti “Yalnız hemen bir noktasını söyleyeyim, biz kendimizi halktan sayarız, halk da bizi kendinden sayar. Demek ki, devir değişti, demek ki, Adalet Partisi artık halktan sayılan parti olmaktan çıktı. Halk, Adalet Partisini kendi partisi olmaktan uzaklaştırdı. Şimdi, kendi partisine, Cumhuriyet Halk Partisine re onun ortağına eskiden olduğundan çok daha şevkle, hararet, inanç ve içtenlikle inanacaktır ve bu Hükümet herkesin gözü önünde, herkesin içine sindire, sindire, herkesi âdil ölçüler içinde memnun ede ede, Türk Halkının kaderini değiştirmeye muktedir olacak kir içtenlik, bir iyi niyet Hükümeti olarak tarihe geçecektir. Tanrı onlara ve hepimize yardımcı olsun.

Saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Gündoğan.

Adalet Partisi Grubu adına ikinci kez söz talebeden Sayın Ömer UcuzaL buyurun efendim.

Sayın hatip, bu konuşmanız yarım saati geçemez efendim.

A.P. GRUBU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli senatörler.

Altı saate yakın bir zamandan beri Ecevit Hükümetinin Programı üzerinde yüce huzurunuzda görüşmeler yapılmaktadır. Müzakerenin mevzuu, Ecevit Hükümetinin Programı üzerinde devam etmiş olsa idi, ikinci kez Adalet Partisi Grubu adına huzurunuzda gelmeyecektim. Hepinizin de şahit olduğu gibi Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Hükümet Programı üzerindeki görüşlerini beyan etmek üzere huzurunuzda konuşan Cumhuriyet Halk Partisi Grubu sözcüsü, Programı bir tarafa bırakıp, Adalet Partisinin iktidar döneminden. Adalet Partisinin çok yakın muhalefetine ve dünkü, bugünkü yapmış olduğu konuşmaları ele aldılar. Böylece programı bir tarafa bıraktılar. Tetkik buyurduğunuz Programda Hükümet bir hoşgörü havası ile Hükümet müsamaha ile göreve başlayacağını ilân ediyordu. Ama öbür Mecliste Programın müzâkeresinin hitamına doğru Millet Meclisi Cumhuriyet Halk Partisi Grubu da Hükümet Programının o güzel çerçevesini bir anda kırdı, aynen buradaki gibi muhalefete, iktidar dönemini, de ele almak suretiyle haksız ve yersiz isnadlarda bulunmaktan çekinmediler.

Sayın Gündoğan'ın konuşması sırasında Sayın Başkanın bir müdahalesi oldu. “Gayet normal seyrinde yürüyen müzakereyi, müzakerenin hududunu aşarak bir istikamete götürüyorsunuz” dediler. Bu Sayın Başkanın takdiri idi. Anladık ki, Sayın Gündoğan, dün Hükümetin Programı üzerinde Adalet Partisi Grubu adına Adalet Partisi Genel Başkanı tarafından yapılan haklı ve yerinde ileri sürülen fikirlere Sayın Hükümet Başkanı tarafından verilen cevabı kâfi görmemişler, onu tamamlama arzusu içerisinde hareket ettiler ve böylece Hükümet ortaklarını da unutarak, sadece bu programın sahibi kendileri olduğunu, sadece Türkiye’de iktidar olarak kendilerinin bulunduğunu ilâna çalıştılar.

Bir hususu daha tespit etmeden geçemeyeceğim; Neden seçime yakın zaman içerisinde Cumhuriyet Halk Partisi birdenbire isminin başına “Yeni” kelimesini ilâve etmek ihtiyacım duydu? O zamandan beri düşünür, birtakım sebeplere bağ-lardım; ama şimdi daha iyi tespit ettim. Bu kürsülerde kendilerini müdafaa etmek için sanki Cumhuriyet hükümetlerinin Türkiye Cumhuriyetinin elli yıllık, dö-ne-minde Cumhuriyet Halk Partisi iktidarda bulunmuş olsa da, Yeni Cumhuriyet Halk Partisinin o parti ile alâkasının olmadığını ve böylece kendilerini müdafaaada rahat hissetmenin hesabı içerisinde isim değiştirmiş oluyorlar.

Değerli senatörler. Cumhuriyet Halk Partisi yeri gelince 1920’lerden, büyük Türk Milletinin siyasi ve iktisadi kaderinde hizmeti bulunduğunu övüne övüne ilân ederler. Cumhuriyet Halk Partisinin 1920’lerden 1938’lere kadar geçen dönemine saygı ile bağlıyız. Bunun birinci sebebi, Cumhuriyetin ve büyük Türk Milletinin var oluşunun yegâne sahibi Atatürk’ün o dönemde büyük millete seve seve hizmet ederek getirdiği inkılâplarıyla bu fakir milleti nereden alıp nereye getirdiğini gayet iyi bilmemizdir.

Şunu da hatırlatmak isterim ki, 1938 tarihine kadar Türkiye’de bir tek parti vardı da o partide bütün millet birlik içinde idi. O partinin yapmış olduğu hizmeti, tek başına bugünkü Cumhuriyet Halk Partisi kendisine mal edemez. Asıl sahip çık-mak istedikleri Cumhuriyet Halk Partisinin hizmet dönemi budur. Şayet sahip çık-madıkları Cumhuriyet Halk Partisi dönemi 1938 - 1950 dönemi ise, ona da yıllarca bu kürsüden sahip çıktıklarını kendilerine hatırlatmak isteriz. 1960’dan 1964’e ka-dar da üç koalisyon hükümetinde Cumhuriyet Halk Partisi bu memlekette iktidar yapmıştır, Şimdi, bu kadar yıl Türk Milletinin kaderinde görev vermiş bir parti bu dönemlerin hepsini, ne halkın gözünden, ne milletin hafızasından silemez. Onun için, yeni kurulan Hükümetin programına kemali ciddiyetle sahip çıkarak, işçinin, köylünün, esnafın, sanatkârın bütün dertlerine çare bulacağım derken, geçmiş dö-nemlerde niçin çare bulmadınız sualini kapatmak için bir “Yeni” kelimesinin gölge-sine sığınamazlar.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — 25 seneden beri biz yokuz Sayın Ucuza.

HALİL GORAL (Aydın) — Siz Adalet Partisi olarak ne yaptınız?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz de Adalet Partisi olarak; iktidar dönemimiz olan 6,5 yılda Büyük Türk Millete açık alınla ve huzuru vicdanla hizmet ettiğimizi söyleyebiliriz ve tarih bunu yazacaktır, kimsenin bunu inkâra gücü yetmeyecektir.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — 12 Mart’a getirdiğinizi de yazacaktır.

BAŞKAN — Efendim lütfen müdahale etmeyiniz, çok rica ederim karşılıklı konuşmayınız.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Bu sözlerin de alâkası yok ama...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Yeni arkadaşlarım, benim bu kürsüde, ken-dilerinden gelen sözlerle itidalimi kaybedeceğimi zannetmesinler, bir kaç ay sonra bunu anlarlar.

BAŞKAN — Lütfen mevzua devam ediniz Sayın Ucuza, lütfen efendim.

NİYAZİ UNSAL (Erzincan) — Sizi çok iyi tanıyoruz!

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Tanımanız da lâzım.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Tanışırız!

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi, birtakım şeyleri sıraladılar. Sıralanan bu şeyleri teker teker ele almaya Sayın Başkanın tayin ettiği müddet içerisinde imkân bulamayacağım. Teker teker cevaplarını arz edemeyeceğini, ama birkaçını da cevaplandırmadan geçemeyeceğim.

“Adalet Partisi olarak, Hükümet programında getirmiş oldukları halk sektörünün ne olduğunu takdir edemediğimizi” ifade buyurdular. Hakikaten öyle, değendi arkadaşlarım;

Anayasamızın sektörleri tanzim eden maddelerine baktığımız zaman, biri kamu, biri özel diye iki teşebbüs görürüz. Açıklamaya lüzum yok; kamu ve özel. Vatandaşın yapamayacağı, milletin ihtiyacı bulunan malları üretmek için Devletin bazı kesimlere girerek hizmet gördüğü bir gerçektir. Bu dönem de rahmetli Büyük Atatürk’ün devrinde başlamıştır. Buna rağmen o devirde de özel sektör vardı ve bizzat Büyük Atatürk tarafından da himaye gördü. Bunu, Türkiye İş Bankasının, taraflarından kurulmuş olması misaliyle Yüce Heyete arz etmek isterim.

Şimdi gide gide her iki sektör de büyüdü, Allah’a çok şükür Türkiye de büyüdü, ama halk sektörü diye bir sektörle karşılaştık. Elbette bunun ne maksatla getirildiğini, neye hizmet edeceğini, bunun Anayasada ve mevcut mevzuatta yeri nerede diye sorduksak haklı olarak sorduk. Özel sektör, halk sektörü... İkisi de vatandaşın kuracağı teşebbüslerin isimi olarak akla geliyor. Kamu sektörü belli, ama görüyoruz ki ormanda, görüyoruz ki, kooperatifleşmelerde, görüyoruz ki iktisadî teşebbüsler meselesinde bu halk sektörü, sağında bulunan kamu Sektörünü, solunda bulunan özel sektörü tahrip ede ede bitirmenin de yollarını açmış bulunmaktadır. Peki, ekonomik hayatta böyle bir halk sektörüne ihtiyaç var diyebilirsiniz. E, bunun bir siyasi yönü yok mu? Siyasal sahada böyle bir kuruluşa ihtiyaç hissedildi mi ki, mevcut iki sektör arasına yeni bir sektör sokup, her iki tarafındaki sektörü tahrip etmenin endişesi içerisinde kaldık ve sorusunu sorduk.

Arkadaşını, birtakım şeyleri götüre götüre geldi tarım bölümüne. Tarım bölümünde bugün Türkiye’nin içinde bulunduğu şartları yaratanın rahatlıkla Adalet Partisi iktidarı olduğunu beyan buyurdular.

Sevgili arkadaşlarım, Türkiye’nin 1965’e kadar tarım sahasındaki durumunu, 1971’lere kadar olan durumunu, Devletin, resmî istatistikleri tespit etmiş durumdadır. Tanım sahasında biz köylüyü ihmal etmişiz, tarımımız bugün bu hale gelmiş... Nasıl ihmal etmişiz; 1965’te iktidara gelince. Türk köylüsünün tarım, sahasında çalışabilme imkânı sağlayabilmek için kendisine kredi açan müessesenin; Ziraat Bankası olduğu hepinizin malûmu. Ziraat Bankasının hesaplarına bakarsak, 1965’te Türk köylüsüne açtığı kredinin yekûnunu 2,5, milyar lira olarak görürüz. Altı sene sonra iktidardan ayrıldığımız zaman bu kredi altı sene içinde artırılı

artırıla 11,5 milyar liraya çıkarılmış; Devletin imkânı buna müsaade etmiş. Türk köylüsü iyi mahsûl alsın diye sulama yatırımlarına Devletin imkânları nispetinde bütçede yer ayırmışız. Türk köylüsü iyi mahsûl alsın diye iyi tohum aramışız, ıslah edilmiş tohumu köylüye vermişiz. Türk köylüsü iyi mahsûl alsın diye 1965’lerde 500.000 ton kimyevî gübre kullanırken 1970’lerde aynı gübrenin 2,5 milyon tona çıkmasını temin etmişiz, Dışarıdan ithal etmişiz, içeride 4 tane fabrika kurmuşuz. Kütahya’da vaktiyle kurulan fabrikayı da tevsî ederek bir misli artırmışız.

Küçük esnaf ve sanatkârlara geliyoruz; Türkiye Halk Bankası kredisini 50 milyon lira ile devraldık, küçük esnaf ve sanatkâra açtığı kredi 280 milyon lira. İki defa sermaye tezyidine gittik Halk Bankasının sermayesini 1 milyar liraya çıkardık, kredi miktarı da hepinizin bildiği gibi 1 milyar 980 milyon liraya çıkarıldı. Kâfi mi? Değil, İmkân? Bu kadar.

Sayın Erim, biraz evvel burada grubu adına beyanda bulunurken şöyle buyurdular; “Hükümet Programında birtakım şeyleri gördük bunların tahakkuku için gereken paraların nereden temin edileceğini soramıyoruz, yeri gelip onların kanunu görüşülünce onları araştıracağız” buyurdular.

Demek ki sadece yapacağız demek kâfi değil. Mesele yapmakta. Y yapmak için şartlar, Devletin imkânı, Devletin yetişmiş elemanı, verdiğiniz de geri alma imkânı... Projeye kredi vereceklermiş. Üç sayfalık proje getirene 1 milyon vereceklermiş. Sadece projeye kredi verdiğinizizi ilân ediyorsunuz. Günde 1 milyar gelirse, 360 günde 360 milyar eder.

Efendim, Türk köylüsünün sahibolduğu toprağın % 60’nın kadastro su, tapusu yokmuş. Günahkârı ben miyim sevgili arkadaşım? Yeri gelince 30 sene iktidarda kaldım diyeceksin, sonra da kendi yapmadığın işin hesabını benim 6 yıllık devreme sokup benden soracaksın. Devletin bütçesini 10 yıldan beri sizinle beraber biz yapıyoruz burada. Her yıl Tapu Kadastro Umum Müdürlüğünün bütçesini Devletin imkânı nispetinde hep beraber artırıyoruz.

Niçin artırıyoruz? Bu imkânları köylü vatandaşımıza biran evvel götürmek için. Bir yönü ile de yıllarca tutturduğunuz reform meselesini ciddi ve hiç kimseyi kırmamak, hiç kimsenin hakkına tecavüz etmemek için toprak reformunu hukuk nizamı içinde uygulamak için.

BAŞKAN — Beş dakikanız var efendim.

ÖMER UCUZAL (Devamlı) — Sayın arkadaşım, “Efendim, 50 yıldan beri bu memleketin geri kalış sebebini açıkça ifade ediyorum, Devlet memuru müsebbibi dir. Bir kalemde yüzbinlerce insanı itham etmeye hakkınız yoktur. 50 yıldan beri bu memlekete hizmet edip ömrünün 30 yılını vermiş bugün tekaüt olmuş, (C.H.P. sıralarından emekli olmuş, sesi...) Emekli olmuş kişilere buradan çalışmadınız demeye ne hakkınız var? Devlet sektöründe halen vazife gören insanlara çalışmıyorsunuz demeye ne hakkınız var? Yani, Hükümet Programına koyduğunuz o iki cümlelik hüküm zannediyor musunuz bütün memurları suçlamak için konu du?

Efendim, biz fikir suçluluğunun karşısındaymışız. Biz fikir suçluluğunun karşısında değiliz sevgili arkadaşlarım; Ama millî, demokratik, lâik, sosyal hukuk dev-

letini yıkıcı, tahribedici bütün fikirlerin karşısındayız, bu fikirler ebediyen suçluluk vasıtası olacaktır.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Eylem..., ya nasıl..., ah iyi vallahi.

A.P. GRUBU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Eylem değil. İşte o sizin dediğiniz gibi söylenirse, yazılırsa yine suç olacak.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Kitaplarda yazıyor.

A.P. GRUBU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O kitaplarda, Engels'in, Marx'ın karşısında aksi fikirleri beyan eden profesörlerin de fikri var; ama sabah-tan akşama tek taraflı propagandaları yapmaya kalkarsanız evvelâ gelip Anayasanın 2'nci, 11'nci, 21'nci maddesinden 29'ncu maddesine kadar hepsini değiştirmeniz lâzım. İşte bir noktada bunu söylemek istiyor. Sözüünüz biterken ifade ettiniz. "Efendim, o Mecliste çoğunlukta kalmış, bu Mecliste azınlıkta olmalarının hükmü yokmuş" Siz Anayasayı değiştirmek için zannediyor musunuz? Anayasanın kapısında bulunan tokmak çevrilince açılacak. 301 milletvekili orada, 123 senatör de burada ister o tokmağı çevirmek için; ama programınızı getirmişsiniz işletmek için hangi kanuni yola, hangi prensiplere başvuracağınızı ifade etmiyorsunuz; Sanki iktidar olup Hükümete gelmek istediğinizi yapmak... O devirler çoktan bitti değerli arkadaşlarım.

"Efendim, komünistlikten ne korkuyorsunuz" Evet şeytandan korkar gibi korkuyoruz, onun için de tedbir alacağız sevgili arkadaşlarım.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Biz de tedbir alacağız gayet tabii.

A.P. GRUBU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Çekoslovakya'da da, Macaristan'da da böyle söylediler. Nerede şimdi onlar? Sonra da geleceksiniz programınızın başında; demokratik, lâik, sosyal hukuk devletine saygılı olduğunuzu ilân edeceksiniz. Bu Cumhuriyetin adını ne koyacaksınız?

BAŞKAN — Lütfen bağlayınız.

A.P. GRUBU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Onun için Adalet Partisini kötüleye kötüleye bu getirdiğiniz programı tatbik edeceğinizi zannetmeyin ve bugünden bize taktığınız gözlükle başka gözlerle bakmayın. Memleket meselelerinde asgarî sizin kadar ciddî hareket edeceğimizi biliriz.

Saygılar sunarım efendim. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Ucuza.

Sayın Çağlayangil bir dileğiniz var efendim, tam anlıyamadım lütfen yerinizden ifade eder misiniz?

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sayın Başkan, Dışişleri Bakanı olduğum sırada imzaladığım bir Katma Protokolün zarar iras ettiğini bahisle Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Grup Başkanvekilinin beyanları oldu. Bunu tavzih etmek istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkanını, Sayın Çağlayangil'in Dışişleri Bakanı olduğu zaman imzaladığı Katma Protokol adı ile mâruf protokolün imzalanışından sonra kanunlarımıza göre burada bir hüküm ifade etmesi için müzakereler oldu. Bu bir. Ondan sonra bir Hariciye Bakanlığı Bütçesi münasebetiyle yine bu Katma Protokol konusu burada konuşuldu. Gerek partilerin gerekse bizim grubumuz bu konuda saatler tutan sözler söylendi ve mesele bir yerde iki tarafın görüşleri alındıktan sonra bağlandı. Şimdi söylediğim şey, yeni ve o vakit söylemediğim bir konu değil ki Sayın Başkan ve onu da bırakın ben bu Katma Protokolün bugünkü maddeleri ile 3'ncü 5 Yıllık Plândan anladığım gibi, Türk ekonomisine faydalı olmayacaktır, yazılı olduğundan bahsettim Çekinmiyorum çıksın; ama bu konu çok çok tartışıldı.

BAŞKAN — Hayır, müsaadenizle gayet sarîh size bir şey soruyorum; gayet sarîh, sizin görüşmenizde Dışişleri Bakanı iken tarafımdan imzalanan Ortak Pazar Katma Protokolü için memlekete zarar getirdi şeklinde burada bir beyanda bulundunuz mu?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Memlekete zarar getirecek şekilde hayır. Katma Protokolün bugün kapsadığı metinler, maddeler memlekette sanayileşmeye mâni olacak birtakım engeller halinde duruyor ve bunu Plânlama da böyle kabul etti dedim.

BAŞKAN — Sayın Çağlayangil, tatmin oldunuz mu efendim?

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarını; huzurunuzu tekrar işgal etmek mecburiyetinde kaldığım için özür dilerim.

Yalnız Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü Plânlamanın elime âdeta beni tedris edercesine verdiği çarşaf gibi talimata, öğütlere rağmen, benim imzaladığım bir Protokolla bugün sanayii dar boğazlara sokan, müşkül durumlar ihdas eden bir vaziyetin âmili ve müsebbibi olduğum şeklinde beyanlarda bulunuldu.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Öyle bir şey söylemedi.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Devamla) — Zabıtlar var, belki mealen değil. Şimdi iki noktaya arzı cevap edeceğim. Bir kere Dışişleri Bakanı bu önemde Katma Protokolü yetkisiz, tetkiksiz imzaya selâhiyettar değildir. "Sen Brüksel'e git de bak. Eğer bu protokol işine gelirse imza edersin, gelmezse itirazlarını yaparsın" diye bir hadise olamaz Bu protokolün mazisi var, macerası var. Üç defa gittik, müzakereler inkıtaa uğradı, biz direndik, onlar direndiler. Her gidişimizde de Plânlamanın adamları, Maliyenin adamları, ilgili bütün vekâletlerin adamları beraberdi ve imza edeceğimiz metin de Ankara'ya intikal ettirilip alâkalı kütün dairelerce tetkik ve tavsiye edildikten sonra imzalandı.

Bu tarafı geçelim, şimdi önemli bir noktaya geleceğim. Biz bu metni 23 Kasını 1970 tarihinde imzaladık. Metnin son maddesi şöyle; "Bu Protokol imza eden dev-

letlerin kendi anayasaları usullerine uyularak Meclislerinde onaylandıktan sonra yürürlüğe girecektir” Tarih 23 Kasım 1970 Yürürlüğe girdiği tarih; yani bu Protokolün bu Mecliste onaylandığı tarih, 1448 sayılı kanun ve 22.7.1971 tarih. Bu protokolü bu Meclise imza için sevk eden Hükümet Sayın Erimin Hükümeti, tıpkı Sayın Gündoğan gibi Ortak Pazara bakan, onun gibi düşünüp, onun gibi konuşan bir beyin takımı Hükümetin içinde. Ayrıca sevk imzasının altında üç tane değerli imza. Başbakan Yardımcısı Sadi Koçuş Adalet Bakanı İsmail Arar ve Enerji Bakanı Topaloğlu. Madem bu protokol memleketi Bu kadar dar boğazlara sokacak, biz bir hata ettik imzaladı. Aradan dört ay sonra en yetkili makamlarda bulunan bugün şikâyetle bulunan partinin en vekili kimseleri işgal ederek ne diye getirmişler huzuruza? Simdi gelip de bana Çağlayangil gitti, protokolü imzaladı, Plânlamanın eline verdiği çarşaf gibi talimatı hiçe saydı, ona rağmen memleketi dar boğazlara soktu demek, bu Senatoda bir grup adına yapılan konuşmada hafiflik midir, ciddi-yet midir? Takdirini size terk ederim.

Saygılarımla. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim. Sayın Gündoğan buyurun efendim.

C.H.P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan değerli arkadaşlarım; biraz evvel yaptığım konuşmaya ve cevap veren arkadaşlarıma karşılık vermek için huzurunuzda bulunuyorum, ama sonundan başlamak üzere arzı cevap edeceğim.

Değerli arkadaşlarını, Sayın Çağlayangil’in çoğu kez bu kürsüden güçlü bir konuşucu intibasını vermece çok özen bir gayret sarf ettiğini hep müşahade etmişsinizdir. Gücünü de maalesef söylediği fikirlerin doğruluğundan ve güçlülüğünden almaz da, işte böyle hafiflik midir, ağırlık mıdır gibi aslında o yaşta, o başta devlet yönetmiş bir kişiye başkasına taan etmek için başka söz bulamıyarak böyle sıfatlar izafe etmesine müracaat etmesi, asıl hafiflik değil midir yani? Hadi biz devletli değiliz, eski bir “Ministre Des Affairs Etranger” değiliz. Ama hadi yaptık, e, pekiyi siz bunu yaptınız, bunu söyler misiniz? Sizin diliniz özel diplomatik dildir. Ama bakıyorum, bundan kurtaramıyorsunuz kendinizi. Bu da çaresizliğinizden, o beyin takımınızın, sizin beyin takımınızın iyi mahsul vermediğinden. Bu böyle kalsın, istemiyordum fakat, söyledim.

Arkadaşlarım, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye denilen ülkenin ilişkileri tarihi yazılacaktır. Birçok kitaplar var bu hususta; ama okuyan beri gelsin. Bu tarihin içinde, belli, kilometre taşları, yahut dönüm noktaları çok önemli, birer nirengi olarak duracaktır. Bunlardan en önemlisi kısa söylemek için söylüyorum. 23 Kasım 1973 tarihinde, Sayın Çağlayangil’in Dışişleri Bakanı olduğu zaman kendisinin imzaladığı, geçiş döneminin şartlarını ihtiva eden Katımı Protokol teşkil edecektir. Bunun ilginç bir macerası vardır. Bildiğiniz gibi bu Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasındaki münasebetleri başlatan ve belli aşamalar içinde gelişmesini sağlayan temel andlaşma 1963 Ankara Andlaşmasıdır. Bu Ankara Andlaşmasında önemli iki madde Türkiye menfaatlerini ebede kadar korunmaya yeterli güçte, bir

hâkimiyet, hükümrancılık hakkı maddesi olarak, durur ve gerçekten koyanlara da Türkiye şükran borcu ile borçludur.

Ankara Andlaşmasının 3'ncü maddesi, derki; "Bu Avrupa Ekonomik Topluluğuna Türkiye hızlandırılmış kalkınması için ve eşit tavizler dengesi içinde katılmayı öngörür. Karşılıklı eşit Ödüller dengesi içinde katılmayı öngörür" Ve bu Andlaşma böyle yapıldıktan sonra bildiğiniz gibi bir hazırlık dönemi, sonra bir geçiş dönemi, ondan sonra da bir tam üyelik dönemi gelecektir. Bildiğiniz gibi bu hazırlık dönemi ilk önce beş yıldır; fakat eğer Türkiye hazırlık döneminde gereği gibi Avrupa Ekonomik Topluluğunun üyesi olmağa yeteri kadar hazırlanamamış ise, o Konseyin ve Türkiye'nin isteği ile bu hazırlık dönemi bir yıl, iki yıl, hatta üç yıl hatta dört yıl uzatılması olanağı Öngörülmüş gene o andlaşmada. 1970 yılından önceki bir yıl, yani 1969 senesinde Türkiye'nin hazırlık dönemi; beş senelik dönemi bitti. O sırada Türkiye bir tarihi karar vermekle karşı karşıya idi. Ya gerçekte bu beş senelik hazırlık dönemi içinde Türkiye geçiş dönemine girecek ve o dönem de ekonomisini, o dönemin şartlarına uygun biçimde yürütecek güçte idi, imkânlarla sahip olmuş idi, o hazırlıktan gereği gibi yararlanmış idi, ya da Türkiye henüz geçiş dönemine girmeye yeterli bir ekonomik dikeye gelmemiş idi. Bu tarihi kararı vermek Türkiye'nin zorunlu bir görevi idi.

Şimdi, 1969 senesinde Türkiye, onu idare edenlerin elinde hazırlık döneminden, yeteri kadar istifade etmemiş bir ülke olarak görülmesine rağmen, onlar görmüyorsa Türkiye'yi yönetimde gerçekten çağdaş düzeyde bilgiyle teçhiz edecek birtakım teşekküller Türkiye'nin beş yıllık hazırlık döneminde geçiş dönemine girmeye yetecek düzeye gelmediğini gösterecek bilgileri o günün iktidarlarına verdi. Uzun çalışmalar sonucunda Devlet Plânlama Teşkilâtı ve başka diğer örgütler Türkiye'yi beş sene için de geçiş dönemime gelecek duruma getiremediğimizi açıkça ifade ettiler ve dediler ki. "Bu geçiş dönemine girmeyi birkaç yıl geciktirmekte Türkiye'nin sayılmayacak kadar büyük yararları vardır"

Bu konu Avrupa Ekonomik Topluluğunun Brüksel'deki merkezinde de böylece bilinen bir konu idi. Oradaki teknisyenler buradaki Devlet plânlama Teşkilâtı gibi örgütlerin de verdiği bilgilerle gerçekten Türkiye'nin Beş Yıl sonra geçiş dönemine girmeye hazır olmadığını söylerken ve böylece müzakereleri hazırlık dönemini biraz daha uzatmaya doğru sevkederken birdenbire devrin iktidarı Sayın Çağlayangil oradaki teşkilatımıza emir buyurdu; hercibâdabad, şartlar ne olursa olsun uzatmayın, bu geniş dönemi Protokolünü imzalayın dedi ve kesilmiş müzakereleri devanı ettirdi, başlattı. Çırpındı oradaki delikanlılar, oradaki mütehassıslar, ne yapıyor-sunuz dediler, elimizdeki imkândan istifade edelim, daha üç yıl hazırlık dönemini uzatabiliriz dediler. Dediler; ama dinleyen beri gelsin.

İşte o sırada bir dış kredi ihtiyacı çok âcıl idi, birtakım başka propagandalar da yapılyordu; Güya Avrupa devletleri entegre oluyormuş siyaseten biz geç ka-lyormuşuz gibi bir telâşlar da girdi işin içine. Tabii bilemediğim birtakım devlet sırları da girdi işin içine ve gidildi gözleri yaşlı yaşlı - evet, bunu bir dramatik bir söz olarak söylemiyorum. Devlet Plânlama Teşkilâtı mensupları ve Dışişleri Bakanlığı-

nın o teknik adamları gözleri yaşlı yaşlı bu Protokolü, Türkiye aleyhine hükümler taşıyan Protokolün Hükümetin isteği ile imzaladı ve gerçekten Türkiye o protokolü imzaladığı zaman Ankara Andlaşmasının Türkiye'nin hızlı kalkındırılması ve karşılıklı eşit ödüller ilkesini bozucu bir protokol olarak meydana doğdu ve ondan sonra Plânlama Teşkilâtı ne kadar uğraştıysa ne kadar çabaladıysa bunu başka bir biçime getirmeye muvaffak olamadı.

Katma Protokol böyle imzalandı; o da yetmedi; Katma Protokolün geniş dönemi daha bu Türkiye'nin Parlamentosu tarafından tasdik edilip gerçek hukukî hüviyete kavuşmadan bir özel anlaşma yaptı Adalet Partisi Hükümeti. Geçici olarak Katma Protokol hükümlerini yürütmek için bir anlaşma yaptı, özel ticarî hükümler anlaşması yaptı. Afedersiniz, tâbiri mazur görün cayır cayır Protokol işler oldu, o özel anlaşmayla. Henüz bu memleketin Parlamentosu ye Protokolü tasdik etmediği, bir dönemde o Protokol, işledi ve bir sürü neticeler doğurdu. Sonra 12 Mart'ta bildiğimiz sebeplerle bir muhtıra ile terki iktidar eyleyen partinin arkasından gelen, bizimle alâkasını nasıl kurduklarını bir türlü anlayamadığım çok muhterem Erim. Hükümetlerinin döneminde de artık yıllarca böyle uluslararası bir anlaşmanın tasdikten geçmeksizin uygulanması geçici anlaşmalar uygulanmasını Avrupa ülkeleri kabul etmedi de. Onlar da getirdiler Osman Olcay'ın zamanında burada müzakereye koydular.

Yalvardık Osman. Olcay'a; sen bari onlar gibi yapma dedik. Bilmiyordum, bilmiyorum hâlâ neden öyle yaptı, niçin öyle yaptılar, o zaman Hükümet niye öyle karar verdi. Onu ne bulmaya.. Ama Osman Olcay veya Nihat Erim Katma Protokole bir şey verdi mi? Tasdik etmediği zaman iki yıla yakın zaman geçmişti. O özel geçici anlaşmayla o doğan sonuçlar ne olacaktı! Tahmin ederim Hükümet ondan korktu da buraya geldi.

Pekâlâ söylüyorsunuz çoğunlukta olduğunuzu ve öyleydiniz filhakika ve Koalisyon Hükümetiyle idare ettiniz bu memleketi 8 ay ve sonra da üç ay bu Hükümet buhranında. Çoğunlukta olan parti olarak mademki şimdi kabul ediyorsunuz bizim itirazlarımızı, neye oy vererek onu tasdik ettiniz, niye değiştirmediniz, uyanmadınız?

Dahası var; Katma Protokolün değiştirilmesi gereği Plân maddeleri içine girdikten sonra Adalet Partisi şimdi bugün geldiği intibah ile ha evet Plân doğru söylüyor, eğer bu Katma Protokol hükümleri değişmezse bu Plânın başarı şansı yok gibidir dedi mü. Demedi. Neydi benim Nihat Erim Hükümetleri içindeki rolüm! Benim rolüm belli tarih içinde. 12 Mart 1971 Muhtırası ile ben demokrasiyi bağdaşır bulmayan bir parti idim. Ama böyle; ama şöyle iştiraklerim oldu. Bu benim gönlümde beğenerek, seçerek yaptığım bir şey değildi. Hem ne söylüyorsunuz; benim iddia ettiğim hususları 12 Mart 1971 tarihinden sonra gelen Nihat Erim Hükümetinin Programının birinci sayfasında ne diyor biliyor musunuz?

“Adalet Partisi İktidarlara zamanında bu memlekette gerekli köklü reformlar yapılmadığı için bugünkü anarşi doğmuştur” diyor. İşte Başbakan burada. Elimde

de 1971 senesinde iktidara gelen Birinci Nihat Erim Hükümetinin Programı. Öyle mi? Yine Genel Başkanınız,

“Anarşi refah işaretidir” diye beyanda bulundu, zabıta var. Anarşiyi refahın meydana getirdiği bir suç diye beyanda bulundu.

Şimdi, Ömer Ucuza diyor ki, siz yeni Halk Partisi... Biz devrimci bir partiyiz. O devrimci parti ülke hayatı içinde, tarih içinde nerede yenileşmek, nerede ilerlemek, nerede yeni bir dünya görüşüne sahip olmak gerekirse tereddütsüz kendi iç dinamiği ile ve kendi iç meşruiyeti ile yeni olur.

Ben sana bir kere daha cevap vermiştim Sayın arkadaşım. “Hangisi yeni Halk Partisi, hangisi eski Halk Partisi” demiştin. Kınamak için söylemiyorum; bizim eski halimiz sizsiniz o eski Halk Partisi, yeni halimiz de bizim, yeni Halk Partisi demiştim.

Şimdi, dediği gibi bunların açık ve seçik muhasebesini yapmaya insanların mecali, takati yok.

Halk sektörü nedir, özel sektör ne olacaktır? Ne telâşa kapılıyorsunuz kuzum. Kim dedi size özel sektörün elindeki bütün üretim araçlarını alacağız da Devlete vereceğiz diye? Kim dedi size özel sektör denilen özel girişimciler, Türkiye’de artık bugünkü gibi yaşamayacaklar, şu teşebbüste bulunmayacaklar? Hayır; ama bir şeyi bilmeniz lâzım, özel sektör adı altında kaynakta ve mansapta ücrette ve fiyatta, bütün Türk halkını dilediği gibi soyma özgürlüğü artık yok. Böyle bir sermaye birikimi sürecine dur demek istiyoruz. İşte elimde bir gazete makalesi var. Resmî adanı, Maliye Vekâleti beş hesap danışmanı, bu Türkiye’nin nasıl bir vergi sistemi içinde yaşadığını yazıyor. “Türkiye’nin kanunları büyük bir soygun düzenini meşrulaştırmıştır” diyor. Makale orada. Yerinde resmen oturuyor. Doğru söylüyor. İşçinin ücretini kısacaksın, halkı en pahalı hayatı yaşatmaya medbur bırakacaksın, Devletin bütün kaynaklarını o ne idüğü belirsiz sektöre, aktaracaksın. Hükümet karışmayacak, kimse karışmayacak. O da isterse gazoz yapacak, isterse holding olacak, isterse tekeli olacak. Fiyat artışları diyeceksiniz. A kardeşim, fiyat artışları Türkiye’nin özel tarihî bir ekonomik vâkıasıdır. Bir başka başbakana bunu söylemiştim. Biraz evvel enflasyona, para basmaya vesaireye bir miktar dokunmuştum.

Bugün Türkiye’de hâkim ekonomik tepelerde cirit atan büyük, tekeli sermaye hatta bazıları işbirlikçi sermaye, aşırı kâr denilen illetin zebunu mudur, değil midir? Böyle bir illet var mı, yok mu? Vardır. Türkiye’de pahalılığın büyük bir unsuru da budur. Üretim eksikliği de pahalılığı yaratır. Elbette yaratır. Dağıtım eksikliği de yaratır; ama Sayın Başbakanın dediği gibi pahalılık aslında bir ülkede insanları kut-î lâyetim geçinmeye, Tanrı kaderidir diye inanmaya kalkanların o memleket insanının başına belâ ettiği bir musibettir. 1971 den bu yana ücretlerle fiyatlar arasındaki artış ya da spiral dediğimiz münasebet ne haldedir. Çiftçi malları fiyatlarındaki artışla çiftçilik yapmak için gerekli araçların fiyatlarındaki artış nedir? 1968,

1969, 1970 yıllarına kadar yüzde bir artış dahi kaydetmeyen çiftçi malları fiyatlarının karşısında montajcı traktör fiyatları?

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, lütfen kürsüye vurmayınız efendim. Sesler kayıtlara geçerken gürültü ile kayboluyor.

C.H.P. GRUBU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Peki efendim % 40 - 50 civarında artmıştır. Bunu hep biliyoruz. “Türk çiftçisine biz ne verdik?” Ne verdiniz Türk çiftçisine? Şunu bilirsiniz. Türkiye’de tarım alanında kurum olarak ne varsa Cumhuriyet Halk Partisinin eseridir; ama elinizde hep saptırılmış, hep başka bir kesime, merkantil burjuvaya akıtılmış birer mali kaynaktan başka bir şey olmamıştır. O bakımdan siz halk sektörünü anlayacaksınız. Çünkü halk sektörü halkın kendi kendine ekonomik faaliyette bulunma, kendi kendinin yarattığı değerlere sahip olma ve tekelci kapitalizme böylece, bir ölçüde engel olma, giderek bu ülkede küçük sermayenin büyük tekelci holdingler içinde erimesini önleme yolunda, dışa bağıllığı önleme yolunda atılması düşünülen bir adımdır. Dilerim ki başarı kazanır.

Türkiye’de sosyalist ekonomi politiği câri değil; ama Türkiye’de yozlaşmış ve insana tiksinti verici bir tekelci ve dışa bağlı montajcı, gayet kaynak israfçısı bir kapitalist ekonomi politiği de hâkimdir. Ne ondan, ne bundan yanayız, Anlaşıldı mı? Teşekkür ederim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Gündoğan.

Sayın İhsan Topaloğlu, zatiâlinizden hiç bahsedilmedi. Bir yazı göndermişsiniz.

M. İHSAN TOPALOĞLU (Giresun) — Kararnamede ismimin geçtiğini zannediyorum.

BAŞKAN — Aman efendim, zatiâlinizin isminden bahsedilmedi. *(C.H.P. sıralarından gürültüler anlaşılmayan müdahaleler)* Müsaadenizle efendim. Müsaadenizle arkadaşlar.

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Üç bakan dendi Sayın Başkan.

BAŞKAN — O zaman, burada o Hükümetin Başkanı var efendim. İcap ediyorsa kalkar o izahat verir. Şimdi, isminizden bahsedilmedi. Hiç kimse sizin için böyle bir şey düşünmedi.

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Evvelâ ona sorun. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Çok istirham ederim. Biz burada Hükümet Programını mı müzakere edeceğiz, yoksa Katma Protokolün müzakeresine mi gireceğiz? İstirham ederim. Çok istirham ederim, çok rica ederim arkadaşlar. Çok rica ederim. Ben büyük bir müsamahanın içindeyim. Siz iktidar kanadısınız. Siz daha çok bana yardımcı olacaksınız. Siz daha çok yardımcı olacaksınız ki ben bu işi daha rahatlıkla yürüteyim; ama bir nevi muhalefetmiş gibi hareket ederseniz ben bu idareyi götüremem müşkülâtle karşılaşırım. Daha söz almış 20 tane arkadaşımız var. Bunlar da bu yüksek Heyetin üyeleridir. Onların da söz hakkı vardır. Müsaade ediniz. Karşılıklı iki parti grubunun çekişmesinden bu işi çıkaralım; Senato genişliğinde, Senatonun bütün diğer üyelerini de katacak şekilde müzakereyi başladığımız gibi bir nezahet ve nezaket çerçevesi içerisinde yürütmek imkânına sahip olalım. Bunu başışlayın lütfen efendim.

M. İHSAN TOPALOĞLU (Giresun) — Müsaade eder misiniz? Sayın Başkanım.

Sayın İhsan Sabri Çağlayangil isiminden bahsederek, Halk Partisinin bir üyesi olarak oradaki konuşmasını tekzip eden yahut bana cevap verecek şekilde konuştu. Burada anlayışıma göre gerçeği açıklamak istiyorum.

BAŞKAN — İki kelime ile söyleyiniz efendim. Gerçek nedir?

M. İHSAN TOPALOĞLU (Giresun) — Müsaade ederseniz kürsüye gelip iki dakikanızı alayım.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

Çok istirham edeceğim yardımcı olun arkadaşlar. Bu böyle olur.

M. İHSAN TOPALOĞLU (Giresun) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Ortak Pazar Katma Protokolü hususunda Sayın İhsan Sabri Çağlayangil isiminden bahsederek, Cumhuriyet Halk Partisi üyelerinin de bu Anlaşmayı Meclise sevkettiğini söyleyerek bu işin içine benim de ismimi katmış oldu.

Bu konuda benim Protokolle ilk temasım, Karma Komisyonunda üye olmakla başlar. Orada üye olarak dört Cumhuriyet Halk Partili bu Protokolün memlekete zararını anlatmak için günlerce mücadele ettik. Karma Komisyonun bütün tavsiyelerinin altında şerhlerimiz vardır. 12 Mart olayı geçtikten. Hükümet kurulduktan sonra bütün konularda olduğu gibi bir miras olarak Protokolü karşımızda imzalanmış bulduk. Bu Protokolün Meclise sevk edilmesi lâzım geliyordu. O zaman şartlı olarak, oradaki ilgililere bildirerek bunun şartlı kabul edileceğini konuşarak, zabıtlarda olduğu gibi Sayın Osman Olcay'ın beyanlarıyla o şekilde buradan geçirmek mecburiyeti hâsıl oldu. Bu Protokolü imzalatan ve bunun mesuliyetini taşıyan tabiidir ki imzalayan Adalet Partisi Hükümeti idi.

Bu Anlaşma nitekim daha sonra Birinci Erim Hükümeti zamanında ekim ayında bunları düzeltmek için Plânlama Müsteşarı Brüksel'e gitti ve müzakerelere başlandı. Sonunda nasıl bir netice alındı, onu katı olarak bilmem; ama ben burada bir devri de savunmak için bulunmuyorum. Yalnız bir gerçeği açıklamakta kendimi görevli gördüm. Çünkü dolaylı yoldan Cumhuriyet Halk Partisinin bunun içerisine karıştırılması bir haksızlık olurdu. Hatta Sayın İhsan Sabri Çağlayangil'e şu kapının önünde şunu söylemişimdir; "Karma Komisyonunda bizim, mücadelemizi, kendisine zorluk çıkarıldı şeklinde kabul ettiği için kendisine rica etmiştim. Böyle bir muhalefet var. Onun için bu muhalefetin baskısını kullanarak belki memleketin lehine bazı avantajlar sağlayabilirsiniz" diye de burada böyle bir konuşma geçmişti. Herhalde hatırlarlar.

Onun için bizim burada yapmış olduğumuz mecburî bir görev olarak gelmiş bir şeyi imzalayıp, sevk etmekten ibarettir ve bunu da şartlı olarak yapmışızdır. Bu, o Hükümetin anlayan ayı imzalaması dolayısıyla doğrudan doğruya onlara ait bir husus olması lâzım gelir.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim. Teşekkür ederiz Sayın Topaloğlu.

Efendim, gruplar adına konuşmalar burada son bulmuştur. Şahısları adına söz alan arkadaşlara geçiyorum. Ancak, şahısları adına söz alan ondokuz arkadaşımız vardır, bunlara söz vermeden önce lehinde, aleyhinde veya üzerinde ne şekilde konuşacaklarını tek tek sorup karşılırlarına işaret edeceğim ve ondan sonra söz vermeye başlayacağını.

Bilindiği gibi, şahısları adına söz alan arkadaşların süresi on dakikadır. Sayın Ekrem Acuner?

EKREM ACUNER (Tabii Üye) — Lehinde.

BAŞKAN — Lehinle. Sayın Dikeçligil?

HÜSNÜ DİKEÇLİGİL (Kayseri) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Aleyhinde.

Sayın Hamdi Özer...

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Lehinde

BAŞKAN — Lehinde.

Sayın Sami Turan, yazılı olarak söz sırasını yine listede yazılı bulunan Sayın Fethi Çelikbaş'a vermiştir.

Sayın Fethi Çelikbaş, zatiâliniz?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Aleyhte.

Sayın Sabahattin Orhon?

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Aleyhle.

BAŞKAN — Sayın Ömer Ucuzal, söz sırasını Kâmran İnan'a vermiştir.

Sayın Kâmran İnan, zatiâliniz.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Üzerinde.

BAŞKAN — Üzerinde. Sayın Mehmet Özgüneş?

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabii Üye) — Lehinde.

BAŞKAN — Lehinde.

Sayın Turgut Cebe?

TURGUT CEBE (Ankara) — Üzerinde.

BAŞKAN — Üzerinde

Sayın Kalpaklıoğlu?

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Aleyhinde. Sayın İşmen?

FATMA HİKMET İŞMEN (Kocaeli) — Lehinde

BAŞKAN — Lehinde. Sayın Tayfur Sökmen.

TAYFUR SÖKMEN (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Üzerinde.

BAŞKAN — Üzerinde.

Sayın Sait Mehmetoğlu?

SAİT MEHMETOĞLU (Mardin) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Tıgılı?

MUSTAFA TIĞLI (Sakarya) — Aleyhinde.

Sayın Nejat Sarlıcalı?

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Lehinde.

BAŞKAN — Lehinde. Sayın Hilmi Nalbantoğlu?

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Lehinde.

BAŞKAN — Lehinde. Sayın Sami Turan?

SAMİ TURAN (Kayseri) — Aleyhinde.

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Demin vardı yine.

BAŞKAN — Yer değişti efendim, yer değişti; müsaade edin efendim, müsaade edin; biraz itimat ediniz muhterem arkadaşlarım,

Sayın Mehmet Feyyat?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Lehinde.

BAŞKAN — Lehinde.

Efendim, İttüzüğün 56'nci maddesi mucibince bir lehte, bir aleyhte, bir üzerinde olmak üzere sıra ile söz vereceğim.

Simdi, lehinde Sayın Ekrem Acuner.

Saat yirmi iki kırk beş, efendim.

EKREM ACUNER (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Sayın Hükümet üyeleri, Sayın Senatörler;

Hükümet programı üzerinde söz alışımın amacı, programı eleştirmekten daha çok, programa hâkim olan fikir ve icraata katkıda bulunmak, gerekli gördüğüm uyarı ve önerileri kendilerine iletmektir.

Görüşlerimi açıklarken bir kör dövüşü haline getirilmiş olan konuları tekrarlamaktan sakınmaya ve teknik yeteneği gerektiren düşünce ve girişimlere de değinmemeye özellikle dikkat ve itina göstereceğimi belirtmek isterim.

Sayın Hükümet üyeleri, Sayın Senatörler; Çağımızın son yıllarda ulaştığı düzey; bireyleri, toplulukları, ulusları, uluslar ailesini çok yakından ilgilendiren ortak sorunlar, ortak çıkarlar ve ileri teknoloji konularıdır. Cihangir olmak, imparator-

luklar kurmak, diktatörlükler ve totaliter rejimler yaratmak nasıl çekiciliğini yitirmiş ise, devlet güdümünde şimdi yedek uygulanan doktrinler, sistemler, ideolojiler de tüm insanlığın karşılaştığı sorunları çözmekte ortak çıkarları sağlamakta gerekli unsurlar olmuşlardır; ama yeterli unsurlar olamamışlardır.

Nasıl ki, çağ kendine özgü koşullar içerisinde akıcını sürdürüp gidiyorsa, bu akışın getirdiği ortamda meydana yelen sorunlar da kendine özgü yeni çözüm şekilleri ve biçimleri istemektedir.

Uzaya atılan bir uydu ile evrende yer almış tüm doğal kaynakların yerlerinin tespit ve tayin edilmesinin olanak hale getirilmesi ileri bilim ve teknolojinin çıkar kaynaklarının belirlenmesinde ve sağlanmasında devletlerin izleyeceği iç ve dış politikaya nedenli etken olduğu bilinmelidir.

Eğer, uygulanmakta olan sistemler, doktrinler, ideolojiler sonuç almak için her konuda yeterli olsalardı zıt sistemler uygulayan devletlerin kimi sorunlar ve çıkarlar karşısında sıkı işbirliğini, aynı sistemleri uygulayanların ise birbirlerine karşı vaziyet alışlarını görmezdik, yaşamazdık.

İç sorunlarla dış sorunların, iç çıkarlarla dış çıkarların birbirleriyle olan bağlantılarını görmemek, anlamamak, ya da var olan bu bağlantıları kesebileceğini düşünmek, yanlışların en büyüğüdür.

NATO'daki başkaldırmaları kırmak, Avrupa, özellikle Japonya'nın dünya pazarlarına egemen olma eğilimini taşıyan sanayi ve üretim gücünü kösteklemek için Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliğinin ortaklaşa yarattıkları petrol sorunu ortak çıkarların kimleri bir araya getirebileceğinin en belirgin örneğidir.

Sayın Hükümet üyeleri; Bu gerçeklere yeterince önem verilmediği takdirde, Devlet güdümünde alınacak her tedbir kısa süreli olmaya, etkenliğini yitirmeye mahkumdur. İster yurt içi ister uluslararası kurulması düşünülen ilgi ve ilişkilerde olsun, bu ilgi ve ilişkiler hangi alan ve konularda bulunursa bulunsun, yurt içinde birlik ve beraberliğin, huzur ve güvenin temin ve tesisi, sosyal barışın kurulması ve sürdürülmesi uluslararası kurulacak her türlü ortaklık ve birliklerde de ortak çıkar ve ortak sorunların bulunması en azından ortaklar arasında çıkar dengelerinin tesisi gereklidir.

Sayın Hükümet üyeleri; iktidar yolculuğunuzda sayılması bitmeyecek kadar görünen sorunlarla karşı karşıyasınız. Bu nedenle sizlere kendi inançlarıma göre önemli gördüğüm samimi önerilerim olacaktır.

Mevcut sorunlar, ne kadar sayı çokluğuna sahip olurlarsa olsunlar, bu sorunların büyük çoğunluğu teferruatla ilgilidir ve ana sorunların çözülmesi ile birlikte kendiliğinden ve rahatlıkla çözebilir.

İlk önerim, her yerde birden netice almak arzusu hiçbir yerde başarıya ulaşmamayı sonuçlar.

O halde, önce ana sorunlar üzerinde tüm güç kuvvet ve olanaklarla yüklenmek, ardı sırada da bu konularda sonuçlar aklıktan sonra diğerlerine yönelmektir.

Benim görebildiğim kadarı ile ülkemiz için ilk anda çözüm bekleyen ana sorunlar şunlardır; Tarımsal ve sanayi alanlarında öngörülen kalkınmayı sağlayacak olan temel kaynak enerji;

Aynı ölçüde etkili olacak diğer kullanım alanlarındaki su;

Huzur ve güvenliği, sosyal barışı, çok partili demokratik düzeni sağlayacak ve bunların sürekliliğini koruyacak olan sosyal sınıflar, gruplar ve coğrafi bölgeler arasında çıkar dengelerinin kurulması;

Uygar insan düzeyine ve onuruna yaraşır ölçüde fikir ve inanç özgürlüğünün yeniden getirilecek yasalarla pekleştirilmesi;

Sosyal hukuk devletinin tüm kuralları ile uygulanması; doğada ve halkta mevcut üretim gücü ve potansiyelinin ulusal güdüm altında olarak demokratik yöntemlere göre harekete geçirilmesidir.

Sayın Hükümet üyeleri, dışa yönelik ve dıştan yönelen sorunlar için de bu sorunlara bakış açısını ve izlenmesini gerekli gördüğüm yolları şu biçimde önermek istiyorum. Bu önerilerimi genel doğrultular halinde belirlemek ve ayrıntılarına girmemek niyetindeyim.

Bir ülkeyi, özellikle gelişmekte olan ülkeleri ilk önce en yakın komşularını içersine alan bölgesel sorunlar ve çıkarlar ilgilendirir. Bölgede vukua gelecek bir bunalım ya da sorun yakın çevreyi tehdit, uzak çevreyi sıkıntı, daha uzağını üzüntü, daha da uzağını ise ilgisizlik şeklinde etkiler, Bunları bilmemek, ihmal etmek, bunları görmemezlikten gelerek gereğinden fazla uzak çevrelerin sorunları ile uğraşı kurmak ve böylece büyük politika yapıyorum izlenimi uyandırmaya çalışmak hem mevcut gücün ölçüsü ile orantılı olmaz, hem de bu politika kendisi için, ülkesi için yarar sağlamaz.

Haysiyetli, itibarlı, bağımsız politika demek, ulusal çıkarlarını bilen, ulusal sorunlarına teşhis koyan ve bu sorunlara, çıkarlara ortak katabilen politikadır. Ulusal hedeflerin sağlanmasında başarılı bir dış politikanın izlenmesinde esas, ülkemiz ve içinde bulunduğumuz uluslararası bölgenin sorunlarını ve çıkarlarını iyi bilmek ve bu sorunları, çıkarları bölgesel ortak sorunlar ve çıkarlar haline getirmek, süper devletlerin bu sorun ve çıkarlarla bağlantı kurabileceği noktaları bulabilmek ve buna dayanarak uluslararası birlikler ve ortaklıklar kurmak.

Orta - Doğu bunalımı ve bunalımın getirdiği sonuçlar dikkatle izlendiği takdirde dış politikamızın hassasiyet ve itina ile bütün gücünü toplayacağı yönü kendiliğinden ortaya koyar. Ümit etmek isterim ki, ulusal güvenliğimizi sağlayan Silahlı Kuvvetlerimizin teşkil, teçhiz, eğitim ve konusu da, ağırlığı bu yönde olsun. NATO, CENTO Ortak Pazar, Avrupa Asamblesi gibi andlaşma ve andlaşmalar bugün erişilen düzeyde gerekliliğini sürdürmekte iseler de, yeterliliği bizim yönümüzden kanıtlayamamışlardır.

Sayın Hükümet üyeleri, 1961 yılından bu yana iktidar kurma olanağına sahip siyasi partilere, gerek başkanlarına yürekten ilettiğim dileklerinizi sizlere de bu kürsüden iletmış bulunuyorum. Parlâmentodan alacağınız güvenoyunun ardı sıra

Türk siyasi tarihi bir süre de sizin çizdiğiniz mecradan akacaktır. Tarihin dönemeç noktalarında iktidar olmak sorumluluğunu yüklenenlerin durumları gerçekten zor ve ilginçtir Ulusal özlemler için bağlanan umutlar bu dönemde çoklukla duygunurlar. Bu duygunluğa gerekli özen gösterilmezse toplumda mutsuzluklar her an yeniden başlayabilir. Kuşkusuz olarak diyebilirim ki, ülkemiz için böyle bir durumdan doğacak olumsuz sonuçları kestirmek de güç değildir.

O halde ulusal özlemler mutlaka hedeflerine ulaştırılmalıdırlar.

Bir de türlü deneylerden öğrenilen bir gerçek vardır. En içten yapılan eleştiriler, uyarılar, öneriler bir gün gelir zamanla iktidar çevresinde çok yönlü olarak kurulacak olan çemberi delemeyiz. İşte bu andan itibaren iktidar körleşir, sağırlaşır, hırçınlaşır, tutarsız, dengesiz, çağ dışı uygulamalar birbirlerini izler durur. Artık Devlet birimi yörüngesinden çıkmıştır. Bu gidişin sonunda iktidar çöker. Çöker; ama demokratik alternatifini de yok ederek çöker. Böyle bir iktidarın kimseye sorumluluk yüklemeye hakkı yoktur. Çünkü kendi kaderini yine kendi eliyle yazmıştır. Gerçekten demokrasiye inanan iktidarlar etraf çemberini kıran, lâik, sosyal hukuk devleti ilkelerini tüm kuralları ile uygulayan, demokratik alternatifleri sürekli olarak açık tutan iktidarlardır.

Beni dinleyen arkadaşlarıma saygılar sunar, İktidar kanadını oluşturan partilere ve Hükümetine sürekli, sağlıklı başarılar dilerim. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Acuner.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın hatibin sözünü kesmemde için, zaten zamanı az, ikazda bulunmadım. Hitapların Başkanlığa yapılması lâzım, “Sayın Hükümet üyeleri, Sayın Senatörler” diye bir başlangıç ki, burada ilik önce Başkanlık ve tabii ki öncelikle Senato gelir. Bu bakımdan bu hitaplarımızda biraz dikkatli olmamız gerekir.

Sayın Hüsnü Dikeçligil, buyurunuz, aleyhinde.

HÜSNÜ DİKEÇLİGİL (Kayseri) — Sayın Başkan;

10 dakikalık zaman içerisinde burada, gördüğüm bazı mühim noktalar üzerinde duracağım. Şimdiye kadar, hatırımda kaldığına göre 10’a yakın Hükümet programı okundu. Bu Hükümet programlarının hepsi iddialı idi; ama sonunda baktık ki bunların hepsinin tahakkuk etmesine imkân görülmedi.

Bu Hükümet Programında da elbette Cumhuriyetçi Hareket Partisinin programından tutunuz başkalarından da buraya aktarmalar olmuştur, alınmıştır. Meselâ, köy-kentleri, kooperatifler meselesi Cumhuriyetçi Hareket Partisinin ilk defa programa aklıgı meselelerdir. Yeni bir şey yoktur.

Yeni bir şey umumiyet itibariyle var; ama çok vaatler de var. Bu vaatlerin altından Türkiye’nin bu şartları altında nasıl kalkacağını hakikaten düşünüyorum. Bu vaatlerini yerine getiremediği takdirde elbet teki millet içine gömülecektir ve bir gayrimemnun durum meydana gelecektir. Türkiye’nin bütçesi ve imkânları malûm. Malûmoğlu malûm... Bugün bir sıkıntı içinde bulunan bir millet var ve bunlarla ilgili olarak her iki parti de büyük vaatlerde bulundular. Bulunuldu.

Bu sıkıntı nasıl giderilecek? Bence, bunu öncelikle ele alması lâzımdı. Bir pahalılık yoktur diye bir terane tutturuldu. Fakat, bunun aslı ve astarı yok. Ben, halkın içerisinde yaşayan bir insanım ve her Cuma - bilhassa araçlardan değil - pazardan alış verişimi yaparım. Bilâkis artış vardır. Şimdi, dünya fiyatları da malûm. İthalât pahalı olacak, pahalılık alıp yürüyecektir ve bugün bir liraya yediği ekmeği 3 - 4 liraya kadar yiyecektir. Bu sıkıntıyı nasıl giderebilecek? Engin tarihimizden bahsedeni Sayın Hükümet engin tarihimizin durumundan ibretle ders alması lâzımdı. Meselâ, memleketleri sıkıntıya düşüren nokta şu, Osmanlılar zamanında ekmeğin narhını doğrudan doğruya Padişah tâyin ederdi. Sadrazam da ekin, yakacak ve yağın narhını tâyin ederdi. Bu dört maddenin bulunmasına ve bunları halkın ucuz yemesine yardımcı olurdu. Bunlar olmadığı takdirde memlekette huzursuzluk olacağını biliyorlardı.

Şimdi soruyorum, ekmek seneye kaç liraya yenecek? Benim bugün piyasada gördüğüm buğdayın fiyatı 250 kuruştur. Bunu nasıl önleyebilecekler? İhtiyacı olanlar gıdasını ucuz olarak temin edebilecek mi?

Şeker fiyatında artış olacak mı? Şekerde mühim gıdalardan birisi. Türkiye'nin odun gibi yakacak ihtiyaçları sağlanabilecek mi? İşte üzerinde durulması gereken meseleler bunlardır, yani günlük meseleyi halletme keyfiyetidir. Halktan yana olma edebiyatı bir şey ifade etmez. Halkın bu zarurî ihtiyaçlarını gidermediğin takdirde, halktan yana değil, halka ters düşersiniz. Bu programda bu hususlara öncelik veren noktalara ben rastlamadım ve rastlanamaz da. Geniş vaatlerden önce, sözcüsünün söylediklerini giderici tedbirleri önceden almak mecburiyeti dedir. Bunları önceden almadığı takdirde, ne milletin güvenini, ne de parlamentonun güvenini kazanabilir.

Arkadaşlar iktidar oldular kendilerinden rica ediyorum, iktidar kanadı sakın olmalıdır, gürültüye meydan vermemeli. Ancak böylelikle Parlamentonun itimadını kazanabilir. Yoksa Mecliste olduğu gibi burada olduğu gibi eğer hırçınlıkların içine girerse, ne halkın, ne Parlamentonun itimadını kolay kolay kazanamaz ve mümkün olmayacaktır.

Arkadaşlarım, Sayın Erim burada bahsettiler, ama ben bunu biraz açıklayacağım, açıklamaya mecburum.

Bir noktaya rastladım, bizim ecdadımız tarih boyunca imarethaneler kurmuş, vakfiyeler kurmuş, düşkünlere yardım etmiş, Orhan Gazi, bimarhanede düşkünlere bizzat yemek yedirmiştir. Bu insanlar sağcıydı. Hatta koalisyonun ortağı parti mensupları da rozetini sağ tarafına takar. Sağcılığı yanlış anlamayınız, sağcılık bütün haksızlıkların karşısında, ilim irfanla beraber, yükselmekle beraber hak ve hukukla beraber ve alın teriyle kazancın dışındaki bir kazancı kabul etmeyen bir düşünce tarzıdır. Bunu Sayın Ecevit'ten bilerek ve Hükümet ortağı olan partiyi de üzmeden söylemesini, sağcılığı iyi bilmesini, engin tarihinden ders almasını çok isterdim, arzuldum. Maalesef bu ders alınmamıştır, meseleler tek taraflı mütalâa edilmiştir.

Sayın Ecevit'in Ak Günlere adlı kitabını okudum. Atatürk devrimlerini de okudum. Ben Atatürk inkılâplarını daha hoş görüyorum.

Şöyle bir tabir var, bizde anarşik olaylar öyle oluyor; Yeniçeri teşkilâtı kaldırıldığı vakit günü o şairi şöyle demiş ebcet hesabıyla; “İkide birde koyup kaldırmakta kazan devrildi ocağı söndürdü”

BAŞKAN — İki dakikanız var efendim.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Ne çabuk oldu efendim insaf edin.

Şimdi, arkadaşlar, bakıyorsunuz Atatürk devrine taban tabana zıttır. Ho Şi Minh, Che Guavera’nın karşısında kilitli kapılar vardı, onlar bu kilitleri kırmak mecburiyetindeydi, ama buna şimdi lüzum yoktur, tokmakları çevirdiğin vakit açabilecek. Hangi anahtarla açacak bunu acaba? Selâmet Partili arkadaşlarımız bu anahtarlarını acaba kullanıracak mı? Bu meselelerin üzerinde ısrarla durmak ve eğilmek mecburiyetindeyiz.

Düşünce özgürlüğü; arkadaşlar düşünce Özgürlüğü bu millete pahalıya mal olur. Çok pahalıya mal olacaktır kardeşliği sağlayamayacaktır. Siz buna güleceksiniz, ama ben Türkiye’yi bölmekten, parçalamaktan korkuyorum, ümitsizim. Birkaç tane misâl verelim; Türkiye’nin yapısını ve tarihî akışını iyi bilmek lâzım. Meşrutiyet devrinde uhuvvet, müsavat, adalet, hürriyet çılgınlıkları ve sosyalizmi hareketleri Filibeli Zaden’in konferansında görürdünüz. İmparatorluğu yemiş bitirmiştir. Türkiye daha kültür bakımından tamamen milliliğe kavuşmamıştır. Yani milletlik vasfını bütünüyle taşıyor kabul etmeyiniz. Yarın çıkıp Barzani’ye mehdi resul derse, nitekim aralarında vardır. Bunun da özgürlüğü olacak anı? Hizbüt Tahrir Türkiye’yi bölmek için kalkarsa, onların hareketleri düşünce özgürlüğü olacak mı? Yahova şahitleri takip ediliyor, bu düşünce özgürlüğü sayılacak mı? Arkadaşlar bunlar, üzerinde durulacak meselelerdir. Ben doğrusu atımızden ürküyorum, korkuyorum. Alabildiğine fikir özgürlüğü, anarşi yaratır...

BAŞKAN — Lütfen bağlayın efendim.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Fikir başkadır onu, o fikri eyleme geçirmek için talebeyi teşvik etmek başkadır. Arkadaşım burada söyledi ve bunlar kitaplarda yazılı, fakat siz onu tahrir edip eyleme geçirecek olursanız, bu fikir olmaz, sadece tahrir olur, memleketi bölmek olur.

Bu arada 12 Martı da unutmayalım. 12 Mart belki parti olarak bizim aleyhimize olmuştur, fakat ben milliyetperver olarak defalarca ifade ettim; Türk Ordusu en büyük millî vazifesini yaptı. Bugün bunlar fikir özgürlüğü olduğuna dair gazetelerde yazılar görüyoruz. Bu ne demektir? Eğer öyle olmasaydı. Türkiye komünizmin pençesine düşecek son Türk Devleti olacaktır. Tarihin enginliğinden ders alırken Sayın Ecevit’in kitabına Atatürk’ün gençliğe hitabesini koymasını isterdim.

BAŞKAN — Bağlayınız efendim vaktimiz geçiyor.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Orhun kitabelerinden ders alınmasını isterdim. Dışarıdan gelen fikirlerle Türk devletleri nasıl parçalanmış ve yıkılmıştır. Maalesef Türkiye’imizde Türklüğünü inkâr eden var. Dindar arkadaşlarımız ben İslâmım diyor. O zaman da İslamcılık vardı, ama İmparatorluğun o devrinde ne getirdi. Ben burada kürsüde ilk defa kaydetmiştim, Müslüman Türküm diye. İftihar

edeyim, bunlar birbirinden ayrılmayan unsurlardır. Ne yazık ki bugün Türkiye’de tarihin derinliğine inmeyen kişilerde bu fikirlerde var.

BAŞKAN — Efendim vaktiniz tamam.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Şunu da sormak istiyorum; yine kitaplar piyasaya çıktı, milliyetperver çocuklara baskılar başladı. Halbuki Hükümetin bunu şimdiden durdurması lâzım.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Kitaptan korkma.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Ben kitaptan korkmam, fakat o kitaplar memleketi ne hale getirdi ve sıkıyönetim onları toplattı. Onları piyasaya sürüp çocukları eyleme mi teşvik edeceksiniz?

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Öğretmen olarak kitaptan korkma.

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayalım efendim.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Ben öğretmen olarak korkmuyorum, ben okuyorum. Bir defa tahammülü olan, benim zamanım olsaydı size bunların neler doğurduğunu açıkça söyledim. Bu fikir özgüllüğü mü olacak? Mülkiyede genç Kuseyri arkadaşı tarafından öldürülecek. Şu beyaz kitap elimizde, bundan ibretle ders almalıyız.

BAŞKAN — Evet efendim vaktiniz doldu.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Her halde Melen Hükümeti yayımladı, bundan ibret dersi almalıyız. Arkasından hocalar yürüyüşe geçecek, bu hocalık vasfına sığar mı soruyorum?

BAŞKAN — Lütfen efendim vaktiniz geçti.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — 12 Mart’tan sonra meydana çıkacak, biz öldürdük te sağçıların üzerine attık, diyecekler milliyetperver 17 tane vatansever evlât şehit edildi, gitti ve Türk Ordusuna komutanına silah atıldı, bunlar fikir suçu sayılmayacak mı? Tekrar karışıklığa meydan mı verilecek?

BAŞKAN — Sayın Dikeçligil, sözünüzü keseceğim.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — O fikir suçu değil.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Fikir onu eyleme sevk etmiştir. Şimdi yine aynı boşluktan faydalanmak suretiyle siz bu hareketleri Türkiye’de doğurduğunuz gün mesul olacaksınız.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Atmaca ile münakaşanızı dışarıda yapın, vaktiniz doldu.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Her halele şimdiden ben Hükümeti teyakkuza davet ederim. Bu hulusların üzerinde titizlikle durmayı, lâzımdır. Arkadaşlarıma soruyorum, müfredat programları milliyetçilik esasına müstenit, bunu hangisi yapıyor? Gençleri alabildiğine tahrik edecektir, kendi fikir istikametine doğru çekmeye çalışacaktır.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Sayın Başkan, biz de 20 dakika konuşacak mıyız?

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Sayın Başkan, vakit kısa, yalnız.

BAŞKAN — Vakit geçti efendim, kısa değil.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Çok teşekkür ederim. Konuşmamı bağlıyorum efendim. Müsadenizle bitiriyorum.

BAŞKAN — Efendim, konuşmanızı bitiriniz artık.

HÜSNÜ DİKEÇLİĞİL (Devamla) — Sayın Başkanım, bir cümle ile bağlıyorum.

Şimdi, arkadaşlarımız kafalarına yerleştirdiklerini atmalı ve ondan sonra Türkiye'nin, gerçeklerine samimiyetle eğilmeli, ideolojik münakaşa veya doktrinlerin, inançların Türkiye'yi Demirperde gerisine atacağını düşünmeli ve de Cumhuriyet Halk Partisi arkadaşlarımız Milliyet Gazetesinde çıkan ve "İkinci Dünya Harbine Türkiye hiç girmede" diye Menemencioğlu ve etrafındakilerin komünist tehlikesini Avrupa'ya ilk defa duyurduklarını ve Avrupa'yı istila edeceklerini söylediklerini kulaklarından çıkarmamalıdır.

Bunun için, ileri düşünce ve fikir özgürlüğünden de bu kadar müsamaha ile Türkiye'nin, kardeş olacağım, hilafı kanaatımca düşünmemeli. Bu hususta basiretli olmaya davet ederim. Saygılarımla. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın üyeler, bazı muhterem arkadaşlarım "Biz de 20 dakika konuşacak mıyız?" diye soruyorlar.

Arkadaşlar, Başkan ne yapabilir! Ben ikazımı yapıyorum. Kaç defa ikaz ettim. Başka ne yapabilirim? Lütfen arkadaşlar Divana yardımcı olsunlar. Kimseyi zorla kolundan tutarak aşağıya in diremeyiz. Çok istirham ederim.

Sayın Kâmrân İnan, üzerinde buyurunuz.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Hükümet programının dış politikayla ilgili bölümü hakkında görüşümüzü sunmadan önce Cumhuriyetimizin 51'nci yılının ilk Hükümetini, memlekette alışılmamış derecede uzayan Hükümet bunalımını sona erdirmek konusunda gösterdiği başarıdan dolayı tebrik etmek isterim.

Çalışmaları millî menfaatlerimize uygun düştüğü sürece bizi karşılarında bulmayacaklardır.

Gerek Koalisyon Protokolü ve gerek Hükümet Programında dış politikadaki millî tercihlerimizin muhafaza edilmekte bulunduğunu memnuniyetle görmekteyiz.

"İçinde bulunduğumuz ortak güvenlik sistemine ve mevcut ittifaklarımıza bağlı barınacaktır" denmektedir.

Seçim konuşmalarında, C.H.P. 1973 seçim bildirgesinde. Koalisyon Protokolünde ve Hükümet Programında "NATO" kelimesinin kullanılmasından itina ile

kaçınılmış, ortak güvenlik sistemlerinden söz edilmiştir. Siyasi hayatta bu kamuflâjı mazur görmek gerektiğini kabul ediyoruz. Ancak, memnuniyetle beyan edeyim ki, 1 Şubat 1974 tarihli gazetelerde çıkan Sayın Başbakanın dış politikayla ilgili bir beyanatında şu cümleyi memnuniyetle kaydettim.

“NATO üyesi bir memleket olarak kalmaya ve Avrupa Ekonomik Topluluğuyla tam üye olmak yolundaki çalışmalarımıza devam edeceğiz”

Buradaki cevaplarında aynı cümleyi tekrar suretiyle bunu tescil ve beyan etmelerini kendilerinden istirham edeceğim.

“Millî güvenliğimiz ve savunmamız için yalnız ortak sistemlerle yetinilmeyecek, kendi millî savunma politikamız, stratejimiz ve imkânlarımızla geliştirilecektir” denilmektedir.

Bu sözler, senelerden beri takip edilegelmekte olan ve tatbik edilen bir siyasetin ifadesidir. Bu beyana aynen katılıyoruz.

“Topraklarımızdaki ortak savunma tesislerinin, savaş araç ve gereçlerinin Türk Devletin denetimi altında bulunmasına daima itina edilecektir.” denilmektedir.

Burada Koalisyon Protokolü ile Hükümet Programı arasındaki ufak fakat ileri-ci bir farkı da dikkatlerinize arz etmek isterim.

Buna rağmen bu cümle, konuyu yakından bilmeyen, senelerce bilgi veya iyi niyet noksanlığıyla sürdürülen propagandaların tesiri altında kalmış kimselere hitap etmektedir, gerçeği yansıtmamaktadır ve bunu sahipleri de bilmektedir.

Ordumuz, müşterek savunma kuvvet hedefleri ihtiyacı olan ortak savunma tesisleri, plânlama inşa ve kullanma safhalarından tamamıyla millî makamlarımızın kontrolü altında bulunmaktadır. Bunlarla ilgili müşterek kaidelerin tespiti dahi yetkili makamlarımızın iştirak ve muvafakatiyle olmaktadır. İki taraflı ilişkiler çerçevesine giren ortak savunma tesisleri üzerinde dahi 1969 anlaşmalarıyla tam kontrol hakkımız sağlanmıştır. Uygulamada bir noksanlık veya ihmal mevcut ise, bu millî hayatımızın her alanında görülen hepimizin şikâyet ettiğimiz, fakat bir türlü düzeltilmediğimiz ihmallerin bir devamından ibarettir. Kontrol hakkı hukuken mevcuttur.

İkili anlaşmalar, yapılmasında hiçbir kusuru olmayan A.P. iktidarı tarafından önemle ele alınmış, büyük bir itina ve başarıyla ıslah edilmiş, dış politikamızın bağımsızlığını kemaliyle koruyacak bir hale sokulmuştur.

Bunların neresini kusurlu buldukları ve meyi düzeltecekleri anlaşılamamaktadır.

Protokolün dış politika temel görüşleri arasında “Kışkırtıcı olmayan bir politika izlemek ten” söz edilmektedir.

Şimdiye kadar dış politikasında kışkırtıcı olmayı bir temel görüş olarak alan bir Devlet gösterilemez. Başkasından farklı olmak ihtiyacını lüzumsuz ile karşılamak yoluna gitmemelidir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerin esas anlaşmalar doğrultusunda yürütülmesine devam edileceği teminatı verilmekte, “ancak ek protokoller yeniden ele alınacak” denmektedir.

Koalisyon ortaklarından birisinin Avrupa Ekonomik Topluluğu karşısındaki tutumu seçimler sırasında söyledikleri ve seçim beyannamesinde ilân ettikleri bilinmektedir.

Bunları okumak, burada tekrar etmek suretiyle kendilerini Yüksek Heyetiniz, basın ve kamuoyu karşısında güç durumda bırakarak içtinap edecek, memleket menfaatına bulduğumuz bu hayırlı değişikliği memnuniyetle kaydetmekle yetineceğiz. Kendilerini, bu konuda gösterdikleri anlayış ve feragattan dolayı tebrik etmek isteriz.

Ek protokollerin yeniden ele alınması hususuna gelince, bunu memlekete dahi çok faydalı olmak yarışının samimi bir ifadesi olarak kabul ediyoruz.

Bu mevzudaki muhtemel teşebbüslerini şimdiden gölgelendirmemek için münakaşasını yapmaktan, kesin bir hüküm beyanından kaçınacağız.

C.H.P. nin 1973 Seçim Bildirgesinde “C.H.P. Türkiye’nin Avrupa Ekonomik Topluluğuna tam üye olarak katılmasını ekonomik açıdan olduğu kadar” Altını çiziyorum, “siyasal açıdan da yararlı görüş” denmektedir.

Bu amaçta, hedefte birleşiyoruz. Bu hedefe ulaşmak için seçilecek yol ve metot ta şüphesiz serbestileri olacaktır. Yalnız daha fazlayı sağlama gayreti içinde eldekini kaçırmamak gerekir.

Ayrıca, burada müsaadenizle bu Katma Protokol hakkında çok şeyler söylendi, yakında bir fırsat doğmaktadır. Biliyorsunuz, Katma Protokol altı üye arasında yapılmıştı. Bilâhare Avrupa Ekonomik Topluluğunun altı üyelikten dokuza çıkması üzerine bu protokol hükümlerinin yeni üç üye için de geçerli olmadı hususunda müzakereler yapıldı. Bu müzakerelerin yapılması ve bu yeni Katma Protokolün imzası sırasında A.P. iktidarda bulunmamaktaydı ve bu protokoller yakında Sayın Hükümet tarafından Yüksek Meclislerin önüne sevk edilecektir. Şayet bu protokol uygun görülüyorsa bunun sevkinden vazgeçilebilir, yeniden müzakereye gidilebilir veya Hükümet bu protokolü Yüksek Meclislere sevk ediyorsa, o zaman 1’nci Ek Protokolü aynen kabul etmiş sayılır.

Dış meselelerimizin başında gelen, etrafında hepimizin birleştiği bir milli dava olan Kıbrıs konusuna gelince;

Hükümet bu mevzuda şimdiye kadar takip edegelmekte bulunan tutumdan farklı yeni bir görüş getirmektedir. Bu görüşü eleştirmeyeceğiz.

Kıbrıs üzerindeki ahali haklarımızın korunması, bu milletlerarası andlaşmalarla oradaki soydaşlarımıza tanınan haklardan en ufak bir kısmının dede edilmemesi, Ada ile Anavatan arasındaki bağların muhafazası ve her ne pahasına olursa olsun “Enosis’in” önlenmesi kayıt ve şartıyla Hükümete bütün teşebbüslerinde yardımcı ve destek olacağız.

Koalisyon Protokolünde yer alan ve Hükümet Programına yansıtılmış bulunan başlıca meseleler hakkında görüşümüzü böylece tespit ettikten sonra dış politika ile ilgili bazı mülâhazalarımızı bu vesile ile Yüksek Heyetinizin bilgilerine sunmak isteriz;

Değerli arkadaşlarım; dış meselelerin iç soranlar kadar yoğunlaştığı, önem kazandığı bir devrede bulunuyoruz. Enerji buhranı dünyadaki ekonomik ve sosyal dengeyi tehdit etmektedir. Gelişen dünya ticareti, Amerika Birleşik Devletleri dış ödemeler dengesindeki devamlı açıklar, 1944 Broton Wool's'de temeli atılan dünya para sistemini geçersiz hale getirmiş, reform yolunda çalışmalar yapıldığı, formüller arandığı sırada baş döndürücü bir şekilde artan petrol fiyatları yepyeni bir durum yaratmıştır.

BAŞKAN — Üç dakikanız kaldı efendim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Bu yeni durumdan en çok gelişme halinde bulunan memleketlerin ve bu arada memleketimizin müteessir olacağı genellikle kabul edilmektedir. Gelişme halinde bulunan memleketlerin halen aldıkları yıllık dış yardım toplamı 8,5 milyar dolar civarındadır. Akaryakıt fiyatlarına yapılan zamların aynı memleket için ilâve maliyetin 14 milyar dolar civarında olacağı hesaplanmaktadır. Buna ayrıca yatırım malalarında baş gösterecek fiyat artışlarını da katmak gerekecektir.

Bu her iki faktöre ilâveten memleketimiz yönünden işçi gelirlerinde kaydedilecek düşmeyi de hesaba katmak icabetmektedir. Batı Avrupa ülkelerinde enflasyonun çift rakamlara ulaşmış bulunması ve daha da artmak temayülünü göstermesi, memleketimizde son üç yıldan beri % 20'leri bulan fiyat artışlarını daha da kamçılayacaktır. Hükümeti bekleyen birinci sorun iktisadidir ve bu yalnız millî tedbirlerle çözülebilecek karakterde değildir.

Diğer önemli bir konu; Batı dünyasındaki gelişmelerdir. Amerika Birleşik Devletleri Atlantik ilişkilerini, Avrupa ile olan münasebetlerini de gözden geçirmek lüzumunu hissetmektedir. Şartlar beş yıl öncesine nazaran değişmiştir. Avrupa'da birleşme hareketi geçici bazı zorluklara rağmen kuvvet kazanmaktadır. Ekonomik bütünleşme, siyasi birlikle tamamlanmak yolundadır. Savunma alanında da işbirliği ihtiyacı duyulmakta, münakaşası yapılmaktadır. Son Orta - Doğu krizi Yalta devri hatıralarını geri getirmiş, başta Fransa olmak üzere Batı Avrupa ülkelerinde bir şok tesiri yaratmıştır. Tek ağızdan konuşmadıkça dinlenmeyecekleri, kaale alınmayacakları hakikati ile uyanmışlardır ve tek ağızdan konuşmaya başladılar bile. Cenevre'deki Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansında bu görülüyor, Viyana'daki karşılıklı kuvvet İndirimi görüşmelerinde bu görülüyor, 11 Şubat'ta Washington'da yapılacak enerji konferansında bu görülecek. Bu gelişmeler bizi, izole olmak tehlikesi ile karşı karşıya getiriyor.

Bir taraftan Amerika Birleşik Devletleri, diğer taraftan Dokuzlar Avrupa'sı bizim söz ve menfaat sahamızı daraltıyor. NATO'da biz artık kanat değil, kenar memleketi haline düşeceğiz. NATO'ya girişimizden 22 sene sonra İrlanda da ki, daha 1,5

yıl önce Avrupa Ekonomik Topluluğuna katılmıştır, daha az müessir, daha az söz sahibi bir duruma düşüyoruz.

BAŞKAN — Lütfen bağlayınız efendim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sayın Başkan, Yüksek Heyet müsaade buyurlarsa 5 dakikalık ilâve zaman rica edeceğim.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Hatip 5 dakikalık bir zaman arzu ediyorlar, oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir. Buyurun efendim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Diplomasımız bu alanda gerekli uyanıklığı maalesef göstermemiş, kazanılmış haklarımızı koruyamamış (Kelimenin burada sırası gelmiştir) renksiz bir politika gütmüştür. Vakit kaybetmeden Dokuzlar siyasi danışma mekanizması ile ilişkilerimizi geliştirmeli, bir sisteme bağlamalı ve bilgi verilen bir üye değil, danışılan birliye olmalıyız. Unutulmamalı ki, Avrupa Ekonomik Topluluğuna girişimiz her şeyden önce siyasi bir tercihtir. Hükümetin bu alanda çok aktif bir politika gütmesi, Dokuzlarla olan bağlarımızı enine ve derinliğine geliştirmesi gerekecektir. Bu istikametteki çalışmalarda kendilerine destek olacağız. Bu mevzua bütçe görüşmelerinde daha geniş bir şekilde dönebilir, münakaşa edebiliriz. Memleketimizin uzun vadeli istikbalinin bulunduğu bir konudur bu.

Dünyadaki ve özellikle Avrupa'daki bütün yumuşama ve işbirliği belirtilerine Cenevre ve Viyana'daki çok taraflı Doğu-Batı müzakerelerine, Cenevre'de halen ara verilmiş bulunan iki taraflı SALT-II görüşmelerine, Federal Almanya'nın bütün Doğu Avrupa memleketleriyle münasebetlerini normalleştirmesi ve her iki Almanya'nın Birleşmiş Milletlere girmelerine, Sovyetler Birliği ile Amerika arasında 25'e yakın anlaşma imzalanmış bulunmuş olması ve nihayet Çin'in Milletler Topluluğuna alınmış olmasına rağmen ihtilâf hatta ihtilâflar devam etmekte. Son Orta-Doğu krizinde görüldüğü üzere nükleer savaş tehlikesi devam etmekte, Amerika Birleşik Devletleri 1974 - 1975 bütçesinde savunma masrafları olarak 99 milyar dolar teklif ederken, Sovyetler Birliği millî gelirinin % 9,2'sini askeri masraflara ayırmaktadır. Böyle bir dünyada uyanık bulunmaya, ittifaklarımızı canlı tutmaya mecburuz. Türkiye'yi yalnızlığa itici her türlü davranıştan kaçınmak gerekir. Türkiye, sözüne, ittifakına güvenilir bir Devlet karakterini muhafaza edecektir. Bu hepimizin müşterek görevidir. Bütün bunları Millete anlatmak, izah etmek gerekecektir.

Millî destekten mahrum bir dış politika, bugünkü dünyada bilhassa demokratik ülkelerde itibar bulamaz. Dış politikayı artık kapalı kutu olmaktan, bakanların inhisar ve zevkine terkedilmiş bir saha olmaktan çıkarıp, demokratize etmek, Millete götürmek lâzımdır.

Birçok meselemizin dışarıda kâfi kuvvet ve anlayışı bulamaması, millî destekten mahrum oluşundandır. Parlâmento ve kamuoyunu, çeşitli konular karşısındaki tutumumuzun tespiti, görüşümüzün olgunlaşması münakaşa ve çalışmalarına iştirak ettirmek gerekmektedir. Demokrasimiz artık bu aşamaya gelmiştir. Günümüz-

de iç politika ile dış politika birbirinin fonksiyonu haline gelmiş bulunmaktadır. Bir memleketin iç rejimi, onun milletler topluluğundaki yerini tayin etmektedir. Batı demokratik sistemini benimsemiş olan memleketimizin aynı rejimi uygulayan memleketlerle işbirliği yapması tabiidir. Batılılaşma hareketimizin amaç ve icabı da budur. Dış alanda millî tercihlerimize istikametimiz belirlenmiştir; devamlılık karakteri arz etmektedir. İktidar değişikliği, aynı hedeflerin takibinde bir stil değişikliğinin ötesine geçmemelidir.

Bulunduğumuz yer, dış politikada fantezilere müsaade etmemektedir. Dış politikada tek geçerli kaide gerçekçi olmaktır. Tek objektif değerlendirme kıstası ve aynı zamanda hareket noktası millî menfaatlerimizdir. Bu doğrultuda kalındığı sürece Hükümete destek ve yardımcı olacağız. Herhangi bir inhiraf gördüğümüzde ikaz vazifemizi yapacağız. Bunu müsamaha ile karşılayacaklarını umarız.

Bu amaçlara ulaşmak, bu politikayı sıhhatli bir şekilde uygulamak için lüzumlu vasıta, teşkilât hakkında da bazı düşünce ve temennilerimizi ifadeye müsaadelerinizi rica edeceğiz.

Son iki yıllık sakat ve maalesef biraz da keyfi tatbikat neticesi hariciyemizin kıymetli genç elemanları şevk ve ümitlerini kaybetmiş bulunmaktadırlar. Kalite bir tarafa itilmiş, kantite ile iş görülmüştür. Bunu düzeltmek, gençlere imkân tanımak lâzımdır.

Geçmiş iktidarların müştereken sorumlu oldukları diğer bir durum da dışarıda maliyeti gittikçe artan, verimliliği ise ters orantılı bir şekilde düşen teşkilâtın dağınık halidir. Muhtelif bakanlıklarda dışarıya adam göndermek yarışı başlamıştır. Halen yılda 45 milyon doları aşan dış hizmetler masraflarının 15 milyon doları hiçbir hizmet karşılığı olmaksızın ve maalesef himaye ve şahsî mülâhazalarla tayin edilmiş 200 kadar insana verilmektedir. (*Alkışlar*) Sunî şekilde görevler icad edilmekte, mahdut kaynaklarımız bazı şahısların refah ve konforu yolunda heba edilmektedir. Dışarıda görevli kimselerden vazifenin aradığı şartlara haiz olanların nispeti % 20'yi geçmez. Bu durum, maliyetinden başka memleketimizin dış imajını da tahrip etmektedir. Bu meselenin üzerine ciddi bir şekilde eğilmenin zamanı gelmiştir. Hükümete bu sahada yardımcı olacağımızı peşinen arz ve beyan ederiz.

Teşekkür ederim. (*Sürekli alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın İnan.

Sayın Hamdi Özer lehinde buyurunuz efendim.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Yeni Hükümetin Programı hakkında görüş ve dileklerimi sunacağım. Bu Hükümet Programı başarı ile uygulama yoluna girince, bu yol üzerine dikilecek iki zıt engelle savaşmak zorunda kalacaktır. Bunlardan biri vurgun ve sömürücüler, diğeri de komünizm ve her çeşit dikta niyetleridir.

Yem Hükümetin özellikle bunlara karşı çok uyanık ve güçlü bulunmasını diliyorum.

Vurgun ve sömürü anarşisi yok edilince eylemli anarşiler ve dolayısıyla her renk dikta, girecek kapı bulamayacaktır.

Tabana yayılan sosyal adalet ve refah, Cumhuriyetimizin kalesi olacak, namuslu, dürüst, vicdanlı ve uyanık her vatandaş onun en güçlü muhafızı olarak Hükümetinin safında yer akacaktır.

Tarih göstermiştir ki, bir Hükümet halkını koruduğu ve kolladığı ölçüde halk tarafından korunur ve yaşatılır.

Sayın Senatörler; bu Hükümet bir koalisyon Hükümetidir. Koalisyon Hükümetleri birden fazla siyasi partiden vücut bulacağı için programları da hiçbir zaman tek bir partinin programı olamaz. İşte bu nedenle koalisyon partilerinden hiç biri millete sundukları kendi programlarındaki vaatlerden ötürü tanı bir sorumluluk içinde bulunamaz. Çünkü her sorumluluk bir yetkiye dayanır. Milletin verdiği yetki ölçüsünde her parti kendi programlarına göre iktidar veya muhalefet yapabilir.

Sayın Ecevit Hükümetinin Programı C.H.P. ve M.S.P.'nin ortak görüşleri olduğu halde, bu partilerden hiç birinin programı değildir.

Ancak, bu Hükümetin en üstün gücü, her iki patinin siyasal, sosyal ve ekonomik görüşlerindeki uyumludur. Bunun içindir ki, bu alandaki başarısızlığına mazeret bulamaz ve millete kabul ettiremez.

Öyle ise bu Hükümet, kendi partilerinin de kaderini çizen bir sorumluluğu yüklendiğini düşünerek birlik ve uyumluluk içinde çalışmak zorunda olduğunu unutmamalıdır.

Sayın Senatörler; koalisyon hükümetleri, bir bakıma muhalefetleri kendi bünyelerinde taşırlar. Bununla beraber demokrasinin tabiatında olan bu biçim siyasi iktidarlar. İleri demokrasilerde oldukça güçlü, inandırıcı ve ömürlü olabilmektedir. Çünkü onlarda iyi niyet, insafli muhalefet ve milletin hakemliğine, takdirine hürmet vardır.

İktidar görevini elinden aldı diye millete küsmek ve kendisine rahmet okutmak için gelecek iktidarlara bir harabe bırakmak yoktur.

Savaş kaybeden ordular geri çekilirken, terk ettikleri alanı yağmalar sonra yıkar, yakar ve düşman için bir ölüm batağı haline sokarlar. Bu bataklık temizlenmedikçe bir adım ileri atılamaz.

Şimdi bu Hükümeti Millet ve tarih huzurunda uyarıyorum. Sayın Hükümet, Türkiye'miz yıllardan beri iktidar çatanalarının savaş harabesi haline gelmiş ve Milletimiz bir bunalım batağına saplanmış. Onu kurtarma, koruma ve ileriye yürütme görevini aldın. Bütün yollar vurguncuların istifleriyle barikatlanmış ve pusullarla kordon altına alınmıştır.

Yürütme organı olarak bu engelleri temizlemeden ne kendin yürüyebilecek ve ne de yürütebileceksin. Bunun için derhal cesaretle harekete geç. Bütün istiflere baskınlar yap, herkesi, mal bildirimine tabi tut, fazla malları normal fiyatla satın al ve piyasaya halkın ihtiyacına sun. Yanlış beyanda bulunanlar için namuslu vatan-

daşların ihbarlarını teşvik et ve mükâfatlandır. Malî polis ve diğer Devlet görevlileri tarafından baskınlar yapılsın, saklı istifler kaçak mal gibi müsadere edilsin ve sahipleri Millî Koruma Mahkemelerinde ağır müeyyidelerle cezalandırılsın. Bunlar Devlet yapısını tahrip eden suçlular olarak asla af yüzü görmesinler. Vergi kaçakçılığı önlensin. Küçük esnaf, eğlence yerleri ve her çeşit kulüplerle açık ve gizli çalıştırılan evlere götürü vergi sistemi uygulansın. Devlet adına bunları soyanlar, mühürleme ve mühür açma oyunları ile toplumu maddî ve mânevi çöküntülere sokmasın. Devletin bünyesinden, maaşlı soyguncular ve rüşvet kadroları çıkartılsın.

Sayın Senatörler, Milletin ve rejimin bağrına çevrilmiş olan vurgun ve sömürü silahlarını müsadere etmenin bir yolu da varlık vergisidir. Buna bilhassa bugün daha çok ihtiyaç ve zaruret vardır.

Bir azınlık gruba, 40 milyon insanı köle olmaktan kurtarmalıyız. Bunlar vatanımızı ve millî servetlerimizi parsellemiş ve talan etmişlerdir. Küçük dereceli bir memur ve işçi kadar bunlar Devlete vergi ödemiyor ve Devlet bunların hilelerine karşı âciz kalıyor. Bunlar bütün giyecek, yiyecek maddelerini para zoruyla istifleyip, toplumu kıtlıkla terbiye ederek teslim almaya çalışıyorlar. Bunlara Devlet ve Millet olarak karşı koyamazsak, kıtlıktan kopacak kızıl kıyamet rejimleri en son Türk Devletini de sürükleyip götürecektir.

BAŞKAN — İki dakikanız kaldı Sayın Özer.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bir eliyle yurttan toplayıp diğer eliyle yurt dışına kaçıran vatan hainlerine “Bu vatan bizimdir” demenin zamanı tükenmek üzeredir.

Sayın Senatörler; 67 ilimizde belirli maddeleri depo edenler vardır. Bunlar Millete karşı cephe almış “Ne varsa topla, Milletten sakla” parasıyla Millete saldırmaktadırlar. Bunun için millî korunmaya muhtacız. Bu ihtiyacın örnek bir gerekçesi olarak Malatya halkının şu ihbarını duyuruyorum;

Malatya’da şeker fabrikası var, fakat şeker yok. Çünkü Malatya’ya tahsis edilen şeker fabrikadan Malatya plâkalı nakil araçlarına yükleniyor, 3 kilometre ötede Gaziantep plâkalı araçlara aktarılarak bu ilin istifçilerine götürülüyor. Bu şekerleri şu anda onların ambar ve depolarında veya Suriye sınırından geçerken yakalamak mümkündür. Bu da gösteriyor ki, bu toplum yağma ve talan içinde uçuruma doğru sürüklenmektedir. Buna karşı Hükümetin güçlü tedbirler almasını Millet ve Parlamento olarak desteklemeye mecburuz. Destek yerine köstek olmaya çalışanların ömürleri kısa sürecektir.

Komünizm veya faşizmin gelmesini istemeyenler bu konuda birlik olmaya mecburdur. Birkaç yıl önce söylediğim gibi, kurşunlar boş tenekeleri deler geçer, fakat dolu tenekeleri patlatır. Fakir, fukaranın nafakasını istifleyen ambar mideler bunu bilmelidir.

BAŞKAN — Lütfen bağlayınız efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Muhterem Başkanım, çok istirham ediyorum, iki dakikalık müsaadenize de benim ihtiyacım var, bir arkadaşım müsaade almadan 15 dakika konuştular.

BAŞKAN — Efendim, ben ikâz etmekle vazifeliyim, siz de tecrübeli parlamentsiniz, devam edersiniz.

HAMDÎ ÖZER (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Hükümet, güçlü, inandırıcı ve ömürlü olmak istiyorsan, kasırğa kanatlı fiyatları halkım yetiştirgeği düzeye indirmeye ve durdurtmaya mecbursun.

Bugün fiyatların katsayısı 5 artmış, maaş ve ücretlerde bir artış olmamış; fakat halkımızın katsayısı sıfıra düşünüş ve sabrı patlama noktasına gelmiştir. O, bir tek umutla beklemektedir. O umut sensin. Bu bağ da koparsa korkarım ki, halk katsayısı olarak kendi merdivenini kendisi kuracak ve onun basamakları vurguncuların kendileri olacaktır.

Sayın Senatörler; Anarşiye, isyana ve her çeşit diktaya yeşil ışık tutarak, onlar ortaklık davetiyesi gönderen vurguncu cambazların elinden bu Milletin hayat ve haysiyetini haraç mezat olmaktan kurtaralım. Bunun için Hükümete yardımcı olalım.

Sayın Hükümet, görevini yaparken ne vurguncular ve ne de onların avukatları seni yıldırmasın. Çünkü Türk Milleti onlara karşı senin safında ve seninledir. Hak, yenemeyeceği hiç bir kuvveti yaratmamıştır. Türk Milleti haklı ve sana karşı umutludur. Bu umudun şerefi, senin yegâne servetindir. Sana olan güveni bu umuda lâayk olmakla sürdüreceksin. Ben de bu umudun ışığı altında sana başarı ve aziz Milletime mutluluk diler, yüce Senatoya saygılar sunarım. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Özer.

Sayın Fethi Çelikbaş, aleyhte; buyurunuz.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, Cumhuriyet senatosunun değerli üyeleri;

Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisinden oluşan Ecevit Hükümetinin Programı üzerinde söze başlarken, uzun yılların badirelerinden geçerek Milletimizin bugüne ulaşmasını mesut bir netice olarak karşılıyor ve Türk siyasi hayatında sorumluluk deruhte eden her kişinin bu neticenin kadir ve kıymetini ilelebet muhafaza etmesini, takdir etmesini temenni ediyorum.

Derhal ifade edeyim ki, Milletimiz bu noktaya kolay gelmemiştir. Hadiselere isabetli teşhis koyamamak bunun başlıca âmili olmuştur. 12 Marttan bu yana vazife gören Hükümetlerin sıkıyönetim makamlarının ve fedakâr, vazifeşinas kolluk kuvvetlerinin gayretlerini bugün küçümsemek isteyenlere karşı, Cumhuriyet Hükümetinin eğer kusurları varsa tecziye etmesinin, kusursuzlar ise onları savunmasının vazifesi olduğunu belirtmek istiyorum.

Türkiye’de nasıl düşünürsek düşünelim, Cumhuriyetin bekasına karşı göz dikmiş, son müstakil Türk Devletini imha etmek için pusu kurmuş kuvvetler maalesef mevcuttur. Bunu görmemezlikten gelmek tarihin ve milletin sorumluları affetmeyeceği bir sonuç olacaktır; ama memlekette bundan büyük, telâfisi mümkün ol-

mayan elim neticelere gark olacaktır. Bu itibarla, geçmiş hadiseleri küçümsemeden başta Hükümet ve iktidar bütün partilerin ve sorumluların hadiseleri layık olduğu ölçülerde değerlendiren, memleketimizin bir daha bu noktalara gelmemesinde müşterek bir hattı harekette ittifak etmesini temenniye şayan görmekteyim. Bu da gayet kolaydır. Hükümet, kanun hâkimiyetinde titiz davranmalıdır. Kanunları uygulamasında kendisine taraf olan veya kendisine yardımcı olan kuvvetlerin ki bugün sağda solla birtakım kıpırdanmalar görülmektedir, Hükümeti taciz eder duruma gelmeleri muhtemeldir; bunlar karşısında cesaretle kanun hâkimiyetini tesis etmeli ve Hükümet, kanun hâkimiyetini tesis ederken, muhalefette vazife gören veya bitaraf vazife görenler de Hükümetin bu noktada sendelemesine meydan vermeden takviye edecek kararlı bir tutumun sahibi olmalıdır. Eğer kanunlar kendi nokta-i nazarımıza uygun düşmüyorsa yapılacak iş, süratle kanunların değiştirilmesidir.

Bu itibarla, memleketimizin selâmetli bir idareye kavuşabilmesi, kurulabilmesi, yürütülebilmesi; her ne pahasına olursa olsun kanunların ivazsız, garazsız uygulanmasına bağlıdır. İktidar ve muhalefet bu noktada müşterek bir anlayış içerisinde bulunmalıdır.

Hükümet programı, başlarken ve bağlanırken bir netice üzerinde durmaktadır. Türkiye'nin, bu koalisyon Hükümeti ile bir mutlu devreye açılmış okluğunun beyanı ile başlıyor. Mutluluk subjektif bir halettir. Bugün hapishanede çilesini dolduran vatandaş için mutluluk derhal hürriyetine kavuşmasıdır; işsiz bir vatandaş için mutluluk bir iş sahibi olup para kazanmak, çocukluğunun, ailesinin nafakasını sağlamaktır. Pahalılıktan müstarib olan bir ailenin mutluluğu, bu pahalılığı yenmesi, gelirini bu pahalılığı yenecek seviyeye yükseltmesi veyahut da umumî fiyat seciyesini, istihlâk maddelerinin fiyatlarını düşünerek onun hayat pahalılığının ıstırabından kurtarılmasıdır. Bunun gibi olaylar. Bu itibara, hapishanede yatan vatandaşın hürriyetine kavuşturulması güç bir şey değildir, bu konudaki görüşlerimizi genel af tasarısı geldiğinde elbette söyleyeceğiz, onun üzerinde durmayacağım; fakat ne Hükümet programında layıkı veçhile yer aldığım gördüğüm, ne ele konuşmalarda üzerine eğildiğini göremediğim Türkiye'yi büyük ıstıraplar içerisinde kıvrandıran mühim dava, ekonomik sosyal dava, Sayın arkadaşlarım bilirsiniz ki, işsizlik davasıdır. Bendeniz 20 yıl fasıla ile her 10 yılda bir Hükümet sorumluluğu almak durumunda bulunan bir arkadaşınızım. 1953 - 1954 yılında ayda iki - üç kişi iş isterdi, 1962 - 1963'te bu haftaya çıktı, fakat son defa gördüğüm günde düzinele vatandaş ve insan haysiyetine yakışmayacak şekilde yal-vararak vazife ister durumdadır. Türkiye'nin nüfusu büyük ölçüde artmaktadır. Buna iş sahaları açmak lâzım gelir. Hükümet programına baktım, Hükümet programında istihdam politikası ile alâkalı yeni iş sahalarının açılmasına imkân verecek sarıh bir politikayı görmediğim gibi, böyle bir imkânın açılması yollarının, ürkütölme yolu ile daraltılması neticelerine varabilecek haller gördüğüm için onlara temas edeceğim.

BAŞKAN — İki dakikanız var.

FETHİ CELİKBAŞ (Devamlı) — Muhterem arkadaşlarım, ben iki dakikadan fazla konuşmayacağım ve sözlerimi bağlayacağım.

Türkiye’de Devlet yatırımları ile iş sahası açılabilir, özel sektör yatırımı ile iş sahası açılabilir, kooperatif sektörü ile açılabilir. Yani bir halk sektörü ile açılabilir. Hükümet bu halk sektörünü ne cins bir üretim ünitesi olarak görüyorsa, bunu süratle uygulamaya geçmelidir. Ağır sanayide geçilebileceğini söylüyor, tekilde geçilebileceğini söylüyor. Buna geçildiği takdirde bir tereddüt zail olacaktır. Bunun gibi, iş âlemini tereddüt içerisinde bulunduran son derece bulutlu birtakım ifadelerden memleketi süratle sıyrıp, hakikaten 15 - 20 yıldan beri büyük yatırım gayretleri içinde bulunan iş âlemini süratle yatırıma teşvik edebilmek için, yeni suigenerist bu halk sektörü ne ise, onun kuruluşuna geçmeli, bir örnekle başkalarına bir zararı olmayacağı meydana çıkarılmalıdır. Banka sistemi böyledir, kredilerden faydalanma böyledir ve çeşitli teşvik belgelerinden istifade edilmesi konusu böyledir.

Müsaade ederseniz bir noktaya daha temas edeyim. Mühim bir nokta; ihracatın geliştirilmesidir. Gerçekten Türkiye’de ihracatın geliştirilmesi, istihdam politikası da dahil olmak üzere. Türkiye’nin pek çok derdine deva olma imkânına sahip büyük bir potansiyel karakteri taşır.

Pazarların çeşitlendirilmesi öteden beri hükümetlerin üzerinde durduğu bir konudur. Ortadoğu’da, Afrika’da, Asya’da, hatta Uzakdoğu’da yeni pazarlar bulmak öteden beri hükümetlerin üzerinde çalıştığı bir konudur, yeni bir şey değildir; ama bu konuda sadece gayret sarf etmek kâfi değildir. Bunun için Türkiye’nin cihazlanması zaruridir.

Bu mühim bir konudur, temas edildi; ama ben de hal yolu da göstermek suretiyle pahalılık konusuna temas etmek istiyorum. Bugün vatandaş en büyük ıstırap içinde kıvrandıran konu, işçide işsizlik, onun yanı başında da pahalılıktır. Pahalılık; üretim, dağıtım, tüketim münasebetlerimi zaman ve mekân içerisinde rasyonel bir organizasyona kavuşturmakla giderilebilir. Çeşitli tabirler kullanıyor, bırakınız onları. Ne yapacaksanız yapınız; ama her halükârda üretilen bir malı az fire vererek, dağıtıma tabi tutarak değer fiyatı ile müstehlike intikal ettirmenin cihazlanmasını kurunuz. Memleket bunları bekliyor; uzun vadeli programların verdiği neticeleri beklemek, sıkışık vatandaşın derdine deva olmak değildir. Hükümetin âcil tedbirlerle - daha evvel bir arkadaşım konuştu - merkezî sıklet kurmak suretiyle bazı neticeler alması, nihayet uzun vâde de tahakkuk edecek neticelere ulaşması için kendine, sabırlı olmasını temenni etmek imkânını verecektir. Böyle bir çalışma içerisinde bulunmasını temenni eder, bunun bütün Hükümet içerisinde kendine yegâne müttefik olacak cihazın, idare olduğunu da sözlerime ilâve etmek suretiyle belirtmek isterim. Bugün sağda, solda çıkan yazılar, idarede vazife gören ve yerlerine yetiştirilmesi sanıldığı kadar kolay olmayan üst kademedeki memurları haklı, haksız taciz etmiştir. Memurun, teknik bilgilerini Bakana ulaştırması vazifesidir; fakat Bakanın aldığı siyasi karara da müdahale etmemesi yine ona düşen bir vazifedir. Bu münasebetlerle Hükümet, administrasyon memleketin birçok problemlerine çare bulabilir. Aksi takdirde idareye ters düşen hükümetlerin muvaffak olduğunu tarih yazmamıştır arkadaşlar.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim, Sayın Çelikbaş. Sayın Turgut Cebe, üzerinde.

TURGUT CEBE (Ankara) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Uzun bir devreden sonra büyük seçimleri takip eden günler içinde sıkı olarak cereyan eden siyasi bir takım görüşmeler, münakaşalar, mücadeleler neticesinde millî iki partinin bir araya gelmek suretiyle bir koalisyon Hükümeti kurmalarını, geç olmasına rağmen takdirle ve sevinçle karşıladığımı evvelemirde ifade etmek isterim.

Benim iki partinin protokolünden sonra meydana getirmiş olduğu Program üzerinde önemli saydığım birkaç noktaya temas etmek suretiyle maruzatımı tamamlayacağım. Bu önemli gördüğüm noktalardan bir tanesi, Hükümetin Programının başında millî mahiyette bütün partileri ve tarafları içine almak suretiyle bir hükümet kuruluşu olduğunu ilk defa beyan edişidir. Yalnız mesele beyandan ibaret olmamak kayıt ve şartıyla tatbikatta da bunu görebilmeyi ümit ederek, kendilerini bu ifadelerinden dolayı tebrik etmek isterim.

Bu programda benim naçiz görüşüme göre en fazla noksanlık olarak telâkki edilecek bir bahis var. Bu husus şudur; İktidar grubunun, iktidar ortaklarının ve bunların kurmuş olduğu Hükümetin, Programında memleketin alanını, ortamını nasıl teslim aldıklarını beyan etmemeleri bir sakıncalı durum ortaya koymuştur. Nereden başlıyor Hükümet? Hangi noktalar üzerinde titizlikle durulmuştur da, bu noktaları mepde ittihaz ederek Devletin yeni yeni bir takım kuruluş içine girmesini temin edecek hangi mütalaaları ele almak durumunu hissetmiştir? Programda bu belirtilmiyor. Türkiye'nin enerji durumu, Türkiye'nin tarım politikası, Türkiye'nin siyasi durumu, Türkiye'nin içtimaî durumu, Türkiye'nin iktisadî durumunun evvelemirde noktalarla tespit edilmesi, nirengi noktalarıyla tespit edilmesi, ondan sonra kanavanın üzerine çizgilerin çizilmesi icap ederdi. Bunu bir noksanlık olarak telâkki ediyorum.

Ayrıca Sayın Başbakanı Hükümeti kurduğundan itibaren, Parlamentodaki davranış ve tutumlarını müşahade ettiğim için, bir noksanlığa bu vesileyle temas etmek istiyorum. Şimdiye kadar Parlamento hayatımızda görmüş olduğumuz, gelip geçmiş Başbakanların yalnız kaldığını belirtmek istiyorum. Sayın Ecevit'in ele partinin içinde Hükümet de yalnız işe başladığını müşahade ettiğim için tehlikeyi önceden kendilerine işaret etmeği önemli sayıyorum. Bir liderin, bir Başbakanın bir istişari organla mücehhez olmadan, bir danışma kurulunun desteğine ihtiyaç hissetmeden yol alması, hiçbir zaman sıhhatli bir neticeye vasıl olmayana sebep olmaz. Bunun üzerinde önemle durmasını ve ileride yapacağı hamlelerde yorulmamasını teminen bu önemli noktaya, mazide geçen hadiseleri göz önüne alarak zikretmeği faydalı mütalaa ediyorum.

Programda önemli gördüğüm ve ileride seçimlerde memleket sathında mühim izler bırakacağına kani olduğum 18 yaş meselesine geliyorum. Orta tedrisat içinde

öğretim görenlerin 18 yaşını doldurmasına rağmen, şayet 18 yaşını mepde kabul edeceksek, seçimden uzak tutulmasını ben hayretle karşılıyorum. 18 yaşında değil, 15 yaşından itibaren diyebilirim. Parti kademelerinde gençlik teşkilâtı namı altında vazife gören genç dimağları, genç vücutları nazarı dikkate almadan, orta öğretimde bulunuyor diye 18 yaşına gelmiş bir kimseyi sevmen sandığının uzağındı tutmak hatalı olur. Yine söylüyorum, eğer 18 yaşını mebdde olarak tayin edeceksek, ister okul dışında, ister okul içinde olsun onun muhakkak surette sandık başına gitmesini temin etmeye gayret edelim. Üniversite çağında bulunan bir kimse de okul içinde bulunmaktadır. 18-17 yaşını bitirmiş kimseler bugün üniversitede öğretim görmektedir. Bunlara bu hakkı verirken, orta öğretimde bulunuyordu ve bunları bu haktan mahrum etmek abes olur kanısındayım.

Mali meseleler kısmında fazla vergi sağlama problemine gelirsek; Bunu sadece vergi mükelleflerinin hatalarından, kasıtlarından, ahlâkî redaetinden neşet ediyor düşüncesi içinde olunmamak lâzım gelir; Devlet adamlarının, Devlet nizamının tutarlı, sıhhatli, dürüst olmasına bağlıdır. Balık baştan kokar kanısı içindeyim. Vergi mükellefine itimadı telkin etmek lâzım. İtimad verilmediği müddetçe ondan hâsıla almak mümkün değildir.

Diğer bir meseleye geliyorum. Bu mesele, Cumhuriyet devrinden beri ilk defa tatbik göreceği anlaşılan bir mesele; mecburî ahlâk elerdi koymak. Ahlâk üzerinde evveleminde ittifak etmek zarureti vardır. Ahlâk nedir? Evvelâ bunu bilmemizde zaruret vardır. Ahlâk dersi lüzumlu mudur, değil midir? Ne zaman ahlâkî birtakım değerlerde değişiklikler olur? Ahlâkî değerlerin değişmesinde sebepleri evveleminde kestirmek lâzım gelir. Düne nazaran ahlâkî olan bir mesele, yarın gayriahlâkî telâkki edilebilir.

Dün gayri ahlâkî telâkki edilen bir mesele, yarın ahlâkî telâkki edilebilir. Kıstaslar ne olacaktır, ne diyeceğiz, dersanede hangi hoca, hangi öğretmen ne suretle ahlâk empozesi cihetine gidecektir, doneler nasıl hazırlanacaktır, nasıl aşılanacaktır? Memlekette belki de yarın birtakım uçurumlar hâsıl olacaktır. Çok kritik bir meseledir. Din probleminden, dinî terbiyeden daha önemlidir. Din ile ahlâk arasındaki çatışmaları ileride geniş kapsamlı olarak Önlemeye matuf tedbirler kâfi gelmeyebilir. Bu bakımdan bu meseleyi bir ahlâk buhranı içindeyiz gibi gösterip de ahlâk dersleri Cihetine gitmemiz lâzım geldiğini ifade etmeyi ben doğru bulmuyorum.

BAŞKAN — İki dakikanız var efendim.

TURGUT CEBE (Devamla) — Bu cemiyette de ahlâksız kimse olduğuna kani değilim. Değer anlayışdır bu. Şarkta ahlâkî olan mesele Batıda gayriahlâkî olabilir. Anadolu'nun Doğusunda, Şarkında farklılıklar vardır. Bu bakımdan meseleye eğilirken çek titizlikle neşter vurmak zarureti vardır; ama programda vardır, tatbik ederler, sonra da programı değiştirirler.

Sağlık kısmında gördüğüm önemli bir husus şudur ve takdire değer bir husustur. Bunun için Hükümeti de bu yönden tebrik etmekten uzak kalamıyorum. Kan ürünlerinin istihsalı, nakli ve saklanmadı hususunda disiplinli bir kan politikasının geliştirilmesi... Bu fevkalâde iyi bir düşüncedir. Çünkü birçok hastanelerimizde kan

stoklarına rastlamak bazen mümkün olmuyor. Ciheti askeriyede ordunun içinde büyük kan stokları vardır. Bu kan stoklarını bir yerde, bir noktada, bir müessesede toplamının önemli faydaları olacağı zannındayım. Bu bakımdan da Sayın Hükümetin bu tasavvurunu, bu düşüncesini takdirle karşılıyorum.

Bir meseleye daha işaret edeceğim. Mesele tatbikattadır, nazariyatta da değildir. Kâğıt üzerindeki bazı ifadeler yarın su yüzüne çıkamayabilir. O bakımdan programın içine meseleleri, sorunları dâhil ederken tatbik edilip edilmeyeceği üzerinde evveleminde durmanın herhalde daha faydalı olacağı kanısındayım. Çünkü önemli bir mevzu; haşhaş sorunu. Bu meseleyi halle çalışacağız deniyor. Bu müphem bir şey. Haşhaş sorununu öyle kolaylıkla bugünkü şartlar içinde, bugünkü dünya şartları içinde halletmenin kolay olmayacağı kanısındayım. Zaten ifade de müphem bir maliyet arz ediyor. Onun için diyorum ki, müphem olan, yapılması mümkün olmayan şeylerden bahsetmenin doğru olmayacağı kanısındayım.

Bütün bunlara rağmen Hükümetin muvaffak olmasını şahsen arzularım. İnşallah memlekete hayırlı hizmetler getirirler. Çalışmadan baharı sağlamanın mümkün olmayacağını ifade ederek, çalışan bir Başbakanın elinde, fakat evveleminde danışma heyetlerinin de muhakkak yanında bulunması lâzımdır, çünkü yorulacaktır Sayın Başbakan. Kolay değildir Devleti idare etmek. O bakımdan iştisareye ehemmiyet vermek suretiyle memleket hayrına hizmetler yapabileceğine inanıyorum.

Teşekkür ederim, kendilerine muvaffakiyetler dilerim, cümlenize sağlıklar sunarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Cebe.

İki lehte, iki aleyhte ve iki üzerinde 6 arkadaşımız konuşmuş bulunmaktadır. Elimizde 4 tane yeterlik önergesi vardır. Bu yeterlik önergelerine göre... *(A.P. sıralarından "Son söz" sesleri)* Hükümet programının müzakerelerinde son söz yoktur. Bizim İttüğüümüzün 130'ncu maddesi buna âmirdir ve bugüne kadarla tatbikatımız da budur. Başbakan konuşur ve müzakereler son bulur.

Şimdi bu önergelerden bir tanesini okutuyorum, çünkü hepsi aynı mahiyette

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Altı arkadaşımız konuşmuş bulunmaktadır. Gecenin geç saatlerine geldiğimize nazaran müzakerenin kifayetini arz ve teklif ederim. Saygılarımla.

Fakih Özlen (Konya)

BAŞKAN — Diğerleri de aynı mealdedir; müsaadenizle okumayı zait buluyorum.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Önergenin aleyhinde söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Kayseri) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım;

Saat 24,00 Dün Mecliste grup hatiplerini dört saat, beş saat dinledik Bütün gruplar konuştu, Sayın Başbakan da konuştu. Konuşma ve müzakereler 15 saati buldu. Bizim şurada beş saati bulmayan konuşmamızda hemen bir sıkıntı başladı ve bazı arkadaşlarımız da 10 dakikacık bir konuşmayı dahi fazla görerek, bir yeterlik takriri ile işin içinden çıkmak istiyor.

Muhterem arkadaşlar; aylardan beri milletin tehalükle beklemiş olduğu zorla kurulan bir Hükümetin hakikaten tenkit ve temenniye muhtaç olan şu programı üzerinde üç, beş arkadaşın 10'ar dakikacık konuşması memleket vazifesi yapması bakımından mühim telâkki ediliyor mu? Bugün konuşmayacağız, bu program üzerinde fikirlerimizi arz etmeyeceğiz... Tasvip ediyorsak neden tasvip ettiğimizi, neresini tasvip ettiğimizi; etmiyor isek, niçin etmediğimizi ve onun da dışında üçüncü bir şık olacak Hükümete karınca kaderince her hatibin yol göstermesi bakımından söyleyeceklerimiz sözler kalmadı mı?

Ben öyle zannediyorum ki, hepimizin söyleyeceklerinde memleketin çok lehine olacak, müspet neticeler çıkacak fikirler vardır. O halde müsaade buyurunuz, bu fikirleri arz edelim, izah edelim. Zaten söze başlarken arz ettiğim gibi, on dakikacık bir konuşma; dört saat değil, beş saat değil. Ne için grup sözcülerine saatlerce konuşma hakkı tanınıyor da, Parlâmentonun diğer üyelerine on dakikacık konuşma hakkı tanınmıyor ve bir takrirle bunun önüne geçilmek isteniyor.

Sayın Başbakanın ve Hükümetin söylediği, memleketin her işinde arzu ettiği, sokakta arzu ettiği düşünce özgürlüğü, fikir özgürlüğü memleketin Parlamento-sunda olmasın mı? Arzu edilmez mi, Sayın Başbakan, Sayın Hükümet?

Müsaade ederseniz, meselâ, benim askerlik mevzuunda, seçim mevzuunda söyleyeceğim birkaç sözüm var. Bunlar birkaç dakikanın içine girecek meselelerdir.

Muhterem arkadaşlarım, öteden beri bildiğiniz bir askerlik meselesi var. Cesur hareket edeceğini söyleyen Hükümetin, yepyeni bir zihniyetle vazifeye başladığını ifade eden Hükümetin bu askerlik mevzuunu ele alarak bedeli nakdî usulünü ihdas etmesi ve altı ayda askerliğin bedeli nakdî suretiyle bitirilerek, iki senede bir asker-in terhisi yerine iki sene de dört asker-in terhisi mümkün olacaktır. Meselâ kendilerinin söylediği, Programda ileri sürdüğü fikre inanmak mümkün değil.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi üzerinde konuşuyorsunuz, değil mi Sayın Kalpaklıoğlu?

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Devamla) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, esas fikrimi söylüyorum ve izah zımında misal veriyorum. Biliyorum; sadet dışına çıkmama mani olmak istiyorsunuz. Ben de o tarafa girmek istemiyorum; ama bunun faydasını işaret için misal vermeye çalışıyorum. Zatiâlinizin vazifesine müdahale aklımdan geçmez. Müsaade etmiyorsanız inebilirim.

BAŞKAN — Estağfurullah.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Hükümet diyor ki; “Ben askerlik mevzuunu halledeceğim” Nasıl halledeceksiniz? “İhtiyaç olan kadarını, istihdam edebileceğim miktarı alacağım, geri kalanı da, herkesi kendi ihtisas sahasında Devletin diğer işlerinde çalıştıracam” Kaç Hükümet bunu söyledi? Sıra sıra kaç Başvekil ve omun kurduğu hükümetler bunu söyledi? Muhterem arkadaşlar, hangisi yaptı, yapabildi?

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Onlarla mukayese etme.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Devamla) — Hangi çadırdı, hangi esliha ile hangi yiyecek, hangi alet ve edevatla, hangi masrafla, hangi tasarrufla bu işler yapılacak? Bu yüzbinler nasıl, nerede istihdam edilecek? Sayın Başbakan eliyor ki...

BAŞKAN — Eğer önerge kabul edilmezse, söz hakkınız mahfuz efendim.

HÜSEYİN KALPAKLIOĞLU (Devamla) — Haklısınız Sayın Başkan, ben her ne kadar hüsnüniyetle burada bu müzakerenin biraz daha devamında fayda olduğunu ifadeye çalışırken, bu misali vermekle sizin vazifenize müdahale etmeden bu işin içinden çıkmak istiyorum. İkazınızda da sizi haksız bulmama imkân yok. Bir hakkın müdafaasını yapmak üzere buraya gelen ben, Tüzüğün size verdiği hakkı da çiğnemek istemem. Mademki, Sayın Başkan müsaade de etmiyorsunuz; o halde ben sizden istirham ediyorum. Müsaade ediniz, takriri veren arkadaşlarınsın geri alsın. Şura la birkaç arkadaş onar dakika daha konuşsun ve bu meseleyi öylece halledelim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Kalpaklıoğlu.

Çok muhterem arkadaşlarım, önergeyi biraz sonra oylayacağımı. Yalnız Sayın hatip konuşurken bir noktaya işaret ettiler. O noktaya Senatoda Başkanlık yapan bir arkadaşınız olarak dokunmadan geçemeyeceğim.

Bazen arkadaşlarımız kürsüden iki Meclis arasında mukayeseler yapıyorlar. O Mecliste şu kadar konuşuldu, bu Mecliste bu kadar konuşuldu diyorlar. Konuşmanın, müzakerenin saatle değeri, kıymeti ortaya konamaz. Mesele müzakerenin tarzıdır. Müzakerede faydalı, lüzumlu olan tarafların ortaya konup konmamış olmasıdır. Kurulduğu günden bugüne Cumhuriyet Senatosunu hiçbir Meclisle mukayese etmiyoruz; fakat hiçbir Meclisten geri olmadığımızı söylüyoruz. Müzakerelerimizde mevzularımıza çok dikkatle, çok ciddiyetle, çok enine boyuna vukufla bu kürsüde temas edildiği konuşulduğu, müzakere edildiği hepimiz tarafından yakından takib edilmiş ve görülmüştür. Bu Türk efkârı umumiyesine de böylece aksetmektedir. Kaldı ki, şu günkü müzakere dahi şu ana kadar yedi saati bulmuştur. O bakımdan önergeyi kabul edip etmemek yine Yüksek Heyete ait bir husustur.

Oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendimi.

Söz Sayın Başbakanda. Sayın Ecevit buyurunuz. *(Alkışlar)*

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Zonguldak Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Bu yedi saatlik müzakereleri, yorucu bir çalışmanın sonuna gelmesine rağmen yapılan konuşmaların yararlılığının verdiği dinlendiricilikle dinledim. Gerçekten her bakımdan uyarıcı, aydınlatıcı konuşmalar yapıldı. Onun için Yüce Senatonun değerli üyelerine konuşmama başlarken şükranlarımı sunarım.

Gecenin bu geç saatinde uzun bir konuşma yaparak sizleri daha çok yormak istemiyorum. Esasen konuşmalar sırasında bazı Sayın hatiplerin söyledikleri, ileri sürdükleri bazı iddiaları veya sordukları bazı sorulan başka bazı Sayın hatipler karşılادılar, cevapladılar. O konulara mümkün olduğu kadar girmemeye çalışarak sözlerimi toplamaya çalışacağımı.

Değerli arkadaşlarım, Adalet Partisi sözcülerinden Sayın İhsan Sabri Çağlayangil yaptıkları ilk konuşmada hem programımızdaki bazı hususların açıklığa kavuşturulması isteğinde bulundular, hem de bazı Sayın grup sözcüleri ve hatipler de kısmen ayın noktalarda, kısmen başka bazı noktalarda hem daha çok aydınlık istediler, hem de bazı sorular yönelttiler.

Değerli arkadaşlarım; Sayın İhsan Sabri Çağlayangil'in üzerinde durmamızı istediği konulara değinerek konuşmama giriyorum. Sayın Çağlayangil'in ileri sürdüğü sorularda, Adalet Partisi ile bugünkü koalisyon Hükümeti ortaklarının bazı sorunlara bakışlarındaki farklılık da kendiliğinden ortaya çıkmış oluyor. Özellikle ekonomik ve siyasal konularda partiler arasında ayrılıklar olması çok doğaldır, hatta demokrasinin gereğidir. Buna karşılık partilerin rejim anlayışları konusunda ufak da olsa farklılıkların bulunması için aynı şeyi söylemenin doğru olmadığı kanısındayım. Gönül ister iki; tartışa tartışa, aramızdaki diyalogu sürdürür sürdürür ekonomik, konulardaki görüş ayrılıklarımız devam etse bile rejimin unsurları ve kuralları konusunda oyun kuralları konusunda gitgide birbirimize daha çok yaklaşalım. Bununla beraber, rejimin kuralları üzerimde uygar bir düzeyde partiler arasında bir tartışmanın başlamış olması ve bu tartışmanın gerek dünkü ve bugünkü Millet Meclisi görüşmelerinde gerek bu akşamki Cumhuriyet Senatosu görüşmelerinde ileri bir aşamaya varmış olması bence çok sevindirici ve umut vericidir. Çünkü bir ikaz bu düzeyde rejim sorunlu tartışılır hale geldikten sonra, bu eninde sonunda mutlaka partilerin rejim kuralları üzerinde birleşmeleri veya birbirine çok yakınlaşmaları sonucunu doğurur umudundayım.

Değerli arkadaşlarım; rejim konusundaki rejim konusundaki ayrılığımız özellikle özgürlüklerin kapsamı, düşünce ve anlatım özgürlüğünün, örgütlenme özgürlüğünün kapsamı konusundadır. Bu, küçümsenebilecek bir ayrılık konusu değildir. Çünkü bizim görüşümüze göre demokrasiyi başka rejimlere üstün kılan temel unsur, demokrasinin düşünce ve anlatım özgürlüğüne, örgütlenme özgürlüğüne verdiği değerdir. Şekli de olsa biçimsel de olsa, hemen bütün başka rejimler de de parlamento vardır; biçimsel ve aldatıcı da olsa, demokratik sayılamayacak rejimlerde seçimler de vardır, sardık da vardım; ama bizim anladığımız şekilde düşünce ve anlatım özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü demokratik olmayan rejimlerde yoktur.

Demek ki, demokrasiyi özde, gerçekte başka rejimlerden ayıran temel unsur, özgürlüklerdir. O halde özgürlükler üzerinde partiler arasında görüş ayrılıkları bulunması bence demokrasimiz bakımından, küçümsenemeyecek bir eksikliktir; aramızda bu diyalogu sürdürmek suretiyle bu konudaki görüş ayrılıklarımızı da kısa zamanda tüm kapatamasa bile daraltabileceğimizi umuyorum, öyle umarım ki, gene bu düzeyde cereyan edecek münakaşalarla genel af konusu görüşülürken onu hemen izleyeceğini umduğumuz düşünce özgürlüğünü daha sağlam esaslara bağlayacak, kavuşturacak kanun tasarımız üzerinde bunu süratle hazırlamaya çalışacağız; bu tasarı üzerimde yapılacak görüşmelerde ele partilerin özgürlükler konusundaki düşüncelerini birbirlerine daha yaklaştırma vesilesini bulabilelim temennisindeyim.

Değerli arkadaşlarım; özgürlük anlayışımız arasındaki farkı bizzat Sayın Çağlayangil'in verdikleri bir somut örnekle göstermeye çalışmak isterim.

Sayın Çağlayangil, burada Marksist teori açıdan bazı açıklamalar yapan bir iki paragraf okudular, bir dergiden. Ondan sonra bu konuda şu mütalaayı belirttiler. Dediler ki Sayın Çağlayangil. "Durum ciddî hatta vahimdir." Yani, Türkiye'de yayımlanan bir dergide böyle bir paragrafın, bu cümlelerin yer almış olması için söylüyorlar; "Durum ciddî hatta vahimdir. İnsafınıza müracaat ederek soruyorum; burası Ankara değil de kıpkızıl bir rejimin başkenti olsaydı, bu memlekette komünizmi yaymak ya da övmek ve tanımlamak için bundan öte bundan ileri ne yazılabilirdi"

Şimdi, Sayın Çağayangil'in müsamahalarına sığınarak ben de kendilerine bir başka soru yöneltmek isterim. Kendileri eski Dışişleri Bakanı olarak bütün dünyayı görmüşlerdir; özellikle birçoğu yakın dostumuz veya müttefikimiz olan demokratik ülkelerle yakın temasları olmuştur. O demokratik ülkelerden herhangi birinin başkentindeki veya bir kasabasındaki herhangi bir kitapçada bu gibi cümlelerin içinde bulunduğu, hatta daha ileri ölçüde Marksist cümlelerin içinde bulunduğu kitaplara rastlarsa mı bunu yadırgarlar, yoksa o kitaplara rastlamadıkları zaman mı bunu yadırgarlar?

Aşağı yukarı kader birliği yaptığımız bütün demokratik Batı ülkelerinin en küçük kasabasının bile kitapçısında, istasyonundaki kitapçısında bu gibi konulara geniş yer veren kitaplar serbestçe satılır, serbestçe alınır ve kimse de, böyle kitaplar niçin satılıyor, nasıl okunuyor; burası kıpkızıl bir komünist ülkenin kasabası mı, başkenti mi, diye bir soru sormayı aklından geçirmez Böyle bir soru parlamento kürsülerine gelmez.

Değerli arkadaşlarım; bu gibi yasaklara asıl komünist ülkelerde rastlanır. Marksist doktrinin tartışmaları içinde bazen ufak nüans ayrılıkları vardır; bir cümleyi, proleteryanın meselâ bir tarifini şu türlü değil de bu türlü yaptı diye bir kitap falanca komünist ülkenin başkentinde veya kitapçılarında veya bir başka komünist ülkenin kitapçılarında yasak edilebilir veya komünistliğe karşı olan kitaplar yasak edilebilir; ama demokratik ülkeleri başta, komünist ülkeler olmak üzere dikta ile yönetilen ülkelerden ayıran başlıca özellik, bizim, demokrasiyi benimsememize neden olan özellik, demokratik ülkelerde her fikrin serbestçe yazılabilmesidir. Biz, Türkiye'yi

de o ülkelerdeki kadar ileri ve gerçek bir demokrasiye layık bir ülke olarak görüyoruz. (C.H.P. sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleri) Türk Milletinin tarihi bütün o değindiğim milletlerin tarihinden daha eskidir. Türk Milletinin çok daha uzun bir bağımsız devlet geleneği vardır ve bu bağımsız devlet, geleneği tarihi içinde Türk Milleti büyük bir olgunluk, erginlik düzeyine erişmiştir. Batının çağdaş gelişmişlik ölçeklerine vurulduğunda Türkiye, az gelişmiş veya gelişme halinde bir ülke sayılabilir. Ekonomik açıdan, eğitim yüzeyi açısından az gelişmiş veya gelişme halinde bir ülke sayılabilir; fakat Türk toplumunun kendi uzun tarihindeki tecrübeleri içinde ortaya çıkmış kendine özgü bir olgunluğu bir erginliği, bir gelişmişliği vardır. Bu olgunlukla, bu erginlikle, bu gelişmişlikle Türk toplumu çoğu zaman demokrasinin çok kökleşmiş olduğu ülkeler hakkının çözemediği bazı sorunları çözebilmektedir.

Son iki buçuk yıl içinde demokratik ülkelerin gözlemleri, devlet adamları, diplomatları, gazetecileri Türkiye’de demokrasinin temelinden çökmek üzere olduğu kanısındaydılar, bunun bekleyişi içindeydiler; zaman oldu burada gazetecilerle, yabancı televizyoncularla görüştük, “Bu gece sona eriyor mu, ermiyor mu?” diye merak içinde bizlere soruyorlardı; fakat ertesi gün demokrasinin eskisinden daha sağlam olarak, biraz daha sağlamlaşmış olarak yürümeye, işlemeye devam ettiğini hayretle görüyorlardı ve bunu izah edemiyorlardı. Gerçekte bunun izahı, Türk Milletinin kendi uzun tarihi içinde erişmiş olduğu olgunluk düzeyidir. Böyle bir olgunluğa erişmiş bir Milletten hiçbir düşünce ve ifade özgürlüğü esirgenemez, kanısındayım.

Demokrasimizin henüz bu bakımdan eksiklikleri vardır. Demokrasimizin bu bakımdan eksiklikleri olduğunun somut bir delili “Böyle bir parçanın yer aldığı bir kitap Ankara’nın kitapçılarında satılabilir mi?” diye bu mevzuun Cumhuriyet Senatosu kürsüsüne getirilebilmiş olmasıdır, hem de uzun yıllarını müttefiki olduğumuz, dostu olduğumuz demokratik ülkelerin başkentlerine ziyaretle geçirmiş bir değerli devlet adamı, bir değerli senatör tarafından. Bunun buraya getirilebilmiş olması en azından zihniyet bakımından henüz Türkiye’nin demokrasi konusunda bazı eksiklikleri bulunduğunu gösterir. İnşallah aramızda bu gibi konuları müzakere ede ede bu eksikliklerimizi ele gidermenin yolunu demokrasimizin koruyucusu olan şu çatının altında, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında elbirliği ile bulacağız. Türkiye’de yeni Hükümetin yeni bir dönem açtığını söylüyoruz. Bu dönem, her şeyden önce demokrasiyi yeni bir genişliğe kavuşturması bakımından değer taşıyacaktır.

Değerli arkadaşlarım; ben düşünce özgürlüğüne, ifade özgürlüğüne genişlik kazandırılması istekleri, eğilimleri karşısında Türkiye’nin coğrafi durumunun bir mazeret olarak ileri sürülmesini de kabul edemiyorum, Hükümet olarak bunu kabul edemiyoruz. Bizim komünizm tehlikesine coğrafi olarak yakın olmamız, düşünce özgürlüğüne karşı ancak komünist ülkelerde rastlanabilecek kaygıları benimsememizin nedeni olamaz. Tersine, bizim komünizm tehlikesi karşısındaki başlıca silahımız, komünizmin elinde olmayan bir silah olmalıdır. O da, özgürlüktür, düşünce özgürlüğüdür. Biz o özgürlüğe sahip olduğumuz vakit insanları daha mutlu kılan bir rejim içinde yaşıyor olmanın bilinci ve sevinci ile komünizme her zaman-

kinden daha fazla karşı oluruz; demokrasiye, kendi rejimimize o nispette daha çok sahip çıkarız.

Değerli arkadaşlarım; Sayın Çağlayan'ın tarafından ekonomik, sosyal konulardaki görüş ayrılıklarını açık seçik ortaya koyan bazı kaygılar ileri sürüldü ve bazı sorular soruldu. O konuda açıklamalarda bulunmak isterim. Yalnız Sayın Çağlayan'ın değil, bazı başka Adalet Partili Sayın hatipler de bu konuda sorular sordular ve kaygılar belirttiler.

En başta “Halk sektörü” konusu üzerinde ve adı üzerinde kaygılar belirtildi. Bir değerli hatip “Bizim bildiğimiz, Anayasamıza göre bir devlet sektörü vardır, bir de özel sektör vardır; bir Devlet teşebbüsü, bir de özel teşebbüs vardır. Bunun dışında teşebbüs biçimi, sektör adı Anayasamızda ve bizim Devlet düzenimizde yoktur. Bu halk sektörü de nereden çıktı?” tarzında konuştular.

Değerli arkadaşlarım, bir defa bizim Anayasamız sadece bir tek sektörden bahsetmez. Anayasamızın bir maddesi özel sektörden bahseder, kamu işletmelerinden bahseder; fakat bir başka maddesi de kooperatiflerden, kooperatifçilikten bahseder ve özel sektöre Devletin destek olacağını söylemez, kamu yararına işletmek için özel sektörle ilgili olarak Devletin tedbir alacağını söyler; ama bu Anayasa kooperatiflerle ilgili maddesinde Devletin kooperatiflere destek olacağını açıkça ifade eder. Kooperatifler de bizim Hükümet olarak “Halk sektörü” diye tanımladığımız sektörün içinde önemli bir unsur olarak yer almaktadır ve alacaktır. Kaldı ki, o iki sektör içinde bir üçüncü sektör kavramı Türkiye’ye ve Türk Devlet düzenine ilk defa biz getiriyor da değiliz. Böyle bir yeni sektörü özellikle Sayın Adalet Partili senatörlerin, burada konuşan değerli sözcülerin niçin ve nasıl yadırgayabildiklerini anlamak çok güçtür. Çünkü özellikle Adalet Partisinin benimsemiş olduğu, Meclislerde desteklemiş olduğu Üçüncü Beş Yıllık Plânda açıkça üçüncü sektörden söz edilir. İzin verirseniz aynen okuyayım; Üçüncü Beş Yıllık Plânın 37’nci sayfasında, şöyle denilmektedir, “Üçüncü Sektör” anabashiğı adı altında;

“Beş Yıllık Plânlarda ve programlarda kamu ve özel kesimin plân dönemindeki pay ve sorumluluklarının belirlenmesi yanında kanunlar ve diğer kamu tasarrufları ile kurulmuş olup, kamu fonlarını veya iştirakçilerinin tasarruflarını kullanan kurum, dernek ve vakıf, üçüncü kesim gibi tüzelkişiliklerin teşebbüsleri için de görev ve hedefler verilecektir”

Demek, resmen üçüncü sektör Adalet Partisinde oyları ile kabul edilmiş olan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Plânında yer almaktadır; Devletin bunlara plânla hedefler ve görevler vereceği tespit edilmektedir ve bu üçüncü sektörün içinde yer alacak olan unsurlar da kısmen de olsa sayılmaktadır.

Değerli arkadaşlarım; halk sektörünü teşebbüs özgürlüğünün karşıtı olarak görmemek gerekir. Eğer teşebbüs özgürlüğü herkesin yararlanabileceği, herkesin yararlanmak hakkı olan bir özgürlük ise, herkesi bundan yararlandırabilmenin yolu maddi bakımdan güçlü olanların yanı sıra, maddi güçleri yetersiz olanları da teşebbüs özgürlüğünden yararlanabilmenin, istifade edebilmenin yollarına, kurumlarına, mekanizmalarına kavuşturmadır.

Çağımızda artık bir kişinin tek başına kurabileceği girişimler veya küçük, mütevazı bir aile topluluğu olarak kurabileceği girişimler gitgide geçerliliğini yitiriyor. Bugün dünya pazarlarında, hatta kendi ülkemizin pazarlarında geçerli olabilecek, tutunabilecek bir sanayi kurabilmek için, konusuna ve yerine göre milyonlar, yüz milyonlar, milyarlar değerinde yatırımlar yapmak gereklidir. Eğer özel teşebbüsü sadece ferdi teşebbüs olarak anlarsak, sadece toplumun varlıklı çevrelerinin inhisarında bir imtiyaz olarak görürsek o zaman Anayasamızın da gerekli kıldığı şekilde teşebbüs hürriyetinden herkesi yararlandırmış olamayız. Tek başlarına bu özgürlüğü kullanabilecek güçte olmayanlara Hükümet olarak olanak vereceğiz, güç katacağız. Onlar yüz kişilik, bin kişilik, on bin kişilik, yüz bin kişilik kooperatifler, örgütler halinde bir araya gelecekler. Paralarını başkalarına teslim etmeyecekler, kendi ortak sermayeleri olarak meydana koyup, gerekirse Devletten de yardım alıp plân hedeflerine uygun olarak yatırımlara yöneltecekler. Bundan niçin endişe duyulduğunu anlamakta güçlük çekiyoruz. Biz demiyoruz ki, üretim araçlarını Devlet eline alsın. Tam tersine, halkın büyük sermayeye karşı olduğu kadar, Devlete karşı da güçlü olmasını istiyoruz. Devletin karşısında da boynu dik olabilmesini istiyoruz. Servetin karşısında da, Devletin karşısında da hür olabilmesini istiyoruz, halkın. Eğer halk ekonomik bakımdan güçlü olmazsa, ona Anayasa ile tanıdığımız özgürlükler, Anayasanın sayfalarında, kâğıt üzerinde yazılar olarak kalır. Siyasal güç, ekonomik güçle desteklenirse bir anlam taşır. Biz halkın bu gibi halk girişimleriyle ekonomik gücünü artırdığımız oranda, onun siyasal gücünü de artırmış olacağız ve o zaman demokrasimize yeni bir boyut kazandırmış olacağız, demokrasimize gerçeklik kazandırmış olacağız; fakat görüyoruz ki Sayın Adalet Partili konuşmacıların Sözlerinden, halkın ekonomik gücünü artırabilecek, halkı büyük sermayeye bağımlılıktan kurtarabilecek ne tedbir önersek ve hatta halkı Devlete karşı bağımlılıktan kurtarabilecek ne tedbir önersek buna karşı büyük kaygı duyuyorlar.

Bu arada örneğin yine Sayın İhsan Sabri Çağlayangil orman konusu ile ilgili olarak Hükümet Programımızda yer alan sözlere değindiler ve şunları söylediler; “Ormanların yönetimine orman işçileri ve köylüleri, sendikaları veya kooperatifleri vasıtasıyla katılacak, iştirak edecek diyorsunuz. Bunların statüsü ne olacaktır? Yetkisiz organlar Devleti murakabe mi edecektir, denetleyecek midir? Anayasamız sarıh olarak bunu reddettiği halde nasıl ve ne maksatla bu imkân sağlanmaktadır?” tarzında bir soru sordular.

Anayasamız bunu reddediyor mu, etmiyor mu? İzin verirsiniz evvelâ buna bakalım.

Değerli arkadaşlarım; Anayasamızın ormanla ilgili maddesinin bir paragrafında aynen şöyle denir; 131’nci maddenin 4’ncü paragrafı; “Ormanlar içinde veya hemen yakınında oturan halkın kalkındırılması ve ormanı koruma bakımından, ormanın gözetilmesinde ve işletilmesinde Devletle bu halkın işbirliği yapmasını sağlayıcı tedbirler ve gereken hallerde başka yere yerleştirme kanunla düzenlenir.”

Ormanların gözetilmesinde ve işletilmesinde Devletle halkın işbirliği yapması... Bu...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — 2'nci fıkra nedir?

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Efendim, Bu 4'ncü fıkra efendim. 2'nci fıkra; “Devlet ormanları, kanuna göre Devletçe yönetilir ve işletilir” fakat aynı maddenin 4'ncü fıkrasında, “Bu ormanların gözetilmesinde ve işletilmesinde Devletle halk işbirliği “yapar” deniliyor. Anayasaya - yanlış hatırlamıyorsam bu maddenin bu fıkrası Kurucu Meclis tarafından konulmamıştır; 1970'de Adalet Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisinin mutabık kaldıkları bir metin olarak bu fıkra Anayasamıza eklenmiştir.

O halde, şimdi Sayın İhsan Sabri Çağlayangil'in bu maddenin de gereği olarak getirmek istediğimiz bir yönetim biçimi konusunda kuşklar öne sürmesinin nedenini anlamak, bizim için biraz güç oluyor.

Değerli arkadaşlarım; halkın kendi ortaklıkları, kooperatifleri, girişimleri yoluyla ekonomik alanda güç kazanması, faaliyet göstermesi biraz önce belirttiğim gibi demokrasimizin işlerliği ve güçlülüğü açısından da gereklidir. Çağımızda artık halk bu günlere kadar sürmüş olan demokrasiyle yetinmiyor. Dünyanın hemen her ülkesinde, demokrasinin çok kökleşmiş olduğu ülkelerde bile demokratik rejim şu veya bu ölçüde bir bunalım döneminden geçiyor. Bir bakıma bunun nedeni şudur;

Çağımız yaygın haberleşme ve eğitim çağıdır. Artık halk her şeyi, toplum sorunlarını, yönetimle ilgili sorunları eskisinden, geçen yüz yılda olduğundan, 50 yıl önce olduğundan, 20 -25 yıl önce olduğundan çok daha iyi bilmektedir. Ne kadar iyi bilirse, işlere o kadar çok karışmak da istemektedir ve bu hakkı kendinde görmektedir. Mademki demokrasi halkın kendi kendini yönetimidir. O halde, ben kendi kendimi doğrudan doğruya yönetebilmeliyim düşüncesi, özlemi, her demokratik ülkenin yurttaşlarının zihninde gitgide yer etmektedir, bilinçli olarak veya bilinç altında Halktaki bu özlem kimi yerde yöneticileri ürkütmekte, onlar Devlet yetkilerini eskisinden daha büyük ölçüde merkezî otoritenin elinde toplamaya kalkışmaktadır, fakat bu toplumdaki gelişmeye karşıt bir tutum olduğu için toplumda daha büyük tepkiler yaratmaktadır. Bence, halktaki bu eğilim karşısında izlenebilecek en tutarlı davranış, halkın yönetimdeki etkinliğini artırmak, halkın Devlet yönetimindeki yetkilerini genişletmektir.

Yine orman misaline döneyim; Eğer ormanların işletilmesinde orman köylüleri etkin biçimde rol oynayacak olurlarsa, ormanlarda köylülerin emeğiyle meydana getirilen serveti, ormanın kahrını çekmeyen bir avuç insan paylaşacak yerde, ömürlerini ormanda geçiren insanlar Devletle bölüşecek olurlarsa, o zaman Devletin artık ormanlarımızı korumak için yüz milyonlarca lira masraf etmesine gerek bile kalmayacaktır; çünkü o ormanlara en az Devlet kadar, Devlettten daha çok o ormanlarda yaşayan ve çalışan köylüler ve işçiler sahip çıkacaklardır.

Değerli arkadaşlarım; yine Sayın İhsan Sabri Çağlayangil, şöyle bir cümle kullandılar “Bizim Anayasamız, toplumda ferdin hak ve menfaatlerini bir denge içinde tutan, hatta kişinin yararını başta sayan bir anlayışa sahiptir” dediler. Biz, bizim Anayasamızın böyle bir anlayışa sahip olmadığı, kişinin yararını başta sayan bir Anayasa olmadığı kanısındayız. Bizim Anayasamız toplum yararını başta sayar, ki-

şinin özgürlüğüne büyük değer verir; fakat siz kişinin özgürlüğünü kısmak, ama kişinin yararını ön plâna çıkartmak istiyorsunuz.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Orada elinizde Anayasa var Sayın Başbakan; dibacesini lütfen okur musunuz?

BAŞKAN — Lütfen efendim.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bu bir paragraf başı Sayın Çağlayangil...

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Hayır, hayır. Elinizdeki Anayasanın dibacesini lütfen okur musunuz?

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen karşılıklı olmasın.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — “Tarihî boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış olan; Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışlarıyla meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk milleti;

Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve (Yurtta Sulh, Cihanda Sulh) ilkesinin, Millî Mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk Devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi...

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Başta neyi saymış, Sayın Başbakan?

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayınız efendim.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — “İnsan hak ve hürriyetleri” tamam.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — “Ferdin” diye başlamış.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — “İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk Devletini bütün hukukî ve sosyal temelleriyle kurmak için...” diye devam ediyor.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Evet, başta “Ferdin”

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sayın arkadaşlarım; izin verirseniz, Anayasamızdan madem başlangıcı okuduk, başka maddelerini de okuyup hatırlamakta yarar vardır. Anayasamızın 36’ncı maddesi; Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz”

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Her Anayasada var.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz efendim.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Demek ki, kişinin yararını başta saymıyor, Anayasamız; toplum yararını başta sayıyor. Bunu anlatmaya çalışıyorum. Sayın Çağlayangil.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, çok istirham edeceğim efendim; karşılıklı Anayasa müzakeresi yapmıyoruz.

SİRRI ATALAY (Kars) — Sayın Çağlayangil yapıyor, neye ona söylemiyorsunuz, Sayın Başkan?

BAŞKAN — Efendim, ben her iki tarafa da hatırlatıyorum.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sayın Başkan konuşmamın başında belirtmiştim, koalisyonu meydana getiren partilerle Adalet Partisi arasındaki temel ayrılık, Anayasayı anlayışımız ve özgürlük anlayışımız bakımındandır. Sosyal ve ekonomik konulardaki ayrılıklarımızın devam etmesinde hiçbir sakınca yoktur. Ama bir memleketin başta gelen partileri, hepsini bağlayan Anayasayı anlayışlarında ayrılıyorlarsa, özgürlük ve demokrasi anlayışlarında ayıkılıyorlarsa, o memleketin demokrasisinde ciddi bir aksaklık, bir hastalık var demektir. Bunu ancak bu gibi diyaloglarla, tartışmalarla ortadan kaldırmayı umabiliriz. Onun için biraz müsahahanızı rica ediyorum.

Gene Anayasamızın 37’nci maddesi der ki; “Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini gerçekleştirmek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak amaçlarıyla gereken tedbirleri alır. Kanun, bu amaçlarla, değişik tarım bölgelerine ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini gösterebilir...” ve saire.

38’nci madde, kamu yararına yapılabilecek kamulaştırmalarla ilgilidir.

39’ncü madde şöyle der;

“Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılığı kanunda gösterilen şekilde ödenmek şartıyla Devletleştirilebilir”

40’nci maddenin bir paragrafını okuyorum; Özel teşebbüsler kurmanın serbest olduğu belirtildikten sonra “Devlet, özel teşebbüslerin Millî İktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır”

Demek ki, değerli arkadaşlarım; kişinin yararı değil, toplumun yararı başta sayılıyor; ama toplum yararının kişi özgürlüğünü, özellikle düşünce özgürlüğünü kısıpmaması, kısmak için gerekçe olarak kullanılmaması, gene Anayasamızın buyrukları arasında yer alıyor, özellikle 20’nci maddesiyle. Bunu tersine çevirmeye kimsenin hakkı olmadığı kanısındayız; yani kişinin yararı, ferdin yararı önplâna çıkarılacak, buna mukabil ferdin özgürlüğü ikinci plâna itilecek. Bu Anayasa karşısında buna

hiç birimizin hakkı olmadığı kanısındayız. Onun içindir ki, bu Hükümet iktisadi hayatta toplum yararına ve siyasi hayatta kişi özgürlüğüne, düşünce özgürlüğüne eşit değer veren bir temeli dünya görüşü üzerine, bir temel anlayış üzerine kurulmuştur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Sayın Çağlayangil, “Hükümet Programında kalkınma plânlarımızın temel prensibini teşkil eden karma ekonomi konusunda bir açıklık yoktur” buyurdular. Bunu Sayın Demirel de Millet Meclisinde söylemişti.

Sayın Senatörler; Hükümet Programında bir tek şeyin Devletleştirileceğinden söz ediliyor, boraks. ki, yanlış hatırlamıyorsam, bundan birkaç yıl evvel Cumhuriyet Senatosunun bir araştırma komisyonu raporu da boraksın Devletleştirilmesi gereğini ortaya koymuştu.

Şimdi, bir Hükümet programında sadece bir maden cevherinin devletleştirilmesinden söz edildiğine göre, artık o Hükümet programının karma ekonomiyi reddettiği kuşkucu nasıl duyulabilir, bunu anlayamıyorum.

Karma ekonominin devam edeceği bu kadar aşıkârken, bir komplekse kapılıp “Biz karma ekonomiye bağlıyız, bağlı kalacağız” gibi programa bir hüküm, bir ibare koymak gereğini duymadık. Ama Sayın Çağlayangile bana burada bu açıklamayı yapma fırsatını verdikleri için teşekkür ederim. Mademki, böyle bir kuşkuları varmış, böylelikle bu kuşkuyu da giderme olanağını bulduğumuzu ümit ederim. Bugün Millet Meclisinde de söylediğim gibi, biz aslında karma ekonomiyi kaldırmıyoruz, kıسمıyoruz, tersine genişletiyoruz, ona yeni bir boyut ekliyoruz; halk sektörü boyutunu ekliyoruz.

Gerek Sayın Çağlayangil, gerek Sayın Profesör Nihat Erim Kontenjan Gurubu Başkanı olarak yaptıkları konuşmalarda programa değinirken, Toprak ve Tarım Reformu Kanunundan ve bunun uygulanmasından bahis olmadığını, belirttiler. Bu konuda etraflı açıklamayı bugün Millet Meclisinde benzeri sorular ve hatırlatmalar üzerine yapmıştım, huzurunuzda da bunu kısaca tekrarlayayım.

Sayın Senatörler; toprak reformu konusunda gerçek şudur;

Koalisyonu meydana getiren iki parti birçok ekonomik ve sosyal konularda anlaşmışlardır. Ancak, önemli iki konuda tam anlaşma olanağını bulamamışlardır Bunlardan birisi Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilgili ilişkilerimizdir, öbürü de toprak reformudur.

Muhtemelen birçok savın üyelerin bildiği gibi, Cumhuriyet Halk Partisi geçen dönemde Yüce Meclisin kabul etmiş olduğu Toprak ve Tarım Reformu Kanununu yeterli bulmamaktadır. Millete ilân etmiştir ve vaat etmiştir, C.H.P. iktidara geldiği takdirde, bu Toprak ve Tarım Reformu Kanununu değiştirecek, onu kendi görüş açısından daha yeterli hale, daha ileri bir reform kanunu haline getirecektir, fakat iktidara geldik, ama tek başımıza gelmedik, bir koalisyon Hükümeti kurma durumundayız. Koalisyon ortağımız Millî Selâmet Partisiyle bu konuyu görüşürken, Millî Selâmet Partisinin bu konuda bazı kaygıları bulunduğunu gördük ve bunun üzerine Toprak ve Tarım Reformu Kanununda yapmak istediğimiz değişiklikleri

Protokol veya Programda belirtmeyi doğru bulmadık, bunu ertelemeyi daha uygun bulduk. Bu konuda tartışmaları uzatmak için bir gerek görmedik.

Bu konunun programa girmemiş olmasının anlamı şudur. Bu cevabımın, özellikle Sayın Profesör Nihat Erim'i tatmin edeceğini tahmin ediyorum.

Bu konuya Programda değinilmemiş olmasının anlamı, yürürlükte bulunan Toprak ve Tarım Reformu Kanununun uygulanacağı demektir. Uygulanacak olan her yürürlükteki kanundan bir programda bahsedilmesine gerek olmadığı içindir ki, programda buna ayrıca değinilmemiştir. Yeni bir unsur getirme olanağını bulamadığımız için değinilmemiştir; fakat hiç kuşku duyulmasın ki, iki parti bu konuda mutabıktırlar. Yürürlükteki Toprak ve Tarım Reformu Kanununun uygulanmasına devam edilecektir.

Cumhuriyet Halk Partisi toprak reformunu öteden beri ısrarla savunan ve yürürlükteki Toprak Reformu Kanununu dahi yeterli bulmayan bir parti olarak buna niçin rıza göstermiştir, bunun nedenini de açıkça takdirlerinize sunayım.

Bizim anlayışımıza göre toprak reformu, kuru bir toprak dağıtımı değildir, olmamalıdır. Eğer toprak reformu kuru, soyut bir toprak dağıtımı biçimde uygulanırsa, hiç değilse ilk yıllarda büyük verim düşüklükleri olabilir ve toprak dağıtımından yaralanan köylüler de "Toprak reformu dedikleri bu muymuş" diyebilir. Üstelik Devlete bunun maliyeti çok ağır bir yük olabilir. Toprak reformundan beklenen olumlu sonuçların elde edilebilmesi için kendisine verilecek mütevazı toprak üzerinde köylülerin verimli, yoğun tarım yapabilmeleri gerekir, modern tarım teknolojilerinden yararlanabilmeleri gerekir. Bugünkünden çok daha geniş kredi olanaklarına kavuşabilmeleri gerekir, bugünkünden çok daha gerçek, güçlü ve çok sayıda kooperatiflere ve kooperatif üst kuruluşlarına kavuşmuş olmaları gerekir.

Bu Ön hazırlıklar yapılmadan uygulanacak bir toprak reformu, başarısızlık tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu başarısızlığın yaratacağı hayal kırıklığı ise toprak reformu için çok kötü bir sonuç ortaya çıkarabilir.

Onun için biz, kendi istediğimiz anlamda toprak reformunu ertelemekte bir zarar görmedik. Çünkü tarım alanında, köylünün kalkındırılması alanında Milli Selâmet Partisi ile hiç güçlük çekmeden tam mutabakat halinde birleştiğimiz noktalar, esasen bizim görüşümüze göre başarılı bir toprak reformuna hazırlık yapabilmek için gerekli tedbirleri kapsamakta idi. Kooperatifçiliği güçlendirici tedbirler, politikalar; bu arada bir kooperatifler bankası, öyle bir banka ki, kredi vereceği kimseden tapulu mal istemeyecek, ipotek olarak bana ne gösteriyorsun demeyecek. Bunu dediği zaman köylümüzün, üreticimizin yarıdan çoğu bankalardan kredi alamıyor. Çünkü henüz tapu - kadastro işlemleri tamamlanmamış. Ürünü, emeği hatta beklenen ürünü, emeği ve gerekirse Devletçe hazırlanıp köylüye verilecek projeyi köylülerin kuracakları kooperatiflere yeterli kredi verecek şekilde değerlendiren bir kooperatifler bankası kurulacak Bu, bugün olduğu gibi, artık düğüne bile yetmeyen 500 liralık, 1.500 liralık, 2.500 liralık krediler olmayacak; projeye göre gerektiğinde 500 bin liralık, 1 milyon liralık, 5 milyon liralık krediler olacak, kooperatiflere ve-

rilme üzere proje karşılığı olacak ve kontrollü olarak verilecek. Bunu işletecek bir kredi ve banka mekanizması kurulacak.

Tarımdan köylünün elde ettiği gelirin, aracı, tefeci elinde kalmasına yol açan bozuk pazarlama düzeni ortadan kaldırılacak. Koalisyon ortakları olarak bunda da mutabıkız. Tarımın modernleştirilmesinde mutabıkız Bunlarda mutabık olmakla alabileceğimiz, alma olanağını bulabileceğimiz tedbirler, esasen başarılı bir toprak reformu uygulamasına geçmeden alınması bizce zorunlu olan tedbirlerdir. Bu tedbirler alınır, köylü yeni kooperatifçilik düzeni ile yeni kredi ve pazarlama düzeni ile güçlendirilir, ondan sonra yürürlükteki Toprak Reformu Kanunu yeterli midir, değil midir, daha ilerisine gitmek gerekli midir, değil midir? Bu, önyargısız olarak zamanı geldiğinde yeniden düşünülür, tartışılır. Toprak reformu ile ilgili bir atıfta bulunulmamasının nedenini bu şekilde açıklamış bulunuyorum.

Şimdi sırası gelmişken iki Hükümet ortağı arasındaki ikinci önemli ayrılık konusuna da değinmek isterim. Çünkü bu konuda Sayın Çağlayangil Hükümet ortağımız olan Millî Selâmet Partisini çok üzen ve rencide eden, bizce de haksız bazı beyanlarda bulundular. Millî Selâmet Partisini inançsızlıkla itham ettiler. Tabii Millî Selâmet Partisini savunmak bana düşmez; fakat Hükümet adına Yüce Senatamızın Tüzüğüne göre program müzakerelerinde sadece Başbakan konuşabileceği için, Sayın Erbakan bu konuda söz alamıyor. Onun için kendilerinin müsaade ve müsahabalarına sığınarak, kendileriyle mutabık kaldığımız ölçüler içerisinde bu konudaki gerçek durumu da açıklamak isterim.

Hükümet ortağı olan Millî Selâmet Partisinin Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizin nihai hedeflerine karşı olduğu, bu bakımdan ciddi kuşkuları bulunduğu bilinen bir gerçektir; fakat Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizin bugünkü aşamasında yapılabilecekler ve yapılması gerekenler bakımından, bugünkü aşamada yapılabilecekler bakımından Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selâmet Partisi arasında herhangi bir ayrılık yoktur. İktisadî, malî ve ticarî uygulamalarla ilgili olan bugünkü aşamada Millî Selâmet Partisinin görüşlerine uymayan bazı protokol hükümlerini millî yararımıza uygun bir biçimde değiştirmekte iki parti zaten, birleşmektedir. Cumhuriyet Halk Partisinin de Seçim Bildirgesinde bugün burada tartışma konusu olan ek protokollerin bazı hükümlerinin mutlaka değiştirilmesi, Türkiye yararına değiştirilmedi gerektiği ver almaktadır. Nitekim biz, iki parti olarak bunu söylemeye başladıktan yıllar sonra Üçüncü Beş Yıllık Plâna dahi bu zorunluk girmiştir Bu konuda millî yararımız açısından bu düzeltmeleri yapabilmek, yaptırabilmek için ciddi girişimlerde bulunmak konusunda iki parti tam mutabakat halindedir ve o mutabakat protokolde belirtilmiştir.

Millî Selâmet Partisi uzun vadede Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizin alabileceği biçim bakımından görüşlerini ve kaygılarını saklı tutmaktadır ve koalisyon müzakerelerinin başlangıcından itibaren büyük bir açıklıkla bu kaygılarını saklı tuttuğunu bize bildirmiştir. Bu bakımdan Millî Selâmet Partisinin bir inanç tavizi vermiş olduğu yolundaki ithamın çok haksız bir itham sayılmasının gerektiğini belirtmem hem Sayın Erbakan'ın, hem de Sayın Çağlayangil'in müsaadelerini rica ederim.

Eğitim konusunda Sayın Çağlayangil, Adalet Partisinin Millet Meclisinde belirtmiş olduğu endişelerden çok farklı, hatta bir bakıma o endişelerle çelişen bazı endişeler öne sürdüler. Bir yanlış anlama ile yanlış yorum ile Millet Meclisindeki Adalet Partisi Sözcüsü Sayın Demirel, özet olarak “Siz herkes için, bütün lise mezunları için üniversiteye girişin sınavsız olacağını söylemişsiniz. Halbuki Hükümet Programında bazı kayıtlar getiriyorsunuz” dediler. Bu kayıtların varit olmadığını Mecliste uzun uzadıya anlattık ve zannederim kabul ettiler.

Burada Sayın Çağlayangil tam aksi endişeyi ileri sürüyor, “Siz herkese kapıları açacaksınız, bu durumda herkes üniversitelere girecek. Bu bir aydın enflasyonu yaratıyor” diyorlar. “Hayır” diye işaret ediyorlar; fakat cümle aynen şöyle; Planlı dönemde üniversite ve yüksekokullara sınavsız öğrenci alınmasını hedef tutan bir program, aydın enflasyonu yaratır, kişilerin yetenek ve kabiliyetleri de hiçe sayılmış olur”

Değerli arkadaşlarım; aslında Hükümet Programının eğitimle ilgili bölümü ayrıntılı olarak incelendiği vakit, Adalet Partisi Grubu adına Millet Meclisinde belirtilmiş olan kaygının da, burada belirtilmiş olan kaygının da geçerli olmadığı görülür.

Biz Hükümet Programında özetle şunu söylüyoruz; Üniversite sorununu muslukta değil kaynakla Çözmeye çalışacağız; yani ortaöğretimden itibaren eğitim sorununu yeniden ele alınıp düzenlemek suretiyle üniversite sorununu ve üniversite kapılarında yığılan yüzbin aşkın genç sorununu çözmeye çalışacağız. Nasıl, gecekondu Sorunu şehirde çözülemezse, kaynağına giderek çözülmek gerekirse, aynı şekilde üniversite sorunu da üniversite kapısında çözülemez. Onun için meseleyi kaynağından ele alıyoruz; yeni bir ortaöğretim, anlayışı getiriyoruz; Buna göre, meslek okulları ve teknik okullar beş yıllık ilkokula dayalı hale getirilecektir. Millî Birlik Grubu sözcüsü Sayın Ataklı, “Uzun vadede sekiz yıllık ilköğretimin daha iyi olabileceğini” belirtmişlerdir, bu görüşlerine iştirak etmek mümkündür; fakat kendileri de Türkiye’nin bugünkü koşullarında sekiz yıllık ilköğretimin Türkiye için biraz lüks olduğunu kabul eder bir ifade kullanıyorlardı. Biz, kapatılmış bulunan ortaokul düzeyindeki meslekî ve teknik okulları yeniden açmak kararındayız; fakat hiçbir çocuğun ve gencin eğitim bakımından önü tıkanmasın istiyoruz. Ortaokulda sanat öğrenimi yapan bir genç, ileride fikrini değiştirirse edebiyat öğrenimine, fen öğrenimine, din öğrenimine geçebilecektir; din öğrenimi yapan genç fikrini değiştirirse teknik öğrenime geçebilecektir; buna göre hazırlayıcı kurslar, programlar düzenlenecektir. Lisede ise, bir çatı altında değişik bölümler veya programlar yer alacaktır. Bir kısım lise öğrencileri üniversite için değil, doğrudan doğruya teknik alanda bir mesleğe atılmak için eğitim yapacaklardır; fakat bu gençler isterlerse, fikir değiştirirlerse aynı çatı altında başta programları da ek olarak izlemek suretiyle üniversiteye de girme şansına sahibolacaklarını bileceklerdir. Öylelikle, hiçbir genç başlangıçta bir yola girmiştir diye sonuna kadar o yolda yürüme mecburiyetini kendinde duymayacaktır; kendisini genç çağında yol değiştirme, karar değiştirme bakımından serbest durumda hissedebilecektir. Bu durumda üniversite kapılarına, ne yığılma olacaktır ne de üniversite kapılarını gençler kendilerine kapalı bulacaklardır.

Değerli arkadaşlarımı; Sayın Profesör Nihat Erim, yeni Hükümete destek olan, fakat bu arada bazı temennilerini ve kaygılarını da belirten konuşmalarında, programda yer alan bir cümleye değindiler ve bu cümleye, bu konuya açıklık getirilmesini istediler. O cümle şu; “Cumhuriyet Halik Partisi ile Milli Selâmet Partisinin kurdukları Hükümet ortaklığı, uzun süre millî bütünlüğümüzü zedelemiş, kalkınma hamlelerimizi güçleştirmiş, bazı tarihî yanlışların doğurduğu sunî ayrılıklara da son veren bir dönem, açmaktadır ülkemizde” Programda bu cümle yer alıyor ve başka bir cümleyle tamamlanıyor.

Sayın Profesör Nihat Erim, “Sözü edilen tarihî yanlışların neler olduğu açıklığa kavuşturulmadığı için öne sürülen bu iddia üzerinde şimdilik bir düşünce öne sürmeyeceğim” diyorlar, fakat bir kaygıları olduğunu örtülü ve nazık bir ifadeyle belirttikleri için bu konuya değinmeyi yararlı görüyorum; zaten daha sonra endişelerini de belirtiyorlar.

Değerli arkadaşlarım, bundan kastımız şudur; Geçmişle dini bir sömürü aracı olarak kullanmak isteyenler, toplumdaki fikir ayrılıklarını, sataşmaları din esasına dayandırmaya çalışmışlardır ve bu taktiğin sonucu olarak dinine bağlı bazı kimşeler, din duyguları tahrik edilmek, suretiyle geçmişte birtakım yeniliklerin, kendi hayırlarına olabilecek yeniliklerin karşısına çıkarılabilmişlerdir. Bu durumu gören bazı aydınlar da yanlış bir mantık bağlantılı kurarak dinine bağlı olan, her yeniliğe, ilericiliğe karşı oluyor yanlışlığına, yanlış sanısına kapılmıştır; bu yüzden, topluma yenilikler getirmek isteyen iyi niyetli aydınlarla o yeniliklerden yararlanabilecek olan geniş halk toplulukları arasında bir uçurum açılmıştır ve aslında çok ilerici bir halk olan, her yeniliğe açık bir halk olan Türk halkı, Türk köylüsü, Türk işçisi, esnafı haksız olarak, tutuculukla, gericilikle itham edilmiştir uzun zaman. Biz bu ithamı tarihî bir yanlışlık olarak görüyoruz. Dine bağlılığın, yeniliğe, ilericiliğe, halk yararına yeniliklere, devrimlere, reformlara karşı olmadığını aksine onları kolaylaştırıcı bir etken olacağını düşünüyoruz. Onun için bu tarihî yanlışlığın ortadan kalkmasını, esasen ortadan kalkmakta olan bu yanlışlığın ortadan büsbütün kalkmasını hızlandırıcı bir Koalisyon kuruluşunu bu açıdan da sevinçle ve ümitle karşıladığımızı ifade etmiş oluyoruz. Artık, falan kimse dinine daha çok bağlı, diğeri dinin gereklerini daha az yerine getiriyor gibi mülâhazalarla siyaset alanında ayrılıklar olmayacak, ekonomik ve sosyal çıkarlara ve görüşlere göre saflaşmalar, ayrılıklar olacak. Demokraside, sağlıklı olan ayrılık budur; kalkınma halinde ve zorunluğunda bulunan bir toplumda da gerekli sataşmalar, sağlıklı fikir ayrılıkları ekonomik ve sosyal konulardaki fikir ayrılıklarıdır. Kısacası, tarihî yanlışlıktan, ortadan kalkmakta olan ve büsbütün kalkmasına katkıda bulunabileceğimizi umduğumuz tarihî yanlışlıktan kastımız bundan ibarettir. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın Senatörler; Sayın Mucip Ataklı, bize çok güç katan konuşmalarında, yararlanarak dinlediğimiz konuşmalarında, hayat pahalılığı ile mücadelenin önemini haklı olarak belirtiyorlar.

Sayın Fethi Çelikbaş da bu konunun Hükümet gündeminde öncelik taşıması gerektiğini haklı olarak belirttiler.

Öyle inanıyoruz ki, Hükümet Programında bu konuya geniş yer ayrılmıştır. Bugün Millet Meclisinde de izah ettiğim gibi, Hükümet meseleyi fiyat meselesi olarak almamıştır; pahalılığı önleme meselesi olarak almıştır. Şöyle ki; bir memlekette fiyatlar yüksek olabilir, ama hayat pahalılığı bulunmayabilir. Buna bugün Mecliste bir örnek verdim; İsveç'te ekmek Türkiye'dekinin dokuz on misli fiyata satılır; ama İsveç'te ortalama vatandaş için hayat, Türkiye'dekinden çok daha ucuzdur.

Biz şunu yapmaya çalışacağız; Elbette yeni dünya konjonktürü, özellikle üretim bakımından kullanılması kaçınılmaz olan bazı temel maddelerin, bazı hammaddelerin fiyatlarındaki yükselişi ister istemez Türk ekonomisine de yansıtacaktır. Bunun gereği olarak zincirleme bazı fiyat ayarlamaları yapılması zorunluğunda doğacaktır; fakat biz sosyal adaletçi bir görüşle fiyatları ve gelirleri dinamik ve adaleli bir denge içinde tutmayı kendimize ödev bileceğiz, yapılmak zorunluğunda ortaya çıkabilecek, hatta kısmen bazı alanlarda geçikmiş olduğunu bildiğimiz fiyat ayarlamalarının yükünün dar ve orta gelirli halkın omuzuna binmemesi için her tedbiri alacağız. Bu konuda şimdiden düşündüğümüz bazı somut tedbirler de vardır. Bunların ilk uygulamalarını en kısa zamanda, ortaya koyabileceğimize inanıyoruz.

Sayın Ataklı, konuşmalarında Hükümet Programında Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesinin devam ettirileceğine dair açık bir hüküm bulunmamaktadır dediler ve bunun önemine değindiler.

Bu konuya sarahatle girmeyişimizin nedeni şudur; Bu açıklama fırsatını verdikleri için Sayın Ataklıya teşekkür ederim. Programımızda genel sağlık sigortasının biran önce kurulacağını söylüyoruz, Türkiye'ye yaygın olarak. Bir yandan Sosyal Sigortalar Kurumu var ve bunun sağlık sigortası var, bir yandan Emekli Sandığı var şimdi o da sağlık hizmetine başladı, BAĞ - KUR var, başka birtakım sosyal güvenlik müesseseleri yardımlaşma kurumları var, bir yandan Doğudan Orta - Anadolu'ya doğru ilerleyen sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonu var, bir yandan da bütün Anadolu'ya yaymak istediğimiz ve sosyal güvenlik sistemimizdeki sağlık açısından boşlukları, gedikleri kapatacak genel sağlık sigortası projemiz kararımız var. Bu konuda bizden öncede yapılmış hazırlıklar esasen vardı.

Şimdi bu durumda bütün sağlıkla ilgili sosyal yardım ve sosyal güvenlik müesseselerini bir arada düşünmek gerekiyor, bunlar arasında bir uyum sağlamak gerekiyor. Bunların birbiri ile ilişkisi ne olacaktır, bunlar birbiri ile nasıl bağdaştıracağız, nasıl mükerrer hizmet götürmekten kaçınacağız? Bunu ayrıntıları ile saptamak imkânını Hükümet olmadan önce bulamadığımız içindir ki, bu konuda bir şey söylememeyi daha uygun bulduk; fakat buna mukabil Doğu ve Güney Doğudaki sağlık ocaklarının; evlerinin ve merkezlerini her bakımdan yeterli hale getirilmesine önem verileceğini ilk ve âcil bir tedbir, bir zorunluk olarak Hükümet Programında belirttik; ama müessese olarak sosyalizasyon nereye kadar ilerleyecekti nerede duracaktır, ne biçim olacaktır genel sağlık sigortası ile ve genel -sosyal güvenlik düzeni ile ilgili olarak bunu ayrıntıları ile düşünmeden programda bir şey söylemeyi doğru bulmadık.

Sayın Mucip Ataklı konuşmalarının sonunda millî savunma, millî güvenlik sorunlarına değinerek şöyle diyorlar; “Programda (Ortak sistemlerle yetinilmeyerek kendi millî savunma politikamız, stratejimiz ve imkânlarımızla geliştirilecektir) hükmüne yer verilmesini ciddi bir düşünce sayıyoruz. Kendi imkân ve ihtiyaçlarımıza ve geleneksel yeten eklerimize dayalı bir millî savaş doktrininin geliştirilmesi üzerinde önemle durulmalıdır. Bu doktrinle birlikte uygulanacak olan millî askeri stratejimiz ise, hiç kuşkusuz millî politikamızın bir fonksiyonu olacaktır. Bu konularda alınacak dikkatli, ölçülü ve basiretli tedbirler ekonomik ve malî gücümüzle orantılı olacak ve kaynak israfını önleyecektir”

Sayın Millî Birlik Grubu sözcüsünün bu konudaki sözlerine yürekten katılıyoruz. Esasen Hükümet Programında da millî savunma ihtiyaçlarımızla, ekonomik ihtiyaçlarımızın bağdaştırılacağı hükmü yer almaktadır. Bunun dışında, kendi imkân ve ihtiyaçlarımıza ve geleneksel yeteneklerimize dayalı çağımızın gereklerine uygun bir millî savaş doktrininin geliştirilmesi hiç şüphesiz çok yerinde bir düşüncedir. Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir özelliği, yalnız başka- ülkelerde olabileceği gibi, millî güvendiğimiz teminatı, koruyucusu olması değildir, bundan ibaret kalmamaktadır, Türk Silahlı Kuvvetleri aynı zamanda Türkiye’deki birçok yenileşme hareketlerinin de öncülüğünü yapmıştır ve bu dinamizmi bir gelenek olarak sürdürmektedir. Hiç şüphesiz bunun doğal sonucu olarak kendi strateji anlayışı, savaş doktrini anlayışı bakımından da çağın gereklerine ve memleket ihtiyaçlarına en uygun formülleri, en geçerli formülleri bulmaktadır ve bulacaktır. Bu bakımdan Sayın Ataklı’nın görüşlerine katılıyorum.

Değerli arkadaşlarım; Sayın Kâmrân İnan’ın konuşmalarını gerçekten çok istifade ederek dinledik, Hükümet olarak kendilerine teşekkür ederim. Bâzı önemli uyarılarını dikkate alacağız. NATO’dan kelime olarak bahsetmeyişiimizin tek nedeni; zaten üyesi bulunduğumuz ortak güvenlik sisteminin NATO’dan ibaret bulunuşudur, başka bir şey akla gelmeyeceği içindir. CENTO’da gerçi var; fakat mahdud bir etki alanı olduğunu Sayın İnan benden daha iyi bilirler, savunma açısından hiç değilse; ama bağlı bulunduğumuz ortak savunma sistemi denince NATO akla geleceği için bunu ayrıca belirtme zorunluluğunu duymamıştık; fakat hatırlatmaları üzerine kastımızın o olduğunu zapta geçirmiş oluyorum

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Teşekkür ederim.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sağ olun efendim.

Dokuzlarla, yani Avrupa Ekonomik Topluluğunun tam üyeleri ile ilgili olarak Sayın Kâmrân İnan’ın söylediklerine yürekten katılıyorum. Son zamanlarda bu dokuz devletin ilişkilerinde siyasal konular, zannederim evvelce beklendiğinden değişik olarak zamanı gelmeden önce önplâna geçmiştir. Öyle bekleniyordu ki, uzun süre iktisadî konularda işbirliği yapılacak, ondan sonra siyasal konularda daha yakın bir işbirliği içinde hareket etme zorunluluğu ortaya çıkacak; fakat dünyadaki umulmadık bazı değişiklikler, gelişmeler karşısında Ortak Pazar üyesi devletlerin siyasal alanda istişare mekanizmasını, çok yakın sıkı bir istişare mekanizmasını önplânda harekete geçirmeleri zorunluluğu ortaya çıkmıştır ve bu zorunluluk özellikle Orta -

Doğu sorunları ile ilgili olarak ortaya çıkmasına rağmen, Türkiye'nin bu mekanizma ile ilgisi kendisine uzaktan bilgi verilmesinden ibaret kalmıştır. Halbuki özellikle Orta - Doğu meseleleri, petrol meseleleri söz konusu olduğu vakit, Ortak Pazar üyesi ülkelerin Türkiye ile ilişkilerini, siyasi ilişkilerini ona kendi toplantıları hakkında uygun görecekları ölçüde bilgi vermenin çok ötesine götürmeleri beklenirdi. Yalnız Türkiye açısından değil, o memleketlerin salim kararlara ve Orta - Doğu için geçerli olabilecek kararlara varabilmeleri bakımından da doğru olurdu. Çünkü Türkiye'nin tam tasvibi olmaksızın alınabilecek bazı kararlara uygulamada güçlük çekebileceklerini veya uygulandığı zaman bunların Türkiye bakımından bazı problemler yaratabileceğini elbette o dost ülkeler de takdir ederler. Sayın Kâmrân İnan'ın bu temennisine yürekten katılıyoruz. Dışışleri Bakanımızla da uyarıları üzerine görüştüm, bu konuda gereken girişimlerde bulunmayı biz de çok yerinde sayıyoruz.

Yine Sayın Kâmrân İnan'ın dış politika sorunlarının kamuoyu önünde, kamuoyu tarafından açıkta tartışılması zamanının, çağının gelmiş olduğu yolundaki uyarıları çok yerindedir. Dış politika sorunlarının ve millî güvenlik sorunlarının kamuoyu önünde, geniş bir serbestlik içinde tartışılmasında büyük yarar olduğuna inanıyoruz. Bunun devletlerarası ilişkilerde Hükümetlere güç katacağına da inanıyoruz. Eğer bir konuyu, bir meseleyi müzakere etmek üzere masa başında oturduğumuz başka devletler, Türk dış politikasının oluşturulmasından, Türk kamuoyunun yeteri kadar etkisi, ağırlığı olmadığı gibi bir zehaba kapılacak olurlarsa, karşılardaki Hükümeti etki altına alabileceklerini düşünebilirler. Fakat dış politikanın oluşmasında, dış politika kararlarda o memleketteki, Türkiye'deki kamuoyunun ihmal edilmez bir etken olduğunu bilirlerse, o zaman Türk Hükümeti müzakere masalarında çok daha güçlü olur. Bunun önemini, değerini biliyoruz. Demokrasi anlayışımızın da, millî güvenlik anlayışımızın da gereği olarak buna dikkat edeceğimizden hiç şüpheleri olmasın.

Sayı İnan eski bir diplomat olarak, Dışışleri Bakanlığı ile ve dış Devlet örgütümüze ilgili olarak çok yerinde bazı uyarılarda bulundular. O arada dışardaki Devlet örgütümüzün dağınıklığından, hizmetlerin dağılmış ve çelişmiş halele bulunmasından şikâyet ettiler. Bu şikâyet konusu Hükümetin daha kurulmadan önce ele aldığı ilk konulardan biri olmuştur.

Bunun iki örneğini vereyim. Birincisi; daha protokol müzakerelerinde, başta Sayın Kâmrân İnan'ın belirttiği nedenle Basın Yayın Genel Müdürlüğünün yeniden eski ocağına, Turizm ve Tanıtma Bakanlığına bağlanması konusunda iki parti olarak mutabık kaldık. Bunun da nedeni şu idi. Özellikle dışa dönük Devlet çalışmaları bir ikilik meydana geliyordu. Basın Yayın aynı hizmeti bir doğrultuda yaparken, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ya bir başka doğrultuda yaparak onunla çelişiyor veya aynı doğrultuda yaparak mükerrer iş yapıyordu. Bunun ikisi de sakıncalıydı. Onun için bu hizmetleri yeniden birleştirmeyi uygun gördük ve bunun daha ileri bir aşamasında, bu Bakanlığın dışardaki temsilciliklerini de birleştirme yoluna gitmeyi düşünüyoruz. Nihayet turizm ateşelikleri bilet acentası değildir. Bunların görevi memleketi tanıtmadır. Basın ateşeliklerimizin görevi de öncelikle memleketi tanıtmadır. Bu iki görevin değişik personel tarafından olsa da, aynı bürolardan

yönetilmesi gerektiğine inanıyoruz, bu yolda bir adımı dediğim gibi daha Hükümet kurulmadan atmış bulunuyoruz.

Ayrıca Hükümet kurulur kurulmaz hukuken yapmak zorunda kaldığı ilk işlerden biri de, daha önceki Hükümetin hiçbir hukukî mesnedi olmaksızın ihdas ettiği bazı yeni dış görevleri kaldırmak oldu. Bu da, Çalışma ateşelikleri nezdinde basın müşavirlikleridir. Turizm ateşeliklerimiz var, basın ateşeliklerimiz, müşavirliklerimiz var, bir de alelacele çalışma ateşelikleri nezdinde basın müşavirlikleri kurulmuştu ve buna bazı değerli gazeteci arkadaşlarımız gönderilmişti; fakat bu tamamiyle hukukî mesnetten, dayanaktan yoksun olduğu için Sayıştay buna itiraz etmişti, Maliye itiraz etmişti; değerli gazeteci arkadaşlarımızın mukavelelerini yenileyeme, sürdürememe durumu lortaya çıkmıştır, buna rağmen çaresi bulunamıyordu. Hükümet kurulur kurulmaz bu sorunu da ele aldı. Bu müesseseyi daha doğru halinde iken ortadan kaldırdı ve gazeteci arkadaşlarımızı da yanlış bir uygulamanın kurbanı olmamaları için gerçekten gazeteci olanları imkân nispetinde Basın Yayma bağlı dış görevlerde görevlendirme yoluna gitti, ileride dış Devlet teşkilâtında dağınıklığın önlenmesine daha geniş ölçüde dikkat edeceğiz ve özellikle (Burada kişisel kanaatimi söylüyorum) muhtelif bakanlıklara bağlı dış temsilciliklerimiz üzerinde büyükelçinin otoritesini daha geçerli hale getirmenin, büyükelçilikle ilişkilerini daha uyumlu hale getirmenin yollarını da arama zorunluğuna inanıyorum.

Sayın Fethi Çelikbaş'ın değindikleri pahalılık konusuyla ilgili düşüncelerimi söylemiştim. Ayrıca pahalılığı önleyici ne gibi mekanizmaları düşündüğümüz de Programda ayrıntılarıyla yazılıdır, özellikle temel tüketim maddeleri bakımından Devlete ve kooperatiflere verilen bazı ödevler ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

Bunun dışında Sayın Çelikbaş, işsizlik sorunu karşısında, "Programda hiçbir şey söylenmiyor" dediler; fakat işsizlik sorununu çözeceğimiz yolunda bir cümlemin bu anlama gelecek bir paragrafın fazla bir değer taşımayacağı düşüncesinde idik. İşsizliği önlemenin çaresi, iş alanları yaratmaktır, iş alanlarını çok daha hızlı ölçüde ve yurda çok daha yaygın biçimde nasıl yaratacağımız, bunun için nasıl finansman mekanizmaları, teşvik politikaları uygulayacağımız ayrıntılarıyla anlatılmıştır. Hele köy -kentler yolu ile kırsal bölgelere kadar sanayileşmeyi, hiç değilse sanayinin köklerini, kılcal damarlarını oksun yaymanın yolları, mekanizmaları üzerinde durulmuştur. Bütün bunlar işsizlik sorununu, istihdam sorununu da çözmenin en etkin tedbirleri olacaktır kanısındayım.

Bu konuda özellikle köye dayalı sanayileşme konusunda büyük ümitlerimiz var. Hele köylerden yurt dışına giden vatandaşlarımızın edindikleri tecrübeler ve özelemler bu konuda köylerimizde yeni heyecanlar uyandırmıştır. Türkiye'nin birçok yerinde, sizlerde benim gibi biliyorsunuzdur, Türk köylüleri aralarında topladıkları, yiyeceklerinden, içeceklerinden toplayıp biriktirdikleri küçük sermayeleri dışarıdaki hemşehrilerinden gelen sermayelerle birleştirerek halk girişimlerinde bulunmaktadır. Halk sektörünün temelleri köylerde istesek de istemesek de, çok şükür atılmaktadır. Bu, daha eskiden atılmaya başlamıştır. Örneğin, Kurtuluş Savaşında Ordumuza silah tamir etme geleneğini sürdüren Konya'nın Huğlu köyü

bugün küçük bir İsviçre kasabası gibidir. Evlerinin altı ahır değildir, atölyedir; camisinin altı dükkân değildir, fabrikadır. Bu köy bir küçük sanayi şehri haline gelmiştir. Böylesine bir sanayileşme heyecanının, özleminin bulunduğu köylerimize kadar sanayileşmeyi yaymak, daha doğrusu sanayileşmeyi oradan da başlatmak azmindeyiz. Bu da istihdam sorununa, o arada yerleşim sorununa biraz önce değindiğim gibi kaynağında çözüm bulmamızı kolaylaştırıcı bir yol olacaktır.

Sayın Turgut Cebe çok yararlanarak dinlediğim konuşmasında bir eksiklik gördüğünü belirtti. Sayın Cebe “Nasıl bir yönetim, nasıl bir ekonomi, nasıl bir maliye, nasıl bir miras devir aldığını Hükümet Programda yazmamış” dedi. Bunu ihmal edişimizin bir tek nedeni vardır, tesadüfi kir ihmal değildir, kasıtlı bir ihmaldir. Dedik ki, yeni bir döneme başlıyoruz, bu dönemin memlekete huzur ve barış getirmesini istiyoruz ve bu barışın yalnız halk arasında, yalnız aydınlar, gençler arasında değil, partiler arasında ve Parlamento içinde de olmasını istiyoruz. Onun için geçmişin hesabına eğilerek işe başlamayalım. Aşağı yukarı herkes nasıl bir miras devir aldığımızı biliyor, özellikle ekonomik alanda; ama bunlar için tarizlerde bulunarak, bunları ileride belki kolay başaramayacağımız işlerin ön mazereti olarak ileri sürmeyelim eledik, bunu protokol müzakereleri sırasında açıkça görüştük ve sırf bu nedenle ve böyle bir iyi niyetle Sayın Turgut Cebe’nin bir bakıma haklı olarak gördükleri bir eksikliği - gerçekten bu eksiklik vardır, o anlamda haklıdır diyorum - bile Programda bıraktık.

Sayın Turgut Cebe’nin yine bir uyarısına da teşekkür ederim. Danışmanlar, uzmanlar kadrosunun gereğini belirttiler, Devleti yönetecek kimseler için ve bir Başbakan için. Yalnız, bir endişeleri hiç değilse benim için varit değil. Yalnız değilim; politikada bu bakımdan yalnız olmamaya daima dikkat ettim ve bunun büyük değerini gördüm. Parti yönetiminde görev aldığımndan beri geniş bir uzman kadrosuyla birlikte çalışmaya dikkat ettim ve beni son Anayasa değişikliklerinde en çok üzen nokta bu vesile ile bir yürek acımı belirtmek isterim üniversite hocalarının partilerin merkez organlarında görev almalarını yasaklayan hüküm olmuştur. Bu, maalesef siyasi partileri Sayın Cebe’nin belirttiği çek yerinde ihtiyacı karşılayabilme olanağından geniş ölçüde yoksun bırakmıştır. Bunun, bu eksikliğin kısa zamanda yine Yüce Meclis tarafından giderileceğini ümit ederim.

Hükümet olarak da Başbakanlıkta ve Bakanlıklarda kendimizi bize yardımcı olarak gerçek danışman kadrolarıyla takviye etmeyi gerekli görüyoruz, bunu ödev bileceğiz. Müşavirliği, danışmanlığı halk deyimiyle bir kızağa çekilme yeri olmaktan çıkarmaya kararlıyız. Gerçek anlamını ve değerini kazandırmak istiyoruz. Bugünün karmaşık toplum sorunlarına en bilgili kişinin bile tek başına aklının ve bilgisinin ermeyeceği kanısındayız. Eksikliğimizi bilebildiğimiz ölçüde eksiklerimizi giderebileceğimize inanıyoruz. Bu bakımdan Sayın Cebe, uyarılarına dikkat edeceğimizden emin bulunsunlar.

Değerli arkadaşlarım, fazla vaktinizi almamak için konuşmamı burada kesiyorum. Bazı değerli senatörlerin sorularını bilmeden ihmal ettiysem, cevaplandırmadıysam sizlerden özür dilerim.

Sözlerimin başlangıcında, belirttiğim gibi Cumhuriyet Senatosunun bu seviyeli müzakeresi, eğer Meclisten güvenoyu alabilirse işine, görevine devam edecek olan yeni Hükümet için son derecede uyarılı ve faydalı olmuştur. Sık sık Senatamızın bu uyarılarından ve eleştirilerinden yararlanma olanaklarını arayacağız.

Hükümetimiz adına hepinize şükranlarımı sunarım, saygılar sunarım. *(Sürekli alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Sayın Başbakanın görüşmeleriyle Hükümet Programı üzerindeki müzakereler son bulmuştur. Programın uygulanmasında Milletimize ve memleketimize hayırlı olması temennisiyle Hükümete başarılar dilerim. *(Alkışlar)*

7 Şubat 1974 Perşembe günü saat 15,00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati; 01.45

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 4 Cilt 1 Birleşim 38

Sayfa;548-561

7.2.1974 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN; *Kemal Güven*

DİVAN ÜYELERİ; *Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)*

Enver Akova (Sivas)

Açılma Saati; 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Millet Meclisinin 38’nci Birleşimini açıyorum.

Çoğunluğumuz vardır, görüşmelere başlıyoruz.

Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103’ncü maddesi uyarınca güvenoylaması

Gündemimize göre Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103, içtüzüğümüzün 105’nci maddesi gereğince güven oylaması yapılacaktır.

Güven, oylamasının açık oyla yapılması İchtüzük gereğidir. Açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir.

Güven oylamasının ad okunmak suretiyle yapılması hususunu oylarınıza sunuyorum.

Kabul edenler... Etmeyenler Kabul olunmuştur efendim.

Sayın arkadaşlarım, oylama hususunda bir hatırlatma olacaktır. Güvenoyu verenler lütfen ayağa kalkarak yüksek sesle, Başkanlık kürsüsünden duyulacak biçimde kabul edenler kabul, reddedenler ret, çekinse kalan arkadaşlarım da çekinse kelimelerini kullanmak suretiyle oylarını izhar edeceklerdir.

Adana seçim çevresinden oylamaya başlıyorum.

ADANA

Mehmet Can	Kabul
Hasan Cerit	Kabul
Erol Çevikçe	Kabul
Osman Çıtak	Kabul
İlter Çubukçu	Kabul
Yılmaz Hocaoglu	Ret
Selâhattin Kılıç	Ret

Battal Koksall	Ret
Mehmet Hulusi Özkul	Kabul
İbrahim Tekin	Ret
Ahmet Topaloğlu	Ret
Emin Bilen Tümer	Kabul
Alparslan Türkeş	Ret

ADİYAMAN

Halil Ağar	Yok
Kemal Tabak	Kabul
Abdurrahman Ünsal	Kabul
Ramazan Yıldırım	Kabul

AFYON KARAHİSAR

Mehmet Rıza Çerçel	Ret
İbrahim Elmalı	Ret
Rasim Hancıoğlu	Kabul
Süleyman Mutlu	Kabul
Mete Tan	Ret
Ali İhsan Ulubahşi	Ret
Şükrü Yübaşoğlu	Kabul

AĞRI

Cemil Erhan	Kabul
Rıza Polat...	Ret
Kerem Şahin	Ret
Mir Bahattin Yardımcı	Kabul

AMASYA

Yavuz Acar	Ret
Hasan Bütüner	Kabul
Hüsnü Cahit Koçkar	Kabul
Vehbi Meşhur	Kabul

ANKARA

Hüsameddin Akmumcu	Kabul
Muammer Alıcı	Kabul
Orhan Alp	Ret
Oğuzhan Asiltürk	Kabul
Kemal Ataman	Kabul
Oğuz Aygün	Ret
Osman Ceran	Kabul

Orhan Eren	Ret
Mustafa Kemal Erkovan	Ret
Necdet Evliyagil	Ret
Mustafa İmirzalıoğlu	Kabul
M. Rauf Kandemir	Kabul
Cahit Kayra	Kabul
İsmail Hakkı Ketenoğlu	Ret
Kâmil Kırıkoğlu	Kabul
İsmail Hakkı Köylüoğlu	Ret
İbrahim Saffet Omay	Kabul
Cevat Önder	Ret
Hasan Özçelik	Ret
Feriha Fatma Öztürk	Kabul
Fikri Pehlivan	Ret
Önder Sav	Kabul
İlyas Seçkin	Kabul
Sabahattin Selek	Kabul
Hayrettin Turgut Toker	Ret
Yusuf Ziya Yağcı	Kabul

ANTALYA

İhsan Ataöv	Ret
Deniz Baykal	Kabul
Ömer Buyrukçu	Kabul
Abdurrahim Erdem	Ret
Fahri Özçelik	Kabul
Faiz Şarlar	Ret
Remzi Yılmaz	Kabul

ARTVİN

Turgut Altunkaya	Kabul
Sabit Osman Avcı	Ret
Ekrem Şadi Erdem	Kabul

AYDIN

İsa Ayhan	Kabul
M. Şükrü Koç	Kabul
Mutlu Menderes	Ret
Nahit Menteşe	Ret

Kemal Ziya Öztürk	Ret
İsmet Sezgin	Ret
Behiç Tozkoparan	Ret

BALIKESİR

Ahmet Akçael	Kabul
Mustafa Kemal Alver	Ret
İlhan Aytekin	Ret
Cihat Bilgehan	Ret
Necati Cebe	Kabul
İbrahim Behram Eker	Ret
Ahmet İhsan Kırımlı	Ret
Sadullah Usumi	Kabul
Orhan Üretmen	Kabul

BİLECİK

Muzaffer Erdem	Ret
Mehmet Ergül	Kabul

BİNGÖL

Abdullah Bazencir	Kabul
Hasan Celâlettin Ezman	Kabul

BİTLİS

Abidin İnan Gaydalı	Ret
Muhyettin Mutlu	Yok

BOLU

Harun Aytaç	Kabul
Müfit Bayraktar	Ret
Ahmet Çakmak	Ret
Kemal Demir	Ret
Abdi Özkök	Kabul

BURDUR

Osman Aykul	Kabul
Faik Kırbaşı	Ret
Ali Sanlı	Kabul

BURSA

Emin Acar	Yok
Mehmet Emekli	Kabul
Hasan Esat Işık	Kabul

Halil Karaatlı	Ret
Cemal Külâhlı	Ret
Kasım Önadım	Ret
Hüseyin Suat Sungur	Ret
Mustafa Tayyar	Ret
Mehmet Turgut	Ret
Ahmet Türkel	Ret

ÇANAKKALE

Murat Bayrak	Ret
Osman Orhan Caneri	Kabul
Zekiye Gülsen	Ret
Hasan Sever	Kabul
Refet Sezgin	Ret

ÇANKIRI

Mehmet Ali Arsan	Yok
Nurettin Ok	Ret
Arif Tosyalıoğlu	Ret

ÇORUM

Cahit Angın	Kabul
Yakup Çağlayan	Ret
Etem Eken	Kabul
Yasin Hatiboğlu	Kabul
Kasım Parlar	Kabul
İhsan Tombuş	Ret
Turhan Utku	Kabul

DENİZLİ

Sami Arslan	Ret
Fuat Avcı	Ret
Hüseyin Erçelik	Kabul
Rıza Gençoğlu	Ret
Hasan Korkmazcan	Ret
Hüdaî Oral	Kabul

DİYARBAKIR

Hasan Değer	Ret
Abdüllâtîf Ensarioğlu	Ret
Recai İskenderoğlu	Kabul

Halit Kahraman	Kabul
Bahattin Karakoç	Kabul
Mahmut Kepolu	Ret
Mahmut Uyanık	Kabul

EDİRNE

İlhami Ertem	Ret
Veli Gülkan	Yok
İlhan Işık	Kabul
Cevat Sayın	Kabul

ELAZIĞ

Atilla Atılâ	Kabul
Ömer Naim Barım	Kabul
Hasan Buz	Kabul
Rasim Küçükkel	Ret
A. Orhan Senemoğlu	Kabul

ERZİNCAN

Hüsametdin Atabeyli	Ret
Hasan Çetinkaya	Kabul
Nurettin Karsu	Kabul

ERZURUM

Yahya Akdağ	Kabul
Rasim Cinisli	Ret
Rıfkı Danışman	Ret
Selçuk Erverdi	Kabul
Mehmet Fuat Fırat	Kabul
Gıyasettin Karaca	Kabul
Korkut Özal	Kabul
Zekâi Yaylalı	Kabul
İsmail Hakkı Yıldırım	Ret

ESKİŞEHİR

Ayşe Aliye Koksall	Kabul
İbrahim Ethem Güngör	Ret
Keyfi Öztürk	Ret
Murat Kâhyaoğlu	Kabul
Niyazi Onat	Kabul
Orhan Oğuz	Ret

GAZİANTEP

İbrahim Hortoğlu	Kabul
İmam Hüseyin İncioğlu	Ret
Mehmet Bozgeyik	Kabul
Mehmet Özkaya	Ret
Mehmet Üzmen	Kabul
Mustafa Güneş	Kabul
Orhan Tokuz	Ret
Yusuf Öztürkmen	Kabul

GİRESUN

Hasan Vamık Tekin	Kabul
İbrahim Etem Kılıçoğlu	Ret
Mehmet Emin Turgutalp	Ret
Mustafa Kemal Çilesiz	Kabul
Nizamettin Erkmen	Ret
Orhan Yılmaz	Kabul

GÜMÜŞHANE

Erol Tuncer	Kabul
Mehmet Orhan Akkoyunlu	Kabul
Mustafa Karaman	Ret
Turgut Yücel	Ret

HAKKÂRİ

Mikail İlçin	Kabul

HATAY

Abdullah Çilli	Ret
Ali Yılmaz	Ret
Malik Yılman	Kabul
Mehmet Sait Reşa	Kabul
Mehmet Sönmez	Kabul
Sabahattin Adalı	Ret
Sabri İnce	Kabul

ISPARTA

Ali İhsan Balım	Ret
Mustafa Cesur	Ret
Süleyman Demirel	Ret (AP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)
Yusuf Uysal	Ret

İÇEL

Çetin Yılmaz	Kabul
Hikmet Baloğlu	Kabul
İbrahim Göktepe	Ret
Nazım Baş	Ret
Oral Mavioğlu	Kabul
Rasim Gürsoy	Ret
Süleyman Şimşek	Kabul

İSTANBUL

A. Bahir Ersoy	Kabul
A. Doğan Öztunç	Kabul
Abdullah Baştürk	Kabul
Abdurrahman Köksaloğlu	Kabul
Ali Nejat Ölçen	Kabul
Ali Topuz	Kabul
Cemal Suer	Ret
Cemil Yavaş	Ret
Engin Ünsal	Kabul
Fatma Gülhis Mankut	Ret
Ferruh Bozbeyli	Ret
Halûk Ülman	Kabul
Hasan Aksay	Yok
Hasan Basri Akkiray	Kabul
Hüsamettin Tiyanşan	Ret
Hüseyin Özdemir	Ret
İ. Fehmi Cumalıoğlu	Kabul
İhsan Toksarı	Ret
İlhami Sancar	Ret
İlhan Özbay	Kabul
İsmail Hakkı Tekinel	Ret
M. Kâzım Özeke	Kabul
Mehmet Emin Sungur	Kabul
Metin Tüzün	Kabul
Mustafa Kara	Ret
Mustafa Parlar	Ret
Necdet Ökmen	Kabul

Necdet Uğur	Kabul
Nilüfer Gürsoy	Yok
Orhan Birgit	Kabul
Orhan Eyüboğlu	Kabul
Osman Özer	Ret
Reşit Ülker	Kabul
Sadettin Bilgiç	Ret
Servet Bayramoğlu	Ret
Süleyman Arif Emre	Kabul
Şükriye Tok	Kabul
Vahit Yaşar Çalın	Kabul

İZMİR

Talât Asal	Ret
Kaya Bengisu	Kabul
Alev Coşkun	Kabul
Yüksel Çakmur	Kabul
Adil Demir	Ret
Yücel Dirik	Ret
Ali Naili Erdem	Ret
Yılmaz Ergenekon	Ret
Süleyman Genç	Kabul
Coşkun Karagözoğlu	Kabul
Şinasi Osma	Ret
A. Kemal Önder	Kabul
Remzi Özen	Kabul
Orhan Demir Sorguç	Ret
İsmail Taşlı	Ret
Cemal. Tercan	Ret
Neccar Türkcen	Kabul
Mahmut Türkmenoğlu	Kabul

KAHRAMAN MARAŞ

İsmet Ağaoğlu	Kabul
Halit Evliya	Ret
Mehmet Özdal	Kabul
Ahmet Tevfik Paksu	Kabul
Mehmet Pamuk	Kabul
Oğuz Söğütlü	Kabul

Ali Zülfikâroğlu Ret

KARS

Davut Aksu Kabul

Dağan Araslı Kabul

Yasin Bozkurt Ret

Abdülkerim Doğru Kabul

Kemal Okyay Kabul

Cemil Ünal Ret

Hasan Yıldırım Kabul

KASTAMONU

Vecdi İlhan Kabul

Mehdi Keskin Ret

Sabri Keskin Ret

Hilmi Öztürk Ret

Sabri Tıgılı Kabul

Hasan Tosyalı Ret

KAYSERİ

Mehmet Altmışyedioğlu Ret

Tufan Doğan Avşargil Kabul

Cemal Cebeci Kabul

Turhan Feyzioğlu Ret (*C.G.P. sıralarından alkışlar*)

Selçuk İmamoğlu Ret

Hayrettin Nakiboğlu Ret

Kâmil Özsarıyıldız Ret

Mehmet Yüceler Kabul

KIRKLARELİ

Tankut Akalın Kabul

Mehmet Atagün Ret

Mehmet Dedeoğlu Kabul

KIRŞEHİR

Mustafa Aksoy Kabul

Memduh Erdemir Ret

Sait Saylam Kabul

KOCAELİ

Sedat Akay Ret

İbrahim Akdoğan Kabul

Turan Güneş Kabul

Şevket Kazan Kabul

Sabri Yahşi Ret

KONYA

Reşat Aksoy Kabul

Mehmet Oğuz Atalay Ret

Şener Battal Kabul

İsmet Büyükyaylacı Kabul

Bahri Dağdaş... Ret

Muzaffer Demirtaş Ret

Necmettin Erbakan Kabul

(C.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar; dinleyicilerden A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar, “Dinleyiciler yuh çekiyorlar” sesleri)

Efendim.. Bir dakika efendim. Efendim, bir dakikanızı rica edeyim.

FERRUH BOYBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, böyle müsamahalı davranırsanız, şişe de atarlar bir gün buraya, bomba da atarlar.

Efendim, bir dakikanızı rica edeyim. (A.P. sıralarından, Dinleyiciler yuh çekiyorlar, Meclise yuh çekemezler, sesleri, şiddetli gürültüler)

MEHMET ERSOY (Kütahya) — Niçin tedbir almadınız Sayın Başkan?

İdareci üyeler, lütfen sükûneti muhafaza ediniz. (A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı “Yuh” sesleri)

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Tedbir almadınız, ikaz etmediniz.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, buna siz sebebiyet verdiniz. Şimdi seyrediniz bu manzarayı. İkaz etseydiniz.

Efendim, sükûneti muhafaza edeyim, sonra anons yapacağım.

CEVAT ÖNDER (Ankara) — Sayın Başkan, dinleyicileri tamamen çıkarmadıkça gürültü bitmez, sükûnet olmaz.

Efendim, ikaz edeceğim sükûneti muhafaza ettikten sonra ancak.

CEVAT ÖNDER (Ankara) — İkaz kâfi değil, sükûneti muhafaza ediniz.

Sükûneti muhafaza edeyim, ikaz edeceğim efendim. Sükûneti muhafaza edeyim. (Başkanın çana vurması)

Efendim, İdareci üyeleri göreve çağırıyorum; İdareci Üye arkadaşlarım.

HİLMİ TÜRKMEN (İçel) — Sükûneti muhafaza ediniz. Burası C.H.P. Kurultayı değildir.

İkaz edeceğim efendim, sükûneti muhafaza edin.

Efendim, İttüzüğümüze göre dinleyicilerin alkış veya herhangi bir şekilde tezahüratta bulunmaları mümkün değildir. Kendilerini ve İdareci Üyeleri ikaz ediyorum, göreve davet ediyorum.

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — Sayın Başkan, Meclise yuh çeken dinleyici burada bulunamaz; yuh çeken çıkartılır. Ayıp bu, ayıp (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

Anlamıyorum dediğinizi.

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — Meclise yuh çeken dinleyiciler burada bulunamaz. (A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, şiddetli gürültüler)

Efendim, yerinize oturunuz.

HİLMİ TÜRKMEN (İçel) — İkazınız kâfi değil.

Efendim, yerlerinize oturunuz. Görevlileri vazifeye davet ediyorum. Ben kalıp onları sükûnete davet edemem. Görevli arkadaşlarımı vazifelerinin ifası için davet ediyorum. Sükûneti temin edemiyorum, sesimi iştiremiyorum. Yerlerinize oturunuz, yerlerinize oturunuz efendim. (A.P. ve C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler; Başkanın çana vurması)

Efendim, oylamaya devam ediyorum. (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, “Oylamaya devam etmeyiniz” sesleri)

İBRAHİM BEHRAM EKER (Balıkesir) — Meclise yuh çekiyorlar. Seyirciler yuh çekiyorlar Sayın Başkan. Yuh çekmeye hakları yok. (A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, şiddetli gürültüler)

Efendim, yerlerinize oturunuz lütfen. Yerlerinize oturunuz.

İBRAHİM BEHRAM EKER (Balıkesir) — Yuh çekenler dışarı çıkartılsın.

Efendim, ilk defa siz sükûneti muhafaza ediniz. İlk defa Meclisin sükûnetini temin etmek zorundayız. (A.P. sıralarından “Yuh çekenleri çıkartın dışarıya” sesleri, şiddetli gürültüler)

MUSTAFA KUBİLAY İMER (Konya) — Sayın Başkan, Tüzüğü okuyunuz ve onları dışarı çıkartınız. (A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, ön sıralara doğru yürüme-ler)

Efendim, ikaz edeceğim. Siz yerinize olurunuz lütfen. (A.P. sıralarından “Evvelâ yuh çekenleri dışarı çıkarttırın” sesleri, şiddetli gürültüler)

Efendim, sükûneti muhafaza edelim. İkaz edeceğim. Vazifelileri göreve davet edeceğim. (A.P. sıralarından “Vazifeni yap Başkan” sesleri, şiddetli gürültüler)

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan, söz istiyorum, izah edeceğim. Efendim? Sayın Avcı?

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan ikaz ediyorum, oylamayı yapamazsınız.

Sayın Avcı. İlk önce Mecliste arkadaşlarımızın sükûnetini temin edeyim, sonra dinleyicileri ikaz edeceğim.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — İçtüzüğe aykırı tatbikat yaptınız.

Sayın Avcı, evvelâ yerinize oturunuz, lütfen yerinize oturunuz; siz Başkanlık yaptınız; arkadaşlarınızı da yerlerine oturmaya davet ediniz lütfen.

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — İkazınızı baştan yapmadınız.

Efendim, yerlerinize oturunuz, yerlerinizden konuşunuz.

FUAT AVCI (Denizli) — Vazifenizi yapınız Sayın Başkan.

Efendim, ihtar edeceğim, ikaz edeceğim. Yalnız sükûneti de.. (A.P., C.H.P., D.P. sıralarından şiddetli gürültüler; A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı ayağa kalkmalar ve sataşmalar)

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Onları dışarı çıkartın, sonra oturacağız.

Efendim, ben bu hususla görevli değilim. Görevli arkadaşlarımı görevlerini yapmaya davet ediyorum.

Sayın İdareci Üyeleri, vazifeye davet ediyorum, sükûneti temin ediniz... Bu şekilde oylamaya devam edemeyeceğiz. Efendim, yerlerinize oturun, tekrar dinleyicilere ihtar da bulunacağım... (A.P. sıralarından "İhtar yetmez, çıkartmanız lâzım" sesleri, şiddetli gürültüler) Görevlileri vazifeye davet edeceğim, sükûneti muhafaza edin Oylama... Lütfen arkadaşlarım, herkes yerine otursun.

Ne istiyorsunuz efendim... Anlayamadım.. (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler; "Meclisin maneî şahsiyeti tahkir edilmiştir, müeyyideleri uygulamanızı istiyoruz" sesleri)

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan, usul hakkında söz istiyorum.

Söz olmaz, oylama sırasında söz veremem Sayın Avcı. Siz benden iyi bilirsiniz bu usulleri...

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan, bu mecliste...

Dinlemeden ifade edemezsiniz, dinleyiniz bir dakika.. Size yardımcı olmak istiyorum.

Sayın Avcı, size söz vermem mümkün değildir. Oylama sırasında söz verilmeceğini benden daha iyi bilirsiniz. Rica ediyorum, rica ediyorum.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan, Sayın Başkan...

İmkân yok efendim.. İfade ediyorum, veremem. Oylama sırasında söz verilemez.. Siz benden daha iyi bilirsiniz.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan, bu Mecliste buna benzer aynı olaylar olmuştur. Hatta rahmetli Fuat Arna'ya bu hususta usul için söz verilmiştir.

Efendim, bir dakikanızı rica edeyim.. Evvelâ.. Evvelâ...

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Aynı şekilde söz rica ediyorum, size yardımcı olmak istiyorum.

Evvelâ Mecliste sükûneti temin edeyim, sonra dinleyicileri ikaz edeceğim, fırsat ve imkân bırakmıyorsunuz, efendim.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Söz vermeniz mümkündür, emsali vardır..

Lütfen oturun, lütfen oturun söz veremem efendim.. Söz vermem mümkün değil.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Tatbikatı vardır.

Söz vermem mümkün değil efendim.. Oylama sırasında söz veremem efendim.

FUAT AVCI (Denizli) — Oylama esnasında söz vermeniz mümkündür, tatbikatı vardır.

Efendim, dinleyicilere müteaddit defa gerekli ikaz yapılmıştır. (A.P. sıralarından gürültüler, “hayır”, “ikaz yapılmamıştır” sesleri) Görevliler... Efendim, gürültüden anlamanız mümkün değil, gürültüden anlamanız mümkün değil.

FUAT AVCI (Denizli) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin manevî şahsiyeti.. (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler; “Dışarıya çıkacaklar” sesleri)

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Usul bakımından söz vermeniz mümkündür...

Anlayamadım efendim Lütfen yerlerinize oturun efendim... Oylamaya devam ediyoruz.

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — “Dinleyici localarını göstererek” Bunları dışarıya çıkartacaksınız..

Sayın Kemalettin Gökakın.. (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, “oylama yapamazsınız” sesleri)

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — Boşaltın, Meclisin haysiyetini kurtarın.. (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, C.H.P. sıralarından “halkı Meclisten nasıl kovarlar?” sesleri)

Efendim, dinleyicileri tekrar ikaz ediyorum.. Dinleyicilerin herhangi bir şekilde tezahürata iştirak etmeleri, alkışlamaları mümkün değildir. Görevlileri, görevlerini ifaya davet ediyorum..

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — Olmaz Beyefendi... Boşaltacaksınız..

Buyurun efendim, yerinize oturun Allah aşkına.. Oylamaya devam ediyorum efendim...

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — Emir verin boşalttırın, lütfen boşalttırın.. (A.P. sıralarından “Sayın Başkan, emir verin yapsınlar”, “Meclise hakaret ettiremezsiniz; C.H.P. sıralarından oylamaya devam” sesleri, gürültüler)

Bir dakikanızı rica edeyim efendim, bir dakikanızı rica edeyim, bağırarak hiçbir şey halledilmez... Bağırarak bir şey halledilemez, efendim... Efendim, bir dakika müsaade edin, bir dakika müsaade edin.. Sayın Avcı rica ediyorum, siz Meclis Başkanlığı yapmışsınız, önyak olmayınız rica ediyorum, efendim. Sayın Avcı

lütfen oturunuz, siz örnek olunuz, rica ediyorum.. Örnek olunuz rica ediyorum, Mecliste ayakta durulmayacağını bilirsiniz efendim

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Meclisi terk mi edelim, bunu mu istiyorsunuz?

FUAT AVCI (Denizli) — Meclisi terk edeceğiz...

Sayın Avcı, bir dakikanızı rica ediyorum, oturun diyorum... Rica ediyorum.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Söz istiyorum.

Söz veremeyeceğim efendim, söz vermem mümkün değildir... Söz veremem efendim.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Söz vermeniz mümkündür. Meclise hakaret edilmiştir.

Söz vermem mümkün değildir. Söz veremeyeceğim.. (A.P. sıralarından gürültüler, "Meclise hakaret edilmiştir" sesleri) Sayın Avcı, oturduğunuz yerden, bulunduğunuz yerden ne demek istiyorsanız açıkça ifade edin.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Efendim, evvelâ ben size yardım etmek istiyorum, sonra Mecliste sükûnetin temininde yardımcı olacağım. Sonra Mecliste yapılan muameleyi protesto edeceğim; ondan sonra da usulsüz hareketinizi, tutumunuzu, sizi ikaz edeceğim, uyaracağım. Emsali var.

Söz veremeyeceğim. Oylama sırasında söz vermem mümkün değil, efendim..

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Emsali var, sataşmadan söz istemiyorum. Cumhurbaşkanlığı seçiminde de olmuştur.

Hayır efendim, oylama devam ederken söz vermem mümkün değil efendim.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Ben süse yardımcı olmak istiyorum Bu bana sataşma değil, Sayın Başkan.

Hayır efendim, oylama devam ederken söz vermem mümkün değil efendim.

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Son Cumhurbaşkanlığı seçiminde de olmuştur

Oylama Sırasında mümkün değildir, efendim.. Oylama sırasında mümkün değil efendim. (A.P. sıralarından "Neyi oyluyoruz?" sesleri) Güven oylaması yapıyoruz efendim, güven oylaması yapıyoruz.

İBRAHİM BEHRAM EKER (Balıkesir) — Açın Tüzüğü okuyun.. (A.P. sıralarından "Tüzüğü okuyun" sesleri)

Sayın İdareci üyeler, Sayın İdareci Üyeler.. Lütfen vazifeye davet ediyorum, sükûneti muhafaza edin. (A.P. sıralarından "Başkan, Meclisin hakarete uğramasına mâni olun" "Tüzüğü okuyun" sesleri, gürültüler)

Tüzüğü sizden iyi okudum ve sizden iyi biliyorum efendim. (A.P. sıralarından "Bilmiyorsun" sesleri) Gerekli ikaz yapılmıştır, gerekli ikaz yapılmıştır... Gerekli ikaz yapılmıştır efendim. Vazifeliler göreve davet edilmiştir, görevlerini ifa edeceklerdir.

Her halde Başkan buradan kalkıp dinleyicileri dışarı çıkaracak değildir. Vazifeli arkadaşlar göreve devam edeceklerdir.

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Bu sizin Meclisiniz..

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Söz verin, size yardımcı olmak istiyorum. Vazifenizi yapmıyorsunuz.

Sayın Avcı, Sayın Avcı.. Başkan olarak vazifelilerin dikkatini çekmekten öteye ne yapabilirim? (*Gürültüler, “Ara verin” sesleri*) Ara veremeyeceğim efendim, oylamaya devam edeceğiz..

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — Meclisi boşaltın, dinleyicileri boşaltınız, Meclisin haysiyetini kurtarınız.

Sayın Yahşi, Sayın Yahşi, görevli arkadaşlarımı ikaz ettim, görevlerini yapmaya davet ettim...

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — Boşaltacaksınız; sokaktan Meclis idare edilmez, boşaltacaksınız.

Bunu görevli arkadaşlarım yapacaktır... Görevli arkadaşlarım yapacaktır; Başkan bunu yapamaz. Görevli arkadaşım yapacaktır, lütfen yerinize oturun.. Sayın Bilgehan, lütfen yerinize oturun, Grup Başkanvekilisiniz. (*A.P. sıralarından gürültüler; C.H.P. sıralarından “oylamaya devam” sesleri*)

SABİT OSMAN AVCI (Artvin) — Sayın Başkan, daha önce emsalleri olmuştur, söz vermeniz gerekli Cumhurbaşkanlığı seçiminde olmuştur.

Sayın Avcı görevli arkadaşlarım vazifeye davet edilmişlerdir... Görevlerini yerine getireceklerdir.

SABRİ YAHŞİ (Kocaeli) — Sayın Başkan, lütfediniz, emir veriniz de boşalttırınız. (*Gürültüler, C.H.P. sıralarından “oylamaya devam edelim”, A.P. sıralarından “Divan eksildi” sesleri*)

(*Divan Üyesi Sivas Milletvekili Enver Akova’nın yerine Divan Üyesi Erzurum Milletvekili Zekâi Yaylalı geçti*)

CİHAT BİLGEHAN (Balıkesir) — Sayın Başkan bu sözleriniz karşısında Meclisi terk ediyoruz. (*A.P. Milletvekilleri Genel Kurul salonunu terk etti*) (*C.H.P. sıralarından “Yuh” sesleri*)

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Bu Meclisi idare edilmez duruma getirdiniz. İhtüzük emirleri yerine getirilmeyince oylamaya gidilemez...

MUSTAFA KUBİLÂÿ İMER (Konya) — Dinleyiciler dışarı çıkarılmazsa oylamaya devam edilemez. Yaptığınız doğru mu Sayın Başkan?

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — İdareniz kifayetsiz Sayın Başkan, böyle idare edilmez.

VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Anarşi Meclise girdi, anarşi Meclise girdi..

Sayın Önsal.. Sayın Bozbeyli, Sayın Bozbeyli... Görevlileri, görevlileri.. (C.H.P. ve D.P. sıraları arasında karşılıklı gürültüler) Sayın Önsal.. Görevlileri vazifeye davet ettim, gerekli ikazı yaptım, gerekli ihtarı yaptım...

VEFA TANIR (Konya) — Sayın Başkan 10 dakika ara veremez misiniz? Başka ne zaman ara verilir?

NAZIM BAŞ (İçel) — Sayın Başkan görüyorsunuz değil mi? Burası stadyum değil.

Arkadaşlar sükûneti muhafaza edelim.. (C.H.P. sıralarından “Oylamaya devam edelim” sesleri)

Efendim, bâzı arkadaşlarımız dinleyicilerimizin Meclisten çıkarılmalarını talebetmektedirler. Gerekli ikaz yapılmıştır. Görevli arkadaşlarımı vazifeye davet etmişimdir. Görevli arkadaşlarım vazifelerini yerine getireceklerdir. Ben buraya gelen milleti buradan kovamam. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar, D.P. sıralarından “Ayıp, bir Başkan böyle konuşmaz” sesleri, dinleyici localarından alkışlar)

EKREM DİKMEN (Trabzon) — Gördünüz mü Başkan yine halk localarından alkışlar var, alkışlıyorlar.

Gerekli vazife yapılmıştır efendim. Başkanlığımız gerekli ihtarını yapmıştır.. (D.P. ve C.G.P. grupları Genel Kurul salonunu terk ettiler)

Oylamaya devam ediyorum arkadaşlar;

Kemâlettin Gökakın	Yok
Ali Kökbudak	Kabul
Mustafa Kubilây İmer	Yok
Mehmet Necati Kalaycıoğlu	Yok
Hüseyin Keçeli	Kabul
Özer Ölçmen	Yok
Faruk Sükan	Yok
Vefa Tanır	Yok
Mustafa Üstündağ	Kabul

KÜTAHYA

Ahmet Mahir Ablum	Yok
Ahmet Haşim Benli	Kabul
Hüseyin Cavit Erdemir	Yok
İlhan Ersoy	Yok
Mehmet Ersoy	Yok

MALATYA

Mehmet Turhan Akyol	Kabul
Mehmet Delikaya	Kabul
Hüseyin Deniz	Kabul
Hakkı Gökçe	Kabul

Ahmet Karaaslan	Yok
Celâl Ünver	Kabul

MANİSA

Veli Bakırlı	Kabul
Ahmet Balkan	Yok
Süleyman Çağlar...	Yok
Mustafa Ok	Kabul
Hilmi Okçu	Yok
Necmi Özgür	Yok
M. Gündüz Sevilgen	Kabul
Önol Şakar	Yok
Süleyman Tuncel	Yok
Hasan Zengin	Kabul

MARDİN

Fehim Adak	Kabul
İbrahim Aysoy	Çekinser
Seyfi Güneşan	Yok
Talât Oğuz	Yok
Ahmet Türk	Yok
Nurettin Yılmaz...	Kabul

MUĞLA

Adnan Akarca	Yok
Ahmet Buldanlı	Yok
Ünal Demir	Yok
Halil Dere	Kabul
Ali Döğerli	Kabul

MUŞ

Ahmet Hamdi Çelebi	Kabul
Tekin İleri Dikmen	Kabul
Kasım Emre	Çekinser

NEVŞEHİR

Mehmet Sabri Dörtkol	Kabul
Mehmet Zeki Tekiner	Kabul
Ragıp Üner	Yok

NİĞDE

Mehmet Altınsoy	Yok
Ş. Yaşar Arıbaş	Yok
Mehmet Bıyık	Yok
Haydar Özalp	Yok
Azmi Yavuzalp	Kabul

ORDU

Ata Bodur	Yok
Memduh Ekşi	Kabul
Mehmet Said Erbil	Kabul
Mustafa Kemal Gönül	Kabul
Ferda Güley	Kabul
Kemal Şensoy	Yok
Bilâl Taranoğlu	Yok
Senai Yazıcı	Yok

RİZE

O. Yılmaz Karaosmanoğlu	Kabul
Sami Kumbasar	Kabul
Sudi Reşat Saruhan	Kabul
Cevat Yalçın	Yok

SAKARYA

Nuri Bayar	Yok
Kenan Durukan.	Kabul
Nadir Lâtif İslâm	Yok
İsmail Müftüoğlu	Kabul
M. Vedat Önsal	Yok
Hayrettin Uysal	Kabul

SAMSUN

Ali Acar	Kabul
Fahri Birer	Kabul
Mustafa Dağıstanlı	Yok
İlyas Kılıç	Kabul
Doğan Kitaplı	Yok
Hüseyin Özalp	Yok
Hayati Savaşçı	Yok
Hilmi Türkmen	Yok
Fuat Uysal	Kabul
İrfan Yankutan	Kabul

SIİRT

İdris Arıkan	Yok
Abdülbâki Cartı	Kabul
Mehmet Nebil Oktay	Yok
Abdülkerim Zilân	Kabul

SİNOP

Mustafa Kaptan	Yok

Yalçın Oğuz	Kabul
Tevfik Fikret Övet	Kabul

SİVAS

Enver Akova	Yok
Ahmet Arıkan	Kabul
N. Nazif Arslan	Kabul
Vahit Bozatl	Yok
Ahmet Durakoğlu	Kabul
Ekrem Kangal	Kabul
Vahdettin Karaçorlu	Kabul
Mehmet İhsan Karaçam	Kabul

Mustafa Timisi	Kabul. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

TEKİRDAĞ

Yılmaz Alpaslan	Kabul
Halil Başol	Yok
Nihan İlgün	Yok
Ömer Kahraman	Kabul

TOKAT

Hüseyin Abbas	Kabul (Alkışlar)
Cevat Atılğan	Yok
İsmail Hakkı Birler	Kabul
Feyzullah Değerli	Yok
Ali Şevki Erek	Yok
Ali Kurt	Kabul
Haydar Ulusoy	Kabul

TRABZON

Mehmet Aslantürk	Kabul
Âdil Ali Cinel	Kabul
Ömer Çakıroğlu	Yok
Ekrem Dikmen	Yok
Hüseyin Kadri Eyüpoğlu	Kabul
Lütfi Köktaş	Kabul
Mehmet Özgür	Yok
Ahmet Şener	Kabul

TUNCELİ

Nihat Saltık	Kabul
Süleyman Yıldırım	Kabul

URFA

Mehmet Aksoy	Yok

Necati Aksoy	Kabul
Mehmet Celâl Bucak	Yok
Necmettin Cevheri	Yok
Mustafa Kılıç	Yok
Abdülkadir Öncel	Kabul
Celâl Paydaş	Kabul

UŞAK

Orhan Dengiz	Yok
Kadir Özpak	Kabul
Ahmet Yılmaz	Kabul

VAN

İhsan Bedirhanoglu	Yok
Muslih Görentaş	Yok
Kinyas Kartal	Yok
Mehmet Salih Yıldız	Yok

YOZGAT

İhsan Arslan	Yok
İlhami Çetin	Kabul
Ali Fuat Eyüpoğlu	Yok
Nedim Korkmaz	Kabul
Mustafa Asri Ünşür	Yok
Ömer Lûtfi Zararsız...	Kabul

ZONGULDAK

Ahmet Nihat Akın	Yok
Zekâi Altınay	Kabul
Kemal Anadol	Kabul
Bülent Ecevit	Kabul (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo"

sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)

Fevzi Fırat	Yok
Orhan Göncüoğlu	Yok
Cahit Karakaş	Kabul
Sadık Tekin Müftüoğlu	Yok
Mehmet Zeki Okur	Kabul

Oylama sırasında bulunmayanları tekrar okuyacağım.

Sayın Halil Ağar	Yok
Sayın Muhyettin Mutlu	Kabul (Alkışlar)
Sayın Emin Acar	Yok
Sayın Mehmet Ali Arsan	Yok

Sayın Veli Gülkan	Yok
Sayın Hasan Aksay	Kabul (<i>Alkışlar</i>)
Sayın Nilüfer Gürsoy	Yok
Sayın Kemâlettin Gökakın	Yok
Sayın Mustafa Kubilay İmer	Yok
Sayın Necati Kalaycıoğlu	Yok
Sayın Özer Ölçmen	Yok
Sayın Faruk Sükan	Yok
Sayın Vefa Tanır	Yok
Sayın Ahmet Mahir Ablum	Yok
Sayın Hüseyin Cahit Erdemir	Yok
Sayın İlhan Ersoy	Yok
Sayın Mehmet Ersoy	Yok
Sayın Ahmet Karaaslan	Yok
Sayın Ahmet Balkan	Yok
Sayın Süleyman Çağlar	Yok
Sayın Hilmi Okçu	Yok
Sayın Necmi Özgür	Yok
Sayın Önel Şakar	Yok
Sayın Süleyman Tünedi	Yok
Sayın Seyfi Güneştan	Yok
Sayın Talât Oğuz	Yok
Sayın Ahmet Türk	Yok
Sayın Adnan Akarca	Yok
Sayın Ahmet Buldanlı	Yok
Sayın Ünal Demir	Yok
Sayın Kasım Emre	Çekimser
Sayın Ragıp Üner	Yok
Sayın Yaşar Arıbaş	Yok
Sayın Mehmet Altınsoy	Yok
Sayın Mehmet Bıyık	Yok
Sayın Haydar Özalp	Yok
Sayın Ata Bodur	Yok
Sayın Kemâl Şensoy	Yok
Sayın Bilâl Taranoğlu	Yok
Sayın Senai Yazıcı	Yok
Sayın Cevat Yalçın	Yok
Sayın Nuri Bayar	Yok
Sayın Nadir Lâtif İslâm	Yok

Sayın Vedat Önsal	Yok
Sayın Mustafa Dağistanlı	Yok
Sayın Doğan Kitaplı	Yok
Sayın Hüseyin Özalp	Yok
Sayın Hayati Savaşçı	Yok
Sayın Hilmi Türkmen	Yok
Sayın İdris Arıkan	Yok
Sayın Mehmet Nebil Oktay	Yok
Sayın Mustafa Kaptan	Yok
Sayın Enver Akova	Yok
Sayın Vahit Bozatlı	Yok
Sayın Halil Başol	Yok
Sayın Nihat İlgün	Yok
Sayın Cevat Atılğan	Yok
Sayın Feyzullah Değerli	Yok
Sayın Ali Şevki Ereğ	Yok
Sayın Ömer Çakıroğlu	Yok
Sayın Ekrem Dikmen	Yok
Sayın Mehmet Özgür	Yok
Sayın Mehmet Aksoy	Yok
Sayın Mehmet Celâl Bucak	Yok
Sayın Necmettin Cevheri	Yok
Sayın Mustafa Kılıç	Yok
Sayın Orhan Dengiz	Yok
Sayın İhsan Bedirhanoglu	Yok
Sayın Muslih Görentaş	Yok
Sayın Kinyas Kartal	Yok
Sayın Mehmet Salih Yıldız	Yok
Sayın İhsan Arslan	Yok
Sayın Ali Fuat Eyüpoğlu	Yok
Sayın Mustafa Asri Ünsür	Yok
Sayın Mehmet Nihat Akın	Yok
Sayın Fevzi Fırat	Yok
Sayın Orhan Göncüoğlu ...	Yok
Sayın Sadık Tekin Müftüoğlu	Yok

Sonradan gelip de oyunu kullanmayan arkadaşım var mı efendim?

Oyunu kullanmayan Sayın milletvekili? ... Yok.

Oylama işlemi bitmiştir,

Efendim dinleyicileri tekrar ikaz etmek lüzumunu duyuyorum. Dinleyicilerin herhangi bir surette Meclisteki tezahürata iştirak etmeleri, alkışlamaları İçtüzüğü-müze göre sureti katiyede menedilmiştir. Bu şekilde davrananları dışarı çıkarttıracağım.

(Oyların ayrımı yapıldı)

Oylama sonuçları gelmiştir, arz ediyorum;

Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun güven oylamasına 373 üye katılmış; 235 kabul, 136 ret, 2 çekinser oy kullanılmıştır. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Bu suretle Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Hükümete Millet Meclisince güvenoyu verilmiştir. Kendilerini kutlar, ulusumuz ve yurdumuz için hayırlı olmasını dilerim. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Söz istiyorum Sayın Başkan.

Buyurunuz Sayın Ecevit (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Millet Meclisinin Sayın üyeleri;

Bakanlar Kurulu adına göstermiş olduğunuz güven için teşekkür ederim. Dünya ve ülke koşulları bakımından, oldukça çetin bir ortamda büyük bir sorumluluk yüklendiğimizi biliyoruz. Fakat milletimizin engin tecrübesinden ve zor durumlar karşısında daima ağırlığını duyuran üstün yeteneklerinden alacağımız güçle bu sorumluluğu taşıyabileceğimize güveniyoruz. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Yüce milletimiz sivil, asker bütün fertleriyle ve kurumlarıyla demokrasiye bağlılığının sarsılmazlığını bu dönemde bir kez daha göstermiştir. Demokratik rejimin işleminde Türkiye Büyük Millet Meclisi ve bütün partilerimiz her sınavdan dünyanın hayranlığını kazanan başarılarla çıkmışlardır. Bütün bunlar içinde bulunduğumuz ortamın sorunlarını ve güçlüklerini azimle ve cesaretle göğüsleyebilmemizi kolaylaştıran etkenlerdir.

Görevimizi yerine getirirken Türkiye Büyük Millet Meclisimizin ve partilerimizin yalnız desteğine değil, uyarılarına eleştirilerine ve denetimine de büyük değer vereceğiz. Özgürlükçü demokratik rejim ve sosyal adalet içinde ülkemizin kalkınması ve ulusumuzun mutluluğu uğrunda var gücümüzle çalışmayı ödevlerin, en şerefli sayacağız. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Yüce Meclisimizi Bakanlar Kurulu adına şükranla ve saygı ile selâmlarım. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından şiddetli alkışlar ve “Bravo” sesleri)

Teşekkür ederim, Sayın Başbakan.

Sayın Milletvekilleri, bugün gündemimizde görüşülecek başkaca bir konu kalmamıştır.

Sözlü soruların görüşülmesi için 12.2.1974 Salı günü saat 15.00’de toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati; 16.25

Güvenoylaması

Program; 01.02.1974

Güvenoylaması; 07.02.1974

Üye Sayısı; 450

Oy Verenler; 373

Kabul edenler; 235

Reddedenler; 136

Çekinserler; 2

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KOALİSYON HÜKÜMETLERİ,
KOALİSYON PROTOKOLLERİ,
HÜKÜMET PROGRAMLARI
VE
GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ
CİLT 2

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KOALİSYON HÜKÜMETLERİ,
KOALİSYON PROTOKOLLERİ,
HÜKÜMET PROGRAMLARI
VE
GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ
CİLT 2

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Koalisyon Hükümetleri, Koalisyon Protokolleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri – CİLT 2

Hazırlayanlar

Dr. İrfan NEZİROĞLU

TBMM Genel Sekreteri

Dr. Tuncer YILMAZ

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı

Düzenleme

Gülşah ERDEM EFE

Grafik-Tasarım

Uğur SAÇI

(Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı – Grafiker)

Baskı

TBMM Basımevi

Haziran 2015

ÖN SÖZ

24 Nisan 1920 tarihinde Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilerek görevlendirilmiş Muvakkat İcra Encümenleri Heyeti'nden Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim 1923 tarihine kadar geçen sürede beş İcra Vekilleri Heyeti, 1923 yılından günümüze kadar ise 62 hükümet görev yapmıştır.

Bu eserde, 1961-2002 yılları arasında koalisyon hükümeti olarak görev yapan VIII. İnönü Hükümeti, IX. İnönü Hükümeti, Talu Hükümeti, I. Ecevit Hükümeti, IV. Demirel Hükümeti, V. Demirel Hükümeti, VII. Demirel Hükümeti, I. Çiller Hükümeti, III. Çiller Hükümeti, II. Yılmaz Hükümeti, Erbakan Hükümeti, III. Yılmaz Hükümeti ve V. Ecevit Hükümeti'nde görev alan Bakanlar Kurulu üyeleri, söz konusu dönemlere ait hükümet programları, koalisyon protokolleri, hükümet programlarına ilişkin Genel Kurul görüşmelerinin tutanakları ile güven oylaması sonuçlarına yer verilmiştir.

Daha önce yayınlanmış olduğumuz Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri isimli kitapta da yer alan metinler bu defa ayrı bir çalışmada bir araya getirilmiştir.

Yakın siyasi tarihimize dair bu önemli bilgilere toplu halde ve kolaylıkla erişilmesi bakımından faydalı olacağı düşünülen bu derlemeyi araştırmacı ve okuyucuların hizmetine sunuyor, başta Gülşah Erdem Efe ve Uğur Saçı olmak üzere hazırlanmasında emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Dr. İrfan NEZİROĞLU
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

CİLT 1

ÖNSÖZ.....	iii
1. VIII. İnönü Hükümeti (20.11.1961-25.06.1962).....	1
Bakanlar Kurulu.....	2
Koalisyon Protokolü.....	4
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	6
B- Cumhuriyet Senatosu.....	18
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	19
B- Millet Meclisi	90
Güvenoylaması.....	145
2. IX. İnönü Hükümeti (25.06.1962-25.12.1963).....	157
Bakanlar Kurulu.....	158
Koalisyon Protokolü.....	160
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	165
B- Cumhuriyet Senatosu.....	184
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	185
B- Millet Meclisi	263
Güvenoylaması.....	387
3. Talu Hükümeti (15.04.1973-26.01.1974)	411
Bakanlar Kurulu.....	412
Koalisyon Protokolü.....	414
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	417
B- Cumhuriyet Senatosu.....	426
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	427
B- Cumhuriyet Senatosu.....	496
Güvenoylaması.....	565

4. I. Ecevit Hükümeti (26.01.1974-17.11.1974)	577
Bakanlar Kurulu.....	578
Koalisyon Protokolü.....	580
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	592
B- Cumhuriyet Senatosu.....	614
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	615
B- Cumhuriyet Senatosu.....	849
Güvenoylaması.....	952
Güvenoylaması Tablosu.....	976

CİLT 2

ÖNSÖZ.....	iii
5. IV. Demirel Hükümeti (31.03.1975-21.06.1977)	977
Bakanlar Kurulu.....	978
Koalisyon Protokolü.....	980
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	993
B- Cumhuriyet Senatosu.....	1016
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	1017
B- Cumhuriyet Senatosu.....	1167
Güvenoylaması.....	1307
6. V. Demirel Hükümeti (21.07.1977-05.01.1978)	1323
Bakanlar Kurulu.....	1324
Koalisyon Protokolü.....	1326
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	1338
B- Cumhuriyet Senatosu.....	1364
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	1365
B- Millet Meclisi	1499
Güvenoylaması.....	1611
7. VII. Demirel Hükümeti (20.11.1991-25.06.1993)	1627
Bakanlar Kurulu.....	1628
Koalisyon Protokolü.....	1630
Hükümet Programının Okunması.....	1665
Hükümet Programının Görüşülmesi	1702
Güvenoylaması.....	1805

8. I. Çiller Hükümeti (25.06.1993-05.10.1995)	1815
Bakanlar Kurulu.....	1816
Koalisyon Protokolü.....	1819
Hükümet Programının Okunması	1831
Hükümet Programının Görüşülmesi	1863
Güvenoylaması.....	2004

CİLT 3

ÖNSÖZ.....	iii

9. III. Çiller Hükümeti (30.10.1995-06.03.1996)	2017
Bakanlar Kurulu.....	2018
Koalisyon Protokolü.....	2020
Hükümet Programının Okunması	2021
Hükümet Programının Görüşülmesi	2032
Güvenoylaması.....	2147

10. II. Yılmaz Hükümeti (06.03.1996-28.06.1996)	2159
Bakanlar Kurulu.....	2160
Koalisyon Protokolü.....	2162
Hükümet Programının Okunması	2181
Hükümet Programının Görüşülmesi	2204
Güvenoylaması.....	2335

11. Erbakan Hükümeti (28.06.1996-30.06.1997)	2349
Bakanlar Kurulu.....	2350
Koalisyon Protokolü.....	2352
Hükümet Programının Okunması	2360
Hükümet Programının Görüşülmesi	2379
Güvenoylaması.....	2504

12. III. Yılmaz Hükümeti (30.06.1997-11.01.1999)	2521
Bakanlar Kurulu.....	2522
Koalisyon Protokolü.....	2525
Hükümet Programının Okunması	2529
Hükümet Programının Görüşülmesi	2553
Güvenoylaması.....	2701

13. V. Ecevit Hükümeti (28.05.1999-18.11.2002)	2721
Bakanlar Kurulu.....	2722
Koalisyon Protokolü.....	2725
Hükümet Programının Okunması	2732
Hükümet Programının Görüşülmesi	2749
Güvenoylaması.....	2827

IV. Demirel Hükümeti
31.03.1975-21.06.1977

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Süleyman DEMİREL (Isparta, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Necmettin ERBAKAN (Konya, MSP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Turhan FEYZİOĞLU (Kayseri, CGP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Alparslan TÜRKEŞ (Adana, MHP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı

Seyfi ÖZTÜRK (Eskişehir, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı

Hasan AKSAY (İstanbul, MSP) 31.03.1975-21.06.1977

Devlet Bakanı

Mustafa Kemal ERKOVAN (Ankara, MHP) 31.03.1975-30.04.1977

Osman ALBAYRAK (C.S. Kütahya Üyesi) 30.04.1977-21.06.1977

Devlet Bakanı

Mehmet Gıyasettin KARACA (Erzurum, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Adalet Bakanı

İsmail MÜFTÜOĞLU (Sakarya, MSP) 31.03.1975-11.04.1977

Zeyyat BAYKARA (C.S. Kontenjan Üyesi) 11.04.1977-21.06.1977

Milli Savunma Bakanı

Ferit MELEN (C.S. Van Üyesi, CGP) 31.03.1975-21.06.1977

İçişleri Bakanı

Oğuzhan ASILTÜRK (Ankara, MSP) 31.03.1975-11.04.1977

Ahmet Sabahattin ÖZBEK (C.S. Kontj. Üyesi) 11.04.1977-21.06.1977

Dışişleri Bakanı

İ. Sabri ÇAĞLAYANGİL (C.S. Bursa Üyesi, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Maliye Bakanı

Yılmaz ERGENEKON (İzmir, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Milli Eğitim Bakanı

Ali Naili ERDEM (İzmir, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Bayındırlık Bakanı

Fehim ADAK (Mardin, MSP) 31.03.1975-21.06.1977

Ticaret Bakanı

Halil BAŞOL (Tekirdağ, AP) 31.03.1975-21.06.1977

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Kemal DEMİR (Bolu, CGP) 31.03.1975-19.04.1977

Vefa TANIR (Konya, CGP) 19.04.1977-21.06.1977

Gümrük ve Tekel Bakanı

Orhan ÖZTRAK (TBMM dışından, CGP)

31.03.1975-21.06.1977

Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı

Korkut ÖZAL (Erzurum, MSP)

31.03.1975-21.06.1977

Ulaştırma Bakanı

Nahit MENTEŞE (Aydın, AP)

31.03.1975-11.04.1977

İbrahim AYSOY (Mardin, Bağımsız)

11.04.1977-21.06.1977

Çalışma Bakanı

Ahmet Tefik PAKSU (K. Maraş, MSP)

31.03.1975-10.11.1976

Şevket KAZAN (Kocaeli, MSP)

16.11.1976-21.06.1977

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Abdülkerim DOĞRU (Kars, MSP)

31.03.1975-21.06.1977

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Mehmet Selahattin KILIÇ (Adana, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Turizm ve Tanıtma Bakanı

Lütfi TOKOĞLU (C.S. Kocaeli Üyesi AP)

31.03.1975-11.04.1977

Nahit MENTEŞE (Aydın, AP)

11.04.1977-21.06.1977

İmar ve İskân Bakanı

Nurettin OK (Çankırı, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Köyşleri Bakanı

Vefa POYRAZ (C.S. İstanbul Üyesi, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Orman Bakanı

Turhan KAPANLI (C.S. Ankara Üyesi, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Gençlik ve Spor Bakanı

Ali Şevki EREK (Tokat, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Kültür Bakanı

Rıfkı DANIŞMAN (Erzurum, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Sosyal Güvenlik Bakanı

Ahmet Mahir ABLUM (Kütahya, AP)

31.03.1975-21.06.1977

Koalisyon Protokolü

(AP-MSP-MHP-CGP)

Memleketimizin içinde bulunduğu ve gitgide ağırlaşan iç ve dış şartları göz önünde tutan Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi, aşağıdaki temel hedefler ve görüşler etrafında bir Koalisyon Hükümeti kurarak beraberce çalışmaya karar vermişlerdir:

Türk Milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde milli şuur ve ülküler etrafında toplayan; aziz ve büyük milletimizin, dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak, milli birlik ruhu içinde daima yüceltilmesini amaç bilen Türk milliyetçiliği ilham kaynağıdır.

Milli ve manevi değerlere bağlı ve saygılıyız. Milletimizin birliğini ve devletimizin bütünlüğünü iç kavgalarla yok etmek isteyen her türlü yıkıcı faaliyetin karşısındayız.

Hür demokratik rejimi, insan haysiyetine uygun yegâne idare şekli sayıyoruz.

Atatürk'ün önderliğinde büyük milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızdaki temel nitelikleriyle ayakta tutup güçlendirmek emelindeyiz.

Ülkemizi iç ve dış tehlikelere karşı koruyacak tedbirleri almağı, Türk Milletini dünya milletleri arasında layık olduğu şerefli ve güçlü bir noktaya en kısa zamanda çıkarmağı, içte huzur ve refahı sağlamağı birinci görev saymaktayız. Türkiye'nin en kısa zamanda gelişmiş ve sanayileşmiş bir ülke haline getirilmesi, temel hedefimizdir. Hür ve demokratik rejim içinde, Türkiye'nin manen ve maddeten kalkınmasına bütün milletin, heyecanını duyarak ve inanarak, katılmasının temini esastır.

Kurulacak hükümet, milliyetçi; hızlı kalkınmayı, sosyal adalet ve sosyal güvenliği sağlayıcı; iç barış, huzur ve güveni kısa zamanda tesis etmeyi hedef bilen ve milli savunma gücümüzü hızla geliştirmeye kararlı bir politikayı esas alacaktır.

Siyasi istikrarın sağlanmasına ve vatandaşların acil meselelerinin çözülmesine öncelik verilecektir.

Devlet mekanizmasının ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, yetki ve sorumlulukların iyi bir şekilde dağıtılması suretiyle kamu idaresinde müessiriyet ve verimliliğin arttırılması, adalet dağıtımının süratlendirilmesi, temel ihtiyaç maddelerinin yokluğunun giderilmesi, pahalılık ve işsizlikle mücadele, devlet idaresinin israftan kurtarılması, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikap ve suiistimal ile müessir şekilde savaşımları, yatırımların hızlandırılması, öncelikle ve büyük önemle ele alınacaktır. Devlet idaresinde müessiriyetin ve verimliliğin ancak sürekli bir ıslahat ile sağlanacağına inanıyoruz.

Türkiye'de, ekonomik ve sosyal alanda, yoksul zümreler lehine alınması gerekli tedbirler vardır. İktisadi ve sosyal yapıda, devlet idaresinde değişiklikler gereklidir. Fakat değişiklik, kötüye doğru değil, iyiye doğru olmalıdır.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli, yoksul zümreleri ve yurdun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak için gereken adımlar atılacaktır.

Kalkınma hamlelerinde bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi ve kalkınmanın nimetlerinin yaygın ve adil bir şekilde dağılmasına dikkat gösterilecektir. Doğu ve Güney-Doğu İllerimizin ve bütün gelişmeye muhtaç yurt bölgelerinin kalkınması için etkili tedbirler alınacak, bu bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla özel planlar hazırlanacaktır.

Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için gerekli çalışmalar hızla yürütülecek, bu alanda Türk Cemiyetini ileriye götüren önemli değişiklikler, gerçek hamleler yapılacaktır. Genel Sağlık Sigortası konusu önemle ele alınacak, köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için Tarım Sigortası geliştirilip yaygınlaştırılacak; emekli işçilerin durumu süratle düzeltilecek; muhtaç duruma düşen yaşlı yurttaşların, kimsesiz çocukların, sakatların ıstıraplarını dindirecek tedbirler alınacak, dar gelirli aile çocuklarının yetişme imkânlarını arttıracak şekilde burs ve yatılılık imkânları geliştirilecektir.

Köy kalkınmasına büyük öncelik verilecek, köye giden hizmetler arttırılacak ve daha yaygın hale getirilecektir. Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma payları kaldırılacaktır. Köy okullarının araç ve gereç ihtiyaçları daha iyi karşılanacaktır.

Köylünün gübre ihtiyacını daha kolaylıkla karşılaması için mümkün olan her tedbire başvurulacak, yerli gübre fabrikaları tam kapasite ile çalıştırılacak, gübre fiyatlarında indirim imkânı önemle ele alınacak, zirai mücadele ilacı, zirai alet ve makina ihtiyaçlarının karşılanmasında kolaylıklar sağlanacaktır. Mahrumiyet şartları içinde bulunan köylerin, bu arada orman içi köylerinin ihtiyaçları üzerinde özellikle durulacaktır.

Türkiye'nin çağdaş bir sanayi ülkesi haline gelmesi, tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zaruri ihtiyaç maddelerinin karşılanması için, enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikalarının, demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik sanayiinin, motor sanayiinin, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgahları sanayiinin, tarım ve iş makineleri sanayiinin, kurulmasına mutlaka hız verilecektir. Telefon hizmetlerinin çağdaş bir seviyeye yükseltilmesi, büyük merkezlerin otomatik telefon bağlantısına kavuşturulması için gerekli hamle yapılacaktır. Köyleri telefona kavuşturma çalışmalarına da hız verilecektir.

Komünizme, her çeşit anarşiye, anayasa ve kanun dışı eylemlere, milli bütnlülüğü zedeleyici, milleti ve ülkeyi bölücü, cumhuriyeti tahrip edici faaliyetlere karşı, devletin, anayasa düzeni içinde kendisini savunmasını ve bu çeşit tehlike ve faaliyetlerle etkili şekilde mücadele edilmesini kesin bir zorunluluk sayıyoruz. İç güvenliği, asayiş ve kanun hâkimiyetini sağlamakla görevli devlet kuruluşlarının ve güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tarafsızlıkla, azim ve kararlılıkla yerine getirebilmeleri için, hükümet gerekli her türlü ihtimamı gösterecektir.

Siyasi istikrar yanında, Türkiye'nin iktisadi istikrara da ihtiyacı vardır. İktisadi durgunluğa sebebiyet vermeden, gelişmeyi önlemeden, enflasyonu frenlemek için gerekli çabanın gösterilmesi lüzumuna inanıyoruz.

Duraklamış olan yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçirmek için gerekli tedbirler alınmalıdır. Yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve gecikti-

ren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılacak, bir yandan yeni yatırımlar teşvik edilirken, bir yandan da kamu sektörünün ve hür teşebbüsün yarım kalmış yatırımlarının bir an önce tamamlanmasına, tam hızla üretim yapmalarına çaba gösterilecektir.

Türkiye'nin, bütün dünya ülkeleri ile çok yönlü ve gelişmiş münasebetler kurmasına ve sürdürmesine önem verilecektir.

TRT'nin tarafsızlığı ve anayasanın 121'inci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle yükümlü olan TRT'nin, devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, cumhuriyeti tahrip edici, milli güvenliğe ve genel ahlaka zarar verici yayınlar yapması önlenecektir.

Seçimlerde siyasi partilerin seçim ittifakı yapabilmesini sağlamak maksadıyla hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş olan kanun teklifinin öncelikle ve en kısa sürede kanunlaştırılması için tam bir tesanüt içinde çalışılacaktır. Ayrıca seçim güvenliğini, kütüklerin düzenlenmesinden sandık başı işlemlerine kadar bütün seçim işlemlerinin düzgün ve dürüst şekilde yapılmasını sağlayacak tedbirlere ihtiyaç bulunduğu inancındayız. Seçmen yaşının 18'e indirilmesine taraftarız. Dış ülkelerdeki yurttaşlarımızın seçimlere katılmalarını ve oy kullanabilmelerini sağlamak amacıyla gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Milli Eğitim:

Milli eğitimde amacımız: Milletimizin bütün fertlerini, Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan;

Atatürk inkılaplarına ve Türk Milliyetçiliğine bağlı; insan haklarına ve milli, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş;

Büyük ve şanlı tarihimizle iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, milli şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmağı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

Öğretimin her kademesinde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem verilecek, bu amaçla öğrenci bursları miktar ve sayı itibariyle arttırılacak, parasız yatılı öğrenci sayısı çoğaltılacaktır. Yurtlar, öğrenci kredileri, ders araçları ve gereçleri, artan ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır. Üniversite girişinde, merkezi seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılacak ve bu kurslarda ihtiyaç halinde büyük merkezlerdeki öğretmenlerden de faydalanılacaktır. Yükseköğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, liselerdeki birikimi önlemek ve meslek okullarına rağbeti arttırmak için, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksekokulların giriş imtihanlarına katılmaları ve imtihanda başarılı olanların lise mezunları gibi bütün üniversite ve yüksekokullara girebilmeleri sağlanacaktır.

Eğitim sistemimiz, üretime katkıda bulunacak mesleki ve teknik öğrenime yöneltilen, tedrici bir surette mesleki ve teknik liselerin arttırılması yoluna gidilecektir.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dengeli bir surette dağılması sağlanacaktır.

Eğitimde metod ve araçtan daha önemli olan öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek; feragatle görev yapan öğretmenlerimizin maddi ve manevi sorunlarının çözülmesine, meslek içi eğitimlerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticari istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda, dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı tedbirler alınacaktır.

İlk ve orta öğretimde okutulmakta olan Ahlak Dersleri, gayesine uygun ve millî ahlak esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri öncelikle, İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslam Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulları mezunları okutacaklardır.

İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan Meslek Okulları öğrenime açılacaktır.

Müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımları değiştirilecek ve milletimizin ilme ve insanlığa yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verilecektir.

Millî eğitimde, gençliğin bedeni gelişmesi için okul içi spora önem verilecektir.

Millî bir kültür siyaseti takip edilmek suretiyle, milletimizi meydana getiren değerler etrafında millî bütünlük kuvvetlendirilecektir. Güçlü bir millî kültür hareketinin, milletimizi zararlı dış tesirlerden koruyacağına inanıyoruz.

Kültürümüzün gelişmesi, yeni nesillerimize aşılınması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak gelişmesi, kültürümüzün içte ve dışta tanıtılması, yurt dışındaki soydaşlarımızın kültürel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tarihi mirasımız olan eserlerin bakımı, onarımı, korunması ve tanıtılması öncelikle göz önünde bulundurulacaktır.

Millî bir dil politikası izlenecektir. Dilimizin zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine önem verilecek, Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır.

Halk Eğitiminin, yol gösterici, araştırmacı, milletimizin bölünmezliği prensibini ve millî ve manevi değerlerimizi güçlendirici bir şekilde teşkilatlandırılması sağlanacaktır.

Radio ve televizyondan eğitimde daha geniş ölçüde yararlanılacaktır. Eğitim yayınlarında millî eğitim temel amaçlarına uyulacaktır. Radyonun bütün yurttan rahatça dinlenebilmesi ve televizyonun bütün yurt sathına hızlandırılmış bir programla yayılması sağlanacaktır.

Diyanet İşleri:

Diyanet İşleri Başkanlığı, her türlü siyasi mülahazaların üstünde tutulacak ve yüksek manevi değeri göz önünde bulundurularak, yasalarında belirtilen görevlerini yerine getirmesi sağlanacaktır.

Din Görevlilerinin toplumumuzdaki manevi yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Din Görevlilerinin demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanmaları sağlanacaktır.

İslami ve ilmi araştırmalar yapmak ve ilmi eserler telif etmek üzere bir Başkanın idaresinde, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı bir İlim Heyeti kurulacaktır. Bu İlim Heyeti, sadece bu görevin ifasıyla meşgul olacaktır. Ecdat yadigârı vakıf eserlerin, vakfın şartnamesi ve kanuni esaslar dışında kullanılmasına müsaade edilmeyecek, vakıf eserlerin onarım ve restorasyonuna itina gösterilecektir.

Gençlik:

Ülkemizin kalkınması ve çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkması için, asil milletimizin ümidi, geleceğimizin güveni olan gençlerimizin, Türkiye Cumhuriyetinin temel niteliklerine, milli ve manevi değerlerimize bağlı bir şekilde, manen, fikren ve bedenlen gelişmeleri temel hedefimizdir.

Gençlerin zaman ve enerjilerini kendileri, aileleri ve vatanımız için en faydalı şekilde değerlendirmelerine ve en iyi şekilde yetişmelerine imkân sağlayıcı bütün tedbirler alınacaktır.

Milletimizin bekasının teminatı olan aziz gençlerimizin çeşitli sorunları dikkatle ve önemle ele alınarak, bunların çözülmesi için hiçbir fedakârlık esirgenmeyecektir.

Ekonomik ve Mali Konular:

Türkiye'nin, hür ve demokratik bir rejim içinde, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren, hür teşebbüse, mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistemle kalkınması sağlanacaktır. Kalkınmanın nimetlerinin büyük vatandaş kitlelerine ve yurdun bütün bölgelerine adil şekilde yayılmasını sağlayacak ve dengesizlikleri giderecek tedbirlere önem verilecektir.

Ekonomik kalkınmada, büyük önem taşıyan karar bütünlüğü ve tatbikat ahenğinin sağlanması için, ekonomik ve mali politikayı uygulayan kamu kuruluşları arasında yakın bir işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır. Kamu harcamalarındaki israflar önlenecektir.

Para-kredi-financeman-yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin, hızla değişen şartlara sürekli olarak intibakını sağlayacak şekilde bütünleştirilecek ve bir temel ekonomik politika çerçevesi içinde yürütülecektir. Mevcut ekonomik durgunluğu giderecek aktif ve dinamik bir para kredi ve fiyat politikası takip olunacaktır. Yatırımlar hızlandırılarak, istihdam hacmi genişletilecektir.

Tasarruf eğilimini arttırıcı ve tasarrufların üretici sektörlerle yönelmesini sağlayıcı, kar ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Üretimin arttırılması, daha uygun finansman şartları tesisi, piyasaların yapıcı bir şekilde murakabesi tedbirleri ile fiyat istikrarını sağlayıcı şartlar tesis edilecektir.

Dış ödemeler dengesindeki bozulmayı düzeltici, ihracatı ve işçi dövizlerinin yurda gelişini teşvik edici tedbirler alınacaktır.

Vergiyi mali gücü olandan almağa ağırlık veren, adil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etmek hedef alınacaktır. Düşük gelirliilerin vergi yükü azaltılacak ve asgari geçim indirimi yükseltilecektir.

Kredilerin düzenlenmesinde, sosyal ve ekonomik verimlilik esas alınacak ve dengesizliğin giderilmesi gözetilecektir.

Üretim mallarının tüketicilere en kısa yoldan ulaşmasına gayret sarf edilecek, hayat pahalılığı, sun'î fiyat artışları ve haksız kazanç sağlayanlarla etkili bir mücadele yapılacaktır. Bilhassa gıda maddelerinin üretim, nakil ve muhafazası için lüzumlu yatırımlar teşvik edilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır. Temininde güçlük çekilen ana ihtiyaç maddelerinin zamanında piyasaya arzı ve fiyat istikrarının sağlanması için bir stok rejimi geliştirilecek ve bu maksada hizmet eden müesseselerin finansman ihtiyacının süratle karşılanması için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Türkiye'nin dış ticaret politikasında çok yönlü bir ekonomi ve ticari ilişki dengesi tesisi esas alınacaktır. Özellikle Orta-Doğu, Asya ve Afrika Ülkeleri ile karşılıklı ticari ve iktisadi ilişkilerin geliştirilmesine önem verilecektir.

Deniz ticaretinin geliştirilmesini sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Yatırımcı icracı kuruluşların çalışmalarının ödeme güçlükleri yüzünden aksayıp gecikmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Sanayileşme:

Türkiye'nin iktisadi ve sosyal kalkınması için, milli, güçlü, süratli ve yaygın bir sanayileşmenin, milli kaynaklarımızla ahenk halinde, gerçekleştirilmesi ana hedefimizdir.

Sanayi, temel üretim malları üreten ve Türkiye'de ağır sanayii ve bu meyanda bilhassa milli harp sanayii kurulmasına imkân verecek bir yapıda sağlanacaktır.

Sanayileşme hareketinin, memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yer alması ve başta istihdam olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan adilane bir şekilde dağıtılmasını sağlayacak her türlü tedbir, köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilat kurulacaktır.

Organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin kurulma ve geliştirilmesine büyük önem verilecektir.

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahalli inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurma ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayi kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdari işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek maksadıyla, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası süratle kurulacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesis eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. Bu çeşit yatırımlarla üretilecek malların, ara malı, ithal Maliyetleri ve kar transferleri de dâhil, nihai Maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Yabancı sermaye ile gelen teknolojinin Türkiye’de yerleşmesine imkân verebilecek bir zamanın sonunda, bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkânları geliştirilecektir. Tarihi ve kültürel ilişkilerimiz olan ülkelerden yabancı sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde, Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir.

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık-kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirilecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlakını sağlayacak temel ahlaki eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının milli menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış Ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye’ye aktarılıp geliştirilmesi için bir Teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilatı kurulacaktır.

Devlet, mühendislik-müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmelerini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Enerji:

Türkiye’nin elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki dar boğazlar, kısa ve uzun vadeli müdahale ve esas itibarıyla öz kaynaklara dayalı projeler ile giderilecektir. Bu meyanda, temel hidro-elektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır. Nükleer santrallerin inşaatına önem ve hız verilecektir.

Türkiye’nin ithaline mecbur olduğu enerji, memleket yararlarına en uygun şartlarda temin edilecektir. Boru hattı projeleri ve Irak Tabii Gaz Projesi önemle ele alınacaktır.

Petrol arama ve üretimi etkili tedbirlerle teşvik edilecektir.

Üzerinde Türkiye'nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki tabii kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme, üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacak şekilde tespit edilecektir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, bu politikayı uygulamada gerekli yetkilerle donatılacaktır.

Milli ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamalarına son vermek için gereken her tedbir alınacaktır.

Özellikle, Doğu Anadolu'nun ve kışı şiddetli olan başka illerimizin yakacak probleminin halli için gerekli tedbirlerin alınmasına önem verilecektir.

Tarım, Hayvancılık ve Köy Kalkınması:

Tarımda, üretimin arttırılması ve verimin yükseltilmesi esas alınacaktır. Bu amaca ulaşmak için, kredi, tohum, ilaç, araç, eğitim, pazarlama ve değerlendirme ile gübre ve gübre fiyatları konusu bir bütün halinde ele alınacaktır.

Tarım ve hayvancılık kesimine hizmet götüren kamu kuruluşları, ekonomik ve teknolojik bakımdan bütünleştirilecek, üretimden pazarlamaya kadar bütün ünitelerin aynı sevk-ü idare altında toplanması hedef alınacaktır.

Hizmetlerin götürülmesinde merkeziyetçilikten uzaklaşılarak, bölgesel üniteler bir bütün halinde geliştirilecektir.

Tarım girdilerinin yerli sanayi eliyle, bol, vasıflı ve makul fiyatlarla üretilmesini sağlayıcı teşvik ve destek sistemleri uygulanacaktır. Et, yağ, şeker, süt, ekmek ve konserve ve sair gıda maddelerinin yeterli şekilde üretim, işleme ve depolamasına ağırlık verilecektir.

Tarım ve hayvancılık bakımından geri kalmış bölgelerde, hızlı ve modern teknolojiye uygun bir gelişmenin sağlanması için özel projeler uygulanacaktır.

Tarım politikası ile taban fiyat politikası bütünleştirilecektir. Taban fiyatları, köylünün emeğinin karşılığını alacağı bir şekilde ve mümkün olduğu kadar erken ilan edilecektir.

Tarıma dayalı sanayi, özel teşviklerle geliştirilecektir.

Toprak ve Tarım Reformu uygulamasında, kamulaştırma bedellerinin, öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yönlendirilmesini sağlayacak özendirici tedbirlere öncelik tanınacaktır.

Köylerde; yol, su, sulama, elektrik, yakacak temini, telefon, okul, kütüphane, cami, sağlık tesisi ve idare binası gibi ekonomik ve sosyal alt yapılar devletçe bir bütün halinde ve kamu hizmeti olarak mütalaa edilecektir. Köye hizmet götürülmesi ve köyde küçük sanayi ve el sanatlarının geliştirilmesi ve ürünlerinin pazarlanmasında gerekli tedbirler alınacaktır.

Ormanlık bölgelerdeki ekonomik alt yapının kurulması hızlandırılacak, orman ve orman içi köylerin yolları ve diğer medeni ihtiyaçları mümkün olan süratle karşı-

lanacak, orman köylerinin kalkındırılması için özel projeler uygulanacaktır. Orman tahdit ve kadastro faaliyetlerine hız verilecektir.

Orman ürünlerine dayalı sanayiın yaygınlaşması ve daha çeşitli sınaî ürünler üretmesi sağlanacaktır. Bu konuda Orman-Köy Kooperatiflerinden de yararlanılacaktır.

Büyük sulama projelerine bir taraftan devam edilirken, kısa zamanda netice alacak yer altı, pompaj ve gölet sulamalarına özel bir ağırlık verilecektir.

Sosyal Konular:

Sosyal güvenliğin bütün yurda ve vatandaşların tamamına eşit ve adil ölçülerde sağlanması, tüm çalışanların sigorta kapsamına alınması hedefimizdir.

Ülkemizdeki sosyal güvenlik kuruluşlarının aynı bakanlığı ilgilendirilmesi maksadıyla kurulan Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kuruluş hedefleri istikametinde geliştirilecektir.

İşçilerimizin hastalık, analık, iş kazaları, mesleki hastalıklar, ihtiyarlık, maluliyet ve ölüm gibi hallerde güçlüğe uğramadan yardıma kavuşturulmaları mutlaka sağlanacaktır.

Çalışan kadınların, arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekliye ayrılabilmeleri sağlanacaktır.

Genel Sağlık Sigortası sistemi gerçekleştirilecektir.

Günden güne artan işsizlik probleminin çok yönlü ve uygun tedbirlerle giderilmesine çalışılacaktır.

Köylümüzün afetlere karşı korunması için yaygın tarım sigortası gerçekleştirilecektir.

İşçilerimizin, esnaf ve sanatkârların ucuz ve sıhhi meskenlere sahip olmaları, bu yolda kredi imkânlarının arttırılması temin edilecektir.

Sakat ve eski hükümlü sayılan işçilere iş verilmesini öngören hükümlerin uygulanışı dikkatle takip edilecek ve bu gibi kimseler için vakıf şeklinde iş yerleri kurulacaktır.

Emekli, işçi, dul ve yetim aylıklarının asgari geçim şartlarının üstünde olmasına gayret gösterilecektir.

Sağlık hizmetlerinde temel hedef; vatandaşlarımızın sağlık seviyelerini yükseltmek ve bu hizmetlerin ülkemizde yaygın ve dengeli şekilde dağılmasını sağlamaktır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, plan hedefleri istikametinde çoğaltılacaktır.

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarına devam olunacaktır.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını teşvik edici mali tedbirler alınacaktır.

Yurt dışındaki hekimlerimizin yurda dönmelerini teşvik edecek tedbirler alınacaktır.

Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde, koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir. Ana ve Çocuk sağlığını koruyucu tedbirlere önem verilecektir. İlaç sanayii, ham madde üretimine ağırlık verilerek güçlendirilecek, piyasadaki benzer ilaç enflasyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek, ilaç ihracı teşvik olunacak, ilaç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Vatandaşlarımızın yaşlılık çağlarını huzur içinde geçirmek için ihtiyarlık bakım ve dinlenme yurtları ve çalışan anaların çocuklarının bakımı için gündüz bakım evlerinin sayıları süratle arttırılacaktır.

Çocuk zamları arttırılacak ve tahsilde çocuğu bulunanlara ayrıca ödeme yapılması imkânları araştırılacaktır.

İşçi Sorunları:

Huzurlu bir çalışma ortamı içinde kalkınma ve sosyal adaletin sağlanabilmesi için işçi ve işverenlerimiz birbirlerine karşı değil yan yana olmalıdır. Aralarında, ülke kalkınmasına yönelik karşılıklı sevgi, saygı ve kardeşlik esaslarına dayalı bir iş birliğinin tesisi için her türlü çalışma yapılacaktır.

İşçi ücretlerinin tespit ve tanziminde, hak ve adalet esas tutulacak, fiyat ve geçinme endekslerine ve zamanla artan hayat pahalılığına göre ayarlanacak bir ücret sistemi ve asgari ücret baremi uygulanacak, işçilerimizin, pahalılığın ağır yükü altında ezilmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara, işçilerimizin hissedar olmasına imkân hazırlanacaktır.

Kıdem Tazminatı Tasarısı, işçilerimizin ve ülkemizin yararına en iyi hizmet eder bir şekilde ve en kısa zamanda çıkarılacaktır.

Tarım ve orman kesimindeki işçilerimizin diğer işçiler gibi her türlü işçi haklarından yararlandırılması hususundaki mevzuat boşluğu doldurulacaktır.

Çırak, kalfa ve ustalar kanunu en kısa zamanda çıkarılacaktır. İşçilerimizin meslek içi eğitimlerine ağırlık verilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin çalışma şartları, sosyal hakları ve iş güvenlikleri devamlı olarak takip ve kendilerine en iyi şartların teminine önem verilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının milli ve dini eğitimlerinin aksamadan ve gereğince yürütülmesi için yeteri kadar öğretmen ve din görevlisi temin edilmesine önem verilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının değerlendirilmesini sağlayacak imkânların en kısa zamanda gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Esnaf ve Sanatkârlar:

Türk Milli hayatında, esnaf ve sanatkârlarımızın sosyal ve ekonomik bakımdan çok önemli yerleri vardır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın daha iyi teşkilatlanmalarına yardım edilecektir. Sanayileşme hamlemizde değerli bir rol ifade eden küçük sanayi kuruluşları ile büyük sanayi arasındaki bağların geliştirilmesine çalışılacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın, iş yeri kurma, dükkân ve atölye sahibi olmaları kolaylaştırılacak, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşmalarına çalışılacaktır. Küçük sanayi siteleri geliştirilecek küçük sanayide eğitim çalışmalarına önem verilecektir. Türkiye Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza daha yararlı olması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Esnaf ve sanatkârların durumlarını sosyal güvenlik açısından daha yeterli hale getirmek için çalışmalar sürdürülecektir. BAĞ-KUR'un kendisinden beklenen bütün hizmetleri tam olarak yapabilmesi sağlanacaktır. Para değerindeki büyük değişimler, götürü usulle vergilendirme ve defter tutma bakımından kabul edilmiş olan ölçülerin değersiz hale gelmesine yol açmıştır. Gerek esnaf ve sanatkârlarımızı, gerek çiftçi vatandaşlarımızı, ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak mümkün olan ölçüde basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmek hem devlet gelirleri bakımından, hem de büyük sayıda vatandaşımızı yersiz külfetlerden kurtarma bakımından yararlı olacaktır.

Şehirleşme:

Hızlı şehirleşme, Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri halini almıştır. Nüfus artışı ve hızlı şehirleşme nedenleri ile süratle artan konut ihtiyacını karşılamak üzere, konut kredisi imkânları genişletilecek, inşaat Maliyetlerinin düşürülmesi için çok yönlü tedbirler alınacaktır. Çevre sağlığı ve hava kirliliği dâhil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla, belediyelerin mali ve teknik bakımdan yeterli güce kavuşturulmasına çalışılacaktır.

Dar ve düşük gelirli yurttaşların konut ihtiyacı, genel konut politikası dışında ayrıca ele alınacak; gecekondularda oturan yurttaşların medeni ihtiyaçlarının karşılanması ve gecekonduların tapuya bağlanması konularında, gerekli tedbirler alınacaktır.

Şehir alt yapılarının kapasitelerinin kabil olduğu kadar yüksek tutulması için belediyelere yardım edilecektir. Büyük şehirlerin çevrelerinde, her türlü alt yapı tesisine haiz ve ana şehirle çok güçlü ulaştırma bağlantısı olan tali yerleşme merkezlerinin gelişmesi, özel teşvik tedbirleriyle desteklenecektir.

Mesken yapımına yönelik banka kredi sistemleri ıslah edilecek, toplu mesken yapımına imkân sağlanacaktır.

Dış Politika ve Milli Güvenlik:

Türkiye Cumhuriyetinin barışçı, ahitlerine ve ittifaklarına sadık, komşularıyla karşılıklı haklara saygı esasına dayalı iyi komşuluk ve dostluk münasebetleri kurmağa önem veren milli dış politikası dikkatle devam ettirilecektir. Gelişen dünya şartlarının gerektirdiği dinamik ve çok yönlü dış politika ilişkileri meyanında, aramızda tarihi ve kültürel bağlar bulunan ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesine itina gösterilecektir.

Milli bir dava olan Kıbrıs sorununda, Türkiye ve Türk Milleti olarak elde edilmek istenen sonuç üzerinde hiçbir tereddüde yer vermeyecek bir siyaset izlenecektir. Bu konuda hükümetimizin başlıca amacı, Kıbrıs'taki Türk Cemaatinin geleceğini sağlam teminata bağlayacak, Ada'daki gerçeklere dayanan bir hukuki çerçeve

içinde Kıbrıs'ın bağımsız Federe Devlet olarak varlığını koruyacak bir çözüm şekline varılması olacaktır. Geçmiş yılların acı tecrübeleriyle ortaya çıkmış olan iki milli toplumun ancak yan yana yaşayabilecekleri gerçeği karşısında, Ada'da ancak iki bölge federal bir sistemin bu çözüm şeklini sağlayabilecek usul olduğuna inanıyoruz.

Kıbrıs'ın bulunduğu bölgede mevcut dengenin ve istikrarın muhafazasına ters düşebilecek gelişmelere meydan verilmemesi için gerekli tedbirlerin ittihazına hükümetimizce dikkat ve itina gösterilecektir. Kıbrıs Devletini meydana getiren iki milli cemaatin haklarını ve çıkarlarını uzlaştıracak, Ada'da sulh ve sükûn içinde yaşamalarına imkân verecek ve ekonomik refahlarına hizmet edecek bir çözüm şekline, iki milli cemaat arasındaki görüşmeler yoluyla ulaşılmaması bir taraftan teşvik ederken, öbür yandan da, bu sorunla birlikte komşumuz Yunanistan'la olan ilişkilerimizi zedeleyen diğer sorunlarda da milli çıkar ve haklarımızı koruyacak çözüm şekilleri sağlamak için gerekli iyi niyet ve gayret, hükümetimizce gösterilecektir.

Kıbrıs Türk Toplumunun ve Türk Bölgesi'nin teşkilatlanmasında ve ekonomik kalkınmasında, gerekli yardım ve destek yapılacaktır.

T.C. Hükümetleri A.B.D. ile aramızda yakın dostluk ilişkileri kurulmasına önem vermişler ve Türkiye ile A.B.D. Kuzey Atlantik İttifakı içinde her iki tarafın güvenliği açısından önem taşıyan ilişkiler kurmuşlardır. T.C. Hükümetleri, her iki ülkenin karşılıklı yararına olan bu ilişkilerin ve işbirliğinin eşitlik ve karşılıklı saygı ve yardımlaşma ilkelerine dayanan bir şekilde devamı için kendisine düşeni daima yapagelmıştır. A.B.D. Hükümetinin de bu konuda değişik bir yaklaşım içinde olmadığını görmek, Türkiye için memnuniyet verici bir husustur. Ancak, Türk Hükümetinin ve Türk Kamu Oyunun, A.B.D.'nin Türkiye'ye müteveccih politikasını, birisi A.B.D. hükümetinin, diğeri kongresinin olmak üzere, iki politika arasında ayırım yaparak değerlendirmesine imkân yoktur. Bu değerlendirmenin, A.B.D.'nin fiiliyata intikal eden politikası üzerinden yapılması hem tabii, hem de kaçınılmazdır.

Bugün A.B.D. kongresinin tutumu dolayısıyla fiiliyata intikal eden A.B.D. politikasının, Türkiye ve A.B.D. ilişkileri ve işbirliğini istenilen düzeyde tutmağa yardımcı olduğunu söylemeye imkân yoktur. A.B.D. Kongresinin Türkiye'ye karşı içine girdiği ve hasmane olarak nitelendirilmesi mübalağalı olmayacak tutumunu, ittifak içinde bu derece sıkı işbirliği sürdüren iki üye ülke arasında mevcut olması gereken ilişkilerle bağdaştırmak şöyle dursun, normal münasebetlerle dahi bağdaştırmak güçtür.

A.B.D. Kongresi, kendi ülkesinin yararları arasında öncelik değerlendirmesinde vahim bir hata içinde olduktan başka, güttüğü amacı gerçekleştirmek bakımından da ters netice vermeye mahkûm bir yola girmiştir. Bu hata, makul bir süre içinde idrak edilip bunun düzeltilmesi için gerekli adımlar fiilen atılmadığı takdirde, iki ülke arasındaki ilişkilerin ciddi sarsıntı geçireceği ve bundan Batı Savunmasının büyük ölçüde zarar göreceği açıktır. Tabiatıyla böyle bir sonucun sorumluluğu, herhalde şimdiye kadar büyük sabır ve itidal gösteren Türkiye'ye değil, bu sorumsuz ve yanlış tutumda ısrar edenlere ait olacaktır. A.B.D. Kongresinin bu tutumu, iki ülke ilişkileri ve ittifak savunmasına yapacağı zararlar yanında, Amerika'nın inanırlılığı üzerinde doğuracağı tereddütler dolayısıyla daha geniş zararlara da yol açacaktır.

İki ülke arasında dostluk ve ittifakın korunmasında karşılıklı yararın devam ettiği görüşünde olmakla beraber, bunun muhafazası sorumluluğunun sadece bir tarafa değil, her iki tarafa ait olduğuna inanmaktayız. A.B.D. Kongresi, bu sorumluluğu göstermediği takdirde, mevcut ilişkilerin yeni şartlara göre şekillenmesi kaçınılmaz olacaktır.

A.E.T. ile aramızdaki ekonomik işbirliğinin milli yararlarımıza uygun bir şekilde yürütülmesine çalışılacaktır.

Türkiye'nin A.E.T.'nin kendisine sağladığı imkânları, iç piyasaya dönük bir sanayileşmenin ortaya çıkaracağı sakıncaları bertaraf etmek ve dışa, büyük bir tüketici kitlesine dönük ve dış rekabet gücü olan bir sanayileşmeyi geliştirme amacıyla değerlendirmesi, milli önem taşır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ve bu topluluk üyesi ülkelerle ortaklığımızın ekonomik kalkınmamıza ve sanayileşmemize en uygun şartlar içinde yürütülmesi için gereken yapılacak, bu arada, topluluğun üçüncü ülkelerle kurduğu ilişkiler sebebiyle daralan avantaj marjımızın genişletilmesi yolunda gayret sarf edilecektir.

Bu meyanda, A.E.T. üyesi ülkelerde çalışan işçilerimizin ekonomik katkılarının önemi üzerinde hassasiyetle durularak, bu katkının daha da arttırılması ve işçilerimizin sosyal güvenlik haklarının topluluk düzeyinde gerçekleştirilmesi için gerekli teşebbüslerde bulunulacaktır.

Türkiye'nin dış güvenliği ve milli savunması ile ilgili sorunlar, her zaman en büyük önem ve önceliği taşımıştır. İçinde bulunduğumuz şartlar, dış güvenlik ve milli savunma konularının taşıdığı hayati önemi daha da arttırmış bulunmaktadır. Milli Savunmamızı güçlendirmek için gerekli olan her tedbir alınacaktır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin devamlı şekilde güçlendirilmesi, en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması hususunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. Milli Harp Sanayiinin geliştirilmesine önem verilecektir.

Türkiye, iç ve dış güvenliğimiz, iktisadi hayatımız ve demokratik rejimin işleyişi bakımından büyük sakıncalar doğuran uzun bir bunalım dönemi yaşamıştır.

Uzun süren bunalımın, siyasi ve iktisadi istikrarsızlığın, "Yarın ne olacak?" kaygusunun, günden güne artan iktisadi sıkıntıların, durgunluğun, işsizliğin, pahalılığın üzüntüye sürüklediği büyük vatandaş kitlelerine yeniden güven ve şevk vermek zorunluluğuna inanıyoruz.

Kuracağımız Hükümet, bunalım dönemini sona erdiren bir hükümet olacaktır. Parlamenter demokrasinin gereklerine uygun şekilde kurulan, millet çoğunluğunun ve parlamentonun desteğine sahip bir hükümet, Türkiye'nin iç ve dış sorunlarına gerekli güçle eğilebilir.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 4 Cilt 11 Birleşim 61****Sayfa 309-323****06.04.1975 Pazar****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Kemal Güven***KÂTİPLER:** *Zekâî Yaylalı (Erzurum)**İLHAMİ Çetin (Yozgat)***Açılma Saati:** 15.00**Hükümet Programının Okunması**

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerinde Sayın Başbakana söz vermeden evvel, görevli arkadaşlarımı ve dinleyicileri uyarmak bakımından İçtüzüğümüzün 145'nci maddesini aynen okuyorum:

“Dinleyiciler, Birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar.

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen çıkarılır”

Hükümet Programını okumak üzere Başbakan Süleyman Demirel, buyurunuz efendim. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve ayakta sürekli alkışlar*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri;

Anayasa hükümleri gereğince Hükümet Programını Yüksek Heyetinize sunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Egemen Türk Milletini temsil eden ve yetkimizin kaynağı olan Yüce Heyetinizi şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygılarımla selâmlarım.

Hükümetimiz 6 ayı aşan bir Hükümet bunalımından sonra kurulmuştur. 1973 seçimlerinden sonra büyük güçlüklerle kurulmuş olan C.H.P.-M.S.P. koalisyonunun bozulmasıyla çıkarılan bunalım, müstafi Hükümetin bir kanadının yeni Hükümet kurulmadan görevi bırakıp gitme kararını açıklaması üzerine, daha da ağırlaşmış, adeta bir Hükümet boşluğunun ortaya çıkması ihtimali doğmuştur. Sayın Irmak Başkanlığındaki Hükümet bu şartlar içinde kurulmuş ise de, Sayın Irmak Hükümetinin kurulduğu günden başlayarak, “partilere dayalı, parlâmentodan güvenoyu alabilecek, normal ve demokratik bir Hükümetin” biran önce kurulması ihtiyacı bütün partilerce öne sürülmüştür. Sayın Irmak Başkanlığındaki Hükümetin programında dahi bu ihtiyaç açıkça belirtilmiştir.

Hükümetimiz bu ihtiyacın cevabıdır. Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin desteğine ve birçok bağımsız parlamenterin böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair kamuoyuna yaptıkları beyanlara dayanarak kurulan Hükümetimiz, uzun süren ve büyük sıkıntılar doğurmuş olan bir bunalım dönemini sona erdirip milletimizin özlemini çektiği istikrarı sağlamak üzere kurulmuştur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türkiye Büyük Millet Meclisi, bütün bunalım dönemi boyunca, yüksek bir vazife anlayışı içinde kendisine düşen görevleri yerine getirmiştir. Bu süre içinde yasma görevinin felce uğramaması ve memleketimizin bütçesiz kalmaması için Cumhuriyet Senatamızın ve Millet Meclisimizin gösterdiği üstün vazife ve sorumluluk duygusu milletimizi daha ağır bunalımlardan kurtarmıştır.

Şimdi, yeni bir dönemin eşiğindeyiz. Demokratik rejimin ve millet hâkimiyeti ilkesinin gereklerine uygun olarak kurulmuş bulunan Hükümetimiz, sadece desteğine mazhar olacağı siyasî grupların ve gruplar dışındaki değerli parlamento üyelerinin değil, bütün milletin hükümeti, Türkiye Cumhuriyetinin Hükümeti olduğunun idraki içinde çalışacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Çalışmalarımızda Yüksek Heyetinizin güven ve desteği en değerli kuvvet kaynağımız olacaktır.

Yalnız bizi destekleyecek olanların değerli irşatlarına değil, muhalefetin haklı uyarılarına da önem vereceğiz. Demokratik rejimlerde iktidarla muhalefet arasında bulunması pek tabii olan görüş ayrılıklarına rağmen, millî davalarda, memleket yararına sarf edeceğimiz çabalarda, muhalefetin desteğini esirgemeyeceğini de ümit ediyoruz.

Sayın üyeler,

Türk Milletinin bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak bölünmez bir bütün halinde millî şuur ve ülküler etrafında toplayan; aziz ve büyük milletimizin, dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak, millî birlik ruhu içinde daima yüceltilmesini amaç bilen Türk Milliyetçiliği Hükümetimizin ilham kaynağıdır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Milletimizi tarih boyunca ayakta tutan millî ve manevî değerlere bağlı ve saygılı olarak ve bunlardan kuvvet alarak, Türk Milletini çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak davası, temel davamızdır.

Hükümetimiz komünizme, her çeşit anarşiye, Anayasa ve kanun dışı eylemlere, millî bütünlüğü zedeleyici ve Cumhuriyeti tahrip edici her türlü faaliyete karşı, devletin, Anayasa düzeni içinde kendisini savunmasını ve bu çeşit tehlike ve faaliyetlerle etkili şekilde mücadele edilmesini kesin bir zaruret saymaktadır. İç güvenliği, asayiş ve kanun hâkimiyetini sağlamakla görevli devlet kuruluşlarının ve güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tarafsızlıkla, azim ve kararlılıkla yerine getirebilmeleri için, Hükümet gerekli her türlü ihtimamı gösterecektir.

Ülkemizi her türlü dış ve iç tehlikeye karşı koruyacak tedbirleri almayı, başlıca görev saymaktayız.

Hükümetimiz, hür ve demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan düşünce ve inanç hürriyetine ve Anayasamızın teminatı altındaki bütün temel hürriyetlere saygılı olacaktır. Hürriyetlere saygılı olduğumuz ölçüde, meşru nizamın korunmasında ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasında da kararlı olacağız. Kanunların suç saydığı fiillere hiç bir şekilde müsamaha etmeyecek ve kanun dışı eylemlere girişenlere karşı kanunların tam olarak uygulanması için gerekli dikkati göstereceğiz.

Temel hak ve hürriyetler ancak kanunların hâkim olduğu bir düzende sağlam bir teminata sahiptir. Hak ve hürriyetlerin korunması kadar, bu hak ve hürriyetlerden hiç birinin, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayırımına dayanarak, nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kasdı ile kullanılması da önem taşır.

Sayın üyeler,

Git gide ağırlaşan dış ve iç şartlar altında göreve başlayan ve birikmiş çeşitli güçlükleri devralan Hükümetimiz, orta ve uzun vadeli tedbirler yanında, yurttaşların hemen çözüm bekleyen dertlerine vakit geçirmeden eğilecek, milletimizin en çok sıkıntı çeken ve korunmaya muhtaç olan zümrelerine ferahlık getirecek âcil tedbirleri alacaktır.

Siyasî ve iktisadî istikrarın sağlanması yolundaki çabalarımızın yanında, duraklamış olan yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçirmek için gerekli tedbirleri alacağız. Türkiye'nin en kısa zamanda, gelişmiş ve sanayileşmiş bir ülke haline getirilmesi, hedefimizdir. Türkiye'nin, hür ve demokratik bir rejim içinde manen ve maddeten kalkınmasına, bütün milletin, heyecanını duyarak ve inanarak katılmasını temine çalışacağız.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli, yoksul zümreleri ve yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak hedefimizdir. Kalkınma hamlelerinde bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesine ve kalkınmanın nimetlerinin yaygın ve adil bir şekilde dağılmasına dikkat göstereceğiz. Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizin ve bütün gelişmeye muhtaç yurt bölgelerin kalkınması için etkili tedbirler almaya ve bu bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla özel planlar hazırlamaya kararlıyız. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Köy kalkınmasına büyük öncelik verecek ve köye giden hizmetleri artırarak daha yaygın ve daha külfetsiz hale getireceğiz. Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız. *(A.P. sıralarından alkışlar)* Günün icaplarına uygun bir Köy Kanunu çıkaracağız.

Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için gerekli çalışmaları hızla yürütecek ve sosyal alanda Türk cemiyetini ileriye götüren önemli değişiklikleri gerçekleştireceğiz. Emekli işçilerin durumunu süratle düzelteceğiz. Programımızın ilgili bölümlerinde ayrıca temas edeceğimiz gibi, Genel Sağlık Sigortasını ele alacağız. Köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için tarım sigortasını geliştirip yaygınlaştıracacağız; dar gelirli aile çocuklarının okuma ve yetiştirme imkânlarını artıracacağız; muhtaç duruma düşen yaşlı yurttaşların, kimsesiz

çocukların, sakatların ıstıraplarını dindirecek tedbirler alacağız. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri ve alkışlar*)

Devlet mekanizmasının ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, yetki ve sorumlulukların iyi bir şekilde belirlenmesi ve dağıtılması suretiyle müessiriyet ve verimliliğin artırılması için kamu idaresinde sürekli ıslahat yapılması lüzumuna inanıyoruz. Devlet idaresinin israftan kurtarılmasına, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikâp ve suiistimal ile müessir şekilde savaşılmaya büyük önem vereceğiz.

Mülki ve mahalli idarelerin yetki ve sorumlulukları artırılacak, Devlet memurlarının sosyal ve ekonomik durumlarının geliştirilmesine çalışılacaktır.

İdarede süratli ve müessir hizmetin gerekleri yerine getirilecektir.

Yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve geciktiren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışacağız. Bir yandan yeni yatırımları teşvik ederken, bir yandan da kamu kesiminin ve hür teşebbüsün yarım kalmış yatırımlarının bir an önce tamamlanmasına ve hızla üretime geçmelerine çaba göstereceğiz;

Hükümetimiz, siyasî partilerin seçim ittifakı yapabilmelerini sağlamak maksadıyla hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulmuş olan kanun teklifinin en kısa zamanda kanunlaştırılmasında, Türk demokrasisinin güçlenmesi ve istikrarı açısından büyük yarar görmektedir. Bu konuya önem ve öncelik vereceğiz.

Ayrıca, seçim güvenliğini tam olarak sağlayacak, kütüklerin düzenlenmesinden sandık başı işlemlerine kadar bütün seçim işlemlerinin düzgün ve dürüst şekilde yapılmasını kolaylaştıracak tedbirlere ihtiyaç bulunduğu inancındayız. Seçmen yaşının 18'e indirilmesine ve dış ülkelerdeki yurttaşlarımızın seçimlere katılıp oy kullanabilmelerini sağlayacak kanunî değişikliklerin yapılmasına taraftarız. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Basının ve basında çalışanların sorunları ile yakından ilgilenilecektir.

TRT'nin tarafsızlığı ve Anayasanın 121'nci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti gömmekle; yükümlü olan TRT'nin Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı. Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenecektir. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Değerli üyeler;

Adalet hizmetlerinin süratli, adil ölçüler içinde ve külfetsiz olarak görülmesi ve vatandaşların adalete olan inanç ve güvenlerinin kâmil hale getirilmesi saklanacaktır.

Fikir ve inanç hürriyetiyle ve temel hürriyetlerle ilgili uygulamalarda Anayasaya uygunluk sağlanacak ve Anayasaya, uymayan tatbikatın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Hâkim ve savcılarımızın daha iyi şartlarda hizmet görmeleri sağlanacak ve mesleğin daha cazip hale getirilmesine çalışılacaktır.

Adalet personelinin çalışma şartlarının mesleğin şeref ve haysiyeti ile bağdaşır hale getirilmesi, özellikle mahrumiyet bölgelerinde hizmet gören adalet personelinin tatminkâr sosyal ve ekonomik imkânlarla kavuşmalarına çalışılacaktır. Meslek mensuplarının meslek içi eğitimlerine önem verilecektir.

Adli müzaheret müessesesi en müessir şekilde çalıştırılacak, cezaevlerindeki hükümlülerin cemiyete kazandırılması için gerekli maddî tedbirler ve manevî eğitim sağlanacak, infaz müessesesinin ıslah edici karakteri geliştirilecektir. Adli sicillerin tasfiye işlemleri süratle ikmal edilip, bu hizmetin elektronik bilgi işlem sistemleriyle görülmesi sağlanacaktır.

Sayın üyeler,

İç huzur ve barışın sağlanmasına büyük dikkat gösterilecektir. Güvenlik kuvvetlerine lâıyk oldukları yer ve önem verilecek bunların vazife onuru korunacak, manevî ve maddî bakımdan gerekli güce sahip olmaları sağlanacaktır.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri mevzuatındaki boşluk doldurulacaktır.

Büyük bir dert halini alan, trafik kazalarının önlenmesi ve trafikte şikâyet konusu olan hususların düzeltilmesi önemle ele alınacaktır.

Millî eğitimde amacımız; milletimizin bütün fertlerini, Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; Atatürk inkılâplarına ve Türk milliyetçiliğine bağlı; insan haklarına ve millî, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış; haline getirmiş; büyük ve şanlı tarihimize iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrîk, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Öğretimin, her kademesinde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanmasına özel bir önem verilecek vatandaşların kabiliyetleri ve arzularına göre ve kendi maddî imkânlarına bağlı olmaksızın yetişme ve bir meslek edinme imkânları artırılacaktır. Öğrenci bursları miktar ve sayı itibarıyla artırılacak, parasız yatılı öğrenci sayısı çoğaltılacaktır. Yurtlar, öğrenci kredileri, ders araçları ve gereçleri, artan ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır.

Üniversite girişinde, merkezi seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılacak ve bu kurslarda ihtiyaç halinde büyük merkezlerdeki öğretmenlerden de faydalanılacaktır. Yüksek öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak, liselerdeki birikimi önlemek ve meslek okullarına rağbeti artırmak için, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksek okulların giriş imtihanlarına katılmaları ve imtihanında başarılı olanların lise mezunları gibi bütün üniversite ve yüksek okullara girebilmeleri sağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir. Teknik elemanların yetiştirilmesinde nazari bilgi yanında sanayi ve tarım alanlarında yapacakları işe

kolayca uymalarını sağlayacak şekilde ameli eğitim görmeleri sağlanacaktır. Kanunları çıkarılmış yeni üniversitelerin kısa zamanda faaliyete geçirilip geliştirilmeleri için gerekli tedbirler alınacaktır.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dengeli bir surette dağılması sağlanacaktır. İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan meslek okulları öğrenime açılacaktır.

Bilimsel ve teknik araştırmalar teşvik edilecek, teknolojinin millî imkânlara dayalı olarak geliştirilmesine çalışılacak, yurt dışındaki araştırmacıların yurda dönmeleri sağlanacaktır.

Eğitimde metod ve araçtan daha önemli olan öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek; feragatle görev yapan öğretmenlerimizin maddî ve manevî sorunlarının çözümlenmesine, meslek içi eğitimlerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticarî istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı tedbirler alınacaktır. Eğitimde radyo, televizyon ve eğitim laboratuvarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır. Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında kapalı devre televizyonları ile ders verilme imkânlarından faydalanılmasına çalışılacaktır.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk dersleri, gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri, öncelikle, İlahiyat Fakültesi, İslâmî Bilimler Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulları mezunları okutacaklardır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Din derslerinin normal ders saatleri içinde ve gerekli vasıfları taşıyan öğretmenlerce verilmesi sağlanacaktır.

Müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımları değiştirilecek, milletimizin ilme ve insanlığa yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verilecektir. Millî eğitimde, gençliğin bedenî gelişmesi için okul içi spor teşvik edilecektir.

Yurt dışında tahsil yapanların yurdumuzdaki muadeletlerinin tanınmasında karşılaşılan güçlükler ortadan kaldırılacak ve bu muameleler ilmî esaslara uyularak süratle neticelendirilecektir.

Sayın üyeler,

Millî bir kültür siyaseti takip edilmek suretiyle, milletimizi meydana getiren değerler etrafında millî bütünlük kuvvetlendirilecektir. Güçlü bir millî kültür hareketinin, milletimizi zararlı dış tesirlerden koruyacağına inanıyoruz.

Kültürümüzün gelişmesi, yeni nesillerimize aşılması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak ilerlemesi, kültürümüzün içte ve dışta tanıtılması, yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tarihi mirasımız olan kültür, fikir ve sanat eserlerimizin derlenmesi, bakımı, onarımı, korunması ve tanıtılması öncelikle gözönünde bulundurulacaktır. Kültürümüzün temel eserlerinin bugünkü nesillere tanıtılmasına çalışılacaktır.

Millî kültürümüzü tanıtacak ve geliştirecek araştırmaların yapılması ve temel eserlerin yazılması ödüllendirme sistemi ile teşvik edilecektir.

Millî bir dil politikası izlenecektir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Dilimizin zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine önem verilecek, Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamadan kaçınılacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Halk eğitiminin, yol gösterici, araştırmacı, milletimizin bölünmezliği prensibini ve millî ve manevî değerlerimizi güçlendirici ve üretime dönük bir şekilde teşkilâtlandırılmasına önem verilecektir. Radyonun bütün yurtta rahatça dinlenilmesi ve televizyonun bütün yurt sathına hızlandırılmış bir programla yayılması sağlanacaktır. Devlet sahnelerinde ve yayınlarında Türk yazarlarının eserlerine ağırlık verilmesi ve millî bütünlüğe ve genel ahlâka zarar verici eserlere yer verilmesi sağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Diyanet İşleri Başkanlığı, her türlü siyasî mülahazaların üstünde tutulacak ve manevî değeri gözönünde bulundurularak, yasalarında belirtilen görevlerini yerine getirmesi sağlanacaktır. Diyanet İşleri Teşkilât Kanununu tadil eden tasarı süratle kanunlaştırılacak, Diyanet İşleri Başkanlığı, daha geniş hizmet yapma imkânlarına kavuşturulacak, vekil imamlar meselesi adil bir çözüme bağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *alkışlar*)

Din görevlilerinin toplumumuzdaki manevî yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Din görevlilerinin demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanmaları sağlanacaktır. İhtiyaç duyulacak din adamlarının en iyi şekilde yetiştirilmeleri için, Diyanet İşleri ve Millî Eğitim Bakanlıkları arasında yakın koordinasyon ve işbirliği sağlanacaktır. Diyanet işleri yayınlarının halkımıza daha yaygın ve ucuz olarak ulaşması sağlanacaktır.

İslâmî ve ilmî araştırmalar yapmak ve ilmî eserler telif etmek üzere, bir başkanın idaresinde, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı bir ilim heyeti kurulacaktır. Bu ilim heyeti, sadece bu görevin ifasıyla meşgul olacaktır. Yüksek İslâm Enstitüleri akademi haline getirilecek ve mevcut enstitülerdeki kontenjanlar artırılacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Ecdat yadigarı vakıf eserlerin envanteri yapılacak, bunların vakfın şartname-si ve kanunî esaslar dışında kullanılmasına müsaade edilmeyecek, vakıf eserlerin onarım ve restorasyonuna itina gösterilecektir. Vakıfların gelirlerinin artırılmasına ve yeni vakıfların teşvikine önem verilecektir. Yurt dışındaki vakıflarımıza ilgi gösterilecektir.

Sayın üyeler,

Ülkemizin kalkınması ve çağdaş medeniyet seviyesi üstüne çıkması için asil milletimizin ümidi, geleceğimizin teminatı olan köy, kasaba ve şehirlerdeki bütün gençlerimizin, Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerine, millî ve manevî değerlerimize bağlı bir şekilde, fikren ve bedenen gelişmeleri hedefimizdir. Gençlerimizin zaman ve enerjilerini, kendileri, aileleri ve vatanımız için en faydalı şekilde değer-

lendirmelerine ve en iyi surette yetiştirilmelerine imkân sağlanacaktır. Gençliğin her dalda kütle sporuna ve özellikle geleneksel sporlara yönelmesi teşvik edilecektir.

İlgili teşkilât kanunlarının gerekli şartlara uygunluğu temin edilecek, Gençlik ve Spor Akademilerinin ihtiyaçlarının karşılanmasına ve yenilerinin açılmasına çalışılacaktır.

Milletimizin bekasının teminatı olan aziz gençlerimizin çeşitli sorunları dikkatle ve önemle ele alınacak, bunların çözülmesi için hiçbir fedakârlık esirgenmeyecektir. Gençlerimizin huzur ve güven içinde derslerine çalışabileceği, spor yapabileceği, istirahat edebileceği, her türlü sosyal imkânlarla sahip yurtlara, tesislere, burs ve krediye yeterli ölçüde kavuşmaları sağlanacaktır.

Çocuklarımızı zararlı yayınlardan koruyacak kanunî ve idarî tedbirleri alacağız.

Sayın üyeler,

Ekonomi politikamızın hedefi istikrar içinde dengeli ve hızlı büyümeyi sağlamaktır. Malî politikamız, bu ana hedefin en tesirli vasıtalarıdır. Kaynaklarımızın verimli suretle kullanılmasını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Para ve kredi politikamız ekonomiyi büyütme hedeflerini sağlayacak ve istikrar hedefi ile tutarlı olacaktır.

Enflasyonla etkili bir şekilde mücadele edilecek, spekülâtif kazançları, mal darlığı ve yokluğunu önleyecek etkili tedbirler alınacaktır. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Türk parasının iç ve dış değerinin korunmasına itina gösterilecektir.

Türkiye'nin hür ve demokratik bir rejim içinde, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren, hür teşebbüse, mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistemle kalkınması sağlanacaktır. Kalkınmanın nimetlerinin büyük vatandaş kitlelerine ve yurdun bölgelerine adil şekilde yayılması sağlayacak ve dengesizlikleri giderecek tedbirlere önem verilecektir.

Ekonomik kalkınmada büyük önem taşıyan, karar bütünlüğü ve tatbikat ahenğinin sağlanması için, ekonomik ve malî politikayı uygulayan kamu kuruluşları arasında yakın bir işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır. Kamu harcamalarındaki israf önlenecektir. Kamu finansmanının sıhhatli kaynaklardan sağlanmasına itina gösterilecektir.

Para - kredi - finansman - yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla değişen şartlara sürekli olarak intibakını sağlayacak şekilde bütünleştirilecek ve bir temel ekonomik politika çerçevesi içinde yürütülecektir.

Mevcut ekonomik durgunluğu giderecek, yatırımları hızlandırarak istihdamı genişletecek, aktif ve dinamik bir para-kredi ve fiyat politikası takip olunacaktır. Selektif orta vadeli kredi kullanılması artırılıp yaygınlaştırılacak; plana uygun, döviz kazandırıcı yatırımlar ile işletmelerin tam kapasite ile çalışmalarını sağlayan yatırımlar öncelik verilecektir. Önemli yatırım mallarının gümrüklendirilmesini hızlandırıcı kolaylıklar getirilecektir.

Tasarruf eğilimini artırıcı ve tasarrufların üretici sektörlerle yönelmesini sağlayıcı, kâr ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli, tedbirler alınacaktır. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Dış ödemeler dengesindeki bozulmayı düzeltici, ihracatı ve işçi dövizlerinin yurda gelişini teşvik edici tedbirler alınacaktır. Özellikle ihracata dönük stokların, kısa zamanda ve uygun şartlarda değerlendirilmesine ve döviz kazandırıcı hizmet sektörlerinin geliştirilmesine itina edilecektir.

Vergiye malî gücü olandan almaya ağırlık veren, adil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etmek hedefimiz olacaktır. Düşük gelirlilerin vergi yükü azaltılacak ve asgarî geçim indirimi yükseltilecektir. Muafiyet ve istisnalar gözden geçirilecek, küçük çiftçi muafiyet ve istisnaları yükseltilecektir. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kredilerin düzenlenmesinde, sosyal ve ekonomik verimlilik esas alınacak ve dengesizliğin giderilmesi gözönünde tutulacaktır. Planda öngörülen sektörel önceliklere uygun bir dağılım için gerekli teşvik tedbirleri alınacaktır.

Üretim mallarının tüketicilere en kısa yoldan ve en makul fiyatlarla ulaştırılmasına gayret sarf edilecek, hem üretici ve hem de tüketici korunacak, hayat pahalılığı, sunî fiyat artışları ve haksız kazanç sağlayanlarla etkili bir mücadele, yapılacaktır. Bilhassa gıda maddelerinin üretim, nakil ve muhafazası için lüzumlu yatırımlar teşvik edilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır. Temininde güçlük çekilen ana ihtiyaç maddelerinin zamanında piyasaya arzı ve fiyat istikrarının sağlanması için bir stok rejimi geliştirilecek ve bu maksada hizmet eden müesseselerin finansman ihtiyacının süratle karşılanması için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Türkiye’nin dış ticaret politikasında çok yönlü ilişkilerin geliştirilmesine çalışılacaktır. Özellikle Orta-Doğu, Asya ve Afrika ülkeleri ile karşılıklı ticarî ve iktisadî ilişkilerin artırılmasına önem verilecektir.

Yatırımcı ve icracı kuruluşların çalışmalarının ödeme güçlüklen ve gereksiz formaliteler yüzünden aksayıp gecikmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Turizmin dış ödemeler dengesi üzerindeki müspet tesiri gözönünde tutularak bu kaynaktan azamî şekilde faydalanılacak, iç ve dış turizm geliştirilecektir. Gümrük kapıları günün ihtiyaç ve icaplarına uygun bir bünyeye ve çalışma düzenine kavuşturularak, özellikle yurt dışında çalışmakta olan işçilerimizin yurda girişleri ve çıkışları kolaylaştırılacaktır.

Türkiye’nin iktisadî ve sosyal kalkınması için, millî, güçlü, süratli ve yaygın bir sanayileşmenin gerçekleştirilmesi ana hedefimizdir.

Sanayiî, temel üretim malları üreten ve Türkiye’de ağır sanayiî ve bu meydana millî harp sanayiînin kurulmasına imkân verecek bir yapıda gelişmesi sağlanacaktır. Sanayileşmemiz ve millî savunma gücümüz için önemli olan temel projelerle ilgili çalışmalar hızla sonuçlandırılıp, icraata geçilecektir.

Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeler arasında dengeli bir şekilde yapılması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile işsizliğin önlenmesi

olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan adilâne bir şekilde dağılmasını sağlayacak tedbirler, köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla, Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilât kurulacaktır.

Organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin kurulma ve geliştirilmesine büyük önem verilecektir. İmar ve iskân mevzuatından doğan gecikmeleri önleyici tedbirler alınacaktır.

Türkiye'nin çağdaş, bir sanayi ülkesi haline gelmesi tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zarurî ihtiyaç maddelerinin karşılanması için, enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikaların, yeni demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik ve telekomünikasyon sanayiinin, motor sanayiinin, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgâhları sanayiinin, ağır elektroteknik ekipman sanayiinin, tarım ve iş makineleri sanayiinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasına mutlaka hız verilecektir. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkımızın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahallî inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayi kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdarî işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Devletçe desteklenen sanayi teşebbüslerini finanse etmek maksadıyla, Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası süratle kurulacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bu çeşit yatırımlarla üretilcek malların, ara malı, ithal, maliyetleri ve kâr transferleri de dahil, nihai maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Yabancı sermaye ile gelen teknolojinin Türkiye'de yerleşmesine imkân verebilecek bir zamanın sonunda bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkânları geliştirilecektir. Tarihî ve kültürel ilişkilerimiz olan ülkelerden yabancı, sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde

Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınai tesisler kurmaları teşvik edilecektir. (A. P. sıralarından alkışlar)

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık-kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlâkını sağlayacak temel ahlâkî eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının millî menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye'ye aktarılıp geliştirilmesi için bir Teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilâtı kurulacaktır.

Devlet, mühendislik-müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmesini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Kamu İktisadî Teşebbüs ve iştiraklerinin, ekonomiye katkıda bulunan, kârlılık, verimlilik ve modern işletme esaslarına göre çalışan rasyonel ve kaynak doğurucu işletmeler haline getirilmesi hedefimizdir. Kamu İktisadî Teşebbüslerine ait Personel Kanunu da ele alınacaktır.

Sayın üyeler,

Elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki dar boğazlar, kısa ve uzun vadeli müdahale ve esas itibarıyla öz kaynaklara dayalı projelerle giderilecektir. Bu meyanda, temel hidro-elektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır. Nükleer santrallerin inşaatına önem ve hız verilecektir.

Türkiye'nin ithaline mecbur olduğu enerji, memleket yararlarına en uygun şartlarda temin edilecektir. Petrol boru hattı projeleri ve Irak Tabii Gaz Projesi önemle ele alınacaktır. Petrol konusundaki kamu kuruluşları bir kuruluş içinde bütünleştirilecek petrol arama ve üretimi etkili tedbirlerle teşvik edilecektir. Önemli maden rezervlerimizin bir an önce güvenilir bir şekilde tespitine, değerlendirilmesine ve madden ihracının mümkün olduğu kadar mamul şekilde yapılmasına önem verilecektir.

Üzerinde Türkiye'nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki tabii kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme, üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacak şekilde tespit edilecektir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, bu politikayı uygulamada gerekli yetkilerle donatılacaktır.

Millî ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamalarına son vermek için gereken her tedbir alınacaktır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Büyük sulama projeleri hızlandırılacak, bu meyanda Aşağı Fırat projesi gibi çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan projelerin süratle gerçekleştirilmesine çalışılacaktır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Kış şiddetli olan illerimizin, özellikle Doğu Anadolu illerimizin yakacak probleminin halli için gerekli tedbirlerin alınmasına önem verilecektir. Ticarî olmayan yakıtların yerine ticarî yakıtların ikamesini öngören projelere öncelik tanınacaktır.

Ulaşım ve haberleşme sistemlerinin tesis ve geliştirilmesine hız verilecektir. Ulaşım maliyetlerini asgariye indiren, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmamıza en iyi şekilde hizmet eden kara, hava, deniz ve demiryolu ulaşım sistemleri ahenkli bir bütün halinde geliştirilecek; deniz ticaretinin geliştirilmesini sağlayıcı, tedbirler alınacaktır. Yolları yetersiz olan bölgelere öncelik tanınacaktır.

Hava meydanları ve limanlarımız sayı ve vasıf itibariyle günün ihtiyaç ve icaplarına cevap verecek seviyeye getirilecektir. Yurt içi akaryakıt nakliyatının giderek petrol boru hatları ile yapılması sağlanacaktır. Büyük şehirlerden başlayarak iskân merkezleri arasında otomatik telefon imkânları tesis edilecektir. Köyleri telefona kavuşturma çalışmalarına da hız verilecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sayın üyeler,

Tarımda verimin yükseltilerek üretimin artırılması esas alınacaktır. Tohumluk, ilâç, gübre, tarım araçları, krediler, araştırma, eğitim, yayım, pazarlama ve değerlendirme konuları bir bütün halinde ele alınıp yürütülecek şekilde organize edilecektir.

Köylümüzün gübre, mücadele ilâcı ve ziraî alet ve makine ihtiyacının daha kolay şartlarla karşılanması (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve şiddetli alkışlar) imkânları geliştirilecek, gübre üreten fabrikalarımızın, başta finansman olmak üzere, bütün darboğazları giderilecek ve gübre fiyatlarında indirim imkânları önemle ele alınacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar) Tarıma dayalı sanayi, özel teşviklerle geliştirilecektir.

Gıda - Tarım ve hayvancılık kesimine hizmet götüren ve halen çeşitli Bakanlıklar bünyelerinde dağıtılmış bulunan kamu kuruluşları bu Bakanlığın çatısı altında toplanarak bütünleştirilecek, bu konuda üretimden pazarlamaya kadar bütün ünitelerin teknolojik ve ekonomik yönlerden aynı sevk-ü idare altında organize edilmeleri hedef alınacaktır. Bu maksatla ilk kademede halen Ticaret Bakanlığı bünyesinde bulunan Toprak Mahsulleri Ofisi, Et ve Balık Kurumu ve Yaş Sebze ve Meyve Müdürlüğü Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlanacaktır.

Köylüye hizmetlerin götürülmesinde, büyük zaman ve eleman israfına sebep olan merkeziyetçilikten uzaklaşarak, birbiri ile ilgili çeşitli ünitelerin güçlü bölgesel kuruluşlar halinde bütünleştirilmeleri esas alınacaktır.

Ziraat mühendis ve teknisyenlerinin çalışma şartları ve imkânları, hizmetlerin köylüye kadar götürülmesini sağlayacak şekilde geliştirilecek, bölgelerarası farklılıklar giderilecektir.

Tohumluk ziraî mücadele ilâcı, kimyevî gübre, ziraî vasıta ve teçhizat ve yedek parçaları gibi önemli tarım girdilerinin yerli kuruluş ve sanayi eli ile bol, vasıflı ve makul fiyatlarla üretilip köylümüze ulaştırılması için müessir teşvik ve destek sistemleri uygulanacaktır.

Köylünün ziraî çalışmalarının külfetsiz olarak ve yeterli şekilde finansmanı temin edilecek, özellikle küçük çiftçilerimize, sadece ipotek veya kefalet karşılığı değil, başta kontrollü proje kredileri olmak üzere, ziraî işletmenin istihsal ve ödeme gücüne veya proje esasına göre de kredi verilmesi imkânları sağlanacaktır. T.C. Ziraat Bankasının kredi verme kaynakları güçlendirilecek ziraî kredi baremleri günün şartlarına uygun olarak yükseltilecektir.

Büyük gelişme imkân ve gücüne sahip olan hayvancılık ve su ürünleri, bütünleşmiş politika ve temel organizasyon tedbirleri ile bir kül halinde ele alınacak ve geliştirilecektir. Meyvecilik, sebzecilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanlarında da darboğazlar giderilerek gelişmenin hızlandırılması ve ihracatın geliştirilmesi sağlanacaktır.

Gıda maddeleri üretim, işleme, dağıtım ve tüketim kontrol ünitelerinin bir şevki idarede toplanması, et, yağ, şeker, hububat, süt ve sair önemli gıda maddelerinin makul fiyatlarla, vasıflı ve güvenilir bir ikmâl sistemine kavuşturulmaları için üretim, işleme ve depolama faaliyetlerine hız verilecektir.

Taban fiyat politikaları ile tarım politikasının bütünlüğü titizlikle korunacak, millî ziraî üretimimize ekonomik, teknolojik ve sosyal gerçeklere göre yön veren, iklim ve toprak kaynaklarımızın en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlayan ve köylümüzün emeğinin karşılığını alabilmesini temin eden bir taban fiyat politikası tatbik edilecek, bu politika pazarlama sistemlerinin geliştirilmesi, önceden bağlantı yapıp avans verilmesi, destekleme alımları yapılması, taban fiyatlarının mümkün olduğu kadar erken ilân edilmesi gibi tedbirler ile takviye edilecektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Tarım ve hayvancılık da gelişmeye muhtaç Doğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu gibi bölgelerimizde modern teknolojiye uygun ve hızlı bir gelişmenin sağlanması için özel projeler uygulanacaktır.

Toprak ürünlerimizin tabii afetlerden gördüğü zararlardan, köylü ve çiftçilerimizin müteessir olmamalarını sağlayan bir tarım sigortası geliştirilip yaygınlaştırılacaktır. Bu sistemin geliştirilmesine kadar, tabii afetlerden zarar gören çiftçilerimize, müessir tedbirler ile yardım edilmesine ağırlık verilecektir.

Toprak ve tarım reformu uygulamasında, kamulaştırma bedellerinin öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yöneltilmesini sağlayacak özendirici tedbirlere öncelik tanınacaktır. (A.P., C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın üyeler,

Köylerde; yol, su, elektrik, sulama, yakacak temini, telefon, okul, kütüphane, cami, sağlık tesisi ve idare binası gibi ekonomik ve sosyal alt yapılar Devletçe bir bütün halinde ve kamu hizmeti olarak mütalâa edilecektir. Köy alt yapılarının yapımı hızlandırılacak, köydeki üretim ve geliri artırmak için köye hizmet götürülmesi ve ürünlerinin pazarlanmasında gerekli tedbirler alınacaktır. Tapulama ve kadastro faaliyetleri hızlandırılacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Kooperatiflere ve gönüllü kooperatifçiliğe gerçek anlamda, lâıyk olduğu büyük önem verilecektir.

Kooperatiflerin ve kooperatif üst kuruluşlarının gayelerine uygun şekilde çalışmalarını ve yatırım yapmaları teşvik edilecektir.

Kooperatiflerin ve kooperatifçiliğin özel menfaatlere ve siyasî amaçlara alet edilmesi önlenecektir. (A.P., C.G.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Köy kalkınmasında kooperatifçiliğin gelişmesine özel bir önem verilecektir. Köylülerimize iş ve gelir imkânları sağlayacak el ve ev sanatlarına ve küçük sanayi tesisleri kurulmasına ve bu maksatla gerekli eğitimin yapılmasına özel bir önem verilecektir.

Köy muhtarlarına ödenek verilmesini mümkün kılacak kanun tasarısı, Yüce Meclisimize sunulacaktır. (A.P., C.G.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın üyeler,

Ormanlık bölgelerdeki ekonomik alt yapının kurulmasına hız verilecek, orman ve orman içi köylerin yolları ve diğer medenî ihtiyaçları mümkün olan süratle karşılanacak; orman köylerinin kalkındırılması için özel projeler uygulanacaktır. Orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden, su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan, tarla, bağ, meyvalık, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile otlak, kışlak veya yaylak haline gelmiş yerler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahalarının orman sınırları dışına çıkarılması kaçınılmaz bir hal almıştır. Bu maksatla, orman tahdit ve kadastro faaliyetlerine, bu hizmetlerin süratle ikmalini sağlayacak şekilde hız verilecektir. Böylelikle, mülkiyet ihtilâfı olan yerlerin hukukî durumları tayin ve ilmen ve fiilen orman vasfını kaybeden yerler orman sınırları dışına çıkarılıp, orman idaresi ile orman köylüsü arasında yıllardır süregelen ihtilâflar müspet bir şekilde çözülecektir.

Orman ürünlerine dayalı sanayiın yaygınlaşması ve daha çeşitli sınaî ürünler üretmesi sağlanacaktır. Bu konuda orman köylerindeki kooperatiflerden de yararlanılacaktır.

Orman içinde ve civarında yaşayan köylülerimize ağaçlama, teraslama, kesim ve çekim gibi çeşitli orman içi hizmetlerde ve orman sanayii ile ilgili daha çok iş ve gelir imkânları sağlanmasına çalışılacaktır.

Büyük sulama projelerine bir taraftan devam edilirken, kısa zamanda netice alacak yeraltı, pompaj ve gölet sulamalarına özel bir ağırlık verilecektir.

Haşhaş ekimine, insanî kaygıları tamamıyla giderici ve çiftçimizin haklarını her bakımdan, koruyucu bir politika çerçevesinde ve alınmış kararlar dairesinde kontrollü olarak devam edilecektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın üyeler, sosyal güvenliğin bütün yurda ve vatandaşların tamamına eşit ve adil ölçülerle sağlanması, bütün çalışanların sigorta kapsamına alınması hedefimizdir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ülkemizdeki sosyal güvenlik kuruluşlarının aynı bakanlıkla ilgilendirilmesi maksadıyla kurulan Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kuruluş hedefleri istikâmetinde geliştirilecektir.

İşçilerimizin hastalık, analık, iş kazaları, meslekî hastalıklar, ihtiyarlık, maluliyet ve ölüm gibi hallerde güçlüğü uğramadan yardıma kavuşturulmaları mutlaka sağlanacaktır.

Çalışan kadınların, arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekliye ayrılabilmeleri sağlanacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Genel sağlık sigortası sistemi gerçekleştirilecektir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Günden güne artan işsizlik probleminin çok yönlü ve uygun tedbirlerle giderilmesine çalışılacaktır.

İşçilerimizin, esnaf ve sanatkârların ve dar gelirliilerin ucuz ve sıhhi meskenlere sahip olmaları, bu yolda kredi imkânlarının artırılması temin edilecektir.

Sakat ve eski hükümlülere iş verilmesini öngören hükümlerin uygulanışı dikkatle takip edilecek ve bu gibi kimseler için vakıf şeklinde işyerleri kurulacaktır.

Emekli, işçi, dul ve yetim aylıklarının asgarî geçim şartlarının üstünde olması sağlanacak, memur maaş göstergelerindeki değişikliklerin, emekli aylıklarına süratle uygulanmasına itina edilecektir. Bütün emeklilerin dilek ve ihtiyaçları ile daha yakından ilgilenilmesini mümkün kılacak organizasyon tedbirleri alınacaktır.

Sayın üyeler,

Sağlık hizmetlerinde temel hedef; vatandaşlarımızın sağlık seviyelerini yükseltmek ve bu hizmetlerin ülkemizde yaygın ve dengeli şekilde dağılmasını sağlamaktır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, plan hedefleri istikâmetinde hasta-yatak oranı düşük olan illere öncelik verilecek, çoğaltılacaktır. Ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımızın ücretsiz tedavileri sağlanacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarına hız verilecektir.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını, yurt dışındaki hekimlerimizin yurda dönmelerini teşvik edecek tedbirler alınacaktır.

Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde, koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir.

Ana ve çocuk sağlığını korumaya yönelik tedbirlere önem verilecektir.

Gecekondu bölgelerimizde, köy ve kentlerde, çevre sağlığı şartlarının düzeltilmesi ve hava kirliliğinin önlenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Bulaşıcı hastalıklarla savaşa önem verilecektir.

İlaç sanayii, hammadde üretimine ağırlık verilerek güçlendirilecek, piyasadaki benzer ilaç enflasyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek, ilaç ihracı teşvik olunacak, ilaç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Vatandaşlarımızın yaşlılık çağlarını huzur içinde geçirmeleri için ihtiyarlık bakım ve dinlenme yurtları ve çalışan anaların çocuklarının bakamı için gündüz bakım evlerinin sayıları süratle artırılacaktır. Korunmaya muhtaç çocuklar için çocuk yuvaları çoğaltılacak ve rehabilitasyon hizmetleri geliştirilecektir.

Çocuk zamları artırılacak ve tahsilde çocuğu bulunanlara ayrıca ödeme yapılması imkânları araştırılacaktır.

Sayın üyeler, huzurlu bir çalışma ortamı içinde kalkınma ve sosyal adaletin sağlanabilmesi için işçi ve işverenlerin birbirlerine karşı değil, yanyana olmaları, aralarında, ülke kalkınmasına yönelik karşılıklı sevgi ve kardeşlik esaslarına dayalı bir işbirliğinin tesisi için her türlü çalışma yapılacaktır.

İşçi, memur ayırımı hakkaniyetli, âdil ve gerçekçi ölçü ve kıstaslarla yapılacaktır.

İşçi ücretlerinin tespit ve tanziminde, hak ve adalet esas tutulacak fiyat ve geçinme endekslerine ve zamanla artan hayat pahalılığına göre ayarlanacak bir ücret sistemi ve asgarî ücret baremi uygulanacak, işçilerimizin, pahalılığın ağır yükü altında ezilmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara, işçilerimizin hissedar olmasına imkân hazırlanacaktır. (M.S.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)

Kıdem tazminatı, en kısa zamanda, işçilerimizin ve ülkemizin yararına en uygun bir şekilde 15 günden 30 güne çıkarılacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Tarım ve orman kesimindeki işçilerimizin diğer işçiler gibi her türlü işçi haklarından yararlandırılması ve sosyal güvenliklerinin sağlanması hususundaki mevzuat boşluğu doldurulacaktır.

İşsizlik sigortası ile ilgili çalışmalar yapılacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin çalışma şartları, sosyal hakları ve iş güvenlikleri devamlı olarak takip ve kendilerine en iyi şartların teminine önem verilecektir. Bu maksatla gereken hallerde sosyal güvenlik anlaşmaları gözden geçirilerek işçilerimizin lehinde yenilenecektir. Yurt dışındaki işçilerimize hizmet götüren kamu kuruluşlarının çalışmaları koordine edilecektir. Libya ile sosyal güvenlik anlaşmaları tekemmül ettirilecektir.

Yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının millî ve dinî eğitimlerinin aksamadan ve gereğince yürütülmesi için yeteri kadar öğretmen ve din görevlisi temin edilmesine önem verilecektir. (M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının değerlendirilmesi ve sağlanacak imkânların en kısa zamanda gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Sayın üyeler,

Türk millî hayatında, esnaf ve sanatkârlarımızın sosyal ve ekonomik bakımdan çok önemli yeri vardır. Esnaf ve sanatkârlarımızın daha iyi teşkilâtlanmalarına yardım edilecektir.

Sanayileşme hamlemizde değerli bir rol ifa eden küçük sanayi kuruluşları ile büyük sanayi arasındaki bağların geliştirilmesine çalışılacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızın, işyeri kurmaları, dükkân ve atölye sahibi olmaları kolaylaştırılacak, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşturulmalarına çalışılacaktır.

Küçük sanayi siteleri geliştirilecek, küçük sanayide eğitim çalışmalarına önem verilecektir.

Çırak, kalfa ve ustalar kanunu en kısa zamanda çıkarılacaktır. İşçilerimizin meslek içi eğitimlerine ağırlık verilecektir.

Türkiye Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza daha yararlı olması için gerekli tedbirler alınacaktır. Esnaf ve sanatkârların durumlarını, sosyal güvenlik açısından daha yeterli hale getirmek için çalışmalar sürdürülecektir.

BAĞ-KUR'un kendisinden beklenen bütün hizmetleri tam olarak yapabilmesi sağlanacaktır.

Esnaf ve sanatkârlarımızı ve çiftçi vatandaşlarımızı, ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, sürekli alkışlar) mümkün olan ölçüde, basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmeyi hem devlet gelirleri bakımından, hem de büyük sayıda vatandaşımızı yersiz külfetlerden kurtarma bakımından lüzumlu sayıyoruz.

Sayın üyeler,

Hızlı şehirleşme, Türkiye'nin en önemli meselelerinden biri halini almıştır. Nüfus artışı ve hızlı şehirleşme nedenleri ile süratle artan konut ihtiyacını karşılamak üzere, konut kredisi imkânları genişletilecek, inşaat maliyetlerinin düşürülmesi için çok yönlü tedbirler alınacaktır. Çevre sağlığı ve hava kirliliği dâhil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla belediyelerin malî ve teknik bakımdan yeterli güce kavuşturulmasına çalışılacaktır. Şehir ve kasabalar dışındaki mevcut ve müstakbel sanayi ve turizm gelişmeleri için altyapı tesisleri geliştirilecektir.

Dar ve düşük gelirli yurttaşların arsa ve konut ihtiyacı genel konut politikası dışında ayrıca ele alınacak, gecekondularda oturan yurttaşların medenî ihtiyaçlarının karşılanması ve gecekonduların tapuya bağlanması, konularında gerekli tedbirler alınacaktır. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şehir ve kasabaların özellikle altyapı hizmetlerinin yeterli şekilde ve süratle halledilmesi için gerekli yardım ve imkânlar sağlanacak kaynaklar geliştirilecektir. Belediyelerimizin şehir ve kasabalarda yaşayan vatandaşlarımıza hizmet götürmede içinde bulundukları sıkıntıları giderici tedbirler alınacaktır. Şehirlerin çevrelerinde her türlü altyapı tesisini haiz ve anaşehirle güçlü ulaştırma bağlantısı olan tâli yerleşme merkezlerinin gelişmesi amacı ile şehirleşme ve imar sorunlarına çözüm getirecek özel tedbirler alınacaktır. Şehirler çevresinde, ruhsatsız olarak yapılan binaların, fennî şartlara uygunluk ve belirli cezaları ödeme kaydı ile imar affından yararlandırılmaları konusu ele alınacaktır. Mesken yapımına yönelik banka kredi sistemleri islâh edilecek, toplu mesken yapımına imkân sağlanacaktır.

Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış konutların sakinlerine yüklenmiş geri ödeme yükü, konsolidasyon suretiyle, hafifletilecektir.

Sayın üyeler,

Türkiye Cumhuriyetinin barışçı, ahitlerine ve ittifaklarına sadık, karşılıklı haklara saygı esasına dayalı, iyi komşuluk ve dostluk münasebetleri kurmaya önem veren, millî dış politikası dikkatle devam ettirilecektir. Bununla beraber, milletlerarası ortamın hızla değişen şartlarına uyabilmek üzere, gerekli kararları ve tedbirleri zamanında almakta büyük dikkat ve titizlik göstereceğiz.

Çeşitli bölgelerde çok hızlı ve tehlikeli gelişmelerin kendini gösterdiği bir dönemde, barış ve istikrarın bozulması tehlikesinin gayet önemli bir sorun olarak ortaya çıktığı kanısındayız. Bu tehlikeyi gözönünde bulunduran Hükümetimiz, dış ilişkilerimizi yoğunlaştırmaya önem verecektir.

Hükümetimiz, dünya barışını hedef tutan ve bütün dünya ülkelerine karşı iyi niyet ve dostluk duygularından ilham alan bir dış siyaset izleyecektir. Milletler arasında sağlam bir işbirliği tesisinin bugünkü şartların bir gereği olduğuna inanıyoruz. Her ülkenin haklarına, meşru menfaatlerine karşı saygılı davranırken, iyi ilişkilerle bağlı bulunduğumuz her ülkeden de, bize karşı, aynı duygular ve aynı davranışları bekleyeceğiz.

Bir taraftan, milletlerarası alandaki çok yönlü ve değişik ilişkilerimizi bu genel şartlar içinde daha da geliştirmek üzere çalışacak, öte yandan bölgemizde ve dünyadaki barış dengesinin korunmasını da önplanda tutacağız.

Hükümetimiz dünyadaki genel yumuşama (detanté) ortamının korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunmaya devam etmek kararındadır.

Avrupa'da barışın kuvvetlendirilmesi ve Batı ile Doğu Avrupa ülkeleri arasındaki temas ve mübadelelerin geliştirilmesi gayesiyle tertip edilen Avrupa Güvenlik İşbirliği Konferansına faal olarak katılmaya devam edeceğiz. Avrupa güvenliğinin sağlanması ve bütün Avrupa ülkeleri arasında işbirliğinin artması bakımından bu konferanstan memnuniyet verici sonuçlar alınabileceği umidini muhafaza ediyoruz.

Güvenlik ve siyasî dengenin, kurulması konusunda NATO savunma ittifakının şimdiye kadar oynadığı rolün, bugünkü durumda da değerini devam ettirmekte olduğuna inanıyoruz.

Türkiye'nin Batı - Avrupa ülkeleri ile kurduğu ilişkilerin daha da artırılmasına önem veriyoruz.

Balkan ülkeleri ile aramızda, yakın komşuluğun da kuvvetlendirdiği ve ortak çıkarlara dayanan iyi ilişkilerin ve işbirliğinin devamlı geliştirilmesi, yalnız bölge barışına yardımcı olmakla kalmayacak, ayrıca Avrupa birliğine ve kıta istikrarına önemli bir katkı niteliği de taşıyacaktır.

Sovyetler Birliği ile izlenen iyi komşuluk siyaseti, karşılıklı saygı ve karşılıklı anlayış içinde olumlu gelişmeler kaydetmiştir. Bu gelişmelerin aynı şartlar içinde devamını samimiyetle dilemekteyiz.

Ülkemiz ile İran ve Pakistan arasındaki geleneksel bağlar, milletlerimizin birbirlerine yakınlığını ve dostluğunu ifade ettiği gibi, bölge ve dünya istikrarının da temel taşlarından biri haline gelmiştir. Gerek CENTO ve Kalkınma İçin İşbirliği Teşkilâtı gibi bölgevi kuruluşlar içinde, gerekse ikili ilişkilerimiz çevresinde, kardeş İran ve Pakistan ile her alandaki temas ve işbirliğimizin kuvvetlendirilmesi uğruna bütün gayretlerimizle çalışacağız.

Irak ile, komşuluğun ve dostluğun gerektirdiği yakın temasların ve işbirliğinin devamı ve daha da artırılması amacındayız. Suriye ile aramızda teessüs eden karşılıklı anlayışın ve dostça işbirliğinin geliştirilmesinin, iki komşu ülkenin çıkarlarının gereği olduğuna inanıyoruz.

Türkiye'nin Suudi Arabistan, Mısır, Lübnan, Kuveyt, Ürdün ve Orta Doğu'nun tarihî ve kültürel bağlarla bağlı olduğumuz diğer ülkeleri ile mevcut özel bağlarına da büyük değer vermekteyiz. Bugünkü durumda, tarihin, ortak değerlerin ve coğrafyanın meydana getirdiği bu yakınlık, halen büyük tehlikelere maruz bulunan bütün Orta Doğu bölgesinin güvenliği bakımından, her zamankinden daha büyük değer ve önem kazanmış bulunuyor. Manevî bağların olduğu kadar, ortak yararların da tesis ettiği sağlam bir zemine dayanan bu ilişkilerimizin hızla geliştirilmesi hususunda çok canlı bir politika izleyeceğiz. Siyasî ve kültürel bağların yanında, kurulmakta olan iktisadî bağlar da Türkiye ile kardeş Arap ülkeleri arasındaki iş ve anlayış birliğini gittikçe güçlendirmektedir. Bu arada, dost ve kardeş Libya Cumhuriyeti ile aramızda temelleri son zamanlarda atılan geniş işbirliği projelerinin biran evvel gerçekleştirilmesi yönündeki çalışmalar hızlandırılacaktır. Asya ve Afrika ülkeleri ile iyi ilişkilerimizin geliştirilmesine büyük önem vermekteyiz.

Orta Doğu ihtilâflarının çözümünün, işgal edilen toprakların terk edilmesi, Filistin halkının meşru haklarının tanınması şartlarına kesinlikle bağlı bulunduğu gerçeğine inanan Hükümetimiz, bu şartların yerine getirilmesi yönündeki teşebbüsleri destekleyecektir. Realitelere dayanan bir çözümün, istisnasız bütün bölge ülkelerinin yararına olacağına inanıyor ve bugünkü durumun doğurduğu çok büyük tehlikelerin idraki içinde, aranan sonucun sağlanması yolunda her türlü ilgi ve yardımı esirgememenin kesin kararını taşıyoruz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin memnuniyet verici bir şekilde gelişmesine önem atfetmekteyiz.

Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâıyk olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için sürdürülen çalışmalar artırılacaktır. Ortak değerleri paylaştığımız, bölgemizin dost ve kardeş bütün ülkeleriyle kültür alanındaki ilişkilerimizin geliştirilmesine önem verilecektir.

Yurt dışındaki soydaşlarımızın öz kültürlerini korumak ve geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri konusuna da önem veriyoruz.

Vatandaşlarımızın yabancı ülkelerdeki emlak, hak ve menfaatlerine ilişkin sorunların süratle halledilmesi hususundaki çalışmalar sürdürülecektir.

Sayın üyeler,

Türkiye ve A.B.D. son otuz yıl içinde yakın dostluk ilişkileri sürdürmüşler ve gerek karşılıklı güvenlikleri gerek dünya barışı için yararlı olan sıkı bir işbirliği ve

karşılıklı yardımlaşma içinde bulunmuşlardır. Bu işbirliğinin yararlı ve etkili olması, aradaki menfaat dengesine itina ve ilişkilerde eşitlik ve karşılıklı saygı esasına riayet edilmiş olmasına geniş ölçüde bağlı olagelmıştır. Bunun aynı düzeyde devamı da bu esaslara karşılıklı ve aynı şekilde saygılı olmakla mümkündür.

Kongrenin aldığı son silah ambargosu kararı, bu ilişkilerin ve işbirliğinin dayandığı temel felsefeyi farklı anlayan bir zihniyetin ifadesidir. Bu karar A.B.D.'nin kendi yararları arasında bir öncelik değerlendirmesi bakımından da isabetli sayılamayacağı gibi, gerçekleştirmeye yöneldiği amaç bakımından da tamamen ters bir netice vermeye mahkûmdur. Baskı yoluyla netice almanın Türk milletine karşı denenecek bir yol olmadığını tarih göstermektedir. (*A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Kongrenin bu tutumu konusunda A.B.D. Hükümetinin bizimle aynı görüşte olmasını memnuniyetle karşılamakla beraber, Türk Hükümetinin bu karar karşısındaki davranışını, fiiliyata intikal eden uygulamaya göre tespiti, hem olağan hem de kaçınılmazdır. A.B.D. Hükümetinin bugünkü hasmane uygulamayı ortadan kaldırmak için sürdürdüğü çabalar makûl bir süre içinde sonuç vermezse, kendisine düşen sorumluluk ve itidali şimdiye kadar kâfi derecede göstermiş olan Türkiye'nin A.B.D. ile güvenlik alanında sürdürdüğü ikili savunma ilişkilerinde durumun gerektirdiği tedbirleri alması kaçınılmaz olacaktır. (*A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar*)

Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki bütün ilişkilerin her iki ülkenin uzun vadeli menfaatlerine uygun bir düzeye çıkarılmasını arzu etmekteyiz. Yunan Hükümetince paylaşılacağı ümit ve temenni ettiğimiz bu düşüncemizin desteklendiğini gösteren fiili tezahürlere şahit olduğumuz takdirde, iki ülke arasındaki ilişkileri bozan ve âcil çözüm bekleyen sorunların yapıcı ve iyi niyetli bir yaklaşımla ele alınarak barışçı şekilde sonuçlandırılmalarını mümkün görmekteyiz.

Millî bir dava olan Kıbrıs konusunda Türkiye ve Türk Milleti olarak elde edilmek istenen sonuç üzerinde, dışta ve içte hiçbir tereddüt doğurmayacak bir siyaset izlemek baş amacımızdır. Kıbrıs Türk Toplumunun ekonomik kalkınmasında ve bütün organları ile teşkilâtlanması tamamlanmakta olan Kıbrıs Türk Federe Devletinin ihtiyaçlarının karşılanmasında gerekli, yardım ve destek yapılacaktır. Kıbrıs Türk toplumuna yapılan haksızlıkların ve Kıbrıs'ın bağımsızlığına son verme gayretlerinin kaçınılmaz kıldığı müdahale sonunda fiilen iki bölgeye ayrılmış bulunan Ada'da, Türk toplumunun geleceğini sağlam bir teminata bağlayacak ve Ada'daki gerçeklere dayanan hukukî bir çerçeve içinde, Kıbrıs'ın bağımsız Federal Devlet olarak varlığını koruyacak bir çözüm şekline varılması Hükümetimizin amacıdır. İki millî toplumun içice ve bir arada yaşayamayacakları, ancak yanyana yaşayabilecekleri, geçmiş yılların acı tecrübeleriyle ortaya çıkmış bir gerçektir. Bu durum karşısında iki bölgeyi federal sistemin âdilâne bir çözüm şeklini sağlayabilecek yegâne yol olduğu inancındayız.

Kıbrıs Devletini meydana getiren iki millî toplumun Ada'da sulh ve sükûn içinde, haklarını ve menfaatlerini uzlaştırmakla yaşamalarına ve ekonomik refahlarına hizmet edecek böyle bir çözüm şekline müzakere yoluyla ulaşılmasını bir taraftan teşvik ederken, öbür yandan da Kıbrıs'ın bulunduğu bölgede mevcut dengenin ve

istikrarın muhafazasına ters düşebilecek gelişmelere meydan verilmemesi için gerekli tedbirlerin ittihazına Hükümetimizce gereken dikkat ve itina gösterilecektir.

Türk - Yunan ilişkilerini olumsuz yönde etkileyen diğer bir konu da Ege Denizi sorunlarıdır. Ege Denizinde mevcut karasuları rejiminin komşumuz tarafından tek taraflı ve sorumsuz bir kararla değiştirilmesine kalkışıldığı takdirde, bu davranışının kesinlikle karşısında yer almak zorunluluğu doğar. Devletler Hukuku ilkelerine aykırı böyle bir hareketi Türkiye'nin herhangi bir şekilde tanınması mümkün değildir. Ayrıca Ege Denizi Hava Sahasının kontrolü konusunda ve 12 Adalarda gittikçe yoğunlaştığı bilinen silahlandırma faaliyetleri karşısında da, Türkiye, kendi yararlarına en uygun teşebbüslerde bulunmaya devam edecektir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *"Bravo" sesleri alkışlar*)

Ege Kıta sahanlığı üzerindeki haklarından Türkiye'nin feragat etmesi hiçbir şekilde düşünülemez. Ancak, Hükümetimizin Ege'deki kıta sahanlığı sınırının Türkiye ile Yunanistan arasında müzakereler yoluyla ve hakkaniyet esasına dayanarak, anlaşma yoluyla tespiti gerekliliğine inanmaktadır.

A.E.T. İle aramızda ekonomik işbirliğinin millî yararlarımıza uygun bir şekilde yürütülmesine çalışılacaktır.

Türkiye'nin A.E.T.'nin kendisine sağladığı imkânları, iç piyasaya dönük bir sanayileşmenin ortaya çıkaracağı sakıncaları gidermek ve dışa, büyük bir tüketici kitlesine dönük ve dış rekabet gücü olan bir sanayileşmeyi geliştirme amacıyla değerlendirmesi, millî önem taşır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ve bu topluluk üyesi ülkelerle ortaklığımızın ekonomik kalkınmamıza ve sanayileşmemize en uygun şartlar içinde yürütülmesi için gereken yapılacak bu arada, topluluğun üçüncü ülkelerle kurduğu ilişkiler sebebiyle daralan avantaj marjımızın genişletilmesi yolunda gayret sarf edilecektir.

A.E.T. üyesi ülkelerde çalışan işçilerimizin ekonomik katkılarının önemi üzerinde hassasiyetle durularak, bu katkının daha da artırılması ve işçilerimizin sosyal güvenlik haklarının topluluk düzeyinde gerçekleştirilmesi için gerekli teşebbüslerde bulunulacaktır.

Sayın üyeler,

Türkiye'nin dış güvenliği ve millî savunması ile ilgili sorunlar her zaman en büyük önem ve önceliği taşımıştır.

İçinde bulunduğumuz şartlar, dış güvenlik ve millî savunma konularının taşıdığı hayati önemi daha da artırmış bulunmaktadır. Bu sebeple, millî varlık ve dış güvenliğimizin başlıca teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizi güçlendirmek için gerekli her tedbir alınacaktır. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

1973 yılından beri yürütülen yeniden düzenleme ve modernleştirme çalışmaları, değişen harp konseptine uygun olarak, hızla sonuçlandırılacaktır.

Silahlı Kuvvetlerimizin en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması hususunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Sayın üyeler,

Yurt savunması her şeyden evvel millî bir meseledir. Milletler savunma için öncelikle kendi güçlerine dayanmağa mecburdurlar. Bu sebeple savunma politikamızı harp sanayiine yöneltmek ve ordumuzun ihtiyacı olan harp silah, araç ve gereçlerinin büyük kısmını yurt içinden sağlamak gereklidir. Hükümetimiz bu yönde başlamış olan çalışmaları hızlandıracak ve millî harp sanayiimiz bütünleşmiş bir plan içinde genişletilecek ve geliştirilecektir.

Bu amaçlarla ileriki yıllara sarî yüklenme yetkisi veren mevzuatın biran önce yürürlüğe girmesine çalışacağız.

Harp sanayimiz yeterli bir seviyeye ulaşınca kadar, ihtiyaçlarımızı dış kaynaklardan sağlamaya devam edeceğiz.

Asker alma işlemlerini vatandaşın ayağına götürmek gayesiyle, ihtiyaç duyulan bölgelerde yeni askerlik şubeleri açılacak, silahlaltına alınan erlerin sınıflandırılması usulleri modernleştirilecektir.

Yurt dışındaki vatandaşlarımızın askerlik ile ilgili işlemleri kolaylaştırılacaktır.

Sayın üyeler,

Hükümetimizin programını Yüksek Heyetinize sunmak üzere yaptığım konuşmanın sonuna gelmiş bulunuyorum.

Kurulmuş olan Hükümet sadece altı buçuk aydan beri sürüp giden benzeri görülmemiş bir bunalımı sona erdirmekle kalmayacaktır. Bu Hükümet, aynı zamanda Türkiye'nin siyasî, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatında yeni bir dönem başlatacaktır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu dönem bir huzur, kalkınma ve hamle dönemi olacaktır.

Bu dönem, Anayasamızda ifadesini bulan birleştirici, toplayıcı ve yükseltici bir milliyetçilik ve millî beraberlik anlayışının Devleti idare edenlere hâkim olduğu bir dönem olacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu dönem anarşinin ve iç kavga kıskırtıcılığının himaye gördüğü değil, kardeşliğin, kanunlara saygının, kanun hâkimiyetinin teşvik gördüğü ve sağladığı bir dönem olacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu dönem, TRT'nin Anayasa ve kanunların çizdiği sınırların dışına taşmadan Türk devletine, Türk milletine ve millî kültürümüze, hizmet edeceği bir dönem olacaktır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu dönemde, Millî Eğitim, kanunlarımızda ve Anayasamızda açık ifadesini bulan amaçlara yöneltilecektir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Hükümetimiz köye giden hizmetleri artıracak, kalkınmanın köyden başlaması ve nimetlerin köye ulaşması zaruretine inanmış bir hükümet olarak dili ile değil gönlü ile, sözle değil icraatla köyün ve köylünün hizmetinde olacaktır. (A.P., C.G.P., M.H.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Yoksulluk sömürüsü yapmayacağız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Fakat yoksulların, dar gelirliilerin acı ve ıstıraplarını ciddî tedbirlerle gidermeye uğraşacağız. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Enflasyonla, pahalılıkla, yoklukla, kıtlıkla, işsizlikle mücadele edeceğiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yatırım, üretim ve ihracatın, içine sürüklendiği durgunluktan kurtaracağız. Teşebbüs ve yatırım şevkini yeniden canlandıracağız.

Çalışma hayatında barışı sağlamak, yurt içinde ve dışındaki işçilerimizin haklı şikâyetlerini gidermek, esnaf ve sanatkâr yurttaşlarımızın yıllardan beri sürüp giden dertlerini karşılamak için bütün gücümüzle ve gönlümüzle çalışacağız. (A.P., C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kalkınmada öncelik tanınması gereken gelişmeye muhtaç yurt köşelerinin, Güneydoğu ve Doğu Anadolu’nun kalkınması için gözle görülen ve elle tutulan tedbirler alacağız. (A.P., C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yurdumuzun geleceğini temsil eden gençlerimizin bütün meselelerine sevgi ile eğileceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Fikir ve inanç hürriyetini koruyacak, anarşiye, kanun dışı eylemlere kesinlikle “Dur” diyeceğiz. (A.P. C.G.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Millî ve manevî değerlerimizden kuvvet alarak Türkiye’yi çağdaş medeniyet yolunda ilerleteceğiz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bu inançla Yüksek Heyetinize, Bakanlar Kurulu adına saygılar sunuyor; Cenabı Allah’ın milletimize, memleketimize yardımcı olmasını diliyorum. (A.P., C.G.P., M.H.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, A.P. sıralarından ayakta şiddetli ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur.

Anayasanın 103, İçtüzüğümüzün 105’nci maddelerine uygun olarak Hükümet Programının görüşülmesine 9 Nisan 1975 Çarşamba günü saat 15.00’te başlanacaktır.

Gündemde yer alan açık oylamaları yapmak ve 25’nci sıradaki seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunu görüşmek için 8 Nisan 1975 Salı günü saat 15.00’te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 16.20

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

Toplantı Yılı 14 Cilt 21 Birleşim 47

Sayfa 383-396

06.04.1975 Pazar

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Tekin Arıburun

KÂTİPLER: Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Bahriye Üçok (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)

Açılma Saati: 16.30

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

47'nci Birleşimi açıyorum.

Çoğunluğumuz vardır, bugünkü özel müzakeremize başlıyoruz.

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in, Hükümetinin Programını takdim etmek üzere kürsüye buyurmasını rica ederim, buyurun efendim. (*A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve sürekli alkışlar*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Hükümet Programı Millet Meclisi'nin 06.04.1975 Günkü 61'inci Birleşiminde aynen okunduğundan metin tekrar alınmamıştır.

Kapanma Saati: 17.45

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 4 Cilt 11 Birleşim 63****Sayfa 334-431****09.04.1975 Çarşamba****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Başkanvekili Memduh Ekşi***KÂTİPLER:** *İdris Arıkan (Siirt)**Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)***Açılma Saati:** 15.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, şimdi, daha evvelce Yüce Kurulunza sunulmuş bulunan Sayın Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümet programının görüşmelerine başlıyoruz.

Hükümet programı üzerindeki görüşmelere geçmeden evvel İçtüzüğün bir amir hükmünü Sayın dinleyicilerimize ve görevlilere hatırlatmakta yarar hissediyorum.

İçtüzüğümüzün 145'nci maddesi, dinleyicilerin kendilerine ayrılan yerlerde oturmalarını ve ayrıca görüşmeler sırasında söz, alkış ve davranışta, kabul veya ret yönünde herhangi bir davranışta bulunmamaları gerektiğini emretmektedir. Bu hükme aykırı hareket edenlerin görevliler tarafından dışarıya çıkarılacağı yazılıdır. Bu kurala Sayın dinleyicilerimizin ve idareci üye arkadaşlarımızın ve görevlilerin uymasını rica ediyorum.

Söz sırasını okuyorum efendim:

Grupları adına söz alan Sayın arkadaşlarımız; Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Necdet Uğur, Demokratik Parti Grubu adına Sayın Mehmet Altınsoy, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına Sayın Talât Oğuz.

Şahısları adına; Sayın Ali Sanlı, Sayın Nazım Baş, Sayın Zekâi Yaylalı, Sayın Hasan Celâlettin Ezman, Sayın Süleyman Şimşek, Sayın Orhan Yılmaz, Sayın Mustafa Timisi, Sayın Hasan Yıldırım, Sayın Tufan Doğan Avşargil, Sayın Yasin Hatipoğlu, Sayın Mustafa Asri Ünsür, Sayın Hasan Sever, Sayın Mehmet Pamuk, Sayın Hüseyin Abbas ve Sayın Mustafa Güneş.

Sayın milletvekilleri; daha evvelce kabul buyurduğunuz Danışma Kurulu önerisi uyarınca, Hükümet ve siyasî parti gruplarımızın görüşmeleri süre ile tahditli değildir. Sayın milletvekilleri ilk görüşmelerinde 20'şer dakika ile sınırlıdır. Görüşmelerin devamına Yüce Kurulca karar verildiği takdirde gruplar 30'ar dakika, kişisel konuşmalar da 10'ar dakika ile sınırlandırılmıştır. Hatırlatmakta yarar gördüm efendim.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, Adalet Partisi Grubu adına.

BAŞKAN — Kaydedeyim, zatiâliniz mi görüşecek?

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Evet efendim.

BAŞKAN — Söz sırası Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Sayın Necdet Uğur'da. Buyurun efendim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

C.H.P. GRUBU ADINA NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

Bir süreden beri, kurulması Türk kamuoyunu çok yakından işgal etmiş, türlü dalgalanmalar ve söylentilere neden olmuş ve sonunda 4 partinin birleşmesiyle karşımıza gelmiş bulunan Cephe Hükümeti üzerinde, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun düşündüklerini, program üzerinde eleştirilerini sunmak üzere huzuru-nuza çıkmış bulunuyorum.

Bu Hükümetin programından önce Cephe kurulurken memleketin en önemli meselelerinin ne olduğu üzerinde bir tespit yapmışlardı. Sayın Demirel, bir konuşmasında "Memleketin en önemli 5 meselesi vardır" diyor.

"1'inci mesele; - onca - Kıbrıs meselesi de dâhil olmak üzere, memleketin dış meseleleriyle fevkalade yakından alakadar olmak...

2'nci mesele; pahalılık, işsizlik şikâyetlerini ortadan kaldıracak şekilde, enflasyonla mücadele etmek.

3'üncü mesele; kamu idaresinde yapılmış bulunan partizanlığı ortadan kaldırmak.

4'üncü mesele; Devlet Radyo ve Televizyonunu tarafsız hale getirmek.

5'nci mesele; komünizmle komünizm tehlikesiyle mücadele etmek"

Aslında 1'nci mesele diye adlandırılan Kıbrıs ve öteki dış politika sorunlarında çeşitli parti sözcüleri, Cumhuriyet Halk Partisince başlatılan politika ile beraber olduklarını belirtmişlerdir. Bu bakımdan, bunun bu anda bir olağanüstülüğü yoktur, en azından Cumhuriyet Halk Partisi Grubu için bu anlık.

2'ncisi; pahalılık, işsizlik şikâyetleri ve enflasyonla mücadele çok güncel bir konudur. Kamu idaresinde yapılmış partizanlık, kendilerine göre bir iddiadır ama, başka karşı şeylerde söylenebilir. Radyo Televizyon filân bütün bunlar, bir yerde asıl meselenin etrafında dönüp dolaşan küçük konulardır.

Sayın milletvekilleri; bu Hükümetin kurulmasının bir tek nedeni vardır. Asıl mesele odur. O da; Cumhuriyet Halk Partisinin iktidara geleceğini anladıktan sonra, elde bulunan bütün çarelere başvurarak, Cumhuriyet Halk Partisini iktidara getirmemektir. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Cumhuriyet Halk Partisini, halk kitleleri iktidara getirme kararını yakından görenler, akla gelen gelmeyen her türlü tedbire başvurma yoluna gelmişlerdir. Şimdi onun için, ciddi konulardan daha çok, "Ne dersek biz halk kitlelerini, Cumhuriyet Halk Partisine karşı, onlarda uyanan bu sıcak ilgiyi, onların besledikleri bu büyük umudu nasıl gölgeleriz?" Soru buydu. Bunun için de bula bula çok kullanılmış ve artık etkisizleşmiş olan bir eski, kendilerince Cumhuriyet Halk Partisinde kullanılabilir saydıkları silahı buldular: Komünizmle mücadele... Büyük bir komünizm tehlikesi vardır.

Dillerinin altında söylemek istedikleri şu: Cumhuriyet Halk Partisi çıktı açıkça, önce, “Ben ortanın solundayım” dedi. Uzun süre, “Ne demek bu?” filan, dediler ama biliyorlardı anlamını. Ama baktılar ki, halk anladı bunu, artık “Bu ne demektir?” diye sormadılar.

Cumhuriyet Halk Partisi daha sonra çıktı, bir halk kesiminden bahsetmeye başladı; tıpkı “ortanın solu”nda olduğu gibi sordular “Bu ne demek?” diye. Şimdi onu da yavaş yavaş anladılar, sormayacaklar yakında. Aslında Cumhuriyet Halk Partisi “Ben demokratik solum” da dedi.

Şimdi bütün bunlar “Bak Cumhuriyet Halk Partisi ortanın solundayım” diyor, “Halk kesimi” diyor, üstelik sonunda “Demokratik solum” dedi filân... Bunlar önce hayallerinde, sonra bütün becerilerini kullanarak halk kitlelerinde kendileri bir ucube yaratıp korkutarak Cumhuriyet Halk Partisine, güya, beslenmiş olan ilgi güven ve umudu gölgelemek isterler.

İşte, şimdi asıl en çok kullandıkları konu bu olduğu için, bu konu üzerinde, bu cepheyi oluşturan partilerin davranışlarını müsaade ederseniz yakından izleyelim. Kendileri bu konular üzerinde nasıl düşünmüşler, zaman içinde bu düşünceleri, olayların gelişmesiyle ne şekle dönüşmüş, müsaade ederseniz beraber izleyelim.

Şimdi, size, cepheyi oluşturan parti liderlerinden bir tanesinin konuşmasından bazı kısımlar okuyacağım (Sanıyorum ki, kim olduğunu siz bulacaksınız)

“Türkiye’de önüne gelene komünist diye çamur atmak, Türkiye’de komünizme yapılabilecek en büyük yardımdır. Toprak reformu mu istiyorsun, o halde sen komünistsin diyenler komünizmin bilmeden destekleyicileridir” (Bu konuya, toprak reformu konusuna ileride geleceğim. Bu bir Meclis konuşması)

“Türkiye’nin millî kaynakları, çilekeş Türk halkının kalkınması ve refahı için kullanılsın; millî menfaatler bu kaynakların kullanılmasında her şeyden üstün tutulsun; böyle mi diyorsun; sen yabancı şirketlere düşmansın, o halde komünistsin, tarzındaki iddialar çok zararlıdır ve bu iddialar kadar komünistlerin ekmeğine yağ sürecek bir hareket tasavvur etmek güçtür”

Bu cepheyi oluşturan liderlerden bir tanesinin bu Yüce Mecliste söylediği, yine aynı liderin bir başka konuşmasından bir pasaj okuyorum:

“Türkiye’de bir uç vardır. Bu uç, Anayasanın ekonomik ve sosyal haklara yer vermesinin gerçek anlamını kavrayamamıştır. Bu uç, büyük halk kitlelerinin menfaatlerini belirli ve mahdud zümrelerin yerleşmiş çıkarlarına feda eder. Bu uça yer alanlar, halkın gerçekleri anlamaması için onun en kutsal inançlarını, dinî duygularını sömürmek pahasına da olsa, her ileri hareketi suçlayarak küçük bir zümrenin siyasî ve iktisadî hâkimiyetini devam ettirmek isterler. Bunların bazıları planı bile komünist icadı sayacak kadar gafil ve buna kendileri de inanmadıkları halde, böyle söyleyecek kadar arka niyetlidirler. Adaletsiz bir toprak ve tarım düzeninin savunucusudurlar. Dar gelirli işçilerin ve ücretlilerin Gelir Vergisi ödediği bir ülkede, büyük kuruluşların, büyük kazançların vergi dışı kalmasındaki adaletsizliği öne sürüp çare arayanlara, haksız yere, servet düşmanı diye ithamlar savururlar. Bu hareketleriyle memlekette totaliter akımların tohumunu atmak isteyenlere zemin hazırladıklarının farkında değildirler”

Üstelik diyor ki; “Cumhuriyet Halk Partisi, komünizmin akılsız düşmanı değil, akıllı düşmanıdır, sözünü birçok defalar tekrar etmişizdir. Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği, komünizme giden yol olarak vasıflandırmak ya cehalet ve seviyesizliktir, (kelimelerin ağırlığına bakınız) ya da komünizmin gerçek düşmanlarını, yani demokratik rejim içerisinde sosyal adaleti ve sosyal güvenliğini gerçekleştirmek isteyenleri itham altında bulundurmak amacını güden kasıtlı davranışlardır”

Şimdi, doğrudan doğruya bu konu ile ilgili olmamakla beraber bu Hükümetin kuruluşundaki sağlıklılığı belirtmesi bakımından aynı siyasî parti liderinin Sayın Feyzioğlu’nun bir konuşmasından bir başka pasajını okuyorum.

“Dudaktan 27 Mayıs’a ve Atatürk ilkelerine bağlılık ifade edip, el altından ve fırsat buldukça 27 Mayıs düşmanlığını yayanlar; ya da, yurttaşların saygıyla siyaset mücadelesi dışında tutulması gereken dinî inançlarını, siyasî yükselme basamağı halinde istismar edenler; yurttaşın kutsal inançlarını, tertemiz duygularını politikalarının aleti ve oy toplama vasıtası haline getirenler; yurdun huzuruna, yurttaşlar arasındaki sevgi ve kardeşlik bağlarına, hürriyet rejiminin normal işleyişine kastedenlerdir. Bu gibi ikili davranışlara asla müsaade etmeyeceğiz. Atatürk devrimlerine, 27 Mayıs’a ve 27 Mayısın getirdiği Anayasanın temel ilkelerine hiç kimse el uzatamayacaktır. Bu konuda da Hükümet Programında yer alan, Atatürk ilkelerine ve 27 Mayıs’a dayanan Anayasayı ruhu ve metniyle hâkim kılmak şaşmaz hedefimizdir, tarzındaki açık teminat sözlerini... (Kimin? O zamanki Demirel Hükümetinin) bir senet sayıyoruz”

Şimdi değerli arkadaşlarım, bir başka parti liderinin, yine nedense birden bire bugünlerde kullanılmak istenen bir temayı da içine alan “düşünce özgürlüğü” konusundaki düşüncelerini size sunmak istiyorum; onu da tanıyacaksınız.

İfade özgürlüğü dendiği zaman, tutup da, dinsizlik propagandası yapmak serbest mi olacaktır sözünü söylemek, aslında hakikaten israftan başka bir şey değildir. İfade özgürlüğü dendiği zaman, asıl bu sözü söyleyen arkadaşımızın partisinin düşüncesinin, bundan önceki devirlerde koyduğu sınırların ortadan kaldırılacağı ifade edilmek istenmiştir. Bu sözü söyleyen arkadaşımızın partisinin düşüncesi, (bu Adalet Partisidir) bundan önceki devirde olduğu gibi bugün de yanlıştır. Bu düşünce ile Türkiye’de hakikî demokrasi olamaz. Zira bu arkadaşımızın mensup olduğu partisinin bugün hâlâ savunmak istediği tez, herkes benim istediğim gibi konuşacak ve düşünecek ve ancak böyle söyleyecek tezidir. Bu tezi bu memlekette yürütmeye bundan sonra kimsenin gücü yetmez. Ben ne sağcıyım, ne solcuyum diyen liberal veya halkımızın tabiri ile renksiz bir zihniyet, ne pahasına olursa olsun bu memlekette; sen solcusun, öbürüne de sen sağcısın, siz ikiniz kendi düşündüğünüz ve inandığınızı konuşmayacaksınız; sadece benim istediğim gibi konuşacaksınız tahakkümünü, Hükümet gitse de kalsa da, asla yürütemeyeceklerdir, haberleri olsun”

Yine aynı lider diyor ki: “Bir yandan demokrasi şampiyonluğu yapacaksınız (Bu sözlerin muhatabı değerli arkadaşlarım yine Adalet Partisidir), bir yandan demokrasi şampiyonluğu yapacaksınız, öbür taraftan demokrasinin asıl temelini teşkil eden fikir ve ifade hürriyetini tanımayacaksınız. Bundan büyük tezat olamaz. Zannetmeyiniz ki, bu büyük milletin önünde bu meseleleri başka türlü göstermek mümkündür. Millet her şeyi bilmektedir. 14 Ekim’de size atmış olduğu not, bütün

bunları bildiğinin açık bir ifadesidir. Bunun üzerinde ısrar edecek olursanız, bilirsiniz ki, notunuz daha da fazla kırılacaktır”

Aynı lider devam ediyor: “İfade hürriyeti denildiği zaman; bunu ille efendim ahlâksızlık serbest mi olacak şeklinde anlamamalı. Ne ihtiyacınız var bunu bu tarafa götürmeye? İfade hürriyeti denildiği zaman, ille dinsizlik propagandası serbest mi olacak? Ne ihtiyacınız var bunu bu tarafa götürmeye? İfade hürriyeti dendiği zaman herkesin düşündüğünü, duyduğunu rahatlıkla söylemesi hürriyeti anlaşılmalıdır. Hiç kimsenin, başka bir kimsenin istediği gibi konuşmaya mecbur olmaması hürriyettir. Bugüne kadar yapılan tahakkümün ortadan kalkması hürriyettir. Bundan dolayı ifade hürriyetini, olduğu noktadan başka taraflara çekmek, asıl milletten saklamak istedikleri bir hususu gizleme gayretinden başka bir şey değildir. Bunların altında saklı olan; herkes ille bizim koyduğumuz kalıp içinde düşünecek, konuşacak; bizim istediğimizden başka türlü konuşmayacak tahakkümünü milletten saklamak için, bu mesele ne zaman açılrsa, mutlaka bunu olduğundan başka sahaya çekmek gayreti gösterilmektedir.

Biz herkesin düşündüğünü ve inandığını rahatlıkla söylemesini bütün gücümüzle temin edeceğiz. Batı ülkelerinde olduğundan ne bir santim eksik, ne de bir santim fazla hürriyet bu meselelerde mevzubahis değildir Sayın Feyzioğlu, size hitap ediyorum. Ama ne fazla hürriyete lâyık olan bu milletin evlâtlarından bizden önceki yanlış zihniyetlerin esirgelediği hakları, milletimize mutlaka vermenin müdafiiyiz, bunun gayreti içindeyiz. Bu haklar mutlaka verilecektir. Zira biz, memleketimizde hakikaten huzur ve sükûn istiyoruz. Her meselede Batıcı olduklarını iddia edenler, asıl temel hürriyet ve hak meselesi geldiği zaman, Batıdaki bu en tabii hak ve hürriyetleri mutlaka bu milletten esirgemenin müdafii olmuşlardır. Zira, onlar serbest düşünce ve serbest münakaşaya tahammül edemezler. Zira düşünceleri yanlıştır. Düşüncelerinin münakaşa karşısında tutunamayacağını bildikleri için, bu düşüncelere yer vermemeyi, tahakküm yoluyla kendi zihniyetlerinin idamesini arzu edegelmüşlerdir; fakat artık bugünün Türkiye’sinde bu mümkün değildir. Biz memleketimizde huzur ve sükûn için daha büyük şiddet ve gayretle, şiddetin ve anarşik olayların karşılarında olacağız. Ancak bu milletin evlâtları inandıkları, düşündükleri hususu, memleket yararına gördükleri hususu rahatlıkla söyleyeceklerdir. Bu bizim memleketimize, milletimize yapacağımız en büyük hizmetlerden birisi olacaktır”

Değerli milletvekilleri, bu sözleri söyleyenin Sayın Erbakan olduğunu değerli milletvekilleri bilirler. Sayın Erbakan’ın ve arkadaşlarının daha bu konuda söyledikleri bir hayli cümleler var; fakat vaktinizi fazla almak istemiyorum ve bırakıyorum.

Değerli milletvekilleri, acaba bir zamanlar Türkiye’nin en büyük partisi olan ve yakın tarihimizde... (A.P. sıralarından “Gene öyle, gene öyle” sesleri)

Gene öyle olup olmadığının denemesini kaç defa yapalım dedik; fakat bunların hepsinden de çekindiniz. Bunu söylemeye hakkınız yok. En azından bunu söylemeye hakkınız yok. Kaç günden beri bu Mecliste, Cumhuriyet Halk Partililer tek başlarına, gene öyle olup olmadığının denemesini yapmak istiyorlar, o zaman nerelerdesiniz? Hangi köşelerdesiniz o zaman? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Ama komisyonlara gelmediniz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Adalet Partisi, bir zamanların büyük partisi olan; ama artık... (A.P. sıralarından “Gene öyle” sesi)

AHMET HAŞİM BENLİ (Kütahya) — Gene öyle ise ortaklarınıza ne lüzum var?

NECDET UĞUR (Devamla) — Son seçimlerde ikinci parti olan...

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Her zaman büyük parti, her zaman.

NECDET UĞUR (Devamla) — Bu iddiayı da iyi biliyorsunuz, Sayın Genel Başkanınızın söylediği gibi, rakamla.

Son seçimlerde ikinci partisi olan ve şimdi, hiç olmazsa kurulan ortaklığın en büyük ortağı olan - bir büyüklük gerekirse eğer - acaba Adalet Partisi (ki, bu parti bizim için önemli bir partidir; çünkü çok partili siyasî hayatta bir tek partinin sağ-
lıklı olması yetmez, en azından bir partinin daha sağlıklı olması gerekir, bizim yü-
rekten temennimiz, karşımızda fikirleri savunsalar bile sağlıklı olmalarıdır; hiç bir
kötü niyet taşımayız çok partili düzenin gereği olarak) acaba bu parti bu konuda ne
gibi aşamalardan geçmiş, hep aynı düşüncelerde mi olmuş; yoksa zaman zaman bu
partinin düşüncelerinde de, olayların gelişmesine göre değişiklik olmuş mu? Müsa-
ade ederseniz biraz da Adalet Partisinin üzerinde duralım.

Biraz evvel Sayın Feyzioğlu’nun konuşmasında söyledikleri eski bir tarihte
söylenmiştir. O tarihteki koşulları gözönüne alıyorum; ama sanmıyorum ki o sıra-
daki hükümetlere ve yasama faaliyetlerine katılmış olan Feyzioğlu, o düşüncelerin-
den vazgeçmiş olsun. Bakınız, ilk iktidarı sırasında hep dillerinin altında tuttukları,
ama artık toplum geliştiği ve gerçekte de toplum için önemli olmadığı için - bunu
bir kınama için de söylemiyorum, sadece bir tespit için söylüyorum - eski Demokrat
Partililer hakkında Sayın Demirel ne diyor?

“Adalet Partisi; fikirde, inançta, ruhta ve icraatta Demokrat Partinin devamı-
dır. İstiraplar, çileler, acılar çekilmiş ama, bugüne gelinebilmiştir”

(Bu doğrudur, değildir) den daha çok, bunun söyleniş tarihi üzerinde sadece
durmak istedim. Bir de bunun böyle olmadığına inananlar vardı, onların bilme-
sini istedim. Ama asıl üzerinde durmak istediğim, ikinci büyük parti olan Adalet
Partisi’nin, demokrasiye inançlarında bir değişiklik olup olmadığının tespitidir.

Mart’ın 6’sında bir gazetede bir yazı çıktı. Bu gazetede Sayın Demirel’e atfen
bir konuşma vardır. Bir Aralık, 1971 Mart başlarında, kendi siyasî partisi içinde
çatışmalar, sürtüşmeler sürerken, bir grup kendisine elçi olarak iki milletvekilini
gönderiyor. Bu iki milletvekili, liderleriyle konuşuyorlar ve ortam üzerinde karşılık-
lı görüşlerini anlatıyorlar. Temsilciler, gidenler o sırada bir müdahale olasılığı üze-
rinde duruyorlar. Sayın Demirel soruyor: “Müdahale nereden gelecek?”

“Nereden gelir efendim, elbet ordudan” “Onu demiyorum, nereden yani, sol-
dan mı, sağdan mı?”

“Vallahi yönünü bilmiyoruz, önemli olan orası değil zaten, müdahale rejime
karşı”

“Nasıl önemli değil? Asıl orası önemli. Sağdan gelirse bize ne olur? Olsa olsa hükümet olmayız, ama iktidar yine biz oluruz”

“Efendim, rejim?”

“Bakınız arkadaşlar, mesele hükümet olmak değil, iktidar olmaktır, biz hükümetten bir süre ayrılacak bile, iktidar olabilir miyiz, siz ona bakınız”

Bu, gazetede isim de verilerek yayınlandı, fakat Sayın Demirel tarafından tekzip edilmedi. Doğrusunu isterseniz, bunu Sayın Demirel’in tekzip etmesine bir olanak tanımak içinde bu umutla söylüyorum. Bir zamanların büyük partisi, demokrasinin ürünü olan bir parti, varlığını, her şeyini çok partili rejime bağlı olan bir partinin, partisine uzun yıllardan beri kendini kabul ettirmiş ve gücünü partisinden alan liderinin, olaylara böyle bakışını yadırgadık değil, kınadık değil, yakıştıramadık değil, bütün bunlardan öteye (eğer doğruysa) üzerinde çok önemle durulması gereken, Türkiye’nin geleceği için çok önemli tehlikeler taşıyan bir gelişme sayıyoruz. O bakımdan buraya getirmeyi görev saydım.

Değerli arkadaşlarım; Adalet Partisi’nin 1973 bütçe görüşmeleri sırasında bu olaylar üzerinde düşünceleri, grup sözcüleri tarafından ifade edilmiş ve bir kitap haline getirilmiş. Kitabın adı, “Buhran Dönemi Bütçeleri ve Adalet Partisi” Kitapta bir önsöz var. Önsöz, Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel tarafından yazılmış. Bakınız Sayın Demirel önsözde ne diyor?

“1972 ve 1973 bütçelerinin Millet Meclisinde tenkidini ihtiva eden bu 3 konuşma, aslında 1971 ve 1972 yıllarında partilerüstü hükümetleri müessese olarak ve icraat olarak nasıl değerlendirdiğimizi göstermesi bakımından bir fikir vermek üzere bir araya getirilmiştir. Bu konuşmalar Millet Meclisi grubumuz adına yapılmıştır ve partimizin görüşlerini yansıtır. Cumhuriyet Senatosunda yapılan konuşmaları da ayrıca bir araya getirilecektir. Okuyucu bu dokümanda, partimizin o günkü şartlar içerisinde memleket idaresine bakışının bir kısmını bulacaktır”

Bunu size okumaktan amacım, yapılan konuşmaların Adalet Partisinin görüşlerini de yansıttığının ayrıca Genel Başkan tarafından bir defa daha doğrulandığını da belirtmek içindi.

Gelelim şimdi bu konuşmaya. Bu konuşmayı yapan Adalet Partisinin değerli ve benim de uzun yıllardan beri tanıdığım, gerçekten değerli bir üyesidir. Diyor ki; “Teokratik bir devlet düzeni peşinde koşanların, zaman zaman ayrı görülmeseler bile, Osmanlı monarşisinin yapısı dolayısıyla, ergeç birleşerek, rejim düşmanı olmaları çok tabiidir. Bunlara karşı en büyük denge, yine hâkimiyetin bilâ kaydü şart millette olduğuna milletin inanmış bulunması, din ve vicdan hürriyetinin Anayasamızın temel hürriyetleri içinde yer alması ve hepsinden önce Atatürk ilkelerinin milletçe benimsemiş olmasıdır. Bütün bunlar dışında, gerçekte yurt içinde en tehlikeli rejim düşmanı, düşmanları komünist ve faşistlerdir”

Sonra faşizmin ne olduğunu anlatmaya başlıyor arkadaşımız ve diyor ki; “Günümüzde faşizm, her memleketin kendi özel şartlarından doğmakta ve komünizm gibi muhtevası ve sınırları belirli bir doktrine dayanmamaktadır. Genellikle kökü içeride olmamakla birlikte, dışarıdan desteklendiği de görülmektedir. Bu desteği

bazan komünist olan, bazan olmayan çevrelerden görmesi, bu çevrelerin faşizm yoluyla ilgilendikleri ülkeyi zayıf düşürmeyi tasarlamalarından ileri gelmektedir. Memleketimizde faşizme meyil edenlerin bir kısmı, Hiroşima ile sona eren Samurai faşizmini veya 25 milyon Almanın ölmesine ve ülkenin bölünmesine sebep olan nazizm'i örnek alırlar. Bir kısım faşistler de, totaliter komünizme milliyetçi totalizmle karşı koymaya kalkar ve totaliter devletleri, Üçüncü Dünya Savaşında çok partili demokrasilerin yendiğini unuturlar. Memleketimizde faşizme özlem çekenlerin bir kısmı, kendilerine Atatürk'ü örnek alırlar. Gerçekte memleketimizde, faşizme meyil edenlerin büyük çoğunluğunun Yüce Meclisimize güvenleri yoktur. Onun, en iyiyi, en doğruyu bilmeye ve seçmeye muktedir olduğuna inanmazlar. Faşizmin özlemini çeken bir kısım vatandaşlar, kabiliyetli oldukları için şahsî ihtiraslarını, değerlerin serbest rekabetine dayanan hürriyetçi düzende tatmin edemeyecekleri veya milletin önüne hür seçimlerle çıkamayacaklarını bilen talihsiz kişilerdir. Bunların milliyetçiliği, dinciliği, hızlı kalkınma ve reform düşkünlüğü yalıdır, yaldızdır. Bunların tek gayeleri, iktidarı zorla ele geçirip, ihtiraslarını tatmindir. Gerek komünizmin, gerek faşizmin en büyük düşmanı, çok partili, hürriyetçi parlamenter demokrasidir. Komünizmin ve faşizmin bu rejimi zayıf düşürmek ve yıkmak için gizledikleri yöntemler hemen hemen aynıdır.

Her ikisi de devleti görev yapamaz hale getirmek isterler. Halkın itimadını kazanmış şahsiyetleri onun gözünden düşürmeye çalışırlar. Her ikisi de milletin ordunun arasına girmeye, silahlı kuvvetleri asıl görevlerinden ayartmaya çalışırlar. Her ikisi de iktidarı zorla ele geçirmek ve millete danışmadan ve millete benimsetmeden millet yararına olduğuna re'sen karar verdikleri işleri yapmak ve kendilerine heykeller dikmek isterler. Bunlar olağanüstü şartlar bir yana bırakılırsa, gençlikle siyasal istikrarsızlık zamanlarında ortaya çıkarlar, siyasal istikrarsızlığı körüklerler, hatta açıktan açığa faaliyet göstermeye bile kalkışırlar”

Şimdi, değerli sözcü İsmet Sezgin'in konuşmalarını dinlediniz ve bu konuşmalar Adalet Partisi Genel Başkanı tarafından partisinin görüşü olarak da tanımlanmış ve bir kitabın içine de geçirilmiştir.

Sözlerime başlarken bir yerde demiştim ki, “Sayın Demirel, bu anda Türkiye'nin karşılaştığı en büyük tehlike, en önemli sorunlardan birisi, komünizm ve komünizm tehlikesiyle mücadele etmektir diyor”

Şimdi, Sayın Adalet Partililer sık sık bize buralarda konuşulurken (belki hepsinin olmasa bile bir kısmının gönüllerinden öyle geçtiği için) anarşik hareketlerle Cumhuriyet Halk Partisinin arasında bir bağlantı kurmayı dilerler ve ille “Onlara da karşı olduğunuzu söyleyin” derler. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüleri söyleye söyleye bıkmışlardır ama, yine söylemek isterler.

Ne oldu da partilerinin resmî görüşlerinde ve kitaplarında; “Faşizm de, özellikle istikrarın yok olduğu zamanlarda bu tür toplumlarda gelişen bir eğilimdir ve (ve bir yerde okumuyorum daha fazla) öbürü azınlıktır”, diyor. “Bu daha çok büyük kitlelere hitap eder ve çok önemli olan bir tehlikeli akımdır” Buna karşıydılar da 1973'de, 1975'de bu ayrımı yapmak ihtiyacını neden duyduklarını sormak istiyorum. Aslında, bunu da iyi niyetime bağışlasınlar; 1973'deki görüşlerinin son zamanlarda Adalet Partili yöneticiler tarafından hiç tekrarlanmamasının uyandırdığı

“duraksama” deyiniz, “kuşku” deyiniz veyahut “acaba bir değişiklik mi var” sorusu deyiniz, hiç olmazsa bütün bunlar kalkar ve sağlıklı bir yapı ve politikaya sahip olmasını yürekten dilediğimiz Adalet Partisi de bu görüşlerinde olduğunu tekrarlamak imkânını bulur.

Değerli arkadaşlarım, şimdi acaba Cephe’nin görünüşte en küçük, ama en hareketli, kendine en güvenen ve meydan okuyan ve geleceğin kendisinden yana olduğunu her davranışı ile ifade eden ve Adalet Partisi gibi bir zamanların büyük bir partisinin bir zaafını tamamlar görüntüsü içinde olan bir başka parti liderinin görüşlerini sizlere okumak istiyorum.

Bütün bu söylediklerim, biraz evvel ki, Adalet Partisi hakkındaki söylediklerim ile, 1973 görüşlerini şimdi bu partinin liderinin davranışları ve sözleri karşısında nasıl değerlendirdiklerini de öğrenmek istiyorum.

Bir defa, Milliyetçi Hareket Partisinin Adalet Partisi hakkındaki kanaatlerini öğrenmekle işe başlayalım. Milliyetçi Hareket Partisine göre, Adalet Partisi yönetimi menfaatçilerin eline geçmiştir.

Bakınız ne diyorlar: “Tediye muvazenesi açıkları müzminleşmiş seyrine devam etmektedir. Sanayiden ziyade ticarete kayan pahalı para politikası bu açıkları her gün biraz daha beslemektedir. Devlet maliyesinin her gün biraz daha ağırlaşan bürokratik çarkından, gayrî millî sermaye ve onun ortakçıları sonuna kadar faydalanmakta, millî sermaye sahipsiz ve atıl kalmaktadır. Özel teşebbüsün hakiki müessesili olan Odalar Birliğine iktidar, alenen ve çirkin bir şekilde müdahale ederek, gayri millî sermayenin sadık destekçiliğini yapmıştır. Bu siyasetin yaratacağı tehlikeli gelişmeler Türk ekonomisini bugünden tehdit etmeye başlamıştır. Bütün bu gelişmelerin altında yatan, siyasî gerçeğe kısaca göz atalım: İdealist bir kadronun iktidara hazırladığı Adalet Partisi, iktidara vasil olur olmaz oportünizmin eline geçmiştir. Böylece siyasî tercihlerde fert, aile ve grup menfaatleri hâkim olmaya başlamıştır. Böyle çevrelere kolayca sızmasını bilen yabancı unsurlar, ajanlarını, evvelce tek riayet ettikleri gizliliğe dahi lüzum görmeden, her gün biraz daha merkezileşen iktidar otoritesi etrafında toplamaya başlamışlardır. Bu faaliyetin hedefi, parti içinde Türk milletinin hakiki duygularını ve fikirlerini temsil eden kadroyu eritmek veya tesirsiz hale getirmektir. 1969 seçimlerinde Adalet Partisi, bugünkü idareci kadrosu ile iktidara geldiği takdirde, bu menfi hedefe ulaşmış olacaktır”

Şimdi, Milliyetçi Hareket Partisinin, Adalet Partisi hakkındaki düşündükleri bunlar.

Değerli milletvekilleri, bundan kısa bir süre önce 1974’ün sonlarında Milliyetçi Hareket Partisinin lideri Sayın Türkeş burada bir konuşma yapmıştı. Aslında Meclisin hareketli, elektrikli bir gününde yapılan bir konuşma idi bu. Milletvekillerinin gözünden bazı noktalarının kaçmış olduğu kanısına olaylar geliştikçe vardığımız için, bu konuşmanın bazı yerlerine dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu konuşma İrmak Hükümetinin programı üzerindeki görüşmeler sırasında 27.11.1974’te Sayın Alparslan Türkeş tarafından yapılmıştır.

“Sokak hareketleri kanun tedbirleriyle önlenir. Devlet kuvvetleri kanun yoluyla bunların hakkından gelecek güçtedir. Memleketin sağlam kuvvetleri vardır.

Arkadaşlar; anarşiye karşı olan, yıkıcılığa karşı olan, Türk milletinin köleliğe, bir nevi esirliğe, uşaklığa götürülmesini sağlayacak, o gaye ile uğraşan yabancı ideolojilere angaje olmuş, yıkıcılara karşı gerekli tedbirleri alacak sağlam kuvvetleri vardır. Türk milletinin sağduyusu vardır, tarihten gelme bağlılığı vardır, gücü vardır”

O zaman bu konuşmayı dinlerken, doğrusunu isterseniz, Devlet kuvvetlerinin yanında bir de bu “Sağlam kuvvetler” den söz açılmasını, birinci düşünceyi tekrarlayan bir düşünce gibi alma eğiliminde olmuştuk; ama gelişen olaylar gösterdi ki, Sayın Türkeş’in “Sağlam kuvvetler” den kastettiği bir başka şeydir. Nedir onlar? Onu da yine kendi dilinden dinleyelim.

Sayın Türkeş, Millet Meclisinin bir oturumunda, yine tartışmalı bir oturumunda yapılan eleştirilere cevap verirken, bilhassa komandolar hakkında, bakınız ne diyor:

“Tabii, bu komandolar herkesçe malûm. Bu komando tabiri ve komando denen gençler, partimizin gençleridir ve bu ifade ile partimiz kastedilmiştir. Bizim milliyetçi gençlerimiz, her partinin her zaman yaptığı normal gençlik teşekkülleridir. Bu milliyetçi gençler, Türk milliyetçiliği üzerinde kültürlerini artırmak, spor faaliyetlerinde bulunmak, komünist fikir akımlarıyla mücadele etmek gayesini güderek hareket etmektedirler. Kendileri, daima kanunlara saygılı, daima kanunlara bağlıdır, bağlı kalacaklardır, başka türlü bir hareketlerini tespit etmek mümkün değildir. Bu yıkıcı ve dünyanın tanıdığı en vahşi emperyalizm olan komünizmin uşaklığını yapan bu komünist yarıdakçılara karşı, Anayasayı başlar üzerinde tutmak isteyen, kanunlara bağlı milliyetçi Türk gençleri de, üniversite içerisinde bunlara karşı kendi inandıkları fikirlerin üstünlüğünü ortaya koymak için çalışırlar, harekete geçerlerse, bunun için bunlar neden sokak saldırganı olurlarmış? Bunlar sokak saldırganı değillerdir; bunlar, vatansever, hakiki milliyetçi, tertemiz Türk çocuklarıdır”

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Görüyoruz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, yukarıda kanunlara bağlılıktan bahsediyor; ama kendi deyimiyle; kendinin sağlam kuvvetlerine o, birtakım görevler vermiş; “Elbette bu görevleri yapacaklardır ve bu görevleri yaparken, harekete geçerken saldırlırlarsa, nasıl bunlara sokak saldırganı dersiniz? Bunlar hakiki milliyetçi ve vatansever çocuklardır” diyor.

Aslında, bu kendi sağlam kuvvetlerinin Başkanı da, bakınız zaten kendisi de sağlamlığına inanıyor, geçenlerde verdiği bir demeçte. “Bizim istihbarat ekiplerimiz Devletten bile daha güçlü çalışır” diyordu.

Şimdi, bunlar ne yapıyorlar?

Değerli arkadaşlarım, olayları sıralamayacağım, hepinizin bildiği olaylardır, kanlı olaylardır; ama müsaade ederseniz, Sayın Türkeş’i açıktan tutan ve bu hareketi açıktan destekleyen bir gazetede; “Milliyetçi Hükümet mi, bakalım göreceğiz” başlıklı bir yazıdan bazı kısımları size okumak istiyorum. Burada, Sayın Türkeş adına, ortaklığın diğer partileri de tehdit edilmekte ve aslında varılan sonucun kimlerin eseri olduğu açıkça yazılmaktadır.

“Bu Hükümetin kurulması için başta gazetemiz Orta Doğu olmak üzere, bütün milliyetçi kuruluşlar, dernekler, müesseseler, gençlik teşekkülleri ve kültür ocakları seferber oldular. Kendisini, hem de sokak politikasına yakışır sebeplerle cephenin dışına atan koca bir partiyi ortasından böldüler. (Demokratik Partiyi kastediyorlar) Ülkü ocaklılar, üniversite öğreniminin huzur ve güvenle yerine getirilmesi için böyle bir Hükümetin kurulmasına çaba harcadılar, bozguncuların karşısına çıktılar. Bu Hükümetin kuruluşunda, hiçbir hükümete nasip olmayan gayret arzı, mücadele hırsı yapmaktadır. İcraat da, bu fedakârlıklara, gayret ve çabalara uygun olmalıdır”

Yani, faturasını istiyorlar. Bakınız istedikleri fatura nedir; “Bu bir temizlik Hükümetidir”. Arkadaşlar bu tabir onların. (A.P. sıralarından “Doğru” sesleri)

“Doğru” demeyin, size güvenmiyorlar Adalet Partililer. Eğer size uyarsa Sayın Türkeş, tek teminat olarak onu görüyorlar; bunun içinde, sizin felsefenizle ergeç çatışacağını, bu takdirde de, dikkatli olmasını, gözcülük yapmasını salık veriyorlar.

“Bu bir temizlik hükümetidir. Türk milliyetçiliğini önplana çıkarmak iddiası ve vaadi ile işbaşına gelen bir Bakanlar Kurulunun, bu iddiayı icraatla ispat etmesi gerekir. İçişleri Bakanlığında valilerden emniyet müdürlerine, Milli Eğitim Bakanlığında genel müdürlerden lise müdürlerine, yatırım bakanlıklarının tümünde müsteşarlara ve genel müdürlere kadar her görevli, 4 partinin Ocak 1975 Deklarasyonu ile Hükümet protokolünün ışığında dikkatle incelenmeli ve gereken tasfiye nakil ve tayinler süratle yapılmalıdır. TRT baştan sona gözden geçirilmeli, 2 yıldır süren kepezeliğe, milliyetçilik düşmanlığına, marksizm propagandasına hemen son verilmelidir. Bekleyeceğiz. İki teminatımız var: Birincisi, Alparslan Türkeş’in şahsı ve partisidir. Hükümettir, hiçbir konuda politika uğruna taviz vermeyecek bir şahsiyeti vardır. Partisi de bu istikametın şuuru içinde olduğu için bütün Türk gençlerince benimsenmiştir. İkinci teminatımız; Demokratik Partiden ayrılan Dokuzlardır. Bilgiç’dir, Dağdaş’tır, İmer’dır. Demirel Hükümetinin göstereceği küçük bir acz, eski hikâyelerin tekrarı, Millî Selâmetli bakanların üslendığı önemli görevleri ifada değişik ölçüler kullanmaları veya koalisyon protokolü ile ters düşmeleri, yüzde yüz emin ki, teminat saydığımız bu iki gücü harekete geçirecektir. Hükümetin icraatını bekliyoruz, icraata bakacak ve adını sonra koyacağız”

Sayın Adalet Partililer, milliyetçi olduğunuzdan daha o kadar emin olmayınız, adınızı daha sonra koyacaklar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, 4 parti liderinin birbirleri hakkındaki söyledikleri cümleleri burada size tekrarlamayacağım. Bunlar zaman zaman kamuoyunun bilgisi içinde olan şeylerdir. Aslında, önemle üzerinde durmak istediğim, en son adını ettiğim o, Mecliste 3 kişilik, 3 kişiden ikisi Hükümette olan, dışarıda son derece aktif ve Sayın Sezgin’in çizdiği tabloyu inceden inceye işleyen; emekle, dikkatle işleyen ve o sonuca varmak isteyen bir partinin, böylesine bir Hükümette kuruluşundaki tehlikeleri... Değerli milletvekilleri, yeminlerine sadık insanlar olarak sizlere işaret etmek istiyorum; bir insan ki, Türkiye’de 50 yıllık Cumhuriyet tarihinde gördünüz mü, hepinizi şimdi hatıralarınızı yoklamaya davet ediyorum; hangi siyasî partide, kendisine bağlı askerî eğitimle eğitim görmüş, gelişlerde gidişlerde askerî nizam ve komuta altında o partinin başkanına törenler yapan, talim gören, silah atan, basan ve kendisini Devletin sağlam kuvveti gören bir siyasî parti lideri?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Ne gülüyorsun Sayın Bakan?

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Başbuğ o...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Ne gülüyorsun Sayın Başbakan? (C.H.P. sıralarından gürlütüler)

BAŞKAN — İstirham ederim. Rica ediyorum arkadaşlarım, lütfen hatibi dinleyelim efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — ...ve Devletin kuvvetlerinin acz gösterdiği yerde Devletin kuvvetlerinden güçlü olduğunu iddia eden, çok partili hayata başladıgımızdan beri, bir başka siyasî parti daha hiç görülmedi. Hiçbir lider bu yöntemlere başvurmadı; hiçbir lider demokrasiyi böylesine anlamadı; hiçbir lider Cumhuriyetle kurulan Devlete, kökünden böylesine güvensizlik göstermedi; hiçbir lider Devlet kuvvetlerine karşı böylesine silahlı, saldırgan özel kuvvetler kurulmasına ihtiyaç duymadı.

Şimdi, küçücük bir azınlıkken, silahla talim görmüş, eğitilmiş, tertemiz, varlıksız, Müslüman, fakir Anadolu çocuklarını, - hem de çoğunluğuyla - saygı değer ailelerin pırl pırl çocuklarını şartlandırarak milletin büyük bir kesimine karşı, düşmanca bir eğitimden geçirmekte olan bir kuruluş var. Bu kuruluş açıkta, kendini kapamadan Türkiye’de çalışıyor ve bir gün geliyor, Türkiye’de Cumhuriyetin 50’nci yıldönümünden sonra, böylesine bir kuruluşun başkanı, Hükümet sıralarında “Başbakan Yardımcısı” diye karşımıza çıkıyor. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) ve Adalet Partisi, faşizmin karşısında olan Adalet Partisi bunu, övünerek kitaplarında ilân eden Adalet Partisi, nereden nereye geldiniz de, böylesine bir manzaranın içine girdiniz?

TURGUT ALTUNKAYA (Artvin) — Yan yana çok yakışıyorlar.

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi Başbakan Yardımcısı oldu. Bu çocuklar, Devlet kuvvetleri, Ordu, hepsi ortadayken onlara baş kaldırıyorlar, silahlı çatışmayı göze alıyorlardı. Ya şimdi? Ya şimdi ne olacak? (Arka sıralarda bazı C.H.P. ve M.S.P. milletvekillerinin karşılıklı lâf atmaları)

Değerli arkadaşlarım; böylesine yetiştirilmiş, saldırgan yetiştirilmiş, şartlandırılmış, demokrasiyi anlamaktan uzak, demokrasinin anlamını, özgürlükler düzenini anlamaktan uzak bu örgüt ve örgütün başı şimdi Hükümetin başında.

TURGUT ALTUNKAYA (Artvin) — O’nun himayesine girdiler.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum arkadaşlarım. Lütfen sükûnetle takip edin.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın Adalet Partililer, lideriniz - biraz evvel burada okudum - övünerek ne diyordu? “Adalet Partisi fikirde, inançta, ruhta ve icraatta Demokrat Partinin devamıdır. İstiraplar, çileler, acılar çekilmiş; ama bugüne gelinebilmiştir” diyordu. Eğer bu böyleyse, yan yana ne işimiz var burada? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Eğer yan yana geldiyseniz buraya, bir amacınız var, bir başka amacınız var. Bu amacınızın üzerine gitmek bizim burada görevimiz olacaktır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Binbir emekle kurulmuş, tarihe damgasını vurmuş, Türklerin, en güçlü uygarlık düzeyine gittikçe önemli aşamaları olan son Cumhuriyetini nihayete erdirmek isteyen, demokrasiye inanmamış ve bir 27 Mayıs'tan sonra demokrasiye dönmek için uğraşlar yapılırken, büyük çabalar sarf edilirken, "Hayır dönülmesin" diye arkadaşlarıyla mücadeleye girmiş ve bu yüzden de yurt dışına gönderilmiş olan insan (C.H.P. sıralarından "Sürgün sürgün" sesleri) bu anda gelecek, geldikten sonra da Cumhuriyet tarihinde hiç görülmemiş bir şekilde genç, temiz Anadolu çocuklarını şartlandıracak, düşmanca eğitecek, silahlandıracak, saldırgan yapacak ve ondan sonra "Başbakan Yardımcısı" diye buraya gelecek ve Devlet kuvvetlerine emir verecek! Yok böyle şey arkadaşlar. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sadece Türk Devletinin bayrağındaki yıldızları göstermek yetmez. O kadar yıldızları biz değil, aslında biz de öğünüyoruz ama, biz çağdaşlığı ön planda alıyoruz, gerektiğinde başka milletlere karşı gösteriyoruz. Ama, kendisine güvenen uluslar geçmişleri ile değil, bugünleri ile ve gelecekleri ile övünürler. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Kendisine güvenen, uygarlığa doğru koşan uluslar, çağdaşlarına meydan okurlar, kendileri zayıf olanlar geçmişten örnek verirler. Biz onun için kullanmayız geçmişimizi, çünkü kendimize ve geleceğimize güveniriz. Ama o devletler bizim devletlerimizdir, o kadar yıldızın temsil ettiği devletleri kurmuş Türkler, 1975'lerde böylesine bir devlet idaresine layık değillerdir, olmayacaklardır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Aslında, aynı tutuma kendisi 27 Mayıs'tan sonra devam etti, siyasî hayata atıldı. Değerli arkadaşlarım, siyasî hayatta Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisine nasıl oldu da (görüyorsunuz) bir gün bir şeyler oldu, bir de baktınız ki, kendisi bu partinin başındadır. Korkarım ki Adalet Partililer, bir şeyler olacak bir gün, kendisini başınızda bulacaksınız, ama bir teminatımız var, çok güçlü bir rakibi var, o rakibi onu fark edeceklerdir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

DOĞAN ARASLI (Kars) — "Adolf Türkeş" bir şey söylüyor, Sayın Başkan.

NECDET UĞUR (Devamla) — Kendi beyanları ile - okudum beyanlarını - açıkça kendi beyanları ile değerlendirmişler. Üniversitede eğer şöyle bir hareket olursa karşısına çıkmayı, - Devlet kuvvetlerinin değil, bunların çıkmasını - çıktıktan sonra da hareketsiz kalmayı değil, saldırmayı görev diye tanımış bir kimse Başbakan Yardımcısı olursa, ve kendisine bağlı olanlar bir gün saldırırlarsa ve bu saldırganlığı cebinde Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerini taşıyan mühendisleri bile dövmeye kadar vardırırlarsa, sakallı gençleri yoldan çevirip dövmeye başarlarsa, bu Devletin hali ne olur? (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Sayın Türkeş, gençleriniz sakallılara karşı da bu hareketi yapıyorlar, siz bu Hükümette ne yapacaksınız, yanınızda sakallılar var. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)

Şimdi yine bakınız, Türkler üzerinde bu kadar duyarlı olan Sayın Türkeş ve arkadaşları, özene bezene aylarca uğraştılar, birtakım esaslar üzerinde mutabık kaldılar. (M.S.P. sıralarından "Allah razı olsun" sesleri) Haftalarca uğraştılar bir protokol yaptılar, en sonra program yaptılar, hiç bir şey aceleye gelmedi, Bakınız, Türkler üzerinde, o bayraktardaki yıldızlı Türkler üzerinde bu kadar duyarlı olan arkadaşla-

rımızın programına, yurt dışındaki Türkler hakkında bir tek kelime göremeyeceksiniz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Oysa, 80 türlü karalamaya...

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, Başbakan Yardımcısı saldırıda bulunuyor.

NECDET UĞUR (Devamla) — ...80 türlü karalamaya müstahak gördükleri Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti, bakınız, yurt dışındaki Türkler için, Ecevit Hükümeti bakınız programında ne demişti: “Yurt dışındaki Türklerin her şeyden önce... (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Rica ediyorum arkadaşlarım, lütfen sükûnetle hatibi takip edelim efendim. (C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı sataşmalar)

Efendim rica ediyorum. Ben de izliyorum efendim, rica ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Küstah.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, bir grup başkanı “Küstah” diye hitap edemez. (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — İstirham ederim Sayın Tüzün.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Böyle terbiyesizlik olmaz. “Etmedim” demiyor, “niye etmeyeyim” diyor.

BAŞKAN — Sayın Tüzün, lütfen yerinize oturun efendim.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkanım bakınız, “Etmedim” demiyor.

BAŞKAN — Başkanlığın işitmediği konuda Başkanlık muamele yapamaz, isticrar ederim, rica ediyorum. Siz de İçtüzüğü biliyorsunuz. (A.P. sıralarından gürültüler)

MEHDİ KESKİN (Kastamonu) — Söyleyin Sayın Başkan, hep Adalet Partisine söyleyin.

BAŞKAN — Çok isticrar ederim Sayın Keskin. Her halde herkesin gözü önünde cereyan ediyor idare tarzı.

NECDET UĞUR (Devamla) — Yurt dışındaki Türkleri unutmuş olmaktan bu kadar gocunmayı anlamak için zor değil, kolay. Galiba Adalet Partililer için bu zor oldu.

Bakınız, Ecevit Hükümeti yurt dışındaki Türkler için ne diyordu: “Yurt dışındaki Türklerin her şeyden önce uluslararası andlaşmalarda kendilerine tanınmış bulunan haklardan tam olarak yararlanmalarını sağlamak önemli hedeflerimizden biridir. Yabancı memleketlerdeki soydaşlarımızın Türk kültür ve varlıklarının korunup geliştirilmesine, bulundukları ülke halkına tanınan her türlü haktan tam ve eşit olarak yararlanabilmelerine önem vermekteyiz. Yurt dışında Türk kültür varlığının korunması faaliyetlerinin yanı sıra; Türk kültür ve sanatının gereği gibi tanıtılması için andlaşmalarda mübadele programları çerçevesinde gerekli çalışmalar yapılacaktır”

Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin yurt dışındaki Türkler hakkındaki düşünceleri. Kendileri unutmuşlar, çünkü çok daha başka görevleri var. O görevlerinin ne olduğunu anlatacağım ileride.

Hükümet programı, eğitim sistemimizdeki ciddi sorunların çözümü yönünde akılcı ve yapıcı bir tedbir getirmemektedir. Bu program, Atatürk devrimlerinin ve ilkelerinin ışığında geliştirmeye çalıştığımız mevcut eğitim sistemimizi daha da geriye ve karanlıklara çekme özelliğini taşımaktadır.

Yükseköğretim önünde gittikçe büyüyen ve genişleyen yığılma sorununa hangi gerçekçi çözümlerin getirilmesi düşünülmektedir? Cumhuriyet Halk Partisinin kısa koalisyon iktidarı döneminde, her yıl toplanması yasa emri olmasına rağmen, son dört yıldır toplanmayan Millî Eğitim Şûrasını toplayarak, yükseköğretim önündeki yığılma sorununa kaynağında çözüm getiren tedbirlerin, bu hükümetçe uygulanıp uygulanmayacağını öğrenmek istiyoruz.

Yükseköğretime geçiş sorunları, sınava girecek öğrencilere açılacak yetiştirme kursları ile gerçekçi olarak çözülemez. Bu yüzeysel tedbirlerle gençleri aldatmamız mümkün değildir.

Geçmiş yıllarda yaptığınız gibi, sınava girecek 200 bin öğrenci için yükseköğretimde 40 bin kişilik kapasite yaratırsanız, 100 binden fazla öğrenci açıkta kalacaktır. Cumhuriyet Halk Partisinin iktidarı döneminde, 9'uncu Millî Eğitim Şûrasında, mevcut birbirlerine kapalı dikey kuruluşlardan oluşan lise yolundan yükseköğretim önüne öğrenci yığan ortaöğretim sistemi değiştirilerek, yükseköğretime geçiş sorununa kaynağında çözümler getirilmiştir.

9'uncu Millî Eğitim Şûrasında alınan kararlar uygulamaya konulursa, yeni öğretim sistemimiz yükseköğretime, hayata ve iş alanlarına hazırlayan programları kapsayacak, öğrenciler ilgi, yetenek ve toplumun ihtiyaçlarına göre bu programlara yönelerek yetişme olanağı bulacaklar ve yükseköğretime yöneltilmiş programları bitiren öğrenciler yetiştirildikleri yönde üniversitelere, akademilere ve yüksekokullara sınavsız olarak geçeceklerdir.

Böylece ortaöğretim ile yükseköğretim arasında normal geçiş kanalları kurulmuş, bugünkü kopukluk giderilmiş olacaktır. Bunun sonucu olarak öğrenciler girmek istedikleri yükseköğrenim ile uğraşabilmek için bütün umutlarının yalnızca yükseköğretim önünde yapılan merkezî bir yarışma sınavına bağlamayacaklardır; fakat ortaokuldan itibaren uygulanacak yöneltme düzeniyle ortaöğrenimlerini, ortaöğrenimleri sırasında hangi programları, hangi seviyede başarmakla yükümlü olduklarını bileceklerdir.

Kısaca, yöneltme yalnızca bir noktada yapılmayacak; fakat bütün ortaokul ve ortaöğretim süresince gelişerek oluşturulacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi kısa hükümet döneminde, yükseköğretime geçiş sorununu kaynağında çözmek için 9'uncu Millî Eğitim Şûrası kararlarıyla tedbirler sonuç verinceye kadar, yükseköğretim önündeki birikim sorunu geçmiş yıllarda ne olduysa, ne kadar öğrenci alınıyorsa bu yıl da o olacaktır. "Açıkta kalan kalır" denilmesi gibi kolay bir yol seçmemiştir. Bunun için hükümetin kuruluşundan hemen

sonra acele tedbirler olarak, yükseköğretimdeki kapasitenin artırılması ve bozuk işleyen sistemin kurbanları olan öğrencilerin açıkta kalmamalarını sağlamak için kapasite artışıyla ilgili gerekli her türlü tedbirler alınmıştır. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullar geceli gündüzlü (yaz ayları dahil) çalıştırılmaya başlanmıştır. Ciddi insangücü açığımız olan dallarda “Mektupla öğretim” tekniğinin uygulanmasına geçilmiştir. Bozuk işleyen bir sistemin sonucu olarak, yükseköğretim önünde biriken, yükseköğretime geçmek isteyen öğrencilerin hepsi için yükseköğretimde yeter kapasite yaratılmıştır. Bugünkü Hükümet bu konularda ne düşünmektedir? Öğrenmek istiyoruz.

Başlatılan mektupla öğretim konusunda Programda herhangi bir şeye rastlamadık. Adalet Partisinin yarattığı bozuk eğitim düzeninin yükseköğretim önünde biriktirdiği binlerce genç öğrenciye Cumhuriyet Halk Partisinin sağladığı okuma olanaklarına ne yapılacaktır? Öğrenmek istiyoruz.

Bu hükümet, “Sınavı kazanan kazanır, yüzbinlerce yükseköğrenim görmek isteyen öğrenci açıkta kalırsa kalsın, ne yapalım mı” diyecektir? Yoksa meseleye yeni çözüm yolları mı getirecektir?

Çağımızın gerçeklerine, millî hasletlerimize göre düzenlenen 9’uncu Millî Eğitim Şûrasının bilgisine sunulan, ahlâk dersleri programlarını, Cumhuriyet Halk Partisi döneminde Millî Selâmet Partisi kendi politikası yönünde kullanmak için büyük çaba harcamıştı; ama başarı gösterememişti.

Bu Hükümet Programında Millî Selâmet Partisinin yeterli başarı gösterdiğini görmekteyiz. “Millî Cephe” diyerek millet bütünlüğünü bozma yolunda en büyük örnekleri veren bu topluluk, kendi kafalarına göre ahlâk dersi programları hazırlayarak, yetismekte olan çocuklarımıza bölme, parçalama, karanlığa çekmeyi amaçlıyorlarsa karşılarında Cumhuriyet Halk Partisini bulacaklardır.

Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı döneminde, Millî Selâmet Partisinin, öğretmeni “Din öğretmeni olanlar, olmayanlar” diye ikiye ayırmasına müsaade edilmiştir. Millî Selâmet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisine yaptırmadığı diğer emelleri gibi, bunu da öteki ortaklarına kabul ettirmiştir. Halen ahlâk dersleri, felsefe grubu meslek dersleri, Türkçe, edebiyat, tarih, sosyal bilimler ve din bilgisi öğretmenleri arasında en ehil olanlar tarafından okutulmakta iken, Hükümet Programına “Ahlâk derslerini İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü, imam hatip okulu mezunları öncelikle okutacaktır” ibaresi konulmuştur. (A.P. sıralarından “Doğru” sesleri)

Şimdi bir başka husus daha var bu “doğru” ile ilgili, bilmem önada mı doğru diyeceksiniz? Yurt dışında öğrenim görenlerin muadeleti mevcut sistemde yapılmaktadır; ama sanki bu yapılmıyormuş gibi, Hükümet Programına muadelet konusunda bir özen gösterilmesinin nedeninden bir kuşumuz var. Yanılmış olmayı gönülden isteriz; ama müsaade ederseniz kuşumuzu dile getirmek istiyoruz.

Millî Selâmet Koalisyonu döneminde; Millî Selâmet Partisi, ortaokul ve lise diploması almadan bazı Arap ülkelerinde bilimsel niteliği olmayan medrese mezunlarını üniversite mezunu olarak muadeletlerinin yapılmasını istemiş ve Cumhuriyet Halk Partisi buna karşı çıkmıştır. Eğitim sistemimizi bu tür emellere ve yönlere

karşı itmek isteyen Millî Selâmet Partisi, bu yeni toplulukta acaba bu eski dileğini tekrarlamış mıdır ve bu cümle bununla mı ilgilidir?

Değerli milletvekilleri; Sayın Demirel, Cumhuriyet Halk Partisinin ve Millî Selâmet Partisinin kurduğu Koalisyon Hükümetini eleştirirken, haşhaş konusuna değinmişti; haşhaş konusuna değinirken de eleştirmişti. Sayın Demirel'in biraz sonra değineceğim eleştirisine neden olan, Ecevit Hükümetindeki cümleyi okuyorum, cümle şu: "Haşhaş sorununa bir yandan insanî kaygıları tatmin edici, öte yandan haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır"

Cumhuriyet Halk Partisi bunu söylemiş. Bakınız Demirel böylesine bir ifadeyi nasıl karşılıyor?

4 Şubat 1974 tarihinde Program müzakerelerinde Sayın Demirel diyor ki: "Programda bir başka kararsızlık örneği: Haşhaş sorununa bir yandan insanî kaygıları tatmin edici, öte yandan haşhaş üreticilerinin mağdur durumlarına son verici çözüm yolları süratle bulunup uygulanacaktır, deniliyor. Bunu şöyle tahlil ediyoruz: Seçim önceki pek çok istismar edilen bu konuda, koalisyonu teşkil eden her iki partinin de, bildiğimiz kadarı ile haşhaş ekimine müsaade edeceklerine dair halka verilmiş sözleri vardır. E, bu sözler varsa, bu sözleri buraya aksettirmek kolaydır. Programda yer alan ibareden bir şey anlaşılmıyor. Adeta bir mavi boncuk bu. Hükümetin bu konuda sarıh olması lâzımdır. Ne yapacaktır? Seçim öncesinde vaat ettikleri gibi, haşhaş ekimine hükümet müsaade edecek midir, etmeyecek midir? Gayet kısa ve gayet açık cevaba ihtiyaç vardır; müsaade edeceğim veya müsaade etmeyeceğim, diye vuzuhla konuşmak mümkün iken, konuyu anlaşılmaz hale getirmek, programı muğlak duruma sokmaktadır. İşaret etmek istediğimiz budur"

Sayın Demirel buna "mavi boncuk" politikası diyor. Ama ne diyor kendisi burada? Haşhaş ekiminden yana mı, karşı mı? Yok. Eski konuşmasında meydan okuyor, "sen bunu söyledin ama yapamazsın" diyor. Çünkü, kendisi yapamayacağım düşünüyor. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Merak ettiği cevabı Ecevit Hükümetinden aldı. Şimdi Sayın Demirel, zaman geçti, gel zaman, git zaman, tekrar hükümet oldu. Bakınız kendisi bu konuda programa nasıl bir cümle koymuş: "Haşhaş ekimine" bizimkini okumuyorum yanlışlık saymayınız, "Haşhaş ekimine insanî kaygıları tamamıyla giderici ve çiftçimizin haklarını her bakımdan koruyucu bir politika çerçevesinde ve alınmış kararlar dairesinde kontrollü olarak devam edilecektir"

Değerli milletvekilleri, Sayın Demirel, yine Ecevit Hükümetini eleştirirken, işçi memur ayırımından söz etmişti ve bize çatmıştı. Çattığı cümle, yani Ecevit Hükümetinin bu konudaki cümlesi şu: "İşçi-memur ayırımına süratle, âdil ve vazıh tür çözüm getirilecektir" Kızdığı cümlemiz bu. Bakınız nasıl?

Programda, işçi-memur ayırımına süratle, âdil ve vazıh bir çözüm getirilecektir, deniliyor. İşçi-memur meselesi yeni çıkmış bir mesele değildir. Bu âdil ve vazıh çözüm nedir? Hükümet bunu biliyorsa, şunu yapacağını niçin demiyor programında? Bu çeşit kıstaslar herkese göre değişik; âdil, vazıh, neyi yapacağını milletin önünde söylerse Hükümet, Meclisin önünde söylerse, biz de görev yapma imkânımızı bulu-

ruz” dedikten sonra, “Yine buluruz ya” diyor kendisi, “Hükümet, getireceği çözümü tavzih edeceğini ifade etseydi, bu hususta fikir söylemek imkânını bulurduk. Acaba Hükümet, bu çözümün ne olduğunu Hükümet olduktan sonra mı öğrenecektir?” Bizden İbrahim Akdoğan soruyor; “Senin gibi” diyor. Verdiği cevap şu: “Hoşgöründen bahsediyorsunuz bana hoşgörülü olun” diyor.

Şimdi Demirel Hükümeti geldi; müsaade ederlerse, aslında Demirel Hükümeti, dememe zannediyorum ki ortakları kızacaklardır, kendi kullandıkları deyimi kullanayım: Cephe Hükümeti. Şimdi Cephe Hükümeti geldi, bakınız ne diyor? Kızdıkları cümlemiz ne idi: “İşçi-memur ayırımına süratle, âdil ve vazih bir çözüm getirilecektir” Kullandıkları cümleye bakınız, tek bir cümle: “İşçi-memur ayırımı, hakkaniyetli, âdil ve gerçekçi ölçü ve kıstaslarla yapılacaktır.

Şimdi soralım mı aynı cümleleri size Sayın Demirel?

ORHAN ÜRETİMEN (Balıkesir) — Kopya etmiş, kopya.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Kopya, kopya.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Erbakan demişti ya, hep kopya çekerdik benden. Yine kopya çekmiş. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

BAŞKAN — Çok rica ediyorum Sayın arkadaşlarım.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım; bu Hükümetin pek hoşlanmayacağı bir konuya girmek istiyorum: Avrupa Ekonomik Topluluğu konusu.

Avrupa Ekonomik Topluluğu, Cumhuriyet Halk Partisi tarafından yıllardan beri Demirel Hükümetine karşı yöneltilen bir eleştiri konusu idi. Cumhuriyet Halk Partisinin bu konuda çeşitli kuşkuları vardı. O sırada Cumhuriyet Halk Partisinin eleştirilerine Sayın Demirel Hükümetinin sorumluları, sonralarda gerçek olmadığı anlaşılan birtakım cevaplar veriyorlardı. Aslında Sayın Demirel, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile, her türlü yaklaşımında mutabık olan bir anlayışa sahiptir. Biliyorsunuz, Avrupa Ekonomik Topluluğunun son hedefi, Avrupa Birliğidir. Buna karşı bir ortağının ciddi itirazları vardır, Sayın Demirel bu itirazları bilir ve doğrusu bu itirazları da kendisi cesaretle karşılamıştır. Kendisine bu konuda, bizim tarafımızdan değil, daha çok şimdiki aziz ortağı tarafından yapılmış eleştirilere cevap verirken diyor ki: “Ortak Pazarın bir Katolik-Siyonist teşkilâtı olduğu savunulmuştur. Ortak Pazar adeta bu beyannamede, Millî Selâmet Partisinin beyannamesinde bir cehennem gibi gösterilmiştir; ama Ortak Pazar esas doğrultusunda yürüyecektir, diye hem Protokola hem de Hükümet beyannamesine imza koydunuz” Bize “koydunuz” diyor, o tenkitten atıf yaparak. “Anlaşıyor ki, Millî Selâmet Partimiz bizi haksız yere itham etmiştir, bizi tenkit ederken. Bizi dediğim zaman, Ortak Pazarın destekleyicisi olarak en önde görülen bizdik. Haksız yere itham etmiştir. Bu suretle hidayete ermiş bulunduklarından dolayı memnuniyetlerimizi ifade etmek istiyoruz” diyor Sayın Demirel.

Gerçekten Sayın Erbakan hidayete ermiş midir, ermemiş midir, onu şimdi sorarlar. Ama öyle görünüyor ki, aradan uzun yıllar geçtikten sonra, Adalet Partisi Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerine karşı kendisini savunduktan ve Cumhu-

riyet Halk Partisinin her türlü eleştirilerini reddettikten ve yakın bir tarihte bile bunda ısrar ettikten sonra, yeni bir yöne doğru gitmektedir.

Bakınız Sayın Demirel, Hükümet Programında Ortak Pazar hakkında Cumhuriyet Halk Partisi, (Milliyetçi Partiler topluluğu diyorlar değil mi?) Cumhuriyet Halk Partisi, Türk millî sanayiî zarar görecektir kuşkusunu ile ek protokollara karşı çıkar ve bunları değiştirmek için mütemadiyen ısrar ederken ve bunu da programına şöyle yazmışken, Sayın Demirel diyor ki: “Hükümet Programında ve protokolde, esas anlaşmanın doğrultusunda Ortak Pazarla olan ilişkilerimiz geliştirilecek. Ama ek protokollar birtakım müzakerelere tabi tutulacak deniliyor” diyor ve devam ediyor Sayın Demirel: “Ek protokolların müzakerelere tabi tutulması suretiyle elde edilebilecek bir şey varsa, bunun elde edilmesinden ancak memnun oluruz. Ancak, bu ek protokollar ikinci, üçüncü defa müzakereye tabi tutuluyor. Batılilar ciddidir; gayri ciddi duruma düşmeyelim onların yanında derim. Bununla beraber, hakikaten Hükümet bu protokolları, yeniden bir müzakereye tabi tutmak suretiyle memlekete menfaat sağlayabilecekse, buyursun sağlasın; ama sırf konuşmuş olmak için konuşmak suretiyle veya işte konuşuyoruz demek suretiyle meseleyi sürüncemede bırakıp gitmek suretiyle, gayri ciddi bir duruma Devletimizi sokacaksa, bu itibar sarsıcı olur. Ben bu ölçüye işaret etmek istiyorum”

Avrupa Ekonomik Topluluğunun ek protokolü, Türkiye’deki millî sanayinin gelişmesine engel görülmüş. Maliye, Hariciye, Devlet Planlama bir süre aralarında çatışmışlar, sonra bu çatışmalar bitmiş, hep beraber birleşmişler. Siyasî Partiler bütün güçleriyle yüklenmişler. Zaman geçmiş, Türk sanayicileri de aynı fikri savunur olmuşlar; şimdi bakıyoruz ve Türk sanayicileri büyük sanayicileri de aynı fikri savunur olduktan sonra (Elimde beyanları var, vaktinizi almak istemiyorum, onun için okumayacağım) nedense; Avrupa Ekonomik Topluluğuyla ilişkilerin gözden geçirilmesinde bir fayda görülür olmuş. Artık, hem de, ciddi mi olur, gayri ciddi mi olur, araştırılmadan. Eğer bir konuda millî çıkar varsa, onun ölçüsü millî çıkardır. Karşıdaki adamın bize vereceği yargı değildir. Ciddi demiş, gayri ciddi demiş, millî çıkarımız varsa sonuna kadar giderim. Onun değer yargısıyla hareket edersek eğer, bırakınız sanayii, Türkiye’de bir kulübeyi bile kuramayız.

Değerli arkadaşlarım, Ecevit Hükümetini eleştirirken, yine Sayın Demirel diyor ki: “Toprak ve tarım reformunu tatbik etmek için ne yapacaksınız?” Bize soruyor, Ecevit Hükümetine: “Nereden başlayacaksın, 1974 senesinde kaç para ayırdınız, kaç aileye toprak vereceksiniz bu sene? Toprak ve tarım reformu 1936’dan beri münakaşa ediliyor. 8 sene biz burada hükümet olarak bunların münakaşasına girdik. Nihayet reform kanunu çıkardık. Bu defa reform kanununa sahip olan yok. Şikâyetim budur, bundan şikâyet ediyorum” diyor. Toprak reformunun savunucusu olan Sayın Demirel, acaba kendisi başında bulunduğu hükümetin programında toprak reformu için neler söylemiş, bakınız ne diyor, o soruları soran insan: “Toprak ve tarım reformu uygulanmasında, kamulaştırma bedellerinin öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yönltilmesini sağlayacak özendirici tedbirlere öncelik tanınacaktır”

Sanayileşme açısından alıyor, ama bize sorduğu soruların hiç bir tanesine kendisi de değinmemiş. O savunmakla övündüğü, bizimse gerçekten kendi anladığımız

manada reform saymadığımız o güdük kanun bile, kendi koyduğu ölçülerle bile sahip çıkmıyorlar.

Şimdi Sayın Demirel bize, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması için de, o zaman Hükümet programında sorular yöneltilmiş, "Bir defa bölge planlarının yapılmasına taraftar mısınız, değil misiniz?" diyor. Kendisinin programında da bölge planlamasından tek kelime geçmiyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Var, var.

NECDET UĞUR (Devamla) — Peki, varsa memnun olurum.

Bilhassa kalkınmamış bölgeler için artık bugün ve bu arada Doğu bölgesi için özel bir plan yapılması kaçınılmazdır. Gerçi Anayasanın müzakeresi esnasında planla ilgili 41'inci ve 129'uncu maddelerin müzakeresi esnasında, - o günkü komisyon sözcüsü sanıyorum bugün Bakandır - planın millî bir plan olduğunu, Banal'e planı gibi planlar düşünülemeyeceğini, yani bölge planları, Güney İtalya için yapılan plan gibi planlar düşünülemeyeceğini ifade etmiştir. Ama, biz, millî plan çerçevesi içerisinde memleketi bölmeye değil, bilakis memlekette dengeyi sağlamaya, bilhassa kalkınmamış bölgeler ile bu arada Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınmasına yönelmiş bir özel planın yapılmasına mutlak zaruret bulunduğunu ifade ediyoruz.

Kendileri bu zorunluğu belirtmişler. Her halde burada bize kendileri programlarında, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması için, kalkınmasına yönelmiş özel planın programda nasıl ele alındığını ifade ederler.

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Siz kalkar okurdunuz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Yok, aslında iyi niyetle sorduğum için çok teşekkür ederim yaptığınız harekete, çok teşekkür ederim, okuyacağım efendim.

Sayın Demirel, programından, altını çizerek bir şey gösterdi. Diyor ki: "Doğu ve Güney Doğu bölgelerimizin ve bütün gelişmeye muhtaç yurt bölgelerinin kalkınması için etkili tedbirler almağa ve bu bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak amacıyla özel planlar hazırlamaya kararlıyız"

Bu soru ile beraber bunu yanyana koyuyorum. Yani Sayın Demirel, benim anladığım kadarıyla, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kalkınması için özel bir kalkınma planı hazırlayacaktır, yapacaktır ve böyle girişimleri de bir bölücülük saymayacaktır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel'den vaktiyle biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak oldukça masum bir talepte bulunmuştuk:

Bu talebimiz de, Ziraat Bankasına 500 liraya kadar olan vatandaş borçlarının affı hakkında idi. Bakınız bizi nasıl azarlıyor Sayın Demirel bir zamanlar:

"Cumhuriyet Halk Partisi tarafından Ziraat Bankasına 500 liraya kadar borcu olan vatandaşın borcunun affının ortaya konduğunu biliyoruz. Biz diyemez miydik yani aynı şeyi? Yahut ta açık arttırmaya çıkıp biz, 1.000 liraya kadar affediyoruz diyemez miydik? Muhterem milletvekilleri, batırırsınız Türkiye bankacılığını. Kimin parasıdır halka verilen para? Vatandaşın parası. Bunu affettiğiniz takdirde nereden karşılayacaksınız? Bütçeden. Peki vatandaşın Ziraat Bankasına olan borcunu af-

fettiniz Halk Bankasına, Emlâk Bankasına diğer bankalara olan borçlar ne olacak? Eşitlik mi bu yol? Neresinde bunun eşitlik? Böyle yollar açmayınız. Böyle yollarda fayda yok. İşte bu, rey karşılığında bir şey vermek olur. Hizmet değil, menfaat vermek olur. Hizmetten umum faydalanır; ama burada şu vatandaşdır, şu vatandaşır bundan faydalanacak” Aynen okuyorum. “Umuma açık değil; 34,5 milyon Türk vatandaşına açık değil”

Böyle gidiyor.

“Alıştırmayın Türk vatandaşını, bankadan parayı al, iade etme. Alıştırmayın buna. Bir gün gelir affolur. Batırırsınız, Türk müesseselerini. Demokrasiyi dejenere edersiniz. Yarın başka bir parti çıkar, başka bir şey vadeder”

Arkadaşlar bu parti çıktı. Bu parti Adalet Partisi ve hem de...

ORHAN ÜRET MEN (Balıkesir) — Gübre.

NECDET UĞUR (Devamla) — Hayır, hayır. Aynı konuda, aynı konuda ve hem de açık artırmaya çıkarak çıktı. Bakınız Adalet Partisinin verdiği kanun teklifini okuyorum. 500 lira demişiz biz. Onların teklifi. “Çiftçilerin Ziraat Bankasına olan borçlarının 5.000 liralık kısmı, Cumhuriyetin 50’nci Yıldönümü dolayısıyla ilgili Banka veya kooperatiflere Hazinece ödenir”

Arkadaşlar, aynı soruları artık kendisine sormuyorum. Şimdi, yalnız bunları - boş yere vaktinizi almıyorum - bir önemli sonuca varmak için söylüyorum. Bakınız bu sefer kendisi, Sayın Demirel ve 5 arkadaşı (ve hem de arkadaşlarından 2 tanesi bu anda - Hükümet sıralarında önemli bakanlıkları işgal ediyorlar) Bundan bir süre önce bir kanun teklifi verdiler. Ne zaman? Ecevit Hükümeti iktidarda iken verdiler. Kanun teklifinin özeti şu: “İşçi emeklilerinin bakımı ile mükellef olduğu kişilerin, muayene ve tedavilerinin yapılmaması, emekli işçileri mağdur duruma düşürmektedir. Artan hayat şartları karşısında, emekli işçiler çekilmesi zor bir yükün altındadır. Çalışan kimseleri, toplu pazarlık yoluyla ücret ve diğer sosyal hakları düzenlenirken, emekli işçilerin maaş artışları, çok kez düşünülmemekte veya çok geç seneler sonra ele alınmaktadır. Emekli Sandığına bağlı kişilerin hastalık ve muayenelerde ve karşılaştıkları zorluklar dikkate alınmış, böylece bu kişilerin aile efratlarının tedavi ve bakımları ücretsiz olarak sağlanmış. Emekli Sandığına tabi olanlar gibi Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi olanların da, geçimiyle mükellef olduğu kimselerin bakımının sağlanması zorunludur” Sayın Demirel ve 5 arkadaşı böyle bir kanun teklifini Ecevit Hükümeti zamanında vermişler. Yalnız arkadaşlarım, bazı şeylere dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu Kanun Teklifi 27.4.1974’te verilmiş, yani 11 ay önce verilmiş. Peki, kanun teklifi verildikten sonra ne olur? İhtüzük kendilerine bir hak tanır. 45 gün sonra buraya indirme hakkı. Neden bu hakkı kullanmak akıllarına hiç gelmemiş. Komisyonlarda peşinde olmamışlar, Genel Kurulda peşinde olmamışlar. Programda bilmiyorum, bunu da tıpkı öbürü gibi gösterecekler mi? Programları da bunu kapsıyor mu? Belirtirlerse bu kitleler adına memnun oluruz. Bütün bu dikkati çekmem, kendilerinin verdikleri bir kanun tasarrısını 11 ay izlemedikleri için acaba Hükümet oldukları zaman da unutacaklar mı; yoksa yürürlüğe koyacaklar mı? Sadece bu kuşkumuzu gidermek için. Soruyoruz.

Yine değerli arkadaşlarım, Sayın Demirel ve 7 arkadaşının verdikleri (yine arkadaşları arasında 1-2 tane Bakan bir Genel Başkan Yardımcısı, 1 Bütçe Komisyonu Başkanı var) bu seferki kanun teklifi şu: “Sigortalının eş ve çocukları gibi, geçimiyle mükellef olduğu belgelenmiş, ana ve babasının da tedaviden istifadeleri için” Bu da arkadaşlarım, 11 ay önce verilmiş. Bu da komisyonlarda izlenmemiş, peşinden gidilmemiş; bu da burada “45 gün geçti, getirin buraya” denilmemiş. Bu arada bir bütçe yapmışlar. Bütçe Komisyonuna hâkim olmuşlar cephe topluluğu olarak. O zaman da akla gelmemiş. Şimdi yine bu konuda da Sayın Demirel’in programında bunu gösteren cümleler var mıdır? Yoksa bile kendi teklifini, hükümet fırsatı kendi eline geçmişken gerçekleştirecek midir?

Arkadaşlar; biz kendi programımızda, Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Hükûmeti yine çok ölçülü, insancıl bir yaklaşımla demiş ki, “Bütün sosyal güvenlik kurumları bir çatı altında toplanacaktır. Kurulmuş ve kurulacak güvenlik sistemlerinin dışında kalan muhtaç durumdaki yurttaşlar için sosyal yardımlar bir düzene bağlanacaktır. O arada gelirsiz kalan yaşlılar, kimsesiz çocuklara ve sakatlarla özel ilgi gösterilecektir”

Sayın Demirel 25.10.1975’de bu sefer sekiz arkadaşıyla birlikte yine bir kanun önerisinde bulunmuştur. Kanunun konusu şudur: “65 yaşını doldurmuş bulunup geçim kaynağı bulunmayan, hiçbir sosyal güvenlik kuruluşundan yararlanmayan, bedenî ve zihnî kabiliyetlerini yitirmiş, yoksul güçsüz ve kimsesiz Türk vatandaşlarına hayatta bulundukları sürece 500 lira aylık bağlanır. Bunun için her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine Sosyal Güvenlik Hizmeti adı altında gerekli ödenek konur, aylıklar hak sahibine Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı aracılığı ile ödenir” Şimdi bu insancıl kanun teklifini yine bütçeden önce geçirmeleri olanağı ellerindeydi, nâsılsa o zaman unutuldu sanıyorum, ama şimdi hükümettirler, bu kanun teklifini vakit geçirmeden en kısa sürede uygulamaya koymalarını beklemek hakkımızdır.

Değerli arkadaşlarım, köylüye yüklenen katılma payları var. Köylüye yüklenen katılma paylarında da 6 arkadaşıyla birlikte - burada da yine değişik üç bakan var - bir kanun teklifini bundan 1,5 yıl önce vermişler. Aradan iki malî yıl, iki bütçe geçmiş, bütçenin bir tanesini kendileri yapmışlar; bahse konu bile etmemişler. Bu sefer programlarına koymuşlar. Köylümüzü tatmin edecek şekilde gerçekleştirmelerini istiyoruz.

Yine Sayın Demirel ve arkadaşlarının önemli bir konuda bir başka teklifleri var, yine bir Bakan arkadaşı ve üç Başkan arkadaşıyla birlikte. Sayın Demirel ve 5 arkadaş diyor ki: “Şehir ve kasabalardaki mahalle muhtarlarına ve köy muhtarlarına hem maaş bağlayalım, ondan sonra da emeklilik hakkı verelim, yan ödeme verelim, muhtarlık bürosunun kirasını ve bütün masraflarını karşılayalım”

Değerli arkadaşlarım, aslında köy muhtarları değil, şehir ve kasaba muhtarları da dahil olmak üzere... Teklif ne zaman verilmiş? 13.5.1974 tarihinde. Aradan ne kadar zaman geçmiş? On ay geçmiş. Kendi hazırladıkları bir bütçe geçmiş. Ne komisyonda izlemişler, ne kendi ellerinde olan bütçede ele almışlar; yalnız bu sefer - zannediyorum bir unutkanlık olacak veya belki başka yerinde vardır, temenni ederim - bu kasaba ve şehir muhtarları çıkmış, sadece köy muhtarları kalmış ve “ödenek verilmesini” diye kalmış. Oysa, kendilerinin imzasını taşıyan teklif ödenek

değildir, emeklilik hakkıdır, yan ödemelerdir; muhtarlık bürosu kirasıdır ve her türlü masraflarıdır. Bilmiyorum bu değişiklik neden oldu.

Şimdi bütün bunları yapan Sayın Demirel ve yardımcıları, ki aslında yardımcı-larını bırakalım bir tarafa, Sayın Demirel bütün bu tasarıların sahibidir; ne yapmak istiyor arkadaşlar? Köy kesime, kırsal kesime bu tedbirlerle şirin görünmek istiyor. Bunlarda gerçekten samimi midir, değil midir, şimdiden bir iddiada bulunmak erkendir. Ama, bir buçuk yıl evvel bunları verip de, Ecevit Hükümeti geldiği zaman verip de meydan okur gibi; “Bak, sen onlardan yana idin. Hadi bakalım bunu da yap” dercesine, meydan okur gibi verip de, ondan sonra hiç izlememek, buraya indirmemek, Bütçe Komisyonu ellerine geçtiği, bütçeyi tam yapmak, biçimlendirmek olanağı ellerine geçtiği halde, bu senenin bütçesinde bütün bunları gerçekleştirmek olanağı doğduğu halde kullanmamaları ve programda da bir açıklık bulunmaması bunlar hakkında, bizde kuşku doğuruyor. Bu kuşkumuzu giderirlerse memnun oluruz, ama yine şunu belirtmek isteriz ki; köy kesimine bir şeyler verebilmek, köyden yana olmak, bu tedbirlerin yanında fakat bu tedbirlerden önce köydeki üretim ilişkilerini değiştirmekle olur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Köylüyü, köydeki iktisadî gücü, büyük köylü kitlelerinin eline verecek operasyonlarla olur, Kooperatiflerle olur, kooperatif üst kuruluşlarıyla olur. Devlet imkânlarına yalnız üretim için değil, sanayileşme için de, her türlü donatım için de kooperatif üst kuruluşlarının emrine verilmekle olur. Oysa, yıllar yılı biz kooperatifçilikten suçlandık. Kendilerinin programlarında, protokolde olmayıp da programlarında, herhalde Hükümetin dikkatli bir yardımcı üyesinin uyarısıyla konulmuş olan kooperatifçilik maddeleriyle de köylüden yana olan gerçek kooperatifçiliğin bir ilgisi yoktur.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye’nin beş önemli meselesi vardı; en önemlilerinden bir tanesi, kamu düzeninde partizanlığı önleyecekler. Nasıl önleyeceklerini gösterdik: temizlik hükümeti olacaklar kendileri. Komünizm hakkındaki düşüncelerini de gördük. Bir tanesi her nedense TRT’yi ele geçirecekler.

Şimdi bu TRT hakkında çok fazla konuşulduğu için gerçek yasal durumu, müsaade ederseniz bir defa daha ortaya koymak istiyorum.

Hükümet Programında TRT, bugünkü TRT çok ağır bir suçlamanın altındadır, deniyor ki: “TRT’nin, Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenektir”

Buradan çıkan anlam şudur: Bu anda TRT’de Devletin ilkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici ve millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapılıyor ki önlemek ihtiyacını duymuşlar. Zaten programlarının sonunda bir yerde de şöyle diyorlar: “Açılan dönem, TRT’nin, Anayasa ve kanunların çizdiği sınırların dışına taşmadan hizmet yapacağı dönem olacaktır” Yani, taşıdığı ima ediliyor.

Hükümet programının iddiaları, aslında hukuka ve yargı mercilerine karşı bizce aynı zamanda büyük bir saygısızlık ifadesi de taşımaktadır. Hükümet progra-

mında TRT'ye bütün bu suçlamaları yaparken, bu ortaklığı oluşturan partilerin her biri de fırsatı geldikçe çeşitli sözcülerinin ağzından aynı iddiaları tekrarlıyorlar.

Şimdi bu iddia sahiplerinin, acaba bu iddia dolayısıyla başvuracakları bir yargı mercii var mıdır, yok mudur? TRT Kanununun 9'uncu maddesinin 3'üncü paragrafına bakalım. Arkadaşlar TRT Kanununun 9'uncu maddesini okuyorum, dikkatini zi çekerim: "TRT'nin Anayasanın ve bu kanunun öngördüğü esaslara aykırı yayın yaptığı ve tarafsızlık ilkesinden uzaklaştığı veya Genel Müdürün görevi ile ilgili olarak ağır bir hizmet kusuru işlediği hallerde, Başbakanın veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerin birinin yazılı olarak TRT Seçim Kuruluna başvurması ve bu kurulun olumlu görüşünü bildirmesi üzerine Genel Müdür, Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile görevinden alınır"

Kanun açık bir hüküm getirmiştir, iddia sahipleri eğer iddialarında samimiyse-ler, eğer art niyet taşımıyorlarsa niçin iddialarını bu yargı merciine götürmemişlerdir? Kim var bu yargı merciinde? Cumhurbaşkanınca atanan 4 üniversite rektörü ve Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterinden oluşan Seçim Kurulu bu iddiaları inceleyecek. Yoksa bunlara mı güvenmiyorlar? Ya da maksatları aslında başka bir şey midir?

Acaba TRT'ye bu ithamlar niçin yöneltilmektedir, TRT'ye niçin bu topluluk kar-şıdır? Bizim görüşümüze göre bunun aksi, zamanın idarelerinde, gelip gelmeyeceği henüz kesin olmayan zamanı idarelerinde ortaya çıkarsa gene mutluluk duyarız. Bi-zim kanımızca TRT'ye karşı olmalarının nedeni şudur: TRT olayları ve insanları bir ayna gibi sadakada yansıtmaktadır. Bu yansımada kendi çirkinliğini ve haksızlığını görenler, gerçeğin gizlenmesinden ve halktan uzak tutulmasından çıkarı olanlar aynaya, gerçeğe, dolayısıyla TRT'ye kızmakta ve çatmaktadırlar. TRT Türkiye'nin sorunlarını, insanların sorunlarını sergilemişse, bunlara çözüm bulma görevinde olanları harekete geçirmişse, buna neden ve kim kızmaktadır? Zonguldaklı işçinin, dünyada en fazla iş kazasına uğrayan kişi olduğu, Urfalı köylünün çaresizliği, kuy-rukta bekleyen vatandaşın derdi, memurun yaşama koşulları, emeklinin çilesi TRT tarafından sergilenmişse bundan kimler ve niçin rahatsız olmaktadırlar?

Çareyi sorunlara eğilmekte değil, neden TRT'ye hücum etmekte bulmaktadır- lar, insanlarımızın kendi sesleri ve kendi görüntüleriyle TRT yayınlarında yer alma- larından, kendi sorunlarını dile getirmelerinden kimler ve niçin korkmaktadırlar?

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Çıkarıcılar.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım; eğer amaç TRT'nin bu yayınlarını susturmak ve TRT'yi partizan ve imtiyazlı çıkarılara, ya da çağdışı bir- takım gerçeklerin sergilendiği bir araç olmaya doğru yöneltmekse, bunu yapmaya güçleri yetmeyecektir.

Gerçekleri halktan saklamaya, halkı ekran ve mikrofondan uzak tutmaya, TRT'yi imtiyazlı çıkarların ve partizan hesaplara aracı yapmaya gerçekten kimsenin gücü yetmeyecektir Sayın Demirel. Yapamayacaksınız, çünkü halkın tepkisi ve bi- linci, sizi bunu yapmaktan alıkoyacaktır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Sayın Başkan;

Cephe Hükümetinin programı üzerinde düşüncelerimizi açıklamadan önce, ülkemizin bugün içinde bulunduğu ekonomik duruma kısaca bir göz atmak istiyoruz.

1975 bütçesi, ekonominin bugünkü eğilimlerine göre, 11 milyar dolaylarında bir açık verecektir. 1975 yılı bütçesi 107 milyar dolaylarındadır. Bunun 97 milyarı vergi geliri, geri kalanı istikrazdır. 9 milyar kadar bir istikraz.

Birinci sorun, 107 milyarlık vergi gelirlerinin bu yıl tam gerçekleşip gerçekleşmeyeceğidir. Genel kanı odur ki, iş hacmi azaldığından 1975 yılı vergi gelirlerinde azalış görülecektir. Bu azalmanın 5-6 milyar lira arasında olacağı tahmin edilmektedir.

İkinci sorun, 9 milyarlık istikrazın yapılıp yapılamayacağıdır. Ecevit Hükümeti 1974 yılı bütçesi için 4 milyarlık bir istikraz öngörmüştü, uygun koşullar olmakla beraber, ancak 3 milyar kadar bir istikraz elde edilebildi; Devlet istikrazlarının tümüyle gerçekleşmesini zorlaştıran yeni bir karar vardır. Bu yıl Irmak Hükümetinin aldığı bu karara göre, özel tahvillere uygulanan faiz oranı %18'e çıkarılmıştır. Bu tahviller vergiye tabidir; ama gene Devlet tahvillerinden daha kârlı gelmektedir, hele vergiden kaçınma yolları bilinirse. Gerek geçen yılki örnek, gerek bu yıl özel tahvillerin daha kârlı olması, 9 milyarlık istikrazdan ancak 3 milyar dolaylarında bir sonuç alınacağı tahminini yaptırmaktadır. 9 milyar olarak beklenen istikrazdan, ancak 3 milyarlık bir kaynak elde edilirse, geriye 5-6 milyar arasında bir kaynak açığı kalmaktadır. Bu açığa, vergi gelirlerindeki azalmadan beklenen gene 5-6 milyar liralık açık eklenirse, 1975 yılı bütçesinin şimdiden 11 milyar lira dolaylarında bir açığa doğru ilerlemekte olduğu ortaya çıkar.

Gelirlerde ortaya çıkan bu açık, gider bütçesinin hangi kesimlerinden kısıntı yapılarak giderilebilir?

Bugüne kadar carî harcamalardan gerçek ciddi bir tasarruf yapıldığı görülmemiştir. Aslında carî harcamalardan tasarruf birçok yeni düzenlemeleri, yeni yaklaşım, yeni anlayış, yeni yöntemleri gerektiren zor bir iştir. Kısa sürede de sonuç vermesi beklenemez. Kaldı ki carî harcamaların önemli kesimi özlük hakları, millî savunma giderleri ve başkaları gibi kısılması olanak dışı harcamalardır.

Cari harcamalarda tasarruf ya da kısıntı yapılamayacağına göre, Hükümetin başvuracağı yol, gene kamu yatırımlarını kesmektir. Bu da, ya transfer ödemelerinden kesip kamu iktisadî kuruluşlarının yatırımlarını azaltarak, aksatmak; ya da genel bütçe yatırımlarını kesmek yoluyla yapılabilir. Ekonomik durgunluk ve işsizliğin yaygın olduğu bir dönemde yatırımlardan 11 milyarlık bir kesintinin doğuracağı olumsuz sonuçları tahmin etmek güç değildir.

1975 yılında kamu iktisadî kuruluşlarının 25 milyarlık bir yatırım yapması öngörülmüştü. Bu yatırımı gerçekleştirebilmek için genel bütçeden 11 milyarlık bir transfer yapılacaktı. Buna kamu iktisadî kuruluşlarının kendi öz kaynakları da katıldığında 17-18 milyarlık bir kaynak ediyor. Ama, 25 milyarlık bir yatırımı gerçekleştirebilmek için 7-8 milyarlık bir kaynak açığı vardır. Irmak Hükümeti bu kaynak açığını, kamu iktisadî kuruluşlarını dışarıya borçlandırmak gibi, yadırganan

ve olumlu bulunmayan birtakım yöntemlerle karşılamayı düşünüyordu; fakat sonunda bu yola başvurmaktansa, kamu iktisadî kuruluşlarının ürünlerine, bazı mal ve hizmetlere zam yapmayı daha sağlıklı buldu. Buğdaya yapılan zamdan 2 milyar, şekerle yapılan zamdan 1 milyar, tekel maddelerine yapılandan 3 milyar, TCDD'na yapılandan 500 milyon; çay ve Et - Balık mamullerine yapılandan 500 milyon dolaylarında olmak üzere, 7 milyarı aşkın bir kaynak doğmuştur.

Bu 7 milyarlık zamlardan doğan kaynağa dikkati çekmek isteriz. Cephe Hükümetinin kuruluşuna ve kısa vadeli bir seçim ekonomisi izlemesine cesaret veren önemli etkenlerden birisi budur.

Zamlardan elde edilen bu 7 milyarlık kaynak, eğer genel bütçeden yapılmak istenilen transferler gerçekleşirse, kamu iktisadî kuruluşlarının 25 milyarlık yatırımı ciddi bir olasılık taşır. Ama yukarıda açıkladığımız nedenlerle, bütçe gelirlerindeki düşüş dolayısıyla transfer yapılamaz, ya da zamlardan sağlanan bu 7 milyarlık kaynak, dolaylı dolaysız yollarla seçim ekonomisinde kullanılırsa, kamu iktisadî kuruluşlarında da öngörülenlerden daha az yatırım ve üretim sorunuyla karşı karşıya kalınır. Ayrıca, yatırımlardaki bu kısılmalar kamu kesiminin özel kesime yapacağı ihaleleri de keseceğinden, özel kesimde de ciddi yansımalar doğurur.

1975 yılında tütündeki taban fiyat uygulamasından sonra, geriye yapılacak üç önemli ürünün taban fiyatı saptanması vardır. Bu ürünler, buğday, pamuk ve fındıktır. Bu yıl ürünlerin bol ve bereketli olacağı bir yıldır. Bu üç üründe de geçen yılın üstünde bir taban fiyatı uygulandığında, önemli bir satın alma gücü doğacaktır. Bunun Sonbahar aylarından sonra, kendini kuvvetle hissettirmesi olasılığı vardır.

Dış ticarete, 1975'in ilk üç aylık ithalâtı, 1 milyar 51 milyon dolar. Geçen yıl aynı dönemde 548 milyon dolardı. İthalâtta bu iki misline artışın çeşitli nedenleri olabilir. Artış reel değildir, dünya fiyatlarındaki yükselişi de beraber getirmektedir. Bir de önemli oranda stok yapma eğilimi görülmektedir. Stok yapma eğiliminde, sıkıntısı çekilen malları yeter miktarda elde bulundurma kuşkusunun yanında, liberasyon korkusu (liberasyonun kısıtlanma korkusu) ve özellikle bir devalüasyon bekleyişi yatmaktadır. Üç aylık ihracat ve işçi geliri, geçen yılın gerisindedir. Mart sonunda brüt döviz rezervi, 1.300.000.000 dolar kadardır. 1975 sonunda öyle görünür ki, döviz rezervlerimiz dış ticaret açığı tarafından hemen hemen tümüyle eritilecektir.

Değerli arkadaşlarım; bütün bu ekonomik bilgileri, görüntüleri, şimdi çıkarcığım sonuçları verebilmek ve kanıtlayabilmek için sizi sıkmak pahasına verdim.

1975 Türkiye'sinin ekonomik görüşü budur. Dünyada da, özellikle gelişmiş ülkelerde zorluklar devam etmektedir. Ekonomik durgunluk, işsizlik, enflasyon birkaç sayılı ülke dışında, hemen hemen her ülkenin az yada çok denetlenebilir, ya da gemi azya alınmış tehlikeli sorunlarıdır.

Cephe Hükümetinin programı:

Cephe Hükümetinin programı ise, yüzeysel ve kısa vadeli şirin görünme çabalarıyla doludur. Programda baştan sona, seçim hükümeti sloganlarından başka bir şey bulamıyorsunuz. Bu bir mavi boncuk programıdır. İş yapmak isteyen Türkiye'yi,

enflasyon ve işsizlikten kurtarma amacı güden ciddi bir hükümetin programı, ne böyle şirinlik muskası gibi olur, ne de başbakan adayı ve yardımcılarının davranışları daha güvenoyu almadan böylesine hafif ve sorumsuz olurdu. (*C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Programı ilk okuduğumuzda, bugüne kadar Cumhuriyet Halk Partisinin izlediği politikayı andıran görüntüler, izler var gibi geliyor.

Türk halkının, Cumhuriyet Halk Partisinde beğendiği deyimleri, kavramları, yaklaşımları, sanki aynı politikayı izleyeceklermiş izlenimini vermeye özenerek taklit etmişler. Oysa bu program, Cumhuriyet Halk Partisinin takliti değil, sahtesidir. Dikkatle incelendiğinde, o halktan yana görüntülerin sanki Cumhuriyet Halk Partisiyle, halk yararına yarışa girmiş izlenimini veren yaklaşımların gerisinde, gelir dağılımından aslan payı almakta olan küçük bir azınlığın yararına hizmet edecek bir program dizisidir.

İBRAHİM GÖKTEPE (İçel) — Allah saklasın.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sosyal güvenlik politikası güder gibi görünen bu program, gerçekte Türk toplumunun gelir ve servet dağılımındaki dengesizliklerini daha da artıracaktır.

1974 Türkiye'si, önemli toplumsal ve ekonomik yapı değişiklikleri geçirmektedir: Bir yandan hızlı bir şehirleşme, haberleşme ve ulaşım, öte yandan tarım kesiminden sanayi ve hizmet kesimine ciddi bir geçiş.

Sanayimiz de kendi içinde önemli bir aşamaya gelmiştir. Artık ara mallar ve üretim malları sanayiinin kuruluş ve gelişme yıllarındayız. Çağımız sanayii, eğer bu aşamaya girmişse, aşağıdaki yapısal değişiklikleri de beraberinde, birlikte getirir. Kullandığı teknolojinin gereği olarak üretim ölçekleri büyür, büyük ölçekli üretim, büyük firmaları doğurur. Aile şirketlerinin yerini büyük şirketler ve holdingler alır. Bunların yönetimi de giderek yeni bir yönetici sınıfa geçer. Bu çapta kuruluşlar, tekeli bir politika izlemek zorunluğunu da beraberinde getirir. Böylece bu büyük, finans grupları, siyasal partileri etkilemeye, kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaya çalışırlar. Kaldı ki, her ülkede bu tür sanayi ve finans kuruluşlarının gelişmesinde, korunmasında, desteklenmesinde o ülkenin kalkınmasını gören siyasî partiler de vardır; örneğin, bizdeki Adalet Partisi gibi.

Yalnız bu tür kuruluşlar, orta ve küçük sanayii eritirler, ayakta duramaz hale getirirler. Aynı zamanda büyük toprak sahipleriyle de bu büyük holdingler arasında çıkar çatışması vardır. Büyük toprak sahiplerinden yüksek vergi alınmasında, bu büyük finans kuruluşlarının yararı vardır.

Gerek büyük toprak sahipleri, gerek bu büyük sermaye kuruluşları karşısında yok olmak tehlikesiyle karşı karşıya kalan orta ve küçük sanayii ve kuruluşlar, kendilerine siyasal temsilci ararlar. Kaldı ki; örneğin, bizde küçük ve orta sermayenin yaşamasında ve tarımda büyük işletmelerin desteklenmesinde ve böylece geleneksel yapının sürdürülmesinde ülke yararı gören partiler vardır; örneğin, Milli Selâmet Partisi gibi.

Karşımızdaki Cephe Hükümeti, sağ ekonomik güç temsilcilerinin kurduğu sunî, tutarsız, geçici, belli bir amaç, yani bir seçim amacıyla birleşmiş partilerin kurduğu bir hükümettir. Gerçekte bu Hükümet, çelişen ekonomik çıkarların, dayanışıklı döğüşlü geçici bir hükümetidir. Böylesine bir topluluğun uzun süreli bir hükümet olamayacağını belki cephenin bazı liderleri bilmeyebilirler, zaten onlar Servantes'in kahramanları gibi bir yapma dünyada yaşamaktadırlar. Ama Sayın Demirel, bu işin uzun sürmeyeceğini çok iyi bilir. Eskiden Başbakanlığı sırasında bu ekonomik çıkarları bağdaştırmaya, dengelemeye çalışmış, ama başaramamıştı. En sonunda bağdaştırmaktan vazgeçip, büyük sermaye ve kuruluşların gelişmesi ve desteklenmesi politikasını seçti, bunun da sonucunda partisi parçalandı.

Sayın Demirel, kısa bir süre de olsa öteki sermaye gruplarının temsilcilerini etrafında toplayarak, kendi tabanını - bir başka deyimle - kendi ekonomik sağını genişletmek istiyor. Ama bunun olanak dışı olduğunu, yakında eski Odalar Birliği Genel Sekreteri kendisine bir kez daha anlatacaktır. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Kaldı ki, Devletin elindeki olanaklar bugün değil Çukurova, İstanbul, İzmir büyük sermaye üçlüsü ile Anadolu sermayesi arasında paylaşılmaya, o üçlünün kendi arasındaki bir bölüşmeye bile yeterli değildir. Yalnız, seçim dönemine kadar aldatıcı bir genişlik peşinde koşanlar, iktidarda hesapladıklarından daha fazla kalırlarsa peşışan olacaklarını bilirler. Ama yalnız bu nedenle değil, sermaye gruplarının çelişen çıkarlarını bağdaştırmak yolu da bulunmadığı için ve en önemlisi bu tür politika geri teptğinde, halktan dersini alacağı için Sayın Demirel, göreceksiniz eğer hükümet kurmayı başarır (ki belli değil) bir süre sonra, hem de kısa bir süre sonra icraat hükümeti türkülerini bırakıp, bir erken seçim oldubittisi peşinde koşacaktır.

Cephe Hükümeti karşısında Cumhuriyet Halk Partisi olarak iki büyük kuşku-muz var. Bunları belirtmeyi görev sayıyoruz:

Birinci kuşku-muz; Cephe ortaklarının kısa günün kârını paylaşmak için izleyecekleri görülen aşırı enflasyonist politikanın, ekonomik istikrarı büsbütün bozup fiyat artışlarını önüne geçilmez hale getirmesidir. O zaman gönüllü tasarruflar da azalacağı için, bir yandan özel yatırımlar gerilemeye başlayacak, bir yandan devlet istikrarın sağlanması, dış ödemedeki dengesizliklerin belli ölçüler içinde tutulması amacıyla sert tedbirler almak zorunda kalacaktır. Böyle bir tutum ekonomiyi daha şiddetli bir durgunluğa götürecektir.

İkinci kuşku-muz; Cephe ortaklarının, motor sanayiini büyük holdinglerden birine vermeleri kuşkusudur. Üçüncü Beş Yıllık Planda motor sanayiinin kamu kesimince kurulacağı öngörülmüşken; son aylarda bu sanayinin, özel kesimi tekeli sermayesine aktarma çabaları çok mesafe almış görülmektedir. Büyük holdingler motor sanayiinde aslan payını almanın kıyasıya mücadelesi içindedirler. Bu mücadele kamuoyundan saklanamaz hale gelmiştir. Motor sanayii, kendi önemi yanında savaş sanayiinin de esas olacağı için büyük önem taşımaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerinde bir aralık Cumhurbâşkanlarının bile, yaka silkip yakındıkları, başa çıkılmaz bir belâ olan "özel kesim - savaş sanayii birliği" ne gidişin, Türkiye'de durdurulacağını - yurtseverlerce - ummak isteriz. Cumhuriyet

Halk Partisi bu gidişe dur demeyi bir yurtseverlik borcu, gerçek milliyetçilik görevi sayar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Cumhuriyet Halk Partisi, cephecilerin ne yapsa önleyemeyecekleri iktidarında geniş halk yığınlarının, kendi öz tasarruflarıyla katılacakları, Devletin geniş olanak ve kaynaklarla destekleyeceği büyük halk kuruluşları, halk holdingleri kuracaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi, cephecilerin ne yaparlarsa yapsınlar önleyemeyecekleri iktidarında motor sanayii ve dolayısıyla savaş sanayiini gerçek sahiplerinin, yani halkın elinde kurduracaktır. Cumhuriyet Halk Partisinin inandığı milliyetçilik, sabahdan akşama dek, “Biz milliyetçiyiz, siz değilsiniz” diye dövünüp, iş böyle yol ayırımına geldiğinde, büyük sermayenin peşine takılmakla değil, halk kitlelerinin safında yer almakla olur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Gerçek milliyetçilik, yeraltı servetlerini, enerji kuruluşlarını, demir-çelik, petrol sanayiini en ileri teknolojinin gerekleri ve büyüklüğüne göre, kamu eliyle işletmekle olur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bir an için hepinizi şu görünüşe bakmaya davet ediyorum: Sayın Demirel, Sayın Erbakan, Sayın Feyzioğlu, Sayın Türkeş. Hepsi denenmiş, hepsi belli. Kimse ne yapacaklarını merak etmiyor. Çünkü, dün ne yaptılarsa, yarın onu yapacaklar. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Üstelik cephe kuruluşundan beri olup bitenleri, olayları anımsadıkça Leydi Makbet’in dediği akla geliyor: “Hep kan kokusu! Arabistan’ın bütün kokuları bu elleri temizleyemeyecek”

Bu birleşme yapma bir birleşmedir. Yalnız temsil ettikleri ekonomik çıkarlar açısından değil, kişilikleri açısından da yapma bir birleşimdir. Birbirlerine hiç güvenmediklerini kamuoyunun açıktan bildiği dört lider yanyana geliyor ve bize dönüp, “Bize güvenir misiniz?” diye soruyorlar. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak size teker teker güvenmedik ki, dördünüz bir araya geldiği zaman güvenelim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İBRAHİM GÖKTEPE (İçel) — Sana da güvenmiyoruz.

NECDET UĞUR (Devamla) — Bu anda, o sıralarda oturuyorsunuz. Ama herkes biliyor ki, halkın gönlünde o sıralarda bir başkası oturuyor; halkın umudu olmuş bir başkası oturuyor. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ne yaparsanız yapınız, halk, oy verme günü gelip çıktığında, umudunun, Ecevit’in ve Cumhuriyet Halk Partisinin mührünü çıkarıp basacaktır. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Türk halkının kararlılığını “şu Meclis salonlarını terk edip seçim bölgelerine gittiğiniz zaman” gözlerinden sizler de okuyor musunuz? (A.P. sıralarından gülüşmeler)

HASAN ÖZÇELİK (Ankara) — Gözlerin görmüyor ki.

BAŞKAN — Sayın Özçelik, istirham ediyorum efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Biz, sizlere güvenmiyoruz. Hele, bu dörtlü topluluğunuza güvenmemekten öteye kuşku da besliyoruz. Bu sırada karşınızda oturanlar, eğer sadece bir Adalet Partisi Hükümeti olsaydı tek başına, aynı ölçüde

kuşku beslemezdik belki. Ama böylesine bir dörtlünün, Adalet Partisini de peşine takmış götüren böylesine bir dörtlünün hükümet olmasına yardımcı olmakta büyük bir vebal ve sorumluluk görüyoruz. Biz, bu vebal ve sorumluluğun altına girmeyeceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Sizlere oy vermeyeceğiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hepinizi saygılarımla selâmlarım. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Uğur.

Sayın Türkeş, sizin, İttüzüğün 95’nci maddesi uyarınca söz verilmesi arzunuza dair önermeniz geldi. İttüzüğümüzün 95’nci maddesi, sorulamayacak suallerle ilgilidir. Madde tasrih ettiğiniz için bunu açıklamak zorunda kaldım. Sanıyorum sataşma nedeniyle söz istiyorsunuz?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana) — Evet.

BAŞKAN — Konuşma, takdir buyuracağınız veçhile çok uzun sürdü. Arkadaşlarımdan rica ettim, zaptı getirteceğim; sataşma varsa size söz vereceğim efendim.

Söz sırası, Demokratik Parti Grubu adına Sayın Mehmet Altınsoy’da buyurunuz efendim. (C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

D.P. GRUBU ADINA MEHMET ALTINSOY (Niğde) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri;

1973 seçimlerinden beri devam eden hükümet buhranı, Sayın Demirel Hükümetinin kurulmasıyla yeni bir safhaya gelmiş bulunmaktadır. Bu Hükümetin, buhranın siyasî ahlâk sahasına sirayet ettiği bir merhalede kurulabilmiş olması da calibi dikkattir.

Nispî temsil sisteminin cari olduğu ülkelerde, parlamento aritmetiğinin, umumiyetle tek parti hükümetlerine imkân vermediği bir hakikattir. Ortaklaşa hükümet kurmanın güçlüğü bu ülkelerde de hükümet buhranlarına sebep olmaktadır.

Uzayan hükümeteşiz devrelerin, giderek siyasî buhranlar yarattığı da bir vakıadır. Ancak, siyasî buhranın manevî ve ahlâkî sahaya intikal istidadı gösterdiği tek ülke, aziz yurdumuz olsa gerektir. Bu yönden, Sayın Demirel Hükümetinin kuruluşunu, buhranların sonu mu, yoksa sonun başlangıcı mı olarak değerlendirmek gerektiğini, Yüce Meclisin takdirine bırakıyoruz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Sonları olacak.

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; adına Milliyetçi Partiler Topluluğu veya “Milliyetçi Cephe” denilen dört siyasî partinin, bazı bağımsız parlamenterlerin de desteğini aldıkları iddiasıyla vücuda getirdikleri hükümet şekli, yüksek huzurlarınızda okunan programda şöyle tarif edilmektedir:

“Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin desteğine ve birçok bağımsız parlamenterin böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair kamuoyuna yaptıkları beyanlara dayanarak kurulan Hükümetimiz, uzun süren ve büyük sıkıntılar

doğurmuş olan bir bunalım dönemini sona erdirip, milletimizin özlemini istikrarı sağlamak üzere kurulmuştur”

Muhterem arkadaşlar; gök kubbenin altında tekrar edilmemiş söz yoktur. Ancak, her kelime her tekrar edilişinde, onu söyleyen ağzın, yazan kalemin sahibine göre yeniden mânâ kazanır. Yeni bir mânaya delâlet ettiği için de yeniden söylemiş olur. İşte Sayın Demirel Hükümetinin huzurunuza arz edilen programını da, biz bu ölçüyle değerlendirmek durumundayız. Zira, geçmiş Demirel Hükümetlerinin programlarını andıran pek çok ibarelerin de yer aldığı bu programı Sayın Demirel ve onun Sayın ortakları hakkındaki bilgi ve kanaatlerimizle tahlile tabi tutacağız, ona göre manalandıracağız.

Şimdi, Hükümet programından sizlere biraz evvel okuduğum pasajı bu miyar ile değerlendirmeye çalışacağız.

Program, millet çoğunluğunun oyundan bahsetmektedir. Hükümete vücut veren 4 partinin 1973 seçimlerinde aldığı oy oranı toplam olarak %50,3’tür. Sayın Demirel’e Hükümet kurma görevi verildiği anda, Parlamentoda 5 bağımsız milletvekili vardır. O halde Sayın Demirel’in lügatinde millet oyunun çoğunluğu binde üçü, “Birçok parlamenter” deyimi de, “5” rakamını ifade etmektedir. Kaldı ki, bu Hükümet, Parlamento aritmetiği yönünden bir azınlık hükümetidir. Çünkü şayet oy verme gününe kadar bir değişiklik olmazsa, ki maalesef bu hal memleketimizde umuru adiyeden telâkki edilmektedir. Hükümet kanadının partili oy sayısı 212’dir. Sayın Demirel görev aldığı gün de bu rakam 212 idi. Destek vaadi veren 5 parlamenter ile bu rakam 217 olur. Bu merhalede denebilir ki, sonradan tarafsızlaşan veya tarafsızlaştırılan oylar da vardır. Sayın Cumhurbaşkanının tabiri ile, bu “Yüzer ve gezer oylar” a dayanan hükümet kurmak ve henüz bu oylar yüzmeye ve gezmeye alenen başlamadan hükümet kurmaya kalkmak, bizim siyasî ahlâk anlayışımıza uymamaktadır. (D.P. ve C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Halbuki bakınız Sayın Demirel, azınlık hükümetleri için vaktiyle neler söylemiştir. Adalet Partisinin Temsilciler Meclisinin 13 Haziran 1972 tarihinde yapılan toplantısında, aynen şöyle diyordu Sayın Demirel: “Efendim, Adalet Partisi çoğunluk partisidir. Niye Hükümet kurmuyor, niye hükümeti kurmuyorsunuz, diyenler var. Kiminle kuracak Adalet Partisi Hükümeti? Bu iş 226 rey ister. 226 asgaridir. 223 kişidir Adalet Partisinin Meclis Grubu, kiminle kuracağız? Nihayet 223 kişiyiz. Bir arkadaşımız Meclis Reisidir, 222; bir arkadaşımız devamlı hastadır ve Almanya’dadır, 221; bir arkadaşımız Londra’da devamlı hastadır, 220. Adalet Partisinin bugün hükümet kurmaya gücü var da kurmuyor mu?”

14 Temmuz 1972 tarihli gazetelerde yer alan bu sözleriyle Sayın Demirel, hükümet kurmak için asgarî 226 oyun zorunluğunu öne sürüyor. 223 oyluk bir çoğunluğa sahip olduğu halde, Adalet Partisinin bu sebeple hükümet kurmadığını veya kuramadığını anlatıyordu. Halbuki bu tarihte Millet Meclisinde milletvekili adedi 450’nin de altındaydı.

13.10.1974 tarihinde ise Sayın Demirel şöyle söylüyordu: “Azınlık Hükümeti müessesesi Anayasamızda mevcut değildir. Başka bir deyişle böyle bir müesseseye

Anayasamız cevaz vermiyor” Bu konudaki görüşlerini müteaddit defa Sayın Demirel tekrar etmiştir.

Nitekim 7.11.1974 tarihli gazetelerde yer alan beyanatında ise Sayın Demirel bu konudaki fikirlerini şöyle açıklamıştır: “Azınlık Hükümeti kurmak hükümet işgalidir. Hükümet kurmaya memur kişi Anayasanın koyduğu şartı gerçekleştiremeyeceğini gördüğü anda, ne olursa olsun ben kurayım Meclis reddetsin, diye düşünmek yerine; görevi kendisine veren makama iade etmelidir”

15.12.1974 tarihinden sonra Sayın Demirel, onun partisine mensup yetkili kişiler ve onun cephesinde yer alan şahıs ve teşekküller Sayın Demirel’in yukarıdaki sözlerinin tamamen tersini söylemeye başlamışlardır. Nitekim 16.12.1974 tarihinde Adalet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Sayın Selâhattin Kılıç, “212’yi bulduk, iktidara talibiz” demiştir. 17.12.1974 tarihinde de Sayın Demirel, “226 oy bulunmadan da hükümet kurulum” buyurmuştur. (C.H.P. sıralarından görüşmeler) 23.1.1975 tarihinde yine Demirel, “Milliyetçi Cephenin 213 sandalyesi var. 5’de bağımsız; hükümet bu tablodan aranacaktır”

Dün, hükümet kurmak için “226 oyu asgarî şart” sayan “Azınlık hükümetini hükümet işgali” olarak ilân eden Sayın Demirel, bugün hükümet kurmanın asgarî şartına riayet etmeden, kurduğu azınlık hükümetiyle Yüce Meclislerin huzuruna gelmiştir.

Sayın Demirel bu durumun izahını 16 Mart 1973 tarihinde yaptığı tarzda tekrar yapacaktır, muhtemelen diyecektir ki: “Dün dündü, bugün bugündür” (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlar, bugünkü Hükümetin programında ve hatta yapısından daha fazla, kuruluşu dikkat çekicidir. Sayın Demirel’e hükümet kurma görevi 19.3.1975 tarihinde verilmiştir. Kendilerine “Milliyetçi Cephe” diye ad takan 4 partinin lideri 7 Ocak 1975 tarihinde toplanmış, her şeyi hazırladıklarını ve görev verilmesini beklediklerini ortak bir bildiri ile kamuoyuna açıklamışlardır. Her şeyin hazır olduğunu 3 aydan beri söyleyenler, görev verildikten sonra tam 12 gün “Koalisyon protokolü hazırlığı” adı altında ayak sürümüşlerdir. Sayın Profesör Sadi İrmak’a görev verildikten sonra henüz 3 gün geçmeden “Hükümeti kuramıyorsun, görevi iade et” diye vaveyla koparanlar ve koro halinde Sayın İrmak’a hücum edenler, 12 gün kamuoyunu oyalamışlar, Demokratik Partiden kopmaları beklemişlerdir. Aylardır Demokratik Parti içerisine uzanan el, meyvelerini devşirmek imkânını elde etmiştir. Bu husus Hükümet programında da teyidini bulmuştur.

Bakınız bir araya geldikleri halde hükümet kurma sayı ve imkânını elde edemeyen 4 partinin cephesi, partimizin içerisine, eksiklerini tamamlamak için nasıl el attıklarını şöyle anlatıyorlar: “Birçok bağımsız parlamenterin böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair kamuoyuna yaptıkları beyanlara dayanarak” Hükümet programındaki bu beyanlarla da anlaşıldığına göre hükümet kurmak için çok partili demokratik parlamenter rejimi gelenekleri ile asla bağdaşması mümkün olmayan usuller uygulanmıştır. Noksanları tamamlamak için her türlü siyasî ahlâk dışı yollar denenmiştir. İddia edildiği gibi, bu hükümet kuruluşu ne hükümet buhranına çare olmuştur ne de bir hükümet ihtiyacına cevap teşkil etmiştir. Aksine, bu hü-

kümet kuruluşu üzerinde ibretle duracağımız bazı tertiplerin gün ışığına çıkmasına, hat safhada bir siyasî ahlâk buhranının körüklenmesine vesile olmuştur. 19 Mart 1975 tarihinde, Koalisyon protokolünün imzalanıp kamuoyuna açıklandığı 31 Mart 1975 tarihine kadar “Koalisyon Protokolü çalışmaları” adı altında Demokratik Partiden kopmalar beklenmiş ve bu yolda ahlâk dışı çalışmalar yapılmıştır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Bunun en bariz delili 31 Mart 1975 tarihinde tamamlandığı ve imzalandığı bildirilen Koalisyon Protokolü daha 22 Mart 1975 tarihinde hazır olduğu, fakat; Demokratik Partideki kopmaların tezgâhlendiği güne kadar açıklanmamış olmasıdır. Bu durumu, bu hükümetin kuruluşundaki tutumun ahlâki bakımından değerlendirilmesi için ibretle kaydetmek istiyoruz. Böyle tertiplerle kurulan bir hükümet siyasî istikrarı nasıl sağlayacaktır. Partiler arası münasebetleri allak bullak eden hükümet buhranı yerine, itibar ve şeref buhranı, siyasî ahlâk buhranı meydana getirişlerle milletimizin özlemini çektiği siyasî istikrar nasıl gerçekleşecektir? (C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Menfaat hesaplarıyla, meşru olmayan usullerle bir hükümet kuruluşu yapılmış olsa ve hatta böyle bir hükümet güvenoyu alsa ne olacak? Böyle bir kuruluşun ayakta durması, istikrar sağlaması ve devam etmesi görülmüş şey midir?

Muhterem arkadaşlar, Sayın Cumhurbaşkanı 1 Mart 1975 tarihli radyo ve televizyon konuşmasında aynen şunları söylemişti: “Türkiye Cumhuriyetinin dışta ve içte alacağı son derece önemli kararları, vatandaşları ayrı ayrı cephelere bölerek veya azınlık hükümetleri kurarak alabilmek asla mümkün değildir. Bu şekilde hareket, millet ve vatani bölmekten, Devletin gücünü azaltmaktan başka bir sonuç vermeyecektir. Sorumluluğu ve günahı ağır olacaktır”

Bu hükümet, vatandaşları ayrı ayrı cephelere bölecek bir tarzda kurulmuş bir azınlık hükümetidir. Bu sebeple biz de Sayın Cumhurbaşkanının görüşlerine aynen iştirak ediyoruz. Bu şekilde hareket, vatani ve milleti bölmekten, Devletin gücünü azaltmaktan başka sonuç vermeyecektir. Bu sebeple bu tarzdaki bir hükümet kuruluşuna imkân verenlerin vebali ve günahı ağır olacaktır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın 1 Mart 1975 tarihli konuşmalarındaki şu sözlerini ibret verici ve dikkat çekici bulmaktayız: “Zorlanarak çıkarılacak hükümetler yakın bir gelecekte tarihî yanlışlar olarak Türk Milletini daha keskin cephelere bölecek ve bundan siyasî partilerimiz de, hür demokrasimiz ve nihayet Devletimiz de zarar görecektir”.

Sayın Cumhurbaşkanının bu görüşlerine de katılıyoruz. Bu hükümet, zorlanarak çıkarılmış bir hükümettir. Hatta o kadar zorlanmıştır ki, başka partilere müdahale vaki olmuştur. Maddî menfaatler ve pazarlıklar söz konusudur.

Yine Sayın Cumhurbaşkanının adını koyduğu gezen ve yüzen oylar, bugün en çok revaç gören ve ilgi toplayan oylar olmuştur. Bundan, partilerimiz de, demokrasimiz de ve nihayet Devletimiz de uzun zaman telâfisi mümkün olmayacak zararlara daha şimdiden düşer olmuştur.

Yüce Meclisin değerli üyeleri, dört siyasî partinin aralarında oluşturup, taraf-sızlaştırılmış parlamenterlerin de desteğiyle gerçekleşeceğini iddia ettikleri bu hükümetin programını bir cümle ile şöyle tarif edebiliriz: Bu program samimiyetsizlik

ve tutarsızlıkla malul, ciddiyetten uzak, propaganda kokan bir boş vaatler manzumesidir. Vaatlerin geniş tutulması da güvenoyu alamama kaygısından doğmaktadır.

Tutarsızlığının ve ciddiyetsizliğinin ise bariz delillerini, program metninden aldığımız tipik birkaç misalle arz etmeye çalışacağız:

Programın 11'nci sahifesinde, ... “Millî bir dil politikası izlenecektir. Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır” denmektedir.

Bu ibaredeki tutarsızlığa, çelişkiye değil, çapraşıklığa işaret etmek isteriz. Evveleminde dil, politika metaı değildir. Hele millî dil, yani Türk dili asla politikanın inhisarında olamaz. Dil, ilmin, sanatın, edebiyatın mevzuudur. Politika ile dil ilişkisi, sadece politikacıların maksatlarını ifade için dilden yararlanmaları nedeniyledir. Şüphesiz ilimle sağlam, edebiyatla zengin ve sanatla güzel hale getirilmiş millî bir dile sahip olunursa, politika yaparken böyle sürçü lisan azizliğine uğranılmaz.

Bir hükümetin, millet ihtiyacı olan her şeyi yapmak, her derde mutlaka çaresiz olmak zarureti yoktur. Aslolan, her hükümetin sahip olduğu imkân kadar, gücü yettiğince gayretle ve olanca samimiyeti ile millete hizmet yolunda çalışmasıdır. Bu samimiyetle ve bu gayretle dolu olan hükümetler, böyle akıl, idrak ve ilim dışı taahhütlere girmezler. Aksi halde bu misüllü açmazlara düşerler.

Programda “Millî bir dil politikası izlenecektir” deniyor ve hemen 3 satır sonra da “İlim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır” diyerek bu hüküm tekzip ediliyor. Sayın Demirel Hükümeti, dil akademisi olmadığına göre - ki ümit ederiz böyle bir iddiaları yoktur - birinci cümledeki hükümle millî dil üzerinde politik bir zorlama yapılacak; son cümledeki fetva ile de, bu hareket ilim dışı olduğu için bundan kaçınılacaktır. Yani Sayın Demirel Hükümetinin, dil mevzuundaki icraatı, mehterbaşı yürüyüşü gibi, iki adım ileri, bir yana sıçrama olacaktır. (*C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Bir yanlış anlayışa meydan vermemek için bu vesile ile Demokratik Parti olarak dil hakkındaki görüşümüzü de hemen açıklamak isteriz.

Maalesef Türk dili bir kargaşalık ve sıhhsizlik devresi geçirmektedir. İmlâ ve gramer esaslarının dahi birliğini yitirdiği dönemde biz de meramımızı anlatmak için eski - yeni, yerli - yabancı terimleri karışık kullanmaya mecbur kalmaktayız. Biz dilimizin sağlıklı olmasını, sağlamlaşması, zenginleşmesi, güzelleşmesi ve bilhassa millileşmesinden yanayız; sığlaşmasına, fakirleşmesine, çirkinleşmesine ve hele aslından kopup, yozlaşmasına şiddetle karşıyız. Ancak, bu gayeye politik tercihlerle değil, ilmî araştırmalarla, edebî çalışmalarla, bedîi ilhamlarla ulaşılabacağına da inanıyoruz. Politik...

ÂDİL DEMİR (İzmir) — O ilim yalnız Bozbeyli’de var, bizde yok...

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Çalış da, sen de kazan onu. (*D.P. sıralarından “Bravo” sesleri*)

Politik iktidarlara bu mevzuda düşen vazifenin, bu tarz çalışmaların ciddisini hafifinden, samimisini maksatlısından, yararlısını gereksizinden ayırarak teşvik, himaye ve vikaye etmek olduğuna inanıyoruz. Hükümetin bu mevzudaki hayal gü-

cünü aşan iddiasının tutarsızlığına en bariz misal, şu tenkidini yaptığımız programın dilidir. Türkçenin iki ayrı dil haline gelmesini istemeyen Hükümet, sadece “Millî bir dil politikası izlenecektir” cümlecğinde üç ayrı menşeli kelime kullanmıştır. Bu hükümet kendi iddiasına uygun icraat yapacaksa, önce işe bu küçük cümleden başlamalı idi. Bu cümle tutarlı olmak için, ya baştaki “Millî teriminin menşesine uygun millî bir lisan siyaseti takip edilecektir” şeklinde veya sondaki “izlemek” teriminin menşesine göre “Ulusal bir dil siyaseti” izlenecektir şeklinde, yahut da oradaki “politika” terimi cinsinden kelimelerle “Nasyonal bir lang langue. politikası sür-veye edilecektir” demeli idi. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Muhterem arkadaşlarım; işte size iddia ile icraat arasındaki uçurumun derinliğini gösteren bir küçük misal arz ettik, bu rapordaki iddiaları daha iyi değerlendiresiniz diye. Ne demiş Şair Ziya Paşa:

“Yıldız arayıp gökte nice turfe müneccim,

Gaflet ile görmez kuyu rehğüzerinde”

Aziz arkadaşlarım; programın bir cümlesi üzerinde bunca vaktinizi aldığımız için denebilir ki, bu programın başka tenkit edilecek yerini bulamadılar da, bir masum cümle ile uğraşıyorlar. Muhterem arkadaşlar, biraz önce bu programın tarifini yaptık. Kendi kanaatimiz açısından onu ciddi bulmadığımızı, tutarlı bulmadığımızı, samimî bulmadığımızı söyledik. Gene de misalin tek kalmaması için başka tutarsızlık ve ciddiyetsizlik örneklerine devam edeceğiz ve daha sonra da ciddiye yakın gördüğümüz yönlerine bilhassa değineceğiz.

Bakın muhterem arkadaşlar, programın 5’inci sahifesinde şu ifade var: “Kanunların suç saydığı fiillere hiçbir şekilde müsamaha etmeyecek ve kanun dışı eylemlere girişenlere karşı kanunların tam olarak uygulanması için gerekli dikkati göstereceğiz”

Sayın Demirel’in imzasını taşıyınca, biz bu sözün ciddiyetine biraz zor inanırız. (C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar) Ve deriz ki; Sayın Demirel, bu ne büyük terakki; demek ki, yollar yürümekle aşınıyormuş; demek ki, demokrasilerde biraz da anarşi yokmuş. (C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar)

Programın 6’ncı sayfasında bir büyük vecize daha var: “Köy hizmetlerinde, köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız”

Biz de bir sual sormaya kararlıyız Sayın Demirel; acaba, bu katılma payını kim icat etmişti dersiniz? (C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler ve alkışlar) Katılma payını yatırdığı halde, yıllardır elektrik, yol, su bekleyen köylüler bu desteksiz vaade kanar mı dersiniz?

Yine 6’nci sayfada; “Suiistimal ile müessir şekilde savaşılmamasına büyük önem verileceği” yazılı. (C.H.P. ve D. P. sıralarından gülüşmeler)

İlâhî, kaygılandırma bizi; biraderlerin, yeğenlerin, eşin, dostun, bunca şirketi var, nereden kredi temin edecekler? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayfa 7’de; “TRT’nin, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe zarar verici yayınları önlenecek”, deniyor.

12 Mart öncesinde de bir TRT vardı; o zaman da Türkiye’de Sayın Demirel Başbakanı. O zaman TRT’de, DEV-GENÇ başkanları, genel sekreterleri vesair anarşistler, “silahları bırakalım mı, silahlı eyleme devam mı edelim?” diye açık oturumlar yaparlardı.

Bu cümleyi okuyunca o günleri tedai edersek, bilmeyiz, Sayın Demirel alınır mı? (C.H.P. sıralarından, “Alınmaz, alınmaz, pişkin, pişkin” sesleri)

Sayfa 8’de, Millî Eğitim Temel Kanunundan aktarılmış bir uzun cümle var; bu cümle içinde de, Atatürk inkılâplarına bağlılık var.

Milliyetçi topluluk koalisyonunun Millî Selâmet Partili kanadına sormak istiyoruz: Bu bağlılık ile millî görüşe bağlılık nasıl telif edilmektedir? Hem, bu bağlılık renkli mi olacak, renksiz mi? Renkli olacaksa, boyasını hangi kanat katacaktır? (C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)

13’üncü sayfada; “Türk parasının iç ve dış değerinin korunmasına itina edileceği” yazılı.

Sayın Demirel’den rica etsek de, bu seferlik bu itinayı biraz az gösterse. Zira 10 Ağustos 1970 de %66’lık bir itina göstermişti de... (C.H.P. ve D. P. sıralarından gülüşmeler ve alkışlar)

15’nci sayfadaki ifadeye göre, turizmin, dış ödemeler dengesi üzerindeki müspet tesiri gözönünde tutularak, bu kaynaktan azamî şekilde faydalanılacak mı!

AZMÎ YAVUZALP (Niğde) — Fehim Adak ne olacak?

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Bu cümleyi bir Sayın bakanın bir kere daha okumasını salık veririz.

Bize, bu cümlede bir noksanlık var gibi geliyor. Hani, bu Sayın bakana göre, turizm para getirirken ahlâk götürürdü de, onun için. (C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar)

Yine 15’nci sayfada; “Gümrük kapıları günün ihtiyaç ve icaplarına uygun bir bünyeye ve çalışma düzenine kavuşturulacaktır” buyuruluyor.

Son birkaç yılın Gümrük ve Tekel bakanlarının çoğu, bu koalisyonun ortağı partilere mensup zevat idi. Bugüne kadar bu mevzuda neler yaptıkları, cidden merak konusudur.

Bizim bilebildiğimiz, en verimli çalışmalar Dutyfree Shop’lar üzerinde olmuştur. Bu çalışmalar hakikaten verimli olmuş, Sayın Demirel’e yakın gazetecilere milyarlık kolaylıklar temin etmiştir. (C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

15’nci sayfada; “...millî harp sanayii ile ilgili projeler hızla sonuçlandırılıp” deniyor.

Biz bu vaadi de, şu meşhur 100 bin tank hikâyesi kadar ciddi telâkki etmekteyiz! (C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)

Sayfa 18’de; “Nükleer santralin inşaatına önem ve hız verilecektir” denince; sanki, önümüzdeki aylarda ikmal edilecekmiş gibi bir hal hâsıl oluyor. Hâlbuki bu bir kamuoyu aldatmasıdır. Biz bu şakaya, Cumhuriyet Halk Partisi Millî Selâmet

Partisi Hükümeti zamanında da bir kere muhatap olmuştuk. En erken 10 yıl sonra faaliyete geçmesi mümkün görülen 600 Megawat'lık bir nükleer enerji santrali henüz proje safhasında bile değil iken, "İnşaatına hız verilecektir" demenin ciddiyetini biz bulamadık, inşallah nükleer araştırmacılar bulur.

Sayfa 19'da; Aşağı Fırat Projesinden bahsedilmektedir.

Henüz projeleri bile tamamlanmamış ve 20 yıl perspektifli bu konunun programa alınması bizce iki ihtimali gerektirir; ya bu Hükümet 20 yıl yaşayacağı inancında yahut çağların üstünü aşarak, 20 yıllık işlerin bir iki yılda üstesinden geleceği kanaatindedir.

20'nci sayfada, gübre fiyatlarının indirilme imkânından bahs olunmaktadır.

Sayın Özal'ın neden tekrar Tarım Bakanı olduğunu şimdi daha iyi anlıyoruz. Artırdığı gübre fiyatlarını kendi eliyle indirip, kefareti ödeme mutluluğuna erişecek zahir! (C.H.P. ve D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

21'nci sayfada, Ziraat Bankasının kredi verme kaynaklarının güçlendirileceğinden söz edilmekte.

Bu bizi hakikaten mutlu kıldı. Zira bu müessese, vaktiyle dağıtılan usulsüz krediler yüzünden hakikaten zayıf kalmıştır; ama bu Bankanın güçsüz kaldığı devrede yine Sayın Demirel Başbakandı. Bu kerre, kredi imkânlarının kimler için güçlendirileceğini cidden merak ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, bir hükümetin kurulmasını her sınıf ve meslekten, her vatandaş arzu ediyor. Ancak, her zümre ve sınıf ayrı maksat ve niyetle bir hükümet istiyor. Sade vatandaşın teşkil ettiği geniş halk kitlesi, kurulacak hükümetten iç huzur, dış barış, pahalılıkla mücadele, iş ve aş bekliyor. Hükümet Programının, bu istek yönünden tahakkuku mümkün olan maddeleri var. Bu Programda, fiyat istikrarının temin edileceği, Türk parasının iç ve dış değerinin korunacağı, sanayi sektöründe geniş yatırımlar yapılacağı, iş ve istihdam imkânlarının artırılacağı, az ve dar gelirli vatandaşın vergi yükünün azaltılacağına dair işaretler var. Ancak, bunların nasıl tahakkuk edeceği hakkında da bizim önbilgilerimiz var.

Bugün Türk parasının değerini koruyacağını vaadeden Sayın Demirel, 1969 Hükümet Programında da aynı vaadi yapmıştı. Yapmıştı da, 1970'de %66 oranında bir devalüasyonla vaadini yerine getirmişti. Sonra da, radyonun başına geçip, fiyat artışlarını normal seviyede tutmak için alacağı tedbirleri anlatmıştı. O tarihte söylediği tedbirler bugün bu Programa aynen dercedilmiştir. O zaman Sayın Demirel bu tedbirleri dört grupta topluyor ve şöyle diyordu: "Transferleri hızlandırarak, piyasada yeterince mal bulundurmaya temin etmek.

Devletin ürettiği mal ve hizmetlere zam yapmamak. Gerektiğinde, vergi ve resimlerde indirimler yaparak piyasayı ucuz mala kavuşturmak. İhtikâr ve fahiş fiyat uygulama heveslileriyle, devlet imkân ve gücünü kullanarak mücadele etmek"

Bu tedbirler, değişik ifade ile de olsa, bu Programda da yer almıştır. Sayın Demirel, o zaman bu dediklerinin tam tersini icra etmişti: Devletin ürettiği mal ve hizmetler o devirde büyük zamlar görmüştü. Vergi ve resimlerde indirim yapacağı yerde, "Finansman Kanunları" adı altında on kalemlik bir vergi demetini milletin

başına belâ etmişti. Devlet gücü ile, fahiş fiyat heveslilerine mücadele açma yerine, âdeta karaborsaya müzahir olmuştu. Bu defa da öyle olacaktır.

Sayın Demirel Hükümetinin, fahiş fiyatla mal satma heveslileriyle mücadele etmesi mümkün değildir. Bu Hükümetin Parlamento dışından destekçisi, Sayın Demirel'in, Parlamento içinde azınlıktan çoğunluğa geçme çabasında yardımcısı, hep bu aşırı kâr heveslisi çevreler olmuştur. (*C.H.P. ve D.P. sıralarından "Bravo" sesleri, şiddetli alkışlar*)

Son iki aydır Ankara'nın lüks sınıf otellerinde kurulan sohbet masalarının gedikli müdavimleri artık cümlelerin malumu olmuştur. Daha Hükümet güvenoyu almadan, bazı işaretler verilmeye başlamıştır. Devlete 8 liraya mal olan pamuğu, dünya fiyatları bahanesi ile, ucuza kapatmak için tekstil fabrikatörleri hükümetin kuruluşuna müzahir olmanın her yolunu denemektedirler.

İşverenler sendikasının üst kademesi, partilerinden huruç edip, hükümet kuruluşuna destek olan parlamenterlere tebrik telgrafları yağıdirmektedir.

Sayın Demirel bundan evvelki iktidarında da, ülkede fiyat artışlarını o kadar mükemmel rayına oturtmuştu ki, sayesinde, Türkiye son dört yıldaki fiyat artışlarında dünya ikincisi olmuştu. Bu programda da aynı tedbirlerin uygulanacağı belirtildiğine göre, birinci olmaya namzet olsa gerektir.

Fiyat artışının, dar ve sabit gelirli vatandaş topluluğunu daha çok etkilediği bir gerçektir. Sosyal patlamaların, ekonomik buhranlarla yakın ilişkisi her türlü izah-tan varestedir. Zirve zenginlerinin desteği ile vücut bulan bir hükümetin orta sınıf halka, dar gelirli vatandaşa dönük icraat yapması beklenemez.

Sayın Demirel Hükümeti, yatırımların hızlandırılacağını vaat etmektedir. Bu gerçekleşirse, işsizliği önleme, piyasa hareketlenmesini temin bakımından, elbette müspet ekonomik bir icra olacaktır.

Ne çeşit yatırımlar ve nasıl hızlandırılacaktır? Programda bu çeşit bir sarahat yoktur.

Hükümete vücut veren cepheci partiler, Demokratik Partinin müspet oyunu görmezlikten gelerek, 1975 bütçesini çıkarmakla övünmektedirler.

İlk etapta bu bütçe imkânlarıyla kayıtlı olan Hükümet hangi yatırımdan bahsetmektedir? Bunu cidden merak ediyoruz.

Bu Hükümete vücut veren cepheci partilerden üçü, şimdiye kadar kurulan hükümetlere katılmak veya doğrudan hükümet olmak suretiyle, ekonomik konularda kabiliyet ve dirayetlerinin derecesi hakkında örnek vermiş partilerdir: Şu anda içinde bulunduğumuz ekonomik bunalımda her birinin az veya çok katkısı vardır. Eşikten adımını atmak üzere olan enflasyonun uzak yakın sorumlusu arasında, onlar da vardır.

Programda, intibaha geldiklerini gösterir hiçbir işaret yoktur. Aksine, öyle vaatler var ki, karşı tedbir alınmadan uygulanırsa, enflasyonun gelişi çabuklaştırılacak, şiddeti artırılacaktır.

Hükümet, işçi dövizlerinin yurda gelmesini teşvik etmeyi bir ekonomik tedbir olarak benimsemiştir. Hâlbuki en çok işçimizin bulunduğu Batı Almanya Devleti, 1976'da 1.000.000 yabancı işçiyi yurtlarına iade etmeyi planlamıştır. Hükümetin asıl görevi, işçi dövizleri ile hayali fabrikalar kurmak değil, dışarıdaki işçilerin toplu dönüşünü önlemek, önleyecek tedbirler almak olmalı idi. Toplu dönüşün mukadder olduğu hal düşünülerek, yurt içinde doğacak ekonomik ve sosyal bunalımların hafifleme çarelerini bugünden aramak lâzım gelir.

Muhterem arkadaşlar, Hükümete vücut veren partilerin kendi aralarında da tam bir görüş ve kanaat tutarsızlığı içinde olduklarına dikkatinizi çekmek isteriz. Bu görüş kargaşa ve karmaşıklığı bilhassa dış politikada kendini göstermektedir. Birkaç müşahhas örnekle bu kanaatimizi teyit etmek istiyoruz.

Türk milletine ve Türk ordusuna mal olmuş bulunan Kıbrıs millî davamız için, programda, dışta ve içte hiçbir tereddüt doğurmayacak bir siyaset izleneceği vaat olunmaktadır.

Bu yuvarlak sözleri, koalisyon partilerinin çeşitli zamanlardaki beyanlarını bir araya getirerek değerlendirecek, içte ve dışta tereddütün kendiliğinden doğacağını görmüş oluruz. Koalisyonun büyük ortağı, yıllardır, "Federatif sistem" tezini reddetmiş, "Üniter devlet" tezini savunmuştur. Ayrıca bu partinin, Londra-Zürih Antlaşmasından doğan müdahale hakkımızı kullandığımız sıradaki mütereddit ve isteksiz tavrı gözden kaçmamıştır.

Demokratik Parti, zamanın Hükümetini teşvik eder, birinci harekâtın, kuvvetlerimizin ve soydaşlarımızın emniyeti için yetersiz olduğunu ikaz ederken, Mehmetçiğin elinin tutulmaması gereğini belirtirken, Adalet Partisi liderinin pasif tutumu ve gayri memnun çehresi henüz hafızalardan silinmemiştir. (*D.P. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Koalisyon partilerinden bazıları ise, bir müddet önce, Kıbrıs'ın tümünün işgalini savunmuşlardır. Bütün bu çelişkilerin, bu millî davamızın çözümünde ümit yerine tereddüt, hatta endişe yaratıcı olduğunu belirtmek isteriz.

Avrupa Ekonomik Topluluğu, yani Ortak Pazar ilişkilerimizde de, koalisyon içi tutarsızlığın mahzurları bir kaygı olarak belirmektedir.

Programda, Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerin millî önem taşıdığı belirtilmektedir. Halbuki, iki ve dört numaralı koalisyon ortaklarının bu konudaki kesin ve keskin görüşleri bellidir. 1973 seçimlerinden beri, hâlâ duvarlardan izi çıkmamıştır. Millî Selâmet Partisi, bu Kuruluşu bir Yahudi ve Siyonist sömürü düzeni olarak ilân etmekte; ancak, bir hükümet ortaklığı bahse konu oldu mu, bu beyanlarını unutmaktadır. Sanırsız bu unutkanlık Sayın Türkeş'e de intikal etmiş. Biz bunun en bariz örneğini, Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi ortaklığı zamanında yaşamıştık ve artık bitti sanıyorduk. Bu çeşit politik esnekliklerin ne memlekete, ne kurulan Hükümete, ne de o partinin kendisine bir yarar sağlamadığının bilinmesi gerekir. İşte, misal ortadadır: Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizde, ne Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Ortak Hükümeti zamanında, ne de ondan sonra hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir. Statüko bile korunamamış, geri-lemeler olmuştur. Almanya'daki işçilerimizin çocuk paraları mevzuunda uğranılan

başarısızlık yetmiyormuş gibi, 1976'da, Katma Protokol gereği başlayacak olan, işçilerin serbest dolaşım hakkı da elimizden alınmak üzeredir.

Dost ve kardeş Arap ve Ortadoğu ülkeleriyle ilişkilerimizin geliştirilmesinde, Türk Devletinin onur ve ciddiyetini rencide edici bir üslup ve davranışın takip edilemeyeceğini ümit etmek isteriz. Bugüne kadar Sayın Irmak Hükümetinin ciddi ve resmî yoldan yaptığı verimli anlaşmalar dışında bazı davranışlar olmuştur ki, bunların tekrarının Devletimize yarar değil zarar getireceğini, mükemmel gelişmeleri engelleyeceğini belirtmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar, Çin Halk Cumhuriyetinin tanınması sırasında, devrin Hükümetini bu kürsüden ağır şekilde eleştirerek, Maoistlere taviz verildiğini ileri süren ve Kuzey Kore, Kuzey Vietnam'ı ne zaman tanıyacaksınız? diye soran Sayın Demirel'in, dört yıl sonra kurduğu Hükümetin programında, "Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin memnuniyet verici şekilde gelişmesine önem atfedileceği" belirtilmektedir.

Devlet adamı olma iddiasına sahip bir kişinin içine düştüğü bu fahiş çelişkinin tek izah tarzı mevcuttur; "Dün dündür, bugün bugün" (*C.H.P. ve D.P. sıralarından alkışlar*)

Muhterem milletvekilleri, Hükümete ve onun programına yönelttiğimiz tenkitlerin bir kısmına şöyle cevap verilebilir: "Bu bir koalisyon hükümetidir. Koalisyonlar, uzlaşma ve karşılıklı tavizlerle kurulur. Bu ortaklığın üyesi olan partilerin program ve prensipleri mahfuzdur..."

Muhterem arkadaşlar, bilinen ve alışılan ortaklık hükümetleri için bu cevap geçerlidir. Ancak, bu Hükümeti teşkil eden Sayın partilerin bunun ötesinde bir iddiaları var. Bu iddiaya göre bu Hükümet, milliyetçi partiler topluluğunun oluşturduğu milliyetçi bir Hükümettir. Görevlerinin başta geleni de, komünizmle mücadele etmek, memleketi, komünizmin ağına düşmek felâketinden kurtarmaktır, iddia bu olunca, eleştirmenin de, bu Hükümetin bu iddiasının gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği istikametinde olması gerekir.

Muhterem arkadaşlar, milliyetçilik, hayat görüşü, yaşama felsefesi, ekonomik, sosyal ve siyasî hareket ve faaliyet sahası belli olan bir fikir manzumesidir. Milliyetçi, bu belli prensiplere inanan, benimseyen ve bu kaideleri özel ve sosyal hayatında yaşayan kimsedir. Milliyetçilerin bir araya gelmesinden doğan partiler de, bu partilerin oluşturduğu, ortak olsa dahî, hükümetler de milliyetçiliğin belli prensiplerine inanmış, bu kaideleri hayat ve hareket hedefi yapmış olmak zorundadırlar. Aksi halde, milliyetçi topluluk olamazlar.

Eğer, bu Hükümete vücut veren partiler milliyetçi bir topluluk iseler, aralarında, giderilmesi gereken çelişki, uzlaşma için verilmesi gereken karşılıklı taviz olmak gerekir. Hâlbuki bu topluluğun her hareketi bunu tekzip etmektedir.

Evvelâ, milliyetçi topluluk, her konuda anlaştığını iddia ediyordu. İş ciddiye binip de resmen ortak olmak gerekince, günlerce toplanıldı ve 25 sayfalık Koalisyon Protokolü hazırlandı. Milliyetçilik bir idealdir. Aynı ideale sahip insanların müsterek faaliyeti ve hareketi için 25 sayfalık şartlaşma olur mu? Bu nasıl ideal birliğidir

ki, ayrıca 25 sayfalık bir antlaşmaya bağlanmaktadır? Milliyetçilik bir ideal olduğuna göre, milliyetçi de, idealist olmak gerekir. O halde, idealistler topluluğu olması gereken bu partilerin, aralarında, koalisyon protokolü gibi telifçi, tevilci, prensiplerden taviz verici antlaşmaları tanzim, neye delalet etmektedir?

Milliyetçilik, millet denen varlığı bütünüyle sevmek, milletin müşterek değer hükümlerine, manevî ve mukaddes müesseselerine saygı göstermek, millet realitesi içindeki sınıfları, zümreleri bir ve beraber mütalaa etmek, bu sınıf ve zümrelerin birini diğerine tercih etmemek, bir sınıf veya zümrenin diğeri üzerinde tahakkümüne müsaade ve müsamaha etmemektir. Nasıl ki, proleter sınıfın diktatörlüğü demek olan komünizm, milliyetçiliğe aykırı ise, gayri meşru kazancın sahibi bir avuç zirve zengininin imtiyazlı, ticarî ve sınaî işler çevirme faaliyeti de aynı derecede, milliyetçiliğe aykırı düşer. (C.H.P., D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Halbuki bu Hükümet, aşırı kâr heveslisi bazı çevrelerin Parlamento dışı desteğine mazhar olmaktadır. Bu hareketin milliyetçilikle telefi ve izahı yoktur. (D.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Milliyetçilik, milli bir doktrindir. Türk milliyetçiliği, Türk milletini meydana getiren manevî ve kültürel unsurlardan oluşur. Bu nedenle, enternasyonalist ve antinasyonalist her düşünce, her hareket, Türk milliyetçiliğine aykırı düşer. O halde, milliyetçi topluluk olduğunu iddia eden partiler birbirlerine iyi bakmalıdırlar. Zinhar, aralarında mason cemiyeti azaları bulunmamalıdır. (C.H.P., D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Gerçi, mason locaları, bilinen ve görülen yüzü ile, ülkemizde kanuniyet kesbetmiş bir cemiyettir; ancak, görülen yüzü ile dahi masonluk antinasyonalisttir: Din, dil, mezhep, milliyet tanımadığını alenen ilân etmektedir. (D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Milliyetçi topluluğun saflarına iyi bakılmalıdır. Şayet bu misüllü cemiyetlerin üyeleri varsa, orada ya milliyetçilik yoktur, ya milliyetçiler orada yoktur. (C.H.P., D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Milliyetçiliğin, belli ekonomik düzeni olmak gerekir. Bu milliyetçi topluluğun müşterek ekonomik görüşü nedir? Adalet Partisinin, özel teşebbüse ağırlık veren, karma ekonomi adı altında yürüttüğü, dost ve yakınlarla kredi imkânı bahşeden imtiyazlı ekonomisi mi? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Nasyonal sosyalizmin tercümesi olan, milliyetçi, toplumcu görüş mü?

“Millî görüş” adı ile ortaya konan, Ortadoğu sosyalizmi mi?

Milliyetçilikte tekellilik yoktur. Türk milliyetçiliği, onun prensiplerine inanan ve o prensiplerin gereği gibi yaşayan her vatandaşın sıfatıdır. Hâlbuki bu milliyetçi topluluk, kendilerinden olmayan partilere yan bakmaktadırlar. Hiçbir şey olmasa, sadece bu tekellilikleri, milliyetçi topluluk vasıflarının mevcut olmadığını ispata kâfidir. (D.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Siyasî partilerin ortaklaşa hükümet kurmaları demokratik bir işlemdir. Bu hareket, milliyetçilik gibi mukaddes ve mübarek bir mefhuma sığınıp, sarılmadan da yapılabilir. Bu Sayın partilerin neden bu yolu seçtiklerini anlamak bizim için güçtür.

Bu Hükümetin komünizmle mücadele edeceğine gelince; muhterem arkadaşlar, kendimizi zorladıkça da, biz, bu Hükümetin komünizme karşı müessir bir mu-

vaffakiyet elde edeceğine inanamadık. Nasıl inanalım ki; anarşistleri salıveren Af Kanununa müspet oy veren Sayın Erbakan bu Kabinede Başbakan Yardımcısı. “Sokakların, anarşistlerin ayağından aşınmayacağını, demokrasinin bünyesinde anarşizminin olduğunu” söyleyen zat da, şimdi yine Başbakan.

Biz bu manzaraya bakar da, “Bu Hükümet olsa, olsa komünizmle, 12 Mart’tan önceki gibi mücadele eder” dersek, yanılmış mı oluruz acaba?

Muhterem arkadaşlar, Hükümeti meydana getiren dört parti ve bunların Parlamento içi ve dışı ortakları, Sayın Demirel’in iradesinin çizgisinde birleşmişlerdir. Millî Selâmet Partisi de, Cumhuriyetçi Güven Partisi de, Milliyetçi Hareket Partisi de, bunların diğer ortakları da, artık, Sayın Demirel’in kefilidirler. Bunlar Sayın Demirel’in geçmişinin de, geleceğinin de mesuliyetini kabul etmişlerdir. Artık bunlar Demirel’e muhalefet edemez, ona tek söz söyleyemezler. Demirel ile birlikte hükümet olanlar, dışarıdan onu destekleyenler, Demirel ile birlikte, geçmişin ve geleceğin hesabını vermek zorundadırlar. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Sayın Demirel’in Hükümetini oluşturan partiler ve onu içten ve dıştan destekleyenler, komünizm tehdit ve tehlikesi karşısında onun arkasında yer aldıklarını şu deliller karşısında iddia edemezler, işte bu delillerden sadece bir kaçını şimdi size arz edeceğim:

Sayın Erbakan, 30 Eylül 1973 tarihinde İstanbul’da Taksim Meydanında, 1 Ekim 1973 tarihli gazetelerde yer alan konuşmasında aynen şöyle diyor: “Millet solcu C.H.P.’yi istemedi; hesabını gördü, ambara koydu. Arkasından, renksizler partisi Adalet Partisini de denedi, hesabını gördü, defterini dürdü; onu da ambara koyup kapısını kilitledi. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)* Peki, ya bu ambarın anahtarı nerede? İşte, bu anahtar bizim yakamızda. Biz diğer partiler gibi hayvan resimlerini amblem olarak seçmedik. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)*

“Memleketi komünizme götürecek parti, Adalet Partisidir. Bunun için de Adalet Partisi, yurdun neresine giderse gitsin, gittiği yerlerde kafasını selâmet kapılarına çarpıyor ve sersem oluyor. *(C.H.P. ve D.P. sıralarından gülüşmeler)* Adalet Partisi, zengini zengin, fakiri fakir yapan partidir. Bu memleketi komünistliğe götürecek odur. Cumhuriyetin ve milletin düşmanı odur” *(C.H.P. sıralarından “Bravo Erbakan” sesleri)*

Sayın Erbakan bir konuşmasında, Demirel’in 28 Eylül 1973 tarihinde Trabzon’da yaptığı konuşmaya da cevap vermiştir. Sayın Demirel 28 Eylül 1973 tarihinde Trabzon’da, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Millî Nizam Partisi yerine, muvazaa yoluyla Millî Selâmet Partisinin kurulduğunu bahsederek, “Kapatılan parti muvazaa ile kurulur” demiş ve bunun için kanunî tedbir istemiştir. İstitraten arz edelim, 31 Mart 1975 tarihinde Sayın Demirel’in bu konudaki yaptığı yalanlamayı, bu gazeteci delilleriyle ispatlamıştır.

Sayın Erbakan, Demirel’e cevabında şöyle demiştir: “Milletin %80’i Millî Selâmet Partisini destekliyor. Sen ona nasıl muvazaa Partisi diye konuşuyorsun? A be gafil, sen nesin ki?” *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar)* Sayın Erbakan, 18.10.1973 tarihli Milliyet Gazetesinde yayınlanan beyanatında ise şöyle söylü-

yordu: “3’üncü Cumhuriyet başlıyor. Mecliste 3 tane temel görüş ortaya çıkmıştır. Solcu zihniyeti C.H.P., millî görüşü biz temsil ediyoruz; renksiz zihniyeti Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Demokratik Parti. Renksizlerin özü, sömürdür; bir ufak mutlu azınlığın 40 milyon insanı sömürmesidir. Adalet Partisinin ruhu budur”

Şimdi, sormak hakkımız değil mi: Acaba, Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisi mi renklendi, yoksa, Millî Selâmet Partisi mi renksizleşti? Bir ufak mutlu azınlığı temsil eden Adalet Partisi mi 40 milyon insanı sömürmekten vazgeçti; yoksa, Sayın Erbakan da, Adalet Partisi ve Cumhuriyetçi Güven Partisiyle birlikte 40 milyon insanı sömürmeye mi başladı? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Adalet Partisi mi özünü ve ruhunu kaybetti; yoksa Adalet Partisinin ruhu Millî Selâmet Partisine mi girdi?

HASAN ÖZÇELİK (Ankara) — Allah şaşırtmasın; ruhunu kaybeden sensin.

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Bugün komünizm tehlike ve tehdidiyle mücadele için Demirel’in etrafında birleşen teşekkül, çevre ve kalemler, dün bu konuda ne diyorlardı? İşte bunun belgeleri, size arz edeceğim.

Bugün Sayın Demirel’i çok çok metheden ve Demokratik Partiye çok çok söven bir gazete: “Süleyman Bey’in günahı, Damat Ferid’in ihanetinden ağırdır. Türkiye’yi 12 Marta kadar, komünizmin eşiğine getiren eski Başbakan, Filistin Lideri ile gizli ilişki kurmuş. Demirel - Habbaş pazarlığı” Yine Adalet Gazetesinden: ...

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Hangi gazete?

MEHMET ALTINSOY (Devamla) — Adalet Gazetesi, Sayın Demirel’i çok çok metheden şimdi. Tarihini de vereyim isterseniz.

“Türk solcularına yurt dışından verilen emir: Demirel’i destekleyin! Merkezi Paris’te bulunan komünist örgütten gelen mektuplar: Komünizmi Demirel kadar destekleyecek Başbakan bir daha gelmez. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Demirel korkak, çekingen, tavizlere müsait bir mason olduğu için, davamıza ondan daha uygun Başbakan bulamazsınız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Demirel, Türkiye’de komünizm için teminattır, işte belgesi” diyor Adalet Gazetesi.

Bugün komünizmle mücadele gerekçesiyle Demirel’in etrafında toplandıklarını ne kadar iddia ederlerse etsinler, kendilerinden başka hiç kimseyi inandıramayacaklardır.

(Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil’in anlaşılamayan müdahalesi)

Bizimle bir alâkası olsa, bize bu kadar sövmezdi her halde.

Efendim, bu tarz gazeteler kimsenin değildir. Kimde çıkar görürlerse oraya giderler. Bize de bir müddet çıkar için geldi; biz fakir Partiyiz, umduğunu bulamadığı için şimdi daha yağlı yerlere yapıştı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türkiye bugün her zamandan daha fazla beynelmilel komünizmin tehlikesi altında gösterilerek ve Adalet Partisi Genel Başkanının kurduğu Hükümeti bu sebeple desteklediklerini söyleyenler, 12 Mart 1971 müdahalesinden evvelki günleri

düşünsünler; o günlerde neler söylediklerini hatırlasınlar. Sıkıyönetim mahkemelerinde, vatana hiyanetten, komünistlikten yargılananların sözlerini hatırlasınlar: “Demirel’in kıymetini bilmeliyiz. O’nu gözbebeğimiz gibi korumalıyız. O’nun zamanında geliştik. O’nun zamanında yer altından yer üstüne çıktık ve her türlü faaliyet gösterdik” diyenler kimlerdi? Bunları hatırlamak gerekir.

Kendi kaderlerini Sayın Demirel’in kaderiyle birleştirenler bir defa daha düşünsünler: Türkiye 12 Mart 1971’e geldiğinde işbaşında bulunanları tekrar işbaşına getirmek ve onları iktidar yapmak, komünizmle mücadele mi, yoksa komünizmin ekmeğine yağ sürme midir?

Muhterem arkadaşlarım, bu Hükümetin bir garip tarafına daha işaret etmek istiyoruz. 12 Mart’ı yerenlerle 12 Mart’ı övenler bu Hükümette birleştiler. 12 Mart’ta Sayın Demirel gitti, Sayın Melen geldi. 12 Mart 1971 tarihinde muhtıra ile uzaklaştırılan Demirel Hükümetinin sözcüsü eski bir Devlet Bakanının çıkardığı günlük gazete: “12 Mart CIA’nın eseridir”, diyor. 12 Mart 1971’den sonra Sıkıyönetim mahkemelerinde yargılananlarla aynı nakaratı tekrar etmiştir. Bizzat Sayın Demirel de, Ordunun kendisini Başbakanlıktan uzaklaştırmasını hazmedememiş, her zaman 12 Mart’a ve onu yapanlara en ağır hücumları yağdırmıştır. Sayın Demirel 6 Ekim 1973 tarihinde aynen şöyle demiştir: “12 Mart’ta Ordu, emrinde bulunduğu Hükümet ve Parlamentonun emrinden çıktı”

12 Mart’a alkış tutanlar, şimdi Sayın Demirel’in arkasında saf tutmuşlardır. Hattâ ibretle üzerinde durulacak bir husus da şudur: 12 Mart’tan sonra Başbakan olan Sayın Ferit Melen, şimdi Demirel Kabinesinde Millî Savunma Bakanıdır... (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Bilmiyoruz, bu durumu Sayın Ferit Melen nasıl izah etmektedir? Sayın Melen 18 Şubat 1973 tarihinde, 12 Mart’ın hedefini ve müsebbiplerini anlatmışlardır: “12 Mart Parlamentoyu veya başka bir devlet kuruluşunu bertaraf etmemiştir; o zamanki icrayı, yanı o zamanki Demirel Hükümetini işbaşından uzaklaştırmıştır”

Sayın Melen, 19 Şubat 1973 tarihli gazetelere geçen sözlerinde şöyle demektedir: “12 Mart olmasaydı, bu Meclisin üyelerinin çoğu hayatta olmayacaklardı” Sayın Melen bu sözüyle, herhalde, 12 Mart muhtırasına muhatap olanları ve o muhtıra ile gidenleri kastediyordu.

Şimdi, Sayın Melen onlarla beraberdir. Tabii, bu kendi takdiridir. Biz sadece tarihin ve Meclis tutanaklarının ibret dolu sayfalarına bu hususu kaydetmek için söylüyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, 1 Şubat 1974 günü Cumhuriyet Senatosuna ve Millet Meclisine sunulan C.H.P. ve M.S.P. Koalisyon Hükümetinin Programında yeni bir huzur döneminin açılacağı şu cümlelerle anlatılıyordu: Cumhuriyet Halk Partisi ile Millî Selâmet Partisinin kurdukları Hükümet ortaklığı, uzun süre millî bütünlüğümüzü zedelemiş, kalkınma hamlemizi güçleştirmiş, bazı tarihî yanlışların doğurduğu sun’î ayrılıklara da son veren bir yeni dönem açmaktadır. Ülkemizde bu ortaklık gerçek bir huzur döneminin de başlangıcı olacaktır”

Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Koalisyonunun nasıl bir dönemin başlangıcı olduğunu bizzat kendileri de, bütün Türk milleti de görmüş ve hükmünü vermiştir.

Şimdi, Sayın Demirel'in 6 Nisan 1975 günü okuduğu Hükümet Programı da şu cümlelerle yeni bir dönemin başladığını anlatmaktadır: Bu dönem bir huzur, kalkınma ve hamle dönemi olacaktır.

Yüzen ve gezen oylarla, pazarlıklarla ve türlü zorlamalarla kurulan ve en fenası, büyük bir siyasî ahlâk buhranını da beraberinde getiren bu Hükümetin nasıl bir dönemi başlatacağı ve başlatacak olduğunu hep beraber göreceğiz.

Yaşayan görür.

Yüce Meclise saygılar sunarım. (D.P. ve C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Altınsoy.

Söz sırası, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına Sayın Talât Oğuz'undur; buyurun efendim.

(C.H.P. sıralarından, “Grubu yok Sayın Başkan” sesleri)

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Sayın Başkan, istifalar nedeniyle grupları düştü, grupları yok artık.

BAŞKAN — Sayın Deniz, bize gelmiş bir bilgi yok efendim.

Sayın Oğuz halen Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu adına konuşacaklardır, Cumhuriyetçi Güven Partisi Grubu halen vardır efendim.

Buyurun Sayın Oğuz.

C.G.P. GRUBU ADINA TALÂT OĞUZ (Mardin) — Siyasî kurallara saygılı olmanızı istirham ediyorum.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Hükümet programı üzerinde Cumhuriyetçi Güven Partisi Millet Meclisi Grubunun görüşlerini, düşüncelerini ve temennilerini arz edeceğim. (C.H.P. sıralarından, “Ne grubu; grubunuz kalmadı artık” sesleri)

BAŞKAN — İstirham ederim değerli arkadaşlarım, hatibin konuşmasına mani olmaya hiçbirimizin hakkı yok. Sayın Sever, istirham ederim efendim.

TALÂT OĞUZ (Devamla) — Saygılı olun, saygılı olun demokratik kurallara...

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Türkiye, 14 Ekim 1973 seçimlerinden sonra, uzun süren bir hükümet bunalımı dönemi yaşamıştır. Güçlüklerle kurulan C.H.P. ve M.S.P. Koalisyon Hükümeti, Cumhuriyet Halk Partisinin bazı seçim ve parti hesapları yüzünden, bizzat Hükümet Başkanı tarafından bilerek ve isteyerek bunalıma sürüklenmiştir. Kıbrıs sorununun en önemli bir geçiş noktasında Cumhuriyet Halk Partisi tarafından bilerek çıkarılan hükümet bunalımı ülkemiz için çok zararlı olmuştur.

İstifa eden Ecevit Hükümetinin Cumhuriyet Halk Partisi kanadı, yeni hükümet kurulmadan nöbeti terketme ve görevi bırakma kararını açıklayınca, ortaya, hükümet bunalımını da aşan bir durum çıktı. Cumhuriyet Halk Partisi âdeta bir hükümet boşluğu ihdas etmek durumuna girmişti.

Değerli milletvekilleri, Sayın Irmak başkanlığındaki Hükümet ağır iç ve dış şartları gözetmek ve memleketi hükümet boşluğundan kurtarmak üzere kurulmuştur. Irmak Hükümeti daha kurulduğu günden itibaren, partilere dayalı, Parlamento çoğunluğunu güvenoyunu alabilecek normal bir hükümetin kurulma ihtiyacı herkes tarafından öne sürüldü. Bizzat Sayın Irmak, Yüce Meclise sunduğu Hükümet Programında normal bir hükümetin bir an önce kurulması ihtiyacını belirtiyor ve böyle bir hükümete görevi devretmekten mutluluk duyacağını söylüyordu.

Bugün programını görüşmekte olduğumuz ve dört parti ile, Türkiye'yi bunalımdan kurtarmaya azimli bağımsız arkadaşlarımızın güvenoyu vaatlerine dayanarak kurulmuş olan Hükümet, Türkiye'yi yedi aya yaklaşan bir bunalımdan kurtarmıştır.

Siyasî, iktisadî ve sosyal alanlarda memlekete ferahlık getirecek hizmetler vaat eden bugünkü Hükümet, daha şimdiden, yedi aylık bir bunalımı sona erdirmekle, milletimize ve Türk demokrasisine büyük bir hizmet yapmış bulunmaktadır.

Kıbrıs'ta milletimizin ve Yüce Meclisin gösterdiği örnek beraberlik ruhu ile ve Silahlı Kuvvetlerimizin kahramanlığı ile elde edilen askerî sonucu diplomatik alanda hiçbir çözüme bağlamadan, sadece oy ve seçim hesapları ile Hükümeti dağıtan C.H.P. şimdi de, Türkiye birçok dış tehlikelerle karşı karşıya iken ve milyonlarca yurttaşımız dertlerine eğilecek bir hükümetin güvenoyu alıp işe başlamasını sabırsızlıkla beklerken, türlü tertiplerle, hükümet bunalımını sürdürmeye çalışmaktadır.

Değerli milletvekilleri, aslında C.H.P., Türkiye'yi yalnız hükümet bunalımına, hatta hükümet boşluğuna sürüklemek yolunda çaba göstermekle kalmamıştır. C.H.P., Bütçe Komisyonunun kurulmasını, bütçenin, görüşülmesini engellemeye çalışarak, Türk Devletini bütçesiz bırakmaya da teşebbüs etmiş; fakat Yüce Meclisin büyük çoğunluğunun sağduyusu karşısında bu çabaları boşa çıkmıştır.

Değerli milletvekilleri, C.H.P. Parlamentonun, kanun tasarılarını görüşmesini de engelleyecek çabalara girişmiştir. Hükümet bunalımına bir de Parlamento bunalımı eklemek yolundaki çabaları da istedikleri sonucu vermemiştir. Devletin güvenliğini ve milletin hayatî meselelerini yüzüstü bırakmak pahasına hükümet bunalımını sürdürmek isteyenlerin, iktidarda bulundukları sırada büyük vatandaş kitlelerine çektiirdikleri acılar ortadadır. C.H.P. ucuzluk vaat etmiş görülmemiş derecede pahalılık getirmiştir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Bolluk vaat etmiş; darlık ve yokluk getirmiştir. İktisadî hayatta canlılık vaat etmiş yatırımları durdurmuş, yatırım şevkini kırmıştır. (A.P. ve M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Değerli milletvekilleri, sosyal adalet ve sosyal güvenlik, sözle sağlanamaz. Bütün ücretliler arasında en güç durumda olan emekli işçilerin hayat şartlarını ve geçim sıkıntısını Ecevit artırmıştır.

Kurulan Hükümet, geçim darlığı içindeki bu yurttaşları ferahlığa kavuşturmuştur.

Köy ve köylüye, işçilere, küçük esnaf ve sanatkârlara, yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerine, afetlerden zarar gören yurttaşlara, milyonlarca insana, elle tutulur gözle görülür hizmetler yapmaya kararlı olan yeni Hükümet, kurulduğu ve programını sunduğu andan itibaren memlekette sevinç yaratmıştır. Bu sevinci karamsarlığa çevirmek isteyenlere fırsat vermemek lâzımdır.

Değerli arkadaşlarım, kurulan Hükümet, büyük milletimizin geniş çoğunluğunun özlemlerine tercüman olmaktadır. Bu Hükümetin dayandığı siyasi güçler, milletimizin büyük çoğunluğunu temsil etmektedir. Milliyetçi partiler topluluğunun ve Türkiye'yi, yapıcı, milliyetçi bir hükümete kavuşturmak yolunda vatanseverce bir davranış içine giren çok değerli bağımsız parlamenterin güç bir geçitte yaptıkları hizmeti milletimiz takdir etmektedir. (A.P., M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Değerli milletvekilleri, "Milliyetçi Partiler Topluluğu"nun protokolünde ve Hükümet Programında yer alan milliyetçilik anlayışı, Anayasamızda ifadesini bulan toplayıcı, birleştirici, yükseltici milliyetçilik anlayışıdır. Milletimizin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan aziz ve büyük milletimizin, dünya milletler camiasının şerefli bir üyesi olarak, millî birlik ruhu içinde daima yüceltilmesini amaç bilen bu milliyetçilik anlayışı, ırk ve mezhep kavgalarını reddeder.

Hükümet, hür ve demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan, düşünce, vicdan ve inanç hürriyetine saygılı olacağını, aynı zamanda meşru nizamın ve kanun hâkimiyetinin korunmasına önem vereceğini programında çok açık şekilde belirtmiştir. Hükümetten, kanun dışı eylemlere karşı etkili tedbirleri alacağı yolundaki vaadini tam olarak gerçekleştirmesini dilemekteyiz.

Hükümet, Türkiye'nin gelişmiş ve sanayileşmiş bir ülke haline getirilmesi için yatırım ve kalkınma hamlesini yeniden harekete geçireceğini ve milletimizin malen ve maddeten kalkınması yolunda azimli gayretler sarf edeceğini belirtmektedir.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli ve yoksul zümreleri ve yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak zarureti, Hükümet Programında en açık ve en güzel ifadelerle yer almıştır.

Değerli arkadaşlarım, bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesi ve yurdumuzun Doğu ve Güneydoğu illeriyle, bütün gelişmeye muhtaç köşelerinin kalkındırılması için etkili tedbirler alınacağı ve bu amaçla özel planlar hazırlanacağı yolundaki Hükümet vaadini büyük bir memnuniyetle karşıladığımızı belirtmek isteriz.

Hükümet Programında köy hizmetlerine ayrılan yer ve bu konulara temas edilirken ortaya konan gerçekçi ve somut tedbirler gerçekten ümit vericidir.

Değerli arkadaşlarım, sosyal adalet ve sosyal güvenlik sözle gerçekleşemez. Bir taraftan sosyal adaletten bahsedip, öte yandan köylünün tarlasını gübresiz bırakan, işsizliği artıran, zamların yükünü daha çok köylüye ve dar gelirliyle yükleyen,

ücret artışlarının çok üstünde fiyat artışlarına yol açan Ecevit'in tutumuyla sosyal adalet bağdaşamaz. Kurulan, "Milliyetçi Partiler Topluluğu"nun ve vatansever bağımsızların Hükümeti, bu alanda gerçek hamleler yapacaktır. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Hükümetin sevinç uyandıran vaatleri arasında özellikle dikkatimizi çeken bazı hususları belirtmek isteriz:

Köy Kanunu günün icaplarına uydurulacaktır.

Köy hizmetlerinde köylüye yüklenen katılma payları kaldırılacaktır.

Emekli, yetim, dul, korunmaya muhtaç ve sakat kimselerin durumlarını düzeltmek tedbirler alınacaktır.

Köy muhtarlarına ödenek verilmesini sağlayan kanun tasarısı Meclise sunulacaktır.

Değerli milletvekilleri, köylü yurttaşlarımızın afetlere karşı korunması için tarım sigortası değiştirilip yaygınlaştırılacaktır.

Tarım ve orman işçilerinin sosyal güvenliklerini sağlayan kanun değişiklikleri Yüce Meclisin yardımıyla gerçekleştirilecektir. Sosyal güvenlikten mahrum olan tarım ve orman işçileriyle ilgili program hükümleri, gerçekten sosyal adaleti ve sosyal hukuk devletini gerçekleştirme yolunda önemli bir adım teşkil edecektir.

Orman içinde ve civarında yaşayan köylülerin iş ve gelir imkânlarını artıracak tedbirler alınacağını ve ağaçlama, teraslama, kesim ve çekim gibi orman içi hizmetlerden ve orman sanayiinden köylülerin daha geniş ölçüde yararlanmalarını öngören program hükümleri son derecede memnuniyet vericidir.

Yerli gübre üretiminin artırılması ve gübre fiyatlarında indirim imkânının, üretimi artıracak ve Türkiye'yi açlık tehlikesinden kurtaracak tarzda ele alınacağı vaadi büyük bir sevinç yaratmıştır.

Taban fiyat politikalarıyla ilgili olarak programda yer alan hükümler de memnuniyet vericidir. Programda da belirtildiği gibi, bu Hükümet, dili ile değil, gönlü ile; sözle değil, icraatla, yoksul zümrelerin yanında olacaktır.

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak, burs ve parasız yatılılık imkânlarını artırarak, kabiliyetli; fakat dar gelirli memleket evlâtlarının yetişme imkânlarını geliştirmek hedefi, Hükümet programında gerçekçi ve açık ifadelerle yer almıştır.

Değerli arkadaşlarım, Hükümet programında, kooperatiflere ve gönüllü kooperatifçiliğe, lânyık olduğu büyük önemin verileceği belirtilmektedir. Kooperatiflerin ve kooperatifçiliğin, birtakım özel kişilerin menfaatlerine ve siyasî amaçlara alet edilmesi önleneyecektir. Buna karşılık, kooperatiflerin ve kooperatif üstü kuruluşlarının, asli gayelerine uygun şekilde çalışmaları sağlanacaktır. Kooperatiflerin ve kooperatif üstü kuruluşlarının yatırım yapmalarının teşvik edileceği de programda öngörülmektedir.

Orman köylerinde kooperatifçiliğe özellikle önem verileceği programda belirtilmiştir. Köy İşleri Bakanlığı ile ilgisi olan ve köylerimizin kalkınmasına hizmet edeceğine inandığımız köy kooperatifleri bu Bakanlığın bünyesinde bırakılmıştır.

Buna karşılık, belli başlı ihraç mallarımızın ihracatını vahim şekilde aksatan, birçok pazarların rakip ülkelere kaptırılmasına yol açan bir hata düzeltilmekte ve Köy İşleri Bakanlığının büyük ithalât ve ihracat gibi, hiç de yetkili ve hazırlıklı olmadığı konularla meşgul edilmesi önlenmektedir.

BAŞKAN — Sayın Oğuz, usuli bir işlemi yerine getirmek üzere birkaç dakika izninizi istirham ediyorum.

Sayın milletvekilleri, çalışma süremiz bitmek üzeredir; ancak, Sayın grup başkanvekillerimizin müşterek imzalarıyla verilmiş bir önerge var; bu önergeyi onayınıza sunacağım.

“Millet Meclisi Başkanlığına Hükümet programı üzerinde Cumhuriyet Senatusunda yarın yapılacak görüşmelere imkân verilerek üzere, konunun bitimine kadar birleşime devam olunması hususunun Genel Kurulun tasviplerine sunulmasını arz ve teklif ederiz” diyor beş Sayın grup başkanvekilimiz.

Bu hususu Yüce Heyetin onayına sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ancak, bir hususta yine bir muamele yapmak zorundayım. Kürsüde bulunan dört kupaya oy kullanmayan Sayın üye var mı? Yok. Oylama işlemi bitmiştir.

Buyurun Sayın Oğuz,

TALÂT OĞUZ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bu Hükümetin kooperatif konusuna önem vermediği iddiası son derece haksızdır. Yayılması kararlaştırılan şey, köy kalkınmasını ilgilendiren işlerin Köy İşleri Bakanlığında bırakılması; dış ticaretle ilgili konuların ise, bu konuda ehliyet ve tecrübe sahibi olan Ticaret Bakanlığına verilmesidir. Pamuk konusunda işlenen hatanın Türkiye’ye milyarlarca mal olduğu meydandadır. Köy İşleri Bakanlığının, yetkisi dışında işlerle uğraşması köy kalkınmasını aksatırken, vatandaş, yağ gibi zarurî ihtiyaç maddelerinden mahrum bırakmıştır. Yapılan iş, partizanca maksatlarla işlenmiş olan bir hatayı düzeltmekten ibarettir.

Değerli arkadaşlarım, Hükümet programında, fakir hastaların ücretsiz tedavisi ve genel sağlık sigortası konusunda sevindirici hükümler yer almıştır.

Küçük esnaf ve sanatkârlarımızın dilek ve ihtiyaçları ilk defa bugünkü Hükümetin programında bütün yönleriyle ve gerçekçi şekilde yer almıştır. Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri kurma, dükkân ve atölye sahibi olma, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşma bakımından büyük ihtiyaçları vardır. Bu konuya programda açıklıkla yer verilmiştir. Yüzbinlerce yurttaşımızı sosyal güvenliğe kavuşturan BAĞ-KUR’un, kendisinden beklenen bütün hizmetleri yapabilecek hale getirilmesi, Hükümetin ilân ettiği hedefler arasındadır.

Grubumuzun öteden beri ısrarla savunduğu ve kanun tekliflerine konu yaptığı önemli bir husus da programda yer almıştır. Hükümet, esnaf ve sanatkârlarımızı ve çiftçi vatandaşlarımızı ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak, mümkün olan ölçüde basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmeyi vaat etmektedir.

Gecekondularda yaşayan yurttaşlarımızın ve deprem bölgelerindeki, felâket görmüş kimselerin dert ve ihtiyaçlarına da programda tatmin edici şekilde yer verilmiştir.

Hükümet programında dış politika konularına, sağlam, gerçekçi ve kararlı bir ifade ile yer verilmiştir. Grubumuz, Hükümet programının dış politika ile ilgili bölümünde yer alan ve haysiyetli bir dış politika anlayışının ifadesi olan görüşlere bütünüyle katılmaktadır.

Millî savunma ve millî güvenlik konusunun her gün biraz daha artan hayati önemi, Hükümet Programında çok iyi değerlendirilmiştir. Millî harp sanayiinin geliştirilmesi yolundaki program hükmünü yürekten destekliyoruz.

Hükümet programında TRT, millî eğitim, millî kültür ve diyanet işleri konularında belirtilen düşünceleri, Anayasamızın ve millî devlet anlayışının gereklerine uygun görüyoruz.

Değerli arkadaşlarını, Türk demokrasisinin güçlenmesi ve istikrarı açısından, siyasî partilerin seçim ittifakı yapabilmelerini öngören kanun teklifinin Meclise şevki hususunun Hükümet programında yer almasını memnuniyetle karşılıyoruz. Seçim Kanununda yapılması zarurî hale gelmiş değişiklikler yapılmadıkça ve seçimin Türkiye'ye istikrar getirmesi için gerekli adımlar cesaretle atılmadıkça, seçim, bunalımı uzatıp daha koyulaştırmaktan başka hiçbir işe yaramayacaktır. Seçim, demokrasilerde son çaredir. Bu çareyi de etkisiz ve faydasız kılacak bir tutum, memlekete zararlı olur. Seçim Kanunu düzeltilmeden yapılacak bir seçim, bunalımı uzatır ve daha tehlikeli bir hale getirir. Öncelik taşıyan sorun, hükümet sorunudur. Türkiye, aylarca sürecek seçim çalışmalarıyla vakit kaybedecek noktada değildir. Türkiye'nin, Parlamento çoğunluğunun samimî desteği ile icraat yapacak bir Hükümete ihtiyacı vardır. Yüce Parlamantonun desteğine ve güvenine sahip olduğu takdirde, kurulmuş olan Hükümetin, Türkiye'nin çözüm bekleyen meselelerine ciddi ve kararlı cesaretle eğileceği kanısını taşımaktayız.

Değerli milletvekilleri, toprak ve tarım reformunun uygulanmasında tarımsal verimliliği artıracak altyapı yatırımlarının tamamlanması, topraksız ve az topraklı çiftçilerin toprağa kavuşturulması amaçlarının bir arada gerçekleştirilmesi Anayasa gereğidir.

Bu arada, sulama, kredi, ziraî alet ve makine köylünün emrine verilmelidir.

Toprak ve tarım reformu uygulamasında, kamulaştırma bedellerinin, öncelikle reform bölgelerinde kurulacak sanayi yatırımlarına yöneleceğinin programda yer almasını memnuniyetle karşılamaktayız.

Değerli arkadaşlarım, dünyanın her tarafında radyo ve televizyon, haber hizmeti yanında, önemli eğitim ve kültür hizmeti görmektedir. TRT'nin, devletin, ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrif edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zararlı yayınlar yapmasının önlenmesi hususunda Anayasamızın 121'nci maddesindeki ilkelerin ışığı altında, demokratik kurallara uygun tedbirlerin düşünüldüğünü görmekle sevincimiz artmıştır.

Aziz arkadaşlarım, millî eğitimimizin, çözüm bekleyen büyük sorunlarla karşı karşıya bulunduğunu belirtmekte yarar vardır. Bir milletin kalkınmasında eğitim ve öğretim başlıca faktördür. Millî kalkınma, millî eğitim kalkınmasından ayrılmaz. Çeşitli ekonomik sistemlerle kalkınan ülkeler vardır; eğitimsiz kalkınan hiçbir ülke yoktur. Bütün vatan sathına eğitim ve öğretimi yaymaya mecburdur. Her alanda kalkınma için ilim adamı, uzman yetiştirmeye mecburuz. Eğitimde, sayı kadar kaliteye önem verilmesini zarurî addediyoruz. Kaliteli ve verimli eğitim getirmek zorunluğu mevcuttur. Türkiye'nin muhtaç olduğu insan gücünün yetişmesinde millî duyguları, fikrî seviyeleri, ahlâkî vasıfları yüksek öğretmenlerin vazifeleri büyüktür. Türkiye'nin kalkınmasında, yükselmesinde çok önemli görev alan öğretmenlerimizin maddî ve manevî huzur içinde çalışmalarını sağlayacak tedbirlerin alınması zaruretine inanıyoruz. Bunun Hükümet programında belirlenmesini görmekle memnuniyetimizi belirlemekte yarar görüyoruz.

Öğretimin her dalında fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması en önemli bir konudur.

Değerli milletvekilleri, öğrenimdeki gençlerimizin bütün maddî ve manevî olanaklara kavuşturulması lüzumuna inanıyoruz. Atatürk milliyetçiliği etrafında birleşen bir gençlik gerçek manada Türk milletinin umudu olmalıdır. Gençliği, her türlü yıkıcı tahrik, siyasî çıkar, art fikirler dışında tutmanın bir vatan borcu olduğuna inanmaktayız.

Bir milletin kalkınmasında manevî değerlerin büyük bir katkısı bulunduğuna inanıyoruz. Ahlâk ve fazilet esası üzerine kurulan İslâm dininin bütün ilkelerini, lâiklik esaslarının ışığı altında, Anayasanın esprisi içinde bütün vatan sathına yaymanın, bütün din görevlilerinin maddî ve manevî yönden huzurlarının temini için gerekli imkânın yaratılmasının zaruretine inanıyoruz ve Hükümet Programında buna değinildiğini görmekle memnuniyetimizi belirtmek istiyoruz.

Türkiye'nin, hür ve demokratik bir rejim içinde, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren hür teşebbüs ve mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistemle kalkınmasının sağlanacağını Hükümet programında yer alması bizi sevindirmiştir.

Değerli milletvekilleri, Sayın Demirel Hükümetinin Programı büyük bir itina ve vukuf, ciddiyetle, memleket gerçeklerine uygun bir şekilde hazırlanmıştır. Türk milletinin çeşitli dertlerine ve memleketin sorunlarına isabetle parmak basılmıştır.

C.G.P. Grubu Hükümete güvenoyu verecektir.

Bunalımın sona ermesini ve büyük ümitler uyandırmış olan Hükümetin başarılı hizmetler yapmasını Allah'tan diliyor, Yüksek Heyetinizi C.G.P. Grubu adına saygılarla selâmlıyorum. (A.P., C.G.P., M.S.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Oğuz.

Sayın Türkes, isteğiniz üzerine zabıtları da getirerek inceledim efendim. C.H.P. Sayın Grup Sözcüsünün konuşmasında, sizinle ve partinizle ilgili olan bazı hususlar var.

Hangi konularda açıklama veya sataşma iddiasındasınız? Bunu açıklamanız mecburiyeti İttüzüğün zorunlu bir halidir; buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana) — Arz edeyim efendim: “Devlet kuvvetlerine karşı güvensizlik gösteriyor; devlet kuvvetlerine karşı kuvvet hazırlıyor; askerî eğitim yaptırıyor; askerî eğitim gören gençlik teşkilâtı kuruyor” iddiasında bulundular ve bunun gibi, gerçekle katıyen alâkası olmayan, bizim asla düşünmediğimiz fikirleri bize isnat ettiler.

BAŞKAN — Efendim, bir gazeteye izafeten C.H.P. Grubu Sözcüsü bu konuları işlemiştir.

Açıklama hakkınız vardır, buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Cumhuriyet Halk Partisinin değerli Sözcüsü Partisinin görüşlerini ifade ederken, ne şahsen benim, ne de Partimin hiçbir zaman uygun bulmadığı, düşünmediği ve daima karşısında olduğu düşünceleri ve fiilleri bize iftira olarak isnat etmiştir. Her zaman yaptıkları gibi, bu usule başvurarak kendilerine siyasî yarar temin etme gayesi gütmüşlerdir.

Gerçek dışı konuşmalarla siyasî yarar temin edilmez.

Ben, bu hareket tarzını, gerek Sayın Uğur’un, gerek Sayın Cumhuriyet Halk Partisinin durumuna yakıştıramıyorum.

Bakınız Sayın Uğur neler söylüyor. Bu kürsüde, milletin huzurunda, değerli milletvekillerinin huzurunda yapmış olduğum konuşmalarımı alıyor ve ne ifadelerimde bulunan, ne de hiçbir zaman kastetmediğim düşünceleri bana mal etmeğe çalışıyor: “Memleketin sağlam kuvvetleri var” şeklindeki cümlemi alarak, “Bununla devlet kuvvetlerini kastetmiyor; devlet kuvvetlerine güvensizlik gösteriyor. Bununla, kendi komandolarını kastediyor” diyor.

Bu, tamamiyle gerçek dışı bir beyandır. Biz, devlet kuvvetlerini, memleketin en sağlam kuvvetleri olarak kastediyoruz. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Daima devlet kuvvetlerinin yanında bulunduk. Hiçbir zaman devlet kuvvetlerine karşı çıkmadık.

NECDET UĞUR (İstanbul) — İhtiyacı yok ki!

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Devamla) — Milliyetçi gençlik, bizim “Bozkurtlar” dediğimiz, gerek Partimizin gençlik teşkilâtı, gerek milliyetçi gençler, daima devlet kuvvetleriyle elbirliği etmişler, onlara yardımcı olmuşlar, kanunlara, nizamlara bağlı hareket etmişlerdir. (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Ne sıfatla, hangi yetkiyle, ne sıfatla? (C.H.P. sıralarından “Hangi sıfatla?” sesleri)

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Devamla) — Devlet kuvvetlerine karşı silah çekenler, komünistlerdi. Orta Doğu Tek-

nik Üniversitesinde saatlerce, devletin jandarma gücüyle, polisiyle silahlı çatışma yapan, komünist gençlerdi. (A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Mahkemelerde hesap veriyor onlar.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Bundan büyük yalan yok; bundan büyük iftira olamaz.

HASAN YILDIRIM (Kars) — Yüzde doksanına, “Komünist” diyemezsin; ayıp, ayıp.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Milliyetçi gençler hiçbir zaman devlet kuvvetlerine karşı çıkmamış; devlet kuvvetlerini desteklemiş, onun emirlerine itaat etmiştir. (A.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Arandığı zaman ele bombalar geçiyor, demir çubuklar geçiyor ele.

BAŞKAN — Sayın Baykal, çok rica ediyorum efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Sayın Uğur... (Balıkesir Milletvekili Orhan Üretmen ile Bolu Milletvekili Müfit Bayraktar arasında tartışmalar, C.H.P. ve A.P. sıraları arasında karşılıklı gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Üretmen, Sayın Üretmen, istirham ediyorum, efendim.

Sayın Orhan Üretmen, istirham ediyorum. Bir daha ikaz ediyorum sizi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın Bayraktar, siz de sakın olun efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Sayın Necdet Uğur, ileri sürmüş olduğu iddialara eğer kendisi de hakikaten inanıyor idiyse, bu kürsüye gelinceye kadar acaba niye bekletti? Niçin savcılıklara başvurmadı? Niçin savcılıklara ilgili delilleri, vesikaları vermedi? Çünkü, bahsettiği tutumlar kanunlarımıza göre büyük suçlardır. Bir partinin silahlı eğitim yaptırması, bir partinin askerî eğitimle teşkilât kurması, bir partinin veyahut herhangi bir kişinin devlet kuvvetlerine karşı silahlı kuvvetler hazırlaması... Bunlar büyük suçlardır. Bunları niçin savcılıklara götürmüyorlar? Niçin bunu yapanları mahkeme huzuruna çıkarmıyorlar da, bu kürsüye gelip, bu kürsüden birtakım yalan ve iftiralarla, tamamiyle Anayasa çerçevesi içinde, kanunlar çerçevesi içinde hizmeti kendine şiar edinmiş olan bir siyasî partiyi, kendi siyasî rakipleridir diye lekelemeye çalışıyorlar? (A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)

MEHMET ZEKİ TEKİNER (Nevşehir) — Allah Allah, rakibe bak!

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Necdet Uğur’a bir tavsiyem var. (C.H.P. sıralarından “Kendine” sesleri) Sayın Necdet Uğur, hareketlerinde, davranışlarında,

zibidi zaptiye zihniyetine dayanan jurnalcılıktan vazgeçmelidir. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Türkeş... Sayın Türkeş...

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Zibidi zaptiye zihniyetine dayanan jurnalcılıktan vazgeçmeli... (C.H.P. sıralarından *şiddetli gürültüler, kürsüye yürümeler, “Sözünü geri al” sesleri*)

AZMİ YAVUZALP (Niğde) — Sözünü geri alsın, Başkan.

BAŞKAN — Sayın Türkeş... (C.H.P. sıralarından *gürültüler*)

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Çanakkale’yi unutma, hatırla Çanakkale’yi Türkeş.

BAŞKAN — Efendim, istirham ediyorum, lütfen yerinize oturun efendim. (C.H.P. sıralarından *gürültüler*) Lütfen yerinize oturun efendim, gerekli ikazı yapacağım efendim, istirham ediyorum, rica ediyorum.

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Murat Bayrak’a sor, Çanakkale’yi bastınız, hepsini gördük Türkeş.

BAŞKAN — Rica ediyorum Sayın Usumi, Sayın Usumi...

SADULLAH USUMİ (Balıkesir) — Çanakkale’yi unutma.

BAŞKAN — Sayın Usumi, Sayın Usumi istirham ediyorum efendim, lütfen yerinize oturun.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Bunların aksini mahkemelerde ispat etmeye hazırız, siz de yalanlarınızı ispat edin. (C.H.P. sıralarından *gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Türkeş, sözünüzü kestim; bir dakika, istirham ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Siz de yalanlarınızı ispat edin. Yalancı...

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Senin baban zibidi; ahlâksız! Utanmaz mısın sen be?

BAŞKAN — Sayın Türkeş, istirham ediyorum, rica ediyorum, burada, “Sayın Türkeş” diyorum efendim, dinlemek zorundasınız.

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Fransa’daki eroin kaçakçılığından bahset.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Kanlı Majeste.

BAŞKAN — İstirham ediyorum, rica ediyorum oturun efendim.

Sayın Türkeş, konuşmanızda, “Kaba ve yaralayıcı söz” söylediniz; İçtüzüğümüzün tabiri bu. İstirham ediyorum, bu “Zibidi” kelimesini geri alın efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Bir dakika Sayın Başkan, söyleyeceğim... (C.H.P. sıralarından *gürültüler*)

BAŞKAN — İstirham ediyorum, rica ediyorum Sayın Deniz, oturun efendim. (C.H.P. sıralarından *gürültüler*)

HÜSEYİN DENİZ (Malatya) — Utanmaz mısınız sen be?

BAŞKAN — İstirham ediyorum oturun. Sayın Deniz, Sayın Deniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Efendim, celseyi sağlıklı yürütmek istiyorum Sayın Yıldırım, yardımcı olun, istirham ediyorum.

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Fransa'daki eroin kaçakçılığından bahset, eroin kaçakçılığından bahset.

BAŞKAN — Ayrı ayrı bütün arkadaşlarımın ismini saydırmak zorunda bırakmayın. Sayın Erçelik, istirham ediyorum efendim, rica ediyorum, oturun lütfen. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Sayın Erçelik, Sayın Erçelik... Devam edemeyeceğim Sayın arkadaşlarım bu celseye, celseye devam edemeyeceğim, istirham ediyorum.

Sayın Türkeş, konuşmanızda “Zibidi” tabirini kullandınız, istirham ediyorum geri alın sözünüzü lütfen, sözünüzü lütfen geri alın.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Sayın Başkan, söyleyeceğimi lütfen dinleyin.

BAŞKAN — Almazsanız, sözünüzü kesmek zorunda kalacağım efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Söyleyeceğimi dinleyin. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Başkan, ben bu sözü Sayın Uğur'un şahsına söylemedim; bu sözümü Sayın Uğur'un şahsına söylemedim.

BAŞKAN — Ne diye söylediniz efendim?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Sayın Uğur'un şahsına söylemedim.

BAŞKAN — Ne için söylediniz Sayın Türkeş?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Bu, bu zihniyete yaraşan şekilde bir jurnalcılığa benziyor; bu sözleri dedim.

BAŞKAN — İstirham ederim; rica ediyorum, lütfen sözünüzü geri alın.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Geri aldım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından “Mikrofon, mikrofon” sesleri)

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Geri aldım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Daha çok ağız değiştireceksin.

ORHAN EYÜPOĞLU (İstanbul) — Ahlâksız.

O. YILMAZ KARAOŞMANOĞLU (Rize) — Başbakan yardımcısısın.

BAŞKAN — İstirham ediyorum Sayın Karaoşmanoğlu, Sayın hatip sözünü geri alıştır efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Arkadaşlar, siz de yalan ve iftiralarınızı geri alacaksınız; siz de yalan söylüyor ve iftira ediyorsunuz; siz de bunları geri alacaksınız. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Siz bağışlamakla çağışmakla beni yıldıramazsınız. (A.P. ve M.S.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler) Asla Yılmam.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Baykal, Sayın Baykal, hatibi izlemek imkânı verin, istirham ediyorum efendim. Sayın Güngör... (C.H.P. sıralarından gürültüler)

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Kabadayılıkla beni yıldıramazsınız. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, Sayın milletvekilleri, oturumu tatil etmek zorunda kalacağım efendim.

HÜSEYİN ERÇELİK (Denizli) — Eroin kaçakçılığından bahsetsene.

BAŞKAN — İstirham ediyorum Sayın Erçelik, sözünü geri aldı hatip; bana, hatibin konuşmasını takip etme imkânını veriniz; istirham ediyorum efendim. (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Türkeş, bir dakikanız kalmıştır efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Sayın Başkan.

BAŞKAN — Konuşmanıza arayı dâhil ettim efendim; bir dakikanız kalmıştır.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Şahsınız adına cevap veriyorsunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Söyleyeceğim çok şeyler var.

BAŞKAN — Söyleyeceğiniz çok şeyler var; ama Sayın Türkeş, İttüzüğümüz genel konuşma süresini şahıslar adına 10 dakika olarak sınırlamış bulunmaktadır. İstirham ediyorum efendim, rica ediyorum.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — İttüzük bilmez O, bir ihtilâl bilir.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Sayın Uğur, konuşmasında bana birtakım iftiralar isnat ederek.

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Sana tenezzül etmez be.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — ...Benim, Hükümette görev alamayacağımı ifade ettiler.

Sayın arkadaşlarım, 10 yıldır ben, Türk milletinin iradesi ile, bu şerefli Meclisin üyesiyim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Eğer, Sayın Uğur’un dedikleri doğru olsa, bu büyük millet beni bu Meclise lâıyk görerek seçmezdi. (Gürültüler) Eğer sizde arkadaşlar insaf, vicdan varsa, bu yalanlardan vazgeçiniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Karsu, hatibi izleme imkânını verin, istirham ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — 27 Mayıs’tan bahsettiler arkadaşlar. Bu ayrı bir hikâye... (C.H.P. sıralarından “Hangi hikâye, hangi hikâye?” sesleri; şiddetli gürültüler)

Arkadaşlar, 27 Mayıs’ta (C.H.P. sıralarından gürültüler) 27 Mayıs’ta ben memlekette gerçek demokrasinin kurulması için çalıştım; memlekette demokrasi kalsın diye çalışmadım. (Gürültüler)

İLHAMİ ÇETİN (Yozgat) — Seni Gürsel niye kovdu?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Ama memlekette gerçek demokrasinin vücut bulmaması için çalışanlar, kendi menfaati peşinde koşanlar vardı. (Gürültüler)

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — 27 Mayıs hikâye değil.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, Sayın Türkeş, söz süreniz bitmiştir efendim; rica ediyorum bitirin.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Sayın arkadaşlarım, Sayın Başkan söz süresinin bittiğini bildirmişlerdir. Sayın Başkana saygılıyım. Sözümü burada bağlayacağım; fakat bu hattı hareketiniz hiçbir şekilde, ne Cumhuriyet Halk Partisinin, iddia ettiğiniz, demokrasiye bağlılık zihniyetine, ne fikir özgürlüğüne hürmet zihniyetine uymaz. Burada söylediklerinizi her yerde cevaplandıracağım arkadaşlar. Her hareketinizin aynıyle misillemesini, cevabını alacaksınız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından “Yuh” sesleri, şiddetli gürültüler)

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

ORHAN EYÜPOĞLU (İstanbul) — Saygıyı sen bundan sonra göreceksin.

İLHAMİ ÇETİN (Yozgat) — Kaçaksın sen, korkaksın.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, Sayın arkadaşlarım... Sayın milletvekilleri, istirham ediyorum efendim, sükûneti temin edelim. (Gürültüler)

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan...

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Seni Menderes katili seni...

BAŞKAN — Sayın Uğur, bir şey mi söylüyorsunuz efendim?

KADİR ÖZPAK (Uşak) — Seni Menderes katili seni...

BAŞKAN — Sayın Özpak, Sayın Özpak, istirham ediyorum efendim. (Gürültüler)

Buyurunuz Sayın Uğur, bir şey mi söylüyorsunuz efendim?

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Eker, Sayın Eker. Buyurunuz efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, konuşmacı, konuşmasının çeşitli yerlerinde, kimsenin tutanaklara bakma ihtiyacını duymayacağı kadar sık sık - zatîâlinizin de hatırlayabildiği gibi - beni yalancılık ve iftiracılıkla nitelendirdi; söylediklerimin de yalan ve iftira olduğunu söyledi.

Son söylediği sözü geri aldığını ifade ettiniz. Bunun için değil; son söylediği söz kendi ayıbidir en azından; ama son söylediği sözlerdeki yalancılık ve iftiracılık isnadı benim partim ve kendim için çok daha önemlidir.

Bu bakımdan, aynı hakka dayanarak söz istiyorum.

Çok fazla tekrar ettiği; bütün Meclis huzurunda cereyan ettiği, ve şimdi kendisine sorarsanız tekrarlamakta hiçbir beis görmeyeceği için hemen söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Uğur, “Yalancılık” deyimini Sayın Türkeş kullanmışlardır.

Bu konuda size söz veriyorum efendim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Bravo Başkan (!)

BAŞKAN — Efendim, yönetimi hiç kimsenin keyfine göre yapmıyorum; İçtü- züğe uygun olarak yapıyorum, istirham ediyorum.

Buyurun Sayın Uğur.

Sayın Uğur istirham ediyorum, yeni bir sataşmaya meydan vermemek suretiyle konuşun.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Başkan, ben de bir şey istirham ediyorum. Benim süremi hesaplarken, lütfen, yalnız benim kullandığım süreyi sayınız; benim kullanmama mani olan süreyi saymayınız.

BAŞKAN — Efendim, biz zamanı hesap ediyoruz Sayın Uğur; buyurun.

NECDET UĞUR (Devamla) — Çok teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Biraz evvel burada konuşurken, böyle bir Hükümette böyle bir zatın Başbakan Yardımcısı olmasının, büyük Türkiye için, Ülkemiz için ve demokrasi için büyük bir talihsizlik olduğunu söylemiştim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar, A.P. sıralarından gürültüler)*

Yaptığınız her gürültüyü süremden çıkarıyorum. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — İstirham ediyorum efendim, lütfen oturun.

Sayın Adil Demir, istirham ediyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — Beyefendi, çığırından çıkardınız.

BAŞKAN — İstirham ediyorum efendim, yardımcı olmazsanız elbette çığırından çıkar. İstirham ediyorum, rica ediyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — Niye istirham ediyorsunuz?

NECDET UĞUR (Devamla) — Yalnız memleket için değil, Demirel için, Sayın Demirel için, Partisi için de talihsizlik olacaktır, göreceksiniz bunu. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Şimdi, ellerinizi vicdanlarınıza koyunuz değerli milletvekilleri, sorumluluk içerisinde olduğunuzu düşünerek ellerinizi vicdanınıza koyunuz; bu zat, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakan Yardımcılığına yaklaşıyor mu? (A.P. sıralarından “Yaklaşıyor” sesleri; C.H.P. sıralarından gürültüler)

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Haydut o, haydut.

NECDET UĞUR (Devamlı) — Söylediği sözlerle bakınız, kullandığı ifadelere bakınız!

Değerli milletvekilleri bakınız ne diyor; benim burada söylediklerimi kelimesi kelimesine tekrarladi; diyor ki: “Benim kuvvetlerim, devlet kuvvetlerine yardımcı oluyor”

Sen bu yetkiyi kimden aldın? Sen kimsin, sen kimsin? (C.H.P. sıralarından “Haydut” sesleri) Asıl mesele burada: Kendisinin kuvvetleri var! Hangi hakla hangi hakla? Sen, sade bir Türk vatandaşısın. Sen, devlet kuvvetlerine yardım edecek adam mısın? (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum, hatibi izleme imkânı verin bana, istirham ediyorum, rica ediyorum.

Sayın Uğur, Meclise hitaben, istirham ediyorum.

NADİR LÂTİF İSLÂM (Sakarya) — Konuşmasını öğren.

BAŞKAN — Sayın İslâm, rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamlı) — Sinir zaafın var, sinir. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — İşitemiyorum, istirham ediyorum, lütfen sükûnetle takip edin konuşmayı

NECDET UĞUR (Devamlı) — Bu süreyi, konuşmama mâni olduğunuz ölçüde süremden çıkaracağım; bunu bilirsiniz; ya dinleyeceksiniz, ya da süremden çıkarıyorum; saatim elimde. Hakkımı katiyen vermeyeceğim.

BAŞKAN — Sayın Uğur, istirham ediyorum...

NECDET UĞUR (Devamlı) — Ama, hakkımı almalarını hesap ediniz.

İşaret etmek istediğimiz tehlike buydu. Bize diyor ki; “Niçin sen savcılığa gitmiyorsun? Niçin bunları söylemiyorsun?”.

Şimdi, beni dinleyen arkadaşlar; Yüce Meclis kürsüsünden millete hitap ediyorum. Kimlere? Şehir halkına; köylülere; öğrencilere hitap ediyorum: Kurduğu teşkilâtı liselere kadar götürdü, lisedeki öğretmenler üzerine bile bir terör kurdu. Kim oluyorsun sen, kim oluyorsun sen? (A.P. sıralarından “Sen kim oluyorsun?” sesleri) Şimdi aynı adam, lise talebeleri üzerinde bile...

BAŞKAN — Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamlı) — ...Acımasızca terör yaratmak isteyen ve silah zoruyla...

BAŞKAN — Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — ... Terör yaratmak isteyen adam

BAŞKAN — Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — ...Hükümet Başkam olarak emir veremez.

BAŞKAN — Sayın Uğur, Sayın Uğur, istirahat ediyorum, “Kim oluyorsun sen?” sözünü bir daha tekrarlamayın efendim; rica ediyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — “Sen kim oluyorsun?” diyor, siz, “Bu sözü bir daha tekrarlamayın” diyorsunuz... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, istirahat ederim, rica ederim. Bu şekilde yönetemem bu Meclisi.

Sayın Demir, oturumun başından beri siz çok heyecanlısınız. İstirham ediyorum, rica ediyorum, sakın olun.

ADİL DEMİR (İzmir) — “Sen kim oluyorsun?” diyor.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Evet. Vatandaşın başka nesi var? Sade vatandaşın başka ne özelliği var bunun? Ne özelliği var? (A.P. sıralarından gürültüler, “Yuh” sesleri)

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Başbakan Yardımcısı.

FAİK KIRBAŞLI (Burdur) — Sen kim oluyorsun?

NECDET UĞUR (Devamla) — Ben sade bir Türk vatandaşımı. O kim, O kim? Kim O? (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Hepimiz, müzakerelerin selâmetle yürümesinden sorumluyuz.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — O, Türkiye Cumhuriyetinin Başbakan Yardımcısı. (A.P. sıralarından gürültüler, yer yer ayağa kalkmalar)

BAŞKAN — Sayın Tercan...

NECDET UĞUR (Devamla) — Vatandaş... O kim, O? İnsan öldürmek yetkisini, insanlara saldırmak hakkını kimden alıyor? (A.P. sıralarından gürültüler, kürsüye yürümeler)

İSMET SEZGİN (Aydın) — Bir parlamenter olarak beni dinlemenizi rica ediyorum Sayın Başkan.

ADİL DEMİR (İzmir) — Nezakete davet edin. Konuşmasını bilmiyor.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi bunları bırakınız...

İSMET SEZGİN (Aydın) — Size frak giydiriyoruz; güpegündüz frak giydiriyoruz; bunun manasını anlayınız lütfen. Rica ediyorum anlayınız efendim.

BAŞKAN — Sayın Sezgin, takip etme imkânını bulamıyorum. Konuşmayı izleyemiyorum efendim.

DOĞAN ARASLI (Kars) — Hangi sıfatla konuşuyor bu adam yahu?

BAŞKAN — Sayın Sezgin, konuşmayı takip etme imkânından mahrum bırakıyorsunuz beni efendim. İstirham ediyorum, rica ediyorum. Hatibin konuşmasını sükûnetle takip edin efendim. (A.P. sıralarından gürültüler)

İSMET SEZGİN (Aydın) — Sayın Başkan, size frak giydiriyoruz, frak...

BAŞKAN — Bunu çok tekrarladınız Sayın Sezgin. İstirham ediyorum efendim.

İSMET SEZGİN (Aydın) — Rica ederim...

BAŞKAN — Çok rica ederim Sayın Sezgin, bunu bir daha tekrarladınız.

İSMET SEZGİN (Aydın) — Frak giyiyorsunuz. Bunun manasını anlayınız efendim.

BAŞKAN — İstirham ederim, sizden anlayacak değilim Sayın Sezgin. Çok rica ederim, lütfen yerinize oturun efendim.

ZEKİYE GÜLSEN (Çanakkale) — Sana bu konuşma az bile...

ETEM EKEN (Çorum) — Ne konuşuyor daha bu zibidi?

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen yerlerinize oturun efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın milletvekilleri, saatimi hesapladım. Daha üç dakika konuştum. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Tümer...

EMİN BİLEN TÜMER (Adana) — Sayın Başkan, ben bir şey yapmıyorum.

BAŞKAN — Lütfen, lütfen efendim...

Sayın Özçelik, Sayın Özçelik, istirham ediyorum efendim.

Efendim, bana izleme imkânı verin. Bana izleme imkânı verin. İstirham ediyorum, rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Üç dakika konuştum, ötekileri siz aldınız.

BAŞKAN — Sayın Uğur, ben hesap ediyorum efendim; rica ediyorum.

NECDET UĞUR (Devamla) — Tamam.

Şahit gösteriyorum Meclisi konuştuğum dakikalar için. Bir dakikamı bile vermeyeceğim, hakkımı kullanacağım. (A.P. sıralarından gürültüler)

Şimdi arkadaşlar, burada ciddî bir konuyu konuşuyoruz. Şimdi, bir Hükümet kuruluyor, bu Hükümetin Başbakanı var, bu Hükümetin Millî Savunma Bakanı var, bu Hükümetin İçişleri Bakanı var, bu Hükümetin güvenlik kuvvetleri var. Bu Hükümet eğer, emrindeki güvenlik kuvvetleri üzerinde, asayiş bozan her türlü anarşik hareketlere sebebiyet verenlerin hiçbirisini tutmadığı intibanı vermezse, memlekette olaydan geçilmez. Bu Hükümet şimdi, nasıl, böyle bir zihniyetle, böyle bir zihniyetin... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Eker, Sayın Eker, rica ediyorum efendim. Sayın Eker, rica ediyorum efendim, rica ediyorum oturun efendim. (A.P. sıralarından gürültüler; A.P. ve C.H.P. sıralarından yer yer ayağa kalkmalar)

NECDET UĞUR (Devamla) — Şimdi, eğer kendisinde bir devlet adamı niteliği olsaydı, gelip burada, yapılacak olanın, burada beklenilenin aksine, sinirlerine mağlup olup, küçük, basit birtakım hakaret kelimeleriyle içini boşaltma küçüklüğüne düşmezdi.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum Sayın Uğur, “Küçüklük” sözünü, istirham ediyorum, lütfen siz de geri alın efendim. Çok rica ediyorum Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Aldım...

BAŞKAN — Çok rica ediyorum, Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Aldım...

Efendim, bir devlet adamına yakışan bu idi; onun durumunda olan devlet adamına - devlet adamı olsa idi eğer - yakışan bu idi. Diyecekti ki, “Ben Başbakan Yardımcısıyım. Türkiye’de, hiçbir örgütle benim ilişkim yoktur, - silah taşıyorlar; eğitim yaptık falan değil - hiçbir örgüt, başı darda kaldığı zaman, suç işleyip karakola gittiği zaman bana telefon edemez ve ben onlar adına tavassutta bulunmam. Ben, devlet kuvvetleri üzerine, başkanlık yaptığım örgüt adına hiçbir baskı yapmayacağım. Onlar herhangi bir olayla karakola giderse, güvenlik kuvvetleri ile bir meselesi olursa, işte Hükümet şahidim olsun ki, ben katiyen karışmayacağım. Başbakan Yardımcısı olduğum sürece, bu örgütle benim irtibatım kesilmiştir”

Devlet adamı bunu söyler; gelip küfür etmez. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Uğur, bir dakikanız var efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Kaç dakikadır hakkım Sayın Başkan?

BAŞKAN — Bir dakikanız var.

NECDET UĞUR (Devamla) — Sayın Başkan, hakkım kaç dakika?

BAŞKAN — Efendim, şahsınız...

NECDET UĞUR (Devamla) — 10 dakika, ben sekize on kala...

BAŞKAN — Efendim, şahsınız adına 10 dakika konuşma hakkınız var.

NECDET UĞUR (Devamla) — Tamam. Ben sekize on kala başladım, saat sekiz.

BAŞKAN — Efendim, siz saat 19.30’da başladınız Sayın Uğur.

NECDET UĞUR (Devamla) — Aman efendim, saat sekize on kala başladım, saat elimde.

BAŞKAN — Saat 19.30’da başladınız efendim. (A.P. sıralarından gürültüler)

NECDET UĞUR (Devamla) — Hayır, hakkımı vermeyeceğim size.

ÜNAT DEMİR (Muğla) — Sizin yaptığınız iş o.

BAŞKAN — Sayın Demir, çok rica ederim efendim.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Başkana saygı.

NECDET UĞUR (Devamla) — Onun tarafından şartlandırılmışlarsa onun baskısı altında ürkütülmekte olan insanların da hakkını burada savunacağım ve

ona dokundurtmayacağım. Bu benim bir yurttaşlık görevim; bu partinin görevi. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Cevapla alâkası var mı Sayın Başkan?

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım...

BAŞKAN — Sayın Uğur, lütfen sözlerinizi bağlayın efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, eğer bu memlekette komandolar, üniversitelerde, sokaklarda, işyerlerinde cirit atarlarsa, her olayın altından onlar çıkarsa, birtakım derneklere hücum ederler, insanları bıçaklarsa...

BAŞKAN — Bir dakikanız kaldı efendim.

NECDET UĞUR (Devamla) — ...Ve onların başı da, bu memlekette Başbakan Yardımcısı olursa; böylesine bir memlekette huzur olmaz, asayiş sağlanmaz. Bunun cezasını en fazla, en çok da, siz Adalet Partililer çekersiniz. Devamı olduğunuzu iddia ettiğiniz Demokrat Partiden yeterince ders almamışınız, daha çok çekecekleriniz var. Kendi kaderinizi kendiniz çıziyorsunuz.

BAŞKAN — Süreniz... Sayın Uğur... Sayın Uğur...

NECDET UĞUR (Devamla) — Hepinizi saygılarımla selâmlarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Uğur. (C.H.P. sıralarından alkışlar; A.P. sıralarından “Yuh” sesleri)

Sayın milletvekilleri, Oturuma saat 20.15'te toplanmak üzere, yarım saat ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.46

İKİNCİ OTURUM**BAŞKAN:** *Başkanvekili Memduh Ekşi***DİVAN ÜYELERİ:** *Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)**İdris Arıkan (Siirt)***Açılma Saati:** 20.20

BAŞKAN — Millet Meclisinin 63'üncü Birleşiminin 2'nci Oturumunu açıyorum.

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere devam ediyoruz.

Söz sırası, Adalet Partisi Grubu adına Sayın İlhami Ertem'de; buyurunuz efendim.

A.P. GRUBU ADINA İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Biraz evvel meydana gelen durumdan cidden büyük üzüntü duyduk. Bir defa, Sayın Necdet Uğur'un bugün bu derece sinirli olmasını...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Haydaa!

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ne oluyor beyefendiler?

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Ben size demiyorum, arkadaşşıma diyorum beyefendi.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — ...bu derece asabi olmasını büyük üzüntü ile karşıladık.

Bir Grup Başkanvekili olarak bu haliyle, elinde saati tutarak, ikide birde Başkana hitap ederek, "Ben saati tutuyorum" demesiyle ve "Ben bu durumu devam ettireceğim" demesiyle, Sayın Meclis Başkanının da oturumu yönetmesindeki tarafsızlığa gölge düşürmüştür. Adalet Partisi olarak, bunu üzüntü ile belirteceğim.

Konuşmasının muhtelif yerlerinde, Sayın Türkeş'e hitap ederek, "Sen konuşacak adam mısın? Sen kimsin? Sen vatandaşsın" gibi ifadelerini de büyük üzüntü ile dinledik.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Türkeş'i biraz daha savunun.

BAŞKAN — Rica ediyorum Sayın Birgit.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın Türkeş bugün Başbakan Yardımcısıdır. Evvelâ bu durumuyla bir özelliği vardır. İkincisi, bir milletvekilidir. Binaenaleyh, bu tarzdaki hitapları da gerçekten üzücüdür. Hele, Adalet Partisine dönüp, "Demokrat Parti tecrübesinden faydalanmadınız; âkibetiniz daha fena olacaktır" demesini, gerçekten, demokrasiye inanmamasıyla bağdaştırıyoruz, bunu üzüntü ile karşılıyoruz ve kendisine aynen iade ediyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sevgili arkadaşlarım, çeşitli meydanlarda "çeşitli yerlerde şu veya bu tarzda demokrasi nutukları vermek mümkündür; ama mühim olan samimî olmaktır, icraatın gerektiği yerde demokrasiye bağlılığı göstermektir.

İşte, Sayın Uğur şu hitabıyla, 150 milletvekili olan bir grubu bu tarzda tehdit etmekle...

TURAN GÜNEŞ (Kocaeli) — 150 değil, 148.

NİHAT SALTİK (Tunceli) — 150 değil, artık.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — ...Millî iradeye bu derece saygısız olduğunu ifade etmiştir. Grubumuz adına, bunu üzüntü ile belirtmek isterim.

Değerli arkadaşlarım, Adalet Partisi...

İLTER ÇUBUKÇU (Adana) — Borsa simsarı kim?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Evet, sizin açtığınız borsa sayesinde o da olur, o da olur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Borsayı siz açtınız, biz kapattık.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum efendim, istirahat ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Herhalde, Adalet Partisi, adedinin 149’a düşmesinden üzüntü duymaz; ama bu hareketi yaratan sizler oldunuz. (A.P. ve C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar; gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Eker, istirahat ediyorum efendim, rica ediyorum; o arkadaşımızdan da istirahat ediyorum, rica ediyorum, ikaz ediyorum efendim. Hatibi takip etme imkânını verin lütfen.

Buyurun Sayın Ertem.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, konuşmamda, Adalet Partisi Grubunun, Hükümet Programı hakkındaki görüşlerini arz edeceğim; ama konuşmalarım Büyük Millet Meclisinin mehabetine, bu kürsünün kutsiyetine ve ciddiyetine yakışır tarzda olacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, Adalet Partisinin sorunlar üzerindeki, Türkiye’nin meseleleri üzerindeki görüşleriyle konuşmama giriyorum.

Bugün Türkiye’nin birinci sorunu, millî birlik ve beraberlik ruhunun korunması ve geliştirilerek yaşatılmasıdır. Bilinçli olarak, millî birlik ruhunu yıkmaya, millî ve manevî değerleri, “egemen sınıfların, sömürü düzenini sürdürmek için uydurdukları yalan” olarak göstermeye çalışan kişiler, dernekler, kuruluşlar, örgütler vardır. Türk Milletinin, kaderde, kıvançta, tasada bir bütün olması önlenmeye, milletimiz bölünmeye çalışılmaktadır. Millî ülküler unutturularak, “Yurtta sulh” yerine, “sınıf kavgası” yaratılmasının bilinci aşılacak istenmektedir. Bazı meslek odaları, bir kısım dernekler ve kuruluşlar, tutumları ve bildirimleri ile; radyo ve televizyon, haberleri, seçtiği filmleri, tiyatro eserleri, kitap saati ve tanıttığı sanatkarlar ile bu akımı güçlendirmektedir. Bu akım bazı öğretim müesseselerinde, maalesef, öğrencilerin değerlendirmesini etkileyecek kadar ileri gitmiştir.

Siyasî partilerimizle, Anayasamızın özerk kuruluşlarıyla basınımızda, bu tehlikeyi görmek, anlamak zamanı gelmiştir. Aksi halde, fertleri birbirine düşman, bir sosyal sınıfı diğer sosyal sınıfına yaşama hakkı tanımayan bir toplum haline gele-

ceğiz. Birleştığımız ülküler, kutsal mefhumlar kalmayacaktır. Özgürlüğün... (C.H.P. sıralarından “Vah, vah, sesleri)

Buyurun beyefendiler, sıralardan gelen sese.

BAŞKAN — Siz buyurun Sayın Ertem.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu kadar ciddî bir konuda “vah, vah” diyecek insanların bulunması ve bunların da milletvekili oluşu, Türkiye’nin, söylediğim meselelerde ne kadar tehlikeli bir noktaya geldiğinin en güzel ispatıdır.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Senin milletvekili oluşun...

İBRAHİM AKDOĞAN (Kocaeli) — Sizin zavallılığınızı millet tescil etti.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Sizin zavallılığınızı millet tescil etti.

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — Bu ortama siz getirdiniz.

BAŞKAN — Sayın Özkök, Sayın Özkök, istirahat ederim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Zavallı Özkök, zavallı Özkök, senin ne kadar zavallı olduğunu herkes bilir.

BAŞKAN — Sayın Ertem, ben Sayın milletvekillerini ikaz ediyorum efendim. İstirham ederim, “zavallı” şeklinde hitap etmeyin. İstirham ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Özgürlüğün her çeşidini, fert ve sınıf menfaatlerinin bu özgürlükler içinde dile getirilip, korunması mücadelesini kabul ediyoruz; ama bunların üstünde, millî şuurun, millî ülkünün, millî birliğin, millî değer hükümlerinin korunmasını ve yaşatılmasını şart sayıyoruz.

İşte bu sebeple, Hükümetin birinci görevi, millî, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti olan bağımsız Türkiye Cumhuriyetini bu tehlikelerden korumak ve yaşatmaktır.

İkinci sorun; “Siyasî parti olarak, dernek olarak, kuruluş olarak kim kimdir ve kimin yanındadır; kim ne söylüyor ve ne yapıyor?” hususları açıklığa kavuşturulmalıdır.

Kavram karıştırılması oyunu da bitirilmelidir: Demokrasiden bahsedip, millet iradesi çiğnenmemelidir. “Bağımsız Türkiye” diye bağırıp, Türkiye’nin bağımsızlığını yitirmesi için ne mümkünse, o yapılmamalıdır. Düzen değişikliği istenirken, sınıf kavgası yaratılmamalıdır. Sömürüye karşı çıkılırken, gerçek sömürü yaratılmamalıdır. “En büyük tehlike komünizmdir” derken, komünizmin getirdiği ve geleceği ortam yaratılmamalıdır.

Üçüncü sorun, asayiş sağlamaktır. Fikir özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, bunları açıklama özgürlüğü toplantı hakkı, yürüyüş hakkı başka şey; gençlerin, vatan-daşların, nizamla karşı çıkması başka şeydir. Hele, düzeni değiştirmek, kendi düşüncelerini uygulatmak için zor kullanmak, başkalarının haklarına saldırmak, nizamla topluca karşı çıkmak suçtur. Bunları hoşgörü ile karşılamayı, halkın bilinçlenmesi saymak ise, zorbalığa prim vermektir.

Dördüncü sorun, dar ve sabit gelirli vatandaşları, yani işçiye, memuru, emekliyi, küçük esnafı ve sanatkarı, köylüyü her gün biraz daha ezen hayat pahalılığını durdurmak, hayatı yaşanabilir hale sokabilmektir.

Adalet Partisi, bu derhal ele alınıp halledilmesi gereken dört sorun yanında, Hükümet Programında, daha 13 meselenin yer almasını istemektedir.

Adalet Partisinin gayesi, sosyal refah devletini kurmaktır: Adalet Partisi, Devletin sosyal ve ekonomik alanda tanzim edici, yönlendirici, destekleyici, hizmet götürücü, yardım edici görevleri olduğuna inanır. Sosyal refah devleti; yurttan fakirliği, işsizliği kaldıracak; kişileri, “yarın” korkusundan kurtaracak; vatandaşları, işsizlikte aç kalmaktan, hastalandığında perişan olmaktan, ihtiyarlıkta ortada kalıp sefil olmaktan kurtaracaktır.

Eğitimden, özel ve kamu sektörlerinde iş bulup çalışmaya kadar, her alanda fırsat ve imkân eşitliği sağlayacaktır.

Devlet, kabiliyetli, çalışan vatandaşların malî güçsüzlükten doğan gelişme ve yükselme engellerini kaldırmalıdır.

“Herkes hizmet, herkese refah” anlayışından hareket eden Adalet Partisi, vatandaşlar ve sosyal sınıflar ve sosyal sınıflar arasında farklılık yaratmayı, onları birbirlerinin karşısında göstermeyi, onları birbirine düşman ederek kavga çıkarmayı, herkese refahın sağlanması için fayda değil, zarar sayar.

Adalet Partisi felsefesinde, “sınıf kavgası” yok, “sosyal barış” vardır.

Adalet Partisi, karma ekonomiye inanır. Anayasanın kabul ettiği mülkiyet hakkına ve hür teşebbüse saygılıdır. Anayasaya rağmen, mülkiyeti, “emekçiden çalınan değer”; hür teşebbüsü, “sömürü ve soygun düzeni” şeklinde tanıtan çeşitli alanlardaki Marksist faaliyetlerin bizzat emekçilerin zararına olduğuna inanır ve üretimden, teşebbüs sahibinden, sevk ve idareciden, teknik elemandan vasıfsız işçiye kadar her ilgilinin âdil ölçüler içinde pay almasını, hepsinin tam bir sosyal güvenlik içinde bulunmasını ister.

Vergi, gelir dağılımında sosyal adaleti sağlayan bir vasıttır. Lâkin, hiçbir zaman müsadere derecesine vardırılmamalı, yeni kaynak yaratmayı ve teşebbüs arzusu yok etmeyi hedef bilmemelidir.

Adalet Partisi, Türkiye’de sosyal barışı ve huzuru devam ettirebilmek için, aşağıdaki meselelerin Hükümetçe ele alınmasını zarurî görür:

Fukaralık; gelir dağılımından yeteri kadar pay alamamak, asgarî hayat şartlarını sağlayamamaktadır.

İşsizlik; çalışma gücündeki kişilerin sürekli ve güvenli çalışma imkânı bulamamalarıdır.

Her iki meselenin de hal çaresi, ekonomik büyüme, sanayileşme, tarımda modernleşme ve kalkınmadır. Ekonomik büyümeyi durduran her anarşik hareket, her ideolojik kavga, işsize ve fukaraya ihanettir. Bu marksist deyişlerle, “sermaye yanlısı” olmak, sömürü düzenini devam ettirmek arzusu değildir. Aksine, bu, emekçi-

den, fukaradan, işsizden yana olmaktır. Başbakan Ecevit, görüşümüzün en güzel örneğini vermiştir:

Sayın Ecevit'in yanlış ekonomik ve siyasal politikası neticesi yatırımların durması, üretimin azalması, bugünkü hayat pahalılığının, yokluğun ve işsizliğin sebebi-
bidir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Çaresizlik; yoksulun, kimsesizin, yaşlının, işsiz kendi kaderine terk edilmesidir. Devlet, bu kişilerin elinden tutmalıdır. Sosyal adalet ve sosyal güvenlik budur. Bu, Marksistlerin yaratmaya çalıştığı ideolojik kavgalar, üretim araçlarının devletin eline geçmesi çabalarıyla çözümlenemez; ancak, kalkınmış, sanayileşmiş, tarımı gelişmiş bir Türkiye bu sorunu çözebilir.

Cahillik: Okuma - yazma ile birlikte temel bilgiler ve kabiliyet ve isteklerine göre meslekî eğitim vererek, bütün vatandaşlarımızı kişiliklerine kavuşturmak ana meselemizdir. Milletine inanmış, ona hizmeti ülkü edinmiş, demokratik düzenin savunucusu, kalkınmaya verimli şekilde katılan genci yetiştirmek, eğitlimizinin gayesi olmalıdır. Fırsat ve imkân eşitliği içinde, okul içi ve okul dışı eğitimle, kabiliyetleri ölçüsünde herkes için eğitim gerçekleştirilmelidir.

Enflasyon ve pahalılık: 1971 yılından beri Parlamenteoya dayanmayan hükümetler, siyasî istikrarsızlık, rejim tereddütleri, yanlış ekonomik politikalar sonucu, bütün vatandaşlar, artan pahalılık karşısında her gün biraz daha fakirleşmektedir. Mutlak bunun çözümü getirilmelidir.

İhracat seferberliği: Yine yanlış kararlarla, ihracatımız miktarca gerilemiş, bazı sınaî mamullerimiz alıcı bulamaz duruma düşmüştür. Yeniden bir ihracat seferberliğine ihtiyaç vardır.

Bürokrasi: Son yıllarda partizanlık ve sorumsuzluk yüzünden, devlet işlemez hale gelmiştir. Devlet mekanizması, iltimasız, kayırmaz, aracısız, rüşvetsiz, âdil ve süratle işler hale getirilmelidir.

Köy kalkınması: Adalet Partisi, nimetleri köye ulaşamayan kalkınmayı kalkınma kabul etmez. Köyün altyapısı tamamlanmalıdır. Köy yolu, köy suyu, köy elektriği Demokrat Partinin ve Adalet Partisinin imzasını taşıyor. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bu hamleyi âdil sonuca bağlamak için, bundan böyle, köylerin yola, suya, elektriğe katılma payları kaldırılmalıdır.

Gelişen köyün gerisinde kalan Köy Kanunu günümüzün şartlarına ve ihtiyaçlarına göre yeniden tedvin edilmelidir.

Şehirleşme: Hızla devam eden şehirleşmenin sosyal ve ekonomik problemleri, somut sorunu ele alınmalıdır. Bundan böyle, "gecekondu" deyimi, geçmişin bir hâtırası haline gelmelidir.

Tarım: Tarım, çalışan nüfusun fazlalığı, millî gelirdeki ve ihracattaki payının yüksekliği sebebiyle büyük önem taşımaktadır. Buna, dünyada başgösteren beslenme sıkıntısı ve son yıllarda Türkiye'nin, gıda maddelerinde kendisine yetemediği vakıası eklenirse, durum daha da ciddiyet kazanır. Tarımda iki ana mesele vardır: Ekonomik yön; verimin ve üretimin artırılması. Sosyal yön; çiftçinin üzerinde çalıştığı toprağın sahibi olması.

Ekonomik yön, bir yeşil planla ele alınmalıdır. Toprak verimli işletilmeli, üretim artırılmalı, tarımsal bünye ıslah olunmalı; sulama, gübreleme, vasıflı tohum, ziraî mücadele, yeterli kredi, mekanizasyon, ileri üretim metotları ve teknikleri uygulanması, hayvancılığı da içine alacak şekilde bu yeşil plan içinde düzenlenmelidir. Ziraî ve hayvani ürünlerin değerlendirme ve pazarlanmasında taban fiyat uygulanması, devlet ve kooperatif destekleme alımları politikası etkin biçimde sürdürülmelidir.

Sosyal yön, Toprak ve Tarım Reformu Kanununun uygulanmasıyla çözümlenmelidir. Kanun, mülkiyete saygılı bir anlayış içinde, toprak - mülkiyet dağılımını ve tasarruf şeklini sosyal adalet ilkelerine göre düzenlemekte, yurt güvenliğini sağlamakta; topraksız ve yeter toprağı bulunmayan çiftçiyi, yurt imkânları ölçüsünde, toprak sahibi yapmayı amaçlamaktadır.

Kanun süratle uygulanarak, “toprak ağaları; feodalite kalıntıları; Anayasanın öngördüğü hakların özgürce kullanılmasını engelleme” tarzındaki marksist sömürler sona erdirilmelidir.

Sanayileşme: Türkiye’nin refah toplumu haline gelebilmesi, istihdam meselesinin halledilmesi, hayat standardının yükseltilmesi, refahın tabana yayılması, reket gücü olan bir sanayileşme ile mümkün olacaktır. Bu sebeple, sanayileşme teşvik olunmalıdır.

Tabii kaynaklar ve servetler: Türkiye’nin kalkınması, güçlenmesi, dış bağıllıktan kurtulması için, tabii servet ve kaynaklarımızın, hiçbir ideolojik ve demagojik saplantıya kapılmadan ve korkmadan, israfa imkân vermeyen, sosyal ve verimli tarzda işletilmeleri çarelerinin getirilmesini istiyoruz.

Türkiye’nin hayatî meselesi, dış güvenliğinin devamlı olarak sağlanmasıdır. Güvenliğimiz, kendi gücümüzle ve güvenilir ittifaklarla temin olunacaktır. Bunda da başarı derecemiz, ekonomik büyümemizdeki yükseklikle orantılı olacaktır.

Buraya kadar, Adalet Partisinin Türkiye’nin 13 önemli sorununa bakış tarzını ve erişmek istediği hedefi, takip etmeyi tasarladığı stratejiyi prensip olarak arza çalıştım. Bunları daha genelleştirerek 4 esasta da toplayabiliriz:

1. — Türk Devletinin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olarak devamını sağlamak.
2. — Demokratik düzeni, Türk milletinin kayıtsız şartsız egemenliğini sürdürmek.
3. — Refahın, sosyal adaletin, sosyal güvenliğin, sınıf kavgası ile değil, sosyal barış içinde iktisadî büyüme ile mümkün olacağına inandığımızdan, karma ekonomi ve planlı kalkınmayla iktisadî büyümeyi gerçekleştirmek.
4. — Türk tarihinden, Türk kültüründen güç alarak, geleceğini Türk Devletine bağlayan, kaderde, tasada, sevinçte birleşen, Türkiye Cumhuriyetini çağdaş uygarlık seviyesine çıkarmak için çalışan, Türk olmaktan gurur duyup, Türk milliyetçiliğini kuvvetlendirerek yaşatmak.

Adalet Partisi, iştirak edeceği bir iktidar ortaklığının programında, bu ana meselelerle birlikte, vatandaşın yarın endişesi ve korkusundan kurtarmak için, Ge-

nel Sağlık Sigortası, Yaşlılık Sigortası, Ziraî Sigorta, İşsizlik Sigortası kanunlarının gerçekleştirileceği vaadini görmek ister. Hastalanan vatandaşın perişanlığı; kimsesizin, yaşlının sefaleti; tabiatın hışmına uğrayan çiftçinin felâketi; işsizin geçim sıkıntısı ancak böylece önlenabilir.

Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi Koalisyonu Hükümetinin Programında bu ana meseleleri bulduğumuz için, Adalet Partisi Grubu olarak, bu Hükümeti destekliyoruz, güvenoyu vereceğiz. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Programı, Adalet Partisi olarak, “şu eksik, bu fazla” diye eleştirmeyeceğiz. Bu, dört parti koalisyonudur. Partiler, bu konularda anlaşabilmişlerdir.

Bugün Türk Devleti için en büyük tehlike komünizmdir. En büyük hata da, komünizm tehlikesini önemsememektir. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

12 Mart öncesi ve sonrası anarşik olaylarının, örfi idare mahkemelerinde, gerçek yüzleri görülmüştür. Ortadan kaldırılmak istenen, bağımsız Türkiye Cumhuriyetidir, hem de silahlı halk ayaklanmalarıyla... Büyük basınıımızın, ilim adamlarımızın bu hakikate bu derece ilgisiz kalmaları, sudan sebeplere dayanarak bu gerçekleri geçiştirmeleri, memleketimiz yönünden en büyük talihsizliktir. Bu gerçek tehlike karşısında birleşen siyasî partilerin ve parlamenterlerin daha önemsiz fikir ayrılıklarını mesele yapacaklarına inanmıyoruz.

Sayın milletvekilleri, Programın, şimdi arz edeceğim kısımları, Programın memleketimiz gerçeklerine ve ihtiyaçlarına uygunluğunun birkaç örneğidir. Programda bu meseleler aynen şöyle ifade edilmektedir: “Vatandaşların, kabiliyetleri ve arzularına göre ve kendi maddî imkânlarına bağlı olmaksızın, yetişme ve bir meslek edinme imkânları artırılacak; parasız yatılı öğrenci sayısı çoğaltılacaktır. Yurtlar, öğrenci kredileri, ders araçları ve gereçleri, artan ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacaktır. Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir.

Öğretmenlik mesleğine gereken önem verilecek, feragatla görev yapan öğretmenlerimizin maddî ve manevî sorunlarının çözümlenmesine, meslek içi eğitimlerini ve ilerlemelerini sağlayacak şartların hazırlanmasına gayret sarf edilecektir.

Eğitimde, radyo, televizyon ve eğitim laboratuvarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır.

Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında, kapalı devre televizyonlarıyla ders verilme imkânlarından faydalanılacaktır.

Millî bir kültür siyaseti takip edilmek suretiyle, milletimizi meydana getiren değerler etrafında millî bütünlük kuvvetlendirilecektir. Güçlü bir millî kültür hareketinin, milletimizi, zararlı dış tesirlerden koruyacağına inanıyoruz. Kültürümüzün gelişmesi, yeni nesillerimize aşılınması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak ilerlemesi, kültürümüzün içte ve dışta tanıtılması, yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültürel

ihtiyaçların karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır". Bu paragrafı Sayın Necdet Uğur'a arz ediyorum.

Millî bir dil politikası izlenecektir. Dilimizin zenginliğinin korunmasına ve geliştirilmesine önem verilecek, Türkçemizin iki ayrı dil haline gelmesine yol açan aşırılıklardan ve ilim dışı zorlamalardan kaçınılacaktır.

Din görevlilerinin toplumumuzdaki manevî yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılacaktır.

Gençlerimizin huzur ve güven içinde derslerine çalışabileceği, spor yapabileceği, istirahat edebileceği her türlü sosyal imkânlarla sahip yurtlara, tesislere, burs ve krediye yeterli ölçüde kavuşmaları sağlanacaktır.

Vergiye, malî gücü olandan almaya ağırlık veren âdil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etmek hedefimiz olacaktır. Düşük gelirliilerin vergi yükü azaltılacak ve asgarî geçim indirimi yükseltilecektir.

Kredilerin düzenlenmesinde, sosyal ve ekonomik verimlilik esas alınacak ve dengesizliğin giderilmesi sağlanacaktır.

Türkiye'nin, çağdaş bir sanayi ülkesi haline gelmesi, tarım sektörünün ihtiyacı olan temel girdilerin yeterli seviyede sağlanması, zarurî ihtiyaç maddelerinin karşılanması için enerji tesislerinin, yeni gübre fabrikalarının, yeni şeker fabrikalarının, demir çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, elektronik ve telekomünikasyon sanayiinin, motor sanayiinin, otomotiv alanında aktarma organları sanayiinin, takım tezgâhları sanayiinin, ağır elektronik ekipman sanayiinin, tarım ve iş makineleri sanayiinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasına mutlaka hız verilecektir.

Sanayileşme hareketinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimizden faydalanılacak, halkın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir. Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinin en yüksek verime yükseltilmesi ve teşebbüs sahiplerinin, güçlük ve engellerle karşılaşmadan, sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayii Teşvik Kanunu çıkarılacaktır.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayii geliştirmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır.

Yabancı sermayeyle gelen teknolojinin Türkiye'de yerleşmesine imkân verilecek bir zaman sonunda bu teşebbüslerin yerli sermayeye devir imkânları sağlanacaktır.

Elektrik enerjisi ve yakacak temininde dar boğazlar, kısa ve uzun vadeli müdahale ve esas itibarıyla öz kaynaklara dayalı projelerle giderilecektir. Bu meyanda, temel hidroelektrik ve termik tesislerin yapılması hızlandırılacaktır.

Üzerinde Türkiye'nin hakkı bulunan deniz yatağındaki ve deniz yatağı altındaki tabii kaynakların aranması, bunlara sahip çıkılması ve işletilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Büyük sulama projeleri hızlandırılacak ve bu meyanda, Aşağı Fırat Projesi gibi, çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan projelerin süratle gerçekleştirilmesine çalışılacaktır.

Gübre fiyatlarının indirim imkânları önemle ele alınacaktır. Büyük gelişme imkân ve gücüne sahip olan hayvancılık ve su ürünleri, bütünleşmiş politika ve temel organizasyon tedbirleriyle bir kül halinde ele alınacak ve geliştirilecektir.

Meyvecilik, sebzecilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanlarında da dar boğazlar giderilerek, gelişmenin hızlandırılması ve ihracatın geliştirilmesi sağlanacaktır.

Toprak ürünlerimizin tabii afetlerden gördüğü zararlardan köylü ve çiftçilerimizin müteessir olmamalarını sağlayan bir tarım sigortası, geliştirilip yaygınlaştırılacaktır.

Kooperatiflere ve gönüllü kooperatifçilere gerçek anlamda, layık olduğu büyük önem verilecektir. Kooperatiflerin ve kooperatif üst kuruluşlarının, gayelerine uygun şekilde çalışmaları ve yatırım yapmaları teşvik edilecektir. Kooperatiflerin ve kooperatifçiliğin özel menfaatlere ve siyasi amaçlara âlet edilmesi önlenecektir.

Köy kalkınması kooperatifçiliğinin gelişmesine özel bir önem verilecektir. Köy hizmetlerinde köylüye yüklenen katılma paylarını kaldırmaya kararlıyız. Günün icaplarına uygun bir Köy Kanunu çıkaracağız. Köy muhtarlarına ödenek verilmesini mümkün kılacak kanun tasarısı Yüce Meclisimize sunulacaktır.

Orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden, su ve toprak rejimine zarar vermeyen, orman bütünlüğünü bozmayan tarla, bağ, bahçe, zeytinlik, meyvelik, fındıklık, fıstıklık gibi, çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılmasında yarar bulunan yerler ile, otlak, kışlak ve yaylak haline gelmiş yerler ile, şehir ve kasaba, köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim sahalarının orman sınırları dışına çıkarılması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Büyük sulama projelerine bir taraftan devam edilirken, kısa zamanda netice alınacak yeraltı pompaj ve gölet sulamalarına özel bir ağırlık verilecektir.

Genel sağlık sigortası sistemi gerçekleştirilecektir. İşçilerimizin, esnaf ve sanatkârların ve dar gelirlilerin ucuz ve sıhhi meskenlere sahip olmaları, bu yolda kredi imkânlarının artırılması temin edilecektir.

Kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerimizin hissedar olmaları imkânları hazırlanacaktır.

Kıdem tazminatı, en kısa zamanda, işçilerimizin ve ülkemizin yararına en uygun bir şekilde, 15 günden 30 güne çıkarılacaktır.

İşsizlik sigortasıyla ilgili çalışmalar yapılacaktır.

Sanayileşme hamlemizde değerli bir rol ifa eden küçük sanayi kuruluşlarıyla, büyük sanayi arasındaki bağların geliştirilmesine önem verilecektir. Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri kurmaları, dükkân ve atelye sahibi olmaları kolaylaştırılacak, gerekli finansman ve kredi imkânlarına kavuşturulmaları sağlanacaktır. Küçük sanayi siteleri geliştirilecek, küçük sanayide eğitim çalışmalarına önem verilecektir.

Çıraklık, Kalfalık ve Ustalık Kanunu en kısa zamanda çıkarılacaktır.

Esnaflık ve sanatkârlarımızı ve çiftçi vatandaşlarımızı ağır ve gereksiz defter tutma formalitelerinden kurtararak, mümkün olan ölçüde basit ve götürü usullerle vergilendirme yoluna gitmeyi, hem devlet gelirleri bakımından, hem de büyük sayıda vatandaşımızın yersiz külfetlerden kurtulması bakımından lüzumlu görüyoruz.

“Gecekondu oturan vatandaşların medenî ihtiyaçlarının karşılanması ve gecekondu oturanların tapuya bağlanması konularında gerekli tedbirler alınacaktır.

Devlet idaresinin israftan kurtulmasına, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikâp ve suiistimal ile müessir bir şekilde savaşılmaya büyük önem vereceğiz.

Seçmen yaşının 18’e indirilmesine ve dış ülkelerdeki yurttaşlarımızın seçimlere katılıp oy kullanabilme imkânlarını sağlayacak kanunî değişikliklerin yapılmasına taraftarız.

TRT’nin, tarafsızlığı ve Anayasanın 121’nci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle yükümlü olan TRT’nin, devletin ülkesi ve milleti ile bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapması önlenmelidir”

Sayın milletvekilleri, verdiğim örnekler göstermektedir ki, bu Hükümet Anayasa doğrultusunda, Atatürk ilkelerine bağlı olarak, demokratik düzen içinde kalmayı, büyümeyi, dışa bağılıktan kurtulmayı, sosyal barış içinde sosyal adaleti ve sosyal güvenliği gerçekleştirmek isteyen, Büyük Türkiye’yi yaratmayı hedef alan bir Hükümettir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, ne var ki, C.H.P. ve Sayın Ecevit çok vaat etmiş, Başbakan olarak hemen hemen hiçbir şey yapamamıştır. İki misal vermekle yetineceğim.

Sayın Ecevit, Hükümetinin güvenoyu müzakerelerinde, “köylü kredi olarak 500 lira değil, 500 bin liralara, milyonlar alacaktır. Bir aya, iki aya kalmadan, hani senin malın diye sorulmadan bu krediler kendisine verilecektir” demiştir. Aylar geçtiği halde, ne yazık ki, tarım girdilerinde, gübre, tohum, ilaç, makine, aletler ve akaryakıtta %300’e yakın bir artış olmasına karşılık, kredi düzeninde ve usulünde hiçbir değişiklik yapılmadan, yalnızca %20 civarında bir artış sağlanmıştır. Böylelikle, başka bir deyişle, köylünün ve çiftçinin kredisi artırılmak şöyle dursun, %250’nin üstünde azalmıştır.

İşte, Sayın Ecevit’in halka dönük icraatı! (C.H.P. sıralarından gürültüler)

İkinci misal: - Buna, sonra, Sayın Uğur’un konuşmaları dolayısıyla cevap verirken tekrar temas edeceğim Sayın Ecevit 22 Şubat 1974’te, “Ekim 1974’te üniversiteye imtihansız giriş başlıyor” dedi. 17 Temmuz 1974’te de Millî Eğitim Bakanı, “Bu yıl her adayın üniversiteye gireceğini” tekrarladı. 1 Aralık 1974’te Sayın Ecevit, “Yükseköğrenim kurumlarındaki tıkanıklık giderilerek, uzun yıllardır ilk kez tüm gençlerimize yükseköğrenim yapma olanağı sağlanmıştır. Eğer meseleyi çözmeseydik, ben ve Millî Eğitim Bakanı istifa edecektik” dedi.

Ne yazık ki, Sayın Ecevit gerçeği söylemedi, Çünkü 1974’te üniversite giriş sınavına 226 bin aday katılmıştır. Bunlardan sadece 126 bini yükseköğretime kaydedilmiştir; fakat bunlardan ancak 23 bin genç üniversitelere girebilmiştir. 19 bini

akademilere, 23 bini çeşitli yüksekokullara ve 60 bini -dikkat buyurun değerli milletvekili arkadaşlarım, 60 bini- mektupla öğretime kaydedilmiştir. Ankara Tıp Fakültesine 15.356 talep olmuştur, sadece 120 öğrenci alınabilmiştir, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesine 12.760 talep olmuştur, yalnızca 130 öğrenci kaydedilmiştir. Orta - Doğu Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesine 24.770 istek olmuştur, yalnızca 860 genç kaydedilmiştir. Mektupla öğretim, yalnızca, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullarda uygulanmıştır. Onlar da; eğitim enstitüleri, kız ve erkek teknik yüksek öğretmen okulları, Ticaret ve Turizm Öğretmen Okuludur.

Mektupla öğretimin ne kadar güvenilir bir eğitim sistemi olduğu münakaşasını başka zamana bırakıyorum. Yalnızca, Sayın Ecevit'in yükseköğretim sorununu çözemediğini ifade etmekle yetiniyorum. Çünkü, memleketin ihtiyacı olan dallarda, kalkınma planımızın gösterdiği hedeflerde öğrenci alınmamıştır, üniversitelerde, akademilerde bu sistem uygulanmamıştır; sadece, emrinde bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı yüksekokullarda uygulanmıştır.

NECCAR TÜRKCAN (İzmir) — Ona da şükür. Eskiden onu da bulamıyorduk.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Mektupla öğretimin bu kadar yaygın olarak başlatılmasına “Şükür” mü demenin lâzım geldiğini, kafalarımızı yumruklarımız arasına alıp yumruklamamız mı gerekeceğini ileride göreceğiz.

BAŞKAN — Sayın Türkcan, rica ediyorum. Devamlı söz atıyorsunuz, istirham ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Onun için tekrar ediyorum, Sayın Ecevit, bu konuşmalarıyla yükseköğretimi halletmemiş; aksine, içinden çıkılması çok zor bir arapsaçı haline getirmiştir.

Bunu arz ettikten sonra, Sayın Ecevit'in 8 Nisan 1975 tarihli demecini yine, ilmi ve objektif değil, hissî bulduk. Bir büyük parti liderinden beklenmeyecek derecede yıkıcı ve gerçek dışıydı. Bunları gazeteden okuyarak zamanınızı almak istemiyorum; ama tekrar ediyorum: Bir büyük partinin liderinin bu derece hissî, bu derece önyargılı, kırıcı ve yıkıcı olmamasını temenni ederdik.

Sayın milletvekilleri, halbuki Sayın Ecevit'in ekonomik politikası, orada belirttiğinin aksine, dar ve sabit gelirli halkı ezen, emekçiyi yoksulluğa mahkûm eden, emekçiyi işsiz bırakan bir politikadır. Bu hakikati rakamlarla anlatacağım.

1973'te toptan eşya fiyatları endeksinde artış, %20,5'tur. 1974'te bu artış %29 olmuştur. 1973 yılında emisyon hacmi 25 küsur milyardı. Halbuki 1974 yılında, onların bıraktığı zamanda 34 milyar lirayı aşmıştır. İthalât 1973'te miktar olarak 13.615.400 ton; kıymet olarak 2.086.000.000 dolar iken, 1974'te miktar olarak 17.319.700 tona, kıymet olarak 3.778.000.000 dolara yükselmiştir. İhracat 1973'te miktar olarak 5.292.500 ton iken, 1974'te 4.513.200 tona düşmüş, kıymet olarak 1973'te 1.317.000.000 dolar iken, 1974'te 1.532.000.000 dolar olmuştur. İhracat 1974 yılında 800 bin ton civarında eksilmiştir, ithalât ve ihracat açığı ise, 2.246.000.000 dolar civarına varmıştır. 1974 yılında, ekonomik durgunluk sonucu olarak, stoklar büyük ölçüde artmıştır. Stokların artışı, Ecevit Hükümetinin Türkiye'de yatırımları durdurduğu ekonomiyi durgunluğa soktuğunun en bariz

örneğidir. Klinker, 1973 yılında stok olarak, 513.529 ton iken, 1974'te 1.300.000 tona ulaşmıştır. Çelik 33.703 ton iken, 1974'te 710 bin tonu bulmuştur. Demirde 1973'te hiç stok yokken, 1974'te 700 bin ton olmuştur. Pencere camı 2.279 ton iken, 1974'te 13.533 ton olmuştur. Toplam inşaat 1973'te, m2 olarak 24.496 milyon iken, 19.654 milyona düşmüştür. Bunlar göstermektedir ki, Türkiye'de yatırımlar, büyük sanayii ve vatandaş, emekçiyi ilgilendiren inşaat sektörü tamamen durmuştur. Tekstil sanayii, kapasitesinin yalnız ve yalnız %55'i ile çalışmıştır.

Traktör imalatındaki üretim 37 binden, 29 bine düşmüştür. İşte, bugün çiftçinin bulamadığı, peşinde koştuğu traktörün olamamasının sebeplerinin başında gelen budur.

İşte yoksulluk, kuyruk, işsizlik Sayın Ecevit'in politikalarının eseridir.

Değerli arkadaşlarım, millî gelirdeki durum şöyledir: 1973 yılında program hedefine göre gayrisafi millî hâsıladaki hız 7,5 olması gerekirken, 5,5 olmuştur. Halbuki 1974 yılında program hedefi 7,6 iken, gerçekleşme, bir düşüğüyle 7,5 olmuştur; ama kalemleri tetkik ettiğimiz zaman, burada Sayın Ecevit hükümeti için övünülecek değil, yerinilecek bir durum vardır. Olay şöyledir:

1973 yılında tarım sektöründeki program hedefi 3,7'dir; ama hava şartlarının elverişsiz gitmesi neticesi, gerçekleşme, nakıs 10,7 olmuştur. Buna karşılık 1974 yılında tarım sektöründeki program hedefi 3,7 olduğu halde, hava şartlarının fevkalâde elverişli gitmesi sonucu gerçekleşme 6,9 olmuştur; ama tabiat şartlarına bağlı olmayıp, tamamen ekonomik tedbirlerle, hükümet icrasıyla ilgili olan sanayileşmede durum şu tarzda cereyan etmiştir:

1973'te sanayileşmede program hedefi 11,2 iken, gerçekleşme 12,8 olmuştur; ama 1974'te program hedefi 11,2 olduğu halde, gerçekleşme maalesef 8,5'da kalmıştır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, eğer 1974'te, 1973'teki olumsuz hava şartları vaki olmuş olsaydı, 1974'ün kalkınma hızı 7,5 değil, 3,5 olurdu; ama buna mukabil 1973'te 1974'ün hava şartları gerçekleşmiş olsaydı, o zaman gayri safi millî hâsıladaki kalkınma ve artma hızı %9 olurdu değerli arkadaşlarım.

Bunlardan anlaşıldığı üzere, Türkiye'de sosyal adaleti, sosyal güvenliği gerçekleştirmek için sosyalist olmaya ihtiyaç yoktur. Olumlu ekonomik politikalar ve başarılı bir icraatla, Türkiye büyük kalkınma hedeflerine ulaşır ve Türkiye'de işsizlik önlenir, emekçinin hakkı olan, kendisinin hakkı bulunan ücret demokratik yollarla, toplu sözleşmelerle, grevlerle sağlanmış bulunur.

Onun için diyoruz ki; Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi, Güven Partisi, Millî Hareket Partisi Koalisyon Hükümeti Programı, büyük sermayeden değil, emekçiden, işçiden, köylüden, çiftçiden, memurdan, sabit ve dar gelirli, tek kelimeyle millettten yanadır. Solun her çeşit yaygarası ve iftirası bu hakikati değiştiremeyecektir. Az gelişmiş olmayı istismar kolaydır. Zengin, fakir kavgası yaratmak, teşebbüs sahiplerini gözden düşürmek kolaydır. Ama fakiri, zenginin yaşama düzeyine yükseltmek, geri kalmışlığı süratle gidermek zordur. Sayın Ecevit, solcu politikası ile birinciyi yapmaktadır. Bu koalisyon hükümeti de ikinciyi yapacaktır.

Yapılan tahribat neticesi Sayın Demirel Hükümeti büyük açık veren bir kamu maliyesi almaktadır. Konsolide bütçenin 28 milyar, kamu iktisadi teşebbüslerinin 15 milyar olmak üzere, toplam kamu finansmanı genel dengesinde 43 milyarlık bir açık verme ihtimali mevcuttur. Bu güçlüğü rağmen, biz bu Hükümetin doğru ekonomik ve sosyal politika ve iç barış ile programında vaat ettiği hususları başara-
cağına ve gerçekleştireceğine inanmaktayız.

Değerli arkadaşlarım, bu bölümü arz etmek istemiyordum; ama ne yazık ki, burada Sayın C.H.P. Grup sözcüsünün fevkalâde asabi bir hava içinde memleket gerçeklerini başka tarzda ele alması ve başka tarzda göstermek istemesi karşısında Türkiye'nin bazı gerçeklerini ben de dile getirmek mecburiyetinde kalıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Ecevit, Millet Meclisinin 12.2.1969 tarihli zabıtlarında görüldüğü üzere bu Mecliste şöyle konuşmuştur: "Devletten, hükümetten umudunu kesen halk, Anayasanın izin verdiği, hatta emrettiği toprak reformunu yer yer kendisi gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu hareket ne jandarma ile, ne de teknolojik buluşlarla, ne de yasalarla önlenemez. Bütün yasaların üstünde Anayasa, onun da ötesinde doğa yasaları, tabiat kanunları vardır. İnsanca yaşama hakkının bilincine varan bir halk, o hakkı elde etmesini bilir. Bu bütün yasaların üstünde bir doğa yasasıdır. Ellerinde, topraksız köylü olmaz diye kendi yazdıkları dövizleri alıp yürüyüşe geçen ve üzerinde yaşama hakkı iddia ettikleri toprakları işgale girişen köylüleri hiç bir güç durduramaz" diyor.

Sayın milletvekilleri, soruyorum işgali bizzat hak, kendilerine göre haklı bulduklarım iddia etmek, bir partinin genel başkanı tarafından dile getirilirse, acaba bu sözler, devletin ve hukukun inkârı manasına gelip, doğaya, tekrar hukuk öncesi-ne dönmek demek değil midir?

HASAN BÜTÜNER (Amasya) — On senedir aynı şeyi söylüyorsunuz.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Ya topraklar alınırken?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Herkesin hakkı kanunla verilir. Hiç kimse kendi hakkını kendisi alamaz. Hele bunu bir işgal yoluyla yapamaz. Hele bir partinin genel başkanı, Millet Meclisi kürsüsünden kanunsuz işleme giren kişilere "Doğa yasası vardır, onu devletin hiç bir kuvveti, jandarması durduramaz" diyemez muhterem arkadaşlarım. Derse bu hukuk devletin inkârıdır, bu hukuk öncesine, doğaya dönüştür Sayın milletvekilleri. Bu açık olarak zorbalığın teşviki, vatandaşları zorla kanunu çiğnemeye sevk etmektir. Eğer, aksi iddia edilirse, bu iddia insan idraki ile çelişkiye düşer.

Sayın milletvekilleri, bir işçi ayaklanması provası olan 15-16 Haziran 1970 işçi olaylarından sonra, Sayın Ecevit'in beyanatı, "Beri işçi olsaydım böyle bir kanuna isyan ederdim" olmuştur. Şimdi değerli milletvekilleri, bu sözle Sayın Ecevit ihtilâl provasının karşısında değil, yanında yer almış olmamakta mıdır?

Anayasa düzenini silahlı bir harp ihtilâli ile yıkıp, yerine Marksist, Leninist, Maoist bir düzen kurmak istedikleri, bu maksatla örgütler kurup, sayısız anarşik eylemler yapan, yaptıklarından hiç bir vakit pişmanlık duymayan devlet ve rejim düşmanlarını affettirebilmeyi en büyük uğraşı haline getiren Sayın Ecevit, büyük

bir vatanseverlikle Türk Devletini kurtarmaya gayret eden örfî idare yetkilerini ima ederek, “Devlet yıkıcıları için, ara rejimi süresince de, devletin adaletsiz davrandığını, kışkırtılan veya kargaşalıklarda âlet olarak kullanılan bir grup ezilirken, öbür grubun özel devlet koruyuculuğunda tutulduğunu söyleyebilmektedir. (Ocak 1975) Soruyoruz değerli milletvekilleri; kışkırtıcı kimdi; âlet olarak kullanılan kimlerdir? Cumhuriyet Halk Partisi bir tek defa olsun bu yıkıcı fikirleri, düşünceleri, bildirileri, eylemleri bunları kışkırtanları kınamış mıdır? Biraz evvel Sayın Uğur, buradaki konuşmasında dahi, bir grup eylemleri dikkate alıp ileri sürerken, karşısında olanları, hem de Anayasanın men ettiği, Ceza Kanunumuzun yasak saydığı dernekleri kuranları, fiilleri, eylemleri yapanları, mahkemelerce sabit olduğu halde kınamış mıdır?

Sayın milletvekilleri, bir fakültenin, kuruluş yıl dönümünde “Türk gençleri” diye söze başladığı için Başbakan İrmak’ın konuşturulmaması olayını bile üzerinde durulmayacak bir vakıa saymak mümkün müdür? Bunu ayıplamamak, buna karşı çıkmamak mümkün müdür? Cumhuriyet Halk Partisi paralelinde olduğu herkesçe bilinen ve kendilerince de ifade edilen sendikalar, aynen; “Milliyetçi cephe adı altında halka karşı örgütlenen sermaye çetesi ve onun. kiralık katilleri” diye alçakça iftira ederken, Cumhuriyet Halk Partisinin yan kuruluşları olarak bilinen dernekler sınıf kavgası bilinci aşlamak için bildiriler yayınlar ve bu bildiriler de, maalesef televizyonda her gün millete duyurulurken, Cumhuriyet Halk Partisi de; “Milliyetçi cephe adı altında birleşmeye çalışan partiler, gençlik arasında silahlı saldırıları düzenleyen bazı kuruluşları desteklemektedir. Bu utanç tablosunu çizenler, diye - 29 Ocak 1975 - devam etmektedir.

Tamamen gerçek dışı ve vicdan dışıdır bu sözler.

Bu tutumu ile memlekette sınıf kavgası ve kargaşa yaratanları Cumhuriyet Halk Partisi desteklemiş olmuyor mu? Biraz evvel Sayın Türkeş’e söylediklerini ben de aynen Sayın Uğur’a tekrar ediyorum, O’da o derneklere, o yan kuruluşlara karşı, burada Sayın Türkeş’e tavsiye ettiklerini, lütfen kendileri ve kendi Genel Başkanları yapsın. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

NECDET UĞUR (İstanbul) — Yaptı yaptı.

ALİ SANLI (Burdur) — Yaptılar, yaptılar; ama...

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi Merkez Yönetim Kurulu 3 Nisan 1971 tarihi bildirisinde, tenkit ve siyasî mücadele sınırını da aşarak; “Gençlere karşı aylardır düzenlenen saldırılar, Demirel, hükümet kurma çabalarına başladığından beri daha da hızlanmış. Her gün gençler yaralanmakta, öldürülmektedir. İnsanlık dışı yöntemlerle yüksekokullarda, üniversitelerde gençler her gün tuzağa düşürülmektedir” denmektedir. Bu doğru değildir, tamamen aksi doğrudur, tamamen aksi doğrudur.

Yükseköğrenim müesseselerinde, üniversitelerde boykotu tertipleyenler kimlerdir? Gençlerin derse girmelerini, imtihana girmelerini önleyen kimlerdir? Bu kadar yanlış, bu kadar hakikat dışı konuşulunca verilecek cevabı, ben size bulamıyorum; ama Türk milleti size verilecek cevabı bulacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

ALİ SANLI (Burdur) — Nedir doğru olan?

ORHAN ÜRET MEN (Balıkesir) — Sen ver bakalım cevabı, versene?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bunları tertipleyenler sol kuruluşlardır.

M. RAUF KANDEMİR (Ankara) — Komandolar.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bunları tertipleyenler, Marksist, Maoist teşkilâtlardır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

NİHAT SALTİK (Tunceli) — Komandolar.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Sizsiniz.

ABDULLAH BAŞTÜRK (İstanbul) — “Sancak Tül” cülerdir.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, halbuki, gençleri faşist ve devrimci diye ikiye, ayırıp siyasî kavgaya iten kendileridir.

4 Kasım 1974 günü İstanbul Üniversitesinin derse başlama töreninde yaptığı konuşmada Sayın Ecevit; “Siyasî partilerin bazıları üniversitelere, meslek kuruluşlarına, siyaset yasaktır zihniyetini getirmek isterler” ve Ocak 1975’te; “Bütün yükseköğretim kurumları, Hükümet sorunu çözüm buluncaya kadar derslere ara vermelidirler” diyerek, gençleri C.H.P. yararına bir araç olarak kullanmak, memleketi içinden çıkılmaz bir kargaşa ve kargaşalığa sürüklemek istemektedir. Bundan sonra yükseköğretim müesseselerinde boykotlar durmadan devam edip giderse, bazı örgütlerce zorla öğrenciler boykota mecbur edilirse, bu boykotlarda da “Bundan önce olduğu gibi bugün de dünya halklarının, - dikkat buyurun dünya halklarının - emperyalizme karşı devrimci mücadelesindeki görevimizi yerine getireceğiz” tarzında bildiriler yayınlanırsa; aslında sosyalist blok içinde istiklâlimizi kaybetmek anlamına gelen sol yumruklar havaya kaldırılarak “Bağımsız Türkiye” diye bağırılsa; bunların karşısına, okumak isteyen, öğrenip eğitilmek arzulayan, millî kültüre, millî değerlere bağlı, “Türkiye halkları” değil, “Türk milleti” diyen, asırlar boyu dökülen yüzbinlerce şehit kanı pahasına kurtarılan Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığını” korumaya azimli gençlerin çıkması, neden hayret ve üzüntü ile karşılanıyor? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu gençlere sahip çıkmak, Türkiye’ye sahip çıkmaktır. Türkiye’de, Anayasanın hâkimiyetini, üniversiteler ve yükseköğretim müesseselerinde komünizmin bölücülüğü ve zorbalığı yerine Türk milliyetçiliğinin birlik ve beraberliğini, kanun ve nizamların hüküm sürmesini istemektedir.

Hep beraber Türk gençliğinin, yarının büyük Türkiye’sini yaşatacak vasıfta ve siyasî mücadeleyi yaşatacak tarzda yetişmesine çalışalım. Siyasî mücadeleyi partiler arasında yapalım. Biz millî birlik ve iç barış istiyoruz. Bir tek gencimizin burnunun kanaması bile bizlere derin ıstırap verir; fakat iç barış Sayın Ecevit’in burada lâf atan arkadaşların tutumları, davranışlarıyla mümkün olamaz. Bu suçlama metodu ve bu tahrik tutumu ile hiçbir şey sağlanamaz.

Bunları ifadedeki maksadım; karşılıklı bir tartışma açmak değil, gerçekte anlaşmaya varmaktır; gençlerin Türklük millî şuuru etrafında, Atatürk ilkelerinde.

Anayasa ve kanun üstünlüğünde birleşerek zor ve zorbalıktan uzak, kardeşçe, fikir ve düşünce tartışmaları yapacakları ortamı yaratabilmektedir.

Sayın Ecevit'in, 5 Nisan günü Merkez Yönetim Kurulu toplantısından sonra gazetecilere verdiği demeçteki, kendilerine "Milliyetçi Cephe" adını takan partiler topluluğunu büyük çıkar çevrelerine hizmet amacı güden ve bu uğurda kardeş kavgalarıyla milleti ikiye bölen, demokrasiyi yıkan siyasî cinayetlerle iç barışı yok eden tarzında suçlama ve iftiralara, siyasî nezakete, iç barışa uymayan aksine iç savaş yaratmak isteyen yeni bir örnektir.

Ekonomik görüşlerini bir tarafa bırakıyorum; fakat bildirdiği kardeş kavgalarını, siyasî cinayetleri ispat etmeye mecburdur.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Cephe kuran...

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Edilecek, edilecek... Kimlerin yaptığı belli zaten. Kimlerin yaptığı belli.

ORHAN ÜRETMEN (Balıkesir) — Cumhuriyet Halk Partisi Kavak Kaymakamı.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu hırçın ve delilsiz itham edici konuşmalar...

Arkadaşlarım bu lâfı bana söylemek istiyorlarsa çok yanlış, ben Kavak'ta kaymakamlık falan yapmadım. (C.H.P. sıralarından *gülüştürmeler*)

Bütün bilgileri böyleyse anlayın durumunu.

BAŞKAN — Efendim, siz buyurunuz Sayın Ertem.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın Başkanım, onlar durmadan...

BAŞKAN — İstirham ederim efendim. Salonda her konuşmaya...

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Beyefendiler onları o kadar iyi yaptım ki, iftihar ederim idareciliğimle (C.H.P. sıralarından *gürültüler*) iftihar ederim... Sicilim meydandadır. Takdirnamelerim meydandadır. Hizmet gördüğüm ilçeler meydandadır. Onların içinde Türkiye'nin en çok mahrumiyet gören yolsuz yerleri olduğu gibi Türkiye'nin en imkânlı ilçesi Beyoğlu da vardır. İftihar ederim idareciliğimle. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, *alkışlar*) Evet evet.

BAŞKAN — İstirham ediyorum arkadaşlarım, lütfen. Çok rica ediyorum.

ALİ SANLI (Burdur) — Yalova'da var mı idin Sayın Ertem?

CAHİT ANGİN (Çorum) — Cumhuriyet Halk Partisi hükümetleri mi verdi sana o sicili?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu hırçın ve delilsiz itham edici konuşmalar sadece kavgayı gerginleştirir, huzuru bozar ve karşı suçlamaları getirir. Huzur istiyorsak bu tutumu bırakmaya mecburuz.

Sayın Ecevit, 15 Ekim 1974 tarihli önerisinin 2'nci bölümünde, seçimin yenilenmesi için bir anlaşma olmaksızın A.P. Genel Başkanının başkanlığında ve Cumhuriyet Halk Partisi dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına Cumhuriyet Halk Partisince olanak sağlanmasını teklif ediyordu. Şimdi,

durumunu tamamen değiştirmiş ve dün de gayet ciddiyetten uzak bir beyanat veriyor, diyor ki: “Bu Hükümet Programında demokrasiye, özgürlüğe aykırı hükümler vardır”. Sureti kafiye, sureti katiye Hükümet Programında demokratik haklar, insan haklarına karşı ve onlara aykırı hiçbir hüküm yoktur. Hükümet Programında, tamamen Anayasa içinde hukuk devletin gerçekleştirilmesi çabası, vardır. Sayın Ecevit bu öneriyi yaparken, bir nevi “Vatan kurtaran aslan” durumunu takınırken, Adalet Partisinin de felsefesini biliyordu. Orta yerde değişmiş bir şey yoktur. Aca-ba, merak ediyoruz; o zamanki durumu mu samimî, şimdiki durumu mu samimî?

Değerli arkadaşlarım sözlerimi burada keserek birkaç cümleyle de Sayın Uğur’un konuşmalarına cevap vereceğim.

Adalet Partisinin hiçbir zaman, “Yalnız benim fikrim doğrudur, yalnız benim fikrim gerçekleşmelidir” tarzında bir tutumu, asla olmamıştır.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Ertem, ben söylemedim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — O zaman geri alırım.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Başkasının, Sayın Erbakan’ın...

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Peki, siz getirdiniz kürsüye Sayın Uğur. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

NECDET UĞUR (İstanbul) — Sayın Erbakan söylemiş, ben ne yapayım?

BAŞKAN — Lütfen efendim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, iki konuda kısaca maruzatta bulunup sözlerimi bitirmek istiyorum.

Bunlardan birisi, eğitim hakkında Sayın Uğur’un sözleridir. Eğitim hakkındaki sözleri gerçeğin dışındadır. Şöyle ki, evvelâ öğretimde, yükseköğretime varmadan yönelmeyi sağlayacak kanun çıkmıştır. Millî Eğitim Temel Kanunu yönelmenin nasıl yapılacağını tespit etmiştir. Binaenaleyh, Hükümet Programında, çıkmış bir kanunun tekrar dile getirilmesinin lüzumu ve ihtiyacı yoktur. Kaldı ki, yönelme meselesi, Sekizinci Millî Eğitim Şûrasında kararlaştırılmış, Dokuzuncu Millî Eğitim Şûrasınca sadece uygulanması ele alınmıştır. Binaenaleyh, yükseköğrenime yönelmekteki, kaynaktaki düzenlemeyi kanunlarımız getirmiştir, uygulamaya devam edecektir. Buyurdıkları gece öğretimi, Adalet Partisinin gerçekleştirdiği bir husustur ve Adalet Partisi zamanında yalnız sosyal bölümlerde yapılan gece öğretimini, kalkınma planlarının gereğine göre teknik ve fen dallarına da aktaran kanun Adalet Partisi iktidarı zamanında çıkarılmıştır. Ama, biz üzüler bir hususu da belirtmek isteriz ki, Cumhuriyet Halk Partisinin “Verdiği sözü yerine getiririm” görünmek için açtığı gerçekten lüzumsuz birtakım yükseköğretim müesseseleri vardır ki, bunlar birer plansızlık örneğidir. Onlardan birisi teknik öğretime bağlı Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, ikincisi de Endüstriyel Sanatlar Yüksek Öğretmen Okuludur. Türkiye’de eğitim enstitüleri ve üniversiteler varken böyle bir deneme yüksekokuluna ihtiyaç yoktur. Türkiye’de erkek ve kız teknik yüksek öğretmen okulları varken, onların sahası dışında kurulabilecek bir Endüstriyel Yüksek Sanatlar Okuluna ihtiyaç yoktur. Bu, sadece aldatmacadan ibarettir.

Değerli arkadaşlarım, haşhaş sorununa da temas edecektim; ama vaktin gecikmiş olması dolayısıyla, nasıl olsa Hükümetin de bu konulara temas edeceğini dikkate alarak, sözlerimi şöyle bağlıyorum: Bu Koalisyon Hükümeti, Türkiye'nin içinde bulunduğu sosyal ve ekonomik sorunları halledecek Türkiye'de sosyalist devlet olmadan sosyal adaleti, sosyal güvenliği gerçekleştirebilecek, Türkiye'nin içine düştüğü yokluğu, Türkiye'nin içinde bulunduğu kuyruğu kaldıracak, gerçekten Türk işçisine, Türk emekçisine, Türk vatandaşına yeni yeni iş sahaları açabilecek, Türk gençliğinin beklediği eğitim reformunu getirebilecek ve tarımdaki beklenen hamleyi yapabilecek bir hükümettir.

Adalet Partisi olarak bu Hükümeti destekleyeceğiz. Hepinize saygılarımı sunarım. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ertem. Söz sırası, Millî Selâmet Partisi Grubu adına Sayın Süleyman Arif Emre'nin.

Buyurunuz Sayın Emre.

M.S.P. GRUBU ADINA SÜLEYMAN ARİF EMRE (İstanbul) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

Hükümet Programı üzerinde Millî Selâmet Partisinin görüşlerini arz etmek üzere söz almış bulunuyorum. Sözlerime başlarken Yüce Meclisimizi grubumuz adına hürmetle selâmlarım.

Muhterem milletvekilleri, normal demokratik teamüller içerisinde partilere dayalı yeni Hükümet kurulmuştur. Görevi devralmıştır, programını hazırlayarak, Anayasanın belirttiği çerçeve içerisinde 6 Nisan Pazar günü Yüce Meclise okumuştur. Yine Anayasanın derpiş ettiği müddetlere riayetle bugün de Hükümet Programının müzakeresini yapıyoruz.

Sözlerime başlarken, evvelâ yeni Hükümetin kurulmasıyla, 1973 seçimlerinden sonra ortaya çıkan ve altı aydan fazla devam eden ikinci Hükümet buhranının geride kalmış olması dolayısıyla duyduğumuz büyük memnuniyeti belirtmek isterim. Çok şükür Parlâmentomuz kendi içerisinde normal demokratik kaidelere uygun olarak bir Hükümet çıkartmaya muvaffak olmuştur. Biz, normal demokratik kaideler içerisinde kurulmuş olan bu Hükümetin, Yüce Meclisimizin teveccühüne mazhar olacağına kaniiz. Böyle bir netice, hem demokrasimizin başarısı olacak, hem millî bünyemizin sağlamlığını gösteren bir miyar teşkil edecektir.

Bu memnuniyet verici gelişmelerdir ki, “Bu Parlâmentodan bir icraat Hükümeti çıkmaz. Bu Parlâmento milletin on sene gerisindedir” şeklindeki görüşlerin ne derece yanlış olduğunu bir kere daha gözler önüne sermiştir.

Şükranla kaydedilecek diğer bir husus da, biraz önce belirttiğimiz gibi, millî bünyemizin sağlam oluşu ve mevcut buhranların sunî olarak çıkarılmış bulunması keyfiyetinin, bugün çok daha açık bir şekilde ortaya çıkmış olmasıdır.

Hâdiseleri millî menfaatlerimiz açısından uzun vadeli bir planda değerlendiremeyen bir kısım politikacıların hatalı tutum ve davranışları yüzünden ortaya çıkan ve daima satıhta kalan bu buhranlar, demokratik gelişmemizin yakın bir merhalesinde tamamen zail olacak ve hepimiz, özlediğimiz müstakar kalkınma vasatına

erişmiş bulunacağız. Dünya milletlerinin baş döndürücü bir hızla kalkındığı ve sanayileştiği bir sırada Türkiye'mizin bu şekilde ortaya çıkarılan sen-ben çekişmeleri yüzünden büyük ölçüde zaman kaybetmiş olması, kalkınma imkân ve fırsatlarını kaçırmış bulunması, elbette üzüntü ve teessürle üzerinde durulacak bir husustur. Ancak, bütün bunlara rağmen, bugün bir icraat Hükümetinin kurulmuş olduğundan, Millî Selâmet Partisi olarak büyük bir bahtiyarlık içerisinde olduğumuzu da belirtmeyi bir vazife sayıyoruz. Bu bahtiyarlığımızın temeli, partimizin kuruluş gününden itibaren seçmiş olduğu temel tezin ve tutumun her defasında haklı sıkıldığını ve milletimizin takdirini, teveccühünü kazandığını görmüş olmamızdan ileri gelmektedir. Bu temel tez, daima millî menfaatleri önplanda tutmak, milletimize hizmeti esas olarak almaktır. Millî Selâmet Partisi olarak her zaman için tuttuğumuz yol, memleketimizin buhranlara, sıkıntılara sürüklemek yolu değil, bilâkis milletimizin saadet ve selâmetini, huzur ve refahını isteme yolu, aziz milletimize hizmet etme yolu olmuştur. Millî Selâmet Partisi olarak, daha kurulduğumuz Ekim 1972 tarihinden itibaren seçtiğimiz yol, ülkemizin manevî ve maddî alanlarda hızla kalkınması için bir taraftan millî bünyemize uygun olan yapıcı görüşlerimizi ortaya koymak, diğer taraftan kalkınmamızın vazgeçilmez unsuru olan huzur ve selâmet vasatının tesisine çalışmak yolu olmuştur. Kalkınmamızın ancak müstakar bir iç barış zemininde ve bir devlet-millet kaynaşması ikliminde gelişebileceği gerçeğini her vesile ile ve ısrarla müdafaa eden partimiz, seçimler sırasında dahi bu gayenin tahakkuku için elinden gelen gayreti göstermiştir. Nitekim, seçimlerden önce partilerarası münasebetlerin zedelenmesi, telâfisi müşkül kırgınlık ve dargınlıkların ortaya çıkması halinde bu durumun seçimlerden sonra Meclis çalışmalarını verimsiz kılacağını ve hizmet hükümetleri kurulmasını güçleştireceğini her fırsatta belirtmişizdir. Esasen partilerin gayesi, vatandaşları kamplara bölerek aralarında husumet meydana getirmek değildir; gaye hizmet yarışına girişmektir; bunun için de siyasî mücadelelerin fikir planında yürütülmesi ve şahsiyete kaçma gibi, yersiz itham yollarına gitme gibi hususlardan uzak kalınmasıdır. Bu hakikatlere inandığımız içindir ki, Millî Selâmet Partisi olarak, seçim kampanyaları devreleri dahil bugüne kadar haksız isnatlardan kaçınmak ve daima fikir planında kalmak suretiyle millet ve memleket hizmetini kolaylaştırmak ve iç barışı korumak için azamî itinaı göstermiş olmanın şu anda bahtiyarlığını hissediyoruz. Seçimlerden önce bütün siyasî partileri bir yuvarlak masa toplantısına davet eden biz olduk; bir araya gelelim, seçimler esnasında hepimizin riayet edeceği esasları tespit edelim, memleketimizde olgun bir seçim kampanyası yürütelim dedik. Bu arzumuzu yerine getirmek imkânı hâsıl olmamasına rağmen, biz Millî Selâmet Partisi olarak partiler arasında nasıl bir hizmet yarışı ve fikrî sahada nasıl bir çalışma yapılması gerektiğinin örneğini verme gayretini gösterdik.

Bilindiği gibi milletimiz, 1973 seçimlerinde hiçbir partiye tek başına iktidar imkânını vermedi. Millî iradenin bu şekilde tecelli eden kararının manası ne idi? Bu kararın manası, elbette bu seçimin arkasından bir seçim daha yapın, tek parti iktidarı ortaya çıkmazsa, bu denemelere ilânihaye devam edin demek değildi. Bu kararla milletimiz, partilerden, anlaşarak ortak hükümetler kurmalarını ve dört senelik hizmet dönemini değerlendirmelerini istemişti. İşte Millî Selâmet Partisi, milletimizin bu kararına uyarak bir hizmet hükümeti kurma ve memleketimizi

buhranlardan kurtarma yolunda seçimlerden sonra üzerine düşen her türlü gayret ve fedakârlığı göstermiştir. Bu müspet çabalarımız herkesin ve bilhassa partilerimizin Sayın yöneticilerinin malûmudur.

Millî Selâmet Partimizin bu yapıcı davranışlarına mukabil, Cumhuriyet Halk Partisi aksi tezi ortaya atmış ve seçimden yeni çıkmış olmamıza rağmen Meclisimize önergeler vererek, hemen, tekrar acele bir seçime gidilmesi için kampanya açmıştır.

Konuşmamızın başında işaret ettiğimiz iddialar o zaman da serdedilmiş Meclislerimizin bir hizmet hükümeti kuramayacağı ileri sürülmüştür. Partimizin hizmet hükümeti tezi ile, Cumhuriyet Halk Partisinin erken seçim tezi karşılaşmış ve bu iki tez iç politikamızın en mühim siyasî mevzuu haline gelmiştir.

Millî Selâmet Partisi olarak erken seçime karşı çıkmamızın sebebi; seçimden kaçtığımız manasına alınamaz; çünkü kurulduğu tarihten sonra geçen bir sene gibi kısa bir zamanda bütün yurt sathında teşkilâtlanarak seçime giren ve seçimlerden üç büyük partiden biri olarak çıkan, ondan sonra da daima hızlı bir gelişme ve inkişaf içerisinde bulunan Millî Selâmet Partimizin seçimden çekineceğini düşünmek bu gerçeklerle kabili telif olamaz. *(M.S.P. sıralarından alkışlar)*

Çekindiğimiz nokta, Hükümet buhranları sebebiyle her seferinde kalkınma hamlelerinin, bilhassa büyük sanayi yatırımlarının sekteye uğraması endişesi olmuştur. Kaldı ki ekonomik durumu son derece iyi olan ve her bakımdan refah ve saadet içerisinde bulunan kalkınmış bir ülkede dahi sunî olarak hükümet buhranlarının ihdas edilmesi veyahut zamansız ve icapsız erken seçim kampanyaları açılması ekonomik hayatı felce uğratar, hem özel sektör ve hem de kamu sektörü yatırımlarını durdurur ve netice olarak pahalılığı, işsizliği artırır, millî yapıda, dış ticaret ve bütçe dengesizliği gibi hayati önemi haiz rahneler açar ve hatta iç huzur ve barışı tahrip eder.

İşte bu sebeplerden dolayıdır ki Anayasamız esasen seçimlerin dört senede bir yapılmasını öngörmüştür.

Normal ve demokratik bir rejimin yine normal olarak işlemesi, ancak kanunların gösterdiği hudutlar içerisinde yaşamasına gayret gösterilmesi ile mümkündür. Siyasî hayatta aslanan millete hizmettir. Bu itibarla dört senelik hizmet devrelerinin de dahi seçim tansiyonunun devam ettirilmesi normal bir gidiş değildir.

Ülkemizde, halen mütekâmil bir sistem olan nispi seçim sistemi mevcuttur. Bu sistemin çoğu kere getirdiği netice, koalisyon hükümetleridir. Bu sistemden tek parti iktidarı da çıkabilir; fakat böyle bir netice istihsal etmek için memleketi arkaya birçok defalar seçime sürüklemek ve milleti deneme tahtası haline getirmek aklîselim ile bağdaşmaz.

Nitekim İtalya'da Cumhurbaşkanı tek başına Meclisi feshetmeye ve erken seçim karar vermeye yetkili olduğu halde sistemin normal çizgileri dahilinde kalınmasına gayret edilmekte, sık sık ortaya çıkan hükümet buhranlarına rağmen sistemin gereği olan normal çözüm yollarına gidilmesi tercih edilmektedir.

İşte bütün bu sebeplerden dolayıdır ki, Millî Selâmet Partisi olarak seçimlerden sonra tıpkı şimdi olduğu gibi bir hizmet hükümetinin kurulması hususunda elimizden gelen gayreti gösterdik. Ancak, o günkü şartlar altında üç aydan fazla süren bir devre esnasında Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partileri birleştirerek bir Hükümet kurmak mümkün olmadı ve böyle bir Hükümetin kurulmasına şartlar müsait çıkmadı.

Millî Selâmet Partisi bunun üzerinde yine millî menfaatleri önplanda tutarak iyi niyet ve samimiyetle Millî Selâmet Partisi - Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunu kurdu. Böylece buhranlara son vermek imkânı hâsıl oldu ve normal demokratik yoldan bir hizmet Hükümetinin kurulması başarılmış oldu.

Millî Selâmet Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunun kurulmasıyla, Millî Selâmet Partimizin hizmet Hükümeti tezi galip geldi ve Cumhuriyet Halk Partisinin erken seçim tezi fiilen yenilgiye uğramış oldu.

Millî Selâmet Partisinin hizmet Hükümeti tezi karşısında, Cumhuriyet Halk Partisinin erken seçime dayalı politikasının yenilgiye uğraması yalnız bundan ibaret kalmamıştır. Cumhuriyet Halk Partisinin bundan başka, politikamız karşısında daha iki mühim yenilgisi olmuştur. Millî Selâmet Partisinin iyi niyetle önemli hizmetler yaptığı bu koalisyon devresinde, - şimdi uzun uzadıya bu devrenin bir muhasebesini yapacak değiliz, ancak bu devrede - bütün milletimizin iftihar ettiği büyük Kıbrıs zaferinin kazanılması, Devletimizin itibarını içte ve dışta kat kat artırmış, şanlı Ordumuzun sırası geldiği zaman, Allah'ın yardımıyla neler yapabileceği bütün dünyaya gösterilmiş, iç barış yolunda 40 milyon vatan evlâdının her türlü görüş ayrılıklarını bir tarafa bırakarak manen birleşmesi, bütün vatan sathının millî şuur ve heyecanla yekpare bir bayrak gibi dalgalanması daima hatırlanmaya lâyık bir değer taşımaktadır.

Devlet-millet kaynaşması kuvvet kazanmış, Devletin ve ordusunun etrafında engin bir muhabbetle birleşen Türk Milleti, memleketimizin her bakımdan kalkınması için hiçbir fedakârlığı esirgemeyeceğini ispat etmiştir. Bu ulvî manzara karşısında Millî Selâmet Partisi olarak vakit kaybetmeden, bilhassa sanayide büyük hamlelere yönelerek memleketimizi az gelişmişlikten kurtarmak ve Kıbrıs zaferimize ekonomik alanda da zaferler eklemek için en müsait zeminin doğduğunu düşündüğümüz ve büyük ümitlere kapıldığımız bir sırada maalesef ortağımızın yanımızda olmadığını gördük.

Millî Selâmet Partisinin milletin arzu ve iradesi istikâmetinde buhranları ve güçlükleri göğüsleyen politikası yanında, kanaatimize göre, Sayın Ecevit'in tekrar acele bir seçim hevesine kapılarak bin türlü müşkülât ile kurulan bu Hükümeti bozması ve bununla da kalmayarak, Cumhuriyet Halk Partili bakanların görev yerlerini terk edip gitme kararı alması, tarihî bir hata ve Millî Selâmet Partisinin devlet idaresinde gösterdiği ciddi ve müstakâr tutum karşısında Cumhuriyet Halk Partisi politikasının ikinci bir yenilgisi olmuştur. (M.S.P sıralarından alkışlar)

Nitekim Kıbrıs harekâtına karar veren ve kahraman Mehmetçiklerimizi Kıbrıs'ta mevzie sokan bir Hükümet olarak, askerlerimizin arkasında sarsılmaz bir kale gibi durmamız gerekirken ve ayrıca dünyayı saran ekonomik buhranların

baskısı altında ezilen fakir ve orta halli halkımızın dertlerine âcil çareler bulmak mecburiyeti varken, alınmış, olan bu yersiz ve zamansız Hükümeti bozma kararı, milletimize, ara yerde geçen 6,5 aylık devre esnasında, sayılamayacak derecede büyük zararlar getirmiştir.

Hükümetin istifasından sonra, kış ortasında, “acele seçime” denmiş, başarılamamış; bu politika baharda erken seçime tebdil edilmiş, olmamış; Ekimde seçime razı olunmuş, tutmamış; fakat bütün bunlar, memlekette iç huzuru son derece bozmuş, siyasî ve ekonomik buhranların daha da artmasına sebep olmuştur.

Bu hataları işleyenlerin ve bu yenilgilere uğrayanların normal siyasî şartların hüküm sürdüğü bir memlekette, ya derhal hatalarını itiraf edip doğru yola dönmeleri veyahut da politikadan silinip gitmeleri en tabii akıbetleri iken, bir de yanlış yolda ısrar ettikleri halde siyasî aksiyon bakımından hâlâ yaşıyor görünmelerinin sebebi, TRT’nin ve bir kısım basının tarafgir tutumu ile kendilerine âdeta bir sunî teneffüs yaptırılmakta oluşundan ileri gelmektedir. (*M.S.P. sıralarından alkışlar*)

TRT yakında Anayasanın emrettiği bitaraf hüviyetine kavuştuğu zaman, hatalar daha berrak görünür hale gelecek ve kendilerini düzeltmek istidadı taşıyanlar için bu herhalde çok faydalı olacaktır.

Millî Selâmet Partisi - Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyon bozulur bozulmaz, daha o gün, bugünkü Parlâmento şartlarının ortaya koyabileceği tek çözüme işaret ettik ve mevcut şartlar muvacehesinde yeni Hükümetin ancak bugünkü hükümet olarak kurulabileceğini ifade eyledik, Cumhuriyet Halk Partisi dışındaki partilerin ve bağımsızların birleşmelerini, bir araya gelmelerini arzu ettik.

Milliyetçi partilerin anlaşması ile gelişen yapıcı teşebbüsler, bugün Anayasaya dayalı ve meclislerimizden güvenoyu alabilecek bir Hükümetin meydana gelmesine vesile olmuş bulunuyor. Bu merhaleye gelmemiz kolay olmamıştır. Milliyetçi cepheyi teşkil eden partiler, Hükümet kuruluşundan evvel geçen süre içerisinde dahi, Devlete sahip çıkması, Devlet ve Parlamentoyu işler halde tutmuş, Anayasa çerçevesinde yapılacak hizmetlerin yapılmasına çalışmış, bütçeyi çıkarmış, hayati ehemmiyet taşıyan kanunları meclislerimizden geçirmiştir. Yurdumuzda huzur ve selâmetin teessüsü ve muhafazası, için gerekli her teşebbüse girişmiştir.

Bu dönemde bir kısmı Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin, yine buhran politikasına devam ettikleri görülmüştür. Parlamentomuzda dil uzatılmış, Hükümet kuruluncaya kadar talebelerin derse katılmamaları istenmiş, işçilerimiz tahrik edilmiş, mezhep kışkırtmacılığı Meclis kürsülerine kadar getirilmiş, aşırı sol eğilimli derneklerin sloganları ve hareketleri paylaşılmak istenmiş, hayati önem taşıyan kanunların ve hatta bütçenin meclislerimizden geçmesi engellenmek istenmiş, kısaca Parlâmentoya dayalı, güvenoyu alabilecek bir Hükümetin hizmet Hükümetinin kurulmasını önlemek için akla gelen veya gelmeyen her türlü çareye başvurulmuştur; ama bütün bu menfi tutum ve davranışlara rağmen millî arzu ve iradenin istediği millî cephe Hükümetinin kuruluşu önlenememiştir. Bu netice 14 Ekim seçimlerinden beri Cumhuriyet Halk Partisinin takip ettiği yanlış politikasının, Millî Selâmet Partisinin takip ettiği huzur ve selâmet ve hizmet politikası karşısında üçüncü yenilgisini teşkil etmektedir. (*M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar*)

Muhterem milletvekilleri, buraya kadar yapmış olduğumuz bu açıklamalardan maksadımız, halen bulunduğumuz merhaleye nasıl geldiğimizi izah etmektir; memleketimizin bundan sonra siyasî istikrara erişmesini temin etmenin neye bağlı olduğunu belirtmek, isabetli olan ve olmayan görüşlerin, tutum ve davranışların hallini yapmaktır. Maksadımız, sadece geçmişin muhasebesini yapmak değil, geleceğe de ışık tutmaya çalışmaktır. Bu tahlillerden çıkan netice ve seçimlerden bu yana geçen 2 seneye yakın bir devrede cereyan eden hadiselerin teyit ettiği gerçek odur ki, partilerimiz yapıcı bir tutumla birbirlerine yaklaştıkları ve müşterek gayeler uğrunda hizmete koştukları takdirde, millet ve memleketimizin yüksek menfaatleri bakımından verimli ve başarılı neticeler elde edilmiş, aksine ahenksizlik doğduğu takdirde ise, memleketimiz birtakım buhranlar içerisinde büyük zararlara uğramıştır.

Millî Selâmet Partisi - Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunun, kuruluşundan Kıbrıs zaferine kadar geçen devresi bu müspet anlayışın Millî Selâmet Partisi tarafından verilmiş iyi bir örneğini teşkil etmektedir.

Bugün Hükümeti teşkil eden partiler iyi niyetle bir araya gelmişlerdir. Geçirdiğimiz tecrübelerin de gösterdiği gibi, koalisyon anlaşma ve uzlaşma demektir. Bir koalisyon içerisinde hiçbir partinin kendi isteklerini tam manasıyla yerine getirmesi mümkün değildir. Uzlaşmanın gerektirdiği fedakârlıklara katlanarak millî menfaatleri önplanda tutmak bakımından bir zaruret vardır. Partilerimizin, demokrasimizin eriştiği bu merhalenin idraki içerisinde olduklarına kesinlikle inanıyoruz. İyi niyetle yola çıkmıştır. Karşılıklı anlayış havası içerisinde milletimizin beklediği hizmetlerin yapılması için geceli gündüzlü çalışılmalıdır.

Millî Selâmet Partisi olarak, memleketimizin tekrar buhranlara düşmemesi, siyasî istikrarını daha da kuvvetlendirilmesi bakımından önümüzdeki devrede 3 önemli adımın atılmasında yarar görmekteyiz.

Bunlardan bir tanesi; millî cephe partilerinin müştereken Millet Meclisi Başkanlığına sundukları seçim ittifakı teklifinin kısa zamanda kanunlaşmasıdır. Bu kanun, demokraside yeni bir tekâmülün ifadesidir, vatandaşın seçme hakkının daha mütekâmil bir şekilde kullanılması gayesini gütmektedir; siyasî istikrarın temin edilmesi, seçimlerden sonra uzun buhran devrelerinin ortadan kaldırılması gayesini gütmektedir. Bu önemli adıma ilâveten, daha önce de Grubumuz adına yapılan konuşmalarda Yüce Meclise arz edildiği gibi, Millî Selâmet Partisi olarak, memleketimizde siyasî istikrarın temini bakımından başkanlık sisteminin getirilmesinde de yarar görmekteyiz. Bundan sonraki Cumhurbaşkanı seçiminin tek derece ile, milletimiz tarafından yapılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz. Bu seçimin birinci safhasında adaylar seçimi, bir hafta sonra da yapılacak ikinci seçimde ise, doğrudan doğruya başkanın seçimi olarak yapılmasının faydalı olacağına inanıyoruz. Böylece seçimlerden önce veya her iki seçim arasında, partiler veya vatandaşlar arasında gerekli anlaşmaların ve değerlendirmelerin yapılması için fırsat ve imkân hazırlanmış olacaktır. Bu adıma ilâveten memleketimizde siyasî istikrarın temini, devlet-millet kaynaşmasının sağlanması bakımından, aziz milletimize referandum hakkının verilmesinde büyük faydalar olduğuna kaniiz. Önümüzdeki devrede bu

adımlar atıldığı takdirde, geçirdiğimiz devrede içerisine düştüğümüz buhranlar tekerür etmeyecek, yurdumuz aradığı siyasî istikrara kavuşmuş olacaktır.

Bir yandan mütekâmil bir seçim sistemi olan nispî seçim sisteminin yararlarından faydalanılacak, öbür taraftan başkanlık sisteminin getirdiği siyasî istikrardan faydalanılmış olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, buraya kadar arz etmiş olduğumuz hususlarla, bugünkü Hükümetin kuruluşuna hangi merhalelerden geçerek geldiğimizi, bundan sonra da ana istikametler itibarıyla, siyasî istikrarın temini bakımından neler yapılması icabettiğini kısaca belirtmiş olduk.

Şimdi bu önemli noktaları aydınlığa kavuşturmaya çalıştıktan sonra, bulunduğumuz noktada kurulmuş olan yeni Hükümetimizin, Yüce Meclise sunduğu program üzerindeki fikirlerimizi arz etmeye çalışacağız;

Muhterem milletvekilleri, Millî Selâmet Partisi olarak memleketimizin ve milletimizin, hâlihazır iç ve dış şartlar muvacehesinde saadet ve selâmete erişebilmesi için, işbaşındaki Hükümetin icraatının beş anahedef istikametinde yürütülmesi zaruretine inanıyoruz. Hükümetler ancak bu beş temel hedefe müteveccih verimli çalışmalar yaptıkları takdirde başarı elde edebilirler. En önemli beş hedef şunlardır:

1. İç barışın sağlanması;
2. Devlet-millet kaynaşmasının temini;
3. 40 milyon memleket evlâdının kalbinde, yeniden büyük Türkiye idealinin bir meşale gibi yanmaya başlaması;
4. Manevî kalkınma;
5. Maddî kalkınma.

Muhterem milletvekilleri, 40 milyon memleket evlâdı birlik ve beraberlik içerisinde, birbirinin kardeşliğini duyarak iç barış ve huzur içerisinde bir araya gelmelidir. Kalkınmanın temeli buna dayanır, devlet-millet birbirine kaynaşmalıdır; bu milletin her ferdi kendi kendine düşündüğü zaman, kendi içerisinde kendi kalbinde, “Benim ne güzel devletim ve benim ne güzel Hükümetim var” diyebilmelidir. Kalkınmada milletçe hep beraber harekete geçmek esastır. Büyük gayeler uğrunda seferber olmak şarttır, kalplerde büyük hedeflerin meşalesinin yanması esastır. Bundan dolayı istiyoruz ki, yurdumuzda 40 milyon insan birbirine kardeş olarak bağlansın. Devlet-millet kaynaşsın, gönüllerimizde yeniden büyük Türkiye ideali bir meşale olarak yansın. Bu aşkla ve bu şevkle ve bu azimle, hep beraber yurdumuzun manevî ve maddî kalkınmasına yönelelim; milletimizin beklediği, bizden istediği işte budur.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Yaşa koca vaiz, vaaz eder gibi konuşuyor.

SÜLEYMAN ARİF EMRE (Devamla) — “Vaiz” gibi hürmet edilmesi lâzım gelen bir sıfatı istihfaf ve hakaret elfazı olarak kullandığınıza çok üzüldüm Sayın arkadaşım. (M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Muhterem milletvekilleri, devleti şevki idare etme yükümlülüğünün ve sorumluluğunun altına giren bir Hükümetin en başta gelen vazifesi, iç barışı kâmil manada temin ve idame ettirmektir. İç barışın olmadığı bir ülkede huzur ve saadet, kalkınma ve refah olamaz. Bundan dolayıdır ki, Millî Selâmet Partisi olarak, Hükümetin Yüce Meclise sunmuş olduğu programda, “İç barışı temin bakımından neler getirilmiştir? Bu yola, bu konuya verilen ehemmiyetin derecesi nedir?” bunları dikkatle inceledik. Memnuniyetle ifade edelim ki, bu programda bu hususa gereken önem verilmiş ve bu yolda yapılacak çalışmalar ana hatlarıyla belirtilmiştir.

Nitekim, programın 8’nci sayfasında, “İç huzur ve barışın sağlanmasına dikkat gösterileceği” taahhüdü yer almış bulunmaktadır. İç barışın teessüsü için her şeyden önce bir ülkede fikir ve inanç hürriyetinin kâmil manada tatbik edilmesi gerekir. Herkes iç barış içerisinde fikir ve inancında hür olmalıdır; ancak hiç kimse kendi fikir ve inancını başkalarına zorla kabul ettirme hakkına sahip olmamalıdır.

Hükümet programının 7’nci sayfasında, “Fikir ve inanç hürriyetiyle ve temel hürriyetlerle ilgili uygulamalarda, Anayasaya uygunluk sağlanacağı ve Anayasaya uymayan tatbikatın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirlerin alınacağı taahhüdü”nü iç barışın temel şartı görmekte ve Hükümetin bu yolda, yurdumuzda beklenen ferahlığı getirmesini temenni etmekteyiz.

Yine programda, “Hükümetimiz hür ve demokratik rejimin vazgeçilmez gereği olan düşünce ve inanç hürriyetine ve Anayasamızın teminatı altındaki bütün temel hürriyetlere saygılı olacaktır. Hürriyetlere saygılı olduğumuz ölçüde meşru nizamın korunmasında ve kanun hâkimiyetinin sağlanmasında da kararlı olacağız. Kanunların suç saydığı fiillere hiç bir şekilde müsamaha etmeyecek ve kanun dışı eylemlere girişenlere karşı kanunların tam olarak uygulanması için gerekli dikkati göstereceğiz” cümlelerini ve gençlerimizin huzurunun sağlanacağına dair vaatleri, işçi ve işverenin birbirine karşı iki zıt kuvvet olarak değil, aynı gayelere yönelmiş kardeşler olarak telâkki edileceğine dair hükümleri, iç barışın tesisi bakımından takdirle karşılıyoruz.

Muhterem milletvekilleri, yurdumuzun beklediği hamlelerin yapılması için diğer çok önemli bir husus da, devlet-millet kaynaşmasının sağlanmasıdır. Hâlihazır Hükümeti teşkil eden partiler topluluğu, millet çoğunluğunun oyunu temsil etmektedir. Bu husus ile, yine programda “muhalafetin haklı uyarılarına da önem verileceği” prensibinin vazedilmiş olması, devlet ve millet kaynaşmasında önemli bir faktör olacaktır.

Millî beraberlik anlayışının, devleti idare edenlere hâkim olduğu bir döneme girilmesi inancı, devlet-millet kaynaşması bakımından büyük bir mana ifade etmektedir.

Seçme hakkının 18 yaşını doldurmuş gençlere kadar genişletilmesi, Almanya ve diğer dış ülkelerde çalışan işçilerimize de oy kullanma imkânının verilmesini, bu kardeşlerimizin devlet-millet kaynaşması anlayışına kuvvet kazandıracaktır. Öte yandan devlet mekanizmasının müessiriyet ve verimliliğinin artırılması için kamu idaresinde sürekli ıslahat yapılması taahhüdünü, devlet-millet kaynaşması bakımından zarurî görüyoruz.

Adalet hizmetlerinin süratli, âdil ve külfetsiz olarak görülmesi, ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımıza adli müzaheretten yararlanma imkânının müessir şekilde sağlanması, ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımıza ücretsiz tedavi imkânlarının tanınması gibi, programda yer alan geniş, çeşitli sosyal yardım hizmetlerine müteallik vaatler, devlet-millet kaynaşmasının temel taşları olarak yurdumuzdaki coğrafi ve zümrevî dengesizliğin giderileceği taahhüdü, devlet-millet kaynaşmasında yıllardır hasretini çektiğimiz hususlardır.

Muhterem milletvekilleri, programın çeşitli bölümlerinde, millet evlâtlarının kalplerinde yeniden büyük Türkiye idealinin doğmasını temin edecek önemli hususlara da yer verilmiş olmasını büyük bir sevinçle karşılıyoruz. Hele Hükümetin, milletimizi tarih boyunca ayakta tutan milli ve manevî değerlere bağlı ve saygılı olarak ve bunlardan kuvvet alarak Türk milletini çağdaş medeniyet seviyesinin üzerine çıkartmak davasını temel dava olarak benimsemiş olması, aziz milletimizin uzun yıllardan beri hasretini çektiği bir zihniyete kavuşmuş olmasının şahadet belgesidir.

Türkiye'nin hür ve demokratik bir rejim içerisinde manen ve maddeten kalkınmasına bütün milletin heyecan duyarak ve inanarak katılmasını temine çalışacağı, millî eğitimin temel amaçlarının başında milletimizin bütün fertlerinin büyük ve şanlı tarihimize ıftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirileceği taahhüdü yeniden büyük Türkiye idealinin tahakkukuna vesile olacaktır.

Hükümet programında, kültürümüzün gelişmesi, genç nesillerimize aşılması, sanatımızın millî köklerden kuvvet alarak ilerlemesi için çalışılacağı; millî kültürümüzü tanıtacak ve geliştirecek araştırmaların yapılacağı ve temel eserlerin yazılmasının teşvik edileceği, millî bir dil politikası izleneceği, teknolojinin millî imkânlarla dayalı olarak geliştirilmesine çalışılacağı; eğitimde müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımlarının değiştirileceği, milletimizin ilme ve insanlığa yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verileceği, devlet sahnelerinde ve yayınlarında Türk yazarlarının eserlerine ağırlık verileceği prensiplerini takdirle karşılamaktayız.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında manevî kalkınmaya büyük önem verilmesi cidden sevinç vericidir. Bu sevincimizin sebebi, Millî Selâmet Partisinin manevî kalkınma olmadan maddî kalkınma olmayacağına; manevî kalkınmanın maddî kalkınmadan önce geldiğine, manevî kalkınma olmadan saadet ve selâmete erişilemeyeceğine dair temel inanışıdır.

Hükümet programının millî eğitim bölümünde, diyanet bölümünde ve diğer bölümlerinde manevî kalkınma ile ilgili bir çok önemli hususlar yer almış bulunmaktadır. Bunlar meyanında millî eğitim bölümünde yer almış olan şu prensipleri ye vaatleri, yurdumuzun manevî kalkınması bakımından, takdirle karşılıyoruz.

1. İl ve ilçelerde binaları tamamlanmış olan meslek okulları - İmam Hatip Okulları dâhil - açılması;

2. Bu okulların ikinci döneminden mezun olanların lise mezunları gibi üniversite ve yüksekokullara girebilmelerinin sağlanması;

3. Halen okutulmakta olan ahlâk derslerinin gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre yeniden düzenlenmesi;

4. Ahlâk derslerinin öncelikle İlahiyat Fakültesinin, İslâmî İlimler Fakültesi- nin, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam Hatip Okulu mezunlarının tedrisatına tahsis edilmesi;

5. Millî eğitim müfredat programlarının millî kültürümüze uymayan kısımlarının düzeltilmesi;

6. Mekteplerimizde milletimizin ilim ve insanlığı yaptığı hizmetlerin öğretilmesine önem verilmesi;

7. Yüksek İslâm enstitülerinin akademi haline getirilmesi;

8. Devlet sahnelerinde ve yayınlarında - TRT dâhil - Türk yazarlarının eserlerine ağırlık verilmesi;

9. Millî bütünlüğe ve genel ahlâka zarar verici eserlerin yayınlanmasının önlenmesi gibi hususlar yer almış bulunmaktadır.

Diyanet hizmetlerine gelince:

Diyanet İşleri Başkanlığında İslâmî ve ilmî araştırmalar yapmak ve ilmî eserler telif etmek üzere bir ilim heyetinin kurulması;

Vekil imamlar meselesinin âdil bir çözüm yoluna kavuşturulması;

Din görevlilerinin toplumdaki manevî yeri ve değeri dikkate alınarak, sosyal ve ekonomik kalkınmamızda kendilerinden yararlanılması;

Ecdat yadigarı vakıf eserlerin, vakfın şartnamesi ve kanunî esaslar dışında kullanılmasına müsaade edilmeyeceği ve vakıf eserlerinin onarımı ve restorasyonuna itina gösterileceği hususlarını, programın mühim bir yönü olarak kabul ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında, Türkiye'nin hür, demokratik, planlı, dengeli, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gerekli önemi veren, hür teşebbüse, mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı bir ekonomik sistem ile kalkınacağı vaadinin isabetli bir tercih olarak yer aldığını müşahade ediyoruz.

Yurdumuzda halen cari, coğrafi ve zührevi dengesizliği ortadan kaldırmak gayesiyle programda yer almış bulunan, "Kalkınma nimetlerinin bütün vatandaş kitlelerine ve yurdun her bölgesine âdil bir şekilde yayılmasını sağlayacak ve dengesizlikleri giderecek tedbirlere önem verilecektir" görüşünün ehemmiyetine inanıyoruz. Ekonomik kalkınmada büyük önem taşıyan karar bütünlüğü ve tatbikat ahenginin sağlanması için, ekonomik ve malî politikayı uygulayan kamu kuruluşları arasında yakın bir işbirliği ve koordinasyon tesisini zarurî görüyoruz.

Programdaki "Para, kredi, finansman, yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla değişen şartlarına süratle intibak ettirilecektir. Bütünleştirilecek ve temel bir ekonomik politika çerçevesinde yürütülecektir" sözlerini yerinde buluyoruz.

Programda, mal darlığı, mal yokluğu, fiyat artışları, pahalılık ve işsizlikle mücadele edileceği açık, kesin olarak belirtilmiştir. Bu görüşler memlekette büyük bir ferahlığa vesile olmuştur ve yine Hükümet programında Türk parasının iç ve dış değerinin korunacağı, yatırımların hızlandırılacağı, tasarruf eğiliminin artırılacağı, tasarrufların üretime, üretimi sektörlere yöneltileceği, kâr ortaklığı sisteminin geliştirileceği, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesi için gerekli tedbirlerin alınacağı vaatlerini, ekonomik hayatımız bakımından son derece önemli sayıyoruz. Dış ödemeler dengesindeki bozulmayı düzeltecek, işçi dövizlerinin yurda gelişini teşvik edecek, ihracata dönük stokları kısa zamanda ve uygun şartlarla değerlendirecek ve döviz kazandırıcı hizmet sektörlerini geliştirecek tedbirlere yer verilmesini aynen benimsiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, ekonomik kalkınmanın temini için, her şeyden önce israfın önlenmesi şarttır. Hükümet programında, “umumî harcamalardaki israfın önlenmesine, Devlet idaresinin israftan kurtarılmasına, kırtasiyecilik, rüşvet, irtikâp, suiistimal gibi olaylarla müessir şekilde savaşılmaya büyük önem verileceği” vaatlerinin artık gerçekleşmesini görmek istiyoruz.

Ekonomik kalkınmada acilen halli gereken bir diğer önemli mevzu da hâlihazır karışık, gayri âdil, kalkınmaya mani vergi sisteminin ıslahıdır. Hükümet programında yer alan vergiyi malî gücü olandan almaya ağırlık verme, âdil, sade ve külfetsiz bir vergi sistemini tesis etme hedeflerini yerinde buluyoruz. Hükümetin memleketimize yapacağı en büyük hizmet vergi sahasındaki bu ıslahat olacaktır. Bu yolda atılacak köklü adımları Millî Selâmet Partisi olarak büyük bir memnuniyetle karşılayacak ve her bakımdan yardımcı ve destek olacağız.

Ekonomik kalkınmada çok önemli faktörlerden biri de kredilerin dağıtılması mekanizmasıdır. Hükümet programında, kredilerin düzenlenmesinde sosyal ve ekonomik verimliliğin esas alınması, kredi dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi, selektif orta vadeli kredi kullandırılmasının artırılıp yaygınlaştırılması prensiplerinde büyük isabet görüyoruz. Yatırımcı ve icraatçı kuruluş çalışmalarının ödeme güçlükleri ve gereksiz formaliteler yüzünden aksayıp gecikmemesi için lüzumlu tedbirlerin alınması vaatlerini, yatırım faaliyetleri ve şevki açısından, ümit verici buluyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Türkiye'mizin güçlü, kuvvetli bir ülke olması süratle sanayileşmemize bağlıdır. Hükümet programında sanayileşme davamıza geniş yer verilmiş olmasından Millî Selâmet Partisi olarak büyük bir memnuniyet duymaktayız. Yurdumuzun sanayileşmesi sahasında yapılmış bu vaatler gerçekleştiği takdirde milletçe büyük bir başarıya erişmiş olmanın bahtiyarlığını duyacağız.

1. Sanayileşmenin gerçekleşmesinde ana hedef olarak millî, güçlü, süratli, yaygın bir hamlenin hedef alınması;

2. Sanayiın temel üretim malları istihsal eden ağır sanayi ve bu meyanda millî harp sanayimizin kurulmasına imkân verecek bir yapıda geliştirilmesi;

3. Millî savunma gücümüz için önemli olan temel projelerle ilgili çalışmalara hız verilerek icraata geçilmesi;

4. Sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla Sanayi Bakanlığında yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilâtın kurulması;

5. Sanayi bölgeleri ve sanayi sitelerinin kurulması ve geliştirilmesine büyük önem verilmesi;

6. Tarım sektörünün ihtiyacı olan temel tesislerin; yeni gübre ve şeker fabrikalarının sayılarının artırılması;

7. Demir-çelik tesislerinin, metalürji sanayiinin, motor sanayiinin, takım tezgâhları, tarım ve iş makineleri sanayiinin, gemi inşa sanayiinin kurulmasının önemle ele alınması;

8. Sanayileşme hareketlerinin finansmanında halkın tasarruf imkânlarının, özellikle yurt dışındaki işçilerimizin dövizlerinin değerlendirilmesi ve çeşitli teşvik tedbirlerinin geliştirilmesi;

9. Yeni bir Sanayii Teşvik Kanunu çıkarılması;

10. Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankasının süratle kurulması;

11. Türk teşebbüs ve sermayesinin dış ülkelerde sanayi tesisi kurabilme imkânlarının artırılması ve teşvik edilmesi Hükümet programında takdirle karşıladığımız hedeflerdendir.

Muhterem milletvekilleri, milletimiz tarım, hayvancılık, ormancılık, enerji sahasında büyük atılımlar beklemektedir.

Programdaki “Gıda, tarım ve hayvancılık kesimine hizmet götüren ve halen çeşitli bakanlıklar bünyesinde dağınık halde bulunan kamu kuruluşları tek bir bakanlığın çatısı altında toplanarak bütünleştirilecek, bu konuda üretimden pazarlamaya kadar bütün ünitelerin teknolojik, ekonomik yönlerden aynı şevki idare altında organize edilmeleri hedef alınacaktır” cümlelerindeki prensipleri isabetli buluyoruz. Nitekim yurdumuzdaki şeker sanayii bu prensip altında kurulmuş, bugüne kadar başarılı hizmetler yapagelmıştır. Tarım sahasının diğer ürünlerine de aynı prensip ve organizasyonun uygulanması büyük gelişmelere müncer olacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesi son derece önemli bir konudur. Bu sahada ciddi adımların atılmasına ihtiyaç vardır. Yurdumuzun hemen her ilinde, bilhassa Doğu illerimize et kombinaları, süt fabrikaları, soğuk hava depoları ve yem fabrikalarından müteşkil organizasyonların kurulmasında büyük zaruret görüyoruz. Bu hususta başlamış olan çalışmaların hızlandırılması ilk hedef olmalıdır.

Zirâî kalkınmamız bakımından büyük sulama projelerinin yanında, yeraltı pompaj ve gölet sulamalarına da özel bir ağırlık verilmesi vaadi, kurak bölgelerdeki vatandaşlara ümit bahsetmiştir. Bu ümidin gerçekleşmesi için her gayret gösterilmelidir.

Muhterem milletvekilleri, 40 milyon memleket evlâdı yeni Hükümetten daha yüksek bir hayat seviyesinin teminini beklemektedir. Bundan dolayı, Hükümet programında, işsiz vatandaşlarımıza, köylümüze, işçimize, esnafımıza, memurlarımıza, tüccar ve sanayicilerimize, dar gelirlilerimize, emeklilerimize, sakatlarımıza, yaşlı ve muhtaçlarımıza bu gibi hizmetlerin yapılacağı hususunda getirilen fikirle-

rin ve görüşlerin üzerinde önemle durmak zarureti vardır. Bunları incelediğimiz zaman şunları görüyoruz:

İşsizlerimiz: Yeni Hükümet işsizlikle mücadeleyi temel hedef olarak ele almayı programında sarahaten belirtmiştir. İşsizlikle mücadelenin anayolu, sanayileşme hareketi, yatırımların yaygınlaştırılması suretiyle istihdam imkânlarının artırılması yoludur. Bir milyon evlâdımız dış ülkelerde işçi olarak çalışmakta olduğu halde, bugün, maalesef yeryüzünün işsizi en fazla ülkelerinden birisiyiz. Bu sebeple işsizlik, memleketimizin temel konularından birisini teşkil etmektedir. İstatistikler, yurdumuzda her yıl 500 bin memleket evlâdına yeniden işyeri açılması gerektiğini gösterirken, mevcut plan bu işsizlerin her yıl ancak 250 binine iş bulma fırsat ve imkânını vermektedir. Konunun ehemmiyeti açıktır. Büyük bir seferberliğe girişmek, âcil tedbirler almak mecburiyet halindedir. Aksi takdirde bir işsizlik infilâkı tehlikesi varittir. Bu itibarla işsizlikle mücadele, yeni Hükümetin en önemli meşgalesi olmalıdır. İşsizlikle mücadelenin tek yolu, 40 milyon memleket evlâdının yeniden büyük Türkiye'yi kurmak için büyük bir heyecanla yeni kalkınma hamlelerine girişmesidir.

Çalışanlarımızın arızî olarak işsiz kalmaları halinde duçar olacakları güçlükleri, ıstırapları dindirmek, hafifletmek için yeni Hükümetin, programında bir işsizlik sigortasının ihdası yolundaki vaadini yerinde görüyoruz.

Köylülerimiz: Hükümetimiz köye giden hizmetleri artıracaktır. “Kalkınmanın köyden başlanması, ve nimetlerinin köye ulaşması zaruretine inanmış bir Hükümet olarak dili ile değil, gönlü ile; sözü ile değil, icraatla köyün ve köylünün hizmetinde olacaktır” ifadeleri ile yer alan taahhüdü son derece yerinde buluyoruz.

“Köylerde yol, cami, su, elektrik, sulama, yakacak temini, telefon, okul, kütüphane, sağlık tesisi ve idare binası gibi ekonomik sosyal altyapılar, Devletçe bir bütün halinde ve kamu hizmeti olarak mütalâa edilecektir” prensibini çok isabetli buluyoruz ve benimsiyoruz. Köy kalkınmasında alt yapıların hızlandırılması, köylülerimizin katılma paylarının kaldırılması, köy muhtarlarına ödenek verilmesi, köy kalkınması için gönüllü kooperatifçiliğe gerçek anlamda önem verilmesi memnuniyet verici hususlardır.

Köy kalkınması için kredi imkânlarının arttırılmasında, tabii âfetler sebebiyle çiftçilerimize tarım sigortası imkânının getirilmesinde zaruret görüyoruz. Sağlık sigortasının getirilmesi suretiyle de köylülerimize sağlık hizmetlerinin gereğince getirilmesi imkânı doğacak, bugünkü büyük güçlükler ve ıstıraplar sona ermese bile hafiflemiş olacaktır.

Yeni Hükümetimizin gübre fiyatlarını indirme kararı, köylümüzü şimdiden sevindirmiştir. Yerli gübre fabrikalarımızın tam kapasite ile çalıştırılması suretiyle gübre fiyatlarında istikrar sağlanması, köylümüze büyük huzur getirecektir.

İşçilerimiz: Muhterem milletvekilleri, güçlü bir kalkınmanın temel unsurlarının başında işçilerimiz gelmektedir. Bu camianın huzuru, kalkınma hamlesine hız getirecektir. Programda bu konu üzerinde de ana hatları ile durulmuştur. Huzurlu bir çalışma ortamının tesisi için işçi ve işverenlerin birbirine karşı değil, yan yana olmaları gerektiğine işaret edilmesi; işçi ve memur ayırımının hakkaniyetli, âdil

ve gerçekçi ölçü ve kıstaslara dayandırılacağı vaadi; işçi ücretlerinin tespit ve tanziminde, artan hayat pahalılığına göre bir ücret sisteminin getirilmesi; kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerimizin hissedar olmalarına imkân hazırlanması; kıdem tazminatının 15 günden 30 güne çıkarılması, tarım ve orman kesiminde çalışan işçilerimizin her türlü işçi haklarından yararlanma imkânlarının sağlanması; yurt dışındaki işçilerimizin çalışma şartları, sosyal hakları ve iş güvenliklerinin devamlı olarak takip ve temin edileceği; yurt dışındaki işçilerimizin çocuklarının millî ve dinî eğitimlerinin aksamadan yürütülmesi için gereği kadar öğretmen ve din görevlisinin temin edileceği hususları bu konudaki kanaatlerimizi teyit etmektedir.

Hükümet programında esnaf ve sanatkârlarımızın, finansman ve kredi imkânlarının genişletilmesi; külfetli defter tutma mükellefiyetinden kurtarılması; asgarî geçim imkânlarının yeniden düzenlenmesi; mesken ve mesken kredisi imkânlarının sağlanması; küçük sanayi sitelerinin geliştirilmesi; küçük sanayi ile eğitim çalışmalarına önem verilmesi bu camia mensuplarını memnun edecek hususlardandır. Esnaf ve sanatkârlarımız, millî hayatımızın temel unsurlarındandır; refaha kavuşmak ve kalkınmak ihtiyacında olan bir kuvvettir. Yeni Hükümetin esnaf problemlerine programda olduğundan daha büyük bir ağırlık vereceğine inanmışımızı ifade etmek isteriz.

Hükümet programında, “Devlet memurlarının sosyal ve ekonomik durumlarının geliştirilmesine çalışılacaktır” şeklinde ifadesini bulan söz, kısa ve fakat taahhütte geniş ihtiyaçlara cevap vermek zarureti doğuracak bir prensiptir.

Programın çeşitli bölümlerinde temas edilen dar gelirli aile çocuklarının okuma ve yetiştirme imkânlarının artırılmasından, vergi yükünün azaltılması ve asgarî geçim indiriminin yükseltilmesinde çocuk zamlarının artırılması ve tahsilde çocuğu bulunanlara ayrıca yardım yapılması imkânlarından, dar ve düşük gelirli kimseler için mesken ve mesken kredisi imkânlarından, memurlarımızın da büyük ölçüde faydalandırılmasını temenni ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, yeni Hükümetin, sanayicilerimiz ve yatırımcılarımızın uzun zamandır beklediği yeni bir “Sanayi Teşvik Kanununu” çıkaracağı müjdesini memnuniyetle karşılıyoruz. Bundan başka, vergi sistemlerinin ıslahı, bu camia mensuplarının Devletten beklediği hizmetlerin başında gelmektedir. Sağlık sigortasının genel sigorta haline getirilmesini de tüccar ve sanayicilerimiz beklemektedir. Programdaki, “Dar gelirlielerin acı ve ıstıraplarını ciddi tedbirlerle gidermeye uğraşacağız” vaadini önemli bir vaat sayıyoruz. Diğer sosyal imkânlardan bu kategoriye giren vatandaşlarımızın da faydalandıracağına inanıyoruz.

Türkiye’mizin müreffeh, mesut bir Türkiye olması, bütün vatandaşlarımıza sadet ve refah içerisinde bir hayat standardı sağlanmasına bağlıdır. Dar gelirlielerin refaha kavuşturulması işte bu bakımdan birinci derecede ehemmiyeti haizdir.

Hükümet programında bütün emeklilerin dilek ve ihtiyaçları ile daha yakından ilgilenmek üzere yeni organizasyonlar teşkilini; emekli, işçi, dul ve yetim aylıklarının asgarî geçim şartlarının üstünde olmasının sağlanacağı vaadini; memur göstergelerindeki değişikliklerin emekli aylıklarına süratle intikal ettirileceği taahhüdünü gönülden benimsiyoruz. Bugün yurdumuzda sayıları takriben 1 milyona

yaklaşan büyük bir emekli kitlesinin yuvalarına huzur getirecek olan bu vaatleri yerinde görüyoruz.

Millî menfaatlerimiz icabı her şeyden önce sakat, düşkün, kimsesiz ve yoksullarımızı gözetmek mecburiyetindeyiz. Bu itibarla, sakat vatandaşlarımıza iş verilmesini öngören hükümlerin dikkatle takip edileceğine ve bu kimseler için vakfa dayalı işyerleri kurulacağına dair Hükümet programındaki ifadeleri manevî bir zevkle benimsiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programının dış politikayla ilgili kısmı üzerinde önemle durmakta fayda vardır. Dış politikamız millî bir politikadır. Türk Milleti bugüne kadar barışçı, ahitlerine ve ittifaklarına sadık, karşılıklı haklara saygı esasına dayalı iyi komşuluk ve dostluk münasebetleri kurmaya önem veren bir dış politika takip etmiştir. Hükümet programında bu hakikatlerin açık bir şekilde ifade edilmiş olmasından memnuniyet duyduk ve yine bilindiği gibi, bugüne kadar gelen bütün hükümetlerimiz dünya barışını hedef tutan ve bütün dünya ülkelerine karşı iyi niyet ve dostluk duygularından doğan bir dış siyaset izlemişlerdir. Şimdi yeni Hükümetin de aynı istikamette bir dış siyaset izleyeceğini belirtmiş olması da isabetli olmuştur.

Hükümet programındaki “Türkiye’nin Batı Avrupa ülkeleriyle kurduğu ilişkilerin daha da artırılmasına önem veriyoruz” Temenniyi yerinde ve isabetli buluyoruz. Yakın komşularımızla iyi münasebetler kurulması ve mevcut münasebetlerin geliştirilmesine, Balkan ülkeleriyle ve Sovyetler Birliği ile aramızdaki münasebetlerin karşılıklı anlayış ve saygı içerisinde müspet gelişmeler kaydetmesini temenni ediyoruz.

Hükümet programında, tarihî ve kültürel bağlarla bağlı olduğumuz ülkelerle münasebetlerimizin canlı bir şekilde geliştirilmesine önem verilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Bu hususta bazı noktaları belirtmekte fayda görüyoruz. Bu konuda ilk üzerinde durmak istediğimiz husus, bilhassa İran ve Pakistan kardeş ülkeleriyle aramızdaki geleneksel bağların, fiilî sahada meyvelerini verecek şekilde büyük önemle ele alınması hususudur. Bilindiği gibi kardeş İran ve Pakistan’la aramızda 15 seneden beri yakın işbirliği mevcuttur. Ancak bu işbirliğinin fiilî neticeleri yeterli olmamıştır. Mutlaka bunu verimli bir şekle getirmek mecburiyetindeyiz. Bu işbirliği kurulmadan önce bu ülkelerle aramızdaki ticarî münasebetler çok daha yüksek seviyede idi, bu işbirliği kurulmasından sonra, maalesef ticarî münasebetlerimiz gelişeceğine geriye gitmiştir. Bu gidişata “dur” demek lâzım gelir ve bu münasebetlerin fiilî sahada da müspet istikamette gelişmesi için gereken gayretlerin gösterilmesi şarttır.

Kardeş Irak ile Suriye ile Kuveyt ile Suudi Arabistan ile ve Libya ile münasebetlerimizi daha da geliştirmeliyiz. Bu ülkeler Türkiye ile münasebetlerini süratle geliştirme hususunda samimidirler, iyi niyet beslemektedirler. Bugüne kadar bize, bunu geliştirme hususunda çeşitli müracaatlar yapmışlardır. Bu müracaatların biran evvel müspet bir şekilde cevaplandırılması ve bu münasebetlerin geliştirilmesine önem verilmesi gerekir. Türkiye’den profesör ve diğer ilim heyetleri istenmektedir. Öğrenci heyetleri talep edilmektedir. Birçok malları Türkiye’den almak istemektedirler. Meselâ bundan önceki Ürdün Elçisi yurdumuzdan ayrılırken par-

timize yaptığı bir ziyarette, Ürdün'ün otomobil ihtiyacını Türkiye'den karşılamak istediğini, bu hususta Hariciye Bakanlığımıza yapılmış olan bir müracaata altı aydan beri bir cevap alınmadığını hatırlatmıştır, Yeni Hükümet devresinde bu çeşit aksaklıkların giderilmesinde büyük bir zaruret görüyoruz. Suudî Arabistan'la ülkemiz arasında geçen yıl üç ayrı anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmaların yürürlüğe konması için, Suudî Arabistan, Türkiye'den, yüksek seviyede, iki ülke arasındaki işbirliğini temin edecek bir heyetin belirtilmesini arzu etmektedir. Suudî Arabistan, müteakıl heyeti de biran evvel gelip, bu heyetle beraber fiilî işbirliğini gerçekleştirmek için girişmek istemektedir; fakat şu ana kadar dahi bizim heyetimiz tespit edilmiş değildir. Bu heyetin biran evvel tespit edilmesinde ve fiilî işbirliğinin gerçekleştirilmesinde büyük zaruret vardır.

Libya ile yakın münasebetler başlamıştır. Bu münasebetlerin süratle geliştirileceğini ve başlamış olan çalışmaların hızlandırılacağını Hükümet programında görmekten büyük bir memnuniyet duyuyoruz. Temenni ediyoruz ki, bu iki kardeş ülke 50'ye yakın diğer Müslüman ülkelerle Türkiye arasında kurulmasını beklediğimiz münasebetler bakımından kısa zamanda bir örnek teşkil etsin; her sahada samimi bir işbirliği geliştirilsin, diğer ülkelerle de benzeri işbirliğinin geliştirilmesi için numuneler, örnekler en kısa zamanda ortaya konmuş olsun. Hiç şüphesiz adını saydığımız bu kardeş ülkelerle münasebetlerimizi geliştirmeye gayret ederken, yine yakın münasebetlerle bağlı olduğumuz diğer Orta-Doğu ülkeleriyle münasebetlerimizin geliştirilmesinde de büyük önem mevcuttur.

Türkiye ile Mısır arasındaki münasebetlerin verimli bir şekilde, iki kardeş ülkenin tarihi ve kültürel bağlarına uygun bir şekilde müspet inkişafı kaydetmesini, geliştirilmesini önemle temenni etmekteyiz.

Ortadoğu ülkeleriyle münasebetlerimizde bir hususun belirtilmesinde fayda görüyoruz. Ortadoğu'da hiç şüphesiz Türkiye olarak sulh istiyoruz, huzur istiyoruz, ancak mevcut haksızlıkların biran evvel giderilmesini de temenni etmekteyiz. Kuvvet zoruyla işgal edilmiş toprakların biran evvel terk edilmesi, Ortadoğu'daki sulhun teessüsünde ilk adımı teşkil edecektir. Uzun yıllardan beri Filistin halkı büyük mağduriyetlere duçar olmuştur. Filistin halkının meşru haklarının biran evvel tanınması, her şeyden evvel bir insanlık görevidir, Filistin halkının bugün meydana gelmiş olan teşkilâtlanmasını birçok ülkeler tanımışlardır. Filistin halkının bu teşkilâtının Vaşington'da, Londra'da, Paris'te temsilcilikleri mevcuttur. Kardeş Türkiye'nin de bu halkın haklarının tanınması hususunda elden gelen gayreti göstermesi gerekmektedir; ancak bu yolda Filistin halkı temsilcilerinin Türkiye'de de bir büro açmalarının faydalı olacağına kaniiz.

Dış politika bakımından haksızlıkların izalesine yardımcı olmak mecburiyetindeyiz. Bugün yeryüzünde kardeş Pakistan'la Hindistan arasında bir Keşmir meselesi vardır. Bu Keşmir konusunda Hindistan haksızlıklar yapmaktadır. Buna karşı Türkiye olarak susmamız uygun düşmeyecektir. Keşmir halkının kendi kaderini kendi tayin etmesi şarttır. Beynelmilel münasebetlerde yapılması öngörülmüş olan halk oylamasının samimî bir şekilde biran evvel gerçekleşmesini temenni ediyoruz. Bu hususta kardeş Pakistan'ın görüşlerine aynen iştirak etmeliyiz.

Yine bugün yeryüzünde, Eritre’de birçok insanlık dışı hareketler cereyan etmektedir. Bu hareketlerde, Eritre kurtuluş hareketinin biran evvel başarıya ulaşmasını temenni ediyoruz.

Filipinlerde Müslüman halka yapılmakta olan mezalimin karşısındayız. Bu mezalimin kısa zamanda son bulmasını ve Filipinlerdeki Müslüman halkın insan haklarını kâmil bir şekilde kullanabilmelerini temenni ediyoruz.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında dostumuz ve müttefikimiz Amerika Birleşik Devletleriyle olan münasebetlerimize geniş yer verilmiştir. Bu münasebetler hakkında Hükümet programında yer almış olan fikirlere aynen katılıyoruz. Bir an evvel Amerika Birleşik Devletlerinin girmiş olduğu hatalı yoldan dönmesini kendi menfaatlerini en kısa zamanda idrak etmesini arzu ediyoruz.

Dış politikada en önemli konuyu bugün için Yunanistan’la olan münasebetlerimiz teşkil etmektedir. Biz bölgede hakkaniyet esaslarına dayalı huzur ve sükûnun hüküm sürmesini, dünya barışı bakımından faydalı ve zarurî görmekteyiz; ancak haklarımızdan feragat etmemiz söz konusu olamaz. Ege denizindeki haklarımızın korunması zarurîdir. Oniki adalarda yapılmakta olan askerî tahşidatın buralardan derhal kaldırılması zarurîdir. Hükümet programında, Yunanlıların Batı Trakya’daki soydaşlarımıza yaptıkları mezalime temas edilmemiş bulunmaktadır. Bu konunun ehemmiyeti üzerinde durmak isteriz. Batı -Trakya’daki soydaşlarımıza karşı Yunan yönetiminin, gün geçtikçe şiddetini arttıran insanlık dışı muameleleri bütün dünyaca bilinmektedir. Türkiye olarak bunları yakinen takip ediyoruz. Bu bölgedeki ecdat yadigarı yüzlerce camiden bugün bir tanesi dahi ortada kalmayacak şekilde geniş tahribat yapılmıştır. Belindeki kayışında bir hilâl taşıyan soydaşımız alınıp tevkif edilmektedir. Oradaki Müslüman-Türk kardeşlerimiz, kendi evlâtlarına Müslüman ve Türk ismi vermek gibi en ufak bir insanî haktan dahi mahrum bırakılmaktadır. Yunanistan’ın başka bölgelerinden getirilenler Türk köylerine yerleştirilmektedir. Türk köylerinde bulunan kimseler ise, çeşitli zulümlere maruz bırakılarak kendi köylerinden göç edilmeye zorlanmaktadır. Bu insanlık dışı hareketlere karşı bizim seyirci kalmamız mümkün değildir. Batı-Trakya’daki soydaşlarımızın insanlık haklarına sahip olmalarını temin etmek yeni Hükümetin başta gelen görevlerinden birisi olmalıdır.

Muhterem milletvekilleri, dış politikada hiç şüphesiz en önemli konumuzu Kıbrıs teşkil etmektedir. Kıbrıs’taki nihaî çözümün ancak 2 bölgesi federal sistem olacağı hakkındaki Millî Selâmet Partisi görüşünün Hükümet programında yer almış olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Yine, Kıbrıs Federe Türk Devletinin ekonomik kalkınmasında ve bütün organlarıyla teşkilâtlanmasında ve her türlü ihtiyacının karşılanmasında gerekli yardım ve desteğin yapılacağına dair taahhüdü büyük bir memnuniyetle karşılıyoruz. Temenni ediyoruz ki, Kıbrıs adasında huzur ve sükûn kısa zamanda nihaî şekilde yerleşsin, Kıbrıs Türk Federe Devletinin ekonomik kalkınması kısa zamanda gerçekleşsin ve gerek Akdeniz’in, gerek Ortadoğu’nun sulh ve sükûnu için büyük önem taşıyan huzur kısa zamanda ve devamlı olarak teessüs etsin. Kıbrıs adasında devamlı sulhun teessüsünün tek şartı, bugüne kadarki tecrübelerden apaçık görüldüğü gibi, bu ada üzerinde yaşayan iki ayrı milletin, iki ayrı federe Devlet olarak

yaşamaları yoludur. Hükümet programında Millî Selâmet Partisinin temel görüşlerine uygun olan bu açıklığı görmekten bahtiyarlık duymaktayız. Muhterem milletvekilleri, Hükümet programında millî savunmamız hakkında serd edilmiş olan fikirlere de aynen iştirak ediyoruz. Silahlı Kuvvetlerimizin en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması hususunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacağı millî bir arzudur. Savunma politikamızı harp sanayine yöneltmek ve ordumuzun ihtiyacı olan harp silah, araç ve gereçlerinin büyük kısmını yurt içerisinde sağlamanın zarureti-ne inanıyoruz. Bu hususta ciddi bir çalışma gereklidir. Bir plan ve program dairesinde millî harp sanayimizin kısa zamanda geliştirilmesini millî bir görev saymaktayız.

Muhterem milletvekilleri, konuşmamızın buraya kadar olan kısmında, bugünkü Hükümetin kuruluşuna 14 Ekim seçimlerinden sonra hangi safhalardan geldiğimizi açıklamaya çalıştık. Yurdumuzda siyasi istikrar, huzur, iç barış, Devlet-millet kaynaşması, yeniden büyük Türkiye meşalesinin gönüllerde yakılması, manevî kalkınmamız ve maddî kalkınmamız hususunda önümüzdeki devrede neler yapılması lâzım geldiğine temas etmeye çalıştık. Önümüze getirilmiş olan Hükümet programında yurdumuzun maddî ve manevî kalkınması bakımından, iç huzurun temin edilmesi bakımından, Devlet-millet kaynaşmasının temini bakımından ve 40 milyon memleket evlâdının gönlünde yeniden büyük Türkiye meşalesinin yakılması, elbirliği ile kalkınma yoluna yöneltilmesi bakımından dercedilmiş olan fikirlerin tahlillerini yapmaya çalıştık.

Millî Selâmet Partisi olarak bugünün Türkiye'sinde yeni işe başlayan bir Hükümetin neler yapması lâzım geldiği hakkındaki görüşlerimizi belirttik. Bütün bu izahlarımızdan sonra şimdi Hükümet programı hakkındaki nihaî görüşlerimizi kısaca arz ederek konuşmamızı kapatmak istiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, memleketimiz altı aydan daha uzun süren bir buhran devresini yeni Hükümetimizin kurulmasıyla arkasında bırakmıştır. Milletimizin arzusu, kısır siyasî çekişmelerin artık bir kenara bırakılarak, yurdumuzun manevî ve maddî kalkınması için gereken hizmetlerin yapılmasına elbirliği ile yönelmesidir. Onun için yeni Hükümetin kurulmasını, bir icraat, bir hizmet hükümeti olarak kolları sıvayıp işe başlamasını millî arzunun bir ifadesi olarak görüyoruz.

Hükümet, programını Yüce Meclisimize sunmuştur. Bu programın çeşitli konularda getirdiği fikirler hakkındaki görüşlerimizi arz ettik. Bu programda, yurdumuzun iç huzurunun temini için, Devlet-millet kaynaşmasının temini için, büyük kalkınma hamleleri için faydalı fikirler serdedilmiştir. Bu fikirlerin ahenk içinde, kısa zamanda tatbikatına geçilmesini Millî Selâmet Partisi olarak candan ve gönülden temenni ediyoruz.

Yeni Hükümet bilhassa 6,5 aylık bir hükümet buhranından sonra memleket idaresini ağır şartlar altında devralmaktadır. Geceli gündüzlü çalışmak suretiyle milletimize hizmet edecektir. Şartlar hakikaten ağırdır, yeni Hükümetin süratle halletmesi lâzım gelen önemli konuları vardır. Bunların detaylarına inecek değiliz. Sadece yeni Hükümetin, - sözlerimizi bitirmeden önce - bir iki önemli nokta üzerinde dikkatle durmasını temenni etmeyi faydalı görüyoruz.

Hiç şüphesiz, Hükümet pahalılıkla mücadele edecek, yoklukla mücadele edecek, işsizlikle mücadele edecektir. En önemli konulardan birisi dış ticaret dengesidir. 1975 yılında yapılması lâzım gelen ithalât takriben 5 milyar dolar mertebesindedir. Buna mukabil ihracatımız sadece 1,5 milyar dolar seviyesindedir. Ara yerde 3,5 milyarlık bir büyük fark meydana gelmektedir. Bu yıl dış ülkelerde çalışan işçilerimizden 1,5 milyar dolarlık bir döviz gelirinin temin edileceği tahmin olunmaktadır. Bu da hesaba katıldığı takdirde dış ticaretteki açığımız, yine 2 milyar dolar gibi bir büyük yekûna balığ olmaktadır. Türkiye uzun yıllar döviz sıkıntısı çekmiş bir ülkedir. Bir daha o sıkıntılı günlere dönmek yeni Hükümetin kanaatimizce en önemli görevlerinden birisidir. Bunun için 2 milyar dolarlık yeni kaynaklar geliştirmek mecburiyeti vardır. Hükümet Programında dış ticaret açığının kapatılması için yapılacak işler sayılmıştır. Ancak, bu işaret edilen istikametlerde son derece verimli bir çalışma yapmanın zarureti ortadadır. İşçilerimizden gelecek olan dövizlerin miktarının arttırılması, süratle bir büyük ihracat seferberliğine kalkışılması, bilhassa kültürel bağlarla bağlı olduğumuz ülkeler ile yakın münasebetler tesis ederek, oralara yatırımlar yapılması, yatırımların ve müşterek tesislerin bir an evvel kurulması, Türkiye'nin dış ticaret dengesindeki açığın kapatılması bakımından büyük ehemmiyeti haiz mevzulardır.

Yeni Hükümetin işe başlarken, çok canlı bir şekilde bu sahada çalışması lâzım geldiğine Hükümetin dikkatini çekmeyi bir vazife sayıyoruz. Yine, yeni Hükümetin başarısı için en önemli konulardan birisi, oldukça büyük açığı bulunan bütçenin, bu açığının ortadan; kaldırılması için gereken gayretlerin tatbikat alanında gösterilmesidir. Hakikaten koordine bir çalışma yapılması, bu para kredi, taban fiyatları, işçi ücretleri politikasının bir merkezden koordine edilerek yürütülmesi zarureti ortadadır.

Yatırımlardaki israfın kaldırılması için, yatırımcı dairelerin yıllık programlarının finansman karşılığının, baştan kendilerine tahsisi hayatî önem taşımaktadır. Bunlar temin edildiği takdirde, Devlet mekanizmasının verimli çalışması bakımından en hayatî adımlar atılmış olacaktır.

Yeni Hükümet işe başlarken, bilhassa bu iki noktaya da dikkatlerini çekmeyi Millî Selâmet Partisi olarak bir vazife saydık.

Muhterem milletvekilleri, çok önemli saydığımız bu birkaç noktaya işaret ettikten sonra, sözlerimizin sonuna gelmiş bulunuyoruz. Yeni Hükümetin kurulmasıyla, önümüzdeki devrenin bir huzur ve kalkınma, hamle devresi olacağı temennisi ve inancı ile bu Hükümete yardımcı olmayı vazife sayıyoruz. Bu Hükümet milletimizin bugün en mühim meselelerini teşkil eden pahalılık, yoksulluk, kıtlık ve işsizlikle mücadele etmeyi vaat ederek yola çıktığı için, bu yolda çalıştığı müddetçe kendilerine yardımcı olmayı vazife telâkki ediyoruz.

Yeni Hükümet, yurdumuzun kalkınmasındaki, dengesizlikleri gidermeyi vaat etmiştir. Bu yolda çalıştığı müddetçe kendisine yardımcı olacağız. Yurdumuzun kalkınmaya muhtaç, bilhassa Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun kalkınması için, gözle görülen, elle tutulan tedbirleri almayı vaat ettiği için de, bu Hükümet bu yolda çalıştığı müddetçe, destekçisi olmakla iftihar edeceğiz.

Yeni Hükümet yurdumuzda, fikir ve inanç hürriyetini korumayı vaat ettiği için, bu yolda çalıştığı müddetçe, yine destekçisi olmayı görev sayıyoruz. Yurdumuzda anarşiye, komünizme, kanun dışı eylemlere kesinlikle dur diyeceğini vaat ettiği için bu Hükümeti desteğe lâyık görüyoruz. Yeni Hükümet millî ve manevî değerlerimize bağlı kalacağını taahhüt ettiği için kendisinin yanında olacağız. Yeni Hükümet milletimizin işsizlerine, köylümûze, çiftçimize, esnafımıza ve sanatkârimıza, memurumuza, emeklimize, yaşlımıza, düşkünlerimize ve sakatlarımıza, yoksullarımıza gereken hizmetleri yapacağını vaat ettiği için, bu yolda yürüdüğü müddetçe yeni Hükümete destek olmayı millî bir görev saymaktayız.

Yeni hükümet manen ve maddeten kalkınmış yeniden büyük Türkiye'yi kurmak ideali ile yola çıktığı için, bu Hükümete bu yolda yürüdüğü müddetçe, destek olacağız.

İşte, bu düşüncelerle ve bu ümitlerle, bu niyetlerle Millî Selâmet Partisi olarak yeni Hükümete beyaz oy vermek kararındayız. Uzun bir buhran devresinden sonra kurulmuş olan yeni Hükümetin milletimize hayırlı hizmetler yapmasını diliyoruz, kendilerini tebrik ediyoruz, milletimize saadetler ve selâmetler temenni ediyoruz. Cenabı Hakkın hayırlı günler getirmesini niyaz edip, hepinizi hürmetle selâmlıyoruz, aziz milletvekilleri. *(M.S.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Emre.

Sayın milletvekilleri, bu suretle grupları adına yapılan görüşmeler sona ermiş bulunmaktadır.

Kişisel görüşmelere geçiyoruz, ilk söz Burdur Milletvekili Sayın Ali Sanlı'nın.

Buyurunuz efendim. *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Görüşme süreniz 20 dakika Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Burdur) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Sayın Demirel, dört yıl sonra, tarihin garip bir cilvesi olarak 31 Mart günü hükümet kurdu.

Sağın ideolojik yönden hâlâ süren kargaşasına rağmen, Adalet Partisi Lideri, birbirinden çok farklı ve kendi içlerinde de çelişkili partileri, kapkaççı Türk kapitalizminin ortak programı üzerinde toplandı. Anadolu'dan toplayamadığı oylara rağmen, Ankara'daki sağın oylarını toplayarak iktidar olmaya tırmanmaktadır.

Bu koalisyon partilerinin birleşmiş göründükleri noktalar, aslında çatıştığı noktalardır. Yapacaklarını her biri söyleseler; milliyetçilikte, ahlâk anlayışlarında, sanayileşme anlayışlarında, lâiklik anlayışında, kültür anlayışında çatışacaklardır. Bunun için yapacakları noktalarda birleşmek yerine, sola karşı olmakta birleştiler. Bu ise, Türkiye'de, solun macera arayanları için bir şanstır. Aslında rejimi aksatmadan ve rayından çıkarmadan yürütülebileceğine güvensen, bizim için de çok daha büyük bir şanstır. Cephe, Hükümeti kuran partilerin gerçekte ortak yanlarının birleşmiş olmasına değil, ayrı ve farklı çıkarların kısa süreli gerçekleştirilmesine dayalıdır. Sayın Demirel'in hesabı başkadır, Türkeş'in hesabı başkadır, Erbakan'ın hesabı

bambaşkadır. Bu kadar hesaplarla kurulan bir Hükümet, ne kadar güçlü ve sürekli bir iktidar olacaktır? Sayın Bilgiç'in cevabını aynen okuyorum, bir dönem için:

“İktidarda nasıl kalabilirim düşüncesi içinde bulunanların, iktidalarını devam ettirdikleri görülmemiştir”

Hangi ortak temellere dayandığı bilinmeyen ne yapabileceği ne kadar süreceği kestirilmeyen, sırf parlamentoda çoğunluk sağlamak için koltukları çoğaltılan, gü-venoyu alsa dahi, bir geçici iktidardır.

Sayın milletvekilleri, aslında Sayın Demirel, hiçbir zaman gerçek bir iktidar olmamıştır, olamamıştır. Bunu ben söylemiyorum. Bunu, bugün koalisyonu oluşturan parti liderleri söylüyor. Millî Selâmet Partisi Liderinin, Adalet Partisi ve Lideri hakkında söylediklerini Sayın Deniz Baykal bütçe müzakereleri sırasında Genel Kurula sunmuştu; sanıyorum unutmadınız.

Bakınız, gene bir Sayın Millî Selâmet Partili, Abbas, - ismini veriyorum - aynen...

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Sen ne söyleyeceksen onu söyle. (C.H.P. sıralarından “Dinle” sesleri)

ALİ SANLI (Devamla) — Benim söyleyeceklerim biraz sonra geliyor, merak etmeyin.

BAŞKAN — Sayın Alver, lütfen dinleyin efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — “Samimî olmak lâzımdır. Böylesine, meydanlarda bu milleti aldatmak için kendi zümrevî, şahsî menfaatlerini elde etmek için büyük kitleleri yıllarca peşinde, ‘sağcıyım’ vesaireyim diye sürükleyen zihniyettir ki, memleketi bu hale getirmiştir. Bu memleketin maddî ve manevî bütün imkânlarını, bir avuç zümreye somurturken, meydanlarda da gençleri komünizm aleyhinde tertip etmekle bu memlekette komünizm önlenemeyeceğini geçmiş devirlerde gördük”

Bunlara ilâveten, Sayın Cumalıoğlu'nun; “ismi ile zıt olan bu yeni cephenin, bir zamanların Vatan Cephesi gibi, çilekeş milletimizin başına yeni badireler getirmemesini Cenabı Hak'tan niyaz ederiz” dedikleri çok yakın tarihtir.

Şimdi, bütün bunlara karşın, komünizme karşı mücadele için Millî Selâmet Partisi, Demirel'in başkanlığında bir koalisyonu oluşturmakta; hem de, anarşik olaylara katılanların yetiştiricisi ve mürebbisi, renksiz, gayrî millî olarak ve hatta masonluğunu iddia ettikleri Demirel'in başkanlığında.

Milliyetçi Hareket Partisinin seçim bildirgesinde aynen:

“Menfaatçilerin eline geçen Adalet Partisi İktidarı, Odalar Birliğine alenen ve çirkin bir şekilde müdahale ederek, gayri millî sermayenin sadık destekçiliğini yapmıştır. Adalet Partisi iktidara vasil olur olmaz oportünizmin eline geçmiştir. Böylece siyasî tercihlerde fert, aile ve grup menfaatleri hâkim olmaya başlamıştır. İktidarın seçim platformundaki suni gayretlerini gayrî millî güçlerin kontrolüne giren iktisadî ve bir bakıma da siyasî menfaatleri ayakta tutma cihetine yormaktan başka çare yoktur. Birtakım zümre menfaatlerinin koruyucusu durumunda olan Adalet

Partisinin millî menfaatlara bir rota çizebileceği ve bir yön verebileceği söylene-
mez” diyordu.

Güçsüzlüğü ve dar görüşü ile yurdu anarşiye sürükleyen bir iktidarın başı ki
kendi içinde uyumlu bir hükümete rağmen beceriksizliği sonucu Türkiye’yi nereye
getirdiğini biliyoruz, şimdi aynı kişiye yukarıda söylenenleri ileri sürerek ve aynı
tabandan oy isteyerek geleceksiniz ve Sayın Demirel’in başkanlığında hükümet ola-
caksınız... Bu uyumsuzluk açık.

Bunlar benim söylediklerim Sayın Kemal Alver. Bu uyumsuzluk açık...

YILMAZ HOCAOĞLU (Adana) — Alacaksın cevabını, sataşmadan konuş.

ALİ SANLI (Devamla) — Kesin ve belirli iken daha güçlü, daha becerikli ve
daha az mı şaibeli olacaktır bu Hükümet? (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

Değerli milletvekilleri, Sayın Demirel, Ecevit Hükümetinin programı okunur-
ken, Anayasanın 132’nci maddesini bildiği halde ve zaman zaman Anayasayı kürsü-
de çıkararak, baka baka, sıkıyönetim mahkemelerindeki iddianamelerden pasajlar
okudu. Ben size şimdi iddianame değil hüküm okuyacağım.

General Başkan Ali Erverdi, Hâkim Albay Ahmet Tetik ve Hâkim Yarbay Meh-
met Turan’dan oluşan Sıkıyönetim Askerî Mahkemesinin 1971/13 esas, 1971/23
karar sayılı kararı (ki, karar da budur; merak eden varsa kütüphanede var, 9.10.1971
tarihli karar Askerî Yargıtay’ca da onanmıştır) aynen okuyorum:

“Politik tutarsızlık, 26 milyonluk biraderler kredi yolsuzluğu, söylenti ve çal-
kantılarının ve şayialarının gün ışığına çıkması yolundaki çabaların engellenmesi
için yapılan ayak oyunlarının Marksist ve Leninist grup tarafından ustaca istismar
edildiği bir vakıa ve gerçektir. Sınıf çelişkileri, sosyal adalet ilkelerini zedeleyici in-
tiba ve kanaatini yaratan Şellefyan ortaklıkları, Gomel zeytinyağı skandalı ve kit-
lesel öfkeyi tahrik eden emeksiz kazanç, vurgun ve devlet eliyle fert zengin etme
politikası” diyerek bir dönemi ve bunun başını mahkûm ediyor. Bu kararda imzası
bulunan bu general şimdi Adalet Partisi saflarında, kontenjandan parlamenter ol-
mayı bekliyor. Tarih böylesine cilvelerle doludur. (C.H.P. sıralarından “Devam, de-
vam” sesleri)

Değerli milletvekilleri, Türkiye’nin antidemokratik gelişmelerinin yoğunla-
şacağı, bunalımın, rejimi tehlikeye iteceği, faturası yüklü bir döneme başlayacağı
görülmektedir.

Demokratikleşmeyi denetlemekte ve solun her türlüşüne karşı “Haçlı Seferi”
dar görüşlülüğü içinde bakan bir sağ iktidar anlayışı yetersiz, tutarsız ve çağ dışı
bir olaydır.

Sağlam iktidar, parlamenter sistemde aritmetik çoğunluğa dayalı bir iktidar
değildir. Aritmetik, toplumun değişen ve gelişen ekonomik ve sosyal hayatı ile çe-
liştiği sürece iktidar sağlam ve sağlıklı değildir. Hele bugünün Türkiye’sinde sağ,
değişen koşullarımıza bakarak sorunlarımıza kendi açısından tutarlı çözümler,
akılcı tercihler getirememektedir. Getiremeyince de panik içerisinde küçüklük, çap-
sızlık, hırs ve kin üzerine kuruluş antikomünizm edebiyatına ve Demokrat Parti
mirasçılığına sarılmaktadır.

Komünizme götürür diye her yeniliğe, her sosyal adalet tedbirine karşı çıkmak ve komünizm getirir diye her uyanık insanı harcamak ve olumsuzlukların, karışıklıkların üzerine kurulu bir politika, sağın günün koşullarına uygun tercihleri değildir.

Bugünlerde Sayın Demirel, herkesten çok antikomünist ve herkesten çok Demokrat Partili görünmenin telâşı içindedir. Sayın Demirel, yeni sosyal uyanışın ve gelişimin gereksinmelerine karşılık arama gerçekçiliğinde de değildir. Yuvarlak sözler ve mizah görüntüsü bir politikanın sürdürülmesinde ısrarlıdır.

Çağdaş kapitalizmi ülke koşullarıyla bütünleştiremeyen, bir zümreci birikimleşmenin partisi haline dönüştürdüğü partisini, yeni bir maceraya itmektedir. Biz bu maceradan rejim için kuşkuluyuz. Bu kuşkuumuz, demokraside sağlıklı bir muhalefet partisinin önümüzdeki dönemde bulunmasını istediğimizdendir.

Kendilerinin sokağa fidye olarak verildiğini söyleyenleri tarih bir geri dönüşle iktidara tırmandırmaktadır. Dileriz, bu kez gidiş olağanüstü yöntemlerle olmasın. Bir daha gelmemek üzere, demokratik biçimde iktidardan uzaklaştırma fırsattır bizim için bu Hükümet. Zaten de güvenoyu alamayacağı belli olmuş, oyların cebinde olmadığı anlaşılmıştır. (A.P. sıralarından "Alacağz" sesleri)

Kapkaççı yöntemlerle, sağlıklı bir kapitalizmin sağlıklı bir büyüme ve yapısal sapmalarla ağırlaştırdığı bir sözde sanayileşmenin mimarı olmakla övünen Sayın Demirel'in, bu kez gündeminde demokrasi adına kendisinin palazlandığı ve şimdiki zümresel egemenlik temeline dayalı statükonun korunması ve sınırlanması vardır. Toplumun sosyal yapısındaki içsel ve dışsal ilişkilerindeki halkın ilerleme ve gelişme özlemlerine engeller koymak, demokrasiyi buzdolabına saklamak üzere bir olumsuzlar çoğunluğu oluşturmak istemektedir...

Değerli milletvekilleri toplumsal acı ve sarsıntıların en sağlıklı çözüm yolları demokratik ortamlardır. Her özlemin açıkça ortaya konduğu, her sınıf ve tabakanın istemlerinin olanca özgürlüğü ile yansıtıldığı, çözüm yollarının özgürce arandığı platformlar, toplumun bir bütün olarak kendi kurtuluşunu oluşturduğu en sağlam ortamlardır. Bunun için faşizm, demokrasiye ve onun özünde bulunan özgürlüğe karşıdır.

Sayın Uğur'un önceki konuşmasında Adalet Partisi Grup sözcüsüne atfen söylediklerine ilâveten ben de bazı şeyleri eklemek istiyorum. Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi ortaklığı göreve başlarken Adalet Partisi faşizmin karşısında olduğunu özenle çizmişti. Kapitalist bir parti için, sola karşı olduğunu söylemesi doğaldır. Ama, solun güçlendiği toplumlarda demokratik olmayan sağın faşizmi seçtiğini bazen tarih göstermektedir. 1973 Ekim Seçimlerinde demokratik bir sol parti en çok oy alan parti haline gelince, ultra sağ cephe kurma önerileri ortaya çıkmıştır. Daha o zaman faşizmi istemeyen Demirelli Adalet Partisinin buna karşı çıktığını görüyor ve demokrasi için güven duyuyorduk. Sayın Demirel'in kendi deyimi ile "Türk milletini geri kalmışlıktan, sefaletten ve siyasî vesayetten kurtarmak için yapısal hastalıkların ürünü olan antidemokratik güçlerle ittifakın yararlı olmadığı" savunuluyordu. Yani, kapitalist gelişme yolunu izleyen büyük siyasî partinin

demokratik ilerlemeye açık ve antifaşist bir çizgide durması önemli bir aşama idi. Ne var ki, bugün bu çizgiden vazgeçtiğini görüyoruz.

Sayın milletvekilleri, özel eğitim ve yöntemlerle şartlandırılmış, kaba kuvvet gösterileri ve şiddet eylemlerine alıştırılmış “komando” adlı örgütlerin açıkça desteklendiği ve komünizmin önüne bunlarla geçileceği yollu düşüncelerin söylendiği bir platforma gelinmiştir.

Burada bir saplama yaparak bazı açıklamalar yapmak istiyorum. Gerçekte kendisine “Başbuğ” adını takan Sayın Türkeş’in örgütlediği ve iktidar rampası için kulanacağı bazı sermaye çevrelerince desteklendiği bilinen bu yasa dışı güçlerin, tarihsel örnekleri yakın tarihimizde canlı durmaktadır. Tanrı tarafından Almanya’yı kurtarmakla görevlendirildiğine inanan ve “Büyük, güçlü Almanya” sloganı ile ortaya çıkan Hitler de sahneye böyle çıktı. 1931-32 yıllarında “SA” ları ile sokak ve meydanlarda “komünist avı” adı altında çatışmalar, adam öldürmeler ve her türlü iğrenç oyunlar, tuzaklarla demokratik güçleri baskı altına almaya çalıştı. Bunu da, komünizmi önlemek ve Alman milliyetçiliği maskesi altında yürüttü. 1933’te iktidara geldi; önce sendikaları, arkasından partileri kapattı; ülkenin demokrat aydınlarını, öğretim üyelerini, yazarlarını, namuslu generallerini temizledi ve bilinen trajediyi Almanya’ya yaşattı.

Gariptir, Alman Başbuğu da Almanyalı değil Avusturyalıdır. Küçük Avusturya’nın refahı için değil, büyük Almanya’nın refahı için yaptı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bizim “Başbuğ” ise, Sayın Türkeş, sanıyorum Kıbrıslıdır. Küçük vatanda Rumlara karşı General Grivas kadar milliyetçilik görevini onların başına geçerek yapsa idi, (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Türkiye bu ölçüde karıştırılmazdı. Ama, o da Alman Başbuğu gibi büyük vatani kurtarmayı tercih etmektedir.

Değerli milletvekilleri, bu Hükümetin, 1931 Almanyasındaki Bruning Koalisyonu olması kuşkusunu taşıyoruz.

Değerli milletvekilleri, faşizmin 3 temel ögesi vardır: Sermaye, polis-asker ve kilisedir. Batıda böylesine bir üçgene oturmuştur. Kiliseye dayanmayan bir faşizmin kurulduğu görülmemiştir ve mümkün de değildir. Sermaye, dine, kendisine hizmet ettiği zaman itibar gösterir, etmezse gerici olarak nitelendirir. Millî Selâmet Partisi, dinimizi bir kısım çıkar çevrelerin aracı olmaktan kurtardığı ve camii karşısına alacak bir faşizmin kurulamayacağı için iyimserdik. İşbirlikçi sermayenin seçim için dinî istismar etmesini önlediğini ve Millî Selâmet Partisinin, dinî tekelci sermayeye karşı doğrulttuğu inancı içindeydik. Millî Selâmet Partisinin Camii tekelci sermayenin elinden kopardığını sanıyorduk. Yani kökeninde, Millî Kurtuluş Savaşında Müftü Börekçi Rıfat efendi geleneğinde bulmaya çalışıyor, Millî Kurtuluş Savaşçılarının katli için fetva çıkaran Şeyhülislam Dürizade ye dayandırmıyorduk.

Birisi emperyalizme karşı, diğeri ise emperyalizmle işbirliği içinde iki din adamı, iki ayrı kökendirler. Oysa, gayri millî tekelci sermayeden yana ve renksiz bir parti olarak ilân ettiğiniz partinin şemsiyesinde birleşmek ve bütün bunları şaka olarak kabul etmek imkânı yoktur Sayın Erbakan.

Suudvarî bir Millî Selâmet Partisi, Türk toplumuna hiçbir şey getirmeyeceği gibi, sizlere de hiçbir şey getirmeyecektir ve sadece Türkiye'ye yeni bunalımlar getirecektir.

Değerli milletvekilleri, Bilge Kaan'ın Orhun Abidesine yazdığı ebedî öğüt...

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Sana ne yahu?

ALİ SANLI (Devamla) — Sizi de ilgilendiriyor. Sizi de ilgilendiriyor.

BAŞKAN — Sayın Çakıroğlu, istirham ederim efendim. Rica ediyorum.

ALİ SANLI (Devamla) — Bilge Kaan'ın...

ÖMER ÇAKIROĞLU (Trabzon) — Mao'dan, Lenin'den bahset.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Çakıroğlu. Hatibin konuşmasını siz düzenleyecek değilsiniz efendim. İstirham ederim, lütfen dinleyin.

ALİ SANLI (Devamla) — Bilge Kaan'ın Orhun Abidesine yazdığı ebedî öğüt, “Ey Türk, titre ve kendine dön” Koalisyonu oluşturan bir partinin sloganıdır. Bu nasıl titremedir ki, 27 Mayısın meşruiyetini sindiremeyenlerle, 12 Mart Muhtırasıyla Türkiye'nin geleceğini tehlikeye düşürdüğünü kabullenmişlerin ve birbirlerinin “mason” ve “yeşil komünist” olduğunu iddia edenlerin ve 27 Mayıs Albayının, Demirel'in şemsiyesi altına döndüklerini görüyoruz. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

“Kurtla ortak olan tilkinin hissesi ya tırnaktır ya bağırsak” Bu bir atasözüdür. Seçim meydanlarında - astınız, biliyorsunuz - “Ata, kurta oy vermeyin” diyen Sayın Erbakan'a bu atasözünü ithaf ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Hükümet programında “Fikir ve inanç hürriyetiyle ilgili uygulamalarda Anayasaya uygunluk sağlanacak ve Anayasaya uymayan tatbikatın ortadan kaldırılması için gerekli tedbirler alınacaktır” deniyor.

Sayın Erbakan, Bütçe Komisyonunda aynen: “Artık şu oyunun mutlaka kalkması lâzım: Anarşik olayları bahane ederek kendi fikirlerini yürütmeye, yürürlükte tutmaya kalkan sistem Türkiye'de artık geçerli olmayacaktır. 141 ve 142'nci maddeler değiştirilecek ve tatbikatta suç sayılmayacak hale getirilecektir. Birtakım bahnelerle, senin dışındaki düşünceleri önleme mümkün olmayacaktır artık”

Ve yine; “İnsan hakları ya vardır ya yoktur. İnsan hakları varsa vardır. Siz Anayasanın 20'nci maddesinde düşünce hürriyeti var diyeceksiniz, sonra insan, haklarını, başkalarının insan haklarını yok etme için kullanamaz diyeceksiniz. Onun için de insan hakları yoktur diyeceksiniz. Böyle içtimaî sulh olmaz. O zaman ülkede kimse konuşamaz” diyordu.

BAŞKAN — İki dakikanız var Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Devamla) — Bunları şaka saymamıştık. Aynı mealde Sayın Erbakan'ın geçen dönemde bir iç barış önergesi de vardır. Şimdi Millî Selâmet Partisi düşünce özgürlüğünden ve demokratikleşme eğilimlerinden vazgeçmiş görünüyorsa, bütün bunlara karşı partilerle, yaptığı koalisyonda, programın bu madde-

sinin nasıl gerçekleşeceğini merak ediyoruz. Yoksa abdestsiz namaz kılıp, oruçsuz iftar sofraları kurup sağa ve sola kapalı bir demokrasi mi yaratılacak?

Değerli milletvekilleri, komünizmi abartarak bir tehlike görenler, aslında başka bir şeyden korkuyorlar. Otto Bouer'in bir değerlendirmesini okumak istiyorum: "Aşırıların, Maksimistlerin lâfazan devrimciliği, olsa olsa sokak lâmbalarını tehlikeye sokar; ama reformizme gelince iş değişir. Kooperatifleriyle, ücret ve maaş zamlarıyla, işsizlik sigortasıyla reformizm, çok daha kutsal bir şeyi tehdit eder; sermayenin kârını. Sabahtan akşama kadar enternasyonal şakıyan aşırı gevezelere karşı kapitalizm kendisini yasalarıyla pekâlâ koruyabilir. Eğer eski yasalar yetersiz kalırsa yenilerini yapar; ama barışçı demokratik ve yasal yollardan yürüyerek, sınıflar arası güçler dengesini bozan reformizmin karşısında, kapitalizm kana susar, faşist haydut çetelerine başvurur. Reformizm güçsüz olduğu sürece herhangi bir tehlike ile karşı karşıya değildir. Ama, demokrasiye ve yasalara bağlılık çerçevesinde kaldığı halde sermayenin kârını bozabilecek kadar güçlendiği anda, durum birden bire değişir.

BAŞKAN — Süreniz bitmek üzere Sayın Sanlı. Lütfen toparlayınız efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — İşte asıl korkunuz, demokratik sol bir partinin iktidara gelmesidir.

SELÇUK İMAMOĞLU (Kayseri) — İki dakika geçmedi mi daha?

BAŞKAN — Sayın İmamoğlu, istirahat ediyorum. Burada ben tutuyorum vakti. Hanı, her harekete müdahale etmek zorunda mısınız efendim? İstirham ediyorum, rica ediyorum efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — Program, Hükümetin kendi sınıfsal özelliklerini ve dayanaklarını ne kadar gizlemek isterse istesin, sergilenmiştir. Genel çizgileri ile bulunduğumuz aşamada olumlu, tutarlı ve sağlam değildir. Türkiye'de kitlelere bağlı bir kalkınma katının temel koşulu, enflasyon ile...

BAŞKAN — Sayın Sanlı, söz süreniz bitti efendim. Rica ediyorum, lütfen bağlayın.

ALİ SANLI (Devamla) — Sayın Başkan müdahale edenleri...

BAŞKAN — İstirham ediyorum efendim, lütfen bağlayın, bağlayın efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — Değerli milletvekilleri, vaktimiz azaldığı için bağlamak istiyorum.

SELÇUK İMAMOĞLU (Kayseri) — Azalmadı, bitti bitti vaktin.

ALİ SANLI (Devamla) — Millî Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi, Kıbrıs'ta iki bölgeyi federasyona resmen karşı olduklarını ve Kıbrıs'ın Türkün olduğunu ve Türk kalacağını ve en fazla taksime müsamaha edileceğini, kitleler önünde açıkça polemik konusu yapmışlardır. Şimdi görüyoruz ki, Hükümet programında görüşümüz benimsenmiş. Acaba Sayın Asiltürk, Kıbrıs'a bir vali tayin etmekten, pasaportsuz gitmekten vazgeçildiğini ilân edecek midir?

BAŞKAN — Sayın Sanlı.

ALİ SANLI (Devamla) — Sayın Erbakan daha önceki iktidar döneminde de...

BAŞKAN — Sayın Sanlı, Sayın Sanlı...

ALİ SANLI (Devamla) — Duyuyorum efendim, bağıyorum efendim.

BAŞKAN — Söz süreniz bitti efendim.

ALİ SANLI (Devamla) — Bağıyorum efendim. (C.H.P. fırakından “Bağla, bağla” sesleri)

BAŞKAN — Efendim, istirham ediyorum, rica ediyorum. Bana yardımcı olun lütfen. Son cümlelerinizi söyleyin efendim. (A.P. sıralarından gürültüler ve sıra kapaklarına vurmalar)

ALİ SANLI (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Yüce Parlamentonun, Türkiye’yi yeni maceralar dizisine sokacak bir girişime izin vermeyeceğine inanıyor...

BAŞKAN — Sayın Sanlı, Sayın Sanlı...

ALİ SANLI (Devamla) — Saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi söz sırası Hükümet adına Başbakan Sayın Süleyman Demirel’in.

Buyurunuz efendim. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

ALPARSLAN TÜRKES (Adana) — Sayın Başkan, şahsıma sataşma var, söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Aldım tezkerenizi Sayın Türkeş, aldım efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri; hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Hükümet programının müzakeresi dolayısıyla grupları adına konuşan Sayın sözcülerin ve şahsı adına konuşan bir değerli üyenin takriben sekiz saat süren konuşmalarını takip ettim. Evvelâ şu hususu ifade edeyim: Hükümet programı tenkidinden ziyade veya Hükümet programı eleştirisinden ziyade, esas ağırlığı şahsiyat yapmaya yönelmiş bir müzakere oldu bugünkü müzakereler. Halbuki Türkiye 6,5 aydır hükümete sızdı, “Parlamento kendi içinden bir hükümet çıkaramaz” iddiaları vardı ve bu iddialar karşısında her geçen gün rejim ve onun müesseseleri aşınmaya bırakılmıştı. Buna bir çare olmak üzere Parlamentonun içinden çıkmış bir Hükümet kurulabilmiş, programını huzurunuzda getirmiş bulunmakta idi. Gayet tabii ki bu programın eleştirilmesini, Türkiye’nin meselelerinin ne olduğunun ve bunlara karşı getirilen çözümlerin neden beğenilmediğinin veya Türkiye’nin meselelerine verilen önceliklerin neden beğenilmediğinin, önceliklerinin öyle değil de nasıl olması lâzım geldiğinin söylenilmesini beklerdik.

Bütün bunların yerine âdeta bir kavga açmak için çeşitli ithamlar yapılmıştır. Huzurunuzda çirkinlik yarışına girişecek değiliz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bizim sorumluluğumuz vardır, sorumluluğumuzu biliriz. Bu büyük müessesenin itibarını korumak ve bu müesseseyi kavga müessesesi değil, tartışma mü-

essesesi olarak muhafaza etmek, bizim için bir görevdir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Başkaları ne kadar sorumsuz olursa olsun, biz sorumluluğumuzun idraki içerisinde konuşacağız.

Evvelâ şunu ifade edeyim: Gerçekten bu müessesenin çalışabilmesi, iş görebilmesi bir siyasî iktidarın bulunmasına ve karşısında da muhalefetin bulunmasına bağlıdır. Siyasî iktidarın olmadığı dönemleri gördük.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Şimdi de yok?

ORHAN DENGİZ (Uşak) — Sus be eşşek! (A.P. ve C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen yerlerinize oturun.

Sayın Sönmez... (C.H.P. sıralarından gürültüler) Sayın Eken, istirham ediyorum, rica ediyorum efendim.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan biraz âdil olun, kürsüdeki hatibi koruyun lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Gerçekten siyasî iktidar ve muhalefeti olmayan bir Parlamentonun görevini anlamak mümkün değildir. (Gürültüler)

Değerli milletvekilleri, gecenin bu saatinde eğer beni rahatlıkla dinlerseniz çok vaktinizi almam, dinlemezseniz söyleyeceklerimi söyleyinceye kadar konuşurum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ve aslında ben sizin sözcülerinizi 8 saate yakın dinledim.

İLHAN ÖZBAY (İstanbul) — Boş konuştuktan sonra konuş dur. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Hatibi lütfen sükûnetle dinleyelim efendim. Rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Değerli milletvekilleri, bu siyasî iktidar ve karşısında muhalefet bulunduğu zaman demokrasi işliyor demektir. İktidarı belirsiz, siyasî iktidarı belirsiz, muhalefeti belirsiz bir demokrasi tasavvur olunamaz.

Şimdi, siyasî iktidarı belirli, muhalefeti belirli bir dönem açılmış bulunuyor. Yani, Türkiye ne istiyordu? Bir Parlamente'ya dayalı, partiler demokrasisinin gereği bir Hükümet istiyordu. Rejimin gereği bu idi. Böyle bir Hükümet kurulamadı. Bir Hükümet kuruldu, 7,5 ay sürdü; sonra Hükümet kurulamadı; bir yenisi kuruldu, güvenoyu alamadı, 4-4,5 ay sürdü; ama Parlamente'ya dayalı değildi. 1973 öncesinde de birtakım partilerüstü Hükümet modelleri denendi, bütün bunları aştık; şimdi Parlamente'nun güvenoyuna dayanması gereken bir Hükümete geldik. Güvenoyu verirsiniz, Hükümet görev yapar, güvenoyu vermezsiniz bunalım devam eder. Bu, bu kadar açıktır. (C.H.P. sıralarından “Ooo.” sesleri)

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — Vermeyeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size güvenoyu verin veya vermeyin demiyorum, verirseniz ne olur, vermezseniz ne olur; onu söylüyorum. Ne isterseniz onu yapın. Ben sadece ne olacağını söylüyorum.

Şimdi bunalım sona ermiştir. Hangi bunalım sona ermiştir? Parlamentonun içinden bir Hükümet çıkamaması bunalımı sona ermiştir. Hükümet kurulacak değildir, Hükümet kurulmuştur ve burada oturuyor. Oturuyor burada. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi evvelâ şunu ifade edeyim ki, hükümetler gelir, hükümetler gider. Kurulmuş bulunan Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Demokratik yollardan gelerek kurulmuştur ve zorla gelip buraya oturmuş değildir. Başka bir Hükümet kurulamamış, başka kimse kuramamış ve onun üzerine kurulabilmiş bir Hükümettir.

Şimdi bu Hükümet Türkiye’de siyasî bunalımı sona erdirmiştir, Hükümet bunalımını sona erdirmiştir. Siyasî iktidar çıkmıştır ve bunun karşısına da muhalefet çıkmıştır, mekanizma işlemeye başlamıştır. Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir, demokratik kurallara uygundur, rejimin hükümetidir, temsili sistemin hükümetidir; temsili sistemin, yani bu Hükümetin hatasını, vebalini, sevabını milletin önünde münakaşa etmemiz mümkündür. Yani, yaptıklarından dolayı milletin önüne çıkıp kendisini savunma mecburiyetinde olan bir Hükümettir.

Şimdi siyasetle uğraşanların nelere katlanması lâzım geldiğini biliriz. Yalnız, hiç kimsenin başkasına hakaret etmesine, tecavüz etmesine de mahal yoktur. Buraya gelip oturanların hiçbirisi, partiler olarak veya kişiler olarak, herhangi bir partiden hüsnühal kâğıdı alacak değildir ve böyle bir mecburiyet de yoktur.

Eleştirilen program olmalıydı, kişilerin eleştirilmesi ülkenin hiçbir meselesini çözmez. Memleket yokluk içerisinde, memleket pahalılık içerisinde, memleket işsizlik içerisinde, memleketin dış ticareti geniş şekilde felce uğramıştır, memleketin sanayileşmesi felce uğramıştır, memlekette konut sıkıntısı vardır, memlekette çeşitli sıkıntılar vardır. Bu sıkıntılara ne çare düşünüyorsunuz diye bize sorulmalı idi. Onun yerine kişiler eleştirilmiştir; bu kolaydır çünkü. Memleketin meselelerini eleştirebilmek için onları bilmek lâzımdır, ona vukufu olmak lâzımdır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Aslında bugünkü eleştirilerin maksadı, dört partinin bir araya gelerek ve güvenoyu vereceğini kamuoyuna deklare eden parlamenterleri de gözönünde tutarak, güvenoyu alabilecek çoğunluğu meydana getirmesinden duyulan öfkedir.

Bugünkü eleştiriler genellikle, bugünkü ithamlar genellikle böyle bir koalisyonu dağıtma gayesine matuftur. Böyle bir koalisyonun güvenoyu almamasını sağlama gayesine matuftur. Tamamen o istikamete götürülmüştür mesele. Buna da diyeceğimiz bir şey yok; yani bu hedefe yönelmiş olmaya diyeceğimiz bir şey yok; ama söylenen şeylere diyeceklerimiz var.

Koalisyon bir uzlaşmadır. Koalisyon partilerinin seçim öncesinde birbiri hakkında neler söylediği, binaenaleyh neler söylediğini burada dile getirmek ile kastedilen mana, kastedilen maksat, varılmak istenen yer, “Nasıl bir araya geldiniz, bunları birbirinize söyledikten sonra?” ise, bu nispi temsilde koalisyonlar kaçınılmaz

olduğuna göre, seçime ittifak halinde girmemiş bulunan partilerin, rey dağılımı karşısında, hiçbir zaman bir araya_ gelememeleri gerekir. Çünkü, siyasî partiler ayrı hüviyeti haizdir. Siyasî partiler, seçim öncesinde veya seçim sonrasında, memleket meselelerini görüş tarzları değişik olduğuna göre, çeşitli şeyleri söylerler; birbirleri hakkında da söylerler. “Birbiriniz hakkında bunları söylediniz, nasıl bir araya geldiniz?” diye şayet bir araya gelmeme yargısı bundan çıkacaksa, o zaman ülke, bugünkü sistem içerisinde Hükümet kuramaz. Bu muhaldir, böyle olmaması lâzımdır. Hükümet kurulabilmesi lâzımdır.

Partiler ayrı ayrı hükmi şahsiyeti haizdir. Partilerin ayrı ayrı programları vardır; ama koalisyon olunca, partilerin programlarını, hükümet icraatında - hükümet icraatında, parti faaliyetlerinde değil - bir kenara bırakıp, uzlaşabildikleri bir program meydana çıkarmaları lâzımdır. Başka türlü koalisyon düşünülemez. Mademki Türkiye koalisyonla idare edilme mecburiyeti ile karşı karşıyadır, o takdirde birden fazla partinin bir araya gelmesi gerekecektir. Birbirleri aleyhinde birtakım şeyler söylediler diye, bir araya gelememek gibi bir kaide çıkarmaya kalkmak fevkalâde yanlıştır.

Türkiye fevkalâde çalkantılı bir dönemi geçip geliyor. Zor yıllardan geliyor. Mazide çeşitli hadiseler olmuştur. Bizi 27 Mayıs, 12 Mart münakaşalarına sürüklemek isteyenler bulundu bugün, bu münakaşalara girmeyeceğim. Çünkü, bunlar geride kalmıştır. Biz Türkiye’nin ilerisine bakıyoruz. Bugünkü görevimiz odur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bugünkü görevimiz Türkiye’yi hükümeteşizlikten kurtarmaktır. Kurtarmışızdır. O Hükümet kurulmuştur. Bu Hükümete güvenoyu verdiğiniz takdirde çalışacak, işleyecek.

MEHMET DEDEOĞLU (Kırklareli) — Vermeyeceğiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, ben sizden istemiyorum. Ben Meclisin tümünden istiyorum. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Ben zaten sizin güvenoyunuza inansam 15 Ekimde inanırdım. Size inanır mıyım? (A.P. sıralarından alkışlar)

Müsaade buyurun hepsini söyleyeyim. Ben sizden istemiyorum güvenoyunu Cumhuriyet Halk Partisi, ben Yüce Meclisten istiyorum. Sizin vereceğiniz güvenoyuna talip değilim. Talip değilim sizin vereceğiniz oya. Sizin oylarınızla hükümet falan olmak istemem, daha da açık söyleyeyim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bir hususu daha huzurunuzda zikretmek istiyorum.

Burada, bu Mecliste yer alan siyasî partiler ve bu Meclisin üyesi bulunan değerli milletvekilleri, hepsi eşit haklara sahiptirler. Birisi diğerinin amiri değildir. Üzüntü ile görüyoruz ki, Cumhuriyet Halk Partisi, bütün partilerin amiri pozisyonunda ve kendi demokratik sol düşüncesini Türkiye’nin en geçerli düşüncesi sayarak, milletin de kendi demokratik sol düşüncesini önümüzdeki seçimde mutlaka tasvip edeceği kanaati ile, müstakbel iktidar olarak hareket etmektedir, müstakbel iktidar...

Aslında Cumhuriyet Halk Partisi, %33 rey almıştır 1973 seçimlerinde. Cumhuriyet Halk Partisi 1957 seçimlerinde %41 rey almıştır. 1961 seçimlerinde %38 rey almıştır. 1965 seçimlerinde “Ortanın Solu” sloganıyla beraber %29’a düşmüştür reyi. 1969 seçimlerinde de bu %29, %1 kadar inmiştir, %28 olmuştur. 1973 seçimlerinde ise reyi %33’e çıkmıştır. Başarınız bu, yani 16 sene zarfında %41’den, %33’e inmişsiniz, %33’e. (C.H.P. sıralarından gürültüler, A.P. sıralarından alkışlar) Şimdi, şayet...

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — A.P.’ninki nasıl oldu sayenizde?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onu da söyleyelim, hepsini söyleyelim.

1973 seçimlerinde oylar dağılmış, küçük küçük parçalara bölünmüş...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — 1961-1965.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1973, 1973.

1973 seçimlerinden oylar dağılmış, küçük küçük parçalara bölünmüş, bu küçük parçaların en büyüğü, küçük parçaların en büyüğü Cumhuriyet Halk Partisi olmuş ve Cumhuriyet Halk Partisine bu, büyük övünme payı çıkarmıştır. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Bugün huzurunuzda bulunan 4 partinin almış bulunduğu oyların yekûnu %50’den fazladır. %50’den fazla bir araya gelenlerin. Sizin reyunuz %33. Binaenaleyh, azınlık hükümetiydi, çoğunluk hükümetiydi diye münakaşaya girmeden evvel, evvelâ sayıları bir alt alta koyalım.

Şayet Cumhuriyet Halk Partisi yapılacak bir seçimde iktidara geleceğinden emin ise, onu da göreceğiz hep beraber... (C.H.P. sıralarından “Hadi seçime gidelim” sesleri) Herhalde bir gün göreceğiz.

Seçimlerin yenilenmesine karar verme de Yüce Meclisin iradesi içerisindedir, ama Cumhuriyet Halk Partisinin iradesinin, Yüce Meclisin iradesi üzerinde bir ipoteği yoktur. Önemli olan o. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kimin ne kadar hakkı var, kimin neye hakkı var, bunu Anayasa ve kanunlar tayin edecek, Cumhuriyet Halk Partisi değil. Hangi partinin hayat hakkı var Türkiye’de? Bunu Cumhuriyet Halk Partisi veya onun üyeleri tayin edecek değil, bunu millet tayin edecek; o tayin edip geliyor.

Binaenaleyh, siz kendi kendinize, efendim “Ortanın solu” dedik, arkasından “Demokratik sol” dedik, millet bizi tasvip etti, diye övünürseniz, sadece kendi kendinizi avutmuş olursunuz. Ortanın solu hiç demiyorsunuz bugünlerde, hiç demiyorsunuz. (A.P. sıralarından alkışlar)

REMZİ ÖZEN (İzmir) — O geride kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Millet kabul etti de, değil, millet kabul etmedi de ondan demiyorsunuz. Şimdi “Demokratik Solu” icat ettiniz.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Onu millet kabul etti ama.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendi kendinize kabul etmişsiniz, millet kabul etti zannediyorsunuz.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Millete saygılı olun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabî, tabîi, millete saygılı olmak, milletin ne düşündüğünü daha önceden bilmeye bağlıdır. Sizin gibi...

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Bilmişiz de söylemiş rey almışız. Demek ki biz millete saygılıyız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Demokratik sol; “Bunun sınırı nedir?” diye soranlara; “Bunun sınırını halk tayin edecektir” diyorsunuz. Henüz kendiniz bu sınırı tayin dahi edememişsiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Kim tayin edecek diyorsunuz? (C.H.P. sıralarından “Halk tayin edecek” sesleri) Halk da tayin etmiş, halk %29 tayin etmiş size, %29, koyduğunuz sınıra.

Siz başkalarının ne kadar az aldığı veya ne kadar çok aldığıyla değil, kendinizin ne aldığınızla kendinizi ölçün. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bizim %29,8 rey almamız sizi teselliye kâfi değil, sizin işinize yaramaz o; sizin tek başınıza iktidar olacak kadar rey almanız lâzım.

Şimdi bakınız...

KASIM PARLAR (Çorum) — İyi ya yeniden seçime gidelim?-

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gideriz, gideriz, oraya da gideriz, seçime de gideriz. Seçime gideriz.

Cumhuriyet Halk Partisi buraya geldi; dedi ki; “Adalet Partisi, bir muhalefet partisi olarak kalmalı karşımızda”

Adalet Partisi karşınızda bir muhalefet partisi olarak vardı, ama siz iktidarı beceremediniz, iktidarı beceremediniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Şurada siz oturuyordunuz, koalisyon kurmuştunuz, tarihî yanlış falan dediniz, kendi seçim öncesinde söylediğiniz sözleri...

SELÇUK ERVERDİ (Erzurum) — Yanılmayan bir Allah, siz de yanılırsınız.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Geçti o günler, geride kaldı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Seçim öncesinde söylediğiniz sözleri, seçim öncesinde söylediğiniz sözleri yanlışmış falan diye tashih ettiniz, geldiniz oturdunuz, orada oturuyordunuz; niye bıraktınız gittiniz? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Canımız öyle istedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canınız öyle istedi. E, canınızın istediğine göre hareket edemezsiniz siyasette. “Niye” sini, canımız öyle istedi ile izah edemezsiniz. Niye bıraktınız gittiniz? Beceremediniz, beceremediniz, beceremediniz... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar) Biraz sonra memleketi ne hale getirdiğinizi anlatacağım. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Dedeoğlu...

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Muvazaa partisi olarak ilân ettiniz parti ile yaptık. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Özen, Sayın Özen rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, bu ortaklığın meydana gelişi Cumhuriyet Halk Partisini o kadar tedirgin etmiştir ki, söylemedik laf bırakmadılar, söylemedik.

Efendim, biz, “A.P. Demokrat Partinin devamı” demişiz. Evet, biz Demokrat Partinin devamıyız; bunu ilk defa söylemiyoruz ki... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunu bugün de söylüyor değiliz, bunu bugün de söylüyor değiliz. İşte bütün hikâyeye buraya geliyor. Türkiye bugün bize göre büyük bir tehditte karşı karşıyadır. Sizin umursamadığınız bir tehdit. Türkiye bir büyük tehlike ile karşı karşıyadır. Dünya bir nizam kavgasının içerisinde. Bu nizam kavgasının bir tarafında komünizm vardır, bir tarafında da milliyetçi demokrasi vardır. Bu vardır işte. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

Dünya bir nizam kavgasının içindedir. Bu nizam kavgasının bir tarafında milletleri bölmek, millî devlet olmaktan çıkarıp, Moskova’nın, Pekin’in peyki yapmak gayretleri vardır. Öbür tarafında ise, devletleri muhafaza etmek, milletleri bölmekten kurtarmak, devletleri millî devlet olarak muhafaza etmek gayreti vardır.

Biz Türkiye’de bir yere gelindiğine kaniiz. Dünya nüfusunun %40’ının komünist idaresinin eline geçtiği bir devirde bulunuyoruz. Bu devirde komünizmi tehlike saymamayı, gaflet telâkki ediyoruz, gaflet. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yok komünizm edebiyatıymış, yok heyulâsıymış, yok şuymuş, yok buymuş... Türkiye’nin bulunduğu coğrafya parçası üzerinde ve komünizmin dünyada kaydettiği ilerleme karşısında, şayet Türkiye bir komünizm tehdidinde maruz değildir, diyorsanız; doğrusunu isterseniz çok büyük vebal altında kalırsınız, günah olur, yazık olur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Biz bugün Türkiye’nin beraberliğini, birliğini, hürriyetçi demokrasiyi, barışı, millî ve manevî değerlere saygıyı, millî ve manevî değerlere sahipliği savunuyoruz.

İLHAN ÖZBAY (İstanbul) — Cephe ile mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, bizimle beraber olanları davet ediyoruz; gelin, eğer bunu savunuyorsanız beraber savunalım diyoruz.

Bugün, dün ne olmuşu unutmaya, siyasî sebeplerden şu sebepten bu sebepten meydana gelmiş kırılganlıkları unutmaya, herkesi eteğindeki taşı dökmeye - komünizmi tehlike saymayanlara bir şey demiyorum zaten - komünizmi kim, tehlike sayıyorsa gelin, memleket uçurumun kenarına gelmiştir, büyük sıkıntılar vardır, memleketin ekonomisinde de, şusunda da busunda da büyük sıkıntılar vardır, 1971-1973 dönemi, Türkiye’nin hangi çeşit tehlike ile karşı karşıya olduğunu göstermiştir gelin beraberce hareket edelim diyoruz. Çağrı bundan ibarettir.

DAVUT AKSU (Kars) — Anarşi hangi devirde başladı?

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Sayın Başkan, susturun sarhoş var.

BAŞKAN — Sayın Ataöv devamlı olarak isim mi söyleyeyim? Sayın Başbakanı dinletmeyelim mi? Bunu mu istiyorsunuz?

MUSTAFA ASRİ ÜNSÜR (Yozgat) — Sayın Başkan, susturun. Ceza vermek göreviniz, sarhoş var orada.

BAŞKAN — İstirham ediyorum, rica ediyorum ben görevimi yapıyorum efendim. (A.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Bayraktar istirham ediyorum, lütfen oturunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın milletvekilleri, şayet partilerin birbirleri aleyhinde şunu söylemelerinden, bunu söylemelerinden dolayı koalisyon yapmaması gerekse, aslında 1961’de Cumhuriyet Halk Partisi ile Adalet Partisi koalisyon yapmazdı. Meydanlardan nasıl gelindiğini o günleri hatırlayan değerli üyeler bilirler; ama o günün zaruretleri içerisinde iki parti Türkiye’nin menfaatlerini, hiç olmazsa 7-8 ay için beraberce koalisyon yapmakta bulmuşlardır. Binaenaleyh, “İlerde koalisyon yaparız; ne olur ne olmaz, birbirimize bir şey söylemeyelim” diye siyasi fonksiyon ifa etmez duruma düşemez partiler. Onun içindir ki, 1973 seçimleri öncesinde, sonrasında, bugün koalisyonu teşkil eden dört partinin, birbirlerine ne söylediği, liderlerinin birbirine ne söylediği, meydanlarda ne söylediği başka bir meseledir; bugün Türkiye’nin önünde bulunan meseleler karşısında bir araya gelmeleri ve Türkiye’yi kendi gördükleri şekilde tehlikelerden kurtarma ve Türkiye’yi demokratik rejimin icaplarına göre idare etme, rejimi işletme için bir karara varmaları başka iştir. Esasen birincisi, ikincisine mani değildir ve mani olmamalıdır. Biz burada kendimizin kavgasını yapıyor değiliz. Biz burada kamu hizmeti yapıyoruz. Kamu hizmeti yaparken herkes kendi kavgasını değil, varoluş sebebini düşünmeye mecburdur. Biz varoluş sebebimizin gereği olarak bir araya gelmişiz ve milletin önüne bir protokolle çıkmışız, Meclislerin önüne de bir programla gelmişiz. Bu bizim tayin ettiğimiz bu usul de değil, demokratik kurallar böyle.

Efendim, “Biz niye bir araya gelmişiz?” Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü diyor. Çünkü biz, Cumhuriyet Halk Partisinin iktidara gelmesinden kaygı duymuşuz, onun için bir araya gelmişiz.

Cumhuriyet Halk Partisi ne zaman gelecekmiş iktidara?

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Seçimde.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Seçimde. Seçim ne zaman yapılacak? Seçimden vazgeçtiğinizi daha bugün ilân ettiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Daha bugün ilân ettiniz. Sizin iktidara gelip gelmeyeceğinize siz karar verecek değilsiniz, millet verecek; ama faraza ilk yapılacak seçimde siz iktidara gelseniz bile, o zamana kadar Türkiye’de hükümet ne olacak?

Şimdi bakınız ne oluyor, aslında, “C.H.P.’nin iktidara gelmesinden kaygı duyuldu da bu partiler öyle bir araya geldi” gibi bir iddianın hiçbir tutarlılığı yoktur. Neden yoktur? Çünkü biz, C.H.P.’nin elinden kapmış değiliz ki hükümet olmayı. Şimdi bunun grafiğine bir bakın, ne oluyor?

17 Eylül 1974 günü, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı, o günkü Başbakan istifa ediyor, koalisyon bozuluyor. “Gel, nereye gidiyorsun? Etme, gitme falan” denmiş olmasına rağmen, istifayı basıyor. Ha, memleketin önünde önemli meseleler yok mu? Var. Kime bırakıp gidiyorsun bu önemli meseleleri? Muallâkta; ortalığa. E, peki, Meclis gelse, sizi. gensoru ile düşürse. Ha, “Bu bunalımı siz çıkar-dınız” dersiniz Meclise. Bunalımı kendiniz çıkardınız, hükümet bunalımını, bir.

İkincisi, “Derhal seçim” dediniz. Yani ne zaman? “Karda kışta bile olur” de-diniz. Derhal seçime yanaşacak ortak bulamadınız. Derhal seçimden vazgeçtiniz “Erken seçim” dediniz, Mayıs içinde seçim yapılmak üzere. Ona da ortak bulama-dınız. Erken seçimden vazgeçtiniz, bu defa “Ekim seçimi” dediniz. Ona da ortak bulamadınız. O arada 15 Ekim günü de gelip bize, 9 öneride bulundunuz, 9 öneri kâğıdı bu, 15 Ekim günü.

Bizim kongremiz 21 Ekim günü yapılacaktı, 18 Ekim günü de Bayramdı. Bakın öneriye şimdi ne diyor: Öneri 3 kısımdan ibarettir. 1’nci kısmında 6 tane teklif var. 2’nci kısmında 3 tane var, 9 tane formül ediyor. 3’üncü kısmında da “Bundan başka bir şey düşünüyorsanız?” diyor, onu soruyor. 2’nci kısmından 2 teklifi okuyorum:

“A.P. Genel Başkanının başkanlığında, C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması” bize teklif ediyor Cumhuriyet Halk Partisi. Biz “Evet” desek, o gün hükümetiz biz.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Seçim şartı var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL Devamla) — “İki parti arasında seçim-lerin yenilenmesi için bir anlaşma söz konusu olmaksızın” Bir seçim, meçim yok orta yerde. Seçim falan yok. “Seçim söz konusu olmaksızın, A.P. Genel Başkanının başkanlığında, C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu al-masına C.H.P.’nin olanak sağlaması”

İşte Hükümet de önünüzde duruyor. (A.P. sıralarından *gülüşmeler, alkışlar*) Du-ruyor Hükümet. C.H.P. dışında bir hükümet kurulmuş gelmiş önünüze. Ha, “Şimdi olanak sağlayın” demiyorum. Çünkü ben bunu kabul etmedim. (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Ben diyorum ki, nasıl çizgi çizdiniz? Bu Hükümet mesele-sinde çizdiğiniz çizgiye bir bakalım. 17 Eylül günü istifa ediyorsunuz. 4 Ekim günü hükümet kuramayacağınızı söylüyorsunuz. Daha sonra bize görev veriliyor. Biz de çalışıyoruz, kâfi bir sayı toplayamıyoruz; çoğunluk.

Muhterem milletvekilleri, kim ne derse desin, hükümet olmak tek şartlıdır. Bunu çok şartlıya çıkarmak, aslında, bana göre, şu Meclisin üyelerine yakışmaz. Tek şartlıdır, tek şartlı; güvenoyu alacak çoğunluğu bulma şartlıdır.

Efendim “Sen kapitalist düzenin bilmem nesiydin; sen suydun, sen buydun” E, bu parti kurmak Türkiye’de serbest değil mi? Serbest. Türk Anayasasına uymuyor-sa, bunu takip edecek yerler var değil mi? Var. E, öyleyse burada oturan partileri böyle, enine, boyuna göre tasnif edip, bir kısmını beğenmemek, bir kısmını beğen-mek; sanki kalburdan eleyip “üstte kalanlar, alta geçenler” diye tasnif etme hakkını nereden buluyorsunuz? (A.P. sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Yapmayın bunu. Yani bu çeşit münakaşayla sadece partiler rejimini küçük düşürmekteyiz. Ondan

sonra geliyoruz... Ha, icraatını tenkit edersiniz. “Ben seni beğenmedimle” yola çıkmaz.

3’üncü öneri; yani 2’nci kısmın 3’üncü önerisi. “Seçim şartı olmaksızın, A.P.’nin tek başına kuracağı bir hükümetin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması” Çok güzel teklif değil mi bunlar? Yani “Hadi siz hükümet olun” diyor Cumhuriyet Halk Partisi bize. Biz de düşündük, taşındık, “Cumhuriyet Halk Partisi bize Hükümet olun” diyor. Acaba niye diyor? (Gülüşmeler) Niye diyor? Bunu ciddi telâkki etmek mümkün mü, değil mi? Peki, olduk hükümet, geldik şuraya, Cumhuriyet Halk Partisinin sayesinde hükümet de olduk; karşılığını nasıl ödeyeceğiz? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Binaenaleyh, bu teklifleri biz partiler demokrasisine uygun bulmadık, gayri ciddi telâkki ettik ve Cumhuriyet Halk Partisinin bir manevra içerisinde olduğu kanaatine vardık ve haklı çıktık haklı... Şimdi bakınız; efendim, Cumhuriyet Halk Partisi sureti haktan görünüp Türkiye’yi hükümeteşizlikten kurtarıyor aklı sıra. Kamuoyunda diyecek ki, “Ben bu kadar fedakârlığı yaptım, A.P. kabul etmiyor bunu. Ne kuruyor, ne de kurduruyor, Ne kendisi hükümet kuruyor, ne başkasına kurduruyor.” Şimdi, işte Cumhuriyet Halk Partisi kendi kazdığı kuyuya kendisi düşmüştür. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

19 Mart günü demokratik prosedür işlemeye başladıktan sonra, yani “bir müstakbil başbakan” meselesi kapandıktan sonra, hiç olmazsa o gün için, o hadise kapandıktan sonra, teknokratlar v.s. formülleri bir neticeye varmadıktan sonra, Sayın Cumhurbaşkanını Millet Meclisinde en büyük çoğunluğı olan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanına hükümet kurma teklif etmiştir, “Hükümeti buyurun kurun” diye, “Kuramayız” demiştir Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı. E, peki, ondan sonra bize “Buyurun siz kurun” demiştir. Biz yaptık birtakım tahminler, ihtimaller, üzerinde durduk. Bakınız birşey söyleyeyim; güvenoyu şudur: Güvenoyu bir nazarı çoğunluğı dayandır. Amelisi, şurada reylenildikten sonra veya “Kabul - ret” falan dendikten sonra çıkar meydana. Onun içindir ki seçim de öyledir aslında; yani, bir nazarı çoğunluğı dayandır. Nazarı çoğunluk bulunduğunu gördük ve ondan sonra hükümet kurma faaliyetini tamamladık. Binaenaleyh, biz azınlık hükümeti kurmadık. Yani, biz bir hükümet kuralım; e, güvenoyu almazsa otururuz. Biz bu zihniyetin adamları değiliz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bir nazarı çoğunluk vardı güvenoyu alacak. Şimdi üç dört gündür görüyoruz, Cumhuriyet Halk Partisi harıl harıl, “Aman bunlar hükümet kurdu, hükümet bizim elimizden gitti. Bunları Hükümet kuramaz, güvenoyu alamaz hale getirelim; biz hükümet kuralım” faaliyetine girişmiş bulunuyor. Ve sıkı bir şekilde girişmiş bulunuyor bu faaliyete. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Şimdi 8 Eylül tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının beyanatı: “Erken seçim yok” Seçim meçim yok. 2 Aralık tarihinde, yani şöyle birbuçuk iki ay sonra “Bunalımı seçimden başka yol çözemez”, ondan sonra yine aynı şey, “Seçimden başka hiçbir şey bunalımı sona erdiremez” Bu aynı tarihte. Ondan sonra 2 Aralık, “Bunalımı seçmen çözer”, değişik şeyler... 23 Şubat, “Hükümet bunalımını sağ partiler uzatıyor...”

Biz uzatıyormuşuz hükümet bunalımını, işte, kurduk hükümeti geldik önünüze... Kendinize “Kur” diyorlar kurmuyorsunuz, ondan sonra sağ partiler... “Buna-

lımın nedeni sağ partilerle Türk toplumu arasındaki çelişkidir” Şu meşhur hikâye. Hani Türkiye’de milletin %33 reyini almışsınız, geriye %67 var. Bu %67 A.P.’nin değil, yanlış anlamayın. Ama Cumhuriyet Halk Partisi dışında olma vasfından dolayı cem edilebilir. Aynı ayrı reylerdir, tek vasıf bunları cem eder; o vasıf da Cumhuriyet Halk Partisinin dışında olma vasfıdır. Sizin dışınızda %67 var. Siz kendinizi ilerici, kendinizin dışındakileri tutucu saydığınız takdirde, aslında siz Türk toplumundan kopuksunuz. Türk toplumu sizden kopuk. Binaenaleyh, biz değiliz Türk toplumundan kopuk olan. Eğer siz %67’yi temsil etseniz veya onun içinde olsanız, sağ partiler dediğiniz partilerin içinde siz olsanız, ona aklım erer o zaman. Ama, %10 rey alsanız, hâlâ %90’ı tutucu mu ilân edeceksiniz?

“Çelişkidir” falan; bunlar aslında benim anlayışıma göre demokratik kurallara uyan şeyler değil.

3 Marta geliyor; Ecevit, “millî koalisyon veya başka formül ile Irmak’a yardıma hazırız” Daha sonra geliyor, “Irmak’a yardıma hazırız” dedikten sonra, Irmak’a yardım bitiyor, “yapamayacağız” deniyor Irmak’a. Ondan sonra 9 Nisan, bugünkü tarihli gazetelerde görüyoruz ki Sayın Ecevit erken seçimde ısrardan vazgeçmiş; işte gazete.

Görüyoruz ki Sayın Ecevit, “C.H.P. sürekli hükümet de kurabilir” diyor. Hani daha evvel diyordu ya, “Kurun, biz sizi destekleyelim”, şimdi, “Niye sen kurup ben destekleyeyim, ben kendim kuracağım” diyor. Şimdi oraya gelinmiş bulunuyor, hayırlı uğurlu olsun. Siz zaten hükümet olsaydınız, hakikaten hükümeti bırakıp gitmeseydiniz bu sıkıntılar olmazdı memleketin başına, bu memleket de sizi iyi öğrenirdi, biraz daha öğrenirdi. (A.P. sıralarından alkışlar) Yani, aslında kitap yarıda kalmıştır, yani son sayfalar okunmamıştır, hikâye yarıda kalmıştır; nasıl biteceğini mamafih millet kestirmiştir. Onun için benim size söyleyeceğim şudur:

Ortaya böyle çıktınız, hükümet bunalımı çıkardınız, hükümet bunalımının çözümlenmemesi sebebini A.P.’ye attınız, olmadı; sağ partilere attınız (sizin tabirinizle sağ ve milliyetçi partiler) ve sonra döndünüz, şimdi seçimden başka bu işi temize çıkarmak mümkün değildir, dediniz, şimdi de seçimden vazgeçtiniz. Hem kendinizi şaşırttınız, hem milletin zihnini karıştırdınız.

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisinin grup başkanvekilinin veya herhangi bir üyesinin bu Mecliste kimseyi “Persona non grata” ilân etmeye hakkı yoktur; makbul olmayan şahıs ilân etmeye hakkı yoktur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Herkes kendi kendini öyle ilân eder Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kendi kendini ilân eder, başkası ilân eder, ama sizin hakkınız yoktur. Burada gelip de böyle, “Bu hükümet, bu hükümet” Evet bu hükümet bu Meclisin içinden çıkan hükümet, bu Meclisin içinden çıkan hükümettir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hiç kimsenin bu kürsüye gelip, “Bu hükümet” diye bu hükümeti azarlamaya hakkı yoktur.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Hükümet Meclisin üzerinde değildir Sayın Demirel, hükümet de Meclisten çıkar.

BAŞKAN — Sayın Uğur rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Meclisten çıkar hükümet, zatiâliniz de bu Meclisin içindesiniz, Meclisin üstünde değilsiniz, hükümetin üstünde de değilsiniz.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Eşitiz ama, eşitiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben de, eşit olun diyorum, eşit olun, buradan hükümet azarlamaya kalkmayın.

BAŞKAN — Sayın Uğur, böyle bir görüşme usulümüz yok efendim, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tartışacağız, tartışacağız bu zeminde, döğüşecek değiliz.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Ama eşit şartlarla...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin bu tartışmayı kendi sınırları içinde tutalım.

Sayın milletvekilleri, Mecliste durum şöyle oldu: 218 milletvekili, “Biz hükümeti destekleriz” şeklinde görünüyordu. Ondan sonra 187 milletvekili bir başka tarafta bulunuyordu, ortasında 40-41 arkadaşımız başka bir yerde duruyordu; hükümet bu tablonun içinden çıkacaktı. Başka nereden çıkacaktı bu hükümet, bu tablonun içinden çıkacaktı. Bu tablonun içinden çıktı, geliyor ve bizim 7 Ocak tarihinde yapmış bulunduğumuz beyan, “biz hükümeti kurmaya hazırız, ne duruyorsunuz, bize verseniz” beyanı değildi. Bizim yaptığımız beyan şudur, 7 Ocak tarihinde: “Hükümet kurulması demokratik yollardan giderek denenmelidir. Türkiye’nin bir hükümeti olacaktır, olmalıdır da. Yalnız bu hükümetin “nasıl kurulursa kurulsun” şeklinde mütalaası mümkün değildir. Bu hükümetin partiler demokrasisinin hükümeti olması lâzımdır. Kurulma şekli demokratik yollardan gidilerek ikmal edilme-lidir. Başka türlü Meclisin dışından bir hükümeti kabullenmek mümkün değildir. Söylediğimiz şey, demokratik mekanizmayı Sayın Cumhurbaşkanının çalıştırmasıdır. Şayet bizim dışımızda hükümet kurma imkânları varsa, onları çağırıp “buyurun hükümet kurun” demesidir. Yoksa, bizi çağırıp “buyurun hükümet kurun” demesidir. Bu deneme yapılmalıdır. Dediğimiz bu idi. “Bu deneme yapılmadan, hükümet kurulamayacağına karar vermemek lâzımdır” Dediğimiz bu idi. Ondan sonra günlerce oturmuşuz, protokol hazırlamışız, mademki aynı kökten geliyormuşuz veya aynı düşüncelerin sahibiymişiz, neye 25 sayfalık protokol hazırlamışız.

Değerli milletvekilleri; koalisyonlar güç iştir; fikirler yatkın bile olsa güç iştir. Aslında hükümet güç iştir. Hükümet kurmak kâfi de değildir. Onu işletmek, ahenk içinde işletmek lâzımdır. Binaenaleyh, hükümeti kiminle kurarsanız kurun, partiler ayrı ayrı partilerdir. Hatta tek parti bile kursa, hükümet işletmek kolay bir iş değildir. Ahenk içinde çalışabilecek bir durumu meydana getirmek lâzımdır. Onun içindir ki, memleketin büyük meselelerinde mutabık mıyız, bunu bir defa daha gözden geçirmek lâzımdır. Solüsyonlarında mutabık mıyız, hal şekillerinde mutabık mıyız, bunu bir defa daha gözden geçirmek lâzımdır. Ondan sonra da bunu kâğıda döküp alt alta koymak ve kamuoyuna denk beyan etmek lâzımdır. Gayet tabii ki bu

işler kolay değildir. Koalisyon hükümeti kurmak aslında kolay değildir. Ama kurulmuş, karşınıza bir Hükümet gelmiştir. Bu Hükümetin destek aradığı yegâne yer Parlamentodur. Esasen Parlamento dışında destek aramayı fevkalâde ayıp sayarız. Bizim anlayışımız budur. (*A.P. sıralarından alkışlar*) Esasen Parlamento dışında bir destek mümkün de değildir. Aslında bu yapılan töhmet bize değil, daha çok bu sıralarda oturan Sayın milletvekillerinin olur. Biz desteği sizden, yani Parlamantonun tümünden istiyoruz. Bu programa kimin gönlü yatıyorsa, bu hedeflere kimin gönlü yatıyorsa onlardan istiyoruz desteği. “Destek verirsiniz 6,5 aydır devam etmekte olan hükümet bunalımı sona ermiş olur” diyoruz, eğer 6,5 aydır devam etmekte olan hükümet bunalımını sona erdirmenin bir manası, bir değeri, bir kıymeti varsa. “Bu bunalımı sona erdirdik” diyoruz, “Gelin destek olun bunu yürütelim” diyoruz.

Kendisi gibi düşünmeyenleri karalamak âdetine müptelâ olanlarla herhangi bir tartışmaya girmek istemiyorum. Biz kimseye el falan atmış değiliz, sadece bir çağrıda bulunduk: Geliniz, memleketin durumu şudur, memleket büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır.

Milliyetçilik fikrini savunup gelen değerli arkadaşlarımıza, tümüne bir çağrıda bulunduk: Mazide kalmış bütün kırılganlıklarımızı unutalım, herkes eteğindeki taşı döksün, gelin memleketin içinde bulunduğu bu noktada bir araya gelelim ve memleketi bu bunalımdan kurtaralım dedik.

Bundan yanlışı ne var? Bunda kusur ne var? Bu çağrıda her isteyen bulunabilir. Çağrıya icabet edip etmemek herkesin kendi bileceği iştir. Sadece bu yoldan gittik, bunun dışında hiçbir yola tevessül etmedik. Kimse bunun aksini iddia edemez. Kimse bunu delilleyemez.

Şimdi, hükümet meselesi nereden başladı, nereye geldi, bunu ifade ettim. Bu bölümün altına şu sonucu koyuyorum: Türkiye bir hükümet bunalımı içindeydi. Bu bunalımın sona ermesi lâzımdı. Hükümet kuruldu bunalım sona erdi. Şimdi güvenoyu almak için huzurunuzda bulunuyor.

Bu Hükümet güvenoyu alırsa ne yapacaktır? Bunu programına koymuş getiriyor. Bu Hükümet neyi devralıyor? Şimdi o husus üzerinde biraz durmak istiyorum.

Evvelâ şunu ifade edeyim ki, 1974 yılı Türkiye için bir talihsiz yıl olmuştur. 1974 yılında Türkiye, fevkalâde zor ekonomik ve siyasî şartlar içine itilmiştir. Evvelâ 6,5 ay süren hükümet bunalımı ülkenin idaresinde bezginlik, yılgınlık doğurmuştur. Ülkenin idaresine karşı bezginlik, yılgınlık doğurmuştur. Binaenaleyh, ilk yapılacak iş hükümet otoritesini, Devlet otoritesini yeniden kurmak ve ülkenin idaresini yönlendirmek olacaktır. Devir aldığı ilk önemli konu, - bizatihi hükümetin 6,5 ay süren bir bunalım sonrasında bu bunalım esnasındaki boşluğun meydana geldiği - hükümet müessesesi üzerinde meydana gelen tahribatı ortadan kaldırmaktır. Birinci iş bu. Bunu fevkalâde önemli sayıyorum.

Şimdi, 1974 yılı bir enflasyon yılı olmuştur Türkiye’de. Buraya gelip söylemek kolaydır, “Efendim, 4 sene evvel siz gittiniz; 4 sene evvelki icraatınızın sonucudur enflasyon, falan” demekte gerçek payı yoktur. Bunlar sadece söylendiği gibi kalır.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — 1973’e kadar kim vardı iktidarda?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O zaman 1977'deki ekonomik şeyleri bize yakın, 1980'dekini de yakın, 1990'dakini de yakın. O zaman, bizden sonra Türkiye'yi idare edenlerin hiçbir sorumluluğu olmaz. Öyle şey yok. Türkiye'yi kim idare ettiyse, Türkiye'nin idaresinden o sorumludur.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — 1973'te kim idare ediyordu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1973'te mi? Kim soruyor bu suali?

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Ben soruyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Zatîâliniz soruyorsunuz. 1973'te ne olduğunu herkes biliyor.

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Talû koalisyonunda zatîâliniz vardı, Talû koalisyonunda.

BAŞKAN — Sayın Önsal...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Neyi idare ettik, ne ettik? Yani Türkiye'nin nereden çıkıp geldiğini biliyorsunuz. Bir partilerüstü hükümet modeli; partilerüstü hükümet modeli Parlamento'nun beğenilmemesinden doğmuştur.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Onu da sen yarattın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben yarattım, sen yarat-tın değil; seni de beğenmediler canım. Seni ayırmadılar ki benden. Seni de beğen-mediler. (*Gülüşmeler*) O münakaşalara girmek istemiyorum. Herkes geldi buradan fikrini söyledi, simültane satranç oynuyor değiliz ki. Herkes söyledi fikrini. Ben de söylüyorum fikrimizi. Karşılıklı konuşacaksak ben bu müzakereyi bırakırım - Eğer Sayın Başkan, bu, usule sığıyorsa - karşılıklı konuşuruz. Herkes söyler, ben de cevap veririm. Ben de memnun olurum.

BAŞKAN — Siz buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1974 yılında Türkiye dünya şampiyonu olmuştur. Ne yönde? Enflasyonda. Ne yönde? Fiyat artışında. Adalet Partisi, Türkiye'yi 1965'ten 1971'e kadar altı sene idare etmiştir. Bu altı sene zarfındaki fiyat artışlarının vasatı %6-6,5'tur.

A. DOĞAN ÖZTUNÇ (İstanbul) — %30.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Halbuki, yalnız 1974 yılındaki fiyat artışları %30'un üzerindedir. Binaenaleyh, dünyada en yüksek enflasyon nispeti Türkiye'de olmuştur. "Bunu dışarıdan ithal ettik..." Dışarıdan neyi ithal ediyorsunuz? Dışarıdan ithal ettiğiniz şey, gayri safi millî hasılanızın %10'unu geçmez. Kaldı ki dışarıdan ithalât yaptığınız memleketlerden en çok ithalât yaptığınız Ortak Pazar memleketleri - ki, Türkiye'nin %50 ithalâtını yaptığı yerdir - buradaki enflasyon nispeti %7, %8'i geçmiyor. Ordan yaptığınız ithalât olmasa, bu nispet biraz daha yüksek olur. Yani nispeti yükselten oradan yaptığınız ithalât değil. Neden böyle olmuştur? Bakalım "Neden böyle olmuştur" a, kim ne diyor?

3 Nisan 1975 tarihli Le Monde gazetesinden bir pasaj okuyacağım. Yani altı gün evvelki Le Monde gazetesinden: “Enflasyon, OECD uzmanlarının görüşüne göre, Türk ekonomisinin en büyük hastalığıdır. Bu konuda hammadde fiyatlarının yükselişi yanında şu etkenlerin de rolü olmuştur. Başarısız bir para ve maliye politikası, fiyatların denetimiyle rekabetin düzenlenmesi konusunda herhangi bir tedbir alınmaması, kamu sektörünü gereksizce geniş tutmuştur. Yatırımlardaki payı yüzde 50’ye ulaşan bu sektör, ek değer artışlarının sadece yüzde 25’ini sağlamaktadır. Yabancı sermaye yatırımlarının etkisi nispeten zayıf olduğundan, yetersizliğin yöneticilerden geldiği kanısı uyanmaktadır. Ecevit bu durumun farkında mıdır? C.H.P. Genel Başkanı şimdilik daha çok siyasî meselelerle ilgilendiğinden, bu konuda bir yargıya varılması imkânı yoktur. Ecevit iktidarda kaldığı kısa süre içinde, enflasyoncu bir politika izlemiş bulunuyordu” Le Monde veriyor bu yargıyı. “Belki de kitlelerin satınalma gücünün azalması onu böyle davranmak zorunda bıraktı. C.H.P. Genel Başkanı özel sektör ile kamu sektörü arasında yer alacak bir halk sektörünün kurulmasını öngörmektedir. Bu da bir programdan çok, bir slogandan ibaret gibi görülmektedir” diyor Le Monde.

ALEV COŞKUN (İstanbul) — Çok mu önemli Le Monde’un yazdığı şey?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bazan sizin için çok önemli. Kahraman olduğu zaman, sizi kahraman ilân ettiği zaman önemli ya? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar, C.H.P. sıralarından “o, işbirlikçilerini de yazıyor” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz Türk milliyetçisiyiz. Biz işbirlikçi filan değiliz. İşbirlikçi filan demeye kalkarsan, seni itham ederim işbirlikçi diye. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ALEV COŞKUN (İstanbul) — Altınsoy belgeliyor bunu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ne belgesi koydu? Bildiğin bir şey varsa gel buradan söyle.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Niye azarlıyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kim işbirlikçi Türkiye’de?

NECDET UĞUR (İstanbul) — Ama ortada bulunuyor Sayın Demirel.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Necdet Uğur mu idare edecek bu Meclisi, zatiâliniz mi Sayın Başkan?

BAŞKAN — Ben idare ediyorum Sayın Kaptan. Siz de idare etmiyorsunuz, ben idare ediyorum.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Deminden beri Necdet Uğur konuşuyor. Her şey söylendikten sonra, her şey bittikten sonra ihtar olur mu?

BAŞKAN — Sayın Ertem, görüyorsunuz ki ikaz ediyorum efendim. Siz bari anlayış gösterin, istirham ediyorum.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Kimin idare ettiğini bilelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1975 Türkiye’sinin devraldığı en büyük miras enflasyondur. Cumhuriyet Halk Partisi enflasyonu körüklemiştir. Cumhuriyet Halk Partisi enflasyona karşı hiçbir tedbir almamıştır, enflasyonu tehlike saymamıştır. Enflasyon aslında bir ekonomiyi göçürmek, fakir zümreleri ezmek için başvurulacak yollardan biridir. Hele “ücretler fiyatların önünde gidecek” diyorsunuz; işçi ücretlerinde meydana gelen artış vasatı %15, fiyatlarda meydana gelen artış %30. Böylece işçiye, ondan sonra köylüye bir taraftan dünya fiyatları ölçüsünde taban fiyat verirken, öbür taraftan 7,5 milyar lirayı bir kalemde cebinden alırsanız, ondan sonra öbür taraftan esnafı ezerseniz, öbür taraftan memura verdiğiniz para, ay sonunda o ay meydana gelen fiyat artışlarıyla giderse, bunun adına iyi idare demezler. Ve Türkiye’yi bu şekilde idare ederseniz, Türkiye’yi iyi idare ettiğinizi de savunamazsınız. Şimdi Türkiye’nin ikinci devraldığı mesele, 1973 enflasyonunun yarattığı kıtlıktır, yokluktur, karnedir, kuyruktur, belgedir. Türkiye sanki harp yılları içindeymiş gibi, böyle bir duruma sürüklenmiştir. Aslında pahalılıkta dünya rekoru kıran Türkiye’nin, yoklukta da sayılı ülkeler arasına girdiğini rahatça söyleyebiliriz. Binaenaleyh, Türkiye’yi idareye talip olanlara söylüyorum: 1974 yılının başında devraldığıyla, sonunda bıraktığı arasında ne farklar vardır? 1974 yılının başında, yani Cumhuriyet Halk Partisi görevi devraldığı zaman 340 kuruş olan un, 1975 yılı başında 600 kuruştur; yazın bir kenara 600 kuruş. Aksini gel söyle. 1974 yılının başında 395 kuruş olan şeker, 1975 yılı başında 900 kuruştur. 1974 yılının başında 136 kuruş olan gazyağı, 1975 yılı başında 255 kuruştur. 1974 yılı başında 875 kuruş olan Vita yağı 1975 yılında da 17,5 liradır. Bir Ramazanı bir kaşık yağa muhtaç geçirttirdiniz Türkiye’yi.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Asgarî ücret...

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Siz yarattınız onları.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1974 yılında 9 lira olan pirinç, 1975 yılında 15 liradır. 1974 yılında 20 lira olan peynir, 1975 yılı başında 30 liradır. 1974 yılı başında 60 kuruş olan gübre, 1975 yılı başında 2 lira, 180 kuruş olan gübre 5 lira olmuştur. Binaenaleyh “rakam falan” diyorsanız zam şifadır. On-
dan sonra “biz enflasyonu öyle idare ettik ki, fukarayı ezdirmedik enflasyona” diyorsunuz. Enflasyonda fukaradan başka kimse ezilmez. Fukara ezilir enflasyonda. Bunları da açıkça söyleyebiliyorsunuz, söylediniz. “Umut, ak günler, falan” derken Türkiye’yi 1974 senesinde 10 aya yakın idarenizde geldiği yer, %30 dünya şampiyonu pahalılıktır, enflasyondur ve halkın gıda maddelerinin hemen hemen %50’nin üstünde artışı suretiyle ezilmesidir.

Üçüncü husus, 1975 yılı başında Türk köylüsü tohumusuz kalmıştır, gübresiz kalmıştır, ilâçsız kalmıştır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Dördüncüsü, yatırım hamlesidir. Yatırım hamlesindeki gerçekleşmenin nispeti %50’dir. Bakınız bu nerelere varacak, Türkiye’yi nerelere götürecektir bu yatırım hamlesindeki gerçekleşme.

Muhterem milletvekilleri, fevkalâde üzüntüyle huzurunuzda beyan etmek isterim ki, Türkiye’nin istikrarsız geçen dönemlerde ve bilhassa 1974 yılında kaybettiği zaman, 1975’de, 1976’da, 1977’de Türkiye’de çeşitli darlıklara sebep olacaktır. Bi-

naenaleyh, Türkiye'yi bugün idare edecek olan hükümetin, bu darlıkları giderecek acil tedbirleri bilmesi ve alması lâzımdır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

1975 yılı başında Türkiye'nin 291 milyar liralık yatırımı var, yapılmaya çalışılıyor. Bu büyük yatırımlar 100'ü aşan yatırımdır ve hemen hepsi gecikmiştir. 1975 yılına kadar bitirilmesi gerektiği halde, bitirilmeyen önemli yatırım projelerinin sayısı 10'un üstündedir. Hatta 1975 yılında bitirilmesi lâzım geldiği halde hiç başlanmayan yatırım projeleri dahi vardır. Bu arada, büyük enerji tesislerini, büyük metalürji tesislerini, gübre tesislerini, çimento tesislerini, telekomünikasyon tesislerini, traktör tesislerini, orman ürünleri tesislerini, şeker fabrikalarını, elektrifikasyon tesislerini, amonyak fabrikalarını ve üçüncü demir-çelik tesislerini, tekstil makineleri tesislerini, demiryolu ve hava meydanları inşaatlarını, sulama tesislerini, kâğıt tesislerini ve kömür üretim tesislerini sayabiliriz. Yani elektrik, kömür, tekstil, kâğıt, çimento, metalürji gibi fevkalâde önemli, 1975 öncesinde bitirilmesi gereken (1975'de en son bitirilmesi gereken) tesislerin asgariden ikişer yıl, üçer yıl daha attığını görüyoruz.

Bir hususu daha huzurunuzda söylemek istiyorum. Tesisler böyle yatarken etüt ve proje faaliyetleri de durmuştur.

VAHİT YAŞAR ÇALIN (İstanbul) — Ortağınız kızıyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben bir tespit yapıyorum.

Biz hangi yükün altına girme cesaretini gösteriyoruz, hangi yükün altına? Enflasyon bu, hayat pahalılığı bu, yatırım bu ve bunlardan meydana gelen aksamalar Türkiye'de işsizliği artırmıştır. Biraz sonra oraya da geleceğim. Türkiye bugün elinde bir çok proje ismen mevcut olmasına rağmen, bunları yeni baştan revize etmeye, yeni baştan bunlara boyut vermek mecburiyeti ile karşı karşıyadır.

Şimdi, 1974 yılındaki yatırım meselesi hem %50 civarında ancak gerçekleşebilmiş, fiilen, fizikî olarak %50 civarında gerçekleşebilmiş ve yatırım projeleri 1975-1976-1977 ve 1978 yıllarına tesir edecek yatırım projelerinin hepsi geri kalmıştır. Türkiye 1974 yılı içinde 305 bin kişiye iş bulması lâzımdır plana göre, ancak 86 bin kişiye iş bulabilmiştir ve aslında 2 milyona yaklaşan işsizler ordusuna 220 bin kişi daha ilâve edilmiştir ve Türkiye geçen sene dış ülkelere (yani 1973 yılında) 137 bin kişi gönderebilmişken 1974 de ancak 20 bin kişi gönderebilmiştir ve Türkiye'de hiç olmadık bir şekilde 1.400.000 ton çimento stoku ve 700.000 ton demir stoku ile 1975 yılına girmiştir Türkiye.

Bu demektir ki, yatırım yapılamamış, konut yapılamamış, dışarıya ihracat yapılamamış. Yani Türkiye'nin kalkınması durmuştur. Binaenaleyh, Hükümete talip olanların kalkınmayı yürütmeleri lâzım, yürütebilmeleri lâzım onu söylüyoruz.

Türkiye'de birçok fabrika kapanmıştır. Yatırım yapıp, fabrika yapmak durumunda işsizine iş verme, üretim yapma durumunda olan Türkiye fabrika kapatmıştır 1974 yılında.

1974 yılında ihracat %22 kadar geridir 1973 yılına nazaran ve ithalâtı karşılama nispeti %65 civarında iken ihracatı; %40 civarına düşmüştür. Rezervler erimiş, kamu maliyesi büyük sıkıntının içine girmiştir ve her ay Türkiye 100 milyon dolar

rezerv eritmektedir. Senenin sonuna kadar da takriben 700-800 milyon dolar rezerv eritecektir (döviz rezervlerini). Yani, Merkez Bankasında takriben bugün bulunan döviz rezervlerinin senenin sonuna doğru 500 milyon dolar civarına ineceği, kamu maliyesinin ise fevkalâde sıkıntı içinde bulunduğu bir gerçektir.

1974 yılı içinde Hükümet, munzam mevduat karşılıklarını almış kullanmış, Anayasa Mahkemesi bunu iptal etmiştir. 7-8 milyar o kaynaktan para kullanmıştır. 1975 yılı bütçesinin Meclislerden çıktıktan sonra bilhassa savunma bakımından yapılması zarurî masraflar, fevkalâde önemli yekûn tutmaktadır, 1975 bütçesine takriben 25 milyar lira bir ek külfet tahmil edecek savunma masrafları.

Türkiye, dış ülkelerden silah alma mecburiyetindedir. Hem nereden bulursa oradan alma mecburiyetindedir. Fevkalâde ciddi bir durumla karşı karşıyadır Türkiye bugün. Türkiye'nin etrafında Türkiye'ye nazaran çok iyi silahlanmış memleketler vardır ve Türkiye'nin güvenliği gerçekten bugün devraldığımız meselelerin en başında gelen zor bir iştir.

Bunun yanında, bu Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti hiç başarılı olmamış mı? Olmuş. Nerede olmuş? Partizanlıkta olmuş. Partizanlığı kooperatiflere indirmiş, odacıya indirmiş, şoföre indirmiş, ben kendi takımım ile çalışırım demiş, başkasıyla çalışmam demiş ve Devletin memur kadrolarını tedirgin etmiştir.

Şimdi, bunları ifade ettikten sonra, bir hususa daha temas etmek istiyorum.

Peki, 1975 bu, ondan sonraki yıllar ne olacak? 1980'e kadar ne olacağını söyleyeceğim: Çıkardığımız hesaplara göre, Türkiye'nin demir, çelik, çimento, hampetrol, linyit, taşkömürü, demir cevheri, şeker, buğday bitkisel yağ, gübre ve elektrik gibi, iktisadî hayatı yapan önemli kalemlerde büyük sıkıntılar görülüyor önünde. 1975 yılında 16 milyar, 17 milyar kilowat/saate yakın elektriğe ihtiyacı var. Bunu güç belâ karşılamak mümkün. Ve elektriği olmayan bir ülke haline getirilmiştir. Türkiye. "Bu kadar elektriği ne yapacaksınız?" diye elektrik tesislerini durduran Türkiye 1971'in başında, 1975'te elektriksiz Türkiye olmuştur. 1976'da durum daha da ciddi, 1977'de durum daha da ciddidir. 1980'de Türkiye'nin 35 milyar kilowat/saat elektriğe ihtiyacı vardır. Aslında bu 35 milyar kilowat/saat. Türkiye iyi gelişirse, istikrar olabilirse, ekonomi gelişirse bu 35 milyar kilowat/saatin rahatça 45 milyara çıkabileceğini kabul etmek lâzımdır. Binaenaleyh, Türkiye elektrik tesisleri yapmaya ve bunları fevkalâde çabuk yapmaya ve biran evvel memleketin hizmetine sokmaya mecburdur. Elektrik olmadıkça endüstrileşme mümkün değil. Ama, ne var ki, her şeyi çok bulan bir zihniyet Türkiye'yi bu sıkıntının içine sokmuştur. Türkiye dışarıdan demir, çelik cevheri ithal etmeye, dışarıdan çelik fabrikaları için kömür ithal etmeye mecburdur. Ve Türkiye'nin iki sene zarfında asgarî beş veya altı şeker fabrikasını yeniden yapıp, hizmete koymak mecburiyeti vardır ki, Türkiye yeniden şeker sıkıntılılarıyla karşılaşmasın. Keza, buğdayla bitkisel yağda Türkiye'nin önemli meseleleri vardır. Gübrede, Türkiye 1980 yılına kadar gübre ithal eder durumdan kurtulmak için yeni gübre fabrikaları yapmaya mecburdur.

Mesele bununla bitmiyor. Türkiye'nin konut ihtiyacına bakalım: 1975 yılında Türkiye'nin 242 bin konut yapması lâzım. Ancak, 150 bin kadar yapabilir, bugünkü

şartlar içerisinde. Binaenaleyh, Türkiye, konut bakımından da 100 bin açıkla gidiyor her sene.

İşgücü bakımından: İşgücüne baktığımız zaman, Türkiye'nin her sene 400 bin kişiye yeniden iş bulması lâzım. 1975'te olduğu gibi, 86 bin kişiye bulursa 2 milyon işsizine yeni 200 binler, yeni 300 binleri, eklemek suretiyle, büyük rakamlara balığ olur işsizlik de. 1982 yılında, Türkiye'nin toplam işgücü 18.225.000 kişiyi bulacaktır. 18.225.000 kişiye Türkiye, 1982'de iş bulmaya mecburdur. Binaenaleyh, 1975 Türkiye'sini devralan Hükümet 1982'deki, 18 milyon Türk vatandaşının ne iş tutacağını düşünmeye mecbur.

Türkiye'de ilköğretim meselesi geniş çapta çözülmüştür. Adalet Partisi siyasî iktidarları çözmüştür ilköğretim meselesini. 1965'te Türkiye'nin 70 bin öğretmeni vardı, 1972'de 140 bin öğretmeni olmuştur, ilköğretim öğretmeni.

Binaenaleyh, İkinci Plan dönemi sonunda 1973'te ilköğretim meselesinin %100 çözülmesi öngörülmüş ve bu hedefe genellikle yaklaşmıştır. Ama, bunun yanında ortaöğretim var ki, ortaöğretimde henüz ortaöğretim yaşındaki çocuklarımızın %22'sine okul bulmuş vaziyettedir. 1977-1978 döneminde bu %25'i bulacak. %75'i? Okul çağına gelmiş, ortaöğretim çağına gelmiş çocuklarımızın henüz %75'i okuyacak vaziyette değil. Binaenaleyh, Türk eğitiminde sadece üniversiteyi bir büyük baş olarak düşünüp ve 20 milyar eğitime verilen paranın yarısını üniversiteye verip, üst tarafını, öbür yarısını da 6 milyon ilköğretim çocuğunu okutmaya, ondan sonra geriye kalan 2,5 milyon ortaöğretim çocuğunu okutmaya gidemeyiz. Bunda bir denge bulma mecburiyetindeyiz.

Burada da kalmıyor yükseköğretim. Yükseköğretim çağındaki bulunan, 19'la 22 yaş arasında bulunan çocuklarımızın yekûnu 1975-1976 yıllarında 3.149.000 kişi. Bundan sadece 252 bin kişi okula gidiyor ve henüz %8'dir bu nispet. Türkiye, yükseköğrenim görebilecek çocuklarının ancak %8'ine yükseköğrenim gösteriyor. Bu nispet 1977-1978'de ancak %9'a çıkabilecek. Binaenaleyh, 1977-1978'de 3.306.000 çocuğumuz yükseköğrenim görebilecek yaştadır, şartta değildir; ama yaştadır. 1975 Türkiye'sini devralan Hükümet, bunu da beraberinde devralıyor; yani 1975 Türkiye'sinin idaresini demek istiyorum.

1975 başına kadar Türkiye'de 6.300 köy elektriklenmiştir. 1975 programında 1.200 köy konmuştur. 1.200 köy elektrikleştirmek suretiyle, daha Türkiye'nin 50 bine yakın köyü var. Senede 1.200 köy elektrikleştirmek suretiyle 40 senede biz bu işin içinden çıkamayız, 40 senede. 40 sene Türkiye'nin köylerini elektriksiz bırakmaya kimsenin hakkı yok. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Binaenaleyh, 10 sene gibi bir süre içerisinde Türkiye köylerinin %90'nın elektrikleşmesi için hiç olmazsa senede 5.000 köyün elektriğe kavuşturulması lâzım. 1975 Türkiye'sinde idareye gelenlerin bunu da bir medeniyetçilik mücadelesinin parçası olarak göze almaları lâzım geliyor.

1975 Türkiye'sinde, 1975 başında 21 milyon dönüm arazi sulanıyor; geriye 65 milyon dönüm daha arazi sulanabilecek. Bugün ayırdığımız paralarla bu 65 milyon dönüm araziye sulamak için daha 60 yıl uğraşmamız lâzım; 60 yıl uğraşmamız lâzım Türkiye'nin toprağına su götürebilmek için. Binaenaleyh, 1975 Türkiye'si,

Türk topraklarının büyük bir kısmını susuz devralıyor. Bunlara su getirmek, Türk köylüsüne, Türk çiftçisine daha çok bereket getirebilmek için bir büyük mücadeleye girmeye, onu karanlıktan kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu okulsuzluktan kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu kıtlığa maruz bırakmamak için bir büyük mücadeleye girmeye, onu işsizlikten kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye onu evsizlikten kurtarmak için bir büyük mücadeleye girmeye mecburdur Türkiye'nin 1975 senesi başındaki Hükümet. Binaenaleyh, bunları yapabilecek olanların, bu görevleri, gayet tabii ki üstlerine almaları lâzım gelir.

Biz, huzurunuzda, 1975 Türkiye'si başındaki ağır şartları göğüslemeyi ve 1980'lere uzanan Türkiye'nin bütün bu meselelerine eğilmeyi aklımıza koymuşuz, öyle bulunuyoruz. Nasıl yapacaksınız, ne yapacaksınız? dersiniz; canımızı dişimize takıp her imkândan faydalanmak suretiyle Türkiye'yi biran evvel medenî memleketlerin seviyesine çıkaracağız. Bu kavganın kavgacısı olarak bulunuyoruz huzurunuzda. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Türkiye'nin meselesini konuşalım. Türkiye'nin meselesi budur. Türkiye'nin meselesi burada bitmiyor; şimdi bunlara yenilerini ilâve edeceğiz.

1974 Türkiye'sinden 1975 Türkiye'sine 400 bin ton pamuk stoku devredilmiştir. 400 bin ton pamuk ekim sahası da %35 nispetinde daralmıştır. Türkiye'nin en değerli istihsalı olan pamuk ipliği ihracatı ve pamuklu kumaş, pamuklu dokuma ihracatı geniş çapta düşmüştür. Hâlihazırda bugünkü dünya fiyatlarıyla bu pamuk stokunun değerlendirilmesi halinde Hazinenin 4 milyar lira zararı olacaktır. Bunu da devralıyor.

120 bin ton fındık stoku ile giriyor Türkiye 1975 yılına. Bugünkü dünya fiyatları içerisinde bunu değerlendirirseniz Türkiye'nin 1 milyar civarında yine zararı olacaktır.

Buradaki en hazin iş tediye muvazenesindedir. Enflasyon, pahalılık, yatırım durgunluğu, yatırım hamlesinin durması; ama Türkiye çok kısa zamanda şayet ihracat seferberliğini iyi bir şekilde yürütemezse çok kısa zamanda yine dış ülkelere el açmak mecburiyetinde kalacaktır. İşte Merkez Bankasını böyle devralıyor bugünkü Hükümet. Bu sene sonunda rezervler biter, gelecek sene sonunda yeni baştan Türkiye ihtiyacı olan malları ithal edemez duruma gelebilir.

4.930.000.000 dolarlık ithalat yapması lâzım, 1.700.000.000 dolarlık ihracat yapıyor Türkiye.

Gayet tabii ki bir Kıbrıs meselesi vardır. Yunanlılarla Adalar meselesi, Adaların tahkimatı meselesi, Ege denizi meselesi FİR hattı meselesi gibi, Batı Trakya meselesi gibi fevkalâde sıkıntılı meseleler vardır ve Birleşik Amerika ile olan münasebetlerinde, bu münasebetlerde büyük bir şekilde kopukluk meydana gelmiştir. Birleşik Amerika Kongresi fevkalâde tuhaf bir hava içerisinde, gayet acayip işler yapmıştır. Hasmane işler yapmıştır ve bu hasmane işleri yapmaya da devam etmektedir. Bütün bunları, içerideki şartlar bu, dışarıdaki şartlar bu; işte bunları 1975 Türkiye'sinin Hükümeti devralmaktadır.

Şimdi huzurunuzda Türkiye'nin daha neyi yok, o hususlara temas etmek istiyorum.

Sosyal adalet, sosyal güvenlik; bunlar söylemekle olmaz, bunlar yapılarak olur.

Sosyal güvenlik: 30 milyon Türk vatandaşı sosyal güvenlikten mahrumdur. 10 milyon kadarı şöyle veya böyle birtakım sosyal teminatlara sahip; ama 30 milyon tümü ile sosyal güvenlikten mahrum. Hiçbir güvenliği yoktur. Binaenaleyh, programda getirdiğimiz sağlık sigortası; ki sağlık sigortası fevkalâde önemli bir husustur; kimse parası olmadığından dolayı Türkiye'de tedavi edilemez şeklinde bir muameleye maruz kalmamalıdır. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*) Bu herkesi alâkadar eden bir durum. Buna, efendim, bol keseden vaat falan deyip geçmeyin; gelin gerçekleştirelim bunları.

Tarım sigortası: Mahsulünü yel götürmüş, sel götürmüş; köylü eli böğründe, ne yapacak? Borçlanacak. Gelecek sene mahsul olursa, ancak kendine yetiyor zaten, borcu nasıl ödeyecek? Borç katlanacak. 3 senede bir defa bu çeşit afete maruz kalırsa, köylüyü borcun altından kurtarmak mümkün değildir; buna sigorta götürelim. Geliniz Türkiye'de 65 yaşını doldurmuş, çalışamaz, kimsesi olmayan, fizikî gücü bitmiş Türk vatandaşlarından başlamak üzere bütün Türk vatandaşlarına, yani 40 milyon Türk vatandaşına şamil bir sigorta sistemi geliştirelim. Geliniz bir işsizlik sigortası sistemi geliştirelim. Ama, bunları kademeli bir şekilde geliştirelim. Bütün bunları yapmaya Türkiye mecburdur, İşte, biz bunları getiriyoruz. Niçin ciddi telakki etmiyorsunuz bunları; yani, bu Hükümeti, bu Hükümetin programını? Bakınız size neler söylüyorum: Türkiye'nin 1980 senesindeki ihtiyaçlarının ne olduğunu söylüyorum, 1975 senesindeki ihtiyaçlarının ne olduğunu söylüyorum. Türkiye'nin kısa vadede, uzun vadede meselelerinin ne olduğunu söylüyorum. Bunlarda mutabık değilseniz "Mutabık değiliz" dersiniz, ama bunların tümünü birden elinizin tersi ile itmeniz halinde (itenler için söylüyorum) siz hükümet olsanız neyi yapacaksınız?

Köy hizmetlerinden "Katılma payı" almayalım diyoruz. Bir değerli sözcü "Sen icat ettin" diyor. Hayır, ben icat etmedim. Biz hükümet yaptığımız zaman katılma payları vardı. Ama o zaman 150 hanelik bir köyün elektriğini yapmak gerekiyorsa 50 bin lira ile yapılabiliyordu katılma payı. O köy de, seve seve o katılma payını verebiliyordu. Bugün fiyatlar o seviyeye çıkmıştır ki, 150 hanelik köyün elektriği için 150 bin lira katılma payı lâzım, o; 150 bin lirayı verebilen köyün ışığını yapıyorsunuz, onu veremeyen köyün ışığını yapmıyorsunuz, yarın da verebilenin, tekrar yapıyorsunuz. Akşam olunca alacalı belecili bir durum meydana geliyor. Birisi ışıklı, birisi ışısız. Gelin bu adaletsizliği ortadan kaldıralım. Kilovat/saat esası üzerinden köylü parasını veriyor o zaman içerisinde, zaman içinde verir. Köylümüz para bulduğu sürece medenî hizmetlere hep iştirak eder. Mazot parası verir, ışık parası verir, tamir parası verir, hep verir. İmece olarak gelir çalışır, bunları seve seve yapar ama yapamayacağı noktada 150 bin lirayı 150 hanelik, 50 hanelik köy nerede bulup verecek? Sen karanlıkta kal mı diyeceksiniz? "Efendim vaktiyle senin zamanında da bu vardı" demek bugün bunu kaldırmaya mani değil ki. "Bunu kaldıralım" diyoruz. Zaten kanun teklifini de daha evvel biz yaptık ama Hükümet olarak da biz huzuru-
nuza böyle geliyoruz.

Emekli işçilerin durumu: Emekli işçilerin durumunu düzeltelim diyoruz. Sigorta getirelim diyoruz. Dar gelirli ailelerin çocuklarına imkân getirelim diyoruz. Öğrenci burslarını fazlalaştıralım diyoruz. Ders kitaplarını kolaylaştıralım diyoruz. Gençlerimize daha iyi okuma imkânları sağlayalım diyoruz. Asgarî geçim indirimi ni yükseltelim, böylece dar gelirli bir refah sağlayalım diyoruz. Köylünün gübre, mücadele ilâcı, ziraî alet, makine ihtiyaçlarını zamanında ve makul fiyatlarla temin edelim diyoruz. Gübreyi ucuzlatalım diyoruz.

“Efendim, gübreyi ucuzlatırsanız başında, yatırım miktarını küçültürsünüz”

Köylü gübre alıp kullanabilir. Böylece milyonlarca ton buğday, şu kadar şeker, bu kadar yağ almaktan kurtuluruz dışarıdan. Yani, köylüden %65 peşinatlı, 60 kuruşa satılanı 180 kuruşa, 200 kuruşa satmak suretiyle veya 4,5 liraya satmak suretiyle bir para almanın beslenme açığını kapatma bakımından ve ekonomik kaideler bakımından doğru olmadığını söylüyoruz; sosyal adalete de aykırı buluyoruz.

Refahı nasıl götüreceksiniz köylüye? 80 kilo buğday alıyor tarladan. Bunu 300 kiloya çıkarmanın yolu gübreden başlıyor, tohumdan başlıyor. İşte bunların hepsi sosyal adaleti yaygın hale getirmenin yollarıdır diyoruz.

Medenî imkânları, vasıtaları götürme, bu, aynı yardım. Gübreyi ucuzlatma nakdi yardımdır. Köylüye nakdi yardımda bulunalım, refah seviyesini kendi emeğiyle yükseltelim diyoruz. Ziraî kredi baremlerini günün şartlarına uyduralım diyoruz. Köylerde yapılacak medenî hizmetleri kamu hizmeti sayalım diyoruz. Muhtarlar maaş verelim diyoruz. Orman içinde ve orman civarında yaşayan köylünün ormanla olan münasebetlerini tanzim edelim, bunu ıstıraptan kurtaralım diyoruz. Çalışan kadınlar arzu ettikleri takdirde 20 yılda emekli olabilsin diyoruz. İşçinin, esnaf ve sanatkârların konut sahibi olmasını sağlayalım diyoruz. Emekli işçi, dul ve yetimlerin aylıklarını asgarî geçim şartlarına uyduralım diyoruz. Bunlar hep sosyal adaletin gerekleri. Ödeme gücünden yoksun vatandaşlarımızı ücretsiz tedavi edelim diyoruz. Çocuk zamlarını artıralım diyoruz. Fabrika kuruluşlarına işçilerimiz iştirak etsin diyoruz. Kıdem tazminatını 15 günden 30 güne çıkaralım diyoruz. Çırak Kalfa ve Ustalar Kanununu çıkaralım diyoruz. Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış bulunan konutların karşılığındaki para yükünü hafifletelim. Deprem, kerpiç evin içinde oturmakta olan vatandaşın evini yıkmış. Siz buna götürmüş modern bir ev yapmışsınız; ama bu modern evin karşılığını ödeyecek durumu yok vatandaşın. Sakat ve hükümlülere iş verilmesi için çıkarılmış bulunan Kanunu daha iyi takip edelim diyoruz. Sosyal adaleti ve sosyal güvenliği yaygın hale getirmek için bundan başka bildiğiniz bir şey varsa “Şunu da yapın” deyin. Ama ben sizi üzen şeyi biliyorum. Sizi üzen şey şudur: Bunları siz yaparsanız biz bundan sonra neyi istismar edeceğiz? Sizi üzen şey budur. (A.P. sıralarından alkışlar)

Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin kalkındırılması için özel plan yapacağımızı ilân ettik. Bu özel planın maksadı bölücülük değil, kalkınmayı çabuklaştırmaktır.

Yolu olmayan Doğu ve Güneydoğu illerine bir özel planla yol götürürsek bu bölücülük mü? İş yeri olmayan Doğu bölgesinin şehirlerine, kasabalarına iş yeri götürürsek - hammadde orada bulunsun bulunmasın. Bugün hammadde meselesi ikinci derecededir - İstihdam için götürürsek, üretim için götürürsek, refah için

götürürsek bu bölücülük mü? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Topraklarına su götürürsek bölücülük mü? Elektrik götürürsek, Edirne nereden elektrik alıyorsa, Hakkâri de oradan elektrik alırsa bu bölücülük mü?

Doğu bölgesi planının 28 şartı vardır. Bu şartlar fevkalâde isabetle tayin edilmiştir. Münakale imkânları götüreceksiniz, muhabere imkânları götüreceksiniz, eğitim götüreceksiniz, sağlık götüreceksiniz, altyapının her şeyini götüreceksiniz, iş imkânları götüreceksiniz, kazanç imkânları götüreceksiniz. İşte Doğu ve Güneydoğu bölgesinin kalkındırılması, özel bir biçimde kalkındırılması projesi budur ve bu, millî planın içinde olacak. Millî planın içinde; ama özel olacak. Buna özel bir mahiyet verilecek. Başarıyla yapılabilir, başarıyla tatbik edilebilir.

“Efendim, Güneydoğu Anadolu sulamasının henüz projesi bile yok” Mesele öyle değildir. Güneydoğu Anadolu sulaması üzerinde on seneyi aşan zamandır çalışılır. Bu proje aslında Fırat nehrinin Keban’dan Birecik’e kadar, Birecik köprüsüne kadar, Keban boğazından - ki, eskiden orada Ağan’a giden köprü vardı - o köprüden Birecik köprüsüne kadar olan 200 Km.lik kesimde 20 milyar kilovat-saat elektrik üretecek 4 adet baraj yapmak, bu 20 milyar kilovat-saat elektriğin 9 milyar kilovat-saatini Urfa’da Bozova mıntıkasında kurulacak bir pompa istasyonu ile 21 Km. uzunluğunda bir tünele Urfa’nın omzundan Harran ovasına aşırarak. (A.P. sıralarından alkışlar) Bu tünel 10 metre çapında olacaktır ve bu tünelin ucunda iki kanal olacaktır. Bunlardan birisi Siverek’in altından geçip gidecek ve Cizre’ye kadar uzanacaktır. Kızıltepe’nin ucundan Nusaybin’in kenarından geçecek, Cizre’ye, Silopi’ye kadar uzanacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) İkinci kanal ise, Urfa’nın üzerinden Gaziantep Araban ovalarına doğru uzanacak ve Urfa’nın Suruç mıntıkası dahil Gaziantep’in Oğuzeli mıntıkası dahil sulanmadık bir yerini bırakmayacaktır. Burada 10 milyon dönüm arazi sulanacaktır, projenin anahatları vardır.

Karakaya ve Karababa barajları bu projenin ikinci ve üçüncü kademeleridir ve bu barajların kısa zamanda ihalesine gitmeye Türkiye mecburdur. Her birisi için 250’şer milyon dolar dış tediye ihtiyacı vardır. Bugün Türkiye, 17-18 milyar kilovat-saat elektrik üretiyor. Bu 200 kilovatın içerisinde bunların tümünü almak mümkün ve işte Türkiye’nin kalkınmasında fevkalâde anahtar projelerden birisi, bunun üzerine varılacak. Bundan kimse kuşku duymasın, bu Türkiye’nin üretimini artıracak, yeni şehirler yeni köyler kurulacak, yepyeni bir vatan köşesi imar görecektir, bugün kuşun dahi içecek suyu bulunmayan - bir süre önce, 10 sene, 15 sene önce - bu ovalarda yarın dış ülkelere yaş meyve ve sebze ihraç edecek havalandırma yapılabilecek. Tayyareler gelip buradan yaş meyve ve sebzeyi yükleyip götürecektir. Burası Türkiye’nin California’sıdır ve etrafında meydana gelecek sanayi tesisleri Türkiye’nin Ruhr’u olacaktır. Esasen bu inkişâf şimdiden başlamıştır. Yurdun bu köşesi için gönlümüzde ve zihnimizde böyle güzel bir proje var, büyük bir proje. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Efendim üzümlere ifade edeyim, Ana Muhalefet Partisi sözcüsü - belki henüz kendilerine onu yakıştırmıyorlar daha, ne yapıp yapıp bir şey yapacağız diyorlar - bizim programı okumamış, öyle anlaşıyor. Efendim diyor, dışarıdaki Türklerle ilgili bir şey yok programımızda. Niye yok? Sahife 11 - “yurt dışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın millî kültürümüz ile bağlılıklarının devam ettirilmesi ve kültürel

ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tedbirler alınacaktır” bitmedi burada. Sahife 30 - “Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâyük olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için sürdürülen çalışmalar artırılacaktır. Ortak değerleri paylaştığımız, bölgemizin dost ve kardeş bütün ülkeleri ile kültür alanındaki ilişkilerimizin geliştirilmesine önem verilecektir” Yurt dışındaki soydaşlarımızın öz kültürlerini korumak, öz kültürlerini korumak ve geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri konusuna da önem veriyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar) Anlaşılan program tetkike değer bulunmamış, o görünüyor.

Şimdi huzurunuzda diğer bazı konulara da cevap vereceğim.

“Efendim, 10 Ağustos 1970’de devalüasyon yapılmış, Türk parasının değerine böyle mi itibar edecekmişiz” O devalüasyon yapılmasaydı Türkiye bu siyasî bunalımı aşamazdı. O devalüasyondur Türkiye’nin ihracatını teşvik eden, Türkiye’nin Merkez Bankasının kasalarını dolduran.

Aslında devalüasyon durup durduğumuz yerde yapılmaz. Esasen Türk parasının dış piyasalardaki değeri 17-18 liradır, o günlerde, 1970’de ve bu Avrupa’nın istikrar içerisinde %2 ilâ %3 gibi fiyat farkları ile, Türkiye’nin %7 ilâ %8 gibi fiyat farkları ile büyümesinden ileri gelmiştir. Bir süre sonra fiyatlar uymaz hale gelmiştir. İhraç etmeniz mümkün değil, çeşitli prim sistemler konmuş. Fiilen Türk köylüsünden pamuğu 9 liradan alıyorsunuz, karşılığında 9 lira veriyorsunuz, onu satana prim veriyorsunuz.

Böyle bir durum yerine Türk köylüsünün pamuğunu 15 liradan değerlendirin; Türk köylüsünün eline 9 lira değil, 15 lira geçsin. Binaenaleyh, her kilo pamukta, daha doğrusu her dolarlık pamukta 6 lira fazla geçsin, ne ise... Böylece bu devalüasyonla biz Türk köylüsüne 5 milyar Ura 1970’te gelir aktardık. Aksi halde bu gelir başka birtakım ellerde kalmakta idi. Bu geliri aktardık biz, bir. Türk ekonomisine sıhhat getirdik iki. Üç, zaten bir gerçek durumdu, gerçek durumu tespit ettik. Yoksa durup durduğumuz yerde Türk parası ile oynanır mı? Fiilî durum oraya gelmiş.

Türkiye’de devalüasyon 1947’de yapılmıştır, 1958’de yapılmıştır, 1970’te yapılmıştır. Devalüasyon yapmak büyük sıkıntılar, çıkarır. Devalüasyon, sonunda, siyasî krizler çıkarıyor. Bunu bilerek yaptık biz ve yaptık; Türk ekonomisine yeni bir düzey vermek lâzımdı, Türk ekonomisini yeni bir müsteviye itmek lâzımdı ve cesaretle yaptık.

Netice itibariyle 1970 yılındaki fiyatlar %6 civarında arttı, %30 değil. Devalüasyonu yaptık, bitti o zaman. Devalüasyonun tesiri aynı yıl içinde görülür. 4 sene, 5 sene sonra devalüasyonun tesirini aramayın. Devalüasyonun tesiri aynı yıl içinde görülür. Çünkü ithal ettiğin malı o zaman ithal ettin. Fiyat artışı %6’dır, 1970’te.

Onun tedbirlerini aldık, onun tedbirleri vardı, o tedbirleri aldık ve işlettik. Bu itibarla, “Efendim %70’lik devalüasyon yapılmış” Bunlar söylenir, ama bunlarda ilmi gerçekçilik yoktur. Aslında ekonomik gerçekçilik de yoktur. Bunları söyler geçersiniz, dinleyen bir şey zanneder.

“Yollar yürümekle aşınmaz” demişim. Dedğim doğrudur, Anayasanın 28’nci maddesidir. Aslında toplantı ve gösteri yürüyüşü kadar aziz bir hak yoktur, yine

söylüyorum. Hakkın olması başka iş, hakkın suiistimali başka iştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hakkın suiistimali başka... Biz hakkın suiistimalini hi-maye etmedik, hakkı savunduk, hakkı savunmaya da devam edeceğiz. Çünkü söz hürriyeti gibi, yazı hürriyeti gibi, kürsü hürriyeti gibi, düşünce hürriyeti gibi toplanma hürriyeti; bir araya gelme ve derdini anlatamayan kimselerin bir araya gelip derdini anlatabilmesi için medenî dünyanın İnsan Hakları Beyannamesine getirdiği en güzel haklardan biridir. Ama siz bu hakkı vurup kırmak için kullanırsanız karşınıza devlet çıkar.

Finansman kanunları getirmişiz, doğrudur, finansman kanunları getirdik, vergisiz devlet olmazdı. Aslında vergi adaleti olmayan devlet de olmaz, mutlaka vergi adaleti olacaktı, vergi adaletini sağlamak için getirdik. Bu finansman kanunlarının ruhu şudur:

Vergi meselesi Tanzimat Fermanından beri Türkiye’de 130 senedir, 140 senedir münakaşa edilir. Ruhü şudur; gücü olmayandan vergi almayacağız, gücü olmayandan vergi almayız. Gücü olandan vergi alacağız, gücü nispetinde vergi alacağız...

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — İşletme Vergisini kimden alacaksınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşletme Vergisi, vergi kaçakçılığına karşı getirilmiş bir tedbirdir. Büyük toptancı fatura kesmediği sürece Türkiye’de vergi kaçakçılığını önlemek mümkün değildir. Başka bir yol bulan varsa, bulur getirir. İşletme Vergisinin birtakım sıkıntıları var, biliyoruz, tatbikatta çıkmıştır, düzeltilir; ama vergi kaçakçılığı önlemenin yollarını aradık, onu bulduk...

M. VEDAT ÖNSAL (Sakarya) — Buzdolabından niye almıyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ondan da alalım efendim, ondan da alalım eksik kalmışsa. Bu, yanlış yaptığımızın delili değil, eksik yaptığımızın delilidir.

Ne çeşit yatırımlar nasıl yapılacak deniliyor ve gayet tabii ki, Türkiye aklınıza geldiği gibi yatırım yapabilecek bir memleket değil. Türkiye’nin planı var, programı var. Bu plan ve programlarda değişiklik yapacaksa yine Meclisin önüne gelecek.

Nükleer santraller meselesinde de bir söz vaki oldu. Aslında Üçüncü Beş Yıllık nükleer santral mevcuttur, bunun bütün hazırlıkları da yapılmıştır; ama bir türlü inşasına geçilememiştir. Yer seçiminde birtakım sıkıntılar çıkmıştır. Nükleer santral Türkiye yapmaya mecbur. Bunu Üçüncü Beş Yıllık Plan esnasında da söyledik. Yer seçimi meselesinin askerî ihtiyaçlarla bağdaştırıp en kısa zamanda halledip nükleer santral yapmaya Türkiye geçecektir.

Sayın Uğur, “Kıbrıs’ta bizim takip ettiğimiz politikayı takip ediyorlar” dedi. Kıbrıs politikası millî bir politikadır, bizim, sizin politikanız olmaktan çok, hepimizin politikası olması gerekir.

O itibar ile yani aslında millî bir politikayı takip ediyorsak, sizin politikanızı takibetmiş olmayız. Siz de bu politikayı bir yerde devraldınız, bir yere kadar yürüttünüz, biz 6-7 sene yürüttük, bizden sonra gelen hükümetler yürüttü, sizden sonra gelen hükümet yürüttü, güvenoyu almamış olmasına rağmen o da yürüttü, 10 bin kişiyi İngiliz üslerinden çıkardı getirdi, birtakım şeyleri yaptı. Türk hükümetlerin-

de devamlılık vardır. Devamlılık olunca bir millî politikayı gayet tabîî gereğince yürütecek. Bu yürütülürse, bizim politikamız yürütüldü olmaz.

Ondan sonra Sayın sözcü bir şey daha söyledi burada, “Efendim, müdahale olacak” denmiş de, ben sormuşum, “Nereden olacak, sağdan mı, soldan mı? Sağdan olursa biz iktidar oluruz” demişim. Bu külliye yalandır. Külliye yalandır, çünkü biz birisinin verdiği iktidarı almayız, yani müdahale olacaktı da, biz iktidar olacaktı. Biz ancak milletin verdiği iktidarı alırız, milletin verdiği. (A.P. sıralarından alkışlar)

Efendim, 1973’te neden komünizm ve faşizm ayrımı yapılmış da, şimdi niye yapılmıyormuş. Biz bir defa Türkiye’nin bugün içinde bulunduğu şartlarda, Türkiye’yi tehdit eden tehlikenin komünizm olduğuna, kaniiz. Bu demek değildir ki, Türkiye’yi tehdit eden başka tehlike varsa, demokrasiyi tehdit eden başka tehlike varsa, ona göz yumarız. Öyle bir şey yok. Biz, hürriyetçi demokrasiyi savunuruz. Hürriyetçi demokrasiye aykırı olan her şeye karşı savunuruz, Adalet Partisi olarak, her şeye karşı savunuruz. Hürriyetçi demokrasiyi ne tehdit ediyorsa ona karşı savunuruz; ama bugün Türkiye’de Türkiye’yi tehdit eden husus komünizmdir. Faşizm şeklinde ne gelecektir Türkiye’nin başına, yani kim çıkıp faşist olacaktır Türkiye’de. Kim, kim çıkacak yani?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Ortağın, ortağın.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Çıkmışlar içinizde, daha düşünüyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye’de parti kurmak serbest. Siz nasıl Cumhuriyet Halk Partisini kurdu iseniz (Siz kurmadınız ya, yani ret de ettiniz mirası) nasıl Cumhuriyet Halk Partisi varsa başka partiler de var. Eğer bu partiler kanunlara aykırı bir iş yapıyorsa bunu kapatacak merciler de var. Siz değilsiniz kapatacak merci. Başsavcı var. Kimseye bağlı değil başsavcı. Hem savcı, hem hâkim durumunda olursanız, bu sıralarda eşit nasıl oturacağız? Siz de seçildiniz geldiniz, biz de seçildik geldik. Farkımız ne yani? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

NEDİM KORKMAZ (Yozgat) — Biz böyle bir iddia içinde değiliz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Haşhaş sorunu hakkında ben o zaman açıkça sordum: Ne yapacaksınız haşhaş hakkında? Ektirecek misiniz, ektirmeyecek misiniz? Biz programımıza da yazdık. Bizimkinde gayet vuzuh var, sizinkinde yoktu. Bizimkinde vuzuh var, biz ektireceğiz diyoruz. Ektirmeye devam edeceğiz, alınmış tedbirlere devam edeceğiz diyoruz.

HASAN CERİT (Adana) — Ektirdik.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümetlerde devamlılığın gereğidir bu. Ben size bir şey söyleyeyim. Haşhaş kavgası Türkiye’nin başında yeni değil ki. On senedir bu kavga devam ediyor. Biz Türkiye’de haşhaşın yasaklanmasına hiç bir zaman razı olmadık, hiç bir zaman olmadık. (A.P. sıralarından alkışlar)

İşçi memur ayrımı konusunda Sayın Ecevit Hükümetinin programındaki hususu biz vazih bulmamışız. Ne kadar haklı çıkmışız. On ay hükümet yap, işçi memur

ayrımını halletme, ondan sonra git, meydanlarda deki, “ben bunu halledecektim, ama komisyonlar kurdum, komisyonlar çalışmadı” onların üstüne at, ondan sonra bize bırak meseleyi. Biz ne yazacağız oraya? Biz kesinlikle işçi memur meselesini halledeceğiz diyoruz, kesinlikle halledeceğiz diyoruz. Ölçülerini koyuyoruz. Âdil, hakkânî, Devletin işlerini görebilecek bir biçimde halledeceğiz diyoruz. Biz taahhüt ediyoruz. Siz taahhüt de etmediniz, hal de etmediniz, niye halletmediğinizi de komisyonların üstüne attınız. Hükümet sizdiniz, halletse idiniz bizim üstümüze kalmazdı.

Avrupa Ekonomik Topluluğu hakkında söylediğimiz şeyler gayet geçerlidir. Her gelen hükümet 2-3 defa bu protokollerin müzakeresini, bir evvelki hükümetin yaptığı müzakereyi tekrarlamıştır. Söylediğimiz şeyde fayda görüyorsanız siz de tekrarlayın; ama bir fayda çıkacaksa. Yoksa, biz bu fikre karşıyız, bu işe karşıyız demek içinse gerçekten irtibat sarsıcı olur. O zaman onu demiştik, öyle dedik. Bugün şartlar değişmiştir. Bundan 10 ay evveline nazaran, 12 ay evveline nazaran şartlar değişmiştir, Avrupa Ekonomik Topluluğunun şartları da değişmiştir. Aslında bu protokoller imzalandığı zaman Avrupa Ekonomik Topluluğu bir iktisadî güçtü, bir büyük iktisadî güçtü. Bu büyük iktisadî güç Europe dolar diye, Avrupa doları diye bir dolar yapılmasına sebep oldu, dolar ortaya çıkmasına. Europe dolar silindi petrol dolara döndü. Avrupa endüstrisinin dünyadan topladığı dolarlar, bu defa petrol parası olarak Ortadoğu memleketlerine kaydı, senede 80 milyar dolar. Ekonominin tepeleri değişti. Bir tarafta Japonya, bir tarafta Ortak Pazar büyük ekonomik güçler iken, Birleşik Amerika ve Rusya bu büyük güçleri çok büyük sıkıntıya soktular. Petrol fiyatlarının 4-5 misli birden yükseltilmesi hem Ortak Pazar memleketlerini, hem Japonya’yı bir krizin içine sokmuştur, önemli bir kriz içine 10 ile 12 sene zarfında Ortadoğu ülkelerinin Avrupadaki bütün sanayii satın alabilecek kadar parası olacaktır, bütün sanayii... Şartlar değişince, tabii ki, ona göre Türkiye de Ortak Pazar ile olan ilişkilerinde yeni birtakım şeyler aramaya mecbur.

Efendim, köy kesimine şirin görünecekmişiz. Ne diyelim, köye hizmet götürceğiz demek, köye medenî imkânları götüreceğiz demek, köylüye daha çok gelir sağlayacak tarım imkânları götüreceğiz demek, tarım mahsullerini yerinde işlemek suretiyle, birtakım endüstri tesisleri kurmak suretiyle katma değerî köyde kalmasını sağlamak demek, köye şirin görünmenin icabı mı, yoksa Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olmanın, köye ve köylüye hizmet etmenin gereği mi? Hangisi? (A.P. sıralarından alkışlar)

Efendim, biz kanunlar vermişiz, 1,5 sene olmuş, bu kanunları takip etmemişiz.

Muhterem milletvekilleri biz hükümet değil ki, biz milletvekilleri olarak teklifler verdik, biz muhalefettik. Komisyonlar Hükümetin kontrolündeydi. “Şubat ayında Bütçe Komisyonu sizin elinize geçti, niye bunu düzeltmediniz?” diyor. Şubattan Marta bir şey geçmedi ki daha. Yani, biz Hükümet olarak neyi taahhüt ettiysek, hizmet etmek imkânını bulursak, taahhütlerimizi yerine getiririz.

Unutmamak lâzımdır ki, her partinin teker teker yaptığı, düşündüğü şeyi koalisyon olarak yapması mümkün değildir. Çünkü koalisyon, bazı şeyleri yapmaktan vazgeçmek, onun yerine başka bazı şeyleri yapmak için bir ortak çizgi bulma meselesidir. Filân zaman şu kanunu vermiştin, niye takip edip çıkarmadın, hepiniz

kanun teklifi vermişsinizdir, hepinize söylenir bu, niye takip edip çıkarmadınız diye. Ekseriyet miydik, hükümet miydik? Siz, bir İşçi-memur ayırımını 10 ayda yapmamışsınız da, bize filân kanun teklifini niye çıkartmadın diye muaheze ediyorsunuz.

Millet Meclisinin iradesi. Cumhuriyet Senatosunda çoğunluğa yakınız biz. Orada bir şey kalmışsa onu sorun, ama bu Mecliste bizim çoğunluğumuz yok. Vardı, olduğu zaman götürüyorduk meseleyi. Onun içindir ki, efendim şu kanun teklifini yaptınız, bu kanun teklifini yaptınız, takip etmediniz, çıkarmadınız diye bizi muaheze etmeniz mümkün değil. Meclislerin çalışma şekli budur. Esasen her teklifi Meclislerin kabul etmesi mümkün de değil, ama biz, bu teklifler gerçekleşirse memleketin, milletin yararına olur diye, yasa yapma hakkımızın gereği olarak o teklifleri vermişizdir. Koalisyon protokolümüzde tev'em olduğu, Hükümet programıyla tev'em olduğu ölçüde takipçisi oluruz.

Kooperatifler ve kooperatifçilik fevkalâde önemli bir mekanizmadır, bu mekanizmaya siyaset karıştırmamak lâzım ve kooperatifleri gönüllü kooperatifçiliğin dışına çıkarmamak lâzımdır. Mecburî kooperatifçiliğe gittiğiniz takdirde rejimin şekli değişir. O zaman kolektif üretime gidersiniz. Rejimin şekli değişir o zaman. Onun için biz programımızda, gönüllü kooperatifçiliği teşvik edeceğiz diyoruz. Vatandaş bize soruyor, ben mecbur mu olacağım kooperatife girmeye, diye. Türkiye'de vatandaş Türk kanunlarına saygıdan ve onlara uymaktan başka hiç bir şeye mecbur olmayacak. Türkiye'nin rejimi bu.

Efendim diyor, TRT suçlanıyor, neden suçlanıyor. Sizin onu savunmanız dahi neden suçlandığı için kâfi delil aslında. (A.P. sıralarından alkışlar) Neden mi suçlanıyor TRT, ilk defa da suçlanmıyor, sadece tarafımızdan da suçlanmıyor, herkes suçluyor sizden başka. Şuraya gelip sizden başka TRT'yi savunan kimse çıkmadı, Cumhuriyet Halk Partisini kastediyorum.

Anayasa, madde 121: "Her türlü radyo ve televizyon yayınları tarafsızlık esasına göre yapılır" Öyle mi yapılıyor? (C.H.P. sıralarından, "öyle" sesleri)

Evet diyorsunuz, pekâlâ şimdi söyleyeceğim, altı var bunun daha.

Haber ve programların seçilmesinde, işlenmesinde ve sunulmasında ve kültür ve eğitime yardımcılık görevinin yerine getirilmesinde TRT'nin, hangi hususlara riayet etmeye mecbur olduğunu Anayasa açık ve kesin şekilde göstermiştir. TRT Devletin ülkesi ve milletiyle bütünlüğünü bozucu neşriyat yapamaz. TRT insan haklarına dayanan millî, demokratik layık ve sosyal Cumhuriyete aykırı ve bu temelli tahribe yönelmiş neşriyat yapamaz. TRT millî güvenliğe aykırı neşriyat yapamaz, TRT genel ahlâka aykırı neşriyat yapamaz, TRT gerçeklere aykırı neşriyat yapamaz. TRT Devlet karşısında, rejim karşısında tarafsız değil taraflı olmak zorundadır. Devletin, milletin ve rejimin radyosu olmak, millî radyo olmak mecburiyetindedir. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Haberlerin seçilmesinde, işlenmesinde ve sunulmasında solu şirin gösterme ve Cumhuriyet Halk Partisini farklı biçimde övme, diğer partilerin faaliyetlerini küçültücü bir gayretin içinde TRT'nin bulunmadığını kim söyleyebilir, kim? Bakınız rakamlara ne gösteriyor, bu rakamları isteyin TRT'den, size verirler bunları.

MEHMET DELİKAYA (Malatya) — Yasalarda müeyyide var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müeyyidesi, evvelâ Meclis olarak müeyyidesi var, Meclis olarak var.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Yani, bazı yerde savcı bazı yerde Meclis.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, Meclis olarak bizim görevimiz var. Bizim görevimiz devlet müesseselerinin tümünün iyi işlemesi. Denetim görevimiz var.

Bakınız ne yapıyor: Dakar'da kumdan heykel yapan çocukları, biz muhalefette iken, bize ait haberlerden önce veriyordu. Dakar'da sahilde çocuklar heykel yapıyorlar, onu daha önce veriyor. Muhalefet partilerine, TRT'nin reva gördüğü durum şudur: Geçen Nisan ayı içerisinde, haberlerin yekûnunun %80'i iktidar partisine ait, iktidara ait, %20'si muhalefet partilerine ait, 5 tane muhalefet partisi var, 4 tane, %20'si muhalefet partilerinin, %80'i iktidarın, geçen Nisan ayı.

Televizyonun Nisan ve Mayıs aylarındaki yayınlarında, partilerde, beş haberden birisi muhalefete ait, dördün iktidara ait; geçen Nisan ayında televizyonun verdiği beş haberden birisi muhalefet partilerine, dördü iktidara ait.

Keza, Haziran ayında verdiği haberlerin %80'i Hükûmete ait, %20'si beş muhalefet partisine ait. Bununla da kalmıyor, bu haberlerin %80'inin, yani iktidara ait verdiği haberlerin %80'i yine Cumhuriyet Halk Partisine ait, %20'si ortağına ait.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Kıbrıs havadisleri de dahil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Nisan ayı beyefendi, Haziran ayı, ne Kıbrıs'ı? Burada Kıbrıs yok.

MALİK YILMAN (Hatay) — Vatan cephesinin devamı değil mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, biz istemeyiz onu, biz istemeyiz. Biz, Devletin radyosunu hiç bir zaman partizanlığa âlet etmedik, kimse söyleyemez partizanlığa âlet ettiğimizi. Hiç etmedik, kimse söyleyemez. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

TRT'nin tarafsız olduğunu söylemek mümkün mü? (C.H.P. sıralarından "Mümkün" sesleri) Hiç bir şekilde değil, siz mümkün dediğiniz sürece mümkün değil. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Hep beraber mümkün dersek, sizden başka birisi de gerçekten tarafsız derse, mesele yok.

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Halk tarafsız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vatandaşın ne dediğini gidin bir dinleyin. Dinleyin bak neler diyor vatandaş, TRT hakkında. (C.H.P. sıralarından "Dinliyoruz" sesleri)

Biz diyoruz ki, istikrar politikası izleyeceğiz, istikrar içerisinde ekonomik gelişme politikası izleyeceğiz. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü hızlı enflasyon politikası izleyeceğimizi söylüyor. E, programı biz yazdık ve biz açıkça beyan ettik ki, istikrar politikasıdır izleyeceğimiz. Anlaşıyor ki, programın birçok yerlerini ol-

duğu gibi, o yerlerini de görmemişler. Enflasyon politikası izlemeyiz. İstikrar politikası izleriz, efendim.

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi, bize teker teker güvenmemiş ki, dördümüz bir araya gelince güvenseymiş.

Bunun cevabı gayet kolay: Size kim güveniyor yani? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Millet güveniyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, millettten aldığınız rey %33. Biz de millettten rey aldık %30. Diğer partiler de aldılar, herkes aldı. Yani size millet güveniyor da bize güvenmediği nereden belli?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Tahmin ediyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neden daha fazla güveniyor? %33 oy aldınız diye daha fazla güveniyor, şunu %40 yapın, 45 yapın gelin.

TANKUT AKALIN (Kırklareli) — Mahallî seçimlerde %38 yaptık, buyurun seçime gidelim de görelim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O günleri de göreceğiz. Göreceğiz, göreceğiz. Biz çok gördük o çeşit işleri.

Ondan sonra dönüyor Sayın sözcü, bize dönüyor, diyor ki “Bu anda o sıralarda oturuyorsunuz” diyor. Biz burayı işgalle gelmedik ki. Acaba başka birinin yerinde mi oturuyoruz?

19 Mart günü size “buyurun hükümet kurun” dediler, kurmadınız. 17 Eylül günü bırakıp giden sizsiniz. Yani, sizin yerinizde falan mı oturuyoruz? Siz kimseyi oturtmazsınız yerinizde. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Şimdi bakınız ne oluyor: “Ama, herkes biliyor ki halkın gönlünde o sıralarda bir başkası oturuyor” Nereden biliyorlar halkın gönlünde o sıralarda bir başkasının oturduğunu?

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Halk söylüyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Türkiye’de bir şekilde hükümet olunur: Kendi kendinizi, “şeyhin kerameti kendinden menkul” misüllü, kendi kendinizi hükümet, kendi kendinizi seçim kazanmış, kendi kendinizi iktidar ilân edemezsiniz. Koalisyon olur gelir buraya oturursunuz. Oturdunuz 7,5 ay. Biz dedik mi size, “niye oturuyorsunuz orada, halkın gönlünde biz yatıyoruz” diye? Sizden fazlaydık rey itibariyle. Rey itibariyle sizin iki partinin yekûnundan fazla idik, %45’e karşı %55 idi. Sizin dışınızda kalanlar size dedi mi, “niye oturuyorsunuz” diye?

ABDİ ÖZKÖK (Bolu) — Deseydiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle yakışksız sözü niye söyleyelim canım, biz bunun yakışksızlığını anlatmaya çalışıyoruz. (A.P. sıralarından alkışlar)

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Siz 226 rakamını söyleyebilir misiniz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Diyor ki Sayın sözcü: “Ne yaparsanız yapınız, halk oy verme günü gelip çatığında umudunun, Ecevit’in, C.H.P.’nin mührünü çıkarıp basacak”

Mühürü C.H.P.’ye basacakmış. Bu kadar eminseniz zaten seçime lüzum yok. Gelin oturun buraya. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Milletın iradesini önceden okuma sanatı sizin. Milletın irâdesinin önceden ne olacağını bilme hüneri sizin. Ondan sonra burada milletin helâl oylarıyla gelmiş insanların, demokratik yollar-dan geçip gelip buraya oturmasına tahammül edememe sizin. Nereye varacağız böyle? Nereye varacağız?

MAHMUT UYANIK (Diyarbakır) — Tahammül ederiz.

REMZİ ÖZEN (İzmir) — Biz yanlış tahminde bulunuyorsak, bunu gösterin.

BAŞKAN — Sayın Özen, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın milletvekilleri, huzurunuzdayız. Bizim için önemli olan Türkiye’de demokratik sistemin işleresidir. Bizim için önemli olan yüce milletimizin iradesinin üstün irade olmasıdır. Bizim için önemli olan milletin birliği, bütünlüğü, beraberliği, kardeşliğidir, iç barıştır. Bizim için önemli olan milletin bekasının, devletin bekasının korunmasıdır. Bu-nun için de eğitimde millîlik ararız, kültürde millîlik ararız. Türk Dilinin dejenere edilmemesi, bozulmaması “Türk Dilini anlaşıyoruz” diye, Türk Dilini anlaşılma-z hale getirilmemesini ararız. Ahlâkta millîlik ararız. TRT’de millîlik ararız ve velhasıl millî Türk Devletinin her faaliyetinde millîlik ararız. Ve onun için de antikomünis-tiz ve milliyetçiyiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Türk Milletinin refah ve saadeti için çalışmak üzere ve 1975 Türkiye’sinin ger-çekten göğüslenmesi fevkalâde zor meselelerini göğüslemek üzere, bunlara çareler bulmak üzere, demokratik yollardan giderek kurduğumuz Koalisyon Hükümeti hu-zurundadır.

Halisane niyetlerle, iyi niyetlerle milletimize, memleketimize hizmet etmeye talibiz. Bu hizmetleri iyi yapacağımızdan emin olmanızı rica ediyoruz. Bu hizmet-leri iyi yapamazsak, her zaman yakamıza yapışmanız imkânı mevcuttur.

Türkiye’de rejimin Hükümeti huzurundadır. Türkiye’de temsili sistemin neti-cesi olan Hükümet huzurundadır. Bu hükümet sadece bir bunalımı sona erdirmiş değil, aynı zamanda Türk Parlamentosuna da gerçekten kendi öz varlığını vermiş-tir. Daha doğrusu Türk Parlamentosunun kendi öz varlığıdır.

Bize izin verirsiniz, ruhsat verirsiniz, ülkeye hizmet ederiz. Ülkeye canımızı dişimize takar hizmet ederiz. Milletın refah ve saadetine, iyiliğine hizmet ederiz. Türk Devletini daha güçlü yapmaya hizmet ederiz. Türkiye’yi daha büyük yapmaya hizmet ederiz. Türk Milletini daha mesut, daha bahtiyar yapmaya hizmet ederiz. Bu gönülle huzurunuzda bulunuyoruz.

Takdir sizindir. Yüce iradeniz, her şeyin üstündedir. Bu düşüncelerle Hüküme-timiz adına hepinizi, beni uzun saatler dinlediğiniz için teşekkürle selâmlıyor, saygı ile selâmlıyor, Cenabı Allah’ın milletimize yardımcı olmasını diliyorum. Sağ olunuz. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Söz sırası şahsı adına Sayın Nazım Baş'ta. Sayın Baş yok mu?

Sayın Zekâî Yaylalı, buyurunuz efendim. (*A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar*)

Sayın Yaylalı, söz süreniz 20 dakika efendim.

ZEKÂÎ YAYLALI (Erzurum) — Sayın Başkan, değerli üyeler;

Hükümet Programı üzerinde şahsî görüşlerimi serdetmeden önce, memleketimizin bu çok ağır şartlar altında olduğu bir devrede, aylardan beri devam eden Hükümet buhranına son vererek, milletin arzusu istikametinde bir hükümetin kurulmasına vesile olan siyasî partilere şükranlarımı arz etmeyi bir vazife sayıyorum.

Milletin kendilerine “sağcı” diye, millî ve manevî mefhumlara bağlı diye rey verdiği partiler bugün Hükümeti teşkil etmişler ve bu milletin istediği bir programla Parlamento ve milletin huzuruna çıkmışlardır.

Şunu hemen ifade etmek isterim ki, milletimiz, sağcı diye kabul ederek Parlamantoya yolladığı milletvekillerinin hepsinden bu Hükümete güvenoyu vermelerini isteyecek, bunu esirgeyenleri de her halde affetmeyecektir. (*A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar*)

Sayın milletvekilleri, Cumhuriyet Halk Partisi yöneticileri, Türkiye’de demokrasi adı altında tahakkümü sürdürdükleri devrelerde, şu anda demokrasi havarisi kesildikleri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu halkına hayat hakkı dahi tanımamışlardır. Bu Doğulu yurttaşlarımızın mallarına, mülkiyet haklarına el konmuş, hatta kendileri terki vatan etmeleri için dahi zorlanmıştır.

Yine çok partili devreye geçişten sonra da bu bölge halkı şahsî inisiyatiflerini kullanarak sureti katiyede siyasî tercihlerini yapamamışlardır. Bütün arzu ve istemelerine rağmen o zamanki siyasî alternatif olan Demokrat Partiye oy verememişler, daima el altından tehdit edilmişler, kendilerine geçmişleri dahi hatırlatılmıştır. Şu anda Türkiye tahakküm günlerini geride bırakarak milletin reyini açıkça izhar edebileceği, vicdanî kanaatlerini rahatça ortaya koyabileceği ileri bir yere gelmiştir. Artık bugünün Türkiye’sinde tahakkümle milletin reyini almak sureti katiyede mümkün değildir. Şu anda Cumhuriyet Halk Partisi bu mazisine ve ruh köküne bağlı olan milletin C.H.P.’ye oy vermesi mümkün olmadığına göre “Ne yapmak lâzımdır ki bu milletin reyini alabilelim” diye düşünmektedir. Bu sorunun cevabı bugün Makyavelist felsefeyi kendine rehber edinen Cumhuriyet Halk Partisinde günün şartlarına göre hareket etme mecburiyeti mevzu bahis olduğu için, demokrasi havarisi olma alternatifini ortaya koymuştur.

Bu arada sırası gelmişken bir hakikate temas etmeden geçemeyeceğim ve bu hususu Cumhuriyet Halk Partisine mensup üyelerin çok dikkatle takip etmelerini rica edeceğim.

Son yirmi yirmibeş sene içerisinde iki kez Cumhuriyet Halk Partisinin oylarında zahirde bir yükselme tespit edilmiştir. Yine son yirmi yirmibeş sene içerisinde memleketimizde iki kez kısa da olsa tahakküm devri, cebir periyodu görülmüştür. İşte, Cumhuriyet Halk Partisinin oylarında görülen bu zahiri yükselmeler bu cebir

peryotlarının arkasından gelen normal döneme geçişlerde yapılan seçim devrelerinde olmuştur. Bu da bize bu seçim dönemlerinde ellerine geçen baskı unsurlarını ve tahakküm imkânlarını kendi lehlerine, demokrasi aleyhine kullanmaları neticesi doğduğunu göstermiştir. Bu gerçeğin bütün milletçe bilinmesini ve C.H.P.'ye bu zaviyeden bakılması zaruretine inanıyorum. Bu hakikatler bize Cumhuriyet Halk Partisinin mazisi boyunca milletin daima cüzi bir kısmının partisi olduğunu, normal demokratik yollardan milleti temsil edebilecek bir hükümet imkânından ilelebet mahrum olduğunu göstermiştir. Ben bu hususlardan sonra asıl istikbal için endişe duyduğum bir noktaya işaret etmek istiyorum ve bu husus için de bu asil ve necip ruh köküne bağlı milletin büyük ekseriyetinin bağlı oylarına, desteğine istinat ederek yıllardan beri hasreti çekilen programı tespit eden hükümeti teşkil eden milliyetçi partiler topluluğunun bu işaret edeceğim nokta üzerinde hassasiyetle durmalarını tavsiye ve temenni edeceğim. Bu nokta şudur:

Cumhuriyet Halk Partisi iyi bilmektedir ki, normal demokratik seçim şartları altında yapılacak bir seçimde millettten kopuk olduğunu çok iyi bildiği için milletin bundan önceki devrelerde olduğu gibi yine kendisine teveccüh etmeyeceği, yine kendisini hüsrana uğratacağı bir vakiadır. Böyle bir ortam ve şartlarda seçime girmenin kendisine çok pahalıya mal olacağını bilen Cumhuriyet Halk Partisi, daha önce de işaret ettiğim gibi, yine bu tertiple bir tahakküm devri getirmek ve bu normal devre şartlarında cebir ve baskı unsurlarını kendi lehine kullanarak seçime girmek ve böylece de hiç hakkı olmamasına rağmen yine bir rey potansiyeline sahip olabilmek hesapları içerisinde. Ve mutlaka bilinmelidir ki, Cumhuriyet Halk Partisi bu ortamı hazırlayabilmek için ne yapmak lâzım geliyorsa hepsini gayri meşru da olsa yapacaktır; yapmaktan sureti katiyede sarfınazar etmeyecektir. Bunları yaparken de tek bir hesap içerisinde hareket edecek, sadece C.H.P.'yi düşünecek, sadece malûm zihniyetinin tahakküm nefesini senelerden beri kızdığı ve bir türlü kızgınlığını gideremediği milletin ensesinde hissettirecektir. Çünkü, Cumhuriyet Halk Partisi milletle kendi zihniyeti arasında geçişi mümkün olmayan bir uçurumun varlığını çok iyi bilmektedir. (*M.S.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) İşte, Cumhuriyet Halk Partisi bu noktadan hareketle, ilk planda Parlamento haysiyetiyle oynamaya kalkmış, ilk defa Parlamentoyu milletin gerisinde göstererek, millettten, Parlamenteoya itibar etmemesini istemiştir.

Son günlerde yaptığı birtakım gayri ahlâkî Parlamento içi kulis faaliyetleriyle de millete rağmen milletvekillerinin meta mesabesinde olduğu zehabına kapılarak ve bunu ispatlarcasına millette demokrasi imajını karıştırmaya ve bu imaja gölge düşürmeye kalkışmıştır. Malum gayesi için bu seferki taktiğinde, anarşi için demokrasinin temsil yeri olan Parlamentoyu seçmekte zerre kadar tereddüt etmemiş ve bu işin Parlamento ile yürütülmeyeceğim, Parlamento hassasiyetine gölge düşürmek suretiyle ve ima etmekten sureti katiyede çekinmemiştir. Tabii bütün bunları yaparken, bütün bu yaptıklarının istikbalde, günün birinde kamilen zıddıyla tecelli ederek milletin hissi hançeri şekline dönerek kendisine saplanacağını hiç bir zaman aklına getirmemiş ve getirmek de istememiştir.

Sayın üyeler, bu arada mezhep kavgacılığı ve etnik meseleyi de Anayasaya rağmen koz olarak kullanmaktan imtina etmemiştir. Parlamento kürsüsünden en

yetkili ve suyu bulmuş ağızlarıyla, asırlar önce bu milletin üzüntüsünü kalbinde duyduğu hadiseleri yeniden canlandırmakta bir sakınca görmemiştir. Belki de kendisini en az alâkadar eden bir konuyu bahane ederek bu meselenin geçerli olduğu bölgelerde anarşi ortamı hazırlama yoluna gitmekte fayda olur, mülâhazasıyla en ufak bir tereddüt göstermemiştir. Şükür ki milletimizin metaneti bu hadiseyi en kısa zamanda ve en az zararlı haliyle atlatmaya vesile olmuştur.

Sayın üyeler, Cumhuriyet Halk Partisinin fitratının emrettiği, yine bu cümleden olmak üzere diğer aktüel bir mesele de; Parlamento içerisinde bir millî güvenlik meselesi olan bir hadiseyi istismar ederek, Doğulu ve Güneydoğu Anadolu milletekileri üzerinde hissi olarak baskı yapması keyfiyeti olmuştur. Bu çirkin tertip de bundan önceki tertiplerinde olduğu gibi neticesiz kalmış, milletin birlik ve beraberliğine halel getirilememiştir.

“Türkiye halkları” tabiriyle açıkça bir tefrika yapılarak o bölgenin rey potansiyeline el konulmak istenmiştir. Anarşi ortamı meydana getirmek için giriştikleri bu taktik de bundan önceki mezhep kışkırtıcılığı gibi neticesiz kalmış ve daima da neticesiz kalmaya mahkûm olmuştur.

Türkiye’de hükümet buhranının uzamasını temin gayesi ile de son olarak Hükümet Programını tenkit yerine, daha şimdiden koalisyonu teşkil eden partileri birbirine düşürmenin yollarını aramaya başlamıştır. Ama, ben inanıyorum ki, bütün bunlara rağmen bu koalisyon devam edecek ve bütün bunlara rağmen bu Hükümet yürüyecektir.

Sayın üyeler, her solcu komünist olmayabilir ama her komünist solcudur. Türkiye’de şu anda bu Hükümetin güvenoyu almamasını arzu edenler, Parlamento içinde ve dışında olmak kaydıyla solculardır. Bu ölçü sağduyu sahibi basiretli milletimiz için en büyük miyarı teşkil etmektedir.

Bu millet bilmektedir ki, sol neyin karşısına çıkmışsa, neye hayır demişse o benim için faydalıdır, en hayırlıdır, fayda ondadır, hayır ondadır. Onun için solun bu derecede bu Hükümete saldırması, milletin sevincini bir kat daha artırmaktadır. Bu, ayrıca Hükümetin sıhhatinin derecesini de göstermektedir. Memleketi sol bir maceraya sürüklemek isteyen solcuların, milletin sinelerinden çıkan, ekseriyetin reyine istinat eden böyle bir Hükümete en şiddetli bir şekilde çatmaları tabiidir. Çünkü biliyorlar ki, bu Hükümet programının icrası, kendi tabirleriyle hayal ve yaşamlarını dumura uğratacaktır.

Sayın üyeler; bu Hükümeti kimler istemiyor? C.H.P. istemiyor, Emekçi Parti istemiyor, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi istemiyor, TÖB-DER istemiyor, DİSK istemiyor ve onlara paralel teşekküller istemiyor. Anarşiye, malûm emellerine kavuşmak isteyenler istemiyor. Tek cümle ile bu Hükümeti solcular, sosyalistler ve komünistler istemiyor. (A.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunu da aziz milletimiz ibretle müşahade ediyor.

Sayın üyeler; ben gecenin bu geç saatinde sizlerin tahammülünü istismar etmemek için sözlerimi bağlamak istiyorum.

Hükümet Programı, üzerinde çile çekilmiş bir eser haysiyetiyle milletimizi sevindirmiş ve memnun etmiştir. Programın yapılıp yapılmayacağı, yerine getirilip getirilemeyeceği ayrı şeydir. Bu program Türk Milletini dilsiz, ruhsuz ve köksüz bırakmak isteyen malûm zihniyete “dur” diyecektir.

Bu programdaki taahhüdün sahiplerini vaitlerine sadakat şartıyla desteklemekten kaçınmak için, insan ya Ecevit, ya Bozbeyli olmalı, yahutta vatan tasasından büsbütün mahrum bir zavallı (A.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hükümete muvaffakiyet temennimi tekrar ifade ederken, umumî heyetinizi saygıyla selâmlıyorum. (A.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yaylalı.

Sayın Türkeş, Sayın Sanlı’nın, konuşmasında isminizden bahisle sataşma yaptığı yolunda önerge gönderdiniz. Konuşmada iki yerde isminiz geçiyor. Bunlardan birisi komandolarla ilgili olarak, diğeri de zatîâlinizin, bir yerde Hitler’e benzetilerek, Hitler’in Avusturyalı olduğu, Almanya’yı kurtarmak istediği; sizin de Kıbrıs’lı olduğunuz ve Türkiye’yi kurtarmak istediğiniz yönünde bir iddia var. Komandolarla ilgili hususu biraz evvel zatîâliniz cevaplandırdınız. Bu, Almanya ve Avusturya, Türkiye ve Kıbrıs konusunu ben Başkanınız olarak sataşma telâkki etmiyorum. (A.P., M.S.P. sıralarından “Aaa” sesleri)

Efendim istirham ederim, rica ederim, ben kanaatimi söylüyorum. Sayın üyenin, Sayın milletvekilinin, Sayın Başbakan Yardımcısının direnme hakkı var. Direnir, oylarım. Genel Kurul kabul ederse elbette uygulamam, istirham ederim. Her sözü “Ooo” ile karşılıyorsunuz Sayın Demir.

Sayın Türkeş bu konuda direniyor musunuz efendim?

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana) — Direniyorum.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, Sayın Sanlı’nın, konuşmasında kendilerine sataşma olduğu iddiasındadır. Başkanlığınız bu kanaata iştirak etmemektedir. Sayın Türkeş’e Sayın Sanlı’nın sataştığı hususunu kabul edenler. Kabul etmeyenler... Sataşma kabul edilmiştir. Buyurunuz efendim (A.P., M.S.P., D.P. sıralarından alkışlar)

Süreniz 10 dakika Sayın Türkeş.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri;

Burada Cumhuriyet Halk Partisine mensup değerli arkadaşlarımız konuşurken, çoktan beri itiyat edinmiş oldukları uydurma şeylerle rakiplerine, kendilerinden farklı siyasî görüş sahibi olanlara iftiraya devam ediyorlar.

MUSTAFA KEMAL ALVER (Balıkesir) — Sermayeleri onların.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Evet sermayeleri bu.

Şimdi evvelâ şunu söyleyeyim; Milliyetçi Cephe teşekkül ettiğinden beri daima Cumhuriyet Halk Partisinde gördüğümüz ve bu akşam bu kürsüde konuşan Sayın mensuplarında da tekrarına rastladığımız bir husus var. Milliyetçi Cephe...

İLTER ÇUBUKÇU (Adana) — Sayın Başkan, sataşma ile ne ilgisi var?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sataşmaya cevap veriyoruz.

Milliyetçi Cephe kurulduğundan beri Cumhuriyet Halk Partisinde Adalet Partisini koruma, Adalet Partisinin tehlikeden kurtarılması endişesi, Adalet Partisine karşı kardeşçe bir şefkat gösterisi başladı. (*Gülüşmeler*) “Milliyetçi Hareket Partisiyle aynı yerde bulunmak Adalet Partisini tehlikeye sürüklüyor (*C.H.P. sıralarından “Doğru” sesi*), bundan vazgeçin, demokrasiye zarar vereceksiniz” vesaire şeklinde bir şefkat gösterisi bu kürsüde yer aldı. Buna bir defa işaret etmeyi gerekli sayıyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin muhabbetinden Cenabı Hak A.P.’yi de, hepimizi de korusun arkadaşlar. (*A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Arkadaşlar Sayın konuşmacı, benim kendime “Başbuğ” adını taktığımı zikrederek, her zaman usul ettikleri gibi, bize hücumla söze girişti. Dikkat buyurmuşsanız, bu akşam Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüleri, sair zamanlarda da olduğu gibi, Parlamentoda mevcut partiler sırasında Türkiye Birlik Partisinden bir önce (üç milletvekili ve iki senatörüyle) Parlamentoda temsil edilmekte bulunan Milliyetçi Hareket Partisini bütün hücumlarının hedefi olarak seçmişlerdir. Devamlı bu. Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin milliyetçilerden, Milliyetçi Hareket Partisinden ne kadar ürktüğünün delilidir arkadaşlar. (*A.P. ve M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Haşhaş milliyetçisi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, meydanda; hücumlarınızla meydanda.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Milliyetçiliğiniz haşhaş kararı ile meydana çıktı.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Sizin sayı bakımından karşınızda bulunan Adalet Partisidir, ondan sonra Millî Selâmet Partisidir. Ondan sonra gelen partiler var...

SELÇUK ELVERDİ (Erzurum) — Onların demokrasiye bağlılığı var, senin yok.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Fakat siz onlarla değil, yalnız Milliyetçi Hareket Partisiyle; biz bundan şeref duyuyoruz, biz de sizinle mücadele edeceğiz sonuna kadar arkadaşlar. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Neyinle?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Edeceğiz.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Çok gördük Cumhuriyet Halk Partisiyle mücadele etmek isteyenleri.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Şimdi muhterem arkadaşlarım, “Kendisine “Başbuğ” dedirten” diyor konuşmacı; ben hiç bir zaman kendime “Başbuğ” dedirtmedim, denmesini de kim-seden istemedim; ama aziz milletimiz bana başbuğ ismini münasip görmüş, kendi liderlerine de “Karaoğlan” ismini münasip görmüş arkadaşlar. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Meydanda. Bu bizim seçimi-mizde olmuyor, milletin seçimiyle oluyor. Türk Milleti, kendi liderlerine “Karaoğ-lan” ismini münasip görüyor; bana da “Başbuğ” ismini. Ben milletimin iradesine, tensibine hürmetkarım. (A.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Hastaneye, hastaneye.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Nüfus kağıdındaki adını da söyle Feyzullah efendi.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, hatibi sükûnetle takip edelim, istirahat ediyor, rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın konuşmacı, birçok zaman komünistle-rin zavallı zihniyetiyle bize sürmeye çalıştıkları çirkin bir yakıştırmayı bu kürsü-ye getirdi, o da şu: Hitler Avusturya’da doğmuş Almanya’yı kurtarmaya kalkmış, ama Almanya’nın başını belâya sokmuş; Türkeş de Hitler’miş, Kıbrıs’ta doğmuş Türkiye’yi kurtarmaya kalkmış.

Arkadaşlar, Büyük Atatürk Selanik’te doğdu Türkiye’yi kurtardı. (C.H.P. sırala-rından gürültüler)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Sen haddini bil, haddini.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, bu zihniyetten vazgeçin. Kıbrıs’ta doğmak bir suç değildir.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Haddini bil sen haddini.

BAŞKAN — Sayın Baykal, istirahat ediyorum efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Kıbrıs’ta doğmayı bir kusur olarak göstermeye kalkmak, ancak zavallı komünist zihniyetidir.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Haddini bil sen.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Atatürk’le nasıl mukayese edersin kendini?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Tabii işinize gelmez. Atatürk’le mukayese etmiyorum, gerçeği söylüyo-rum.

BAŞKAN — Herkes kendisini nasıl görür, onu bilemem ki, Sayın Baykal.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKER (Devamla) — İşinize gelmez. Ağzınıza tıkacağım her yalanınızı, her iftiranınızı ağzınıza tıkacağım.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Hastaneye, hastaneye.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Nüfus Cüzdanındaki adını da söyle Feyzullah efendi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKER (Devamla) — Arkadaşlar, ben Türk milliyetçisiyim. Ben ne Hitler'i, ne Musollini'yi, ne Mao'yu ne Lenin'i taklit etmeyi şerefisizlik sayarım.

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Onun taklitçisisin.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Haddini bil. Atatürk'le nasıl mukayese edersin kendini?

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Kıbrıs milliyetsizi. Doğduğun yeri hatırla. Kıbrıs milliyetçisi ol. Başbuğluğu millet vermedi sana.

BAŞKAN — Sayın Çakmur, lütfen müdahale etmeyin.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKER (Devamla) — İftiracılara ihtar ediyorum. Biz onların zıddıyız. Biz kendi tarihimizin yetiştirdiği büyük adamları beğeniriz; onları taklide özeniriz, yabancıları değil. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Grivas Türkleri öldürmeye çalışıyor, sen de Türkleri öldürmeye çalışıyorsun.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Kıbrıs kaçağı.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Donkişot'u dinliyoruz şimdi.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — Başbuğluğu oradan geliyor.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKER (Devamla) — Arkadaşlar, konuşmacı bir de Grivas meselesini geveledi. Komünistlerin âdetidir, her zaman bana hücum ederlerken, Grivas'ı ortaya sürerler.

Arkadaşlar, kanlı katil Yunanlı Grivas'la hiç bir Türk'ü ben mukayese etmem. En uzak köydeki en sade vatandaşımı da kanlı katil Yunanlı Grivas'la mukayese etmem arkadaşlar. Bu memlekette bir siyasî partinin lideri olmuş olan, memlekette az çok kalabalık bir Türk Vatandaşı topluluğunun liderliğini yapan bir insanı Grivas'la mukayeseye kalkan insanın ancak ideolojisi çarpık olmalı. (*C.H.P. sıralarından gürültüler*) Başka türlü bunu yapamaz.

Muhterem arkadaşlarım, Kıbrıs olayları patlak verdiği zaman 1963 yılında, ben Türkiye'yi Hindistan'dan yeni gelmiştim. Bu olaylar patlak verdiği zaman o gün Halk Partisi iktidardaydı. Cumhuriyet Halk Partisi'nin iktidarda bulunduğu bu dönemde, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetine telgrafla müracaat ederek, Kıbrıs'ta vazife almak istediğimi bildirdim. Aynı zamanda Genelkurmay Başkanlığına da aynı müracaatı yaptım. Benimle beraber Millî Birlik Komitesi üyeliği yapmış olan

birçok arkadaşlarım da bu müracaatı yaptılar. Bizim müracaatlarımıza hiç bir cevap verilmedi.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Ne sıfatla? Çeteye yer yok bizim nizamımızda.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Güvenemiyorlar sana.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Arkadaşlar, daha sonra İngiltere’de bulunan Kıbrıs’lılar aralarında 750 kişilik bir gönüllü topladılar. 50 bin sterlin de iane topladılar. İçlerinden 5 kişilik bir heyet yaptılar. Bu heyeti Türkiye’ye gönderdiler, Bu heyet buraya geldi, beni gördü. Dediler ki: “750 kişi gönüllü topladık. 50 bin sterlin de yardım parası topladık. Bunu ne yapacağız?” Ben düşündüm, o zaman Parlamentoda milletvekili bulunan C.K.M.P. Kastamonu Milletvekili Sayın İsmail Hakkı Yılanlıoğlu’nu çağırdım. Kendilerine durumu anlattım ve dedim ki: “Ben gönüllüleri, bu temsilcileri Hükümetle, o zamanki Başbakanla, Milli Savunma Bakanıyla, Dışişleri Bakanıyla temas ettirin”

BAŞKAN — Bir dakikanız var Sayın Türkeş.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Ve temas ettirdim. Kendileriyle görüşüldükten sonra, en nihayet kendilerine söylenen söz şu oldu. “Niçin Türkeş’e gittiniz? Bu bakımdan Hükümet sizin müracaatınızı şimdilik dikkate almak istemiyor”

Şimdi muhterem arkadaşlarım, bir vatandaş olarak Kıbrıs’a gönüllü gitmek, oraya hizmet olmaz, oradaki çalışmaları karıştırmak olur. Kıbrıs’a eğer Türk Hükümeti vazife verseydi ve ben gitmeseydim bunu buraya getirip o konuşmacı söylese haklı olurdu ama ben vazife talebinde bulundum ve bu talebime karşılık hiç bir cevap verilmedi.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — General rütbesi mi verilecekti sana? Ne sıfatla vazife verilecekti? General rütbesi verilecek. Grivas kendilerini general yapacaktı her halde.

BAŞKAN — Sayın Türkeş söz süreniz bitti efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Arkadaşlar biz kimseden generallik istemedik.

HASAN VAMİK TEKİN (Giresun) — Ne sıfatla gidecektiniz Kıbrıs’a Sayın Türkeş? Ne görevi verilecekti size? (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Tekin rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Devamla) — Muhterem arkadaşım meşru hükümet, devlet görev vermezse, siz nasıl gidebilirsiniz? (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Türkeş müddetiniz bitti.

Sayın İmamoğlu bu hassasiyeti yine gösteriyordur, müddeti bitti çünkü Sayın Türkeş’in.

Sayın Türkeş, bitti efendim, lütfen son cümlemenizi söyleyin.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Devamla) — Oranın komutanı var, oranın idarecisi var. Hükümetin emrinde çalışıyor. Siz gidip kendi kendinize ne yapabilirsiniz?

Benim, Sayın Cumhuriyet Halk Partisine bir tavsiyem var: Haklara riayet ederek, şeref ve haysiyetlere riayet ederek, iftiraya başvurmadan hareket etmekle memlekete hizmet etmek, memlekette barışa dayanan, birliğe dayanan münasebetler yaşayabilir, gelişebilir. Aksi halde, bir zaman yine bu kürsüden konuştuğumda sizlere ifade ettiğim gibi fırtına eken, bora biçer.

BAŞKAN — Sayın Türkîş, süreniz bir dakika geçti efendim. Teşekkür ederim.

Sayın milletvekilleri... (*Gürültüler*)

NECDET UĞUR (İstanbul) — Bravo Türkîş, Başbakan Yardımcısı olarak mı tehdit ediyorsun?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — O zaman Başbakan Yardımcılığını yarın göreceksin.

BAŞKAN — Sayın Baykal, Sayın Baykal, Sayın Baykal... Sayın Baykal rica ediyorum efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Yalnız halk, yalnız halk; öğreneceksiniz bunu.

BAŞKAN — Sayın Uğur... Sayın Uğur...

O. YILMAZ KARAOSMANOĞLU (Rize) — Üzölme komandoların asacak seni.

ITEM EKEN (Çorum) — Kime fırtına ektiriyorsun?

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, biraz evvel aynı mahiyette, sataşmayla ilgili bir istekte bulundunuz. Daha sonra sarfınazar ettiniz. Ben, konuşmayı tetkik...

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Bu emirlerle bizi korkutamazsın Türkîş. Bu millete bin Baykal feda olsun. Bugünkü gazetede var o iftira. (*C.H.P. Amasya Milletvekili Hasan Bütüner ile A.P. Çankırı Milletvekili Arif Tosyaloğlu'nun birbirlerinin üzerine yürümeleri, gürültüler*)

BAŞKAN — Rica ediyorum Sayın Baykal...

Sayın Bütüner, İdare Âmiri arkadaşlarımız Sayın Bütüner, Sayın Bütüner, lütfen yerlerimize oturalım arkadaşlarım. Sayın Tosyaloğlu, rica edeyim lütfen yerinize oturun efendim. Bütün arkadaşlarıma rica ediyorum efendim. Gecenin bu geç saatinde...

Sayın Feyzioğlu, ilk işleğiniz üzerine konuşmayı ben tetkik ettim efendim. Zatâlinizin daha önce yapmış olduğu konuşmaları motamot ifade ettiler. Ben, Başkanınız olarak herhangi bir sataşma görmedim. Direnme hakkınız var elbette.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Direniyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Direniyorsanız, oylayacağım Sayın Feyzioğlu.

Sayın Uğur'un konuşmalarında, Sayın Feyzioğlu'na sataşma olduğu iddiasıyla kendileri söz istemişlerdi. Başkanınız olarak ben, bir sataşma görmedim. Sataşma hususunu kabul edenler lütfen işaret buyursunlar... Etmeyenler... Sataşma olduğu hususu kabul edilmiştir.

Buyurun efendim. (A.P. ve C.G.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, gecenin geç saatinde sizden rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Ben dikkatliyim; fakat ben, konuşmaya başlamadan mensup olduğunuz gruptan sözler sarf edilerek...

BAŞKAN — Elbette, elbette size dikkatsiz demedim efendim. Ben görevimi yapıyorum, sizden ricada bulunuyorum Mensup olduğum grupla ilgili hiç bir şey söylemedim şimdi.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Ben de size, ben konuşmaya başlamadan evvel bana ihtarda olunmak yerine, kürsüye çıktığım anda karşıdan gelen edep dışı sözlere ihtarda bulunmamızı beklerdim. Lütfen makamınızın usullerine uyun.

BAŞKAN — Sayın Feyzioğlu, bunu bütün arkadaşlarımızdan rica ediyoruz. Usul halindedir, sadece zatiâlinize, değil efendim. Buyurun siz efendim, buyurun.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım.

Uzun yıllar arkadaşlık ettiğimiz Sayın Necdet Uğur, Cumhuriyet Halk Partisi grubu adına yaptığı konuşmada benim, 1965 yılında bu kürsüde yaptığım bir konuşmadan bazı cümleler okudu. Bazı cümleler diyorum, çünkü bu konuşmanın metni elimde; dikkatle seçilmiş bir parçasını okudu, okuduğu kısım dahi bunun bir başka parçası olduğunu göstermeye yetiyordu, fakat o kısmını dikkatle hasfetti.

Ben o günkü Cumhuriyet Halk Partisinin, yani bundan on yıl önceki, 1965'teki Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini savunmuştum, şimdi de karşı çıkıyordum.

Değerli arkadaşlarım, evvelâ bir gerçeği hatırlatmak isterim: 1965'deki Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerine kendileri karşı çıkıyorlar; o günkü Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini reddi miras yoluyla reddettiklerini ilân edenler kendileridir. O günkü Cumhuriyet Halk Partisinin halktan uzak (kendi deyimleriyle) bir başka parti olduğunu ve bugünkü Cumhuriyet Halk Partisinin başına seçim beyan-namelerinde dahi, resmî belgelerinde dahi kullandıkları sıfatla başına "Yeni" sıfatı konarak "Yeni C.H.P" diye vasıflandırılacak kadar değişik bir parti olduğunu ifade edenler kendileridir. Bu değişikliğin ne kadar ileri olduğunu o tarihte, benim o parti adına bu kürsüden yaptığım konuşmadan bazı cümleler okuduğum zaman, Yüksek Heyetiniz (bizzat değerli arkadaşım dâhil) çok iyi göreceksiniz.

O tarihte Cumhuriyet Halk Partisi Grubu sözcüsü olarak bu kürsüye gelen insanın söyleyebildiği sözler nelermiş, bugün bu sözleri yine tekrar ettiğimiz zaman hangi hücumlara mâruz kalıyoruz, bunu göreceksiniz.

1965'te C.H.P.'nin resmi görüşü açıkça sosyalizme karşı idi. Bırakınız 1965'i, 1967'de bile C.H.P. Kurultayı "Cumhuriyet Halk Partisi sosyalist değildir ve olmayacaktır" diye bir kararı oybirliği ile almış ve resmen ilân etmişti. Bu bağlayıcı kurultay kararına rağmen partinin sosyalist olduğunu iddia edenler veya sosyalizme kaydırmak isteyenler bulundu ve biz de bunu kendi kanımıza göre bazı belgelerle tespit ettiğimiz inancına vardığımız için, belgeler de ortaya koyarak bir mücadele verdik ve partiden ayrıldık.

Biz ayrıldıktan sonra da C.H.P.'nin o zamanki merhum ve muhterem lideri birçok defa "Biz sosyalist parti değiliz ve olmayacağız" sözlerini, biz ayrıldıktan yollarca sonra da tekrarlardı durdu. Ama Sayın İnönü de bir gün gördü ki, bu parti sosyalist olmuştur ve C.H.P.'den ayrıldı.

Sayın İnönü'nün C.H.P.'den ayrıldıktan sonra 1973 seçimlerinin arifesinde belki de hayatının en son siyasî demeçlerinden biri olarak, 35 yıl genel başkanlığını yapmış olduğu siyasî parti ile ilgili olarak söylediklerini, gecenin bu saatinde tekrar etmeyeceğim; hiç değilse, burada bulunan cümlelerin malûmudur.

"Biz 1965'deki, 1967'deki C.H.P. değiliz" diyen bizzat; kendileridir. C.H.P. sözü yerine "Yeni C.H.P." veya "Demokratik soldaki C.H.P." diye birtakım sıfatlar ekleyerek C.H.P.'nin eski çizgisinden ayrıldıklarını söyleyenler kendileridir, sonra bu kürsüye geçip "O zamanlar C.H.P. komünizmin akıllı düşmanıydı" demiştin, "Şimdi bunu demiyorsun" diyenler de kendileridir.

O zamanki C.H.P. ile şimdiki C.H.P. arasında çok büyük fark var. O zamanki C.H.P. grup kararı ile, "141'nci madde kalksın, Türkiye'de komünist örgütlenmesi serbest olsun" demeyen bir C.H.P. idi. Bu kürsüde çıkıp komünizmin yasaklanmasını savunan bir C.H.P. vardı ve biz o Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini savunuyorduk. (A.P. ve C. G. P. sıralarından alkışlar) Resmî grup kararı vardır, bu kabul edilmemiştir.

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — 1960'daki Cumhuriyet Halk Partisi Adalet Partisi ile ihtilaflıdır.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Arz edeyim efendim.

NECDET UĞUR (İstanbul) — Efendim, Anayasa dışı o.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Bugün değişik bir seyri vardır. Müsaade buyurunuz efendim, ben sabırla dinledim, hiç müdahale etmedim,

Bakınız, ben 1965'te Sayın Uğur'un bazı yerlerini atlayarak bir bölümünü okuduğu konuşmamda hangi görüşleri bu kürsüden C.H.P. Grubu adına konuşurken savunabilmişim, aynı konuşmamdan bir kaç parça okuyorum:

"İnsan haklarını reddeden, vatandaşları parti ve devlet emrinde boğaz tokluğuna köle yapan, bir; sözde madde cenneti karşılığında başta insan haysiyeti olmak üzere, bütün manevî değerleri, bütün hürriyetleri ayakları altına alan komünizmin azimle karşısındayız ve daima karşısında olacağız" (A.P., M.S.P. C.H.P. partileri sı-

ralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Okumadığınız satırlar bunlardı benim o günkü konuşmamda.

“Biz inanıyoruz ki, sefaletin, yokluğun, adaletsizliğin ortadan kalkması için, hürriyetlerin de birlikte ortadan kalkması şart değildir. Bu hedeflere hürriyet içinde ulaşılabilir. Sosyal adalet ve sosyal refah, devleti, demokratik rejim içinde gerçekleşebilir. Komünizmin, yalnız hürriyetler için değil, millî varlığımız, millî bütünlüğümüz ve bağımsızlığımız için başlıca tehlike sayılarak önlenmesi gerektiği inancındayız” Ben, o günkü konuşmamda bunları da söylemişim.

Evet, ben Türkiye’de yapılmak istenen her düzeltici, sosyal adalete ve sosyal güvenliğe yönelmiş hareketin karşısında, sosyal devlet anlayışına karşı çıkan zihniyete karşı çıkmıştım ama, sosyal refah ve adaleti bugünkü Hükümet Programında hangi kelimeler ve hangi inançla savunmuş isek, o günde sosyal adaleti ve sosyal refah devletini aynı sözlerle savunmuştum ve aynı sözlerle komünizmin karşındayım. Millî bağımsızlığımıza, hürriyetlerimize, millî varlığımıza karşı olduğu için ve bir sözde madde cenneti karşılığında insan haysiyetini, bütün manevî değerleri perişan ettiği için, insanların yediği bir lokma ekmekten, içtiği bir bardak suya kadar, bir karış topraktan bir göz eve kadar; yürekteki Allah sevgisinden dudaktaki duaya, kafadaki düşünceye kadar, her şeye, bir avuç siyaset zorbasının hükmettiği bir zulüm ve tahakküm rejimini istemediğim için komünizme karşıyım, hayatım boyunca bunu savundum. Sizin safınızda da bunu savundum. (A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Orada, bir uçtan bahsettiğimi söylediniz ama, bir uçtan daha bahsetmişim, o kısmı okuyayım: “İnsan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik rejimi kaldırarak kalkınma hevesine kapılanlar var. Batı ülkelerinin 19’uncu yüzyılda geçirdiklerine benzer, millî birliği zedeleyici, bir sınıf kavgası yaratarak, aşırı solda bir totaliter düzene ulaşmayı düşünenler var. Bunlar, hürriyet ve demokrasi içinde başarılacak ıslahatın, reformların memleketi refaha ve âdil bir toplum düzenine ulaştırma çabalarının kendi emellerinin gerçekleşmesine engel olacağını bilirler. Bu sebeple, hürriyet nizamı içinde ve seçimle gelmiş bir parlamentoda, ciddi reformların yapılamayacağı görüşünü durmadan yayarlar”

BAŞKAN — İki dakikanız var Sayın Feyzioğlu.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Parlamentoda ciddi reformların yapılamayacağı görüşünü yayanlar, kim? Ben, o gün Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına komünizm hakkında bunları söylüyordum Sayın Uğur. Cumhuriyet Senatosunun 25 Şubat tarihli zaptı elimde. Bu zaptı okuyunuz ve bir Cumhuriyet Halk Partisi Grubu sözcüsünün, “bizim solculuğumuzun sınırı, halkın dur dediği yere kadar gider. Halk komünist olun derse, komünizme kadar” diyen sözcünüzün konuşmasını zabıttan okuyoruz. O günkü Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü, işte bu Senato sözcüsünün söylediği gibi, “Komünizme kadar yolu var bizim solculuğumuzun, halk isterse, halk isterse biz onu da söyleriz” diyemezdi. O günün Cumhuriyet Halk Partisi, “Sosyalist değilim ve olmayacağım” diyen bir Cumhuriyet Halk Partisiydi. Bugünün Cumhuriyet Halk Partisi sosyalist olmakla övünen ve sosyalist enternasyonale dâhil partilerle özel ilişkiler kuran partidir. (A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

TEKİN İLERİ DİKMEN (Muş) — Türk komünist olmaz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Biz asfalt yolun ortasında giden, ortasında gitmeye çalışan bir partide bu fikirleri savunuyorduk. Direksiyon sola kırıldı, biraz daha, biraz daha kırıldı, birazına tahammül ettik, birazını savunabiliriz sandık ama tekerlek evvelâ sola doğru biraz gitti, baktık ki uçuruma gidiyor, biz o otobüsü terk ettik, Allah sizi de kurtarsın. (A.P., M.S.P., C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Feyzioğlu.

Sayın milletvekilleri, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümet Programının görüşülmesi tamamlanmıştır.

Güven oylaması, Anayasamızın 103'üncü, İçtüzüğümüzün 105'nci maddesi uyarınca, müzakerelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılacaktır; 12 Nisan 1975 Cumartesi günü saat 15.00'te güven oylaması yapacağız.

Gündemimizin 25'nci sırasında yer alan, seçimlerin yenilenmesine ilişkin Anayasa Komisyonu raporunu görüşmek için 10.4.1975 Perşembe günü, yani bugün saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 02.30

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi**Toplantı Yılı 14 Cilt 21 Birleşim 49****Sayfa: 451-540****10.04.1975 Perşembe****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN:** Başkanvekili Necip Mirkelâmoğlu**KÂTİPLER:** Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)

Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Açılma Saati: 15.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

BAŞKAN — Sayın üyeler, bundan evvelki Birleşimde okunmuş olan Sayın Demirel Hükümeti programı üzerinde müzakere açıyorum.

SIRRI ATALAY (Kars) — Araştırma önergem vardı.

BAŞKAN — Araştırma önergeniz Başkanlığa gelmiştir. Başkanlık gereken muameleyi yapacak.

SIRRI ATALAY (Kars) — İlk Birleşimde oylanacak; bugünkü Birleşimde.

BAŞKAN — Evet, bundan sonraki ilk Birleşimde oya sunulacaktır. Gereken işlem yapılacaktır efendim.

Sayın üyeler;

Grupları adına söz almış olan Sayın üyelerin isimlerini arz ediyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adın Sayın Fikret Gündoğan, Millî Birlik Grubu adına Sayın Muzaffer Yurdakuler, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına Sayın Nihat Erim söz almış bulunuyorlar.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Adalet Partisi Grubu adına da bendeniz.

BAŞKAN — Sayın Ömer Ucuza, şimdi Adalet Partisi Grubu adına söz almış bulundular.

Kişisel olarak; Sayın Hamdi Özer, Sayın Ekrem Kabay, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Fatma İsmen, Sayın Hüseyin Atmaca, Sayın Salim Hazerdağlı, Sayın Mehmet Feyyat, Sayın Fevzi Hakkı Esatoğlu, Sayın Raif Eriş, Sayın Sırrı Atalay, Sayın Ahmet Yıldız, Sayın Celâl Ertuğ, Sayın Hilmi Nalbantoğlu, Sayın Fethi Çelikbaş, Sayın Sami Turan, Sayın Mustafa Tıgılı, Sayın Yiğit Köker, söz almış bulunuyorlar.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz efendim?

Birleşimi dinleyici localarından takibeden Sayın vatandaşlarımız için arz ediyorum. Salondaki her hangi bir tezahürata lehte olarak, ya da aleyhte olarak her hangi bir şekilde, her hangi bir işaretle ve takınılacak tavırla katılmak mümkün değildir. İctüzüğümüzün bu gereğini Sayın vatandaşlarıma saygı ile hatırlatırım.

BAŞKAN — Sayın Feyyat bir şey mi ifade buyuracaktınız efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Hükümet programı tam takdim edildiği ve sona erdiği anda söz istedim. Söz isteme talebim Başkanlıkça iade edildi.

Hükümet programı okunduğu andan itibaren söz istenmesi gerekir; fakat nöbetçi Başkanvekili “Ertesi günü saat 09.00’da makamımda müracaatları kabul ederim” demişlerdi.

Şimdi, Başkanvekilleri arasında hiçbir irtibat yok. Başkanlık bir küldür, bir müessesedir; ayrı mütalaa edildiği takdirde biraz aşiret zihniyeti gibi geliyor bana. Başkanlık bir küldür, tecezii kabul etmez, makama yapılan müracaat, hangi Başkanvekili olursa olsun, muamele görmesi gerekir. Tutumunuz hakkında bunu beyan etmek istedim. Çünkü, vakit almak istemiyorum.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, ifadeleriniz zapta geçmiştir.

Sayın üyelere şunu arz etmek isterim; söz alma usulü bundan evvelki usullere uygun olarak, nöbetçi Başkanvekili arkadaşımız tarafından belirtilen günde ve saatte ve Cumhuriyet Senatosu binası içinde Başkanvekiline tahsis edilmiş olan oda içinde resmen kendilerinden dilekçeler alınmak suretiyle kaydedilmiş, sıraya geçilmiş ve kendilerine sıraları bildirilmiş bulunuyor. Bu konuda her hangi bir aykırı uygulama yoktur ve yapılmamıştır.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Geçmişte Başkanvekillerinin sıraları cebinde taşıdığını biliyoruz.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Her Başkanvekilinin bu konuda kayırcılık yaptığını da arz etmek isterim.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, siz oturduğunuz yerden ifadelerinizi zapta geçirdiniz, Başkanlık da gereken açıklamayı yapmış bulundu, iki tarafın sözleri de zapta geçmiş bulundu. Teşekkür ederim.

Sayın üyeler;

Şimdi C.H.P. Grubunun görüşlerini açıklamak üzere, Sayın Grup Sözcüsü Fikret Gündoğan, buyurunuz. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Değişik adlarla anıldığı için, kimliği ve kişiliği kesin olarak bilinmeyen bir cephenin türlü tertip ve marifetlerle kurduğu sonu belirsiz bir Hükümetin programı üzerinde C.H.P. Grubunun görüş ve düşüncelerini belirtmek maksadıyla huzurunuzda bulunuyorum. Saygılar sunarım.

Ne denli çetrefil bir görevi yüklendiğimiz, henüz adı ve sanı üzerinde bile anlaşılmaya varılamamış bir cephe ve onun Hükümeti üzerine söz eyleme zorunda bırakılmış olmamızdan bellidir.

Kimi gün, Milliyetçi Cephe, kimi gün Milliyetçi Partiler topluluğu, kimi gün de A.P. - M.S.P. - C.G.P. -M.H.P. harfleri arasında kurulan koalisyon diye adlandırılan siyasî olgu üzerine eleştiriler yöneltmek ve tanımlamalarda bulunmak, gerçekten çetrefil bilişe koyulmak olacaktır.

Önce, bir cephe harekâtı ile mi karşı karşıyayız; yoksa, demokratik rejim içinde, gerçek siyasal gerekler ve gerekçelerle oluşmuş tüm ülke insanlarını idareye yöneltmiş, normal türden bir Hükümetle mi yüz yüzeyiz; bunu kestirmek ve anlamak güçlüğü içinde bulunduğumuzu itiraf etmeliyiz.

Bir cephe harekâtıyla karşı karşıya isek, bu Hükümete, barışçı, demokratik siyasal bir organ, normal ve Anayasal bir kurum gözü ile bakamayız.

İnsan haklarına dayalı, laik, sosyal, hukuka bağlı, millî ve demokratik Cumhuriyet düzeni içinde bir milleti, milliyetçiler ve milliyetçi olmayanlar ayırımı yaparak ikiye bölen ve milliyetçiler adına cephe kurup, varmış gibi, milliyetçi olmayan milyonlarca Türk'e karşı örgütlenmeye kalkan bir davranış, çok tehlikeli, çok felâketli bir girişimdir. Anayasamızın ikinci ve üçüncü maddelerini topyekûn ilga eden talih-siz, hüznün ve endişe verici bir harekettir.

Milleti ikiye bölerek, bir bölümünü milliyetsiz addederek kurulan bir cephenin, bu temele dayalı olarak Hükümet olması, demokratik ve anayasal bir davranış olarak kabul edilemez.

Çünkü; cephelerin hükümeti olmaz, olsa olsa karargâhları olur.

Bu Hükümet, gerçek bir hükümet, bugün Türklerin kaderini eline almaya niyetli, meşru ve Anayasal bir organ olmak istiyorsa, dayandığı “Milliyetçi Cephe”yi dağıttığını, lâğvettiğini derhal bu kürsüden büyük Türk milletine kesinlikle ilân etmelidir.

Aksi takdirde, bu Hükümet Türk Milleti'nin gözündeki, tüm Türklerin yönetim organı olma yetkisinden ve meşruluğundan ebediyen mahrum kalacaktır.

Hükümet Programında bu konuda söylenmiş bir tek yuvarlak cümle bulunması, kandırıcı ve inandırıcı değildir ve olamaz.

Bu cümlelerin Milliyetçi Cephenin dağıtıldığı, lâğvedildiği anlamına gelen bir yanı varsa, bunun, bir kere daha bu kürsüden tekrarı ve açıklığa kavuşturulması, herkesten çok Hükümete yararlı olur.

Dahası var; cepheciler, cephenin dağıtıldığına milleti inandırmak istiyorlarsa, Programda yer alan ve cepheciler tarafından teklif edilen, Anayasaya, tüm hukuk kurallarına, partiler demokrasisi esasına ve Anayasa Mahkemesi kararlarına kesin surette aykırı bulunan ve bir seçim hilesi düzeni olan, yeni seçim kanunundan vazgeçtiklerini ve tekliflerini geri aldıklarını açıkça ilân etmelidirler ve bu maddeyi Programdan çıkarmalıdır.

Değerli Senatörler;

Bu günden tezi yok, bu kürsüden, böyle bir açıklamanın mutlaka yapılacağına, Milliyetçi Cephe adıyla kurulan cephenin dağıtıldığının ilân edileceğine inanarak, Program üzerindeki görüşlerimizi bu koşulla sürdüreceğiz.

Değerli Senatörler;

Bu Hükümet, bütün boyutlarıyla menfi bir Hükümettir. Tüm olumsuzlukları, çelişkileri ve terslikleri bünyesinde taşıyan bir kuruluştur.

Bu Hükümet, eskiliği, gericiği ve tutuculuğu anlatan ne kadar terim ve düşün varsa, onlara sahip çıkmakta isterik bir coşku ile yarışır hale gelmiş bulunan koalisyon partilerini bir araya getiren ve bu araç ile Türk toplumunun...

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — “İsterik coşku” ne demek Sayın Başkan?

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, ne demek isterik coşku?

BAŞKAN — Müdahale etmeyeceksiniz efendim. Rica ediyorum müdahale yok efendim. Rica ederim, müdahale yok efendim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Ve bu araç ile Türk toplumunun yenileşme, değişme ve ilerleme isteklerini ve doğrultularını yıkarak ve yok etmek gibi menfi bir görevi yüklenmiş bulunmaktadır.

Bu Hükümet, sürekli oluşum halinde bulunan Türk toplumunun halkçı ve sosyal adaletçi yeni bir yapı kazanmasına engel olduğu için, seçimlerde iktidardan uzaklaştırılan bir partinin ve onun başının, son derece olağandışı şartlardan yararlanarak derleyip çatdığı, umutsuz bir direnme örgütü olmaktan öteye bir varlık göstermez, gösteremez.

Bu Hükümet, Türk halkınca iktidardan uzaklaştırılmış bir kişiye ve onun zihniyetine hizmet eder hale getirildiği için, Adalet Partisi dışındaki Koalisyon partilerinin doğuş nedenlerini ellerinden alan, varlıklarını inkâra mecbur ve mahkûm eden bir kuruluştur.

Adalet Partisi dışındaki Koalisyon partileri, şimdi hizmetine girdikleri ve yitirilmiş itibarını iadeye memur oldukları Sayın Başbakanları Demirel'i, sağ sosyal güçlerin...

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — İtibarsız sensin!

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ne demek itibarsız Sayın Başkan?

BAŞKAN — Sayın Köker, müsaade buyurunuz efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ayıp Ayıp! Kendi itibarsız.

MEHMET VARIŞLI (Konya) — İtibarsız sensin!

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz, gürültü yapmayınız, rica ediyorum efendim.

Sayın Gündoğan, devam buyurunuz efendim.

ORHAN KOR (İzmir) — İtibarsız sensin!

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — İtibarsız olduğunu Millet biliyor

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sen iki liralık harcıraha tenezzül etmiş bir adamsın, senin burada konuşmaya hakkın yok. İki paralık harcıraha tenezzül etmiş adamsın.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz, rica ediyorum efendim.

Sayın Gündoğan, devam buyurunuz lütfen efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Güzel söylüyor.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — İki paralık harcıraha tenezzül etmiş bir adamsın.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Ünsal, rica ediyorum, müsaade buyurunuz efendim. Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Terbiyeli konuşsun.

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Bakanlıklar bitti, ne başarıyorsun?

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, gerekeni yapacağım. Müsaade buyurunuz.

Sayın Gündoğan, elbette takdir buyurursunuz; Yüce Senatoda, Yüce Senatoların mehabetine uygun şekilde konuşmalar, İçtüzüğümüzün de belirttiği gibi temiz dille yapılacaktır. Bundan sonra da konuşmalarınıza böyle devam edeceğiniz ümidiyle, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Sayın Başkanları Demirel'i, sağ sosyal güçlerin iktidarını temsile gücü yetmeyen, öngöründen, entelektüel cesareten, olaylara ve ihtiyaçlara yön verme yeteneğinden yoksun bir kişi olarak tanımlamışlar ve tanıtmışlardı. Özellikle, bugünkü Başbakanları Demirel'i geçmiş sağ iktidarlara kazaya uğratan, Devlet yönetimine suiistimalleri ve şaibeli davranışları egemen kılan zararlı hareketlerin sahibi olduğuna halkı inandırarak siyaset dünyasına girmişlerdi. Bu durumda, Adalet Partisi dışındaki Koalisyon partileri, çok hayati önemde bir yol çatına gelmişler, daha doğrusu bir çıkmaz yola girmiş bulunmaktadırlar.

Ya Adalet Partisi dışındaki partilerin, geçmiş sağ iktidarlara ve şimdiki Hükümetlerinin başı olan kişiye, Sayın Demirel'e karşı yönelttikleri kitaplar, zabıtları, meydanlar dolusu şikâyetleri yermeleri ve yargıları doğrudur; bu takdirde, bugün kurduklarını iddia ettikleri sağ iktidarlara geçmişte, öngörüsüzlüğü, cesareten yoksunluğu, toplumsal bunalım yaratıcılığı, suiistimaller ve şaibelerle dolu bir devlet yönetimi oluşturucusu olarak suçladıkları kişiye teslim etmelerindeki...

ORHAN KOR (İzmir) — Sizin devriniz...

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kor, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — O sizin ahlâksızlığınızın bir delilidir; onları bile bir araya getirdi.

BAŞKAN — Sayın Ertürk, rica ediyorum efendim. Müsaade buyurunuz efendim, hatip konuşmasına devam etsin.

SAFFET URAL (Bursa) — Yavaş ol yavaş, Sayın Ertürk!

BAŞKAN — Sayın Ural, ben gereken müdahaleyi yapıyorum efendim, teşekkür ederim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Suiistimaller ve şaibelerle dolu bir Devlet yönetimi oluşturunca suçladıkları kişiye teslim etmelerindeki tarihsel çelişkiyi ve sakıncayı görmemektedirler. Bu suretle, kuruluş nedenlerini ve temel...

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Siz kıskançlığınızdan ölün.

BAŞKAN — Sayın Kırılı, rica ediyorum efendim. Devam buyurunuz Sayın Gündoğan, lütfen devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — O cümleyi tekrar et.

BAŞKAN — Lütfen efendim, siz kürsüdeki hatibi idare etmeyiniz. Kürsüdeki hatip kendi inisiyatifini kullansın.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Onlar dıştan idare etmeye alışmışlardır.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Bu şekilde konuşma olmaz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim. Bu şekilde, bir müzakereyi sonuna kadar yürütme imkânını bulamayız, rica ediyorum efendim. Konuşmanın takdiri kendilerine aittir. Eğer bir sataşma veya herhangi bir şekilde rencide olmak gibi bir durum çıkarsa, İttüzüğün vermiş olduğu hakları herkes kullanır efendim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Sayın Başkan;

Ne hazin bir tecellidir ki, dün akşamki Meclis oturumunda Sayın Başbakan Demirel'in, konuşmaya başlamasından bir müddet sonra, sıralardan yapılan müdahaleler üzerine şöyle bir söz sarfettiğini hâlâ hafızamda canlı olarak muhafaza ediyorum. "Siz ne kadar müdahale ederseniz ediniz, ben söyleyeceklerimin tamamını söylemeden bu kürsüden inmem" demişlerdi. Eğer...

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Onunla bunun arasında çok fark var.

BAŞKAN — Lütfen yerinizden müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum efendim. Efendim, elbette fikirlerini ifade edecekler.

BELİĞ BELER (İzmir) — Burada sokak ağzıyla kimse konuşamaz.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Bu Hükümet altı ay devam etsin ben istifade ederim.

BAŞKAN — Efendim, rica ederim, sizin takdirinize göre değil; kendi üsluplarını kendileri takdir edecekler, kendileri tayin edecekler. Siz de konuşacaksınız, siz de fikirlerinizi ifade buyuracaksınız.

BELİĞ BELER (İzmir) — Sokak ağzıyla kimse konuşamaz.

BAŞKAN — Sayın Beler, istirahat ederim efendim.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Demokratik ve Anayasal bir hak olan kürsü masuniyetini ve özgürlüğünü...

İSKENDER CENAP EGE (Ayдын) — Haysiyetle oynayamazsınız beyefendi.

BAŞKAN — Sayın Ege, rica ediyorum efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — ... Milletten aldığımız yetkiye dayanarak, ne türlü müdahale edilirse edilsin, Millete olan borcumuzu ödemek bakımından kullanacağız. Kendinizi yormayınız sevgili arkadaşlarım. Şimdi bana cümleyi bir defa daha tekrar ettirmekten başka bir iş yüklemiş olmazsınız. Rica ediyorum, sükûnetle dinleyiniz, kürsü serbesttir, gelir cevaplarınızı verirsiniz.

Ya A.P. dışındaki partilerin, geçmiş sağ iktidarların ve şimdiki Hükümetlerinin başı olan kişiye, Sayın Demirel'e karşı yönelttikleri kitaplar dolusu, zabıtlar dolusu, meydanlar dolusu şikâyetleri yermeleri ve yazgıları doğrudur; bu takdirde, bugün kurduklarını iddia ettikleri sağ iktidarlarının, geçmişte, öngörüsüzlüğü, esaretten yoksunluğu, toplumsal bunalım yaratıcılığı, suiistimaller ve şaibelerle dolu bir devlet yönetimi oluşturunca diye suçladıkları kişiye teslim etmelerindeki tarihsel çelişkiyi ve sakıncayı görmemektedirler ve bu suretle, kuruluş nedenlerini ve temel dayanaklarını kendi elleriyle ve dilleriyle yalanlayarak, yavan sağcılığın, çok ilginç, çok ibret verici bir örneğini vermektedirler; ya da Adalet Partisi dışındaki koalisyon partileri, Adalet Partisi Genel Başkanı Başkanlığında bir Hükümet kurmakla, Adalet Partisinden farklı, kendilerine özgü, bağımsız, uyumlu ve tutarlı bir sağ dünya ve memleket görüşüne, bir programa sahip olmadıklarını, kişiliksiz bir A.P. fraksiyonu, bir A.P. bölücüsü olduklarını tescil ve ilân etmekten öteye bir iş görmüş sayılamazlar.

Adalet Partisi Başkanı Demirel Başkanlığında bir Koalisyon kurmakla tüm sağ partilerin içine düştükleri bu durum, sağın cibilliyetinde mevcut, eskiye ve geriye dönük olmalı toplumun gelişme...

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Gocun, sen gocun; o sağ kurtaracak bu memleketi.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kırılı, rica ediyorum efendim, lütfen efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Adalet Partisi Başkanı Demirel Başkanlığında bir Koalisyon kurmakla tüm sağ partilerin içine düştükleri bu durum, sağın cibilliyetinde mevcut...

CAHİT ORTAÇ (Bursa) — Cibilliyetin manasını Türkçe söylesin, Türkçe konuşsun.

BAŞKAN — Sayın Ortaç, rica ediyorum efendim: oturduğumuz yerden müdahale yok, öyle bir usulümüz yok efendim. Sonra işin içinden çıkamayız.

Buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Eskiye ve geriye dönük olmak, toplumun gelişme doğrultularına ters düşmek gibi tarihsel ve yapısal çelişkilerine bir yenisini katmış, köhne sağın çıkmazlarını doruğuna ulaştırmıştır.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Sen halt etmişsin “Köhne sağ” dediğin için.

BAŞKAN — Rica ediyorum, Sayın Karayığit. (C.H.P. sıralarından, “Terbiyesiz adam” sesleri) Sayın Karayığit...

NACİ CİDAL (Hakkâri) — Bu adam tımarhanelik. Deli bu adam.

BAŞKAN — Sayın Karayığit

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ya sarhoş, ya deli.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Yüz yıllık fikirler köhnedir.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz Sayın Kırılı?

Değerli arkadaşlarım, değerli Senatörler;

Temiz dille konuşma mecburiyeti ve külfeti; külfeti değil, mecburiyeti ve görevi bütün konuşanlar içindir, hem kürsüde konuşanlar içindir, hem yörelerinde bulunanlar içindir. Hepimizi bağlayıcı bir hükümdür. Çok rica ediyorum, yerlerinden zaten müdahale etme imkânına sahip olmayan arkadaşlarımız, bir de temiz dil kullanmazlarsa, işin içinden çıkılması mümkün olmaz.

Sayın Gündoğan, buyurunuz efendim.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — “Köhne” dedi. sosyal devleti kastediyor Sayın Başkan. Bu ne demek yani?

BAŞKAN — Sayın Kırılı, peki nasıl yapacağız şimdi?

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sosyal devlete hitap ediyor şimdi.

BAŞKAN — Şimdi Sayın Gündoğan kendi fikirlerini ve Grubunun fikirlerini ifade ediyorlar. Gerek fikirleri...

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — “Köhne sağ” tabirini kullanamaz. Sayın Başkan, “Sağ” niye köhne olsun?

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

Gerek fikirleri, gerek üslupları, gerek kullandıkları dil; ancak kendilerini ilzam eder; sizin dilinizi, sizin fikirlerinizi kullanmıyorlar ki efendim, rica ederim; müzakereyi götüremeyiz.

Buyurun Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Sayın Başkan;

Müsaade buyurursanız, henüz güvenoyu almamış olmakla beraber, ülkemizin Hükümetinin başından, dün akşamki şikâyetlerini hatırlayarak; Grupuna lütfen sizin gücünüz yetmiyorsa, işaret buyursunlar da şu okuyacağım metni...

BAŞKAN — Siz lütfen devam buyurunuz Sayın Gündoğan.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Ama bunun çaresi yok efendim.

BAŞKAN — Ben görevimi yapıyorum efendim, devam buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bir nevi kolluk kuvvetine de ihtiyaç hâsıl olursa...

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sobot değil o grup.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Efendim bekliyorum.

BAŞKAN — Devam buyurunuz.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sen de biraz sözünü bilsen iyi olur.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, rica ediyorum. Sayın Gündoğan devam ediniz efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Başkan görevini yapmıyor ki. Meclise kolluk kuvveti getirecekmiş...

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Köhne sağın çıkmazlarını doruğa ulaştırmıştır. Bu olguyu, biz kınamaktan çok, Türk Ulusu için sevinç verici bir müjde olarak kabul ediyoruz.

Çok Değerli Senatörler;

Sağ Koalisyonun yapısı, özellikleri, çelişkileri ve nihayet tarihsel durumu üzerine geliştirdiğimiz bu düşüncelerden sonra, bir nebze de bu Hükümetin programının gerçek amaçları üzerine eğilmek istiyoruz.

Hükümet programının çeşitli yerlerinde, Hükümetin gerekli bir hizmet Hükümeti, ünlü deyimiyle “Büyük icraat Hükümeti” olacağı, destanımsı ve coşkulu sözlerle dile getirilmiş ise de; bunun temelli bir aldatma ve yanıltma taktiği olduğunu, programın içeriği ve kapsamından açıkça anlaşılmaktadır.

Programda icraat olarak öne sürülen hususların en önemli bir kısmı koalisyon partilerinin programlarında yer almayan, bu partilere yabancı; bu nedenle bir sisteme, bir köke bağlanmamış, uyumsuz, tutarsız, birbirine karşıt, oradan buradan rastgele derlenip toplanmış, abartılmış bir kargaşa yığınidır.

Hükümet Programına inançsız ve samimiyetsiz olarak âdeta zorla sokuşturulmuş bulunan birçok maddeler, koalisyon partilerine yabancı, hatta onlar tarafından; özellikle Adalet Partisi tarafından şiddet ve hiddetle reddedilen, solcu, sosyalist görüşler olarak tanımlanmış ve daha ilginç olanı, Cumhuriyet Halk Partisini suçlamak için bol bol kullanılmış konulardır.

Gerçekten, programda yer alan hususların birçoğu, korkunç birer inançsızlık ve samimiyetsizlik örneği olarak siyaset tarihine geçecek niteliktedir. Programda, Hükümet Başının, bir Başbakanlık uğruna kendi kişiliğiyle birlikte temsil ettiği partinin kişiliğini dahi inkâr edecek kadar dağınıklık ve bulanıklık içine düştüğünü görmemek ve sezmek olanak dışıdır.

Sayın Senatörler;

Şimdi, Adalet Partisinin ve Demirel'in önceki iktidarları döneminde tüm sorunlara, demokratik kurumlara, özellikle Türk Milletinin siyasal yaşam biçimi olarak kabul ettiği demokratik rejime ne gözle baktığını Meclisler zabıtlarından okumak suretiyle ortaya koyalım ve böylece, bugün başı olduğu ve yarısından çoğunu Adalet Partili Bakanların doldurduğu ortaklık Hükümetinin programında yer alan konuların, nasıl birer inançsızlık ve samimiyetsizlik örneği olduğunu saptayalım; giderek, Adalet Partisinin ve Sayın Demirel'in siyasal kişilikleri hakkında doğru bir yargıya varılmasını sağlamaya çalışalım.

Adalet Partisi iktidarı ve Sayın Demirel, 1961 Anayasasının getirdiği çoğulcu, sosyal amaçlı, ekonomik kalkınmacı, maddî refah sağlayıcı, refahı çalışanların ve emek sahiplerinin hakkı sayan bir düzeni amaçlamadığı kanısındadırlar.

Oysa, fertlerin ve toplumun yoksul kesimlerinin maddî alanda, midesinden giyimine, evinden işine, çocuğundan yaşlısına, halinden geleceğine uzanan maddî ve manevî yaşamlarında yücelmelerini ve zenginleşmelerini sağlayan, insan haklarına dayalı, özgürlükçü bir toplum düzeni kurmayı hedef alan, çağdaş bir demokrasi anlayışını temel almıştır 1961 Anayasası.

Bakınız; Adalet Partisi iktidarı başı ve temsilcisi Demirel demokrasiye ne gözle bakmaktadır? Bunu, Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisinin 11.11.1969 tarih ve 254 ilâ 255'nci sayfalarında bizzat Sayın Demirel'in beyanlarından öğrenebiliriz. Şimdi okuduklarımız, Sayın Demirel'in zabıtlarda mevcut beyanlarıdır.

Sayın Demirel şöyle buyuruyorlar: “Demokrasi, esas itibarıyla siyasî mahiyettedir. Demokrasi, bir içtimai muavenet ve bir iktisadi teşkilât sistemi değildir. Demokrasi, maddî refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye, vatandaşların siyasî hürriyet ihtiyacını uyutmayı istihdaf eder. Bizim bildiğimiz demokrasi, siyasidir; onun hedefi, milleti idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde, siyasî hürriyet temin etmektir. Binaenaleyh, sosyal devletle hürriyetçi devleti karıştıranlara bunu ithaf ediyorum. Demokrasi, fikrîdir, bir kafa meselesidir, herhalde bir mide meselesi değildir. Hükümet prensibi de, bir adalet muhabbetini ve ahlâk fikrini icap ettirir” demişler.

Demokrasi, maddî refah meselesi değilmiş, demokrasi esas itibarıyla siyasî mahiyetteymiş, demokrasi fikriymiş; yani bir kafa meselesiymiş, herhalde bir mide meselesi asla değilmiş, diyen temelde ve özde bu fikir ve kanaatte olan bir kişinin ve partinin, bugün ortaklarıyla oluşturduğu Hükümet Programında; “Köyden başlanacak kalkınmalardan, yoksulların ve dar gelirlielerin acı ve ıstıraplarının ciddi tedbirlerle giderilmeye uğraşılacağından, enflasyondan, pahalılıktan, yokluktan, kıtlık ve işsizlikle mücadele edileceğinden, işçilerin şikâyetlerinin giderileceğinden, esnafın dertlerinin kaldırılacağından, sosyal adaletten; içtimai mukavele olan sos-

yal adaletten ve yine iktisadî ve içtimaî mukavele olan sosyal güvenlik, sağlık ve eğitim alanlarında imkân eşitliği sağlamaktan” bahsetmeye, hem hakkı yoktur, hem de mecali yoktur.

Hükümet Programı, bütün bunları ne denli coşkulu ve tumturaklı deyimler ve edebî sözlerle anlatmaya kalkışırsa kalkışsın, değil mi ki temel düşüncesi belli olan ve programda yer alan konulara temelde ve özde karşı bulunan kişi ve onun temsil ettiği parti ve ortakları bu programın yürütücüsü olacaktır, bu programa ve vaatlerine hiç kimse inanmaz ve güvenmez; hele Türk milleti, bunca tecrübeden, bunca bilgiden ve bilinçten sonra asla inanmaz ve güvenmez.

Saygı değer Senatörler;

Sözlerimin bu bölümünde bir ibret, ders alınacak bir ibret vesilesi olduğu için, ikinci derece önemde bir konuya temas etmeden geçemeyeceğim, o itibarla sabrınızı ıstırham edeceğim.

Hükümet Programında yer alan ve Başbakan tarafından özel ve törensel beyanlarla kamuoyuna büyük bir gürültü ile duyurulan bir başka hususa değineceğim ve bu suretle Programın inanç ve güvenç verir olmaktan ne derece uzak bulunduğunu bir kere daha kanıtlamaya çalışacağım.

Görüldüğü gibi, Hükümet Programının 22’nci sayfasında “Köy muhtarlarına ödenek verilmesini mümkün kılacak kanun tasarısı Yüce meclislerimize sunulacaktır” şeklinde kaleme alınmış bir politika yer almış bulunmaktadır.

Oysa Sayın Demirel, 1969 yılında A.P. İktidarı başı iken, Cumhuriyet Senatöründe Hükümet Programı müzakereleri münasebetiyle Başbakan sıfatıyla yaptığı konuşmada bakınız bu konuda, (Çok ilginç bulduğum için sizlere iletiyorum) köy muhtarlarına maaş bağlanması konusunda neler söylemiştir? Şimdi hep birlikte adı geçen tutanağın o sayfasını okuyalım ve izleyelim. Sayın Demirel’in beyanı şöyle:

“C.H.P. köy kalkınması deyince, köyü o kadar iyi biliyor ki, muhtara maaş bağlandı mı köyü kalkınır, diyor... Peki, 200 haneli bir köyde muhtara maaş bağladınız; kaç para bağlayacaksınız? Bilmiyorum. Parayı da nereden bulacaksınız? Onu da bilmiyorum. Kaç para? (A.P. sıralarından “Bugünkü olduğu gibi 500 lira” sesleri) 500 lira; 600 milyon eder. 1950’ye kadar Türk köyüne tek kuruş, kör kuruş ayırmamış olan C.H.P.’nin 1969’da 600 milyon lira muhtar maaşını gözden çıkarması şayanı dikkattir. (A.P. sıralarından “oy almak için” sesleri) Muhtara para ödemekle köyün elektriği, suyu, yolu yapılmaz. 600 milyon lirayı gözden çıkarmayı köy kalkınmasıyla değil, başka şeylerle izah etmek lâzım.

Peki, muhtara bağladığınız 500 lira maaş veya 300 lira maaş; her ne ise, 200 haneli bir köy alınız, hanelerden biri kurtuldu, 199’u ne olacak?”

Gerçekten cây-i sual. Şimdiki Hükümetin bağlayacağı muhtar maaşından sonra, 200 hanelik köyde bir kişinin kurtulmasından geri, geri kalanların ne olacağını biz de soralım.

Değerli Senatörler;

Başbakan (ki, o zaman da Başbakandı) işte böyle diyordu ve görüldüğü gibi, köy muhtarlarına maaş bağlama konusunu çok zararlı bir düşünce sayıyor ve bunu

öneren Cumhuriyet Halk Partisini alaycı bir dille suçluyor ve oy avcılığı yapmakla kınıyordu. Oysa, Cumhuriyet Halk Partisi 1969 Seçim Bildirgesinde yer alan, muhtarlar maaş bağlanması politikası, düzen değişikliği programında “Yönetimde Düzen Değişikliği” başlığını taşıyan bölümde, yerinden yönetime, mahallî idarelere daha geniş serbestlik ve maddî olanak sağlanacağını ve bu idarelerin yeniden düzenleneceğini önerdiği görülmüyordu.

Bu arada, “Önemli bir kamu görevi yapan, köylü ile Devletin ilişkilerini yürütmeye büyük sorumluluklar taşıyan köy muhtarlarına Devletçe aylık bağlanacaktır; köy kâtipleriyle, köy korucularının da aylıkları Devletçe ödenecektir” denilmiştir. Bu tedbirlerle köy yönetiminde ve köy yöneticileri yaşamında yeni bir düzenin sosyal ve malî yönleri ele alınmış, böylece muhtarlar Devletçe maaş verilmesi yeni bir düzenin unsurları olarak düşünülmüştür.

Durum böyle iken, o zaman 1969 Hükümet Programı müzakereleri sırasında Sayın Demirel’in hışım ile nasıl üzerimize yürüdüğünü ve köy muhtarlarına devletçe maaş bağlamayı öngördüğümüzden dolayı bizi istihfaf ve istihza ile nasıl suçladığını gördünüz ve dinlediniz.

Temel düşünce ve inancı böyle olan bir kişinin, şimdi kurduğu Hükümetin Başkanı olarak, bu politikayı, köy muhtarlarına maaş bağlanması vaadini yerine getireceğine inanmak ve güvenmek mümkün olabilir mi? Biz güvenssek, halk inanır mı? Kendini inkâr pahasına elde edilmiş bir Başbakanlığın Millet gözünde saygınlığı olur mu?

İşin daha ilginç yanı; Hükümet Programında yer alan köy muhtarlarına maaş bağlama konusunu, Koalisyonu teşkil eden partilerin seçim bildirgelerinin herhangi birinde bir politika olarak yer aldığına biz tesadüf edemedik. Mevcut olup da gözümüzden kaçmış ise, A.P. dışındaki partilerden ve Demirel dışındaki kişilerden saygı ile özür dileriz. Cidden yaptığımız tetkikat bunu gösterdi; ama olabilir, gözümüzden kaçmıştır, yok ise, çok ilginç bir konu olarak yüksek takdirlerinize arz etmiş bulunuyorum.

Sayın Senatörler;

Programda yer alan ve sansasyon yaratma suretiyle ve kastiyle yine büyük gü-rültü ve patırtıyla ortaya atılan diğer bir konu da, Türk çiftçisinin giderek artan bir hızla kullandığı tarım girdilerinden sunî gübre fiyatlarının düşürüleceği hususu olmuştur.

Sayın Senatörler;

Bağışlamanızı rica ederim, belki konu, dinlemesi güç bir konudur; ama Sayın Demirel’in dünkü beyanlarına bağlı olarak bir ciddî Hükümet Programı eleştirisi içinde bulunduğumuzun idraki ile çok önem verdiğimiz bu gübre ve traktör sorununa değinmekle ve bugünkü Hükümetin Programında yer alan bu politikaların gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, gerçekten bir ekonomi politikası olarak sürdürülüp sürdürülemeyeceği ve böyle bir politikanın uygulayıcısı Sayın Demirel’in bu politikalara inanır ve bu politikaları yürütür bir kişiliğe sahip olup olmadığını tespit zarureti ile bu pasajları okumak zorunluluğunu duyuyorum; sabrınızı tekrar tekrar

rica ederim ve aslında günün şartları elverişsiz dahi olsa, ciddi bir Hükümet Programı eleştirisinde ve bütün köylüsünü ilgilendiren bir konunun dile getirilmesinde bir memleket yararı da görüyoruz ve tekrar rica ederek bu konuyu nasıl gördüğümüzü, buna karşın Sayın Demirel'in bu politikayı yürütüp yürütemeyecek inançta olup olmadığını anlamanızı sağlamak için bu pasajları dile getirmeye çalışacağım.

Tarih içinde bu konuda bugünkü Hükümet Başkanı Sayın Demirel'in neler düşündüğünü, neye inanıp neye inanmadığını, bugünkü ucuzlatma vaadinin asıl amacının ne olduğunu veya olabileceğini yine zabıtlardan bazı bölümler okuyarak tespiti çalışalım.

Sayın Demirel, 10.11.1969 tarihli Millet Meclisi Tutanak Dergisinin 139'uncu sayfasında yazılı olduğu üzere şöyle buyurmuştur:

“Müsavi şartlar altında seçime gitmişiz, siz, bedeli Devlet Hazinesi tarafından ödenecek rey satın almaya kalkışmışsınız; Millet reddetmiş, bizim reyimiz satılık değil demiş. (*Adalet Partisi sıralarından “Bravo” sesleri*)

Yine Sayın Demirel, aynı derginin 155'nci ve 156'ncı sayfalarında “... Ama size şunu ifade edeyim: Bugün buğday mahsulünü, meselâ 88 kuruşa, Devlet dışarıdan 52 kuruşa buğday alıyor; Türk limanlarında CİF teslim 52 kuruş. Fiyat seviyelerini mütemadiyen yükseltmekle meseleyi halledemezsiniz. Türk ekonomisinin en mühim meselelerinden birisi, tarımdaki verim düşüklüğüdür. Tarımdaki verim düşüklüğünü halledemediğiniz takdirde biz, Türk ekonomisini sübvansiyonlarla yürütemeyiz. O zaman yatırımlara ayıracak paramız kalmaz. Pamuğu, 2,5 lira diyelim, Devlet hepsini alsın, satsın bunu 2 liradan, şu kadar milyon lira zarara girsin... Üzümlü, 227 kuruş, 250 kuruş, bu sene 255 kuruş; bunu koysun depoya... E, içinden çıkmaya imkân yok. Türkiye'nin tarımı, Türkiye'nin kaynaklarını yer, bitirir. O zaman mektebi neyle yapacaksınız, hastaneyi neyle yapacaksınız?

Muhterem milletvekilleri, Devletin bitmez, tükenmez hazineleri falan yok, hepsi bunların birbirine bağlı”

İşte Sayın Demirel'in, tarım üretimi ve tarım girdileri fiyatları konusundaki temel görüşleri.

Ne diyor Sayın Demirel? “Bu memleketin tarım ekonomisini sübvansiyonlarla idare etmeye kalkıştığınız takdirde, Devletin sahip olduğu bütün kaynakların o kesime akmasına meydan verirsiniz. Hal böyle olunca, yatırımların yapılmasına, kamu hizmetlerinin programda yazılı olduğu veçhile, gerçekleşmesine yetecek paranız kalmaz. Sübvansiyonlarla idare edilen bir tarım politikası izlemek, temelde yanlış bir politikadır” buyurmuşlar. Gerçekten doğru yanları ve yönleri var; ancak Türkiye'nin tarih içinde yaşadığı koşulların gereği, değişimin ve gelişimin zorunlu gereği, hatta sanayileşmenin kaçınılmaz kaynağı, tarımın sanayie kaynak aktarması süreci içine sokulması zorunludur ki, Türk tarım politikasının ve üretim politikalarının zaman içinde sübvansiyone edilmesi kaçınılmaz bir davranış halindedir. Bunun için her Hükümet, hangi yöne ne miktar sübvansiyon yapılması gerektiğini, o günün şartlarına uygun olarak bir politika şeklinde geliştirir, oluşturur.

Kimi, tarımsal ürün fiyatları taban fiyatlarının piyasa koşullarına uydurulması, üretim gereklerine uydurulması gibi bir politika izlenme zorunluğu hâsıl olur; kimi, tarım giderlerinin fiyatlarının ucuzlatılması veya daha kolay temini için bazı ekonomik araç ve gereçler kullanılır; ama şimdi Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti zamanında alınmış bir karar ile ağır sübvansiyonlarla belli düzeyde tutulan gübre fiyatlarının, dünya ekonomisinin içine düştüğü büyük bunalım nedeniyle, artık çözülemeyecek kadar yüksek ölçüde sübvansiyonu gerektiği bir dönemde, gübre fiyatlarının ayarlanması yoluna gidilmiş ve buna karşın, tarım ürünlerinin taban fiyatlarının piyasa koşullarına ve Türk çiftçisinin emeğinin değerlendirilmesi konusunda, Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümetinin temel görüşlerine uygun biçimde saptanmış.

Şimdi, Sayın Demirel'in oluşturduğu Koalisyon Hükümetinde ve onun programında yerini almış bulunan ve uyumlu, tutarlı bir ekonomi politikası aracı olmaktan çok, daha ziyade halkın daha ucuz tarımsal girdi temin edeceği zehabına kapılmasını yaratmaya yönelik bir politikayı; bir ekonomi politikası değil, bir seçim ekonomisi politikasını dile getirdiğini görmekle ve biraz evvel okuduğum inanışlarını size iletmekle, nasıl büyük bir çelişki içine düştüğünü ifade etmeye çalıştım ve şu hükme vardım:

Sayın Demirel'in yaşamı boyunca içinde bocaladığı çelişkiler, fikir istikrarsızlıkları ve tutarsızlıkları Türk halkı tarafından çok iyi bilindiği için, şimdi bel bağladığı ve gürültüyle ilân ettiği gübre fiyatlarını indirme vaadini de Türk halkı, samimiyezsiz ve inançsız bir aldatma taktiği olarak görüp, değerlendirecektir. Türk Milleti yine Demirel'in bir tarihte söylediği gibi, kendi çıkarları doğrultusunda olsa da, eğer işin içinde gerçekçilik yoksa, oy kaygıları varsa, böyle çıkarları büyük bir soylulukla reddetmesini bilir. Bir taraftan halkın gerçekçi olmayan vaadlere kanmayacağını, Devlet tarafından bedeli ödenecek rey satınalma çabalarını reddettiğini söyleyeceksiniz ve öte yandan tarımsal sübvansiyonları, başka yerlere gidecek hizmetleri kesme ve kısma hareketi olarak tanımlayacaksınız;

Ağır sübvansiyonlarla ekonominin sağlıklı olarak işlemeyeceğini iddia edeceksiniz;

Tarımsal sübvansiyonların yatırımlara ayrılacak para bırakmayacağını ileri süreceksiniz;

Tarım istihsaline yapılacak sübvansiyonlar, Türkiye'nin kaynaklarını yer, bitirir diyeceksiniz;

Mektebi, hastaneyi ne ile yapacaksınız diye soracaksınız;

Devletin, bitmez, tükenmez hazineleri yok diye bağıracaksınız;

Gübre fiyatlarının dünya ekonomik bunalımı nedeniyle hızlı ve yüksek bir artış kaydettiğini bilmeyeceksiniz veya bilip de bilmemezlikten geçeceksiniz;

Yeryüzünde gübre maddesinin tükenmek üzere bulunduğunu unutacaksınız;

Dünyada gübre tüketiminin geometrik diziyle arttığını görmeyeceksiniz;

- Yerli üretimin ihtiyaca cevap vermediğini görmeyeceksiniz;

Devlet bütçesinin 9 milyar açığı bulunduğunu unutacaksınız;

Savunma giderlerinin, Amerikan yardımının kesildiği bu dönemde bütçeye ne büyük ekler yükleyeceğini, gübre fiyatlarının Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti zamanında, Kıbrıs konjonktürü döneminde Kamu İktisadî Teşebbüslerinin verimli ve kârlı çalışması zorunluğu içinde ve tarım ürünlerine yapılan yüksek düzeyde taban fiyatı zamları ve politikasıyla uyumlu hale getirilerek tespit edileceğini bileceksiniz, göreceksiniz;

Bütün bunları, bir kalemde silip, atacaksınız ve henüz ne idüğü bilinmeyen bir gübre fiyatları politikası; yani beğenmediğiniz ağır sübvansiyon politikası izleyeceğinizi ilân ederek, milleti kandıracağım umuduna kapılacaksınız ve oy toplayacaksınız.

Bunun gerçekten olacağını sanıyorsanız; önce halkın, biraz evvel tutanaklardan okuduğum beyanlarınızı unuttuğunu ve böylece şimdiki sözlerinizi doğru olarak kabul edeceğini hayal etmeniz boş bir avuntudur. Türk halkı, içine düştüğünüz çelişkileri, samimiyezsizlikleri, yalnız gübre fiyatları vesilesiyle değil, önceki iktidarlarınız dönemindeki bir yığın samimiyezsizlikleriniz ve aldatmacalarınızla gayet iyi bilmektedir.

Sonra, öyle sanıyoruz ki, bu konuda biraz evvel gözlerinizin önüne serdiğim beyanlarınız, Türk çiftçisini derin ve ciddi bir kuşkuya düşürecek mahiyettedir.

Sübvansiyonla ekonomi idare olunmaz. Tarım ürünlerinin iç ve dış fiyatları arasındaki ilişkiye değin sözleriniz ve nihayet Devletin kaynaklarının sınırsız olmadığı yolundaki beyanlarımız, çiftçiyi şu haklı ve korkulu kuşkuya düşürecektir. Aca-ba bugün, bugünkü Demirel Hükümeti, geçmişte olduğu gibi, yıllarca tarım ürünleri fiyatlarının; özellikle buğday fiyatlarını yeniden “Yerinde say” politikasıyla mı yürütecektir, diye gerçekten haklı ve korkulu bir kuşkuya düşecektir.

“Gübre fiyatlarında yapılacak küçük oranlı bir indirimi, tarım ürünleri fiyatlarını artırmama bahanesi olarak mı kullanacaktır?” diye Türk halkı size soracaktır. Ve zannediyoruz ki, öyle de olacaktır.

Gübre fiyatları konusunda, bir de bugünkü Koalisyon ortaklarından Millî Selâmet Partisinin; gübre fiyatlarını bir ölçüde de olsa dünya fiyatlarıyla ayarlama zorunluluğunu Cumhuriyet Halk Partisi - Millî Selâmet Partisi Hükümeti gündemi haline getirdiği ve sahip oldukları Bakanlığın önerilerine uyararak bu ayarlamamanın yapıldığı gerçeği karşısında, bugünkü tutumunu nasıl izah edeceğini gerçekten merak etmekteyiz.

Bakınız; Millî Selâmet Partisinin Cumhuriyet Halk Partisi ile yaptığı Koalisyon da, bu Koalisyonda da Bakanı olan Sayın Asiltürk’ün bu kürsüden yaptığı ve gübre fiyatlarına değin beyanlarından bir bölümü yüksek takdirlerinize arz edeyim ve merakımızın doğruluğunu kanıtlayayım.

7.11.1974 günü Cumhuriyet Senatosu Birleşiminde Sayın Asiltürk “Gübre de, diğer birçok maddeler gibi, sübvansiyonla bütçeden desteklemek suretiyle fiyatı belirli seviyede tutulan bir maddedir. Şu anda gübrenin Millî Bütçemize yükü 2 milyar liradır. Gübre fiyatları dünyada çok büyük artış kaydetmiştir. Şimdi düşününüz, bir

Hükümet olarak belli dengeleri muhafaza etmek mecburiyetindesiniz. Elbet, bütün gücünüzü gübreyi sübvansiyone etmekte kullanırsanız, gübreyi 50 kuruşa satmak mümkündür; ancak, o zaman karşınıza şu soru çıkar: Kars'tan, Ardahan'dan, Hakkâri'den tutun da, Edirne'den Muğla'ya kadar milli hudutlarımız içinde yaşayan insanların verdiği vergilerle meydana gelen Milli Bütçeyi ne ölçüde gübre kullanan insanların hizmetine tahsis edeceksiniz? “Bu durumu çok ilginç ve çok ibret verici bulmuyor musunuz Sayın Senatörler? Şimdi, bu beyanla, bugünkü program madesi arasında derin zıtlığı ifade ve izah etmenin yükü, Hükümet içinde kime düşsektir, diye bir soru doğmuyor mu zihinlerinizde değerli arkadaşlarım?

Çok değerli Senatörler;

Programın 20'nci sayfasında; “Zirai vasıta ve teçhizat gibi önemli tarım girdilerinin bol vasıflı ve makûl fiyatlarla üretilip, köylümûze ulaştırılması öngörülmüş-tür” denilmektedir. Zaman içinde bu konuda da, traktör fiyatları sorunu konusunda da Sayın Demirel'in neler söylediğini yine kendi beyanlarına bakarak saptamaya çalışalım. Cumhuriyet Senatosu tutanaklarından okuyarak durumu takdirlerinize arz edeyim:

“Traktör fiyatlarındaki bu artış vergiden ileri geliyor. Büyük çiftçi traktör kullanıyor. Vergi almazsanız bu fiyatlar yine o seviyeye düşer. Bu, bir yandan büyük çiftçiye vergilendirme yoludur. Daha doğrusu, bir miktar varlıkla çiftçi traktör kullanıyor” buyurmuşlar.

Sayın Demirel'in temel düşüncesi ve uygulamaları bu esaslara dayandığına göre, bu kere çiftçiye ucuz traktör verileceğini vaat ederken acaba ne yapılacaktır? Demirel, traktör fiyatlarındaki artışları, traktör alan büyük çiftçiye yüklenen vergi olarak tanımlıyor; şimdi ucuz traktör ve teçhizat sağlanacağını söylediğine göre, vergiden vaz mı geçecektir? Böylece, çok eskiden beri uygulanagelen adaletsiz ve küçük çiftçiye ezen tarımsal araç - gereç edindirme politikasında, büyük çiftçi lehine bir gelişme, yeni bir atılım mı ortaya koyacaklardır? Bunu anlamak istemekteyiz.

Bilindiği gibi, ülkemizde çok eskiden beri süregelen tarımsal makineler edin-dirme politikası, son derece adaletsiz; güçlüyü ve çok topraklıyı Devlet eliyle daha güçlü yapan; güçsüz ve az topraklıyı güçlü kesimin sömürüsüne terkeden ve küçük çiftçi ürün maliyetlerini yükselten bir düzen içinde yürütülür. Bu düzen aynı zamanda Türkiye'nin toprak dağılımı ve tarımsal üretim yapısıyla da ağır bir çelişki halindedir.

Bütün resmî istatistikler, ülkemizde, 4 küsur milyon çiftçi ailesinin yaklaşık olarak yüzde 85'inin 1 ilâ 100 dönüm toprağı işlediğini gösterir. Bu işletmelerin yarısından fazlasının tapusuz mülk olarak kullanıldığı, yine aynı dokümanlarla saptanmıştır.

Böylece, tarım sektöründe toprak dağılımı ve üretim yöntemleri, tapulu ve tapusuz küçük çiftçi aile işletmeleri biçiminde şekillenmiştir.

Oysa, Devlet, banka - kredilerinden yararlanarak traktör ve teçhizat edinmesini kabul ettiği işletme sahiplerinin en az 200 dönüm tapulu toprağına sahip olmaları şartını aramaktadır. Demek ki, tapusuzların ve 200 dönümden aşağı toprak sahip-

lerinin traktör edinmeleri mümkün değildir. 200 dönümden fazla tapulu toprağa sahip olanlara Devlet kredisiyle traktör verilen bu ülkede, hayvanla tarım yapmanın çok pahalılaştığı ve zorlaştığı bir ortamda, küçük çiftçiyi göz göre göre traktör sahiplerinin sömürüsüne sevkeden bir Devlet yönetimi sürdürülüp gidiyor. Böylece, iki başlı çarpıklık, küçük çiftçinin daha da fakirleşmesi; buna karşın traktör sahibi çiftçinin, hem Devlet eliyle zenginleşmesi, hem de küçük çiftçiden ücret karşılığında yarar sağlamanın yolu açılmakla ikinci bir imkâna kavuşturulmuş oluyor. Bu yetmiyormuş gibi, şimdi bu düzen içinde traktör alan varlıklı toprak sahiplerinin daha az vergi vererek daha çok zenginleşmeleri yolu aranıyor demektir.

Bizim kanımıza göre, programda yer alan çeşitli konular arasında, tarım girdileri fiyatları ve özellikle traktörün ucuzlatılması vaadi, bu düzen içinde önemli bir aldatmacadır ve bozuk düzenin sürdürülme yollarından biridir.

Çok değerli Senatörler;

Kooperatifçiliği sosyalistlik sayan bir zihniyet zoruyla olacak ki, Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığının adından “Koperatifler”i çıkaran bir Hükümet, halkı aldatma yöntemlerinin en cüretli örneklerini vererek düzenlediği programıyla, Türk siyaset tarihine yeni bir sayfa açmakla ün kazanacaktır.

Bakanlıktan adını kaldır, sonra git coşkulu; fakat inançsız, süslü sözlerle kooperatifçiliğe çok, ama çok önem verileceğini yaz programına; bu yetmiyormuş gibi, önceleri köy ve köylü meselelerine olağanüstü önem verileceğini yaz ve sonlara doğru da, çok büyük bir cüret ve cesaretle, köklü bir düzen değişikliğini öngören bir siyasî partinin; Cumhuriyet Halk Partisinin Programının temelini teşkil eden “Kalkınma köylüden başlayacaktır” ana politikasına, demokratik sol dünya görüşüne ve anlayışına sahip çık ve onu programa koy...

Program sayfa 35, paragraf 7’de aynen: “Hükümetimiz, köye giden hizmetleri artıracak, kalkınmanın köyden başlamasına ve nimetlerin köye ulaşması zaruretime inanmış bir Hükümet olarak..” diye tavra sat... Olur ve akıl alır şey değil bu...

Cumhuriyet Halk Partisinin, 1973 seçim bildirgesi 25’nci sayfasında, “Kalkınma köylüden başlayacak” diye tam 20 kitap sayfası tutan koskoca bir dünya görüşüne ve düzen değişikliği politikasına, demokratik sol anlayışın özüne ve sözüne sahip çık... Gerçekten olur ve akıl alır şey değil bu.

Ne zahmet; oldu olacak, bari bütün bildirgemizi Hükümet Programı haline getirin de, özlediğiniz halk itibarını belki ancak böyle kazanabilirsiniz.

Programınız, tam karşıtı olduğunuz partinin, demokratik sol C.H.P.’nin düzen değişikliği programının, kıyısından köşesinden koparıp aktardığınız ve sizin çok sevdiğiniz - eski deyimle söyleyeyim mânâsını bilirsiniz - intihallerle dolu...

Bunu niçin ve nasıl yaptığınızı anlamaya imkân bulamadık. İntihale tevessül eyleyerek demokratik sol C.H.P.’nin dünya görüşlerini programınıza almakla, sağcılığınızı, muhafazakârlığınızı yitirmiş olmayacak mısınız? Sonra, çok korkar göründüğünüz, milleti de zorla korkutmaya çalıştığınız solculuk damgasını yemekten korkmuyor musunuz?

Bundan sonra meydanlarda, radyolarda, meclislerde C.H.P.'yi gözden düşürmek için, çokça başvurduğunuz solculuk suçlamalarını ne hakla, ne cesaretle yapacaksınız?

Bizim programımızın temel öğelerini şurasından - burasından aparıp kopardığınız ve bu malzemeyle çok zevksiz ve kişiliksiz bir Hükümet Programı derlemeye kalkışmanızı, sizin adınıza üzüntüyle karşıladığımızı Grupum adına belirtmek isterim.

Eğer, C.H.P.'si Programıyla, 1973 seçimlerinde sağladığı halk desteğini sağlama yoluna düştünüz ise, hemen haber vereyim ki, halk, üzerinize geçirdiğiniz bu iğreti elbisenin hakiki sahibini derhal tanır ve sizi 1973'ten çok daha feci biçimde cırılçıplak bırakır.

Değerli Senatörler;

Bir münasebetle yine bu kürsüden şöyle söylemiştik:

"A.P.'nin bu ülkenin ihtiyaçlarından ve gerçeklerinden özümlediği uyumlu ve tutarlı, kişilikli bir ekonomi politikası, bir sosyal politikası yok gibidir.

Buna karşın, olağanüstü bir ustalıkla geliştirdiği bir politika ekonomisi vardır.

A.P. için, seçim kazanmanın vabeste olduğu bütün tedbirlere, çarelere köken ve sistem ve sahip kuşkusu duymaksızın başvurma yegâne davranış biçimidir.

İşbirliklik açıkgozlük ve parti kanalıyla çıkar sağlamak iştahlarına seçim önceleleri iyiden iyiye kamçı vuran atılımlara girişmek, A.P.'nin canının altındaki huyudur.

Hatta, Devlet ve Hükümet hizmetlerini, kendisine oy verenlere ulufe gibi dağıtacağına, vermeyenleri, bu hizmet ve nimetlerden mahrum bırakacağını güçlü bir cüretle ve resmen söylemekten perva etmez. Hemen bütün seçimlerde A.P.'nin bu tür davranışlarına Türk toplumu defalarca şahit olmuştur"

Bunun böyle olduğunu iddia eden sade biz değiliz. Bugünkü Hükümet Koalisyonunu oluşturan C.G.P.'nin Sayın Genel Başkanı Prof. Feyzioğlu da A.P.'nin bu tutumundan çok aç bir dille şikâyetçi olmuştur.

Millet Meclisi tutanakları arasında bulunan 10.11.1969 günkü tutanak nüshasının 78'nci sayfasında, Sayın Başbakan Yardımcısı Feyzioğlu, bakınız neler söylemiştir.

Değerli Senatörler;

Sayın Feyzioğlu'nun çok eski bir bilim adamı ve siyaset adamı olarak, önemli siyasal sorunlara, kendi dünya görüşü açısından baktığını Türk toplumu gayet iyi bilir. Binaenaleyh, Sayın Feyzioğlu'nun, A.P.'nin seçimlerde oy toplamak için, Devlet ve Hükümet hizmetlerini A.P.'ye oy verenlere ibzal edeceğini, onlara ancak götürceğini, buna karşın, vermeyenlere de hizmet götürmemek ve Devlet nimetlerinden onları yararlandırmamak gibi bir tutum ve davranış içinde bulunduğunu çok veciz ve kendine özgü bir üslup ile dile getirdiği şu tutanak dergisindeki, şu sayfayı, eğer vaktinizi almak gibi bir durumla karşı karşıya bulunmasaydım okumak isterdim; ama merak edenlere gösterdiğim bu sayfayı okumalarını tavsiye ederim.

Sayın Feyzioğlu'nun da dediği gibi, A.P.'nin uyumlu - tutarlı bir ekonomi politikası yoktur. Buna karşın, çok iyi geliştirdiği bir politika ekonomisi, bir politika endüstrisi vardır.

Ve işte bu sözler, A.P.'nin seçim veya itibar kazanması uğruna tüm araçları, cinsini ve mezhebini ayırmaksızın kullanmayı mubah saydığını ve hatta Devlet ve Hükümet hizmetlerini dahi parti çıkarları yolunda pervasızca saçtığını kanıtlama bakımından çok önemli yargılardır.

Değerli Senatörler;

Sözlerimizin bu aşamasında belki akla şöyle bir soru gelebilir: Seçim mi var ki, A.P. ve Koalisyon Hükümeti böyle bir programı hazırlamıştır?

Lâfı uzatmadan hemen belirtelim ki, ülkemizde vaktinden evvel seçim, en ihtimalli olarak 1975 sonbaharında kaçınılmaz olabilir. Bu Koalisyon; tantanalı ve coşkulu programlar düzenleyen bu Koalisyonun 4 parti başının Hükümette yer almasını, kendi dışındakileri amansız biçimde suçlamasını, cepheler kurmasını vesaire, vesaire... Bunların hiçbirisi veya topu birden bir gerçeği, Türkiye'nin bugün içinde yaşadığı ve bu Hükümette içine düşeceği muhakkak olan çok zor koşulları ortadan kaldırmaz, aksine daha da ağırlaştırır.

Sayın Demirel oluşturduğu Komisyonu ile Hükümet bunalımını gidermeye muvaffak olduğunu ve sürekli bir Hükümet kurduğunu istediği kadar iddia ede dursun, inandırıcı olmayacağını kendisi de bilir sanıyoruz. Çünkü, zaman içinde Sayın Demirel, "Bir ülkenin parlamentosu memleket meselelerinin içinden çıkamaz duruma düşerse, o zaman yine millete rücu edilir. Millete rücu etmenin iki yolu vardır; bu yollardan birisi, bizim sistemimizde mevcut; seçim" dediğini, herkes, bizim yaptığımız gibi 13.3.1970 tarihli Senato Tutanak Dergisinin 338'nci sayfasını okursa görür ve anlar.

Aslında Hükümet Programı, sürekli bir icraat Hükümeti programı olmaktan çok, seçim beyannamesi havasına büründürülmüş bir aldatmacalar yığınıdır.

Saygıdeğer Senatörler;

Sözlerimin bu bölümünde programını müzakere ettiğimiz bu Koalisyonun yapısı üzerinde de bir nebze durma zorunluluğunu duyuyoruz. Bu bölümde Koalisyonun gerçek amacı ile ömrü konusunda sahip olduğumuz yargıları ve sonuçta varılacak noktanın, daha da ağırlaşmış bir bunalım olduğunu kanıtlamaya veya bu Hükümetten başka bir hükümete ülkenin muhtaç olduğu gerçeğini gözler önüne sermektir.

Öte yandan, Koalisyon ortaklarından Cumhuriyetçi Güven Partisinin Genel Başkanı Sayın Feyzioğlu'nun, Kıbrıs konusundan tutunuz da, huzur ve asayiş, gençlik hareketleri, Avrupa Ekonomik Topluluğu, malî politika, petrol sorunu hakkında Sayın Demirel'in sahip olduğu görüş ve anlayışlarıyla ebediyen bağdaşmaz bir kişiliğe sahip olduğu Meclis zabıtlarında yazılı beyanlarıyla sabittir. Güvenmediği ve inanmadığı için kıyasıya eleştirdiği bir kişiye, Sayın Demirel'e ülke sorunlarını nasıl teslim ettiğini anlamakta mazuruz. Yasama Meclisleri tutanaklarında bunların çok; ama çok ibret verici ilginç örnekleri vardır.

Çok değerli Senatörler;

Dün Mecliste yapılan müzakerelerde, özellikle Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsüyle, Koalisyon ortaklarından Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Alpaslan Türkeş arasında hüznün verici, kuşku ve endişe verici ve memleketin istikbali bakımından her Türk'ün yüreğini derinden sızlatıcı ve bu itibarla Cumhuriyet Halk Partisi olarak bizi ve bizim gibi düşünen milyonlarca Türk'ü aydınlatma, hareketlerimizi onlara izah etmek için o münakaşadan, o çatışmadan duyduğumuz teessürün gerçek nedenlerini ve hiç de haksız bulunmadığımızı kanıtlamak için, şimdi size elimde mevcut Meclis tutanaklarından okuyacağım Sayın Demirel'in geçmiş iktidarlara döneminde Başbakan bulunduğu zaman sebkettmiş olan bir beyanını ibret nazarlarınıza, dikkat nazarlarınıza sunmak istiyorum, beni bağışlamanızı rica ederim. Ve bunu okuduktan sonra Sayın Demirel'in dün Mecliste yaptığı konuşmalardan zaptedebildiğim kadarı aldığım notlar üzerine, cevap mahiyetinde arz edeceğim hususları da bu ibret verici pasajın okunmasından sonra dinlemek lütfunda bulunursanız gerçekten bizim Cumhuriyet Halk Partisi olarak Sayın Demirel'in tanımladığı gibi, ne sebeple bugünkü Hükümetle ciddi bir mücadele içinde bulunduğumuzu anlamamız mümkün olacaktır.

Bakınız Sayın üyeler, Türk Milletinin saygıdeğer üyeleri; Sayın Demirel, Cumhuriyet Senatosunun 11.11.1969 tarihli Birleşiminde şöyle bir beyanda bulunmuş; açık, seçik ve kesin bir beyanda bulunmuş. Tabii beyanın tümünü değil, gerektiği yeri okuyorum:

“Ayrıca, demokratik rejim, kendi kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunu göstermek mecburiyetindedir. Bir vehme kapılmaya lüzum yoktur. Bir anarşi korkusuna kapılmaya lüzum yoktur. O zaman Devlete inançsızlık, Devlet kuvvetlerine inançsızlık başlar. Ayrıca, milis teşkilâtı organize etmeye lüzum yoktur. 500 bin kişilik ordusu, 50 bin kişilik jandarması, 30 bin kişilik polisiyle Devletin göremediği bir işi, 400 kişilik komandosuyla bir siyasî parti mi görecektir? Kaldı ki bu, Partiler Kanununa aykırıdır” buyurmuşlar.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Altı da var, devamını da oku.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Şüphesiz var, şüphesiz var.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum, lütfen Sayın Bakan. Devam buyurun efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Şüphesiz var. Biz Sayın Öztürk, lütfederseniz “Lâ takrabüssalâte” deyip de, “ve ente sükkâra” demeyecek Müslümanlardan değiliz. Dini bütün insanlardanız, biliriz ayeti.

BAŞKAN — Genel Kurula hitap ediniz efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Altı da var; altı da var ve altı, bir sosyalist devletin kurulmasının bu memlekete getireceği felâketleri ve saire ve saireyi kapsıyor; ama...

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Doğru.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tamam; çok doğru, ancak bir sosyalist devletin bu ülkeye getireceği büyük zararları hakimane bir üslûpla ve bir öngörüyle zaman içinde dile getiren Sayın Demirel'in o sözleri, altı olan sözleri ne kadar doğru ise, üstte olan bu sözleri, adresine dosdoğru gönderilmiş; ismi, cismi, soyadı, oturduğu yer, eşkâli, dinî mezhebi, cinsi, cinsiyeti belirli sözlerinin anlamı yok mu? Bir daha mı okuyayım?

“Devletin göremediği bir işi 400 kişilik komandosuyla bir siyasî parti mi görecektir? Kaldı ki bu, Partiler Kanununa aykırıdır” demenin de doğruluğu yok mudur? Sosyalist devlet kurmanın zararlığı üzerine bina ettiğiniz fikir ve düşüncelerinizin doğruluğu vardır, mümkündür, onu kabul edebiliriz; ama bunun da doğruluğu yok mudur?

Şimdi, niçin bu konuda dün Millet Meclisinde hakikaten hüznü verici bir mücadelelin içine girildi?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Bunlar şartlanmış, değiştiremezsin.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, Sayın Feyyat...

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım;

Ülkede, Sayın Demirel'in dünkü beyanları arasında hepimizin işittiği bir büyük tehlikenin mevcut olduğu söylenmiştir ve dünyayı sarmakta olan büyük sol tehlikenin, giderek bu ülkeyi de, dibini boşaltmak suretiyle ele geçireceği kuşkusunu ve kaygusunu duydukları içindir ki, bu ülkede çok ciddî bir tehlikeyi önlemek için işbaşına geldiklerini beyan etmişlerdir. Bu mümkündür veya değildir; bunu kestirmek kolay da değildir. Hakikaten dünyayı saran büyük bir tehlike giderek, su taşkınında olduğu gibi, bu ülkenin topraklarına da yavaş yavaş yayılmakta ise veya böyle bir tehlikeyi bir inandasyon bir feyzan gibi görmek gerçekten doğru ise...

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sizce nasıldı, fikrinizi söyleyin o hususta.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ademoğlu, rica ediyorum efendim.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bu doğru ise, olabilir ve böyle bir tehlikenin önlenmesi yoluna gidilmesi düşünülüyorsa, o takdirde bu tehlikenin bir benzeri, hattâ çok daha ağırlı, hatta insanlık âleminde o söylenen tehlikeden hiç değilse eşit seviyede büyük facia, insanlık faciası tehlikesi şeklinde yaşanmış ve yaşanması için atılmalarda bulunan bir başka tehlikeye niye gözlerimizi kapayalım?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tarihi okuyun.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Komünizm bir tehliktir; sayılabilir, bu memlekete yayılabilir, mümkündür veya değildir; bunu bilemem. Fakat faşizm, anıyla sanıyla ve tarihte gördüğümüz gibi şimdi de bizim memleketimizde olduğu gibi, belli amaçlarla donatılmış ve ülkenin en dinamik güçlerinden yararlanmak suretiyle meydana getirilmiş ordumsu vurucu güçler

teşkilâtı, komandolar teşkilâtı ve bunların Türk gençleri üzerine, Türk halkı üzerine yaptığı saldırılar, büyük cinayetler ve giderek herkesi ve her şeyi hükümleri altına alma atılımları bir tehlike değil mi Sayın Demirel? Ve biz, böyle bir tehlikenin var olacağından kuşku ve korku içinde bulunduğunuz içindir ki; haklı bir kuşku içinde bulunduğunuz içindir ki, daha 1969 senesinde bu beyanlarınızla bu tehlikeye işaret etmiş olmuyor musunuz? Şimdi ne oldu? 1969'dan bu yana Türkiye'de faşizm tehlikesi veya faşizmi kaz adımlarla ülke içinde hemen her yerde canlandırmak isteyen, yerleştirmek isteyen komandolar ve teşkilâtı, onların ocakları ve onları besleyen bir parti ve onun başkanları veya yandaşları, zımmamdarları kalıktılar mı ortadan, yok mu oldu bu tehlike? Daha düne kadar bu tehlikenin Türkiye'ye ne büyük yaralar açtığına hepimiz şahit olmadık mı?

Bizim dediğimiz şey şu: Sizin de işaret ettiğiniz gibi, büyük bir tehlike olan faşizmin temel dayanağı olan ve Devletin üzerinde hâkimiyet kurduğu, tarihçe sabit olan bir örgütlenmenin var olup olmadığına, bugün artık inanıp inanmadığınızı sormaktan ibarettir. İnanmıyorsanız, size şunu söyleyeyim ki, Almanya'da, İtalya'da da ve diğer ülkelerde de tarih içinde faşizm tehlikesine inanmayan yöneticiler görülmüştür; ama şu da görülmüştür ki, o yöneticilerinin ihmali ve anlayış zarfları, o ülkenin milyonlarca insanını mahv ve perişan edecek, o ülkeleri dünya haritasından silecek ölçüde büyük tehlikelere duçar etmişlerdir. Bizim bu sözlerimizi, sizin ortaklarınız arasında anlayış farklılığı yaratmak maksadına matuf olarak kabul etmeyiniz, dün de onu öyle söylediğimizi sanıyorum, işittiğime göre de öyle oldu. Ama siz, meseleyi ortaklarınız arasında bir anlaşmazlık unsuru olacak korkusu ile örtmek istiyorsanız, ben sizin gibi kehanet imkânından veya yeteneğinden mahrum olduğum için söylemeyeceğim.

Bilesiniz ki, biz, bu tehlikenin tıpkı komünizm tehlikesi gibi veya diğer aşırı akımlar tehlikesi gibi bir âcil tehlike, bir korkunç tehlike ve Türkiye'nin bir daha; belki ne kadar dünyada var olacak ise, yakasını kurtaramayacağı bir belâyı uzmâ olduğu kanısındayız.

Bizim işaret ettiğimiz husus budur ve biz bunların ortadan kalkması halinde, sosyalistliğin gelmesine daha kolay imkân doğacak gibi bir içgüdü içinde de değiliz. Bu sosyalistlik, şunluk, bunluk; nasıl gelir, nasıl gider, bunları bir ülkenin tarihi içinde saptayabilecek güçte bir kişinin varlığı kolay kolay iddia edilemez. Bir memlekette neyin nasıl olacağı, istikbalin ne olacağı, bilinmesi çok zor bir şeydir. Ama bir şey vardır; memleketleri kaba kuvvetler, kanun dışı kuvvetler, hele kanun içi kuvvetlerle omuzdaşlık yapmak olanağı buldukları takdirde, şimdi bir meşruluk kazanma imkânına kavuştukları takdirde, ülkenin resmî kuvvetleri ile sırtısrıta, yanyana, omuzomuza dövüşme olanağı elde ettikleri zaman, sanıyorum ki, ilk tahrip edecekleri kurum veya kuvvet, Devletin meşru kuvvetleridir. Çünkü, tarihte bu kuvvetler resmî güçlerden yararlandığı ölçüde büyümüşler ve ama ilk yaptıkları şey, önce kendilerini doğuran (Sanıyorum hafızam beni doğrularsa) olanakları, ondan sonra da bütün Devlet Teşkilâtını eline geçirmişlerdir, parlamentoyu yok etmişlerdir. Binaenaleyh, biz tehlikenin; tarih içinde yaşanmış tehlikenin ve bugün Türkiye'de filhal mevcut tehlikenin varlığına işaret etmekten öteye bir hareket yapmış değiliz, yapmak niyetinde değiliz. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak

mücadelelerimizi, halktan aldığımız güçle, halkın bize verdiği destekle ve halkın istediği yönlerde geliştirir ve oluştururuz. Bizim bir özel korkumuz da yoktur. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak kendi partimizi değil, ülkenin bizi varlığını ve geleceğini korumak ve kollamakla yükümlü bir siyasal örgütüz. Endişemizin kaynağı budur. Yoksa, sizin ortaklarınız arasında, sizinle ortağınız arasında her hangi bir teşeddüt hâsılına uğraşmayız, buna tenezzül de etmeyiz çünkü. Biz, ortaklarınızla fikrî anlaşma içinde bulunduğunuzu iddia ettikten sonra, hiçbir itirazda bulunmayız. İtiraz ettiğimiz şey; şimdi sizin burada okuduğum gibi, belirttiğiniz ve fakat fikrî olmayan, etten kemikten yapılmış insan gücünden, komandodandır bizim endişemiz; yoksa fikirden değildir. Şimdi değerli arkadaşlarım;

Bu konuda ve bundan sonraki, gene müsamahanıza sığınarak yapacağım birkaç cümlelik konuşmada, Sayın Demirel'in dün Millet Meclisinde gayet veciz bir surette kendine özgü üslupla vaki beyanlarına; özellikle Cumhuriyet Halk Partisine yöneltmiş suçlamalarına kısa kısa, gücümün yettiği ölçüde cevap vereyim.

Yapıldığını zannetmemekle beraber. Sayın Demirel konuşmasının ilk cümlesi olarak “Şahsiyet yapıldı, bu Hükümet Program, müzakereleri sırasında” dedi. Şahsiyat yapıldı, iddiasında bulunan Sayın Demirel'in, kimin şahsiyatı ile uğraşıldığını ortaya koyması lâzımgelirdi. Her halde dünkü Hükümet Programı üzerindeki müzakereler sırasında parti grupları veya milletvekilleri tarafından dile getirilen birçok hususlar çok ciddi bir Devlet sorunu üzerine geliştirilmiş düşüncelerdir. Devlet sorununa ilişkin düşünce ve görüş beyan eden kişinin, Devlet sorununu, Devlet kudretini, Devlet varlığını yüklenmiş kişiye yönelttiği her tenkid, aslında Devlet meselesine yöneltmiş tenkittir, eleştiridir. Sayın Demirel, kendisini Başbakan olarak görmeye bizi haklı olarak sevk ederken, tutum ve davranışlarını, fikrî yapısını, geçmişteki icraatını, memleketi içine düşürdüğü durumları, güçlülüğünü, güçsüzlüğünü, politikalarının doğruluğunu veya eğriliğini dile getiren eleştiricilere çıkıp da, “Şahsiyat yaptınız” demeye hakkı nereden buluyor? Biz, Sayın Demirel'in yediği yemekle, oturduğu evle, giyindiği elbise ile uğraşmıyoruz ki; yüklendiği Devlet görevi ile iktidar yetkilerini kullanma yönü ile eleştirilerini yapıyoruz. Bu memlekette Sayın Demirel'in eleştirilerini yapmak, yalnız dünkü Mecliste olmuş bir hâdise diye sayılırsa, endişe duyulmayacak bir husustur.

Sayın Demirel'in kişiliği siyasal kişiliği, tutum ve davranışı, dünya görüşü, Devlet anlayışı, demokrasi anlayışı, kalkınma anlayışı üzerine yazılmış yüzlerce cilt kitap vardır. Hattâ Sayın Demirel'in bu siyasal kişiliği üzerine bina edilmiş partiler vardır Türkiye'de. Bir siyasî olgu haline gelmiştir Sayın Demirel'in kişiliği, bir içtimâî vakıa haline gelmiştir. Nasıl olur da, hükümet erkini yüklenmiş bir kişinin geçmiş politikalarından veya düşünce ve anlayışlarından şikâyet eden kimselere şahsiyatla uğraştınız eleştirisini yaparsınız? Çok eski bir kuraldır, “Demokrasi, biraz da liderler rejimidir” derler. “Devlet adamlarının da özel kişiliği önemsizdir, kale alınmaz, onunla uğraşılmaz” derler ve “Devlet adamlarının özel kişiliği diye bir sahaya sahip çıkmalarına hakları yoktur” derler. Öyleyse, şahsiyat yapıldığı iddiası, düpedüz bir surî mantık oyunudur. Her kim şu zamanda, Sayın Demirel'in Hükümet başı olduğu hengâmda; “Şu alanda uyguladığı politikalarla memleketi bu kadar

zarara sokmuştur; memleketi 1970'te %66,6 oranında bir devalüasyon girdabına, bataklığına sürmüştür" dediği zaman, onun kişiliği ile mi uğraşmış olur?

Dün, "Dört yıldan beri bu memlekette ekonomik hayat çığırından çıkmış, yerinden oynamıştır, her şey alabildiğine tahammül edilmez ölçülere varan fiyat artışlarına sahip olmuştur" diye buyurdular. Dört yıldan beri Sayın Demirel'in ve partisinin bu memlekette Yasama Meclislerinde, hatta Hükümetlerde yer almadığını, binaenaleyh, kendisinin bu dört yılda olanlardan sorumlu tutulamayacağını iddia etmeye dayanak, mantık nereden çıkıyor acaba?

Sayın Demirel ve partisi 1971 senesinde bir muhtıra ile iktidardan indirildiği zaman, belki kendisi Başbakan olmaktan bir süre uzak kaldı ama; işte karşımda şerefle mevkii almış Sayın Erim'in Hükümetinde en çok üyeyi bulunduran partinin başı değil miydi? Yine Sayın Demirel'in partisi, 1971 senesi 12 Martından 1973 Ekim seçimlerine kadar Millet Meclisinde ve Senatoda halen çoğunlukta, hatta kendisinin çok sevdiği çoğunlukta; 226 üzerinde bir çoğunlukta Yasama Meclislerine hâkim değil miydi?

Bu memlekette Sayın Demirel'in partisi ve onun mensupları milletvekilleri ve Senatörler eliyle Sayın Erim'in ve ondan sonra gelen hükümetlerin, 12 Martın da getirdiği şartlar içinde, yapılan bütün teşriî tasarruflarda damgası yok mudur?

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sizin de var, siz de rey verdiniz hepimiz beraber yaptık.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, lütfen

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Biz reformların ne anlama geldiğini ve nasıl yapılması lâzımgeldiğini bir sistem halinde geliştirmiş partiydik. Demirel'in iktidardan inmesinden biraz sonra Sayın Erim'in kurduğu birinci Hükümette "Reform Hükümeti olunacaktır" iddiasına karşın, Sayın Demirel'in beyanları işte çantamda mevcut...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ecevit'inkini de oku.

BAŞKAN — Sayın Ucuza, rica ediyorum efendim.

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Ona kürsüden sen cevap ver.

BAŞKAN — Sayın Barutçuoğlu, rica ediyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — "Bu memlekette reform yapılması diye bir ihtiyaç yoktur. Toprak düzeninde bir değişiklik istenirse (Tabii bu "Düzeni" kelimesini kullanmazlar) onun yapılacağı yer Meclistir ve bu "Reform" adıyla anılmaz, Toprak Islahatı Kanunu gibi yahut tarımsal üretimin ıslahatı gibi telâkki edilir" diyor.

Petrol alanında yapılması gereken reformdan bahseden Sayın Erim Hükümetinin programına karşın Sayın Demirel, "Petrol reformu diye bir reforma ihtiyaç yoktur, Petrol Kanunu yapılarak bu iş giderilir" demiştir ve 12 Mart zoruna bile karşı duracak güçte olduğu ve Meclislerde çoğunluğu elde tuttuğu için o petrol reformları, o toprak reformları, maalesef o zora karşı yine kendisinin mensubu olduğu partinin Yasama Meclisindeki güçleri yüzünden dediği gibi reform olmaktan

çıkarılmış, kanun değişiklikleri şeklinde ele alınmıştır. Sanıyorum hepimiz bugünleri yaşadık. Bunun böyle olduğunu; bilmem hangi beyanını söyleyerek değil, temel inancının böyle olduğunu bildiğimiz için ileri sürüyoruz ve diyoruz ki, dört yıldan beri bu memlekette olan her şeyin içinde Sayın Demirel ve partisinin herkesten çok payı vardır. Çünkü Yasama Meclislerinde, hakikaten 1973 Ekim seçimlerine kadar hâkim bulunmuştur. Kaldı ki, Sayın Demirel'in ve partisinin bu ülkede çok güçlü taraftarları vardır, çok güçlü destekleri vardır; Sayın Demirel ve partisinin en ziyade güç aldığı, kuvvet aldığı büyük sermaye çevreleri vardır, tekelci kapitalizm vardır; hatta onların uzantıları vardır.

Sayın Demirel dünkü konuşmasının bir yerinde, bizim aldığımız oyu küçümseyerek “%33 oy almışsınız efendiler. Hangi güçle bunu iktidar yapmaya çalkıyorsunuz?” diye buyurdular ve o %33 oyu pek küçümsediler. Oysa, tarih içinde yine zabıtlarda rast geldim; bir seçimde hangi parti daha ziyade oy almışsa, iktidara en yakın partinin o olduğunu kendileri beyan etmişler ve diğer partilerin de aldıkları oyları altalta koyup cemetmenin imkânı olmadığını beyan buyurmuşlar. (C.H.P. sıralarından “O, o zamandı” sesleri) O, o zamandı, bugün bu zaman. Şimdi değiştirdiler ama şunu söyleyeyim değerli arkadaşlarım; Demirel'in kendisinin 1973 seçimlerine Millet Meclisinde ve Senatoda mutlak çoğunluğu elde bulundurduğu halde ve o güçle gittiği bilinen bir gerçektir; ama nasıl döndüğü şimdi onun tarafından bilmesi lâzımgelen bir gerçektir. Nasıl gittiler, nasıl geldiler...

Cumhuriyet Halk Partisinin oyunun %33 olduğunu söylemekle Cumhuriyet Halk Partisini küçümsemeye olanak yoktur. Ama iktidar olarak, mutlak çoğunluğa sahip olarak seçime gidip de, çok küçülmüş olarak gelmenin asıl söylenmesi gerekir ve hele bunu, oyların bölünmesi hâdisesi diye anlatmaya kalkarsanız, iki temelli inancı sarsarsınız. Birisi, demokrasiye ve siyasal partiler demokrasisine inanmış olmazsınız. Nereden biliyorsunuz diğer partilerin sizin oylarınızı aldığını? Eğer diğer partiler sizin oyunuzu almışlarsa - öyle var sayalım, size inanalım - o takdirde sizin iktidarlarınız döneminde yaptıklarınızla beraber olmayan, mutabık olmayan milyonlarca vatandaş yaratmış olacaksınız ki, sizden kaçmışlar, uzaklaşmışlar ve size iktidarı tekrar kullanma yetkisi vermemişler.

Şimdi siz sanıyor musunuz ki, bundan sonra bu halk 1973'te size lâıyk gördüğü ve biçtiği değeri, şimdi bu kurduğunuz Koalisyon Hükümetiyle tekrar kazanacaksınız... Mümkün değil. Aslında bu oy bölünmesi, sizin de bildiğiniz gibi, Türkiye'nin oluşum sürecinde mutlaka geçilmesi gereken bir duraktır. Elbette Türkiye toplumunda sınıflar, sosyal sınıflar oluşuyor. Güçlü sermaye sınıflarının hemen yanında, onlar kadar güçlü emek sınıfları doğuyor, onlar arasındaki hizmetleri gören sınıflar doğuyor. Kasabalarda ve köylerde yaşayan büyük toprak ağaları veya eşraf ile sanayiciler arasında çatışma büyüyor. Büyük tüccar ile küçük tüccar, İstanbul tüccarı ile taşra tüccarı arasındaki çelişki, sınıfları doğuruyor ve sınıfların mücadelesini oluşturuyor ve sınıfların mücadelesinde en etkin araç olan siyasal partilerde yer alma süreci başlıyor. Türkiye oluşuyor, geliyor, değişiyor. Türkiye, yalnız Sayın Demirel'in ifade ettiği gibi, basit bir ekonomik ekspansiyon süreci içinde yaşamıyor; her insanıyla, her kesimdeki insanıyla yepyeni bir toplum hüviyetine bürünenin mücadelesini veriyor.

Şurası gelmişken söyleyeyim. Dünyada hiç bir kimsenin anlayamayacağı, ne kadar iddia ederseniz ediniz, nefesi en tesirli büyük din adamlarından, en usta konuşuculardan, en iyi televizyon veyahut radyo spikerlerinden veya yandaşlarınızdan yararlanmaya kalkarsanız kalkınız, o olanağı bulursanız bulunuz, programınızda yer almış şu gerçeği, şu maddeyi asla kimseye anlatamazsınız:

Sayın efendiler, siz programınızda ne buyuruyorsunuz: “İşçi ve işveren arasındaki mücadeleyi kaldıracğız. İşçi ve işvereni yan yana kardeşlik havası içinde yöneteceğız”

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Kavga içinde.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sonra da barış.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin lütfen.

C.H.P. GRUPU ADINA FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, İşçi - İşveren, sermaye - emek arasındaki ezeli çelişkiyi, zorunlu çelişkiyi, doğal, sosyal ve ekonomsal olayı tersine çevirmenin gücü şimdiye kadar hiç kimseye verilmemiş, hiç kimse kullanamamış bu gücü bunların yanyana bulunmasından ahenk doğmaz, bunların karşıt olmasından ahenk doğar. Buna, kusura bakmayın, “Dialektik düşünce” derler. Bunlar yanyana bulundukları zaman, Sayın Demirel’in de bir zamanlar dediğı gibi, “Cemedilmez unsurlar” olarak kalırlar ve hiçbir anlamı olmaz. Ekonomik ilerlemeyi, kalkınmayı ve insanın insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşam düzeyine ulaşmasını yok etmek isteyen herkes, ancak böyle bir avuntu içine girer. Yok eğer, ekonomik kalkınmayı, yücelmeyi ve yükselmeyi istiyorsa, hiç kimse emek - sermaye, işveren - işçi olgusunu ve karşıt denge içinde yaşamalarını ne garipser, ne bundan herhangi bir kuşkuyla düşer ve ne de bunu kaldıracğını vaat etmek gibi bir yavanlığın içine düşer.

Hiç kimse özgürlükçü demokratik düzen içinde hakların alınması için birbirleriyle boğaz boğaza gelmesini, silahla mücadele etmesini bu ülkede önermiyor. Türkiye’de hiçbir işçi kuruluşu; özellikle Türk İş, DİSK ve ne de başka işçi kuruluşları emek sahipleri işverenlerle silahlı çatışma suretiyle hak elde etme yoluna düştüklerini daha şimdiye kadar göstermediler, böyle bir olguya rastlanmadı.

Siz bu düzeni; işverenle işçi arasında toplu sözleşme, grev ve diğer uyuşma ve anlaşmalar düzenini nasıl olup da, ne vasıtaıyla, ne yaparak ve bunları yan yana getirerek hallededeceksiniz? Bu, doğrusu kimsenin anlayamayacağı bir şey olacaktır.

Sayın Demirel dün dediler ki. “Ben hiçbir partiden hüsnühal kâğıdı almak zorunda değilim” Gayet güzel. Oy almak zorunda olur insanlar da hüsnühal kâğıdı almak zorunda olmazlar; ama hüsnühal kâğıdı iyi olmayan insanlara da partilerin oy vermeyecekleri bellidir. Hele her partinin ve liderinin milletten bir hüsnühal kâğıdı alması gerektir. Eğer, millet bir partiye veya onun başına iyi hal kâğıdı vermemişse, onu Parlamento içinde şu veya bu tertiplerle sağlamaya çalışmanın olanağı belki bulunabilir; ama böyle bir tertibin ömrünün ne olacağını da o tertibe girenlerin kestirmesi gerekir.

Değerli arkadaşlarım;

Sizi fazlaca yordum ve üzdüm, bundan dolayı gerçekten saygı ile özür dilerim.

Hükümet Programı hakkında şimdilik söyleyeceğimiz bunlardan ibarettir. Önümüzdeki günlerde Hükümetin bu Programla bu ülkeye ve bu ülkenin özelliklerle dara düşmüş kesimlerine iyilikler getirmesini biz de temenni ederiz. Ne var ki, uzun yıllar tecrübe edilmiş bir yönetim biçimini, bir dünya görüşü uygulamasını, bu ülkede hakikaten harikalar yaratacak bir düzen saymak ve buna bel bağlamak, belki o düşüncede olanları avutur; ama Türk Milletini aldatamaz, kandıramaz ve Türk Milletinin çağın gerekleri ve gerçeklerinden özümlediği halkçı, devrimci demokratik sol Cumhuriyet Halk Partisi iktidarına bir an evvel kavuşmasına mani olamaz.

Saygılar sunarım. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Milli Birlik Grubu adına Sayın Muzaffer Yurdakuler, buyurunuz.

M.B. GRUPU ADINA MUZAFFER YURDAKULER (Tabii Üye)

Sayın Başkan, Sayın Senatörler, Hükümetin Sayın üyeleri;

Uzun zamandan beri devam eden siyasal bunalımın bir noktasında, 31 Mart 1975 günü Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Demirel tarafından kurulan ve Cephe Partilerinin oluşturduğu Koalisyon Hükümetinin Programı üzerinde Millî Birlik Grubunun görüşlerini sunmaya çalışacağım.

Sayın Senatörler;

Siyasal bunalımın başladığı nokta ve zaman hakkında çeşitli görüşler vardır. Bu çeşitli görüşlerin dayanağı olan uzun dönemlere ait iddiaları, toplumumuzun ekonomik, sosyal ve siyasal gelişme çizgisi üzerinde tarihin şaşmaz yargısına bırakarak, siyasal bunalımın yakın dönemde nerede başladığını saptamada bugün için yarar vardır.

Atatürk Devrimlerinin çağdaş uygarlık düzeyini amaçlayan boyutları içerisinde çok partili demokratik rejim, halka dönük tek dereceli seçimlerin dinamizmi, 1961 Anayasasının geniş, ilerici ve özgürlükçü ortamı, toplum gelişmemizin nirengi noktalarını teşkil etmişlerdir. Bu nirengi noktalarını aşan Türk toplumu, artan nüfusu, değişen üretici ve tüketici niteliğiyle planlı kalkınma dönemine girildikten sonra hızla büyüyen bir ekonomik yapıya ulaştı.

Genişleyen ekonominin sosyal adalet içinde toplumsal refaha dönüşmesini amaçlayan sosyo-ekonomik politikaların uygulanmasını öneren 1961 Anayasası, bu amacın demokratik rejim içerisinde oluşturulması için özgürlük ortamına büyük önem vermiştir. Özgürlük ortamı korunarak, büyüyen ekonominin ve değişen toplumun çarkları bir ahenk içinde birbirine uydurulacaktı. Son 10 yılda uygulanan politikalar bu uyumu sağlayamamıştır. Yanlış ekonomik görüşlerle kalkınma planları sosyal amaçlarından saptırılmıştır. Hatalı toplumsal görüşlerle, özgürlükler giderek zedelenmiş ve toplumsal yapının sağlıklı biçimde gelişmesi önlenmiştir.

İşte, bütün bu dayanışmaların sonucu olarak, sosyal ve ekonomik çalkantılar siyasal banalım halinde toplumu etkisi akma almıştır. Bize gere, battalı politik görüşleriyle iktidarlar, siyasal bunalımın hazırlayıcısı ve sürdürücüsü olmuşlardır. Çünkü aynı tutum ve davranışlarda ısrar edilmesi, giderek yoğunlaşan 12 Mart öncesi bunalımını getirmiştir.

14 Ekim 1973 seçimleri rejim bunalımını önlemiş, fakat siyasal bunalımı giderememiştir. Grupumuzun görüşü odur ki, siyasal bunalımdan çıkış Anayasayı, toplumun gereksinmelerine uygulama olanağı bulabilecek bir kadronun iktidarıyla mümkün olacaktır.

Bu arada, geçiş döneminin çeşitli aşamalarında, demokrasinin vazgeçilmez unsurları siyasal partilere düşen görevler de vardır. Bu görevlerin başında, Anayasal düzenimizin gereği olan parlamenter sistemin parlamentoya dayalı hükümetini kurmak gelir. 1973 seçimlerinden sonra bu konuda maalesef iyi örnekler verilememiştir.

Sayın Senatörler;

Siyasal partilerin başta gelen görevi, seçim sonunda herhangi bir partinin tek başına iktidarı elde edememesi halinde, parlamenter sistemin gereği olan Meclislere dayalı hükümeti kurmaktır. Siyasal partilerin başta gelen görevleri arasındadır. Siyasal partilerin farklı görüş ve programlara sahip olmaları, onları bu görevden alıkoyamaz. Çünkü, siyasal yatırım ve çıkar düşüncesi, sosyo-ekonomik görüşlerdeki ayrıcalıklar, kişiliklere dayalı iddialar, partilere ortak hükümeti kurmamak için mazeret olmamalıdır. Aksi halde toplumumuzun, demokrasinin vazgeçilmezlerine ve bizzat rejime olan inançları sarsılır. Sonunda parlamentoya dayalılığın dışında örneklerle ve başka türlü rejim modellerine özentiler artar.

Sayın Senatörler;

1973 seçimlerinden sonra C.H.P. ve M.S.P. Koalisyonunun oluşturduğu Sayın Ecevit Hükümeti 4 aya yakın bir sürede kurulabilmiştir. Bu Hükümetin 17 Eylül 1974'te istifasıyla başlayan hükümet bunalımı 6,5 ay sürmüş, bizce olumlu sayılmayan aşamalardan geçerek 4 partinin cephe oluşturması ve bağımsızların destek umudu ile bugünkü duruma gelinmiştir.

Hükümetin genel hatlarıyla dünya barışını hedef tutan karşılıklı çıkarlara dayatmak kayıt ve şartı ile bütün ülkelerle iyi ilişkiler kurma, Avrupa'daki barışın kuvvetlendirilmesi için Avrupa Güvenlik İşbirliği Konferansına katılma konusundaki politikasını olumlu karşılarız.

Komşularımızla, bu arada Sovyetler Birliği ile izlenen iyi komşuluk karşılıklı saygı ve anlayış içinde olumlu gelişmeler kayıt eden politikaları, İran ve Pakistan'la olan ve kısmen de anlaşmalardan doğan iyi ilişki ve işbirliğinin devam ve geliştirilmesini, Arap ülkeleri ile olan dış ilişkilerimizin geliştirileceğini memnuniyetle karşılarken, dost ve kardeş İran'ın yıllarca önce Türkiye'den geçirmeyi planladığı tabii gaz boru hattının hâlâ bir anlaşma ile realize edilmemiş olmasına bir mana veremiyoruz. Bu arada hemen hemen bütün Balkan Devletleri ile yapılan karşılıklı vize anlaşmalarının, Avrupa ile aramızda köprü vazifesi gören Bulgaristan ile yapılmamış olmasını eksiklik saymaktayız. Bir an önce gerçekleştirilmelidir.

Sayın Senatörler;

Türkiye, Kıbrıs Barış Harekâtından sonra Orta Doğu Ülkelerinde saygınlık kazanmıştır. İzlenen bu kişilikli ve bağımsız dış politikanın Sayın Demirel Hükümeti-

tince de sürdürüleceğini ve Üçüncü Dünya Devletleriyle de siyasî, ticarî, iktisadî ve kültürel ilişkilerin geliştirileceğinden memnunluk duyuyoruz.

Bugünkü ortam, Türkiye'nin bütün komşularıyla olduğu gibi, Çin Halk Cumhuriyetiyle de daha sıkı ilişkiler kurmasına elverişlidir. Büyük bir gelişme içinde bulunduğu bilinen ve bir milyara yakın nüfuslu bu ülke ile ticarî ve iktisadî ilişkilerin geliştirilmesinin her iki ülkenin de yararına olacağı inancındayız.

Hükümet Programında, Kıbrıs'ta iki cemaat arasında tutarlı, geçerli ve devamlı bir barışın ve beraber yaşamanın, iki bölgeyi bağımsız bir federal sistemle mümkün olabileceği ifade edilmektedir ki, bu husus Millî Selâmet Partisinin dışında bütün partilerin ve bağımsızların benimsediği bir çözüm yolu idi. Bugün Hükümet ortağı bu partinin de, bu ilkeyi benimsemiş olması sevindiricidir.

Kıbrıslı soydaşlarımızın yıllar boyu süren kanlı ve ıstıraplı yaşamı, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Barış Harekatiyle gerçekleştirdiği fiilî durumla huzur ve teminata kavuşmuştur.

Hükümetten, coğrafi temele dayalı federal sistemin gerçekleştirilmesi için gerekli gayretleri beklemekteyiz.

1922 yılında, Ege sularında boğulduğunu sandığımız Megalo İdea'dan vaz geçmeyen, Batının ve bugünde özellikle, Amerika'nın şımarık çocuğu Yunanistan hariç olmak üzere, bütün komşularımızla karşılıklı çıkar ve saygı sınırları içinde, dost olma, Türk Hükümetlerinin ortak dış politika ilkesi haline gelmiştir.

Yunanistan'ın kara sularının sınırlarını genişletme gayretleri, Ege kıta sahanlığı ve Ege Denizi hava sahasının kontrolü konularındaki; anlaşılması mümkün olmayan tutumu ile andlaşmaları hiçe sayarak, kıyılarımızın bir uzantısı olan adaları silahlandırma teşebbüsleri, Batı Trakya Türklerine uyguladığı gayri insanî ve onları göçe zorlayıcı politikalara, artık "Dur" demenin zamanı geldiği inancındayız.

Batının ve Amerika'nın devamlı olarak silahlandığı Yunanistan'ın sorumlu ağızlarından sık sık savrulan savaş tehditlerine kulaklarımızı tıkayamayız. Kendilerine, hak ettikleri ve lâıyk oldukları cevap gecikmeden verilmeli ve haklarımızın savunucusu olduğumuz da fiilen gösterilmelidir.

Sayın Senatörler;

Programda, dış politikaya ağırlık verilen konulardan diğer biri de, Amerika Birleşik Devletleriyle olan ilişkilerdir. Hükümet gayet haklı olarak, Amerikan Hükümetiyle, Kongresinin politikalarını değil, Amerika'nın fiiliyata intikal etmiş olan uygulamasını esas kabul etmiştir.

Amerika'nın fiiliyata intikal eden bu davranışını dostça bir politika olduğu söylenemez. Bu sebeple Hükümet tevekkül içinde Amerikan Kongresinin karar değiştirmesini beklememelidir.

Baskı yoluyla, Türk Milletinden bir şey koparmanın mümkün olamayacağını ifade eden Hükümetin, karşılıklı yardım anlaşmasını tek taraflı olarak bozan ve ancak muhasım devletlere uygulanan silah ambargosunu 5 Şubat tarihinden beri Türkiye'ye karşı devam ettiren ABD'ne verilecek cevabı da, sözden ibaret kalma-

malıdır. Yardımın kesilmesinden ve ambargonun uygulanmaya başlamasından itibaren iki ayı aşkın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, bu güne kadar alınamayan karşı tedbirlerin, Hükümetçe en kısa zamanda alınacağından emin olmak isteriz.

Dış politika konusundaki görüşlerimize son vermeden önce, Uluslararası Petrol Ajansı'na da kısaca değinmek isteriz.

Zengin kapitalist ülkelerin petrol üreten az gelişmiş ülkelere karşı teşkil etmiş oldukları ve gereğinde bu ülkelere silahlı müdahale dahil, her türlü müeyyideleri uygulamayı amaç edinen Uluslararası Petrol Ajansı'na, kendisi de az gelişmiş bir ülke olan ve hammadde kaynakları oldukça zengin bulunan Türkiye'nin katılmasına bir anlam veremiyoruz. Kaldı ki, bu Ajans'ta 151 oydan (4) oya sahip olan Türkiye'nin burada faal bir rol oynaması da mümkün değildir. Hükümetin bu konuyu daha gerçekçi bir açıdan değerlendireceğine inanmak isteriz.

Sayın Senatörler;

Müttefiki tarafından kendisine silah ambargosu uygulanan, buna karşılık NATO entegrasyonundan ayrılmış olan Yunanistan'ı durmaksızın her türlü silah, araç ve gereçle donatan ABD ve Batı ülkelerinin bu tutumu karşısında Hükümetin, Silahlı Kuvvetlerimizin en modern silah, araç ve gereçlerle donatılması konusunda hiçbir fedakârlıktan kaçınılmayacağına ilişkin kararını haklı ve yerinde bulmaktayız. Ancak, harp sanayiini geliştirerek silah satıcısı durumuna gelmiş ülkelerin sayısının sınırlı olduğu ve bunların büyük kısmının da bize karşı ambargo uyguladığı, buna karşılık Yunanlılara silah satışı anlaşması ile bağlı oldukları gözden uzak tutulmamalı ve Türk Silahlı Kuvvetleri, nereden olursa olsun, en modern silahlar satın alınarak donatılmalıdır.

1963 yılından beri Grupumuza karşı yöneltilen itham ve eleştirilere rağmen, üzerinde ısrarla durduğumuz ve büyük ölçüde kendi öz kaynaklarına ve güçlerine dayalı ulusal bir ordunun zaruretinin Hükümet Programında yer alışı bizi memnun etmiştir.

Sayın Senatörler;

Kurulması düşünülen harp sanayii, elbette ki tek başına bir sanayi değildir. Bu sanayinin pazarı, Türk Silahlı Kuvvetleriyle, olanak bulunursa, bazı gelişmekte olan ülkeler olacaktır. Başta motor, demir-çelik, kimya, elektronik ve benzeri sanayi kollarından oluşturulacak olan harp sanayiinin, hiç kuşkusuz Devlet eliyle kurulup yönetilmesinde zaruret vardır.

Sayın Senatörler;

Programdaki sosyal ve ekonomik konulara gelince:

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli yoksul zümreleri ve yurdun gelişmeye muhtaç bölgelerini yararlandırmak için gereken adımları atmak ilkesi, yeni olmasa bile, üzerinde durulduğunu görmek sevindiricidir.

Türkiye'de işsizlik ve gelir dağılımındaki dengesizlik, sosyal barışı tehdit eden ciddi sebeplerdir. Çağdaş anlayış, kalkınmanın nimetlerinden herkesi zaman ge-

çirmeden faydalandırmayı gerektirmektedir. Bu da, ancak Devlet eliyle uygulanan politikalar sayesinde mümkün olur.

Sayın Senatörler;

Doğu ve Güneydoğu illerimizin özel planlar hazırlanarak kalkındırılmasına hız verilmesinin öncelik taşımasını olumlu karşılamaktayız.

Doğunun ve Güneydoğunun eski halini bilenler, bu bölgeleri yakında ziyaret etmişlerse, son 15 yılda bu bölgelerin çehresinin büyük ölçüde değişmiş olduğunu görmüşlerdir.

Planlı dönemde, bu bölgelerin kalkınması için bütçelerden büyük paralar harcanmış; yol, su, elektrik, okul, bölge yatılı okulları yapılmış, sağlık işlerinin sosyalizasyonu ile ilgili götürülen hizmetler yanında büyük yatırımlara yönelinmiş, sınıf alanda da Devlet elinden geleni esirgememiştir. Planların tetkiki bu bölgelere yapılan yatırımların küçümsenmeyecek ölçüde olduğunu ispatlamaktadır. Ancak, yine de yeterli değildir.

Bütün özendirici ve teşvik edici tedbirlere rağmen, özel sektör bu bölgelere bilinen sebeplerle yatırım yapmamıştır. Bu hal Hükümetin Programda bu bölgelerin kalkındırılması için uygulayacağını vaat ettiği (Özel Kalkındırma Planlarının) ancak Devlet eliyle uygulanması gereğini zorunlu kılmaktadır. Bu kararı Hükümetten beklemekteyiz.

Sayın Senatörler;

Muhtaç durumdaki yaşlı yurttaşların, kimsesiz çocukların, sakatların, Devlet himayesine alınması bu güne kadar gecikmiş sosyal bir politikanın tatbiki olacaktır.

Grupumuz bu konuları daha ayrıntılı olarak inceleyen, koruma ve himaye tedbirlerini bir bütünlük içinde mütalaa edecek olan kanun tasarılarına destek olacaktır.

Sayın Senatörler;

Türk ekonomisinde daha fazla görmezlikten gelinemeyecek konular vardır. Bunlardan biri, özel sektör ile kamu sektörü arasındaki ücret dengesizliğidir.

Kamu sektöründe, idarenin israfçı, istikrarsız ve verim azlığına rağmen, çok defa yetenekli idarecileri tutamayacak bir ücret politikası uyguladığı açıktır.

Bugün Devlette yetişmiş kimseler çok farklı ücretler yüzünden özel sektör tarafından transfer edilmektedir. Buna karşılık, kamu sektöründe işçinin çeşitli toplu sözleşmelerle elde ettiği imkânlar karşısında Devlet memurunun durumu, son katsayıya rağmen çok geride kalmıştır. Ne gariptir ki; son zamanlarda işçiler, memurların bu yoldaki haklarını savunmak ihtiyacını duymuşlardır. İşçilerin haklarını toplu sözleşmelerle almış olmalarına sevinmekteyiz. Ancak, önemli olan, işveren kurumların verimli çalışma yollarını bularak toplu sözleşme farklarını ortak kamu fonlarından ödeme zorunluluğunu önlemeleridir.

Sayın Senatörler;

Türkiye’de hiç şüphe edilmemelidir ki; en önemli sosyo-ekonomik konu, işsizliktir; yani istihdam açığıdır. Ondan sonra da, üretim yetersizliği gelmektedir. Bun-

ları elbette ki kısa vadede halletmek mümkün değildir; fakat alınacak ekonomik tedbirlerle yatırımları hızlandırmak, her olanağı yatırımlara yöneltmek, geciktirici her engeli aşmak Hükümetin başlıca görevi olmalıdır.

Bunlara işaret ettikten sonra, ülkemizin yaşam düzeyi ve içinde bulunduğu koşullar dikkatte tutulursa, üretim toplumu olmamız zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkar. Bu zorunluğa rağmen, kısa sayılabilecek sürelerle bir emekliler toplumu yaratmak, çalışma sürelerini kısıtlamak, bir başka deyişle, ülkemizde ciddi bir üretim toplumu olmadan tüketim toplumu düzenini kurmak, onun politikasını istemek veya uygulamaya koymak, muhakkak ki Türk ekonomisinin gücü dışında kalır. Bunu Hükümetin dikkatine sunmak isterim.

Sayın Senatörler;

Türk toplumunun sağlıklı bir sanayi toplumu olabilmelinin ilk şartı sanayi ortamının yaratılmasıdır. Planın ve 1975 İcra Programının öngördüğü gibi Türk sanayiinin kalkınması büyük sanayi projeleriyle gerçekleşecektir. Bunlar da her yönüyle Devlet eliyle düzenlenmesi gereken projelerdir. Enerji, demir-çelik, çeşitli metalürji, elektronik, motor, otomotiv, yeni şeker fabrikaları, gübre sanayiidir.

Burada bir gerçek daha var; siyasi istikrar sağlanmadıkça ve hükümetler bu konulara sahip çıkmadıkça, büyük sorumlukları gerektiren büyük projelerin yatırıma dönüştürülmesi mümkün değildir.

Kamu sektörü yatırımlarına ayrılan fonların yetersizliği ve enflasyon etkisi ile bu fonların uygulamada çok yetersiz kalmaları, fizikî gerçekleştirmelerin plan hedeflerinin gerisine düşmelerine neden olmaktadır. Son Bütçe müzakerelerinde yaptığımız konuşmalarda 1974 yılı yatırımlarının 1973 yılı yatırımlarının hemen hemen yarısı düzeyinde kaldığını ve 1974 yılında kamu yatırımları %80 oranında gerçekleşirken, özel sektör yatırımlarının %122 ile hedefini aştığını belirtmiştik. Bunun sonucu olarak, istihdam baskısı artmış ve işsizler ordusu 1.760.000 kişiye ulaşmıştır.

Yatırımları gereksiz şekilde güçleştiren ve geciktiren engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılması, yeni yatırımların teşvik edilmesi, yarım kalmış yatırımların tamamlanması ve hem üretim artışının sağlanmasına çalışılmalıdır.

Genç Libya Devleti ile yapıları anlaşma, bize yeni yatırım ve istihdam olanakları hazırlamıştır. Değerlendirilip, sahip çıkılacağından şüphe etmiyoruz. Ayrıca Sayın İrmak Hükümeti Dışişleri Bakanının gezisi ile bir potansiyel olanak daha elde edilmiştir. Bu da, İran'ın Türkiye ile yapacağı ihracat ve ithalat imkânlarını kolaylaştırıp, hızlandıracak olan ulaşım tesisleridir. Limanların geliştirilmesi, yeni yollarla İran'a bağlanması Türkiye'de yeni yatırım ve istihdam imkânları yaratacaktır.

Belli kaynak ve mihrakların Türk parasını devalüasyon tartışmalarına sürüklemek istedikleri bir ortamda yeni ve büyük döviz olanakları yaratacak bu projelere gereken önem verilmelidir. Kaldı ki, bu projelerin finansmanı İran Hükümetince garanti edilmektedir. Bu ve benzeri yatırım olanakları için ciddi ve atak girişimlerde bulunmak zorunludur ve ortam da hazırdır.

Sanayi ile ilgili genel ilkelerden sonra, Türk ekonomisinin 1975 baharında ciddi ve somut meseleleri olduğu bilinmektedir. Bunlardan en önemlisi, depolamak

için bile yer bulunmayan ve büyük paraların bağlanmış olduğu, pamuk stokunun satılması ve süratle paraya çevrilmesi yollarının aranmasıdır.

Pamuktan ve pamuklu mamuller ihracından gelecek takriben 500 milyon dolar civarında döviz Türkiye ekonomisinin ihtiyacı aşıkârdır. Türk Çimento Sanayii büyük bir stok baskısı altındadır. Devamlı ve istikrarlı bir ihraç politikasının gereğinin kavranmış olduğunu ümid ederiz.

Ucuz ithal edildiği için üretilme yerine, gereksiz yere büyük ölçüde demir ithal edilmekte ve böylece büyük stoklar birikmektedir. Konunun üzerine ciddiyetle eğilmelidir.

Şeker fiyatları arttıktan sonra şeker sıkıntısı ortadan kalkmıştır. Ancak, dünya şeker krizi nedeniyle ihracı çok kârlı hale gelen, kolay ve hızla büyütülme olanağı bulunan pancar üretiminde geç kalındığı ve şeker sanayiinin vaktinde büyütülemediği gerçeği bütün çıplaklığı ile meydana çıkmıştır.

Sunî gübre üretiminin, planın gerisinde kaldığı ve çok pahalılaşan dünya fosfat fiyatlarının sunî gübre fiyatlarını etkilediği ve tarım ürünleri girdilerinin önemli ölçüde arttığı bir gerçektir. Hükümet, sunî gübre fiyatlarını indireceğini açıklamıştır. Bunu, biz de canı gönülden isteriz, Ancak, ekonomik politika bir bütünlük içinde incelendiğinde, desteklenen fiyat politikasını karşılamak için bütçeden ayrılması gereken fonların önemli ölçüde arttığı ve yatırımları olumsuz yönde etkilediği gerçeği de, dikkatten uzak tutulmamalıdır.

Sayın Senatörler;

Enerji kıtlığı, üretim artışında yeterli hızın sağlanamaması ve proje hatalarından doğan arızalar, tesisleri işletecek personel mevcudunun yetersizliği ve işbaşında bulundurulmayışı Türk sanayiinde önemli verim düşmelerine yol açmıştır.

Yarattığı güncel sıkıntılar ne olursa olsun, uzun vadeli planlama ve yatırım olarak enerji politikası Hükümetten büyük gayretler istemektedir.

Gecikmiş ihaleler, atom enerjisi meseleleri, devamlı ve iradeli takipçiler beklemektedir.

Nükleer santrallerin inşaatına hız ve önem verilmesi, İran tabii gaz boru hattına sahip çıkılması, petrol arama ve üretme çabalarının artırılması, gerçekten zorunludur. Irak tabii gaz boru hattının gerçekleştirilmesi de çok yararlı olacaktır.

Sayın Senatörler;

Deniz ulaştırması, gemi yapımı ve sanayi ve deniz ticareti ile ilgili konularda geç kalınmış olduğu meydandadır. Bu konuların tetkiki ve planlanması için daha fazla zaman kaybedilmemelidir.

Türk ağır sanayiinin, yatırım malları üreten temel sanayi kurma olanaklarını da dikkate alarak geliştirilmesi çok isabetli olacaktır. Ortaya yeni çıkan dış politika koşulları, yıllardan beri savunduğumuz millî ordu ve onun dayanacağı gereksinimleri elle tutulur hale getirmiştir. Yapabileceğimiz, rantabilitesi olan klasik silah ve araçları en kısa zamanda üretmeliyiz. Esasen geleneğimiz ve birçok da olanaklarımız var.

Sayın Senatörler;

Planlı dönemde ekonominin temel şartlarından biri, istikrar içinde büyümesi idi; fakat son senelerde tam bir istikrarsızlık içine düşüldüğü de malumdur. Kanaatimiz odur ki, ekonomide istikrar şartlarını sağlayabilmek büyük başarı olacaktır. Bu sebeple, Hükümetin programında önemle üzerinde durduğu (Ekonomide istikrar sağlanması) enflasyonla tutarlı bir mücadele, spekülâtif kazançların ekonomiye verdiği zararları önlemek, Türk parasının iç ve dış değerini korumak gibi hedeflerinin başarılı olmasını temenni ederiz.

Sayın Senatörler;

Dış ticaret bütçesindeki ekonomiye olumsuz etki yapacak şekilde artan dış ticaret imkânlarının 2 sene gibi kısa bir sürede harcanması ve bugün yine Türk ekonomisini bir dış ticaret çıkmazı ile karşı karşıya bırakmış olması, geçmiş hükümetler için talihsizliktir.

Dış ticaretin, tatminkâr gelişme hudutları içinde seyretmesi için, birçok olanakların bulunduğundan da şüphe etmiyoruz. Bir bütünlük içinde alınacak tedbirlerin ve birleştirilecek gayretlerin olumlu sonuçlar sağlayacağına ve maksatlı olarak yürütülen devalüasyon tartışmalarına son vereceğine inanıyoruz.

Son geçici hükümetler, vergi sistemimizi geliştirecek ve hattâ zorunlu hale gelen düzeltme tedbirlerini bile Meclislere getirememiştir. Vergilerimizin, ekonomiye ayak uyduran mükelleflerin ve bir kısım zümrelerin lehine, tabîî olarak bazılarının da aleyhine, yeni hükümlerle yenilenmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Çok temenni ederiz ki, Hükümet mahdut gelirli ücret ve maaş alanlar aleyhine işleyen bu kanunları en kısa zamanda düzeltmek imkân ve gücünü bulsun.

Sayın Senatörler;

Türk ekonomik kalkınmasında sanayi ve tarımın dışında, nispi bir yeri de olsa, turizm üzerinde programa kaydedilen hususlar gerçeklerin ifadesidir. Geçmiş hükümetler de buna benzer hükümleri benimsemişlerdi; fakat turizm tedbirleri ve verilen kredilerin mahalline sarf edilip edilmediğinin araştırılmaması, özellikle Hükümet içinde ciddi, tutarlı ve takip gerektiren koordinasyon tedbirleri alınamadığı için, uygulamada başarısızlıklarla karşılaşmıştır. Gerçekte turizmde bir potansiyel vardır ve olumlu sonuçlar alınabilir.

Sayın Senatörler;

Tarım ürünlerinin ihraç pazarlarında önemli fiyat artışlarının olduğu bir dönemde karşılaştığımız üretim sıkıntısı, sadece tesadüf veya talihsizlik değildir. Uzun vadeli çalışma ve yatırımlarda geç kalınmış, böylece 3'ncü 5 Yıllık Plan stratejisi de şüpheli bir duruma düşmüştür. Bugün zorunlu olan ihtiyaç maddelerimiz için büyük döviz kayıplarını da göze alarak stok yapma yoluna gidilmesi kısa vadeli tedbirlerdir. Plan ve politikanın, ekonominin yeni ihtiyaçlarına olanak sağlaması yönünde düzeltilmesi gerekir.

Gıda maddelerini ithal etmekten kurtulmak için, sulamada büyük aşama yapılmalı, tarım girdileri ucuzlatılmalı, teknoloji etkili hale getirilmelidir.

Sayın Senatörler;

Tarım ve toprak reformunun ilk uygulanması için Pilot bölge olarak seçilen Urfa'da elde edilecek tecrübelerin değerlendirilmesinin, diğer illerimizde yapılacak uygulamaları süratlendirme bakımından çok önem taşımakta olduğuna kaaniiz. Reformun başarısının bu ilk uygulama ile çok yakından ilgili olacağına da işaret etmek isteriz.

Tarım ve orman işçilerinin sigorta kapsamına alınacağı vaadini memnuniyetle karşılamaktayız. Bunu oluşturan yasaları bekliyoruz.

Ticaret Bakanlığından, Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına yeni devredilen üç büyük işletme, bu Bakanlığı daha etkin ve güçlü bir hale getirecektir. Ancak, tarım ve gıda politikasını parasal yönden destekleyen Ziraat Bankasının Ticaret Bakanlığında bırakılma gerekçesini anlayamadık.

Sayın Senatörler;

Toplumsal ortak varlığı telâkki edilmesi gereken her türlü kredi imkânlarından faydalananlar, elde ettikleri faydanın, hiç değilse vergisini tam vermek zorunda bırakılmalıdırlar. Kredi kullanma ve vergi verme arasında bir ilişki, organik bağ veya fonksiyonel bir ilişki mutlak sağlanmalı, idare bunun takipçisi olmalıdır.

Sayın Senatörler;

Hükümet Programında millî eğitim ile ilgili konulara, genel olarak manevî ve ahlâkî plâtfomda değinilmiştir. Eğitim sorunlarına Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planındaki ilkeler ve amaçlar yönünden bakmak yerine, manevî ve ahlâkî açıdan bakılması tercih edilmiştir. Eğitim sorunlarına bu türlü eğilim, sağ kanat politikacıları için bir siyasî tercih meselesidir. Oysa, eğitim konusu içerisinde, manevî ve ahlâkî değerlerle birlikte, büyük önem taşıyan nitelik ve nicelik faktörleri de söz konusudur. Kalkınma planlarının bilimsel yaklaşım biçimi, sorunlara doğru eğilimlenin en tutarlı yoludur. Bu bakımdan, Hükümet Programında millî eğitim konularının ele alınış tarzı bu tutarlıktan yoksundur.

Bununla beraber, fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması için, öğrenci burslarının miktar ve sayı itibariyle çoğaltılacağı, parasız yatılı öğrenci sayısının, kredi ve yurt olanaklarının artırılacağı, üniversiteye hazırlık kurslarının açılacağı, meslek okullarının ikinci döneminden mezun olanların üniversite ve yüksek okulların giriş imtihanlarına katılmalarının sağlanacağı, üretime dönük meslekî ve teknik liselerin giderek çoğaltılacağı, okullarda kitap enflasyonuna ve ders kitapları ile ilgili ticarî istismarlara son verileceği gibi olumlu, toplumsal ihtiyaçlara uygun ilkelere yer ve ağırlık verilmesini memnunnlukla karşılarız. Üniversite girişinde merkezî seçme ve yerleştirme sınavlarından önce, üniversite hazırlık kursları açılması ve bu kurslarda büyük merkezlerdeki öğretmenlerden faydalanan yerinde bir tedbirdir; fakat bundan daha iyisi, gerice yörelerdeki lise ve dengi okulların öğretmen boşluklarının doldurulmasıdır.

Millî eğitimde ahlâk derslerinin daha da geliştirileceği ve bu dersleri öncelikle, İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam-Hatip Okulları mezunlarının okutacağı hükmünü yersiz bulmaktayız. Önce, ahlâkın ne olduğunu ve ne olmadığını

ğını en iyi bilenlerin, din adamlarının inhisarına alınması görüşüne karşıyız. Eğer, okutulacak dersin ismi “Ahlâk” yerine, “Din Eğitimi” olacaksa, o zaman önerilen fikrin yanındayız; fakat bir toplumda ahlâkın sadece dinî telkinlerle geliştirileceği fikrine katılmıyoruz. Dinî telkinler, dinî kurallar, iyi ahlâklı olmayı amaçlar, ancak, bu amacı elde etmeye tek başına yetmezler. Kaldı ki, bugün uygulanan müfredat programlarına göre adının pekâlâ, “Sosyal Bilgiler, Psikoloji, Sosyoloji, ya da Yurttaşlık, Vatandaşlık” isimlerinden birinin verilmesi mümkün olan bu derse, “Ahlâk” isminin verilmesini sakıncalı bulmaktayız.

Millî eğitimimiz, örgün ve yaygın eğitim bütünü içerisinde, eğitim-üretim ilişkisinin kurulduğu, eğitim kurumlarının yurt düzeyine fonksiyonel ve dengeli dağılımının sağlandığı, fırsat eşitliğine açık bir sistemin gerçekleştirildiği bir düzeye ulaşmayı sağlayacak amaca yöneltilmelidir. Örgün eğitim sistemi, ekonomik ve sosyal yapının gereklerine uygun, dinamik koşullara ve değişmelere açık bulundurulmalıdır. Yaygın eğitim sistemi ise, örgün eğitimin eksikliklerini giderecek, üretim sürecine geçenleri gerekli bilgi ve beceri ile donatıp, insangücünün verimliliğini yükseltecek bir düzeye ulaştırılmalıdır.

Sayın Senatörler;

Bugüne kadar hiçbir hükümet programında yer almayan biçimde, dil devrimine karşı kullanılan ifadeyi çok yadırgadık. Ancak, ne kadar karşı çıkılırsa çıkılsın, Atatürk devrimlerinin bir ögesi olan dil devrimini önlemeye hiçbir hükümet gücü yetmeyecektir.

Sayın Senatörler;

Konuşmamıza başlarken belirttiğimiz gibi, sermaye yanlısı partilerden oluşan ve kalkınmayı özel sektör öncülüğünde planlayan bir hükümetin, devlet olanaklarını kullanarak bir sanayici sınıf yaratması doğaldır. Batı ülkeleri, kendi insanlarıyla, sömürge insan ve her türlü kaynaklarını insafsızca sömürerek bir sermaye sınıfı yaratmış ve bu sınıf öncülüğünde kalkınmalarını yapmışlardır. Türkiye’nin ne büyük sermayedarı ve ne de sömürgesi vardır. Kalkınmak için gerekli sermaye, ancak kendi insanından, diğer bir deyimle, sermayenin belirli ellerde toplanmasını sağlamak üzere kamu giderlerini işçi ve köylü ile dar gelirliyle yükleyerek, sermayeci sınıfı da teşvik tedbirleri ve vergi indirimleri uygulamalarıyla gözetmek ve yaratmak zorunluğu aşıkârdır. Böyle bir kalkınma felsefesini benimsemiş bir hükümetin, beş yıllık planlarda da ifadesini bulduğu gibi, evvelâ kalkınmayı gerçekleştirmesi, ondan sonra da sosyal adalete yönelmesi aynı şekilde doğaldır.

Böyle bir kalkınma politikası benimsemiş hükümetlerin, gerçek anlamda sosyal güvenlik tedbirleri getirmesi; işçi, topraksız köylü ve dar gelirliyle, küçük esnafın yaşama düzeylerini iyiye doğru götürecektir iktisadî ve sosyal politikalar izlemesi mümkün değildir. Konuya bu açıdan bakıldığında, her ne kadar Programda aksi vaat edilmiş ise de, bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da âdil ve dengeli bir fiyat politikasının uygulanması ve sosyal refahın yaygın hale getirilmesini mümkün görmüyoruz.

Takip edilegelmekte olan, üretken olmayan ve istihdam yaratmayan ekonomik politikalar sonucu, bugün Türkiye, ürettiğinden fazla tüketen ve yaratılan istihdam

sahasından fazla çoğalan bir ülke halindedir. Halen işsiz sayısı 1 milyon 760 bin civarında olup, ihraç edilen işgüçlerinin başlayan dönüşleri ve tüketim toplumunun ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş bir sanayinin bulunmayışı, artan nüfusa istihdam yaratmadığından bu miktar daha da artacaktır. Her türlü sosyal patlamalara müsait olan bu kitlenin, işsizlik sigortası ihdas edilerek bir ölçüde tatmin edilmeleri gereğine önemle işaret etmek isteriz.

Son yıllarda, toplu sözleşmelerdeki anlaşmazlıklardan doğan grevlerin bir ölçüde azalması ve işçilerin aşırı ücret taleplerinde bulunmalarını önlemek ve çalıştıkları işyerlerini kendi malları gibi kabul etmeleri için, işçilerin işyeri yönetimine katılmalarında yarar görmektediriz. Ayrıca, kurulacak fabrika ve emsali yatırımlara işçilerimizin hissedar olmasına olanak sağlayacak hazırlıkların bir an evvel realize edilmesini beklemekteyiz.

Tarım alanında çalışan ve çoğu mevsimlik işçi niteliğini taşıyan yüz binlerce tarım işçisi, en küçük bir sosyal güvenlikten yoksundur. Bunların çalıştırılma fiyatları ve hakları, sendikalaşmadıkları için, müeyyidelere de bağlanmış değildir. Bütün eski hükümetlerin programlarında yer alan ve fakat bir türlü gerçekleştirilemeyen Tarım İş Kanununun, Hükümet Programında tarım ve orman işçilerini sigorta kapsamına almak suretiyle gerçekleştirileceği vaadini bir taahhüt telâkki ediyoruz.

Sayın Senatörler;

Programda, sağlık sigorta sisteminin gerçekleştirileceği belirtilmektedir. Türkiye’de, gelir dağılımının korkunç bir dengesizlik içinde olduğu ve bir köylü ailesinin yılda eline geçen paranın hiç denecek kadar az olduğu gözönünde tutulur ve nüfusun yüzde 70’inin böyle bir gelir düzeyine sahip kırsal bölgelerde yaşadığı hesaba katılırsa, sağlık sigorta uygulamasının olanak dışı bulunduğu tahmin edilebilir. Bir kamu hizmeti ve bir anlamda da yatırım olan sağlık hizmetlerinin, genel bütçeden karşılanması ve programda da belirtildiği üzere, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi çalışmalarına hız verilmek ve bu hizmetin gelişmesini önleyen engelleri kaldırmak suretiyle yürütülmesinin, Türkiye gerçeklerine daha uygun düşeceği kanısını taşımaktayız.

Sayın Senatörler;

Ülkemizde yeteri kadar sanat okulu ve enstitüleri açılmadığından, bir çok aile de, gelir adaletindeki dengesizlikten ötürü, çocuklarını okullara gönderememişlerdir. Bu sebeple, küçük esnaf, büyük ölçüde çırak ve kalfalardan yararlanmaktadır. Ancak; çırak, kalfa ve ustalar kanunu çıkmadığından; bunların çalışma hayatları teminat altına alınamamıştır. Ücretleri de işverenin insafına bırakılmıştır. Hemen bütün hükümetlerin programlarında yer almasına rağmen, çıkarılamayan bu kanunun, programda vaat edildiği üzere, çıkarılmasını beklemekteyiz.

Sayın Irmak Hükümeti zamanında kurulan Sosyal Güvenlik Bakanlığının aynen muhafazasından ve bu Bakanlığın bütün sosyal güvenlik kurumlarını bünyesinde toplarken, kuruluş hedefleri istikametinde geliştirileceği vaadinden memnuluk duyduk.

Sayın Senatörler;

Koalisyonu oluşturan siyasi partiler bir süre önce Cephe Birliği kurmuşlar, adına da “Milliyetçi Cephe” demişlerdir. Halk toplulukları arasında cepheleştirmek, muhasamatın ve düşman kamplara ayrılmanın bir işareti sayılmak gerekir. Bunun ötesinde, bir kısım partilerin “Milliyetçilik” gibi kutsal bir tanımın etrafında toplanmaları; daha ilk anda, kendi toplulukları dışında kalanların milliyetçi olmadıklarını ima eden bir ithamı beraberinde getirmiştir. Türkiye’de hiç kimse, hiçbir siyasi teşekkül; milliyetçi olmanın, bu niteliği taşımanın dışında kalamaz, böyle bir ithamın altında bırakılmaya razı olamaz.

Türk toplumunun gelişme çizgisi ve tarihî gelişimi içinde belirgin nirengi noktaları; neyin, ne gibi tutum ve davranışların Türk halkı için milliyetçilik sayılabileceğini tayin etmiştir. Yakın tarihimizde zulme karşı yürütülen hürriyet mücadeleleri, meşrutiyet hareketleri, Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Mustafa Kemal, Çanakkale - Sakarya - Dumlupınar, Kemalist Devrimler, Laik Cumhuriyet İlkeleri, Sosyal ve Hukuk Devleti kavramları, bu kavram ve amaçlara yönelik mücadeleler Türk milliyetçiliğinin belirgin nirengi noktalarıdır. Tarihî gelişimin bu belirgin nirengi noktalarından geçen çizginin dışında kalanlar; kuşkusuz, Türk milliyetçisi sayılamazlar. Mustafa Kemal’in karşısına Ulu Hakanı çıkaranlar milliyetçi sayılamazlar. Kemalist ilkeler doğrultusunda uluslaşmak, Türkleşmek ve millileşmekten rahatsız olarak, bunun karşısına ümmetçi bir felsefe ile safsatının saltanatını kurmaya çalışanlar, milliyetçi sayılamazlar. Politikanın tavanında ve üst yapısında sağ ve sol çatışmasını komünistlik - faşistlik ithamlarına dönüştürenler ve bu politik kavgayı tabanda, toplumun alt kesitlerinde mezhep kavgasına çevirenler, asla milliyetçi sayılamazlar. Yeraltı ve yerüstü servetlerimizi dışa karşı koruyamayanlar ulusal ekonominin toplum yararına geliştirilmesine öncelik tanımayanlar, kişisel ve zümre çıkarlarını her şeyin üstünde tutanlar milliyetçi sayılamazlar.

Atatürk döneminde milliyetçilik kavramının belirli bir anlamı vardır. Ulusal kurtuluş ve ulusal kurtuluştan toplumsal devrimlere geçiş temeli, milliyetçi görüştü. Ulusal kurtuluştaki emperyalizme ve dış sömürüye karşı Türk toplumunun bağımsızlığı ve özgürlüğü elde edilmişti. Toplumsal devrimlerle de, halkın mutluluğuna engel olan nedenlerin yok edilmesine çalışılmıştı. Ulusal kurtuluştaki milliyetçilik, “İstiklâl” anlamına geliyordu. Daha sonra Atatürk’ün elinde milliyetçilik, devrimlerin gereğesi oldu.

Bundan yıllarca önce, Avrupa’da burjuvazinin karşısında halk hareketleri gelişirken, Batı politik literatüründe “Millî Cephe, Halk Cephesi” gibi ayrımlar vardı; fakat o günden bu yana dünya o kadar değişti ki bu ayrımlar ve kavramlar eskidi. Bugün milliyetçilik bayrağı, burjuvazinin elinden halkın eline geçmiştir. Çağın milliyetçilik anlayışı, dünyanın her yerinde aynı kavram ve biçimde görülmektedir. Bu anlayışın yanında, bizim için en geçerli olan anlayış, Anayasamızın başlangıç bölümünde ifadesini bulan tanımlamadır. Bunun dışındaki milliyetçilik anlayışı bizce geçersizdir, abestir, batıldır, barışçı değildir, bölücüdür.

Sayın Senatörler, Dört partiden kurulan ve güvenini bağımsızlarla, yan tutan bağımsızlara bağlayan Sayın Demirel’in kurmuş olduğu Hükümet, şüphesiz ki Anayasa sınırları içinde oluşturulmuştur. Bu Hükümeti, ne 12 Mart sonrası kurulan ve

görünüşte Meclislere dayalı, gerçekte nereye ve kimlere dayalı olduğu kamuoyunca hâlâ bilinmeyen Hükümetlere ve ne de gerek kuruluş ve gerek destek bakımından Meclislere dayanmayan Sayın Irmak Hükümetine benzetmek mümkün değildir.

Hükümette görev alan partiler, siyasal inanç bakımından partiler yelpazesinde en sağ uçtan, ortanın sağına kadar yayılmış bulanmaktadırlar.

Bir icraat hükümeti olarak kurulduğu ifade edilen bu çeşitli renklerden oluşan Hükümetin, Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasî, iktisadî, sosyal ve kültürel bunalımları ve ağırlığı gittikçe artan dış sorun ve ilişkilerimizi göğüsleyebileceğine ve üstesinden geleceğine inanmıyoruz. Kaldı ki, Hükümeti kuran dört partinin Millet Meclisindeki üye sayısı 226'nın altındadır.

Bağımsızlarla, yan tutan bağımsızların Hükümeti destekleme konusunda kamuoyuna intikal etmiş hiçbir vaat ve taahhütleri olmadığı gibi, Hükümette de temsil edilmemiş bulunmaları; bunların desteğini açıkta bırakmakta ve bu hali ile Hükümet, bir azınlık hükümeti durumuna düşmektedir. Bu hal, Hükümetin uzun ömürlü bir icra hükümeti olmasını güçleştiren etkenlerden bir diğeridir.

Sayın Senatörler;

İç politikamızda ve yönetimde yıllarca sürdürülen yanlış uygulamalar, yasa dışı davranışlar, partizan tutumlar, halkımızda giderek biriken tedirginlikler yaratmıştır. Yönetenler ve yönetilenler arasında karşılıklı itimat ve saygınlık azalmıştır.

Yönetilenlerde kendilerine karşı tarafsız davranılmadığı, yasa dışı davranışlara maruz kalacakları inancı yaygınlaştıkça, hak ve adalet duygulan azalmaktadır. Hak ve adalet duyguları sarsılan bir toplumun suç işkine eğilimi artmaktadır. Yönetenlerin bu konudaki başlıca görevi, toplumda suç işleme eğilimini tahrik edecek davranışlardan kaçınmaktır. Her türlü olay karşısında yasaların tarafsızlıkla ve tam uygulanması, toplumdaki hak ve adalet duygusunun korunmasını, yücelmesini sağlamaktır. Sağlıklı bir toplum yapısının oluşturulmasının ilk koşulu budur. Geçmiş uygulamalar sağlıklı bir toplum yapısının oluşmasını geciktirmiş ve engellemiştir.

Bu nedenle, toplumumuz bugün huzur ve barış özlemi içerisinde. Siyasal görüş ayrılıklarının, kanaat ve düşüncede anlayış farklarının müsamaha ile karşılanmaması; huzur ve barışın bozulmasına ve kutuplaşmalara yol açmaktadır. Toplumu kutuplaştırmakta siyasal çıkar görenlerin huzursuzluğun sorumlusu, olduğunu ilân etmek isteriz.

Her ileri hareketi, toplumun yücelmesini amaçlayan her yeni hareketi komünizm sayanlar ile samimî dindarları, gelenek ve göreneklerine bağlı olanları geri sayanlar ve bu yolda tahrikte bulunanlar, kamuoyunu yanıltanlar, huzur ve barışı bozmakta en büyük etkindirler. Siyasî iktidarlar ve yöneticiler bu konularda uyanık ve çok tarafsız durmalıdırlar.

Sayın Senatörler;

12 Mart öncesinin hatalı uygulamaları, gençlik hareketlerine karşı tarafsız davranılmamış olması, bunalımı patlama noktasına kadar getirmiştir. 12 Mart döneminde de, olaylara tek yönlü bakılmış olması, hatta bir tarafın korunması bugünkü saldırıların ve kanlı olayların nedeni olmuştur.

Bugün Devlet örgütlerinden daha fazla istihbarat gücüne sahip olduklarını iddia edenlerin, güvenlik kuvvetlerinden daha güçlü koruma ve yıldırma olanağına sahip bulunduklarını söyleyenlerin, şehirlerarası otobüs işletmeleri ile bir yerden, diğer bir yere saldırgan kuvvetleri kaydıranların cesaretleri nereden gelmektedir? Bunların, Devlet kuvvetlerinin yerini ve görevini teslim alma iddiasında oldukları açıkça görülmektedir.

Bu yasa dışı örgütlerin Devletin güvenliğini tehdit eder bir duruma gelme istidadında olduklarını belirtmekte yarar görüyoruz.

Sayın Senatörler;

Hükümet Programında demokratik düşünce ve inanç özgürlüğü çerçevesinde sürekli eğitimden yararlanılmasının sadece din görevlilerine tanınmış olmasını oldukça garip bir tutum olarak mütalâa etmekteyiz. Oysa bugün, Türk toplumunun vardığı aşamada fikir özgürlüğü, demokratik, yasanım en önemli sorunu olarak görülmektedir. Bu özgürlüğün, özellikle din görevlileri konusunda ele alınması koalisyon ortaklarının temel eğilimini ümit kırıcı biçimde yansıtmaktadır.

Komünizmle mücadele amacı ardında, cephe partilerinin demokratik hakların kısıtlanması yolundaki gayretleri, eğer yürütülmek istenirse, bunun toplumu çok şiddetli bunalımlara sürükleyeceğini söylemek kehanet olmayacaktır.

Şu nokta ayrıca bilinmelidir ki, demokratik rejimin kaderiyle ilgili olmayanlar her türlü aşırılıkları yapmaktan kaçınmayacaklardır. 12 Mart döneminin tadı damagında kalanlar bu özlemlerinden vazgeçmeyeceklerdir.

Sayın Senatörler;

Sözlerimin sonuna gelmiş bulunuyorum. Hükümet, aşırı bir iyimserlikle aylardan beri süregelen bunalımın sona erdiğine, siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel hayatta yeni bir dönemin başlayacağını beyan ederek, ülkede huzur, yönetimde tarafsızlık, birlik ve beraberlik, çalışma hayatında barış, anarşiye son verme, fikir ve inanç hürriyetini korumayı vaat etmektedir. Şimdiye kadar birçok hükümet programlarında ifade edilen bu gibi söz ve vaatlerin uygulama alanına konulamaması, her seferinde ümitlerin biraz daha yitirilmesine sebep olmuştur.

Her ne kadar Programda “Bu dönem Anayasamızda ifadesini bulan birleştirici, toplayıcı ve yükseltici bir milliyetçilik ve millî beraberlik anlayışının Devlet yöneticilerine hâkim olduğu bir dönem olacaktır” deniliyorsa da, Milliyetçi Cephenin oluşturulmasından bu yana, yurt sathında ve gençlik arasında başlayan çatışma ve kanlı olaylar bu görüşü gölgelemektedir. Bu kanaatimizi doğrulayan bir olay da, daha dün Millet Meclisi müzakerelerinde ortaya çıkmıştır. Resmî bir ağız, Millet Meclisi kürsüsünden, “Komando” yahut “Bozkurt” denilen kişilerin “Devlet kuvvetleriyle el ele ve onlara yardımcı bir görevi yaptıkları ve yapacaklarını” söylemek suretiyle, Devlet güvenlik kuvvetleri dışında ve bir partiye mensup örgütlenmiş bir kuvvetin mevcut olduğunu açıklamıştır ki bu da Programdaki “Bu dönem, anarşinin, iç kavga ve kışkırtıcılığın himaye görmediği bir dönem olacaktır” ifadesiyle çelişki halindedir.

Sayın, Senatörler;

Programda belirtilen görüşlerin samimiyetine inanmak isteriz. Ancak, yukarıda açıkladığımız nedenler ve özellikle, görüş tarzları birbirinden çok ayrı partilerden oluşan bu Hükümetin Parlamentodan uzun süre yeterli bir destek sağlamaması olasılığı karşısında Programında vaat ettiklerini gerçekleştirme olanağını bulacağını tahmin etmiyoruz.

Sözlerimi bitirirken Millî Birlik Grubu adına hepinize saygılar sunarım. (C.H.P. M.B.G. ve Kontenjan Grubu sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Başbakan Yardımcısı Sayın Alparslan Türkeş şahsınıza düşünmediğiniz fikir ve fiillerin isnat edilerek sataşıldığı iddiasıyla Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsünün bu konudaki fikirlerine cevap vermek üzere söz istemiş bulunuyorsunuz. Sadece sataşılan konulara münhasır ve onunla sınırlı olmak üzere buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Cumhuriyet Halk Partisinin Senato Grubunun Sayın sözcüsü konuşmalarında, şahsen beni ve partimi faşist olmakla ve faşizmin de komünizm gibi bir tehlike olduğunu ileri sürerek, “Komünizme karşı tedbirden bahsediyorsunuz; fakat bu partiyi de koalisyona, yanınıza aldınız, bu tehlikeyi hiç görmüyorsunuz” mealinde fikirler ileriye sürmüştür, Bu arada, bizim partimizin gençlik kollarını da kastederek, komandoların, düşünceden mahrum et ve kemik insan olduğunu, bunların tehlike teşkil ettiğini beyan etmiştir.

Görüşlerini cevaplandırmadan önce, önemli bir hususu Yüce Senatoya belirtmeyi yararlı görüyorum. Dün akşam Millet Meclisinde konuşan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsünün üslubuna göre, bugün Senatoda konuşan Sayın Sözcüsünün üslubu arasında büyük fark göze çarpmıştır. Senatodaki sözcünün üslubu, hakikaten nezaket çerçevesi içerisinde, ağırbaşlı, kendisinin duyduğu veyahut doğru olduğunu zannettiği fikirleri, durumları eleştirme mahiyetini taşımıştır. Bu bakımdan bu üslubu, bu davranışı takdire şayan gördüğümü belirtmek isterim. Dün akşam kendilerinin de üzüntü duyduğunu beyan ettikleri Millet Meclisindeki görüşmelerde, hakikaten Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grubunun Sözcüsü çok ağır hakaretlerle dolu ifadelerle beyanlarda bulunmuşlardır ve o kadar tahammülsüzdürler ki, en ağır hakaretlere karşı kendinizi, meşru savunma hakkınızı kullanarak, “Bunlar yalandır” demenize dahi tahammül gösteremiyorlar ve bu hakkı dahi tanımıyorlar. Buradaki Sayın Sözcü, ifadeleri ve üslubu itibarıyla tamamıyla nezaket çerçevesi içinde fikirlerini beyan etmiştir; bu bakımdan şayanı takdir ve memnuniyet bulduğumu ifade etmek isterim.

Şimdi Sayın Sözcünün “Faşistlik” ithamına geliyorum. Bu itham, şimdiye kadar bize birçok siyasî rakiplerimiz tarafından yapıldığı gibi, bilhassa komünistler tarafından yapılmıştır ve yapılmaktadır.

Sayın Senatörler:

Başında bulunduğum siyasî parti, Anayasaya göre kurulmuş ve Anayasa sınırları içinde, kanunlar sınırları içinde Türkiye’imizde faaliyet gösteren ve 15 yıldan daha fazla bir zamandan beri de devamlı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen bir partidir. Bu partinin Genel Başkanı olarak, ben de 10 yıldan beri şerefli Türkiye Büyük Millet Meclisinin üyeliğini ifa etmekteyim. 10 yıldan beri Türk vatandaşlarının meşru oylarıyla, milletvekili sıfatıyla Yüce Parlamentoda vazife görmekteyim.

Sayın Senatörler;

Benim bu 10 yıl içerisinde, siyasî görüşlerimizi dile getiren 10 kadar kitabım yayınlanmıştır. Bu kitaplarım bugün serbest, her yerde satılmaktadır, gençlik arasında da okunmaktadır. Ayrıca partimin, 30 kadar yayınlanmış kitabı, eserleri vardır; Parti Programı vardır, Partimizin Tüzüğü vardır. Bunun dışında, 10 yıldan beri çeşitli mitinglerde, çeşitli toplantılarda yaptığımız konuşmalar vardır, verdiğimiz konferanslar, demeçler, radyo konuşmaları vardır. Bunların hepsi meydandadır. Kanunlarımıza göre de, faşizm suçtur. Bu iddiayı ileri süren Sayın sözcülerin, bu kitaplarımızdan bir tek satırı, şimdye kadar yaptığımız konuşmalardan bir cümleyi, bir kelimeyi bu isnatlarına vesika, delil yapmaları icabeder. Kaldı ki biz her zaman komünizme karşı olduğumuz kadar, faşizme de karşı olduğumuzu, faşizmin, Nazizmin de yabancı ülkelerin kendi şartlarından doğmuş sakat sistemler olduğunu, iflâs etmiş sistemler olduğunu ifade ettik, bunlara karşı olduğumuzu belirttik; ama biz komünizme de karşıyız ve Türkiye’nin bir komünizm tehlikesiyle, bölünme tehlikesiyle, kardeşi kardeşe düşman ederek Türk Milletinin birliğinin yıkılması, Türk vatanının parçalanması, Türk Devletinin bölünmesi tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuz inancı içindeyiz ve bunu da komünizmin temsil ettiği, komünistlerin bu işin başında faaliyet gösterdikleri kanaatindeyiz, Milletimiz, Devletimiz için bunu başta gelen tehlike olarak görmekteyiz.

Komünizm, malumları olduğu üzere, bir doktrin bir ideoloji olarak ifade edilmektedir; ama yabancı bir ideolojidir ve bu ideoloji, özellikle gençler arasına sokulmaya, bilhassa aydınları avlamaya yönelmiştir.

Arkadaşlar;

Fikirler, ancak fikirle yenilir. Bu yabancı ideolojiyi sadece zabıta kuvvetiyle, silahlı kuvvetlerle karşılamak, yok etmek mümkün değildir. Bu bakımdan biz, komünizm ideolojisinin karşısına, Türk milliyetçiliği ideolojisini çıkarmayı doğru bulan ve bu uğurda Türk gençlerine telkinde bulunan bir tutumun içindeyiz.

Her partinin olduğu gibi, Milliyetçi Hareket Partisinin de gençlik teşkilâtı vardır ve bu kanuna uygundur. Kanunlarımız, her partiye, 18 yaşını doldurmuş olan vatandaşların üye olmasını serbest saymaktadır. Bizim de gençlik teşkilâtımız vardır. Bunlar 18 yaşını doldurmuş, çoğunlukla da yükseköğrenimde bulunan üniversiteli gençlerdir ve biz bunlara Türk Milletinin içinde haksızlıklar olabileceğini, Türk vatandaşlarının birbirleri arasında, birbirlerini sömürenler, birbirlerinin hakkını çiğneyenler olabileceğini, bunların hiçbir zaman tasvip edilmeyeceğini; fakat bu haksızlıklardan kurtulmak için, “Bir kısım Türkler, diğer bir kısım Türklerle-

rin hakkını çiğniyor, hakkını yiyor” diye bütün Türkleri başka yabancıların kölesi haline getirecek, başka yabancılar tarafından haklarının sömürülmesine sürüklenmesini sağlayacak komünizm ideolojisine başvurmanın sakat, çıkmaz yol olduğunu ifade edip, anlatmaya çalışmaktayız ve bunda başarılıyız. Bu sayede yüksek öğrenimde bulunan gençliğin büyük bir kısmını, Dev-Genç’e üye olmaktan koruduk. Onları, milliyetçi, vatansever, Atatürkçü, Cumhuriyete sadık kanunlara sadık kişiler halinde, mevcut rejimin yardımcısı durumunda muhafaza ettik. Bunu, bir kısım arkadaşlarımız yadırgıyor ve bu sözümüzü bizim kanunsuz tutumlar içinde olduğumuza delil gibi göstermeye kalkıyorlar. Biraz önce burada konuşan çok değerli, sevdiğim eski arkadaşımız da bunu üstü kapalı imâ ettiler.

Sayın Senatörler;

Yüksek takdirinize arz ediyorum; her vatandaşın kanunlara saygılı Devlet güçlerine yardımcı olması tabîî görevi değil midir? Bırakınız her vatandaş; her medenî insanın, nerede bulunursa bulunsun, bulunduğu her yerde bulunduğu memleketin kanunlarına karşı saygılı olması, polisine yardımcı olması, Devlet kuvvetlerine yardımcı olması medenî insanın medenî vazifelerinden sayılmaz mı?

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — İhkakı hak olmaz mı Sayın Başbuğ?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — İhkakı hakkı biz hiç bir zaman tasvip etmedik beyefendi.

BAŞKAN — Devam buyurunuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Biz, hiç bir zaman, bizim gençlik örgütümüzün Devlet güçlerinin yerine kaim olduğunu veyahut olmak iddiasında olduğunu söylemedik. Böyle bir iddianın sahibi olmadık, bugün de değiliz.

Sayın Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü; Sayın Demirel’in bundan önce yapmış oldukları konuşmalarını zabıtlardan okuyarak zikrettiler. O görüşlerde yadırganacak bir taraf göremedim; ben de o görüşleri paylaşıyorum. Bizim “Komando” diye isim takılmış olan gençlerimiz, Devleti korumakla görevli veyahut Devleti koruyacağız iddiasında bulunan...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, Sayın Hazerdağı karşılıklı konuşmayınız lütfen.

Siz buyurun efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKEŞ (Devamla) — Devleti korumak iddiasında bulunan gençler değildir, böyle bir iddiamız hiç bir zaman olmamıştır, bugün de yoktur; ama memleketin vatandaşı olarak elbette kanuna hürmetkâr olacaklar, elbette Devlet kuvvetlerine kendi çaplarında, kendi sahaları içerisinde yardımcı olacaklardır; karşı, değillerdir.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kredi yoluyla banka soyanların da zorla banka soyanlarla aynı olup olmadığını, aynı seviyeye düşüp düşmediklerini...

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyiniz efendim, rica ediyorum efendim. Kürsüden konuşulurken söz kesilmez efendim.

Buyurunuz, Sayın Türkeş devam buyurunuz efendim.

Lütfen Sayın Feyyat, rica ediyorum, Sayın Feyyat. (A.P. sıralarından gürültüler)

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — (A.P. sıralarına hitaben) Susun, susun... (A.P. sıralarından gürültüler)

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Otur yerine, Allahın delisi. Senin yerin burası değil, Bakırköy'e, Bakırköy'e...

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum. Bir arkadaşınız için bu kelimeleri kullanmayınız, rica ediyorum.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKER (Devamla) — Memleketimiz bugün, oynanmak istenen bir oyunla karşı karşıyadır Sayın Senatörler.

Bu da, memleketimizdeki haksızlıkları dile getirerek, vurgunculuğu, tefeciliği ileri sürerek, bunun arkasından yabancı bir ideoloji olan ve çeşitli yabancı ideolojiler, yabancı kültürler arasında memleketimiz için en yakın tehlikeyi teşkil eden komünizmi memlekete yaymak teşebbüsüdür.

Memleketimizde elbette haksızlıklar olmaktadır. Bundan hepimiz şikâyetçiyiz, biz de bu haksızlıkları gidermek iddiasındayız. Biz de, karaborsacılığı kaldırmak, biz de vurgunculuğu kaldırmak, biz de tefeciliğe mâni olmak iddiasındayız; ama bunlar vardır, bu gibi haksızlıklar oluyor diye, bunları ileri sürerek; bunun çaresi kızıl rejime gitmek; memleketin parçalanması, bölünmesi, Türk milletinin aynı evlâtları olan, kardeş olan insanların birbirine düşman edilmesi, bunların kıskırtılması çıkar yol değildir. Memleketin birliğini...

RAHMİ ERDEM (İstanbul) — Öyle diyen var mı, yapan var mı?

BAŞKAN — Sayın Erdem, rica ediyorum efendim.

RAHMİ ERDEM (İstanbul) — Hayır, sual soruyoruz; yapan var mı, diyoruz.

BAŞKAN — Efendim, sual sormanın usulü o değil ki Sayın Erdem.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKER (Devamla) — Memleketin birliğini, vatanın bütünlüğünü, Devletin bütünlüğünü, üzerinde taviz verilmesi mümkün olmayan, korunması icap eden temel değerler olarak görmekteyiz ve bunu...

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, şahsı adına mı, Hükümet adına mı konuşuyor?

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz, açıklarım efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Hükümet adına konuşuyorsa o zaman sual soracağız.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKER (Devamla) — Bunu Partimizin gençlik teşkilâtını da bu şekilde bir terbiyeci ülkü olarak öğretmekteyiz, anlatmaktayız.

Her teşekkülün içinden sınırı aşanlar çıkabilir arkadaşlar; ama suçlar şahsîdir. Sonra, herhangi bir gazetenin herhangi bir zamanda çeşitli maksatlarla vermiş olduğu bir haberi resmî bir teşekküle mal etmek mümkün değildir, doğru değildir.

Demin konuşan hatipler, böyle bir gazetede, hiç bir zaman bize ait olmayan bir beyanı, bir gerçekmiş gibi alarak; “Devletin istihbarat teşkilâtından bizim daha güçlü istihbarat teşkilâtımız var” iddiasında bulunduğumuzu ileri sürdüler. Bizim böyle bir iddiamız olmamıştır; çıkan haberi de yalanlamışızdır. Katiyen, bizim teşekküllerimize mensup olan hiç kimse bu şekilde bir beyanda bulunmamıştır, ama solcu bir gazetede, böyle maksatlı olarak bir haber yayınlanmıştır. Bu bizi ilzam etmez.

Açıklayacaklarım bu kadardır. Sayın Senatoya saygılar sunarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Atalay, yerinizden ifade buyurunuz lütfen efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Türkeş eğer Hükümet adına konuştu ise soru soracağım. Eğer şahsî adına konuştu ise siz görevinizi kötüye kullandınız. Zira İçtüzüğe göre, ancak Cumhuriyet Senatosu üyeleri sataşma dolayısıyla söz alabilirler. Ya siz işgal ettiniz kürsüyü ya Sayın Türkeş işgal etti. Hanginizin işgal ettiğini bilmemiz lâzım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Hükümet üyesi sataşma dolayısıyla söz isteyebilir.

BAŞKAN — Sayın Köker müsaade buyurunuz efendim. Sual bana teveccüh etmiştir; benmeniz cevap vereceğim efendim.

Sayın Atalay’ın, bizim kürsüyü işgal etmiş olduğumuz ve görevimizi kötüye kullanmış olduğumuz iddiaların? Yüce Senatonun takdirlerine ve Sayın Atalay’ın bilinen üslubuna bağlayarak bağışlamalarını istirham ederim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Ondan başka bir şey beklenmez zaten.

BAŞKAN — Değerli, Senatörler; Her ne kadar içtüzüğümüzün sataşmayla ilgili 65’nci maddesi: “Şahsına sataşılan yahut ileri sürdüğü görüşün aksine kendisine fikir isnat edilen üye” demektedir ise de...

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Üye; bakan değil...

BAŞKAN — İçtüzüğümüzün bütün maddeleri, hakları doğururken, hakları kullanırken ve hakları kısıtlarken hep üyelere bahsetmiştir.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — 61’nci maddenin son fıkrası hükümetten bahseder Sayın Başkan.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz efendim? Müsaade buyurunuz, açıklıyorum efendim, zapta geçiyor.

Eğer, İçtüzüğün burada, Cumhuriyet Senatosunun yüce kürsüsünde konuşma hakkını, olanağını, yetkisini ve görevini vermiş olduğu bir görevliye, İçtüzüğün koruyucu haklarından mahrumiyet gibi bir neticeyi kabul edersek, o zaman burada Anayasamıza göre, hatta milletvekili bile olmayan bir hükümet üyesi kürsüden hakaretlere maruz kalabilir, sataşmalara maruz kalabilir. Fakat ne Millet Meclisinde üye olmadığı için kendisi cevap verebilir ve bu sataşmalara mukabele edebilir, ne de Cumhuriyet Senatosunda sataşmalara cevap verebilir; veremez gibi kabul edilmez

bir sonuç ortaya çıkar. Bu düşüncemi İçtüzüğün başka maddeleriyle de teyit etmek isterim.

Meselâ. İçtüzüğün 54'ncü maddesi: “Bir üyenin gündem dışı bir diyeceği olursa” diye başlar. O halde, eğer Cumhuriyet Senatosu Üyesi değilse bir bakan gündem dışı konuşamaz demektir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Hükümettir o zaman!

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim. Hükümet olarak değil, bu 54'ncü maddede Hükümet ibaresi ve ifadesi var mı?

Takip ediyorum; 55'nci madde: “Hiçbir üye, önceden ismini yazdırmadan yahut birleşim esnasında Başkandan izin almadan söz söyleyemez” demektir.

SIRRI ATALAY (Kars) — Hükümetin öncelik hakkı vardır İçtüzükte.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz Sayın Atalay? Eğer fikirleriniz varsa teşrif edersiniz, lütfen kürsüden ifade edersiniz. Müsaade buyurunuz.

SIRRI ATALAY (Kars) — Tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Hay hay efendim.

“Hiçbir üye, önceden ismini yazdırmadan yahut birleşim esnasında Başkandan izin almadan söz söyleyemez” demek ki, bir hükümet üyesi eğer Cumhuriyet Senatosu Üyesi değilse Başkandan izin almadan da söz söyleyebilir; eğer bu İçtüzüğün her maddesinin bu kürsüden söz söyleme yetkisine ve olanağına sahip olan her görevliye uygulanacağı kabul edilmezse. Sadece Cumhuriyet Senatosu üyelerine uygulanabilir kabul edilirse, Cumhuriyet Senatosu Üyesi olmayan bir bakan buradan çıkar, önüne gelene ağzına gelen her şeyi söyler; fakat kendisine meselâ disiplin uygulamaları, ceza uygulamaları yapılamaz, gibi bir sonuç ortaya çıkar. Çünkü İçtüzüğümüzde, disiplin cezalarının ancak üyelere verilebileceği ifade olunmuştur.

Bunun gibi, tetkik edildiği zaman görüleceği veçhile, İçtüzüğün bütün maddeleri, yüce kürsüden konuşma imkânına sahip olan herkes için uygulanabilir. Yükmüllükler, sorumluluklar ve himayeler bütün sorumlular ve görevliler içindir.

Arz ederim.

Sayın Atalay, niçin söz istiyorsunuz efendim?

SIRRI ATALAY (Kars) — Tutumunuz hakkında efendim.

BAŞKAN — Tutum için değil efendim; her halde usul hakkında söz istiyorsunuz.

SIRRI ATALAY (Kars) — Evet!

BAŞKAN — Buyurunuz efendim; usul hakkında söz veriyorum.

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Sayın Başkan, o zaman üye olmayan kişiler oy da kullanabilirler. Kullanabilirler mi Sayın Başkan?

BAŞKAN — Efendim, oy kullanma yetkisi diye bir yetki yoktur. Oy kullanmıyorlar.

SIRRI ATALAY (Kars) — Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Başkanın tatbikatı, şeyhin kerametinin kendinden menkul olması misillü, İctüzüğü kendi açısından yorumlamasından başka bir şey değildir.

Sayın Başkan; haklara o kadar sahip iseniz, İctüzüğün 134'ncü maddesinin, bir Cumhuriyet Senatosu araştırma önergesi verilir verilmez derhal okunması amir hükmüne rağmen, yorumu keyfilğin içerisinde yaparak, bugün size Birleşim açılır açılmaz takdim edilen önerge, Sayın Alparslan Türkeş'in dün Meclisteki beyanlarıyla ilgili olarak istenen bir Cumhuriyet Senatosu araştırması önergesi idi. Siz onu okutmadınız. İctüzüğe bu kadar sahip ve haklara bu derece kanat germenin arzusu içerisinde iseniz, İctüzüğün amir hükümlerini tatbik ediniz.

Şimdi, İctüzüğün maddesi sarıhtır. İctüzük der ki; "Üyelere sataşma halinde" Üyeler; Cumhuriyet Senatosunun üyeleri. Sayın Başkan, 54'ncü maddeye göre başkanların konuşabileceklerini ifade ediyor ve maddeyi okuyor. 54'ncü madde gündem dışı müzakere ile ilgilidir. Sayın Türkeş veyahut herhangi bir bakan, ben şahsım adına söz istiyorum dediği takdirde, Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı çağırma hakkına sahip midir? Sahip değildir. Çünkü İctüzük, Cumhuriyet Senatosu üyesi münasebetlerini, üye ile Başkanlık Divanı münasebetlerini tanzim eder. İctüzük, Hükümetle Cumhuriyet Senatosunun münasebetlerini tanzim eder. Cumhuriyet Senatosu üyelerinin dışında, Sayın Türkeş burada bulunuyor ise, Hükümetin üyesi olması dolayısıyla bulunuyor ve eğer gündem dışı bir konuşma talep edebiliyor ise bu Hükümet üyesi sıfatı iledir.

Sayın Başkan size sordum. Sayın Türkeş, eğer Hükümet üyesi sıfatıyla ve bu ad ile konuşuyor ise, soru hakkı doğar ve cevap verirler. Çünkü, burada bulunmasının asıl temel nedeni, Hükümet üyesi olarak ve bu sıfatla olabilir. Haklarını ancak bu sıfatla istimal edebilir. Onun dışında bir sıfat ile Cumhuriyet Senatosu üyesi olmayan bir kimse herhangi bir hakkı kullanmaya burada sahip değildir, sahip olamaz. Bu sebeple, zorlamalarla bu işin üstesinden gelmek mümkün değildir ve keyfi yorumlarla mesele halledilemez.

Önemli olan, Sayın Türkeş'in burada konuşup konuşamayacağı meselesi değildir. Bu hiç bir önem taşımaz; ama İctüzük hükümlerine saygılı, İctüzük hükümlerine bağlı olmak lâzımdır.

1961 Anayasa görüşmeleri sırasında ben Sayın Erim'in bir sözünü hatırlarım: "Anayasaya eğer sahip çıkamazsak, hiç olmazsa ihlallerin karşısında yüzümüzü ekşitemezsek ve kaşlarımızı çatamazsak anayasalar korunamaz" dediler. Gerçekten İctüzük hükümlerine aykırı hareket edilirse, eğer onlara sahip çıkmaz ve ihlallere karşı gelmez isek, içtüzükler daima çiğnenir. Yoksa, Sayın Türkeş burada konuşmuş veya konuşmamış ne gam. Ama, İctüzük hükümlerine saygılı olmak lâzım.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri,

Nereden gelirse gelsin, bugün kendi paralelinizde ve zaviyenizde MC'nin bir üyesi olarak söz istediği takdirde evet diyeceksiniz; ama bir gün gelecek, görüşünüzün istikametinde olmayan bir kimse, bir hükümet üyesi olarak şahsı adına Cumhuriyet Senatosunda söz isteyecek, o zaman vermeyeceksiniz... İşte bu kuralların uzağına çıkabilmek, objektif olabilmek için İctüzüğe bağlı olmak lâzımdır.

Cumhuriyet Senatosunu idare eden Başkanvekilleri yorum yapma hakkına sahip değillerdir. İktüzüğü değıştirme haklarına da sahip değildirlar, İktüzüğe uymak zorundadırlar.

Madde sarıh; iki şıktan birini Sayın Başkan seçecekti, ya Hükümet adına diyecekti (Sayın Demirel müsaade ederdi veya etmezdi, gelirdi veya gelmezdi bilmiyorum) yahut da eğer kendi adına ise, söz verilmemesi gerekirdi. Yazılı metinlere saygılı olduğumuz müddetçe biz görevlerimizi yerine getirebiliriz.

Saygılar sunarım.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — İktüzükte, meşru başkana, “Kürsüyü işgal ediyorsun” demek de var mı?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, rica ediyorum.

Sayın Üyeler, Sayın Atalay, “Eğer, Hükümet adına konuşmuş olsa idiler bu mümkündü ve bu nedenle de kendilerine sual sorabilecektik” ifadesinde bulundular. Zannediyorum, uygulamadan biraz uzun süre ayrı kaldıkları için İktüzüğümü zün 130’ncu maddesini unutmuş olabilirler, bendeniz hatırlatıyorum:

Hükümet programı konuşmalarında Hükümet adına ancak, münhasıran ve sadece Başbakan konuşabilir. Bunun dışında herhangi bir hükümet üyesi Hükümet müzakereleri çerçevesi içinde kürsüye çıkıp konuşamaz.

Sayın Türkeş’e hangi nedenle söz vermiş bulunduğumu da biraz evvel açıklayarak zabıtlara geçirtmiş bulunuyorum. Bu konu üzerindeki diğer konuşmaları fazla telâkki ederim. Sayın Atalay’ın hiç bir ifadeleri cevapsız kalsın diye kendilerine ve her üyeye duyduğum saygının bir gereği olarak arz edeyim ki, araştırma önergelerinde de biraz evvel kendilerinin burada ifade buyurdıkları konuda, Başkanlık İktüzüğe uygun hareket etmiştir. Onu da arz ediyorum.

“Madde 134. — Üyeler veya komisyonlar, araştırma yapılmasını Başkanlıktan yazı ile isteyebilirler”

Sayın Atalay istemişlerdir, Birleşim açıldıktan sonra gelmiştir. Bu istek, Başkanlıkça ve İktüzük hükümlerine aynen uyularak Genel Kurula arz olunacaktır ve Hükümete bildirilecektir. Genel Kurulda okunmasını takip eden ikinci birleşimin gündemine alınacaktır. Bu konuda da yapılmış herhangi bir usulsüzlük bahis konusu değildir.

Sayın Çelikbaş, usul hakkında bir ifadeniz olacaktır...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Ben de usul hakkında söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş takaddüm ettiler size de söz vereceğim efendim. Eğer grup adına ise buyurun Sayın Gündoğan?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Öyle ise Sayın Çelikbaş’a söz vereyim, zatîâlinize de söz vereceğim.

Usul hakkında buyurunuz Sayın Çelikbaş.

Sayın üyeler bir noktayı daha arz etmek isterim: Burada oturan Başkan arkadaşınızı kurulan Hükümete mensup bir partinin içinde olmak ya da olmamak ölçüsü ile işlerini, tutumlarını ve işlemlerini değerlendirmek bir haksızlıktır ve bir insafsızlıktır. Burada her kim olursa, olsun başkanlarınız, tarafsızdırlar ve tarafsızlıkları kendi şereflerinin ve haysiyet duygularının ve namus duygularının kefaleti altındadırlar. Başkanlarınız yanılabilir; ama kasıtlı hareket etmezler. Bu bir şeref meselesidir, bunu arz ediyorum. *(C.G.P. ve A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)*

Buyurun Sayın Çelikbaş.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S. Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sayın Başbakan Yardımcısına, Başkanımızın sataşma maddesi dolayısıyla söz vermesi, tamamen hukuka uygun bir tatbikattır. İyice hukuk tahsil yapmış olan her hukuk mezunu bilir ki, hukukta iki türlü tefsir vardır; gayeye göre tefsir (gaî tefsir), şekle göre tefsir (biçimsel, suî tefsir)

Şekli tefsir, çok eski zamanlarda hukuktan itibarını kaybetmiştir ve modern hukuk gaî tefsire göre hüküm verir. Bir Hükümet üyesi Parlamento dışından da olabileceğine göre, her iki Mecliste de o meclisler üyelerinin kâffe-i hukukuna sahiptir arkadaşlar. Bunun aksini düşünmek hukuk ile bağdaşmaz.

Bu itibarla, Başkan, fevkalâde isabetli bir uygulama yapmıştır ve bunun bir dipnot halinde İçtüzüğe geçmesinde de ilerisi için fayda görürüm. Çünkü, arkadaşımızın dediği gibi, maksadına göre bunu uygulamaya kalkanlar olursa, (ki, bizim tarafımızdan bunun olmayacağını kabul etsinler) Tüzüğün bir maddesi gibi, bu da adaletli bir tatbikatın yolunu açmış olur, tatbikat son derece yerindedir.

Teşekkür ederim. *(C.G.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, usul hakkında buyurun efendim.

SİRRI ATALAY (Kars) — Sayın Profesör, çok ucuz...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan, çok değerli arkadaşlarım;

Usul hakkında söz alışımın nedeni Sayın Başkanın, Sayın C.H.P. Grubu adına, bundan evvelki saatlerden birinde yaptığım konuşmada, Sayın Alparslan Türkeş’e ve Partisine sataşma olduğundan bahisle kendisine söz vermesine dayalıdır.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım,

Ben grubum adına Hükümet Programının tenkidini yaparken, öyle sanıyorum ki, hepinizin dinlediği ve hafızalarınızda taze olarak muhafaza eliğiniz gibi, bugünkü Hükümetin Sayın Başkanı Demirel’in, 1969’da Başbakan sıfatı ile Hükümet Programı münasebetiyle Cumhuriyet Senatosunda yaptığı konuşmalarını harfi harfine zabıtlardan okumaktan öteye bir beyanına rastlamak mümkün olmadı.

Bu itibarla, benim sözlerimin. Sayın Alparslan Türkeş'e ve Partisine bir sataşma telâkki edilmesinin olanağı yoktur: Ne mantıksal olanağı vardır, ne hukuksal mesnedi vardır ne de Sayın Çelikbaş'ın bahsettiği gibi gaî tefsirle ona bir mesnet bulmanın olanağı yoktur. Çünkü, bendeniz zabıtlardan harfiyen okuyarak yaptığım beyanı, şimdi tekrar etmek zorunda kalacağım.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan bir dakikanızı rica edebilir miyim?

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Buyurun.

BAŞKAN — Siz tabîî konuşmanıza devam buyuracaksınız. Bir tavzih yapmak istiyorum.

Şimdi Sayın Atalay tarafından öne sürülen iddiaya göre, Cumhuriyet Senatosu üyesi olmayan herhangi bir görevli; Hükümet mensubu da olsa, sataşma maddesinden kendilerine söz verilemez iddiasındaydı. Siz, söz verilebilir, ancak ben sataşmada bulunmadım mı demek istiyorsunuz?

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Hayır.

BAŞKAN — Hem söz verilemez, hem de esasında sataşmadım diyorsunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Esası sataşma olmayan bir fiilin, sataşma telâkki edilmesinin hukuka, Meclis düzenine ve üyelerin haklarına taarruz teşkil ettiği bir yana, bir de İttüzüğün sarîh maddelerine rağmen, bir kişiye sataşmadan dolayı söz vermenizin usule, kanuna, hukuka, her türlü tefsire aykırı olduğunu beyan etmek istiyorum. Sayın Başkan, sataşma maddesi, daha doğrusu sataşmanın materyali sataşma demeye dilin varmasını kolaylaştıracak bir olay, bir olgu yok. Bir zaptın motamo okunmasında sataşma vardır iddiasını aramak ve bulmak için Sayın Başkan, müsaade ederseniz sizden hiç ummadığım; fakat bundan evvelki bir celsede gözlerimle gördükten sonra inandığım ve değiştiremeyeceğim bir esaslı kanaati doğrulamış oluyorsunuz. Siz gerçekten o kürsüde otururken bu Türkiye'nin en kutsal kurumu olan bu Meclise tam bir tarafsızlık, içten bir hukuka bağlılık ve üyelerin haklarını titiz bir şekilde koruyan bir görüş ve düşünceyle hareket etmiyorsunuz. Bir konuşmamın burada okunmasını istediğim zaman olanak verdiğinizizi ve fakat konuşmamın zabıtların tamamını okumadan nasıl parça parça bu zapta geçirildiğini gördükten sonra, gerçekten kendi adıma değil, bu Parlamento adına üzuldüm. Onun için şimdi bu zaferde siz, bir defa buna şahit olduktan sonra beni endişeye düşürdünüz. Sataşma materyali yok, sataşma olsa bile sataşılan üyenin sıfatı dolayısıyla burada konuşmaya hakkı yok, siz söz veriyorsunuz.

Bakınız Sayın Başkan, şimdi yine Hükümet içinde vazife almış, ve Dışişlerimizi tedvire memur olan Sayın Çağlayangil, Mecliste müzakerelerin cereyan ettiği bir sırada kendisine sataşıldığından bahisle, söz istemişlerdi ve fakat Meclis Başkanı kendisinin Senatör olması hasebiyle, Hükümet üyesi olarak konuşamayacağı da yazılı bulunduğu göre söz vermemişlerdi.

Şimdi Sayın Başkan, benim bu zabıtlardan okuduğum şudur ki, Sayın Başbakan aittir tamamen şunu gösteriyor, diyor ki...

İSKENDER CENAP EGE (Ayдын) — Sayın Başkan, böyle bir usul var mı?

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, sizden rica ediyorum, Başkanınız hakkındaki kanaatlerinizi yine mahfuz tutunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tutuyorum.

BAŞKAN — Ancak, siz usul hakkında söz almış bulunuyorsunuz.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tabii usul hakkında.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hayır, bu neyin usulü?

BAŞKAN — Usul hakkında fikirlerinizi ifade buyurdunuz; ama bundan evvelki konuşmalarınızın tekrarına imkân verecek, cevaz verecek bir yol değil ki usul hakkında alınmış olan...

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Tekrar etmeyeceğim.

BAŞKAN — Peki buyurunuz efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, kürsü boşa işgal ediliyor, 65'nci madde açık.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Hayır, şimdi Sayın Başkanım,

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz Sayın Ege, müsaade buyurunuz efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Ne var bunda Sayın Ege?

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bu kürsüden sataşma iddiasıyla söz söyleyen Sayın Türkeş, dün Mecliste “Milliyetçi Gençlik bizim Bozkurtlar dediğimiz, gerek partimizin gençlik teşkilâtı, gerek milliyetçi gençler” (A.P. sıralarından gürültüler “Ne alâkası var” sesleri)

BAŞKAN — Esasa giriyorsunuz Sayın Gündoğan, Sayın Gündoğan.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Kuvvetleriyle elbirliği etmişlerdir. Onlara yardımcı olmuşlardır dediler mi? (A.P. sıralarından gürültüler)

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sayın Başkan, bu usulsüzlüktür.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurun.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — İşte, böyle bir fiili işlediğinden dolayı bu teşkilâtın Devlet Kuvvetlerinin yerine kaim olma tehlikesini önlemek için Sayın Demirel, 1969'da böyle bir teşkilâtın, bu kuvvetlerin Devlet kuvvetlerine yardımcı olmalarına, Devlet düzeni ve Anayasa Hukuku açısından karşı durmuşlar ve hiç kimsenin Devlet kuvvetlerine yardım etmeye kendilerini vazifeli görmemesini istemişler Devletin kendi kendini koruyacak güçte olduğunu ifade buyurmuşlar.

Şimdi...

NURETTİN AKYURT (Malatya) — Sayın Başkan, ne usulü, kürsü işgal ediyor.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Şimdi, dün ve bugün Sayın Türkeş dediler ki, “Biz Devlet Kuvvetlerine yardım etmek için uğraşıyoruz” (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurunuz efendim.

FİKRET GÜNDOĞAN (Devamla) — Devleti acze, Devleti kişiliksizliğe Devletin kendini korumaz halde göstermeleri ifadelerini biz reddediyoruz. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Gündoğan... (A.P. ve C.G.P. sıralarından gürültüler)

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Halkın istediği kadar komünist oluruz dedi burada.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, kürsü boşuna işgal ediliyor.

BAŞKAN — Sayın Gündoğan, müsaade buyurunuz efendim, rica ediyorum efendim, müsaade buyurunuz. Sayın Ege, müsaade buyurunuz.

Sayın Gündoğan, Başkanın tutumu konusunda birtakım kanaatler ifade ettiler, izhar ettiler. O kanaatler, o düşünceler elbette kendilerininindir, kendilerine aittir. Bizim tutumumuz, bizim uygulamalarımız, Yüce Senatonun huzurunda olmaktadır ve uygulamalarımız hepsi mazbuttur, zapta geçmiştir. Biraz evvel de arz ettim, yanılmalarımız olabilir, uygulamamızın yüzde yüz doğru olduğu kanaatini halen muhafaza etmekteyiz; ama yine de ifade edeyim ki bizim tarafsızlığımız şerefimizin kefaleti altındadır. Sayın Ege?

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — 65’nci maddeye göre usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Evet, buyurunuz Sayın Ege.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Değerli Başkan, değerli arkadaşlarım;

Zabıtlar tetkik edildiğinde ve şu kürsüye çıkılıp konuşulduğunda dikkatle, tarafsız bir gözle ve anlayışla kürsüdeki hatipleri takip edenler veya zabıtları tetkik edenler şunu görürler ki, başkaları için seçilerek geldikleri yerleri işgal olarak ifade-lendiren kişiler, kendileri sık sık kürsüye işgal etmektedirler.

Şimdi, 65’nci madde, gayet açık olarak sataşma meselesinde, sataşmanın olup olmadığı hakkında, karar vermeye Başkanı yetkili kılmıştır. Madde gayet sarıhtır. Eğer, “sataşma olmadığı” şeklinde Başkan bir ifadede bulunur da üye diretirse, direnirse bu sefer oylamaya başvurulur. Bu böyle olduğu halde, burada bir müzakere açılmış, Millet Meclisi üyesi olan kişiye sataşmadan dolayı burada söz verilir mi, verilmez mi münakaşası arasında bazı sözler söylenmiş ve bu münakaşa yapılırken de, her zaman alışkanlık ve bir nevi gelenek haline getirdikleri usullerle Başkana hakaret edilmiş, kürsüde, Genel Kurula karşı hiçte hoşla gitmeyecek ifade tarzlarıyla direnişlerde bulunmuşlar. O yetmiyor gibi, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Grup Başkanvekili çıkmış sataşmanın niye verildiği hakkında Başkandan sual sormaya kalkmış. Bu Tüzüğün hangi maddesinde vardır?

Muhterem arkadaşlar şu bakımdan, Sayın Atalay’ın...

DOĞAN BARUTÇUOĞLU (Manisa) — Vermemesi lâzımdı.

BAŞKAN — Sayın Barutçuoğlu, rica ediyorum efendim. Sayın Ege, siz de usul konusunda lütfen efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — Usul efendim, hayır efendim, vermemesi üzerinde konuşulmamıştır. Yani, burada bakan olarak bulunan bir milletvekiline sataşma dolayısıyla söz verilir mi verilmez mi? Bu münakaşa yapılabilir. Bu münakaşayı yapalım; ama benim konuşmalarım sataşmayı icap ettirmediği halde, sen niye sataşmadan bahisle söz verdin diye çıkılmış bu kürsüye, kürsü işgal edilmiş ve güya usul hakkında konuşuyorum diye, bir açığızluk içerisinde kendi düşüncüklerini tekrar burada ifade etmek imkânına kavuştuklarını sanmışlardır.

BAŞKAN — Sayın Ege, usul hakkında lütfen.

İSKENDER CENAP EGE (Devamla) — Usul efendim arkadaşlar çok istirham ediyorum, bu tarz usullere, bu tarz yollara başvurmayalım. Şu kürsüye çıktığımız zaman hepimizin eşit olduğunu, hepimizin söz hakkına saygılı olmamız gerektiğini senin benden, benim senden farkımız bulunmadığını idrak edelim; bu olmadığı takdirde işte, gürültüler olmaktadır, bu olmadığı takdirde birbirimize nahoş sözler söylenmektedir.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Oğuz, göndermiş olduğunuz yazıda Hükümet kuvvetlerine Sayın Türkeş tarafından hakaret edildiği iddiası ile zabıta kuvvetlerine ve Hükümet de hakaret anlamı gördüğünüz için söz istiyorsunuz.

İstiyorsanız söz sırasına kaydedeyim, başka türlü söz verme imkânı yoktur. Söz sırasına kaydedirim, fikirlerinizi lütfen o zaman ifade buyurursunuz. Başka türlü söz verme imkânım yoktur.

Hükümet adına Sayın Başbakan Süleyman Demirel söz istemiş bulunuyorlar. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri; Hepinizi saygı ile selamlıyorum.

Müzakerelerin bu safhasında huzurunuzda gelmeyi düşünmüş değildim. Sadece Sayın Gündoğan tarafından ortaya atılıp da daha sonra usul münakaşası ile devam eden bir konu yanlış intibalar verecek biçimde ve zihinleri karıştıracak şekilde inkişaf ettiği için bir açıklama yapmak mecburiyetindeyim.

11.11.1969 tarihli Cumhuriyet Senatosu Tutanağı elimdedir. Sayın Gündoğan bu tutanağı sadece 5-6 cümlesini okumak suretiyle, sanıyorum ki, meseleyi çok yanlış mecraya soktu. Başı vardır, sonu vardır. E, başını ve sonunu okumadığınız sürece içinden alacağınız üç, beş cümle lâ takrabüssalate olur. O olur, o oldu... İşte onun için geldim huzurunuzda. Müsaade ederseniz uzun boylu tefsir yapmadan; (Çünkü, yapılan tenkitlere cevap verme zamanı gelince tefsirini yapacağım) ama zihinleri durultmaya mecbur olduğum için, zihinleri bir durultmaya ihtiyacı hissettiğim için, o günün şartları içerisinde neler söylemişiz bu konular üzerinde durmak gerekiyor. O günün şartları içerisinde: Yani tarih 11.11.1969'da "Kanunları tatbik

etmiyorsunuz” ve saire gibi tenkitler yapılmış. Hangi kanunu tatbik etmiyoruz diye sormuşuz. “Kanunları tatbik etmiyorsak, sizin Parlamenterler olarak hükümetin yakasına yapışmak göreviniz” demişiz. “Üstünde. Geliyoruz aşağıya doğru. “Müşamaha gösteriyorsunuz” “Kime ne müşamahası gösteriyoruz, kim suç işlemiş de yakasına yapışmamışız, kim suç işlemiş de yakasına yapışmamışız?” diyoruz. Bunu gene söyleyeceğiz. Bundan sonra bu konuşma şöyle devam ediyor. Konuşma benim konuşmam. “Bu müşamaha rejimi olmak, kanunları tatbik etmemek manasına değildir. İmal etmek manasına da değildir. Bunu, hadiseleri büyütecek şekilde değil; hadiseleri darlaştıracak şekilde kanun takipçiliği yapmak lazımdır. Kaldı ki, Türkiye’deki toplum hadiseleri, bilhassa talebe ve işçi hareketleri yeni hadiselerdir. Her memlekette talebeye (bir raddeye), bir şakiye yapılan muamele yapılmıyor. Her memlekette talebeye özel muamele yapılıyor. Ne yapalım ki, bunda üzülecek taraf yoktur. Gençliğimiz üzerine Milletimiz çok hassastır kusurlarının zaman zaman bağışlanmasını ister, şiddetli bir hareket gösterdiğiniz takdirde körpe yavrularımız eziliyor, şeklindeki bir propagandanın hadiseleri küçültmeye değil, büyültmeye yarayacağı ortaya çıkar. Ama bugün artık meydana getirilen hadiselerin gençlik hadiseleri olmadığı meydana çıkmıştır. 11.11.1969. Bunların arkasına bir takım ideolojik kavgaların bulunduğu bir gerçektir. Ayrıca gençlik liderliğini ve anarşiyi sanat haline getirmiş anarşi liderleri çıkmıştır ki, bunların bir kısmı bugün hapishanelerdedir ve biliyoruz ki, hür bir düzende ideoloji kavgalarını yasaklarla önlemek mümkün değildir. Her zaman gayet tabii ki, polis vazife görecektir, zabıta vazife görecektir. Ama ideolojik kavgaları, ekonomik ve sosyal meselelerde ilerleme kaydetmekle daha tesirli bir şekilde ortadan kaldırmak ancak mümkündür. Ayrıca demokratik rejim, kendi kendisi... İşte buradan başlıyor Sayın Gündoğan okumaya, bunun başını okumuyor. (C.H.P. sıralarından “oku, oku” sesleri) Okuyacağım işte, okuyacağım diye geldim zaten, ayrıca demokratik rejim kendi kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunu göstermek mecburiyetindedir.

Bunu şunun için söylemişimdir, şayet demokratik rejim kendisini ayakta tutacak güce sahip olduğunda tereddütler hâsıl ederse, o zaman Anayasanın dibacesinde, bakınız Anayasanın dibacesinde ne deniliyor. “Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adalete ve fazilete âşik evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder”.

Binaenaleyh, Devlet kuvvetlerinin rejimi koruyamayacağı endişesi doğarsa ve zihinlerde birtakım durumlar hâsıl olursa, işte Anayasanın dibacesindeki bu hükme gidilir. O manada o gün söylediğim şeyi söylüyorum. Şimdi o gün neden bunu söylediğimi söylüyorum. Ben diyorum ki, o gün Devlet bu hareketler karşısında güçlüdür, endişeye mahal yoktur, onu diyorum. Onu diyorum şimdi devam ediyorum “Bir vehme kapılmaya lüzum yoktur. Bir anarşi korkusuna da kapılmaya lüzum yoktur, o zaman Devlete inançsızlık, Devlet kuvvetlerine inançsızlık başlar. Devlete inançsızlık ve Devlet kuvvetlerine inançsızlık başladığı yerde, rejimi her halde komünistlere teslim edecek değil Türkiye, o manada söylüyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ayrıca milis teşkilâtı organize etmeye de lüzum yoktur. Evet. Devlete ve Devlet kuvvetlerine inançsızlık olmadığı sürece milis teşkilâtına da

lüzum yoktur. O gün o mânada söylüyorum. Bugün ne düşündüğümü biraz sonra tekrar gelip söyleyeceğim.

Ayrıca, “500 bin kişilik ordusu, 50 bin kişilik jandarması, 30 bin kişilik polisi ile Devletin göremediği bir işi 400 kişilik komandosu ile bir siyasî parti mi görecektir?” diyorum. Öyle diyorum, kaldı ki, Partiler Kanununa aykırıdır, bunu da diyorum. Burada bitmiyor mesele, bakın altında ne diyoruz? “Bunlara girmeye lüzum yok; ama Fikir Kulüpleri Federasyonu namiyie, başka namlarla, şu namlarla, bu namlarla da birtakım çetelerin vatan sathında, (vatan sathında değil zaten Türkiye’nin iki büyük şehrinde Ankara ve İstanbul’da) kargaşalıklar çıkartıp, Millet’in asabını bozmasının da mânası yoktur, diyorum. Onun da mânası yoktur diyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Burada da kalmıyor, altında ne diyorum; “Çok kere Atatürk’ün arkasına sosyalist ve bağımsız Türkiye diye sığınmanın da manası yoktur” diyorum. Orada da kalmıyor, devam ediyorum. “Bir argümanı burada tekrarlayacağım sosyalist Türkiye isteriz, bağımsız Türkiye isteriz diyenler, aslında bağımsız Türkiye istemiyor. Çünkü, Rusya ilân etmiştir ki, Commomwealth gibi sosyalist olan memleketlerin işine ben karışırım, diyor. Başka memleketlerin işlerine karışmayacaktı hani. Fakat, sosyalist ise, işlerine karışırım diyor. Çekoslovakya hadiselerinden sonra sosyalist Türkiye isteyen aslında, Sovyetlerin bizim işlerimize karışacağı bir Türkiye istiyor demektir. Bunun bağımsız Türkiye ile alakası nedir?” diyorum.

Binaenaleyh, bunu bir bütün olarak mütalâa etmek gerekir. Bunun içerisinden sadece komando kısmını alıp mütalâa ederseniz hiç bir mânası yoktur. Tümünü bir bütün, hattâ bütün konuşmayı tüm konuşmayı 11.11.1969 tarihli konuşmanın tümünü beraberce eleştirmek gerekir. Eğer bugünkü Hükümet Programının (ki, o gün de Hükümet programı idi bu) eleştirilmesi esnasında 1969’da kurduğumuz Hükümet Programının bir daha eleştirilmesi lazımsa, Yüce Senato buna lüzum görüyorsa biz bu eleştirmeye hazırız.

Saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına Sayın Nihat Erim.

CUMHURBAŞKANLIĞINCA SEÇİLEN ÜYELER GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

1973 yılı Ekim ayında yapılan seçimlerden sonra yurdumuz oldukça uzun süren Hükümet bunalımları ile karşı karşıya kaldı. Seçim sonuçları hiçbir partiye tek başına Millet Meclisinde çoğunluk vermedi. Güvenoyu için öteki partilerden en az birinin, bazı hallerde, örneğin bugünkü Hükümette görüldüğü gibi, birkaçının birleşmesi, ortaklık kabul etmesi veya dışarıdan destek vaat etmesi zorunlu olmuştu. Bundan dolayı, 1973 seçimlerinden sonra Hükümet kurabilmek için birkaç ay süren bir araştırma, bir pazarlık dönemi geçmiştir.

C.H.P. ile M.S.P. arasında meydana getirilen ilk ortaklığın ömrü yedi ay kadar sürmüştür. Eylül 1974’te ortaklık Sayın Ecevit’in çekilmesi ile dağılınca yeni bir bunalım başgösterdi. Sayın Cumhurbaşkanımızın, güvenoyu alabilecek bir Hükü-

met kurulmasını sağlayabilmek için, seçim sonrasında beri hayranlıkla izlenen çabalarını bu dönemde de izledik. Çankaya’da liderleri bir arada görüşmeye çağırdı. Liderlerle tek tek konuştu. Çeşitli formüller üzerinde netice almaya çalıştı. Kendilerinin tercihleri, C.H.P. ile A.P.’yi temel yapacak bir millî beraberlik hükümeti idi; fakat Sayın parti liderleri bu olasılığa elverişli eğilim gösteremediler. Sonunda Sayın Cumhurbaşkanımız, geçen gün radyo, televizyon aracılığı ile Millete seslendiklerinde açıkça belirttikleri gibi, bazı partilerden güvenoyu vereceklerine dair söz aldıktan sonra, Sayın Sadi Irmak’ı Hükümeti kurmakla görevlendirdiler.

Bu sırada güven oylamasında; Cumhuriyet tarihimizde ilk defa görülen bir olayla karşı karşıya kalındı. Verilen sözlere rağmen Sadi Irmak Hükümeti Millet Meclisinde ancak ve sadece 17 oy alabildi. Sayın Cumhurbaşkanına verilen söz nerede kalmıştı? Bu olay Cumhuriyet tarihimizin ibret dersleri arasında her halde yer alacaktır sanırız.

Irmak Hükümeti güvenoyu alamayınca, hiç vakit kaybetmeden Devlet Başkanımıza emaneti iade etti. Yeni Hükümet kuruluncaya kadar göreve devam etmeleri parlamenter demokrasi kurallarına uygun olarak Irmak Hükümeti üyelerinden rica edildi ve Sayın Cumhurbaşkanı yeniden araştırmalarına girişti. Güvenoyu alabilecek bir hükümet araştırması gene aylarca sürdü. Aralık 1974 başından, Mart 1975 sonlarına kadar, üç buçuk aydan uzun bir süre de böyle geçti. Nihayet dört partinin aralarında uzun çalışmalar neticesinde meydana getirebildikleri bir ortaklığın güvenoyu alabilme olasılığı belirdi. Bunun üzerine ve ortada daha sağlam başka bir şekil de bulunmadığı gözönünde tutularak yeni Hükümeti kurma görevi Millet Meclisinde o zaman 187 üyeli C.H.P. Genel Başkanının bu aşamada sorumluluk yüklenme olanağı bulunmadığını söylemesi üzerine 149 üyeli A.P. Genel Başkanına verildi. Şu anda programı üzerinde konuşmakta olduğumuz Sayın Demirel’in kurduğu bu ortaklık hükümetidir, bu koalisyonudur.

Burada biraz durarak, 1973 seçimleri ertesi yurdumuzun bu konuda yaşadığı serüvenin nedenlerini tahlil etmekte fayda görmekteyiz.

Nispî temsilli seçim sistemi olan ülkelerde, ortak hükümet kurmak sık sık bir zorunluk olabilir. Partilerin, zihinlerini buna alıştırmaları, buna yatırımları gerekir. Türkiye’de çok partili yaşama geçtiğimizden bu yana, 1960 - 1965 döneminde koalisyonlar kurulmuştur. Eğer “Koalisyon” sözcüğünü siyasî partilerin resmen ortak sorumluluk yüklendikleri Hükümetlere öz bir deyim olarak benimsersek, 1973 seçimlerinden bu yana ikinci koalisyon uygulamaları denenmektedir. Görüldüğü gibi bunda başarı uzunca ve zahmetli çabalarla, güçlüklerle sağlanabilmektedir.

Demirel Hükümeti güvenoyunu alırsa, bunun ucu ucuna bir güvenoyu alabileceğini partilerin bu hesaplarda kendilerini uzman sayan kişileri günlerdir söylemektedirler. Hatta daha da ileri giderek, “bu Hükümet güvenoyu alsa bile kısa ömürlü olacaktır” şeklinde bir öngörüş ileri sürmektedirler. Bu tahminler üzerinde durmaksızın, bizde bunalımların neden uzun sürdüğü, kurulan ortaklığın neden pek de sürekli olamadığı konusunu ele alalım.

Bir demokrasinin temel yaşam ilkeleri arasında şu üç noktayı unutmamak gerekir: Hoşgörü, uzlaşma, denge.

Türkiye'deki siyasal gelişmeyi izleyenler, bizi bunalımdan bunalıma sürükleyen eksiğimizin, büyük ölçüde, hoşgörü kıtlığı uzlaşmazlık ve dengeciliğe önem vermemeye olduğunu görmekte-dirler. Üst kademelerden başlayan bölünme, uzaklaşma yurt düzeyinde genişlemekte, derinleşmektedir. Parlamento içinde partilerin yönetici kadroları arasında beliren çatlaklar toplumumuzun çeşitli meslek ve sınıfları arasında doldurulması, kapanması gittikçe güçleşen uçurumlara dönüşmektedir.

BAŞKAN — Sayın Erim. bir dakikanızı istirham ederim.

Sayın üyeler;

Çalışma süremizle ilgili bir önerge geldi, okutup oylarınıza sunacağım.

Yüksek Başkanlığa

Hükümet Programı üzerindeki müzakerelerin bitimine kadar Birleşime devam edilmesini; ancak, Sayın Kontenjan Grubu Sözcüsünün konuşmasının hitamından sonra 45 dakika ara verilerek Birleşime tekrar devam edilmesini arz ve teklif ederim.

Oral Karaosmanoğlu

Manisa A.P. Grubu Başkanvekili

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurunuz Sayın Erim.

CUMHURBAŞKANINCA SEÇİLEN ÜYELER GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Devamla) — Sayın Senatörler;

Birkaç hafta önce değişik illerimizde binlerce vatandaşın âdeta düşman cep-heler halinde birbirlerine saldırdıklarını görerek yüreklerimiz burkuldu. Öğrenci grupları arasında günden güne yeniden çoğalarak büyüyen zıtlasmalar, silahlı çatış-malar anaları babaları endişe içinde kıvrınır hale getirmiştir. Memur, işçi, işveren, öğretmen, öğrenci, düşünce ve çıkar ayrılıklarını, hattâ çelişkilerini, bir demokrasi-de Anayasanın ve kanunların çizdiği sınırlar içinde tartışılırsa, demokratik rejim bundan yararlanır. Eğer hukuk sınırları her fırsatta çiğnenir hale gelmişse, gelirse, o zaman demokrasi en büyük tehlike ile karşılaşmış olur.

Şükürler olsun ki, o noktaya gelmiş değiliz. Ama, hoşgörü, uzlaşma ve denge gereği gibi sağlanamazsa, şimdi uzak görünen bazı tehlikeler birden kapımızı çalar. Ve korkarız ki, o anda dönüşü olmayan bir noktaya varılmış olunur...

Değerli arkadaşlar;

Dört parti bir araya gelerek kurdukları bu ortaklığı, hiç kuşku yok ki, arala-rında belli ölçüde hoşgörü, uzlaşma ve denge anlayışı ile meydana getirmişlerdir. Eğer güvenoyu da alırlarsa, Türkiye yeni bir aşamaya geçmiş olacaktır. Cumhuriyet tarihinin en uzun hükümet bunalımı bitmiş olacaktır.

Ancak, bu noktada, kamuoyunun günlerdir şaşkınlık içinde izlediği bir olaya değinmeden geçemiyoruz. Güvenoyu almak veya güvenoyu aldirmamak için girişil-

diği söylenen manevralar, (Eğer yapılmışsa yapılıyorsa gerçekten üzücüdür) vatandaşların parlamenter sisteme inancını sarsacak niteliktedir. Bu söylenen manevraların yapılmamış olduğuna inanmak isterdik. Herhalde kamuoyunun tepkisinin gerekli dersi vermiş olmasını ve ileride bir daha tekrarlanmamasını dileriz. Çünkü aksi hal, Parlamentonun, parti ve program ayrımının ciddî ve samimî olmadığı izlenimini yaratacaktır.

Bugünkü Hükümet ortaklığının üyeleri olan partilerden, onların yöneticilerinden beklediğimiz ve istediğimiz bir şey vardır: Hoşgörüyü, uzlaşma zihniyetini ve bilhassa dengeli davranışı, şimdi, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak, yalnız kendi aralarında sürdürmekle yetinmeyip, muhalefetle ilişkilerinde daha da fazlasıyla göstermelerini rica ediyoruz. Milleti bölmeye, birbirine düşman kamplara ayırmağa çabalayan, bulanık su avcılarına fırsat vermemek için, insanüstü çaba harcamalarını bekliyoruz. Hoşgörü, uzlaşma ve denge her yerde ve her zaman iktidarda bulunanlarda aranan baş haslet sayılır. Hemen ilâve edelim ki, muhalefetten de iktidara aynı zihniyetle karşılık vermesini bütün yurtseverler bekleyecek, isteyecektir.

Sayın Senato üyeleri, Kontenjan Grubu olarak sözlerimizi Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu şartlarda en ziyade muhtaç olduğu nokta üzerinde yoğunlaştırmak istedik. İç ve dış koşullar ne yazık ki iyimserlik verecek bir görünümde değildir. Kıbrıs bunalımının yarattığı dış terslikler bitmiş değildir. Etrafımızda bir olumsuzluk ağı örülmüş ve hâlâ da örülmeye çalışılmaktadır. Sınırlarımızın hemen yakınında olup bitenler bizi uyanıklığa çağırmaktadır. Milletlerarası ekonomik konjonktür ayrı bir endişe kaynağıdır. Türk Milletini içeride zayıf düşürmek, birbirini yiyen zümreler, sınıflar, bölgeler haline getirmek için yeraltı ve yerüstü, legal-illegal örgütler sanki bir cadı kazanı kaynatmaktadırlar... Türkiye'yi kolay bir av haline getirme çabaları bugün her zamankinden az değil, belki tersine fazladır.

İşte bütün bu düşünce ve endişeler içindeyken bir hükümete nihayet kavuşmuş olmayı memnurlukla karşılıyoruz. Fakat, Hükümetin güvenoyunu aldığı takdirde bunu ne kadar güçlükle sağlayabildiğini zeminin ne derecede kaygan olduğunu bir an bile unutmaması lâzımdır. Bundan dolayı da Hükümetin hoşgörü, uzlaşma ve denge zihniyeti içinde birleştirici, toplayıcı bir tutumla bu güçlüklerle dolu dönemde, Türkiye'yi aydınlığa, düz yola çıkarmasını dilemekte, bu yolda başarılı olmasını beklemekteyiz.

Bu nokta üzerinde özellikle ısrarla duruşumuzun bir başka nedeni de şudur:

Görünüş ve belirtiler Türkiye'nin bir sosyal ve siyasal kutuplaşmaya yönelmek eğiliminde olduğu intibahını veriyor. İki zıt kutup etrafında toplanıldığı izlenimi endişe yaratıyor. Karşılıklı suçlamalar gittikçe ağırlığını artırıyor. İki kutup arasında uzlaştırmacı, yumuşatıcı, köprü kurucu unsurların gitgide silinmekte oluşu demokratik rejimimizin sağlıklı gelişmesi bakımından hiç de umut uyandırıcı değildir. Hükümetten ve muhalefetten hoşgörü, uzlaşma ve denge isteyişimizin başlıca nedeni bir de işte bu izlenimdir.

Sayın Senato üyeleri;

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu olarak, biz, bu Hükümet programının ayrıntılarına girmedik. Genel olarak sözlerimizi şunu söylemekle bitireceğiz.

Türkiye, yüzyıllar boyunca, kendisini geri bırakan karanlıktan Atatürk'ümüzün açtığı çığırdan yürüyerek sıyrılmıştır. Atatürk ilkeleri içinde lâiklik en değerlisidir. Cumhuriyetin ve milletin çağdaş yaşama şartıdır. Ortaçağ karanlıklarından bu ilkenin uygulanışı ile kurtulduk. Bu ilkeyi, kenarından köşesinden zedelemek Türkiye için sadece felâketler getirir. Dört partinin kurduğu ortak Hükümetin de, Atatürk'ün açtığı çığırdan yürümeye devam edeceği umudu içinde kalmak istiyoruz. Örneğin; programın 11'inci sayfasında dil konusunda söylenenleri de böyle yorumlamaktayız. Hızla sadeleşmekte olan Türk dilini geriye çekmeye, hattâ sadeleşme hızını kesmeye bile hiç kimse heves etmemelidir.

Hükümete bu yolda başarı diler. Yüce Senatoya saygılar sunarız. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Almış olduğunuz karara göre 45 dakika sonra, yani saat 19.50'de toplanmak üzere Oturumu kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.05

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Başkanvekili Necip Mirkelâmoğlu

KÂTİPLER: Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)

Mehmet Çamlıca (Kastamonu)

Açılma Saati: 20.00

BAŞKAN — 49’uncu Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet programı üzerinde müzakerelere devam ediyoruz.

Adalet Partisi Grubu adına Sayın Ömer Ucuza, buyurun.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğunca; yani Adalet, Millî Selâmet, Cumhuriyetçi Güven ve Milliyetçi Hareket Partilerince kurulan Koalisyon Hükümeti programı üzerinde Cumhuriyet Senatosu Adalet Partisi Grubunun görüşlerini arz etmek üzere huzurunuzda geldiğim şu anda Yüce Heyetinizi saygı ile selâmlarım.

Sayın Senatörler;

6 ayı aşan bir Hükümet bunalımından, bu bunalım sebebiyle memleketimizin ve milletimizin maruz kaldığı ve kalacağı tahribattan bir an önce ülkemizi kurtarmak için Milliyetçi Partiler Topluluğunun bu vatanperverane anlayış ve fedakârlıklarını, takdirle karşılıyorum, bundan sonra da Hükümet olarak aynı anlayış içinde milletinize ve memleketimize faydalı hizmetler yapacaklarına inanıyoruz.

Adalet Partisi Grubu olarak görüşlerimizi iki bölüm halinde arza çalışacağız.

1. Hükümetin oluş sebepleri, 2. Hükümetin sunmuş olduğu program üzerindeki görüşlerimiz.

Değerli Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğunca kurulan bu Hükümetin, Hükümet oluşu Yüce Heyetinizce de malum olduğu üzere 17 Eylül 1974 tarihinde Ecevit Hükümetinin istifasına değil, Ecevit Hükümetinin 1 Şubat 1974 günü Yüce Heyetinize sunduğu Hükümet programı, bu program üzerindeki C.H.P. Grubunun Grup görüşleri ve bu iki tarih arasındaki Hükümet etme tutum ve davranışlarına dayanmaktadır.

Sayın Ecevit, Hükümet Başkanı olarak programında aynen, “Kanunları herkese eşit olarak uygulayan, Atatürk ilkelerine bağlı bir Devlet idaresi ile anlayış, kardeşlik ve sosyal adalete dayanan bir toplum düzeni” kuracağını açıklıyordu. Hükümet dönemleri içinde bir tek insaf sahibi kişi çıkıp da bu dönemde kanunlar eşit uygulanmıştır, Atatürk ilkelerine bağlı bir Devlet idaresi ile anlayış, kardeşlik ve sosyal adalete dayanan toplum düzeni kurulmuştur diyemez. Diyemez, çünkü bu dönemde partizanlığın süratle Devlet bünyesine musallat edilip kanunların hiçe sayıldığı binlerce delil ortadadır. (Örnek: Millî Eğitim Bakanlığından tutun da TRT’ye ve kooperatif kuruluşlarına kadar)

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü programlarını tanımlarken “Bu program bütün ekonomik ve sosyal hayatta çeyrek yüzyıldır, egemen kılman bozuk üretim ve gelir dağılım düzeni yerine, sosyal adalet temeline dayalı hakça bir düzenin hâkim olmasını öngören bir program olacaktır ve en önemlisi bu program ülke ihtiyaçlarını, sosyal ve ekonomik sorunları ülke gerçeklerinin ilim ve tecrübenin sağlam verilerine dayalı olarak Anayasa çerçevesinde çözümlemek ve gidermekle ele alınmıştır” diyordu.

Değerli arkadaşlarım;

Ecevit Hükümeti döneminde Türkiye’nin geçirdiği ekonomik düzeyde sosyal adalete ve nasıl olduğunu göremediğimiz hakça bir düzene rastlamak mümkün olmadı. Aksine 40 milyon vatandaşımız, kendileri de dahil olmak üzere “Çeyrek yüzyıldır ekonomik ve sosyal sahada egemen olan bozuk üretim ve gelir dağılımı” diye tanımladıkları dönemi her yönü ile arar hale geldiler ve getirildiler. Beğenmedikleri, yıllarca vatan sathında ve Meclisler kürsülerinde tenkit ettikleri ve daha da ileri giderek kasten yaratılan pahalılık, diye sıfatlandırdıkları 1973’lerin fiyatlarından bugün devam eden bir tek örnek fiyat gösterebilirler mi? Ne oldu 1973’ün üretim bolluğuna ki, vatandaş 1974 Türkiye’sinde emsalsiz yokluğa ve pahalılığa mahkûm edildi?

Sayın Senatörler;

Ecevit Hükümeti, ekonomik politikasını sosyal adalet ilkesine uygun olmak için, gelirlerle fiyatlar arasında sağlıklı, adaletli ve dinamik bir dengenin kurulmasına özen gösterecekti. 1974 Türkiye’sine baktığımızda; aksine, ekonominin ne kadar hasta, hasta olduğu kadar da adaletsiz, hastalığı ve adaletsizliği sonsuzluğa ulaştırmada ne kadar dinamik hareket edildiğini görmemek ve anlamamak mümkün değil.

Bu dönemi hep beraber yaşayarak geldik. Bu gerçek hasta durum yurt gerçekleri, bilim ve tecrübenin sağlam verilerine dayanmıyor. Aksine tamamen gerçeklerden uzak, bilgisizliğin, beceriksizliğin ve tecrübesizliğin mahsulü olarak hâlâ bütün çirkinliği ile karşımızdadır.

Sayın sözcü şöyle diyordu: “Bilir misiniz Türkiye’de iki sene zarfında cari para hacmi, yüzde kaç yüz artmıştır?” Şimdi soruyoruz bu artış Ecevit Hükümeti döneminde yüzde kaç yüz artmış ve bunun sonucu şahlanan enflasyon yani pahalılığın yüzdesini hesabetmek ve doğru neticeyi bulmak mümkün mü? Bir taraftan Devletin ürettiği ve ithal ettiği mallara yüzde 300’ü aşan zamlar yapılacak, bir taraftan da plan hedeflerini %300’ü aşan emisyon artışına devam edilecek, sonra da sağlıklı, adaletli ve dinamik ekonomi politikasından bahsedilecek. Bu aldatmacalar elbette giderek insanları da, hükümetleri de çirkin, çirkin olduğu kadar basiretsiz hale getirecektir.

Değerli Senatörler;

Cumhuriyet Halk Partisinin beğenmeyip yerdikleri 1973 senesi fiyatlarının artışına sebep olarak gösterdikleri Merkez Bankasını ıslâh edeceklerini, hem programlarında ele aldılar hem de sözcüleri “Merkez Bankası kaynakları ya açıktan para

kesmek ya da kredi musluklarını açmak suretiyle yersiz, ekonomik ihtiyaçlara uygun olmayan, her türlü bilimsel tatbikî verilerden uzak, soyut, öylesine politikalar güdülmüştür ki, pahalılık denen âfetin yaratıcılarının başında yer alır” buyurdular.

Bu sözlerin sahiplerini, Hükümet olunca bu ithamkâr tutumları ile çelişki halinde yakaladık. Merkez Bankası imkânlarını zorlamak için 1974 Bütçe Kanununa koydukları maddeleri çıkarmak için Meclislerdeki gayretimiz kâfi gelmeyince Anayasa Mahkemesine başvurmak zorunda kaldık ve böylece Bütçe Kanununun 9 maddesinin iptalini sağladık. Bu hareketleri yanında Merkez Bankasının Temmuz 1974 başlarında plan hedefi hilâfına 10 milyarı aşan parayı kesip piyasaya sürdürmekten de Cumhuriyet Halk Partisi kaçınmamıştır.

Sayın Senatörler;

Ecevit Hükümeti, tarım girdilerinde spekülâtif fiyat artışlarını önleme, tarımda verimliliğin artırılması, girdilerin fiyatları, bunların yoğun biçimde kullanılmasını özendirici bir düzeyde tutacak, bu araç ve gereçlerin yurt içinde imali için gerekli tedbirleri alacaktı. Tabîî Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü de bunlara inanarak o gün bize söylemedik söz bırakmamıştı. 1974 Türkiye’inde tarım girdilerindeki spekülâtif fiyat artışlarını önlemeye bakalım. Önlendi mi? Hayır. Aksine arttı. Bu spekülâtif artışı yaratan da, önlemeye söz veren de Ecevit Hükümetidir.

Evvelâ verimliliği artıran kimyevî gübreye %300’ü aşan bir zam yapıldı, böylece 1975 köylümüzü %80 nispetinde gübresiz ekim yapmaya mecbur etti. Ecevit taahhüdü ile çelişki içine düşerken, köylü büyük çapta yoksulluğa, bu mahsullerin verimsizliği sonucu elbette vatandaş darlığa düşecektir. Yoğun biçimde gübre kullanma yerine köylü kullanmamaya mahkûm edilince Ziraî Donatım Kurumunun elinde bulunan milyonlarca ton tarlalara atılması gereken gübre, elinde ve açık yerlerde çürümeye ve bozulmaya terk edildi. Bu acı gerçekten memleketin büyük zarar gördüğü meydanda. Ayrıca ziraî mücadele ilâçları 1974 yılında karaborsaya düşmüş, %400 fazla fiyatla satılmıştır. Bugün bir traktör alabilmek için Türk köylüsünün 1973’te aldığı traktöre nispetle kaç misli fazla para ödediğini, bu yüksek bedelle olsa dahi almak için sıraya girip kaç ay süründükten sonra bir traktöre sahip olduğunu Cumhuriyet Halk Partililer biliyor. 1973’lerde 60 bin lira olan ve her an alınabilen bir traktör bugün 150 bin liraya çıkmış ve bulunmaz hale gelmiştir. Söyleyebilir misiniz bu araç ve gereçlerin yurt içinde imali için nerede, ne zaman bir temel attınız, şimdi imalât ne safhada?

1974 sonbaharında geçmiş yıllara nazaran Türk köylüsüne kaç yüz defa daha az tohumluk verdiniz?

Bu sene ithal edilen buğday miktarı yanında gübresiz ekime sebep olmanın sonucu ne kadar buğday ithalâtına sebep olacağınızı biliyor musunuz?

Kristof Kolomb’un yumurtası gibi kredi imkânınızla ne sağladınız? Bunu öğrenebilir miyiz?

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsüne göre tarımda sigorta kurumu kurmak bir âbide eser olacaktı. Kurtarıcı düzen olacaktı. Türk köylüsünü böylece medyum ve

şükran duygusallığına gark edeceklerdi. Bugün bu abide eserlerinden bahsetmelerine ve bu eseri göstermelerine imkânları var mı?

Değerli Senatörler;

Tarım Sigortası Kanun teklifini grupumuza mensup Sayın üyeler bir yıl evvel Meclis Başkanlığına tevdi etmişti. Neden taahhüdünüze, programınıza yardımcı olmamıza rağmen bu teklife el sürülmedi, kanunlaşmasına yardım edilmedi? Neden daha iyi bir tasarıyı siz taahhüdünüze rağmen getirmediğiniz? Şimdi Cumhuriyetin 50'nci yılından sonra Türkiye'de bir tarım sigortası bulunmamasına zannederiz şaşmıyorsunuzdur.

Değerli Senatörler;

Ecevit Hükümeti, programında “Piyasada darlığı çekilen, o yüzden fiyatları aşırı ölçüde yükselen mallarda fiyat istikrarının sağlanması maksadıyla bu tür malları piyasada bulundurmaya” taahhüt etmişti. Sayın Ecevit, 1974 Türkiye'sinde bu taahhüdünü ne şekilde gerçekleştirdi ve vatandaşın ne derece sıkıntı çektiğini burada dile getirmenin milyonlarca perişan vatandaşa şu anda hiçbir yarar sağlamayacağını düşünerek arza çalışmayacağım, sadece Cumhuriyet Halk Partisi iktidar olmuş demekle yetineceğim.

Sayın Senatörler;

İhracatımızın geliştirilmesine özel önem verilerek gerekli tedbirlerin alınacağı Ecevit Hükümeti döneminde ihracatımız ne hale geldi.

Geçmiş yıllarda yüzbinlerce ton pamuk, narenciye ve üzüm satıp yüz milyonlarca dolar sağlanan ihracatın 1974 döneminde ne hal aldığını, 1974 mahsulü pamuğun henüz %95'inin ihraç edilmediğini arz edersek ihracattaki başarısızlığı ve beceriksizliği kanımızca aydınlığa çıkarmış oluruz.

Cumhuriyet Halk Partisi Hükümet döneminde ödemeler dengesinin nasıl bozulup perişan olduğu, Para - kredi durumu sahasındaki tedbirsizliği ile yatırımların nasıl savsaklandığı, işsizliğin alabildiğine çoğalıp bir lokma ekmek için aylarca Devlet kapılarında dolaşan binlerce vatandaşın içler acısı hali, bir lokma ekmek için yabancı diyarlarda perişanlığa mahkûm olan vatandaşların ıstırapı bizim içimizi yakarken, nerede programınız, nerede neyi tenkit edeceksiniz diye yükselen sesiniz. Bu halinizi ve tavrınızı yeniden anlamak çok güç ve acı. “Acı” diyoruz; çünkü Doğudan Batıya Hükümet döneminizde ciddi bir yatırım temeli atamadınız. Bir tek mal üreten, birkaç yüz işsize iş bulacak bir yatırım yapamadınız. Döneminizde bir tek İstanbul Gübre Fabrikası temeli atabildiniz başka bir şey yok. Onun da proje ve planının kimin zamanında hazırlandığı hepimizin malumudur.

Ak günler kitabınızda vaat ediyordunuz; Hükümet Programında bu taahhüdünüzü gerçekleştirmeyi kabul ettiniz. İşsize iş bulacaktınız, evsize ev yaptıracaktınız, okulsuz gençlere okul verecektiniz. Bunların bir tekine çeçen on aylık hükümet döneminizde rastlamak mümkün değildir. Köye yol, köye su, okul taahhüdünüz, geçmiş yılları yermenize rağmen döneminizde başarınız %50'yi geçemedi.

Asgari kıdem tazminatı, bir yıla bir aylık imkânı;

Çıracık - Kalfa ve Ustalar Kanunu;

Çalışan kadınların 20 yılda emekli olması için Kanun tasarısı;

Sağlık Sigortası Kanunu nerede?

Nerede ve ne halde Devlet Personel Kanununun düzeltilmesine dair Kararname?

Gençlik meselelerine hangi imkânlar getirildi.

Bu kısaca temas ettiğimiz beceriksiz, bilgisiz tecrübesiz ve başarısız tutum ve davranışların sonucu, Türkiye’de ekonomik ve sosyal buhranın önünüzde dağlar gibi sıralandığını görünce korktunuz. Bu korku ki, sizi bulduğunuz Hükümetten ister istemez kovacaktı uzaklaştıracaktı elbette. Ama, siz Şanlı Türk Silahlı Kuvvetlerimizin kendisine has eşsiz başarısını elinize bayrak olarak alıp meselenin siyasî yönünün Hükümetçe halledilecek taraflarını yüz üstü bırakarak Hükümetten kaçır, kaçtıktan sonra da yarattığınız Hükümet buhranı ile iflâs ettirdiğiniz Devlet yönetimini ekonomik ve sosyal meselelerin daha da artması ve uzaması için bu aziz Milletin 7’den 70’e her ferdini ağlatan yokluklar ülkesi haline getirdiğiniz Türkiye’de tahribatınızın mesuliyet izlerini körletmek için Parlamentodaki muhalefeti Milletin 10 yıl gerisinde ilân eder, bugün de dönüp bu haksız ithamlarınızı unutarak bu kişileri Partinizin baş köşesine büyük misafir olarak davet ve kabul için her şeye başvurursunuz. Her tutum ve davranışınız gibi bunu da bizim anlamamız mümkün değil.

Devleti bütçesiz bırakma çabanızı da yukarıda kısaca arza çalıştığımız beceriksizliğiniz ve basiretsizliğiniz yanında anlamak mümkün olmadı.

Bu olumsuz ve iflâs etmiş Hükümet döneminizdeki tutum ve davranışınız karşısında tahmin edemediğiniz ve beklemediğiniz bir büyük olay, bu olay elbette doğacaktı. Bu ülke ve Millet ve Milletin milliyetçi temsilcileri sizi adım adım izliyor. Sizin Devlet yönetiminizdeki tutumunuza yeter demenin tam zamanında Milliyetçi Partiler Topluluğu teşekkül etti. Teşekkülün Milletin ekseriyeti olduğunu kabul etmemek elbette mümkün değildir. Topluluğa siz ve sizin gibi düşünenler ne ad takarsanız takınız çabanız bir netice vermedi ve vermeyecektir.

Değerli Senatörler;

Atatürk Türkiye’inde maalesef bir komünizm tehlikesi vardır. Türkiye’de solun meydana getirdiği ve solun istismar edeceği bir ekonomik buhran da vardır. Türkiye’de uzamasına gayret edilen bir hükümet buhranı vardı bu gayretkeş ise Cumhuriyet Halk Partisidir.

O halde, gerçek Atatürkçülere düşen birinci görev komünizm tehlikesini yok etmek için bir araya gelmekti, gelindi. Gelinecekti çünkü, Büyük Atatürk 1923 yılında Milletine şöyle sesleniyordu: “Türk âleminin en büyük düşmanı komünizmdir görüldüğü yerde ezilmelidir” Bugün bizim yapmak istediğimiz de Türkiye’de budur. Bu büyük görevden Atatürkçüyüm diyen hiç kimse kaçamaz, kaçmamalıdır.

Türkiye’de Hükümet bunalımının yaratıcıları, yarattığı bu buhranla beraber ekonomik buhranı, siyasî buhranı, siyasî buhran ekonomik buhranı körükler hale

getirmiş ve bu sonuç nereye varacak, bundan kimler yararlanacak bu gerçek ortada iken. O halde, Milliyetçi Partiler Topluluğu, kendisinin asıl görevi olan meseleye böylece sahip çıkmıştır. Bunu kimse kınayamaz. Kınayanlar olursa kendileri kınanmağa mahkumdur.

Değerli Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğu, karşısında bulunan buhranlara çare bulmak ve onlara son vermek için büyük bir anlayış ve yüreklilik içinde tabiatın yeniden canlandığı bu ilkbahar döneminde kendilerine tevdi edilen göreve başlamış ve huzuru-nuza büyük Milletimizin içine düşürüldüğü siyasî, ekonomik ve sosyal bunalımdan kurtaracak bir programla gelmiştir.

Program 1974 Türkiye’inde meydana getirilen ve gittikçe ağırlaşan iç ve dış-taki çeşitli güçlüklerle dolu bunalımları ortadan kaldıracak tedbirleri hemen, orta ve uzun vadeli olarak tespitle işe başlamayı hedef almıştır.

Bu tedbirler manzumesi 36 sayfa tutan Programda hiç bir kuşkuya yer veremeyecek şekilde ve açıklıkla ele alınmıştır. Bu tedbirlere bakılınca yeni getirilenleri kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Gençliğe verdiği ehemmiyeti nazara alarak onlara fırsat eşitliği yaratma ve memlekete sahip hayırlı evlât olma imkânları yanında, 18 yaşındaki gençliğe olan güvencini oy hakkına sahip kılma imkânı sağlamakta ve üniversiteye girme imti-hanlarından önce üniversite hazırlık kursları açma, meslek okullarının ikinci dö-nemlerinden mezun olanların üniversite ve yüksekokullar imtihanlarına girebilme ve kazananların lise mezunu sayılmalarını.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk derslerinin İlahiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam Hatip okulları mezunlarınca okutulması.

Tarımda üretimin artırılması esas alınarak öncelikle çok pahalı hale getirilen gübre fiyatlarında indirim yapılması, Ziraî kredilerin artırılması, Tarımda âfete uğ-rayan çiftçilerimizin korunması için tarım sigortası kurulması.

Köylüden alınmakta olan köy katılım payının kaldırılması, Köy muhtarlarına ödenek verilmesi, Sosyal güvenlik sahasında bütün çalışanların sigorta içine alınması, genel sağlık sigortasının gerçekleştirilmesi, Çalışan kadınların arzu ettikle-ri takdirde 20 yılda emekliye ayrılması, Yaşlı ve muhtaç vatandaşlara ihtiyarlık ve bakım yurtları sağlanması, İşçi ve memur ayırımı adil ve gerçekçi ölçü ve kıstasla ele alınarak neticeye bağlanması, Kıdem tazminatının her yıl için yarım aylıktan bir aylığa çıkarılması, Yurt dışında çalışan vatandaşlarımıza kredi ve iş imkânı sağlanması, Çırak - Kalfa ve Ustalar Kanununun kısa zamanda çıkarılması, Esnaf ve sanatkârlar ve çiftçiler için defter tutma formalitelerinden kurtarılarak götürü usulle vergilendirilme imkânı, Asgarî geçim indiriminin yükseltilmesi gibi, işçi-yi köylüyü, esnafı, sanatkârı, memuru, çalışan ve çalışmayan bütün vatandaşlarımızı gözetken bu yeni tedbirleri, bu yeni tedbirleri getiren Programını ve Hükümetin bu tutumunu memnuniyetle karşılıyor, dış siyasette yalnızlığa itilmemize sebep olan tutumların gözden geçirilmesi, geliştirilmesi yolunda tespit edilen görüşlere yürek-ten inandığımızı, Kıbrıs davamızın yakında ve millî arzuya göre neticelendirileceği

hususu ve millî varlık ve dış güvenliğimizin başlıca teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizi güçlendirme yolundaki tedbirleri yürekten benimsediğimizi ve desteklediğimizi arz ediyoruz.

Sayın Senatörler;

Milliyetçi Partiler Topluluğu Koalisyon Hükümetinin getirdiği bu Programı buhransız bir dönem programı olarak değil, her türlü bütçe imkânından mahrum, sayısız sıkıntılara maruz bir dönemde getirilmiş olmasına rağmen iş başında bulunan Hükümetin alacağı tedbirlerle başarıya ulaşacağı, böylece tarihî bir görevi yapacağı inancı içinde olduğumuzu ne ezen, ne ezilen hakça bir yaşama döneminin yeniden başladığına inandığımızı tekrarla, Adalet Partisi Grubu adına bir defa daha Hükümete başarılar diler, Yüce Heyetinizi grupum adına saygıyla selâmlarım. (A.P. sıralarından alkışlar)

Sevgili arkadaşlarım.

Şu anda bir ikinci görevi daha kısaca ifa etmeme müsaade buyurun.

1974 Türkiye'sinde Hükümet olarak işbaşında bulunan Cumhuriyet Halk Partisi Grup Sözcüsünün bir kısım haksız ithamlarına cevap vereceğim.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sözcüsü, konuşmasının başından sonuna kadar bu kürsüde, sahte ve (kendi tabirleriyle) abartılmış bir eda içinde görüşlerini ileri sürdüler.

Hakikaten, tutum ve davranışlarını, tavır ve hareketlerini, hepiniz gibi ben-deniz de yadırgadım. Gönül arzu ederdi ki, Cumhuriyet Halk Partisi, hükümetleri döneminde, huduttan hududa sayısız eserleri arkasında bırakarak bugün (Hükümetten ayrılmış bir parti olarak) bu kürsüye gelip, böyle sahte bir tavırla değil de büyük Türk Milletine hizmet etmiş insanların huzuru içinde Hükümetin Programı üzerinde görüşlerini beyan etmeliydi.

Cumhuriyet Halk Partisinin tutumu, (bir atasözümüz vardır) hem suçlu hem güçlü insanların tutumuna benzemektedir.

Bu kürsüde, Cumhuriyet Halk Partisi, ölçsüz, şaşkın ve bir çirkin eda içerisinde, hem Hükümet Programına hem de Adalet Partisinin geçmişteki dönemine, eski tutum ve davranışları içerisinde saldırmaktan kendilerini alıkoyamadılar. Adalet Partisine, Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü ne kadar saldırırsa o kadar yıpranır, o kadar ezilir, büzülür. Çünkü, bırakıp kaçtıkları Hükümetin on aylık döneminde, Türkiye'ye bir çivi çaktıklarını ispat edemezler.

Sayın Sözcü, Grubu adına görüşünü bu kürsüden ifade ederken, İstanbul Köprüsünün mimarı edasındaydı. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Ama, o İstanbul Köprüsü için, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Ecevit'ten bütün partililerine kadar neler söylendiğini, neler yazıldığını, hafızamız bütün tazeliğiyle muhafaza etmektedir.

Kendilerinin terekesiyle meşgul olursak sinirlenirler. Kendilerinin bozuk bıraktığı ve Milleti içinden çıkılmaz buhran dönemine sokmaları sebebiyle. Milletin gerçek sahipleri tarafından kurulan Hükümete saldırabilmek için hayalhanelerin-

de, yaratmadık şey gazetelerinde yazmadık yazı bırakmadılar: “Kimliği ve kişiliği belli olmayan Hükümet.”

Değerli arkadaşlarım;

Yeni kurulan Hükümet, Anayasanın, kurulmasında ve devamında hiç bir kusur, en ufak bir hata bulunmayan partilerin meydana getirdiği bir hükümettir. Hükümetin kuruluşu, Anayasanın 102’nci maddesi gereğince Sayın Devlet Başkanı tarafından yetki verilmek suretiyle kurulmuştur; ama gelin Cumhuriyet Kalk Partisine, gelin bunların kanun anlayışına bakınız: “Kimliği ve kişiliği belli olmayan Hükümet.” Anayasaya saygıları, kanunlara saygıları böylece tescil? ediliyor, Cumhuriyet Halk Partisinin.

Simdi, bu hareketleriyle, memnunuz ki, her ciddi meseleyi, kanunlara ve mevzuata uygun kuruluşları böylesine inkâr eden bir partinin ve sözcüsünün, daha neleri tahrif ederek inkâr etmesinin, lekelemesinin, yok saymasının böylece gerçek bir misalini verirler.

“Milliyetçi Cephe milliyetçileri dağılmış.” Böyle şey yok sevgili arkadaşlarım. Görüşleri düşünceleri gerek siyasi yönden gerek ekonomik yönden birbirine yaklaşıp olan partilerin bir araya gelmesi, Türkiye’de milliyetçilerin dağılması demek değil, gerçekten birlik ve beraberlik içinde bulunmanın açık ve kesin delili olarak karşımıza çıkmaktadır. Gözümüze baka baka bu kadar yalan söylemekten, Sayın Cumhuriyet Halk Partisi ve sözcüsü ne fayda bekler anlamak mümkün değil.

Yeni Seçim Kanunu teklifinden neden korkuyorsunuz! Madem ki, “Acele seçim, erken seçim, hemen seçim, seçim,” diye diye 6,5 ay sonunda da gelip bu kürsüden...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Vazgeçmişler seçimden.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — “... Biz gidersek böyle geleceğiz” diyorsunuz. Giderseniz sizin nasıl geleceğinizi, biz sizin gibi kâhin değiliz, söyleyemeyeceğiz; ama vatan sathında ektiğiniz fırtınaların, sizi tayfun gibi biçeceğini, o halka dönük tutum ve davranışınızı göreceksiniz. (A.P. sıralarından alkışlar)

EKREM KABAY (Burdur) — Beraber göreceğiz.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — İnşallah.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bu hükümeti menfi Hükümetmiş. Eskicilikten, gericilikten, tutuculuktan yanaymış. Dün akşam, Sayın Genel Başkanım ve Başbakanımız Mecliste söylediler. İzinleriyle ben de arza mecburum şu anda:

İyi ki siz, bize bu sıfatları veriyorsunuz. Kalkar da bizi beğendiğinizi söylerse-niz, sizin bu beğenme duygunuzdan biz kazanç değil zararla karşı karşıya geliriz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) “Yenileşmeyi yıkma, yok etme gibi bir görevmiş.”

Sevgili arkadaşlarım;

1950 yılından bu tarafa gerek Demokrat Parti ve gerekse 1965-1971 yılları arasında Adalet Partisi, Türkiye’de hangi yeniliği ortadan kaldırmaya çalıştı? Yaptıkları ederler ortada. Hepsi dev eserler. Türkiye’nin bugünkü halini gerek, Demokrat Parti Hükümeti, 19 tane şeker fabrikası, 25 tane çimento fabrikası yaptırdığı

zaman, Cumhuriyet Halk Partililer seslenip, “Bu kadar şeker fabrikasına bu kadar çimento fabrikasına ne lüzum var” diyordunuz.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Barajlara.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — 1970 yılında büyük Mil-
letimizin çektiği şeker sıkıntısını her halde bizim kadar sizler de biliyorsunuz. Dev-
let idaresi günü gününe düşünülecek bir görev değil. Devletin başına gelen insanlar.
Milletinin 50 yıl, 100 yıl, 500 yıl sonrasını hesap etmek mecburiyetinde.

Seyhan nehri üzerine baraj yapıp santral kurulduğu zaman...

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Fareler delecek.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — İleri görüşlü Cumhuri-
yet Halk Partililer; ama şimdi, “yeni” kelimesiyle bunu inkâra kalkışacaksınız, ama
“Köstebekler barajın duvarını delecek, Adana’yı su basacak” gibi çirkin, pis tenkit-
leri yaptınız.

BAŞKAN — Sayın Ucuza.

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Reddi mirastan bahset.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ama bugün Seyhan neh-
ri üzerindeki...

BAŞKAN — Sayın Ucuza, rica edebilir miyim? O son kullandığınız kelimeyi
temiz lisana münafi addediyorum. Lütfen tashih buyurur musunuz efendim?

EKREM KABAY (Burdur) — Gayet açık Sayın Başkan.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, konuşsun değeri yok.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Konuşsunlar değeri yok. Yakışır.

BAŞKAN — Lütfen efendim, rica ederim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Biraz yumuşak, biraz yumuşak.

BAŞKAN — Lütfen müdahale buyurmayınız efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, sözü-
mü bağlayacağım lütfederseniz.

BAŞKAN — O kelimeyi tashih buyurursanız.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Şimdi bağlayacağım
müsaade ederseniz.

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O beğenmedikleri ba-
raj, Adana’dan Mersin’e kadar bütün Çukurova’nın sağ sahilini bugün sulanır hale
getirmiş; o beğenmedikleri santral, istihsal ettiği elektriğin yüzde 40’ını Ankara’ya
kadar göndermekte. Çirkinliği bu manada arz etmeye çalıştım.

BAŞKAN — Efendim ben o değil de, “Pis” kelimesi üzerinde maksadınızı aştı-
ğinizi tahmin ettim. Lütfeder tashih ederseniz iyi olur efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ciddî meseleleri doğru dürüst ifade etmek lâzım.

BAŞKAN — Yoksa, bir sataşma doğmuş olur, o anlamda ifade ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Hayır, sataşma kastiyle, hakaret kastiyle söylemiyorum.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Üslubu beyan aynı ile insandır.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, ben görevimi yapıyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim?

BAŞKAN — Siz devam buyurun efendim, lütfen Genel Kurula hitap ediniz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Bir şey söylemedi.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Söyledi, söyledi, Sayın Kocaman söyledi.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Aynen iade ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Ucuza, siz lütfen Genel Kurula hitap ediniz efendim. Lütfen, oradan bir şey söylenmedi efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Kocaman söyledi.

BAŞKAN — Efendim, “Üslubu beyan aynı ile insandır” dediler ve öyle gittiler. O temiz bir ifadedir efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — O da kendisine aittir.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sizi bu kürsüye alkışlamaya gelmedik. Ne yaptınız ki, hangi hizmeti getirdiniz ki? Bu fakir Milletin 85 milyar bütçesini allak bullak edip, bir tek eser bırakmadan kaçıp gittiğiniz şu durumunuzda, şu döneminizde benden; bu kürsüye gelip sizi alkışlamak mı bekliyorsunuz? (A.P. sıralarından alkışlar)

EKREM KABAY (Burdur) — Bizim bütçeyi mi görüşüyorsunuz. Sayın Demirel’in bütçesini mi görüşüyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Kabay, rica ediyorum efendim, müsaade buyurunuz.

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Tahammül edin.

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyiniz efendim.

Sayın Ucuza, devam buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Burdur) — Tahammülü sizden bekleyeceğiz, iktidarsınız.

BAŞKAN — Sayın Kabay, rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biraz evvel bu kürsünün teminatı olduğunu söylüyordunuz ve bu kürsü teminatına dayanarak, hiç kimsenin lâayık olmadığı, kafanızda yaşattığınız birtakım sözleri bu kürsüden rahat rahat söylüyordunuz. Geleceksiniz bu kürsüye, “Efendim sağ bünyesinde cibilliyet” “Cibilliyet” kelimesi devamlı olarak kullanılır; ama “Cibilliyet” olarak değil, “Cibilliyetsiz” olarak kullanılır.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — “Soy” demektir.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, “Cibilliyetsiz” demedi, öyle bir şey demedi.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim, lütfen.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Peki, sağ cibilliyetsiz de... (A.P. sıralarından, “Solda cibilliyet olmaz” sesleri)

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim. Lütfen karşılıklı konuşmayalım.

Evet efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Peki, solun cibilliyetinden bahsedelim.

BAŞKAN — Lütfen efendim. Sayın Ucuza, lütfen Genel Kurula hitap buyurunuz, karşılıklı konuşmayınız, ifadelerinizi o şekilde yürütünüz efendim.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Zaman kendisini gösterecek...

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Sol babasını inkâr eder.

BAŞKAN — Sayın Karaküçük, lütfen rica ediyorum. Devam edin.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi sevgili arkadaşlarım:

Siz sol diye yola çıkarsanız...

EKREM KABAY (Burdur) — Demokratik sol.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kabay, söz sıranız var, lütfen. Burada konuşacaksınız efendim, hallederiz efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, sol olduktan sonra, nasıl olursa olsun bu sol.

EKREM KABAY (Burdur) — Bu demokratiği.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi, bu...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Demokrasilerde sol da olacak, sağ da olacak.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ediyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Peki Sayın Başkan.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Öztürk bu işi çok iyi bilir Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Köker, sizden de rica ediyorum efendim. Rica ediyorum. Efendim, böyle bir müzakere usulü yok ki. Yok böyle bir müzakere usulümüz. Rica ederim.

Buyurunuz Sayın Ucuza.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Siz “ortanın solu” deyin, “Demokratik sol” deyin, ne dersenez deyin, sol. Bunun karşısına bir hareket çıkarsa bunun cibilliyetinden bahsetmeye ne hakkınız var?

Şimdi ben solun cibilliyetinden bahsedeceğim.

Sevgili arkadaşlarım;

12 Mart Muhtırasından sonra Türk Silahlı Kuvvetleri, Türkiye’de olan biten hadiselerle el koydu. Şimdi, solun cibilliyeti; Nurhak dağlarında kırsal örgüt...

ORHAN KOR (İzmir) — Banka soymak...

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Onun bizimle alâkası yok Sayın Ucuzal.

BAŞKAN — Sayın Atmaca, rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sevgili arkadaşım, ben solun cibilliyetinden bahsediyorum.

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, siz devam ediniz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ne gereği var bunun?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Yanlış söylüyor.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, Sayın Esatoğlu, böyle bir sonuca varamayız ki. Rica ediyorum sizden.

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Vardır.

BAŞKAN — Sayın Karaman, sizden de rica ediyorum efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Karaman, 12 Marttan sonra Nurhak dağlarında örgüt yok muydu?

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Vardı.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O halde uydurdum mu?

BAŞKAN — Sayın Ucuzal, Sayın Karaman.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sağ cibilliyetsiz.

BAŞKAN — Sayın Öztürk.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Senin aklın ermez otur.

BAŞKAN — Sayın Köker.

Sayın Ucuzal, sizden rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ortılığı karıştırıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, böyle müzakere olmaz ki, rica ediyorum efendim.
(A.P. sıralarından “Elrom var, Elrom” sesleri)

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Sayın Ucuzal Saidi Nursi Var, 31 Mart var.

BAŞKAN — Sayın Karaman, rica ediyorum efendim. Böyle usulümüz var mı?

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Tabii efendim, doğru.

BAŞKAN — Yoktur efendim. Sayın Ucuzal, lütfen siz de Genel Kurula hitap ediniz, bir şahsı istihdaf etmeyiniz. Sayın Karaman’ın isminden bahsettiniz.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, davanın içindeler de...

BAŞKAN — O benim görevim efendim, benim görevim. Devam buyurun.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Devam et, devam et.

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — “Sol” denince niye ayağa kalkıyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Ertürk, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Sağın asaleti var.

BAŞKAN — Sayın Ertürk, sizin sözcünüz konuşuyor efendim.

Sayın Ucuza! buyurun efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım;

Şimdi biz sağda bir partiyiz, Sayın arkadaşlarımız da solda bir parti olduğunu söylüyor. Biz de bunların cibilliyetlerinden bahsediyoruz. Anayasayla tarafsızlığı sabit olan Sayın arkadaşımıza ne oluyor?

BAŞKAN — Müsaade buyurursanız yapılan müdahaleleri önlemek benim görevim. Bana bu imkânı bahşediniz lütfen ve siz de Genel Kurula bitap ediniz. Buyurun efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O halde sevgili arkadaşlarım; Türkiye’de komünizan faaliyet, komünistlik alabildiğine yürümüş ve bu memlekette komünistliğin ve komünistlerin olduğunu örfi idare mahkemeleri karlarıyla tespit etmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Gayet tabii.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ve sonra da, gayet tabii diyen arkadaşlarımız...

BAŞKAN — Efendim, cevap vermeye mecbur değilsiniz, siz Genel Kurula hitap buyurunuz.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bu vatan hainlerini, bu komünistleri affetmek için ellerinden gelen her türlü gayreti göstermiştir.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ne kadar ayıp bu.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ediyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Kabalık bu aklını başına topla.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Terbiyeli olun.

BAŞKAN — Sayın Ucuza!, Sayın Ucuza!.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Siz de yattınız o mahkemelerin kararıyla.

BAŞKAN — Sayın Ucuza!, rica ederim, siz kendi takdirinizle lütfen üyelere hitap etmeyiniz efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, o mahkemelerin kararıyla hapishanelerde yatan kişiler burada söz sahibi oldu.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sen topla aklını başına. Bu ne demek?

BAŞKAN — Sayın Köker.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Yok ki akıl, neyi toplayacaksın?

BAŞKAN — Sayın Köker.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Sayın Başkan, “Aklını başına al” diyor.

BAŞKAN — Sayın Karayığit.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Kendisinde akıl yok, neyi toplayacak?

BELİĞ BELER (İzmir) — Komünist olan kimse alınır.

BAŞKAN — Sayın Beler, Sayın Köker, rica ediyorum efendim. Efendim müsaade buyurunuz. Ben acz göstermiyorum ki, ben bütün arkadaşlarıma müdahale etmemelerini rica ediyorum; ama kürsüden konuşan sizin Sayın sözcünüz; imkân bahşediniz de lütfen konuşsunlar efendim, lütfen.

Buyurunuz Sayın Ucuza.

BELİĞ BELER (İzmir) — Komünist olanlar alınır, komünistlere söylüyor.

BAŞKAN — Sayın Beler, rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, sol görüşlü, komünist görüşlü gençlik, bu memlekette istediğini yapacak; fakat milliyetçi Atatürkçü gençlik en ufak bir harekete geçtiği zaman büyük ithamlarla karşı karşıya kalınacaktır.

Demin söyledim, sevgili arkadaşlarım; daha 1928 yılında Büyük Atatürk bize emir vermiştir.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Atatürk’ün değildir, o söz.

BAŞKAN — Sayın Öztürk...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — İnkâr etmeye senin gücün yetmez...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Değildir, değildir; Münir Hayri Egeli düzenlemiştir.

BAŞKAN — Sayın Ucuza, siz lütfen cevap vermeyiniz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Komünisti kimse müdafaa etmez; sen söyle...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Dinleme sen, söyleyeceğini söyle.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, Sayın Öztürk, siz şimdi bulunduğunuz yerde değil de, Divanda görevli olsaydınız. Rica ediyorum sizden.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sevgili arkadaşım, sen komünist değilsen komünist, komünistleri ve komünist faaliyetleri nasıl burada gelirsın, himayeye çalışırsın?

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sol birlik.

BAŞKAN — Devam buyurunuz efendim, siz; siz lütfen gelen şeylere cevap vermeyiniz efendim.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Efendim, “Devlet kuvvetlerine yardımcı olacak” sözü;

Türk milliyetçiliği ile yetişen gençlik ve biz de o çağlardan geçtik geldik. Kanunlara saygılı olan gençlik, Devlet kuvvetlerine yardım ediyor demektir. Bundan ürkecek ne var?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Silahlarıyla mı?

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Doğru, Devlet kuvvetleri silahla hücum ediyorlar; silahla hücum ediyor, kanuna saygı...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Büyük Atatürk, Devlet Başkanımız mıydı? Devlet Başkanımızdı. Devletin o gün emniyet kuvvetleri yok muydu? Vardı; ama Cumhuriyeti niye gençliğe emanet etti?

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Onu bilmezler, onu söyleme.

BAŞKAN — Sayın Karaküçük, rica ediyorum efendim; rica ediyorum efendim. Sizin müdahaleniz, mukabil müdahaleyi davet ediyor efendim; rica ederim.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Yardım ediyoruz, beyefendi.

BAŞKAN — Efendim, teşekkür ederim; ben yardıma ihtiyacım olduğu zaman istirham ederim sizden.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi, bu kürsüye geleceksiniz, her şeyi yapmış gibi, her şeyi başarmış gibi, Millete büyük hizmetler, büyük eserler vermiş gibi bir tavrın edası içerisinde bulunacaksınız; Devlete, Millete hizmet etmiş kişileri veya toplulukları rahatlıkla karalayacaksınız. Biz şimdi sizden soruyoruz; hakkımız. Şu sizin “Ak Günler” kitabınız...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Güzel.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sizin Program gibi.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Almışsınız. Program yapmışsınız.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şu da ona dayalı Hükümet Programınız...

BAŞKAN — Sayın Öztürk.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Neyi yaptınız, neyi tenkit ediyorsunuz yahu...

BAŞKAN — Sayın Ertürk, Sayın Ertürk, rica ediyorum efendim.

NURETTİN ERTÜRK (Sivas) — Teşekkür edin, kabul etmişiz daha ne istiyorsunuz?

BAŞKAN — Sayın Ertürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan bir şey demedik, nezaketle konuştuk.

BAŞKAN — Sayın Öztürk...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Allah, Allah, her şeye karışılmaz ki?

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ederim efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ben bir şey demedim, Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, sizin bir müdahaleniz, müdahaleyi davet ediyor.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Bir şey demedim, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Ama konuşuyorsunuz, olduğunuz yerden efendim; rica ederim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Nezaketle konuştuk, almış, program yapmışsınız dedik.

BAŞKAN — Efendim, niçin söylüyorsunuz; var mı öyle bir şey? Siz, yıllarca bu İçtüzüğün uygulanmasında Başkanlık Divanında hizmet görmüş bir arkadaşımızsınız. Rica ederim efendim, benim görevim efendim, o. Rica ederim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Siz öyle ise Sayın Öztürk, kendi kendinizi tenkit ediyorsunuz, maşallah, maşallah, nazar değmesin.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Köker, sizden de rica ediyorum efendim; lütfen yardımcı olunuz, bitirelim müzakerelerimizi.

Buyurunuz Sayın Ucuza.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamlı) — Sayın arkadaşlarım;

Bu “Ak günler” kitabını, Ecevit Hükümetinin programını gösterişim şu maksada matuftur. Lütfen boş zamanınızda alın, okuyun. Bunların içinde... (*A.P. sıralarından “Okuduk, okuduk” sesleri*) Hayır, Cumhuriyet Halk Partililere söylüyorum. Boş zamanınızda açın okuyun bunları; eğer bu dediklerinizden taahhüt ettiklerinizden bir tanesini yaptıysanız, gelin sizin ile burada rahat rahat münakaşasını yapalım. Ama ben ilân ediyorum ki, bu kitap, artık yalan adını taşıyacak bir kitap haline geldi. “Ak günler” yerine “Yalanlar” adlı bir kitap; uygulanmayan bir hükümet programı.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yaşarsanız görürsün yalan olmadığını...

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ünsal, rica ediyorum sizden de efendim.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Takdir ediyorsunuz değil mi, “Ak Günler”i?

BAŞKAN — Lütfen, Sayın Esatoğlu...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamlı) — Size kim söyledi, bilmediğimi?

BAŞKAN — Sayın Ucuza, cevap vermeye mecbur değilsiniz efendim. Siz de Genel Kurula hitap ediniz lütfen. Bütün arkadaşlarımdan rica ediyorum efendim; herkesten yardımcı olmalarını rica ediyorum.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü, “Bizim giysilerimizi giymeye çalışıyorsunuz” diyor. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Giysileri.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — O kelimelere de alışacaksınız.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — İftihar ediniz bu kelime ile.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Cenabı Hak’tan niyazımız, ne sizin fikriniz yolunda ne herhangi bir tutumunuzda ne de görüldüğünüz renkte bizi Büyük Milletimize göstermesin.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — O seviyeye ulaşamazsınız.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Hürematsızlık ediyorsun.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Boşuna hırçınlaşmayın arkadaşlarım.

Geleceksiniz buraya itham, iftira, kanunları inkâr, Anayasayı inkâr. Ondan sonra da büyük parti. E., birbirine yakışmıyor, çelişkiye düşüyorsunuz. Siz de hükümet oldunuz; açın, bakın Hükümet programınız hakkında Grupumuzun söylediği sözlere; “Sizi takip edeceğiz” dedik; ama bir zaman içerisinde müsaade edeceğiz; bakalım ne işi becereceğinizi görelim dedik; ama bu müddet içerisinde hiçbir başarılı işinizi görmedik.

Yaptığınız işler: Kanunları bir tarafa attınız, Anayasayı bir tarafa attınız, kafanıza göre partizanca bir tutumun içerisinde girdiniz. Getirdik, hakkınızda araştırma önergelerini verdik, Meclislere devam etmedi bakanlarınız, hâlâ gündemlerde duruyor.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Gerek yok bakanların cevabına, ama.

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sonradan o kararı aldık.

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, bütün ikazlarımdan etkisi olmadığını görüyorum. Rica ediyorum, lütfen efendim, müdahale etmeyiniz efendim; yok böyle bir usul, Sayın Esatoğlu.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Hayır Sayın Başkan...

A.P. GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — O karar almalı 1,5 ay oldu.

Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsü geliyor buraya, işçi ile işveren arasında Hükümetin programa koyduğu güzel esasları kendi kafasındaki fikriyata göre reddediyor. Bir diyeceğimiz yoktur. Biz, işçi ile işveren arasında husumet yaratmaktan fayda bekleyen bir topluluk değiliz. İşçi ile işveren arasında kardeş gibi çalışıp müşterek hayatın devamında fayda bekliyoruz. Ama, bir yer geliyor kürsüde başka, öbür kürsüde başka, vatan yanında başka.

Türkiye’de 274 sayılı Sendikalar Kanunu çıkmış, 1961’den sonraki koalisyon hükümeti zamanında, bu hükümette A.P.-C.H.P. ortak, Sendikalar Kanununu, Toplusözleşme Kanunu Sayın Ecevit getirmiş Türkiye’ye. Hükümet yok orta yerde. Ama, geliyorsunuz, bu Sendikalar Kanunu normal tatbik edilsin. Hayır, işçiye grev hakkı. İşverene lokavt hakkı çağdışı ilân ediliyor. Toplusözleşmeye gelince; herkes kanunî hakkını kullanacak ve böylece Millet hayatımızda, Devlet hayatımızda bir nizam olacaktır. Geleceksiniz burada her şeyi söyleyeceksiniz, sonra da, neyin ne derece ağır ve yanlış söylediğinizin farkına varacaksınız. Efendim, ben o sözü grup adına söylemedim de, şahsî adıma söyledim diyeceksiniz.

Sevgili arkadaşlarım;

Allah sağlık verdiği müddetçe burada Cumhuriyet Halk Partisi’nin geçmişte 30 yıllık dönemini, artık o 30 yıllık dönemi kendileri inkâr ettiği için oraya el sürmeden 10 aylık hükümet dönemlerim her fırsatta bu kürsüden dile getirip, beceriksizliklerini, başarısızlıklarını ve Devleti nasıl iflâs ettirdiklerini dile getireceğiz. Böylece herkes haddini bilerek, yapabileceği işe talip olacak, yapamayacağı işe talip olmayacak.

Hâdiseler gösterdi ki, Cumhuriyet Halk Partisi, Devlet idare etme kuvvetinden yoksun; sadece dernek idare edebilecek kadar bir topluluk. Bu bakımdan, zinhar geçmişte hizmeti olan Adalet Partisine burada gelip haksız birtakım iftiralar savurmayım Adalet Partisinin 6 yılda bu memlekete Doğudan Batıya kadar bütün vatan sathında bu millete yaptığı hizmetten bir kısmını da siz, güvercin uçurarak kurdelaşlarını kestiniz. Güvercinleri uçurdunuz, bundan sonra Hükümet de bir güvercin olarak elinizden gitti. Bir daha bu imkânı bulamayacaksınız.

Bu düşüncelerle Yüce Heyetinizi saygıyla selâmlarım. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Hükümet programı üzerinde gruplar adına yapılan konuşmalar bitmiştir.

Şimdi kişisel konuşmalara geçiyorum. Evvelâ söz almış olan üyelerin isimlerini okuyacağım, sonra lehinde, aleyhinde, üzerinde konuşacak Sayın üyeleri işaret edeceğim, ondan sonra da sırayla söz vereceğim.

Sayın Hamdi Özer, Sayın Ekrem Kabay, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Fatma İşmen, Sayın Sırrı Atalay, Sayın Salim Hazerdağlı, Sayın Reşat Oğuz, Sayın Fevzi Esatoğlu, Sayın Raif Eriş, Sayın Hüseyin Atmaca, Sayın Ahmet Yıldız, Sayın Celâl Ertuğ, Sayın Hilmi Nalbantoğlu, Sayın Mustafa Tıgılı, Sayın Yiğit Köker, Sayın Nuri Âdemoğlu, Sayın Alâeddin Yılmaztürk, Sayın Halil Özmen, Sayın Ali Oğuz, Sayın Hamdi Özer? Üzerinde.

Sayın Ekrem Kabay? Yoklar.

Sayın Hüseyin Öztürk? Aleyhinde.

Sayın Fatma İşmen? Üzerinde.

Sayın üyelere açıklamak istiyorum.

Sayın üyelerin sadece konuşma olanağı bulmak için, lehinde, aleyhinde, üzerinde, diye işaret buyuracaklarını tahmin etmiyorum. Elbette hangi amaç için söz

almışlarsa, o amacın sınırları içinde kalacaklardır. Onun dışına çıktıkları zaman da Başkan tarafından ikaz edileceklerdir.

Sayın Sırrı Atalay? Yoklar.

EKREM KABAY (Burdur) — Ben geldim efendim.

BAŞKAN — Sonra tekrar sorarım efendim. Sayın Hazerdağlı? Lehinde. Sayın Oğuz? Üzerinde.

MACİT ZEREN (Amasya) — Partisi aleyhinde, siz üzerinde söz istiyorsunuz. Bu oy hakkını suiistimaldir.

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu? Aleyhinde.

Sayın Eriş? Lehinde.

Sayın Atmaca? Yoklar.

Sayın Yıldız? Yoklar.

Sayın Ertuğ? Yoklar.

Sayın Nalbantoğlu? Aleyhinde.

Sayın Tıgılı? Yoklar.

Sayın Köker? Lehinde.

Sayın Âdemoğlu? Lehinde.

Sayın Alâeddin Yılmaztürk? Lehinde.

Sayın Özmen? Üzerinde.

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Ne biçim Grup? Başı bozuk alayı mı?

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim, takdir kendilerinin. Eğer, o sınırın dışına çıkarlarsa, biraz evvel tavzih ettim, ifade ettim ki, Başkanlık müdahale edecektir.

Sayın Ali Oğuz? Lehinde.

EKREM KABAY (Burdur) — Bana sormadınız Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Kabay? Aleyhinde. Sayın Atmaca ifade buyurur musunuz? Lehinde, aleyhinde, üzerinde?

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Lehinde Sayın Salim Hazerdağlı, buyurunuz efendim.

İBRAHİM TEVFİK KUTLAR (Gaziantep) — Sayın Başkan bir önergemiz var.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, bir dakikanızı istirham edeyim efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Tabii efendim.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Bu arada kişisel konuşmaların 10 dakikayla sınırlandırılmasına dair bir önerge vardır, okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

Hükümet programı üzerindeki kişisel konuşmaların 10'ar dakika olarak sınırlandırılması arz ve teklif olunur.

(*Eskişehir*) **Hasan Ergeçen**

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Önergenin aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Önergenin aleyhinde, buyurunuz Sayın Atmaca.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Türkiye Cumhuriyetinin yeni kurulan, hem de dört ayrı renk, dört ayrı parçadan kurulan bir Hükümetinin programını tartışmak üzere söz alan arkadaşlarımızın, bu 30 küsur sayfalık Hükümet programını 10 dakika içinde eleştirmesi olanak dışıdır. 10 dakikayla sınırlandırmak demek, bu Hükümet programı üzerinde Sayın üyelerin gereğince fikirlerini ifade etmelerine imkân vermemek anlamına gelir. Bu bakımdan bu sınırlamanın millî iradenin ve millet temsilcilerinin gereğince yeni kurulan bir Hükümetin programı üzerinde, lehte veya aleyhte veya üzerindeki konuşmalarını kısıtlamak, programın gereğince eleştirilmesini yaptırmamak anlamına gelir ki, bu Türk Devletinin, Türk Ulusunun kaderine hâkim olacak olan bir Hükümetin programı gereğince eleştirilemezse, ne programın uygulanmasında Hükümete ışık tutma, ne de programın noksan taraflarını, eksik taraflarını, iyi veya kötü taraflarını gereğince eleştirme imkânı olmayacaktır.

Bu bakımdan bu kısıtlamanın kaldırılması taraftarıyım. Zamanımız boldur, imkânlar geniştir... (*A.P. sıralarından "olanak" sesleri*)

Olanak, sizin Hükümetinizin, o dili, eleştirdiğiniz dilin, bütün eleştirdiğiniz kelimeler programın içinde en az yüz kelimedenden aşağı değil. Bilerek veya bilmeyerek onu kabul etmişsiniz.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Hükümet bizim hükümetimiz değil.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, "Sizin Hükümetiniz" diyor; Hükümet bizim değil, Cumhuriyet Hükümeti.

BAŞKAN — Efendim, lütfen rica ediyorum, söz kendisine aittir, siz müdahale etmeyiniz efendim.

Buyurun Sayın Atmaca, devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Kimin Hükümeti olduğunu başta, daha söze başlarken söyledim; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak nitelendirdim; ama siz sahip çıkıp tekelinize almak eğiliminde olunca elbet size mal etmek durumunda...

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — İftihar ederiz!

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — O iftiharı göreceğiz üç ay sonra; ne olacaktır...

BAŞKAN — Lütfen cevap vermeyiniz, siz Genel Kurula hitabediniz.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ne olacaktır göreceğiz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ne olacak?

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Şu Sayın Hükümetin manzarasına bakıyorum.

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Siz kendinize bakın.

BAŞKAN — Sayın Orhon, lütfen efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Demirel'in yanında Türkeş'in 27 Mayıs'ta "Dikkat dikkat" diye bağırdığı zaman...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ayıp, ayıp...

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — "Dikkat dikkat" diye bağırdığı zaman, "Eski Demokrat Partinin devamı olan biziz" diyenler bundan utanmalıdır. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Atmaca, Sayın Atmaca, lütfen efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ne diyorsunuz? İşte manzara bu hem 27 Mayıs'ta "Dikkat dikkat" diyecek, hem de Demirel'in kolunda...

(Başkan tarafından mikrofon kapatılmak suretiyle hatibin sözü kesildi)

BAŞKAN — Sayın Atmaca, müsaade ediniz. Sayın Atmaca, siz konuşmaların 10 dakika ile sınırlandırılmasını isteyen önerenin aleyhinde söz aldınız, lütfen o sınır içinde kalınız. Sizden rica ediyorum efendim. Ne alâkası var efendim raydo anonsunun, bu sırada? Bunu ifade etmenizin bir anlamı da yoktur, konu ile irtibatı da yoktur. Rica ediyorum sizden. Lütfen konu üzerinde devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Başkan, beni konu dışına çekenler, minder dışına çekenler kendileri. Bu sözlerimle 27 Mayıs'ın meşruluğuna asla gölge düşürmüş değilim. 27 Mayıs'ı tenkit edenlerin acıklı halini dile getirmiş oluyorum. (A.P. sıralarından "Yuh" sesleri)

BAŞKAN — Lütfen efendim, rica ederim efendim; Yüce Senatonun mehabeti-ne yakışmayan ifadeler duyuyorum, rica ederim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — O yuhlar bir gün o 27 Mayıs'tan daha şiddetli şekilde başınıza inerse...

REFET RENDEÇİ (Samsun) — Senin kafanı ezsın!

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Bu ne Sayın Başkan; tehdit mi? Alkol-lü...

BAŞKAN — Efendim rica ederim, rica ederim, müsaade buyurunuz vazife yapayım efendim. (A.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Atmaca, siz...

ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Anayasaya saygılı olunuz!

BAŞKAN — Sayın Karaosmanoğlu, rica ediyorum.

Sayın Atmaca, siz Yüce Senatoda İdare Amirliği ile görevli bir arkadaşımızsınız, rica ediyorum, sükûneti sağlayacak ortam için Başkanlığa yardımcı olacağınıza, lütfen tahrik etmeyiniz ve gürültüye sebep olacak şekilde konuşmayınız. Başkanlığa yardımcı olunuz ve lütfen sınır içinde kalarak, konunun sınırı içinde kalarak konuşmanızı bitiriniz efendim. Rica ediyorum sizden, bilhassa rica ediyorum.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Peki Sayın Başkan. Ben sınır içinde konuşmaya daima titizlikle, itinayla dikkat etmişimdir; ama arkadaşlarım orada...

BAŞKAN — Siz 10 dakikalık sınırlandırmanın aleyhinde söz aldınız, lütfen bu sınır içinde konuşunuz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Evet, arkadaşlarımın orada, ben sınır içinde konuşurken...

BAŞKAN — Ona kapılmayacaksınız efendim, lütfen...

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ben sınır içinde konuşurken, arkadaşlarımın, bu Senatonun mehabetine yakışmayan birtakım sözleri söylemesi elbet karşılıksız kalmayacaktır.

BAŞKAN — Sayın Atmaca, ben hem ikaz ettim, hem ihtar ettim. Siz lütfediniz efendim.

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Peki Sayın Başkanım.

Değerli arkadaşlarım;

Tekrar ediyorum Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin iddialı bir programı müzakere ediliyor. Bu program müzakere edilirken, değerli üye arkadaşlarımızın fikirlerinin illâ ki 10 dakika içinde ifade edilmesini zorlamak, söz hürriyetini kısıtlamak demektir. Göreceksiniz, biraz sonra, 6 Sayın arkadaşımız konuştuğuktan sonra bu sefer yeterli önergesi gelecektir ve yeterince...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tüzükte ne yazıyor?

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Evet efendim, Tüzük hükmü olduğunu Sayın Ucuza kadar biliyorum.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bilemezsin!

HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Ne yeterli önergesinin ne de kısıtlama önergesinin Tüzüğe aykırı olduğunu iddia etmedim; Tüzük içindedir; ama söz hürriyetini, Tüzüğün birtakım maddelerine sığınarak kısıtlamanın da demokratik olmadığını, söz hürriyetiyle bağdaşmadığını ifade etmek istedim; ama karar Yüce Senatonundur. Bu Hükümet programı üzerinde arkadaşlarımız enine boyuna fikirlerini ifade edebilmeli; lehinde ve aleyhinde, Hükümete ışık tutacak birtakım fikirler burada kısıtlanmadan söylenebilmelidir.

Takdir Yüce Senatonundur. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Konuşmaların 10 dakika ile sınırlandırılmasına dair olan önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir; kişisel konuşmalar 10 dakika ile sınırlandırılmıştır.

Buyurun Sayın Hazerdağlı.

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun Sayın üyeleri;

Sözlerime başlamadan evvel 10 dakikalık sınırlamanın benim konuşmama teşmil edilmemesi gerektiğini ifade etmek istiyorum.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Doğru! (C.H.P. sıralarından “Neden?” sesleri)

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Müsaade buyurunuz arz edeyim.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, siz lütfen devam ediniz efendim. Sayın Hazerdağlı, siz bu konuyu izah için kaybedeceğiniz zamanı konuşmanız için sarfediniz. Çünkü, karara iktiran etmiştir ve herkesi kapsamaktadır, bütün üyeleri kapsamaktadır.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkanım, müsaade ederseniz bir usul teamülünü ifade edeceğim.

Burada Sayın Sırrı Atalay Başkanlık ederken, Sayın Hayri Dener’in söz istemiş olduğu bir zamanda (zabıtlarda vardır) Başkan kendisine söz verdi ve kürsüye geldi. Kürsüye geldikten sonra önerge okundu; konuşmak için çağrılan üye bu önergenin dışındadır, diye karara geçti. İster teşmil edersiniz, ister etmezsiniz Sayın Başkanım; fakat Senatonun teamülünde bu vardır, yerleşmiştir. Sayın Sırrı Atalay, Sayın Hayri Dener üye iken tatbik etmiştir.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, eğer siz konuşmaya başlarken, o esnada böyle bir önerge gelmiş olsaydı sizi kapsamayabilirdi; ancak sizin konuşmanızdan evvel gelmiş olduğu için, sadece Başkanlığın muamelesinden bir gecikme bulunması nedeniyle oylamanın sizi de kapsadığını arz ederim. Buyurun efendim, süreniz başlamıştır.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, ben davet edildikten sonra yapmaya hakkınız yoktu; benden sonra uygulayacaktınız. Davet etmeyecektiniz. Madem davet ettiniz, önergeyi benim konuşmamdan sonra tatbik koyacaktınız. İsterseniz tatbik edersiniz, isterseniz etmezsiniz. Zaten konuşmalarım çok kısa olacaktır.

BAŞKAN — Buyurun efendim, süreniz başlamıştır.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun Sayın üyeleri;

Milliyetçi Partiler Topluluğunun meydana getirdiği Hükümet programı üzerinde dün Mecliste bugün de Cumhuriyet Senatosunda eleştiriler yapıldı. Bu eleştiriler zaman zaman tarizkâr ve tecavüzkâr da oldu. Bu tariz ve tecavüzlerin bir kısmı da bizlere isabet ettiği için, biz de bunlardan nasibimizi aldığımız için cevaplarda bulunacağız. Bundan dolayı bizi mazur görünüz.

Muhterem arkadaşlarım;

Bu eleştirileri iki bölümde toplamak istiyorum: Eleştirilerin büyük ağırlığı, hattâ tamamına yakın bir kısmı, Hükümetin yapacağını söylediği icraatın eleştiril-

mesinden ziyade, Koalisyon ortaklarının geçmişteki konuşmaları, tutum ve davranışları, fikirlerinin neden ibaret olduğu, dün neler söylediklerini, bugün nasıl bir araya geldiklerini ifade etmekten ileriye gidemedi. Geçmişte siz bunu söylemişsiniz, şimdi nasıl bunu söylüyorsunuz, geçmişte bu davranışta bulundunuz, şimdi nasıl bu programı hazırladınız gibi eleştiriler, bu Hükümet programının müzakeresi üzerine teksif edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, söylemeye dilim varmıyor; ama başka da kelime bulamadım, bu konuşmaların edebiyat dilinde adı fitneliktir. Ben başka kelime bulamadım, arkadaşlar başka kelime bulup, yardımcı olurlarsa teşekkür edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım;

Ben bekliyordum ki, Hükümet programı metni alınsın, üzerinde bu Hükümetin getirdiği icraat konuşulsun.

“Gübre fiyatlarını düşürüyorsunuz bütçenin neresinden alacaksınız, plan var, program var bunu nasıl yapacaksınız?” denmesini beklerdim. Beklerdim ki, “Hükümet birtakım yeni sosyal konular getiriyor, bunları nasıl yapacaksınız?” şeklinde bu konuları teker teker bilim açısından, evvelâ iç meselelerimiz yönünden, ondan sonra dünya konjonktürü açısından meseleyi incelesinler dile getirsinler, Senatamız aydınlansın, biz de müteferriş olalım; ama hiç böyle olmadı. Tamamen şahsî eleştiriler, geçmişteki sözler dile getirildi.

Muhterem arkadaşlarım;

Şunu iyi bilmemiz gerekir: Bu program, bir koalisyon hükümetinin programıdır. Bu program, ne Sayın Süleyman Demirel’in Adalet Partisinin geçmişteki kabul ettikleri programının veya seçim bildirgesinde millete taahhüt ettikleri bir programdır, ne Sayın Erbakan’ın programıdır, ne Sayın Türkeş’in, ne Sayın Feyzioğlu’nun ne şu partinin, ne de bu partinin programıdır. Bu, bir koalisyon programıdır. Koalisyon programı ortak bir programdır. Ortak bir program, uzlaşma programıdır. Uzlaşabildikleri kadarının programıdır. Uzlaşabildikleri kadarının programı demek, koalisyon programı demektir. Aksi takdirde, partilerin koalisyon yapmaları mümkün olmayacaktır.

Türkiye’de ve dünyada partilerin programları birbirinden ayrı olduğuna göre, artık bu koalisyon hükümetlerinin kurulması ve koalisyonların müşterek programı konuşulması mümkün olamayacaktır.

Ne zaman Sayın Süleyman Demirel tek başına hükümet kurar, o zaman bunları söylemeye belki bir dereceye kadar söylemeye hakkınız vardır. Ne zaman Sayın Türkeş bir hükümet kurabilir, o zaman, “Siz geçmişte şunu söylediniz bugün bunu nasıl yaparsınız?” diyebilirsiniz; ama bugün bunu söyleyemezsiniz. Eğer söylerse-
niz, size söylenecek çok söz olur.

Siz de geçen Şubat ayında burada bir koalisyon hükümeti meydana getirdiniz. Birbirine zıt düşüncelere sahip, birbirine zıt programlara sahip iki parti burada tarihî yanlışlar itirafı içinde, yeni bir devir açarcasına, Fatih Sultan Mehmet’in çağ açışı gibi, sanki yeni bir çağ açıyormuş gibi, bir çağ açış teraneleri içinde sarmaş

dolaş düğünler içerisinde bir hükümet kurdunuz. Eğer, programlarınızı, konuşmalarınızı eleştirirsek, bu partiler kendi kendilerini inkâr etmiş olacaklardır.

O halde muhterem arkadaşlar, meseleyi bu açıdan almak lâzım gelir. Bunu bu arkadaşlarımız bilmiyorlar mı? Biliyorlar; konuşulacak başka söz bulamıyorlar da ancak bunları söylemek imkânını buluyorlar. Çünkü, bu Hükümet programında kendilerinin çanlarına ot tıkmış bulunmaktadır, kendilerinin ele alacakları, tahakkuk ettirecekleri bütün konular bu programda yer almış. (A.P. sıralarından alkışlar “Bravo” sesleri)

Konuşacak başka şey bulamadıkları için geçmişe eleştirerek siz şunu söylediniz, bunu söylediniz diye birtakım fitne edebiyatı yapmaktan başka şey bulamadılar. Bazı hususlara değindiler; işçi meselesine temas ettiler, şuna temas ettiler, buna temas ettiler, onlara cevap vereceğim.

Sözleriniz varsa, koalisyon hükümetine giren partilerin her bir ayrı ayrı hükümet kurdukları zaman bunları söyleyeceksiniz; ama müşterek program için söyleyemezsiniz. Bunu bir defa iyice anlamak gerekir.

Partilerin uzlaşabildiklerinin muhassasıdır, bu program. Bu muhassala üzerinde konuşabileceksiniz, bunun dışında sözünüz varsa her parti liderine sırası geldiği zaman söylersiniz. Zaten koalisyonlarda partiler kendi programlarını harfiyen tatbik etme imkânı bulamazlar, hatta seçim bildirgelerindeki hükümleri dahi uygulama imkânını bulamazlar, hatta tek başına iktidara geldikleri halde, seçim meydanlarında söylediklerini, hükümet oldukları zaman dahi uygulamak imkânını bulamamışlardır ve bulamadıklarını da zaman zaman hükümetler burada itiraf etmişlerdir. Bu, kolay bir iş değildir.

Muhterem arkadaşlarım;

Seçim meydanlarında her söylenen söz, hükümet olduktan sonra, dahi söylenemez. Tek başına hükümet kuran partiler tarafından dahi yerine getirilemez. Kaldı ki, böyle koalisyon hükümetleri için bu tahakkuk etsin...

Muhterem arkadaşlar;

Geçmişte söylenen sözler eğer hesaba katılırsa, bunlara verilecek cevap çoktur. Ben istiyordum ki, Türkiye’nin Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı açısından konu ele alınsın ve müzakeresi yapılsın.

Geçmişe baktık; Üçüncü Beş Yıllık Plan burada müzakere edilirken Sayın Ecevit “Bu Planı ancak sağ dikta yürütür” dediği halde, iktidara geldikten sonra Planın virgülüne bile dokunamadı. Kooalisyon hükümeti mi buna mani oldu? Ben zannetmiyorum ki, ortağı olan Millî Selâmet Partisi buna mani olsun. Başkalarının “Sol bir Plan” dediği ve bilhassa plancıların “Sosyal bir plan” olarak niteledikleri, açıkça söyledikleri bilim adamlarının “Sol bir Plan” olarak tavsif ettikleri Üçüncü Beş Yıllık Plan “Bunu ancak sağ dikta yürütür” dedikleri halde, Planın virgülüne dokunamadı; (8 ayda dokunmak imkânını bulamamış olabilir) ama, dokunmak istediklerine dair geçmiş hükümet programında bir cümleye dahi rastlanmamıştır.

Muhterem arkadaşlarım;

12 Mart konusundan bahsedilir durulur. 12 Martta işte bu hükümet bırakmış gitmiş... Doğrusunu isterseniz ben bu 12 Mart Muhtırasının kime karşı verildiğini anlayamadım. Acaba Cumhuriyet Halk Partisine karşı mı verildi. Adalet Partisine karşı mı verildi? O zaman Sayın Ecevit “12 Mart Muhtırası bana karşı verilmiştir” dedi. Bunu Grupta arkadaşlarımızla beraber dinledik. Bu 12 Mart Muhtırası mütemadiyen öne sürülür durur; ama kime karşı verildi? Memlekette bir buhran vardı, öyle bir hava vardı verildi. Kime karşı verildiği henüz anlaşılamadı. Çünkü “Bana karşı verildi” diye gruplarda alenen ifade edildi, Sayın Ecevit tarafından.

O halde, 12 Mart’ı mütemadiyen tekrar etmek fayda getirmiyor. Geçmişte değil, önümüzdeki yıllara bakalım. Neler yapacağız. Türkiye’nin bu bunalımı karşısında neleri yapacağız, bu Hükümetin neleri yapması gerekli, neleri yapması lâzımdı, neleri ihmal etmiş? Böyle temennilerde bulunalım.

“12 Mart bana karşıdır” dedikten sonra Sayın Süleyman Demirel’i beraat ettiriniz, bitti, bir iş kalmadı...

Muhterem arkadaşlarım;

Burada mütemadiyen “Sol, Milliyetçi Cephe, komandolar, sağ” gibi münakaşalar, tartışmalar artık fayda getirmiyor.

Muhterem arkadaşlar, Bu, bir fizik kanunudur, bir dengeler kanunudur: Bir memlekette sol, komünizm örgütlenirse ona karşı fizik kanunu gereğince karşı kuvvetler örgütlenecektir. Bunun adı ister komando olur, ister sağ olur, ister ülkücü olur. Bu tabiatın bir kanunudur, bir sosyal kanundur, bu daima olacaktır.

Hele, hele bir partinin grup sözcüsü bu kürsüye çıkarda “Eğer halk isterse biz komünist oluruz” diye beyanda bulunursa, işte o zaman söylemesini bilmeyen sürüye kurtları getirir, yani bozkurtları getirirsiniz. Getirirsiniz, gelir. Söylemesini bilmeyen, sürüye kurt getirir. (*C.H.P. sıralarından gülüşmeler*) Atasözü bu. Bu örgüt kurulacak. Türkeş başında olmasa da kurulur, kim olsa karşı kuvvet kurulacak. Nasıl iktidar var, muhalefet var; gençlikte de komünizm var, karşısında ülkücü var. İster sağcı, ister ülkücü, ister komando deyin, ne dersiniz deyin. Öbür tarafta ister solcu, ister komünist deyin, ne dersiniz deyin. Bu olacak; ama marifet bunları tahrik ve teşvik etmemek, bunları davet etmemek: Bu Parlamento kürsülerinde bunları davet etmemek; ama bunları davet ettik, ediyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, Bu Program Sayın arkadaşlarım tarafından eleştirilirken neticede baktım ki işçi ve işveren arasında ahenkli bir çalışma hususunda bu hükümet gayret sarfedeceğim diyor. Bunu nasıl yapacaksınız diyorlar? Bu mümkün mü? Tabiatıyla arkadaşlar, işçiyi sınıf açısından, sınıf kavgası açısından ele alırsak elbette bu memlekette işçi ve işveren arasında uzlaşma olmaz. Bu, bakılacak gözlük meselesidir, ele alınış meselesidir. İşverenle, işçi arasında nasıl olursunuz?

Muhterem arkadaşlarım;

Karşı olmak başka şeydir, sınıf kavgası yaratmak başka şeydir. Sınıf kavgası yaratmak isteyenler; fikirlerinde, düşüncelerinde onu taşıyanlar elbette işçi ve işve-

ren arasında uzlaşmayı mümkün göremezler; ama o açıdan baktığınız takdirde bu mümkün olabilir.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, konuşmalarınızın süresi bitmiş oluyor. Eğer zamana ihtiyacınız varsa, konuşmanızın başında işaret buyurduğunuz için Sayın Senatonun oyuna müracaat edebilirim, zaman bakımından.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Teşekkür ederim, bitiyor efendim, az kaldı efendim, teşekkür ederim.

BAŞKAN — O zaman lütfen bağlayınız efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkanım, benim konuşmamın başında 3-4 dakikam geçmişti, onu zannediyorum müsamaha edersiniz. Çünkü, o usul hakkındaki görüşmemdi kabul buyurmadınız.

Muhterem arkadaşlarım;

Eleştirilerden birisi de, şu Milliyetçi Cephe meselesidir. Gocundurur, gocunur dururlar. Bu Milliyetçilik sözünden niye bu kadar alınıyorsunuz? Esasına bakarsanız, 6 oktan biri "Milliyetçi"dir; ama marifet yok milliyetçiyim demenize. Sayın Ecevit'e, Sayın Halk Partililere Milliyetçi kelimesini söyletmek mümkün değil. Diye-
mezsiniz, diyemediniz. Bir gün eğer Halk Partili arkadaşlar şu kürsüden milliyetçi kelimesini söylerlerse o zaman alkışı basacağım. 6 oktan birini inkâr edenler, milliyetçi olduklarını...

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Gerçek milliyetçiyiz.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Değilsiniz. Olsanız, Milliyetçi Cephe-
den gocunmazsınız, milliyetçiler içerisine siz de dahil olursunuz.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayınız Sayın Hazerdağlı...

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Ben asker kaçağı değilim, rapor almadım.

BAŞKAN — Sayın Özlen, Sayın Özlen.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Kendim, iki defa askerlik yaptım.

BAŞKAN — Sayın Özlen, Sayın Özlen...

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Şahsına ait o senin, şahsına.

BAŞKAN — Sayın Özlen, rica ediyorum efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — O sizin şahsınıza ait.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Askerlik yapmayan, bana milliyetçilik dersi vere-
mez.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Kim yapmamış?

BAŞKAN — Sayın Özlen sizden rica ediyorum, hiç mutadınız değil. Sayın Hazerdağlı, ifade buyurun efendim, lütfen devam ediniz rica ediyorum efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Şimdi, o sözleri kime söyleyecekseniz söyleyin, bize söylemeyin, bana hitap etmeyin de...

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, lütfen devam ediniz ve bağlayınız. Rica ediyorum.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Benim sülâlemde 10 tane şehit var.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Herkesin ailesinde var canım. Vatanda şehitlikle iftihar edilmez, ancak vazife yapıldığı söylenir. Türk ailesi olarak vazifeni yapmışsın. İftihar edemezsin.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Bu memlekette askerlik yapmayanlar vardır.

BAŞKAN — Sayın Özlen.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Ben bu sene Kıbrıs'ta verdim, iftihar etmiyorum, vazifemi yaptım. Aile olarak vazife yapıyorum. İftihar edemezsin. Vatan uğruna şehit vermek görevdir, iftihar vesilesi değildir, söylüyorum.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı, lütfen Genel Kurula hitap ediniz.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Susturamıyorsunuz efendim.

BAŞKAN — Sayın Özlen maatteessüf efendim, rica ediyorum sizden, hiç de mutadınız değil efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Şehit vermişsin, milliyetçisin. Milliyetçiliği burada itiraf edeceksin. 6 okundan biri milliyetçiliktir. Gocunmayacaksın, alınmayacaksın. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

“Bu Program bir kopyaymış” Arkadaşlar, bu Program bir defa sosyal devletin programı.

BAŞKAN — Sayın Hazerdağlı.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, benim sözümü keserek...

BAŞKAN — Zamana ihtiyacınız var mı diye size sordum. Zamana ihtiyacınız olmadığını ifade buyurdunuz.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Sayın Başkan, 5 dakikaya ihtiyacım var.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Hazerdağlı konuşmasını ikmal için daha 5 dakikalık bir zamana ihtiyacı olduğunu ifade ettiler.

Oylarınıza müracaat ediyorum. Kabul edenler. Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Devam ediniz efendim.

SALİM HAZERDAĞLI (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan, teşekkür ederim Sayın arkadaşlar.

Ben esasen 5 dakikalık bu zamanı da istemezdim; ama sözlerim mütemadiyen kesildiği için istemek mecburiyetinde kaldım.

“Bu program kopya programmış”

Muhterem arkadaşlar;

Bu program, bir sosyal devletin programıdır. Esasen Anayasa gereğince programlar sosyal devlet programından dışarıda olamaz; ama zamanla tahakkuk ettirilememiş, gerçekleştirilememiş olanları vardır. Sosyal adalet ilkelerinden birçoğu yapılamamıştır. Nitekim, Toprak Reformu, Anayasanın emri olduğu halde. Anayasanın gereği olduğu halde, Anayasa istediği halde yapılamamış, netice itibarıyla geçmişte yapılmıştır; ama gel gör ki, Toprak Reformunu terennüm edenler yıllardır geçmiş koalisyon hükümetleri zamanında Toprak Reformunu hükümet programına koymaya cesaret edememişlerdir. O Toprak Reformu çıktığı zaman neler söylemiştiniz, neler söylemiştiniz; ondan sonra da hiç programınıza koymaya bile cesaret edemediniz. Atatürk inkılâplarını, geçmiş hükümet programına koymaya cesaret edemediniz, bu Hükümet Programında Atatürk inkılâpları ismiyle geçmiş bulunuyor. Temenni ederdim Atatürk Devrimleri desin. Bu dil meselesidir. Ben şahsen “Devrimleri” denilmiş olsaydı, daha çok memnun olurum; ama bunu tenkit ediyorum. İstiyorum ki, siz de geçmiş hükümet zamanında bunları söyleyeydiniz, Koalisyonlar zamanında.

Muhterem arkadaşlar;

Kim ne derse desin, tekrar ediyorum, bu bir sosyal devletin programıdır. Sosyal adalet ilkelerini kapsayan bir programdır; ama “Efendim, siz bunu bizim programdan kopya ettiniz” diyorsunuz kimseye, hiçbir partiye sosyal devlet, sosyal adalet programı, Allah’tan nazil olmamıştır. Anayasada yer almıştır. Her hükümet, her parti iktidara geldiğinde gücü nispetinde bunları gerçekleştirecektir. Eğer kopya ise, partilerin birbirinden aldığı çok şey var:

Meselâ size söyleyeyim, benim en çok taraftarı olduğum şu köy-kentler meselesini Sayın Türkeş programına, Cumhuriyet Halk Partisinden önce almıştır. Siz de oradan kopya ettiniz. Yani, biz mi oradan kopya ettik olur mu öyle şey? Evvelâ Sayın Türkeş’in Programında vardır köy-kentler meselesi. Adalet Partisi Programında köylerin merkezileştirilmesi vardır. Adları başka başka türdür. Şimdi kopyaymış.. Olur mu böyle şey?

Tekrar ediyorum, hiçbir partiye Allah’tan nazil olmaz. Bunlar Anayasada vardır, memleketin gerçekleridir. Bu gerçeklere göre siyasî partiler bunları gerçekleştirecektir. Ne yazık ki, geçmişte büyük iddialarla ortaya çıkanlar bunları o gün programlarında, (gerçekleştirmek şöyle dursun) lafta programlarına alamadıkları halde, bu Hükümet bugün bunu Programına almıştır. İnşallah gerçekleştirir. Bundan memnun olmak, bunu alkışlamak lâzımken, bunu burada “Nasıl yapacaksınız” diye birtakım engellemelere girişmek memleket severlikle kabili telif değildir.

Beni dinlediğiniz için sizlere teşekkür eder, saygılar sunarım. (A.P. ve C.G.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Aleyhte, Sayın Ekrem Kabay, buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Burdur) — Sayın Başkan, değerli üyeler;

Konuşmamda hiçbir kişiye, hiçbir siyasî partiye ve Sayın Hükümetin her üyesine herhangi bir sözcükle incitme amacında değilim. Ancak, konuşmamın üslubu bana göredir. Seçtiğim kelimeler, yeteneğime göredir. Bu konuşmada ifade etmeye

çalıştığım düşünceler gerçeği yansıtmaya amacına yöneliktir. Sözlerime bu açıklama ile başlıyorum.

Değerli üyeler;

Yüce Kurulunuzun bildiği gibi 14 Ekim seçimleri belli bir partiyi tek başına iktidar yapacak sonucu vermemiştir. Seçimlerin böyle sonuçlanması, ta o günden ülkemizde uzun sürebilecek bir hükümet bunalımı gösteriyor idi. İlk bunalım kısa süren bir koalisyon denemesinden sonra, uzun süren yeni bunalımını yarattı.

Şimdi Programını görüştüğümüz Sayın Demirel Hükümeti şayet güvenoyu alırsa, bunalımı atlatmış mı olacağız, yoksa bunalım ağırlaşarak gidip demokrasi-mizi tehdit eder hale mi gelecektir? Sonucu ileride göreceğiz.

İzninizle sonuç hakkında endişe duyduğumu belirtmek istiyorum. Kuşku larım, bu hükümetin bünyesinden gelmektedir. Bu bünyenin ileride geçireceği bünyesel sarsıntı larını demokrasimiz atlatabilirse şenlikli ayrılık teselli nedeni sayılabilir.

Değerli üyeler;

Bünyesel çelişkisini açmak istiyorum, bu hükümetin. Sayın Demirel, Demokrat Partinin bir devamı olduğunu, yıllar yılı söyleyip gelmiştir. Bu iddiasını eski Demokratların saflarına katılmasıyla da doğrulamıştır. 27 Mayıs İhtilâlinin itham ve iddialarını da her seferinde reddeden Sayın Demirel, şimdi 27 Mayıs'ın radyo spikeri Sayın Türkeş'le sarmaş dolaştır.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Spiker değil, Millî Birlik Komitesi üyesiydim.

BAŞKAN — Lütfen efendim müdahale buyurmayınız.

EKREM KABAY (Devamla) — Şu anlamda kullandım, spiker de tıpkı sizin gibi bir kişidir.

BAŞKAN — Sayın Kabay, lütfen Genel Kurula hitap ediniz.

EKREM KABAY (Devamla) — Ve o kişiyi kendinizden küçük göremezsiniz, siz o tarihte bu görevi gördünüz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — O görevi görmem.

BAŞKAN — Sayın Kabay, lütfen Genel Kurula hitap buyurunuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Spikerlik başka, Millî Birlik Komitesi üyeliği başka...

BAŞKAN — Sayın Bakan müdahale buyurmamanızı rica ederim.

EKREM KABAY (Devamla) — Evvelâ onu uyarınız.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Sayın Türkeş'le sarmaş dolaştır. Üstelik Sayın Türkeş'i kendisine yardımcı yapmıştır. Yoksul köy çocuklarını kandırmak için kapitalizmin dolayısıyla Sayın Demirel'in karşısında olduğunu iddia eden Sayın

Başbuğ'un Sayın Demirel'in muavinliğini kabullenmesi de "Telde dört cambaz numarasının" bir başka gösterisi olmalıdır.

BAŞKAN — Sayın Kabay, Sayın Kabay müsaade buyurur musunuz? Lütfen "Cambaz" kelimesini temiz lisanla ifade yükümlülüğüne aykırı görüyorum, lütfen tashih buyurunuz efendim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen müsaade buyurunuz, benim idareme müsaade ediniz.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan; affedersiniz, müsaade buyurunuz. Efendim, şimdiye kadar hiçbir hükümet programının tenkidi bu dillerle yapılmamıştır. Onun için çıkıyor bu gürtlüler.

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurunuz. Konuşanlar, konuştukları dili, üslubu, konuştukları konuları kendileri tespit buyuruyorlar, kendilerininindir. Ben, temiz dille konuşmaya davet ediyorum, benim görevim bu kadardır. Üst tarafını nasıl sınırlayabilirim. Rica ediyorum efendim.

Buyurunuz Sayın Kabay.

EKREM KABAY (Devamla) — Sayın Demirel'in tutumunu Türkes ittifakına ihtiyacı nedeniyle anlamak mümkün. Ancak, A.P.'li arkadaşlarımla bu tutumu nasıl içlerine sindireceklerini göreceğiz. Bu, şahsen benim için politika içinde kişiliğin bir ölçüsü olacaktır.

ÖMER UCUZAL (Ekişehir) — Geçen sene böyle konuşmuyordun. (A.P. sıralarından "Yine cambazlık yapıyorsun" sesleri)

BAŞKAN — Lütfen, Sayın Ucuza rica ediyorum sizden efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Niye öfkeleniyorsun bana?

BAŞKAN — Sayın Kabay, Sayın Kabay...

EKREM KABAY (Devamla) — Seni öfkeliendirecek herhangi bir şey yapmadım.

BAŞKAN — Sayın Kabay, rica ediyorum.

EKREM KABAY (Devamla) — Evvelâ onu susturun.

BAŞKAN — Efendim, zaten ona da ikaz ettim, ona müsamaha etmiyorum ki. Siz, lütfen Genel Kurula hitap edeceksiniz. Ben de müdahaleleri önlemeye çalışacağım. Başka imkânım yok ki, benim.

EKREM KABAY (Devamla) — Sayın Adalet Partisini yıllar yılı turnusol kâğıdına benzetenleri, renklendireceklerini, Sayın Demirel'i gafillikle, Sayın Demirel'i Masonlukla suçlayanlara ne diyelim. Bu kürsüden geçen sene Adalet Partisi sıralarına dönüp, "Sizin Hristiyanlarla ünsiyetiniz var, siz haç çıkaranları hoş görürsünüz" diyenlere...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — O zaman alkışlıyordun.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Ucuza...

EKREM KABAY (Devamla) — Ne diyelim? Ben o sözü alkışlamadım.

BAŞKAN — Sayın Kabay, siz Divanda görevli bir arkadaşımızsınız...

EKREM KABAY (Devamla) — Ama beyefendi de.

BAŞKAN — Ben ikaz ediyorum onu.

EKREM KABAY (Devamla) — Adalet Partisi Grubunun Başkanvekilidir.

BAŞKAN — Efendim, ikaz ediyorum. Sayın Kabay ben ikaz ediyorum. Ben görevimi yapıyorum. Siz lütfen Genel Kurula hitap buyurun efendim. Rica ediyorum.

EKREM KABAY (Devamla) — Hıristiyanlıkla ünsiyet cezip mi gelmiştir? Şimdi Sayın Erbakan'a? Anahtar şakalarının böylesine de pes doğrusu.

Sizlere bu hükümetin bünyesel çelişkilerini yarı yarıya keserek anlattım. Cephenin çelişkileri bu kadarla da kalmaz.

Sayın Demirel, dağıttığı oyları toplama amacındadır. Sayın Erbakan, ahlâk adına söylenen, bazı kereler doğru olmayan sözlerle Devlet içine yerleşme, kökleşme amacındadır. Eskiden şariat yönetiminde yalan söyleyenlerin dilini keserlermiş. İyi ki Sayın Erbakan o zaman o yönetimde dünyaya gelmemiş. Yoksa anahtar şakalarından el birlik mahrum kalacaktık.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — O yalan, senin yalanın...

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Oğuz.

EKREM KABAY (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Oğuz. Eğer istersen ispatlarım burada.

BAŞKAN — Sayın Kabay her müdahaleye cevap vermek mecburiyetinde değilsiniz efendim. Siz devam ediniz lütfen, süreniz de doluyor lütfen bağlayınız.

EKREM KABAY (Devamla) — Bu karışık ve karmaşık renkli hükümet yapısal bozukluğunu gizleyebilmek için ta bir araya geldikleri günde, en büyük hatalarını yapmışlardır. Bu hata birlik, beraberlik içindeki ülkeyi cephelere ayırmak olmuştur. Milleti bölerek milliyetçilik taslamaları, ancak tebessümle karşılanabilecek bir çalımdan öteye ciddiye taşıyamaz.

Cephe Partilerinin Sayın liderleri, dünüyle bilinmez kişiler değildir. Milliyetçilik gibi kutsal bir adın arkasına saklanmış bile olsalar; söyledikleri, yaptıkları bellidir. "Amerika'dan izin almadıkça haşhaş ekilmemelidir. Tehlikeli bir iş yapılmış olur" diyenler, bu cephenin içindedir.

İMAR VE İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Çankırı Milletvekili) — Yalan söylüyorsun.

EKREM KABAY (Devamla) — Bu nasıl bir milliyetçiliktir?

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Doğru konuş, doğru söyle, ne biçim lâf bu...

EKREM KABAY (Devamla) — Kıbrıs'a gidildiği gün bile...

BAŞKAN — Sayın Karayığit, Sayın Kabay...

EKREM KABAY (Devamla) — ...Amerika ile aramız bozulmamalıdır, diyenler neyin milliyetçisidirler?

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Bu liderlerin haşhaşla hiçbir ilgileri yoktur. Ayıp bu şekilde konuşma.

BAŞKAN — Sayın Karayığit rica ediyorum efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Yeraltı, yerüstü kaynaklarımızı ülke ve halkçılık yararına işletilmesini isteyenlerin karşısına çıkanlar, ne hakla milliyetçilik taslıyorlar.

BAŞKAN — Sayın Karayığit...

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Aşağılık bir adamsın. Doğru konuş.

BAŞKAN — Sayın Karayığit rica ederim.

EKREM KABAY (Devamla) — O söz sana daha çok yakışıyor.

BAŞKAN — Sayın Karayığit, sizin bu ifadelerinizi Yüce Senatonun mehabetine ve temiz dille ifade mecburiyetine aykırı buluyorum ve doğru bulmuyorum. Bunu size ifade ediyorum ve müdahale etmemenizi rica ediyorum.

Sayın Kabay buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Bu cephenin gerçek amacı Milletin çıkarını korumak değildir. Bu Cephe, geçmişle kuruluşlarını sağlayan çevrelerin nitelikleriyle, sermayenin çıkarlarını koruma cephesidir. (A.P. sıralarından "Bağla" sesleri)

Sayın Başkanım bu sataşmaları hesaba katarsanız.

BAŞKAN — Sayın Kabay inanınız ki...

EKREM KABAY (Devamla) — ... Adaletinize inanmayacağım.

BAŞKAN — Sayın Kabay, siz inançlarınızda serbestsiniz. Ama inanınız ki, bütün müsamahalar bunun içindedir ve süreyi buna rağmen tecavüz etmiş bulunuyorsunuz.

EKREM KABAY (Devamla) — Hayır.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Ben bu konuşmayı...

BAŞKAN — Efendim siz kendiniz takdir edeceksiniz süreyi.

EKREM KABAY (Devamla) — Dokuz dakika içine sığdıracak biçimde üç gündür talim ettim.

BAŞKAN — Sayın Kabay, eğer sırayı ve süreyi...

EKREM KABAY (Devamla) — Hiçbir kimsenin bana müdahale etmemesi için, açıklıkla söylüyorum...

BAŞKAN — Sayın Kabay, benim adaletimden şüphe edip etmemek sizin inşafınıza kalmıştır. Ancak, inanınız ki, süreniz bütün müsamahaların da fevkinde dolmuştur. Rica ediyorum efendim, rica ediyorum.

EKREM KABAY (Devamla) — Müsaadenizle bitiriyorum. Sayın Demirel Programının bir bölümünde “Bu dönem anarşinin ve iç kavga kışkırtıcılığının himaye gördüğü değil, kardeşliğin, kanunlara saygının, kanun hâkimiyetinin sağlandığı bir dönem olacaktır. Bütün gençlerimizin meselelerine sevgiyle eğileceğiz. Fikir, inanç hürriyetini koruyacak, anarşiye, kanun dışı eylemlere kesinlikle dur diyeceğiz” buyuruyor.

Şu güzel, şu çağın gerçeği sözlere inanmak ne kadar güzel, ne kadar insanca hak. Ne var ki, güven bunalımını politikada Sayın Demirel, siz kullandınız. Nasıl güvenelim bu sözlere. “Sözüm senettir” dediğiniz günleri ne siz unuttunuz, ne biz. Ama, senedinizin mabeyn senedi kadar güvenilir olmadığını hem siz biliyorsunuz, hem biz.

İşte Hükûmetsiniz, Halk Partisinin binaları taşlanıyor, işte Hükûmetsiniz, Devleti koruma görevini üslendiğini iddia eden ve yardımcınız tarafından doğrulanıp Millet Meclisi tutanaklarına geçen komandolarınızın saldırılarını durduracağınıza körüklerken o güzelim sözlere nasıl inanalım da size güven duyalım?

Daha dün kadar yakın; yasal yollarla yapılmakta olan yurtsever öğretmenlerin toplantılarını basan Cephe militanlarının Cephe tarafından nasıl himaye edildiklerini gördükten sonra sizin kardeşliği sağlayacağınıza nasıl güven duyalım?

Ama bütün bunlara rağmen bu Cephe içinde özgürlükçü demokrasinin umut ışığı sizsiniz. Parlamentoda ikinci büyük partinin lideri olarak, varlığınızın demok-rasi nedeniyle meydana geldiğine inanan bir kişi olarak bu sorumluluğunuzu yük-lenmek zorundasınız...

BAŞKAN — Sayın Kabay, bitiriniz lütfen efendim, rica ediyorum bağlayınız efendim. Son cümlelerinizi lütfen. Zaman birimi elimde değil çünkü.

EKREM KABAY (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Sayın Senatörler...

BELİĞ BELER (İzmir) — Hapishanede kaç sene yattın.

BAŞKAN — Sayın Beler, Sayın Beler...

EKREM KABAY (Devamla) — Ben beş sefer tahkikat geçirdim Sayın Demirel Hükûmeti gününde; her birisinde aklandım ve yatmadım.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Görevini yapmış görevini.

BAŞKAN — Sayın Karayığit, Sayın arkadaşlar, müdahalelerinizle kürsüdeki konuşan hatibin konuşmasına imkân vermiyorsunuz, rica ederim.

Buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Size teşekkür borcum var. Çünkü beni buraya siz getirdiniz.

BAŞKAN — Sayın Kabay, lütfen devam buyurunuz efendim.

EKREM KABAY (Devamla) — Değerli Senatörler;

Güvenoyu verilmemesi gereken bu Hükümet şayet güvenoyu alırsa demokrasi-
mizin tehlikeye girmesi halinde gerekli dikkat ve titizliği Yüce Kurulunuzun göste-
receğini ve demokrasi düşmanlarıyla amansız biçimde mücadele edeceğine inana-
rak hepimize saygılarımı sunuyorum. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerinde Sayın Hamdi Özer. buyurunuz.

Sayın Özer, lütfen üzerinde konuşacaksınız efendim.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Yeni Hükümet Programı Parlamentoda okunmadan önce de, ana hatlarıyla ilân
edilmişti. Bu Hükümet yurdumuza huzur, bolluk ve ucuzluk getireceğini kesinlikle
vaat ediyor. Bunların sağlanmasında hepimiz kıvanç ve mutluluk duyarız.

FAKİH ÖZLEN (Konya) — Allah'a kaldı.

TARIK REMZİ BALTAN (Zonguldak) — Allah'a güvenmek kötü bir şey de-
ğildir.

BAŞKAN — Sayın Özlen, Sayın Baltan, rica ediyorum efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Temenni ederim ki, bu Kabine, Hükümet buna-
lımını gidereyim derken, kendisi bir bunalım Hükümeti haline gelsin. Hükümet
olmak belki kolaydır; fakat Hükümet edebilmek sanıldığı kadar kolay değil. Hele
dört mafsallı ve kısa boylu bir bastona dayanarak yürümek, oldukça zordur. Böyle
bir Hükümetin ortakları, biribirinin tabanını teslim alma mücadelesine girirse,
iktidar içinde iktidarcılık oyunlarından halkımız çok zarar görür ve yurt kalkın-
mamız kösteklenir kanısındayım. Böyle bir tutum, koalisyon hükümetlerine karşı
halkın güvenini sarsar: Değil muhtarlara, tüm seçmenlere de aylık bağlansa, yine
de bunalım giderilemez.

Sayın Senatörler;

Görülüyor ki, materyalist olmayı kınayıp, sadece maneviyatçı olmayı öğüt-
leyenler, yine de her işi ve hatta maneviyatı bile para ile satın alma çabası içindedirler.
Fakat Türk halkı uyanıktır; ikramı da, rüşveti de ayırt edicidir.

Sayın Senatörler;

Bu Hükümet, âdeta hizmete talip olmayı yüce bir feragat olarak kabul etmek-
tedir. Hükümet kurmak çırpınışlarının nedeninde iktidar olmak sevdası değil, hiz-
met aşkı bulunduğunu ifadeye çalışmaktadır. Gören ve düşünen kimseler için buna
inanmak oldukça gülünçtür. Bu kadar çırpınış gösteriyor ki, bu Hükümetin dilinde
hizmet fazileti, yüreğinde iktidar garimetidir. Çünkü, kendilerini milliyetçi ve
mukaddesatçı, Sayın Demirel'i de türlü şaibelerle malul ilân edenler, şimdi onu Mil-
liyetçi Cephe komutanlığına getirmiş ve kendisine biat etmişlerdir. O halde, ya ken-
dilerini müfteri kabul edecekler, ya da o manada kendilerini milliyetçi olarak kabul
edemeyeceklerdir. Bir Hükümetin başarılı olması, önce kendi bünyesinde samimi-
yet ister. Aksi halde dirsek dirseğe temasları bile, birbirlerini iğneler kanısındayım.

Hizmete talip olma feragati, hiçbir zaman Millet iradesini ve Parlamento hay-
siyetini tahribe çalışmakla olmaz. Fakat, iktidar olma hırsıdır ki, seçimlerde Millet
iradesini satın alamayanları, milletin vekillerini satın alma pazarlığına sürüklemiş-

tir. Bugün Parlamento; mukaddes Parlamentonun koridorları bir alış-veriş pazarlığı haline gelmiştir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bunu sizinkilere söyle. (*A.P. sıralarından gü-rültüler*)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz lütfen efendim.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sen kendine söyle bunu, bize değil.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz lütfen efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bana pas verirseniz şut çekerim Beni şut çektirmeye mecbur etmeyin, şut çekerim sonra.

BAŞKAN — Sayın Özer, Sayın Özer.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Bu lâfı sen ağzına alamazsın; herkes alırdı sen alamazsın. Sende utanma varsa bunu söyleyemezsin.

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu, rica ediyorum, Sayın Âdemoğlu...

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Ben hasiyetle alırım. Senin gibi kulislerde liderinin aleyhinde atıp da, ondan sonra suratına böyle riyakârlık etmem...

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu, Sayın Âdemoğlu...

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sen halt etmişsin...

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Ben her şeyimi bu Millet'in kürsüsünde ilân ederim...

BAŞKAN — Sayın Özer, Sayın Özer

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bugün Sayın Demirel'e karşı ne yazılı olarak, ne de aleyhinde çalışmadım; ama sizler bunu yaptınız.

BAŞKAN — Sayın Özer, rica ediyorum sizden, Genel Kurula hitap ediniz lütfen. O arkadaşşıma da rica ediyorum.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Koridorlar pazara dönmüş; halt etmişsin.

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu, rica ediyorum sizden.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Evvelâ Âdemoğlu olalım.

BAŞKAN — Sayın Âdemoğlu rica ediyorum.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Sayın Senatörler; Bu Hükümetin kadrosunda da bir özellik var; Cumhuriyet Tarihimizin en kalabalık bir Hükümetidir. Burada işe göre insan yerine, insana göre iş formülü uygulanmış, Bakan sayısını 30'a çıkartmak için Bakanlık sayısı artırılmış ve böylece koalisyon olma sağlansın diye, Devlete oldukça ağır bir malî külfet yüklenmiştir. Buna rağmen ahenkli bir Hükümet olursa, bu külfeti de halkımız sineye çekecektir. Sayın Senatörler;

Yurt içinde birliği ve dirliği sağlamada Milletçe ve Devletin tüm organlarıyla çaba gösterilmelidir. Bölücü ve yıkıcı kaynakların kurtulmasında elele verilmelidir. Komünizme, faşizme, siyonizme ve her renk diktaya karşı Cumhuriyetimiz korun-

malıdır. Rejim düşmanlığında birleşen karşıt ideolojik çatışmalara hiçbir parti ve hükümet destek olmamalıdır. Şuna emin olalım ki, her partinin sinesine sızmış çeşitli renkten rejim düşmanları vardır. Bunlar, bulundukları partiyi ele geçirmek ve Devleti de kendi dizginlerine almak yarışına koyulmuşlardır. Bunlar, çok azınlıkta oldukları halde, çıkardıkları gürültülerle içine karıştırdıkları partilere ve mesleklere kendi damgalarını vurmaya çalışmaktadırlar. Bunların birbirleriyle tepişmesi Devleti sarsmaktadır. Cumhuriyetçi olmayanlar, bizimle görölse de, bizim olamazlar.

Sayın Senatörler;

Anarşik eylemlere açık kapı teşkil eden bazı yasa ve yönetmeliklerde düzeltme yapılmalıdır. Yasal haklara dayanarak her renk dikta eylemler yapılmakta, bunlar birbirini tahrik ederek, rejimin tahribinde birleşmektedirler.

Kışla, okul ve camiler politik ve ideolojik karargâhlar haline sokulmamalıdır. Bunlar, milletin ortak ve kutsal değerleridir; bölünemez ve parsellenemez. Bunlar, hiç kimsenin değil, milletin tekeline aittir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Bak şimdi “Bravo” ya... Haklı söze ne diyeceksiniz?

TARIK REMZİ BALTAN (Zonguldak) — Haklı söze daima bravo.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyiniz, rica ederim, müdahale etmeyiniz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Müdahale etme değil efendim.

BAŞKAN — Lütfen efendim, o usulümüz de yoktur, Sayın Ucuza.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Ama haklı söz, acı da olsa, tahammül etmek lâzım.

Şurası bir gerçektir ki, her aksiyon bir reaksiyon doğurur. Hele topluma etki yapan aksiyonlar, toplum vicdanını da tahrik ederse, daha güçlü ve daha şümüllü reaksiyonlara yol açarlar.

Bugün Türk toplumunun öğretmenlere karşı olan saygınlığı, dünün çok gerisine düşmüştür. Çünkü, okullarımız ideolojik depremlerle çatlamış ve çocuklarımız için tehlikeli hale gelmiştir. Bugün öğretmenlerimiz ve dolayısıyla öğrencilerimiz başlıca üç kampa ayrılmışlardır. Bunlar; komünist, faşist ve Cumhuriyetçilerdir. Çok azınlıkta; fakat örgütlü olan her renk dikta eylemciler karşısında çok büyük çoğunluktaki Cumhuriyet öğretmenleri etkisiz kalmaktadır.

Türk Milleti Cumhuriyetçi öğretmen istiyor. Komünizme, faşizme, siyonizme ve her çeşit diktaya karşı olan öğretmen bizimdir. Cumhuriyetçi öğretmen çocuklarımızı okutur, eğitir. Onları tarihine ve köküne bağlı bir sevgi potası içinde, millî ruh ve inanç duygusuyla külçeleştirir, geliştirir ve yüceltir. Yavrularımızı zorla ve not kırbaçları altında ideolojik kamplarda silahlandırarak birbirini vurduran ve Cumhuriyete saldırtan öğretmen bizim olamaz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Şerefli Türk Öğretmeni, şanlı Türk tarihinin yapıcısı ve koruyucusudur. O, bir ışıktır, kirli renkler onda leke bırakamaz. Onların arasına sızan sapıkların yönü ve yolu kendi kursaklarında düğümlü kalacak, Türk öğretmeninin yüce doruğu onlara geçit vermeyecektir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Parlamento olarak, Hükümet olarak, Türk olarak bu öğretmenlerin yanında olmalıyız. Bunların özlük haklarına saygılı olmakla beraber, politik ve ideolojik eylemlerden uzak tutarak, itibarlarının zedelenmemesine itina göstermeliyiz.

BAŞKAN — Sayın Özer, son cümlelerinizi ifade buyurunuz lütfen efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Sayın Başkanım, beş dakika daha uzatılmasına müsaadenizi istirham edeceğim efendim.

BAŞKAN — Sayın Özer konuşmalarının ikmali için beş dakikalık bir zamana ihtiyacı olduğunu ifade buyurdular. Oylarınıza sunuyorum efendim. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

Buyurunuz Sayın Özer, beş dakika daha konuşacaksınız.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Ders programlarındaki aktüel konular kaldırılmaz veya sınırlandırmazsa, politik ve ideolojik çatışmalar sürüp gider. Çünkü, aktüel konuları fırsat bilenler kendi politik ve ideolojik eğilimlerini öğrencilerine aşılar ve onları kendi kamplarında zorla toplayarak eylemlere sürükler. Bugün öğrencilerimizin çoğu sınıf geçebilmek için, dersten ziyade, bukalemun gibi her renye girmeye çalışmaktadırlar. Kendi öğrencilerine değişik görüşteki öğretmenler dövdürülerek öğretmenliğin yüceliği yıktırılmaktadır. Öğretmenler, tüm gözlerde güzellik ve tüm gönüllerde saygınlık ifade etmelidir. Bunlara tanınan yasal haklar, kendilerini yıkacak nitelikte olmamalıdır.

Sayın Senatörler;

Bir de işçi ve işveren ilişkilerinde çalkantılar duyulmaktadır. Ne işverenin işçiye ve ne de işçinin işverene hâkimiyetine taraf olmayalım. Her ikisine de kanun hâkimiyetini sağlayalım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

İşveren, işçiye dışarı atarak kapıyı kilitleyemez, işçi de işverenin kapısını kırarak, onun mülkiyetini zorla işgal edemez. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) Sözleşmeler, kanunla korunmalı, ihkaki hakka alkış tutulmamalı ve işçi, işverenin kölesi haline sokulmamalıdır. Emekle sermaye arasındaki denge, kanunla korunmalı ve zamanın akışına göre ayarlanmalıdır.

Muhterem arkadaşlar;

Hükümet Programında “Yoksulluk sömürüsü yapmayacağız” denildiği halde “Yoksulları sömürmeyeceğiz ve sömürtmeyeceğiz” niçin denilmemiştir? Madem ki Hükümet icracıdır, zaten yoksulluk sömürüsü yapmaz; ama “Bu sömürüyü yapacaklara fırsat vermeyeceğiz” deseydi, daha mantıklı olurdu. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Komünizmle savaşın tek yolu, onun girebileceği kapıları refahla ve adaletle kapalı tutmaktır. Vurguncu ve sömürücülerin talanına uğrayan bir toplumu, hiçbir kanun zinciri ile bağlamak mümkün değildir. Bir toplumun gerçek kanunu, insan haklarına dayanan hukuk kurallarıdır. Hukuka aykırı kanunlar, çağdaş toplumun çok gerisinde kalmıştır, onu tutamaz. Bu nedenle, Hükümet Programında yoksulluk sömürüsüne maneviyat sömürücülüğü ile de karşı konulamayacağının belirtilmesi uygun düşerdi kanısındayım.

Mademki toplum, düşünen ve gelişen bir organdır, onun maddî ve manevî ihtiyaçları aynı ile karşılanmalıdır. Maneviyat sömürerek onun karnını doyurmak mümkün olamayacağı gibi, yoksulluğu sömürerek, onu maneviyatından koparmak da mümkün olamaz.

Milliyetçi ve mukaddesatçı olmak, en başta insancı olmayı gerektirir. İnsancı olmak dille değil, gönülle ve fiille gerçekleştirilir. Dillerinde maneviyat, yüreklerinde maddiyat, fiillerinde vurgun bulunanlar insancıl olamazlar. Maneviyatı sömürerek, halkın hak ve hukukunu da sömürmeyi sanat edinenlerin formülü, önce fukara yapmak, sonra egemen olmaktır. Bu formül, artık çağdaş insanın fikir ve haysiyet gücü karşısında geçersiz duruma düşmüştür.

Sayın Senatörler;

Programda yer alan dış politika konusu, millî politikamızdır. İşte, Milliyetçi Cephe anlamı ancak bunda geçerli ve yararlıdır, bu cephe, 40 milyon Türkün bir tek vücut oluşudur. Kıbrıs Türk Devletinin sınırı, süngü ile ve şehit kanı ile çizilmiştir, masa başındaki kalemler bu çizgiden ayrılmalıdır.

Ayrıca, yabancı uyruklu soydaşlarımıza daima gönüllerimizi açık tutmalı ve müteakabiliyet uygulamasında tavizkâr olmamalıyız.

Bu arada şunu da belirteyim ki, dost Irak'tan iltica eden Kürtlere kapılarımızı kapatmamız, Türkün yüce hasletine aykırı düşmüştür. “Ocağına düştüm” diyene amansızlık göstermek, bir kuş gibi çalığa sığınınca dışarı atmak, atalarımızdan miras kalan yüce haslete aykırıdır. Kaldı ki, bu sığınan insanlar, kanıyla, inancıyla ve tüm karakter yapılarıyla Türktür, tarihimiz ve millet yapımız birdir; sadece dil ayrılığı yüzünden “Kürt” adını alan bu insanlara ayrı gözle bakılamaz. Millî bütünlüğümüzü parçalamak için yurdumuzda bir Kürtçülük akımı yaratmaya çalışan düşmanlarımız, bu emellerine kavuşamamışlardır.

BAŞKAN — Sayın Özer, bağlayınız lütfen efendim. Rica ediyorum son cümle-nizi ifade buyurunuz efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Bu insanlar kökü, soyu, sopy ile Türk olarak aynı tarihin ve aynı ülkenin savunucusu olmuş ve halen de olmaktadırlar. Osmanlı İmparatorluğunun parçalanışı ile üzerindeki topraklar birden kopartıldı; fakat gönülleriyle kopmadılar.

Mademki, Kürtçe konuşan bu insanları tarihimizde hepimiz Türk olarak kabul ediyoruz; neden bunlara iltica hakkı tanınmadı? Batı Trakya, Kafkasya ve diğer devletlerde yaşayan ve Türkçe konuşan soydaşlarımız iltica etselerdi, onlara da bu kapılar kapatılacak mıydı? Asla.

O halde, Atatürk'ün yakinen incelediği ve “Cesur Türk” anlamına gelen “Kürt” adının sahibi bu insanlarımıza anlayış gösterilmemiştir. Halbuki, Atatürk, bunlardan iltica edenleri vaktiyle Batı Anadolu'ya yerleştirmiş ve onlara özel bir ilgi göstermiştir. Fakat geçen Hükümet, bunları mütecaviz ilân ederek sıkıyönetime kadar gitme telâşını gösterdi. Bu tutum hatalı. Durumu samimiyetle ifade edersek, hatamızı biraz olsun tamir etmiş oluruz sanırım. Hükümetlerin bu konuda çok hassas

olması gerekir. İnsanlar ancak benimsediği ve güvendiği kimselere sığınır; yabancılara değil.

BAŞKAN — Sayın Özer, lütfen bitiriniz efendim.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Sayın Başkan, zaten on dakikaya değil, yirmi dakikaya göre hazırladığımız konuşmaları, maalesef on dakikaya indirdik ve yarısı geride kaldı.

Muhterem arkadaşlar;

Bana ne dersenez deyin; fakat şu milletin kürsüsünde hiç olmazsa, birimiz milliyetçi, diğerimiz de milliyetsiz gibi gösterilmesin. Milliyetçiyiz iddiasında bulunanlar ve bunu çok iddia edenlerin belki de milimetrik bir ölçüde milliyetçiliği yoktur; eğer karşısındaki insanları da milliyetçi olarak kabul etmezlerse.

BAŞKAN — Sayın Özer, konuşmanıza devam ediyorsunuz efendim, bitirmenizi rica ediyorum sizden. Son cümlemenizi söyleyiniz lütfen.

HAMDİ ÖZER (Devamla) — Hükümetin programı, güvenoyu aldıktan sonra bütün temennimiz, millete, memlekete hayırlı olsun, başarılar dilerim.

Saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Sen parti mi değiştiriyorsun yoksa?

BAŞKAN — Sayın Raif Eriş; Hükümet Programının lehinde, buyurunuz efendim.

RAİF ERİŞ (Balıkesir) — Sayın Başkan, muhterem Senatörler ve değerli Hükümet üyeleri;

Altı ayı müteceviz bir zamandan beri milletçe özlemini çektiğimiz ve partilere dayalı olarak Anayasa hükümleri gereğince kurulmuş olan Hükümetin programı üzerinde kişisel görüş ve düşüncelerimi arz etmek üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Eleştiriyeye tabi tutulan Hükümet Programının, büyük bir dikkat ve itina ile hazırlanmış, gerek tetkikinden, gerekse Hükümet kurulduğundan bu yana muhalefet görev ve unvanını kazanan, partilerin sözcüleri ve mensuplarının büyük çabalarına rağmen, bir boşluk keşfedemediklerinden anlaşılmaktadır. Olgun, dolgun ve mütakâmil bir program üzerinde konuşmak, eleştirilerde bulunmak elbette kolay bir iş değildir.

Bu itibarla, muhalefet olarak bu program üzerinde konuşmak isteyen konuşmacıların sadet dışına çıkarak, gelmiş geçmiş hadiselerle ağırlık vererek minder dışına çıkmalarını bir bakıma haklı görmek istiyorum; ama bu hakkın kötü bir şekilde kullanılmasına da gönlüm asla razı olmuyor.

Değerli arkadaşlarım;

Türkçemiz, çok şükür fakir ve kısır bir lisan değildir; her duyguyu, her düşüncüyü muhtelif şekillerde ifade ve manalandırmaya yeterlidir. Senato kürsüsüne çıkmak şerefine nail olmuş kimselerde böyle bir ifade noksanlığının mevcudiyetini

düşünemiyorum; ama şu ana kadar şahit olduğumuz konuşmalarda ve kullanılan üslûpta bu kadarcık sözleri sarf etmeden de geçemeyeceğim.

Bu kürsüde, muhtelif meseleleri dile getirmek üzere seçilmiş ve buraya gelmiş bulunuyoruz. Bu fırsat, bütçe konuşmalarında, gündem dışı konuşmalarda ve Hükümet programlarının eleştirmelerinde elimize geçiyor. Bu da, bizim için bir fırsat olarak geldi.

Hükümet programlarının lehinde konuşulur, aleyhinde konuşulur; aleyhinde konuşurken, noksanlıkları, yanlışlıkları hataları dile getirilir, fakat lehinde konuşulurken, bazı noktaların daha iyi bir şekilde ortaya çıkması ve altlarının çizilmesi gayesi güdülür. Ben bu gaye ile değil de, Hükümet Programında kaleme alınmış, zikredilmiş bazı hususları, özellikle kendi seçim bölgem içinde bir fayda yaratmayı temin maksadıyla buraya çıkmış bulunuyorum, özür dilerim.

Kalkınmanın nimetlerinden dar gelirli, yoksul zümreleri ve yurdumuzun gelişmeye muhtaç bölgelerinin yararlandırılmalarını hedef alan program, bölgeler arasında kalkınma dengelerinin giderileceğini tebşir etmektedir. Bugüne kadar, gerek buraya gelmeden ve buraya geldikten sonra, muttali olduğum Hükümet programlarının hepsinde sarahatle Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin kalkınma hamlelerinde özel bir itina ile dile getirildiğini müşahade etmiş bulunuyorum.

Ben, Doğu bölgesini epeyce biliyorum, Batı bölgesinin bir çocuğuyum; fakat, Batıda Doğudan çok geride kalmış öyle bölgeler var ki, bunları anlatmak mümkün değil. Burada affınıza sığınarak şunu demek istiyorum; ya Batıdaki bu bölgeleri Doğuya götürelim, onlar misillü muamele görsün veyahut da bu bölgeleri, çok rica ediyorum, Doğu seviyesinde katlandıralım. Asıl konuşmak istediğim, Hükümeti topluca karşımızda bulduğum şu anda, bilhassa bu konudur. Benim için şu söz şu burada sarf etmek bana bir vazifeyi yerine getirmiş olmanın büyük sevinç ve huzurunu vermektedir.

Bugün, eleştirmekte olduğumuz Hükümet Programında her türlü Devlet ve millet işleri ele alınmış, hiçbir noksan ve hiçbir eksik bırakılmadan dile getirilmiştir. Bunların içinde, özellikle köylere getirilmiş olan ve şükranla yad etmek mecburiyetinde olduğumuz birçok hususlar vardır. Afetlere karşı tarım sigortasının getirileceği ve bunun uygulanmasına başlayınca kadar da yardımın yapılacağı, köylülere sosyal bir güvenlik getirmektedir. Köylerimize götürülecek hizmetlerde katılma paylarının kaldırılması şükran ve sevinç ile karşılanacak bir husustur. Ancak, şurada şunu zikretmeden geçemeyeceğim: Elbette ki, bir bütçe meselesi, bir imkân meselesidir. Hükümetin büyük bir hüsnüniyetle bunları ivedilikle yapacağından şüphemiz yoktur; fakat Türkiye'nin kırk bin köyüne çok kısa bir zamanda ve aynı anda yol, su, elektriğin götürülmesi ve köylünün hiçbir katılma mecburiyetinde bırakılmaması, elbette ki zor ve imkânsız bir durumdur. Ben şahsen şunu önermek istiyorum: Öncelikle yol meselesinin ele alınması ve buna köylülerin katılmasını istememek; ondan sonra su meselesine, ondan sonra elektrik meselesine, gelmek. Eğer elektrik meselesinde devam edilecekse, yol ve su meselesi bitmeden elektrik katılma paylarına köylerin devam etmelerini rica ediyorum. İmkân varsa tabii. Yoksa, bu sözlerimi söylemekten vazgeçiyorum. Yani, yolu olmayan, suyu olmayan bir köy varken, öbür tarafta elektriğe kavuşturulmuş bir köyü belki de kıskanıyorum.

Bunların arasında tohumluk, ilâç, gübre, tarım araçları, kredilerin yeniden organize edilmesi, özellikle gübre fiyatlarının indirilmesi köylü üzerinde çok müspet tesirler ve ümitler yaratmıştır ve bugün endişeye düştüğümüz bir hususta bizi sevindirmiştir.

Köylüye hizmet götürülürken, zaman ve eleman israfının önlenmesi, bilhassa ziraat mühendis ve teknisyenlerinin köylüye yardımcı olmalarının programa alınması da hakikaten büyük bir noksanlığı gidermektedir.

Köylünün ziraî çalışmalarının külfetsiz ve yeterli bir şekilde finansmanı, özellikle küçük çiftçilere ipoteksiz ve kefilsiz; fakat kontrollü proje kredilerinin temini büyük bir fayda yaratacaktır.

Taban fiyatlarının erken ilân edilmesi de, daha köylülerin ekime başlamadan evvel hangi mahsulü ekeceklerine karar vermelerinde müessir bir rol oynayacaktır.

Köy muhtarlarına ödenek verilmesi bir bakıma angaryacılığı ortadan kaldıracak, diğer taraftan da köylülerin büyük bir sıkıntı çektiği, muhtara para ödemek yahut da mahsul vermek gibi büyük bir külfetten onları kurtarmış olacaktır.

Köy Kanununun çıkarılması da; hakikaten bizi, bilhassa seçmenlerimizin karışısına gittiğimiz zaman acı bir şekilde tenkitlerine maruz kalmaktan kurtaracaktır.

Değerli Senatörler;

Kooperatifçiliğin siyasî emellere ve özel maksatlara alet edilmeden gönüllü bir hale getirilmesi fevkalâde bir şeydir. Burada bir Orman Kanunu meselesiyle büyük tartışmalar oldu. Kanuna mecburî bir madde konması sebebiyle o Kanunun çıkması mümkün olmadı; fakat kooperatif meselesi orada zorlayıcı bir unsur taşımasaydı, bugünkü gibi gönüllü bir şekil almış olsaydı, o hırçın münakaşalar olmayacaktı ve o Kanun da çok iyi bir şekilde buradan çıkmış olacaktır.

Bu suretle o güne aidolan üzüntümüz bitmiş bulunuyor.

BAŞKAN — Sayın Eriş, son sözlerinizi lütfediniz efendim. Rica ediyorum.

RAİF ERİŞ (Devamla) — Hay hay efendim.

Bir de kadınlar için 20 yılda emeklilik hakkının tanınması, hakikaten beklenen ve çok olumlu tesirler yaratacak bir husustur; fakat erkek memurlar için de 25 senede emekli olmak hakkı, bazı memurlara tanınmış, bazılarına tanınmamıştır. Bunun da artık bir usul haline getirilmesi veyahut da bu 25 senelik hizmet az görülüyorsa muayyen bir seneye bağlamaktan suretiyle muhtelif tarihlerde çıkacak kanunlara ümit bağlamaktan erkek memurların da kurtarılması yerinde bir hareket olacaktır.

Bu programın eksiksiz olarak tatbik edilmesini ve bunu tatbik edecek hükümete hayırlı başarılar dilerken hepinizi saygı ile selâmlıyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Öztürk, aleyhinde konuşmak üzere buyurunuz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Hükümet programının eleştirisine geçmeden önce, Sayın Adalet Partisi sözcüsünün burada sarfettiği birkaç sözün gerçekte bağdaşmadığını ortaya koymak isterim.

Önce 1973'te toptan eşya fiyatlarındaki artış, İstatistik Enstitüsünün, Planlamanın, ekonomik kurulların, Ticaret Bakanlığının çıkardıkları rakamlara dayanarak, %29'dur. Bülent Ecevit Hükümetinin sekiz aylık iktidarı süresince yine bu kurulların çıkardıkları toptan eşya fiyatlarındaki artış, %16,7'dir. Eğer bu kurulların rakamlarına inanmıyorsak ve bu sekiz aylık süre içerisinde Bülent Ecevit Hükümetinin taban fiyatlarına verdiği %100, asgarî ücretlerdeki %100 artışlara rağmen bu pahalılıksa, hiçbir taban fiyatı verilmedik 1973 yılındaki %29 artışı her halde çok daha fahiş bir pahalılık olarak kabul etmek gerekir.

Yine, 1970'de Merkez Bankasından 4,5 milyar lira karşılıksız olarak piyasaya çıkarıldığı için, biliyorsunuz Türk parasının değeri %66,6 düşmüş büyük bir devalüasyon geçirilmiştir. Sayın Ucuzal'ın söylediği gibi, bu devalüasyonlar Bülent Ecevit Hükümeti zamanında olmamıştır.

Gübre fiyatlarındaki artış, bugünkü iktidarın içinde olan kanadın da; Millî Selâmet Partisi kanadının da tasvibi ile çıkmış bir artıştır ve Tarım Bakanlığını yöneten arkadaşımız bilhassa üzerinde durarak çıkardığı; eğer gübre de bir pahalılık varsa odur; o da mecburiyet karşılığında olmuştur. Çünkü, gübrenin ham maddelerindeki artış %350-400 olmuştur. Bir hesabedilmiş, gübre o fiyatlarla satıldığı zaman, yıl sonunda Hazine sekiz milyar lira gübreden açık veriyor. Bu zamlara rağmen hâlâ Hazine gübreden 2,5-3 milyar lira açık vermektedir. Bunun üzerine gübreyi ucuzlatıp da bu açığı bütçede, Hazine ne kadar çoğaltacaklar, nasıl çıkı-sacaklar yahut anlaşıacaklar; onu bilemiyorum.

Yine, 1965'te Cumhuriyet Halk Partisi iktidarı devrederken; Sayın Ucuzal Cumhuriyet Halk Partisi zamanında pahalılığın arttığını ve neredeyse hani hiç görülmedik pahalılıkla karşı karşıya imişiz gibi bizi gösterdi. Ben fiyatları söyledim. Oysa ki; 1965' de traktör fiyatları 45 bin liraydı. 1971 Martında, 12 Mart Muhtırası ile Adalet Partisi iktidarı devrettiği zaman 5 binlik Ford traktörleri 110 bin liraydı. 302 Mercedes otobüsler peşin 230 bin liraya alınırken, 1971'de vatandaş 800 bin liraya alamıyordu. Ben iki tane örnek verdim; daha binlercesi verilebilir. Yani 1971'e kadar, bu süre içinde %300-400 pahalılık getirilmiş; bu kürsüde bunu defalarca konuşmuşuz. "Beceriksiz iktidar büyük pahalılıklar getiriyor, duruma hâkim olamıyor" diye boşuna konuşmamışız. Bu rakamlar hâlâ elimizde.

Sonra, bugün dünyayı saran büyük bir pahalılık, büyük bir enflasyona rağmen, Türkiye ekonomisindeki sarsılmadan devam ediş; hele Kıbrıs gibi büyük bir sarfiyata sebebolan hareket de dikkate alınır, Türk ekonomisi Bülent Ecevit Hükümeti zamanında gerçekten sağlam temellere dayandırılmıştır ki, büyük bir sarsıntı geçir-memiştir ve bugün de aynı durumu devam ettirmektedir.

Biz yine düşünüyoruz da; 12 Mart Muhtırası geldiği gün ekonomik, sosyal, siyasal buhranlar yaratmış olan iktidarın, bugün kalkıp da bunları bir anda; hem de dört nikâhlı bir parti, dört nikâhlı bir iktidar ve bundan doğacak olan çocuğun ruh sağlığının, olayların ruh halinin, yapısının ne olacağı gibi belirsiz bir durum ortada

iken, bunu kalkıp da; “Biz ferahlık getireceğiz, bunları ortadan götüreceğiz, huzur gelecek” demek, akla mantığa sığmıyor.

Ayrıca, somut delillerden noksan, vaatlerden daha ötede hiçbir şey taşımayan bu programlara hiçbir şey yapılamayacağına ben şahsen inanıyorum.

Adalet Partisi Sözcüsü Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsünün burada sahte bir tavırla meseleleri anlattığını söylüyor. Cumhuriyet Halk Partisi sahte tavır değil, dünyaya açıklık getiren, demokrasiye açıklık getiren, sözüne açıklık getiren, meselelerine açıklık getiren, programına açıklık getiren bir parti olduğunu halkına benimsetmiş; bırakın Türkiye’ye, Türkiye’yi aşmış, dünyaya kabul ettirmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Bugün Cumhuriyet Halk Partisinin başında bir lideri vardır; Batıdan Doğuda, Amerika’sından İngiltere’sine, Arabistan’dan İsveç’ine kadar, herkes onun sözüne, fikrine inanıyor ve “açıklık getirmiş, doğru sözlü bir liderdir” diyor. Bu partinin Programına dayanan sözdür. Öyle ise, açıklık ve doğruluk Cumhuriyet Halk Partinin eskiden beri şiarıdır ve devam etmektedir. Bunun başkaları için kullanalım...

“Hükümeti bırakıp kaçma” sözü ikide bir söylenir.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Doğru.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Önemli olan, zamanı gelince istifa etmektir, kaçmak değil. İstifa etmeyenler, neler geldi başına gördüler. O bakımdan, biz gerçekten bunu bilen partiyi, zamanında istifa edersek, demokrasiye daha yararlı olacağımızı düşünmüştük, inşallah olur. Nitekim oluyor, bakın hükümetler kuruyor.

“Akgünler” kitabı, gerçeklerin bir özüdür. Nitekim, yaptığınız Programı alıp okuyunuz, “Akgünler” Kitabı ve Halk Parti Programının yarısı çok şükür bu programa geçmiştir; bu bakımdan da iyi tarafları vardır.

Dış politikada, gerçekten Cumhuriyet Halk Partisi bir kişilik, bir bağımsızlık getirmiş, dış politikamızı dünyaya güçlü bir politika olarak kabul ettirmiş, saygınlık duyurmuştur dış politikamızda, bütün milletlerin saygınlığını toplamışız üzerimize.

Bu bakımdan, biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, her yönüyle gerçeği ve saygınlığı kazanmış bir parti olarak, çok rahatız, söylenen menfi sözler bizim için ve Türk Ulusu için hiç bir anlam taşımamaktadır. Çünkü, o Ulus. 1973’teki gibi bugün de gittiğiniz zaman çok şeyler verecektir; size de bize de.

Sözcü, işverenlerle işçiler arasındaki uyuşmazlıkların kaldırılacağını söylediler. Ben buna inanmıyorum; çünkü Adalet Partisi zamanında devam eden çakışmaları ve ölen işçileri; sendikal haklarını savunan işçilerin kurşunlanışını gözlerimle gördüğüm için buna inanmıyorum.

1965-1971 tarihleri arasında Sayın Demirel iktidarı zamanında ve 12 Mart 1971’den sonra kurulan Adalet Partisi patentli hükümetler döneminde yaratılan tedhişçiliklerin yasa dışı olayların, “cephe” sözü duyulalı daha da tehlikeli biçimde saldırılarla başlamış olması, hâlâ da demokrasiyi yok etmeyi amaçlayan faşist

taklitçilikleriyle sürdürülmüş olması, üzüntümüzün en büyüğüdür. Bunun en acı örneklerini en kısa zamanda gördük. Daha dün Malatya'da, Elâzığ'da, Amasya'da, Muş'ta, Tokat'ta, Erzincan'da, Afyon illerindeki kanlı saldırıları maalesef..

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Hep solcular tarafından yapılmıştır.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Maalesef Demirel iktidarında Malatya'da, Kayseri'de, Erzincan'da, Elbistan'da, Kırıkkale'de, Ortaca'da İstanbul'daki kanlı Pazar oylarıyla bağdaştırmak, birleştirmekten kendimi alamıyorum.

Bu bakımdan, bu Hükümetin huzur getireceği büyük huzursuzluklar getireceği içime öyle oturmuş ki; Türk Ulusunun ve demokrasinin büyük tehlikeye düşeceğinden büyük üzüntü duyuyorum.

Yakılan İstanbul Opera binası, batırılan Marmara vapuru; hayali suçlular, öldürülen gençler, meçhul suçluların dönemini yaratanlar bu ülkeyi huzura kavuşturacakmış; nasıl inanayım ben buna?

Düpedüz mezhep kavgaları yaratmış olanlar, bizlere bu olayların acısını tattırmış olanlar; bu ülkeyi hiç endişem yok, huzura değil, felâkete götüreceklerdir. Hele cepheci dört partinin ayrı görüşlerini bir yamalı bohça gibi birleştiren bu Hükümet Programı ile icraat değil, akla hayale gelmedik. Ulusumuzu mahvedecek olaylar yaratılacağından endişe ediyorum, şüphe ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Öztürk. bağlayınız lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tüm gençliğin güven duygusunu yitirmiş Sayın Demirel yönetiminde bir iktidar, huzursuzluğun kaynağı olacaktır. Ulusal birliği yok edici, Cumhuriyetin ilkelerini ve demokrasiyi yıkıcı olayların yaratıcısı olanlar; dört zoraki nikâhlı bir iktidarın yapacağı işlerle bunları daha da tahrik edip teşvik edeceklerdir ve bunlardan doğacak olan hadiseler, toplumumuzda huzursuzluğun da ötesinde, daha da büyük olaylara sebep olacaktır. Hele bu cephe ortaklığında Millî Selâmet Partisi çağ dışı yasaları getirmenin özlemi ile malul iken Sayın Türkeş, ırkçı, Turancı Atatürk milliyetçiliğinden de ileri, bugünkü faşist kafalı komandolara sahip çıkmasını devam ettirdiği sürece de, Türkiye tehlikeden kurtulamayacaktır.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, süreniz geçiyor efendim. Biraz evvel izah etmiştim, lütfediniz efendim, son sözlerinizi ifade buyurunuz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bağlıyorum Sayın Başkanım.

Ulusal Kurtuluş Savaşımızla yaratılan ulusal bilinçten almalıyız biz millî duyguyu. Yabancı sermaye sömürü düzeninin savunucusu olanların ulusal bilince sahip olduklarından şüphe ediyorum. Milliyetçilik bununla olmaz. Yabancı sermayenin savunucusu olan bir siyasî iktidar topluluğu, milliyetçi olabilir mi?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana Milletvekili) — Kuyruklu yalanlar.

(Devlet Bakanı - Başbakan Yardımcısı Alparslan Türkeş ve Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal arasında karşılıklı konuşmalar)

BAŞKAN — Sayın Ünsal.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Cephecilerin milliyetçiliği.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, harcırah sahtekârına sahip olun, Hükümete tecavüz ediyor.

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Hakaret etmiyoruz Sayın Başkanım, konuşuyoruz, gerekirse çok ağır hakaret ederiz ve...

BAŞKAN — Müsaade edin efendim, bir tarafı takip ederken, diğer tarafı takip edemiyorum.

Sayın Öztürk lütfen bitiriniz efendim, son kelimeyi söyleyin efendim, rica ederim efendim, müsamahamızı daha fazla suiistimal etmeyiniz efendim, rica ediyorum sizden, 5 dakika geçiyor Sayın Öztürk zaman benim elimde değil ki efendim, zamanı siz kayıtladınız.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamamlıyorum Sayın Başkanım, tamamlıyorum Sayın Başkanım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Önüne bak be terbiyesiz, Sayın Başkan, şu Niyazi Ünsal'a bakın.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Ünsal...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Terbiyesiz, yeter artık be.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Sen ne yapıyorsun, ne diyorsun?

BAŞKAN — Sayın Öztürk, sizi ilgilendirmiyor.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Oturduğu yerden bana müdahale eden odur, biz mi?

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Köker.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ahlsız herif, harcırah sahtekârı rezil herif.

BAŞKAN — Görevli arkadaşlarımı rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Ne diyorsun, otur yerine, otur.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — *(Devlet Bakanı -Başbakan Yardımcısı Alparslan Türkeş'e hitaben)*

Kalk müdahale ettiğini söyle, namuslu adamsan kendinin müdahale yaptığını söyle.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal, rica ediyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Başkanım, o müdahale etti bize, biz müdahale etmedik.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Harcırah sahtekârı...

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum efendim, bu Birleşime devam edemeyiz bu şekilde. Sayın Ünsal, rica ederim efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Hükümete müdahale edilir mi arkadaş? Otur.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Terbiyeli ol be.

BAŞKAN — Hükümete bu şekilde (*Gürültüler*) Rica ederim, rica ederim, ben takip edemiyorum, Sayın hatibi takip ediyorum, rica ederim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sen yanlış anladın, müdahale eden o bana.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Terbiyeli ol.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Yeter be saygısız adam.

BAŞKAN — Sayın Köker, efendim rica ederim.

Sayın Öztürk, rica ediyorum bağlayınız efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bağlıyorum, yarım kaldı.

BAŞKAN — Efendim, yarım kalmadı zaten, ne kadar geçiyor Sayın Öztürk, rica ederim Sayın Öztürk.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Hep müdahale ile geçti Sayın Başkanım, müsaade ederseniz bağlıyorum.

BAŞKAN — Peki, bağlayınız efendim lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Nitekim, sağcı partilerin Atatürk dil devrimi laik eğitim üzerindeki görüşleri de Programda maalesef tatmin edici değildir.

Yine, ahlâk dersiyle getirilen usul de yanlıştır. Ahlâk dersi, ezbercilik dersi değildir, kişinin çıkarma da olsa, toplumun çıkarına da olsa bu yetişmiş olan... (*A.P. sıralarından "Yeter be" sesleri*)

BAŞKAN — Sayın Öztürk, Sayın Öztürk, rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

BAŞKAN — Efendim nasıl bağlıyorsunuz? Rica ederim Sayın Öztürk, sizin önünüzde daha 40 sayfa kâğıt var, ben buradan görüyorum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Eğitimcilerle verilecek... Bitiyor efendim, cümle bitiyor.

Eğitimcilerle işlenecek ve her dersin özünde olur ahlâk dersi. Bu bakımdan, bu yönde Programın getirdikleri yanlışlıklar düzeltilmezse, Atatürk'ün laiklik anlayışı, eğitimde ve dildeki devrimcilik anlayışı da maalesef Atatürk düşmanlığıyla malûl olarak bu Programda yerini almıştır ki, bu da çok zararlı olacaktır.

Saygılar sunarım.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Allah akıl fikir versin sana.

BAŞKAN — Sayın İmen, Programın üzerinde, buyurunuz efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Parlamento burası, sokak değil.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Beler, rica ediyorum efendim.

BELİĞ BELER (İzmir) — Parlamento burası, hepimiz altında kalacağız.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim, rica ediyorum, lütfediniz.

Sayın İşmen, buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Her zaman belli kimin kaldığı.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, rica ediyorum efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Biz kalacağız, sen kazık çakacaksın değil mi?

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Para dökmeye gerek yok ki. O zaman bu kapıdan giremezsiniz.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın İşmen.

HİKMET İŞMEN (Kocaeli) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler;

Programını eleştirmekte olduğumuz Hükümetin, hangi kompozisyonla ve nasıl kurulduğunu ve güvenoyu almak için ne gibi çabalar göstermekte olduğunu hep biliyoruz. Bundan ötürü, bize sunulmuş olan Program metni, burada yapılması vaat edilen işler, ikinci planda bir önem taşımaktadır.

Daha önce, bu kompozisyonadaki bir koalisyon hükümetinin, bu işleri yapabilme olanağını dikkate almak gerekir. Bu hükümet, bu olanaktan yoksundur. Bu bilinen nedenleri burada anlatmaya, sıralamaya gerek görmüyorum. Ben sadece, ekonomik ve politik sorunlarımızın temel nedenlerine ve Hükümetin bunlardan ne derece uzak bulunduğuna değinmek istiyorum.

Bütün dünya kamuoyunun da bildiği gibi, bizim de mensubu bulunduğumuz kapitalist dünya, büyük bir bunalım içine düşmüştür. Bu bunalımın bir yanı ekonomik, öbür yanı da politiktir. Ekonomik yanı, hepinizin bildiği gibi, enflasyon ve işsizlik şeklindedir. Başta Amerika olmak üzere, kapitalist dünyanın önde gelen memleketlerinde her geçen gün işsizlerin sayısı artmaktadır. Bu durum, bu memleketleri ithalâtlarını kısmak, buna karşılık ihracatlarını artırmaya itmektedir. İleri memleketlerin bu davranışı, bizim ödemeler dengemizi görülmemiş ölçüde, olumsuz bir şekilde etkilemiş ve şimdiye kadar çok açık vermemize sebep olmuştur.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin gönderdikleri dövizler sayesinde biriktirebilmiş olduğumuz döviz rezervlerimiz, son bir yıl içinde fazlaca ve hızla erimiştir ve erimeye de devam etmektedir.

1974 yılındaki dış ticaret açığımız 2.200.000.000 dolar olmuştur. İşçi dövizleri, bunu ancak kısmen karşılayabilmiştir. Bu durumda olumlu gelişmeler de ufukta görülmemektedir.

Batıda bunalım devam ettiği sürece, ihracatımızı artırmamız olanak dışıdır. Durgunluk içinde olan Batı ithalâtını kıstmıştır. Buna karşı alacağımız tedbir yoktur. Aynı nedenden ötürü, işçi dövizlerimizin artması da beklenemez, tersine azalması olasılığı vardır. Nihayet, turizm kazançlarımızın da yine aynı nedenden ötürü yani kapitalist dünyadaki bunalımdan, durgunluktan ötürü, artması söz konusu değildir, olamaz.

Kapitalizmin temel bunalımına bağlı olan bugünkü sorunlarımızın çözümü açıktır. Kapitalist dünyaya bağlılığımızın azaltılmasında yatmaktadır. Bunun için, ekonomik dış ilişkilerimizin, bugün olduğu gibi çok büyük ölçüde, AET ve Amerika'ya yönelik olmaktan çıkarılması ve üçüncü dünya memleketleriyle ve sosyalist memleketlerle, daha fazla geliştirilmeye yöneltilmesi gerekir. Bu konularda Hükümetin, diğer Batılı memleketlerin gösterdiği uyanıklık ve canlılık içinde olmadığı anlaşılıyor. Oysa ekonomimiz, o doğrultuda yöneltilmedikçe hızlı bir kalkınma asla söz konusu olmayacaktır ve de Programda sözü edilen kalkınma vaatleri, o Programın sayfaları arasında kalacaktır.

Sayın Senatörler;

Mensubu bulunduğumuz kapitalist dünya, aynı zamanda politik bir bunalım içine girmiş bulunmaktadır. Amerika'nın, gerek Ortadoğu'da, gerekse yakınoğuda politikası iflâs etmiştir.

Kıbrıs olayları dolayısıyla Yunanistan NATO'nun askerî kanadından çıkmıştır. Memleketimize Amerika'nın askerî yardımı kesilmiştir. Silahtan yoksun bir müttefikin, ne NATO, ne Amerika için bir anlam taşımayacağı da açıktır. Yani bizim Batı ittifakı içindeki yerimiz budur.

Türkiye'nin, "Yurtta sulh cihanda sulh" prensibine bağlı olarak ittifaklarını tekrar gözden geçirmesi ve bugünkü anlamsız durumuna mutlaka bir son vermesi lâzımdır; yani NATO'dan çıkılmalıdır.

Sayın Senatörler;

Bütün bu sözleri şu şekilde özetleyebilirim: Gerek ekonomik kalkınmamızı köstekleyen emperyalist ilişkilerden, gerekse siyasal ve askerî güvenliğimize hiçbir katkıda bulunmayan, tersine komşularımızdan soyutlayan ve gereksiz taahhütler altına sokan ittifaklar sisteminden kurtulmamız lâzımdır. Bunun somuttaki ifadesi, AET'den. CENTO'dan, NATO gibi, kapitalizm ve emperyalizm dünyasının ekonomik ve askerî kuruluşlarından çıkmaktır.

İBRAHİM TEVFIK KUTLAR (Gaziantep) — Ondan sonra Varşova Pakti.

TARIK REMZİ BALTAN (Zonguldak) — Varşova'ya gidelim.

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Oysa, Hükümet Programında, sorunlarımızın, kapitalist, emperyalist dünya ile olan ilişkilerimize çok daha bağlı olduğu görmemezlikten gelinmiştir. Hükümetin, sorunlarımızı gerçek yönleriyle ele almayışının diğer bir nedeni de, iç politikasının temel direği haline getirmiş olduğu anlayışta görüyoruz. Bu anlayış, siyasal özgürlükleri reddeden, tek bir görüşü meşru sayan, bunun dışındaki görüşleri, "Komünizmdir" eleyip, yasaklayan anlayıştır.

Öyle anlaşılıyor ki, Hükümetin icraatı, komünizmle mücadele etmek etrafında dönecektir. Oysa, Hükümet, komünizmden ne anladığını ortaya bile koymamıştır. Bu demektir ki, işine gelmeyen her şeyi, "Komünizmdir" diye yasaklamaya kalkışacaktır. Oysa, özenilen durup dinlenmeden bağlılık ifade edilen Batı demokrasi-lerinde özgürlük demek, her türlü fikrin, komünizm dahil, bütün siyasî görüşlerin serbestçe ifade edilebilmesi ve örgütlenebilmesi demektir. Yani herhangi bir fikir

yasaklandığı zaman, istenmeyen her şey bu imiş gibi gösterilmek olanağı mevcut olduğu için de, demokrasiden bahsedilemez.

Egemen çevrelerin isteğine göre, kanunlarla bazı görüşleri yasakladıktan sonra, “Ben, kanunların meşru saydığı bütün fikirleri kabul ediyorum” demenin bir anlamı yoktur.

Franko İspanya’sında da kanunların çerçevesinde herkes hürdür; ama kanunların çerçeveleri çok dardır ve her gün gazetelerde de yer aldığı gibi, İspanya’da diktatörlük vardır.

Hükümetin komünizmle mücadele etmesini anlayışla karşılarım; ama bu bir fikir mücadelesi ise. Yoksa, polisle, jandarmayla, hapis tehdidiyle, baskıyla kabul edilemez ve demokrasiden de bahsedilemez. Bu zihniyetteki insanlar, özgürlükçü olduklarını ifade de edemezler. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak istemede samimî iseler, özgürlükleri kısıtlayan kanunlara ve uygulamalara kısa zamanda son verilmesi lâzımdır. Yani en başta, Türk Ceza Kanununda yer alan 141, 142 ve 163’üncü maddeler derhal kaldırılmalıdır.

MEHMET ORHAN TUĞRUL (Bilecik) — Başüstüne!

HİKMET İŞMEN (Devamla) — Hiç değilse, bundan sonra, “Kanunlar çerçevesindeki özgürlüklere saygılıyız” demek de bir anlam taşır. Bu maddeler, 40 yıl önce, faşist İtalyan kanunlarından aktarılmış, bugünün İtalya’sında çoktan terkedilmiş, bizde daha şiddetli bir şekle sokulmuş olarak bugünün uygar dünyasında uygulanmaktadır. Oysa, o zamandan bu yana Türkiye’imizde büyük gelişmeler olmuş, ekonomimiz, kültürümüz, eğitimimiz büyük aşamalar yapmıştır. Siyasal özgürlüklerimiz, 40 yıl önceki durumdan daha gerilerdedir. Onun için, önce bu gelişme dengesini kurmak, politik özgürlükleri de toplumun öbür gelişmeleriyle uygun bir düzeye çıkarmak gerekir.

Sayın Senatörler;

Hükümetin, tam bunun tersi bir yol izleme kararında olduğu anlaşılıyor. Elbette ki, insanlarımızın, özellikle işçi sınıfımızın varmış olduğu gelişme düzeyi, Hükümete, özgürlükleri boğma olanağını vermeyecektir. Medeniyet dışı çabalar, geri tepmeye, başarısızlığa uğramaya mahkumdur.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi var, okutuyorum efendim.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Aleyhinde.

SIRRI ATALAY (Kars) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Aleyhinde Sayın Yılmaztürk efendim.

Buyurun okuyun.

Başkanlığa

Hükümet Programı üzerindeki müzakerelerin yeterliğini arz ve teklif ederim.

(İzmir) Mustafa Bozoklar

BAŞKAN — Aleyhinde, buyurun Sayın Yılmaztürk.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, Muhterem Senatörler;

Şahısları adına konuşmalar 10 dakika ile tahdit edilmiştir. Esasen konuşacak olan da zannediyorum pek kalmadı. Onun için, bu önergeyi lütfedin, kabul etmeyin de, biz de söz sıramız geldiği zaman; Sayın Halk Partililerin bu Hükümete neden bu kadar telâşla çıktıklarını, niçin bu kadar gocunduklarını, bu Hükümeti ve bu Hükümetin Programının ne kadar geniş, ihatalı, faydalı, birçok incelikleri ihtiva eden, büyük Türk Milletinin bütün fertlerinin hemen hemen yüzde 80'inin hasretle beklediği, özlediği bir Hükümet olduğunu ve bu Hükümet Programının büyük Türk Milletinin ve onun Parlamentosuna dayalı, millî iradenin bir aynası olduğunu ifade edelim.

Bu ayna öyle bir ayna ki, o aynaya bakanlar kendilerini, görüyorlar.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Dev aynası.

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, konuya girmeyiniz lütfen efendim. Yeterlik önergesinin aleyhinde konuşacaksınız.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Devamla) — Muhterem Senatörler;

Önergeyi kabul etmeyin de, bu aynaya kimin nasıl baktığını ve ne gördüğünü ifade edelim. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Hem öyle ifade edelim ki, bu aynaya bakanlar kendilerini gördükleri için; bu muazzam programı ve bu Hükümeti tenkit edenler, kendilerini o aynada gördüklerinin bir aksi olarak ifadede bulunduklarından dolayı, ifrata varan tenkitlerini büyük bir telâş ile, heyecan ile alınganlıklarını değerlendirelim, ifade edelim.

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, lütfen. Rica ediyorum...

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Devamla) — Son olarak şunu söyleyeyim ki...

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, Sayın Yılmaztürk, rica ediyorum.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Devamla) — Sayın Senatörler;

Kim ne derse desin, çirkin yüzün aynaya zararı olmaz.

Saygılar sunarım. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, usul hakkında.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, "Yeterlik önergesi aleyhinde" müessesesini bu derece suiistimale müsaade edemezsiniz. Tutumunuz hakkında söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, yeterlik önergesinin aleyhinde söz aldılar. Yeterlik önergesi kabul edilmezse...

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz Sayın Atalay...

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, yeterlik müessesesi demek, hükümetin tutumu, muhalefetin tutumu demek değildir. Bunu yaptılar. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Atalay, Sayın Yılmaztürk söz aldılar, yeterlik önergesinin kabul edilmemesini istediler. Bu arada yeterlik önergesi kabul edilmeseydi; konuşulması gereken konulara girdikleri zaman...

SIRRI ATALAY (Kars) — Cumhuriyet Halk Partisine tarizlere müsaade ettiniz.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, müsaade buyurun; ben konuşuyorum beyefendi, ikimizin birden konuşması mümkün değil ki.

Eğer yeterlik önergesi kabul edilmeseydi, hangi konulara girecekse o konulara girme teşebbüsünde bulundukları zaman, kendilerini ikaz ettim ve ona imkân vermedim. Yeterlik önergesinin kabul edilmemesi konusunda fikirlerini ifade ettiler ve indiler. Bu konuda söylenecek başka bir söz yoktur efendim; yapılacak başka bir işlem de yoktur.

Yeterlik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Bakın işte.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Çirkin yüzü anladınız mı?

BAŞKAN — Sayın Başbakan; buyurunuz efendim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan...

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Neye konuşuyorsun be saygısız adam? Saygılı ol biraz...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Aptal tavuğa bak; aptal tavuk...

BAŞKAN — Sayın Karayığit, Sayın Karayığit, rica ediyorum efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Seçim var seçim, korkma.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum.

AHMET KARAYİĞİT (Afyon Karahisar) — Saygısız adam.

BAŞKAN — Sayın Karayığit, Sayın Feyyat. rica ediyorum efendim.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Başkan, oyunları gördünüz. Bizans oyunları; MC'nin Bizans oyunları.

HİLMİ SOYDAN (Kahraman Maraş) — Ecevit'e komünist diyen ve şimdi de müdafaasını yapan sensin.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri; hepinizi saygıyla selâmlıyorum.

Hükümet Programı üzerinde 7 saate yakın yapılan tartışmaları dinlemiş bulunuyoruz. Bazı aydınlatmalar yapacağız, bazı hususlardaki düşüncelerimizi söyleyeceğiz ve bazı eleştirilere de cevaplar arz edeceğiz.

Evvelâ şu hususu ifade etmek istiyorum: Hükümet, 6,5 ay süren bir bunalım sonunda kurulmuştur. Kurulmasıyla ilk görevini ifa etmiştir. Hükümet kurulmaması gibi bir durum böylece ortadan kalkmıştır.

Ülke, geçen 6,5 ay zarfında bir hükümet bunalımının çeşitli tesirlerine maruz kalmıştır. Hükümet bunalımlarının tesirleri anında görüldüğü gibi, o anı aşan bir takım tezahürler de ileride meydana çıkar. Hükümet bunalımından ülke, mutlaka büyük zararlar görür.

Siyasî istikrarsızlık dediğimiz konunun işareti hükümet bunalımıdır. Ülkemiz, geçen 15 sene zarfında çeşitli bunalımlara sahne olmuştur. Bir çalkantılı dönemdir bu 15 sene.

1960 sonrasında 1961 Anayasasının ve Seçim Kanununun yürürlüğe girdiği günden bu yana geçen 15 sene zarfında, 1961-1965 yıllarında 4 koalisyon hükümeti kurulmuş, 1965-1971 dönemi tek hükümetle geçilmiş, 1971-1973 döneminde 4 hükümet daha kurulmuş, 1973'den 1975'e kadar da 3 hükümet kurulmuştur.

Binaenaleyh, dönüp bakmak lâzımdır. Ülke her sene, eğer 1965-1971 dönemini çıkarırsanız, Türkiye'de her sekiz ayda bir hükümet kurulmuştur. Geçen 15 senenin istikrar dönemi 1965-1971 dönemidir. Suçlanan dönemdir bu; bazı çevrelerce haksız olarak suçlanan dönemdir ve Türkiye 1971-1975 bunalımını; 4 senedir devam eden bu bunalımı aşabilmişse, ancak 1965-1971 döneminin kazandırdığı iktisadî takat sayesinde aşabilmiştir.

Binaenaleyh, buraya gelip, "Ülkeyi şuraya getirdiniz, buraya getirdiniz" gibi bize yöneltilmiş bulunan; Adalet Partisi olarak bize yöneltilmiş bulunan birtakım haksız tenkitleri bu şekilde karşılamak mecburiyetindeyim.

Şimdi Türkiye de hükümet bunalımından memnun muydu, şikâyetçi miydi? Bunu da bir tespit edelim. Memnun idiyse, bu Hükümetin kurulmuş olmasından gayet tabii ki, şikâyetçi olanlar bulunacaktır; ama Türkiye hükümet bunalımından şikâyetçi değilse, bu Hükümetin kurulmuş olması, bir bunalım dönemini kapatması dolayısıyla memnuniyeti mucip olmak gerekir; herkesin memnuniyetini mucip olmak gerekir. 6,5 ay kurulamayan, yapılamayan bir iş yapılabilmıştır ve bu Hükümet, Parlamentonun Hükümetidir; bu Hükümet, demokratik sistemin Hükümetidir; bu Hükümet, rejimin Hükümetidir.

Binaenaleyh, Hükümet demokratik kurallara uygun olarak kurulmuştur. O itibarla, bizatihi hükümetin kurulabilmiş olması, demokratik sistemin işlerliğini sağlamış. Parlamentoya. Parlamentonun fevkalâde önemli görevlerinden birisi, hükümet çıkarabilmektir; Parlamentoya hükümet çıkarabilme imkânını vermiştir ve sanıyoruz ki, Parlamentonun töhmet altında kalmasını, çeşitli şekilde tenkitlere tabi olmasını da ortadan kaldırmıştır. Bununla da kalmaz. Parlamento, rejimin kalbidir. Parlamentoya yönelmiş tenkitler, Parlamentoya yönelmiş kötülerler, netice itibarıyla rejime yönelmiş kötülerler olarak eninde sonunda ortaya çıkar. Hükü-

met bunalımı, rejimin her müessesesini aşındıran bir bunalımdır; yalnız hükümet müessesesini değil, rejimin bütün müesseselerini aşındıran bir bunalımdır.

Bu Hükümetin kurulmuş olması ile böyle bir bunalıma son verilmiş olmaktadır. Binaenaleyh, sevinilmesi ve bunca devasa meseleleri göğüsleyecek cesareti göstermiş bulunan bu Hükümete asgarîden bir kredi zamanı tanınması lâzımdır. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri*)

Alternatifi var mıydı? Var idiyse niye kurmadınız? Biz birisinin elinden kapmadık ki bunu. 19 Mart gününe kadar Hükümeti kimse kuramadı; biz dahil. 19 Mart günü hükümet kurulması evvelâ Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanına teklif edilmiştir. Niye reddettiniz var idi ise? Var diyenlere söylüyorum. Bu Hükümet, kanaatimizce Parlamentonun çıkarabileceği son hükümettir; kanaatimizce. Bu 6,5 ay zarfında Parlamento bir hükümet çıkaramadığına göre, eğer bundan evvel bir tane çıkarmak mümkün idi ise, çıkarmanız gerekirdi.

Şimdi ben, bizim fikirlerimizi söylüyorum ve onun içindir de diyorum ki, bu Hükümetin ne yapacağı kadar, önemli olan mesele, kurulabilmiş olmasıdır. Türkiye, hükümeteşizlikten bunalmıştır. Sadece hükümetin kurulabilmiş olması kâfi değil, demokratik kurallara uygun olarak bir hükümet kurulabilmiş olmasıdır. Demokratik kurallara uygun olarak bir hükümet kurulabilmesi, Parlamentonun meselesidir. Demokratik kurallara uygun olarak kurulmayan bir hükümet, kurulamayan bir hükümet Parlamentonun prestiji ile tev’em değildir.

Binaenaleyh, bu hükümetin kurulabilmiş olması, şusunu beğenmezsiniz, busunu beğenmezsiniz, ayrı meseledir; ama Parlamentonun hükümetidir, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Kimliğini, kişiliğini soranlara söylüyorum. Kimliği, kişiliği Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir. Kimliği budur. Kişiliği de, Parlamenteoya, partiler demokrasisine, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 56’nci maddesine göre, siyasî hayatın ayrılmaz, vazgeçilmez parçası olan siyasî partilere dayanan bir hükümettir ve temsili sistemin hükümetidir. Temsili sistemin; yani seçilip gelenlerin hükümetidir; seçilip gelenlerin güvenine müracaat eden bir hükümettir, seçilip gelenlerin desteğine müracaat eden bir hükümettir, onların yardımına, müzaharetine müracaat eden bir hükümettir. Kuvvetinin kaynağını Parlamenteoda bulur.

Bütün bunları, Türkiye’de Parlamenter rejimin işlemesi bakımından bu Hükümetin kuruluşu ile Parlamenter rejime ne kadar büyük bir hizmette bulunulduğunu ifade için söylüyoruz. Biraz sonra bu hükümetin ne çeşit bir miras devir aldığını ve nasıl bir ağır yükün altına girdiğini ve gerçekten böyle bir yükün altına girmenin büyük bir cesaret meselesi, olduğunu da sizlere arz ve ifadeye çalışacağım.

Belirtmeye mecbur olduğum bir diğer husus ise şudur:

Parlamenter demokrasinin karakteri, siyasî iktidar olacak, muhalefet olacak. Siyasî iktidar yoksa, muhalefet yoksa, Parlamento varsa; o Parlamento kendisini boşlukta hissedecektir. “Neyin, ne için destekleyicisidir? Kendi iradesi mi aşılmıştır?” gibi veya “Kendisi neye yaramaktadır?” gibi birtakım sıkıntıların içine girecektir, Parlamento. Seçilmiş Parlamenteoyu kastediyorum. Siyasî iktidar yoksa, muhalefet yoksa diyalog nasıl olacaktır? Birisi yapacak, birisi murakabe edecek ve yapan da murakabe eden de milletin; eninde sonunda milletin iradesine kendisi için mü-

racaat edecektir; iyi mi yaptım, kötü mü yaptım? Şayet milletin iradesine eninde sonunda müracaat mecburiyeti yoksa, iktidar için de, muhalefet için de bir denetim ortadan kalkmıştır, böyle bir iktidar, böyle bir muhalefet te düşünülemez. Sistemin içinde bunlar mevcut değildir. Şimdi başlamıştır. Bugünün iktidarı ve bugünün muhalefeti yarın milletin önüne gidecektir. Ama şayet siyasi iktidar mevcut değilse, hükümet olabiliyorsa bu takdirde, milletin önüne gitmek mecburiyetinde olmayan bir hükümettir, o. Milletin önüne gitmek mecburiyetinde olmayan bir hükümetin sorumluluğu, sadece o hükümeti teşkil edenlerin vicdanı ile ancak teminat altında olur, ama bu kâfi değildir. Milletin huzuruna gitme, milletin tek teminatıdır. Vicdanlar, evet; ama yeterli teminat değildir millet için. Millet için teminat, karşısına gelmelidir, ülkeyi idare edenler ve millet ona kendi hesabını kendisi sormalı ve ülkeyi idare edenler hakkında kendi kararını kendisi vermelidir.

İşte, rejimin işlerliğini sağladık derken, kurulmuş bulunan bu hükümet ile muhalefet - iktidar diyalogunun yeniden başlamış olması ile bu yol açılmış bulunmaktır. Bunu da rejime hizmet saymaktayız. İktidar yapacaktır, muhalefet denetleyecektir. Bu denetleme içerisinde yol gösterme de vardır, ikaz vardır; ama Türkiye çalkantılı bir devirden geliyor, esasen 30 seneyi bulmamıştır Türk demokrasisi; çok partili Türk demokrasisi, 30 sene içinde de çeşitli arızaların içinden geçmiştir; ama buna rağmen demokrasi fikrini ve müessesesini yaşatabilmişizdir. Buraya kadar gelmişizdir, demokrasi fikrine ve müessesesine sahip çıkmakta da kararlı olduğumuzu cihan-ı âleme göstermişizdir. Bugün Adriyatik'ten Japon Denizine kadar olan sahada demokrasi ile idare edilen üç memleket var; Türkiye var, Hindistan var, Japonya var. Onun dışında demokrasi; yani çok partili demokrasi ile idare eden memleket yok; bir kısım memleketler krallık, bir kısım memleketler sosyalist, komünist rejimle idare ediliyor ve bir kısım memleketlerde de rejim kavgaları cereyan ediyor; Güneydoğu Asya'da olduğu gibi, Kamboçya'da, Vietnam'da, Laos'da olduğu gibi bir nizam kavgası, o memleketin milletlerini ikiye bölmüş, birbiri ile boğuşturuyor...

Onun içindir ki, biz Türkiye'de geçen 30 sene zarfında, 30 seneye yaklaşan bir süre zarfında, çeşitli arızalara rağmen demokrasiyi yaşatabilmenin bahtiyarlığını tatmış bulunuyoruz. Bugün çıkmazda gibi görünen bir dönemde Türk Parlamentosu kendi içinden partiler demokrasisinin gereği bir hükümete vücut vermiştir, güvenoyu için bu Hükümet Parlamentonun, huzurunda bulunmaktadır.

Böylece de muhalefet - iktidar diyalogu da başlamıştır. Türkiye Parlamentosu, Türkiye Büyük Millet Meclisi, bana göre milletimizin en büyük eseridir ve Türkiye birliğinin çimentosudur, Türkiye'de hürriyetlerin teminatıdır. Var olması, açık olması ve hür olması bu ülkeye yapacağı en büyük hizmettir. Ondan sonra yapacağı yasa yapma hizmetleri, denetleme hizmetleri bunu takip eden hizmetlerdir. Hürriyetlerin teminatıdır Türkiye Cumhuriyetinin Büyük Millet Meclisi. Bu kürsülerde her şey konuşulur, her şeyin konuşulabilmesi açık rejimin temelidir. Açık rejim ise, her türlü kötülüğün panzehiridir, daha iyisi de bulunamamıştır. Onun için biz demokrasi fikrini yaşatmış olmanın memlekete, millete çok büyük şeyler sağladığı kanaatindeyiz.

Bu Hükümet nedir? Bu bir Koalisyon Hükümetidir. Bu Hükümetin Koalisyon Hükümeti olması bir kusur değildir. Hele bu Koalisyonu teşkil eden partile-

rin kusuru değildir veyahutta bizatihi Hükümetin kendi kusuru değildir. 1973 seçimlerindeki oy dağılımı, hiçbir partiyi tek başına iktidara getirmemiştir. Esasen 1961'deki oy dağılımı da hiçbir partiyi tek başına iktidara getirmemişti. 1965'de ve 1969'daki Adalet Partisi etrafında oy toparlanması ülkeye istikrarın tadını tattırmıştır.

1961-1965 döneminde evvelâ Adalet Partisiyle Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyet Halk Partisinin merhum Sayın Genel Başkanının başkanlığında bir Hükümet kurmuşlar. Bu 8-9 ay gitmiş. Daha sonra üç parti (Cumhuriyet Halk Partisi, Yeni Türkiye Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi) bir araya gelmiş, bir Koalisyon kurmuş, bu da 10-11 ay yaşamış. Daha sonra 190 milletvekili bulunan Cumhuriyet Halk Partisi, dışardan desteğe dayanarak üçüncü Hükümetini kurmuştur. Bu Hükümet, Şubat 1965 tarihine kadar, 14-15 ay devam etmiş ve o tarihte de Adalet Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Millet Partisi ve Yeni Türkiye Partisinden müteşekkil (yani 4 partiden müteşekkil) bir Koalisyon Hükümeti kurulmuştur. Bu Koalisyon Hükümeti, ülkenin çeşitli meselelerini devralmış; fevkalâde zor ve çetin meselelerini devralmış ve ülkeyi sulh ve sükûn içerisinde seçime götürmüştür.

Binaenaleyh, kürsülere gelip “Yamalı bohça” vesaire gibi tabirlerle Hükümeti tavsif etmeye kalkmayın. Dört partiden müteşekkil olması kendi kusuru değildir. Tek parti Hükümet kurabildi de ona, “Sen şöyle dur” mu denildi? Sonra, sık olsun diye mi böyle 4 parti bir araya geldi? Böyle bir durum yoktur orta yerde. Onun için kendine atfı mümkün olmayan bir kusurdan dolayı (Eğer kusur sayıyorsanız bunu) Hükümeti muahaze etmeyiniz.

Nispî temsil sistemi devam ettiği sürece, Türkiye istikrarı nasıl bulacağını aramaya mecburdur. Nispî temsil sistemi, Türkiye'ye istikrarsızlık getirmiştir. Türkiye istikrarı aramaya ve bulmaya mecburdur. Türkiye'nin istikrarsızlığa tahammülü yoktur. Bu ne Adalet Partisinin meselesidir, ne Millî Selâmet Partisinin meselesidir, ne Cumhuriyetçi Güven Partisinin meselesidir, ne Milliyetçi Hareket Partisinin meselesidir, ne de Cumhuriyet Halk Partisinin meselesidir. Bu, ülkenin tüm meselesidir. Demokrasiyi hep beraber devam ettireceksek, hep beraber demokrasiye destek olmaya devam edeceksek, sahip olmaya devam edeceksek (destek olmak kâfi değil) mutlaka ülkenin istikrar içerisinde idaresini sağlayacak yolları arayıp, bulmaya mecburuz. Ondan sonra, istikrarsızlık doğduğu vakit, birbirimizi kötüleyerek istikrarı da bulamıyoruz.

Sayın üyeler;

“Bu Hükümet Koalisyon Hükümeti olduğuna göre Koalisyon Hükümeti partilerden müteşekkil olacak. Emsali yoktur” demek mümkün değil. Emsalini, 1961-1965 döneminde üçlüsünü, dörtlüsünü denedik. Hatta 1961-1965 döneminde son denediğimiz Koalisyon dörtlü de değildi; bağımsız Başbakan beşli, seçime giderken üç tane bağımsız bakan sekizli; sekiz mafsallıydı. Denedik, başarıyla yürüttük ve neticeye de vardık.

Binaenaleyh, zor zamanlarda alışılmamış yöntemler bulmaya ve mutlaka ülkeyi idare edebilmeye mecburuz; ülkeyi idare edebilmeliyiz.

Bu Hükümet nasıl kurulmuştur veyahut da hangi seyirlerden nasıl geçilip, gelinmiştir? Bunu da kısaca bilmekte fayda var.

1973 Seçimlerinden sonra (ki bu seçimlerin neticesinde) en çok oy alan parti, Cumhuriyet Halk Partisidir. Milletvekili Seçiminde yüzde 33 oy almıştır. Cumhuriyet Senatosunda da aşağı yukarı ona yakın oy almıştır. Adalet Partisi Cumhuriyet Senatosu kısmî seçiminde yüzde 31 oy almıştır, Milletvekili Seçiminde de yüzde 29,8 oy almıştır. Cumhuriyet Halk Partisi için bu bir övünme vesilesi olmuştur. Aslında Adalet Partisini aşabilmek bir övünme vesilesi olabilir ama yüzde 33 aslında ne ifade eder? Cumhuriyet Halk Partisine tek başına iktidar kurma imkânını vermez.

Türkiye’de 1950’den bu yana (1950 dahil) 7 tane seçim oldu. Bu 7 seçimin hiçbirisinde Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olacak kadar (geçen 25 sene zarfında) oy toplayamamıştır; oy alamamıştır. 1950, 1954, 1957 yıllarında Demokrat Parti seçimleri kazanmıştır. 1961’de seçimlerini kimse kazanmamıştır. Daha doğrusu bu seçimi kazananından kastımız, en çok oy alanı değil. Hükümet kuracak kadar oy alan odur; kimse kazanmamıştır. 1965’de Adalet Partisi, 1969’da Adalet Partisi kazanmıştır. 1973’de yine 1961’e dönmüştür; kimse kazanmamıştır, ama Cumhuriyet Halk Partisi daha seçimin ertesi günü kendisinin seçimi kazandığını ilân etmiştir. Seçimi kazandın, haydi hükümet kur... Hatta 15 Ekim günü, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı televizyonlara çıkıp, pahalılığın sunî olduğunu, kendilerinin pahalılığı önleyeceklerini Silifke’de 25 kuruşa satılan domatesi Sakarya Caddesinde 30 kuruşa sattıracaklarını, da ifade etmiştir.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Öyle söylemedi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ona benzer bir şey...

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Evet söyledi ama, “4 liraya sattırmayacağım” dedi.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Bilgen, istirham edeceğim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Silifke’de 25 kuruş olan domatesin Ankara’da ucuz sattırılacağını söylemiştir.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Genel Kurula hitap buyurunuz lütfen efendim. Rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 15 Ekim günü bunu söylemiştir. Pahalılığın sunî olduğunu, kendilerinin köklü tedbirler almak suretiyle pahalılığı ortadan kaldıracığını söylemiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar) Domates misali bu.

Cumhuriyet Halk Partisi seçim meydanlarında 25 liraya ayakkabı sattıracağını, 100 liraya da elbise sattıracağını söyleyerek Milletin huzuruna çıkmıştır.

Ben burada Cumhuriyet Halk Partisi eleştirisi yapmayacağım. Biraz sonra yapacağım eleştirimi; ama Hükümet bunalımı Türkiye’de nasıl olmuş? Cumhuriyet Halk Partisi denemiş, hükümet kuramamış. Biz denemiştik, kuramamışız. Cumhuriyet Halk Partisi bir defa daha denemiş, Milli Selâmet Partisiyle 26 Ocak 1974 tarihinde bir Hükümeti ilân etme imkânı bulmuştur. Yani 100 günü aşan bir süre

Türkiye, seçimi idare etmiş bulunan Hükümetle idare edilmiştir. Bu Hükümetin 4-5 Şubat tarihinde Millet Meclisinde Programı konuşulurken Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, bize dönerek, “Siz neyin muhalefeti olacaksınız? Herkesin hakkını biz koruyacağız, size iş kalmadı” demiş ve kurduğu, hükümetin çok uzun yıllar; öyle bir seçim devresi, iki seçim devresi değil, çok uzun yıllar süreceğini de beyan etmiştir, ama çok kısa zaman geçmiş. Koalisyon Hükümetinin birtakım arızaları çıkmış ve nihayet 17 Eylül 1974 tarihinde Sayın Ecevit tek taraflı olarak Hükümeti bozmuştur. Maksudı da Kıbrıs’ta Türk Silahlı Kuvvetlerinin sağlamış bulunduğu başarıyı, kendisini “İkinci Atatürk, Fatih, Kahraman” falan ilân ettirmek suretiyle oya tahvil etmek istemiştir, oya çevirmek istemiştir.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Yok öyle şey!

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Kıbrıs’la alâkası yok onun.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen sükûnetle dinleyiniz, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Derhal seçim, derhal seçim... Neden derhal seçim?

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Evet.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Hükümet çıkarmak için.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Millet istedi, onun için seçim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Neden derhal seçim? Çünkü, Kıbrıs’taki şehitlerin kanını oya tahvil etmek... Derhal seçim işte o... (A.P. sıralarından alkışlar, gülüşmeler)

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Ayıp ayıp, şehitlere saygı göster.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, rica ediyorum efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet bunalımını Cumhuriyet Halk Partisi çıkarmıştır; biz bu bunalıma çare arıyoruz. Bunu söyleyen ben değilim; bunu benim dışındaki herkes söyledi. Koalisyon ortağınız da söyledi. Koalisyon ortağınız size söyledi. “Nereye gidiyorsunuz? Gelin, bu bir uzlaşmadır, bu hükümeti götürelim” dedi. Tek taraflı bıraktınız gittiniz.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — O bizim bileceğimiz iş.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sizin bileceğiniz iş değil. Kamu hizmeti yapıyorsunuz. Kamu hizmeti yapan, sadece “Benim bileceğim iş” deyip meselenin içinden çıkamaz. Bak, memleket ne zararlar gördü... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ondan sonra, sanki hükümet kurma Cumhuriyet Halk Partisinin hiç görevi değilmiş gibi 6,5 ay bu işe seyirci kalacaksınız; bir hükümet kurulup ortaya geldiği zaman; bu hükümete güvenoyu aldirtmamak için de elinizden gelen her türlü gayreti göstereceksiniz. Bu...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Seçim, seçim...

SABAHATTİN ORHON (Giresun) — Seçimden siz vazgeçtiniz.

BAŞKAN — Lütfen efendim, birbirinizle konuşmayınız efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın üyeler;

Aslında, kurulmuş bulunan Hükümet Cumhuriyet Halk Partisinden güvenoyu istemiyor.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Zaten veren yok.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Vermiyor ki zaten...

BAŞKAN — Sayın Tanyeri, Sayın Bilgin, rica ediyorum efendim, sükûnetle dinleyiniz lütfen.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Tahrik ediyor Sayın Başkan.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Fatihlik yok; şehitlere saygı var.

ORHAN KOR (İzmir) — Siz önce dinlemesini öğrenin.

BAŞKAN — Efendim rica ederim, siz oradan yönetmeyeceksiniz ki...

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Sayın Başkan. Cumhuriyet Halk Partisinden İşmen...

BAŞKAN — Efendim, öyle bir usul var mı? Sayın Gündoğan, siz buradan konuştuunuz; sükûnetle dinlenilmenizi sağlamak için Başkanlık her gayreti gösterdi, gördünüz; siz de şimdi dinleyeceksiniz efendim, rica ederim.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın üyeler;

Huzurunuzda bulunan Hükümet, hangi boşluğu doldurduğunu, hükümet bunalımının menşeiini anlatmazsa ifadede aciz kalır; hangi boşluğu dolduruyor? Nereden çıkmış böyle bir hükümet kurulma mecburiyeti? Hükümeti biz kimsenin elinden kapmadık derken, memleketin bugün içinde bulunduğu meseleleri yüklenmeyi bir görev saydık. Neden görev saydığımızı ifade etmeye çalışıyoruz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi, 15 Ekim 1974 Salı günü ki 3 gün sonra bayramdır; bayramın son gününden bir gün sonra da Adalet Partisinin Genel Kongresi vardır. Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı beni ziyaret etmek nezaketinde ve bununla birlikte bir mektup tevdi etmek durumunda oldu. Bu mektupta 9 öneri vardır. Sonradan “9 önerimizi kabul etmediniz” diye bizi millete şikâyet etmeye kalktı. Hükümet kurmuyor ve...

MEHMET VARİŞLİ. (Konya) — Yalancı.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Riyakâr!

RAHMİ ERDEM (İstanbul) — Senden büyüğü yok yalancının.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Varışlı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet kurmuyor; hükümet kurdurmuyor. Buyurun hükümet kurun...

Bize yapılan teklif şu idi: Teklifte gerçekten 9 tane madde var: iki bölümde mü-talaa ediliyor. Birinci bölümde seçimli hükümet formülleri, ikinci bölümde seçim şartı olmaksızın hükümet kurma teklifleri.

İkinci bölümde bakınız ne diyor: “İki parti arasında, seçimlerin yenilenmesi için bir anlaşma söz konusu olmaksızın;

1. — Adalet Partisi Genel Başkanının Başkanlığında C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P.’nin olanak sağlaması”

Yani, Cumhuriyet Halk Partisinin dışında bir hükümet kurulacak ve Cumhuriyet Halk Partisi bu hükümetin güvenoyu almasına olanak sağlayacak; mani olmayacak değil, olanak sağlayacak.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Cephe olmayacak.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin dışında bir hükümet kurulacak; bu hükümete de Cumhuriyet Halk Partisi güvenoyu almasına mani olmak değil, olanak sağlayacak güvenoyu almasına...

Üçüncü teklif: “Adalet Partisinin tek başına kuracağı bir hükümetin güvenoyu almasına Cumhuriyet Halk Partisinin olanak sağlaması”

Yani siz tek başınıza da hükümet kurun, biz size güvenoyu alma olanağını sağlayalım...

Şimdi bugün, 6,5 ay hükümet kurulamayıştan sonra bir noktaya geldik; kuruldu hükümet, buyurun hükümet... Demokratik kurallara göre kuruldu; yani ben gidip zorla almadım Hükümet Başkanlığı görevini. Demokratik kurallara göre Sayın Cumhurbaşkanı 19 Mart günü saat 12.00’de evvelâ Sayın Ecevit’i davet etti: “Buyur hükümet kur” dedi. “Kuramam” dedi Sayın Ecevit Saat 17.00’de de beni davet etti. “Deneyim” dedim ve bir Sayın sözcü söyledi: bu Hükümetin kurulmasına 4 partinin meydana getirdiği 214 milletvekilinden müteşekkil bir çoğunluk, artı 4 bağımsız milletvekilinin 16 Aralık 1974 tarihinde kamuoyuna yaptıkları, böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair açık beyan kamuoyuna yaptıkları beyan, bize değil etti 218, artı 28 Mart 1975 günü 9 milletvekilinin kamuoyuna yaptıkları, böyle bir hükümeti destekleyeceklerine dair açık beyan bu Hükümete vücut vermiştir, ama böyle bir Hükümetin kurulabilmesi ihtimali belirince, Cumhuriyet Halk Partisi 19 Mart günü reddettiği şeyi; ne oldu hükümet elimizden gitti. Hükümet elimizdeydi, kendimiz bıraktık: kur dediler, kurmadık; hükümeti elimizden kaçırdık. Şimdi hükümet bunların eline geçerse siyaseten bundan zarar görürüz. Çünkü bunlar memlekete hizmet görürler, memleketin meselelerini çözerler, bizim rey potansiyelimiz düşer... (A.P. sıralarından Bravo” sesleri, alkışlar)

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Nerede o günler, nerede meseleleri çözeceğiniz günler.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Rey potansiyelimiz düşer, binaenaleyh umudumuz ak günler vs., hepsi hayal olur; aman bu hayal olmasın,

bunlara hükümet kurdurmayalım, kurulmuş hükümete güvenoyu aldırmayalım, diye hızlı hızlı faaliyetlerin içerisine girdiler.

Buraya gelip de şu oldu, bu oldu demeyiniz; kimse demesin. Herkesin ne işin içinde olduğunu da biliyoruz. (C.H.P. sıralarından “Biz de biliyoruz, biz de biliyoruz” sesleri)

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Herkes biliyor, biz de biliyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Herkesin ne işin içinde olduğunu biliyoruz, zamanı, yeri gelince söyleyeceğimiz çok şey vardır. Partiler demokrasisini dejenere etmeye, “bunlar hükümet kurmasın” diye, 6,5 aydır mustarip olan ülkede, hükümeteşizlikten mustarip olan ülkede, sırf hükümet bunların eline geçmesin diye...

Bunlar dediğimiz kim? Bunlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına göre meşru kuruluşlar. Bunların eline hükümet geçmesin diye, bu hükümetin güvenoyu almasına mani olmak için bir amansız çaba sarfedilmektedir.

Peki, bunalımı çıkaran C.H.P’dir. Bunalımı hangi gün çıkarmıştır? 17 Eylül 1974 tarihinde. Bunalımı sürdüren C.H.P’dir. Buyur hükümeti kur... Kurmaz.

Bakınız ne oluyor: “A.P. Genel Başkanının başkanlığında C.H.P. dışında kurulacak bir koalisyon hükümetinin güvenoyu almasına C.H.P’nin olanak sağlaması.” Yani sureti haktan görünen C.H.P., o kadar vatanseverdir ki, memleket hükümeteşiz kalmasın diye, en büyük rakibi olan A.P’nin hükümet kurmasına destek olacaktır. Ne büyük vatanseverliktir bu, dedirtsin...

Buyurun, işte birinci şıkta söylediğiniz hükümet burada oturuyor, sıralarınızın arkasında; hükümet yerinde oturuyor, kuruldu geldi. Hem size güvenerek değil, kendi çoğunluğunu, kendi partileri ve Meclis içindeki, kamuoyuna açıklama yapan milletvekilleriyle sağlamış geliyor. Bu milletvekilleri de gerekçe veriyorlar; neden böyle bir hükümetin kurulmasına vücut verdiklerine dair. Çünkü, memleket fevkalâde zor günlere gidiyor, memleket fevkalâde sıkıntıların içine sürüklenmiştir. Onun içindir ki, bir hükümet kurulmalıdır, hükümet kurulamaması gibi bir durum Parlamentoyu yıpratmaktadır, rejimi yıpratmaktadır, memleketin meselelerine sahip çıkmak mümkün değildir ve karar verecek bir hükümet orta yerde mevcut değildir. İşte onun için 13 üye bir araya gelmişler; yani 4’ü bir, 9’u bir ve beyanat yapmışlardır. Bu beyanatları bir hükümetin kurulabilmesini sağlayacak çoğunluğu meydana getirmiştir.

Şimdi, C.H.P. bu çoğunluğu düşürmeye çalışıyor. Radyolar, televizyonlar emrinde, telefon haberlerini televizyondan; filânca partiden filânca bize geçti diye nakletmekle meşguller. Dün akşamki olan hadiseyi biliyorsunuz...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Anadolu Ajansının yaptığı rezaletleri...

BAŞKAN — Lütfen Sayın Feyyat lütfen efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sanki Türkiye’nin en önemli haberi A.P’li bir milletvekilinin C.H.P’ye geçmesi, saat 19.30’da... Telefonla alacaklar bu haberi, hemen haberler duracak, bu verilecek... Türkiye’nin en mühim

haberi bu... Doğrusunu isterseniz, bu çeşit gayretlerle bir yere varamayız. Size de yaramaz bu çeşit gayretlerin sonucu, kimseye yaramaz. Yapmayın, yapmayın...

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Bu gayretlere girmeseydiniz.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Kocaman.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bildiğinizi yapın, bildiğinizi yapın... (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın üyeler;

Biz bu teklifleri niçin kabul etmedik? Çünkü bunları güvenilir bulmadık; yani C.H.P.’nin böyle bir şeyde samimî olabileceğine ihtimal vermedik, bir.

İkincisi: biz C.H.P.’nin oylarıyla hükümet olmak istemedik... (A.P. sıralarından alkışlar) C.H.P.’nin oylarıyla hükümet olsanız, karşılığında ne vereceksiniz? Karşılığını, bedelini ne ile ödeyeceksiniz? Daha doğrusu, ipleri C.H.P.’nin elinde olan bir hükümet ile Türkiye’ye hizmet edebileceğimize kani olmadık, ülkenin bundan fayda göreceğine de kani olmadık; bunu gayri ciddi telâkki ettik; ama şikâyet edildik, “9 öneride bulunduk da reddolundu” diye. Neticede izah ettik ki Türk kamuoyuna, bu 9 önerinin içinden hükümet çıkmıyor. Aslında hükümet çıkabilse 9’a lüzum yok, bir tanesinden de çıkar. 9 yerine 19 olsa 2 hükümet mi çıkacak; yani 9’dan bir hükümet çıkacağına göre?

Binaenaleyh, bunu gayri ciddi bulduğumuzu ifade ettik ve neticede biz haklı çıktık. Görülmüştür ki, son 5-6 gündür cereyan eden hadiseler de C.H.P., hükümeti bırakıp gitmeyi kendi taraftarlarına dahi izah edememiştir. Neye bıraktın gittin durup durduğun yerde hükümeti; neye bıraktın gittin?

İkincisi, hükümeti kurmayı reddetmeyi kendi taraftarlarına bile izah edememiştir; neye teklif edildiği zaman kurmadın? Bak işte bir araya geldiler kurdular... (A.P. sıralarından “Erken seçim meselesi” sesleri)

Erken seçim meselesini ayrıca arz edeceğim.

Böylece derhal seçime; hemen Kıbrıs’ın sonrasından derhal seçime, derhal seçimden erken seçime, erken seçimden Mayıs seçimine; en geç Mayıs... Canım, Mayıs olmaz, Mayıs’ın yerine Ekim olsa da olur, Ekim seçimine. Ekim seçiminden de 9 Nisan günü; yani dün “seçim yok” a geldiler. Seçim yok, seçim bitti, mafîş... Oraya gelindi. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

Hükümet bunalımını çözmek için yapsaydınız hükümet; bizde sizin karşınızda muhalefet yapıyorduk. Millet sizin neyi yapabileceğinizi tümüyle bir görseydi. Görseydi ak günler mi, kara günler mi ne olduğunu bir görse idi. Yapsaydınız... (A.P. sıralarından alkışlar) Ama, kitap okunamadı, yarım kaldı bu kitap.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Mabadı seçimden sonra.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Lütfi Bilgen, Lütfi Bilgen, bonoları öde de ondan sonra... Dağıttığın bonoları öde...

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Seçimden sonra...

BAŞKAN — Sayın Bilgen. Sayın Köker lütfen efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kurulmuş bulunan Hükümet bir azınlık Hükümeti değildir. Kurulmuş bulunan Hükümet boşuna da kurulmuş değildir, ama şunu ifade edeyim, 250 milletvekili ile tek parti olursunuz yahut 300 milletvekiliniz olur, grup kararı da alırsınız, güvenoyu gününe geldiğiniz zaman, oy bozulabilir. Nazari çoğunluğa dayanarak hükümet kurarsınız. Fiilisi? Kullanıp sayıldıktan sonra belli olur ne olduğu.

Binaenaleyh, zaten fiilisi önceden belli ise, oy kullanılıp sayılmaya lüzum yoktur. Herkese teker teker sorarsın, yazarsın biter mesele. Öyle değil. Bunun usulü budur. Hükümetin arkasında nazari çoğunluğu vardır, ona göre kurulmuştur; ama şimdi bu nazari çoğunluğu bozma gayretleri C.H.P. tarafından sürdürülmektedir.

Binaenaleyh, bunalımı çıkaran, çözülmesini fevkalâde zor hale getiren, bunalım çözüldükten sonra da yeniden bunalım çıkarma gayretleri içinde bulunan C.H.P.'dir. Çünkü C.H.P., "Benden sonra tufan" der; bu işin içinde ben yoksam tufan...

Sayın üyeler;

Hükümet tenkidi yapılırken. "Bu 4 parti nasıl bir araya geldi, neye bir araya geldi, 4 parti vaktiyle birbirine neler söylemişti?" gibi mütalaalar serdedildi. Bu taktiği gayet iyi bilirim. Bu, mafsâl gevşetme taktiğidir. Yani mafsalları kurmuşuz, ondan sonra bu mafsalları gevşetelim; sen vaktiyle bunu dediydin, o, ona bunu dediydi... E. memleketin gerisi var, memleketin gerisi var, memleketin ilerisi var. Bugün geride kalanlar var, bugün önümüzde meseleler vardır. Eğer, tek parti hükümet kuracak kadar çoğunluğu sahip olmadığı zaman, ayrı ayrı partiler birbirlerine mazide şunu dedi, bunu dedi diye hükümet kurmayacaklarsa; yani böyle bir şey hükümet kurmanın ayıbı ise, veyahut da mahzurlu ise, ülke hükümeteşiz kalır. Kaldı ki, 1961 sonrasında A.P. ile C.H.P. hükümet kurmuştur. 1960 öncesinin ve 1960 sonrasında şartlarını hatırlayınız; evet, A.P., Demokrat Partinin devamıdır, 1961'de C.H.P. ile koalisyon kurmuştur, ülkenin yararını orada görmüştür.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Ama, 8 ayda zor kurtardık ülkeyi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun. Şimdi beni bir 27 Mayıs münakaşasına, bir 12 Mart münakaşasına çekmeyiniz. Girmeyeceğim bu münakaşalara. (A.P. sıralarından alkışlar) Bunlar ülkenin gerisinde kalmış işler, ileriye bakalım. Bunlar hakkında fikirlerimiz mahfuzdur. Ne söyleyeceksek söyledik, icabettiği zaman, yeri geldiği zaman söyleriz ama şimdi bu sözler hükümet kurma ile alâkalı değil, hükümetin mafsallarını gevşetme ile alâkalı ve biz o ana da gelmeyeceğiz, öyle bir işin içine de girmeyeceğiz. İşte 4 parti huzurunda. Mazide şöyle olmuş, mazide böyle olmuş... Ayrı ayrı partiler, birbirlerini methedecek halleri yok ya gayet tabii birbirlerine lâzım gelen lâfları söyleyeceklerdi, söylemişler. Oy alma bir rekabettir. Parti olmanın iddiası vardır, her parti kendisinin iktidar olmasını ister, öyle çıkmıştır meydana. İktidar olmak istediği için de, "ben senden daha iyiyim" diyecektir veyahut da "sen kötüsün" diyecektir. Sen kötüsün demek suretiyle, ben senden daha iyiyime getirecektir meseleyi. Bunlar Türkiye siyasetinde olup gelen işler. Bunları da geride bırakmaya mecburuz. Bunları geride bırakırken gayet tabii ki, kimse birbirinin sözleri defterden de siliyor değil. Ne söylemiş, o ayrı mesele.

Şimdi koalisyon protokolünün etrafında bir araya gelmişler, ülkenin meseleleri nedir, bunların ağırlığı nedir, bunların önceliği nedir, bunlarda anlaşmışlar, gelin memleketin içinde bulunduğu bu büyük sıkıntıdan kurtaralım, diye birleşmişler; bu kadar halisane niyetler etrafında birleşmişler. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şimdi, ülkede bunalımın devamını arzu etmeyenlere sesleniyorum; (Arzu edenlere diyeceğim bir şey yoktur) bir kredi tanıyın bu hükümete, bir şans tanıyın. Çünkü, hükümet yokluğundan çok daha iyidir bu... Ve bu şekilde Parlamento kendi içinden seçilmiş bir kadro çıkarıyor; yani partilere dayanan bir hükümet çıkarıyor. Bu sadece bir mülâhazadır. Herkesin kendi bilir, ne yapacağını.

Benim hareket noktam, bizim hükümet olmamız değildir. Bizim hareket noktamız; Türkiye'nin hükümete kalmaması ve Türkiye'nin meselelerinin altına birisinin girmesidir. Kimse girmedikçe göre; yani siz hükümet kursaydınız, biz elinizden kapacak değildik ki bunu; Çankaya yokuşundan inerken zarfı elinizden alacak değildik ki... Kursaydınız, kurulur giderdi ve kurdunuz daha evvel, 233 çoğunluğunuz vardı. Hiçbir şeye tevessül etmedik; hiçbir şeye... Geldik gayet munis bir şekilde tenkitlerimizi yaptık, söyledik; siz bu memleketi idare edemezsiniz dedik.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Gerici dediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Siz bu memleketi idare edemezsiniz” dedik. “Siz ucuzluk - mucuzluk dediniz; ama memleketi pahalılandırırsınız” dedik. “Çünkü, Cumhuriyet Halk Partisi demek (karne) demektir, (belge) demektir, (yokluk) demektir, (kuyruk) demektir” dedik. Dediklerimizin hepsi de çıktı.

Netice itibariyle tenkitlerimizi yaptık. Tenkitlerimiz zabıtlara geçti ve ondan sonra bekledik; 100 gün ne yaparlar acaba diye. 100 gün sonra, gayet tabii ki, denetleme görevlerimize hızlı hızlı girdik, tam muhalefet olacağımız zaman, muhalefet olmanın tadı ağzımızda kaldı; yani çekiliverdiniz... (A.P. sıralarından gülüşmeler)

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — O zaman biz Kıbrıs'a gidiyorduk.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Bakınız, geliyorsunuz bu kürsüden, bu Hükümeti teşkil eden partileri kötülyorsunuz. Buna hakkınız yoktur. Hükûmî şahsiyetler olarak parti kötülemeye hakkınız yoktur. Çünkü siz, bu partilerin amiri değilsiniz, bir; müfettişi değilsiniz, iki.

Sonra bu partiler de üç tane milletvekili olsun veya hiç milletvekili olmasın veya bir tane senatörü olsun, ne olursa olsun; parti kurmak izne tabi olmadığına göre ve parti kapatmak da parlamenterlerin veyahut da Cumhuriyet Halk Partisinin hakkı olmadığına göre, parti kapatmak görevi Anayasa Mahkemesinin elinde bulunduğuna göre, buraya gelip suçlamalar yapıyor, suçlamalar sonunda partiler hakkında yargılar tesis ediyorsunuz...

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Parti kapatma hevesi sizden çıkıyor...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu gayet yanlıştır. Çünkü, şöyle yargı tesis ediyorsunuz:

BAŞKAN — Sayın Kocaman rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Persona non grata” ilân ediyorsunuz; yani gayri makbul ilân ediyorsunuz. “Sen makbul değilsin” diyorsunuz. Buna hakkınız yoktur. Bunu kimseye yapamazsınız.

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Eskiden siz de söylediniz.

BAŞKAN — Lütfen Sayın Gündoğan, rica ediyorum; lütfen efendim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sıra gelecektir bekle...

BAŞKAN — Devam buyurunuz Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bekle sıra gelecek, söylediginiz sözlerin hepsini, eleştireceğim.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Yedi parti Parlamentoda temsil ediliyor. Parlamenteoya partileri gönderen Millet. Türkiye Cumhuriyetinin kanunlarına göre kurulmuş partiler. Binaenaleyh, bu partiler yanyana geldikleri takdirde ülkeye zararlı olurlar, gibi bir yargıya varmanız fevkalâde yanlıştır. Neden? İşte (A) partisi, (B) partisi, (C) partisi olduklarından dolayı ülkeye zararlı olurlar gibi bir hükme varmanız fevkalâde haksızdır, insafsızdır ve demokratik düşünceye de uygun değildir. Cumhuriyetin çerçevesi içinde çalışan bu partilerin hepsinin hayat hakkı vardır; hayat hakkı da başka bir partinin elinde değildir. Kanunlardan doğan bu hayat hakkında müdahalede bulunmamanız lâzım. Bir kısım partiler birinci sınıf; yani onlar iktidara gelirse ülke rahat eder. Bir kısım partiler ikinci sınıf; yani parya tayfası, onlar iktidara gelince memleketin başına belâ gelir... Bu düşünceleri siliniz zihninizden.

Efendim, birtakım lâflar, “işte görürsünüz sokak bak nasıl harekete geçer.” On-
dan sonra birtakım yazılar... Bu çeşit şeyler söylendi ve yazıldı. Adresi, söyleyen ve yazarlardır; yani bir şahsı falan kastetmiyorum. E, Parlamento üstünlüğü nerede kaldı? Hukuk üstünlüğü nerede kaldı? Millet iradesi üstünlüğü nerede kaldı? Türkiye’yi kim idare edecek? Sokak mı idare edecek, Parlamento mu; Millet iradesi mi? Bu görev bize düşer; yani hepimize. Cumhuriyet Halk Partisi de dahil hepimize; yani bu müessesenin üstünlüğünü kurmak ve bu üstünlüğü devam ettirmek görevi, varlığını bu rejime borçlu olan ve bu çatı altında millet idaresiyle gelen ve yemin edenlere düşer. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Türkiye Cumhuriyetinde parlamenter demokrasinin önemli sıkıntıları vardır. Henüz daha millet kendi oyuyla iktidara getirdiği bir siyasi iktidarı, kendi oyuyla iktidardan uzaklaştırmadı. Yani, kendi oyuyla gelen iktidarların hiçbirisi, kendi oyuyla henüz iktidardan uzaklaşmadı. Bugün sana, yarın bana hesabıdır, bu.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — 1950’de.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 1950’de gelen iktidar 1960’da ihtilâle maruz kaldı. 1960’da iktidar gelmedi; bir partiler kombinezonu yarıldı. 8 ay sürdü; değişti 11 ay sürdü; değişti 14 ay sürdü; değişti 8 ay daha sürdü. On-
dan sonra biz geldik; 4 sene... Bizi itham ediyorsunuz; gelip bizi itham ediyor-

sunuz. Biz Türkiye'yi idare ettik, edemedik değil. Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin tarihine bakınız; en uzun süren hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri tarihinde Adalet Partisi siyasî iktidarının 1965'de kurduğu ve 48 aya yakın devam eden hükümettir; en uzun ve Türkiye'nin bu çalkantılı döneminde, 1961 Anayasası, nispi temsil, çoklu demokrasi; henüz bunların hiçbirisine ülke daha tamamiyle alışmamış, daha gösteri yürüyüş hakkına alışmamış, hakların suiistimalinin hürriyet sayıldığı bir dönemde biz bu ülkeyi 6 sene idare ettik. (A.P. sıralarından *"Bravo" sesleri ve alkışlar*) Evet 6 sene... Bunları, bizi ülkeyi idare edememekle itham edenlere ithaf ediyorum. Biz ettik; ama geçen 15 sene içinde bizim dışımızdaki hükümetlerin hiçbirisinin ömrü (1960'dan sonra) 8 ay'ı geçmedi. Sizininki de dahil 8 ay'ı geçmedi ve biz, sadece 2,5 ay kadar bir süre, o da İstanbul'daki işçi hareketi dolayısıyla bu 6 sene içerisinde örfi idareye müracaat ettik. Sizin 7,5 ayine hükümetiniz zarfında 3-4 ay örfi idare vardır; sıkıyönetim. Örfi idare ilân etmek için çeşitli vesileler bulmak mümkün. Örfi idaresiz biz Türkiye'yi idare ettik, edebildik ve iddia ediyoruz ki, Türkiye'ye yeni bir Türkiye ilâve ettik; bir Türkiye.

Binaenaleyh, bugünkü meselelerin altına girerken bize güvensizlik duyanlara söylüyorum: Fevkalâde çetin şartların içinde biz bu ülkeyi 6 sene idare etmeyi başardık ve Türkiye'ye yeni bir Türkiye ilâve ettik. Şimdi gayet tabii ki, biz dört parti koalisyonu olarak ve memleketin bütün meselelerine beraberce sarılan bir hüviyetle karşınızda bulunuyoruz. Söylediğim sözler bize yöneltilmiş sözler olduğu için, cevaplandırılması gerektiğinden dolayı huzurunuzda ifade ediyorum.

Binaenaleyh, bizim Türkiye meselelerini bildiğimizi, bunların üstesinden geleceğimizi huzurunuzda irade etmemiz, inancımızın, azmimizin ve iddiamızın eserdir. Biz Türkiye meselelerini biliyoruz, bu meseleleri çözeriz. Böyle geliyoruz huzuruza. E, bir hükümet olalım da, bakalım sonra düşünürüz... Öyle gelmiyoruz huzuruza. Hükümet olmak için, hükümet olmuş değiliz; Türkiye'nin meselelerini çözmek için hükümet olmuşuz. (A.P. sıralarından *alkışlar*)

Hükümetin kurulması Cumhuriyet Halk Partisini telâşlandırdığı gibi, hükümetin programının ilânı bu telâşı biraz daha artırmıştır. Bu telâş, aslında Cumhuriyet Halk Partisinin istismar edebileceği birçok konuları program ortadan kaldırdığı içindir. Fukaralık istismarına yarayacak birtakım şeyler ortadan kalkıyor.

Ha, "bunlar bizimdi" diyor. Hayır sizin değil. Sizinle hiçbir alâkası olmadığını biraz sonra göstereceğim. Bunlar, dört partinin bir araya gelip, sizin ak günlerini açarak yazdıkları bir program değildir, bu Program. Bu Program, dört partinin şu anda Türkiye Meselelerine nasıl baktıklarını, bunlar içerisinde en önemlilerinin hangileri olduğunu seçmeleri suretiyle meydana getirilmiştir. Ak Günler kitabı sizin olsun, bizim kendimize yetecek kadar fikrimiz var. Siz onlarla bir daha çıkın milletin önüne; Millet ak günler mi, kara günler mi, onu bir defa daha size soracaktır.

Program tenkide uğruyor. Efendim, sizin fikriniz buydu, onun fikri buydu. Tabii efendim, benim fikrim oydu... Biz bir füzyon yapmıyoruz ki, partiler füzyonu. Biz bir koalisyon yapıyoruz. Partiler füzyonu yapsak, tek programa irca ederiz parti programlarımızı, ama koalisyonda bir uzlaşma çizgisi aranacaktır. Bu uzlaşma çiz-

gisinin etrafında beraberiz. Bu, koalisyon protokolüdür. Koalisyon protokolündeki meseleler de Hükümet Programında inikasını bulmuştur.

Bu Hükümetin memleketin çeşitli meselelerini çözemeyeceği iddiaları var. Ülkenin meselelerine koyduğu teşhis doğru mu? Onu söyleyin; yani protokolünde yazdığı, programında yazdığı meseleler cidden ülkenin önemli meseleleri değil mi? Bunlar ülkenin önemli meseleleri değilse, ülkenin önemli meseleleri ne? Onu söyleyin. Onu söylemiyorsunuz; yani programın karşısında bulunan Cumhuriyet Halk Partisi için söylüyorum bunu.

Meselelere verdiği öncelik doğru mu? Bunu da söylemiyorsunuz. Getirdiği reçeteler rejimin çerçevesine sığıyor mu? Bunu da söylemiyorsunuz. Sadece “Böyle hükümet olmaz. Bu partiler bir araya geldiği zaman hükümet olmaz.” Bu çeşit beyanlarda bulunuyorsunuz.

Bir tabir daha çıktı: “Sermaye yanlısı Hükümet...” Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nasıl sermaye yanlısı olur? Nasıl olur sermaye yanlısı? Türkiye Cumhuriyeti Hükümetidir bu. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti nasıl olması lazımsa, bu hükümet odur. Şu yanlısı, bu yanlısı, o yanlısı değil; Türkiye Cumhuriyetinin kanunları ve Türkiye Cumhuriyetinin Anayasası neyi gerektirmişse, bu hükümet o işleri yapacaktır.

Kalkınmanın nasıl yapılacağı, sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin nasıl sağlanacağı, aslında Türkiye’de rejimin içerisinde mevcuttur; yani ekonomik kalkınma, ileri siyasi rejimin gayet sıkı ilişkisi vardır. Şayet ekonomik kalkınma öyle değil, şöyle olursa, siyasi rejim başka şekil alır.

Aslında Hükümetin sermaye çevrelerinin hükümeti falan gibi damgalanması ise, külliye yanlıştır ve ayıptır. Hükümet, Türkiye Cumhuriyetinin Hükümetidir, siyasetçilerden müteşekkildir, partilerden müteşekkildir. Siyasetçiler ve partiler aslında fakiri memnun etmeye mecburdurlar; beşerî sebeplerden mecburdurlar, siyasetçi oldukları için mecburdurlar.

Binaenaleyh, siyasetçilerin, muayyen bir çevrenin adamı olmasını savunmak mümkün değildir ve bu Hükümet bütün Türk milletinin Hükümetidir, bütün Türk vatandaşlarının Hükümetidir ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti olarak da iktidarın Hükümeti veya muhalefetin Hükümeti değil; iktidar ve muhalefet olarak bir bütünün hükümetidir.

Bizim siyasi hayatımızda hoşgörü, uzlaşma ve dengenin gerçekten tam teessüs ettiğini söylemek mümkün değil. Tam işlediğini de söylemek mümkün değil ve bu sebeple de çeşitli sürtünmelerin olduğunu kabul ediyorum.

Sayın Üyeler;

Çeşitli sözler bize atfedildi. Evvelâ şunu ifade edeyim, huzurunuzda bir savunma ihtiyacı içinde değiliz ve alınımız açıktır, yüzümüz aktır. Biz dört senedir Adalet Partisi olarak, 1973 Nisanından itibaren (Kısa bir süre koalisyon hariç) hükümet de değiliz, iddia ve isnatlar yapanların arşivler ellerine geçmiştir veyahut da bu arşivler bizim elimizde, Devlet bizim elimizde, Devletin arşivleri bizim elimizde olmadı-

ğı zaman iddia ve isnatlarda bulunanlar, bu iddialarını ve isnatlarını delillendirecek en ufak bir şey ortaya koymamışlardır.

Binaenaleyh, biz isnat ve iftiraların altında ezilmiş değiliz. Esasen Türkiye’de kamu hizmeti görmek kolay değildir. Ayrıca, biz 12 Mart 1971 tarihinde hükümeti bıraktık. Hangi şekilde bıraktığımızı herkes biliyor. Adalet Partisinin altı sene süren ve 140 milyar lira yatırım yapıldığı bir döneminde, Adalet Partisi Hükümetlerinde görev alan hiç bir kimseye en ufak bir isnadı, kimse yapmak ve delillendirmek imkânını bulamadı. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Biz 1971 sonrasında çoğunluk değildik, Millet Meclisinde. Cumhuriyet Senatosunda da çoğunluk değildik. Çoğunluktan bir miktar aşağıda idik her iki Mecliste de ve Sayın Erim Hükümetindeki üyelerin çoğunluğu da bizden ibaret değildi. 21 üyenin 5’i Adalet Partisi üyesi idi. Bir kısmı beyin kabinesinin; yani beyin üyeleri idi, bir kısmı da Parlamentonun diğer üyeleri idi. Dört sene olmuş biz Hükümeti bırakalı, hâlâ 1975’te olan işi 1971’den, 1970’den soruyorlar. E, o zaman bundan sonra 1980’e, 1990’a kadar hangi hükümet gelirse gelsin, bütün kusurları bizim üzerimize yığın, onlar da rahat etsin. Hatta biz bir icraat gösteremezsek, bizim kusurumuzu da bundan önceki 1970 dönemine yıkalım... Bu şekilde bir iş başa çıkmaz.

1973 seçimleri esnasında pahalılığı önleyeceğinizi söylediniz, ama pahalılığı birkaç misli artırdınız ve 1975 senesinde Türkiye’deki fiyat artışları %16 falan değildir. %30’dur. Türkiye Cumhuriyetinin en yüksek fiyat artışıdır ve âdeta dünyada şampiyon olmuşuzdur.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Planlama Teşkilâtı yüzde 19 diyor.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — %19, %21, 1973’ün rakamlarıdır. Aynı bazda; değişik bazlarda değil, aynı bazda %30’dur fiyat artışları. Gıda maddelerindeki fiyat artışları da %50’yi bulmuştur. Şimdi biraz sonra hangi maddeler ne kadar artmış söyleyeceğim.

Sonra biz 1973 seçimlerine hangi şartlar içinde gittik? Bu herkesin malumu, ve netice itibarıyla bizim 1969’da 4 milyon 200 bin oyumuz vardı. 1973’te 3 milyon 200 bin oyumuz var. Yani 1 milyon oy bizden uzaklaşmıştır, ama Cumhuriyet Halk Partisi 1957’de % 41 oy almış, 1961’de % 38 oy almış, “Ortanın solu” demiş, % 29’a inmiş oyu 1965’te, 1969’da %28’e inmiş ve 1973’te de % 33’e çıkmış. % 33’e çıktığı zaman da TİP kapalı ve TİP’e hizmet edenlerin ve Türkiye’de terörizm ve anarşiyi yaratmış olanların tümü, bütün örgütler hapisanede; böylece % 33’e çıkmış, Birlik Partisinin bütün reyleri de, 112 bin tanesi müstesna, hemen hemen çoğuyla Cumhuriyet Halk Partisine geçmiş.

Binaenaleyh, birbirimizi kötölemeye hacet yoktur. Sizin 20 seneye yakın süre içerisindeki çizginiz belli, bizimki belli. Biz. 1961’de %34 rey almışız, 1965’te bunu %53’e çıkarmayı başarmışız.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — 1954’te kaçtı efendim?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — %58 Demokrat Parti, ama iki parti var; Demokrat Parti ve Halk Partisi.

BAŞKAN — Sayın Bilgen, lütfen karşılıklı konuşmayalım.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabii şartları da değişik.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Genel Kurula hitap buyurunuz efendim...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ama 1957’de %47-48 Demokrat Partinin rey. Bizim 1961’de aldığımız rey %34, 1965’te %53, 1969’da da %46,5, Binaenaleyh, rey dalgalanmalarından dolayı partileri muaheze etmek mümkün değil. Hem kaldı ki, aslında biz milletin önüne, “millet kimi isterse” diye çıkıyoruz. Biz milletin reylerine senet çıkartmadık ki... (*A.P. sıralarından alkışlar*) Kim kimi isterse onu seçsin. Bunu bir kötöleme vasıtası yapmayın, yaparsanız kendiniz zararlı çıkarsınız.

Cumhuriyet Halk Partisinin, komünizmi dünyayı saran bir tehlike olarak kabul etmemesini doğrusu fevkelâde büyük hayretle karşılıyoruz. Komünizm dünyayı saran bir tehlikedir ve Türkiye’de Devleti tehdit eden en önemli tehlikedir...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Mahkeme kararıyla ama...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Bu iftira kötü bir şey. Size de yapıldı, kızdım...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum, oturduğunuz yerden niçin müdahale ediyorsunuz?

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Yine dayak istiyorsun, tımar istiyorsun.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın Köker.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Cumhuriyetçiyiz” diyor-sanız, komünizmi Cumhuriyetin düşmanı olarak kabul etmeye mecbursunuz. Komünizmi Cumhuriyetin düşmanı olarak kabul etmedikten sonra Cumhuriyetçiyiz demeniz bir mâna taşımaz; hiç bir mana taşımaz. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Onun içindir ki, dünyada bir nizam kavgası vardır. Komünizm sadece bir rejimden ibaret değildir. Komünizm, Türklük meşalesini; büyük Türk toplumunun umidi olan Türklük meşalesini söndürmede en büyük illettir. Onun içindir ki, Türkiye’nin bulunduğu yer, Türklüğe yönelmiş tehlike düşünülerek komünizmin neyin maskesi olduğunu da ayrıca milletin bekası ve son Türk Devletinin ebediyeti bakımından hassasiyetle takip etmeye mecburuz.

Burada komünizme karşı hassas olanları kınamayınız. Gelin, bu çeşit düşünenler, siz de komünizme karşı hassas olunuz ve komünizme karşı olan milliyetçi gençliği şu veya bu şekilde birtakım ithamlar altında tutmayınız. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Rejim, milletler ona ne kadar sahipse, o kadar ayakta durur; Devlet ona ne kadar sahipse, o kadar ayakta durur. Rejim, kendiliğinden ayakta durmaz. Gelin, Türkiye Cumhuriyetine millet olarak, Devlet olarak, milletin siyasî teşekkülleri olarak hep beraber sarılalım. Hep beraber nasıl sarılalım? “Milliyetçiyiz” diyenleri niçin

yadırgıyorsunuz? “Milliyetçiyiz” diyenler sizin elinizden milliyetçiliği almıyorlar ki, sizin, milliyetçiyiz demenize mani olmuyorlar ki... Siz de deyin. “Milliyetçiyiz” sözünden alınacağınıza, siz de deyin; “Biz de milliyetçiyiz, biz de komünizmin karışındayız” deyin.

Milliyetçiyiz diyenler kendi vasıflarını söylüyorlar. Milliyetçiyiz diyenler karşılarındakini milliyetsiz olarak itham etmiyorlar ki, kendi vasıflarını, söylüyorlar. Biz milliyetçiyiz diyoruz. Siz milliyetçi değilsiniz diye biz sizi itham etmiyoruz ki. Sizin ne olduğunuzu söylemek kendinize düşer. Siz de deyin, biz de milliyetçiyiz diye. Biz milliyetçiliği, beynelmilelciliğin karşılığı olarak kullanıyoruz. Komünizm beynelmilelciliktir. Bizim milliyetçiliğimiz barışçı, bütünleyici, birleştirici ve Türkiye Cumhuriyetinin sahipliğine yönelmiş bir milliyetçiliktir. Bizim milliyetçiliğimiz Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının dibacesindeki milliyetçiliktir. Bu dibacede “Yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesinin, millî mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın tam şuuruna sahip olarak, insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi... Nasıl gerçekleştireceksiniz ferdin ve toplumun refahını? Onu yukarıda yazıyor; “Millî Birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak.” Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak yapacaksınız.

İşte, Anayasanın dibacesindeki milliyetçiliğe biz sahip çıkmışız ve bunu görev saymışız kendimize. Bunu kendisine görev sayan milliyetçi gençlere niçin şu veya bu damgayı vuruyorsunuz? Memnun olunuz, memnun olunuz. Büyük Atatürk, (Atatürkcüyüz diyenler için söylüyorum bunu; hem Atatürkcüyüz demek, hem Atatürk’ün söylediklerine karşı çıkmak da mümkün değil) “Cumhuriyeti gençliğe emanet ediyorum” diyor. Cumhuriyet, Türk milliyetçiliğine dayanan Cumhuriyettir. Aslolan Mao’cu olmamaktır, aslolan Castro’cu olmamaktır, aslolan Ho Şi Minh’ci olmamaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Sol, köhnemiş sağ falan münakaşalarında mana yok. Aslında solu bir tarif edemediniz ki, siz; yani siz kendinizi anlatamadınız ki... “Solcuyuz, yani ortanın solundayız” diyen Cumhuriyet Halk Partisi kendisini anlatamadı ki, solun ne olduğunu... “Sınırı nedir?” dersiniz, “Halk çecek sınırını” deyip, çıktınız işin içinden. Halk da sizden bekliyor, bu ne diye? Bunu icat eden sizsiniz, halk icat etmedi ki... Ve aslında köhnemiş bir şey varsa, o soldur. Çünkü, eninde sonunda sol, biraz daha sol, aşırı sol Marks’a kadar gider. Marks’a gitmeyen sol düşünülemez; yani kökü Marks’ta olmayan sol düşünülemez. Oraya varacaksınız. Varmazsınız; varırsınız, onlar ayrı meselelerdir. Fikrini Marks’tan almayan bir sol düşünmek mümkün değildir. Şu veya bu şekilde tadil edilmiştir, bilmem ne olmuştur, ama solun babası Marks’ tır. Solun babası Marks değil de kimdir o zaman? E, neden “Aşırı sol” deniyor. Yani “Sol” un başına konuyor “Aşırı” lâfı. Onun için deniyor “Aşırı sol” diye. İşte sol bir sathı maildir, kayar gidersiz. Kendinizi nerede tutacağınızı “Sol’uz” diyenlerin iyi hesaplaması lâzım; ama varacağı yer Marks’tır. Siz varırsınız, varmazsınız, onu söylemiyorum ben; varacağı yer Marks’tır; yani bu yolu tutarsanız, bu yol oraya varır.

Onun içindir ki, Marks’a geldiğiniz zaman, Marks’ın fikirleri 100 sene evvelki fikirlerdir. 100 sene evvelki fikirlerle bugünkü dünyayı idare etmek mümkün de-

ğildir. Solun karşısında olanlar, milliyetçi olanlar, millî ve manevî değerlere sadık olanlar doktrininci değil, daha çok akılcıdır; yani şartlar ve imkânlar neyi gerektiriyorsa, ona göre çözüm yolları bularak memleketi en kestirmeden ileriye götürmenin yollarını ararlar. Doktrin kurbanı değil, kendi kendisini doktrinin içerisine hapsedmiş değil; ufkü açıktır, ilerisi açıktır ve bundan da memleket yarar görür. Biz solun karşısındayız, komünizmin karşısındayız ve öyle olmaya da devam edeceğiz.

Türkiye’de sol. Türkiye’de sol değil, dünyada sol. Aslında sol, büyüü reçetelerin sahibidir. Kaynak ve denge fikrinden mahrumdur. Sadece hayal kurar, o hayallerini gerçekleştirdiği görülmemiştir. Böyle büyük başarılar sağladığı iddia edilen Kızıl Çin’in millî geliri, Fransa’nın millî gelirine ancak denk. Sovyetler Birliğinin millî geliri Fransa, İngiltere, Almanya’nın millî gelirine ancak denk; yani bütün Sovyetler Birliğinin millî geliri, Fransa, Almanya, İngiltere’nin millî gelirine ancak denktir. Yine İtalya’nın millî geliri, Kızıl Çin’in millî gelirinin %80’idir.

Binaenaleyh, sistemleri mukayese ettiğiniz zaman komünizm ne sağlamıştır ve ne pahasına sağlamıştır, bunu gözönünde tutmak gerekir. Bugün Sovyetler Birliğinde elli senede sağlanan inkişafı, başka ülkeler çok daha kısa zamanda sağlamış; ama Sovyetler Birliğindeki inkişaf 10 milyon insanın hayatına mal olmuştur.

Sistem münakaşası yapıyorsak üç tane sistem yoktur, iki tane var; Hürriyetçi demokrasi var, netice itibariyle Marks’tan esinlenen; yerine göre sosyalist sistem, yerine göre komünist sistem denilen, çeşit çeşit nüansları olan bir sistem var; ama hepsinde genel prensipler ve genel çerçeve aynıdır.

Solun büyüü reçeteleri vardır; ama o reçeteleri gerçekleştirmek için kaynağı nereden bulacaksınız; o yoktur, kaynak fikri olmayınca da öncelik fikri yoktur; yani hangi şeyi hangi şeyden önce yapacaksınız ve ileri Batı memleketlerinin herhangi birisine bakınız, meselâ Japonya 25 sene zarfında, (Yıkılmış ve yıkılmış bir Japonya) 1950-1975 döneminde millî gelirini yedi defa katlamıştır. Türkiye millî gelirini ancak dört defa katlayabilmiştir. Eğer Türkiye siyasî istikrarsızlıklara maruz kalmasaydı altı defa katlayabilirdi. (A.P. sıralarından alkışlar)

Binaenaleyh, bunalımın faturasını millet ödemiştir ve iki defa küçük kalarak Türkiye bu bunalımların bedelini ödemiştir.

Efendim, “Bu bir seçim ekonomisiymiş” Bir defa biz önünüze bir plan getiriyoruz, program getiriyoruz. Planla programın önemli farkları vardır. Biz sadece memleketin öncelik verdiğimiz meselelerini getiriyoruz. Gayet tabii ki, bunu planın çerçevesi ve o kaynaklar dâhilinde halledeceğiz.

Aslında söylediğimiz şeylerin hangisine itiraz ediyorsunuz? Hiç birisine etmiyorsunuz. İtiraz ettiğiniz şey şudur: Bunlar yaparsa puan toplarlar, bunlara yaptırmayalım da biz yapalım ve puan toplayalım; ama önemli olan mesele sizin puan toplamamız değil, eğer bunları ihtiyaç olarak kabul ediyorsanız, bunların kimin tarafından yapıldığını önemli değil, bunların yapılmış olması önemlidir; önemli olan o... (A.P. sıralarından alkışlar)

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Türkiye 1975 senesine nasıl girdi? Bu hususta gayet kısa maruzatta bulunacağım.

Türkiye 1975 senesine çok ağır şartlarla girmiştir ve evvelâ şunu ifade edeyim; bir defa 1975 senesinin Bütçesi var, 98 milyar lira geliri var. Türkiye bugün dünyada yalnız kalmıştır. Onu devralarak giriyor ve bu yalnız kalma Türkiye'ye 25 milyar lira gibi bir savunma masrafı yüklemektedir. Türkiye savunma giderleri bakımından fevkalâde çabuk davranmaya mecburdur. Türkiye'nin etrafı tehlikelerle çevrilidir ve Türkiye'nin karşılaşacağı birtakım sıkıntılar mevcuttur. Bu sıkıntılar karşısında Türkiye mutlaka bunların tümünü başarı ile aşmaya da mecburdur. Etrafımız silahlıdır. Gecenin bu saatinde bunların detayına girmek istemiyorum ve bu silahlı olmanın dengede bizi aşan kısmında Türkiye fevkalâde büyük sıkıntının içine girer. Dengeyi lehimizde tutmanın tek yolu var; hiç vakit geçirmeden silahlanmamızın ikmalini yapmak... Türkiye'nin 25 milyar yeni masrafa ihtiyacı vardır.

Türkiye her ay 100 milyon dolar civarında döviz eriterek bir dış ticaret durumuyla 1975 yılına giriyor. "Nereye koyacağız bu dövizleri?" diye düşündüğümüz milyarlar, eriyip gitmiştir. 2,5 milyar dolar, 1 milyar 300 milyon dolara inmiştir. Bu hızla giderse, senenin sonunda 5-6 yüz milyona inecektir. Niçin? Çünkü Türkiye'nin ihracatında gerileme olmuştur.

İhracat Türkiye'nin hayat damarıdır, önce savunma ve savunmayı takip eden en önemli işimiz o; hayat damarıdır. Şayet Merkez Bankanız muntazamsa, şayet Hazineniz muntazamsa, hiç endişe etmeyin; ne aç kalırız, ne açık kalırız, ne de savunmasız kalırız. Bir şey mi alacaksınız; oraya gideceksiniz, oradan alacaksınız.

Türkiye, 1970 öncesi yaratılmış bulunan ekonomik kalkınma gücü ile ve 1970 devalüasyonu ile dış tediye darboğazını aşmıştı, şimdi dış tediye darboğazına gidiyoruz. Bu Hükümet Türkiye'yi böyle devralıyor.

Türkiye enerji sıkıntısı içindedir. Çünkü, 1971 Martında gelen Hükümet, o günün Enerji Bakanı Türkiye'nin enerji kapasitesini fazla bulmuş ve santralleri durdurmuştur. O yüzden Türkiye elektriksiz kalmıştır.

Türkiye'nin yatırımları 1974 yılında %50 oranında gerçekleşebilmiştir. Bundan Türkiye'nin büyük zararlar göreceği mutlaklıdır. 1975-1976 ve 1977 de temel mallarda Türkiye bundan büyük zararlar görecektir. Türkiye 1975 yılına 400 bin ton pamuk ve 120 bin ton fındık stoku ile giriyor. Bu stokları bugünkü fiyatlarla bugün erittiğiniz takdirde, 1 dolar 90 sent iken, 1 dolar 60 sent iken eritilmeyen bu stokların, şimdi pamuk 90 sente düşmüştür; eritilmesi halinde Hazinenin zararı 4 milyar Liradır. Bunlarla giriyor. Bunları omuzlamak kolay değildir.

Bunlarla da kalmıyor, Türkiye 1974 yılında 305 bin kişiye yeniden iş imkânı açması lâzımdı, 86 bin kişiye ancak iş imkânı açabilmiştir ve işsizler ordusuna 250 bin kişi daha ilâve edilmiştir; 2 milyonu aşan bir işsizler ordusu, buyurun...

Bununla da kalmıyor 1973 senesinde dış ülkelere 137 bin kişi gönderildiği halde, 1974 yılında ancak 20 bin kişi gönderilebilmiştir. Bu da ilerideki döviz miktarlarını azaltacaktır.

Bununla da kalmıyor, üzüntüyle ifade edeyim ki, Türk köylüsü tarlasına kâfi miktarda gübreyi atamadı. Buğday ithal etmek, yağ ithal etmek, şeker ithal etmek gibi birtakım sıkıntılarla karşı karşıya.

Türkiye, demir-çelik tesislerini tevsi ediyor, yenisini yapıyor, demir-çelik kapasitesini 6 milyon tona çıkarmaya çalışıyor. 1,5 milyon ton demiri olan Türkiye olmaz. 100 milyon ton Japonya'nın demir-çelik kapasitesi, 100 milyon ton Sovyetler'in demir-çelik kapasitesi, 45 milyon ton Almanya'nın demir-çelik kapasitesi, 40 milyon nüfuslu Türkiye'nin 1,5 milyon ton demir-çeliği olmaz; 20 milyon ton olacak asgariden, ama işte bu 6 milyona İskenderun ve Ereğli tevsi biterse, Karabük tevsi ile birlikte 6 milyona çıkacak bunun için kömürü yok Türkiye'nin. Kömürü yok, kömür getirmeye mecbur bir yerlerden; yani kömür havzasını inkişaf ettirememiştir. Bunlar bunalım döneminin son neticeleridir.

1973'te bitmesi lâzım gelen projelerin çoğu 1977' ye kaymıştır. 1975'te bitmesi lâzım gelen projelerin çoğu 1979'a kaymıştır. Günahtır memlekete. Her sene 1 milyon büyüyoruz, on sene sonra 50 milyonuz ve 225 bin konut yapması lâzım gelen Türkiye, bu sene 100 bin konut yapamamıştır. 1974 Türkiye'sinde hazindir; demir ve çimento stoku vardır. Hazin, hazindir bu... Bu, yatırım durdu demektir, ev yapılması durdu demektir. Kira, nereden bulacaksınız? Her sene yüz bin aile yeniden meydana geliyor Türkiye'de. İşte, bu zorluklarla karşı karşıyadır.

Bununla da kalmıyor. Büyük yatırımlar projelendirilmiş değildir, büyük yatırımları projelendirmeye mecburuz, zaman ister. Yatırımların gecikmesinde büyük amiller var; kırtasiyecilikte boğazınıza kadar batmışız. Karar verirsiniz, yarın hakkınızda bilmem ne olur, karar vermezseniz kötü kişi olmazsınız. Türkiye'de bu gemiye sahip çıkacak olanların gözünü budaktan sakınmaması lâzım; şöyle mi derler, böyle mi derler? (A.P. sıralarından alkışlar)

İşte bu sebeple yatırımlar; 290 milyar liralık yatırım, o oraya o oraya serpilmiş; paralar yatırılmış, sekiz senedir bitmeyen projeler var. Bunları derleyip toparlayacaksınız ve memleketin üretim davasına sokacaksınız.

Bunda sizin yedi buçuk aylık kısmınız var, tabii ki, bunalım dönemlerinin hepsinin önemi var; ama siz de varsınız işin içinde, ayırmayın kendinizi.

Şimdi de biraz daha ileriye, 1980'e bakalım: 1980'de Türkiye'nin 35 milyar kilovat saat elektriğe ihtiyacı var. Bu elektrik 1980'de yok; tedbir almazsanız. 1976, 1977, 1978, 1979'da tedbir almazsanız, Türkiye elektrik sıkıntısı içinde. Elektrik olmazsa hiçbir şey yapamazsınız. Ne ile çıkaracaksınız iş imkânını? Başka ülkelerle rekabet eden endüstriyi ne ile kuracaksınız, tezgâh ne ile çevrilecek? İşsiz adama nereden iş bulacaksınız? Bütün bunlar Türkiye'nin meseleleri olarak duruyor.

Çimentodan, demir-çeliğe kadar temel mallarda Türkiye 1970'lerde bir noktaya gelmişti. 15 milyon ton çimento kapasitesine erişmişti Türkiye. Türkiye, çimento ihraç eden bir memleketti. Türkiye, tekstil mamulleri ihraç eden bir memleketti. Türkiye'nin 1971'de sanayi mamulleri ihracatı 500 milyon doları bulmuştu ve bu 500 milyon dolar 1964'te merhum İnönü'nün, (400 milyon doları geçince Türkiye'nin tüm ihracatı) "Ses duvarını deldik" dediği zaman. 1971'de yalnız, sınaî mamulleri, 198 kalem sınaî mamulü ihraç eder hale gelmişti Türkiye ve 500 milyon doları bulmuştu. Bunlar %22 nispetinde gerilemiştir 1974'te.

1980'lere baktığımız zaman eğitim, ilkokul meselesi ikinci Plan dönemi sonunda hemen hemen pratik ölçüde halledilmişti. 6 milyon çocuğu ilkokula gönde-

rebilmektedir. Türkiye ortaöğretim ancak %25 seviyesinde, yükseköğretim, o yaşta bulunan çocukların ancak %8'i. Tabii ki, bunun en yüksek değerleri %25-30'dur. Onu ifade edeyim. Bunlar katlanacak; her şey katlanacak Türkiye'de, ama kim katlayacak; bırakalım her şeyi muallâkta? Siyasî istikrar bunun için lâzım. Kendine güvenenler gelir, "Biz katlayacağız" der, Millet de, "katlayın" der. Onlar katlarlar; iyi yaptın, kötü yaptın münakaşalarını yaparız. Bu, böyle işleyecek, yolu yoktur bunun.

Muhterem üyeler;

Bu hususta söyleyecek çok şeylerim var, fakat burada bunu kesiyorum. Şimdi geliyorum Sayın üyelerin değerli tenkitlerine. Bunlara dokunmadan geçmeyelim. Çünkü, gerçekten fevkalâde güzel şeyler ifade olunmuştur.

Evvelâ, huzurunuzda şunu ifade edeyim; Sayın Yurdakuler, bazı mutabık olmadığımız hususlar olmakla beraber, yapıcı ve gayet dolgun bir eleştiri yapmıştır programın hakkında. Bazı hususlarında mutabık değiliz.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü Sayın Gündoğan'ın tenkitleri üzerinde, eleştirileri üzerinde duracağım.

Evvelâ, Sayın Gündoğan'ın, benim elimde bulunan metnin 5'inci sayfasında, beni yerden yere vuran bir ifadesi üzerinde duracağım:

"Cumhuriyet Senatosu Tutanağının 11.11.1969 tarihli 254, 255'nci sayfalarından Demirel'in beyanlarından öğrenelim" diyor. Neyi öğreniyor? "Bakınız, A.P. iktidarı başı ve temsilcisi Demirel, demokrasiye ne gözle bakmaktadır?" Ben, demokrasiye ne gözle bakıyormuşum... Ben şöyle bakıyormuşum demokrasiye:

"Demokrasi esas itibariyle siyasî mahiyettedir. Demokrasi bir içtimaî muavenet ve bir iktisadî teşkilât sistemi değildir. Demokrasi maddî refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye, vatandaşların siyasî hürriyet ihtiyacını uyulmayı istihdaf eder. Bizim Bildiğimiz demokrasi siyasidir. Onun hedefi, milleti idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde siyasî hürriyet temin etmek demektir. Binaenaleyh, sosyal devletle hürriyetçi devleti karıştıranlara bunu ithaf ediyorum"

Devam ediyoruz; "Demokrasi fikridir, bir kafa meselesidir, herhalde bir mide meselesi değildir. Hükümet prensibi de bir adalet muhabbetini ve ahlâk fikrini icabettir"

Şimdi, bundan ahkâm çıkarıyor Sayın sözcü, diyor ki: "Görüyor musunuz" diyor, "Demokrasi hakkındaki düşüncesini Demirel'in? Demokrasi maddî refah meselesi değilmiş. Demokrasi, esas itibariyle siyasî mahiyette imiş" Gerçi, metinde "Mahiyettedir" falan diye yazıyor, ama "miş" diye kendisi söyledi buradan. "Demokrasi" fikriymiş; yani bir kafa meselesi imiş diye beni bu fikirlerden dolayı kınadıktan sonra, devam ediyor, "Bugün, ortaklariyle oluşturduğu Hükümetle" diyor, "Köyden başlanılacak kalkınmadan falan bahsediyor" diyor, "Bu kafa ile" diyor, "Türkiye, bir yere varmaz" diyor; yargı olarak çıkardığı bu... Yani, demokrasiyi böyle anlayanla Türkiye bir yere varmaz, diyor.

Şimdi, bu noktada Sayın sözcüyü mahcup etmeye kararlıyım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Mahcup olmaz, o.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Profesör Doktor Âfet İnan tarafından yazılmış, “Mustafa Kemâl Atatürk’ten Yazdıklarım” isimli şu kitabın 73’ncü sayfasını beraberce okuyalım:

“Demokrasi bir içtimaî muavenet veya bir iktisadî teşkilât sistemi değildir”

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Demek oradan aldınız.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Gözlüğünü değiş... (A.P. sıralarından gülüşmeler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Demokrasi maddî refah meselesi de değildir. Böyle bir nazariye vatandaşların siyasî hürriyet ihtiyacını uyutmayı istihdaf eder”

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — Hay yaşa!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Bizim bildiğimiz demokrasi siyasidir. Onun hedefi millettir idare edenler üzerindeki murakabesi sayesinde siyasî hürriyeti temin etmektir. Demokrasinin birinci hassası ile müşterek esas itibariyle ikinci bir hassası daha vardır. O da şudur: Demokrasi fikridir, bir kafa meselesidir; herhalde bir mide meselesi değildir”

FİKRET GÜNDOĞAN (İstanbul) — İntihal eylemişsiniz.

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Gündoğan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır, burada bir intihal değil. Zaptı açtığınız zaman bakınız zabıttan ne diyor? (A.P. sıralarından anlaşılma-yan müdahaleler)

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız zaptın 254’ncü sayfasında ne diyor?

Atatürk demokrasi hususunda bakınız ne diyor... Ben bunları söylüyorum. Ben bunları bir kitaptan aldım söyledim; 1969 senesinde. Bu fikirler, kınadığı fikirler; “Bu kafa ile Türkiye bir yere varmaz” diye ahkâm çıkardığı fikirler Atatürk’ün fikirleridir. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar, “Bravo” sesleri)

SAMİ TURAN (Kayseri) — O mahcup olmaz, alışkın...

SALİM HAZERDAĞLI (Elâzığ) — Önüne bak önüne. Her zaman önüne bakarsın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın sözcüyü bir daha mahcup edeceğim. Başladık artık bu işe gidelim biraz...

SAMİ TURAN (Kayseri) — Olmaz, o olmaz...

(A.P. sıralarından; “Olmaz, olmaz” sesleri)

BAŞKAN — Rica ederim efendim... Rica ederim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın sözcü diyor ki...

(A.P. sıralarından; “Olmaz, olmaz” sesleri, anlaşılma-yan müdahaleler)

BAŞKAN — Sayın Varışlı, rica ediyorum.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın sözcü diyor ki; “Köyden fıskırmayan kalkınma olmaz. Kalkınma köyden başlamalıdır: Bu bizim kitaptan alınmadır; Ak Günler Kitabından alınmadır. 1973 senesinde Ak Günler Kitabının filân sayfasında bu yazılıdır” diyor. “Binaenaleyh, bu intihaldir” diyor. “Demirel bu lâfı bilir; intihal” diyor.

Şimdi gerçekten bir intihal var orta yerde; ama intihal Sayın sözcünün gösterdiği istikâmette değil, ters istikâmette. Bakınız nasıl intihal var:

“Köy ve köylü meselesini asırların biriktirdiği problemler olarak görüyor ve bize intikal eden bir medeniyet ve beşeriyet davası telâkki ediyoruz.

Bu anlayış içinde Türkiye’nin kalkınmasının ancak köyün kalkınması ile mümkün olacağına inanıyoruz. Köyden fıskırmayan ve nimetleri köye götüremeyen bir kalkınmanın mümkün olmayacağına dair inancımız İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planımızın ana yapısını ve temel felsefesini teşkil etmiştir”

Bu doküman Adalet Partisinin 1969 Seçim Beyannamesidir ve 60’ncı sayfasıdır. Ak Günler 1973 tarihli olduğuna göre, bir intihal varsa, intihal 1973’den 1969’a değil, 1969’dan 1973’edir. (A.P. sıralarından alkışlar; “Bravo” sesleri)

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Bizim de 1969 Beyannamemizde var.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — 1973 değil, 1969. Bir ay fark var aramızda. Bir ay sonra siz aldınız, neşrettiniz. 1969 nedrettik biz onu.

BAŞKAN — Sayın Bilgin, oturduğunuz yerden konuşmayınız, lütfen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onun da cevabı var. Öyle mi diyorsunuz? Onun da var cevabı. Cevabını verelim. İddia şudur:

“Bunlar 1973 Ak Günler Beyannamesinde var. Siz bu programı bölüm - pörçük bizim beyannamemizden aktarmışsınız” diyor Sayın sözcü. Biz de diyoruz ki; bizim, sizin beyannamenizle falan alâkamız yok. Biz bu fikirleri sizden evvel düşünmüşüzdür, beyannamemizde yazmışızdır.

Şimdi geliniz bu köylüye sahip çıkma meselesi üzerinde kısaca duralım. Cumhuriyet Halk Partisi köylüye sadece tahsildar göndermiştir. Yeşil ekine (Buradan kaç para çıkar, başak kurur mu, ne olacağı belli değil) vergi koymak için sadece tahsildar göndermiştir.

LÜTFİ BİLGİN (İçel) — Tahsildarlar da hep Demokrat olmuştur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evet, köyü ve köylüyü meydana çıkaran demokrasidir. Köye ve köylüye hizmet götüren Demokrat Partidir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Gayet tabii, gayet tabii... Aslında 1950 senesine kadar Türkiye Cumhuriyetinin bütçelerine bir bakınız; kaç para koymuşunuzdur köye ve köylüye? Sıfır, sıfır, sıfır... Hiçbir şey koymadınız. Köye ve köylüye su götüren, yol götüren Demokrat Partidir, ışık götüren Adalet Partisidir ve açıklıkla ifade edelim; bu C.H.P’nindir diye gösterebileceğiniz bir tane elektrik direği, gösterebileceğiniz bir çeşme yoktur. Köyü ve köylüyü Türkiye’de idarenin parçası yapan demokrasidir. Köyü ve köylüyü Türkiye

idaresinde ağırlık yapan demokrasidir, söz sahibi yapan demokrasidir, ses sahibi yapan demokrasidir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Şunu açıklıkla ifade edelim: Bizim, sizin Ak Günler Beyannamesinden alacağımız bir şey yok; ama siz gider köyleri gezerseniz, 6 bin köyde elektrik görürsünüz, bunun üzerindeki damgayı da görürsünüz. 25 bin köyde içecek su bulursunuz. Köye gidersiniz; yolda bir damga vardır, çeşmede bir damga vardır. Bakın tarihlerini, ne damgası...

Binaenaleyh, bu yetmiyor. Köye refah götüreceksiniz, köye gübre götüreceksiniz, tohum götüreceksiniz, ilaç götüreceksiniz. Bu da yetmiyor. %70'i toprağa bağlı bir toplum olmaz. Bunu 20'ye indirdiğiniz zaman Türkiye bahtiyar olur. Toprak endüstrisinin 1/4'ini verir. Toprakta çalışan köylüm benim, sadece dört ay, beş ay çalışır, yedi-sekiz ay atıldır. Çünkü, kış şartları gelir, yapacak işi yoktur; ama endüstriye geçirdiğiniz zaman 12 ay çalışma imkânı vardır.

Ne alır benim köylüm topraktan? Toprağı olan ne alır, olmayan ne alır? Orman köylüm ne yapar? Denizin kenarına sıkışmış sahil köylüm ne yapar? Dağ köylüm ne yapar? Bunlar ayrı ayrı işlerdir.

Onun içindir ki; Türkiye'deki köy meselesi bir beşeriyet meselesidir. Bunu demokrasi meydana çıkarmıştır, Demokrat Parti de, Adalet Partisi de çok büyük ve güzel hizmetleri köye götürmüştür. Köye hizmet götürenin elini öpmek bizim vazifemizdir. (A.P. sıralarından alkışlar)

Gecenin çok geç saati oldu. Sayılacak çok şey var; fakat daha fazla Sayın sözcüyü sıkıştırmak istemiyorum. Biz Hükümet olduğumuz halde onun bizi sıkıştırması gerekirken, bizim onu sıkıştırmaya dönmemiz daha bu işin başlangıcında muhalefet - Hükümet münasebetlerine de uygun düşmez. Onun için, meseleyi burada kesiyorum; ama gerçekten üzerinde hassasiyetle durduğum bir iki konu daha var. Sabrınıza sığınarak onları da ifade edeceğim.

Gübre Türk köylüsünün hayatî önemde bir malı haline gelmiştir. Gübre, Türkiye için petrol kadar önemlidir. Şimdi, biz aşağı yukarı altı sene 54-60 kuruş arasında gübre sattırdık. Tabii cinsleri var bunun. Benim söylediğim amonyaklı gübre, %21 nispetindeki gübre. Altı sene 60 kuruştan sattırdık. Gübrede sübvansiyondan korkmayınız. Çünkü, gübrede yapacağınız sübvansiyonu verimden, üretimden alırsınız. Eğer gübreyi başlangıçta pahalı tutarsanız üretim alamazsınız. O zaman yiyecek maddelerini dışardan ithale gidersiniz. Türkiye gibi (ki, %70'i toprağa bağlı) %70'i çiftçi olan bir ülkede dışarıdan yiyecek maddesi alacaksınız.. Bunu izah edemezsiniz. Almanya'ya Türk vatandaşı gidecek, orada fabrikada çalışacak, o fabrikada çalıştığından Türkiye'ye para gönderecek, o parayla biz Kansas ovalarında yetişen buğdayı alacağız getireceğiz.. Bu olmaz. Türkiye buğday meselesine de, şeker meselesine de, yağ meselesine de kendi içinde tedbir bulmaya mecburdur.

Tedbirleri vardır; gübre bunlardan biridir, birisi sulamadır, birisi ilaçtır, tohumdur. Jenetiğin harikaları var. Jenetik; yani tohum üretme ilmi bugün çok gelişmiştir. Sonra buğdayına itiraz edenler oldu Türkiye'de; ama 80 kilo yerine 400 kilo verim veriyor. Bezestiya buğdayına itiraz edenler oldu. Gidin Trakya köylüsüne so-

run. Trakya köylüsü bu sene 80 kilo yerine 400 kilo buğday aldı; 3'er liradan 1.200 lira. Dönümünden 1.200 lira para alması çok güzel bir şey.

Sayın sözcü diyor ki, "Gübreye sübvansiyon yaparsanız, buğday fiyatlarını son-
ra sabit mi tutarsınız?" Geçen sene buğday fiyatları dünyada 200 dolara kadar çıktı;
yani, 3 liraya kadar, hatta 225 dolara kadar çıktı. Buğday fiyatları 1970'lerde 60
dolardı, hatta bir zamanlar CİF 52 dolardı. Buğday fiyatları dünyada 52 dolarken,
(ki, aşağı yukarı o zamanlar bizim paramızla 52 kuruşa mal oluyordu) biz köylünün
elindeki buğdayı 88 kuruşa alıyorduk; yani dünya piyasası 52 kuruş, Türkiye'deki
buğdayın parası 88 kuruş; ama bu 88 kuruşta Türk köylüsü memnundu. Çünkü,
60 kuruşa gübre alıyordu, 40 bin liraya traktör alıyordu. 120 bin liraya traktör, 4,5
liraya gübre almıyordu ve 100 kuruşa, 95 kuruşa gazyağı alıyordu, gazyağını 265
kuruşa almıyordu. Bezin metresi 150 kuruştı, 6 lira değil.

Çünkü, Türk köylüsü için, bir taraftan cebine ne girdi, öbür taraftan cebinden
ne çıktı; bu önemlidir. Bir kilo fındık satan; yani fındık zürrai olan Karadeniz köy-
lüsü, bir kilo fındıkla 7 kilo gazyağı alabiliyordu. Şimdi 5 kilo alamıyor. Bir kilo
fındıkla 4 kilo şeker alıyordu, şimdi 1,5 kilo şeker alıyor.

Binaenaleyh, sattığı ne, aldığı ne? Bu muhasebeye baktığınız zaman Türk köy-
lüsü ezilmiştir. 88 kuruşa buğday sattığı zaman memnundu, mesuttu. Aldığı da
ona göreydi. Dünya fiyatları o zaman 52 kuruştı. O zaman bizim iktidarımız, bi-
zim Hükümetimiz 88 kuruş ile 52 kuruş arasında 36 kuruş Türk köylüsüne dünya
fiyatlarının üstünde para vermeyi başarmıştır. Şimdi ise, 230 kuruş civarında olan
resmî fiyat, dünya fiyatlarının 80 kuruş altındadır. Binaenaleyh, burada bu politi-
kaları yererken gayet dikkatli olmak lâzımdır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Türkiye 1964'de 400 bin ton gübre kullanıyordu, bugün 4 milyon ton gübre
kullanıyor Türkiye.

400 bin tondan 4 milyon tona... Türk köylüsü çıkarının nerede olduğunu gayet
iyi bilmektedir ve bunun 2 milyon tonunu da Türkiye kendisi yapıyor; ama bilmiyo-
ruz ki, 1974 yılında gübre fabrikalarının tam kapasiteyle işlemesi için lâzım gelen
işletme sermayesi bulunup verilmediğinden dolayı, bu fabrikalar ancak %30 kapa-
sitede çalışabilmiştir; %30. Bu, Cumhuriyet Halk Partisinin eseridir.

Fabrikaları 160 bin tonluk Kütahya fabrikasını 500 bin tona çıkaran biziz.
Samsun'da fabrika yapan biziz, Mersin'de fabrika yapan biziz, Elâzığ'da fabrika
yapan biziz, İskenderun ve Derince' deki fosfat fabrikalarını da 3-4 misli genişle-
ten (ki, ufak ufak fabrikalardır) yine biziz. Türkiye'nin 1960'taki gübre kapasitesi
200 bin ton, kendi imalâtının hepsi. Şimdi 2 milyon ton. En kısa zamanda Türkiye
10 milyon ton gübre yapmaya mecbur; 10 milyon ton çeşitli cinsten gübre yapma-
ya mecbur, Türkiye'nin çeşitli yerlerine 15 tane, 20 tane gübre fabrikası yapma-
ya mecbur ve gübreyi Kütahya'dan alacaksınız Diyarbakır'a taşıyacaksınız. Hayır.
Diyarbakır'a da götürün gübre fabrikası, Erzurum'a da götürün gübre fabrikası,
Trabzon'a da götürün gübre fabrikası, götürün; Edirne'ye de götürün gübre fabri-
kası. Bunları yapmaya mecbursunuz; ama Gemlik gübre tesislerinin 4 senedir oldu-

ğu yerde saydığını, yerinin alınmış olmasına rağmen inşaatına başlanmadığını, son günlerde bir parça kıpırdama var, size söyleyebilirim.

Onun içindir ki, gübre meselesi üzerine dikkatinizi çekiyorum. Bu, fevkalâde önemli bir konudur, hayatî bir konudur, aç kalmamamız buna bağlıdır. Yalnız aç kalmamamız değil, Türk köylüsünün refahı buna bağlıdır.

Sulama meselesine gelince; üzerinde duracağım ikinci önemli konu budur: Türkiye'nin 86 milyon dönüm sulanabilecek arazisi var. Buna yetecek kadar da suyu var. Bundan bugün 21 milyon dönümü sulanıyor. Her sene 1 milyon dönüm sulasanız, 60 senede ancak sularsınız. 1 dönümün sulaması 2 bin liraya mal oluyor, 2 milyar sulama için para tahsis etmeniz lâzım; bütün işlere 3,5 milyar para tahsis edilebiliyor.

Binaenaleyh, büyüyen Türkiye kabına sığamıyor, kaynaklarına sığamıyor; yani Türkiye'nin bugünkü kaynaklarıyla Türkiye'yi yapmaya kalktığınız zaman 60 senede sulama işini yapmaya mecbursunuz.

1.200 köye - elektrik götürerek, - 50 bin köyü kaç senede elektrikleştirirsiniz? 40 senede. 40 sene daha benim köylüm karanlıkta mı duracak? 5 bine çıkarın bunu, 10 senede yapın. Takatimiz yok, personelimiz yok, malzememiz yok, oyumuz yok, büyümüş yok. E, karanlıkta oturalım daha iyi çıkar bunlar... Biz de karanlıkta Türk köylüsünü oturtmamaya kararlıyız. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

Şimdi Sayın Yurdakuler'in tenkitleri içerisinde bir konu var, onun üstünde duracağım. Bizim kalkınma politikamızı sanıyorum ki yanlış değerlendirmişlerdir. Evvelâ kalkınalım, sonra dağıtalım... Hayır efendim öyle değil. Bizim kalkınma politikamızın esası; ekonomik ekspansiyonla birlikte sosyal adalet ve sosyal güvenliktir. Yani, neyi dağıtacaksınız; bir şeyiniz yoksa neyi dağıtacaksınız? Evvelâ bir şeyiniz olacak, bir şeyi meydana getireceksiniz, yapacaksınız, çıkaracaksınız, üreteceksiniz ondan sonra onu dağıtacaksınız.

İşte o yapılacak şey, üretilecek şey ekonomik ekspansiyonla meydana gelir, ekonomik büyümeyle meydana gelir. Onu meydana getirdiniz mi, ihtiyaçlara maaş bağlayacaksınız, afete uğrayan köylüyü eli böğründe kalmaktan kurtaracaksınız, okula gidemeyen çocuğa okul yapacaksınız. Türkiye'de hastadan her vatandaşa bakacaksınız; her vatandaşa... Devlet ne zaman lâzım vatandaşa? Vatandaş Devlete ne zaman lâzım? Yurt savunması lâzım olduğu vakit kanını, canını, çocuğunu, her şeyini istiyorsunuz geliyor seve, seve; ama Devlet vatandaşa ne zaman lâzım? Çaresiz kaldığı zaman lâzım aç, açık kaldığı zaman lâzım, hasta olduğu zaman lâzım Devlet ona. Hasta olupta kimsenin elinden tutmadığı zaman lâzım. İşte Türk vatandaşları ile Türk Devletini, milletle Devleti kucaklaştıracaksınız...

NÂZİM İNEBEYLİ (Sinop) — Sosyal mukavele.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Bu, sosyal mukaveledir. Böyle kucaklaştıracaksınız, sosyal refah devleti budur. Her çocuğu okula gidebilen bir Türkiye, herkes tok, herkesin sırtı pek, karnı tok, ayağında ayakkabı, sıcak bir yuvası olan bir Türkiye yapacaksınız. Bunun için sosyalist falan olmaya lüzum yok. Bunu hürriyetçi demokrasinin içinde yapmak mümkün. İşte biz onu getiriyoruz.

Bizim getirdiğimiz odur. Demokrasinin gücüyle beraber, milletimizin gücünü de bu şekilde ispatlamamız mümkündür. Daha doğrusu, Milletimizin gücüyle beraber demokrasinin gücünü de beraberce ispatlamamız mümkündür.

Sayın üyeler;

Huzurunuzu uzun süre işgal ettim. Sözlerimi şöyle tamamlamak istiyorum. Gerçi birtakım gerçekten ileri söylenmiş sözler var. Bunların bir kısmı hoş da değil; yani bu kürsüden söylenmemesi lâzım gelen sözler. Burada geliniz memleket meselelerini konuşalım. Memleket meseleleri hakkında ne biliyorsanız, ne kadar biliyorsanız bunları tartışalım. Ne yaparsak ne olur, onu neden yapmak lâzım, onu neden yapmamak lâzım... Ondan sonra bu kürsüye gelip, efendim işte, “Karşınızda oturan, Hükümet, Koalisyon ortaklarının parti liderleridir; Başbakan, Başbakan Yardımcısı, dört cambaz bir ipte oynamaz.” gibi ibareler, sanmıyorum ki bu Yüce Meclisin, bu Yüce Senatonun mehabetiyle yakışıklı olsun. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Bu çeşit şeylere cevap vermek mümkün değildir; ama bunun karşılığında ondan daha çirkinini söylemek mümkündür.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Gayet tabii...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben ona inmiyorum, ona tenezzül etmiyorum ve aslında azap duyarım bu çeşit tartışmalardan.

Kendimiz için huzurunuzda değiliz. Millet için, memleket için huzurunuzdayız. Dört parti; uğraşmış, didinmiş, çırpınmış, “Olmaz, yapılamaz, kurulamaz” denen bir hükümeti kurmuş huzurunuzda gelmiştir. Güveninize mazhar olur hizmet görür ve hizmet görürken, tenkidinize, irşadınıza ihtiyaç vardır. Murakabeniz şarttır. Yegâne kuvvet kaynağımız Türkiye Büyük Millet Meclisidir, Başka bir yerde kuvvet aramayız; Milletin müesseselerinde ve Millette ararız, bu kuvveti.

Biz böylesine, Türkiye meselelerini bildiğimize kaniiz, bu meselelere çare bulabileceğimize kaniiz. İşte Hükümet, işte Programı. Bunalımdan şikâyet edenlerin ve memleketin meselelerinin yüzüstü kaldığından şikâyet edenlerin bize sahip çıkması lâzımdır. “Ne yapacaksınız?” dersiniz; durmuş olan kalkınma hamlesini yürüteceğiz, memleketin refah ve saadeti için çalışacağız, eğitimin milliliği, kültürün milliliği, ahlâkın milliliği, TRT’nin milliliği de en başta gözeceğimiz hususlar olacaktır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

Bütün bunları yapmanın zorunluğunu biliyoruz. Neyi risk ettiğimizi de biliyoruz. Ne kadar ağır bir yükü aldığımızı da biliyoruz. Bu yükü seve seve alırız.

Size, gecenin bu saatinde söyleyebileceğim en son söz şu olacaktır: İtimadınıza layık olmak için, teveccühünüze layık olmak için, Yüce Milletimizin teveccühüne layık olmak için Hükümetiniz, canını dişine takıp çalışacaktır. Cenabı Allah yardımcımız olsun.

Hepinizi saygıyla selâmlıyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Sayın üyeler, Sayın Başbakanın konuşmasından sonra, Yüce Cumhuriyet Senatosunda Hükümet Programı üzerinde yapılan müzakereler sona ermiştir. Hükümetin başarılı olmasını, Hükümet Programından Milletimize hayırlı hizmetler çıkmasını dilerim.

Cumhuriyet Senatosu, 15 Nisan 1975 Salı günü saat 15.00’te toplanacaktır.

Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 00.56

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 4 Cilt 11 Birleşim 65****Sayfa 452-456****12.04.1975 Cumartesi****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN** — *Kemal Güven***KÂTİPLER:** *İdris Arıkan (Siirt)**Tufan Doğan Avşargil (Kayseri)***Açılma Saati:** 15.00**Güvenoylaması**

BAŞKAN — Efendim, İçtüzüğümüzün 145’nci maddesini okuyarak, görevli arkadaşlarımı ve Sayın dinleyicileri uyarmak istiyorum.

Sayın dinleyicilerin 145’nci maddeyi dikkatle dinlemelerini rica ediyorum.

“Madde 145. — Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar.

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar”

Önemle duyurulur efendim.

Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasamızın 103, içtüzüğümüzün 105’nci maddesi gereğince güven oylaması yapılacaktır. Güven oylanmasının açık oyla yapılması İçtüzüğümüzün hükmüdür. Açık oylamanın şeklini Genel Kurul tayin ve tespit edecektir.

Başkanınız olarak, açık oylamanın sağlıklı olabilmesi için ad okunmak suretiyle yapılmasını önerip, oylarınıza sunacağım.

Açık oylamanın ad okunmak suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Güven oylaması ad okunmak suretiyle yapılacaktır.

Ad okunmak suretiyle yapılan oylamada ismi okunan milletvekili arkadaşım ayağa kalkarak; “kabul”, “ret” veya “çekinse” diye açık olarak reyini izhar edecektir.

Güven oylamasına Adana seçim çevresinden başlayacağım. Yalnız hasta arkadaşlarımız vardır, ilk defa bunların oylarını alacağım.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, oylamaya başladım.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Sayın Başkan, usul hakkında söz rica ediyorum...

BAŞKAN — “Oylarını alacağım” dedim efendim.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Oylamada reddedenlerin ve kabul edenlerin değerlendirilmesi bakımından şahsen tereddüte sahip bulunuyorum. Bu bakımdan, Başkanlığın açıklama yapmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, İçtüzüğümüzün 105’nci maddesinin son fıkrası gayet kesin ve açıktır, beyaz oyların kırmızı oydan fazla olması şarttır.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Çekinserlerin?

BAŞKAN — Hiçbir etkisi yoktur, ne kırmızı, ne beyaz oylar için hiçbir etkisi yoktur. Beyaz oylara da, kırmızı oylara da etkisi yoktur efendim.

KEMAL ZİYA ÖZTÜRK (Aydın) — Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Efendim, hasta bulunan arkadaşlarımdan oylamaya başlıyorum.

(Hasta olan milletvekillerinin oyları tespit olundu)

BAŞKAN — Adana seçim çevresinden oylama işlemine devam ediyorum efendim.

(Adana milletvekillerinden itibaren oylamaya devam edildi)

BAŞKAN — Sayın Mehmet Emin Turgutalp?

MEHMET EMİN TURGUTALP (Giresun) — Kabul. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

VAHİT BOZATLI (Sivas) — Sayın Başkan, İçtüzüğü tatbik edin. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar)*

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum, rica ediyorum efendim. Sayın Övet, rica ediyorum.

Muhterem arkadaşlarım, her üye arkadaşım oyunu rahatlıkla ve tam bir özgürlük içerisinde kullanacaktır. Hepimiz bunu teminle mükellefiz efendim.

(Giresun Milletvekili Orhan Yılmaz’dan itibaren oylamaya devam edildi)

BAŞKAN — Sonradan gelip oyunu kullanmayan arkadaş var mı efendim?

Efendim Sayın Nazım Baş? Yok.

Sayın Necati Aksoy? *(Gürültüler)* Yok. Rica ediyorum efendim.

Sayın İhsan Arslan? Yok. *(D.P. sıralarından gürültüler)*

Efendim rica ediyorum, efendim rica ediyorum... *(Gürültüler, ayağa kalkmalar)*

Sayın idareci üyeler, Sayın arkadaşlarım. *(Gürültüler)*, Sayın parti görevlileri, rica ediyorum hadiseye meydan vermeyiniz...

Sayın idareci üyeler, Sayın parti görevlileri, rica ediyorum efendim... *(Şiddetli gürültüler, ayağa kalkmalar)* Efendim yerlerinize oturunuz, rica ediyorum efendim...

Efendim yerlerinize oturunuz. Efendim, tasnifin sükûnetle yapılabilmesi için rica ediyorum, yerlerinize oturunuz efendim. *(Oylama yapıldı)*

BAŞKAN — Oylama muamelesi bitmiştir efendim, tasnife başlıyoruz. *(Gürültüler)*

Sayın İdareci üyeler, lütfen sükûneti sağlayınız.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, neticeyi açıklamadan önce bir maruzatım vardır, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Buyurunuz efendim

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, Demokratik Partiden üç arkadaşımızla sabahtan beri bir temas kurmaya çalışıyoruz, kuramadık *(A. P. sıralarından “Otur yerine” sesleri)*

BAŞKAN — Efendim, bizi ilgilendirmez.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Sayın Başkan, bu arkadaşlarımız oylarını vermekten, vazifelerini yapmaktan alıkonulmuşlardır.

Zabıtlara bunun geçirilmesi icap etmektedir.

BAŞKAN — Geçmiştir efendim.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Zatiâlinizi Başkan olarak vazifeye davet ediyorum.

BAŞKAN — Zabıtlara geçmiştir efendim.

FERRUH BOZBEYLİ (İstanbul) — Oylamanın meşruiyetini suizanna davet eden bir durum vardır.

BAŞKAN — Efendim, burada oylama salimen yapılmıştır. Buradaki oylamanın üstüne hiçbir şaibe düşmemiştir efendim. Dışarıdaki oylarla ayrıca ilgileneceğiz.

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Başkan, üç arkadaşımız kaçırıldı resmen.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim. Sayın Övet size söz vermedim efendim.

Efendim, lütfen yerlerinize oturunuz. *(Gürültüler)*

Efendim, tasnife başladık, lütfen yerlerinize oturunuz.

Efendim, yerinize oturunuz rica ediyorum. Sayın İdareci üyeler... *(Gürültüler)*

AZMÎ YAVUZALP (Niğde) — Sayın Başkan, salonda milletvekili olmayan bir kimse var, müdahale edemiyoruz.

BAŞKAN — Efendim, İdareci Üye arkadaşlarımız oradalar, müdahale ediyorlar.

İLHAMİ ÇETİN (Yozgat) — Milletvekili değil Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, bir dakikanızı rica edeyim... *(C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar, ANTALYA eski Milletvekili Rafet Eker'in üzerine yürümeler, gürültüler)*

Bir dakika arkadaşlar... *(C.H.P. sıralarından “Vurun namussuza” sesleri, gürültüler)*

Salonları derhal boşaltınız, görevlileri vazifelerini yapmaya davet ediyorum. Efendim, rica ediyorum. Sayın İdareci Üyeler, sayıp grup yöneticileri rica ediyorum, gruplarınıza sahip çıkınız, arkadaşlarımızı yerlerine oturtunuz efendim. (*Gürültüler*)

Efendim, sükûneti muhafaza ediniz, rica ediyorum. (*Gürültüler*)

Efendim, yerlerinize oturunuz.

Sayın İdareci Üyeler, foto muhabirlerini salondan çıkarınız efendim. Grup yöneticilerinden yardım rica ediyorum efendim... Ben buradan ne yapayım efendim?

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, sükûnet sağlandıktan sonra bir maruzatım olacaktır.

BAŞKAN — Olur efendim, tasnif bitsin. (*Gürültüler*)

Efendim işitemiyorum, yerlerinize oturunuz, rica ediyorum.

Sayın grup yöneticileri arkadaşlarım... Sayın Erverdi...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Güvenoyu aldınız değil mi?

BAŞKAN — Efendim yerlerinize oturunuz, rica ediyorum.

Sayın Karaman, Sayın Kumbasar rica ediyorum; arkadaşlarımızı yerlerine oturtunuz.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, sükûnet sağlandıktan sonra bir maruzatım olacak efendim.

BAŞKAN — Efendim, oylama işlemi bitsin; rica ediyorum, tasnif devam ederken...

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Şimdi söylemiyorum efendim. Sükûnet sağlandıktan sonra kısa bir maruzatım var efendim.

BAŞKAN — Sayın Korkmazcan, siz öteden beri Mecliste bulunan bir arkadaşımızsınız. Oylama sırasında, tasnif sırasında kimseye söz vermediğimizi biliyorsunuz. Rica ediyorum.

HASAN KORKMAZCAN (Denizli) — Sayın Başkan, bana söz vermişsiniz, sükûnet sağlandıktan sonra kısa bir maruzatım var, bu oylama işlemi ile ilgili.

Sayın Başkan, oylama işlemi ile alâkalı, üç arkadaşımız ile sabahtan beri parti yöneticileri olarak irtibat kuramadık.

Bu arkadaşlarımızı şayet vazifelerini yapmaktan alıkonulmuşlarsa kendi iradeleri dışında, bu oylamanın meşruiyeti ortadan kalkar. Bu hususun zapta geçmesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, bu arkadaşların âbiketi hakkında Başkanlığımızın hiçbir bilgisi yoktur. Bu itibarla, sizi tasvip edecek mahiyette bir karara varmam mümkün değildir, rica ediyorum. (*C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkarak karşılıklı yürümeler ve gürültüler*)

Efendim rica ediyorum, burası kavga yeri değil efendim. Kavga etmek isteyen arkadaşlarımız dışarı çıksınlar... Rica ediyorum efendim. (*Gürültüler*)

Sayın grup yöneticileri arkadaşlarımdan rica ediyorum, yardımcı olsunlar efendim. *(Gürültüler ve yer yer ayağa kalkmalar)*

Efendim, lütfen yerlerinize oturunuz. Lütfen yerlerinize oturunuz, rica ediyorum efendim. Sayın yönetici arkadaşlarım, Başkanlığa yardımcı olunuz efendim, rica ediyorum. *(Gürültüler)*

Efendim rica ediyorum sebepsiz yere bağırmayınız efendim, rica ediyorum, bağırarak arkadaşım dışarı çıksın.

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Efendim, parayla adam satın alıyorlar.

BAŞKAN — Efendim, bizi ilgilendirmez o.

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Parayla adam satın alıyorlar.

BAŞKAN — Efendim, o sizin iddianız, ne yapayım efendim ben?

MEHMET SÖNMEZ (Hatay) — Hani demokrasi?

BAŞKAN — Beni ilgilendirecek tarafı yoktur efendim. Rica ediyorum.

(İzmir Milletvekili Yüksel Çakmur ile Gaziantep Milletvekili İ. Hüseyin İncioğlu arasında tartışmalar)

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum, rica ediyorum efendim. Sayın Çakmur rica ediyorum. *(C.H.P. ve C.G.P. sıraları arasında tartışmalar)*

Sayın Kumbasar, müdahale ediniz, rica ediyorum efendim.

İDARECİ ÜYE SAMİ KUMBASAR (Rize) — Efendim, “susun” diyorum.

Arkadaşlar rica ederim, lütfen...

BAŞKAN — Efendim, çıkış kapılarının önündeki birikmiş kimselerin dışarı çıkarılmalarını rica ediyorum İdare Amirlerinden. Arkadaşlarımız kimlerdir, ne maksatla orada duruyorlar, bilmiyorum. Derhal boşaltılsın efendim.

Sayın İdare Amirleri, derhal kapıların önünü boşaltınız efendim. Tek bir insan kalmasın.

BAŞKAN — Efendim rica ediyorum. İstirham ediyorum efendim.

Oylama sonuçları gelmiştir, arz ediyorum efendim.

Açık oylamaya 442 iştirak olmuştur; 222 kabul, 218 ret, 2 çekinse oy kullanılmıştır. Bu suretle... *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından şiddetli alkışlar, “Bravo” sesleri)*

Bu suretle, Sayın Demirel tarafından kurulan Hükümete Millet Meclisince güvenoyu verilmiştir. *(A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından ayakta şiddetli alkışlar, “Bravo” sesleri)*

Kendilerini kutlar, ulusumuz ve yurdumuz için hayırlı olmasını dilerim. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Teşekkür için. söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Teşekkür için söz istiyorsunuz. Buyurunuz Sayın Demirel. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar; C.H.P. ve D.P. sıralarından gürültüler ve sıra kapaklarına vurmalar)

Efendim rica ediyorum... Rica ediyorum efendim. Buyurun Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri;

6,5 ay süren bir Hükümet bunalımından sonra kurulmuş olan Koalisyon Hükümetine bugün güvenoyunuzu izhar buyurdunuz.

Yüce Meclise, Hükümetimize izhar buyurulan güvenoyundan dolayı minnetlerimizi, şükranlarımızı sunar; memleketimize hizmet yolunda Cenab-ı Allah'ın bize yardımcı olmasını niyaz eder, saygılarımı teyit ederim. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan. (A.P., M.S.P. ve C.G.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. ve D.P. sıralarından gürültüler)

Efendim rica ediyorum...

Gündemimizde görüşülecek başka bir konu kalmamıştır.

Gündemimizdeki kanun tasarı ve tekliflerini görüşmek için, 15 Nisan 1975 Salı günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati: 16.20

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103'üncü maddesi uyarınca güven oylamasına verilen oyların sonucu

(Güvenoyu verilmiştir)

<i>Program:</i>	06.04.1975
<i>Güvenoylaması:</i>	12.04.1975
<i>Üye sayısı:</i>	450
<i>Oy verenler:</i>	442
<i>Kabul edenler:</i>	222
<i>Reddedenler:</i>	218
<i>Çekinserler:</i>	2
<i>Oya katılmayanlar:</i>	5
<i>Açık üyelikler:</i>	3

(Kabul edenler)

ADANA

Yılmaz Hocaoğlu, Selâhattin Kılıç, Mehmet Hulusi Özkul, Ahmet Topaloğlu, Alparslan Türkeş

ADİYAMAN

Halil Ağar, Abdurrahman Ünsal

AFYON KARAHİSAR

Mehmet Rıza Çerçel, Rasim Hancıoğlu, Mete Tan, Ali İhsan Ulubahşi

AĞRI

Kerem Şahin, Mir Bahattin Yardımcı

AMASYA

Hüsnü Cahit Koçkar

ANKARA

Hüsamettin Akmumcu, Orhan Alp, Oğuzhan Asiltürk, Oğuz Aygün, Orhan Eren, M. Kemal Erkovan, İ. Hakkı Ketenoğlu, İ. Hakkı Köylüoğlu, Hasan Özçelik, Fikri Pehlivanlı, H. Turgut Toker

ANTALYA

İhsan Ataöv, Abdurrahim Erdem, Remzi Yılmaz

ARTVİN

Sabit Osman Avcı

AYDIN

Mutlu Menderes, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Behiç Tozkoparan

BALIKESİR

Ahmet Akçeel, Mustafa Kemal Alver, İlhan Aytekin, Cihat Bilgehan, İbrahim Behram Eker, Ahmet İhsan Kırımlı

BİLECİK

Muzaffer Erdem

BİNGÖL

Abdullah Bazencir

BİTLİS

Abidin İnan Gaydalı, Muhyettin Mutlu

BOLU

Harun Aytaç, Müfit Bayraktar, Ahmet Çakmak, Kemal Demir

BURDUR

Faik Kırbaşı

BURSA

Emin Acar, Halil Karaatlı, Cemal Külâhlı, Kasım Önadım, H. Suat Sungur, Mustafa Tayyar, Ahmet Türkel

ÇANAKKALE

Murat Bayrak, Zekiye Gülsen, Refet Sezgin

ÇANKIRI

Mehmet Ali Arsan, Nurettin Ok, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM

Yakup Çağlayan, Yasin Hatipoğlu, Turhan Utku

DENİZLİ

Fuat Avcı, Rıza Gençoğlu

DİYARBAKIR

Abdüllâtif Ensarioğlu, Halit Kahraman, Mahmut Kepolu

EDİRNE

İlhami Ertem, Veli Gülkan

ELÂZİĞ

Ömer Naimi Barın, Hasan Buz, Rasim Küçükkel

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli

ERZURUM

Yahya Akdağ, Rıfkı Danışman, Mehmet Fuat Fırat, Gıyasettin, Karaca, Korkut Özal, Zekâi Yaylalı, İsmail Hakkı Yıldırım

ESKİŞEHİR

İbrahim Etem Güngör, Orhan Oğuz, Seyfi Öztürk

GAZİANTEP

Mehmet Bozgeyik, İmam Hüseyin İncioğlu, Mehmet Özkaya

GİRESUN

Nizamettin Erkmén, M. Emin Turgutalp

GÜMÜŞHANE

M. Orhan Akkoyunlu, Mustafa Karaman, Turgut Yücel

HATAY

Sabahattin Adalı, Abdullah Cilli, Mehmet Sait Reşa, Ali Yılmaz

ISPARTA

Ali İhsan Balım, Mustafa Cesur, Süleyman Demirel, Yusuf Uysal

İÇEL

İbrahim Göktepe, Rasim Gürsoy

İSTANBUL

Hasan Aksay, Servet Bayramoğlu, Sadettin Bilgiç, İ. Fehmi Cumalıoğlu, Süleyman Arif Emre, Nilüfer Gürsoy, Mustafa Kara, Fatma Gülhis Mankut, Hüseyin Özdemir, Osman Özer, Mustafa Parlar, Cemal Suer, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsamettin Tiyaşan, İhsan Toksarı, Cemil Yavaş

İZMİR

Talât Asal, Âdil Demir, Yücel Dirik, Ali Naili Erdem, Yılmaz Ergenekon, Şinasi Osma, Orhan Demir Sorgu, İsmail Taşlı, Cemal Tercan

KAHRAMAN MARAŞ

Halit Evliya, Ahmet Tevfik Paksu, Mehmet Pamuk

KARS

Abdülkerim Doğru, Cemil Ünal

KASTAMONU

Mehdi Keskin, Sabrı Keskin, Hilmi Öztürk, Hasan Tosyalı

KAYSERİ

Mehmet Altmışyedioğlu, Cemal Cebeci, Turhan Feyzioğlu, Selçuk İmamoglu, Hayrettin Nakiboğlu, Kâmil Özsarıyıldız

KIRKLARELİ

Mehmet Atagün

KIRŞEHİR

Memduh Erdemir

KOCAELİ

Sedat Akay, Şevket Kazan, Sabri Yahşi

KONYA

Reşat Aksoy, Mehmet Oğuz Atalay, Şener Battal, Bahri Dağdaş, Necmettin Erbakan, Kemâlettin Gökakın, Mustafa Kubilay İmer, Vefa Tanır

KÜTAHYA

Ahmet Mahir Ablum, H. Cavit Erdemir, İlhan Ersoy

MALATYA

Mehmet Turhan Akyol, Ahmet Karaaslan

MANİSA

Ahmet Balkan, Süleyman Çağlar, Hilmi Okçu, Necmi Özgür, M. Gündüz Sevilgen, Önel Şakar

MARDİN

Fehim Adak, İbrahim Aysoy, Seyfi Güneşan, Talât Oğuz

MUĞLA

Ahmet Buldanlı, Ünat Demir

MUŞ

Kasım Emre

NEVŞEHİR

Mehmet Sabri Dörtkol, Ragıp Üner

NİĞDE

Ş. Yaşar Arıbaş, Haydar Özalp

ORDU

Ata Bodur, Mustafa Kemal Gönül, Kemal Şensoy, Bilâl Taranoglu

RİZE

Sûdi Reşat Saruhan, Cevat Yalçın

SAKARYA

Nuri Bayar, Nadir Lâtif İslâm, İsmail Müftüoğlu

SAMSUN

Ali Acar, Mustafa Dağıstanlı, Doğan Kitaplı, Hüseyin Özalp, Hayati Savaşçı

SİNOP

Mustafa Kaptan

SİVAS

Enver Akova, Ahmet Arıkan, Vahit Bozatl, Mehmet İhsan Karaçam, Vahdettin Karaçorlu

TEKİRDAĞ

Halil Başol, Nihan İlgün

TOKAT

Hüseyin Abbas, Feyzullah Değerli, Ali Şevki Erek

TRABZON

Ömer Çakıroğlu, Lütfi Köktaş, Mehmet Özgür

URFA

Mehmet Aksoy, Mehmet Celâl Bucak, Necmettin Cevheri, Abdülkadir Öncel

UŞAK

Orhan Dengiz

VAN

Muslih Görentaş, Kinyas Kartal, Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT

Ali Fuat Eyüpoğlu, Mustafa Asri Ünsür, Ömer Lütfi Zararsız

ZONGULDAK

Ahmet Nihat Akın, Fevzi Fırat, Orhan Göncüoğlu, Sadık Tekin Müftüoğlu,
Mehmet Zeki Okur

(Reddedenler)**ADANA**

Mehmet Can, Hasan Cerit, Erol Çevikçe, Osman Çıtırık, İlter Çubukçu, Battal Köksal, İbrahim Tekin, Emin Bilen Tümer

ADİYAMAN

Kemal Tabak, Ramazan Yıldırım

AFYON KARAHİSAR

İbrahim Elmalı, Süleyman Mutlu, Şükrü Yüzbaşıoğlu

AĞRI

Cemil Erhan, Rıza Polat

AMASYA

Hasan Bütüner, Vehbi Meşhur

ANKARA

Muammer Alıcı, Kemal Ataman, Osman Ceran, Necdet Evliyagil, Mustafa İmirzalıoğlu, M. Rauf Kandemir, Cahit Kayra, Kâmil Kırıkoglu, İbrahim Saffet Omay, Cevat Önder, Feraha Fatma Öztürk, Önder Sav, İlyas Seçkin, Sabahattin Selek, Yusuf Ziya Yağcı

ANTALYA

Deniz Baykal, Ömer Buyrukçu, Fahri Özçelik, Faiz Şarlar

ARTVİN

Turgut Altunkaya, Ekrem Şadi Erdem

AYDIN

İsa Ayhan, M. Şükrü Koç

BALIKESİR

Necati Cebe, Sadullah Usumi, Orhan Üretmen

BİLECİK

Mehmet Ergül

BİNGÖL

H. Celâlettin Ezman

BOLU

Abdi Özkök

BURDUR

Osman Aykul, Ali Sanlı

BURSA

Mehmet Emekli, Hasan Esat Işık, Mehmet Turgut

ÇANAKKALE

Osman Orhan Çaneri, Hasan Sever

ÇORUM

Cahit Angın, Etem Eken, Kasım Parlar, İhsan Tombuş

DENİZLİ

Sami Arslan, Hüseyin Erçelik, Hasan Korkmazcan, Hüdai Oral

DİYARBAKIR

Hasan Değer, Recai İskenderoğlu, Bahattin Karakoç, Mahmut Uyanık

EDİRNE

İlhan Işık, Cevat Sayın

ELÂZİĞ

Atillâ Atilâ, A. Orhan Senemoğlu

ERZİNCAN

Hasan Çetinkaya, Nurettin Karsu

ERZURUM

Rasim Cinisli, Selçuk Erverdi

ESKİŞEHİR

Murat Kâhyaoglu, Ayşe Aliye Köksal, Niyazi Onal

GAZİANTEP

Mustafa Güneş, İbrahim Hortoğlu, Mehmet Özmen, Yusuf Öztürkmen, Orhan Tokuz

GİRESUN

Mustafa Kemal Çilesiz, İbrahim Etem Kılıçoğlu, Hasan Vamık Tekin, Orhan Yılmaz

GÜMÜŞHANE

Erol Tuncer

HAKKÂRİ

Mikail İlçin

HATAY

Sabri İnce, Mehmet Sönmez, Malik Yılman

İÇEL

Hikmet Baloğlu, Oral Mavioğlu, Süleyman Şimşek, Çetin Yılmaz

İSTANBUL

Hasan Basri Akkiray, Abdullah Baştürk, Orhan Birgit, Ferruh Bozbeyli, Vahit Yaşar Çalın, A. Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Abdurrahman Köksaloğlu, Necdet Ökmen Ali Nejat Ölçen, İlhan Özbay, M. Kâzım Özeke, A. Doğan Öztunç, İlhami Sancar, Mehmet Emin Sungur, Şükriye Tok, Ali Topuz, Metin Tüzün, Necdet Uğur, Reşit Ülker, Halûk Ülman, Engin Ünsal

İZMİR

Kaya Bengisu, Alev Coşkun, Yüksel Çakmur, Süleyman Genç, Coşkun Karagözoğlu, A. Kemal Önder, Remzi Özen, Neccar Türkcan, Mahmut Türkmenoğlu

KAHRAMAN MARAŞ

İsmet Ağaoğlu, Mehmet Özdal, Oğuz Söğütlü, Ali Zulfikâroğlu

KARS

Davut Aksu, Doğan Araslı, Yasin Bozkurt, Kemal Okyay, Hasan Yıldırım

KASTAMONU

Vecdi İlhan, Sabri Tıǧlı

KAYSERİ

Tufan Doğan Avşargil, Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ

Tankut Akalın, Mehmet Dedeoğlu

KIRŞEHİR

Mustafa Aksoy, Sait Saylam

KOCAELİ

İbrahim Akdoğan, Turan Güneş

KONYA

İsmet Büyükyaylacı, Muzaffer Demirtaş, M. Necati Kalaycıoğlu, Hüseyin Keçeli, Ali Kökbudak, Özer Ölçmen, Faruk Sükan, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA

Ahmet Haşim Benli, Mehmet Ersoy

MALATYA

Mehmet Delikaya, Hüseyin Deniz, Hakkı Gökçe, Celâl Ünver

MANİSA

Veli Bakırlı, Mustafa Ok, Süleyman Tuncel, Hasan Zengin

MARDİN

Ahmet Türk, Nurettin Yılmaz

MUĞLA

Adnan Akarca, Halil Dere, Ali Döğerli

MUŞ

Ahmet Hamdi Çelebi, Tekin İleri Dikmen

NEVŞEHİR

Mehmet Zeki Tekiner

NİĞDE

Mehmet Altınsoy, Azmi Yavuzalp

ORDU

Memduh Ekşi, Mehmet Said Erbil, Ferda Güley, Senai Yazıcı

RİZE

O. Yılmaz Karaosmanoğlu, Sami Kumbasar

SAKARYA

Kenan Durukan, M. Vedat Önsal, Hayrettin Uysal

SAMSUN

Fahri Birer, İlyas Kılıç, Hilmi Türkmen, Fuat Uysal, İrfan Yankutan

SIİRT

Abdülbaki Cartı, Mehmet Nebil Oktay, Abdülkerim Zilân

SİNOP

Yalçın Oğuz, Tevfik Fikret Övet

SİVAS

N. Nazif Arslan, Ahmet Durakoğlu, Ekrem Kangal, Mustafa Timisi

TEKİRDAĞ

Yılmaz Alpaslan, Ömer Kahraman

TOKAT

Cevat Atılğan, İsmail Hakkı Birler, Ali Kurt, Haydar Ulusoy

TRABZON

Mehmet Arslantürk, Âdil Ali Cinel, Ekrem Dikmen, H. Kadri Eyüpoğlu, Ahmet Şener

TUNCELİ

Nihat Saltık, Süleyman Yıldırım

URFA

Celâl Paydaş

UŞAK

Kadir Özpak, Ahmet Yılmaz

VAN

İhsan Bedirhanoglu

YOZGAT

İlhami Çetin, Nedim Korkmaz

ZONGULDAK

Zekâi Altınay, Kemal Anadol, Bülent Ecevit, Cahit Karakaş

(Çekinserler)

AYDIN

Kemal Ziya Öztürk

SIİRT

İdris Arıkan

(Oya Katılmayanlar)

İÇEL

Nazım Baş

KARS

Kemal Güven (Başkan)

URFA

Necati Aksoy, Mustafa Kılıç

YOZGAT

İhsan Arslan

(Açık üyelikler)

Amasya 1

Bursa 1

Niğde 1

Yekûn 3

V. Demirel Hükümeti
21.07.1977-05.01.1978

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Süleyman DEMİREL (Isparta, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Necmettin ERBAKAN (Konya, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Alparslan TÜRKER (Adana, MHP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı

Seyfi ÖZTÜRK (Eskişehir, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı

Süleyman Arif EMRE (İstanbul, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı

Sadi SOMUNCUOĞLU (Niğde, MHP) 21.07.1977-05.01.1978

Devlet Bakanı

Ali Şevki EREK (Tokat, AP) 21.07.1977-01.11.1977

E. Ekrem CEYHUN (İstanbul, AP) 11.11.1977-05.01.1978

Adalet Bakanı

Necmettin CEVHERİ (Urfa, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Milli Savunma Bakanı

Mehmet Saadettin BİLGİÇ (İstanbul, AP) 21.07.1977-18.10.1977

Turhan KAPANLI

(C. S. Üyesi, Ankara, AP) 01.11.1977-05.01.1978

İçişleri Bakanı

Korkut ÖZAL (Erzurum, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Dışişleri Bakanı

İhsan Sabri ÇAĞLAYANGİL 21.07.1977-05.01.1978

(C. S. Bursa Üyesi, AP)

Maliye Bakanı

Cihat BİLGEHAN (Balıkesir, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Milli Eğitim Bakanı

Nahit MENTEŞE (Aydın, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Bayındırlık Bakanı

Mehmet Selahattin KILIÇ (Adana, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Ticaret Bakanı

Agâh Oktay GÜNER (Konya, MHP) 21.07.1977-05.01.1978

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı

Cengiz GÖKÇEK (Gaziantep, MHP) 21.07.1977-05.01.1978

Gümrük ve Tekel Bakanı

Gün SAZAK (TBMM dışından, MHP) 21.07.1977-05.01.1978

Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı

Fehim ADAK (Mardin, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Ulaştırma Bakanı

Yılmaz ERGENEKON (Bursa, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Çalışma Bakanı

İsmail Fehmi CUMALIOĞLU 21.07.1977-05.01.1978
(İstanbul, MSP)

Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Oğuzhan ASİLTÜRK (Ankara, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Kamran İNAN (C. S. Bitlis Üyesi, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Turizm ve Tanıtma Bakanı

İskender Cenap EGE 21.07.1977-05.01.1978
(C. S. Aydın Üyesi, AP)

İmar ve İskân Bakanı

Mehmet Recai KUTAN (Malatya, MSP) 21.07.1977-05.01.1978

Köyşleri ve Kooperatifler Bakanı

Turgut YÜCEL (Gümüşhane, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Orman Bakanı

Sabahattin SAVCI 21.07.1977-05.01.1978
(C. S. Diyarbakır Üyesi, MSP)

Gençlik ve Spor Bakanı

Önol ŞAKAR (Manisa, AP) 21.07.1977-14.10.1977
Ali Şevki EREK (Tokat, AP) 01.11.1977-05.01.1978

Kültür Bakanı

Avni AKYOL (Bolu, AP) 21.07.1977-05.01.1978

Gençlik ve Spor Bakanı

Turhan KAPANLI 21.07.1977-01.11.1977

(C. S. Üyesi, Ankara, AP)
Mehmet İlhami ERTEM (Edirne, AP) 11.11.1977-05.01.1978

Koalisyon Protokolü

(AP - MSP - MHP)

5 HAZİRAN 1977 tarihinde yapılan, Cumhuriyet Senatosu 1/3 yenileme ve Millet Meclisi Genel Seçimleri ile Milletimiz, Temsilcilerini seçmiş, yeni bir dönem başlamıştır.

Bu seçimlerde milli irade, hiçbir partiye tek başına iktidar olma imkânı vermemiştir.

13 Haziran 1977 tarihinde Meclisler toplanmış, aynı gün, Adalet Partisi Genel Başkanı Demirel Başkanlığındaki Koalisyon Hükümeti istifa etmiştir.

14 Haziran 1977 günü Sayın Cumhurbaşkanı, yeni hükümetin kurulması için demokratik mekanizmayı harekete geçirmiş, Millet Meclisinde en çok üyesi olan Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanına Hükümet kurma görevi vermiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının yaptığı çalışmalar sonunda, bir koalisyon hükümeti kuramayacağı kesin şekilde anlaşılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı, bu durumda görevi iade edeceği yerde, tek başına hükümet kurma yolundaki teşebbüsünde ısrar etmiştir.

Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanları ve yetkili organları, Cumhuriyet Halk Partisinin demokratik kurallara aykırı şekilde kuracağı bir hükümete güvenoyu vermeyeceklerini kamuoyuna açıklamışlar, keyfiyeti ayrıca yazı ile Sayın Cumhurbaşkanı'na da bildirmişlerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının tertip ettiği heyete Sayın Cumhurbaşkanı tarafından icra yetkisinin verilmesi üzerine, her üç partinin Genel Başkanları durumu bir arada müzakere ederek, 30 Haziran 1977 günü aşağıdaki hususları Aziz Milletimize açıklamışlardır:

1 - Anayasa, demokratik teamüller ve partiler demokrasisinin gereği olarak, partileri temsil eden yetkili organlarının kararına rağmen, Millet Meclisinin çoğunluğunun reddedeceği önceden ve açıkça beyan edilen bir heyete icra yetkisinin verilmesi, demokrasimizi tahribe yönelen üzücü bir olaydır.

2 - Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının teşkil ettiği heyetin bir baskın şeklinde Bakanlıklarda ve Devlet Dairelerinde tevessül ettikleri icraat ve tasarrufların meşru sayılması mümkün değildir.

3 - Parlamentodan, çoğunluğa dayalı ve güvenoyu alabilecek bir hükümetin çıkabileceği kanaatindeyiz. Ancak, bu sonucun alınması için demokratik mekanizmanın zaman kaybedilmeden işletilmesi gerektiğine dair inancımızı bir kere daha teyid ve ifade ediyoruz. 3 Temmuz 1977 günü toplanan Millet Meclisi, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının kurduğu hükümete güvenoyu vermemiş ve 229 red oyu ile güvensizliğini tescil etmiştir.

Kuruluş şekli partiler demokrasisine, Anayasa'ya ve demokratik kurallara aykırı olan böyle bir hükümetin meşruiyeti olmadığı gibi, güvenoyu alamayacağı önceden belli olan böyle bir heyetin hükümet etme yetkisi de yoktur. Bu vaziyet karşısında ülkemiz, bir hükümet boşluğu ile karşı karşıya kalmıştır. Millet Meclisinden

güvenoyu alabilecek, Milletin ekseriyetini temsil eden ve demokratik kurallara uygun şekilde kurulmuş bir hükümetin bu boşluğu doldurması, acil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Memleketimizin karşı karşıya bulunduğu çeşitli güçlükleri, imkânları ve fırsatları en iyi şekilde dikkate alıp değerlendirecek, Milletimizin bu gününü ve geleceğini huzur ve güven içinde bulunduracak bir hükümetin kurulması için, Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi hareket Partisi, aşağıdaki temel hedefler ve görüşler etrafında müşterek bir hükümet kurmaya karar vermişlerdir.

Asırlar boyunca hür ve bağımsız yaşayan Türk Milleti, kendisine hayat tarzı olarak seçtiği hür demokratik rejimle idare edilecektir.

Hür demokratik rejimi, insan haysiyetine uygun idare şekli sayıyoruz.

Atatürk'ün önderliğinde Büyük Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızdaki temel nitelikleri ile savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız.

Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan, bütün maddi ve manevi değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslilerine karşıyız.

Milli, manevi ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatla bağlı olmayı en üstün değer sayıyor, bunlarla övünüyoruz.

Ülke ve Millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya, kesin şekilde kararlıyız.

Devletimizi tahribe yönelen iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı koruyacak bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hakimiyetini sağlamayı, milli bir görev kabul ediyoruz.

Türk Devleti, hürriyetçi demokratik nizam, anarşiye, can ve mal güvenliğini tehdit eden olaylara, okuma ve çalışma hürriyetini ihlal eden hadiselerle karşı korumasız ve savunmasız değildir.

Hürriyetçi demokratik rejim içinde, rejime ve devlete, huzura ve can güvenliğine musallat olan hadiselerle karşı koruyucu ve caydırıcı ilk müessese olarak, kanunların bekçisi Emniyet Kuvvetlerimizi görüyoruz. Günün şartları içerisinde yeni hürriyet kazanmış suçlara karşı caydırıcı ve önleyici görev yapan güvenlik teşkilatını, emniyet ve asayiş kuvvetlerini en modern teçhizata kavuşturarak güçlendireceğiz. Bu Teşkilatın yetki ve sorumluluklarını, günün şartlarına intibak ettirerek bilhassa eğitimleri üzerinde özel dikkat ve önemle duracağız.

Ülkemizde cereyan eden şiddet hareketlerinin ve anarşik olayların arkasında, rejimi yıkmaya kavgası vardır. Devletimiz, uluslararası komünizmin çeşitli yönlerden gelen saldırısı ile karşı karşıyadır. Anayasanın sağladığı geniş hürriyetleri, kötüye kullanarak devleti ve rejimi yıkmak, Ülke ve Millet bütünlüğünü parçalamak maksadıyla teşkilatlanmış bazı ideolojik mihraklar, dış kaynaklarla irtibatlı olarak hür demokratik cumhuriyet rejimi yerine, bir komünist dikta rejimi kurma arzusu için-

dedirler. Bütün bu faaliyetlerin yanısıra, genel asayişle ilgili olarak kanun dışı olaylar, Memleket huzurunu ihlal etmektedir.

İç güvenlik, asayiş ve kanun hakimiyeti kesin şekilde sağlanacaktır. Güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tam bir eşitlikle, adaletle ve süratle yerine getirebilmeleri için gereken gayret ve titizlik gösterilecektir. Bu alandaki bütün hizmetlerin noksatsız yapılması için her türlü imkândan yararlanılmasını ve gereken tedbirlerin alınmasını kaçınılmaz sayıyoruz.

Kanunsuz fiiller, kimden ve nereden gelirse gelsin, kanun tatbikatında Anayasa ifadesini bulan eşit uygulamaya büyük bir dikkat atfedeceğiz. Kanunsuzluğa karşı kanun hakimiyetini mutlaka sağlayacağız.

Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz. Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır.

Devlet otoritesinin korunmasında görev ve sorumluluk yüklenmiş bütün Anayasa organlarının, milli kuruluşlarımızın devleti ve rejimi koruma hedefinde birleşerek anlayış ve davranış beraberliği yapmaları zaruridir. Bunu sağlamak için üzerimize düşen bütün görevleri eksiksiz yerine getirmek azmindeyiz.

1977 Türkiye'sinin milletlerarası yarışta bulunduğu noktadan çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat ve imkânların boşa gitmemesi için Milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasi istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirde, her alanda milli, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedefine ulaşılabilecektir.

Sanayileşmiş güçlü bir ülke olarak, Memleketimizi imar ve inşa etmek, başlanmış olan kalkınma hamlelerini hedefine ulaştırmak ve bunlara yenilerini eklemek, medeniyetin bütün nimetlerini yurdun her köşesine ve bütün yurttaşlara adil ve dengeli bir şekilde götürmek, işsizlik ve fukaralıkla mücadele etmek suretiyle ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı yapmak hedefimizdir.

Kalkınma hedeflerine, kanun dışı eylemlerle, tahrikçilikle, her türlü yabancıcı materyalist ideoloji telkinleri ve yağma teşvikçiliği ile değil, Vatandaşların Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetlerine, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe saygılı olmakla ulaşılabileceğine inanıyoruz.

Manevi ve maddi kalkınmanın bütün nimetleri, artan milli gelir ve yükselen refah, Milletimizin bütün fertleri arasında yayılacak, dengesizlikler giderilecek, sosyal adalet sağlanacak, her vatandaş sosyal güvenliğe kavuşturacağız. Bilhassa yaşlıları, sakatları, iktisaden güçsüz olanları, dul ve yetimleri, kimsesizleri, dar gelirli ve işsizleri özel tedbirlerle ve öncelikle himaye etmeyi, milli ve insani bir görev saymaktayız.

Devletin, güçlü ve tesirli olması için; devlet mekanizmasının uygun bir organizasyon dahilinde ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, icradaki lüzumsuz engellerin kaldırılması, yetki ve sorumlulukların en iyi şekilde koordinasyonu ve dağıtılması kalkınmamıza mani olan mevzuatın yeni ihtiyaç ve şartlara göre

tanzimi suretiyle, kamu idaresinde verimliliğin artırılması zarureatine inanıyoruz. Devleti, vatandaşa hizmet sunan, emniyet sağlayan, güven veren, saygı ve sevgi duyulan bir varlık haline getirmek için gerekli düzenlemeleri yapacağız.

Vatandaş - Devlet münasebetlerinde gereksiz işlemlerin ve bürokratik engellerin ortaya çıkardığı çeşitli şikâyetleri en kısa zamanda gidereceğiz. Hizmetlerin süratle ifasını sağlayacağız. Her alanda imkân ve zaman israfını önlemek için idareye dinamik bir yapı kazandıracağız.

Gereksiz bütün mevzuat hükümlerini ele alarak gözden geçireceğiz. İyileştirme ve yenileştirme tedbirleri alacağız. Bu meyanda, 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu ve 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununu, günün şartlarına uygun hale getireceğiz. Kalkınmayı hızlandırabilmek için her alanda teşvik tedbirleri düzenleyeceğiz.

Vatandaşlarımızın Din ve vicdan hürriyetini, tam ve kâmil manada kullanmalarını temin ve uygulamadaki haksızlıkları ve terslikleri gidermek ve mağduriyetleri önlemek için, Türk Ceza Kanununun 163'üncü maddesini tadil edeceğiz. 6187 sayılı Kanunu, Anayasanın ışığı altında yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Milli ahlakın korunmasına ve geliştirilmesine büyük önem veriyoruz. Bu sebeple, insanın edep ve haya hislerini rencide eden, milli ve manevi değerlere saldıran, mukaddesatı tezyif eden, ahlak dışı her türlü yayınlarla ve müstehcen neşriyatta sürekli olarak mücadele edeceğiz. Bu maksatla, mevzuatımızda yetersiz olan hükümleri yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Rüşvet, irtikap, su-i istimal gibi toplumlara arız olan ve ahlak dışı saydığımız bu sosyal hastalıklarla kesin şekilde mücadele edeceğiz.

Hak aramanın bütün kanuni yollarının açık olduğu ülkemizde adalete olan ihtiyaç, bugün en önemli bir mesele haline gelmiştir. Adalet dağıtımındaki gecikmeler, vatandaşlarımız için sadece bir şikâyet konusu değil, aynı zamanda bir ızdırap kaynağı olmuştur. Adalet dağıtımında sürat sağlamakla birlikte, her türlü kolaylığın ve isabetin de sağlanması için gereken tedbirleri alacağız. Adalet cihazımızın bütün ihtiyaçlarını en kısa zamanda temine gayret edeceğiz ve yeni teşkilatlar kurulmasına önem vereceğiz.

Kanuni müeyyidelerin mahkemeler yoluyla en tesirli ve isabetli şekilde uygulanır hale gelmesini, devlet otoritesinin korunmasında başlıca teminat sayıyoruz.

Demokratik rejimde temel mekanizma seçimlerdir. Millet iradesinin sıhhatli, doğru ve adaletli şekilde temsili meselesi, her türlü otoritenin kaynağındaki meşruiyetle yakından ilgilidir. Seçimlerin sıhhati ve meşruiyeti üzerinde şüphe ve tereddüt uyandırıcı her türlü engelin ve aksak işlerin idari tedbirlerle düzeltilmesi gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca kötü niyetli davranışlara imkân bırakmayacak şekilde seçim tatbikat ve mevzuatında, gereken her türlü tedbir alınacak ve lüzumlu bütün düzenlemeler yapılacaktır. Millî iradenin en sağlam ve sıhhatli şekilde tecelli etmesi yolları açılacaktır. Seçimlerde arzu eden Siyasi Partilerin işbirliği yapmalarını mümkün kılacak, "Seçim İşbirliği Kanunu"nun bir an evvel çıkarılmasına gayret edece-

ğiz. Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın seçimlere katılma imkânlarını araştırıp bulmaya gayret edeceğiz.

Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu'nun tarafsızlığı, milli devlet radyosu ve televizyonu olması ve Anayasanın 121'inci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağlanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle mükellef olan TRT'nin; ülke ve millet bütünlüğünü sarsıcı, cumhuriyeti tahrip edici, milli güvenliğe ve genel ahlaka zarar verici yayınlar yapmasını önleyeceğiz. TRT yayınları, milli ve manevi değerleri tahrip edici değil, takviye edici, geliştirici olacaktır. Radyo-Televizyon yayınlarını, ülkenin her tarafından ve bütün vatandaşlarımızın dinleyebileceği, seyredebileceği bir hale getirmeğe çalışacağız.

Eğitimin milliliğine büyük önem verilecektir. Milletimizin bütün fertlerinin, Türk Milleti'nin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, Vatanını ve Milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve Şanlı Tarihimizle iftihar eden, Milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, milli, şahsiyetini müdrük, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan Vatandaşlar olarak yetiştirilmesine büyük önem vereceğiz.

Eğitim müesseselerinde, öğretim ve öğrenim hürriyetinin ve güvenliğinin sağlanması için alınacak bütün tedbirleri tesirli şekilde uygulayacağız.

Milletimizin ümidi ve geleceğinin teminatı olan gençliğimizin manevi yapısının inanç, sevgi ve milli kültürle zenginleşmesine ağırlık veren ve beden sağlığını koruyan, hayatın bütün güçlüklerini aşarak başarıya ulaşmasını sağlayacak, kabiliyeti gelişmiş bir yapıya kavuşmasına önem vereceğiz.

Devletimizi, Milletimizi büyük yapmada, milli kalkınma hamlelerimizin kaynağı ve cevheri olan gençliğimizin en yararlı şekilde yetişmesi için her türlü gayreti, dikkati esirgemeyeceğiz. Gençliğimizin yetişmesinde, yabancı ideolojik akımların ve taklitçiliğin yayılışına müsaade etmeyeceğiz.

Bütün gençlerimizin her kademedede eğitim kurumlarından yararlanmaları imkânlarını hazırlayacağız. Eğitimde imkân ve fırsat eşitliğine önem vereceğiz.

Yüksek öğrenim çağına gelen gençlerimizin, Üniversite ve Yüksek Okullardan en geniş şekilde yararlanmaları için bütün tedbirleri alacağız. Bugün Üniversite ve yüksek okullarımızda henüz gençlerimizin istifadesine tahsis edilmemiş öğrenim kapasiteleri vardır. Bu kapasiteleri değerlendirmeyi düşünüyoruz. Gerektiğinde ikili tedrisat yapılabilceği gibi, yaz aylarında da bu milli müesseselerin ülkeye hizmet eder halde tutulması için lüzumlu tedbirleri alacağız. Gençliğimizin, gelişmiş teknolojinin imkânlarından faydalanmasını temin için, yaygın yüksek öğrenime önem vereceğiz. Üniversite ve yüksek okulların yurt sathına yayılması çalışmalarına hız vereceğiz.

Üniversite ve yüksek okullara giriş imtihanlarını, edinilen tecrübelerin ışığında yeniden düzenleyeceğiz.

Her kademedeki öğretim ve eğitim kadrolarında görev yapan öğretmenlerimizin başta mesken, emeklilik, hizmet ve ücret konuları olmak üzere, bütün ihtiyaçlarını ve sıkıntılarını gidermek hedefimiz olacaktır.

İslam Enstitüleri “Akademi” haline getirilecek, ilmi araştırma güçleri arttırılarak, adet ve öğrenci sayıları çoğaltılacaktır. Akademi mezunlarının, liselerde, felsefe, ahlak, sosyoloji ve psikoloji öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacaktır.

Türk İlim, Dil ve Sanat Akademisi kurulacaktır.

İlim, kültür, sanat ve spor alanında üstün başarı gösteren kabiliyetli kişiler, maddi ve manevi bakımdan teşvik edilecek, kabiliyetlerinin geliştirilmesine önem verilecektir.

İmam-Hatip Lisesi ve diğer meslek lisesi mezunlarını, Üniversite ve Yüksek Okullara giriş imtihanlarında, diğer lise mezunları ile aynı şarta tabi tutacağız. İmam-Hatip Lisesi mezunlarını, İlkokullarda Din ve Ahlak Dersleri hocası olarak görev yapmalarını sağlayacağız. İmam-Hatip Liselerinin ilkokullara dayalı olmasını ve sayılarının artırılmasını temin edeceğiz.

Gençlerimizin yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan tesisler kuracağız. Mevcutları ise tam kapasite ile çalıştıracacağız.

İstikrar içinde milli güçlü, dengeli ve hızlı gelişme ve büyümeyi sağlamak, ekonomik politikamızın hedefidir. Kalkınmanın gayesi; fukaralığı yenmek, medeniyetin bütün imkânlarını, refahı tabana ulaştırmak, hürriyet ve güvenlikle birlikte, mesut bir toplum düzenini gerçekleştirmektir.

Ülkenin sahip olduğu bütün milli kaynakları kalkınmanın emrine vermeyi zaruri görüyoruz.

Sahip olunan yer altı - yer üstü servetlerinin hızla değerlendirilmesinin yanında, kişinin teşebbüs gücü ve kabiliyetini, kalkınmanın muharrik gücü sayarız.

Kalkınma modelimiz millidir ve memleket gerçeklerine dayanır. Kalkınma, planlı ve dengeli olacaktır. Ekonomimizi sıhhate kavuşturmaya ve sosyal adalete ve sosyal güvenliğe gereken önemi vereceğiz. Mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı olacağız. Adil gelir dağılımı gerçekleştirecek nitelikte tedbirler alacağız.

Enflasyonla mücadeleyi, önemli bir görev sayıyoruz. Enflasyonla mücadelede, arz ve talep dengesinin bozulmasını önlemek, mal darlığı ve kıtlığına mahal vermek, bu maksatla üretimi arttırıcı faaliyetleri desteklemek ve zamanında gerekli ithalatı gerçekleştirmek, para ve kredi uygulaması ile gereksiz şişkinlikleri kontrol altında tutmak, kamu harcamalarında Merkez Bankası kaynaklarına müracaatı asgari seviyeye indirmek, tasarrufu teşvik etmek, kamu gelirlerini arttırmak için en müessir tedbirleri alacağız. Bunları, süratle ve cesaretle uygulayacağız.

Geçim imkânlarından yoksun, gelir seviyesi yetersiz ailelere, devlet yardımı yoluyla belli bir düzeyde yaşama imkânı sağlayacağız. Anayasamızın; mali güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak, vergi mevzuatını basit ve adil hale getireceğiz. Kalkınmaya mani olan vergi mevzuatını ıslah edeceğiz.

Dar ve sabit gelirlilerin gelir dağılımında adaleti sağlamak maksadıyla, vergi yükünü kademeli olarak hafifleteceğiz. En aşağı asgari ücreti esas almak suretiyle, vergi muafiyetini bütün gelir gruplarına orantılı olarak teşmil edeceğiz. Sosyal ve ekonomik gayri adil dengesizliklerin, planlı bir şekilde ortadan kaldırılması hedef alınacaktır.

Türk ekonomisini milli seviyede dengelenmiş ve düzenlenmiş tedbirlerle verimliliğe kavuşturacağız. Bu anlayış içinde, bankacılığı ve sigortacılığı yeniden düzenleyeceğiz. Kredi müessesesi, teşebbüs gücünü değerlendirecek şekilde, bilhassa esnaf ve sanatkârların gelişmesine, dar kaynaklı müteşebbislerin güçlenmesine imkân verecek tarzda ele alınacak, kredi noksanlıkları, güçlükleri kaldırılacak, kredinin verime ve üretime tesiri artırılacak, himayeye muhtaç gelir gruplarının özel tedbirlerle himayesine öncelik verilecektir.

Ekonomik yapımızı ve vatandaşlarımızı ezen yüksek faiz uygulamasının ortadan kaldırılmasına ağırlık verilecek, faizsiz kredi uygulaması sisteminin geliştirilmesine önem verilecektir. Köylüye, esnafa, sanayiye ve mesken edinecek kimsele- re daha çok kredi sağlayacağız.

Türkiye, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın eşliğinde 50 milyona, doğru yükselen genç ve dinamik nüfus yapısı ile yer altı ve yer üstü zenginlikleri ile 1977-1981 dönemini çok iyi değerlendirmek mecburiyetindedir. Türkiye bu dönemde, ekonomik ve sosyal meselelerinin büyük bir kısmını çözmek, ülkeyi güçlendirmek ve ekonomisini büyütmek ve geliştirmek mecburiyetindedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın stratejisinde, bu anlayışı hakim kılacağız. Bilhassa ahlaki, milli ve manevi değerlerimize bağlı, milli kültür politikamızla bütünleşmiş, yurdumuzu çağın ileri düzeyine eriştirecek tarzda büyük tedbirler getireceğiz. Sanayi, tarım, ormancılık, hayvancılık, ulaştırma ve turizm sektörlerinde bugüne kadar alınmış ve uygulanmış tedbirleri bütünüyle değerlendirerek, mevcut potansiyeli daha verimli şekilde kullanmayı temin edecek köklü tedbirleri alacağız.

Toprak ve tarım reformu uygulaması, edinilen tecrübelerin ortaya çıkardığı gerçekler nazara alınarak, yeniden düzenlenecektir.

Anayasamızın 38'nci maddesi, Anayasa Mahkemesi tarafından, cumhuriyet ilkelerine aykırı görüldüğü için iptal edilmiştir. Anayasa boşluğunun doldurulması için gereken teşebbüste bulunulacaktır. Bu maddeye dayalı olarak, kanunlarla yapılan uygulama büyük haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olmuştur. Kamulaştırmalarda, mülkiyet hakkını zedeleyen uygulamaların meydana getirdiği mağduriyetler önlenecek, değer pahası peşinen ödenmedikçe kimsenin malının kamulaştırılmasına izin verilmeyecektir.

Fertler ve aileler arasında olduğu kadar, bölgeler arasında da denge sağlamayı hedef alıyoruz. Bu maksatla, Doğu ve Güney - Doğu ile Orta Anadolu'muzun ve geri kalmış yörelerimizin kalkınmasını, özel tedbirlerle ve kalkınma projeleri ile gerçekleştirmek kararındayız. Başlanmış olan yatırımlar hızla devam edecek ve bu bölgelerde, Dördüncü Beş Yıllık Plan içerisinde yeni yatırım projelerine ağırlık verilecektir.

Yeni bir Pilot İl Kalkınma Planı tatbik edilerek, kalkınmamış İllerimiz, Milli Plan içinde ayrıca ele alınıp değerlendirilecektir.

Türkiye'yi çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline getirmek kararındayız.

Sanayileşme hareketinin; memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yayılması, rekabet gücü kazanması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile işsizliğin önlenmesi olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin, her bakımdan adilane bir şekilde dağılmasını sağlayacağız.

Türkiye'nin çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline gelmesi için, organizasyon, kredi, teşvik ve altyapı hizmetlerini süratle ikmal edeceğiz.

Yeniden kurmaya başladığımız gübre, şeker, demir - çelik, metalurji, elektronik, telekomünikasyon tesislerini süratle ikmal ederek, yeni hamlelere gireceğiz. Türkiye, ağır sanayi yatırımlarını kurmaya başlamış, böylece, yeni bir döneme girmiştir. Bu alanda girişilmiş bulunan Motor Sanayii, aktarma organları sanayii, takım tezgahları sanayii, ağır elektronik ve elektromekanik ekipman sanayii, Tarım ve İş Makinaları Sanayii her türlü makina imalat sanayii, gemi inşa sanayiinin süratle kurulmasına ve geliştirilmesine çalışacağız.

Sanayileşme hamlemizin hızla gelişmesine engel teşkil eden her türlü hukuki ve mali mevzuatı ıslah edeceğiz. İhracatın geliştirilmesi ve bu arada bilhassa sanayi mamulü ihracatının artırılmasına en ileri teşvik tedbirleri ile husus bir ihtimam gösterilecektir.

Milli seviyede bir sanayi envanteri yaptıracağız.

Milli teknoloji üretimi ve birikimi için gerekli düzenlemelere gireceğiz. Ağır sanayi ve Milli Harp Sanayii, milli politikalarla ele alınarak ahenkli bir şekilde geliştirilecektir.

Elektrik enerjisi üretimini, ilk hamlede 20 milyar kilovatsaatten, 35 milyar kilovatsaate çıkarıyoruz. Hedef, 100 milyar Kw/h tir.

Demir - Çelik üretimini 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 25 milyon tondur.

Kömür üretimini, 10 milyon tondan 30 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 100 milyon tondur.

Çimento üretimini 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 50 milyon tondur.

Gübre üretimini, 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkarıyoruz. Hedef, 20 milyon tondur.

Artan petrol ihtiyacımızı, milli kaynaklarımızdan karşılamak için yurt ölçüsünde petrol arama seferberliğine gireceğiz.

Üç tarafı denizlerle çevrili yurdumuzun, denizlerden daha çok yararlanabilmesi için yeni limanlar ve Deniz Ticaret Filoları kuracağız.

Yurdumuzun tarıma elverişli her karış arazisini sulamayı hedef alacağız.

Topyekun bir kalkınmayı, tesbit ettiğimiz hedeflere ulaştırırken, köyün ve köylünün öncelikle kalkınmasına hususi önem vereceğiz. Hizmetlerin köye gitmesi ve köylünün ayağına götürülmesine devam ederek, şehir-köy farkını ortadan kaldıracğız.

Köy kalkınmasında milli kooperatifçiliğı teşvik ve takviye edeceğiz.

Köylerimizin Cami, yol, su, sulama elektrik, telefon, okul, kütüphane sağlık ve idare binası gibi alt yapı hizmetlerine sürat verip, bunları yurt çapında tamamlayacağız.

Köylerimizin bir an evvel elektriğı kavuşturulmasının yüreğimizde heyecanını taşıyoruz. Bugün köyde yaşayan nüfusun % 50'si elektriğı kavuşmuştur. Önümüzdeki 1977-1981 döneminde, Türkiye'de elektriksiz köy bırakmamak azim ve kararındayız. Bu hedefe ulaşmak için her imkânı seferber edeceğiz.

Tabii afetler karşısında köylüye yapılmış yardımları borç olmaktan çıkarıp, karşılıksız yardım haline getiren kanuni düzenlemeyi sağlayacağız. Tarım Sigortası Kanunu çıkaracağız.

Yeni bir "Köy Hizmetleri Kanunu" hazırlayacağız.

Genel Sağlık Sigortası Kanunu çıkararak, bütün vatandaşlarımızı parasız tedavi imkânlarına kavuşturacağız. Böylece, ilaç parası bulamayan, tedaviden mahrum herkesi güvence altına alacağız.

Köylümüzün alın terini değerlendireceğiz. Taban fiyat politikalarını bir bütünlük içinde ele alarak uygulayacağız.

Esnaf ve sanatkârlarımızın gelişip güçlenmesi için, teşebbüse değer verici yön-de yeni düzenlemelere gideceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın bir araya gelmesini sağlamak, tecrübe ve ekonomik güçlerini birleştirmek maksadıyla her türlü teşvik edici tedbirler alacağız. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaracağız. BAĞ-KUR'la ilgili kanun değişikliklerini gerçekleştireceğiz.

İş aleminin en büyük sıkıntılarından birisi olan, zamanında ve yeterli mal bulunmamasını önlemek amacıyla, fiyat istikrarını sağlamak, vatandaşa piyasa ile ilgili güven duygusu vermek için "Milli stok" politikasını gerçekleştireceğiz.

Kamu İktisadi Teşebbüsleri süratle reorganize edilecek, kaynak israfı önlenecek, dağınkılıktan kurtarılacak, kapasite boşluğu değerlendirilecek ve serbest piyasa şartlarında çalışma imkânlarına kavuşturulacaktır. Bu konuda alınacak tedbirleri, vakit geçirmeden süratle uygulamaya kararlıyız.

Çalışanların haklarının korunup geliştirilmesine ve teminat altında tutulmasına gayret edeceğiz. İşçi ve işveren münasebetlerinde karşılıklı hak ve menfaatlerin çatışarak değil, barışçı yoldan halline ve bilhassa çalışma barışının korunmasına önem vereceğiz. Gelişen ekonominin nimetlerinden çalışanların adil bir pay almalarına yardımcı olacağız.

Ev hizmetlerinde çalışanları sigorta kapsamına alacağız.

İşçi ve Memur emeklileri ile dul ve yetimlerinin geçim şartlarını yeniden düzenleyeceğiz.

Eski ve yeni emekliler arasındaki haksız ve adil olmayan farkları gidereceğiz, uygulamaya yeknesaklık getireceğiz.

İşçi, Memur ayrımını gerçekçi ve objektif ölçülere bağlayacağız.

Yeni bir “Milli İstihdam” planıyla, mevcut işsizliğe ve müstakbel iş ihtiyacına ciddi ve süratli çözüm bulacağız.

İYAK ve MEYAK Tasarılarının kanunlaşmasına gayret edeceğiz.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin meseleleriyle yakından ilgileneceğiz. Tasarruflarının en sağlam şekilde yatırımlara dönüşmesine yardımcı olacağız.

Kamu hizmeti gören memurlarımızın, değişen hayat şartlarına göre gelir imkânlarını yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Artan nüfus ve Milli Savunma ihtiyacını dikkate alarak, askerlik süresini azaltacağız.

Basında çalışanların emeklilik hakkını 25 yıldan 20 yıla indireceğiz. Fikir ve sanat hayatını teşvik ederek, telif haklarında vergi muafiyeti sınırını yükselteceğiz. Sanatçıların emekliliğini müesseseleştireceğiz.

Çalışma ortamı geniş ölçüde insan sağlığına ve hayatına zarar veren yer altı kömür işletmeleri gibi işyerlerinde çalışanların emeklilik süresi 20 yıla indirilecektir.

Bir taraftan her aileyi sıcak bir yuvaya kavuşturma tedbirlerini süratle alıp uygularken, diğer taraftan, belli şartlarda bir İmar Affı çıkaracağız.

Ölçsüz kira artışlarına ve bu yüzden dar gelirli vatandaşlarımızın sıkıntıya düşmesine sebep olan mesken ihtiyacını, “Milli Mesken Planı” adı altında yeni bir projeye karşılayacağız.

Kira artışlarını makul ve insafli ölçüler içinde tutacak düzenlemeler getireceğiz.

Hudut boylarında ve özellikle Güney-Doğu hududumuzda mayınlanmış bulunan arazi mayından temizlenerek, ekonominin ve Milletimizin istifadesine arz olunacaktır. Bu konuda zaruri çalışmalara hemen başlayacağız.

Kaçakçılığı önleyici kanuni tedbirlerin yanı sıra, belli merkezlerde serbest pazarlar kurarak ekonomik tedbirler alacağız.

Dış ödemeler dengesinin, milli ekonomi lehine düzeltilmesi ve israfın önlenmesi için, gereken müessir organizasyon kurulacaktır.

Bu hususta, koordinasyonu sağlayacak merkezi bir otoritenin görevli ve sorumlu olmasını düzenleyeceğiz.

Dış ticaret politikasının çok yönlü ve geniş tabanlı olarak uygulanmasına gayret edeceğiz.

Sadece maddi alanda değil, ilimde, ahlakta, maneviyatta, kültürde milli değerlere sahip ve saygılı olmada güçlenmiş huzurlu bir ülke olarak Türkiye’yi geliştir-

mek istiyoruz. Hızla nüfusu 50 milyona yaklaşan, Vatandaşımızın hür yaşadığı, bütün hürriyetlerin var olduğu, demokratik müesseselerin işlediği ülkemizi, mesut ve bahtiyar insanlar diyarı haline getirmek azmi ve kararı içindeyiz.

Türk Milleti, yepyeni bir kalkınma, daha iyiye ulaşma, daha güçlü olma arzusu ve heyecanı içindedir.

Türk Milleti, her sahada dünyaya sesini duyuracak ve sözünü geçirecektir.

Türk Milleti, yabancılara, dış kaynaklara muhtaç olmaktan çıkıp, kendi kendisine yeter bir duruma gelecektir.

Türk Milleti, eşsiz tarihine yaraşır şekilde, nefis emniyeti yüksek, kabiliyeti ve kendi öz haysiyetine olan inancı ile her zaman medeni alemin üstünde olacaktır. İnançımız ve Milletimizin fitratında mevcut hasletler, Türkiye'nin manen ve madeten kalkınmış ileri bir ülke olması için en büyük güç kaynağımızdır.

Türkiye'yi, bu inançla yeniden büyük yapmaya, ağır sanayiini kurmaya, ışıksız köy, işsiz, sahipsiz, kimsesiz vatandaş bırakmamağa, yeniden limanları yapılmış, sürat yolları ikmal edilmiş, modern hava limanlarına kavuşmuş, haberleşme tesisleri en ileri düzeye ulaşmış, geceleri aydınlık bir ülke haline getirmeğe kararlı olarak hizmet yoluna çıkmış bulunuyoruz. Yeni bir şevk, ümit ve heyecanla Aziz Milletimize hizmet vereceğiz. Güç kaynağımız, Milletimizin teveccüh ve itimadıdır. Onun iradesinin üstünlüğünü ve geçerliliğini meşru otoritenin tek temeli sayıyoruz.

Milli beraberliği bir ve bütün olarak güçlü, ekonomisi sağlam yapıya kavuşmuş bir Türkiye'nin, uluslararası alanda, dostluğu aranan bir ülke olarak, her geçen gün daha da kuvvet kazanacağına inanıyoruz.

Milli menfaatleri koruyan, şahsiyetli, kararlı ve gerçekçi bir dış politikanın takipçisi olacağız. Türkiye, büyük bir devlet olarak daima taahhütlerine sadık kalmıştır ve sadık kalacaktır. Ancak, meşru hak ve menfaatlerini tavizsiz korumaya kararlıdır. Ülkemizin, komşularımızla ve diğer dünya ülkeleriyle ilişkilerinde iyi niyet ve dostluk, karşılıklı hak ve menfaatlere saygı anlayışını hakim kılacağız.

Dost ve kardeş Müslüman Ülkelerle olan münasebetlerimizi, özellikle, sanayi ve teknoloji alanında geliştirerek daha güçlü bağlantılar kuracağız.

Dış ülkelerde yaşayan soydaşlarımızın, insani ve kültürel meseleleri ile ilgilenmeye büyük önem vereceğiz.

Avrupa Ekonomik Topluluğuyla aramızdaki münasebetleri, milli sanayiimizin geliştirilmesi ve güçlenmesine hizmet edecek, ihracatımıza pazar sağlayacak, milli menfaatlerimizi koruyacak biçimde ele alıp yeniden düzenlemeyi zaruri görüyoruz.

Komşumuz Yunanistan'la aramızda ihtilafli bulunan bütün meselelerin müzakere yoluyla halledilmesine çalışacağız.

Kıbrıs'ta yaşayan soydaşlarımızın güvenliğinin, bütün haklarının ve huzurunun teminat altında bulunmasına ve bunun devamlılık arz etmesine daima dikkat ve önem atfedeceğiz. Kıbrıs'taki durumun, toplumlararası müzakere yoluyla ve barışçı yöntemlerle siyasi çözüme ulaşacağına dair ümidimizi muhafaza ediyoruz.

Kıbrıs'ta, iki bölge ve iki toplumlu bağımsız bir federal devletin varlık kazanması için gereken her türlü çaba ve iyi niyet gösterilmeye devam edilecektir. Bu konudaki teşebbüslerimizin, anlayış ve davranışımızın, başta Yunanistan olmak üzere, diğer ülkeler tarafından da doğru teşhis edilerek değerlendirilmesi gereğine dikkat çekmek istiyoruz.

Türkiye'nin savunması, başkalarının irade ve kararına bağlı değildir. Savunma ihtiyaçlarımızı bir kaynaktan değil, her imkân ve kaynaktan yararlanarak karşılayacağız. Öncelikle, Milli Harp Sanayiinin kısa zamanda geliştirilmesine ve öz kaynaklarımızdan ihtiyaçlarımızın karşılanmasına gayret göstereceğiz.

A.P. Genel Başkanı
Süleyman DEMİREL

M.S.P. Genel Başkanı
Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN

M.H.P. Genel Başkanı
Alpaslan TÜRKEŞ

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 23

Sayfa 118-133

27.07.1977 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Geçici başkan Kinyas Kartal

KÂTİPLER: Nedim Tarhan (Adana)

Metin Musaoğlu (Mardin)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Gündemimize göre Hükümet Programı okunacaktır.

Bu arada dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım:

İçtüzüğümüze göre; dinleyiciler, sükûnet içinde oturmak zorundadırlar; söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler, görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Hükümet Programını okumak üzere Başbakan Sayın Süleyman Demirel, buyurunuz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Hükümet Programını Muhterem Heyetinize sunmak üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Yüce Meclisin değerli üyelerini şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygılarımla selâmlarım.

5 Haziran 1977 tarihinde yapılan, Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme ve Millet Meclisi Genel seçimleriyle milletimiz temsilcilerini seçmiş, yeni bir dönem başlamıştır. Bu seçimlerde millî irade hiç bir partiye tek başına iktidar olma imkânı vermemiştir.

Seçimleri takiben, Başkanlığımda kurulan Koalisyon Hükümeti istifa etmiş, 14 Haziran 1977 günü Sayın Cumhurbaşkanı yeni Hükümetin kurulması için demokratik mekanizmayı harekete geçirmiş ve Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına hükümet kurma görevi vermiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının yaptığı çalışmalar sonunda bir Koalisyon Hükümeti kuramayacağı kesin şekilde anlaşılmıştır. Kurulan Hükümete ise, 3 Temmuz 1977 günü Millet Meclisimiz güvenoyu vermemiştir.

Bu vaziyet karşısında, Millet Meclisinden güvenoyu alabilecek bir Hükümetin kurulması âcil bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Hükümetimiz, bu ihtiyacın cevabıdır.

Memleketimizin karşı karşıya bulunduğu çeşitli güçlükleri, imkânları ve fırsatları en iyi şekilde dikkate alıp değerlendirmek, milletimizin bu gününü ve geleceğini huzur ve güven içinde bulundurmak maksadıyla, Adalet Partisi, Millî Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi bir araya gelerek bu Hükümeti teşkil etmişlerdir.

Millet çoğunluğunun oyunu temsil eden partilerin müşterek desteğine dayanarak kurulan Hükümetimiz, ülkemizde bir an evvel istikrarı sağlamak ve aşağıdaki temel hedef ve görüşleri gerçekleştirmek üzere, Yüce Meclislerimizin Yüksek Tasviplerine mazhar olmak umuduyla huzurlarınızda bulunmaktadır.

Asırlar boyunca hür ve bağımsız yaşayan Türk Milleti, kendisine hayat tarzı olarak seçtiği hür demokratik rejimle idare edilecektir. Hür demokratik rejimi, insan haysiyetine en uygun bir idare şekli sayıyoruz.

Büyük Atatürk'ün önderliğinde Aziz Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızdaki temel nitelikleri ile savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız.

Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan ve bütün maddî, manevî değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslerine karşıyız.

Millî, manevî ve tarihî değerlere sahip ve bunlara sadakatle bağlı olmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor, bunlarla övünüyoruz.

Ülke ve Millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlıyız.

Hükümet olarak, Devletimizi tahribe yönelen iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hâkimiyetini sağlamayı, millî bir görev kabul ediyoruz.

Türk Devleti ve hürriyetçi demokratik nizam, can ve mal güvenliğini tehdit, okuma ve çalışma hürriyetini ihlâl eden anarşiye karşı, korunmasız ve savunmasız değildir.

Devlete ve rejime, huzura ve can güvenliğine yönelen tehditlere karşı, koruyucu ve caydırıcı ilk müessese olarak, kanunların bekçisi Emniyet kuvvetlerimizi görüyoruz. Günün şartları içinde yeni hüviyet kazanmış suçlara karşı caydırıcı ve önleyici görev yapan güvenlik teşkilâtını, emniyet ve asayiş kuvvetlerini en modern teçhizata kavuşturarak güçlendireceğiz. Bu teşkilâtın yetki ve sorumluluklarını günün şartlarına intibak ettireceğiz. Bilhassa eğitimleri üzerinde özel dikkat ve önemle duracağız.

Sayın Üyeler,

Ülkemizde cereyan eden şiddet hareketlerinin ve anarşik olayların arkasında, rejimi yıkmaya kavgası vardır. Devletimiz, uluslararası komünizmin çeşitli yönlerden gelen saldırısı ile karşı karşıyadır. Anayasanın sağladığı geniş hürriyetleri, kötüye kullanarak devleti ve rejimi yıkmak, ülke ve millet bütünlüğünü parçalamak maksadıyla teşkilâtlanmış bazı ideolojik mihraklar, dış kaynaklarla irtibatlı olarak hür

demokratik cumhuriyet rejimi yerine, bir komünist dikta rejimi kurma arzusu içinde-
dedirler. Bütün bu faaliyetlerin yanı sıra, genel asayişle ilgili olarak kanun dışı olay-
lar, memleket huzurunu ihlâl etmektedir.

İç güvenlik, asayiş ve kanun hâkimiyeti kesin şekilde sağlanacaktır. Güvenlik kuvvetlerinin, görevlerini tam bir eşitlikle, adaletle ve süratle yerine getirebilmeleri için gereken gayret ve titizlik gösterilecektir. Bu alandaki bütün hizmetlerin noksatsız yapılması için her türlü imkândan yararlanılmasını ve gereken tedbirlerin alınmasını kaçınılmaz sayıyoruz.

Kanunsuz fiiller, kimden ve nereden gelirse gelsin, kanun tatbikatında, Anayasa ifadesini bulan eşit uygulamaya büyük bir dikkat atfedeceğiz. Kanunsuzluğa karşı kanun hâkimiyetini mutlaka sağlayacağız.

Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz. Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır.

Sayın Üyeler,

Devlet otoritesinin korunmasında görev almış ve sorumluluk yüklenmiş bütün Anayasa organlarının, milli kuruluşlarımızın Devleti ve rejimi koruma hedefinde birleşerek anlayış ve davranış beraberliği yapmaları zaruridir. Cumhuriyet Hükümeti, bunu sağlamak için, üzerine düşen bütün görevleri eksiksiz yerine getirecektir.

İktidar olarak yüklendiğimiz ağır ve büyük sorumluluğun tamamıyla idraki içindeyiz. Çalışmalarımızda başarıya ulaşabilmek için dayanağımız, her türlü otoritenin ve meşru kuvvetin kaynağı saydığımız Büyük Milletimizin yüce iradesinin tecelli ettiği Meclislerimizdir.

Bu mukaddes çatı altında Aziz Milletimize birlikte hizmet etme imkânına kavuştuğumuz bütün siyasî partilerimizin, yapıcı, yol gösterici tenkitlerinden ve ikazlarından daima güç alacağımıza inanıyoruz.

İster iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasî partilerimizin birbirini tamamlayan ve milli hedeflere yönelen görevleri olduğuna kaniyiz.

Hükümetimiz, iktidar - muhalefet münasebetlerine özel değer ve önem atfedecektir. Genel seçimden henüz çıkmıştır. Geçmiş siyasî mücadelelerin doğurduğu birtakım kırgınlıkların, kısır çekişme ve gerginliklerin devamı yerine, karşılıklı anlayış, müsamahayı ve uzlaşmayı hâkim kılmak azmi ve kararı içindeyiz.

Anayasanın temel ilkelerini ve milletimizin yüksek menfaatlerini korumak fikri etrafında muhalefetle demokratik gelenekler ve usullere uygun olarak, medenî münasebetler kurmayı ve bunları güçlü hale getirmeyi önemli bir görev sayacağız.

Hürriyetçi demokrasinin ve açık rejimin bütün müesseseleriyle var olduğu memleketimizde, her vatandaşımızın haysiyetli, rahat ve korkusuz bir hayat sürebilmesi için gereken her tedbiri alacağız.

Sayın Üyeler,

1977 Türkiye'sinin milletlerarası yarışta bulunduğu noktadan çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat ve imkânların boşa gitmemesi için milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasi istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirde, her alanda millî, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedefine ulaşılabacaktır.

Sanayileşmiş güçlü bir ülke olarak, memleketimizi imar ve inşa etmek, başlanmış olan kalkınma hamlelerini hedefine ulaştırmak, bunlara yenilerini eklemek, medeniyetin bütün nimetlerini yurdun her köşesine Ve bütün yurttaşlara âdil ve dengeli bir şekilde götürmek, işsizlik ve fukaralıkla mücadele etmek suretiyle ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı yapmaktır hedefimizdir.

Kalkınma hedeflerine, kanun dışı eylemlerle, tahrikçilikle, her türlü yabancı materyalist ideoloji telkinleri ve yağma teşvikçiliği ile değil, vatandaşların Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetlerine, sosyal adalet ve sosyal güvenliğe saygılı olmakla ulaşılabacağına inanıyoruz.

Manevî ve maddî kalkınmanın bütün nimetleri, artan millî gelir ve yükselen refah, milletimizin bütün fertleri arasında yayılacak, dengesizlikler giderilecek, sıhhatli bir ekonomik ve sosyal yapıya geçilecek, sosyal adalet sağlanacak, her vatandaş sosyal güvenliğe kavuşturacağız. Bilhassa yaşlıları, sakatları, iktisaden güçsüz olanları, dul ve yetimleri, kimsesizleri, dar gelirli ve işsizleri özel tedbirlerle ve öncelikle himaye etmeyi, millî ve insanî bir görev saymaktayız.

Devletin, güçlü ve tesirli olması için; devlet mekanizmasının uygun bir organizasyon dâhilinde ahenk içinde işlemesi, kararların hızla verilmesi, icradaki lüzumsuz engellerin kaldırılması, yetki ve sorumlulukların en iyi şekilde koordinasyonu ve dağıtılması kalkınmamıza mani olan mevzuatın yeni ihtiyaç ve şartlara göre tanzimi suretiyle, kamu idaresinde verimliliğin artırılması zaruretiyle inanıyoruz. Devleti, vatandaşa hizmet sunan, emniyet sağlayan, güven veren, saygı ve sevgi duyulan bir varlık haline getirmek için gerekli düzenlemeleri yapacağız. Bu açıdan mülki ve mahallî idarelerin imkân, yetki ve sorumluluklarını yeniden düzenleyeceğiz.

Bir millî felâket halini almış bulunan trafik kazalarının azamî derecede önlenmesi için her türlü teknik, idarî ve kanunî tedbirleri süratle almak kararındayız.

Vatandaş - Devlet münasebetlerinde gereksiz işlemlerin ve bürokratik engellerin ortaya çıkardığı çeşitli şikâyetleri en kısa zamanda gidereceğiz. Hizmetlerin süratle ifasını sağlayacağız. Her alanda imkân ve zaman israfını önlemek için idareye dinamik bir yapı kazandıracağız.

Gereksiz bütün mevzuat hükümlerini ele alarak gözden geçireceğiz. İyileştirme ve yenileştirme tedbirleri alacağız. Bu meyanda, 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanunu ve 2490 sayılı Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununu, günün şartlarına uygun hale getireceğiz. Kalkınmayı hızlandırabilmek için her alanda yeni bir anlayışla teşvik tedbirlerini düzenleyeceğiz.

Sayın Üyeler,

Milletimizin manevî ve maddî kalkınmasında, birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvî prensiplerinden yararlanmak kararındayız.

Bütün hürriyetlerin var olduğu ülkemizde din ve vicdan hürriyetinin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız.

Anayasamızda yer alan lâikliği din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görüyoruz.

Esasen Demokratik Hukuk Devletinde lâikliğin hiç bir şekilde din düşmanlığı olarak telâkki edilmesine imkân yoktur. Din ve vicdan hürriyeti kişinin kutsal, vazgeçilmez ve dokunulmaz hakkı olarak kalacaktır.

Din ve vicdan hürriyetinin kullanılmasında çeşitli haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olan ters uygulamaları düzeltmek maksadıyla Türk Ceza Kanununun 163 ncü maddesini tadil edeceğiz.

6187 sayılı Kanunu, Anayasanın ışığı altında yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Diyanet İşleri Başkanlığının, Anayasa ve diğer kanunlarımızın verdiği görevleri ifa ederken bu makamın kutsal gayesine has, yüksek manevî hüviyeti kesin şekilde korunacaktır.

Hükümetimiz, Diyanet İşleri Başkanlığı hizmetlerinin artan ihtiyaca cevap verecek seviyede yürütülmesi için her türlü yardım ve desteği yapacaktır. Bu meyanda, camisi olmayan köylere ve beldelere cami yapımına yardım edilecektir.

Ülkemizde her seviyede yeteri kadar din görevlimi yetiştirilmesi ve mevcut görevlilerin meslek içi eğitimleri için gereken tedbirler alınacaktır.

Yurt dışına ihtiyaca uygun miktarda din görevlisi gönderilecektir.

Köy ve şehirlerimizdeki kadrosuz camilere mümkün olduğu kadar süratle kadro tahsis edilecektir.

Diyanet İşleri Teşkilât Kanununun yeniden ele alınıp düzenlenmesi için gerekli teşebbüslerde bulunacağız. Hac hizmetlerinde vatandaşlarımıza yardımcı olunması için gereken tedbirler alınacaktır.

Ecdat yadigârı vakıflarımızı korumaya ve geliştirmeye dikkat ve itina göstereceğiz.

Vakıfların teşvikine, gelirlerinin artırılmasına, hayra ve hizmete dönük bir politika uygulanmasına çalışacağız.

Yurt dışındaki vakıflarımızla yakından ilgileneceğiz.

Millî ahlâkın korunmasına ve geliştirilmesine büyük önem veriyoruz. Bu sebeple, millî ve manevî değerlere saldıran, mukaddesatı tezyif eden, insanın edep ve haya hislerini renciden eden ahlâk dışı her türlü yayınlarla ve müstehcen neşriyatla sürekli olarak mücadele edeceğiz. Bu maksatla, mevzuatımızdaki yetersiz olan hükümleri yeniden ele alıp düzenleyeceğiz.

Rüşvet, irtikâp, suiistimal gibi toplumlara ârız olan ve ahlâk dışı saydığımız bu Sosyal hastalıklarla kesin şeklide ve sürekli olarak mücadele edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Hak aramanın bütün kanunî yollarının açık olduğu ülkemizde bugün adalete olan ihtiyaç en önemli bir mesele haline gelmiştir. Adalet dağıtımındaki gecikmeler, vatandaşlarımız için sadece bir şikâyet konusu değil, aynı zamanda bir ıstırap kaynağı olmuştur.

Adalet dağıtımında sürati sağlamakla birlikte, her türlü kolaylığın ve isabetin de sağlanması için gereken bütün tedbirleri alacağız. Adalet cihazımızın ihtiyaçlarını en kısa zamanda temine gayret sarf edeceğiz. Bilhassa yeni mahkeme teşkilâtları kurulmasına önem vereceğiz.

Hükümet olarak kanunî müeyyidelerin mahkemeler yoluyla en tesirli ve isabetli şekilde uygulanır hale gelmesini, bu konuda istikrarın sağlanmasını, Devlet otoritesinin korunmasının başlıca teminatı sayıyoruz.

Yaşadığımız şartlara ve ihtiyaçlara cevap vermeyen mevzuat gözden geçirilerek yenileştirme ve iyileştirme çalışmalarına devam olunacaktır.

Özellikle ceza adaletinin vatandaşlarımız için güvence verecek bir biçimde ve süratle gerçekleştirilmesini sağlamak maksadıyla usul kanunlarımız ve diğer temel kanunlar yeniden ele alınacak, Anayasa ilkelerinin doğrultusunda düzenlenecektir.

Adalet Hizmetlerinin kuruluş ve işleyişiyle ilgili hâkimler ve Cumhuriyet savcıları, genel mahkemeler kuruluşu, Adalet Bakanlığı Merkez Kuruluşu ile adli tıp müessesesi ve adli sicil ile ilgili kanunların çıkarılmasına gayret edilecektir.

Geçen dönem Meclislere sevk edildiği halde çıkarılamayan uyuşmazlık mahkemesi, çocuk mahkemeleri kuruluşu ve yargılama usulleri, infaz sisteminin düzenlenmesi ile ilgili diğer kanunların yeniden ele alınıp, çıkarılmasına gayret edilecektir.

Sayın Üyeler,

Demokratik rejimde temel mekanizma seçimlerdir. Millet iradesinin sıhhatli, doğru ve adaletli şekilde temsili meselesi, her türlü otoritenin kaynağındaki meşruiyetle yakından ilgilidir. Seçimlerin sıhhati ve meşruiyeti üzerinde şüphe ve tereddüt uyandırıcı her türlü engelin ve aksak işlerin idarî tedbirlerle düzeltilmesi gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca, kötü niyetle davranışlara imkân bırakmayacak şekilde seçim tatbikat ve mevzuatında, gereken her türlü tedbir alınacak ve lüzumlu bütün düzenlemeler yapılacaktır. Millî iradenin, en sağlam ve sıhhatli şekilde tecelli etmesi yolları açılacaktır. Seçimlerde arzu eden siyasî partilerin işbirliği yapmalarını mümkün kılacak, Seçim İşbirliği Kanununun bir an evvel çıkarılmasına çalışacağız.

18 yaşını doldurmuş gençlerimize oy hakkı tanıyacağız. Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın seçimlere katılma imkânları araştırıp bulmaya gayret edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Türkiye Radyo - Televizyon Kurumunun tarafsızlığı, millî devlet radyosu ve televizyonu olması ve Anayasanın 121'nci maddesindeki ilkelere sadık kalması sağ-

lanacaktır. Yalnız haber hizmeti değil, önemli bir eğitim ve kültür hizmeti görmekle mükellef olan TRT'nin; ülke ve millet bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, millî güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapmasını önleyeceğiz. TRT yayınları, millî ve manevî değerleri tahrip edici değil, takviye edici, geliştirici olacaktır. Radyo - televizyon yayınlarının, ülkenin her tarafından ve bütün vatan-daşlarımızın dinleyebileceği; seyredebileceği bir hale getirilmesi sağlanacaktır.

Sayın Üyeler,

Eğitimin milliliğine büyük önem veriyoruz. Millî eğitimde temel hedefimiz, milletimizin bütün fertlerini, Türk Milletinin millî, manevî, ahlâkî, insanî, sosyal ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren ailesini, vatanını ve milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve şanlı tarihimizle iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, millî şahsiyetini müdrik, ilim, teknik ve medeniyet yarışında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

Okullarda kitap enflasyonuna ve bu konu ile ilgili istismarlara son verilecektir. Ders kitapları konusunda dar gelirli ailelerin yükünü azaltıcı etkin tedbirler alınacaktır. Eğitimde radyo, televizyon ve eğitim laboratuvarlarından geniş şekilde yararlanılacaktır. Radyo ve televizyon yoluyla yapılacak eğitimin, millî eğitim temel amaçlarına uyması ve köylere kadar ulaşması sağlanacaktır. Öğretim üyelerinin az ve yetersiz olduğu eğitim kuruluşlarında kapalı devre televizyonları ile ders verme imkânlarından faydalanılmasına çalışılacaktır.

İlk ve ortaöğretimde okutulmakta olan ahlâk dersleri, gayesine uygun ve millî ahlâk esaslarına göre düzenlenecek ve bu dersleri, öncelikle, İlahiyat Fakültesi, İslâmî İlimler Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüsü ve İmam - Hatip Okulları mezunları okutacaklardır. Din derslerinin normal ders saatleri içinde ve gerekli vasıfları taşıyan öğretmenlerce verilmesi sağlanacaktır.

Müspet ilimlere ait ders kitaplarında, milletimizin bu ilimlere yaptığı hizmetleri tanıtan bölümlerin konulmasına önem verilecektir.

Yeni nesillere dünya görüşü aşılama da önemli rol oynayan, bilhassa ahlâk, sosyoloji, felsefe ve psikoloji gibi derslerin kitapları evlâtlarımızın millî inançlarını, manevî değerlerini tahrip edici değil, bilâkis millî ve manevî değerlere bağlılığı temin edici şekilde yeniden yazılacaktır.

Milletimizin ümidi ve geleceğinin teminatı olan gençliğimizin, manevî yapısının inanç, sevgi ve millî kültürle zenginleşmesine ağırlık veren ve beden sağlığını koruyan, hayatın bütün güçlüklerini aşarak haşarıya ulaşmasını sağlayacak, kabiliyeti gelişmiş bir yapıya kavuşmasına önem vereceğiz.

Devletimizi ve milletimizi büyük yapmada, millî kalkınma hamlelerimizin kaynağı ve cevheri olan gençliğimizin en yararlı şekilde yetişmesi için her türlü gayreti, dikkati esirgeyemeyeceğiz. Gençliğimizin yetişmesinde, yabancı ideolojik akımların ve taklitçiliğin yayılışına müsaade etmeyeceğiz.

Eğitim kurumları ile ilgili yatırımların, eğilimin İhtiyaçlarına cevap verecek şekilde ve zamanında gerçekleşmesi için özel tedbirler alacağız.

Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinde ülke ihtiyaçlarını nazara alarak kapasiteyi artıracacağız, öğretimin niteliğini geliştireceğiz ve öğretim elemanlarının yurt dışında yetişmelerine öncelik vereceğiz.

İslâm Enstitüleri akademi haline getirilecek, ilmî araştırma güçleri artırılacak, adet ve öğrenci sayıları çoğaltılacaktır. Akademi mezunlarının, liselerde, felsefe, ahlâk, sosyoloji ve psikoloji öğretmeni olarak görev yapmaları sağlanacaktır.

En yüksek seviyede âlim yetiştirmek üzere bir “Manevî İlimler Üniversitesi”nin kurulmasına önem verilecektir.

Türk ilim, dil ve sanat akademileri kurulacaktır.

İlim, kültür, sanat ve spor alanında üstün başarı gösteren kabiliyetli kişiler, maddî ve manevî bakımdan teşvik edilecek, kabiliyetlerinin geliştirilmesine önem verilecektir.

İmam - hatip lisesi ve diğer meslek lisesi mezunlarını, üniversite ve yüksekokullara giriş imtihanlarında, diğer lise mezunları ile aynı şartta tabi tutacağız. İmam - hatip lisesi mezunlarını, ilkokullarda din ve ahlâk dersleri hocası olarak görev yapmalarını sağlayacağız. İmam - hatip liselerimin ilkokullara dayalı olmasını ve sayılarının ve kontenjanlarının artırılmasını temin edeceğiz.

Gençlerimizin her kademedede eğitim kurumlarından yararlanmaları imkânlarını hazırlayacağız.

Eğitimde imkân ve fırsat eşitliğine önem vereceğiz.

Yükseköğrenim çağına gelen gençlerimizin, üniversite ve yüksekokullardan en geniş şekilde yararlanmaları için bütün tedbirleri alacağız. Bugün üniversite ve yüksekokullarımızda henüz gençlerimizin istifadesine tahsis edilmemiş öğrenim kapasiteleri vardır. Bu kapasiteleri değerlendirmeye kararlıyız. Gerektiğinde ikili tedrisat yapılabileceği gibi, yaz aylarında da bu millî müesseselerin ülkeye hizmet eder halde tutulması için lüzumlu tedbirleri alacağız. Gençliğimizin, gelişmiş teknolojinin imkânlarından faydalanmasını temin için, yaygın yükseköğrenime önem vereceğiz. Üniversite ve yüksekokulların yurt sathına yayılması çalışmalarına hız vereceğiz.

Üniversite ve yüksekokullara giriş imtihanlarını, edinilen tecrübelerin ışığında yeniden düzenleyeceğiz.

Kalkınmaya ve üretime katkısı olan meslekî ve teknik öğretime önem verilecek, meslekî ve teknik liselerin artırılması yoluna gidilecektir. Teknik elemanların yetiştirilmesinde nazari bilgi yanında sanayi ve tarım alanlarında yapacaktan işe kolayca uymalarını sağlayacak şekilde amelî eğitim görmeleri sağlanacaktır.

Eğitim kuruluşlarının yurt sathına dağılımında genel denge dikkate alınacaktır. Binaları tamamlanmış olan meslek okulları öğrenime açılacaktır.

Her kademedeki öğretim ve öğrenim kadrolarında görev yapan öğretmenlerimizin, başta mesken, emeklilik, hizmet ve ücret konuları olmak üzere, bütün ih-

tiyaçlarını ve sıkıntılarını gidermek hedefimiz olacaktır. Bu arada, öğretmenlerin özlük ve sosyal hakları ile ilgili diğer kanunların çıkarılmasına çalışacağız.

Kalkınmamızın gerektirdiği sayı ve nitelikte insan gücü yetiştirecek, yaygın eğitim faaliyetlerine geniş yer verilecek, endüstrimizin geliştirdiği yerlerde, organize sanayi bölgelerinde ve sanayi sitelerinde meslekî eğitim merkezleri açılacaktır.

Bilimsel ve teknik araştırmalar teşvik edilecek, teknolojinin millî imkânlara dayalı olarak geliştirilmesine gayret edilecektir.

TÜBİTAK'ın kalkınma plan ve programlarının gerektirdiği araştırmaları, sosyal konulan da kapsayacak tarzda yapması imkânları sağlanacak, ecdadımızın ilme yaptığı hizmetleri genç nesillere tanıtması temin edilecektir.

Yurt dışında öğrenimlerini yapanların yurdumuzdaki muadeletlerini tanımada çeşitli ülkeler arasındaki uygulama farkları kaldırılacak ve bu muadeletler beynelmilel usuller ve kabullere uygun olarak kesin neticeye bağlanacaktır.

Cumhuriyetin temeli olan millî kültürümüzü korumayı, yaşatmayı, geliştirmeyi ve nesillere ve bütün cihana duyurmayı önemli bir görev sayıyoruz.

Vatandaşlarımızın ve özellikle genç nesillerin millî kültür hazinelerimizle kaynaşması için her türlü tedbiri alacağız.

Gençlerimizin, yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayan tesisler kuracağız. Mevcutları ise, tam kapasite ile çalıştıracamız.

Gençlerimizin boş zamanlarının sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle değerlendirilmesine önem vereceğiz.

Üstün fizik ve moral kabiliyetlere sahip nesillerin yurt kalkınması ve savunmasındaki önemli yerini nazara alarak sporun yurt sathında ve yaygın kitle sporu halinde geliştirilmesi yolunda geniş çapta altyapı tesislerini süratle kurup, ikmal edeceğiz.

Türk sporunun her alanda gelişmesi için insan gücü, tesis, araç ve gereç açığımızı süratle gidereceğiz.

Amatör sporu destekleyici ve özendirici, profesyonel sporu yönlendirici bir tutum ve davranış içinde düzenlemeler yapacağız. Teşkilâtın yapısı ile ilgili kanunların çıkmasına gayret edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Kamuoyunun aydınlatılmasında görev yapan ve demokratik rejimin temel varlığı olan hür basınımızın, maddî ve manevî güçlüklerini gidererek gelişmesi için her türlü kolaylığı göstereceğiz.

Basında çalışanların emeklilik hakkını 25 yıldan 20 yıla indireceğiz.

Basın mensuplarının meslekî ihtisas, araç ve gereç ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirler alacağız.

Basın tesis ve konut kredilerini düzenleyeceğiz.

Her türlü haberleşme hizmetlerinde gerekli kolaylıkları göstermeye devan edeceğiz.

Fikir ve sanat hayatını teşvik ederek telif haklarında vergi muafiyet sınırını yükselteceğiz. Bütün sanatçıların emeklilik hakkını müesseselaştireceğiz.

Sayın Üyeler,

Ekonomik politikamızın hedefi, istikrar içinde millî, güçlü, dengeli, hızlı gelişme ve büyümeyi sağlamaktır. Kalkınmanın gayesi; fukaralığı yenmek, medeniyetin bütün imkânlarını, refahı tabana ulaştırmak, hürriyet ve güvenlikle birlikte mesut bir toplum düzeni gerçekleştirmektir. Bu maksatla ülkemizin sahip olduğu bütün millî kaynaklarımızı kalkınmanın emrine vermeyi zaruri görüyoruz.

Kalkınma gayretlerimizin her alanında özellikle ekonomik ve malî faaliyetlerde tam bir koordinasyonun sağlanmasına büyük önem atfediyoruz.

Ekonomik kalkınmada karar bütünlüğünü ve tatbikat ahengini temin, kalkınma hedeflerine en verimli şekilde ulaşılması, kalkınma programlarını tatbik eden ve ekonomik ve malî politikaların tatbikatından sorumlu olan bakanlıklar ve kamu kuruluşları arasında tam bir koordinasyonun temin edilmesi ve süratle karar alınması, alınan kararların vakit geçirmeden icrası için, gerekli her türlü tedbirler titizlikle ele alınacaktır.

Sahip olduğumuz yeraltı ve yerüstü servetlerinin hızla değerlendirilmesinin yanında, kişinin teşebbüs gücü ve kabiliyetini şevkli bir çalışma ortamında kalkınmanın muharrik gücü haline getireceğiz.

Kalkınma modelimiz millidir ve memleket gerçeklerine dayanacaktır. Kalkınma planlı ve dengeli olacaktır. Ekonomimizi sıhhate kavuşturmaya gayret ederken, sosyal adaleti ve sosyal güvenliği her vatandaş için sağlamaya gereken önemi vereceğiz. Mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı olacağız. Adil gelir dağılımını gerçekleştirecek değer ve nitelikte müessir tedbirler alacağız.

Para, kredi, finansman, yatırım, destekleme, teşvik ve yönlendirme politikaları, ekonomimizin hızla gelişmekte olan şartlarına intibakını sağlayacak ve kalkınmamızı destekleyecek şekilde teşvik ve yeniden tanzim olunacaktır.

Tasarruf eğilimini artırıcı ve tasarrufların üretici sektörlere yönelmesini temin eden ve kâr ortaklığı esasını da içine alan, güvenilir bir sermaye piyasasının geliştirilmesini sağlayacağız, özel hesap mütehasıslığı sistemi getireceğiz.

Türk ekonomisini millî seviyede dengelenmiş ve düzenlenmiş tedbirlerle verimliliğe kavuşturacağız. Bu anlayış içinde, bankacılığı ve sigortacılığı yeniden düzenleyeceğiz. Kredi müessesesi, teşebbüs gücünü değerlendirecek şekilde, bilhassa esnaf ve sanatkârların gelişmesine, dar kaynaklı müteşebbislerin güçlenmesine imkân verecek tarzda ele alınacak “kredilerin çeşitleri artırılacak”, kredi eksik ve noksanlıkları, güçlükleri kaldırılacak, kredinin verime ve üretime tesiri artırılacak, himayeye muhtaç gelir gruplarının özel tedbirlerle himayesine öncelik verilecektir.

Ekonomik yapımızı ve vatandaşlarımızı ezen yüksek faiz uygulamasının ortadan kaldırılmasına ağırlık verilecek, faizsiz kredi uygulaması sisteminin geliştiri-

rilmesine çalışılacaktır. Köylüye, esnafa, sanayiciye ve mesken edinecek kimselere daha çok kredi sağlayacağız.

Enflasyonla mücadeleyi önemli bir görev sayıyoruz. Enflasyonla mücadelede bilhassa arz ve talep dengesinin bozulması önlenerek, mal darlığı ve kıtlığına mahal verilmeyecek, bu maksatla üretimi artırıcı faaliyetler desteklenecek, tasarruflar teşvik edilecek, kamu gelirlerini artırıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ödemeler dengesinin ıslahı için ihracat ve işçi dövizleri gelirlerini ve döviz kazandırıcı yatırım ve üretimi artırıcı tedbirler alacağız. Bu amacın gerçekleştirilmesi için kambiyo mevzuatımızda düzenlemeler yapacağız.

Öz kaynaklarımızın yanı sıra millî menfaatlerimize aykırı düşmeyen dış kaynaklardan da gerektiği şekilde yararlanarak, ekonomik kalkınmamızı sıhhatli bir şekilde hedefine ulaştıracağız.

Geçim imkânlarından yoksun, gelir seviyesi yetersiz ailelere Devlet yardımı yoluyla belli bir düzeyde yaşama imkânı sağlayacağız.

Anayasamızın, malî güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak, vergi mevzuatını basit ve âdil hale getireceğiz. Kalkınmamıza ters yönde tesir icra eden vergi mevzuatını ıslah edeceğiz. Vergi muafiyetlerini asgarî ücretten az olmamak üzere yeniden düzenleyeceğiz.

Dar ve orta gelirli vatandaşlar üzerindeki vergi yükünü hafifleteceğiz.

Mal ve hizmetlerin vergilendirilmesinde lükse giren tüketimin önlenmesi tedbirlerini alacağız.

Ekonomik gelişmemize destek olmayan gider ve işletme vergileriyle vatandaşlarımızın çeşitli şikâyetine yol açan emlak vergilerini yeniden gözden geçireceğiz ve düzeltmeler yapacağız.

Mahallî idarelerin finansman ihtiyaçlarını daha âdil ve sağlam kaynaklarla temin etmeleri için gerekli tedbirler alacağız.

Kamu görevlileri arasındaki haksızlığa ve eşitsizliğe dolayısıyla de huzursuzluğa sebep olan, Devlet Memurları Kanununun aksayan yönlerini düzelterek daha âdil bir maaş ve ücret sistemi getireceğiz.

Piyasalarda zamanında ve yeteri kadar mal bulunmasını sağlamak, arz ve talep dengesinde istikrar korumak için bir millî stok müessesesi kuracağız.

Yurt ölçüsünde yeniden depolama tesisleri inşa edeceğiz.

Üretici kooperatifler ve bunların üst kuruluşu olan birlikler, gelişen tarım ve ticaret hayatımız ekonomik ve rasyonel çalışma esasları göz önüne alınarak yeniden düzenlenecektir.

Ziraat Bankasını öncelikle tarım kesiminde gerekli etkinliğe kavuşturacak tarzda tedbirler alacağız.

Halk Bankasının esnaf ve sanatkârlarımıza, dar sermayeli müteşebbislerimize daha iyi şartlarla kredi vermeleri imkânlarını düzenleyeceğiz.

Komşularımızla sınır ticaretine geçme yolunda tedbirler alacağız.

İhracatı artırmak ve ihracattaki düzensizlikleri gidermek maksadıyla bir millî ihracat kurulu teşkil edeceğiz.

Kaçakçılığı önleyici kanunî tedbirlerin yanı sıra, belli merkezlerde serbest pazarlar kurarak ekonomik tedbirler alacağız.

Dış ticaret politikasının çok yönlü ve geniş tabanlı olarak uygulanmasına gayret edeceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın gelişip güçlenmesi için teşebbüse değer verici yön-de yeni düzenlemelere gireceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın bir araya gelmesini sağlamak, tecrübe ve ekonomik güçlerini birleştirmek maksadıyla her türlü teşrik edici tedbirler alacağız. Esnaf ve sanatkârları defter tutma külfetinden kurtaracağız.

Tabii afetlerden zarar gören esnaf ve sanatkârimız için iş güvenliği sigortasını gerçekleştireceğiz.

Esnaf ve sanatkârlarımızın işyeri ve mesken ihtiyacı için her türlü kredi kolaylığı sağlayacak bütün imkânlar kullanılarak bu ihtiyaçlar karşılanacaktır.

BAĞ-KUR'la ilgili kanun değişikliklerini gerçekleştireceğiz.

Köylümüzün alın terini değerlendireceğiz. Taban fiyat politikalarını bir bütünlük içinde ele alarak uygulayacağız.

Köylümüzün ve esnafımızın bütün ihtiyaçlarını yakından takip edeceğiz.

Topyekûn bir kalkınmayı hedefine ulaştırırken, köyün ve köylünün öncelikle kalkınmasına özel önem vereceğiz.

Köye giden hizmetler artırılacak, daha yaygın hale getirilecek, bu suretle köyle şehir arasındaki fark ortadan kaldırılacaktır.

Köy kalkınmasında millî kooperatifçiliği teşvik ve takviye edeceğiz. Kooperatiflerin finansmanı için, gerekli tedbirleri alacağız.

Köylerimizin cami, yol, su, sulama elektrik, telefon, okul, kütüphane, sağlık ve idare binası gibi altyapı hizmetlerine sürat verip bunları yurt çapında tamamlayacağız.

Köylerimizin tamamını biran evvel elektriğe kavuşturmanın heyecanını yüreğimizde duyuyoruz. Bugün köyde yaşayan nüfusun % 50'si elektriğe kavuşmuştur. Önümüzdeki 1977-1981 döneminde, Türkiye'de elektriksiz köy bırakmamak azim ve kararındayız. Bu hedefe ulaşmak için her imkânı seferber edeceğiz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Koy yollarının yapım, bakım ve onarımlarına sürat vererek yılın her mevsiminde ulaşımına açık tutulmasını sağlayacağız. Programa göre köy yollarının asfaltlanmasına hızla devam edeceğiz.

Yeniden bir köy kanunu hazırlayacağız.

Köye giden hizmetlerde koordinasyonu ve etkinliği artırmak için bakanlıklar arası işbirliğine önem vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Ülkemiz arazi varlığı, su kaynakları ve iklim şartları bakımından büyük bir üretim potansiyeline sahiptir. Tarımı hava şartlarına bağlı olmaktan kurtarma çalışmalarımıza devam edeceğiz. Sulamaya büyük önem vereceğiz. Her alanda modern teknolojinin imkânlarından yararlanacağız.

Tarımda üretimin artırılması için her türlü teşvik tedbirleri bir araç olarak kullanılmaya devam edilecektir.

Tarım kredilerinin dağıtılmasında, sosyal ve ekonomik amaçlar yanında, özellikle üretim amacına ağırlık verilecek. Başlanmış olan Entegre organizasyon çalışmaları süratle geliştirilecektir. Bu meydan da faizsiz kredi dağıtımına ağırlık verilecektir.

Projeye dayalı kredi sistemi geliştirilecektir. Toprak baremleri yeniden düzenlenecektir. Kontrollü kredi sistemi yaygınlaştırılacaktır.

Su ürünlerinin ihracı desteklenecektir. Balıkçılığın geliştirilmesine çalışılacaktır.

Hayvancılık alanında özel geliştirme projelerinin uygulanması faaliyetlerine devam olunacak, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da organize hayvancılık işletmelerinin plan ve projelere dayalı olarak kurulmasına ve bu tür projelerin her türlü kredi ve diğer teşvik tedbirlerinden yararlandırılmasına önem verilecektir.

Tarım ürünlerinin değer fiyatına satılmasını ve üreticinin uygun fiyatla alımını sağlamak için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu amaçla, üretici ile tüketici arasındaki pazarlama zinciri kısaltılacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesi yönünden büyük önem taşıyan çayır, mera ıslahı ve yem bitkileri üretiminin artırılması faaliyetleri hızlandırılacaktır.

Büyük gelişme imkân ve temayülü gösteren, meyvecilik, sebzecilik, turfandacılık ve çiçekçilik alanında, fidan, tohum, fide, ulaştırma, depolama dağıtım, pazarlama ve finansman güçlüklerini giderici tedbirler alınacaktır. Taze meyve sebze, sebze ihracatını artırıcı projelere hız verilecektir.

Hudut boylarında ve özellikle Güneydoğu hududumuzda mayınlanmış bulunan arazi, mayından temizlenerek, ekonominin ve vatandaşların istifadesine arz olunacaktır. Bu konuda zarurî çalışmalara hemen başlayacağız.

Sayın Üyeler,

Toprak ve tarım reformu uygulaması edinilen tecrübelerin ortaya çıkardığı gerçekler nazara alınarak yeniden düzenlenecektir.

Anayasamızın 38'inci maddesi, Anayasa Mahkemesi tarafından, Cumhuriyet ilkelerine aykırı görülerek iptal edilmiştir. Anayasa boşluğunun doldurulması için gereken teşebbüste bulunulacaktır. Bu maddeye dayalı olarak, kanunlarla yapılan geçmiş uygulama mülkiyet hakkının tahribine giden büyük haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olmuştur.

Kamulaştırmalarda, mülkiyet hakkını zedeleyen uygulamaların meydana getirdiği mağduriyetler önlenecek, değer pahası peşinen ödenmedikçe kimsenin malının kamulaştırılmasına izin verilmeyecektir.

Sayın Üyeler,

Millî servetlerimizden olan ormanlarımızın korunmasına, gelişmesine bilhassa orman yangınları ve zararları ile mücadele edilmesine önem vereceğiz.

Orman içi ve orman kenarı köylerimizin gelişmesi, ekonomik ve sosyal bakımdan güçlenmeleri için tedbirler alacağız. Bu köylerde yaşayan vatandaşlarımız için her aileden en az bir kişiyi orman hizmetlerinde çalıştırarak, gelire kavuşturma tedbirlerini uygulamaya devam edeceğiz.

Her türlü ormancılık faaliyetlerinde öncelikle orman içi ve kenarı köylerde kurulacak kooperatiflere yardımcı olacağız.

Ormanların korunması ve işletmeciliğinin sağlanması için gerekli yol şebekelerini süratle tamamlayacağız. Orman içi köylerin yollarının inşasına hızla devam edeceğiz.

Orman ürünleri sanayiinin, orman içi ve kenarı köylere yakın yerde kurulmasına öncelik vereceğiz.

Bozuk ormanlarımızın ıslahı, yeni orman sahalarının kazandırılması ve ağaçlandırma faaliyetleri ile erozyonla mücadele çalışmalarına ağırlık vereceğiz.

Vatandaş - orman ilişkilerinin düzenlenmesi ve her türlü ihtilâfın kaldırılması için başta kadastro çalışmaları olmak üzere gerekli tedbirleri alacağız.

Sayın Üyeler,

Milletçe önümüzdeki yılları çok iyi değerlendirmek mecburiyetindeyiz. İmkân israfı kadar, zaman kaybını da giderecek ve telâfi edecek bir hizmet şevkiyle güçlüklerin üstüne yürüyeceğiz. Türkiye'yi büyük hedeflere yönelmiş, büyük rakamlar üzerinde yükseltmek ve inşa etmek maksadıyla hizmet yolunda bulunuyoruz.

Elektrik enerjisi ve yakacak teminindeki darboğazları uzun vadeli tedbirlerle ve öz kaynaklarımıza dayalı projeleri uygulayarak gidereceğiz. Başlanmış işlerin zamanında ikmaline alışacağız. Hidroelektrik ve termik santrallerin inşası çalışmalarına sürat vereceğiz. İçinde bulunduğumuz yılda, nükleer santralin ihale ve inşa işlemine başlayabileceğimizi ümit ediyoruz.

Çeşitli enerji ve yakacak kaynaklarının fiyat politikası ve bunlar üzerindeki vergileme ile üretim ve tüketim arasında dinamik ve geliştirici bir denge kurulacaktır. Millî ekonomiyi çok olumsuz şekilde etkileyen enerji kısıtlamasına son vermek için her türlü tedbiri alacağız.

Başta Fırat Projesi olmak üzere büyük sulama projelerinin uygulanmasını hızlandıracaktır.

Çok maksatlı ve yüksek ekonomik yararları olan Doğu ve Güneydoğu Anadolu projelerinin uygulanması çalışmalarına devam edeceğiz.

Artan petrol ihtiyacımızı, millî kaynaklarımızdan karşılamak için karalarımızda ve denizlerde geniş ölçüde petrol arama seferberliğine gireceğiz. Yeni rafineriler inşa ederek, gereksiz döviz harcamasını önleyeceğiz ve yurda döviz sağlayacağız. Gerçekleştirdiğimiz petrol - boru hattının yanı sıra, tabii gaz projelinin gerçekleşmesine gayret edeceğiz.

Maden rezervlerimizin en iyi şekilde değerlendirilmesi tedbirlerini alacağız.

Hükümetimiz, ilk hamlede, elektrik enerjisi üretimini 20 milyar kilovat saat-ten, 35 milyar kilovat saate çıkaracaktır. Hedef, 100 milyar kilovat saattir.

Demir - çelik üretimini 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkaracaktır, hedef 30 milyon tondur.

Çimento üretimini 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkaracaktır, hedef 50 milyon tondur.

Gübre üretimini, 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkaracaktır, hedef 23 milyon tondur.

Yurdumuzun tarıma elverişli her karış arazisini sulamayı hedef alacağız. Küçük su işlerine önem vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Türkiye, 4'üncü Beş Yıllık Kalkınma Planının eşiğinde 50 milyona doğru yükselen genç ve dinamik nüfus yapısı ile ülkenin sahip olduğu yeraltı ve yerüstü zenginlikleri ile 1977-1981 dönemini çok iyi değerlendirmek mecburiyetindedir. Türkiye bu dönemde, ekonomik ve sosyal meselelerinin büyük bir kısmını çözmek, ülkeyi güçlendirmek ve ekonomisini büyütmek ve geliştirmek mecburiyetindedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının stratejisinde, bu anlayışı hâkim kılacağız. Bilhassa ahlâkî, millî ve manevî değerlerimize bağlı, millî kültür politikamızla bütünleşmiş, yurdumuzu çağın ileri düzeyine erdirtirecek tarzda büyük tedbirler getireceğiz.

Sanayi, tarım, ormancılık, hayvancılık, ulaştırma ve turizm sektörlerinde bugüne kadar alınmış ve uygulanmış tedbirleri bütünüyle değerlendirerek, mevcut potansiyeli daha verimli şekilde kullanmayı temin edecek köklü tedbirleri alacağız.

Fertler ve aileler arasında olduğu kadar, bölgeler arasında da denge sağlama-yı hedef alıyoruz. Bu maksatla, Doğu ve Güneydoğu, Orta Anadolu'muzun ve geri kalmış yörelerimizin kalkınmasını özel tedbirlerle ve kalkınma projeleriyle gerçekleştirmek kararındayız. Başlanmış olan yatırımlara hızla devam edilecek ve bu bölgelerde, Dördüncü Beş Yıllık Plan içerisinde yeni yatırımların yapılmasına ağırlık verilecektir.

Yeni bir pilot il kalkınma planı tatbik edilerek, kalkınmamış illerimiz millî plan içinde ayrıca ele alınıp, değerlendirilecektir.

Sayın Üyeler,

Türkiye'yi çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline getirmek kararındayız.

Sanayileşme hareketinin memleketin bölgeleri arasında dengeli bir şekilde yapılması ve başta yeni istihdam imkânlarının geliştirilmesi ile işsizliğin önlenmesi olmak üzere, sanayileşmenin getireceği nimetlerin her bakımdan âdilâne bir şekilde dağılmasını sağlayacak tedbirler köklü ve müessir bir şekilde alınacaktır.

Türkiye'nin çağdaş ve ileri bir sanayi ülkesi haline gelmesi için organizasyon, kredi, teşvik ve altyapı hizmetlerini süratle ikmal edeceğiz.

Yeniden kurmaya başladığımız gübre, şeker, kâğıt, çimento ve Sümerbank'ın büyük sanayi tesislerini bir yandan süratle ikmal ederken, diğer yandan yeni hamlelere gireceğiz.

Kurulmasına başlanmış bulunan Demir - Çelik, Ağır Makine ve Teçhizat fabrikaları, Motor ve Aktarma Organları İmalât sanayileri, Takım Tezgâhları Sanayii, Ağır Elektronik ve Elektromekanik Ekipman Sanayii, Telekomünikasyon Sanayii, Tarım ve İş Makineleri Sanayii, Otomotiv Sanayii, her türlü, makine imalâtı sanayii, Uçak ve Gemi İnşa Sanayiinin süratle ikmaline ve geliştirilmesine ve bu önemli sahalarda yeni hamlelerin yapılmasına öncelik vereceğiz.

Yurdumuzun bütün bölgelerinde tarım ve orman ürünlerine dayalı her türlü sanayinin, yem ve süt fabrikaları ve et kombinalarının kurulmasına gayret edeceğiz.

Bütün illerimizde organize sanayi bölgelerinin ve sanayi sitelerinin süratle kurulmasına çalışacağız. Özel sektör yatırımlarının sanayileşme alanında yeni hız ve hacim kazanması için müessir teşvik tedbirleri uygulayacağız.

Bölge Sanayii Müdürlükleri, bölgesel ekonomik ve sanayi etütleri yapacak şekilde geliştirilecek ve bütün yurda yayılacaktır.

Teknolojik gelişme ve prototip imalât, eğitim, sınaî mamul ihracatı, yerli imalâtı geliştirme ve güçlü ihracat organizasyonlarının kurulması, mühendislik ve proje hizmetlerinin geliştirilmesi, sanayi mamullerinin tanıtılması, ayrıca özel teşvik tedbirleriyle teşvik olunacaktır.

Hedefimiz, Türkiye'nin makine ve teçhizat ithal eden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haline getirilmesidir.

Sanayileşme hamlemizin hızla gelişmesine engel teşkil eden her türlü hukukî ve malî mevzuatı ıslah edeceğiz. İhracatın geliştirilmesi ve bu arada bilhassa sanayi mamulü ihracatının artırılmasına en ileri teşvik tedbirleri ile hususî bir ihtimam gösterilecektir.

Millî teknoloji üretimi ve birikimi için gerekli düzenlemelere gireceğiz. Ağır sanayi ve Millî Harp Sanayii, millî politikalarla ele alınarak ahenkli bir şekilde geliştirilecektir.

Sanayiin, temel üretim malları üreten ve Türkiye'de ağır sanayiin ve bu meyanda millî harp sanayiinin kurulmasına imkân verecek bir yapıda gelişmesi sağlanacaktır. Sanayileşmemiz ve millî harp sanayii ile ilgili temel projelere ait çalışmalar hızla sonuçlandırılıp, icraata geçilecektir.

Yurdun çeşitli bölgelerinin sanayi envanterinin çıkarılması, sanayileşme ile ilgili her türlü bilgilerin toplanıp değerlendirilmesi, sanayileşmenin doğması ve hızlandırılması maksadıyla, Sanayi Bakanlığı bünyesinde, yurt sathına yaygın güçlü bir teşkilât kurulacaktır.

Sanayileşme hareketlerinin finansmanında, yurt dışındaki işçilerimiz de dâhil olmak üzere, halkın tasarruf imkânlarının değerlendirilmesi ve güçlendirilmesi maksadıyla, çeşitli teşvik tedbirleri geliştirilecektir.

Sanayileşme hareketlerine halkın yaygın bir şekilde katılmasını ve mahallî inisiyatifin güçlü bir şekilde harekete geçirilmesini sağlamak maksadıyla özel kuruluş esaslarına sahip kalkınma şirketleri kurulacaktır.

Sanayileşme için en uygun ortamın hazırlanması, sanayileşme teşebbüslerinden en yüksek verimin alınması ve teşebbüs sahiplerinin güçlük ve engellerle karşılaşmadan sanayi tesisleri kurmak ve işletmelerini sağlamak için bir Sanayi Teşvik Kanunu çıkarılacaktır. Sanayi kurulması ve işletilmesinde gereksiz bürokratik engeller kaldırılacaktır. İdarî işlemlerin kısaltılması için gereken tedbirler alınacaktır.

Sanayileşmeye yakından tesir eden para, kredi, enerji, ulaştırma ve fiyat temel politikalarının sanayi politikası ile ahenkli hale getirilmesine özel bir dikkat gösterilecektir.

Yabancı sermayeden, ileri teknoloji getirmesi, eğitici vasıfta bulunması, sanayi gelişmesini hızlandırması, ihracata dönük olması, ödemeler dengesine olumlu etki yapması gibi şartlar içinde yararlanılacaktır. Bu çeşit yatırımlarla üretilecek malların, ara malı ithal maliyetleri ve kâr transferleri de dâhil, nihaî maliyetlerinin dünya fiyatları önünde makul bir seviyede tutulmalarına önem verilecektir. Tarihi ve kültürel Haklerimiz olan ülkelerden yabancı sermaye gelmesinin teminine gayret edilecektir. Aynı şekilde Türk müteşebbis ve sermayesinin dış ülkelerde yatırım yapmaları, sınaî tesisler kurmaları teşvik edilecektir.

Sanayileşmenin temel ihtiyaçlarından biri olan yetişmiş personel ihtiyacını karşılamak için meslek okulları, çıraklık - kalfalık eğitimi ve iş başında eğitim geliştirilecek ve teknik eğitim yanında, kuvvetli bir iş ahlakını sağlayacak temel ahlâkî eğitim de verilecektir.

Yurdumuz şartlarına uygun teknolojinin geliştirilmesi için, Devlet, her türlü desteği ve yardımı yapacaktır. Lisans, know-how anlaşmalarının millî menfaatlere en uygun şekilde ve süratle yapılmasını sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Dış ülkelerdeki teknolojik gelişmelerin sürekli bir şekilde ve güvenilir şartlarda Türkiye'ye aktarılıp geliştirilmesi için bir teknoloji ve Sanayi Takip ve İstihbarat Teşkilâtı kurulacaktır.

Devlet, Mühendislik - Müşavirlik ve tesis kurma hizmetlerini yerine getirecek kuruluşların güçlü bir şekilde gelişmesini destekleyecek ve teşvik edecektir.

Kamu iktisadî Teşebbüs ve iştiraklerinin, ekonomiye katkıda bulunan, kârlılık, verimlilik ve modern işletme esaslarına göre çalışan rasyonel ve kaynak doğurucu işletmeler haline getirilmesi hedefimizdir. Kamu İktisadî Teşebbüslerine ait Personel Kanunu ele alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Çalışanların haklarının korunup geliştirilmesine ve teminat altında tutulmasına gayret edeceğiz. İşçi ve işveren münasebetlerinde karşılıklı hak ve menfaatlerin çatışarak değil, millî menfaatler, hak ve adalet ölçüleri etrafında birleşmek suretiyle, barışçı yoldan halline ve özellikle çalışma barışının korunmasına önem vereceğiz. Gelişen ekonominin nimetlerinden çalışanların âdil bir pay almalarına yardımcı olacağız.

Yalnız çalışanları değil, bütün vatandaşlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturmak ana hedefimiz olacaktır.

Tarım işleriyle, ev hizmetlerinde çalışanların sosyal güvenlik kapsamına alınmasını temin için gerekli kanunun çıkarılmasına gayret edeceğiz.

Tarım kesiminde kendi nam ve hesabına çalışanların da sosyal güvenlikle faydalanmalarını sağlayacağız.

İşçi ve memur emeklileriyle, dul ve yetimlerinin geçim şartlarını yeniden düzenleyeceğiz.

Eski ve yeni emekliler arasındaki haksız ve âdil olmayan farkları gidereceğiz, uygulamaya yeknesaklık getireceğiz.

İşçi - Memur ayırımı ile ilgili çalışmaları sonuçlandıracağız.

Yeni bir millî istihdam planıyla mevcut işsizliğe ve müstakbel iş ihtiyacına ciddi ve süratli çözüm bulacağız.

65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz vatandaşlarımıza aylık bağlanmasına dair kanunda gerekli düzeltmeler yapılacak, aylıkların günün şartlarına uygun olarak ayarlanması mümkün kılınacak ve uygulamadaki formaliteler giderilecektir.

Çalışma şartları geniş ölçüde insan sağlığına ve hayatına zarar veren yeraltı kömür işletmeleri gibi işyerlerinde çalışanların 20 yılda emekli olmaları sağlanacaktır.

Yurt dışında çalışan işçilerimizin meseleleriyle yakından ilgileneceğiz. Tasarruflarının en sağlam şekilde yatırımlara dönüşmesine yardımcı olacağız.

Korunmaya muhtaç olanlara götürülecek sosyal hizmetleri daha yaygın ve etkin hale getireceğiz. Rehabilitasyon Merkezleri, Huzur ve Dinlenme Evleri, Çocuk Yuvaları ve Kreşlerin yurt sathına yayılmasına gayret sarf edeceğiz.

İşçilerimize mesken temini çalışmalarına hız vereceğiz.

Sosyal Güvenlik Kurumlarından ödenmekte olan aylık ve gelirlerle, dul ve yetim maaşlarının otomatik olarak artırılmasına devam edeceğiz.

İYAK ve MEYAK tasarılarının kanunlaşmasına gayret edeceğiz. Kurulacak bu kurumlar ile Emekli Sandığı Kurumunu Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlayacağız.

Sayın Üyeler,

Sağlık hizmetlerinde temel hedefimiz vatandaşlarımızın sağlık seviyesini yükseltmek ve bu hizmetlerin bütün ülkeye dengeli şekilde yayılmasını sağlamak ve herkesi sağlık sigortasına kavuşturmaktır.

Hastanelerimizin ve hasta yataklarının sayısı, hasta yatak oranı düşük olan illere öncelik verilerek artırılacaktır.

Sosyalizasyon hizmetleri yeniden değerlendirilecek ve müessir hale getirilmesi için gereken tedbirler alınacaktır.

Çeşitli sağlık kurumlarında çalışan hekimler ve sağlık personeli arasındaki ücret ve imkân dengesi sağlanacaktır.

Sağlık personelinin mahrumiyet yer ve hizmetlerinde görev almasını teşvik edecek özendirici tedbirler getirilecektir.

Sağlık hizmetlerinde koruyucu hizmetlere ağırlık verilecek, tedavi edici hizmetler geliştirilecektir.

Ana ve çocuk sağlığını korumaya yönelik tedbirlere önem vereceğiz.

Gecekondü bölgeleri ile köy ve kentlerde çevre sağlığı şartlarının düzeltilmesine ve hava kirliliğinin önlenmesine geçerli tedbirler alacağız.

Bulaşıcı hastalıklarla mücadelede devam edeceğiz.

Yurdumuzda ilaç sanayii hammadde üretimine ağırlık verilerek, güçlendirilecek, benzer tipte ilaç enflasyonu önlenecek, ilaç fiyatları objektif esaslara göre tespit edilecek ve ilaç ihtiyacı teşvik olunacaktır. Ayrıca, ilaç kalite kontrolü geliştirilecektir.

Sayın Üyeler,

Sanayileşme, artan nüfus, köyden şehre akış, hızlı şehirleşmeyi meydana getirmekte, bu da yeni meseleler ve güçlükler ortaya çıkarmaktadır. Hükümetimiz, ülkede düzenli, sağlıklı ve dengeli bir şehirleşmeyi temin için gerekli planlı çalışmaları yapmak ve tedbirleri süratle almak kararındadır.

Artan mesken ihtiyacını karşılamak ve gecekondü yapımını önlemek üzere özel tedbirler alınacaktır. Bu maksatla "Milli Mesken Planı" adı altında bir proje hazırlanıp, uygulanacaktır.

Kira artışlarını makul ve insaflı ölçüler içinde tutacak düzenlemeler getirilecektir.

Şehirlerimizin müstakbel gelişme bölgeleri ile gecekondü ıslah bölgelerinde yol, su, elektrik ve kanalizasyon gibi altyapı ihtiyaçları süratle tamamlanacaktır.

Belediye hudutları dâhilindeki yolların yapım ve bakım çalışmalarını hızlandırmak için gereken tedbirler alınacaktır.

Mesken kredisi imkânları genişletilecek, yoksul ve dar gelirli vatandaşlarımıza temin edilecek mesken kredilerinin faizsiz ve uzun ödeme süreli olması sağlanacaktır.

İnşaat maliyetlerinin düşürülmesi, kalitelerinin yükseltilmesi, inşaat sürelerinin kısaltılması için, yeni teknolojilere de açık, “Toplu mesken” yapım sistemi teşvik edilecektir.

Özel sektörün toplu mesken yapım faaliyetleri de, bazı şartlara uymaları kaydıyla, teşvik olunacaktır.

Dış ülkelerde çalışan işçilerimizin tasarruflarının, toplu mesken ve işyeri yapımı istikametinde kullanılabilmesi için tedbirler alınacaktır.

Şehirlerin çevrelerinde, her türlü altyapı tesisini haiz ve ana şehirle güçlü ulaşım imkânlarına sahip tali yerleşme merkezleri kurulacaktır.

Çevre sağlığı, hava ve çevre kirlenmesini kontrol dahil, şehirleşme meselelerinin halledilmesi maksadıyla, belediyelerimizin malî ve teknik bakımdan, yeterli güce kavuşturulmalarına çalışılacaktır.

Tabii afetlerden zarar görmüş vatandaşlarımızın yaraları biran önce sarılacak, Van - Ağrı depreminin daimî iskân çalışmalarına hızla devam edilecektir.

Deprem bölgelerinde felâketzedelere dağıtılmış evlerin sahiplerine yüklenmiş olan geri ödeme yükü hafifletilecektir.

Şehirlerin çevresinde, ruhsatsız olarak yapılan binaların, fennî şartlara uyma kaydıyla bir “İmar Affı”ndan yararlandırılmaları konusu ele alınacaktır.

Sayın Üyeler,

Kamu ve özel sektör tarafından işletilen ulaştırma sistemlerinin birbirini tamamlayarak, beslenmesini temin edecek tarzda koordinasyonu sağlanacak, bölgeler arasındaki ulaştırma ve haberleşme dengesizliği giderilecektir.

Ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmemizde ve memleket savunmasında büyük önemi olan ulaştırma ve haberleşme hizmetlerini günün ihtiyaçlarına cevap verecek tarzda büyük projeleri ele alarak derhal uygulamaya geçeceğiz.

Türk Ticaret Filosunu gençleştireceğiz. Mevcut kapasiteyi artıracğıız. Bu suretle deniz nakliyeciliğini ülkeye döviz getiren bir kaynak haline sokacağız. Bu alanda her türlü teşvik tedbirini alacağız, mevzuat düzenlenmelerine gideceğiz.

Posta hizmetlerinde sürat ve randımanı artırarak, telefon ve teleks ihtiyacını karşılayacak tedbirler alacağız.

Millî ulaşım şebekesini kara, deniz ve hava ulaşımı olarak yeniden modernize edeceğiz.

Yeni demiryolları, sürat yolları, hava limanları ve limanlar yapacağız.

Karayollarımızın bakımı ve asfaltlanmasına hız vereceğiz. Her mevsim ülkenin her yerine gidilebilir bir yol sistemine kavuşmasını sağlayacağız.

İstanbul ikinci boğaz geçişi ile Çanakkale boğaz geçişini süratle yapacağız.

Edirne - Gürbulak ile İstanbul - İskenderun sürat yollarını, trafiğin yoğun olduğu kesimlerde yüksek standartlı geliş - gidiş yollarını, kasaba ve şehirlerimizin çevre yollarını, giriş ve çıkışlarını en kısa zamanda tanzim edip inşa edeceğiz.

Trafiğin yoğun olduğu büyük şehirlerimizin ana yollarıyla metrolarının yapımında belediyelerle işbirliği yapacağız.

Yurdun her köşesine her mevsim güven ve süratle ulaşabilmek için hava meydanları tesis edeceğiz. Bu meyanda Ağrı, Kars, Muş, Urfa, Malatya, Erzincan, Gaziantep ve Sivas hava meydanlarını modern şekilde inşa, ikmal ve tevsi edeceğiz.

Turistik değeri olan bölgelere yeni hava limanları inşa edeceğiz.

Sayın Üyeler,

Hükümetimiz, turizmi yalnız ödemeler dengesine müspet katkıda bulunan ekonomik bir araç olarak görmemekte, aynı zamanda süratli bir sanayileşme ve şehirleşme içinde beden ve ruh sağlığı bakımından, dinlenme, kendi kendini yenileme ve zenginleştirme ihtiyacını karşılayan sosyal, kültürel ve beşerî bir hizmet olarak görmektedir.

Bu hususu nazara alarak dış turizmin yanı sıra iç turizmi de lâyık olduğu şekilde geliştirecek tedbirler alacağız.

Turistik altyapı tesislerindeki bütün dengesizlikleri gidererek, ülkemizin tabii, tarihî ve millî değerlerinden azamî şekilde istifade edilmesi imkânlarını sağlayacağız.

Dış ekonomik ilişkiler ve turizm alanında artması beklenen gelişmeler, yurt dışındaki bir milyonu aşan vatandaşımızın yurda geliş - gidişlerinin ortaya çıkardığı çok yönlü meselelerin çözümü amacıyla, gümrüklerimiz ve bu alanda izlenmesi gereken politika çağdaş anlayışa uygun şekilde düzenlenecektir.

Gümrüklü eşya ile kaçak eşya ambarlarında bekleyen ve büyük bir birikim içinde her gün iktisadî değerini kaybeden eşyanın tasfiyesi amacıyla gereken tedbirleri alacağız.

Tütün ve çay ekicisinin alın terini değerlendirmek için gereken tedbir alınacak ve bu alanda millî ihtiyacı karşılamak ve ihracatı sağlamak için yeni faskaların kuruluşuna girilecek, başlanmış olan fabrika inşaatlarının bir an evvel ikmali sağlanacaktır.

Millî varlığımızın ve bekaımızın en büyük teminatı olan Silahlı Kuvvetlerimizin tam bir verimlilik içerisinde çalışabilmesi amacıyla, günün şartlarına uygun olarak her türlü manevî ve maddî tedbirlerin alınması gereğine inanmakta ve bunu aslî bir görev olarak kabul etmekteyiz.

Silahlı Kuvvetlerimizin çağın gereklerine uygun bir şekilde güçlendirilmesi için her türlü tedbiri almakta kesin kararlı olacağız.

Türkiye'nin savunmasını başka devletlerin irade ve kararına bırakmayacağız. Savunmanın ihtiyaçlarımızı yalnız bir kaynaktan değil, başta kendi millî kaynaklarımız olmak üzere, har imkân ve kaynaktan yararlanarak karşılamak kararındayız.

Millî harp sanayinin en kısa zamanda geliştirilmesine özel önem vereceğiz.

Silahlı Kuvvetlerimizin vurucu gücünü artırmak ve silah teknolojilerini yüksek düzeydeki gelişmelerini gözönünde bulundurarak insan gücü yerine teknolojik

imkânları azamî şekilde kullanarak kaynak fazlası yedek subay ve erlerin birikimini giderici tedbirler alacağız, millî savunma ihtiyaçlarını dikkate alarak askerlik sürecini azaltacağız.

Sayın Üyeler,

Hükümetimiz dış politikamızın yürütülmesinde geleneksel barışçı amaçlarımızdan ayrılmayacak, dostluklarımızı daha güçlendirmeye ve yaymaya çalışacak, bağlantılarımızın ve ilişkilerimizin gereklerini yerine getirecektir.

Dış ilişkilerimiz çevresindeki bütün faaliyetlerimizde milletimizin meşru haklarının ve millî menfaatlerimizin tavizsiz korunması ilkesinden hareket edeceğiz. Bir yandan da, bölgemizde ve bütün dünyada, barış ve istikrar ortamının yerleşmesine ve geliştirilmesine yardımcı olacağız.

Ülkemizin dünyanın en hassas bir bölgesinde bulunduğunu ve dünyamızdaki olayların bütün insanlığı ilgilendiren boyutlar kazandığını gözönünde tutarak, uluslararası gelişmeleri yakından izleyecek, değişen şartların gerektirdiği en uygun karar ve tedbirlerin zamanında alınmasına itina göstereceğiz.

Şahsiyetli, kararlı gerçekçi, çok yönlü, dengeli bir dış politika gereği olarak dış ilişkilerimiz, hak ve menfaatlere karşılıklı saygı esasına dayalı şekilde geliştirilecek, çeşitlendirilecek ve yoğunlaştırılacaktır. Bu ilişkilerin aynı zamanda, tarafların millî yararları doğrultusunda müşahhas bir muhteva kazanmasına, böylece uluslararası istikrar ve işbirliğine de yardımcı olmasına gayret edeceğiz.

Uluslararası silahlanma yarışını, hem dünya barışına, hem de ulusların kalkınmalarına son derece zararlı bir hareket olarak görüyor, uluslararası güvenliğin ancak tam ve genel bir silahsızlanma ile yerleşebileceğine inanıyoruz. Bu kanıdan hareketle, gittikçe yoğunluk kazanan silahsızlanma girişimlerine yapıcı katkılarda bulunmaya ve gerçekçi yöntem ve güvencelere dayanan silahsızlanma girişimlerini desteklemeye özen göstereceğiz.

Dış ekonomik ilişkilerimizin karşılıklı yararları gözetken, memleketimizin müstakar bir şekilde kalkınmasını kolaylaştıracak bir çerçeve içinde geliştirilmesine itina olunacaktır. Ekonomik konuların milletlerarası ilişkilerde kazanmış olduğu önemi gözönünde tutarak, bu konularda ortaya çıkan dayanışma zorunluluğunun, barışın takviyesi istikametinde gelişmesine yardımcı olmaya çalışacağız.

Dış ilişkilerimizi bu genel ilkelere dayalı olarak yürütür ve geliştirirken, Dünya-daki ve özellikle bölgemizdeki yumuşama ortamının yerleşip, genişlemesine katkıda bulunmaya devam edeceğiz.

Avrupa güvenliğinin ve Avrupa ülkeleri arasında işbirliğinin artırılması gayesi ile sarf edilen ve sarf edilecek gayretlere katılacağız.

Bugünün şartları içinde yumuşama havasının, siyasi ve askerî alanda kurulan hassas ve nazik dengeye dayandığı bir gerçektir. Barış ve istikrarın temelinde yatan bu dengenin muhafazası hususunda Kuzey Atlantik İrtifakının ve onun askerî teşkilâtının bugüne kadar oynadığı rolün değerini korumakta olduğunu gözönünde tutarak, bu savunma teşkilâtına üyeliğimizi sürdürürken, ülkemiz yönünden itti-

fak çerçevesinde yarar ve sorumluluklar arasındaki uyumluluğun tesis ve idamesine özen göstereceğiz.

Batı Avrupa ülkeleri ile mevcut çok yönlü ilişki ve işbirliğimizin, uzun süreli yarar ve çıkarlarımız açısından, dengeli şekilde geliştirilmesi imkânlarını araştıracağız.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ilişkilerimizin oluşan yeni şartlarla ahenkleştirilmesi için girilmiş olan faaliyetlere azim ve kararlılıkla devam olunacaktır. Biz Toplulukla münasebetlerimizde Topluluğun ekonomik kalkınmamıza hız kazandıracak, dış rekabet gücü olan bir sanayi kurmamıza yardımcı olması gereğini tabii görmekteyiz. Ortaklığımızın, giriştiğimiz yaygın sanayileşme hamlesini, ihracatımızın gelişmesini sekteye uğratmaması bilâkis bu hayatî sahalardaki gelişmemize yardımcı olması esastır. Bu zaruret ortaklıkla ilişkilerimizin, günün değişen şartlarına uygun bir dengeye kavuşturulması ve menfaatlerimizi karşılayan çözüm yolları bulunması amacına yönelik girişimlerimizde, önemle dikkate alınacak ve ilişkilerimizin bu neticeyi doğuracak şekilde düzenlenmesi için gereken yapılacaktır.

Olumlu ve uzun bir geçmişi olan ABD ile ilişkilerimizin, yeniden karşılıklı yarar ve çıkarlara dayanan dostane ilişkiler ve dengeli işbirliği şeklinde sürdürülmesini içtenlikle arzu etmekteyiz. Bu alanda karşılaştığımız engellerin kalkması, ilişkilerimizin niteliğine ters düşen tutum ve davranışların bir an önce düzeltilmesine bağlı bulunmaktadır.

Sovyetler Birliği ile mevcut iyi komşuluk ilişkilerimizin, gerçekçi ilkelere dayalı olarak geliştirilmesinin, bölge istikrarına ve bölgedeki dostane işbirliğine önemli katkısı olduğu kanısındayız.

Doğu Avrupa ve özellikle Balkan ülkeleri ile mevcut ilişki ve işbirliğimizin, yumuşama şartları içinde, daha şümulü ve verimli hale getirilmesi için çaba göstereceğiz.

Tarihî ve manevî bağlarla bağlı bulunduğumuz Müslüman ülkelerle ilişkilerimizi, yeni yaklaşımlarla sağlam temeller üzerinde geliştirmek ve bu ülkelerle aramızdaki işbirliğine her sabada ve bu arada sanayi ve teknoloji alanında yoğun bir muhteva kazandırmak için gayret sarf edeceğiz ve gerekli bütün girişimlerde bulunacağız. İslâm Konferansına üye ülkelerle ilişkilerimizin de bu çerçeve içinde değerlendirilmesine ve geliştirilmesine önem vereceğiz. Ortadoğu ihtilâfının çözümü için temel şartların her şeyden önce ilk adım olarak işgal edilen toprakların terk edilmesi ve Filistin halkının kendi devletini de kurmasını ihtiva eden meşru millî haklarının tanınması olduğu görüşündeyiz.

Bölge istikrarına olumlu kalkılan bulunan kardeş İran ve Pakistan ile geleneksel dostluğa dayalı ilişkilerimizin, daha da geliştirilerek, gerek ikili düzeyde, gerek CENTO ve RCD çerçevesindeki işbirliğine hız kazandırılmasını diliyoruz.

Bölge dışındaki bağlantısız ülkelerle ve özellikle bağımsızlıklarına yeni kavuşan ülkelerle ilişkilerimizi geliştirmeye ve genişletmeye önem vereceğiz.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin karşılıklı saygı temeline dayanan bir şekilde gelişmesine önem vermekteyiz.

Gelişme sürecindeki ülkelerin karşılaştıkları çetin sorunların, dünya ölçüsünde yeni ekonomik kavramlar çerçevesinde ele alınmasının ve yeni bir uluslararası ekonomik nizam kurulmasının müstaceliyet arz eden bir konu olduğu kanısını taşıyoruz. Irk ayrımı ve sömürgecilğe karşı sürdürülen çabaların, insanlık haysiyetine ve günümüzün hak ve bağımsızlık anlayışına yakışır çözümler getirmesini diliyoruz.

Millî kültürümüzün yabancı ülkelerde lâîk olduğu şekilde ve en geniş ölçüde tanıtılması için yürütülen faaliyetler geliştirilecektir. Başka ülkelerdeki soydaşlarımızın kendi öz kültürlerini yaşatıp geliştirmek imkânlarından yararlanabilmeleri insan haklarına kâmil manada sahip olmaları ve bulundukları ülke yasalarının bahşettiği bütün haklardan eşit olarak faydalanmaları üzerinde titizlikle duracağımız ve devamlı surette kovuşturacağımız bir konu olacaktır.

Yurt dışındaki işçilerimizin tüm haklarının korunması ve eğitim ile millî kültür alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanması için gereken tedbirlerin alınmasına öncelik vereceğiz.

Sayın Üyeler,

Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki ilişkilerin, iki ülkenin uzun süreli menfaatlerine uygun bir düzeye çıkartılmasını arzu etmekteyiz. Aramızda mevcut bütün anlaşmazlık konularına, iyi niyetle ve yapıcı bir zihniyetle yürütülecek görüşmelerle, iki tarafı da tatmin edecek çözümler bulunabileceğine inanıyoruz.

Ege Denizinde millî haklarımızı korumaya kararlıyız. Bu haklarımıza saygı gösterilmesi halinde suni olarak çıkartılan ihtilafların ortadan kalkacağına kaniiz.

Ege Denzine ilişkin bütün haklar üzerinde eşit yarar ilkesine dayalı, hakkaniyete uygun bir işbirliğinin gerçekleştirilmesi halinde, bu denizin iki ülke arasında bir dostluk ve barış denizi olacağına inanıyoruz.

Hükümetimiz, bu düşünceler çerçevesinde, Ege Kıta Sahası konusunda, müzakere yolu ile bu denizin özel şartlarına ve Lozan dengesine uygun, siyasî, ekonomik menfaatlerimiz ve güvenlik gereklerimizle bağdaşan ve karşılıklı rızaya dayanan bir çözüm bulmak için gayret sarf edecektir. Ege hava sorununun da, yine müzakere yolu ile hava sahasının eşit ve ortaklaşa kullanılmasını sağlayacak, güvenlik ihtiyaçlarını karşılayacak bir çözüme ulaştırılmasına çalışılacaktır.

Ege'de Anadolu'yu çevreleyen adaların mevcut uluslararası taahhütlere aykırı olarak silahlandırılması ve Batı Trakya'daki soydaşlarımızın farklı muameleye tabi tutulması konularında uluslararası anlaşmalardan doğan haklarımızı korumak hususunda gereken bütün hassasiyeti göstereceğiz.

Kıbrıs meselesinde Hükümetimiz, Ada'daki gerçekleri ve tarihin acı olaylarını gözönünde tutarak, oradaki soydaşlarımızın bütün haklarının ekonomik ve sosyal gelişmelerinin, huzur ve güvenliğinin, iki toplumun iki ayrı bölgede yaşayacağı federal bir düzen kurulması ile teminat altına alınabileceğine kanidir. Böyle bir Siyasal çözüme, toplumlararası müzakereler yoluyla ve barışçı yöntemlerle ulaşılabileceğine dair ümidimizi muhafaza ediyoruz.

Türkiye olarak Kıbrıs'ta âdil ve kalıcı bir çözüm getirecek olan, iki bölge, iki toplumlu, bağımsız ve bağılantısız bir federal devletin varlık kazanması için iyi ni-

yetle gereken her türlü çabayı göstermeye devam edeceğiz. Ancak bu amaca yönelik teşebbüslerimizin, davranışımızın ve gösterdiğimiz anlayışın, başta Yunanistan olmak üzere, diğer ülkeler tarafından da doğru teşhis edilerek öylece değerlendirilmesinin gereğine dikkati çekmeyi yararlı görüyoruz.

Kıbrıs'ın gerçeklerine uygun biçimde gelişecek toplumlararası müzakerelerin başarıya ulaşması için Türk Hükümeti olarak yapıcı bir tutum izleyeceğiz. Aynı yapıcı tutumu haklı olarak Yunan Hükümetinden de beklemekteyiz.

Sayın Üyeler,

Bizi millet yapan ve bir arada güçlü tutan inanca yürekten bağlıyız.

Anayasada ifadesini bulan, bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri camiasının eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen milliyetçilik inancımızı, milletçe birlik ve beraberliğimizi sağlayan bir kuvvet kaynağı sayıyoruz. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Sadece maddî alanda değil, ilimde, ahlakta, maneviyatta, kültürde, millî ve manevî değerlere sahip ve saygılı olmada güçlenmiş huzurlu bir ülke olarak Türkiye'yi geliştirmek istiyoruz.

Nüfusu hızla 50 milyona yaklaşan, bütün vatandaşlarımızın hür ve haysiyetli yaşadığı, demokratik müesseselerin sıhhatle işlediği ülkemizi mesut ve bahtiyar insanlar diyarı haline getirmenin azmi ve kararı içindeyiz.

Milletimiz, yepyeni bir kalkınma hamlesiyle ülkenin daha güçlü bir ülke haline gelmesini istiyor.

Türk milleti birlik ve beraberlik içinde bütün dünyaya sesini duyurmak, her alanda sözünü üstün kılmak istiyor.

Türk milleti, yabancılara, dış kaynaklara muhtaç olmaktan kurtulup, kendi kendisine yeter bir hak gelmek istiyor.

Derhal ifade edelim ki, milletimizin eşsiz tarihinden gelen ve fitratında mevcut olan müstesna hasletler, Türkiye'nin manen ve maddeten kalkınmış ileri bir ülke olmasını sağlayacaktır. *(A.P. sıralarından alkışlar)*

Türkiye'yi bu inançla yeniden büyük yapmaya, ağır sanayiini kurmaya, ışıksız köy, işsiz, sahipsiz, bakımsız ve kimsesiz vatandaş bırakmamaya, yeniden limanları yapılmış süratle yolları ikmal edilmiş modern hava limanlarına kavuşmuş, haberleşme tesisleri ileri düzeye ulaşmış, geceleri aydınlık güçlü bir ülke haline getirmeye kararlı olarak huzurlarınıza çıkmış bulunuyoruz.

Yeni bir şevk, ümit ve heyecanla, aziz milletimize hizmetler vereceğine inanıyoruz, *(A.P. sıralarından alkışlar)*

İzhar edeceğiniz güven ve itimat, güçlükleri yenmenin, başarıyı sağlamanın basta gelen dayanağı ve kaynağı olacaktır.

Takdir Yüce Heyetinizindir.

Cenabı Allah hepimizin yardımcısı olsun. (A.P. M.S.P. ve M.H.P, sıralarından “Bravo” sesleri ve sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Hükümet Programı Yüce Meclise sunulmuştur.

Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105’nci maddeleri gereğince, Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere 30.7.1977 Cumartesi günü saat 15.00’te başlanacaktır.

Genel Kurulun dünkü birleşimde aldığı karar gereğince Hükümet Programı üzerindeki görüşmeleri yapmak için 30 Temmuz 1977 Cumartesi günü saat 15.00’te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.15

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi

Toplantı Yılı 16 Cilt 33 Birleşim 67

Sayfa: 29-44

27.07.1977 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Sırrı Atalay

DİVAN ÜYELERİ: Mehmet Kılıç (Gaziantep)

Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)

Açılma Saati: 17.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — 67 nci Birleşimi açıyorum. Yeterli sayı vardır; görüşmelere başlıyoruz.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının okunması.

BAŞKAN — Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulmuş bulunan Hükümetin Programı okunacaktır.

Sayın Süleyman Demirel buyurun. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Hükümet Programı Millet Meclisi'nin 27.07.1977 Günkü 23'üncü Birleşiminde aynen okunduğundan metin tekrar alınmamıştır.

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri, Başbakan Sayın Süleyman Demirel kurmuş olduğu Hükümetin Programını okumuşlardır.

Kapanma Saati: 18.15

Cumhuriyet Senatosu Tutanak Dergisi**Toplantı Yılı 16 Cilt 33 Birleşim 68****Sayfa: 46-127****29.07.1977 Cuma****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN:** Sırrı Atalay**DİVAN ÜYELERİ:** Mehmet Kılıç (Gaziantep)

Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü)

Açılma Saati: 17.00**Hükümet Programının Görüşülmesi**

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri, yeter sayı vardır. 68'nci Birleşimi açıyorum.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi.

BAŞKAN — Hükümet programı üzerinde görüşmelere geçmeden önce, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyelerinden bazı önerilerim olacaktır, bunları arz edeyim:

Cumhuriyet Senatosu gündeminde 8 Ağustos ve 13 Ağustos günü görüşülmelikleri takdirde kendiliklerinden yasalaşacak, yasa tasarısı ve teklifleri vardır.

Bir çok komisyonlar henüz başkanlık divanlıklarını seçmiş değillerdir. Gruplardan; teker teker Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyelerinden Başkanlık divanlarını seçmeleri ve gündemlerinde veya Cumhuriyet Senatosu gündeminde bulunan yasa tasarısı ve tekliflerini benimseyip, benimsemediklerini bildirmeleri ve en geç 2 Ağustos 1977 Salı günü birleşiminde sözü edilen iki tür yasa tasarısı ve tekliflerinin görüşülmesine olanak hazırlamalarım, bu olanak hazırlandığı takdirde Millet Meclisi çalışmaları devam etse bile Cumhuriyet Senatosu gündeminde başkaca önemli bir konu kalmadığından bir ara verme olanağı doğabilecektir. Bu olanağı sağlamalarım gruplardan ve Cumhuriyet Senatosu üyelerinden rica ederim.

Hükümet programı üzerindeki görüşmelerde izlenecek yöntemi arz edeyim:

İçtüzüğün 130'ncu maddesi gereğince; gruplar adına yapılacak konuşmalar, bunu takiben üyelerin kişisel konuşmaları ve Başbakanın, yapılan konuşmalara vereceği cevapla Cumhuriyet Senatosunda Hükümet programı üzerindeki görüşmeler bitmiş olacaktır.

Şimdi, söz alanları İçtüzük gereğince okuyorum:

Sayın Mucip Ataklı Millî Birlik Grubu adına, Sayın Nihat Erim Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına, Sayın Oral Karaosmanoğlu Adalet Partisi Grubu adına, Sayın Hüseyin Atmaca Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına söz istemişlerdir. Bu sıraya göre söz vereceğim.

Gruplar adına görüşmelerden sonra, kişisel olarak alınan söz istemlerini sıraya göre bildiriyorum:

Sayın Çelikbaş, Sayın Çelebi, Sayın Yıldız, Sayın Sarıibrahimoğlu, Sayın İldan, Sayın Güven, Sayın Özer, Sayın Feyyat, Sayın Fevzi Hakkı Esatoğlu, Sayın Nalbantoglu, Sayın Hüseyin Öztürk, Sayın Karamullaoğlu, Sayın Aykan, Sayın Abay, Sayın Hayrı Öner, Sayın Ünsal, Sayın İlhan, Sayın Eriş, Sayın Ali Oğuz.

Sayın Mucip Ataklı, Milli Birlik Grubu adına buyurun.

M.B. GRUPU ADINA MUCİP ATAKLI (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler,

Temel görüşlerinde büyük çelişkilerin varlığı herkesçe bilinen üç partinin oluşturduğu İkinci Cephe Hükümetinin programı üzerinde Milli Birlik Grubunun görüşlerini sunmaya çalışacağım.

5 Haziran 1977 seçim sonuçlarının tek parti iktidarına olanak vermemiş olması 26,5 aylık Birinci Cephe İktidarının yeniden siyasi kaderimize, itidal unsuru bir ortacından da yoksun olarak yön vermesine neden olmuştur.

Sayın Senatörler,

Yeni Cephe Hükümetinin yurdumuza neler getirebileceğini ve Ulusumuzu nereye götürebileceğini saptayabilmek için geçmiş 26,5 aylık iktidar dönemlerinde yaptıklarına kısaca değinmek gerekmektedir.

Grupumuz, Ulusumuzu cephelere bölen bir zihniyetle ortaya çıkan Cephe Hükümetlerinin kuruluşuna başından itibaren karsa olmuş ve cepheleşmenin yurdumuzda yaratacağı tehlikelere işaret ederek, bunları, henüz uygulamadaki olumsuz sonuçları görmeden ortaya koymuştur. Birinci Cephe İktidarı işaret ettiğimiz tehlikeleri 26,5 aylık dönemlerinde gerçekleştirme maharetini ve başarısını göstermiştir.

Bu başarının sonucu olarak, Ulusumuz çok tehlikeli siyasi bunalımın içine sokulmuş ve batmakta olan ilk gemiyi terk eden kaptan misali Sayın Demirel, ortaklarının karşı olmalarına rağmen muhalefetle işbirliği yaparak erken seçim simidine sarılmak suretiyle kendisini kurtarmak yolunu seçmiştir.

Kendi içerisinde uyumlu, icraatında tutarlı bir iktidarın, erken seçimi istemesinin makul bir nedeni olamaz.

Sayın Demirel'in erken seçim isteği başka hiç bir nedene muhtaç olmadan Birinci Cephe Hükümetinin iflâsını belgelemeye yeter.

Böylesine müflis bir iktidarın yeniden vücut bulmasını kaderin hazin bir tecellisi saymaktayız. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Sayın Senatörler,

"Hafızai beşer nisyan ile maluldür" sözüne hak verip, 26,5 aylık iktidar döneminin kısa bir muhasebesini yaparak Cephe Hükümetinin iflâsını başka kanıtlarla da belgelemek istiyoruz.

Cephe Hükümeti, yönetimi ortaklar arasında paylaşarak, Devlet Güvenlik Kuvvetlerini sorumsuz örgütlü bir siyasal güçle işbirliğine mecbur etmiş ve tarafsız görev yapmasını engellemiştir.

Bu uygulamasıyla 300'ü aşkın gencin ölümüne, binlerce insanın yaralanmasına neden olmuş, yurdumuzda can ve mal güvenliğini ortadan kaldırmıştır. Bu dönemde kara vicdanlı caniler masum vatandaşlardan daha hür, daha itibarlı bir yaşamı sürdürme olanağına kavuşturulmuştur. Öğretim yapılmaz hale gelmiş, yükseköğretim kurumları kapatılmıştır.

Devlet kadroları parsellenerek, iktidarı oluşturan partilerin zihniyetlerini bu kadrolarda hâkim kılma yarışı başlatılmıştır.

Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet ve koyduğu ilkeler, Atatürkçülüğe karşı Anayasaya karşı faşist ve şeriatçı düzen taraftarlarınca inkâra tezyife ve tahribe hedef yapılmıştır (*C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar*)

İktidarın başı Sayın Demirel de, koltuğundan düşmeme uğruna Verdiği ödünlerle bu davranışlara yandaş olmuştur.

Bunların yanında iktidar ortaklarının Devlet olanaklarını kendi partilerinin geliştirilmesine ve Devlet kesesinden nimetler dağıtarak yandaş kazanılmasında kullandıkları bir vurgun ve soygun dönemi başlatılmıştır. (*C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri*)

Bu dönemin iç politikasını, keşmekeş, anarşi, sokak hâkimiyeti, öğrenim ve öğretimin ortadan kaldırılması ve Devlet güvenlik kuvvetlerinin itibarının yitirmesi biçiminde özetlemek mümkündür. (*A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar*)

Birinci Cephe İktidarı döneminde, dış politika ve güvenlik ihtiyaçlarına hiç bir çözüm getirilememiş, cepheyi oluşturan partilerin zıt görüşleri nedeniyle de dış politika kişilsiz bir duruma düşürülmüş hiç bir soruna ciddi bir yaklaşım sağlanamamış, Kıbrıs, Ege, Ortak Pazar sorunları, Türk - Amerikan ilişkileri daha da kötüye giden bir çıkmaza sürüklenmiştir.

Ekonomik ilişkiler ve ciddi tedbirler yerine kendilerine zaman kazandırıcı uygulamalar bu dönemin başlıca özelliği olmuştur.

Hedefi, istikrar içinde dengeli kalkınma sağlamak olan ekonomimizde enflasyonun, pahalılığın, işsizliğin, zümresel ve bölgesel dengesizliklerin katlanarak artırıldığı Hükümet ortaklarınca da ilân edilmiş ve Devlet adeta iflâsa sürüklenmiştir.

5 Haziran öncesine geldiğimizde, Cephe Hükümetinin programı üzerindeki görüşlerimizi açıklarken belirttiğimiz olumsuz sonuçlar tümü ile ortaya çıkmıştır.

Bu arada, o zaman saptadığımız halde ifade etmeyi zararlı gördüğümüz bir husus daha ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Cepheleşme uygulaması yalnız öğretim kurumları, kamu kuruluşları, sendikalara, idareye bulaştırılmakla kalmamış, politika dışında tutulması ve bütünlüğünün

her sorumlu tarafından korunması gereken Kurumlara da bulaştırıldığı anlaşılmıştır.

O dönemin özelliklerini saptamak için kamuoyuna sorumlularca açıklanan belelerden sadece ikisini hatırlatmakla yetinmek istiyoruz.

Birinci Cephe Hükümeti Başkanı Sayın Demirel'in seçimlerden 3 gün önce Sayın Ecevit'i uyarmak için yazdığı mektup, biçim ve öz yönünden dönemin perişanlığını tümü ile kanıtlamaya yetecek değildir.

Ayrıca, seçim kararının alınmasından önce, Hükümetin uzlaştırmacı kanadı olarak bilinen Güven Partisinin Hükümete verdiği muhtıra ortaya koyabildiği kadarıyla, Hükümeti ve ortaklarını mahkûm etmeye yetecek bir siyasal belgedir.

Son seçimler, sadece Cephe Hükümeti döneminin sebep olduğu ıstıraplara, başarısızlıklara, olumsuzluklara sen verdiği için değil, rejim için bilerek, bilmeyerek geliştirilen tehlike ve tehditleri ortadan kaldırdığı için daha da önemlidir. Bu nedenle Grupumuz 5 Haziran öncesinde ciddi kuşkular duymuştur ve seçimlerin yapılabilmiş olmasını rejimimiz için başarı saymaktadır.

5 Haziran öncesi dönemde tüm yolsuzlukların örtülmesi, yasa dışı davranışların saklanması için Parlamento denetimi hemen hemen işlemez hale getirilmiştir. Gene o dönemde Danıştay kararları uygulanmayarak Anayasa açıkça çiğnenmiştir.

Anayasanın amir hükümlerine rağmen Atatürk ilke ve devrimlerinin özellikle layiklik ilkesinin çiğnenmesine, eğitim birliğinin parçalanarak skolastik eğitim zihniyetimin hâkim kılınmasına imkân verilmiştir.

Anayasa hakkındaki görüşleri belli olan Sayın Demirel'in, Anayasanın gereklerinin uygulanmamasını huy haline getirmesini, kendisi için bir talihsizlik saymaktayız.

Sayın Senatörler,

Geleceğin olumlu sonuçlara ulaşması umudu, iktidarı elinde bulunduranların zihniyetine, yönetim gücüne, hükümet edenlerin kişiliklerine ve yasalara saygılı olma nitelikleriyle bağlıdır.

İkinci Cephe Hükümetiyle yeni bir döneme girdiğimiz şu günlerde, Sayın Demirel'in yeni Hükümetinin bu esaslara bağlı olarak ulusal umuda ne ölçüde katkısı olacağını belirtmek istiyoruz.

Sayın Senatörler,

Açık ve kapalı protokolleri, programı ve kadrosu ile ilkinden daha da olumsuz sonuçlar vereceği olasılığını bünyesinde toplamış olan yeni Cephe Hükümeti ile geleceğe umutla bakmak mümkün müdür?

Bu soruya tüm samimiyetimizle olumlu cevap bulma arzumıza rağmen, Birinci Cephe Döneminde geçirdiğimiz acı tecrübeler ve ortakların günün şartları ve gerçeklerine rağmen değişmeyen zihniyeti nedeniyle geleceğe umutla bakamamanın ıstırapını duyuyoruz. Çünkü, 26,6 aylık dönemin tüm ıstırapları hâlâ devam etmekte ve artma eğiliminde bulunmaktadır. Çünkü, İkinci Cephe Hükümetinin

çatısı Birinci Cephe Hükümeti sırasında denenmiş, başarısızlıkları saptanmış, hemen hemen aynı kişiler tarafından çatılmıştır.

Birinci dönemde 300 genç ölünün hesabını veremeyen, katillerini adalete teslim edemeyen, yurdu iç buhrana sürüklediği için bütçesi reddedilen eski İçişleri Bakanı ile ülkeyi ekonomik buhrana sürükleyen bir Maliye Bakanının, değişik de olsa kabinede yer almış olması, ülkeyi enerji krizi ile karşı karşıya bırakan eski Enerji Bakanının aynı çatı altında yer bulması umuda yer vermemektedir.

Çünkü, İkinci Cephe Hükümetini kuranlar, Birinci Cephe Hükümeti sırasında ve seçim döneminde birbirlerinin gözünü oyup, gırtlığını sıkarak nefessiz bırakmaya çalışanlardır. Böyle bir zihniyetle kurulan ortaklığın umut verici olması olanağı yoktur.

Çünkü, yeni hükümeti kuranlardan özgürlükçü ve çoğulcu demokratik düzenin faziletine inanmalarını beklemek abesle uğraşmaktır.

Çünkü, İkinci Cephe Hükümeti Birincisi gibi faşist bir zihniyeti geliştirerek hâkimiyet kurmak isteyen bir siyasi parti ile ortaklığa dayanmakta ve bu ortaklığın sırtından iktidarını sürdürmek isteyen kişisel bir hırsın “Benden sonra tufan” zihniyetini oluşturmaktadır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Çünkü, ortakların çok önemli iç ve dış sorunların çözümünde temel görüş ayrılıkları vardır. Bu temel görüş ayrılıklarının uyumu, gizli ve açık protokolle, müştereken hazırlanan programla dahi sağlanamaz! Anlaşmazlıkların kısa süre sonra patlak vermesi mümkündür.

Hükümeti oluşturan bu partiler birbirinin mirasına konma emelinde oldukları için de olumlu ve uyumlu bir Hükümet oluşturmazlar.

Bu emellerine ulaşmak için, ortakların birbiri aleyhinde gizli ittifaklar yaptıkları söylentileri yaygın hale gelmiş bulunmaktadır.

Yekdiğerinden şüphe eden iktidar ortaklarının umut verici olması beklenemez.

Protokol ve programlardaki yaldızlı sözler, parlak vaatler, bundan evvel olduğu gibi sözde kalmaya mahkûmdur.

Sayın Senatörler,

Cephe Hükümetinin ilk döneminden daha tehlikeli, daha ıstırap verici, umut kinci günlerle karşılaşacağımızdan kuşku duymaktayız. Bu kuşukumuz; kişisel değil rejim adınadır.

Bu Hükümeti desteklemek, karanlık günleri davet etmek, milli birlik ve bütünlüğümüzü tehlikeye atmak olacaktır.

Açıklanan Protokoldeki anlaşma ve Programdaki ifadelere göre eğitim birliği ve layiklik ilkesine ters uygulama yapılacaktır. Bu tamamıyla Anayasayı ihlâl olacaktır ve ülkeyi çağdışına itecektir.

Bunun kadar önemli bir husus da, artık var olduğu bilinen gizli protokolün güvenoyundan önce açıklanmamış olmasıdır. Bu davranışı, güvenoyu için vicdanlara baskı olarak görüyoruz.

Bu gizli protokolde ve ikili görüşmelerde, politikanın girmemesi gereken yerlere sızma tavizlerinin söz konusu olduğu ve bakanlıkların bölüşülmesinde gizli ittifakların esas alındığı söylenmektedir.

İç güvenlikten sorumlu olan İçişleri Bakanlığının bazı bölümlerinin başka makamlara bağlanacağı ve varlık nedeni ile bağdaşamayan bir duruma sokulacağı, milli güvenliğimizin asli unsuru büyük bir kuruluşun, terfi ve tayinlerinde parti görüşlerinin hâkim olacağı yaygın bir şekilde söylenmektedir.

Bu kadar büyük sakıncaları içinde taşıdığı söylenen gizli protokol mevcut ise güven oylamasından önce açıklanmasını, yoksa söylentileri önlemek için olmadığının açıkça ilân edilmesini bekliyoruz.

Gizli protokol mevcut ve muhtevası söylendiği gibi ise, Cephe Hükümetinin çok tehlikeli bir gidiş ve tırmanış içinde bulunduğunu hatırlatmak isteriz.

Sayın Senatörler,

Açıklanmayan protokolde saptanmış olanlar ne olursa olsun, maalesef yeni Hükümetin dış politikada ve milli güvenlik ihtiyaçlarımızda ve dış ekonomik ilişkilerimizde yeni olanaklara sahip olmadığı, Birinci Cephe Hükümetinden daha ağır ve çeşitli zorluklarla karşı karşıya bulunduğu gayet açıktır.

Seçimden evvelki dönemde yurdumuzun kredi ve döviz yokluğu nedeniyle akaryakıtsız kalması, zamanın Dışişleri Ve Enerji Bakanlarının komşu kapılarını açarak buğday karşılığında Irak'tan petrol alınması suretiyle önlenebilmiştir.

Bu günlerde çoğunluğu kamu ve özel sektör fabrikalarının ham madde ihtiyaçlarının teşkil ettiği 1,5 milyar dolarlık transfer talepleri Merkez Bankasında dört aydan beri beklemektedir.

Bu durum karşısında Cephe Hükümeti giderayak yüksek faizi ve büyük komisyonlarla döviz borçları aramak zorunda kalmıştır.

Bu dönemde, sanayimizi ayakta tutabilmek için memleketimize uzun vadede çok ağıra mal olacak olan yüksek faiz ve komisyonla borçlanma yolunun tutulacağından endişe duymaktayız.

Ayrıca, seçim tartışmaları içinde güncelliği unutulmuş iç para ihtiyacı Hükümetin güvenoyu almasıyla âcil bir sorun haline gelecektir.

Yatırımların yapılabilmesi, senelik icra programlarının hedefine ulaşabilmesi buna bağlıdır.

Yeni Hükümetin, Birinci Cephe Hükümeti döneminde olduğu gibi konuları savsaklayarak ekonomimizi daha da sağlıksız duruma getirmemesini temenni ediyoruz.

Sayın Senatörler,

İkinci Cephe Hükümeti Programının çok önemli bir özelliğini de dikkatlerinize sunmak istiyorum;

Programın yedinci sayfasının sonunda başlayıp, dokuzuncu sayfanın baş kısmına kadar devam eden, geniş çapta bir din sömürüsü yapıldığına tanık olmaktayız.

Programın dördüncü sayfasında “Büyük Atatürk’ün önderliğinde aziz Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini Anayasamızdaki temel nitelikleriyle savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız” diyenlerin, Anayasanın layiklik ve devrim yasalarının korunmasıyla ilgili ilke ve maddelerine aykırı olarak benimsemiş ve onaylamış oldukları din sömürüsü karşısında, Atatürkçülükten bahsetmenin samimiyetsizliği tüm çıplaklığı ile sırtmaktadır.

Birinci Cephe Hükümetinin, “Benden sonra tufan ekonomik politikası sonucu bugün en âcil maddelerin dahi ithali âdeta olanaksız hale gelmiştir.

Devlet bu sıkıntılı dönemi geçiştirmek için, ülke ekonomisine çok olumsuz etkileri beraberinde getireceği aşıkâr olan yüksek faizli borçlar peşindedir.

Basına yansıyan ve yalanlanmayan yüksek faizli 2 milyarlık borcun 20 yıl sonunda 6 milyara yükseleceği anlaşılmaktadır ki, bu yükün ulusumuza ne denli sıkıntılar yaratacağını anlatmayı dahi lüzumsuz görüyoruz.

Programında Anayasayı ihlâl niteliği taşıyan esasların bulunması bu Hükûmette güven duyulmaması için kesin bir nedendir.

Böyle bir programla bu Hükûmet meşru sayılamaz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru siyasi partilerimiz, bu vazgeçilmezlik vasfına ancak Anayasa içinde, Atatürk ilke ve devrimlerine saygılı oldukları müddetçe hak kazanırlar.

Programdaki zihniyet cephe ortakları partileri bu haktan yoksun kılmaktadır.

Sayın Senatörler,

Birinci Cephe Hükûmeti döneminde Sayın Cumhurbaşkanımız memleketi hükümete bırakmamak kaygusu ile yasa dışı, yargı organları kararı ile ters düşen bazı kararnameleri imzalamak zorunda kalmış ve zorunda bırakılmıştı.

Yeni dönemde, Atatürkçülüğünden asla şüphemiz olmayan Sayın Cumhurbaşkanımızın, bu programın muhtevasını da dikkatlerinden uzak tutmayarak, her gelen Kararnameyi imzalamak zorunda kalmayacağını umut etmekteyiz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

5 Haziran seçim sonuçları, tek partiye iktidar olanağı vermemekle beraber, iki önemli imkân getirmiştir.

Yeni dönemde çeşitli hükûmet alternatifleri vardır, yurdumuzun hükümete kalması düşünülemez.

İkinci önemli husus, Parlamento denetiminin işletilmesi olanağı artmıştır.

Bu olanak, yasa dışı tasarrufların hesabını sormak olanağını da beraberinde getirmiştir.

Yetkilerini aşanların, sorumluluklarının da idraki içinde bulunmaları gerektiğini hatırlatmak isteriz.

Sayın Senatörler,

Şimdiye kadar arzına çalıştığım görüşlerimizi özetleyerek bağlamak istiyorum.

Geçen dönemin vermiş olduğu acı tecrübelere dayanarak, aynı zihniyet hemen hemen aynı kadro ile çatısı çatılan İkinci Cephe Hükümetini özellikle uzlaştıracı bir unsurundan da noksan hüviyetiyle sorunlarımıza çare bulamayacak, günün şartlarına en ters düşen bir hükümet alternatifi olarak görmekteyiz.

Ağır sosyo - politik şartların hüküm sürdüğü yurdumuzda bu hükümetin kendi içerisinde uyumlu ve tutarlı bir iç ve dış politika uygulaması ihtimalini çok zayıf görmekteyiz.

Ekonomik dar boğazların yoğunlaştığı bu günlerde, temel görüşleri ayrı, siyasi amaçları parti çıkarlarına dönük bu hükümetten, ekonomik sorunlarımıza çare ve çözüm bulabileceklerine ihtimal vermiyoruz.

Ortaya koyduğu programıyla da bu hükümetin Anayasaya ters düştüğü, Atatürk ilke ve devrimlerini hiçe saydığı, yurdumuzu karanlık günlere getirme temayülünde olduğu kanısını taşıyoruz.

Bugünkü ağır şartlar karşısında, Anayasayı ihlâl durumundaki bu programla, İkinci Cephe Hükümeti ne yapacaktır?

Bu Hükümetin 5 Haziran öncesinde yaptıklarından başka bir şey yapamayacağını söylemek bir kehanet değildir.

5 Haziran öncesi dönemi ise bütün acıları, ıstırapları, bunalımları ile hâlâ gözlerimizde canlılığını, hatıralarımızda tazeliğini saldı bulundurmaktadır.

Bu yeni dönemde ise, Cephe Hükümetinin ilk döneminden daha tehlikeli daha ıstırap verici, umut kırıcı günlerle karşılaşacağımızdan kuşku duymaktayız.

Geçmişte hiç bir başarı sağlamamış olan böyle bir Hükümetin tekrar denenmesine gerek yoktur.

Bu Hükümet yurdumuza sadece zaman kaybettirecektir.

Bu hükümetin kuruluşunda, ortak partileri birbirine bağlayan protokolde ve programda umut veren yeni hiç bir unsur görmediğimiz gibi Anayasayı ihlâl niteliğiyle de meşruluğu tartışılabilir hale gelmiştir.

Asla istemediğimiz ve temenni etmediğimiz halde, geçmişte olduğu gibi, anarşi devam ederse, öğrenim ve öğretini özgürlüğü sağlanamazsa, yasa dışı uygulamalardan kaçınılmazsa, yolsuzluklardan sakınılmazsa, âcil hale gelen ekonomik ve sosyal tedbirler savsaklanmaya devam ederse, seçimle açılmış olan rejim bunalımının katlanarak artması devam edecektir.

Yeni dönemde hem Cumhuriyet Senatosunda hem de Türkiye Büyük Millet Meclisinde etkinliği artan Milli Birlik Grubu oylarıyla, rejim bunalımı ile açıkça ve kesinlikle mücadele etmek kararındadır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Anayasamızın yapımında büyük katkısı olan çoğulcu ve özgürlükçü demokratik düzene kesinlikle inanmış ve gönül vermiş olan Grupumuz, böyle bir mücadeleyi kendine başgörev ve varlık nedeninin gereği saymaktadır.

Özellikle belirtmek isteriz ki, bu Programın kapsamı nedeniyle Atatürkçü çağdaş düşünceye ve yürürlükteki Anayasaya rağmen, layiklik ilkesine ve milli eğitimin bütünlüğüne karşı olan uygulamalar Grupumuzu son derece rahatsız etmektedir.

Daha kurulurken, dayandığı ortaklığın en büyük partisini tartışma içine iten bu Hükümet, başarısı hakkında Grupumuza yeterli güveni vermemektedir.

Sayın Senatörler,

Sözlerimi bitirirken, bir kez daha hatırlatmak isteriz ki, Atatürkçülüğe, Anayasa ve yasalara karşı davranışlarla siyasi amaçlara ulaşmanın Atatürk gençliğine ve Ulusuna emanet ettiği Cumhuriyetimizde olanağı yoktur.

Böyle sakat amaçlar, yazılarda ve zihinlerde kalmaya mahkûmdur.

Yüce Türk Ulusu, Büyük Atatürk'ün mirasını faşizme, komünizme, şeriatçı devlet düzenine ve milli birlik ve bütünlüğümüzü bozmaya yönelik her türlü bölücü akıma karşı koruyacak güç ve inançtadır.

Bu güç ve inanca karşı çıkmak gafletini göstereceklerin sonu hüsrana olacaktır.

Şimdiye kadar anlatmaya çalıştığımız bu gerçeklere rağmen, bu Hükümetin Birinci Cephe Hükümetindeki çetin sorunları artırmamasını dahi kazanç sayarak, hükümlerimizde yanılmış olmayı içtenlikle istiyor ve hükümetin başarıya ulaşmasını diliyoruz.

Yüce Heyetinize şahsım ve Grupum adına saygılar sunarım. (C.H.P. ve M. B. G. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

Aynı kapsamda üç önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkan

Milletvekillerinin tezahürata iştirak etmemeleri hususunun hatırlatılması rica olunur.

Saygılarla.

Antalya

Şerafettin Parker

Sayın Başkan

Konuşan hatibi ve Cumhuriyet Senatosu üyesi olmayan bazı milletvekilleri alkışlamaktadır. İçtüzüğe uymayan bu davranışı dikkatlerinize sunuyorum.

Saygılar,

Ordu

Ata Bodur

Sayın Başkanlığa

Bazı milletvekilleri konuşmacıların sözlerine alkış tutmaktadırlar. Herhangi bir olayın çıkmaması için dikkatinize sunulur.

Mardin

Sait Mehmetoğlu

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

Sayın milletvekilleri Cumhuriyet Senatosu toplantılarına katılmaları ve izlemeleri haklarına sahiptirler.

Sayın milletvekillerinin kürsüde konuşan Sayın üyenin sözlerinin leh ve aleyhinde tezahüratta bulunmamalarını hatırlatırım.

Söz sırası Cumhurbaşkanınca Seçilmiş Üyeler Grubu adına Sayın Nihat Erimindir.

Buyurun Sayın Erim.

CUMHURBAŞKANINCA S.Ü. GRUPU ADINA NİHAT ERİM (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) —

Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Adalet Partisinin Sayın Genel Başkanı Süleyman Demirel'in kurduğu, M.S.P. ve M.H.P. ile ortak Hükümetin, 27.7.1977 günü yüce Senato'ya sunmuş olduğu program üzerinde, Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına, düşüncelerimizi söyleyeceğim.

Dört yıllık yasama döneminin bitmesi beklenmeden, birkaç ay erken yapılan yeni seçimlerden geliyoruz. 5 Haziran 1977 günü Türk seçmenleri sandıklara attıkları oylarla partiler arasındaki tercihlerini belirttiler. Özellikle iki büyük partimizin ve genellikle hemen herkesin arzuladığı bir sonuç alınamadı. Tek bir parti, yani ne C.H.P. ne de A.P. salt çoklukla Millet Meclisine dönemedi. C.H.P. 213, sonradan bir üyenin daha katılması ile 214, A.P. ise 189 milletvekilliği çıkarabildi. (Şimdi 190 oldu)

Nispi temsile dayalı parlamentolarda bu sonuç olağan sayılır.

Seçimlerin ertesinde yeni Meclis toplanır toplanmaz, eski A.P. - M.S.P. - C.G.P. - M.H.P. ortak Hükümeti çekildi.

Sayın Cumhurbaşkanı, demokrasi kurallarına uygun olarak, yeni Hükümeti kurma görevini Sayın C.H.P. Genel Başkanı Bülent Ecevit'e verdi. Onun hazırladığı Bakanlar Kurulu listesini Sayın Devlet Başkanımız onayladılar.

Bu davranışa karşı açılan kampanyayı doğru bulmadığımızı evvelce de söylemiştik. Cumhurbaşkanının tutumunun hem Anayasamız, hem demokratik kurallar ve gelenek ve hem de siyasal değerlendirme yönlerinden, uygun olduğunu Kontenjan Grubu olarak söylemiştik. Açılan kampanya haksız, yersiz ve zararlı idi.

Sayın Ecevit'in kurduğu Hükümet güvenoyu alamadı, hemen çekildi. Yenisi kuruluncaya değin (Devlet Başkanı öyle istediği için) görevini sürdürdü. Sonra şimdi karşımızda oturan Hükümet kurulunca görevi ona aktardı. Şu sırada Sayın Demirel ve ortağı partiler güvenoyu almanın hazırlığı içindeler.

Bütün bunlar bizce, Anayasaya demokrasi kurallarına ve siyasal icaplara uygundur.

Sayın Üyeler,

Şu anda programı üzerinde konuşmaya giriştiğimiz Hükümet, seçimlerden önceki ortaklığın (C.G.P.'nin bulunmayışı bir yana) tazelenmiş bir örneğidir. Bu noktayı şunun için belirtiyoruz:

Parlamentoya sunulan Bakanlar Kurulu gerek parti programları ve gerekse o programlara bağlanmış kişiler olarak - bazı yeni üyelerle - eskisinin hemen hemen eşi sayılabilir.

Eğer böyle olmasaydı, bu Hükümet 1975'teki ortaklık gibi karşımıza ilk defa gelen bir heyet olsaydı, o tarihte (10 Nisan 1975'te) bu kürsüde söylediklerimizi gene aynen tekrarlardık. Ancak bugün önümüzde az çok denenmiş bir ortaklık; az çok, eski söylediklerine yenilerini de katarak, öncekinin benzeri bir programla geldi.

1975'te, uzun süren bir hükümet bunalımından Türkiye'yi kurtardığı için Sayın Demirel'i alkışlamış ve vaatlerini iyi duygularla, teşvik sözleriyle karşılamıştık. İyimserlik ve umut içinde uygulamayı izlemeye koyulmuştuk.

Bugün aynı durumda mıyız? Ne yazık ki, bu soruya olumlu cevap veremiyoruz. 5 Haziran seçimlerine gitmeden önce ve seçim kampanyasında, o zamanki Hükümetin üyelerinin ortaklığın işleyişi, birbirlerinin kişilikleri üzerine resmen ve açıkça söyledikleri, ciddiye alındığı takdirde, korkunç suçlamalardır. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri) Bugünkü Hükümete girmeyen eski ortaklardan birisinin açığa vurdukları ise, son iyimserlik kırıntılarını da ortadan kaldıracak niteliktedir. Onların birbirleri için söylediklerini, biz dilimiz varıp herhangi biri hakkında tekrar etmeyi bile saygısızlık, insafsızlık sayarız. (C.H.P. sıralarından şiddetli alkışlar ve "Bravo" sesleri)

Bundan dolayı Hükümet Programında sakıncalı bulduğumuz, abartılmış propaganda malzemesi saydığımız bölümler ve cümleler yanında, güzel, beğenilecek Sözler de bulunmasına rağmen, zihnimizde belirmiş olan kuşkuyu gideremiyoruz. Erken seçime gidişin gerekçesini hep anımsıyoruz. Söylenenleri ve davranışları unutamıyoruz.

Bize cevap olarak denilebilir ki, "Ne yapalım seçimlerin getirdiği sonuç böyle bir ortaklığı yeniden denemeyi zorunlu kıldı! Ancak bu üç parti bir arada Millet Meclisinde çoğunluk olabiliyor"

Bu cevap tam doğru değildir. Millet Meclisinde güvenoyu sağlayacak başka ortaklıklar, daha sağlıklı başka ortaklıklar, kurulabilirdi ve geçmiş deneyden sonra diyoruz ki, kurulmalı idi. Örneğin bir C.H.P. A.P. ortaklığı, dört yüzden fazla milletvekiline dayanacaktı. İç ve dış önemli sorunlar bunu bizce zorunlu kılıyordu.

Kurmayanın, kurdurmayanın, bunu önemle, ciddiyetle aramayanın ilerdeki gelişmeler karşısında kendisini sorumluluktan kurtaracak bir cevap bulabileceğini hiç sanmıyoruz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Sayın Senatörler,

Bu Hükümet, bünyesi bakımından da dengesizdir. 189, (Bugün 190 oldu) milletvekili ile A.P. 16, 24 milletvekili ile M.S.P. 8 ve 16 milletvekili ile M.H.P. 5 bakanlık aldılar. Sayılar arasında oran dengesi hiç yok. Yani seçmen oylarının % 36’sından fazlasını toplayan A.P. pek büyük fedakârlıkta bulunmuştur. A.P.’nin kendi seçmenleri hesabına da buna hakkı olmadığını sanıyoruz. A.P. yönetimi ortaklarına seçmenin vermediğini ikram etti dersek yanlış olmaz. (C.H.P. sıralarından şiddetli alkışlar ve “Bravo” sesleri)

Daha da kötüsü, uygulamada, önemli iç ve dış politika meselelerinde, A.P.’nin ortaklarından Bakanlar Kurulundaki oylamada geçmiş deneyde âdeta veto yetkisi kullananlar olduğunu duymuştuk. Bundan da beteri, acele çözümlenmesi bir kararnamenin imzalanmasına bağlı bir Devlet sorununun, başka bir kararname imzalanmadı diye, haftalarca, aylarca ortaklığın bir kanadınca durdurulmuş olduğu da öğrenilmişti. Örneğin, Dışişleri Bakanlığındaki atamalar yapılamamış ve Devlet işleri bu yüzden aksamıştır.

Öteki Devlet dairelerindeki atamalar ise ortaklar aracında bir pay bölüşmesi biçiminde yürütülüyor diye duymuştuk. Âdeta Devlet parsellere ayrılmış, her ortak kendi adasında egemen davranır olmuş.

Bu durumda Hükümet Programındaki güzel vaatlerin, geçmişteki ortaklığın işleyişini bilenler için büyük bir değeri ne yazık ki kalmıyor. Eğer bu Hükümet güvenoyu alırsa, yüreğimiz daralmış olarak, her gün gazetelerde ortaklık içinde Devlet işlerinin hangi parti çekişmesine, sürtüşmesine kurban edildiğini okumanın endişesini şimdiden duyuyoruz.

Sırası gelmişken şunu belirtelim:

Bir hükümeti kurabilmek için aşırı fedakârlıklara razı olmak ve bir hükümeti yaşatabilmek için tavizleri çoğaltmak, hem demokrasiye, hem de Cumhuriyetimize çok zarar getirir. Devlet görevinde bir noktada durmasını, o noktada “Allahaismarladık” demesini bilmeyenler, en başta kendilerini çıkmaza sokarlar. Ülkeye ve rejime zarar verirler.

Değerli Arkadaşlarım,

Az önce değindiğim nedenle Hükümet Programının ayrıntılarına girmeyeceğim. Uygulama aşamasında görüşlerimizi her konu getirildikçe açıklama hakkımızı koruyoruz.

Ancak çok önemli saydığımız bir iki noktada şimdiden uyarıda bulunmak istiyoruz.

1. Sayın Demirel’in okuduğu Programda muhalefet ile uygar ilişkiler içinde olmaya dikkat edileceği bildiriliyor. Bunu sevinçle kaydediyoruz. Bu kürsüde her zaman tekrarladığımız bir hususun gene altını çiziceğiz; Türkiye’de demokratik

geleneklerin eksikliğinden doğan sıkıntıların içinde yaşıyoruz. Örneğin, ortak Hükümet, koalisyon ortaklığı nasıl olur, nasıl yürütülür, ortakların görev ve hakları Anayasada yazılı değildir. Ayrıntılarıyla yazılması beklenemez. Ancak demokratik güzel geleneklerle bunlar belirlenir. Bunun gibi iktidar ve muhalefet ilişkileri uygarcı, yurt ve rejim yararına nasıl yürütülür, iktidar ve muhalefet arasında diyalog nasıl sürdürülür, bu da geleneklerle belirlenecektir. İşte, bu konuda ilk adımı atmak iktidarın görevidir. Bıkıp usanmadan bu diyalogu aramak, sürdürmek için girişimlerde bulunmak da en başta iktidardakilerin işidir.

Programda, önceki Ecevit Hükümetinin birkaç haftalık yönetiminin eleştirisi ve silesi yapılmamış olmasını bu yolda atılmış olumlu bir adım sayıyoruz.

2. Sayın Cumhurbaşkanı, 5 Haziran seçimlerinden sonra ilk görevi verirken özellikle şu konulara dikkati çekmişti:

a) Erken seçimleri gerektirmiş olan iç ve dış ağır sorunlara çözüm yolları bulunması;

h) Atatürk ilkelerinin ve Anayasamızda tanımlanan esasların titizlikle korunması,

c) Yurdumuzun muhtaç bulunduğu huzurun ve kardeşlik havasının, milli birlik ve beraberliğin her türlü dar partililik anlayışı üstünde bir görüşle sağlanması.

Gerçekten, Devlet Başkanımız vatandaşların sağduyusunu dile getirerek, bugünkü Türkiye'nin acele ele alınması gerekli konularını bütün ilgililere, sorumlulara işaret etmişlerdir.

Şimdiki Hükümetin 36 sayfaı dolduran programında bunlara yeterince önem verilmediğini tespit etmiş bulunuyoruz. Uygulamada, Cumhurbaşkanının parmak bastığı bu noktalara, üstün önem verilmesini istiyoruz.

Bu arada dış politikada Kıbrıs meselesinin doğurduğu güçlükler zihinleri meşgul etmektedir. Yunanistan ile ve başta A.B.D. olmak üzere öteki müttefiklerimizle ilişkilerimiz, Kıbrıs'taki durumun etkisi altında - biz istemesek de - kalmıştır. 1974'ten bu yana bu ilişkiler ne yazık ki düzeltilememektedir.

1974'te, askeri harekâtın Kıbrıs'ta başarı ile sonuçlandığı günlerde, T.B.M.M. Birleşik oturumunda, Kontenjan Grubu adına yaptığımız bir konuşmada şöyle demiştik;

“Kıbrıs'taki askeri harekâtın başarı ile sonuçlanmasından dolayı Hükümeti kutlamak gerekir. Ancak, şunu da unutmayalım ki, Akdeniz'deki statik denge, dinamik hale getirilmiştir. Asıl başarı, diplomasi alanında bu denge yeniden statik hale getirilirken sağlanacak olan başarıdır”

Bu sözlerimizin üzerinden üç yıl geçti. Henüz diplomasi alanında askeri başarıya paralel bir sonuç yoktur. Tersine, şimdilik Türkiye'nin NATO ile AET ile A.B.D. ile ve tüm Batılı dostları ile ilişkileri, ne yazık ki Kıbrıs meselesinin olumsuz etkisi altında tutulmakta devam olunuyor.

Hükümetin önünde yığılı duran büyük sorunlar arasında, öyle sanıyoruz ki, Kıbrıs meselesi başta yer alıyor. Tarafların bu işi gerçekçi bir yaklaşımla çözmesini

diliyoruz. Birleşmiş Milletler Anayasası ve Devletler Hukuku ilkeleri içinde kalınarak bulunacak çözüm formülü, taraflara adalet ve hakkaniyet getirecektir.

3. Hükümet programında, layiklik ilkesine de değinilmiştir. Programın 8'nci sayfasının başında yer alan üç fıkrada söylenenlere katılırız. Ancak, "Din ve vicdan hürriyetinin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız" deniyor. Acaba bugün bu özgürlüğün tam ve kâmil kullanılmasını kısıtlayan bir hüküm var mıdır? Bu açıkça belirtilmelidir. Türk Ceza Kanununun 163'ncü maddesi mi kastediliyor? Programın aynı sayfasında az aşağıda bu maddenin değiştirileceği söyleniyor. "Ters uygulamalardan" söz ediliyor. Bugün böyle ters bir uygulama var mıdır? Varsa nerede, nasıl meydana gelmiştir? Bunları öğrenip açıkça tartışmak gerekir. 163'ncü maddede layikliğin savunulması için konmuştur. Bu unutulmamalıdır.

Bundan önceki Hükümetin programında layikliğin tek yönlü ve dolayısıyla eksik bir tarife rastlamış ve eleştirerek şöyle söylemiştir:

"Hükümet Programının (Ecevit Hükümeti) başka bir yerinde, Hükümet (layikliği din ve vicdan özgürlüğü anlamına alır) denmektedir.

Bu tarif eksiktir. Layiklik ilkesinde din ve vicdan özgürlüğü de yer alır. Ancak layikliğin, sözlükteki anlamı da, dünya üzerindeki tarihsel gelişimi de bundan ibaret değildir. Hele Türkiye'de hiç bundan ibaret değildir. Layiklik din ve vicdan özgürlüğü yanında, Devleti din dogmaları adına dikte edilecek kurallarla değil, akılla, bilimle yönetmektir"

Ve sözlerimizi şöyle sürdürmüştük:

"5 Haziran seçimleri kampanyasında, siyaset pazarına her değer yeniden sürülme eğilimlerinin yoğunlaştığı görüldü. Böyle bir ortamda şunu da belirtmekte yarar buluyoruz:

Vatandaşın kutsal duygularını siyasal alanda sömürmeye kalkışanlara hoş görü ile bakılamaz.

Layiklik ilkesinin ülkemize sağladığı yararlar arasında, en başta geleni din mezhep, tarikat ayrılıkları nedeniyle vatandaşların birbirlerine yan bakmalarına, bu yüzden bölünmelerine son vermek olmuştur. Kutsal duyguların siyaset alanında sömürülmesine meydan verilirse, Türkiye yeniden Cumhuriyetten önceki çalkantıların içine sürüklenir,

Bunları önceki Ecevit Hükümeti Programı görüşülürken 30 Haziran 1977 günü bu kürsüden söylemiştik. Bugün altını çizerek bir kere daha tekrarlıyoruz.

Ve bu görüşümüzün ışığı altında, şimdiki Hükümet Programının 8'nci sayfasındaki:

"Anayasamızda yer alan layikliği din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görüyoruz" sözü açıklığa muhtaçtır. Layiklik nerede, ne zaman din düşmanlığı olarak görülmüştür? Bizce bu iddia bir siyasal propaganda ibarettir.

Gene aynı sayfada:

“Din ve vicdan hürriyeti; kişinin kutsal, vazgeçilmez ve dokunulmaz hakkı olarak kalacaktır” deyimine yürekten katılıyoruz,

Ancak, Programın daha sonraki sayfalarında, özellikle eğitim işlerinde, Atatürk’ün koyduğu ilkelere ters düşecek, “Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanununa” ve bundan dolayı da Anayasaya ters düşebilecek girişimlere yönelme heveslerinin yattığı kuşkusu uyanmaktadır. Şimdilik bu kadar söylüyoruz, uygulamayı görünce daha kesin konuşacağız. Böyle bir niyet varsa, böyle girişimler olacaksa heveslilerini şimdiden önemle ve iyi niyetle uyarırız.

Uzak ve yakın geçmişimizin derslerini unutmuş görünmek gafletine düşülmesin, Yüzyılların yanlış davranışından Türkiye’yi Atatürk ilkeleri kurtarmıştır. Türkiye’yi öteki Müslüman ülkeler arasında en başa Atatürk ilkeleri geçirmiştir. Çöken, batan, dağılan bir imparatorluğun yıkıntıları arasından modern Türkiye Cumhuriyetini çıkarıp kuran, yücelten Atatürk ilkeleri olmuştur. Hiç kimse, hiç bir kuruluş bunlarla oynayabileceğini sanmamalıdır. *(C.H.P. ve M.B.G. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Programın 7’nci sayfasının sonunda: “Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında, birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvi prensiplerinden yararlanmak kararındayız” deniliyor

Lâyük bir Cumhuriyette, dinimizin ulvi prensiplerinden yararlanmak ferdin bileceği bir iştir. Devletin meşgul olacağı, Hükümetin meşgul olacağı bir iş değildir.

Bu söz; kutsal din ilkelerinin, kişinin vicdan ve inanç (iman) işi olmaktan çıkırılıp bir Devlet işi haline sokulması anlamını taşıyorsa, layiklik ile bu girişim nasıl bağdaştırılacaktır? Akıl ile bilim ile doğma çeliştiğinde, Devlete, millete, topluma hangi yönü göstereceksiniz?

Din doğmaları adına Devlete, Hükümete yön göstermek layık bir Cumhuriyette yasaktır. Devlet de kimsenin dinine, ibadetine - kamu düzenini koruma gerektiği haller dışında - karışmaz. Bütün lâyük ülkelerde Devlet, kamu düzeninin bozulması tehlikesi belirince din ve ibadet alanında düzenleyici önlemler koyar. Ama hiç kimse, hiç bir makam din adına Devlete yön veremez.

Programın uygulamasında bu konuda öneriler Parlamente’ye getirilirse, o zaman düşüncelerimizi ayrıntıları ile belirtiriz. Şimdilik bu kadarla yetiniyoruz.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın Üyeleri;

Program vesilesiyle yaptığımız bu konuşmayı uzatmayacağız. Sözlerimizin sonuna yaklaşırken bir iki noktaya daha dikkati çekmek istiyoruz:

Programda ekonomi, bayındırlık ve sanayi alanlarında ileriye dönük güzel vadelere yer verilmiş. Bilindiği üzere, her Hükümet en çok, en - uzun süre - bir yasama dönemi görevde kalabilmeyi planlayabilir. Sayın Demirel’in ortaklık Hükümetinin ileriye doğru vadelerinin çoğu dört yıla asla sığmayacağı şimdiden belli işlerdir. Bir de, bunlara yapılacak harcamaların kaynakları gösterilmiş değildir. Değirmenin suyu nereden gelecektir? Zaten döviz darlığı ve enflasyon içinde olan bir ülkede bu

işler hangi para ile yürütülecektir? Hayat pahalılığını daha da artıracak yeni enflasyonlar yaratılması olasılığından ciddi endişeler duymaktayız. Zira 1977 Bütçesi hakkında, Şubat 1977'de Kontenjan Grubu Sözcüsü arkadaşımızın belirttiği olasılıklar, ne yazık ki bir kaç ay içinde birer gerçek olmuştur.

Sayın arkadaşlar;

Baştan beri belirtmeye çalıştığımız kuşkuların, endişelerin zihinlerde uyandırdığı sorulara olumlu cevapları uygulamalarda alınincaya değin, Cumhurbaşkanınca seçilen üyeler grubu, bu hükümeti bir bekleyiş içinde endişe ve kuşku ile izleyecektir.

Yüce Heyete saygılar sunarım.

(C.H.P., M.B. Cumhurbaşkanınca S.Ü. Grupları sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grubu adına Sayın Oral Karaosmanoğlu.

Sayın Karaosmanoğlu buyurun.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Manisa) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

A.P., M.S.P. ve M.H.P. arasında yapılan Koalisyon Protokolü sonucunda Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel Başkanlığında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin programı üzerinde Adalet Partisi Grubunun görüş ve temennilerini arz etmek üzere yüksek huzurlarınızda bulunuyorum. Hepinizi grupum ve şahsım adına derin saygılarla selâmlarım.

5 Haziran 1977 tarihinde yapılan Genel Seçimler sonucunda siyasi partilerimizin hiç birisi tek başına Hükümet kurabilmenin gerektirdiği sayıda milletvekiline sahip olamamıştır. Nispi seçim sisteminin uygulandığı demokratik parlamenter düzenlerin bünyesinde yatan sakin ve engellerin en başında koalisyon hükümetleri kurulma zorunluluğu mevcuttur.

Parlamento aritmetiğinin ortaya çıkardığı siyasi partilere ait sandalye dağılımı koalisyon hükümetlerinin kurulmasını gerekli kılmakta; aksi takdirde Anayasanın emrettiği güvenoyunu almak mümkün olmamaktadır. Bütün mesele Yüce Türk Milletinin iradesiyle oluşan tablodan Anayasaya ve hür parlamento iradesine uygun şekilde Hükümet çıkarma yollarının aranıp bulunmasıdır.

Yüce Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip olan C.H.P. nin bugünkü haliyle tek başına iktidar olamayacağı kesin surette anlaşılmıştır.

Anket yöntemleriyle, mülakatlarla, bilimsel araştırmalarla, laboratuvar tetkikleriyle, tek taraflı icra edilen kamuoyu yoklamaları ile C.H.P. dışındaki siyasi partilere mensup Sayın milletvekillerinin kişiliklerini ve partilerini aşarak azınlık hükümeti formülünü desteklemeleri yolundaki psikolojik telkin ve teşviklerle ve bütün bunlara ilâveten büyük holdinglerin akıl hocalığı ile güvenoyu arasında bir ilişki kurulamayacağı gerçeğinin C.H.P.'li arkadaşlarımız tarafından da anlaşılmış olmasından ancak memnuniyet duyarız.

5 Haziran seçimlerinden sonraki günlerde kesin sonuçların ilânını dahi beklemeden, gazete manşetlerinden ve kendi örgütlerinin hayale dayanan gerçek dışı ha-

berlerinden ilham alarak; tek başına iktidar olmanın rahatlığı ve sevinci içerisinde olanlar, salt çoğunluğun hayaliyle yaşayanlar, gerçek tablonun ortaya çıkmasından sonra haklı olarak rahatsız olmuşlardır. Yeni güvenoyu baskı yöntemlerine ilâveten “Sayısal çoğunluk” “Siyasal çoğunluk” gibi nevi şahsına münhasır bir terminoloji de siyasi hayatımıza sokulmak istenmiştir. Sayısal çoğunluğa sahip olan siyasal çoğunluğa da sahip olur aslında.

Sayın Başkan,

Bu konuları fazla deşip Yüce Senatonun çatısı altında polemik yaratma niyetinde olmadığımızı da belirtmek isterim. Faydasının mahzurundan çok olduğu, insan haklarına ve milletin hür iradesine dayalı parlamenter demokratik düzenimizin geçirdiği sarsıntılardan ve tarihi gerçeklerden ders almalıyız. Bu noktalara kolay gelinmemiştir. Memleket hepimizindir. Hepimiz Atatürk’ün kurduğu ve büyük eser olan T.B.M.M.’nin mukaddes çatısı altında görev yapmak ve siyasi hayatimizin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerin ve hür seçimlerin bir mana ifade etmediği bir ortamı yaratmak isteyenlere karşı tüm müesseselerimizle, basınımızla el ele, omuz omuza, milli birlik ve dayanışma içerisinde mücadelemizi devam ettirmeliyiz. Kısa vadeli kısır çekişmelerin kimseye bir şey kazandırmayacağı artık anlaşılmalıdır.

Memlekete siyaset yoluyla hizmet etmek isteyenler, Hükümet olmanın yollarım Anayasa ve kanunlar çerçevesinde, meşru plâtıformlarda ve düzenin meşru kuralları yönünde arayıp bulabildikleri zaman; Hükümette görev almayan siyasi partinin veya partilerin de yıkıcı değil, yapıcı bir zihniyetle muhalefet görevini yerine getirdikleri zaman birçok sorunları en kısa zamanda geride bıraktığımız görülecektir. Siyasi partiler arasında iktidarla muhalefet arasında, Anayasal organlar arasında ve basında milletin özlemini çektiği yapıcı bir diyalogun kurulması zarurettir. A.P. Grubu olarak samimiyetle inanıyoruz.

Sayın Başkan,

Koalisyon hükümetlerinde siyasi partiler kendi seçim beyannamelerinde millete vaad ettikleri hususları gayet tabiidir ki, uzlaşma imkânları çerçevesinde yürütmek durumundadırlar.

Sayın Demirel Başkanlığındaki mevcut Hükümetin Programı hakkındaki görüşlerimizi ifade ederken mevcut şartları bu gerçeğin ışığı altında değerlendirmeye gayret edeceğiz.

36 sayfa ibaret olan Hükümet Programında memleketimizin karşı karşıya bulunduğu iç ve dış meselelere ana hatları ile ve protokol çerçevesinde temas edilmiş bulunmaktadır.

Kısa vadede ve idari tedbirlerle mevcut kanunların uygulanması yoluyla çözümlenebilecek konular ayrıdır. Mevcut mevzuatta yeniden düzenleme yapılarak çözümlenebilecek konular ayrıdır. Bunların Yüce Parlamentodan geçirilmesi gereken tasarı ve tekliflerle çözümlenmesi zorunluluğu karşısında, bu nitelikte olan tedbirler için makul bir sürenin geçmesi icap edecektir.

Dış ülkelerle yapılacak ikili görüşmeler veya milletlerarası plâtfömlarda çözüme bağlanabilecek hususlar da ayrı bir karakter arz etmektedir.

Programı dikkatle okuduk ve dinledik. Çeşitli siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda alınması gerekli tedbirlere ana hatları ile ve boşluk bırakılmaksızın değinilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyorruz.

Program; memleket meselelerinin kısa veya makul bir dönem çerçevesinde halim öngören tedbirler manzumesi olarak, muhalefetin dahi üzerinde fazla eleştiride bulunamayacağı bir üslup içerisinde hazırlanmıştır. Başarının en önemli sırrı uyum içinde çalışma şart ve ortamının hazırlanmasındadır. Koalisyon ortaklarımızın geçmiş koalisyon denemelerinde ortaya çıkan ve hizmetin müessiriyetini belli ölçüde rencide edebilecek nitelikteki davranış ve tasarruflardan tevakki edeceklerine dair inancımız her zaman olduğu gibi şimdide tamdır. Bu itibarla koalisyonun geçen dönemdekine nispetle daha başarılı olacağına kanaat getiriyoruz.

Birçok iç ve dış sorunlarla karşı karşıya olduğumuz bir ortamda icap eden anlayışın ortaklarımız tarafından esirgenmeyeceği umudunu samimiyetle muhafaza ediyoruz. Hükümetin tam bir uyum ve dayanışma içerisinde aziz Türk Milletine hizmeti bir ibadet telâkki edecekleri muhakkaktır. Buna inanıyoruz.

Koalisyon hükümetlerinin uygulama alanı bulduğu ahval ve zamanlarda, onun belkemiğini teşkil eden siyasi partinin lideriyle isimlendirilmesi; bunun tabii sonucu olarak da başbakanların hükümetin en yetkili temsilcisi ve sözcüsü olarak kabulu, hem müteselsil sorumluluğun gereğidir hem de bakanların icraatlarına müessir bir tarzda koordinasyonu için zaruridir.

Koalisyon protokolü peşinen hazırlanıp, bunu oluşturan siyasi partilerin Sayın liderleri tarafından imza ve taahhüt edildiğine göre belli noktalardaki prensip fedakârlıklarını, hizmetin selâmeti, hükümetlerin istikrarı ve koalisyon bünyesinin en tabii icabı saymak durumundayız

Sayın Demirel Başkanlığındaki Koalisyon Hükümetinin uzlaşma protokolüne dayanarak hazırlamış olduğu programının iç güvenlikle ilgili bölümünü değerlendirdikten sonra, diğer konulara, iç ve dış sorunlarımıza ana hatlarıyla ve satır başları halinde değinerek maruzatımı bitirmiş olacağım. Vaktinizi bir nebze alacağım için mazur görülmemi şimdiden istirham ediyorum.

Bu suretle programa ilişkin görüşlerimizi:

İç güvenlikle ilgili tedbirler,

Ekonomik ve sosyal sorunlarımıza ait tedbirler,

Milli Eğitim ve kültür hizmetleri ile ilgili tedbirler,

Dış ilişkilerimizi kapsayan konular halinde arz ve ifade etmeye çalışacağız.

Hükümet Programında en başta gelen ve günümüz şartları içerisinde ele alınması gereken konuların en başında hiç şüphesiz anarşik olaylarla mücadele gelmektedir. Programda bu konuya özel itina gösterilmiştir.

Demokratik parlamenter düzenimizin, Cumhuriyet rejimimizin her türlü kanun dışı eylem ve işlemlere karşı korunmasında, Cumhuriyet Hükümetimizin Programda ifadesini bulan azim ve kararını memnuniyetle karşılıyoruz.

Anayasa ve kanunların asla yer vermediği, toplumun huzurunu bozan, hürriyet içerisinde kalkınma hamlelerine ve Türk Milletinin mutluluk ve refahına engel olmak isteyen her türlü eyleme karşı mücadeleyi ve bunları tesirsiz hale getirmeyi taahhüt eden Programın lafzıyla, ruhuyla ve bütün icaplarıyla uygulama alanına sokulmasını destekliyor, kanun ve nizam hâkimiyetinin her şeyden önce gelmesini hukuk devletinin en tabii gereği sayıyoruz.

İç güvenliğin asayiş ve kanun hâkimiyetinin kesin şekilde sağlanması, Devletin selâmeti için şarttır, rejimin selâmeti için şarttır. Özellikle 1968'lerden sonra dozu- nu artırarak sürdürülen anarşi ve terörist hareketler yalnız Türkiye'de değil, birçok dünya ülkelerinde ve hatta Avrupa'nın gelişmiş ve kalkınmış Batı demokrasilerinde dahi zaman zaman kendisini göstermiştir. Toplumun huzur ve sükûnunu bozmuş, eğitim ve öğretim hürriyetini, anayasaların teminat altına aldığı bütün hak ve hürriyetleri yine bu imkânlar arkasına sığınarak ortadan kaldırıp, milletlerarası komünizm idealinin ve rejimleri yıkmanın bir vasıtası haline sokulmuştur. Kanun hâkimiyetinin zedelenmesini, devlet ve hükümet otoritesinin rencide edilmesini hedef alan yerli ve yabancı anarşik olayların altında yatan gerçek budur. Bunun kalınmayla, refahla, fikir özgürlüğü ile reformist hareketlerle hiç bir ilişkisi yoktur.

Bu gerçeği her türlü siyasi rekabet hissinden ayrı tutan memleketler gereken tedbirleri elbirliği ile almakta tereddüt etmemişler, toplumun huzur ve sükûnunu kısa zamanda sağlamayı başarmışlardır.

Sayın arkadaşlarım;

Evvelâ olaylara doğru teşhis koymakta birleşmeli, ondan sonra da dünya âlemce bilinen tedavi yöntemlerinin uygulamasına geçilmelidir.

Günümüzdeki anarşik nitelik taşıyan suçlar kişisel suçlar değildir. Adi zabıta vakaları da değildir, masum öğrenci hareketleri de değildir. Bu olayların önüne geçilmesini Türk gençliğinin, ayrı fikir ve görüşler taşısalar da kaba kuvvete dönüşmeden eğitim ve öğretim yapabilmesini istiyoruz. Anarşik olayların ve aşırı cereyanların aleti olmasınlar diye uğraşıyoruz. Bundan ıstırap duyuyoruz. 12 Mart öncesi ve sonrası olayların tarihe mal olan gerçeklerinin artık anlaşılmasını bekliyoruz.

Hükümetler devletin icra organıdır. 1961 Anayasası ile kuvvetler ayrılığı prensibi benimsenmiştir. Her şeyi Hükümetten beklemek alışkanlığından da kurtulmamız lâzımdır. Nereden gelirse gelsin kanunsuz fiil ve hareketler karşısında bütün siyasi partilerimizin, iktidarı ile muhalefeti ile Hükümet Programında ifadesini bulan teşhislerde birleşmek mecburiyetindeyiz. Anayasal organların ve bütün müesseselerin bu sorumluluk duygusunu her an hissederek rejimi yıkma hedefine yönelen davranışlar karşısında kendilerine düşen görevi objektif hukuk ölçüleri içerisinde yapmaları şarttır. İsteyerek veya istemeyerek kısa vadeli kısır parti çıkarları uğruna hiç bir anarşik eylem gizli veya açık şekilde himaye görmemelidir. Polemik olsun diye değil bir gerçeği ifade için arz etmek istiyorum arkadaşlarım. Anarşik olayların önlenmesini ancak kendi iktidarlarında bulanların hükümet ettikleri kısa

ve uzun dönemlerde olayları önlemeye muktedir olamadıklarını ifade etmek istiyorum. Karşılıklı ithamlarla anarşik olaylar için çözüm getirmek değildir. Milleti özlediği huzuru en kısa zamanda sağlamak, bütün hükümetlere yardımcı olmak durumundayız ve buna mecburuz.

Arz ettiğim gibi; hem kuvvetlerin ayrımı prensibini savunmak hem de anarşik olayların istenildiği ölçüde önlenememesinin bütün günahını, bütün faturasını hükümetlere ödetmeye çalışmak insaf ölçüleri ile bağdaştırılmaz, arkadaşlar.

Büyük Milletimiz cereyan eden olayları dikkat ve endişe ile izlemektedir. Herkesin, her organın kendisine düşen görevi yapmasını beklemektedir. Teşhiste birleşirsek tedavide güçlük çekmeyiz. Hükümet dışındaki tüm organ ve kuruluşların da bundan böyle geçmiş tecrübelerin ışığı altında konuya gereken hassasiyeti göstereceğinden A.P. Grubu olarak şüphe etmek istemiyoruz

Demokratik parlamenter düzenlerde işçi sendikaları vardır belli meslek gruplarının hak ve menfaatlerini korumak için kurulan resmi veya özel dernek ve kuruluşlar vardır. Öğrenci kuruluşları vardır. Bütün bunlar baskı grubu olarak elbette Parlamento ve hükümetler nezdinde mensuplarının hak ve menfaatlerini korumaya çalışacaklardır. Yakın geçmişte üzüntü ile görülmüştür ki; bu baskı gruplarının bir kısmı kendi faaliyet çerçevelerini aşarak siyasi faaliyetlerin mihrakı haline gelmişler, pervasızca kanunları çiğnemişlerdir. Bazı hallerde anarşik olay ve fiillerin ortağı olmuşlar ve maalesef belli çevrelerin teşvik ve desteğini de kazanmışlardır arkadaşlar.

Sayın Başkan,

Yüce Senatonun çatısı altında görev yapan hukukçular vardır, ilim adamları vardır. Anayasa profesörleri vardır, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı yapan muhterem arkadaşlar vardır. Memlekette geniş tecrübe kazanan her türlü meslek gruplarının kıymetli temsilcileri vardır.

Hepinize samimiyetle soruyorum. Kanun hâkimiyeti böyle mi sağlanacaktır? Huzur yolu böylemi açılacaktır? Demokrasi böylemi korunacaktır?

Ülke ve millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlı isek geliriz her şeyden önce kanunları hâkim kılalım. Geliniz kanuna uymayan, Anayasada yeri olmayan “Genel Grev” gibi sorumsuz çağrılara iltifat etmeyelim arkadaşlar. Çeşitli iç ve dış meselelerin halli için millet iradesine dayanarak memlekete hizmet etmek isteyen ve hemen hemen hepsi cumhuriyet neslinin evlâtları olan bu muhterem kişileri peşin hükümlerle, kanun dışı baskı metodlarıyla yıpratmaya tevessül etmeyelim. Bundan ancak memleket zarar görür. Bundan ancak dengeli ve hızlı kalkınma gayretleri zarar görür.

Hükümetlerin başarılı olamadıkları hallerde yine, Yüce Meclisin kararı ve Anayasa hükümleri uyarınca düşürülmeleri her zaman mümkündür. Anayasa ve kanunlara saygılı olmanın, hür parlamenter rejimin korunmasının başka bir yöntemi de yoktur. Asgari müşterekte birleşmek rejimi ayakla tutabilmenin şartlarını her zaman canlı tutabilmek için şiddet olaylarının arkasında yatan rejimi yıkma kavga-

sının mevcut olduğunu hep birlikte bilmeye ve sorumluluğu hep birlikte Yüce Türk Milleti ve tarih huzurunda paylaşmaya mecburuz muhterem arkadaşlarım.

Programdaki; C.H.P.'ye mensup Sayın üyelerce de memnuniyetle karşılanmış olmasını beklediğimiz:

“Anayasanın temel ilkelerini ve milletin yüksek menfaatlerini korumak için muhalefetle demokratik, medeni münasebetler kurulacak ve bunlar güçlendirilecektir” tarzındaki beyan özellikle anarşik olayların ve önemli dış sorunların müş-tereken ve elbirliğiyle önlenmesi konusunda müspet bir adım olabilecek mahiyet taşımaktadır. C.H.P. Sayın Genel Başkanı ve üyelerinin memleketin yüksek menfa- atleri açısından bu iyi niyet çağrısına iltifat etmeleri memlekete ve rejime çok şeyler kazandıracak görüşündeyiz. Eski defterlerin açılmasında faydalar yoktur. Geleceğe güvenle bakmak lâzımdır. Dar boğazlan aşabilmenin en pratik yolu önemli iç ve dış meselelerde iktidar grupları ile muhalefet arasında yapıcı bir diyalogun kurulmasıdır.

Yüce Senatonun Çarşamba günü yapılan oturumunda bilgilerinize sunulan Hükümet Programı kendine mahsus ayrı ağırlık ve önem taşıyan çeşitli ekonomik ve sosyal tedbirler manzumesi mahiyetindedir. Hızlı ve dengeli kalkınma hamlele- rimizin aynı şekilde devamını öngören ekonomik ve sosyal tedbirler manzumesini takdirle karşılıyor; kısa veya konusuna göre belli süreler içerisinde uygulama alan- larına konulmasını bekliyoruz. Hükümetin güvenoyu almasından sonra da yeni ka- nunların çıkmasını gerektirecek tedbirler için A.P. Grubu olarak elden gelen destek esirgenmeyecektir.

Hepsi yekdiğerini tamamlayan ve bütün Bakanlık ve müesseselerin hizmet alanına giren konular üzerinde ayrı ayrı görüş arzetmemin kıymetli zamanlarınızı alacağı düşüncesiyle bazı noktalar üzerinde durmakla yetineceğiz.

Hızla kalkınmakta olan memleketler için, daha doğrusu hürriyetçi parlamen- ter düzen içinde kalkınmakta olan memleketler için en önemli faktör yurt sathında huzur ve sükûnun muhafazasıdır. Bu itibarla programın ilk bölümlerinde anarşik olaylarla, kanun hâkimiyetiyle ilgili konulara değinilmesinden sonra ekonomik ve sosyal sorunların ele alınmasını bu gerçeğin tabii bir icabı sayıyoruz.

Adalet Partisi siyasi iktidarları Demokrat Parti zamanında başlatılan iktisadi kalkınma mücadelesini aynı şevk ve heyecanla yürü meşini bilmişler, “Mutlu ve Müreffeh Büyük Türkiye” idealinin samimi takipçileri olmuşlardır.

Anayasa muvacehesinde kalkınmamız plana bağlanmıştır. Bunun yanında Anayasanın da öngördüğü “Sosyal Devlet” anlayışı; sosyalist bir rejime cevaz veren bir anlayış da değildir.

Karma ekonomi düzenini benimseyen parti olarak, sosyal devlet felsefesi ve ilkeleri ile hızlı ve dengeli bir kalkınmanın; ancak kamu yatırımları ile özel sektör yatırımları arasında kurulacak mâkul bir denge ile sağlanacağına inanmışızdır. Alt- yapı hizmetleri ile enerji santralleri ile modern ulaşım imkân ve vasıtaları ile sınai tesisleri ile fabrikaları ile velhasıl sınai ve tarımsal yatırımları ile güçlü ye bütünlük arz eden bir ekonomik bünyeye kavuşmak yolundaki yapılan hizmetler ortadadır.

Büyük eserler bütün haşmeti ile Türk milletinin hizmetindedir. Büyük işler yapmak için büyük heyecana duymak lâzımdır.

Üretimin artırılmasına, serbest rekabete, özel mülkiyete zarar vermeden; başka deyimle üretimin muhtaç olduğu itici gücü ortadan kaldırmadan Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile ilgili ıslahat ve yeniden düzenleme tedbirlerine başvurulmasını sevinçle karşılamaktayız.

Sayın Başkan,

Liberal görüş sahibi olduğumuz ve belirli bir ekonomik politika izlediğimiz şeklinde eleştirilere maruz kalan A.P'liler olarak program vesilesiyle şu noktayı tebarüz ettirmek isterim ki, 18'nci Asrın klasik liberal görüşü bugün hemen hemen tarihe karışmıştır. Devletin, sosyal refahın sağlanmasında, sosyal güvenlik tedbirlerinin alınmasında, ekonomik hayata belli ölçüler çerçevesinde müdahale etmesinde rol sahibi okluğu yalnız bizde değil Amerika Birleşik Devletlerinde dahi görülmektedir. Sosyal devletin gereklerine uyarak, karma ekonominin toplum için büyük faydasına inanarak, gerek kamu kesiminde, gerekse özel kesimde her türlü tedbiri almakta tereddüt etmemişizdir.

Hükümet programında refahın tabana yayılması amacıyla, sosyal güvenliğin icap ettirdiği bütün boşlukların doldurulması gayretleriyle ilgili beyanları hararetle destekliyoruz.

İşçi, küçük esnaf ve sanatkâr, köylü, çiftçi, memur gibi dar gelirli vatandaşlarımızın refahı için alınması kararlaştırılan tedbirleri memnuniyetle karşılıyoruz. Fert başına düşen milli gelirimizdeki artışların hafife alınmaması lâzımdır.

Ekonomimiz hızla kalkınmakta olan bir ülke olarak, elbette ki, zaman zaman dar boğazlarla karşılaşacaktır. Bütün dünyada aktüalitesini koruyan petrol meselesi vardır. Döviz sıkıntıları vardır. Elbette ki, bu sıkıntılar ekonomik ilişkilerin çok girift hale geldiği dünyamızda bizi etkilemekten uzak kalamayacaktır.

Kötümserliğe kapılmadan ciddi ve müessir tedbirlerle; yerüstü ve yeraltı kaynaklarımızın değerlendirilmesiyle, büyük tarımsal ve sınai potansiyellinizin kullanılmasıyla meselelerin üstesinden gelmek daima mümkündür. Programı bu yönü ile de yapıcı ve gerçekçi telâkki ettiğimizi ifade etmek istiyoruz.

Özetle ifade edersem, sınıf mücadelesine yer vermeden kalkınma sağlanır, refah seviyesi yükselir.

İşçi ve işveren ilişkilerinde çatışmaya meydan vermeden, binilen dal kesilmeden üretimin artmasından doğan nimetlerden âdil ölçüler içerisinde faydalanma imkânları bulunur ve bulunmaktadır da. Çalışan sınıfın her türlü hak ve menfaatlerinin korunmasında ne kadar samimi olduğunu Adalet Partisi şimdiye kadar ki tek başına ve koalisyon halindeki icraatıyla ispatlamış bulunmaktadır. Mesele, ekonomik büyümenin kesintisiz devamı ettirilmesidir. Mesele, üretimin artırılmasıdır. Mesele, büyük bir heyecanla yatırım projelerinin gerçekleştirilmesidir. İşsizliğin önlenmesinin ve kendi malımızı kendimiz üretip milyarlarca liralık döviz tasarrufu sağlanmasının başka yöntemi de yoktur. Bunlar modern ekonomi ilminin gerçekleştirdiği kadar memleketin içinde bulunduğu şartların en tabii ihtiyacıdır.

Sayın Başkan,

Bütçe kaynaklarımızın faydalı şekilde değerlendirilmesi için programda öngörüldüğü veçhile vergi ziyamı önleyecek tedbirlerin hızla geliştirilmesini beklemekteyiz. Yergi ve vergi idaresinin ıslahını sağlayacak, vatandaş formalite ve bürokrasinin dar ve sıkıcı kalıplarından kurtaracak çalışmaları hasretle beklemekteyiz.

Asgari manada okuma-yazma bilen her vatandaşın anlayıp doldurabileceği beyanname ve formüllerin yeni teknikle desteklenmesi zaruretine inanıyoruz. Vergide adalet sağlanmalı, asgari geçim indirimi en kısa zamanda tatminkâr seviyeye çıkarılmalı, özellikle dar gelirliilere rahat yaşama imkânı sağlanmalıdır. Maliyemiz klâsik maliyeci imajından süratle kurtarılmalıdır.

Ticari ve zirai kredi sisteminin yeni esaslara bağlanması gecikmemeli, özellikle çiftçi ve köylünün verimli ve kontrollü bir kredi sistemine kavuşturulması imkânları hızla aranmalıdır.

İdarede ıslahat yapılmasının ve vatandaşın kırtasiyeciliğin sıkıcı çemberinden kurtarılmasını bekliyoruz.

Mahalli idareler olarak belediyelerin, il özel idarelerinin ve köylerin, küçük esnaf ve dar gelirliilere yük teşkil etmeyecek surette yeni finansman ve fon kaynakları ile beslenmesi esasına dayalı yeni tasarıların biran önce Yüce Meclislere sevkinden memnuniyet duyacağımızı ifade etmek istiyoruz.

Dış ülkelerde yasayan ve Türk ekonomisine büyük katkıları olan işçilerimizin henüz halledilemeyen sorunlarına çözüm yolları aranmasını istemekteyiz.

Çeşitli tarımsal ürünlere ait taban fiyatların tespitinde tarım ürününün gittikçe artan maliyet unsurları nazara alınarak gerçek değeri ile satılmasının teminine ilişkin tasarrufları sevinçle karşılayacağımızı şimdiden belirtmek isteriz.

Hükümet kuruluşlarının gecikmesi nedeniyle halen ilân edilemeyen hububat fiyatlarının çok kısa zamanda ilânının yerinde bir hizmet olacağı görüşündeyiz.

Dış ödemeler dengesindeki dar boğazların belli bir süre sonunda aşılabilmesi imkânlarının takviye edilmesini önemle beklemekteyiz. Klâsik tarımsal ürünlerimizin ihracında ve dış ülkelerdeki işçilerimizin gönderdikleri dövizlerle takviye edilen döviz rezervlerimiz çok büyük ihtiyaçlarımız muvacehesinde maalesef yeterli değildir.

Teşvik ve uygulama tedbirleri rasyonel ve pratik metotlarla icap ederse yeniden düzenlenmeli, ihraç malları üreten sanayi erbabına gereken kolaylık gösterilmelidir. Basit bir telefon konuşmasından sonra uçaklarla 24 saat içerisinde mal şevkinin imkân dahilinde olduğu bir dünyada biz hâlâ zorluklar çıkarmakta, formaliteleri artırmakta, birbirimizle yarış halinde bulunmaktayız. Her nedense bu konulara şimdiye kadar pratik çözüm yolları getirilememiştir. Sebebini anlamakta güçlük çekiyoruz. Bu noktalarda Sayın Hükümetin dikkatli olmasını bilhassa istirham ediyoruz.

Memleketimiz bütün dünyanın aradığı çok değişik sebze ve meyvelerin yetiştirildiği ve bol olduğu bir ülkedir. Özellikle yaş meyve ve sebze ihracını çok süratli bir

prosedüre bağlayacak tedbirlerin ilk 100 gün içerisinde gerçekleştirildiğini görürsek, döviz meselemizin halinde de önemli bir adım atmış oluruz.

Turistik imkânların bütün potansiyelini bünyesinde toplayan Türkiye şimdiye kadar maalesef bu noktayı yeterince değerlendirememiş, gazetelere de akseden belli sebeplerle memleketimiz nerede ise turistlerin biran önce bırakıp gitmelerini sağlayacak bir ortama itilmiştir. Bu nokta üzerinde önemle durulmasını hassaten istirham ediyoruz.

Programın memnuniyetimizi mucip olan bir yeniliğine işaret etmek isteriz.

Bölgeler arası dengesizliği kaldırmak, dengeli ve hızlı kalkınmayı sağlamak ve yatırımların âdil bir şekilde gerçekleştirilmesini temin etmek için Doğu ve Güneydoğu illerimizle ilgili özel bir “İl Pilot Kalkınma Projelerinin” uygulamaya başlatılacağını sevinçle karşılıyor, bunu zaruri bir hizmet telâkki ediyoruz. Ekonomik tedbirlerle ilgili maruzatıma son vermeden önce büyük vatandaş kitlelerini bilhassa son günlerde fazlasıyla rahatsız etme istidadını gösteren hayat pahalılığı üzerinde de ciddi tedbirlerin alınması hususunda Hükümetimizin gereken çalışmalara girişeceğine inanıyoruz. Özellikle ekonominin tabii bir icabı olan arz talep kaideleri dışında suni fiyat yükselmeleri hepimizi üzmektedir. Bir kısmının idari tedbirlerle, bir kısmının yasal tedbirlerle önünün alınması makul düzeyde tutulması gerekir.

Programda eğitimin milliliğine özel önem verileceği açıkça ifade edilmiştir. Anayasamız ve memleket gerçeklerinin ışığı altında hazırlanıp Yüce Meclislerin onayı ile yürürlüğe giren Temel Eğitim ve Öğretim Kanunu muvacehesinde; değil T.C. Hükümetlerinin hiç bir kuruluş, müessese veya derneğin kendi düşünce, felsefe ve ideolojisi istikametinde bahis konusu kanunun ölçüleri dışında bir eğitim ve öğretim metodu biçimi veya yöntemi icat etmesi mümkün değildir.

Milli Eğitimde temel hedef; Milletimizin bütün fertlerini, Türk Milletinin milli, manevi, ahlâki, insani, sosyal ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını ve milletim seven ve daima yüceltmeye çalışan, Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş, büyük ve şanlı tarihimize iftihar eden, milletimizin geleceğine güvenle bakan, her türlü taklitçilikten uzak, milli şahsiyetini müdrük, ilim, teknik ve medeniyet yansında insanlığa örnek olmayı hedef alan vatandaşlar olarak yetiştirmektir.

Gerçek manada Atatürk ilkelerinin gereği de budur. Artık bundan böyle eğitimin milliliğinin Anayasa ve kanunlar muvacehesinde gerçek bir unsur olarak kabulü zarureti vardır. Hükümet programlarına dahi geçirilmesine lüzum görülmeyecek şekilde tabii bir nitelik kazanmalıdır. Temennimiz budur, arkadaşlar.

Bütün eğitim kademelerinde bu prensiplerin esas teşkil edeceği bir uygulamaya gidilmesini öngören her türlü tedbirin alınmasını memnuniyetle karşılayacağımızı belirtiyorum.

Yükseköğrenim çağındaki gençlerimizin her türlü sorunlarının belli bir plan ve program perspektifine göre çözüme kavuşturulması lâzımdır. Yeni ve yeterli öğrenci yurtlarının veya Üniversite kampüslerinin modern planlarla inşası büyük bir ihtiyacı karşılayacaktır. Yurt sorunları ile ilgili boşlukların doldurulması, özellikle

le Anadolu'nun ücra köşelerinden gelen gençlerimizin kredi ve burs sorunlarının günün şartlarına göre yeniden ayarlanması ve bütçelere hiç esirgmeden ödenek konulması zaruretine inanıyoruz.

Bilhassa üniversite gençlerimizin boş zamanlarının değerlendirilmesine matuf her türlü tedbir alınmalı ve bu konuda hiç bir fedakârlıktan kaçınılmamalıdır.

Dış ilişkilerimiz:

Hükümet programında dış ilişkilerimizi kapsayan politikanın ana hatlarına ve esaslarına değinilmiş bulunmaktadır.

Günün ve dünyanın her gün bazen de her saat değişen milletlerarası siyasi konjonktürü karşısında, gerçekçi, milli menfaatlerimize ters düşmeyen, enerjik bir politika izlememizin zorunluluğunu arz etmeyi dahi fazla buluruz.

Çeşitli ve önemli dış sorunlarımızın makul bir zaman içerisinde çözülmesine ihtiyaç duyulan bir ortamda, hiç olmazsa Sayın Demirel Başkanlığında kurulan koalisyon ortağı siyasi partilerimiz arasında, her ne şekil ve surette olursa olsun, sanki görüş ayrılığı bulunduğu şüphe veya izlenimine yurt içinde ve yurt dışında meydan verebilecek nitelikteki tutum ve davranışlardan kesinlikle kaçınmak zorunluluğu vardır.

Milletler arası ilişkilerde Türkiye'nin ana tercihlerini muhafaza ederek, bütün dünya devletleri ile iyi ve ilişkiler içerisinde bulunması muhakkak ki, sayısız faydalar sağlayacaktır.

Günümüzdeki milletlerarası ilişkilerde ekonomik faktörler ön plana geçmiş bulunmaktadır. Türkiye'nin yalnız siyasi menfaat sahasını değil, ekonomik menfaat sahasını da genişletmek ve savunmak gerekmektedir.

Zira dünya ekonomik dengesi büyük değişiklikler geçirmektedir. Dünya aynı zamanda 1929 krizinden bu yana, belki de, en önemli ekonomik bunalımını yaşamakta, dünya para düzeni tam bir düzensizlik içinde bulunmaktadır. Elbette ki Hükümetimiz bu gelişmeleri gözden uzak tutmayacaktır.

Siyasi dengede de önemli gelişme ve değişikliklere şahit olmaktadır.

Sayın Başbakanımızın da katıldıkları 1975 Helsinki dokümanları milletlerarası ilişkilerde yeni anlayış ve esaslar getirmiştir. Dünya askeri dengesinde de teknolojik gelişmeye paralel olarak çok önemli gelişmeler görülmektedir. Bütün bunları görmek ve tespit etmek kâfi değildir. Bunlara intibak etmek, bunlar karşısında Türk milli çıkarlarını en iyi şekilde savunmak gerekir. Ancak, dış teşkilâtımızın da çok uyanık, basiretli olması bulundukları ülkelerdeki her türlü gelişmeyi yakinen izleyip Hükümete bildirmesi icabeder.

Koalisyon Hükümetimizin başı olan Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in bu konularda ne kadar hassas olduğu gerek Helsinki Konferansındaki tutumu, gerekse diğer dış ülkelerdeki temasları ve Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Carter'le vaki mülakatları sırasında kamuoyunca da yakinen izlenmiş ve takdir edilmiştir.

Kıbrıs milli davamız henüz nihai bir çözüme kavuşmuş değildir. Yunan Hükümeti bu konuda ısrarlı bir şekilde taraf olmaktan kaçınmakta, Türkiye'yi ve Kıbrıs

Türk Toplumunu Başpiskopos Makarios ile karşı karşıya bırakmayı tercih etmekte, bunun yanı sıra Türkiye üzerinde dış baskılar yaratmak gayretini sürdürmekte, Amerika Birleşik Devletleri Kongresi ve kamuoyunda Türkiye aleyhindeki geniş faaliyetlerini devam ettirmektedir. Aynı zamanda bütün dünyada insafsız bir kampanya yürütmeyi usul haline getirmiştir. Atina Hükümeti bununla da yetinmeyecek, bir taraftan Türkiye'yi ambargo altında tutmaya çalışırken, diğer taraftan ciddi bir durum arz etmeye başlayan silahlanma yarışı içinde bulunmaktadır. Türkiye Kıbrıs meselesinin müzakere yoluyla halline daima ve samimiyetle taraftar olmuştur. Türkiye gayet tabiidir ki, Makarios'a muhatap alamaz. Muhatap Atina'dır. Şu gerçeği bütün ülkelerin kabul etmesi lâzımdır ki, Kıbrıs sorununa ilişkin Türk - Yunan anlaşmazlığı Amerikan kongresinde veya Avrupa'nın bazı başkentlerinde çözümlenecek nitelikte değildir kanısındayız. Ancak, Ankara ile Atina arasında; buna paralel olarak da Kıbrıs'taki Türk ve Rum toplumları arasında çözülebilir.

Kıbrıs sorununun hallinin, diğer anlaşmazlıklara da bir noktada yardımcı olacağı görüşündeyiz.

Daima barıştan yana olduğumuzu tekrar etmek isteriz. Ancak, bu bansın biza-tihi Atina ve Makarios'un şartları ile olamayacağı da muhakkaktır.

Türkiye ile Amerika arasındaki ilişkilerimiz Başbakan Sayın Demirel'in de birçok defa halkımızın hissiyatına tercüman olarak ifade ettikleri gibi, bizim hiç bir günahımız olmadan bozulmuştur. Amerikan Kongresi, Rum lobisinin baskısı ile devreye girmiş, Kıbrıs sorununu gerçek mecrasından çıkararak Türkiye - Amerika ilişkisi içerisine yerleştirmek suretiyle hem iki müttefik devletin ilişkilerini çıkarma sokmuş, hem de Kıbrıs meselesinin hallini lüzumsuz bir şekilde geciktirmiştir.

Amerika, Kıbrıs meselesinin gerçekten hallini istiyorsa, yolun üzerinden çekilmeli, Türkiye - A.B.D. ilişkileri ile Kıbrıs meselesi arasındaki bağı kesmelidir. Bu devam ettiği sürece hem meselenin halli gecikecek hem de ilişkilerimizin normale dönmesi güçleşecek ve sıkıntılar artacaktır. Ambargo kısmen aralanmış olmakla beraber bu haliyle devamı A.B.D. ile ikili ilişkilerimizi daha fazla zedeleyecektir. Ortak savunması da menfi bir şekilde etkilenmek suretiyle, Akdeniz gibi hassas bir bölgede savunma dengesini ciddi bir şekilde bozacaktır. Özetle ifade edersek, Türk - Amerikan ilişkileri Rum ipoteği altında devam edemez. A.B.D. Kongresinin bunu açık bir şekilde idrak etmesi lâzımdır.

Sayın Başkan,

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile olan ilişkilerimize gelince:

Konunun yeni bir açıdan ele alınması zamanı gelmiştir. Programda da ifade edildiği üzere milli menfaatlerimizin korunması esastır.

AET, Kuzeydeki genişlemesini tamamladıktan sonra bu kere, Akdeniz'de genişleme kararını almış bulunması Türkiye için yeni bir durum meydana getirmektedir.

"Zeytinyağı Kuşağı" olarak anılan, Yunanistan, Portekiz ve son olarak İspanya'nın tam üyelik talepleri, Türkiye ile AET Ortaklık Anlaşmasının geleceği bakımından üzerinde ciddiyetle durulması gereken yeni şartlar yaratmaktadır.

Hiç şüphe yok ki, yeni Hükümetimiz bu konuyu bu açıdan da değerlendirecek ve gereken karar alacaktır. AET meselesi takdir buyuracağınız veçhile basit bir konu değildir. 1 Temmuz 1977'den itibaren 9 AET ülkesi ile 7 serbest mübadele bölgesi üyeleri arasında ticaretin serbest bırakılması dünyanın en büyük ekonomik pazarını meydana getirmiş bulunmaktadır. Bu, gerçek, gözden uzak tutulmamak icabeder. AET bugünün ve yarının bir realitesidir. Türkiye'nin dışında da kalamayacağı, yabancı da kalamayacağı bir realitedir. Özellikle Yunanistan'ın tam üye olacağı böyle bir topluluk Türkiye bakımından ekonominin de çok ötesinde bir önem ve anlam taşımaktadır.

Kıymetli arkadaşlarım,

Belli bir süre içerisinde çeşitli konulara temas etmeye gayret ettim. Benden önce konuşan Milli Birlik Grubu Sayın Sözcüsü Mucip Ataklı bu kürsüye çıktılar; biz şahsen bu üslubu yadırgamış değiliz arkadaşlar. Şu Cumhuriyet Senatosu kürsüsü altında bulunduğumuz her celsede, hemen hemen her toplantıda Milli Birlik Grubu Sayın üyelerinin basit bir önerenin kabulü, ademi kabulü; 10 dakikaya, veya 5 dakikaya indirilmesi konusunda dahi bizimle beraber bulunduklarına şahit olmamışızdır, zaten eşyanın tabiatına aykırı bir durum. Peşin hükümlerle Demokrat Parti iktidarlarından başlayarak Adalet Parti iktidarlarını kötülemek, Sayın Demirel bizzat veya koalisyon ortaklığı halinde kurmuş olduğu bütün iktidarlara kötülemek ve peşin hükümlerle kurulmuş olan Hükümetin muvaffak olamayacağım dile getirmek, sanki kurulan bu Hükümet Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti değil de başka bir hükümetmiş gibi büyük şüpheler arz etmek, kamuoyunda şüpheler yaratmak maalesef Sayın Milli Birlik Grubunun bir nevi tabii taktiği haline gelmiştir arkadaşlar. Fakat biz bunu yadırgamış da değiliz.

Yalnız şurasını ifade etmek isterim ki, gönül isterdi ki, bu çatı altında bulunan Milli Birlik Komitesi üyeleri burada denge unsuru olsunlar. (A.P. sıralarından "Bra-vo" sesleri)

Eski defterleri karıştırmak istemiyoruz muhterem arkadaşlar. Eski defterlerin karıştırılması ne bize ne size fayda getirmez; ama rica ediyorum, Milli Birlik Grubu Üyeleri olarak, Sayın Cumhurbaşkanınca Seçilen Kontenjan üyeleri olarak, hangi partiye mensup olursa olsun bir defa şu kürsüden konuşurken asgari müşterekte birleşmenin, belli bir ölçüyü, belli bir üslubu kaçırmamanın zarureti şarttır arkadaşlar. Bu demokratik sistemde başka türlü diyalog kurulması mümkün değildir.

Hem diyalogdan bahsedeceksiniz, hem de kalkacaksınız burada kurulmuş olan ve güvenoyu almak için Hükümet programını kürsüye getiren bir Hükümetin programını eleştirecek yerde, programı çeşitli sosyal, ekonomik konularla ilgili görüşlerinizi ifade edecek yerde, kalkacaksınız burada bizatihi kendi siyasi emelleriniz istikametinde beyanda bulunacaksınız. Bunun akıl ile mantıkla telif etmek mümkün değildir. Artık bu alışkanlıktan kurtulmak lâzımdır, arkadaşlar.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Grup adına konuşun, şahsınız adına değil.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamlı) — Evet efendim, grup adına veya şahsı adına o fark etmez,

BAŞKAN — Lütfen karşılıklı konuşmayınız efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Ben şimdiye kadar yakinen tanık olduğumuz bir zihniyeti ifade etmek istiyorum beyefendi. Lütfen müdahale etmeyin fikir özgürlüğüne ve kürsü özgürlüğüne saygılı olun.

BAŞKAN — Rica edeyim, Sayın Karaosmanoğlu devam edin efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Sanki iddia ettikleri Hükümet, bundan önce kurulan koalisyon Hükümeti (Kendi tabirleriyle bunu cephe olarak isimlendirdiler)

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sizin tâbiriniz; benim değil. Kendiniz koydunuz bu ismi.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cephe değil, Milliyetçi Cephe.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milli mi? Milliyetçilikte cephe olmaz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — “Milliyetçi Cephe” derken biz, Türk Ulusu arasında herhangi bir tefrik yapmış değiliz arkadaşlar. (C.H.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

Konuşmayın, susun.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Neymiş? Ağa cephesi mi?

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milliyetçilikte cephe olmaz, cephe savaşta olur.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal!

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Savaş cephesi falan değildir. Milliyetçi cephe...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milliyetçiymiş... Savaşta cephe olur.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın üyeler...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Milliyetçi Cephe, milliyetçi...

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Milliyetçi Cephe İktidardır, Milliyetçi Partiler topluluğudur.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Milliyetçilikte cephe olmaz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cephe, sizin anladığınız manada cephe değildir arkadaşlar. Sizin anladığınız manada cephenin temsilcileri ve zihniyetinde olan insanlar değiliz biz. Öyle bir cephe değildir.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Hırsızlık, katillik şebekesi!

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayınız lütfen.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Komünizme karşı, anarşiye karşı, Anayasa dışı hareketlere karşı, kanunsuzluklara karşı, terörizme karşı, milli menfaatlerimizin korunması için kurulan bir birliktir arkadaşlarım.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — *(Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'a hitaben)*
— Komünist, hırsız. Sizde utanmak var mı? Kuyruk acısı var.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sizde utanma olsa burada oturmazsınız.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Kaldı ki, o zaman 1970 seçimlerinden sonra Sayın Ecevit'in Hükümeti bırakmasını biz teşvik etmedik. Kurallara göre kurulmuş, güvenoyu almıştır.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Dosyalar var. Katil herifler.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayacaksınız.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Katil sizsiniz.

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Eski katiller, tarihi katiller.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Siz katiller topluluğusunuz.

BAŞKAN — Sayın Üye... Sayın Ünsal...

Karşılıklı lütfen konuşmayın, devam edin efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yolsuzluk dosyalarınız var burada.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal lütfen efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Bizim alnımız açıktır. Adalet Partisi teşekkülü olarak alnımız açıktır, bu çatı altında hesabını veremeyeceğimiz tek bir şey yoktur.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yolsuzluk dosyalarınızdan belli...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal müdahale etmeyin.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — 25 günde 40 kişi öldürdünüz.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan müdahale etmiyorum.

BAŞKAN — Siz de müdahale etmeyin Sayın Kara Devam edin efendim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın arkadaşlar,

Bu ithamları dile getiren bu arkadaşımız bu mukaddes kürsüden Mao'yu metheden arkadaşımızdır.

BAŞKAN — Sayın Karaosmanoğlu, sebep olmayın.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Onun için teşhise beraberiz üzerinde fazla durmak istemiyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Onun cevabını o zaman verdim, yine verebilirim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cevabı ben zait addediyorum. Bu kürsüden Mao'yu metheden bir Cumhuriyet Senatosu üyesinin Adalet Partisine ve onun sözcüsüne söz söylemeye hakkı yoktur arkadaşlar.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Onun cevabını yine vereceğim. O zaman da cevabına verdim.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) — Sustursanıza bu zatı isim söyleyerek.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Kirazoğlu, bir dakika.

Sayın Ünsal, rica edeyim tahrik etmeyin ve kaba kelimeler kullanmayın.

Sayın Karaosmanoğlu, tahrik etmeyin ve sebep olmayın.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, biz bunlara alıştık. Şu mukaddes çatı altında...

BAŞKAN — Sayın Kirazoğlu, sinirlenmeyin.

İBRAHİM KİRAZOĞLU (Kayseri) — Susturmanıza bu zatı. On defa müdahale etti.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Utan utan; hırsızlıklarınızı söylüyorum.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal... Cumhuriyet Senatosu burası, Sayın Ünsal.

Sayın Karaosmanoğlu, müdahale etmeyin, devam edin.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar;

Adalet Partisi Grup Sözcüsü sıfatı ile konuşuyorum. Konuşmalarım hem Grup adınadır, hem şahsım adınadır. Şu çatı altında beraber vazife gördüğümüz bütün Cumhuriyet Senatosu üyelerimiz bizimle aynı fikirleri paylaşmaktadırlar ve şunu ifade etmek istiyorum ki, Adalet Partisi olarak hiç bir şekil ve surette sizin temsil ettiğiniz, şahsen tebdil ettiğiniz zihniyetin de savunucusu değiliz. Gayet tabii bu noktada müdahale edeceğiz.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Siz saygılı değilsiniz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Size öğretecek kadar bilirim bu işleri.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Kendinize saygınız yok.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Zaten demokrasiye ve kürsü hürriyetine saygılı olan bu şekilde laf atmaz.

Muhterem arkadaşlar,

Şahsen dokuz senedir şu Cumhuriyet Senatosu çatısı altında görev yapıyorum, bütün arkadaşlarımla beraber. Siz benim bir gün şu kürsüde konuşan bir arkadaşına söz attığımı gördünüz mü, lâf attığımı duydunuz mu? Ama, maalesef sizde böyle bir kabiliyet yok. Sizlerin kürsüye saygınız yok. Kürsüye saygısı olmayan kişiler millete saygılı olamazlar...

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Siz saygılı değilsiniz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Önce kürsüye saygılı olunuz, burası milletin kürsüsü.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Siz saygılı değilsiniz.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Biz saygılıyız arkadaşlar.

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Sizin kendinize saygınız yok.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — O sizin kendi fikriniz beyefendi.

Şunu da ifade etmek isterim:

Kontenjan Grubunu temsilen Muhterem Hocamız Erim konuştular. Fikirlerine saygı duyarız. Yalnız, şunu ifade etmek lâzımdır ki, bütün dünya memleketlerinde; hükümet teşkillerinde, yeni şahıslar atanır, eskileri devam eder, şu veya bu şekil denenmiş veya denenmemiş gibi formüller belki bazı çevreleri memnun eder veya gayri memnun eder, ama bizce mühim olan Hükümetin programını uygulamasındaki başarısıdır, programcı iyi bir şekilde icrasındır.

Arz ettiğim gibi, şu çatı altında bulunan muhterem bütün parlamenterler, memleket gerçeklerini bilen Cumhuriyet neslinin mensuplarıdır, Cumhuriyet kuşağının çocuklarıdır, hepsi tertemiz memleket evlâtlarıdır. Bu arkadaşlarımızın şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da sırf memleket menfaatlerini korumak, sırf memleketi yüceltmek için başarıyla gayret sarf edeceklerine inanmaktayız ve güvenmekteyiz.

Aksi olursa, gelirsiniz, Anayasa var, kuralları koymuş, nizamım koymuş, Meclislere gidersiniz, gensoru verirsiniz, 226 oyu bulduğunuz zaman düşürürsünüz, kendiniz kurarsınız.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Senin akıl öğretmene lüzum yok.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Düşünmezseniz gayet tabii devam eder.

Sonra, Milliyetçi Cephe Hükümetinin kuruluşunu biz kendimizden yaratmış değiliz arkadaşlar. Bu memleketin ağır meseleleri vardı, ağır sorunları vardı, güç şartlar altındaydı. Bırakıp kaçtınız, Hükümet başıboş bırakıldı, memleket büyük meselelerle karşı karşıya Kıbrıs meselesini halletmemişsiniz, büyük enflasyon politikası yaratmışsınız, ondan sonra da şey yapıyorsunuz?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Ortaklık şirketi, şebeke, Hükümet değil şirket!

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Kıymetli arkadaşlarım...

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Dostunuz Amerika'ya danıştınız mı?

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Amerika meselesi falan ayrı mesele arkadaşlar.

Sayın Ecevit...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Oral, cevap verme.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Cevap vermeye mecburum, sonuna kadar vereceğim; olur mu?

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, lütfen sataşmayın, rica ederim.

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Kıymetli arkadaşlarım, Sayın Halk Partili arkadaşlarım; eğer konuşma metnimi dikkatle dinlemişseniz görmüşsünüzdür. Adalet Partisi olarak hiç bir zaman şu çatı altında polemik yaratma gayreti içinde olan insanlar değiliz. Ölçülü konuştuk, dikkatli konuştuk, kimsenin haysiyetiyle oynamadık, kimsenin şerefıyla oynamadık; ama buna rağmen en küçük bir fikir ayrılığına daha tahammül edemeyerek laf atmaya kalkıyorsunuz.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sen avukatı mısın?

A.P. GRUPU ADINA ORAL KARAOSMANOĞLU (Devamla) — Zatiâliniz Sayın Milli Birlik Grubunun avukatı mısınız? Ben kendileri hakkında maruzatta bulundum, siz kalkıyorsunuz cevap veriyorsunuz.

Sayın Başkan, muhterem ve kıymetli arkadaşlarım;

Sözlerimi toparlayıp fazla vaktinizi almak istemiyorum.

Programda belirtildiği gibi, diğer devletlerle ve komşu devletlerle iyi ilişkilerimizin devam ettirilmesi yolundaki beyanları tasviple karşılıyoruz.

Program hakkındaki görüşlerimizi ve temennilerimizi Adalet Partisi Grubu olarak arz ederken değinmediğimiz konular elbette olmuştur.

Hükümetin güvenoyu almasından sonra devam edecek çalışmalarım yakinen izleyecek ve başarılı olması istikametinde gereken desteği Cumhuriyet Senatosu Adalet Partisi Grubu olarak da göstereceğiz.

Gayet tabiidir ki, Program uygulaması döneminde memleketimizin, Hükümetimizin ve Partimizin menfaatlerinin gerektirdiği ölçülerde yeri geldikçe görüş, dilek ve eleştirilerimizi yapmaktan da geri kalmayacağız.

Bu anlayış içerisinde, Sayın Demirel Başkanlığında kurulan Koalisyon Hükümetimin Yüce Millet Meclisinde güvenoyuna mazhar olmasını en iyi dileklerle temenni ediyor, başarılı olmasını niyaz ediyor, Sayın Başkan ve Sayın Senatörleri en derin sevgi ve saygılarla selâmlıyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Hüseyin Atmaca; buyurun Sayın Atmaca.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Değerli Başkan, saygıdeğer arkadaşlarım;

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına İkinci Cephe Hükümetinin Programı hakkındaki görüşlerimizi sunarken hepinizi derin saygılarla selâmlarım.

Cephenin bütün sorumluluğunu gözü kapalı üstlenen Sayın Adalet Partisi Sözcüsü bu kürsüde bâtılı savunduğu için, boş teneke gibi, içinde bir şey olmayan Hükümet Programını savunduğu için cevap vermeye dahi değer bulmadığımdan,

menfaat şirketinden başka bir mana ve anlam taşımayan İkinci Cephenin açılışı üzerinde görüşlerimizi bildirmeye başlıyorum.

Değerli Arkadaşlarım,

Demokrasimiz birçok aşamalardan geçerek bugüne gelmiştir. Demokrasiyi bütün kurallarıyla işler hale getirmek uğraşımız yeni bir tehlikeli döneme girmiş bulunmaktadır.

Siyasal iktidarı kendilerine ve çevrelerine çıkar sağlamak, Devleti parselleyerek milleti cephelere bölüp bir yarısını diğer yarısını kırdırmak alışkanlığında olanlar, çöken Cephenin enkaz tahtalarından yeni bir Cephe çatısı kurmuşlardır.

Birinci Cephenin kuruluşunda olduğu gibi İkinci Cephenin kuruluşunda da insanlık dışı, hukuk dışı, ahlak dışı yöntemler uygulanmıştır. “Cephe” sözcüğü, anarşinin, huzursuzluğun, rüşvet ve suiistimallerin simgesi haline gelmiştir Türkiye’de. Artık bu simgeden, bu anlayıştan kendileri de utanır hale geldikleri için yeni bir ad aramak zorunda kalmışlardır Sayın Erbakan ad bulmak için günlerce uğraşmış; ama henüz bir sonuca varamamıştır.

Önceleri “MC” sözüne sarılarak güçlerini artırmaya çalışanlar, 2,5 yıl içinde utanç verici cephe hareketiyle öldürdükleri vatan evlatlarının kanlarıyla boğulur hale gelmişlerdir. Kurdukları bu Hükümetin adına ne derlerse desinler, bu hükümete ne isim verirlerse versinler, yeni kurulan bu cephe sadece numara değiştirmiştir, Birinci Cephenin daha tehlikeli, daha korkunç bir devamı olacaktır.

Böyle bir Hükümeti, milletimiz ve demokrasimizin geleceği yönünden çok tehlikeli görmekteyiz.

Sayın Senatörler,

Hamuru kanla yoğrulmuş böyle bir Hükümetin program tartışmalarına katılmamız, sadece milletimizi sahipsiz bırakmamak isteğimizden ileri gelmektedir.

Diğer taraftan, bu fedakârlığımız, cinayetler sanığı olan bu Hükümeti tanıdığımız için değil, kabul ettiğimiz için değil, rejime, Anayasaya, demokrasiye saygımızdan ileri gelmektedir.

Bu program tartışması vesilesiyle şaibeli İkinci Cephe Hükümetinin, rejimi-miz, demokrasimiz, ekonomimiz, iç ve dış güvenliğimiz açılarından yaratacağı vahini tehlikeleri bu vesileyle Milletimize bir defa daha duyurmayı kaçınılmaz görev sayıyoruz.

Bu Hükümet, inat ve öfke temeline dayalı ve sorumluluk korkusuna kapılanların oluşturduğu marazi bir yaratıktır. Bu Hükümet, geçmişteki suçlarının hesabını veremeyeceklerin bir araya gelerek kurdukları bir suçlular barınağı ve sığınağıdır.

Değerli Senatörler,

Bu Hükümetin oluşturulmasında ülke yararından çok, üç parti liderinin karanlık amaçlarının gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu nedenle bu Hükümete asla güven duymuyoruz. Bu Hükümet demokrasimiz ve Parlamentomuzun geleceği için endişeleri, tehlikeleri, korkunç sonuçları beraberinde getirmektedir. Ancak, sunun-

la teselli oluyoruz ki, Parlamentomuzun Türk Demokrasisinin tahribine imkân vermeyeceği günler yakındır, yakın bir gelecekte bunu göreceğiz.

Türk Milletinin Anayasasına, özgürlüklerine sahip çıkarak çarpık kapitalizm, faşizm ve teokratik devlet heveslilerinin oyunlarına gelmeyeceğine de inanıyoruz. Dikta heveslileri bir gün mutlaka hüsrana uğrayacaklardır.

İşte bu inançla diyoruz ki, kurdukları çatı faşizm tezgâhtarlıklarına, soygun düzeni heveslilerine ve kanatları altında besledikleri cinayet mangalarına dahi sığmak olamayacaktır. Sömürü, teokrasi ve dikta merteklerinden çıktıkları çatıları, çatıyı kuran dülgerlerini bile koruyamaz hale gelecektir.

Değerli Senatörler, Adalet Partisi Sayın Genel Başkanı yakınlarına sağladığı haksız kazançların hesabından kurtulmak için ne pahasına olursa olsun Hükümet olmak istemiştir. Bu nedenle, İkinci cepheyi kurarken Milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisine büyük ödünler vermiştir. 40 kişilik Milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi Hükümetin yarısını ve en önemli bakanlıkları ele geçirmiş, işgal etmiştir.

Sayın Demirel, Grupundan eğer çekinmese idi, hırsını tatmin için ve korkulu hesap rüyalarından kurtulabilmek için bunun karşılığında daha çok ödünler verebilirdi. Yeter ki, Başbakanlığına kimse dokunmasın. Sayın Demirel, cepheyi yeniden kurabilmek için çeşitli taktiklerini kullanmaktan çekinmemiştir. Geçmişte kendisine, partisine en ağır hakaretleri yapan bir kısım siyasi mevtalardan dahi yardım dilenmiştir.

Bakınız, 25 Şubat 1969 günlü Tutanak Dergisinin 62’nci Birleşim, Birinci oturumu ile ilgili 890’nci sayfasını açalım ve bugün Sayın Demirel’in yardım dilediği Sayın Bölükbaşı, Sayın Demirel ve partisi için neler demiş:

“Anayasanın emrine rağmen birçok Devlet Şûrası kararlarını dinlemez, kendi maksadına hizmet edecek kimseleri ve partizanları devletin kilit mevkilerine yerleştirir, partizan bir idare kurar. Bizden olan cennetlik, olmayan cehennemlik, der Devlet imkânlarını dost ve yarar için bir ziyafet sofrası haline getirmiştir. Birbirlerine hırsız diyenleri, vatana hizmet aşkı, fikir ve ideal birliği gibi inanmadığı iddiaların potasında birlikte eritir, fikirlerine, icraatlarına karşı çıkanlarla ve geçmişine şovenlerle (ki, kendi Bakanlığı içinde de var, bu tipler) siyasi izdivaç akdeder” Bölükbaşı’nın sözleri bu.

Sayın Bölükbaşı devam ediyor. “Bunu da siyasi ahlâka uygun gösterir.”

Demirel’i Bölükbaşı’nın konuşmasından izlemeye birkaç cümle ile daha devam edelim. Bakın:

“27 Mayıs İhtilâline ve onun sarsıntılarına sürüklenmiş olan bir devri ve Anayasasını ihya etmek isten Fikrin ve mantığın karşısına oy torbalarıyla çıkar. Kendini hata ve günahattan münezzeh gösterir. Aldattığı insanlarla (vatandaş aldanmaz) diye bir de alay eder. Sokaktan şikâyet eder, sokağa karşı sokaktan müttetik arar. Müsamaha ve yardımlarına mazhar olmuş ve tahrip edilmiş kitleleri vurucu kuvvet olarak kullanır”

İşte Türkiye’yi böyle bir zihniyet, böyle bir kadro idare etmektedir.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Millet yönetimine talip olanların özüne, sözüne güvenilir kişiler olması zorunludur. “Dün dündü, bugün bugün” diye geçmişte söylenenlere değer vermeyenler, hasbel kader yönetim başına gelseler de onurlarını kaybettikleri saptanmış bir gerçektir.

Söz buraya gelmişken, 5 Haziran öncesi çıkar şirketi ortaklarının birbiri için söylediklerinden birkaç örnek vermek suretiyle, bunların gerçek niyetini öğrenmeye vesile olmak isterim.

Bunları politikada haysiyet, fazilet ve ahlâk anlayışının, bugün için Türkiye’de hangi düzeye düştüğünün Milletimiz tarafından bilinmesinde yarar gördüğüm için tekrar ediyorum.

Sayın Demirel, neden erken seçim istemişti? Kendi deyimiyle Sayın Erbakan’dan kurtulmak ve kaçmak için. Evet, ortaklarından kurtulmak için. Dört başlı cephe birbirine girmişti. Sayın Demirel’in deyimiyle “Çatal kazık yere batmıyordu”. Hükümet içinde söz ayağa düşmüştü. Cephe ortakları her gün birbirinin kuyusunu kazıp, en ağır suçlamalar yapıyorlardı. Bakanlar Kurulunda kavgalar çıkıyordu. Bakanlar Kurulu toplanamıyordu, Devletin günlük işleri bile görülemez hale gelmiştir.

Sayın Demirel, seçimlerden sonra erken seçim gerekçesi daha unutulmadan aynı kişilerle, Bölükbaşının deyimi ile kendisine şovenlerle ortak olabilmek için Milli Selâmet Partisinin ve Milliyetçi Hareket Partisinin kapı eşiklerini aşındırmıştır. Niyetin açığa çıkarılması yönünden araştırmaya değer buluyorum bunu. Neden bu kapı eşiklerini Sayın Demirel aşındırmıştı ortak olabilmek için? İki nedeni vardı başlıca; bunlardan birincisi:

2,5 yıllık ağır sorumluluklarından, hırsızlık, soygun ve cinayet suçlarından kaçmayı sağlamak için.

İkincisi; hastalık haline gelen iktidar tutkularını tatmin edebilmek için.

Tarih hükmünü verecektir, değerli arkadaşlarım;

Sayın Senatörler,

Sayın Demirel 24 Mayıs 1977 tarihindeki radyo konuşmasında bugün ortağı bulunduğu Milli Selâmet Partisi için şunları söylüyordu:

“Kalkınma ciddi bir iştir.” Bugünkü programlarında da aynı şeyi iddia ediyorlar” Milli Selâmet Partisinin yapacağı bir iş değildir Plan fikrinden, kaynak fikrinden, denge fikrinden yoksun bir zihniyet ülkeye hiç bir şey kazandırmaz.”

Sayın Erbakan’ın da dinlemesini isterdim. Onları israf eder...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Değmez, değmez; dinlemeye değmez.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Çünkü utanır dillerse de, onun için.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hayır değmez; bağırmayınız, biz dinliyoruz (A.P. sıralarından “Bağırmadan başka bir şey söylemiyorsunuz ki?” sesleri)

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — “Milliyetçiyim, diyemeyen Milli Selâmet Partisinin, karışık ve karışık ve şekilsiz zihniyeti ancak ülkeye zaman kaybettirir.” Sayın Demirel’in sözü bu.

Şimdi Sayın Demirel’e soruyorum; plan, kaynak, denge fikrinden yoksun olduğunu söylediğiniz Milli Selâmet Partisi iki ay içinde kirli gömlek değiştirir gibi fikir mi değiştirmiştir? Bütün ekonomik ve yatırımcı bakanlıkları bu nedenle mi Milli Selâmet Partisine verdiniz? Bu çelişkileri açıklamak zorundasınız.

Değerli arkadaşlar;

Sayın Demirel, “Kalkınma ciddi bir iştir. Milli Selâmet Partisi ile olmaz” diyor. Bakınız Hükümet kurulurken 20 Temmuzda İkinci MC çatısının en kârlı ve en yüksek ücretli ustabaşısı Sayın Erbakan’ın sözleri de şunlar:

“Kıbrıs çıkartmasının yıldönümüne rastlayan bu mutlu günde çatısını kurduğumuz Hükümetimiz bir icraat hükümeti olacaktır.”

Şimdi Sayın Demirel mi, Sayın Erbakan mı doğru söylüyor veya Sayın Demirel mi, Sayın Erbakan mı yalan söylüyor? Hükmü, sizler veriniz,

Değerli arkadaşlar;

Gelecek kuşakların ibretle okuyacakları Adalet Partisi Sözcülerinin, Milli Selâmet Partisinin söylediklerinden birkaç örnek vermek istiyorum. Bunları ahlâktan, faziletten bahsedenlerin samimiyetsizliğinin belgesi olarak tutanaklara geçiriyorum. 28 Mayıs 1977 saat 21.05 Mikrofon başında bir Sayın Adalet Partisi sözcüsü;

Bize verilen reyler, inananların reyidir diye konuşan, sonra da Kur’anıma çöl kanunu, Peygamberime cüce diyenlerle ortaklaşan Milli Selâmet Partisi” diyor ve devam ediyor.

“Hırs ve enaniyet içinde ne yaptığını bilmeyen Milli Selâmet Partisi liderini kafese at” diye vatandaşa Türkiye Radyolarından hitap ediyor. Artık kafese kim girdi, kim çıktı? Onun hükmünü Millet versin.

Sayın Demirel’in muteber adamı, İkinci Cephe çatısının yardımcılarında Sayın Öztürk’ün 1 Haziran radyo konuşmalarından da birkaç cümle vermeden geçmeyeceğim. Sayın Öztürk diyorlar ki;

“Mili Selâmet Partisi idarecilerinin şekilsiz, davasız ve inançsız tutumu, anaharı her kapıyı açan maymuncuk haline gelmesi, ciddiyet yerine şakanın rehber yapılması” diyor ve devam ediyor. “Selâmet Partisinin bozduğu her şeyi düzeltmek biz milliyetçilere düşmüştür?”

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — 1974 tarihi de var; 1974’te bozdu her şeyi..

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — 1 Haziran 1977 de yaptığınız konuşma.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Dövüştüremeyeceksin, gayret sarfetme. Dövüştüremeyeceksin!

BAŞKAN — Sayın Kara, Sayın Kara.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Mübarek olsun, mübarek olsun...

BAŞKAN — Sayın Kara, sizin de biraz daha sabırlı, serinkanlı olmanızı özellikle rica edeceğim.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Bütün bunları hazmedebildikten sonra, vicdanınız ve mideniz bu kadar hakareti hazmedebildikten sonra gerisi sizlere mübarek olsun.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Mahcup olursun sonra.

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Tarihi yanlış.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — 24 Mayıs radyo konuşmasındaki Sayın dış uzmanımız Çağlayanlı'nın sözlerine bakınız:

“Mübarek İslâm Dini 1.400 yaşına basmak üzere. Milli Selâmet Partisi ise henüz 3-4 yaşında. 13 asırdır dinimizi koruduk, yaşattık da, şimdi bu sübyandan icazet almazsak diyanetimizden mi alacağız. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler) Evet, kimdir sübyan?

TALÂT DOĞAN (Rize) — Çağlayanlı doğru söylemiştir.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Bu sözler gerçek veya yalan. Bu sözler muhatabını bulmuştur veya bulmamıştır. Bizi ilgilendirmez. Ancak, siyasi ahlâkın gereği olarak söylemek isteriz ki, dün birbirine en ağır sözleri söyleyen düşman kardeşlerin kurduğu Hükümetten bu ülkeye ve Büyük Milletimize hiç bir surette yarar gelmeyecektir. Bu cephe gerçek ve içten bir barış istemi ile kurulmuş değildir. Tek amaçları, ülkeyi parsellemek, karanlık fikirlerini gerçekleştirebilmektir.

Birkaç cümle ile de Sayın Erbakan'ın incilerinden söz etmek isterim. (A.P. sıralarından “Ecevit'ten de birkaç inci döktürseniz iyi olur” sesleri)

Menfaat şirketlerinin çatısı altında çıkar hesaplarını yapanların kimlikleri belirlensin diye bunları söylüyorum, Yarın yeniden Sayın Milli Eğitim Bakanının yazdığı kitaplara da bunlar geçerse gelecek kuşaklarımız, çocuklarımız için iyi bir ahlâk dersi olacağına inanıyorum ve sağlık veriyorum, eski dostuma,

Bakınız Sayın Erbakan ne diyor, 1 Haziran 1977 saat 19,35 “Ramazanda bir öğle vakti Kosigin şerefine kadeh kaldıracaksın...” Sayın Demirel, size bu hitap. Ben demiyorum ama. Sakın bana kızma. “... sonra miting meydanlarında sırf istismar için abdestsiz ellerinle Kur'an-ı Kerim kaldıracaksın, ben de Müslümanım, ben de milliyetçiyim diyeceksin.” Sayın Erbakan devam ediyor; “Meydanlarda Kur'an-ı Kerimi riyakâr dudaklarında öperken haya etmeyeceksin” diyor.

Değerli arkadaşlar; Bunları dinleyip okuduktan sonra ikinci Cephe ortaklarının haya pazarının nasıl çirkef içyüzünü görmekte olduğumuzu bir defa daha sergilemek istiyoruz. Cepheciler kendi ipliklerini pazara kendisi çıkarmışlardır, biz değil. Biz kimsenin ne ipliği ile ne kirli çamaşırı ile meşgul değiliz...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Ne yapıyorsunuz iki saatten beri burada?

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Beyefendi, sizin söylediklerinizi aktarıyorum...

BAŞKAN — Sayın Kara...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, burada saatlerden beri edep dışı konuşuyor. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Kara, Sayın Kara...

HASAN İLDAN (Elazığ) — Edep dışı konuşan sensin.

BAŞKAN — Sayın Kara, biraz önce size sabırlı, soğukkanlı olmanızı rica ettim. Benini burada Başkan olarak görevim, düşün hürriyetinin yeri ve ilticagâhı olan kürsüdeki konuşmacının konuşmasını sağlamak, ona vaki bütün müdahaleleri önlemektir. Siz bu müdahalelerin başında gelen Sayın bir Cumhuriyet Senatosu üyesi olarak benim görevim sizin müdahalelerinizi önlemektir. Bunu iyice bilmeniz, buna görev davranışlarınızı ayarlamanızı özellikle rica edeceğim.

Devam edin.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Kara'nın edep dışı dediği sözlerden...

BAŞKAN — Hayır...

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — ... bir cümlesini daha okumak isterim. Gerçi bu cümleleri söylerken benim de ağızım kirleniyor ama sözler benim değil, edepsizliği yapan ben değilim.

Bak ne diyor? “Meydanlarda Kur'an-ı Kerimi riyakâr dudaklarında öperken hâyâ etmeyeceksin” diyor. Bu söz Sayın Erbakan'ın Sayın Demirel'e hitaben söylediği söz. Bu benim ağızımdan çıkıyor ama kir varsa söyleyenin ve muhatap olanındır.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Ben çıkıyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Evet, tahammül edemezsiniz. Ben kendimden bir şey ilâve etmiş değilim.

BAŞKAN — Sayın Atmaca, siz de bir üyeye sataşmayın lütfen.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sataşmadım Sayın Başkan. Ben kendimden bir şey ilâve etmiş değilim. Daha...

ORHAN ÇALIŞ (Bolu) — Sayın Başkan, 5'nci tekrarı bu.

HASAN İLDAN (Elazığ) — 10 defa da tekrarlar. Söylediklerinizden utanmayın.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Türkiye'de 40 milyona söylendi bu söz. Ben burada üç defa tekrar etmişim, çok mu? Genel Başkan olarak, Başbakan olarak, Başbakan Yardımcısı olarak bu sözleri söylemeyi ve söyledikten sonra da bir araya gelip şapur şapur öpüşmeyi ayıp saymayacak, ben burada söylediğim zaman ayıp sayılacak. Bu, mantık değil.

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Bir de yalvarıyorsunuz A.P. - C.H.P. diye.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sizi kurtarmak için dedik onu.

Sayın Erbakan devam ediyor. Sayın Demirel için söylediği şu söze bakın; “Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Carter’ın önünde takla atarsın bire gafil” İthamının cevabını vermek bize değil, Sayın Demirel’e düştüğü için üzerinde durmaya değer görmüyoruz. Ama bizi ve büyük milletimizi ilgilendiren bir husus var; milletimizin milli şerefi, onuru, haysiyeti ve dış politikasıyla da ilgisi olduğu için bunu yaratanları da, söyleyenleri de ayıplıyoruz. Ama gelecek günler gösterecektir; kim kinlin önünde takla atacak. Bunları milletimiz görecektir.

Değerli Senatörler,

En ağır biçimde, hattâ Sayın Kara’nın dediği gibi, terbiye ve haya duyguları ile bağdaşmayacak şekilde birbirini suçlayanların kurduğu bir Hükümetin Yüce Milletimize nasıl bir örnek olacağını, nasıl hizmet edeceğini, nasıl görevde işbirliği yapacağım anlamak erdemli kişilerin harcı değildir.

Sayın Demirel’in Sayın Cumhurbaşkanına, saygı kurallarıyla bağdaşmayacak suçlamaları yaptıktan sonra yine Sayın Cumhurbaşkanının huzuruna Çankaya yokuşunu tırmanarak rahatlıkla nasıl çıkabildiğini anlamak olanağına da sahip değiliz. Ama bunu şeref ve faziletle bağdaştıranlar yapamaz. Şeref ve faziletle bağdaştırabilenler pekâlâ yapabildiğini görmüş olmanın üzüntüsünü de ifade etmek isteriz.

Bu sözleri bu Hükümete güven besleyenlerin, daha kurulurken çöken çatının örtü kiremidi olacaklarını yaratanları da, söyleyenleri de ayıplıyoruz. Ama için söylüyoruz. Türk Parlamentosunun karanlık fikirleri örtmek için kurulan çatıya örtü olmasını vicdanlarımızla parlamenter olmakla, Türk olmakla bağdaştıramıyoruz. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Cinayet ve soygun koalisyonuna perde olmak isteyenlere ancak, yolu açık olsun deriz.

Siyasal yaşamda bir hükümetin başarılı olup olamayacağını saptamak sanıldığı kadar güç değildir, hele böylesine bir hükümet olursa. Çünkü, İkinci MC Hükümetinin geçmişi geleceğinin aynasıdır. Cephe türü hükümetler daha önce sınanmıştır, ne menem bir felâket olduğu meydana çıkmıştır. 2,5 yıllık uygulamasında iç ve dış sorunlarımızın hiç birinin üstesinden gelememiş aksine milletimizi sosyal, ekonomik bunalımlara sürüklemiş, toplumsal güvenliğimizi iç kavgaya dönüştürmüş bir Hükümettir bu. Ülkemizde cadı kazanını kaynatan Birinci MC Hükümeti numara değiştirerek milletin karşısına yeniden çıkmıştır. Birkaç Bakanın yerinin değişmesi, birkaç yeni Bakanın yeniden alınması cephenin yapısını, zihniyetini, uygulamasını değiştirmiş olmaz. Sorun, bir felsefe, bir inanç sorunudur.

Sayın Senatörler, Değerli Başkan;

Türk demokrasisinin rehberi Anayasa ve hukuk kurallarıdır İkinci Cephe Hükümeti daha kuruluşunda mualleldir, gayri meşru duruma düşmüştür, nedenini arz edeceğim.

Anayasamızın 103’ncü maddesi, Bakanlar Kurulu listesinin, Meclislere tam olarak sunulması kuralını getirmiştir. 21 Temmuz’da Sayın Cumhurbaşkanının

onayından çıkan ve ilân edilen Bakanlar Kurulunun bir üyesi, verilen görevi reddetmiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın İnan, görevi kabul etmemiş olduğu hakle, Üste, Meclislerde tamammış gibi okunmuştur. Sayın Başbakan, gerçekleri Meclislerden gizlemek suretiyle Anayasal bir sorumluluk yüklenmiştir. Söylendiğine göre, daha o gün Sayın Kâmrân İnan, ret mektubunu Sayın Demirel'e yazmıştır. Gerçekleri çıkıp söyleyebilir.

Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının, 27 Temmuz uyarısına kadar 6 gün Sayın İnan görev yapmamış, buna karşın Sayın Başbakan da gerekli yasal işlemleri tamamlamamıştır. Sayın Ecevit'in basın toplantısı üzerine Sayın İnan, "Grupunun baskısı ve dileğine uyarak görevini sürdürceğini" söylemiştir. Usturuplu seçilmiş bir söz, ama bu, sorunu çözmemiştir. Sayın İnan'ın, 28 Temmuz 1977 günü göreve başladığım dün televizyondaki haberlerden öğrenmiş bulunuyoruz. Hem de kendi ifadesi ve kendi sesinden.

Yedi gün görevine gitmediği kendi beyanı ile ortaya çıkmıştır. Yedi gün göreve girmeyen en küçük Devlet memurundan en büyük bir görevlisine kadar kim olursa olsun göreve gitmediği için...

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Müstafi sayılır...

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Müstafi muamelesi yapılır ve hakkında soruşturma açılır. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri)

Bir Devlet memurunun ciddiyetine dahi, samimiyetine dahi inanamayan bir bakanı, bakan olarak tanımak ta olanak dışıdır. Petrol borusu patlıyor, harıl harıl petrol akıyor, milyonlar gidiyor. Enerji kısıntısından sanayi durmuş, şehirlerimiz, kentlerimiz karanlık içinde kalmış, Sayın İnan, gelecek politikasının oyunları içinde evvelâ "reddettim" diyor Bakanlık, Sayın Başbakan da buna ses çıkarmıyor ki; Sayın Başbakan'ın bir özelliği de zaman içinde eritmektir fikirler ve insanları, Sayın İnan'ı da böyle eritmiştir.

RAİF ERİŞ (Balıkesir) — Bizim iç meselemiz bu.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Beyefendi. Devlet hizmeti bu. Aranızda istediğiniz kadar kavga edin, bizi ilgilendirmez, ama yedi gün bir Bakanlığın boş kalmasının hesabını ben, Millet adına sizden sorarım.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — (A.P. sıralarına hitaben) Kâmrân İnan'ı da harcıyorsunuz değil mi?

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Saygı duyarım kişiliğine.

Enerji Bakanlığı boş bırakılıyor; bu laubaliliğin, sorumsuzluğun ciddiyetsizliğin yeni örnekleri olarak Cephe Hükümeti'nin tarihine kaydediliyor.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ecevit, Başbakanlığı bırakıp kaçmıştı ya...

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Senatörler, değerli Başkan.

Cephe zihniyetini devam ettirenlerin kendi işlerine gelen konularda muhalefetle diyalog niyeti belirtmeleri aldatıcıdır. Cephe zihniyetiyle iyi ilişkiler birbiriyle

çelişen iki ayrı kavramdır. Cephecilik barış ve millî birlikle bağdaştırılamaz. Cephe Hükümeti'nin aldatıcı barış çağrısına kanmayacağız, kanlı ellerine barış içinde olsa temiz ellerimizi vermeyeceğiz.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, dil uzatıyor.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Sabırlı ol.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ben sabırlıyım, dinliyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Seçimden bu yana Millî Hareket Partisi Sayın Genel Başkanının ağızından birtakım barışçı çağrılar duyuyoruz. Buna da inanmak güçtür. Bu bir aldatmacadır. Bu davranış geçmişteki yüzlerce cinayeti unutturup gelecekte planladığı cinayetlerin sorumluluğunu kişilere yüklemenin kurnazca düşünülmüş bir planıdır. Bütün bu barış çağrılarına ne onların kanlı ellerine elimizi teslim edeceğiz ne de helâl sofralarımızı onların haram lokmalarıyla kirletmeyeceğiz.

Birinci MC döneminde “komandoların” resmi Devlet Güvenlik Kuvvetlerine yardımcı olmak bahanesiyle halkın üzerine saldırdığı ve bu yöntemle zora dayanarak Devleti ele geçirme planını uyguladığı acı gerçeği gözlerin önündedir. Bundan sonra da aynı yolu izleyeceği kuşkusuzdur. Sayın Türkeş'in barış çağrısının aldatıcılığı şuradan da bellidir. Öteden beri Sayın Türkeş, kendi adamları ve yandaşları şiddet eylemlerinde bulunurken aldatıcı bir biçimde barıştan söz eder, bu tür hareketleri kınar görünür. Şimdiki çağrılan da aynıdır, bir yenilik yoktur. Sayın Türkeş'in yandaşlarının saldırıları bütün şiddetiyle devam ediyor. Devleti büyük ölçüde ele geçirmişlerdir. Yalnız, kendilerine bağlı bakanlıklar yoluyla değil, Adalet Partisine bağlı bakanlıklardan birçoğu da Türkeş komandolarının işgali altındadır. Devletin kilit noktalarına yerleşmişlerdir. Millî Eğitimin ve Gençlik ve Spor Bakanlığının A.P.'de görülmesi hiç bir anlam taşımıyor. Buralar ve daha bazı bakanlıklar tamamen Millî Hareket Partisi militanlarının kontrolü ve baskısı altındadır. (A.P. sıralarından “Adımı doğru söyle” sesleri)

Millî Hareket Partisi şimdi yeni işgal olanakları kazanıyor. Bir yıl geçmeden belki de yurttaşlarımızın hastanelere can güvenliği duygusuyla gidemeyeceklerdir. Sağlık kolejleri komandoların işgali altına girecektir. Millî Hareket Partisinin sermayesi silahtır. İşte bu silahı bundan böyle kolaylıkla gümrükler yoluyla ele geçirebilecektir.

TİCARET BAKANI AGÂH OKTAY GÜNER (Konya Milletvekili) — Reddediyoruz.

GÜMRÜK ve TEKEL BAKANI GÜN SAZAK — Reddediyoruz.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Şimdiden uç vermeye başladı, vesikalar çıkacak yakında.

Millî Hareket Partisi, Devlet dışı güçlerin Devlet güçlerine yardımcı olması kuralıyla işe başlamıştır. Şimdi bu kuralı inkâr ediyorlar, çünkü, Devleti öylesine ele geçirmişlerdir ki, artık, bu kuralı uygulamaya, zor kullanmaya lüzum yoktur.

Sayın Türkes, “Davadan döneni vurun” kuralını daha dün veya öbür gün bu korkunç ilkesini kendi Genel Başkanım baskı altında tutabilmek için dahi bugünkü gazetelerden öğrendiğimize göre kullanmıştır. Milli Hareket Partisi ve onun koruyucusu Adalet Partisinin omuzlarında siyasi cinayete kurban edilmiş 300’den fazla gencin tabutu bulunurken, Milli Hareket Partisinin barış çağırısına, Cephenin barış çağırısına inanmak tarihi gerçekleri görmemek anlamına gelir.

ŞERAFETTİN PAKER (Antalya) — Biraz da programdan konuş.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Programda bir şey yok ki konuşsun.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — “Program boş teneke” dedik ya, nesine bakacaksın.

Sağlıklı demokrasilerde iktidar muhalefet zıt kardeşler değildir; ancak hiç bir demokraside cephe kurulduğu da tarihen sabit değildir. İkinci Cephe Hükümetinin uluslararası konularda muhalefetle diyalog arama eğilimi hissediliyor. Bu demokratik açıdan gerçekten iyi bir şey; ama Koalisyon Hükümetinin kendi içerisindeki tutarsızlıkları ve anlayış eksiklikleri yerine gelmedikçe muhalefetle anlaşmaları, işbirliği yapmalarının olanak dışı olduğu da geçmişte görülmüştür. Politikayı öncelikle hükümetler saptar. Bu Hükümetin çizdiği politikaya uymak korkunç cinayetlere ve suiistimal dosyalarına ortak olmak anlamına gelecektir.

İktidar muhalefet ilişkilerinin düzelmesi ve demokratik anlayışla düzenlenmesi her şeyden önce demokrasi ve Anayasa kurallarına kesin bağlılıkla sağlanır. Oysa; Cephe partileri bütün Anayasa kurumlarına ve Anayasa kurallarına karşıdırlar. Yönetimle ilgili bütün mahkeme kararlarını ayaklar altına almakta kararlı olduklarını yeni Hükümeti kurarken de açıklamışlardır. Şimdi barış havarisi gibi görünmeye uğraşan Milli Hareket Partisi milli eğitimdeki bazı genel müdürlerin değil bırakınız Danıştay kararlarına göre değiştirilmesini, silahtan arınmalarına dahi tepki ile karşılık vermiştir.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — İsmail Cem’i neye getirmediniz? Danıştay kararını neye uygulamadınız?

BAŞKAN — Sayın Köker... Sayın Köker, lütfen.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sizin sorduklarınıza Sayın...

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz, devam ediniz.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Peki efendim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, söylüyor; ben de cevap veriyorum.

BAŞKAN — Sayın Köker, rica edeceğim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, ortada misal var. Ben de ona cevap veriyorum.

BAŞKAN — Sayın Köker, rica ediyorum.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın arkadaşlarım;

Cephe Hükümetinin günahlarının gerçek sorumlusu ne Sayın Erbakan, ne Sayın Türkeş'tir. Gerçek sorumlu Demirel'dir. Bu kadar ağır sorumluluklarının hesabını vermeden, Sayın Demirel İkinci Cepheye Başbakan olmuştur; ama ne soylu millete lâayık bir başbakan olamamıştır ve olamayacaktır.

AHMET KARA YİĞİT (Afyonkarahisar) — O senin kendi kuruntun.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Demirel ancak bu çıkar ortaklığının mümessili olabilir. Sayın Demirel İkinci Cephe Hükümetinin davulunu boğazında taşıyacak; ama tokmaklar Sayın Erbakan'ın ve Sayın Türkeş'in elinde bulunacaktır.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Kulaklarına pamuk tıka sen.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Grup olarak siz de bu tokmakların sesini dinlersiniz.

Sayın Demirel Türkiye Büyük Millet Meclisi karşıma çıkıp hakkındaki soruşturma dosyalarının hesabını verip aklanmadıkça resmen Başbakan olsa da manen Başbakan olamayacaktır; çünkü şaibe ve töhmet kendisini ebediyete kadar uğursuz bir gölge gibi takip edecektir.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Allah iftiradan korusun.

C.H.P. GRUPU ADINA HÜSEYİN ATMACA (Devamla) — Sayın Senatörler,

MC Hükümetini oluşturan liderler aralarında iki protokol yapmışlardır. Bunlardan birisi açıklanmıştır, ikincisi gizli tutulmaktadır. Sayın Demirel gizli protokolün söz konusu olmadığını söylemiştir. Hemen arkadan Sayın Genel Başkanımız Ecevit gizli protokolün varlığına değindiğinde, haksız olarak, Sayın Genel Başkanımızı müfterilikle suçlamışlardı; ama şimdi açıkladıktan sonra müfterinin kim olduğu ortaya çıkacaktır.

Oysa koalisyon ortaklarından Milli Selâmet Partisi Genel Başkanı Sayın Erbakan, bu hafta bir dergide yayınlanan bir görüşmesinde kamuoyuna açıklanmayan ikinci bir protokolün varlığını doğrulamıştır.

Sayın Erbakan'ın bu konudaki sözleri aynen şöyledir:

“Yeni Hükümet kurulurken iki protokol hazırlanmıştır. Bunlardan birisi Hükümetin önündeki meseleler, bu meselelerin nasıl çözüleceğine dair protokoldür. İkincisi ise; üç partiden meydana gelen böyle bir koalisyonun ahenkli çalışması için dikkat edilmesi lâzım gelen hususları içine almaktadır”

Gizli tutulan bu ikinci protokol sırf koalisyon ortaklarının parti içi sorunlarını düzenleyen birer metin olsa, kamuoyunu yakından ilgilendirmese üzerinde durmazdık; fakat Sayın Erbakan'ın aynı konuşmadaki başka sözleri gizli tutulan bu ikinci protokolün Devlet düzeni ile doğrudan doğruya ilgili konulan da içerdiğini göstermektedir. Bir demokrasinin sağlıklı işleyebilmesinin birinci koşulu açıklıktır arkadaşlar; fakat İkinci Cephe Hükümeti demokrasinin açıklık ilkesini daha kururken çiğnemiştir. Kamuoyundan ve Parlamentodan saklanan bu gizli Protokol, Hükümet hakkındaki şüphelerimizi büyük oranda artırmıştır. Bazı gazete haberlerinde şimdi gizli tutulan bu İkinci Protokolün ancak güven oylamasından son-

ra açıklanacağı belirtilmektedir. Bunun anlamı açıktır. Sayın Demirel grupundan korkmakta, verdiği ödünlerin hesabını şimdi vermemek için güvenoyundan sonraya ertelemektedir.

Başbakanın Adalet Partisi hesabına verdiği ödünler Adalet Partisi Sayın üyelerini ilgilendirir. Bu ödünlerin güven oylamasına kadar kendilerinden bile gizli tutulmasına göz yumup yummamak da Sayın Adalet Partisi Grupuna ait bir iştir; ama bizim üzerinde duracağımız, Sayın Erbakan'ın, açıklamaları, gizli tutulan İkinci Protokolde Anayasaya ve yasalara aykırı ve devlet düzeninin işleyişini temelinden etkileyici kurallar da yer aldığı kuşkusunu yaratacak nitelikte olduğuna göre bu protokolün güven oylamasından önce açıklanmasını istemek hem hakkımız hem görevimizdir; çünkü Hükümet Programı ancak bu gizli protokol öğrenildikten sonra gerçek anlamıyla değerlendirilebilir. Hükümet Başkanı olabilme uğruna Adalet Partisi Genel Başkanının verdiği ödünlerin gizli tutulması bir ilkenin ve Anayasanın ihlâl edilmesini gerektirmez.

Devleti aralarında nasıl parselleyip işgal etme eğiliminde oklukları ilk Cephe Hükümeti denemesinde görülmüş olan bu partilerin, bu kez Devlette ne gibi tahribatı tasarladıklarını ve Adalet Partisi Genel Başkanının kendi hesapları uğrunda Devletten kimlere ne ödünler verdiğini bilmek istiyoruz. Eğer ikinci protokolün bu açıdan gocunulacak yanları olmasaydı her halde gizli tutulmazdı veya açıklanması güven oylaması sonuna bırakılmazdı.

Aralarındaki anlaşmayı Milletten ve Türkiye Büyük Millet Meclisinden gizli tutan partiler, açıklık rejimi olan demokraside Milletin güvenine lâyık Hükümet olamazlar.

Sayın arkadaşlarım,

Yukarıda arz ettiğimiz görüş ve zihniyetlerle hazırlanan ikinci MC Hükümeti Programı hakkındaki düşüncelerimizi de kısaca arz etmek isterim:

Hemen şunu ifade edelim ki, Demokratik Partinin devamı olduğunu ilân eden ve bazen işine gelmediğinde bu mirası reddeden Sayın Demirel'in Programımı değerlendirirken, sunduğu Programına göre değil, 0, 36 sayfa içindeki yazılara göre değil, işlemlerini izleyerek hüküm verirsek yanılmamış oluruz. Zira Sayın Demirel, yazdığının söylediğinin tam tersini yapmaya alışık kişiliğe sahiptir. Sayın Demirel, ister tek başına, ister ortak hükümetin başı olsun, bağımlı, çarpık bir kapitalist ekonomi politikasının takipçisi ve uygulayıcısı olmaktan kurtulamamıştır. Sayın Demirel'in geleceği geçmişi ile değerlendirilmelidir. Tarih süreci içinde Adalet Partisi iktidarı Türk halkından yana bugüne kadar olmamıştır. Türk halkını çağ dışına itmek için, iç ve dış emperyalist güçlerle işbirliği yapmışlardır.

Sayın Demirel, Türk halkının sosyal, ekonomik, kültürel gelişmelerini önlemiş, hatta rejimin soysuzlaşmasının başlıca nedeni olmuştur.

Sayın Demirel, partiler arasındaki ilişkilerin uygar ölçüler içinde devam ettirilmesini programa inanarak almış değildir. Bu kamuoyunu yanılmak, muhalefeti uyuşturma amacının dışında bir anlam taşımamaktadır.

Çünkü, Sayın Demirel hayatîyetini ulusu bölmekte, partiler arası zıtlâşmalarda ve kavgada görmektedir.

Milleti, milliyetçi olanlar ve milliyetsizler diye ikiye bölerek ve mezhep çatışmalarını körükleyerek ayakta kalabilmeyi ilke edinenler milletimize en büyük ihaneti yapmaktadırlar. Sayın Demirel, zıtlâşmayı teşvik ederek yandaşlarını kendi etrafında toplamaya çalışmaktadır.

Sayın Demirel'in kuvvet kaynağı, parçala yönet Makyavelcilğine dayanmaktadır.

Sayın Senatörler,

Milliyetçiliği varlıklarının, birleşmelerinin kaymağı sayanların programı tetkik edildiğinde görülecektir ki, bunların elinde milliyetçilik egemen güçlerin sömürü düzenini sürdürme aracı haline gelmiştir. Türkiye'de milliyetçilik 1974'te iki büyük sınav vermiştir. Bunlardan birincisi Kıbrıs, ikincisi haşhaş ekimidir.

Kıbrıs ve haşhaş ekimi kararları kimin gerçek milliyetçi kimin sahte milliyetçi, kimin Amerikan milliyetçisi olduğunu göstermiştir. Ayrıca, A.P. ve M.H.P.'nin mi-henk taşı olmuştur Kıbrıs ve haşhaş. O günün Hükümeti bu kararları alırken Sayın Demirel'in, Sayın Türkeş'in sözlerini bir defa daha tekrar edip huzurunuzu daha fazla işgal etmiş olmayacağım.

Değerli Arkadaşlarım,

Hükümet Programında iç güvenlik, asayiş ve kanun hakimiyetinin kesin şekilde sağlanacağı kaydedilmiştir.

Kanunlara saygısızlığı yüksek yargı organlarınca saptanmış bir Hükümetin kanun hâkimiyetinden söz etmesine kim inanır? Devlet kavramının hafife alındığı, zor ve zorbanın egemen olduğu bir ülkede, iç güvenlik ve asayişin sağlanacağından bahsetmek yeni bir oyunun sergilenmesidir.

Türkiye son MC döneminde mal, can derdine düşen insanlar ülkesi haline düşürülmüştür. Türk vatandaşı nerede ne zaman bir serseri kurşuna hedef olacağının kuşkusu ve yaşantısı içindedir.

Cephe Programında ulusal güvenlik konusunda yeni bir kavram oluşturmaya değinilmiyor. O eski ulusal güvenlik kavramının ve düzenlenmesinin sürdürüleceği anlamına gelmektedir. Oysa, bu durumda savunma araçlarının ve gereçlerinin değişik kaynaklardan sağlanacağına dair sözü, bir ölçünün ötesinde gerçekleştirme olanağı yoktur.

Çünkü, NATO'nun öngördüğü güvenlik kavramı çerçevesinde kalınca, NATO'daki silah standardizasyonuna bağlı kalmak zorunlu olacaktır.

Hükümet Programında sanayileşmiş güçlü bir ülke yaratılacağından bahsediliyor. Şayet bu bir Erbakan şakası değil ve güvenoyu almak için bir Sayın Demirel aldatmacası değilse, bundan memnun kalırız. Ülkemizin kalkınması, sanayileşmesi Cumhuriyet Halk Partisinin başlıca tutkusudur, C.H.P. Programında en kısa zamanda sosyal adalet ilkeleri içinde ülkemizin sanayileşmesi, kalkınması, imarı, hem de, kaynaklar ve yöntemler gösterilerek açıklanmış bulunmaktadır. İkinci Cep-

he Hükümeti kalkınma için programında her konuda olduğu gibi, ne yöntem, nede kaynak gösterebilmiş değildir.

Bu nedenle, Cephe Hükümetinin Programı inandırıcı olmaktan uzaktır.

Milli Hareket Partisi, Ecevit Hükümetinin Programında kapitalist düzene ve çok uluslu sermayeye büyük ödünler verildiğini çok haksız olarak öne sürmüştür, kendisini ilerici bir parti gibi göstermeye çalışmıştır. Oysa ikinci MC Hükümetinin Programında Milli Hareket Partisinin o eleştirilerini karşılayacak doğrultuda tek bir söz yer almamıştır. Örneğin, tarım kentler veya merkezi köyler programda ön-görülüyor Milli Hareket Partisinin öneriydi. Kredi ve bankacılık düzeninde en küçük bir köklü değişiklik belirtisi yok.

Yabancı sermaye konusunda Programda “Yabancı sermayeye devir imkânları geliştirilecektir” sözü yer alıyor. Bu kaygı verici sözün anlamı açıklığa kavuşturulmalıdır.

Bu Programda halk tasarruflarının yatırımlarda demokratik bir anlayışla değerlendirileceğine dair hiç bir söz bulunmamakta. Program düzen değişikliğine ilişkin olmayan konularda, sadece düzen değişikliğine ilişkin olmayan konularda Ecevit Hükümeti Programından aldatıcı, kandırıcı bazı aktarmalar dışında daha çok Milli Selâmet Partisi Programı görüntüsü vermektedir. Hocayı bu bakımdan kutlarız. Programa damgasını vurmuş.

Programda belediyelere ve belediyelerin artık daha çok ertelenmeyecek sorunlarına hemen hemen hiç değinilmediği görülüyor. Demek ki, İkinci Cephe Hükümeti de Birincisi gibi belediyeleri ve kentler halkını ihmale ve cezalandırmaya devam edecektir.

Belediye sınırları içinde nüfusumuzun % 50'sine yakın yaşamaktadır. MC Hükümeti Türkiye nüfusunun sadece “Bana oy vermiyor” diye yarısını cezalandırmaya hakkı olmaması gerekir. Bu, İkinci MC Hükümetinin, yani şehirlere, belediyelere değer vermemenin anlamı, köylüye refah sağlayacağı şeklinde de yorumlanamaz. Çünkü, programda köye ve köylüye hizmet götürmede ve köylünün üretim gücünü ve geçim düzeyini yükseltmede bugüne kadar uygulamada kalan düzenlemelerin yetersizliği, geçersizliği ortaya çıkmıştır. O uygulamadan en küçük bir ayrılık niyeti görülüyor.

Programın kamulaştırma ile ilgili olarak getirdiği kurallardan, toprak reformunun da fiilen yapılanacağı hatta, her hangi bir amaç için kamulaştırmaların son derece güçleşeceği anlaşılıyor.

Değerli Arkadaşlarım,

İkinci MC Hükümetinin orman politikası da orman köylüsünü ormanda ucuz işçi olarak çalıştırmaya yönelik bulunmaktadır. Orman köylüsü, orman yangınında ekmeği kendi yanından angaryacı olarak yine çalıştırılacak, zorlanacak; ama ormanların bütün gelirlerinden orman tüccarları, Isparta'daki Orma Şirketi yararlanacak.

Cumhuriyet Halk Partisi böyle bir orman düzenine temelden karşıdır. Cumhuriyet Halk Partisinin kuracağı, insanca ve hakça düzende ormanların geliri orman köylüsünün olacaktır. Orman ürünleri sanayi, orman köylüsünün kuracağı, Dev-

letin destekleyeceği demokratik kooperatifler yoluyla kurulacak ve işletilecektir. Öylece tarih boyunca ormanın külfetini çeken, orman tutsağı haline getirilen köylü, artık ormanın nimetlerinden de Cumhuriyet Halk Partisi Programı uygulanırsa faydalanmış olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım,

Bugün ülkemizde büyük sıkıntı çeken kömür, bakır, demir, çelik, gübre gibi malların karaborsaya düşmesinin tek sorumlusu Cephe İktidarındır. Enerji darboğazı Cephe İktidarının sorumsuz ve ihmalcı politikasının sonucudur.

Programda birtakım aldatıcı, resmi kayıtlara uymayan yanlışlıklar, yalanlar da var. Örneğin, programda köylerimizin % 50'si elektriğe kavuşturulmuştur ve geri kalanı da bu seçim dönemi içinde elektriğe kavuşturulacaktır denmektedir.

Bugün köylerimizde, 10 bin köyümüzde elektrik var. Köy adedimiz 35993 mahalle mezraları da sayarsak 65000'i aşkın yerleşme yeri var. Bu kadar hayal peşinde, bu kadar gerçeklerin dışında hazırlanmış bir programın amacı malûm; sadece halkı aldatmak, hele hele "Geri kalmış yörelere Güneydoğu ve Doğu'ya öncelik vereceğiz" diye, programda sayfalar ayırarak oradaki balcımızı ve onların temsilcisi parlamenterleri aldatmaya yönelik bir tutumdur.

Sayın Demirel Hükümet Programının fertler ve bölgeler arasındaki dengeyi sağlamayı öngören sözleri, hiç bir somut öneriye dayanmamaktadır.

Aslında MC politikası fertler arasında ve bölgeler arasındaki dengeyi daha çok açacaktır. Çünkü, ilkeleri, prensipleri, yöntemleri denge bozmaktır, denge sağlamak değil..

Ülke sevgisinden, halk saygınlığından yoksun hükümetler ne denge sağlar, ne de hakça bir gelir dağılımı politikası uygulayabilir.

Değerli Arkadaşlarım,

MC Hükümetinin işçi ve işveren barışı sağlamaya yönelik program sözleri de gerçeklere uymamakta. Türk işçisini kandırmaya matuf olan bu sözler, artık uyanmış, bilinçlenmiş olan Türk işçisini kandıramayacaktır. Türk işçisi arasındaki çalışma ve sendikal barıştan huzursuzluk duyan Cephe İktidarı, işçi ile işçiyi; işçi ile işveren arasını daima bozmaya çalışmış, karşılıklı hakka ve saygıya dayanan bir düzen kurulmasına engel olmuştur. Daima kavgayı körüklemiştir, birçok Devlet fabrikalarının bugün komandoların işgali altında bulunmasının nedeni de budur.

Milli Cephe İktidarının, milli savunmamız ve dış ilişkilerimiz bakımından programında getirdikleri de tatmin edici olmamaktadır.

Harp sanayiinin bugüne kadar sürüncemede bırakılmasının ağır sorumluluğu, Cephe İktidarının omzundadır. Harp sanayinin geciktirilmesinin tek sebebi, Devlet fabrikalarını arpalık olarak kullanmak isteyenlerin çekişmesinden ileri gelmiştir.

Temenni ederiz ki, milletimiz bu ihmalin acılarını çekmesin.

Sayın Demirel'in belirgin, geleceği yönelik istikrarlı, haysiyetli, milli çıkarlarımıza uygun bir dış politikası olmadığı için, olmayan bir şey eleştirilemez kuralına dayanarak bu konuyu geçiyorum.

Değerli Senatörler,

Hükümet programında din ve maneviyat konusuna geniş bir yer ayrılmıştır. Din ve maneviyat konusunda samimi olsalardı alkışlardık. 5 Haziran seçimleri gösterdi ki, bu üç parti dini bir seçim aracı olarak görmüş ve kullanmışlardır.

Din görevlilerini savunduklarını iddia edenler, Vakıflardan Diyanet İşlerine intikal eden din görevlilerine bile kadro vermeyi aylarca geciktirmişlerdir.

Seçim öncesinde sırf anlaşılmadıkları, toplanamadıkları, toplandıklarında kavgaya ettikleri için hazırlanmış bin küsur kararname imzasız bırakılıp kar çıkmıştır. Ancak Ecevit Hükümeti din görevlilerinin somunu 15 gün içinde çözüme bağlamıştır.

İslâm Enstitülerinin akademi haline getirilmesi de, Ecevit Hükümeti programından alınmış bir kopyadır.

Devlet malım çalanların, sanayii tesisi kuran halk kuruluşlarından rüşvet alanların, halkı sömüren ve sömürtenlerin, Müslüman Müslümana düşman edip öldürtenlerin, milliyetçiliği de dindarlığı da sahtedir. Bunların layiklik anlayışı da Anayasada tarifini bulan Atatürk ilkeleriyle çelişmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi inanç özgürlüğü, kişinin kutsal ve dokunulmaz hakkı olduğuna içtenlikle inanmıştır ve bunu programına koymuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, dinin baskı unsuru olmasında, din duygusunun ve dinsel inançların baskı altına alınmasına da karşıdır. Hele hele inançların siyasal amaçla veya kişisel etkinlik ve ayrıcalık etkeni olmasına ve ulusal birliği sarsmasına karşı olduğunu daima ifade etmiştir; bugün de bir defa daha teyit ediyoruz.

Değerli Senatörler,

Sözlerimin sonuna gelirken programdaki eğitim konusuna değinmeden geçemeyeceğim. Programın eğitim bölümünde açık ve gizli Atatürk ilkeleri tahrif edilmekte, faşizm tezgâhlanmaktadır. Ne diyor programın eğitim bölümünde? “Eğitimin milliliğine büyük önem veriyoruz; Sanki bugüne kadar Türk Milli Eğitimi milli değildi.

Milletin gözüne baka baka gerçekleri tahrif etmek bir hükümete yakıştırılmaz. Devlet şemsiyesi altında beslediğin cinayet mangaları yoluyla gençleri okullarından, sınıflarından, laboratuvarlarından uzaklaştıracaksın, gençleri birbirine amansız düşman edip cinayetler işleteceksin, ders kitaplarından Atatürk’ü ve Atatürk ilkelerini çıkartacaksın, ders kitaplarında mezhep kavgasını kışkırtıp milleti bölüklere ayıracaksın, ders kitaplarında milletin bir bölümünü ahlâksızlıkla itham edeceksin, Milli Eğitim Bakanlığını bir avuç sahte milliyetçi, maneviyat sömürücüsü ve zorbaya teslim edeceksin ondan sonra da kalkıp eğitimi millileştireceğim diye savunacaksın.

Türkiye’de huzur, barış, milliyetçilik, Atatürkçülük, milli birlik ve kalkınmadan bahsetmeye hakkı olmayan tek kişi varsa, o da Sayın Demirel ve onun yandaşlarıdır.

Onbinlerce Atatürkçü öğretmene kıyan, 100 bin öğrenciyi okulundan, öğretmeninden koparan, Eğitim Enstitü ve Öğretmen Okullarını “komando” yuvası hal-

ne getiren ve 300'den fazla, daha bilmem kaçınıcı baharını yaşamadan Türk gencini acımasız öldürenler elbet bir gün hesap vereceklerdir; bu hesaptan kaçamayacaklardır.

Değerli Arkadaşlarım,

Hükümet programında sahip olduğumuz yeraltı, yerüstü servetlerimizin değerlendirileceği ifade edilmektedir. Cephe, hiçbir zaman yeraltı ve yerüstü servetlerimizin değerlendirilmesine milli çıkarlarımız açısından bakmamıştır. Bu sözlere inanmıyoruz. Cephe, yeraltı, yerüstü servetlerimizi yabancı işbirlikçilerle beraber sövmeye devam edecektir.

Türk ekonomisini batağa saplayanlar, Türk maliyesini iflâs ettirenler, içte ve dışta Türk parasının değerini düşürenlerin Türk ekonomisini düzeltme iddiaları da bir hayalden ibarettir.

İkinci Cephe Hükümeti, geçim imkânlarından yoksun, gelir seviyesi yetersiz ailelere Devlet yardımı yoluyla beli bir düzeyde yaşama imkânı sağlayacağını vaat etmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi programlarından esinlenerek aktarılan bu ve buna benzer sosyal adalet ilkelerini uygulamak cephe fikri ile taban tabana zıttır. Bu bakımdan bunlar halkı aldatmak için söylenmiş sözlerdir.

Halk işsiz bırakan, halkı fakir bırakan, halkı yoksul bırakan Cephe Hükümeti, şimdi, “Yoksul halka yardım edeceğim” vaadinde bulunmaktadır.

Değerli arkadaşlar;

Türk halkını işsiz, yoksul bırakan, Türk halkını muhtaç hale getirenlerin inanmadığı bir davayı gerçekleştirmeleri de mümkün değildir.

Cephe, çağ dışı üretim, sanayileşme ve sosyal adalet inancı içindedir. Onun sosyal adalet inancı, çağımızın sosyal adalet inancı ile bağdaşmamaktadır. Bu inançları değişmedikçe Türk Milletine yararlı olamayacaklar, kendilerini kabul ettiremeyecekler ve asla Türk Milletine yararlı hizmet yapamayacaklardır.

Değerli Arkadaşlarım,

Sözlerimi daha fazla uzatmak istemiyorum. Şunu, sözlerime son verirken söyleyeyim ki, Cephe Hükümetinin ne programına ne de kurdukları Hükümetlerine güvenimiz olmadığını açık seçik Türk Milleti huzurunda ifade etmek isteriz.

Allah'tan Türk Ulusuna dürüst, namuslu, sömürden yana olmayan, güvenilir hükümetler nasip etmesini dileyerek hepinizi derin saygılarla selâmlıyorum. (C.H.P. ve M.B.G. sıralarından alkışlar)

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan, Sayın Sözcü tarafından şahsıma sataşma var. 65'inci madde çerçevesinde söz vermenizi rica ediyorum zatiâlinizden.

BAŞKAN — Sayın İnan, 65'nci madde, kendisine sataşılacak üyeye her zaman söz hakkı verilmesini kapsar. Ancak, yine şöyle der, “kendisine sataşılacak üye yahut sataşıldığını iddia eden üye hangi hususlarda kendisine sataşıldığını, cevap verme

mecburiyetini hissettiğini beyan eder, bu beyan üzerine Başkan söz verip vermeyi takdir eder” Lütfen, hangi hususta kendinizi cevap vermeye mecbur hissettiğinizi söyleyin.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan, benim 21 Temmuz yerine 28 Temmuz’da vazifeye başlamış bulunmam, arada geçen olaylar ve konu etrafındaki beyanları zannederim ki, takdir edersiniz açık bir sataşmadır.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Gerçekleri söylemek sataşma değildir, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Takdir size değil bana aittir.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Ayrıca, bir sözleri var ki, “Gayri ciddi tutum” dediler. Zannederim Sayın Başkan, bu sataşmanın da ötesindedir.

BAŞKAN — Sayın İnan, gerçi dikkatle dinledim, sataşmayı gerektiren bazı hususlar var; ama siz bunları değil daha başka hususları ifade ediyorsunuz. Söylediğiniz hususlar, sataşmayı cevaplandırmaya sizi mecbur eden nitelikte değildir. Bu nitelikte, kendinizi icbar hissettiğiniz hususları söylerseniz size söz vereceğim.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkanım....

BAŞKAN — 21 Temmuz yerine 28...

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — “Müstafi addedilir” dediler. Yani insaf buyurun da sataşmanın hududunu genişletmeyelim. Daha ileriye gitmek bana yakışmaz. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Bir dakika...

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Müsaade buyurun; bir konu var ortada, kendileri temas buyurdular, Sayın Genel Başkanları da aynı konu etrafında, kamuoyunun bilmeye hakkı vardır.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Bir dakika...

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Benim sözlerim Hükümetin başı olan Sayın Başbakana aittir.

BAŞKAN — Bir dakika!

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkanım, “Bu Bakan İnan” diye tekrar ve tekrar “Gayri ciddi Bakan” diyerek, müstafi telâkki edeceğini belirterek ve bundan dolayı bazı Anayasal durumların doğduğunu ileri sürerek sataştılar; daha ne olsun Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Bir dakika, bir dakika.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — “Söylemedim” diyorlarsa, sözlerini geri alıyorlarsa mesele yok.

BAŞKAN — Sayın İnan, Sayın Atmaca konuşmasında size sataşmayı amaç edinmediğini, sözlerinin Sayın Başbakana ait olduğunu açıkça ifade ettiler. Siz de, “bu sözlerinin kendinize asit olmadığım, geri aldığımı ifade ediyorlarsa meseleyi ka-

panmış nazariyle göreceğinizi” ifade ettiniz. Sayın Başbakan da son sözü söyleyeceğine göre, bu konuda gerekli açıklamayı yapacaktır.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, satışma var...

BAŞKAN — Sayın Yiğit Köker, ben daha takdir hakkımı bildirmediğim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Hayır, siz takdir hakkım peşinen beyan ettiniz. Sayın Başkan dediniz ki, size satışma var; ama bahsettiğiniz noktalarda değil.

BAŞKAN — Sayın Köker, Sayın İnan kendisini yeteri kadar savunacak niteliklere fazlasıyla sahiptir. Lütfediniz, kendisi söylesin. Size ihtiyacı yok.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Evet Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — İltifatınıza teşekkür ederim.

“Gayri ciddi, sorumsuz” gibi sözleri satışma sayıyorum. Müsade buyurun, ısrar ediyorum, gerekirse oya koyarsınız Sayın Başkanın?

BAŞKAN — Sayın İnan, oylamadan da...

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — 65’nci madde

BAŞKAN — Bir dakika!

Sayın İnan, size oylamadan da takdir hakkımı kullanarak söz vereceğim. İçtüzüğün maksadı, satışmadan dolayı söz isteyip başka konulara geçmek ve yeni satışmalara yol açmak için değildir. Sadece kendinizi, içtüzüğün 1’inci fıkrasındaki cevap vermeye mecbur hissettiğiniz konularla sınırlı kalmak üzere size söz veriyorum; buyurun.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Teşekkür ederim Sayın Başkan, çok sağolun.

BAŞKAN — Sayın Yiğit Köker, gördünüz ki daha fikrimi söylememiştim.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Baştan söylediniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın İnan’ın, “Eğer kabul ediyorlarsa ben de vazgeçtim.” sözü üzerine söyledim” Dikkatle takip ederseniz...

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Ben çok iyi takip ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bütün üyelerin gözü önünde olaylar cereyan ediyor. Beni hafızamın da çok kuvvetli olduğunu bilmeniz gerekli çok eski arkadaşım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — 12 seneden beri takip ediyorum sizi Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Sayın Anamuhalefet Partisi sözcülerini üzüntüyle dinledim. Üzüntümü mucip olan hususlar, benimle ilgili kısımlardan olmaktan ziyade, bu açıdan kendilerine

teşekkür borçluyum; fakat genel mahiyette beni de yerleştirdikleri konuşmalarının genel muhtevası ve tonu.

Değerli Arkadaşlarım,

Üzüntümü mucip olan husus, 27 yıllık Türk demokrasisinde, 1977 Temmuz ayında Hükümet Programının tenkit edildiği bir sırada hâlâ muhtevassız ve hâlâ negatif, menfi tenkidin ötesine geçilmemiş olmak ve çağdışı, çağ dedikleri politikanın... (C.H.P. sıralarından “Sataşmayla ne alâkası var?” sesleri ve A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Bir dakika!

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geleceğim efendim geleceğim.

BAŞKAN — Sayın İnan...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geleceğim. Demokrasi tahammüldür.

BAŞKAN — Sayın İnan, size bir genel konuşma için söz vermedim. Dikkatle üzerinde durduğum husus, hangi konularda size sataşıldığını, mecburiyetini duyduğunuz sınırı içinde konuşacaksınız. Bir genel değerlendirme, bir genel konuşma için söz vermedim. Böyle devam ederseniz sözünüzü derhal keserim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Emredersiniz Sayın Başkanım, saygılıyım. Değerli Arkadaşlarım,

Gönül isterdi ki, Sayın Atmaca benimle ilgili kısımlarında...

HASAN İLDAN (Elâzığ) — İstifa ettiniz mi etmediniz mi?

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Efendim?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — İstifa ettiniz mi etmediniz mi?,

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Size düşmez bu!

BAŞKAN — Sayın İldan, lütfen.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Parlamento bilmek mecburiyetinde; istifa ettiniz mi etmediniz mi?

BAŞKAN — Sayın İleri...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sabır buyurun efendim, sabır buyurun.

BAŞKAN — Sayın İleri, o imkânı sağladık, şimdi Sayın İnan bunları açıklayacak.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

Gönül isterdi ki, benim isminin geçtiği konuları anarken ve diğer sahalara geçerken, Sayın Atmaca, bu memleketin enerji politikasının nasıl olması gerektiğini, petrol politikasının nasıl olması gerektiğini, maden politikasının nasıl olması gerektiğini, bu memleketin su probleminin nasıl olması gerektiğini anlatsın.

BAŞKAN — Konu o değil Sayın İnan, sataşma konusu.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Evet efendim. (C.H.P. sıralarından gürültüler)
Müsaade buyurun efendim.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, lütfen müdahale etmeyin efendim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

1977’ler Temmuz Türkiye’sinde menfilerle politika yapılmaz, seçim beyanlarıyla, Kamran İnan olaylarıyla politika yapılmaz. Yapıcı olarak, dünya çerçevesi içerisinde, dünyanın ekonomik dengesi, siyasi dengesi içerisinde çözüm yollarınız nedir; politika budur, bu getirilir milletin önüne, Parlâmentonun önüne. (C.H.P. sıralarından, gürültüler ve A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın İnan...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, ne hakkında söz verdiniz, üye ne diyor...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geliyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın İnan, size politikanın nasıl olacağı konusunda ders vermek için, nasihatla bulunmak için söz vermedim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Haddim değil Sayın Başkanım ders vermek. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sataşma üzerinde konuşsun Sayın Başkan. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Ünsal, müdahale etmeyin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım,

Sayın sözcü benim olayımın sorumluluk hanesinden bahsettiler.

Kendilerine bir olayı hatırlatacağım. Eylül 1974, zamanın ikili Koalisyonunun istifa etmesi. Sayın Devlet Başkanının henüz bir Hükümet formülü öne sürmeden önce...

BAŞKAN — Konuya geliniz Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Hükümeti bırakıp kaçıyoruz... (C.H.P. sıralarından “Sataşma ile ne ilgisi var” sesleri)

BAŞKAN — Sayın İnan sözünüzü kestim. Sayın İnan sözünüzü kestim. Çünkü size sınırlı ve münhasıran sataşmayla ilgili söz verdim. Siz buna bir türlü gelmediniz, yeni sataşmalara sebebiyet verdiniz. Sözünüzü kesmiş bulunuyorum.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Nasıl kesersiniz?

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Geldim Sayın Başkan.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sözünü nasıl kesersiniz?

BAŞKAN — Kestim, hayır Sayın İnan kestim sözünüzü.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Sayın Başkan nasıl izah edecek? Sayın Başkan, nasıl izah edecek meselelerini?

BAŞKAN — Münhasıran Sayın İnan sataşmayla ilgili konuşacaksanız,

MUSTAFA GÜLCÜĞİL (Isparta) — Nasıl izah edecek meselelerini?

BAŞKAN — Lütfen oturun, lütfen oturun. Rica ediyorum oturun.

ŞABAN DEMİRDAĞ (Samsun) — Sayın Başkan tarafgirlik yapıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın İnan, sözünüz kesilmiş, yalnız münhasıran sataşmayla ilgili bir defaya mahsus olmak üzere söz veriyorum, sataşmanın sınırını geçtiniz mi kesin surette ikinci kez ikaz ediyorum, sözünüz kesilecektir. Buyurun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sayın Başkanım, zaten bana sınır tanımıyor-sunuz Sayın Başkanım. Teşekkür ederim efendim, bu toleransınıza.

Değerli Arkadaşlarım,

Benim konum tamamıyla parti içi bir konudur.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Bize ne?

BAŞKAN — Efendim izin verin de söylesin. İzin verin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Ben milletimin...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — İzin vermeye ne hakları var, susturun.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sen de sus bakayım.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — İktidar olamıyorsunuz, muhalefet olamıyormusunuz. Ben ne yapayım yani? Dinlemesini bilin, (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sen de bakan olamıyorsun.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sen de Bakan olamıyorsun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Dinlemesini bilin. Ben...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sen kepaze oluyorsun.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Kepaze olan sensin.

BAŞKAN — Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Kime hakaret ediyor?

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal. Müdahale etmeyin Sayın Ünsal.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Senin gibi kepaze olmadım ben.

BAŞKAN — Ben Başkanım...

Sayın Ünsal, hakaret etmeye hakkınız yok.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — O kime hakaret ediyor?

BAŞKAN — Lütfen hakaret etmeyin, lütfen. Karşılıklı...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Kepaze oluyor.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sen kepaze oluyorsun.

BAŞKAN — Karşılıklı, münakaşalar, söz atmalar, tahrikler Başkanı yıldırılmaz. Ben bu görüşmeleri sağlıklı yürütürüm. Ne yapılırsa yapılsın yürüteceğim. Boşuna karşılıklı birbirinizi tahrik etmeyin.

Devam edin.

LÜTFİ TOKOĞLU (Kocaeli) — Sayın Başkan, 152'nci maddeyi tatbik etmenizi rica ediyorum,

BAŞKAN — Sayın Tokoğlu, lütfen rica edeyim. Devam edin.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben Türk Milletinin emrine, siyasi hayata atıldığım günden bugüne kadar dikkat ettiğim tek nokta, milletimin hiç bir konuda güvensizliğine mucip olmamak ve tek istikamet üzerinde daima inandığımı söyleyerek gelmek olmuştur.

Bu son 21 Temmuz Hükümetinin kuruluşundaki şekil üzerine, partimin Sayın Genel Başkanı ve Hükümet Başkanına durumumu arz ettim ve prensiplerimi kendilerine arz ettim. Durumumun takdirini ve bu hususta kamuoyuna gerekli açıklamanın takdirini partimin yüksek disiplin ve otoritesi altında kendilerine bıraktım ve her şey gibi, (Her şey gibi tekrar ediyorum) bu meseleyle tamamiyle bir şahsın bu millet uğrunda çıktığı yoldaki prensiplere sadakati sonuna kadar götürmek azminin dahi ve bir parti iç meselesinin dahi getirilip bir siyasi istismar meselesi, benim şahsımda çok büyük saygı ve sadakatla bağlı bulunduğum Adalet Partisinin ve onun öncülük ettiği Hükümetin yıpratılmak istenmesi kanalına sokulması karşısında, ben partimi ve partimin ortak gruplarının yüksek takdirlerini ve Başbakanın bu konudaki ortak grupların çağrısına katılması önünde saygıyla eğildim ve prensibimi çiğnemek pahasına da olsa... (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

BAŞKAN — Tamam Sayın İnan, sataşmayı cevaplandırdınız. Buyurun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Müsaade buyurun yani...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Konuşsun.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sayın Başkanım, bu geldiğim Senatoda ilk defa 3,5 yılda bir dirhemle konuşma müsaadesi alıyorum; yani müsaade buyurun. Müsaade buyurun Sayın Başkanım.

ABDULLAH ERCAN (Çorum) — Konuştukça batıyor.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Son üç ay içerisindeki gelişmelerinizi kendiniz biliyorsunuz. En son bir şahsın tamamiyle kendi iç parti bünyesiyle ilgili ve tamamiyle partinin dışında kendi şahsi düşüncelerini ve davranışını aksettiren bir şeyi dahi sindiremeden bir basın konferansı mevzuu, bir Anayasa mevzuu, bir ithamlar mevzuu ve hattâ Hükümetin neredeyse gayrimeşru olma mevzuu haline getirmek ucuz politika yapmaktır. Sermaye bulamamaktan dolayı. Dönün, her şey...

Demokrasinin en güzel tarafı otokritiktir: İçer dönüp bakmaktır. Şu son üç ay içerisindeki her adımınıza bakın. Her adımınız sizi nereye götürdü, en son adımınız dahil olmak üzere?

Değerli Arkadaşlarım,

Mesele budur?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Yani istifa etmiştiniz...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Türkiye’de şahıslara ve prensiplere saygılı olmak lâzım. Türk demokrasisinin gelişmesi yolunda atılmış bir adımı teşvik etmek varken, bunu istismara kalkmak ve şahısla beraber yüce bir partiyi, bu memleketin vaz geçilmez teminatı olan Adalet Partisini yıpratmaya çalışmak yapıcı bir politik davranış değildir. Buna hiç kimsenin hakkı yoktur. Nedir yapılan? Yapılan, yapılmak istenen, fisebilillah bu memleketin uğruna, içeride olsun, dışarıda olsun bütün mevcudiyetiyle gece - gündüz çalışan ve siyasi istikbal gözetmeden, sadece ve sadece milli menfaatler uğrunda her şeyini mevki gözetmeden feda etmek isteyen bir insanı, bir yerde yakalayıp da politik bir amaçla harcamak ve insan harcaya harcaya geldik, nereye varacaksınız bununla? Nereye varacaksınız Türk kamuoyunda? (A.P. sıralarından alkışlar ve “Bravo” sesleri)

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Niye bunu baştan söylemediniz?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — 21 Temmuzda niye düşünmediniz? Onu sen Demirel’e sor.

ABDULLAH ERCAN (Çorum) — Bu konuşmanla Sayın Başbakanı zor duruma düşölüyorsun.

BAŞKAN — Sayın İnan...

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarını;

En son söz olarak şunu söylüyorum.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — İtiraf et bunları, itiraf et.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Benim bu siyasi istismar karşısında aldığım son karar, benim şahsım üzerinde yapılan bazı spekülâsyonlara yol açılmış bulunmasına rağmen, parti gruplarımın yüksek kararlarına uyarak halen huzurunuzda bu Hükümetin, Cumhuriyet Hükümetinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olarak bulunuyorum ve 6 günlük yokluğumun mesuliyetini de kabul ediyorum. Meclise getirirsiniz, her türlü tahkikat önergesini huzurunuzdayım, sonuna kadar da; ama geçmişten şikâyet ettiğiniz enerji politikasının bu dar boğaza gelmesinden sorumlu bir şahsın aranızdan çıkma olduğunu da unutmayın.

BAŞKAN — Sayın İnan.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Çok teşekkür ederim. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Bravo vatan kurtaran aslan...

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKİŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Türkiyeş hangi konuda?

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Sayın hatip konuşmasında şahsımla ve Milliyetçi Hareket Partisiyle ilgili gerçek dışı ithamlarda bulunmuştur. Bu konularda açıklamada bulunmak istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Türkş, bu konuda 65'nci madde çok sarıhtır. Sataşmadan dolayı söz istemek Cumhuriyet Senatosu üyelerinin hakkıdır. Sizin Başbakan Yardımcısı olarak veya milletvekili olarak sataşmadan dolayı söz isteme hakkınız yoktur.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Hükümet üyesi olarak söz istiyorum.

BAŞKAN — Hayır bunu tartışmayız, tartışması yok Sayın Türkş.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, Hükümet üyesi olarak, Hükümet ortağı olarak.

BAŞKAN — Sayın Türkş, cevap vereyim. Hükümet üyesi olarak İçtüzüğün 130'ncu maddesi gereğince yine söz istemeye hakkınız yoktur.

İçtüzüğün 130'ncu maddesinin tedvirinden maksat, daha ilk anda Hükümetin güvenoyu istemesinden önce Cumhuriyet Senatosunda programı üzerinde yapılan görüşmelerde tek sözü, sorumlulukla birleşik mesuliyeti paylaşan Başbakanındır. İçtüzük açıkça grup sözcüleri, üyeler konuştuktan sonra bunlara Başbakanın, Hükümet demiyor, Başbakanın cevap vermesi üzerine görüşmeler biter, diyor.

Binaenaleyh, Hükümet programının Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi sırasında her hangi bir bakanın ve Başbakan yerine bir diğer Başbakan Yardımcısının söz isteme hakkı yok. Hatta, Sayın Başbakan İçtüzüğün 139'ncu maddesi gereğince son sözü istemez de size verse dahi vermem; ancak ve ancak sorumlulukta beraberliğin başı olan Başbakan konuşabilir ve onun konuşması ile görüşmeler biter.

Bu bakımdan size son sözü veya her hangi bir şekilde tartışmadan dolayı söz veremeyeceğim. Hatırlarsınız, yıllar önce yıllar önce yine bu tartışılmış idi. Siz, Başbakan Yardımcısı olarak söz istemiştiniz, sataşmadan dolayı. Ben bir üye olarak çıkmış, 130'ncu maddenin esprisini aynı zihniyet içerisinde savunmuştum. Çünkü 130'ncu maddeyi hazırlayanların içinde ben vardım ve amacımız bu idi, Sayın Türkş.

Bu sebeple size söz veremeyeceğim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Bir şey arz edeceğim.

BAŞKAN — Bitmiştir efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Bir şey arz etmek istiyorum.

BAŞKAN — Bitmiştir efendim. Hayır, tartışma yok efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Usul üzerinde bir şey arz etmek istiyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Efendim?

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Usul üzerinde bir şey arz etmek istiyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan; bu Hükümet bir koalisyon Hükümetidir. 3 partinin oluşturduğu bir Hükümettir. Sayın Başbakanın koalisyon ortağı olan bir parti ile ilgili konular ilerinde hatibin gayet geniş şekilde ve gerçek dışı beyanlara dayanan ithamlarını cevaplandırması mümkün değildir.

Bu bakımdan, adaletin sağlanması ve gerçeklerin açıklanması için 130'ncu madde bu Hükümete şamil olamaz. (*C.H.P. sırlarından "o, o, o," sesleri ve gürültüler*)

BAŞKAN — Efendim, siz niçin müdahale ediyorsunuz? Başkanlığı siz değil, ben yapacağım.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Bu bir koalisyon Hükümetidir. 3 partinin oluşturduğu bir koalisyon Hükümetidir. Sayın Başbakanın, bu Hükümetin ortağı olan Milliyetçi Hareket Partisine ve onun Genel Başkanına yönelmiş olan tamamiyle gerçek dışı iftiraları cevaplandıracak olan kişi Başbakan değil, ben olabilirim.

BAŞKAN — Sayın Türkeş, anlıyorum.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Çünkü hadiseleri bilmez. Bu yetkiye ben sahibim. Onun için, bunları cevaplandırmak için söz istiyorum.

BAŞKAN — Peki Sayın Türkeş, bir dakika, bir dakika. Söz istiyorsunuz.

Sayın Türkeş, Anayasanın 105'nci maddesi, "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinde sorumluluğu birlikte mütalaa eder ve sorumluluğun başı Başbakandır" der. Koalisyon da olsa, azınlık da olsa, tek başına da olsa sorumluluk müşterektir ve başında Başbakandır.

Daha ilk günü İçtüzüğün bu birlikte sorumluluk kuralım koymuş ve cevap için münhasıran Hükümet değil, Başbakan tabirini koyarak bunu perçinlemiştir.

Bu bakımdan size söz veremeyeceğim. Devam ediyorum.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Israr ediyorum.

BAŞKAN — Israr edemeyeceksiniz efendim.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKES (Adana Milletvekili) — Bir şey arz edeyim Sayın Başkan...

BAŞKAN — Bitmiştir efendim.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan, icraatıyla, bir Hükümet programı ile ilgili konularla sorumlu ve yetkilidir. Fakat bir partinin icraatı, bir partinin tutumu ile ilgili konularda yeterli bilgiye sahip değildir.

DEVLET BAKANI SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde Milletvekili) — Hakaret var efendim.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Milliyetçi Hareket Partisi ve onun lideri olarak şahsıma haksız ithamlarda bulunulmuştur. (A.P. sıralarından “Hakaret var, hakaret var” sesleri ve C.H.P. ile A.P. sıralarından karşılıklı müdahaleler)

BAŞKAN — Niçin müdahale ediyorsunuz? Sayın Türkş...

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — Bunları mutlaka cevaplandırmak için, Yüce Senatosu aydınlatabilmek için bana söz verilmesi yerinde olur. Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Sayın Türkş...

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Hâlâ söylüyor oradan...

(C.H.P. sıralarından “Sayın Başkan, konuşmasını niye zapta geçirttiyorsunuz?” sesleri)

BAŞKAN — Sayın Türkş...

İMADETTİN ELMAS (Çanakkale) — Öyle bir Hükümet ki...

BAŞKAN — Sayın Elmas...

İMADETTİN ELMAS (Çanakkale) — Öyle bir ortaklık ki, daha ilk günden beri İttüğe aykırı hareket ediyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Elmas, niçin müdahale ediyorsunuz?

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — (A.P. sıralarına dönerek) Ne bakıyorsunuz oradan? (A.P. sıralarından müdahaleler)

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal...

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Ne bakıyorsunuz?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Çirkin hareketlerine bakıyor.

BAŞKAN — Sayın Ünsal...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sen ne bakıyorsun? İt oğlu İt, köpek. (Karşılıklı ve anlaşılmayan müdahaleler)

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Niye konuşturuyorsunuz? (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Ünsal Sayın Ünsal, hakkınız yok. (Gürültüler) Sayın Ünsal, Başkan benim. Cumhuriyet Senatosu Başkanı olarak birleşimi yöneten başkan olarak sorumluluk bana aittir.

Sayın Türkş, eğer İttüğün 130’ncu maddesini kâfi ve yeterli görmüyorsanız ve bunu koalisyon hükümetlerinin gerektiği takdirde durumları için yeterli say-

miyorsanız, İttüzüğün 130'ncu maddesinin değiştirilmesini, Cumhuriyet Senatusunda bir üye arkadaşınız vardır veya diğer üyeler isterler, 130'ncu madde değişir. Değiştirdikten sonra ben size değiştirilen şekline göre söz veririm. 130'uncu madde ve Anayasanın 105'nci maddesindeki müşterek mesuliyet kuralı saklı, yürürlükte kaldığı sürece söz veremem.

Lütfen oturun. Şimdi görüşmelere devam ediyoruz.

DEVLET BAKANI SADİ SOMUNCUOĞLU (Niğde Milletvekili) — Hakaret serbest, cevap yok.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Hakaret serbest, cevap yok.

BAŞKAN — Görüşmelere devam ediyoruz. Gruplar adına görüşmeler bitmiştir, kişisel görüşmelere geçiyoruz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Ucuza, şimdiye kadar yapılan bütün tatbikatlarda 130'ncu maddenin işleyişi, gruplar adına birer kez sözdür. Birer kez şimdiye kadar söz verilmiştir. Eğer ısrar ederseniz...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Ediyorum.

BAŞKAN — Hayır, hayır söz için. Şimdiye kadar; yani bu Anayasanın tatbikinden şimdiye kadar 15 Hükümetin teker teker 130'ncu maddesinin tatbikini burada izah ederim. Açıkça ifade ediyorum. Hükümet programı üzerindeki görüşmelerde İttüzüğün genel kaide olarak vaz ettiği, grupların ikişer kez yahut daha çok kez söz isteme kuralı işlememektedir. 130'ncu maddenin açık ifadesi ve şimdiye kadar tatbikat münhasıran birer kere söz verilmesi şeklindedir.

Size söz veremeyeceğim; lütfen beni mazur görün,

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, bir hususu arz etmek istiyorum zatiâlinize.

BAŞKAN — Hangi hususu?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Şimdi A.P. Grubu, bugüne kadar Hükümet olduğu sürelerce en son grup sözcüsü olarak konuşmuştur. Zatiâliniz ters çevirerek bizi daha evvel, sonra Cumhuriyet Halk Partisine söz verdiniz, söz imkânımızı ortadan kaldırdınız, bizim.

BAŞKAN — Sayın Ucuza...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Geldi Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü, burada. Programla alâkası olmayan birtakım sözleri söyledi. Ondan sonra da bize söz hakla veremeyeceksiniz, tatbikat diyeceksiniz. Adaletli bir tutum değildir. Onun için söz hakkımı vermeniz lâzımdır.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, Sayın Üyeler,

Çok açık ve berrak ve aynı zamanda kesin olarak ifade edeyim, Sayın Ucuza'nın söz hakkımızı ters çevirdiniz sözü gerçeği yansıtmıyor ve benim Başkanlıktaki dik-

katime ve tarafsızlığıma gölge düşürecek niteliktedir. (A.P. sıralarından “O, o, o,” sesleri ve gürültüler)

HASAN ILDAN (Elâzığ) — Homurdanmayım

BAŞKAN — Şimdi, şimdi, Başkanlığa verilmiş matbu liste; Mucip Ataklı, Nihat Erim, Oral Karaosmanoğlu benim el yazımla, Hüseyin Atmaca. Bana verilen matbu üste ve burada okudum, hepinizin gözü önünde, hepinizin zihin faaliyetleri içinde, okudum. Mucip Ataklı, Nihat Erim, Oral Karaosmanoğlu ve orada Hüseyin Atmaca işaret etti, vurdu “tak tak,” dedim ki, “Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Atmaca.”

Kendiniz sözü istersiniz, sıraya girersiniz, belli bir sıra tanzim edilir, bu sıra tanziminden sonra kendiniz şevkacı olursunuz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan.

BAŞKAN — Hayır Sayın Ucuza..

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bendeniz söz isterken tatbikattan bahsedersiniz; kendi işinize geldiği zaman en son sözü o zat ve onun için böyle yaptım demeye hakkınız yok.

BAŞKAN — Ben Başkanken tartışmalara girmem.

AHMET KARA YİĞİT (Afyonkarahisar) — Tarafsızlığınıza gölge düşürüyorsunuz Sayın Başkan.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Zaten Başkanlığınızı tanıdık mı ki?

BAŞKAN — Üyelerin kişisel sözleri için daha evvel listeyi okumuştum. Ancak Sayın Yiğit Köker bir önerge vermiştir, okutuyorum.

Başkanlığa

Kişisel konuşmaların lehte, aleyhte ve üzerinde olmak üzere sıralanmasını arz ve teklif ederim.

Yiğit Köker (Ankara)

BAŞKAN — Talep İçtüzüğe uygundur. Ancak, İçtüzük bunun işarî oyla çözülmesini ister. Ancak, yine İçtüzüğün devam eden bir hükmünde, “Başkan, 6’dan fazla söz isteyen üye olduğunu görürse kendiliğinde bu kuralı uygular” der. Sayın Yiğit Köker’in talebini ben kendiliğimden uyguluyorum ve oylamaya koymadan tatbik ediyorum.

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Sayın Başkan, bu, parti görüşmesi değil, Hükümet görüşmesi.

BAŞKAN — Sayın Çelikbaş, lehte, aleyhte, üzerinde?

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Çelebi?

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Yıldız? Yoklar.

Sayın Kemâl Sarııbrahimoğlu?

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın İldan?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Hasan Güven?

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Hamdi Özer.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Vazgeçtim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Vazgeçtiniz. Sayın Feyyat? Yoklar. Sayın Esatoğlu?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu?

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Öztürk? Yok... Sayın Karamullaoglu?

ŞEBİB KARAMULLAOĞLU (Bursa) — Üzerinde.

BAŞKAN — Sayın Aykan?

CEVDET AYKAN (Tokat) — Lehide.

BAŞKAN — Sayın Abay?

MUKBİL ABAY (Konya) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın Hayri Öner? Yok. Sayın Ünsal?

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Aleyhte.

BAŞKAN — Sayın İsmail İlhan?

İSMAİL İLHAN (Muş) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Raif Eriş?

RAİF FRİŞ (Balıkesir) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Ali Oğuz?

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Lehte.

BAŞKAN — Sayın Ucuza?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Lehte.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Yıldız siz?

YİĞİT KÖKER (Ankara) — En sona yazın Sayın Başkan.

BAŞKAN — Hayır, hayır. Henüz işlem bitmemiştir. Yeni kurallar yaratmayalım.

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sordunuz, “yok” diye de tescil ettiniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bu o kadar basit bir kural ki, ileri sürmeniz bile bence...

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Sırası geldiğinde burada yoktu Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Karayiğit, insaf ile meseleleri halledelim. Bir üye içeride olmayabilir; ama işlem bitmeden içeriye girdi mi, senin tam sıran bitmişti gelmedin; ama o işlem devam ediyor, binaenaleyh hakkın bitti. Bunu hangi hukuk anlayışı içerisinde değerlendirebilirsiniz? Yapmayın.

Sayın Yıldız?

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Aleyhte.

BAŞKAN — İçtüzükteki sıra lehte, aleyhte, üzerindedir. Böyle ifade edilir.

HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, usul hakkında söz istiyorum.

Efendim ben tercih hakkımı kullanırken sıraya dikkat ederek aleyhinde olarak kullandım. Sayın Yıldız’a da haklı olarak aleyhte söz verdiniz. Şayet böyle bir tatbikat yapacaksanız benim kullanacağını hak başka türlü tecelli edecektir. Bu bakımdan, “üzerinde” diye değiştirmek istiyorum.

BAŞKAN — Peki efendim, üzerinde.

Sayın Cevdet Aykan, lehte ilk söz sizin, buyurun.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Sözü aldığım zaman şu tereddüdüm olmuştu. Bana söz sıramın 13 olduğu söylenmişti ve söz aldığım zaman da Hükümet programı okunuyordu. Söz sıramın 13 olduğu söylendiği zaman her halde konuşamam diye vazgeçmek kararı içerisindeydim. Hayatın bazen kendine mahsus ayarlamaları var ve huzurunuzda ilk sözü söylemek için çıkmış bulunuyorum.

Benim söz isteme nedenim, Hükümet Programındaki bir ifade ile ilgiliydi. Gayet tabii mensup olduğum partinin kurduğu ve Başkanı olduğu Hükümetin programım desteklemek ve onun başarısını dilemek ve başarılı olacağı yönünde inancımı ifade etmek benim için moral sorumluluktur.

Benim söz almak istediğim zaman amacım, programın 27’nci sayfasında ilâç fiyatlarıyla ilgili bir tabirdi. İlâç fiyatlarının objektif esaslara göre tespit edileceği programda belirtilmiştir. Bu deyimle ilgili bir bilgiyi arz etmek istedim.

İlâç fiyatları Devletin resmi bilgilerine ve belgelerine göre...

BAŞKAN — Sayın Üyeler, ayrılmayın. Sanırım müddetle ilgili bir önergeyi okuyacağım. Oylama yapılacaktır. Bu sebeple üyelerin salonu terk etmemelerini rica edeceğim.

Özür dilerim Sayın Aykan, devam edin.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Estağfurullah.

1972 yılından önce ilâç fiyatlarının tespiti tartışma konusuydu ve mevcut Devlet Planlama Teşkilâtının ve Mecliste yapılan bir araştırmaya önergesine dayanarak yapılan bir çalışmanın ifadelerine göre bu tespitte objektif ölçülerin kullanılmadığı ifade ediliyordu. Bununla ilgili bir çalışma yapılmış, 1972 yılında Devletin, Bakanlar Kurulunun bir kararnamesi olarak bu yayınlanmıştır. Buradaki esaslar ilâç fiyatlarına objektif ölçülere göre tespitine imkân veren esaslardır.

Bu kararnamenin bir maddesi uygulanmamıştır. O kararname, ilâç fiyatlarının tespitinde tek hesap düzenini öngörmüştü. Cumhuriyet Halk Partisinin Sağlık Bakanlığı bütçesi konuşulduğu zaman bu maddenin uygulanmasını...

BAŞKAN — Sayın Aykan, bir dakikanızı rica edebilir miyim?

CEVDET AYKAN (Devamla) — Estağfurullah.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, saat 19.00'a gelmek üzeredir. Eğer bir önerge gelmeseydi Sayın Aykan'dan rica edecektim ve Birleşimi kapatacaktım. Ancak, görüşmelerin devamı ile ilgili önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Çalışma müddetinin, program müzakereleri bitinceye kadar devamını arz ve teklif ederim.

A.P. Grubu Başkanvekili

Ömer Ucuza

BAŞKAN — Yalnız izin verir misiniz, bu konuda bir ayarlama yapalım. Görüşmelerin sonuna kadar devam sanırım daha üç saatlik bir zaman alacaktır. Sayın Başbakanın konuşmasını da hesabederek ortalama bir müddet olarak alıyorum. Saat 10.00'a kadar aralıksız devam hem üyeleri hem Başkanlık Divanını yorabilir. Bu bakımdan bir ara vermek suretiyle, Sayın Aykan'ın konuşması bittikten sonra 45 dakika ara vermek ve zamanı böylece ayarlamak yoluna gidelim.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Öyle teklif ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Aykan'ın konuşması bittikten sonra 45 dakika ara vermek, ondan sonra görüşmelere devam etmek hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Devam edin Sayın Aykan.

CEVDET AYKAN (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bu kararnamenin bir maddesi uygulanmadı. Uygulanmaması kararnamenin hükümlerini ifa etmede bir kusur ifade eder. Bu, tek hesap düzenini öngören maddeydi. Bu madde, Sayın Erbakan'ın Milliyet Gazetesinde savunduğu bir görüşe sanırım referans olacak, kaynak olacak nitelikte bir maddedir. Umarım ki, Sayın Erbakan bu kararnameyi alır ve çok büyük bir emekle hazırlanan bu kararnamenin

taşıdığı ruhu ve emeği sanayi ürünlerinin fiyatlarının oluşmasında da örnek olarak kullanırlar.

İlâç fiyatları toplumumuzda önemli bir sorundur. Sanırım önümüzdeki günlerde ve yıllarda ilâç yolduğu, ilâcın kullanımındaki israf ve ilâç fiyatları konusu tekrar canlanacaktır. Bunun birtakım ucuz demagojilere ve birtakım ihmallere mağlup edilmemesi için bir dikkat çekme anlamında bu sözü aldım.

Sözü alışımin bir başka nedeni de şudur. Ben, 1972 yılında Bakandım. Bu kararnamenin çıkması döneminde Bakandım. Bakanlığımız döneminde kamuda, Devletin muhtelif yerlerinde çalışan birtakım ciddi, iyi niyetli idealist uzmanlar size hiç bir şey beklemeden Bakanlığınıza hizmet ediyorlar ve hizmet ederken siz onlara manen borçlanıyorsunuz. Onların umutları, çalışmaları, emekleri değerlendirilmezse yalnız bu o tipteki uzmanlar için kötü örnek olarak kalmıyor, aynı zamanda hizmette bir kusurun ifadesi oluyor. Ben, hizmet dönemimde bir ayı aşkın, bazen gecenin geç saatlerine kadar kapanan Devlet Planlama Teşkilâtından, Maliye Bakanlığından ve üniversiteden bu kararnamenin çıkması, şekillenmesi için çalışan Türk kamu personeline, Türk aydınına duyduğum saygının ve sorumluluğun bir ifadesi olarak da bu hususu belirtmek istedim.

Hükümetin programının ve Hükümetin yapısının ülkemize hayırlı olmasını dilerim.

Teşekkür ederim efendim. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

BAŞKAN — Saat 19.50’de toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati: 19.05

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: *Sırrı Atalay*

DİVAN ÜYELERİ: *Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)*

Mehmet Kılıç (Gaziantep)

Açılma saati: 20.00

BAŞKAN — Sayın Üyeler, 68'nci Birleşimin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet programı müzakerelerine devam ediyoruz.

Söz sırası, aleyhte olmak üzere Sayın Çelikbaş'ta.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Hükümet yok Sayın Başkan.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Hükümet burada efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — İki bakanla Hükümet olur mu efendim? Başbakan nerede?

BAŞKAN — Biz tam zamanında geldik.

FETHİ CELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Seçimlerden evvel 26 ayı geçen bir süre içerisinde birlikte Hükümet sorumluluğu taşıdığımız Adalet Partisi, Milli Selâmet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisinin, bugünkü Hükümetin programı üzerinde görüşlerimi arz ederken saatin da Hükümetin bulunmayışından dolayı üzüntülerimi bilhassa belirtmek istiyorum.

Esasen geçen Hükümet devrinde sorulara gerek yazılı olsun gerek sözlü olsun Hükümetin kayıtsız tutumu karşısında müteaddit kereler huzurunuzu işgal ederek, Hükümetin İhtüzük gereğince Meclisle olan münasebetlerini tanzim etmesi lüzumunu kerrat ile belirtmiştim. Bugün konuşmalar başlarken bu lâkaydiyi tekrar huzurunuzda belirtmek istiyorum ve fevkalâde üzülyorum.

Hükümet programında kendinden evvelki Hükümetin icraatıyla alâkalı eleştirilere yer verilmemesini memnuniyetle karşıladığımı belirtmek istiyorum. Bu suretle Türkiye'de Parlamento hayatımızda hiç olmazsa Hükümet programlarının müzakeresi sırasında geçmişle uğraşmayıp gelecekle uğraşmak hususunda yeni bir tatbikatın başlamasını bu suretle dilediğimi de ifade etmek istiyorum.

Huzurunuzda işgal ettiğini her zaman, memleketimizi tehdit eden çeşitli kanunsuz olaylara temas ederek bunları önlemenin tek çıkar yolunun kanun hâkimiyetini memlekette tesis etmek olduğunu söylemiştim. Gerek bundan evvelki Hükümet programında; Sayın Ecevit'in Hükümet programında, gerekse bu programda kanun hakimiyetinin kurulması hususunda elden gelen gayretin sarf edileceğinin belirtilmesinden memnurluk duydum; çünkü ancak bu suretle kanunsuz muameleler karşısında kanunu adaletli bir şekilde uygulamak suretiyle bu keşmekeşe son vermek ve bu konuda Parlamentonun Hükümetten kanunları tatbik etmesini isterken, aynı şekilde Parlamentonun da, kanunların tatbikinde hangi Hükümet olursa

olsun Parlamento üyelerinin o hükümete yardımcı olmasının gerekli olduğunu belirtmek istiyorum.

Hükümet programında bizi memnun eden bir nokta da, her türlü suiistimallerle, yolsuzluklarla, rüşvetle mücadele edileceğinin ifade edilmiş olmasıdır. Buna kâğıt üzerinde kalan bir taahhüt olarak değil, gerçekten bu suiistimallerin her yönüyle ciddi olarak takip edilmesinin bir taahhüt olarak görmek ve Cumhuriyetçi Güven Partisi olarak bu konuda titizliğimizi belirtmek istiyorum; çünkü devlet idaresinde vatandaşlar arasındaki cereyan eden olayların devlet idaresinde sorumlu kişileri sadece mevkileri yönünden değil, kişilikleri yönünden de saygınsız hale getirmesinin; bu konuda yapılacak konuşmaların, fiskos gazetesinin büyük rol olduğunu belirtmek istiyorum. Esasen Türk siyasi hayatında bana meydan vermemek üzere vaktiyle girişmiş olduğumuz İspat Hakkı Kanunu bugün hamdolsun Türk Anayasasında yer almış bulunmaktadır ve bu hüküm Türkiye’de Devlet idaresine talip olanların ve bu idarede sorumluluk deruhte edenlerin kendilerini ibra etmeleri yönünden, işletilebildiği takdirde isabetli bir müessese vazifesini görebilecektir kanaatini taşıyorum.

Memleketimizin âcil sorunu iç politikada, evvelemirde emniyet, asayiş, güven ve huzurun teessüs edilmesidir. Bu konuda kanunlarımız kifayet etmediği takdirde bu kanunların ikmal edilmesi ve fakat kanunların tarafsız bir şekilde, adaletli bir şekilde uygulanmasının zaruretinin demin işaret etmiştim, tekrar bu noktaya temas etmek istiyorum. Bugün hangi vatandaşla konuşursanız konuşunuz Türkiye’yi tehdit eden büyük huzursuzluğun bu noktadan doğduğunu söylemekte. Mübalâğa etmiş olmayacağız. Gerek mekteplerde, gerek yurtlarda, gerekse sokakta dolaşırken vatandaşlar ciddi bir huzursuzluk içerisinde bulunmaktadır. Bunun behemahal önlenmesi lâzımdır.

Demin arz ettiğim gibi bunun önlenmesinde kanunların adaletli bir şekilde tatbik edilmesinde büyük isabet olacaktır kanaatini taşıyoruz. Kimden ve nereden gelirse gelsin kanunsuzluklar kanun yoluyla Devlet güçleriyle behemahal bertaraf edilmelidir. Bir memlekette, bir toplumda huzur ve asayiş sağlamanın temel şartı budur.

Hükümet programında milli eğitime ayrılan yerde, bahisle bizi düşündüren, hatta endişeye sevk eden bazı noksanların bulunduğunu belirtmek istiyorum. Bizim dahil olduğumuz Hükümet programında yer alan ve Türkiye’de hangi Hükümet iş basma gelirse gelsin bir kanun hükmü olduğu için o Hükümet programında eksiksiz yer alması gerekli olan milli eğitim temel prensiplerinin amaçlarıyla alâkalı bazı hükümler nedense programdan âdeta özel bir itina gösterilerek çıkartılmış bulunmaktadır. Bu, fevkalâde üzücüdür, düşündürücüdür. Bu konuda Hükümeti yakından takip edeceğimizi belirtmek istiyorum. Türkiye’de milli birlik ve beraberliğimizin; ancak bu Milli Eğitim Temel Kanunu esasları dahilinde tedrisat, öğretim ve eğitim yapabildiğimiz takdirde, gençlerden başlamak suretiyle tatbik edilebileceği fikrine sahip bulunmaktayız. Atatürk inkılaplarıyla alâkalı kısım programdan çıkartılmıştır, Milli Eğitimle alâkalı.

Anayasanın başlangıcında ifadesini bulan, Türk Milliyetçiliğinden bir bahis yoktur. Toplayıcı, birleştirici bir milliyetçilikten bahsedilmemiştir. İnsan hakları-

na ve Anayasanın başında yer alan Türkiye Cumhuriyetinin vasıflarına ait milli, demokratik, sosyal layık, hukuk devleti prensipleriyle alâkalı kısımlara milli eğitim politikasında yer verilmemiştir. Bu son derecede üzücüdür.

Bu konuda ivazsız bir takipçi olacağımızı Hükümet huzurunda belirtmekte zaruret görüyorum. Çünkü, Cumhuriyetçi Güven Partisinin dahil bulunduğu, bandan evvelki karma Hükümette bu hususlar yer almıştı; bunun bu defa daha başka yönlerde genişletme yapılarak programdan çıkartılmış olması üzerinde daralması gerekli olan bir ciddiyet karakteri taşımaktadır, bunu takip edeceğiz.

Türkiye'yi içerde rahatsız eden konular emniyet asayiş yanında, bilhassa ekonomik sahada düğümlemektedir. Hayat pahalılığı, işsizlik, ödemeler dengesindeki dar boğaz, enflasyon adeta memleketimizin müzmin ekonomik sorunları haline gelmiştir; fakat son zamanlarda enflasyonun dolu dizgin gelişmekte olduğu, bizi endişelere sevk etmektedir.

Bir memlekette devlet maliyesinin keşmekeş içerisinde olması, devlet maliyesinin bazı temelli prensiplerden uzaklaşması o devletin ekonomik ve sosyal sorunlarının çözülmesini güçleştirir ve bu sorunları devamlı olarak ağırlaştırır. Bunun yanında Devlet maliye politikasının bugüne kadar yürütülen şekline vaz geçilerek, bazı bakanlıklar arasında paylaşılması hususunda basında çıkan yazılar gerçekten tahakkuk ettiği takdirde, bunun bırakınız mevzuata aykırı düşeceğini, fakat Devlet maliyesini Türkiye'nin ekonomik ve sosyal bunalımlarını artıracak bir istikamet alacağını söylemek bugünden kehanet değildir.

Kaldı ki, Türkiye'de bütçe müzakerelerinde gerek Bütçe Komisyonunda, gerekse muhterem heyetinin huzurunda değindiğim bir başka özellik belirmiştir. Bir kanunla Devlet Sanayi Yatırım ve İşçi Bankası kurulmuş, bu bankanın ortak bulunduğu bütün anonim şirketlerde Kamu İktisadi Teşebbüslerinde uygulanan murakabe usulü dahi uygulanmamak için özel bir mukavemet gösterile gelmiştir. Bu şirketler, Türkiye'de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadır, bu şirketlerde Devlet Personel Kanunuyla alâkalı hükümler uygulanmamaktadır. Bu şirketlerin Yüksek Murakabe Heyetinin murakebesine tabi tutulmamak niyeti açık olarak belirtilmektedir ve bu şirketlerin yatırımları pek çok ahvalde Türkiye'nin muayyen süzgeçlerden geçerek tatbikine koyulduğu Devlet yatırım programlarının dışında yürütülmek istenmektedir.

Evvelce de söylediğim gibi, iki, üç sene geçtikten sonra bu konudaki tatbikatın memleketin basma büyük gaileler açmasından endişe duyduğumu belirtmek istiyorum. Bu sebeple Hükümetin bu anonim şirketlerde uygulanacak murakabe ve kanuni prensiplerin neler olduğunu biran evvel açıklığa kavuşturmakta memleket için büyük yarar gördüğümü ifade etmek istiyorum.

Aksi takdirde tatbikatının bu şirketlerde bazı çok yüksek ücretlerin ödenmesi veya bilançolarının ortaya çıkarak her yıl zararlar kapatılması gibi olayların cereyan etmesi, Devlet yatırımlarına ve Devlet müesseselerine karşı vicdanı ammede mevcut olması gerekli itimadı sarsacağından, bu konuda Hükümetin titizlikle murakabe vazifesini yapmasını temenniye değer görüyorum, halen bu konu Hükümet içerisindeki partiler arasında bir ihtilâf konusu olmakta devam etmektedir. Sayın

eski Maliye Bakanı haklı olarak Devlet murakabesini müessir kılmak yolunda gayret sari ederken, Enerji ve Teknoloji Bakanlığı bu murakabenin dışında kalmak için özel bir itina göstermekteydi. Banım memleket maliyeci için büyük bir tehlike teşkil ettiğini huzurunuzda belirtmekte fayda görüyorum.

Şunu söylemek kehanet değildir; Hükümette birlikte vazife görmek için bir takım anlayışlı davranışlar (Tavizler demeye dilim varmıyor) hoş görülse bile bu hoş görülerin Devlet bünyesine zarar iras etmesinin fevkalâde tehlikeli olduğunu belirtmek istiyorum. Sayın Başbakana burada mühim bir vazifenin düştüğünü belirtmek isliyorum. Çünkü, Başbakan Hükümetin politikasının yürütülmesinde nezaret vazifesini diğer bakanlarla alâkalı olarak tatbik etmekle vazifelidir, bu vazifenin hüsnü ifasına imkân olmadığı takdirde Hükümeti bırakmak da bir başbakanlık sorumluluğunun gerektirdiği vazifedir, bunu hatırlatmak istiyorum.

Unutmayalım ki, Anayasamız Türkiye’de Cumhuriyet Hükümetinin müşterek sorumluluk içerisinde bir politika takip edeceğini ve Cumhuriyet Hükümetinin böyle bir politika yürütmekle sorumlu bir heyet okluğunu sarahaten beyan etmiştir.

Evvelce Cumhuriyetçi Güven Partisinin de dahil bulunduğu Hükümeti eleştiren, komisyonda ve basen huzurunuzda dahi açıkça ifade etmiştim, Hükümetin birden başka başvekil manzarası arz etmesi vatandaşın nazarında Cumhuriyet Hükümetine karşı güvenci sarsmaktadır ve buna da müsamaha etmek ve bu müsamahaya seyirci kalmak hiç kimsenin vazifesi değildir. Burada Hükümette vazife alan parti gruplarına da bir vazifenin tereddüp ettiğini arkadaşlarıma hatırlatmak isterim.

Eskiden Hükümette vazife alan bakanları ve karma Hükümetle ise bizzat Hükümetin başında bulunan başbakanı gruplarında çok şiddetli bir şekilde tenkid etmek usuldeni. Son yıllarda karma Hükümetlerde gerek bakanların, gerekse Hükümetin gruplarında tenkid edildiğine fazla şahit olmadık. Halbuki eskiden gruptaki tenkitler sebebiyle istifa zorunda kalan bakanların mevcut olduğunu gayet yakından arkadaşlarımız bilirler ve bendeniz hatırlıyorum.

Bu itibarla, Hükümet içinde müşterek mesuliyet altında çalışmak hususunda başbakan kadar hükümette vazife alan partilerin gruplarına da bir sorumluluk düştüğünü arkadaşlarıma halisane hatırlatmak istiyorum. Çünkü, ancak bu suretle son derece ağır olan iç ve dış politikamızı müttehid, mütecanis bir Hükümet içerisinde halletmek yolları açılacaktır, aksi takdirde sorunlar gün be gün ağırlaşarak devam edecek ve memleket büyük huzursuzluklar ve çalkantılar içerisinde bunalacaktır.

Türkiye’nin ekonomik sorunları halledilirken ödemeler dengesinde bugün için memleketin büyük bir potansiyelinin maalesef yeterince harekete geçirilmediğinden devamlı şikâyet etmişimdir. Bu da, ihracat politikasıdır.

Hükümet programında ilâç sanayiinin ihracat için harekete geçirileceğine ait kısım fevkalâde isabetlidir; fakat Türkiye’de Tıbbi ve İsfendiyari Maddeler Kanunu 1920 yıllarında çıkmasına rağmen, ihracatı men eden bir madde bulunmamasına rağmen, bugüne kadarki tatbikat bu sanayi sektörünün ihracatının kurulmasını maalesef ihmal etmiştir. Bu affedilmez bir hatadır. Sadece bir örnek vermek için

arz edeyim. Orta Doğuda bugün hali vakti yerinde olan, doları fazla, sağlık işlerine ehemmiyet veren Müslüman devletlerin Türkiye'ye vaki siparişleri, bizim kodumuzda bu ilâçlar yazılı değildir. Türkiye'de bu müstahzarlar piyasaya arz edilmemektedir, sözü ile ihracat için hammaddesinin getirilmesine yol açılmamaktadır. Bu büyük bir kusurdur. Kanunda mani bir hüküm yoktur. Bu itibarla, bunu misal diye arz ettim. Kanan tadilâtı zarureti olmadan Hükümet kararlarıyla Türkiye'nin ulaşmış olduğu sanayi potansiyelini İhracat için seferber etmek imkânı olan her halde, Hükümetin bakanlıkların cesaretli karar almalarını tavsiyeye değer görüyorum. Çünkü Türkiye, döviz darboğazını ancak bu surette aşabilecektir, Yoksa, yatırım maddelerinden sarfınazar eder, kalkınma programımızı aşağı kademelere doğru eski yıllarda olduğu gibi indirir, sınırlandırırırsanız, işsizliği artırırırsınız, milli refahı erozyona tabi tutarsınız. Bu tedbir değildir.

Bu itibarla, ithalâtın bilhassa yatırıma müteveccih olarak artırılmasından çekinmemek ve fakat Türkiye ticaret bilançosunda ihracatın bugün olduğundan daha fazla bir imkân sağlayabileceğini hesaba katarak, kanun tadilâtı ihtiyacı olan yerlerde kanun tadil ederek, böyle olmayan ahvalde doğrudan doğruya Hükümet kararlarıyla ihraç mallarımızın çeşidini artırmak ve ihracatı kamçulamakta büyük zaruret vardır. Bugüne kadar gelen hükümetlerde, maalesef 261 sayılı Kanun dışında bazı projeye dayanan kredi kolaylıkları selektif krediler vesaire gibi basit kolaylıklar dışında Türkiye'de ihracatı teşvik edici bir mevzuat getirilememiştir.

Son defa ziyaret ettiğimizde gördüm; Kıbrıs Türk Federe Devleti dahi ihracatını teşvik etmek için özel bir kanun çıkartmıştır. Türkiye'nin sanayide bugünkü seviyeye ulaştıktan sonra ihracatı için hâlâ bocalaması cidden insanı üzüntüye sevk etmektedir. Buna hiç bir sebep yoktur. Türkiye'nin bugünkü sanayi potansiyeli ihracatını geniş ölçüde geliştirmesine son derecede elverişlidir; yeter ki, bilgili, sebatkârane, müttehid ve mütecanis bir politika uygulanabilsin.

Ekonomi ile alâkalı bu görüşlerimi bitirirken şu noktaya değinmek istiyorum:

Ekonomi; ancak bir politika ile birbirinin noksanını ikmal ve itmam eden tedbirler manzumesi ile yürütülecek bir faaliyet koludur. Tek başına hiç bir tedbirin ekonomide müessir olması, netice alması mümkün değildir. Bu itibarla ekonomide uygulanacak politikayı ilgili bakanlıkların müştereken mevki tatbiki koymas ve her birinin ayrıldıktan sonra o müşterek hedefe doğru gitmesi için ne gibi tedbirler olması gerekiyorsa o yolda tedbir almak suretiyle yürütülebilir. Buna, biz eskiden sistem halinde bir politika uygulamak diyorduk. Şimdi tedbirler paketi diyorlar. Adına ne dersenez deyin, Türkiye'nin ekonomik sorunlarını halledebilmek, ferahlığa kavuşabilmek için son derece ciddi, bilgili, birbirinin noksanını ikmal ve itmam tedbirler manzumesinin süratle tatbiki koyulmasında büyük fayda gördüğümüzü işaret etmek istiyorum.

Hükümet programında memnuniyetimi mucip olan bir husus da muhalefet ve iktidar münasebetleri içerisinde bugüne kadar tatbikatını nadiren gördüğümüz, medeni ölçüler içerisinde münasebet kurmak, diyalogda bulunmak ve bunu kuvvetlendirmek hususundaki bir taahhütten ileri gelmektedir ve bugün basında okuduğuma göre Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanı da dış sorunlarımızda olsun "İktidarla karşılıklı münasebetler içerisinde bulunmayı lüzumlu gördüğünü"

belirten bir beyanda bulunuyor. Bunu Türkiye için bir fâl-i hayır olarak telâkki etmekteyim. Türkiye'nin bugün karşı karşıya bulunduğu dış sorunlar, eğer böyle bir diyalog gerçekten samimi olarak kurulabilir ise, kolaylıkla halledilebilecek karakterdedir. Aksi takdirde ne bugünkü Hükümet, ne de bir başka Hükümet şekli; ancak, Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisinin kuracağı bir hükümetin dışındaki bir hükümet şekilleri, Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu dış sorunları çözümleme kudretinde bulunmayacaktır.

Dış âlem her halükârda kendisine muhatap olan Hükümetin strüktürüne bakar arkadaşlar. Bu itibarla, hiç olmazsa bugünlük gerek muhalefet Genel Başkanı'nın gerekse Hükümet programının bu konuda atmış olduğu adımları Türkiye için büyük bir kazanç olarak görmektedirim. Bunun süratle fiiliyata inkılâp ermesini temenni etmekteyim. Çünkü, iç meselelerimizin bir kısmı da Türkiye'deki dış sorunların halledilmemesinden doğmaktadır ve esasen iç politika, dış politika konulan bir enterdepande içerisinde; karşılıklı bağlantı içerisinde. İçeride zayıf olan bir hükümetin dışarıda güçlü bir politika takip etmesi mümkün değildir. Dışarıdaki meselelerini askıda tutan bir Hükümetin içerideki sorunlarına ciddi olarak eğilmesi mümkün değildir.

Bu itibarla, bu konuda bugün basında gördüğümüz ve Hükümet programında memnuniyetle tespit ettiğimiz karşılıklı, medeni demokratik usullerin kurulmasına dair beyanları memleket için büyük bir kazanç olarak telâkki etmekteyim.

Sözlerimi bitirmeden evvel kazandığımız bazı tecrübeler dolayısıyla Hükümete tavsiyelerde bulunmayı kaçınılmaz bir vazife gördüm.

1960'tan evvel hükümetlerde her bakanın önünde, Bakanlar Kurulunda bir portföy bulunurdu arkadaşlar. İnanamadım, hâlâ da inanmıyorum; bin küsur kararnamenin imza edilmeden bir çekmecede saklanabilmiş olması, kamu hizmeti mefhumu ile bağdaşır bir davranış değildir. Kamu hizmeti süreklilik arz eder, inkıta arz etmez; kamu hizmeti yürür. Bu itibarla, hakikaten inanmıyorum, vaktiyle kararnamede kendisini tatmin etmeyen bir hususu gören herhangi bir bakan, üzerine bir not iliştirir. Bakanlar Kurulunda bir maruzatım var der, o gider portföyüne konulur. 1960'tan sonraki hükümetlerde bu portföy kalkmış. Portföy varken giden bakanlar aralarında konuşarak konuyu halledebiliyorlardı; ama normal ve rasyo-nel yönü bu konuların Bakanlar Kurulunda konuşularak halledilmesidir. Ekalliyette kalan bakan istifa eder. Öyle bakanlara rastlamışım d ir, dem ciflerde olduğu gibi, "Muhelif kalırsam meşruhat verecek miyim, nasıl yazayım" diye sormuştur. Bu mümkün değildir. Hükümette muhalif kalanın vazifesi ayrılmaktadır. Eğer hükümet işi toptan halledemiyorsa, onun vazifesi de emaneti teslim etmektir.

Bu itibarla, derhal Bakanlar Kurulundaki İner bakanın önüne böyle bir portföyün tekrar konması usulünün ihdas edilmesini, hükümetin çalışmasının müessiriyetini tayin ve temin etmek bakımından ve kamu nazarında hükümetin, kanunların kendisinden beklediği mütecanis, müttehit ve mütesanit bir kurul manzarasını vermesi bakımından fevkalâde lüzumlu görüyorum. Bu tatbikat pek çok meselenin halledilmesine kâfi gelebilecektir; ama bu, her şeyden evvel bir insan mizacı meselesidir.

İstihraden arz edeyim; ne kadar iyi niyetlerle Meclis Başkanlarını gruplar aday göstermeyecek, diye madde koyduk; Türkiye'deki bugünkü tatbikat, Meclis ve Senato Başkanları âdeta gruplarca aday gösterilir hale gelmiştir. Şu halde iyi niyet kâfi değil. İnsanlar bazan kendi tabiatlarını da değiştirme durumunda bulunmaktadır.

İkinci bir maruzatım, Meclis ve Hükümet münasebetleri:

Muhterem arkadaşlar;

Senatör ve milletvekillerinin, parlamenterlerin vazifesi, sadece kanunların yapılmasında vazife almak değildir. Bunun kadar mühim olan, hatta tarihen bundan daha mühim olan vazifesi, nihayet hükümet çalışmalarını da murakabe etmektir, kanunlar dairesinde.

Huzurunuzda iki üç kere bunu tekrar belirttim, tekrar ifade etmekte mecburiye duyuyorum, çünkü, beraber çalıştığımız hükümet devresinde vazife alan bazı bakan arkadaşlarımızın bu noktada Meclislere karşı katiyen saygılı davranmadıklarını üzüntü ile o zaman kendi bakan arkadaşlarıma ifade ettiğim gibi, burada huzurunuzda da dile getirmişt看m.

Bir bakanın kendisine sorulan suale karşı takınacağı tavrı tüzükler belirlemiştir. Eğer o bakan bu tüzük gereğini ifa etmiyorsa, muhalif partisinin söyleyeceği başka söz yoktur. Burada vazife, o bakanın mensup olduğu grubun parlamenterlerine düşmektedir, arkadaşlar. Ben, 1,5 yıl son derece basit bir سوالın cevabını almazken, didinirken o baltanın ciddi bakanlık vazifesi yaptığına dair kendimi tatmin etmiş sayılmam. Bu mümkün değildir.

Bu itibarla, bu konuda Sayın Hükümet Başkanından, bizim dahil bulunduğumuz hükümete benim bir konuşmamı Senato Başkanının kendilerine intikal ettirmesi sonucu bakanlarına tamim ettiği gibi, Hükümet itimat oyu aldığı takdirde gündemin birinci maddesinin bunu almasını temenniye değer görmekteyim. Aksi takdirde Parlamento bir gösterişten ibaret kalır. Murakabe vazifesini yapmayan bir Parlamantonun, vatandaş nazarında saygınlık kazanması hayaldir arkadaşlar.

Bu itibarla, bu vazifemizi değerince bugüne kadar yapamadık, eğer bundan sonra da yapamaz isek fevkalâde büyük üzüntü duyacağım. Ancak Hükümetin sorumlu kişileri yanında büyük sorumluluğun bu konuda ilgili bakanlarla alâkalı grupta vazife alan senatör ve milletvekillerine de raci olacağını belirtmekte zaruret görüyorum.

Huzurunuzda son arz edeceğim konuyu bir başka vesile ile de ifade ettim, Nihayet karma hükümetlerin bir özelliğı, her partinin ancak müşterek noktalarda anlaşarak bir politika yürütebilmesine imkân verecek bir kuruluş olmasıdır. Hükümete girdikten sonra kendi özel görüşüne yine itina ile yer vermek ve yürütmek isteyenin karma hükümette yeri yoktur. Karma Hükümet ancak üzerinde ittifak edilen hususlar; o da kanunlara uygun olmak şartıyla ve kanunlar değiştirilmediğı müddetçe meri kanunlara göre, hükümet programını yürütmekle kendisini vazifeli kılabilir, gerek parti teşkilâtına gerek umumi efkâra durumu anlatmak vazifesidir.

Türkiye'de hem bir yandan karma hükümete gideceksiniz, hem öte taraftan karma hükümet programında yer almayan bir hususun tatbiki için direneceksiniz.

Yürütebilirseniz yürüteceksiniz, yürütemezseniz hükümeti diğer sorunlarının çözülmesinde fren vazifesi göreceksiniz. Böyle hükümet olmaz arkadaşlar.

Hükümet böyle bir hale düştüğü andan itibaren Başbakanın vazifesi, emaneti teslim etmektir. Türkiye’de bu konu katiyen ihmal götürmez bir noktaya gelmiştir, arkadaşlar. Bundan, kendimizin dahil bulunduğu Hükümet zamanında şikâyetçi olduğum için, bugün rahatlıkla yeni Hükümetin huzurunda konuşmayı kendimi vazifeli ve sorumlu addediyorum, hiç kimse alınmamalıdır.

Kanunların tatbikatında Hükümete görüşlerimiz istikametinde yapılacak çalışmalarla yardımcı olmayı fakat bunların dışında yapılacak her icraat karşısında ciddi bir murakabeye tabi tutacağımızı belirtir, hepinize saygılar sunanım. *(Alkışlar)*

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

Hükümet Programı üzerinde 21 Sayın üye söz almışlar, 2 üye konuşmuş daha 19 üye vardır ve son söz de Başbakanındır.

Her ne kadar _bir sınırlamaya gitmek için bir teklifte bulunmayacağım; ama çok sayıda üyenin, hiç olmazsa 12 Sayın üyenin; yani söz alanların yarısından bir fazlasının konuşmasını sağlamak üzere, Sayın üyelerden, 4 üye 4 aleyhte, 4 üzerinde üyenin konuşmalarını sağlanmak üzere kişisel konuşmaların 15’er dakika ile sınırlandırmasını teklif etmeden önce söz alan Sayın üyelerden ayrıca rica edeceğim, Sayın üyeler lütfetsinler 15’er dakikadan...

FEYZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Kısa konuşulur, 5 dakika da, 20 dakika da konuşulur; bazı arkadaşlar az konuşur.

BAŞKAN — Bir sınırlamaya gitmeden önce rica edeceğim, üyeler yahut Sayın Esatoğlu teklif ederim, kabul edilirse olur, ama ben buna gitmiyorum, üyelerin anlayışına bırakıyorum. 15’er dakika içerisinde konuşmalarını bitirmelerini rica edeceğim; ama konuşmalar belli bir çerçeve içinde bitmezse sınırlama hususunu ayrıca teklif etmek hakkım mahfuz.

Buyuran Sayın Çelebi, üzerinde.

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, Sayın Senatörler,

Görüşme konumuz olan Hükümet Programı metninin bana göre iki özelliği vardır:

Birincisi, eski programlardaki, çoğu doğru ve yerinde olan ilkelerin ve hedeflerin tekrar edilmekte oluşu.

İkincisi ise, özellikle uygulayıcı kadrosunun içinde bulunan bazı üyeleri dolayısıyla güven vericilikten uzak bulunuşu.

Bu Program, bu iki özelliği dolayısıyla, inanıyorum ki, ülkemizi âbâd etmeyecektir; ama berbat da edemeyecektir. Çünkü bu Program, daha önceki programlarda olduğu gibi, uygulanmayacak veya uygulanamayacaktır. Deneylerimiz maalesef bize bu kanıyı vermektedir.

Üç yıl kadar önce görüştüğümüz dört partiden kurulu Milliyetçi Cephe Hükümetinin Programını lütfen hatırlayınız. Asayişin sağlamak, o Programın başlıca konusuydu. Siyasi İstikrar, o Programda üzerinde önemle ve ısrarla durulan konulardan biri idi. Eğitimin millileştirilmesi dört partinin önemle birleştikleri noktaların başında yer alıyordu. İdarede ve o arada TRT’de tarafsızlığın sağlanması önemli hedefler arasında gösterilmişti. Daha çok örnekler verebilirim; ama uzatmadan bugünkü iktidarı oluşturan siyasi partilere mensup senatör arkadaşlarımıza bir ricada bulunmak İstiyorum. Lütfen ellerini vicdanlarına koyarak düşünsünler, işte üç yıl sonra tekrar bir program görüşüyoruz. Şu saydığım ilkeler ve hedeflerden hangisinde üç yıl öncesinden daha ilerdeyiz, daha iyi burumdayız?

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Hiç birisinde, hiç,

HÜSAMETTİN ÇELEBİ (Devamla) — Hiç birinde olduğu kanısında değilim. Asayişte daha iyi durumda olmadığımız 398’ü aşkın gencin o günden sonra kara toprağa verilmiş bulunması gerçeği ile sabittir. Bunlar, sağcı veya solcu olabilir; ama Türk olduğundan hiç kimsenin şüphesi yoktur. Kaybettiğimiz 300 Türk gencidir. Bugün de bu gençlerden bir kısmını toprağa vermeye devam ediyoruz.

Şimdi, böyle olunca bu Program vesilesiyle açıklıkla konuşmaya ihtiyaç var.

Sayın Senatörler,

Bugün ülkemizde can düşmanı haline gelmiş silahlı iki cephe teşekkül etmiştir. Acıdır; ama bu cepheler bugün ülkemizde egemen durumdadır. Bunlardan biri dış tahriklerin ve iç ihanet merkezlerinin icra organı haline gelmiş olan aşırı soldur; adım açıkça söylüyorum.

Meşru siyasi partilerimizin dışında oluşan bu aşırı uç, rahmetli İnönü’nün bir vesileyle söylediği gibi, bu “Haytalar Grubu” vatan, millet ve dil birliğimiz için büyük tehlikeler yaratmıştır ve yarattığı tehlikeyi daha da büyötmekle meşguldür.

Bunların gizli, açık örgütleri, yayın organları vardır; bunların silahlı çeteleri vardır. Bütün Devlet güçlerinin, Devlet organlarında görevli ve yetkili herkesin, bunların karşısında açıkça durum alması gerekmektedir. Bu bir milli görevdir; ama öyle olmamıştır, görev yapılmamış veya yapılmak istenmemiştir.

Suç ve suçlunun cezasız kalabildiği gerçeği, bunlar karşısında güya Devlet ve millet koruyuculuğu rolüne soyunan başka bir silahlı grupu ortaya çıkartmıştır. Niyetin, ne olursa olsun, nasıl gösterilmek istenirse istensin ve kim tarafından tavsif edilirse edilsin, bu ikinci grup un hâsıl ettiği sonuç itibariyle birincisinden daha az tehlikeli olduğunu ne söylemeye ne de savunmaya imkân yoktur.

Şimdi, sokaklarımızda, okullarımızda, köylerimizde, kentlerimizde bu çeteler çarpışıyor. Gençlerimiz, çocuklarımız ve bigünah yaşlılarımız ölüyor. Bu duruma gelişimizin şüphesiz sebebi bir tane değildir; ama ben bu vesileyle bir tanesi üzerinde durmak istiyorum:

Bunların başında ve en önemlisi, Devletin meşru güçlerini doğru ve tarafsız olarak kullanmak istenmemiş olması, bunun bir politika sanılması gafletidir. Bu yetki sahipleri, birinci derecede yetki sahipleri, tutumlarıyla huzuru Devlet güçle-

rinde bulamayan vatandaşlarımızı, sırf korunma içgüdüsünde ve ihtiyacında bulunan vatandaşlarımızı sağ ya da sol çetelerin yanına itmiştir. Bu bir gerçektir.

Suç işleyenler yakalanmamış, yakalananlar hızla tecziye edilmelerini sağlayacak ciddi delillerle adalet önüne götürülmemiş ve götürülebilenler de kamuoyu önünde gerçeğe uygun şekilde teşhir edilmemiştir.

Geçen gün burada Sayın Niyazi Ünsal, bir Menemen olayı karşısında devrin Hükümetinin ve İçişleri Bakanının, o olayın en küçük ayrıntısına kadar aydınlanması için Ankara’da, İstanbul’da ve Menemen’ de nasıl aylarca çaba sarf ettiğini ve suçluların nasıl bütünüyle; ama bütün gerçek yüzleriyle kamuoyu önüne getirdiğini anlattı. İtiraf etmek lâzım; ben şahsen bu günümüz için hicap duydum.

Sayın Senatörler,

Bugün öyle olmuyor. Bugün olan nedir? Falan yerde filân karşıt görüşlü gruplar çarpışmış, üç kişi yakalanmış, o sırada bir vatan haini, yok karşı vatan haini falan ithamları; ama hangi örgüte mensup, hangi bağlantı içinde, hangi akım içinde? İçişleri Bakanlarımız bunları söylememeyi marifet sayıyorlar, politika sayıyorlar.

İçişleri Bakanlarımız, suçluların kimlikleri hakkında gizil toplantılarda başka türlü, basın ve kamuoyu önünde başka türlü konuşuyorlar. Sabittir. Bir yerde komünizm düşmanlığından bir yerde de faşizm düşmanlığından “Aferin” almayı, ülkenin tahrip edilmekte olan asayişine ve can güvenliğine tercih ediyorlar. Açık bir gerçektir.

Böyle bir ortamda yaşadık geliyoruz Sayın Senatörler. Vatandaşların bu ortamda Devlet yerine güvensizliği yaratanlara yakınlıkta güven aramalarını kınamanın yeri yoktur. Biz vatandaşa, “Devlet senin güvenliğini sağlar” inancını pekiştirecek şekilde vermedikçe, vatandaş başka bir sığınma mercii ararsa o vatandaşa “Neden bu yola gidiyorsun?” demenin de hakla, insafla ilgisi yoktur.

Şimdi bir örnek vermek istiyorum:

Atatürk Üniversitesinde, kendi yandaşları olan akıncılarla, ülkücü denilen ve şimdi barış taarruzunda görünen Milliyetçi Hareket Partisi yandaşları arasında çıkan silahlı çatışmayı çok kısa zamanda bastırabilmiş olan bir İçişleri Bakanının, açık aşırı sağ ve aşırı sol arasında çıkan, günlerce devam eden olayları bastıramamış olmasının akılla izahı mümkün mü? Bunu iyi niyetle yorumlamak, “Ne yapalım, hakkından gelemiyor” demek mümkün mü?

Sayın Senatörler,

İşle, bu nedenlerle, (Başka örnekler vermeden arz etmek istiyorum) Bu Programın uygulayıcıları arasında devam eden acıların sorumluları bulunduğunu görerek, hedefleri ve ilkeleri bakımından çoğunlukla doğru olduğunu belirtmeye çalıştığım bu Programın güven verici olmadığı, olmadığına ilişkin kanaatimi arz etmiş oluyorum.

Zaman kısadır. Başka konulara geçerek TRT konusu üzerinde durmak istiyorum.

Bu Hükümetin kurulduğu günlerde bu kürsüden politikacıların TRT’den ellerini çekmeleri gerektiğini belirtmiştim. Bunun yolunun da kurum hiyerarşisine dışarıdan müdahaleden vazgeçmek olduğunu anlatmaya çalışmıştım.

11 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin kaldırılmasını dilerken, eski arkadaşlarımız hatırlarlar, Cumhuriyet Halk Partisi Grupundaki arkadaşlarımıza, TRT Genel Müdürlüğü makaramı herhangi bir genel müdürlük makamı durumuna getirmemek gerektiğini arz esmiştım ve “Bu kapıyı derhal kapatmazsak bu kapıdan başkaları da geçer ve sizler de bir gün şikâyetçi olursunuz.” demiştım.

O zaman bana tepki gösteren değerli arkadaşlarım bugün benim gibi düşündüklerinden hiç kuşku duymuyorum; ama bugün ortada daha vahim bir durum var, Sayın Senatörler.

Üç yıl önce 2.500 personeli varken bünyesinden ayrıldığı TRT Kurumu, üç yıl sonra bugün 7.000 civarında personelle hizmet yapmaya çalışıyor, Değişik genel müdürlerin her birinin yıdığı insanlara rağmen TRT hizmeti gelişmemiştir. Aksine kötüye gitmiştir.

Bir yetkilisinin açıkça söylediği gibi, TRT bugün tam maaşla emekli hayatı yaşayan genç insanların yığınağı durumundadır. Yönetim Kurulunun, değişen iktidar partilerine ve değişen genel müdürlere, onların keyiflerine göre ihdas edebildiği, verebildiği kadrolara yığılan bu 7.000 kişi içinden hizmeti fiilen yürütmekte olanlar en lâıyk olanlar değildir Sayın Senatörler, ehliyetli olanlar da değildir. Sağ veya solun militanlığına sığınmış insanlardır.

Sağ parça parça olarak birbirini kollamakta, sol parça parça olarak birbirini kollamakta ve hizmet durmuş bulunmaktadır, yerli prodüksiyon durmuş bulunmaktadır. Bugün TRT'nin hizmet olarak yürüttüğü yerli prodüksiyon arz etmek istiyorum ki, politikacılarımızı memnun etmeye yönelik haber bültenleri filmlerini birbirine eklemekten ibarettir. Sayın Senatörler, bu arada, güzel Türkçesi halka en doğru Türkçeyi öğretmek durumunda olan TRT'nin elinde her gün katledilmektedir.

Sayın Senatörler.

Son günlerde haber bültenlerini izliyorsunuz, son günlerde Güne Bakışı izliyorsunuz. Türkçe, Türkçe olmaktan çıkmıştır. “Efendim, bu kadar meselenin içinde bu basittir” diyebilen arkadaşlarımız sanmıyorum olsun; ama öyle düşünenlere bir şey arz etmek istiyorum:

Bugün bizi bir arada tutan başlıca milli değer Türkçedir. Onu da kaybettiğimiz zaman bizi bir arada tutacak hiçbir değer kalmayacaktır.

Buna göz yummak, sanmıyorum ki vatana ve millete hizmet olsun.

Sayın Senatörler,

TRT hizmetinde bugün, C.H.P. iktidarına göre, A.P. iktidarına göre ve bu iki partinin kurabilecekleri kurmaları muhtemel koalisyon hükümetlerine göre hizmete âmade şekilde emeklilik hayatı yaşayan ekipler var. Hizmet durmuştur; ama arz etmek istiyorum ki, millet de bıkmıştır.

Sayın Senatörler.

TRT konusunu, Kurumun toplumdaki fonksiyonuna, işlevine uygun önemde ele almalarını, yetişmiş personeli parça parça edip hizmetten uzaklaştıran partici yöneticiler devrini kapatmalarını Sayın Başbakan'dan özellikle istirham ediyorum.

Bu ricamı Anamuhalefet Partisine, onun Sayın Genel Başkanına dahi bu vesileyle iletmek ve duyurmak istiyorum.

Sayın Senatörler,

Partizan bir TRT'nin hiç kimseye hayrı olmaz.

Orada partizan bir yönetim kadrosunun uzun süre çalıştırılması da hiçbir şekilde sağlanamaz. Herkesin bu gerçeği artık idrak etmesi zamanı gelmiştir. Bunda sayılmayacak kadar fayda vardır, diyerek TRT konusunu bitiriyorum.

Sayın Senatörler,

Son konum, Programın din ve devlet ilişkileri, kısaca layiklik konusundaki bölümüdür: Bu bölümle ilgili görüşlerimizi Sayın Grup Başkanımız işaret eteler, ben sadece bir istirhamımı, bir önerimi sunmak yönünden değiniyorum. Bu "Hac" konusudur.

Geçen yıllar Milli Selâmet Partisi Hac konusunun peşinde olmuştur. Bu yıl Milliyetçi Hareket Partisi daha hızlı davranarak yarışı önde götürmeyi başarmış görünüyor. Program bu konuya değindiğine göre, Adalet Partisinin konuya ilgisiz olduğu veya yarış dışında bulunduğu söylenemez. Ama, son Hükümet Programı ve televizyondan emirle mevlit yayınlatmak için uğraşmış bir bakanının varlığı dolayısıyla, Cumhuriyet Halk Partisinin de bu yarış parkurunun dışında olduğu söylenemez.

Şimdi, burada şu düşüncemi sunmak istiyorum: Hiçbir peşin angajmanı olmayan bir senatör sıfatıyla belirtmek istiyorum.

Din alanında taviz yerilerek sonuç alınması mümkün değildir; çünkü tavizin sınırı yoktur.

Hac meselesinde bu yıl önemli konu şudur:

Döviz sıkıntısı içindeyiz. Had safhada döviz sıkıntısı içindeyiz. Son yılların gelişme seyrine bakarak bu yıl 200 bin civarında vatandaşımızın dini inancının gereği olarak (saygıyla karşıyorum) Hacca gitmek istediğini tahmin edebiliyoruz. Gelişme seyri odur. Bunların her birine 10 bin lira karşılığında döviz ödeniyor. Bu, resmen kayda geçen döviz kaybıdır. Bunun kayda geçmeyenlerini de hesap ederseniz 150 milyon dolara yakın bir döviz kaybı ihtimaliyle karşı karşıya bulunuyoruz.

Sayın Senatörler,

Bunun yanında son yıllarda Asya ve Avrupa ülkelerine, münferit ya da gruplar halinde yapılan turistik geziler gelişmiştir, artmıştır" Son rakamlara ve son haberlere göre (ki, ben rakamı çok mübalağalı buluyorum) 300 milyon dolara yakın gider de burada vardır. Nereye gidiyor... Hasta gider anlarız, öğrenci gider anlarız, uluslararası ilişkiler için bir kamu görevlisi gider anlarız; ama Devletimizin yabancı ve özel bankerlerden yüksek faizlerle kredi, döviz bulmak için çırpınışının acılı ve utandırıcı hikâyeleri basınımızda tefrika edilirken, yabancı basında peşpeşe yayım-

lanırken, bir defa gittiği yere birkaç defa giden hatta mantosunun rengini değiştirmek için giden ve hatta Akdeniz sahilinde üç dört aylık yaz tatili geçirmek için giden insanlara artık bir dur, demenin zamanı gelmiştir. Hiç değilse geçici olarak bu hükümet hem Hac için yapılan yurt dışı çıkışlarına hem de böyle Lüks sebeplerle zorunlu olmayan nedenlerle yapılan yurt dışı çıkışlarına hiç değilse bu yıl Devletimizi sonunda tuz için, (Bir başbakan buradan yakın zamanda açıkladı) gaz için döviz bulamaz hale getirecek, dolayısıyla Hacca veya Avrupa'ya gidecek vatandaşımızı en son iki üç ay sonra ilgilendirecek olan döviz sıkıntısından kurtarmak için bu konuda sınırlayıcı tedbirler alınması gerektiğine inanıyorum. Bu inancımı saygıyla Genel Kurula, Sayın Hükümete, Sayın Başbakanın dikkatlerine sunuyorum.

İnanıyorum ki, bizim vatandaşlarımız dinlerine bağlıdır, zevklerine bağlıdır; ama Devletlerine hepsinden daha çok bağlıdır. Devlet bu kadar müşkül durumdayken, iki taraflı hak ölçülerine uygun şekilde konuşacak bir sınırlandırma vatandaşlarımızın tepkisine yol açmayacaktır.

Bu düşüncelerle ve konunun tezekkür edilmesini, teamül edilmesini dileyerek, Genel Kurula saygılar sunuyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Lehte, Sayın İsmail İlhan.

Daha sonra aleyhte Sayın Ahmet Yıldız, üzerinde Sayın Hasan İlhan konuşacaklardır.

Buyurun Sayın İlhan.

İSMAİL İLHAN (Muş) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun saygıdeğer üyeleri; hepinizi saygıyla salamlarım;

5 Haziran seçimlerinden bu yana iki aya yakın bir zaman geçmesine rağmen bugüne kadar bir hükümetin kurulmamış olması ülkemizde ekonomik, sosyal ve politik sorunları gittikçe ağırlaştırmış ve bunların çözümünü güçleştirmiştir. Pahalılık her gün biraz daha fazla artış gösterirken, enflasyon kendini açık bir şekilde hissettirmiş, ülkedeki huzursuzluk devam etmiş, ha durum iç ve dış siyasetimizi oldukça etkilemiştir. Yatırımlar durmuş, işsizlik, fiyat artışları almış yürümüş, alt yatırım hizmetleri gereği gibi ele alınamamıştır.

Esasen kabul etmiş olduğumuz seçim sistemi, bizi her iki yılda bir seçime götürmekte ve kısaca değindiğim bu mahzurları her seferinde karşımıza çıkarmaktadır.

Nitekim şu anda yatırımlar mevsiminin yarısını seçimler nedeniyle kaybetmiş bulunuyoruz. Hepinizin bildiği gibi nispi seçimin tabii neticesi olarak 5 Haziran seçimleri hiç bir partiyi tek başına iktidara getirmemiştir. Basında ve halkta çeşitli koalisyon alternatifleri ortaya atılmış ve konu geniş bir şekilde tartışılmıştır.

Sayın Ecevit'in hükümet kurma çalışmalarından sonra Sayın Demirel bugünkü üçlü koalisyon hükümetini oluşturmuştur.

Sayın Üyeler,

Bağımsız bir senatör olarak Türkiye'nin içinde bulunduğu bu güç şartlar altında artık en iyi bir koalisyon; en iyi koalisyon çözümleri üzerinde tartışacak zamanın kalmadığı görüşündeyim.

Ülkemizin politik ve ekonomik bir dar boğaza girmiş olduğu şu anda, siyasi görüşleri ne olursa olsun bütün partilerin memleketin ve ulusun çıkarı olan bir noktada birleşmeleri ve memleketin içinde bulunduğu bu dar boğazdan kurtulmamız için el ele verip birlikte çalışmalarını kaçınılmaz bir zorunluluktur.

Liderler arasındaki diyalogu halkımız içtenlikle arzulamaktadır. Rahmetli Carım'ın defin merasiminde Sayın Demirel ile Sayın Ecevit'in beraber sohbetlerini dile getiren yüzlerce vatandaşın sevinçlerini görünce,

Türkiye'de böyle bir ortamı ne zaman göreceğim, diye kendimden düşündüm durdum.

Türk Halkı liderlerin diyalogunu arzulamaktadır.

Türkiye'nin iç ve dış politik dununu acilen bu birlik ve beraberliği gerektirmektedir. Sayın Demirel Hükümetinin Programının önemli bulduğum noktalarına bana tanınmış olan kısa süre içinde bu açıdan değinmek istiyorum, birlik ve beraberlik açısından:

Ülke içindeki huzursuzluğun giderilmesi, başta gelen sorunumuzdur. Maalesef bugüne kadar bu hususta alınan tedbirler anarşiyi ve huzursuzluğu giderememiştir. Hükümetin bu konuda öngördüğü tedbirlerin yanında bütün partilerin hiç olmazsa asgari müştereklerde anlaşarak anarşik hareketlerin önüne geçmesi gerekir. Çünkü bu hareketlerin hedefi beki bir zümre veya kurutuş değildir. Bu hedef, Devletimizin varlığıdır. Bundan önceki Koalisyon Hükümetinde olduğu gibi bu Hükümetin de yatırımlara önem vermek istediği Hükümet Programının incelenmesinden anlaşılmaktadır. Böylelikle işsizliğin ve enflasyonun giderilmesi için dengeli bir ekonomik sistemin uygulanması arzulamaktadır. Hükümetin, gelir seviyesi yetersiz, geçim imkânlarından yoksun ailelere Devlet eliyle yardım yapılması hususundaki kararını büyük bir memnuniyetle karşılıyorum.

Programda, vergi mevzuatında getirilecek yenilikler ve vergi muafiyeti yanın da ülkemizde bir sorun haline gelen vergi kaçakçılığını önleyecek sıkı kontrol tedbirlerinin de alınacağını ümit ile beklemekteyim.

Şahsi görüşüm şudur ki, alınacak bütün ekonomik tedbirlere rağmen halkın ekonomik konularda Hükümete yardımcı olabilmesi için eğitilmesi gerekmektedir, Özellikle fiyat artışlarının önlenmeli, arz ve talep dengesinin sağlanmasında en büyük yardım, tüketici olan halktan geleceğinden, halkın bu yönde, Televizyon ve diğer haberleşme araçtan ile eğitilmesinde yarar görmektedir.

Programda köyün ve köylülerin kalkındırılmasının özel önem verileceğinden, köye götürülen altyapı hizmetlerinden bahsedilmektedir, Bugün Türk köylüsü cami, yol, içme ve sulama suyu ve okul yanında artık telefon, elektrik, kütüphane, sağlık ve idare binası gibi ihtiyaçların da görülmesini acilen istemektedir.

Her ne kadar Programda halen köyde yaşayan nüfusun % 50'sinin elektriğe kavuşmuş olduğundan söz edilmekte ise de, bu oran Türkiye'nin Batı bölgesi için

geçerli olabilir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da elektriğe kavuşan köy oranının % 50'sinin çok altında olduğu herkesçe bilinen bir gerçektir. Bu durum karşısında 4'ncü 5 yıllık Kalkınma Planı hazırlanırken bu dengesizliği gidermek için özellikle dikkat edilmesi gerekir. Örneğin, Muş İlinde şu anda elektriğe kavuşmuş olan köylerinin sayısı iki elin parmak sayısını geçemeyecek kadar azdır.

Programda köy yollarının asfaltlanmasına hızla devam edileceği belirtilmektedir; Buraya bilhassa önemle değinmek istiyorum. Türkiye'de ve özellikle Doğu Anadolu'da, Anadolu'daki il ve ilçe yolları yapılmadan ve asfaltlanmadan köy yollarının asfaltlanmasına geçilmemesi yönünde Hükümetin özellikle dikkat göstermesini istirham ediyorum.

Geri kalmış yöreler için öngörülen özel tedbirler ve kalkınma projelerinin bir an evvel gerçekleştirilmesi için Hükümetten ciddi çalışmalar beklemekteyiz. Yol, su, elektrik gibi hizmetlerin köye götürülmesinde Doğu-Batı dengesizliğinin kaldırılması için ciddi gayretlerin gösterilmesi ve geri kalmış bölgelere öncelik verilmesi şarttır.

Hükümet Programında, 4'ncü 5 Yıllık Kalkınma Planı içerisinde daha evvel başlanmış olan yatırımların süratlendirilmesi ve yeniden yatırımlara gidilmesi hususunda tekliflerin yer alacağı belirtilmektedir. Ülkemizin kalkınmasında bu önerilerin yaralı olacağı kanısındayım.

Ağır sanayi ve milli hara sanayiinin bir an evvel gerçekleştirilmesi için Hükümetçe alınacak her türlü tedbirin memleket yararına olacağı kanısındayım.

Özellikle köye hizmet götürürken bugüne kadar Türkiye'de ihmal edilmiş olan koordine çalışma sisteminin mutlaka gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Dünya Bankasının köy hayvancılığının geliştirilmesi hususundaki çalışmaları ülkemizde senelerce kadrosuzluk nedeni ile değerlendirilememiştir. Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da hayvancılığın geliştirilmesi ve hayvan potansiyelinin artırılması konusundaki tedbirler zaman kaybına yer verilmeden uygulanmalıdır. Esasen bu konudaki çalışmalar çok ağır ve yetersiz kalmıştır.

Ormanlarımızın bugünkü durumu, orman varlığımızın korunması ve geliştirilmesi konusunda şimdiye kadar alınmış olan bütün tedbirlerin yetersiz kaldığını göstermektedir. Bugünlerde sık sık meydana gelen orman yangınları bu konuda artık, daha etkin ve ormanca zengin diğer ülkelerdeki tedbirlerin bizde de uygulanmasının gerektiğini göstermiştir.

Hükümet Programında öngörülen elektrik enerjisi üretiminin artırılması hususundaki plan ve projeleri tamamen yerinde bulmaktayız. Özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu projelerini uygulanmaya koyma düşünceleri bizi sevindirmiştir.

Bazı illerimizde, özellikle Doğu ve Güney Doğu Anadolu illerimizde ihtiyacın çok altında doktor çalıştırıldığı için sağlık hizmetleri yetersiz kalmakta ve bu sebeple büyük illerimize doğru bir hasta akını meydana gelmektedir. Yeterince doktoru bulunmayan illere, yeterli sayıda doktorun gönderilmesi için Hükümetin acilen her türlü tedbiri alması gerekmektedir. Doğu Anadolu'daki 19 bin ilin rotasyon usulünden kurtarılmasını bilhassa belirtmek istiyorum.

Sayın Senatörler,

BAŞKAN — Sayın İlhan, müddetiniz doldu.

İSMAİL İLHAN (Devamla) — Sayın Başkan, bir dakika.

Sayın Senatörler,

Hükümet Programının 28'nci sayfasında tabii afetlerden zarar gömmüş vatandaşlarımızın yaraları bir an önce sarılacak, Van, Ağrı depreminin daimi iskân çalışmalarına hızla devam edilecektir, denilmektedir. Hükümetin bu hassasiyetinden deprem görmüş bir ilin üyesi olarak memnuniyet duymamak mümkün değildir. Gerçekten üst üste vuku bulan deprem ve tabii âfetler memleketimizi, milletimizi çok üzmüş ve hükümetleri de çok zor durumlara düşürmüştür. Lice'nin imar edilmesinden ve Van'daki çalışmalardan memnunluk duymamak mümkün değildir. Fakat, 1966'dan beri yarası sarılmayan Varto, Muş, Bulanık ve Hınıs köylerinin durumu ne olacaktır? İki yıldan beri başlayan inşaatlar; çimento, keresle yokluğu nedeni ile çok yavaş yürümekte ve hatta durmuş vaziyettedir. Hükümetten ve bilhassa yeni İmar ve İskân Bakanından istirham ediyoruz, bu konuya da aynı şekilde önem verilsin. 11 yıldan beri sabır ve tevekkül ile beklemiş olan bu afetzedeleri daha fazla perişan etmeyelim. En azından Van ve Ağrı'daki ciddiyetle buradaki konut yapımına eğilelim.

Bir noktaya değindikten sonra konuşmalarımı bitirmek istiyorum. Doğu Anadolu'nun bazı illerinin hava ulaşımına kavuşturulması hususundaki Hükümetin Programım alkışlarken bu konunun ciddiyetle ele alınacağını ümit eder, hepinizi saygı ile selâmlarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Aleyhte Sayın Ahmet Yıldız.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri

Yaşadığımız olağandışı ve her yurtseverin büyük kavgalarla gözlemlediği mutsuz olguların daha da yoğunlaşarak süreceği kesin belirtileri karşısında Hükümet Programının ayrıntılarından çok politik stratejimiz, rejimimiz ve ülkemizin yazgısı yönünden çok önemli saydığım bir kaç nokta üzerinde durmak istiyorum.

Görüşlerimi açıklarken klasik bir suçlamaya peşinen yanıt vermek isterim: Yan tutmazlık konusu. Politika yan tutmazlık olmaz. Bir gidiş ya doğrudur, ya yanlıştır. Bir çözüm ya iyidir, ya kötüdür, iyinin, kötünün, doğrunun yanında; yanlısın ve eğrinin karşısında bulunmak bir vicdan borcudur *(C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri)* Bizse Anayasa doğrultusunda, halk yararına dünya görüşümüzü paylaşan hükümetleri destekleriz. Sayın Demirel Hükümetleri sürekli biçimde Anayasa dışında olmaktan güç alan, halk yararına işlemeyen ve dünya görüşlerimiz çok ayrı olan iktidar olmak nedeni ile onunla yandaş olmamız düşünülemez.

Arkadaşlarım;

Seçimden öncesi ve sonrasının toplum bilimsel açıdan değerlendirilmesi için de yararlı olduğuna inandığım, özellikle sola karşı olanların hiç bir öğreti ya da saplantı suçlaması yapamayacakları çok ünlü Batılı bilim ve devlet adamlarının büyük yankıları olmuş görüşlerinin tümünden tersini inatla yapan ve çare diye önerdiklerini de yapamamakta direnen ve daha da ileri giderek yasaları açıktan çiğneyen, Anayasa'ya askıya alan, yargı kararlarını sürekli ve pervasızca çiğneyen ve kendisine saygısı olan ya da en yakın çevresine karşı ufacık bir utanç duyabilenler için gururuna en ağır darbe niteliğindeki lekelemelerden sıyrılmak istemeyen bir zihniyet İkinci Cephe döneminde en sınır tanımaz bir biçimde yönetime egemen olmuştur.

Bunun sonucu, emniyet kuvvetlerinin en üst karargâhlarının orta yerinde polis kordonları içinde, Meclisin tam önünde ve hatta hastanede yatarken bile can güvenliğinden yoksun kalan yurttaşın yönetime güveni kalmaz. Yerinden atılma, sürülme ve kıyılama dürüst devlet memuru olmanın en kaba kanıtı olmuştur. Atılınca namussuzsun, yerinde kaldıysa herhalde bir şeyin var, deniyor,

Yasa dinlemezlik kurallaştı, yargı kararına aldırmaçlık gelenek halini aldı, Avrupa Konseyindeki deyimiyle, işkence ve cinayetler resmi devlet politikası oldu ve yalan resmileşti. Hala daha çok zengin olma tutkusunun devlet koltuklarındaki kirlerinin temizlenmesini önlemek için Meclisler çalışamaz hale sokuldu. Dış saygınlığımız. Türk'ün gururunu incitici derecede çiğnetildi. Azarlanan, horlanan, AET'den ödün dilenip ters yüz edilen yalvarmalara karşı peşin para ile silah alamayan, şuna kullanacaksın, buna kullanamayacaksın diyen ve kullandıktan sonra da, "kontrol edeceğim" dediği halde bütün bu gülünç diyalogu içeren Beyaz Saray - Kongre arasındaki konuşmaların son Çarşambasını bekleyen bir dış politika ve bu tablo içinde dost olabileceklerimize ilişkilerimizi geliştirmek İçin yeşil ışık bekleyen bir politika. Bir de bunun adı "Atatürkçü politika" Bu, Atatürkçü değil, Anıtkabrin mermerlerini çatlatacak bir hakaret olabilir, ancak Atatürk Türkiye'sine.

İşte bu hale gelen, yani Türkiye'yi ufuklarına kara bulutların çokluğu fırtınalı bir denizde kaptanından çımacısına kadar herkesi dövdüştüren, içindeki yolculara eşkıyaları saldırtan, dümensiz bir gemiye çeviren bir gidişin simgesi bugün karşımıza yeni bir biçimle gelmektedir. Karşılıklı küfür, aşağılayıcı sözler söyledikten sonra birbirlerine sarılma atraksiyonu ile toplumun karşısına çıkmak büyük bir cesarettir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sizi ne alâkadar ediyor?

AHMET YILDIZ (Devamla) — İşte, hele bir başarı olarak söylenen ekonomik iflâs, her yerinden kırmızı ışık yanan ekonomik yapı içinde frene basacağına gaza basan, tefecilere, borsacılar borç dilenmesine çıkan ve en sonunda da insanlık yüzkarası ülkedeki tefecinin bankasına kirli kararnamesini ve onun emir verdiği yazıları içeren mektupları koyacak duruma düşen bir Hükümet.

Bütün bunları gazete yazıyor. % 9,25 faiz verecek, % 5 komisyon verecek diye.

ULAŞTIRMA BAKANI YILMAZ ERGENEKON (Bursa Milletvekili) — Yalan,

AHMET YILDIZ (Devamla) — Yalanlamayı duymadık.

ULAŞTIRMA BAKANI YILMAZ ERGENEKON (Bursa Milletvekili) — Tamamı yalan bunların. (A.P. sıralarından “Uydur, uydur” sesleri)

AHMET YILDIZ (Devamla) — Yalanı yazana söylersiniz.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Uydur uydur söyle.

BAŞKAN — Sayın Ucazal, rica ediyorum.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Arkadaşlarını, işte onların yıkılışını, işte o gidişin yıkılışını oh dünya varmış diyen, umut belirdikten kısa bir süre sonra o umut da söndü, yeni bir durumla karşı karşıyayız.

Ulusa çok pahalıya malolan, birlerce gencin geleceğini yıllarca erteleyen, binlerce insanı sakatlayan ve yüzlerce gencin kanına giren, nice yüreği yaslara büründüren, ülkeyi çiftlik, devlet koltuklarını, onu yönetme araçları sanan, ekonomiyi iflâsa sürükleyip politikacı onurunu işportaya düşüren ve dış saygınlığımızı pervasızca çiğneden ortaklık yeniden ve ad değiştirerek ikinci sefere çıkmıştır.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayenizde.

AHMET YILDIZ (Devamla) — Bu sefer büyük Türkiye kandırmacası var. Bu seferin kandır maçası içinin doğrudur “Büyük Türkiye” sözü.

Egemenliğimiz üzerindeki ipotekler büyüdü, dış borçlar dağlar gibi büyüdü, evlât acısından yanan yürekler deki yaralar büyüdü, yurdun bağrındaki kan lekeleri büyüdü, yalanlar büyüdü ve birtakım cepler şişti. İşte büyüyen budur. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın arkadaşlarım,

Seçimi izleyen günlerde somut kanıtlarını gözlemlediğimiz toplumsal beklentileri oluşturduğu ortam çok ilginçti. Disk’ten Türk-İş’e, bağdaşamaz işverenlerin hepsine, demokratik kitle örgütlerine varıncaya değin bütün toplumsal güçler ve demokratik güçler tümüyle özelemlerini belirttiler, karşısına çıktılar. Kamuoyu bu denli belirgin hale geldiği halde pervasızca bunun karşısına çıkıp yeniden bir ortaklık kurmak büyük bir cürettir. Neymiş bu cüret? Türkiye hükümeteşiz kalacakmış... Böyle hükümet olmasa daha iyi olur, Türkiye.

Elbette Sayın Cumhurbaşkanından herkese değin bu derecede felâketli bir gidiş karşısında göreve çağırmayı vicdani bir görev sayarım. Bir türlü hükümet olmayanlar kendi hükümetlerini bile yönetemedikleri halde Devleti yönetmeye kal kanlar, aralarındaki pazarlıkları partilerinden bile gizleyenler gelecekte hükümet olamayacaklar, olamazlar. İnanılmayacakların sözlerine elbette inananlayız, inanılmayacakların belgeleri ceplerindedir.

Kendi patentleri altında bir kaç sendika dışındaki tüm işçilerin direnişleri, tüm demokratik kitle örgütlerinin uyarıcı eylemleri, parlamento içi muhalefetle toplumsal muhalefetin yasalar içinde süreceş kesin tutumlarının yol yakinken dönölmesini sağlaması içten dileğimdir.

Arkadaşlarım?

Çok mutsuz bir ülkeyiz. Bir hükümeti, benden önce konuşanlar ve benim sözlerimle eleştirmekten üzüntü duyuyorum. Bu çok ağır bir durumdur. Ama ne yapayım ki, üzüntümün büyüğü; bu sözler de bu Hükümete yetmez...

Çok karanlık günlerden kurtulacağız umuduyla girilen seçimlerden sonra bugün daha karanlık bir geleceğin uykusu kaçırıcı kaygılarını yaşamaktayız. Birinci Cephenin başarılı olduğunu hâlâ da söyleyip duranları düzelme şansları yoktur. Yaptıklarını doğru sanıyorlar. Doğru sanınca düzelme şansları kalmaz.

İşte arkadaşlarım, böyle bir ortaklık karşımıza gelmiştir. Tarihin böyle yazacağı bir tablo. Ben bu ortaklığı kuran partilerin içinde sağduyulu kimselerin de ellerini vicdanına koyacağı inancındayım. Bu, elini vicdanına koymayanlar geleceğin ağır sorumluluğu altındadırlar.

Arkadaşlarım;

Hiç bir deyimle bu ortaklığa meşru denemez. Hiç bir deyimle bu ortaklık, Devlete hizmet edemez. Hiç bir kimse bunu kanıtlamaz. Yakın bir gelecekte kürsüde bunları iğneleyeceğiz.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir Milletvekili) — Nasıl demokrasi bu böyle...

AHMET YILDIZ (Devamla) — Haziranda başlayan alaca karanlığın gün ağarmasına en kısa sürede dönmesi içten dileğimdir. Hükümet Programında gördüğüm kimi yaldızlamalar, eski günahların çıkartmasını kandırmaca biçiminde sıralayan sözlerden ibarettir.

Seçimlerin sonucu böyle bir noktaya geldikten sonra üç partinin yaptığı ortaklığı öven arkadaşlarım belki iyi niyetle bunu söylüyorlar; ama hepsinden rica ediyorum, biraz da elini vicdanına koysun ve düşünsünler, rejim bir sabotaj içindedir. Devlet; yeşil, siyah, renksiz parsellemelere uğramış ve bu parsellemelere direnen ortak da bugün yoktur. Parsellemeler çok daha koyu hal alacak.

Saygılar sunarım. (M.B.G. ve C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Büyük sözler biralır, çok şükür kıvılcık değil.

BAŞKAN — Üzerinde Sayın Hasan İldan, buyurun.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

İkinci Cephe Hükümetinin Hükümet Programı üzerindeki kişisel görüşlerimi size arz etmek üzere söz almış bulunuyorum.

Konuşmama geçmeden evvel aşağıda konuşmamın kısaca bir planını sunacağım.

1. Birinci Cephe Hükümeti, 31 Mart 1975 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde güvenoyu alarak fiilen kuruldu, 5 Haziran 1977 tarihine kadar göreve devam etti. Bu dönem içinde kısaca Türkiye’nin içinde bulunduğu ortam ve şartları kaba çizgileriyle ortaya koymaya çalışacağım.

2. İkinci Cephe, gerçekte bugün Programı üzerinde müzakere ettiğimiz İkinci Cephe ile Birinci Cephe, farklı mıdır, yoksa tamamıyla eski Cephenin bir devamı mıdır?

3. Neden 5 Haziran'da erken seçime lüzum görüldü? Kısaca bu hususlara da değinmek istiyorum.

4. Sayın Süleyman Demirel'in Sayın Ecevit'e Cumhurbaşkanınca görev verildikten sonra basına intikal eden, "Sayın Ecevit'in utanç verici yollara başvurmasından endişe ederim" demecine de kısaca değimli ek istiyorum.

Sonuç ile konuşmamı tamamlayacağım.

Türkiye 1950 yılından bu yana, aynı zihniyet, düşünce ve dünya görüşünü paylaşan siyasi partilerce aynı istikamette yönetilegelmektedir. İlim ve teknoloji çağındayız. Gelişmeler çok süratle vukua gelmektedir. Bu gelişme ve yenilemeye ayak uyduramayan, çağ dışı' yöntemlerle yönetimde ısrar eden milletler ya tarih sahnesinden bir, bir silinip gitmişlerdir ya da bizde olduğu gibi sorunları her gün biraz daha çoğalmak suretiyle içimden çıkılmaz bunalımlarla karşı karşıya gelmiş bulunmaktadırlar. 27 yıl iktidarda bulunan siyasi partilerin çarpık ve kapitalist dünya görüşlerinin gereği olarak yapay, yüzeysel tedbirlerle sistemi zorla sürdürme çabası içerisine girmiş bulunmakladılar. Ancak, bütün bu zorlamalara rağmen, 1960 yılında bir ihtilâl, 1972 yılında muhtıra ile Türk demokrasisi iki kez askıya alınmıştır.

Bu sürelere ait kusur ve yanlışlıkları ortaya koymaya kalk mali zaman yönünden mümkün değildir. Türkiye'nin sorunları bu 27 yıllık süre içinde çığ gibi büyüyerek çözümlenemez hale gelmiştir. 31 Mart 1975'te kurulan Birinci Cephe 26,5 aylık iktidar dönemine bir göz atmak istiyorum:

Bu dönemde yaklaşık olarak 300'e yakın genç, sokakta güpegündüz öldürülmüşlerdir. Bir iktidarın reddi için bu sebep bile tek başına yeterlidir. Bundan on yıl önce, taklit etmeye çalıştığımız Batı demokrasilerinin beşiği olan İngiltere'de basına yansıyan bir olaydan bahsetmek istiyorum.

Karakolda bir polis, cinayet işleyen bir suçluya bir tokat vurmuştur. Bu olay dahi tek başına İngiltere'de bütün güçleri ayaklandırmış, öyle bir hale gelmiş ki, İngiltere'de bir tokat yüzünden Hükümet istifa etmek zorunda kalmıştır.

Bizde 300'e yakın genç öldürüldüğü halde hiçbir olay olmamış gibi biz parlamenterler huzur içinde görevimize devam ediyoruz. Oysa ki, Batı ülkelerinin her hangi birinde bir veya iki genç sokakta güpegündüz Türkiye'de olduğu gibi öldürülse o hükümetin Başkanı ve o hükümetin üyeleri halkın huzuruna, sokağa çıkamazlar, halk onları linç eder.

Birinci Cephe kurulur kurulmaz ülke kendi içinde cephelere bölündü. Cephe, bir savaş sözcüğüdür. Dört parti bir araya gelerek kurdukları koalisyona Cephe dediler. Cephe bir bölünmeyi ifade eder. Kendi içinde de cephelere bölünen bu ortaklar 26,5 ay ülkeyi öylesine kötü yönettiler ki, bir ölçüde bu koalisyonun ortakları dahi bu işin yürümesinin mümkün olmayacağı kanaatine vararak kurtuluşu 5 Haziran'da yapılacak bir erken seçimde buldular. Bu süre içinde ülkede savaş hali vardı. Kimse sokağa çıkamıyor gündüz gözü ile sokakta işlenen cinayetlerin sayışım

takip etmeye imkân bulunamıyor. Cinayetleri işleyen, Devlet güçlerine yardımcı olduklarını açıkça söylemek cesaretini gösteren bu siyasi cani şebekeleri Devlet emniyet güçlerinden âdetâ himaye gördüler. Yurtlar işgal edildi. Öğrenim kutundan kapatıldı. Türkiye'deki üniversite, yüksekokullar, Barolar Birliği, Töb-Der ve tüm demokratik ve Atatürkçü kuruluşlar her gün gazetelerde boy, boy bildirilerle Cephe İktidarını göreve davet etmek mal ve can güvenliğini sağlamasını istemektedirler. Bu kara bulutların her yanı sardığı dönem süresinde; yani 26,5 ay ülkede yaşayan her vatandaş büyük ve tahammülü güç bir ıstırap ve korku içinde yaşamaktan bıma noktasına gelmişlerdi.

Sayın Senatörler,

Kısaca değindiğim ve belki de Türk halkının Birinci Cephe döneminde içinde bulundukları ıstırapları, iç sızlatın manzarayı gereği gibi gerçek anlamda olduğu gibi ifade edemedim. Buna rağmen kısa ve kaba çizgilerle ortaya koymaya çalıştım. Bu nedenle yeniden ve aynı iktidarın devamı olan İkinci MC iktidarının devamına imkân yoktur. Geçen 26,5 ay süresince hepimiz sustuk; ama öyle zannediyorum ki, bundan sonra istesek de susamayız. Çünkü Türk halkı buna fırsat ve izin vermeyecektir. Halk Birinci Cephe İktidarı döneminde sabrın ve suskunluğun son sınırına gelmişti. Artık bugün hiç tereddüt etmeden sokaktaki cephe yandaşı ve osun koruyucu kanatları altındaki kişilere gür ve tok sesiyle “yeter artık be” diyecek noktaya gelmiştir.

1789 Fransız İhtilâli arifesinde halk tıpkı bugünkü Türkiye'de olduğu gibi sustu. O devrin kralı “halkın bu suskunluğu beni korkutuyor, fırtınadan önceki denizin hali var bu suskunlukta.”

Sayın Senatörler,

5 Haziran erken seçimlerinden önce Türk halkı gerçekte böyle sustu; ama bu suskunluk bir umut ve bekleyiş içindeydi. Umut, kendi oyları ve iradesiyle Cepheyi iktidardan uzaklaştıracaklarını hesaplamasaydı. Bugün umut bitmiştir.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana Milletvekili) — 5 Haziranda halk söyledi söyleyeceğini.

HASAN İLDAN (Devamla) — Yeniden aynı Cephenin devamı olduğundan hiç kimsenin kuşku duymadığı İkinci Cephe dönemi eskisi gibi olmayacaktır. Bunun verileri meydandadır, halk, “nerede ince ise oradan kopsun” noktasındadır. Bu nedenle çok dikkatli olmak zorundayız. Bir kediyi fazla sıkıştırırsanız mutlaka sıktıranı tırmalar; ama o zaman da kabahati tırmalayanda bulmak mümkün olmaz.

Sayın Üyeler,

Gerçekleri görmek zorundayız. Ülkenin içinde bulunduğu asgari şartları gereği gibi değerlendirmek zorundayız. Sayın Süleyman Demirel'in, “Ülkeyi gül gibi idare ediyorduk” sözü doğru ise acaba neden bir erken seçime gittik? Bunu o takdirde izaahını yapmak mümkün değildir, Ancak, bu hususa ait birkaç cümle söylemek istiyorum. Erken seçim, ülkenin içinde bulunduğu, yukarıda kısaca izah ettiğim şartların ağırlığı ve tahammülsüzlüğünün sonunda zorunlu olarak kabul edilmiştir. 5 Haziran seçimlerinin sonunda Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit'e

Devlet Başkanı ve Cumhurbaşkanımızın görev veren mektubunda kısaca şöyle denmektedir;

“Yurdumuzun erken seçimi gerektirmiş olan iç ve dış ağır sorunlarına çözüm yolları bulacak Atatürk ilkelerini ve Anayasamızda tanımlanan esasları titizlikle koruyarak memleketimizin muhtaç bulunduğu huzuru ve kardeşlik havasım, milli birlik ve beraberliği her türlü dar partililik anlayışı üstünde bir görüşle sağlayacak bir Hükümet kurmak için çaba harcayacağımıza güvenmekteyim”

Bu mektubu insaf ile ve dikkatlice okumak, 26,5 aylık Cephe İktidarının ülkeyi hangi noktaya getirdiğini görmemek mümkün değildir. Bu mektup, ülkenin gül gibi idare edilmediğinin açık kanıtı ve ifadesidir, tarafsız ve en yüksek Devlet Başkanı'nın ağzında.

Birinci Cephe dönemindeki olayları anlamak için rasgele seçilmiş günlük birkaç gazetenin büyük puntolarla yazılmış yazılarına bakmak, Türkiye'nin ne denli ehliyetsizce yönetildiğini anlamaya yeteceğine inanıyorum. Kamuoyu, “Artık yeter” diyor. “Üniversite rektörleri kaba kuvvete karşı tüm siyasal kuruluşlarının birleşmesini istedi” “Anarşi olayları yurdun dört tarafına yayıldı” “Faşist darbeye hazırlıklı olmalıyız.” Ankara Barosu, Disk, Yazarlar Sendikası, Töb-Der böyle diyorlardı. “Ocak ayı içinde 23 genç öldürüldü” “Günde ortalama iki kişiye yakın ölüyor”

Sayın Senatörler,

1977 Ocak ayı içerisindeki gazeteler bu başlıkları taşıyordu. Ülkenin nasıl idare edildiği bu başlıklardan belli değil mi? Halk artık bu Hükümetin; yani Cephenin anarşiyi önleyeceğinden umidini kesmiştir; çünkü Hükümetin kendi içinde anarşi vardır. Bir Bakan genel müdürü dövüyor. Bir başka Genel Müdür, Bakanı dinlemiyor. Sokak eşkıyaları güvenlik kuvvetlerine yardımcı oluyor. Kimin kimden emir aldığı, kimin kime emir verdiği, yöneten yönetilen belli değil Yasalar hiçe sayılıyor. Mahkeme kararları rafa kaldırılıyor ve uygulanmıyor. Yasalara aykırı olarak TRT, Devlet daireleri, yurtlar, fakülteler işgal altında. Kısaca manzara tam bir anarşi ve 1920'lerdeki işgal altındaki İstanbul'un görünümündedir.

Hükümetin başı acz içinde ve Sayın Sadettin Bilgiç'in 1970'lerde kullandığı bir deyimle “Şaibeli bir başbakan” olduğu için bunlar hep bir araya toplanınca anarşi oluveriyor. Tabi pahalılık, yolsuzluk, hırsızlık, Devlet imkânlarını çiftlik gibi kullanmak; bütün buralara yeğen ve kardeş soygunları da eklenince bir anda ülke bugünkü anarşi ortamın giriyor.

Sayın Üyeler,

Seçim boyunca ve bugüne dek hemen her birimizin de rastladığımızda hiç şüphe etmediğim binlerce öyküden bir tanesini kısaca anlatmak istiyorum, ibret verici olduğu için anlatmak istiyorum, ders verici olduğu için anlatmak istiyorum.

29 Haziran 1977 günü bir vatandaş şöyle diyordu;

“Siz Sayın parlamenterler, bizim çektiğimiz ıstırapı ve acıları bilemezsiniz. Cumhuriyet Halk Partisinin kurduğu Hükümetin güvenoyu almaması bizim için bir ölümdür. Bu sözüm size gülünç gelebilir, anlayamazsınız. Şayet siz de benim gibi Abidinpaşa'da yaşasaydınız ve her gün çoluk çocuğunuzla birlikte ölümlerle karşı

karşıya olsaydınız ve ölüm korkusu içinde yaşasaydınız; ancak o zaman beni anlar ve benim gibi düşünürdünüz. Belki benim gibi siz de üzülürdünüz” Bu sözü söyleyen yüz halen gözlerimin önündedir. Şu anda yaşamamın ne olduğunu ve şu an sararan yüzünü ıstırap dolu gözleriyle adeta görüyorum. Korku içinde yaşamamın ne olduğunu o anda gördüm ve anladım.

İkinci Dünya Harbinin kazanılmasının en büyük ve en önemli nedenlerinden birinin, Başkan Roosevelt korkudan kurtulma hürriyeti olduğundan hiç şüphem yoktur.

Sayın Senatörler,

Gerçekten bir çoğumuz ve bir çoğunuz, korku içinde yaşamamın ıstırabını her halde bilemiyoruz. Bunu bilsek Cephne İktidarının yeniden Türk halkı üzerine bir kâbus gibi çökmesine izin vermezsiniz ve vermeyiz. Korku içinde yaşamak ıstıraptır, canımızdan bezmek ve bıkmaktır. Bu yaşam tıpkı şuna benzemektedir. Etrafı ateşle çevrili bir akrep, kurtulamamanın verdiği korku ile iğnesini kıvrıp kendisini sokar ve intihar eder. Korku çemberiyle çevrili bir yaşam sürdürmektense ölmek, haysiyetli insanlar için daha iyidir. Ölüm bir kurtuluştur, ıstıraplı yaşamın son bulmasıdır.

Cephne iktidarı, halkı bu denli korku içinde yaşatmaktadır.

Sayın Üyeler,

Bu gidişe son vermek hepimiz için bir görevdir. Vicdanımızın sesini dinlemek zorundayız. İkinci Cephne veya yeni cephenin Programını görüşüyoruz. Gerçi eski ortakların yeni hükümeti de denilebilir. En azından yarısı eski bakanlardan oluşan bir hükümete yeni demek mümkün değildir. İkinci Cephne Hükümeti kuran partiler birincisiyle aynı olduğuna politikalarında hiç bir değişiklik bulunmadığına göre...

BAŞKAN — Sayın İldan, müddet doluyor.

HASAN İLDAN (Devamla) — Taslar yenilense de hamam eski kalmaya mahkûmdur. Böylelikle Türkiye 5 Haziranda kaldığı ve seçimle atlatmak istediği eski noktaya yeniden dönmüş bulunduruluyor.

Seçimlerden önce A.P.’nin “Bitli yorgandan kurtulma ve ülke bunlarla yönetilmez” sözleriyle 5 Haziranda bir erken seçim yapıldı ve arkasından demokrasi ve Anayasa gereği olarak en çok mebus çıkaran parti olan C.H.P. Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit’e görev verildi. Her türlü prosedür doğru ve yasalara uygundur. Hazırlanan Hükümet Programı Meclislerde okunurken Cepheli Sayın üyelerin Parlamento’yu terk etmeleri, görevlerinin gereğini yapmamaları, Programı eleştirmemeleri, yasa dışı eylemleriyle anarşiyi Parlamento’ya da getirmek istemelerindendir. Bunu yapanlar, hani o beğenmedikleri “Bu ülke bu Anayasa ile idare edilmez” diyenler, yine o Anayasaya sığınarak bunu yapıyorlardı. “Bu işgal hükümeti, bu Çankaya hükümeti” deyip yaygara koparanlar çıkarları zedelenen ve kapları kesilenlerdir. Bunun sonunda görevi acaba Çankaya’dan almadılar mı? Vicdanlarına ambargo konulanlar acaba görevi nereden aldıklarını düşünmediler mi?

Bu konuyu bitirmeden önce basına intikal etmiş kısa bir öyküye de değinmek istiyorum:

Bir köyün ağası, kâhyasını yanına alarak kendine ait bir araba ile bir kasabaya alışverişe gider. Yolun yarısında bir su başında dinlenirken araba tekerleğinin ikiye böldüğü bir pislği görür ve yanındaki kâhyasına dönerek; “Bu pislikten bir parmak alırsan bu mallarla arabayı sana vereceğim” der. Kâhya zaruret içerisinde olduğunu ve bu pislikten bir parmak almasıyla kimsenin görmeyeceğini düşünerek ağanın dediğini yapar ve kasabaya giderler, dönüşte aynı yerde, ağa üzgün, kâhya ise yaptığından pişman; kâhya ağaya döner “Pisliğin diğer yarısından bir parmak alırsan, bu atlarla araba yine senin olur” der. Ağa pislikten bir parmak alır, tekrar atlarla arabasına kavuştuğu için, köylerine dönerken, kâhya ağaya döner ve der ki; Biz köyden çıkarken bu atlar ile araba senindi, şimdi yine senin”

BAŞKAN — Sayın İldan, bitiriniz.

HASAN İLDAN (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

“O halde biz bu pislği neden yedik?”

HALDUN MENTEŞEOĞLU (Muğla) — Burası Senato, ayıp.

HASAN İLDAN (Devamla) — Şayet ülke yeniden Cephe İktidarı ile yönetilecekse 5 Haziran seçimlerini acaba niçin yaptık?

Sözlerime son verirken hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, sizin genel sıralamada yeriniz 11’nci idi; ancak sıralamanın leh, aleyh ve üzerinde yapıldığı sırada burada yoktunuz. Biraz önce geldiniz ve 22’nci sıraya kaydınızı yaptım. Şimdi tercihinizi kullanınız. Lehte mi, aleyhte mi, üzerinde mi?

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, biraz evvel buradaydım. Siz buraya saat 20.00’de geldiğiniz zaman ben de buradaydım, hatla size Hükümetin olmadığını söyledim.

BAŞKAN — Bana bildirmeniz şimdi oldu. Ben de ona göre muameleye tabi tuttum.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Üzerinde konuşacağım.

BAŞKAN — Üzerinde konuşacaksınız.

Söz sırası Sayın Raif Eriş’in; ancak Sayın Eriş bir önerge ile; “Söz sırası Sayın Ömer Ucuza’la devrediyorum” demiş. Usule uygundur.

Sayın Ucuza, buyurunuz. Konuşma süreniz 15 dakikadır. Sayın Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

5,5 saatten beri Cumhuriyet Hükümetinin Programı üzerinde müzakere açıldı ve devam ediyor.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Cephe.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Oraya geleceğim; sabrediniz.

Buradan grupları adına konuşan ve şahısları adına konuşan Sayın Senatörler sıkıştıkça Anayasayı, sıkıştıkça demokratik nizami kendilerine mesnet ederler de dayandıkları bu Anayasanın 102 ve 103’ncü maddesine göre kurulan Hükümeti

maalesef kendilerince uydurdıkları bir sıfatla “İkinci Cephe Hükümeti” diye hor görüler.

Dünyanın hiç bir yerinde, demokratik nizamın hüküm sürdüğü ülkelerde cephe hükümeti diye bir hükümete hitap edilmez. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

KASAN İLDAN (Elâzığ) — Siz söylediniz, sizin Genel Başkanınız söyledi,,

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sizi o dayandığınız Anayasa çizgisine çekmek istiyorum telâşlanmayın.

Biz kimseyle yandaş olma ihtiyacında değiliz. (C.H.P. sıralarından “Ya öyle mi?” sesleri)

5 Haziran seçimlerinin sonucunu mutluluk olarak kabul edenler, şunu bilsinler ki, bugün üç partinin bir sıraya gelerek kurdukları Hükümetin arkasında ve partilerin arkasında analarının ak sütü gibi 8,5 milyon oy mevcuttur.

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — Üç partininkini söylüyorsunuz.

HASAN İLDAN (Elazığ) — Erbakan 2,5 milyon sahte diyor.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayı bilmiyorsunuz.

BAŞKAN — Sevgili arkadaşlarım müdahale etmeyin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, bir ay içerisinde iki Hükümetin burada programı okundu, esefle müşahade ettik ki, işinize geldiği yerde ballandıra, ballandıra dile getireceksiniz programını, işinize gelmeyince de mevcut olmayan, hayalinizde yaşattığınız şekilde itham edeceksiniz.

Birinci Milliyetçi Partiler Topluluğu Hükümeti, memleketi iflâs ettirmiş,,

ŞEBİB KARAMULLAOĞLU (Bursa) — Doğru.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Oraya geleceğim.

Memleketin iflâs ettiğini ilan eden, jurnal edenlere sesleneceğim bu kürsüden. Eğer memleketin maliyesi sıfırın altına düşmüşse, neden kendinize mensup belediyelere 980 küsur milyon parayı bir anda verdiniz; nereden buldunuz bu parayı?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — 180 milyon; doğru konuş, doğru. Belediye halka hizmet ediyor. Sizin gibi şahıslara vermedik ki, mobilyaya vermedik ki, yeğenlere vermedik ki.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Belediyeniz yok, bunu öğren belediyeler var.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Siz; enerji yokluğundan şikâyet eden bu kürsüdeki arkadaşlarıma soruyorum, neden Türkiye Elektrik Kurumunun belediyelerinizden olan borcunu durdurmak için 3 5 milyar lira gibi büyük bir parayı erteleme yoluna saptınız? Neden Sosyal Sigortalar Kurumunun; işçiden yana olduğunuzu bağıra bağıra 420 küsur milyon lirasını belediyeleriniz ödemesin diye durdurdunuz? Her şeyin hesabı burada, bu büyük çatının altında görüşülecek ve konuşulacaktır. Hem iddiacı, hem hâkim olamazsınız siz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Sayın Yıldız buraya geliyor, bizimle yandaşı olmayacağını söylüyor. İhtiyacımız yok Sayın Yıldız'a.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Bunu öğren, belediyeler var.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, kaç kişi konuşuyor orada?

BAŞKAN — Sayın Kara lütfen buralımız.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Geliyor, Tabii Üyeler Grubuna mensup sözcü burada bizim Hükümetimizin Anayasa dışı olduğunu söylüyor.

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — İfadeyi değiştirme Ucuza

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz Anayasa dışı bir Hükümet değiliz, biz bu Anayasanın 102 ve 103'ncü maddelerine göre kurulmuş bir Hükümetiz.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Anayasa dışı, çünkü cephe,

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, lütfen müdahale etmeyin

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Eğer Anayasada yerinizi arıyorsanız; hiç bir demokratik ülkede yeriniz yok, siz nasıl oluyor Anayasadan, siz nasıl oluyor seçimden bahsederek gelip bu kürsüde bizi tenkit ediyorsunuz? (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

KÂMİL KARAVELİOĞLU (Tabii Üye) — Bırak bu saçmaları, lâf bunlar, ucuz alma Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz Anayasaya saygılıyız, ama insan haklarına dayalı anayasaya saygılıyız.

Ben ucuz almadım bilirim; cevap veremediğin halde "Ucuz" kelimesini ağzına alamazsın, benim ne ismimde, ne sıfatımda "Kara" kelimesi yoktur. İnme oraya...

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Ucuza, Sayın arkadaşlarım,

Lütfen siz müdahale etmeyin; Sayın Ucuza siz de soru şeklinde söyleyip, müdahaleleri davet etmeyin, rica edeceğim. Ne davet, ne müdahale... Görüşmelerin sağlıklı geçmesinin tılsımı bu. Sayın Ucuza müdahale davet etmeyin, siz de değerli arkadaşlarınızı müdahale etmeyin. Görüşmelere devam edelim.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sayın Başkan, çok gerçek dışı lâf söylüyorlar.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, 1968'den bu tarafa Adalet Partisi olarak biz yalvardık bu sırada oturan arkadaşlarımıza; bu memleketin evlâtlarına acıyınız, bu memleketin ana - babasına acıyınız, parasına, puluna acıyınız, okulları kapatmayalım, elbirliği ile bu anarşiyi önleyelim diye, nice defa ben yalvardım; ama hepimiz güldünüz...

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Siz de acıyın 300 kişiye.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Şimdi gelip 300 kişinin hesabını benden sormaya hakkınız yoktur.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Siz öldürdünüz.

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — Kimden soracağız, kimden?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — O 300 kişiden önce de bu memleketin Cumhuriyetine ve mukaddesatına kastedenleri, siz geldiniz 1974'te de affettiniz; Şimdi suçlu arıyorsanız, suçluların başında siz varsınız.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Vay, kendi suçunu da bizim üstümüze at. Bütün bunları siz organize ediyorsunuz.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bir aylık Hükümetinizin tuttuğu yol ortada. Girdiğiniz bakanlıklarda makamları, mevkileri talan ettiniz, Devletin maliyesini yağma ettiniz, şimdi gelip 26,5 aylık Hükümetin hesabını soruyorsunuz...

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Sizin gibi hırsız mıyız?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Hükümetin hesabı açık, her zaman açık tutuyoruz; verdiğiniz önergeler ortada, hesap sorabilirsiniz.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — O gün gelecek, o gün gelecek.

BAŞKAN — Sayın Erkmenoğlu, Sayın Erkmenoğlu...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Arkadaşlarım, acınızı anlıyorum, ıstırabınızı anlıyorum, eleminizi anlıyorum; hükümeti kuramadıysanız, güvenoyu almadıysanız kabahat bizim değil, kabahat sizin tutum ve davranışınızdır.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Biraderlere değil, belediyelere verildi; biraderlere pay kalmadı, onun için üzüntü içindesiniz.

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — İmar yahu insaf be.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Rengin kızarmıyor mu?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayıları şaşırtıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın İleri, Sayın İleri.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — 27 yıldır memleketi bu hale siz getirdiniz.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Kimin kimde nesi olduğunu bu millet iyi biliyor; hem İftira edeceksiniz, hem de gelip burada haksızlık yapacaksınız...

BAŞKAN — Sayın İleri, Sayın Erkmenoğlu..,

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Gelir haraya emisyon bahsederler, gelir buraya pahalılıktan, enflasyondan, defalarca bu kürsüde bahsederler.., 1974'te % 29,9 enflasyon hızını siz yarattınız; ama sizin o perişan Hükümetinizi aldık, aynı sene % 10'a indirdik enflasyon hızını, % 15'e indirdik bir sene sonra. Yaptığınız tahribatı iki senede biz düzelterek bu milletin huzuruna geldiysek; hesap verecek biz miyiz, yoksa memleketi iflâsa götüren siz misiniz?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Rengin kızarmıyor değil mi?

MUSTAFA ÇELİK (Afyonkarahisar) — İnsaf yahu, Türkiye'de yaşamıyor gibi.

BAŞKAN — Müsaade buyurun. Devam edin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım..,

BAŞKAN — Devam edin, ben elimden geldiği kadar sizin konuşmanızı sağlamaya çalışıyorum. Benim vazifem o; hangi partiden olursa olsun hatibi konuşuştur-maktır benim vazifem.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ecevit Hükümet Başkanı olunca, Ecevit'in Hükümeti umut Hükümeti.,.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Umut Hükümet tabii.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — 8,5 milyon Türk milliyetçisinin oyuna dayanarak gelen Hükümet Cephe Hükümeti...

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Sayın Başkan 8,5 milyon diyor, gerici milliyetçi değil mi?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Çok söz söylüyorum size Sayın Profesör, lütfen.

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Lâflarım i geri al, sözünü geri al.

HİLMÎ NÂLBANTOĞLU (Erzurum) — Yuh

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Özgürlük istiyorsanız, özgürlüğüme müdahale etmeyin.

BAŞKAN — Sayın Alacakaptan, Sayın Alacakaptan...

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Sayın Başkan, 8,5 milyon milliyetçi diyor, gerisi değil mi?

BAŞKAN — Sayın Alacakaptan rica edeyim.

HİLMÎ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Yuh

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Yuh sana

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Yuh senin, ervahına yuh senin. Yuh sana, senin sülâlene yuh.

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu, Sayın Nalbantoğlu...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Otur da dinle, mecbursun dinlemeye, ben Milletin kürsüsünde konuşuyorum.

BAŞKAN — Sayın Nalbanloğlu, Sayın Ucuzal, belli bir seviyede görüşmeyi yürütmeye mecbursunuz. Sayın Nalbantoğlu rica edeyim. Sayın Ucuzal siz de biraz sakın konuşun.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Getirmiş benim Sayın Hükümetim, bir Programla gelmiş Yüce Meclisin önüne.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Ne program, ne program... !

BAŞKAN — Sakin konuşun Sayın Ucuzal, biraz sakın konuşun.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayın Başkan, tek yönlü konuşarak, el uzatarak konuşmak var mı?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Daha ikinci sayfasında, “Büyük Atatürk’ün önderliğinde aziz Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini Anayasamızdaki te-

mel nitelikleriyle savunmaya ve her şartta korumaya kararlıyız.” diyen bu hükümeti Anayasa dışı ilân edenlere acımdan başka söyleyecek sözüm yoktur.

Geliyoruz Anayasanın 56’ncı maddesinde vücut bulan siyasi partilere. “Memleketin mukadderatı için el ele verelim, diyalog kuralım” diyoruz, buna aldırın yok. Açın sizin Hükümetinizin getirdiği programı; sadece 26,5 aylık Hükümeti suçlamaktan başka ne var?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Suçluların telâşına düşme.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sayın Başkan, burada tek yönlü konuşma tarzı var mı?

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, hatip konuşamıyor, Sayın Başkan, hatip konuşma imkânı bulamıyor.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, Sayın Ucuza siz de şahıslara hitap etmeyin.

Sayın Dalokay, ben görevimi yapıyorum, ben görevimi yapıyorum.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, hatip konuşamıyor.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Benim buradaki konuşma hakkımı.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, biz samda dinledik, bir de siz sabırla dinleyin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ben gerçekleri dile getirirken,.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Hepsi iftira.

BAŞKAN — İki taraf da sabırsız, iki taraf da yüksek sesle birbirlerine bağıyor, benim sükûneti sağlıklı korumaktan başka elimden gelen bir şey yok. Sayın Dalokay lütfen. Ben de iki tarafı dinletmeye çalışıyorum.

Devam edin Sayın Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, ben burada kimseye iftira etmek için konuşmuyorum, kimseyi itham etmek için de konuşmuyorum, ben gerçekleri dile getiriyorum. Geliyor buraya C.H.P. Sözcüsü, falan tarihte Bölükbaşı böyle demiş,...

Değerli Arkadaşlarım, o tarihte Bölükbaşı’nın yanındaki Tahtakılıç ne derdi, ona da söyleseler ya,...

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Onu da söyle, onu da sen söyle.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Onu da sen söyle.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Söyleyeyim. Peki, 40 yıl C.H.P.ye Genel Başkanlık yapan İsmet Paşa ölümünden bir kaç ay önce o tehlikeli trenden kendisini atıp kurtulduktan sonra, yeni Cumhuriyet Halk Partisine ne söyledi onu söyleyin...

SÜREYYA ÖNER (Siirt) — Millet ne söyledi bir de onu söyle.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Sen ne öğrenmişsin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Arkadaşlarım tekrar ediyorum.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin, müdahale etmeyin...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın arkadaşım, biraz zaman geçerse öğreneceksin, daha yeni geldin Senato'ya.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Sen ne öğrenmişsin?

BAŞKAN — Sayın Nalbantoğlu, Sayın Erkmen-oğlu...

Sayın Erkmenoğlu, Sayın Nalbantoğlu...

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Çok şey öğretecek bu Senato size.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Ne öğrenmişsin sen, ne öğrenmişsin?

BAŞKAN — Birbirimizi dinlemezsek, kolay kolay görüşmeler bitmez.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, ben iki kelime konuştuğum müdahale ettiniz, o hatipten daha çok konuşuyor müdahale etmiyorsunuz,,.

BAŞKAN — Sayın Kara, nasıl müdahale etmiyorum artık, ne yapayım?

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Tatbikat vur, tüzük var, müeyyide var. Hiç bir şey yok mu elinizde?

BAŞKAN — Benim takdirime bağlıdır. Aynı şekilde tatbik edersem, size de tatbik etmek lâzım, tek taraflı değil. Lütfen Sayın Kara.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Tatbik etmemeniz için ben dışarıya çıktım.

BAŞKAN — Sayın Kara, siz doktorsunuz, sinirlenmenin sağlığa zararlı olduğunu çok iyi bilirsiniz, (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Devam edin Sayın Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Efendim, birtakım demokratik kuruluşlar, birtakım örgütler bizim Hükümetimizin kurulmasının karşısına çıkıyormuş, onlarla da beraber olduğunu söylüyorlarmış...

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sizi uyarıyorlar.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Anayasanın neresinde yazılı?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Her tarafında.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Sen Anayasayı alfabe gibi okumuşsun.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Demokrasiye inanıyorsanız, bir tek oy farkı her şeyi yola getirmeye kâdirdir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Parlamento'nun dışındaki kuruluşların bir gücünün olduğunu, Sayın İleri nerede gördük? Siz bunlara güvenerek bu memlekette demokrasiyi sürdürecekseniz, hiç bir şeyin hakkından gelemezsiniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Elini, kolunu hareket ettirerek konuşuyor Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, konuşsun... Fikridir söyleyecek.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Cepheyle konuşsun, Başbakanıyla konuşsun. Neden bana bakarak konuşuyor?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sana söylüyorum.

BAŞKAN — Konuşsun...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hoşuna gidiyorsun da onun için bakıyor. Burnun çok güzel de ondan.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Seni gerçeklere davet ediyorum.

BAŞKAN — Her şeye cevap vermek zorunda değilsiniz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Cephesini iyi seçsin.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Size defalarca söyledim buradan.

BAŞKAN — Her yiğidin bir yoğurt yiyişi var. Sayın Ucuza'ın da konuşma tarzı o. Alışacaksınız efendim, müdahale yek, müdahale yok.

Devam edin Sayın Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Size bu kürsüden defalarca seslendim, Adalet Partisini itham etmekle bir yere gidemezsiniz. Neyi ortaya koyarsanız alacağınız cevap hazırdır.

KÂMRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Biz itham etmiyoruz, millet itham ediyor.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz ikaz ettik, ikaza da devam edeceğiz. Biz sizi itham etmedik; ama siz maalesef geldiniz, ne Cumhuriyet Halk Partisine, ne de yeni Cumhuriyet Halk Partisine yakışmayan bir tarzda burada çok çirkin kelimeleri sarf ettiniz.

BAŞKAN — Sayın Ucuza, müddetiniz doluyor.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkan, müddetin yarısını onlar çalıştırdılar. Lütfedin.

BAŞKAN — Hesap ediyorum, onları da hesap ediyorum.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Benim konuşmam yarıda kesildi.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin lütfen.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — Sayın Başkan, Sayın Ucuza kavga eder gibi konuşuyor.

BAŞKAN — Sayın Özer, lütfen.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Gerçekleri dile getirirken kavga kabul edebilirsiniz, iftira yaparken nasihat... Böyle şey yok sevgili arkadaşlarım.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bakan olmaksın bakan, sık sık konuşsun.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Terbiyeli olun.

BAŞKAN — Sayın Ucuza, Sayın Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkan, ne demek yani?

BAŞKAN — Ne diyor?

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bilmiyorum, dinlemiyorsunuz öyleyse.

BAŞKAN — Dinliyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Zeki Müren'e benziyor.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bakan olmanızı İstiyorum.

BAŞKAN — Sayın İleri rica ediyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Siz de artist olmak istiyorsunuz.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Siz 4 yıldır buradasınız, benim bu kürsüde konuşma tarzımı biliyorsunuz; sizin 13 yıldan beri burada olan arkadaşlarınız da benim buradaki konuşma tarzımı iyi bilir.

Ben buraya büyük milletimi temsilen senatör olarak geldim ve en büyük vazife de benim için budur. Sizin hayalinizde yaşattığınız hususları bize yakıştırmaya hakkım yoktur.

BAŞKAN — Sayın Ucuza lütfen.

ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, ikazınıza uyararak sözümü burada kesiyor, Yüce Heyeti saygı ile selâmlıyor, yeni Hükümetimize başarılar diliyorum. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Kemâl Sarıbrahimoğlu, buyurun efendim. Müddet 15 dakikadır.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana) — Saygıdeğer parlamenterleri ve Hükümet üyelerini saygı ile selâmlarım.

İkinci MC Hükümeti okunan programı ile maalesef Anayasaya ters düşmüştür.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Neresine?

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Sabırlı ol beyefendi. Doktorsun sabırlı ol.

BAŞKAN — Bu konuşmalar bu şekilde devam edemez. "Ters düşüyor" diyor, hemen "Neden?" diyorsunuz. Yapmayın.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — "Anayasanın neresine ters düşüyor?" diye soruyorum, hemen müdahale ediyorsunuz, Başkan olarak kendisini ikaz edin.

BAŞKAN — Bu şekilde devam etmez.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Anayasanın neresine ters düşüğünü soruyorum, siz hemen sözümü kesiyorsunuz, belki kendisi Anayasaya ters düşüyor.

BAŞKAN — Kesiyorum. Çünkü...

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Ben de kendisine soruyorum.

BAŞKAN — Sorma hakkınız yok ki. Yok, sorma hakkınız yok.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Sayın Başkan, anlaşılan politika yeni yeni boyutlara ulaşıyor. Anlaşıldı ki, bugüne kadarki gördüğümüz usuller bir tarafa itiliyor. Muhterem arkadaşlarımızdan öğreniyoruz; sormak var, lâf atmak var, ortalığı karıştırmak var. Ben de karıştırayım bari.

BAŞKAN — Sayın Karayığit lütfen. Devam edin efendim.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Her halde bu lüzumsuz müdahaleleri hesap edeceksiniz Sayın Reis.

AHMET KARAYİĞİT (Afyonkarahisar) — Lüzumsuz değil, lüzumlu müdahaledir; ben soruyorum “Anayasanın neresindedir?” diye Her senatör lüzumlu müdahalede bulunur, gerekçe budur bundan sonra.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, siz de davet etmeyin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Anayasanın 3’ncü maddesi “Türkiye, Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür” ilkesini koymuştur. İkinci MC iktidarı, Türk Milletini milliyetçiler, solcular kamplarına ayırmak ve bugünkü Hükümeti milliyetçilerin Hükümeti olarak kabul ve ilân eylemek suretiyle milletin bölünmezliği ilkesini ihlâl ve ihmâl eylemektedir.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Programın hangi sayfasında?

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Beyefendi biraz evvel Sayın Grup Sözcünüz Ucuzal dahi “Biz milliyettiler 8,5 milyon milliyetçileri temsil ediyoruz” buyurdular.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Doğru.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Mamafih bu müdahaleleriniz hoşuma gidiyor, çünkü MC iktidarı demekten siz de utanır hale gelmişsiniz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — İftihar ederiz, İftihar.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bunu sağlıklı bir gelişme sayıyorum.

Ayrıca, hükümetler Cumhuriyet hükümetleridir. Türk milletini, kanunlar çerçevesinde idare ve temsil ile yetkili ve görevlidirler.

Hukuk Devleti ilkesinin gereği de devlet olmanın haysiyeti de bunu gerektirir.

Ekinci MC Hükümetinin devamından ibaret olan ve geçmiş acı misalleriyle ispat etmiş olduğu üzere, milleti düşman kamplara bölen bir Hükümet, Devletin ve milletin hükümeti olmak niteliğini kaybetmiş, meşruiyet sınırının dışına düşmüş demektir.

Hükümet Programında din ve vicdan hürriyetinin kullanılmasında “Çeşitli haksızlıklara ve mağduriyetlere sebep olan ters uygulamaları düzeltmek maksadıyla Türk Ceza Kanununun 163’ncü maddesini tadil edeceğiz” denmekte ve “İslâm Enstitüsü mezunlarının liselerde sosyal ilimler dersleri öğretmeni ve imam hatip lisesi mezunlarının ilkokullarda din ve ahlâk dersleri hocası olmaları mümkün kılınacaktır” denmektedir.

Dikkat nazarlarınızı bilhassa bir noktaya celbetmek isterim; “Öğretmeni” demiyor, “Hocası” diyor.

Bu ve bu konudaki diğer önerileriyle MC İktidarı Anayasanın 2'nci maddesindeki "Layiklik" ilkesine ters düştüğü gibi, Anayasanın 19'ncu maddesinde ifadesini bulan din ve vicdan hürriyetini de ihlâl etmektedir.

Ayrıca, teokratik bir devlet düzeninin kurulmasını hedeflediğinden şüphe bulunmayan vaat ve önerileriyle Anayasanın 19'ncu maddesinin üçüncü fıkrası açıklığına ters düşen MC İktidarını oluşturan partiler, aynı fıkranın son cümlesi açıklığı ve Siyasi Partiler Yasası açısından Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmaya müstahak olmuşlardır.

MC İktidarının geçmiş tatbikatı "Layiklik" ilkesine ters bir anlayışın ifadesi olmuş ve Birinci MC iktidarının başları bu vadede birbirleriyle yarışmışlardır. Özellikle Sayın Demirel'in çığ bir istismarı sergileyen davranışları, Sayın Erbakan'ın bütün milletçe izlenen davranışları, gerçek vatansever Atatürkçü ve milliyetçi vatandaşları gönülden yaralamıştır.

Layikliğin din düşmanlığı şeklinde...

MUZAFFER DEMİRTAŞ (Konya) — Beynelmillelcileri de...

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Beyefendi, biz Atatürkçü ve gerçek milliyetçiyiz; biraz sonra okuyacağım size. Okumasını bilmiyorsunuz, dinlemesini öğrenin.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu devam edin,

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Layikliğin, din düşmanlığı şeklinde anlaşıldığı, samimi müminlere zulmedildiği, ne zaman ve nasıl mümkün olmuştur?

27 yıldır, pek küçük aralar hark, MC İktidarı veya murisi olduğunu iddia ettiği idareler tarafından yönetilmek talihsizliğine uğrayan Türkiye'mizde bu ifadeler, kendi kendini itham ve geçmiş idarelere bütünden başka bir şeyi ifade etmez.

163'ncü madde tadil edilecekse, bunun karşıtı olan 143 ve 142'nci maddenin de tadili Anayasanın 20'nci ve 12'nci maddelerinin gereği değil midir? Acaba Sayın MC İktidarı bu suali mukadderin kendilerinin karşılarına çıkarılacağını bilmemekte midirler? Bu sualin karşılarına çıkacağını bilmektedirler. 163'ncü maddenin tadiline güçlerinin yetmeyeceğini de bilmektedirler. Yalnız, bu sualleri soranlardan "Siz komünistsiniz, siz komünistleri himaye ediyorsunuz" diye itham nedeni bulmak için bu Programa konmuştur; ama hükümetler, ciddi adamların kuracağı milleti temsil eden büyük teşekküllerdir.

Siz gülersiniz bana, böyle çok gülenleri de gördüm. Ben sizden daha da eski politikacıyım Sayın Demirel; ama samimiyetsizliğin neticesinde bir kayaya İnsanın başını çarptığını da gördüm. (A.P. sıralarından Şiddetli gürültüler)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Eskiler bit pazarındadır, senin yerin bit pazarıdır.

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu...

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Neden müdahale etmiyorsunuz: Sayın Başkan?

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir dakika, beni dinleyin.

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Sayın Başkan, zamanında müdahale edin, zamanında müdahale etmiyorsunuz.

BAŞKAN — Sabırlı olun, bir dakika beni dinleyin. Kaçınıcı kezdır söylüyorum, ben Başkan olarak kürsüde söz söyleyen üyenin konuşmasını himaye etmekle, düşün hürriyetine dayanarak onun serbestçe konuşmasını sağlamakla kendimi görevli sayarım.

Sayın Sariibrahimoğlu, Sayın Demirel'e "Ben senden daha eski politikacıyım" demekle bir suç mu işlemiştir; feveran gösteriyorsunuz?

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Şahıslara hitap etmek var mı? Niçin müdahale etmiyorsunuz?

BAŞKAN — Bir dakika, bir dakika sinirlenmeyin.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Kürsüden şahısları itham etmek var mı?

CAHİT DALOKAY (Elâzığ) — Zamanında hatibe müdahale etmeniz gerekir.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Gayrimeşru Başkan, gayrimeşrusun.

BAŞKAN — Sayın Gülcügil, ben Cumhuriyet Senatosu Başkanımı.,

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Gayrimeşrusun; sen ve partin de...

BAŞKAN — Bir dakika, bir dakika, karşında...

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Seni meşru tanımıyorum. (A.P. sıralarından şiddetli gürültüler)

HÜSEYİN ATMACA (Denizli) — Senin partin gayrimeşru...

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir dakika ben...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, bu çingeneyi dışarıya atın.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sayın Başkan, Başkan olmak batılı müdafaa etmek hakkını vermez, hakareti müdafaa edemezsiniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Çağlayangil, bir dakika. Meseleler, bağırarak, hiddetle çözüme gitmez.

SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Hep sen bağıryorsun. Hükümete hakaret ediyor.

EKREM KABAY (Burdur) — Senin burada söz hakkın yok, burada konuşamazsın.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Kabay, beni dinleyin.

Bir şeyi bileceksiniz, bir şeyi açıkça bileceksiniz; Başkana gayri meşru diyenlerin cevabını Sırrı Atalay çok iyi verir; ama şurada, şu anda Başkan olarak bulunuyorum. Yoksa, bana en ufak bir hakaretin nasıl karşılanacağını hepiniz iyi bilirsiniz, hem çok iyi bilirsiniz; ama bir şey var, şu anda ben Başkanım; ne yaparsanız, ne söylerseniz (Dikkat edin) ne söylerseniz, bu sözü söyleyenlerin (Zinhar Yüksek Heyet için demiyorum) seviyesine inmeyeceğim.

Devam edin...

NAHİT MENTEŞE (Aydın Milletvekili) — Sayın Başkan, kendinize karşı gösterdiğiniz hassasiyeti Hükümete karşı da göstermelisiniz. *(CHP sıralarından şiddetli gürültüler “Bir milletvekili burada nasıl konuşabilir?” sesleri)*

BAŞKAN — Sayın Menteşe, bir dakika. Sayın arkadaşlarım...

MUSTAFA GÜLCÜĞİL (Isparta) — Sustursana onları, neden susturmuyorsun?

MEHMET SEYDİBEYOĞLU (Kastamonu) — Burada senatör konuşur.

BAŞKAN — Sayın Şeydibeyoğlu, Sayın Seydibeyoğlu...

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Bu Hükümet üyeleri nerede konuşup konuşamayacaklarını bilmiyorlar.

BAŞKAN — Ben, İçtüzüğün bana verdiği celseyi tadil etme hakkını kullanmayacağım. Ne yaparsanız yapın, bu Birleşimi sonuna kadar sürdüreceğini. Ben, Cumhuriyet Senatosunun 107 oyunu almış Başkanı olarak, ne dersiniz deyin, ne yaparsanız yapın, vicdanıma karşı şeref taşıyorum. Bunu iyi biliniz.

Devanı ediyorum. Buyurun Sayın Sarııbrahimoğlu *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Programda seçim emniyetinden, hür ve demokratik seçimlerden bahsedilmektedir.

Birinci MC İktidarının marifetlerine tanık olmasaydık bu pasajı alkışlamayı yurtseverlik görevi sayardık.

Seçim günü seçim hile ve baskıları yapmamak veya yapamamak, seçim emniyetinin teminatı değildir; bir parçasıdır. Seçimden önce ve iktidarı boyunca kendinden olmayanların can ve mal emniyetini hiçe sayan, milleti düşman kamplara bölmek için Kara taş radyosundan televizyonuna ve bir kısım basınına kadar tüm yayın vasıtalarını seferber eden bir idarenin dürüst seçimden ve seçim emniyetinden bahsetmesini tebessümle ve teessürle karşılamak hakkımız ve görevimizdir.

Milliyetçi adını taktıkları dörtbuçuk başlı İktidar döneminde gerçek vatanperver ve milliyetçi vatandaşlara Devlet kapılarının kapandığını, kredi musluklarının kesildiğini, okuma ve okutma özgürlüklerinin silah zoruyla önlendiğini bilen vatandaşların, model, tavır ve şahıslar itibarıyla aynı olan İkinci MC İktidarının seçim emniyetinden bahsetmesini, millet izan ve irfanıyla alay anlamında kabul etmesi doğaldır.

Plansız, programsız ve kaynakları belirtilmeden ağır sanayi hamlelerinden bahsedilmesi, gerçekten n dil etçe alay konusu olan sahnelerin tekrar sergileneceği anlamını taşımaktadır.

27 yıldır montajcılığın ve dışa bağımlı ve beynelmilel sermayenin kontrolündeki uydurma ve müstemleke tipi sanayileşmenin tatbikçisi ve müdafii olan bir zihniyetin, üç başlı İkinci MC İktidarını yaratabilme uğruna bağımsız ve milli bir sanayi hamlesini önermeye kalkışması samimi yetsizliğin en büyük kanıtıdır.

Beynelmilel sermayeye bağımlı ve çağ dışı bir kapitalizmin 27 yıllık tatbikçisi AP'nin milliyetçi toplumcu ve ümmetçi ve teokratik düzen taraflısı kanatlarla türlü çeşitli tavizler ve çelişkilerle dolu vaatleri içeren programla, Türk emekçisine, bürokratına, Türk köylüsüne ve tüm Türk Milletine ve Devletine can ve mal emniyetini getireceğini, sosyal adalet ilkelerine uygun bir kalkınma hamlesini gerçekleştireceğini, dış sorunları çözeceğini ve dev ekonomik problemleri halledeceğini beklemek hayalden ibarettir,

İkinci MC İktidarı Türk Milleti ve Devleti için talihsizliktir, acı ve karanlık bir dönemin devamıdır. Tüm gerçek vatansever, gerçek milliyetçi ve Türk Milletinin vatan: ve milletiyle bölünmezliğinin ve layık Cumhuriyet ilkelerinin dokunulmazlığının inançlı taraftarlarının güç ve elbirliğiyle, dilerim ki bu karanlık gün bir an evvel aydınlığa çevrilsin.

Şimdi arkadaşlarım, galiba Sayın arkadaşlarımla müdahalesi yüzünden hedere uğrayan birkaç dakikam daha var onu da arz edeyim.

BAŞKAN — Aslında müddetiniz doldu; ama müdahaleler için size üç dakika daha söz veriyorum.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Peki efendim,

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bize aynı şeyi yapmadınız.

BAŞKAN — İnsaf edin, insaf edin; size de aynı şeyi yaptım Sayın Ucuza.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Bize yapmadınız.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım;

Sayın İkinci MC İktidarının, bir türlü Atatürkçülüğü, “Sosyal Devlet” ilkesini sindiremediğini ve bu Anayasayı benimsemediğini kanıtlayan bir pasaj okuyup ve bunu Anayasama dibacesiyle ispat edeceğim.

35'inci sayfa bakınız, finişte bütün bu milliyetçilik vesaire dedikleri ilkelerin kaynağını dibaceden alıyorlar; ama Anayasayı âdetâ bu yanlış, hatalı değerlendirmelerinin yalancı şahidi tutmak istemektedirler. Bunu göstereceğim.

Bizi millet yapan ve bir arada güçlü tutan inanca yürekten bağlıyız.

Anayasada ifadesini bulan, bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri camiasının eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen milliyetçilik inancının, milletçe birlik ve beraberliğimizi sağlayan bir kuvvet kaynağı sayıyoruz” Amenna.

Peki, lütfedip, kerem edip de bu milliyetçilik ilkesinin hangi anlamda, hangi maksatlarla kabul edildiğini ve hangi hedeflere ulaşmak için vazedildiğini belli eden bundan sonraki fıkraları yazsanıza buraya... Yok, yazmazlar; aynen almışlar çünkü. Yoksa, kendileri uydurmuş yahut kendileri yazmış derdim; mevzuu yoktu.

Devam ediyoruz:

“Bu milliyetçilikten ilham alarak ve (Yurtta sulh, Cihanda sulh) ilkesinin, milli mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığın (ki, bunun içinde layiklik de var beyler ve baştadır) tam şuuruna sahip olarak insan hak

ve hürriyetlerini ki, bunda yaşama hakkı da var, milli dayanışmayı, sosyal adaleti ki, özellikle aradım. Sosyal hukuk devleti tabirine rastlamamanın ıstırabı içindeyim Programda, ferdin ve toplumun huzur ve refahını geliştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini, bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurmak için Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasayı kabul ve ilân ve onu asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancıyla (Sayın Ucuzal iyi dinlesin)..."

BAŞKAN — Sayın Sarııbrahimoğlu, müdahaleyi davet etmeyin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — "... Hürriyete, adalete ve fazilete aşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder"

Sadece sandıktan çıktığı ve muayyen bir ekseriyeti elde ettiği için, burada yasal bir yetkiye dayanan parfümerilerin değil, namuslu, haysiyetli, gerçek milliyetçi, vatanperver Türk evlâtlarının emanetine teslim ediyor bu ilkeleri.

Oram için, Sayın Ucuzal'ın ve Sayın Hükümet üyelerinin ve özellikle iki gün sonra vicdanlarıyla baş başa kalacak olan parlamenterlerin vicdanına hitap ederek ve 1893 yılında...

AHMET CEMİL KAMA (Trabzon) — Çok hitap etliniz vicdanlara; ama para etmedi.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Beyefendi, cümlem devam ediyor, rica ederim; cümle bilirlik usûl budur.

BAŞKAN — Sayın Sarııbrahimoğlu, lütfen bitirin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

BAŞKAN — Bitirin, lütfen.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Siz kendi vicdanınızla baş başa kaim da ondan sonra...

BAŞKAN — Ama, mütemadiyen bana "Karşı tarafı sustur." diyorsunuz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, hep bizi görüyorsunuz; çok görüyorsunuz bizi.

BAŞKAN — Ben hepinizi görüyorum, hepinizi görüyorum.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım.

1893'te yaşamış ve 20 Ekim 1893'te beyanda bulunmuş olan Amerikalı çilekeş bir devlet ve politika adamının sözleriyle sözlerime son vereceğim. Herhalde bunu da itiraz edemezsiniz; bu Amerikalı. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Frederick Douglass isminde, Büyükelçilik yapmış ve Başkanvekili seçimi adaylığında bulunmuş ve parti genel başkanlığı yapmıştır.

Bu diyor ki; "insanoğlunun hemen her türünden oluşan bizim gibi bir ulusta, yasalar önünde ne zengin ne fakir, ne yüksek ne alçak, ne siyah ne beyaz, herkes için sadece tek ülke, tek vatandaşlık, eşit haklar ve kader birliği olmalıdır. En aciz vatandaşın yaşam, özgürlük ve mutluluk haklarını korumayan, ya da koruyamayan bir hükümet hiç bir vakit kaybetmeden ıslah edilmeli, ya da devrilmelidir"

Muhterem arkadaşlarım;

1893; yani 100 seneye yakın bir zaman evvel bir Amerikalı politikacı bunu diyor. Artık...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Amerikalı değil, Amerikalı.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Mani, sempatik gelir diye size, Amerikalı olduğunu bilhassa vurguluyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Türkçe konuşmasını bilmiyor.

BAŞKAN — Tamam Sayın Sarıibrahimoğlu, konuşma müddetiniz doldu.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım;

Bu memleket de hepimizin.,

BAŞKAN — Sayın Sarıibrahimoğlu, bitti konuşmanız.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — ... Bu vicdan da sizin bu vatan da hepimizin.

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — O vicdan da senin.

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Allaha şükür, bu vicdan benim.

Sizi vicdanınızla baş başa bırakıyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Zaten baş başayız biz kendi vicdanımızla,

BAŞKAN — Tamam efendim, tamam. Sayın Sarıibrahimoğlu...

KEMÂL SARIİBRAHİMOĞLU (Devamla) — Allah, İkinci MC İktidarını Birinci MC İktidarına benzetmesin, memlekete hayırlı hizmetler nasip eylesin. (A.P. sıralarından "Amin" sesleri ve C.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sekiz Sayın üye söz almış, konuşmuş; henüz 14 Sayın üye de söz almış, konuşmamıştır.

Bir yeterlik önergesi vardır, okutuyorum.

Sayın Hasan Güven, tam sıra sizin; ama yeterlik önergesi kabul edilirse konuşamazsınız, edilmezse konuşursunuz.

Önergeyi okutuyorum:

Başkanlığa

Konu aydınlanmıştır. Müzakeratın kifayetini arz ederim.

Haldun Menteşeoğlu (Muğla)

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, aleyhinde.

BAŞKAN — Acele etmeyin, acele etmeyin. Yeterliğin aleyhinde bir Önerge gönderilmiştir, okutuyorum:

Başkanlığa

Yeterlik önergesinin aleyhinde söz istiyorum. Gereğini arz ederim

Niyazi Ünsal (Erzincan)

BAŞKAN — Sayın Ünsal, yeterlik aleyhinde size söz vereceğim; ama hemen rica edeceğim; sınırlar bir hayli yorgun ve her iki taraf, özellikle iki büyük partinin üyeleri birbirini, Başkanın görmediğini iddia ederek, Başkanı da ciddi bir şekilde eleştiriyorlar. Siz, daha çok eleştirilere meydan vermemek ve münhasıran yeterlik önergesi aleyhinde olmak üzere buyurun,

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan;

Bugün burada bir Cumhuriyet Hükümetinin Programı değil, 300 ölü veren, ülkeyi kardeş... (A.P. sıralarından gürültüler)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Başladık, Cumhuriyet Hükümetinin Programı okunuyor burada,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ben başlamadan sen başladın,

BAŞKAN — Canım hele bir durun bakalım, ne acele ediyorsunuz?"

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Benim başlayacağım daha geride.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Cephe, Cephe,...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Çete babandır.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Cephe dedim Cephe.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bugün burada Cumhuriyet Hükümetinin Programı değil, 300 ölü veren, ülkeyi kardeş kavgalarının içine atan sayısız olayın, yolsuzluğun, şu, ya da bu ad altındaki...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, önerge aleyhinde mi konuşuyor?

BAŞKAN — Ben takdir edeceğim"

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın İnan'ı bir dakika konuşturmadınız.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ... Suçun ortağı ve sorumlusu olan üç insanın hesabı görülüyor.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın üyeler.

Sataşma konusuyla yeterlik önergesinin aleyhindeki konuşmayı birbirinden ayırmanızı evvelâ isteyeceğim. Birbirinden farklı. Hemen mukayese yapıyorsunuz, "Sayın İnan'a söz vermedi" diyorsunuz. İnan'ın sözü sataşma ile ilgiliydi, Sayın üyenin ise, yeterlik önergesi aleyhindedir.

Daha konuşmadan önce ben gerekli uyardıyı yaptım; ama bırakın bir kaç cümle konuşsun,, eğer yeterlikle ilgisini bulmazsam, izin verin ben müdahale edeyim,

sizden önce ben ama siz müdahale ederseniz, görüşmelerin uzamasına sebep olursunuz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, izin verirsiniz, ben konuşma isteğinin uzamasını isteyeceğim. Bunun nedenlerini, gerekçelerini burada saya saya, Sayın üyelerin bu önerenin aleyhinde oy kullanmalarım isteyeceğim.

Bu nedenle, Sayın arkadaşların beni sükunetle, gerekçelerimi sessizlikle dinlemelerini rica ediyorum, Bağırılrsa da, müdahale edilse de ben bunları söyleyeceğim; yalnız zaman kaybederiz. Bunu kaybetmemek için dinlemenizi istirham ediyorum.

Önemli bir gündeyiz arkadaşlar. Yeniden açılacak kanlı dönemin dökümü yapılıyor burada. Aralarında oluşturdukları gizli pazarlığı, aralarında kurdukları gizli tuzağı öğrenmek istiyoruz, Nasıl keseriz bu işi kısa biz? Kim, yarın, nerede, nasıl öldürülecektir? Kim, nerede nasıl, kimler tarafından kurşunlanacaktır. Bunu bileceğiz.

MUSTAFA GÜLCÜGİL (Isparta) — Türkiye burası, Türkiye burası, Mao'nun memleketi değil kimse kimseyi öldüremez

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ölümleri kim idare edecektir, bu ortaklığın içinde? Bunlar arasında gizli olan protokolde bu iş kime verilmiştir? Bunu anlamak için konuşmam gerekiyor benim, bildiklerimi buraya dökmem gerekiyor benim. Dinleyin şimdi, birini bildiriyorum.

Bugün aldığım bir mektupta,, (A.P. sıralarından "Vay, vay, sesleri)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Hep mektupla konuşuyorsun.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Evet vay vay, şimdi dinleyin beyefendi,

Bugün aldığım mektuptan bu kanlı olaylar? Cumhuriyet Senatosunun ve Meclisin...

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Sen yazabilirsin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Evet Bozkurt...

Ben yazmış olabilirim dinle şimdi.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Tabi sen yazdın, bize her gün bir mektuptan hapsediyorsun,

BAŞKAN — Sayın Ünsal, üyelere hitap etmeyiniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun...

Üye bana oturduğu yerden lâf atıyor, cevabını alıyor Sayın Başkan.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Her gün mektup okuyamazsın buradan.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bu kanlı olaylara, adam öldürmelere Cumhuriyet Senatosu ve Meclisin de ismi karışmaya başladı.,

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Senin de adın vardır.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Cumhuriyet Senatosunun ve Meclisin servis arabalarının geceleri Çubuk İlçesinden, Elmadag'dan ve çevreden saldırganları getirdiği, görevini yaptıktan sonra geri götürdüğü söyleniyor.

Ben bunları burada (*A.P. sıralarından gürültüler sıra kapaklarına vurmalar*)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — O sizin, işiniz. O işlerde biz başarılı değiliz, siz başarılısınız.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, bir dakika

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Ben buradan bunları teker teker ispat edeceğim.

BAŞKAN — Sayın Ünsal Sayın Ünsal,

YİĞİT KÖKER (Ankara) — Sayın Başkan, arabanın hesabını ver.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, yeterlik önergesinde meseleleri, sorunları şu veya bu şekilde değerlendirmeye hakkınız yoktur.

AHMET CEMİL. KARA (Trabzon) — Yapan da namussuz, itham eden de namussuz.

BAŞKAN — Bırakın canım siz mi konuşacaksınız?

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Anlamadım.

BAŞKAN — Hem Başkan...

AHMET CEMİL. KARA (Trabzon) — Yapan da namussuzdur, itham eden de namussuzdur, şerefsizdir,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — İtham eden varsa.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Ünsal

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bir dakika,

BAŞKAN — Sayın kara bir üyeye bu şekilde,

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — İtham eden diyorum,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Başkan bu sözleri bana söylediyse, namussuzun kendisidir.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal,.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — O halde sensin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Şerefsizliğin lüzumu yok, beni dinle.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Dinlemek mecburiyetinde değilim, sen parazit yapıyorsun.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Kara...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Saygısız adam, ben aldığım mektubu açıklıyorum.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sahte mektupları okuyamazsın burada. Burası Cumhuriyet Senatosu her mektup okunmaz burada.

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Dinlesene, dinle biraz.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal sözünüzü kestim. Sayın Kara...

(Hatibin sözleri; Başkan tarafından mikrofon kapatıldığından ve salondaki gürültüler sebebiyle tespit edilememiştir)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, beni dinleyin. Sözünüzü kestim beni dinleyin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Bir dakika, hayır Sayın Ünsal.

Sayın Ünsal eğer siz yeterlik önergesi şu şu sebeplerden Cumhuriyet Senatusunda Hükümet Programı üzerinde görüşmeyi yeterli kılmamıştır. Şu nedenlerle görüşmelerin devamını istiyorum demez iseniz, yeni sataşmalara, yeni karşılıklı nahoş olaylara sebebiyet verecek iseniz, ikinci kez sizi sadede davet ediyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Bir dakika, beni dinleyin.

Sadede davet ediyorum, ben yıllardan beri Başkanvekili olarak, kısa süre de Başkan olarak Cumhuriyet Senatosunda hiç bir ceza şimdiye kadar tatbik etmedim, yine etmeyeceğim; ama şunu bilin ki, ben kolay kolay görüşmelerin çıkırından çıkarılmasına da müsaade etmem, ceza vermeden bunu başarırım.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, teşekkür ederim ikazlarınıza,

BAŞKAN — Hayır, hududu çıkmayacaksınız.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Efendim ben hududu çıkmıyorum. Ama, söylemeye bırakmıyorsunuz. Siz bırakmıyorsunuz, karşı bırakmıyor.

BAŞKAN — Söylemesini bileceksiniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — İzin verin ben söyledikten sonra, onu söyleyeceğim şekle sokarım; ama izin verilmiyor ki.

BAŞKAN — Sükûnetle üyelere hitap etmeden yeterliğin gerekçesini...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, biraz önce bizim burada söyleyeceğimiz, Hükümet Programı nedeniyle dile getirdiğimiz olaylara, Meclisten bazı kimselerin, Senatodan bazı kimselerin nasıl karıştıklarını söyledim. Eğer bana konuşma fırsatı verilirse, bunu söylemekle kalmayacağım, bu işe kimlerin karıştığını, hangi arabaların nasıl getirdiğini ve nerelerde çalıştığını burada söyleyeceğim.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hükümetle ne ilgisi var?

BAŞKAN — Hayır Ege, bunu söyleyecek, hakkı tabii, yeterlik için müdahale etmeyin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Durum bu denli yaygındır.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Hükümetle, Cumhuriyet Senatosunun arabasının ne âlâkası var?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Nasıl ne alâkası var? Hükümet Programını görüşüyoruz.

BAŞKAN — Sayın Ege, müdahale etmeyin. Sayın Ege, rica ediyorum. Siz Bakansınız Sayın Ege, müdahale etmeyin, rica ediyorum.

Sayın Ege, yeterlik aleyhinde konuşurken, sizin beğeneceğiniz bir ölçüde veya hut karşı tarafın için vereceği ölçüde değil, Başkanın takdir edeceği bir ölçü içerisinde konuşmak zorunluğu vardır.

İSKENDER CENAP EGE (Aydı) — Biz size yardımcı olmak istiyoruz.

Meclisin ve Cumhuriyet Senatosu arabalarının şu veya bu şekilde kullanılması-
nın Hükümet Programıyla ilgisi ne?

HASAN İLDAN (Elâzığ) — Asayışı korumak için.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamlı) — Ben ilgisini söyleyeceğim Sayın Ege, dinlerse-
niz.

Durum bu denli yaygındır, iç içedir.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, sinirlenmeyin, sükûnetle konuşun. Millet Meclisi veya Cumhuriyet Senatosu...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamlı) — Sayın Başkan, böyle konuşma olmaz ki, verin o konuşsun benim yerime efendim, eğer yeterlik önergesi... Rica ederim yani, müsaade edin efendim, biraz da ben bir şey söyleyeyim,

BAŞKAN — Ben konuşacağım; ama siz de...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamlı) — Yani kraldan çok kralcı kesilseniz de bunlar sizi şey etmesin,

BAŞKAN — Yeterliğin sınırları içinde kalın lütfen.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamlı) — Efendim, benim Sözümlü toparlamama ne siz izin veriyorsunuz, ne de üyeler. Rica ederim.

GÜRHAN TİTREK (Çankırı) — Toparla, toparla.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamlı) — Toparlamayacağım, bunun son noktasına kadar sayacağım. Hiç unutmayın.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sen önergenin aleyhinde konuşmak için çıkmadın. Biliyoruz biz seni,

BAŞKAN — Sayın Kara bırakmıyorsunuz,..

NİYAZİ ÜNSAL (Devamlı) — Değerli Arkadaşlarım,

Faşizm tırmanma dönemini aşmış, uygulama dönemine gelmiştir. Faşizmin ustaları bu Hükümettir, bunları sayacağız. Zamanı hiç bir zaman böyle kısıtlamalarla bunları Saymamızı önleyemezsiniz. Bu işleri tezgâhlayanlar, her ne kadar şu günlerde kuzu postuna giriyorsa da ülke çapında yapılanlar korkunçtur. Bunlar; söyleyeceğiz. Kurtlar kuzu postuna girseler de zararsız olamazlar. Kurtların yediği kuzuları ben konuşarak burada sayacağım. Bunun için konuşacağım.

Seçim gezilerinde köpekler gibi çemkiren.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Dur bakalım, dur bakalım,

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ... Saldıran, arabaları kemiren, dişlemek isteyen gençler gördüm.

OSMAN SALİHOĞLU (Sakarya) — Ayıp, memleket gençliğine bunu nasıl dersin.

MUSTAFA GÜLCÜĞİL (Isparta) — Hakaret ediyor, “Köpekler” diyor.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bunları bu hale kimler getirdi, bunları sayacağım.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın Başkan

BAŞKAN — Sayın Ünsal bir dakika, bir dakika. “Köpekler gibi çemkiren” tabirini kim için kullanıyorsunuz?

MUSTAFA GÜLCÜĞİL (Isparta) — Kim olursa olsun, “Köpekler” diye söylemez bu kürsüden.

BAŞKAN — Bir dakika, müsaade edin.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Arabalarımıza...

BAŞKAN — Bir dakika...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Efendim müsaade edin açıklayayım, Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Bir dakika, Sayın Ünsal

MUSTAFA GÜLCÜĞİL (Isparta) — Yeter yahu; hakaret ediyor, “köpekler gibi” diyor.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, bir dakika, kimin için kullanıyorsunuz?

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Sayın Başkan, seçim gezilerinde arabalarımızda bozkurtlar gibi uluyarak arabalarımızı ısırarak isteyen gençler kimse onlara söylüyorum...

BAŞKAN — Sayın Ünsal..

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Gördükleriyle söylüyorum, gördüklerime...

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın Başkan... (A.P. sıralarından “Köpekler gibi diyemez” sesleri)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — Bakın ne diyorum? ne diyorum...

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Türk gençliğine diyemez...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal...

MUSTAFA GÜLCÜĞİL (Isparta) — “Çemkirmek” diye söyleyemez bu kürsüden. (A.P. sıralarından gürültüler)

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Tabanca çekti. (Gürültüler)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Kim uludu? (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Ünsal hiç bir kimseye yargı organı kararı olmadan Meclis kürsüsünden çok ağır bir dille hakaret etmeye hakkınız yoktur. Hiç bir vatandaşa “itler gibi çemkiriyor” kelimesini kullanamazsınız.

(Hatibin sözleri, Başkan tarafından mikrofon kapatıldığından ve salondaki gürültüler sebebiyle tespit edilememiştir)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Hayır kullanamazsın, kullanamazsınız.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Sayın Başkan, Sayın Başkan...

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Başkan, Başkan... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Bu sebeple, Sayın Ünsal

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Bozkurta böyle şey diyenler it oğlu ittir, (A.P. sıralarından “Seviye, seviye” sözleri)

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Aynen, aynen.

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Tabancasını muhafaza edemeyen, teslim eden.. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Bozkurt, Sayın Bozkurt, Sayın Bozkurt (Gürültüler)

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Bozkurta hakaret ediyor, susuyorsunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Bozkurt, Sayın Bozkurt aynı şekilde size de hitap ediyorum..

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Ben müdahale etmesem, siz müdahale etmiyorsunuz.

Bir tabancasını muhafaza edemeyen, Şirvan’da bir kariya kaptıran burada konuşamaz.

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Burası meyhane değil.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal Sayın Ünsal, Cumhuriyet Senatosu kürsüsü burası,

AHMET CEMİL KARA (Trabzon) — Aynen iade ederiz.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Cumhuriyet Senatosu kürsüsüdür. Yeterlik önergesi aleyhinde söz söylemek etiketi altında vatandaşlara buradan çok ağır kelimelerle hitap etmeye hakkınızı yoktur. Sözüünüzü kestim.. Bitti. Bundan sonra konuşmanız zapta geçmiyor. Rica edeyim, rica edeyim. (A.P. sıralarından.. “in aşağıya, in aşağıya” sesleri)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Rica ediyorum...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Kestim ben.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Rica edeceğim, kestim.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, sadet içinde değilsiniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, ben,,.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Üyeler, Sayın Ünsal'ı iki kez sadede davet ettim.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Davet ettim, davet ettim.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, ben demin de söyledim. Hiçbir üyeye.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, ben...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —

BAŞKAN — Ama Sayın Ünsal, bunu dilediğiniz gibi söylemek hakkınız yoktur.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN— Yoktur.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Ben.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) —...

BAŞKAN — Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın “Ünsal, sözünüzü kesmiş bulunuyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Beni Genel Kurul Kararı ile sözünüzü kesmeye icbar etmeyin”

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Ben çok iyi biliyorum; diyorum ki, Genel Kurul Kararı ile sizin sözünüzü kesmek istemiyorum. İstemiyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ... (C.H.P. sıralarından “Sayın Ünsal, Sayın Ünsal, lütfen aşağıya in” sesleri)

BAŞKAN — Yalnız Başkanlık, Tüzük hükümlerini harfiyen yerine getirmek değil, üyelerin de...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Gerçekten Başkanlık talihsiz bir şey; ama başa gelen çekilir.

Sayın Ünsal, ben Genel Kurulun kararına sunmayacağım. Ama elimde imkân vardır, devam ederseniz celseyi tatil ederim, 5 dakika sonra açarım. Beni bu yola başvurmaya mecbur etmeyin. Rica edeceğim, size...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Benim yıllardan beri kendime karşı bir taahhüdüm vardır; bir üye-ye ceza vermemek. Ben bunu 9 yıllık Başkanvekilliğimde, şimdi de devam edecek Başkanlığımda uygulamayacağım. Kendime karşı saygım beni buna mecbur ediyor. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, rica edeceğim, yeterliğin...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, hakemliği bir başka şekilde Genel Kurul yapacak, Eğer siz haklı iseniz, Genel Kurul yeterlik önergesini reddeder, o zaman konuşursunuz. Bu imkân vardır. Bu sebeple ben sözünüzü kesmek için Genel Kurulun kararına müracaat etmiyorum, bu benim takdir hakkımdır ve sizden rica ediyorum Sayın Ünsal, Genel Kurulun kararı biraz sonra İçtüzük gereğince yerine getirilecektir. Genel Kurul, eğer sizin sözünüzü kesmek istemiyorsa, önergeyi reddederler ve siz konuşma olanağım bulursunuz; o aleyhinde bulunanların 5’nci sırasındasınız, o zaman rahatlıkla konuşursunuz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Bu anlayışı lütfen gösteriniz.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Efendim...

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, sizden anlayış bekliyorum. (A.P. sıralarından “İnmez, inmez, inme, inme” sesleri)

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Ne oluyor, sohbet mi oluyor?

BAŞKAN — Anlayış rica ediyorum..

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Ünsal, hakkınız değildir.

NİYAZİ ÜNSAL (Devamla) — ...

BAŞKAN — Sayın Üyeler, saat 10.45’te toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 10.37

ÜÇÜNCÜ OTURUM

BAŞKAN: Sırrı Atalay

DİVAN ÜYELERİ: Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S.Ü.)

Mehmet Kılıç (Gaziantep)

Açılma Saati: 10.50

BAŞKAN — Sayın Üyeler,

68'nci Birleşimin üçüncü oturumunu açıyorum.

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Hangi tutumum hakkında?

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Biraz önce Yüce Senatonun karşısında, “Ben tüzüğü uygulamayacağını, şu zamandan beri hiç bir üyeye ceza vermedim, şunu yaptım, bunu yaptım.” şeklinde konuştunuz. Bu Senato tüzükle yönetilir, sizin prensip ve keyfinizle değil. Bu tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun. Yalnız benim tutumum üzerinde olacak ve hedefiniz sadece ben olacağım.

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sayın Senatörler,

Bazı arkadaşlarım bu tutumumu beğenmeyebilir, yadırgayabilir. Haksızlık, yanlış işlem, hangi taraftan gelirse gelsin, kimden olursa olsun, yaşamınım her döneminde durum ne ise onu ortaya koymaya çalıştım. Benim buradaki konuşma üslubum yanlış olabilir, Tüzüğe uygun olmayabilir, buradaki havayı karıştırabilir; yani deyimiyle ben saded dışına çıkabilirim. Bu arada üyeye uygulanacak durum; daha önceden Sırrı Atalay - Niyazi Ünsal ilişkileri içinde değil, Cumhuriyet Senatosu üyeliği ve Başkanlığı ilişkileri içinde tespit edilmiş, Tüzüğe konmuştur.

Böyle bir durum doğarsa, Başkan, açık - seçik iki kez üyeyi sadede davet eder. Üye yine aynı durumda ısrar ederse, üçüncü kez sözünü keser; Genel Kurulun oyu ile sözünü keser tekrar direnirse.

Ben Sayın Başkandan ısrarla bu yöntemi istiyorum. Ama o, her nedense girdiği yanlış tutumda ısrar ediyor, ben prensiplerimi bozup kimseye ceza vermek istemem, siz ineckseniz benim bu prensibimi bozmamak için kendiliğinizden inin diyor, diretiyor.

Arkadaşlar;

Bu keyfilikler bizi işte bu noktalara, bu münakaşalara, içinde bulunduğumuz durumlara kadar getirdi ve getirmiştir. Bunun için, Başkanın tutumu, benim şahsımda da olsa, çok yanlıştır ve tüzük dışıdır. Bunu özellikle işaretlemek için söz aldım.

Benim konuşmamdan çok, söylediklerimden çok, Sayın Başkanın sözleri var. Ne söylediğim belli değil. Yarın tutanağı da çıkaracağım, kendilerine de göndereceğim baksın incelesinler; ben 20 kelime söylemişsem Başkanın 100 kelimesi var.

Böyle Başkanlık olmaz. Böyle bir durumla karşı karşıya gelen üye, karşıdan tepki alır, ense kökünden, Başkandan devamlı ikaz alırsa bu konuşmanın anlamı da kalmaz, değeri de kalmaz. Bazılarının amacı bu zaten. Buradaki konuşmanın insicamım bozmak, anlamını karıştırmak için amaç edinebilir, yaparlar; ama “Tarafsızım” diyen bir Başkan da bu işe yeşil ışık yakamaz.

Ben Başkanın bu yönetimini çok talihsiz bir şey olarak kaydediyorum. Hele hele; “Ben hiçbir kimseye ceza vermedim. Bunun için Tüzüğün maddesini ısrar ettiğin halde uygulamıyorum.” demesini de bir Senato Başkanına yakıştıramadım. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Ünsal’ın nazik sözlerine teşekkür ederim.

Şimdi size 62’nci maddeyi aynen okuyacağını. Lütfen dinleyin.

“Madde 62. — Genel Kurulda söz kesmek, şahsiyatla uğraşmak ve düzeni bozacak gösterilerde bulunmak yasaktır.

Söz söyleyen üyenin sözü, bu Tüzüğe uyması ve sadede gelmesi için, ancak Başkan tarafından kesilebilir”

Bu fıkra yetkiyi olduğu gibi Başkana veriyor. Başkan tarafından kesilebiliyor.

Tekrar okuyorum: “Söz söyleyen üyenin sözü, bu Tüzüğe uyması ve sadede gelmesi için...” Bir veya iki kere yok. “Ancak Başkan tarafından kesilebilir.” Ben bu hakkımı kullanmadım...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Hayır efendim, ondan sonra devam edin.

BAŞKAN — Devam edeceğim, acele etmeyin. Siz konuştuğunuz zaman ben hiç müdahale etmedim. Acele etmeyin.

“Bir üye, iki defa sadede davet edildiği halde yine sadet dışı söz söylemeye devam ederse aynı Birleşimde o konu hakkında konuşmaktan men edilmesi...” Dikkat buyuran, konuşmaktan men edilmesi “Başkan tarafından Genel Kurula teklif olunur. Genel Kurul, görüşmesiz işari oyla kararını verir”

Burada Sayın Ünsal’ın bu Birleşimde söz söyleyip söylememesi söz konusu değil ki, ben Genel Kurulun hakemliğine başvurayım Sayın Ünsal yeterlik önergesi hakkında söz istemiştir ve bir başka şekilde bu Birleşimde söz söyleyip söylemeyeceği söz konusu değil. Çünkü önerge kabul edilirse mesele zaten halledilmiş olur. Sayın Ünsal, eğer İçtüzüğün bu hükümlerini dikkatte okusaydı, benim İçtüzüğe aykırı hareket etmeyeceğimi ve davranışlarımda hiç de bana reva gördüğü şekilde bir İçtüzük aykırılığı içinde olduğumu söylemezdi. Nazik ihtarlarına bundan sonra dikkat edeceğim.

Yeterlik önergesi okundu, aleyhinde konuşuldu. Yeterlik önergesini tekrar okutup oylarınıza arz edeceğim.

(Muğla Üyesi Haldun Menteşeoğlu’nun yeterlik önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Yeterlik önergesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler,. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Yalnız, ben Saymadım; iki üyenin saydıkları 45 kabul, 35 ret. Ben bu oylamanın sayısına bile karışmadım.

45 oyla yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

Böylelikle İçtüzüğün 130'ncu maddesi gereğince Hükümet programı üzerindeki görüşmelerin Cumhuriyet Senatosundaki işleminin birinci safhası bitmiştir. Son işlem, Başbakan görüşmelerdeki konuşmalara cevap verecek ve böylelikle görüşmeler bitecektir.

Buyurun Sayın Başbakan Süleyman Demirel. *(A.P. sıralarından sürekli alkışlar)*

Sayın Başbakan, bir dakikanızı rica edeceğim.

Sevgili arkadaşlarım;

Biraz önceki çok ciddi olaylar sırasında bazı millet vekillerinin tezahürata; hattâ bazı çok çirkin kelimelerle katıldıkları, şimdide alkışa katıldıkları görüldü. Demin görüşmelerin başında da ifade ettim, Sayın milletvekilleri Cumhuriyet Senatosu görüşmelerine katılma hakkına sahiptirler; ama hiç bir şekilde ve hiç bir surette hiç bir tezahürata katılamazlar, hele biraz önce olayı beli bir hava içinde heyecana götürmemek için, sineme basarak bazı milletvekillerinin, özellikle İhsan Ataöv'ün çok ağır sözlerini duymamazlıktan geldim.

İHSAN ATAÖV (Antalya Milletvekili) — Yanlış, yok öyle bir şey. Ben burada aksine bir şey söylemedim. Yok öyle bir şey.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Otur, sadece dinle.

BAŞKAN — Sayın Demirel, buyurun.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Sekiz saate yakın bir süredir devam eden müzakerelerde yorulduğunuzu biliyorum, çok vaktinizi almadan ortaya konan bazı hususlara cevap vermeye başlarken, hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Evvelâ şu hususu belirtmek istiyorum ki, huzurunuzda Cumhuriyet Hükümeti vardır. Bunun aksini kimse söyleyemez. Türkiye'de bir çeşit Hükümet vardır, o da Cumhuriyet Hükümetidir.

RECAİ KOCAMAN (Artvin) — Bir de Çankaya Hükümeti var.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasaya, Anayasanın usullerine göre kurulmuş olan Hükümet, bu Hükümettir ve Cumhuriyet Hükümetidir, huzurunuzda bulunuyor. Önceden güvenoyu alamayacağı belli olan Hükümet değildir huzurunuzda olan Hükümet.

(C.H.P. sıralarından "Oylar cebinizde mi?" sesleri)

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Böyle başlarlarsa tamam.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümeti bir program getirmiştir, bu programın Yüce Senato'da tartışılması lâzımdır. Bu olay 1961'den beri ilk defa olmuyor. Hükümet programını

savunmak üzere ben, birçok kere huzurunuzda geldim; bugün yine huzurunuzda yapılan tartışmaları dikkatle takip ettim. Program tenkidinden ziyade, Hükümet eleştirilmesine yer verilmiştir. Bilhassa muhalefet grubu adına konuşan değerli sözcü ve diğer iki grup adına konuşan sözcülerin bir kısmı çok geniş çapta program tenkidini bir kenara bırakıp Hükümeti tenkit etmişlerdir. Bu tenkit de, Hükümeti beğenmeme, hattâ Hükümetin burada bulunmasından rahatsız olma şeklinde tecelli etmiştir.

Burada oturan Hükümet zorla buraya gelmedi. Burada oturan Hükümet, Anayasanın koyduğu kaidelere göre buraya geldi Kaidelerde hiç eksiklik yoktur.

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Var...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben “Yok” deyip, siz “Var” dersenez bu müzakereyi sabaha kadar devam ettiririz.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Evvelki Hükümetle geliş şekliniz arasında ne fark var?

FEVZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Anayasaya göre siz mi seçtiniz başkanları?

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu, lütfen...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Koalisyon Hükümetidir huzurunuzda bulunan Hükümet. Türkiye’de ilk defa koalisyon hükümeti kuruluyor değil. Koalisyon Hükümeti 1961 - 1965 arasında dört defa kurulmuştur, 1973’ten sonra da üç defa kurulmuştur. Binaenaleyh, yedi defa Türkiye’de Koalisyon Hükümeti kurulmuştur, bu, sekizincisidir. Koalisyon Hükümeti nasıl Türkiye’de kuruldu ise, bu Hükümet de öyle kurulmuştur; başka memleketlerde nasıl kuruluyorsa, bu Hükümet de öyle kurulmuştur.

1977 seçimleri hiçbir partiyi tek başına iktidar olacak kadar milletvekili sayısına veya oya kavuşturmadı. Şimdi, huzurunuzda tenkit ermeye dahi değer bulmadığınız, programım tenkide dahi değer bulmadığınız veya programını tenkide dahi yeltenmediğiniz; bazı sözcülerin yeltenmediği bu Hükümetin arkasında % 52 oy var. Milletin % 52’si bu; yani 1977 seçimlerinde sandık başına giden muteber oyların % 52 si bu Hükümetin arkasıdır. Binaenaleyh, bizi buraya getiren kuvvet budur. Biz buraya kendi elimizden gelmedik, bu % 52 bizi buraya getirmiştir. Bizi beğenmemek, kişisel olarak mümkündür de, bir tenkit konusu yapılacak kadar, bir program dolayısıyla tenkit konusu yapılacak kadar ileriye götürülecek bir durum olmaması lâzım.

Sekiz saate yakın zamandır dinliyoruz. Dinlediğimiz sözlerin içerisinde pek çok tezyif var, hakaret var, bir Cumhuriyet Hükümetine Cumhuriyet Senatosunda söylenmemesi lâzım gelen sözler var.

Bunların hepsinin cevabı vardır, misliyle vardır; ama nereye varmak istiyoruz? Cumhuriyet Senatosu gibi bir yüce müessesede acaba ne elde etmek istiyoruz? Ben, onun için bu hakaretleri, tezyifleri tamamen bir kenara atıp ve bunlara lâyık olduğu değeri yüce milletin vermesine bırakıp, cevaba değer hususlar üzerinde duracağım.

5 Haziranda seçim yapıldı, bu seçimde halk, millet diyeceğini dedi. Acaba bundan başka diyecek bir şey var mı Türkiye’de? Yani milletin diyeceğine ilâveten başka birtakım ağırlıklar var mı? Başka birtakım ağırlıklar varsa, bu rejimin adı demokrasi değildir. Bu, uydurma bir iş olur, güdümlü olur o. Bizim senelerdir yerleştirmeye çalıştığımız şey, “Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir.” Yani, son söz millettir, kim çok rey alırsa, o, siyasi iktidardır ve gelir programım söyler, programın tenkidi olur; ama siyasi heyetlerin programı bir kenara atılıp, kendilerinin reddedilmesi, beğenilmemesi gibi bir keyfiyetin, ancak öfke ve hırsla izahından başka bir anlamı yoktur.

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsü fevkalâde öfkeli, fevkalâde hırslı bir konuşma yaptı burada. Gerçekten elem duydum, ıstırap duydum. Bu sözleri biz hak etmemişizdir ve bu sözlerin söylenmemiş olmasını gönül çok isterdi. Bunların, millete, memlekete, vatana hiçbir faydası yoktur.

Huzurunuzda bir Hükümet var. Bu Hükümet bugün Cumhuriyet Senatosunda, yarın Millet Meclisinde programım savunacaktır ve yarından sonra, yani Pazartesi günü de Millet Meclisinden güvenoyu isteyecektir. Güvenoyu alırsa göreve devam eder, almazsa görevi bırakır. Demokratik kaideler bu. “Siz niye Hükümet oldunuz?” diye kıyameti koparmanın manası yoktur. Bizi Hükümet yapacak olan Millet Meclisinin güvenoyudur, Millet Meclisinin güvenoyunu teşkil eden Sayının arkasında da milletin oyları vardır.

26,5 ay bu memleketi idare eden bir Hükümet, 13 Haziran günü istifa etmiş, 21 Haziran günü de görevi bırakmıştır. Bugün huzurunuzda bulunan Hükümet o Hükümet değildir. Bu, yeni bir Hükümettir. 26,5 ay Türkiye’yi idare etmiş bulunan Hükümetin hesabı birçok kere görüldü; Cumhuriyet Senatosunda görüldü, Millet Meclisinde görüldü. Bu Hükümeti, 26,5 ay Türkiye’yi idare eden Hükümeti yere batırmak suretiyle, önünüzde bulunan Hükümeti, huzurunuzda bulunan Hükümeti tenkit etmiş olmazsınız. Bu, başka bir hükümettir. Üç partiden kurulu bir koalisyon hükümetidir, yeni bir programla önünüzdedir. Aslında onun devamı olsa, bu tartışmalara lüzum yoktur. Öyleyse; evvelâ 26,5 ay Türkiye’yi idare etmiş bulunan Cumhuriyet Hükümeti, özene bezene sizin, “Birinci MC ” diye tarif ettiğiniz Hükümet, milletin önüne çıkmış ve hesabını vermiştir.

Evvelâ bu Hükümet bu kadar kötü idi de, 26,5 ay nasıl ayakta durdu diye şaşmak lâzım. Eğer demokratik rejim tikanıklıkları aşmıyorsa, kötü hükümetleri ayakta tutuyorsa, o zaman rejimde kusur aramak lâzımdır, o zaman sistemde birtakım düzeltmeler yapmak lâzımdır. Hükümetin bir şartı vardır, tek şartı, ikinci bir şartı yoktur; güvenoyu. Hükümetler güvenoyu ile ayakta durur; güvensizlik oyuyla gider. Başka hiçbir şartı yoktur. Sen beğendin, ben beğenmedim, o beğendi... Beğenip beğenmemek hakkı Millet Meclisindeki milletvekillerine aittir ve anketler yapmak suretiyle, ilmi mütalaalar almak suretiyle ne hükümetler kurulur, ne de ayakta durabilir. Eğer demokrasiye inanıyorsak, bunun kaidelerim iyi bilmeye ve bunların neticelerine razı olmaya mecburuz. Huzurunuzda gelen üç parti; siz kimden oy aldığınız onlar da aynı Türk vatandaşlarından oy aldılar. Binaenaleyh, kendi oylarınızı makbul, % 52 oyu gayri makbul sayarsanız, o zaman bu demokrasi falan olmaz. Binaenaleyh, seçim, genel oy, hükümetleri çıkarmada yegâne yoldur, genel oydan

başka bir hükümet çıkarma yolu yoktur. Genel oyu herkes kabul edecektir. Netice odur. Genel oy sandıktan geçer; sandığın neticesine de herkes razı olacaktır. Bunu öğrendiğimiz gün Türkiye’de birçok şeylerin düzeleceğine kaniim.

Şimdi, 5 Haziran günü seçim yapıldı, 6 Haziran günü kendilerini İktidar ilân edenler oldu; ama bu bir şeye yaramadı. 14 Haziran günü Halk Partisi Genel Başkanına hükümet kurma görevi verildi. Halk Partisi Genel Başkanı ortak aradı; bulamadı. Eğer bugün kötölediğiniz partilerden birisi o gün Halk Partisine ortak olsaydı, çok makbul olurdu. Fevkalâde makbul olurdu.

Halk Partisi Genel Başkanı 19 Haziran günü benimle görüştüğü zaman; güvenoyu alamayacağı yaptığı çalışmalar sonunda anlaşılmıştı, hükümet kurması halinde kuracağı hükümetin güvenoyu alamayacağını ben kendine söyledim; ama 21 Haziran günü bu Hükümet kuruldu, ilân da edildi, 217 oya karşı 229 oyla güvensizlik aldı. Bizim dediğimiz netice itibariyle çıktı.

Memleketin bir hükümeti olmayacak mı? Olacak. Tek başına bir parti siyasal iktidar olacak kadar oy kazanmamışsa, memleket hükümete mi kalacak? Hayır, koalisyonlar olacak. Bu koalisyonları yaparken partileri eşit hakka sahip addetmek lâzımdır. Partilerin bir kısmım ülke için zararlı, bir kısmım yararlı Saymak aslında fevkalâde yanlıştır. Böyle bir şey olamaz.

Şimdi buraya geldiniz; Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü bize söylemedik lâf bırakmadı. Mazide, halde, istikbalde ne kadar kötöleme, karalama yapmak mümkünse bunları yaptı. Soruyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı bize ortaklık teklif etli, biz bu kadar kötüydük de acaba niye bize hükümet ortaklığı teklif etti? Samimi olmak lâzım. Çizgide kırıklığa lüzum yoktur. Açıklıkla söylüyorum.

Bugünkü koalisyonu teşkil eden partilerin hepsine burada dünyanın hakaretini yağdırdınız. Haksızsınız ve bu üç parti de bu hakaretlerinize müstahak değildir. Böyle bir şey yapmaya da kimsenin hakkı yoktur. Cumhuriyete, Atatürk’e, Türkiye’ye sahiplikte biz kimseden geri kalmayız. Onun içindir ki; milletin 8 milyona yakın oyuna sahip, % 52 oyuna sahip üç partinin meydana getirdiği koalisyonu Türkiye için tehlikeli görmek, karanlık görmek demokrasiye inançsızlığın ta kendisidir. Bu düşünce antidemokratiktir.

Sayın Senatörler,

Türkiye’de 26,5 ay iktidar görevini yapan, 31 Mart 1975 tarihinde kurulmuş ve 21 Haziran 1977 tarihinde görevi bırakmış olan bu Hükümeti benim başkanlığım da dört parti ve bağımsızlara dayanan Hükümet, Millet Meclisinden on defa güvenoyu aldı; öyle ayakta durdu. On defa güvenoyu aldı. Güvenoyunu milletvekilleri verdi; acaba bu bir değer taşıyor mu? Hayır... Milletin önüne gitti; (Bu Hükümet kurulduğu zaman dört partinin, yekûna 213 üye ediyordu) Milletin huzuruna gitti. Hükümet olarak gitmedi, dört parti ayrı ayrı gitti; ama bu dört partinin meydana getirdiği Hükümetin icraatı millet tarafından reddedilmiş olsaydı, 213 sayısıyla gitmiş olan dört partinin 232 sayısıyla gelmemesi lâzımdı. Aslında seçime, bu beğenmediğiniz, “Birinci MC” diye adlandırdığınız Cumhuriyet Hükümeti girmiş olsaydı; öyle sayarsanız, o seçimi kazanarak çıkmıştır.

Acaba bu İşin hakemi kim? Bu işin hakemi milletse, sizin burada yerin dibine batırdığınız bu Hükümeti millet ibra etmiş ve seçim kazandırmıştır. Bu kadar kötü saydınız ve bu söyledığınız lâfların hepsini meydanlarda söylediniz. Eğer millet sizin söylediklerinize inansaydı, sizi tek başınıza iktidara getirirdi. Getirmedi sizi tek başınıza iktidara. Bizi de Adalet Partisi olarak tek başımıza iktidara getirmede; ama 1975 - 1977 Hükümetini teşkil eden dört parti 232 üye ile geldi; yani başladıklarından daha çok üye ile geldi.

1975-1977 döneminde Türkiye iyi idare edilmiştir. Hakemin kararı bu. Eğer Türkiye iyi idare edilmemiş olsaydı, bu dört parti 232 üye ile gelmezdi.

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Pembe gözlükle bakıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Pembe gözlük, kara gözlük meselesi değil, rakamlar orta yerde. Ben rakam, konuşturuyorum, Söylediğim doğru mu, eğri mi?

FEYZİ HAKKI ESATOĞLU (İstanbul) — Sağ partilerin 258 milletvekili vardı, 230'la geldiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sağ parti - sol parti hikâyesi değil, hikâye; koalisyonu teşkil eden dört partinin 213 üyesi vardı. Koalisyonla başladığı zaman 213 üyesi vardı. Seçime gitti geldi; bu dört partinin 232 üyesi var. Hesap bu.

Şimdi, huzurunuzda bulunan Hükümetin hesabı meydanlarda yapılmıştır, söyledığınız sözlerin hepsinin cevabı verilmiştir, söyledığınız sözlerin cevabı radyolarda verilmiştir. Bunların hepsini söylediniz, hapsine cevap verdik. Binaenaleyh, şayet 1975 - 1977 Hükümetinin yeniden tartışması yapılacaksa, ben şahsen o tartışmaya varım, 1975 - 1977 Hükümetinin başı olarak, o Hükümetin bütün icraatını her yerde savunmaya hazırım; ama şu anda başka bir işin içerisinde Cumhuriyet Senatosu. 1975 - 1977 Hükümetinin ibrasıyla meşgul değildir, yeniden kurulmuş 1977 Hükümetinin, 1977 seçimleri sonrasındaki Hükümetin Programının müzakeresiyle meşguldür. Böylece, Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün 16 sayfalık konuşmasının 14 sayfası gider. 14 sayfa tezvirattan ibarettir, bu tabiri hafif bile kullanıyorum, tezvirattan ibarettir, söylenen sözlerin geçerliliği yoktur ve gerçekten Cumhuriyet Senatosunda bu şekilde bu tartışma yapılmasa iyi olurdu”

Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün söyleyebileceği şeyler vardı. Programı açardı, derdi ki; “Memleketin meselelerini siz şöyle sıralamışsınız. Memleketin meselelerini böyle sıralamak doğru değildir. Memleketin meseleleri şunlardır, sizin dediğiniz gibi değildir. Memleketin meselelerine şu teşhisi koymuşsunuz, bu teşhisler doğru değildir, şu teşhisi koymak lâzımdır.” diyebilirdi. Bunların hiçbirisini demedi. Sadece esti yağdı, verdi veriştirdi ve gerçekten hazin bir tablo meydana çıkmıştır. Üzüntüyle ifade ediyorum.

Şimdi, bir - İki şeyi aydınlatmadan diğer şeylere geçmeyeceğim.

Efendim, 5 Haziranda seçim niye yapılmış? Seçimi gerektiren şartlar varmış. 5 Haziranda seçimin yapılmasına Millet Meclisi karar verdi. Neden yapıldığım bugün tartışmıyoruz; o gün tartıştık. Adalet Partisi zaviyesinden millet iradesine dönme-

nin ve milletten yeni bir güç almanın gereği ortaya çıkmıştır bizim için. Biz öyle düşünüyorduk ve Millet Meclisinde bazı önemli kanunlarımız tıkanmıştı; bunları Millet Meclisinden geçirmemiz imkânı yoktu, seçim eninde sonunda yapılacaktı, millete dönmek kadar tabii ne olabilirdi. Herhalde bizim erken seçim talebinde bulunmuş olmamız kınanacak bir şey değil, övünülecek bir şey olması lâzım.

Biz iktidardık; yani 5 Haziran günü iktidardık ve Ekimin 15'ine kadar, 14 üne kadar, ne ise, hangi tarihe geliyorsa normal zamanı, yine iktidar kalırdık, bugün Temmuzun sıcağında hükümet kuracağız diye uğraşmazdık. Yine iktidar olurduk ve o tarihe kadar. 5 ay iktidardan vazgeçerek memleketi seçime götürdük. Siz kazanıp gelseydiniz iktidar siz olurdu.

Binaenaleyh, “Niye erken seçime götürmüştünüz” diye bizi tenkid edemezsiniz, etmemeniz lâzım; takdir eteneniz lâzım. Şu bakımdan takdir etmeniz lâzım; siz muhalefettiniz, muhalefetin iktidar olma şansı varsa: Bizim memleketi erken seçime götürmemiz bizim aleyhimize, sizin leyhinizeydi, yani iktidarı 5 ay evvel biz bırakıyorduk. Ama biz meseleye, milletten yeni bir güç almanın zamanı geldiği noktasından baktık. Efendini, ne oldu? Biz Hükümetten kurtulmak için seçime gitmiş değilizdir, Hükümetten kurtulabilirdik; eğer o Hükümetle Türkiye'nin işlerini yürütemiyorsak, “Biz bu Hükümeti bırakıyoruz.” diyebilirdik. Biz seçime, millet iradesinden yeni bir güç alınması lâzım geldiği kanaatine geldiğimiz için gittik.

Bu, o kadar yadırganacak bir şey de değildir. Dünyanın her tarafında erken seçime gidilir; erken seçim zaruret haline gelir ve gidilir, şimdi erken seçime gidilmiştir. Bunun esprisi böyle bir hükümetin gelmemesiydi, e, şimdi yine aynı Hükümet geldi... Size hükümet kurma görevi verildi, kursaydınız hükümeti; ayakta duracak bir hükümet kursaydınız... Biz sizin elinizden hükümet mi gaspettik? Bir hükümet kuramadınız, güvenoyu alamadınız. Bunlar bizim kusurumuz mu? Ondan sonra hükümet boşluğu çıktı meydana. Hükümet boşluğunu doldurmak bizim var oluş sebebimizdir. Biz hükümet kurarken sizden özür mü dileyceğiz? Kurduk geldik huzuruza. Bu kadar kötölemeye maruz kalmak, bizim için doğrusu fevkalâde insafsız bir muameleye maruz kalmaktan başka bir şey değildir.

Sanki burada bir gensoru konuşuluyor; Hükümet programı değil de bir gensoru konuşuluyor. Söylenmedik lâf kalmamıştır.

Bu ortaklığa meşru denemezmiş... Ne biçim lâf bu, ne biçim lâf bu? Bu, bir fetva. Yani meşruyu kim tayin edecek? Neye denemezmiş bu ortaklığa meşru? Hepsi legal partilerdir; üç partinin yekûnu 230'dur ve üç partinin dışında kalanların sayısı da 219'dur. Niye bu üç partinin teşkil ettiği Hükümete meşru denemezmiş? Kim veriyor bu meşruluk fermanını?

Efendim, bu Hükümet Anayasaya ters düşermiş... Niye ters düşermiş bu Hükümet Anayasaya?

Böyle Hükümet tenkidi olmaz, böyle izah tarzı da olmaz. Bu Hükümet güvenoyu aldığı zaman Hükümettir, meşrudur ve Anayasaya uygundur. Başka türlüünü düşünmek mümkün değildir.

Efendim, direnişler yapılmış; eylemler, Parlamento içi muhalefet, Parlamento dışı birtakım kimseler, böyle ilerici kuruluşlar falan bir araya gelirmiş... E, o zaman millet iradesinin üstünlüğü nerede kaldı?

Millet iradesi taksim olunamaz. Bu iradeyi beraberce temsil ediyoruz; hep beraber temsil ediyoruz. Buna ortak bulmayalım, buna birtakım ortaklar koşmayalım ve onun içinden çıkılamaz, Türkiye onun içinden çıkamaz. Sokağı millet iradesinin ortağı yapmayalım. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Hiç kimsenin hakkı yoktur, Anayasada olmayan bir yetkiyi kullanmaya. Hükümet kurma, daha doğrusu hükümete güvenoyu verme, Hükümetleri ayakta tutma veya hükümetleri devirme, Millet Meclisinin münhasıran hakkıdır, Millet Meclisinden başka kimsenin hakkı değildir. Onun içindir ki, eylemiş, işlemiş, direnişmiş; bunlar, şikâyet ettiğimiz anarşi var ya, işte anarşinin kökleridir. “Önleyin” diye şikâyet ettiğiniz anarşi var ya; yani bir memlekette hükümet kuruluşuna karşı âdeta isyan teşvikçiliği yapar gibi direniş ve eylem teşvikçiliği yapılırsa, o memlekette o hükümete, “Anarşiyi önleyin” demek fevkalâde güç olur.

Şahısları adına konuşan değerli sözcüler Hükümet Programına, gruplar adına konuşan sözcülerden çok daha fazla temas ettiler. Gerçekten buraya bir büyük diyalogu, bir yüksek diyalogu özleyerek geldik; bulmadık bu diyalogu burada. Sanki gündem Hükümet Programı değil de, gündem dışı konuşmalar oldu burada. Yani gündeme girilemedi bir türlü, tamamen gündem dışı konuşmalar oldu. Bu Hükümet, Cumhuriyet Senatosunda konuşulduğuna göre, Cumhuriyet Hükümetidir. Başka bir hükümet konuşabilir misiniz burada? Mümkün değildir o. Ondan sonra?

ABDULLAH EMRE İLERİ (Niğde) — Mecliste konuşulunca ne olur?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Aklınla yaşayasın.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Mecliste konuşulurken de Cumhuriyet Hükümetidir; orası da Türkiye Cumhuriyetinin Millet Meclisidir.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Aklınla yaşa. Niğde’ye, Niğde’ye...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Sözcüsünün söylediklerine bakarsanız; 29 defa Demirel 25 defa MC 26 defa Cephe geçti. 16 sayfanın içerisinde aşağı yukarı üç tane 25’i aşan sayıda Hükümete atıfta bulunmuştur; 29 defa bana. Aslında bu, bir öfkeyi gösterir. Bu öfkeyi seçim meydanlarında bıraktık sanıyorduk; bırakmamışız öyle görünüyor. Zaten seçim sonrasında hükümet kurmak genellikle zordur. Yani seçim esnasında hararetli tartışmalar olmuştur meydanlarda; ama bunu başarabilmeliyiz. Memleketin bizden beklediği budur.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, kendi aklında bizimle ortaklarımızın arasını açmak için birtakım sözler nakletti; ben elemişim ki, o demiş ki, bu demiş ki filân diye... Ona bakarsanız Türkiye’de hükümet kurulamaz. Çünkü, siz de Cumhuriyet Halk Partisi olarak hükümet görevi aldığımız zaman ortaklık teklifine gittiğiniz insanlara dünyanın lâfım söylediniz. Bize neler söylediniz; bize ortaklık teklifinde bulundunuz. 9 Temmuz günü ortaklık teklif ettiniz; henüz bunun üzerinden daha 1 ay bile 20 gün bile geçmedi; ama 8 Mayıs günü “Adalet Partisi

ile koalisyon kurmak halka ihanettir” dedi Genel Başkanınız İzmir’de. Aradan 2 ay geçmeden 9 Temmuz günü bize de “Gelin, sizinle ortak hükümet kuralım” dedi. 14 Haziran günü kendisine hükümet kurma görevi verildiği zaman Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı, iki partiyi faşist ilân etti; Adalet Partisini ve Milliyetçi Hareket Partisini ve bunlarla konuşmayacağını söyledi; ama 9 Temmuz günü bize, “Hükümet kuralım” diye geldi. Binaenaleyh, “Sen onu söyledin, ben bunu söyledim” diye bizi birbirimize düşüreceğinizi sanıyorsanız yanılırsınız. Biz birbirimize ne söylediğimizi biliyoruz. Ne zaman söylediysek zaten duyduk; hepsini biliyoruz. Seçim ne zannediliyor yani? Seçim, böyle hikâye anlatıp gelmekten ibaret değil ki, işte herkes birbirine diline geleni söyledi, geldik buraya. E., bunu bir kan davası mı yapacağız; seçim meydanlarında söylediğimiz şeyleri bir kan davası mı yapacağız? (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

O zaman siyaseti yapamayız. Sabahtan beri şurada neler söylendi. Yani kavga, dövüş için her türlü sebep var bu söylenenlerin içinde; ama burası bir medeni müessesese. Bir medeni müessesese içerisinde bunları, zaten üzülmek, bazen incinerek, bazen kırılarak dinliyoruz.

Sayın Senatörler,

Ülkenin bir hükümeti olacaktır, hükümete olmaz ülke. Ne olacak? Cumhuriyet Halk Partisi tek başına hükümet kuramadı, ortak da bulamadı. İllâ, başkası da hükümet olmasın diyemez ki... Onun dışında üç parti var; bu üç parti yanyana geldi, görüştü, konuştu, uzlaştı, bir hükümet kurdu. Şimdi, hem Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü, hem de Kontenjan Grubunun Sayın Sözcüsü bu Hükümette Adalet Partisinin aldandığını ve diğer ortaklarına, sayısına nispeten çok bakan verdiğini söylediler. Adalet Partisinin hukukunu savundukları için buna teşekkür ederiz; ama Adalet Partisinin hukukunu savunmalarına ihtiyacı yok, o hukuku biz savunuruz, bizim Gruplarımız vardır. Her halde sizin sözünüze bakarak “Eyyvah biz aldanmışız” diye buradan gitmezler, “Bunun içinde bir hile vardır.” derler.

Ne ihtiyaç var bunlara? “Efendim, meydanlarda siz birbirinize bunları söyletiniz..” Bize bunları hatırlatmanız bir şeyi ifade etmez, biz biliyoruz onları. “Efendim, şu kadar bakanlık o aldı, bu kadar bakanlık bu aldı..” Hükümet taksime tabi tutulmuyor, bir koalisyon kuruluyor ve düşünce taşma herkes kendi taraftarlarına yaptığı uzlaşmanın makûl olduğunu izah edebilecek şekilde bu yapılmıştır. Şimdi, burada bizim aramızı açmaya çalışmakta beyhude zaman kaybettiniz diye ben bunları söylüyorum.

Biz buraya iç ve dış çıkar çevreleri istediği için gelmedik. Biz buraya, siyasal üstünlüğümüz var; sayısal üstünlüğümüz yok; ama siyasal üstünlüğümüz var diye de gelmedik. Sayısal üstünlüğümüz var. Sayısal üstünlükten siyasal üstünlük doğar; demokrasinin kaidesi budur diye geldik oturduk. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Hükümetler yaptıklarıyla ölçülür. Yapması ihtimâli üzerinden veya yapmaması ihtimali üzerinden yapılan tenkitlerde çok zaman haklılık olmaz. Çünkü, uzun senelerdir hükümet tenkitleri yapılıyor, hatta bütçe tenkitleri yapılıyor, o tenkitlerin sonunda bakıyoruz gerçekçilikten uzaklaşıp, birtakım kötüler için, ihtimalât üzerinden yapılan tenkitler çok kere yanıltıcı oluyor, sahibini utandırıcı oluyor, Biz

iyi niyetle işe başlanış sızdır; azimle, şevkle, milletimizin, memleketimizin büyük meselelerini halledelim diye işe başlamışızdır ve inanıyoruz ki, gruplarımız, her üç partinin grupları ve mensupları, hükümetlerine sahip çıkacaklardır ve Cumhuriyet Hükümeti de ülkenin tümüne hizmet etmek imkânını bulacaktır.

Program yazdık, “Gelin diyalog kuralım.” diyoruz Cumhuriyet Halk Partisi ile reddediyorsunuz... Gelin, Türkiye’nin büyük meselelerinde görüş birliği arayalım diyoruz, reddediyorsunuz... Her şeyi reddediyorsunuz... Yani, biz teklif ediyoruz, siz reddediyorsunuz.

Demokrasiyi içimize sindirme zamanı gelmiştir. Türkiye’nin % 52 oyunu toplamış bulunan üç partiyi yok sayamazsınız. Bunların kurduğu Hükümeti de, “Anayasaya ters düşüyor, yok efendim bu programı ile bilmem nereye ters düşüyor, yok efendim, yine karanlık günlere gidiyoruz.” gibi birtakım yargılara da bağlayamazsınız.

Demokrasi açık rejimdir. Öyle ithamlarda bulundunuz ki, sanki dinleyen, Türkiye’de mahkeme yok, Türkiye’de hâkim yok, Türkiye’de savcı yok zannedecek. Bu ithamlarınızı delillendirme imkânınız varsa, verin Türkiye’nin mahkemelerine. Bunları yapmazsanız iftira olur.

Şayet seçim meydanlarında söylediklerini, koalisyon karmama sebebi oluyorsa, Cumhuriyet Halk Partisi olarak siz ilelebet koalisyon kuramazsınız.

Değerli üyeler;

Cumhuriyet Halk Partisinin yapmış bulunduğu tenkidler içerisinde fevkalâde afakileri vardır. Bunlardan birisi, madenlerle ilgili olanıdır. Biz güya Türkiye’nin yeraltı kaynaklarını yabancılara peşkeş çekmişiz veya çekecekmişiz... O manaya gelen ifadeler var. Evvelâ, Türkiye’nin kaynaklarını yabancılara niye peşkeş çekelim? Ne sebep var yani? Aksine, Kırka’da boraks madenlerini 1,5 milyar lira yatırım yapmak suretiyle açan 1975 - 1977 Hükümetidir.

Kayseri’de çinko - kurşun tesislerini bitirip işletmeye açan yine 1975-1977 Hükümetidir.

Elâzığ’da 50 bin tonluk ferro krom tesislerini bitirip işletmeye açan yine o Hükümettir ve bunu 150 bin tona çıkarma kararını veren de yine o Hükümettir.

Mardin’in Mazı Dağında da fosfat yataklarını açan yine o Hükümettir.

İzmir’de perlit yataklarını açan ve onun fabrikasını kurmaya teşebbüs eden yine o beğenilmeyen Hükümettir.

Uludağ’ın tepesinde Türkiye’ye senede 500 milyon lira gelir getirecek olan volfram madenini açan yine o Hükümettir ve nihayet ikinci demir - çelik fabrikasını bitirip işletmeye açan o Hükümettir; üçüncü demir - çelik fabrikasına başlayan o Hükümettir; dördüncü, beşinci, altına, yedinci demir - çelik fabrikalarının etütlerine girişen o Hükümettir. Yani böyle, “Memleketin madenlerini yabancılara peşkeş çekiyorsunuz.” deyip, çıkıp gitmek bir şey ifade etmez ki... “Hangi madeni nerede, ne zaman, kime peşkeş çekmişler?” diye sorarlar adama. Türkiye’nin 20 bin tonluk kükürt fabrikasını 100 bin tona çıkarmaya karar veren yine o Hükümettir,

Binaenaleyh, biz Türkiye'nin çöpünü kimseye vermeyiz. Evvelâ, niye verelim; sebep ne yani? Bu çeşit şeyler bir kötölemenin kaynağı olamaz.

Kontenjan Grubu adına konuşan değerli sözcü, "Bu Hükümet programında çimentoyu şuraya, demiri buraya çıkaracağız diyorsunuz." diyor. Ne diyoruz biz? Türkiye'nin bugün İşleyen 32 tane çimento fabrikası var. 32 çimento fabrikasına 18 daha ilâve ediyoruz, 50, 3 tane de inşa halinde var, 53 tane çimento fabrikası olacak.

19 milyon ton üretme kapasitesi, 15 milyon ton fiili üretimi var. Bunu biz, ilk plânda 35 milyon ton üretme kapasitesine çıkaracağız 53 fabrika ile. 1987'de Türkiye'nin 55 milyon ton çimentosu olması lâzım. Binaenaleyh, 53 tane fabrikaya ilâveten 25 tane daha yeni fabrika yapılması lâzım. Buna "Hayır" deyin,... Türkiye'nin 3 milyon ton demiri var; bunu 10 milyon tona çıkarmaya çalışıyoruz. "10 milyon ton lüzumsuzdur, hayır" deyin...

Türkiye'nin 15 milyon ton petrol rafinaj kapasitesi var. Türkiye 1932 yılında dışardan 4 milyar dolarlık petrol alacak, hele bir de bunu işlenmiş alırsa, o zaman 30 milyon ton lâzım; hele bir de bunu işlenmiş alırsa tonda 20 dolar daha fazla verecek. Biz 15 milyon, ton petrol işleme kapasitesini Anadolu rafinerisi ile ve Karadeniz'de kurmayı kararlaştırdığımız, Henüz başlamadığımız yeni bir rafineri ile ve mevcut rafinerilerimizin bir kısmım daha büyütecek 30 milyon tona çıkarmaya karar vermiş bulunuyoruz. Biz bunları söylüyoruz.

Türkiye'nin 2 milyon ton gübre üretim kapasitesi var; Türkiye bu sene 7 milyon ton gübre kullanıyor, bunu 10 milyon tona çıkarmaya karar vermişiz; 12'ye yakın gübre fabrikası yapılacak, "Parayı nereden bulacaksınız, değirmenin suyu nereden gelecek?" diyor. Evvelâ bunların lüzumuna inanmak, sonra da eli kolu sıvayıp parayı bulmak lâzım. Paradan önce gelen gönüldür. Eğer, bunlar gönlümüze sığmıyorsa biz bunları hiç bir zaman yapamayız.

Arkadaşlar;

Türkiye'yi büyük yapmadıkça, Türkiye'yi büyük rakamların üzerine, Hükümet programında yazıldığı gibi oturtmadıkça, Türkiye'nin sıkıntıları artar, eksilmez. Bunun içindir ki, "Değirmenin suyu nereden gelecek?" şeklindeki bir mütalaayı doğru bulmuyorum. Bize şu denmeliydi: "Bravo, bunları yapın, bunlar az bile" Muhalefet bunu demiyor; "Bunların daha çoğunu yapın" demiyor bize. Hatta bunları yapmamızı dahi es geçiyor; tamamen sükût ile karşılıyor. "Daha çoğunu yapın" demesi lâzım. Kaynak nereden bulursunuz? Türkiye, 1963 - 1968 Birinci Beş Yıllık Plan döneminde 60 milyar lira, 1968 -1973 İkinci Plan döneminde 119 milyar lira, 1973 -1978 Üçüncü Plân döneminde 290 milyar lira yatırım yapma gücüne sahip olabilmıştır. Türkiye, Dördüncü plan döneminde 1 tirilyonun üstünde yatırım yapacak güce erişmiştir.

Ama, siz Türkiye'yi batıyor gösterirseniz; Türkiye'nin Maliye Bakanı çıkar da, Türkiye'nin battığını ilân ederse, o zaman Türkiye'nin kaynak bulması fevkalâde güçleşir. "Gerçekleri söylüyoruz..." diyorsunuz; hayır, gerçekleri söylemiyorsunuz. Sizden evvelki Hükümeti kötölemek için Türkiye'nin battığını ilân ederseniz; bu para meseleleri fevkalâde naziktir, ondan sonra dayanışma içinde bulunduğ-

nuz birçok yerlerden kolunuz kanadınız kırılır; öyle olmuştur. Yani. 42 milyon Türkiye'nin, 50 milyona giden bir-Türkiye'nin batması mümkün değildir ve Türkiye batmayacaktır arkadaşlar. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri ve alkışlar)

Efendim, "Enerji darboğazına siz sebep oldunuz." diyor. Bu kürsüden 1971 Martında Cumhuriyet Halk Partisi sözcüsünün söylediği sözler, 1971 bütçesi geçerken zabıttadır. O zaptı açar bakarsanız, "Bu kadar enerjiyi ne yapacaksınız; toprağa mı vereceksiniz, elektrik santralleri yapmayın" diyor.

Arkadaşlar;

Türkiye'nin 100 milyar kilovat saat elektriğe ihtiyacı var. 26,5 ay biz Türkiye'yi idare ettik, bu 26,5 ay içerisinde enerji kesintisi olmamıştır. Enerji kesintisi 20 - 25 günlük hâdise. Çünkü, Ambarlı'da 3 tane üniteyi devreden çıkaran kablolar yandı. (3 tane 110 bin kilovatlık üniteyi) 26,5 aydır Türkiye'de enerji sıkıntısı yoktu; biz bunları uç uca getirdik, yeni ve büyük tesislere başladık. Bu yeni ve büyük tesislerle birinci merhalede elektrik üretimimiz 35 milyar kilovat saate çıkıyor. İkinci merhalede 60 milyar kilovat saate çıkıyor. 1978 programım icra edebilirsek 100 milyar kilovat saate çıkıyor.

Yeni bir atom santralı kuracağız. Biz beklerdik ki, muhalefet bizi tenkit etsin, desin ki, "Çok geç kaldınız atom santralı kurmakta, bunu ne zaman, nerede kuracaksınız?," Bunları dile getirsinler. Bunların hiçbirisi burada dile getirilmiş değildir.

Efendim, 10 bin köy elektriklenmiş, 86 bin köy varmış, demişiz ki, "Köylerin yarısı ışığa kavuştu". Öyle demedik. "Köylerde yaşayan nüfusun yarısı ışığa kavuştu." dedik. Programda öyle yazılı. Evet, bugün Türkiye'de köylerde yaşayan nüfusun yarısı ışığa kavuşmuştur Allah'a şükür" Öbür yarısını 1981'e kadar nasıl kavuşturacaksınız?" diyor. Bize, "Daha dört sene bekletmeyin köylüyü, iki sene zarfında yapabiliyorsanız, iki senede yapın" demesi lâzım. Biz böyle bir muhalefet isteriz. Yani, her şeye karşı, her şeye engel bir muhalefetle Türkiye'nin bir yere varması mümkün değildir, İşte onun için, ancak bir ay iktidar yapabilme imkânları oldu.

Kalkınmayı aldatmaca sayıyor bizim muhalefet. Kalkınmayı aldatmaca Saymak, kalkınmaya inanmamak demektir. İşte, hep bu aldığım laflar kendi söyledikleri sözlerin içindedir.

Efendim, 300 kişi bu anarşi olaylarında hayatlarını kaybetmiş. Bundan elem duymamaya imkân yok. Geçen bir ay zarfında da 60 kişi hayatlarını kaybetmiştir; kendilerinin Hükümet olduğu dönemde. Eğer bunun sorumlusu Hükümetse, 60 kişinin hesabını vermeleri lâzımgelir. Bu işe böyle bakılamaz. Hem kazanın altını yakacaksınız, hem de ondan sonra birtakım suçlan atacaksınız... Türkiye'de bu işleri yapanların yakasına yapışacak devletin mercileri var. Polis dahi, bir hadise olduktan sonra savanın emrindedir. Hadise olur olmaz polis idarenin emrinden çıkar, savcının emrine girer, savcının emrindedir. Savcı var, yargıç var; sistem öyle kurulmuş.

Harp sanayii sürüncemede bırakılmış... Hayır, harp sanayii sürüncemede falan bırakılmadı. Aslında 14 fabrika kurulması lâzım; bunun sekizi kurulmuştur, işliyor. İki tanesi kuruluş halindedir. Uçak sanayiini canlandıran biziz. Eğer şartlar kötü

gitmezse, istediğimiz şekilde giderse, 1978 senesinin sonuna doğru ilk Türk yapısı uçağı uçurabileceğiz. İlk uçak 1978 senesinin sonuna doğru uçabilecek.

Tersanelerimiz genişletilmiştir. Bunun yanında tank fabrikamız hemen hemen imalâta geçecek şekilde yapılacaktır; ama motor yapamadıkça bulunan hiç birisi için önemli bir adım atmış sayılmayız. Motor sanayii için de birçok kuruluşlar yaptık, bunların hepsine girdik.

Erken seçim meselesine geliyoruz yine. Erken seçimle iflâs ilân etmişiz; Hükümetin iflâsını. Aynı Hükümeti yine devam ettiriyormuşuz... Bunlar fevkalâde yanıltıcıdır. Bunların hiç birisinde gerçek payı da yoktur.

Devlet iflâsa sürüklenmiş... Bunu kabullenmek mümkün değildir. Arkadaşlar;

Türkiye Cumhuriyeti 25 - 30 seneye yakın zamandır tediye muvazenesi sıkıntıları içerisinde. Gelişen memleketlerin hepsi tediye muvazenesi sıkıntılarının içerisinde. Birleşik Amerika'nın Haziran ayı içerisindeki tediye muvazenesinde 100 milyar lira noksan var; bir ayda 100 milyar lira noksan var. İngiltere tediye muvazenesi sıkıntısı içinde çırpıyor. Dünyanın her memleketi tediye muvazenesi sıkıntısı içerisinde.

Türkiye, 1977'de altı milyar dolarlık mal almaya mecbur. Altı milyar dolarlık malı ne ile alacak?

İki milyar dolarlık satacak, bir milyar dolar da işçi dövizine gelecek; altı milyar dolar... Bu altı milyar doların 1 milyar 290 milyon doları petrole gidiyor. Bir milyar dolara yakın: demir çeliğe gidiyor, 500 milyon dolara yakını gübreye gidiyor. 15 kaleme 4,5 milyar gidiyor. Banları alamadığınız takdirde biç bir şey yapamazsınız.

Biz, 1975'te de, 1976'da da Türkiye'yi yokluğa götürmedik. Hiç bir malın yokluğu olmadı. Yokluğa götürmeden aldık buraya kadar getirdik. Buna kötü idare denilemez; ama kendileri bir ay zarfında Türkiye'nin battığını ilân ettiler çıktılar. Ondan sonra Merkez Bankamızdan dünya kadar para çekilmiştir. Maliye Bakanının yaptığı beyanattan sonra Merkez Bankasından dünya kadar para çekilmiştir. Hiç çekilmemesi lâzımgelen paralar çekilmiştir ve devalüasyon şayiaları (Daha dün Merkez Bankasının hesaplarını gözden geçirdik) 480 milyon dolar ihracat düşüklüğüne sebep olmuştur.

Buğday duruyor, pamuğun önemli bir kısmı duruyor, tekstil malları duruyor, tütün duruyor, hepsi duruyor... Türkiye, malı olan bir memleket, malı olmayan bir memleket değil ki... Nedir Türkiye'nin meselesi? 500 milyon dolardır; ama siz Mâliye Vekili olarak çıkıp da memleketin battığını ilân ederseniz, o zaman o 500 milyon doları bulamazsınız. Türkiye daha bir süre, viabilitesini kazanıncaya kadar; yani kendi ekonomisini kendi gücüyle götürünceye kadar dışarıya muhtaçtır. Bu bizim kusurumuz değil. Büyüyen, gelişen bir memleketin her sene iki milyar dolar yatırıma ihtiyacı var, Bunların kaynakları da vardı ama "Aman bize para vermeyin" tavrını takınırsanız, bu sıkıntılar olur.

Efendini, dış politikadaki sorunlar çözülmemiş. Hangi mesele, nasıl çözülecekmiş de çözülmemiş? Soruyorum, bunu diyenlere soruyorum. Hangi mesele, nasıl çözülecekmiş de çözülmemiş?

Kıbrıs'ı çözmediniz... Nasıl çözecekmışiz de Kıbrıs'ı çözmemişiz? Neymiş bizim kusurumuz Kıbrıs'ın çözümlemesinde Hükümet olarak? Soruyorum. Bunu bizim kusur hanemize yazmakta mana yok. Açıklıkla ifade ettik ki, milletin kabul etmeyeceği bir çözümü hiç bir Hükümet Meclislerin önüne getiremez. Kıbrıs, fevkalâde önemli bir konudur. 1950 -1960 döneminde on sene münakaşa edilmiştir. 1957' de Millet Meclisi karar almıştır; "Taksim" diye karar alınmıştır ama 1959'da Londra - Zürich Anlaşmalarıyla Kıbrıs bağlanmıştır. Binaenaleyh, bu çeşit meselelerin böyle 25 ay zarfında, 26 ay zarfında çözülemeyişini bize bir fatura olarak yazmakta mana yok.

Birçok kere sorduk kendilerine; "Siz olsanız nasıl çözersiniz: buyurun söyleyin" diye. Cevabı yok. "Biz çözeriz..." Nasıl çözersin? Dışarıyı da öyle inandırdılar; "Bunlar çözer" diye.

Efendim, Ege soruna çözülmemiş... Nedir Ege sorunu? Yunanlılar gelmiş, "Bu Ege denizi bizim, burası Yunanistan'ın "rolü" demişler. Niye sizin?, "işte, Anadolu'nun ucundan başlayan adalar var; adalar, bizim, Yunanistan'la adalar arasındaki deniz de bizim..." "öyle şey olur mu?" demişiz, "Gelin onu bir konuşalım" demişiz. "Ne konuşacağız, bizim sizinle konuşacak bir şeyimiz yok." demişler; ama o zemmettikleri Hükümet zamanında Yunanlılar gelmiş masaya oturmuş ve mesele konuşulur hale gelmiş, bir çok kere de konuşulmuş.

Meseleleri askıda bırakmışız, sürüncemede bırakmışız..., Bazı meseleler var ki, sadece bizim irademize bağlı değil ki; karşı tarafın da iradesine bağlı. Eğer sen beni kurada "Ne pahasına olursa olsun, çöz bu meseleyi." diye sıkıştırırsan, o zaman Türkiye için doğru bir çözüm getiremem.

Edendim, Amerika Birleşik Devletleriyle ambargo çözülememiş..- Evvelâ Amerika Birleşik Devletleriyle ambargo, bizim Hükümetimizin ortaya çıkardığı bir mesele değildi, Biz de bunu devraldık. Ambargo çözülemedi; doğrudur. Çünkü, Amerika Birleşik Devletleri, "Evvelâ Kıbrıs'ı çözün sonra ambargoyu çözelim." diyor. Biz de "Kıbrıs'tan size ne? Biz bir hükümrân devletiz.. Mesele, sizinle Türkiye arasında değil ki. Siz çekilin aradan" diyoruz. Acaba bunu söylemekle Türkiye'nin hukukunu korumuş olmuyor muyuz? Türkiye'nin hukukunu koruyoruz. Onun için dedik; Türkiye eğilemez.

Aldığımız meseleleri kötüleştirmemiştir, iyileştirmiştir.

Katiller, soyguncular, bilmem neler, falanlar filanlar, bir sürü laflar... Bunların bu kürsülerden söylenmesi ayıptır. Kati, önemli bir hadisedir; ölen olacak, öldüren olacak. Öleni söylemeden, öldüreni söylemeden, "Katiller, soyguncular, vurguncular" diye bir Hükümeti tahkir etmeye hakkı yoktur kimsenin.

Bir gizli protokol diye bir şey tutturdular iki gündür. Bugün grup toplantısında söyledim, dışarıya verdiğimiz beyanatta da var. Hükümetin kurulması esnasında iki protokol üzerinde çalışılmıştır.

Bunlardan birisi şudur: Hükümet ne yapacaktır? Bu protokol nihai şeklini almış, üç parti genel başkanı tarafından imzalanmış, neşredilmiştir ve. Hükümet programı da ona dayanır.

İkincisi ise şudur: Hükümet ahenk içinde nasıl çalışacaktır? Bu hususta arkadaşlarımız çalışmalar yapmış; fakat bu çalışmalar üç parti genel başkanı tarafından imzalanıp da nihai metin neşredilecek hale gelmemiştir. Biz bunu kimseden saklamadık ki, her yerde söyledik. Gazetecilere söyledik, her toplantıdan sonra söyledik.

Efendim, bu metnin içerisinde Kara Kuvvetleri Kumandanının tayini varmış... Böyle bir şey yoktur, bu iftiradan ibarettir. “ispat edemezsen müfterisin.” diyen benim. Müfteri meselesi buradan çıkıyor. İddia da bu; 15 gün evvel yapıldı bu iddia.

Şimdi, geçeceğim başka meselelere. “Bu program, boş tenekeler gibi bir programdır” diyor Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü. Oraya geçmeden önce bir iki hususa temas etmek istiyorum.

Gerçekten, bu Varto - Hınıs depreminden kalan evleri yapmamız lâzımdır. Muş Senatörü arkadaşımız yerden göğe kadar haklıdır. Ve gerçekten bir şeyi daha açıklamam lâzım. Köy yolları asfaltlanacak deniyor; bir tarafta yolu olmayan köy var, öbür tarafta köyü asfaltlıyoruz... Bir eşitsizlik görülüyor. Asfaltlanacak olan köy yolları köylülerin kendi yardımları ile asfaltlanmaktadır.

Birtakım bağ - bahçe mıntıkasında köyler tozdan çok mustarıptirler, büyük zarar görmektedirler, asfaltın parasını vererek kendi yollarını asfaltlayacak durumdadırlar. Gerçekten, bir tarafta gidemediğimiz köy varken, öbür tarafta asfaltı köye kadar götürmek gayet tabii ki, izahı güç bir iştir. Onun öyle anlaşılmasını rica ediyorum; programdaki yazılışı da odur.

“Büyük Türkiye kandırmacıdır” diyor. “Türkiye büyümüştür; ama Türkiye’nin borçları büyümüştür” diyor bir Sayın sözcü. Bunları söyleyip gidiyor. Bilmiyorum, sonra zabıtlara falan bakıyor mu? Her yerde de söylüyor.

Bir defa, “Türkiye’nin borçları büyümüş, borca batmış, ana rahminden mezara kadar herkes borçlanmış” diye laflar, uluorta laflardır. Türkiye’nin bütün borçlarını bir senelik döviz geliriyle ödemek mümkündür. 30 tane gelişen memleket içerisinde Türkiye, borçluluk sırasında 24’ncüdür, 30 memleket içinde 24’ncüdür, başta gelen memleket değildir.

Borç almayacaksın, kendi kaynaklarından çıkarmayacaksın, her sene nüfusun 1 milyon artacak, fukaralık diz boyu olacak, memleketin çeşitli bölgelerinde işsizlik felâket halini alacak, sıkıntı, sefalet olacak; nasıl çıkacak Türkiye bu işin içinden? Türkiye’nin borçlanma kabiliyeti vardır, Türkiye, batmış bir memleket, borca batmış bir memleket değil, borç alabilecek bir memlekettir ve bunları saray yapmakta da kullanıyor değildir Türkiye. Aldığı borçları fevkalâde önemli yatırım sahalarına yatırırdur. Ağır sanayi tesisleri kurmaya başladık, bu ağır sanayi tesislerinin tamamlanması lâzım. Türkiye, milyarlarca lira para verip makine ithal eden bir memleket olmaktan çıkmalıdır, Türkiye, makine ihraç eden bir memleket haline gelmelidir. Sanayileşmenin o safhasına gelinmiştir. Bu noktada duramayız, işte, o noktada yeni baştan bizim yine birçok alete, edevata, birçok şeye ihtiyacımız vardır.

Değerli Arkadaşlarım, muhterem senatörler;

Efendim, 163’ncü madde değişecekmiş, programa öyle yazılmış... Evet, 163’ncü maddenin değişmesi lâzımdır. “Niye 141 - 142 değişmiyor?” diyor bir sözcü burada.

141-142'yi de siz değiştirin. Biz 163'ü değiştireceğiz, gücünüz yetiyorsa siz değiştirin.

Neden değiştireceğiz 163'ü Çünkü yağmur duasına giden vatandaşıma 163'ten ceza verdi mahkemeler. Bunu kaldıramazsınız; Belçika gibi, Fransa gibi memleketlerde yağmur duasına davet ediyorlar, “Gelin kuraklık oldu, yağmur duasına çıkın” diye ve sıkışan vatandaş, yerle göğün arasında sıkışan vatandaş, derde düşmüş olan, çaresizliğe düşmüş olan vatandaş, Allah’a sığınmayacak da kime sığınacak? Allah’a sığınmayı suç saydığınız anda, işte onun değişmesi lazımdır.

Bununla da kalmıyor, burada misalleri var: Akşehir Ortaokulunda din dersine giren hoca çocuklara “Selâmünaleyküm” dediği için, 163'ncü maddeden dolayı ceza giymiştir.

“Layiklik” diyorsunuz; layiklik, din ve vicdan hürriyetinin kâmil manada kullanılmasının koruyucusu-dur. Layiklik, dinsizlik değildir. Öyleyse gelin, din ve vicdan hürriyetini Türk vatandaşından sakınmayalım. Din ve vicdan hürriyetini (Özgürlükçülere sesleniyorum bilhassa) en sonuna kadar kullansın Türk vatandaşı. Bunda ne sakatlık var?

Değerli Senatörler,

Dindar adamdan bu memlekete ne zarar gelir? Dindar adam, Cumhuriyeti yık-maya da kalkmaz, memleketi karıştırmaya da kalkmaz, kimseye kötülük de etmez.

Binaenaleyh, tespîh çekenlerle, tetik çekenleri aynı safhaya koyduğunuz zaman, bu memleketin içinden çıkamazsınız. Senelerdir bunu söylüyoruz. 163'ncü maddeyi değiştireceğiz. “Efendim nasıl değiştireceksiniz?” Kanun getireceğiz, kanun getirdiğimiz zaman neresini, nasıl değiştireceğimizi herkes görecektir. 163'ncü madde değişiyorsa, “Atatürk İnkılapları elden gidiyor” filan demeye hacet yok.

Efendim, bu programda yedinci ye dokuzuncu sayfalarda din ve vicdan hürriyeti meselesi yazılmış. İddia olundu ki, bu program Atatürk ilkelerine karşı imiş. Ne deniyor burada? “Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında birlik ve bütünlüğümüzün sağlanmasında güçlü ve tükenmez bir kaynak olan dinimizin ulvî prensiplerinden yararlanmak kararındayız” Bunun kadar tabii ne var? Din, milletimizin en ulvî değeridir ve buna sahip çıkmak kadar tabii ne var? Kaldı ki, bu 21 Haziran Hükümeti de bir program yazdı, getirdi, burada okudu. Bu programda bakın ne var: “Toplumumuzun ve insanlığın ortak değeri olan İslâm Dini, millî birliğin, sağlanmasında, Kalkınma çabalarımızın başarıya ulaşmasında, iç barışın oluşmasında ve kardeşlik duygularının geliştirilip, pekiştirilmesinde kutsal bir kaynaktır”

Bu 21 Haziran Hükümetinin ki, Atatürk ilkelerine aykırı olmuyor da, bizim yazıp getirdiğimiz niye Atatürk ilkelerine aykırı oluyor?

Arkadaşlar, Atatürk ilkeleri dinsizlik demek değildir. Atatürk Kurtuluş Savaşı-na Hacı Bayram Camiinde dua ederek başlamıştır. Gelin yanlış anlamayalım; Müslümanlık, Türkiye için bir tehlike değildir. Müslümanlık, millet olarak sahip olduğumuz en büyük değerimizdir, en büyük varlığımızdır; Cenabı Allah’a şükür olsun.

Arkadaşlarım;

Şimdi, “Boş teneke gibi” diyor. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü Sayın Atmaca, “Boş teneke gibi bir program” diyor, “Bunun nesini tenkid edelim” diyor. Bakalım bu programa boş teneke mi, dolu teneke mi?

Bu programın dördüncü sayfasında “Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle, insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyetiyle bağdaşmayan ve bütün maddi, manevi değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve dikta heveslilerine karşıyız.”

Bu, 28 Haziran tarihinde burada okunan, 21 Haziran Hükümetinin programında “Komünizm” lafı geçmez. Biz, ülkenin bir numaralı problemini komünizm sayıyoruz. Bu Hükümet bunu getirmiş. Anarşiden şikâyet ediyoruz, bunun kökünde ne var diyoruz? İşte, “Bunun kökünde komünizm var” diyoruz, “Onunla mücadele edeceğiz” diyoruz. Devam ediyoruz:

“Milli, manevi ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatla bağlı olmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor, bunlarla övünüyoruz” Acaba bu küçümsenecek bir şey midir?

“Ülke ve millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kesin şekilde kararlıyız?” Acaba bunlar boş tenekenin unsurları mı?

“Hükümet olarak, Devletimizi tahribe yönelik iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı bütün tedbirleri almayı, her türlü kanunsuzlukla hukukun içinde kalarak ve kanun yoluyla mücadele etmeyi, kesin olarak kanun hâkimiyetini sağlamayı milli bir görev kabul ediyoruz.”

Gelin sorun, “Nasıl yapacaksınız bunu?” deyin, “Biz size nasıl yardımcı olabiliriz?” deyin. Hayır, bu yok. Birinci şikâyet ettiğiniz şey anarşi değil mi? Evet, işte anarşi için burada hem tahlil hem çare konmuş.

Ondan sonra; “Demokratik hukuk devletinde her türlü kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı olarak hukuku görüyoruz” diyoruz, çareyi söylüyoruz.

“Bu maksatla ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılacak ve uygulamaya konulacaktır” diyoruz. Dönüyoruz; İster iktidarda, ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partilerimizin birbirini tamamlayan ve milli hedeflere yönelik görevleri olduğuna kaniyiz” diyoruz; muhalefeti nasıl anladığımızı söylüyoruz.

Kalkınmaya geliyoruz:

“1977 Türkiye’sinin milletlerarası yarışta bulunduğu noktadan çok daha ileriye gidebilmesi ve temel meselelerini halledebilmesi için, önünde çok güzel imkânlar ve fırsatlar vardır. Bu fırsat ve imkânların boşa gitmemesi için milletçe huzur ve istikrarın korunmasına gayret etmeliyiz. Siyasi istikrar korunabildiği, huzursuzluk yerine hizmet ortamı sağlanabildiği takdirde, her alanda milli, güçlü, dengeli ve süratli kalkınma hedefine ulaşılacaktır” diyoruz. Kalkınma için koyduğumuz hedef budur, ilke budur.

Geliyoruz Devletin ıslahatına;

7'nci maddede, Devleti ıslah ederek, vatandaşın işlerinin daha iyi görülmesini söylüyoruz.

Ondan sonra geliyoruz yargının işlemesine;

Diyoruz ki; "Adalet daha iyi dağıtılabilmelidir Türkiye'de"

Acaba Türkiye'nin başka ne meseleleri var? Yani Türkiye'nin şurada sayılanlardan başka ne meseleleri var? Onlar ne ise, buraya niçin getirip dile getirmiyorlar?

Ondan sonra dönüyoruz, "18 yaşını dolduranlara oy hakkı tanıyacağız" diyoruz.

"TRT'nin tarafsızlığını mutlak manada sağlayacağız. Milli bir müessese olarak koruyacağız" diyoruz.

Geliyoruz; Milli Eğitimin temel ilkesini koyuyoruz. Türk Milli Eğitimi nasıl olacaktı? Burada koyuyoruz buna, 11'nci sayfada.

Ondan sonra geçiyoruz 12'nci sayfada; "Üniversiteler bundan daha çok çocuğu okutmalıdır." diyoruz. Çünkü üniversiteler yazın tatil; sabahdan öğleye kadar çalışır. Bu vaziyette olmaz. Fabrikalar nasıl çalışıyorsa; yani fabrika binaları, laboratuvarları nasıl kullanılıyorsa, üniversitelerin de o şekilde kullanılması lâzım diyoruz.

Geliyoruz, "Cumhuriyetin temeli olan milli kültürümüzü korumaya kararlıyız" diyoruz.

Geliyoruz, ekonomik kalkınmanın istikrar içinde dengeli bir şekilde yapılmasının hedeflerini veriyoruz, enflasyonla mücadele edeceğimizi söylüyoruz, dış ödemeler dengesini denkleştireceğimizi söylüyoruz, vergi ıslahatımızı yapacağımızı söylüyoruz, Devlet memurları ile ilgili hükümleri koyuyoruz ve iniyoruz; köye ve köylüye götürülecek hizmetleri yazıyoruz,

Ondan sonra, bütün bunları söyledikten sonra, tarım kredilerinin artırılacağını, hayvancılığın ihya edileceğini söylüyoruz. Vatandaş, orman ilişkilerinin düzeltileceğini söylüyoruz. Elektrik enerjisi meselesinin halledileceğini söylüyoruz. Petrol bulmaya mecbur olduğumuzu söylüyoruz. Maden cevherlerimizi iyi geliştirmenin gereğini söylüyoruz. Doğu ve Güneydoğu Anadolu için özel projeler, özel planlar tatbik edeceğimizi ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu biran evvel kalkınmamışlık açısından kurtaracağımızı söylüyoruz ve yeni bir şey getiriyoruz: Niçin sormuyorsunuz, "Bu pilot iller projesi nedir?" diye... Kalkınmada geri kalmış illerimiz var. Böyle büyük kalkınma projeleri ile beraber götürürsek, ancak 30 sene sonra bugün ileri illerimizin seviyesine gelir. Bu illerimizi 4-5 sene zarfında Türkiye'nin ileri illeri seviyesine çıkaracağız. Hiç bunlardan bahis yok. Bunlar Türkiye'nin illeri...

Dönüyoruz, "Organize sanayi bölgeleri kuracağız" diyoruz.

"Ağır sanayi tesisleri kuracağız" diyoruz... Bunları sayıyoruz "Nerede kuruyorsunuz, kaç paraya çıkıyor, parayı nereden buluyorsunuz, ne kadara yapacaksınız?" diye hiç bir suale muhatap değiliz. Hiç bir suale muhatap değiliz...

Ondan sonra geçiyoruz sosyal hedeflerimize. Bir şeyi tashih etmek islerim Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsüne. Programın 24'ncü sayfasında “Yabancı sermayeye devir imkânları geliştirilecektir” şeklinde bir cümle vardır; ben o cümleyi okurken sildim. Çünkü, matbaaya gidince bu cümlelerin başı ile sonu düşmüş, anlamsız hale gelmiş, onu sildim. Burada okurken zapta geçen kısmında bu cümle silinmiştir; ama o, silinmemiş üzerinde muamele yaptı.

“Yalnız çalışanları değil, bütün vatandaşlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturacağız” diyoruz.

“Bütün vatandaşları sağlık hizmetine kavuşturacağız” diyoruz.

“Milli istihdam planı yapacağız.” diyoruz.

“Milli mesken planı yapacağız” diyoruz.

“Sosyalizasyonu değerlendirip ıslah edeceğiz” diyoruz.

“Ulaştırma hizmetlerini yeniden yapacağız” diyoruz.

Ekspres yollar yapacağız, sürat yolları; Edirne'den Gürbulak'a, Edirne'den İskenderun'a, İskenderun'dan Urfa, Mardin, Gaziantep üzerinden Bezirge Boğazına... “Ne zaman yapacaksınız, ne ile yapacaksınız?” sualine muhatap değiliz. “Yapıp da ne olacak” sualine muhatap değiliz. Bunları Türkiye'de yapacağız biz.

“Hava meydanları yapacağız” diyoruz.

“Silahlı Kuvvetlerimizi çağın gereklerine uygun bir şekilde güçlendireceğiz” diyoruz. Arkadaşlar;

Bütün bunlar, acaba şu saydığım şeyler sadece bir demettir. Bunlar acaba horlanacak şeyler midir? Acaba Türkiye'nin bundan başka problemleri nelerdir? O problemlere ne teşhis koyuyorsunuz? Ne tedbir, ne çare getiriyorsunuz? Bunlar yok ortada...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Kendileri de ortada yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — ..Ve gecenin bu saatinde huzurunuzu daha fazla almayacağını, söylemek istediğim şey şudur;

Tenkide muhattab olan Hükümet Programıdır. Hiç kimsenin, hükümet üyeleri, bu üyelerin teşkil ettiği partiler ve partilerin mensupları hakkında ileri geri söylemeye hakkı yoktur. Nereden buluyorsunuz bu hakkı? Hiç kimsenin, Türkiye'de demokrasiye vesayet iddiasında da bulunmaya hakkı yoktur. Yani biz de bu memleketin çocuklarıyız; bizden başkaları kadar bu memlekette bizim hakkımız var. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri) ve bu hakkımızın horlanmasına hiç bir şekilde razı olmayız. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Cumhuriyet Hükümetidir buraya gelen; Cumhuriyet Senatosunun huzuruna gelen ve Programı okunan Cumhuriyet Hükümetidir ve Millet Meclisinden güvenoyu isteyecek olan Cumhuriyet Hükümetidir. Henüz “Bismillah” çekip işe yeni başlamışız, hemen birtakım kapkara tablolar çizerek bu Hükümetin memleketi felâkete götüreceğini iddia etmek aslında antidemokratiktir, demokrasiye inançsızlıktır.

Hükümet, kendiliğinden zorla gelip şu sıraları işgal etmemiş ki... Millet seçmiş göndermiş; milletin % 52 oyu bu Hükümetin arkasındadır.

Cumhuriyet Senatosunun değerli Başkanı, değerli üyeler;

Bu tartışmaları huzurunuzda çok yaptım. Bugün yine gerçekten büyük bir şevk ile geldim. Gerçekten bize bu sualler tevcih edilseydi çok güzel bir tartışma yapardık, memleket, millet için hayırlı olurdu; ama bu fırsatı muhalefet ve diğer bazı gruplar bize vermediler. Bu, bizi çıktığımız yokla azimle, şevkle yürümekten geri çevirmez. Biz bir büyük davanın yolcularıyız; üç parti bir araya gelmişiz, iyi niyetle bir Program yapmışız, bu Programı icra etmek için memlekete hizmet yoluna koymuşuz. Canabı Allah yardımcımızdır, hepinize saygılar sunuyorum. *(A.P. sıralarından şiddetli ve sürekli alkışlar ve "Bravo" sesleri)*

BAŞKAN — Başbakan Sayın Demirel'in kurmuş olduğu Hükümetin Programı üzerinde Cumhuriyet Senatosunda yapılan görüşmeler sona ermiştir.

Cumhuriyet Senatosunun Sayın üyeleri;

Görüşmelerin başında bazı önerilerde bulunmuştum. Özetleyeyim; Cumhuriyet Senatosunun gündeminde mevcut bulunan, 8 ve 13 Ağustos tarihlerinde görüşülmediği takdirde kendiliğinden yasalaşacak konular vardır. Komisyonlar kurulduğu ve önümüzdeki Salı günü Cumhuriyet Senatosunda çoğunluk temin edilerek bu yasalar görüşüldüğü takdirde Cumhuriyet Senatosunun bir ara verme imkânını bulabileceğini tekrar hatırlatırım.

2 Ağustos 1977 Sah günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 00.18

Millet Meclisi Tutanak Dergisi

Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 24

Sayfa 136-206

30.07.1977 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Geçici Başkan Kinyas Kartal

KÂTİPLER: Ali Haydar Veziroğlu (Tunceli),

Aydın Menderes (Konya)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümet Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelere başlamadan önce dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım.

İçtüzüğümüze göre dinleyiciler sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır.

Bu yasağa uymayan dinleyiciler görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Görüşmelerde, İçtüzüğümüzün 73'ncü maddesine göre siyâsî parti grupları adına birer Sayın üye ile şahısları adına iki Sayın üyeye ve Hükümet adına da bir Sayın üyeye söz verilecektir.

Bu ana kadar siyâsî parti grupları adına söz isteyen olmamıştır.

Grupları adına söz isteyen Sayın üye var mı?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Ali Nejat Ölçen, buyurun. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

C.H.P. GRUBU ADINA ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin saygıdeğer üyeleri;

Millet Meclisini oluşturan partiler arasındaki diyalogu kolaylaştırabilmek için her şeyden önce bazı kavramları yeniden dile getirmek gerekir.

Bizce; Devlet ciddi olmak, sözüne güvenilir olmak zorundadır. Devlet haksızlık etmez, zulüm yapmaz, kin duymaz ve intikam almaz.

Devlet yönetiminde vatandaşlara eşit muamele vardır. Devlet, kendi otoritesini eşitlikten ve yurttaşlarından esirgemeyeceği şefkatten almalıdır.

Birinci Cephe Hükümeti yurttaşlardan eşitliği ve şefkati esirgemiştir. Onları iki hasım kampa bölmüş, arasına düşmanlık duyguları aşılamıştır. Cephe iktidarı suçlu bir iktidardır. Öyle sanıyoruz ki, bu iktidar baraj yapan uzmanlardan çok, işkence yapan uzmanlar istihdam etmiştir. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri*)

Bu nedenle, Birinci Cephe’nin uzantısı olan bu Hükümetin ülkeye barış getireceğine inanmıyoruz, bu Hükümetin ülkeyi esenliğe kavuşturacağına güvenemiyoruz.

Hükümet ortaklarından Milliyetçi Hareket Partisinin Genel Başkanı, “Davadan dönen olursa vurunuz.” diye genç, körpe kuşakları cinayet işletmeye sevk etmişti. Buna hakkı olamaz, hakkı olmaması gerekirdi. Bugün her Türkün izleyeceği ve gerekirse canım seve seve vereceği dava, Anayasamızda tanımlanmıştır. Bu konuda Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına dayalı, millî lâıyk ve sosyal hukuk devleti olması davasıdır bu dava. Hiç kimse, kaynağını Anayasadan ve yasalardan almayan devlet yetkisine sahip çıkamaz, çıkmamalıdır; devlet yetkisini kullanamaz, kullanmamalıdır.

Birinci Cephe zamanında bu yetkiyi kullanan Milliyetçi Hareket Partisi millîtanları ile Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanının, “Davadan dönen olursa, vurunuz” emirleri benimsenmişken, şimdi yaptığı, yapmaya çalıştığı barış çağrılarının samimiyetine inanmaya olanak göremiyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun düşüncelerini, kanılarını ve kararlarını gözetmeden, İkinci Cephe ortaklığı kendisinin Hükümet olabileceğini zannetmemelidir. Halkın yararına olmayan, demokrasiyi zedeleyecek hiç bir yasa, Cumhuriyet Halk Partisi ve halkımızın sağduyusu ve ihtiyaçları süre geldiği sürece bu Meclisten çıkmayacaktır. Türk halkını yeni bağımsızlıklara itecek her anlaşmayı destekleyeceğimiz gibi, bağımsızlıklara sürükleyecek, Türk halkının onurunu zedeleyecek, Cumhuriyet Halk Partisinin “hayır” diyeceği hiç bir ulusal anlaşmanın bu Meclisten onaylanabileceğim zannetmiyoruz, buna olanak verilmeyecektir.

Bu ülke ve bu ülkede yaşayan insanların mutluluğuna gölge düşürecek ve anayasal kurumların, halkın ve Cumhuriyet Halk Partisinin halkla birlikte “hayır” diyeceği hiçbir düşüncüyü, Hükümet olarak bugünkü MC iktidarı uygulayamayacaktır. Cumhuriyet Halk Partisi ancak yurt yararına, barışa ve kardeşliğe, yoksul halk kitlelerinin, köylünün, emekçilerin, dul ve yetimlerin, öğretmen ve öğrencilerin, Türk toplumunun ve tüm ekonominin yararına alınacak kararlara “evet” diyecek bir partidir.

İkinci Cephe olarak, hayal pahalılığını daha da artıracakınız kaçınılmaz bir sonuç olarak görünüyor. Çünkü, ekonomi politikanızın özü, emeğin ve emekçi kitlelerin ve yoksul halkın sömürüsüne dayanmaktadır. Eğer güvenoyu alırsanız, Hükümet olarak yapmayı tasarladıklarınızda Cumhuriyet Halk Partisine danışır, Cumhuriyet Halk Partisinin düşüncelerine yer vermeyi denerseniz, bundan yarar görürsünüz. Devletin içte ve dışta saygınlığının azalmasına neden olacak biçimde Hükümet ortaklarının birbirine dil uzatmasına bu dönemde meydan vermeyeceğimizi belirtmek isteriz. Çünkü, devletin yönetimini eline alanların birbirini çirkin sözlerle küçük düşürmeye hakkı olamaz; Devlet, sizin ve hepimizin büyüklüğünden

daha büyük bir kavramdır. Eğer, neden olduğunuz acı deneylerden ders aldıysanız, Hükümeti oluşturan ortaklar olarak birbirimize yardım etmeseniz bile Devlete saygı duymanın, Atatürk devrimlerini yaşatmanın inancını bizde bulabilirsiniz. Siz Türkiye'yi bugüne kadar oyaladınız, bundan sonra da oyalamak istiyorsunuz kanısındayız.

Bir ülkeye demokrasinin bütün koşullarıyla yerleşip yerleşmediğini belirleyen geçerli gösterge, siyasal iktidarların tutum ve davranışlarıdır. Eğer bir siyasal iktidar anayasal kuruluşları karşısına alıyor, eleştiriler karşısında hırçınlaşıyor, eğer Anayasanın öngördüğü denetimin kendisinden, işleyişinden uzak durmaya uğraşıyorsa, ülkede demokrasinin yerleşmesinin engeli Hükümetin kendisi olur. Anayasal kurumlardan şikâyet eden hükümetler, dünyanın neresinde olursa olsun demokrasiyi yeterince içine sindirememiştir. Muhalefetin anayasal görevi, Hükümetin yanlışlıklarını, yanlışlıklarını bulup ortaya çıkartmak, bunu kamuoyuna duyurmak ve yapmakta olduğu anayasal denetimle Hükümeti uyarmak, doğru çizgiye getirmektir. Eğer bir muhalefet anayasal hakkını görev haline getiremiyorsa, topluma karşı da görevini yapamıyor, kendinden bekleneni topluma veremiyor demektir. Böyle bir iktidar, iktidar olma hakkına sahip olamadığı gibi, böyle bir muhalefet muhalefet olma hakkına da güç sahip olur.

Demokrasi, siyasal iktidarların Anayasanın öngördüğü denetim mekanizmasına razı olmasıyla başlar. Muhalefete tahammülü olmayan, anayasal denetim yollarından kaçmaya uğraşan bir iktidar, her şeyden önce demokratik rejime saygı duymaya alışmamış demektir.

Bir iktidar, kendisinin yerine muhalefetin geleceğini düşünürken ecel terleri dökmeye başlamışsa, o iktidarın gerçekten yerini terk etmesi, demokrasinin yaşamasının kaçınılmaz koşulu olur. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*)

İktidarın hoşgörüsü, zaten kendi moral gücünün doğal sonucudur. İktidarın yerini terk etmekten çekinmesini, kendine güven duymasının noksanlığı olarak düşünmekteyiz. Terk edeceği koltuğa önemli sorumluluklar bırakmadan gidebilen iktidarların saygınlığını, kamuoyunda kimse azaltamaz. Anayasal kurumlar işlerken, muhalefet haksız eleştiride bulunsun da, hatta karalama suçlama ve iftira yolunu seçse de, o iktidar kendine güveniyor, kendinden korkmuyor, anayasal kurumlara saygı duyuyor ve veremeyeceği hiç bir hesabı Hükümet defterinin zimmetinde bırakmamış ise, yine de saygınlığını yitirmez ve kendisine iktidarın kapıları kapanmış olmaz.

Muhalefetle iktidar ve partiler arasındaki ilişkilerin, sadece Parlamentoda denetim ve eleştiriden oluştuğunu sanmak, demokrasiyi tek boyutlu bir çizgi üzerine yerleştirmek, cılız tutmak demektir. Onun hacmini, onun derinliğini fark etmemek, o derinlikten ülkeye doğacak yararları elde edememek, meydana çıkarmamak demektir.

Aslında, tam işleyen demokrasi derin bir kavramdır. Bu derinlik, iç ve dış sorunlarda iktidarın muhalefete danışması, bilgi vermesi ve görüş almasıyla gelişir. Bir iktidar kendisini sadece kendi çevresi ile kuşatır, muhalefeti ve anayasal ku-

rulları bu çevrenin dışında tutarsa, o iktidarın hakkı yenilgidir. Bu yenilgi ya da bu kayıp, iktidarla birlikte ülkeyi de içine alır.

Sağlıklı demokrasilerde muhalefetle iktidar arasındaki hırçınlığın zaman zaman ortaya çıkması olağandır. İktidarın muhalefete danışması, bilgi alıp vermesiyle bu hırçınlık azalır; ama hırçınlığın ortadan kalkması görevini sadece muhalefete ait varsaymak, demokrasinin bütünlüğünü, demokrasinin derinliğini kavramamak demektir. Demokrasinin derinliğinde zıt görüş ve düşüncelerin uzlaşması, yönlenmesi vardır. Uzlaşmadan ve yönlenmeden kalan düşünceler günün birinde huzursuzluğun kaynağı olur. Adalet Partisi bugün bu noktaya gelmiş bulunmaktadır.

Sayın Demirel, muhalefetle iktidar arasında diyalog kurulmasından bahsediyor. Bu düşüncenin Hükümet Programına konduğunu da görüyoruz. Önemli olan, önce Hükümet ortaklarının kendi aralarında diyalog kurması, birbirlerine danışması, birbirlerine saygı duymasıdır. Yurtiçi ve yurtdışı sorunlarda kendi aralarında anlaşarak çözüm aramaya çalışmalarıdır. Önemli olan, anayasal kurullara saygı duymaları, kuvvetlerin ayrılığı ilkesine inanmaları ve diyalogu bizden önce anayasal kurullarla, kurumlarla kurabilmeleridir. Ancak bu koşullardan sonradır ki, Cumhuriyet Halk Partisiyle diyalog kurmak kolaylaşır ve bir sorun ortaya güçlkle çıkar.

İktidarı, sadece yatırım yapan, temel atan, bütçe düzenleyen, vergi alıp harca-yan bir sistem ve makine olarak düşünmemek gerekir. İktidarın muhalefete karşı, Anayasaya karşı, anayasal kurullara karşı, yasalara karşı, halka karşı, yoksul kitlelere karşı görevleri vardır. Bu görev, yabancı konukların biçimselliğinin ötesinde daha derin çizgiler taşır ve bu resepsiyonlara muhalefetin davetinin ötesinde derin anlamlar taşır.

Başarılı hükümetler, muhalefete danışmayı, anayasal kurullara saygı duymayı, halkın ihtiyaçlarını ölçebilmeyi ve halkın ihtiyaçları karşısında gerekeni yapabilmeyi gerektirir.

Başarılı hükümetler, bu içeriği ve nitel varlığı benimseyip kabul edebilenler arasından çıkar. Çağımızda demokrasinin yerleşmesi ve gereklerinin bütün sosyal katlara eşit olarak yansması en başta hükümet görevidir.

Hükümet, kitle haberleşme araçlarının, radyonun, televizyonun tam bir yansızlıkla ve eşitlik içinde bir kamu hizmetli olarak kullanılmasına yardımcı olmalıdır, olmak zorundadır. Radyo ve televizyon, iktidar, muhalefet ve parti farkı gözetilmeksizin eşit koşullar altında kullanılmalıdır.

Siyasal parti grupları içinde TRT tarafından en çok destek gören partinin Milliyetçi Hareket Partisi olduğunu 1975-1976 uygulamalarında gördük.

Yaptığımız bir araştırmanın sonucuna göre, Parlamentodaki sandalye sayısına göre 6'ncı sırada yer alan Milliyetçi Hareket Partisi, siyasal haberlerde kendisine ayrılan süre bakımından 4'ncü sıraya çıkartılmış, sandalye sayısı bakımından Parlamantoda 3'ncü sırayı alan Milli Selâmet Partisi, siyasal haberlerdeki süre bakımından 6'ncı sıraya indirilmiştir.

Bir kitle haberleşme aracı tarafsız olmaktan yoksun bırakılırsa, o hükümeti oluşturan ortaklar arasında da haksızlık ve adaletsizlik kendisini gösterir.

Yüce Meçisin saygıdeğer üyeleri, Millî Eğitim Bakanlığının, MC döneminde müfredat programından çıkarılan ilkelere bazılarını kısaca sizlere arz ediyorum; bunun 359 sayılı TRT Yasasının 2'nci maddesindeki ilkelere benzediğini ve TRT'nin uygulaması ile Millî Eğitim Bakanlığının müfredat programından çıkarılan ilkelerin birbirine ne kadar çok benzediğini Yüce Meclise bu suretle arz etmiş olacağım.

Müfredat programından çıkarılan ilkelere bazılarım sunuyorum:

Şöyle diyor müfredat programı, şöyle diyordu Atatürkçü iz izleyen müfredat programı:

“Diğer demokratik milletlerin geçirmiş ve geçirmekte oldukları gelişme aşamalarını ve bu konuda güdülen yolları araştırmak” Bu ilke tümüyle çıkartılmıştır. “Atatürk’ün çizdiği milliyetçilik anlayışı içinde” cümlesi olduğu gibi çıkartılmıştır, “batılılaşma” kelimesi çıkartılmıştır. Tıpkı TRT’den halkın çıkartıldığı gibi, tıpkı TRT ekranlarından yoksul halk kitlelerinin uzaklaştırıldığı gibi, tıpkı TRT’den yurt-sever yapımcıların çıkartılıp, onun yerine TRT ekranlarının yabancı dizi filmlerine seriler halinde açıldığı gibi.

Millî Eğitim Bakanlığında uygulanan politika ile TRT yönetiminde uygulanan politika arasında yakın bir bağın ve benzerliğin bulunduğu Yüce Meclise arz etmeyi bir görev biliyoruz.

MC iktidarının karanlıklarında yatan temel politikanın ipuçları hükümet üyelerinin resmî demeçlerinde kendini belli etmektedir. TRT’ye ve Millî Eğitim Bakanlığına egemen olan amacın aynı kaynaktan, aynı zihniyetten, aynı taktikten hareket aldığı ortaya çıkmıştır. Bu amaç, açıkça Nasyonal Sosyalist genç kuşaklar yetiştirme amacıdır. İktidara gelmenin kestirme yolu için bu kuşakları vurucu güç olarak kullanmak, MC döneminin kanlı olaylarında önemli rol oynamıştır. Bu inkâr edilemez, bu yadsınamaz.

İkinci MC iktidarı, bütün kurumlarda parti ve siyasal görüş farkı gözetilmeksizin eşit işlem yapmayı içine sindirmeli ve bunun Anayasanın 12'nci maddesinin gereği olduğunu biran bile aklından çıkarmamalı idi. Böyle yapmamıştır.

Herkes dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiç kimse, ister başbakan, ister başbakan yardımcısı olsun, siyasal grupları ve kişileri anarşi ile komünizm ile suçlayamaz. Elinde yasal kanıtları varsa, bu sorunu yargı organlarına intikal ettirir ve bu suçlamaya dayalı olarak ceza hükmü getiremez.

Anayasaya saygı, önce iktidara ait bir görevdir.

“Egemenliğin kullanılması hiç bir surette belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiç kimse veya organ, kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisini kullanamaz” Anayasanın bu açık hükmü, demokrasimizin vazgeçilmez özüdür.

17-18 Şubat 1975 günü çeşitli illerimizde çıkarılan kanlı olaylar, o tarihte MC Hükümetinin, Anayasada tanımlanan temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında objektif ve hukukun üstünlüğüne inanan bir tutum içinde bulunmadığını kanıtlamıştır. Hemen bir gün sonra Tokat ilinde sayısız dükkânların, mağazaların ve işyer-

lerinin vitrinlerine ve camlarına asılan, zor kullanılarak yapıştırılan afişlerden elde edebildiğimiz bir tanesini Yüce Meclisin bilgilerine arz ediyorum.

Zamanın Başbakan Yardımcısının kırmızı zemin üzerinde bir fotoğrafını görüyorsunuz, bu afişte. Binlercesi Tokat'ın caddelerinde, binlercesi Tokat'ın dükkânlarının vitrinlerinde yapıştırılmıştı. Sağ üst köşedeki yazıyı sizlere sunuyorum (*A.P. sıralarından* “Ne var bunda” *sesleri*) Anayasayla ne denli bağdaştığını, insan haklarıyla ne denli bağdaştığını, bana bu soruyu yönelten arkadaşlarımız göreceklerdir. “Emanet olan davayı kucakladım. Hiç arkaya bakmadan, tereddütsüz, hiçbir şeye aldırmadan yürüyorum”

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Arkasında 27 Mayıs var.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — “...İleriye doğru yürüyorum. Hızlanıp koşmak gayreti içindeyiz koşacağız. İleriye gittikçe geride kalmayıp beni takip edin. Bu mücadelede her hangi bir sebeple ben düşersem bayrağı kapın, daha ileriye gidin. Geri dönersem vurun Davaya katılıp geri dönen herkesi vurun” diyor (*A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler*) Bu sözlerin fotoğraf üzerinde yazılı olmasına izin veren kişinin barıştan yana, kardeşlikten yana, demokratik rejimden yana olduğu düşünülemez. Buna alkış tutanların demokrasiye karşı geldiklerini, demokrasiye saygı duymadıklarını günün birinde anlayacak ve bu yolda çalışacaklarını zannediyoruz. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*)

Barışta, kardeşlikte, millî bütünlükte ve demokraside, geriye döndüğü zaman insanların öldürülebileceği bir dava yoktur, tanımlanmamıştır. (*A.P. sıralarından* “Komünizmde var” *sesleri*) Barışa ve demokrasiye inanan kimse üstelik hükümet üyesiyse, geri dönenin vurulması buyruğunu verme gücünü ve yetkisini kendisinde göremez. Anayasa ve yasalar kimseye böyle bir hak tanımamıştır.

Anayasanın 10'ncu maddesi...

TURAN KOÇAL (İstanbul) — Atatürk söyledi, Atatürk. “Komünistleri gördüğünüz yerde öldürün” dedi.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Atatürk'ün vurun demesi, sizce genç kuşakların öldürülmesi anlamına geldiğini zannedecek kadar kötü niyetli olduğunuzu zannetmiyorum; ama cahil olduğunuzu zannediyorum. (*C.H.P. sıralarından* “Bravo” *sesleri, alkışlar*)

Anayasanın 10'ncu maddesi, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetin Teşkilâtı Esasiye Kanununun emri de bu idi. (*C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar, gürültüler*)

Sayın Başkan, sükûneti korumaya gayret ediniz, konuşmamı sürdüreceğim. (*A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler*)

Sayın Başkan, konuşmama müdahale edenlere müdahale etmenizi rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen müzakereleri sükûnetle dinleyelim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Unutmayalım, bugün bütün dünyanın gözü bizdedir. (*C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar*)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Anayasanın 10’ncu maddesi, “Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleleriyle bağdaşamayacak sure İte sınırlayan siyasî, iktisadî ve sosyal engel koyamaz” Bu engeller varsa, kaldırmak; insanın maddî ve manevî Varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak görevini devlete vermiştir.

Bu nedenle, Anayasanın 10’ncu maddesi gereğince, hiç bir kimse bir başkasının burnunu kanatma hakkını kendinde göremez, insan ise göremez, vicdanı varsa göremez, Anayasaya saygısı varsa göremez; hele onu öldürmeyi aklından geçiremez, deli değilse, çılgın değilse, kötü niyetli değilse... (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Oysa ki bu kişi, Anayasanın ve yasaların tanıdığı ve güvence altına aldığı, insanın maddî ve manevî varlığına kendi kafasında, ya da kendi kafatasında tanımladığı ve ne olduğunu demokrasiye inananların yadırgayacağı bir dava için hayata son verilmesini öngörmekle ve bunu telkin etmektedir.

Anayasamızın 33’ncü maddesini Yüce Meclise sunuyorum:

“Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilinden dolayı cezalandırılmaz.

Cezalar ve ceza tedbirleri ancak kanunla konulur.

Eğer bir kişi; ben devletim, ben yasayım derse, o zaman bir başkasına ötekisini vurunuz diye emir verebilir; ama böyle bir emrin demokraside, Türkiye Cumhuriyetinde yeri yoktur, faşizmde yeri vardır ve o kişi faşist olur böyle yaparsa. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Devletin önemli bir siyasî makamını işgal eden kişi, kendisini Anayasanın bu maddesinin dışında görerek, ceza ve ceza tedbiri koymaktadır; Türk Ceza Kanununun 311’nci maddesinin 1’inci bendine göre cinayete teşvik suçunu işlemiştir. Eğer bu afişlerde gösterdiğim söz kendisinin ise; fakat bir Cumhuriyet Halk Partili olarak, bu sözün kendisine ait olup olmadığına kuşku duyduk, “Kendi söylememiştir, kendi adına başkaları söylemiştir ve belki biz böyle bir iddiada bulunursak haksızlık ederiz ve o kişiye iftira etmiş olabiliriz” diye kendimizden kuşku duyduk ve Yüce Meclise getirmeden önce konuyu araştırdık. Bütün iyi niyetimizi kullanarak, “Davaya katılıp geri dönen herkesi vurun” sözünün, hükümetin en üst düzeyinde siyasal görev yapan kişiye ait olamayacağına düşündük; olamaz diye düşündük. Kendi kafamıza uymadığı için, en az karşımızdakilerin de bizim kadar uygar olabileceği olasılığını gözettiğimiz için düşündük; ama yanılmışız.

Sayın Alpaslan Türkeş tarafından yazılıp, 15 liraya satılan ve Anda Kitabevi tarafından basılan; “Türkiye’nin meseleleri” adlı kitabın 46’ncı sayfasında aynı mesajın yer aldığını gördük. O kitabın sayfasının ve kapağının ve kapağın arkasındaki aynı cümlelerin fotokopisini Yüce Meclise sunuyorum. 15 liraya satılıyor ve 15 liraya satılan kitabın içinde; “Davamdan dönerse seni vuracaktır, sen de davadan döneni vur” diye yazılı, 15 lira ücretle...

Artık bu kişinin; “Benim faşist olduğumu söyleyenleri, sizi ispata davet ediyorum, aksi halde müfterisiniz” demek hakkı elinde kalmamıştır.

Her Türkün izleyeceği ve gerekirse seve seve canını vereceği dava, Anayasamızda tanımlanan davadır. Bu dava, Türkiye’nin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği davasıdır. Bu dava, Türkiye Cumhuriyetinin, insan haklarına dayanan millî, demokratik, laik ve sosyal, hukuk devleti olması davasıdır. Bu dava” egemenliğin hiç bir suretle belli bir kişiye, zümreye, sınıfa bırakılmaması davasıdır. Bu dava, hiç bir kimsenin ve organın Anayasadan kaynağını almayan devlet yetkisini kullanamaması, kullanma hakkına sahip olamaması davasıdır.

Bu dava, herkesin kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez, hak ve hürriyetlere sahip olma, maddî ve manevî varlığını geliştirme davasıdır, eşitlik, iç barış, huzur davasıdır.

Bu davalar için her Türk, düşmanlara karşı canını seve seve verir ve canını seve seve vermeye arkadaşını ikna eder. Savaşta ise, kumandanının emri altında canını gene seve seve verir. Böyle davalar için hayat kaybetmek şereftir; ama bir insanın kafasında ne olduğu belli olmayan bir dava için hayat kaybetmek şerefsizliğin en acısıdır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Anayasadan ve yasalardan dayanağını almayan hiç bir otoritenin kullanılması-na; halktan kuvvet alarak, halkın desteğini alarak, Cumhuriyet Halk Partisi olarak bundan böyle izin vermeyeceğiz, olanak tanımayacağız. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hiç kimsenin, kendi kafasında ve bazılarının kafatasında suç icat edip ceza tedbiri almaya artık cesaret edebileceğini zannetmiyoruz. Bu tür cesarete sahip bulunanlar, halkın, anayasal kuruluşların ve Cumhuriyet Halk Partisinin karşısında yenilginin ne olduğunu anlayacaklardır.

Biz, bir devletin birinci özelliğinin ciddiyet olduğuna inancımızı hâlâ yitirmiş değiliz. Devlet; sözüne güvenilir, haksızlık etmez, zulüm etmez, kin duymaz ve intikam almaz, kendi kendisine adam öldürmez. Yasalar, yargılar vardır; Anayasada kuvvetler ayrımının doğal bir sonucu olarak uygulanır demokratik ülkelerde ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinde bu ilke. Demokratik hukuk devletinde işkencenin de yeri yoktur. Hiç kimse bildiğini işkence yolu ile söylemeye zorlanamaz ve hiç kimse işkenceye dayanıklı olmak zorunda değildir. Eğer Tanrı (Millî Selâmet Partili arkadaşlarım beni çok iyi anlayacaklardır) insanları dayığa dayanıklı yaratsaydı, derimiz bu kadar ince olmaz, kösele ile kaplı olurdu. İnsanlar hiç bir zaman dayığa dayanıklı olarak yaratılmamıştır.

İnsanlar üzerinde dayığı deneyen rejimin karşısında olmayı, Yüce Mecliste iktidar olma olasılığına sahip hükümet üyelerinden de bekliyoruz. İnşallah bu kez Adalet Bakanı, müsteşarını makamında dövmez.

Yüce Meclise sunacağım belgeler, MC adını alan iktidarın yalnız yurt içinde değil, yurtdışında da işkenceci iktidar olarak isim yapmasına neden olan belgelerden sadece birkaç tanesidir.

Zeytinburnu olaylarına karışan Hasan Aksu adlı gencin fotoğrafını Yüce Meclise gösteriyor ve MC iktidarının sadizmi hoşgörüsü ile karşılayan tutumunu, ulusumuzun temsilcilerine şikâyet ediyorum. Ayaklarının diz kapaklarının altında sigara söndürülmüştür bu gencin ve bu gencin ayak tabanının sigaranın kül tablası gibi kullanıldığı fotoğraflarda bellidir.

HASAN CERİT (Adana) — O fotoğrafları hacılara göster, hacca gidenlere göster.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hasan Tosun adlı gencin fotoğrafı da öyle; ayakları aynı işleme uğratılmış. Burhan Günseren ve daha niceleri...

Suçları ne olursa olsun, ne düşünmüşler, ne söylemiş olurlarsa olsun, eyleme de geçmiş olsalar, insanlara çağımızda cezayı yasalar verir ve uygulamayı o yasaların yetkilileri yapar.

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Halk mahkemeleri kurun öyleyse.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hiç kimse kendisi ortaya çıkamaz. Sayın Adalet Partili milletvekili arkadaşım halk mahkemesi kurmayı düşünenlerin de aklından kuşkuya düşerim.

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Ortadoğu’da siz yaptınız.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Biz Ortadoğu’da hiç bir şekilde böyle bir teşebbüse, böyle bir teşvike gerek görmedik; ben Ortadoğu Teknik Üniversitesini bitirmedim, Sayın Başbakanınızın bitirdiği İstanbul Teknik Üniversitesini bitirdim. (A.P. sıralarından “Bitiremezsin de” sesi) Size fazla cevap vermek istemiyorum, kusura bakmayın.

Galiba su mühendisi olan Sayın Süleyman Demirel zamanında - Birinci MC İktidarı zamanında “baraj yapan uzmanlardan çok, işkence yapan uzmanlar istihdam edilmiştir” Bunu da bir defa daha hatırlatmak isterim. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) MC döneminde işlenen cinayetler, öyle sanıyoruz ki, Türk tarihinin hiç bir döneminde işlenmemiştir. Sokakta can güvenliği kalmamıştır, konutta can güvenliği kalmamıştır, okulda can güvenliği kalmamıştır ve hastanelerde can güvenliği kalmamıştır. Hastaneye ziyarete giden gençlerin hastane koridorunda tabanca ile öldürülmesi ve katillerin rahatça uzaklaşıp gitmeleri MC döneminde cinayetlerin nasıl himaye gördüğünü belirtiyor.

HALİL KARAATLI (Bursa) — Eski plâk.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Plâğın eski oluşu, cinayetleri unutturmaz. Plâğın eski oluşu, sizin yeni plak kullanmakta olduğunuzu kanıtlamaz, siz yeni plaklara da yine cinayetleri işleteceksiniz gibi geliyor bana, eğer bu kafada devam edecekseniz... (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hükümeti plak çalmaya da benzetmemenizi herhalde sizin Başbakanınız size sonra ifade edecektir zannediyorum.

Teknik Üniversitede sınıfa girip öğrenciyi öldüren katil, polislerin gözleri önünde rahatça okulu terk edebilmiştir. Birinci MC Hükümeti bu cinayetleri ne

denli kendi güvencesi için hoşgörü ile karşılamasa, İkinci MC Hükümetinin de aynı biçimde davranacağı kuşkusunu taşıyoruz.

Bir kredinin kullanılmasında, bir teşvik tedbirinin verilmesinde, ya da bir genel müdürün veya müsteşarın atanmasında birbiriyle anlaşılamayan Hükümet ortakları yalnız cinayette anlaşabilmekte ve diyalog kurmaktadırlar. Cinayet konusunda birbirlerini suçladıklarına tanık olmadık; ama “Az kredi verdin veya vermedin”, “O genel müdürü atadın veya atamadın” ya da “Başkan Carter karşısında yumruk atamazsın, takla atarsın” gibi suçlamalar yapılıyor. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler, alkışlar) ama “Cinayete yol açıyorsunuz” diye suçlamalar yapılmıyor.

“MC İktidarı” ya da “Hükümet” deyimini kullanırken, Yüce Meclise saygıyla arz ediyorum, İktidarı oluşturan parti gruplarını kastetmemekteyiz. Biz, iktidarla, iktidarı oluştursa bile parti gruplarını artık birbirinden farklı görmeye ve düşünmeye başladık. Demokrasi de zaten biraz bunu gerektiren bir aşamadır.

Hükümeti oluşturan parti gruplarının da ülkenin durumundan, içine düşülen siyasal ve ekonomik bunalımdan ülkenin geleceği için endişe duyan ve ne yapmalı sorusuna çözüm arayan parlamenterlerin bulunduğunu sanıyoruz. İnsanların siyasette ülkeye hizmet etme amacı şu ya da bu partide görev almasına neden olabilir. Doğaldır bu. Bunu hoşgörü ile karşılıyoruz. Ülkenin esenliği, iç barışın sağlanması, uygun, gerçekçi ve insancıl tedbirlerle bunalımlara çözüm bulunması isteğinin Cumhuriyet Halk Partisi olarak yalnız bizim tekelimizde olduğunu düşünecek kadar katı kalıplar içinde yer almadığımızı Yüce Meclise arz etmek isterim. En az sizlerin içinde, bizim partiden olmayan arkadaşlarımızın da iç barışı, kardeşliği, özgürlüğü ve özgürce üretim yapma işleminin söz konusu olmasını benimsediğine inanıyoruz. A.P. de, Millî Selâmet Partisinde ve hatta Milliyetçi Hareket Partisi içinde ülkenin bugün aşılması güç görünen sorunların zamanla daha da güçleşmekte olduğunu en az bizim kadar içtenlikle düşünen ve hatta kendi vicdanlarında, Hükümette sorumluluk arayan parlamenterlerin bulunduğuna inanıyoruz.

Demokrasiye, özgür düşünceye, kişinin manevi varlığının gelişmesi ilkelerine bağlı olmanın bir gereği de, karşımızdakilerin düşünce ve eylemlerinde bizi haklı neden aramaya sevk etmektedir. Manevi değerlere yer vermenin bir gereği olarak, böyle bir düşünce bizi zorlar, uygarlığın nedeni olarak zorlar. Buna rağmen demokrasinin de kavram olarak, bir bunalımdan geçtiğim görüp üzülmüyoruz. Bir partinin iç yapısı, düşünce ve eğilimleri; liderin kafası, düşünce biçimi ve davranış modeline giderek uymak zorunda bırakılmamalıdır; ama bırakılmaktadır. Demokrasiyi deneyen ve tüm kurumları ile benimsemiş aşamasına varamamış ülkelerde bu durum daha da belirgin rahatsızlık halini almaktadır. Bundan ötürü biz, Sayın Demirel’in yalnız ülkeyi değil, kendi partisini de bir çıkmazın içine sürüklemekte olduğu kanısındayız.

Sayın Demirel’in, Yüce Meclisin soruşturma hazırlık komisyonlarına intikal etmiş konular yüzünden rahatsızlık ve tedirginlik içinde bulunduğu ve ne koşul olursa olsun, partisi adına hangi ödünü vermek gerekirse gereksin, iktidarda olma ya kendisini zorunlu görmesi, bugünkü bunalımın başlıca kaynağı haline gelmiştir. İster istemez birbirinden farklı ve bağımsız üç sorunu bir arada düşünmek ve çö-

zümlemek zorunda kalmıştır. Sayın Demirel. Bu üç sorun, önem sırasına göre şöyle dizilebilir:

Kendisi, partisi ve Türkiye...

Olayların başlayışından ve sürüp gitmesinden anlaşılıyor ki, Türkiye en başta gelen konu haline hâlâ geçememiştir. Bundan ötürü anarşi, kanlı olaylar, siyasî cinayetler bir rastlantı değildir. Türk toplumunun yapısal değişimi, sosyal bunalım, ya da sosyal patlama gibi geçersiz deyimlerle de açıklanmasında gerçekçilik göremiyoruz.

Devleti, planlı biçimde, eğitim kurumlarından kitle haberleşme araçları, örneğin radyo ve televizyon gibi organlardan başlayarak ele geçirme uğraşısı vardır. Bu uğraşı, Milliyetçi Hareket Partisinin yarı resmî ya da resmî yayın organı olan “Devlet” Dergisinde teori olarak geliştirilmiş, ilân edilmiştir. İktidara gelmenin stratejisinin şu üç aşamada gerçekleşeceği “Devlet” dergisinin 193’ncü sayısında belirtilmiştir” Sokak iktidarı, Devlet iktidarı, Meclis iktidarı” Dergi sonra şunları yazmaktan çekinmiyor:

“Milliyetçi Hareket bu üç hedefi meşru yollardan alacaktır. Mücadelenin mihenk taşı, hedefin alınmasıdır. Yetişen ülkücü kadrolar doldurulup, Devlet iktidarı sağlanırken...” Gerisini okumuyorum.

Öyle anlaşılıyor ki, Sayın Demirel kendi pratiği ile faşizmin teorisini bir noktada birleştirmek ve bu birleşimden yararlanmak düşüncesini gütmektedir. Bunun için de bugünkü cinayetler bir rastlantı olamaz. Bugünkü faşizm, kendiliğinden ortaya çıkmış bir rastlantı değildir. Tersine, Sayın Demirel’in kendisini çıkmaza sürükleyen özel durumunun 1968’lerde başlayan ve ülkücülük denilen faşist hareketin içinde güvenceye kavuşmak tekniğidir ve bu tekniğin bir sonucudur. Bu güvenenin faturasını öyle zannediyoruz ki, Adalet Partisi ile birlikte hepimiz ödeyeceğiz.

Bundan ötürü, Hükümet programında iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaktan bahsedilmesini bir aldatmaca niteliğinde yorumluyoruz ve ona inanmak için kendimizde güven duyamıyoruz.

İkinci MC Hükümetinin ülkeye barış getireceğinin, huzur sağlayacağını belirtilerine rastlamak şöyle dursun, Sayın Demirel’e Hükümet görevi verilir verilmez, bazı bakanlıklar yeniden komando denilen Milliyetçi Hareket Partili militanların kontrolü ve baskısı altına girmiştir, girmektedir ve girmesi devam etmektedir. Yeniden bakanlıkların işgali hazırlıklarına da başlanmıştır.

Barış çağrısı, kardeşlik ve huzuru korumaktan bahsetmek öyle zannediyoruz ki, kendileri gibi düşünenler arasında uygulanan bir yöntem olarak kullanılacaktır.

1977 Ecevit Hükümeti denemesinde, Millî Eğitim Bakanlığındaki kamu görevlilerinin silahtan arındırılmasına gösterilen tepki ile barış çağrısı birbiri ile bağdaşmaz, çelişir. Silahtan arınma hareketine, bir devlet dairesinde kamu görevlilerinin silah taşımamasını öngören bir bakanlık buyruğuna, bir bakanlık genelgesine bu denli tepki göstermenin gerisinden, kardeşlikten, huzurdan, iç barıştan bahsetme hakkı elde edilemez. O söylene bile sadece bir taktik olur, bir aldatmaca olur.

1977 Nisan ayı içinde İçişleri Bakanlığında yapılan valiler toplantısında MC Hükümetinin uygulamalarından dile getirilen şikâyetler son derece ilgi çekicidir. Bu şikâyetlere MC iktidarının hiç bir üyesinin kulak astığına ve gereğini yapmak istediğine tanık olamadım. (C.H.P. sıralarından “Sayın Başkan, A.P. sırasında biri gazete okuyor” sesleri)

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Burası kütüphane mi?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sayın Başkan, saygıdeğer üyeler; ben, beni ilgi ile dinleyenlere teşekkür etmek, dinlemeyenlere de teşekkür etmek görevim olduğunu Yüce Meclise arz etmek isterim. Dinleyen dinleyecektir, dinlemeyen dinlememe hakkına sahiptir, müdahale edilmemesini istirham ederim.

Şimdi, MC tarafından, hem de MC iktidarı tarafından göreve atanan bir valinin o toplantıda yapmış olduğu açıklamayı sizlere sunuyorum; Vali şöyle diyor:

“Eğitim Enstitüleri, Milliyetçi Hareket Partisi örgütü haline getirilmiştir. İdareci ve öğretmenler ona göre seçilmişlerdir. Millî Eğilim Bakanlığı, 40 ay hapse mahkûm olan bir öğretmeni dört defa teklif ettiğim halde görevden almamıştır” demıştır.

Devletin sorumluluğunu omuzlarında hisseden ve devletin ne olduğunu yüreğine sindiren vali, MC iktidarı tarafından atanmış olabilir. Bir başka iktidar tarafından da abanmış olabilir, onun atandığı kaynağın hatalarını görmek, o valinin, Atatürkçü valinin başta gelen görevlerinden biridir.

Bir başka vali, gene aynı toplantıda şöyle yakmıyor: “Son 1,5 yıldan beri devlet kadroları partizan memurlarla doldurulmuştur. Devlet, halkın devleti olmaktan çıkmıştır”

Gaziantep Eğitim Enstitüsünde okuyan öğrencilere ait kimlik belgelerinde Milliyetçi Hareket Partisinin amblemi olan “Bozkurt” damgalarının taşındığını biliyor musunuz?

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana) — Milliyetçi Hareket Partisinin amblemi bozkurt değil, üç hilâldir. (C.H.P. sıralarından, “Yuh” sesleri, gürültüler)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Siz Bozkurt ambleminin ne kadar geçerli ve kendi partinizin simgesi olduğunu daha sonra basın toplantılarında ilân ettiniz Sayın Başbakan Yardımcısı.

Siz çok amblem kuşanıyorsanız, o sizin çok oyun oynamanızın sonucudur. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPARSLAN TÜRKŞ (Adana) — Bu konuda yanılıyorsunuz: Üç hilâl, üç hilâl.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sizinle ayrıca özel olarak bu konuyu tartışırız.

Milliyetçi Hareket Partisinin amblemini, M.H.P.’nin çok sevdiği rozetini eğer öğrencilerin kimlik kartlarında görüp de Sayın Başbakan Süleyman Demirel, “başka okulların kimlik kartlarına da “Kırat” damgasını vuracaksınız” diye talimat verirse,

o zaman yadırgamamak gerekir. Millî Eğitimin okulları, acaba partilerin okulları mı? O öğrenciler kimlik kartlarında ait oldukları partilerin amblemlerini veya simgelerini mi taşıyacak? Biz iktidara geldiğimiz zaman acaba zannediyor musunuz ki, öğrenci kimlik kartlarına altı ok damgasını basacağız? Böyle şey aklımızdan geçmez. Yazık olur okullara. Okulları parti, partizan ve militan yuvaları haline getirmeye hakkımız yoktur. O zaman size “Atatürkçü” deme olanağı kalmaz.

Şimdi soruyoruz; barış, kardeşlik, huzur kimin için? MC İktidarından yana olanlar için mi?

Hiçbir demokratik ülkede, devlete güveni ve saygısı olan Başbakanın, şu sözleri kamuoyuna ilân ettiği görülmemiştir (25.2.1976 günlü Hergün Gazetesinde Sayın Demirel’in şu sözlerini okuyanlar, yukarıda sunmaya çalıştığımız analizin ne denli gerçekçi olduğunu kabul edeceklerdir), Sayın Demirel şöyle diyor:

“Ülkücü gençlik milletimizin teminatıdır. Ülkücüleri suçlayanların Devleti yıkmak isteyenler olduğu bellidir” Bu düşüncede olan bir Başbakan, devleti yıkmak isteyenlerin asıl koruyucusu durumuna düşer. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Bizim anayasal düzenimize göre, devleti devlet korur, sokak eşkıyalarının devleti korumaya sahip çıkma hakları yoktur. Devleti devlet olmaktan çıkarır, buna olanak verenlerin çiftliği haline getirir, eğer devleti devlet koruyamaz, devleti eşkıyalar korumaya çalışır ise. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kendi devletinin koruyuculuğundan başka hiçbir kuvvetin korumasına muhtaç hale gelmemiştir, gelemez, getirilemez.

Türkiye’de büyük suç işlenmektedir. Türkiye’de Hükümetin işlediği suçun boyutu büyümüştür, insanlığı aşmıştır, demokrasiyi aşmıştır, Anayasayı aşmıştır. Devlet adamları Türkiye’yi ikiye bölmektedir: “Vatan seven, vatan sevmeyen; ülkücü olan, ülkücü olmayan; milliyetçi olan, milliyetçi olmayan; Türkçü olan, Türkçü olmayan” gibi. Genç ve körpe insanları bu ikileme inandırarak Türkiye’de iç kavganın bilerek bilmeyerek öncülüğü yapılmaktadır. Kendi iktidarına Cephe İktidarı diyenler bu büyük suçu işlemiş, Anayasanın 57’nci maddesini ihlâl etmiştir. Bakınız Milliyetçi Hareket Partisinin resmî yayın organı olan “Devlet” dergisinin 196’ncı sayısında ne deniyor, ne yazılıyor: “Çocuklara millî kin ve millî ülkü vermeyen öğretim ve eğitim sistemi milliyetçi yetiştiremez” Aynı dergide; “Barış ne demektir, kardeşlik ne demektir? Milliyetçilik; millî kin, millî ülkü üzerine kurulmuştur” diye yazmaktan da çekinilmiyor. Gene Devlet dergisinin 232’nci sayısında: “Artık Türkiye’imizde sağ, sol çatışması değil; Türk olanla Türk olmayanların çatışması vardır” diye yazılıyor. (Gürültüler) Bu düşünceyi, ne yazık ki 1 yıl sonra zamanın Adalet Bakanının, radyo ve televizyonlardan “Vatansever olanla vatansever olmayanların çatışması” şeklinde Türk halkına duyurduğuna tanık oluyoruz. Bu denli bölücülük, halkı birbirine düşman kamplara ayırmak ve Devletin en üst düzeyindeki sorumlu kişilerin bu tür ortak bir amaç etrafında düşünce birliğinde yer almaları suçtur ve bu suç Anayasanın 57’nci maddesinde belirtilmiştir; Türk Ceza Kanununun 146’ncı maddesinde yer almıştır.

Hükümet böyle düşünürse, o devlet temel özelliklerinden ve niteliklerinden yoksun kalır. Hükümet böyle düşünenleri içerisinde barındırır ve tekrar içerisinde

yer verirse, o ülkede iç barışın gerçekleşmesi güçleşir, o güçlük Hükümetin içerisindeki unsurlardan ileri gelir çünkü. Bu Hükümetin iç barışı sağlayacağı, yurttaşlara eşit davranacağı, masum insanları “yurtseven ve yurtsevmeyen” diye iki ayırmayacağına ait sözlerinizin sağlam dayanaklarını elle tutarcasına ve berrak biçimde mevcut göremiyoruz.

Son günlerde basına yansıyan, radyo ve televizyon haberlerinde yer alan barış çağrılarının içtenliğine inanmanın güç olduğunu düşünüyoruz. Bunun bir taktik, bunun bir aldatmaca, yapay belge niteliğinden ötede ciddilik taşımadığı kanısındayız. Bugünkü Hükümetin en küçük partinin genel başkanı ve Başbakan Yardımcısı olan kişinin içtenlikli oluşuna güvenimiz yoktur.

1972’lerde yazdığı “Yeni Ufuklara” adlı kitabının 36’ncı sayfasında “Bozkurtlarım” diye hitap ettiği gençlere, rozeti ve amblemi hatırlınızdadır “Kötü, yanlış hareketlerimizle insanları kendimizden nefret ettirmemeliyiz” diye nasihat veriyor. Bu nasihatı tutuyoruz, bu nasihattan yanayız; ama 1973 yılında “9 Işık” adlı kitabının 43’ncü sayfasında “Yaşasın bu uğurda savaşılan Türk milliyetçileri, yavuz, yiğit bozkurtlarım” biçiminde savaş çağrısında bulunuyor ve...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Bozkurt değil o, 3 hilâl.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) —...4 Temmuz

1973 günlü Hürriyet Gazetesine verdiği açıklamada da bakınız ne diyor: “İslâm sosyalisti filân değillerdir” diyor Millî Selâmet Partisi için. “Ümmetçidirler, İslâm birliğine inanırlar, biz Türkçü ve milliyetçiyiz” Sonra ekliyor: “Eğer oy alır ve geniş ölçüde gelirlerse, 1973 Meclisinin asla tahammül edemeyeceği bir şekil görülecektir.

Millî Selâmet Partisi, Suudî Arabistan’da kurulan Rabîtaî Türk Alemlî İslâm Örgütü ile bağlantılıdır” diyor Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı.

Şimdi, M.S.P. Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı ile birlikte çalışıyorlar, her halde aralarında bu konuyu tartışacak bol bol zamanları olacaktır.

Gene aynı kişi, komandolarla kendi partisinin organik bağı olmadığını söylerken ve Yüce Meclisin bu kürsüsünde kırık dökük cümlelerle bunu ifade etmeye çalışırken, 10 Ocak 1969 günlü bir gazeteye bakınız hangi açıklamayı yapmıştır:

“Komandoları destekliyorum, çünkü onları biz kurduk, biz eğittik”

4 Temmuz 1973’te daha cesaretle konuşuyor, çünkü, Sayın Demirel’in kendisine ne ihtiyacı artmıştır:

“Komandoları kurduğumuz zaman 15 bin civarında idiler, şimdi sayıları 300 bini bulmuştur.

“Galiba Rifat Baykal bunları eğitti, bilir mi bu işleri, anlar mı? Diye soruyor gazeteci” Cevabı şu:

“Hem de nasıl bilir... Baykal, Kore Savaşına katılmıştır, çok iyi bilir bu işleri”

Ülkemize, Kore Savaşındaki koşulları yaşıyor bu kişiler MC İktidarı olarak.

İkinci MC İktidarı döneminde aynı koşulları yaşamayacağımızı, aynı koşulları halkın bizimle birlikte, bizim halkla birlikte yaşatmayacağımızı kendileri göreceklerdir.

Aynı kişi, Parti Genel Başkam olarak 9 Mart 1974 günlü Ülkü Ocakları Derneğinin Ankara’da düzenlediği konferansta şunları söylemekten sakınmıyor:

“Türk Gençleri, Bozkurtlarım! Uykuyu, rahatı düşünmeden birbirinize sevgi ile saygı ile sarılın; çalışmaya ve dövüşmeye koşunuz”

Tabii birbirleriyle dövüşmeye değil, kiminle dövüşmeye koşmalarını kendileri bizlerden çok iyi bildiklerini zannetmesinler.

Şimdilerde yine bu kişi devletin en sorumlu noktasında Müslümanlığı maske olarak kullanırken, asıl düşüncesini gene bir gazeteciye Demokrat Partiyi kastederek şöyle açıklamıştı: “Türk camiinde Türkçe ezan okunur, Arapça değil”

Millî Selâmet Partisiyle bu konuyu herhalde tartışıp bir sonuca vordıracaktılar.

Düşünceleri ve sözleri arasında bu denli tutarsızlık bulunan kişilerin başka ülkelerde devletin üst kademelerine tırmanma olanağı yoktur, başka ülkelerde devlet bu kadar gayri ciddi hale getirilmemiştir. O halde, bugünkü Hükümete güvenoyu veremememizin önemli bir nedeni programı değil, programındaki yazılı unsurlar değil, onlar uygulanabilir uygulanmayabilir, onları hoş görebiliriz, eleştiririz, uygulanmasına yardımcı olabiliriz; ama aslında güvenoyu veremememizin bir nedeni, en üst düzeyde görevli olanların güvenilir olmalarını bizim ölçülerimize göre yitirmiş olmalarıdır. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yüce Meclise bugünkü Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanan bir haberi arz ediyorum. Bu haberin yanlış olmasını gönülden diliyorum. Gümrük ve Tekel Bakanını Gün Sazak’ın Parlamento dışında Bakan olduğunun birkaç gün sonrasında bir şirketin müteahhidi olduğu anlaşılıyor ve 40 bin dinamit kapsülünün çalındığına dair yapılan ihbarın incelenmesinde bu 40 bin kapsülün çalınmadığı, ama bir torba içinde başka bir yere gönderildiği anlaşılıyor. Haber yanlıştır, belki haberde gerçek payı yoktur diye kuşkuya düşerek 09 telefon numarasından ilgili savcılıkla ve ilgili gazete ile temas kurduk. Bu haberin ne derece doğru olduğunu A.P. Genel Başkanı Başbakan Sayın Süleyman Demirel’in Yüce Meclise açıklamasının bir yurtseverlik borcu olduğu düşüncesindeyiz. Çünkü, bir zamanlar Kudret Bayhan adlı Milliyetçi Hareket Partili Senatörün afyon kaçakçılığı dolayısıyla yakalanıp şimdi hapiste bulunduğunu, yurt dışında tutuklu olduğunu unutmuş değiliz.

Kimdir Gün Sazak? Müteahhitlikte ilişkisi nedir? Dinamit kapsülleri nasıl çalınmıştır? Kim çalmıştır? Nereye götürülmüştür çalınmamışsa? Ne amaçla kullanılacaktır? Bunların tetkik edilmesi ve bu konuda Yüce Meclise bilgi sunulması gerekir.

Biz Yüce Meclise şunu arz etmek isteriz ki; bir program eksik olabilir, bir program yanlış olabilir, bir programda bizim kabul etmediğimiz ilkeler olabilir; biz buna saygı duyarız. O programı eleştiririz, o programa katkıda bulunmak isteriz ve o programın uygulama esnasında düzeltilebileceğini, yanlış - eksik yazıldığı halde eleştirilerimizle daha düzgün olabileceğini düşünebiliriz. Ya da bir muhalefet par-

tisi bir iktidar partisinin programına dayanarak salt eleştiri yapmaz; ama hükümeti oluşturan üyelerin kişiliklerinde boşluk, kişiliklerinde noksanlık, kişiliklerinde güvensizlik olmaması gerekir. Bu, devlete saygının doğal bir sonucudur, Atatürk Cumhuriyetine saygının vazgeçilmez temel unsurudur.

Düşünceleri ve sözleri arasında bu denli tutarsızlık bulunan kişilerle bu Yüce Meclisin çatısı altında bulunmaktan memnun olduğumuz zannedilmemelidir. Bunun acısını, ezikliğini yüreğimizde hissediyoruz.

Yüce Meclise yapmaya çalıştığımız bütün bu açıklamalardan, Türk ulusunun devletiyle birlikte ciddi bir rejim tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu dikkati çekmeyi görev bildiğimiz anlaşılmalıdır; bu görevi yerine getirmeye çalışıyoruz.

Zaman zaman sesimin tonu yükseliyorsa, zaman zaman size hırçın bir üslupla ifade ettiğim kanısına sahip iseniz, beni bağışlamanızı rica ederim.

Sizin İkinci MC İktidarınıza güvenimiz yoktur, sizin Türkiye’yi esenliğe kavuşturacağınıza inanmıyoruz, bunu rejimi kurtarabilmek için Yüce Meclise ikaz görevi olarak yerine getiriyoruz, onun için heyecanlıyız, onun için duyarlıyız ve onun için bir görev yaptığımıza ve içinde bizden yana olmayanlardan kimi ikna edebilirsek, onun yurtseverliğini yerine getirebileceğine kani olduğumuz için böyle konuşuyoruz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Kişiler, sorumlu ve etkili devlet kademelerinde görev aldıkları zaman onları irdelemek, görevi yapıp yapmayacakları hakkında kanılarımızı açıklamak bizim hakkımızdır. Onlar devlette görev almasalar idi, onların kişilikleriyle ilgilenmezdik. Onların kişiliklerindeki noksanlıklar, onların kişiliklerindeki güvensizlikler bizi ilgilendirmezdi; ama karşımıza Hükümet üyesi olarak çıktıkları zaman, bu gazetede ki gibi yazıların gerçek nedenlerini, bizi inandırıncaya kadar Sayın Başbakan bize sorumlu olarak burada açıklamaya zorunludur, bizi ikna etmek mecburiyetindedir. (C.H.P. sıralarından “Başbakan değil, Yalova kaymakamı” sesi, A.P. ve C.H.P. sıralarından yer yer ayağa kalkmalar, sataşmalar, gürültüler)

Hayır, hayır; Sayın Başbakan, Sayın Başbakan, Sayın Başbakan (Gürültüler)

BAŞKAN — Grup idarecileri, Sayın grup idarecileri, rica edeceğim, lütfen sükûneti temin etsinler.

Sayın grup yöneticileri rica edeceğim, lütfen sükûneti temin etsinler. (A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar, gürültüler; Başkanın tokmağa vurması) Sayın grup yöneticileri, rica edeceğim, lütfen sükûneti temin ediniz. (A.P. sıralarından “özür dilesin” sesleri)

Ali Nejat Bey, siz buyurun, devam edin efendim. (Gürültüler)

Sayın Üyeler, lütfen yerlerinize oturunuz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Yüce Meclisin saygıdeğer üyeleri, ben Sayın Süleyman Demirel’i Başbakan olarak saygıyla karşılıyorum. Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı olduğu sürece, kişiliği ne kadar eleştirilirse eleştirilsin, bizim Başbakanımız olarak burada konuşmaları dinlemektedir.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak, hükümet üyelerinde değil, hükümeti yapıtlayan kurucularında ülkenin yararıyla bağdaşır tavır ve hareketlerin yer almadığını ve bu nedenle ülkenin sorunlarının çözüme kavuşamayacağı kuşkusunu taşımaktayız. Bu kuşkuyu Cumhuriyet Halk Partisi Olarak yalnız bizim taşıdığımız sanılmamalıdır. Hükümetin kurucuları olan parti başkanları da birbirleri hakkında aynı kuşkuyu taşımaktadırlar ve bu kuşkularını aşağılayıcı bir dille basına bile yansıtmaktan çekinmemektedirler.

Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Cumhuriyet Hükümeti Başbakanının kişiliği nasıl eleştirilirse eleştirilsin, bir başka devlet başkanının karşısında “Masaya yumruk atamaz, ancak takla atar” sözünün söylenmesine razı değiliz, razı olamayız. “Bitli yorgan” olarak niteledikleri Hükümeti, gene yeniden kurmalarına hoşgörüyle biz bakamayız; Devlete olan saygımızdan, Cumhuriyete olan saygımızdan.

Bir yandan Hükümet üyeleri arasında saygı ve anlayış noksanlığı, bir yandan yurttaşlar arasına sokulan uzlaşmaz ikilik, sosyal katlara yansımakta ve Sayın Demirel kendi partisinin yurtsever üyelerini ve Türkiye’nin geleceğini düşünmeden, olup bitenleri umursamazlık içinde karşılayabilmektedir.

Azınlık partisinin yayın organlarından bazı örnekleri son derece ciddi ve hayati olduğu için bilgilerinize sunmak istiyorum. Artık kan için, kin için, ölüm fermanları için Türkiye’de şiirler yazılmaya başlanmıştır.

Millet Gazetesi; 24.6.1976. Şiirin adı: “Savaşı Sevmeliyiz”. Birkaç satırını Yüce Meclise arz ediyorum:

“Savaşı öğrenmeliyiz, barışı değil;
“Kartalın, sevmeliyiz mavi göklerini,
“Bırak insancıl uykular yarıda kalsın”

Millet Gazetesi 15.12.1976 Şiirin adı: “Albayım”

Hangi albayı kastediyor, bilemiyorum, ama şunları yazıyor:

“Bizdik üç kıtada tek tek söz sahibi,
“Bu milletin çıkardığı Yavuz Selim’i,
“Avrupa’yı ezen Kanunî gibi,
“Mohaç seferine çıkmalı gayrı”

AHMET GÜLTEKİN KIZILIŞIK (Zonguldak) — Mao’ya yazı ve şiir yazarları niye söylemiyorsunuz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — **Millet Gazetesi 2.7.1977, şiirin adı: “Ölüm fermanı”**

Bazı satırlarını okuyorum:

“Toplansın dünyadaki bozkurtlar,
“Kalmayacak yerde ülkü şeditlerinin intikamı,
“Hepinize ölüm kalles, katil sokak köpekleri”

Ötügen Dergisi. 8.8.1975:

“Savaşmak için doğan erler,

“Ant içtiler birer birer;

“Sonra herkes silahını temizledi, yağladı.

“Bu şiirim yüz milyon Türk’e sesleniştir,

“Bu şiirimin isyana davettir adı”

Barış toplumu yerine savaş toplumunun özlemi bu mısralar da görülmektedir. Bu mısraları yazan masum gençlerin kafalarında bu savaş toplumu özlemi nasıl olmuştur? Bunu Türkiye’nin geleceği için sakıncalı görmekteyiz. Herhalde baş sorumluları bugün Hükümet sandalyesinde oturan ve 2’nci MC İktidarının kurulmasına yardım edip kuranlar arasındadır.

Değişen dünya koşullarında ulusların gücünü savaş toplumunun belirlemediğini, ileri teknolojiye ve uygarlığa dayalı barış toplumunun niteliklerinde yer aldığını, devleti yönetmek isteyenlerin artık öğrenmesi gerekir. Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak savaşı yurdumuzu savunmanın vazgeçilmez koşulu sayarız. Savaş yurdumuzun sınırlarından içeri düşmanın işgal için değil, dostun ziyaret için girmesinin güvencesi olan bir araç olduğunu düşünürüz. Savaş toplumu değil, barış toplumuyuz.

DEVLET BAKANI - BAŞBAKAN YARDIMCISI ALPASLAN TÜRKŞ (Adana) — Kıbrıs’a niye gittiniz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sizin doğduğunuz ülkeye gittiğimiz için özür dileyecek değiliz.

Savaş toplumu değil, barış toplumuyuz. Kıbrıs’a savaşmak için değil, barışı götürmek için gittik. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Kıbrıs’a kan dökmek için değil, kan dökülmesine engel olmak için gittik. Kıbrıs’ta terk ettiğin yurttaşlarımızın öldürülmesine engel olmak için gittik; neredeydiniz Sayın Albay? (C.H.P. sıralarından Bravo” sesleri, alkışlar)

Amerika’dan izin almaya gerek duymadan gittik. Gerekirse savaşırız; ama yurttaşlarımızın öldürülmesine engel olmak için savaşırız. Gerekirse savaşırız... Gerekirse 40 milyon savaş toplumu oluruz; eğer yurdumuza kem gözle bakan olur ve kötü niyetle sınırimızdan içeriye adım atanlar ortaya çıkarsa. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Savaşı biliriz; ama barış toplumu olduğumuz için ve barıştan yana koşulları kendi benliğimizde topladığımız idin. Sizin gibi düşünenlerden yana değiliz. Savaş palavraları atarak, Amerika’dan Kıbrıs’a çıktığımız zaman izin aldınız mı, ya da bu ne getirecektir, ne götürecektir, bunun fizibilite raporunu hazırladınız mı diye düşünmeyiz biz. (C.H.P. sıralarından alkışlar) Sanayi yatırımlarından fizibilite raporları hazırlarız. Baraj yatırımlarında verimlilik hesabı yaparız; ama savaşa karar verdiğimiz zaman onun ekonomik hesabını yapmayız. Ekonomi, savaşın sonunda gelir ve savaştan önce gelemmez. Onun için Kıbrıs’ta Türkü koruduk; ama izin almadan, barışı götürmek için.

Çağ dışı, gerçek dışı bazı ders kitaplarının tekrar ortaokul ve liselerde okutulmasına ait basına yansıyan haberleri titizlikle takip ediyoruz. Adalet Partili arkadaşlarım, çağdışı, gerçek dışı bazı ders kitaplarının tekrar ortaokul ve liselerde okutulmasına ait basına yansıyan haberleri titizlikle, üzüntüyle izliyoruz. Beklemiyorduk bunu. İstemiyoruz o eski çağdışı kitapların tekrar ortaokullara, liselere girmesini. Atatürk'ün "Yurtta barış, cihanda barış" ilkesinin terk edilmesine gönlümüz razı olmuyor ve bu ilkeye karşı çakanları kınıyoruz ve bu ilkeye bağlı hale getirmek için kendilerini uyarıyoruz.

Bu kitapların ne denli yanlış, tehlikeli olduğunu, Millî Eğitim Bakanlığının 1977 yılı Bütçesi görüşülürken, Yüce Mecliste, bu kürsüde Hükümetin dikkatlerine, örnekleriyle birlikte sunmuştuk. Bizi anlamak istememekte devam ettiklerini görüyoruz. Tekrar aynı noktaya dönülmüş olmasını üzüntüyle karşılıyoruz.

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun kararıyla okutulan ders kitapları arasında, tarih kitaplarında güdülen amacın Nasyonal Sosyalist kuşaklar yetiştirmek olduğunu acaba öğrenmeyen kalmış mıdır?

Lise 1 tarih kitabından birkaç yanlış, çoğu çağdışı örneklerden sadece bir iki tanesini vermekle yetineceğim. Bu kitabın 82'nci sayfasında şunlar yazılı (ne kadar yanlış, çağdışı olduğunu göreceksiniz):

"Bozkırlarda teşekkül eden kültürün taşıyıcısı olan Türk'ler, yayılma sırasında benzer coğrafi şartlar aramışlardır. Ormanlık, sıcak, çok rutubetli bölgelere girmekten kaçınmışlardır. Dikkat göstermeyen Türk toplulukları ise zamanla benliklerini yitirmişlerdir"

Anadolu'nun ormanlık, sıcak ve rutubetli bölgelerine yerleşen bizler benliklerimizi yitirdik mi? Eski benliklerimizi kazanmak için, tekrar, Albayın önderliğinde Orta Asya'ya mı gitmemiz gerekecek?

Bu sonuca varılması istenen bilgileri öğrenmek, öğrenciye vermek acaba neden amaç alınıyor?

Şimdi soruyoruz: Hükümet ve onun Başbakanı durumunda olan Sayın Demirel, bu tür yanlış ve çağdışı bilgileri vermeyi amaç alan kitapların tekrar okutulması görüşünde midir?

Bildiğime göre Sayın Demirel, Orta Asya'dan gelerek Türkiye'ye yerleşmiş değil, Yugoslavya'dan gelerek İslâm Köye yerleşmiş bir ailenin Çocuğudur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Hiç alâkası yok. Sözünü geri al. (A.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar) Yanlış.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Yanlışsa geri alırım. (A.P. sıralarından kürsüye yürümeler) Yanlışsa, gazetelerde yazılan, belgelere geçen bu bilgileri tekzip etmediğiniz için... (A.P. sıralarından; "Mao'nun oğlusun, utanmaz adam, âdi adam" sözleri ve gürültüler)

BAŞKAN — Sayın hatip, müdahale etmeyin. (A.P. sıralarından gürültüler, A.P. - C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar)

Yöneticiler lütfen vazifelerini yapsınlar. (A.P. sıralarından “Sözünü geri alsın” sesleri)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Yanlışsa geri alırım, özür dilerim. (A.P. sıralarından gürültüler, “Sözünü geri al” sesleri) Oturun, geri alacağım.

(A.P. sıralarından “Sözünü geri alsın” sesleri ve gürültüler) Geri alacağım, geri alacağım efendim.

BAŞKAN — Ali Nejat Bey... (A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı söz atmalar) Yöneticiler, lütfen... (A.P. sıralarından gürültüler)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Geri alacağım, geri alacağım sözümü. (A.P. sıralarından “Geri al, geri al” sesleri) Lütfen yerinize oturunuz. Sözümü geri alacağım, lütfen yerinize oturunuz. (A.P. sıralarından “Sözünü geri alsın, sözünü geri alsın” sesleri, gürültüler) Geri alacağım beyefendi.

BAŞKAN — Ali Nejat Bey, Ali Nejat Bey... (A.P. sıralarından gürültüler)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Geri alacağım beyefendi, geri alacağım... (A.P. sıralarından gürültüler) Geri alacağım beyefendi.

BAŞKAN — Sözünüzü geri alın, kardeşim sözünüzü geri alın.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Suç olduğunu söylemiyorum, Orta Asya’dan gelmedir. (A.P. sıralarından gürültüler, kürsüye yürümeler)

BAŞKAN — Sayın Üyeler, yerinize oturmazsanız tatil ederim oturumu. (A.P. sıralarından gürültüler) Oturumu tatil ederim, oturun yerinize. (A.P. ve C.H.P. sıralarından ayağa kalkmalar ve karşılıklı söz atmalar) Yerinize oturun. (A.P. sıralarından gürültüler)

Sayın yöneticiler, sükûneti temin için yardım ediniz. (A.P. sıralarından “Âdi adam, sözünü geri alsın” sesleri)

Ali Nejat Bey, siz de sözünüzü geri alın, geri alın sözünüzü kardeşim. (C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı söz atmalar, gürültüler, kürsü önünde toplanmalar, yumrukleşmeler)

Ali Nejat Bey, Ali Nejat Bey...

HASAN CERİT (Adana) — Yerinize oturun yerinize, kürsüyü mü basacaksınız?

BAŞKAN — Sayın Üyeler, yerinize oturunuz. Rica ediyorum yerinize oturunuz. Lütfen yerinize oturun...

HASAN CERİT (Adana) — Yerinize oturun. (C.H.P. sıralarından “Ara ver Başkan” sesleri)

BAŞKAN — Lütfen yerinize oturun. (Kürsü önünde tartışmalar ve gürültüler)

Birleşime saat 17.00’ye kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 16.35

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Geçici Başkan Kinyas Kartal

GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ: Ali Haydar Veziroğlu (Tunceli)

Aydın Menderes (Konya)

Açılma Saati:17.00

BAŞKAN — Millet Meclisinin 24'ncü Birleşiminin 2'nci oturumunu açıyorum.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ali Nejat Ölçen. (C.H.P. sıralarından alkışlar, A.P. sıralarından şiddetli gürültüler, Başkanın tokmağı vurmaı)

BAŞKAN — Lütfen sükûneti muhafaza edelim.

Ali Nejat Bey, lütfen, konuşmanıza başlamadan önce deminki gürültülere sebebiyet vermiş olan konuşmanızın tavihini yapar mısınız? (A.P. sıralarından “Sözünü geri alsın” sesleri)

Buyurun efendim.

C.H.P. GRUBU ADINA ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Sayın Başkan, Mecliste gürültü çıkmasına neden olan cümlemden ötürü özür dileme hakkını kendimde bulamıyorum. Ancak, üzüntü duyduğumu... (A.P. sıralarından gürültüler) ifade ederek konuşmamı tavih etmek, yani açıklığa kavuşturmak istiyorum.

ADİL DEMİR (İzmir) — Sözünü geri al, geri!

BAŞKAN — Lütfen, lütfen hatibe müdahale etmeyiniz.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Senin anan baban kıpti, yalan mı?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Türkiye’de iki milyonu aşkın, millî hudutlarımız dışından gelen Türk soydaşlarımız vardır ve onların en az bizim kadar Türk olduklarına, Türk kanı taşıdıklarına inanıyorum ve bu bir gerçektir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Romanya’dan gelen, Bulgaristan’dan gelen, Yugoslavya’dan gelen Türk yurttaşlarımız vardır. Bir zamanlar o ülkeler bizim vilâyetimizdi ve Osmanlı İmparatorluğunun toprakları içindeydi. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Maksadın ne o zaman?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ben bu sözümle ırkçılığın, bu sözümle kafatasçılığın Türkiye’de geçerli olmadığına dair bir örnek vermek istedim. Bu örnek eğer yanlışsa, Romanya’dan gelenlerin itiraz etmeye hakları var mı? Bulgaristan’dan gelenlerin “Ben Türk’üm” diye itiraz etmeye hakları var mı? Yugoslavya’dan gelenlerin tepki göstermeye hakları var mı? Türk oldukları sürece, Türk hissettikleri sürece kendileri Türk’tür ve buna inanıyorum. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Türkiye bugünkü Türkiye değildir. 80 yıl önce Balkanlar bizden kopup gitmeden önce Balkanlar'da, Türk kanını taşıyan milyonlarca yurttaşımız vardı. (A.P. sıralarından, "o kan sende var mı?" sesi)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Rh negatif kanın Türk kanı olup olmadığı- nı bilmiyorum. Böyle bir teknik yok. Ben kendimi Türk hissediyorum ve Türklerin çabaları için, ulaşması gereken hedefler için Parlamentoda uğraş veriyorum ve bununla öğreniyorum.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Bunun Hükümet Programıyla ne alâkası var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şunu dile getirmek isterim ki, 1579 yılında Kanunî Sultan Süleyman'ın Sadrazamı Yugoslavya'dan gelmiş Türk asıllı bir kişiydi ve Osmanlı tarihine hizmetler etmişti.

SELAHATTİN GÜRDRAHA (Sakarya) — Sen o tarihi inceliyor musun, inanıyor musun?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Tarihe gerçek yazıldığı sürece inanıyorum sevgili Adalet Partili arkadaşım.

ZEKİ ÇELİKER (Siirt) — Buna itirazımız yok. Gerçeği konuş, gerçeği.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Eğer Yugoslavya'dan gelme, eğer Romanya'dan gelme, eğer Bulgaristan'dan gelme, Kafkaslar'dan gelme ve Anadolu'ya yerleşme suç diye görülüyorsa, o zaman birbirimize düşeriz. Bunun için kavga etmenin yeri değil.

ZEKİ ÇELİKER (Siirt) — Yalanını tadviz et, yalanını.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şimdi, Sayın Başbakan Süleyman Demirel'e ben, Yugoslavya'dan gelen bir aileden olduğunu söylediğim zaman bunda sakınca görüyorsa özür diliyorum. (Gürültüler)

Gelmediyse, yanlış söylemişim; ama örneğin, ben Yugoslavya'dan gelseydim ve bana biri, "Yugoslavya'dan geldin" deseydi bu kadar hırçınlaşmaz, bu kadar karşı çıkmaz ve bunu bir iftira şeklinde yorumlamazdım. (Gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Şeref duyardık.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Neden kızılıyorsunuz, neden?

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sen o sözü hakaret için söyledin.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hakaret için söylemedim. Yugoslavya'dan gelmek hakareti haiz bir nitelik değildir, Türk vatandaşıdır. (Gürültüler)

Milli Eğitim Bakanlığı kitaplarında yazılan yanlış teörinin çelişkili bir Sonucu olduğu için dile getirmek istedim.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Hakaret için söyledin. Alâkası ne?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Bu yanılsa, o halde Milli Eğitim Bakanlığındaki o satırların müfredat programından çıkartılması gerekir. Bunu dile getirmek istedim. (*A.P. sıralarından gürültüler*)

Türk vatandaşlarını boylarına, poslarına, yaşlarına, burunlarına bakarak tarih kitabında tanımlarsanız ve eğer “Orta Asya’dan göç ederek ılımlı iklimlere giderseniz benliğinizi kaybedersiniz” diye yazılar yazar ve bu yazıların yazıldığı kitapları Ecevit Hükümeti tedrisat programından çıkarttığı zaman siz tekrar programa koydurursanız, onun neticesinde endamlı, dalgalı saçları olmayan, sağlam yapılı görünmeyen herkesin Türk olmadığından kuşkuya düşmek gerekir. Bu çelişki sizin çelişkinizdir. Bu çelişkiniz dolayısı ile sizden özür dilemeye ben mecbur değilim. (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Aynı kitabın 77’nci sayfasında; Türklerin beyaz renkli, düz burunlu, değirmi yüzlü, endamlı, sağlam yapılı, hafif dalgalı saçları olduğu yazılı. Doğru mu bu? (*Gürültüler*) Eğer bu doğru ise, kim burada Türk, kim burada Türk değil? Kim tayın edecek? Böyle yazılar okul kitaplarında, lisede ve ortaokullarda okutulamaz. Okutanlar suçludur. (*A.P. sıralarından gürültüler*) Okutanlar kendi Türklüklerinden şüpheye düşüyor demektir. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*) Bu sizin suçunuz. Gençleri böyle burnuna bakarak, saçının dalgasına bakar, endamını, boyunu poşunu ölçerek; Türk’tür, Türk değildir diye ayıramazsınız.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Amaç bölmek!

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Bu satırları tarih kitaplarından çıkartınız.

Bakınız, müfredat programından çıkarttığınız bir cümleyi okuyorum, Atatürk ve Atatürk ile ilgili bir cümleyi. Bu cümleyi müfredat programından çıkarttınız. Müfredat programından çıkartmaya hakkınız yok sizin. Bu kürsüde dile getirdik ve şimdi de gene dile getiriyorum. Çıkartılan cümle şu;

“Atatürk’ün gençliğe yaptığı hitabı öğrencilere derinliğine ve genişliğine kavratmak; Türk devrimlerini, ilkelerini ve çok yönlü olarak anlamlarını, değerini, önemini, ne gibi güçlüklerle engeller yenilerek, nasıl büyük fedakârlıklarla gerçekleştirildiğini belirterek, bunların korunması ve aynı doğrultuda geliştirilmesi zorunluğunu duyurmak ve kendilerinin devrim değerlerine bağlılıklarını pekiştirmek” Müfredat programından bu ilkeler tümü ile çıkartılmıştır. Bu ilkeler çıkartılırsa, geriye Atatürkçülük kalmaz, milliyetçilik kalmaz; geriye kargaşa kalır, faşizm kalır ve o genç kuşaklar ülkeye yardım edemez.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Sahte Atatürkçülük kalır. (*A.P. sıralarından “Sahte Atatürkçü sensin” sesleri, gürültüler*)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz Sayın Beyler.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Meclisi yöneten Sayın Başkanın hangi ülkeden Türkiye’ye geldiğini lütfen sorunuz, özbeöz Türk’tür kendisi. (*C.H.P. sıralarından alkışlar*)

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Sen ne zaman döndün?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şimdi, Yüce Meclisin bundan önceki Dördüncü döneminde çıkartılan iki yasayı sizlere hatırlatmak ve sunmak isterim.

Romanya'dan Türkiye'ye gelerek, Romanya'daki ellerinden alınan toprakların, arazilerin, binaların bedellerinin Türkiye'de kendilerine ödenmesi yasasını siz çıkarttınız, o Türk yurttaşlarınız için. Yugoslavya'dan gelen muhacir arkadaşlarımızın, Yugoslavya'da kalan emlaklarının Türk parası olarak 25 yıldan beri ödenmediğini bu kürsüde ilk kez ben dile getirdim, grup sözcüsü olarak konuştum ve o yasayı siz çıkarttınız; onlar özbeöz Türk'tüler.

FEVZİ ARICI (İçel) — Sen program mı tenkit ediyorsun, ırkçılık mı yapıyorsun efendi?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Nerede doğarsanız doğunuz, Amerika'da çocuğunu dünyaya getirmiş olan bir Türk ailesinin o genci Türk'tür. Doğduğu yer insanın kanının ifadesini taşımaz ve buna karşı tepki gösterenler ilkel kişilerdir. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Faşizmin üç dayanağını oluşturan ve Devlet Dergisinde geliştirilen teorinin MC döneminde Başbakan Süleyman Demirel'in sorumluluğu altında belli bir değişime uğradığını görüyoruz. O teori şu idi; Sokak iktidarı, devlet iktidarı, meclis iktidarı. Bu üçlü aşama bu üçlü teori kısa dönemli bir teoridir.

Bu üç aşamalı iktidar modeli günün birinde demokrasinin yenilgisine uğrayabilir, uğrayacaktır. Demokratik güçlere yenik düşebilir, düşecektir. O halde, bu teoriyi uzun vadeli hale getirmek gerekir. Nasıl? Sayın Süleyman Demirel Başbakan olarak, yanına aldığı Başbakan Yardımcısının teorisinden yararlanmak suretiyle bunu geliştirmiş ve şu hale getirmiştir: Üçlü aşamanın arasına bir temel aşamayı, bir başka aşamayı daha yerleştirmiş ve dörtlü sistemi ortaya çıkarmıştır. Türkiye'nin bugünkü kaderi, bugünkü karanlık günleri bu dörtlü aşamanın uygulamasının doğal sonuçlarıdır.

Sokak iktidarı, eğitim iktidarı, devlet iktidarı, meclis iktidarı. Araya eğitim iktidarı aşamasını soktular ki, o aşamadan sonra yetişen Nasyonal Sosyalist kuşaklar bugünkü kanlı Türkiye'nin, faşist Türkiye'nin devam ettiricileri olsun. (A.P. sıralarından gürültüler, "Ne alâkası var" sesleri)

Buna da alınmanız nafîle buna da alınmayınız, sizi faşistlikle itham etmiyorum. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Hatibe müdahale etmeyiniz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Aramızda faşist yok, buna inanmak istiyorum; ama faşist olanların bulunduğu, Meclis içinde, Meclis dışında görülüyor.

Sokak iktidarı, sokakta... (A.P. sıralarından gürültüler)

HALİL KARAATLI (Bursa) — Bunu programla alâkası var mı?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Sayın Başkan, Adalet Partilileri serinkanlı olmaya, uygar dinlemeye davet etmenizi rica ediyorum. Aksi halde konuşmamı birtirmeden sükûnet gelinceye kadar susacağım. (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Ali Nejat Bey, siz lütfen devam ediniz.

Hatibe müdahale etmeyiniz efendim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ben üniversitede ders vermiş bir hoca olarak, gürültüde söz söylemeye alışmış kişi değilim. (*Gürültüler*) Evvelâ öğrencilerin sükûnete gelmesi gerekir.

Sokak iktidarı, sokakta masum insanların, gençlerin kurşunla taranarak öldürülmesi biçiminde gerçekleştirilmek istenmiştir.

Öğrencilerin yasal izinli olarak yaptıkları miting ve toplu yürüyüşler kurşun yağmuruna tutulmuş, kitle cinayetleri işlenmiştir. Devlet kurumları etkisiz hale getirilmiştir ve devlet militanlarca işgal edilmiştir. Devlet İstatistik Enstitüsünde Ülkü Ocaklarına aidat ödemeyen kamu görevlileri ya dövülür, ya öldürülür, ya da görevlerine son verilir. Belgeler elimizde.

Eğitim o halde faşistleştirilmelidir ki, bu dördü aşama Türkiye’de başarıya ulaşsın. Bunun bir tek sorumlusu vardır; Anayasa gereğince müteselsil sorumluluk esasına göre Kabine üyeleri ve onun başı Sayın Başbakan Süleyman Demirel.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Burada faşist, komünist varsa hepsinin Allah belâsını versin.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Eğitim faşistleştirilmeli ki, bu dördüncü aşamada başarı sağlansın.

Eğitim nasıl faşistleştirilir? Öğrenciler öldürülür, öğretmenler öldürülürse, insanlar yıldırılırsa, korkutulursa, sokağa çıkmaktan alıkonulursa ve can güvenliğini sokakta, karakolda, okulda, hastanede bulamazsa; bulamamaktadır ve bunun sorumluları İkinci MC Hükümetini kurmuştur.

Öğretmenlerin bir ilden ötekine sürülmesi, görevlerinden alınması, dövülmesi ve öldürülmesi bu yöntemin zalim uygulamalarıdır. Yasal hakkını kullanan bir derneğin şubelerine yapılan kongre saldırıları bu uygulamanın ilk halkasını ortaya çıkarmıştır.

27 Şubat 1977’den 1977’nin 6’ncı ayının son gününe kadar öldürülen öğretmenlerin ruhlarına saygı duyarak, hüzün içinde adlarını Yüce Meclise okuyorum:

Battal Öz, 27.2.1975 Manisa, Murat Gökten 3.3.1975 Erdemli..

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Alâkası yok.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — (*Devlet Bakanı Seyfi Öztürk’e hitaben*) Gülme gülme, sırtıma.

(*C.H.P. sıralarından, gürültüler*) Sahtekâr herif, ayıp sana.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hüseyin Esen, 13.5.1975 Sivas. Hikmet Demir, 4.6.1975 Adapazarı.. (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen sükûneti temin ediniz.

SÜLEYMAN ŞİMŞEK (İçel) — Sahtekâr... Bir de gülüyor Sayın Başkan (*A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler*)

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Hasan Şimşek, 13.6.1975 Şavşat. Öldüler bu kişiler... (A.P. sıralarından; “Ne alâkası var” sesleri, gürültüler)

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Ne ile alâkası var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ne ile alâkası olduğunu ben bilmiyorum, Devlet Bakanı olarak siz biliyorsanız lütfen açıklayınız. (A.P. sıralarından gürültüler)

Bunlar ölmüşlerdir; bu adlarını okuduğum öğretmenler öldürülmüşlerdir, gerçek budur. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler) Bu gerçeğin hüznünü duyarak isimlerini burada okumayı bir saygı görevi biliyorum.

Ali Genç	Eylül 1975	Bursa.
Sait Gencer	27.3.1975	Korkuteli
Mehmet Yılmaz	23.1.1977	Malatya
Vural Ural	27.2.1977	Hopa
Mehmet Bilgin	30.4.1977	Serik

Ömer Narman, Ahmet Gözükkara, Bayram Çıtak, Mustafa Elmas, Hikmet Özkürkçü, Mehmet Baş, Kemal Demir, İsrail Akçay, Şehmuz Hacıyusufoğlu, Ali Alkan.

Bunların içinde Ülkü Ocaklarına kayıtlı, Milliyetçi Hareket Partisinin sempati-zanı olan öğretmenler de vardı. Onların da ruhlarını burada saygı ile yadediyorum. Hiç kimse öğretmen olduğu zaman, hangi siyasi düşünceye sahip olursa olsun, o bu siyasi düşüncesine hayatı ile son vermemelidir.

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Sen nesin sen?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Burada benim okumama itiraz ettiğiniz kişilerden birinin adını okurken isyan ediyordunuz ve onun komünist veya Cumhuriyet Halk Partili veya başka bir nesne olduğunu zannediyordunuz; ama o, Ülkü Ocaklıydı. (A.P. sıralarından gürültüler, C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

Komünizme ve komünistlere karşı iseniz, ülkeye barışı getirirsiniz, ülkenin ekonomik kalkınmasının gereklerini yerine getirirsiniz. (A.P. sıralarından gürültüler)

Eğer komünizme karşı iseniz, bulanık suda balık avlar gibi, “Komünist” hükümünü siz verme hakkına sahip değilsiniz. Siz yargıç değilsiniz, siz komünizmi ölçecek kültür sahibi değilsiniz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; A.P. sıralarından gürültüler)

Ne ile ölçeceksiniz? Komünizmi ne ile ölçeceksiniz? Çok eski yıllarda, evinde gece lambasını kırmızı ampulden koyan ailelere saldırıyorlardı komünist diye. (A.P. sıralarından gürültüler) Böyle komünizm anlayışından gelip hangi noktada tekrar geri dönüyorsunuz? (A.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar)

Oturunuz, oturunuz ve sükûnet içinde dinleyiniz.

MC İktidarı Töb-Der’i beğenmeyebilir, Töb-Der’den ürkebilir, kendi mantığı ve otorite anlayışı ile bağdaşmadığını düşünebilir ve tedbir de alabilir. Bunları yadırgamıyoruz; ama bütün bunlar, hukuk devleti anlayışında yasal olmak zorunda-

dır. Bizim yadırgadığımız, dernekler karşısında yasal olanakları kullanmayıp, size o olanaklar hak vermediği için kurşuna başvurmanızda. Biz buna isyan ediyoruz, biz buna karşıyız. (A.P. sıralarından “Biz Atatürk’ün Anayasasından yanayız” sesi, gü-rültüler)

Öğretmenin öldürülmesi, öğretmenin dövülmesi hoşgörü ile karşılanamaz. Öğretmenin dövülmesine, öğretmenin öldürülmesine hiç bir hükümet hoşgörü ile bakamaz, sessiz duramaz; sessiz kalması teşvik anlamına gelir ve hiç bir hükümetin, demokrasiye inancı varsa, devlete saygısı kaybolmamışsa, sessiz kalmaya hakkı yoktur.

Hükümet öğretmene değer vermezse, öğretmen dövülür ve öldürülürse, o ülkede ilim de olmaz, ilim de gelişmez, insanlık da gelişmez. Uygarlığa ilk adım öğretmenle başlar. Bugün öğretmenin dövülmesini hoşgörü ile karşılayan Sayın Başbakanın, ilkokulda öğretmene duyduğu saygıyı, bugün Başbakan olarak duymasını bekliyoruz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Kendi siyasal düşüncelerinizden başka hiç bir düşünceye tahammülünüz yoksa, siz ülkeyi esenliğe kavuşturamazsınız. Sizin gibi düşünmeyen milyonlarca insanın varlığını, o varlığın haklarını, o varlığın tavırlarını, düşüncelerini kabul etmeye zorunlusunuz. Her şeyden önce uygar olmaya, solu, demokratik solu artık kabul etmeye zorunlusunuz. Bugün bunu kabul etmek size güç gelebilir; ama yarın kabul etmek durumunda olacaksınız.

Sizin düşüncelerinizin çağı gelip geçmiş, siyasal tarihte ömrü dolmuş, devlet yönetiminde artık geçerliliği kalmamıştır. Cumhuriyet Halk Partisinin programını taklit de etseniz, Cumhuriyet Halk Partisinin programındaki sosyal amaçla yasaları el çabukluğu ile ve birbirine monte ederek iğreti çoğunlukla çıkartsanız bile siz demokratik sol olamazsınız; halka hizmet etmiş olamazsınız. (A.P. sıralarından gü-rültüler) Siz bizim yasalarımızı el çabukluğu ile çoğunluğunuza güvenerek Meclisten çıkarıp, hatta komisyonlarda Cumhuriyet Halk Partili milletvekili arkadaşımın adını silerek buraya kendi adınızla getirseniz bile halk o yasayı sizin çıkarttığınıza inanamaz. Onu yaptınız ve o sahtekârlık bu Meclisin tutanaklarına geçmiştir, okumanızı dilerim.

Sizin çıkaracağınız demokratik sol yasalarla siyasi ömrünüzü uzatamazsınız; çıkaracağınız demokratik sol yasalarla sadece halkın ödeyeceği vergileri fiyatların içerisine yerleştirerek artırmış olursunuz, halkın mutluluğunu yine halka ödetirsiniz. Önemli ve asıl olan, ekonomik ve sosyal düzenin değişmesi, emek vermeden servet edinme kapılarının kapanması, halkın tasarruflarının halkın elinde birikebilmesi, halkın yönetiminde yatırıma dönüşebilmesidir. Bize özenseniz bile sizin özentiniz çok yüzeyde kalır.

Yurt dışında çalışan emekçilerin Türkiye’ye gönderdiği dövizleri sadece onlara Türk parası olarak ödediniz ve gayrimenkul satın almalarına yardımcı oldunuz ama onları yatırımlara ortak etmediniz, onları yatırımlara ortak edemezsiniz, onları yatırımlara ortak ederseniz sizi iktidardan devirirler, çünkü siz tekelci sermayenin kredi kaynaklarını ellerinden alıp işçi dövizlerinin yerine geçirmelisiniz. (A.P. sıralarından “Vehbi Koç ve Sabancı sizin yanınızda” sesleri) Siz Türkiye’yi oyalıyorsunuz,

Türkiye'ye vakit kaybettiriyorsunuz, Türkiye'ye pahalıya mal oluyorsunuz. Türkiye sizden bıkmıştır, sandalyelerinizi birbirinize yapıştırarak... (A.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Beyler lütfen hatibe müdahale etmeyelim.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — ... Hükümet monte etmekte olduğunuzu, ama iktidar olarak kalacağınızı zannetmeyiniz. Montaj sanayiini yurda sokmakta hüner göstermiş olabilirsiniz; ama montaj Hükümetle iktidar olamayacağınızı göreceksiniz, tıpkı montaj sanayi ile Türkiye'yi sanayileştiremediğiniz gibi. Sandalyeleriniz matematik olarak toplanırsa ve birbirine yapıştırılırsa belki hükümet olabilirsiniz; ama şunu iyi biliniz ki, milli irade olamazsınız. (A.P. sıralarından gürültüler)

“Bir hükümet, ülkede en değersiz bile uzun sürede işbaşında kaldıktan sonra, şurada ve burada bazı eserleri göstererek övünebilir. Fakat, herhangi bir hükümetin vazifesindeki muvaffakiyetin derecesindeki hakiki ölçü, ancak başardığı işlerle, elinde mevcut imkânların karşılaştırılması neticesinde anlaşılır”

Bu sözün söylendiği birleşimi içinizde hatırlayanlar vardır; 29 Mayıs 1950 günü zamanın Başbakanı IX'ncü Dönemin Üçüncü Birleşiminde söylemişti. Şimdi aynı şeyleri size Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz söylüyoruz:

Ne kadar kötü bir hükümet olursanız olunuz, Boğaziçi Köprüsü'nü yapmış olmanızı ileri sürerek övünebilirsiniz... Niçin alkışlamadınız? Övünmüyor musunuz yoksa? (A.P. sıralarından gürültüler)

HALİL KARAATLI (Bursa) — “Hayır” dediğinize utanmıyor musunuz? “Hayır” dediğinize pişman değil misiniz?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Ama yanlış yaptınız, eksik yaptınız. Zamanında yapılan ikazlara, uyarılara kulak vermediniz. Bu köprü aynı zamanda demiryolunu da geçirmeli idi. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

O zaman Türkiye'nin ekonomisine daha büyük katkıları olurdu. Karayolu, demiryolu ulaştırmacılığının arasındaki denge bozulmazdı ve Türkiye, TIR kamyonlarının emperyalizmine boyun eğmezdi. (C.H.P. sıralarından “Yahya'nın TIR'ları” sesleri)

Şimdi soruyoruz; TIR kamyonlarının geçişinden ton/kilometre başına kaç kuruşluk ücret alıyorsunuz? 1976 yılında bir baştan öteki başa 4 milyar liralık asfalt yol kaplamasını tahrip eden 131 bin adet TIR kamyonunun geçişinden kaç kuruş ücret aldınız?

1966 yılında batıdan doğuya yılda sadece birkaç yüz demiryol yük vagonu geçerken, 3 yıl içinde bunun büyük bir gelişmeyle 6.000'e yükseldiğini ve vagon başına 200 dolar alındığını size söyleyen olmadı mı? Çünkü, tekerci sermayenin TIR kamyonları üzerindeki egemenliğine Türk demiryolculuğunu feda ettiniz.

Aynı Boğaz Köprüsü % 20 maliyet artışıyla aynı zamanda demiryolunu geçirebilir veya tünel olarak Boğazın iki yakası birbirine bağlanabilirdi. İşte o tarihte hazırlanan ve Sayın Başbakana ve Sayın Ulaştırma Bakanına verilen projeyi sizlere sunuyorum.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Besim Üstünel’e ver.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Kendisi bu projeyi destekleyen Demiryol Genel Müdürünü görevinden almış ve 6 karayol planlama uzmanının işine son verilmiştir.

Sayın Demirel’in tuttuğu yol ülkeyi esenliğe kavuşturacak yol değildir. Bu projeyi şimdi sizlere vermiyorum, zamanında planlama uzmanı olarak Sayın Süleyman Demirel’e göndermiştik, onun arşivinde varsa alır, bakar öğrenirsiniz.

Köy - kentlerden bahsettiğimiz zaman, Sayın Demirel politika borsası kurarak bunu köylüye “göç var” diye ne denli yanlış yansıttıysa, Boğaz Köprüsü için de aynı işlemi uygulamıştır. Oysa ki, boğaz geçiti köprü olup olmayacağı daha belli değilken, fizibilite raporu sonucunda, Kıbrıs’a çıkartmayla ilgili değil, Boğaziçi Köprüsünü hazırlama zamanındaki, acaba tünelle bağlantı mı Türk ekonomisine daha yararlıdır, yoksa gösterişi olan köprüyle mi bağlantı daha verimlidir diye hazırlanan fizibilite raporlarını uygulamadılar ve bendenizi Tetkik Tahlil Şubesi Müdürlüğünden alarak kızağa çekmek suretiyle müşavir yaptılar. (A.P. sıralarından “Allah razı olsun” sesleri)

Sayın Demirel Türkiye’yi oyalamaktan vazgeçecek görünmüyor, özel sektörü politika ile (A.P. sıralarından gürültüler)

Bir hususu hatırlatmak isterim. İçinizde merak edip 1963-1964 yıllarındaki Devlet Planlama Teşkilâtının programlarını inceleyecek olanlar varsa, orada Boğaz bağlantısının yapılacağına ait hükmü görürler.

Bütün bu konulara değinirken, size 18.2.1954 günlü Birleşimde, o zamanın Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanvekili rahmetli Faik Ahmet Barutçu’nun konuşmasından çok kısa bir bölümü sunmak görevini hissediyorum.

Diyor ki; “Hayat standardının yükseltilmesi, mahdut zümrelerin zenginliklerini artırmak, refahını sağlamak değildir. Zenginlik refahın umuma intikal ettirilmesidir. Herkes çalışma sahası bulmalı ve emeğinde makul hissesini almalıdır. Bu, sosyal politikanın tabii isteridir. Demokrat iktidarın Hükümet programında iktisat sahasını Devletin hükmünden kurtarmak adını taşıyan liberal politikası ile bu neticeler sağlanamamıştır”

Daha bundan 23 yıl evvel, sizin devamınız olan iktidara, uygulamakta ve izlemekte olduğunuz politikanın yanlışlığım belirtmiştik.

MEHMET EMİN DALKIRAN (Bursa) — Olmayan şey taksim edilmez.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Şimdi sanayileşmekten bahsediyorsunuz. Sanayileşmek, ne kadar fabrika kurarsanız kurunuz, gayri safi milli hâsıla, ya da yurt içi hâsıla içinde sanayi payının artışıyla ölçmek zorundasınız. İçinizdeki iktisatçılar “varsa eğer” bunu bilirler.

1950 yılında sanayi sektörünün milli hâsıla içindeki payı % 11, 1960 yılına kadar geçen 10 yıl içinde sadece % 5,3 puan artarak % 15,3’e yükselmiştir. 1970 yılına kadar geçen süre içinde de sadece 4,3 puan artarak % 19,6 olmuştur ve dünyanın hiç bir ülkesinde sanayileşmenin bu denli ağır bir tempo ile durağan hale geldiği

ve böylece yavaş yavaş geliştiği görülmemiştir. Bunun kanıtlarım çok acı örnekler olarak Yüce Meclise sunmak isterim.

1970 yılında kişi başına elektrik üretimi Bulgaristan'da 2290 kilovat/saat (yani bizim Türkiye'mizin 9,5 katı), Romanya'da 1732 kilovat/saat (7,5 katı), Yugoslavya'da 1278 kilovat/saat, Türkiye'de 240 kilovat/saat; 5,4 katı.

Bu kadar "Büyük Türkiye" edebiyatından sonra vilâyetimiz olan ülkelerimizin, illerimizin çok gerisinde kalmak, sizin uygulamakta olduğunuz yanlış ekonomi politikasının doğal, kaçınılmaz sonucudur.

Çimentoda da böyle. 1970 yılında Bulgaristan'da kişi başına 457 kilo; bizim 2,5 katımız üretiliyor. Romanya'da 2 katımız, Yugoslavya'da 1,5 katımız, Yunanistan'da 3 katımız üretiliyor.

1970 yılında Bulgaristan'da, Romanya'da, Yugoslavya'da kişi başına çimento üretiminin Türkiye'nin 5 katı, 7 katı, 2,4 katı olduğunu söylediğimiz zaman, Sayın Süleyman Demirel, "Onlar bizden daha evvel bu üretime ve sanayileşmeye başlamıştı" demişlerdi; yanlış söylediler, yanılttılar sizleri.

Düzelteyorum: 1950 yılında kişi başına demir-çelik üretimi Bulgaristan'da bizim 1,2 katımız ve Türkiye'de sadece biz, 8,6 katı demir-çelik üretiyor idik.

Görülüyor ki, Bulgaristan'da kişi başına 1,5 kilo demir üretilirken 1950 yılında, Türkiye'de 9 kilo demir üretiliyordu, ama aradan geçen 20 yıl zarfında Türkiye'de 8 kilodan, 9 kilodan 29 kiloya çıkabildik nüfus başına demir çelik üretiminde, Bulgaristan 174 kiloya çıktı. Sizin yanlış politikanızın doğal sonucu bu.

ALİ ELVERDİ (Bursa) — 2-3 misli arttı.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Komşu ülkeler, bizden daha çok çimento, daha çok demir çelik, daha çok elektrik üretiyorlar. Bunları acaba tüketimlerinden fedakârlık yaparak mı gerçekleştiriyorlar? Bu sorunun asıl cevabı, Türkiye'nin 25 yıldan beri nasıl oyalandığını gösterir. 1970 yılında kişi başına Bulgaristan bizim 3,5 katımız, Yunanistan 2,5 katımız, Romanya 3,5 katımız, Yugoslavya 3 katımız et üretiyorlardı. Yani demek ki, tüketimlerini kısmıyorlar ve bizim kadar az et yemiyorlar, ama bizden daha çok elektrik, daha çok demir-çelik daha çok çimento üretiyorlar.

Görüşülmekte olan Hükümet programının bazı noktalarına değinerek sözlerimize son vermek isteriz. Zannetmeyiniz ki, sözlerime hemen son vereceğim. Dinleyeceksiniz ve dinlemeye alışacaksınız, bu gerçekleri göreceksiniz ve sizin nasıl yanılttığınızı ve lokomotifin nasıl yanlış raylar üzerinde, hangi karanlık tünele girdiğini er geç göreceksiniz.

Görüşülmekte olan Hükümet Programının 18'nci sayfasında şu görüşlerin yer aldığını görüyoruz; "Köylerimizin tamamını bir an evvel elektriğe kavuşturmanın heyecanını yüreğimizde duyuyoruz" diyor program.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Yalan, yalan!

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — "Bugün köyde yaşayan nüfusun % 50'si elektriğe kavuşmuştur. Önümüzdeki 1977-1981 döneminde Türkiye'de elektriksiz

köy bırakmamak azminde ve kararındayız. Bu hedefe ulaşmak için her imkânı seferber edeceğiz” Sayın Demirel’in, hayal ve gerçek arasında yerinin neresi olduğunu bilemiyoruz. Acaba 1981’de köylerimizin tümünü elektriğe kavuşturmak mümkün olabilecek mi? Bunu sizlere belirtmek isterim.

1977 yılına kadar sadece 10 bin köy elektriğe kavuştu. 1977-1981 döneminde her yıl 2 bin köy elektriğe kavuşturulursa ki, daha çok elektriğe kavuşturulma imkânının olmadığını göreceksiniz. O zaman 8 bin köy daha elektriğe kavuşmuş ve sayı 18 bine yükselmiş olur. Geriye kalan 20 bin köy nasıl, ne zaman, hangi kaynakla elektriğe kavuşacaktır, acaba Sayın Demirel Meclise açıklayabilir mi? Sayın Demirel’in yüreğinde duyduğu heyecanın müsbet ve menfi kutuplar olarak kaç kilovat saat enerji üreteceğini bilemiyoruz. *(C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Ama eğer, yatırım heyecanla başlasa bile mantıkla, para ile kaynak ile teknik eleman ile devam edecek ve öylece sonuçlanabilecek bir büyük işlem ise, heyecanın yetmeyeceğini göreceksiniz. Heyecan başlatır, ama israf ise yarıda bırakır. Heyecan başlatır, ama ortaklar birbirleriyle anlaşamazsa, o zaman kamyonlarla temeller tarlalara atılmak durumunda kalır.

MC İktidarı, elektrik konusunda bilerek, ya da bilmeyerek büyük bir yanlışlığın içine düşmüştü MC olmadan önce de. 1965’te elektrik enerjisinin % 45’i su kaynağından üretilirken, her nedense Sayın Demirel Başbakan olduktan sonra 1971 yılına kadar bu oran, bol olan su kaynağımızın payı % 27’ye indirilmiş, buna karşıt petrolden elektrik enerjisi üretimi 1965’te % 9,1 iken, 5 yıl içinde yani 1971 de bu % 40’a çıkmış ve su kaynağı yönünden Türkiye en zengin ülkelerin arasında iken, bu bol kaynak kıt kullanılmış ve petrol en kıt kaynakken bol kullanılır hale gelmiştir. Yabancı petrol şirketlerinin etkenliğinin bir sonucudur bu.

Başbakan Sayın Demirel Başbakan oluncaya kadar 1965 yılında Türkiye Fuel-Oil ihraç eden bir ülke idi. 613 bin ton fazla Fuel-Oil’imiz vardı; ama Ambarlı santıralı ve diğerleri kurularak biz yurt dışından Fuel-Oil ithal etmeğe, bugün de enerji sıkıntısı uygulamaya zorunlu kaldık.

Biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak ülkenin ekonomik kalkınması, yani fiziki mal varlığının artmasıyla sosyal gelişmesinin, yani moral değerlerinin genişliği arasında tam bir ayırım ve öncelik tercihi yapmayı düşünmedik, düşünmüyoruz. Sizi de bizden ayıran önemli noktalardan bir tanesi de budur. Toplumun sosyal gelişmesi, değer yargılarının sağlamlaşması ve sosyal mutluluğunun artması sadece yatırımların büyüklüğüne, atılan temellerin çokluğuna, üretilen çimentonun giderek artmasına bağlı mekanik bir olgu değildir. Çimento ya ne kadar gerek olursa olsun, o çimento fabrikalarını Hereke gibi dünyanın en güzel bir ülkesinde zeytin ağaçlarıyla kaplı yamaçlarına inşa etmenin gerekçesini kimse haklı gösteremez. Bugün güzel Hereke yöresinde zeytin ağaçları taşlaşmış ve yeşilin rengini çıplak kalker yamaçları almıştır,

ADEM ALİ SARIOĞLU (Kocaeli) — Orayı düzeltiniz.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Doğanın değerini, tarihin varlığını ve tarihten miras kalan kültür hazinesini yok varsayarak, hiç bir insafı iktidar Büyük Çekmece gölünü bir inci gibi kuşatan Mimar Sinan Köprüsünün hemen yanına çi-

mento fabrikası kurulmasına razı olamaz. Gerçek milliyetçilikle bağdaşamaz bu. Jeolojik yapısı kalkerden oluşan ülkemizin çimento fabrikası kurulması için Marmara Denizinde Hereke yöresiyle Büyükçekmece gölünde, Mimar Sinan'ın köprüsünden başka yer bulunmadığını, bugün sermayenin takısı olmayan herhangi bir iktidar savunabilir mi? Doğa ve insan arasındaki ilişkileri gözetmeden, tekelci sermaye yatırım yapmayı içine sindirebilir ama Devlet buna göz yummayan, Devlet buna araç olmamalıdır.

Siz, yurt dışından ülkeye gelen işçi dövizlerini de har vurup harman savurdunuz. Bugün 58 milyar TL. karşılığı Merkez Bankasında döviz açığımız vardır. Özel sektörün, kamu sektörünün yatırımlar için, hammadde ithalatı için, araç, gereç, makine getirtmek için Merkez Bankasına yatırdığı Türk paralarının yekûnu 58 milyar lirayı aşmıştır ve kendilerine döviz verilemediği için döviz kuyrukları teşekkül etmiştir. Oysa ki, size sadece Sayın Irmak Hükümeti tarafından 703 milyon TL. karşılığı döviz açığı bırakılmıştı; ama 15 Kasım 1974 günü Ecevit koalisyon Hükümetinin Merkez Bankasındaki net döviz mevcudu 4 milyar 813 milyon TL. fazlalık taşıyordu. Bugün bu dövizler erimiştir. Oysa ki, bu dövizler erimezdi; Eğer bu dövizleri tekrar üretime dönüştürecek çemberi kurabilseydiniz, bu dövizleri tekrar üretimde kullanabilseydiniz; bu dövizler karşılığında işçilerin fabrikalara ortak olmasını içinize sindirebilseydiniz, özel sektörünüz (sizi destekleyenler) buna razı olabilseydi, bugün o dövizler erimez, ithalâta harcanmaz, lüks tüketim mallarına gitmez ve kendi kendini üreten döviz makineleri teşekkül ederdi.

Hükümet kurulurken ikinci bir gizli protokolün bulunması çok kaygı vericidir. Demokrasi açıklık rejimidir. Birinci protokolden gizlenen Devletin paylaşılmasıyla ilgili ise bu ikinci protokol, devleti size paylaştırmaya razı olmayacağımızı biliniz.

Gizli protokol hakkında Sayın Başbakanın Yüce Meclise açıklama yapmasını isteyerek, Programda ilğimizi çeken birkaç noktaya kısacık değinmek istiyoruz.

Belediyelerin artık ertelenmeye tahammülü olmayan, ivedi sorunlarının Programda yer almayışı, bu ikinci MC Hükümetinin de, birincisi gibi belediyeleri ve kentleri cezalandırmaya devam edeceği anlaşılıyor.

Oysa ki, bütün belediyelerimizde büyüyen harcamaların kaynağı, hükümetin aldığı kararlar, ya da uyguladığı yanlış politikalardan doğmaktadır. Altyapı hizmetlerinin artışı, iç göç nedeniyle gecekonduların doğuşu ve oralara hizmet götürülüşü, yanlış ekonomik ve sosyal politikanın Demirel iktidarı tarafından ve Ondan önceki iktidar tarafından başlatılan mali politikaların bir sonucudur.

Bu Hükümetin köye ve köylüye refah götürecek sistemin ne olacağı Programda yer almamıştır. Programda, "Köylümüzün alın terini değerlendireceğiz" cümlesinin biçimselliği bir iyi niyet belirtisi değildir. Alın terinin değerlendirilmesi, MC'nin ekonomi mantığı ile de zaten ters düşer.

Tarım ürünlerini pazarlama olanaklarına kavuşturmadıkça; köy ve köylü birimlerinin kooperatifleşmesi özenlendirilmedikçe, desteklenmedikçe, taban fiyatları, ürününü kendi sınai tesislerinin hammaddesi olarak kullanan sanayicinin ve tacirin etkisiyle ve hem de geç olarak yayınlandıkça, köye ve köylüye karşı Hükümet gerekeni yapacağından bahsedemez.

MC'nin bu ikinci Programındaki basmakalıp biçimselliği taşımaya devam etmektedir bu belgeler. Birinci Programda, köye mühendislik hizmetlerinin götürüleceği, üretim artırıcı teknolojilerin uygulanacağı belirtiliyordu. Bu ikinci Programda bundan vazgeçildiğini görüyoruz.

Urfa'da birkaç köyde uygulanıp, sonra vazgeçilen ve yozlaştırılan toprak reformunun, Milliyetçi Hareket Partisinin tekelinde ve Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in sorumluluğunda olduğunu hatırlatmak isteriz.

Urfa'nın köylerinde yaptığınız ve 8 mm lik filmle ve teyple tespit ettiğiniz araştırma bakınız bize hangi sonuçları vermiştir: Devletin araç ve gereçleri ile ve Devlet tarafından istihdam edilen çoğu Milliyetçi Hareket Partili kadrolar toprakları işlemişler, biçmişler, mahsulü hasat etmişler, köylü bütün bu işlemlerin hiç birine karışmamış, sadece seyirci olmuş ve mahsulü dağıtmaya sıra geldiği zaman; hangi köylü odasına bozkurt fotoğrafını, afişini asmış ise ona buğday verilmiştir. Bu belgeleri siz arzu ederseniz Yüce Meclise komisyonda sunarım.

Milliyetçi Hareket Partisi ve onu yedeğine alan Sayın Süleyman Demirel Hükümeti, 1977 Ecevit Hükümetinin Programını kapitalist düzene ve çok uluslu şirketlere ödün vermekle suçlamış ve kendisini ilerici bir parti olarak göstermeye çalışmıştır. Oysaki simidi İkinci MC Hükümetinin Programında Milliyetçi Hareket Partisinin bu özentsine bir tek satırla bile yer verildiğini görmüyoruz.

Programda milli Selâmet Partisinin faizsiz kredi mantığının işlendiğini bir türlü anlayamadık, şöyle söylüyor: "Faizsiz kredi uygulaması sisteminin geliştirilmesine çalışılacaktır" Ekonomi bilminde üç tür fiyat vardır: Malın fiyatı vardır, piyasada "fiyat" adını alır; emeğin fiyatı vardır, "ücret" adını alır; sermayenin yani paranın fiyatı vardır, "faiz" adını alır. Şimdi, faizsiz bir kredi sistemi uygulamaya kalkarsanız, sermayeyi değersiz varsayıyorsunuz demektir. Yurt içindeki bankalar arasındaki rekabetin haksızlığını nasıl önleyeceksiniz ve sizin bu tezinizi size kredi veren yabancı bankalar kabul edecek mi? Bu kadar mantık dışı, bu kadar hayal mahsulü ve ekonomiyi allak bullak edecek bir ilkeye sırf hatır olsun diye mi yer verdiniz, yoksa ciddiye alıyorsanız bunu nasıl uygulayacaksınız ve Hükümeti, devletiyle, ulusuyla beraber hangi felâketin eşiğine sürükleyeceksiniz?

Ulusal güvenlik konusunda yeni bir kavram geliştirmeye çalışıyorsunuz. Kısacası, "Savunma araç ve gereçlerinin değişik kaynaklardan sağlanacağı" sözünün gerçekleşme olanağı yoktur. Çünkü, NATO'nun öngördüğü güvenlik kavramı çerçevesinde kabusa, NATO'daki standardizasyona bağlı kalmak zorunlu olur. Hükümet Programı bu karmaşıklıkla nasıl çözecektir, burada anlatılmalıdır.

"Yabancı sermayeye devir imkânlarının geliştirileceğinden" bahsediliyor programda. Kaygı verici bu sözün açıklığa kavuşturulması acaba mümkün olabilecek mi? Biz, yabancı sermayeye Sayın Demirel tarafından neyin devredileceğini sormak istiyoruz ve bu soruyu bir yurtseverlik görevi biliyoruz.

Yurt dışında çalışan işçilerin, halkın tasarruflarının nasıl değerlendirileceği konusunun Programda boşlukta kalışını yadırgamıyoruz ve kurulan Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankasının hâlâ işletilmemesi ile bunu eşdeğerde gördüğümüz için MC İktidarının bu ikinci denemesinden zaten fazla bir şey beklemiyoruz.

İzin verirseniz, Programda yer alan vergi politikanıza inanmadığımız için kısaca değinmek isterim.

1970 yılında 534.680 ticaret ve meslek erbabının 2.240.000.000 Türk Lirası vergi ödendiği görülüyor. Ayda kişi başına ödenen vergi 350 Türk Lirasıdır ve hademenin ödediği vergiden çok daha azdır.

682.467 vergi mükellefinin 1973 yılında % 81'i ayda 281 liradan daha az vergi ödüyor. Siz bu tutumunuzla Vergi alamazsınız.

Bir noktayı belirtmek hakkını bana bağışlamanızı rica ederim Sayın Kâmrân İnan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı görevini kabul etmeyerek, bu önemli Bakanlığı yedi gün sahipsiz bırakmış ve bu nedenle, Irak-İskenderun boru hattında petrol taşımada arıza meydana gelmiş ve ekili araziye fışkıran ham petrol tekrar içeri alınamamıştır. Acaba bu konu basına yansıdığı gibi mi, yoksa borudan akan petroller tıpkı bir fışkıyeden akan su gibi sizi neşelendiriyor mu?

İkinci MC İktidarının programını gözden geçirmek bizim için gerçekten sıkıcı olmuştur. İştikten kanıksadığımız vaatleri yuvarlak kelimeler içinde bir kez daha okumaktan biz usansak bile Sayın Demirel'in 1965'ten beri geçersiz vaatlerle kendisiyle birlikte partisini yanıltmaktan usanmadığını görüyoruz; Eskiye özen duyarak, haksızlıkları, kanlı olayları hoşgörü ile karşılamayı dener ve kendi iktidarının dengesini genç kuşakların birbirini ezip yıldırmasına bağlı görürse, Cumhuriyet Halk Partisi her halde gereken yanıt burada -Parlamentoda- demokratik koşullar içinde, Anayasal hakkını kullanarak verecektin Yakın gelecekteki iktidarın gerçek sahibi olan Cumhuriyet Halk Partisinin varlığını gözden kaçırarak hükümetin başarılı olabileceğini zannetmeyiniz.

Yüce Mecliste Anayasanın ve İçtüzüğün tanıdığı olanaklar içimde İkinci MC İktidarım doğru çizgide tutmaya, demokratik rejimin gereklerine uymaya, düşün özgürlüğünü suç sayan davranışlara bütün kademelerde son vermeye, Cumhuriyet Halk Partisi, o iktidar 2'nci denemesini yapsa bile uygulamaya çalışacaktır ve bunu başaracaktır.

Şu bilinmelidir ki, Cumhuriyet Halk Partisinin “hayır” dediği hiçbir yasayı bu Meclisten çıkaramazsınız.

HALİL KARAATLI (Bursa) — Çoğunluk olsa bile öyle mi?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin “hayır” dediği hiçbir uluslararası anlaşmayı bu Mecliste, halkın yararına karşıysa, onaylatamazsınız; Cumhuriyet Halk Partisinin hiç bir düşüncesini, Hükümet olarak danışmadan, O'nun “hayır” demesi yüzünden, “bâyır” demesiyle uygulamaya kalkamazsınız. Çünkü Cumhuriyet Halk Partisi yurt yararına, barışa, kardeşliğe, yoksul halk kitlelerinin, emekçilerin, dul ve yetimlerin, öğretmenlerin, öğrencilerin, gencin, yaşlıların, tüm toplumun ve ekonominin yararına olan hiçbir karara, eyleme, uygulamaya “hayır” demeyecek bir partidir. Bu ilkeleri kabul ettiğiniz zaman bu Meclisten halk yararına yasalar en hızla çıkabilir, en olmuş durumda çıkabilir.

Eğer neden olduğunuz acı deneylerden ders aldıysanız, eğer demokrasinin derinliğine inanır hale geldiyse, Hükümeti oluşturan ortaklar olarak birbirinize

yardım etmeseniz bile Devlete saygı duymanın, Cumhuriyet ilkelerine bağlı kalmanın ve Atatürk devrimlerini yaşatmanın inancını bizde bulacaksınız, bulabilirsiniz.

Yüce Meclisten güvenoyu alacağınızı sanmıyoruz. Yüce Meclisin kararına saygı duymak hepimizin temel görevidir.

Eğer güvenoyu alırsanız, Devletin içte ve dışta saygınlığının azalmasına neden olacak biçimde birbirinize dil uzatmanıza meydan vermeyeceğiz.

Devletin yönetimini elinde tutanların birbirini çirkin sözlerle küçük düşürmeye hakları yoktun Devlet sizden ve bizden büyük bir kavramdır.

Türkiye Cumhuriyeti Devletini Cumhuriyet Halk Partisi kurmuştur ve o Devleti Cumhuriyet Halk Partisinin kurduğu yılda Sayın Süleyman Demirel dünyaya yeni gelmişti.

Kıbrıs'ta, Ege sorununda, kıta sahanlığında Türk Devletinin bir lâf ebesi tarafından yönetildiği kanısını uyandırmamaya özen duymasını istiyoruz. Cumhuriyet Halk Partisi ve halkımızın desteği var olduğu sürece, Türkiye Cumhuriyeti insan hak ve özgürlüklerine dayalı, barış içinde, milli demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olarak kalacaktır. Buna kararlıyız. Bu, Yüce Meclisin de görevidir.

Hepinize Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına saygılar sunarım. Teşekkür ederim. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ölçen.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan söz istiyorlar...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — İçtüzüğün 70'nci maddesine göre söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Niçin efendim?

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Usul yok.

BAŞKAN — Bana sattık. O benim hakkımdır, acele etmeyin. Buyurun efendim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri, hepinizi saygıyla selâmlıyorum.

NURİ ÇELİK YAZICIOĞLU (Çankırı) — Lâzım değil bize.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Allah'ın selâmını, saygısını da almazsanız, ona bir şey demek mümkün değil. Alın alın bunu. Buraya çıkıp ne diyelim yani saygı ile selâmlıyoruz demeyip de? *(Gürültüler)*

Hükümet Programı konuşuluyor. Konuşulanları dinliyoruz.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, bir açıklama yapar mısınız?

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Söz kesilmez.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, müzakereleri...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bunları dinledikten sonra...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Usulsüz söz verdiniz efendim.

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim beyefendi, sizin sözcü konuştu; dinleyelim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Açıklama isliyoruz. Sayın Başbakan gayet tabii konuşabilir, ama açıklama istiyoruz.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, Tüzüğün 70'nci maddesine göre mi konuşuyorsunuz?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 70'nci maddeye göre görüşüyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Açıklama istiyoruz, bilelim efendim.

BAŞKAN — Kendisi Söyledi efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Öyle istedim zaten sözü Sayın Başkan.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, Başkan açıklayacak.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dinliyoruz sözcüleri, sükûnetle dinliyoruz, ne söylerlerse dinliyoruz; gayet tabii ki konuşmaların sonunda gereken cevap verilecektir. Mesele yer yer Hükümet Programı olmaktan çıkıp % 90'ı ile başka konulara kayıyor. Bir husus burada açıklanmaya muhtaçtır. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü hiç icabı yokken, durup dururken bana birtakım lâflar söyledi. Söylediği şudur; zabıttan okuyorum: “Bildiğime göre Sayın Demirel Orta Asya’dan gelerek Türkiye’ye yerleşmiş değil, Yugoslavya’dan gelerek İslâmköy’e yerleşmiş bir ailenin çocuğudur”

SABRİ TİĞLİ (Kastamonu) — Ne var bunda, ne mahzuru var?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Böyle bir beyanın neyin icabı olduğunu anlamadım. Evvelâ şunu ifade edeyim: Ertuğrul Beyle başlayan 1281’de Osmanlı imparatorluğu; 1299’da Osman Beyle, daha sonra Orhan Beyle ilerlemiş ve 1362’de Edirne’nin zaptından sonra 1364’de Üsküp ve Manastır’ı ecdadımız fethetmiştir. 1364, İstanbul’un fethinden 80 küsur sene öncedir ve 1453’te İstanbul, fethedildiği zaman, İstanbul’un birçok semtine Manastır’dan, Üsküp’ten ecdadımız gelmiş-Anadolu’dan oraya giden-yerleştirilmiştir. Anadolu’nun birçok şehirlerinden de gelmiş, yerleştirilmiştir. 500 seneden fazla, ta Balkan Harbine kadar 1911’lere kadar Rumeli, Makedonya, Trakya dediğimiz bölge, Anadolu ne kadar Türk ise o kadar Türk’tü. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Yugoslavya’dan gelmiş olmak hiç kimse için bir nakise değildir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yalnız Yugoslavya’ya Anadolu’dan gidilmiştir. Anadolu’ya nereden gelinmiştir meselesini de tartışmakta şu anda fayda görmüyorum. Çünkü, 1071 Malazgirt Meydan Muharebesi ile Alpaslan’ın Anadolu’yu fethi başlamış, daha Sonra Süleyman Şah tarafından Anadolu’nun tümü fethedilmiştir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Balkan Harbi bir faciadır, Cenabı Allah Balkan Harbi öncesi günlerini milleti-mize tekrar yaşatmasın. Bu büyük faciadan Türk milleti olarak ders almaya mecburuz. Balkan Harbinin, Türkiye'nin içinde siyaset kavgaları suretiyle çıktığı ve çok kısa bir süre içinde (üç - dört ay içinde) Adriyatik'ten Midye -Enez hattına geldiğimiz malûmdur.

Şimdi, Sayın sözcü buraya gelmiştir; benim Yugoslavya'dan gelmiş bir ailenin çocuğu olduğumu söylemiştir. Bu doğru değildir. Yugoslavya'dan gelmiş bir ailenin çocuğu değilim. Gelsem ne lâzım gelir? (A.P. ve C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Ama, şunu...

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Onu söylemek için söyledi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır hayır, dur neden söylediğini söyleyeyim, müsaade buyurun. Siz söylediniz ben dinledim.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Yurttaşları kafatasına göre ayırmamak için.

DEVLET BAKANI ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Konuşma Üstündağ konuşma.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Başbakana yardım ediyorum. (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Evvelâ şunu ifade edeyim ki... (Gürültüler)

BAŞKAN — Beyler lütfen müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) —...Macaristan ovalarında, Karpatlar'da, Dobruca'da ve Belgrat'ın Kale Meydanı'nda ecdadımızın mezarları var; camileri var; türbeleri var. Belgrat'ta Kale Meydanı'nda Şehit Ali Paşa'nın türbesini görüp de heyecan duymamak mümkün değildir. Manastır'da, Üsküp'te ve Ohri'de ve Makedonya'nın birçok köyünde, kasabasında bırakıp geldiğimiz milyonlarca insanın Razgrat'ta, Rusçuk'ta, Filibe'de ve Bulgaristan'ın birçok şehir ve kasabalarında bırakıp geldiğimiz milyonlarca insanın İmparatorluğun tasfiyesi neticesinde oralara götürüp, orada bıraktığımız milyonlarca insanın kültürünü kaybetmemesi için gayretler sarf edileceği bu programda da yazılı, Hükümet Programında yazılı.

Geçen on sene zarfında Türk kültür varlığını muhafaza için bu memleketlerin hepsi ile ayrı ayrı münasebetler tesis etmişizdir. Ben şahsen Manastır'da, Üsküp'te ve Ohri'de Türk mahallelerini, ecdadımızın oralardaki eserlerini ziyaret ettim, gürur duydum, hüznü duydum.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Neyi açıklayacaksınız Sayın Başbakan? (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Üyeler, müdahale etmeyiniz hatip konuşsun kardeşim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, 70'nci maddeye göre söz verdiniz, açıklamayı yaptı, demogoji yapıyor. (A.P. sıralarından “Otur” sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Konuştunuz işte, tavzihinizi yaptınız. Lütfen sadede gelin. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen Beyler, hatibin sözünü kesmeyin

Buyurun... Sayın Başbakan, buyurunuz. (A.P. ve C.H.P. milletvekilleri arasında karşılıklı lâf atmalar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim ailemin... (Gürültüler) Karşılıklı mı konuşacağız?

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen müdahale etmeyiniz.

MUSTAFA ÜSTÜNDAĞ (Konya) — Sadede gelin. (Gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Beş dakika sabret, senin kafanla mı konuşacağım. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet Programım cevaplarırken söylersiniz. (A.P. sıralarından gürültüler) Sayın Başkan, lütfen görevinizi doğru yapın efendim.

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — Sokakta mı doğruları söyleyeceğiz, niye korkuyorsunuz... (C.H.P. sıralarından Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'e hitaben, “Yuh” sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, dinleyelim lütfen... Sayın Başbakan buyurunuz siz konuşmanıza devam edin. (Gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Tavzih yapıyor tavzih...

BAŞKAN — Bunda bir şey yok kardeşim, bu bitsin, konuşulacaksa konuşulsun, ne var bunda.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet Programında sabaha kadar konuşsun, cevap versin...

BAŞKAN — Biz söz verdik, tabii ki konuşacak, konuşmasını mı? Konuşmasını yanda mı bıraksın? Olur mu öyle kardeşim? (Gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Konuşsun, ama Tüzüğü suiistimal etmesin, istismar etmesin. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim ailem, Isparta'nın İslâmköy'ünde oturur ve kendimizi bildiğimiz bileli Isparta'nın İslâmköy'ünde otururlar. (A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar)

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler) Lütfen. (C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar ve karşılıklı tartışmalar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet... (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler, Başkanın tokmağı vurması)

BAŞKAN — Sayın Üyeler, lütfen yerinizden müdahale edip hatibin sözünü kesmeyiniz, rica ediyorum. (C.H.P. ve A.P. sıralarından gürültüler) Karşılıklı konuşmamanızı rica ediyorum.

Sayın Başbakan, lütfen konuşmanıza devam ediniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet Programının konuşulması ile benim ailemin nereden geldiğinin hiçbir alâkası yoktur. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Hiçbir icap yokken, eğer bu sözler beni taltif için söylenmişse, bu taltife ben hak kazanmış değilim. Beni tezyif için söylenmişse, o bölgeden gelmiş ve o bölgede bulunan milyonlarca Müslüman Türkün namına tezyife isyan ediyorum. İşte bunun için çıktım.

Saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Söz alan Sayın üyelerin isimlerini sırasıyla okuyorum. (C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı tartışmalar)

Gruplar adına, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Ali Nejat Ölçen, Adalet Partisi Grubu adına İlhamı Ertem, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Nevzat Kösoğlu, Milli Selâmet Partisi Grubu adına Hasan Aksay.

Şahısları adına Faruk Sükan, İsmail Özen, Süleyman Genç, Rahmi Kumaş, Hasan Celâlettin Ezman, Kemal Anadol, Mevlüt Güngör Erdiñç, Yaşar Kemal Yüksekli, Nuri Çelik Yazıcıoğlu, Hasan Fehmi İlter, Çağlayan Ege, Şükrü Bütün, Yaşar Göçmen, İhsan Ataöv, Sabri Tıgılı, İsmail Hakkı Öztoran, Abdülkadir Kaya, Turhan Kocal, Mehmet Irmak, Mevlüt Önal, Hasan Yıldırım. (C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar ve ayağa kalkmalar)

Beyler, lütfen yerinize oturmanızı rica ediyorum, lütfen.

Sayın Gümrük ve Tekel Bakanı; Sayın C.H.P. Sözcüsünün konuşmasında, Cumhuriyet Gazetesinde çıkan yazı ile ilgili “Komandolara dinamit kapsülü verdiği” yolundaki iddia ile şahsına sataşıldığını ifade ile ve bu nedenle İçtüzüğün 70’nci maddesine göre söz istemektedir. Başkanlığımızca da tespit edilen bu Sözlerden dolayı, Sayın Gümrük ve Tekel Bakanına söz veriyorum.

Buyurun Sayın Bakan. (C.H.P. sıralarından “Veremezsin” sesleri, sıra kapaklarına vurmalar)

Sayın Bakan, sadece söz konusu beyan çerçevesinde konuşmanızı rica ederim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, Parlamento üyesi değildir, söz veremezsiniz.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK — Müsaade eder misiniz efendim? (C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Milletvekili değildir Sayın Başkan, söz veremezsiniz.

BAŞKAN — Bakan olarak, Hükümet olarak konuşuyor.

AHMET KARAMAN (Gaziantep) — Sayın Başkan, güvenoyu almadan konuşamaz.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Arkadaşlar, kavga etmeye gelmedim buraya.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Konuşamaz Sayın Başkan, milletvekili değil, sataşmadan ötürü söz alamaz.

BAŞKAN — Alır. Niçin alamaz? Alır kardeşim. Hükümet olarak alır da, konuşur da.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında söz istiyorum. (Şiddetli gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Bakan, lütfen sadece Söz konusu beyan çerçevesi içerisinde konuşacaksınız.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Müsaade ederseniz kısaca konuşacağım. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, rica ediyorum istirham ediyorum.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sussunlar da konuşayım Sayın Başkan.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Parlamento üyesi değilsiniz, milletvekili değilsiniz konuşamazsınız.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Evet efendim, biliyorum. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Komando olarak işgal edeceksen o ayrı...”

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Hayır efendim, hayır.

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim efendim, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Muhterem milletvekilleri... (C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler) Muhterem milletvekilleri...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Konuşamazsın...

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Konuşurum. (C.H.P. sıralarından “Konuşamaz” sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim, lütfen beyler, rica ediyorum, lütfen dinleyelim.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Tüzüğe aykırı Tüzüğe... Konuşamaz.

BAŞKAN — Konuşur... Niye, ne var bunda? Dinleyelim, eğer gerçeği öğrenmek isterseniz dinleyiniz, dinleyiniz yine kabul etmeyiniz. (C.H.P. sıralarından “Kuşkumuz yok” sesleri) Kuşkunuz yoksa niye dinlemiyorsunuz? Dinleyiniz.(C.H.P. sıralarından gürültüler) Lütfen beyler, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Susun da konuşayım.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Ülkü Ocaklarına gitsin, orada konuşsun, burada kürsüyü işgal etmesin.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Bak, siz yapıyorsunuz onu.

Muhterem arkadaşlar, muhterem milletvekilleri, hepinizi saygı ile selâmlarım. (C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen... (C.H.P. sıralarından gürültüler) Kardeşim, madem konuşacak, susunuz.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sayın Cumhuriyet Halk Partililere de saygılar sunarım.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — O barışça maskeni çıkar.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sayın Cumhuriyet Halk Partililere de saygılar sunarım. Demokrasi havarisi Sayın Cumhuriyet Halk Partililer de lütfetsinler... (C.H.P. sıralarından kürsü önüne yürümeler, sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler) Muhterem Cumhuriyet Halk Partililer, oturun yerinize de dinlemek lütfunda bulunun. Fikirlerimizden bu kadar korkuyor musunuz? Soru sordunuz cevap vereceğiz. (A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler) Oturun, oturun; lütfedin, oturun.

BAŞKAN — Beyler!

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Ben Cumhuriyet Hükümetinin Bakanıyım... (A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Hadi be! Genel İdare Kurulu kararı ile bakan olmadın mı? Genel İdare Kurulu kararı ile bakan olunur mu?

BAŞKAN — Beyler, lütfen, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Ben Cumhuriyet Hükümetinin Bakanıyım. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Şahsına sataşılın konuda ileri sürmüş olduğu görüşü farklı bir görüştür. Hükümet adına konuşacak.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Bakanlığıyla ilgili değil ki, herhangi bir memura sataşmadan dolayı kürsüde Söz hakkı var mı? (C.H.P. sıralarından gürültüler)

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Çok nazik ve kibarsınız, teşekkür ederim. (C.H.P. sıralarından gürültüler) Demokrasi kurallarına uyuşunuzu hayretle seyrediyorum. Oturun da kısaca konuşalım. Anayasanın emrettiği şekilde Cumhuriyet Hükümetinin Bakanıyım. Sizlerle kavga etmek için gelmedim.

HASAN CELÂLETTİN EZMAN (Bingöl) — Felsefenizde kavga var.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sizlerin sorduğu bir soruya cevap vermek için kürsüdeyim.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, celseye ara verin.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Sizin bütün...

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan...

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — ...bu acizliğinize acıyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan...

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sen milletvekili değilsin, seni mi dinleyeceğiz. Burası Ülkü Ocağı değil, komando kampı değil

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — ...Sizleri hürmetle selâmlıyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan...

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Şahsıma...

BAŞKAN — Sayın Bakan...

Lütfen beyler, lütfen bir dakikanızı rica edeyim.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Cesaretiniz varsa dinleyin.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Seni mi dinleyeceğiz, burası ülkü ocağı değil, komando kampı değil.

BAŞKAN — Lütfen beyler...

Madde 70: Şahsına sataşılın veya ileri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüş kendisine atfolunan Hükümet, komisyon, siyasi parti grubu veya milletvekilleri açıklama yapabilir ve cevap verebilir. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkanım, bizi dinlemiyorsunuz. 2 halde konuşamaz. Birincisi, oturuma ara verdiniz konuşamaz. İkincisi, milletvekili değil konuşamaz.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — (Kanunlar Müdürüne hitaben) Nasıl öğretiyorsun Orhan Bey, komisyon mu, siyasi parti mi, milletvekili mi, nasıl öğretiyorsun? Anladık sen idare ediyorsun, ama nasıl öğretiyorsun?

BAŞKAN — Efendim, lütfen, lütfen.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, saygılar sunarım. (Gürültüler)

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, hangi sıfatla konuşuyor. (Başkanın tokmağa vurması)

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Şimdi Sayın Cumhuriyet Halk Partilileri beni çok çabuk meşhur etmek istediler. (Gürültüler)

BAŞKAN — Dinleyelim kardeşim, dinleyelim ne olur, dinleyelim.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Lütfettiler, dün Senatoda bugün Millet Meclisinde adımdan bahsettiler. Teşekkür ederim Sayın Cumhuriyet Halk Partililer.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Sayın Başkan, hangi hakla burada konuşuyorsunuz?

BAŞKAN — 70'nci maddeye göre konuşturuyorum. 70'nci madde, ona göre konuşturuyorum. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)*

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Muhterem milletvekilleri, ben milli Mücadele, Cumhuriyet, milli hâkimiyet ve demokrasi mücadelesini vermiş bir insanın evlâdıyım. *(C.H.P. sıralarından “Yuh” sesleri, A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Ben devlet nizam ve otoritesine saygılı, meşruiyetçiyim. *(Gürültüler)* Şahsımla ilgili yalan ve iftiralarından yılacak karakterde bir insan değilim. *(A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)* O bahsettiğiniz haber yalandır. O gazete hakkında dava açacağım. *(C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)* Bahsi geçen şirketin yöneticiliğinden ayrılmış bulunuyorum. Şahsıma yapılacak... *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen dinleyelim.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Şahsıma yapılacak isnat ve iftiraların şerefli mücadelemden beni alıkoyacağını zannetmeyin. *(C.H.P. sıralarından “Yuh” sesleri; A.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri)* Devlet ve milletimize hizmet yolunda beni hiç bir basla ye edepsizlik yolumdan döndüremeyecektir. *(A.P. ve M. H. P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından “Yuh” sesleri, gürültüler)*

Hürriyetlerimizi demokrasimizi ve devletimizi anarşistlerin tasallutundan korumaya devam edeceğiz. *(Şiddetli gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen arkadaşlar, lütfen. Lütfen beyler.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANI GÜN SAZAK (Devamla) — Hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Beyler lütfen yerlerinize oturun. *(Başkanın tokmağı vurması)* Lütfen...

Lütfen, lütfen yerinize oturunuz... *(Gürültüler)*

Lütfen yerinize buyurunuz. Yerinize buyurunuz benim kardeşim, lütfen. *(Gürültüler)*

Lütfen efendim, lütfen; bunda ne vardır kardeşim? Lütfen beyler lütfen. Yöneticiler lütfen sükûneti temin ediniz...

KENAN AKMAN (Kocaeli) — *(Kürsü önüne gelerek, Hükümet sıralarına doğru) Hırsız, namussuz, namussuz herif, edepsiz herif.*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen beyler, lütfen oturalım, lütfen, rica ediyorum, istirham ediyorum, lütfen... *(Gürültüler)*

Lütfen beyefendi...

USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

Güvenoyu almamış bir Hükümetin Parlamento dışından atanan üyesine sataşma nedeniyle söz verilip verilemeyeceği hakkında.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, tutumunuz hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz beyefendi.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, Meclisimizin en yaşlı üyesi olarak Anayasanın... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, dinleyelim... Dinleyelim lütfen...

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen beyler... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına sürekli vurmalar)*

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan, susturacak mısınız?

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Sayın Başkan, usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun ne diyorsunuz? *(Gürültüler)*

Lütfen, lütfen beyler, lütfen bir duyalım.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sonra konuşamazsınız ama siz de konuşamazsınız; sonra konuşamazsınız, siz de konuşamazsınız, siz de konuşamazsınız sonra.

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen sükûneti temin edelim; duymuyorum ki bir şey.

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Uysal, Cumhuriyet Halk Partisi Grup Reisvekili olarak mı konuştu; onu öğrenmek istiyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkanın tutumu hakkında şahsım adına söz istedim.

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Şahsınız adına?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Evet efendim, evet, şahsım adına.

İSMAİL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Şahsınız adına mı?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Evet efendim. Şahsım adına istedim, grup adına alamam şahsım adına istedim. *(A.P. sıralarından gürültüler)*

Onu bilirim.

BAŞKAN — Lütfen beyler dinleyelim, lütfen.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan, Anayasamıza ve... *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

Efendim ışık mı gördüler çok? Sayın Başkan, sorar mısınız ışık mı gördüler, ışık mı? *(A.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

Vuruyorlar, ışık mı gördüler Sayın Başkan?

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim, rica ediyorum, lütfen.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — Çok M.H.P.'li var orada.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Çok M.H.P.'li var o kanatta, doğru.

ORHAN BİRGİT (İstanbul) — O kanada geçmeye hazır.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Tabii, geçmeye hazır.

Sayın Başkan, müsaade ediyor musunuz?

BAŞKAN — Lütfen, rica ederim.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Sayın Başkan, Anayasamıza göre, İçtüzü-gümüze göre, Meclisimizin saygıdeğer en yaşlı üyesi olarak geçici Başkanlık görevini yapıyorsunuz. *(A.P. ve M.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)* Bu görevinizi yaparken usul hükümlerine elbette ki, büyük ölçüde riayet etmek için titizlik göstermeye çalışıyorsunuz. Ancak, İçtüzüğümüzde yazılı bazı hususları yerimizden ikaz etmemize rağmen bizim sözümüzü dinlemeden, ne demek istediğimizi ortaya koymadan, siz doğrudan doğruya söz veriyorsunuz. Bu, birtakım yanlışlıklara neden oluyor.

Şimdi, Hükümetin bir üyesi, Parlamento dışından gelmiş bir üyesi, üzerinde daha Hükümet üyesi olduğu andan itibaren önemli şaibeler taşıyan bir üyesi... *(A.P. ve M.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

HALİL KARAATLI (Bursa) — Hükümetle ne alâkası var?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) ...Burada grup sözcümüz konuşma yaparken kendisi hakkında getirttiği bir gerçeği, basında yazılmış ve kaynağında araştırılıp bulunmuş bir gerçeği, burada ifade etmelerinden ötürü kendisine tavzih sadedinde, 70'nci madde gereğince söz verdiniz. İki halde bu sözü vermemeniz gerekiyordu. Birincisi; İçtüzüğün 70'nci maddesinde açıkça yazdığı gibi, herhangi bir kişiye, gruba, Hükümete açıklamak için bir durum doğarsa, o durum aynı oturumda cevaplandırılır. Bir kere siz oturumu saat 16'yı 10 geçe kapadınız, 17.00'de açtınız. Burada bir oturum kapanmış oldu ve kendisine cevaplama hakkını İçtüzük açısından veremezsiniz, bir. *(A.P. sıralarından gürültüler)* Yazıyor efendim burada, bunları buraya yazmışlar; bu bir.

İkincisi; dün de Senatoda tartışması oldu. Sayın Türkeş, Senatoda kendisi bir cevaplama hakkı istedi.

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Senatonun İçtüzüğü ayrı.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Evet, hu İçtüzük de aynı, aynı şekilde tedvin edilmiş, siz okuyun da onu öğrenin.

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Sen oku da öğren.

BAŞKAN — Lütfen hatibi dinleyelim, bitsin efendim.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Şimdi, bu bakımdan, ikinci şekilde Güm-rük ve Tekel Bakanı sıfatını taşıyan, daha güven oylamasıyla asilliği tescil edilme-miş olan, dışarıdan gelmiş olan bir kişinin... (A.P. sıralarından gürültüler)

ÖMER BARUTÇU (Zonguldak) — Sen güvenoyu almadığın halde neler yap-tın?

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Dinleyecek misiniz, dinlemeyecek misi-niz?

Bir kişinin hakkındaki kanıtlara burada cevap verme hakkını milletvekili olma-dığı için kullanmaması gerekirdi. Bu bakımdan usul hükümlerine bağlı, usule ait bir söz, dışarıdan bakan olmuş kişiye İçtüzüğün 70'nci maddesi gereğince milletvekilli sıfatını taşımadığı için, Parlamento üyesi olmadığı için verilmemesi gerekirdi.

MAHMUT ŞEVKET DOĞAN (Kayseri) — O hakkı Anayasa vermektedir.

HAYRETTİN UYSAL (Devamla) — Bu bakımdan yanlış bir uygulama yaptı-nız. Bu uygulamalara Meclisimizin asıl Başkanı seçilinceye kadar Geçici Başkan ola-rak görev yapacağınızdan ötürü bir daha yanlış bir harekette grupların haklarını, milletvekillerinin haklarını İçtüzüğün 70'nci ve diğer maddelerinde yazılı usulleri doğru uygulama bakımından tutumunuzun bundan böyle geçerli olması inancıyla yanlış uygulamalara meydan vermeyecek şekilde değiştirilmesi gereği için tutumu-nuz üzerine söz aldım. Uygulamanız yanlış idi, bunu ifade ediyorum, saygılar sunu-yorum. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Sayın Başkan, uygulamanızda bir gazetenin adını belirterek o kişiye, Yüce Meclise gazeteyi eleştirme hakkını tanıdınız, doğru değildir bu.

BAŞKAN — Şimdi lütfen dinleyiniz.

Zaruret halinde oturuma ara verildiğinde 70'nci maddeye göre söz verilece-ği hakkındaki uygulamalar vardır. Uygulamalar 4.4.1974 tarihli 62'nci Birleşimde, 16.9.1976 tarihli 134'ncü Birleşimde.

ŞENER BATTAL (Konya) — Sayın Başkan, tutumunuz lehinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Lehinde buyurunuz.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan oturumu siz mi yönetiyorsu-nuz yoksa divan memurları mı yönetiyor?

ŞENER BATTAL (Konya) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

İçtüzük tartışmalarında, eskiden olduğu gibi, hassas bir arkadaşınız olarak me-selenin tekniği üzerinde görüşlerimi arz etmeye çalışacağım. Polemiğine de girmek istemiyorum.

Mesele Sayın Uysal tarafından iki bölümde vazolundu. Birisi hakikaten aynı oturum içinde cevap verilmesi lâzımdır; bu hususta arkadaşımızın itirazı yerinde-dir. 70'nci maddenin ikinci fıkrasına göre bu durum aynen ifade buyurdukları gibi-dir. Ancak, diğer husustaki itirazlarını, bir hukuki teamül teşekkül etmesi bakımın-dan Parlamento haricinden bakan alınması Anayasa icabı olduğundan, bu meselede

Meclisimizin vuzuha kavuşması ve teamül tesisi bakımından, meseleyi incelemeye değer buldum ve Hükümet Programı üzerindeki tenkitler arasında bile olsa bu hususa açıklık getirmenin zaruretine inanıyorum.

Sayın Uysal, çünkü Cumhuriyet Senatosu toplantısını örnek vererek, dışarıdan Bakan olmuş bir kimsenin söz hakkı olmamak lâzım gelir, Cumhuriyet Senatosundaki tatbikat böyledir, buyurdular. Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 65'nci maddesi son derece dar tutulmuş. "Üyeler sataşma halinde cevap verebilirler" diye "Üyeler" kelimesi var. Eğer Cumhuriyet Senatosu Başkanı isterse Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 65'nci maddesine göre bir hükümet üyesine katiyen söz veremez. Hükümet üyesine dahi...

Dünkü müzakereler 65'nci maddeye göre yapılmadı, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 130'ncü maddesine göre yapıldı ve Hükümet Programının müzakereci inde de yalnız söz hakkı Başbakana aittir, hükmü var. Diğer bir bakan söz dahi alamaz. Hatta benim aklıma geldi, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 130'ncü maddesi gereğince, Sayın Başbakan hasta olsa veya pek önemli bir mazereti olsa, Başbakan Yardımcısının dahi 130'a göre söz hakkı yoktur. Onun için, Senato İçtüzüğü'ne göre meseleyi Meclisimizde çözmenin mümkün olduğu kanaatinde değilim.

O halde durum nedir? Şimdi, iki hukuki durum var: Cumhurbaşkanı'nın onaylamasıyla Hükümet ve Hükümet üyeleri hükmi şahsiyeti ihraz eder mi, etmez mi; bir.

İkincisi de; Meclis nazarında Hükümetin hükmi şahsiyeti ihraz edebilmesi, güven oylamasının Mecliste tasdikinden sonradır diye iki fikirle karşı karşıya bulunuyoruz. İlki fikir de son derece ağırlığı olan fikirdir ve itiraz eden Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımı da bir noktada mazur görüyorum. Ama, aklıma genel tatbikatta şu geliyor:

Hariçten alınan Sayın Gümrük Bakanı arkadaşımıza milletvekilleri sözlü soru, yazılı soru tevcih edebiliyorlar mı? Şu anda Cumhurbaşkanı'nın onaylamasından sonra sanıyorum bu vuku buldu, vaki oldu.

O halde, Meclis üyeleri soru tevcih ederken, onu Bakan telâkki edip de, bu kürsüde, Hükümeti Meclis tasdik etmedi, onu Bakan telâkki edemeyiz, tasdike iktiran eden bir meseledir diye tartışma bana pek munis gelmiyor.

İkinci husus: Ben şahsen Riyasette olsam, sataşma müdafaa hakkıdır, müdafaa hakkı dünyanın her tarafında kutsal haklardandır. Bu bakımdan, bu suples içinde Meclis Başkanının takdir hakkını kullanarak, eğer ciddi bir sataşma varsa sataşmayı Başkanın takdir etmesi lâzım, tereddüt ederse, direnme halinde oya sunma durumu da vardır. Ama, madem bir sataşma iddiası vardır, Mecliste müdafaa hakiki, adaletle idare edilen ülkelerde kutsaldır, Türkiye'mizde de böyledir, bu munisliği, bu yumuşaklığı getirmekte fayda vardır.

Muhterem arkadaşlarıma beni mazur görmelerini ve tamamen teknik ölçülerde kalarak izahatta bulunmak istediğimi arz ederim.

Saygılar sunar, teşekkür ederim.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — Görüşmelere devam ediyoruz.

A.P. Grubu adına Sayın İlhami Ertem, buyurunuz. (A.P. sıralarından alkışlar)

A.P. GRUBU ADINA İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

5 Haziran 1977 genel seçimlerinden sonra Meclis ilk defa bütün partili üyeleri ile beraber toplantı yapmaktadır. Sözlerime daha önce de bu tarzda başlarken, yeni dönemin kürsü özgürlüğü, kürsü masuniyeti, söz masuniyeti bakımından siyasi partiler arasında tam bir anlayış içinde, saygı içinde geçmesi temennisinde bulunduktum, ama ne yazık ki, ilk toplantının bu tarzda söz özgürlüğünü kısıtlayacak ve kürsü masuniyetini önleyecek tarzda cereyanı gerçekten bu birleşime has bir olay olmalıdır, aksi halde milli iradenin gereğinin bu ulvî çatı altında gerçekleşmesi çok zor olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım, ne yazık ki, tecrübeli olan ve büyük tecrübesi olması lâzım gelen Cumhuriyet Halk Partisi Grubu Başkanvekili Sayın Nejat Ölçen, bu birleşimin huzur içinde, anlayış içinde daha ilk birleşimde karşılıklı sevgi içinde, saygı içinde devamını önleyici olaylara imkân verici talihsiz bir konuşma yaptı. Bunun böyle olmamasını yürekten dilerdim ve Sayın Ölçen çok uzun konuştu, çok karışık konuştu, çelişkili konuştu; her halde bu çelişkili talihsiz konuşmasında zannedirim ki, gerçekleri saklamak, olayları başka yöne çevirmek arzusu vardı. (A.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Arkadaşlarım, Adalet Partisi, Hükümetin birinci defa kurulması görevi Sayın Ecevit'e verildiği zaman da müzakerelere iştirak etmedi. Bunun sebebi o zaman yine sözcü olarak konuşan Sayın Nejat Ölçen'in ifade ettiği gibi değildi.

Bunun sebebi şu idi; Sayın Cumhurbaşkanının çoğunluk kazanmış olan bir parti olarak Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanına Hükümet kurma görevini vermesi tabii idi, ama ondan sonra cereyan eden olaylar tabii değildi. Çünkü Mecliste çoğunluğun teşekkülünü siyasi partilerin oranı meydana koyuyordu. Üç siyasi parti Sayın Ecevit'in başkanlığındaki Hükümete güvenoyu vermeme kararını aldıktan sonra, Sayın Ecevit'in parti bağlarını ve kişiliklerini aşan 12 üye araması ve buna dayanarak Hükümeti kurmakta ısrar etmesi ve bu listenin tasdik olunması demokratik kaidelere, demokratik ahlâka aykırı idi. Çünkü bunun manası siyasi partilere, siyasi partilerin yetkili kurullarına inanmayıp; birtakım oyunlarla, birtakım, partiler kanununa, tüzüğüne ve teamülüne aykırı işlemlerle, milletvekillerinin partilerinden ayrılmalarını veya parti disiplinine aykırı hareket etmelerini teşvik eden, isteyen bir unsurdur.

Böyle bir ortam yaratıldıktan sonra o zaman Anayasanın siyasi partilerin, demokrasinin vazgeçilmez unsurları olduğunun açıkta ve boşlukta kalacağı tabiidir.

Çok mümkündür ki, siyasi parti kuvvelerine, siyasi parti yetkililerinin beyanlarına rağmen güvenoyu alınabilir veya alınamaz; ama mühim olan şey bu netice değildir, mühim olan şey eğer siyasi partilerin Anayasanın vazgeçilmez unsurları

olduklarını kabul ediyorsak, onlar hakkında söz söylemek yetkisine sahip olan kuruluşlara inanmak gereklidir. İşte, bu görüş ve bu anlayışlardır ki, Adalet Partisi Meclis Grubu Ecevit Hükümetinin programının müzakerelerine iştirak etmedi.

Değerli Arkadaşlarım, biz bugünkü müzakerelerde, muhalefetin ve iktidar gruplarının iştirak ettiği bu ilk birleşimde meseleleri çok daha anlayışla, çok daha rahat tartışmayı arzu ederdik; ama böyle olmamasını tekrar üzüntü ile belirtiyorum, olayların ve Türkiye'nin gerçeklerinin Sayın Ölçen'in ifade ettiği tarzda olmadığını, o tarzda tek yönle olaylara bakıldığı takdirde Türkiye'yi sıkıntılardan kurtarmanın mümkün olmayacağım şimdi arza çalışacağım.

Çok değerli milletvekilleri, Hükümet programını eleştirmeden memleketin üç ana meselesi üzerinde kısaca durmanın lüzumuna inanmaktayız. Bu konularda siyasi partiler olarak müşterek bir teşhise yaramazsak, Türkiye zor ve huzursuz günler geçirecektir. Hangi parti veya partiler grubu iktidar olursa olsun sıkıntılar devam edecektir. Bu sıkıntı ve huzursuzluğu önlemek için hür demokratik Anayasa rejiminin yaşatılması, can ve mal güvenliğinin sarsılmadan devamı, öğretim ve öğrenim özgürlüğünün sürmesi için partilerin asgari müştereklerde birleşmeleri gereklidir. Her ne kadar Sayın Ölçen bu asgari müştereklerde birleşimin çok güç olduğunun örneğini vermişse de, yine bu diyalog bu çatı altında devam etmelidir. Ancak, biraz evvel saydığım Türkiye için hayati ehemmiyet arz eden bu 3 konuyu Meclisçe çözebilmek böyle mümkün olabilecektir.

Değerli Arkadaşlarım, kendilerine “devrimci” diyen dernekler yolları, duvarları birtakım sloganlarla doldurulmaktadır. Bu sloganları ve bunların anlamını dik-kate almadan, biraz evvel arz ettiğim 3 soruna doğru olarak yaklaşabilmeye imkân yoktur.

Bütün yolları ve duvarları dolduran sloganlar büyük çoğunluğuyla şunları ihtiva etmektedir: “Tek Yol Devrim”, “Yaşasın Halk Savaşı”, “İktidar Namlunun Ucundadır”.

Devrimi de, emekçi sınıfın diğer sınıflar üzerinde hâkimiyet kurması için eylemlere geçme tarzında tarif etmektedirler.

Bunları yazanlara göre, banka soymak, toplu yerlere patlayıcı madde atmak, okullarda boykot yapmak, fabrika işgal etmek, adam kaçırmaktan adamı öldürmeye kadar varan her çeşit huzursuzluk, tedirginlik, güvensizlik ve umutsuzluk yaratan eylemleri yapmak devrimciliktir. 1 Mayıs 1977 Taksim Meydanında vahşice ve adice işlenen cinayetler de birer devrimci eylemdir. Büyük üzüntüyle belirtelim ki, bu eylemler maalesef yıllardan beri devam etmektedir. İstanbul Belediyesi Türk Ceza Kanununun 141 ve 142'nci maddelerine göre mahkûm yatanlara ücret ödemesini şart kılan bir toplu sözleşmeyi kabul etmiştir.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Yasalar çerçevesinde.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Saydığım vakıalar hür demokratik rejimi yıkma faaliyetlerinin pervasızca ne mertebelere ulaştığını göstermektedir. Sayın arkadaşımın “yasalar çerçevesinde” sözüne iştirake imkân yoktur.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Karşı mısınız 141, 142'nci maddelere?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yasalarımız 141 ve 142’nci maddeyi suç saymaktadır. Bir sınıfın, biraz evvel “Tek yol devrimdir” diyenlerin ve devrimi tarif edenlerin ifade ettiği tarzda bir sınıfın diğer sosyal sınıf üzerinde hâkimiyet kurması için faaliyetlerim, cemiyet kurmalarını önleyen hükümlerdir. Nasıl olur da, bir belediye, bir kamu teşekkül Türk Ceza Kanununun men etliği suçu işleyenleri hapisanelerde devlet parası ile âmme parası ile besler? Buna inanmaya imkân yoktur. Ve üzüntüyle savcılarının nerede olduğunu soruyorum. (*A.P. sıralarından* “Bravo” sesleri, alışlar) Bu gerçekler karşısında komünizmi tehlike saymamak gaflet değilse bilerek veya bilmeyerek bu eylemlere katılmadır. Bu sebeple, Anayasaya rejimimizi korumak için demokratik batı ülkelerinin tecrübelerinden yararlanarak, memleket gerçeklerine uygun tedbirleri almakta, siyasi partileri birleşmeye davet ediyoruz.

İkinci konu; ideolojik ve siyasi amaçlarla can ve mal güvenliğine karşı işlenen suçların önlenmesidir. Bu suçlarda Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanının ve Cumhuriyet Halk Partisi milletvekillerinin, Devletin güvenlik kuvvetleri yanında yer almamalarını, her olayda kışkırtıcı ajandan ve kontrgerillâdan söz etmelerini üzüntü ile karşılıyorum.

1 Mayıs 1977 Taksim cinayetlerinden sonra, Sayın Ecevit’in, “Taksim kırımında Devlet içinde yer alan; fakat demokratik hukuk devletinin denetim alanı dışında kalan bazı örgütlerin etkin olduğu kanısındayım” demesi, Malatya, Gaziantep olaylarını müteakip, Cumhuriyet Halk Partisi milletvekillerinin yaptıkları gündem dışı konuşmalar, Millet Meclisinde, Siyasal Bilgiler ve Hacettepe öğrenci Yurtlarındaki üzücü olayları dile getiren Cumhuriyet Halk Partisi sözcülerin hep güvenlik kuvvetlerine karşı çıkmaları bu görüşlerini kanıtlayan bir kaç örnektir.

BAŞKAN — Sayın Hatip, bir dakikanızı rica edeceğim.

Sayın milletvekilleri, çalışma süremiz dolmuştan Görüşmelerin bitimine kadar sürenin uzatılmasını isteyen bir önerge vardır, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Görüşmelere ara verilmeden devam edilmesini arz ve teklif ederiz. Saygılarımızla.

Müfit Bayraktar (Bolu)

İ. Hakkı Köylüoğlu (Ankara)

Muhammet Kelleci (Amasya)

Tuncay Mataracı (Rize)

Adem Ali Sarıoğlu (Kocaeli)

BAŞKAN — Sürenin uzatılmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun Sayın Ertem.

A.P. GRUBU ADINA İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu tutum ve davranış, devletin milli haber alma teşkilâtını yaralamakta, devlet güvenlik kuvvetlerinin vazife yapma şevkini ve gücünü azaltmakta anarşist ve teröristlere cesaret ve ümit vermektedir. Bu hususta siyasi partilerin fikir birliğine varmaları lâzımdır. İktidar-

lar görevlilerin tarafsızlığını muhalefete kanıtlamalı, muhalefet de devlet gücünü yaralamaktan kaçınmalıdır.

Üçüncü sorun; öğrenim ve öğretim özgürlüğünün sağlanması ve gençlik olaylarıdır. Yine sokaklara, okul duvarlarına bakarsak, olayların nedenim kolaylıkla anlayabiliriz.

Sokaklarda ve duvarlarda yazılanlar şunlardır: “oligarşinin Eğitim Düzeni Yıkılacaktır” “Kahrolsun Faşist Eğitim” en çok görülen sloganlardandır. “Yaşasın demokratik lise mücadelemiz” de eylemlerin nereye indirildiğini, tehlikenin ne derece büyüdüğünü göstermektedir.

Türk milli eğitim düzeni felsefesini İstiklâl Savaşından, Atatürk inkılaplarından; tekniğini de hafi demokratik ülkelerinden alır.

Türkiye’de faşist eğitim yoktur ve olamaz. (A.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MÜFİT BAYRAKTAR (Bolu) — Komünist de olamaz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin 1968 yılında başlayan gençlik olaylarını; masum gençlik hareketleri, gençlerin memleket sorunlarında bilinçlenmesi, gençlerin; kendi sorunlarını, kendilerine has metodlarla kamuya duyurmaları tarzında değerlendirmeleri, olayları boykotlara, okul işgaline, öğrencilerin kamplara ayrılıp birbirlerini öldürmelerine kadar vardırırmıştır.

Yoksa, olaylar biraz evvel konuşan Sayın Ölçen’in dediği gibi değildir. Onu söyleyebilmek için bütün şehirlerin, hatta köylerin sokaklarını, duvarlarını, çeşmelerini, ata yadigarı büyük sanat değeri olan eserlerin nasıl karalandığını görmemek lazımdır. O sokaklarda, o eserlerin üzerinde yazılan “Tek yol devrimdir” sözü. Devrim ise, biraz evvel arz ettiğimdir. Devrimde demokrasi yoktur, devrimde seçim yoktur.

Sayın arkadaşlarım, gerçek bu iken, hangi gaflet içindeyiz?

MUSLİHİTTİN YILMAZ METE (Adana) — Sayın Ertem, “Sokaklar yürümekle aşınmaz” sözü o hale getirdi bu ülkeyi. (A.P. sıralarından gürültüler)

DEVLET BAKANI ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — O, Anayasanın ifadesidir Sayın Mete, Anayasanın ruhu.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — En büyük hata, en büyük yanlışlık, en büyük haksızlık şu sözün ifadesidir. Sayın Demirel, gerçekten demokratik bir anlayışın en güzel bir vecizesini vermiştir. Mademki Gösteri Yürüyüşleri Kanunu vardır, şu halde gösteri yürüyüşünü arzu edenler o kanun şartlarına uymak şartı ile yürüyeceklerdir. Sayın Demirel bunu söylemiştir. Bunun arkasında tedbir almamak yoktur, herkes yürür ama suç işleyen cezasını görür.

Ne yazık ki, Türkiye’nin en büyük eksiği, en büyük noksanı Anayasa kuruluşlarının, meselelerin sorumluluğuna varamamaları ve ona göre olayları değerlendirememeleridir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Eğer Türk mahkemeleri, o sokakları, kanunsuz yürüyenlerin cezasını vermiş olsa idi, çeşitli sebep veya inanışlarla onları beraat ettirmese idi Türkiye 12 Mart’a gitmez, Türkiye bir huzur ülkesi olurdu, (A.P. sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli Arkadaşlarım, bu sözler söylenirken, bunlara karşıt olarak biraz evvel Sayın Ölçen'in çok karışık, çok uzun, ne söylediği pek de belli olmayan ifadelerle ortaya koymak istediği Ülkü Ocakları bu olaylar cereyan ettiği tarihte Türkiye'de bu tarzda faaliyet içinde değildi. O zaman sadece devrimci dernekler vardı. Ne yazık ki, üç saate varan konuşmasında Sayın Ölçen, bir tek defa devrimci derneklerden bahsetmedi. Devrimci derneklerin, devrimci kuruluşların eylem ve işlemlerini bu kürsüde ifade etmedi. Ama ben ümitliyim. Mademki diyalog başlamıştır, gerçekleri bu kürsüde bulmamız ve hakikatleri teşhis etmemiz mümkün olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım, evet, diyorum ki, Türkiye'de gençlik arasında aynı şekilde kamplara ayrılma, bölünme var iken, boykotlar, işgaller devam eder iken, gençler birbirlerini maalesef öldürürken, Ülkü Ocakları faaliyette değildi. Bunun en güzel, en belirgin örneğini Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile vermek istiyorum.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi yurt, kitap, öğretmen, laboratuvar, araştırma, sosyal yardım, boş zamanları değerlendirme, mezunlarına iş bulma sorunlarını en iyi tarzda hallettiği ve özgürlük azami dereceye vardığı halde, hür demokratik düzeni yıkma eylem ve işlemlerinin, maalesef karargâhı olmuştur. (C.H.P. sıralarından "Ne münasebet yahu" sesi, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen hatibe müdahale etmeyin efendim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — O kadar ileri gidilmiştir ki, Orta Doğu Teknik Üniversitesi için komünistlerin ifadesi ile "Kurtarılmış bölge" denmiş" tir, kurtarılmış bölge ilân edilmiştir. (C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, A.P. sıralarından, "Otur yerine sersem" sesi, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen beyler, hatibe müdahale etmeyiniz.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başkan, küfrediyorlar ana avrat. (A.P. ve C.H.P. sıralarından gürültüler)

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Evet Sayın milletvekilleri, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde, Üniversitenin ve üniversitelinin bütün sorunları en ileri, en varlıklı ülkelerin üniversitelerine eşit ve hatta onlardan daha ileri tarzda halledildiği halde, rejimi yıkma eylem ve işlemleri Ortadoğu Teknik Üniversitesinde başlamıştır. Neden? Çünkü gençlik olaylarının özünde eğitim sorunu değil, komünist bir düzen değişikliği yapma amacı yatmaktaydı. Bu yüzden Ortadoğu Teknik Üniversitesinde düzen değişikliği yapmanın eylem ve işlemlerine geçilmiştir.

Siyasi partilerin gençlik üzerinde spekülasyon yapmaları, gençleri siyasi emellerine alet etmeleri, bu gaye ile şartlandırmaları hataların en büyüğü, günahların en affedilmezi olur. Siyasi partiler, rektörler bildirisinde birleşirse, Hükümet de bu doğruda tedbir alırsa zannederim ki gençlik olayları dediğimiz üniversite ve yükseköğretim olaylarını çözmekte büyük yol alırız.

Rektörler diyor ki, "Öğrenim özgürlüğü, can güvenliği kaba kuvvetin tehdidi altındadır. Olayları siyasi amaçlarını, görüşlerini kaba kuvvetle gerçekleştirmek isteyen örgütler yaratmaktadır. Bu Örgütlerin üniversite ve üniversite sorunları ile ilgisi yoktur. Değerlendirme yapılırken uluslararası çıkar savaşının yurdumuza dö-

nük niyet ve amaçları gözönünde bulundurulmalıdır. Kanun hâkimiyetini sağlama-
da siyasi partiler dâhil bütün anayasal kuruluşlar birbirine destek olmalıdır.

Sayın milletvekilleri, demokrasilerde hükümetler gelir hükümetler gider, devamlı olan devlettir. Eğer siyasi partiler devletin varlığını yakından ilgilendiren bu üç konuda asgari ölçüde fikir ve davranış birliğine varmaz ise, sorunları çözmek gerçekten zor olacaktır. Biz Adalet Partisi olarak görüş ayrılıklarımız ne kadar büyük görünürse görünsün, bu hususta siyasi partileri görüş ve işbirliğine davet ediyoruz. Vebal, uzlaşp anlaşılamayanların olacaktır.

Sayın milletvekilleri, maalesef güvenoyu almayan bir aylık Ecevit Hükümeti siyasi hayatımızda ciddiyetsizliğin, partizanlığın, barışın değil kin ve hırs kokan işlemlerin temsilcisi olarak ibretle anılacaktır. Evvelâ, Ecevit Hükümetinin vazifeye başlaması bir baskın tarzındadır. Türk Anayasasına ve Türk teamülüne göre hükümetler Cumhurbaşkanı'nın tezkeresinin Millet Meclisinde ve Senatoda okunduğundan sonra vazifeye başlamış olurlar.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — O yorum değişti.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yorum değişmemiştir.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Sayın Başbakan tarafından değişti.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Hayır efendim.

Ne yazık ki, Ecevit Hükümeti Meclislerde liste okunmadan bir baskın tarzında, gidip bakanlıkları işgal etmiştir. (*C.H.P. sıralarından gürültüler*)

Yine, maalesef şimdiye kadar demokratik teamülümüzde olmayan bir tebrik ve tebriklerin iadesi olayları başlamıştır. Henüz güvenoyu almayan bir hükümet, hangi tebriki kabul ediyor, hangi tebriki iade ediyor ve nasıl oluyor televizyon, bunları bir propaganda aracı olarak vatandaşa yayıyor? Yayıyor. O anayasa kuruluşlarına da, bağımsızlıkları, ulviyetleri için üzüntü ile hitap ediyorum ki, nasıl oluyor da o Anayasa kuruluşlarının başkanları, güvenoyu almamış bir Başbakan adayına söz veriyorlar, odalarında onları konuşturuyorlar? Bunların bir tek mânası vardır: Kamuoynunu ve milletvekillerini baskı altında bırakmak ve ilk başladığı gibi, parti ilişkilerini ve kişiliklerini aşan milletvekillerini yaratmak. Ama, ne yazık ki, bütün bu gayretler ve çabalar netice vermedi; 3 Temmuz günü Ecevit Hükümeti güvensizlik oyunu aldı. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Değerli Arkadaşlarım, güvenoyu almayan Hükümet, yine ciddiyetsizliğin bir örneği olarak her gün basın toplantıları yaptı. Bırakın basın toplantılarında ne söylendiğini, ancak neler yapabileceklerinin örneğini verdi, o bakımdan müteşekkirim; ama bu bir baskı idi televizyonla yayınlanan basın toplantıları...

Sayın Üstündağ'ın yaptıkları; biraz önce konuşan grup sözcülerinin görüşleriyle tamamen zıt. Hani devletin ciddiyeti, hani devletin şefkati? Güvenoyu almadığınız halde gideceksiniz, zorla, evvelâ özel kalem müdürünü atacaksınız, ondan sonra kendiniz silah araştırmasına geçeceksiniz, sonra bir genel müdürü Memurin Muhakemat Kanunu açık olduğu halde, Memurin Muhakemat Kanununun gerektirdiği tahkikata tabi tutmaksızın karakola sevk ettirerek, celbettirerek karakolda ifade alacaksınız. Bu mu hukuk, bu mu hukuka saygı? (*A.P. liralarından alkışlar*)

EKREM ÇETİN (Gaziantep) — Yani bir genel müdür, müsteşarı dövsün; bunlara rıza gösteriyorsun.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Her halde Cumhuriyet tarihinde böyle bir örnek görülmemiştir. Bir Bakanın Adalet Bakanlığıyla işbirliği kurarak bir genel müdürü karakola celbettirdiği, ifade aldırıldığı, sonra “Hükümet eşkıyaların baskısı altındadır” diye aczini ifade eden beyanlar verildiği Cumhuriyet tarihinde görülmemiştir.

Eğer bak insan, eğer hükümet baskın altındaysa sen ne güne duruyorsun?

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Görevini yaptı.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yaptı görevini... Gitti, müddeiumumilik ve hâkimlik, “Memurin Muhakemat Kanununa göre takibat yap” diye ilgiliyi serbest bıraktı. Yaptı vazifesini...

EKREM ÇETİN (Gaziantep) — İdarecilik yaptınız bilirsiniz, açıklayın.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, ciddiyetsizliğin yeni bir örneği: Sayın Demirel üç parti arasında anlaşma olduğunu bildiriyor, “Hükümet listesini en geç yarın Sayın Cumhurbaşkanına takdim edeceğim” diyor, Sayın Üstündağ 22 ders kitabını yürürlükten kaldırıyor. Güvenoyu almamış bir Hükümet-sin, yeni Hükümetin kurulduğu, Sayın Başbakan tarafından ifade edilmiş, sen 22 kitabı yürürlükten kaldırıyorsun.

Gerçekten bunlar Ecevit Hükümetimin vazife anlayışı, devlet anlayışı ciddiyeti hakkında ibretle üzerinde durulacak konulardır.

METİN TÜZÜN (İstanbul) — Siz de güvenoyu almadan yürürlüğe koydunuz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Kaldı ki kitapların kaldırılması da Bakanın emri ile değil, Talim Terbiye Heyetinin kararı ile olması lâzımdır; o da ikinci kısmı.

Sayın milletvekilleri, 5 Haziran 1977 seçimleri tek partiye iktidar olma imkânını vermeyince, koalisyon zaruri olmuştur.

Bu sebeple Türk Devleti için Komünizmi büyük tehlike sayan; Türklüğün milli ve manevi değerlerinin korunmasını ve yeni nesillere intikali zarureti kabul eden; milli faydayı bir sınıfın hâkimiyetinde değil, kayıtsız şartsız milletin hâkimiyetinde gören; sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin kavga ile değil, sosyal barışla gerçekleşeceğine inanan; insanca yaşayabilmek için hürriyet içinde planlı ve hızlı kalkınmayı şart sayan Adalet Partisi, milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi; Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel’in başkanlığında bir koalisyon hükümeti kurmaya karar vermişler ve bunu gerçekleştirmişlerdir.

Bu Hükümeti, programını bile incelemeden kötöleyen belli çevreleri anlamak mümkündür; ama beyinleri bir ideoloji ile yıkanmamış, kendilerini önceden bir siyasi kuruluşa adamamış kişilerin bu Hükümete karşı çıkmalarından söz etmeye kimsenin hakkı yoktur.

Ülkeyi, çıkışı olanaksız noktalara götüreceği lâfları ise, kendilerinden menkuldür; ancak gerçekleri göremeyen, şartlandırılmış kişilerin hissi beyanlarıdır.

Yirmialtı ay iktidar olan Adalet Partisi, milli Selâmet Partisi, Cumhuriyetçi Güven Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi Hükümeti başarılı bir Hükümdür.

Bunun hesabı yapılmıştır; Parlamentoda yapılmıştır, meydan meydan, kahve kahve, yurt sathında yapılmıştır.

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Kaç tane ölü verilmiştir?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bunun içindir ki, 5 Haziran 1977 seçimlerinden sonra bu 4 parti 232 milletvekili olarak başarısını tescil etmiştir.

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Doğru ölenleri söyleyin.

MALİK YILMAN (Hatay) — Çok adam öldü, çok.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Eğer, olaylar sizin yerinizden bağırdığınız gibi olsaydı bu partilerin 232 milletvekili ile buraya gelmemesi, sizin şu iktidar kürsüsünde olmanız gerekirdi.

Demek ki, gerçekler bu değildir, gerçekler bu değildir. (*C.H.P. sıralarından gürültüler*)

BAŞKAN — Lütfen, lütfen, beyler, lütfen; dinleyelim.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Söylediğiniz olayların sebeplerini biraz evvel saydım. Siz, bütün anarşik olaylarda, bütün terörist olaylarda daima anarşistlerin yanında yer alacaksınız.

CELÂL DOĞAN (Gaziantep) — Yalan söylüyorsun, bu size düşer.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Neyi yalan diyorsunuz? Biraz evvel Sayın Ecevit'in Taksim mitinginden sonraki görüşünü, ifadesini okudum; bunu Konak Meydanında Türk Milletine ifade ediyor ve daha önce söyledim -eski milletvekili olan arkadaşlarım bilirler- Gaziantep, Malatya olayları gibi olaylardan sonra bu kürsülerden devlet zabıtasına neler söylenildiğini, yurtların aranmasından sonra hem de Hükümetinizde İçişleri Bakanı olmuş arkadaşın polisi burada nasıl itham ettiğini Meclis zabıtları gösteriyor. Neyi yalan söylüyorsunuz?

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Yalan söylüyorsunuz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — İşte, sebepler burada değerli arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın hatip, siz konuşmanıza devam edin.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Gelin sükunetle meseleleri tahlil edelim, konuşalım, sükunetle tahlil edelim, ona göre hakikatlere ulaşalım.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Hükümet oldunuz devleti soydunuz, yeğenlerinize birlikte.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Çok çirkin lâf bunlar.

BAŞKAN — Sayın hatip, siz konuşmanıza devam ediniz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Çok çirkin lâflar. Bu, ancak size muhatap olur.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Siz yaptınız bunu siz.

HAYDAR DEMİRTAŞ (Hatay) — Ecevit'e bile suikast hazırladınız.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu, ancak size akseder. Bu soygun ancak size aittir.

BAŞKAN — Lütfen hatibe müdahale etmeyiniz efendim.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Başbakanın yeğenleri soydu.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Yazık, böyle konuşan arkadaşların milletvekili olması, bu ulvi çatının altında bulunması gerçekten bir talihsizliktir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Sen nasıl milletvekili oldunsa, ben de Türk halkının oylarıyla milletvekili oldum.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ben beş defa seçildim geldim. İnşallah gelecek sefere sen de seçilirsin.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Ben bir kere geldim.

BAŞKAN — Sayın hatip, lütfen konuşmanıza devam ediniz. (C.H.P. sıralarından gürültüler; “Millî Eğitim Bakanlığını sen batırdın!” sesleri)

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Millî Eğitim Bakanlığımı iftihar ederim. Hepinizle her şeyi her zaman, her zeminde münakaşa ve müzakere etmeye hazırım,

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Milleti soydunuz.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bir tek kanunsuz, bir tek sizin gibi hissi, bir tek mevzuat dışı işlemimi gösterin. Sizden önce gelenler burada çok kıvrandılar, çok gensoru getirdiler, çok soruşturma açtırmak istediler, ama sonları daima hüsrana oldu. (A.P. sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, tekrar ediyorum bu meseleleri bu kürsüden dile getirelim, bu meseleleri gerçekten beraberce, önyargısız olarak tahlil edelim, o zaman görüşürüz.

Ben, Milliyetçi Hareket Partisine müteveccih hususlara cevap verecek değilim, beni ilgilendirmez. Kendi partisinin kendi sözcüleri bunları cevaplandıracak güçtedir. Ama bir hususu ifade ediyorum: Eğer Milliyetçi Hareket Partisi Ülkü Ocaklarından kuvvet alıyorsa, sizlerin de; sokakları yazanlar, “Tek yol devrimdir” diyen İleri Gençlik Derneğinden, DİSK’ten, TÖB-DER’den güç aldığınız bir hakikattir. Bunları hep beraber tartışalım, hep beraber, karşı karşıya gelip gerçekleri bulalım. Türkiye’nin huzuru buradadır.

Yoksa gençlerin bu hale düşmesi, gençlerin kamplara ayrılması ve hayatlarının baharında ölmesi bu memleket için en büyük felâkettir. Ama bu felâkete çare, peşin hükümle değil, tek taraflı görüşle değil, bütün olayları bütün taraflarıyla inceleyerek varılabilir.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Biz demokratik kuruluşlardan güç alırız, eşkilâlardan güç almayız.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Bak kardeşim, “Bizim Radyo” yu açınız, sizin söylediklerinizin aynısını söylüyorum. (Gürültüler)

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biraz evvel dedim ki, bundan evvelki Koalisyon Hükümeti başardı olmuştur. Başarılı olmuştur, başarılı olduğunu Türk milletinden aldığı oylarla, getirdiği milletvekilleriyle ispat etmiştir ama onun yanında Sayın Demirel'in Koalisyon Hükümeti gerçekten büyük Türkiye'yi yaratan, Türkiye'ye ilelebet şeref verecek büyük eserler meydana getirmiştir.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Tabii yeğenleri ve kardeşleri Türkiye'ye büyük şeref vereceklerdir.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planının öngördüğü 7,9'luk kalkınma hızı Demirel'in Koalisyon Hükümeti zamanında bazan gerçekleşmiş, bazan da gerçekleşmeye çok yaklaşmıştır. 1975'te kalkınma hızı 7,9; 1976'da 7,2; bu yıl da 8 olması beklenmektedir. Buna karşılık Sayın Ecevit'in Başbakan olduğu 1974 yılında kalkınma hızı maalesef 7,4'tür.

Bu devrede sanayi sektöründe büyük kalkınma kaydedilmiş, gelişme hızı 11,5'i aşmıştır. Bu devrede yatırımlar büyük ölçüde gerçekleştirilmiştir.

1974, Sayın Ecevit'in Başbakan olduğu zaman da gerçekleşme % 84,9'ken 1975'te 95,9, 1977'de 90,4 olmuştur.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı devresinde öngörülen 217.700.000.000 lira-lık yatırım yapılmıştır. Bu süre zarfında Türkiye'de hiç bir maddenin kıtlığı, yokluğu hissedilmemiştir. Hiç bir fabrika hammadde yokluğundan dolayı durmamıştır. Türk köylüsünün yüzde ellisi elektriğe kavuşmuştur. Zirai krediler 1974 yılında 21 milyar lira iken, 1977 yılında 71 milyar liraya ulaşmıştır. Esnaf kredileri 1964 yılında 250 milyon lira iken, 1977 yılında 10 milyar liraya varmıştır. Bunlar mıdır başarısızlık örnekleri?

Mesele bununla kalmamıştır. Sayın Demirel Hükümeti yine Türkiye'ye büyük eser kazandırmak hamlesine devam etmiş, tıpkı Boğaz Köprüsü gibi ondan daha büyük bir projenin, Güneydoğu Anadolu Projesinin ilk eserlerini vermiştir. Karakaya Barajı 18 milyar liraya ihale edilmiştir. Bununla yılda 7,5 milyar kilovatsaat elektrik üretilecektir. Yine bu projenin ikinci ünitesi olan Urfa Tüneline başlanmıştır. Bedir pompa tesisleri vasıtasıyla Fırat nehri 50 metre yükseltilecek ve ondan sonra Urfa ovasına akıtılacak tır. Tünelin uzunluğu 26 kilometredir. Boruların iç ebadı 7,5 metredir.

Değerli Arkadaşlarım, böylelikle Urfa'da 20 milyon dekar toprak sulama imkânına kavuşacaktır. Mümbit toprak var, kâfi ısı var; ama yeterli nem ve su yok. İşte bu tünel ve bu proje bunu gerçekleştirmiş olacaktır.

Böylelikle, Demirel Başkanlığındaki dört partinin meydana getirdiği Koalisyon Hükümeti, Türkiye'yi büyük, Türkiye'yi müreffeh yapmanın en güzel eserlerini vermiştir.

DOĞAN GÜNEŞ (İstanbul) — Onu halka sor.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Halka sorduk da geliyoruz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Müreffeh olan yeğenler, kardeşler, halk değil.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın milletvekilleri, demokraside çoğunluk, sayı elbette her şey değildir; ama Hükümet olmanın tek şartıdır. Bunu sağlayamadıkça ne İktidar olunur, ne kanun yapılabilir. Demokraside siyasal üstünlüğün kıstası, sayısal çoğunluktur. Aksi halde demokrasi işlemez. Başka hangi kıstasla, sayısal çoğunluğunuz olmazsa gücünüzü ispat edeceksiniz? Doğru yaptığınızı, iyi yaptığınızı ancak millettten aldığınız oylarla, getirdiğiniz milletvekilleri ve senatörlerle ispat edeceksiniz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — O sizin demokrasi anlayışınız.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Onun için muhalefettesiniz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Yalnız destek yeterli değil.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Sayın milletvekilleri, geçmiş koalisyon, biraz evvel arz ettiğim gibi başarılı olmuştur; ama yeni kurulmakta olan Koalisyon, geçmiş Koalisyonun devamı değildir, uzantısı da değildir. (C.H.P. sıralarından “Devamı, devamı, uzantısı” sesleri)

Değerli Arkadaşlarım, aylarca, meydan meydan, kahve kahve, ev ev seçim gezileri, seçim propagandaları yapıldı, Türk vatandaşı ile karşılıklı en yakın ilgiler kuruldu. Bu temaslarda eksikler, başarılar dile getirildi. İşte böyle bir genel seçimden sonra kurulmaktadır bu Hükümet. Elbetteki aylarca meydanda, kahvede, evde dinlediği vatandaşın istekleri, ihtiyaçları, arzuları, tenkitleri yeni Koalisyon Hükümeti tarafından dikkate alınacak ve yerine getirilecektir.

Protokolde ve Hükümet Programında ihtiyaçlar, hedefler, imkânlar, gerçekler doğru değerlendirilmiştir. Programın ana konularda neler getirdiğini kısaca ifade edeceğim.

Türkiye Cumhuriyeti hür demokratik rejimle idare olunacaktır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasamızdaki temel nitelikleri ile savunulacak, her şartta korunacaktır. Nerede gericilik değerli arkadaşlarım?

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — 163’ncü madde ile mi?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ne diyor, ne diyor; 163 de dahil ne diyor? Anayasanın temel ilkelerinden bahsediyor. Anayasanın temel ilkelerine dahil midir laiklik?

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — O, sizin demokrasi anlayışınız.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Ne demek benim demokrasi anlayışım? Anayasa, Anayasadır; bunun başka türlü izah tarzı yoktur. Cumhuriyetin nitelikleri Anayasada yazılıdır; bu niteliği ben de, sen de, o da, herkes de Anayasada yazılı olduğu gibi anlayacaktır. Bunun başka türlü var mı? (A.P. sıralarından alkışlar)

Sayın milletvekilleri, değiştirmek istenilen Anayasanın nitelikleri, Cumhuriyetin nitelikleri, ana ilkeleri değildir; Hükümetin işlerliğine ait yetkilerin e zamanın şartları içinde reaksiyoner bir Anayasa ile Hükümetten alınmasının iadesi çalışmalarıdır. (A.P. sıralarından alkışlar)

Komünizm, faşizm ve her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine karşı çıkılacaktır. Milli, manevi ve tarihi değerlere sahip olunacaktır. Ülke ve millet bütünlüğü, iç barış, kardeşlik ve huzur korunacaktır.

Biz huzur diyoruz, kardeşlik diyoruz; siz durmadan en ağır şekliyle kardeşliği bozacak lâflar atıyorsunuz. Bununla Türkiye huzura kavuşmaz. Lütfedin evvelâ şu çatı altında kardeşliği kuralım. Evvelâ şu çatı altında birbirimizi adayabilelim.

Devletimizi tahribe yönelik tehdit ve tehlikelerle savaşılabilecek, kanunsuzluklarla hukuk içinde kalarak mücadele edilecektir. Devlete, rejime, can güvenliğine musallat olan hâdiselere karşı tek koruyucu ve caydırıcı müessese, güvenlik kuvvetlerimizdir.

Görüyor musunuz değerli arkadaşlarım; Hükümet, asayiş, can ve mal güvenliğini korumakta tek müessese, tek güç olarak devlet güvenlik kuvvetlerini kabul etmektedir.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Yardımcı güçlerden vazgeçtiniz mi?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Bu lafları atmayın, o zaman biz de size sizin yardımcılarınızı sorarız. Sizin yardımcılarınıza ne dersiniz?

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Kimmiş bizim yardımcılarımız?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Onları siz bizden iyi biliyorsunuz.

Devlete bazı ideolojik mihraklar dış kaynaklarla irtibatlı olarak hür demokratik cumhuriyet rejimi yerine, komünist dikta kurmak istemektedirler.

İç güvenlik, asayiş, kanun hâkimiyeti hukuk içinde sağlanacaktır. Kanunlar mutlak bir eşitlikle uygulanacaktır. Kanunsuz eylemlerle mücadelenin tek vasıtası, hukuk ve kanundur.

TRT Kurumunun tarafsızlığı korunacak ülke ve millet bütünlüğünü sarsıcı, Cumhuriyeti tahrip edici, milli güvenliğe ve genel ahlâka zarar verici yayınlar yapılması önlenecik, milli ve manevi değerler takviye olunacaktır.

Eğitimde ana ilke milliliktir. Milletimizin bütün fertleri Türklüğün milli, ahlâki insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen ve bunları davranış haline getiren vatandaşlar olarak yetiştirilecektir. Eğitim müesseselerinde öğretim ve öğrenim hürriyeti ve can güvenliği sağlanacaktır. Milletimizin ümidi, geleceğin teminatı, devleti ve milleti büyük yapmanın kaynağı olan gençlerimizin her yönde yeterli, sağlıklı ve güçlü yetiştirmeleri için hiç bir şey esirgenmeyecektir. Eğitimde fırsat ve imkân eşitliği gerçekleştirilecektir.

Her kademede görev yapan öğretmenlerimiz mesleklerinin toplum içindeki özelliğine yaraşır ücret sistemine kavuşturulacak, mesken dahil sosyal ihtiyaçları halledilecektir. Türk Dil ve Sanat Akademisi kurulacaktır. Gençlerimizin yurt, burs, dinlenme ve spor ihtiyaçları karşılanacaktır.

İstikrar içinde, dengeli ve hızlı gelişme ekonomik politikanın hedefidir. Kalkınmanın gayesi fukaralığı yenmek, refahı tabana ulaştırmak, hürriyet ve güvenlik içinde mesut bir toplum yaratmaktır. Kişinin teşebbüs gücü kalkınmanın yaratıcı

unsurlarından biridir. Mülkiyet hakkı ve meşru kazanç saygıya değerdir. Âdil gelir dağılımının gerektirdiği tedbirler alınacaktır.

Sosyal adalet ve sosyal güvenliğe gereken önem verilecektir.

Enflasyonla mücadele edilecek, mal kıtlığını ve darlığını önlemek için üretimi artıracak faaliyetler desteklenecek, gerekli ithalât zamanında yapılacaktır.

Para ve kredi politikasıyla gereksiz şişkinlikler önlenecek, kamu harcamaları için Merkez Bankası kaynaklarına müracaat asgari seviyeye indirilecektir.

Gelir seviyesi yetersiz ailelere, Devlet yardımı yoluyla, belli bir düzeyde yaşama imkânı sağlanacaktır.

Mali güce göre vergi alınması ilkesine uygun olarak vergi mevzuatı basit ve âdil hale getirilecektir.

Asgari ücretten vergi alınmayacaktır.

Kredi müessesesi, teşebbüs gücünü değerlendirecek tarzda düzenlenecektir.

Krediler, esnaf ve sanatkârların gelişmesine, küçük çiftçinin modern tarım girdilerinin teminine imkân vererek, verimi ve üretimi artıracak tarzda tanzim edilecektir.

Yüksek faiz uygulanması kaldırılarak köylüye, esnafa, sanayiciye, mesken edinecekler daha ucuz kredi sağlanacaktır.

Toprak ve Tarım Reformu Kanunu, memleketin ekonomik ve sosyal gerçekleri, toplumun istekleri, tecrübenin öğrettikleri dikkate alınarak yeniden hazırlanacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Orta Anadolu'nun geri kalmış yörelerinin kalkınması için özel projeler yapılacak, pilot iller teşkil olunacaktır.

Sanayileşme, bölgeler arasında dengeli tarzda geliştirilecektir. Organizasyon, kredi, teşvik, altyapı buna göre ele alınacaktır.

Elektrik enerjisi üretimi 20 milyar kilovat/saatten 30 milyar kilovat/saate çıkarılacaktır. Hedef 100 milyar kilovat/saattir. Sayın Ölçen konuşmasında enerjiye sıkça temas etti. Ama enerji ile bu kadar yakından ilgilendiğine göre haksever olduğunu zannettiğim Ölçen'in, yalnız Karakaya ve Afşin santralleri ile bugünkü üretime denk 15 milyar kilovat/saat elektrik üretecek termik ve hidrolik santrallerin yapılmakta olduğunu ifade etmeliydi.

Demir ve çelik üretimi 3 milyon tondan 10 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 25 milyon tondur.

Kömür üretimi 10 milyon tondan 30 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 100 milyon tondur.

Çimento üretimi 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 50 milyon tondur.

Gübre üretimi 2 milyon tondan 10 milyon tona çıkarılacaktır. Hedef 20 milyon tondur.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Karaborsa kalkacak mı?

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Petrol arama seferberliğine girilecektir.

Köy ve şehir farkı ortadan kaldırılacaktır. Köy kalkınmasında milli kooperatifçilik teşvik ve takviye edilecektir.

Taban fiyat politikası bir bütünlük içinde uygulanacaktır.

Tarım Sigortası Kanunu çıkarılacaktır.

Yeni Köy Kanunu hazırlanacaktır.

Genel Sağlık Sigortası Kanunlaştırılacaktır.

Fiyat istikrarını sağlamak için milli stok politikası uygulanacaktır.

İşte biraz evvel sual soran arkadaşımın, karaborsasının cevabı da bu politika içinde ele alınacak, suni artışların ve karaborsanın önüne geçilmesi bu tarzı ile hem ekonomik hem de yasal tedbirlerle yerine getirilecektir.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Geçmişte örneklerini gördük.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Kamu İktisadi Teşebbüsleri reorganize edilerek, dağınıklıktan kurtarılacak kaynak israfı önlenecektir. Çalışanların haklarının korunup geliştirilmesine ve teminat altında tutulmasına önem verilecektir. İşçi hak ve menfaatlerinin çatışarak değil, barışçı yollarla sağlanmasına çalışılacaktır. Ev hizmetlerinde çalışanlara sigorta kapsamı açılacaktır. İşçi ve memur emeklileriyle dul ve yetimlerinin geçim şartları yeniden düzenlenecektir. İYAK ve MEYAK tasarıları kanunlaştırılacaktır. Askerlik süresi azaltılacaktır. Ölçsüz kira artışlarını önlemek için “milli mesken planı” adı ile bir politika uygulanacaktır.

ALEV COŞKUN (İzmir) — Mecbur muyuz programı dinlemeye, iki gün önce dinledik.

İLHAMİ ERTEM (Devamla) — Milli menfaatleri koruyan, şahsiyetli, başarılı ve gerçekçi bir dış politika takip edilecek, hak ve menfaatlerimiz tavizsiz korunacaktır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu ile münasebetlerimiz, milli sanayimizin güçlenmesine hizmet edecek, ihracatınıza pazar olacak tarzda düzenlenecektir.

Kıbrıslı soydaşlarımızın güvenliğinin, haklarının teminat altında olmasına ve bu teminatın devamlılığına dikkat edilecektir. Kıbrıs'ta iki bölge, iki toplumlu bağımsız bir federal devlet kurulmasına ve bunun biran önce gerçekleşmesi çalışmalarına devam edilecektir.

Programın; kalkınmayı, huzuru, refahı, hukuk içinde sosyal adalet ve sosyal güvenlik ilkelerine uygun olarak gerçekleşme hedef ve amaçları yanında, çok önemli bir özelliği de, iç siyasi barışa verdiği önemdir. Bu hususta Program şöyle demektedir: “Bu mukaddes çatı altında aziz milletimize birlikte hizmet etme imkânına kavuştuğumuz bütün siyasi partilerimizin yapıcı, yol gösterici tenkitlerinden ve ikazlarından daima güç alacağız. Siyasi partilerimizin birbirlerini tamamlayan ve milli hedeflere yönelen görevleri olduğuna inanıyoruz. Hükümetimiz; iktidar, muhalefet münasebetlerine özel değer ve önem atfedecektir.

“Geçmiş siyasi mücadelenin doğurduğu birtakım kırgınlıkların, kısır çekişme ve gerginliklerin devamı yerine karşılıklı anlayışı, müsamahayı ve uzlaşmayı hâkim kılmak azmi ve kararı içindeyiz”

Bu hedeflerin gerçekleşmesi Adalet Partisi Grubunun en halisane dileğidir.

Arz ettiğimiz düşünce ve inançlarla Devletimizi güçlendireceğine, kanun hâkimiyetini sağlayacağına, kalkınmayı ve refahı gerçekleştireceğine, artan milli geliri sosyal adalet ve sosyal güvenlik ilkeleri içinde halka yayacağına, hukuki ve kanuni tedbirlerle huzuru temin ederek, güçlü, mutlu ve büyük Türkiye’yi yaratacağına inandığımız için bu Koalisyon Hükümetine Adalet Partisi Grubu olarak beyaz oy vereceğiz. Bu program, bu hedeflere sadık kaldığı sürece Adalet Partisi Grubu olarak bu Koalisyon Hükümetini desteklemeye devam edeceğiz.

Değerli Arkadaşlarım, fazla zamanınızı almamak için Sayın Ölçen’in konuşmalarındaki hususlara temas etmeyeceğim. Çünkü konuşmamın birçok yerinde onlara cevap verdiğimi zannediyorum. Ama, sözlerimi bitirirken Türkiye’nin gerçekten büyük sorunları vardır, bunları tek başına iktidarların, hükümetlerin yürütmesi güçtür, zordur; millete birtakım ıstıraplar verebilir.

Onun için siyasi partiler olarak, millet ve memleket menfaatinin gerektirdiği yerde diyalogu sürdürmemize, bu çatı altında meseleleri önyargısız değerlendirmemize ve Anayasa kuruluşlarının da sorumluluklarının idraki içinde kanunların kendilerine tanıdıkları yetkileri kullanmasına ihtiyaç vardır, hepinizi en içten sevgi ve saygılarımla selâmlıyorum. (A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim İlhami Bey.

Sayın milletvekilleri, görüşmelere kaldığımız noktadan devam etmek için saat 20.30’da toplanmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 19.55

ÜÇÜNCÜ OTURUM**BAŞKAN:** Geçici Başkan Kinyas Kartal**GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ:** Ali Haydar Veziroğlu (Tunceli)

Aydın Menderes (Konya)

Açılma Saati: 20.30

BAŞKAN — Millet Meclisinin 24'üncü Birleşiminin Üçüncü Oturumunu açıyorum.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — Görüşmelere kaldığımız yerden başlıyoruz.

Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın Nevzat Kösoğlu, buyurun efendim. (A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)

M.H.P. GRUBU ADINA NEVZAT KÖSOĞLU (Erzurum) — Sayın Başkan, saygıdeğer üyeler; şahsım ve Grubum adına en iyi dileklerle saygılarımı sunuyorum.

Ben bu şerefli çatının altına henüz gelmiş bulunuyorum. Görevimi ciddiye alıyorum. Bana Grubumda sözcülük vazifesi verildiği zaman, oturdum ve o mesuliyet içerisinde bir metin hazırladım. Şu anda, acaba yanlış mı düşünüyorum diye tereddüt içindeyim. Çünkü bu konuşmayı hazırlarken Cumhuriyet Halk Partililerin ilkokul öğrencilerine dağıttıkları ve üzerinde Cumhuriyet Halk Partisinin amblemi olan altı okla birlikte Sayın Bülent Ecevit'in resmini taşıyan ders belgelerinin fotokopilerini almadım, çünkü Muammer Aksoy'un yazmış olduğu Sosyalist Enternasyonal adlı kitapta, Sayın Bülent Ecevit'le orak çekiç'in yan yana çekilmiş olan resimlerinin fotokopilerini yanıma almadım.

Merak edenler Meclis Kütüphanesinin yeni yayınlar bölümünde imza karşılığı kitabı görebilirler.

Yine Sayın Bülent Ecevit'in "Atatürk ve Devrimcilik" adlı kitabının 104'ncü sayfasının fotokopisini çıkararak gelmedim ki, orada Türkiye'yi Marksist bir ihtilâle, komünist bir düzene götürmenin yolları açıklanmaktaydı.

Cumhuriyet Halk Partisinin yöneticilerinin Türkiye'de hangi legal ve illegal Marksist kuruluşlarla işbirliği halinde çalıştığının ve bu işbirliğinin Türk milletine, Türk devletine nelere mal olduğunun hesabını huzuruza getirmedim.

TEOMAN KÖPRÜLÜLER (Ankara) — Bildiğin varsa getir.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Sözcüsü Ölçen söze başladığı zaman; "Devlette ciddiyet gerektir" diye başladı. Ben de bu salonun, bu Parlamentonun Devletin bir parçası olduğunu düşünerek kalemi elime aldım ve ciddiyetle not tutma hevesine kapıldım; ama konuşmaları öyle bir seviyede devam etti ki, konuşmaları o kadar yanlış, istismar, tahrif ve yalanlarla doluydu ki, bunlara cevap vermek lüzumunu, cevap vermek heyecanını kendimde

bulamıyorum. Bizleri faşistlikle itham etti ve bir sürü eskimiş yalanlarla tahriflerle dolu torbasını huzuruza serdi.

TEMEL ATEŞ (Ordu) — Programı açıkla sen, programı.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Biz Sayın Ölçen’in ve temsil ettiği Cumhuriyet Halk Partisi yöneticilerinin hemen hepsinin bu itham ve yalanlara inanmadıklarını biliyoruz, inanmadıkları şeyleri söylediklerini biliyoruz. Yalnız, kendisine ve Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın yöneticilerine bir noktayı hatırlatmakta kendileri açısından fayda mülâhaza ediyorum. Bu sözler ve ithamlar çok eskidir; Milliyetçi Hareket Partisi Türk siyasi hayatına çıktığı günden bu yana bu iftira sağanağı altında yol almıştır. 5 Haziran seçimlerinden önce de kamuoyu bu sözleri çok dinledi ve biz 3 idik 16 ile bu çatının altına gönderdi 300 bin rey almıştık, bir milyona varan oyla bizi buraya gönderdi. Eğer bu sözlerinde, bu yalan bu kara propagandalarında devam ederlerse, ben umarım ki ve kendileri korksun ki, Türk Milletinin idraki bize gelecek bir seçimde iktidara getirebilir. *(M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, C.H.P. sıralarından gülüşmeler)*

Sayın Ölçen, muhterem Genel Başkanımızın bir sözünü, fotoğrafı üzerine dercedilmiş bir sözünü alarak kürsüye geldi ve onu tahmin edilemeyecek ölçülerde tahriflerle Bektaşî’nin ayeti kerimeyi tefsir edişindeki üslupla tefsir etmeye kalmıştı. O sözler Genel Başkanıma aittir, o sözler yıllarca önce genç bir subayken taşıdığı milli heyecanların hamasi bir ifadesi olarak bir nesir içerisinde kullanılmıştır. Eğer o metni bütünü ile okusaydı, o tarzda tahrif etmek imkânını “belki mümkündür” vicdanında bulamayacaktı. Ama eğer Sayın Ölçen hamasi sözlere, nesre meraklı ise, yanılmıyorsa eski Gökbörü dergilerini karıştırmakla Sayın Bülent Ecevit’in de aynı hamaseti ifade eden, dile getiren şiirlerini görebilecektir. *(M.H.P. sıralarından alkışlar)*

Sayın Üyeler, bu kürsüden Sayın Ölçen’in bütün söylediklerini tek tek cevaplandırabilmek için o seviyeye inmek gerekir. *(C.H.P. sıralarından “Allah Allah sesleri” gülmeler)*

Beni bağışlamanızı diliyorum ve ne ölçüde ilginizi çekeceğini, hiç değilse bir kısmınızın ne ölçüde ilgisini çekeceğini şu anda kestiremediğim konuşmamı okumaya başlıyorum.

Anayasaya göre kurulan ve Yüce Meclisimize sunulan Koalisyon Hükümetinin Programını inceledik.

Milli birliği, demokratik rejimin vazgeçilmez unsurlarından olan partilerin diyaloguna dayanan olgun ve medeni bir siyasi mücadeleyi tesis etmeyi, sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı, bütün hükümet tasarruflarının milli seviyedeki politikalarla yürütülmesini ve manevi kalkınma ile maddi kalkınma arasında ciddi bir denge kurmayı benimseyen bu programı, genel olarak müspet karşıladığımızı ifade etmek istiyorum.

Programın bazı esasları üzerinde durmadan önce, ülkemizin içinde bulunduğu durumun tespitinin yapılmasını zaruri görüyoruz.

Anarşiyi önlemeyi, istikrar ve güven içinde hızlı kalkınmayı sağlamayı hedef edinen bu Hükümetin programı, nasıl bir ortam içinde icra imkânına sahiptir? Bu değerlendirme yapılmadan tartışmaya girmek, meseleleri çok dar bir çerçeve içerisinde ele almak anlamına gelecektir.

Muhterem üyeler, insanlığın büyük bir yarış halinde olduğunu ve bu yansın milletler mücadelesi olarak devam edegeldiğini görmekteyiz. Habil ve Kabil'den bu yana değişmeyen bir gerçek de, insan tekinin, bulunduğu cemiyet içindeki yaşama ve mutlu olma kavgasıdır.

İnsan başarılarının hemen her sahasında devam eden bu mücadelede, tarih boyunca daima ezen zalimler ve ezilen mazlumlar olagelmıştır. Ama biz, bu tasnifi, bir sistemin tutuculuğu içinde sınıfların kavgası olarak genelleştirmiyoruz. Böyle bir tasnifin, hele dünyamızın asrımızda geçirdiği acı tecrübelerden sonra gayri ilmi ve gerçeğin çarpıtılması olduğunu görmüş bulunuyoruz.

Ezilen insanlar vardır, ezilen sosyal gruplar vardır ve ezilen milletler vardır ve tarihin her devrinde, dünyanın ve o cemiyetin bünyesine göre bunlar farklı farklı olmuşlardır. Biz bu ebedi mücadelede değişmeyen iki ana unsurun fert ve millet olduğunu görüyoruz. Zaman içindeki tezahür tarzı ve unsurları değişse de millet dediğimiz vakıanın devam ettiğini ve kültür taşıyıcı içtimai birim olarak kaldığını görmekteyiz. Bunun içindir ki, bizim başlangıç noktamız insan ve millettir. Bunlar dışındaki her içtimai birim değişken ve gelip geçicidir. Bu hareket noktasıyladır ki, hangi ölçülerle yapılmış olursa olsun millet içinde hiç bir ayırımı kabul etmiyoruz. Adı ne olursa olsun bu tarz ayırımlara dayanan bütün ideoloji ve disiplinleri reddediyoruz.

İçtimai ve iktisadi farklılaşmalara ideolojik pencereden değil, ilmi açılardan bakılması gereğine inanıyoruz. Maksadımız ise bu farklılaşmalardan ötürü fertlerin veya zümrelerin birbirini ezmesine, istismar etmesine imkân vermemektir. Her ferdin maddi ve manevi gelişmesinin saygıdeğer bir şahsiyete ulaşmasının içtimai vasatım hazırlamaktır. Çünkü, iktisadi ve içtimai farklılaşmaların doğurduğu zümreleri değil; insanı, insan şahsiyetini uğrunda mücadele edilecek bir değer olarak telâkki ediyoruz.

Muhterem üyeler, bizim milliyetçilik anlayışımız, Anayasanın dibacesinde yer alan milletin bütün fertlerini kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilir.

Milliyetçiliğimiz ayrımcı değil bütünleştiricidir. Ayrımları reddeder. “Vatan bir, bayrak bir, devlet bir ve kitap birdir” diyen bir zihniyetin temsilcisiyiz. Ye inanıyor, uğrunda mücadele ediyoruz ki, istikbaldeki büyük mutluluklarımız ve heyecanlarımızla birlikte olacaktır.

Yıllardan beri bu çatı altında bile nice ağır itham ve affedilmez iftira sağanakları altında kalan Milliyetçi Hareket Partisi olarak açık yüreklilik ve kesinlikle ilân ediyoruz; bin yıldır birlikte yaşayan, aynı tarihi yapan, omuz omuza savaştan, aynı şeylerle gülüp ağlayan ve aynı mukaddesler peşinde koşan insanlarımızın birliğini

korumak, uğrunda en çetin mücadeleleri göze alabileceğimiz vazgeçilmez bir değerdir.

Milliyetçilik anlayışımız içe kapanık değil, kendi mukaddeslerine sahip olarak hayata açık ve atılgandır. İnsanlığın fikri ve teknik gelişmelerine açık; ama bu gelişmeleri kendi değerleri açısından yorumlamak iddiasındadır. Yani, varlığı kendi gözümüzle görüp, kendi öz kültürümüzle kavramak davasındayız.

Kelimelerin sihriye kapılmış, sarhoş çocuklar gibi yalpalayıp duran Türk düşüncesi yaratıcı tefekkür seviyesine ancak bu yolla ulaşabilecektir.

İnsanlık kültürüne orijinal şahsiyetli renkler katmamız ancak bu yolla gerçekleştirilmiş milli üsluplarla mümkün olacaktır. Bunun içindir ki, düşüncemiz her türlü yabancı ideolojiye, “İzm’e” karşı bir mütefekkirimizin ifadesiyle idrakimize giydirilen bu deli gömleklerine karşı düşüncede bir isyan, bir şahsiyet ve bir milli haysiyet ifadesidir.

Sayın Üyeler, Türk Milletinin davası daha çok maddi gelişmelere işaret eden bir kalkınma hadisesi değil, topyekûn bir yükseliş mücadelesidir. Bu mücadeleyi madde ve manasıyla bir bütün olarak ele alıyoruz. Söz konusu olan maddi imkânlarımızın artırılması, âdil bir cemiyet nizamı içinde ruhi muhtevalarımızın zenginleştirilmesidir.

Sonuç olarak Türk Devletini, güçlü Türk insanını mutlu kılmaktır.

İnsanlığın büyük yarışında ön saflara geçebilmemiz, zalimlere karşı hakkı savunabilmemiz, ancak ruhi ve maddi zenginliklerimizi artırmak ve milli bir üslup içinde ortaya koymakla mümkün olabilecektir.

Bugün ulaşılmış bulunan sosyal devlet telâkkisi, tarihi “Devlet baba” anlayışımızın ifadesi olmaktadır. Bu anlayışla vatandaş, kutsal bir emanettir ve devlet vatandaşının maddi ve manevi gelişmesinin imkânlarını hazırlamakla mükelleftir.

Memnuniyetle ifade ediyoruz ki, özellikle 1961 Anayasasından sonra fertlerin iktisadi istismarının önlenmesi, asgari geçin seviyesine ve gelecek emniyetine kavuşturulması, hakların sosyal muhtevalar kazanması yönünde müspet zihniyet gelişmeleri olmuştur.

Fiilen ve kemaliyle gerçekleşmesi konusunda ise, yapılanlara bakarak hiç değilse ümidimiz vardır; ancak ferdin ruhi ve zihni gelişmesi ve korunması sahasında devletimizi fiilen anlaşılmaz bir vurdumduymazlık tavrı içinde görmekteyiz.

İnsanımızın ruhi ve ahlâki kıymetlerinin yağmalanması, kirletilmesi, onun şahsiyetinin yozlaştırılması karşısında devletimiz suskun yahut çok beceriksizdir; Milliyetçi Hareket Partisi olarak bu tutumu tasvip etmiyoruz.

Muhterem üyeler, istismar zulümdür. İster bir ferdin, ister bir zümrenin yahut milletin olsun, insanlığın ulaşmış olduğu bugünkü düşünce seviyesinde biz, her türlü istismar ve zulmü telin ediyoruz. Sadece kendi cemiyetimiz için değil, bütün insanlık camiası için hak ölçüleri içerisinde güzel dileklerimiz vardır.

Milliyetçi Hareket Partisi, bu bakımdan idealisttir; ama meselelerin değerlendirilmesinde ve çözüm getirirken hiç bir zaman ayağını katı topraktan ayırmaz.

Bugünün meselelerine yaklaşıırken, milletimizin 200 yıldır Batının kültür ve iktisadi emperyalizminin çemberi içinde mücadele ettiğim bilmek zorundayız. Emperyalizmlerin metodları değişmiştir, ama zihniyetleri hep aynı kalmıştır. Maskeler her zaman değişebilir, ama gerçek yüz daima kuvvete tapan bencil zihniyettir. Emperyalizmlerle mücadele, ancak güçlü düşünce istiklâline ve milli hassasiyetlere sahip olmamızla mümkün olabilecektir.

İktisadi emperyalizmi reddederken hemen bütün siyasi partilerimizin hiç değilse lâfzen ittifak halinde görüyoruz. Söz gelişi; 1838 Ticaret Anlaşmasının Türk sanayii ve iktisadiyatını mahveden emperyalist bir düzenleme olduğunu söylerken hep beraberiz. Bir Mister White ortaklığının krom madenlerini nasıl sömürdüğünü okurken birlikte isyana kapılıyorruz. (*M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Ama, kültür emperyalizmi konusundaki hassasiyetimize bir kısım partiler katılmamaktadırlar. Bu iki emperyalizmin iç içe geliştiğini ve birbirini tamamladıklarını kabul etmemektedirler. Meselâ; Robert Kolejini veya diğer yabancı okulların emperyalizmin ileri karakolları olarak kurulduklarını kabulde güçlük çekmektedirler. Emperyalist kültürler karşısında kendi varlığımızı, kendi öz kültürümüzün şahsiyetini koruma kavgasını verdiğimiz zaman da bizi çağ dışı ilân etmektedirler.

Muhterem üyeler, Milliyetçi Hareket Partisi emperyalizme karşı çıkarken hem iktisadi sömürüye hem de kültür köleliğini reddetmektedir. Bunlardan birinin ihmal edilmesini bilgisizlik yahut bir aldatmaca olarak telâkki etmekteyiz.

Milli kültürümüze sahip çıkmakla onu çağın şart ve imkânları içinde ihya etmek ve hâkim kılmakla her türlü emperyalizme karşı en köklü mücadeleyi vermiş olacağız.

Sadece hukuki manadaki düşünce hürriyetini değil, yabancı kültürler karşısındaki düşünce istiklâlimizi de ancak böylece kurtarabiliriz. Zihinlerdeki ye ruhlardaki emperyalist zincirleri ancak böyle kırabiliriz.

İktisadi emperyalizme karşı ilini ve tekniğin imkânlarını ancak bu düşünce ve ruh istiklâline kavuşmuş olan yöneticiler kullanabilirler. Yaratıcılıktan mahrum, Garbı aktarmaktan başka fazileti olmayan müstahricler bu yükün altından kalkamazlar. Yabancı kültür ve telkinlerin şahsiyet verdiği insanlar, bir emperyalizmin sömürdüğünü, ancak bir başka emperyalizmin haber vermesiyle farkına varabilir. Ve bir emperyalizmden kaçarken, bir başka emperyalizmin ağına düşme tehlikesi içinde olurlar. Çünkü düşünce istiklâline ve hür değerlendirme imkânına sahip değildirler.

Yaşayan bir mütefekkirimizin, son asır Türk aydınlarının Batının yeniçerileri olarak tavsif etmesini yanlış bulmuyoruz. Kendi öz çocuklarımız dün Batının, bugün Uzak Şark'ın, yahut Kuzeyin yeniçerileri haline sokulmaktadır. En kıymetli varlıklarımız gidiyor, en büyük zenginliklerimiz, yani insanlarımız başka milletlerin, emperyalistlerin emrine giriyor. Bu oluşa niçin hep birlikte isyan halinde değiliz? Bu gidişe niçin bugüne kadar “dur” diyememiştiz? Bu ağır tarihi vebali Yüce Meclisimiz de omuzlarında hissetmek zorundadır.

Muhterem üyeler, Milliyetçi Hareket Partisi, “Türk milleti titre ve kendine dön” derken, sadece gençleri heyecana getirmek hevesinde değildir. Onları düşünce istiklâline, her türlü emperyalist telkinleri aşan zihni bağımsızlığa ve kendi şahsiyetlerini bulmaya çağırılmaktadır. İnsanlığın süregelen mücadelesi içinde ayakta kalmak için, güçlü ve mutlu olabilmek için kendi üslûbunuzu kurmak zorunda olduğumuzu ifade ediyorum. İnsanlığa bir şeyler verebilmenin taklit veya kopyacılıkta değil, milli üslûbunuzu sunmakla mümkün olacağını söylüyoruz.

Kültür emperyalizminin perişan ettiği düşünce hayatımız insicamsız, şahsiyet-siz birtakım kelimelerin oyuncağı haline geldi. Nice yıllar var ki, cebimizde unuttuğumuz anahtar bir başkasının cebinde aramak şaşkınlığı içindeyiz. (*C.H.P. sıralarından gülüşmeler*) İzninizle bir sanatçı mütefekkirimizin mefhumların kurbanı fikir hayatımız hakkındaki bir pasajını okuyacağız:

“Mefhumların kâh gülünç, kâh korkunç maskelerle raksettiği bir karnaval balosu fikir hayatımız. Tanımıyoruz onları. Nereden geliyorlar bilen yok? Firavunlara benziyorlar. Kalabalığa çehrelerini göstermeyen firavunlara ve aydınlarımız o meçhul heyulalar için ehramlara taş taşıyan birer köle”

İşte bugün tehlikesini yaşadığımız çatışmalar ve çelişmeler yığınının temelinde bu emperyalist çekişmeler vardır. Türk üniversitelerini, Türk gençliği ve işçisini kölelik zincirlerine vurmaya çalışan emperyalizmlerin ideolojik saldırıları karşısındayız. Batı emperyalizminin kültür zincirlerine vurulmuş olan zihinler bugün Rus yahut Çin emperyalizmlerinin çemberine meyil etmektedirler. Marksizm bazı emperyalist milletlerin basit bir aracı haline gelmişken nice aydın geçinenlerimiz bu sade gerçeği görmemektedirler. Çünkü zihinleri istiklâle kavuşmamıştır. Bir esaretten bir başkasına yuvarlanmanın rahatlığı, tembelliği içindedirler. Düşünce zahmetinden böylece kurtulmuş olmaktadırlar. Bir tek misal vermek istiyorum. Karl Marks doğruları ve yanlışlarıyla ilim tarihindeki yerini almıştır. Batı ondan alması gerekenini almış, düşünce hayatına sosyal muhtevalar kazandırmış, bir ihtilâlciden aldıklarıyla süregelen düzenini sağlamlaştırmış, gediklerini kapatmıştır. Rusya ondan alması gerekenini almış ve milli bir üslûp kurmuştur. Marksizm Rusya’ya değil Rusya Marksizm’e hakim olmuş ve ona kendi üslûbunu vermiştir ve şimdi onu emperyalizmin en müthiş silahı olarak dünya üstünde kullanmaktadır.

Biz ise Sayın milletvekilleri, gerçekte onun doğru ve yanlışlarından habersiz, onu milli tefekkürümüzle değerlendirememiş, yorumlayamamış, sadece Marks’ın mümini veya münkiri olmaktan öteye geçememiştir. Onun için de Marksizm, Türkiye’ye kardeş kavgası getirmiştir, kan getirmiştir, anarşi getirmiştir ve hıyanet getirmiştir ve Türkiye’de yıkıcılığın, bölücülüğün propaganda silahı olmaktan öteye bir fikir haysiyetine kavuşamamıştır. Demek ki, heyhat, bu badirede yine bizler yandık.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Programda yok bunlar, Programa koydursaydın bunları.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Üstümüze çevrilen, Devletimizi, milleti-mizi ve bütün mukaddeslerimizi yıkmak için üstümüze çevrilen bu silah uğruna insanlarımız birbirini boğazlamak noktasındadır. Yıllar var ki bir yabancı emper-

yalizm uğruna ölmek hacaletini yaşıyoruz. Bir emperyalizmin çemberinden kurtulmak için bir başka emperyalizmin kucağına koşuyoruz. Türk Milletinin, Türk aydınının ve gençliğinin bu şuur ve idrake ulaşması için mücadele verilmelidir.

İşte bizim ülkümüzü benimseyenler, bütün yabancı emperyalizmlere karşı ayağa kalkan Türk Devleti, Türk Milleti ve onan mukaddesleri için mücadele veren insanlardır.

Muhterem üyeler, siyasi mücadeleler bakımından yorgun bir kamuoyu önünde bulunmaktayız. Yabancı emperyalizmlerin ülkemize soktuğu ideolojik silah ve tahrikler siyasi mücadelelerimizin mahiyetini etkilemiş ve sertleştirmiştir. Bu şartlarda oluşan kamuoyuna yeni siyasi gerilimler vermeye çalışmayı uygun bulmuyoruz.

Endişe ederiz ki, yeni gerilimler demokratik ilgi ve hassasiyetleri azaltacak ve demokrasimizin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partilerimizi müşküllerle karşılaştıracaktır. Demokrasimiz, klâsik meselelerinin yanında yeni problemlerle karşılaşmış bulunmaktadır. Bu şartlar içinde bütün siyasi parti yöneticilerinin, hem kendi partileri, hem de diğerleri için yeni baştan bir durum muhakemesi yapmaları gereğine işaret etmek istiyoruz.

Bu, iktidar muhalefet ilişkilerinin belirlenmesi ve demokratik zihniyet ve tavırlarımızın tazelenmesi bakımından da faydalı olacaktır.

Muhterem milletvekilleri, birbirimizi bu çatı altında anlamaya çalışalım. İnsanlar arasındaki münasebetler sırf siyasi değildir. Akralalıktan, müşterek estetik zevklere kadar çok değişik ilişkiler içerisinde yaşıyoruz. Hayatımızı yapan bu çok yönlü bağlan birbirimize karşı koparmak ve sırf siyasi ilgilere inhisar ettirmek, insani yanımızı da yozlaştırabilir. Bu çatı altında sırf muhalif veya muvafık sıfatlarımızla bir arada olamayız. Bu sebeple, iktidar muhalefet münasebetlerine özel değer atfedeceğiz diyen Hükümet Programının, karşılıklı anlayış, müsamaha ve uzlaşmayı hâkim kılmak azim ve kararını sevinçle karşılamış bulunuyoruz.

Sayın Üyeler, bir süreden beri seçim sistemimiz siyasi partileri tek başına iktidar olma imkânına kavuşturmamıştır. Bu sistemi tartışabiliriz. Değiştirmek istiyorsak, bunun imkânlarını araştırabiliriz. Ancak, sistem yürürlükte olduğu sürece onun gerçeklerinden hareket ederek meselelerimize çözümler getirmek zorundayız. Bunun için de demokrasiye olan güvenimiz bizi daha soğukkanlı kılmalıdır. Bu açıdan, 5 Haziran 1977 seçimlerinden sonrasındaki gelişmelere kısaca temas etmek istiyorum.

Cumhuriyet Halk Partisi teşkilâtlarının, daha seçim sonuçları henüz kesinleşmeden, hemen bütün yurt sathında girişmiş olduğu taşkınlıkları yaralayıcı olmuştur. Bu tutuma biraz da Sayın Bülent Ecevit'in seçim sonuçlarını vaktinden önce değerlendirmesinin yol açtığını söylemek zorundayım. Demokratik kurallarımızın tabii icabı olarak Sayın Cumhurbaşkanımız, Hükümeti kurma görevini Sayın Bülent Ecevit'e vermiştir.

Samimiyetle beyan ediyorum ki, Parlâmento aritmetiği ortada iken ve bu kadar açık iken, Sayın Ecevit'in tek yol olarak bir azınlık Hükümeti kurmaktaki ısrarını hâlâ anlayabilmiş değiliz. (C.H.P. sıralarından "Anlayamazsınız ki," sesleri)

Seçimlerden henüz çıkmış ve bir parti adına seçim kazanmış olan milletvekillerinden bir başka partinin Hükümet kurmak için bu ölçüde ümit var olmasını yadırgamış bulunuyoruz.

Cumhuriyet Halk Partisi ve onun tek başına iktidara gelmesini arzulayanlar, bu çalışma devresinde çok yüksek bir tansiyon yaratmışlardır. Bu faydalı olmamıştır.

Bu tarz görünümle seçim şansı bakımından faydalı bir şekilde belki kullanılabilir; ama güvenoyu almak için uygun bir vasıta değildir.

İktidara bu Meclisten gelinir. Bu Meclisin oylarıyla gelinir. Bu oyların Parlamento dışından kolayca tesir altına alınabileceğini düşünmek yanlıştır. Parlamento dışında yaratılan bu gerilimler ancak, aklı kendinden epeyce uzakta olduğu anlaşılan birtakım insanların dengesizliklerini sergilemelerine yol açar.

Yine bu devrede Parlamento aritmetiği üzerinde oynayanların “Doğulu milletvekilleri” diye yeni bir tasnif çıkarmış olmaları bizi düşündürmüştür. Bu noktayı özellikle bir Erzurum Milletvekili olarak ve üzüntü ile ifade etmek istiyorum. (A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)

Seçimlerin arifesinde veya seçim çalışmaları sırasında olsaydı anlayışla karşılayabilirdik; ama Hükümet kurma çalışmalarının başlangıcında Sayın Ecevit’in, Milliyetçi Hareket Partisini faşist olarak itham ve ilân edişine sanıyoruz ki, kendisi de üzülmüştür.

Türk Milleti bize 16 milletvekili ve bir milyona yaklaşan oy vermiştir. Biz varız, biz bu çatının altında da, milletin gönlünde de varız ve daha büyük, daha güçlü olarak da var olmakta devam edeceğiz. (M.H.P. sıralarından alkışlar)

Demokratik düzen devam ettiği sürece bu düzenin kurallarını yüreğine sindirmek zorunda olan sizler bu gerçeği de samimiyetle ve rahatlıkla kabul etmek zorundasınız.

Mecliste ekseriyeti temsil eden üç siyasi parti liderinin Sayın Ecevit Hükümetini desteklemeyeceklerini açıklamalarına rağmen muhterem Reisicumhurumuzun bu kabineyi tasdik etmesi de kanaatimizce yanlış olmuştur. Unutmayalım ki her üç partinin de grupları ittifakla desteklememe karar almışlardır ve grupların bu yönde karar almaları onların kanuni ve tabii hakları idi.

Sayın Üyeler, azınlık hükümetini hiç bir zaman ciddi ve demokratik bir çözüm tarzı olarak telâkki etmiyoruz. Hele Parlamento aritmetiğinin imkân vereceği çoğunluk modelleri denenmeden bu tarz üzerinde ısrar, tekrar ediyoruz hatalı olmuştur. Şimdi ise Mecliste çoğunluğu temsil eden grupların destekleme kararı aldıkları bir Koalisyon Hükümeti kurulmuş bulunmaktadır.

Bu Hükümeti bir Cephe Hükümeti olarak vasıflandırmayalım; Türkiye Cumhuriyetinin bir Koalisyon Hükümetidir ve lütfen kelimelere tehlikeli manalar yükleyerek “Cephe” tabirini de bölücülüğe bir basamak olarak kullanmayalım. Ayrı ayrı partiler olarak teşkilâtlanarak siyasi iktidara talip olmak demokrasinin ve siyasi hürriyetlerimizin rejimimizin tabii icabıdır. Her partinin vatandaşı kendi çatısı altına çağırması da bu tabii icaptandır ve bu, cephe kurmak demek değildir. Öyle ise üç partinin hükümet kurmak üzere bir araya gelmiş olması niçin cephecilik olsun

ve bu cephe tabirini bölücülük anlamına basamak yapmak üzere istismar edenler kimlerdir?

Sayın Üyeler, bu hükümet modelinin seçimlerden öncekinin bir tekrarından ibaret olduğu ileri sürülmektedir. Biz Milliyetçi Hareket Partisi olarak, bazı şeylerin değişmiş olduğunu düşünüyoruz ve bu teşkil tarzını geçmiş tecrübeleri değerlendirme imkânına sahip olması bakımından Hükümetin bir zaafı olarak değil, belki güç kaynağı olarak telâkki ediyoruz.

Koalisyonlar siyasi zaruretlerle partilerin uzlaşmalarından doğar. Bu Hükümet de bu protokol ve program üzerinde gerçekleştirilen uzlaşmanın eseridir. Uygulamalar daha ciddi anlayış ve uzlaşmacılığı gerektirebilir. Eğer koalisyonu teşkil edenler peşinen bu anlayış içerisinde Olduklarını beyan etmişlerse, başarılı olmaları içki biz her türlü şartı gerçekleşmiş olarak görüyoruz.

Hükümet buhranlarının yeni ve büyük atılımları gerçekleştirme zorunda olan ülkemiz için, ne ölçüde pahalıya mal olduğunu da hiç bir zaman unutmamak zorunda olduğumuzu hatırlatıyorum.

Sayın Üyeler, Milliyetçi Hareket Partisi olarak Hükümet Programında bizim anlayışımıza nazaran bir kısım noksanlıklar görmüş olmamız tabiidir. Ancak gerçekleştirilmesini yürekten temenni ettiğimiz tedbir ve tekliflerin ve heyecanla bağlı bulunduğumuz birçok problemlerin, prensiplerin Programda yer almış olmasını görmek memnuniyetimizi mucip olmuştur.

Hükümet Programında kalkınma hadisesi bakımından tespit edilen dört ana noktayı memnuniyetle ve başarı dileklerimizle işaret etmek istiyorum.

Bunlardan ilki; Türkiye'nin şart ve imkânlarıyla milli hedeflerini esas alan bir milli kalkınma modelinin benimsenmiş olmasıdır.

Diğeri; iktisadi politika olarak ekonomiyi milli seviyede dengeleme ve düzenlemelerin esas alınmış olmasıdır.

Üçüncü ve Milliyetçi Hareket Partisi olarak çok değer verdiğimiz nokta; kalkınma hadisesinde insanı temel unsur olarak alması ve onun şahsiyetini oluşturacak olan kültür siyasetinde Türk - İslâm sentezinin değerlerini esas olarak ittihaz etmiş bulunmasıdır.

Nihayet programda yer almış bulunan milli mesken projesi, milli ihracat kurulu ve teknolojik gelişmeleri takip edecek olan sanayi ve teknoloji takip teşkilâtı gibi müesseselere de işaret etmek gereğini duyuyorum.

Milliyetçi Hareket Partisinin daha önce açıklamaya çalıştığım düşünce yapısına nazaran programda yer almış bulunan şu düşünceler elbette ki tasvibimize mazhar olacaktır.

Cumhuriyetimizin temeli olan milli kültürümüzü korumayı, yaşatmayı, geliştirmeyi ve nesillere ve bütün cihana duyurmayı önemli bir görev sayıyoruz. Vatan-daşlarımızın ve özellikle genç nesillerin milli kültür hazinelerimizle kaynaşması için her türlü tedbiri alacağız.

Komünizm, faşizm ve diğer materyalizme dayalı zihniyetlerle insanca yaşama hak, hürriyet ve haysiyeti ile bağdaşmayan ve bütün maddi ve manevi değerleri yok eden her türlü zulüm ve tahakküm idarelerine ve diktatörlük heveslerine karşıyız.

Milli manevi ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatle bağlı kalmayı mukaddes bir görevin gereği sayıyor ve bununla övünüyoruz. Eğer uygulamalarda da bu hassasiyeti görebilirse, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu olarak biz de bahtiyarlık duyacak ve bu Hükümetle övüneceğiz.

Saygıdeğer üyeler, anarşi ve şiddet olaylarının sebepleri üzerinde daha önce dolaylı olarak ve kısaca durmuştum. Tekrar ediyorum ki, davasız, meselesiz, milli şuur ve kavrayıştan mahrum olarak yetişen insanların ruhi muhtevaları milli kültür kaynaklarıyla beslenmemiş olanların emperyalist ideolojilerin propaganda ağına düşmesi çok kolaydır. Dünyamızın emperyalist devleri ideolojik mücadelede herhangi bir yumuşamayı açıkça reddederken, yeni nesilleri ve onların şahsında millet ve devlet varlığımızı korumanın en köklü ve ciddi yolu, büyük bir milli kültür hareketi başlatmak, onu canlı ve hâkim kılmaktır. Yani, heyecan isteyen milli ülküleri, şahsiyetini arayanlara milli şahsiyetini ve imanını kaybetmiş olanlara da İslâm imanını vermektir. Gençlerimize kendi mukaddeslerine kendi milli istikballerine sahip çıkmanın heyecan ve şuurunu vermek, onları diri ve dopdolu olarak hayata hazırlamak.

Anarşiye karşı Devletin kısa vadelerde yapabileceği muhakkak ki çok şeyler vardır. Programda yer almış bulunan, Devlet otoritesinin korunmasında görev almış ve sorumluluk yüklenmiş bütün Anayasa organlarının, milli kuruluşlarımızın, Devleti ve rejimi korumak hedefinde birleşerek anlayış ve davranış beraberliği yapmaları zarureti, yapılabileceklerin asgari şartıdır ve her halde, burada sözü geçen milli kuruluşların başında siyasi partilerimiz gelmektedir.

Program, “ülkemizde cereyan eden şiddet hadiselerinin ve anarşi olaylarının arkasında rejimi yıkmak kavgası vardır” demekte ve dış mihrakların Devletimize yönelttiği saldırılardan söz etmektedir.

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın yöneticileriyle, Programda yer almış bulunan teşhis ve tespitler ışığında bir anlayış beraberliği kurulabilirse inanıyoruz ki, çok müessir tedbirler almak zor olmayacaktır.

Anarşi, terör ve her türlü siyasi cinayetler birer neticedir. Bu neticeyi doğuran sebeplere ısrarla inmeden ne teşhis birliği sağlanabilir ne de tedavi. Eğer Anamuhalefet Partisi, yukarıdan beri yapageldiğimiz tahlillere katılabiliyor, anarşinin temelinde emperyalist merkezlerin bulunduğunu kabul edebiliyorsa siyasi davranışlarının sınırını daha açık olarak belli etmek zorundadır.

Biz, Cumhuriyet Halk Partisini legal ve illegal bazı Marksist kuruluşlarca ab-luka altına alınmaya çalışıldığını biliyoruz. Bu kuruluşların uzantısı halinde çalışanların bu tarihi Partinin içine sızmaya çalıştığını da görüyor ve anlayışımızı son haddine kadar zorluyoruz.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Vah zavallı vah. Büyük teşhis (!)

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi, ülkemizde 10 yıldan beri devam edegelen silahlı komünist hareketler karşısında takındığı tavrı yeniden gözden geçirmelidir.

12 Mart olayını, kurulan bağımsız mahkemelerde verilen kararları ve 10 yıldan bu yana öldürülen polis, jandarma, bekçi ve öteki Devlet Güvenlik Kuvveti mensuplarını, soyulan banka ve bombalanan polis karakollarını, halklara özgürlük iddialarını ve benzeri ihanet hareketlerini dikkatten uzakta tutmakta ısrar etmemelidir.

HAYDAR DEMİRTAŞ (Hatay) — Senin rütben ne rütben?

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — İsrar etmemeli, devlet ve rejimin düşmanı bu ihanetlere karşı Cumhuriyet Halk Partisinin sınırlarını kesin hatları ile çizmelidir. Bugüne kadar olduğu gibi, bu gerçek inkârda devam edilirse, uzun olmayan bir sürede Cumhuriyet Halk Partisinin artık kurtarılamayacak bir noktaya sürükleneceğini endişe ile ifade etmektedirler. (*A.P. sıralarından alkışlar, C.H.P. sıralarından gürültüler*)

Devleti ve demokrasiyi kurmakla öğünmek yeterli değildir. Devlet ve rejim düşmanlarına, böyle oldukları mahkeme kararları ile sabit olanlara karşı çıkacağı yerde, onlarla elele tutmakta yarar görenlerin kendi eserlerinin düşmanı olduklarını tarih de, yaşayan nesiller de elbette görecektir.

Sayın Üyeler, hiç bir devlet, adı ve teşkilâtlanma biçimi ne olursa olsun, kendi varlığını tartışma konusu yapmaz, yapamaz, onu başka hiç bir değerle mukayese etmez. Her rejimin bir kısım sabit değerleri vardır ki, onları korumak, ne pahasına olursa olsun savunmak zorundadır. Devletin ve milletin bölünmezliği, demokratik rejimimizin mahiyeti, siyasi partilerin, Anayasamızın, tarihin ve milletin emri olarak kabul etmek ve savunmak zorunda olduğu kıymetlerdir. Ebedi olmasını dilediğimiz devlet, milletin iradesi ile her zaman değişebilecek olan ise siyasi iktidarlar ve hükümetlerdir. Siyasi mücadeleler içinde devlete ve rejime yönelen suçlar görüldüğünde bütün siyasi partilerin aynı hassasiyetle karşı çıkmaları ve bu tavırları himaye etmemeleri aynı zamanda kendi varlıklarının savunmasıdır.

Programda yer alan güvenlik kuvvetlerinin güçlendirilmesi ve ciddi bir eğitime bağlanması da şüphesiz ki bu bakımdan faydalı olacaktır.

Değerli üyeler, Programda devlet yönetiminin yeniden teşkilâtlandırılması, adalet hizmetlerinin sürat ve emniyeti; eğitim, din ve vicdan hürriyetleri konularında sadece başarılar dileyebileceğimiz güzel ifadeler vardır. Ancak çok önemli telâkki ettiğimiz bir konunun sükûtle geçirilmiş olduğunu veya farkına varamadığını gördük. Bu mesele beyin göçü hadisesidir ve izninizle konu üzerinde biraz durmak istiyorum. (*C.H.P. sıralarından “Nevzat titre” sesi*) Bir gün sizler de titreyecek, sizler de tarihin sesine kulak verecek, sizler de kendi benliğinize ve şahsiyetinize kavuşacaksınız, (*M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Sizlerden hiç bir zaman, hiç bir şart ve imkânın altında ümidimi kesmiş değilim.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Sudan çıkmış gibisin.

NEVZAT KÖSOĞLU (Devamla) — Sayın Üyeler, gelişmekte olan ülkelerin yokluğunu çektiği asıl şey, ne sermaye, ne yeraltı veya yerüstü zenginlikleridir. Ge-

lişmekte olan ülkelerde var olmayan yahut yeterince olmayan şey, yetişmiş, elit insan gücüdür. Büyük iktisadi zenginliğine rağmen, meselâ bir Kuveyt'i eğer gelişmiş ülkeler içinde göremiyorsak, bu yüzdendir.

Bu tespitten sonra meseleye bir de gelişmiş ülkeler açısından bakalım.

Bir yabancı sosyologdan şu satırları okuyorum: Son yarım asır içinde endüstri memleketlerinde garip bir olay ortaya çıktı. Bunların yükseköğrenimi geliştirmek için sarf ettikleri gayretler üç dört katma çıkmış olmasına, 100 mühendisin bir senede yapacağı hesapları bir saniyede gerçekleştirecek hesap makinelerine sahip bulunmalarına rağmen, endüstri ülkelerinin hala bilginlere, teknisyenlere ve uzmanlara olan ihtiyaçları geometrik dizilerle artmaktadır. İşte bu gelişmeler karşısında yeni bir istismar ve emperyalizm türü gelişmeye başlamıştır. Her zaman olduğu gibi yine çok gelişmiş olanlar, kendinden daha az gelişmişleri sömürmektedirler. Bu istismar beyin göçü yolu ile olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin en çok ihtiyacını duyduğu ve milyonlara malettiği yetişkin uzman insanlar gelişmiş ülkelere akmaktadır.

Amerikan kaynaklarına dayanan rakamlara göre 1964-1965 yılları arasında Amerikan hastanelerinde çalışan 41.100 stajyer ve yabancı hekimin 11 bini yabancı tıp fakültelerinden mezundur ve 8 bini de az gelişmiş ülkelere gitmişlerdir.

1962-1966 yılları arasında Amerika'ya gelen 59.581 yetişmiş uzmanın 22.033'ü az gelişmiş ülkelere göçmüştür. Bu rakamların, az gelişmiş ülkeler için ne demek olduğunu anlatmak için sözü uzatmak gereğini duymuyorum.

Türkiye bakımından durum daha iç açıcı değildir. Üçüncü Beş Yıllık Planın verdiği bilgilere göre 1970 yılına kadar mimarların % 7'si, makine mühendislerinin % 6,4'ü, jeologların % 3,6'sı, mütehassıs doktorların % 8,2'si ve pratisyen hekimlerinin % 21,4'ü çalışmak için yurt dışına gitmişlerdir.

Birleşmiş Milletler istatistiklerinden alınan bilgilere göre 1962-1970 ortalaması olarak her yıl 357 Türk bilim adamı ve yüksek nitelikte eleman göç etmektedir.

Bir ilim adamımızın yaptığı çalışmaya göre ise, 1959 yılında yurt dışında çalışan 237 doktora yapmış Türk'ten 38'i profesör, 33'ü doçent, 22'si yardımcı profesör, diğerleri ise çeşitli akademik, kariyerlere sahiptir.

Bu konuyu daha fazla uzatmadan geleceği ilgilendiren bir kaç rakamı daha vermekle iktifa ediyorum. Mimar ve Mühendis Odalarının 29.700 üyesi arasında yaptığı bir ankete göre kamu kesiminde çalışan üyelerinin % 71,4'ü özel kesimde çalışanların ise % -58,7'si yurt dışına göç eğilimi taşımaktadırlar. Bu elemanların Türk milletine maliyeti hepimizi Türk milletine maliyeti, hepimizi şaşırtacak ölçüde yüksektir. En değerli, en pahalı varlıklarımız elimizden çıkmaktadır. Böylesine hayati bir konunun, Hükümet Programında ifadesini bulmamış olması, bu konuda ciddi tedbirlerin alınmasına elbette ki mani olmamak gerekir.

Değerli üyeler, dış politika konularının milli bir mesele olarak telâkki edilmesini ve bütün siyasi partilerimizin aynı duyarlılıkla meselelere yaklaşmasını istiyoruz.

Bu konularda, Hükümetten, iktidar - muhalefet görüntüsünü asgari ölçülere indirecek bir diyalog alışkanlığının kurulmasını beklemekteyiz.

Sayın Üyeler, sonuç olarak, bu Programa müspet oy vereceğimizi ifade ediyorum. Unutmayalım ki, programlar, kurallar nihayet birer imkândır; o imkânları güzellik, iyilik ve huzur istikametinde gerçekleştirecek olan da insanlardır.

Hükümetimizin hayırlı olmasını ve başarılarını Allah'tan niyaz ediyor, Milliyetçi Hareket Partisi ve şahsım adına yeniden saygılar sunuyorum. *(M.H.P. ve A.P. sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Nevzat Bey.

Sayın Muammer Aksoy, Sayın Milliyetçi Hareket Partisi Sözcüsünün, konuşmalarında, şahsınıza atfen beyanlarından dolayı İçtüzüğün 70'nci maddesine göre söz istemektesiniz.

Sadece, M.H.P. Sözcüsünün şalışınız hakkındaki beyanlarını açıklamak üzere söz veriyorum.

Buyurun Sayın Aksoy. *(C.H.P. sıralarından alkışlar)*

Konuşma süreniz 10 dakikadır ve konu dışına taşmamanızı rica ediyorum.

MUAMMER AKSOY (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Burada, başka başka partilerin mensupları olarak gayet tabii ki, birbirimizin kopyası fikirleri söyleyecek değiliz ve birbirimizi de eleştireceğiz. Ancak, bu kürsüden, gerçeklerin dile getirilmesi lâzımdır. Birtakım yakıştırmalar yapma yoluna gitmemeli, gerçekler, olduğu gibi ifade edilmeli, ondan sonra bir yorum yapılacaksa, yorum da eklenmelidir ki, herkes bilsin.

Şimdi, olayı ele alalım: Duyduğuma göre, demişler ki, ben, “Sosyalist Enternasyonal ve C.H.P” adlı kitabımın kapağında, Sayın Ecevit’le beraber orak - çekici yanyana getirmişim yani, komünist işaretini yanyana getirmişim. *(A.P. sıralarından, “Doğru” sesleri)* Çeşitli bakımlardan yalandır, yalan. *(A.P. sıralarından, “Doğru, doğru” sesleri)* Dinleyiniz, anlarsınız, ama kitabı da gösteririm az sonra.

Evvvelâ, kitabın kapağında, siz hepiniz köyden de geldiğinize göre, Türkçe’de de kelimeleri bildiğinize göre, orağın ne olduğunu, tırpanın ne olduğunu bilmeniz gerekir. Orak, ay şeklinde bambaşka bir şekildir ve altında sapı vardır; tırpan ise tamamen ayrıdır, bir... *(A.P. sıralarından, “Ooo Maşallah” sesleri, gülüşmeler)*

Gürültü yapmayınız, konuşmayı dinlemeyi öğreniniz.

Sayın Başkan, 10 dakikalık hakkımı, konuşabildiğim sürece kullanırım.

BAŞKAN — Rica ederim, hatibe müdahale etmeyiniz lütfen.

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Demek ki, ortada çekiç-orak diye bir şey yoktur.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Çekiç var.

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Çekiç, bütün amelenin kullandığı bir işarettir. *(A.P. sıralarından gülüşmeler)* Bütün amelenin kullandığı bir alettir.

Ha, anlaşıldı; siz hakikaten, çok güzel, konuşma ve dinleme sanatını öğrenmiş-siniz! Biraz önce burada, bir milletvekili olmayan kişi konuşabilir mi, konuşamaz mı meselesi ortaya çıktı. Konuşmaya karşı çıkanlara ki, ben çıkmadım ve konulabileceği görüşünü de savundum; çünkü, her türlü sataşmaya cevap verilir dedim. (A.P. sıralarından gürültüler) Ama siz, bana karşı olan başka hıncınızdan dolayı, tahrik ederek konuşurmama arzusundasınız, kendinizin zihniyeti tescil edilmektedir. (A.P. sıralarından gürültüler)

Şimdi Sayın Başkan, sussunlar, öyle devam edeceğim. Burada savunma hakkımı, beyler dinlediği dakikadan itibaren kullanacağım.

BAŞKAN — Lütfen müdahale etmeyelim.

ADİL DEMİR (İzmir) — Türk işçisine amele diyemezsiniz.

BAŞKAN — Lütfen beyler lütfen...

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Amele veya işçi... Türkçe’de, her ikisi de kullanılan kelimelerdir. (A.P. sıralarından gürültüler)

Demek ki, ortada orak diye bir işaret yoktur; tamamen ayrı bir çekiç vardır, bir...

Dinleyin, kesmeyin dinleyin.

BAŞKAN — Lütfen beyler lütfen...

MUAMMER AKSOY (Devamla) — Bir kere, o kadar basit bir şey ki; o kapağın benimle hiç bir alâkası yok, bu da iki. (A.P. sıralarından gürültüler) O, yalnız, basan yayınevini ilgilendirir; bir ressam tarafından çizilmiş bir şeydir. (A.P. sıralarından gülüşmeler)

Kesmeyin... İki: Ona rağmen söz konusu olan çekiç-orak değil ve yan yana gelmiş çekiç-orak değil; bir işçi bir köylü vardır, hem de ayrı ayrı yerlerde. İşçi olarak yaptığı kimse, elinde işçiyi sembolize eden çekici tutmuştur. Öteki de bir köylüdür. Köylünün köylü olduğunu gösterebilmek için, her halde bir tarım aleti kullanacaktır. (A.P. sıralarından gülüşmeler ve gürültüler) Bu tarım aleti, eğer orak olsaydı, o zaman “orak” derdiniz. Orak kullanmamış o ressam, tırpan kullanmış. (A.P. sıralarından gürültüler ve gülüşmeler)

Önemli olan, -beyler, dinleyin- sizin birtakım yakıştırmalar yapmanız değil; sen kitabın içinden bahset. O kitapta ne yazılı? Birinci cümlesinden sonuncu cümlesine kadar, demokratik sosyalizmin komünizmle en küçük bir ilgisi olmadığı, tam aksine, bütün dünyada komünizmi önleyen tek hareketin demokratik sosyalizm olduğu yazılı orada. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Demek ki, fikirlerle değil, birtakım resimlerin ya kıstırmasıyla meşgulsünüz; buna mukabil, bizim zikretmiş olduğumuz kitapta kelimeler duruyor. Diyor ki: “Davadan döneni vurun”. Bunun izahını yapmalıydı sözcü buraya geldiğinde. Yoksa, “Şu resim buradan binaya giderse, tırpan da orak olursa ve çekiçle üstüste gelirse acaba ne olurdu?” diye faraziyeler okunmaz. (A.P. sıralarından gürültüler)

Demek ki, beyler, siz yalnız bilgisizliğin değil, kötü niyetin en kötü misallerini veriyorsunuz. Çünkü, açıklama yapmak isteyen bir insanı dinlemek istemiyorsu-

nuz. Koca bir kitap, baştan aşağıya komünizme karşı yazılmış bir kitap; sosyalizmle komünizmin alâkası olmak şöyle dura, bütün NATO müttefiklerinin, müttefikimiz olan NATO'luların, yani NATO devletlerinin başbakanlarının sosyalist olduklarını, demokratik solda olduklarını anlatıyorum ve işte bunlar komünizme karşı çıktı di-yorum. Onu almıyor da, şu resimle meşgul; ortada Ecevit, üstünde sulh güvercini; bir tarafta bir işçi, bir tarafta bir köylü, bunların ellerindeki aletler yanyana gelseydi ve geldiği zaman da orak, orak olarak değil de, tırpan bile olsa, orak haline tahvil edilseydi ne ortaya çıkardı?" Bunun üzerine ahkâm kesiyorlar. (A.P. sıralarından gü-rültüler) Demek ki, sizler bir kitabın içine değil, kapağına bakmakla yetinen insan-larsınız, bir. Kapağında ise, dediğiniz yalandır, orak yoktur tırpan vardır, iki. İşte o kadar... (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

AHMET GÜLTEKİN KIZILIŞIK (Zonguldak) — Türk köylüsü traktör kulla-nıyor şimdi, traktör.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Aksoy.

M.S.P. Grubu adına Sayın Hasan Aksay, buyurun efendim.

(A.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

M.S.P. GRUBU ADINA HASAN AKSAY (Adana) — Sayın Başkan, Sayın mil-letvekilleri;

Milli Selâmet Partisi Grubu adına, Hükümet programı üzerindeki görüşlerimi-zi arz etmek üzere huzurlarınızda bulunuyorum.

Muhterem milletvekilleri, 5 Haziranda yeni bir seçim yaptık. Seçimler, demok-rasinin normal ve zaruri bir mekanizmasıdır. 5 Haziran seçimleri bir erken seçim-dir; normal seçim vaktine pek az bir zaman kala yapılmıştır. Başlatılan büyük sanayi hamlesini, kalkınma hamlesini kesmiş ve 1 yıllık bir kayba sebep olmuştur. Dördün-cü Beş Yıllık Kalkınma Planımız, bu erken seçim sebebiyle, zamanında Meclisleri-mize gelememiştir. Milletimizin, buğday fiyatının verilememesinden çay parasının ödenememesine kadar birtakım sıkıntılarına sebep olmuştur. Milletimiz tarlasında çalışırken, işinin gücünün başında iken seçim çalışmaları yapılmıştır. Netice olarak, M.S.P.'nin Mart ve Nisan aylarında erken seçime karşı söylediği hususlar birer bi-rer çıkmıştır. 5 Haziran seçimlerinden sonra yeni bir dönem başlamıştır. Böyle bir başlangıç noktasında seçimlerin ortaya koyduğu hususlar hakkında birkaç noktaya işaret etmekte fayda vardır.

1. Seçimlerde 3 milyona yakın mükerrer, fazla oy kullanılmıştır, seçimlere göl-ge düşmüştür; bu husus bundan sonraki seçimler için kesinlikle önlenmelidir.

Hükümet programında, bu fazla oy kullanma durumunun önlenmesine ait ta-ahhütte bulunulmasını memnuniyetle karşılıyoruz. Ancak bu konunun biran önce halledilmesini, mahalli seçimlerden önce bütün tedbirlerin alınmasını, milli irade-nin bir daha böyle bir hadiseye maruz bırakılmasının kesinlikle önlenmesini bilhas-sa istiyoruz.

İkincisi: 5 Haziran seçimlerinde milletimiz yine koalisyon hükümetlerini tercih ettiğini ortaya koymuştur; hiç bir partiye tek başına iktidar olma hakkını vermemiştir. Mazide tek parti hükümetleri kurulmuştur. Bu tek parti hükümet-

leri, milletimizin bekleyip özlediği büyük kalkınma hamlelerini yapamamışlardır. 1973 yılının rakamlarına bakılınca, Türkiye’de fert başına milli gelir 544 dolar iken, Yunanistan’da bile 1830 dolara çıkmıştır.

Hatta, tek parti iktidarları, milletimizi zaman zaman fevkalâde sıkıntılı günlere getirmiştir. 1946, 1960, 1972 yıllarına tek parti hükümetleriyle gelinmiştir. Geçen dönemde kurulan iki koalisyon hükümeti, o güne kadarla tek parti hükümetlerinin yapabildiklerinden çok daha önemli hizmetler başarmışlardır. Kıbrıs meselesi bu dönemde halledilmiştir. Manevi kalkınma ve ağır sanayi hamlesi koalisyon döneminde başlatılmıştır. Dengesizlikleri gidermek için en önemli adımlar bu dönemde atılmıştır. Sosyal muhtevalı kanunlar bakımından bu dönem müstesna bir yer almıştır.

Muhterem milletvekilleri, bugün demokrasi ile idare olunan ülkelerin birçoğuları koalisyon hükümetleriyle yönetilmektedir. Öyle ki, koalisyon, demokratik idarenin âdeta zamanımızdaki bir merhalesi olmuştur.

Demokrasi, bütün ülke halkının bir uzlaşmasıdır. Koalisyon hükümetleri, aşırılıklardan daha uzak, daha bir dengeli noktada bulunmaktadırlar. Herkesin fikrine saygı demokrasilerde esastır. Buna alışılması lâzımdır. Buna alışıldığı zaman, koalisyonların daha da ahenkle çalışmaları mümkün olacaktır.

1973 seçimlerinde olduğu gibi, 5 Haziran seçimlerinde de milletimizin koalisyon kararını görmemezlikten gelerek “illâ tek parti iktidarı” diye tutturmanın bir manası yoktur. Böyle bir tutumdan hiç bir fayda hasıl olmaz. Bilhassa yanlış zihniyetli partilerin tek parti iktidarları, sadece zararı büyüttür.

Koalisyonlarda, koalisyon ortağı partilerin kendi fikirlerini söylemelerini uzlaşmazlık gibi, kabahat gibi göstermek yanlıştır. Bilâkis, doğru fikirlerin ortaya konması neticesinde çürükleri temizlenir.

1973 seçimlerinden beri başarılı koalisyonlar yapılmıştır. Bu koalisyonlar önemli hizmetler yapmıştır. Demokrasimiz bir merhaleye başarı ile girmiştir; süratle intibak etmektedir. Geçen dönemde iki koalisyon hükümeti kurmak için 10 aya yakın bir zaman kaybedilmiş olmasına rağmen, bu kere koalisyonun kısa zamanda teşekkülü, katedilen müspet mesafeyi göstermektedir.

Güvenoyu alamayacağı başlangıçta belli olan yanlış denemeyi de yapmamış olsaydık, kaybı daha da azaltmış olacaktık.

Muhterem milletvekilleri, dikkat edilirse, milletimizin başarılı bir koalisyon dönemi yaşadığında şüphe yoktur. Koalisyonlarımızın en çok tenkid edilen taraflarına baktığımız zaman da bu husus açıkça görülmektedir. Geçen dönemde neler tenkit edilmiştir ve niçin tenkid edilmiştir? Ağır sanayi hamlesi tenkid edilmiştir. Hiç şüphesiz, Türkiye’nin ağır sanayi kurmamasını isteyenler, bilerek veya bilmeden, söndürülmesini isteyenlerdir. Sanki bu anarşi yetmiyormuş gibi, anarşinin tek ve kesin ilâcı olan manevi kalkınmayı istemeyen bir kısım materyalistlerin tenkidleri olmuştur.

“Kıbrıs’la ille de taviz verelim” diyenler, bir baskı unsuru olabilmek için tenkide sarılmışlardır. Halbuki, bu hususlar geçen dönemin en güçlü icraatlarıdır. Bu ten-

kidler, bu vasıflarıyla bundan önceki Hükümetin ne olduğunu göstermiyor, bilâkis, bu tenkidi yapanların kalplerinde ne olduğunu gösteriyor.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Türkiye iyi bir noktadadır. Daha iyiye gitmek için gayret sarf etmektedir. Karamsarlıklar geçersizdir. Karamsarlar, Türkiye'nin durumunu değil, kendi iç hallerini ortaya koymaktadırlar.

Muhterem milletvekilleri, Hükümet programına bakışımızı yapmadan önce, ana meselelerimizi tespit etmekte ve Hükümet programının bu meselelere ne derece çözüm getirdiğine bakmakta fayda vardır. Geçen iktidarlar döneminde üstüste biriktirilip önümüze gelen başlıca meseleler şunlardır:

1. İşsizlik: 2,5 milyon içeride 1 milyon dışarıda.
2. Dış ticaret açığı: Yılda 3 milyar dolar; 2 milyar dolar ihracat, 5 milyar ithalât.
3. Küçük bir gayri safi milli hasıla; 1976 yılında 49 milyar dolar ile 25'nci sıra.
4. Fert başına küçük bir milli gelir: 1974 yılında 860 dolar ile 52'nci sıra, 1975 yılında 915 dolar, 1976 yılında 967 dolar.
5. Yetersiz altyapı.
6. Coğrafi dengesizlik: Fabrikalar ve altyapı iki ilde toplanmış, 65 il karasaban arkasında.
7. Zümrevi dengesizlik; Gayri adli gelir ve refah dağılımı.
8. Dışa bağlı kalkınma: Makine, proje ve mühendislik dışarıdan geliyor.
9. Yanlış bir ekonomik sistem: Yanlış vergi sistemi, ağır faiz, yetersiz, eksik, yanlış kredi dağılımı.
10. Kalkınmaya mani mevzuat.
11. Materyalizme sapış ve anarşi.

Bütün bu meseleler bugün ortaya çıkmış değildir. Geçen iktidarlar döneminde birikmiş ve yığılmış meselelerdir.

Buna mukabil önemli avantajlarımız da vardır. Milletlerarası yarışta diğer ülkeleri geçebilmek için milletimiz müstesna üstünlüklere ve imkânlarla sahiptir:

1. Eşsiz bir tarih, asil ve necip bir millet.
2. Ülke bütünlüğü 780 bin kilometrekare, Almanya 230 bin kilometrekare.
3. Ülkemiz, tarım, hayvancılık, maden orman, denizcilik ve enerji kaynakları bakımından dünyanın en zengin ülkelerinden biridir.
4. Ülkemizin coğrafi durumu; üç kıtanın kilit noktasında hava, deniz ve kara yollarının ortasında bulunması,
5. Çalışkan, kabiliyetli ve dayanıklı bir millet.
6. Hızla artan bir nüfus.

Bu avantajlar, dünya milletleri arasındaki yarışta diğer milletleri geçmek bakımından büyük önem taşımaktadır.

Bunların tabii bir neticesi olarak her türlü güçlüğü ve ıslahı zaruri bozuk düzene rağmen, yüksek bir kalkınma hızı gerçekleştirmektedir.

Bu meseleler ve bu büyük avantajlar Hükümet programında nasıl değerlendirilmiştir, Hükümetimiz bunlara ehemmiyet vermiş midir, vermemiş midir? Bu hususlara bakarak Hükümet programını değerlendireceğiz.

Muhterem milletvekilleri, bu genel durumun ışığında bugün ilk meselemiz nedir?

Birinci meselemiz hiç şüphesiz, iç barış, kardeşlik, huzur, anarşinin halledilmesidir. Bu Hükümet, bu meseleyi ilk mesele saymış mıdır, saymamış mıdır? Milli Selâmet Partisi olarak biz buna bakıyoruz. Dikkat edildiği zaman, Hükümet bu konuya en büyük ağırlığı vermiştir.

Anarşiyi sadece birtakım tahriklerden ibaret görmek yanlıştır. Anarşinin asıl sebebi, şüphesiz, materyalizme sapıştır. Onun içindir ki, anarşiyi temelden önlemek için, programda maneviyatçılığa verilen ehemmiyeti memnuniyetle karşılıyoruz. Bilhassa maneviyatçılığın suç sayılmayacağı, 163'ncü maddenin tadil edileceği hakkındaki teminatı, yeni devrin büyük bir ışığı olarak görüyoruz. Şüphesiz, anarşi gibi bir meselenin halli, noktasal tedbirlerle mümkün değildir. Onun içindir ki, bu konudaki Hükümet icraatının bütün olarak yürütülmesini M.S.P. Grubu olarak yakından takip edeceğiz, bu konuda azami derecede yardımcı olmayı zevkli bir görev biliyoruz.

Hükümetimiz programında, bütün hürriyetlerin var olduğu ülkemizde din ve vicdan hürriyetinin tam ve kâmil manada kullanılmasını temin edecek bütün tedbirleri alacağız. "Anayasamızda yer alan lâayıklığı din düşmanlığı olarak değil, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak görüyoruz" şeklinde ifadesini bulan bu en önemli konumuzun bazı kimselere hâlâ lâayık şekilde anlaşılmamış olması, maalesef üzücüdür.

Niçin 163'ncü maddenin değişmesi lâayımdır? Önce, lâayıklığı bilmemiz gerekmektedir. Kimsenin, inancını zorla kabul ettirmesi mümkün değildir. Hâlâ bazı yanlış çıkışlara rağmen bu konudaki mesut bir hadiseyi tespit etmekten büyük bir memnuniyet duyuyoruz: Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan dört parti vardır. Grubu bulunan bu dört parti, lâayıklık konusunda medeni ülkelerdeki anlayış seviyesindeki ifadeleri, kurduktan Hükümetlerin programlarında ortaya koymuşlardır. Sayın Ecevit Hükümeti programında "Hükümetimiz, herkesin inançlarına ve ibadetine saygılıdır ve yurttaşların dini inançlarının gereğini, engelsiz, özgürlük içinde yerine getirmesini sağlamayı insanlık ödevi bilir; insana ve halka saygının gereği sayar. Lâayıklığı, din ve vicdan özgürlüğü anlamına alır. Dine bağlılığın, gelişme ile ve ilerilikle, dine saygının lâayıklıkla çelişmediği kanısındadır" denmiştir. Grubu bulunan diğer üç partinin Hükümet programındaki cümleler İse yukarıda zikredilmiştir. Grup sahibi bütün partilerimizin böyle müşterek bir anlayış seviyesinde olmaları memnuniyet vericidir. Buna rağmen, din hürriyetinden bahsedilince, Anayasadan söz etmek sadece Anayasayı bilmemektir.

Bundan başka, son derece önemli diğer bir husus, hayat pahalılığıdır. Hayat pahalılığı her geçen gün artmaktadır. Bilhassa dar gelirli bu ağır yük altında ezil-

mektedir. Buna büyük ehemmiyet atfediyoruz. Hükümet programında da aynı meseleyle ağırlık verilmesini memnuniyetle karşılıyoruz.

Dış ticaret açığı: Bu konu neyle halledilecektir? Onun için Hükümet programında ağır sanayi konusuna büyük önem verilmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Ağır sanayi hamlemizi yapmak ve başarmak ihtiyarı değil, zaruridir. Dış ticaret açığından, Avrupa'ya göç eden 1 milyon evlâdımızdan, Amerika ambargosuna kadar birçok hadise, ağır sanayi hamlesinin zaruretinin ortaya koymaktadır.

Programdaki, "Hedefimiz, Türkiye'nin makine ve teçhizat ithal eden bir ülke değil, ihraç eden bir ülke haline gelmesidir" taahhüdünde özetini bulan sanayi hamlesinin, iktisadi, içtimai, siyasi birçok zararlı birikimleri ortadan kaldıracığı inanındayız. Erken seçim dolayısıyla önemli bir kesintiye ve zaman kaybına uğrayan bu hamlenin daha da hızlandırılması, gittikçe arılan bir mecburiyet olmaktadır. Ağır sanayi, "Yeniden Büyük Türkiye'nin kurulmasında önemli bir adımdır. Dengesizliklerin giderilmesi, kalkınma modelimizi memleket gerçeklerine dayandırmak ve dengeli bir kalkınmayı gerçekleştirmek en önemli meselelerimizden biridir.

Hükümet programındaki, "Kalkınma, planlı ve dengeli olacaktır. Ekonomimizi sıhate kavuşturmaya gayret ederken, sosyal adaleti ve sosyal güvenliği her vatan-daş için sağlamaya gereken önemi vereceğiz. Mülkiyet hakkına ve meşru kazanca saygılı olacağız. Âdil gelir dağılımını gerçekleştirecek değer ve nitelikte tedbirler alacağız" şeklindeki tespit ve taahhüdü memnuniyetle karşılıyoruz.

Şahsiyetli dış politika: Başlatılmış bulunan şahsiyetli, dengeli, kararlı ve gerçekçi dış politikanın takip edileceğine dair Hükümet programında yer alan taahhütler memnuniyet vericidir,

Hükümet Programında: "Kıbrıs, Ortak Pazar ve Ege'deki haklarımızın korunacağına ve tarihi ve manevi bağlarla bağlı bulunduğumuz Müslüman ülkelerle ilişkilerimizi yeni yaklaşımlarla sağlam temeller üzerinde geliştirmek ve bu ülkelerle aramızdaki işbirliğini her sahada ve bu arada sanayi ve teknoloji alanında yoğun bir muhteva kazandırmak için gayret sarf edeceğiz ve girişimlerde bulunacağız" şeklindeki ifadesini bulan tespit ve kararlara destek olacağız.

Son olarak, programın her sayfasına sindirilmiş olarak yer alan önemli bir noktaya işaret ettikten sonra sözlerimi tamamlayacağım. Bu husus, icracı hükümet olma kararıdır. Bu, yeni devrin özelliğidir. Kalkınmamıza mani olan mevzuatın kaldırılacağını büyük bir hadise olarak görüyoruz. Bu kanunların biran önce çıkarılması, icranın yolunu tıkayan mevzuatın günün şartlarına göre yenilenmesi için M.S.P. Grubu olarak azami derecede yardımcı olmayı en önemli vazifemiz telâkki ediyoruz.

Kalkınmaya mani olan mevzuatın kaldırılması, Hükümetin, icracı bir hükümet olabilmesini temin etmek, bugünün ve yarının temel meselesini halletmek demek olacaktır. Onun için bu taahhütlerin gerçekleştirilmesinin M.S.P. Grubu olarak en devamlı takipçisi olacağız.

Hükümet programında yer almış olan En Az Geçim indirimi Kanununun bütün dar gelirliilere ferahlık getirecek tarzda vakit geçirmeden çıkarılmasını; vergi ıslahı konusunun biran önce hazırlanarak Meclislerimize getirilmesini; başlatılan faizsiz uygulamanın genişletilerek ve miktarının artırılarak kalkınma hamlemize yardımcı olunmasını, bu sebeple bilhassa dar-gelirliiler üzerine binen yükün biran önce azaltılmasını bekliyoruz.

Sanayi Teşvik Kanununun biran önce çıkarılarak, yeni devrin temel karakteri- ni teşkil eden en önemli mevzuatın, günün ve kalkınma hamlelerimizin şartlarına uydurulması büyük bir öncelik taşımaktadır.

Emeklilerin durumlarının süratle düzeltilmesi, teknikerler ve PTT dağıtıcı- larının haklarının verilmesi, Güneydoğu hududumuzdaki mayınlanmış arazinin mayınlardan temizlenerek, ekonomimizin ve halkımızın hizmetine sunulması, bu icraatların süratle gerçekleştirilmesi nispetinde milli Selâmet Partimizi memnun edecektir.

Yalnız çalışanlara değil milletimizin bütün fertlerine sosyal güvenliğin geliştiri- lmesi, milli Selâmet

Partisinin temel meselesi olarak takip edilecek ve bütün bu konularda Hükü- metimize azami derecede yardımcı olunacaktır.

Devlet Memurları Kanununun aksayan yönlerini düzelterek, daha âdil bir maaş ve ücret sisteminin getirilmesi,

Basındı çalışanların emeklilik sürelerinin 20 yıla indirilmesi,

Fikir ve sanat hayatının teşvik edilerek, telif haklarında vergi muafiyeti nispe- tinin yükseltilmesi,

Belediye hudutları dahilindeki yolların yapım ve bakım çalışmalarını hızlandırmak için gereken tedbirlerin alınacağı ve 1981 yılına kadar elektriksiz köy bırakma- mak konusunda programda yer alan azim ve kararı M.S.P. Grubu olarak memnuni- yetle takip edecek ve yardımcı olacağız.

Bütün bu hizmetleri biran önce yapabilmesi için, Hükümetimize başarılar dili- yor ve milli Selâmet Partisi Grubu adına Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (M.S.P., A.P. ve M.H.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Şahsı adına Sayın Faruk Sükan, buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

FARUK SÜKAN (Konya) — Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım;

Sözlerime başlarken, bugünkü Hükümet Programı görüşmeleri münasebetiyle Parlamentoda cereyan eden elim hâdiseler hakkında bazı hususları sizlere arz et-meyi vazife telâkki etmekteyim.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin büyük tehlikelerle çevrili olduğu bir devre- de, hattâ Cumhuriyet tarihimizin en nazik bir devresinde Türk milletinin yegâne ümidi olan Parlamentomuzda bugün birkaç saat evvel cereyan eden hâdiseler kar- şısında üzülmemek mümkün değildir. Burada iki büyük parti, iktidar kanadının

büyük partisi ve Ana muhalefet Partisi maalesef, memleketin içinde bulunduğu ağır şartları bir kenara itmek suretiyle Meclisi bir kavga meydanı haline getirmiş bulunuyorlar.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, huzurun da huzursuzluğun da kaynağı burasıdır. Burada cereyan eden her hadise en ücra köye kadar, yurdun en ücra mıntakasına kadar intikal eder. Eğer iç barıştan, eğer kardeşlikten gerçekten inanarak bahsediyorsak, onun örneklerini burada vermek lâzımdır. Bu hâdiseler cereyan ettiği takdirde buradan tek kanun çıkmaz arkadaşlar, tek kanun çıkmaz, İş inatlaşmaya, zıtlaşmaya giderse, 214 tane milletvekili, 78 senatörü ile burada bulunan muhalefet partisi, iktidarın, bütün imkânlarını kullanmasına rağmen kanun çıkartmaz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) O itibarla, affınıza sığınırım, aklımızı başımıza toplamamız lâzım. Yakın siyasi tarih olaylarından, siyasi tarihten ibret dersleri almak lâzım.

Hükümet Başkam diyorlar ki; “Tecrübe geçirdik” Doğru, ama ibret dersi almak lâzım.

Değerli Arkadaşlarım, burada Türkiye’nin en mühim meseleleri görüşülmedi. Bugün Türkiye’nin en mühim meselesi iç ve dış güvenlik meselesidir. Türkiye, Türk Devletini tahrip etme, ülke ve millet bütünlüğüne kasteden açık, gizli hareket ve mihraklar vardır; Türkiye’de ihtilâlcı gruplar vardır.

Değerli Arkadaşlarım, bunları göre göre meseleyi basite irca etmek, her taraf sütlimanmış gibi burada sen-ben kavgasına girişmek, zannediyorum ki, millettten aldığımız emanete ihanet olur.

Değerli Arkadaşlarım, Türkiye’nin içinde bulunduğu önemli meseleleri kim halledecek? En mühim müessese hükümet müessesesi, Parlamento, idare ve anayasal kuruluşlar. Eğer meseleyi bu zaviyeden alırsak, objektif bazı doneleri ortaya koymak suretiyle, “Hükümetin, bu kadar ağır meseleleri halledebilecek bir kuruluş-tan ve kendi aralarında, iç bünyelerinde ahenkle çalışabilecek tutarlı bir hükümet hüviyetinde midir?” Sualini sormamız lâzım.

Gücü hükümete ihtiyaç var. Temel prensiplerde asgari müştereklere sahip olması lâzım. Bu Hükümet üyelerinin geçmiş tatbikatı ortada; siyasi kanaatleri, ahlâk anlayışları, hukuk anlayışları birbirinden farklı. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Daha dün seçimlerden çıktık... Çıkar bir Başbakan Yardımcısı, Başbakanına, “Sen Masonsun, sen renksizsin, sen montajcısın, sen koka kola milliyetçisisin” derse, hiç kimse, bu Hükümetin inandırıcı olmasına inanmaz. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Çıkar Başbakan, Başbakan Yardımcısına derse ki, “Sen idüğü belirsizsin, sen milli görüş safsatıcısısın. Attığın temeller hiç bir projeye dayanmaz, kaynağı beli değil; bırakın bu işleri, bunlar boş laflardır” diye söylerse, değerli arkadaşlarım, aynı şahıslar hükümetin yine aynı makamlarını işgal ederse, inandırıcı olmaz; objektif konuşuyorum arkadaşlar.. (A.P. sıralarından gültüler)

Değerli Arkadaşlarım, değerli dâva arkadaşlarıma cevap vermiyorum. Ben o kökün adamıyım. O itibarla, lütfen bana laf atmayın, sataşırsanız misliyle cevap veririm

GÜNGÖR HUN (Sakarya) — Sen veremezsin. “Eşkıyanın ne zaman ne yapacağı beli olmaz” diyen Halk Partisi... (*C.H.P. sıralarından gürültüler*)

FARUK SÜKAN (Devamla) — Doğru, doğru arkadaşlar. Müsaade ederseniz, gelin, bunu sinirlerin daha yatkın olduğu bir devrede, öfkelerimizin daha yatışkın olduğu bir devrede “böyle bir nazik devrede değil” bunun münakaşasını yaparız, hiç çekinmeden yaparız. O itibarla, sükûnetle dinlemenizi istirham ediyorum. Haklısınız, onun münakaşasını, müsaade ederseniz yaparız.

Değerli Arkadaşlarım, bu tarzda ahenksiz olan, iç bünyesinde tutarlı olmayan, birbirine güvenmeyen bir kadro ile Türkiye’nin ana meselelerinin hallinin zor olacağı kanaatindeyiz; geçmiş tatbikat da o istikamette.

Ben işin bir tarafına daha gelmek istiyorum! Bu hizmetler ne ile görülecek? İdare ile. Sevgili arkadaşlarım, idare, bugün mefluç, idarede rüşvet, irtikâp, partizanlık almış yürümüş; size bunlardan misaller vereyim: Huzur ve asayiş kim sağlayacak? Kanunlarımıza göre, Devletin temsilcisi valiler. Bugün Türkiye’de 30’dan fazla vali, liyakatleriyle, tecrübeleriyle, şahsiyetleriyle, çalışkanlıklarıyla o makama gelmiş kimseler değil. Onlar, muayyen partilere ve muayyen insanlara dayanarak, lâıyk olmadıkları mevkilere, Devletin temsilcisi olarak değil, muayyen parti ve muayyen kimselere hizmet etmek suretiyle oturmuş vaziyetler; misallerini veririm: Bir gün, sabah namazında bir kaymakam, hiç kanuni hakkı, vecibesi, hiç bir şeyi olmadığı halde çıkar da minarede ezan okur da, bir zaman gelir milli Selâmet Partili arkadaşım onu götürür bir vali yaparsa ve müfettiş raporları da, tatbikat da, ehliyetli, dirayetli kimseler de bir kenarda durursa arkadaşlar, o memlekette o vali, Valilik yapamaz. Ben siyasi maksatla söylemiyorum, teker teker misallerini verebilirim arkadaşlar. Gece gündüz içki içip, Milli Selâmet Partili Dahiliye Vekili oldu diye içkiyi bırakıp vali olan ve o bulunduğu vilâyette hiç kimsenin itibarını kazanamayan, Devletin temsilciliğini yapamayan insanlar bugün vali... Değerli Arkadaşlarım, Devletin temsilcisi olan vali, Cumhurbaşkanı’nın temsilcisi tuğgeneralin kapısını açıp sol gerisinden giderse, o, vali değil, o uşaktır; (*C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) bunlar var! Onun için, bunlara dikkat etmek lâzım.

Bunlar yapabilecekler mi? Hay hay, alkışlarız. Ben bunları bilerek konuşuyorum; böyle olmadığı takdirde huzur, asayiş sağlanamaz arkadaşlar.

Programda var, yazılı güzel şeyler var ama iş tatbikatta.

Bugün zabıta teşkilâtı moralman çöküktür; bugün bu âciz idareciler yüzünden zavallı Türk polisi sahipsiz ve perişandır; esasen Türkiye’nin bugün ihtiyaçlarına cevap verebilecek durumda da değildir.

Halk Partililer, Adalet Partililer, geçen sene ben POLDER’in (Polis Derneklerinin) toplantısına gittim, bu sene gidenleriniz de var mı bilmiyorum; ne bir hükümet adamı, ne bir iktidar partisinden bir kimse yoktu. Orada üzülmemeniz, tüylerinizin diken diken olmaması mümkün değildi. Polisin içerisine ikilik girmiş, sağ-sol

kavgasının ötesinde aşırılık girmiş, mezhepçilik girmiş, tarikatçılık girmiş; bugünkü durum bu. Daha üç gün evvel Mehmet Ali Aybar'ın, Halit Çelenk'in POLDER toplantısındaki konuşmasını radyo verdi, haberiniz var mı bilmiyorum, Hükümete ithaf ediyorum; tedbir alınmadığı takdirde huzuru asayiş temin edilemez.

Değerli Arkadaşlarım, o itibarla, nazari olarak konuşmayalım. Dünyanın hiçbir demokratik memleketinde, Türkiye'de olduğu kadar asayiş, bu kadar iç huzur bozulmuş, böyle zayıf bir güvenlik teşkilâtı olsun, görülmüş şey değil. Üstelik, güvendiği kimse de yok; vekili, valisi polise sahip çıkmazsa, jandarmaya sahip çıkmazsa, vazife görmez arkadaşlar; bunlardan evvelki durum buydu. İşte, Sayın Başbakan seçimlerden evvel çıktı, burada, bu anarşik olaylar dolayısıyla Cumhurbaşkanını ziyaretten sonra dedi ki: "Anarşi, siyasi cinayetlere dönüştü. Hükümet olarak bütün tedbirler alındı, iki tedbir kaldı: Birisi sıkıyönetim, diğeri üniversitelere el koymak". Hemen o akşam Sayın Başbakan Yardımcısı, "Hayır, sıkıyönetime de, üniversitelere el koymaya da lüzum yoktur" dedi. Değişti mi arkadaşlar bunlar? Sayın Başbakan, "Türkiye'de 3 yılda komünizm 50 yıllık mesafe katetmiştir" buyurdular. Doğru ama hemen arkasından milli Gazete de bu manşeti attı "Sayende!" diye, arkasından tekzip etti.

Sevgili arkadaşlar, Sayın Başbakan, "Anarşi Hükümetin üstünü aştı, Devlet meselesi haline geldi" dedi Bu kadar ağır... Komünizm tehlikesinden bahsediliyor... Elhak, Türkiye'nin bir numaralı milli meselesi, milli felâketi komünizmdir inancındayım. Türkiye, enternasyonal komünizmin her şeklinin

(A.P. sıralarından *alkışlar*) dinleyin lütfen, her şeklinin tatbikat merkezidir bugün; ama Hükümetten soruyorum; bugüne kadar mahkûm olmuş kaç tane komünist vardır, 2,5 sene zarfında?

İSMET ANGI (Eskişehir) — Aftan çıktı.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Nerede Devlet Güvenlik Mahkemeleri? Devlet Güvenlik Mahkemelerini kim kurdu, kim kaybetti? Neden kuramadınız? Nöbetçi onbaşı gibi biz burada bekledik.

İSMET ANGI (Eskişehir) — (C.H.P. sıralarını göstererek) Berabersin.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Ben beraber falan değilim İsmet. Ben eski adamım; benim mevki ihtirasım yok; ama Devleti düşünüyorum, Devleti % 42 rey almış bu, sayenizde... Bunların hepsi komünist falan değil; varsa komünist, getirin buraya, vesikalarıyla delillendirin, verin mahkemeye. Dedikodu yok.. (C.H.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*) Bunu yapar hükümet... Ben bunun kavgasını yapıyorum. Mahkemelerin huzuruna hukuki delillerle, vesikalarla çıkamazsanız ve komünizm edebiyatı yaparsanız arkadaşlar, komünizm şimdiki olduğu gibi gelişir. Cumhuriyet tarihinin hiçbir devresinde, Birinci MC Hükümeti zamanında olduğu kadar komünizm tahribat yapmamıştır; komünizmin her şekli Türkiye'de büyük tahribat yapmıştır sayenizde; aczinden, tutarsızlığından, ciddiyetsizliğinden olmuştur Hükümetin, sizin değil. (C.H.P. sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

ADİL DEMİR (İzmir) — Sebep sizsiniz, kaçtınız o zaman.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Onun için değerli arkadaşlarım, milli birlik tehlikede... Gidin, Şark'ta bazı vilâyet konaklarının üzerinde "Burada Türkçe konuşulmaz" mı var.

Şimdi değerli arkadaşlarım... (C.H.P. ve A.P. sıralarından karşılıklı lâf atmalar, gürültüler, sıralar arasında toplanmalar)

BAŞKAN — Sayın Güngör Hun... Sayın Güngör Hun... (Başkanın tokmağı vurması)

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, burada... (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Güngör Hun...

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli milletvekilleri, 40 milyonluk büyük Türkiye, Amerika'dan sonra 500 bin kişilik büyük bir orduya sahip bir devlet, bugün âdeta tecrit edilme durumundadır. Türkiye'nin iç ve dış düşmanları, Ortadoğu'da emel besleyen süper devletler, Ortadoğu'nun zengin kaynaklarını istismar ederek Türkiye'nin büyük devlet olmasını istemeyen Amerika'sı da, Rusya'sı da Türkiye'yi abluka altına almış vaziyetler.

Değerli Arkadaşlarım, silah ambargosunun yanında iktisadi ambargo da var. Başka kaynaktan temin edeceğiz" diyorlar. Edemezsiniz! Türk Ordusunun silahlarının % 90'ından fazlası Amerikan yapısı ve Amerikan silahı. Avrupa, Amerika'dan vize almadan silah vermez; kaldı ki, dövizimiz falan da yok.

Bu vaziyet karşısında, "Kıbrıs meselesini Amerika'dan ayırıyoruz" mütalaası yanlıştır. Kıbrıs'ı haysiyetli bir şekilde, Türkiye'nin şartları içinde muhakkak bir çözüme bağlamak mecburiyetindesiniz. Açık söylüyorum, gerekirse, haysiyetlice taviz vermek suretiyle, ama uzun vadeli... Türk Ordusu orada... Çok akıllıca milli hedefleri tespit edilmiş bir plan içinde Kıbrıs meselesi halledilmelidir, ambargo meselesi halledilmelidir. Bu Hükümet bunu yapmadığı takdirde, Türkiye Rusya'nın kucağına gidiyor; İktisaden demirperde memleketlerinin ipoteği altına girmiş oluyoruz değerli arkadaşlarım.

Bu itibarla, bunun tedbirlerini almalı ve bu Mecliste bunların müzakeresi yapılmalı idi. Rica ediyorum, kimler bunların münakaşasını bugün dile getirmiş oldular?

Değerli Arkadaşlarım, zamanım az, onun için acele ile satır başlarım arz etmeye çalışıyorum.

Türkiye'de siyaset girmeyen her yere siyaset girdi: Ordu'ya da siyaset girdi, mektebe de siyaset girdi; camiye de siyaset girdi; eskiden tek imam, tek cemaatti, kahveler ayrıldığı gibi, şimdi camilerin imamı da ayrılıyor arkadaşlar. Orduya da siyaset girdi; kışlalarda bugün politika konuşulmaktadır. Böyle nazari konuşmuyorum, müsaade ederseniz bazı şeyleri bilerek konuşuyorum... "Lockheed" rüşvet olayından sonra, Hava Kuvvetleri Komutanı Emin Alpkaya'nın ayrılmasından sonra yapılan kanunsuzluklar, usulsüzlükler ve ondan sonra da Kara Kuvvetleri Komutanının yine aynı şekilde ayrılması olayı, Ordu'yu politikaya çekme hareketidir ve Ordu'da bugün açık siyaset yapılmaktadır. Bu itibarla, kışlada da politika var, camide de politika var, okulda her şekliyle var değerli arkadaşlarım.

Bu vaziyet karşısında milli birliğin tesisi, bu vaziyet karşısında Hükümetin, Programda vaadettiği hususların, yani iç barışın, kardeşliğin ve ilân ettikleri, serdettikleri hizmetlerin nasıl yapılabileceğini elbette ki düşünmekte haklılık görüyorum ve bu düşünceler içerisinde de bu Hükümetin tutarlılığına güvenemiyorum.

Değerli Arkadaşlarım, bir hususu arz edeceğim, alınmasınlar:

Şu para bir fotokopi, 500 lira. (Paranın fotokopisini milletvekillerine göstere-rek) Bu, Ermenek M.S.P. İlçe Başkanının kasasından 31.500 lira; 100 liralık ve 500 liralık üzerinde aynı kalemle ve aynı şahıs - İlçe Başkanı - tarafından seçim arifesin-de yazılmıştır.

Burada, “Tek önder Peygamber”. Altında “M.S.P.” Sayın Profesör...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Biz onun kimler tarafından yazıldığını biliyoruz; sen yazdırdın, yazdıranlar da yakalandı.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, ben ajan provakatör, yabancı ajan! Müsaade ederseniz bir, gördüklerim var; ben bunu intikal ettiriyorum; mahkemeye intikal etmiş, başka bir şey söylemiyorum. Yalnız, Konya’da Kızılören’de ve bazı ilçelerde sayın...

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Sizin yaptırdığınızı söylediler, biz bunu tahkik ettiriyoruz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, bu M.S.P. İlçe Başkanının el yazısı. Faruk Sükan’ın el yazısı ise, mahkemeye verirsiniz, bu milletin huzurunda ben de şerefsiz insan olarak gezerim ve bu Parlamentoyu da terkederim; ama yapanların cezasını Hükümetin takip etmesini istiyorum.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Sizin yaptırdığınızı söylediler, biz bunu tahkik ettiriyoruz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Benimkisi erkekçedir... Şimdiye kadar gizli kapaklı işim yok Hoca. (C.H.P. sıralarından, “Bravo” sesleri) hiçbir zaman çıkıp seçim meydanlarında, kahvelerden sonra, “Başbakan Erbakan, peygamber Erbakan” diye biz politikaya...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Bunları sen yazdırdın, ayıp ayıp! (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz bitmiştir.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Ve yazılarımda sen yazdırdın. Ayıp! (Gürültüler)

FARUK SÜKAN (Devamla) — Hakkından, davasından emin olan insanlar...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Bir insan peygamber olmaz. Bir insan, insandır; peygamber başka şeydir. Nasıl yaptın bunu Allah’tan korkmadan?

FARUK SÜKAN (Devamla) — Sayın Bakan, nasırınıza dokunduysam başka, ama lütfen sükûnetle cevap verin ben sükûnetle söylüyorum; ben, olanı söylüyorum.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Sivas) — Yalan Söylüyorsun.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Terbiyeli konuş Sayın Sükan, kimsenin nasırına dokunmadın. (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz dolmuştur.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — “Erbakan peygamber” diye yazdıran da sensin. Kendi inancına ve din anlayışına göre konuşuyorsun. (*C.H.P. sıralarından “Otur, bağırma” sesleri, gürültüler*)

BAŞKAN — Süreniz tamam Faruk Bey.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarını, ben...

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Sivas) — Sen yalan söylüyorsun; inanmadığın bir şeyi söylüyorsun, uyduruyorsun. Bu memlekette, bu kürsüde bu kadar yalan söylenmez. (*C.H.P. sıralarından “Sakal bırakmadığı için mi?” sözleri*) Sakal bırakmak meselesi değil; inanca karşı, dine karşı konuşuyor. (*C.H.P. sıralarından, “Ayıp, otur” sesleri, gürültüler*)

FARUK SÜKAN (Devamla) — Şimdi arkadaşlarım, ben...

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz tamamlanmıştır.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, imanın, inanan insanın kim olduğunu Cenabı Hak bilir; onu Allah’a havale ederim. Yalnız, ben, duyduklarımı söyledim. Eğer iftira var ise, iftiranın bütün cezasını Allah’ın huzurunda vicdanen çekmeye amadeyim.

Bu itibarla... (*A.P. sıralarından, “Millet huzurunda, millet” sesleri*) Keza, millet huzurunda da çekelim. Ben, duyduklarımı ifade ediyorum, biç sinirlenmeyin; ben, şahsen duyduklarımı intikal ettiriyorum, kızmayın. (*M.S.P. sıralarından gürültüler*) Kızmayın arkadaşlar... Eğer mahkemede bunlar çıkarsa, mesele yok; neden sinirleniyorsunuz yani?

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — İftira ediyorsunuz; siz iftira ettiniz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, iftira ediyorsam, iftiranın cezasını, arkadaşımın söylediği gibi, ben çekerim; lütfen sakın olunuz.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — İftira, iftira. (*M.S.P. sıralarından gürültüler, ayağa kalkmalar*)

BAŞKAN — Faruk Bey, lütfen... Süreniz bitmiştir. (*M.S.P. sıralarından gürültüler*) Lütfen beyefendi, kesiniz.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Efendim, değerli milletvekili arkadaşlarım, bunu şunun için arz ediyorum; Dini siyasete alet etmeyelim.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Dinden korkmayın.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Müsaade ederseniz... Lütfen...

Dini siyasete afet etmeyelim. Bunu şunun için arz ediyorum: Arkadaşlar, bir taraftan, birlik ve beraberlikten bahsediyoruz; bir taraftan, birliği ve beraberliği tahrip eden hususlara, yollara, yöntemlere kendimiz tevessül ediyoruz; önlememiz lâzım gelen kimseler olarak. Ciddi söylüyorum... Burada ben fazla bir şey Söylemeyeceğim. Yalnız, eğer bu memleketin Milli İstihbarat Teşkilâtı varsa, bu memleketin siyasi polis teşkilâtı varsa, seçimler esnasında herkesin, kimlerin ne tarzda propaganda çalışmasında bulunduğunu, nasıl faaliyet gösterdiklerini, Anayasa, Cumhuriyet ve demokratik prensiplere ve kaidelere sadık kalıp kalmadıkları hususunu, Devletin arşivleri elinizde, tetkik edilir, o zaman müfteriler de meydana çıkar, hakikaten suç işleyenler de meydana çıkar.

Benim son olarak istirhamım şudur: Hükümet, geçen yıllar, geçen 2,5 sene zarfında, Devletle ilgili temel meseleleri Meclise getirmedir. Arkadaşlar, bundan sonra Hükümet çok önemli devlet meselelerini komünizmden tutunuz da, her türlü bölücülüğe yıkıcılığa kadar her meseleyi Türk milletinin mümessillerinin huzuruna getirsin, burada vesikaları ile Meclise arz edilsin, Meclis ikna edilsin ve ondan sonra da gerekli kanunlar çıkarılsın ve icabına tevessül edilsin; ama daima bunun dedikodusu yapılmıştır.

Değerli Arkadaşlarım, son olarak şunu arz edeyim: Ben 1 Mayıs günü Taksim’de 3,5 saat olayları takip ettim, 3,5 saat. Mao’nun, Marks’ın, Lenin’in, Stalin’in panoları oraya asıldığı zaman oradaydım.

BAŞKAN — Sayın Faruk Bey, süreniz dolmuştur, geçmiştir.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Bu memleketin siyasi polisi, bu memleketin diğer polisi acaba neden onları asan adamları alıp da yakalayıp getirip Hükümetin yetkili makamlarına ve mahkemelere tevdi etmemiştir? Yani Hükümet bu kadar önemli devlet meselelerini çok ciddiyetle takip etmeli ve kanuni kuruluşlara ve makamlara tevdi etmelidir. Bunlar yapılmadan işin lâfını yapmak, edebiyatını yapmak, şu veya bu şekilde konuşmak, zannediyorum ki, bizim kendi aramızda anlaşmaları önler ve Mecliste böyle kavgaların çıkmasına da sebep olur.

BAŞKAN — Sözüünüzü kesmeye mecbur olacağım; Sayın Sükan Bey, süreniz çoktan dolmuştur.

FARUK SÜKAN (Devamla) — Ben bu 20 dakikalık süre içerisinde bunları arz ediyorum. Arkadaşlarımdan özür diliyorum; ben hiç kimseyi itham ederek söylemedim, bilgi ve görgülerimi dile getirerek arz ettim.

Saygılarımı sunarım. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Sayın Başkan, sataşma nedeniyle söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Başbakan söz istemişlerdir.

ŞENER BATTAL (Konya) — Sayın Başkan, Sayın Başkan, müsaade buyurursanız, Başbakanıdan önce, Grupumuza, Partimize sataşma var; Grup adına cevap vermek istiyorum.

BAŞKAN — Zabıtları inceleyelim, ona göre size de söz veririm. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Sataşmadan dolayı söz veriniz; önemli bir hususun açıklanması lâzım; çok kısa olarak rica ediyorum.

BAŞKAN — Zabıtları inceleyelim, başüzerine... Bir şey demiyoruz; zabıtları inceleyelim, sataşma varsa hay hay.

Buyurun Sayın Başbakan. (A.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin Sayın üyeleri;

Hepinizi saygı ile selâmlıyorum.

Hükümet Programı dolayısıyla cereyan eden müzakerelerde ortaya konan fikirlerle, tenkitlere cevap vermek üzere huzurunuzdayım. Hemen şunu ifade edeyim ki, konuşmamın başında, bu fikirlerin yapıcı olanlarından faydalanmayı en başta gözönünde tutacağız. Vakit dardır, mümkün olduğu kadar gecenin bu saatinde düşüncelerimizi kısaca söylemeye çalışacağız.

Huzurunuzda bulunana koalisyon Hükümeti, iyi niyetlerle bir programı önüne getirmiştir. Bu Hükümet, 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümet değildir; bu yeni bir Hükümettir. Aslında 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümet huzurunuzda olsa, bir program tartışmasına hacet yoktur. Evvelâ şunu söyleyeyim ki, 26,5 ay icraat yapmış bulunan Hükümetin başı olarak o Hükümetin bütün icraatının sorumluluğunu üstüme alıyorum ve savunuyorum. (A.P. sıralarından alkışlar)

Bugün cereyan eden tartışmalar sanki bir gensoru verilmiş de, bu gensoru üzerinde 26,5 ay devam etmiş bulunan, yani 31 Mart 1975 tarihinde kurulmuş olup 13 Haziran 1977 tarihinde istifa etmiş bulunan Hükümet hakkında bir gensoru verilmiş de, sanki o gensoru görüşülüyor; öyle cereyan etti müzakereleri; Hükümet Programı falan bir kenara atıldı, hatta Hükümet Programına % 10; % 5 bile temas olunmadı; daha çok, seçim meydanlarında bitiremediğimiz bir kavga, Millet Meclisinin zemininde yer aldı. Burada söylenen şeylerin hepsi defalarca söylendi; burada söylendi, radyolarda söylendi, televizyonlarda söylendi, seçim meydanlarında söylendi. Hesaplaşma yapıldı, hesaplaşma yapılmıştır. Bu hesaplaşmanın bir hakemi var (Biz tarafız, siz de tarafsınız; bütün partiler taraftır) Bu hesaplaşmanın hakemi Yüce Türk milletidir, 5 Haziranda onun önüne gidilmiştir; siz bunları söylemişsinizdir, biz de başka şeyleri söylemişsinizdir ve onun hakemliğine rıza göstererek, onun iradesine, oyuna müracaat etmişsinizdir. Neticede...

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Siz üç partisiniz, biz bir partiyiz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Bir şey mi dediniz efendim?

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Siz üç partinin genel başkanları-sınız.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Karşılıklı mı konuşacağız?

OSMAN ORHAN ÇANERİ (Çanakkale) — Evet.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha evvel konuştunuz, konuşma sıranız vardı; şimdi sıra benim. Karşılıklı konuşacaksak ben buna çoktan razıyım; ama böyle bir usul yok. (*A.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Bu hesaplaşma yapıldı. Bu hesaplaşma sonunda 8 parti, 8 siyasi parti seçime girdi hesaplaştı, hesaplaşmadan çıkıldı. Bir tablo meydana çıkmıştır. Bu tablonun içinden hükümet çıkacaktır. Burada ne tartışılıyor, neyin tartışmasını yapıyoruz? Türkiye’nin bir hükümete ihtiyacı yok mudur? Vardır.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Tartışma yapmayacaksak kapatalım Meclisi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yapıyoruz işte tartışma, siz geldiniz konuştunuz, ben geldim konuşuyorum.

BAŞKAN — Lütfen beyler, müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 3 saat sizin sözcünüz konuştu burada, şimdi ben konuşuyorum.

8 parti seçime girdi; 8 partiden her parti muayyen miktar oy aldı, muayyen miktar milletvekili getirdi. Hükümet olmanın tek şartı vardır, o da, milletin çoğunluğunun oyunu almak veya güvenoyu alabilecek sayıda milletvekiline sahip olmak; ikisi birbirine bağlıdır.

Bu seçimlerde hiç bir parti tek başına iktidar olacak kadar rey alamadı, hiç bir parti iktidar olacak kadar milletvekili getiremedi.

Cumhuriyet Halk Partisi tek başına iktidar olacak kadar oy alamadığı ve milletvekili çıkaramadığı halde, tek başına hükümet kurdu ve diğer partilerin parti disiplinlerini tanınamalarını ve kişiliklerini, partilerini aşmalarını, kendilerine yardımcı olmalarını istedi; oy alacağı umudunu izhar etti. Biz ise, böyle bir hükümetin oy alamayacağını söyledik, güvenoyu alamayacağım söyledik. Neticede bizim dediğimiz çıktı; 3 Temmuz günü, Cumhuriyet Halk Partisinin kurmuş bulunduğu hükümet güvenoyu alamadı. Şimdi, ondan sonra Türkiye’de hükümet kurulması duramazdı; demokratik mekanizma vardı, demokratik mekanizma işledi; 3 parti bir araya geldi, hükümet kurma görevi Adalet Partisi Genel Başkanı olarak bana tevdi edildi; 3 parti bir araya geldi, Adalet Partisi, Milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi bir koalisyon hükümeti kurmayı başardı. Bu Hükümet önünüzdendir, bu Hükümeti beğenip beğenmemek elinizdedir, ama bu Hükümeti tanıyıp tanımamak elinizde değildir. (*A.P. sıralarından Bravo sesleri, alkışlar*)

Esasen, yapacağınız şey, bu Hükümetin Programı hakkında söyleyeceklerini söylemek, ondan sonra da, işte buraya sandıklar konacak, oraya reylerinizi atmak. Bunun ötesinde sabahdan beri neyin kavgası yapılıyor? Söylenmedik laf kalmadı bu kürsülerden: Programı hakkında söz söylüyoruz diye, hükümeti teşkil eden kimselerin kişiliğine dil uzatmaya kimsenin hakkı yoktur, kimsenin hakkı yoktur.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Sandık yeterli midir yalnız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Onların münakaşasını çok yaptık, yine yaparız.

Şimdi, başka bir hükümet kurma şekli yok; başka bir hükümet kurma yolu da yok. Yani, üç parti gelmiş huzurunuzda, “Koalisyon olduk, işte programımız” demiş; buna rey verirseniz, güvenoyu verirseniz, yani beyaz oylar kırmızılardan fazla çıkarsa “yeşiller sayılmaz” bu Hükümet hükümettir. (*Gülüşmeler*) Kaide bundan ibarettir.

Binaenaleyh, hiç yormayın kendinizi bu çerçeve içerisinde kalmaya mecbursunuz.

Bir genel seçimden çıkmıştır; yeni bir hükümet önünüzdedir, değişimin sebebi bu.

Şimdi, ülkenin bir hükümeti olacaktı. Ülkenin hükümetinin meydana çıkmasının da yegâne yolu budur; bundan başka bir yolu yoktur.

“Bu Hükümet başarılı olacak mıdır, başarılı olmayacak mıdır?” tartışmaları yapılıyor.

Demokratik mekanizma açık bir mekanizmadır. Bu Hükümet başarılı olmazsa, bu Hükümetin görevden uzaklaştırılması da yine Millet Meclisinin elindedir. Başarısızlığı siyasette savunmak mümkün değildir.

Ben, 26,5 ay hükümet etmiş bulunan eski Hükümetin, yani 31 Mart - 13 Haziran Hükümetinin ki, 21 Haziran 1977’de görevi bırakmıştır. başarılı olduğunu iddia ediyorum. Bunun tafsilatına girmeyeceğim. Şayet o Hükümet başarılı olmasaydı, kuruluştaki 213 milletvekili ile başlayıp, sonra güvenoyu alacak sayıyı bulan o Hükümet, bugün hükümet olarak seçime girmiş değildir; ama o Hükümet başarısız olsaydı, o Hükümeti teşkil eden partiler 213 milletvekili ile gidip, 232 milletvekili ile gelmezlerdi, siz gelirdiniz. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümetinin arkasında milletin % 52 oyu vardır. Binaenaleyh, herkesin... (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Lütfen beyler, müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümetini teşkil eden üç partinin % 52 oyu vardır. Ben burada Koalisyon Hükümetinin başı olarak konuşuyorum, ben burada Adalet Partisinin Genel Başkanı olarak konuşuyorum ve o eğer öyle olmasa zaten bu kürsüye çıkamam; onun için, söyleyeceğim şey gerçektir.

Binaenaleyh, % 52 oya herkesin saygı göstermesi lâzımdır; göstermeyene göstermek de bizim görevimizdir. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Bu kadar kötülünen, 26,5 ay devam eden Hükümet kendiliğinden mi ayakta durdu?

RAHİMİ KUMAŞ (Trabzon) — Çankaya’dan görev aldınız mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Çankaya’dan görev aldınız mı?” diyor.

Çankaya’dan görev verilmesi, Anayasanın 102’nci maddesinin gereği.

RAHMİ KUMAŞ (Trabzon) — Ne yüzle gittiniz Çankaya’ya?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çankaya bizi tayin etmiyor, Çankaya bizi tayin etmiyor ki; Çankaya niye size görev vermedi de, bana verdi görevi?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Siz, parti olarak kaç oy aldınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, 26,5 ay görev yapmış bulunan Cumhuriyet Hükümeti sizin tabirinizle 1’nci MC ..

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Sizin tabirinizle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hiç Cumhuriyet Hükümetini tabir etmediniz daha, hep MC dediniz.

Sizin tabirinizle 1’nci MC 26,5 ay kendiliğinden mi durdu ayakta?

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Destekle durdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 26,5 ay bu Meclisin güvenoyuyla durdu.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 2490 sayılı İhale Kanunuyla ayakta durdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ve 26,5 ay bu Meclisin güvenoyuyla dururken, 1976 bütçesini geçirdi, 1977 bütçesini geçirdi; gensoruya muhatap oldu; 10 defaya yakın güvenoyu aldı, 10 defa güvenoyu alarak durdu. Güvenoyu sizin kararınızdır, bu Meclisin kararıdır. Güvenoyunun küçümsenmesi halinde, o zaman teker teker her birinizin iştirak ettiği bir karar küçümsenmiş olur ki, bunu mantıkla bağdaştıramıyorum. Güvenoyu sizin kararınızdır, bu Meclisin kararıdır. Binaenaleyh, açık rejimin bulunduğu Türkiye’imizde her şeyin hür ve serbest olduğu Türkiye’imizde 26,5 ay duran bir Hükümetin zorla durduğunu, Meclisi tazyik ederek durduğunu veya bulunduğu yeri işgal ettiğini iddia etmek gülünçtür.

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Var mısın bir erken seçime?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Erken seçim başka bir iştir. Erken seçime her zaman gidilir, her memlekette gidilir. Erken seçim kınanacak bir iş değildir. Erken seçim, Meclislerin milletten yeni bir güç alma ihtiyacının duyulduğu, bu ihtiyacı duyan partiler bir araya geldiği zaman erken seçime gidilir; dünyanın her tarafında gidilir. Erken seçim o Meclis için bir nakise değildir, o Meclis için bir başarıdır erken seçime gidebilmek ve 20 senede bir defa Türkiye erken seçime gidebilmiştir: Bir 1957’de gitmiştir, bir de 1977’de gitmiştir. Ne olmuştur? İşte, milletten yeniden bir güç aldık geldik, alındı ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti bir koalisyon hükümeti olarak kurulmuş; % 52 oy arkasında ve 230 milletvekiliyle huzurunuzdadır, üç partiyi teşkil eden milletvekillerinin sayısı da 230’dur.

Şimdi, bu Hükümet buraya zorla gelmiş oturmuş değil; iç ve dış çıkar çevrelerinin arzusu üzerine de gelmiş oturmuş değil; sayısal eksikliğini siyasi üstünlükle tamamlayarak gelmiş oturmuş da değil. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Buraya usulüne, kaidesine göre gelmiş oturmuş.

Binaenaleyh, şimdi bugün burada söylediğiniz şeylerin hepsi meydanlarda söylendi. Millet, Cumhuriyet Halk Partisini tek başına iktidar yapmadı. Hükümet olmanın tek kaidesi vardır; o da, milletin iradesidir. Millet iradesine ortak iradeler veya güçler veya millet iradesinin üstünde güçler tasavvur olunamaz. Şayet, seçim bir memlekette hükümeti tayine yetmiyorsa, seçim niye yapılıyor seçim niye yapılıyor?

Millet iradesinin tecellisinin tek yolu vardır: Genel oy. Hükümetler genel oyun kaidesine göre, genel oyun neticesine göre teşekkül eder. Genel oyun eksikliğini anketlerle tamamlamak mümkün değildir. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Değerli milletvekilleri, huzurunuzda bulunan bu Hükümet iyi niyetlerle işe başlamıştır. Memleketin meselelerine teşhis koymuştur, memleketin meselelerine çare koymuştur ve Hükümet Programı eğer hulûsu kalple tetkik edilirse görülecektir ki, 120’ye yakın memleket meselesi bu programın içerisinde çareleriyle beraber yer almıştır. Bunlardan hangilerine itiraz ediyorsunuz hangilerine neden itiraz ediyorsunuz? Bunları öğrenemedik. Doğrusunu isterseniz, bunlar bizce şu anda muhalefetin fikirleri olarak meçhul kalmıştır. Ana Muhalefet Partisi sanki 5 Haziran öncesindeymiş gibi, sanki bir gensoru konuşması yapıyormuş gibi fevkalâde hırçın, öfkeli isyan duygularıyla dolu bir görüşmeyi ortaya koydu. “Bu Cumhuriyet Hükümeti” demeye bile dili varmadı. Bundan başka hükümet yok, bir tane hükümet var. Eğer buna “2’nci MC” dersiniz, Cumhuriyet Hükümeti hangisi olacaktır, onu aramaya gidersiniz. Ne dersiniz deyin, ben sadece Cumhuriyet Hükümetinin öneminden bahsediyorum. Gerçekten esef verici bir konuşmayı yapmıştır Ana Muhalefet Partisinin sözcüsü, çok esef verici bir konuşma yapmıştır. İktidar alternatifi olma, hatta tek başına iktidar olma iddiasında bulunan bir partinin buraya hiç bir fikir koymaması, sadece polemik koymasından üzüntü duyduğumu huzurunuzda ifade etmek istiyorum. (A.P. sıralarından sürekli alkışlar)

Ana Muhalefet Partisinin tenkitlerine bakarsanız, bu çeşit şeylerle dolu: Evvelâ, koalisyonu kurmuş bulunan 3 partiyi birbirine düşürme gayreti vardır. Efendim, “Vaktiyle koalisyonu teşkil eden partiler seçim alanlarında o ona bunu demiş, bu buna bunu demiş, bu buna bunu demiş; nasıl bir araya geldiniz ve oturuyorsunuz?” diyor.

Seçim meydanlarında hiç kimse hiç kimseye rahmet okumadı; herkes birbirine diline geleni söyledi; iyi kötü. Zaten, seçim eğlenceden ibaret değil ki; seçim bir mücadele bu mücadeleyi verirken, partilerin içinde dahi önseçim yapılırken ne kadar sert mücadele oluyor. Partilerin seçiminde mücadele zaten kaçınılmaz bir şey; o, onu söylemiş, bu bunu söylemiş. Seçimden sonra, şayet seçim meydanlarında söylenen şeyler kan davası sebebi olacaksa hükümet kurulamaz Türkiye’de. Kim kiminle kuracak hükümeti? Herkes birbirine söyledi. Kim kiminle kuracak? Hükümet kurulamaz, Türkiye hükümeteşsiz kalır. Halbuki, siyasi mücadeleyi medeni ölçüler içinde yaparsak, yüzyüze bakacak halimiz daima kalır. Millet bizi buraya dö-

vüşün diye göndermedi, “bir uzlaşma arayın” dedi, “bir diyalog kurun” Devir, uzlaşma devridir; aslında demokrasi de bir nevi uzlaşmadır, uzlaşma. “Makul bir uzlaşma bulabiliyor sanız, o uzlaşmalar içerisinde memleketi hükümsüz bırakmayın, memleketin hizmetlerini görün” dedi millet bize; böyle anladık milleti talimatını, buraya geldik. Aslına bakarsanız, eğer dersiniz ki, “Birbirinize neler söylediniz?”. E, Cumhuriyet Halk Partisi de bize neler söyledi, biz de Cumhuriyet Halk Partisine neler söyledik; Cumhuriyet Halk Partisi diğer partilere neler söyledi, Ondan sonra Cumhuriyet Halk Partisi kendisine görev verildiği zaman ortak aradı. Gitmemesi lâzımdı kimseye. Sonra biz hükümet kurmaya kalktığımız zaman Cumhuriyet Halk Partisi bize ortaklık teklif etti; etmemesi lâzımdı (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Ve 8 Mayıs 1977 günü Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı İzmir’de yaptığı konuşmada “Adalet Partisiyle koalisyon kurmak halka ihanettir” demiştir. 14 Haziran günü kendisine hükümet kurma görevi verildiği zaman Köşkten çıkarken Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, Adalet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisini ziyaret etmeyeceğini, çünkü bu iki partiyle derin farkları bulunduğunu ifade etti ve bu suretle bizi daha, barış kurmak, memlekete barış getirmek iddiasıyla ortaya çıkmış olmasına rağmen, 6,5 milyona yakın oyun sahibi iki partiyi bir kenara itti. E, bütün bunlardan sonra, “Bizimle gelin, sizinle ortak hükümet kuralım” dedi bize 8 Temmuz günü. (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Şimdi açmaya çalışmayın. Çünkü biz birbirimize ne söylediğimizi sizden öğrenecek değiliz; biliyoruz biz birbirimize ne söylediğimizi: (*A.P. sıralarından alkışlar*)

Aslında, bu kürsüden, Ana Muhalefet Partisinin Sayın sözcüsü o kadar çok şey söyledi ki, bunların hepsini teker teker cevaplandırmak mümkün, hem çok iyi cevaplandırmak mümkün yani böyle vurucu bir şekilde cevaplandırmak mümkün, fakat zaman müsait değil; nasıl olsa bu sözleri tekrar söyleyecektir ve o zaman cevaplandırmayı tercih ederiz.

Mecmualardan, gazetelerden, yazılı olan birtakım şeyler okudular burada. Bunlar bizim Hükümet Programımızın eki değil ki? Şu mecmua bunu yazmış, Devlet mecmuası onu yazmış, millet mecmuası bunu yazmış, şu gazete bunu yazmış... E, burada bunları münakaşa ediyor değiliz ki... Eki falan olmayan bir Hükümet Programı var; işte budur diyoruz Hükümetin programı. Onları getirdi, burada Hükümetin programının eki imiş gibi ortaya koydu; ve bir tavır takındı, adetâ bizden, kendi programlarını tatbik etmemizi ister gibi bir tavır takındı. Bizim programımızı tenkit etmek yerine, kendi programlarını bizim tatbik etmemizi ister gibi. Bunlar mümkün değildir.

Ana Muhalefet Partisi Sayın sözcüsünün burada söylediği şeyler var; söylediği şeyler içinde çok kendi; kendini nakzedenleri var. Suçu ve suçluyu kim tayin edecek? Hâkim. Ama burada suçluluk ithamlarında bulundu kendisi; yani, kendisi suçlu tayin etti burada. Kendisi dedi ki: “Kaynağını Anayasadan almayan bir yetkiyi kimse kullanamaz”. Kendisi kullandı ima, “Faşist” derken, “Katiller” derken, “Soyguncular” derken, “Vurguncular” derken. Bunların hepsi suçlu Bunlar suçsa, bu suçların suç olduğunu tayin edecek merciler var. Eğer ellerinde deliller varsa bunlara ait, bu delilleri mahkemeye ibraz etmeleri lâzım. Hem burada, “Kaynağım

Anayasadan almayan hiç bir yetkiyi kimse kullanamaz” dedi, hem burada hâkim gibi kararlar verdi, ithamlar yaptı, yaftalar yapıştırdı gitti.

Ben bunların teker teker teferruatına inmiyorum; nelerdir bunlar, neler değildir? Yalnız, bazı şeyler var ki, bunları burada gerçekten hazmetmek mümkün değildir.

“Hükümet kurarsınız; ama hükümet olamazsınız” diyor Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, “Halk Partisinin istemediği hiç bir kanunu bu Meclislerden geçiremezsiniz” diyor.

Acaba, bu yetki Halk Partisine Anayasanın neresinde verilmiş?

ALEV COŞKUN (İzmir) — Millet verdi o yetkiyi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Anayasanın neresinde, “Halk Partisinin müsaadesi olmadan bir kanun geçiremezsiniz” yazılı? (C.H.P. sıralarından “Sayımız, gücümüz” sesleri)

Gücünüz belli, bu; azınlıksınız, azınlıksınız... 230, 214’ten büyüktür, tamam mı? (A.P. sıralarından alkışlar) Azınlıksınız.

Şimdi, “Kanun çıkaramazsınız” Niye? “Çünkü, Cumhuriyet Senatosunda biz çoğunlukta” diyorsunuz.

Cumhuriyet Senatosunda, seçilmiş üyelerden 75’i sizindir. (C.H.P. sıralarından “78” sesleri) Seçilmiş üyelerden, dikkat buyurun, hesapta hata yapmam; seçilmiş üyelerden 75’i sizindir, 3 tane de Kontenjan üyesi sizindir, 78 eder. Söylediğiniz sözler 75’i 80 yapmaz ki; 75 tane seçilmiş üyeniz var, 3 tane de Kontenjan üyeniz var, 78 eder. İşte, budur Cumhuriyet Senatosu’ndaki gücünüz.

Cumhuriyet Senatosu’ndaki Milli Birlik Grubunu ve Cumhurbaşkanı tarafından seçilen senatörlerin tümünü kendi tarafınızda saymaya ne hakkınız Var? (C.H.P. sıralarından “Oy meselesi” sesleri) Neden kendi...

ALEV COŞKUN (İzmir) — Onlar Sadettin Bilgiç değil ki, transfer edebilesin.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben size seslenmiyorum, millete sesleniyorum. Cumhuriyet Halk Partisinin diyorum, 18 tane, 17 senedir senatörlük yapan Milli Birlik Grubu üyeleri ile Sayın Cumhurbaşkanı tarafından seçilen ki, çoğunun tarafsız olması lâzım üyeleri kendi tarafında saymasına ne hakkı var? (C.H.P. sıralarından “Sen sayıyorsun ama” sesleri) O ne olur, biliyor musunuz? Seçilmemiş üyeler, seçilmiş Meclisin iradesini aksine çevirir. (C.H.P. sıralarından “Anayasa, Anayasa” sesleri) Anayasa, Türk demokrasisini çarpık yapmış değildir; binaenaleyh, Türk demokrasisini böylece çarpıttırırsınız. Gelin, hakkınız olmayan şeylere talip çıkmayın, onları kendinizden saymayın. (A.P. sıralarından alkışlar) Sayın Üyeler, yapmayın; Sizin partinizin üyeleri olmayan kimseleri, siz kendi filiyalinizmiş (filial) gibi saymayın, bunu yapmayın.

Binaenaleyh, 75 tane seçilmiş üyeniz var. Kanun Millet Meclisinden geçti.. (C.H.P. sıralarından “62’ye düştünüz” sesleri) 64’üz 64, 62 değil; siyaset bu, iner de çıkar da beyler, iner de çıkar da. Onun için, bunlara alışılabilecek, bunlara alışılabilecek.

Şimdi, müsaade ederseniz, ben bakınız kimseyi incitecek bir şey söylemiyorum; söylediğim şeyler gerçeklerdir. “Halk Partisinin müsaadesi olmadan kanun çıkaramazsınız” diyorsunuz. Bu, azınlığın çoğunluğa tahakkümüdür, demokrasi değildir bu; bu, tahakkümdür.

MALİK YILMAN (Hatay) — Biz demokrasinin sunucuyuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu taraftakiler demokrasinin sonucu da, öbürleri demokrasinin nesi? Onlar demokrasinin sonucu değil mi 230 kişi? 230 milletvekili var. Kanun çıkar, kanunları çıkarırız.

BAŞKAN — Sayın Üyeler, hatibe müdahale etmeyiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunları Millet Meclisinden çıkarırız, Cumhuriyet Senatosuna götürürüz; Cumhuriyet Senatosunda kanunun ne olduğuna bakmaksızın, millete ne sağladığına bakmaksızın, memleketin hangi yüce menfaatini kolladığına bakmaksızın reddederseniz, kanun buraya gelir, buradan çıkar. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Kanun çıkar, işte böyle çıkar kanun. (A.P. sıralarından alkışlar)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 214 kişi size kanunun nasıl, çıkacağını gösterir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — E, azınlık tahakkümü olur o. 214 milletvekili, 230 milletvekilinden fazla sayılacaksa..

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — 230 değilsin sen, 190’sın sen.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Ben Hükümet olarak konuşuyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Hükümet olmaz, oy olur bu, oy olur.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kanunları Hükümet getirecektir.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Getirince görürüz. (A.P. sıralarından “müdahale etme” sesleri)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Benim demek istediğim şey şudur; Biz burada milletin hukukunu savunuruz. 8 milyon oy var burada oturan Hükümetin arkasında, millet oyu.. İkinci sınıf oy falan değil, birinci sınıf oy. Sizin ki de birinci sınıf oy, bizim ki de birinci sınıf oy; İkinci sınıf oy yok Türkiye’de.

Binaenaleyh, 8 milyon oyu siz 6 milyon oyla tahakküm altına alamazsınız; biz bunu size aldırmayız; bu mümkün değildir.

Değerli milletvekilleri, efendim burada görülüyor “Hükümet olursunuz, ama hükümet yapamazsınız”. Bu ne demek? Yani, şimdi güven oylamasına gidilecek, güven oylamasında bu Hükümet Pazartesi gün Yüce Meclisin güvenoyuna mazhar olduğu takdirde siz Hükümet mi yaptırmayacaksınız buna? Yani Halk Partisi olarak Hükümet yaptırmayacak mısınız? Buna ne hakkınız var? O zaman kanunların karşısına çıkmış olursunuz.

Onun içindir ki, gelin, bu düşünceler antidemokratiktir, şu demokrasiyi hazmedin ve kafanızı demokratik düşüncelere ayarlayın; mesele budur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Burada Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü, adeta veto hakkı kullanıyor - olmayan bir veto hakkını - “Meclis çatısı altında böyle insanlarla bulunmaktan memnun değiliz” diyor. Bizi buraya millet gönderdi. Yani, biz sizin müsaadenizle gelmedik ki buraya. Gelin, birbirimize tahammülü öğrenelim; bunun başka yolu yoktur.

Şimdi, bizi, yani koalisyonu kuran partileri birbirine düşürmek için üç türlü nifak kullanıldı burada: Birisi ufki nifaktır. Ufki nifak, “İktidar ile iktidarı oluşturan parti gruplarını kastetmiyoruz; diyor; yani, hükümetle parti gruplarından ayırıyor. Parti grupları olmazsa hükümet olmaz zaten. Burada oturan parti grupları teker teker buraya geldiler, bu hükümeti destekleyeceklerini, beyaz oy vereceklerini, programı yürüttüğü sürece de bu programı kabul ettiklerini, desteklerini devam ettireceklerim söylediler. Şimdi burada parti gruplarından çıkan hükümetle, parti gruplarını ayırmak.. Bu, ufki nifaktır.

Şakuli nifak da şöyle: (C.H.P. sıralarından görüşmeler) Sayın Erbakan bana ne demiş? Sayın Türkeş Sayın Erbakan’a ne demiş? Bu şekildeki nifaka da şakuli nifak diyoruz. Bir de burjuva biçimi nifak tatbik etti Halk Partisinin sözcüsü; o da şudur: Bizim partinin içine üfledi; yani, siz bunların arkasına düşmeyin gibi, filân; bizim partinin içine, Adalet Partisinin içine üflemeyi bir süredir âdet haline getirdiler. Her defasında da, üfledikleri zaman taş duvara üflediklerinin farkında değillerdir (A.P. sıralarından alkışlar) ve döndü Cumhuriyet Halk Partisinin sözcüsü, bu defa bana vurdu işi. Çünkü, ben bütün bu şeylerin, husumetin mihrakıyım. “Husumet” tabirini belki çok sert bulabilirsiniz. Maksadım, yani bu fırtınanın ortasıyım ben; öyle diyeyim daha iyi. “1965’ten beri Partisini de, kendisini yanılttığını görüyoruz” diyor. 12 senedir hem kendimi, hem Partimi yanıltıyorum da, nasıl ayakta duruyorum; Partim nasıl ayakta duruyor, kendim nasıl ayakta duruyorum? Buna şaşmak lâzım. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

ALEV COŞKUN (İzmir) — % 56 oydan % 36’ya indiriniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Gelin, bizim Partiyi de siz idare edin bari de, rahatlayalım. (A.P. sıralarından görüşmeler)

Partinin iç yapısı.. Bakınız bu, üfleme metodunda burju.. “Partinin iç yapısı liderin kafasına uygun bir şekilde olmayacaktır” diyor. “Liderin kafası nasılsa, Partinin iç yapısı öyle görünüyor; ama öyle olmayacaktır” diyor. Bunu bir ihbar telâkki etmiyorum. Tasası Sayın sözcüye düşmemeli bu çeşit işlerin. Bunlar, komşunun, komşunun evini dikiz etmesi gibi bir şeydir; (A.P. sıralarından görüşmeler) kendi işinize bakın!

Efendim, bu Hükümeti biz niye kurmuşuz? Soruşturma komisyonları varmış da, onlardan kaçmak için Hükümeti kurmuşuz. Cenabı Allah’ın huzurunda, dünya âlemin huzurunda ve bütün milletin huzurunda söylüyorum: Bana soracağınız bir hesap var da sormazsanız nâmertsiniz, nâmertsiniz, nâmertsiniz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Kaçan nâmerttir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kimseden korkmam; Cenabı Allahtan başka kimseden korkmam; Sizden de korkmam, başkasından da korkmam, kimseden korkmam. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, C.H.P. sıralarından gürültüler)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Nasıl kaçtın, nasıl?

ALEV COŞKUN (İzmir) — Mobilyalar ne oldu?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sayın milletvekilleri,

Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın sözcüsü köprü ile ilgili bazı hususları burada ortaya koydu. Tabii bu sahalara kendisinin de bildiği işlerdir. Gerçekten, bu çeşit konuları kendisiyle tartışmaktan memnun olurum. Yalnız, burada söylediği şeylerin tümü yanlıştır; fennen de yanlıştır, ilmen de yanlıştır. Efendim, köprü yapılmış ama bu köprünün üstünden tren geçmeliymiş. (A.P. sıralarından gülüşmeler) Haa! Bu köprünün üstünden, bugün yapıldığı yerde treni geçirmek mümkün değildir.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Bu yerde niye yapılsın?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bu köprünün yeri böyle keyifle, keyif içinde tayin edilmiş değildir. Dünyanın en ünlü, Türkiye’nin en ünlü mühendisleri bir araya gelmiş, bunu tayin etmişlerdir. Haa! Planlama Teşkilâtında bir uzman oturup bir rapor yazmış olabilir; öyle de diyebilir, böyle de diyebilir ama bunların mevkii vardır, bunların mercii vardır. Bu köprü, yapılmış bulunan köprü, sadece bir köprü de değildir; köprü ve çevre yollarıdır. Çevre yolları, İstanbul için fevkalâde önemlidir; bu çevre yolları olmasa, İstanbul’da kırıdamak bugün mümkün değildir; binaenaleyh, köprüden daha önemlidir çevre yolları, Çevre yollarının bittiği yerde, iki uçtaki çevre yolunu bağlamak için köprü yapılmıştır. Köprü doğru yerde yapılmıştır, doğru yapılmıştır. O kadar doğru yapılmıştır ki, köprüye sarf edilen parayı 2 sene zarfında köprü ödemiştir. Bu doğrudur. Şimdi, demiryolu için boğazı bir defa daha geçmek lâzım; ikinci köprü geçişi hazırlanıyor. Bunun da imar projesi hazırlanmıştır. Avan projesinde de, ikinci köprüde de demiryolu ile yolu aynı yerden geçirmek mümkün değil; demiryolunu başka bir yerden geçirmek mümkün. Çünkü, demiryolunun yaklaşımı birbirine uymuyor; demiryolu, meyil meselesidir, başka zorlukları vardır, birçok sıkıntıları vardır. Yapılmış etütleri daha 2 gün evvel gözden geçirdim; dünyanın en meşhur firmaları yapmıştır, bizim karayollarımızın uzmanları tetkik etmiştir; demiryolu için ayrı bir geçiş, su altı geçişi olacaktır; ikinci bir çevre yolu, ikinci bir boğaz geçişi şarttır; öyle yapılacaktır. Binaenaleyh, bugün Sayın sözcünün ortaya koyduğu hususlar yanlıştır.

6 karayolu uzmanını atmışız görevinden, ondan sonra Demiryolları Genel Müdürünü uzaklaştırmışız... Bu çeşit münakaşalara girmek istemiyorum, Aradan 10 seneye yakın zaman geçti, kim bilir neden yapmışızdır? İşe yarayan kimseleri işinden niye uzaklaştıralım? Kim bilir, belki yapılmasın diye köprüye karşı çıkmışlardır, şudur, budur, kafaları almamıştır, bir şeydir; ne bileyim ben, (A.P. sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, Sayın sözcü, elektrik meselesine de dokundu. Bu hususta söylediği şeylerin de tümü yanlıştır. Şöyle yanlıştır: Efendim, 1965’de Türkiye’nin kullandığı elektriğin % 45’i sudan elde ediliyordu. Ona bakarsanız, 1950’de de Türkiye’nin kullandığı elektriğin % 4’ü sudan elde ediliyordu. Su santrallerini yapmak kolay değildir. 1971’de bu % 27’ye inmiş. E, başlanmış bulunan santralleri zamanında bitirilememiş, memleket elektriksiz kalmasın diye Fuel-Oil santral yapılmış; çünkü, bir Kw/h elektriğin yokluğu Türkiye’ye 100 liraya maloluyor. Fuel-Oil santral yapmak suretiyle, yaptığınız tesisler de o zamanın parası ile 15 kuruşa maloluyordu; şimdinin parası ile 30 - 35 kuruşa, 40 kuruşa maloluyor. Eğer bunu “pahalı” dersiniz, 40 kuruşa ürettiğiniz bir enerjiye, o zaman bir Kw/h elektrikten mahrum kalacaksınız ve 100 lira memleket zarar edecek. Elektriğin değeri hava gibidir; olmadığı zaman belli olur. Bakın, elektrik kısıntılarının memlekete verdiği zarara; yalnız memleketin sanayiine değil, memleketin ev hayatına verdiği zarara bakın. Bu elektrik kısıntıları da aslında elektrik yokluğundan meydana gelen bir durum değildir; Ambarlı santralinde üç ünite yanmıştır. Üç ünitenin kabloları yanmasaydı, bu sıkıntılar olmazdı. Ege bölgesindeki göllerimizde de çok az su vardır; sonra, Keban barajının dört ünitesi konmuştur, ikinci dört ünitesi de sipariş edilmiştir; bunlar konacaktır ve Yeşilirmak üzerinde yapmakta okluğumuz Ayvacık-Balolur barajları hizmete girmekte gecikmiştir; Seyitömer’de yapmakta olduğumuz bir ünite gecikmiştir, Gökçekaya’da yaptığımız ünite gecikmiştir. Bunlar büyük tesislerdir, bunlar böyle hemen hallolacak işlerden değildir; tren bile bir istasyondan bir istasyona giderken gecikiyor; zorluklar vardır.

MAHMUT TÜRKMENOĞLU (İzmir) — Bu gecikmelerin bir sorumlusu vardır her halde Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bir sorumluluk varsa, sorumluyu arayalım, hep beraber arayalım sorumluyu.

Bunlar gecikmiştir, onun için, bunlar en kısa zamanda hizmete girecektir. 1975 Hükümetinin ele aldığı elektrik tesisleri tamamlandığı takdirde, 60 milyar Kw/h elektrik çıkacaktır ve nasip olur da biz hükümet icra etmeye devam edebilirsek, Allah nasibederse, 1977 yılında yapacağımız yeni tesislerle 100 milyar Kw/h’e giden bir sistemi meydana getireceğiz. 100 milyar Kw/h bu programın içine beyhude yazılmamıştır, 20 milyardan 100 milyara çıkıyoruz. Efendim, Romanya ile Bulgaristan ile Yugoslavya ile Türkiye’yi mukayese ederek bir yere varılamaz. Türkiye’nin, o memleketlere gıpta edecek hali falan yoktur; Türkiye, o memleketlerin hepsinden çok daha İyi bir memlekettir, çok daha güzel bir memlekettir. (A.P. sıralarından alkışlar) O memleketlerde bulunmayan insan haysiyetini teminat altında tutan hürriyetler bu memlekette vardır. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şu sözleri de, doğrusunu isterseniz, sözcüye yakıştıramadım: Yok efendim, 1965 yılında kadar Fuel-Oil Türkiye ihraç edermiş de... Türkiye büyüdü; 1965 senesinde Türkiye’nin kullandığı petrol 4 milyon tondur, 1965 senesinde ham petrol 4 milyon tondur; 1977 senesinde Türkiye’nin kullanacağı petrol 18 milyon ton, 1982 senesinde 30 milyon ton, 1987 senesinde 54 milyon ton ve 1982 senesinde Türkiye petrol bulmazsa, denizde ve karada bir yerde petrol bulmazsa, bugünkü rayiçler üzerinden 4 milyar dolar, petrol için para ödemeye mecburdur.

Demir - Çelik meselesi de aynı şekildedir. Türkiye' ye bir demir - çelik fabrikasının 1 milyon tonluğunu yaymak, 15 milyar liraya mal oluyor.

Türkiye büyümüştür, imkânları da büyümüştür. Türkiye, Birinci Beş Yıllık Planda, 1963-1968'de 60 milyar lira; İkinci Beş Yıllık Planda, 1968-1973'te 120 milyar; Üçüncü Beş Yıllık Planda 190 milyar;

Dördüncü Beş Yıllık Planda ise 1 trilyonun üzerinde yatırım yapacak hacme erişmiştir. Türkiye'ye huzur lâzım, istikrar lâzım; huzur ve istikrar içerisinde bütün bunları yapmak mümkün, ama düşünün, 1971'den 1977'ye kadar on tane hükümetin değiştiği Türkiye'de bu işlerin düzgün götürülmesinin kolay olmadığını herkes kabul etmeli.

Sayın sözcü “Bu Hükümete güvenimiz yoktur” diyor.

Esasen bunu gayet tabii karşılıyorum. Yani, “Güvenimiz vardır” demesi mümkün değil ki. Ve aslında bu Hükümete güveniniz olsun demiyorum; Türkiye Cumhuriyeti hükümetidir; görev yapacaktır. Kanunlarım size verdiği yetkilerin tümünü kullanarak denetlersiniz. Bu görevleri başarı ile yapmaya çalışacak olan bu Hükümet, umuyorum, ülkeye güzel hizmetler verecektir

Sayın sözcünün beyanları içerisinde hilafı hakikatler var. Bunlardan bir iki tanesine dokunmak istiyorum

Sayın sözcü buraya geldi, bir fotoğraf çıkardı, dedi ki, “Hasan Aksu” “Hasan Aksu” diye zapta geçmiş, ama bizdeki resmi kayıтта Hasan Tosun olması lâzım.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — İkisi ayrı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İkisi ayrı olabilir; Hasan Aksu ise mesele başkadır, Hasan Tosun ise mesele başkadır; onu soruyorum....

DEVLET BAKANI SEYFİ ÖZTÜRK (Eskişehir) — İkisi aynı.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Aldığımız netice şudur: Bu Zeytinburnu'ndaki olayda Hasan Aksu diye birisi yok, Hasan Tosun diye birisi var.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — İkisi de var efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hayır! İşte devletin resmi belgesi elimde. “Hasan Aksu” diye birisi yok, “Hasan Tosun” diye bilgi var. Eğer yanlış bir şey söylersem, onu tashih etme imkânını bana verin, ama burada sizin dediğiniz şöyle: “Zeytinburnu olaylarına karışan Hasan Aksu adlı gencin...” “Hasan Aksu” değil bu Zeytinburnu olaylarına karışan; bu. Hasan Tosun'dur.

Hasan Tosun, 1953 doğumlu, Kartal Lisesi Edebiyat bölümü öğrencisi bir gençtir. 17.1.1976 günü gecesi İstanbul Zeytinburnu semtinde asayiş ekiplerince umuma açık yerlerde yapılan aramalar esnasında

Hasan... Evet, burada, Hasan Aksu “Hasan Aksu, Hasan Tosun” ayrı ayrı kim-seler adlı bir şahsın üzerinde... (C.H.P. sıralarından “Ne oldu?” sesleri) Müsaade buyurun, aşağısında başka, yukarısında başka yazılmış. (C.H.P. sıralarından gülüşmeler)

ÖNER MİSKİ (Hatay) — Sayın Bakan ikisi de aynı diyordu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Müsaade buyurun, söylüyoruz size olduğu gibi her şeyi,

Bakınız ne diyor: “1 adet 7.65 çapında Fransız yapısı tabanca, üzerinde 35 adet Geco marka mermi, 1 adet patlamaya hazır dinamit lokumu bulunması üzerine, adı geçen yakalanarak gözaltına alınmıştır”. Hasan Aksu...

“Sanığın yapılan ilk sorgusu sırasında, kendisinin yasa dışı TİKKO adlı örgüt mensubu olduğu, Zeytin-burnu Mithatpaşa Mahallesi Tepebağı 3’ncü sokak 52 sayılı evde arkadaşları ile birlikte faaliyetlerde bulunduğu bildirilmiş; bunun üzerine, 18.1.1976 günü gizli örgüt mensuplarının ele geçirilmesi için güvenlik mensuplarınınca mezkûr adrese gidilmiş, eve girilmek istenildiğinde, içeride bulunanlar güvenlik kuvvetlerine silahla karşı koymuşlardır” Meydana gelen çatışma esnasında Atilla Özkan adlı şahıs yaralanmış ve hastaneye götürülürken ölmüştür. Bahsi geçen gizli örgüt ile ilgisi oldukları anlaşılan 15 kişi meyanında, Hasan Tosun da gözaltına alınmıştır. Evde yapılan aramada 3 adet tabanca, 2 adet sustalı bıçak, bol miktarda mermi ve elde yapılmış patlamaya hazır bombalar ele geçirilmiştir.

Sanıkların sorguları tamamlandıktan sonra. Devlet Güvenlik Mahkemesine sevk edilmişler ve 17.1.1976 günü Devlet Güvenlik Mahkemesince tutuklanmışlardır. Soruşturma esnasında, 27.11.1975 günü, İstanbul Üniversitesi Turan Emeksiz lokantasından çıkıp merkez binaya giderken, Süleyman Bulut adlı öğrenciyi yaralamak suçundan da, hakkında yine Devlet Güvenlik Mahkemesince ayrıca tutuklama kararı verilmiştir”

Bu gibi olaylarda ele geçirilen bütün sanıklar işkence gördüklerini iddia etmektedirler. Tahkikat yaptırılmıştır, müfettişler gidip tahkikat yapmıştır. Bu tahkikat sonunda, bir işkence söz konusu olmadığı açıklıkla İçişleri Bakanlığına bildirilmiştir.

Binaenaleyh, savunduğunuz veyahut problemini dile getirdiğiniz Hasan Aksu, TİKKO örgütünün mensubudur. Bu TİKKO örgütü Türkiye’de anarşinin nüvelerinden birisidir. Kendisinin, gezip tozduğu yerde yakasına yapışılmış değildir. Tabanca ile mermiyle, dinamitle, patlamak üzere olan dinamitle yakalanmıştı; Başka birisini yaralamaktan da suçludur, kendisine de bir işkence yapılmadığını resmi kayıtlar göstermektedir.

Şimdi, resim bilgi bu, eğer bu bilgi ile iktifa etmezseniz, bu bilgi doğru değilse, tekrar meseleyi dile getirirsiniz, tekrar cevap veririz. (C.H.P. sıralarından gürültüler)

Şimdi Sayın sözcü burada...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Ya fotoğraf?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Manisa’da Battal Öz’ün 27.2.1975 tarihinde öldürüldüğünden bahsediyor, öğretmenlerin öldürülmesiyle ilgili olarak; keza Adapazarı’nda da hikmet Demir’in 4.6.1975 tarihinde öldürüldüğünden bahsediyor.

Bu iki olay hakkında da Yüce Meclise bilgi vermek istiyorum; çünkü bunlar veriliyor, veriliyor, sonra yine aynı şeyler tekrarlanıyor. Şimdi bakalım ne olmuş:

Manisa'daki Battal Öz hâdisesi şudur: Battal Öz, Manisa'nın Turgutlu kazası-nın Ahmetli bucağında Barbaros İlkokulu Öğretmeni; aynı okul öğretmeni İbrahim Başar... Cinnnet getirmiş, evvelâ gitmiş babasını öldürtmüş; sonra önüne çıkan kardeşini, anasını, kimi bulduysa öldürmeye kalkmış, sonra önüne bu arkadaşına çıkmış; Battal Öz, bu bahtsız insanı da öldürmüş. Babasını öldürmüş, sonra öz kardeşini öldürmüş; halen de akıl hastanesindedir. (C.H.P. sıralarından "Ölmemiş" sesleri) Ben bunu 10 Aralık 1975 günü yapmış bulunduğum basın toplantısında beyan etmişim. Sonra, gelmişiz bütçe müzakerelerinde, burada beyan etmişiz; yine geliyor Battal Öz... Cinnnet getirmiş, anasını öldürmüş, babasını öldürmüş, başkasını da öldürmüş; gitmiş akıl hastanesine... E, "Bu Battal Öz'ü öldürttünüz" diyor. E, bunun içinden çıkamayız, (C.H.P. sıralarından "Ya diğerleri?" sesi) Ondan sonra, evet diğerini de söyleyeceğim, hikmet Demir'i de söyleyeceğim: Sakarya ilkokulu öğretmenlerinden; bir içkili gazonoda masa arkadaşlarıyla birlikte çıkan kavgada ölmüş; vukubulan silahlı çatışmada ölmüş; Sapanca gölünün kenarında bir gazonoda çıkan kavgada birbirlerini vurmuşlar. Hikmet Demir bu...

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Yalan o, yalan.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — İşte, 10 Aralık 1975 tarihinde de bunu beyan etmişiz, söylemişiz.

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Hikmet Demir kurşun yağmuruna tutuldu; yalan o.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Binaenaleyh, yani birbirini öldürecek; Hükümetin üstüne... Hükümet adam öldürmez ve öldürtmez, hiç bir Hükümet adam öldürmez ve öldürtmez. Bunlar iftiradan ibarettir, iftiradan ibarettir. Kim ne biliyorsa.., Türkiye'de yargı organı yok mu? Var. Bağımsız yargı yok mu? Var. E, oralara verin bunları, bağımsız yargıya verin. Onun içindir ki, Battal-Demir hikâyesi de bundan ibarettir. (C.H.P. sıralarından "Yargı organı kararlarını ne yaptınız?" sesi)

Yargı organının,.. Sayın milletvekilleri, huzurunuzda bulunan Hükümet, Türkiye'nin bütün haklarına sahiptir.

Efendim, "Dış meseleler çözülememiş". Hangi dış mesele çözülememiş? (C.H.P. sıralarından "Aaa!" sesleri)

İSMAİL HAKKI ÖZTORUN (Adana) — Ege çözüldü mü? Kıbrıs çözüldü mü?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tamam, ben de onu öğrenmek istiyorum zaten.

Çözülemeyen dış meseleler, nasıl çözülmesi lazım ki de, Hükümetin ne yapması lazım ki de, yapmamış? Dış meseleler sadece bizim irademize bağlı değildir, dış meseleler karşı tarafın da iradesine bağlıdır. Dış meseleleri çözmüş olmak için Türkiye'nin haklarını feda mı edelim? "Çözüldü" denmiş olması için, Türkiye'nin haklarından vaz mı geçelim? Bu mümkün değildir.

Kaldı ki, "Kıbrıs" diyorsunuz; Kıbrıs, 1975 senesinin Martındakinden bugün daha iyidir. Neden? Çünkü, Kıbrıs'ta bir Federe Devlet kurulmuştur 1974 senesinin Eylülünde; Ekiminde yoktu, bir federe devlet kurulmuştur. Bu federe devlet seçim

yapmıştır; bu federe devlet Anayasa yapmıştır; bu federe devlet kendi kendisini idare etmektedir, bir. 2: Kıbrıs'ın ekonomisi bugün 1974'ten ve 1975'ten çok daha iyidir; ekilmedik bir karış toprak yoktur, arazi kurumamıştır, ekinler iyidir, ağaçlar kurumamıştır. 3: Kıbrıs'ta 120'ye yakın fabrika var; bu fabrikaların hemen tümü işletilmeye başlanılmıştır. Kıbrıs'ta siyasi solüsyon bulunacaktır; Kıbrıs'ta siyasi solüsyon bulunması fevkalâde zordur, halledilemeyen odur.

Ege meselesi, dün, 1974'te “Bizim bir Ege meselemiz yoktur” diyen Yunanistan, “Ege bizim gölümüzdür” fiilen Yunanistan, masanın başına oturmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri bu meseleleri barış yoluyla halletmeyi göze almışlardır.

Değerli milletvekilleri, söylemek istediğim şey şudur: Türkiye’de...

OĞUZ YAZICIOĞLU (Adana) — Gizli protokolden ne haber?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Protokolde bunların hepsi vardır, bizim protokolümüzde de. Hükümet Programında da bunların hepsi vardır.

Sayın milletvekilleri, Türkiye’nin zor meseleleri var. Bu meseleleri bağırarak çağırarak halletmek mümkün değil; bunları düşünerek, taşınarak ve gönül ve el-birliği, yaparak halledebiliriz. Biz bu niyetlerle Yüce Meclisin önünde bulunuyoruz. Hükümet, Türkiye’nin bütün meselelerini göğüsleyecek güce sahiptir evet, Hükümet olmak iddiadır; Türkiye’nin bütün meselelerinin altından kalkacak güce sahiptir. Bu güçle önünüzde bulunuyoruz. Türkiye’nin bütün meselelerini tatad etmiş, bunların her birisiyle uğraşmak için, azimle, şevkle uğraşmak için büyük bir kararlılığa sahiptir.

Hükümet huzurunuzdadır; Hükümet, Cumhuriyet Hükümetidir. Hükümeti tahkir ve tezyif etmeyiniz, tenkit ediniz, aydınlatıcı yol gösteriniz, bildiğiniz şeyleri söyleyiniz. Nihayet, Türkiye’nin başka Hükümeti yoktur; bu Hükümet sizin de hükümetinizdir, yani Türkiye Cumhuriyetinin hükümetidir. Onun içindir ki, bunlardan bir şey çıkmaz; Türkiye’nin bütün meselelerinin hallini istediğiniz Hükümeti küçük düşürmekle elinize bir şey geçmez. Beğenmediğiniz şeyleri dile getirin, bütün denetim yollarını da kullanın, ama ağıza alınmayacak sözleri söylemekle bir şey çıkmaz; çünkü çirkinlikte yarışın sonu yoktur. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri)

Burada komünizm tehlikesi dile getirildi; savunmamızın ihtiyaçları dile getirildi. Bunlar birtakım şiddetli üslup içerisinde, yumuşak üslup içerisinde dile getirilmiş, bunun önemi yoktur; bunlar Türkiye’nin meseleleridir. Yalnız, Türkiye bugün için 42 milyondur, yarın, beş sene sonra Türkiye 50 milyon olacaktır ve birçok zorlukları bulunan Türkiye’nin başka memleketlerin önünde eğilmesi mümkün değildir; bunun içindeyiz. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Türkiye bunu göze almaya mecburdur; Türkiye, eğilmeden bu meseleleri halletmeyi göze almaya mecburdur. Zorla, başka devletlerin baskısı ile Türkiye’nin bir meseleyi halletmesi mümkün değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabul etmeyeceği ve milletin kabul etmeyeceği bir solüsyonu da, bir hal şeklini de, hangi meselede olursa olsun, Cumhuriyet

Hükümeti olarak biz, ne milletin önüne koruz, ne de Türkiye Büyük Millet Meclisi-nin önüne koruz. Sorumluluk anlayışımız budur ve bu sorumluluk anlayışımızdan ayrılmayacağız. Zor meseleler üslendik, desteğinize, irşadınıza, aydınlatmanıza, denetlemenize muhtacız.

Cenabı Allah yardımcımızdır, hepinize saygılar sunuyorum. (A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar)

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Ankara) — Değerli Arkadaşlarım, gecenin bu saatinde vaktinizi fazla almayacağım.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Efendim, grup adına konuşamaz Bakan.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, ne konuşuyor?

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Sayın Demokratik Parti Milletvekilinin...

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Asiltürk.

Sayın Faruk Sükan'ın konuşmasıyla ilgili zabıtlar tetkik edilmiştir. Sayın hati-bin konuşmasında geçen ibare ile ilgili sözlerden dolayı İçtüzüğün 70'nci maddesi-ne göre açıklamada bulunmak üzere söz vereceğim.

Buyurun.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Kime efendim, hangi sığata, kime?

BAŞKAN — Sayın Asiltürk'e, M.S.P. Grubu adına Sayın Asiltürk.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Grup adına konuşamaz ki! Parlamentoyu dejenere etmeyiniz. Şener Battal Bey söz istedi Grup adına ona söz verin.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Grup adına konuşamaz, ona söz veremez-siniz.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Değerli Arkadaşlarım, burada bir Hükümet programı konuşulurken...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Meclisin kurallarım altüst etmeyin; İçtü-züğü çiğnetmeyin; Meclislerin kurallarını altüst ettirmeyin, İçtüzüğü çiğnettirme-yin Sayın Başkanım, çok rica ederim.

BAŞKAN — Çiğnenmiyor kardeşim; rahatsız olma, rahatsız olma, çiğnenmi-yor.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) — Grup adına konuşuyorum.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Yapma Sayın Bakan, Grupunuz adına ko-nuşamazsınız.

BAŞKAN — Sayın Genel Başkan, kime müsaade ediyorsanız o konuşsun.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Partime yapılan sataşma ile ilgili olarak, Grup Başkanvekili sıfatı da üstümde olduğundan ve şahsımla ilgili... Aynı şekilde vali tayinleri dolayısıyla birtakım sözler söylendiğinden cevap verme hakkım doğmuştur. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Değerli Arkadaşlarım, müsaade etmiş olsaydınız, şimdiye kadar zaten bitirirdim.

Burada Hükümet Programı konuşulurken, aslında Hükümet Programıyla uzaktan yakından alâkası olmayan bazı mevzularda talihsiz beyanlarda bulunuldu. Birtakım suni heyecan gösterilerinin arkasında bazı şeyleri söylemek, onların doğru olmasını gerektirmez

Değerli arkadaşlarını, bir paranın üzerinde, o paranın kimin tarafından kullanıldığı, kimin tarafından onun üzerine yazı yazıldığı bilinmeden, bir işçi gelmiş, bir parayı almış, Sayın parlamenterlere götürmüş; bunun üzerinde de, “Tek önder Peygamber” yazılıymış, işçi bunu Sayın parlamentere götürünce, bu parlamenter kendi yargısıyla bunu Partimizin ilçe başkanının kendisini yazdığı bir para olarak değerlendirip buraya getirmesi fevkalâde üzücü bir olaydır.

FARUK SÜKAN (Konya) — İşçinin değil efendim, savcılıktan aldım.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Değerli Arkadaşlarım, buraya olayı getiren Sayın arkadaşım da farkında değil, meseleyi bilmeden konuşuyor.

Bir işçi geliyor, bir para getiriyor; bu paranın üzerinde “Tek önder Peygamber” yazılı imiş; yazar ya. Bu işçi savcılığa müracaat ederek “Bu paranın üzerindeki yazıyı M.S.P. Ermenek ilçe Başkanı yazdı” diyor.

Hadise adliyededir; neyse, neticeye varacaktır; ama üzücü olan taraf budur. Bir parlamenter buraya gelip, bir işçinin paranın üzerinde yazdığı bir yazıyı doğrudan doğruya kendisini yargı organının yerine koyarak, “Bunu filan adam yazmıştır” diye burada altını damgalıyor. Hadise adliyeye intikal etmiştir, ne olduğu belli değildir, kimin yazdığı belli değildir, netice alınmamıştır. Burada bunların üzerinde konuşmak fevkalâde ayıptır.

FARUK SÜKAN (Konya) — Aynı şeyi söylüyorum.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Aynı şeyi söylüyorsanız, niye burada söylüyorsunuz? Gidin savcılıkta söyleyin.

Değerli Arkadaşlarım, ikinci bir husus; 26,5 ay bu Hükümet?

FARUK SÜKAN (Konya) — Neden alınıyorsunuz beyefendi? Ben samimiyetle ortaya koydum.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Teşekkür ederim Sayın parlamenter.

26,5 ay bu Hükümet görev yaptı. Bu görevi yaparken bir kaymakam vaktiyle ezan okumuşmuş, onu biz vali yapmışız!

Ben şahsen bilmiyorum; samimi olarak itiraf edeyim, ben bilmiyorum böyle bir şey var mı, yok mu bilmiyorum; ancak burada üzerinde durulması gereken başka bir husus var. Değerli Arkadaşlarım, diyor ki: “Namaz kıldı diye vali oluyor kaymakamlar”

Şimdi, burada temel bir meseleye geliyoruz: Hani layiklik vardı, hani layikliğe hepimiz riayet ediyorduk? Demek, kaymakam namaz kılsa, bütün vasıflarına rağmen vali olamaz; vali olmaması için namaz kılmaması lâzım.

Değerli Arkadaşlarım, layikliğin gereği...

BAŞKAN — Sayın Bakan, konu dışına çıkmayalım. Sayın Bakan...

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla)

— Değerli Arkadaşlarım, layikliğin ne olduğunu bilmemiz lâzım. Bu arkadaşım, Konya’da kaybettiği oyların hesabını benden soracak sa, onun mesulü ben değilim.

FARUK SÜKAN (Konya) — Müfettiş raporlarıyla söyleniyor.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Başka yerlerden hesap sormalıdır; ancak, layiklik bir devlet sistemidir; fert layik olmaz...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, ne için söz aldı?

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Ferdin bir inancı vardır, o inanç şöyledir veya böyledir, ama...

BAŞKAN — Sayın Bakan, konu dışına çıkmayalım.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Devlet layiktir; devletin prensipleri inançlara göre değildir.

BAŞKAN — Sayın Bakan, konu dışına çıkmayalım, ben bundan dolayı söz vermedim.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

İster şuna inansın, ister buna inansın, devletin nazarında o kişi aynı muameleyi görür; ister namaz kılsın, ister kılmassın, aynı muameleyi görür...

FARUK SÜKAN (Konya) — Oğuz, sen Türk adaletini mahvettin.

SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANI OĞUZHAN ASİLTÜRK (Devamla) —

Devletin valisi namaz kılsa, o reddedilmez; kılmazsa, onun hakkında cezai işlem yapılmaz, layiklik budur; devletin prensibidir, devletin sistemidir, yoksa, fert layik değildir; ferdin bir inancı vardır, ya Hristiyan’dır, ya Müslüman’dır, ya başka bir şeydir. E, bunu anlamadıktan sonra ben ne anlatayım değerli arkadaşlarım?

Bu kabil konuşmaları yersiz buluyorum.

İfade etmek istiyorum ki, haksız, art maksatlı bu kabil iftiralar, onları yapanlara, ancak iade edilir.

Yüce Meclise saygılar sunarım. (A.P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Şahsı adına söz Sayın İsmail Özen’in, buyurun efendim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

İSMAİL ÖZEN (Eskişehir) — Sayın Başkan, Meclisimizin saygıdeğer üyeleri;

Sayın Demirel Hükümetinin 36 sayfalık Hükümet Programını dikkatle dinleyip takip eden arkadaşlarımla ben de satır satır, nokta ve virgülüne varıncaya kadar takip ettim. Görüşlerimi belirtmek üzere söz almış bulunuyorum.

Geçmiş dönemlerdeki hükümet programlarıyla karşılaştırma olanağını yasal süre içerisinde buldum. Programın kaleme alınmasından daha çok önemli olanı, uygulanmasıdır. Bu bakımdan, programı uygulayacak olan hükümet üyeleri, bakanların büyük bir çoğunluğunun, önceki Demirel Hükümetlerinde görev almış kimseler olması, maalesef daha önceki programı uygulamamış, plan - program yerine hissi uygulamalara öncelik ve önem verilmiş; bu nedenle Koalisyon Hükümeti içerisinde dayanışma kalmamış, birbirine güven, saygı duyulmadığından, milli Cephe Hükümeti üyelerinin bazılarınca bir çeşit yorgana benzetilmiş; Hükümet içte ve dışta itibarını yitirmiş, hükümet olma gücünü kaybetmiş; onun için de, başta Hükümet Başkanı ve diğer Hükümet üyeleri ve bağlı bulundukları siyasi parti grupları bunu kabul ederek, Sayın Ecevit'in 2,5 sene önce önermiş olduğu erken seçim önerisini, 2,5 sene geçtikten sonra anlayabilmiş ve görebilmiş olduklarından erken seçime gidilmiştir.

Niçin, neden erken seçime gidildiği açıkça ortadadır. Demokrasi idaresinde yasalar çiğnendiği, hiçe sayıldığı, mal ve can güvenliği kalmadığı, eğitim özgürlüğü kalmadığı, içte huzur, dışta onurlu Türk Devletine gölge düşürüldüğü, demokrasi Haresi nepotizm idaresine dönüştürüldüğü, demokratik hukuk devletine gölge düşürüldüğü için, 2 sene 3 ay içerisinde 314 yurttaşımızın öldürüldüğü, siyasi cinayetlerin istenildiği, 2.400 yaralama olayının olduğu, hadise yapanların % 80'inin bulunmadığı, suçluların Hükümetçe müdafaa edilip, suçları örtbas edilmeye çalışıldığı için, demokrasiyi yaşatma kararında olan güçlerin ve halkın tepkileriyle dayanılmaz durum içerisinde bulunan Türk halkının tepkilerine koalisyon içerisinde bulunan vicdan ve ahlâkından emin olduğumuz arkadaşlarımızın, Cumhuriyet Halk Partisinin 2,5 sene evvel söylemiş olduğu erken seçimden başka çarenin kalmadığını gören Yüce Meclisin aldığı karar gereğince erken seçime gidilmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanına, Anayasa gereği, hükümet kurma görevi Sayın Ecevit'e verildiğinde, Türkiye'yi nepotizm idaresine dönüştürenlerin yaygaraları ayyuka çıkmış, "Çankaya Hükümeti" diye bağırımları, Türk ulusunun, sağduyu sahibi milletimizin gözünden kaçmamıştır.

Türkiye'de hükümet atama mercii yalnız Çankaya'dır, Sayın Cumhurbaşkanıdır. Siz de bu Hükümeti oradan onay alarak kurdunuz ve bu programınızı burada Mecliste görüşüyoruz. Güvenoyu alırsanız Hükümet olmaya devam edeceksiniz, alamazsanız ki, inşallah alamayacaksınız tıpış tıpış Çankaya'ya gidip, emaneti Cumhurbaşkanıya teslim edeceksiniz.

Adalet Partisi, milli Selâmet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi içerisinde vicdanlı, ahlâklarından emin olduğum bütün arkadaşlarımla, Demirel Hükümetinin nepotizme dönüşmesinde, sapmasına engel olacaklarını da ümit ediyorum. Genel Başkanlarının her dediğine gözü kapalı "Evet" demeyecek, yüce milletin geleceğini endişeli günlere götürecektir bu tutuma gruplarca karar alınmış olmasına rağmen,

“Hayır” diyecek arkadaşlarımız elbette olacaktır. Onların vicdanları size güvenoyu vermeye razı olmayacaktır. Siz her ne kadar, “Vicdanım razı olmuyor” diyen bir arkadaşımıza, “Vicdanım razı olmuyor demek ayrı, güvenoyu vermiyorum demek ayrı” diye, geçmişte, “Dün dündü, bugün bugündür” deyimini Türk politika hayatına getirerek politikaya devamı düşünüyorsanız da, devlet adamlığına yakışmayan bu adetlerinizden dolayı Türk ulusunun vicdanlarında Sayın Demirel herhalde suçlusunuz. Sizin durumunuzda olup da politikaya devam eden, dünyanın hiçbir yerinde hiçbir kimseye rastlanılmamıştır ve yoktur.

Ayrıca, Hükümet Programında ve yukarıda saydığım nedenlerden ve bazı bakanların geçmişteki tutumlarından dolayı da program uygulanacak nitelikte değildir. Çünkü, daha evvelki programda, hükümet programlarına almış olmanıza rağmen, bu programın da 10’uncu sayfasındaki seçim birliğini neden evvelki hükümetlerinizde ele almadınız? Seçime gidinceye kadar ortaklarınıza seçim birliği vaat ettiniz; ama seçimde onları kaderleriyle başbaşa bıraktınız, en büyük kötülüğü onlara siz yaptınız. Milli Selâmet Partisine verilen her oyun Cumhuriyet Halk Partisine verilmiş olacağını siz söylediniz. Onun için de, Cumhuriyetçi Güven Partisinin bu duruma gelmesine siz sebep oldunuz. Şimdi, gerçekten o partileri sevenleri inandıracığınızı mı zannediyorsunuz? Bu Hükümetin devam etmesinde, diğer partilerin gelecekte müşkül duruma düşeceklerini bilmediklerini mi sanıyorsunuz?

Yine Programın 12’nci sayfasında, “Devlet Mühendislik Mimarlık Akademilerini ülke ihtiyaçlarını da nazara alarak artıracamız ve öğretim üyelerimin yurt dışında yetiştirmelerine öncelik vereceğiz” şekli yazılır.

Öğretim görevlisi bulunmadan, bir mühür bir müdürle okul açılmasının anlamı yoktur. Daha evvelki hükümet programlarında da bu hususlar vardı. Neden gerçekleştirmediniz? Şimdi buna inandıracığınızı mı zannediyorsunuz?

Yine, Programın 15’nci sayfasında, “Kalkınma modelimiz millidir ve memleket gerçeklerine dayanacaktır. Kalkınma planlı ve dengeli olacaktır” deniliyor.

Devlet Planlama Teşkilâtını iki buçuk yıldır fonksiyonsuz hale getirdiniz. Zira, daha önceden sizin, plan yerine pilav istediğinizi Türk halkı bilmektedir. Bu çelişki nedeniyle size güvenoyu vermeyeceğim.

Yine Programda, Ziraat Bankasının öncelikle tarım kesiminde gerekli etkinliğe kavuşturulacağı İfadesi vardır. Bugün 350 dekar tapu ipoteği ile 75 bin lira traktör kredisi, 1.000 dönüm tapu ipoteği ile 200 bin lira biçer - döver kredisi, bin liradan on bin liraya kadar çevirme kredisi alan, Türk çiftçisinin içerisinde % 10 kişidir. Elinde imkân olmayan % 90 Türk çiftçisi vatandaşımıza ne vereceksiniz; bugüne kadar ne verdiniz?

Halk Bankası kanalıyla 6 milyar kredi alan esnaf ve sanatkârlarımızın durumu ne olacaktır? Türkiye’imizde dağıtılan 115 milyar kredinin 18 ilâ 21 milyarını Ziraat Bankası kanalıyla ziraatçi kesim almaktadır. 6 milyar krediyi küçük esnaf ve sanatkârımız Halk Bankası aracılığı ile kullanmaktadır. Bakiye kalan 80-85 milyar krediyi bir avuç mutlu azınlığın aldığından haberiniz yok mu? Bunları açık ve seçik olarak Programa almadığınız için güvenoyu vermeyeceğim.

Yine, Programın 18'nci sayfasında, topyekûn kalkınmayı hedefine ulaştıran köyün ve köylünün öncelikle kalkınmasına önem vereceğiniz ibaresini kullanıyorsunuz. Daha önceki Sayın Ecevit Hükümeti Programında kalkınmayı köylüden başlatacağı ifadesinden esinlenerek kopya edilmiş bu ifadeyi nasıl izah edeceksiniz?

Yine, Program okumanız sırasında, 24'ncü sayfada yazılı olmasına rağmen, okumadan geçtiğiniz, “yabancı sermayeye devir imkânlarını geliştirecektir” cümlesini nasıl izah edeceksiniz?

Türkiye nüfusunun % 52'sinin belediyeler bölgesinde yerleşmiş olmasına rağmen, Programda belediyelere ait gerekli ifade birkaç cümleden ibarettir; “Belediye hudutları içerisindeki yolların yapım ve onarım, bakım çalışmalarını hızlandırmak için gereken tedbirler alınacaktır” denilmektedir.

Bundan önceki hükümetiniz dönemlerinde kaybettiğiniz belediyelerin normal alacakları kredileri verdirtmeyip, o belde halkına, size oy vermediği için ıstırap çektiğinize hakkınız var mıdır?

Kazanamadığınız belediyelerin yol yapımlarına da yardımcı olacağınızı, kredilerini verdireceğinizi Yüce Meclis ve Türk ulusu huzurunda söyleyemeyeceğiniz için size güvenoyu vermeyeceğim.

Tüm belediyelerimizin bütçesi 8-9 milyardır. Bu para ile 22 milyon insana ve her şeyin var oluşundan, yok oluşuna kadar her canlı ve her cansıza hizmet götüren belediyelerimizin hâlâ 1930 yılında çıkan 1580 sayılı Yasa ile yönetildiği, 1977 Türkiye'si ve daha sonrası Türkiye'sinin belediyelerine bu yasa ile hizmet yapmaları olanaksızdır; hizmet yapıyor ise de, çok zordur. Görev yapan arkadaşlarımız bunu çok iyi bilirler.

Programda açık ve seçik olarak bu konulara yer verilmediği için, 1580 ile 5237 sayılı Yasa değişiklikleri ve 1930 yıllarında çıkan Köy Kanunu ile Çiftçi Mallarını Koruma Kanunları tadili ve ele alınacağına dair Programda hiç bir ifade bulunmadığı için güvenoyu vermeyeceğim.

Programda bulunan, Edirne - Gürbulak ile İstanbul - İskenderun yollarının geliş gidiş şeklinde yapılacağı var; ama 12-13 senedir İstanbul'dan Gebze'ye kadar olan yolu yaptıramayan Hükümetin, İstanbul'dan İskenderun'a kadar olan yolu yaptıracığı inandırıcı değildir. Bu yol için 9 milyar dolar karşılığı 150 milyar parayı iç huzursuzlukları nedeniyle bu Hükümetin harcama yapıp, yolu tamamlayacağı inancında olmadığım için güvenoyu vermeyeceğim.

1977 yılından bu yana ambargo konusunda hiçbir tedbir almamış, devamlı el pençe divan duran Hükümet, Amerika ve Rusya ile iyi ilişkiler sürdürüp, dostluğu devam ettireceği şeklindeki, Programa alınan metne yabancılar dahil, hiç kimse inanmadığı için güvenoyu vermeyeceğim.

Kamu görevlisi devlet memurları dahil, yurt içindeki ve yurt dışındaki işçi kardeşlerimizin, işveren ve sanayicilerimizin, bu kurulacak Hükümete güven duymadıkları için, Türk öğretmeninin büyük bir çoğunluğuna bu Hükümetin ıstırap çektireceği için, ana ve babaların evlât acılarına tahammülleri kalmadığı için, kardeşi kardeşe vurdurduğu için bu Hükümete güvenoyu vermeyeceğim.

Adalet Partisinin yekdiğerine Hükümet kurduğu veya Demire! koalisyonlarında devamlı hükümette görev alan benim hemşerimin bu Hükümette görev almış olmasını üzülererek görüyorum. Hükümette görev aldığı sürece Türkiye'mize hiçbir yararı olmamış, olmadığı gibi, benim vilâyetime de hiçbir yaran olmayan, yalnız Sayın Demirel'in koruma görevlisi gibi yanından ayrılmamış, hizmet getirilmesi yerine kilometre taşı gibi durduğundan, akıl hocalığı yapmanın ötesinde hiçbir icraatı bulunmayan, hani bir deyim vardır, "Yarım hoca insanı dinden, yarım doktor insanı candan eder" misali bundan başka hiçbir şeyi olmayan, geçmiş dönemlerde Demokrat Partili yurttaşlarımıza ağzına gelen her şeyi Söyleyen, bizim söylediklerimizi de söyleyen bu hemşehrimizin tekrar, Hükümette görev almasını üzülererek gördüğüm için güvenoyu vermeyeceğim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Arkadaşlarım, en az karışımızdakiler kadar imanlı ve inançlı Müslüman olduğumuzu, Türk ulusunun refahı ve huzuru, geleceği için bu kürsüden doğru dürüst hizmet edeceğimize namusumuz üzerine and içip, yemin eden kişi olarak üzerime düşeni yaptığımın huzuru ve inancı içerisinde güvenoyu vermeyeceğim.

Değerli Arkadaşlarım, biraz evvel Sayın Başbakanı dinledik: Ülkenin gerçekleriyle, mantıkla, Demokrat Partinin devamı olan Adalet Partili arkadaşlarımın ne olur akliselimle dinlemesini rica edeceğim.

Hükümeti ve Başbakanlığı devraldığı zaman Adalet Partisinin oyu % 56 idi. Bugün milli cepheyi oluşturanların oyunun % 52'ye çıkışıyla iftihar eder görünmesinden dolayı güvenoyu vermeyeceğim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Arkadaşlarım, sizi ve inanmış gibi görünenleri elbette inanmış gibi parti grup kararlarına uydurulması gereken disipline uyması bakımından gerekeni yapabilir, ama bizim gibi düşünen, bu memleketin geleceğine, ülkenin selâmete çıkması için düşünenlere bunu yutturamayacağı için güvenoyu vermeyeceğim. (C.H.P. sıralarından alkışlar)

Değerli Arkadaşlarım, Hükümetin güvenoyu alacağı, elbette güven oylamasına geçildiği gün belli olacaktır. Elbette bunun kesin olmadığını inşallah Cenabı Allah size gösterecektir.

Yüce Meclisimize ve Türk Ulusuna saygılar sunar, hepinizi hürmetle selâmlarım aziz arkadaşlarım. (C.H.P. sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Konuşmaların devam etmesine dair bir Önerge vardır; okutup, oylarınıza sunacağım.

Millet Meclisi Başkanlığına

Ancak saygı gereği adına Hükümet programı demek zorunda bulunduğum, 2.000 yılına kadar bile yerine getirmesi mümkün olmayan, dayanak ve kaynak gösterilmeyen vaatler yığınağının oluşturduğu Hükümet belgesinin, bir başka deyimle programsız, programın değer kazanmasına yönelik eleştirilerin devamında yarar görüldüğünden, Sayın Başkanlığınızdan görüşmelerin devamını, söz istemiş bulunan Sayın milletvekillerinin konuşmaları için olanak tanınmasını saygıyla arz ve talep ederim.

Mevlüt Güngör Erdinç (Yozgat)

BAŞKAN — Oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Hükümet programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güvenoylamasının, Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105'nci maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması yapmak için 1 Ağustos 1977 pazartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 23.56

Millet Meclisi Tutanak Dergisi**Dönem 5 Cilt 1 Birleşim 25****Sayfa 208-216****01.08.1977 Pazartesi****BİRİNCİ OTURUM****BAŞKAN:** Geçici Başkan Kinyas Kartal**GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ:** Ertuğrul Günay (Ordu)

Selâhattin Öcal (Ankara)

Açılma Saati: 15.00**Güvenoylaması**

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103 ve İçtüzüğümüzün 105'inci maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır. Oylamaya geçmeden önce, dinleyicilerle ilgili bir hatırlatmada bulunacağım:

İçtüzüğümüze göre, dinleyiciler, sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacaktır.

Güvenoylamasının açık oy şeklinde yapılması İçtüzük gereğidir. Açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir. Bu konuda bir önerge vardır, okutuyorum:

Millet Meclisi Başkanlığına

İçtüzüğün 105'inci maddesine göre açık oylama ile yapılacak güven oylamasının ad okunmak suretiyle yapılmasını arz ve teklif ederiz.

Saygılarımızla.

A.P. Grubu Başkanvekili

M.S.P. Grubu Sekreteri

Edirne**Konya**

İlhami Ertem

Şener Battal

M.H.P. Grubu Başkanvekili

Konya**İstanbul**

İhsan Kabadayı

Numan Uzun

Bolu**Niğde**

Müfit Bayraktar

Hüseyin Avni Kavurmacıoğlu

Ordu**Muş**

Bilâl Taranoğlu

Kasım Emre

İzmir**Samsun**

Ali Naili Erdem

Nafiz Kurt

Kayseri

Kemal Doğan

İzmir

Aysel Uğural

Çanakkale

İrfan Binay

Kayseri

Mahmut Şevket Doğan

Muğla

Ahmet Buldanlı

BAŞKAN — Bir önerge daha vardır, onu da okutuyorum:**Sayın Başkanlığa**

Oylamanın açık oyla ve ad okunarak yapılmasını arz ve teklif ederiz.

Sivas

Enver Akova

Zonguldak

Ahmet Gültekin Kızılışık

İzmir

Ali Naili Erdem

Tekirdağ

Nihan İlgün

Kocaeli

Adem Ali Sanoğlu

Denizli

Mustafa Kemal Aykurt

Ankara

İsmail Hakkı Köylüoğlu

Kırşehir

Mustafa Eşrefoğlu

Amasya

Etem Naci Altunay

Amasya

Muhammet Kelleci

Aydın

Behiç Tozkoparan

Sinop

Hilmi İşgüzar

Samsun

Mustafa Dağıstanlı

BAŞKAN — Güvenoylamasının ad okunmak suretiyle yapılmasını ve adı okunan Sayın milletvekilinin ayağa kalkarak, yüksek sesle, “kabul”, “ret” veya “çekin-ser” kelimelerinden birini ifade etmek suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylama işlemine Adana seçim çevresinden başlıyoruz.

İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Hasta olan arkadaşımız var Sayın Başkan.**BAŞKAN** — Bir hasta milletvekili vardır, önce onun oyunu alalım.

Sayın Bahri Dağdaş?

BAHRİ DAĞDAŞ (Kars) — Kabul.**BAŞKAN** — Adana seçim çevresinden başlıyoruz efendim.

(Adana milletvekillerinden başlanarak oylar toplandı)

BAŞKAN — Güven oylamasının sonucu gelmiştir; okutuyorum:

“Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 103 ve İçtüzüğü’nün 105’nci maddeleri gereğince yapılan güvenoylmasının sonucu:

Oy sayısı: 448

Kabul: 229

Ret: 219

(A.P., M.H.P., M.S.P. sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Bu sonuca göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Hükümete Millet Meclisince güvenoyu verilmiştir.

Kendilerini kutlar, ulusumuz ve yurdumuz için hayırlı olmasını dilerim. (A.P., M.S.P. ve M.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Buyurunuz Sayın Başbakan. (A.P. sıralarından ayağa kalkarak, “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri;

Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümetini... (Dinleyici üst localarında karışıklıklar)

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Polise karşı geliyorlar Başkan. (C.H.P. ve A.P. sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler)

Polise karşı geliyorlar; dinleyici localarında polise karşı geliyorlar. (Dinleyici üst localarında gürültüler, ayağa kalkmalar, alkışlar)

BAŞKAN — Lütfen dinleyelim. (Başkanın tokmağı vurma)

HASAN CERİT (Adana) — Devletin polisini dövüyorlar Başkan.

BAŞKAN — Görevliler görevini yapsınlar. Görevlileri işbaşına çağırıyorum. (Gürültüler)

Görevliler lütfen... Gürültü yapanları dışarı çıkaracağız.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Demirel’in polisini dövüyorlar. Devlet adamına saygısızlıktır bu.

BAŞKAN — Beyler, lütfen yerlerinize oturunuz. (Başkanın tokmağı vurma)

ETEM EKEN (Çorum) — Bakanların arabalarında getirdikleri adamlar yukarıda anarşi çıkarıyorlar. Böyle memleket idare edilmez. (Gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen yerlerinize oturunuz... Sükûneti temin edelim. (Gürültüler)

NURETTİN KARSU (Erzincan) — (Başbakan Süleyman Demirel’e dönerek) Bir gün bunlar senin gözlerini oyacaklar...

HASAN CERİT (Adana) — Bakanların arabalarıyla gelenler yukarıda eşkıyalık yapıyorlar.

BAŞKAN — Beyler lütfen yerlerinize oturmanızı rica ediyorum; lütfen yerlerinize oturunuz. *(Gürültüler)* Lütfen beyler, lütfen yerlerinize oturunuz. Lütfen...

TEVFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Başkan, yukarıda Devletin polisini dövüyorlar.

HASAN CERİT (Adana) — Başkan, lütfen görevinizi yapın, yukarıya müdahale edin.

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen... Lütfen beyler, yerlerinize oturun... *(Gürültüler)* Ne yapalım, olmuş... Yerlerinize oturunuz.

EMEM EKEN (Çorum) — Polisi dövüyorlar Başkan. *(Gürültüler)*

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Senin Devletçiliğin bu kadar.

EMEM EKEN (Çorum) — Bakan arabalarıyla faşistleri doldurdular, eşkıyaları doldurdular, komandoları doldurdular.

BAŞKAN — Görevliler, lütfen, dinleyiciler tarafından gürültü yapılıyorsa, hemen bunları dışarı çıkarınız. *(Gürültüler)*

HASAN CERİT (Adana) — Devletin polisini Mecliste dövdürüyorsunuz Sayın Başkan. *(Gürültüler)*

EMEM EKEN (Çorum) — Polisi dövüyorlar Başkan.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Sayın Başkan, kulağınız duymuyor mu? Sağır mısınız?

EMEM EKEN (Çorum) — Bakan arabalarıyla taşıdılar bu insanları; dolmuş yaptılar. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Beyler, lütfen yerinize oturunuz. Lütfen... Rica ediyorum yerinize oturunuz; birbirimizi anlayalım, birbirimizi dinleyelim. *(Gürültüler)*

Lütfen yerinize oturunuz kardeşim.

HASAN CERİT (Adana) — Sayın Başkan, polisi dövüyorlar; onlar gitsin, ondan sonra oturacağız.

BAŞKAN — Peki, siz bekleyin, ben bekleyeyim; sonu ne olacak? Lütfen yerinize oturunuz.

YÜKSEL ÇAKMUR (İzmir) — (Başbakan Süleyman Demirel'e dönerek) Faşist ahtapot, Meclisi eşkıyaya bastıramazsın. Meclise cepheyi doldurdun, Meclisi eşkıyaya bastırdın; şimdi de Parlamento'yu bastırıyorsun bu eserinle. Kan dökücüleri, kan. Eşkıya ile Meclise ihanet edemezsin.

NURETTİN KARSU (Erzincan) — Sayın Başkan, kulağınız duymuyor mu?

BAŞKAN — Kulağım duyuyor, sizin duymuyor. Oturun konuşalım; oturandıktan sonra biz ne diyelim?

MEHMET GÜMÜŞÇÜ (Kayseri) — Bakanların arabalarıyla gelen insanlar dışarıya çıkacak.

TEYFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sayın Başkan, Devletin polisini yumruklayan eşkiyalar var, onlar lütfen gitsin.

HASAN CERİT (Adana) — Görevinizi yapın, yoksa Başbakan konuşamaz burada.

NECATİ CEBE (Balıkesir) — Sayın Başkan, Devletin Polisini Millet Meclisinde dövenler, çıksın; tüm sözleriniz havada kalıyor. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyler, lütfen, lütfen, lütfen beyler, lütfen yerlerinize oturmanızı rica ediyorum, lütfen yerlerinizi alın. Sayın yöneticiler, lütfen yerinizi alın.

TEYFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Sayın Başkan, polisi dövenleri lütfen dışarı çıkarın; aksi halde Başbakan konuşamaz.

HASAN CERİT (Adana) — Sayın Başkan, polisi dövenler dışarı çıkacak, şimdi çıkaracaksınız bunları.

BAŞKAN — Emniyet görevlileri, emniyet görevlileri, lütfen... Sizlere hitap ediyorum, bundan sonra gürültü yapan her kimse hemen dışarı çıkarılsın.

MEHMET GÜMÜŞÇÜ (Kayseri) — Sayın Başkan, konuşmanızın başında “Gürültü yapanlar emniyet görevlileri çıkaracak” dediniz; bu sözünüze bağlı kalmamızı istiyoruz.

BAŞKAN — Evet... Çıkarmazlarsa.. Belki çıkarılmamış; ben ne diyeyim?

TEYFİK FİKRET ÖVET (Sinop) — Lütfen dışarıya çıkartın onları.

BAŞKAN — Beyler, beyler, sizden bir ricam vardır, bunun için bir dakikanızı rica edeceğim. Ben, diyeyim, ben söylediğimi söyleyeyim, siz isterseniz kabul ediniz, isterseniz etmeyiniz; ben, size ille kabul ediniz demiyorum. Müsaade ederseniz biraz daha soğukkanlı olalım, lütfen beyler.. *(C.H.P. sıralarından gürültüler ve “özel militanlar gelmiş Meclise” sesleri)*

Lütfen beyler, lütfen oturup da bunu... *(C.H.P. sıralarından gürültüler. “Polisi dövenleri çıkartın” sesleri)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, polise tecavüz edenlerin çıkartılmasını istiyoruz.

BAŞKAN — Beyefendi, biz de diyoruz, polise tecavüz eden varsa, polis çıkar-sın. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Biz de bunu diyoruz; fakat “yok” diyor, tecavüz eden yokmuş. Ben ne yapayım?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, çağırın polisi, belirtsin. *(C.H.P. sıralarından, “söyleyin polisler çıkarsın, kendisine hakaret edenler çıkarılsın” sesleri)*

BAŞKAN — Ben tekrar diyorum, polis memuruna tecavüz eden varsa çıkarılsın, ben bunu tekrar ediyorum, *(C.H.P. sıralarından gürültüler ve “30, 32 ve 14 numaralı Bakan arabalarıyla dolmuşlardır, buraya” sesleri)*

Sayın Başbakan, lütfen...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, tedbir alın.

BAŞKAN — E, kardeşim ne yapalım? Güvenoyu bitmiş, teşekkür edecek, etsin, bitsin canım; bunu bitirelim kardeşim. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Görevlileri buraya çağırılmıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın Hayrettin bey, bunun sonucu neye varacak? Bunu bitirelim beyler. *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

Görevliler, emniyet mensupları, lütfen çok dikkatli olunuz. *(C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Ne demek “dikkatli olun?” Göreve davet edin; sopa yiyen polisi kimin dövdüğünü öğrenin.

BAŞKAN — Ben ne yapayım, elimde ne var?

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Polisi kimin dövdüğünü tespit edip yakalatmaya çalışınız.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Ya suçlu cezasız mı kalacak? *(C.H.P. sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen beyim, yerinize oturun kardeşim. *(C.H.P. sıralarından, “oturmuyoruz”, “polise dayak atanlar atılsın, sonra” sesleri)*

Yerinize oturun, yine söyleyeyim; yerinize oturmadan ne diyeyim? *(A.P. ve C.H.P. sıralarından karşılıklı gürültüler birbirleri üzerine yürümeler ve yumruklaşmalar)*

Gerekli tedbirleri almak üzere toplantıyı 15 dakika tatil ediyorum.

Kusura bakmayınız Sayın Başbakan.

Kapanma saati: 16.00

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Geçici Başkan Kinyas Kartal

GEÇİCİ DİVAN ÜYELERİ: Ertuğrul Günay (Ordu)

Selâhattin Öcal (Ankara)

Açılma Saati: 16.15

BAŞKAN — Millet Meclisinin 25’inci Birleşiminin ikinci Oturumunu açıyorum.

İçtüzüğümüzün dinleyicilerle ilgili kısmım tekrar hatırlatıyorum:

İçtüzüğümüze göre, dinleyiciler sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Söz, alkış ve başkaca bir hareketle düşüncelerini belirtmeleri yasaktır. Bu yasağa uymayan dinleyiciler, görevliler tarafından derhal dışarıya çıkarılacak ve hakkında takibat yapılacaktır.

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Amma bürokrat Başkanmışsın.

HAŞAN CERİT (Adana) — Önce, polise karşı gelenler dışarıya çıkarılsın.

EMEM EKEN (Çorum) — Dinleyiciler görevlileri tartakladılar, önce o dinleyiciler çıkarılsın.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, bu konuyla ilgili olarak söz istemiştım, söz talebinde bulunmuştım.

BAŞKAN — Beyefendi, Sayın Başbakan konuştuktan sonra, başüstüne.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Efendim, şu anda kürsüde kimse yok. Şu anda, sizin tavrınızla ilgili söz istiyorum.

BAŞKAN — Beyefendi, bir arz edeyim Sayın Hayrettin Bey, Sayın Başbakan, takdir buyurursunuz ki, kürsüdedir...

ALİ NEJAT ÖLÇEN (İstanbul) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Arz edeyim...

Sözünü bitirdikten sonra, arz edeyim, memnuniyetle sizin arzunuzu yerine getiririm; size söz de vereceğim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, oturum kapanmıştır. Oturumdan oturuma kürsüde kişi bulunmaz, oturumun başıdır. Ben, oturumun başında olayla ilgili ve tutumunuzla ilgili söz istiyorum.

BAŞKAN — A be kardeşim! Başbakan kürsüde iken, ben O’nu oradan kaldırıp da sana söz versem, kabul eder misin? Senin gönlün buna razı olursa, benim de olur; ben onu arz ediyorum. Sayın Başbakan konuşmasını bitirsin, başüzere, size de söz hakkını vereyim, buyurunuz.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, oturum kapanmıştır. Şimdi ise oturumun başıdır; (A.P. sıralarından gürültüler) söz istiyorum.

BAŞKAN — Veremem. (Gürültüler)

Buyurun Sayın Başbakan. (C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Lütfen beyler, lütfen... (*Şiddetli gürültüler, C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar*)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Sayın Başkan, söz istiyorum. (*Gürültüler*) Siz, polisleri tartaklayanları koruyorsunuz, dışarıdaki anarşiyi Meclise getirmek için polisi tartaklayanları koruyorsunuz. (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Maalesef, Bilmiyorum ki, ne diyeyim? Lütfen dinleyelim.

TUNCAY MATARACI (Rize) — Kardeşim, orası durdu, siz hâlâ durmuyorsunuz, ayıp be! (*C.H.P. sıralarından gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, buyurunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri; (*C.H.P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar*)

Hepinizi saygı ile selâmlıyorum. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, sürekli alkışlar, C.H.P. sıralarından, sıra kapaklarına vurmalar*)

Huzurunuzda bulunan Cumhuriyet Hükümeti, güvenoyuna mazhar olmuştur... (*C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar*)

BAŞKAN — Lütfen beyler... (*Gürültüler*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hükümet bunalımı sona ermiştir.

Yüce Meclise şükranlarımızı sunuyoruz. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar; C.H.P. sıralarından sıra kapaklarına vurmalar*)

Bütün gücümüzle, milletimize ve memleketimize hizmet edeceğimizden emin olmanızı rica ediyor.

Cenabı Allah'ın bile yardımcı olmasını diliyor, saygılar sunuyorum. (*A.P. sıralarından “Bravo” sesleri, şiddetli alkışlar; C.H.P. sıralarından gürültüler*)

HASAN CERİT (Adana) — Kıbrıs'a suntaları ihraç edecek misiniz?

BAŞKAN — Sayın Hayrettin Uysal Bey bir önerge göndermiştir; okutuyorum...

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Okutmayın, sizi protesto ediyoruz.

BAŞKAN — Ben de teşekkür ederim.

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Çünkü, anlayışınız yanlıştır.

BAŞKAN — Teşekkür ederim. (*Gürültüler*)

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Dışarıdaki anarşiyi Meclise soktunuz; protesto ediyoruz sizi.

BAŞKAN — Teşekkür ederim kardeşim; ben ne diyeyim?

HAYRETTİN UYSAL (Sakarya) — Bunu sizin yönetiminizde konuşmaya gerek görmüyoruz.

BAŞKAN — Millet Meclisi Başkanı seçimini yapmak için 2.8.1977 salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.25

Başbakan Süleyman Demirel Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında Anayasanın 103'üncü Maddesi Uyarınca Güven Oylamasına Verilen Oyların Sonucu

(Güvenoyu verilmiştir)

<i>Program:</i>	27.07.1977
<i>Güvenoylaması:</i>	01.08.1977
<i>Üye sayısı:</i>	450
<i>Oy verenler:</i>	448
<i>Kabul edenler:</i>	229
<i>Reddedenler:</i>	219
<i>Çekinserler:</i>	—
<i>Oya katılmayanlar:</i>	2
<i>Açık üyelikler:</i>	—

(Kabul Edenler)

ADANA

Cevdet Akçalı, Hasan Aksay, Mehmet Halit Dağlı, Hasan Gürsoy, Selâhattin Kılıç, Ahmet Topaloğlu, Alparslan Türkeş

ADİYAMAN

Halil Açar, Abdurrahman Ünsal

AFYONKARAHİSAR

Güneş Öngüt, Mehmet Özutku, Mete Tan, Ali İhsan Ulubahşi

AĞRI

Mikâil Aydemir, Kerem Şahin, Ahmet Hamdi Şam

AMASYA

Etem Naci Altunay, Muhammet Kelleci

ANKARA

Oğuzhan Asiltürk, Sebati Ataman, Oğuz Aygün, Mustafa Başoğlu, Orhan Eren, Mustafa Kemal Erkovan, Necati Gültekin, İhsan Karaçam, Mustafa Kılıç, İsmail Hakkı Köylüoğlu, Fikri Pehlivanlı, Hayrettin Turgut Toker

ANTALYA

İhsan Ataöv, Kaya Çakmakçı, Sadık Erdem, Galip Kaya

ARTVİN

Hasan Ekinci, Mustafa Rona

AYDIN

Mutlu Menderes, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Behiç Tozkoparan

BALIKESİR

İlhan Aytekin, Cihat Bilgehan, Cemalettin İnkaya, Emim Engin Tanrıverdi, Hüsnü Yılmaz

BİLECİK

Cemalettin Köklü

BİNGÖL

Mehmet Sait Göker

BİTLİS

Abidin İnan Gaydalı, Muhyettin Mutlu

BOLU

Avni Akyol, Müfit Bayraktar, Ahmet Çakmak

BURDUR

Ahmet Sayın

BURSA

Mehmet Emin Dalkıran, Ali Elverdi, Yılmaz Ergenekon, Halil Karaatlı, Cemal Külahlı, Kasım Önadım, Özer Yılmaz

ÇANAKKALE

Ahmet Nihat Akay, İrfan Binay

ÇANKIRI

Nurettin Ok, Arif Tosyalıoğlu

ÇORUM

Mustafa Kemal Biberoğlu, Ahmet Çimbek, Mehmet Irmak, Aslan Topçubaşı

DENİZLİ

Mustafa Kemal Aykurt, Ahmet Hamdi Sancar, Emin Atıf Şohoğlu

DİYARBAKIR

Abdüllatif Ensarioğlu, M. Yaşar Göçmen, Mahmut Kepolu

EDİRNE

Mustafa Bulut, İlhami Ertem

ELÂZİĞ

Rasim Küçükkel, Ali Rıza Septioğlu, Mehmet Tahir Şaşmaz

ERZİNCAN

Timuçin Turan

ERZURUM

Rıfki Danışman, Osman Demirci, Gıyasettin Karaca, Nevzat Kösoğlu, Korkut Özal, İsmail Hakkı Yıldırım

ESKİŞEHİR

İsmet Angı, Yusuf Cemal Özkan, Seyfi Öztürk

GAZİANTEP

Cengiz Gökçek, İmam Hüseyin İncioğlu, Mehmet Atillâ Ocak, Mehmet Özkaya

GİRESUN

Şükrü Abbasoğlu, Nizamettin Erkmen, Ali Köymen

GÜMÜŞHANE

Mehmet Çatalbaş, Turgut Yücel

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Sabahattin Adalı M. Sait Reşa Ali Yılmaz

İSPARTA

Süleyman Demirel, Yusuf Uysal, Yakup Üstün

İÇEL

Ali Ak, Fevzi Arıcı, Nazım Baş, Ramazan Çalışkan

İSTANBUL

Sabit Osman Avcı, Sadettin Bilgiç, Ekrem Ceyhun, Fehmi Cumalıoğlu, Süleyman Arif Emre, Nilüfer Gürsoy, Kemal Kacar, Nihat Kaya, Turan Koçal, Recep Özel, Osman Özer, İsmail Hakkı Tekinel, Hüsametdin Tiyaşan, İhsan Toksarı, Abdullah Tomba, Numan Uzun, Celâl Yardımcı

İZMİR

Talât Asal, Adil Demir, Zeki Efeoğlu, Ali Naili Erdem, Şinasi Osma, Cemal Tercan, Aysel Uğural, Erol H. Yeşilpınar

KAHRAMANMARAŞ

Halit Evliya, Mehmet Yusuf Özbaş, Hasan Seyithanoğlu, Mehmet Şerefoğlu

KARS

Hidayet Çelebi, Bahri Dağdaş, Abdülkerim Doğru

KASTAMONU

Fethi Acar, İsmail Hilmi Dura, Ali Nihat Karol

KAYSERİ

Kemal Doğan, Mahmut Şevket Doğan, Mehmet Doğan, Mehmet Zeki Okur

KIRKLARELİ

Hasan Korkut

KIRŞEHİR

Mustafa Eşrefoğlu

KOCAELİ

Adem Ali Sarıoğlu, İbrahim Topuz

KONYA

M. Oğuz Atalay, Şener Battal, Tahir Büyükkörükçü, Necmettin Erbakan, Ağâh Oktay Güner, Mustafa Güzelkılınç, M. Kubilay İmer, İhsan Kabadayı, Necati Kalaycıoğlu, Aydın Menderes

KÜTAHYA

Ahmet Mahir Ablum, Hüseyin Cavit Erdemir, İlhan Ersoy, Ali İrfan Haznedar

MALATYA

Ahmet Karaaslan, Mehmet Recai Kutan

MANİSA

Atıf Akın, Sümer Oral, Önel Şakar, Faik Türün, Yahya Uslu, Halil Yurtseven

MARDİN

Fehim Adak, Şerafettin Elçi, Abdülkadir Timurağaoğlu

MUĞLA

Ahmet Buldanlı, Zeyyat Mandalinci

MUŞ

Kasım Emre, M. Emin Seydagil

NEVŞEHİR

İbrahim Ethem Boz, Esat Kıratlıoğlu

NİĞDE

Hüseyin Çelik, Hüseyin Avni Kavurmacıoğlu, Sadi Somuncuoğlu

ORDU

Hamdi Mağden, Kemal Şensoy, Bilâl Taranoğlu

RİZE

İzzet Akçal, Tuncay Mataracı

SAKARYA

Nuri Bayar, Selahattin Gürdrama Güngör Hun

SAMSUN

Mustafa Dağıstanlı, İ. Etem Ezgü, Nafiz Kurt, Hüseyin Özalp, S. Orhan Uluçay

SİİRT

Zeki Çeliker, Abdülkadir Kaya

SİNOP

Hilmi İşgüzar

SİVAS

Enver Akova, Ali Gürbüz, Temel Karamollaoğlu, Tevfik Koraltan

TEKİRDAĞ

Halil Başol, Nihan İlgün

TOKAT

Feyzullah Değerli, Faruk Demirtola, Ali Şevki Erek

TRABZON

İbrahim Vecdi Aksakal, Kemal Cevher, Ömer Çakıroğlu, Lütfi Köktaş

URFA

Mehmet Aksoy, Mehmet Celâl Bucak, Necmettin Cevheri, Salih Özcan

UŞAK

Galip Çetin

VAN

Muslih Görentaş

YOZGAT

Hüseyin Erdal, Ömer Lütfü Erzurumluoğlu, Ali Fuat Eyüpoğlu, Turgut Nizamoğlu

ZONGULDAK

Ömer Barutçu, Abdulmuttalip Gül, Ahmet Gültekin Kızılışık, Köksal Toptan

(Reddedenler)**ADANA**

Mehmet Can, Hasan Cerit, M. Kemal Küçüktepepınar, Muslihittin Yılmaz
 Mete, İsmail Hakkı Özturun, Nedim Tarhan, Oğuz Yazıcıoğlu

ADİYAMAN

Kemal Tabak,, Ramazan Yıldırım

AFYONKARAHİSAR

İsmail Akın, Hasan Akkuş

AĞRI

Rıza Polat

AMASYA

Erol Çevikçe, Vehbi Meşhur

ANKARA

Bekir Adıbelli, Alişan Canpolat Yaşar Ceyhan A. İsmet Çanakçı Ahmet Hamdi
 Çelebi, Kenan Durukan, A. Hayri Elçioğlu, H. Semih Eryıldız, Kemal Kayacan,
 Teoman Köprülüler, Abdurrahman Oğultürk, Selâhattin Öcal, Altan Öymen,
 Erol Saraçoğlu, Önder Sav, Cengiz Şenses

ANTALYA

Deniz Baykal, Ömer Buyrukçu, Hasan Ünal

ARTVİN

Mehmet Balta

AYDIN

Mehmet Çelik, A. Selâmi Gürgüç, Muharrem Sökeli

BALIKESİR

Nuri Bozyel, Necati Cebe, İrfan Özaydınlı, Sadullah Usumi

BİLECİK

Orhan Yağcı

BİNGÖL

Hasan Celâlettin Ezman

BOLU

Bayram Turan Çetin, Halûk Karabörklü

BURDUR

Cemal Aktaş

BURSA

Nail Atlı, Mehmet Emekli, Hasan Esat Işık, Saffet Ural

ÇANAKKALE

Osman Orhan Çaneri, Altan Tuna

ÇANKIRI

Nuri Çelik Yazıcıoğlu

ÇORUM

Şükrü Bütün, Etem Eken

DENİZLİ

Mustafa Gazalcı, Adnan Keskin, Ömer İhsan Paköz

DIYARBAKIR

Halil Akgül, Mehmet İskân Azizoğlu, Eşref Cengiz, Bahattin Karakoç

EDİRNE

Süleyman Sabri Öznel, Cavittin Yenil

ELÂZİĞ

Celâl Ertuğ, Faik Öztürk

ERZİNCAN

Nurettin Karsu, Lütfi Şahin

ERZURUM

Çetin Bozkurt, Selçuk Erverdi

ESKİŞEHİR

Gündüz Ökçün, İsmail Özen

GAZİANTEP

Emin Altınbaş, Ekrem Çetin, Celâl Doğan, Ahmet Karahan

GİRESUN

Mustafa Kemal Çilesiz, Hasan Vamık Tekin

GÜMÜŞHANE

Erol Tuncer

HATAY

Haydar Demirtaş, Öner Miski, Mevlüt Önal, Sabri Öztürk, Malik Yılman

İSPARTA

Hüseyin Şükrü Özsüt

İÇEL

Ali Haydar Eyüboğlu, Süleyman Şimşek, Y. Ziya Ural, Veli Yıldız

İSTANBUL

Muammer Aksoy, Ayhan Altuğ, İlhan Biber, Orhan Birgit, Hikmet Çetin, Çağlayan Ege, Tarhan Erdem, Zeki Eroğlu, A. Bahir Ersoy, Orhan Eyüboğlu, Ferit Gündoğan, Doğan Güneş, Yalçın Gürsel, Enver Karabeyoğlu, Osman Kaya, Sevil Korum, Abdurrahman Köksaloğlu, Doğan Onur, Ali Nejat Ölçen, İlhan Özbay, M. Kâzım Özeke, Cengiz Özyalçın, Ali Topuz, Metin Tüzün, Necdet Uğur, Halûk Ülman, Ertuğrul Yolsal

İZMİR

Ferhat Arslantaş, Kaya Bengisu, Alev Coşkun, Yüksel Çakmur, Süleyman Genç, Coşkun Karagözoğlu, Ahmet Taner Kışlalı, Mustafa Öztin, Akın Simav, Neccar Türkcan, Mahmut Türkmenoğlu

KAHRAMANMARAŞ

Hüseyin Doğan, Orhan Sezai, Oğuz Söğütlü

KARS

Doğan Araslı, Turgut Artaç, İsmet Atalay, M. Kemal Güven, Hasan Yıldırım

KASTAMONU

Vecdi İlhan, Sabri Tıǵlı

KAYSERİ

A. Gani Âşık, Turhan Feyzioǵlu, Mehmet Gümüşçü, Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ

Mehmet Dedeoǵlu, Gündüz Onat

KIRŞEHİR

Doǵan Güneşli, Kılıç Sorgucu

KOCAELİ

İbrahim Akdoǵan, Kenan Akman, Turan Güneş

KONYA

M. Yücel Akıncı, Durmuş Ali Çalık, Ahmet Çobanoǵlu, Hüseyin Kaleli, Faruk Sükan, Mustafa Üstündağ

KÜTAHYA

Nizamettin Çoban

MALATYA

Lütfi Doǵan, Turan Fırat, Ali Kırca, Mustafa Şentürk

MANİSA

Hasan Ali Daǵlı, Zeki Karagözlü, Erkin Topkaya, Hasan Zengin

MARDİN

Metin Musaoǵlu, Ahmet Türk, Nurettin Yılmaz

MUĞLA

Sami Gökmen, Hasan Fehmi İlter

MUŞ

Burhan Garip Şavlı

NEVŞEHİR

Yaşar Kemal Yüksekli

NİĞDE

Yılmaz Cemal Bor, Burhan Ecemiş

ORDU

Temel Ateş, Memduh Ekşi, Ertuǵrul Günay, Günay Yalın

RİZE

Yılmaz Balta, Sami Kumbasar

SAKARYA

Barbaros Turgut Boztepe, Hayrettin Uysal

SAMSUN

Ahmet Altun, Kenan Bulutoǵlu, İlyas Kılıç, İ. Etem Kılıçoǵlu, Muzaffer Önder

SİİRT

M. Nebil Oktay, Abdülkerim Zilan

SİNOP

Tevfik Fikret, Övet, Alâettin Şahin

SİVAS

Orhan Akbulut, Azimet Köylüoğlu, Mahmut Özdemir, Mustafa Yılankıran

TEKİRDAĞ

Yılmaz Alpaslan, Ömer Kahraman

TOKAT

Cevat Atılğan, Ömer Dedeoğlu, Sermet Durmuşoğlu, Ali Kurt

TRABZON

Adil Ali Cinel, Rahmi Kumaş, Ertöz Vahit Suiçmez, Ahmet Şener

TUNCELİ

Hüseyin Erkanlı, Ali Haydar Veziroğlu

URFA

M. Sabri Kılıç, Ahmet Melik, Celâl Paydaş

UŞAK

İsmail Aydın, M. Selâhattin Yüksel

VAN

İhsan Bedirhanoglu, Mehmet Salih Yıldız

YOZGAT

Mevlüt Güngör Erdinç, Veli Zeren

ZONGULDAK

K. Kemal Anadol, Bülent Ecevit, Avni Gürsoy, Burhan Karaçelik, Cahit Karakaş

(Oya Katılmayanlar)

ANKARA

Orhan Alp

VAN

Kinyas Kartal (Geçici Başkan)

VII. Demirel Hükümeti
20. 11. 1991-25. 06. 1993

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Süleyman DEMİREL (Isparta, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Erdal İNÖNÜ (İzmir, SHP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Cavit ÇAĞLAR (Bursa, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Tansu ÇİLLER (İstanbul, DYP) 20.11.1991-09.06.1993

Devlet Bakanı

Ertuğrul Ekrem CEYHUN (Balıkesir, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

İbrahim TEZ (Ankara, SHP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Akın GÖNEN (Manisa, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Güler İLERİ (Tokat, SHP) 20.11.1991-22.02.1992

Türkan AKYOL (TBMM dışından, SHP) 04.03.1992-25.06.1993

Devlet Bakanı

Gökberk ERGENEKON (Antalya, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Orhan Sefa KİLERCİOĞLU (Adana, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Mehmet KAHRAMAN (Diyarbakır, SHP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Ömer BARUTÇU (Zonguldak, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Mehmet Ali YILMAZ (Trabzon, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Erman ŞAHİN (Muğla, SHP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Şerif ERCAN (Edirne, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

Devlet Bakanı

Mehmet BATALLI (Gaziantep, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

Adalet Bakanı

Mehmet Seyfi OKTAY (Ankara, SHP) 20.11.1991-16.05.1993

Milli Savunma Bakanı

Nevzat AYAZ (Çankırı, DYP) 20.11.1991-16.05.1993

İçişleri Bakanı

İsmet SEZGİN (Aydın, DYP)

20.11.1991-16.05.1993

Dışişleri Bakanı

Hikmet ÇETİN (Gaziantep, SHP)

20.11.1991-16.05.1993

Maliye ve Gümrük Bakanı

Sümer ORAL (Manisa, DYP)

20.11.1991-16.05.1993

Milli Eğitim Bakanı

Köksal TOPTAN (Bartın, DYP)

20.11.1991-16.05.1993

Bayındırlık ve İskân Bakanı

Onur KUMBARACIBAŞI (Hatay, SHP)

20.11.1991-16.05.1993

Sağlık Bakanı

Yıldırım AKTUNA (İstanbul, DYP)

20.11.1991-16.05.1993

Ulaştırma Bakanı

Yaşar TOPÇU (Sinop, DYP)

20.11.1991-16.05.1993

Tarım ve Köyişleri Bakanı

Necmettin CEVHERİ (Şanlıurfa, DYP)

20.11.1991-16.05.1993

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Mehmet MOĞULTAY (İstanbul, SHP)

20.11.1991-16.05.1993

Sanayi ve Ticaret Bakanı

Mehmet Tahir KÖSE (Amasya, SHP)

20.11.1991-16.05.1993

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Mehmet Ersin FARALYALI (İzmir, DYP)

20.11.1991-16.05.1993

Kültür Bakanı

Durmuş Fikri SAĞLAR (İçel, SHP)

20.11.1991-16.05.1993

Turizm Bakanı

Abdülkadir ATEŞ (Gaziantep, SHP)

20.11.1991-16.05.1993

Orman Bakanı

Vefa TANIR (Konya, DYP)

20.11.1991-16.05.1993

Çevre Bakanı

Bedrettin Doğancan AKYÜREK (İstanbul, DYP)

20.11.1991-16.05.1993

Koalisyon Protokolü

(DYP - SHP)

GİRİŞ

20 Ekim 1991 Millet Meclisi Genel seçimlerinin kesin sonuçları ilan edilmiş ve bu seçimlerle oluşan Parlamantonun yapısı netleşmiştir.

20 Ekim 1991 Genel seçimleri, DYP'yi birinci parti olarak çıkarmış, fakat hiçbir siyasi gruba tek başına hükümet kurma olanağı vermemiştir.

Sayın Cumhurbaşkanı, demokratik mekanizmanın gereği olarak, seçimler sonucunda en çok milletvekili kazanan parti lideri sıfatıyla DYP Genel Başkanı Sayın Demirel'i hükümet kurmakla görevlendirmiştir.

DYP ve SHP arasında bir koalisyon hükümeti kurulmasına, ilgili tarafların yetkili kurullarınca karar verilmiştir.

DYP ve SHP arasında oluşan bu koalisyon hükümeti, DYP'nin %27,2 ve SHP'nin %20,8 oy tabanıyla toplam %48 oranında millet iradesi desteğine sahip bir hükümettir. Böyle bir halk desteğine sahip bulunan koalisyon Türkiye'de son 11 yılın en geniş tabanlı hükümeti olarak yüce Türk Milletinin huzuruna çıkmaktadır. Bu genişlikte oy desteğini temsil eden ve halkımızın özlemlerini yansıtan böyle bir hükümetin, sürekli olması ve ülkemizin sorunlarını çözmesi için her türlü çaba gösterilecektir.

Türkiye'de yeni bir ümitle, yeni bir hükümeti görev başına getirmek üzeredir.

Hükümetin önünde bulunan "sorunlar tablosu" çözümü bulunan, ama zorluğu tartışılmaz olumsuzluklarla doludur.

Her gün ülkenin pek çok yerinde etkisini gösteren anarşi ve terör can almaya devam etmekte, güvenlik güçleri mensupları ve masum vatandaşlarımız şehit edilmekte, büyük illerimizde soygunlar birbirini izlemekte, faili meçhul cinayetlerin sayısı artmaktadır.

Türkiye, Birleşmiş Milletler ölçütlerine göre insan hakları ve demokrasi değerlendirilmesinde 66'ıncı sıraya düşmüştür. Ekonomik bakımdan ise; 24 OECD ülkesi içinde en pahalı ve en fakir, işsizi en çok, en az elektrik, en az demir-çelik kullanan, kişi başına en az otomobili, en az telefonu bulunan bir ülke durumundadır.

1991 yılında büyüme hızı sadece %2,2 olabilen ülkemizde yaşam on yılda 70 defa pahalılaşmış, dünyada gelir dağılımı en bozuk ilk 10 ülke arasına girmiş, nüfusunun %50'si sosyal güvenlikli yoksun, dünyanın en borçlu ülkeleri arasında yer almıştır.

Yatırım ve sanayileşmesi hemen hemen durmuş, işsiz sayısı artmış, pahalılığın önleyememiş, 40 ilinin dışı göç verdiği Türkiye, yolsuzluk iddialarının doruğa çıktığı, bu bozuk sosyal yapısı ile halkın gelecek ümitlerinin giderek karamsarlığa dönüştüğü bir noktadadır.

Ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan olumsuzlukların yanı sıra, Türkiye, kamu yönetimi açısından da son yıllarda ağır bir tahribata maruz kalmıştır.

Devlet yöneticiliğinin ve Cumhuriyet geleneklerinin sorumluluğuyla bağdaşmayan bir yönetimin elinde ülkemizin kurumsal yapısı görülmedik bir yozlaşmaya ve çürümeye itilmiştir.

Bu ortamdan vatandaşlarımız önemli ölçüde etkilenmiş; birey olarak kendine güvenen ve toplumsal dayanışmanın erdemine inanan yurttaşlar yerine, kendini kurtarma amacına yönelik örgütsüz ve ürkek bir insan tipi yaratılmaya çalışılmıştır.

Bu nedenle yeni Hükümet, ekonomik ve siyasal yaşamı sağlıklı bir düzeye ulaştırmakla sınırlı kalmayacak, Türkiye'nin devlet ve toplum yapısını yeniden onarmak göreviyle karşı karşıya bulunacaktır.

DYP ve SHP, kuracakları ortak hükümetin aşağıdaki hedefler ve görüşler etrafında ülkeyi yönetmesi konusunda anlaşmaya varmışlardır;

TEMEL İLKELER

- Özgürlükçü, katılımcı ve her anlamda tam demokratik rejim, Türk Milletinin vazgeçilmez, feda edilemez, ödün verilemez yaşam tarzıdır.

- Bu bağlamda, millet iradesinin mutlak üstünlüğü ve egemenliğin, kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ilkesi, ülkemiz için, her şeyin hareket noktasıdır.

- Türkiye, devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür; ülkemizin bölünmez bütünlüğü tartışılmaz. Türkiye'nin üniter devlet niteliği, toplumsal yapımızdan kaynaklanan tarihsel ve geleneksel bir beraberlik ve birlik fikrini yansıtmaktadır. Bu birlik ve beraberlik, ortak bir "siyasi kültürün" sonucudur. Bu beraberlik ve birliğin zedelenmesinin, kesinlikle kimseye yararı yoktur.

Bu nedenle, Türkiye Devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü her şartta sonuna kadar savunmaya ve kesinlikle korumaya kararlıyız.

- Ülkemizin, günümüz siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarını dikkate alan, sivil toplumun gelişmesini amaçlayan katılımcı ve tam demokratik bir Anayasa'ya ihtiyacı olduğu kesindir. Zira, Türk toplumu, kendisine kabul ettirilmiş ve bu nedenle de, 9 yıl gibi kısa bir süre içinde yaşanmış ve ülke gereksinimlerinin tamamen gerisinde kalmış bir Anayasa ile yönetilmeye devam edilemez.

Türkiye'nin ihtiyacı olan Anayasa, hukukun üstünlüğünü vazgeçilmez ilke sa-
yan, tam demokratik ve çoğulcu sistemi öngören, çağdaş bir Anayasa olacaktır.

Kişi ve kurumların, hak ve özgürlükleri, bu Anayasa'da çağımızın en gelişmiş anlayışında sergilenecektir.

Böyle bir Anayasa'nın siyasi partiler başta olmak üzere, ülkedeki ilgili kuruluşların ve halkımızın uzlaşması sonucu oluşmasını önermekteyiz. Zira, şuna kesinlikle inanıyoruz ki, katılımcı demokrasilerde "genel mutabakat", anayasaların kalıcılığına hizmet edecektir.

- Paris Şartı ve bunu inceleyen bütün belgelerde yer alan insan haklarına ilişkin temel ilkeler, devletimizin ve toplumumuzun tüm katmanları için vazgeçilmez ön şartlar ve yaşamsal verilerdir. Bu veriler, Türk demokrasisinin, ayrılmaz tamamlayıcılarıdır. Hükümet bu ilkeleri hukuk sistemi içine almaya ve gerçeklik kazandırmaya kararlıdır.

Türkiye’de insan hakları uygulamaları, ülkemizin, uluslararası taahhütleri, siyasal rejimi ve batı ile bütünleşme yolundaki iradesiyle uyumlu hale getirilecektir.

Bu protokolle kurulacak hükümet, “12 Eylül hukuku kalıntıları” olarak nitelendirilebilecek, yasal düzenlemeleri, uygulamaları ve kısıtlamaları hızla yürürlükten kaldırarak, her alanda, tam demokratik bir siyasal ortamı yaratmak gerekliliğine kesinlikle uyacaktır.

Ayrıca, 12 Eylül 1980’de oluşan Milli Güvenlik Konseyi ile bu dönemin diğer yönetim yetkililerini her türlü “cezaî, mali veya hukukî sorumluluğun” dışında tutan Anayasanın geçici 15’inci maddesi objektif ve evrensel hukuka aykırıdır. Bu nedenle, bu hükmü yürürlükten kaldırmak için TBMM’de, gerekli çoğunluğu, bulma çalışmaları sürdürülecektir.

Siyasal yaşamın temel hak ve özgürlükler çerçevesinde yeniden kurumlaşması sağlanacaktır. Yargı kanun olmadan kapatılan siyasi parti ve kuruluşların uğradığı haksızlıkların giderilmesi, yasakların kalkması ve hakların iadesi yoluna gidilecektir.

- Ülkemizde, çok seslilikle birlikte; uzlaşma, barış ve yapıcı müzakere ve tartışmalar ortamının oluşturulması ve hoşgörünün toplumumuza ve siyasî yönetimlere ilke olarak hâkim olmasının yararı açıktır. Ancak bu sayededir ki, hoşgörünün, barışın sosyal ve ekonomik huzurun hâkim olduğu bir toplumsal dayanışma Türkiye’sini meydana getirmek mümkün olacaktır. Koalisyon Hükümeti, hoşgörü ve sosyal barışı, toplumun bütün katmanlarına yayacak ortamı yaratmaya kararlıdır.

Gelişen dünya ile bütünleşme ve evrensel değerleri savunma, Türkiye’nin kendi gelenekleri ile de bağdaştırarak sürdüreceği bir gelişme sürecidir. Türkiye, gelişmek yoluna devam ederken, bu süreçten ayrılmayı asla düşünez.

İnanç, düşünce, anlatım özgürlükleri çağdaş bir toplumun temelidir, kısıtlanamaz. Laik ve Atatürk ilkelerine bağlı Türkiye, aynı zamanda din ve inanç özgürlüğünü toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir ilkesi sayar.

Hükümet, çağdaş akım ve gelişmelere paralel bir basın özgürlüğü anlayışını kesinlikle oluşturmak ve uygulamaya koymak kararındadır.

EKONOMİDE TEMEL YAKLAŞIM

- Halkımızın, enflasyon ve geçim sıkıntısından kesinlikle ve en kısa süre içinde kurtarılması, ülkenin en yaşamsal sorunudur. Bu konuda, ekonominin finans biliminin ve güncel tekniklerin gerektirdiği bütün araçlar aynı anda yürürlüğe konacak ve halkımızın, geçim sıkıntısından kurtarılması için bütün olanaklar harekete geçirilecektir.

Hükümet, halkımızı ekonomik rahatlığa kavuşturmak için, ekonominin işlerliğine istikrar ve tutarlılık geliştirmeye kararlıdır. Bu alanda alınacak tüm önlemler, objektif etkin ve tutarlı olacak ve vatandaşlarımızın ekonomik ve sosyal korunması esas amacı oluşturacaktır.

- Denk bütçe kuralı, hükümetimizin temel amacıdır. Bunun için, ülkenin tüm mali ve ekonomik olanakları en iyi şekilde kullanılacak ve maliye ve ekonominin en

ileri tekniklerine başvurulacak, devletin bütün hesaplarının, bir çatı altında toplanması sağlanacaktır. Böylece devletin son derece dağıtılmış ve çok önemli kısmı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin denetimi dışına çıkarılmış gelir ve gider dengeleri toparlanacaktır.

Bu uygulamanın sonucu olarak, birkaç fon hariç, diğer fonlar, devlet bütçesi çatısı altına sokulacaktır.

Kamu harcamaları, ciddi bir denetim ve disiplin altına alınacak, israf dönemine son verilecektir.

Vergi reformu ile birlikte çok etkin bir vergi denetim mekanizması kurulacak ve vergi kaçırma eylemlerine son vermek için çaba gösterilecektir.

Az kazananlardan az, çok kazananlardan çok vergi alınmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.

- Dışa açık pazar ekonomisini, tüm koşulları ve unsurlarıyla oluşturmak ve uygulamaya geçirmek, ekonomik ve sosyal kalkınmamız için sorunlu bulunmaktadır. Türkiye, ancak, serbest piyasa ekonomisi kurallarının sosyal devlet ve dengeli kalkınma anlayışının ciddi ve tutarlı uygulamalarıyla gelişmişliğe erişebilecektir.

- Refahı tabana yaymak ve gelir dağılımındaki çarpıklıkları eritmek için gerekli bütün önlemlerin alınması, ülkenin önemli ve acil gereksinimidir. Vergi reformu dahil, bu konuya ilişkin tüm önlemler paketi yürürlüğe mutlaka konacak ve toplumsal adaleti sağlayıcı uygulamalarla, halkımızın, ekonomik ve sosyal huzura kavuşması sağlanacaktır.

TARIM

- Tarım sektörü, çiftçi ve köylünün kalkındırılması hükümetimizin yönlendireceği temel destek politikalarımızın en önemlilerinden birini oluşturmaktadır.

Bu nedenle, bu kesimin koşullarının iyileştirilmesi ve ülke kalkınmasının, köy ve köylüden başlatılarak gerçekleştirilmesi için, gereken önlemler alınacaktır. Bu bağlamda, bir "Kırsal Sanayi" oluşturulması, üretimi arttırmak ve köylü ve çiftçimizi işsizlikten kurtararak daha dinamik bir üretici haline getirmek için, ele alınacak ilk önlem olarak düşünülecektir.

Tarım sektöründe verimliliğin arttırılması için mali, teknolojik ve çiftçi eğitime yönelik tüm önlemleri almak kararındayız.

Tarım ürünlerinden kesilen stopaj vergisi kaldırılacak; tarım girdilerinden katma değer vergisi alınmayacaktır.

Küçük çiftçi borçları, faiz ve cezaları ile birlikte konsolide edilecek ve makul bir bölümü bir defaya mahsus olmak üzere affedilecektir.

ORMAN

Orman köylülerini ekonomik suç işler durumunda bırakan şartlar ve yasalar yeniden gözden geçirilecektir. Orman köylüsünün istihdam sorunu önemle ele alınacaktır.

Orman gelirlerinin bir bölümü, orman köylüsüne tahsis edilecektir.

MADENCİLİK

Madencilik sektöründe en önemli husus, madenlerin verimli etken ve rezervleri koruyan bir biçimde çıkarılmasıdır.

Düşük tenörlü madenlerimizin üretme-arıtma-zenginleştirme işlemleriyle ilgili yatırımlar desteklenecektir.

Özellikle üstün teknolojiyi yatırımların sektöre çekilebilmesi amacıyla yabancı sermaye teşvik edilecektir.

SOSYAL DEVLET

- Türkiye, sosyal devleti gerçekleştirmek zorundadır. Hükümet bu doğrultuda mutlaka tüm kurumsal ve diğer önlemleri alacaktır.

- Sendikal hakların ülkemizde, ILO standartlarına uygun çerçevede kurum-sallaşması sağlanacaktır. İşçi işveren ilişkilerinin Türkiye’de sosyal güvenceleri geliştirici ve sosyal barışı güçlendirici yönde olması sağlanacaktır.

- Sosyal güvenlik ağı, bütün vatandaşları kapsayacak şekilde hızla genişletilecektir.

- Kadınlarımızın 20, erkeklerimizin 25 hizmet yılını tamamlamaları halinde; yaş haddine bakılmaksızın, isteyenlerin emeklilikleri sağlanacaktır.

- Memur ve emekli hukuku yeniden gözden geçirilecek, çalışanlarla onların emeklileri arasındaki farkın fazla açılması önlenecektir.

- Asgari ücret, aşamalı biçimde, vergi dışı bırakılacaktır.

- Süper emeklilerin durumları düzeltilecektir.

- Bağ-Kur’un mali yapısı yeniden düzenlenecek ve Bağ-Kur üyelerinin zarar görmeleri, kesinlikle önlenecektir.

- Küçük esnaf ve sanatkârlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturan Bağ-Kur Kanunu’nun uygulamada aksayan yönleri düzeltilecektir.

SSK’nın ve Bağ-Kur’un sağlık hizmetleri geliştirilip, iyileştirilecektir.

- İşsizliğin önlenmesi, köylü, çiftçi, işçi, memur, emekli, dul ve yetim ve her kesimdeki vatandaşımızın bir yaşam rahatına kavuşturulması Türkiye’nin temel sorunudur. Bugün, ülkenin getirildiği noktada, bu kesimlerin sıkıntılarından kurtarılması, yönetimimizin, vazgeçilmez ve hiçbir suretle ertelenemez görevidir.

- İşsizlik sigortası sistemi tesis edilecek ve aşamalı olarak uygulamasına geçilecektir.

- Kamu görevlilerine sendikal hak ve özgürlüklerini tanıyacak gerekli yasal düzenlemeler yapılacak; bunu Anayasal güvencelerine kavuşturmak yönünde gerekli girişimler başlatılacaktır.

- Ülkemizin ekonomik ve sosyal hayatında önemli bir yeri bulunan ve ulusumuzun temel yapısını teşkil eden esnaf ve sanatkârlarımızın güçlenmesine özel bir önem verilecektir.

SAĞLIK POLİTİKASI

Ülkenin sağlık sorunlarının boyutu ve özelliklerinin bilinci içinde, süreklilik gösterecek “Ulusal bir sağlık politikası” yerleştirilecektir.

Tek tek bireylerin ve toplumun bütününün sağlığını korumak, kişi ve ailelerin ödeme gücüne bağlı olmadan hastalıklarını tedavi etmek için sağlık hizmetleri yurt düzeyinde yaygınlaştırılarak yeniden örgütlenecektir. Yerleşme yerlerinin en uç biriminden başlayarak sağlık evinden özel ihtisas hastaneleri ve tıp fakültelerine uzanan bir sevk zinciri içinde sağlık hizmeti sunulacaktır.

Ayrı ayrı kurumlarda dağılmış olan altyapı tesisleri büyük ölçüde birleştirilecektir. Sağlık hizmeti, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ve SSK, üniversiteler, Milli Savunma Bakanlığı ve diğer kamu sağlık kurumları ile özel hastane ve serbest hekimlerden sağlanacaktır.

Toplumsal sağlığını korumak temel ilkedir. Ana-çocuk ve aile sağlığı için gerekli temel eğitim ve aşılama ve bağışıklama hizmetleri ailelere sürekli bir biçimde, yaşadıkları yörede sunulacaktır.

Aile planlaması hizmetleri koruyucu sağlık hizmetlerinin en önemlisi görülerek sağlık örgütü içinde yurt düzeyinde yaygınlaştırılacaktır.

Sağlık örgütünün altyapısı hekim ve destek sağlık personelinin eksikleri hızla tamamlanacaktır. Sağlık hizmetlerinin mali kaynağı devlet bütçesinden ayrılacak, gerçekçi bir bütçe payı ile hiç bir sosyal güvencesi olmayan 20 milyon dolayındaki vatandaşların sigortalanmasıyla bunlardan sağlanacak primlerden oluşacaktır.

Tüm vatandaşlar sigortalanacak ve hepsine tedavi olma imkânını sağlayan yeşil kart verilecektir.

ESNAF VE SANATKÂR

Esnaf ve sanatkârların kredi imkânları arttırılacaktır.

Esnaf kefalet kooperatiflerine verilen krediler, ekonomiye daha fazla fayda sağlayacak, daha fazla üyenin yararlanmasına imkân verecek şekilde etkin bir hale sokulacaktır.

Esnaf ve sanatkârların çalışma şartlarını ağırlaştıran vergi mevzuatı dikkatle gözden geçirilecektir.

Esnaf ve sanatkârların daha kolay ve çabuk kredi kullanabilmesi için; Kefalet Kooperatiflerinin, esnaf ve sanatkârlar kredi kooperatiflerine dönüştürülmesi sağlanacaktır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmesine destek verilecektir.

TÜKETİCİNİN KORUNMASI

- Serbest piyasa ekonomisi, ekonomik açıdan güçsüz kişileri sömürmeye yönelik olarak işletilemez. Tüketicinin korunması, çağdaş yönetimlerde serbest pazar ekonomisinin işlevi içindedir.

- Bu nedenle, tüketiciyi koruma yasaları çağdaş bir yaklaşımla çıkarılacak, yürürlüğe konacaktır.

- Hükümetimiz, tüketiciyi her türlü sömürüye karşı korumak için gereken önlemleri alacak ve dünyada, tüketici lehine gelişen tüm akımları ve gönüllü örgütlenmeleri yakından izleyecek, bunların, ülkemizde de uygulanmasını özendirecektir.

KONUT

- Çoğalan nüfusa ve ülke gereksinimlerine paralel olarak, vatandaşlarımızın konut edinebilmeleri için, gereken ucuz kredi mekanizmaları oluşturulacak, öncelikle hiç evi olmayana kredi verilecek ve vatandaş konut sahibi edebilecek bir ortam sağlanacaktır.

Gecekondu sorunu ülkemizin bir gerçeğidir. Bu hedefle gecekondu yerleşme bölgelerinin sağlıklı hayat koşullarına hızla kavuşması ve çağdaş kentleşmenin önünde bir engel olmaktan çıkarılması için gereken önlemler alınacaktır.

Hem gecekonduların ıslahını sağlamak ve hem de toplu konutlaşmayı desteklemek amacıyla düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkânı yaratılacaktır.

Konut sorununun çözümü bir yandan konut gereksiniminin karşılanması öte yandan ekonominin canlandırılması açısından önemlidir.

Ucuz kentleşmeyi, düzenli, planlı olarak sağlayacak yeni bir anlayış içinde, konut ihtiyacını toplumun her kesimi için çözmeye yönelik yoğun bir uygulama gerçekleştirilecektir.

Konut sorunu, kentleşme olgusu ile birlikte ve arsa-altyapı-konut bütünlüğünü gözetken bir yaklaşımla çözülecektir. Konut sorununa bir yaşam çevresi yaratılması açısından bakıldığında, "Toplu Konut" girişimlerine özellikle önem verilecektir. Toplu konut alanlarının, toplu taşıma, tüketim, eğitim gibi hizmetlerin karşılanmasını da sağlayacak bir bütünlük içinde bakılacaktır.

Kırsal kesimdeki köylü yurttaşların konutlarına da kredi olanağı sağlanacaktır.

TURİZM

Türkiye'de turizm politikasının saptanmasında sürekli olarak döviz kazanma amacıyla dış turizmi geliştirmeye yönelik bir çaba ağır basmıştır. Ülke çalışanlarının dinlenme gereksinimini karşılamak bu amaca göre sürekli olarak ikincil düzeyde kalmıştır.

Hükümet iç ve dış turizme dengeli bir yönelimin sağlanması için, kitle turizminin geliştirilmesi ilkesine önem verecektir.

Turizm ve dinlenme tesislerinin yatırım ve işletilmesinde kamu, özel kesim ve yabancı sermayeden yararlanılacaktır.

Ekonomik açıdan uygun büyüklüklerin altında olmamak koşulu ile yabancı turizm yatırımları, sermaye yapılarına bakılmaksızın özendirilecektir. İşletme aşamasında önemli ölçüde döviz girdisi sağlayacak yabancı işletmelere olanak sağlanacaktır.

Turizmin - alt-yapı dahil - tüm sorunları ele alınacak; turizm desteklenecek ve Türkiye'nin yurt dışında tanıtılması için etkin ve kapsamlı bir kampanya yürütülecektir.

EĞİTİM

Çağdaş, laik, etkin ve yaygın bir eğitim sistemi oluşturulacak ve yürürlüğe konacaktır. Çağdaş ve etkin eğitim, çağdaş toplumun, tartışılmaz gereksinimidir.

- Doğumundan başlayarak her Türk yurttaşının öğrenim ve eğitimi devletin yükümlülüğünde olacak ve parasız eğitim esas kılınacaktır. Zorunlu eğitim en az 8 yıl olacaktır.

- Laik, evrensel, cumhuriyetçi, milli kültürü geliştirici, yaratıcı, özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası esastır. Kişilik sahibi, nitelikli insan yetiştirmek amaçtır.

- Temel eğitimden yüksek öğrenimin sonuna kadar her kademe kendi içinde bir bütünlük taşıyacaktır. Her kademeyi tamamlayan gencin hayata katılması mümkün olacaktır.

- Ortaöğretim sadeleştirilecek; birlik sağlanacaktır. Kaynakların verimli kullanılmasıyla çok amaçlı lise sistemine mutlaka geçilecektir. Bütün öğrenciler laik dünya görüşüne dayalı kültür derslerini mutlaka ortak olarak görecekler.

- Öğretim programları ve ders kitapları evrensel ölçülere, demokratik özgürlükçü anlayışa uygun olarak yeniden düzenlenecek, gençlerimize araştırmacı, yaratıcı ve bağımsız bir kişilik kazandırma amacı ön plana çıkarılacaktır.

- Millî Eğitim Bakanlığı'nın ve eğitimle ilgili diğer bütün birimlerin, çağdaş eğitim gereklerine göre yeniden yapılanması sağlanacak ve böylece, çocuklarımızın ve gençlerimizin, geleceğe en iyi şekilde hazırlanması için gereken ortam oluşturulacaktır.

Öğrenci yurtları, burslar ve gençliğin diğer bütün sorunları, kurulacak olan Gençlik ve Spor Bakanlığı içinde en iyi şekilde çözüme bağlanacaktır.

- Bu koalisyonla kurulacak hükümet, köklü bir üniversite reformu gerçekleştirecektir. Hükümetimiz, evrensel standartların kabul gördüğü, ülkemizin dünya ile bütünleşmesine katkı getirecek, özgür, özerk, malî olanakları en iyi aşamaya getirilmiş bir üniversite anlayışını Türkiye'ye kazandıracaktır.

- Üniversite, tüm görüş ve düşüncelerin ifadesini bulduğu bir bilim ortamıdır. Üniversitenin düşünce ve görüşlerini dışa açıklayabilmesi için, demokratik tüm olanaklar sağlanacaktır.

KÜLTÜR

Türkiye derin bir kültür ve tarih birikimine sahiptir.

Bu alanda yapılacak girişim ve yatırımların toplumsal gelişme ve kalkınma açısından anlamı büyüktür.

Ulusal kültürümüz içindeki dil-inanç ve köken farklılıkları kültür alanımızın zenginliğidir.

Bu farklılıkların ulusal bütünlük içinde kendini ifade edebilmesi ve geliştirebilmesi demokratik toplum yapısının doğal bir gereğidir.

Oluşacak hükümet, ulusal kültürümüzün hür olarak gelişmesi için yoğun bir özendirme çabası gösterirken, evrensel değerler ve ürünlere ulaşmayı da temel bir amaç sayacaktır.

Öte yandan, hükümet eğitim ve kültür atılımlarının yanısıra bilim ve teknoloji alanında da yaratıcı araştırmanın gelişmesine özel bir önem verecektir.

İÇ GÜVENLİK

- Ülkemizin, her yanında terör, mutlaka önlenecek yurттаşların güvenlik ve esenliği sağlanacaktır. Siyasî cinayetlerin son bulması ve faillerinin yakalanması devletin en önemli görevlerinden biridir.

Güneydoğu Anadolu bölgemizdeki terör, bugün, maalesef, önemli boyutlara ulaşmış ve ülkemizin çok önemli bir sorunu haline gelmiştir. Hükümetimiz, bu terörü, kesinlikle önlemeye kararlıdır. Bunun için de, demokratik rejim içinde kalarak; olağanüstü hal ve bölge valiliği düzenlemesi ve koruculuk sistemi gözden geçirilecek; silahlı kuvvetlerimiz ve diğer güvenlik güçlerimiz arasında, komuta, karar ve uygulama birliği sağlanacak; suçsuz yöre halkına şefkatle davranılarak, devletle halkın güven bağı yeniden kurulacaktır. (İç güvenlikle ilgili ayrıntılı kararlar Ek. 3'dedir)

DIŞ POLİTİKA

Diğer devletlerle, uluslararası dayanışma içinde, ülkemizin çıkarlarını ön planda tutan, kişilikli, tutarlı ve bilinçli bir dış politika izlemek ana hedeftir. Türkiye, dış politikada, evrensel değerleri savunan, barışçı tutumunu sürdürecektir ve dış ilişkilerin karşılıklı yarara dayalı olduğu bilinciyle hareket edilecektir.

Uluslararası topluluğun saygın bir üyesi olmak ve çağımız değişimlerinin getirdiği gelişmeler sonucu doğacak ekonomik yapılaşmalarla, yeni kurulacak güvenlik sistemlerinde yer almak, Türk dış politikasının öncelikli hedefleri arasındadır.

Komşularımızdaki ve tüm bölgedeki gelişmeler, dikkatle izlenecektir.

Kıbrıs sorununun, askıda kalmadan bir an önce çözüme bağlanması, Türkiye'nin, en içten arzusudur. Ancak Kıbrıs sorununun iki toplum arasındaki görüşmelerle ve adada, iki eşit toplumun varlığını kabul eden ve siyasal eşitlik çerçevesinde iki topluma eşit haklar ve güvenceler veren bir federatif devlet yapısı içinde çözülebileceğine inanıyoruz. Dış baskılar kullanılarak ve sorunun kapsamı genişletilerek, Kıbrıs sorununun çözümüne olumlu katkı getirme imkânı yoktur. Sorunun çözümünde, hükümet, karşılıklı anlayış yoluyla, üzerine düşen en olumlu katkıyı yapmaya hazırdır.

Komşumuz Yunanistan'da yaşayan, Trakya Türklerinin savunulması Türkiye için bir hak ve görevdir. Hükümet Ege sorunu dahil, tüm ikili sorunları Yunanistan Hükümeti ile samimî bir diyalog içinde çözümlemeye hazırdır.

Evrensel değerlere inanan ve bunları savunan ülkemiz, Batı Avrupa ile her yapıdaki yakın ilişkiyi ve işbirliğini samimiyetle karşılar. Türkiye'nin AT üyeliğinin, gerçekleşmesi için her türlü çaba gösterilecektir.

Hükümetimiz, ABD ile dostluğa ve yakın siyasî, ekonomik ve ticarî işbirliğine özel bir önem vermekte ve ABD'yle ülkemizin karşılıklı çıkarları çerçevesinde, en iyi ilişkileri sürdürmeye kararlı bulunmaktadır.

Sovyetler Birliği ile her alanda iyi komşuluk ilişkilerimizi geliştirmeye devam edeceğiz.

Üyesi bulunduğumuz İslam Konferansı üyesi ülkeler diğer Müslüman ülkelerle olan ilişkilerimizi dikkat ve özenle geliştireceğiz.

ULUSAL SAVUNMA

Türkiye'nin Milli Birliği ve toprak bütünlüğünü en önemli bir değer sayan anlayışla, dış politika, Millî İstihbarat ve Millî Savunma politikaları birbirini tamamlayan bir bütün olarak ele alınacaktır.

Ulusal savunma politikalarında hükümet, gerçekçi tehdit senaryolarına göre tanımlanmış Millî Güvenlik politikalarının, millî refahı artırma hedefleri ile gelişmediğine inanır.

Dünyada barış doğrultusunda atılan adımlar silahlı kuvvetlerimizin sayısını azaltmak olanağını getirirken, savunma gücünü yeni silahlarla artırmayı da gerektiriyor. Bu nedenle amacımız yüksek teknoloji kullanabilecek bir orduya yönelmek, bir yandan böyle bir orduyu kurup donatırken, öte yandan bütün gençler için öngörülen askerlik hizmetinin süresini aşamalı olarak kısaltmaktır.

Yeni güvenlik sistemleri oluşumunda ve yeni konumuyla NATO içinde Türkiye, öz yararlarını gözetecek ve ilişkileri sürdürecektir.

YEREL YÖNETİMLER

Devletin yeniden yapılanması programı içinde, yerel yönetimler yeniden düzenlenecektir.

Yerel-merkezî idareler ayırımındaki ağırlık, yerel yönetimlere kaydırılacaktır. İl Genel Meclislerinin ve belediye meclislerinin yetkileri artırılacak ve yerel kaynakların bir bölümünü yerel önceliklere göre kullanmaları sağlanacaktır.

İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük metropoller için özel yaklaşımlar ve yürürlükteki projeleri kapsayan uygulamalar gerçekleştirilecektir.

KALKINMADA ÖNCELİKLİ YÖRELER

Ülkemizdeki, bölgelerarası kalkınmışlık farklılıkları pek az ülkede görülebilecek kadar endişe verici ve çarpıcıdır.

Bölgelerarasındaki gelişmişlik farklarını ve dengesizliği gidermek, bölgelerarası toplumsal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamak ve bunu il ve ilçeler düzeyinde de gerçekleştirmeye çalışmak öncelikli hedeftir.

Bu amaçla, gerek ekonomik faaliyetlerin, gerek kamu hizmetlerinin bu hedef istikametinde gerekli altyapının hazırlanması ve teşvik mekanizmalarıyla desteklenmesi temel politikamız olacaktır.

Bu amaçla:

A) Devlet öncülüğünde, genel ekonomik politikalar çerçevesinde başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu olmak üzere ülkemizin geri kalmış yörelerine “bölge kalkınma projeleri” hazırlanacak ve katılımcı bir yaklaşımla hızla uygulamaya geçilecektir.

B) Bu bölge kalkınma projeleri kapsamında özel sektörün bölgede yatırım yapmasını sağlayıcı yeni bir teşvik sistemi geliştirilecektir.

C) Bu çerçevede, bölgenin sanayileşmesini sağlayacak ve istihdamı hızla artıracak kamu ve özel kesim projeleri hızla uygulamaya konulacaktır.

D) Bu projelerle, yeni ekonomik gelişme merkezleri oluşturulacak ve bu ekonomik merkezler için gerekli alt yapı hızla tamamlanacaktır.

E) Bölge kaynaklarını değerlendirecek sanayilerle, bölge tüketimini karşılamaya yönelik sanayileri kısa vadede öncelik verilecektir. Öte yandan, yerel sanayileşme stratejisi içerisinde, ileri teknoloji sanayilerin de bölgede yer alması amaçlanacaktır.

F) Bu yörelerde, esnaf ve sanatkârlara yönelik meslek kredileri ile tarımsal amaçlı krediler daha uygun koşullarla artırılabilecektir.

G) Bölgede sağlık ve eğitim hizmetleri ile konut ve istihdam imkânlarının yaygınlaştırılmasına özel bir önem verilecektir.

H) Ülkemizin en büyük projesi olan GAP’ın bütün üniteleri ile bir an önce gerçekleşip, ulusumuzun mutluluğuna hizmet eder hale gelmesi en önemli işlerimizden biri olacaktır.

ÇEVRE

Hükümetin çevre alanındaki temel hedefi tarihsel-kültürel-doğal çevrenin ve yeşilin korunmasıdır. Hükümetimiz uluslararası kabul edilebilir düzey olarak saptanan çevresel kaliteleri elde etmek ve kirlenmemiş bölgelerde de bu miktarların aşılmasını önleyici önlemleri ivedilikle ve etkinlikle uygulama alanına koymak amacındadır.

Ekonomik kalkınma ve çevre ikilemleri konusunda ekolojik değerleri gözetecek ve koruyarak kalkınmanın olanaklı olduğuna inanan hükümet “sürdürülebilir kalkınma” yaklaşımını benimsemektedir.

Bu temel inanış çerçevesinde gerek ulusal ölçekte ve gerekse yerel yönetimler düzeyinde gerçek bir çevre yönetimi modeli uygulanacaktır.

Çevresel yaptırımlar yeniden düzenlenecek, yeni bir kredi, teşvik, harç ve vergi anlayışıyla “Kirleten öder” ilkesi uygulamaya konulacaktır.

DEVLET PERSONEL REJİMİ

- Hükümet, 1991 Türkiye’sinin devlet personel rejiminin tamamen yozlaştırıldığı, içinden çıkılmaz bir hale sokulduğunun bilincindedir. Bu nedenle hü-

kümet; memurların hayat standardını düzeltici, dengeli, adil ve memura onurlu yaşam olanağı ve moral ortamı sağlayacak, çağdaş bir devlet personel reformu gerçekleştirecektir.

Kamu çalışanlarının ekonomik ve sosyal sorunlarını çözecek olan personel reformu;

- Personel rejimi,
- Ücret rejimi,
- Sosyal güvenlik rejimi,
- Sosyal yardım düzeni

projelerini ve verimlilik ilkesini kapsayacaktır.

Hükümet, devletin yetişkin, dürüst, aktif ve objektif kalmış bürokratik kadrolarını desteklemeye ve onları maddeten ve manen özendirmeye kararlıdır.

YARGI

Adaletin geciktirilmeden dağıtılması hükümetimizin, temel hedefleri arasındadır. Hâkimlerimizi, maddi ve hukuki bağımsızlığa ve güvenceye, vatandaşlarımızı da, gecikmemiş ve haklı adalete erdirmek için gereken tüm önlemleri almaya kararlıyız.

DÜRÜST YÖNETİM

Her türlü yolsuzluk, iltimas ve rüşvetle mücadeleyle kesinlikle kararlı olan hükümetin, oluşturacağı dürüst ve saydam yönetim, ülkemize genel bir güven ortamı sağlayacaktır.

Kurulan bu hükümet, yolsuzlukların hesabını sormaya kararlıdır. Demokratik sistem çerçevesinde ve normal yargı mekanizmasında, suçluların yargılanması ve yolsuzlukların takip edilmesi, halkımıza karşı girdiğimiz bir yükümlülüktür.

SONUÇ

Son yıllarda her açıdan aşındırılmış, kavram ve kurumları birbirine karıştırılmış devletimizin restorasyonu önemli ölçüde gerekli hale gelmiştir. Devletin, günümüzün şartlarına ve çağın yeni küresel boyutlarına göre yeniden yapılanması gereğinin yanında, ara rejimin imtiyaz, imkân ve anlayışıyla geçmiş yılların da getirdiği olumsuz alışkanlıklar ve değişikliklerin de mutlaka gözönünde tutulması lazımdır.

Ancak koalisyon hükümetini meydana getiren partilerimizin kesin inancı odur ki, Türkiye'mizin yukarıda sayılan, hatta bazıları yapısal sorun niteliğini kazanmış olanların da dahil olmak üzere, çözümlenemeyecek meselesi yoktur. Yapılacak iş, her ülkede değişik tür ve boyutta olması doğal bulunan problemlerin hallinde ülkenin, milletin ve devletin bütün kaynaklarını olabildiğince harekete geçirebilmektedir.

Ülkelerin en büyük ve tükenmez kaynağı insan varlığıdır. İnsan varlığının tam bir verim ile devletin yapısı ve işleyişine katılımıdır ki, ancak o ülkenin bütün diğer kaynaklarını da ortaya çıkarır ve halkın mutluluğu ile ülkenin kalkınması ve gelişmesi yolunda toplumun hizmetine sokar.

Bunun da tek ve etkin yolu gerçek bir demokrasiyi kurmak, yaşatmak ve işletmektir. Bir devletin en büyük gücü onun ekonomik ve hatta askerî varlığının önce arkasında halk desteğinin bulunmasıdır.

Devletin kurumlarının da yine halkın desteğine sahip oluşları onların başarılarının en sağlam ve kalıcı kaynağıdır.

Esasen cumhuriyet bir kavramlar, kurumlar ve kurallar sistemidir.

Kavramların sağlam ve doğru olması, evrensel gerçeklerle uyum içinde bulunması, kurumların kendi yerlerinde ve kendi işlevlerinde durması, kuralların da eksiksiz ve yasaların ve demokratik düzenin çizdiği çizgide geçerliliklerini yürütmele-ri, rejimin temel şartı, demokratik cumhuriyetin belirleyici niteliği ve kalıcılığının da en sağlam güvencesidir.

Cumhuriyet, ancak bir hukuk devletinin yapısı ve işleyişi ile bu özelliğini ve bu sıfatını taşıma imkânına sahip olur.

Kurulacak hükümetin, bugün karşı karşıya olduğu sorunların büyük bir kısmı ara rejimde demokratik mekanizmaların işleyemeyişi, halkın demokratik tepki gücünün körletilerek susturulmasının sonucudur.

Gelir dağılımı bozukluğunda dünyanın en başta gelen ülkeleri arasında oluşumuz, halkın hakkını arayıp, toplumundan ve devletinden onu hakça sağlayamamasının yani demokratik imkânların ve yaptırımların işlemeyişinin doğal sonucudur.

İşte bu noktadan hareketle partilerimizin ortak görüşü ve inancı odur ki, demokrasinin yokluğundan veya bütünüyle işleyemeyişinden kaynaklanan dertlerin ve problemlerin tek çözüm yolu yine demokrasinin kendisidir.

Demokrasinin işleyişine engel teşkil eden kurumsal ve kuralsal engeller ortadan kaldırılıp halkın büyük gücü devletin içerisinde yerini aldıkça ve aldığı oranda bütün problemlerin çözüm yolu açılacaktır. En büyük gücümüz ve güvencemiz budur. Bu güç ve güvenceyle yüce milletimizin dertlerini çözeceğimize ve beklentilerine cevap vereceğimize içtenlikle inanıyoruz.

Kuvvetler ayırımı ilkesini bütünüyle gerçekleştirebilmiş bir Türkiye’de halkın yenilenmiş gücünü arkasına almış parlamento, onun çıkaracağı ve denetim ve gözetimi altında tutacağı yürütme ve bağımsızlığı için bütün önlemlerin alınacağı yargı ile, bunlara, çağdaş demokrasinin bir gereği olarak eklenen hür ve bağımsız bilim kurumlarıyla çözümlenemeyecek hiçbir sorun olmaması gerektiğine inanıyoruz.

Yalnız milletin hizmeti için kurulmuş bulunduğumuz inancı ile, meselelerimizin hallinde, ilke ve inanışlarımız saklı kalmak kaydıyla, daima bir konsensüs - bir genel mutabakat - arayacağız. Daima hoşgörü ile hareketimizin, ayrı siyasî inanış veya yapılar sahip oluşumuza rağmen, güçlerimizi milletimizin hizmetinde birleştireceği inanıyoruz.

İktidar her rejimde vardır. Rejimleri demokratik yapan, devleti de gerçek anlamında cumhuriyet ismine ve erdemine kavuşturan, muhalefetin varlığıdır.

Bu düşünce ile demokratik muhalefeti ve onun hür bir biçimde işleyişini daima, hükümetimiz için bir kazanç ve rejim için de bir gerek sayacağız.

Bu inançla bir hükümet kuruyoruz ve bu inançla yüce milletimizin hizmetine talip oluyoruz. Tek ve en büyük dayanağımız kendisi için var olduğumuz ve var olacağımız aziz milletimizdir.

PROTOKOLE EK PARAGRAF

Üst düzeydeki memurların atanması, ilgili bakanın önerisi, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı ve Başbakanın mutabakatıyla kararlaştırılır.

SOSYALDEMOKRAT HALKÇI PARTİNİN HÜKÜMETİN YAPISI İÇİNDEKİ YERİ

1. Hizmet Bakanlıkları

- 1) Adalet
- 2) Dışişleri
- 3) Bayındırlık ve İskân
- 4) Kültür
- 5) Turizm
- 6) Çalışma ve Sosyal Güvenlik
- 7) Sanayi ve Ticaret

2. Devlet Bakanlıkları

- 1) Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Bağlı kuruluşlar: Çizelgedeki 8 nolu kuruluşlar.

- 2) Devlet Bakanı (12)

Bağlı kuruluşlar: Çizelgedeki 12 nolu kuruluşlar ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun eklenmesiyle

- 3) Devlet Bakanı (13)

Bağlı kuruluşlar: Çizelgedeki 13 nolu kuruluşlar

- 4) Devlet Bakanı: Çizelgedeki 14 nolu kuruluşlar

5) Devlet Bakanı: Çizelgedeki 15 nolu Toplu Konut İdaresi Başkanlığının eklenmesiyle.

SHP Genel Başkanı
Erdal İNÖNÜ

DYP Genel Başkanı
Süleyman DEMİREL

ORTAK HÜKÜMETTE SHP SORUMLULUĞUNA BIRAKILAN BAKANLIKLAR

1. - Başbakan Yardımcılığı ve - TÜBİTAK
- Atom Enerjisi Kurumu
- Milli Prodüktivite Merkezi
- TSE'nin bağlı olduğu Devlet Bakanlığı,

2. - Dışişleri Bakanlığı,
3. - Adalet Bakanlığı,
4. - Bayındırlık ve İskân Bakanlığı.
5. - Kültür Bakanlığı,
6. - Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
7. - Sanayi ve Ticaret Bakanlığı,
8. - Turizm Bakanlığı,
9. - Toplu Konut İdaresi de dahil olmak üzere, şehirleşme ve şehircilikten sorumlu Devlet Bakanlığı,
10. - İnsan haklarından sorumlu Devlet Bakanlığı,
11. - Deniz İşlerinden sorumlu Devlet Bakanlığı,
12. - Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme de dahil olmak üzere aile, kadın, çocuk ve özürlülerden sorumlu Devlet Bakanlığı.

EK - 1

DEMOKRATİKLEŞME

Ülkemizin, uzun bir süredir yaşadığı ekonomik, siyasal ve toplumsal ağır sorunları aşmak ve esenliğe ulaşmak amacıyla bir araya gelen Doğru Yol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti insanımızın özgürleşmesi ve toplumumuzun gelişmesi yolundaki yasal engelleri ortadan kaldırmak için bu demokratikleşme önerilerini tarih içinde çeşitli evrelerden geçen “Devlet” çağımız demokrasilerinde en gelişmiş anlamını kazanarak halkın devleti haline gelmiştir.

Çağdaş anayasal çoğulcu sistemde Devlet, kişinin ve toplumun refahı ve kişilerin maddi ve manevi varlıklarını özgürce geliştirebilmeleri için vardır. Demokratik, laik ve sosyal hukuk Devletinin anlamı budur.

AGİK süreci ve Paris Şartının tarafı bir ülke olarak Türkiye, bu çağdaş devlet hedefini yakalamayı öngörmüş, ancak bu amaca yönelik çalışmalarında çok gerilerde kalmıştır.

12 Eylül 1980 askeri müdahalesi Türkiye’de demokratik yaşamı kesintiye uğratmıştır. 1982 Anayasası ve daha sonra yapılan iki genel seçim Türkiye’de demokratikleşme sürecine biçimsel katkılar sağlamış görünüyor iseler de rejimin normleşmesi demokratik kurum ve kuruluşların yerleşmesi, yapay siyasî ortam ve olumsuzlukların giderilmesi mümkün olamamıştır.

Aradan 11 yıl geçmiş olmasına rağmen 12 Eylül hukukunun başta Anayasa olmak üzere hala geçerliğini koruması, demokratikleşme yolunda çok ileri ve önemli adımlar atılması gereğini açıkça ortaya koymaktadır.

Anayasa ve onun doğrultusunda çıkarılmış diğer kanunların demokratik bir niteliğe kavuşması demokrasiye geçişin hızlı ve sağlıklı bir süreç izlemesi ertelenebilir bir görev olarak çağdaş ve mutlu insanların yaşadığı bir Türkiye'yi amaçlayan tüm siyasal partilerin gündeminin ilk sırası olmalıdır.

Türkiye iç hukukunu, tarafı bulunduğu Paris Şartı ve ekleriyle ortaya konulan çağdaş normlara ve diğer uluslararası sözleşmelere uygun hale getirmeli.

Günümüz çağdaş devleti, Hukukun üstünlüğünü özüne sindirmiş hukuk kurallarından meydana getirilmiş bir düzenle eş anlamlıdır.

Hukuk Devleti, bu alandaki çağdaş gelişmeleri ve temel ilkeleri yasalarına, Anayasasına, özetle hukukuna aktarabilmiş olan devlettir.

Hukukun temel ve evrensel ilkelerini içermeyen, yapısı ve içeriği bakımından vatandaşlarının adalet ve hak duygusu ile bağdaşmayan sadece şekli istikrarı amaçlayan düzenlemeler eksik, yetersiz ve çağ dışıdır.

Bir Devlette, uygar bir hukuk düzeni ve kişinin hak ve özgürlüklerini her türlü zedelemekten koruyacak güçlü ve etkin bir adalet uygulaması varsa, o toplum mutlu ve çağdaş bir toplum olmaya aday demektir. Bunun önemli bir koşulu bağımsız yargıdır.

Yukarıda özetlenen nedenlerle çağımız demokrasilerinin bu yüksek ülkülerini gerçekleştirmek ve çağdaş bir demokratik yapıya kavuşmak için başta Anayasa olmak üzere birçok yasa bütünü ile ya da bölümler halinde ele alınacak ve yeni düzenlemelere gidilecektir.

I

1982 Anayasası hazırlanış, sunuluş ve kabul ediliş süreci, şartları ve içeriği ile ülkemizin demokratik gelişmesi önünde çok önemli bir engel olarak durmaktadır.

20 Ekim 1991 Genel Seçimleri öncesi yukarıdaki düşüncelerden hareket eden hemen hemen bütün siyasî partiler, bir Anayasa değişikliği gereğini dile getirmiş, bu arada DYP ve SHP tümüyle yeni bir Anayasanın yapılması gereğinde benzer görüşler ortaya koymuşlardır.

Gerçekten de, Türkiye, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklere dayanan hukuk yolu ile çağdaş demokrasiyi amaçlayan yeni bir Anayasayı, hem biçim ve hem de içerik olarak yeni baştan yapmalı ve bunun için geniş bir mutabakat sağlamalıdır.

Böyle bir çoğulcu düşünme, tartışma ve önerme süreci içinde, ülkemizin yeni bir Anayasaya yönelmesi ve bu yoldan toplumsal uzlaşma ürünü bir Anayasaya kavuşması, Türkiye'nin demokratik gelişimi için çok önemli ve ileri bir atılımdır.

II

Toplumun tüm kesimlerini kucaklayan ve her düşüncenin sahipliğini duyacağı yeni bir Anayasa yapımına kadar, üzerinde anlaşma sağlandığı saptanan konularda ivedi Anayasa değişikliklerini sağlamak, toplumun önemli beklentilerini karşılayacak ve yeni bir Anayasa yapımı çalışmalarına uygun bir ortam hazırlayacaktır.

- 1982 Anayasasında düzenlendiği biçimi ile Cumhurbaşkanlığı bir kurum olarak parlamenter demokrasinin gerekleriyle bağdaşmamaktadır. Bugünkü düzenleme Cumhuriyetin temel kurumları arasında hem sağlıklı bir denge oluşumunu hem de yürütmenin verimli ve uyumlu işleyişini zorlaştırmaktadır.
- Bu nedenle Cumhurbaşkanlığının seçim yönteminden başlayarak görev ve yetkileri ile tarafsızlığının sağlanması konuları öncelikle ele alınmalıdır; Cumhurbaşkanlığı kurumu parlamenter sistemin gerekleriyle uyumlu bir konuma kavuşturulacaktır.
- Üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanınarak, YÖK sistemi kaldırılacak, yüksek öğretim kurumlarının, kendi içlerinden seçtikleri organlar eliyle yönetilmesi sağlanacaktır.
- Üniversitelerarası eşgüdümü sağlamak, ülkenin insan gücü gereksinimini gözönünde tutarak araştırmalar ve planlar yapmak ve önerilerde bulunmak, üniversitelere ayrılan kadro ve kaynakların dengeli dağılımı ve verimli kullanımı konusunda hükümet ve ilgili makamlara önerilerde bulunmak, yeni kurulacak üniversiteler için görüş bildirmek amacıyla, üniversitelerin kendi üst kurullarınca belirlenecek adaylar arasından seçilecek Yüksek Öğretim ve Eğitim kuruluştur oluşturulacaktır.
- Radyo ve televizyon yayınları üzerinde devlet tekelinin kalkması bir an önce gerçekleştirilecektir. Bir yandan teknolojinin olağanüstü gelişmesi, öte yandan çıkan çoğulcu bakış açıları bu alanda bütün dünyada yeni düzenlemeleri gerekli kılmıştır.
- Radyo ve televizyon alanında kamusal ve özel bütün yayınlar için tarafsızlık kuralı getirilecek; bütün kamu ve özel radyo ve televizyon yayınlarının tarafsızlığı ve bu alanda uyulması gerekli yayın ilkeleri özerk bir yüksek kurulun denetimine bağlanacaktır.
- Basın özgürlüğü, yurttaşların gerçekleri öğrenme ve doğru haber alma hakkı güvence altına alınacaktır.
- Anayasanın tümüyle değişmesi beklenmeden geçici maddelerinde yer alan ve birçok bakımdan hukuk devletini işlemez kılan, bu açıdan çeşitli haksızlıklara yol açan ve giderek bir dönemin uygulamalarını yargı denetiminden uzak tutmaya çalışan bütün hükümleri öncelikle kaldırılacaktır.
- Seçmen yaşının 18'e, seçilme yaşının 25'e indirilmesi sağlanacaktır.
- Üniversite öğretim üyelerinin siyasî partilere girebilmeleri ve merkez organlarında görev alabilmeleri sağlanacaktır.
- Sendika ve meslek kuruluşları yöneticilerinin bu sıfatları ile Milletvekili seçilebilme haklarının önündeki engeller kaldırılacaktır.
- Öğrencilerin siyasi partilere üye olması önündeki engeller kaldırılacaktır.
- Çalışma ve sendikalara ilişkin hükümler İLO ilkelerine uygun hale getirilecektir.

- Memurları da kapsayacak biçimde tüm çalışanlara sendika kurma hakkı tanınacaktır.
- Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi gerçek anlamda sağlanacak, “Tabii Hâkim” ilkesi tüm yargıya egemen olacaktır. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Yargı bağımsızlığı ilkesine göre yeniden düzenlenecektir.
- Siyasi Partilerin kadın, gençlik ve meslek kolları kurması önündeki engeller kaldırılacaktır.
- Gözaltı süreleri kısaltılacaktır.

III

Yeni bir Anayasa yapımı beklemeden demokratikleşme konusunda bugün yürürlükte bulunan çeşitli yasalarda yapılması gereken pek çok ivedi ve zorunlu düzenleme konusu da vardır. Yürürlükte bulunan ve günlük yaşamı yakından ilgilendiren birçok yasa çoğulcu demokratik yaşamın temel ilkeleri ile bağdaşmayan hüküm ve özellikler içermektedir.

Bu yasalarda yer alan bazı hükümler kaynağını Anayasadan almakta ve böylece değiştirilmesi Anayasaya bağlı hale gelmektedir. Ancak bunların bir kısmının yeniden ele alınması, yürürlükten kaldırılması veya önemli iyileştirmelerle korunması da mümkündür.

Bu biçimde yapılacak sınırlı, ama ivedi bazı düzenlemelerin toplum yaşamında önemli bir takım beklentileri karşılayacağı ve bazı yakınmaları ortadan kaldıracığı açıktır.

Bu Yasaları şöyle özetlemek mümkündür

Siyasî Partiler ve Seçim Yasaları:

1982 Anayasası gibi Siyasi Partiler ve Seçim Yasaları da 12 Eylül hukukunun önemli ürünleridir.

Yapımcılarının gerek konuya yaklaşım biçimleri, gerek demokrasi anlayışları ve gerekse yapım tarihindeki koşullar bu iki temel yasanın mutlak anlamda yeni baştan ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Yasakçı ve müdahaleci hükümleri ile Siyasi Partiler Kanunu, Partilerin çalışmasını değil, çalışmamasını temine yönelik düzenlemeler içermektedir.

İsim ve amblem yasağından başlayan bağış ve üye yazım biçimine kadar uzayan yasaklar zinciri “Hak”tan çok, “Ceza” hükmü ile dolu bir anlayış, tüzük hükümleri ile bile düzenlenmesine gerek olmayan ayrıntılı düzenlemeler, çağ dışı bir anlayışın ürünü olarak hukukumuzun içinde bulunmaktadır. Bunların düzeltilmesi ve çok daha kısa ve özgürlükçü bir Siyasi Partiler Kanunu yapılması kaçınılmazdır.

Seçim Kanunu ise, aynı yaklaşımla ele alınmış, hür ve serbest iradeyi ortaya çıkarmak yerine, “Belli bir parti nasıl iktidar olur” noktasından hareket edilerek sık sık değiştirilmiştir. Seçim Kanunu ile getirilen propaganda usul ve şekilleri, propaganda yapmayı değil yapmamayı esas almış, eşitlik ilkesi çiğnenmiş, seçime katılan

partiler arasında ayrıcalık yapılmıştır. Özetle Seçim Kanunu bir yandan hür, serbest ve eşit bir ortamda seçim yapılmasına engel olmasının yanında, getirdiği seçim sistemi ve barajları ile de temsili demokrasiyi kökünden zedelemiştir.

Bu nedenlerle bütün Siyasi Partilerin geniş bir mutabakatı ile bu Kanunların yeni baştan ele alınarak ve adaletli bir temsil ile siyasal istikrarı, demokratik ölçülere uygun bir denge içinde birlikte sağlayacak düzenlemeler yapılacak ve böylelikle siyasal rejim kalıcı bir çözüme kavuşacaktır.

2. Çalışma hayatı ile ilgili olarak Anayasa ayrıntılı düzenlemeler getirmiştir. O hükümler değiştirilinceye kadar Anayasanın izin verdiği ölçüde İLO ilkelerinin 2821 ve 2822 Sayılı yasalara yansması sağlanacaktır.

3. Yerel Yönetimler: İl Genel Meclisleri ile Belediye Meclislerinin yerel sorunları çözüme konusundaki yasal ve kaynak eksiklikleri yeni düzenlemelerle giderilmek suretiyle bu Meclislerin yerel parlamento özelliğini kazanmaları sağlanacaktır. Merkezin yerel yönetimler üzerindeki denetim azaltılacak, yerinden yönetim ilke ve güvenceleri kuvvetlendirilecektir.

4. Basınla İlgili Düzenlemeler: Konu ile ilgili Anayasa değişiklikleri sağlanıncaya kadar, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerinde belirlenen demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir. Böylece herkesin gerçekleri öğrenme ve bilgi edinme hakkına sahip olduğu anlayışı çerçevesinde basına gerekli güvenceler sağlanmış olacaktır.

5. Üniversiteler: Gerekli Anayasal düzenlemeler yapıncaya kadar, Üniversite öğretim üyelerinin de görüşleri alınmak suretiyle Dekan adayların Fakülte, Rektör adaylarının Üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilmesi için yasal düzenlemeler gerçekleştirilecek sistem içinde Üniversiteler daha rahat çalışabilmesinin yasal olanakları araştırılıp yeni baştan ele alınacaktır.

6. Polis Görev ve Yetki Yasaları: Polisin, kişi hak ve özgürlüklerine ilişkin eğitimi sağlanacak ve yetkileri yeniden düzenlenecektir. Karakollar korkulan yer olmaktan çıkarılacak, "Şeffaflığı" sağlanacaktır.

7. Ceza ve Usul Yasalarında: Yapılacak değişikliklerle de tutuklanan veya yakalanan kişiye avukatını hazır bulundurmadan ifade vermeyi reddetme hakkı tanınacaktır. Yine yakalanan veya tutuklananların belli aralıklarla avukatları ve yakınları ile görüşme hakkına sahip olmaları sağlanacaktır.

Bu değişikliklerle:

- İşkence ve işkence iddiaları ortadan kalkacak,
- Hazırlıkta alınan ifadeler geçerli ve inandırıcı olacaktır.

8. Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal Yasaları: Sıkıyönetim ve Olağanüstü hal rejimleri de hukuk içi rejimlerdir. Başka bir deyişle bu hallerde, hukuk düzeninin ortadan kalkması, hakların özüne dokunma olanağının güvenlik güçlerine verilmesi söz konusu değildir. Bu nedenle bu yasalar Hukuk Devleti ilkesi ve hukukun üstünlüğü ile temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunulamayacağı evrensel kuralı ışığında gözden geçirilecek gerekli düzeltmeler yapılacaktır.

9. Güvenlik Soruşturma: Güvenlik ve başkaca özellik arz eden birimler ve işler ayrı olmak üzere bugünkü uygulanan şekli ile güvenlik soruşturmasına son verilecek, vatandaşın güvenilir kişi olduğu noktasından hareket edilecektir.

10. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü ve Dernek Kurma Hakkı: Bu temel haklarla ilgili ayrıntılı Anayasal düzenlemeler vardır.

Bu Anayasal düzenlemeler düzeltilinceye kadar bu hakların vatandaşlar tarafından kullanılabilmesini rahatlatacak yasal değişiklikler gerçekleştirilecektir.

11. TRT Yasası: TRT Yasasında yapılacak değişikliklerle halkın doğru haber alma hakkı temel ilkesi işlerlik kazanacak, kurum çağdaş ve tarafsız bir yayın anlayışına kavuşturulacaktır.

Parlamento çalışmalarının naklen, açık oturumlar ve diğer programlarla halka yansıtılması sağlanacak, ülkenin her önemli sorununun TRT’de tartışılması yolları açılacaktır.

12. Meclis İktüzüğünde Yapılacak Değişiklikler

- Her oturum öncesi bir saat süre ile Bakanların kendilerine yöneltilecek sorulara cevap vermesi suretiyle denetim mekanizmasına işlerlik kazandırılacak.
- Yasama gücünü yürütmeye devir biçiminde uygulanan bugünkü Kanun Hükmünde Kararname uygulamasından vaz geçilerek, bunların 90 gün içinde yasama organında görüşülmesi sağlanacaktır.
- Dilekçe hakkına işlerlik ve etkinlik kazandırılacaktır.

13. Baroların: Çağdaş anlamda bir savunma örgütü olduğu gerçeği ile buraların “Adaletin tevziinde” önemli bir unsur olduğu ve vesayet altında çalışmaması gerektiği yasalarla açıklığa kavuşturulacaktır.

14. Terörle Mücadele Yasası: Temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunulamaz ilkesi ışığında yeniden ele alınacaktır.

15. 1402 Sayılı Yasa: İle yargı kararı olmaksızın görevine son verilen kamu görevlilerinin görevlerine dönmesi sağlanacaktır.

16. Sürgün ve sansür ile ilgili düzenlemeler yürürlükten kaldırılacaktır.

17. Meslek kuruluşları üzerindeki baskılar kaldırılacaktır.

18. Kooperatiflerin ve üst birliklerinin yönetimleri üyelerinin doğrudan katılımı ile ve seçim yolu ile kendilerine iade edilerek, böylece bu kurumların demokratik işlerliği sağlanacaktır.

19. Yurttaşların hak araması hızlandırılacak. Adaletin çabuk ve az külfetli işlenmesini sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

20. Yurttaşlarımızın etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özelliklerinin özgürce ifadesinde, korunmasında ve geliştirilmesinde karşılaştıkları yasal ve fiili eksiklik, engel ve sınırlamalar, Türkiye’nin de imza koyduğu Paris Şartı’nın ruhuna uygun bir biçimde ve ulusal bütünlük içinde giderilecektir.

EK-2**KISA DÖNEM EKONOMİK Dengeleme Onarım ve Canlandırma Programı İle Orta - Uzun Dönem Sanayi Atılım Stratejisi****I. GİRİŞ**

Türkiye ekonomisine yeni bir hız verebilmek için ilk aşamada enflasyonu azaltacak ve ekonomik dengelemeyi (stabilizasyonu) sağlayacak bir Onarım Programının uygulanması şarttır. Ekonominin istikrara kavuşturulmasını öngören böyle bir program, aynı zamanda ekonomiyi iyileştirmek için de gerekli önlemlerin alındığı bir süreç olacaktır. Bu süreç de Türkiye ekonomisine yeni bir yön verecek Sanayileşme ve Atılım Programının hazırlıkları da eş zamanlı başlatılarak uygulama için gerekli şartların hazırlanması amaçlanmaktadır.

Ekonomik kararlarda tutarlılığa, sürekliliğe ve açıklığa özel önem verilecektir.

Bugün için %70 düzeyinde olan enflasyon oranı, ekonomik dengelerdeki bozulma hızının son aylarda giderek artması nedeniyle kısa sürede üç haneli rakamlara ulaşacak bir eğilime girmiştir.

İlk aşamada bu eğilimi durdurup, enflasyonu kısa sürede azaltabilmek için tutarlı ve bütünsel bir dengeleme, onarım ve canlandırma programının acilen uygulanmaya konulması gerekmektedir.

Türkiye ekonomisini hem acilen onarmak ve canlandırmak hem de bir sanayileşme bakışı (vizyonu) kazandırarak atılım sağlamak amaçlarıyla oluşturulan ekonomik programın ana hatları başlıca iki bölüm halinde aşağıya sunulmuştur. Bu programın ilk bölümünde enflasyonun düşürülmesi ve ekonominin dengelerinin kurulmasına dönük politikaların genel yapısı dört başlık altında belirlenirken, ikinci bölümde Türk ekonomisine yeni bir sanayi anlayışı kazandıracak atılım programı ele alınmaktadır.

II. - EKONOMİK Dengeleme ve Onarım Programı

- Ekonomilerde dengenin sağlanması ve onarım sürecinin işletilmesinin temel koşulu, düşürülmeye çalışılan enflasyonun doğru teşhis edilmesi ve uygulama programlarının bu teşhise uygun olarak hazırlanıp, kararlı bir şekilde uygulanmasıdır.
- Enflasyon analizlerinde üzerinde durulan temel ayırım hiper enflasyon ve kronik enflasyon arasındaki farktır. Hiper enflasyon aylık bazda %50'nin üzerine çıkarak hızlı ve sürekli bir artış gösterirken, kronik enflasyonlar ise uzun süren ancak hızlı artışlar göstermemekle birlikte kolay kolay da düşmeyen enflasyonlardır.
- Türkiye'de, özellikle 1980'li yılların ikinci yarısından bu yana yaşanan süreç sonunda bugün geline noktasındaki enflasyon kronik yüksek enflasyon olarak değerlendirilmektedir. Uluslararası verilere göre, son yıllarda dünyada yalnızca 35 ülke %20'yi aşan enflasyonlar yaşarken, bunlardan 9'unda enflasyon %100'ü, 5'inde ise %1000'i aşmış bulunmaktadır. Bu nedenle ülkemizde son on yıldır ortalama olarak yılda %45-50 dolayında yaşanmakta

olan enflasyonu, dünya ölçülerine göre de yaygın ve doğal bir olay olarak görmek mümkün ve doğru değildir. Bu dönemde yıllık ortalama enflasyon hızı %3,8 olan OECD ülkeleri arasında da enflasyonu en yüksek olan ülke Türkiye olmuştur.

- Türkiye ekonomisini onarmak ve yeni sanayi yapısını oluşturmak için ekonominin dengelenmesi şarttır. Bunun için de mevcut ekonomik krizi derinleştiren ve kurumsallaşan enflasyonun hızla düşürülmesi gerekmektedir. Bu programın ilk kısmının da amacı böyle bir dengelemeyi sağlayacak politikaların tespiti ve uygulanmasının sağlanmasıdır.
- Böyle bir dengeleme ve onarım programının uygulama alanları ve politikaları aşağıdaki bölümlerde verilmektedir.

1. Para ve Döviz Kuru Politikaları

- Enflasyonun düşürülmesi ve ekonominin rehabilitasyonu için uygulamaya konacak olan böyle bir dengeleme, onarım ve canlandırma programının başarısını belirleyen faktörlerin başında, para politikasının kararlılık ve başarıyla uygulanması gelmektedir. 1989 ve 1990 yıllarında maliye politikalarından ve genel bir stratejik ekonomik tercihler anlayışından yoksun olarak uygulanmaya çalışılan para politikaları başlıca bu nedenlerle sınırlı ölçüde etkili olmuş ve 1991 yılında ise ekonomik dengesizliklere teslim olunarak hiç bir şey yapılamamıştır.
- Böyle bir dengeleme ve onarım programında ise para programının, maliye ve reel döviz kuru politikaları ile birlikte sıkı bir koordinasyon ve etkileşim içinde yapılması temel bir yaklaşım olmaktadır.
- Bu program çerçevesinde uygulanacak para politikasının kilit noktası Merkez Bankası parasının kontrolü olacaktır. Merkez Bankası Parası: Emisyon + munzam karşılıklar + TCMB'nin üçüncü şahıslara veya kurumlara olan likit borçlardan oluşmakta ve TCMB bilançosunun aktif bölümünde yer alan döviz satınalışları, kamu kredileri veya değerlendirme hesabı adı altında yer alan kur farkları ile belirlenmektedir.
- TCMB'sının bilançosu 1988'de %71, 1989'da %49 artmış olup bu artış 1990 yılında hedef olarak alınan %12-22'lik aralığı biraz aşarak %24 olarak gerçekleştirilir. Ancak,

1991 yılı başından bu yana ise bu artış %42'yi bulmuş olup TCMB tamamen para basarak Hükümeti destekler hale gelmiştir. Nitekim TCMB bilanço toplamı %40'ın biraz üstünde artarken toplam iç varlıklar %51 ve kamuya açılan nakit krediler %284 artmıştır.

- Bu verilerin ışığında kontrolü elden kaçan para programının bu defa maliye ve reel döviz kuru politikalarıyla koordineli olarak yeniden başlatılması kaçınılmazdır. Yeni bir anlayışla uygulamaya konacak para programının başarısı büyük ölçüde bütçe politikaları ile olan tutarlılığına bağlıdır. Bu nedenle, bütçe ve fonların gerçek durumunun öncelikle anlaşılması bu verilerin

reel büyüme ve reel döviz kuru hedefleri ile birleştirilerek TCMB için tutarlı hedeflerin üretilmesi gerekmektedir.

- Uygulanması öngörülen böyle bir stabilizasyon ve onarım programının nominal dayanakları “sıkı para politikası” ve “döviz kurunun yavaşlatılması” olmaktadır. Ancak, bu nominal dayanakların ödemeler dengesi ve canlandırma programının inandırıcılığı ve etkinliği açısından acilen kamu kesiminde reformların da hızla ve kararlılıkla yürütülmesi gerekmektedir.
- Programın kur politikaları ise bütçe, para politikaları ve enflasyon hedefleri ile birleştirilerek ele alınacaktır. Uygulanan dengeleme ve onarım programı ile mali koordinasyonun sağlanmasına özen gösterilecektir.

2. Bütçe ve Maliye Politikaları:

- Enflasyonla kamu açıkları arasındaki sıkı ilişki nedeniyle dengeleme ve onarım programının yoğunlaşacağı alanların başında kamu maliyesi gelmektedir.
- Türkiye’de son yıllarda Kamu Sektörü Borçlanma Gereğinin (KBG) GSMH’ya oranı 1990’da resmî verilere göre %9,4 olmuş ve 1991’de de %10’un üstüne çıkması beklenmektedir. 1990 yılında KBG %5’i Konsolide Bütçe açıklarından, %4,2’si ise KİT açıklarından kaynaklanmaktadır. Bu oranların 1991 yılında %6,4 ve %3,7-%5,2 olacağı hesaplanmaktadır. Konsolide Bütçedeki iç ve dış borç faiz ödemelerinin, GSMH’ya oranı da %4’ü bulmakta ve yatırımların payını geride bırakmaktadır.
- Yaşanan yüksek oranlı kronik enflasyonu bir an önce düşürmek için uygulamaya konacak olan bu dengeleme ve onarım programı ile Kamu Sektörü Borçlanma Gereğinin (KBG) GSMH’ya oranının ilk aşamada iki yıl içinde %5’ler düzeyine indirilmesi hedef alınmıştır. Bu durumda bugünkü KBG/GSMH oranından iki yıl içinde yaklaşık 5 puanlık bir düşüşün sağlanması gerekmektedir. Detayları bu bölümde verilen Bütçe ve Maliye Politikaları ile bundan sonraki bölümde yer alan KİT Reformu politikaları KBG oranını düşürme planının da ana hatları olmaktadır.

2. 1. Konsolide Bütçe

- Konsolide bütçe kısıtlı olsa bile kısa dönemde bir kısım iyileştirmeler yapılması mümkündür. Yatırımların ve personel dışı cari harcamaların gözden geçirilerek bunlardan yapılacak tasarrufların belirlenmesi, vergi dene-timiyle vergi tahsilâtının arttırılması, geçiş dönemi ilkeleri benimsenmiş bir vergi reformunun başlatılması önlemlerinin başta gelenleri olacaktır.
- Konsolide bütçe açığının ve kamu borçlanma gereğinin önemli bir bölümünü iç ve dış borç faiz ödemeleri oluşturmaktadır. Finans kesimi reformu ile iç borç faiz yükünün hafifletilmesi amaçlanırken, izlenecek kur politikası da dış borç faiz yükünü arttırmamaya yönelik olacaktır. 1988 ve 1989 yıllarında reel döviz kurunda %20-30’lara varan değer artışlarına göz yumularak dış borç faiz ödemeleri hafifletilmiştir. Devalüasyonlar ile enflasyon arasında bu denli yüksek bir fark dış ticaret dengesi açısından, mahzurlu

olmuştur. Böyle bir yanlışlık bu dengeleme ve onarım döneminde tekrarlanmayacaktır. Dış ticaret dengemiz üzerindeki olumsuz etkilerini önlemek amacıyla da ayrıca ihracata yönelik sektörler üretim ve yatırım bazında teşviklerle desteklenecektir.

2. 2. Bütçe Dışı Fonlar

- Enflasyonla mücadelenin önemli bir parçası kamu kesiminin yeniden yapılandırılması ve kamu ekonomisinde şeffaflığın sağlanması olmaktadır. Bu amaçla ilke olarak bütçe dışı fonlar bütçe içine alınarak bunlar mali disiplin içine sokulacak, yürürlükte kalan ve zaman içinde tasfiyesi öngörülen fonlar da Sayıştay denetimine tabi tutulacak, “önleyici kontrol” yaklaşımına öncelik verilecektir.
- Bütçe dışı fonlarla ilgili strateji bu fonların açıklarını kendi içlerinde dengeleyerek, gerekli kurumsal-mali düzenlemeleri yaparak KBG’nin bu kesimden gelen yükünü hemen ortadan kaldırmaktır.
- Fonların tasfiyesi ve gelirlerin bütçeleştirilmesi çalışmalarının hızla tamamlanabilmesi için fon envanterinin çıkartılması ve kamu kesimi genel dengesinde tüm fon hesaplarının çok açık bir şekilde görülmesi sağlanacaktır.
- Tarım ve diğer kesimlere verilecek sübvansiyonların bütçe içinde gösterilmesi sağlanacaktır.

2. 3. Vergi Reformu

- Öngörülen bu dengeleme ve onarım programında ilk iki yılda ağırlık Konso-lide Bütçe uygulamaları ile KİT ve Finansal kesim reformları sonucu kamu borçlanma gereğinin düşürülmesine verilecektir. Bunlarla eşanlı olarak başlatılacak Vergi Reformunun asıl amacı ise vergi düzeninin ıslahı, vergi gelirlerinin artırılması ve vergi adaletinin sağlanması olacaktır.
- Uygulanacak kısa dönemli dengeleme ve onarım programı süresince ve son-raki aşamada uygulamaya konacak orta-uzun dönemli sanayi atılım strate-jisi açısından vergi reformunun şu alanlarda katkısı olacaktır:
 - i. Vergi tabanı genişletilerek yaygınlaştırılacak,
 - ii. Etkin vergi denetimleriyle vergi kaçakları önlenecek ve vergi tahsilatı artırılacak,
 - iii. Gelir vergisi üniter yapıya kavuşturulacak,
 - iv. Kurumlar vergisi oranı azaltılacak, ancak buna karşılık dağıtılan kar payının üniter gelir vergisi sistemine dahil edilmesi sağlanacaktır. Böylece AT uygulaması olan “vergi mahsubu sistemi” ne geçilebilecektir.
 - v. Kentsel rantlar yeni vergi düzenlemeleri ile anlamlı ölçülerde kamuya aktarılacak,
 - vi. Vergi gelirlerindeki yetersizlik nedeniyle ortaya çıkan kamu açıklarının neden olduğu enflasyon vergisi normal vergilerle ikame edilecektir.

- vii. Kamu gelirleri kompozisyonu içerisinde vergi gelirlerinin ağırlığı artırılabacaktır.
- viii. Sermayenin tabana yayılması ve borsanın canlandırılması için gerekli mali önlemler alınacaktır.

3. KİT Reformu:

- Uygulanacak program ile sanayi atılım stratejisinin en önemli noktalarından birisini KİT Reformu oluşturmaktadır. İlk aşamada, KİT açıklarının KBG'deki yüksek payı nedeniyle yapılacak KİT Reformunun başarısı bu program için de belirleyici olacaktır.
- Ancak, KİT Reformu sadece enflasyonu düşürme hedefine yönelik değildir. Türkiye'nin dünya ile bütünleşmesinin gerçekleşmesinde kamu kesiminin küçültülerek daha rasyonel ve etkin hale getirilmesi, 2000'li yıllara Türkiye'yi sadece yeni bir sanayileşme anlayışının taşıyabilmesi, ekonomide verimin ve rekabetin artırılması, sermayenin tabana yayılması ve ekonomide demokrasinin sağlanması da KİT Reformunun önde gelen diğer hedefleri arasındadır.
- KİT'lerin ekonomimizde çok önemli bir yeri vardır. 1990 yılında Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşunun 91'i kamu kuruluşudur. Bu kuruluşlar, üretimden satışlarının %41'ini, öz sermayenin %60'ını, net aktiflerin %57'sini, yaratılan katma değer %48'ini temsil etmektedirler. Aynı tarihte, 500 büyük sanayi kuruluşu içinde özel kuruluşlar satış gelirinin %26'sı kadar katma değer yaratırken kamu kuruluşları %32'si kadar katma değer yaratmıştır.
- Yakın bir geçmişe kadar kamu kuruluşları faaliyetleri sonucu net kaynak (kar+amortisman giderleri) yaratmışlardır. 500 büyük sanayi kuruluşunda, 1988 yılında, kamu kuruluşlarının yarattığı kaynaklar, özel sektör kuruluşlarınınkine eşit bir düzeyde, %11 dolaylarında bulunmaktadır. Kamu kuruluşlarının kaynak açıkları büyük ölçüde yatırım programlarından kaynaklanmaktadır.
- Öte yandan, KİT'lere her aşamada yapılan politik müdahalelerin etkisi de olumsuz yönde olmuş ve kötü yönetilmelerine yol açmıştır. 500 büyük firma kapsamına giren KİT'lerin satış karlılığı 1985 yılında %10,8 iken, bu oran 1986'da %8,4'e, 1987'de %7,1'e, 1988'de %6,3'e, 1989'da %4,4'e ve 1990 yılında da %1 düzeyine düşmüştür. 1991'de bu durum daha da kötüye gitmektedir.
- KİT'lerin zarar etmelerinin önemli bir nedeni malî bünyelerinin bozukludur. Bu kuruluşlar büyük bir borç yükü altındadırlar. Zarar etmelerinin başlıca diğer nedenleri ise istihdam fazlalığı ve verimlilikteki düşüklüktür.
- Önümüzdeki dönemde Türkiye'de piyasa ekonomisinin yerleştirilmesi, rekabet koşullarının güçlendirilmesi, kalkınmanın yurt sathına dengeli bir şekilde yayılması, yeni bir sanayi atılım sürecinin başlatılması ve sanayinin

mülkiyetinin halka yayılması konularında KİT'lere önemli görevler düşecektir.

- KİT'lerin finansman açıkları özellikle yatırım ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. KİT'lerin (görev olarak verilen yatırımları hariç) yatırımları için ihtiyaç duydukları kaynakları malî piyasalardan sağlamaları esas olacaktır. KİT'lerin bütçeye yük olmaları önlenecektir.
- KİT'lerden bazı işleri zararına yapmaları istendiğinde, bunların karşılıkları piyasa mekanizmasına uygun yöntemlerle görev tazminatı olarak bütçeden ödenecektir. Devlet tarafından sosyal ve ekonomik amaçlı görev olarak verilen yatırımların karşılığı o yılın bütçesine konarak kuruluşlara görev tazminatı olarak ödenecektir.
- KİT'lerin özel kanunları iptal edilerek yeni bir kanunla kamu hizmeti yapanlar hariç tüm KİT'ler Türk Ticaret Kanunu kapsamına sokulacak ve Anonim Şirket şeklinde örgütlenmeleri sağlanacaktır.
- Oluşturulan Anonim Şirketler Sektör Holdingleri bünyesinde toplanacaktır. Sektör holdingleri stratejik kaynak yönlendirmesi ve koordinasyonu sağlayacak, ancak şirketlerin hedeflere yönelik yönetimlerine müdahale edemeyecek şekilde örgütlenileceklerdir. Yönetim felsefesi "hedeflere yönelik yönetim" olacak ve tüm yöneticiler saptanan hedeflere ulaşmaları için gerekli yetkilerle donatılacak ve ilgili hedeflere ulaşmaktan sorumlu olacaklardır. Holdingler oluşturulurken mali bünyelerinin yeterli olmasına ve kaynak dengelerinin tutturulmasına özen gösterilecektir.
- Holdingler bağlı şirketlerinin yönetim kurullarının oluşturulmasında hissedar sıfatıyla yetkilerini kullanabilecektir.
- KİT Reformunun temel hedefi KİT'lerin Türk halkına ve kalkınmasına hizmet etmesinin sağlanması olacaktır. Bu hedefe öncelikle KİT'lerin verimli-liklerinin artırılmasıyla ulaşılabilecektir.
- KİT'ler politik ve bürokratik müdahalelerin dışına çıkarak kendi organları kanalları ile iyi ve profesyonel bir yönetime kavuşturulacaktır. Bu kapsamda KİT'ler ÖZERKLEŞTİRİLEREK özel bir statüye kavuşturulacak ve bünyelerinde genel kurul yönetim kurulu ve bunlara sorumlu icra organları oluşturulacaktır. KİT Reformunun temel stratejisi etkin bir yönetim için YENİDEN YAPILANMADIR.
- Yeniden yapılanma özzerkleştirme yanında özzerleştirmeyi de kapsayacaktır. Ancak, özzerleştirme bir amaç değil bir araç olarak kullanılacaktır. Yani, "Her ne pahasına olursa olsun özzerleştirme" veya Bütçeye gelir sağlamak değil, ekonomide verimin ve rekabetin artırılması temel amaç olacaktır. Özzerleştirme özerk kurumlar tarafından önceden saptanmış hazır modeller yerine her kuruluşun imkân ve ihtiyaçlarına uyan yöntemlerle uygulanacaktır.
- Özzerleştirme, KİT'lerin mali bünyelerinin kuvvetlendirilmesi için de araç olarak kullanılacaktır. Bu sayede KİT'lerin yeniden yapılanması ve ekonomiyi kazandırılmaları bütçeye yük olmadan gerçekleştirilebilecektir.

- Türkiye Cumhuriyeti'nin kalkınmasına ve Türk halkına hizmet amacına yönelik STATÜSÜ ÖZERK BİR KURUM kurularak, KİT'lerin hisselerine sahip olan holdinglerin hisse senetlerinin %51'i bu KURUM'a devredilecektir.
- KİT Reformu ile ilgili yasal ve mevzuat düzenlemeleri STATÜSÜ ÖZERK BİR KURUMUN kuruluşu, KİT'lerle ilgili organizasyon düzenlemeleri 1992 yılının ilk yarısı içinde yapılacaktır. Bu amaçla, kamu hizmeti niteliği ağır basan kuruluşlar (PTT, TCDD, TEKEL, T. C. Ziraat Bankası, Halk Bankası, TEK ve TMO) dışındaki KİT'ler geçici olarak süresi içinde özerkleştirilmele-ri sağlanmak üzere tek bir Bakanlığa bağlanacaktır.
- Bu özerk kurum, özelleştirme, birleştirme, yeniden malî yapılanma, ufaltma, yer değiştirme ve kapatma gibi tedbirleri alabilecektir.

4. Finans Kesimi Reformu:

- Finans ve bankacılık reformunun bu programın başarıya ulaşmasında önemli bir yeri olacaktır. Bu programın başarıyla yürütülebilmesi için kamu ve finans kesimi reformlarının eşanlı yürütülmesi gerekmektedir. Dünya standartlarının çok üzerindeki reel faizler aşağıya çekilmedikçe KİT ve kamu kesimi reformu başarılı olamayacağı gibi, KİT ve kamu kesimi reformu yapılmaksızın finans reformunun gereksinimi olan kaynak yapısı da yaratılamayacaktır.
- Öte yandan, uygulanan dengeleme ve onarım programının başarı kazanması durumunda bir yan etki olarak ilk aşamada reel faizlerin artması durumu ortaya çıkacaktır. Bunun başlıca iki nedeni vardır: Birincisi ve en göze çarpanı, malî kontratlara yazılmış mevcut nominal faizler sabit kalırken enflasyonun düşmesi sonucu reel faizin yükselmesidir. İkincisi ise dengeleme ve onarım programı için gerekli nominal dayanak seçiminin reel para arzını kısarken enflasyonun düşüşü sonucu reel para talebinin artması ve böylelikle ortaya çıkacak bir reel para kıtlığının da faizlere yansımasıdır.
- Reel faizlerdeki bu artışın ilk aşamada yatırımların üzerinde azaltıcı etkisi olabileceği gibi bütçedeki iç borç faiz yükünü de ağırlaştırabilir, kısa vadeli yabancı sermaye akımlarını hızlandırabilir ve bu para ve sermaye hareketleri sonucunda parasal kontrolün kaybedilmesine ya da döviz kurunun istenenden fazla reel değer kazanmasına yol açabilir.
- İşte hem uygulanan dengeleme ve onarım programının hem de KİT ve kamu kesimi reformlarının başarılı olması için finans ve bankacılık kesimi reformunun da eşanlı olarak devreye girmesi ve başarılı olması gerekmektedir. Finans ve bankacılık reformunun önemi başlıca aşağıdaki noktalardan kaynaklanmaktadır:
 - i. Reel kredi maliyetlerinin ve fon aktarma maliyetlerinin düşmesi suretiyle kamu açıklarındaki iç borç faiz yükünün aşağıya çekilmesi,
 - ii. Nominal kredi maliyetlerinin her enflasyon oranı için aşağıya çekilmesi,

- iii. Finans kesiminde oluşturulacak yeni kurum ve araçlar ile şirketlerin finansal seçeneklerini artırıp, gerekli yatırım harcamalarının malî piyasalar aracılığıyla karşılanmasının sağlanması,
- iv. Böylece, yatırımları canlandırarak enflasyonla mücadelenin uzun vadeli koşulu olan üretim seferberliğinin gerçekleştirilmesi,
- v. Dış ticarete açık sektörlerin üretim ve yatırıma yönelik teşviklerle desteklenebilmesi,
- vi. Mali piyasaların derinleşmesi ile KİT'lerin mali yapılarının sağlıklı hale getirilmesi,
- vii. Vergi reformuyla vergilerin enflasyona göre esneklik kazandırılması sonucu, enflasyonun düşüşünden doğan anormal kazançların ya da zararların sistem içinde dengelenmesinin temini,
- viii. Yabancı sermayeyi kısa vadeli yatırımlarının yanı sıra doğrudan ve portföy yatırımları yapma biçimindeki uzun dönemli finansal araçlara yöneltmeye özendirici teşvikler geliştirilecektir.

4. 1. Finans Kesimi Reformunun Ana Hatları:

- Finans ve bankacılık kesimi reformu mali piyasalarda yapılacak yeniliklerden ve yeni finansal araç ve kurumların geliştirilmesinden oluşmaktadır. Reformun amacı aşağıda özetlenmiş olan malî piyasalarımızın mevcut sorunlarına çözüm getirmektedir:
 - i. Nominal ve reel kredi maliyetleri ve fon aktarma maliyetleri dünya standartlarının çok üzerindedir. Nominal kredi faizleri %110'ları fon aktarma maliyeti %56'yı, reel faizler %34'ü aşmaktadır. Finans reformu ile reel faizler ilk aşamada %11'lere, fon aktarma maliyeti %8'lere indirilecektir.
 - ii. Menkul kıymet stoklarının %77'den fazlası, menkul kıymet ihraçlarının %89'u kamu sektörüne aittir. Kamunun malî piyasalardaki ezici yükünün bir başka örneği de reel kredi maliyetlerinin %50'sinden çoğunu disonibilite oranları, munzam karşılıkları ve vergiler biçimindeki kamu yükünün oluşturmasıdır.
 - iii. Kurumlar ve araçlar arası rekabet zayıf, malî derinleşme yetersizdir. Menkul kıymetlerin çok büyük çoğunluğunu banka mevduatları ve kamu değerleri oluşturmakta; tüm özel sektör menkul kıymetlerinin toplamdaki payı %26'yı aşmamaktadır.
 - iv. Yabancı sermaye akımlarında doğrudan ve portföy yatırımlarının payı düşük artışı istikrarsız; buna mukabil yüksek maliyetli sıcak paranın payı yüksektir.
- Finans kesimi reformu iki alanda yürütülecektir. Birincisi, malî kalabalıklaşmanın (crowding-out) kontrol altına alınması, mevduat munzam karşılıkları ve disonibilite oranlarının düşürülmesi ve finans sektörüne yönelik vergi reform uygulamaları ile reel kredi maliyetlerinin aşağı çekilmesidir.

- İkincisi, kurumlar ve araçlar arası rekabetin artırılmasıdır. Bu alandaki uygulama şöyle özetlenebilir.
 - i. Bankaların yeni mali araçlara yönelmesi özendirilecek, bankaların rekabet gücü artırılacaktır. Yatırım fonları çek hesabına bağlanacak, banka garantili bonolar yaygınlaştırılacak, bankaların tüketici finansman şirketi kurmalarına izin verilecektir.
 - ii. Şirketlere ve tasarruflulara zengin finans seçenekleri sunmak amacıyla varlık borç ve alacakların menkul kıymetlere dönüştürülüp bu değerlerin borsalarda işlem görmesi (securitization) özendirilecektir.
 - iii. Risk sermayesi kurumu küçük ve orta boy işletmelere yönelik finansman kurumları kıymetli evrak fonları, tüketici bankaları, risk yönetim araç ve kurumları, enformasyon kurumları kurulacaktır.
 - iv. Menkul kıymet yatırım fonları yeniden düzenlenecek, mali piyasaların geliştirilmesinde ve özelleştirmede bu kurumlardan etkin olarak yararlanılacaktır.
 - v. Uluslararası finansmanda doğrudan ve portföy yatırımlarını özendirecek uygulamalara ve bu çerçevede yabancı ülke yatırım fonlarına ağırlık verilecektir.

4.2. Finans Kesimi Reformunun Öncelikli Uygulamaları

- i. Eşanlı yürütülecek kamu reformu ile mali kalabalıklaşma (crowding-out) dengeleme ve onarım programının en başından itibaren kontrol altına alınacaktır.
- ii. Hisse senedine yapılacak yatırımlar ilk mali yıl içinde vergi dışı bırakılacaktır.
- iii. Nominal değil reel faizlerin vergilendirilmesi, stopajın kaldırılması ilk mali yıl içinde başlatılacaktır.
- iv. Banka ve sigorta muameleleri üzerindeki vergileri Ocak 1992 itibarı ile düşürecek uygulama aynen benimsenerek uygulanacaktır.
- v. Bankaların yeni araçlara yönelmesini engelleyen uygulama ve düzenlemeler dengeleme ve onarım programının diğer boyutlarıyla birlikte ve bir sistem yaklaşımı ile ele alınarak, uzlaşma mekanizmasıyla ilk üç aydan itibaren kaldırılacaktır.
- vi. Menkul kıymet yatırım fonları ilk 6 ay içinde yeniden düzenlenip, yatırım fonları çek hesabına bağlanacak; banka dışı kurumlara fon kurma hakkı verilecek; fonların yönetim, denetim ve diğer fonksiyonları birbirinden ayrılacaktır.
- vii. Özel şirketlerin finansman bonusu ve tahvil, bankaların banka garantili bono çıkartmalarını engelleyen, zorlaştıran düzenlemeler ilk altı ay içinde ortadan kaldırılacaktır.

- viii. Risk sermayesi kurumu risk yönetimi araç ve kurumlarının, enformasyon kurumlarının geliştirilmesine ilişkin araştırmalar ilk üç ay içinde başlatılıp bu kurumların ilk yılsonunda faaliyete geçmesi hedeflenecektir.
- ix. Küçük ve orta boy işletmelerin finansman sorununa çözümler ilk üç ay içinde Halk Bankası bünyesinde ilk yıl sonunda da yeni oluşturulacak küçük ve orta boy sanayi bankacılığı çerçevesinde ele alınacaktır.
- x. Kamu reformu ile mali denge sağlamaya başlandığında ve konsensüs mekanizması ile, disponibiliteler ve munzam karşılıklar ilk altı ay sonundan itibaren dünya standartlarına doğru indirilecektir.

III. ORTA VE UZUN DÖNEM SANAYİ ATILIM STRATEJİSİ

1. Giriş

- 1980'li yıllarda, Türkiye'de sanayileşme stratejisinden vazgeçilerek, sanayi politikaları ekonominin ana eksen olmaktan çıkartılmıştır. Kamu kesimi imalat sanayinden dışlanırken, KİT'ler güçsüz, verimi düşük ve giderek zarar eden bir performans içine itilmişlerdir. Özel kesim sanayi ise ticaret ağırlıklı politikalar ile geri sıralara gönderilirken, yüksek maliyetler ile yüksek kur ve faiz politikaları da sanayicinin önüne engel olarak konulmuştur.
- 1960 ve 1970'li yıllarda sanayileşmenin kritik eşiğine gelmiş olan Türkiye, 1980'li yıllarda sanayileşmede derinlik ve yoğunluk kazandıracak olan ara ve yatırım malları projelerinden vazgeçerek hem sanayileşme eşiğini hem de ekonomik bunalımı aşma becerisini gösterememiştir.
- Halbuki, aynı dönemde Türkiye ile benzer konumda olan Güney Kore; krizle karşılaştığı noktada bunu daha hızlı sanayileşme kararları ile aşılabilmektedir. Aynı şekilde, 1970'li yıllarda krize giren İtalya'da ekonomisini kısa sürede büyümeye geçirerek bu krizi aşmıştır. Son yıllarda, bu örnekler dışında, sanayileşmeden vazgeçerek krizi aşan hiçbir ülke yoktur.
- Türkiye'de, son yıllarda uygulanan iktisat politikaları sanayide krizi yaygınlaştırmaktadır. Geçici finans kaynakları ile artan miktarlarda yurtdışından gelen girdilere dayalı olarak sürdürülen sanayi üretimi ve fason çalışma alışkanlıkları sanayimizin kaynak yaratma mekanizmasını da tahrip etmektedir.
- Bunların yanı sıra, ihracatta sürekli bir artış sağlayabilmenin yolu da sanayileşmeden geçmektedir. Ayrıca, ihracat için yalnızca bir sanayileşme stratejisine sahip olmak yetmemekte, sanayileşmenin doğru yönde ve doğru zamanlama ile yapılması gerekmektedir. Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde esas olan üretim veya ithalat yoluyla bazı yeni mallara sahip olmak ve bunları ihraç edebilmek değil, dünya pazarlarında sürekli yer tutabilmektir. Aksi ile yetinmeye çalışmak dünyada bugün sanayileşme stratejisine verilen anlamın ve çağın gerisinde kalmaktır.
- Bütün bu nedenlerle 1990'lı yılların başında geline ortam Türk ekonomisine yeni bir yön kazandıracak, yeni bir ufuk verecek, bir atılım sağlayacak

sanayileşme stratejisini gerektirmektedir. Türkiye'yi 2000'li yıllara sadece böyle bir sanayileşme stratejisi taşıyabilir.

- Yeni bir sanayi atılım strateji ile Avrupa Topluluğu ile bütünleşmenin de sağlanması amaçlanmaktadır. Topluluk ile bütünleşmek salt ekonomik bir yaklaşım olmamaktadır. Demokrasi ve insan haklarına saygı bu nedenle yeni ekonomik örgütlenmenin de önkoşulu olmaktadır.
- Türkiye ekonomisine yeni bir yön verilirken yeni bir sanayici kuşağının da yaratılması hedeflenmektedir. Sektörler arası karşılıklı etkileşme süreci gitgide önem kazanırken sanayileri geliştirmeden önce sanayicileri yaratmak amaçlanmaktadır.
- Yabancı sermaye açık, yapıcı ve teşvik edici politikalarla özendirilecek ve desteklenecektir.
- Sanayi ve ticaretin geliştirilmesinde serbest bölgeler önemli bir yer alacak ve buna ilişkin uygulamalar bekletilmeden başlatılacaktır.
- Ayrıca sınır ticaretinin daha da geliştirilmesi sağlanacaktır.
- 1990'ların dünyasında rekabet önem kazanmaktadır. Ancak bu, fiyatlara ek olarak teknolojinin ön plana çıkmasıyla olmaktadır. Nitelikli ve yüksek ücretli emek de, yeni teknoloji devriminin getirdiği bir zorunluluktur. Düşük ücretler ekonomisi aynı zamanda düşük verimlilik ekonomisidir. Düşük reel ücretler 1990'lı yıllarda Türkiye ekonomisinde hızlı büyüme için bir avantaj sağlamayacaktır.
- Hem kamu hem de özel kesim için tekeli ve idari kararlarla fiyat saptama yöntemleri yerine esnek fiyat oluşumunun giderek piyasalarda işlerlik kazanması amaçlanmaktadır. Böylece, piyasalarda rekabet önem kazanacaktır.

Gelişmiş ülkeler ve yakın ilişki içinde olacağımız Avrupa Topluluğu ülkeleri biyoteknoloji, ileri mikro elektronik, robotikler ve bilgisayar alanlarını yakın geleceğin kilit sektörleri olarak benimsemişlerdir. Bunların yanı sıra petrokimya, petrol arıtımı, elektronik, ince mekanik, ilaç, uçak ve sentetik iplik gibi alanlar ise olgunlaşmaya geçiş aşamasındadır. Türkiye'de de bu alanlar sanayi stratejisi ve sektör politikaları uzlaşma çerçevesinde öncelikle teşvik edileceklerdir.

- 3'üncü teknoloji devrimi ürünlerinden otomasyon, bilgisayar kontrollü tasarım ve üretim, bilgi üretimine yönelik sanayi ve hizmetlerin sadece ithalatçısı olmadan, bunları yeni tüketim hevesleri olarak görmeden, geleceğin üretim süreçleri olan, bilime dayanan ve üstün beceri yoğunluğu isteyen alanlara da geçilmesi bugünden programlanarak, teşvik edilecektir.
- Yeni yatırımcılık hamlesi yaratılarak, sektör önderlerinin Türkiye'nin sanayi coğrafyasını değiştirmek amacıyla sanayiden yoksun bölgelere yönlendirilmesi için tüm teşvik araçlarından yararlanılacaktır.

- Ülkemiz açısından özel önemi olan az gelişmiş bölgelerin diğer bölgelerle olan gelişmişlik farklılığının giderilmesi amacı ile kısa vadeli programlar uygulanarak, tüm teşvik araçlarından yararlanacak pilot merkezler oluşturulacaktır.
- GAP’la bütünleşen gıda ve tarıma dayalı sanayilerin bu bölgelerde kurulması için yatırımcılar tüm teşvik araçlarından yararlandırılacaktır.
- Türkiye’nin üretim sınırlarını değiştirmek, yeni sektör politikalarının işlevliğini kolaylaştırmak, üretimin ülke içinde yeni yerleşim dokularına yayılmasını sağlamak için “yeni üretim ve ulaştırma aksları” oluşturulacaktır.
- Yeni sanayi atılım stratejisinin can damarı kaynakların yeni projelere hızla tahsis edilmesi olacaktır.
- Projeye bağlı bağış tipi veya kredi sistemine esneklik getiren kontrollü krediler ön plana çıkartılacaktır.
- Teşvikler global bir yaklaşımla sektör ve ürün bazında yatırım ve verimliliğe yönltilcektir.
- Yatırım teşviklerinde esas nokta yatırımcıdan yararlanarak üretimi desteklemek olacaktır.
- Seçilecek pilot sektörlerde araştırma-geliştirme, proje geliştirme ve teknoloji transferleri için bağış türü teşvikler uygulanacaktır.

EK-3

GÜNEYDOĞU

Ülkemizin, geçmişten gelen sorunlarını aşarak, demokratik hukuk devleti içinde huzur, güven ve barışı sağlamak için Doğruiyol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti bu ilke ve önerileri benimsediklerini kamuoyuna saygıyla duyururlar.

Güneydoğu’da bir süredir yaşanan şiddet ve terör olayları, öncelikle ele alınması gereken partiler üstü çok önemli bir sorundur.

Bu sorunun çözülmesi ancak demokratik bir hukuk devleti içinde mümkündür.

Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devlettir. Bu devleti kuran ulusumuzun, cumhuriyetimizi ve demokrasimizi benimseme sürdürme ve geliştirmede rıza birliği vardır. Bu rıza birliği sorunun çözümünü kolaylaştıracak en önemli unsurdur.

Çağımızda, silahla, şiddetle, terör yoluyla hak elde etme dönemi kapanmıştır. Günümüz koşulları hakların elde edilmesi ve yaşatılması için ortak barışçıl kurallar ve kurumlar oluşturmuştur.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği süreci (AGİK) ve Paris şartı, ülkeler ve halklar için küresel düzenler, haklar ve özgürlükler getirmiştir. Bu kurallar, sözleşmelerin imzacı tarafı olarak Türkiye için de uyulması gereken zorunlu kurallardır.

Ülkemizin tümünde, insan hakları ve temel özgürlüklere dayalı bir hukuk devleti mutlaka kurulacaktır. Bu hukuk devletinde yurttaşların kendilerine verilen hak ve özgürlükleri kullanmak ve geliştirmek istekleri de doğaldır. Ancak, bu istemlerin yerine getirilmesinde hukukun izin verdiği araçlar kullanılabilir.

Devletin demokratik otoritesi ve yasalar çerçevesinde tüm siyasal istekler, parlamento, kitle örgütleri, basın yoluyla tartışılabilir ve uygulamaya konulabilir.

Şiddet ve terör yolu ile devletin varlığına ve demokratik otoritesine saldırı insan hak ve özgürlükleri çerçevesine girmez ve kabul edilemez. Devletin görevi de hukuka ve insan haklarına bağlı bir demokratik devlet anlayışını ödünsüz uygulamaktır. Böyle bir devlet anlayışı ve devlet yapısı, ülkenin ve yurttaşların tümü için önümüzdeki dönemde mutlaka ve eksiksiz olarak kurulacaktır.

Yurttaşlarımız arasında kültür, düşünce, inanç, dil ve köken farkları olması doğaldır. Bunlar başka ülkeler için de geçerlidir. Böylesine çeşitlenmeler demokratik ve üniter devlet için bir zaaf değildir. Bir üniter yapı içinde çeşitli etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özellikleri özgürce ifade edilebilir, özenle korunabilir ve rahatça geliştirilebilir. Bu ulus ve devlet birliğinin gücünü azaltmaz aksine pekiştirir. Türkiye’de yapılması gereken ve hedeflenen de budur.

Ülkemizde uluslararası anlaşmalarla kabul edilen azınlıklar dışında hiçbir yurttaşımız azınlık sayılamaz. Türkiye’de herkes eşittir ve 1’inci sınıf yurttaşdır. Herkesin kendi ana dilini, kültürünü, tarihini, folklorunu, dinî inançlarını araştırması, koruması ve geliştirmesi temel insan hak ve özgürlüğü kapsamı içindedir. Bu haklar yasalar çerçevesinde sağlanacaktır.

Ancak devletin resmî dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyeti’nin hükümlerlik hakları her türlü tartışmanın dışındadır.

Terör ve anarşi yaratanlar ve şiddet kullananlar hukuk içinde mutlaka etkisiz hale getirilecektir.

Demokratik bir hukuk devletinde de, olağanüstü hal ve benzeri kurumlara başvurmak zaman zaman gerekli olabilir. Ancak bu kurumlar, yıllarca sürer ise etkinliklerini yitirebilirler. Devletin resmi bilgileri elde edildikten sonra Hükümet bu konuyu temelden ele alacak ve çözüme kavuşturacaktır. Bu çerçevede yeni ve etkin, siyasal, ekonomik, sosyal, hukuksal ve dış politika önlemlerine başvurulacaktır. Ayrıca, uygulanmakta olan koruculuk sisteminin ve bölge valiliğinin yarar ve zararları da değerlendirilip; yeni kararlara varılacaktır.

Halkımız, bu sorunu demokratik hukuk devleti otoritesi, insan hakları ve demokrasi içerisinde mutlaka çözeceğimize inanmalıdır ve bu konuda parlamentosuna ve hükümetine güvenmelidir.

Hükümeti oluşturan partilerin; tüm halkımıza saygı, sevgi, şefkat ve insan hakları anlayışıyla yaklaştığı ve hep böyle yaklaşacağı konusunda kimsenin kuşku olmamalıdır.

Bölgenin kalkınması, yaşam şartlarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların önlenmesi politikalarımızın vazgeçilmez temelini oluşturacaktır.

Ülkemiz demokrasi, insan hakları, hukuk devleti, ulusal bütünlük, güven ve barış içinde yaşanan bir ülke haline mutlaka getirilecektir.

KALKINMA

Doğruyol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Parti, bölgeler arasındaki dengesizlik ve toplumun geniş kesimlerini doğrudan ilgilendiren konularda ilişik ilke ve önerileri benimsediklerini kamuoyuna saygıyla duyururlar.

A) BÖLGE KALKINMA PLANLARI

Türkiye’de, son 10 yılda bölgelerarası gelişmişlik farkları artmıştır. Bu durum, Hükümetin üzerinde duracağı önemli sorunlardan biridir. Bu nedenle bölgeler arasındaki dengesizliği gidermek bölgelerarası toplumsal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamak kararındayız. Bu amaçla gerek ekonomik faaliyetlerin, gerek kamu hizmetlerinin dağılımında bu hedefin gerektirdiği altyapıyı hazırlayan ve destekleme mekanizmalarını kuran bir “Bölgesel Gelişme Politikası” uygulanacaktır.

Gelişmiş bölgeler içinde de daha az gelişmiş yöreler bulunmakla birlikte, geri kalmışlığın coğrafi bir bütünlük gösterdiği Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine özel bir önem verilecektir.

Doğu ve Güneydoğu için genel ve Bölge Kalkınma Planları çerçevesinde özel “Bölgesel Kalkınma Planı” hazırlanarak uygulamaya geçilecektir.

Amacımız, bu bölgede ve geri kalmış diğer bölgelerde kaynakları harekete geçirerek, üretimi artırmak, bölge halkına yeni iş ve geçim olanakları yaratmaktır.

Bu amaçla

1. - Kamu yatırımları artırılacak, özel sektör yatırımları için teşvik sistemi geliştirilecektir.

Doğu ve Güneydoğu Bölgesi gelişmemiş altyapısı, tarım ağırlıklı ekonomisi, tüketim merkezlerine uzaklığı, güç doğa koşulları gibi nedenlerle tüm teşvik önlemlerine rağmen özel sektör için yatırım yapılabilir bir bölge haline getirilememiştir. Öte yandan kamu yatırımları da istenen düzeye ulaşamamıştır.

Ülke Kalkınma Planlarında yer alan ve 1980 öncesi başlatılan birçok tesis ve fabrika ANAP döneminde yeniden değerlendirme yapılarak durdurulmuştur. Böylece Irak-Türkiye İkinci Boru Hattı, GAP Projesi ve bir kısım güvenlik amaçlı yatırım dışında yeni iş ve istihdam alanlarının yaratılmasına olanak sağlayacak ciddi hiçbir yatırım 1980 sonrasında gerçekleştirilmemiştir.

Bölge için verilen teşvik belgelerindeki artış, bölgede yatırımların artmasına ve ekonominin gelişmesine önemli bir katkı yapmamıştır. Birçok teşvik belgesi proje aşamasında kalmış, bazıları da basit yapılarla sınırlı kalmıştır. Teşvik verilen projelerin gerçekleşmesini izleyecek ve verilen kaynakların yerinde kullanılmasını sağlayacak bir denetim yapılmamıştır. Bölge için sağlanan bazı kaynaklar bölge dışında kullanılmıştır. Doğu ve Güneydoğu Bölgesine yatırım yapmayı özendirecek yeni bir teşvik sistemi geliştirilecektir.

Bölgesel Kalkınma Planı yalnız özel sektöre yönelik teşviklerle sınırlı kalmayacak, kamu kesimi de öncü ve girişimci olarak bölgenin ekonomik ve toplumsal sorunlarının çözümünde gerekli katkıyı yapacaktır.

2. - İşsizlik sorununa kısa dönemde “Özel İstihdam Projeleri” yardımı ile çözüm bulunacaktır.

İşsizlik Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde büyük boyutlara ulaşmaktadır. Özellikle 1980 sonrasında üretken sektörlerle yapılan yatırımların düşüklüğü işsizlik sorununun daha da ağırlaşmasına yol açmıştır.

Tarımın bölgedeki yapısı ve özelliği yerleşik birimlerinin küçüklüğü ve dağınıklığı, yatırımların yetersizliği bölgede işsizliği en önemli sorun haline getirmiştir.

İşsizlik sorununa üretken alanlarda yapılacak yatırımlarla çözüm bulunabilecektir. Ancak yatırım projelerinin sonuçlanması belirli bir süreyi gerektirdiğinden, kısa dönemde işsizlik sorununa “Özel İstihdam Projeleri” ile çözüm getirilecektir.

B) HÜKÜMET, TOPLUMUN GENİŞ KESİMLERİNİ DOĞRUDAN İLGİLENDİREN KONULARA YENİ ÇÖZÜMLER GETİRMEYE KARARLIDIR.

- Askerlik süresi kısaltılacaktır.
- Asgari ücretten aşamalı olarak vergi alınmayacaktır.
- Küçük çiftçinin faiz borçları bir defaya mahsus olmak üzere affedilecektir.
- Halkımızın tümüne aşamalı olarak “Yeşil Kart” verilmek suretiyle sağlık hizmeti sunulacaktır. Ekonomik gücü olmayanların sağlık giderleri devletçe karşılanacaktır.
- Devletin kişilere ve kurumlara olan borçları, belli bir ödeme takvimine bağlanarak ödenecektir.
- Vergi reformu ile birlikte küçük esnaf, sanatkâr ve üreticilerin vergi yükü, gelirleri ile orantılı olarak hafifletilecektir.
- İşsizlik Sigortası kademeli olarak getirilecektir.
- Ev kadınları aşamalı olarak sigorta kapsamına alınacaktır.
- Kadınlarımızın 20, erkeklerimizin 25 hizmet yılını tamamlamaları halinde isteyenlerin yaş haddine bakılmaksızın emeklilikleri sağlanacaktır.
- Zaman içinde Sosyal Güvenlik Kurumlarının uyum haline getirilmeleri sağlanacaktır.
- Yeni bir eğitim reformu ile birlikte, öğretmenlerin nitelikleri ve yaşam düzeyleri yükseltilecektir.
- Demokratik çerçevede ve hukuk kuralları içinde yolsuzlukların üzerine gidilecektir.
- Devlette verimlilik ve etkenlik, kamu görevlilerine adil ve onurlu bir yaşam düzeyi sağlayacak bir kamu personel reformu yapılacaktır.

Adil yargıyı, geciktirilmeyen adaleti sağlayacak bir adalet reformu çerçevesinde adil ve hızlı yargı ile hakim güvencesi sağlanacaktır.

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 1 Birleşim 7
Sayfa 109-138
25.11.1991 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Başkanvekili Yıldırım Avcı
KÂTİP ÜYELER: Ali Günaydın (Konya)
 Işıl Saygın (İzmir)
Açılma Saati: 15.00

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 7'nci Birleşimini açıyorum. 19'uncu Dönem Milletvekillerimizi kutlar, çalışmalarının milletimize ve memleketimize hayırlı olmasını dilerim.

Toplantı yetersayımız vardır.

Gündeme geçiyoruz.

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun programı okunacaktır.

Bakanlar Kurulu programını okumak üzere, Başbakan Sayın Süleyman Demirel; buyurun efendim. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri,

20 Kasım 1991 günü göreve başlayan hükümetin programını sunmak amacı ile huzurunuzdayız.

Yüce Meclis'in değerli üyelerini, şahsım ve Bakanlar Kurulu adına saygı ile selamlıyorum.

Hepinizin malumu olduğu gibi, 20 Ekim 1991 Genel Seçimleri hiçbir siyasi partiye tek başına hükümet kurma olanağı vermemiş, ancak başında bulunduğum Doğru Yol Partisi, seçimlerden en çok parlamento üyesi çıkaran parti olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne girmiştir.

Bu nedenle demokratik mekanizmanın gereği olarak, seçimler sonucunda, Parlamentoda en çok üye sayısı kazanan parti genel başkanı sıfatıyla, Sayın Cumhurbaşkanı, hükümet kurmak beni görevlendirmiştir. Bilinen süreç işlemiş ve DYP-SHP Koalisyon Hükümeti kurulmuştur.

DYP ve SHP arasında oluşan bu hükümet, DYP'nin yüzde 27,2 ve SHP'nin de yüzde 20,8 oy tabanıyla toplam yüzde 48 oranında millet iradesi desteğine sahip

bir Hükümettir. Böyle bir halk desteğine sahip bulunan Hükümetimiz, Türkiye’den son 11 yılın en geniş tabanlı Hükümeti olarak yüce Türk milletin huzuruna çıkmaktadır. Bu genişlikte oy desteğini temsil eden Türk halkının özlemlerini yansıtan böyle bir Hükümetin, uzun süreli olması ve ülkemizin sorunlarını çözmesi için her türlü çaba gösterilecektir. Çünkü Türkiye yeni bir ümitle yeni bir Hükümeti görev başına getirmiştir.

Hükümetin önünde bulunan “sorunlar tablosu” çözümü bulunan, ama zorluğu tartışılmaz olumsuzluklarla doludur.

Her gün ülkenin birçok yerinde etkisini gösteren anarşi ve terör can almaya devam etmekte, güvenlik güçleri mensupları ve masum vatandaşlarımız şehit edilmekte, büyük illerimizde soygunlar birbirini izlemekte, faili meçhul cinayetlerin sayısı artmaktadır.

Türkiye, Birleşmiş Milletler ölçülerine göre insan hakları ve demokrasi değerlendirmesinde 66. sıraya düşmüştür. Ekonomik bakımdan ise; 24 OECD ülkesi içinde en pahalı ve en fakir, işsizi en çok, en az elektrik, en az demir-çelik kullanan, kişi başına en az otomobili, en az telefonu bulunan bir ülkedir.

1991 yılında nüfus artış hızı bile yüzde 2,5 iken, büyüme hızı sadece yüzde 2,2 olabilen ülkemizde yaşam on yılda 70 defa pahalılaşmış, dünyada gelir dağılımı en bozuk ilk on ülke arasına girmiş, nüfusunun yüzde 50 sosyal güvenlikten yoksun, dünyanın en borçlu ülkeleri arasında yer almıştır.

Yıllık enflasyon oranları yüzde 70’leri, iç borçlar 80 Trilyon TL’yi, dış borç ve toplam döviz yükümlülüklerimiz 50 milyar doları aşmaktadır.

Yatırım ve sanayileşmesi hemen hemen durmuş, işsiz sayısı artmış, pahalılığı önleyememiş, 40 ilinin dışında göç verdiği Türkiye yolsuzluk iddialarının doruğa çıktığı, bu bozuk sosyal yapısı ile halkın gelecek ümitlerinin giderek karamsarlığa dönüştüğü bir noktadır.

Ekonomik ve toplumsal alanda yaşanan olumsuzlukların yanısıra, Türkiye, kamu yönetimi açısından da son yıllarda ağır bir tahribata maruz kalmıştır.

Hükümeti oluşturan iki siyasi partinin ortak amacı, ülkemizin bugün karşı karşıya bulunduğu ağır sorunları çözmek; ülkede siyasi, ekonomik ve sosyal huzuru ve esenliği kurmak; vatandaşlarımızı ezen hayat pahalılığına çare bulmak; milletimizi, yarının güvence altında gören dengeli bir toplum haline getirmek; toplumsal adaleti gerçekleştirebilecek tüm önlemleri almak; istikrar içinde kalkınmayı sağlamak; Türkiye’yi uygar dünya ile bütünleştirmek ve böylece, barış, hoşgörü, güvenlik ve refah Türkiye’sini yaratmaktır.

İşte hükümetimiz bu ana ilke etrafında ve aşağıdaki temel hedefleri ve görüşleri gerçekleştirmek amacıyla ve Yüce Meclis’imizin yüksek tasviplerine mazhar olmak umuduyla huzurlarınızda bulunmaktadır.

Özgürlükçü, katılımcı ve her anlamda tam demokratik rejim, Türk milletinin vazgeçilmez, feda edilemez, ödün verilemez, yaşam tarzıdır.

Millet iradesinin mutlak üstünlüğü ve egemenliğin kayıtsız şartsız Türk milletine ait olduğu ilkesi, ülkemiz için her şeyin hareket noktasıdır.

Türkiye, devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür. Ülkemizin bölünmez bütünlüğü tartışılmaz. Türkiye'nin üniter devlet niteliği, toplumsal yapımızdan kaynaklanan tarihsel ve geleneksel beraberlik ve birlik fikrini yansıtmaktadır. Bu birlik ve beraberlik, ortak bir "siyasi kültürün" sonucudur. Bu beraberlik ve birliğin zedelenmesinin, kesinlikle kimseye yararı yoktur.

Türk devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü her şartta sonuna kadar savunmayı ve kesinlikle korumaya kararlıyız. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Ülkemizin, günümüz siyasal, sosyal ve ekonomik koşullarını dikkate alan; çağdaş, katılımcı ve tam demokratik bir anayasaya gereksinimi vardır.

Türkiye'nin ihtiyacı olan anayasa, hukukun üstünlüğünü vazgeçilmez ilke sayan, tam demokratik ve çoğulcu sistemi öngören, çağdaş bir anayasadır.

Böyle bir anayasa, Paris Şartı'nın da öngördüğü katılımcı demokrasinin tüm koşullarını, insan hakları, kişi hak ve hürriyetleri ile sendikal hakların en ileri ülkelerde görülen oranda yer almasını sağlayacak ve Türkiye'nin uygar dünya ile bütünleşmesine yönelik önemli bir adımı oluşturacaktır.

Kişi ve kurumların hak ve özgürlükleri, bu anayasada çağımızın en gelişmiş anlayışı ile sergilenmelidir.

Böyle bir anayasanın siyasi partiler başta olmak üzere, ülkedeki ilgili kuruluşlarının ve halkımızın uzlaşması sonucu oluşmasını önermekteyiz. Şuna kesinlikle inanıyoruz ki, katılımcı demokrasilerde "genel mutabakat" anayasaların kalıcılığının temel şartıdır.

Özetlemek gerekirse; ülkemiz, çağdaş ve tam demokratik bir sivil toplum anayasası ihtiyacı içindedir.

Böyle bir anayasa hazırlama onurunun bu parlamentoya ait olmasını yürekten diliyorum.

Hükümet olarak, ülkemizi, yukarıda temel ilkeleri belirtilen bir anayasaya kavuşturulabilmek için TBMM'de bütün olanakları kullanmaya hazır olduğumuzu aziz Türk milletine beyan ederiz.

Paris Şartı ve öncesindeki bütün belgelerde yer alan insan haklarına ilişkin temel ilkeler, devletimiz ve toplumumuz için de vazgeçilmez ön şartlar ve yaşamsal verilerdir.

Türkiye'de insan hakları uygulamaları, ülkemizin uluslararası taahhütleri, siyasal rejimi ve uygar dünya ile bütünleşme yolundaki iradesiyle uyum haline getirilecektir. Bu amaçla Hükümetimiz ülkede ilk kez insan hakları ile ilgili bir Devlet Bakanlığı kurmuştur.

Günümüzün yeni evrensel gelişmeleri ve ihtiyaçları ile AGİK süreci sonucu 20 Kasım 1990'da kabul edilen ve ülkemizin de katıldığı Paris Şartı ve Yeni Dünya Düzeni içinde Türkiye, Dünya ile bütünleşebilmek için hukuk sistemini gözden geçirerek onu, güncel ve evrensel hale getirecektir.

Hükümetimiz, Türkiye’de bir hukuk reformu gerçekleştirmek kararındadır. Bu reform Anayasa dahil, hukuk sistemimizin hemen tüm boyutlarını kapsayacaktır.

Yargı, her anlamda bağımsız hale getirilecek, adalet sistemi, günü ihtiyaçlarına uyum sağlayacak şekilde değiştirilecektir.

Hukuk sistemimizde, evrensel demokrasiye aykırı hüküm veya yapılanmalar hangi yasada yer almış olursa olsun, bunların tümü evrensel değerler ve normlar çerçevesinde değiştirilecektir.

Hükümetimiz, “12 Eylül hukuku kalıntıları” olarak nitelendirilebilecek, yasal düzenlemeleri, uygulamaları ve kısıtlamaları süratle yürürlükten kaldırarak, her alanda tam demokratik bir siyasi ortamı yaratmak gerekliliğine kesinlikle inanmaktadır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Siyasal yaşamın temel hak ve özgürlükler çerçevesinde yeniden kurumlaşması sağlanacaktır. Yargı kararı olmadan kapatılan siyasi parti ve kuruluşların uğradığı haksızlıkların giderilmesi, yasakların kalkması ve hakların iadesi yoluna gidilecektir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

12 Eylül 1980’de oluşan milli güvenlik konseyi ile bu dönemin diğer yönetim yetkilileri her türlü “cezaî, mali ve hukukî sorumluluğun” dışında tutan Anayasa’nın geçici 15. maddesi objektif ve universal hukuk kurallarına aykırıdır. Bu nedenle Hükümetimiz, bu hükmü yürürlükten kaldırmak için TBMM’de, gerekli çoğunluğu bulma çalışmalarını başlatılacaktır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Geçtiğimiz iki dönemde yürütülen Kanun Hükmünde Kararname uygulaması kötüye kullanılmıştır. Yıllarca bekletilen Kanun Hükmünde Kararnamelerle, yasa-ma yetkisi, yürütme organına devredilmiş, kuvvetler ayrılığı ilkesi zedelenmiştir. Hükümetimiz bu uygulamayı sürdürmeye ve Kanun Hükmünde Kararnameleri 90 gün içinde TBMM’den geçirip yasalaştırmaya karardır. Bu yapılamadığı takdirde, KHK yok sayılacaktır.

Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye, her şeyden önce, çağın getirdiği yenileşmeyi, devleti ve toplumuyla yakalamak zorundadır.

Ülkemizde, çok seslilikle birlikte uzlaşma, barış ve yapıcı tartışmalar ortamının oluşturulması ve hoşgörünün toplumumuza ve siyasi yönetimlere ilke olarak hakim olmasının sağlanması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Ancak bu sayededir ki, hoşgörünün, barışın ve sosyal ekonomik huzurun hakim olduğu bir toplumsal dayanışma Türkiye’sini yaratmak mümkün olacaktır. Hükümetimiz, hoşgörü ve sosyal barışı, toplumun bütün katmanlarına yayacak ortamı yaratmaya karardır.

Gelişen dünya ile bütünleşme ve evrensel değerleri savunma, Türkiye’nin kendi gelenekleri ile bağdaştırarak sürdüreceği bir gelişme sürecidir. Türkiye, gelişmişlik yoluna devam ederken, bu süreçten ayrılmayı asla düşünmemektedir.

Laik ve Atatürk ilkelerine bağlı Türkiye’de inanç, düşünce, anlatım özgürlükleri toplumun temelidir, kısıtlanamaz.

Hükümet, çağdaş akım ve gelişmelere paralel bir basın özgürlüğü anlayışını kesinlikle oluşturmak ve uygulamaya koymak kararındadır.

Halkımıza, gerçekleri yansıtan ve doğru haber alma olanağı sağlayan tarafsız bir devlet radyo-televizyonu mutlaka sağlanacak ve özel televizyon ve radyo istasyonlarının da kurulmasına olanak veren hukuksal ortam hazırlanacaktır.

Bu amaçla hükümetimiz bir yandan bunun gereği olan Anayasa değişikliklerini sağlamaya çalışacak, öte yandan da anayasa değişikliğini gerekli kılmayan yasal düzenlemeleri gerçekleştirecektir.

Ülkemizin her yanında terör mutlaka önlenecek, yurttaşların can güvenliği ve huzuru sağlanacaktır. Siyasi cinayetlerin son bulması ve failerin yakalanması devletin en önemli görevlerinden biridir.

Güneydoğu Anadolu Bölgemizdeki terör önemli boyutlara ulaşmış ve ülkemizin çok önemli bir sorunun haline gelmiştir. Hükümetimiz, bu terörü, önlemeye kararlıdır. Bunun için de, demokratik rejim içinde kalarak; Olağanüstü Hal ve Bölge Valiliği düzenlemesi ve Koruculuk sistemi gözden geçirilecek; Silahlı Kuvvetlerimiz ve diğer güvenlik güçlerimiz arasında, komuta, karar ve uygulama birliği sağlanacak; suçsuz yöre halkına şefkatle davranılacak, devletle halkın güven bağı yeniden kurulacaktır.

Güneydoğu'da yaşanan şiddet ve terör olayları, öncelikle ele alınması gereken partiler üstü çok önemli bir sorundur. Bu soruna demokratik hukuk devleti içinde çözüm bulunacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devlettir. Bu devleti kuran ulusumuzun, Cumhuriyetimizi ve demokrasimizi benimseme, sürdürme ve geliştirmede ırza ve irade birliği vardır. Bu birlik sorunun çözümünü kolaylaştıracak en önemli unsurdur.

Çağımızda, silahla, şiddetle, terör yoluyla hak elde etme dönemi kapanmıştır. Günümüz koşulları hakların elde edilmesi ve yaşatılması için ortak barışçıl kurallar ve kurumlar oluşturmuştur.

“Avrupa Güvenlik ve İşbirliği” süreci (AGİK) ve “Paris Şartı” ülkeler ve haklar için küresel düzenler, haklar ve özgürlükler getirmiştir. Bu kurallar, sözleşmelerin imzacı tarafı olarak Türkiye içinde uyulması gereken kurallardır.

Ülkemizin tümünde, insan hakları ve temel özgürlüklere dayalı bir hukuk devleti mutlaka kurulacaktır. Bu hukuk devletinde, yurttaşların kendilerine verilen hak ve özgürlükleri kullanmak ve geliştirmek istekleri de doğaldır. Ancak, bu istemlerin yerine getirilmesinde hukukun verdiği araçlar kullanılabilir.

Devletin demokratik otoritesi ve yasalar çerçevesinde tüm siyasal istekler, parlamento, kitle örgütleri, basın yoluyla tartışılacak ve uygulamaya konulacaktır.

Şiddet ve terör yolu ile devletin varlığına ve demokratik otoritesine saldırı, insan hak ve özgürlükleri çerçevesine giremez ve kabul edilemez Devletin görevi de hukuka ve insan haklarına bağlı bir demokratik devlet anlayışı ödünsüz uygulamaktır. Böyle bir devlet anlayışı ülkenin ve yurttaşların tümü için güvence olacaktır.

Yurttaşlarımız arasında kültür, düşünce, inanç, dil ve köken farkları olması doğaldır. Bunlar başka ülkeler içinde geçerlidir. Böyle bir çeşitlilik demokratik ve üniter devlet için bir zaaf değildir. Bir üniter yapı içinde çeşitli etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özellikleri özgürce ifade edilebilecek, özenle korunabilecek ve rahatça geliştirebilecektir. Bu, ulus ve devlet birliğinin gücünü azaltmayacak, aksine pekiştirecektir.

Ülkemizde uluslararası anlaşmalarla kabul edilen azınlıklar dışında hiç bir yurttaşımız azınlık değildir. Türkiye’de herkes eşittir ve birinci sınıf yurttaşdır. Herkesin kendi ana dilini, kültürünü, tarihini, folklorunu, dini inançlarının araştırması, koruması ve geliştirmesi temel insan hak ve özgürlüğü kapsamı içindedir. Bu haklar yasalar çerçevesinde sağlanacaktır.

Ancak devletin resmi dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyeti’nin hükümlerlik hakları her türlü tartışmanın dışındadır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Terör ve anarşi yaratanlar ve şiddet kullananlar hukuk içinde mutlaka etkisiz hale getirilecektir.

Halkımız, bu sorunun demokratik hukuk devleti otoritesi, insan hakları ve demokrasi içinde mutlaka çözeceğimize inanmalıdır ve bu konuda parlamentosuna ve hükümetine güvenmelidir.

Hükümeti oluşturan partilerin, tüm halkımıza saygı, sevgi, şefkat ve insan hakları anlayışıyla yaklaştığı ve hep böyle yaklaşacağı konusunda kimsenin kuşku su olmamalıdır.

Bölgenin kalkınması, yaşam şartlarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların önlenmesi politikalarımızın vazgeçilmez temelini oluşturacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Türkiye’de, son 10 yılda bölgelerarası gelişmişlik farkları artmıştır. Bu durum, Hükümetin üzerinde duracağı önemli sorunlardan biridir. Bu nedenle bölgeler arasındaki dengesizliği gidermek, bölgelerarası toplumsal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamak kararındayız. Bu amaçla gerek ekonomik faaliyetlerin, gerek kamu hizmetlerinin dağılımında bu hedefin gerektirdiği altyapıyı hazırlayan ve destekleme mekanizmalarını kuran bir “Bölgesel Gelişme Politikası” uygulanacaktır.

Gelişmiş bölgeler içinde de daha az gelişmiş yöreler bulunmakla birlikte, geri kalmışlığın coğrafi bir bütünlük gösterdiği Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerine özel bir önem verilecektir.

Doğu ve Güneydoğu için genel ve bölge kalkınma planları çerçevesi içinde özel “Bölgesel Kalkınma Planı” hazırlanarak uygulanacaktır.

Amacımız, bu bölgelerde ve geri kalmış diğer bölgelerde kaynakları harekete geçirerek, üretimi arttırmak, bölge halkına yeni iş ve geçim olanakları yaratmaktır.

Bu nedenle;

Kamu yatırımları arttırılacak, özel sektör yatırımları için özel bir teşvik sistemi geliştirilecektir.

Bölgesel kalkınma planı, yalnız özel sektöre yönelik teşviklerle sınırlı kalmayacak, kamu kesimi de öncü ve girişimci olarak bölgenin ekonomik ve toplumsal sorunlarının çözümünde gerekli katkıyı yapacaktır.

İşsizlik sorununa kısa dönemde “Özel İstihdam Projeleri” yardımı ile çözüm aranacaktır.

İşsizlik tüm bölgelerde büyük boyutlara ulaşmaktadır. Özellikle son yıllarda üretken sektörlerle yapılan yatırımların düşüklüğü işsizlik sorunun daha da ağırlaşmasına yol açmıştır.

Sayın milletvekilleri,

Hükümet Programında yer alan konular, ülkemizin çözüm bekleyen başlıca sorunlarıdır. Programda yer almayan, ancak devletin klasik görevleri arasında bulunan bütün konular ve hizmetlerin bu yeni dönemin ve çağın gereği olarak daha etkin ve daha nitelikli bir şekilde yerine getirilmesi için devletin yeniden yapılması, restorasyonu sağlanacaktır.

İşkence bir insanlık suçudur. Son yıllarda bu konuda ülkemize yöneltilen iddialar herkesi rahatsız etmiştir. Bunun önlenmesi görevimizdir.

Yeniden yapılanma içinde israf, kırtasiyecilik ve yolsuzlukla mücadele üzerinde en çok durulacak konular olacaktır. Bu amaçla kamu denetim sistemi yeniden geçirilecektir.

TBMM adına denetim yapan Sayıştay'ın bu görevi eksiksiz yerine getirmesi sağlanacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimizin ekonomik programı, Türk ekonomisinin acil çözüm bekleyen sorunlarına kalıcı ve tutarlı bir yaklaşımın siyasi bir ifadesidir. Hükümetimiz bir çözüm üretme ve istikrar hükümeti olacaktır. Çözüm üretirken açıklık, eşitlik ve şeffaflık esas olacaktır.

Ekonomimizin gündemindeki ilk sırayı enflasyonun düşürülmesi almaktadır. Yıllardır düşürülmediği için kronik bir yapı kazanan enflasyon, bugün itibarıyla yüzde 70'lere dayanmış ve kısa sürede üç haneli rakamlara ulaşacak bir eğilime girmiştir. Programımızda, enflasyonla mücadelenin ilk sırayı almasının nedenleri, kronikleşmiş yüksek enflasyonun ekonomideki mali ve reel dengelerin altüst olduğunu düşürüldüğü istikrarlı bir ortamın oluşturulmasının zorunluluğudur.

Halkımızın enflasyon ve geçim sıkıntısından kesinlikle ve kısa süre içinde kurtarılması için ilk etapta gerekli dengeleyici önlemler alınacaktır. Devralınan ekonomide bozulmuş dengeleri düzeltici önlemler, geçmiş dönemden gelen sorunların çözümü için gerekli olacaktır.

Yüzde 70 düzeyinde olan enflasyon oranı, ekonomik dengelerdeki bozulma hızının son aylarda giderek artması nedeniyle kısa sürede üç haneli rakamlara ulaşacak bir eğilime girmiştir. İlk aşamada bu eğilimi durdurup, enflasyonu kısa sü-

rede azaltabilmek için tutarlı ve bütünsel bir dengeleme, onarım ve canlandırma programının acilen uygulamaya konulması gerekmektedir. Ekonomik kararlarda tutarlılığa, sürekliliğe ve açıklığa özel önem verilecektir. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Türkiye ekonomisini hem acilen onarmak ve canlandırmak, hem de yeni bir sanayileşme bakışı kazandırarak canlılık sağlamak amaçlarıyla oluşturulan ekonomik program iki bölümlü olarak uygulanacaktır. Program ilk bölümünde enflasyonun düşürülmesi ve ekonominin dengelerinin kurulmasına dönük politikalar belirlenirken, ikinci bölümle Türk ekonomisine yeni bir canlandırma kazandıracak atılım programının politikaları oluşturulmaktadır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Ekonomilerde dengenin sağlanması ve onarım sürecinin işletilmesinin temel koşulu, düşürülmeye çalışılan enflasyonun doğru teşhis edilmesi ve uygulama programlarının bu teşhise uygun olarak hazırlanıp, kararlı bir şekilde uygulanmasıdır.

Türkiye’de özellikle 1980’li yılların ikinci yarısından bu yana yaşanan süreç sonunda bugün geline nokta enflasyon, yüksek bir kronik enflasyondur. Uluslararası verilere göre, son yıllarda dünyada yalnızca 35 ülke yüzde 20’yi aşan enflasyonlar yaşarken, ülkemiz son on yıldır ortalama olarak yılda yüzde 45-50 dolayındaki enflasyonla dünya sıralamasında en yüksek enflasyonlu ilk on ülke içinde yer almaktadır.

Türkiye ekonomisini onarmak ve yeni sanayi yapısını oluşturmak için ekonominin dengelenmesi şarttır. Bunun içinde mevcut ekonomik krizi derinleştiren ve kurumsallaşan enflasyonun hızla düşürülmesi gerekmektedir.

Para programının, maliye ve reel döviz kuru politikaları ile birlikte sıkı bir koordinasyon ve etkileşim içinde yapılması temel yaklaşımımız olacaktır.

Bu program çerçevesinde uygulanacak para politikasının kilit noktası Merkez Bankası parasının kontrolüdür.

Yeni bir anlayışla uygulamaya konulacak para programının başarısı büyük ölçüde bütçe politikaları ile olan tutarlılığına bağlıdır. Bu nedenle, bütçe ve fonların gerçek durumunun öncelikle anlaşılması, bu verilerin reel büyüme ve reel döviz kuru hedefleri ile birleştirilerek Merkez Bankası için tutarlı hedeflerin üretilmesi gerekmektedir.

Programın kur politikaları ise bütçe, para politikaları ve enflasyon hedefleri ile birleştirilerek ele alınacak ve mali koordinasyonun sağlanmasına özen gösterilecektir.

Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri,

Enflasyonla kamu açıkları arasındaki sıkı ilişki nedeniyle dengeleme programının yoğunlaşacağı alanların başında kamu maliyesi gelmektedir.

Türkiye’de son yıllarda kamu sektörü borçlanma gereğinin GSMH’ya oranı 1990’da resmi verilere göre yüzde 9,4 olmuş, 1991’de yüzde 10’un üstüne çıkması beklenmektedir. Körfez krizi nedeniyle dış dünyadan alınan hibeler hariç tutula-

cak olursa, 1991 yılı kamu açığı oranı yüzde 13 düzeyine ulaşacaktır. 1990 yılında kamu açıklarının yarısı ise KİT açıklarından kaynaklanmaktadır. Konsolide bütçe-deki iç ve dış faiz ödemelerinin GSMH'ya oranı bütçe yatırımlarının payını geride bırakmaktadır.

Yaşanan yüksek oranlı kronik enflasyonu bir an önce düşürmek için uygulamaya konacak olan bu "Dengeleme ve Onarım Programıyla kamu sektörü borçlanma gereğinin GSMH'ya oranının iki yıl içinde 4,5'ler düzeyine indirilmesi hedef alınmıştır.

Denk bütçe kuralı, Hükümetimizin temel amacıdır. Bunun için, ülkenin tüm mali, ekonomik olanakları en iyi şekilde kullanılacak maliye ve ekonominin en ileri tekniklerine başvurularak, devletin bütün hesaplarının bir çatı altında toplanması sağlanacaktır. Böylece devletin dağıtılmış ve çok önemli kısmı Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin denetimi dışına çıkarılmış gelir ve gider dengeleri toparlanacaktır.

Konsolide bütçede kısa dönemde kısıtlı bazı iyileştirmelerin yapılması mümkündür. Yatırımların ve personel dışı cari harcamaların gözden geçirilerek bunlardan yapılacak tasarrufların belirlenmesi, vergi denetimiyle vergi tahsilatının artırılması, geçiş dönemi ilkeleri benimsenmiş bir vergi reformunun başlatılması, önlemlerin başta gelenleri olacaktır.

Konsolide bütçe açığının ve kamu borçlanma gereğinin önemli bir bölümünü iç ve dış borç faiz ödemeleri oluşturmaktadır. Finans kesimin reformu ile iç borç faiz yükünün hafifletilmesi amaçlanırken, izlenecek kur politikası da dış borç faiz yükünü arttırmamaya yönelik olacaktır.

Enflasyonla mücadelenin önemli bir parçası kamu kesiminin yeniden yapılandırılması ve kamu ekonomisindeki şeffaflığın sağlanması olmaktadır. Bu amaçla ilke olarak, bütçe dışı fonlar bütçe içine alınarak mali disiplin içine sokulacaktır. Yürürlükte kalan fonlar da Sayıştay denetimine tabi tutulacaktır.

Fonların tasfiyesi ve gelirlerin bütçeleştirilmesi çalışmalarının hızla tamamlanabilmesi için fon envanterinin çıkartılması ve kamu kesimi genel dengesinde tüm fon hesaplarının çok açık bir şekilde görülmesi sağlanacaktır.

Bütçe dışı fonlarla ilgili strateji, sistem içinde kalan fonların açıklarının kendi içlerinde dengelenmesinin sağlamak olacaktır. Amaç, kamu açıklarının bu kesimden gelen yükünü hemen ortadan kaldırmaktır.

Tarım ve diğer kesimlere verilecek sübvansiyonların bütçe içinde gösterilmesi sağlanacaktır.

Öngörülen bu programın ilk iki yılında ağırlık, konsolide bütçe uygulamaları ile KİT ve finansal kesim reformları sonucu kamu borçlanma gereğinin düşürülmesine verilecektir. Bunlarla eşanlı olarak başlatılacak vergi reformunun ası amacı ise, vergi düzenin ıslahı, vergi dengeleme programı ve orta-uzun dönem sanayi atılım stratejisinin uygulaması açısından önemli katkılar beklenmektedir.

Bu amaçla;

Vergilendirilmesi gereken yeni mükellef grubunun dikkate alınması ve vergi istisna ve muafiyetlerinin gözden geçirilmesi suretiyle vergi tabanı genişletilecektir.

Ekonomideki mal hareketlerini kavramak amacıyla belge düzenin tam olarak yerleştirilmesine çalışılacaktır.

Etkin vergi denetimleriyle vergi kaçakları önlenecek ve vergi tahsilatı arttırılacaktır.

Gelir vergisi üniter yapıya kavuşturulacaktır.

Kurumlar vergisi oranı azaltılacak, ancak buna karşılık dağıtılan kar payının Üniter Gelir Vergisi Sistemine dahil edilmesi sağlanacaktır. Böylece AT uygulaması olan “Vergi Mahsubu Sistemi” ne geçilebilecektir.

Kentsel rantlar, yeni vergi düzenlemeleriyle etkin bir biçimde vergilendirilecektir.

Vergi gelirlerindeki yetersizlik nedeniyle ortaya çıkan kamu açıklarının neden olduğu enflasyon vergisi normal vergilerle ikame edilecektir.

Kamu gelirleri kompozisyonu içinde vergi gelirlerinin ağırlığı arttırılacaktır.

Sermayenin tabana yayılması ve borsanın canlandırılması için gerekli mali önlemler alınacaktır.

Gelir adaletini sağlayıcı biçimde asgari ücret kademeleri olarak vergi dışı bırakılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Uygulanacak programın en önemli noktalarından birisi KİT reformu oluşturmaktadır. İlk aşamada, KİT reformunun başarısı, uygulanacak bu programın başarısı içinde belirleyici olacaktır.

Ancak, KİT reformu sadece enflasyonu düşürme hedefine yönelik değildir. Kamu kesiminin küçültülerek daha rasyonel ve etkin hale getirilmesi, ekonomide verimin ve rekabetin artırılması, sermayenin tabana yayılması ve ekonomide demokrasinin sağlanması KİT reformunun önde gelen diğer hedefleri arasındadır. Kısaca KİT reformu Türkiye’nin dünya ile bütünleşmesinin temel koşuludur.

Yakın bir geçmişe kadar KİT’ler faaliyetleri sonucu net kaynak yaratmışlardır. KİT’lerin kaynak açıkları büyük ölçüde yatırım programları ile yüksek maliyeti iç ve dış borçlanmalarından kaynaklanmaktadır.

Öte yandan, KİT’lere her aşamada yapılan politik müdahaleler keyfi olmuştur. 500 büyük firma kapsamına giren KİT’lerin satış karlılığı 1985 yılında yüzde 10,8 iken, 1990 yılında yüzde 1 düzeyine düşmüştür. 1991’de bu durum daha da kötüye gitmektedir.

KİT’lerin en önemli sorunu ve zararlarının en önemli nedeni mali büyümelerin bozukluğudur. Bu kuruluşlar büyük bir borç yükü altındadırlar. Zarar etmelerinin diğer önemli nedenleri ise istihdam fazlalığı ve verimlilikteki düşüklüktür.

Önümüzdeki dönemde Türkiye’de piyasa ekonomisinin yerleştirilmesi, rekabet koşullarının güçlendirilmesi, kalkınmanın yurt sathına dengeli bir şekilde yayıl-

ması, yeni bir sanayi atılım sürecinin başlatılması ve sanayinin mülkiyetinin halka yayılması konularındaki KİT'lere önemli görevler düşecektir.

KİT'lerin görev olarak verilen yatırımları dışındaki kaynak gereksinimlerinin mali piyasalardan sağlanması esas olacaktır. KİT'lerin bütçeye ve hazineye yük olmaları önlenecektir.

KİT'lerden bazı işleri zararına yapmaları isteğinde, bunların karşılıkları piyasa mekanizmasına uygun yöntemlerle görev tazminatı olarak bütçeden ödenecektir. Devlet tarafından sosyal ve ekonomik amaçlı görev olarak verilen yatırımların karşılığı, o yılın bütçesine koyularak kuruluşlara görev tazminatı olarak verilecektir.

KİT'lerden özel kanunları iptal edilerek yeni bir kanunla, kamu hizmeti yapanlar hariç tüm KİT'ler Türk Ticaret Kanunu kapsamına sokulacak ve anonim şirket şeklinde örgütlenmeleri sağlanacaktır.

Oluşturulan anonim şirketler, sektör holdingleri bünyesinde toplanacaktır. Sektör holdingleri stratejik kaynak yönlendirmesi ve koordinasyonu sağlayacak, ancak şirketlerin hedeflere yönelik yönetimlerine müdahale edilmeyecek yapıda organize edilecektir. Yönetim felsefesi "hedeflere yönelik yönetim" olacak ve tüm yöneticiler saptanan hedeflere ulaşmaları için gerekli yetkilerle donatılacak ve ilgili hedeflere ulaşmaktan sorumlu olacaklardır. Holdingler oluşturulurken mali bün-yelerinin yeterli olmasına ve kaynak dengelerinin tutturulmasına özen gösterilecektir.

KİT reformunun temel hedefi KİT'lerin Türk halkına ve kalkınmasına hizmet etmesinin sağlanması olacaktır. Bu hedefe öncelikle KİT'lerin verimliliklerinin artırılmasıyla ulaşılabilecektir.

KİT'ler politik ve bürokratik müdahalelerin dışına çıkarak, kendi organları kanallarıyla iyi ve profesyonel bir yönetime kavuşturulacaktır. Bu kapsamda KİT'ler özleştirilerek özel bir statüye kavuşturulacak ve bünyelerinde genel kurul, yönetim kurulu ve bunlara sorumlu icra organları oluşturulacaktır. KİT reformunun temel stratejisi etkin bir yönetim için yeniden yapılanmaktır.

Yeniden yapılanma özleştirme yanında özelleştirmeyi de kapsayacaktır. Ancak, özelleştirme bir amaç değil, bir araç olarak kullanılacaktır. Yani, "Her ne pahasına olursa olsun özelleştirme" veya bütçeye gelir sağlamak değil, ekonomide verimin ve rekabetin artırılması temel amaç olacaktır.

Özelleştirme, özel kurumlar tarafından önceden saptanmış hazır modeller yerine, her kuruluşun imkân ve ihtiyaçlarına uyan yöntemlerle uygulanacaktır.

Özelleştirme KİT'lerin mali bün-yelerinin kuvvetlendirilmesi için de araç olarak kullanılacaktır. Bu sayede KİT'lerin yeniden yapılanması ve ekonomiye kazandırılmaları bütçeye yük olmadan gerçekleştirilebilecektir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kalkınmasına ve Türk halkına hizmet amacına yönelik statüsü özerk bir kurum kurularak, KİT'lerin hisselerine sahip olacak holdinglerin hisse senetlerinin yüzde 5'i bu kuruma devredilecektir.

KİT reformu ile ilgili mevzuat düzenlemeleri, özerk kurumun kuruluşu, KİT'lerle ilgili organizasyon 1992 yılının ilk yarısı içinde yapılacaktır.

Oluşturulacak bu özerk kurum; özelleştirme, birleştirme, yeniden mali yapılanma, ufaltma, yer değiştirme gibi tedbirleri alabilecektir.

Finans ve bankacılık reformunun, bu programın başarıya ulaşmasında önemli bir yeri olacaktır. Bu programın başarıyla yürütülebilmesi için kamu ve finans kesimi reformlarının eşanlı yürütülmesi gerekmektedir. Dünya standartlarının çok üzerindeki reel faizler aşağıya çekilmedikçe KİT ve kamu kesimi reformu başarılı olmayacağı gibi, KİT ve kamu kesimi reformu yapılmaksızın finans reformunun gereksinimi olan kaynak yapısı da yaratılamayacaktır.

Finans ve bankacılık kesimi reformu mali piyasalarda yapılacak yeniliklerden ve yeni finansal araç ve kurumların geliştirilmesinden oluşmaktadır. Reformun amacı, mali piyasalarımızın mevcut sorunlarına çözüm getirmektedir.

Nominal ve reel kredi maliyetleri ve fon aktarma maliyetleri dünya standartlarının çok üzerindedir. Nominal kredi faizleri yüzde 100'ları, fon kurtarma maliyeti yüzde 56'yı, reel faizler yüzde 34'ü aşmaktadır. Finans reformu ile reel faizler ilk aşamada yüzde 11'lere, fon aktarma maliyeti yüzde 8'lere indirilecektir.

Bugün için, menkul kıymet stoklarının yüzde 77'den fazlası, menkul kıymet ihraçlarının yüzde 89'u kamu sektörüne aittir. Kamunun mali piyasalardaki ezici ağırlığının hafifletilmesi gerekmektedir. Kurumlar ve araçlar arası rekabet zayıf, mali derinleşme yetersizdir.

Yabancı sermaye akımlarında doğrudan ve portföy yatırımlarının payı düşük, artışı istikrarsız; buna mukabil yüksek maliyetli sıcak paranın payı yüksektir.

Reel kredi ve fon aktarma maliyetleri düşürülecek, kamu açıklarındaki iç borç faiz yükü azaltılacaktır.

Finans kesiminde oluşturulacak yeni kurum ve araçlarla şirketlerin finansal seçenekleri arttırılıp, gerekli yatırım harcamalarının mali piyasalar aracılığıyla karşılanması sağlanacaktır.

Mali piyasaların derinleşmesiyle KİT'lerin mali yapıları sağlıklı hale getirilecektir.

Yabancı sermayeyi, kısa vadeli yatırımların yanı sıra doğrudan ve portföy yatırımlara yönelten teşvikler geliştirilecektir.

Bankaların yeni mali araçlara yönelmesi özendirilecek, bankaların rekabet gücü arttırılacaktır. Yatırım fonları çek hesabına bağlanacak, banka garantili bonolar yaygınlaştırılacak, bankaların tüketici finansman şirketi kurumlarına izin verilecektir.

Şirketlerin borç ve alacaklarının menkul kıymetlere dönüştürülüp, bu değerlerin borsalarda işlem görmesi özendirilecektir.

Risk sermayesi kurumu, finansman kurumları, kıymetli evrak fonları, tüketici bankaları, risk yönetim araç ve kurumları, enformasyon kurumları kurulacaktır.

Menkul kıymet yatırım fonları yeniden düzenlenecek, mali piyasaların geliştirilmesinde ve özelleştirmede bu kurumlardan etkin olarak yararlanılacaktır.

Tasarruflar üzerindeki gelir vergisi stopajının nominal değil, reel faiz gelirleri üzerinden alınması yönünde düzenlemeler gidilecektir.

Banka ve sigorta muameleleri vergisi düşürülecektir.

Bankaların yeni araçlara yönelmesini engelleyen uygulama ve düzenlemeler sistemli bir yaklaşımla yeniden ele alınacaktır.

Menkul kıymet yatırım fonları yeniden düzenlenip, yatırım fonları çek hesabına bağlanacak; banka dışı kurumlara fon kurma hakkı verilecek; fonların yönetim, denetim ve diğer fonksiyonları birbirinden ayrılacaktır.

Özel şirketlerin finansman bonusu, tahvil ve bankaların banka garantili bono çıkartmalarını engelleyen, zorlaştıran düzenlemeler ortadan kaldırılacaktır.

Küçük ve orta boy işletmelerin finansman sorununa çözümler ilk önce Halk Bankası bünyesinde, sonra da yeni oluşturulacak küçük ve orta boy sanayi bankacılığı çerçevesinde ele alınacaktır.

Kamu reformuyla mali denge sağlanmaya başlayacak, iç borçlanma gereği azaltılacaktır. bunun akabinde disponibilitate ve munzam karşılıklar dünya standartlarına doğru indirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hemen uygulamaya konacak “500 günlük dengeleme onarım ve canlandırma programının” diğer bir temel amacı, Türkiye ekonomisinde yeni yeni bir sanayileşme ve kalkınma süreci başlatmak ve ekonomiyi istikrara kavuşturarak iyileştirmektir.

1980’li yıllarda, Türkiye’de sanayileşme stratejisinden vazgeçilerek, sanayi politikaları ekonominin ana eksenini olmaktan çıkarılmıştır.

Öte yandan, ihracat için yalnızca bir sanayileşme stratejisine sahip olmak yetmemekte, sanayileşmenin doğru yönde ve doğru zamanlama ile yapılması gerekmektedir. Türkiye’nin ekonomik gelişmesinde esas olan, üretim ve ithalat yoluyla bazı yeni mallara sahip olmak ve bunları ihraç edebilmek değil, dünya pazarlarında sürekli yer tutabilmektir. Aksi ile yetinmeye çalışmak dünyada bugün sanayileşme stratejisine verilen anlamın ve çağın gerisinde kalmaktır.

1990’lı yılların başında geline ortam Türk ekonomisine yeni bir yön kazandıracak, yeni bir bakış verecek bir atılımı sağlayacak sanayileşme stratejisini gerektirmektedir. Türkiye’yi 2000’li yıllara sadece yeni bir sanayileşme stratejisinin taşıyabileceğine inanıyoruz.

Yeni sanayi stratejisi sadece üretimle sınırlı olmayacaktır. Teknolojik değişim, ticarete açık mallara yatırım, rekabet, bölüşüm, çalışma yaşamı, kurumsallaşma ve sosyal alandaki değişim politikaları ve çözümlerini de kapsayacaktır.

Türkiye, geçen on yılda sanayi kaybettiği ivmeyi kazanabilmek için sanayi, tarım, enerji ve ulaştırmadan başlamak üzere “Yeni ve büyük taleplerle işleyen” bir atılım stratejisine yönelmek zorundadır.

Sanayimiz dış ticaretteki korumacılık yerine üretimden başlayan teşviklerle, rekabet ve gelişmeyi arttırıcı yönde uzlaşma ile oluşturulup, açıklık, tutarlılık ve süreklilikle uygulanan Avrupa Topluluğu standartlarına paralel teşvik politikalarıyla desteklenecektir. Yine dünya ölçülerinde ve GATT’ın kabul ettiği şekilde anti-damping yasaları çıkarılacak ve üreticimizin haksız rekabet altında ezilmesine müsaade edilmeyecektir.

Yeni sanayi atılım stratejisi ile “yeni sanayiler”, “yeni sanayici kuşağı” ve “üstün becerili emek” dengesi hedeflenmekte ve bu yapılar arasındaki uzlaşmanın sağlanması da ortak bir siyasi amaç olarak alınmaktadır.

Yabancı sermaye, açık, yapıcı ve teşvik edici politikalarla özendirilecek ve desteklenecektir.

Geçmişten çok farklı şartlarla karşı karşıya olan ve üçüncü sanayi devrimi aşamasındaki global gelişmeyle yarışan Türkiye için “ihracat” ya da “ithal ikamesine” dayalı büyüme stratejisi çelişkisi yerine, bu iki stratejinin de zaman boyunca birbirine tamamlar bir yapı içinde “geleceğin dinamik karşılaştırmalı üstünlüklerine” bugünden yatırım yapacak bir “esnek sektör yapışması” öngörülmektedir.

Yeni sanayi atılım stratejisi Avrupa Topluluğu ile bütünleşmenin de sağlanmasını amaçlamaktadır. Topluluk ile bütünleşmek, salt ekonomik bir yaklaşım olmamaktadır. Demokrasi ve insan haklarına saygı bu nedenle yeni ekonomik örgütlenmenin de önkoşulu olacaktır.

Sanayimizin rekabet gücünü arttırmak amacıyla ileri teknoloji transferi ve kullanımı özendirilecektir.

Orta boy işletmelere, küçük esnaf ve sanayiciye yönelik yeni uygulamalarla bu kesimlerin finansman, pazarlama ve organizasyon sorunlarına çözüm getirilecek; ekonomimizin bu önemli birimlerinin şimdiye kadar ihmal edilmiş ihracat potansiyeli değerlendirilecektir.

Hem kamu, hem de özel kesim için tekелci ve idari kararlarla fiyat saptama yöntemleri yerine esnek fiyat oluşumuna giderek piyasalarda işlerlik kazandırılacaktır. Dünya ile bütünleşen bir yaklaşımla antitröst yasaları çıkarılarak kartelleşme önlenerek ve tüketiciyi koruyan biçimde rekabet arttırılacaktır.

Sanayileşme politikalarında devletin katı bir planlama ve hedefleme yaklaşımı içinde olmaması gerektiğine devletin rolünün koordinasyon ve istikrarı sağlayıp, özel sektörün potansiyelinin açığa çıkacağı bir ortamı yaratmak olduğuna inanılmaktadır. İstikrarın sağlanmasında karar devamlılığı ve sürekliliği esastır ve bu sağlanacaktır.

Dünya ile bütünleşmede ve ihracatımızın arttırılmasında tarım kesiminin ve tarıma dayalı agro-endüstrisinin önemi büyüktür. Bu çerçevede GAP’ı da içe alan gıda ve tarıma dayalı sanayilerin bu bölgelerde kurulması için yatırımcılar tüm teşvik araçlarından yararlandırılacaktır.

Üçüncü teknoloji devrimi ürünlerinden otomasyon, bilgisayar kontrollü tasarım ve üretim, bilgi üretimine yönelik sanayi ve hizmetlerin sadece ithalatçısı olmadan, bunları yeni tüketim hevesleri olarak görmeden, geleceğin üretim süreçleri olan bilime dayanan ve üstün beceri yoğunluğu isteyen alanlara da geçilmesi bugünden programlanarak, teşvik edilecektir.

Yeni yatırımcılık yaratılarak, sektör önderleri ve yeni sanayicileri, Türkiye'nin sanayi coğrafyasını değiştirmek amacıyla, sanayiden yoksun bölgelere yönlendirebilmek için tüm teşvik araçlarından yararlanılacaktır.

Türkiye'nin üretim sınırlarını geliştirmek, yeni sektör politikalarının işlerliğini kolaylaştırmak, üretimin ülke içinde yeni yerleşim dokularına yayılmasının sağlamak için "yeni üretim ve ulaştırma aksları" oluşturacağız.

Sanayi atılım stratejisinin can damarı, kaynakların yeni projelere hızla tahsis edilmesi olacaktır. Bunu en etkin bir biçimde sağlayacağız.

Projeye bağlı bağlı türü veya kredi sistemine esneklik getiren kontrollü kredileri ön plana çıkartacağız.

Teşvikleri global bir yaklaşımla sektör ve ürün bazında yatırım ve verimliliğe yönelteceğiz.

Seçilecek pilot sektörlerde araştırma-geliştirme, proje geliştirme ve teknoloji transferleri için özel teşvikler uygulayacağız.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Ülkemizde sanayi ve hizmetler sektörlerindeki hızlı gelişme karşısında tarım sektörünün milli gelir içindeki payı nispi olarak azalmış olmasına rağmen, bu sektör ekonomik ve sosyal hayatımızdaki önemini korumaktadır.

Tarım, genel ekonomi içinde iktisadi bir faaliyet alanı olmakla beraber, tarımsal yapımız nedeniyle 24 milyon insanımızın sosyal hayatını da şekillendiren önemli bir sektördür. Bu nedenle tarım sektörü, çiftçinin ve köylünün sosyal refahını arttırılmasını temin etmek üzere desteklenmeye devam edilecektir. Bu alanda çalışan, ülke ekonomisine katkıda bulunan çiftçi ve köylü; toprak, su ve iklim faktörlerini, en yeni ve modern teknolojilerle kullanarak üretim yapabilecek imkânlarla kavuşturulacaktır.

Tarım kesimi için hedeflerimiz bu sektöre nefes aldırıp tarımı canlandırmak, GAP ile bütünleşen tarıma dayalı sanayileşme sürecini hızlandırmak, tarım da yeni teknoloji kullanımını desteklemek, sübvansiyon ve entegrasyon politikalarını girdi ve nihai ürünlerde tutarlı olursa uygulamaktır. Bu politikalarla Hükümetimiz tarım kesimini kendi kaderine terk edilmişlikten kurtaracaktır.

Tarım reformuyla eşanlı yürütülecek sanayi, kamu ve finans kesimi reformları sonucunda girdi ve kredi maliyetlerinde dünya fiyatları yakalanacak; sübvansiyon- da üretimi destekleyici, gelir dağılımını düzeltici ve dünya uygulamalarına paralel politikalar izlenecektir. Nihai ürünlerde de tarıma dayalı sanayi ve ticaret geliştirilerek, tarım kesimine dış pazarlarda destek sağlanarak, zaman içinde dünya fiyatlarına ulaşılacaktır.

Bu nedenle, bu kesimin koşullarının iyileştirilmesi ve ülke kalkınmasının köyden başlatılarak gerçekleştirilmesi için, gereken önlemler alınacaktır. Bu bağlamda, üretimi arttırmak köylü ve çiftçimizi işsizlikten kurtararak, onu daha dinamik bir üretici haline getirmek için “kırsal sanayiler” oluşturulması ele alınacaktır.

Ayrıca, tarım sektöründe verimliliğin artırılması için çiftçi ve köylümüzün eğitimine yönelik teknolojik ve mali, tüm önlemleri almak kararındayız.

Tarımda destekleme politikasında tarımsal ürünlerde fiyat ve çiftçi gelirinde istikrarı sağlamak, iç ve dış talebe göre üretimi yönlendirmek, kaynakların uygun kullanımını sağlamak girdi ve yeni teknolojilerin kullanımını yaygınlaştırarak verimliliği arttırmak esas alınacaktır.

Tarımsal üretim, pazar ve fiyat politikalarının birbiriyle uyumlu olarak düzenlenmesi sağlanacak, çiftçi gelirlerini arttırmak üzere gelir vergisi ve katma değer vergisinde yeni düzenlemelere gidilecektir.

Besici ve küçük çiftçi borçlarının faiz ve cezalarının makul bir bölümü bir defaya mahsus olmak üzere affedilecektir.

Tarım ürünlerinin değerlendirilmesi ve pazarlanması safhalarında, gelirin çiftçilere dönüşünü sağlayacak ve çiftçilerin ihtiyaç duyduğu girdi ve hizmetlerin en ucuza temin edecek şekilde entegre ve ihtisaslaşmış pazar yapılarının kurulması sağlanacak ve kurulmuş olan işletmeler teşvik edilecektir.

Tarım da üretimin artırılması yanında verimliliğin yükseltilmesi, özellikle dış pazarda rekabet edebilir fiyat ve kalitede üretimin yapılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Bu amaçla, üretim ve depolama teknikleri konularında yoğun çiftçi eğitim programları uygulamaya konulacaktır.

Özellikle yaş sebze ve meyve üretiminin soğuk hava depoları ile desteklenmesi gerek ihracat gerekse tarımsal sanayi için gereklidir ve teşvik edilecektir.

Sulama imkânlarının artırılmasını teminen üretim potansiyeli yüksek ancak, su kaynakları sınırlı olan kurak bölgelerde küçük su kaynakları geliştirilecek, toprak altı su rezervlerine ulaşılacak ve gölet yapımı yaygınlaştırılacaktır.

Verimi, kalitesi ve ekonomik değeri yüksek, hastalık ve zararlara dayanıklı, iç ve dış pazar isteklerine uygun tohumluğun sağlanması esas alınacak, tarımsal araştırma yapabilirlik belgesi almış özel tohumculuk kuruluşlarının çeşit geliştirme çalışmaları özendirilecektir.

Tarımda kendi kendine yeten yedi ülkeden biri olan Türkiye, son yıllarda başta et, yaş sebze ve meyve olmak üzere giderek artan ölçüde tarım ürünü ithal eder hale gelmiştir.

Tarım sektörü içine düştüğü bu durumdan kurtarılacaktır. Bu amaçla modern tarımcılık anlayışı ile tohum, damızlık hayvan, fide sorunları ivedilikle ele alınacaktır. Ayrıca sulama, mekanizasyon ve kredi imkânları çoğaltılacak, gübreye destek sağlanacaktır.

Son yıllarda hızla gerileyen ve bir çöküş eşiğine getirilen hayvancılık sektörünün yeniden gelişme sürecine sokulması ve modernleştirilmesi için gereken tüm önlemler alınacaktır.

Hayvancılığın geliştirilmesinde üretimden tüketime kadar olan zincir içinde hayvan ıslahı, çevre şartlarının geliştirilmesi, üreticiye tatminkâr fiyat ve kredi verilmesiyle pazar organizasyonu kurulması hizmetleri bir arada ve uyumlu bir şekilde ele alınacaktır.

Tarım ve afet sigortası ve hayvan sigortası sistemi geliştirilecek ve devlet desteği sağlanacaktır.

Su ürünleri üretimini artırmak, deniz ve iç sularımızı korumak, stokların tahribatının, hastalık ve parazitlerin zararlarını ve çeşitli şekilde meydana gelen kirlenmeleri önlemek için gerekli tedbirler alınacaktır.

Deniz ve iç sularda, tabii kaynak kullanımını arttırmak üzere, kültür balıkçılığı teşvik edilecektir.

Orman köylülerini, ekonomik suç işler durumunda bırakan şartlar ve yasalar yeniden gözden geçirilecektir. Orman köylüsünün istihdam sorunu önemle ele alınacaktır.

Halkla orman arasındaki ilişkiler yeniden gözden geçirilecek, orman köylülerine çok rahatsız eden mevcut orman tanımı anlayışı değiştirilecektir.

Orman gelirlerinin önemli bir bölümü, orman köylüsüne tahsis edilecektir.

Ağaçlandırma ve erozyon kontrolüne önem verilecek, ormanlarımızın yangından korunması önlemleri alınacaktır.

Toprak insan ilişkilerinin giderek önem kazandığı çağımızda, vatandaş devlet ilişkilerinin yoğun olduğu bilinen tapu ve kadastro hizmetlerinde otomasyona geçiş çalışmaları hızlandırılarak, tesis kadastro sunun kısa zamanda tamamlanması için özel sektör imkân ve gücünden yararlanılacaktır.

Tarım reformumuzun önemli bir diğer parçası yeni kurumların oluşturulup, var olanların reorganizasyonudur. Dağıtım, pazarlama ve eğitimde yeni düzenlemeler yapacak, kooperatifçiliği teşvik edecek, kooperatiflerin yeniden düzenlenmesini ve kurumsallaşmasını gerçekleştirip etkin üretici kuruluşları oluşturacağız. Yeni toptancı halleri yasası çıkartıp, tarım ürünlerinin satış aşamasında karşılaşılan güçlüklerin üzerine gideceğiz. Kooperatif bankalarının kurulması ve ticari bankaların tarım kredilerinin özendirilmesiyle daha fazla miktar da ve ucuz maliyetli kredileri tarım kesimine aktaracağız.

Tarım üreticilerinin kurduğu kooperatifler ve üst birliklerin ile bunların sahip olduğu tesis ve işletmelerin gerçek sahipleri olan üreticiler tarafından işletilmeleri sağlanacaktır.

Madencilik sektöründe en önemli husus; madenlerin verimli etken ve rezervleri koruyan bir biçimde çıkarılmasıdır.

Düşük tenörlü madenlerimizin üretme-arıtma-zenginleştirme işlemleriyle ilgili yatırımlar desteklenecektir.

Özellikle üstün teknolojiyi yatırımların sektöre çekilebilmesi amacıyla yabancı sermaye teşvik edilecektir.

Yüce Meclisimizin Değerli Üyeleri,

Türkiye, sosyal devleti gerçekleştirmek zorundadır. Hükümetimiz ülkemizin bir yandan devletin fonksiyonlarıyla ilgili çağdaş dünya görüşünü paylaşmasını, diğer yandan kalkınmayı hızlı, dengeli ve adil bir biçimde gerçekleştirmesini temel alan “Sosyal Hukuk Devletin” yapılanması için gereken önlemleri alacaktır.

- Sendikal hakların ülkemizde İLO standartlarına uygun çerçevede kurumsallaşması sağlanacaktır. İşçi işveren ilişkilerinin Türkiye’de sosyal güvenceleri geliştirici ve sosyal barışı güçlendirici yönde olması sağlanacaktır.

- Sosyal güvenlik ağı, bütün vatandaşları kapsayacak şekilde hızla genişletilecektir.

- Kadınlarımızın 20, erkeklerimizin 25 hizmet yılını tamamlamaları halinde, yaş haddine bakılmaksızın, isteyenlerin emeklilikleri sağlanacaktır.

- Memur ve emekli hukuku yeniden gözden geçirilecek, çalışanlarla onların emeklileri arasındaki farkın açılması önlenecektir.

Sabit gelirlilerin maaşları, enflasyonu karşılayacak bir biçimde düzenlenecek, bu kişilerin ve ailelerinin rahat bir nefes alması sağlanacaktır.

İşçi sigortalıları ile Bağ-Kur sigortalıların emekli aylıkları sistemi gözden geçirilecek ve genel sosyal güvenlik ödemelerinde bir uyum sağlanmaya çalışılacaktır.

Süper emeklilerin durumları gözden geçirilecektir.

Bağ-Kur’un mali yapısı yeniden düzenlenecek ve Bağ-Kur üyelerinin sıkıntılarını giderecek önlemler alınacaktır.

SSK’nın ve Bağ-Kur’un sağlık hizmetleri geliştirilip, iyileştirilecektir.

İşçi-işveren ilişkilerinde çalışma barışının korunmasına özel bir önem verilecektir.

İşsizlik sigortası sistemi kurulacak ve aşamalı olarak uygulamasına geçilecektir.

Yurt dışında 3 milyona yakın vatandaşımız yaşamaktadır. Bu vatandaşımızın eğitim, vize, sosyal güvenlik ve kesin dönüş sorunları bulunmaktadır.

Yurdumuza geçen 25 yılda yaklaşık 40 milyar dolar döviz getiren işçi vatandaşlarımız ve çocuklarının sorunlarının çözümü için tüm imkânlar kullanılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Kamu görevlilerine sendikal hak ve özgürlüklerini tanıyacak gerekli yasal düzenlemeler yapılacak; bunun anayasal yönü için gerekli girişimler başlatılacaktır.

Ülkemizin ekonomik ve sosyal hayatında önemli bir yeri bulunan ve ulusumuzun temel yapısını teşkil eden esnaf ve sanatkârlarımızın güçlenmesine özel bir önem verilecektir.

Küçük esnaf ve sanatkârlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturan Bağ-Kur Kanunu'nun uygulamada aksayan yönleri düzeltilenektir.

Esnaf ve sanatkârların kredi imkânları arttırılacaktır.

Esnaf Kefalet Kooperatiflerine verilen krediler, ekonomiye daha fazla fayda sağlayacak, daha fazla üyenin yararlanmasına imkân verecek şekilde etkin bir hale sokulacaktır.

Esnaf ve sanatkârların çalışma şartlarını ağırlaştıran vergi mevzuatı gözden geçirilecektir.

Esnaf ve sanatkârların daha kolay ve daha çabuk kredi kullanabilmesi için Kefalet Kooperatiflerinin, Esnaf ve Sanatkârlar Kooperatiflerine dönüştürülmesi sağlanacaktır.

Hükümetimiz, esnaf ve sanatkârın Türk toplumunun ekonomik ve sosyal nüvesi, toplumumuzun temeli oldukları bilinci içinde, esnaf ve sanatkârın yanında bulunacak ve bu kesime her türlü desteği verecektir.

Serbest piyasa ekonomisi, düşük gelirli kesimleri istismara yönelik olarak işle-tilemez. Aksine, tüketicinin korunması çağdaş yönetimlerde serbest pazar ekonomisinin temel ilkelerinden sayılır.

Bu nedenle, tüketiciiyi korumak amacı ile gıda ve anti tekel yasaları hazırlanarak yürürlüğe konacaktır.

Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri,

Artan nüfusa ve ülke ihtiyaçlarına paralel olarak, vatandaşlarımızın konut edinebilmeleri için, gereken ucuz kredi mekanizmaları oluşturulacak, öncelikle hiç evi olmayana kredi verilecek ve vatandaş konut sahibi edebilecek bir ortam sağlanacaktır.

Gecekondu sorunu ülkemizin bir gerçeğidir. Bu nedenle gecekondu yerleşme bölgelerinin sağlıklı hayat koşullarına hızla ve çağdaş kentleşmenin önünde bir engel olmaktan çıkarılması için gereken önlemler alınacak, gecekondu böylece şehrin bir parçası olacaktır.

Hem gecekonduların ıslahını sağlamak ve hem de toplu konutlaşmayı desteklemek amacıyla düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkânı yaratılacaktır.

Konut sorununun çözümü bir yandan konut gereksiniminin karşılanması, öte yandan, ekonominin canlandırılması açısından önemlidir.

Ucuz kentleşmeyi, düzenli, planlı olarak sağlayacak yeni bir anlayış içinde, konut ihtiyacının toplumun her kesimi için çözmeye yönelik yoğun bir uygulama gerçekleştirilecektir.

Konut sorunu, kentleşme olgusu ile birlikte ve arsa-altyapı-konut bütünlüğünü gözeterek bir yaklaşımla çözülecektir. Konut sorununa bir yaşam çerçevesi yaratılması açısından bakıldığında, "topluluk konut" girişimlerine özellikle önem verilecektir.

lecektir. Toplu konut alanlarına, toplu taşıma, yeşillendirme, tüketim, eğitim gibi hizmetlerin karşılanmasını da sağlayacak bir bütünlük içinde bakılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Devletin yeniden yapılanması programı içinde, yeni ve kapsamlı bir yerel yönetimler düzenlemesine gidilecektir.

Muhtarlar, ihtiyar heyeti, il genel meclislerinin ve belediye meclislerinin yetkileri arttırılacak ve yerel kaynakların bir bölümü bunlara tahsis edilecektir.

Belediye meclislerinde, kamu çalışanları da dahil olmak üzere, tüm toplum kesimlerinin temsiline olanak verilecektir.

Geçmiş yönetimin, partizan, tek taraflı ve sakat uygulamaları sonucu, belediyeler, bugün halkımıza gerekli hizmetleri sunamaz hale gelmişlerdir. Bu nedenle Hükümetimiz, merkezi ve yerel yönetim ilişkilerini, günün koşullarına göre yeniden yapılandırmaya kararlıdır.

Amaç, belediyelerin, halkımıza etkin, dürüst ve güncel hizmet sunmaları ve en küçük beldeden, en büyük kentlere kadar, tüm belediyelerin, belde sakinlerinin hayatına rahatlık ve kolaylık getirmeleridir.

İstanbul, Ankara ve İzmir ve benzeri büyük metropolller ile Antalya, Bodrum gibi yoğun turizm bölgesi belediyeler için özel yaklaşımları ve yürürlükteki projeleri kapsayan uygulamalar gerçekleştirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Altyapıyı ekonomiye ve topluma “dışsal fayda” sağlayan genel verimlilik düzeyini yükselten bölgeleri bağlayan ve ülkeyi dünya ile birleştiren büyük bir sistem olarak değerlendirmekteyiz.

Altyapı sektörlerinin uyum içinde yürütülmesi ve böylece bunların kalkınma hedefine yöneltilmesi yoluyla topyekun kalkınma gerçekleştirilecektir. Altyapı oluşturulurken enflasyonist baskılardan arındırılmış bir yatırım politikası izlenerek bu konu çözüme bağlanacaktır.

Türkiye’de optimum ölçülerde bir alt yapı sistemi gerçekleştirilmedikçe Batı ile bütünleşebilmeye ve çağı yakalamaya olanak yoktur.

Ülkemizin sosyal, ekonomik, endüstriyel, turistik ve diğer alanlara ait alt yapısının gereken düzeye çıkarılması ana hedefimizdir. Bu amaçla “Ulusal Bayındırlık Master Planı” hazırlanarak yürürlüğe konacak ve Türkiye’nin altyapısı tamamlanacaktır.

Yeni karayollarının inşaatına ve mevcutların ıslahına devam edilecek, başlayan otoyol projeleri tamamlanacak, bölünmüş yollar (duble yollar) sistemi geliştirilecek ve yeni otoyollar yapılacaktır. 2000’li yılların Türkiye’sine ulaşmak için;

- Ankara-Amasya-Erzincan-Erzurum-Ağrı-Gürbulak ,

- Karadeniz-GAP Otoyol Projesi (Hopa-Artvin-Erzurum-Bingöl-Diyarbakır-Şanlıurfa),

- Orta Anadolu Otoyol Projesi (Ankara-Sivas-Malatya-Elazığ),

- Elazığ-Bingöl-Muş-Tatvan-Van-Bitlis,
- Ankara-İzmir,
- İzmir-Bandırma gibi projeleri demetleri gerçekleştirilecek,

Ülkemizdeki su kaynaklarının geliştirilmesi için baraj, HES, yeraltı ve yerüstü sulama şebekelerinin gerçekleştirilmesi çalışmaları sürdürülecek ve özellikle de GAP Projesi kapsamında yatırımlar hızlandırılacaktır.

2000 yılına girerken Türkiye'nin enerji sıkıntısı çekmemesi için termik ve hidroelektrik santraller proje ve yapım işleri hızlandırılacaktır.

Büyük şehirlerin içme suyu projelerine zamanında yeterli ödenek ayrılmaması nedeniyle başta Ankara, İstanbul gibi şehirlerimiz su sıkıntısı çekmektedir. İzmir, Samsun, Gaziantep ve diğer şehirlerin içme suyu projeleri de ödeneksizlikten yürütülememiştir. Bunların gerçekleştirilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.

Türk toplumunun en önemli kesimlerin çiftçi ve köylümüzün alın terini ve emeğini verimli kılarak tarımsal üretim düzeyini yükseltmek, ayrıca bol ve temiz içme suyu sorununa çözüm getirmek amacı ile göletler ve barajlar inşasına devam edilecektir.

Ülkemizin en büyük projesi olan GAP'ın bütün üniteleriyle bir an önce gerçekleşip, ulusumuzun kalkınmasına ve mutluluğuna hizmet eder hale gelmesi en önemli işlerimizden biri olacaktır.

GAP sadece bir enerji ve sulama projesi olmaktan öteye ekonomik, sosyal ve kültürel yönleriyle, toprak düzenlemeleriyle, kooperatifleriyle tam bir bölgesel entegre kalkınma projesine dönüştürülecektir. Bölgenin kalkınması, yaşam şartlarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların önlenmesine özel önem verilecektir.

GAP'ta gerçekleşmesi öngörülen kalkınmanın en önemli ve itici sektörü olan tarım sektöründe faaliyetler yeterli hızda gelişmemiştir. Enerji sektörü yatırımlarında nakdi gerçekleşme, öngörülen toplam yatırımın yüzde 50'si civarında iken, tarım kesiminde bu oran yüzde 6,7 seviyesinde kalmıştır.

Yeterli finansman sağlanmadığı için Şanlıurfa tünellerinde inşaat durmuş, Kralkızı ve Dicle barajlarında şantiyeler kapanmıştır. Kralkızı Dicle Sulaması isale kanalı inşaatı durmuş; Şanlıurfa-Harran Ovaları sulamalarında inşa halindeki projelerde faaliyetler minimum düzeye indirilmiştir; ihalesi yapılan Harran 3. ve 5. kısım sulamalarda ise ödenek yokluğundan şantiyeler açılammıştır. Esas yatırım kalemlerinde görülen bu gecikme ve aksamaların yanı sıra, sulama şebekesi (kanal, kanalet) inşaatlarına paralel olarak yürütülmesi gereken tarla-içi geliştirme hizmetleri ve toplulaştırma gibi diğer yatırım ve faaliyetlerde de büyük gecikme ve aksamalar bulunmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Projesi'nin yanı sıra Türkiye'yi 2000'li yıllara taşıyacak olan Konya Büyük Tarım Projesi ve Doğu Anadolu Kalkınma Projesi (DAP) gibi projeler hızla devreye sokularak bölgeler arası kalkınmışlık farkları ortadan kaldırılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmemizde ve ülke savunmasında büyük önemi olan ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin, günün ihtiyaçlarına cevap verecek ve hizmeti eksiksiz olarak yerine getirecek şekilde yaygınlaştırılması ve herkesin kolayca yararlanabileceği hale getirilmesi sağlanacaktır.

Diğer sektörlerle uyumlu olarak ulaştırma ve haberleşme sistemlerinin de ulusal ve uluslararası ticareti kolaylaştıran ekonomik gelişmeyi destekleyen bir yapıya kavuşturulmasına özen gösterilecektir.

Geçen on yıl içinde demiryolu ulaşımı ihmale uğramıştır. Avrupa, Japonya ve Amerika demiryolu ulaşımında meydana gelen büyük gelişme karşısında ülkemizde de demiryolu yapımı ve mevcut yollardaki standardın yükseltilmesi ile bu ulaşım sektörünün yolcu ve yük nakli alanında artan nüfus ve ihtiyaca cevap verecek hale getirilmesi kaçınılmazdır.

Bu nedenle;

Demiryolu ağının geliştirilmesi ve büyütülmesi için mevcut demiryollarının standardının yükseltilmesine, yeni hatların yapımına ilişkin projelere ağırlık verilecek, sinyalizasyon ve elektrifikasyon çalışmaları hızlandırılacaktır.

Ayrıca çeken ve çekilen demiryolu araçlarının yeterli seviyeye getirilmesi hedeflenmiştir.

Başta Ankara-İstanbul, Samsun-İskenderun hızlı demiryolu projesi olmak üzere, İzmit kentiçi geçişi, Divriği-Sivas (Tecer-Kangal), Hanlı-Bostankaya, Menemen-İzmir demiryolu yapımları hızlandırılarak sürdürülecektir.

Bu çalışmaların sonucunda demiryollarının özellikle yük taşımacılığındaki payı arttırılacaktır.

Türk Deniz Ticaret Filosunun gençleştirilmesi, kapasitenin arttırılması suretiyle deniz taşımacılığının ülkeye daha çok döviz getiren bir kaynak haline getirilmesine çalışılacaktır. Bu alanda her türlü teşvik tedbirleri alınarak, gerekli mevzuat düzenlemesine gidilecektir.

Limanlarımız, ihracat, ithalat ve yurt içi taşımaları karşılayacak kapasiteye yükseltilecek ve işletmecilik yönünden daha verimli bir yapıya kavuşturulacaktır. Bu cümleden olarak İstanbul, İzmir ve Filyos'da öncelikle yeni limanlar inşa edilecek, mevcut limanlarımız ihtiyaca göre tevsi edilecektir.

Gemi sanayiimizin hem iç pazara, hem de ihracata dönük olarak faaliyetlerini geliştirmesi desteklenecektir.

Denizcilik eğitimi master planı hazırlanarak, bu sektörün denizde ve karada çalışacak personeli gelişen teknolojiye uyum sağlayabilecek bir standartta yetiştirilecektir. Kendi gemi adamı ihtiyacımızı karşılarlarken bir yandan da uluslararası gemi adamı piyasasına nitelikli işgücü arz etmek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler ve meslek kuruluşları ile işbirliği içinde çalışılacaktır.

Deniz ticaretinin evrenselliği, uluslararası niteliği ve dünyadaki uygulamalar da göz önünde tutularak, her bakımdan yeterli bir deniz ticaret odasının tek ve

güçlü bir oda olarak faaliyetine devam edilebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Havayolu taşımacılığının bütün ülke sathına yaygınlaştırılması amacıyla, İstanbul'un Anadolu yakası gibi önemli merkezlere yeni havaalanları yapımları yanında Şanlıurfa havaalanını geliştirecek, Bursa, Edirne, Çanakkale, Samsun, Mardin, Zonguldak, Nevşehir, Silifke, Alanya, Bodrum ve Sinop havaalanları yapımına da önem verilecektir. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Havayolu filolumuzun büyütülmesi ve modernleştirilmesi, mevcut havaalanlarımızın altyapısının geliştirilmesi ve verilen hizmetlerin uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi sağlanacaktır.

Haberleşme konusu önemli bir altyapı hizmeti olarak kabul edilerek, klasik haberleşme hizmetlerine olan talebin beklemesiz karşılanabilmesi için yeterli seviyede kapasite ilaveleri yapılacaktır. Mevcut telekomünikasyon şebekelerinin ileriki yıllarda ulaşacağı yeni boyuta uygun teknolojik yapı ve sistem değişikliklerine devam olunacaktır.

Telekomünikasyon şebekelerinde digital sistemlere geçiş çalışmaları hızlandırılacak, araç telefonu, çağrı şebekesi, tele-bilgi, videokonferans, kartlı telefon ve data hizmeti gibi özel hizmetler yaygınlaştırılacaktır.

Her çeşit telsiz alıcı-verici cihazları, dünyadaki telsiz elektronik teknolojisindeki gelişmelere uygun olarak ülke sathında yaygınlaştırılacaktır.

Karadeniz ekonomik kalkınma projesi oluşturulacak, bölgenin kaynakları harekete geçirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Uluslararası rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, halkımız ve turistler için mümkün olan en iyi sosyal ortamın yaratılması, doğal ve kültürel değerlerimizin sürekliliğinin sağlanması, hükümetimizin turizm genel politikasının amaçlarıdır.

Bu amaçlar çerçevesinde;

Turizm master planı mutlaka yapılacaktır.

Turizm türleri çeşitlendirilerek, sezonun uzatılması ülke sathında yaygınlaşması sağlanacaktır.

Ülke turizmimizin, dünya pazarında hak ettiği yeri alabilmesi için tanıtım ve pazarlamasına önem ve öncelik verilecektir.

Turizm sektörünün önemli sorunlarından birisi olan ve en büyük bir yetmezlik içinde bulunan turizm personelinin yetiştirilmesi ve eğitime ağırlık verilecektir.

Sektörün örgütlenmesini engelleyen hususlar ortadan kaldırılacak, buna olanak sağlayan yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Turizm altyapısı geliştirilecektir.

Turizm sektörü her yönüyle teşvik edilecektir.

İç ve dış turizmde dengeli bir dağılım sağlanacak, ülke çalışanlarının dinlenme gereksinimleri karşılanacaktır.

Doğaya, çevreye ve kültürel değerlere duyarlı bir turizm politikası geliştirilecektir.

Turizm sektöründeki mevcut tesislerin niteliklerini artırıcı tedbirler alınacaktır.

Ekonomik açıdan uyumlu büyüklüklerin altında olmamak koşulu ile yabancı turizm yatırımları, sermaye yapılarına bakılmaksızın özendirilecektir. İşletme aşamasında önemli ölçüde döviz girdisi sağlayacak yabancı işletmelere olanak sağlanacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

Hükümetin çevre alanındaki temel hedefi tarihsel, kültürel, doğal çevrenin ve yeşilin korunmasıdır.

Hükümetimiz, çevrenin korunmasında birinci şartın, toplumun tümünde ve özellikle yöneten ve yönetilenlerde çevre bilincinin geliştirilmesi olduğunu düşünerek toplumun her kesiminin çevre konusundaki eğitim ve bilinçlendirilmesine ağırlık verecek ve ilkökul eğitiminden başlayarak çevre konularının müfredat programlarında yer almasını sağlayacaktır.

Çevreyi ve yeşili korumada deniz, akarsu, kara ve hava kirliliğini ve gürültüyü önleyici tedbirler alınacak ve bu bilinç geliştirilecektir. Atıkların yeniden kullanılması projelerine önem verilecektir.

Bu temel inanış çerçevesinde gerek ulusal ölçekte ve gerekse yerel yönetimler düzeyinde gerçek bir çevre yönetimi modeli uygulanacaktır.

Çevresel yaptırımlar yeniden düzenlenecek, yeni bir kredi, teşvik, harç ve vergi sistemi getirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Çağdaş, laik, etkin ve yaygın bir eğitim sistemi oluşturulacak ve yürürlüğe konacaktır.

Çağdaş ve etkin eğitim, çağdaş toplumun, tartışılmaz gereksinimidir.

Doğumundan başlayarak her Türk yurttaşının öğrenim ve eğitimi devletin yükümlülüğünde olacak ve parasız eğitim esas kılınacaktır. Zorunlu eğitim en az 8 yıl olacaktır.

Laik, evrensel, cumhuriyetçi, milli kültürü geliştirici, yaratıcı, özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası esastır. Kişilik sahibi, nitelikli insan yetiştirmek amaçtır.

Temel eğitimden yükseköğrenimin sonuna kadar her kademedede kendi içinde bir bütünlük taşıyacaktır. Her kademeyi tamamlayan gencin o kademenin sonunda hayata katılması mümkün olacaktır.

Ortaöğretim sadeleştirilerek, birlik sağlanacaktır. Kaynakların verimli kullanılmasıyla çok amaçlı lise sistemine mutlaka geçilecektir. Bütün öğrenciler laik dünya görüşüne dayalı kültür derslerini mutlaka ortak olarak göreceklerdir.

Öğretim programları ve ders kitapları evrensel ölçülere, demokratik özgürlükçü anlayışa uygun olarak yeniden düzenlenecek, gençlerimize araştırmacı yaratıcı ve bağımsız bir kişilik kazandırma amacı ön plana çıkarılacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve eğitimle ilgili diğer bütün birimlerin, çağdaş eğitim gereklerine göre yeniden yapılanması sağlanacak ve böylece çocuklarımızın ve gençlerimizin, geleceğe en iyi şekilde hazırlanması için gereken ortam oluşturulacaktır.

Öğretmenlerin sendika kurmaları için gerekli Anayasal değişiklikler yapılacak, eğitimin önündeki sorunların çözümünde, uygulayıcılar olarak öğretmenlerimizin de katkısı sağlanacaktır.

Hükümetimiz, köklü bir üniversite reformunu gerçekleştirecektir. Üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanınacak; YÖK sistemi kaldırılarak yükseköğretim kurumlarının kendi içlerinden seçtikleri organlar eliyle yönetilmesi sağlanacaktır. Böylece hükümetimiz özgür, özerk, mali olanakları en iyi aşamaya getirilmiş üniversiteyi Türkiye'ye kazandıracaktır.

- Üniversitelerarası eşgüdümü sağlamak, ülkenin insan gücü gereksinimini gözönünde tutarak araştırmalar ve planlar yapmak ve önerilerde bulunmak, üniversitelere ayrılan kadro ve kaynakların dengeli dağılımı ve verimli kullanımı konusunda hükümet ve ilgili makamlara önerilerde bulunmak, yeni kurulacak üniversiteler için görüş bildirmek amacıyla, üniversitelerin kendi üst kurullarınca belirlenecek adaylar arasında seçilecek yüksek öğretim ve eğitim kuruluşu oluşturulacaktır.

- Üniversite özerk olacaktır.

- Üniversite, tüm görüş ve düşüncelerin ifadesini bulduğu bir bilim mabedi olacaktır. Üniversitelerin düşünce ve görüşlerini dışa açıklayabilmesi için, demokratik tüm olanaklar hazırlanacaktır.

- Üniversite öğretim üyelerinin siyasi partilere üye olabilmelerini sağlayacak anayasal düzenleme yapılacaktır.

Bir reform ve atılım Hükümeti olarak, ülkemizde araştırma ve geliştirme çalışmalarına ayrı bir özen göstereceğiz.

Bilim ve teknolojinin dünyadaki ilerlemesi içinde, kendi araştırmalarıyla yer alamayan bir ülkenin sadece kopyacılık yaparak çağdaş uygarlık düzeyine erişmesi mümkün değildir. Gençlerimizin yaratıcı yetenekleri ekonomik kalkınmamızın da, kültür zenginliğimizin de temel dayanağı ve en değerli hazinesidir. Bu hazineden milletimizin tam yararlanmasını sağlamak için bütün olanaklarımızı en verimli, en etkin şekilde kullanacağız.

Tarımdan, sanayiye, temel bilimlerden mühendislik ve tıp bilimlerine, ekonomik ve sosyal bilimlere kadar, bilim ve teknolojinin bütün alanlarında, üniversitelerimizin ve araştırma kuruluşlarımızın, araştırma verimini ve niteliğini yükseltmek ve bu araştırma sonuçlarından vatandaşlarımızı ve bütün insanlığı daha çok yararlandırmak başlıca hedefimiz olacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimizin kültür politikası kendini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bir toplum oluşturmaya yöneliktir. Bu amaç demokrasi kültürünün yerleşmesi ve tüm kültürel etkinliklerin çoğulcu demokratik bir anlayış içinde geliştirilmesiyle gerçekleştirilecektir.

Türkiye derin bir kültür ve tarih birikimine sahiptir.

Ulusal kültürümüz içindeki dil, inanç ve köken farklılıkları kültür alanımızın zenginliğidir. Demokratik toplum yapısının doğal gereği ise bu farklılıkların ulusal bütünlük içinde kendilerini özgürce ifade edebilmeleridir.

Hükümetimiz, ulusal kültürümüzün hür olarak gelişmesi için yoğun bir özendirme çabası gösterirken, evrensel değerlere ve ürünlere ulaşmayı da temel bir amaç sayacaktır.

Ulusal kültürümüz evrensel boyutlara ulaşacak, en eski tarihsel birikimlerden birisini oluşturan kültür mirasımızın da insanlığın ortak değerlerine katkıda bulunması sağlanacaktır.

Sansür, Muzır ve Basın Yasası gibi yasalardan kaynaklanan kısıtlayıcı düzenlemeler gerek toplumsal yaratıcılığı özgürleştirmek, gerekse hükümetimizin temellendirmeye çalıştığı demokratikleşme ülküsünü hızlandırmak için kaldırılacaktır.

Tüm telif hakları üzerindeki vergiler kaldırılacaktır.

Ülke dışındaki insanlarımızın kültürel kimliklerini korumaları ve sanatsal gereksinimlerini karşılamak için gerekli destek verilecektir.

Bağımsızlıklarına yeni kavuşan ve ortak kültür bağlarımız olan toplumlarla karşılıklı sıkı işbirliği sağlanacaktır.

Bakanlığa bağlı kuruluşlar ile yeni yasal düzenlemeler sonucu oluşacak kuruluşlar ve örgütler, kamu ve özel kitle iletişim araçları ile ortak kültür ve sanat etkinlikleri üreteceklerdir.

Bir bilgi toplumu yaratma yolunda halkın okuma alışkanlığını özendirecek tedbirler alınacaktır. Bu bağlamda kütüphaneler ve kitaplıklar çağdaş teknolojik olanaklarla bütünleştirilerek yaygınlaştırılacaktır. Kitaplıkların işlevlerine yönelik olarak kullanılması için olanaklar yaratılacaktır. Kütüphaneler içerikleri ve kitap sayısı yönünden gelişmiş toplumlar düzeyine çıkarılacaktır.

Ülkemiz topraklarındaki eski kültürel değerler derlenip, korunup, geleceğe taşınarak evrensel uygarlığa armağan edilecektir.

Eski Eserleri ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası, bu mirasa sahip çıkacak ve onu yaşama geçirecek biçimde yeniden düzenlenecektir.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin kültürel gelişmemizle uyumunun sağlanmasına özen gösterilecektir.

Böylelikle ülke kalkınmasının kültürel kalkınmadan ayrı olamayacağı görüşü topluma yerleştirilecektir.

Özel sektörün kültürel yatırımlara yönelmesi özendirilecektir. Üniversitelerin, sendikaların, diğer demokratik kitle örgütlerinin konuya ilişkin girişimleri ile yerel yönetimlerin yukarıdaki ilkeler doğrultusunda kendi yörelerindeki etkinlikleri desteklenecektir.

Etkinliklerini Kültür Bakanlığı'na bağlı olarak sürdüren tiyatro, opera, bale, halk dansları ve çeşitli korolar ile bütün sanat alanlarında yeniden yapılanma programları uygulanarak demokratik bir işleyiş ve yurt düzeyinde ilkeli ve nitelikli bir yaygınlaşma sağlanacaktır.

Sinemamız, çağın gereklerine uygun olarak yeniden yasal dayanaklara kavuşturulacak, altyapı, yapım, gösterim ve pazarlama olanakları desteklenecek, televizyonla ilişkileri sağlıklı bir düzeye kavuşturulacaktır.

Tüm sanatçılar ve sanat çalışanları sosyal güvenceye kavuşturulacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Din ve vicdan hürriyeti, her insanın vazgeçilmez, tabii haklarından biridir. Vicdanlar üzerindeki her çeşit baskının kaldırılması ve din görevlilerinin siyasi mülahazalardan arındırılması konusunda tedbirler alınacaktır.

Din görevlilerinin eğitim düzeylerinin yükseltilmesi için başlatılan çalışmalar sürdürülecek, dünyanın gelişen şartlarına uyum sağlayacak vasıflı elemanlar yetiştirilmesine özen gösterilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Halen tespit edilmiş olan sporda öncelikli illerimiz yeniden gözden geçirilecek, bu illerin iklim şartları, sporcu potansiyeli, nüfusu ve sosyal yapısı dikkate alınarak daha sağlıklı bir tespit yapılacaktır. İllerimizin bu özelliklerine göre tesis planlaması ve dağılımı sağlıklı bir şekilde düzenlenecektir.

Ülkemizde faaliyet gösteren kulüplerin ekonomik, sosyal ve idari yönden yapılanmasını sağlamak amacıyla bu kulüplerimizin Dernekler Kanunu kapsamından ayrılarak daha verimli ve işler hale getirilmesi sağlanacaktır.

Ülkemiz sporu ve sporcusunun sporda ileri gitmiş çağdaş ülkelerin düzeyine çıkartılabilmesi için bunları yetiştirecek olan antrenör ve hakemlerimizin en üst düzeyde eğitimleri sağlanacaktır.

2000 yılındaki Olimpiyatların İstanbul'da yapılması için gerekli girişimlerde bulunulacak ve Olimpiyat tesislerinin planlanıp yapımına başlanacaktır.

Ülkemizde sporun daha geniş kitleye yaygınlaştırılması için gerekli önlemler alınacaktır. Kulüplerimizin yapısal durumları değiştirilerek ekonomik ve idari yönden ileri ülkelerin düzeyine çıkaracak bir yapıya kavuşturulacaktır.

Okul içinde ve okul dışında bulunan, çalışan ve çalışmayan günümüz gençliğinin boş zamanlarının değerlendirilmesi için gerekli önlemler alınacak ve bu konuda yasal düzenlemeler yapılarak, gençliğimiz ileri ülkeler gençliğinin düzeyine çıkartılacaktır. Gençlik sorunları, öğretim kurumlarımız ve gençlerimiz ile birlikte, saptanan bu sorunların çözümü için gerekli önlemler alınacaktır.

Amatör spor bütün olanaklar kullanılarak teşvik edilecek, okul aile ve kulüp üçgeni içinde daha da yaygınlaştırılacak, spor tesislerinin yapımında, bu tesislerin çok yönlü ve rasyonel kullanımları esas alınacaktır.

Profesyonel futbol yasası gözden geçirilerek, aksayan yönleri saptanacaktır. Profesyonel futbol kulüplerimizin çağdaş bir yapıya kavuşturulması sağlanacaktır.

Yüce Meclis'in Değerli Üyeleri,

Ülkenin sağlık sorunlarının boyutu ve özelliklerinin bilinci içinde, süreklilik gösterecek “ulusal bir sağlık politikası” geliştirilecektir.

Vatandaşın sağlığının korunması, sağlık sorunlarının azaltılması ve tüm bireylerin sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri temel esastır.

Sosyalleştirme programı çerçevesinde bütünleştirilmiş bulunan ana-çocuk sağlığı, beslenme, çevre sağlığı, aile planlaması, sağlık eğitimi gibi başta gelen koruyucu ve temel sağlık hizmetlerinin yurt düzeyinde yaygınlaştırılması ve etkinliğinin artırılması suretiyle tedavi edici hizmetlere olan aşırı talep azaltılacaktır.

Bu çerçevede birinci basamak sağlık hizmet birimleri, altyapı, insan gücü ve araç-gereç bakımından güçlendirilerek yaygınlaştırılacak, böylece yataklı tedavi kurumlarına yönelen aşırı ve gereksiz yığılmanın önüne geçilecektir. Bu bağlamda aile hekimliği uygulaması da yaygınlaştırılacaktır.

Tek tek bireylerin ve toplumun bütününün sağlığını korumak, kişi ve ailelerin ödeme gücüne bağlı olmadan hastalıklarını tedavi etmek için sağlık hizmetleri yurt düzeyinde yaygınlaştırılarak yeniden örgütlenecektir. Yerleşme yerlerinin en uç biriminden başlayarak sağlık evinden özel ihtisas hastaneleri ve tıp fakültelerine uzanan bir sevk zinciri içinde sağlık hizmeti sunulacaktır.

Aile planlaması hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetlerinin en önemlisi görülerek sağlık örgütü içinde yurt düzeyinde yaygınlaştırılacaktır.

Sağlık hizmet politikasına uygun nitelik ve sayıda insan gücü süratle yetiştirilecektir.

Personel dağılımındaki dengesizliklerin giderilmesi, zorlamalar yerine gönüllü çalışmayı özendirici önlemlerle sağlanacaktır.

Başta hekimler olmak üzere kamunun sağlık personeli ihtiyacının karşılanması, hizmet yükümlülükleri yerine, personelin performansına, çalışma yer ve şartlarına göre ücretin belirleneceği, sözleşmeli istihdam ile gerçekleştirme yoluna gidilecektir.

Genel sağlık sigortası aşamalı olarak yaygınlaştırılacak ve hiçbir vatandaş genel sağlık sistemi dışında bırakılmayacaktır. Ödeme imkânı olmayan vatandaşların sigorta primleri devlet tarafından karşılanacaktır. Bu çerçevede aşamalı olarak herkese tedavi olma imkânı sağlayan “Yeşil Kart” verilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

Hükümet ve hükümet dışı kuruluşlarla yerel yönetimlerin kadınlarla ilgili çalışmaları, işbirliği ve koordinasyon içinde değerlendirilerek kadınlara ilişkin politikalar oluşturulacaktır.

Başta Birleşmiş Milletlerin kabul ettiği ve Türkiye tarafından onaylanan “Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi” ve diğer uluslararası kararları ile, Avrupa Konseyi, İLO, OECD, AGİK gibi kuruluşların kadınlara yönelik kararları doğrultusunda iç mevzuatımızda düzenlemelerin yapılması uluslararası boyutta Türkiye tarafından konulan çekincelerin kaldırılması için gerekli çalışmalar gerçekleştirilecektir.

Bu amaçla Hükümetimiz bünyesinde “Kadın, Aile ve Çocuk Sorunları Bakanlığı” kurularak anlamlı bir adım atılmaktadır. Uluslararası çocuk hakları deklarasyonuna uygun bir biçimde çocuk haklarının korunmasını düzenleyen yasa Meclisimizin önündedir. Meclisimizin bu teklifi yasalaştırmasını hepinizden rica etmekteyiz. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz 1991 Türkiye’sinin devlet personel rejiminin tamamen yozlaştığını, içinden çıkılmaz bir hale sokulduğunu, hiyerarşinin gerek makam, gerek ücret bakımından çok dengesiz bir hale getirildiğini bilmektedir. Bu nedenle Hükümetimiz memurların hayat standardını düzeltici, dengeli, adil ve memura onurlu maddi yaşam olanağı ve moral ortamı sağlayacak, çağdaş bir devlet personel reformu gerçekleştirecektir.

Devlet personel rejiminde yapılacak reform:

Kamu personelinin istihdam şekillerini, işe alınmalarını, hizmetiçi eğitimlerini, yükselmelerini, hak, ödev, yetki ve sorumluluklarını düzenleyen personel rejimini;

Kamu personelinin aylık ve diğer özlük haklarını düzenleyen ücret rejimini;

Kamu personelinin sosyal güvenliğini sağlayan emeklilik rejimini;

Kamu personeline sağlanan sosyal hak ve yardımları kapsayacaktır.

Bu reform;

Devlette, etkin hizmet, memura huzur ve güven veren bir reform olacaktır.

Hükümetimiz, halk ve bürokrat arasındaki ilişkileri, karşılıklı anlayışa ve güvenceye sokacaktır. Artık işler, devlet katında kaydırma, rüşvet ve iltimasla yürümeyecek, dürüstlük ve eşitlik, işlerin çözümüne hakim ilke olacaktır. Vatandaş, devlet kapılarında haksız muamele görmeyecek ve zaman kaybına uğramayacaktır.

Kamu yönetiminde görev alanların kendilerine verilen görevleri, yürürlükteki mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütmeleri ana ilke olacaktır.

Bu amaçla, tüm idari işlemlerin, yetkili birimlerce periyodik denetimin yanı sıra, geçmişte ve gelecekte yapılmış veya yapılacak her türlü usulsüzlük ve yolsuzlukların hızla üzerine gidilecektir.

Yolsuzlukların takibi ve sonuçlandırılması ile görevli Devlet Bakanlığı, bu konularda lüzumlu koordinasyonu sağlayıcı bir işlevi üstlenecektir.

Tüm inceleme ve soruşturmalar, “Hukuk Devleti” almanın gereklerine uyularak yürütülecek, kamuda çalışanların haksız, yersiz ve kasta dayalı itham ve isnatlarla tedirginliğine de asla yol açılmayacaktır.

Soruşturmaların kısa sürede sonuçlandırılması esastır. Bu amaçla, soruşturmalarda sürat ve etkinliği arttırılacak yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Bağımsız yargı ve hızlı dağıtılan, hakka ve hukuka uygun adalet, Hükümetimizin, en temel hedeflerinin başındadır. Hâkimlerimizi, maddi ve hukuki bağımsızlığa, vatandaşlarımızı da gecikmemiş ve haklı adalete erdirmek için gereken tüm önlemleri almaya kararlıyız. Hâkime, ayrıca kürsü ve karar güvencesi vermek karındayız.

Hazırlık soruşturmasında avukat bulundurulması sağlanacak ve bunun için yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Yürürlükteki Siyasi Partiler ve Seçim Kanunu’nun aksayan ve kamu vicdanını rahatsız eden hükümetlerini değiştirmek ve siyasi partiler arasında sağlanabilecek bir konsensüsle değiştirecek ve millet iradesini TBMM’de en iyi şekilde yansıttak günümüz koşullarına uygun yeni bir Seçim Yasası hazırlanacaktır.

Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri,

Günümüz dünyasının, özellikle 80’li yılların ikinci yarısından bu yana, barışa yönelik demokratikleşme ve işbirliği doğrultularında hızlanan evrimi, 20. yüzyılın son on yılına girilirken büyük çaplı ve çok yönlü, köklü değişikliklerle yeni bir ivme kazanmış bulunmaktadır. Avrupa’da bloklararası rekabet son bulmuş; soğuk savaş yerini, bir yandan büyük umutlar vaadededen, diğer yandan çeşitli risklerin aşılmasını gerektiren bir değişim, dönüşüm ve yeniden yapılanma süreçleri bütününe terk etmiştir. Atlantik’ten Urallar’a yayılan alanda yeni dengeler oluşmakta, bu oluşum dünyanın diğer kıtalarında da sorunların barışçı yollardan çözümüne ve toplumların demokratikleşmesine güç vermektedir.

Avrupa’yı demokratik ve totaliter iki kampa ayıran çizgi ortadan kalkmış, insan haklarına, hukukun üstünlüğüne, bireyin yaratma ve girişim gücüne öncelik tanıyan değerlere dayalı kıtasal bir güvenlik ve işbirliği düzeni kurulması Avrupa Halklarının ortak ülküsü niteliğini kazanmıştır. Bu ortak ülkünün gerçekleşmesi, demokrasiye dönüşüm yolundaki ülkelerin istikrarlı bir ekonomik kalkınmayı hızla sağlayabilmelerine ve değişim dönemlerine özgü sağlıksız eğilim ve sapmaların önlenmesine bağlıdır. Bu sağlıksız eğilimler arasında ırkçılık, mezhepçilik, etnik rekabet ve çatışmalar, yabancı düşmanlığı ve dinsel hoşgörüsüzlük başlıcalarını teşkil etmektedir.

İçinde bulunduğumuz dönemde, Avrupa-Atlantik kuşağındaki tüm ülkelerin hükümetleri, bu sağlıksız eğilim ve sapmaların elbirliği ile üstesinden gelmek ve 21. yüzyılın insanlığa vadettiklerini gerçekleştirmek için bilinçli ve tutarlı bir ortak hareket platformunda buluşmak sorumluluğunu taşımaktadır. Hükümetimiz büyük Atatürk’ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” prensibinin çağdaş dünyayı müjdeleyen

çağrısı ışığında, bu sorumluluğun gereklerini yerine getirecek bir dış politikanın sahibi ve uygulayıcısı olacaktır.

Avrupa'da oluşan güvenlik ve işbirliği ortamını belirleyen ilke ve davranış normlarının Balkanlar'a, Akdeniz'e, Karadeniz Havzası'na, Orta Doğu'ya, Batı ve Orta Asya'ya yaygınlaştırılmasında, Türkiye'nin coğrafi konumundan ve tarihsel deneyim birikiminden herkes yararlanmalıdır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Diğer devletlerle uluslararası dayanışma içinde, ülkemizin çıkarlarını ön planda tutan, kişilikli, tutarlı ve bilinçli bir dış politika izlemek ana hedefimizdir. Türkiye, dış politikada, çağdaş değerleri savunan barışçı tutumunu sürdürecektir ve uluslararası ilişkilerin karşılıklı yarara dayalı olduğu bilincinden hareket edilecektir. Uluslararası ilişkilerde devletimizin yüksek çıkarları için, kişisel heves ve gösterilere yer verilmeyecektir.

Hükümetimizce izlenecek dış politikaların, bu yönlendirici yaklaşımları çerçevesinde, ikili ve bölgesel ilişkilerimize yapıcı ve tutarlı bir dinamizm içerisinde eğileceğiz.

Türkiye'nin, Avrupa bütünleşme hareketi içerisindeki konumunun güçlendirilmesi ve Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizin tam üyeliğe yönelik bir işbirliği kapsamında geliştirilmesi Hükümetimizin ana hedefleri arasındadır. Yeni Avrupa'nın örgütlenmesinin ve Avrupa'nın her alandaki kurumlaşmasının, Türkiye'nin payı ve katkısı olmaksızın doğal boyutlarına ulaşamayacağı kuşkusuzdur. Hükümetimiz, Avrupa toplumları ile Türk toplumunu birleştiren tarihsel, siyasi, ekonomik, moral ve kültürel ortak parçaları arttırmak ve güçlendirmek suretiyle bu yolda tarihi bir mesafe almaya kararlıdır. Siyasi birlik ve ekonomik ve parasal birlik yönünde yeni aşamalara ulaşmakta bulunan bir Avrupa'da Türkiye'nin de hak ettiği yeri alması ısrarla izleyeceğimiz ulusal bir hedef olacaktır. İngiltere, Fransa ve geçen yıl birleşerek yeni Avrupa'nın, inşasında kilit bir rol üstlenmiş bulunan Federal Almanya ile güçlü işbirliği bağlarının yeniden ve daha kapsamlı bir çerçevede canlandırılıp sürdürülmesine büyük önem vereceğiz.

NATO'nun değişen Avrupa Güvenlik mimarisinin temel ögesi olarak yeni Avrupa-Atlantik denklemlerine uyum sağlama çabalarını memnurlukla karşılıyor ve destekliyoruz. NATO'nun Avrupa Topluluğu ve oluşum halindeki Avrupa Güvenlik ve Soruşturma kimliği ile birlikte, AGİK sürecinin yaratmak istediği yeni kıtasal barış ve güvenlik ortamına en büyük katkıyı sağlayabilecek bir ittifak topluluğu olduğu kanısındayız. Bu çerçevede NATO'nun, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleriyle ilişkilerinin yeni ve daha ileri düzeye yükseltilmesi çabalarını da olumlu bir girişim sayıyoruz.

ABD ile dostluk ve ittifak ilişkilerimizin özel bir önemi vardır. Karşılıklı yarar dengesine dayanan bu ilişkilerin geliştirilmesine öncelik vereceğiz. ABD ile Türkiye'yi birbirlerine bağlayan, savundukları ortak değer ve idealleridir. ABD ile ilişkilerimizin bu ortak değer ve idealler zemininde, çok yönlü olarak daha da geliştirilmesi hususunda kararlıyız.

Hükümetimiz, tarihsel bir yeniden yapılanma sürecinde bulunan Sovyetler Birliği ile dostluk ilişkilerine ve işbirliğine büyük önem vermektedir. Bu sürecin demokrasi ve barış içerisinde tamamlanması içten dileğimizdir. Cumhuriyetlerle ilişkilerimizin geliştirilmesinde bu temel yaklaşımla uyumlu bir tutum izleyecektir. Aynı yaklaşım, Kafkasya'da komşumuz olan Cumhuriyetler ile dil ve kültür yakınlığımız bulunan Cumhuriyetlerle ilişkilerimize de egemen olacaktır.

Özgürlüklerine kavuşarak, demokrasi ve kalkınma yolunda yeni atılımlara girmiş bulunan Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri, özellikle komşumuz Bulgaristan'la, siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkilerimizi geliştirmek hükümetimizin ana ilkelelerinden biridir.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği Bölgesi girişimleri çerçevesinde bu denizi çevreleyen ülkelerle çok yönlü ilişkiler geliştirilmesine yönelik çabaları kararlılıkla sürdüreceğiz.

Asya ve Uzak Doğu ülkeleri ile ilişkilerimizin geliştirilmesi de Hükümetimizin öncelikli hedefleri arasındadır. Bu cümleden olarak bilhassa Çin'i ve Japonya'yı özellikle zikretmek isterim.

Orta Doğu barış sürecinin, Filistin halkının devlet kurma dahil, meşru hak ve özemlerine yanıt veren ve İsrail'in güvenli sınırlar içerisinde yaşama hakkını da güvence altına alan başarılı bir sonuca ulaşması içten dileğimizdir. Gerek böyle bir başarılı sonuca ulaşılabilmesini kolaylaştırmak ve hızlandırmak, gerek alınacak sonucun kalıcı bir işbirliği düzenine dönüşmesini sağlamak amacıyla Türkiye her türlü katkıda bulunmaya hazırdır. Orta Doğu bölgesinde, tüm ulusların katılacağı ekonomik işbirliği yapılarının oluşturulması ile güven ve güvenlik artırıcı önlemlerin yaygınlaştırılması doğrultusunda gayret sarf edeceğiz.

İslam âlemi ve onun büyük parçası konumundaki Arap dünyası ile ilişkilerimiz geleneksel önem ve önceliğini korumayı sürdürecektir. Türkiye'nin İslam âlemi bünyesindeki kalkınma ve işbirliği düzenlemelerinde oynadığı yapıcı rol sürdürülecek, İslam dünyasını bölen uyuşmazlık ve sorunların çözümüne yardımcı olmak için her türlü çaba gösterilecektir. Bu çerçevede İslam Konferansı Örgütü'nün güçlendirilmesi ve örgüt bünyesindeki kurumların etkinliğinin artırılması başlıca amacımızı oluşturacaktır. Bu çabalarımızda Pakistan ve komşumuz İran'la ilişkilerimizin güçlendirilerek sürdürülmesinin ve geleneksel dostlarımız Suudi Arabistan, Mısır ve Körfez ülkeleriyle aramızdaki işbirliği ve dayanışmanın artırılmasının büyük ve yapıcı katkıları olacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Komşumuz Yunanistan ile aramızdaki ilişkilerin iki ülkenin uzun vadeli çıkarlarına uygun bir düzeye çıkartılmasını istemekteyiz. Aramızda mevcut bütün anlaşmazlık konularında iyi niyetle ve yapıcı bir yaklaşımla yürütülecek görüşmelerle, iki tarafca da kabul edilebilir çözümler bulunabileceğine inanıyoruz.

Yunanistan'la aramızda çözüm bekleyen ve bir kısmı kendi aralarında bağlantılı önemli ikili sorunlar vardır. Kıta sahanlığı ve adaların sözleşmelere aykırı olarak tahkimi dahil Ege'ye ilişkin sorunlar bunlardan bir bölümünü oluşturmaktadır.

Hükümetimiz Yunanistan'la aramızdaki önemli ve ciddi sorunlardan hiçbirinin yok sayılmakla ortadan kaldırılamayacağı görüşündedir. Gerek Ege bağlamındaki sorunlar demeti, gerek Batı Trakya Türklerinin azınlık ve insan hakları ihlallerinden kaynaklanan sorunlar, ancak içerikli görüşmelerle çözümlenebilir. Biz, bu amaçla ön-koşulsuz görüşmelerin başlatılmasına ve sürdürülmesine hazırız. Hükümetimiz Yunanistan'la ilişkilerinde itidal ve sağduyuyu egemen kılmaya çalışacak ve Yunanistan'ın da aynı doğrultuda davranmasını bekleyecektir. İki ülkeyi bağlayan ahdi yükümlülöklere ve aramızdaki mutabakatlara uyulması, ilişkilerde aradığımız iyi niyetin göstergesi olacaktır.

Sayın Başkan, Milletvekilleri,

Kıbrıs sorunu 28. yılına girmektedir. Bu sorunun daha fazla askıda kalmaksızın ve en erken bir zaman dilimi içerisinde çözüme ulaştırılabilmesi, Türkiye'nin içten dilediğidir. Hükümetimiz Kıbrıs sorununun, Ada'nın varlığında ve geleceğinde eşit hak sahibi iki toplum arasında anlamlı ve yapıcı bir müzakere süreci sonunda çözülebileceği kanısındadır.

Hükümetimiz Ada'daki gerçekleri ve tarihin olaylarını gözönünde tutarak, Kıbrıs Türk halkının tüm halklarıyla birlikte güvenlik ve esenliğinin, iki toplumun iki ayrı kesimde yaşayacağı ve siyasal eşitliğe dayalı federal bir ortaklık kurulması ile güvence altına alınabileceğine inanmaktadır. Böyle bir siyasal çözüme, toplumlarası müzakereler yoluyla ve barışçı yöntemlerle ulaşılabileceğine dair umudumuzu korumaktayız. Dış baskılar kullanılarak ve sorunun kapsamı genişletilerek, çözüm sürecinin hızlandırılması olanağı yoktur. Hükümetimiz bu anlayış çerçevesinde Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı olmaya ve katkıda bulunmaya çalışacak ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bu yoldaki çabalarını kuvvetle destekleyecektir. Kıbrıs Türk halkının refah düzeyinin yükseltilmesine ve kalkınma çabalarının hızlandırılmasına bütün olanaklarımız kullanılarak katkıda bulunulması sürdürülecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Güney komşularımızla ilişkilerimiz, ülkemizin bölünmez bütünlüğüne karşı gösterdikleri çok yakından ilgilidir. Türkiye, ülkemizin bölünmez bütünlüğüne karşı gösterecekleri fiili ve moral duyarlılığa paralel olarak, güney komşularımızla, siyasi, ekonomik, mali ve teknolojik alanda en iyi niyetler ve en iyi ilişkiler içinde işbirliğini sürdürmeye hazırdır. Bu bağlamda, Suriye ile ilişkilerimizi son yıllarda kaydedilen olumlu gelişmeleri memnurlukla karşılıyor, Irak'la ilişkilerimizin normalleştirilmesi koşullarının kısa zamanda oluşturulmasını diliyoruz.

Türkiye'nin Orta Doğu'da ciddi ve önemli bir ekonomik ve kültürel rol oynayabileceğinden kimse kuşku duymamalıdır. Ayrıca, Türkiye bu bölgedeki iyi komşuluk sorumluluğunu ve siyasi rolünü itidal ve etkinlikle yerine getirebilecek konumdadır.

Hükümetimizce izlenecek dış politikanın maddi altyapısının, ulusumuzun zengin tarihsel birikiminin olgunlaştırdığı, demokratik, laik ve çoğulcu bir siyasi çatı altında biçimlenen, insan hak ve özgürlüklerine, çağdaş değerlere saygılı bir düşünsel altyapıdan beslenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla, kamuoyumu-

zun duyarlık ve eğilimlerini yansıtan ve Türk demokrasisinin karar yapımcılarına çoksesli bir ortamın düşünsel ve moral desteğini kazandırabilecek düzenlemelere önem verilecektir. Dışişleri Bakanlığımızın iç ve dış örgütünün, çağdaş dış politika hizmetlerinin gereğine yanıt verebilecek bir biçimde güçlendirilmesi ve işlevlerini en verimli ve etkin bir biçimde yerine getirebilmesi için gerekli her türlü donanım ve diğer olanaklar sağlanacaktır.

Yüce Meclis'in dış politikamızın yürütülüşüne her aşama katkıda bulunması ve bilgilendirilmesi Hükümetimizin özenle izleyeceği bir uygulama haline getirilecektir. Bu uygulamanın, uluslararası çıkarlarımızın korunup gözetilmesinde en önemli yardımcı unsuru oluşturacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimiz ulusal bütünlüğümüz içinde dış politika, milli istihbarat ve milli savunma politikalarını birbirini tamamlayan bir bütün olarak ele alacaktır.

Milli İstihbarat Örgütlerimizi, Türkiye'nin güvenlik, savunma ve dış politika hedeflerine daha çağdaş, daha yararlı ve daha zamanlı katkılarda bulunabilir hale getireceğiz. Teknik ve beşeri istihbarat yeteneklerini birlikte geliştirecek, açık ve kapalı faaliyetlerini yeniden düzenleyecek, milli istihbarat bürokrasisini çok daha profesyonel bir konuma kaydıracağız.

Hükümet, gerçekçi tehdit ve risk değerlendirmelerine dayanılarak oluşturulan milli savunma politikasının, milli refahı artırma hedefleri ile çalışmayaceğine inanmaktadır. Bu inançla, milli savunma politikası, milli kalkınma politikasıyla birlikte ele alınarak, beka ve refah dengesinin en rasyonel biçimde kurulmasına ve korunmasına özel itina gösterilecektir. Bu dengede Türk Silahlı Kuvvetlerine caydırıcılık ve savunma niteliğinin kazandırılması ve bu niteliğin idame ettirilmesi hedefi daima gözönünde bulundurulacaktır.

Son yıllarda Dünya'da ve özellikle Avrupa'da ve çevre ülkelerde meydana gelen gelişmeler, alışılmış tehdit ve risk kavramlarına yeni boyutlar getirmiştir. Genelde bir yumuşama ve barış ortamına girilmiş olmakla beraber; Türkiye, Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'daki belirsizlik ve istikrarsızlık üçgeni içinde bulunmaktadır. Bu itibarla, AGİK süreci çerçevesinde, silahsızlanma ve silahların kontrolü yönündeki çalışmaların yanında Türk Silahlı Kuvvetlerinin reorganizasyonu ve modernizasyonu yönündeki çalışmaların da hızlandırılması gerektiğine inanılmaktadır. Dolayısıyla, Türk Silahlı Kuvvetlerinin her türlü ortam ve şartta harekât icra edebilecek, hareket ve beka kabiliyeti yüksek, yeterli komuta kontrol sistemlerine sahip, yüksek teknolojiyi kullanabilecek imkân ve kabiliyetlere kavuşturulması elzem görülmektedir.

Söz konusu reorganizasyon ve modernizasyon çerçevesinde; gerekli kaynakların tahsis edilmesi, Silahlı Kuvvetlerin personel sayısının bir plan ve program dâhilinde azaltılması, dolayısıyla askerlik süresinin kademeli bir biçimde kısaltılması önemle ele alacağımız konular olacaktır.

Diğer taraftan, 1970'li yılların başlarından itibaren kurulmasına başlanan ve geliştirilmesine çalışılan yerli savunma sanayiinin, Silahlı Kuvvetlerin çağdaş ih-

tiyaçlarına cevap verebilecek yüksek teknoloji ürünü silah ve malzeme sistemlerini ve teçhizatı üretebilecek düzeye çıkarılması ve böylece dışa bağımlılığı giderek azaltma yönündeki gayretlerin artırılması da, savunma politikamızın önemli bir unsurunu teşkil edecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri,

Hükümetimizin temel amacı siyasal, ekonomik ve toplumsal istikrarı ve toplumsal güveni sağlamaktır.

Ülkemizin bu geniş tabanlı Hükümeti, siyasal istikrar yanında, toplumumuzu ve devletimizi de kapsayan bir yenileşme ve rahatlama uygulaması ile göreve başlamak azmindedir. Gerçekten devleti, rejimi ve ekonomiyi etkin bir şekilde işleyecek hale getirebilmek, tutarlı, kararlı, adil ve objektif uygulamalarla hükümet etmeyi, halkımıza verilecek hizmetin gereği sayıyoruz.

Hayat pahalılığının önlenmesi, enflasyonun düşürülmesi, işsizliğin asgariye indirilmesi, vatandaşlarımızın sosyal ve ekonomik güvencelerle donatılması, gelir dağılımındaki çarpıcı adaletsizliği önleyici önlemler uygulamaya konması ve böylece halkımıza huzur verilmesi, ülkemizdeki istikrarın temel koşuludur.

Hükümetimiz, Türkiye'nin her alanda büyümeyi vazgeçilmez hedef sayması gerekliliğine inanır. Biz bu büyümeyi istikrar içinde gerçekleştirmeye kararlıyız.

Sosyal ve ekonomik barış ve istikrar içinde müreffeh bir Türkiye'ye erişmek, Hükümetimizin temel amaçlarından biridir. Böyle bir Türkiye hem büyümesini, hem toplumsal zenginleşmesini sağlamış olacaktır. Biz, devleti ve toplumu ile zenginleşmiş bir Türkiye'yi gerçekleştirmek için en etkin önlemleri almaya kararlıyız.

Her türlü yolsuzluk, iltimas ve rüşvetle mücadelede kesinlikle kararlı olan Hükümetimizin oluşturacağı dürüst ve şeffaf yönetim, ülkemize genel bir rahatlık getirecektir.

Hükümetimiz, yolsuzlukların hesabını hukuk içinde sormaya karardır. Demokratik sistem çerçevesinde ve normal yargı mekanizmasında, yolsuzlukların takip edilmesi, halkımıza karşı yükümlülüğümüzdür. *(DYP ve SHP sıralarından al-kışlar)*

Sayın Başkan, Sayın Üyeler,

Hükümetimiz ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunların birikip yoğunlaştığı bir aşamada göreve başlamıştır. Bunların bilincinde olarak bu hükümeti oluşturup Yüce Meclis'in huzuruna geldik. Halkımıza, onların temsilcilerinden oluşan Parlamento'ya inanarak, güvenerek bu ağır görevi üstlendik. Ulusumuzun müstesna nitelikleri en büyük güven kaynağımızdır. Ulusumuzun eşsiz tarihinden gelen ve doğasında var olan nitelikler, ülkemizin ileri ve kalkınmış ülkeler arasında hak ettiği yerini almasını sağlayacaktır.

Yeni bir şevk, ümit ve heyecanla, aziz milletimize, büyük hizmetler vereceğimize inanıyoruz. Ve bu kararlılıkla göreve başlıyoruz.

Yüce Meclis'imizin, izhar edeceği güven, güçlükleri aşmanın ve başarıya ulaşmanın, en önemli dayanağı ve kaynağı olacaktır.

Taktir yüce Heyetinizindir.

Cenab-ı Allah hepimizin yardımcısı olsun. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulunun Programı Sayın Başbakan tarafından Genel Kurula sunulmuştur.

Anayasanın 110 ve İçtüzüğü'nün 105'inci maddeleri, "Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmelerin, programın okunmasından 2 tam gün geçtikten sonra yapılmasını" öngörmektedir.

Buna göre, program üzerindeki görüşmeler 28 Kasım 1991 Perşembe günü yapılacaktır.

Danışma Kurulu Önerileri

Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi ile güven oylamasının özel gündemde yer görüşme gün ve sürelerine; 26.11.1991 ve 27.11.1991 tarihlerinde Genel Kurul çalışmalarına verilmesine ve Türkiye Büyük Millet Meclisi komisyonlarının üye sayısı ile üyeliklerin siyasî parti dağılımına ilişkin Danışma Kurulu önerisi

BAŞKAN — Danışma Kurulunun önerileri vardır, okutup, ayrı ayrı oylarımıza sunacağım:

Danışma Kurulu Önerisi

Danışma Kurulunun 22 Kasım 1991 Cuma günü yaptığı toplantıda, aşağıdaki önerilerin Genel Kurulun onayına sunulması uygun görülmüştür.

Hüsamettin Cindoruk
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

DYP Grubu Başkanvekili
Güneş Müftüoğlu

ANAP Grubu Başkanvekili
Mustafa Kalemli

SHP Grubu Başkanvekili
Aydın Güven Gürkan

RP Grubu Başkanvekili
Oğuzhan Asiltürk

Öneriler:

Okunmuş bulunan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi ve güven oylamasının özel Gündemde yer alması; program üzerinde 28.11.1991 Perşembe günü yapılacak görüşmeler için Genel Kurulun saat 14.00'te toplanması; görüşmelerde Hükümet ve siyasî parti grupları adına yapılacak konuşmaların birer saat, kişisel konuşmaların 15'er dakika olması ve görüşmelerin bitimine kadar çalışma süresi-

nin uzatılması; 26.11.1991 Salı ve 27.11.1991 Çarşamba günlerinde Genel Kurul çalışmalarının yapılmaması önerilmiştir.

BAŞKAN — Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeleri yapmak için, alınan karar gereğince, 28 Kasım 1991 Perşembe günü saat 14.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.02

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 1 Birleşim 8
Sayfa 146-210
28.11.1991 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Başkanvekili Yıldırım Avcı
KÂTİP ÜYELER: Ali Günaydın (Konya)
İşıl Saygın (İzmir)
Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 8’inci Birleşimini açıyorum. Toplantı yetersayısı vardır. Gündeme geçiyoruz.

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelerde, İçtüzüğün 73’üncü maddesine göre, siyasî parti grupları adına birer sayın üye ile şahısları adına iki sayın üyeye, Hükümet adına da Başbakan veya bir bakana söz verilecektir.

Program üzerinde söz alan sayın üyelerin adlarını sırayla okuyorum.

Gruplar adına söz isteminde bulunanlar: Refah Partisi Grubu adına Sayın Necmettin Erbakan, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına Sayın Aydın Güven Gürkan, Doğru Yol Partisi Grubu adına Sayın Güneş Müftüoğlu, Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Mesut Yılmaz.

Şahısları adına söz talebinde bulunan sayın üyeler: Sayın Kamer Genç, Sayın Bülent Ecevit, Sayın Zeki Ergezen, Sayın Koray Aydın, Sayın Recep Kırış, Sayın Mahmut Kılıç, Sayın Ziya Halis, Sayın Aykut Edibali, Sayın İbrahim Kumaş, Sayın İbrahim Halil Çelik, Sayın Abdülkerim Doğru ve Sayın Mehmet Dönen.

Genel Kurulun 25.11.1991 tarihli 7’nci Birleşiminde alınan karar gereğince, siyasî parti grupları ve Hükümet adına yapılacak konuşmalar birer saat, kişisel konuşmalar da 15’er dakikadır. Söz sırası, Refah Partisi Grubu adına, Sayın Necmettin Erbakan’ın. Buyurun efendim. *(RP sıralarından ayakta alkışlar)*

RP GRUBU ADINA NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, yeni Hükümetin saygıdeğer üyeleri; hepinizi, Refah Partimiz Grubu adına hürmetle, muhabbetle selamlıyorum.

Bugün 28 Kasım 1991; Türkiye Büyük Millet Meclisinde Hükümet Programını görüşüyoruz. Bendeniz, huzurlarınıza Refah Partimizin bu Hükümet Programı hakkındaki görüşlerini arz etmek üzere gelmiş bulunuyorum.

Sözlerime başlarken, önce “Neredeyiz, buraya nasıl geldik, ne yapıyoruz” konusu üzerinde kısaca birkaç cümlelik açıklama yapmak istiyorum.

Bildiğiniz gibi, 20 Ekim seçimleri yurdumuzda huzur içinde geçti, bir bayram havası içinde yapıldı, partiler arasında kardeşliğin en güzel gösterisi sergilendi. Milletimiz bu seçimlerde canlı bir çalışma yaptı, büyük bir dinamizm gösterdi. Batı ülkelerinde iki seçim arasında, partiler arasındaki oy oranları yüzde 2-3 kadar ancak değiştiği halde, bizim milletimiz, yanlış bir uygulama yapan ANAP’ın oylarını yüzde 36’dan yüzde 24’e indirdi. ANAP’ın oyları yüzde 12 oranında çözüldü, öbür taraftan, iki yıl içerisinde, SHP yüzde 28’den yüzde 20’ye düştü. Yüzde 8 de SHP’den çözüldü. Millettin bu yüzde 20’lik bölümü gidecek yer aradı. Hepimizin bildiği gibi, medyada her zaman olduğu gibi, DYP allanıp pullanıp gösteriliyordu; buna rağmen, milletimizin çözülen bu yüzde 20’lik kısmı bunu tercih etmedi; çünkü, yıllardan beri denemiş ve bunun bu işleri çözemeyeceği hakkında bir kanaat sahibi olmuştu; ancak yüzde 3’ü buraya gitti; iki yıl içinde DYP’nin oyları yüzde 24’ten yüzde 27’ye çıktı. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Milletimizin büyük bölümü, bilindiği gibi, Refah Partisine geldi; Refah Partisinin oyları yüzde 250 arttı ve Refah Partisi böylece dört tane barajı yıktı. (*RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Bilindiği gibi; bu barajlar, sırf, millî görüşün iktidara gelmemesi için konulmuş olan Türkiye barajı, il barajı, TRT barajı ve bir kısım basının barajıydı. Milletimiz, âdeta Berlin Duvarını yıktı. Refah Partisini başa güreşen bir parti haline getirdi ve takriben maddî bakımdan birbirine eşit dört tane Partiyi ortaya koydu. Böylece, milletimiz, bu seçimde Türkiye’nin kurtuluşu hangi zihniyettedir, hangi istikamettedir; bunu göstermenin şuurunu sergilemiştir. Milletimiz, 20 Ekim seçimlerinde “Biz, artık dış güdüm istemiyoruz, faizci düzen istemiyoruz; millî ve manevî değerlere bağlılık istiyoruz” demiştir.

Seçimler bayram havası içinde yapıldı. Bir ay kadar bir balayı dönemi geçti. Şimdi iş görme sırasına geldik. Hemen belirtmek istiyorum ki, biz Refah Partisi olarak, bu iş görme döneminde de, aynen seçimlerdeki kardeşlik havası devam etsin istiyoruz, bayram havası devam etsin istiyoruz. 20 Ekim seçimleri Türkiye için önemli bir dönüm noktasıdır; çünkü, bu seçimler 12 Eylülün antidemokratik ihtilal dönemini kapatma imkânını ortaya koymuştur; henüz kapatmış değildir, o döneme ait antidemokratik anayasa, yasalar ve bütün kalıntılar temizlendiği zaman kapatılmış olacaktır.

20 Ekim seçimi, aynı zamanda Türkiye’de tek adam yönetimine son vermiştir. Hepimizin bildiği gibi, geçmiş dönemde bir tek adam yönetimi oldu, değiştirilen seçim kanunlarıyla, 1987 seçimlerinde âdeta Türkiye’de rejim değişti. Bu hileli seçim kanunlarıyla bir tek adam yönetimine geçildi, bir bakıma Türkiye, cumhuriyetten mutlakiyete döndü. Şimdi mutlakiyet yönetiminden meşrutiyete mi döneceğiz, Cumhuriyete mi döneceğiz; bu, Sayın DYP ve SHP gruplarının davranışına bağlıdır. Eğer onlar, “İktidar bizdendir” deyip, Türkiye Büyük Millet Meclisinin asıl hâkim güç olduğuna dikkat etmez ve kendi içlerinden vazife alan arkadaşlara karşı, “yanlış yaptığınız zaman düzelterek, doğru yaptığınız zaman yardımcı olacağız” tavrını takınmazlarsa, bu iş bir nevi yarım meşrutiyete dönüşür. Yok eğer, hakikaten

Türkiye Büyük Millet Meclisinin her şeyin asıl temsilcisi ve sahibi olduğu şuuruyla hareket edilirse, bu takdirde Cumhuriyete geçmemiz mümkündür.

BAŞKAN — Sayın Hocam, bir dakika müsaadenizi istirham edeceğim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Buyurun.

BAŞKAN — Anayasamızın 1'inci maddesi, Türkiye Devletinin daima cumhuriyet olduğunu söyler.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Hiç şüphesiz de... Ben Anayasada ne yazıyor, onu söylemiyorum, tatbikat nasıl yürüyor onu söylüyorum Sayın Başkan, (RP sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*) Yoksa, Anayasada çok şeyler yazıyor... (RP sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

BAŞKAN — Buyurun efendim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım; bu Meclis, inanıyoruz ki - bilhassa yeni seçilen Meclis Başkanı arkadaşımıza olan büyük güvenimizden ve Meclis Başkanlık Divanına seçilen arkadaşlarımıza olan güvenimize dayanarak söylüyorum - hakikaten Türkiye'de ilk defa bir sivil anayasa yapmak, sivil bir toplumlaşma ve demokratikleşme hizmetini yapmak imkân ve şansına sahiptir. Biz Refah Partisi olarak, bu yolda yapılacak bütün çalışmaları canla başla destekleyeceğiz. (SHP sıralarından *"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Şimdi Millet Meclisi teşekkül etmiştir... İçimizden bir heyet, yürütme görevini yapmak için bu programa dayanarak bizden izin istiyor. Program hakkında görüşlerimizi söyleyeceğiz... Yüce Meclis izin verirse yürütecek, vermezse yürütmeyecek. İşte bunun müzakeresini yapıyoruz.

Bendeniz, şu anda huzurlarınızda altı ayrı sıfatla konuşuyorum. Bir tanesi; Refah Partisi Grubu adına, diğeri Türkiye Büyük Millet Meclisindeki muhalefet partilerinin meydana getirdiği topluluk adına, bir diğeri Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütününün bir üyesi olarak, bir diğeri milletin yüzde 17'sini temsil eden, yani 10 milyonluk bir millet kitlesini temsil eden bir camia mensubu olarak, bir diğeri milletin yüzde 52'sini temsil eden çoğunluktaki büyük muhalefet topluluğu adına ve bir diğeri de milletimizin bir ferdi olarak da 60 milyon memleket evlatlarından bir tanesi olarak huzurlarınızda konuşuyorum. Tabii, en önemlisi bu altıncı sıfatımdır.

İlk söyleyeceğim şudur: Elli yıldan beri milletimiz ezilmiştir. Bilhassa son on yılda büyük acılar çekti. Şimdi, milletimiz, bir an evvel bu sıkıntılardan kurtulmak istiyor; bir hükümet kurulmuştur; bu hükümetin, milletin dertlerini halletmesini, milleti huzura kavuşturmasını istiyor. Milletimiz bunu istediği için, biz de aynı şeyi istiyoruz. Bu sebepten dolayıdır ki, muhalefet görevimizi en şerefli bir görev sayarak, bütün gayretimizle yürütmek istiyoruz. Muhalefet görevi, en az iktidar görevi kadar şereflidir. Çünkü, muhalefet, hizmetlerin yapılmasına yardımcı olacaktır, doğruları besleyecektir, yanlışların yapılmamasına gayret edecektir; yapıcı olacaktır, yol gösterecektir ve iktidar düşerse, kolundan tutup kaldıracaktır. İşte biz, Refah Partisi olarak bu anlayışla muhalefet görevimizi yapmanın gayreti içindeyiz, önemli olan, milletimizin mutluluğudur. Hizmetleri kim yaparsa yapsın; keşke bu heyet yapsa, biz de bu heyete yardımcı olsak. Bunun için, bu heyete karşı hareket

noktamız şefkattir, kardeşliktir, yardımcı olmaktır. Hiç şüphesiz, Parlamentodaki bütün arkadaşlarımız da aynı şekilde davranacaklardır. Şimdi, işte bu şefkatle, bu kardeşlik vazifemi yapmaya başlıyorum.

Önce, Hükümeti teşkil eden Sayın Süleyman Demirel Beyefendiye dönüp diyorum ki: Bu Hükümeti kurarken, keşke Mecliste grubu olan bütün partilerle görüşseydi. Bu, bugüne kadarki bir teamüldür. Daha iyiyi aramak bakımından, diğer partilerin fikir ve tavsiyelerinden istifade etmek bakımından, siyasi nezaket bakımından ve milletin bütününe saygı bakımından daha faydalı olurdu; Böyle hareket etmemekle yanlış bir davranış içinde bulunmuştur.

Diğer yandan, Sayın Demirel, keşke Hükümeti kurarken ve bu programı hazırlarken, milletin 20 Ekimdeki temayüllerini dikkate alsaydı. Çünkü, demin yaptığım açıklamaya göre, milletimiz “dış güdüm istemiyorum, millî görüş istiyorum, adil düzen istiyorum” demiştir. Halbuki, daha ilk günden itibaren görüyoruz, Türkiye “Refah” demiş; ama, dış güçler “eyvah” demiştir. *(RP sıralarından alkışlar)* İşte buyurunuz, şu elimde gördüğünüz gazetelerdeki kupürleri hepiniz takip ettiniz; baştan sona kadar, dış güçler eyvah diyor. Neden? Çünkü, Refah Partisi kuvvetli bir grupla Parlamente'ye girdi; artık, Türkiye'yi sömüremeyecekler, artık Türkiye'yi bir uydu gibi kullanamayacaklar... Telaşları bundan dolayıdır. Bunun için, temenni edilirdi ki, yeni Hükümetin kuruluşunda milletin temayülüne dikkat edilsin. Böyle yapılmadı, Hükümet kurulurken yüzde 28'den yüzde 20'ye düşmüş olan bir SHP ile doğrudan doğruya - diğer hiçbir parti ile konuşulmadan - koşulup hükümet kurulmasına çalışıldı. Bildiğiniz gibi, bu, ilk günden itibaren dış güçlerin yazdığı senaryoların bir tatbikatı olmuştur. Burada bir kere daha dış güçlerin ne kadar büyük bir dikkatle bunları takip ettiği hususunda hepinizin bildiği gerçekleri kısaca dile getirmek istiyorum.

Bakınız, 20 Kasım Çarşamba günü bu Hükümet açıklandığı zaman, Amerika'da şok geçiriliyor; aman, yoksa sakın ha, Dışişleri Bakanı Sayın Profesör Mümtaz Soysal mı olacak? Bakıyoruz, gazetelerde başka şey yazıyor, birkaç saat sonra başka şeyler ortaya çıkıyor. İşte, dış güçler Türkiye ile bu kadar yakinen ilgilenmektedirler.

Şimdi, diğer bir işaret edeceğim nokta da şu: Sayın Demirel'e diyorum ki, keşke bu hükümeti kurarken daha adilane davransaydınız. Neden? Çünkü, bu Hükümeti kurarken SHP'ye karşı çok büyük haksızlık yaptığınız görülüyor. Şu vazife taksimatına bakınız: Sayın İnönü, TUBİTAK... Yerine bir bakayım, başka bir şey var mı? *(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; DYP SHP ve ANAP sıralarından gülüşmeler)* Evet, TUBİTAK ve Türkiye Standartlar Enstitüsü ile, millete verdiği sözleri yerine getirecek... Buna mukabil, başta Merkez Bankası olmak üzere, bütün bankalar, ne varsa hepsi Sayın Demirel'e bağlı. Bu nasıl vazife taksimi? *(RP sıralarından alkışlar)* Bu nasıl vazife taksimatı?

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep) — Hocam, bizi birbirimize mi düşürecek-sin?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Öbür taraftan, Programa da bakınız; Program baştan sona kadar DYP Programı. SHP bu Programda ortak olarak değil, sadece sözcük olarak kullanılmış; lügat olarak. Programın kelimeleri SHP'nin diliyle

yazılınca, bunun adı ortaklık oluyor. Bakınız, bu haksızlığın en açık delili nedir biliyor musunuz? Sayın Demirel'in, Hükümeti kurduktan sonra Sayın İnönü'ye karşı tatbik ettiği pansuman metodu. "Aman Sayın İnönü, arabaya siz de buyurun, beraber gidelim..." Niye bunları yapıyor? Bu büyük haksızlık açığa çıkmasın diye.

Bunu bir açıkgozlülük zannedebilir. Yalnız, kendilerine hatırlatıyorum ki, bu kabil açıkgozlülükler her zaman rahatsızlıklara sebep olmuştur. Bir müddet sonra SHP'nin tabanı bu gerçekleri görecektir ve bu haksızlıktan hoşnutsuz olacaktır.

Bundan başka, SHP, bu Hükümetin içerisinde, gelmiş, ufalmış ufalmış ve yok olmuştur. Çünkü, Programın içerisinde SHP'nin kendi fikriyatına ait hiçbir şey görülmemektedir. Bu Program, doğrudan doğruya bir DYP Hükümetinin programıdır; SHP'nin pansuman tedbirlerini de göremiyoruz burada. DYP'nin bilinen, klasik bir hükümetidir.

Şimdi, bakınız, SHP Hükümetin içinde ve Programda yok olduğuna göre, bu Hükümet doğrudan doğruya DYP tabanına dayanıyor sözde. Bu da, sadece bir yüzde 27'den ibarettir. Halbuki, kendisi yıllardan beri ANAP'a karşı "Yüzde 36'yla hükümet olunmaz, yüzde 21'le hükümet olunmaz" dedi dedi durdu, şimdi kendi iç hesabında, yüzde 27 ile hükümet yapmak istiyor. Şöyle düşünüyorsa çok yanlış, hata ediyor. "Ben şimdi, nasıl olsa SHP'yi koltuğumun altına aldım. Bu manivelayı kullanarak, çarpık Seçim Kanununun bir neticesi olarak bütün Meclisi de kendi kontrolüm altında tutacağım" diyorsa, işte bu, tek adam yönetimine gider ve kimseye bir fayda getirmez. Bu durum, sadece, demin de söylediğim gibi, SHP'nin tabanı tarafından fark edildiği zaman rahatsızlık doğuracak.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Hoca, bozgunculuk yapma.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Diğer yandan, Sayın Demirel'e söyleyeceğim bir diğer önemli nokta da; bu Hükümeti kurarken, kendi tabanının arzu ve temayüllerini de dikkate alsaydı daha iyi olurdu. Çünkü, 1974'ten beri, Sayın Demirel'in tabanı, DYP camiası, bize karşı hep "siz niçin 1974'te Cumhuriyet Halk Partisiyle koalisyon yaptınız" demiş demiş durmuştur; tam on yedi sene; köyde, kahvede, evde... (RP sıralarından alkışlar)

Bilindiği gibi, biz Cumhuriyet Halk Partisiyle koalisyon kurduk ve o dönemde memlekete büyük hizmetler yaptık; Kıbrıs zaferi o dönemde kazanılmıştır... Bir bir sayacak değilim! Ne var ki, o dönemde üç aylık bir hükümet denemesinden sonra, başka alternatif kalmadığı için buraya başvurulmuştur. Halbuki şimdi, Sayın Demirel, pek çok alternatif varken, doğrudan doğruya kendi inisiyatifiyle, gitmiş, SHP'yle bir koalisyon kurma yolunu tercih etmiştir. Bu durum, DYP tabanını aynı şekilde rahatsız edecektir. Bir bakıma, bir yandan rahatsız bir DYP tabanı, bir yandan rahatsız bir SHP tabanı...

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Rahatsızlık yok.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Kaldı ki, bütün bunların var olmadığını kabul etsek dahi, aritmetik hesap ne gösteriyor...

Şu gerçeği belirtmek istiyorum: İki büyük çarpıklık bir an evvel düzeltilmelidir. Bunlardan bir tanesi Seçim Kanunu çarpıklığıdır.

Bakınız, bu Mecliste - şurada, listelere bakıyorum - buradan bu tarafı SHP ve DYP gözüküyor. Halbuki, bunların milletteki tabanı yüzde 48'i bile bulmuyor. Eğer Seçim Kanunu adilane bir kanun olsaydı, bu iki parti ceman yekun burada sadece 215 milletvekiliyle, diğer üç tane muhalefet partisi ise 235 milletvekiliyle oturacaktı. Bu çarpıklık kimseyi aldatmasın ve bilhassa Hükümeti aldatmasın.

Bir ikinci çarpıklık da, TRT ve medya çarpıklığıdır. Medyayı ve TRT'yi açarsanız, aylardan beri, dış güdümün etkisiyle sadece bu iki partiye yer vermektedir. Bu yer veriş de, asla milletimizi aldatmamalıdır. Gerçek odur ki, bu Hükümetin bütün tabanı, millet nezdinde yüzde 48'dir. Bugün, Millet Meclisinde, üç tane muhalefet partisi ise milletin yüzde 52'sini, yani çoğunluğu temsil ediyor. Böylece, millet tabanında, kurulmuş olan Hükümet bir azınlık hükümetidir.

Bunu bilhassa niçin belirtiyorum? Bakınız, “efendim, aman, millet bu Hükümeti istiyor, bu Hükümetten çok şeyler bekliyor” diye basından birtakım sözler duyduğunuz zaman, sakın bunlara aldanmayın. Çünkü, milletin büyük çoğunluğu, daha bir ay önce sizi istemedi; siz kendiniz, bu yollara geldiniz, girdiniz. Eğer milletin çoğunluğu bizi destekliyor zannederseniz, gevşersiniz ve hata yaparsınız. Onun için, size yapacağım en önemli tembihat budur. Sakın zahire aldanmayın, gerçekte milletin çoğunluğu bugünkü muhalefeti göstermektedir.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; bu açıklamaları yaptıktan sonra, şimdi, müsaadenizle, Hükümet Programı üzerindeki görüşlerime geliyorum.

Bir koalisyon protokolü ve bu Program hazırlandı ve ortaya kondu. Bizler, Refah Partisi mensupları olarak, bu dokümanları, bundan önceki hükümetlerin programlarını, Altıncı Beş Yıllık Planı; yani şu anda tatbik edilmesi gereken planı, kendi Merkez Karar Yönetim Kurulumuzda, Grubumuzda, geniş bir uzmanlar heyetiyle tekrar tekrar inceledik, müzakere ettik. Niçin? Çünkü, olay çok önemlidir, milletin mutluluğuyla ilgilidir.

Aslında, “demokratikleşme” dediğimiz zaman, lazım gelirdi ki, bilhassa muhalefet partilerinin bu Program üzerindeki konuşmaları zaman kısıtlamasına tabi tutulmasın. Hepimiz biliyoruz, Sayın Demirel, geçtiğimiz birleşimde, Programı iki saat, koşa koşa okudu. Okunması iki saat süren bir Program üzerinde konuşmak için, çok iyi takdir olunur ki, çok daha fazla zamana ihtiyaç vardır. Ne yazık ki, Meclis Danışma Kurulunda bu konu konuşulurken, Refah Partisi, bu zaman sınırının kaldırılmasını istediği zaman, iktidara mensup partilerin temsilcileri bunu uygun görmediler ve bu sınırlamayı yaptılar. Bu, programda yazılan demokratikleşme hareketine ters düşen bir davranıştır ve ümit ediyoruz ki, bundan sonra yapılacak olan içtüzükte, bu kabil haksız ve yersiz sınırlamalar yapılmaz.

Şimdi, şu programı incelediğimiz zaman ne görüyoruz, bir bakalım muhterem arkadaşlarım.

Programın içerisinde bir kısım poliklinik tespitler yapılmış; diğer yandan, birtakım temenniler yapılmış; ancak, ne bu poliklinik tespitlerin bir teşhisi var ne de bu milletin arzu ettiği meselelerin nasıl çözüleceği konusunda herhangi bir tedavi var. Sadece temenniler orta yere konmuş. Bu temenniler için ortada kaynak yok, çare yok, ilaç yok. Onun için, bu, bir program değil, olsa olsa sadece bir iyi niyet

mektubundan ibarettir. (*RP sıralarından alkışlar*) Bir hükümet programında, ne yapılacak, niçin yapılacak, ne zaman yapılacak, nasıl yapılacak, hangi imkânla yapılacak, bunların gösterilmesi lazım. Türkiye, ne zaman nereye getirilecek? Bunun belli edilmesi lazım. Halbuki, bu programda bunlara ait hiçbir şey görmek mümkün değildir. Bunun için, şimdi konunun içerisine girerken, tekrar önemli bir teklifte bulunmak istiyorum:

Bakınız, bir yandan, ANAP, “Devrederken” diye bir belge neşretti, bir yandan Sayın Demirel “Teslim Alırken” diye birtakım rakamlar ortaya koydu. Bu rakamlar birbirini tutmuyor. Geliniz, Türkiye’de bu kör dövüşünü ortadan kaldıralım. Diyorum ki, tıpkı Yüksek Seçim Kurulu gibi bitaraf merci olsun; ülkenin temel donelelerini, kuruluşlardan istifade etmek suretiyle takip etsin. Millî gelir ne kadar artmış, işsizlik ne olmuş vesaire... Bu hakem heyeti bunu tespit etsin ve biz, birtakım hataları yaptıktan sonra, işi lafebeliği ile kapatmaya kalkmayalım; çünkü, yıllardan beri edindiğimiz tecrübe budur. Biri geliyor, “enkaz devraldım” diyor, işe başlıyor, kendisi daha çok enkaz yapıyor; ama, arkasından lafebeliğine başlıyor; “seninki benimkinden daha iyi, benimki seninkinden daha iyi” diye. Bu kör dövüşünü ortadan kaldıralım ve böylece, hakikaten medenî bir ülke olarak her şeyimizi rakamlarla, bitaraf mercilerin tespitiyle ortaya koyalım.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi, milletimiz mutluluk istiyor. Mutluluğun beş şartı vardır: Huzur, hürriyet, adil bir devlet düzeni, refah ve saygınlık. Halbuki bugün, Türkiye’imizde Programda da tespit edildiği gibi huzur yerine anarşi ve terör var; güneydoğu sorunu var; hürriyet yerine insan hakları çiğneniyor; adil devlet düzeni yerine hile rejimi var, baskı var, rüşvet var, vurgun var, iltimas var, haksızlıklar var... Programda bunlar tespit edilir... Refah yerine sömürü düzeni, köle düzeni var; saygınlık yerine bağımlılık vardır. Bu sebepten dolayıdır ki, her şeyden önce dört meselenin çözülmesi bu programda ele alınmıştır. Programda, “güneydoğu meselesinin çözülmesi lazımdır” diyor, “anarşi ve terörün önlenmesi lazımdır” diyor... Birinci mesele budur.

İkinci mesele: “Ekonominin, herkese refah getirecek, hızlı kalkınmayı gerçekleştirecek şekilde düzenlenmesi lazımdır” diyor.

Üçüncü mesele: Demokratikleşmedir. Biz, buna, bizim tabirimizle, adil düzene geçiş diyoruz; çünkü, demokratikleşme, bizim adil düzen programımızın içerisinde sadece ufak bir kısımdır.

Diğeri de dış politikadır. “Şahsiyetli, millî menfaatlarımızı koruyucu bir dış politika takip edilmelidir” diyoruz.

Evet, bu programda bunlar tespit edilmiş; ancak, programın en büyük noksanı olarak hemen işaret ediyorum ki, asıl bu meselelerin çözülmesi için lüzumlu olan, manevî ve ahlakî kalkınmadır. Türkiye’deki manevî ve ahlakî tahribata ait tek bir mesele ele alınmamış ve böyle bir dert taşınmamış. Halbuki, bu, yapılmadan, hiçbirisinin çözülmesi mümkün değildir.

Hemen belirtiyim ki, program, birtakım bakanlıklardan toplanmış, alt alta yazılmış, vakit dar olduğu için gözden de kaçırılmış; içinde tekrarlar var; çok daha güzel bir tasnifle, çok daha kısa bir şekilde yazılabilirdi. Bu, bir demet halinde önümü-

ze getirildi. Bunun içerisinde ne vardır? İçerisinde ne olduğunu size sekiz bölümle ifade etmek istiyorum:

Birincisi, ülkenin meseleleri hakkında poliklinik tespitler. Bunlar yapılırken ikinci bir kısım da konmuş. Nedir bu? Bir hastaya, düzeleceksin, yüzün gülecek, ağrıların olmayacak denmesi gibi, bu temennilerin arkasından - bak, doktorun demiyorum - bir hastabakıcının söyleyeceği güzel şeyler söylenmiş. Niçin “doktor” demiyorum; çünkü, teşhis yok, tedavi yok, sadece, “yüzün gülecek, ağrıların olmayacak, eyisin eyi” diyor. *(RP sıralarından alkışlar)*

Diğer bir önemli hususiyet ise, ne zaman ki meselelerin teşhisi, ne zaman ki meselelerin çözümü olacak; işte o noktada başlıyor çelişkiler. O noktada başlıyor... Sıkışmış; çare yerine bir tabir ortaya atıp, bırakmış gitmiş. O noktada yanlış teşhis ve teklifler konmuş; tarifi yapılmamış, şüpheli, tehlikeli tabirler kullanılmış ve birtakım tahribat doğuracak kısımlar ilave edilmiş; bunların yanında da, birçok şeyler programda ya yoktur veyahut da boş lafla geçirilmiştir.

Bakınız, şimdi bunları size kısaca birkaç kelimeyle özetlemek istiyorum. Bütün arkadaşlarımız ve bütün milletimiz programdan haberdar olduğu için, bunları uzatacak değilim.

Önce, bir defa, poliklinik tespitler: Anarşi, terör ve soygunlar birbirini izlemekte, faili meçhul cinayetlerin sayısı artmaktadır; doğru.

Nüfusun yüzde 50'si sosyal güvenlikten yoksundur; doğru.

Yatırım ve sanayileşmesi hemen hemen durmuş, işsiz sayısı artmış, pahalılığı önleyememiş, 40 ilin dışı göç verdiği Türkiye, yolsuzluk iddialarının doruğa çıktığı, bu bozuk sosyal yapısı ile halkın gelecek ümitlerinin giderek karamsarlığa dönüştüğü bir noktadadır; doğru.

Hepsini okumayacağım; çünkü, herkes biliyor.

Bölgelerarası kalkınmışlık farklılıkları, pek az ülkede görülebilecek kadar endişe verici ve çarpıcıdır. Her kesimdeki vatandaşımızın bir yaşam rahatına kavuşturulması Türkiye'nin temel sorunudur; doğru.

Sonra, ikinci bir bölüm ne diyor şimdi? Madem ki bu meseleler var; öyle mi? Peki öyleyse, bak şimdi başlıyor Program:

- Anarşi ve terör durdurulacaktır.
- Enflasyon indirilecektir.
- özgürlükçü, katılımcı, her alanda tam demokratik bir rejim kurulacaktır.
- Hukukun üstünlüğü esas olacak.
- İnsan haklarına ilişkin temel ilkeler vazgeçilmez olacak.
- İnanç, düşünce, atılım özgürlüğü olacak.
- Din ve inanç özgürlüğü toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir ilkesi olacak.
- Kamu görevlilerine sendikal hak vereceğiz.
- Esnaf ve sanatkârlarımızın güçlenmesine önem vereceğiz.

- Sağlık örgütünün altyapısı hekim ve destek sağlık personeli eksiklikleri hızla tamamlanacak,
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmelerine destek verilecek.
- Rüşvetle mücadele edilecek.
- Ucuz kentleşme olacak.
- Memura onurlu yaşam sağlanacak vesaire, vesaire, vesaire...

Yani, dertler ne ise, bunların hepsinin halledileceği güzel güzel yazılmış. Oh ne âlâ... Güzel de, bunlar nasıl hallolacak? Hangi imkânla, nasıl? Asıl, iş buraya geldiği zaman patinaj başlıyor, önce, pek büyük çelişkiler var. Üç türlü çelişki var bu programda: Bir tanesi, programı hazırlamadan önce seçimde millete yapılan vaatlerle program arasında büyük çelişki var. Tabii, “bunda kabahat SHP’nindir, müsaade etmiyor” diyeceksiniz...

Diğeri, programın kendi içinde çelişkiler var.

Bir diğeri de, program hemen ilan edildikten sonra, arkasında yaşadığımız şu on onbeş gün içerisinde programla tatbikat arasında hemen başlayan çelişkiler var.

Bunlar pek çok; ancak, birkaç tanesine müsaadenizle temas etmek istiyorum.

Önce, bir defa, ne oldu bu 2 anahtar? Ne oldu? (*RP ve ANAP sıralarından alkışlar*) Seçimlerde, çıktınız, şingir mingir, millete salladınız; önümüze program geldi, önce şu anahtarları alıp cebimize koyalım dedik, baktık anahtar manahtar yok! Programda ne olmuş bu iş şimdi? Programda tek kelime yok; Temsilciler televizyona çıkıyorlar, “efendim, biz bundan onbeş sene sonrasını kastetmiştik” diyorlar. Bu ne demek? “Dün dündür, bugün bugündür” demek. Hiçbir şeyi yadırgamıyorum. (*RP ve ANAP sıralarından alkışlar*)

İkincisi, yeşil kart! Ne oldu bu yeşil kart? Herkes bedava tedavi olacaktı. Şimdi bir de bakıyoruz ki, karşımızda, genel sağlık sigortasını aşamalı olarak yaygınlaştıracaklar... Başlıyor şimdi patinaj! Hiçbir vatandaş genel sağlık sistemi dışında bırakılmayacak... Ödeme imkânı olmayan vatandaşlarını sigorta primleri devlet tarafından karşılanacak ve 20 milyon insandan, bu işi yapmak için prim alınmaya başlanacak... Yani, ileride hasta olacağının parasını şimdiden alacak, sonra verecek... Bu 20 milyon insanın zaten para verecek hali yok. Bunlar, isteselerdi çoktan sigorta olurlardı. Görülüyor ki, yeşil kart, renksiz kart olmuştur, şeffaflaştırmıştır. (*RP ve ANAP sıralarından alkışlar*)

Primleri alıp başka yerde kullanacaksınız. “Herkesi tedavi edeceğiz” diyorsunuz; halbuki, kademe... İmkânı olan, vesaire, vesaire, vesaire...

Bunları yapamazsınız; çünkü, bunları yapmak için, önce Türkiye’de tam teşekküllü bölge hastaneleri lazım. Nerede yeterli teçhizat, nerede yeteri adette doktor, nerede yeteri adette hastabakıcı, nerede koruyucu hekimlik, nerede bizim hastane personelimizin hastalarımıza şefkatle bakması için manevi eğitim? Bütün bunlar olmadan, bu yeşil kartı nasıl salladınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Halkın oylarıyla...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Sağlık sahasında yeniden, büyük atılımların yapılması lazımdır. Bugün, Bağ-Kurlular ki, bunların sigortası var, eczanelen ilaç bile alamıyor. Öyle eczacı arkadaşlarımız var; Bağ-Kur sigortalılarının eczaneden aldıkları ilaçların parasını Bağ-Kur’dan ancak icra yolu ile alabiliyorlar.

Diğer yandan, “besici ve çiftçi borçlarını affedeceğiz” diye ortaya yere çıktınız; “tamamını affedeceğiz” dediniz; şimdi, geldiniz buraya “makul bir bölümünü bir defaya mahsus olmak üzere...” diyorsunuz. Nasıl makul bir bölüm acaba? Kimin aklına göre tespit edilecek bu kısım?

Bir diğer husus, “asgari ücretten vergi almayacağız” dediniz, şimdi geldiniz, “kademeli olarak” diyorsunuz, öbür taraftan, seçimlerde, siz Sayın Demirel, milletin önüne çıktınız ve aynen şu sözleri söylediniz: “Peşime düşün; enflasyon mu; benim meselem; Güneydoğu mu, benim meselem; ekonomi mi, benim meselem” dediniz, şimdi buraya geliyorsunuz ve “bunlar benim meselem değil, hepimizin meselesidir” diyorsunuz. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar, ANAP sıralarından gülüşmeler) Daha işe başlarken; “Dün, dündür; bugün, bugündür...”

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Hocam, daha kırkımız çıkmadı.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Böyle söyleyeceğinizi biliyorum; ama, ben bu filmi altı kere seyrettim. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gülüşmeler) Bu film yeni başlamıyor...

Bakınız, şimdi programın kendi içindeki çelişkilerine geliyorum: Daha dün, devletin varlığını ve bağımsızlığını koruyacağımıza hepimiz burada yemin ettik. E, bugün gelmişiz, hemen, bütün gücümüzle “AT’a gireceğiz” diyoruz ve AT’ın bir siyasî bütünleşme olduğu da söyleniyor. Bakınız - çok iyi haberdar olduklarını biliyorum; ama, gösteriyorum - bu, Devlet Planlama Teşkilatının kendi raporu, “Bağımsızlık devredilmedikçe AT’a giremezsiniz, suç işliyorsunuz, mahkemeye götürürler, şöylece, millete hissettirmeden bu işi yapın” diye rapor vermişler. Bu da Arif Emre Beyin; AT için çalışanların mahkemeye verilmesi gerektiğini söylüyor bugünkü Anayasaya göre. Çünkü, AT, tek devlet olmak demektir, bağımsızlığın Batı’ya devredilmesi demektir. Kesinlikle ifade ediyorum ki, bir referandum yapmadan, bu yolda, ne ısrar edebilirsiniz ne de çalışabilirsiniz. Bugün, İngiltere’de, görüyorsunuz, Thatcher “millete soralım” diyor. Hani demokratikleşecektiniz? Hani demokratikleşecektiniz? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Öbür tarafta, şimdi, “Tam demokratik rejim, Türk Milletinin vazgeçilmez, feda edilmez, ödün verilmez yaşam tarzıdır” diyoruz, ondan sonra “tarih demokratik ve çoğulcu sistemi öngören çağdaş bir Anayasa yapılacak” diyoruz; ama, bu sefer başlıyoruz, Paris Şartı, AGİK süreci... Bunlar ön şartlarmış! E, bırakın da millet kendi istediğini kendi yapsın. Bu ön şartları nasıl millete karşı koşuyorsunuz? “Paris Şartı” diyorsunuz, bakın işte burada Paris Antlaşması; en önemli maddesi “Yahudilerin aleyhinde bulunulmayacak” diyor. Çünkü, onlar çifte standart kullanıyor. Bunu getirmişsiniz. Niçin, bizim milletimizin kendi hukuk sistemi yok mu? Niçin millî bir düşünceyle hareket etmiyorsunuz? Baştan sona kadar; evrensel, AGİK, OECD... Bu ne? İşte, bizim “taklitçilik” dediğimiz, bu. İşte bunlar çelişki. Hem, “tam demokra-

tikleşeceğiz, millet istediğini yapacak” diyorsunuz hem de bunların önüne birtakım kısıtlamalar getirip koyuyorsunuz.

Aynı şekilde, programda, küresel, evrensel, ulusal, laik ve evrensel millî eğitim, sonra da millî kültürü geliştirici olacakmış! Nasıl olacaksa!

Aynı şekilde, yine programın içerisinde - sayılarını çok söylemek mümkün ya - “Tüm telif hakları üzerindeki vergiler kaldırılacaktır” demişsiniz 48’inci sayfanın üçüncü paragrafında; 49’uncu sayfanın altıncı paragrafında ise “tüm telif hakları üzerinden belli bir düzeye kadar vergi alınmayacaktır” demişsiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Onu düzelttik.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Düzelttiniz... Teşekkür ederim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Ben, onu okurken öyle okumadım ki.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Evet, elimize verilen vesika böyle. O kadar hızlı okudunuz ki, kimsenin ne okuduğunuzu takip etme imkânı yok... Evet... (RP sıralarından alkışlar)

Çelişki mi arıyorsunuz? Bakınız; çelişkiler içerisinde; üniversite üyeleri siyaset yapacak... Olabilir, düşünülebilir. Ben, çelişkiye işaret etmek için söylüyorum. Memurlar sendika kuracak, sendikalarda siyaset yapılacak; ama, din görevlilerine gelince, onlar hiçbir şey yapamayacak... (DYP ve SHP sıralarından gürültüler)

Bir dakika; “Din görevlileri siyaset yapsın” demiyorum; ancak... (DYP ve SHP sıralarından gürültüler)

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Camilerde de yapılıyor.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ancak, şu davranışınıza bakın...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Zaten camilerde yaptınız.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Neden herkese insanlık haklarını vermiyorsunuz? Ya hiçbirine yaptırmayın ya insan haklarını koruyun...

Diğer yandan, ekonomik sahada pek çok çelişkiler dolu. Bakınız; “Serbest piyasa ekonomisi, düşük gelirli kesimleri istismara yönelik olarak işletilemez” diyor. Bu mümkün değildir. Siz, hem vahşi kapitalizmi esas alacaksınız, hem sömürü olmayacak...

Öbür taraftan, “gelir adaletini sağlayıcı biçimde, asgarî ücret kademeli olarak vergi dışı bırakılacaktır” diyorsunuz. Adalet sağlanıyormuş... Nasıl? Asgari ücret kademeli olarak vergi dışı bırakılarak, önce, “hepsini indireceğim” dediniz. Bu insanlar, zaten 800 bin lira alıyor; 300 bin lirasını kesiyorsunuz, bunu da “kademeli olarak kaldıracağız” diyorsunuz... İnsaf! İnsaf!

Bir yandan da, TRT, yılbaşı programını Paris’te hazırlıyor... Bir yandan bu israflar, öbür taraftan asgarî ücreti zaten tek insan için hesaphıyorsunuz; bir aile için değil; bunu da, söz verdiğiniz halde, “kesmeyeceğiz” diyemiyorsunuz.

“Kamu gelirleri kompozisyonu içinde vergi gelirlerinin ağırlığı artırılacaktır” diyorsunuz... Yani, fakir fukara daha çok ezilecek; çünkü, bizde, vergi, sonunda “fakirlerden alınıyor.

“İzlenecek kur politikası da dış borç faiz yükünü artırmaya yönelik olacaktır. Kur değerini aşağı tutacağız” diyorsunuz. Kur değerini aşağı tuttunuz mu, sıcak döviz artıyor; sıcak dövizin yıllık faizi ise, dolar olarak yüzde 20-25’e geliyor... Tam bir tezattır.

“Geri kalmış bölgelerde kamu yatırımlarını artıracamız” diyorsunuz... Hangi kaynakla? Bizim ağır sanayi yatırımlarımızın büyük kısmını 1980’de siz de programlardan çıkardınız; şimdi programa bunları yazıyorsunuz.

“GAP, bir an önce devreye girecek” diyorsunuz. Keşke... On beş yılda Harran’da 100 bin hektarlık sulama şebekesi tamamlanmamışken, 1 milyon 600 bin hektarlık GAP sulama şebekesi yüzelli senede bitmez.

Şimdi, bir üçüncü çelişki kısmına geçiyorum. Program; ama, programdan sonra yapılan icraat, önce demokratikleşmeden bahsediliyor programda Sayın İçişleri Bakanına dönüyorum ve diyorum ki, “Niçin siz Urfa ve Van Belediye Başkanlarını, bunların meclislerinde çoğunluk Refah Partisinde olduğu halde, bugüne kadar teamül çoğunluk hangi gruptansa ondan meclis başkanı seçildiği halde ve esasen sizden önceki Bakan Sayın Çakmakoglu, Refah Partili belediye meclis üyelerinden buraların belediye başkanlarını seçtikleri halde yerinize oturur oturmaz, ilk icraat olarak bu belediye başkanlarını indirdiniz, yerine, bu görevleri yapması bakımından, en tecrübesiz insanları hem de demokratik esaslara aykırı olarak yerleştirdiniz? Önce evvelki bakana teşekkür ediyorum ve Sayın İçişleri Bakanımızdan bunu hemen düzeltmelerini rica ediyorum. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Başbakan ve Millî Savunma Bakanından da bir diğer ricam var. Bakınız; “Din hürriyeti ve inanç hürriyeti her şeyin başı olacaktır” diye yazılmış programda. Halbuki, gazetelerde, birkaç gün önce şu haberi okudunuz; Kara Kuvvetleri Komutanlığı Kurmay Başkanlığının imzasıyla 2 Ekim 1991 tarihinde yayımlanan tebliğde şöyle deniyor: “Tüm komutanlıklarca, birliklerdeki subay ve astsubayların tutum ve davranışları, özellikle eşleri tesettür uygulayan, sosyal faaliyetlere bilinçli olarak katılmayan - nasıl bir bilinçse - kadın-erkek tokalasmaktan imtina edenler yakından takip edilecek, bunlar hakkında gerekli işlemler derhal yapılacaktır.”

Önce, yeni Hükümet, Eskişehir’deki insan haklarına aykırı bir davranışı hemen bir günde düzeltti; bundan dolayı müteşekkirim; ama, biz beklerdik ki, bu haberler gazetede çıkar çıkmaz, Sayın Başbakan da, insan haklarına aykırı olan bu tamimleri geri aldırır. Hani, inanç ve düşünce, atılım özgürlükleri toplumun temeliydi, kısıtlanamayacaktı?

Diğer yandan bakınız, siz hep burada, geldiniz, o günkü iktidara, “Anarşi, kan ortalığı kapladı. Nerede bu meçhul cinayetlerin failleri? Cinayetleri önleyin, terörü durdurun, failleri bulun” dediniz. Dün bir, bugün iki; şimdi bir sürü cinayetler yine işlendi, nerede bunların failleri? Sizin göreviniz, sadece bu yeni işlenenlerin değil... (DYP sıralarından, “İnsaf, insaf” sesleri) İnsaf ne demek? Bir cinayetin failinin bir haftada bulunması lazım.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Bulacağız.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ne zaman? On beş senede mi bulacaksınız? (RP sıralarından alkışlar)

Kaldı ki, siz, sadece şimdi işlenenlerin değil, o tenkit ettiğiniz bütün eski işlenenlerin de faillerini bulacaksınız... Hepsini isteyeceğiz.

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep) — Al sana bir hafta yetki, bul bakalım.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Şimdi, tabii, şayet Meclis güvenoyu verirse, her ay, “kaç tane yolsuzluğu hallettiniz, tespit ettiniz? Kaç tane fail buldunuz? Terörü önlediniz mi önlemediniz mi?” diye 60 milyon insan adına bu bekçilik görevimizi yapacağız. Onun için, diyorum ki, muhalefet görevi iktidardan daha mühim.

Şimdi, bu çelişkilerden sonra programın bir diğer özelliğine geçiyorum. Şimdi bir iş mi yapılacak; hiçbir şey düşünülmemiş, hiçbir hazırlık yapılmamış - tabirimi mazur görürseniz - bir tabir uydurup geçeceksin...

Bakınız, sayfa 12, paragraf 4’te, “Türkiye’de, son on yılda bölgelerarası gelişmişlik farkları artmıştır” deniliyor, önce, bir defa, teşhis yanlış; çünkü, bu, son on yılda değil, elli yıldan beri artmıştır; Sayın Demirel’in eski hükümet dönemlerinde de artmıştır; teşhis yanlıştır; bir. (RP sıralarından alkışlar)

İkincisi, şimdi vatandaş soruyor; “Peki, nasıl düzelteceksin?” Cevap: “Bölgesel gelişme politikası uygulayacağız.” Bir kelime uydurdun mu iş bitiyor... Neymiş bu bölgesel gelişme politikası, belli değil. Nerede bu politika? Bu politikayı bir kitap halinde takdim edin bize, bakalım. Bu yok, bir tabir var. Ee, ne oldu? Bu kadar mı? Bir dakika sabredin şimdi.

Sayfa 12, paragraf 6: Doğu ve Güneydoğu Anadolu nasıl kalkınacak? Bölgesel kalkınma planıyla kalkılacakmış... Cevap bu. Peki, bu ne? Belli değil.

Sayfa 13, paragraf 3: İşsizlik sorununa kısa dönemde nasıl çare bulunacak? Cevap: Özel istihdam projeleriyle... Proje nerede? Yok. Kaynak nerede? Yok. İşte, program baştan sona kadar böyle.

Şimdi, bakın - sayfalarını söyleyip vaktinizi almayayım - programdan okuyorum: “Yeni sanayi atılım stratejisi...” Neymiş bu? Kim biliyor? Devletin hiç haberi yok. “Yeni sanayiciler...” Nerede saklanmış bunlar? “Yeni sanayici kuşağı yetişiyor”, “üstün becerili emek”, “esnek sektör yapılaşması”, “büyüme stratejisi çelişkisi”, “esnek fiyat oluşumu”, “kırsal sanayiler”, “ulusal bayındırlık master planı...” Nerede bu? Yok. “Dışsal fayda”, “Yeşil Kart...” Ne oldukları belli değil. Nerede ki bir şeyin çözümü lazım, bir kelime söyle, geç... İşte, metot bu.

Öbür taraftan, programın içerisinde bir sürü yanlış teşhis ve teklifler bulunuyor. Mesela, “Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.” Evet; ama, bu nedenmiş? Bu birlik ve beraberlik, ortak bir siyasî kültürün sonucuymuş... Hayır, böyle değildir. Eğer meseleyi bu kadar basite یرca ederseniz çok yanılırsınız.

İşsizlik problemi, sadece görülen 1,5 milyon için değil, 9 milyon insan için düşünülmelidir. “1,5 milyon işsiz var” dersiniz, yanılırsınız.

Öbür taraftan, TRT için diyorsunuz ki, “gerçekleri yansıtan, doğru haber alma olanağı sağlayan, tarafsız bir TRT kuracağız.” Peki, bu TRT, aynı zamanda, inanç, ahlak ve ilme aykırı yayın yapmamalı, tam tersine, ahlakî yayın yapmalı ve siyasi partilere eşit hak tanınmalı. TRT’nin kusur ve kabahati olarak yaptığınız tespitler yanlıştır. Memleketin temel meseleleri hakkında yaptığınız teşhis de yanlış, tedaviniz de yanlıştır; biraz sonra onları ayrıca açıklayacağım için, şimdi üzerinde durmuyorum.

Geliyorum, tarifi yapılmamış, şüpheli ve tehlikeli tabirlere. Bakınız, 9’uncu sayfanın 4’üncü paragrafında, “Hükümet, çağdaş akım ve gelişmelere paralel bir basın özgürlüğü anlayışını kesinlikle oluşturmak ve uygulamaya koymak kararındadır” deniliyor. Çağdaş akım ve gelişmeler neymiş? Peki, ahlakımız ne olacak? Ahlakî çöküş; bu da mı çağdaşlık? AIDS ne kadar çoksa, o da mı çağdaşlık? Nedir bu çağdaşlık? Şu çağdaşlığın ne olduğu belli değil; ancak, bu tabirlerle, biz tatbikatta görüyoruz ki, ahlak tahribatına yöneliniyor; onun için, çok ehemmiyetle bu noktanın üzerinde duruyorum.

“Gelişen dünya ile bütünleşme!” Kimmiş bu gelişen dünya? Ne demekmiş, bütünleşme, evrensel değerleri savunma? Ne demekmiş bunlar? Maksat kozmopolitlik mi, masonluk mu? (*RP sıralarından alkışlar*) Niçin, millî ve manevî değerleri esas almıyoruz? Millî ve manevî değerler ne alacak? Bunlar çatıştığı zaman hangisi seçilecek? (*RP sıralarından alkışlar*) İşte, temel mesele bu.

Evrensel eğitim politikası; nasıl millî olacak?

“Türkiye’nin Avrupa bütünleşme hareketi içindeki konumunun güçlendirilmesi...” Demin söyledim, bir referandum yapmadan bu yolda çalışamazsınız. Çalışmanız, Anayasaya da aykırıdır, devletin kuruluşuna da aykırıdır. Bunun manası, bin yıldır mensubu olduğumuz İslam âleminde ayrılıp, emperyalizmin yanında yer alması ve ülkemizin bağımsızlığını kaybetmesidir.

Bu yanlış teşhislerden başka, birtakım da tahribat yapıcı fikirler ve teklifler vardır. Bakınız, bunların başında, ne pahasına olursa olsun AT’a girmek gelmektedir. Bu, bir tahribattır.

Diğer yandan, “Hükümetimiz, Avrupa toplumlarıyla Türk toplumunu birleştiren tarihsel - şu tabire bakınız lütfen! - siyasi, ekonomik, moral ve kültürel ortak paydaları artırmak ve güçlendirmek suretiyle, - moral ve kültürel ortak paydaları da artıracakmışız! - bu yolda tarihi bir mesafe almaya kararlıdır. Siyasi birlik ile ekonomik ve parasal birlik yönünde yeni aşamalara ulaşmakta bulunan bir Avrupa’da, Türkiye’nin hak ettiği yeri - ya, hakkımızı vermiyorlar bir türlü - alması, ısrarla isteyeceğimiz ulusal bir hedef olacaktır” denilmektedir. Bu “ortak paydalar” da, bir tek din eksik kalmış; “her şeyde birleşeceğiz” deniyor. Bu, nasıl bir millî ve manevî değerlere bağlılıktır?

Öbür taraftan, düzende, demokratikleşmede, hukukta, eğitimde, kültürde ve her şeyde, baştan sona kadar - demin de söyledim - Paris Şartı, AGİK süreci, OECD, Avrupa Konseyi, İLO esaslarının - nedense İMF’den bahsetmemişler; çok korkuyorlar başlarına gelecektten çünkü - ve tabii ekonomide de vahşi kapitalizmin tatbik

edilmek istenmesi; getirilen bütün tedbirlerin daha çok fakirleri ezici olması, tahrip edici bir zihniyettir. Temelde, her zaman söylediğimiz taklitçilik zihniyeti yatıyor.

Dış politikada ve savunmada, baştan sona kadar, dışa bağımlılık esas alınmıştır.

Bu haliyle, bu program, bütün millî menfaatlerimize aykırıdır; milletimizin hiçbir meselesini çözemez.

Bir diğer misal, aile planlaması: “Aile planlaması hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetlerinin en önemlisi görülerek, sağlık örgütü içinde, yurt düzeyinde yaygınlaştırılacak” denilmektedir. Ne yapacak? Nüfus artışını azaltacak, milleti kısırlaştıracak. Bunları, bu tabirlerle söylüyor.

Muhterem arkadaşlarım, bütün Avrupa, kendi politikasını değiştirdi. Onlar, nur topu gibi bir çocuk doğuran bir insana, para veriyor, kişileri bu yönde teşvik ediyor. Aksi takdirde, genç nüfus azalıyor. 40 türlü felaket geldiği için onlar döndüler, arkadaşlarımız hâlâ, onlar böyle istiyor diye bu yola gidiyorlar...

Bakın, bugün Almanya’da, 1 genç işçi, 2 yaşlı işçinin sigorta primini ödüyor; 40 sene sonra da, 1 genç işçi, 8 yaşlı işçinin primini ödemek zorunda kalacak ve de ödeyemeyecek... Sistemleri bile yürümüyor. Nasıl bu yanlış, yollar takip etmeye kalkarsınız?

Türkiye’nin şu acıklı haline bakın: Bir evladımız doğum yaptığı zaman, 3 milyon lira para istiyorsunuz hastanede; ama, aynı şekilde külfete sebep olan bir kürtaj ameliyesini ise, hiç para almadan yapıyorsunuz... (RP sıralarından alkışlar, DYP sıralarından “Nereden biliyorsunuz?” sesleri) Bu nasıl iş?

Televizyon için verilen hedefler, aynı şekilde tahribattır ve en önemlisi, İmam-Hatip Okullarından tek kelime bahsedilmemiş olması; tam tersine, “İlköğretimin sekiz yıla çıkarılması” adı altında yapılmakta olan sinsi tatbikattır. Bu konuda, birkaç kelime ile vaktinizi almaya mecburum sayın milletvekilleri ve Sayın Hükümet üyeleri.

Bakınız, önce şunu belirtiyim: Mecburî eğitim sekiz sene değil, on bir sene olsun; sekiz sene bile az. Biz, mecburî eğitime karşı değiliz; ancak, hepimiz çok iyi biliyoruz ki, meslek öğrenimi 12 yaşından başlar. Sanat okullarının orta kısımları kapatılmak suretiyle, bu memlekete çok büyük kötülük yapılmıştır... Yalnız, bir çocuk, üç sene lisede okuyarak, bir mesleği sevmeyebilir ve öğrenemez; zaten başka işlere gidiyorlar. Bundan dolayıdır ki, bütün meslek öğretimlerinin 12 yaşında başlaması şarttır.

Kaldı ki, insan biyolojisi bakımından 12 yaşına kadar olan küçük yavruların bir arada bulunmaları başka şeydir, 6 yaşla 16 yaş grubunu bir arada toplamak başka şeydir, öğretmenler bakımından ise, ilkokulda okutulacak derslerin öğretmenleri başka formasyondadır, ortaokulda okutulması lazım gelen derslerin öğretmenleri başka formasyondadır.

Şimdi, Türkiye’nin şu acıklı haline bakın: Daha, ilkokulun dört sınıfını bir odada okutuyorlar; bu hallerini görmüyorlar, milyarlar harcayarak, illâ bu 5 senelik ilkokulları 8 seneye çıkarmak istiyorlar... Neden? Çocuklar İmam-Hatip Okullarının

orta kısmına gitmesinler, Kur'an kurslarına gitmesinler diye. İnsaf edin! İnsaf edin! İnsaf edin! (RP sıralarından alkışlar)

AHMET SAYIN (Burdur) — İstismar ediyorsun... İstismar ediyorsun...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bakınız, vaktiyle Sayın Demirel ve Sayın Ecevit'le beraber hükümette iken, 350 tane İmam-Hatip Okulu açtık. Sayın Demirel, her zaman, "Bu İmam-Hatip Okullarının açılmasında benim de imzam var" dedi.

AHMET SAYIN (Burdur) — İstismar ediyorsun... Ayıp, ayıp!

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Sayın Demirel'in sayesinde okudular onlar.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Sayın Başkan, memleket meselelerinin en önemlilerini konuşuyoruz; lütfen, huzuru tesis ediniz.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Muhterem arkadaşlar, lütfen, hatibin sözünü kesmeyelim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, doğru mu yanlış mı şimdi göreceğiz; bakınız, ölçeğini koyuyorum orta yere.

Biz, vaktiyle, beraber, hükümette iken 350 tane İmam-Hatip Okulu açtık. Sayın Demirel, her zaman, "bu okulların kararnamesinin altında benim de imzam var" dedi; buna saygı duyuyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — İstismar etmeyin.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Peki, işte şimdi, binası bitmiş 220 tane İmam-Hatip Okulundan kaç tanesini açacak göreceğiz. Madem bunları en az bizim kadar açmayı istemişti - ki, istemesini istiyorum - şimdi de, "efendim, SHP müsaade etmiyor" diyecek. Halbuki biz, CHP ile beraber, 1 senede 69 tane İmam-Hatip Okulu açtık. Böyle bir bahane ileri süremezsiniz. Bu sebepten dolayıdır ki, bu tatbikata son verilmesi lazımdır.

Şimdi, İmam-Hatip Okullarında, meslek derslerinin yanında, kültür dersleri yarım okutuluyor. Bir çocuğa fizik dersi okutuluyorsa, matematik okutulmuyor, matematik dersi okutuluyorsa fizik dersi okutulmuyor. Neden? Bunlar, mekteplerini bitirdikten sonra üniversite giriş imtihanını kazanamamışlar diye öbür taraftan, "meslek okullarına kontenjan" deniliyor; ama, İmam-Hatip Okulları mezunları üniversitelerin çeşitli teknik fakültelerine gitmek istedikleri zaman daha dar sınırlar içerisine girmek mecburiyetinde bırakılıyorlar...

Bütün bu faaliyetlerle, aslında ülkeye bir fayda yapılmıyor, maalesef, ülkenin manevî kalkınması tahrip ediliyor. Ondan dolayı, bu Hükümet Programı görüşmeleri münasebetiyle yeni Hükümetin bilhassa dikkatini çekiyorum; programınızda manevî kalkınmaya bilakis yer vermemişsiniz. Halbuki, bu husus her şeyin temelidir ve öncelikle bu hususa ağırlık verilmesi lazım gelir.

Şimdi geliyorum, Hükümet Programında olmayan şeylere: Önce, bir defa, manevî çöküş ve tahribat, bir mesele olarak kabul edilmemiştir. Halbuki, ülkemizde

ıçki, kumar, uyuşturucu, rüşvet, iltimas boşanma oranları ve AİDS hastalığı hızla artıyor ve bütün bu felaketler bir mesele olarak kabul edilmiyor.

Programda, ahlakî ve manevî kalkınma ile ilgili hususlar yok. Diyanet İşleri Başkanlığı hakkında sadece iki cümle söylenmiş, geçilmiş. Merak ettim, Sayın Demirel'in 1979 Kasımında kurduğu hükümetin programıyla bu programı karşılaştırdım; orada, heyecanla, Diyanetten bahsediliyor, "kalkınmada Diyanet görevlileri öncülük yapacaklar" deniliyor ve onların yetiştirmeleri ve durumlarının iyileştirilmesi hakkında birçok hususlar yazılmış bulunuyor. Oysa, bakıyoruz ki, bu programda, bu konuda bir tek kelime yok; bunu çok büyük bir noksanlık olarak görüyorum.

Programda, sosyal meselelere değinilmemiş. Aile konusu yok; tek kelime ile geçştirilmiş. Bugün, Türkiye'de, 40 metrekairelik konutlar teşvik edilerek, aileler parçalanıyor; politikanız ne olacak bu hususta?

Programda, özörlölerle ilgili bir husus yok. Oysa, Türkiye'de 6 milyona yakın özörlö ve sakat var; niçin bunlar hakkında programda tek kelime yok?

Öbür taraftan, Programda, bu 4 temel konu olmadığı gibi, var olan konular hakkında da teşhis yok, tedavi yok, çare yok, kaynak yok.

Bu programda sanayi yok, maden yok, orman yok, gerçek bir tarım kalkınması yok; tabirlerin hepsi de yuvarlak laflardan ibaret. Hayvancılık yok... Nasıl kalkınacak hayvancılık? Ağır sanayi yok, millî harp sanayii yok, işsizliğe çare yok; doğu ve güneydoğu illerini nasıl kalkındırarak; buna inandırıcı bir çare yok; dış politikada şahsiyet yok; demokratikleşmede açıklık yok; emperyalizme, sömüröye, dış güdüme karşı tek bir tedbir yok.

Ey SHP'liler! Ne oldu size? Ne oldu size? Biz, yıllarca sizinle beraber emperyalizme karşı mücadele ettik, şimdi geldiniz kayboldunuz. Bakınız, emperyalizme karşı yalnız Refah Partisi, milletin menfaatlerini koruyor. Kendinize gelin, kendinize! Uyanın! Uyanın! (RP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep) — Ayıp ayıp... Bizi kavga mı ettireceksin?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Öbür tarafta yoklar devam ediyor. Çekiş güç ne olacak? 28 Aralıkta bunun günü bitiyor, bu programda, bu konuda tek kelime yok... Böyle bir meselemiz yok bizim herhalde(!) Başörtüsü zulmü nasıl önlenecek, bunun hakkında tek kelime yok. Müslömanlara hürriyet verilecek mi?

Her hafta, kökü dışarıda bu kadar Rotary Kulübü kurulurken, iki Müslöman bir araya gelip dua edince, "tarikât kurdun", "ayın yaptın" diye hapsedilmeye devam edilecek mi? Müslömanlığın aslını konuşmak, tedris ve yaşamak yasak olacak mı? Okumuş gençler nasıl iş bulacak? Mahallî idarelerin gelirleri nasıl artırılacak? Karadeniz Sarp Kapısının açılması suretiyle meydana gelen bu büyük ahlak tahribatı, frengi, AİDS, boşanmalar; bu sosyal felaketler nasıl önlenecek? Askerden gelen genç nasıl faizsiz kredi alabilecek?

Bağ-Kur'lu hastalar ilaç bile alamıyor... Bağ-Kur emeklisi 80 bin lira alıyor... Memleketin bu dertleri nasıl çözülecek, bunlar hakkında maalesef programda bir şey bulmak mümkün değildir.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Siz istismar etmeyin yeter!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, şimdi geliyorum asıl temel meseleye. Bunları niçin söyledim...

BAŞKAN — Sayın Erbakan, sürenizin dolmasına 2 dakika var. Zamana riayeti istirham edeceğim efendim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — İnsaf Sayın Başkan! Saatimi buraya koydum, saate bakıyorum. Ben 10 dakika sonra başladım.

BAŞKAN — Hayır efendim! Ben de dikkat ediyorum; 2 dakikanız var efendim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, bakınız, programı sizlere özetliyorum. Bu program şu iddia ile ortaya çıkmıştır: “Güneydoğu meselesini çözeceğim” diyor. Kendilerine söylüyorum ki, bu programla güneydoğu meselesini çözemezsiniz. Çünkü, dört tedbirden bahsediyorsunuz, “Ekonomik kalkınma yapacağım” diyorsunuz; bunu yapamayacaksınız; çünkü, kaynağınız yoktur. Çünkü, diğer insanlar oraya gitmiyor, oradaki insanlar da bunu yapmak imkânını bulamıyor... Çünkü, bunu yapmak için inançlı kadroları seferber etmek lazımdır.

Bakınız, geçen dönemde burada GAP’ı ve Keban’ı aranızda paylaşamadınız... Asıl gerçeği unutuyorsunuz; o GAP da, Keban da bir Recai Kutun’ın, bir Fehim Adak’ın yol olmayan yerlerde merkezlerle dolaşarak tespit ettiği projelerdir; bunu, herkesten iyi, Sayın Demirel bilir.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Ne zaman hükümet oldunuz da yaptınız onu?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bunların asıl sahipleri bu arkadaşlarımızdır.

Öbür taraftan diyorsunuz ki, “hürriyet vereceğim...” Peki, şimdiye kadar altı defa hükümet oldunuz, niçin o zaman bu hürriyetleri vermediniz? “Şefkat lazım” diyorsunuz... Şefkat lafla olmaz.

Size bir vaka anlatayım. Orada, geçenlerde, “Bu köyü boşaltacaksınız” dediler. Köy boşaltılırken, köylüler rica etti, “yapmayın, etmeyin, burası bizim atamızın yeridir... Boşaltalım; ama, şu köyümüz muhafaza edilsin” dediler. Camilerini otlaklarını ve her şeylerini yaktılar. Burada şefkatten bahsetmek yetmiyor... Oraya şefkati nasıl götüreceksiniz? (RP sıralarından alkışlar)

Diğer yandan, vaktiyle, asker ve korucuyu kaldıracağız diyordunuz, şimdi geldiniz, “gözden geçireceğiz” demeye başladınız. Halbuki, şiddet, şiddeti doğuyor. Sizin bu dört tane yetersiz teklifinize karşılık ben size dört tane başka şey söylüyorum:

AHMET SAYIN (Burdur) — Kendine sakla onları.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Önce, asıl birleştirici unsura önem veriniz. Bu da, manevî bağlarımızdır. Buradaki din görevlilerimize elinizi uzatınız. Buralarda birçok özel öğretim yapmış din görevlilerimiz var, bunlara diploma verin, kadro verin, millî birlik ve beraberliğimiz için bu insanlar hizmet etsinler.

Sonra, devlet millet kaynaşmasını temin ediniz. Bu, bayram nutuklarıyla olmaz. Vatandaş kendi kendine düşünürken, “Benim ne güzel devletim var” demelidir. Bunu diyebilmesi için de, tatbikatın ona göre yapılması lazımdır.

Üniversitede lüzumsuz başörtüsü zulmü devam ediyor ya, bu, güneydoğuda inancına bağlı insanlarımızı rahatsız ediyor. Siz burada “Askerî bölgede namaz kılınmaz” diye kararname çıkarıyorsunuz, bu, oradaki insanları rahatsız ediyor.

SIRRI SAKIK (Muş) — Hocam, biraz ciddi olun.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Diğer yandan bir takım insanlar, inançlarına bağlıdır diye askeriye ihraç ediliyor... Bunlar, rahatsız ediyor. Devlet millet kaynaşması için, devletin, milletin inancına bağlı olması lazım. Bakın, bunun en açık örneği, Meclisin mescididir; bu, nasıl bir mimarî, niçin toprak içine gömülmüş, niçin minaresi, kubbesi yok? Tibet mimarisi... Bu Meclis millettten kopuk olunca, millet de Meclisten kopuk olur. Şu halinize bir bakın.

Öbür taraftan, bir diğer önemli konu da şu: Bakınız, orada iktisadî kalkınma yapılamadığına göre, bir an evvel, Irak’a konmuş olan ambargoyu kaldırınız. O bölgenin hayatıyeti bakımından çok önemlidir; ne bekliyorsunuz? Amerika’nın müsaade etmesini mi? *(RP sıralarından alkışlar)* Niçin kendi inisiyatifimizle hareket etmiyoruz? Kuzey Irak’taki otorite boşluğunu önleyin.

Efendim, “enflasyonu önleyeceğiz” diyorsunuz. Çaresi ne imiş? “Denk bütçe yapacağım...” Yapamazsınız! Çünkü, 3 aylık getireceğiniz bütçe 65 trilyon. Sizin yıllık bütçeniz ne olacak? En aşağı 260 trilyon. Geçen seneki bütçe 125 trilyondu. Bütün gelirleriniz 80 trilyonu bile bulmadı; siz, 260 trilyonluk bütçe yapacaksınız...

Bir de koskocaman bir liste var; “Teşvik yapacağım, sübvansiyon vereceğim gibi - hepsini okuyarak vaktinizi almayacağım - bu kadar gider vaat ediyorsunuz. Şu kadar vergileri de kaldırıyorsunuz. Sadece listesini gösteriyorum, tek tek saymıyorum.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Sayın Başkan, süresi doldu artık.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ne olacak? Bütün bunlar karşısında - zaten vergiler Türkiye’de fakir fukaradan alınıyor - fakir fukaraya, bugün ödediğinin tam 4 misli vergi ödetmeniz lazım. “Kurumlar Vergisini kaldıracağım” diyorsunuz. Bu, zenginleri zengin etmek demektir. “Hisse senedi alandan vergi almayacağım” diyorsunuz. Bir insanın iki tane holdingi varsa; bir holding kârı ile öbürünün hissesini, diğeri de onun hissesini alırsa, vergi ödemeyecek. Bunlar, hep, zenginleri koruyor, tabandaki insanları eziyor. Bu vahşi kapitalizmle, siz enflasyonu önleyemezsiniz.

Bakınız, - çok özet olarak geçiyorum - şunları iyice düşünmemişsiniz: Bu faiz, yavaş yavaş başlar, üstsel bir fonksiyondur, birdenbire patlama noktasına girer. Yıllardan beri bu yüksek faizle Türkiye öyle bir noktaya getirilmiş ki, bu düzenin içinde bunu zaptedemezsiniz.

Öbür taraftan, Türkiye’de tatbik edilen faizci kapitalizm de değildir; aslında, bir çorba düzenidir. Çünkü, Avrupa’daki kapitalizmde, bütün krediler banka kontrolü altındadır. Bizde, köy bakkalıyla şehirdeki esnaf arasında öyle gözükmeyen bir

kredi vardır ki, hiçbir ölçüye sığmaz; bunları kontrol edemezsiniz. Bakın, kaç defa piyasadaki parayı azalttınız, enflasyon gene arttı...

Efendim, “Batı bu kapitalist nizamda bunu nasıl yapıyor” diye de, sakın yanılmayın. Batı da faiz yüzde 3. Kaldı ki, teknolojik gelişmeyle zaten bu faizi önleyebilecek durumdalar; ama, asıl, Batı’nın bir önemli noktasını görün. Batı, bu kapitalist nizamın vahşetini sömürüyle besliyor; bu azgını, bizi sömürerek doyuruyor. İlk önce, müstemlekecilikle zengin oldular, sonra, sanayi mamulü ihracında 1 dolarlık malı 3 dolara ihraç ederek zengin oldular.

Almanya’nın yıllık ihracatı 324 milyar dolar; AT’nin toplam ihracatı 1 trilyon 100 milyar dolar. Bunların yüzde 90’ı sanayi mamulüdür. Bunları yüksek fiyatla satıyorlar; bizim gibi ülkeleri sömürüyorlar.

Orada, sanayi müessesesi büyük kâr ediyor; Kurumlar Vergisi ile yarısını devlet alıyor; bizden alınan bu para ile de götürüp tarımına sübvansiyon yapıyor. Peki, siz kimi sömüreceksiniz? Siz kolayını bulmuşsunuz, alt katta oturanları sömürüyorsunuz. *(RP sıralarından alkışlar)* Bu vahşi kapitalist nizamda bizim ayrıca sömüreceğimiz başka bir ülke olmadığı için, üst kattakiler alt kattakileri sömürüyor. Bu gerçeği görün. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Erbakan, süreniz doldu.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ama, alt kattakilerin artık dayanacak hali kalmadı. O sebepten dolaydır ki, bu düzen yürümez. Burada yapılacak olan iş, hiç şüphesiz ki, adil düzene geçmektir, hiç şüphesiz ki, millî görüşe geçmektir.

Bakınız, birkaç kelimeyle şunu özetlemek istiyorum...

BAŞKAN — Sayın Erbakan, sözünüzü kesmek mecburiyetinde kalıyorum... Lütfen...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, süre 1 saat 20 dakikadır.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan. Topluyorum.

BAŞKAN — Sayın Erbakan, lütfen... Adil düzende muhakkak ki, zamanın da bir yeri olacaktır. İstirham ediyorum... *(DYP sıralarından alkışlar)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Konuşma süresi 1 saat 20 dakikadır.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Dış politikada Amerika Birleşik Devletleri için “...özel önem” tabirini kullanıyorsunuz. Sovyetler için “...büyük önem” ama, Müslüman ülkelere gelince “...dikkatli olacağız” diyorsunuz.

“Kıbrıs’ta federal devlet” konuşmalarını terk edin, bağımsız devletimizi tanıtmaya çalışın. Irak’tan ambargoyu kaldırın. İsrail’in tecavüzlerini kınayın. Çekiş gücü bir an evvel dışarıya çıkarın. Avrupa’daki işçilerimizle ilgilenin. Müslüman ülkelerle yakın ilişki kurun. Rusya’daki Müslüman Türk topluluklarla, Balkanlarla yakın bir ilişki kurarak bunu devam ettirin.

Şimdi sözümü topluyorum ve de bitiriyorum...

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Hocam, Müslüman hak yemez...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bakınız, şu gördüğünüz kitap, bugüne kadarki hükümetlerin programlarıdır. Tavsiye ederim; Sayın Demirel'in 12 Kasım 1979 günü işe başlayıp, 19 Kasım 1979 günü Millet Meclisine okumuş olduğu hükümet programını, lütfen bu programla karşılaştırın; göreceksiniz ki, programlar satır satır birbirinin aynıdır. "Enflasyon önlenecek, anarşi durdurulacak..." O zaman da söylendi; sonra ne oldu; 1980 senesinin bütün rakamları burada. 1980 senesi, Türkiye'nin hem huzur bakımından, hem ekonomik bakımdan en büyük tahribata uğradığı bir sene olmuştur. Bakınız, işte rakamlar: Döviz kurları 1980 yılında 76 liraya fırlamış, kalkınma hızı eksi 1,5 olmuş; millî gelir azalmış, işsizlik artmış. Bu rakamları lütfen inceleyin. Bunları önümüze koymak mecburiyetindeyiz. Anarşi arttı, ekonomik konular büsbütün azgınlaştı. Sayın milletvekilleri, bundan dolayıdır ki, şu getirilmiş olan hükümet programına biz Refah Partisi olarak -bu Hükümet, bu programı uygulayacağız derse - elbette kırmızı oy vereceğiz. (RP sıralarından alkışlar) Çünkü, bu programın içerisinde, birçok masum insanın - terör ölenemeyeceği için - kanlarının akması tehlikesi var; bu programın içerisinde fakir fukaranın gözyaşı var. Biz, bu ıstıraplara destek olamayız, vesile olamayız; ancak, şayet bu Hükümet buraya gelir, "ben bu programı uygulamayacağım, ben adil düzene geçeceğim, millî görüşü tatbik edeceğim" derse, o zaman kendisine beyaz oy veririz. (RP sıralarından alkışlar, DYP sıralarından "Nasıl adil düzen... Saate bak..." sesleri) Ama, bu programa bu söylediğimiz sebeplerden dolayı destek olmamız mümkün değildir. Bu kanaatimi izhar ettikten sonra, şayet, Millet Meclisinden güvenoyu alırsa, bu Hükümete başarılar diliyorum. Bizim için aslolan, milletimizin saadetidir. Her zaman aynı kardeşlik havası içinde; nasıl şimdi kardeşane bir şekilde tavsiyelerimizi yaptıksa, aynı kardeşlik havası içerisinde hata yapmamaları için her zaman elimizden gelen gayreti göstereceğiz.

Aziz milletimize Cenabı Haktan saadetler, selametler dileyerek; yeniden, Sayın Meclis Başkanını, kıymetli üyeleri ve yeni Hükümetin üyelerini hürmet ve muhabbetle selamlıyorum.

Teşekkür ederim. (RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erbakan.

Bir hususu Genel Kurula kısaca arz etmek istiyorum:

Danışma Kurulunda gruplar adına konuşma süresi müzakere edilirken, Refah Partisi Grup Başkanvekilinin bu hususa bir itirazı olmadığını tespit etmiş bulunuyorum. Arz ederim. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, sataşma var...

BAŞKAN — Şifahî olabilir... Şifahî olabilir efendim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sataşma vardır, söz istiyorum.

BAŞKAN — Hayır efendim, sataşma yok; rica ediyorum... Sataşma yok...

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Particilik yapıyorsun Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, elimdeki öneriye göre konuşuyorum.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Gerçek durumu Meclis Başkanına sorabilirsiniz...

BAŞKAN — Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına, Sayın Aydın Güven Gürkan; buyurun efendim. (*SHP ve DYP sıralarından alkışlar*)

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Efendim, Meclis Başkanına sorabilirsiniz...

BAŞKAN — İstirham ediyorum... Ben elimdeki öneriyi okudum size, bir itiraz kaydı yoktur bu öneride.

Buyurun Sayın Gürkan.

SHP GRUBU ADINA AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Sayın Başkan, sayın üyeler; Yüce Meclisimizin 19'uncu dönem çalışmalarının ülkemizin refah, mutluluk, adalet, barış ve özgürlük mücadelesine değerli katkılar yapması umut ve dileğiyle, Genel Kurulumuzu, SHP Grubu ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum. (*SHP ve DYP sıralarından alkışlar*)

Ulusumuzun beklentilerinin, umutlarının, istemlerinin ve özlemlerinin odağı olan Parlamentomuz, 19'uncu Dönem çalışmalarına, halkımıza iyimserlik ve umut veren kimi gelişmeleri yaşayarak başladı. Bu olumlu ve umutlu başlangıcın temelleri, sessizce; ama, büyük bir kararlılıkla, Yüce Milletimiz tarafından, daha seçim kampanyası döneminde atıldı. Halkımız, barışçıl, demokratik, hoşgörülü ve nesnellığe dayalı bir seçim yarışması ve kampanyası istediğini öylesine açık ve karşı konulamaz bir biçimde ifade etti ki, tüm siyasal partiler ve adaylar bu çerçevenin dışına taşmak yanlışlığına düşmediler. Hepimiz ve her birimiz, halkımızın çizdiği bu çerçeve içinde güle oynaya, rengârenk bayraklarla, şarkılarla, türkülerle, hoşgörülerle ve sevgilerle bu göreve geldik. En içten dileğim, hepimiz için geçici olan bu görevden, geldiğimiz gibi gitmeyi becerebilmektir.

Sayın milletvekilleri, değerli arkadaşlarım, yemin törenimizde, alışık olmadığımız ve alışık olmadığımız için de yadırgadığımız ve tepki duyduğumuz kimi olayları yaşadık; halkımızın geniş kesimleri de tepkilerini ve hoşnutsuzluklarını büyük bir demokratik canlılık içinde ifade ettiler. Ama, olay da, buna duyulan tepkiler de kendi sınırları içinde tutulabildi ve daha büyük ve kalıcı kırgınlık, kızgınlık ve öfkeye olanak tanınmadı. Ulusal birliğimiz konusunda da, laikliğe bağlılığımız konusunda da çok duyarlı ve ödünsüz olduğumuzu gösterdik; ama, Parlamentomuzu da, ülkemizi de kalıcı ve şiddetli gerginliklerin ve kutuplaşmaların tuzağına düşürmedik.

Diyalog yollarını, demokratik uzlaşma yollarını, birbirini anlama yollarını, birbirinin duygularını, düşüncelerini ve ihtiyaçlarını kavrayabilme yollarını tümüyle tıkamadık.

Sayın üyeler, Meclisimiz insan haklarına, özgürlüklere, hukukun üstünlüğüne ve halk iradesine dayalı demokratik parlamenter sisteme olan inancında ve bağlılığında bugüne değin hiçbir noksanlık göstermemiş bir üyesini kendisine başkan seçmek şansını da elde etmiştir. Meclis Başkanımızın, Parlamentomuzun önem, işlev ve saygınlığı konusunda bugüne değin açıkladığı görüşler ve geliştirdiği tavırlar toplumumuzda geniş bir kabul ve destek görmüştür. Böylece, geçmiş yıllarda

üzüntü verici bir yıpranma ve aşınma süreci yaşamış bulunan Parlamentomuza ve demokratik parlamenter sisteme yeni bir kredi açılmış ve güven ve destekler tazelenmiştir.

Değerli milletvekilleri, bugün programını tartıştığımız Hükümetin kuruluş biçimi ve süresi de, geleceğe umut ve iyimserliklerle bakmamızı sağlayacak bir dolu olumluluk içermektedir. Siyasal karşıtlıkları ve yarışmaları yaklaşık yarım yüzyıllık çok partili demokratik rejimimizin ana ögesini oluşturmuş iki siyasal partinin, iki siyasal geleneğin, iki ayrı dünya görüşünün Türkiye'nin birikmiş sorunlarını çözmek için bir araya gelmeleri, bir araya gelebilmeleri, başlı başına çok önemli bir aşamadır. Bundan böyle, siyaset, artık, kaba ayırımlarla yapılamayacaktır. Bundan böyle, siyaset, salt karşıtlıklara dayalı olarak ve karşıtlıklar tahrik edilerek uygulanamayacaktır. Bundan böyle, siyaset, daha çok incelik, daha çok ayrıntı, daha çok somut proje, daha zengin bir içerik, daha büyük bir nesnellik, daha fazla akılcılık kazanmak zorunda kalacaktır. Artık, salt bir şeyin karşıtı olmak, başlı başına, bir şey olmak için yetmeyecektir. Bundan böyle, uzlaşma ve bağışlamaz olmak, olumlu nitelikler sayılmayacaktır politikada.

Sayın milletvekilleri, bu ortak hükümetin kuruluş çalışmalarının başlamasıyla ortaklık protokolünün imzalanması arasında yalnızca yedi gün geçmiştir. Bu yedi günlük çalışmanın yalnızca ve yalnızca iki saati bakanlıkların bölüşümü için yapılan müzakerelere ayrılmıştır; gerisi, yüksek düzeyli bir seminer havasında, Türkiye sorunları üzerinde, birlikte düşünme, birlikte çözüm oluşturma ve bugün Yüksek Heyetinizin değerlendirmesine ve oyuna sunulan ortak programın birlikte tasarlanmasına ayrılmıştır. Sanıyorum, yaşanan bu süreç ülkemiz siyaset anlayış ve uygulamasına yeni olumluluklar, yeni nitelikler ve yeni bir düzey getirecektir.

Yüce Meclisin sayın üyeleri, 25 Aralık 1987 günü Mecliste okunan Özal Hükümetinin programında, o tarihte uygulanan ve 20 Ekim seçimlerinde de ana hatlarıyla yürürlükte kalan Seçim Yasasından söz edilirken, bu yasanın temel amacının iki partiye dayalı bir rejim oluşturmak olduğu söylenmiştir. Oysa bugün, bir ortak hükümet görevdedir ve Parlamentoda 6 parti temsil edilmektedir. Halkımız, iki partiye dayalı bir rejimi de, tek partiye dayalı hükümetleri de yeğlenir nitelikte bulmamıştır. Seçim sisteminin olağanüstü yüksek barajlarına ve seçmenin inandığı ve güvendiği partilere vereceği oyların yanması, yakılması tehlikesine karşın, seçmen kitlesi, kendi iç çoğulculuğunun Parlamenteoya yansıtılmasını ve yönetimin ortak hükümetlere emanet edilmesi yolundaki iradesini yaşama geçirme becerisini göstermiştir.

Çoğulcu bir siyaset yapılanmasını önlemek ve Türkiye'yi ne pahasına olursa olsun ortak hükümetlere bırakmamak yolundaki koşullandırmaları ve yasal engelleri halkımız aşmayı bilmiş ve hem kendi siyasal iç çoğulculuğuna Parlamento yolunu açmış hem de içinde bulunduğumuz koşullarda bir ortak hükümetin daha doğru bir hükümet biçimi olduğu yolunda açık bir siyasal tercih yapmıştır. DYP-SHP ortak Hükümeti, bu açık siyasal tercihin ürünüdür.

Değerli üyeler, seçim sonuçlarıyla ilgili değerlendirme çerçevesi içinde bir noktayı özenle değerlendirmek ihtiyacındayım. Türkiye'de yöneticiler genellikle insanımızı ve toplumumuzu yoğurmak, ona kendi tercihlerine göre bir biçim oluşturmak

ve kafalarına ve kendi doğrularına göre bir çekidüzen vermek için çok fazla iddialı, çok fazla buyurgan ve çok fazla karışmacı olmuşlardır. Yöneticiler, kimi zaman, halkın istekleri ve değerleri doğrultusunda ülkeyi yönetmek yerine, halka karşı hoşgörüsüz ve buyurgan bir öğretmen rolünü benimsemişlerdir. Halkımız da, her zaman buna karşı direnmiş ve kendi değerlerini ve tercihlerini, buyurgan bir tavırla yukarıdan düzeltilmesini kabul etmemiştir.

İnsanlarımız yeniliklere açık ve dinamiktir. Eğer, topluma yeni ve çağdaş değerler benimsetilmek isteniyorsa, bunun yolu demokratik süreçler içindeki karşılıklı etkileşim yoludur. Yasaklar, engeller, sınırlamalar ve cezalar kestirme yollar gibi gözüke de, özünde oluşturduğu yabancılaşmalar, dirençler ve direnmeler nedeniyle, daha sancılı ve daha uzun bir yoldur.

Millî Güvenlik Konseyinin getirdiği siyaset yasakları ve parti kapatmaları karşısında gösterilen halk tavrı da, kimi siyasal akımları Parlamenteoya yansıtmamak çabaları karşısında gösterileri tepki de, Türkiye'yi hiçbir zaman ortak hükümetler yönetmesin diye yapılan yasal düzenlemelere verilen yanıt da, hep aynı noktaya vurmaktadır. Halkımız, buyurganlıkları, yasakları, koşullandırmaları reddetmektedir. Halk, tekdüzelikten hoşlanmamakta, kendi iç çoğulculuğunu korumaya önem vermektedir. Halk, demokrasiyi bütün genişliğiyle, bütün nüanslarıyla sevmekte ve benimsemektedir. Bugün parlamento da yaşadığımız çoğulculuk da, bugün kurulmuş bulunan ortak hükümet de bu demokrasi sevgisinin ve benimsemesinin ürünüdür. Bu nedenle, çok çeşitli engellere karşın, bu Parlamenteoya bugünkü zenginliğini temsil gücünü ve saygınlığını kazandıran halkımıza, bu zengin ve demokratik Parlamento kendini borçlu hissetmelidir. Çok çeşitli engellere, buyurganlıklara, yasal sınırlama ve yasaklara karşın, Parlamentosunu zenginleştirmesini, ona adalet, denge ve çoğulculuk taşımasını bilen ve ondan hiçbir demokratik hakkı esirgememiş olan bu halktan da, bu Parlamento ve bu Hükümet zenginleşmeyi, adaleti, dengeyi, demokrasiyi ve çoğulculuğu esirgememelidir. *(SHP ve DYP sıralarından al-kışlar)*

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bu ortak hükümetin oluşmasına nerede ise hiçbir şans tanımayan bugünkü Seçim Yasasına karşın, Türkiye'de bugün bir ortak hükümetin görevde olmasının açıklanmasını, Parlamento olarak, sanıyorum, özenle yapmak zorundayız. Seçmen neden ve hangi gerekçelerle bir ortak hükümet istemiştir sorusunun yanıtını aramak gereğini mutlaka duymalıyız. Sanıyorum, bunda, geçmiş yıllarda elde edilen deneyim ve izlenimlerin büyük rolü olmuştur. Halk görmüştür ki, Türkiye gibi, sorunları çok ağır bir ülke yüzde 30-35 ve hatta yüzde 40 gibi bir oy desteği ile bile kolay kolay yönetilemez. Türkiye, eğer sorunlarını çözmek istiyorsa, sorunlarının üzerine cesaretle yürümek istiyorsa, olabildiğince geniş, elden geldiğince geniş bir oy tabanına oturan hükümetler tarafında yönetilmelidir.

Türkiye'nin başkaca hiçbir sorunu olmasa dahi, salt iç güvenlik sorunu ve Kürt sorunu bile geniş tabanlı ve destekli bir hükümeti Türkiye için kaçınılmaz yapmaktadır. Bu Hükümete ortak olan partilerin oy oranlarının yüzde 48'e ulaşmış olması ve bugün toplumda sağlamış oldukları destek ve güvenin, bu yüzde 48'in bile çok ötesinde gözükmesi ve dış dünyanın bu hükümetin kuruluşuna ve programına saygı duyması Türkiye için başlı başına büyük bir şanstır. Hükümetimizin, bu şansı çok

iyi kullanmasını istiyoruz. Hükümetimizin açıklanan program doğrultusunda hızlı, kararlı ve cesur olmasını bekliyor ve talep ediyoruz.

İçinde bulunduğumuz ve yaşadığımız kimi büyük sorunlar, bu yeni hükümet dönemi içinde de belli bir doğallığa, alışmışlığa, aldırmaçlığa ulaşmadan, mutlaka çözülmeye başlanmalıdır. Bu sorunların çözümü uzayıp, geciktikçe destek azalacaktır. Destek azaldıkça da, bu sorunlar daha da çözülemez hale gelecektir. Hükümetimize buradan sesleniyor ve diyorum ki, demokratik siyasal yaşamımızda belki hiçbir hükümetin desteği bu ölçüde büyük olmadı ve hiçbir hükümet, daha hiçbir şey yapmadan, sandıklardan çıkan oylardan çok daha yüksek ve kararlı bir halk desteğine bugünkü gibi sahip olmadı. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)* Bu büyük saygınlık, güven ve destek servetini lütfen iyi kullanınız. Lütfen, kararlı, tutarlı, cesur ve hızlı olunuz. Bu kararlar içinde belki halkı geçici olarak sıkınlara da olacaktır, belki halkın başlangıçta yadırgayacağı yeni açılımlar da gerekecektir, belki kısmi başarısızlıklar da yaşanacaktır; ama, milletimize her şey doğru anlatılırsa; ama, insanlar, sizin, sorunları çözmek için iyi niyetle çaba harcadığınızı görürlerse, sizden desteklerini kolay kolay çekmeyeceklerdir.

Halkın bağışlamadığı ve bağışlamayacağı davranış, sorunları görmezlikten gelmek, sorunlara aldırmaçlık göstermek, sorunları saklamak, sorunları çözülmeden çözülmüş gibi göstermek ya da gayret ediyormuş gibi gözüküp hiç gayret etmemektedir.

Halk, kendisi için ve ülke sorunları için iyi niyetle çalışıldığını ve çaba harcadığını mutlaka anlar ve bu çabanın ve çalışmanın sonuçlarına, bu sonuçlar her zaman istediği gibi olmasa bile, gönül hoşnutluğuyla ortak olur.

Ortak Hükümetimizin sayın üyeleri, halk size güveniyor, siz de halka güvenin ve kolaycı yollara, yüzeysel çözümlere, günü döndürme alışkanlığına, rutinliğe, atalete, popülizme, ucuz söylevciliğe, kandırmacaya, böyle gelmiş böyle giderciliğe, kırtasiyeciliğe, partizanlığa, aşırı siyasallaşmaya ve bürokrasi labirentlerine karşı olunuz ve karşı durunuz. Atik ve atılımcı olunuz. SHP Grubu da, parlamento da, halk da arkanızda olacaktır.

Hiçbirimiz, var olandan ve süregelen memnun ve mutlu değiliz. Var olan sorunlar karşısında gösterilen aldırmaçlık ve kayıtsızlığın bizi aşarak bizi boğacağının kaygısını ve korkusunu taşıyoruz. Bu nedenle, değişim istiyoruz, yenileşme istiyoruz, köktenci yaklaşımlar istiyoruz, derinlik istiyoruz, boyut istiyoruz, cesur açılımlar ve yeni bakış açıları istiyoruz, yeni ufuklar ve yepyeni enerjiler istiyoruz. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; seçmen, bugün, eğer bu seçim yasasının tüm olumsuz düzenlemelerine karşın gene de bir ortak hükümet oluşturulmasına karar verdiyse, bunun nedenlerinden biri de geçmiş yıllarda denenmiş bulunan tek partiye dayalı hükümetler döneminde parlamentonun adeta devre dışı bırakılmış olmasıdır.

Kanun gücünde kararname uygulamasındaki aşırılıklar ve kötüye kullanımlar, neredeyse tüm yasa tasarılarının, öncelik ve ivedilik kullanılarak toplumdan, komisyonlardan ve parlamentodan adeta kaçırılarak geçirilmesi, komisyon çalışma-

larında demokratik baskı gruplarının uzak tutulması, muhalefetin yasa tekliflerinin hemen hemen hiçbirinin gündeme alınmaması, tüm yasama dönemi boyunca belki de muhalefetin hiçbir katkısına olanak tanınmamış olması, yasa tasarılarının hemen hemen hiçbirine, parti gruplarında ve genel merkezlerinde tartışabilme zamanının ve şansının tanınmamış olması; gündem dışı konuşmalara hükümetin tepkisiz kalması, Meclis araştırma ve soruşturma mekanizmalarının hemen hemen hiç çalıştırılmaması, sözlü ve yazılı soru önergelerinin hiç önemsenmemesi, iktidar partisi meclis grubuna, salt oy vermek dışında hiçbir etkinlik olanağının tanınmamış olması, milletvekillerinin, kararlara katılımı yerine, iş takipçiliğine özendirilmeleri, hükümetin, resmî ve düzenli toplantılarının yerini düzensiz buluşmaların alması, dış politikada Meclisin ve hatta hükümetin büyük ölçüde devre dışı bırakılması, iç ve dış güvenlik sorunlarının genelde rutin işler gibi işlem görmesi, Meclisin devlet bütçesi üzerindeki tartışılmaz belirleyiciliğinin fonlar yoluyla etkisiz hale getirilmesi, iç ve dış borçlanmaların bütünü ile bir hükümet sorunu sayılması, vergi yasaları ile ilgili hükümet yetkilerinin abartılarak ve aşırı biçimde kullanılması, Türkiye Büyük Millet Meclisini görkemli, kalabalık; ama, siyaseten içi boşaltılmış ve yetkisiz kılınmış bir Ankara binasına çevirmişti. Halkın özlemleri, halkın dilekleri, yakınmaları, istemleri, milletvekilleri ve Parlamento kanalı ile hükümete ulaşamaz olmuştu. Parlamentoda yürütme organı da giderek halktan kopuyor ve ona yabancılaşıyordu. Rejim, çok ciddi bir biçimde zedeleniyor ve yaralanıyordu.

Halk, bu seçimde parlamenter rejimi ve parlamentosunu korumak, ona yeniden işlev kazandırmak, onu yeniden siyasal kararların odağı haline dönüştürmek istedi. Ortak Hükümetimiz, halkın bu isteğinin ürünüdür.

Şunu yeni Hükümetimize duyurmak isterim ki, SHP ve onun Meclis Grubu, demokratik duyarlılıkları, bilinci ve gelenekleri çok güçlü bir kuruluştur; kim olursa olsun, hiç kimseden eleştirel tavırlarını esirgemez; rızacı değil, talepkâr bir gruptur; daha iyisini, en iyisini ister.

Kolay bir ortak olduğumuz söylenemez; ama, hiçbir zaman da sağduyudan, geçerlilikten ve demokratik uzlaşmalardan da kaçınmayız. Nitekim, DYP ile olduğumuz ortak hükümet, örgütlerimizde de, parti kamuoyumuzda da, Meclis Grubumuzda da içten bir destek ve benimseme görmüştür. Umuyorum ki, Grubumuz, Hükümetimizin güç; ama, güvenilir, eleştirel; ama, yapıcı bir destekleyicisi ve partneri olmak görevini eksiksiz yerine getirecektir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, tek partiye dayalı hükümetlerin ve parlamento çoğunluğunun kanımızca en önemli sakıncalarından biri, bu tür hükümetlerde ve parlamento çoğunluklarında “Kol kırılır yen içinde kalır” anlayışının kolayca egemen olmasıdır. Bu durum, genellikle, bu tür hükümetleri ve parlamento çoğunluklarını yolsuzluk, usulsüzlük, rüşvet, iltimas ve her çeşit yasadışı eylem ve işlemler konusunda iç denetim mekanizmalarından yoksun tutmakta ve onları duyarsız kılmaktadır. Üzülerek ve hüznle ifade etmek zorundayız ki, geçmiş parlamento yaşamımızda bu konuda gösterdiğimiz aldırmazlık ve duyarsızlıklar, hem parlamentonun saygınlık yitirmesine hem de toplumun ahlak ve adalet anlayışının önemli ölçüde zedelenmesine neden olmuştur. Her melanetin, kötülüğün ve yol-

suzluğun takipsiz ve cezasız kaldığı düşüncesinin kökleşmesi kadar, bir toplumu zayıflatıcı başka bir etken düşünülemez.

Bence, 19'uncu Dönem Parlamentosunun ve yeni Hükümetin en temel ödevlerinden biri, bu Parlamento'yu haksızlık, adaletsizlik ve yolsuzluk karşısında aldırılmaz ve duyarsız bir parlamento konumuna düşürmemektir. Bu konuda biz SHP Grubu olarak kendimizi ne denli görevli sayıyorsak, muhalefet partilerimizi de aynı ölçüde görevli sayıyoruz. Biz, bu konuda bir ortak parlamento duyarlılığı oluşturmayı, Türkiye'mizin geleceği açısından kaçınılmaz bir görev sayıyoruz. Sorumluluk taşıdığımız her yönetim kademesinde, bu, ister merkezi, ister yerel sorumluluk olsun, Parlamentomuzun bütünlüğü tarafından denetim altında tutulmak istiyoruz. Bu denetime, hiç direnmeden, onurla baş eğmeye hazırız.

Burada, Öğretmenler Günü nedeniyle televizyon ekranında bir öğretmenimizin söylediği sözü Yüce Meclisimizin vicdanına ve aklına kazımak istiyorum. Maaşının çok sınırlı olanaklarına karşın, çiçekler kadar temiz, sade ve zevkli giyinmiş bir öğretmen hanıma, "yeni Hükümetten neler bekliyorsunuz?" diye soruldu, öğretmen hanımın yanıtı şöyle idi: "Ülkemizin maddi imkânlarını biliyoruz. Bu sıkıntılara dayanıyoruz, dayanırız; ama, bir tek şeye dayanamıyoruz, dayanamayız; o da adaletsizliktir."

Adalet, bir toplum için ekmek kadar, aş kadar önemlidir. Bir toplumu da, insanları da en çok kıran, zedeleyen, acılara düşüren olgu adaletsizliktir. Bu kürede bir ilahî adalet sağlamak, kuşkusuz, çok zordur, belki de olanaksızdır; ama, adalet için uğraş vermemek; ama, adaletsizliği kurallaştırmak; ama, adaletsizliği hoş görmek; ama, adaletsizlikten yararlanmaya kalkmak bir insanlık suçudur. Ortak Hükümetimiz adil olsun, adaletli olsun, adalet için uğraşsın yeter. Geriye kalan her şeyi halk anlar, hoş görür, bağışlar ve gerekli her türlü özveriye gösterir. Toplumumuzun kuşkusuz her konuda duyumsuzluğu ve açlığı vardır. Her alanda ve her konuda insanlarımız kuşkusuz daha çok şeyi ve daha iyi şeyleri istemektedir. Bu, onların en doğal haklarıdır; ama, toplumumuzun bugün duyduğu en büyük açlık, adalet açlığıdır. Merkez sağ partiler, yükselen bacaların, kesilen kurdelelerin, işleyen tezgâhların cümbüşü arasında kimi zaman adaletli bir yaklaşımın ve adil bir tavrın da bir kurdeleyi hak edebileceğini unutuyorlar. Bu nedenle de, DYP'nin SHP ile ortaklık kurmuş olmasını Türkiye için bir şans sayıyoruz. Bu Hükümet, hem fabrika hem yol hem bilgisayar üretebilir hem de en az bunlar kadar önemli olmak üzere, adalet, sosyal adalet ve denge üretebilir; bunu bekliyoruz. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 1980 sonrasında Parlamentomuza sunulan bütün hükümet programlarını dikkatle yeniden okudum. Birinci Özal Hükümetinin (19 Aralık 1982), İkinci Özal Hükümetinin (25 Aralık 1987), Akbulut Hükümetinin (10 Kasım 1989), Yılmaz Hükümetinin (30 Haziran 1991) ve nihayet bugün Demirel İnönü Hükümetinin programlarını özenle inceledim; Türkiye ile ilgili tanılarda, değerlendirmelerde, sorunları kavrayışta ve hatta çözüm önerilerinde birçok ortak nokta bulunmaktadır. Bunlara ve bunun nedenlerine biraz sonra değineceğim; ama, ANAP Hükümetlerinin bu 4 programı ile ortak Hükümetimizin programı arasında bir temel noktada çok büyük bir yaklaşım farklılığı vardır; o da, demok-

rasiye, insan haklarına, özgürlüklere ve çoğulcu ve katılımcı bir toplum işleyişine olan yaklaşımda kendini belli etmektedir. ANAP Hükümetlerinin programlarının tümünde de kuşkusuz demokratik iyileştirmelerden ve genişlemelerden söz edilmektedir; bunların bir kesimi de gerçekleştirilmiştir. İçlerinde küçümsememesi gerekli olanlar da vardır; ancak, bütün programlar, okuyucusuna ya da dinleyicisine bir duyguyu âdeta kaçınılmaz olarak vermektedir. Tüm bu programlarda ANAP Hükümetlerinin şöyle düşündüğü seziliyor: Biz askerî bir darbeden sonra gelmiş sivil bir iktidarı. Dış dünya da, kendi toplumumuz da demokratikleşme alanında bizden bir şeyler bekliyor; bir şeyler yapmalıyız. Ayrıca, tüm dünya hızlı bir demokratikleşme ve özgürleşme süreci yaşıyor; bunun bütünüyle de dışında kalamayız; bunlara ayak uyduruyormuşuz gibi gözükmemiz gerekli. ANAP Hükümetlerinin programlarındaki demokrasiye yaklaşım anlayışı yaklaşık olarak buydu.

Şimdi ise, bunların yerini bir başka program ve bambaşka bir yaklaşım aldı. Programın en özünde ve en ufak ayrıntısında dahi, demokrasiye duyulan güven, özlem ve bağlılık adeta coşkuyla işlenmiş gibi duruyor; demokrasiye bir yük gibi bakılmıyor, aksine, eksiksiz bir demokrasi, tasarlanan işlerin vazgeçilemez çerçevesini ve olmazsa olmaz koşulunu oluşturuyor. Programı okuyan bir insan, gerçek bir demokrasi olmazsa bu söylenen işlerin hiçbirisi de gerçekleştirilemez duygusuna sahip oluyor. Demokrasi, programın ruhunu, özünü, anlamını, dinamiğini ve motorunu oluşturuyor.

Türkiye’de belki ilk kez bir merkez sağ parti, demokrasiye inancı ve bağlılığı açısından sosyal demokrat seçmenden bile güvenoyu alıyor. Türkiye’de belki ilk kez sosyal demokratlar, demokrasi taleplerinde yalnız kalmadıkları duygusuna sahip oluyorlar ve bunun anlatılmaz keyfini yaşıyorlar. (*SHP sıralarından alkışlar*) Sosyal demokratların demokrasi mücadelesindeki yalnızlığı artık bitmiş gibi gözüküyor. Merkez sağ ve merkez sol, ilk kez, demokrasi anasının ikiz evlatları olma şansını elde ediyorlar. Tarihi buluşma, tarihi kucaklaşma, tarihi barışma gerçekleşiyor. Demokrasi anamızın bugüne değin gönülsüzce emilen sağ memesine, ikinci evlat da şimdi aynı açlık ve iştiyakla sarılıyor. (*SHP sıralarından alkışlar*)

Değerli milletvekili arkadaşlarım, halkımız, aslında demokrasinin boyutlarını kavramak açısından, kimi yöneticilerden ve siyasetçilerden çok daha ileridedir. Halk, demokrasiyi salt bir siyaset olgusu olarak görmemektedir; onun ekonomik, sosyal ve dış politika boyutlarını çoğu zaman bizden çok daha iyi anlamakta ve kavramaktadır. Ücretlerinden yakınan işçi, enflasyonun darboğaza ittiği esnaf, girdi fiyatlarını karşılamayan taban fiyatları nedeniyle öfkesi kabarmış çiftçi, bir ameliyatı için kendisinden milyonlarca lira istenen işsiz, vergi kapanına kısırılmış bordro mahkûmu, hepsi; ama, hepsi genelde yakınmalarını şöyle bitirirler: “Gerçek bir demokrasi olsaydı hiç bunlar olur muydu?” Halk demokrasiyi yalnızca basit bir sandık ve oy olayı olarak görmüyor; demokrasi onun için aynı zamanda adaletli bir toplumun, güvenli bir toplumun, dengeli bir toplumun, üretken bir toplumun, müreffeh bir toplumun, duyarlı bir toplumun ve dürüst ve ahlaklı bir toplumun da güvencesi ve sigortası oluyor; onun için insanımız demokrasiyi seviyor ve istiyor; onun için ortak hükümetin programının ve vaatlerinin temel güvencesini, Hükümetin iyi niyeti ya da tercihleri değil, vaat edilen demokrasi oluşturuyor.

Bizim, SHP Grubu olarak bu programın gerçekleştirilmesiyle ilgili temel yaklaşımımız şudur: Eğer, vaat edilen demokrasi gerçekleştirilirse, bu programın diğer vaatleri de gerçekleştirilir. Eğer, demokratik vaatlerde eksiklik olursa, bu program, diğer vaatlerinin gerçekleştirilmesinde de eksikli kalır. Böyle bir durumdaysa, bu güzel programa da, bu toplumumuza umutlar, güvenler ve coşkular veren koalisyonuna da yazık olur.

Sayın milletvekilleri, demokrasi konusunda Parti Grubumuz o denli duyarlıdır ki, Hükümet programını görüştüğümüz Grup toplantısında en çok onay eleştirisi şu olmuştur: Program, işkenceyle ilgili olarak şöyle demektedir; “İşkence bir insanlık suçudur. Bunun önlenmesi görevimizdir.” Bu konudaki duyarlılık o denli yüksektir ki, cümle yetersiz bulunmuş ve niçin işkencenin kökünün kazınacağı ifade edilmemiştir, yolunda eleştiriler getirilmiştir. Bu yaklaşım bir fantezi değildir. Bu, insana ve topluma bakışla ilgili bir temel nitelik ve bir temel ölçüttür, insanına işkence yapılmasını bile önleyemeyen bir toplum, hiçbir zaman insana saygılı, adaletli, dengeli, demokratik, hoşgörülü ve müreffeh bir toplum haline gelemeyebilir; böyle bir toplum hiçbir zaman insanlık âleminin saygın bir üyesi olamaz. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ortak Hükümetimizin programını, geçmiş hükümetlerin programından ayıran bir temel nitelik de, dış politikamızın demokratikleştirilmesi ve yüce milletimize mal edilmesi vaadidir; bunu da çok değerli bir vaat sayıyoruz. Çünkü, giderek küçülen ve bütünleşmesi artan dünyamızda dış ekonomik ve siyasal ilişkiler geçmiş dönemlerle karşılaştırılamayacak bir öneme ve içeriğe ulaşmıştır. Dış ekonomik ve siyasal ilişkiler birçok iç ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmenin de belirleyicisi rolüne yükselmiştir. Bunun dışında, Türkiye çok girift ve her biri Türkiye için yaşamsal öneme sahip bölgesel uyumsuzluklar ve çatışmalar yumağının düğüm noktası konumundadır. Ayrıca, ülkemizin kendisinin de çevre ülkeleriyle ilgili çeşitli uyumsuzlukları ve anlaşmazlıkları vardır; bunların bir kesimi güncelleşmek ve boyutlanmak tehlikesini de taşımaktadır. Böyle bir dış politik çerçeve içinde, dış politikayı yalnızca Hükümetin, Hükümetin bir kesiminin ve Dışişleri bürokrasisinin görev ve yetki alanı içinde saymak, gerçekten dehşet verici bir yanlışlıktır. Dış politikanın karar odaklarını çok dar tutmanın, kişiselleştirmenin ve salt bürokratik yönlendirmelere bırakmanın geçmişte getirdiği zararlar herkesçe çok iyi bilinmektedir.

Dış politikamızda Meclisimizin kuruluş geleneklerine çok aykırı bir biçimde ve özellikle son dönemlerde Yüce Meclisimizi, daha önce alınmış kararların bir fonu olarak kullanma eğilimi belirmişti. Meclis, yalnızca şu ya da bu konuda etkileyici bir tepki göstermek gerektiğinde dış politikaya karıştırılır olmuştur. Onun dışında, Yüce Meclis, ısrarla, dış politikamızın karar süreçlerinin ve odaklarının dışında ve uzağında tutulmuştu. Bu, kanımızca, Meclisimizin bütçe hakkından vazgeçmesi kadar önemli bir işlev noksanlığı doğurmuştur. Dünyamızda, giderek uluslararası parlamento niteliğine kavuşan kuruluşların sayısı ve yetkisi artarken, Türkiye Büyük Millet Meclisinden dış politikanın uzağında tutulmasını, çağdaş politika ve uluslararası ilişkiler anlayışıyla bağdaştırmak olanaklı değildir. Ortak Hükümetimizin bu konuda yeni ve olumlu gelenekler oluşturacağına yürekten inanıyoruz.

Yeni Hükümetimizin geçmiş hükümetlerden çok farklı bir yanı da, yönetimin her aşamasında ve biriminde saydamlığa vermeyi vaat ettiği büyük önemdir. Bunu çok akıllı ve gerekli bir vaat sayıyoruz. En çok ve en çabuk yıpranan yönetimler, en çok hata yapan değil, kendini en kapalı tutan yönetimlerdir. Kapalılık, en haklı olduğu konularda bile bir hükümeti en haksız duruma düşürebilecek bir büyük yanlışlıktır. Biz SHP Grubu olarak, Hükümetimizi, kendini yıpratıcı bu büyük yanlışlıktan korumaya çalışacağız. Onu saydamlığa özendireceğiz, gerekirse de zorlayacağız.

Sayın milletvekilleri, saydam ve duyarlı bir yönetim anlayışı, nesnel bir tartışma ortamı ve gerekçeleri açıkça söylenmiş bir başarısızlık açıklaması, bir hükümeti zayıflatmaz, güçlendirir. Geçmiş hükümet programlarının ve açıklamalarının dikkatle okunması bu konuda çok yol gösterici olabilir, örneğin, enflasyon konusunda yaşanan başarısızlığı örtbas etmek için yapılmış bulunan sayısız açıklamanın her biri halkta yalnızca tebessüm uyandırmış ve Hükümete duyulan güvensizliği artırmıştır. Geçmiş dönemlerde, halk hangi ciddi ve önemli yakınmasını dile getirip gündeme taşımak istese, ya yapay gündem maddeleriyle oyalanmaya çalışılmış ya da her yakınmasına, “Daha ne istiyorsun, vitrinler ithal malı dolu ya” yanıtını almıştır. Hükümetimizden açıklık, saydamlık, açık yüreklilik, diyalog, duyarlılık ve nesnellik bekliyoruz.

Sayın Başkan, sevgili arkadaşlarım; yeni Hükümetimizin en önemli vaatlerinden biri olarak da millî istihbarat örgütlerimizin kapsamlı bir biçimde reorganize edileceği vaadini görüyoruz. Bunu, Türkiye'mizin yaşamsal sorunlarından biri sayıyoruz. Silahların elden geldiğince seyrek ve kısa süreli kullanılmasının istendiği bir dünyada yaşıyoruz. Toplamlar, artık eski dönemlerden çok farklı olarak, savaşı erdem sayma alışkanlığından giderek kendilerini kurtarıyorlar. Bu olgu ne denli umut verici ve sevindirici ise, ulusların birbirlerinin iç ve dış sorunlarını ve uyuşmazlıklarını tahrik etmeleri ve bunları bir silah gibi kullanmaları da o ölçüde kaygı ve karamsarlık vermektedir. “Kendin dövüşme, başkalarını dövüştür”, “Kendini stabilize, başkalarını destabilize et” mantığı ve uygulaması, ne yazık ki, giderek yerleşmektedir. Bu tür yeni ve saklı saldırı yöntemlerine karşı ülkeyi ve ulusu korumak, bu tür saklı saldırıları caydırmak, olası silahlı saldırılara karşı ordunun caydırıcılık gücünü artırmak kadar önemsenmesi gerekli bir olgudur. Ülkemizin ve ulusumuzun bu konuda yeterli korunma altında olduğunu ve yeterli caydırıcılık gücüne sahip bulunduğunu söylemek olanaklı değildir. Hükümet Programında da söylendiği üzere, Türkiye'nin yeni bir tehdit değerlendirmesine hem tehdidin yönü hem de niteliği açısından büyük bir gereksinim vardır. Ulusal istihbarat faaliyetleri ne ölçüde vazgeçilmez ve zorunlu ise, bunları demokratik denetim altında bulundurmak ve kötüye kullanımlarını önlemek de o ölçüde zorunlu ve yaşamsal önemdedir. Aksi takdirde, ulusal güvenlik açısından istihbarat örgütlerinin ve eylemlerinin kendisi çok önemli sorunlar haline gelebilir. Eğer bir toplum, kendi istihbarat örgütlerine ve etkinliklerine güven duymuyorsa, bu, o istihbarat örgütü için düşünülecek en büyük zaafıdır ve böyle bir örgütün yararlı görev yapması olanaksızdır. Ülkemizin, etkin, hızlı, güvenli, güvenilir ve demokratik denetim altına alınmış istihbarat etkinlik ve kurumlarına duyduğu gereksinim açıktır. Bu olmadan iç ve dış güvenliğin sağlanabileceğini düşünmek aşırı iyimserliktir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, bu Hükümet Programının en güçlü yanlarından biri de, güneydoğu sorununa yaklaşımındaki çok boyutluluktur. Program, bir yandan insan hakları ve hukuk devleti ilkelerinden hiç ödün vermeden, yörede can güvenliğinin sağlanması konusunda her türlü çabanın gösterileceği güvencesini verirken, öte yandan da, bu yöre insanlarımızın, yani Kürt kökenli yurttaşlarımızın anadilleri, özgün kültürleri ve kökenleriyle ilgili kimlik özgürlükleri üzerindeki sınırlamaların ve kısıtlamaların kalkacağını ve bunların serbestçe geliştirilebileceğini vaat etmektedir. Bu vaat, şimdiye değin kullanmak ihtiyacının güçlü bir biçimde duyulmaması nedeniyle yeterince tanımadığımız ve alışık olmadığımız yeni bir özgürlüğü toplumumuzla tanıştırmak vaadidir. Bu özgürlüğün tanınmasıyla ulusal birlik ve bütünlüğün zedeleneceği yolundaki kaygıların aşılmış olması, sorunun çözümü açısından yeni ve cesur bir aşamaya varılmasını olanaklı kılmıştır. En içten ve yürekten dileğimiz, özgürlükleri ve hakları tanıyarak, ulusal bütünlüğümüzü pekiştirmenin yollarını mutlaka bulabilmektedir.

Güneydoğu Anadolu'da çok uzun süredir uygulanmakta olan olağanüstü hal durumunun, Olağanüstü Bölge Valiliği kurumunun ve koruculuk sisteminin yeni bir değerlendirmeye alınması vaadini çok önemli bir vaat sayıyoruz. Böylece, Hükümetimiz, ülkenin her yöresini olağanüstü önlemlere başvurmadan yönetebilecek güçte ve güvenilirlikte olduğunu ve bu bölge insanının demokratik haklarına saygılı kalacağını kanıtlamak fırsatını elde etmiş olacaktır. Bu noktaya varabileceğimizi ummak istiyoruz. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da özel bir kalkınma projesinin uygulanacağını duymak ve buralarda özel istihdam projelerinin gerçekleştirileceği vadisini almak, bizi, bu büyük sorunun çözümünde umuda ve iyimserliğe itmektedir.

Sayın milletvekilleri, ortak Hükümetimizin Programı Meclis Grubumuzda görüşülürken, Partimiz milletvekilleri, özellikle birkaç nokta üzerinde aydınlanma ihtiyacını dile getirdiler. Bunların başında, Programda, Devlet Planlama Teşkilatı ve ekonomik planlama konusunda yeterli aydınlığın olmadığı görüşü yer almaktadır. Arkadaşlarımız, bağlayıcı, buyurgan, ayrıntıda düzenlemelere eğilimli, bürokratik ve özel girişimciliği engelleyici bir planlamayı ne ölçüde benimsemiyorlarsa, ekonomik politikaların koordinesiz kalmasından, ekonomik yönetimin her türlü bağlayıcılıktan yoksun ve keyfiliğe açık bir hale gelmesinden, ekonomik karar ve düzenlemelerin süreklilikten uzaklaşmasından ve ekonomik karar birimlerinin aşırı dağınıklığından da aynı ölçüde kaygı duymaktadırlar.

Grubumuzda arkadaşlarımız, gerek malî reform projesini, gerekse de KİT'lerin yeniden düzenlenmesi projelerini yeterince berrak bulmadılar.

Arkadaşlarımız, ayrıca, Programda gösterilen yol ve yöntemlerle kamu açıklarının istenildiği ölçüde azaltılarak, enflasyonun öngörülen sürede ve hızda düşürülebileceği yolunda kaygıları olduğunu ifade ettiler.

Milletvekillerimiz, bunun dışında, vergi reformunu, Programda ifade edilen biçimiyle, yeterince doyurucu bulmadılar ve Programda ifade edilen biçimiyle, vergi reformunun vergi gelirlerini istenilen ölçüde artıracığı ve adaletten uzaklaşmacağı konusunda kuşkuları olduğunu söylediler.

Grubumuzda yapılan görüşmelerde, arkadaşlarımız, enflasyonun bu sürede ve bu hızda düşürülmeye çalışılmasının, sabit gelirliiler üzerine yeni yükler getirmesinden kaygı duyduklarını ifade ettiler ve daha çok, yapısal önlemlere yönelik, daha uzun süreli ve daha yavaş tempolu bir enflasyon mücadelesinin sosyal maliyetinin çok daha az olacağı görüşünü dile getirdiler.

Sayın milletvekilleri, sanıyorum ki, artık, devlet-din ilişkileri üzerinde çağdaş, demokratik ve laik bir devletin göstereceği yaklaşım içinde yeniden düşünmeye başlamak zorundayız. Diyanet İşlerini doğrudan cemaatlara bırakmaktan, Diyanet İşleri Başkanlığını, halkımızın inanç ve ibadet konusundaki farklılıklarını dikkate alıcı bir biçimde yeniden düzenlemeye değin, birçok yeni, daha demokratik inanç ve ibadet özgürlüğüne daha saygılı çözümler üzerinde düşünmeye başlamak zorundayız.

Sayın milletvekilleri, Grubumuzda yaptığımız görüşmede, bir milletvekilimiz de, uzun on yıllardır, belki de yüz yıllardır bölgenin yerleşik halkı tarafından kullanılan yöre adları üzerinde, bu adların Türkçe olmaması nedeniyle konulmuş bulunan yasakların bu Program çerçevesinde sürdürülüp sürdürülmeyeceğini öğrenmek istedi.

Sayın milletvekilleri, hızlı bir ekonomik gelişmenin, gıda kıtlığının, doğa korunmasının ve sağlıklı bir kentleşmenin önemli engellerinden biri olan hızlı nüfus artışı üzerinde yeterli ağırlık ve önemle durulmamış olması da büyük bir olasılıkla birçok insan açısından önemli bir eksiklik sayılacaktır.

Sayın Başbakanın bu konularda yapacağı açıklamaları ve vereceği bilgileri büyük bir mutlulukla karşılayacağız.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, ortak Hükümetimizin Programını ana hatlarıyla benimsiyoruz. Demokratik açılım ve iyileştirmeleri heyecanla bekliyoruz. Yeni Hükümetimize güveniyoruz. Türkiye'nin demokratik, özgür, korkusuz, adil, dengeli, üretken, müreffeh ve dünyada daha da sayılan bir ülke olması yolunda bu Hükümetin önemli aşamalar sağlayabileceğine inanıyoruz.

Sayın Demirel'in Başbakanlık, Sayın İnönü'nün Başbakan Yardımcılığı yüklendiği bu Hükümeti, en içten duygularımızla ve yürekten destekliyoruz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Her iki lidere de, onların Hükümetteki arkadaşlarına da, gölgesiz bir biçimde güveniyoruz.

Sayın İnönü, Hükümet Programını, daha önce Grubumuza sunmuş ve Grubumuzdan bu Program için oybirliğiyle güvenoyu almıştır. Bu karar doğrultusunda, Grubumuz, Genel Kurulda da yeni Hükümete güvenoyu verecektir. Bunun onurunu da, sorumluluğunu da DYP Grubuyla ortaklaşa taşımaya hazırız. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Hükümet Programının ve yeni Hükümetimizin, Yüce Meclisimizden güvenoyu almasını diliyor ve aldıkları ağır yükte ve tarihî sorumlulukta kendilerine büyük başarılar diliyoruz. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Milletimizin de, Partimizin de umutları, güvenleri ve destekleri onlarla beraberdir, yolları açık ve aydınlık olsun.

Yüce Meclisi saygılarımla selamlıyor, dikkat ve sabırları için minnetlerimi sunuyorum.

Bu Meclis müzakerelerini televizyonları başında izleyen değerli yurttaşlarımızı da, SHP Grubu olarak, en derin saygılarımızla ve en içten sevgilerimizle selamlıyoruz.

Hepinize saygılar sunuyorum. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Gürkan.

Söz sırası, Doğru Yol Partisi Grubu adına, Sayın Güneş Müftüoğlu'nun. Buyurun Sayın Müftüoğlu. *(DYP sıralarından alkışlar)*

DYP GRUBU ADINA GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Süleyman Demirel Hükümetinin Programı üzerinde, Doğru Yol Partisi Grubunun görüşlerini arz etmek üzere söz almış bulunuyorum. Sözlerime başlamadan önce, Grubum ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, 20 Ekim 1991 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimleri, hiçbir siyasî partiye tek başına iktidar olma imkânını vermemiştir. Genel seçimde, Doğru Yol Partisi, en çok milletvekili çıkaran parti olarak Türkiye Büyük Millet Meclisine girmiştir.

Gerek Anayasa ve gerekse demokratik geleneklerimize uygun olarak, Parlamentoda en çok üyesi bulunan Doğru Yol Partisinin Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel, 7 Kasım 1991 günü, Cumhurbaşkanı'nca, Hükümeti kurmakla görevlendirilmiştir.

7 Kasım 1991 tarihi bizler için fevkalade önem arz etmektedir. On bir yıllık fazilet mücadelesi, on bir yıllık demokrasi mücadelesi, milletimizin de katılımıyla, o güzel ve bereketli meyvesini nihayet vermiştir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

O nedenle, 7 Kasım 1991 tarihi fevkalade önemlidir diyorum ve yine o nedenle, on bir yılda yaşadığımız 365 günlerden bir gün eğer milletin bayramı olacaksa, o da 7 Kasım 1991 günüdür. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Hükümeti kurma süresi 7 Kasım 1991 günü başlamış ve 20 Kasım 1991 günü, Bakanlar Kurulunun açıklamasıyla, Sayın Süleyman Demirel Başkanlığındaki Doğru Yol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Partiden oluşan Koalisyon Hükümeti fiilen görevine başlamıştır, öncelikle, yeni Hükümetimizin, milletimize, memleketimize hayırlı, uğurlu olmasını diliyorum.

Hükümeti kurma süreci yaklaşık 180 saat sürmüştür. Bu süre, Sayın Süleyman Demirel Başkanlığındaki Hükümetin gerek koalisyon protokolü ve gerekse Hükümet Programının hazırlanmasında ne kadar özenli, dikkatli ve iddialı davranıldığı'nın bir kanıtıdır.

Değerli milletvekilleri, bakınız, bu husus halkımızın dikkatinden kaçmayacaktır; çünkü, halkımız 64 dakikada kurulan hükümetlere, 64 dakikada hazırlanan hü-

kümet programlarına ve kabine listesinde adı unutulmuş bakanlara şahit olmuştur, bu olayları yaşamıştır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Doğru Yol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Partiden oluşan Koalisyon Hükümeti, Doğru Yol Partisinin yüzde 27,2 ve Sosyaldemokrat Halkçı Partinin yüzde 20,8 oy tabanıyla, toplam yüzde 48 oranında halk desteğine sahiptir ve bu oran, son onbir yılın en yüksek oranıdır. Böylece, yıllardır eleştirdiğimiz, iktidarların halk çoğunluğuna sahip olmaları gerektiği sorunu sevindirici bir çözüme kavuşmuştur.

Doğru Yol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Partiden oluşan Koalisyon Hükümeti, kamuoyunda, sevinçle, güvenle karşılanmıştır. Öyle görünmektedir ki, bu güven her geçen gün artacaktır.

Sayın Erbakan Hocama sesleniyorum; burada basından da şikâyet ettiler. Evvelki günkü gazeteleri dikkatle okumamışlar. Evet, Doğru Yol Partisi ile Sosyaldemokrat Halkçı Partisinin kurduğu Koalisyon Hükümetinin oy tabanı yüzde 48'dir; ama, 27 Kasım tarihli Sabah Gazetesinde açıklanan bir kamuoyu araştırmasına göre, halkımızın yüzde 59'u, "Koalisyon Hükümeti başarılı olacaktır" yüzde 7.9'u da, "Koalisyon hükümeti çok başarılı olacaktır" demektedir.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Zaman gösterecek zaman.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Yani, halkımızın yüzde 64'ü bu Hükümetten fevkalade memnundur ve çok başarılı olacağına inanmaktadır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

KEMALLETİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Kamuoyu araştırması Çankaya'da yapıldı.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, haliyle, bu, sevindirici bir olaydır. İktidarlar, hükümetler her zaman halkın desteğine muhtaçtır. Bir ülkede halkın doğrudan doğruya ve sürekli ilgisi ve katkısı olmadan hiçbir sorun sürekli ve kalıcı bir çözüme bağlanamaz; sekiz yıldır da bu durumu yaşadık ve görüyoruz. Onun içindir ki, halk desteğini arıyoruz, halk desteğine ihtiyacımız var. Halk desteğine sahip olan Hükümetimize güvenimiz tamdır. Uzun süreli olması ve ülkemizin içinde bulunduğu tüm sorunları çözümlenebilmesi için, Doğru Yol Partisi Grubu olarak, sonuna kadar destekleyeceğimizi ifade etmek isterim. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, 20 Ekim 1991 tarihi, yeni ve güzel bir başlangıçtır; yeni bir Türkiye için, sorunlarından arınmış bir Türkiye için yeni ve güzel bir başlangıçtır. Yeni Hükümetimiz, Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu sorunlar yumağını, inanıyorum ki, teker teker çözecektir.

İşte Hükümetim ve işte arkasında Doğru Yol Partisi Grubu ve işte Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu ve bizleri televizyonları başında seyreden ve bu Hükümete destekçi olan değerli halkımız. Bu anlamlı, onurlu ve inançlı güzel üçlü destekle, tüm sorunlar zaman içinde çözüme kavuşturulacaktır. Hükümetimize inanıyor. Hükümetimize güveniyoruz.

Sayın milletvekilleri, bakınız, biraz önce sorunlar yumağı dedim. Nedir bu sorunlar dersenez, Türkiye'nin bugün anarşi ve terör sorunu vardır. Türkiye'm, Bir-

leşmiş Milletler ölçütlerine göre, insan hakları ve demokrasi değerlendirilmesinde 66'ncı sıraya düşmüştür. O nedenle, insan hakları sorunları vardır, o nedenle, demokrasi sorunu vardır. 24 OECD ülkesi içinde en pahalı ve en fakir, işsizi en çok bir ülke durumundadır. Enflasyon sorunu vardır; işsizlik sorunu vardır; millî gelir dağılımı sorunu vardır; dış borç sorunu vardır, iç borç sorunu vardır. 40 ilimiz dışa göç vermektedir; göç sorunu vardır. Eğitim sorunu vardır; sağlık sorunu vardır. Bizim ortak amacımız bu sorunları çözmek ve Türkiye'yi refaha kavuşturmaktır.

Sayın milletvekilleri, biraz önce, ülkemizin demokratikleşme sorunu vardır, dedim. 20 Ekim 1991 tarihi, demokratikleşme sürecinin başlangıcı olmuştur. Yeni Hükümetimiz ve Yeni Parlamentomuz bu sorunu halledecek güç ve kapasitededir.

Hükümet Programında da belirtildiği gibi, Türkiye'nin, yeni, çağdaş ve demokratik bir anayasaya gereksinimi vardır. Temel hak ve özgürlükler, kişi hak ve özgürlükleri ile sosyal ve ekonomik hak ve özgürlükler zaman içerisinde büyük gelişmeler göstermiş, uluslararası belgelere konu olmuştur. Bu hak ve özgürlükleri bir diğerine tercih etmek veya daha önemli saymak da olası değildir. Demokrasi, insan hakları ve özgürlüklerde, evrensel düşünce ve evrensel tatbikat hâkimdir. Sosyal güvenlik hakkı Batı'da ne ise, bizde de aynı olmalıdır. Dernek kurma hakkı Batı'da ne ise, bizde de öyle olmalıdır.

Demokrasi, insan hakları ve özgürlüklerde yaşanan bu gelişme, Doğu Avrupa'da blokların yıkılması, demokrasi ve özgürlük hareketleri, iki Almanya'nın birleşmesi, Sovyetler Birliğindeki rejimin hürriyetlere dayalı demokratik sisteme kesin bağlılığı, ekonomik özgürlük ve sosyal adalet yoluyla refahı ve tüm ülkeler için eşit güvenlik ortamını yaratmıştır.

Bu olumlu ve tarihî gelişmeler, ekonomide de evrenselleşmeyi, küreselleşmeyi dünya gündemine getirmiştir. Artık, serbest piyasa ekonomisi, özelleştirme, serbest faiz, serbest kur gibi kurallar küreselleşmiştir.

Gerek sosyal ve gerekse ekonomik alanlarda gerçekleşen bu gelişmelerden Türkiye'yi soyutlamak mümkün değildir. Evrenselleşen bu kurum ve kuralların Türk sosyal ve ekonomik yapısına gecikmeden monte edilmesi gereklidir. Programda da belirtildiği gibi, Hükümetimizin bu konudaki ısrarlı ve kararlı tutumu övgüye değerdir.

Değerli milletvekilleri, bakınız, 4 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 4 Kasım 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1 Ağustos 1975 tarihli Helsinki Nihaî Senedi ve 21 Kasım 1990 tarihli Paris Şartı, Paris Yasası... Bu uluslararası belgelerde, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü pekiştirilmiştir ve bugün Avrupa'da, yeni bir Avrupa, sadece bir Avrupa Yasası fikri oluşmaktadır. Bizim çıkış noktalarımız da, adeta çağdaş demokrasinin kilometre taşları olan bu belgeler olmalıdır.

Evet, yeni, çağdaş ve demokratik anayasa, Hükümetimizin ve 19'uncu Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinin en büyük işlevi olacaktır. Bu büyük onura ulaşabilmek için, tüm siyasî partilerimizi, tüm meslek kuruluşlarımızı, tüm üniversitelerimizi, basınımızı, sendikalarımızı ve tüm halkımızı göreve davet ediyoruz. Bu konuda toplumsal uzlaşma sağlanmalıdır. Bu konuda herkes görev almalıdır. Bu konuda

herkes üzerine düşen görevi yapmalıdır ve bu konuda herkes yardımcı olmalıdır. Esasen, konu acildir ve ivedidir; çünkü, birçok yasanın demokratikleşmesi, yeni Anayasanın gerçekleşmesine bağlıdır. Bunu sağlayamadığımız takdirde, demokratikleşme ve şeffaf yönetim maalesef gecikecektir. O nedenledir ki, öncelikle Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasî partilerimize çağrı yapıyorum. Bu toplumsal uzlaşma ve çağdaş Anayasanın gerçekleşmesinde emeği geçecek herkese Grubum adına şükranlarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, sorun, sadece Anayasa ile de bitmemektedir. Hükümetimiz, Türkiye'nin gerçek bir hukuk reformuna olan ihtiyacının bilincindedir. Yargı, bağımsız bir hale getirilecektir. Hâkimlerimiz, maddî ve hukukî bağımsızlığa kavuşturulacak, kürsü ve kanun güvencesi sağlanacaktır. Hazırlık soruşturmasında mutlaka avukat bulunacaktır. Barolarımız üzerindeki vesayet kaldırılacak, avukatlarımız meslekî faaliyetlerini özgür bir ortamda yapabileceklerdir. Yeni düzende, yeni Hükümetimiz ve yeni Parlamentomuz 12 Eylül'den kalan tüm yasaları süratle yürürlükten kaldıracaktır. Bu konuda da, haliyle, tüm siyasî partilerimiz arasında uzlaşma beklemekteyiz. Hükümetimizin ideali budur. Bir taraftan halk desteği, diğer taraftan Meclis içi dayanışma ve uzlaşma... Geliniz, hep birlikte bu hukuk reformunu gerçekleştirelim değerli milletvekili arkadaşlarım.

İşte Siyasî Partiler Yasası, işte Seçim Yasaları... Polis Görev ve Yetki Yasası, Ceza Yasası, Ceza Usul Yasası, Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal Yasaları, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, Dernekler Yasası, Terörle Mücadele Yasası, 1402 sayılı Yasa, sansür ve sürgünle ilgili düzenlemeler, yeniden çağdaş ve demokratik bir yaklaşım-la ele alınmalı ve hepsi de demokratikleştirilmelidir diyoruz.

Değerli milletvekilleri, sekiz yıldır, kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi, maalesef kötüye kullanılmıştır. Yasama Organı âdeta bir kenara itilmiş, yetkisini yürütme organına devretmiştir. İnaniyoruz ki, Hükümetimiz, kuvvetler ayrılığı prensibiyle bağdaşmayan uygulamaya son verecektir. Meclisin yeni İçtüzüğünde de, kanun hükmünde kararnamelerin 90 gün içinde yasallaşması esası getirilecektir. Kanun hükmünde kararnameler sekiz yıldır, zamanında yasama Meclisine getirilip yasalasmaları temin edilmediği için, hukuk sistemimiz âdeta altüst olmuştur. Bakınız, 3268, 3347 ve 3497 sayılı Yetki Yasalarına dayanılarak, 117 adet kanun hükmünde kararname çıkarılmıştı. Bunlardan bir tanesi Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş, 13 tanesi de kanunlaşmıştır. Şu anda 103 adet kanun hükmünde kararname yürürlüktedir; ancak, bu kanun hükmünde kararnamelerin dayandıkları üç yetki yasası da Anayasa Mahkemesince 1990 yılının şubat ayında iptal edilmiştir. Bu, o kadar enteresan ki, o tarihten bu yana, bu kanun hükmünde kararnameler halen yürürlüktedir, uygulanmaktadır.

Ortada, derhal düzeltilmesi gereken bir durum vardır. Bu nedenle, özel bir gündem tespit edilerek, bu 103 adet kanun hükmünde kararnamenin akıbeti tayin ve tespit edilmelidir. Genel Kurula gelmeden önce sevindirici bir haberi Devlet Bakanımız Sayın Akın Gönen'den aldım; bu konuda mevzuatın tamamen taranacağını ve kanun hükmünde kararnamelerin, grupla yapılacak müşterek çalışma ile bir an önce Meclis Genel Kuruluna getirileceğini belirttiler ve gerçekten memnun olduk.

Değerli arkadaşlarım; bakınız, bu, Kanun hükmündeki kararnamelerin ikinci cildi. Bu cildin içinde, 151'den 313'e kadar 162 tane kanun hükmünde kararname vardır. Demin bahsettiğim üç yetki kanununa dayanılarak çıkarılan 103 tane kanun hükmünde kararname. Bunlardan bir tanesini sizlere arz ediyorum.

292 No.'lu Kanun Hükmündeki Kararname. Dayandığı kanun, bahsettiğim, iptal edilen 3268 sayılı Yetki Kanunu. Düzenleme, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Hükmündeki Kararname.

Bu kararnameyi açtım, okudum, tetkik ettim. Hayli de uzun. Yükseköğretim kurumlarında birtakım kurullar oluşturuluyor; seçim şekillerini de söylemiş ve halen bu kanun hükmündeki kararname uygulanıyor. Bu kanun hükmündeki kararnameye göre, birtakım kişiler, birtakım haklar elde ediyorlar, idarî sıfatlar kazanıyorlar; ama, dayandığı yetki kanunu iptal edilmiş durumda.

Onun için, diyoruz ki, "bir an evvel bu kanun hükmündeki kararnameler mevzuatımızdan temizlenmelidir" ve ben diliyorum ki, biraz sonra, benden sonra çıkacak sayın ANAP sözcüsü gelsin, bu sekiz yıllık ihmallerinin, bu sekiz yıllık vurdumduymazlıklarının hesabını burada versin, bize izah etsin, bizi tatmin etsin. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, bugün, yine sevindirici bir olay olmuştur. İki dönemdir Meclis İttüzüğü hakkında çalışmalar yapılmakta; ancak, bir türlü yeni İttüzük gerçekleştirilememekteydi. Bugün sabah, Sayın Cindoruk başkanlığında, Meclisin yeni İttüzüğü çalışmalarına bir komisyonda başlanmıştır. Hükümetim ve Doğru Yol Partisi Grubu, muhalefete denetim imkânı veren, muhalefete haklar sağlayan yeni bir İttüzük peşindedir. Biz, geçen dönemde olduğu gibi, 730 tane cevaplanmayan sözlü soruyu gündemde bırakmayacağız, Meclis araştırmalarını gündemde bırakmayacağız, gensoruları gündemde bırakmayacağız ve muhalefete, isteyecekleri şekilde bizi denetleme imkânlarını getireceğiz. Doğru Yol Partisi Grubu bunun peşindedir ve bunu gerçekleştirecektir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, çalışanlar yıllardır büyük sıkıntılar içindedir. Bir taraftan yasal kısıtlamalar, diğer yandan çalışma koşulları ve yetersiz ücret, sendikaların etkinliklerini yitirmesi bu kesimi huzursuz etmiş ve ümitsizliğe sürüklemiştir. Çalışanlar, yeni Hükümetimizle birlikte özgür bir ortama, yeterli ve adil bir ücrete kavuşacaklardır. Hükümetimiz, tüm çalışma hayatını, Uluslararası Çalışma Örgütünün anayasa, sözleşme ve tavsiye kararları doğrultusunda düzenleyecektir.

Değerli milletvekilleri, nedir bu sözleşmeler derseniz... Bakınız, Uluslararası Çalışma örgütünün fevkalade önem arz eden sözleşmelerini sunmak istiyorum: Birincisi, 10 Mayıs 1944 tarihli (Philadelphia) Filadelfiya Sözleşmesi. İkincisi, 87 sayılı Sendika özgürlüğü ve Sendika Hakkının Tanınması Sözleşmesi; 9 Temmuz 1948 tarihli.

87 sayılı Sözleşme, sendika kurma hakkını, hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm çalışanlara ve işverenlere tanımıştır. Sözleşmeye göre, örgütlenme hakkının kişi yönünden kapsamı, işçi, memur, hizmetli, sözleşmeli personel, öğretmen, sağlık personeli gibi bağımlı çalışanlar bakımından sınırlandırılmamıştır. Bu sözleşmeyi,

halen Meclisimiz onaylamamıştır. Bu sözleşmeyi, bu dönem, mutlak surette Meclis huzuruna getireceğiz ve onaylanmasını sağlayacağız.

Bir başka sözleşme, 98 sayılı Toplu pazarlık Hakkı Sözleşmesidir. Bu 98 sayılı Sözleşme de, tüm çalışanlara toplu pazarlık yapma hakkını getirmektedir. Ancak, burada bir gerçeği saptamamız lazım. Bu sözleşme, Demokrat Parti zamanında (1951 yılında) 5834 sayılı Kanunla onaylanmıştır; ancak, itiraf etmek gerekir ki, bu maalesef, bugüne kadar hiçbir dönem uygulanmamıştır. Doğru Yol Partisi Grubu bu sözleşmenin de tatbiki için gayret sarf edecektir. Zaten, Hükümetimizin bu yolda - programında olsun, ortak protokol metninde olsun - ILO standartlarının uygulanacağına dair vaatleri vardır.

Bir diğer sözleşme, 151 sayılı Çalışma İlişkileri Sözleşmesidir ki, kamu hizmetlilerini ilgilendiren sözleşmedir, yani memurların sendika kurma hakkıyla ilgilidir. Bu sözleşmenin de Meclis gündemine girerek bir an önce onaylanmasını - haliyle - istiyoruz.

Avrupa Sosyal Şartı da Meclisimizden 16.6.1989 tarihinde geçti; ancak, Avrupa Sosyal Şartında 7 tane önemli madde var ve hükümetlere bunlardan 5 tanesini kabul etme zorunluluğu getiriliyor. Bunlardan esas can alıcı maddeler, sendika kurma hakkı ve toplu iş sözleşmesi yapabilme hakkıyla ilgili olan 5. ve 6'ncı maddelerdir. ANAP Hükümeti, bu onaylama yapılırken, bu 5 ve 6'ncı maddeleri kapsam dışı bıraktı ve Uluslararası Çalışma örgütünün her yıl haziran ayında yapılan toplantılarında da kara listeye alınmakla tehdit edildiler.

Sayın milletvekilleri, demin arz ettiğim sözleşmelere hayatiyet kazandırdığımızda, memurlarımızın, sağlık personelimizin, banka çalışanlarının, öğretmenlerimizin ve tüm çalışanların büyük sorunları ortadan kalkacaktır. Böylece, Eğitim-İş Sendikasının 28 Mayıs 1990'da başlayan mücadelesi de mutlu sona kavuşacaktır. Öğretmenlerimiz, bence, bu yıl, en mutlu Öğretmenler Gününü kutlamışlardır; çünkü, gerek Sayın Başbakanımız, gerekse Millî Eğitim Bakanımız, 24.11.1991 günü, sendikalaşabileceklerine dair müjdeyi ve garantiyi öğretmenlerimize vermişlerdir. Bizleri buralara kadar taşıyanlar öğretmenlerimizdir ve onlar her şeye layıktır.

Sayın milletvekilleri, Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair 3417 sayılı Kanun da toplumda bir sorun olmuştur. Kanun, tasarrufu zorunlu hale getirmekte ve kişinin iradesini yok farz etmektedir. Diğer taraftan ise, yasa eksik düzenlenmiştir. 1988 yılından bu yana zorunlu tasarruf kesintisi yapılan çalışanlar, işten atıldıklarında, bu tasarruflarını ve nemalarını alamamaktadırlar; çünkü, yasa, ödemeyi, emeklilik ve ölüm haliyle belirli tasarruf yıllarını bağlamıştır. Üç yıldır ülkemizde yoğun işten çıkarma olayları yaşanmıştır ve bu kişilerin tasarrufları da iade edilmemiştir. İşten çıkarılanların 3-4 milyon lira civarında tasarrufu devlette kalmıştır. Hükümetimiz bu konuya da bir açıklık getirecek ve bir çözüm üretecektir.

Biraz önce değindiğim işten çıkarmalar büyük bir sorun haline gelmiştir. Bunun için, İş Yasasında yapılacak düzenlemeyle, işten çıkarmaların yargı denetimi-

ne tabi olması sağlanmalıdır. Hükümetimiz, Avrupa ülkelerinde de uygulanmakta olan bu sistemi bir an önce gerçekleştirecektir.

Değerli arkadaşlarım, işsizlik, sosyal devlette en büyük adaletsizliktir. Son yıllarda üretken sektörlerle yapılan yatırımların düşüklüğü, işsizlik sorununun daha da artmasına yol açmıştır. Hükümetimiz, işsizlik sorununa, özel istihdam projeleri yardımıyla çözüm arayacak ve bu sorunu ortadan kaldıracaktır. Sayın Erbakan ne kadar itiraz etseler de, yakın zamanda bu özel istihdam projelerinin ne olduğunu göreceklersiniz.

Bu arada, işsizlik sigortası da kademeli olarak uygulamaya konulacaktır.

Bakınız değerli arkadaşlarım, seçim öncesinde Doğru Yol Partisinin Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel, Türk-İş salonunda, Doğru Yol Partisinin çalışma hayatıyla ilgili altın üçgenini, sendikacı arkadaşlarımıza anlattı. Bu altın üçgeni, biz, seçim döneminde de seçmenlerimize anlattık. Bölgem itibarıyla söylüyorum, Çaycuma'daki, Ereğlimdeki, Zonguldağımdaki gençlerime, bu altın üçgen içindeki "herkese iş imkânı, çalışanlara sendika kurma hakkı, toplupazarlık hakkı, İLO standartlarında çalışma hayatı ve işsizlik sigortası"nı anlattık; gençlerimize iş vaadinde bulunduk. Biz bunları vaadettik, geliyoruz ve gençlerimize verdiğimiz bu vaatleri de mutlak surette yerine getireceğiz. Yerine getireceğiz; çünkü, Hükümete güveniyorum, Sayın Başbakanım Süleyman Demirel'e güveniyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

MAHMUT ORHON (Yozgat) — Anahtarlar nerede anahtarlar?

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Hükümetimizin en büyük hedeflerinden biri de, üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanımadır. YÖK sistemi kaldırılarak, yükseköğretim kurumlarının, kendi içlerinden seçtikleri organlar eliyle yönetilmesi sağlanacaktır. Böylece, Hükümetimiz, özgür, özerk, malî olanakları en iyi aşamaya getirilmiş üniversiteyi Türkiye'ye kazandıracaktır. Esas hedef de, eğitimin seviyesini artırmaktır.

Değerli arkadaşlarım, size bir Meclis araştırmasından bahsetmek istiyorum. 18'inci Dönemde, Türkiye'de tıp eğitiminin yeterli olmadığı hakkında bir Meclis araştırması Önergesi verilmişti. Sanıyorum, Sayın Profesör Türkân Akyol tarafından verilmişti bu Meclis araştırması önergesi.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ali Uyar'ındı; önergede yazıyor.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Evet, Ali Uyar arkadaşımızdı. Bu araştırma komisyonunun başkanı da, Sayın Mustafa Kalemli idi.

Tıp eğitimi konusunda, yönetim boyutunda, öğrenci boyutunda ve öğretim üyesi boyutunda, çok geniş bir araştırma yapıldı. Bu, araştırmanın birinci kitabı. Bunun gibi, iki kitap daha var. Gerçekten, çok başarılı bir çalışmaydı. Emeği geçen tüm arkadaşlarıma şükranlarımı arz ediyorum.

Bu araştırma sonucunda, tıp eğitiminin, ülkemizde, maalesef düşük seviyede olduğu gerçeği ortaya çıkmış; mekân yönünden olsun, araç gereç bakımından olsun ve öğretim elemanı açısından olsun, üniversitelerimizin yeterli düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Gerçekleri inkâr edemeyiz. Eğitim sorunumuz fevkalade büyüktür; ancak, Hükümetimiz, bu sorunu da, el ele vererek, çözecektir; inanıyoruz, güveniyoruz.

Sayın milletvekilleri, Hükümetimiz, radyo ve televizyon yayınlarının üzerinden devlet tekelinin kalkmasını, bir an önce gerçekleştirecektir. Radyo ve televizyon alanında, bütün yayınlar için, tarafsızlık kuralı getirilecektir. Özel televizyon ve radyo istasyonlarının kurulmasına imkân sağlayan yasal düzenlemeler, kısa zamanda, Anayasa değişikliğine paralel olarak, Hükümetimizce gerçekleştirilecektir ve bundan böyle, kimsenin korsan televizyonu olmayacaktır.

Değerli milletvekilleri, Hükümetimiz, ülkenin sağlık sorunlarının boyutu ve özelliklerinin bilinci içindedir. Vatandaşın sağlığının korunması, sağlık sorunlarının azaltılması ve tüm bireylerin sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri temel esasında birleşmekteyiz. “Paran yoksa öl” uygulamasına son verilecektir. Herkese tedavi olma imkânını sağlayan “Yeşil kart” uygulamasının gerçekleştirilmesinde Hükümetimizin destekçisiyiz ve yanındayız. Bundan böyle kimse hastanelerde rehlin tutulmayacak, bono imzalamak zorunda kalmayacaktır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri; Hükümetimizin, ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin yaygınlaştırılması girişimlerinin destekçisiyiz. Limanlarımızın yeni bir yapıya kavuşturulması ve bu cümleden olarak, İstanbul, İzmir ve Filyos’ta (yeni adıyla Hissarönü) yeni limanlar inşasının takipçisiyiz ve Hükümetimizin destekçisiyiz.

Diğer taraftan, havayolu taşımacılığının bütün ülke tarihinde yaygınlaştırılması amacıyla İstanbul’un Anadolu yakası gibi önemli merkezlere yeni havaalanları yapımı yanında, Şanlıurfa Havaalanının geliştirilmesi ve Bursa, Edirne, Çanakkale, Samsun, Mardin, Nevşehir, Silifke, Alanya, Sinop ve Zonguldak havaalanlarının yapımının gerçekleşeceğine inanıyor, bu konuda da Hükümetimizi destekliyoruz.

Sayın milletvekilleri, bugün, yurt dışında üç milyona yakın vatandaşımız bulunmaktadır. Bu işçi ailesi vatandaşlarımızın entegrasyon ve reentegrasyon sorunları, Hükümetimizce titizlikle ele alınacaktır. Eğitim, istihdam, yatırım ve uyum alanlarındaki mevcut sorunların çözümü için bu ülkelerle koordinasyon sağlanacaktır. İkinci ve üçüncü kuşak işçi çocuklarının sorunları daha ağırlıklı olarak ele alınacak, gerek aile içindeki, gerekse toplumsal çevre ile olan ilişkilerindeki çatışma potansiyeli, eğitim ve meslek edinme ihtiyacı ve dil ve kültür yabancılaşması gibi sorunları, Hükümetimizce öncelikle çözümlenecektir.

Özellikle Almanya’da son günlerde yaşanan yabancı düşmanlığına karşı düzenlenen Yabancılarla Dayanışma Gününü destekliyoruz. “Yaşamda beraber, sporda rakip” sloganıyla Hamburg’da bir dostluk maçı yapan Galatasaray Futbol Kulübüne ve St. Pauli Kulübüne, grubum adına şükranlarımızı ve teşekkürlerimizi sunuyoruz. Hükümetimiz, dostluk ve kardeşlik adına düzenlenen her tür girişimlerin takipçisi ve yaratıcısı olacaktır.

Değerli milletvekilleri; küçük esnaf ve sanatkarlarımızı sosyal güvenliğe kavuşturan Bağ-Kur Kanununun uygulamada aksayan yönlerinin düzeltilmesi isabetli olacaktır. Esnaf ve sanatkarlarımızın kredi imkânlarının artırılması da gereklidir.

Hükümetimizin, esnaf ve sanatkârın yanında bulunması ve bu kesime her türlü desteği vermesi, en büyük dileğimizdir.

Emekli hukukunun yeniden gözden geçirilerek, çalışanlarla, onların emeklileri arasındaki farkın açılmasının önlenmesi de, yerinde bir uygulama olacaktır. Süper emeklilerin uğradıkları mağduriyetten kurtarılması gerekmektedir.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında çevre sağlığı ve korunmasına geniş yer verilmesini memnuniyetle karşılıyoruz. Toplumun her kesiminin çevre konusundaki eğitimine ve bilinçlendirilmesine ağırlık verilmesi ve çevre konularının ilkokul müfredat programlarına alınması, fevkalade olumlu ve sevindirici yaklaşımlardır.

Yıllardır tartışma konusu olan Gökova Termik Santralının yapımı sorunu da dün sona ermiştir. Evet, işte, Hükümetimizin, Sayın Demirel'in ilk icraatlarından biri: Gökova kurtuldu. Geçen 18'inci Dönemde, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bu konunun çok büyük tartışmaları olmuş ve özellikle Sayın Kemal Anadol, bu konuda çok büyük gayretlerde bulunmuştu. Gerçekten, Sayın Demirel'in açıklamalarıyla Gökova Termik Santralının yapımından vazgeçildiği gerçeği ortaya çıkmıştır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Hükümetimizin, askerlik süresinin kısaltılmasına, asgarî ücretten vergi alınmamasına, küçük çiftçinin faiz borçlarının bir defaya mahsus olmak üzere affedilmesine, halkımıza yeşil kart verilmek suretiyle sağlık hizmeti götürülmesine, küçük esnaf, sanatkâr ve üreticilerin vergi yükünün hafifletilmesine, işsizlik sigortasının uygulanmasına, ev kadınlarının sigorta kapsamına alınmasına, kadınlarımızın 20, erkeklerimizin 25 hizmet yılını tamamlamaları halinde emekli olmalarına, yolsuzlukların üzerine gidilmesine, devlette verimlilik ve etkenlik, kamu görevlilerine adil ve onurlu bir yaşam düzeyi sağlayacak kamu personel reformu yapılmasına, adil yargıyı, geciktirilmeyen adaleti sağlayacak bir adalet reformu çerçevesinde adil ve hızlı yargı ile hâkim güvencesi sağlanmasına dair vaatlerinin kefiliz, takipçiz, destekçisiziz.

Doğru Yol Partisi ve Sosyaldemokrat Halkçı Partiden oluşan koalisyon Hükümeti, gerçekten ağır bir görev üstlenmiştir. Bizler, Hükümetimizin en büyük destekçisiziz. Hükümetimizin, ülkemizin bu ağır sorunlarını en kısa sürede yeneceğine inanıyoruz.

Hükümetimiz tarafından eksiksiz olarak uygulanacağına yürekten inandığımız Hükümet programının milletimize ve devletimize hayırlı olmasını diliyorum.

Bir görev ve atılım hükümeti olduğuna inandığımız koalisyon Hükümetimize Doğru Yol Partisi Grubunun güvenoyu vereceğini iletir, Grubum ve şahsım adına, siz değerli üyelere saygılarımı sunarım. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Müftüoğlu.

Sayın Ali Oğuz ve Sayın Mustafa Yılmaz şahısları adına söz istemişlerdir; Genel Kurulun bilgilerine sunuyorum.

Söz sırası, Anavatan Partisi Grubu adına, Sayın Mesut Yılmaz'ın. Buyurun efendim. *(ANAP sıralarından ayakta alkışlar)*

ANAP GRUBU ADINA A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; 20 Ekimde seçilen Türkiye Büyük Millet Meclisinin 19’uncu Dönem milletvekillerini en içten duygularımla selamlıyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Türkiye Cumhuriyetinin 49’uncu Hükümeti olarak göreve başlayan, Sayın Süleyman Demirel Başkanlığındaki koalisyon Hükümetine başarılar diliyorum. Koalisyon Hükümetinin programı üzerindeki görüşlerimi, bize tanınan bir saatlik süre içerisinde ifade etmeye çalışacağım.

Bundan tam 148 gün önce (3 Temmuz tarihinde) bu kürsüden benim Başkanlığımdaki Hükümetin programı üzerinde görüşlerini açıklayan bugünkü Başbakan Sayın Süleyman Demirel, o zaman, sözlerine, muhalefet parti gruplarına ayrılan bu bir saatlik sürenin demokrasi açısından bir eksiklik olduğunu dile getirerek başlamıştı. Şimdi, aradan beş ay geçti; kendisi başbakan oldu, iki partili bir koalisyon hükümeti kuruldu. Yeni iktidar, hükümet olarak ve parti grupları olarak üç saatlik konuşma hakkına sahiptir, bize tanınan süre ise yine bir saatten ibarettir. Herhalde, iktidar değişikliğinin getirdiği ilk demokratikleşme hareketi de bu şekilde gerçekleşmiş olmaktadır. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Biraz önce Doğru Yol Partisi sözcüsünün burada, muhalefetin denetim imkânlarının genişletilmesi yolunda yeni İçtüzük düzenlemelerine gidileceği konusundaki beyanını memnunlukla karşıladık; ama, demek istiyorum ki, eğer muhalefetin denetim hakkına saygılıysanız, eğer hakikaten bunu genişletmek istiyorsanız, eğer hakikaten denetimden fayda umuyorsanız, evvela, meseleye süreden başlayın. Koskoca Hükümet programı üzerinde, Sayın Başbakanın iki saatten aşkın bir sürede okuduğu bir Hükümet programı üzerinde, etraflı bir görüşmeyi bir saatte yapabilmek mümkün değildir.

Sayın Demirel, aynı oturumda, yani 3 Temmuz günü, bizim partimizle ilgili bir kehanette bulunmuştu, “Gayet açıklıkla söylüyorum; dürüst bir seçimde barajı geçemeyeceksiniz” buyurmuştu. Daha sonrasında, seçim öncesinde çeşitli vesilelerle kendi partisinin hedefini de ortaya koydu ve yüzde 45 oy ile tek başına iktidara geleceklerini ilan etti. Herhalde, Türkiye’de hiç kimse 20 Ekim seçimlerinin bugüne kadar bu ülkede yapılan en eşit, en demokratik seçimlerden biri olduğunu inkâr edemez. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Sayın Demirel’in kehanetlerinin hiçbirisi doğru çıkmamıştır. Barajı bile çok gördüğü Anavatan Partisi, toplam oyların yüzde 24’ünü almıştır. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Yaptığı uçsuz bucaksız vaatlere rağmen, Doğru Yol Partisinin ulaştığı oy oranı ödünç oylar da dahil, bunun sadece 3 puan üstündedir, *(ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Oyların yüzde 27’si ile milletvekillerinin yüzde 40’ını elde etmiş olmasını, sadece beğenmediği, yıllar yılı eleştirdiği seçim sistemine borçludur. Eğer yıllardır bize karşı, Anavatan Partisine karşı kullanılan mantık bugün hâlâ geçerliyse, milletin yüzde 73’ü Doğru Yol Partisine inanmamış, her türlü vaade rağmen, ödünç bile oy vermemiştir. *(ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Sayın Demirel, bugün, maalesef hiç ihtimal bile vermediği, hiç arzulamadığı, geçmişteki uygulamasından sürekli yakındığı, kendi tabiriyle damdan düşmeye benzettiği bir koalisyon hükümetine başkanlık yapmak zorundadır. *(ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, bunları niye söylüyorum? Aslında, bizim ne seçim sisteminde şikâyetimiz var ne de bu koalisyonun oluşumuna ihtiyacımız var; ama, son günlerde Doğru Yol Partisinde, hem de resmî sıfatı olan, genel başkan yardımcısı vesaire olan bazı arkadaşlarımızın basına yansıyan beyanları var: Anavatan Partisinden milletvekillerini transfer edeceklermiş... İşadamlarını devreye sokmuşlar, eğer bunlar olursa, Anavatan dağılacakmış. Huzurunuzda ifade ediyorum; milletin huzurunda ifade ediyorum: Benim grubumda bir tane bile satılık milletvekili yoktur. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar) Eğer varsa, onun gitmesinin de Anavatan’a vereceği bir zarar yoktur. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Onun için, Türk siyasi hayatının, artık unutmak istediğimiz, maziye gömmek istediğimiz bu eski hastalıklarını tekrar nüksettirme, tekrar depreştirme gayretlerinden lütfen vazgeçin.

Biliyorum, bu işlerde mahir politikacılar var, onların yarattığı kamuoyları var; ama, lütfen sekiz yıldan beri hep sahip çıktığınız, hep üzerine titrer görüldüğünüz şu rejime zarar vermemek uğruna bu huyunuzdan vazgeçin, bu arkadaşlarınıza mani olun. (ANAP sıralarından alkışlar) Çünkü, sevgili milletvekilleri, milletin vermediği çoğunluğu birtakım menfaat çevrelerinden medet umarak sağlayamazsınız. (DYP sıralarından “Ağlama, ağlama!” sesleri)

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başkan, sağlığınız iyi mi?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Seçimlerle ilgili olarak Sayın Genel Başkanınızın kehanetleri ne kadar doğru çıkmışsa, bu konuda ileri sürülen kehanetler de o kadar doğru çıkacaktır.

Bakınız, aslında, 20 Ekim seçimleriyle ilgili en doğru tahminde bulunan, Sayın Erdal İnönü olmuştur. Sayın İnönü, 3 Temmuz tarihinde, bu kürsüden, yani benim Hükümet Programım üzerinde yapılan görüşmeler sırasında partisi adına konuşurken, partisinin, iktidara yürüyen bir parti olduğunu ve yapılacak ilk genel seçimde SHP’nin iktidara geleceğini söylemişti. (DYP sıralarından “Siz ne demiştiniz?” sesleri)

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, hatibin sözünü kesmeyelim lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, müsaade ederseniz ben de oraya geleceğim.

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyelim lütfen...

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep) — Biz size altı sene dayandık, siz bize yedi gün dayanamadınız...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Aslına bakarsanız, rakamlara bakarsanız, bu seçimlerin bir tane mağlubu vardır, o da SHP’dir. 1989 seçimlerine göre, yani sizin hep kriter aldığınız 1989 seçimlerine göre, bütün partilerin oyları artmıştır; en fazla oyunu artıran Parti, Anavatan Partisidir. (ANAP sıralarından alkışlar) Ama, sadece SHP’nin oyu düşmüştür. Hem de nasıl düşmüştür; yüzde 28,7 olan oy oranı, yüzde 8 azalarak, yüzde 20,7’ye düşmüştür. 6 milyon 400 bin olan oy sayısı 5 milyona düşmüştür; ama, bu açık seçik hezimete rağmen, Sayın İnönü’nün tahmini doğru çıkmış ve SHP iktidar olmuştur. Çok muhtemeldir ki, Sayın İnönü, bu tahminde bulunurken, Sayın Demirel gibi, bir tek parti iktidarını değil, partisinin

11 bakanlıkla, kendisinin de Başbakan Yardımcısı sıfatıyla katılacağı bir ortaklık iktidarını kastetmişti.

Sayın İnönü, aynı konuşmasında, Anavatan Partisinin, 26 Martta ortaya çıkan millet iradesini dinlemediği için, oy oranının yüzde 21’den yüzde 12’ye düştüğünü ve bu nedenle, en geç kasım ayında erken seçime gitmesi gerektiğini savunmuştu.

MUSTAFA YILMAZ (Gaziantep) — Siz de sözünü dinlediniz.

SIRRI SAKIK (Muş) — Sonunuz ne oldu?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ... bizden erken seçim talep etmişti. Evet, biz Sayın İnönü’yü kırmadık, hem de kasım ayını beklemeden seçime gittik. Biz, Sayın İnönü’nün talebini yerine getirdik; ama, şimdi bizim de Sayın İnönü’den bir talebimiz var; huzurunuzda kendisine arz edeceğim: Mademki, genel seçim mahalli seçim ayırımı yapmadan, görev sürelerini dikkate almadan, seçilmişlerin arkasındaki seçmen desteği zaman içinde azalıyorsa, erken seçime gitmek demokrasinin bir gereğidir; o halde, iki buçuk yılda, arkalarındaki oy desteği yüzde 37’den yüzde 19’a inen İstanbul’daki ve yüzde 51’den yüzde 24’e inen İzmir’deki Belediye Başkanlarını istifa ettirsinler (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Gelin, bu illerimizde hemen belediye başkanlığı seçimine gidelim. (DYP ve SHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen sükûnetle dinleyelim hatibi... Lütfen karşılıklı, konuşmayalım... Lütfen... Lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bu programda demokratikleşmeden bahseden, sizin Hükûmetinizdir. Eğer Hükûmetinizin bu prensibine saygılıysanız, bana da tahammül etmek zorundasınız. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Eğer, üçüncü parti durumuna düştükleri her iki büyük ilimizde de, bu duruma rağmen, mahallî yönetimlerde iktidarda kalmayı içlerine sindirebiliyorlarsa, onların anladıktan demokrasi, millet iradesine değil, nalıncı keserine bağlıdır. (ANAP sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ayrıca, Sayın İnönü’yü, burada, yemin töreni sırasında, bu kürsüyü kirleten milletvekilleri hakkında kamuoyuna verdiği taahhüdü yerine getirmeye çağırıyorum. Aksi takdirde... (SHP sıralarından sıralara vurmalar, “Demagoji yapma” sesleri, gürültüler; ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, beni susturamazsınız; ben, bu kürsüden konuşacağım, hem de anadilimle konuşacağım. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar)

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — O kürsüye layık konuşun.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lütfen sükûneti muhafaza edelim; karşılıklı konuşmayalım, lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, aynı tez, yani, SHP’nin, Sayın İnönü’nün savunduğu bu tez...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Bunları sizler getirdiniz Türkiye’nin başına.

BAŞKAN — Sayın milletvekili, lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...İki buçuk yıldan beri şu koalisyonun büyük ortağı olan Doğru Yol Partisi tarafından da benimsendiğine ve hararetle savunulduğuna göre; eğer, siyasette tutarlılığın bir değeri varsa, eğer, insanlar söyledikleri sözlerle bağlıysalar, o zaman, şimdi yapmaları gereken, bir anayasa değişikliğiyle tüm belediye seçimlerini öne almaktır. Gelin, 1992 Haziranında (önümüzdeki yılın haziranında) yeni kurulan beldelerle birlikte bütün Türkiye’de mahallî seçimleri yenileyelim. Bizim, 1987’de, 1991’de iki defa gösterdiğimiz özveriyi bir defa da siz gösterin... Gerçek demokrasi dediğiniz, asıl böyle kurulur; hem, sadece gerçek demokrasi kurulmakla kalmaz, İstanbul da kurtulur, İzmir de kurtulur... (ANAP sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, şayet böyle yapmaz da, son günlerde kulağımıza geldiği gibi, tam tersini yaparsanız; yani, boş olan belediye başkanlığı seçimlerini ertelemek için, ileriye bırakmak için buraya yasa tasarısı getirirseniz, yani, Parlamentodaki çoğunluğunuzu seçimden kaçmak için kullanırsanız, Şanlıurfa’nın, Amasya’nın, Bakırköy’ün, Kâğıthane’nin ve daha pek çok yörenin, aylarca, seçilmiş başkanlar tarafından değil de, atanmış kişiler tarafından yönetilmelerine göz yumarsanız, demokrasiye inancınıza hiç kimseyi inandıramazsınız. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, yani, şunu söylemek istiyorum:

SELAHATTİN KARADEMİR (Kahramanmaraş) — Yüzde 21,80’le Cankaya’ya! (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın milletvekili, lütfen, hatibin sözünü kesmeyin.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yapacağınız icraat, şu programda yazılanlardan çok daha önemlidir. Eğer, aynı şekilde “ekonomide devlet sektörünün ağırlığını azaltacağım” diye yola çıkıp, “Siyasî etkilerden arıtacağım” diye yola çıkıp, seçim kaybeden bazı milletvekillerinizi, Şeker Şirketine, TARİŞ’e genel müdür yaparsanız, Toplu Konuta başkan yaparsanız, daha işin başında inandırıcılığınızı kaybedersiniz. (DYP ve SHP sıralarından “o sizin işiniz” sesleri, gürültüler)

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Daha yok... Daha yok...

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, hatibin sözünü takip etmek pek mümkün olmuyor. Sayın Başbakan hepsine cevap verecek efendim.

ERTEKİN DURUTÜRK (Isparta) — O şekilde konuşamazsın!

BAŞKAN — Sayın Durutürk, lütfen efendim...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz... (DYP, SHP ve ANAP sıralarından karşılıklı laf atmalar ve gürültüler)

CAVİT ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Ordu) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lütfen... Sayın Yılmaz, lütfen...

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başkan, sağlığınız yerinde mi?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Bakın efendim, kâtibiniz müdahale ediyor. Meclis Divan Kâtiplerinin müdahale etmesi usulden değildir. Lütfen...

BAŞKAN — Efendim?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Kâtiplerinize hâkim olunuz.

BAŞKAN — Hayır, bana, söz atanların ismini söylüyor.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ama, oradan müdahale ediyorlar.

BAŞKAN — Etmediğini söylüyor, görmedim ben; dikkat ederim.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sizi, dikkat için bir daha uyarıyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim; dikkat ederim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz, Parlamentoda görev yapmış, devlet tecrübesi kazanmış değerli insanlarımızdan, devlet hayatında yararlanılmasından yanayız. Bunun için biz bir tercih kullandık; (*DYP ve SHP sıralarından “Arpalık arpalık” sesleri gürültüler*) Kamu İktisadî Kuruluşlarında “danışma kurulları” tesis ettik, oraya eski milletvekillerimizi getirdik. Şimdi, yeni Hükümet, danışma kurullarını lağvedeceğini ilan etti. Bu bir siyasî tercihtir, saygılıyız; ama, bu Hükümetin bir başka siyasî tercihi var; bu tercihi de paylaşıyoruz. Diyor ki, “Kamu İktisadî Teşebbüslerini siyasî etkilerden arıtalım; oraya siyasetin nüfuz etmesini önleyelim.” Hiç olmazsa, bu tercihiyle tutarlı olmak zorundadır. Yani, “Siyasî etkilerden arıtacağız” dediğiniz kuruluşların başına, yönetici olarak - danışman olarak filan değil - genel müdür olarak, başkan olarak kendi siyasilerinizi getirirseniz tutarsızlığa düşersiniz; onu söylüyorum. (*ANAP sıralarından alkışlar, DYP ve SHP sıralarından gürültüler*)

Sayın milletvekilleri, Anavatan Partisinin sekiz yıllık icraatını beğenmeyebilirsiniz, yetersiz bulabilirsiniz, yanlış bulabilirsiniz... Bakın, biz sizden daha demokratıyız, bütün görüşlerinize saygılıyız; ama, müsaade ederseniz, bir gerçeği inkâr edemezsiniz; bizim tutarlı olduğumuzu inkâr edemezsiniz. Bakın, bizim hükümet programımız, bizim seçim beyannamemiz ve bizim parti programımız, devamlı, birbiriyle tutarlı olmuştur.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Sizin iradeniz yoktu ki...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hatta, sekiz yıl boyunca, bu kürsüye gelen sayın muhalefet sözcüleri bu durumu eleştirmişlerdir. Bize demişlerdir ki, “sizin bu hükümet programınız, bir önceki hükümet programınızdan hiç farklı değil” veya demişlerdir ki, “sizin hükümet programınız, seçim beyannamenizin aynı”. Bu tespitler doğrudur; ama, bu, tutarlılığın gereğidir. Çünkü, vatandaş size, seçim beyannamenize bakarak vekâlet verir. Eğer, vekâleti aldıktan sonra, beyannamenizdeki vaatlerinizi programınıza koymazsanız, onun yerine, beyannamenizde olmayan hususları koyarsanız, hem tutarlılığınızı kaybedersiniz hem de vekâleti istismar etmiş olursunuz.

Şimdi, bu Hükümetin Programına baktığımız zaman, tutarlı olduğunu söylemek mümkün değildir. Bazı hususlar vardır ki, seçim beyannamesinde vardır; fakat, Hükümet Programında yoktur. Mesela, peşin verginin kalkması böyledir. Seçim

beyannamenizde “esnaf ve sanatkâr peşin vergiden kurtarılacaktır” diye yazdınız, gazetelere “peşin vergiye son” diye ilanlar verdiniz. İşte burada gazete.

Şimdi soruyoruz: Acaba, peşin vergi de, Bodrum Havaalanı gibi, buraya gelirken mi programdan düştü? (ANAP sıralarından alkışlar) Şimdi, peşin vergiyi uygulayacak mısınız, uygulamayacak mısınız?

ERTEKİN DURUTÜRK (İsparta) — Peşin vergi var mı şimdi Türkiye’de?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Eğer vaadinizi uygulayacaksınız da, buna rağmen programınızda bu konuya yer vermediyseniz, bu kadar önemli bir konuyu programda ihmal etmek hükümet ciddiyetine sığar mı? Eğer peşin vergiyi kaldırmaktan vazgeçtiyseniz, bu vaadinizi yerine getirmenize koalisyon ortağınız mı mani oldu? Gelin onu da söyleyin. Çünkü, “her şey şeffaf olacak” diyen sizsiniz.

Gene bazı hususlar var ki, onlar da koalisyon protokolünde yer almış, Hükümet Programında yer almamış. Mesela, seçme yaşının 18’e, seçilme yaşının 25’e indirilmesi böyledir. Bu konuda nihaî tavrınız ne olacaktır? Yoksa, gençlerden ümidi kestiğiniz için mi bu konuyu es geçtiniz? Gelin onu da söyleyin. (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın milletvekilleri, bir de, seçim meydanlarında söylenip de, ne Koalisyon Protokolüne ne de Hükümet Programına girmeyen vaatler var. Mesela, yeni iller kurulması. Sayın Demirel de, Sayın İnönü de, birçok ilçeye il olmayı vaat etmişlerdir. Sayın Demirel’in numaralandırdığı il sayısı zannediyorum 110’a ulaşmıştır. 40’a yakın ilçeye “seçimden on gün sonra il olacaksınız” demiştir. Şimdi seçimden bu yana kırk, Hükümet kurulaliberi de on gün geçmiştir; ama, okunan programda bundan hiç ses yoktur. Anavatan Partisi olarak, bu konuda hükümete yardımcı olmak için, 15 yeni il kurulması hakkında bir kanun teklifini Meclis Başkanlığına sunduk. (ANAP sıralarından alkışlar) Eğer siz de destek verirseniz, bu ilçeler il olur, sizin sözünüz de yerine gelir; eğer destek vermezseniz sözleriniz, seçim meydanlarında bir hoş seda olur.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Tek başımıza gelseydik öyle olacaktı.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ve nihayet, her iki partinin de seçim beyannamelerinde kesin ifadelerle yer alırken programa sulandırılarak giren konular var.

BURHAN KARA (Giresun) — Patinaj başladı...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Doğru Yol Partisinin Seçim Beyannamesinin 203’üncü sayfasındaki ifade aynen şöyle: “Asgari ücret vergi dışında bırakılacaktır.” Yani, lamı cimi yok; Asgari ücret vergi dışında bırakılacaktır.

Sosyaldemokrat Halkçı Partinin Seçim Beyannamesinin 29’uncu sayfasında ise, aynı kesinlikle şöyle deniyor: “Asgari ücreti vergi kapsamı dışında tutacağız...” Şimdi bakıyoruz Hükümet Programında... 19’uncu sayfada şöyle deniyor; “gelir adaletini sağlayıcı biçimde, asgari ücret kademeli olarak vergi dışı bırakılacaktır.” Yani, iktidara gelene kadar kademesiz olan ameliye, iktidar olunca kademeli hale gelmiştir. (ANAP sıralarından alkışlar)

AHMET SAYIN (Burdur) — Sen bunları anlamamışsın.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ortak vaatlerinizi söylüyorum, ortak vaatlerinizi...

Aynı şekilde, tarım ürünlerinden kesilen Stopaj Vergisinin kaldırılacağı, Doğru Yol Partisinin Seçim Beyannamesinde ve her iki partinin Koalisyon Protokolünde açık seçik yazılmışken, programda “çiftçi gelirlerini artırmak üzere Gelir Vergisi ve Katma Değer Vergisinde yeni düzenlemelere gidilecektir” gibi, belirsiz, muğlak bir ifade kullanılmıştır.

Bir de, gazete ilanlarıyla yaptığınız vaatler var: Bütün köprülerin, bütün otolların geçiş ücretlerinde yüzde 50 indirim vaat ettiniz. (ANAP sıralarından *alkışlar*) Bunu da vakit geçirmeden yerine getirmenizi bekliyoruz.

SELAHATTİN KARADEMİR (Kahramanmaraş) — Biz yapıcıyız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çünkü, köprülerde müessif hadiseler fa-
lan oluyormuş, bunu da vakit geçirmeden yerine getirmenizi bekliyoruz.

19 Eylül günü Akhisar Meydanında, Türk siyasî hayatında eşine rastlanmamış bir söz verdiniz: Hükümet tütüne ne fiyat verirse, onun 5 bin lira fazlasını vaat ettiniz. (ANAP sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) Tütün başfiyatı açıklandıktan sonra, televizyonda yaptığınız konuşmada da bu vaadinizi teyit ettiniz. Şimdi, tütün üreticileri adına, 30.100 lira olan tütün fiyatını 35.100 liraya yükselttiğinizi açıklamamızı bekliyoruz; hem de biraz sonra bu kürsüden açıklamamızı bekliyoruz. (ANAP sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Pamuk üreticilerine, pamuk alım fiyatını 4.200 liraya çıkarma vaadinizi yerine getirmenizi bekliyoruz.

Manisa Hükümet Meydanında 21 Ekime kadar mahsulünü satmayıp bekletmelerini tavsiye ettiğiniz üzüm üreticilerine de 1.000 liralık ek fiyat vaadinizi tutmanızı bekliyoruz. (ANAP sıralarından *alkışlar*)

Seçimden bir gün önce tekrar geldiğiniz Rize Meydanında, geçen kampanyada sattıkları yaş çay bedeline kilo başına 500 lira ek fiyat taahhüdünde bulunduğunuz çay üreticilerine de bu taahhüdünüzü yerine getirmenizi bekliyoruz. (ANAP sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Bakın, SHP diyebilir ki, bizim böyle taahhütlerimiz yok; ortağımız böyle taahhütlerde bulunmuş olabilir, o bunları yerine getirsin... Ama, son söylediğim için bu doğru değil.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Biz yoldaşız; yolda bırakmayız...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çünkü, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Genel Başkanı Sayın İnönü’nün imzasıyla, mühürlü olarak, çay taahhütnamesi var ve ortak taahhüt. “20 Ekimde bize oy verin, geçen mahsulünüze kilo başına 500 lira fazla ek fiyat vereceğiz...” SHP’nin taahhüdü... Yani, kaçamağı yok. (ANAP sıralarından *alkışlar*)

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Vereceğiz... Vermeyeceğimizi nereden biliyorsunuz? Siz sekiz senelik iktidarınızda ne verdiniz?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Vermenizi istiyorum.

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında bazı projeler zikredilmiş; ama, Hükümet Programında yer alan projelerle seçim beyannamesinde yer alan veya gazete ilanlarında yer alan projeler arasında, öyle, farklar falan değil, uçurumlar var. Vaatlerinizdeki 11 yeni otoyol projesi programda 7'ye, 13 yeni demiryolu projesi 6'ya, 8 yeni büyük liman projesi 3'e, 29 yeni havaalanı projesi, - 6'sı yeni, 6'sı tevsi olmak üzere - 12'ye inmiştir. Bakın, burada yer alan 9 yeni havalimanından, İstanbul'a üçüncü köprüden, dördüncü Haliç köprüsünden, İstanbul Boğaziçi tüp geçidinden, İzmit Körfezine asma köprüden, 5 bin kilometrelik boru hattından, üçüncü petrokimya kompleksinden, 30 bölge ihtisas hastanesinden, 1.000 devlet hastanesinden, 10.000 sağlık merkezinden, 50.000 sağlık evinden programda hiç ses yoktur. (ANAP sıralarından alkışlar)

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Gelecek sene...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Hükümet buraya gelebilir ve diyebilir ki, "biz bu vaatlerimizden vazgeçtik; bu kadar oya, bu kadar hizmet." Ya da gelip diyebilir ki, "biz aslında bu vaatlerimizi yerine getirecektik; ama koalisyon ortağımız mani oldu."

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Sen bizi izlemeye devam et...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ya da diyebilir ki, "biz sözümüzün eriyiz, ne söz verdisek hepsini yapacağız." Ne diyecekseniz gelin söyleyin ki, biz de sizi ona göre denetleyelim. (ANAP sıralarından alkışlar)

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Hiç olmazsa, toprak satmayız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, iki anahtardan falan vazgeçtik; zaten hiçbir zaman inanmamıştık; ama, yeşil kartı programa da koymuşlar. Programdaki ifadelerden anlaşılıyor ki, yeşil kart, öyle herkese bedava sağlık hizmeti falan verecek değil; sosyal güvenlik kurumlarına tabi olmayanlara, aşamalı olarak, mecburî sağlık sigortası getirecek. Yani, prim karşılığı sağlık hizmeti getirecek, ödeme imkânı olmayanların primini de devlet ödeyecekmış... (SHP sıralarından "Zengine yeşil kart yok" sesleri)

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sayın Başkan, şu insanları susturur musunuz?

BAŞKAN — Mümkün olmuyor bazen, maalesef.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Müdahale ederseniz olur.

BAŞKAN — Müdahale ediyorum görüyorsunuz; kâfi derecede müdahale ediyorum.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başkan, biraz sonra da mümkün olmayacak; Sayın Başbakan konuştuğu zaman da mümkün olmayacak... Hatırlatırım...

BAŞKAN — Fecri Bey, görüyorsunuz... (Gürültüler) Efendim, buranın bir adabı var, bütün arkadaşlar buna riayet etmekle mükellef.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Biraz sonra Başbakan konuştuğu zaman...

BAŞKAN — Size şimdiden, biraz sonra yapacağınızı beyan ediyorsunuz. Yani, maksatlı bu.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sussunlar da dinlesinler.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, ben bütün arkadaşlardan, şu veya bu grup değil, bütün milletvekili arkadaşlarımdan rica ediyorum, hatipleri sükûnet içerisinde dinleyelim. İstirham ediyorum...

Buyurun.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Aslında, bizim iki aydan beri başlattığımız uygulama ile şu anda hastanelerde rehin olayı filan kalmamıştır. (*DYP ve SHP sıralarından gürültüler*) Biz, Ödeme gücü olmayan vatandaşlarımızın hastane paralarını, tedavi paralarını Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Fonundan finanse ediyoruz.

ADİL AYDIN (Antalya) — Bir daha söyle de duysunlar!

BAŞKAN — Adil Bey, lütfen... Adil Bey, lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Milletvekilleri, bu yeşil kart işini o kadar abarttınız ki, artık, millete yeşil kart vermeye mecbursunuz. Çünkü, emin olunuz ki, siz millete yeşil kart vermezseniz millet size kırmızı kart gösterecektir. (*ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Bu Hükümet Programını hazırlayan değerli arkadaşlarım, yürürlükteki mevzuatı bile gözden geçirmek zahmetine katlanmamışlardır. Programda, “antidamping Yasası çıkarılacağı” yazıyor.

Sayın milletvekilleri, bu yasa iki seneden beri uygulanmaktadır. 1 Temmuz 1989 tarihli Resmî Gazetede yayımlanmış ve 1 Ekim 1989 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu gazeteyi de beraberimde getirdim.

Uygulanmayan bir kanun da değildir. 1 Kasım'a kadar 53 soruşturma açılmıştır ve 17'si hariç hepsi sonuçlandırılmıştır. Gözlerinden kaçan bu hususu dikkate almaları için bu Resmî Gazeteyi buraya bırakıyorum ve Sayın Başbakanın bilgilerine sunuyorum. (*ANAP sıralarından alkışlar*)

Bu Hükümet Programını kaleme alan, hazırlayan arkadaşlarım, eğer önce oturup kendi aralarında temel konularda anlaşsalar, zannederim daha doğru olurdu; çünkü, programın Giriş Bölümünde, 5'inci sayfasında, “Türkiye’de yatırım ve sanayileşmenin hemen hemen durmuş olduğu” 25'inci sayfasındaki Sanayileşme Bölümünde, “Türkiye’nin geçen on yılda sanayide ivme kaybettiğini” 28'inci sayfasındaki Tarım Bölümünde, “Ülkemizde sanayi ve hizmetler sektöründe hızlı bir gelişme kaydedildiği” yazılıdır.

Hükümet, bir koalisyon hükümeti bile olsa, programının bu kadar çelişkili olması doğal sayılamaz. (*ANAP sıralarından alkışlar*)

Şimdi, müsaadelerinizle, sizlere Hükümet Programından iki cümle okuyacağım: “Geçmişten çok farklı şartlarla karşı karşıya olan ve üçüncü sanayi devrimi aşamasındaki global gelişmeyle yarışan Türkiye için, ihracat ya da ithal ikamesine dayalı büyüme stratejisi çelişkisi yerine, bu iki stratejinin de zaman boyutu içinde

birbirini tamamlar bir yapı içinde, geleceğin dinamik karşılaştırmalı üstünlüklerine bugünden yatırım yapacak bir esnek sektör yapışması öngörülmektedir.”

Bir cümle daha okuyacağım: “Üçüncü teknoloji devrimi ürünlerinden otomasyon, bilgisayar kontrollü tasarım ve üretim, bilgi üretimine yönelik sanayi ve hizmetlerin sadece ithalatçısı olmadan, bunları yeni tüketim hevesleri olarak görmeden, geleceğin üretim süreçleri olan bilime dayanan ve üstün beceri yoğunluğu isteyen alanlara da geçilmesi bugünden programlanarak teşvik edilecektir.”

Sayın milletvekilleri, içinizde, bu okuduklarımdan bir şey anlayan var mı? Yani, bu satırları kaleme alanlar acaba ne yazdıklarını biliyorlar mı? *(ANAP sıralarından alkışlar)* Böylesine karmaşık, böylesine muğlak, çelişkili ifadelerle neyi anlatmaya çalışıyorsunuz? Neye çözüm getirmeye çalışıyorsunuz? *(DYP sıralarından “Anlayışına bağlı” sesleri)* Eğer sorunlar ve çözümler, sizin kendi kafanızda netleşmemişse, programa nasıl yazdınız, nasıl çözüm getireceksiniz?

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Bozduğunuzu düzeltmeye çalışıyoruz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, ben size söyleyeyim sayın milletvekilleri; bu program - kendi ifadesiyle - altı kere gitmiş yedi kere gelmiş tecrübeli bir başbakanın programına hiç benzemiyor. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu program, daha çok, ekonomi yönetiminde yeni bir akademisyenin tez çalışmasını andırıyor. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Ama, maalesef, ne bu taze doktora vermek mümkündür ne de bu programa güvenoyu vermek mümkündür. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Sayın milletvekilleri...

AHMET SAYIN (Burdur) — Senin aklın ermiyorsa biz ne yapalım!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, uzun zamandan beri iktidardan uzak olan, iktidar hasreti içinde olan partilerin hazırladığı bu programın çok geniş bir bölümü, aslında şikâyetname mahiyetindedir. Bize yönelik şikâyet ve tenkitlerin mantığında büyük sakatlıklar vardır. Bir taraftan, teslim alınan her şeyin kötü olduğu ispata çalışılmakta, diğer taraftan da her şeyin kısa zamanda düzeltileceği iddia edilmektedir. Eğer, her şey söylendiği gibi, kısa zamanda düzelebilecekse, o zaman, mevcut durum söylendiği kadar kötü olamaz. Eğer durum gerçekten çok kötü ve siz bu durumu kısa zamanda düzeltme imkânına ve becerisine sahipseniz, o takdirde, sizde, kimsede olmayan müthiş ve sihirli bir yetenek var demektir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

AHMET SAYIN (Burdur) — O bizim ustalığımız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, buradan iktidar ortaklarına şunu hatırlatmayı görev sayıyorum: Artık, muhalefet değilsiniz; bizi kötülemek uğruna ülkeye zarar vermeyin. Unutmayın ki, bugünkü Türkiye...

MUHTAR MAHRAMLI (Tekirdağ) — Çaldıklarınızı geri alacağız. *(ANAP ve DYP sıralarından karşılıklı konuşmalar, gürültüler)*

BAŞKAN — Muhtar Bey, lütfen! Lütfen...

MUHTAR MAHRAMLI (Tekirdağ) — Memleketi soydunuz. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lütfen karşılıklı konuşmayalım...

KADRİ GÜÇLÜ (Bursa) — Baş sorumlusu o.

BAŞKAN — Kadri Bey, lütfen oturur musunuz?

SELAHATTİN KARADEMİR (Kahramanmaraş) — Ne bıraktınız, onu söylüyoruz.

BAŞKAN —Efendim, lütfen karşılıklı konuşmayalım.

Sayın Yılmaz, buyurun devam edin lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Hükümete, demokratikleşme konusundaki vaatlerini yerine getirmede asıl engelin muhalefet değil, iktidar grupları olduğunu hatırlatıyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Burada müzakerenin bir usulü var sayın milletvekilleri, bazılarınız yeni olabilirsiniz; ama, buna uymamanız için mazeret olmaz.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Televizyon görüşmeleri verdiği zaman aynı şeyleri siz yapıyordunuz. *(Gürültüler)*

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Unutmayın ki, bugünkü Türkiye, ne 1978 yılında teslim ettiğiniz enkazdır, ne 1979 yılı sonunda devraldığınız yokluklar, kıtlıklar ve karaborsa içinde yüzen Türkiye'dir, ne de 1980'de küçücük Lüksemburg'a 1 milyon dolar için avuç açan Türkiye'dir. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* 1980'de komşularının hayli gerisinde olan bir ülke yerine, bugün aynı komşularına 3 milyar dolara yakın kredi açan bir Türkiye vardır.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Önce buğday parasını verseydiniz. *(Gürültüler)*

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 1980'de, yani, Sayın Başbakanın zamanında ve onun veciz bir şekilde ifade ettiği gibi, 70 sente muhtaç kalan Türkiye'yi, bugün size rekor düzeyde, 12 milyar dolar döviz rezerviyle teslim ediyoruz. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; DYP ve SHP sıralarından gürültüler)*

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Buğday parasını verseydiniz...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Türkiye'nin bir şeyi kalmadı; toprak bile sattınız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ben hepsini söylerim; ama, siz dinlemesini bilmiyorsunuz. *(DYP ve SHP sıralarından gürültüler)*

Sayın Başkan, idare edemeyecekseniz bırakırım kürsüyü...

BAŞKAN — Hayır efendim! Siz buyurun devam edin lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Böyle Riyaset olmaz Sayın Başkan!

BAŞKAN — Bu her zaman oluyor; biliyorsunuz daha önce de oluyordu Sayın Yılmaz. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Muhterem arkadaşlar, sizden tekrar rica ediyorum... Benim; burada...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — O tarafa söyle! Uykun mu geldi, şekerin mi yükseldi?

BAŞKAN — Lütfen efendim... Bir dakika... Söylüyorum canım... (ANAP sıralarından gürültüler)

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — O tarafa söyle Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, biz böyle konuşmaya alıştık. Salona hitap ediyorum; sağa ve sola bakarım; onu da mı siz tayin edeceksiniz? (ANAP sıralarından gürültüler) Sayın Kibar, lütfen...

Muhterem arkadaşlar, lütfen, hatiplerin sözlerini kesmeyelim, söz atmayalım. Her Mecliste söz atmalar olur; ama, bunlar şimdiye kadar bir nezaket çerçevesi içerisinde kalmıştır. Sizden rica ediyorum, sükûneti muhafaza edelim, hatibin sözlerini sonuna kadar dinleyelim. Şimdiye kadar müzakereler gayet güzel ve sükûnet içerisinde cereyan etmiştir. Lütfen, bundan sonra da müzakerenin bu şekildeki cereyanına yardımcı olalım.

Buyurun.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yeni Hükümete devrettiğimiz enflasyon oranı, Kasım 1991 başı itibarıyla, sizin sürekli iddia ettiğiniz gibi, yüzde 70'ler düzeyinde filan değildir. Türkiye'deki tüm ekonomik planlarda kullanılan toptan eşya fiyatları indeksine göre yüzde 54.6'dır, tüketici fiyatları indeksine göre yüzde 66.5'tir; ama, daha da önemli bir şey var; son iki ay içerisinde enflasyon düşme eğilimine girmiştir. Şimdi, yeni Hükümetten şunu istiyorum: Hangi indeksi tercih edeceğini burada ifade etsin.

ADİL AYDIN (Antalya) — Siz hangi indeksi tercih ediyorsanız biz de onu...

BAŞKAN — Sayın Aydın, lütfen... Durumu görüyorsunuz... Havayı elektrikleştirmeyelim, sükûneti muhafaza edelim lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hangi indeksi tercih ediyorsunuz, biz, bundan sonra, sizin enflasyon performansınızı da ona göre izleyeceğiz.

Hükümet Programında, Türkiye'de sanayileşmenin durduğu yazılıyor. Oysa, devletin resmî istatistikleri, programı apaçık yalanlamaktadır. 1980'de 9,8 trilyon lira olan imalat sanayii üretimi, 1991 yılında 1987 yılı sabit fiyatlarıyla 2 katından fazla artarak, 20 trilyon liranın üzerine çıkmıştır. Sanayiinin temel girdisi olan elektrik üretiminin de, aynı dönemde, kurulu güç olarak 6.900 megavattan 17.300 megavata çıktığı görülüyor.

BEDRETTİN DALAN (İstanbul) — Kaçı kullanılıyor?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sanayi ürünleri ihracatımızın, 1980 yılındaki 1 milyar dolarlık düzeyinden, bu sene 11 milyar dolar düzeyine yükseldiğini görüyoruz. Şimdi, bu tabloya rağmen, Türkiye'de sanayileşmenin durduğunu iddia etmek, ancak, Anavatan Partisinden devralınan mirası küçümseme gayretiyle izah edilebilir.

İşsizliğin bizim dönemimizde arttığı iddiası da, bu programın bir başka saptırmasıdır. Gerçek odur ki - istatistiklerin söylediği odur ki - 1980 yılında yüzde 11,6, bizim iktidara geldiğimiz 1983 yılında yüzde 12,1 olan işsizlik oranı, ülkeyi bizim size teslim ettiğimiz 1991 yılında yüzde 8,2'ye inmiştir. (ANAP sıralarından alkışlar)

Kişi başına millî gelir, 1983'te 1.280 dolar iken, 1990'da 2.667 dolara yükselmiştir. Millî gelirin satın alma parkesine göre hesaplanmış şekli ise, 1980 yılında 2.482 dolar iken, 1990'da 6.000 dolara yaklaşmıştır.

İRFAN DEMİRALP (Samsun) — Bu kadar saptırılamaz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Anavatan Partisi döneminde, ülkede gelir dağılımının daha adaletsiz duruma geldiği iddialarının hiçbir ilmî dayanağı yoktur; tersine, vatandaşlarımızın hayat seviyesinde önemli gelişmeler olduğunu gösteren sayısız istatistik vardır; beyaz eşya istatistikleri, elektrikli ev eşyası istatistikleri, otomobil, telefon, televizyon istatistikleri bunlar arasında sayılabilir.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Ahlakî istatistikleri de yaptınız mı?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri; bu Hükümet, daha başlangıçta işe bir sene rötarla başlamaktadır; bu hususun altını çiziyorum. Seçim öncesinde her iki iktidar partisinin de bize karşı kullandıkları en öncelikli konu, enflasyon konusuydu. Doğru Yol Partisi enflasyonu 500 günde, Sosyaldemokrat Halkçı Parti ise iki senede yüzde 10'un altına, yani tek haneli rakamlara indirmeyi vaat etmişlerdir.

KADRİ GÜÇLÜ (Bursa) — Siz de 1983'te vaat etmişsiniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Doğru Yol Partisinin bu hedefe ulaşmak için öngördüğü en önemli araç da, kamu sektörü borçlanma gereğinin gayri safi millî hâsılaya oranını ilk yılsonunda yarıya indirmektir. Böylece, enflasyonun, birinci yılsonunda yüzde 30'lara, 500 gün sonunda da yüzde 10'un altına düşürülmesi hedefleniyordu. Oysa, şimdi Hükümet Programında hayretle görüyoruz ki, bu takvim, asgarî bir sene sarkmıştır. Kamu borçlanma gereğinin gayri safi millî hâsılaya oranının yüzde 5'lere indirilmesi, yani enflasyonun yüzde 30'lara çekilmesi için iki yıllık bir süre öngörülmektedir. Enflasyonunun ne zaman yüzde 10'un altına indirileceği konusunda ise, programda hiç ses yoktur.

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Bekte de gör...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bu konuda seçim öncesi çok iddialı ve net hedefler ortaya koyan koalisyon ortaklarını, şimdi, bu hedeflerine bağlı kalmaya davet ediyorum. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, DYP ve SHP sıralarından gürültüler) Vaatlerinizi, millete yaptığınız vaatleri unutup, kendi hedeflerinizi tahrif ederek ve bu olayı da demokratikleşme makyajı altında örtmeye çalışarak bir yere varamazsınız.

ADİL AYDIN (Antalya) — Anavatan Hükümeti değil o.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çünkü, Türkiye'de vatandaşın demokrasiye inancını sarsan en önemli şeylerden birisi, politikacıların, iktidarda ve muhalefette farklı dilden konuşmalarıdır; meydanlarda söyledikleri şeyleri hükümet olunca unutmalarıdır.

Yıllar boyunca, bıkmadan, usanmadan, "memleket iyi idare edilmiyor" dediniz.

AHMET SAYIN (Burdur) — Doğru... Doğru...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, herkes gibi, biz de, bu sözün sahibinden, memleketin iyi idare edilmesini bekleyeceğiz. *(ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

KADRİ GÜÇLÜ (Bursa) — Senin ağababan...

BAŞKAN — Sayın Güçlü, lütfen...

KADRİ GÜÇLÜ (Bursa) — Çok doluyum, boğazıma kadar doluyum Sayın Başkan!

BAŞKAN — Dolu olabilirsiniz; ama, lütfen hatibin sözünü kesmeyiniz Sayın Güçlü. *(DYP, SHP ve ANAP sıralarından gürültüler)*

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkan, siz doktorsunuz, bu arkadaşın bir rahatsızlığı var galiba... Dikkatinizi çekerim!

BAŞKAN — Buyurun Sayın Yılmaz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz bu ülkeyi bir askerî yönetimden devraldık ve bugün bulunduğu noktaya getirdik. Bu noktayı beğenirsiniz, beğenmezsiniz; ama, sizin nereye götüreceğinizi hep beraber göreceğiz.

AHMET SAYIN (Burdur) — Siz neler yaptınız, onları söyleyin.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bizim endişemiz, meselelerin esası yerine, şekle ve gösterişe daha fazla önem vermenizdir. Daha güvenoyu olmadan yaptığınız icraatlarda bunun izlerini gördük. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen... Biraz sonra Sayın Başbakan söz alıp kendilerine cevap verecekler.

Buyurun efendim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Terörist mahkûmların barınması için inşa edilmiş olan Eskişehir özel Tip Cezaevini, herhangi bir araştırma, inceleme yapmadan, hiçbir resmî bilgiye sahip olmadan...

SIRRI SAKIK (Muş) — İnsanların vücutlarında işkence izleri var.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...Sadece bazı iddialara, sadece o iddialara dayalı bir kampanyaya prim vererek kapatma kararınızı tasvip etmiyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar, SHP sıralarından gürültüler)*

SIRRI SAKIK (Muş) — Zaten, sizden işkence yapanlardan beklemiyoruz bunu.

MEHMET KERİMOĞLU (Ankara) — Özür dileyin.

BAŞKAN — Lütfen, hatibin sözünü kesmeyiniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bu durumda, devlet görevlilerinin, görev sorumluluğuyla görevlerini yerine getirmelerinde çok ciddi yaralar açacağınızdan endişe ediyoruz. Bu durumun, bölücü eşkıyayı yüreklendireceğinden endişe ediyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu endişelerimizi buradan, milletin kürsüsünden dile getirmeyi de kendimiz için görev sayıyoruz.

Bir süre önce bu Mecliste yapılan bir oylamada, Güneydoğu illerimizde olağanüstü halin dört ay uzatılması için koalisyon ortaklarından birinin kabul, diğerinin ret oyu kullandığı malumunuzdur. Ülkenin en önemli sorunlarından birisinde, belki en önemlisinde dahi, böylesine birbirine ters düşen bu koalisyonun, ülkenin diğer dertlerine nasıl deva olacağına merakla izleyeceğiz.

MEHMET ALP (Kars) — İnsanlıktan uzaksın Başkan.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz, burada görüşlerini dile getiren diğer muhalefet partisinin Sayın Genel Başkanı Erbakan'la bir konuda, bu Hükümet Programının niteliği konusunda mutabık değiliz. Sayın Erbakan, Hükümet Programında, Doğru Yol Partisi zihniyetinin, Doğru Yol Partisi politikalarının ağır bastığını iddia etti. Bizim iddiamız, Hükümet Programına, dili de dahil, SHP zihniyetinin hâkim olduğudur. (ANAP sıralarından alkışlar)

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Galiba SHP'ye tahammülün yok.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakınız...

İBRAHİM GÜRDAL (Bursa) — Patladınız orada, patladınız!

BAŞKAN — Sayın Gürdal, lütfen, laf atmayalım...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...Türkiye'de, çok reformcu hükümetler gelip geçmiştir, çok büyük reform iddialarıyla gelmişlerdir, her şeyi derleyip toparlayacakları iddialarıyla gelmişlerdir; her şeyi dağıtıp gitmişlerdir. Sanıyorum, Türkiye'ye, reformculuk konusunda bu Hükümet kadar iddialı olan bir hükümet daha gelmedi. Şu Hükümet Programında, tam 30 defa "Reform" kelimesi geçiyor...

AHMET SAYIN (Burdur) — Rahatsız olmayınız... Transformasyonu unuttunuz mu?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...Ama sayın milletvekilleri, çağımızın en geçerli, en genel, en evrensel reformu olan serbest piyasa ekonomisinden, bu programda, sadece bir defa, o da kerhen, zoraki olarak ve menfî anlamda söz ediliyor. Onun için, bu program, aslında devletçi bir programdır. Her şeyi çözeceğini iddia eden; ama, kendi içinde bir öncelik sırası olmayan, gönlü zengin; ama, hesabı kitabı olmayan, kaynağı olmayan bir programdır; planlı, hesaplı, ciddi bir icraat programından ziyade, aceleyle sıralanmış bir alışveriş listesi niteliğindedir. (ANAP sıralarından alkışlar)

Programda sayılan projelerin nasıl finanse edileceği konusu tamamen karanlık bırakılmıştır. Mevcut otoyol programına ilaveten öngördüğünüz otoyol uzunluğu 4 bin kilometreden fazladır. Bugünkü fiyatlarla bunun maliyeti yaklaşık 30 milyar dolar, yani 150 trilyon liradır. Kara. kaya ve Atatürk Barajlarında da yaptığınız gibi, böyle, gösterişli programlarla uzun vadeli projelere sahip çıkma sevdasından vazgeçin. Niyetiniz, eskiden olduğu gibi, temel atıp, islimin arkadan gelmesini beklemekse, bundan büyük israf, memlekete bunun kadar kötülük olmaz.

Bu programın en zayıf noktası, kaynak dengesini kuramamış olmasıdır. Programın nasıl finanse edileceği belli değildir. Borçlanmayı düşüreceğinizi söylüyorsunuz.

nuz; iç ve dış borçlarda azalmaya gideceğinizi iddia ediyorsunuz. Bu durumda, iki tane kaynağınız kalır; birisi vergi gelirleridir, diğeri KİT gelirleridir.

AHMET SAYIN (Burdur) — Devleti de soydurmayaacağız...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Gazeteleri ilan vermişsiniz, seçim beyannamenize koymuşsunuz; diyorsunuz ki, “zammı devlet politikası olmaktan çıkarcacağız, KİT ürünlerine zam yapmayacağız.” Şimdi, KİT ürünlerine zam yapmayacaksınız... KİT gelirlerinin bir kaynağı budur, ikinci kaynağı özelleştirme; yani KİT’leri satarsınız; halka satarsınız, yerli sermayeye satarsınız, yabancı sermayeye satarsınız; ama, şu programda, SHP’nin ağırlığıyla, özelleştirme rafa kaldırılmıştır. Bu programda, özelleştirmeden vazgeçeceğiniz anlaşılıyor.

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, süreniz doldu, lütfen toparlayınız. (ANAP sıralarından gürültüler)

Efendim, ben saati takip ediyorum. Hangi konuşmacıyı ikaz etsem grubu itiraz ediyor; ama, ben burada saate bakıyorum.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Ara vermeler ne oldu?

BAŞKAN — Efendim, 16.50’de konuşmaya başladılar; saat 17.50’dir. (ANAP sıralarından gürültüler)

16.50’de konuşmaya başladı... Lütfen... Biraz önce itiraz ediyordunuz... Haklı şeylerde itiraz ediniz lütfen...

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — İnkıtaları dikkate al!

BAŞKAN — Buyurun... 3 dakika da geçti Sayın Yılmaz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri; bu durumda, geriye tek kaynak olarak vergi gelirleri kalıyor. Seçim beyannamesinde, Doğru Yol Partisinin seçim beyannamesinde, yeni vergi getirilmeyeceği vaadi vardır; ayrıca, mevcut vergilerde de indirim yapılacağı vaadi vardır. Kurumlar Vergisinde indirim yapmayı müjdelediniz... Asgarî ücretten vergi almayacaksınız... Sadece bu ikisinin, bizim hesapladığımız, vergilerde doğuracağı kayıp 10 trilyon liradır. Buna ilaveten, kamu borçlarında hedeflediğiniz azalmanın tutarı da 25 trilyon liradır. Ayrıca, bütün bunları yaparken; çiftçi borçlarını affedeceksiniz, erken emekliliği, işsizlik sigortasını getireceksiniz, yeşil kartla sağlık sigortasına benzer bir sistem getireceksiniz ve...

HASAN NAMAL (Antalya) — Kışkandın mı?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...bütün bunların üstüne de, yeni otoyolların, yeni demiryollarının - sadece bu ikisinin - maliyeti 200 trilyon lirayı aşan dev yatırımların gerçekleştirilmesini üstlendiniz.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Biraz toprak satarız canım, ne olacak (!)

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi diyorsunuz ki, “esnaf ve sanatkârlara, çiftçilere, ücretlilere yeni vergi mükellefiyeti getirmeyeceğiz; bunların vergilerini daha da aşağıya çekecek yeni düzenlemeler yapacağız”. Bu saydığınız kesimlerin

dışında kalan vergi mükelleflerinin gelirlerini vergilemek değil, bütün gelirlerine el koysanız, dahi, bu programı uygulayamazsınız. (ANAP sıralarından alkışlar)

Bütün vatandaşlarımız adına, Hükümetten, kimlere, ne zaman, ne kadar vergi getireceklerini açıklamalarını istiyorum.

ADİL AYDIN (Antalya) — Şu yolsuzlukları halledelim, ondan sonra.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Seçim beyannamenizle bağdaşmayan kentsel rantların vergilendirilmesi kavramına açıklık getirilmesini istiyorum.

ADİL AYDIN (Antalya) — Yaptığın borçları açıkla.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, programda, “İzlenecek kur politikası, dış borç faiz yükünü artırmamaya dönük olacaktır” denilmektedir. Bunun anlamı şudur: Kuru düşük tutacaksınız, Türk parası değer kazanacak, ithalatı ucuzlatıp, ihracatı cezalandıracaksınız. Zaten, programda, ihracatı artıracak, kayda değer hiçbir tedbir getirmemişsiniz. Eğer bu politikayı gerçekten uygulayacak olursanız, turizm gelirleri de, yabancı sermaye girişleri de düşecektir ve bin bir emekle oluşan döviz rezervlerini yiyip bitireceksiniz. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bir husus daha var: Besici ve küçük çiftçi borçlarını affedeceğinizi programda da vaat ettiniz. Bu vaadinizi yerine getirmenizi bekliyoruz; ama, lütfen, borcunu zamanında ödemiş olanların da bu ödemelerini geri iade edin. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MAHMUT ORHON (Yozgat) — Faizleriyle birlikte.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Aksi takdirde, mükellefiyetlerine sadık olan vatandaşlarımız aleyhine çok büyük haksızlık yapmış olursunuz.

Hükümet Programında KİT’lerin ekonomideki ağırlığının artacağı yönünde çok tehlikeli işaretler vardır. Bu, SHP zihniyetidir, bu, SHP’nin öteden beri savunduğu görüştür; bizim için çok tehlikeli bir görüştür.

“Sanayi atılım sürecinin başlatılmasında KİT’lere önemli görevler düşeceği” yazılmıştır. Bu programa göre, özelleştirme daha baştan rafa kaldırılmıştır. Bu durumda, kamu finansman açığını düşürme hedefinin de hiçbir inandırıcılığı kalmamıştır. KİT’lerin ekonomideki ağırlığını artırarak piyasa ekonomisinin nasıl etkinleştirileceğini anlayabilmek mümkün değildir. Bu yaklaşım, dünyadaki bütün gelişmelerle taban tabana zıttır.

Şimdi, uzlaşılan, SHP’nin özerkleştirme formülüdür. KİT’lerin mevcut bürokratik yapısına, şimdi bir de “vakıf” adı altında yeni bir yönetim kademesi, yeni bir bürokrasi kadrosu ekleyeceksiniz. Memleketin kıt kaynaklarını, kötü bir işletmeci, kötü bir yatırımcı, kötü bir üretici olan KİT’lere harcayıp israf edeceksiniz; hem de özel sektörün aleyhine haksız rekabet yaratacaksınız.

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, lütfen bitiriniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Dünkü komünist ülkelerin bile dört elle sarıldığı, Türkiye’nin dünya ekonomisi içindeki ağırlığını geçtiğimiz sekiz yıl içerisinde üç katına çıkarmasında en önemli unsur olan serbest piyasa ekonomisini eğer

gerçekten işletmek, gerçekten geliştirmek istiyorsanız, böyle, atılım stratejisi gibi, özerkleştirme gibi, kırsal sanayi gibi ütöpik modellerden vazgeçmeniz lazım. Bütün bunların yerine, bu ütöpik modellerin yerine, bu SHP kokan modellerin yerine, gelin, insanımızın teşebbüs gücüne inanın, insanımızın önünü açın, onun önündeki engelleri kaldırın.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Kışkırtma Sayın Başkan, kışkırtma, akıllı ol...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Müteşebbisin altyapı ihtiyacını karşılayın, bürokrasi hastalığıyla savaşın...

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — O zihniyete 5 milyon vatandaş oy vermiş... Biraz saygılı olun lütfen...

BAŞKAN — Lütfen... Lütfen... Hatibe itiraz etmeyin...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Müteşebbisin üzerindeki vergi yükünü azaltın.

Sayın milletvekilleri, KİT'ler konusundaki bizim sekiz yıllık tecrübemizden çıkardığımız en önemli sonuç şudur: KİT'lerin rehabilitasyonu diye bir şey mümkün değildir; onun için, imkânsız zorlamayın.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — O sizin düşünceniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hayır, benim düşüncem değil; bu, dünya-daki uygulamalarla da doğrulanan bir düşüncedir.

Bakın, Sayın Başkanın müsamahasına sığınarak, sizlere bu konuda, sanıyorum bu Hükümetin de örnek aldığı İtalya'daki uygulamadan söz etmek isterim: İtalya'da...

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, başka bir vesileyle bahsetseniz... Sürenizi çok aştınız, 10 dakika geçtiniz. (ANAP sıralarından gürültüler)

Muhterem arkadaşlar, bütün grup konuşmalarının birer saat süre ile kısıtlı olduğunu, daha konuşmamızın başlangıcında söyledim. ,

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başkan, demokrasiye tahammülünüz olsun sözünü kesmeyin.

BAŞKAN — Sayın Hatibi ikaz etmek benim görevim...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sen görevini yapmıyorsun ama, Sayın Başkan...

BAŞKAN — O sizin görüşünüz...

Sayın Yılmaz, lütfen bitiriniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — İtalya'nın en ünlü ekonomi yazarı olan Guiseppi Turani, İtalya'da, devletin ekonomik yaşamdan çekilmediğini söyledikten sonra, bunun nedenlerini şuna bağlıyor: "Özel sektörün ayakta kalması mümkün olmayan işletmelerini devralmak, emekli politikacı ve yüksek bürokratlara bir ek-

mek kapısı sağlamak, partilerin, yandaşlarını yerleştirebileceği yeterli sayıda post bulundurmak için.”

İtalyanlar, kamu sektörü sorununa uzun süredir çözüm arıyorlar. Yani, bu Hükümetin örnek aldığı İtalyan modeli, aslında İtalya’nın şu anda kurtulmak istediği bir model.

Arayışlar sırasında, İtalyan kamu sektörü bir tür özertleştirme de yaşamış; ama, özertleştirmeye hiç yanaşmamış. Çünkü, - aynı yazar söylüyor - “ne elindeki çürükleri devlete sokuşturmaya alışmış özel sektör ne de siyasî partiler, daha kesin çözümler üretmeye yanaşmadılar” diyor.

Özertleşmeyle kamu sektörünü oluşturan toplam 35 bin fabrika, işletme vesaire, üç devlet holdingi bünyesinde toplanmış. Önümüzdeki günlerde aynı şeylerin Türkiye’de yaşandığını göreceksiniz; bunları onun için okuyorum.

Bunlar, IRI, ENİ ve EFIM; ama, gene Turani’nin yaptığı bir değerlendirmeye göre, kamu sektörünün ülke ekonomisine yükü böylelikle daha da artmış ve var olan verimsiz sistemin üstüne, bir de, oluşturulan holdinglerin dev aparatı gelmiş. Holdingler, daha çok bürokratikleşme, daha çok partizan amaçlar için kullanılabilencek post, daha fazla masraftan başka hiçbir şey getirmemiş, özertleştirme sonucu devletle ilişkiler biraz gevşemiş, iktisadî kamu kuruluşları biraz dışa açılmışlar ve özellikle Mafiaya açılmışlar.

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, sizi sık sık ikaz etmekten teeddüp ediyorum; ama, bu benim görevim, karara riayet de sizin takdiriniz... İstirham ediyorum, kesiniz. (ANAP sıralarından “Bağlıyor” sesleri)

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Erbakan’a tanıdığınız müsamahayı rica ediyorum...

BAŞKAN — Efendim, Sayın Erbakan’a 10 dakika müsaade ettim, zatı alınız 15 dakika daha fazla konuşuyorsunuz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Müdahaleleri de hesaba katmanızı rica ediyorum...

BAŞKAN — Lütfen... Hiçbir maksat yok.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 5 dakika rica ediyorum, bu sürede bitireceğim.

BAŞKAN — Buyurun... Lütfen...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Doğru Yol Partisinin Seçim Beyannamesinde, “Millî, manevî, ahlakî, insanî değerlerimiz ve millî kültürümüz, millî eğitimin öncelikli kapsamının manevî ve beşerî zeminini oluşturur” ifadesine yer verilmiştir. Programda, ne millî vardır, ne manevî vardır, en ahlakî vardır, ne insanî vardır. (ANAP sıralarından alkışlar) Programda sadece, çağdaş, laik, etkin ve yaygın bir eğitim sisteminden bahsedilmektedir. Programda söylenenlere katılıyoruz; ama, söylenmeyenleri seçim beyannamesinde söylenip de SHP’nin ağırlık koyması sebebiyle programa giremeyenlerin eksikliğini duyduğumuzu da ifade etmek zorundayız.

İBRAHİM GÜRİSOY (İstanbul) — SHP’den gocunmayın lütfen; zaten sekiz yıldır kullanılmadı bunlar.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çünkü, eğer hakikaten programdaki gibi bir millî eğitim politikası uygulanacaksa, o zaman, Millî Eğitim Bakanlığının da SHP’ye bırakılması lazımdı. (ANAP sıralarından alkışlar)

Ayrıca, yurt dışındaki vatandaşlarımızın sorunlarına önem verildiği iddia ediliyor. Doğru Yol Partisi Grubu Sözcüsü de bunu burada dile getirdi; ama, şu anda, bu Hükümette yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarının koordinasyonuyla görevli bakanın kim olduğu bile daha belli değildir, unutulmuştur.

İBRAHİM GÜRİSOY (İstanbul) — Sayın Başkan, çok uzadı konuşma.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Kıbrıs’la ilgili koordinasyon görevi, önceki akşam apar topar yetiştirilmiştir; ama, yurt dışıyla ilgili koordinasyon görevinin sahibi belli değildir. Bu nasıl bir önemdir, belli değildir!

Sayın milletvekilleri, eğer, Sayın Başkanım, burada, o çok ünlü demokratikleşmenin ilk örneğini verseydi ve bana biraz daha müsamahalı davransaydı; eğer siz bana...

İBRAHİM GÜRİSOY (İstanbul) — O kadar çok şeye alışmışsınız ki, hep almaya alışmışsınız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Eğer, sizler muhalefetteyken bizden talep ettiğiniz toleransı bana gösterebilseydiniz, ben burada sizlere, hepimizin gurur duyması gereken GAP Projesinden ve dış politikadan bahsedecektim. Programdaki, bu konulara ilişkin görüşlerimizi dile getirecektim. Müdahalelerinizle bizi yıldıracağınıza hiç bel bağlamayın; çünkü, bu hususları, önümüzdeki günlerde arkadaşlarım, basın toplantılarıyla kamuoyuna yine açıklayacaklardır. (ANAP sıralarından alkışlar) Bizden burada esirgediğiniz o imkânı, biz orada bulacağız.

Sayın milletvekilleri, müsaade ederseniz sözlerimi bağlıyorum. Türkiye’yi yönetmek güç bir iştir (DYP ve SHP sıralarından “doğru” sesleri, gürültüler) Çünkü, Türkiye’nin sorunları vardır; üstelik, Türkiye’nin sorunları büyüktür; ama, halkımızın beklentileri sorunlarımızdan daha büyüktür. Türkiye’nin sahip olduğu kaynaklarla ülkenin sorunlarını kısa sürede çözebilmek, bu beklentileri karşılayabilmek mümkün değildir. Onun için, burada hangi hükümet oturacak olursa olsun, işi kolay değildir. Onun için, bu Hükümetin işi de zordur. (DYP sıralarından “Zorlaştırdınız” sesleri)

Sayın milletvekilleri, bu Hükümetin işi başka hükümetlerden daha zordur. Bu Hükümetin işini zorlaştıran biz değiliz. Bu Hükümetin işini zorlaştıran, kendi içerisinde uyumsuz bir koalisyon hükümeti olması da değildir. Bu Hükümetin işini zorlaştıran, şu programında yapmış olduğu vaatlerdir. (ANAP sıralarından alkışlar) Bu Hükümetin işini zorlaştıran, bu programda yaptığı vaatlerin kaynağını unutmuş olmasıdır. Bu program her kesime çok şeyler vaat etmekte; fakat, kaynak sorununa çözüm getirmemektedir. Onun için, en başta bu husus Hükümetin sırtına büyük yük olacaktır. Bize düşen, her zaman olduğu gibi, milletimize doğruları söylemektir. Temel tercihleri belli olmayan, kendi içerisinde tutarsızlıklarla malul olan ve

milletimize yeni bir hayal kırıklığı yaşatmasından endişe ettiğimiz bu Hükümete güvenoyu vermeyeceğiz. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Endişemizin gerçekleşmemesi en samimi dileğimizdir.

Allah milletimizin yardımcısı olsun.

Yüce Meclise saygılar sunarım. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yılmaz.

Riyasetimizin demokratikleşmeye karşı, hiçbir tutumu yoktur. Demokrasi, kanaatimce ve her yerde olduğu gibi, kanunlara ve alınan kararlara biraz da riayet etmek demektir. (DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ben burada, Danışma Kurulundan...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bari kürsüye çıkıp, iktidar adına konuşsaydın.

BAŞKAN — Lütfen... Lütfen... Ben, burada Danışma Kurulumuzun aldığı kararı, Yüce Meclisten geçen kararı tatbikle mükellefim. Onun için, hatipleri ikaz benim görevimdir. Her hatibe beş-on dakika müsamaha etmek de bizim görevimiz arasındadır; ama, Sayın Yılmaz biraz fazla konuştu.

Efendim, gruplar adına konuşmalar sona ermiştir. Şimdi, şahsı adına ilk söz Sayın Genç'te. Buyurun Sayın Genç. (SHP sıralarından alkışlar)

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; konuşmama başlarken, hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum. (SHP sıralarından alkışlar)

Bizleri bu yüce çatı altına tekrar seçerek gönderen asil Tunceli halkına, ben ve arkadaşım Sinan Yerlikaya, tekrar teşekkür ediyoruz, kendilerine minnet borçluyuz. Kendilerini, yıllarca gördükleri baskıdan, işkenceden kurtarmak için, ben ve arkadaşım, her türlü onurluca mücadeleye hazırız. Bu mücadeleyi, yalnız, işkenceye uğrayan Tunceli halkı için yapmayacağız, Türkiye'nin her tarafında haksızlığa, işkenceye uğrayan insanlar için yapacağız. Çünkü, biz yıllarca baskı görmüş, haksızlıklara uğramış, hakları gasp edilmiş asil Tunceli halkının temsilcileriyiz. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Genç, lütfen, program üzerinde konuşalım.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sevgili arkadaşlarım, bakıyorum ANAP'lılar kaçtılar... Kaçmayın, kaçmayın... (ANAP sıralarından “Burada, burada” sesleri) Ben size burada dört sene çok şey söyledim, bunları siz dinlemediniz; ama, millet sine-nize vurdu, sizi muhalefet kürsülerine itti. (ANAP sıralarından, “sizi çok güzel yaptı” sesleri)

BAŞKAN — Sayın Genç, lütfen...

KAMER GENÇ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, yeni bir Hükümet kuruyor; yeni bir koalisyon, yeni bir ruh geliyor. Türkiye'de devrimsel nitelikte düzenlemeler var. Bunu içtenlikle kutluyoruz. Bu Hükümete içtenlikle başarılar diliyoruz. Bu Hükümetin başarılı olacağına içtenlikle inanıyoruz. Çünkü, bu Koalisyon Hükümetinin iki tane lideri var. Bunlar, özverili, devletini, milletini seven, insanlarını

seven, geçmişte yaptığını örtbas etmeye çalışmayan, hiçbir makam ve mevki peşinde koşmadan, karşılıklı özveri içinde, bu Koalisyon Hükümetini devam ettirmek için iyi niyetle başlamış insanlardır, işte, baştaki insanlar buna niyetli olunca da, bu Koalisyon Hükümetinin yürüyeceğine inanıyorum arkadaşlar.

Muhalefet partilerinin milletvekilleri burada konuştular. Değerli arkadaşlar, muhalefet partilerinin milletvekilleri ve liderleri tarafından yapılan tenkitleri, gerçekten bomboş laflar olarak buldum. Ben dilerdim ki, yeni göreve başlayan bu Hükümete, bu insanlar başarı dilesinler; ama, bu arkadaşlarımız, Hükümette yer almamanın, koalisyonda yer almamanın hıncını yaşadılar, o hınçlarını burada dile getirdiler.

Merak etmeyin, siz bir daha bu iktidar koltuklarına geçmeyeceksiniz; çünkü, biz bu devleti öyle bir yöneteceğiz ki, artık, bu millet bir daha size oy vermeyecek, vermesine de gerek kalmayacak.

Değerli arkadaşlarım, burada konuşan Sayın Erbakan, hep faiz sisteminin kötülüğünden, imandan bahsetti, İmam-Hatip liselerinden bahsetti... Soruyorum kendisine, acaba kaç tane çocuğunu İmam-Hatip liselerinde okutuyorlar? Çocuklarını İmam-Hatip Okullarında mı okutuyorlar? Ama, fakir fukaranın din duygularını istismar ederek, kendilerini makamlara, mevkilere getiriyorlar. Kendileri de çocuklarını İmam-Hatip liselerine gönderseler ya. Onlar Avrupa... (RP sıralarından gürültüler)

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) — Ben İmam-Hatip mezunuyum.

BAŞKAN — Sayın Genç... Muhterem arkadaşlar, bir dakika...

Sayın Genç, lütfen, program üzerinde konuşunuz: çatmayınız, sataşmayınız.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, ben dini bütün insanlardan adalet duygusunu beklerim.

Değerli milletvekilleri, Türkiye’de bir Diyanet İşleri Başkanlığı var. 1991 yılı 101 trilyonluk bütçesinin 1 trilyon 220 milyar lirası Diyanet İşlerine tahsis edilmiştir; ama, Türkiye’de diyanet işleri Sünnî mezhebine göre yönetilmektedir. Bu memlekette eğer, hakikatten insanların inançlarına saygılıysak (RP sıralarından “gürültüler”) eğer bu insanlar, insanların inançlarına saygılıysa, bu memlekette Alevî vatandaşlar da var, bunların da inançları var; Diyanet İşlerinde Alevî vatandaşların inançlarının temel ilkelerini, felsefelerini halka tanıtan temsilcileri de niye olmasın? Bu yetmiyormuş gibi, Alevî vatandaşlarımızın verdiği vergilerle maaş alan din hocaları ne yapıyorlar; gidip bu kitleleri kötülüyorlar.

Arkadaşlar, bizim demokratikleşme programımızın temelinde şu vardır: Biz düşünceden korkmayız, biz insandan korkmayız; bizim için en yüce değer insandır; insanın düşüncesi her vesileyle dile gelmelidir, her yerde dile gelmelidir.

ANAP İktidarı, yıllarca, televizyon ekranlarını halka ve millete kapattı. Burada söylediğimiz bütün düşünceler bu dört duvar arasında kaldı ve kimse bu duvarların içinden çıkan seslerimizi duymadı; ama, ben istiyorum ki, bu memlekette her çeşit fikir, her türlü düşünce, televizyon ekranlarında en belirgin, en yetkin ve en yetkili kişiler tarafından kamuoyuna aksettirilmeli ve halk gerçekleri görmelidir. Artık, o

zaman Türkiye’de gerçeklerin ne olduğu ortaya çıkar. (SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yoksa ki, Sayın Mesut Yılmaz’ı biraz önce burada dinledim; demokrasi-den bahsetti, insan haklarından bahsetti “sizin, bizim buradaki konuşma hakkımızı kesmemeniz gerekir” dedi; ama, gerçekleri dile getirdiğim için, bana, burada, üç oturum Genel Kurula girmeme cezasını siz vermediniz mi? (SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Siz, korkak insanlarsınız; siz, düşüncelerden korkan insanlarsınız. Dünün korkak insanların, bugün çıkıp da dün yaptıklarının tersini burada söylemeye hakları yoktur.

Değerli milletvekilleri,

BAŞKAN — Sayın Genç...

KAMER GENÇ (Devamla) — Şimdi ben...

BAŞKAN — Bir dakika, Sayın Genç...

Heyecanlı olduğunuz için, bazı kelimelerin üzerine basa basa konuşuyorsunuz ve bunlar, arkadaşlarımızı kırıncı mahiyette oluyor. İçtüzüğümüze göre, kırıncı kelimeler kullanmak yasaktır.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, “fikirlerden korkan insanlarsınız” dedim. Fikirlerden korkuyorlar.

BAŞKAN — Hiç kimseyi itham etmeyiniz ve lütfen, program üzerinde konuşunuz.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sevgili milletvekilleri, Koalisyon Hükümetimiz bir durum devralıyor. Nedir bu durum? ANAP İktidarı 1983 yılında Türkiye’yi devraldığı zaman, Türkiye’nin iç borcu 745 milyar lira idi, bugün ise, Türkiye’nin iç borcu 76 trilyon lira; yani, 100 katıdır. Türkiye’nin iç borcu o zaman 13,5 milyar dolardı, bugün ise 50 milyar dolardır. Soruyorum size, Türkiye’nin borçlanarak sağladığı bu kadar para nereye gitti? Verin hesabını... Verdiniz mi? Vermediniz. Kaç defa sorduk buradan; ama, vermediniz. Bugün, demokratikleşmeden korkuyorsunuz. Neden? Çünkü, biliyorsunuz ki, geçmişte yapılan suiistimallerin hesabını soracağız. O hayali ihracatçılara kimlerin sahip çıktığını, o hayali ihracatçılara kimlerin ortak olduğunu bu kürsülerden halka anlatacağız. O zaman bu salonlarda kimin kalacağını göreceğiz arkadaşlar... Göreceğiz... (SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlar; ekonomisi sıfıra inmiş bir memleket... Bugün, 76 trilyon liralık iç borcun - yüzde 76 faiziyle beraber - 1.1.1992’de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına maliyeti 163 trilyon liradır. 1992 bütçesinde, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, ANAP’ın yaptığı hesapsız borçlanma nedeniyle, sadece 163 trilyon lira iç borç ve faizini ödemek zorunda kalacaktır. Mesut Bey kaçtı... Nereye gitti bilmiyorum. Keşke bunu söyleseydi buradan. Nerede bu paralar, nereye harcadılar, ne yaptılar, onu söylesin.

Arkadaşlarımız programda birtakım şeyleri de okumuşlar; ama, anlamamışlar. Diyorlar ki, “Kurumlar Vergisini indireceksiniz...” Kurumlar Vergisini indirmiyoruz; Kurumlar Vergisi eskiden iki sistemliydi ve kuruluşlardan yüzde 25 Kurumlar Vergisi alınıyordu. Alınan bu verginin ortaklara dağıtılması da, Gelir Vergisi Kanununa göre beyan ediliyor ve o Gelir Vergisi mükellefi de, o ortak da bunu beyan

ediyordu; ama, sizin zamanınızda bu ortadan kaldırıldı. Biz, şimdi, Gelir Vergisini üniter bir sisteme çevireceğimiz için, Kurumlar Vergisinde yüzde 46-47 seviyesinde olan nispeti yüzde 25'e çekeceğiz ve kurum kazancını da ortaklara dağıtılmış kabul ederek, onu Gelir Vergisi beyannamesiyle bildireceğiz; dünyadaki sistem de budur. Siz bunu anlamadığınız için, çıkıp, "Kurumlar Vergisini indiriyorsunuz" diyorsunuz.

Arkadaşlar, ziraî kazanç üzerindeki Stopaj Vergisinin kaldırılması doğal bir şeydir; ama, siz ne yaptınız, ziraî faaliyetler üzerindeki stopaj nispetini yüzde 10'lara çıkardınız. Niye çıkardınız? Çünkü, buradan, hayali ihracatçılara vergi iadesinde büyük paylar düşüyordu. Hayali ihracatçılar, ihraç ettikleri ziraî ürünlere hayali fatura düzenlemek suretiyle, o yüzde 10'larla trilyonları aldılar. O hayali ihracatçılar meselesini konuşurken, bunları burada anlatacağız.

Değerli milletvekilleri, ekonomiye fazla girmek istemiyorum; ama, siz nasıl bir Türkiye bıraktınız? Demokratikleşmeden şikâyetçi olan Sayın Yılmaz'a bir tavsiyede bulunuyorum: Kendileri politikada biraz genç; çok demagoji yapmaya gayret ediyor. Politikada demagoji, insanları pek bir yere getirmez. Şimdi, Eskişehir Cezaevinin boşaltılmasından şikâyetçi oluyor. Terörle Mücadele Yasasını getirdiniz. Siz burada övünçle diyordunuz ki, "Paris Şartına, AGİK Sözleşmesine imza koyduk." O imza koyduğunuz Paris Şartının ana maddesi nedir? Bakınız; herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, herkesin düşünce, vicdan, din ya da inanç hürriyetini, ifade hürriyetini, hiç kimsenin keyfi tutuklama, gözaltına alınma, işkence veya diğer zalimane, insan onuruyla bağdaşmayan ya da aşağılayıcı muamele ve cezaya tabi tutulmayacağını taahhüt ettiniz, bunları imzaladınız; ama, dışarıda tersini yaptınız.

Ben, bir Tunceli Milletvekili olarak sizlere anlatacağım: Tunceli'de ne yaptınız arkadaşlar? Siz ne yaptınız? Bugün Tunceli'de 420 tane köy var. 420 köyün 220'sinde yol yok. Hiçbir köyünde, asfalt değil, stabilize yol yok. Hiçbir nahiyesinde asfalt yol yok, stabilize yol yok. Beş altı tane ilçesinin; işte Pertek'in, Hozat'ın, Ovacık'ın yolu yok arkadaşlarım. Ovacık ile Tunceli arasındaki mesafe 60 kilometredir ve bu 60 kilometreyi iki saatte gidiyorsunuz. Hani çağ atlamıştınız? Arkadaşlar, Tunceli'nin hiçbir köyünde telefon santralı yok. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

Değerli arkadaşlarım, Tunceli'de, önceki hükümet ne yaptı biliyor musunuz; bir vali gönderdi, Alevî vatandaşın köyüne, okul için gönderilen parayla cami yaptırdı. Şimdi, o caminin kapısında kilit duruyor. Hani inanç hürriyeti vardı? Bu, insanlık mı? Bu, demokrasi mi? Bu, insanların inançlarına saygı mı?

Arkadaşlar, Tuncelili öğretmeni Tunceli'ye tayin etmediler. Bugün, 420 tane köyün yüzde 25'inde okul yok. Ben, 26 Ekim tarihinde gezdim. Birçok yerde hâlâ okul açılmamıştı. Ne yapıyorlar; köye öğretmen vermiyorlar. Ne yapıyorlar; daha doğru dürüst kültürünü almadan mezun olmuş lise mezununu, köylere öğretmen gönderiyorlar; esas öğretmeni tayin etmiyorlar. Neyi gönderiyorlar; lise mezununu öğretmen olarak gönderiyorlar. Amaç ne? Yıllardır demokrasi uğruna, hak uğruna, hukuk uğruna mücadele veren bu dinamik kitleyi cahilleştirmek. Bu da yetmiyor muş gibi, bunlara zorla din eğitimi yaptırmak!

Bir insan için evvela onur meselesi önemli, onurunun korunması meselesi önemli, işkenceden insanların korunması meselesi önemli; ama, gelin görün ki - biz bu kürsülerde kaç defa dile getirdik - ANAP iktidarı ne yapmıştı; Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da idareyi askerî yönetime bırakmıştı. Bir uzatmalı onbaşının emri, onlar için devletin sözüydü. Türkiye'de, ANAP'lılar üç ayrı hukuk uyguladılar: Bir, Türkiye'nin genelinde uygulanan hukuk; bir, güneydoğuda uygulanan SS kararnameleleri, bir de Tunceli'de uygulanan Tunceli kanunları. Bu Tunceli kanunlarında hak yoktur. (ANAP sıralarından "İkaz edin Sayın Başkan" sesleri)

BAŞKAN — Sayın Genç... Sayın Genç... Lütfen, Sayın Genç...

KAMER GENÇ (Devamla) — Tamam... Evet...

BAŞKAN — Sayın Genç, program yalnız Tunceli'yi dikkat nazara almıyor. Sizden rica ediyorum, programın tümü üzerinde konuşunuz.

KAMER GENÇ (Devamla) — Hükümet programı üzerinde kişisel konuşuyorum. Ben, bir milletvekili olarak Tunceli'nin her tarafını gezdim. Orayı lokal anlamda...

BAŞKAN — Efendim, bir dakika... Bir dakika Sayın Genç...

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, çok müdahale ediyorsunuz. Lütfen... Sizin, benim konuşmalarıma müdahale hakkınız yok.

BAŞKAN — Aman efendim, lütfen... Müdahaleye sebebiyet veriyorsunuz... Lütfen... Şimdi, Hükümetin...

KAMER GENÇ (Devamla) — Tamam Sayın Başkan, konuşuyorum.

BAŞKAN — Efendim, Hükümet Programı üzerinde konuşacaksınız; bütçe üzerinde konuşmuyorsun.

KAMER GENÇ (Devamla) — Şimdi bakın, 1982 yılında, Ovacık'ta Ahmet Felik isimli bir çocuk, bir yüzbaşı tarafından öldürüldü; hâlâ bunun soruşturması yapılmadı. Hozat'ta Müslüm Yağmur isimli vatandaşın rehber olarak yararlanmak isteyen güvenlik kuvvetleri, bu şahsı önlerine katıp kendisini dağda vurdular; bu olay hâlâ soruşturulmadı. Mazgirt'te Süleyman ölmez isimli bir öğretmen içeri alındı, ertesi gün ölüsü verildi. Biz bunları bu Meclis kürsüsünden kaç defa dile getirdik. Burada, demokrasiden ve insan haklarından söz eden insanlara soruyorum: Bunların hangisi için emir verdiler de soruşturma açtıldılar?

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Bunların Programla ne alakası var?

KAMER GENÇ (Devamla) — Demokrasi bu ise, birisi gelip çocukluğunuzu öldürdüğü zaman acısı size geliyor da, o öldürülen insanların analarının ve babalarının acısı yok mu? Bakın, size yine bir olay anlatayım...

BAŞKAN — Sayın Genç, münferit hadiselerden bahsediyorsunuz, programı bıraktınız.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Sayın Başkan, süresi doldu zaten.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, olayları anlatıyorum.

BAŞKAN — Efendim, Hükümet Programında hiç böyle bir hadise yoktur.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bakın, 23.11.1991’de...

BAŞKAN — Hükümet programında hiç böyle bir hadise yoktur.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, anlamıyorum, ne diyorsunuz?

BAŞKAN — Hükümet programında bu hadiseler yok. Siz burada Tunceli’ye hitap ediyorsunuz. Tunceli de vatanın bir köşesidir... Çok rica ederim, mahallî propaganda yapmayınız.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, iktidara devreden ANAP’ın bugün memleketi ekonomik ve demokratik olarak getirdiği noktayı izah ediyorum; bu, sizi niye rahatsız ediyor?

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — İzah değil; izah yok o işte, karakolu anlatıyorsun sen.

KAMER GENÇ (Devamla) — Bakın şimdi, gazetelerde yazıyor; Hüseyin Toraman isimli bir vatandaş kaç gündür kayıp; sizin zamanınızda kaybolmuş. Anası da diyor ki, “Ben çocuğumu bulamazsam kendimi yakarım.” Evlat sevgisi olan insanlar, size hitap ediyorum, lütfen, bu kadının çocuğunu bulun. (ANAP sıralarından, “Sizin Hükümetiniz bulsun” sesleri)

Yine, Diyarbakır’da 23.11.1991’de gözetim altına alınan İsmail Hakkı Kocakaya bugün Siverek’te ölü bulunuyor.

BAŞKAN — Sayın Genç, süreniz doldu.

KAMER GENÇ (Devamla) — Peki, bunları siz yaptınız. Türkiye’de işkence yapan insanlara burada sahip çıkacaksınız... Şimdi, Eskişehir Cezaevinden yapılan nakillerden rahatsız olan Sayın Mesut Yılmaz’ın sözlerinden, Türkiye’de işkence yapanların arkasında kimlerin olduğunu gayet iyi anlıyorum. (SHP sıralarından alkışlar) Demek ki, bunlar buraya gelip insan haklarından bahsettiler, demokrasiden bahsettiler; ama, öte taraftan da, emirlerindeki birtakım insanların işkence yapmasını da teşvik ettiler.

Değerli arkadaşlar, laik Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bölünmez bütünlüğünü savunmak, benim için kutsal bir uğraştır ve benim temel ilkem budur; ama, ben, memleketin neresinde ve kim tarafından insan haklarına bir tecavüz olursa, onun da düşmanıyım, herkes tarafından bunun böyle bilinmesini istiyorum. (SHP sıralarından alkışlar)

Sayın Mesut Yılmaz biraz önce dedi ki “hastanelerde rehin tuttuğumuz kimse yok.” Bakın işte, 3.11.1991’de Abdullah Okutan isimli bir hastaya 10 günlük yatma ücreti olarak hastane yetkililerince imzalatılan 1.539.500 liralık borç senedi. Yani, ha bu insanı rehin tutmuşsunuz, ha bu insana zorla senet imzalatmışsınız!

Değerli arkadaşlarım, burada hepimiz milletvekilliği sıfatını taşıdığımıza göre, olayları, milletvekilliği sıfatının gerektirdiği dürüstlükte ve ağırlıkta dile getirmemiz lazım.

Şimdi, Sayın Mesut Yılmaz diyor ki, “KİT’lerin özelleştirilmesine bu Hükümet niye önem vermiyor?” Arkadaşlar, biz programımızda diyoruz ki, “Evvela KİT’leri özleştirireceğiz; ama, gerekirse özelleştireceğiz.” Bu, iki partinin tercihi mese-

lesidir. Elbette ki, iki parti arasında program ayrılıkları var, düşünce farklılıkları var. Bu, bir koalisyon hükümetidir ve bu koalisyon hükümetinde karşılıklı anlaşma esastır; ama, siz ne yaptınız, 5 tane çimento fabrikasını getirdiniz, kendi yandaşlarınızın da hesaplarını yaptığı bir Fransız şirketine 105 milyon dolara sattınız. Özelleştirme demek, devletin temel mallarını, temel fabrikalarını getirip de yok pahasına satmak mıdır? Özelleştirme bu mudur? Cumhuriyet kurulduğundan beri Türkiye’de bu insanların vergileriyle kurulan o sosyal amaçlı tesisleri, kendi kafanıza göre birtakım hesaplar yaparak, bazı yandaşlara, yabancılara, Amerikan Morgan firmasına bedava satmak mıdır? Sizin amacınız bu mudur? Sizin amacınız bu ise, bizim bu konuda, sizinle temel bir farklılığımız var.

BAŞKAN — Sayın Genç, süreniz doldu, lütfen bitiriniz.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Çok geçti efendim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, başkalarına tanıdığınız 10 dakika toleransı bana da tanıyın.

BAŞKAN — Hayır, size 10 dakika süre veremem... lütfen...

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, sözümü bitireceğim.

BAŞKAN — Koskoca gruba 10 dakika süre veriyoruz..

KAMER GENÇ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, ben, geçen dört yıl içinde, bu kürsüden, memlekette yapılan suiistimalleri dile getirdim; ama, hep 280 parmak kalktı, bu 280 parmak o suiistimalleri örttü. Bu dönem, onları, tek tek, araştırma önergeleriyle getireceğiz.

Sayın eski İçişleri Bakanından soruyorum: Sizin zamanınızda, kaç tane İçişleri müfettişi, suiistimal yapan valilerle, ANAP’lı belediye başkanları hakkında soruşturma yetkisi istedi? Niye vermediniz o soruşturma yetkilerini? Ondan sonra çıkıp “efendim, siz hangi suiistimalleri ortadan kaldırdınız?” diyorsunuz.

Şimdi, Sayın Mesut Yılmaz, “Ankara ve İstanbul belediye seçimlerini yenileyin” diyor. Bu belediyeler...

BAŞKAN — Sayın Genç... Sayın Genç, lütfen dinleyiniz.

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, sözümü kesmeyin.

BAŞKAN — Biz burada, geçmiş Hükümeti suale çekmiyoruz.

KAMER GENÇ (Devamla) — Bakın, Ankara ve İstanbul Belediyeleri niye başarısızdır: Siz, belediye başkanlığı seçimleri öncesinde, gazetelere verdiğiniz reklamlarda, zaten belediyelerin elini kolunu bağladınız. Siz, kendi yandaşınız belediyelere trilyonları aktardınız; ama, muhalefet partisi belediyelerinin musluklarını sonuna kadar kısıtınız.

Bunları niye kabul etmiyorsunuz da, gelip buradan, milletin kürsüsünden ve milletin huzurunda, değiştirerek söylüyorsunuz?

Değerli milletvekilleri, bakıyorum, birtakım arkadaşlarımız çok rahatsız. Ben bir milletvekiliyim, bu çatı altında, milletin hakkını, her koşulda, en iyi şekilde savunmaya yemin etmiş bir insanım.

ÜLKÜ GÜNEY (Bayburt) — Sayın Başkan, grup adına konuşmuyor, şahsı adına konuşuyor.

KAMER GENÇ (Devamla) — Bu iktidarın başarılı olması için, elimizden gelen bütün gayreti sarf edeceğiz.

Ben şuna inanıyorum ki, gerek Doğru Yol’cu ye gerek SHP’liler, genel başkanlarıyla, milletvekilleriyle, il ve ilçe başkanlarıyla, bütün fertleriyle, memleketimiz için büyük bir kurtuluş yolu açacak bu koalisyon iktidarının yaşaması için, herkes, her türlü özveride bulunacaktır.

Ben, bu koalisyon Hükümetinin memleketimize ve milletimize hayırlı olmasını dilerken, yıllardır Tunceli’ye yapılmayan yatırımların da, bir an önce yapılmasını sayın koalisyon Hükümetinden diliyorum ve saygılar sunuyorum efendim. *(SHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Şahsı adına, Sayın Bülent Ecevit; buyurun efendim. *(Bağımsızlar sıralarından alkışlar)*

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; adaletsiz seçim sisteminin sonuçları Meclis kürsüsüne kadar yansıdığı için, bu çok önemli konuda, konuşmamı, çok kısa bir süreye sığdırmam gerekecek. Buna olabildiğince çaba göstereceğim; ama, bir ölçüde süreyi taşıırırsam, Sayın Başkanın ve Genel Kurulun hoşgörülerini şimdiden rica ederim.

Hükümet Programı, amaçlar bakımından çok iddialı; fakat, araçlar çözümler bakımından bir hayli yetersiz bir program.

Programda, rejim sorununa, demokrasi ve insan hakları sorununa gereken ağırlığın verilmiş olması sevindirici.

Demokraside bütün sorunları halk çözer ve halk, sorunları oylarıyla çözer. Bunun için, halkın sorunları çözmede etkili olabilmesinin temel koşulu, halk iradesinin, seçimlerde, ülke yönetimine adil bir şekilde yansmasıdır; oysa Türkiye’de, rejim sorunu, son derecede adaletsiz bir seçim sistemi yüzünden, ulusal iradeyi çarpıtan bir seçim sistemi yüzünden, seçim sisteminde düğümlemlenip kalmış durumdadır.

Demokrasinin temel kurallarından biri, oy eşitliğidir. Bu, Anayasada da belirtilmiştir; fakat, Türkiye’de, artık, oy eşitliğinden iz kalmamıştır. Bunun en somut örneklerinden biri, son seçimlerde görülmüştür. Doğru Yol Partisi, yaklaşık 37 bin oyla bir milletvekili seçtirebilirken; Demokratik Sol Parti, ancak, 375 bin oyla, yani 10 kat daha fazla oyla bir milletvekili seçtirebilmiştir ve oyların yarıya yakını, seçmenin oy verdiği partiye değil, başka partilere gitmiştir.

Bildiğiniz gibi, bazı sorunları halkımız çok özlü bir dille anlatır. Seçimlerden sonra, bir sade vatandaştan aldığım mektupta yer alan iki cümleyi, izninizle sizlere okumak istiyorum.

Vatandaş şöyle diyor: Demokrasiyi çıkmaza sokan kanun, bir yandan vatandaşı oy vermeye zorlarken, öbür yandan verdiği oyları barajlarla hiç ediyor. Oy vermedi

diye vatandaşı cezalandırıyor, verdiği oyu da çöp sepetine atıyor. (*Bağımsızlar sıralarından alkışlar*)

Bu adaletsiz seçim sisteminin değişmesi, eğer, Anayasanın tümüyle değişmesine, yeni bir Anayasa hazırlanmasına bırakılacak olursa, korkarım ki çok geç kalınabilir. Arada, eğer, yeni bir erken seçim zorunluluğuyla karşılaşılacak olursa, yine bazı partilerin çıkar hesapları işin içine girer ve aynı ölçüde bir adaletsiz seçim sistemiyle, ulusal iradeyi çarpıtan bir seçim sistemiyle, seçimlere gitmek zorunda kalırız.

Anayasada, elbette, seçimleri ilgilendiren bazı hükümler vardır, örneğin sendika yöneticileri, meslek kuruluşları yöneticileri ve hatta bunların avukatları, aynı zamanda milletvekili olamamaktadırlar. Ayrıca, nüfusumuzun yüzde 60'ından fazlası 30 yaşın altında olduğu halde, 30 yaşın altındaki gençler milletvekili seçilememektedirler, seçmenlik yaşı çok yüksektir. Bunların değiştirilmesi için elbette Anayasa değişikliği gerekir; fakat, eğer iktidar bu konuda gereken girişimleri yaparsa, sanırım, bunları öncelikle gerçekleştirmekte bu Meclis ihmalci davranmayacaktır.

Burada, Sayın Mesut Yılmaz'ın bir eleştirisini iyice anlayamadığımı söylemek zorundayım. Seçmen yaşının 18'e ve seçilme yaşının 25'e indirilmemiş olmasından, bugünkü iktidar partilerini sorumlu tuttu. Oysa, Anavatan Partisi de, buna angaje olduğu halde, maalesef sıra seçime geldiğinde, diğer partiler gibi, Doğru Yol Partisi ve SHP gibi, ANAP'da bu sözlerini yerine getirmekten kaçındı. Eğer, Sayın Mesut Yılmaz'ın buradaki mantığı geçerli ise, o takdirde gençlerin seçmenliğinden ve seçilme hakkından Doğru Yol Partisi ve SHP kadar Anavatan Partisi de korkuyor demekti.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Hayır, SHP engelledi.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bu üç parti, bu iki ilkede anlaştıkları halde, son anda topu birbirlerine atarak, gençlere büyük haksızlık yaptılar.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Hayır, SHP engelledi.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Anayasada seçimlerle ilgili bu gibi hükümler süratle değiştirilerek, bence seçim sistemine Türkiye Büyük Millet Meclisi gereken önceliği vermelidir. Hükümetin ve koalisyon ortaklarının demokrasi konusundaki içtenlikleri ve ulusal iradeye saygıları konusundaki en önemli sınavları bu olacaktır.

İnsan hakları ve demokrasi bakımından bir hayli zengin olan programda, önemli bir ihmal, herhalde esas mesleğim gazetecilik olduğu için fark ettim: Türkiye'de basına verilen cezalar, dünyada ülkemizin saygınlığına gölge düşürecek ölçüdedir. Akıl almaz uzunlukta hapis cezalarına çarptırılmış gazeteciler vardır. Bir yandan, “düşünce ve anlatım özgürlüğü önündeki sınırlamaları kaldıracamız” derken, bir yandan da basın suçları için herhangi bir affın düşünülmemiş olması, bence büyük bir eksikliktir. Hükümetin, programda unutulmuş bu eksikliği, uygulamada, kısa sürede gidereceğini umarım.

Programda, laikliğin vurgulanması bence çok yerindedir; ancak, Alevî yurttaşlarımızın bu açıdan bazı ciddi sorunları vardır, bunlara hiç değinilmemiştir. Temenni ederdim ki, benden önce burada konuşan SHP'li Sayın Kamer Genç, bu konuyu,

program hazırlanırken, kendi partisinin yöneticilerine hatırlatmış olsun. (*Bağımsızlar sıralarından alkışlar*)

Programda parasız eğitimin vurgulanması çok yerindedir; ancak, yükseköğretimdeki tıkanıklık üzerinde hiç durulmamıştır. Oysa, Anayasanın bence değişmesi gereken bir maddesi olan 42'nci maddesine göre, "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz" Oysa, her yıl yüzbinlerce genç üniversite kapısından geri çevrilmektedir; yani, Yükseköğrenim hakkından yoksun bırakılmaktadır. Bu konuda somut bir çözüm önermiş olan bir partinin üyesi olarak, Hükümetten de somut bir çözüm beklediğimizi belirtmek isterim.

Hükümetin, çalışanların haklarına 1980 yılından sonra getirilmiş olan kısıntıları da kısa sürede kaldıracığını umarım.

O arada, Hükümet programında, kamu görevlilerine ve öğretmenlere sendika kurma hakkının da tanınacağı belirtiliyor. Bu çok yerindedir; ama, toplusözleşme hakkından yoksun bir sendika hakkı boşlukta kalmaya mahkûmdur. Eğer onunla yetinilecek olursa, ancak 12 Mart dönemi öncesine dönmüş oluruz; çünkü, o kadar özgürlük 12 Mart öncesinde de vardı. Ben Çalışma Bakanı iken, kamu görevlilerinin de bu haklardan yararlanmasını istemiştım; ama, o sırada kamuoyu ortamı buna elverişli değildi. Şimdi, kamuoyunun da bunu uygun karşılayacağını sanıyorum. Hükümet programında, kamu görevlilerinin ve öğretmenlerin toplusözleşme hakkından hiç söz edilmemiş olduğu için, bu hatırlatmayı yapma gereğini duyuyorum.

Ülkemizde, son bir iki yıldır yaşanan çok acı bir olay, ciddi boyutlara varan işçi çıkarmaları olayıdır. Hemen her toplusözleşmeden sonra, kamu sektöründe de devlet sektöründe de, işyerine göre yüzlerce, bazen binlerce işçi çıkarılmaktadır. Gerekçe olarak da, daha verimli işletmecilik gereği öne sürülmektedir; fakat, bu kitle halinde işçi çıkaran kuruluşlardan, işletmelerden birçoğu, çıkardıkları işçilerin yerine, çok daha düşük ücretle çalışmaya razı olan işçileri almaktadır; yani, asıl oyun budur. İşçi haklarına çok önem vermiş gibi görünen Hükümetin, bu soruna programda hiç yer vermemiş olmasını yadırgadığımı belirtmek isterim.

Öte yandan, işçilerin ücretlerini ödemede ve toplusözleşmelerle sağlanan ücret zamlarını ödemede, kamu sektörü işletmeleri de, özel sektör işletmeleri de, belediyeler de, yer yer çok geç ya da yavaş davranmaktadırlar. İşçilerin devletten ve belediyelerden büyük çapta alacakları birikmiştir. Hükümet programında, bu sorundan da hiç söz edilmemiş olduğunu yadırgadığımı belirtmek isterim.

Türkiye'de çalışma hayatını ve insan hayatını ilgilendiren en önemli ve yaşamsal sorunlardan biri, işyeri güvenliğine ve işçi sağlığına gereken önemin verilmesidir. O yüzden, dünya ölçüleri ile, çok büyük çapta can kayıpları olmaktadır; özellikle, yeraltı ve ağır sanayi işçileri arasında. Programın bu bakımdan da ciddi bir eksiklik taşıdığını belirtmek gereğini duyuyorum.

Program, ekonomide iddialı bazı hedefler gösteriyor. Bazı konularda somut çözümler de önermiş; ama, bazı konularda programda hiçbir çözüm yer almıyor. Çok önemli bazı konular, "gözden geçirilecek", "ele alınacak", "önem verilecek" gibi sözlerle geçiştiriliyor. Birkaç örnek vereyim programdaki ifadelerle: Orman köylüsünün sorunları "gözden geçirilecek"; süper emeklilerin durumu "gözden geçirilecek";

esnaf ve sanatkârın vergi mevzuatı “gözden geçirilecek”, esnaf ve sanatkârın güçlenmesine “önem verilecek”, israfı önleyici denetim sistemi “gözden geçirilecek”. Eğer, koalisyon ortağı iki parti, bunları sekiz yıllık muhalefet dönemlerinde gözden geçirmeye veya önemsemeye vakit bulamadıysa, şimdi nasıl vakit bulacaklar, onu da bilemiyorum. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Hükümet, yalnız, ekonomide devraldığı yükün altında değil, koalisyon ortaklarının hesapsız seçim vaatlerinin de altında ezilebilir. Ancak, sağlam kaynak yaratmak bakımından gerekli siyasal iradeyi gösterebilirse, Hükümet bir süre sonra bu yüklerin altından kalkabilir; fakat, sağlam kaynak konusunda program son derece belirsizdir, örneğin, sağlık sorunlarını mucizevi bir şekilde ve vatandaşa hiç yük olmadan çözecek olan yeşil kart, o sihirli kart, nasıl uygulamaya konulacak? Bunun kaynağı, herhalde, Sayın Demirel’in cebinden çıkmayacak veya gökten inmeyecek; buna mutlaka bir kaynak bulmak gerekiyor; fakat Programda, o konuda gerekli açıklığı göremiyoruz.

Ayrıca, sağlık sorunlarını sosyal devlet anlayışı içinde çözmenin - benim bildiğim - iki yolu vardır; birisi, sağlık hizmetlerini sosyalleştirme, diğeri de sağlık sigortasını genelleştirme... Hükümet, büyük bir başarıyla ikisini de programa koymuş. Bir sayfada, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesinden, hemen bir sonraki sayfada da sağlık sigortasının genelleştirilmesinden söz ediliyor. Anlaşılan, koalisyon ortakları, aralarında anlaşamayınca, uzlaşamayınca, birbiriyle çelişen bu iki sistemi de, birer sayfa arayla, programa koymuşlar. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Bir sayın sözcünün de benden evvel belirttiği gibi, Türkiye’de nüfusun, maalesef, yaklaşık yarısı özürli; işitme engelli, görme engelli, konuşma engelli veya çeşitli özürlerle malûl... Bunlarla ciddi olarak ilgilenecek bir kurum şimdiye kadar kurulmadı. Demokratik Sol Partinin seçim bildirgesinde, bu amaçla, bir “Özürliüler Bakanlığı” kurulması hükmü yer alıyordu. Bizim programımızdan ve seçim bildirgemizden bazı şeyler Hükümet Programına aktarılmış; ama, nedense bu unutulmuş. Bu konuda da Hükümetin somut bazı kurumsal önlemler almasını dilerim.

Köylü ve çiftçi yurttaşlarımız, hâlâ, nüfusumuzun yaklaşık yarısını oluşturuyor. Hükümetin bugünkü ortakları da bu geniş kesime, seçim öncesinde çok cömertçe bazı vaatlerde bulunmuşlardı. Sayın Mesut Yılmaz’ın da biraz evvel belirttiği gibi, örneğin, vergi borçlarının tümünden affedileceğini söylemişlerdi.

Hükümet programından önce hazırlanıp açıklanan protokolde de bu cömertlik devam etti, örneğin protokolde şöyle deniliyordu: “Tarım ürünlerinden kesilen Stopaj Vergisi kaldırılacak. Tarım girdilerinden Katma Değer Vergisi alınmayacaktır. Küçük çiftçi borçları, faiz ve cezalarıyla birlikte - yani anapara dahil - konsolide edilecek ve makul bir bölümü, bir defaya mahsus olmak üzere, affedilecektir.” Fakat, programda bu vaat bir hayli sulandırılmıştır: “Borçların sadece faizlerinin, makul bir bölümü - her ne demekse - affedilecek” denmektedir.

Bu arada, ben de, daha önce bir hatibin belirttiği bir konuya değinmek istiyorum: Umarım ki, olabildiğince, koalisyon ortaklarının seçim vaatlerine uygun bir şekilde, bu borç veya faiz affı gerçekleşsin; ama, bu arada Sayın Yılmaz’ın da belirttiği gibi, büyük zorluklar çekerek, bazen tefeciye borçlanmak pahasına banka

borçlarını ödemiş olan küçük çiftçilerin hakkı da mutlaka gözetilsin; buna da bir formül bulunsun.

Köylüler, aylar önce teslim ettikleri ürünlerden bazılarının bedelini, bu yıl aylardır alamamışlardır veya çok eksik, bölük pörçük almaktadırlar; hâlâ devletten bir hayli alacakları vardır. Köylünün borç faizinin ne ölçüde affedileceği, programa göre belirsiz olduğu gibi, köylüye birikmiş devlet borcunun ne zaman ödeneceği de ve bundan böyle, köylüye, sattığı ürünün karşılığında peşin ödeme yapılıp yapılmayacağı da hiç belirtilmemiş.

Sayın Yılmaz Hükümeti, buğday için - seçim kampanyasına girildikten sonra veya kampanyanın başlarında - 70 lira ek ödeme vaat etmişti. Sayın Yılmaz, burada Hükümet ortaklarının eski vaatlerinden vazgeçtiklerinden haklı olarak yakındı; ama, kendileri de, bildiğim kadarıyla, Hükümette bulundukları süre içinde bu 70 lira ek ödeme vaadini yerine getirmediler.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Başlamıştık ama...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Yeni Hükümet bu eködemeyi yapacak mıdır? Programda böyle bir şey görmüyoruz. Bu eködemeyi yapacaksa ne zaman yapacaktır? Hükümet, “bu, bizden öncekilerin sözüydü, bizi bağlamaz” diyemez; çünkü, bu bir devlet sözüdür; devlette de devamlılık esastır. Kaldı ki, Sayın Demirel’in seçim kampanyası boyunca verdiği kendi vaatleri ve sözleri de vardır, örneğin - yine Sayın Yılmaz’ın belirttiği gibi - “Tütün ekicisine Hükümet ne verecekse, ben üstüne 5 bin lira daha vereceğim” demişti. Yani, sorumsuzca vaat yarışını Sayın Demirel ve Doğru Yol Partisi de kızıştırmıştı. Şimdi, o seçim öncesi vaatlerden bazıları hatırlatıldığında, Sayın Demirel - bir vesileyle gösterdi ki - “Bunları hatırlatmak, ucuz söz, ucuz laf olur” diye tavır alıyor, tepki gösteriyor. Oysa, asıl, seçim öncesinde verilen vaatler çok ucuzlaşmıştır ve seçim öncesindeki ucuz vaatlerden bazılarının seçim sonrasındaki faturası da bir hayli ağır olabilir. “Vatandaş bu vaatleri ciddiye almaz nasıl olsa” denebilir; fakat, vatandaşın bu vaatleri ciddiye almamasını istemek, politikacıyı ciddiye almamasını istemek demek olur. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Doğru Yol Partisinin son seçimlerdeki başlıca sloganı, bildiğiniz gibi, çok etkili bir slogandı “Haydi... Haydi... Haydi...” diye seçmeni sıkıştıran bir slogandı; seçim vaatleri konusunda da seçmen, bir süre sonra “Haydi... Haydi... Haydi...” diye Hükümeti sıkıştırmaya başlarsa, Hükümetin buna kızmaması gerekir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

KİT’lerle ilgili olarak Hükümet Programında yer alan çözümler bir tesadüf; rastlantı sonucu mudur bilmiyorum; ama, tamamen Demokratik Sol Partisinin seçim bildirgesinden alınmış gibi görünüyor. Büyük bir olasılıkla, Doğru Yol Partisiyle Sosyaldemokrat Halkçı Parti, bu konuda çözüm gücüyle, anlaşma gücüyle karşılaşınca, orta yolu Demokratik Sol Partinin seçim bildirgesinde bulmuş olabilirler. “Özerklik” deyimini biz ilk olarak 1988 yılında kullanmıştık; ondan sonra SHP kullandı; şimdi Doğru Yol Partisi de kullanıyor; teşekkür ederiz, buna seviniyoruz. Bizim özerkleştirme kavramımız özelleştirmeye çelişen bir kavram değildi; fakat, istense bile, birdenbire, bütün KİT’leri özelleştirmenin mümkün olmadığını sekiz yıl boyunca ANAP da gördü ve burada, o konuya ağır eleştiriler getirdi Sayın Mesut

Yılmaz; ama, sanırım, kendi iktidarları döneminde, özelleştirilen KİT'lerden belki daha çok sayıda devletleştirilen bataklık şirketler görülmüştür. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Biz özelleştirmeye karşı değiliz; ama, bunun belli bir disiplinle, mantık içinde yapılmasını istiyoruz. Onun için, evvela, bütün KİT'lerin siyasi müdahale alanı dışına çıkarılmasını istiyoruz ve özelleştirmenin de çeşitli formüllerini, başka hiçbir partinin zahmet edip göstermediği ayrıntılarla, son seçim bildirimimizde belirtmiş bulunuyoruz. Ancak, bu konuda büyük bir olasılıkla Hükümet bizden esinlenirken, bizim görüşümüze göre, bazı önemli ihmallerde bulunmuş, örneğin, biz, hangi KİT'lerin hangi koşullarla özelleştirileceğini, bu amaçla kurulacak olan özerk kuruluş veya holding belirtsin istiyorduk; ama, öneri olarak belirtmelidir ve hangi KİT'in özelleştirilmesi gerektiğine nihai karar mutlaka Büyük Millet Meclisinde verilmelidir. Çünkü, bunlar milletin malıdır. Milletin malı elden çıkarılacaksa, buna, bu çatinın altında milletvekilleri karar vermelidirler.

Öte yandan, KİT'ler için öngörülen özerk kuruluştaki, Hükümet Programına göre, herhangi bir işçi katılımı öngörülüyor; ayrıca, KİT'lerin yönetimine, sorumluluğuna ve kârdan veya verimlilik artışından pay almalarına da programda hiç değinilmiyor. Eğer, sosyal demokrat olduğunu iddia eden bir parti, bu gereksinmeyi, koalisyon görüşmeleri sırasında ortağına hatırlatmadıysa, bu, sosyal demokratlık açısından büyük bir çelişki sayılmak gerekir. Kaldı ki, Kamu İktisadi kuruluşlarında işçilerin, yönetime, sorumluluğaki katılmalarını ve pay veya verimlilik artışından pay almalarını istemek için, ille sosyal demokrat olmak da gerekmez; kapitalizmin öncülüğünü yapan Amerika Birleşik Devletlerindeki, birçok özel sektör kuruluşunda bile, işçiler, yönetime, kâra ve sorumluluğaki katılmaktadırlar.

Taşınır değerler borsası, ekonomik yaşamımızda çağın gereği olan yeni ve önemli bir gelişmedir; ancak, kuralları süratle, iyi belirlenmezse ve sağlıklı bir denetim sağlanmazsa, milyonlarca insanı batırabileceği gibi, bir avuç insanı havadan ve bir gecede zengin de edebilir. Onun için, Hükümet üyelerine, özellikle de ekonomiden sorumlu sayın bakanlara, borsayı etkileyici demeçler vermekten özenle kaçınmalarını tavsiye ederim. (*ANAP ve DSP sıralarından alkışlar*) Bakanların hisse senedi alıp satmamaları yeterli değildir; borsaya yeşil ışık da kırmızı ışık da yakmamalıdır. Hükümetin görevi borsaya saydamlık ve güvenilirlik kazandırmaktır. Bakanlar borsaya işaret vermeye kalkışlarsa, doğabilecek sonuçlar kendileri için de, hisse senedi alıp satanlar için de, memleket ekonomisi için de çok üzücü olabilir.

Benim partim, Avrupa Topluluğunda tam üyeliğe karşı değildir fakat, bunun ısrarla üstüne gitmeye karşıdır. Benim partim, ulusal onurumuzu incitecek ölçüde ve Batılıların eline Türkiye'ye karşı baskı ve pazarlık kozları verecek ölçüde üstüne gidilmesine karşıdır. Hükümet Programında, Avrupa Topluluğunda tam üyeliğe aşırı ağırlık verildiğini gördüm. O kadar ki, devletin sanayi atılım stratejisi bile, Avrupa Topluluğuyla bütünleşmemiz nasıl olsa gerçekleşecek varsayımına göre hazırlanmış. Programda öyle belirtiliyor. Oysa, eğer, görünür, gelecekte Avrupa Topluluğuna tam üyeliğimiz için ciddi bir şans olsa, elbette sanayileşme stratejimizin ona göre belirlenmesi gerekir. Fakat, eğer, gerçekçi olacaksak, görünür gelecekte Türki-

ye için de, hatta herhangi bir başka Avrupa ülkesi için de Avrupa Topluluğuna tam üyelik şansının bulunmadığı açıkça görülebilir.

Kaldı ki, biz, kapı kapı dolaştıkça - bu, ANAP İktidarı döneminde denendi bir ara - Batılı sözde dostlarımız, bunu, Ege konusunda, Kıbrıs konusunda ve hatta kendi iç sorunlarımızda Türkiye’den birtakım ödünler koparmak için, insafsızca, bir baskı aracı gibi kullanıyorlar. “Hele şunu yapın, hele bunu kabul edin, hele şundan vazgeçin o zaman belki kapıyı size aralarız”, diye Türkiye’ye baskı aracı olarak kullanıyorlar.

Şu sırada, dediğim gibi, Doğu Avrupa ülkelerinin hepsi girmek istediği halde, hemen hiçbir ülkenin üyelik şansı görünür gelecek için görünmüyor.

Öte yandan, dünyada yeni bir eğilim başladı. Ülkeler, Avrupa Topluluğuyla veya Amerika ya da Japonya gibi ekonomik bakımdan dev ülkelerle, tek başlarına rekabet edemeyeceklerini, başa çıkamayacaklarını görünce, dünyada, bir bölgeler ekonomisine gidiş eğilimi başlamıştır. Asya’da bunun ilk belirtilerini görüyoruz ve Avrupa Topluluğuyla bir ölçüde bütünleşme olanağı da, ancak bu bölgeler ekonomisini oluşturmakta başarılı olan ülkelere açılacak gibi görünüyor. Bunun son somut örneği, Avrupa Topluluğuyla EFTA arasında yapılan anlaşmadır.

Bizim bu açıdan, aslında, önümüze geniş olanaklar açılmış bulunuyor. Bölge-mizdeki son değişikliklerin Türkiye’ye sağladığı geniş olanaklar ve Türkiye’ye yüklediği büyük görevler vardır. Hükümet bu sorumluluklara hazır mıdır, bu görevlere hazırlıklı mıdır; bundan çok kuşkuluyum. Bu kuşku, özellikle programı okuduktan sonra keskinleşti.

Neden kuşkuluyum Hükümetin bunlara hazırlıklı olduğundan bir somut örnek vereyim: Bildiğiniz gibi, Yugoslavya, bölünmenin eşiğinde; aylardan beri trajik bir iç savaş yaşıyor. Haftalardır hepiniz evinizde televizyonu açtığınız vakit CNN’in, BBC’nin veya TRT’nin haber bültenlerine baktığınız vakit, genellikle birinci sırada Yugoslavya olaylarını görüyorsunuz; fakat, Hükümet Programınızı açın, Yugoslavya’dan bir kelimeyle söz edilmiyor. Sanki, Türkiye Merih’te yaşıyor, sanki Türkiye bir Balkan ülkesi değil, bir Avrupa ülkesi değil. “Bu ihmalciliği, bu unutkanlığı anlamak bence olanaksız.

Yugoslavya, Avrupa Topluluğunun...

BAŞKAN — Sayın Ecevit, süreniz doldu...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, bu çatı altında beni 15 dakika konuşturmadınız, sayın konuşmacı yarım saattir konuşuyor.

BAŞKAN — Hayır, yarım saat değil.

Sayın Ecevit, sürenizi geçtiniz...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Bu çatı altında bütün milletvekilleri eşittir; beni 15 dakika konuşturmadınız...

BAŞKAN — Siz 19 dakika konuştunuz Sayın Genç.

Yeni gelen arkadaşlar, tabii, Sayın Genç’i pek tanımazlar. Sayın Genç, daima kürsüye itiraz eden bir arkadaşımızdır. (*Gülüşmeler*)

Siz 19 dakika konuştunuz.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Yani, şu hareketinizden utanmıyor musunuz?

Tunceli Milletvekili Kamer Genç'e uyarma cezası verilmesi

BAŞKAN — Size uyarma cezası veriyorum Sayın Kamer Genç.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (devam)

BAŞKAN — Program üzerindeki görüşmelerimize devam ediyoruz.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sayın arkadaşlar, Yugoslavya ciddi bir bölünme sürecinde...

BAŞKAN — Sayın Ecevit, lütfen bitiriniz... Reaksiyonu görüyorsunuz; lütfen bitiriniz...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bitirmeye çalışacağım efendim.

BAŞKAN — Efendim, çalışmayınız da, bitiriniz lütfen.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sayın Başkan, arzu ederseniz ineyim şu anda...

BAŞKAN — Hayır efendim, öyle söylemedik; ama...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Ben burada polemik yapmıyorum...

BAŞKAN — Zatiâliniz Başbakanlık yapmış...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — ...ciddi bazı devlet sorunlarına somut olarak değiniyorum. (DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Evet, güzel; ama, zatiâliniz...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bu arada, benim sürem 15 dakikayla sınırlıysa... (DSP ve ANAP sıralarından "oylayalım" sesleri)

BAŞKAN — Efendim, bu bir oylama meselesi değil; bu bir prensip meselesidir. Çok rica ediyorum...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bundan, dünyanın en adaletsiz seçim sistemi sorumludur; ama, "in" dersiniz, şu anda keser, inirim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Ecevit, eğer, siz nizamlara riayet etmesini seven, saygı duyan - benim tanıdığım kadarıyla - bir Ecevit'seniz... 19 dakikadır konuşuyorsunuz. 15 dakika süre vermiştim, 19 dakika oldu. (DSP ve ANAP sıralarından "konuşsun" sesleri, gürültüler)

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Biraz izninizi rica edeceğim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Lütfen, telhis ediniz.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Makedonya'nın Bosna-Hersek'in, Kosova'nın; ayrıca, Arnavutluk'un güvenebileceği tek devlet Türkiye. Türkiye'ye heyet üstüne heyetler gönderiyorlar. Bu ülkelerle ilgili olarak coğrafyanın ve tarihin üstümüze yüklediği görevler, sorumluluklar var; ama, Hükümet Programında Yugoslavya'nın adı bile geçmiyor.

Yugoslavya sorunları, Avrupa Topluluğunda Dönem Başkanı olan Hollanda'nın Başkenti Lahey'de görüşülüyor.

Geçen gün bir Yugoslav gazetesinde bir karikatür gördüm; Yugoslav öğretmen, öğrencisine “Yugoslavya'nın Başkenti neresidir?” diye soruyor, öğrenci “Lahey” yanıtını veriyor.

Oysa bugün, Türkiye isterse, Yugoslavya'da, Ankara Lahey'den çok daha etkili olabilir; fakat, Hükümet bunun farkında değil gibi görünüyor.

Eğer biz, Yugoslavya'daki sorunları ihmal edersek, Türkiye yeni ve çok ağır bir göç akınıyla da karşılaşabilir. Bu göç akını şimdiden başlamıştır. Hükümeti bu konuda dikkatli davranmaya çağırıyorum.

Türkiye Bosna-Hersek Cumhuriyetini ihmal ederken, İranlı mollalar Bosna-Hersek'te cirit atmaktadır. Bunu da hatırlatmak isterim.

Biz dünyadaki gelişmeleri önceden gördüğümüz için, daha 1987 bildirgemize yabancı ülkelerdeki Türklerle ilgili bir bakanlık kurulması önerisini koymuştuk; buna da maalesef önem verilmemiş Hükümet Programında. Biz bununla, sadece başka ülkelerin vatandaşı olan Türkleri kastetmiyorduk; aynı zamanda kendi yurttaşlarımızı da kastediyorduk. Oysa, Avrupa'da yaklaşık 3 milyon Türk bulunduğu halde, Hükümet Programında, bu yaklaşık 3 milyon Türk'ün sorunlarına çok sudan iki cümleyle temas edilmiş. Oysa, yeni bir olgu var. Avrupa'daki Türk işçileri arasında. Yeni bir girişimciler kuşağı yetişti Almanya'daki Türkler arasında. Türklerin Almanya'da yaklaşık 30 bin işyeri var; yaklaşık 10 milyar marklık yatırımı var ve bunlar şimdi Doğu Avrupa'ya açılma gayreti içindeler. Türkiye'den birazcık destek, birazcık yol göstericilik bekliyorlar. Biz, büyük bir sorumluluk anlayışıyla, son Kultzaymızda bu konuyla ilgili özel bir karar çıkardık; fakat, Hükümet böyle bir sorunun ve olanağın varlığından bile habersiz görünüyor.

BAŞKAN — Sayın Ecevit, lütfen toparlayınız.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Toparlamaya çalışıyorum efendim.

Bir başka bağışlanmaz unutkanlık, Irak'taki Türkmenler veya daha doğrusu Türkler. Tek bir cümleyle onların sorununa değinilmemiş Hükümet Programında.

Irak sorunu çok önemli. Programda buna bir cümleyle değiniliyor, o da çok ilginç: “Irakla ilişkilerimizin normalleştirilmesi koşullarının kısa zamanda oluşturulmasını diliyoruz” deniliyor. Yani, koşulların bizim irademiz ve katkımız dışında oluşturulması beklenecek! Oysa, bu konuda öncülük görevi Türkiye'ye düşer.

Kuzey Irak'taki otorite boşluğunun Türkiye açısından tehlikelerine de, benim daha önce yaptığım uyarılara karşın, hiç değinilmemiş.

Değerli arkadaşlarım, oysa, sorun kapımıza gelip dayanmış durumda. Türkiye, Irak'a karşı üs olarak kullanılmayı kabul etmişti. Bu, Meclisten alınıp Hükümete devredilen bir yetkiyle olmuştu. Türkiye'nin bir üs olarak kullanılmak üzere Batılı müttefiklerine verdiği iznin süresi aralık sonunda doluyor, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri, şimdiden, “bu süreyi uzatın” diye yeni Hükümete baskılara başladılar. Hükümet ne yapacak; soruyorum. Dün televizyonda Japon Parlamentosun-

daki olayı izlemiştinizdir. Japon parlamenterleri bu gibi konulardaki yetkilerine sahip çıkmak için nasıl çırpınıyorlar görmüşsünüzdür. Türkiye Büyük Millet Meclisi bu konudaki yetkisini Hükümete kaptırmıştı. Biraz önce Sayın Güven Gürkan'ın SHP adına yaptığı konuşmayı dinlerken, çok onayladığım bir bölümü tespit ettim. "Büyük Millet Meclisinin bu gibi konulardaki hakları Meclise geri verilmelidir" diyordu, bu anlamda sözler söylüyordu. Şimdi SHP ve Doğru Yol Partisi iktidarda ve Meclisin bu yetkileri Hükümete devretmiş olmasından, bundan birkaç ay önce şikâyet ediyorlardı, o yetkileri Hükümet Meclise geri verecek mi, yoksa vermeyecek mi? (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Ecevit, lütfen bitiriniz, lütfen.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Efendim, burada sanırım Hükümet Programında devletimizin esenliği bakımından tespit ettiğim bazı ciddi boşluklara değiniyordum, maalesef hepsini tamamlama olanağı bana verilmedi, bu da yürürlükteki adaletsiz seçim sisteminin, nasıl, milyonlarca oy almış bir partinin Meclis kürsüsündeki söz hakkını kısmak gibi sonuçlar doğurduğunu gösteriyor. Bunu da Yüce Meclisin takdirine saygılarla sunuyorum. (DSP, ANAP ve RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ecevit.

Muhterem arkadaşlar, Riyasetimiz, Meclis kürsüsündeki söz hakkını hiçbir zaman kısıtlamak temayülünde, arzusunda ve düşüncesinde değildir. Sayın Ecevit de çok iyi bilirler ki, bu karar Yüce Meclisin kararıdır. Bu kararı Yüce Meclisiniz almıştır. Ben de sizlerin aldığı kararı tatbik ediyorum. Danışma Kurulu önerisi Meclisin onayından geçmiştir, Meclisin tasdikinden geçmiştir ve şahıslar adına konuşma süresi 15 dakika ile sınırlandırılmıştır. Bizim, hiçbir kimsenin söz hakkını kısıtlamaya hakkımız yok. Biz bir kararı tatbik ediyoruz.

Hükümet adına, Başbakan Sayın Süleyman Demirel, buyurun. (DYP sıralarından ayakta alkışlar, "Bravo" sesleri, SHP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA BAHRİ KİBAR (Ordu) — Sayın Başkan, saate bakar mısınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Isparta) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

5 saat 5 dakikadan beri burada arkadaşlarımız konuşuyorlar ve vatandaşlarımız da bizi 5 saat 5 dakikadır dinliyor. Bu konuşmaları, büyük bir ilgiyle, Hükümet olarak takip ettik; buraya gelip düşüncelerini söyleyen değerli sözcülere, huzurunuzda, konuşmamın başında, şükranlarımı sunuyorum.

20 Ekim seçimleriyle parlamentosunu yenileyen ve büyük bir olgunlukla ve hiçbir olaysız, dünyaya emsal teşkil edecek şekilde hareket etmiş olan milletimizi de tebrik ediyorum. Şimdi, buraya her gelene bir saat yetmedi; çünkü, seçim meydanlarından geliniyor; herkes fırından çıkmış gibi sıcak, henüz terler soğumamış; bana da yetmeyecek bir saat. Yalnız, benim bir teklifim var. Şimdi, şöyle diyorum ben: Türkiye'nin sorunları konuşulmalıdır; daha çok konuşulmalıdır. Yalnız, şimdi televizyon 6 saat, 7 saat eğer bu Meclisi takip ederse, belki takip edenler bıkebilir. Az konuşuldu çok konuşulduktan ben de şikâyetçi oldum; şimdi de şikâyetçiyim. Keşke, konuşanlar ikişer saat konuşsaydı; ama, yarın sabaha kadar konuşulurdu,

televizyon da bunu vermezdi. Bu Meclis halka açılmalıdır. Bizim dört duvar arasındaki konuşmalarımız burada kalıyor, zabıttta katıyor; *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Onun için, ben, birinci teklif olarak şunu getiriyorum: Her ay, Mecliste grubu bulunan bulunmayan, Mecliste temsil edilen partilerin liderleri ve Hükümet, televizyonda iki saat, iki buçuk saat bir tartışma yapmalıdır. *(Alkışlar)*

Her ay, yine Mecliste grubu bulunan veya temsil edilen partilerin yöneticileriyle, yine bir açikoturum televizyonda yapılmalıdır. Binaenaleyh, ayda iki defa, Türkiye, bu Mecliste temsil edilen partilerin siyasî sohbetine veya siyasî tartışmasına veya siyasî fikir alışverişine şahit olmalıdır. Ben başka teklifler de getiriyorum huzuruza. Hükümet güvenoyu alır almaz ve Mecliste komisyonlar teşekkül eder etmez, önünüze 3 tane genel görüşme getireceğiz. Bunlardan bir tanesi anarşiyle ilgili olacak, bir tanesi ekonomiyle ilgili olacak, bir tanesi de dış politikayla ilgili olacak. Binaenaleyh, burada düşüncelerini söyleyemeyen arkadaşlarımızın hepsine yeni konuşma imkânları açılmalıdır. Biz, bu Meclisin değerli üyelerinin muhalefete mensup olsun veya koalisyon kanatlarına mensup olsun söyleyeceği şeylerden endişe etmeyiz; onları arıyoruz, biz doğruyu arıyoruz. Binaenaleyh, eleştirilerinizden kesinlikle rahatsız olmayız, üslubu ne olursa olsun, dozu ne olursa olsun, bundan rahatsız olmayız; onun için de, “Acaba söylenmek istenen neydi” diye ararız. Bizim hedefimiz ülkeye hizmettir, hepimizin hedefi ülkeye hizmettir. Biz, ülkeye hizmet için, bu Meclisteki zihinlerden ülkeye yararlı fikirleri çıkarmak istiyoruz. Bir yeni yaklaşımdır, bunu ısrarla deneyeceğiz.

Bana göre, 20 Ekim öncesindeki tartışmaları bir kenara bırakmak lazımdır; yalnız, “Bırakmak lazımdır” derken, şunları vaat ettiniz vesaire; onları değil, onların takipçisi olun, herkes olsun. Netice itibarıyla, biz verdiğimiz sözleri tutamazsak, gayet tabii ki, halk bize menfi puan verir, hiç bunda düşünecek bir şey yok; ama siz bizi zorlar da, biz bunları tutarsak, biz gene kârlı çıkarız o işten. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Söylediklerinizin en ufak ayrıntısından yararlanacağız; ondan emin olun. Tabii ki, bir saat zarfında, beş saat söylenen sözlerin her kelimesine temas edecek vakit yok; ederdim, çok da severdim etmeyi; ama, ben genellikle genel şeylerle iktifa edeceğim.

Evet, burada söylenen şeyler içerisinde birçok doğru var; ama, her söylenen doğru değil; bazı yanlışlar var, bazı yanlış anlamalar var, bazı da siyasî maksatlarla şu veya bu istikamete sevk edilmiş düşünceler var. Bunların hepsini kabul ediyorum; yani, iyi niyetle söylendiğini, her şeyin iyi niyetle söylendiğini kabul ediyorum.

Tabii, huzuruza gelen Hükümet programı, beş yıllık plan değil; yani, böyle, iki bin sayfa, üç bin sayfa bir dokümanda aranan şeyleri burada aramayacaksınız. Eğer bunun içinde her şeyi bulamadıysa değerli arkadaşlarımız, bunun tabiatından dolayıdır, doğasından, cibilliyetinden dolayıdır. İşte bunlara bu kadar sığıyor, buraya bu kadar sığıyor. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Yeni öğreniyoruz, yeni görüyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Burada, bu kürsüde bu tartışmalar ilk defa yapılıyor da değil; zabıtlara bakarsanız, hep, bunlar söylenegelmiştir. Bunları önemsemiyor değilim, önemsiyorum; yalnız, bundan daha hacimli bir tartışmayı burada yapmak imkânı yoktur. Nihayet şunu da söyleyelim ki, koalisyon partileri olarak, bizim partilerimizin programları var, koalisyon olunca bu programları atmış değiliz. Ne yaptınız? Biz yine o programlara angajeyiz. Nereye angajeyiz? Taraftarlarımıza ve halka angajeyiz. Bizim, seçim meydanlarında söylediklerimiz var, biz onlara da angajeyiz. Nereye angajeyiz? Bizim taraftarlarımıza veya bütün halka karşı angajeyiz. Yalnız, bir de bizim koalisyon protokolümüz var. Binaenaleyh, şimdi bu koalisyon protokolü, artık, bizim milletle olan mukavelemizdir. Yani, bir koalisyonu...

FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — O eskisi bitti mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Efendim, müsaade buyurun, bir dinleyin bakalım ne söyleyeceğiz.

Bu koalisyon protokolü, bizim partilerimizin programlarının tümü, seçim beyannamelerimizin tümü ve meydanlardaki beyanlarımızın tümü olacak idiye, biz tek parti hükümeti durduk. Gelin, işi ayıralım. Biz bir koalisyon hükümetiyiz. Ne Doğru Yol Partisi, ne Sosyaldemokrat Halkçı Parti, tek başına hükümet kurma imkânları vardı da bunu ellerinin tersiyle ittiler ve geldiler koalisyon oldular! Böyle bir şey yok; koalisyon bir mecburiyettir. Bir mecburiyettir ve açıklıkla şunu söyleyelim ki, eğer, Doğru Yol Partisiyle Sosyaldemokrat Halkçı Parti 20 Ekim tablosunun içerisinden bu Hükümeti çıkaramasaydı Türkiye'nin işi zordu ve Türkiye yeni bir seçime gitmeye bile zorlanabilirdi.

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Daha iyi olurdu.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — “Daha iyi olursa” bunun hiç zorluğu yok. Getirin önergenizi... Önerge verecek kadar sayınız var; getirin... (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Eğer bıkmadıysanız seçimden, gelin hemen yarın seçime gidelim. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Yenilen pehlivan doymazmış...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Daha önce de söyledim ya, meydanlardan geliyoruz. Meydanlardan gelince, ufunetimiz var - şöyle var, böyle var - umduğumuzu bulmadık; ama, millet bu kadar yerdi. Biz, şimdi çare müessesesiyiz, değerli milletvekilleri; bu müessese çare müessesesi. Burası bulacak çareyi, işi yokuşa süremezsiniz... Olumsuzluk çare değildir.

Örneğin, huzurunuzda geldik; biz, kimsenin elinden Hükümet falan da almadık. Yani, birisi şurada oturuyordu, “kalkın buradan, biz gelip oturacağız” deyip, oturanların yerine de oturmadık.

Evet, bu iki partinin arkasında yüzde 48 oy vardır; hiç küçümseyemezsiniz, kimse küçümseyemez bunu. Efendim, karşısında da yüzde 52 vardır... Eğer o 52 kabili cem olsaydı, yani toplanabilir olsaydı, burada, biz değil, siz otururdunuz. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

Şimdi, bu çeşit beyanları yapmak usuldendir; onu da söyleyeyim size. Ben işin gerçeğine dokunmak istiyorum. Netice itibarıyla, şuraya geliriz: Eğer değerli parti yöneticileri ve değerli gruplar mutabıksa, hemen gelecek haftanın içerisinde veya ondan sonraki hafta bu televizyon konuşmalarını yapalım. Halkın önünde halka açık, buradaki tartışmaya orada devam edelim ve yapılacak olan genel görüşmeleri de yine televizyona açık yapalım; halk burayı görsün.

Değerli milletvekilleri, bu müesseseyi çok daha itibarlı hale getirmeye mecburuz, bu müesseseyi aranın hale getirmeye mecburuz, bu müesseseyi halkın gözbebeği haline getirmeye mecburuz. Bu müessese halktan koparılmıştır, şu veya bu şekilde ve çok tartaklanmıştır ve bu müesseseyi gerçek halk devletin, gerçek cumhuriyetin kalbi olan bir müessese haline getirmeye mecburuz. Bunu bir şartla yapabiliriz: Hepimiz bu ülkenin insanlarıyız, bu ülkenin çeşitli köşelerinden gelmişiz ve bu kürsüden herkesi dinlerken benim duyduğum hazı size tarif edemem. Ne söylerseniz söyleyin, yeter ki bu kürsü hür olsun; yeter ki... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Gelin bunu yaşatalım... İşte, olay bu... Onun içindir ki, milletvekillerinin ve onların teşkil ettiği bir müessesenin halka çok daha fazla sahip olması lazımdır. Herkese birden söylüyorum: Halksız bir demokrasi olmaz, halksız bir cumhuriyet de olmaz... Nasıl belli edeceğiz halka sahip olduğumuzu? Burayı boş sıralarla; açık söyleyeyim, boş sıralarla halka intikal ettirdiğiniz zaman, halk bu müesseseden umidini kesiyor. Burayı daha cazip hale getirelim. Yardımcı olun, Tüzüğü değiştirelim ve Hükümet gelsin, haftada üç gün çalışılıyorsa, haftada iki gün birer saat, sözlü sorularınızı getirin, burada sorun, buradan cevap verilsin, 768 tane sözlü soru ile kapanmış bir Meclis olmaz değerli arkadaşlarım. Kimse savunamaz bunu, hiç kimse savunamaz. Gelin, birbirimizle olan farklılıklarımızı şöyle veya böyle gideririz veya gidermeyiz, önemli olan bu müessese üzerindeki konsensüsümüzü, fikir birliğimizi hep beraber devam ettirelim.

Evet, ülkenin pek çok meseleleri var. Tabii, bir koalisyon Hükümeti... Koalisyon Hükümeti, iki partinin teşkil ettiği Hükümettir; ama bir hükümettir. Bunun yumuşak karnı da koalisyondur; yani, çizgisidir. Bu Hükümeti eleştirirken, genellikle, siyasetçi, bu yumuşak karnından işi koparmaya çalışır. Nasıl koparacaktır? İşte, koalisyon ortaklarından birine şunu diyecektir, öbürüne bunu diyecektir... Bunlar denenmemiş şeyler değildir, denenmiştir.

Bu koalisyon bir görev Hükümetidir; yani 32 tane sandalyeyi paylaşan bir Hükümet değil, bir görev yapmak üzere 32 tane sandalyeyi dolduran bir hükümettir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Bu, bir bölüşme hükümeti değil; kolu senin, bacağı benim, kulağı senin değil. Onun içindir ki de, bu Hükümet suieneris bir şekilde kurulmuştur. Evvela ne yapacağım tespit etmiştir ve bu Hükümet 13 günde kurulmuştur. Başka ülkelerde, en uygar ülkelerde bile koalisyon hükümeti kurmak zaman alıyor, aylarca sürebiliyor.

Koalisyon bir uygar işidir; onu da söyleyelim. Hele Doğru Yol Partisi ile Sosyal-demokrat Halkçı Parti gibi kitlelere, senelerce birbirine şartlandırılmış - ki, genellikle o şartlandırmaları biz yaptık geliyoruz; halin icabı öyleydi - bu kitleler, "Hadi bakalım, şimdi birbirinizi hoşgörün, ülkenin sorunları etrafında toplanalım" dedik.

Devir değişmiştir, siyaset de değişmiştir. (*DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Eğer biz çok partiyi yaşatacaksak - ki, yaşatacağız - sanıyorum ki hepimiz birbirimize karşı düşüncelerimizi de değiştireceğiz. Yani, siz bildiğinizi okuyun, başkası bildiğini okusun; ama, ülkenin büyük sorunları geldiği zaman, gelin bunun etrafında beraber olalım. Şimdi, ben size o büyük sorunları getireceğim.

Ülkenin bir demokratikleşme sorunu var mı? Var. Gelin bunun etrafında olalım. Hiçbiriniz reddedemezsiniz. Siyaset üstüdür diyemiyorum, siyasetin konusudur; ama, siyasetin ortak hedefidir. Öyleyse, gelin, bu Mecliste, bugünkü Anayasayı değiştirecek bir komisyon teşkil edelim, hep beraber, bu Anayasanın tartışmasını yapalım ve düzeltbildiğimiz kadarki kısmını düzeltelim. “Efendim, tutturmuşsunuz bir Paris Şartı, tutturmuşsunuz bir Helsinki Şartı, tutturmuşsunuz bir Avrupa Topluluğu...” diyorsunuz. “Biz bunların içinde yokuz” diyemezsiniz.

Değerli milletvekilleri, çağın dışında kalamayız; çağla beraber nefes almaya, çağla beraber nefes vermeye mecburuz, öyleyse, gelin, çağı yakalayalım; çağ atlamak falan değil de, çağı yakalayalım.

Kendi millî varlığımızı, millî değerlerimizi, millî ahlakımızı, millî kişiliğimizi, muhafaza edelim ve bunları Ünlversal değerlerle zenginleştirelim. Ünlversal değerlere, size ters düşmeyen ünlversal değerlere, insanlığın yarattığı değerlere sırtınızı çeviremezsiniz; kimse çeviremez; aksi halde, yaşayamazsınız, (*ANAP sıralarından “Programda yok” sesleri*)

Programa gelince: Eğer şu protokolda var da programda yoksa, o, diğerini tamamlar; her ikisinde de yoksa, burada söylediğimiz şeyler onu tamamlar. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gülüşmeler*)

Değerli milletvekilleri, niye tartışıyoruz; birbirimizden bir şeyler öğreneceğiz. Siz burada boş yere mi nefes tükettiniz, söylediğiniz şeyler boşa mı gitsin istiyorsunuz? İşte biz onlardan yararlanacağız. Bunu söylüyoruz. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*)

Olay şudur: Değerli bir partinin değerli bir sözcüsü arkadaşımız, geldi, bana döndü; “biraz daha adil davransaydın” dedi ve beni adaletsiz davranmış olmakla suçladı; sonra da, “Sayın İnönü’nün altına TÜBİTAK, Türk Standartları Enstitüsü yahut neyse, dört beş tane kuruluşun bağlandığını” söyledi ve “görüyorsunuz, ne kadar önem verilmiş” gibi bir fikri ortaya attı. O değerli arkadaşım ben gene geçmişte beraber çalıştım. Kendisi Başbakan Yardımcısıydı ve...

NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Aynı kazığı ben de yemiştim. (*RP sıralarından gülüşmeler*)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — 21 Nisan 1975 tarihinde - ki, bu Hükümet 31 Martta kurulmuştu - güvenoyu aldıktan sonra, Devlet Bakanları ve Başbakan yardımcıları arasında görev taksimi yaptım. Şimdi - tarihi de burada, isterseniz herkese de verebilirim - Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın Necmettin Erbakan’a bağlı tek birim var; o da Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma

Kurumu. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar, gülüşmeler)* Kendisini mahcup etmek istemezdim; ama, işi ters yerden tuttu. *(Gülüşmeler)*

Değerli arkadaşlarım, bizim tatbikatımızda, Başbakan Yardımcısı - bilhassa koalisyonlarda - koordinatördür ve Başbakan Yardımcısı - eğer uyum isteniyorsa - Başbakanın bildiği her şeyi bilmeye ve bir şey icra edilecekse, Başbakanın onunla istişare ederek, onları icra etmesine yarayan fevkalade değerli bir yerdir. Onun içindir ki, genellikle, Başbakan yardımcılarının altında, ünite olmaz; çünkü, ünite olursa, o zaman bu fonksiyon işlemez. Binaenaleyh, hiç kimsenin diyeceği bir şey yok. Açıklıkla söyleyelim; iki siyasi parti, şu veya bu şekilde kendi zorluklarını yenmiş ve bir program etrafında bir araya gelebilmiştir. Açıklıkla söyledik.

Gayet tabii ki, “Ülkenin büyük sorunları” dediğimiz zaman - bize yöneltilmiş suallere de cevap vereceğim - ülkenin büyük sorunlarını huzurunuzda getirmezsem, bu toplantı hedefine varmaz. Ülkenin birinci büyük sorunu, kan dökülüyor... Me-sele ciddidir ve her birimizi alakadar eder. Kan dökülüyor... “Efendim, biz önleyemedik, siz önleyin” yahut “bir haftadır Hükümete, hâlâ niye önlemediniz” gibi sözlerin, bence geçerliliği yoktur. Gerçekten içinde bu işi bir hafta zarfında önleyebilecek, durdurabilecek birisi varsa, gelin bir hukukî şekil bulun, ben hemen bu akşam görevimi ona devredebirim. *(DYP sıralarından alkışlar)* Fevkalade ciddi bir olaydır. “Ben bunu bir hafta içinde yapabilirim” diyen kimse varsa, “bir ay içinde, üç ay içinde yapabilirim” diyen varsa, ben görevimi devire hazırım. Bize Türkiye lazım; bize koltuk, makam vesaire lazım değil, bize bu ülkede huzur lazım, güven lazım. *(DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, geçen 11 ay zarfında anarşi tablosu 402 kişidir ve bunun hemen hemen 300’e yakını devletin güvenlik kuvvetleridir; askerdir, subaydır, generaldir, polistir, kaymakamdır ve geri kalanı da masum vatandaşlardır; çoluk çocuktur, ihtiyar kadındır, ihtiyar adamdır. Günahtır... 1984 yılından bu yana geçen 7 sene zarfında 2.500 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu 2.500 kişinin de 1.000’e yakını gene güvenlik mensubudur. Yurdumuzun bir aziz köşesinde fevkalade büyük bir rahatsızlık vardır ve yurdumuzun bu aziz köşesinde devlet fevkalade büyük yara almıştır; halkla devlet arasına da mesafe girmiştir. “Halkın tümü” demiyorum... Halk vatanperverdir... Halk korku içerisinde... Halk, devletine, milletine bağlıdır; ama, ne yapsın ki, akşam olunca eğer devlet el değiştiriyorsa, bu insanların - can bu; can her şeyden aziz - birtakım korkular içerisinde olması kaçınılmazdır. Yedi senedir bu iş yapılamamıştır. Siyasî tartışmalarda “niye yapamadınız” gibi sorular yine sorulur da... Şimdi gelin de bunu nasıl yapacağımızı bir konuşalım. Biz sizin önünüze gelelim. Olayı anlatalım... “Ben bundan ne siyasî fayda çıkarırım” diye düşünenlerinize de olabilecektir; ona da bir şey demiyorum; ama gelin, bize değil, devlete yardımcı olun, Türkiye Cumhuriyeti Devletine yardımcı olun.

Sadece o bölgenin vekillerine değil, milletin vekilleri olarak hepinize sesleniyorum; hem halkı devletle ısıtmanın, devletle yeniden kucaklaştırmmanın yollarını arayalım hem de kurşun atan elleri kiralım. *(DYP sıralarından alkışlar)* İnsanları öldürmenin hiçbir gerekçesi olamaz. İnsanları öldürme, ne kalkınmanın tedbiridir, ne hür olmanın tedbiridir, ne şunun, ne bunun tedbiridir; hiçbir şeyin tedbiri değildir. Terör, fevkalade yanlış bir şeydir; ama, var! Öyleyse, Türkiye bu dertten

kurtulmadıkça, başka şeyleri yapamaz. Bu, büyük şehre sığramıştır. 9 milyon nüfuslu büyük şehir İstanbul, Türkiye'nin bir sorun şehri haline gelmiştir. Üzülerek söyleyelim ki, devletimiz, bu büyük şehrin sorunlarını zamanında anlamakta gecikmiş ve gerekli tedbirleri de alamamıştır, öyleyse, yine, “niye alamadınız” diyenleri muaheze edebiliriz, - o da çözüm değil çünkü - fakat ondan evvel geleni, gelin buralara çözüm getirelim, çözümler, mutlaka demokratik olsun, mutlaka hukukun içinde olsun, mutlaka hukukun üstünlüğüne dayansın. Çünkü, burada hukuk devleti, demokratik otoritesini ispatlamak mecburiyetiyle karşı karşıyadır. Türkiye Cumhuriyeti, hukuk devleti olarak otoritesini ispatlamaya hukukun üstünlüğünü, zulme kaçmadan, zorbalığa kaçmadan, haksızlığa kaçmadan, adaleti koruyarak ve hukukun içinde kalarak gücünü ispatlamaya mecburdur. Evet, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, hukuk devleti olarak kalabilecekse - ki, kalması lazımdır - “Olmuyor işte bu, demokraside yapılamıyor” dedirtmemesi lazımdır. Bu müessesenin işidir; en önemli olay, bu müessesenin işidir. Gelin, bunu önünüze getirelim, bunu konuşalım ve önyargısız konuşalım, husumetsiz konuşalım, bundan evvelki zihnimizdeki bütün düşüncelerimizi bir kenara atalım, bir de öyle deneyelim; bunun içinden bir şey çıkaralım; çare çıkaralım. Bu olayın hükümetlerin işi olmadığı meydana çıkmıştır, Çünkü, hükümetlerin işi olsaydı, bu zamana kadar yapılır gelirdi. Gelin, bunu devlet işi olarak, devletin bütün kurumlarına hareket verecek şekilde, onlara destek verecek şekilde, onlara cesaret verecek şekilde, moral verecek şekilde; ama, evvela buradan başlayacak şekilde, bu olaya bir çare arayalım, bir çare bulalım.

Tabii, denilebilecektir ki, şunu yapın, bunu yapın, onu yapın... Türkiye Cumhuriyeti koalisyon hükümetinin Bakanlar Kurulu listesi okunalı bugün bir hafta oldu. Biz, bu bir hafta zarfında devleti öğrenmeye, nerede ne var, onları bilmeye çalışıyoruz. Devlet zor iştir, dışarıdan bakıldığı gibi değildir birçok şey; içine girdiğiniz zaman çok şeyler değişiktir. (ANAP sıralarından *gülüşmeler*) Ben bu sabah 54 trilyon bütçe açığıyla karşı karşıyayım; hadi bana 54 trilyonu buluverir. (ANAP sıralarından *gülüşmeler*) Ben bunu devralıyorum beyler. “Bul kendin” diyemezsiniz bana. Ben, size bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu durumu anlatıyorum. 98 trilyonluk bütçe fonlarıyla, şusuyla busuyla, aşağı yukarı 176 trilyona çıkmış; bunun 54 trilyonu açık; ayrıca da, 5 trilyon, üreticiye para vermeniz lazım. Bize, şunu dediniz yapmadınız, bunu dediniz yapmadınız, hadi yapın diyeceksiniz; biz de size döner deriz ki, peki, seçim zamanı gelirken bütün piyasası ilan etmenin ne alemi vardı canım. (ANAP sıralarından *gürültüler*)

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bunları bilerek söz verdiniz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tütün yoktu orta yerde, tütün. (DYP ve SHP sıralarından *alkışlar*) Ha, rey alacaktınız değil mi? Türkiye Cumhuriyetinde ne zaman ekim ayında tütün piyasası ilan edilmiş? Tabii, bu bir siyasi mücadele idi. Binaenaleyh, bu siyasi mücadelenin faturasını öderiz, hiç kimse endişe etmesin; yalnız sizin vaatlerinizi ne yapacağız, sizinkileri ne yapacağız? Yani siz, 70 lira buğdaya, bilmem şu kadar şuna, bu kadar buna; hepsini bırakmış gitmişsiniz, duruyor bunlar. Toprak Mahsulleri Ofisinin şu anda 1 trilyon 175 milyar lira borcu var; ne yapacağız bunu?

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Hükümet çare müessesesidir.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tabî, tabî, hükümet çare müessesesi de, sizin tortunuzun da çaresini arıyor; onu demek istiyorum. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*)

Şu konuda da beni iyi dinleyin lütfen. Şunu söylemek istiyorum: On sene devam eden yüzde 60 enflasyon Türkiye'nin bütün vidalarını gevşetmiştir. Şunu yaptık, bunu yaptık, şu kadar icraat yaptık, şöyle parlak bir şeyler yaptık falan diyebileceksiniz; diyeceksiniz; çünkü, yoğurdum kara diyen olmaz. Yalnız, bir gerçek var orta yerde; hakikaten, bu enflasyon on sene yüzde 60 civarında olmuş mu? Olmuş. Buraya gelip diyebilirsiniz ki, yüzde 70 dediniz; ama öyle değil... Ya ne? Yüzde 66. Ne fark eder ki 70'le 66? Burada denen sözü söylüyorum. Efendim, toptan fiyatı 54 imiş, tüketici fiyatı da 66 imiş... Zaten, tüketici ölçülür; bu 12 aylık vasatidir. Biz devletin rakamlarını kullanıyoruz. Mutfağa girdiğiniz zaman, yüzde 100'dür o; mutfak yüzde 100'dür. Binaenaleyh, canına okumuşsunuz, orta sınıf diye bir şey kalmamış. Orta sınıf diye bir şey kalmamış ki, bundan üç buçuk dört ay evvel bu kürsüden konuşurken orta sınıfın canlandırılması gerektiğini Hükümet buraya getirdi. Biz de dedik ki, "bir zamanlar orta sınıf vardı, ne oldu buna?" (*DYP sıralarından alkışlar*) Orta sınıfı canlandıralım diye buraya geldiğinize göre ne yaptınız ki orta sınıfa, canlandırılalım diyorsunuz? Orta sınıfın canına okunmuştur; köylüsü ile işçisi ile memuru ile esnafı ile şoförü ile emeklisi ile dulu ve yetimi ile. Yüzde 60 civarında olan gayri safi millî hâsıla payı yüzde 30'a düşmüş. İstedığınız kadar, şunu yaptık, bunu yaptık deyin...

Bakınız, 1991 Kasımında Türkiye... Sayın Mesut Yılmaz'ın, "hükümet zor iştir ve her zaman zor iş olmuştur, şurada oturanların işi daha zordur" demiş olmasını takdirle karşılıyorum, yalnız, ondan sonraki cümlelerini hıfzedererek. Ben de onun altına cümle ekliyorum; hakikaten bu Hükümetin işi zordur... (*ANAP sıralarından "Vazgeçtin mi?" sesleri*) Ben buradan arkadaşlarıma bakarken, kendim orada yokum ya, "bunların işi zordur" diyorum. Çünkü, hadi bakalım, 54 trilyon lirayı bulun da, bu borçları ödeyin bir ay içerisinde... (*DYP sıralarından gülüşmeler*) Hadi bakalım, bu yüzde 66 enflasyonu indirin aşağıya... Evet... Hadi bakalım, milyonlarca işsize iş verin... "Canım, bu işin böyle olduğunu bilmiyor muydunuz, niye talip oldunuz buna" diyebilirsiniz. Ha, şimdi biz, bunları düzeltiriz diye talip olduk. (*ANAP ve RP sıralarından "Ne zaman?" sesleri*) Biz bunları düzeltiriz. Bakınız beyler, zaten, bunu birisi düzeltmeyecek mi? Düzeltecek. Yani, şu Parlamentonun içinden bir grup siyasi kişi çıkıp "biz bunu düzeltiriz" demeyecek mi? Demeyecekse, bu Parlamenta gerek yok! Diyecek... Şimdi o, bugün biziz, yarın siz olursunuz, öbür gün öbür taraftaki arkadaşlar olur. Yeter ki bu yaşasın, yeter ki bu alterasyonu olsun, yeter ki bu böyle olsun.

Şimdi, daha işin başındayız, güvenoyu bile almamışız, bir haftadır da didiniyoruz, çırpınıyoruz. "Siz bu işi yapamazsınız" deniyor. Canım, biz bu işi yaparız diye çıktık orta yere. "Siz bu işi yaparsınız" demenizi de beklemiyoruz; ama, daha işin başında halkın moralini kırmayın hiç olmazsa. (*Gülüşmeler*) Ama, gene deyin, gene deyin; yaparsak mahcup olursunuz. (*DYP sıralarından alkışlar, gülüşmeler, ANAP sıralarından "Biz mahcup olalım" sesleri*)

Gerçekten, Türkiye, bu enflasyon işini halletmedikçe hiçbir şeyi halledemez. Enflasyon ile kalkınmış bir ülke yoktur. Ben burada kotasyonlar yapmak istemiyorum; yani, daha önce söylenen sözleri getirip söylemek istemiyorum. Enflasyon, kaynak yaratmaz. Faizin de muharriki enflasyondur. Yalnız, dünyada bir nizam var; dünyadaki nizamı inkâr ederek bir yere varmanız da mümkün değildir.

“Efendim bu kadar Batıcı olmayın vesaire” dendi. Biz Türkiye’nin Hükümeti-yiz, Türkiye için varız, Türkiye’nin onurlu bağımsızlığını koruruz, menfaatlerini koruruz. Bu demek değildir ki, herkesle itişelim kakışalım... Hayır. Bunu uygar bir biçimde koruruz. Herkesle dostluk yaparak koruruz, barış içinde koruruz.

Herkes şundan emin olmalıdır ki, zorluklarımız içerisinde en önemli olaylardan birisi de dış borçtur. Yalnız, gelin şu enflasyon işini biraz tartışalım. Biz burada enflasyonun sebebini, kamu borçlanma gereksiniminin - dilim de dönmüyor ya o lafa - nispetinden dolayı alıyoruz... (*Gülüşmeler*)

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ortağının terimi.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Yani, yüzde 10-12, eğer bu kamu borçlanma gereksinimi oluyorsa, işin içinden çıkamazsınız. Ne olacak? İndireceksiniz bunu, indireceksiniz! Nereye indireceksiniz? 4’e, 5’e; daha sonra 2,5’e 2,5’ten yukarı çıkarmayacaksınız. Yalnız, bakın bakalım bu ihtiyaç nereden geliyor? Bu ihtiyaç iki yerden geliyor; bir tanesi devletin konsolide bütçe açıklarıdır, bir tanesi de KİT’lerden geliyor.

Şimdi, KİT’ler... KİT’leri ne yapalım?

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Satın!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çok büyük fonksiyon görmüştür KİT’ler; Türkiye’de sanayileşmenin önderliğini yapmıştır; bugün, 650.000 kişiye hizmet vermektedir; üretimin de önemli bir kısmını yapmaktadır. Yalnız, KİT’ler bir sorundur, KİT’lerin sorun olmadığını kabul eden kimse yok, sorun değildir diyen yok. Yalnız, hadi bakalım, bu sorunun içinden nasıl çıkalım? Özerkleştirelim yahut özelleştirelim, yani bunları satalım... Satalım... Hadi alıcı bulun! Bunlar satılabiliyordu da, bizden evvelki hükümet niye satmadı?

KEMAL NACİ EKŞİ (İstanbul) — Satılmayı durdurdunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Çünkü, onlar da biliyordu meselenin şeyini... Hiç elinizi açmayın beyler; yani, satılabiliyorduydu, satmanız lazımdı... Satabildiğiniz, 1 milyar dolarlıktır, hepsi ondan ibarettir; onda da çok büyük tartışmalara sebep olunmuştur.

Evet, bunları özelleştirelim... Hay hay... Yalnız, nasıl özelleştireceğiz, kim alacak bunu? Bunu alan yok ki... Kamu hizmeti görenlerin dışında olanları söylüyorum. Öyleyse, bir, ara program takip etmek lazım. Bunların özelleştirilmesine koalisyon partileri karşı çıkmıyor ve burada yazılmıştır... Bunları nasıl özelleştiririz? Özelleştiririz... Şöyle özelleştiririz: Belki gruplandırırız, düzeltiriz, ondan sonra özelleştiririz. “Bu çare değildir” diyenlere sesleniyorum: Gelin söyleyin, ne yapalım? Sorun, benim sorunum değil; hükümetler gelir, hükümetler gider, yarın buraya baş-

ka bir hükümet gelir oturur; onların da sorunu. Keşke sadece hükümetlerin sorunu olsa; sorun milletin sorunu, devletin sorunu...”

İşte, Hükümet önünüze geliyor, diyor ki, şöyle bir solüsyon getiriyoruz, bunu beğenmiyorsanız, beğendiğiniz bir şeyi söyleyin; o zaman yapıcı olur iş. Yani, bunu da kerhen yapmayın, kerhen söylemeyin; “Mademki yükü aldın, altında kal” diye mezsınız. Çünkü, bizim altında kalmamızla mesele bitmiyor.

Bu yüzde 60 enflasyonu Türkiye durdurmaya mecbur; bir millî mesele haline gelmiştir; senin, benim, onun meselesi değildir, hepimizin meselesidir. İşte bu, orta sınıf diye bir şey bırakmamıştır. Gelir dağılımını berbat etmiştir ve aşağı yukarı 40’a yakın ilimizden göçe sebep olmuştur. Kalkınmakta gecikmiş yöreler veyahut da kalkınmada öncelikli yörelerin sayısı 48’e çıkmış; 48 il, bugün, kalkınmada gecikmeli yöre. Hatta bunun ucunu biraz açsan 60’a, 70’e falan da çıkacak. Türkiye’nin 4 ili, gayri safi millî hâsılasının yüzde 42’sini yapıyor; İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bursa’yı da katarsanız içerisine, Adana’yı da katarsanız, 6 il yüzde 50’sini yapıyor. Oralarda toplanırız, ülkenin başka köşelerini boşaltırız. Onun için, İstanbul’a her sene 300 bin, 400 bin göç oluyor, kendi nüfusu da artıyor; hadi çıkın meselenin içerisinden... Küçükçekmece mıntıkasında 600 bin nüfus var, 60 jandarma asayiş görevi yapıyor... Yani, bu sıkıntıların içerisine Türkiye itilmiştir. Bu sıkıntıların içerisinden Türkiye’yi çıkaracağız; hep beraber çıkaracağız. (ANAP sıralarından “aaa...” sesleri, gürültüler)

Haa, “Siz çıkarın” diyorsanız, “mademki meseleyi bize bırakıyorsunuz, mademki meselenin ucundan tutmuyorsunuz, öyleyse, biz de, “çıkarmıyoruz” demeyiz, bütün gücümüzü kullanırız açıkça. Ben size bir yeni yaklaşımla yaklaşıyorum ya diyorum ki: “Gelin beyler, yardımcı olun, bu işin içinden çıkalım.” Yüzde 2,5 nüfus artışı, yüzde 2,2 kalkınma, yüzde 66 enflasyon... İşte buyurun, Kasım 1991... Nüfus artışından daha az kalkınma, fukaralaşma demektir.

50 milyar dolar borç... Efendim, 50 değil, 43... 43 olsun; orada görünmeyenler var, FMS borcu var, şu var bu var; yine 50 milyara gelir o.

GÜNEŞ TANER (İstanbul) — FMS içinde, 43 milyar.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Kalkamayız bu kadar büyük borcun altından. 86 trilyonu bulmuş iç borç ve mevduatlarınızın tümünü; yani yüzde 60’ını devlet emiyor ve böylece de kalkınmaya falan para kalmıyor. “Efendim, özel teşebbüs yapsın bunu...” Özel teşebbüse siz kaynak bırakmıyorsunuz ki... Borsa... Borsanın imkânlarını devlet yemiyor. Merkez Bankası... Onun imkânlarını da devlet yemiyor. Devlet, hesabını yitirmiş. Binaenaleyh, devletin hesabını yeniden bir araya getirmeye mecburuz. 119 tane fon... Bunların içinden bir kısmı lazım. Mesela, Savaş Sanayi Fonu lazım, birtakım fonlar lazım; ama, diğerlerinin hepsini bütçede giderler bunlardır, gelirler bunlardır diye muhasebe tekniğini sağlamamız lazım. Başka türlü, bütçe disiplini falan getiremeyiz. Yani, dağıtmışız şeyi... Dağıtanlara falan da; gene söylüyorum, bir eleştiri yöneltmiyorum, gerektiği zaman yöneltirim de... Demek istediğim şey, gelin bunları toparlayalım.

Nihayet, sanayileşme... Bu kitabın bir yerinde “sanayileşme hemen hemen durmuştur” yazıyormuş, bir yerinde “ivmesini kaybetmiştir” yazıyormuş, bir yerinde

de “sanayileşmede Türkiye mesafe almıştır” yazıyormuş... Bunların musahhih gibi okunmasına gerek yok. Her şey orta yerde, durum orta yerde. Sanayileşme; bilhassa imalat sanayii her sene yüzde 5 geriye gitmek suretiyle, yüzde 60 geriye gitmiştir. İmalat sanayiine yapılan yatırım orta yerde. İmalat sanayiine devletin yaptığı sabit sermaye yatırımları içerisinde miktar yüzde 20’lerden 5’e düşmüş, özel teşebbüsün yaptığı miktar da yüzde 35’lerden yüzde 25’e düşmüştür. Budur hadise. Bugün, Türkiye’nin satacak malı yok ve dış pazarlara satılabilecek malı yok; çünkü, geçen beş sene zarfında, Türkiye, imalat sanayiine iyi-kötü yapabildiği yatırımların çoğunu dış pazarlara satılabilir mal olarak yapmamış da, daha çok iç pazarlara giden mal olarak yapmış. Öyle ise sanayileşme olayına yeniden bir bakmamız lazım. Milli bir sanayi yapalım; yalnız değerli milletvekilleri, bu, dünyayla kucaklaşma olayını, yani küreselleşme, evrenselleşme olayını küçümsemeyin; bunlar, böyle, alaya alınacak konular değil. Alışveriş yapıyorsunuz dünyayla; yapmazsanız o alışverişi, batarsınız. Mal satacaksınız ve yatırım yaptıracağsınız, çıktığınız piyasalarda rekabet gücünüz olacak. Yaptığınız malın rekabet gücü yoksa, o piyasalarda bir şey yapamazsınız. Çalışan nüfusun yüzde 50’si maişetini hâlâ tarımdan tedarik eden bir Türkiye’desiniz. Bu nispet Amerika’da yüzde 3, Ortak Pazar ülkelerinde de yüzde 7,5-8. Ortak Pazar olayını gözardı edemeyiz. Ortak Pazar olayı sadece bir Ortak Pazar olayı değil; bir Avrupa komünitesi olayı değil. Avrupa’nın her şeyine imza koymuşuz. Paris Antlaşmasına devletin angajmanı var; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin. Devlette mütemadiyet var. Neyin altına imza koymuş? İnsan Haklarının altına imza koymuş. İnsan hakları, Türkiye’de, dışarıdaki insanların hoşuna gitmek için değil, kendi insanlarımız için lazım.

Değerli milletvekilleri, bu işkence olayını falan kimse yadırgamasın. Yani, işkenceden kimsenin tüyleri diken diken olmasın. Türkiye’de işkence varsa, bu ayıptır, insanlık ayıbıdır; kökünden kazınmalıdır; herkes bu noktaya gelmelidir. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*) Çünkü, kime yapıyorsunuz işkenceyi? Kendi vatandaşınıza. Suç işlemiş adam; suçun karşılığında bir ceza yok mu? Eğer verebiliyorsanız, onu verin, onu vermeyi başarın ve ona ilave ceza veremezsiniz, onun dışında da ceza veremezsiniz.

Hapishaneler... Bu hapishanelerle de - açık söylüyorum - dünyanın önüne çıkamayız. Bu da dünyanın önüne çıkmak için değil... Adam kaza kader kurbanıdır... Kısasa kısas devri çoktan kapanmıştır. Modern hukukta, ceza, ibreti müessiredir; ceza, nedamet getirtecektir; ceza, ıslaha yarayacaktır. Eğer bir adam bir suç işlemişse, o zaman ona dayak atın, bir şey yapın... Böyle bir şey yok! Öyle ise, cezaevine koyduğunuz adam da sizin vatandaşınızdır. Allah kimsenin başına iş vermesin, öyle ise, ona, insan gibi muamele edeceksiniz. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*) İnsan gibi muamele, insanlık hakkıdır. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*) Bir adamın başına bir şey gelmiş olması, onun insan gibi muamele görmesini engellemez. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*) Ne yapalım yani, adamı başımızın üstüne mi çıkaralım? Hayır! Onu diyen de yok size. Öyle ise, gelin, dünyanın değerlerini, dünya ile bölüşmeye mecburuz; ama, kendi değerlerimizi yaşatmak şartıyla. Kim diyor size “yozlaşsın” diye... Yozlaşmayalım; ama, uzlaşalım. Olay oraya gelmiştir.

Şimdi, burada çok şeyler söylendi. Bence, bu kitap iyi okunursa görülecektir ki, öyle değil. Efendim, burada orman bilmem nesi yok... Var! Niye olmasın? Burada sanayileşme yok...

O da var! Burada aile yok... O da var!

AHMET DÖKÜLMEZ (Kahramanmaraş) — Başörtüsü yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — O yok; doğru.

Burada çok yanlış anlaşıldığı için bir şeyi izah etme durumundayım, o da şudur: Türkiye'nin sanayileşmesinde, bir zamanlar, "Türkiye, ithalat ikamesi yolunu denedi" diye kıyamet koptu. Ne yapacaktı Türkiye? Türkiye'nin bir rehabilite meselesi var; bugün de çözülmüş değil.

"Size 12,5 milyar dolar rezerv bırakıyoruz, vaktiyle 70 senti arayanlara; Lüksemburg'dan 1 milyon dolar alanlara..." Yani, devlet şimdi, Lüksemburg 1 milyon dolar verince almıyor mu? Elinin tersiyle mi itiyor? (ANAP sıralarından "İstemiyoruz" sesleri)

Ne istemiyorsunuz... Her sene 4-4,5 milyar dolar taze para bulmaya mecbursunuz. Başka türlü götüremezsiniz.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — O zaman alamadınız...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakınız, gene beni dinleyin, sonra bildiğiniz gibi karar verin. Türkiye'nin elinde 12,5 milyar dolar rezerv olması iyi, çok sevinilecek bir şey; yalnız, karşılığında da 50 milyar dolar borcu olması kötü.

Bu rezervi nasıl yapmışız? Kendi paramızla mı yapmışız? Yani, Türkiye dışarıya ihracat yaparak, oradan kazandığı paralarla rezerv mi yapmış? Yok; şöyle yapmış:

Türkiye, geçen yedi sene zarfında, yani 1984-1991 arasında, 100 milyar dolarlık ithalat yapmış, 42 milyar dolarlık borç ödemiş (142 milyar dolar) 10 milyar dolar da rezerv yapmış; 152 milyar dolar... Bu 152 milyar doları nereden bulmuş? 70 milyar dolarını kendisi kazanmış, 80 milyar dolarını ödünç almış. Bu 80 milyar doların 42 milyar dolarını geriye ödemiş, 10 milyar dolarını da rezerve koymuş, geriye 35-40 milyar dolayında bir borç kalmış; 10-12 milyar dolar da öncesinden varmış, bulmuş 50 milyar doları. Bu rezerv, bizim kazandığımız bir para değil. Bu rezerv, bizim yüksek faizle ödünç aldığımız bir para. Şunu söyleyelim...

GÜNEŞ TANER (İstanbul) — Öyle hesap yok...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Bakın, nasıl hesap yapılıyor; hesap bu işte. Şimdi, siz, Türkiye'de kuru reel kur tutacaksınız, faizi, reel faiz tutacaksınız ve dünyanın faiziyle Türkiye'nin faizini denkleştireceksiniz. Bunu yapamazsanız, rekabet eden bir ekonomi falan kuramazsınız. Şu planın getirdiği olay o. Katma değerden işçinizin aldığı da dünyanın seviyesinde olacak. Bu üç şeyi yapamazsınız, globalleşme dediğiniz şeyi yapamazsınız. Yani, kur reel, faiz reel ve katma değerden işçinizin aldığı da o istikamette olacak. Yüzde 60 enflasyonla bunları tutamazsınız. Yüzde 60 enflasyonunuz varsa, siz eğer kuru da yüzde 25'lerde tutarsanız, geriye yüzde 35 makas kalır. Gerçi giderayak makası biraz kapattınız,

yüzde 8'e falan indirdiniz; ama, bu arada da dünyanın parası dışarıya verilmiştir faiz olarak. Öyle değil mi? Türkiye'ye gelen, sıcak paradır. Şimdi, bu makas çok kapandığı için, Türkiye'ye gelecek paraların bir kısmı azalabilir; çünkü, tatlı para bu. Dünyanın hiçbir yerinde yüzde 30-35 faiz verilmiyor. Ama bakınız, gayri safi milli hâsılasının yüzde 10'unu kamu açığı, gayri safi milli hâsılasının yüzde 10'unu iç ve dış faiz olarak veren bir memlekette hangi ekonomiden ve hangi zenginleşmeden bahsediyorsunuz? Edemezsiniz! Bunlar düzelecek, bunları düzelteceksiniz. Eğer biz bunları düzeltemezsek biz, "düzelteceğiz" diye geldik- bunlar daha kötü olarak başka bir hükümetin üstüne kalır. Bunları düzeltmenin de yolu, söylediğim gibi, bence - ideolojiyi bir kenara bırakacaksınız - akılcı ekonomik politiklardır. Bugün dünyada ve bugün ülkemizde yapılacak iş, bence - hangi siyasî görüşte olursak olalım, görüşlerimizi kendimiz yine muhafaza edelim - büyük olaylarda olayın içine girmek ve onun tedbirini bulmamız gerekecektir.

Sayın Başkanım, kaç dakikam var?

BAŞKAN — Efendim, normal süre olarak 20 dakikanız var. (ANAP ve RP sıralarından gürültüler)

KEMAL NACİ EKŞİ (İstanbul) — Nerede 20 dakika var Sayın Başkan?

BAŞKAN — Sayın Ekşi, saate bakmadan niçin itiraz ediyorsunuz? Efendim, 20 dakika zamanı var, toleransı da var. Sayın Erbakan'a, Sayın Ecevit'e, Sayın Yılmaz'a tanıdığımız toleransı da var. (DYP sıralarından alkışlar, ANAP ve RP sıralarından gürültüler) Alkışlanacak bir şey yok, biz realiteyi söylüyoruz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Tartışmaya gerek yok. Kaç dakika verirse, onu kullanacağım; yani, pazarlığım falan yok.

Şimdi, bir eleştiri daha yapılıyor; ama, şu ithal ikamesi konusunu tamamlayayım. Döviziniz yok, size mal lazım... Ne yapacağız? Bu malı yapan fabrikaları yapalım... Yaptık! Bu yaptığımız fabrikaların önemli bir kısmı 1980-1990 arasındaki döviz gelirlerimizi sağlamıştır. Olmasaydı neyle sağlayacaktınız? Sonra devir değişti, dünya da değişti; dünya bu defa açık rekabete gitti, dünya daha geniş ticarete gitti, ülkeler birbirlerine daha çok, sınırları kaldırma, sınırları fiktif vaziyette bırakma gibi durumlara gitti. Aslına bakarsanız, bu da, rekabet olayından insanlığın yararlanması içindir. Rekabet yoksa, kaynağınızı israf edersiniz. Hepiniz söylüyorsunuz; kaynak çok önemli bir olaydır. Yalnız kişi, kaynak elinde varsa, kaynağı ne yapacak? Amacı yoksa, projesi yoksa, yapacağı işi bilmiyorsa; kaynağı ne yapacak? İşte, onunla Cadillac alır, bilmem, saray yapar üstüne oturur, şu olur bu olur; petrol zenginlerinin yaptığı gibi. Bizim, cumhuriyetin başından beri fevkalade hırslı, fevkalade yüksek arzulu bir durumumuz olmuştur. Biz, pahalılığı, yoksulluğu, çaresizliği, cahilliği ye perişanlığı ortadan kaldırmaya koyulmuşuzdur. İkinci Dünya Savaşı kadar, devlet, gücü yettiği kadar bir şeyler yapmaya çalışmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonunda da demokratikleşme olayı gelmiş, çok partiye geçilmiş ve reyle seçilen hükümetler gelmiş, reyle seçilen hükümetlerin üzerine reyin sahibi gelmiş ve Türkiye'nin üstündeki örtü kalkmıştır. O zaman, hadi bakalım, yol yapalım, su yapalım, elektrik yapalım, okul yapalım... Yapalım, her şeyi yapalım. Hep kaynaklarımız kıt olmuştur ve nihayet bir agragen ekonomi, bir tarım ekonomisi... Tarım

ekonomisinin sanayi ekonomisine, onu hizmet ekonomisine ve enformasyon toplumuna çevirmek kolay mı? Fevkalade zor. Geçen kırk sene, elli sene, Türkiye, bu şeylerin içerisinde boğuşarak geliyor. Yalnız, şimdi bir yere geldik; önümüzdeki on seneyi kaybedemeyiz, önümüzdeki on seneyi kaybedersek, dünyayı bir daha yakalayamayız. Öyleyse, dünyadaki gelişmelere paralel olarak ve dünyanın vaziyetine paralel olarak, hem amaçlarımızı ortaya koymaya hem de kaynak bulmaya mecburuz. Perikles'in bir sözü var; der ki, "Fix your eyes on greatness" Yani, yükseğe bakın. Bunu iki bin sene evvel söylemiş. Eğer burada söylenen şeyler, şu programın içinde söylenen şeyler, lüzumsuzsa, onu söyleyin. Lüzumlu; ama, bunun kaynağı yok... O zaman, gelin, hep beraber kaynak bulalım ve bir de takvim yapalım... (ANAP sıralarından gürültüler) Beğenmediniz mi yani sözümü? Peki, siz seyredin, biz yapalım. Olur mu? (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Yalnız, bize şunu söyleyin: "Bunlar lüzumsuz beyler" deyin. Gelin, Türkiye'yi büyütmeyi, Türkiye'ye yeni şeyler kazandırmayı lüzumsuz saymayın, kimse saymasın.

Nihayet, kaynak nedir biliyor musunuz? Beş senede yapılacak şeyi on senede yaparsınız... (ANAP sıralarından "Ooo" sesleri) Ooo'luk nesi var bunun? Hiç düşünmezseniz, hiç yapamazsınız. Ha mı? (DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Kaynak odur.

Ben bu işin içinden geliyorum. Benim esas işim kalkınmacılık. İmar ve inşaa olayı budur ve evet, kaynaklarınızı aşmayacaksınız; yalnız o bütçecilikte lazım; fakat, siyasî ufka geldiğiniz zaman, büyük bakacaksınız: Böyle bir Türkiye olmaz... Bu kadar yaptık... Gene, böyle olmaz... Çok yaptık; az şey yapmadık, pek çok güzel şey yaptık, yani, her devir yaptı, her devir yaparak geldi. Birbirimizi acımasızca eleştiririz; ama, yapılarak geldi. Geldi de, Türkiye'ye yeniden limanlar lazım. "Efendim, 5 tane liman yazdın, 2 tane buraya koydun." Canım, eksik kalanını da siz söyleyin, ilave edelim oraya.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Nasılsa yapılmayacak!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dur kardeşim! Bütün mesele şurada: Türkiye'nin limana ihtiyacı var mı? Var. Türkiye'nin İstanbul'unda liman yok. İzmir'inde... Adam, Urla'da boşaltıyor da Alsancak'a getiriyor, ondan sonra ve Antalya'sında liman yok ve Mersin Limanında 15 tane gemi, işin iyi olduğu zaman, iki gün, üç gün, beş gün orada bekliyor. Liman lazım. Nereden itibaren? Rize'den başlayarak liman lazım. (Gülüşmeler, DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Evet, evet... Eğer bir hareket olsa, o Karadeniz limanlarının hiçbirisi yetmez; ne Trabzon yeter, ne Giresun yeter, ne Samsun yeter, ne Zonguldak yeter... Ama, gelin, "buna gerek yok" demeyin. (ANAP sıralarından, "gerek yok demiyoruz" sesleri) Canım, "neyle yapacaksınız?" demek, "gerek yok" demektir, odur o.

Otoyollar... Otoyollar bizim 1979 programımızda vardır, 1977'de de vardır.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Kaç kilometre yaptınız?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biz mi? 40-50 kilometre yaptık; ama, otoyola gelinceye kadar, evvela İzmir'den Hopa'ya gidecek yol lazımdı, evvela Samsun'dan Hopa'ya gidecek yol lazımdı, evvela Ankara'dan Samsun'a gidecek yol lazımdı, Ankara'dan Zonguldak'a gidecek yol lazımdı... (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

Sizin yaşınız müsait mi bilmiyorum; ama, hiç Yeniçağa'dan Zonguldak'a gittiniz mi?

Ondan sonra, siz ne kadar yaptınız, biz ne kadar yaptık meselesi değil mesele. Yapılsın. Yalnız, yapılmış olan otoyolların yekûnu 240 kilometre; hazıranda bunun 700 kilometreye çıkacağı söyleniyor. Bu 240 kilometrenin her 10 kilometresinde de açılış yapılmıştır; hepsi bu. On senede 240 kilometre yaparsanız, 24 kilometre eder yılda, Küçümsemiyorum, gene iyi, yani fena değil. Yalnız, bunların bir an evvel tamamlanması, yeni otoyolların yapılması lazım. Lâzım da...

LEYLA YENİAY KÖSEOĞLU (İstanbul) — Para?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamlı) — Siyasetin vazifesi odur. Siyasetin vazifesi, hedefi ortaya koyacaktır; parayı bulacak, düşünecek, siyasetin kadroları vardır; administrasyonun da kadroları vardır. Hiç para meselesi, kaygınız olmasın; zaten, olmazsa yapamazsınız. Projeniz varsa, parayı bulacaksınız. Biz, çok kere, projersizlikten para bulamadık, yani daha doğrusu, projemiz olmadığı için parayı kullanma durumunda olmadık.

Demiryolu... Ne olurdu şu İstanbul-Ankara demiryolunu geçen on senede tamamlasaydınız? Ama, buna lüzumsuz diyemezsiniz, 20 milyon insana hitap eden bir yol bu. Sürat demiryolları bugün Avrupa'nın en önemli işi, Japonya'nın da en önemli işi; İspanya bile 10 milyar dolarla demiryollarını tamire gitti.

Geçen on sene zarfında bir kilometre demiryolu yapılmamıştır Türkiye'de; mevcut demiryolları da ıslah edilmemiştir; o yüzden de, demiryolları dünyanın zararını eder. "Dünyanın her tarafında demiryolu zarar ediyor" denebilir; ama, bu kadar büyük zarar olmaz. İşte oradan geliyor; 11 trilyon KİT açığı var önümde, yani, 54 trilyon açığın 11 trilyonu KİT açığı.

"Efendim, siz zam yapmayacağız dediniz, hadi bakalım, çıkın işin içerisinden." Zammı benim kucağıma koyduktan sonra, ha sen yapmışsın, ha ben yapmışım, ne fark eder? (*Gülüşmeler*) Bu şuna benzer: Yani, çocuk doğmuş, çocuğun babası meçhul; doğuran kadın, götürmüş cami avlusuna koymuş... Ondan farkı ne bunun? (*Gülüşmeler, DYP ve SHP sıralarından alkışlar*)

Şimdi, Sayın Yılmaz, "Ah, beni bıraksaydınız da, size şu GAP'ı bir anlatsaydım" dedi. Gelin, on beş gün sonra televizyona çıkalım sizinle, GAP'ı bir anlatın millette, bir de ben anlatayım. (*DYP ve SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Hatta müşavirlerinizle falan gelin. Yani, kimi istiyorsanız onunla beraber gelin; sıkı bir konudur.

Bakınız, GAP dediğiniz olay şudur: GAP, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun kalkınmasını örttü. "Efendim Bitlis'e bir şey yapmadınız" dendiği zaman, "Canım GAP yapılıyor ya! "Kars'a bir şey yapmadınız" dendiği vakit "canım GAP yapılıyor ya! " Şu, Kars'ın şeker fabrikasını bitirseydiniz ne olurdu yani, ne olurdu canım? Bu kadar şeyi bize niye bıraktınız yani? (*Gülüşmeler*)

Şimdi, GAP olayı şudur: 20 milyon dönüm arazi sulanacak. Dicle (yani Diyarbakır) Ovasında, Dicle Nehrinin kollarından gelen sular üzerinde yapılan barajların şantiyeleri durmuştur ve sulama işleri de durmuştur; hepsi durmuş ve Devlet Su

İşleri, Bayındırlık Bakanı arkadaşımızdan, ayın sonuna kadar ödenmek üzere 3,5 trilyon lira para istiyor. Beş aydır, altı aydır para alamayan adamlar var ve Urfa Tüneli inşaatı durmuştur. Yani, açmaya gelince hızlı hızlı gidildi; sevinilecek bir şey, gidilsin, millet duysun bunları da, yalnız hem birinci tünel açıldı, hem ikinci tünel açıldı; fakat, şimdi para yok. Adam 2 bin kişilik şantiyesini dağıtmış. Hükümet Programında da yazılı o ve eğer, Atatürk Barajı zamanında dolarsa, Urfa Tünelinin içine su girecektir. Tünelin temelini ben attım. Binaenaleyh, tünelin içine su girecek; ama, o tünelin ucundan çıkan suyun ovada kanalı yoktur.

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Var!

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Dilimde tüy bitti, dört senedir burada söylüyorum “şu kanalları yapın” diye. Urfa Tünelinin içinden çıkan... öyle, var demekle olmaz, ben senden iyi biliyorum o işi. (DYP sıralarından alkışlar) Gayet açık söylüyorum yani...

Şimdi, bakın, bir şey söylüyorum: Tünelin içinden 304 metremikap saniye su çıkacak; bununla 4,5 milyon dönüm arazi sulanacak. Halen 1 milyon dönümlük şebeke yok ve o tarihe kadar da şebeke falan olmaz. Şebeke, çok zor bir iştir ve 1980’de ihale edilen Akçakale Kanalı dolmuştur, sonra yeniden temizlemişler.

Ne olurdu şu Şanlıurfa Havalimanını yapsaydınız. 1987’de de söyledim burada. O günkü Bayındırlık Bakanı değerli arkadaşımız Giray, burada, “Mevcut meydanı bırakacağız, Tek tek Dağlarının eteğinde bir meydan yapacağız” dedi. Bakınız zapta, aynen böyle... Ama, mevcut meydanı ki 1.600 metre toprak pisttir, üzerine 20 santim beton-asfalt koymak, suretiyle yaptınız; fakat, 1.600 metreye uçak inmez ki! Yarın burada üretim meydana geldiği zaman, bu üretimi nereye koyacaksınız beyler, nereye koyacaksınız?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Programda yeni havaalanı yok Sayın Demirel.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vardır, vardır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Yeni havaalanı yok.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Vardır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — İçme suyu projesi yok, eskiyi geliştirme vardır.

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyelim efendim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Urfa olayına ne kadar önem verdiğimiz bilirsiniz; eksik kaldıysa tamamlarız, oldu mu? (Gülüşmeler)

Bakınız, gelin şu Harran Üniversitesini kuralım bir an evvel. Kanun çıktı... İyi de... Kanunla olmuyor iş. Bir ziraat fakültesi; oniki sene oldu... Bu bölgenin çocuklarına ilim ve bilgi verin ve gelin, buralara ilim götürelim. Gaziantep Üniversitesi, 20 bin öğrencisiyle Adana Üniversitesi pırıl pırıl... Diyarbakır Üniversitesi; gelin bunu kuralım. Bu bir entegre projedir. Bu entegre projenin elektrik kısmını yapıyor, çıkıyoruz. Elektrik kolaydır. Çünkü, suyu topladım; türbin jeneratörü zaten başka yerde yapılıyor, getirir koyarsınız ve elektriği çıkarırsınız. Elektrik değil aslanan ve

onu da söyleyeyim, Türkiye 1996'da karanlıkta. Bu kadar övünmelere falan gerek yok. Her sene Türkiye'nin 6 milyar kilovat/saat elektrik ihtiyacı var. Yapılmakta olan tesisler bu ihtiyacı karşılayacak durumda değildir. Eğer, yeniden birtakım şeyler yapılmazsa, 1996'da Türkiye karanlıkta. Şunu da söyleyeyim: Elektrik şebekesinde Türkiye'nin yüzde 18 zayıatı vardır; hiçbir ülkenin yüzde 18 zayıatı yoktur. Yani yüzde 18 zayıat, aşağı yukarı, 7 ilâ 8 milyar kilovat/saat, 10 milyar kilovat/saat elektrik... Zayıat bu ve zayıat, normal olarak yüzde 5'i geçmez. Elektrik elektrik dediğiniz olay, o noktaya gelmiş.

Türkiye bugün 100 milyar kilovat/saat elektrik kullanabilmeliydi. 1990'da 57 milyar/saat, 1991'de de 60 milyar kilovat/saat elektrik kullanıyor Türkiye. Henüz, adam başına 1.000 kilovat/saat civarındayız.

Burada bir hesap verildi "1983'te adam başına 1.450 dolar, 1991'de 2.600 dolar" diye ve 2.600 dolar hesabını yaparsanız, 60 milyona çarparsanız... "Acaba bu lira mıydı?" diye düşünkaldım; çünkü, Türkiye'nin millî geliri, bildiğimiz kadarıyla, 440 trilyon lira. 440 trilyonu beşe böldüğünüz, dörde böldüğünüz zaman, aşağı yukarı 100 milyar dolar eder. 100 milyar doları 60 milyon insana bölün, 1.500 dolar eder. Ha, p.p.p. hesabı ise (yani purchasing power parity/satınalma gücü ise) o biraz bundan yüksek; ama, netice itibarıyla, Türkiye'nin millî geliri 2.600 dolar değil de 2.000 dolar olsa veya 2.000 dolar değil de 2.600 dolar olsa, bu, ulaşmaya çalıştığımız yerin çok gerisinde. Ulaşmaya çalıştığımız yer 15 bin dolar, 20 bin dolar ve Ortak Pazar ülkeleri dediğimizizin vasatı 12 bin dolar.

Yani, onun içindir ki, nasıl olacak? Yüzde 4,5 civarında bir kalkınma hızı sağlamışsınız, yüzde 2,5 nüfus artmış, geriye kalan yüzde 2 ile bu gelişmeyi sağlamışsınız... Bunlar mümkün değil. Zaten bizim devletimizin değil, başka devletlerin de beynelmilel müesseselerin de hesapları var; o hesaplara baktığımız zaman, o rakamlar doğru değildir. Türkiye, Avrupa'nın, adam başına millî geliri en az ülkesidir.

"Efendim, komşularımıza bakın." Kime bakalım komşularımızdan, İran'a mı bakalım? Adam harp etti on sene; Irak'a mı bakalım, Suriye'ye mi bakalım; nereye bakalım komşularımızdan? Yunanistan'a bakalım; 5 bin dolar, 6 bin dolar gelir seviyesi. Bulgaristan'a mı bakalım? Hayır, rejim değiştiriyor adam. Sovyetler Birliğine mi? Sovyetler Birliğinin adam başına gelir seviyesi 5 bin doların üzerindedir. Bugünkü sıkıntıları ayrı... (ANAP sıralarından gürültüler) Evet, evet, 5 bin doların üzerindedir adam başına gelir seviyesi.

KEMAL NACİ EKŞİ (İstanbul) — Adam 10 dolar aylıkla çalışıyor...

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Sayın Başbakan, ne zaman yurt dışına çıkıp da bunları öğrendiniz? Sorunun cevabını verin. On beş senedir yurt dışına çıkmıyorsunuz.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Canım, bunları öğrenmek için yurt dışına çıkmaya gerek yok. Yurt dışına çıkarsın da binaları görürsün gelirsin, kafaya bir şey girmez. Anladın mı? (DYP sıralarından alkışlar)

Evet, şimdi gelin, Türkiye'nin yeni projeler ve alanlarını yapalım; Doğu Anadolu kalkınmasına eğilelim, bu entegre projeyi tamamlayalım ve Orta Anadolu için yeni projeler geliştirelim.

Sanayileşme... İkame sanayii mi kuracağız, yoksa ihracat sanayi mi kuracağız? İşte, laf oydu. Bu, "anlamadık" dediğiniz yer orası. Orada diyor ki, "İkame sanayii, ihracat sanayii diye ayırt etmeksizin, doğru olanı yap." Esneklik onu getiriyor.

"Efendim, şu sanayii kurmayız, çünkü ikame sanayiidir..." Bir şey daha söyleyelim: "Biz hiç sanayi kurmayacağız..." Peki, Doğu Anadolu ne yapacak? Doğu Anadolu'da sanayii kuracaksınız, kurduracaksınız da... Devlet olarak kuracaksınız ve kurduracaksınız. Binaenaleyh, gidin bakın Erzurum'a, şu kışın ortasında, kaç kişi işsiz... Kaç kişi işsiz... Evet, hâlâ Doğu Anadolu... Bugün, İtalya'ya giderseniz, Güney İtalya'da devletin yaptığı fonksiyonları bizim Doğu Anadolu'da yapmamız lazım. "Her şeyi bıraktık biz..." Yani, "Müteşebbisler yapsın..." Yapmıyor adam. Ne yapacağız? "Kardeşim, yapmıyorsa, sen de çobanlığa razı ol!" Çobanlığa razı; ama, bu defa o da gitti elinden; İran'dan geliyor hayvanlar, kesiliyor, bilmem Romanya'dan geliyor hayvan, kesiliyor; Erzurum'daki kombinalar dışarıdan gelen hayvanları kesiyor... Öldürmüşüz hayvancılığı...

Öyleyse, yapılacak çok işimiz var: Gelin, köye, kente hizmet götürelim ve Türkiye'ye yeni bir altyapı yapalım hukuk devletini yaparken bir taraftan.

Evet, bizim vaatlerimiz var; asgarî ücretten vergi almayacağız. "Ne zaman almayacaksınız, ne kadar almayacaksınız?" Ee canım, eğer kademeli dediğimiz zaman; altı ay, sekiz ay, on ay kademeli ise, bunda ne var yani? Çalışanlardan, 20 yılda, kadınlar emekli olacak yaşına bakılmaksızın, 25 yılda da erkekler emekli olacak.

Evet, bu yeşil kart işleyecek beyler! *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bunun esprisi ne? Bunun esprisi şu: Hastane kapısına gelen adama, "kardeşim, eğer paran yoksa öl" deniyorsa, devlet buna dayanamaz; çünkü, böyle devlet olmaz. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Parası olandan para almayın diyen var mı size? Parası olandan alın. Bizim korumak mecburiyetinde olduğumuz parası olan değil, bizim korumak mecburiyetinde olduğumuz garip insan ve ücra köşedir, onu koruyacağız.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Böyle söylemediniz ama...

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Sosyal devlet bu... Böyle söyledim... Söyleyen benim; yani ben, Türkiye'nin zengin insanına da bu yeşil kartı versem, alırlar mı? *(DYP sıralarından, "onlar alırlar" sesleri)*

Borçlar affolacak; ama, hepsi değil. Eğer devletin uyguladığı politikalardan dolayı Türk vatandaşı zora düşürülmüşse, küçük çiftçinin borçları affolacak; hayvancılık dahil... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

"Ne zaman? Hadi şunu yapın..." Canım, bir oturalım bakalım yani.

Bağ-Kur olayına bir çare bulunacak. Bağ-Kur, çok büyük sıkıntı.

Peşin vergi de kaldırılacak; ondan emin olsun herkes. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Asker sayısı azaltılacak ve askerlik zamanı da azaltılacak; hem sayıyı azaltacağım, hem süreyi.

Seçme yaşı 18'e indirilecek, seçilme yaşı da 25'e indirilecek; protokolde vardır. Gençliğin, kadının, üniversitenin siyasete katılımı sağlanacak.

"Efendim, bunun içinde aile yok..." Kadın, aile ve çocuk sorunlarına bakan bakanlık kurduk, içinde de var onun.

Planlamadan yararlanmak istemeyen, yararlanmasın. Planlama bir olaydır. Bakanınız, Türkiye'de doğan her bin bebekten 66'sı. beş yaşına kadar ölüyor; öyle mi doktor?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Evet, öyle.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Başka ülkelerde ne oluyor? 6'sı ölüyor. Genç analara ve yuvalara el uzattım beyler. Vatandaş kaç tane çocuk yapmak istiyorsa yapsın; ama, bunu yaparken de, kadın, çocukları arkada yetim bırakıp gitmesin; odur mesele, ondan ibarettir. Yoksa, bunu alacaksınız; efendim, şuna mani oluyorlar, buna mani oluyorlar...

Şimdi bakınız, birçok yerde devlet politikaları vardır; Çin'de bir çocuktan fazlasına müsaade etmiyor adam şimdi. Burası Çin değil. Yalnız, bir ülkenin nüfusu yüzde 2,5 artarsa, bu yüzde 2,5 artış da yılda 1 milyon 250 bin kişi ederse, bu 1 milyon 250 bin kişi sizden iş isterse, 1 milyon 250 bin kişi sizden okul isterse, 1 milyon 250 bin kişi sizden ev isterse, 1 milyon 250 bin kişiye askerlik yaptıрма durumunuz olursa ve siz ancak bunun yarısını yaparsanız, aç insanlardan, sefil insanlardan, işsiz insanlardan meydana gelen bir toplum çıkar orta yere. Gelin, tok insanlardan, işi gücü olan insanlardan, okuyabilen insanlardan, okutulabilen insanlardan meydana gelen bir toplum yapalım. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*) Mutlu toplum o. Yani, benim vatandaşım istediği kadar çocuk yapmasın diyen yok. Zaten, ekonomik durum düzeldikçe çocuk sayısı da azalır; çünkü, çocuk, agragen toplumda (tarım toplumunda) sigortadır. (*ANAP sıralarından, "Sayın Başkan, vakit doldu, büyüledin mi?" sesleri*)

BAŞKAN — Bakıyorum... Büyülenmedim.

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Hür üniversite olsun, yargı bağımsızlığı olsun; bunların hepsini yapalım; özerk televizyon olsun ve özerk üniversite olsun.

Değerli milletvekilleri, huzurunuzda bulunan Koalisyon Hükümeti, çok iyi niyetlerle, ülkemizin bütün sorunlarını kucaklayarak, ülkemizde bize oy veren vermeyen herkesi kucaklayarak ve ülkemizin her köşesinin Hükümeti olma iddiasıyla, ülkemizde herkesin Hükümeti olma iddiasıyla ve kapıları; devletin kapılarını herkese açmak, hastanenin kapılarını herkese açmak; devleti, halkın devleti; Meclisi, halkın meclisi; milletvekilini, halkın milletvekili; Hükümeti, halkın hükümeti yapmak maksadıyla ve mutlaka insan haklarını en iyi şekilde ihya etmek maksadıyla huzurunuzdadır ve hür basın, hür üniversite, hür sendika...

FAHRETTİN KURT (Trabzon) — Sayın Başkan, bir saat daha konuşma hakkı var mı?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Biraz evvel deseydin “konuşma” diye, konuşmazdım yani.

...Velhâsıl, bu ülkenin insanlarının tümünün; doğulusunun, batılısının, kuzeylisinin güneylisinin, hepsinin birbirini kucakladığı, hepsinin birinci sınıf vatandaş olduğu ve hepsinin bu ülkenin imkânlarından eşit şekilde faydalandığı; koropsiyona, yani her türlü suiistimale kapalı, her şeyin halkın gözünün önünde cereyan ettiği ve herkese - senden benden diye ayırmaksızın - eşit muamele ettiği, her şeyi şeffaflık içerisinde götürdüğü; nihayet, devletin demokratik otoritesini tahkim etmek suretiyle, hukuk düzeni içerisinde, hukukun yüksekliği, hukukun üstünlüğü içerisinde bir gerçek demokratik devleti yapalım diye uğraşacağız. Niyet budur; buna kimsenin itirazı olabileceğini sanmıyorum. “Canım, nereden yapacaksınız bu kadar işi” dendiği takdirde, bize değil, bu hedefe itiraz edilmiş olur.

Gelin, bu hedefi hep beraber benimseyelim. Eğer, sizin bildiğiniz daha iyi bir hedef varsa, siz onu söyleyin, onu hep beraber benimseyelim. Bu ülkede, değişik siyasî partiler olsak bile, hepimizin, örnek adam, örnek düşünce sahibi olmamız mümkün değildir; ama, bu demek değildir ki, hiçbir fikirde beraber değiliz; böyle bir şey olmaz. Demek ki, Türkiye’nin bölünmez bütünlüğüne beraber sahip çıkmak, sosyal devlete, laik devlete beraber sahip çıkmak ve ülkenin zenginleştirilmesine beraber sahip çıkmak, insan haklarına beraber sahip çıkmak, sanıyorum ki, siyasî farklılıklarımızı unutmamızı gerektirecektir; siyasî farklılıklarımızı, bunun dışında mütalaa edeceğiz.

Onun içindir ki, ben, teker teker, burada konuşan değerli arkadaşlara cevap vermeye kalkmadım; daha çok, bir genel olayı, Türkiye olayını, sorunlu Türkiye olayını 1991 Kasımında huzuruza getirmeyi, kendimin, başında bulunduğum Hükümetin ve Koalisyon Hükümetini teşkil eden partilerin hissiyatına tercüman olmak için burada söyledim bunları.

Yalnız, bütün olay Parlamentoda bitmiyor; böyle bir büyük gayeye millet olarak yönelmemiz lazımdır. Büyük Atatürk’ün bize gösterdiği yol, “Çağdaşlığı yakalayın” yoludur, “aklınızı kullanın” yoludur, “İlmin ışığında hareket edin” yoludur; ama, mutlaka birliğimizi, beraberliğimizi koruyalım.

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Köprü geçiş ücreti yarıya inecek mi?

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (Devamla) — Siyasî fikir ayrılıklarından dolayı meydana gelebilecek kırgınlıkları yahut gelmiş kırgınlıkları bir tarafa atalım. Türkiye Büyük Millet Meclisi, eğer, büyük meselelerin etrafında - siz de getirin büyük meseleyi, toplanabilmeyi başarır ve evvela kendisini parlatırsa bu müessese kendisini parlatmak mecburiyetindedir - rejimin kalbi haline gelirse, üstünlüğünü, süper otoritesini koyarsa, sanıyorum ki, Türkiye’de çok büyük bir moral gelişme olacaktır. Bunun meydana getireceği imkânlar, kaynaklar, aklımıza koyduğumuz her şeyi yapmamıza yetecektir. Hatta, bir gün gelecektir denecektir ki, büyük Türkiye falan diye anlatılan bu laflar az bile kalmış, keşke daha çoğunu düşünseydik.

Cenab-ı Allah yardımcımız olsun.

Bizi dinleyen vatandaşlarımıza ve hepinize sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum. (*DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Muhterem milletvekilleri, İctüzüğün 62'nci maddesine göre, “son söz milletvekilinindir” hükmüne uyarak, sıradaki bir milletvekili arkadaşşıma söz vereceğim.

Daha önce, Sayın Ökkeş Şendiller'in muhalefete sataşmadan dolayı bir söz istemi vardır.

Kendilerine sormak istiyorum, muhalefete sataşma nerede olmuştu?

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Sayın Genç'in konuşmasında Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Genç'in konuşmasında, sataşma, daha ziyade Anavatan Partisi Grubuna olmuştur; oradan böyle bir talep vaki olmamıştır. Onun için, söz veremiyorum.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, ben muhalefete sataşmadım, Böyle, kendi kendinize hüküm vermeyin lütfen.

BAŞKAN — Sayın Zeki Ergezen, buyurun efendim.

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, 19 bağımsız milletvekili var burada, grubumuz yok diye cevap vermeyecek miyiz? Hiç olmazsa sataşmadan dolayı söz verin bize.

BAŞKAN — Efendim, İctüzüğümüz, şu anda, söz vermemize müsait değildir. İctüzüğümüz bağımsız milletvekillerine söz verilmesine müsaittir; ancak, zamanında müracaat etseydiniz konuşmanıza müsaade ederdik.

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, hani demokratikleşecektik? Konuşmak demokratik bir haktır.

BAŞKAN — Ökkeş Bey, zamanında müracaat etseydiniz, Sayın Genç'in yerine siz söz alırdınız.

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Sayın Ecevit'e söz verdiniz ama?

BAŞKAN — Sayın Ecevit de zamanında müracaat etmişlerdi.

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Efendim, biz de zamanında müracaat ettik; grubumuza bir sataşma olmuştur ve ben, o grubun bir milletvekili olarak söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ergezen.

ZEKİ ERGEZEN (Bitlis) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, Hükümetin muhterem üyeleri; sözlerime başlamadan önce, hepinizi saygıyla selamlarım.

ÖKKEŞ ŞENDİLLER (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, zamanında müracaatımı yaptım; 19 bağımsız milletvekilinin grubu yok diye sataşmadan dolayı söz vermeyecek misiniz?

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, ben muhalefet partilerine sataşmadım; böyle bir kelime kullanılmasın. *(DYP sıralarından “Konuşmacı kim Sayın Başkan?” sesleri)*

BAŞKAN — Evet, buyurun, lütfen devam ediniz Sayın Ergezen.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Konuşmacı, Refah Partisi Milletvekili Zeki Ergezen'dir.

Sayın Demirel Hükümetinin Programı ve koalisyon protokolü üzerinde Refah Partisi milletvekili olarak şahsî görüşlerimi açıklayacağım.

Konuşmaya başlamadan önce, Sayın Başbakanımızın, Sayın Genel Başkanı-mızla ilgili, cebinden, geçmiş koalisyona ait, bir belge çıkartarak, “Ona da işte bu kadar görev verdik” demesini bekliyorduk, bunu biz de biliyorduk zaten. Hocamız da, kendisine geçmişte bu adaletsizliğin yapıldığını, aynı adaletsizliğin devam edeceğini tahmin etti. Sayın Başbakanımızın bu adaletsizliğe devam ettiğini anlayanca da, Sayın Erdal İnönü'ye yapılan adaletsizlikten dolayı meseleyi gündeme getirmiş-tir.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Kabul etmeseydiniz o zaman koalisyo-nu.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Özgürlük olanaklarımı, özgürlük olanaksızlık-larıyla almayın lütfen.

BAŞKAN — Sayın Ergezen, lütfen, Hükümet Programı üzerinde konuşunuz.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Hükümet Programıyla ilgili konuşuyorum. El-bette, kendisine saygı duyduğumuz, yıllardır bu memlekete ve millete hizmet eden birisi olarak saygı duyduğumuz Sayın Başbakan, “ANAP döneminde GAP projesi ile-ri sürülerek Bitlis Vilayetine yapılan yatırımlar engellenmiştir” dediler. Dolayısıyla, ben de Bitlisli olduğum için, üzülererek, bir iki konuyu açıklamak ihtiyacını hissettim.

6 defa indirilmiş, 7 defa işbaşına gelmiş Sayın Başbakanımızın, Başbakanlığı döneminde Bitlis Vilayetine ne yapılıştı? *(RP sıralarından alkışlar)*

Hizan'ın, Mutki'nin, Adilcevaz'ın, Ahlat'ın, Erciş'in, Van'ın karayolları, koalis-yon dönemindeki MSP'nin Bayındırlık Bakanı Fehim Adak tarafından başlatılmış ve 1980 yılında bitirilmiştir.

Yine kendisine saygı duyduğumuz...

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Demirel Hükümetiydi o, Fehim Adak hükümeti değildi.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Lütfen... Burası ilkokul öğrencilerinin olduğu yer değildir, Büyük Millet Meclisidir. Millet bizi televizyondan seyrediyor; saygıyla dinlemenizi arzu ediyorum.

Y. FEVZİ ARICI (İçel) — Demirel Hükümetiydi o.

BAŞKAN — Sayın Arıcı, lütfen, görüşmeleri uzatmayalım.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Yine, Sayın Başbakanımız, doğudan bahse-derken, Bitlis Vilayetinın Tatvan Kazasına yem fabrikası, Adilcevaz'a çimento fab-

rikası, Tatvan'a Et ve Balık Kombinasyonunun o koalisyon dönemi zamanında yapılmış olduğunu söyledi. *(RP sıralarından alkışlar)*

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Demirel Hükümeti zamanında ama...

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, 65 sayfalık Program, 26 sayfalık protokol, millî ve manevî değerlerden yoksun, müstehcenliği teşvik edici; mukaddes değerlerin çiğneneceği, inancını yaşayanların daha çok ezileceği, dışa bağımlılığın daha çok artacağı...

M. HALİT DAĞLI (Adana) — Bu sözleri Erbakan'a söyleyin.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Lütfen dinleyin...

...ayrıca, işsizlik konusunun ve hayat pahalılığının nasıl çözüleceğine dair açıklık getirilmeyen, klasik ifadelerle geçiştirilmiş, ancak uygulamalarla anlaşılabilecek kapalı bir program.

Bu nedenle, bu Hükümet, yüzde 99'u Müslüman olan bu milleti memnun etmekten, problemlerini çözmekten yoksun görülüyor.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Erbakan söyledi bunları, sen başka şeyler söyle.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Yeni kurulan Koalisyon Hükümetinden Amerika, Batılı diğer ülkeler ve onların içimizdeki uzantıları olan azınlık gruplarla işbirlikçileri memnun olacaktır ancak. *(RP sıralarından alkışlar)* Zaten, bu Hükümeti dış güçler kurdurmuş ve onlar da yönlendirecek, yönlendirdikçe de iştahları artacaktır.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Erbakan bunları söyledi, sen başka şey söyle.

BAŞKAN — Sayın Öğütcan, lütfen efendim...

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Bugüne kadarla bütün uygulamalarda, Batılı ülkelerin, iflas etmiş, yozlaşmış, kuvveti üstün tutan uygulamaları ölçü alınmıştır. Bu Hükümet de Programında ısrarla aynı ölçüleri devam ettirmek niyetindedir.

Bakınız, Programın dış politika bölümünde, Amerika'nın ülkemiz üzerindeki hâkimiyetini kaldıracak, Ortadoğu'daki zulmünü azaltacak - imalı da olsa - hiçbir ifadeye rastlanmadığı gibi, Ortadoğu'yu, yandaşlarıyla birlikte, ümmetin ortak malı olan petrol çıkarları uğruna kan çölüne dönüştüren; dullar, yetimler, işkenceler ve sakatlar diyarı haline getiren bu zalim ülkenin bu zulmüne devam etmesini sağlayacak bir tutum sergilenmektedir. Programda, bu ülkeye aşırı iltifat eden ifadeler yer almakta. Korkaklığınız nedeniyle, Amerika'ya yaptığınız iltifatlar, bu milleti içinden çıkılmaz sıkıntılarla karşı karşıya bırakacaktır. Fakat, bin yıllık inanç bağımlı olan, Kıbrıs çıkarmasında yanımızda yer alan, her sıkıntımızda bizi destekleyen İslam ülkeleriyle dostluğumuz ve işbirliğimiz, alışlagelmiş klasik cümlelerle kapalı bir şekilde ifade edilmiştir. Halbuki, Amerika için yazılan dostluk ifadeleri, çok fazlasıyla, İslam ülkeleri için söylenmeliydi. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Arıcı, lütfen efendim...

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Sayın milletvekili, ikimiz de milletin vekiliyiz; onun için, lütfen dinleyin, yüreğiniz atıyorsa buraya çıkın.

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Kendi fikrini söyle, yazıyı okuma.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Güneydoğu ve doğu meselesine her türlü tedbiri alarak, şefkatli...

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Kendi fikrini söyle.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Beyefendi, senin kadar tecrübem var.

BAŞKAN — Lütfen, Zeki Bey, karşılıklı konuşmayalım.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Saygılı olmaya davet ediyorum. Programda özgürlükten, insan haklarından, hukukun üstünlüğünden, demokrasiden bahseden Hükümetin üyeleri, şu anda programlarına uymuyorlar ve özgürlükten bahsediyorlar; yazıklar olsun. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Ergezen, lütfen karşılıklı konuşmayalım. Devam edin efendim.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Güneydoğu ve doğu meselesine her türlü tedbiri alarak, şefkatli davranarak, korucu sistemini gözden geçirerek çözüm getireceklerini söylüyorlar, önce Hükümeti oluşturan Doğru Yol Partisi ve SHP'nin, doğu, güneydoğu ve Türkiye'nin geri kalmış yörelerinden özür dilemeleri gerekir.

BAŞKAN — Sayın Ergezen, bir dakika müsaade eder misiniz?

Sayın milletvekilleri, lütfen oturunuz.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Çünkü, SHP, yıllarca doğuyu, güneydoğuyu ve Türkiye'nin geri kalmışlığını istismar etmiş; ayrıca laiklik ve benzeri gibi Atatürk ilke ve inkılaplarının arkasına sığınarak din düşmanlığı yapmıştır. Müslüman olduğu için dine yaptıkları düşmanlıktan dolayı da SHP'nin bu yörelerden özür dilemesi gerekir. *(RP sıralarından alkışlar)*

Yıllarca ülkeyi idare ettiği halde, bu bölgelere gerekli yatırımları ve hizmetleri götürmediği; ayrıca Müslüman görünümleriyle halkın dinini seçim meydanlarında istismar ettiği; ancak, Meclise geldikten sonra, azınlıkları memnun etmekten başka bir uygulaması olmayan Doğru Yol Partililerin de doğu, güneydoğu ve geri kalmış yörelerden özür dilemeleri gerekir. *(RP sıralarından alkışlar)*

Bu cümleden hareketle, asırlarca birçok milleti bir arada kardeşçe yaşatan ümmet ve kardeşlik gibi inançları, uyguladığınız sakat, maddeci, şehveti teşvik edici, ırkçı, kendi ecdadına düşman, kendi inancına, insanına hor bakmayı hedefleyen eğitim politikanız ve yanlış uygulamalarınızla bu milletin kalbinden ve göğsünden söküp attınız. Çanakale'de, Kafkaslarda, Allahüekber Dağlarında, vatan, din, millet, namus için omuz omuza, şahadet arzusuyla savaşıyor o insanların evlatlarını, laiklik gibi ilke ve inkılapların arkasına sığınarak, inançsız ve ırkçı yaptınız; ayrıca, devletin nimetlerinden adaletiniz sayesinde mahrum bıraktınız. İşte, bu uygulamalarınız, ülkeyi bugünkü noktaya getirdi. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Protokolün ikinci sayfasında, “Türkiye, Birleşmiş Milletler ölçülerine göre insan hakları ve demokrasi değerlendirmesinde 66’ncı sıraya düşmüştür” diyorsunuz. 66’ncı sırada kaldığınıza şükrediniz. Bu uygulamalarınızla, yakında 106’ncı sıraya düşeceksiniz. O Birleşmiş Milletler değil mi, İsrail’in Filistin’e, Rusya’nın Afganistan’a, Hindistan’ın Keşmir’e yaptıkları insanlık dışı uygulamalarına seyirci kalan, beyazı siyaha üstün kılan, kuvvetliyi zayıfa hükmettiren zalim? Haksız, ırkçı devletlerin ölçülerini esas alırsan, yakında 106’ncı sıraya düşersen, şaşma. Hükümetlerimiz, bu zalimleri ölçü alacağına, kölesiyle deveye nöbetleşe binen, dağdaki çobanın keşisini kurt yerse, ondan kendini sorumlu hisseden Ömer’i, “Kölelere çocuklarınız, evlatlarınız gibi davranın” diyen Hazreti Peygamberi, “Savaşta çocukları, yaşlıları, silahsız kadınları öldürmeyin” diyen ilahi emri, aldığı cizye ile koruyamadığı ahalisinin cizyesini geri veren sultanları, savaşa giderken kopardığı üzümün bedelini yerine koyan, zarara uğrattığı tarla sahiplerinin ürünlerinin bedelini ödemedi geçmeyen Yavuzları örnek alsaydınız, o zaman Avrupalılar bize karşı, insan haklarında kaçınıcı sırada olduklarını araştırırlardı. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Protokol ve Programda, “Türkiye’nin ihtiyacı olan Anayasa, çağdaş bir Anayasa olacaktır” diyorsunuz. Oldum olası bu anayasa tartışması var. Anayasalar hiç kimseyi memnun etmedi; yok baskı anayasası, askerî anayasa, 1963 Anayasası... Velhâsıl, suçlamalar hep anayasada düğümleniyor.

MUSTAFA KUL (Erzincan) — Öyle bir Anayasa yok, 1961 Anayasası var.

ZEKİ ERGEZEN (Devamlı) — 1963 veya 1961 önemli değil. Anayasalardan şikâyetler var.

Peki, bu anayasaları kim yapıyor? Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, çağdaş, ilerici, aydın, hukukun üstünlüğüne inanan ya solcu ya da sağcı aydınlarımız yapıyor; fakat, bu anayasalardan hiç kimse memnun olmadığı gibi, halk da memnun değil. Peki, hiç düşünmediniz mi, bu kadar yanlışlık neden yapılıyor? Ne kadar anayasa yaparsanız yapınız, Allah korkusundan, Peygamber ahlakından ve İslam bilgisinden mahrum insanların hazırlayacağı anayasalardan, bir müddet sonra hazırlayıcılar da, insan fitratı gereği, memnun olmayacaklardır; çünkü, Hakkı üstün tutmayan zihniyetlerin yapacakları her şey, bir müddet sonra zulme dönüşecektir. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Programınızda “Yargı, kanun olmadan kapatılan siyasal parti ve kuruluşların uğradığı haksızlıkların giderilmesi, yasakların kalkması, hakların iadesi yoluna gidilecektir” diyorsunuz. Ayrıca, Programın 48’inci sayfasında, sansürü kaldıracağını söyleyerek, bu milletin yapısına, inancına uygun olmayacak neşriyata müsaade edeceksiniz; yani, azınlıkların isteklerine boyun eğeceksiniz, partilerinizin uğradığı zararları geri alacaksınız. Bodrum’a gidecek turistlere hemen havaalanı yapacaksınız; fakat, seçim meydanlarında, Sayın Başbakan Demirel’in, “bu millet göğsünü gere gere ben Müslümanım diyecek” dediğini, Sayın Erdal Beyin de, “özgürlük, insan hakları, fikir hürriyeti” sözlerini adeta slogan haline getirdiğini hepimiz biliyoruz.

Ayrıca, Programın birçok yerinde de, “özgürlük, insan hakları, hak, hukuk” sık sık tekrarlanmıştır; fakat, başı örtülü olduğu için devlet dairelerinde huzursuz edilen, hatta başı örtülü olarak işyerine alınmayanların; başı örtülü fotoğraf-tım dolaylı diploması verilmeyen, okullarını birincilikle bitirdikleri halde, diploma törenine çıkarılmayan öğrencilerin; inancından dolayı ordudan atılan, madden ve manen mağdur edilen binlerce subayın haklarını iade edecek misiniz? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu insanlar, özgürlüklerine kavuşacaklar mı? Bunların hiçbirine Programda yer vermediğiniz gibi, yüzde 99’u Müslüman olan bu milletin inançlarıyla ilgili ifadeleri yine ya laiklik kelimesinin yanına ya arkasına sıkıştırarak, kâğıt üstünde bile dinî inançları kısıp alarak, yine istismar ederek, birkaç kelimeyle Müslüman milleti kandırmaya, korkutmaya, sindirmeye çalışıyorsunuz. Bundan vazgeçecek misiniz? (RP sıralarından alkışlar)

AHMET SAYIN (Burdur) — Onu siz yapıyorsunuz, siz!

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Türk Silahlı Kuvvetlerinde, üniversitelerde, işyerlerinde inananlara yapılan çağdışı, gerici, yobaz, hukuk dışı uygulamalara son verecek misiniz? (RP sıralarından alkışlar) Allah’ın dinini yaşayanlara yapılan zulmü önleyici hiçbir tedbir almadan, Programın sonunda, bu Müslüman milletin gözü önünde Allah’tan nasıl yardım talep ediyorsunuz? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) İnsan haklarından... (DYP sıralarından gürültüler)

A. HAMDİ ÜÇPINARLAR (Çanakale) — Konuşmana dikkat et, dikkat!

BAŞKAN — Sayın Üçpınarlar, lütfen... Sayın Üçpınarlar...

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Yine bir şey söyleyeyim ve sözümü keseyim, merak etmeyin.

İnsan haklarından, hukuktan, hukukun üstünlüğünden, özgürlükten bahseden Hükümetinizin huzursuzluğun büyük boyutlara ulaştığı güneydoğu ve doğudaki belediye başkanlıklarına yaptığı yanlış atamalarla ne kadar özgürlükçü, haktan yana olduğunuzu gösteriyorsunuz (!)

ALİ YALÇIN ÖĞÜTCAN (Adana) — Hangi hukuktan bahsediyorsun?

BAŞKAN — Sayın Ergezen, lütfen karşılıklı konuşmayın.

ZEKİ ERGEZEN (Devamla) — Hepinizi saygıyla selamlarım. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Güvenoylamasının, Anayasanın 110 ve İçtüzüğü’nün 105’inci maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, güvenoylaması, 30 Kasım 1991 Cumartesi günü yapılacaktır.

Başbakan Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması yapmak için, 30 Kasım 1991 Cumartesi günü saat 15.00’te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 20.45

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 1 Birleşim 9
Sayfa 239-245
30.11.1991 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Hüsamettin Cindoruk
KÂTİP ÜYELER: Ali Günaydın (Konya)
 Işıl Saygın (İzmir)
Açılma Saati: 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Yüce Meclis, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 9’uncu Birleşimini açıyorum. Toplantı yeter sayısı vardır. Gündeme geçiyoruz.

BAŞKAN — Gündemimize göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, Anayasanın 110 ve İçtüzüğü’nün 105’inci maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır.

Güvenoylamasının açık oy şeklinde yapılması, İçtüzüğü’müzün 105’inci maddesi gereğidir. Açık oylamanın şekli konusunda içtüzüğü’nün 115’inci maddesine göre, Genel Kurulumuz karar verecektir.

Saygıdeğer milletvekilleri, güvenoylamasının, adı okunan sayın milletvekilinin ayağa kalkarak, yüksek sesle, “kabul” “ret” veya “çekinse” şeklinde oyunu belirtmesi suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylamaya Adana İlinden başlıyoruz. (Oylama yapıldı)

BAŞKAN — Oylamaya katılmayan sayın üye var mı? Yok. Oy verme işlemi tamamlanmıştır. (Oyların ayrımı yapıldı)

BAŞKAN — Yüce Meclis, güven oylamasının sonucunu sunuyorum:

Oylamaya 444 sayın milletvekili katılmış; 280 kabul, 164 ret oyu kullanılmıştır. (DYP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)

Saygıdeğer milletvekilleri, bu sonuca göre, Başbakan Sayın Süleyman Demirel tarafından kurulan Cumhuriyet Hükümetimize, Meclisimiz güvenoyu vermiştir; milletimiz ve memleketimiz için hayırlı olmasını diliyorum.

Sayın Başbakan, buyurunuz. (DYP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN SÜLEYMAN DEMİREL (İsparta) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

20 Ekim 1991 tarihinde yapılan seçimlerle, Türkiye Büyük Millet Meclisini yüce milletimiz yenilemiştir. Yenilenen Meclisin, Anayasa usulüne göre, Anayasaya dayanarak cereyan eden muamele neticesinde, içinden çıkardığı Hükümet, bugün güveninize mazhar olmuş bulunuyor. 49'uncu Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve şahsım adına, Yüce Meclise şükranlarımızı sunuyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Güveninizin değerini çok iyi biliyorum. Bu güvene layık olmanın sorumluluğu içinde olacağız. Bunun da çok ağır bir sorumluluk olduğunu yine biliyorum; ama, güveninize layık olacağımızdan emin olmanızı istiyorum.

Yeni bir hevesle, yeni bir şevkle ve yeni ve aydınlık ufuklara doğru ülkemizi yönlendirmek ve milletimizi mutlu yapmak için elimizden gelen her türlü gayreti göstereceğiz.

Kararınız, milletimiz, ülkemiz ve devletimiz için hayırlı uğurlu olsun.

Cenab-ı Allah'tan bizi başarılı kılmasını niyaz ediyorum, hepinize saygılar sunuyorum. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar; SHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Saygıdeğer milletvekilleri, gündemimizde konuşulacak başka bir konu yoktur. 3 Aralık 1991 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 15.52

Başbakan Süleyman Demirel Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında Yapılan Güvenoylaması sonucu:

(Kabul edilmiştir)

<i>Program:</i>	25. 11. 1991
<i>Güvenoylaması:</i>	30. 11. 1991
<i>Üye sayısı:</i>	450
<i>Oy verenler:</i>	444
<i>Kabul Edenler:</i>	280
<i>Reddedenler:</i>	164
<i>Çekinserler:</i>	-
<i>Geçersiz Oylar:</i>	-
<i>Oya Katılmayanlar:</i>	6
<i>Açık Üyelikler:</i>	-

(Kabul Edenler)

ADANA

Uğur Aksöz, Bekir Sami Daçe, M. Halit Dağlı, Veli Andaç Durak, Muhammet Kaymak, M. Selâhattin Kılıç, Mustafa Küpeli, Ali Yalçın Öğütcan, İbrahim Özdiş, Timurçin Savaş, Ahmet Sanal, Orhan Şendağ, Turgut Tekin

ADİYAMAN

Mahmut Kılıç, Celâl Kürkoğlu, Kemal Tabak, Abuzer Tanrıverdi

AFYON

İsmet Atilla, Baki Durmaz, Ethem Kelekçi, Abdullah Ulutürk

AĞRI

Mikail Aydemir, Cemil Erhan

AKSARAY

Halil Demir, İsmet Gür, Mahmut Öztürk

AMASYA

Cemalettin Gürbüz, Mehmet Tahir Köse, Haydar Oymak

ANKARA

Ali Dinçer, Bilâl Güngör, H. Uluç Gürkan, Salman Kaya, Mehmet Kerimoğlu, Orhan Kilercioğlu, İrfan Köksalan, Sait Kemal Mimaroglu, Mehmet Seyfi Oktay, O. Mümtaz Soysal, İbrahim Tez, Mustafa Tınaz Titiz, Baki Tuğ, Mustafa Dursun Yangın

ANTALYA

Faik Altun, Veysel Atasoy, Adil Aydın, Deniz Baykal, Hayri Doğan, Gökberk Ergenekon, Ali Karataş, Hasan Namal

AYDIN

Tunç Bilget, Ali Rıza Gönül, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin

BALIKESİR

Abdülbaki Ataç, Hüseyin Balyalı, Ekrem Ceyhun, Ömer Lütfi Coşkun, Mehmet Cemal Öztaylan, Melih Pabuççuoğlu, Sami Sözat

BARTIN

Köksal Toptan

BATMAN

Mehmet Adnan Ekmen, Nizamettin Toğuç, Abdülkerim Zilan

BİLECİK

Bahattin Şeker

BİNGÖL

Haydar Baylaz

BOLU

Nazmi Çiloğlu, Necmi Hoşver, Tevfik Türesin

BURDUR

Mustafa Çiloğlu Ahmet Şeref Erdem, Ahmet Sayın

BURSA

Fethi Akkoç, Cavit Çağlar, Şükrü Erdem, Beytullah Mehmet Gazioğlu, Kadri Güçlü, İbrahim Gürdal, Yılmaz Ovalı, Turhan Tayan

ÇANAKKALE

Süleyman Ayhan, Rahmi Özer, Nevfel Şahin, A. Hamdi Üçpınarlar

ÇANKIRI

Nevzat Ayaz

ÇORUM

Cemal Şahin, Muharrem Şemsek Arslan, Adnan Türkoğlu

DENİZLİ

Mehmet Gözlükaya Adnan Keskin M. Halûk Müftüler Nabi Sabuncu

DİYARBAKIR

M. Hatip Dicle, Mehmet Salim Ensarioğlu, Fehmi Işıklar, Mehmet Kahraman, Salih Sümer, Mahmut Uyanık, Sedat Yurtdaş, Leyla Zana

EDİRNE

Evren Bulut, Şerif Ercan

ELAZIĞ

Ahmet Küçükkel, Ali Rıza Septioğlu, Tuncay Şekercioğlu

ERZİNCAN

Mustafa Kul, Ali İbrahim Tutu

ERZURUM

Abdûlmelik Fırat, İsmail Köse, Rıza Müftüoğlu, Oktay Öztürk

ESKİŞEHİR

İbrahim Yaşar Dedelek, M. Fevzi Yalçın

GAZİANTEP

Bahattin Alagöz, Abdulkadir Ateş, Mehmet Batallı, Hikmet Çetin, Mustafa Doğan, Ayvaz Gökdemir, Mehmet Özkaya, Hannan Özüberk, Mustafa Yılmaz

HAKKÂRİ

Mustafa Zeydan

HATAY

Fuat Çay, Mehmet Dönen, Abdullah Kınalı, Onur Kumbaracıbaşı, Nihat Matkap, Bestami Teke, Nurettin Tokdemir, Ali Uyar

İSPARTA

Mustafa Fikri Çobaner, Süleyman Demirel, Abdullah Aykon Doğan, Ertekin Durutürk

İÇEL

Y. Fevzi Arıcı, Ahmet Bilyeli, Aydın Güven Gürkan, Asım Kaleli, Durmuş Fikri Sağlar, Ali Su, M. İstemihan Tatay

İSTANBUL

Yıldırım Aktuna, Bedrettin Doğancan, Akyürek, İsmail Cem, Tansu Çiller, Bedrettin Dalan, İbrahim Gürsoy, Algan Hacaloğlu, Ercan Karakaş, Coşkun Kırca, Mehmet Moğultay

İZMİR

Veli Aksoy, Yıldırım Avcı, Nevzat Çobanoğlu, Halil Çulhaoğlu, Ersin Faralyalı, Erdal İnönü, Mehmet Köstepen, Atilla Mutman, Mehmet Özkan, Rıfat Serdaroğlu, Erkut Şenbaş

KAHRAMANMARAŞ

Salahattin Karademir

KARAMAN

S. Osman Sevimli

KARS

Mehmet Alp, Abdülkerim Doğu, M. Sabri Güner, Atilla Hun, Zeki Nacitarhan

KASTAMONU

Münif İslamoğlu, Nurhan Tekinel

KAYSERİ

Mustafa Dağcı, Osman Develioğlu, Seyfi Şahin

KIRIKKALE

M. Sadık Avundukluoğlu, Hacı Filiz, Abdurrahman Ünlü

KIRKLARELİ

İrfan Gürpınar, Ahmet Sezai Özbek

KIRŞEHİR

Coşkun Gökalp, Sabri Yavuz, Hilmi Yükselen

KOCAELİ

İsmail Amasyalı, Halil İbrahim Artvinli, M. Kâzım Dinç, İsmail Kalkandelen, Alaettin Kurt

KONYA

Hasan Afşar, Muşa Erarıcı, Ali Günaydın, Osman Özbek, Ömer Şeker, Vefa Tanır, Servet Turgut, Mehmet Ali Yavuz

KÜTAHYA

H. Cavit Erdemir, İsmail Karakuyu

MALATYA

Mustafa Yılmaz

MANİSA

Rıza Akçalı, Ümit Canuyar, Tevfik Diker, Akın Gönen, Sümer Oral, Yahya Uslu, Cengiz Üretmen

MARDİN

Muzaffer Arıkan, Mehmet Gülceğün, Mehmet Sincar, Ahmet Türk, Ali Yiğit

MUĞLA

İrfettin Akar, Muzaffer İlhan, Latif Sakıcı, Erman Şahin

MUŞ

Muzaffer Demir, Sırrı Sakık, Mehmet Emin Sever

NEVŞEHİR

Esat Kıratlıoğlu, Osman Seyfi

NİĞDE

İbrahim Arısoy, Doğan Baran, Rıfat Yüzbaşıoğlu

ORDU

Hasan Kılıç, Refaiddin Şahin

SAKARYA,

Nevzat Ercan, Mehmet Gölhan, Ahmet Neidim

SAMSUN

İlyas Aktaş, Cemal Alişan, Mehmet Cebi, İrfan Demiralp, Ali Eser, Nafiz Kurt, İhsan Saraçlar

SİİRT

Zübeyir Aydar, Naif Güneş, Mehmet Erdal Koyuncu

SİNOP

Kadir Bozkurt, Cafer Sadık Keseroğlu, Yaşar Topçu

SİVAS

Ziya Halis, Azimet Köylüoğlu

ŞANLIURFA

Sedat Edip Bucak, Necmettin Cevheri, Ferit Aydın Mirkelam, Mehmet Fevzi Şihanlıoğlu, Abdürrezak Yavuz

ŞIRNAK

Mahmut Alınak, Orhan Doğan, Selim Sadak

TEKİRDAĞ

Halil Başol, Muhtar Mahramlı, Fethiye Özver Hasan Peker

TOKAT

Ali Şevki Erek, Güler İleri, Ahmet Özdemir, Şahin Ulusoy

TRABZON

Koray Aydın, Mehmet Ali Yılmaz

TUNCELİ

Kamer Genç, Vahdet Sinan Yerlikaya

UŞAK

Fahri Gündüz, Ender Karagül, Ural Köklü

VAN

Mustafa Kaçmaz, Nadir Kartal, Remzi Kartal

YOZGAT

Yaşar Erbaz, Alpaslan Türkeş

ZONGULDAK

Adnan Akin, Şinasi Altiner, Ömer Barutçu, Güneş Müftüoğlu, Ali Uzun, Necdet Yazıcı

(Reddedenler)**ADANA**

Yılmaz Hocaoglu

AFYON

Halil İbrahim Özsoy, Gaffar Yakın

AĞRI

Hasan Fecri Alpaslan, Yaşar Eryılmaz

ANKARA

Mehmet Nedim Budak, Mehmet Çevik, Mehmet Vehbi Dinçerler, Ömer Ekinci, Hamdi Eriş, İ. Melih Gökçek, Mehmet Sağdıç, Yücel Seçkiner, Halil Şıvgın

ANTALYA

Hasan Çakır

ARTVİN

Süleyman Hatinoğlu

AYDIN

Cengiz Altınkaya, Yüksel Yalova

BARTIN

Hasan Akyol

BAYBURT

Bahattin Elçi, Ülkü Güney

BİLECİK

Mehmet Seven

BİNGÖL

Kâzım Ataoğlu, Hüsamettin Korkutata

BİTLİS

Zeki Ergezen, Edip Safder Gaydalı, Kâmrân İnan

BOLU

Avni Akyol, Abbas İnceayan

BURSA

Mehmet Gedik, Mümin Gençoğlu, Hüsamettin Örüç, Feridun Pehlivan

ÇANKIRI

İsmail Coşar, İlker Tuncay

ÇORUM

Mustafa Ateş Amikoğlu, Yasin Hatipoğlu

DENİZLİ

Muzaffer Arıcı, Hasan Korkmazcan

EDİRNE

Hasan Basri Eler, Erdal Kesebir

ELAZIĞ

Ahmet Cemil Tunç

ERZİNCAN

Yıldırım Akbulut

ERZURUM

Lütfü Esengün, Abdulillah Fırat, Şinasi Yavuz

ESKİŞEHİR

Hüseyin Aksoy, Mustafa Balcılar

GİRESUN

Burhan Kara, Yavuz Köymen, Ergun Özdemir, Rasim Zaimoğlu

GÜMÜŞHANE

Lütfü Doğan, Mahmut Oltan Sungurlu

HAKKÂRİ

Esat Canan

İÇEL

Ali Er, Rüştü Kâzım Yücelen

İSTANBUL

Bülent Akarcalı, İmren Aykut, Mustafa Baş, Mukadder Başeğmez, Osman Ceylan, Kadir Ramazan Coşkun, Nami Çağan, Gürhan Çelebican, Hüsnü Doğan, Halit Dumankaya, Kemal Naci Ekşi, Elaattin Elmas, Halil Orhan Ergüder, Salih Ergün, İsmail Safa Giray, Temel Gündoğdu, Engin Güner, Melike Tugay Haşefe, Fevzi İşbaşıaran, Adnan Kahveci, Mehmet Cavit Kavak, R. Ercüment Konukman, Cem Kozlu, Leyla Yeniay Köseoğlu, Emin Kul, Ziyaeddin Selçuk Maruflu, Hasan Mezarıcı, Yusuf Namoğlu, Ali Oğuz, İbrahim Özdemir, Hasan Hüsamettin Özkan, Sabri Öztürk, Yusuf Pamuk, İsmail Sancak, Mehmet Sevigen, Gürol Soylu, Güneş Taner, Tunca Toskay, Şadan Tuzcu, Mehmet Bahattin Yücel,

İZMİR

Cengiz Bulut, Işın Çelebi, Timur Demir, İsmet Kaya Erdem, İlhan Kaya, Işıl Saygın, Süha Tanık, Cemal Tercan

KAHRAMANMARAŞ

Hasan Dikici, Ahmet Dökülmez, Recep Kırış

KARAMAN

Zeki Ünal

KASTAMONU

Refik Arslan, Murat Başesgioğlu

KAYSERİ

Şaban Bayrak, Aykut Edibali, Abdullah Gül, Salih Kapusuz

KIRLARELİ

Cemal Özbilen

KOCAELİ

Bülent Atasayan, Şevket Kazan

KONYA

Necmettin Erbakan, Ahmet Remzi Hatip, Mehmet Keçeciler, Abit Kıvrak, Mustafa Ünal

KÜTAHYA

Ahmet Derin, Mehmet Rauf Ertekin, Mustafa Kalemli

MALATYA

Oğuzhan Asiltürk, Gazi Barut, Metin Emiroğlu, Münir Doğan Ölmeztoprak, Yusuf Bozkurt Özal

MANİSA

Ekrem Pakdemirli, Faruk Saydam

MUĞLA

Nevşat Özer

NEVŞEHİR

Mehmet Elkatmış

ORDU

Bahri Kibar, Cavit Şadi Pehlivanoglu, Nabi Poyraz, Şükrü Yürür

RİZE

Ahmet Kabil, Mustafa Parlak, Ahmet Mesut Yılmaz

SAKARYA

Cevat Ayhan, Mustafa Kihçarslan, Ersin Taranoğlu

SAMSUN

Hüseyin Özalp, Adem Yılmaz

SİVAS

Ahmet Arıkan, Musa Demirci, Abdullatif Şener

ŞANLIURFA

İbrahim Halil Çelik, Seyyit Eyyüpoğlu, Eyüp Cenap Gülpınar

TOKAT

Ahmet Fevzi İnceöz, İbrahim Kumaş

TRABZON

Eyüp Aşık, Ali Kemal Başaran, Kemalettin Göktaş, Fahrettin Kurt

VAN

Şerif Bedirhanoglu, Fethullah Erbaş

YOZGAT

Hüseyin Erdal, Lütfullah Kayalar

ZONGULDAK

Bülent Ecevit

(Oya Katılmayanlar)**ESKİŞEHİR**

Hüsametdin Cindoruk (Başkan)

KAHRAMANMARAŞ

Esat Bütün, Ökkeş Şendiller, Saffet Topaktaş

YOZGAT

Mahmut Orhon

I. Çiller Hükümeti
25.06.1993-05.10.1995

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Tansu ÇİLLER (İstanbul, DYP) 25.06.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Erdal İNÖNÜ (İzmir, SHP) 25.06.1993-12.09.1993

Murat KARAYALÇIN (TBMM dışından, SHP) 19.09.1993-27.03.1995

Hikmet ÇETİN (Gaziantep, CHP) 27.03.1995-05.10.1995

Devlet Bakanı

Bahattin ALAGÖZ (Gaziantep, SHP) 27.12.1994-27.03.1995

Devlet Bakanı

Necmettin CEVHERİ (Şanlıurfa, DYP) 25.06.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı

Yıldırım AKTUNA (İstanbul, DYP) 25.06.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı

Mehmet GÖLHAN (Sakarya, DYP) 25.06.1993-24.10.1993

Beytullah Mehmet GAZİOĞLU (Bursa, DYP) 24.10.1993-28.11.1993

Ali Şevki EREK (Tokat, DYP) 28.11.1993-30.05.1995

Devlet Bakanı

İbrahim TEZ (Ankara, SHP) 25.06.1993-27.07.1994

Durmuş Fikri SAĞLAR (İçel, SHP) 27.07.1994-02.10.1994

Mehmet GÜLCEGÜN (Mardin, SHP) 05.10.1994-27.03.1995

Onur KUMBARACIBAŞI (Hatay, CHP) 27.03.1995-05.10.1995

Devlet Bakanı

Bekir Sami DAÇE (Adana, DYP) 25.06.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı

Türkan AKYOL (TBMM Dışından, SHP) 25.06.1993-27.07.1994

Önay ALPAGO (TBMM Dışından, SHP) 27.07.1994-27.03.1995

Aysel BAYKAL (TBMM Dışından, CHP) 27.03.1995-05.10.1995

Devlet Bakanı

Güneş MÜFTÜOĞLU (Zonguldak, DYP) 25.06.1993-28.11.1993

Nurhan TEKİNEL (Kastamonu, DYP) 28.11.1993-14.08.1994

Ayvaz GÖKDEMİR (Gaziantep, DYP) 14.08.1994-05.10.1995

Devlet Bakanı

Nafiz KURT (Samsun, DYP) 25.06.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı

Mehmet KAHRAMAN (Diyarbakır, SHP) 25.06.1993-25.06.1994

Azimet KÖYLÜOĞLU (Sivas, SHP) 27.07.1994-27.03.1995

Algan HACALOĞLU (İstanbul, CHP) 27.03.1995-05.10.1995

Devlet Bakanı

Cemil ERHAN (Ağrı, DYP) 25.06.1993-07.02.1994
 Abdullah Aykon DOĞAN (Isparta, DYP) 07.02.1994-05.10.1995

Devlet Bakanı

Mustafa ÇİLOĞLU (Burdur, DYP) 25.06.1993-28.11.1993
 Abdülbaki ATAÇ (Balıkesir, DYP) 28.11.1993-05.10.1995

Devlet Bakanı

Ermən ŞAHİN (Muğla, SHP) 25.06.1993-27.07.1994
 Salih SÜMER (Diyarbakır, SHP) 27.07.1994-27.03.1995
 Ziya HALİS (Sivas, CHP) 27.03.1995-18.06.1995

Devlet Bakanı

Ahmet ŞANAL (Adana, DYP) 25.06.1993-28.11.1993
 Mehmet Ali YILMAZ (Trabzon, DYP) 28.11.1993-15.07.1994
 Esat KIRATLIOĞLU (Nevşehir, DYP) 14.08.1994-05.10.1995

Devlet Bakanı

Şükrü ERDEM (Bursa, DYP) 25.06.1993-05.10.1995

Adalet Bakanı

Mehmet Seyfi OKTAY (Ankara, SHP) 25.06.1993-27.07.1994
 Mehmet MOĞULTAY (İstanbul, SHP) 27.07.1994-05.10.1995

Milli Savunma Bakanı

Nevzat AYZAZ (Çankırı, DYP) 25.06.1993-24.10.1993
 Mehmet GÖLHAN (Sakarya, DYP) 24.10.1993-05.10.1995

İçişleri Bakanı

Beytullah Mehmet GAZİOĞLU (Bursa, DYP) 25.06.1993-24.10.1993
 Nahit MENTEŞE (Aydın, DYP) 24.10.1993-05.10.1995

Dışişleri Bakanı

Hikmet ÇETİN (Gaziantep, SHP) 25.06.1993-27.07.1994
 Mümtaz SOYSAL (Ankara, SHP) 27.07.1994-28.11.1994
 Murat KARAYALÇIN (TBMM Dışından, SHP) 12.12.1994-27.03.1995
 Erdal İNÖNÜ (İzmir, CHP) 27.03.1995-05.10.1995

Maliye ve Gümrük Bakanı

İsmet ATTİLA (Afyon, DYP) 25.06.1993-05.10.1995

Milli Eğitim Bakanı

Nahit MENTEŞE (Aydın, DYP) 25.06.1993-24.10.1993
 Nevzat AYZAZ (Çankırı, DYP) 24.10.1993-05.10.1995

Bayındırlık ve İskan Bakanı

Onur KUMBARACIBAŞI (Hatay, SHP) 25.06.1993-27.07.1994
 Mustafa YILMAZ (Gaziantep, SHP) 27.07.1994-23.09.1994
 Halil ÇULHAOĞLU (İzmir, SHP) 05.10.1994-27.03.1995
 Ermən ŞAHİN (Muğla, CHP) 27.03.1995-15.07.1995
 Halil ÇULHAOĞLU (İzmir, CHP) 15.07.1995-05.10.1995

Sağlık Bakanı

Rıfat SERDAROĞLU (İzmir, DYP)	25.06.1993-28.11.1993
Mehmet Kazım DİNÇ (Kocaeli, DYP)	28.11.1993-14.08.1994
Doğan BARAN (Niğde, DYP)	14.08.1994-05.10.1995

Ulaştırma Bakanı

Mehmet KÖSTEPEN (İzmir, DYP)	25.06.1993-12.04.1995
Ali Şevki EREK (Tokat, DYP)	29.05.1995-05.10.1995

Tarım ve Köyişleri Bakanı

Refaidin ŞAHİN (Ordu, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Mehmet MOĞULTAY (İstanbul, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Nihad MATKAP (Hatay, SHP)	27.07.1994-27.03.1995
Aydın Güven GÜRKAN (İçel, CHP)	27.03.1995-04.06.1995
Ziya HALİS (Sivas, CHP)	18.06.1995-05.10.1995

Sanayi ve Ticaret Bakanı

Mehmet Tahir KÖSE (Amasya, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Mehmet DÖNEN (Hatay, SHP)	27.07.1994-27.03.1995
Hasan AKYOL (Bartın, CHP)	27.03.1995-05.10.1995

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Veysel ATASOY (Antalya, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Kültür Bakanı

Durmuş Fikri SAĞLAR (İçel, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Timurçin SAVAŞ (Adana, SHP)	27.07.1994-27.03.1995
Ercan KARAKAŞ (İstanbul, CHP)	27.03.1995-24.06.1995
İsmail CEM (İstanbul, CHP)	07.07.1995-05.10.1995

Turizm Bakanı

Abdülkadir ATEŞ (Gaziantep, SHP)	25.06.1993-27.07.1994
Halil ÇULHAOĞLU (İzmir, SHP)	27.07.1994-05.10.1994
Şahin ULUSOY (Tokat, SHP)	05.10.1994-27.03.1995
İrfan GÜRPINAR (Kırklareli, CHP)	27.03.1995-05.10.1995

Orman Bakanı

Hasan EKİNCİ (Artvin, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Çevre Bakanı

Rıza AKÇALI (Manisa, DYP)	25.06.1993-05.10.1995

Koalisyon Protokolü

(DYP - SHP)

GİRİŞ

Doğruyol Partisi ile Sosyaldemokrat Halkçı Parti, önceki DYP-SHP Ortak Hükümetinin oluşumunu düzenleyen 19 Kasım 1991 tarihli Protokolü, eklerini ve temel hedeflerini ilke olarak benimser. Bu çerçevede yeni DYP-SHP Hükümeti önceki hükümetin uygulamalarını dikkate alarak, aşağıdaki hedeflere ulaşmayı ortak amaç sayar.

TEMEL İLKELER

Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Türkiye'nin üniter devlet niteliği, toplumsal yapımızdan kaynaklanan tarihsel ve geleneksel bir beraberlik ve birlik fikrini yansıtmaktadır. Bu birlik ve beraberlik, ortak bir "siyasi kültürün" sonucudur. Bunu korumaya kararlıyız.

Devletin resmi dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyetinin egemenlik hakları her türlü tartışmanın üstünde ve dışındadır.

Anayasa Hükümleri de dahil demokratikleşmenin ve çağdaş değerlerin önünde duran bütün engeller ayıklanacak ve bir an önce kaldırılacaktır. Gene bu çerçevede, Siyasi Partiler Yasası gözden geçirilerek kadın ve gençlik kollarının örgütlenmesi ve üniversitelerimizin, sivil toplum kuruluşlarının siyasal yaşama aktif katkısı sağlanacaktır. Özetle, hoşgörüye ve karşılıklı uzlaşmaya dayanan katılımcı ve çoğulcu demokratik sistem içerisinde halkın demokratik refleksini kuvvetlendirmeyi amaçlıyoruz. Basın özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırmaya da kararlıyız.

İnsan hakları ve temel özgürlüklere dayalı, her yönden çağdaş ve demokratik bir rejim hedefimizdir. Bu çerçevede, laik ve Atatürk ilkelerine bağlı Türkiye, din ve vicdan hürriyetini toplumsal hayatının vazgeçilmez ilkesi sayar.

Ülke çıkarlarını ve milletin üstün değerlerini koruyan ve önde tutan çağdaş Atatürk milliyetçiliğini, uygar dünyanın temel değerlerinden biri olarak görüyor ve benimsiyoruz.

Türkiye'de insan hakları uygulamaları Paris Şartı çerçevesinde gerçekleştirilecek; uluslararası yükümlülüklerle uyularak dünya ile bütünleşme sürecine hız kazandırılacaktır.

"Hukuk devleti" ve "sosyal devlet" anlayışları, bugün artık sadece nitelik belirleyen birer sıfat olmaktan çıkmış, devletin özünü teşkil eden kavramlar haline gelmiştir. Günümüz dünyasında, "hukuk devleti" ve "sosyal devlet" niteliği ve içeriği olmayan bir devlet kavramı düşünülememektedir.

Ülke kaynak ve varlıklarının hakça kullanımı ve bunun gereklerinin yerine getirilmesi sosyal devlet anlayışının vazgeçilmez sonucudur.

Devlet halk için vardır. Her şey halk için ve bütün kesimlerle uzlaşma içinde yapılacaktır. Devletin parası halkın parasıdır. Devlet, her şeyi dürüst ve saydam bir

biçimde yapacaktır. Değişim ve reform ancak halkın aktif katılımıyla ve desteğiyle mümkündür.

Türkiye'yi dünyadaki demokratik değişim ve reform rüzgârından uzak tutmak mümkün değildir. Türkiye bu sürece girmiştir ve 21'inci yüzyılın önder ülkelerinden biri olacaktır.

DEMOKRATİKLEŞME VE DEVLETİN YENİDEN YAPILANMASI

1982 Anayasası ve onun doğrultusunda çıkarılmış diğer yasaların demokratik bir niteliğe kavuşması ve demokratikleşmenin hızlı ve sağlıklı bir süreç izlemesi ertelenemez bir görevdir. Bu çağdaş ve mutlu insanların yaşadığı bir Türkiye'yi amaçlayan tüm siyasal partilerin gündeminin ilk sırası olmalıdır.

1982 Anayasası, hazırlanış, sunuluş ve kabul ediliş süreci, şartları ve içeriği ile ülkemizin demokratik gelişmesi önünde çok önemli bir engel olarak durmaktadır.

Hükümetimiz, yurttaşlarımızın hak ve özgürlüklerini geliştirme mücadelelerini doğal karşılar. Bunu engellemek değil; geliştirmek istemektedir. Ancak bunun için tek bir yola izin vermeye karardır: O da barışçı ve demokratik mücadele yoludur.

1982 Anayasası, toplumsal ve parlamento içi uzlaşmalarla, değiştirilmeye, yenilenmeye ve demokratikleştirilmeye çalışılacaktır. Bu çerçevede;

- Temel hak ve özgürlükler sağlam güvencelere bağlanacaktır. Kişinin hakları genişletilecek ve güvenceleri artırılabilecektir. Sosyal ve ekonomik haklar, başta sendikal haklar ve toplu sözleşme ve grev hakkı olmak üzere çağdaş demokrasi ve ILO standartlarına yükseltilecektir. Basın özgürlüğü ile yurttaşın gerçek, doğru ve çoğulcu bilgi alma hakkı daha da güçlendirilecektir.

- Siyasi haklar genişletilecektir. Siyasal partilerin örgütlenme ve faaliyetleri ile ilgili çeşitli kısıtlama ve sınırlamalar kaldırılacak, siyasal yaşama katılma hakkı genişletilecektir. Seçme, seçilme ve siyasal partilere üye olabilmek ile ilgili anayasal ve yasal engeller kaldırılacaktır. Siyasal partilerin, program ve görüşlerini tam bir özgürlük içinde geliştirebilmeleri sağlanacaktır. Başta sendikalar ve çeşitli meslek kuruluşları üzerindeki siyaset yasağı kaldırılacaktır.

- Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi hem yasal düzenlemelerini hızlandıracak, hem de TBMM'nin yasama yetkisini zayıflatmayacak bir biçimde yeniden düzenlenecektir.

- Demokratik sivil otorite güçlendirilecektir.

- Olağanüstü hal ile sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halleri ile ilgili düzenlemeler hukuk devletinin ilkeleri ile uyumlu hale getirilecektir.

- Yerel yönetimler, özerklik, maddi kaynak ve yetkileri açısından güçlendirilecek; merkezi yönetim yerine, yerinden yönetim ilkesi pekiştirilecektir.

- Başta İstanbul olmak üzere metropoller için özel yönetim biçimleri oluşturulacaktır.

- Üniversiteler bilimsel ve yönetsel özerkliğe kavuşturulacaktır.

- Radyo ve TV yayınları üzerindeki devlet tekeli kaldırılacaktır.
- Meslek kuruluşlarının güçlenmesi ve özerkleşmesi sağlanacaktır.
- Yargı bağımsızlığı, yargıç güvencesi ve tabii hakim ilkeleri güçlendirilecektir.
- İdarenin yargı denetimi ve Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi genişletilecek ve etkinleştirilecektir.
- Genelde TBMM'nin çalışmaları, özelde ise bütçenin yasalaştırılması süreci hızlandırılacak ve etkinleştirilecektir.
- Anayasanın geçici hükümleri ayıklanacaktır.

Rejimimizin demokratik, özgürlükçü, çoğulcu, hukuk devleti ilkesine bağlı, insan haklarına saygılı, laik ve sosyal devlet niteliklerinin geliştirilmesi Ortak Hükümetin temel hedefidir.

Anayasa değişiklikleri gerçekleştirilinceye değin; varolan temel rejim yasaları bugünkü Anayasanın tanıdığı son sınıra kadar demokratikleştirilecektir.

Bu çerçevede aşağıdaki yasalar yeniden düzenlenecektir:

- Siyasal Partiler Yasası
- Seçim Yasası
- İş, sendikalar, toplu sözleşme ve grev yasaları
- Yerel yönetimlerle ilgili yasalar
- Basınla ilgili düzenlemeler
- Üniversiteler Yasası
- Dernekler Yasası
- Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası
- TRT Yasası
- Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal yasaları
- Terörle Mücadele Yasası
- Pasaport Yasası
- Polis Vazife ve Salahiyetleri Yasası

Demokratik parlamenter rejimimizin bugün temel darboğazlarından birini, yasama çalışmalarının çok yavaş yürümesi oluşturmaktadır. Bunun aşılması için Meclis İçtüzüğünde gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

49'uncu Hükümetin bugüne değin TBMM'ne göndermiş bulunduğu yasaların bir an önce yasalaşması için çaba harcanacaktır.

İnsan haklarının daha güçlü bir biçimde korunması amacıyla yeni yasal düzenlemeler ve kurumlaşmalar yapılacaktır.

Düşünceyi yayma özgürlüğü genişletilecek, kitap toplama, yasaklama ve ağır cezalar uygulama gibi kısıtlamalar; çağdaş demokrasilerdeki standartlara ulaştırılacaktır.

12 Eylül döneminde çeşitli mağduriyetlere uğramış kişi, kuruluş ve örgütlerin mağduriyetleri hızla giderilecektir.

Güvenlik soruşturması, istisnai durumlar dışında kaldırılacaktır.

Adaletin hızlandırılması, bağımsızlığın pekiştirilmesi ve savunma hakkının güçlendirilmesi yolunda başlatılmış bulunan “adli reform” çalışmaları hızlandırılarak sürdürülecektir. Adaletin kendine yakışır çalışma ortamında ve yeterli maddi olanaklarla donatılarak gerçekleştirilebilmesi için bütçe payı zaman içinde artırılacaktır.

Devlet personel rejimi, kamu çalışanlarının sendikal haklarının sağlanması ve geliştirilmesi de gözetilerek yeniden düzenlenecektir. Devlet, istihdam sorununu aşmanın bir aracı olarak değil; etkin, ekonomik, demokratik ve hakça işleyen bir hizmet birimi olarak görülecektir. Devletin buyurgan, karışmacı, bürokratik, merkeziyetçi, doğrudan işletmeci ve yürütücü nitelikleri arındırılacak, demokratik ve sosyal nitelikleri güçlendirilecektir. Devlet, her kademesinde temel tercihleri belirleyen, yönlendiren, denetleyen; daha saydam, daha sosyal, daha demokratik ve daha etkin bir devlet haline getirilecektir.

Hükümetimizin temel hedeflerinden biri olan açık ve dürüst yönetim anlayışını gerçekleştirebilmek için devlet işlerinde ve ihalelerinde her türlü yolsuzluğu önleyici, yeni ve kalıcı düzenlemeler yapılacaktır. Devlet denetim organları yeniden düzenlenerek daha etkili ve bağımsız bir hale getirilecektir. Yolsuzluklardan hesap sorulmasına devam edilecektir.

GÜNEYDOĞU, GÜVENLİK VE İÇ BARIŞ

Terörle, bütün olanaklarla ve büyük bir kararlılık içinde mücadeleye devam edilecektir. Ancak her koşulda hukuk devleti ilkelerine ve insan haklarına saygı gösterilecektir. Hükümeti oluşturan partilerin; tüm halkımıza saygı, sevgi ve insan hakları anlayışı ile yaklaştığı ve hep böyle yaklaşacağı konusunda kimsenin kuşkusunun olmamalıdır.

“Olağanüstü Hal” rejimi, yetki boşluğu yaratmayacak yeni yasal düzenlemelerin yapılmasıyla birlikte, yürürlükten kaldırılacaktır. Koruculuk sisteminin tasfiyesi ilke olarak benimsenmektedir. Ancak bunun yaratacağı istihdam ve güvenlik sorunları zaman içinde çözülerek, bu hedefe varılacaktır.

Hükümetimiz, yurttaşlarımızın etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özelliklerinin özgürce ifadesinde, korunmasında ve geliştirilmesinde karşılaştıkları yasal ve fiili eksiklik, engel ve sınırlamaları Türkiye’nin de imza koyduğu Paris Şartı’na uygun bir biçimde ve ulusal bütünlük içinde giderecektir. Türkiye’nin üniter yapısı içinde çeşitli etnik, kültürel, dil ve inanca ilişkin kimlik özellikleri özgürce ifade edilebilecek, özenle korunabilecek ve rahatça geliştirilebilecektir. Hükümetimiz bunları toplumumuz için bir zenginlik saymaktadır. Bölgenin kalkınması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların ön-

lenmesi, istihdamın arttırılması Güneydoğu politikalarının vazgeçilmez temelini oluşturacaktır. Bu amaçla sağlam kaynaklara bağlanmış bir bölge planlanması hızla yürürlüğe konulacaktır.

EKONOMİ

Ekonomi yönetiminde Maliye, Hazine, DPT ve Merkez Bankasının tam bir uyum içinde çalışmalarını sürdürecektir ortam ve koşullar mutlaka sağlanacaktır.

Türk ekonomisi bugün kabuğuna sığmamaktadır. Dünyadaki gelişmeler, ekonominin geldiği nokta çok daha süratle hareket etmemizi gerektirmektedir. Bunun için de kararlı çözümlere ve farklı yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Halkımızı başka türlü refaha kavuşturmak imkânı yoktur. Amaç, devleti asli görevlerinde etkinleştirmektir.

Dünya ekonomisi ile entegrasyonda Türk Ekonomisi'nin makro dengeler yönünden önemli sorunları vardır. Yapısal özellik arzeden bu sorunlar kamu kesiminde yoğunlaşmaktadır. Bu sorunlar kamu ekonomik kesiminde küçülerek yeniden yapılandırma ve reform programı ile çözümlenecektir. Bu kapsamda KİT reformu, özelleştirme, vergi reformu öncelikle ele alınacak konulardır.

KİT reformu programı yaygın ve hızlı bir özelleştirme programı ile birlikte yürürlüğe konulacaktır. Özelleştirme, 2000'li yıllarda Türkiye'yi KİT yükünden kurtaracak şekilde uygulanacaktır. Özelleştirme, halkın öncelikleri öne alınarak ve sağlam kaynaklara ulaşmak amacıyla uygulanacaktır. Bu konuda gereken yasal değişiklikler kararlılıkla yapılacaktır. Özelleştirmeden sağlanacak kaynaklarla iç borçlar azaltılarak faiz yükü düşürülecektir. Ayrıca bu kaynaklar küçük ve orta boy işletmelere, esnaf ve zanaatkâra, çiftçilere ek kredi imkânı sağlayacak ve onların ek istihdam yaratmalarına katkıda bulunacaktır.

Özelleştirme, büyük zararlara yol açan ve satışı mümkün olmayan kuruluşların tasfiyesi ve kapatılması uygulaması ile birlikte yürütülecektir. Özelleştirme gerçek bedel üzerinden ve saydam yöntemlerle gerçekleştirilecektir. Özelleştirmede mülkiyet elden geldikçe yaygınlaştırılacak ve rekabetin korunması ve sağlanması ilkelere uyulacaktır.

Özelleştirme, kapatma ve tasfiye uygulamalarında karşılaşılabilecek işten çıkarma ve istihdam sorunları, özel sosyal güvenlik ve işgücü rehabilitasyonu programlarıyla aşılabilecektir.

KİT reformu ve özelleştirme nedeniyle işsiz kalan işçiler için pilot işsizlik sigortası başlatılacak; böylece mağduriyetler önleneyecektir.

KİT açıkları aslında halkın cebinden alınan paralardır. Bunlar enflasyonun da önemli bir nedenidir. 21'inci yüzyıla girerken halkın sırtındaki bu haksız yükü kaldırmak zorundayız. 2000'li yıllara girerken toplum için gerekli istisnalar dışında KİT kalmamasını amaçlıyoruz.

Tarım ve Kredi Kooperatiflerinin çiftçiye gerekli desteği verebilmeleri ve esas amaçları dışındaki ticari ve sınai faaliyetlerden arındırılmaları sağlanacaktır.

Yerel yönetimlerin temel görevleri dışında açmış oldukları ve karlı yürütemedikleri ticari ve sınaî kuruluşlardan kurtulabilmeleri için gerekli özendirmeler yapılacaktır.

Yeraltı kaynaklarının özelleştirilmesine imkân verecek düzenlemeler yürürlüğe konulacaktır.

Kamu kurum ve kuruluşlarının taşınmazlarının sağlıklı bir envanterinin yapılarak halka satışına imkân veren düzenlemeler kısa sürede yapılacaktır.

Vergi yükünün vatandaşlar arasında adaletli ve dengeli dağılımına özen gösterilecek ve gelir dağılımı bu yoldan da düzeltilenecektir. Bu çerçevede vergi oranları yeniden gözden geçirilecek ve vergi kaçak ve kayıpları önlenecektir. Kayıt dışı sektör denetim altına alınacaktır. Böylece, sosyal devletin gerektirdiği harcamaları karşılayacak sağlam kaynağa dayalı gelir artışları sağlanacaktır.

Yeniden yapılanma ve reform programı uygulaması sonucunda kamu açığı küçültülerek mali denge sağlanacak, enflasyon ve ona bağlı olarak faizler düşürülecektir. Bu konunun üzerine cesaretle gidilecektir; çünkü başka çare yoktur.

Finans kesimi ve sermaye piyasası reformları, dünyadaki gelişmeler paralelinde sürdürülecek, böylece sermayenin tabana yayılması, gelir dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi sağlanacak; bu yolla da para ve sermaye piyasaları derinlik kazanacaktır. Buna bağlı olarak İstanbul, dünyanın sayılı finans ve ticaret merkezlerinden birisi haline getirilecektir.

Ülkemizin önündeki 20 yıl içinde nüfusu 85 milyona yaklaşırken, milli geliri 3-4 kat artacaktır. Bunun yaratacağı altyapı ihtiyaçlarının karşılanması için özellikle enerji üretimi, havaalanı, liman ve ulaşım gibi altyapı alanlarında “mega projeler” gündeme gelecektir. Verimlilik ilkesi de dikkate alınarak bu projelerin yurt sathında dağılımına özen gösterilecektir. Bu amaçla, “yap-işlet-devret” vb. yeni finansman sağlayacak yöntemler geliştirilecektir.

Bölgesel entegrasyonları, uluslararası serbest ticaret ortamının yaratılması için bir geçiş uygulaması olarak görüyor ve benimsiyoruz. Bu çerçevede ülkemiz, bir yandan çok yönlü ticaretin geliştirilmesine gerekli katkıyı sağlamayı sürdürürken; öte yandan da bölgesel entegrasyonlardan en üst düzeyde yararlanmaya çaba gösterecektir.

Bu perspektifte, Türkiye’nin AT’na üyelik başvurusu çerçevesinde başlattığı hazırlık ve uyum çalışmaları önem kazanmaktadır. “Gümrük Birliği”ni oluşturma süreci ve topluluk hukuk düzeni ve vergi yapısı ile Türk hukuk düzeninin ve vergi yapısının uyumlaştırılması çalışmaları hızlandırılacaktır.

Türk sanayici ve ihracatçısına uluslararası rekabet gücüne sahip mal ve hizmet üretimi için gerekli koşullar sağlanacak ve bu amaçla dünya fiyatlarında girdi sağlayacak özendirme mekanizmaları işletilecektir.

Türk müteşebbislerinin ve yabancı ortaklarının Orta Asya cumhuriyetlerinde yatırım yapmaları teşvik edilecektir. Bu çerçevede, Türk müteşebbislerinin ve müteahhitlerinin ülke riski konusunda Eximbank Risk Sigortası uygulaması ön planda tutulacaktır.

Türk denizcilik sektörü, Türkiye'nin coğrafi konumu da dikkate alınarak özellikle teşvik edilecektir.

Turizm sektörü, ödemeler dengesi içinde önemli bir yere sahiptir. Altyapı projeleri yoluyla da bu sektör teşvik edilecektir. Turizm faaliyetlerinin dünya ile bütünleşmedeki rolü de dikkate alınarak, bunlar çeşitlendirilecektir.

Tam istihdama ulaşmak, orta vadeli bir hedeftir. Buna, ekonomik istikrar hedefine ulaşıldıktan ve gerekli kurumsal düzenlemeler yapıldıktan sonra kalıcı, sürekli ve yüksek bir büyüme hızı ile ulaşılabilecektir. Hedefimiz olan kalıcı, sürekli ve yüksek büyüme hızına ancak sanayileşme ve bilgi toplumunun gerekleri yerine getirilerek ulaşılabilirliğine inanmaktayız.

DEĞİŞİM VE REFORM POLİTİKALARI

Türkiye'de hayatı her yönüyle olumlu olarak değiştirecek, kolaylaştıracak, dünyadaki değişim rüzgârını yakalamayı ve dünya ile bütünleşmeyi sağlayacak değişimler gerçekleştirmek başlıca amacımız olacaktır. Bu konuda toplumun her kesimine görev düşmektedir. Reformlarda süreklilik esastır. Hükümet her alanda değişim ve reformları yürütmek ve yenilerini başlatmak kararlılığı içindedir. Şüphesiz bunların neticeleri bugünden yarına alınamaz.

Sosyo-ekonomik istikrar ve uzlaşma ortamı büyük öneme sahiptir. Bu amaçla Batı'daki örneklerine paralel olarak bir "Ekonomik ve Sosyal Konsey" kurulacaktır.

Devletin ekonomideki rolünün değişmesi doğrultusunda planlamanın yapısında ve yaklaşımında değişiklik yapılacaktır. Buna göre, Devlet Planlama Teşkilatı, bilgi ve beyin merkezi haline dönüştürülecek, uluslararası kuruluşlarla iletişim içinde çalışacak; ileriye dönük stratejileri geliştirerek, ufku olan politikalar belirlenmesinde öncülük edecektir. DPT uygulamayı yönlendiren dinamik bir yapıya kavuşturulacaktır. Planlar, katılım ve uzlaşma ile gerçekleştirilecek ve özel kesim için orta ve uzun vadeli belirsizlikleri giderici genel bir yönlendirme görevini üstlenecektir.

Yerel yönetimlere idari ve mali özerklik kazandırılacaktır. Kamu yönetiminin ayrılmaz parçası olan yerel yönetimlerle ilgili mali reformun amacına ulaşması için bu reform, idari reformla birlikte ele alınacaktır. Yeni ve sağlıklı kentleşme modeli uygulanacaktır. Belediye sınırları içindeki kamuya ait arazi ve arsalar projelendirilmek suretiyle halka satılacaktır. Konut sorunu kentleşme olgusu ile birlikte ve arsa/altyapı/konut bütünlüğünü gözetten bir yaklaşımla çözülecek ve bu amaçla gerekli kaynaklar ayrılacaktır.

Belediyelerin finansman sorunlarına sağlıklı ve kalıcı çözümler bulmak amacıyla gelirleri yeni düzenlemelerle artırılabilecektir.

Demokratikleşme sürecinin ayrılmaz bir parçası olan özel televizyon ve radyolar kurulması halkın açık arzudur. Hükümet bu yönde karardır. Bunun için hazırlanan yasa da hızla çıkartılacaktır.

Türk sosyal güvenlik sistemi halen ciddi bir finansman darboğazı ile karşı karşıyadır. Sosyal Sigortalar Kurumu, Bağ-Kur ve Emekli Sandığının kısa dönemli finansal sorunlarını çözmek üzere gerekli yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Uzun dönemde bu üç kuruluşun tek çatı altında birleştirilmesi ve bu kuruluşların piyasa sistemi ile uyumlu çalışabilir bir yapıya kavuşturulması sağlanacaktır. Çalışan kesimin bütün kazanılmış hakları korunacaktır.

Tüketicilerin korunmasına özen gösterilecek ve bu yönde yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Kalkınmada öncelikli yörelerle diğer yöreler arasındaki gelişmişlik farklarını azaltmak ve bölgeler arası gelişmişlik açığını kapatmak Hükümetimizin üzerinde duracağı başlıca sorunlardan biri olacaktır. Yarım kalmış yatırımlar için özel teşvikler uygulanacak, bölgenin altyapı eksikleri tamamlanacak, tarım ve hayvancılık sektörü özellikle teşvik edilecektir.

Çağdaş ve sağlıklı yaşamın vazgeçilmez unsurlarından biri çevre ve doğal hayatın korunmasıdır. Gelişme doğaya rağmen değil, doğa ile uyum içinde gerçekleştirilecektir.

Tarımsal destekleme sistemi yeniden gözden geçirilecektir.

Birliklerin sanayi tesis ve işletmelerin ayrılması ve özelleştirilmesi, gerçek sahipleri olan üreticiler tarafından yönetilmesi ve mali yapılarının güçlendirilmesi sağlanacaktır.

Arz fazlası bulunan ve alımlarda finansman zorluğu yaşanan bazı ürünlerde üretimi azaltıcı, üretim yetersizliği olan ürünlerde ise arzı artırıcı teşvikler uygulanacaktır. Bu çerçevede ürün planlamasına geçiş hazırlıkları yapılacaktır.

Toptancı Hal Yasası ile tarımsal ürünleri pazarlama borsaları tasarları yasalaştırılacaktır.

Sonuç olarak, ferdi esas alan, onun günlük yaşamını çağdaş düzeye yükselten, bilgi çağının insanını yetiştiren, ekonomi ve eğitim alanlarında herkesle rekabet edebilen sosyal alanda kendisiyle barışık bir toplum yaratmak istiyoruz. Dünyada daha saygın, çevresinde örnek ve önder, insanlığa yaratıcı katkıları olan 21'inci yüzyılın Türkiye'si hedefimizdir.

SOSYAL DEVLET

Türkiye, sosyal devleti gerçekleştirmek zorundadır. Hükümetimiz bu doğrultuda yasal, kurumsal ve diğer önlemleri alacaktır. Bu çerçevede;

- Sosyal güvenlik sistemi mali açıdan sağlığa kavuşturulacaktır. Güvenlik sistemi yaygınlaştırılacaktır. Sosyal güvenlik sisteminin sigortalıya sağladığı güvenceler artırılacak ve sigorta kurumlarının sağladığı güvenceler birbirine yaklaştırılacaktır.

- Sosyal hizmetler geliştirilecek ve yaygınlaştırılacaktır. Özürlüler için yeni kurumlaşmalar düzenlenecek ve yeni kaynaklar ayrılacaktır.

- 8 yıllık zorunlu temel eğitim hızla yaygınlaştırılacaktır. Eğitime bütçeden ayrılan payın artırılması süreci devam edecektir. Eğitim sektörüne özel yatırım yapılması özendirilecektir. Laik, evrensel, cumhuriyetçi, milli kültürü geliştirici, yaratıcı, özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası esastır. Kişilik sahibi nitelikli insan yetiştirmek amaçtır. Eğitim personelinin maddi olanakları iyileştirilecektir.

- Sağlık sistemi yeniden düzenlenecektir. Sağlık sektörüne özel yatırımlar özendirilecektir. Koruyucu sağlık hizmetleri hızla geliştirilecektir. Sağlık hizmetleri kademelendirilecektir. Sağlık hizmetlerine devlet bütçesinden ayrılan ödenekler dışında, sistem ilke olarak üyelik ve prim esasına dayandırılacaktır. Ancak prim ödeyemeyecek durumda da olsa hiç kimse gerekli sağlık hizmetlerinden yoksun tutulmayacaktır. Sağlık personelinin maddi olanakları iyileştirilecektir.

- Etkin, yaygın ve hızlı bir aile planlaması uygulanacak ve bunun için gerekli yeni düzenlemeler yapılacak ve yeni kaynaklar sağlanacaktır.

- Ücretlerin, memur, emekli, dul ve yetim maaşlarının, tarım ürünleri destekleme fiyatlarının artışlarının enflasyon oranının altında kalmaması sürdürülecektir. Bu gelir kategorilerinde ekonomik büyümeyi paylaştıracı ve dolayısıyla gelir bölüşümünü düzeltici iyileştirmeler sağlanacaktır.

- Çağdaş toplumun kaçınılmaz bir gereği olarak bireye önem verilecek özellikle çocuk, genç ve kadınların ihtiyaçlarının karşılanmasına ve yetişmelerine özen gösterilecek, kadının sosyal statüsü güçlendirilecektir.

- Çalışma yaşamında yaygınlaşma eğilimi gösteren sendikasılaştırma, sigortasızlaştırma ve güvencesiz kılma çabalarına karşı yeni önlemler alınacaktır. İşsizlik sigortası gerçekleştirilecektir. İş güvencesi ILO standartlarında sağlanacaktır. 158 sayılı ILO Sözleşmesi yasalaştırılacaktır. Tüm uluslararası sözleşmeler hızla iç hukuka yansıtılacaktır.

DIŞ POLİTİKA

Diğer devletlerle uluslararası dayanışma içinde, ülkemizin çıkarlarını ön planda tutan, kişilikli, tutarlı ve bilinçli bir dış politika izlemek ana hedeftir. Türkiye, dış politikada, evrensel değerleri savunan, barışçıl tutumunu sürdürecektir ve dış ilişkilerin karşılıklı yarara dayalı olduğu bilinci ile hareket edilecektir.

Uluslararası topluluğun saygın bir üyesi olmak ve çağımız değişimlerinin getirdiği gelişmeler sonucu doğacak ekonomik yapılaşmalarda ve yeni kurulacak güvenlik sistemlerinde yer almak, Türk dış politikasının öncelikli hedefleri arasındadır.

Komşularımızdaki ve tüm bölgedeki gelişmeler dikkatle izlenecektir.

Kıbrıs sorununun askıda kalmadan bir an önce çözüme bağlanması Türkiye'nin en içten arzusudur. Ancak Kıbrıs sorununun, iki toplum arasındaki görüşmelerle ve adada, iki eşit toplumun varlığını kabul eden ve siyasal eşitlik çerçevesinde iki topluma eşit haklar ve güvenceler veren bir yapı içinde çözülebileceğine inanıyoruz. Dış baskılar kullanılarak ve sorunun kapsamı genişletilerek, Kıbrıs sorununun çözümüne olumlu katkı getirme imkânı yoktur. Sorunun çözümünde, Hükümet, karşılıklı anlayış yoluyla üzerine düşen en olumlu katkıyı yapmaya hazırdır.

Komşumuz Yunanistan'da o ülkenin vatandaşları olarak yaşayan Türk azınlığının antlaşmalarla kazanılmış tüm haklarının savunulmasına devam edilecektir. Hükümet Ege sorunu dâhil, tüm ikili sorunları Yunanistan Hükümeti ile samimi bir diyalog içinde çözümlemeye hazırdır.

Evrensel değerlere inanan ve bunları savunan ülkemiz, Batı Avrupa ile her yarıdaki yakın ilişkiyi ve işbirliğini samimiyetle karşılar. Türkiye'nin AT üyeliğinin gerçekleşmesi için her türlü çaba gösterilecektir.

Hükümetimiz, ABD ile dostluğa ve yakın siyasal, ekonomik ve ticari işbirliğine özel bir önem vermekte ve ABD ile ülkemizin karşılıklı çıkarları çerçevesinde, en iyi ilişkileri sürdürmeye kararlı bulunmaktadır.

Bağımsız Ülkeler Topluluğu ile her alanda iyi komşuluk ilişkilerimizi geliştirmeye devam edeceğiz.

Üyesi bulunduğumuz İslam Konferansı üyesi ülkeler ve diğer Müslüman ülkelerle olan ilişkilerimizi dikkatle, özenle geliştireceğiz.

Kafkasya ve Orta Asya'daki Türk Cumhuriyetleri ile ilişkilerimizi manevi bağlarımıza ve uluslararası ilkelere dayalı bir biçimde geliştirmeye devam edeceğiz.

Yurt dışındaki işçilerimizin ve ailelerinin, bulundukları ülkelerde her türlü ayrımcılıktan korunarak, güvenlik içerisinde ve eşit haklara sahip olarak yaşamaları için gerekli her türlü çalışma yapılacaktır.

Bosna-Hersek ve Azerbaycan olaylarında daima, yalnız kardeşlerimiz oldukları için değil, haklı, mağdur ve mazlum oldukları için hak, adalet ve insanlık gözeterek kardeşlerimizden yana olacağız. Sorunların adil çözümü için uluslararası ve ikili alanda elimizden geleni yapmaya kararlıyız.

KEİ ve ECO gibi kurucu üyesi olduğumuz bölgesel kuruluşlara katkımız artarak devam edecektir. Değişen dünya koşullarında bölgesel entegrasyonlar giderek önem kazanmaktadır. NAFTA ve Pasifikteki gelişmeler de başka bölgelerdeki yeni örneklerdir. Türkiye, küreselleşmenin bir gereği olarak, bütün bu oluşumlarla ilişki kurmak durumundadır.

EKLER

EK 1

- Halka daha iyi hizmet verebilmek için, Tekel Genel Müdürlüğü, Gümrük İdaresi ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Başbakanlığa bağlı kuruluşlar haline getirilerek, Tekel Genel Müdürlüğü ve Gümrük İdaresi Başbakan adına bir Devlet Bakanının görev alanına, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü ise yine Başbakan adına diğer bir Devlet Bakanının görev alanına dahil edilecektir. Daha sonra yapılacak yasal düzenlemeler ile müstakil bakanlıklar haline getirilecekler ve böylelikle Bakanlık sayısı toplam 34 olacaktır.

- Önceki DYP-SHP Ortak Hükümetinin "il" ve "ilçe" yapma ve bazı kentleri büyükşehir statüsüne yükseltme çalışmaları kısa zamanda sonuçlandırılacaktır.

- Yeni Ortak Hükümet kurulurken partilerin temsil oranları ve üstlendikleri bakanlıklar aynen korunacaktır.

- Hükümet, yasama yılı içinde çıkartılmasını istediği yasaları, Grup yöneticileri ile birlikte takvim de belirleyerek bir ortak öncelikler programına bağlayacaktır.

- Önceki Ortak Hükümetin kurulmasını öngördüğü yeni bakanlıklar en kısa sürede kurulacaktır.

- Üst düzey devlet görevlilerinin atanması, ilgili Bakanın önerisi, Başbakan ve Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısının mutabakatıyla kararlaştırılacaktır.

EK 2

ORTAK HÜKÜMETTE SHP SORUMLULUĞUNA BIRAKILAN BAKANLIKLAR

1. Başbakan Yardımcılığı ve
 - TÜBİTAK
 - Atom Enerjisi Kurumu
 - Milli Prodüktivite Merkezi
 - TSE'nin bağlı olduğu Devlet Bakanlığı,
2. Dışişleri Bakanlığı,
3. Adalet Bakanlığı,
4. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı,
5. Kültür Bakanlığı,
6. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
7. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı,
8. Turizm Bakanlığı,
9. Toplu Konut İdaresi de dâhil olmak üzere, şehirleşme ve şehircilikten sorumlu Devlet Bakanlığı,
10. İnsan Haklarından sorumlu Devlet Bakanlığı,
11. Deniz İşlerinden sorumlu Devlet Bakanlığı,
12. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme de dahil olmak üzere aile, kadın, çocuk ve özürlülerden sorumlu Devlet Bakanlığı.

EK 3

SOSYALDEMOKRAT HALKÇI PARTİNİN HÜKÜMETİN YAPISI İÇİNDEKİ YERİ

1. - Hizmet Bakanlıkları:
 1. Adalet,
 2. Dışişleri,
 3. Bayındırlık ve İskân,
 4. Kültür,

5. Turizm,
6. Çalışma ve Sosyal Güvenlik,
7. Sanayi ve Ticaret.

2. - Devlet Bakanlıkları:

1. Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Bağlı Kuruluşlar: Çizelgedeki 8 No.lu kuruluşlar

2. Devlet Bakanı (12)

Bağlı Kuruluşlar: Çizelgedeki 12 No.lu kuruluşlar ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun eklenmesiyle.

3. Devlet Bakanı (13)

Bağlı Kuruluşlar: Çizelgedeki 13 No.lu kuruluşlar

4. Devlet Bakanı: Çizelgedeki 14 No.lu kuruluşlar

5. Devlet Bakanı: Çizelgedeki 15 No.lu Toplu Konut İdaresi Başkanlığının eklenmesiyle

SHP Genel Başkanı
Erdal İNÖNÜ

DYP Genel Başkanı
Tansu ÇİLLER

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 37 Birleşim 119
Sayfa 367-394
30.06.1993 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Başkanvekili Yılmaz Hocaoglu

KÂTİP ÜYELER: Cengiz Üretmen (Manisa)

Feridun Pehlivan (Bursa)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Gündemin, “Özel Gündemde Yer Alacak İşler” kısmına geçiyoruz.

Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulmuş bulunan Bakanlar Kurulunun Programı okunacaktır.

Bakanlar Kurulu Programını okumak üzere Başbakan Sayın Tansu Çiller’i kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. (DYP sıralarından ayakta alkışlar ve SHP sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Cumhuriyetimizin 50’nci Hükümeti olarak, şahsım ve çalışma arkadaşlarım adına, Yüce Meclisin seçkin üyelerini saygıyla selamlıyorum.

Yedi kez Başbakan olarak ülkemize büyük hizmetler vermiş bulunan Sayın Süleyman Demirel’in ülkemizin Cumhurbaşkanlığına seçilişi ertesinde DYP Genel Başkanlığı’nı üstlenerek, yeni Hükümeti kurmakla görevlendirildim. Yirmi aya yakın bir süredir başarı ile hükümeti devam ettiren DYP ve SHP partileri bir koalisyon protokolü imzalayarak yeni bir hükümet kurmaya karar vermişlerdir.

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Öyleyse niye değişti kabine?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Hükümetimiz, 21. yüzyıla hazırlanan bir dünyada, Türkiye’nin yenilenme ve değişim azmini temsil etmektedir. Bu yenilenme ve değişimi, her alanda, süratli, kapsamlı ve kararlı adımlarla gerçekleştireceğiz. Çağdaş siyasi normları, ekonomik ve sosyal hedefleri yakalayacağız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Cumhuriyetimizin 70’inci yılında yeni bir atılım heyecanı ile ülkemizi 21’inci yüzyıla taşıma misyonunu yüklenmiş bir kuşağın Hükümetiyiz. Satı Kadın’ın Yüce Meclise girişinden Başbakanlığa uzanan bir çizgide, Türkiye’nin siyasi ve sosyal erdemi ve başarısı da yansımaktadır.

Dünyadaki değişim ortamında Türkiye’miz kendisini hızla yenilemek zorundadır.

Bugün halkımızın her kesimi bunu istiyor; iktidarıyla muhalefetiyle TBMM'ne büyük bir görev düşüyor; halkın ve çağın gerisinde kalmamak. Karşınıza, bu duygularla, böyle bir anlayışla çıkıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, millet iradesinin mutlak üstünlüğü ile egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu ilkesi, hareket noktamızdır.

Devletin resmi dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyeti'nin hükümlerlik hakları her türlü tartışmanın dışındadır. *(DYP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye, devleti, ülkesi ve milleti ile bölünmez bir bütündür. İlkemizin bölünmez bütünlüğü tartışılmaz. Türkiye'nin üniter devlet niteliği, toplumsal yapımızdan kaynaklanan tarihsel ve geleneksel beraberlik ve birlik fikrini yansıtmaktadır. Bu birlik ve beraberlik ortak bir "siyasi kültürün" sonucudur. Bu beraberlik ve birliğin zedelenmesinin, kesinlikle kimseye yararı yoktur.

Türk devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü her koşulda sonuna kadar savunmaya ve kesinlikle korumaya kararlıyız. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Türk devletinin bölünmez bütünlüğü ve demokratikleşme süreci içinde, çağdaş değerlerin önünde duran yasa ve engelleri tek tek ayıklayıp kaldırmak kararındayız. Kendimiz için ve halkımız için. Halkımızın, çoğulcu demokrasi içinde demokratik katılımını güçlendirmek amacıyla, kişi hak ve hürriyetlerini, güvence altına almak zorundayız.

Özgürlükçü, çoğulcu ve her anlamda tam demokratik rejimden vazgeçemeyiz. Bundan asla ödün veremeyiz.

Düşünce ve inanç özgürlüğü, tıpkı yönetim hakkı gibi, siyasi haklar olmaktan çıkmış yani o aşamayı geçmiş olarak insanlık haklarının arasına katılmıştır. Devletin, inanç hakkı ve inanç farklılıklarından bağımsız olarak işlemesi, ancak inanç özgürlüğüne saygılı ve onun gereklerine de uygun hareket etmesi esasına dayanan çağdaş laiklik anlayışı temel prensibimiz olmaya devam edecektir.

İnanç, düşünce, anlatım özgürlükleri çağdaş bir toplumun temelidir, kısıtlanamaz. Laik ve Atatürk ilkelerine bağlı Türkiye, aynı zamanda din ve inanç özgürlüğünü toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir ilkesi sayar.

Günümüz demokrasilerinde hak ve özgürlüklere yönelik en önemli tehdit, şiddet ve terörden gelmektedir. Güneydoğu Anadolu bölgemizde yıllardır devam eden teröre karşı önemli mesafe alınmıştır. Hiç kimsenin kuşkusuz olmasın, bu sorun hukuka saygılı kalınarak mutlaka çözümlenecektir. Bu hepimizin sorunudur, devletimizin sorunudur ve herkesin katkısı gerekir.

Şiddet ve terör yolu ile devletin varlığına ve demokratik rejime saldırı, insan hak ve özgürlükleri çerçevesinde kabul edilemez. Devletin görevi hukuka ve insan haklarına dayalı demokratik bir devlet anlayışını ödünsüz uygulamaktır. Böyle bir devlet anlayışı ülkenin ve yurttaşların tümü için güvencedir.

1987 yılından beri süren Olağanüstü Hal uygulaması, yetki ve otorite boşluğu yaratmayacak yeni yasal düzenlemelerin yapılmasıyla birlikte yürürlükten kaldırılabacaktır.

Hükümetimizce, koruculuk sisteminin tasfiyesi ilke olarak benimsenmiştir. Bunu gerçekleştirmek için, öncelikle koruculuğun kaldırılmasının yaratabileceği istihdam ve güvenlik sorunlarının çözülmesi gerekmektedir. Hükümetimizin etkin, cesur ve kalıcı önlemleri uygulamaya koymasıyla bu hedefe varılacaktır.

Yurttaşlarımız arasında kültür, düşünce, inanç, dil ve köken farkları olması doğaldır. Bunlar başka ülkeler için de geçerlidir. Böyle çeşitlilik demokratik ve üniter devlet için zaaf değildir. Üniter bir yapı içinde çeşitli etnik, kültürel ve dile ilişkin kimlik özellikleri özgürce ifade edilebilir. Bu, ulus ve devlet birliğinin gücünü azaltmayacak, aksine pekiştirecektir.

Türkiye’de herkes eşittir ve birinci sınıf yurttaştır. Ülkemizde uluslararası anlaşmalarla kabul edilen azınlıklar dışında hiçbir yurttaşımız azınlık değildir. Herkesin kendi ana dilini, kültürünü, tarihini, folklorunu, dini inançlarını koruması temel insan hak ve özgürlükleri kapsamındadır.

Terörle mücadelenin yanı sıra, bölgenin ekonomik ve sosyal yönden kalkınması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, bozulan dengelerin düzeltilmesi, haksızlıkların önlenmesi ve istihdam olanaklarının arttırılması, Güneydoğu politikamızın vazgeçilmez temelini oluşturacaktır. Bu amaçla, sağlam kaynaklara bağlanmış bir bölge planlaması hızla yürürlüğe konulacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Türkiye’nin, günümüzde ulaştığı siyasal, sosyal ve ekonomik düzeyi yansıtacak yeni bir anayasaya ihtiyacı vardır.

Bu Yeni Anayasa, Paris Şartı’nda da öngörülen katılımcı demokrasinin tüm koşullarını, insan haklarını, kişi hak ve özgürlükleri ile sendikal hakları güvence altına almalı ve Türkiye’nin uygar dünya ile bütünleşmesini sağlamalıdır.

Böyle bir Anayasa, siyasal partiler başta olmak üzere, tüm vatandaşlarımızın ortak ve ivedi isteğidir.

Hükümet olarak, ülkemizi çağdaş bir Anayasaya kavuşturmak için, TBMM’ni iktidarıyla muhalefetiyle, işbirliğine davet ediyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, “Adalet mülkün temelidir” ilkesi devlet ve hükümet anlayışımıza daima hakim olmaya devam edecektir. Kuvvetler ayrımı esasına dayanan adaletin ve dolayısıyla yargının bağımsızlığı toplumun çimentosudur. Adli özerkliğin gerçek manada var olup işleyebilmesi, idari özerklikle desteklenmiş olmasına bağlıdır. Özlük haklarına ilişkin olanlar da dahil, yasal ve idari düzenlemelerimiz hep bu inancımızın doğrultusunda olacaktır. Gerek adliye binalarımızın gerekse hakim sınıfı veya yardımcı personel görevlilerinin sıkıntıları görülmektedir.

Devletimizin imkanları ve hakkaniyet ilkesi gözönünde tutularak devlet çalışanlarının durumunda mümkün olan her türlü iyileştirme ve düzenleme yapılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesini geriletan anayasal çelişki ve engellerin kaldırılması, yargı işleyişinin bu doğrultuda güçlenmesi, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alacak mekanizmaların oluşturulması gerekir.

Bu konuda gerekli olan anayasa değişikliklerinin gerçekleştirilmesi çabalarımız inançla sürdürülecektir; ancak, anayasa değişiklikleri, gerçekleştirilinceye değin, rejimin temel konularına ilişkin devleti ve toplumu yeniden çağdaş doğrultuda yapılandırmayı sağlayacak düzenlemelerin yasalaşması için gerekli hazırlık ve çabalar sürdürülecektir.

Bu amaca yönelik olarak, daha önce hazırlanan ve halen hazırlanmakta olan yasa tasarı ve taslaklarımız mevcuttur...

Çocuk ve gençlere sadece suçlu gözüyle bakamayız. Bunu bu şekilde amaçlayan Çocuk Mahkemeleri Yasa Tasarısı, basın özgürlüğünü güçlendiren, basın mensuplarının çalışmalarını ve halkın gerçekleri öğrenme hakkını güvence altına alan, sansürü tamamen kaldıran, idari makamların basınla ilgili yetkilerini olabildiğince kısıtlayan ve bu konuların değerlendirilmesini yargı mercilerine bırakan Basın Yasa Tasarısı, bir diğeri temel hak ve özgürlükler açısından büyük önem taşıyan Avukatlık Yasa Tasarısı, Güvenlik Soruşturması Yasa Tasarısı, Cezaevleri yönetimi ve yapılanmasıyla ilgili Cezaevleri Yasa Tasarısı, Yüce Meclisin gündeminde bulunmaktadır.

Yargıyı siyasal iktidarın etkilemesinden korumak, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi açısından ne derece önemli ise, yargı mesleğini ekonomik açıdan çekici hale getirerek ekonomik bağımsızlığı kavuşturmakta yine yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi açısından o derece önemlidir.

Bugün, mevcut hakim ve savcı sayısı kadar hakim ve savcıya daha gereksinim vardır.

Ayrıca yargı mekanizmasının çarklarını oluşturan adalet personeli sayı ve nitelik açısından da yetersiz bulunmaktadır. Yapılan ve yapılacak olan bu hazırlıklarımızla yetersizlikler giderilecektir.

Halen yargının hızlandırılması, basitleştirilmesi, şeffaflaştırılması ve kendisinden kuşku duyulmayacak bir işleyişe kavuşturulması amacıyla hazırlanan ve 12 kanundan oluşan büyük ve kapsamlı reform taslaklarımız tamamlanmış olup Bakanlar Kurulunun incelenmesine alınacaktır.

Bilindiği gibi cezaevleri sorunu ülkemizin başlıca sorunlarından birisidir. Yapılanma, teknik donanım ve personel açısından geçmiş yılların ihmali içerisinde bu sorunun boyutları olabildiğince büyümüştür.

Ülke içinde ve ülke dışında sık sık üzücü olaylara neden olan ve huzursuzluklar yaratan bu sorunun çözümü için her türlü olanaklarımızı seferber edeceğiz.

Öncelikle, mevcut cezaevlerinde belirlenen idari ve fiziki yapı ve güvenlik önlemlerindeki olumsuzlukları giderecek ve kısa süre içerisinde cezaevlerinde güvenliği tüm gerekleri ile sağlayacak, çalışmaları tamamlanan güvenlik sistemi ile ilgili proje ve hazırlıkların uygulanmasına geçilecektir.

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Standartları da gözönüne alınarak oluşturulan modern, güvenli, teknik donanımlı yeni bir “Türk Cezaevi Modeli”ni içeren projelere uygun cezaevlerinin yapımlarına başlanacaktır. (ANAP sıralarından “Eskişehir’i niye kapattınız?” sesleri)

Hükümetimiz, hoşgörü ile sosyal ve ekonomik huzurun hakim olduğu bir toplumsal dayanışma ortamını yaratmak azminindedir. Bu hoşgörü ortamını her şeye rağmen, herkesle birlikte yaratacağız. (DYP ve SHP sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)

Atatürk ilkelerine dayanan laik bir Türkiye’de, inanç, düşünce, anlatım özgürlükleri toplu toplumun temelini oluşturmalıdır. Hükümetimiz bu özgürlüklerin da-imi bekçisi olacaktır.

Hükümetimiz, çağdaş gelişmelere paralel bir basın özgürlüğü anlayışını kökleştirme kararındadır.

Anayasa’nın 133’üncü maddesinin değiştirilmesinden sonra Telsiz Yasasında gerekli değişiklikler ve eklerle Radyo ve Televizyon yayınları için frekans disiplini sağlanacaktır.

Aynı şekilde TRT Yasasında değişikliğe gidilecek, özel radyo ve televizyonlar için yasa çıkarılacaktır. Bunu, hepimizden; ama hepimizden halkımız beklemektedir. (DYP sıralarından alkışlar)

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Pazartesi açık yapalım oylamayı.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Hemen, hemen... O açıklıktan hemen yanayız.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Getirin teklifi efendim...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — O açıklıktan hemen yanayız, hemen; hele 133’üncü maddede için...

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; dış politikamızın yürütülmesi sorumluluğunu, tarihsel bir kavşakta devralmaktayız.

Bölgesel değişim süreçleriyle, karşılıklı ve hızlı etkileşim içerisinde büyük bir küresel dönüşüm ortamındayız.

Bu tarihsel kavşak, soğuk savaş ertesi dönemin, 1990’lı yıllarla birlikte girilmiş bulunan geçiş aşamasını oluşturmaktadır. Uluslararası toplum hepimizi ilgilendirmiyor mu? Uluslararası toplumun birtakım nitelikleri hepimizi ilgilendirmiyor mu? Uluslararası toplum, bir yandan yeni ufuklara bakmaktadır; bu ufuklarda, adil bir barış, işbirliği ve esenliğin umutları vardır; diğer yandan, beslenen umutların gerçekleştirilmesine set çekebilecek, son derece ciddi tehdit ve risklerle karşı karşıya bulunmaktadır.

Geçiş dönemini belirleyen “Yeni dünya düzensizliği”nin aşılması gerekmektedir ve inancımız odur ki, Türkiye’ye bu konumda önemli bir rol düşmektedir.

Uluslararası toplum, adil bir barış ve işbirliği temelleri üzerinde kurulu yeni bir dünya düzeni istiyorsa, bunu hak etmek durumundadır; özlediği düzeni belirle-

yen hedef ve normların yaşama aktarılmasını sağlamak durumundadır; Birleşmiş Milletler Yasasında, Paris Şartında; İkinci Helsinki Belgesinde, kendisine verdiği sözleri tutmak mecburiyetindedir.

İnsanlığın bu dönemde karşılaştığı tehdit ve tehlikeler bellidir. Bunların bir kısmı, soğuk savaştan önce de, insanlığın gündeminde yer almaktaydı. Şimdi de, geçiş dönemlerine özgü koşullardan ve tarihsel birikimlerden yararlanarak, yeneden su yüzüne çıkmış bulunuyorlar.

Milliyetçiliğin, çağdaş, olgun ve barışçı özelliklerine ters düşen, dar, bencil ve yayılmacı akımlar, bu tehditlerin başında gelmektedir. Uygarlığın beşiği olan kıtada yeniden hortlayan ırkçılık da bu madalyonun diğer bir yüzüdür.

Etnik çeşitlilik içerisinde, uyum yerine, etnik çekişme ve gerilimlerle bunalıma itilen toplumlar vardır. Yabancı düşmanlığı ve dinsel hoşgörüsüzlük, kötüleşen ekonomik koşulların da etkisiyle, bağnaz çatışmalara yol açabilmektedir.

Eğer bu sağlıksız eğilim ve sapmalarla, onların getirdiği bunalım ve çatışmalarla baş edilemezse, 21'inci Yüzyılın sunduğu fırsatlar demeti, yeni bir dünya düzensizliğinin sıcak barışında kaybolabilir. Böyle bir kargaşa ortamında, ne yeni demokrasiler pekiştirilebilir ne de başarılı serbest pazar ekonomileri kurulup geliştirilebilir.

Uluslararası toplum, değişim gerçeğini özümsemelidir. Değişim, çağdaş normları yansıtan bir idealizmle gerçekleşebilir. Bu normları çiğneyen saldırgan eylemler, nerede ve ne zaman olursa olsun, aynı ilkelerle değerlendirilmeli ve buna göre karşılık görmelidir.

Sayın Başkan, çok değerli milletvekillerimiz; özlenen “yeni dünya düzeni” ile soğuk savaş ertesi döneminin güncel koşulları arasındaki farklılık ve çelişki, gide-rek büyümektedir. Bu farklılık, en çarpıcı ve olumsuz boyutlarıyla, Türkiye’nin çevresinde ve ona bitişik jeopolitik alanlarda somutlaşmaktadır.

Türkiye, söz konusu farklılığın azaltılmasına, çelişkinin giderilmesine katkıda bulunabilecek güce sahiptir. Genç ve dinamik bir nüfusumuz, büyüyen bir ekonomik yapımız vardır. Demokratik, laik, çoğulcu ve katılımcı bir siyasal rejime ve onun bekçisi ve güvencesi olan toplumsal yapılanmalara malik bulunuyoruz.

Engin bir tarihsel deneyimimiz vardır. Millî kültür mirasımızı bekleyen zengin ve çeşitli öğeler, evrensel kültür değerleriyle, sanatla bütünleşebilmelidir.

Türkiye, içinde bulunduğu sancılı coğrafyanın, refah, barış ve istikrar yönünde değişiminin itici gücü olmak durumundadır ve Türkiye böyle bir konumda, işte, “önder Türkiye” olma itici gücünü kullanabilecek konuma gelecektir.

Hükümetimiz, dış politikamızın yürütülüşünde, millî gücümüzü belirleyen bu unsurların, bütünüyle ve süreklilik içerisinde seferber edilmeleri azim ve kararındadır. Öz çıkarlarımızın kollanması bunu gerektirdiği gibi, uluslararası toplumun 21'inci yüzyıldan beklentileri de, Türkiye’ye bu misyonu yüklemektedir. Bunun için de Türkiye, her şeyden önce, kendi ulusal güç ve yeteneklerinin tam bilinci içerisinde olmalıdır.

Hükümetimizin dış politika alanında alacağı tüm kararlarda, tüm yaklaşım ve inisiyatiflerimizde, yapacağımız tüm uygulamalarda, bu bilincin aydınlığını ve yansımalarını göreceksiniz. (ANAP sıralarından “ne zaman?” sesleri)

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Hiç göremiyoruz!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Biraz daha iyice bakmak lazım, görmek için!

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye, uluslararası ilişkilerde geçerli olması gereken çağdaş norm ve davranış kurallarının savunucusudur. Bunların, küresel ve bölgesel düzeylerde yaşama geçirilmesi için her türlü çabayı göstereceğiz.

Türkiye’nin, Atlantik-Avrupa ve Avrasya kuşakları içinde elbette özel bir konumu vardır.

Batı camiasıyla bütünleşen bir ülkemiz. İslam âleminin demokratik, laik ve çağdaş bir üyesiyiz. Başta Türk dilleri konuşan toplumlar olmak üzere, yeni bağımsız devletlerin örnek aldıkları bir modeliz. Varlığımız ve başarılarımızla, İslamiyet ile demokrasinin bağdaştığının, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın demokratik bir ortamda da gerçekleştirilebileceğinin somut bir kanıtıyız. Dünyanın aradığı uzlaşmaları bünyemizde simgeliyoruz. Dış politikamızda da, etkinliğini bu bünyeden alan bir uzlaştırma, barıştırma ve işbirliğinde buluşturma işlevi görmeye devam edeceğiz.

Türkiye, seçmiş olduğu yaşam tarzı ile, jeopolitik, kültürel ve ekonomik gerçeklerinden esinlenen bir politikanın titiz uygulayıcısı olacaktır. Çevremizde sürekli barış ve işbirliğini mümkün kılacak bir ortamın yaratılmasına katkıda bulunmak, bu politikanın özüdür. Avrupa güvenliğinin Balkanlar, Karadeniz ve Kafkasya’da pekiştirilmesi, Avrupa-Avrasya-Ortadoğu üçgeninde barış ve işbirliğinin güçlendirilmesi temel hedefimizdir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye’nin bulunduğu kavşakta yer alan bölgeler, soğuk savaş ertesini, dünyanın en bunalımlı kesitini içermektedir. Atlantik-Avrupa dünyasının güvenlik kurumları, Bosna-Hersek’te ve Kafkasya’da, saldırganlığın önlenmesinde ve saldırganların cezalandırılmasında başarılı olamamışlardır. Hükümetimiz, bu kurumların güçlendirilmelerine ve aralarındaki işbirliğine etkinlik kazandırılmasına öncelik tanıyacaktır. Söz konusu kurum ve örgütlere üye ülkelerin, özellikle saldırganlığa ve yayılcılığa karşı, ortak bir irade oluşturmaları gereğine büyük önem vereceğiz. Zira, hiçbir uluslararası kurum ya da örgüt, üyelerinin siyasî iradesi olmaksızın, güçlü ve etkin bir konuma erişemez. Atlantik-Avrupa güvenliğinin temel taşı konumundaki NATO’nun ve Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi ile AGİK’in güçlendirilmeleri ivedilik arz etmektedir. Önleyici diplomasi-nin geliştirilmesi ve barışın korunmasında etkinliğin artırılması, tüm bu kurumların temel hedefi olmalıdır.

Doğru ve gerekli olanın zamanında yapılamamış bulunmasının, yanlış ve yetersiz tutumlar üzerinde bundan böyle de direnilmesi için geçerli bir neden oluşturamayacağı açıktır. Bu noktadan hareketle, Bosna-Hersek’teki Sırp saldırganlığının tüm sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yönelik politika ve girişimlerimizi ısrarla

sürdüreceğiz. Saldırmanın ödüllendirilmesi anlamı taşıyan sözde planların, çatışmaları giderek tüm Balkanlar'a yayma tehlikesini artırdığına sürekli dikkat çekeceğiz; bunu yapıyoruz ve yapmaya devam edeceğiz. Balkanlar'da ve Kafkaslar'da barış için hangi ilkeleri savunuyorsak, dünyanın her yerinde de aynı ilkelerin egemen ve geçerli kılınmalarını özenle izleyeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Kıta genelinde güvenlik ve işbirliğinin sağlam ve kalıcı temellere oturtulmasının, Avrupa bütünleşme hareketinin başarısı için de zorunlu olduğu görüşündeyiz. Geleceğin Avrupa Birliği, ancak Türkiye'yi de kapsayan doğal boyutları içerisinde gerçekleşebilir; Türkiyesiz, büyüyen bir Avrupa kültürü ve kavramı düşünülemez.

Hükümetimiz, Avrupa Topluluğu ile ilişkilerimizin, tam üyelik perspektifi doğrultusunda geliştirilmesiyle, Türkiye'nin Avrupa güvenlik ve savunma kimliği bağlamında da tam üye olarak yer alması yönünde azamî çaba gösterecektir.

Türkiye ile Topluluk arasında 1995'te yürürlüğe girmesi öngörülen gümrük birliğinin gerçekleştirilmesi, bu çabalarımızın önemli bir aşamasını oluşturacaktır. Bu konuda kararlılığımız, gerekli kurumlara ve AT'ye iletilmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümetimiz, Kafkasya'da bağımsızlıklarını yeni kazanan ülkelerle eşitlik ve iyi komşuluk ilkelerine saygı temelinde ilişki geliştirmeye özen gösterecektir.

Dost ve kardeş Azerbaycan'a yönelik saldırıların durdurulması, Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki anlaşmazlığa, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün korunması ve insan haklarına saygı temelinde barışçı bir çözüm bulunması yolundaki girişimlerimizi kararlılıkla sürdüreceğiz. AGİK'in bu amaca yönelik çabalarını, yeni girişimleri de dikkate alarak, desteklemeye devam edeceğiz.

Azerbaycan'ın, toprak bütünlüğüne yönelik saldırıların devam ettiği bir sırada karşılaştığı iç sorunlar, endişe ve üzüntü vermektedir.

Azerbaycan'ın, bu sorunları, çağdaş normlara uyumlu bir biçimde, meşruiyet esası üzerinde, birlik ve beraberlik içinde aşması içten dileğimizdir.

Kardeş Azerbaycan'ın Türkiye'den isteyebileceği yardım ve katkıları, barışa, istikrara ve bölgesel refaha destek anlayışı içinde gerçekleştireceğiz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — İsteddiği helikopterleri niye vermediniz?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Dost ve komşu Gürcistan'la ilişkilerimizi her alanda geliştirmeye yönelik çabalarımızı da sürdüreceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz; Karadeniz Ekonomik İşbirliği sürecinin artan bir hızla geliştirilmesi ve ekonomik işbirliği örgütüne canlılık ve etkinlik kazandırılması, öncelikli hedeflerimiz arasındadır.

Hükümetimiz, Kıbrıs sorununun, Ada'nın varlığında ve geleceğinde eşit hak sahibi iki toplum arasında anlamlı ve yapıcı bir müzakere süreci sonunda çözülebileceği kanısındadır.

Kıbrıs Türk halkının meşru hak ve çıkarlarının savunulmasına siyasî destek vermeye elbette devam edeceğiz.

Kıbrıs Türk halkının haklarının, güvenlik ve esenliğinin, iki toplumun iki ayrı kesiminde yaşayacakları siyasal eşitliğe dayalı bir ortaklık kurulması suretiyle güvence altına alınabileceğine olan inancımızı koruyoruz.

Dış baskılar kullanılarak çözüm sürecinin hızlandırılmasına olanak yoktur. Hükümetimiz, bu anlayış çerçevesinde, Kıbrıs sorununun çözümüne yardımcı olmaya ve kalkınma çabalarını hızlandırarak, refah düzeyinin yükseltilmesine katkıda bulunmaya elbette devam edecektir.

Atlantik-Avrupa dünyasıyla, Avrasya'nın, oluşum içerisindeki yeni uluslararası sistemin başarısı açısından, uyumlu bir bütün teşkil etmeleri zorunludur.

Avrupa ve Avrasya, yekdiğeriyle bütünlük içinde, tek bir jeopolitik alandır.

Öte yandan, Kuzey Amerika ile Avrupa da, birbirlerinden soyutlanmamaları gereken tarihsel ve ekonomik bir kader ortaklığı içerisindeyler.

Avrupa, soğuk savaş ertesi Avrasya'nın güvenlik dengeleri ve ekonomik dayanışma gereksinimlerini tek başına elbette ki, karşılayamaz. Buna paralel olarak, Kuzey Amerika'nın istikrar ve güvenliği de, Avrasya'nın güvenlik ve esenliğinden ayrı düşünülemez. Bu gerçekler, TransAtlantik işbirliği ve dayanışmasının sürekliğini gerekli kılmaktadır. Hükümetimiz, bu tahlillerden hareketle, ABD'nin Avrupa güvenliğine olan taahhütlerinin devamını gerekli görmektedir. Türkiye, Avrasya'da güvenlik, işbirliği ve istikrara katkısını sürdürecektir. Bunun yanında, Avrupa güvenliği ve Trans-Atlantik dayanışma çerçevesindeki rolümüzün de pekiştirmesine kararlıyız. ABD ile aramızdaki geliştirilmiş ortaklık ilişkilerinin genişletilmesine ve derinleştirilmesine özel bir önem vermeye devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; İslam âlemi, Birleşmiş Milletler üyelerinin dörtte birini içeren büyük; ama çok büyük bir topluluktur. İslam dünyasının, milletler ailesi içerisindeki ağırlığının, önemiyle orantılı olması gerekir. Bunun sağlanması, öncelikle, İslam Konferansı örgütünün güçlendirilmesi ile bağlantılıdır. İKÖ'nün güçlendirilebilmesi ise, İslam ülkeleri arasındaki dayanışmanın, ekonomik işbirliğinin ve çok yanlı diyalogun artırılması ile mümkündür. Bu nedenle, Hükümetimiz, İslam Konferansı örgütünün güçlendirilmesine önem verecektir.

İslam aleminin, özellikle Ortadoğu ve Körfezde karşı karşıya bulunduğu sorunlar, uluslararası toplum genelinde de büyük önem taşıyan konular arasındadır. Arap-İsrail uyuşmazlığı ile Filistin sorununun çözümüne yönelik barış sürecinin kurumlaşma aşamasına gelmiş bulunmasını memnunlukla karşılıyoruz. Türkiye, gerek kardeş Arap ülkeleri ve Filistin halkı ile olan yakın tarihsel ve manevî bağlarından, gerek İsrail ile mevcut iyi ilişkilerinden azamî ölçüde yararlanarak, barış sürecinin başarısına katkıda bulunmaya devam edecektir. Hükümetimiz, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 242 ve 338 sayılı kararları gereğince, Filistin halkının - devlet kurma dahil - tüm haklarının tanınmasını, işgal altındaki Arap topraklarının boşaltılmasını ve bölgedeki tüm ülkelerin güvenli sınırlar içerisinde yaşamlarını garantiye bağlayacak bir çözümü içtenlikle desteklemektedir.

Diğer yandan, Irak'ın, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyince, Körfez bunalımı ve ertesinde bu ülke ile ilgili olarak alınmış bulunan tüm kararlara tam olarak

uyuması gerekmektedir. Komşu Irak halkının, bir süredir ortaya koyduğu yaptırımlar nedeniyle çekmekte olduğu sıkıntı ve çilenin bir an önce sona erdirilmesi, ancak bu sayede mümkün olabilecektir. Bağdat yönetiminin uluslararası toplumla barışması içten dileğimizdir. Hükümetimiz, Irak'ın toprak bütünlüğünün korunmasına büyük önem vermeye devam edecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin, iki ülkenin uzun vadeli çıkarlarına uygun bir düzeye çıkarılmasını elbette arzu ediyoruz. Yunanistan ile aramızda, hepinizin bildiği, çözüm bekleyen ve bir kısmı kendi aralarında irtibatlı, önemli ikili sorunlar vardır. Bu sorunlara anlamlı bir diyalog ve karşılıklı siyasî irade ile barışçı ve hakkaniyete uygun çözümler bulunacağı umudunu taşımaktayız. Hükümetimiz, Yunanistan ile ilişkilerimizde sağduyuyu egemen kılmaya çalışacak ve Yunanistan'ın da aynı doğrultuda davranmasını bekleyecektir ki ülkeyi bağlayan ahdî yükümlülöklere uyulması, aradığımız iyi niyetin göstergesi olacaktır. Öte yandan, mevcut bulunduğu inandığımız işbirliği olanaklarının, iki ülke yararına değerlendirilmesine önem vermekteyiz.

Yurt dışında yaşamakta ve çalışmakta olan vatandaşlarımızın sorunları, Avrupa'da ırkçılığın yeniden hortlamasından ve yabancı düşmanlığından kaynaklanan cinayet ve taciz eylemleriyle sınırlı değildir. Söz konusu sorunlar, yılların biriktirdiği çok boyutlu bir nitelik taşımaktadır. Hükümetimiz, bu sorunlara, vatandaşlarımızın tümünü kucaklayan özel bir dikkat, şefkat ve sürekli ilgi ile eğilecek ve kalıcı çözümler üretecektir.

Bugün dış politikaya çok daha geniş bir perspektiften yaklaşma ihtiyacı vardır. Modern dış politika, artık, toplumun bütün kurumlarıyla birlikte yürütülebilmektedir. Basının, radyo ve TV gibi geniş kitlelere seslenen yayın araçlarının, Hükümet dışı kuruluşların, sendikaların, baskı ve menfaat gruplarının, dış politika oluşumu ve tercihlerinde önemli bir ağırlığı vardır; bu ağırlık giderek de daha fazla artmaktadır.

Bu olgu, katılımcı demokrasinin ve iletişim devriminin diplomasiye yansıyan yeni bir boyutudur.

Biz, bunun bilincinde olarak, yeni bir diplomasi anlayışını Türkiye'de yaygın bir uygulamayla dünya kamuoyunda yaygınlaştıracğız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dış politikamızın yürütölüşünün her aşamasında Yüce Meclise bilgi vereceğiz; değerli düşünce, uyan ve katkılarınızdan yararlanmaya devam edeceğiz. Dış politikanın yürütölmesinde, Parlamento desteğinin taşıdığı önemin bilincindeyiz.

Uluslararası ekonomik ilişkilerde, çok taraflı ticaretin geliştirilmesi esas olmakla birlikte; bölgesel entegrasyonların uluslararası serbest ticaret ortamına geçiş sürecini oluşturduğu bir dönemi yaşamaktayız.

Bölgesel entegrasyonları uluslararası serbest ticaret ortamının yaratılması için geçiş süreci olarak kabul eden ölkemiz, bir yandan, çok yönlü ticaretin geliştirilmesini sağlayacak GATT Uruguay Raund - Çok Taraflı Ticaret Müzakereleri anlamına gelen bu kapsamlı örgüt - için gerekli katkıyı yapmayı sürdürürken, diğer taraftan

da, bölgesel entegrasyonların sağlayacağı katkıdan, azami ölçüde yararlanmaya devam edecektir.

Bu perspektifte, Türkiye'nin AT'ye tam üyelik başvurusu çerçevesinde başlattığı hazırlık ve uyum çalışmaları önem kazanmaktadır.

Gümrük birliğini oluşturma süreci ve topluluk hukuk düzeni ve vergi yapısıyla, Türk hukuk düzeninin ve vergi yapısının uyumsallaştırılması çalışmaları hızlandırılacaktır.

Vergi reformunun özünde, bu uyumun sağlanmasına ve AT'na tam üyeliğe hazırlanmada bir önem vardır ve Hükümetimiz, bu önemin idraki içerisinde olacaktır.

Türkiye, EFTA ülkeleriyle serbest ticaretin geliştirilmesine ağırlık verecektir.

Karadeniz'in, barış, istikrar ve refah bölgesi haline getirilmesi, bölgenin ekonomik ve ticarî potansiyelinin canlandırılması ve uluslararası platformda cazip bir merkez haline getirilmesi hedefimizdir.

Karadeniz havzasında oluşacak ekonomik entegrasyon ve gümrük ayrıcalığı ile bölgenin yabancı sermaye için çekiciliği daha da fazla artırılacaktır.

Bölgeye ilgi duyan yabancı yatırımcılar için, ülkemiz, ekonomik altyapı açısından önemli avantajlara sahiptir. Bu potansiyelin farkındayız ve etkin bir biçimde değerlendireceğiz.

Asya ve Uzak Doğu ülkeleriyle ilişkilerimizin geliştirilmesi de, öncelikli hedeflerimiz arasında olacaktır.

Sovyetler Birliğinin dağılması süreciyle, bunun içinde, başta Rusya ve Türk kökenli Cumhuriyetler olmak üzere yeni bağımsız devletlerin ortaya çıkması, Türkiye açısından son derece de önemli gelişmelere yol açmıştır. Bunu hepimiz bilmekteyiz. 2000'li yıllarda Türkiye bu geniş alan için bir cazibe merkezi olacaktır.

Özellikle çok yakın bağlarımız bulunan Türk kökenli cumhuriyetlerin dışa açılmaları ve dünyayla bütünleşmelerinde, Türkiye'ye önemli görevler ve sorumluluklar düşmektedir.

Bu bilinç içinde, Türk kökenli cumhuriyetlerle ekonomik, sosyal, kültürel ilişkilerin geliştirilmesine bir özel önem vereceğiz.

Hükümetimiz, ulusal bütünlüğümüz içinde, dış politika, millî istihbarat ve millî savunma politikalarını, birbirlerini tamamlayan bir bütün içinde ele alacaktır.

Millî İstihbarat Örgütümüzü, Türkiye'nin güvenlik, savunma ve dış politika hedeflerine, daha çağdaş, daha yararlı ve daha zamanlı katkılarda bulunabilir bir hale getireceğiz.

Teknik ve beşerî istihbarat yeteneklerini birlikte geliştireceğiz. Açık ve kapalı faaliyetlerini yeniden düzenleyecek, millî istihbarat bürokrasisini çok daha profesyonel bir konuma kavuşturacağız.

Hükümetimiz, gerçekçi tehdit ve risk değerlendirmelerine dayanılarak oluşturulan millî savunma politikasının, millî refahı artırma hedefiyle çelişmeyeceğine inanmaktadır.

Bu inançla, millî savunma politikası, ulusal kalkınma politikasıyla birlikte ele alınarak götürülecektir. Bu dengede, Türk Silahlı Kuvvetlerine, caydırıcılık ve savunma niteliğinin kazandırılması ve bu niteliğin idame ettirilmesi hedefi daima göz önünde bulundurulacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz; 1970'li yılların başlarından itibaren kurulmasına başlanan ve geliştirilmesine çalışılan yerli savunma sanayiinin, silahlı kuvvetlerin çağdaş ihtiyaçlarına cevap verebilecek yüksek teknoloji ürünü silah ve malzeme sistemlerini ve teçhizatı üretebilecek bir düzeye çıkarılabilmesi, ülkemiz için yaşamsal bir önem taşımaktadır. Hükümetimiz, bu konuya hassasiyetle eğilmeye devam edecektir.

Hükümetimizin ekonomik programının ana hedefine gelince:

Önceki Koalisyon Hükümetinde olduğu gibi, devletin ekonomideki yerinin ve rolünün yeniden tanımlanması, mevcut yapısal sorunların halkın öncelikleri doğrultusunda köklü ve yenilikçi bir yaklaşım içinde sonuca vardırılması, amacımızdır. Bu çerçevede, devletin ekonomik faaliyetlerinin dengeli bir biçimde azaltılması, giderek sübvansiyon dağıtan yapıdan arındırılması, ekonomide genellikle kuralları belirleyen bir konuma kavuşturulması gerektiğine inanmaktayız.

Bu tanım içinde, devlet, sosyal devlet olmanın bir gereği olarak, başta eğitim, sağlık ve çevre olmak üzere, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde etkin bir yapıya kavuşturulacaktır.

Hükümetimiz, gerek kamunun kendi içinde, gerek kamu ve özel sektör ilişkileri bağlamında, eşgüdümü rasyonel bir biçimde sağlayacaktır. Piyasalarda kurum-sallaşma gerçekleştirilecektir.

Piyasa ekonomisinin kurumlarını getirmekte, demokrasi anlayışı içinde, ekonomik yeni örgütlerin kurulmasında, Hükümetimiz kararlı bir uygulama sergileyecektir.

Ekonomi yönetiminde önemli görev ve sorumluluklar üstlenmiş olan kurumların, uyum ve karar bütünlüğü içinde süratli çalışmalarını sağlayacak ortam ve koşullar sağlanacaktır.

Ekonomik program ve icraatı ile Hükümetimiz, bir çözüm üretme hükümeti olacaktır. Çözüme kavuşturulması gereken sorunların başında enflasyonun düşürülmesi gelmektedir.

Türkiye, onbeş yılı aşkın bir süredir, yüksek enflasyon olgusu yaşamaktadır? Enflasyon âdeta yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline gelmiş bulunmaktadır; bu ise, ekonomik politikaların uygulanmasını güçleştirmekte ve bir kısır döngü yaratmaktadır. Her türlü iktisadî kararda vadeler kısaltmakta, verimlilik yerine, rant ve spekülasyon arayışı hızlanmaktadır. Tek başına para politikasının yeterli olmadığı, artık hepimizin bilgisi dahilindedir. Aksine, para ve maliye politikaları arasındaki uyumsuzluk, uluslararası sermaye hareketlerinin serbest olduğu bir ekonomide, büyümede iniş çıkışlara yol açmakta, ihracattaki artışın sürekliliğini de olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Sayırsız sakıncaları bulunan enflasyonun düşürülebilmesi için, dengeleri bozan bir büyüklüğe ulaşmış bulunan kamu açıklarının makul bir düzeye çekilmesi hedefi vardır. Sayırsız sakıncaları bulunan enflasyonun düşürülebilmesi için, bu dengeleri süratle aşağıya çekme kararlılığındayız.

KİT'lerin, sosyal güvenlik kuruluşları ve yerel yönetimlerin bütçeleri sürekli açıklar vermektedir. Vurgulamak istediğimiz çarpıcı bir gerçek şudur: 1993 yılında, KİT'lerin finansman açığı 70 trilyonu aşar hale gelmiştir. Diğer taraftan, sosyal güvenlik kuruluşlarının bu yıl içerisinde Hazine'den talepleri 21 trilyonu aşar durumdadır. Bu, eski çizginin devamını yansıtmakta ve devralınmış bozukluğun devamının ifadesi olmaktadır. *(ANAP sıralarından gürültüler, DYP sıralarından alkışlar)*

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Eskiye bırakın artık.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Üç ayda kaçanların, bunları söylemeye hiç bir biçimde hakkı yoktur. *(DYP sıralarından alkışlar)*

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Düzeltmeye geldiniz ya!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Korkudan kaçanların bunu söylemeye hiçbir biçimde hakkı yoktur. Gerçekler budur, hepimiz biliyoruz. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — 500 gün artı bugün başlıyor.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Rakamları vermeye başlamayalım! Türkiye'nin en hızlı bozulan üç ayı olmuştur; maalesef bu böyledir... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Hani Grubun nerede?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Evet, tarımsal desteklemeye geliyorum. Tarımsal destekleme ve vergi politikalarımız elbette öncelikle ele alınacak ve burada özellikle çiftlerimizin ve ziraat kesiminde çalışanlarımızın refahına hizmet edecek yeni kurumsal yapılarımıza gündeme getirilecektir.

Bütçe açığını azaltmak için, hem vergi gelirlerinin artırılmasını hem de harcamaların hızının yavaşlatılmasını içeren bir program uygulayacağız.

Kamu harcamalarında etkinlik ve verim sağlanmasına yönelik uygulamalar, personel reformuyla, kamu kurumlarınca yürütülmekte olan hizmetlerin yeniden tanımlanmasını gerektirmektedir. Bu nedenle, personel reformu ve yatırımcı kamu kuruluşlarıyla, temel işlevlerini yitirmiş kuruluşların yeniden yapılandırılmaları öncelikle ele alınacaktır.

Personel reformu kapsamında, kamu personelinin, sayı, nitelik, verimlilik ve ücret düzeyinin sağlıklı bir envanteri yapılacaktır.

Sağlam kaynaklardan, bu kesimde çalışan işçi ve memurumuzun refahını artıracak önlemler gündemde olacaktır. Ancak, dikkat edilecek husus, bu kaynakların, devamlı sağlam kaynaklardan sağlanması ilkesi olacaktır.

Emeğin kutsal oluşu kadar, günümüzün ekonomik gerekleri içinde doldurulmaz yerine de aynı şekilde inanırız. Çağdaş teknolojinin ulaştığı baş döndürücü boyutlar dahi, emeğin gerekliliğini ortadan kaldırmamıştır.

Uluslararası anlaşmalar ve ILO ilke ve standartları, çalışma hayatımızda, gelişmiş ülkelerde olduğu ölçülerde uygulanacaktır. Yasal ve idarî düzenlemeler, buna göre yapılacaktır. Çalışma barışının büyük toplumsal uzlaşmanın özünü teşkil ettiğine inanmaktayız. Çalışanların, çağdaş yaşam koşullarının altında kalmamasına özen gösterilecektir. Ülkenin kaynak ve imkânları üzerinde, çalışanlar kadar, çalışma imkânı bulamayan işsizlerin de hakkı olduğu göz önüne alınacaktır.

İşçi-işveren ilişkilerinde, çalışma barışının korunması temel ilkemizdir. Sosyo-ekonomik istikrar ve uzlaşmanın sağlanması için, Batı ülkelerindeki örnekler doğrultusunda bir ekonomik ve sosyal konsey oluşturulacaktır.

Bunu, toplumsal uzlaşma içinde gerekli bir örgüt olarak görmekte ve diğer gelişmiş ülkelerin, bu örgütleri kanalıyla toplumsal uzlaşmaya bir hizmet verdiklerini görmekteyiz. Bunu, ülkemize de getirecek ve böyle bir toplumsal uzlaşmada herkesin, Meclis dışında da, yerini almasını sağlayacağız.

Sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin gerçekleştirilmesi için gerekli önlemler alınacak; kalkınma, sosyal devlet korunarak sağlanacaktır.

Personel reformu, kamu personeliyle, bunların emekli, dul ve yetimlerine, dengeli, adil bir ücret rejimi ve yeterli bir hayat seviyesi sağlayacaktır.

Devletin aslı görevleri dışındaki alanlarda, işsizlik sorununu aşmak amacıyla personel istihdam edilmesi yolu engellenecek, mevcut birim ve işletmelerde, bu nitelikteki kadro fazlalığını eritecek ilkeler belirlenecektir.

Memur ve işçilerin görev alanları ayrı ayrı, kesin olarak tespit edilecek; aynı işin, farklı statüdeki personelce yürütülmesi ve bunlara farklı ücret ödenmesi önleneyecektir.

Kamu personel reformu tamamlanıp, yürürlüğe girinceye kadar, acil ve zorunlu durumlar dışında, personel rejimini daha da yozlaştırmamak amacıyla, münferit düzenlemeler yapılmayacaktır.

Kamu personel rejimi hazırlanırken, devletin yeniden yapılanması ve küçültülmesi önceliği, temel ilke olarak kabul edilecektir.

Bugünkü uygulamalarda, kamu harcamaları denetiminde, hukuka uygunluk ağırlık taşımaktadır. Bu denetim süreci, ekonomik verimlilik yönünde yoğunlaştırılacak ve mali kontrol kavramına yeni bir içerik kazandırılacaktır.

Kuruluşları, çeşitli kanunlarla düzenlenmiş bulunan, sayılan ve iş hacimleri bakımından önemli büyüklüklere ulaşmış olan döner sermaye işletmeleri, idarî ve malî disiplin altına alınacaktır.

Teşvik ödemelerinin bütçe kapsamına alınmış olması önemli bir adımdır. 1903 yılında bu yönde başlatılmış olan uygulama daha da geliştirilecektir.

Gerek yatırım gerek ihracat teşvikleri uygulamasının öncelikleri, ekonomik sonuçları ve kaynak ihtiyaçları dikkate alınarak sağlıklı şekilde programlanacak ve kaynakların bütçe içinde yer alması uygulamasına devam edilecektir.

Tarımsal destekleme programlarının, KİT'ler, Tarım Satış Kooperatifleri ve diğer kuruluşlar aracılığıyla uygulamasında zarara yol açan görevlendirme kararlarının mali yükünün önceden bilinmesi ve bütçede yer alması, kamu finansman dengeleri ve bütçe uygulamaları açısından son derece önemlidir. Bütçe dengeleri yönünden destekleme için ayrılabilir kaynaklar açıkça ortaya konulacak ve destekleme programlarının bu kaynaklarla sınırlandırılması sağlanacaktır.

Kamu kesiminde öteden beri, bir önceki yıl baz alınarak bütçe hazırlama ve faaliyetleri belirleme anlayışı hâkimdir; bu, evvelden beri önümüze konan bir gelenek haline gelmiştir.

Bu yaklaşım artık ekonomide önemini kaybetmiştir; hatta, ekonomiye zarar verir hale gelmiştir; bazı gereksiz harcama programlarının sürdürülmesine neden olmaktadır.

Bu nedenle, konsolide bütçe kapsamında yer alan tüm programlar gözden geçirilerek, önemini kaybetmiş olanlar tasfiye edilecek, sürdürülmesi istenenler ise daha etkin hale getirilecektir.

Genel ve katma bütçeli kuruluşlarda uygulanacak personel reformu ve yeniden yapılarımıza programı çerçevesinde alınacak kararlar, kamuda çalışan personelin kazanılmış hakları korunarak uygulanacaktır.

Bütçenin, Mecliste çok uzun bir görüşme dönemi bulunmaktadır. Bu durum, Meclisin çalışma programını aksatmakta ve ayrıca, Plan ve Bütçe Komisyonu ile Genel Kurulda mükerrer görüşmeler yapılmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, bütçenin yasallaştırılma süresinin kısaltılması ve etkinleştirilmesi gerekmektedir.

Açık ve saydam yönetim anlayışı içinde 1993 yılı bütçe açığı revize edilecek, 100 trilyon Türk Lirası düzeyinde gerçekleşmesi beklenen bütçe açığı için Meclisten ek ödenek istenecek, bütçe uygulamaları bundan böyle, şimdiye kadar yapılmadığı şekilde, şeffaf bir biçimde sürdürülecek ve bir evvelden diğer yıla aktarılarak önlenmiş olan bütçe açıkları, artık bundan böyle şeffaflaştırılacaktır. *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)*

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Ne oldu şimdi, ne oldu? Hani 50 idi; nasıl oldu da 100 oldu?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; artık şeffaf olma dönemidir. Bunun gereğini her yerde, bütçede de yapmayı yine biz başlatacağız ve siz de bunu alkışlayacaksınız; çünkü şeffaflıktan yanasınız... *(ANAP ve RP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir dakika efendim.

Sayın milletvekilleri, bugün gündem, sadece Sayın Başbakanın Bakanlar Kurulu Programını okumasıdır. Ne sizler lütfen görüşme sayılabilecek sorular yöneltin,

müdahalelerde bulunan; ne de Sayın Başbakan, okumanın dışında açıklamalara zaman ayırsın. Bunun gündemi cumartesi günü...

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Kamu kesimi finansman açığının daraltılması ve malî dengenin sağlanmasında, Türk vergi sisteminin bütünsel bir yaklaşım içinde ele alınarak yeniden düzenlenmesi, Hükümetimiz açısından öncelikli bir konudur.

Vergilemede önemli bir amaç da, kamu dışında kalan yükümlülüklerden sağlanacak tahsilatın artırılmasıdır. Vergi idaresinde başarının başlıca göstergesi budur. Bu kıstastan hareketle, vergi idaresinin daha etkin ve verimli çalışmasını sağlamaya kararlıyız.

Vergi yükünün vatandaşlar arasında adaletli ve dengeli dağılımına özen gösterilecek ve gelir dağılımı bu yoldan da düzeltililecektir.

Bu çerçevede vergi oranları yeniden gözden geçirilecek ve vergi gelirinin artırılması amacıyla, gerekirse, vergi oranlarında yeni düzenlemeler ve düşülmeler yapılabilecektir. Bu çerçevede vergi kaçak ve kayıpları da önlenecektir. Kayıt dışı sektör denetim altına alınacaktır. Böylece, sosyal devletin gerektirdiği harcamaları karşılayacak, sağlam kaynağa dayalı gelir artışları sağlanacaktır. Vergi idaresinin etkinliğini artırıcı yapısal düzenlemeler ve etkin vergi denetimleriyle vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesi sağlanacaktır. Kayıt dışı ekonominin daraltılması amacıyla mal hareketlerinin ticaret borsaları ve haller gibi kuruluşlardan geçmesi sağlanacaktır.

Finans kesimi ve sermaye kesimi piyasa reformlarıyla ilgili düzenlemelerde gerekli vergi teşvikleri ve kolaylıkları sağlanacak, özel kesim sağlık ve eğitim yatırımları vergi yoluyla özendirilmeye devam edilecektir.

Türkiye'nin AT'ye tam üyelik başvurusu çerçevesinde başlattığı uyum çalışmaları, gümrük birliği ve vergi sistemi yönünden de hızlandırılacaktır.

Ayrıca, Türk müteşebbislerinin Orta Asya ve Kafkasya cumhuriyetlerinde yatırım yapmaları vergi yoluyla da özendirilecektir.

Vergi ceza sistemi yükümlüler üzerinde caydırıcı etki uyandıracak bir yapıya kavuşturulacak, ağır ve devlet aleyhine işleyen yapı gözden geçirilecek ve karar mekanizmaları hızlandırılacaktır.

Üniter vergi sistemine eşgüdüm içerisinde geçiş sağlanacaktır. Götürü vergi uygulamasının kapsamı daraltılacaktır.

1993 yılında Yüce Meclise sunulan Vergi Reformu Yasa Tasarısının, Türkiye Büyük Millet Meclisinin öneri ve katkılarıyla bir an önce sonuçlandırılması önem taşımaktadır.

Sayın Başkan ve değerli milletvekillerimiz; dünya ticaretindeki globalleşme çerçevesinde, Türkiye'nin, Avrupa Topluluğuna uyumunu kolaylaştırmak için, gümrük

birliğine 1995 yılında katılınması hedeflenmekte ve bu suretle Türk ekonomisinin uluslararası rekabete uyum sağlamasına imkân hazırlanmaktadır.

AT ve GATT nezdindeki taahhütlerimiz doğrultusunda, gümrük mevzuatında gerekli değişiklikler yapılarak, böylece, mevzuatlar arasında uyum sağlanacaktır.

Hızla gelişen ekonomimiz içinde önemli bir yeri olan ithalat ve ihracatımız bürokratik engellerden arındırılacak, bu meyanda, gümrük işlemlerine sürat kazandırmak ve kolaylıklar sağlamak amacıyla, özellikle İstanbul'dan başlamak üzere, ihtisas gümrükleri kurulacak, beyan sistemine geçilecek ve bürokrasiyi asgari düzeye indirmek için gümrük otomasyonu uygulamaları başlatılacaktır. İhtisas gümrükleri, bu aşamada en önemli koruyucu nitelik kazanan bir kurum haline getirilecek, dünyada uygulandığı gibi uygulanacaktır.

Kamu finansmanının temel kaynağı olan vergi gelirlerinin kavranabilmesi için ekonominin dış girdilerinin izlenmesine imkân veren denetimde işbirliği zincirinin kurulması amaçlanmaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kamu malları idaresinde yeniden yapılanmaya gidilmesinde kesin zorunluluk vardır. Kamu kurum ve kuruluşlarına ait arsa ve arazilerin çok kısa sürede sağlıklı bir envanteri tekrar yapılacaktır. Kamuya ait arazi ve arsalar projelendirilerek satılacaktır. Hazineye, KİT'lere, bakanlıklara ve belediyelere ait arsa ve arazilerin halka devir ve satışına imkân verecek düzenlemeler kısa sürede yapılacaktır.

Çeşitli kamu taşınırlarının ve özellikle gümrük denetimine tabi eşyanın, ekonomik değerini kaybetmeden, gerçek değeriyle satışına önem verilecektir. Gümrüklerle ilgili eşya için depo, ambar ve sundurma hizmetlerinin yaygın ve etkin bir biçimde yürütülmesi sağlanacaktır.

Kamunun lojman uygulamaları ile, kamu dinlenme ve sosyal tesislerinin kullanımı yeniden gözden geçirilecektir.

KİT'ler, bağlı ortaklıklar, devlet iştirakleri, genel bütçeye dahil iktisadi kuruluşların süratle özelleştirilmeleri yoluna gidilecektir. KİT'lerin, sermaye piyasalarının getirdiği tüm yeniliklerden etkin bir biçimde yararlanmaları için, bu konuda bilgi sahibi olmaları sağlanacaktır.

KİT reformu programı, yaygın ve hızlı özelleştirme programıyla birlikte yürürlüğe konulacaktır. Sürekli zarar eden ve özelleştirilmeleri mümkün olmayan kuruluşların, tamamen veya kısmen tasfiyeleri söz konusu olabilecektir.

Özelleştirme dışında kalacak KİT'lerin, Türk Ticaret Kanunu kapsamındaki faaliyetlerinin, ücret, fiyat ve yatırım kararlarının, verimlilik ve kârlılık anlayışı içinde, kurum yönetim organları tarafından yürütülmesi sağlanacaktır.

KİT reform programı ve özelleştirme uygulamalarının yol açacağı istihdama yönelik sorunlar, gerektiğinde uluslararası kuruluşların desteğinde de yararlanılarak oluşturulacak sosyal güvenlik ve koruma sistemi içinde çözülecektir.

Özelleştirme ve KİT reformundan doğacak istihdam sorunları, erken emeklilik, işsizlik sigortası, tazminat ödemeleri ve yeniden işe yerleştirme gibi tedbirler

üzerinde işçi, işveren ve sendikal kuruluşlar arasında mutabakat sağlanarak çözümlenecektir.

Özelleştirme kapsamı genişletilerek, KİT, bağlı ortaklık ve iştirakleri içermekle kalmayacak; başta Tarım Satış Kooperatiflerine ait sınai tesis ve işletmeler olmak üzere, diğer kamu kurum ve kuruluşlarını da içine alacaktır.

Özelleştirme uygulamalarına süratli bir şekilde geçilebilmesi için gerekli yasal düzenlemeler en kısa sürede yürürlüğe konulacaktır.

Özelleştirilecek kuruluşların kamuya olan borçlarının Hazine tarafından üstlenilebilmesine ve böylece özelleştirmenin hızlandırılmasına imkân verecek bir sistem geliştirilecektir.

Özelleştirme uygulamalarında yabancı sermayeyi ve özellikle yabancı kurumsal yatırımcıları özendirici bir finansal altyapı oluşturulacaktır.

Özelleştirmeden sağlanacak kaynaklarla özellikle sanayileşme teşvik edilecek, ayrıca, küçük ve orta boy işletmelere, esnaf ve sanatkârlara ek kredi imkânı sağlanarak onların ek istihdam yaratmalarına katkıda bulunulacaktır.

PTT'nin öncelikle posta ve haberleşme olarak ikiye ayrılması gerçekleştirilecek ve Telekomünikasyon A.Ş. kurulacaktır. Tasarruf hakları yeniden gözden geçirilerek özelleştirilmesi sağlanacaktır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Anayasanın 2'nci maddesinde ifadesini bulan “sosyal devlet” ilkesinin tüm boyutlarıyla yaşama geçirilmesi, Hükümetimizin temel amaçları arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, sosyal adaletin ve sosyal güvenliğin gerçekleştirilmesi için gerekli önlemler alınacak, kalkınma, sosyal devlet korunarak sağlanacaktır.

Çağdaş bir iş mevzuatı için engel oluşturan Anayasa maddelerinin değiştirilmesi yönünde çaba gösterilecektir.

Çalışma yaşamında yaygınlaşma eğilimi gösteren sendikasızlaştırma, sigortasızlaştırma ve güvencesiz kılma çabalarına karşı temel önlemler alınacaktır.

“İşsizlik Sigortası” sistemi kurulacak ve aşamalı olarak yaygınlaştırılacaktır. İlk uygulamada KİT reformu ve özelleştirme nedeniyle işsiz kalan işçilere öncelik tanınacaktır.

Ciddî bir finansman darboğazıyla karşı karşıya olan sosyal güvenlik kuruluşlarının sorunlarına çözüm getirecek gerekli yasal düzenlemeler yapılacak, bu kuruluşların, üyelerine verdikleri hizmetler geliştirilecektir.

Sosyal güvenlik kuruluşları içinde önemli bir yere sahip olan SSK, prim gelirleri tahsilatında ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Kurumun, tüm kuruluşlardan olan alacakları her geçen gün artmaktadır. Alacakların tahsilinin hızlandırılması, Kurumun mal varlığının yönetimindeki zafiyet ve denetim eksikliği, acilen çözümlenmesi gereken sorunlardır.

Kurumun bozulmuş olan finansal yapısının düzeltilmesine yönelik ivedi önlemleri içeren yasa tasarısı TBMM'ye sunulmuştur. Bu yasa ile, Kurumun mal varlıklarının daha iyi ve gelir getirici bir biçimde değerlendirilmesi, SSK'nın fon yö-

netimi yapabilecek kurumsal bir yatırımcı hüviyetini kazanması yolunda adımlar atılması ve prim tahsilatlarının hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Sosyal Güvenlik Reformu kapsamında, kurumun yönetimi, finansman ihtiyacı ve işlemlerinin gözden geçirilmesi, sağlık ve sosyal güvenliğe ilişkin görevlerinin ayrılmasına yönelik çalışmaların kısa sürede sonuçlandırılması ile, Kurumun finansal sağlığa kavuşturulması öngörülmektedir.

Bağ-Kur'un içinde bulunduğu finansman sıkıntısına çözüm getirmek amacıyla hazırlanan tasan Yüce Meclise sunulmuştur. Bu tasarının acilen yasalaşması ve Bağ-Kur'un prim tahsilatında sağlıklı bir yapıya kavuşturulması zorunludur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; tarımsal destekleme kapsamına giren ürün sayısı giderek artmaktadır.

Dünya fiyatlarının üstünde seyreden destekleme fiyatları, tütün, fındık ve çay gibi ürünlerde ekim alanlarının aşırı genişlemesine, üretim fazlaları oluşmasına ve devletin, aşırı alımlar yaparak, fevkalade yüksek stok finansman maliyetlerine katlanmasına neden olmaktadır.

Arz fazlası bulunan ve alımlarda finansman açısından sorun yaratan bazı ürünlerde, üretimi azaltıcı, üretim yetersizliği olan ürünlerde ise arzı artırıcı yönde, teşvik edici politikalar uygulanacaktır.

Borsaların, piyasa ekonomisi ve rekabet kuralları içerisinde, ekonominin çağdaş kurumları olarak çalışabilmeleri önem taşımaktadır. Bu amaçla, ülkenin çeşitli yörelerinde, hububattan başlanarak, değişik ürünler için altyapısı olan yeni borsalar kurulacaktır.

Tahıl destekleme alımlarında, 1992 yılında geliştirilen kademeli fiyat ayarlaması ile alış ve satış fiyatlarının birlikte açıklanması uygulaması sürdürülecektir.

Toptancı Hal Yasası ile tarımsal ürünleri pazarlama borsaları kanun tasarıları Türkiye Büyük Millet Meclisine kısa sürede sunulacaktır.

Tarım Satış Kooperatifleri eliyle yürütülen destekleme alımlarında, kamudan aktarılan kaynaklardan, üreticilerden çok birlikler yararlanmaktadır. Mart 1993 sonu itibariyle birliklerin T.C. Ziraat Bankasına birikmiş olan borç bakiyesi 30 trilyon TL.'yi aşmaktadır. Birliklerin sahip olduğu sınai tesis ve işletmeler sistem içinde ciddi kaynak israfına neden olmaktadır.

Tarım satış kooperatifleri ile bunlara bağlı sanayi tesisleri ayrılacak ve gereğinde özelleştirilecektir. Destekleme için ayrılan kaynakların, tesislerin zararlarını kapatmak için değil, ziraî kesimde çalışanların refahını artırmak için kullanılmasına özen gösterilecektir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; belediyelerin gelir ve giderleri zaman içinde büyük boyutlara ulaşmıştır. Belediyelerin personel harcamaları, yatırım harcamalarının üstünde gerçekleşmektedir.

Belediyelerin geçici işçi uygulamaları nedeniyle kesin personel sayılan tam olarak saptanamamaktadır. Genel bütçeden belediyelere ayrılan paylar devamlı artış gösterirken, öz gelirleri, artan harcamalara paralel artış göstermemektedir. Sonuç

olarak, belediyelerin malî kaynakları verimli yatırımlar yerine, ağırlıklı olarak personel ve cari harcamalara yönelmektedir.

Yerel yönetimler ve bağlı kuruluşlar bir yandan malî piyasa disiplini altına alınırken, diğer yandan da, finansal sorunlarının giderilmesinde, sermaye piyasalarının getirdiği yeniliklerden yararlandırırlardır. Yerel yönetimlerin temel hizmetlerini etkin bir şekilde gerçekleştirebilmeleri için, zarar eden ticarî ve sınaî faaliyetlerinden arındırılmaları özendirilecektir.

Güçlü il yönetimine destek verecek ve yardımcı olacak şekilde yeni bir il özel idare sistemi oluşturulacaktır. Köy idaresinde muhtarlar ve ihtiyar heyetlerinin yetkileri ve köy idaresinin kaynakları artırılacak, kırsal kesimde yaşam şartları iyileştirilecektir.

Devletin yeniden yapılanması programı içinde, yeni ve kapsamlı bir yerel yönetimler düzenlemesine gidilecektir. Muhtarlar, ihtiyar heyeti, il genel meclislerinin ve belediye meclislerinin yetkileri artırılacak ve yerel kaynakların bir bölümü bunlara tahsis edilecektir.

Belediye meclisleri kamu çalışanları da dahil olmak üzere, tüm toplum kesimlerinin temsiline olanak verecek bir yerel meclise dönüştürülecektir.

İstanbul'un yönetsel açıdan karşılaştığı sorunları çözümleyecek yasal düzenlemeler ve tedbirler en kısa zamanda getirilecektir.

Belediyelerin sorunları, gelirlerin idaresinden, harcamaların denetimine kadar olan konuları kapsayacak kapsamlı bir reform anlayışı içinde ele alınacak ve çözümlenecektir. Bu nedenle, kamu yönetiminin ayrılmaz parçası olan yerel yönetimlerle ilgili malî reform, amacına ulaşması için, idarî reformla birlikte ele alınacaktır.

Özel girişimcilerin özellikle eğitim ve sağlık yatırımlarındaki arsa ihtiyacının kamu arazilerinden karşılanması konusunda düzenlemeler yapılacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Hükümetimizin öncelikli hedeflerinden biri de, başlatılmış olan finans kesimi reformunun sürdürülmesidir. Bu kesimde yapılacak reformla reel kredi ve fon aktarma maliyetleri düşürülerek faktör fiyatlarında dünya ile bütünleşme sağlanacaktır.

Reel kredi maliyetlerinin zaman içinde düşürülmesi, kamu ve özel sektörün borç ve faiz yükünü hafifletecek, böylece enflasyonun düşürülmesine yardımcı olacaktır.

Menkul kıymetleştirme sürecinde oluşacak piyasaları tamamlamak ve piyasalar arası rekabeti artırmak amacıyla, genel finans ortaklıklarının kurulmaları özendirilecektir.

Yerli menkul kıymetler borsalarımızın dünya ile iletişimi güçlendirilerek, ilk aşamada İstanbul Menkul Kıymetler Borsasına "uluslararası kabul gören bir borsa" olma niteliği kazandırılacak; bu sayede, mevcut borsamızın otomasyon projesi, uluslararası iletişim ve gözetimi sağlayacak bir şekilde gerçekleştirilmiş olacaktır.

Yatırım fonlarında yapılacak düzenlemeler ile mali piyasaların geliştirilmesi ve özelleştirmede bu kurumlardan daha etkin bir biçimde yararlanılması sağlanacaktır.

Sanayide üretim, yatırım ve ihracatı destekleyecek faizsiz, uzun vadeli ve sağlam bir finansman yaratmak amacıyla risk sermayesi kurumları kurulacak ve kısa zamanda çalışmaya başlayacaktır. Bu sayede, teknoloji transferini sağlamaya ve girişimciliği yaygınlaştırmaya yönelik adımlar da atılacaktır.

Türkiye’de mevcut altın potansiyelinin ekonomiye kazandırılması ve altın ihracatının artırılması amacıyla bir altın borsası kurulacaktır. Beraberinde, altına dayalı finansal araçlar uygulamaya sokulacaktır.

Ülkemizde altın ile birlikte atıl bir değer olarak büyük önem taşıyan gayrimenkullerin de sermaye piyasası aracılığıyla değerlendirilerek ekonomimize kazandırılmasının yolu açılacaktır. Bu çerçevede kurulacak gayrimenkul yatırım fonları ve ortaklıkları sayesinde halkımız daha rahat konut edinebilme imkânı bulacaktır.

Öte yandan, mal piyasalarına ve finansal araçlara dayalı vadeli işlemler piyasalarının faaliyete geçmesi sağlanacak, üreticilerin uzun vadeli ihracat bağlantılarına girebilmeleri ve orta-uzun vadeli planlar yapabilmeleri mümkün hale getirilebilecektir.

Altın borsasının kurulması ve gerçekleştirilecek diğer finansal yenilikler sayesinde İstanbul, dünyanın sayılı finans ve ticaret merkezlerinden birisi haline getirilecektir.

Para programının, maliye ve gerçekçi döviz kuru politikaları ile birlikte sıkı bir koordinasyon ve etkileşim içinde gerçekleştirilmesi temel yaklaşımımız olacaktır.

Türk Lirasının yabancı paralar karşısındaki değerinin piyasada belirlenmesine devam edilecektir. Ancak, döviz kurlarında spekülâtif hareketler engellenecektir.

Reel kurun, ekonominin rekabet gücünü azaltacak bir biçimde dalgalanması, uyumlu para ve maliye politikalarının izlenmesi suretiyle önlenecektir.

Ödemeler dengesinin uzun vadede sağlıklı bir yapıda gelişmesi, mal ve hizmet ihracının sürekli ve yeterli bir biçimde artmasına bağlıdır. Türkiye’nin hedefi, dünya pazarlarında sürekli olarak yer tutabilmektir.

İhracat gelirlerinin artırılabilmesi için, ürün ve pazar çeşitlendirilmesiyle birlikte, katma değer oranı yüksek ürünlerin satışı özendirilecek, ihracat, yatırım ve üretim aşamasında desteklenecektir.

Özellikle imalat aşamasında ihraç mallarının bünyesinde yer alan girdilerin dünya fiyatlarından temini sağlanacaktır.

Eximbank’ın kaynakları bu amaçla kısa bir zaman süreci içinde artırılacaktır.

Dış ticaretimizin büyümesinde ve navlun gelirlerimizin artmasında önemli bir yeri olan Türk deniz ticaret filosunun geliştirilmesi amacıyla her türlü teşvik tedbirleri alınarak, gerekli mevzuat düzenlemelerine gidilecek ve bu konu ile ilgili Bakanlığımız, gerekli mevzuat düzenlemelerini haiz olacak ve bu kazandırılacaktır.

İhraç mallarımızın yeni pazarlarda sürümünü sağlamak amacıyla, sonbahardan itibaren yeni etkinliklere başvurulacaktır.

Çevre boyutunu da dikkate alan uluslararası rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, turistler ve yerel halk için en iyi sosyal ortamın yaratılması, kendi insanımızın refah ve mutluluğu için evrensel değerlere uyum sağlanması, doğal ve kültürel değerlerimizin sağlıklı bir koruma ve kullanım dengesini gözetken bir turizm politikası uygulanacaktır. Bu amaçla, yapacağımız işler şunlardır Sayın Başkan, değerli milletvekilleri:

Turizm sektörü ana planı tamamlanacak, her türlü turizm amaçlı planlama ve projelendirme çalışmalarının doğal, kültürel ve sosyal değerlerimizle bütünleşmesi esas alınacaktır.

Türkiye'nin uluslararası turizm geliri içindeki payının artırılması ve sürekli kılınması için dış pazarlarda optimum talep dağılımı yaratılmasına çalışılacak, bu çerçevede, çeşitli ülkelerdeki turizm pazarlaması faaliyetleri yoğun ve entegre bir biçimde sürdürülecektir. Ayrıca, mevsim uzatıcı ve turizmin az gelişmiş bölgelere de yaygınlaşmasını sağlayacak turizm türleri geliştirilerek pazarlayacaktır.

Yabancı sermaye akımlarında, doğrudan ve portföy yatırımlarının payı düşüktür. Bu nedenle, yabancı sermaye, açık, yapıcı ve teşvik edici politikalarla özendirilecek ve desteklenecektir. Yıllık 1 milyar dolar seviyesinde olan doğrudan yabancı sermaye girişinin 1993 yılından itibaren 1,5-2 milyar dolar seviyesine çıkarılması için gerekli düzenlemeler acilen yapılacaktır. Bu konuda büyük bir engel teşkil eden ve güncelleşmesi gereken Patent Kanunu ile fikrî mülkiyet hakları en kısa sürede yasalaştırılacaktır. Türk ekonomisinin, dünya ekonomisi ile bütünleşme sürecinde bu kanunun önemli katkısı olacağına inanıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bir kez daha vurguluyorum: Ekonomide yapısal sorunları aşacak reformların gerçekleşmesi ve böylece enflasyonun hızla aşağıya çekilmesi temel hedefimizdir. Bu hedefe kısa sürede varılamayacağı, böylesine bir yapısal değişim programı uygulamasının ve sağlıklı sonuçlarının alınmasının zaman alacağı kuşkusuzdur. Yolumuz uzundur. Ancak, programı uygulamada ve böylece enflasyon sorununu çözmeye kesin kararlıyız.

Yeniden yapılanma ve reform uygulamaları sonucunda kamu açığı düşürülerek malî denge sağlanacak, enflasyon ve faizler düşürülecektir. Bu konunun üzerine cesaretle gideceğiz; başka çare de yoktur. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; Türkiye'nin, önümüzdeki yirmi yıllık dönemde nüfusu 85 milyona yaklaşırken, millî geliri, sınaî üretimi ve katma değeri 3-4 kat artacak, tarımsal üretimde iki misline yakın artış sağlanacaktır.

Tarım, ekonomik hayatımız içerisinde önemli bir sektör olduğu kadar, nüfusunuzun yarısına yakın bölümünün hayatını devam ettirdiği bir sosyal alandır. Bu alanda çalışmakta olan köylünün, toprak, su ve iklim faktörleri ile diğer tarımsal girdiler, yeni ve modern teknolojiler kullanarak üretim yapması imkânları sağlanacaktır.

Tarımsal üretim, pazar ve fiyat politikalarının birbirleriyle uyumlu olmasına özen gösterilecek, tarımda girdi ve kredi maliyetlerinde dünya fiyatlarına uyum sağlanacaktır.

Hayvansal üretimin ülke ihtiyacını karşılayacak ve ihracat imkânı yaratabilecek seviyeye getirilebilmesi için entegre üretim modelleri desteklenecek, gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Su ürünleri üretimini artırmak amacıyla, açık deniz balıkçılığı, yetiştiricilik ile stokları geliştirici koruyucu faaliyet ve hizmetlerin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Balıkçı barınakları, barınma ve çekek yerleri gibi altyapı yatırımlarına önem ve öncelik verilecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuş olan Mera Kanununun süratle çıkarılmasına çalışılacak ve düşük verimli meralarımızın verimliliğini artıracak programlar ve teşvik tedbirleri uygulamaya konulacaktır.

OECD ülkeleri içinde gıda kanunu bulunmayan tek ülke durumunda olan ülkemizin bu noksanlığını gidermek amacıyla, Gıda Kanunu Tasarısı Meclise sevk edilecektir.

Tarımsal faaliyetlerde kullanılan kimyasalların çevrede yarattığı olumsuz etkileri asgariye indirmek, uluslararası çevre normlarına uyum sağlayarak rekabet gücünü ve tarımsal girdi kullanımında verimliliği artırmak amacıyla tarımsal çevrenin kirlilik parametreleri periyodik olarak takip edilecek ve gerekli tedbirler alınacaktır.

Ülke ormanlarını en iyi şekilde değerlendirmek, köylümüze istihdam yaratmak ve refah seviyelerini yükseltmek amacıyla, ağaçlandırma, erozyon kontrolü, enerji ormanı ve yeşil kuşak çalışmaları yoğunlaştırılacaktır. Köy tüzelkişilikleri başta olmak üzere, özel ve tüzelkişilerin, yapılacak Anayasa değişiklikleri çerçevesinde orman sahibi olması sağlanarak, 2000'li yıllarda özel orman oranının yükseltilmesi hedef alınacaktır.

Türk ekonomisinin gelişmesi için temel girdi olan enerjinin, ucuz, güvenilir, bol, kaliteli ve çevreyi kirletmeden üretilmesi için gerekli bütün tedbirler alınacaktır.

Bu kapsamda öncelikle yap-işlet-devret modeli desteklenecektir. Özellikle elektrik enerjisi üretim tesirlerinin mümkün olduğunca büyük bir kısmının yap-işlet-devret modeli çerçevesinde yapılması sağlanacaktır.

Bu, halkımızın kaynaklarının diğer alanlarda kullanılması açısından da önemlidir ve dışarıdan bir kaynak teminini içerecek bir modeldir.

Enerji dağıtımının özelleştirilmesi çalışmalarına hız kazandırılacaktır.

Civar ülkelerle yapımına başlanmış olan elektrik şebekelerinin irtibatlandırılması çalışmalarına devam edilecektir.

Fert başına düşen elektrik üretimi şu anda dünya ortalamasının yarısı seviyesindedir. Hızla sanayileşen bir toplum olarak en kısa sürede dünya ortalamasını yakalamak zorundayız.

Esnaflık, sanatkâr ve küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin desteklenmesi ekonomik ve sosyal verimlilik ilkeleri çerçevesinde sürdürülecektir. Yan sanayinin gelişmesine özel önem verilecek, gerekli bilgi ağlarının oluşturulmasıyla bu kesimin dış bağlantıları güçlendirilecektir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 2000'li yıllara hazırlanan Türkiye, sanayisini yeni bir hamle ile sağlamlaştırmak, dünya ölçüsünde yaşanan bilimsel ve teknolojik devrime de ayak uydurmak durumundadır. Sanayi politikalarımız, sanayileşmenin ötesinde yüksek teknoloji üretim ve kullanımının yaygınlaştırılmasını ve derinleştirilmesini destekler yönde olacaktır. Türkiye'nin 21'inci yüzyıla sağlam bir teknolojik altyapı ve programla girmesi gerekir. Ulusal teknoloji politikalarımız bu anlayışla geliştirilecektir. Bilgi teknolojileri bu politikalarda öncelik taşıyacaktır. Dünya globalleşirken sanayi ötesi toplumlar, bilgi ve iletişim toplumları oluşuyor. Türkiye, bu gelişmelerden uzak kalamaz, kalmamalıdır!

Bilim ve teknolojinin dünyadaki baş döndürücü ilerlemelerine yeni buluşlarla az çok katkı yapmak, bugün her devlet için, çağdaş uygarlık düzeyinin bir göstergesi, işareti olmuştur. Bizim insanlarımızın, özellikle gençlerimizin, bu alanda büyük yetenekleri olduğunu biliyoruz; çünkü yurt dışındaki tanınmış araştırma merkezlerinde yaptıkları çalışmalarla bilim dünyasının takdirini kazanıyorlar, ödüller alıyorlar; ama gençlerimizin bu yeteneklerini, bu başarılarını Türkiye'de, özel kesimin ya da devletin araştırma merkezlerinde göstermeleri, ülkemize ve milletimize büyük yararlar sağlayacaktır.

Hükümetimiz, bu amaca yönelik düzenlemelere, özendirmelere ve yatırımlara ağırlık ve öncelik verecektir. Ülkemizin vardığı ekonomik gelişme düzeyi ve uluslararası ilişkilerimizin bizi getirdiği aşama, artık bilim ve teknolojiye de yaratıcı devletler arasında bulunmamızı, hem gerektirmekte, hem de bunu olanaklı kılmaktadır.

Bu çerçevede, geçen Hükümetin hazırlayıp TBMM'ye sunmuş olduğu Türkiye Bilimler Akademisi ve Türkiye Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Konseyi tasarılarının bir an önce yasalaşması için uğraşacağız. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulunun talimatları doğrultusunda, önemli uluslararası araştırma projeleri için de etkin faaliyet göstereceğiz; araştırma sonuçlarından halkımızın daha çok yararlanması yollarını bulacağız; başarılı araştırmacılarımızı ödüllendirmek için yeni olanaklar getireceğiz ve bu konuda yeni olanaklar yaratıp, araştırmalar yapacağız.

Araştırma-geliştirme alanına özel kesim kuruluşlarımızın daha çok girmesi, daha çok yatırım yapması, daha çok insan gücü ayırması için özendirici düzenlemeler yapacağız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; gelişen tarım ve sanayi faaliyetleri, birkaç defa katlanacak, ürün ve ticaret hacmi, şimdiden ileriye dönük altyapı projelerinin planlanmasını gerekli kılmaktadır.

Altyapıyı, ekonomiye ve topluma fayda sağlayan, genel verimlilik düzeyini yükselten, bölgeleri bağlayan ve ülkeyi dünya ile birleştiren büyük bir sistem olarak değerlendirmekteyiz.

Ekonomik faaliyetlerin desteklenmesi için, enerji santralleri, tarımsal sulama, ulaştırma, limanlar ve benzeri projeleri orta ve uzun vadeli perspektif içinde, iç ve dış finansman imkânları göz önünde bulundurularak planlanacaktır.

Altyapı oluşturulurken, enflasyonist baskılardan arındırılmış bir yatırım politikası izlemeye özen göstereceğiz. Bu çerçevede, her türlü modern finansman yöntemlerinden ve özel kesimin gücünden yararlanacağız.

Hükümetimiz, 1993 yılında, 22 trilyon TL. ödenekle, toplam 122 trilyon TL. maliyetli proje paketini tamamlayarak işletmeye alacaktır. Bazı örnekler vermek gerekirse; ilk olarak söyleyeceklerimiz arasında şunlar vardır:

Şanlıurfa Tüneli işletmeye alınarak, Harran Ovasına su akıtılacaktır.

Yılda toplam 782 bin ton ilave motorin üretimi sağlayacak Orta Anadolu Rafinerisi ve Aliğa Hidrokraker tesisleri işletmeye açılacaktır.

Enerji sektöründe toplam 1290 MW güç ve 4,8 milyar KWH üretim sağlayacak hidroelektrik santral üniteleri sistemi girecektir.

İstanbul doğalgaz ana dağıtım şebekesi ve İzmit-K. Ereğlisi doğalgaz iletim hattı projeleri bitirilecektir.

9 ayrı bölgede toplam 2012 hektar alana sahip organize sanayi bölgesi faaliyete geçecektir.

Sayın Başkan, değerli üyeler, 1993 yılında başlatılacak 240 trilyon TL. tahmini maliyetli proje paketi ile sektörel olarak şu fiziki hedeflere ulaşılabilecektir:

3 yeni sulama projesi ile toplam 105 bin hektar alan sulamaya açılacaktır.

Madencilikte ele alınan yeni projelerle linyit üretim kapasitesi 7,3 milyon ton artırılabilecektir; yılda 2 milyon ton tabii soda üretilebilecektir.

Helikopter imalatı yapacak bir tesis savunma sanayii eliyle yürütülecektir.

Enerji sektöründe 7 hidrolik ve 4 termik santral bu yıl ihale edilecektir. Bu projelerle sisteme 5600 MW güç, 26 milyar KWH üretim kapasitesi ilave edilecektir. Böylece mevcut sistemin kapasitesi yüzde 30 düzeyinde artmış olacaktır.

Yumurtalık derin liman projesi yap işlet-devret modeli ile gerçekleştirilecektir.

1993 yılında Nevşehir, Bodrum, Çarşamba konvansiyonel havaalanları inşaatlarına başlanacaktır. Şanlıurfa ve İstanbul ikinci Havalimanı projelerinin etüdları sürdürülmektedir.

Doğalgaz boru hattı güzergâhı Ege ve güney bölgelerimize doğru uzatılacaktır.

İstanbul ve Ankara'da 3.000 kişi kapasiteli birer kongre merkezi projelendirme çalışmaları başlatılacaktır. Ankara'da yeni bir konser salonu yapımına başlanacaktır.

İstanbul'un içme suyu ihtiyacını karşılamaya yönelik Büyük Melen Projesi ve Diyarbakır İçme Suyu Projesi 1993 yılında başlatılacaktır. Fırat projesinin sonuncusu olan Kargamış Barajı ve Hidroelektrik Santrali, Gaziantep-Şanlıurfa-Habur Otoyolu, İskenderun-Antalya-Cilvegözü Otoyolu, Ankara-Pozantı Otoyolu, İstan-

bul-Bursa-İzmir Otoyolu, Çanakkale Boğaz Köprüsü ve İzmir Körfez Temizleme Projesi gibi büyük projeler, 1993 yılı içinde kısmen projelendirilecek, kısmen de ihale edilecektir.

Yap-işlet-devret modeli uygulamasında karşılaşılan tereddütler aşılmış, modelin ilk uygulaması Birecik Hidroelektrik Santralı projesinde gerçekleştirilmiştir.

Yap-işlet-devret modeli; yabancı sermaye girişinin teşviki, kamu borçlanma gereğini azaltması, altyapı projelerinin ekonomik olup olmadığını test etmesi, Dünya Bankası tarafından kabul edilen bir finansman tekniği olması açısından, mega projelerin finansmanı için en uygun model olarak benimsenmektedir.

İzmit Su Projesi, İstanbul Atatürk Havalimanı, Antalya Havalimanı, Bodrum Havalimanı, Ankara-İstanbul Sürat Demiryolu ve İstanbul Boğaz geçişi, doğalgaz santralleri, Yumurtalık Termik Santralı, Yedigöze, Alpaslan Hidroelektrik Santralı projeleri, İzmit Körfez Köprüsü ve diğer önemli enerji projeleri yap-işlet-devret modeli kapsamında finanse edilecek ve bu konuda çalışmalar yapılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; denizcilik sektörü açısından 50'nci Hükümet Programının hazırlanması çalışmalarında değerlendirilmek üzere önem taşıyan hususlar aşağıdaki gibidir.

Deniz yolu taşımacılığının geliştirilmesi, gerek ülke ticaretinin, gerekse ihracatın geliştirilmesine olumlu etkide bulunacaktır. Denizciliğimizin kendi sağlayacağı döviz geliri ve istihdam sağlama gibi yararların yanı sıra, başka faaliyet alanlarında da benzer yararların artırılmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca, deniz taşımacılığının sahip olduğu uluslararası önemi de dikkate alarak, deniz ticaret filosunun genç ve daha modern gemiler lehine dönüştürülmesiyle toplam kapasitenin artırılması için gerekli olan çalışmalar yapılacaktır. Bu çerçevede teşvikler ve mevzuat gözden geçirilerek günümüz gereklerine uygun hale getirilecektir. Bu kapsamda Denizcilik Bakanlığının bir an önce kurulması ve bu konudaki yerini alması sağlanacaktır. (ANAP sıralarından "Bravo İbrahim(!)" sesleri, alkışlar)

Liman, kıyı tesisleri gibi altyapılar bu hedeflere uygun hale getirilecek, limanlarımızın kapasitesi artırılacak ve modernleştirilmesi sağlanacaktır.

Gemi ve yat inşa sanayiimiz ulusal ve uluslararası pazarlara uygun teknolojik donanımına kavuşturulacak, teşviklerle desteklenecektir.

Değerli milletvekilleri, denizcilik eğitime özel önem verilecektir.

Deniz kaynaklarını korumak, açık deniz ve kültür balıkçılığını teşvik etmek, su ürünleri üretimini artırmak ve su kaynaklarındaki kirliliği önlemek için gerekli tedbirler alınacaktır.

Bu çerçevede sayılan hedeflerin etkin olarak gerçekleştirilmesi, denizcilikle ilgili birimlerin sevk ve idaresinde bütünlüğün sağlanabilmesi amacıyla Denizcilik Bakanlığı ivedilikle kurulacaktır. (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kalkınmada öncelikli yörelerle diğer yöreler arasındaki gelişmişlik farklarını azaltmak ve bölgelerarası gelişmişlik açığını

kapatmak, Hükümetimizin üzerinde duracağı başlıca ülke sorunlarından biri olacaktır.

Bölgeler arasında toplumsal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlamak için devletimizin bütün imkânları kullanılacaktır. Bu amaçla, gerek ekonomik faaliyetlerin, gerek kamu hizmetlerinin dağılımında, bu hedefin gerektirdiği altyapıyı hazırlayan ve destekleme mekanizmaları kuran bir “bölgesel gelişme politikası” uygulanacaktır.

Gelişmiş yörelerde, daha az gelişmiş il ve ilçeler bulunmakla birlikte, gelişme ihtiyacının daha yoğun bulunduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin kalkınmasına yönelik özel plan ve projeler uygulanacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde yer alan 24 ilimizin kalkındırılmasını hızlandırmaya yönelik olarak hazırlanan ve uygulamaya konulan “Aksiyon Planı”, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde hedeflerine ulaştırılacaktır.

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ekonomik, toplumsal ve kültürel yönleriyle bir bölgesel entegre kalkınma projesi olarak gerçekleştirilecek ve yörede yaşayan yurttaşlarımız başta olmak üzere, ülkemizin kalkınmasına ve mutluluğuna hizmet eden bir proje olarak önemle yürütülecektir.

GAP kapsamındaki yatırımların hızlandırılmasına devam edilerek, projenin bütün üniteleriyle bir an önce gerçekleşip yörenin kalkınmasına giderek artan bir hızla hizmet etmesi sağlanacaktır.

Bölgelerarası dengesizlikleri giderirken temel amaç, başta Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmak üzere, kalkınmada öncelikli yörelerde kaynaklan harekete geçirmek, üretimi artırmak, yörenin ihracat potansiyelini en iyi şekilde değerlendirmek, bu yörelerde yaşayan yurttaşlarımıza yeni iş ve geçim imkânları sağlamak ve yörelerde yeni çekim merkezleri yaratma şeklinde olacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da yatırım potansiyelini artırmak için yeni teşvik araçlarına özel bir önem verilerek; bu araçlardan yöre kalkınmasının dinamik unsurları olarak sürekli şekilde yararlanılacaktır. Tarımsal sanayi ve hayvancılığı geliştiren tedbirler genişletilecektir. Yarım kalmış veya atıl durumda olan tesisler ekonomiye kazandırılacaktır.

Bu yörelerde büyük boyutlara varan işsizlik sorununun çözümünde, yöre koşullarını dikkate alan özel istihdam projeleri uygulanacaktır.

Bölge kalkınmasına yönelik teşvikler sadece özel kesimin özendirilmesine yönelik olmayacak, kamu kesimi de sosyal ve ekonomik sorunların çözümünde ihtiyaç duyulan katkıyı sağlayacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 2000’li yıllara hazırlanan Türkiye’de, özellikle sağlık, eğitim ve çevrede yapılacak atılımlarla, sosyal devletin güçlendirilmesi gerçekleştirilecektir.

Gelecek kuşakların iyi yetişmesini sağlayacak bir aile planlaması da benimse-necektir.

Kadınların eğitim düzeylerinin yükseltilmesi ve meslekî eğitim imkânlarından daha fazla yararlanmak suretiyle tarım dışı sektörlerde istihdamlarının yaygınlaştırılması, özellikle uygulanacak teşvik politikaları aracılığıyla, kadınlarımızın kendi işyerlerine sahip olma imkânları geliştirilecektir. Kadın işgücünün ekonomiye katkısı sağlanacak ve kadınların karar mekanizmalarına daha etkin katılabilmeleri için yeni politikalar geliştirilecektir.

Aile korunacak ve desteklenecektir. Toplumun en küçük ünitesi ve demokrasi- nin en küçük birimi olan aile, değişen ve gelişen bir dünyada, bu değişikliklerden en çok etkilenen bir kurum olarak, devletin özenle koruması gereken bir konumdadır.

Bu amaçla, aile yapımızın gösterdiği değişimi, bu değişimden doğan sorunları, bunlara getirilecek çözüm yollarını saptamaya yönelik gerekli araştırmalar en kısa sürede sonuçlandırılacaktır.

Korunmaya muhtaç çocukların aile ortamı içinde yetiştirilmesine özel önem verilecek ve evlat edindirmenin yasal işlemleri biraz daha kolaylaştırılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; laik, evrensel, cumhuriyetçi, millî kültür geliştirici, yaratıcı, özgür düşünceye dayalı bir eğitim politikası esastır. Kişilik sahibi, nitelikli insan yetiştirmek amaçtır. Eğitimde kaliteye, çağdaşlığa ve fırsat eşitliğine önem verilecektir. Eğitim teknolojisinin kalitesi artırılacak, bilgisayar kullanımına, donanımı ve yazılımına önem verilecektir.

Bilgisayarların özel hazırlanacak software programlarıyla okulların, öncelikli olarak orta eğitimde de, kurulumayan yerlerde fizik ve kimya laboratuvarları yerine geçecek şekilde, eğitimde ve kaliteyi yükseltici biçimde kullanılmasına özen gösterilecektir.

Bilim, artık, çağımızın basınlı birlikte dördüncü kuvvetidir. Kuvvetler ayırımı ilkesinin klasik üç erki yanında, yani, yasama, yürütme ve yargı erklerinin yanında, bilim, toplumun bugünkü büyük hızını takip edebilmenin en etkin yoludur. Bilimsel kurumların özerkliğinin, işte bu gerekçeyle, demokratikleşmenin vazgeçilmez koşulu olduğuna inanırız. Bilim ve teknoloji çağını yaşayan dünyamızın dışında veya gerisinde kalmamak, ancak bilimi ve onun günden güne gelişen değişimini toplum ve devlet yaşamının içerisine yerleştirmekle mümkün olur. Ülkemizdeki üniversite sayısını 55'e çıkarmak suretiyle çok büyük bilim ve eğitim hizmetini gerçekleştirmiş olduğuna inandığımız geçen Hükümetimizin bu başarılı çalışmalarına Hükümetimizce de devam olunacaktır.

Üniversitelere bilimsel ve yönetsel özerklik tanınması çabaları da ayrıca devam edecektir.

Gençliğin yarınların teminatı olduğu düşüncesinden hareketle, 1993 yılından itibaren ÖSYM sınavında başarılı olan ilk 1.000 öğrenci karşılıksız olarak yurt dışında eğitim yapmak üzere gönderilecektir.

Hızlı bir sosyal ve teknolojik gelişmeyle bütünleşmiş bir çağdaş yaşamda, değişik ve gelişmelerin hızını izleyebilmek, ancak, genç kadroların ve genç düşünce biçimlerinin toplum ve devlet hayatına olabildiğince erken katılması ile mümkün olabilecektir. Siyasal yaşama katılma dahil, gençliğin önündeki engeller ayıklanacaktır.

Gençlerin yapıcı yaratıcı yeteneklerini ortaya çıkarmak üzere, kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı düşünce, kültür, sanat ve spor faaliyetleri desteklenecektir.

Bu amaçla, kısa dönemde büyük illerimizde, uzun vadede diğer illerimizde olmak üzere gençlik merkezleri kurulacaktır.

2000'li yıllarda dünya ile bütünleşme hedefi çerçevesinde olimpiyatların İstanbul'da düzenlenmesi için girişimlere hız verilecektir.

Vakıfların taşınır ve taşınmaz mal varlıkları ile vakıf işletme ve iştirakleri gü-
nün ekonomik şartlarına göre gözden geçirilecek, şehir merkezlerinde bulunan ticarî ve turizm değeri yüksek vakıf arsa ve arazilerinin imar durumları yatırıma uygun hale getirilecektir.

Din görevlilerinin, dünyada ve ülkemizde gözlenen hızlı değişime uyum sağlayacak nitelikte yetiştirilmesine azamî çaba gösterilecektir;

Devletin, sağlık tesislerine ve hastanelerine doğrudan sübvansiyon sağlaması uygulamasına kademeli olarak son verilecektir. Sağlık sisteminin finansmanı, genel sağlık sigortası esasına dayandırılacak, hiçbir vatandaş sağlık sigortası sistemi dışında bırakılmayacaktır. Ekonomik yönden güçsüz olan vatandaşların sigorta primleri devlet tarafından üstlenilecektir. Bu sistem yurt düzeyinde uygulamaya geçinceye kadar, ödeme gücü olmayanlara tedavi imkânı sağlayan yeşil kart veril-
meye devam edilecektir.

Sağlık hizmetlerinin finansmanında özel sağlık sigortalarının geliştirilmesi özendirilecektir.

Sağlık hizmetlerine devlet bütçesinden ayrılan payın yükseltilmesine de ayrıca devam edilecektir; çünkü bu, sosyal devlet anlayışı içinde gereklidir ve Doğru Yol Partisi ile SHP Koalisyon Hükümetinin ortaklaşa bir yaklaşımıdır.

Bölgesel hasta göçünü önlemek için üst ihtisas dallarım içeren bölgesel tedavi merkezleri kurulacaktır. Mecburî hizmet yükümlülüğü yeniden gözden geçirilecektir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; modern yaşamın en önemli unsurlarından biri de kuşkusuz çevre sorunu olmuştur. Gelişmeyi, doğaya rağmen değil, doğayla uyum içinde gerçekleştireceğiz. Kalkınma sürecinde, insan sağlığını ve doğal dengeyi koruyacağız. Çevre alanında karar alıcı, plan yapıcı, uygulayıcı ve denetleyici bütün kamu, yerel ve gönüllü kuruluşların kurumsallaşmasını sağlayacak, bu alanda çalışan insan gücü eğitime önem vereceğiz.

İnsan sağlığı ve çevresel değerlerin korunması amacıyla, özellikle büyük şehir-
lerin çöp sorununa en kısa sürede bir çözüm getireceğiz.

Çevre mevzuatında yer alan "kirleten öder" ilkesi ile birlikte, "kullanan öder" ilkesini de etkili bir şekilde uygulamaya geçireceğiz. Çevre kirliliğinin önlenmesi için teşvik mekanizmalarını geliştirecek ve diğer ekonomik araçların da bu amaçla kullanılmasını sağlayacağız.

Başta İstanbul olmak üzere, büyük şehirlerin çöp sorununu çözerek, çevreye zarar vermeden, çöpten ekonomik olarak yararlanmayı sağlayacak projeler geliştirileceğiz. Bu projeler, başta yurt içi ve yurt dışı finansal kurumlar olmak üzere, diğer uluslararası kuruluşlardan sağlanacak uygun koşullu proje kredileri ile finanse edilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konut yatırımları, yerleşme hedefleriyle bir bütün halinde ele alınarak yönlendirilecektir.

Konut sorunu, şehirleşme olgusu ile birlikte, arsa-altyapı-konut bütünlüğünü gözetken bir yaklaşımla çözülecektir.

Kentsel çevre yaratılması, arsa, altyapı ve konut üretim projelerinin geliştirilmesi konularında belediyelerle işbirliği yapılacak, ucuz konut üretimi için ucuz kredi mekanizmaları geliştirilecektir.

Toplu konut üretimine ağırlık verilecek, konut finansmanında önemli yer tutacak olan “Konut edindirme” yardımının kullanılabilir hale getirilmesi sağlanacaktır.

Gecekondu yerleşme bölgelerinin, çağdaş kentleşmenin önünde bir engel olmaktan çıkarılması için gerekli bütün önlemler alınacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümetimizin kültür politikası, demokratikleşmeyi gerçekleştirmek ve insanı özgür kılmak, bu amaçla kendisini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bir toplum oluşturmaktır. Bu amaç, demokrasi kültürünün yerleşmesi ve tüm kültürel etkinliklerin çoğulcu demokratik yaklaşım içinde geliştirilmesi anlayışıyla gerçekleştirilecektir.

Bu çerçevede, Anayasa hükümleri de dahil, demokratikleşmenin ve çağdaş değerlerin önünde duran tüm engeller ayıklanacak ve bir an önce kaldırılacaktır.

Amaç, hoşgörüye ve karşılıklı uzlaşmaya dayanan katılımcı ve çoğulcu demokratik sistem içinde ülkenin demokrasi kültürünün güçlendirilmesidir.

Bağımsızlıklarına yeni kavuşan ve ortak kültür bağlarımız olan toplumlarla daha önceki dönemde geliştirilen karşılıklı sıkı işbirliği daha da güçlendirilecektir.

Koruma altına alınan kültür varlıklarımızın planlaması ve restorasyonu için özel fonlar oluşturulacak, bir yandan, kültürel mirasımız geliştirilecek, öte yandan, halkımızın mağdur edilmesi önlenecektir. Bu bağlamda, özel mülklerin, Hazine arazisi ile takas ilkesi işlerliğe kavuşturulacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; biz, reform Hükümetiyiz. (DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Reformlara bütünsel açıdan yaklaşmamız gerekiyor. Hepsini bir halkanın zincirleridir ve etap etap hepimizin önüne konacaktır. (DYP sıralarından alkışlar) Onun için, her alanda, artık, çağa ayak uydurmalıyız. Her alanda eksiklerimizi gidermemiz gerekiyor. Atatürk’ün hedef gösterdiği çağdaş uygarlığa ancak böyle ulaşabiliriz. Dönüşümün baş döndürücü bir hızla yol aldığı bir dünyada, artık büyük reformlara ihtiyaç vardır. Birbiri ardına gelecek her nesil, ayakta kalabilmek için bunu yapmaya mecburdur.

Türkiye’de, yaşamı her yönüyle olumlu olarak değiştirecek, kolaylaştıracak, dünyadaki değişim rüzgârını yakalamayı ve dünya ile bütünleşmeyi sağlayacak de-

gişimleri geliştirmek başlıca amacımız olacaktır. Bu konuda toplumun her kesimine görev düşmektedir. Bu konuda özellikle Meclisimize görev düşmektedir. Reformlarda süreklilik esastır. Hükümet, her alanda değişim ve reformları başlatmak kararlılığı içindedir. Şüphesiz bunların neticeleri bugünden yarına alınamaz.

Devletin ekonomideki rolünün değişmesine paralel olarak, Planlamanın yapısında ve planlama yaklaşımında değişiklik yapılacaktır. Buna göre, Devlet Planlama Teşkilatı bilgi ve beyin merkezi haline dönüştürülecek, uluslararası kuruluşlarla iletişim içinde çalışacak, ileriye yönelik stratejilerimizi oluşturacak geniş ufuklu politikalar belirlenmesinde öncülük edecektir.

Uygulamayı yönlendiren, dinamik bir yapıya kavuşturulan bir bölümü de olacaktır. Planları, katılımcı özellikleri, toplumsal uzlaşma gerçekleştirecek ve özel kesim için orta ve uzun vadeli belirsizlikleri giderici genel bir tablo sunma görevini de üstlenecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekillerimiz; Hükümetimizin temel felsefesi, özgürlükçü, katılımcı ve her anlamda demokratik rejimin, Türk Milletinin, vazgeçilmez, feda edilemez, ödün verilemez yaşam tarzı olduğu noktasında toplanmaktadır. Bundan dolayı, millet iradesinin mutlak üstünlüğü ve egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milletine ait olduğu ilkesi, ülkemiz için her şeyin hareket noktası olarak kabul edilmiştir.

Hükümetimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı halkımızın güven duygularını güçlendirme çabalarını sürdürecektir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına özel bir önem verecektir.

Türkiye'nin gündeminde bulunan her konuda, Meclisimiz zamanında bilgilendirilecektir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin yasama görevini gereği gibi yapmasına özen gösterilecek, denetim mekanizması önündeki engeller süratle kaldırılacaktır.

Hükümetimizin temel amacı, istikrar içinde süratle gerekli reformları yapmak, çağı yakalamaktır. Amaç, hem devlet olarak hem birey olarak, daha iyiye, daha doğruya erişerek, 21'inci yüzyılın toplumunu yaratmaktır; katılımcı demokrasinin dinamizmi ile halkın isteklerine cevap vermektir. Bu, demokrasinin başlıca koşuludur. Yenileşmeden, değişmeden devam edemeyiz.

Barış ve esenlik içinde olmayı istiyoruz. Bunları, tüm bireylere ulaştırmayı amaçlıyoruz. Bu konuda cesur, tutarlı ve kararlı olacağız. Sorunları yok sayamayız. Bunların üstesinden, sizinle beraber, hepinizle beraber ve halkımızla beraber geleceğiz. Bunları bugün yapmalıyız; bunları, yarın için yapmak zorundayız.

Hepinize sevgiler, saygılar sunuyorum; sağ olun. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulunun Programı, Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından Genel Kurula sunulmuş bulunmaktadır.

Anayasanın 110, İçtüzüğün 105'inci maddeleri, Bakanlar Kurulu programı görüşmelerinin, program Genel Kurula sunulduktan sonra iki tam gün geçmesini öngörmektedir.

Buna göre, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeler 3 Temmuz 1993 Cumartesi günü saat 10.00'dan itibaren yapılacaktır.

Daha önce Genel Kurulun almış bulunduğu karar uyarınca, bugün Genel Kurulumuzda başka bir konu görüşülmeyecektir.

İçtüzüğün 79'uncu maddesi uyarınca, Bakanlar Kurulunun, görüşülmesini istediği gündemin 145'inci sırasındaki, Sosyal Sigortalar Kanunu, Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu ve Gayrimenkul kiralari Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Tasarısı ile, yine İçtüzüğün 79'uncu maddesinin gereği olarak, Anayasa ve İçtüzük değişiklik tekliflerini görüşmek için, 1 Temmuz 1993 Perşembe günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kaparıma Saati: 17.34

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 37 Birleşim 121
Sayfa: 434-555
03.07.1993 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Hüsamettin Cindoruk
KÂTİPLER: Feridun Pehlivan (Bursa)
Kadir Ramazan Coşkun (İstanbul)
Açılma Saati: 10.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, şimdi, gündemimize göre, Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programı üzerinde görüşmelere başlayacağız.

İçtüzüğün 73'üncü maddesine göre, görüşmelerde, siyasi parti grupları adına birer sayın üyeye, şahısları adına iki sayın üyeye, Hükümet adına da Başbakan veya bir bakana söz verilecektir.

Bildiğiniz gibi, bugünkü gündem için şahısları adına söz alan arkadaşlarımın adları aşağıda yazılıdır; onları okuyorum: Sayın Ramazan Coşkun, Sayın Azimet Köylüoğlu, Sayın Muharrem Şemsek, Sayın Gaffar Yakın, Sayın Recep Kırış, Sayın Saffet Topaktaş, Sayın Mustafa Baş, Sayın Muzaffer Demir, Sayın Osman Develioğlu, Sayın İbrahim Kumaş ve Sayın Kamer Genç.

Değerli arkadaşlar, Genel Kurulun 30.6.1993 tarihli 119'uncu Birleşiminde bir karar almıştık. Bu karara göre, siyasi parti grupları ile Hükümet, bugünkü görüşmelerde 1 saat 15 dakika görüşecektir ve kişisel konuşmalar 15'er dakikadan ibarettir.

Şimdi, yine çekilen kura nedeniyle, grupları adına söz vermeye başlıyorum. İlk olarak, Refah Partisi Grubu adına, Genel Başkan Sayın Necmettin Erbakan'a söz veriyorum.

Buyurunuz Sayın Erbakan. (RP sıralarından ayakta alkışlar)

Sayın Erbakan, bir dakika müsaadenizi rica ediyorum. Sayın Necmettin Cevheri bir şey söylüyor.

Buyurun Sayın Cevheri.

DEVLET BAKANI NECMETTİN CEVHERİ (Şanlıurfa) — Sayın Başkan, Sayın Başbakanımın, dünkü malum ve müessif olaylar dolayısıyla bir dizi toplantı halinde olduğunu ve Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Sayın İnönü'nün de, Sayın Genel Kurmay Başkanı ve Sayın Milli Savunma Bakanı ile beraber Sivas'ta bulunduğunu Yüce Meclisin ve zati âlinizin bilgilerine sunmakta yarar gördüğümü saygılarımla arz ederim.

BAŞKAN — Evet, bilgi edindik.

Değerli arkadaşlar, Devlet Bakanı Sayın Necmettin Cevheri diyor ki: “Sayın İnönü ve Sayın Genelkurmay Başkanı Sivas’tadır, Sayın başbakan da bu konuyla ilgili bir toplantıdadır, biraz sonra geleceklerdir.”

DEVLET BAKANI İBRAHİM TEZ (Ankara) — Başbakan Yardımcısı Sivas’ta.

BAŞKAN — “Başbakan Yardımcısı Sivas’tadır” diyor.

Arkadaşlar, Hükümet buradadır; İçtüzüğe göre bir yanlışlık yoktur.

Buyurun. *(RP sıralarından ayakta alkışlar)*

RP GRUBU ADINA NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri, bizleri bugün televizyonları başında dinleyen aziz milletimizin kıymetli evlatları; bugün 3 Temmuz 1993 ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde, yeni kurulmuş bir Hükümetin Programını müzakere ediyoruz. Huzurlarınızda, Refah Partimiz Grubunun bu Hükümet Programı hakkındaki görüşlerini arz etmek için bulunuyorum. Sözlerime başlamadan önce, hepinizi Refah Partimiz Grubu adına hürmetle, muhabbetle selamlıyorum. Bu konuşmamızın bütün milletimiz, İslâm âlemi ve insanlık için hayırlı ve faydalı olmasını diliyorum.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkanım, Hükümet Programının görüşülmesi sırasında, Hükümetin temsil edildiği sıralarda bir milletvekili niye oturuyor? Lütfen kalksınlar efendim. Burada gayet ciddi görüşme yapıyoruz.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir sayın üye konuşma yapıyor. Bunu, bana bir pusula göndererek de söyleyebilirsiniz.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Deminden beri kendisini ikaz ediyoruz, kalkmıyor.

BAŞKAN — Sayın Erbakan, lütfen devam ediniz efendim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Sağ olunuz.

Muhterem arkadaşlarım, konuşmama başlarken, her şeyden önce, kendimi, dün Sivas’ta cereyan eden müessif olayların üzerinde kısaca durmak mecburiyetinde hissediyorum. Evvela, bu müessif olaylar dolayısıyla bütün Sivaslı kardeşlerimize, bütün milletimize “geçmiş olsun” diyorum.

Peşinen arz edeyim ki, bizim, hiçbir şekilde, vurmak kırmak gibi şiddetle hiçbir işin yapılamayacağına olan inancımız bellidir. Bu kabil şiddet olaylarını, hangi şart altında olursa olsun, tasvip etmemiz mümkün değildir. Ancak, Sivas’tan gelen haberlerin açıkça gösterdiği gibi, olaylar, aslında, belli bir maksatla Sivas’a gitmiş olan bir ekibin, orada, halkın, milletin inancına karşı nezaketsiz sözler sarf etmesi, halkı tahrik etmesi yüzünden meydana gelmiştir.

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — 35 kişi öldü!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu kabil dini tezyif ve tahkirler, esasen bütün ülkelerin ceza kanunlarında da cezayı müstelzim olaylardır. Bu sebepten dolayıdır ki, olayların meydana gelmesinde asıl saik ortadadır; büyük bir tahrik yapılmıştır.

Bu olayda, ilin Valisinin, dirayetli bir yönetici olarak, - zaten ne maksatla geldiği daha önceden belli olduğundan, bu kabil olayların çıkmasına imkân bulunacağını dikkate alarak - basiretli bir yönetici olarak hareket etmesi lazım gelirken, toplantılara katılarak, âdeta bunları onore eder şekilde tavır takınmış olması da, üzücü ve üzerinde durulması gereken çok mühim bir husustur. Nitekim, halkın galeyanı, bir yandan bu suçun işlenmesi - yani dini tahkir ve tezyif suçunun işlenmesi - ve böylece büyük bir tahrike karşı bir galeyan olduğu gibi, yöneticilerin davranışını da protesto mahiyetinde bir davranış olmuştur.

İBRAHİM GÜR SOY (İstanbul) — Siz teşvik ettiniz, siz...

BAŞKAN — Lütfen değerli arkadaşlarım...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bütün bu olaylardan ders alınması lazım gelir ve hiç kimsenin...

İBRAHİM GÜR SOY (İstanbul) — Buna neden olan sizsiniz. (RP sıralarından “Ne bağırıyorsun?” sesleri)

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, değerli arkadaşlar...

İBRAHİM GÜR SOY (İstanbul) — Provokatör sizsiniz, şerefsizler... (RP sıralarından “Müdahale etme, otur yerine” sesleri)

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — ...yüzde 99’u Müslüman olan bir ülkede, halkın inancına - dünyanın hiçbir yerinde olmadığı gibi - tahrik ve tecavüz etmeye hakkı yoktur.

İBRAHİM GÜR SOY (İstanbul) — Asıl sebep bu... (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Erbakan...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu olaylar esnasında, memnuniyet verici bir cihet, olayların, asla, herhangi bir inanış farklılığından ileri gelmemiştir; yani, bu bir Alevi-Sünni çatışması değildir. (RP sıralarından alkışlar) Aleviler ve Sünniler, hepsi, milletimizin evlatlarıdır, birbirlerinin kardeşleridir. Bu gerçek, bir kere, daha, dün, Sivas’ta açıkça görülmüştür.

Bu olay, sadece, üç-beş tane art maksatlı tahrikçiye ve yöneticilerin basiretsiz...

İBRAHİM GÜR SOY (İstanbul) — İşte, başta sizsiniz, tahrikçi sizsiniz. (RP sıralarından “Sus be” sesleri)

BAŞKAN — Arkadaşlar lütfen...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — ...hareketlerine karşı yapılmış olaylardır. Bu sebepten dolayıdır ki, yöneticilerimiz dikkatli olmalı, bu kabil olaylara zemin hazırlamamalıdır ve bu ülkede, hareket edecek, konuşacak her kimse de, mutlaka milletin inancına saygılı olmalıdır. (RP sıralarından alkışlar) Bu zaten, kanunların emridir.

Dünkü olaylar münasebetiyle bu noktaya temas etmek mecburiyetinde kaldım. Şimdi, Hükümet Programı konumuza geçiyorum.

Muhterem milletvekilleri, aziz milletimizin kıymetli evlatları; Hükümet Programı müzakeresine geçerken, bendeniz, her şeyden önce, - halimiz nedir, ne yapma-

mız lazımken biz ne yapıyoruz Allah aşkına! - uyanmak ihtiyacında olduğumuzun üzerinde durmak istiyorum.

Şu dünya olaylarına bir göz attığımız zaman ne görüyoruz? Görüldüğü gibi, Sovyetlerin dağılmasından sonra, Siyonist ve ehli salibin, aşırı uçların etkisindeki ABD ve Batılı yönetimler, onların arzularına uygun şekilde, tek kutuplu yeni bir dünya kurma yoluna girmişlerdir. Böylece “hepiniz bize köle olacaksınız, biz sizi sömüreceğiz” düşüncesi hâkimdir. Bu sebepten dolayı da, yeryüzünde, “yeni bir dünya düzeni” diye, sözde barış ve huzur getirmek isteyenler, aslında, barış ve huzur adına hiçbir şey bırakmamışlardır.

Bugünkü dünyanın gerçeklerini görmek bakımından uzun boylu araştırma yapmaya lüzum yok. Herkesin bildiği bu gerçeği, İngiliz Başbakanı Majör’un, 2 Mayıs 1993’te, Dışişleri ve İngiliz Milletler Topluluğundan Sorumlu Devlet Bakanı Douglas Hurl’a, yazmış olduğu mektuptaki cümlelerinden, bu gerçeği açıkça görmek mümkündür. Dünya olaylarının içyüzünü göstermek bakımından, hepimizin ders ve ışık alması bakımından çok büyük önemi haiz olduğu için, bu mektubun içerisindeki birkaç cümle üzerinde ehemmiyetle durmakta yarar görüyorum.

Ne diyor İngiliz Başbakanı, kendi Bakanına? “Sen, Bosna’da birtakım katliamlar var vesaire diye çatlak ses çıkarıyorsun; bunları biz bilerek yapıyoruz! Kendine gel, kabine disiplinine uy, ben ne söylüyorsam onu yap.” Mektubun özü bu.

Ne yapması لازمmış? Şu zihniyete inanması لازمmış: “Bosna-Hersek’teki Müslümanların, hem şimdi hem de gelecekte, askeri malzemeye silahlandırılması ve askeri eğitim yardımıyla bulunulmasını kabul etmiyoruz. Bundan daha çok önemlisi, aynı yardımları İslam ülkelerindeki İslami gruplar tarafından Müslümanlara yapılmasının başarısız olmasından da emin olmak isteriz. Olayların nihai neticesinde meydana gelecek olan Bosna’nın bölünmesi ve Avrupa’nın içinde kabul edilemeyecek muhtemel bir İslam devleti olarak yok olup gitmesine kadar bu politika böyle devam edecektir. Ne pahasına olursa olsun, Müslüman sayılan hiçbir devletin tabii ki, özellikle de Türkiye’nin, bu bölgede Batı’nın politikalarına müdahale etmesinden emin olmalıyız. Onun içindir ki, Bosna-Hersek artık istikrarlı bir devlet olmaktan çıkıp, Müslüman halkı tamamıyla topraklarından darmadağın oluncaya kadar, Müslümanlara yapılacak olan yardımların önlenmesi için, Vance-Owen barış görüşmelerine göz boyamasıyla devam etmek bir zorunluluktur.

Bu politikanın zor bir politika olmasına, rağmen, dışişlerinde ve silahlı kuvvetlerdeki politika üreticilerinin bu yolda gitmelerinde ısrar ediyorum. Çünkü bu, aslında bir real-politiktir, vazgeçilmez bir politikadır. Aynı zamanda bu politika, değer sistemi, Hristiyan medeniyeti ve ahlakı üzerinde kurulu olarak kalması gereken istikrarlı bir Avrupa’nın çıkarlarına en uygundur. Aynı görüşleri bütün Avrupa ve Amerikan hükümetlerinin de paylaştığını sizlere bildirmeliyim.

O yüzden, bölge Müslümanlarının kurtarılması veya Müslümanlara uygulanan ambargonun kaldırılması için hiçbir müdahalede bulunmayacağız. Avrupa’daki Müslümanlara, yeni dünya düzeni içindeki dünya görüşümüze karşı çıkmayacakları gösterilmelidir. Yine, dünyanın, sözde İslam ülkelerinin, Bosna-Hersek Müslümanlarının yok olup gitmesi karşısında bir şey yapamayacaklarının ve 15.1.1993

tarihinde İslam Konferansı örgütünün yaptığı çağrılarını uygulayamayacaklarını, eğer Batı dünyası, Bosna Müslümanlarını kurtarmak istemezse, bu Müslüman ülkelerin tamamıyla bize karşı çıkmada güçsüz olduklarını göstermek gerekiyor. Çünkü, bu Müslüman ülkelerin hükümetlerini biz kontrol ediyoruz. Bu sözü, İngiliz Başbakanı Majör söylüyor ve de bu söz üzerine, bakıyoruz, bugünkü gazetelerde, Sayın Başbakanı, daha şimdiden, Clinton, özel bir destekleme kampanyasıyla desteklemeye başlamıştır.

İşte Batı'nın içyüzü, işte dünya olaylarının bugünkü hale gelmesinin temel sebebi... İşte bu sebepten dolayıdır ki, NATO, düşman rengini, kırmızı yerine yeşile çevirmiştir. Birleşmiş Milletler, İslam düşmanı Butros Gali'yi Genel sekreterliğe getirmiş, AGİK ve diğer kuruluşlar, bu tek kutbun emrine sokulmuştur. Müslüman ülkeler bölünmüş, hepsi tehdit altına alınmış, ABD hepsinin yönetimiyle yakinen ilgilenmekte, hepsine emirlerini kabul ettirmek için her türlü çareye başvurmaktadır ve bunun için Irak, İsrail karşısında bir güç olmasın diye tamamen tahrip edilmiştir. Ambargolar kaldırılmıyor, 50 bin çocuk ölmüş, ameliyatlar narkozsuz yapılıyor, her altı ayda bir, haksız bir şekilde, yeniden füzelerle bombardıman ediliyor, çoluk çocuk, yaşlı, kadın, hunhar bir şekilde, canice öldürülüyor...

Libya'ya ambargo konmuş, Bosna'da 200 bin Müslüman şehit edilmiş, 2 milyon Müslüman yurdundan edilmiş, 50 bin hanıma insanlık dışı hunharca tecavüzler yapılmıştır.

Azerbaycan'da, Ermeniler, Karabağ'ı tamamen işgal etmişler, Azeri topraklarına saldırıyorlar, binlerce Müslüman şehit ediliyor; Abhazya'da, Şevardnadze Müslümanları katlediyor; Kıbrıs'ın Bosna'ya döndürülmesi için her türlü baskı yürütülüyor; Filistin'de insanlık dışı zulümler artarak devam ediyor; Cezayir'de ihtilal yaptırılmış, halkın kendi yönetimini kendisinin seçmesine mani olunuyor; Somali'de, ABD, Afrika'da üs kursun diye, Somali petrollerini rahat sömürsün diye Müslümanlar imha ediliyor, Müslüman ülkelerin hiçbirinin modern silah yapmasına izin verilmiyor ve bu arada, nükleer silah yapmaları kesinlikle kontrol altına alınmıştır. Daha dün, tekrar, Türkiye'den talep ediyor Amerika: "Sakın ha! İran'a gıdadan başka bir şey satmayacaksın"

Şu dünyanın haline bakın, nereye gelmiş bulunuyoruz! İşte, bütün bu zulümler, İstiklal Marşımızın yazarı Mehmet Akif'in çok haklı bir teşhisiyle orta yere koyduğu gibi, tek dişi kalmış canavarın, yeryüzünü ne hale getirdiğini göstermektedir. Etrafımız yangınlarla dolmuştur.

Bütün bunlar cayır cayır yanarken bu planlar yürütülürken, Türkiye'nin içinde durumumuz nedir? Yurdumuzda, her şeyden evvel, maalesef, terör alevlenmiş durumdadır, yurt içini ve yurt dışını sarmıştır, ciddi hiçbir tedbir ve inisiyatif yoktur.

Bu Hükümet kurulurken, Batı ülkelerindeki elçiliklerimiz bombalanmış, Antalya'da turistler bombalanmış, öldürülmüş, Çarşamba günü Mecliste bu Hükümetin Programı okunurken, 8 ilde toplam 25 kişinin ölümüne sebep olan korkunç bir terör, bütün güneydoğu, Erzurum, Mersin, Adana bölgelerini alev alev kasıp kavurmuştur. İşte, bulunduğumuz noktayı şu gazetenin kupürü ne kadar veciz bir şekilde gösteriyor: "Alev, alev, alev; kan ve gözyaşı"...

Yıllardan beri devam eden terör yüzünden Güneydoğu Anadolu'muzun yarısı göç etmiş; böylece ülke feci bir noktaya gelmiştir.

Dış politikada ise, tam teslimiyetçi ve sadece emirleri bekleyen, hiçbir ciddi çalışma yapmadan boş laf üreten bir dış politika tatbikatıyla, Bosna, Azerbaycan ve Kıbrıs'ta büyük mağlubiyetlere uğranmış, sadece Batı arzu ve planlarına âlet olunmuş ve yardım edilmiş, Ermenistan'a buğday ve elektrik verilmiştir.

Ekonomik durum fecidir... Her yönüyle ekonomi daha da perişan bir hale gelmiştir. 2 yılda işsizlik artmış; 9 milyon işsiz, çaresizlik ve açlık içinde inlemektedir. Yatırım yapılmamaktadır; yeni iş sahaları meydana gelmemektedir; tam tersine, büyük çapta işten çıkarmalar sürmektedir.

TİSK araştırmalarına göre, geçen yıl büyük işletmelerde 393 bin kişi çalışırken, bu miktar şimdi 344 bine inmiştir.

Yüksekokul diploması alanların yüzde 30'u işsizdir.

Enflasyon, geçim sıkıntısı, işçi, köylü, memur ve esnafımızı kıvrandırmaktadır, ezmektedir...

Bakınız, bu Hükümet, "ben eski Hükümetin devamıyım" diyor; sadece şu 600 gün öncesiyse, bugünkü fiyatları bir mukayese edelim, ülke nereden nereye gelmiş, görelim: Ekmek 500 liradan 2.000 liraya çıktı, hayvan yemi 32 bin liradan 95.000 liraya çıktı, tüp gaz 25 bin liradan 70 bin liraya çıktı, benzin 2.500 liradan 7.100 liraya çıktı, Amerikan Doları 4 bin liradan 11.000 liraya çıktı.

Sadece 600 günde, 16 ayda, bu ne feci bir gidişattır!

1993 yılında enflasyon, 1992'den de daha beter haldedir. Son ilan edilmiş olan mayıs ayının enflasyonu, geçen yılın mayıs ayı enflasyonun tam 4 katıdır.

Diğer yandan, devlet âdeta iflas etmiş durumdadır; dolayısıyla, bu Hükümet, sanki bir iflas masası memuru, bir tasfiye memuru durumundadır. Çünkü, işte halimiz ortada... Bütçe açığına bakacak olursak, Mayıs 1993 ayında gelirler 113,5 trilyon, harcamalar 160 trilyon, açık 46,5 trilyon... Şu hale balanız! Aylık gelir-gider açığı budur... Zaten, bütçe açığı olarak, yılsonunda, bu rakamlar açıkça göstermektedir ki, bizim, bütçe üzerinde yaptığımız konuşmada belirttiğimiz gibi, en aşağı 120 trilyonu bulacaktır.

Ülkede yatırım diye bir şey kalmamıştır. 1993 yılında, zaten, yatırımlara sembolik olarak 47 trilyon konmuştu, beş aylık yatırım ise 14 trilyonu bulmamıştır. Bu sebepten dolayıdır ki, yatırım diye gösterilen bu 14 trilyonun da, aslında cari masraflara harcadığı dikkate alınacak olursa, devlet yatırımları durmuştur.

Borçlara gelince: Görüldüğü gibi, Türkiye'nin dış borcu 60 milyar doları bulmuştur ve Türkiye, dünya ülkeleri arasında kredite riski sıralamasında 37'nci sıradan 44'üncü sıraya düştüğü için, dünya ülkelerinden borç alırken, faiz liborunun 2,5 puan üzerinde ancak borçlanmaktadır; çünkü risk nispeti artmıştır.

İç ve dış borçların toplamı bir araya geldiği zaman, dış borç 660 trilyon, 1993 yılı sonunda iç borç 350 trilyondur. Bu ne yapıyor? 1.010 trilyon yapıyor.

Bir kısım arkadaşlarımız hatırlayacaktır; bendeniz 1976 yılında Mecliste konuşurken, bizim ağır sanayi hamlemizde, beş yılda üretim artışlarından bahsederken, ilk defa “trilyon” lafını konuşmuştum; o günkü zabıtlar incelenirse görülür; Meclis-teki arkadaşlarımıza, “bu kelimeyi dilinizi alıştırın” demiştim ve trilyonun, milyon kere milyon lira olduğunu da ifade etmiştim. *(RP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, aradan 17 yıl geçti, ülkemiz adına nasıl üzülenecek bir husustur ki, o gün, ben, ağır sanayi hamlesinin yatırımları dolayısıyla iftihar edilecek bir konuda “trilyon” sözünü Meclise takdim ederken, bugün, dış borçlar için “katrilyon” sözünü meclise takdim etmeye mecbur kalıyorum. Ne yazık ki, Türkiye’nin borçlarına, artık, lisanımız bile kâfi gelmiyor. *(RP sıralarından alkışlar)* Katrilyon ne demek? Bin kere, milyon kere milyon... İşte başarı! *(RP sıralarından alkışlar)* Sonsuz bir başarı(!) ne kadar iftihar etseniz azdır, borçları buraya getirdiniz! Bir katrilyon borç... Bu nedir? Bu, borcun anaparasıdır. Peki, bu borcun faizi nedir? İç paranın faizi 200 trilyon, dış paranın faizi - enflasyonla beraber - 450 trilyon, toplam 650 trilyon ediyor, iç ve dış borç faizi. Bu ne demek? Bütçenin 2 katı, devletin yıllık toplam gelirinin 2,5. katı, bir yılda faiz ödeyeceksin demektir. Hâlâ bunun iflas olduğunu fark etmiyorsanız, ne zaman uyanacaksınız! Ne ifade ediyor bu rakamlar? *(RP sıralarından alkışlar)*

Siz, bu rakamları, bu feci istikamete doğru götürürken, biz size, 16 aydır “iflas ediyorsunuz, iflas ediyorsunuz, bu iflastır” dedik durduk; şimdi de tasfiye masası kuruluyor... Görüyorsunuz ki, gerçekler, maalesef çok acı bir istikamette gitmektedir.

İthalat ve ihracat da feci bir durumdadır. Nitekim, Türkiye’nin Ocak-Nisan 1993 dönemindeki ithalat ve ihracat açığı 4 milyar dolara yaklaşmıştır.

Bu, bir yıllık açık olarak 11,5 milyar dolarlık bir açıktır ki, turizm ve işçi dövizle-riyle bunun kapanması mümkün değildir. Bu felaket, IMF reçetelerinden meydana gelmektedir; çünkü, IMF’nin kendi kuruluş kanununa, “uluslararası ticareti kısıt-lamak ve döviz ve ithalat tahditlerinin kaldırılmasına hizmet etmek” adlı bir madde konmuş ve bununla herkese müdahale ediyor “ben görevimi yapıyorum” diyor; böylece, kü-çüklerin, büyükler tarafından ezilmesine yardımcı oluyor.

Öbür taraftan, kamu borçlanma gereği, Türkiye’nin en büyük yarası haline gel-miştir. 1992 yılında bunun yüzde 9’a indirileceği beyan edilmişti; Hâlbuki, bu mik-tarlar korkunç bir şekilde artmaktadır.

Bakınız, “1993 yılında bunu, gayri safi milli hâsılanın yüzde 4’üne indirece-ğiz” diye iddia ederek ortaya çıkan bu Hükümet, durumun şu olduğunu görmüştür: Bütçe açığı 120 trilyondur gerçekte, fonlar, 60 trilyonluk fon, kendi maksatlarının dışında bütçede kullanılıyor. Bu fonlar, eğer o maksatlarla ilgisi yoksa, ortadan kal-dırılmalıdır. Niçin kullanılıyor? Bütçe açığından dolayı. 120 trilyon, bütçenin açığı; 60 trilyon, fonların maksadında kullanamamasından dolayı açık, KİT’lerin açığı da 70 trilyon... Bunları topladığımız zaman 250 trilyonluk bir açık, borç, ihtiyaç, para ihtiyacı... Peki, gayri safi milli hâsıla ne kadar? 1.200 trilyon. Nispet ettiğimiz za-man ne yapıyor? Yüzde 20’nin üstüne çıkıyor. Hani bu yüzde 4’e inecekti? Gayri Safi Milli hâsılanın yüzde 20’sinin üzerindedir, kamu borçlanma gereksinimi.

Döviz rezervlerine gelince: Merkez Bankasının rezervi 6,9 milyar gözüktüyor; toplam rezerv 17 milyar gözüktüyor ama bunların tamamen sıcak dövizden ibaret olduğunu hepimiz biliyoruz.

Sıcak döviz ne demek? Dış güçler, bizi daha çok sömürmek için dışarıdan dolar getiriyor, Türk parasına çevirip, büyük faizlerle bizi sömürüyor, sonra dolara çevirip, dolar bazında elde ettikleri istifadelerini, yıllık yüzde 20'ye getiriyorlar. Bu sebepten dolayıdır ki, herhangi bir tedbir, bütün bu dolarları kaçıracaaktır. Onun için, sakın ha, Türkiye'nin sağlam bir döviz rezervi var diye kimse kendisini aldatmasın. Bu, bir aldatmacadır, fevkalade tehlikeli bir oyundur, en kısa zamanda bunlar kaçır ve zaten burada durduğu müddetçe de yaptıkları iş, sömürüden başka bir şey değildir. İşte ekonominin hali...

Şu bizim halimize de bakın! Ekonomiyi iki yılda bu hale getiren, başmimara(!) “Şimdi al, bunları, daha rahat, daha geniş bir şekilde yap” diyor.

Allah'a şükür ki, tahrip edecek bir şey kalmadı, sadece tavsiye yapabilecek; o da, Hükümet Programını zaten buna göre hazırlamış! (RP sıralarından alkışlar)

Ülkenin ekonomi dışındaki halleri, sağlık hizmetlerinin perişanlığı, Türkiye'deki büyük uzman doktor açığı, yatak sayısı açığı... Bunların teferruatına girecek değilim; ama hepsi yürekler acısıdır.

Yine ülkemizde eğitim noksanlığı var... Ülkemizde 50 bin ilkokul var; ama 27 bin yerde ilkokul yok. Öğretmensizlikten 1.000'den fazla okul kapanmış.

Yükseköğrenime 1992'de başvuranlar 876 bin kişi olmuş; ancak, 260 bin kişi alınmış, 616 bin kişi açıkta kalıyor... Üniversite mezunlarının yüzde 30'u da zaten işsiz.

Çevre kirlenmesi, sanayideki durumumuz, köylerimizin bakımsızlığı, içmesuyu, yollarının yokluğu, nasıl perişan bir halde olduğumuzu gösteriyor.

Şu Türkiye'nin haline bakın! Sözde çağ atladık... Nüfusun yarısı köyde yaşıyor; köy yolları 308 bin kilometredir. Bu yolların yüzde 7'si olan asfaltlı kısmı, 23 bin kilometredir. 73 bin kilometresi tesviyeli, 52 bin kilometresi, hamdır. Bu yollar, toz-toprak içerisinde, nüfusun yarısını mahvediyor.

İçme suyu yeterli olan yerleşim yeri sayısı 49 bindir. 10.590 yerleşim yerinin yetersiz suyu var, 20 bin yerleşim yerinin de hiçbir suyu yok.

Milli harp sanayiine gelince: Bizzat dış ülkelerde neşredilen resmi raporların bildirdiği gibi, Türkiye, kendi ordusunun silah ihtiyacının yüzde 94'ünü dışarıdan temin ediyor. Bu rakam, Fransa'da yüzde 2, İngiltere'de yüzde 8, Yunanistan'da yüzde 52. Bize gelince, Major'un mektubunda söylediği sebepten dolayı, yüzde 94. Böylece, ordumuzun silah ihtiyaçları yeterince karşılanamıyor; etrafımızdaki tehditler karşısında caydırıcılık gücümüzü kaybediyoruz.

Felaket büyüktür. Evet, bu Başbakanın söylediği bir tek doğru söz var: “Kaybedecek bir tek dakikamız yoktur”. Size arz ettiğim bütün bu tablolar, işte bunu gösteriyor.

Adalet mekanizmamız, asla gerekli adaleti tevzi edemiyor. Bir çok yerde, rüşvet, iltimas, vurgun soygun yürüyor. Millet, temiz bir topluma hasret kalmış durumdadır.

Dış politikada ise, görüldüğü gibi, sadece dışarıya bağımlılık sürdürülmektedir ve böylece, demin tarif ettiğim şekilde, bütün milli meselelerde kayba ve felakete uğramış durumdayız.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi, biz ne yapıyoruz? Hal ve gerçek böyleyken, biz, iki yıldan beri, bütün bunları daha da ağırlaştıran bir yönetime, hatta bunların mimarlarından birisine, “buyurun bu tahribatı daha fazla yapın” diyoruz, sanki, bu denemeleri yapacak imkânımız, lüksümüz varmış gibi!

Önce, rahmetli Özal’ın vefatından bugüne kadar 2,5 ay kaybettik. Bu, Türkiye için çok büyük bir kayıptır. Hemen bu adımların ciddi bir şekilde atılması lazım gelirdi. Sonra bunun erbaşından ne yapıldı? Görüldüğü gibi, üç tane gazetenin, üç tane televizyonun çaldığı sihirli flütle yeni bir Başbakan ürettik! Bu Başbakan, “Bütün dünyayı fethederim” edasıyla ortaya çıktı ve görseniz, havalalar, tafralar! Hâlbuki şu büyük meseleler karşısında...

AHMET SAYIN (Burdur) — Kıskanıyor musunuz?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Hayır, kıskanmıyorum; bunları çok samimi olarak söylüyorum; memleketimi, milletimi sevdiğim için söylüyorum.

Böyle bir facia karşısında, “ben her şeyi fethederim” diye tek başına ortaya çıkmak, sadece tecrübesizliktir. Uyarmak istiyorum, “kendinize gelin” diyorum. Ne yapıyorsunuz siz Allah aşkına! Bakınız, böyle bir Başbakanın her şeyden evvel mütevazı olması lazım gelirdi. Nedir bu tavra böyle? Nedir bu hal? “Siz hele beni salıdan sonra görün...” “Göreceğiz bakalım! Salıyı da, çarşambayı da göreceğiz... Zaten, perşembenin gelişi çarşambadan belli olur! (RP sıralarından alkışlar)

Öbür taraftan, şu Hükümet nasıl kuruldu, bir düşünün! Bir insan, gelmiş partisi, kendisini genel başkan seçmiş, önce “ne yapacağız arkadaşlar?” diye MKYK’nda enine boyuna bir istişare yapardı, sonra grubuna gelirdi...

TURHAN TAYAN (Bursa) — Her şey yapıldı...

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Sen bize karışma, Hükümet burada.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ben, söyleyeceklerimi söyleyeceğim. ...grubuyla bir istişarede bulunurdu. Daha programı bile dağıtmadan, “haydi oy verin, yoksa bunun arkasından seçim gelir” gibi metotlarla Türkiye’nin meseleleri çözülmez.

MUHTAR MAHRAMLI (Tekirdağ) — Sen kendine bak!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Öbür taraftan, “Çoğulcu demokrasi” diyoruz. Tecrübeli bir insan, bütün partilerle ayrı ayrı temas eder; hepsinin tekliflerini, tavsiyelerini alır, onların desteğini temin etmeye çalışır.

Şimdi göreceksiniz, iki gün sonra “terör devletin işidir, gelin uzlaşalım” diye başlayacak seslenmeye; “efendim, enflasyon devletin işidir, gelin uzlaşalım” diyecek.

Hâlbuki daha ilk davranışıyla bütün bu köprüleri atıyor, bu davranışıyla kendine en büyük kötülüğü yapıyor. Niçin? Tecrübesiz. Bir şey yaparım zannediyor. İki senedir yaptığı zaten ortada! İşte, zaten ortada, rakamlarla da gösterdik... (RP sıralarından alkışlar) Bu, çocukça bir hareket...

Muhterem arkadaşlarım, içimizden birisi çocuk(!) olabilir; ama biz Türkiye Büyük Millet Meclisiyiz; bunun asıl mesulü biziz. (RP sıralarından alkışlar) Bunları konuşmak, bunlara sahip olmak bizim görevimizdir. Onun için, bugün yaptığımız konuşmalar çok önemlidir; tarihi bir dönemde, fevkalade ciddi, fevkalade önemli bir konunun görüşmeleridir. Hayati ehemmiyeti haiz bir konuyu görüşüyoruz.

Bakınız, “Türkiye’nin meselelerini biliyorum” edasıyla hiçbir şey hallolmaz. Bunun için yanlış bir yolda gidilmektedir. Böyle davrandı da ne oldu? Hemen daha baştan tökezlemeye, acı ikazlar almaya, başını taşlara vurmaya başladı. “Efendim, 133’ü hemen çıkaracağım” dedi, geldi, çıkaramadı tek başına; hiçbir uzlaşma olmadı. Arkasından Grubuna geldi, ne oldu? 182 kişilik Grubundan sadece 91 kişi...

RAHMİ ÖZER (Çanakkale) — Hoca, sana ne bundan? Bu bizim işimiz.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu, çok mühim birşey. Kendi Grubundan destek alamamış, tasvip alamamış bir program, bu Meclisten nasıl tasvip alacak? Şu hale bakınız siz! (DYP sıralarından gürültüler, RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bir defa, kendi Grubu bile kabul etmiyor. (DYP sıralarından gürültüler) Bugün DYP’nin 182 milletvekili var... Demek ki, çoğunluğu bile kabul etmemiş. (DYP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, lütfen dinleyelim.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Şimdi şu hale bakın: Rakamla konuşayım; 20 Ekim 1991 seçimlerinde DYP yüzde 27 oy almıştı, SHP yüzde 20 küsur, toplam yüzde 48. Zaten, milletin yarıdan fazlası, bu DYP-SHP topluluğuna oy vermemiş. Son yapılan seçim hangisi? 1 Kasım 1992. Burada Refah Partisi yüzde 25 oy almış, DYP yüzde 14, SHP yüzde 18. Ne yapıyor? DYP ve SHP’nin şu andaki durumu? Üçte bir. Kendi Gruplarının da yarısı kabul etmiyor... Öyleyse, kesin bir hesap yapıldığı zaman, bu Hükümet taş çatlasa milletin yüzde 14’ünün desteğine sahip, Meclisin de ancak dörtte birinin desteğine sahip! (RP sıralarından alkışlar) Milletin yüzde 85’i inanmıyor, istemiyor; Meclisin dörtte üçü inanmıyor, istemiyor. Demin size söylediğim şu tabloyu bir düşünün; bu tablonun içerisinde bir de şu “gücüm var” denilen güç ile, hangi devlerin karşısına çıkılıyor, bir düşünün! Böyle iken, “ben bunları yaparım” diye tek başına atılmak, elbette tecrübesizliktir, elbette çocukluktur. (RP sıralarından alkışlar)

Daha ileriye gideyim size: Bir de üstelik bu Heyete bir program getirmiş. Peki, “yetkiniz kaç ay süreyle?” diyorsunuz; programda, “dengesizlikler kalkacak, şu olacak bu olacak...” laf çok... Bunları ne zamanda yapacaksınız? SHP’nin Başkanı zaten emekli(!) olmuş, “11 Eylülde kongrem var” diyor. (ANAP ve RP sıralarından gülüşmeler, RP sıralarından alkışlar) “Ne haliniz varsa, başınızın çaresine bakın” diyor.

DYP'nin 11 Kasım'da kongresi var, yetkileri de iki ay... “Ne kadar yetkiniz var?” diyoruz; “iki ay.”

Bu nasıl iş Allah aşkına? Bu ne cesaret? Bu dev meselelerin, bu ejderhaların karşısında, ne Mecliste desteğiniz var ne millette desteğiniz var, ne de süreniz var! Ne cesaretle bu Hükümeti kuruyorsunuz Allah aşkına? Bu ne tecrübesizlik bu ne tecrübesizlik! Her şeyden evvel, Türkiye'nin hali nedir, biz nereye gidiyoruz?

Kim yapıyor bunu? Medya yapıyor, medya... Üç tane gazete, üç tane televizyon, bir sihirli flüt çalıyor, ülkenin bu büyük ciddi meseleleri, ağırbaşlı bir şekilde düşünülmeyen, görüşülmeden, işte böyle yanlış bir istikamete doğru sürükleniyor.

Sonra, “o medya bunu niçin yapıyor?” diye bir bakıyoruz; çünkü, Sayın Çiller, 7 Haziranda, medyaya 500 milyar lira teşvik veriyor, ertesi gün medya kendilerini methediyor... (RP sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar) 7 Haziranda parayı dağıtıyor, 8 Haziranda ayrılıyor, 10 Haziranda da Genel Başkan seçiliyor.

Şu ortak yaşama bakın, şu karşılıklı destekleşmeye bakın, şu Türkiye’de oynanan oyuna bakın! Her şey önümüzde... (RP sıralarından alkışlar) Meclis nerede, millet nerede, kendi partisi nerede, ortağı nerede? Hiçbir şey yok... Üç tane medyanın sihirli flütü Türkiye’yi almış sürüklüyor...

RAHMİ ÖZER (Çanakkale) — Senin medya da yukarıda, orada.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Olmaz böyle şey. Çok daha büyük felaketlere düşmeden ayıkmak mecburiyetindeyiz.

Şimdi, getirdikleri Hükümet Programına bakarsanız, iki yılda bütün yaptıkları ortadayken “her şeyi yeniden iki ay içinde tanzim edeceğiz” iddiasıyla ortaya çıkmışlar!

Bu program karşısında söylenecek en güzel söz, Ziya Paşa’nın sözüdür; “Onlar ki laf ile verirler dünyaya nizam, bin türlü teseyyüp bulunur hanelerinde.” (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu kelimelerin ne manaya geldiğini bilmeyenler, öğrensin; çünkü, ne yazık ki, acı gerçek, ancak bu kelimelerle ifade edilebiliyor!

Muhterem arkadaşlarım, zaten bir üç ay kaybettik; bir üç ay daha böyle kaybedersek çok yazık olur.

Hemen belirtiyim ki, bizim üzerinde durduğumuz husus, cinsiyet değildir, zihniyettir. Hanımlar da memlekete, millete hayırlı hizmetler yapabilirler. Bizim, Refah Partisi olarak, bu milletin, sırtında mermi taşıyan, düşmana göğüs geren Nene Hatun’larına, Kara Katmalarına minnet ve şükran borcumuz vardır. (RP sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar) Ancak, şu edebiyata hiçbir zaman aldanmayız, kimse de aldanmasın: “Satı Kadın’ın Yüce Meclise girişinden Başbakanlığa uzanan bir çizgide, Türkiye’nin siyasal ve sosyal erdemi ve başarısı da yansımaktaymış.”

Pöh pöh pöh! Cümleye bakın, şu hale bakın! (RP sıralarından alkışlar)

Ne güzel mantık bu yahu! Bütün bu kadar perişan olmuş müessesenin başına birer hanım koyalım, bitti, iş düzelsin! Nasıl sihirbazsınız siz böyle!

Bu bakımdan, biz, asla, bunun hanım mı, erkek mi olduğuna bakmayız, zihniyetine bakarız. Zihniyet olarak ne görüyoruz? İki yıldan beri ekonomiyi perişan

eden, dışarıya bağlılığın simgesi olan bu zihniyetle Türkiye'nin hiçbir meselesi çözülemez. Biz, lider ülke Türkiye'yi kadın ve erkeğiyle birlikte kuracağız. Ondan dolayıdır ki, tenkitlerimiz asla cinsiyetle ilgili değildir, zihniyetle ilgilidir.

Bu hanım kimdir? Bilindiği gibi, Robert Kolejde okumuş, Amerika'da 8 yıl kalmış, ondan sonra dönmüş, DYP'de vitrin değişikliği tazyikleri karşısında, fırsat bulmuş, ekonomik konuların sorumlusu olmuş, 600 günde Türkiye'yi bu noktaya getirmiş.

Görünen gerçekler bunlar... Peki, görünmeyen gerçekler ne? Bunları da bütün basında çıkan yazılardan görmek, tahmin etmek mümkündür. Şimdi bu hanım, 1980'li yıllarda Özal politikasının, Amerika'ya gönderilmesinde Elizabeth Sheldon, buradaki elçilikteki bir hanımın dostu, bütün raporları değiştirtiyor. Onun için de, elçi "sen artık kriptoyazmayacaksın" diyor Elisabeth Sheldon'a. 1986 yılında Amerikan Dışişleri Bakanlığının İstihbarat ve Analizler Dairesi, nedense bu hanımefendiyi çağırıyor "bize Türkiye hakkında bilgi verin" diyor. Hanımefendinin, oradaki yetkililer önünde yaptığı konuşma şu - hem de ağlayarak sene 1986... Bakınız, Dışişleri Bakanlığı yetkilisi ne diyor - "Orda da, Bakanlığın Türkiye bölümünden sorumlu, yetkililer vardı. Çiller, Türkiye ile ilgili son derece yararlı değerlendirmeler yaptı; hatta bir keresinde, Türkiye'deki aşırı İslâmi akımlar konusunda konulurken gözyaşlarını tutamadı. Çiller, İslam köktencilığının Türkiye için büyük bir sorun olduğunu ve ABD'nin bu konuda Türkiye'ye tüm desteğini vermesi gerektiğini söyledi. Toplantıya katılanlar, Çiller'in sözünden son derece etkilendiler."

Öbür taraftan, Sayın Çiller, geçen yıl Avrupa seyahati yapıyor, Avrupa'da Der Spiegel Gazetesi, kendi seyahati esnasında söylediği şeyleri açık bir şekilde dile getiriyor... Ne demiş orada, şubat ayı içerisinde, DYP-SHP Hükümetinin ekonomi bakanı? "AT'a girmek ve Türkiye'ye Almanya'nın yardımını sağlamak için Almanya'ya gelen Çiller Almanya'dan ve diğer Batı ülkelerinden, Türkiye'de gelişmekte olan İslam Fundamentalizmine karşı yardım istedi. Türkiye'de gelişen İslam Fundamentalizminin püskürtülmesi için Almanya ve diğer Batı ülkelerinin yardımına, Ankara Hükümetinin İslama karşı olan politikasını korumak, İslami gelişmeleri durdurmak için Türkiye'yi bir koruma kemeriyle korumaları gerekir." Söylediği budur.

Eskiden beri, bu Hanımefendi CIA'ya rapor veriyormuş. Nereden öğreniyoruz bunu? İşte, son günlerde gazetelerde yapılan açıklamaları görüyorsunuz. Ne çıktı orta yere? Bir iddia çıktı: Sayın Çiller, 23.4.1973'te Amerikan vatandaşı olmak için müracaat etmiş. Bu müracaatın altında referans olarak ne diyor? Türkiye'nin Amerikalı Dostları Derneği, Türk-Amerikan İş Adamları Derneği, IMF Finansal Stratejik Programlama Dairesi, Amerika Dış Politika Prensipleri Uluslararası Araştırma Dairesi, ABD Milli Savunma bilgi verileri, FBI bilgi işlem kayıtları, CIA Yabancılar İstihbarat Birimi... Vatandaşlığa kabul tarihi - yapılan iddiayı söylüyorum - 1.7.1979.

Şimdi, buna karşı ne buyuruluyor? (DYP sıralarından "gazete haberi" sesleri) "Ben müracaat etmedim, onlar teklif etti" diyor. Haydaa! Amerika kime vatandaşlık teklif eder Allah aşkına! (RP sıralarından alkışlar) Yani, bu vatandaşlık işleri, dış ülkelerde nasıl cereyan eder, bilmez miyiz?

YILMAZ OVALI (Bursa) — Sana da mı yapıyor?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Herkes bir form doldurur müracaat eder. Hiçbir yönetim “gel de benim vatandaşım ol” demez. Böyle şey mi olur?

Şimdi bakınız, ilk önce, işte “ikisinin arasında tercih yaptım ve Türk vatandaşlığını tercih ettim” diyordu. Bu vesikalar ortaya çıkınca, “ben vatandaş olmadım” diyor.

Bu kadar önemli bir itham, böyle bir cümleyle geçirilemez. Böyle şey mi olur? Neden geçirilemez? Çünkü, Amerikan vatandaşı olmak için, mutlaka Amerika’da yemin etmek lazım gelir. Amerikan vatandaşı olmak için yapılmış olan yeminde ise, Amerika’ya bağlılık şart koşulmuştur. Böyle, Amerika’ya bağlılık üzerine yemin eden bir insan, nasıl Türkiye’nin Başbakanı olur? (RP sıralarından alkışlar) Onun için, bu ithamın “olmadım” diyerek ve hatta...

AHMET SAYIN (Burdur) — Çok ayıp, çok ayıp! (DYP sıralarından gürültüler)

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bakınız, şüphe uyandıran bir şey de şudur... (DYP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ne var, çifte vatandaşlıkta bir mahzur mu var? Tabii, eğer Amerikan menfaatlerini koruyacağına bir insan yemin etmişse, elbette çok büyük mahzuru var. Bundan büyük mahzur mu olur? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bunun için, her şeyden önce, 60 milyonun inanacağı şekilde bunun ispat edilmesi gerekir. Bakınız, vaktiyle bir kimse hakkında... (DYP sıralarından gürültüler)

RAHİM ÖZER (Çanakkale) — İspat et, varsa?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Nasıl ispat edecek? Bir misal olarak söylüyorum: Vaktiyle bir kimseye “Siz Masonsunuz” dediler, gitti, Mason locasından “Ben Mason değilim” diye kâğıt getirdi...

Kendisine tavsiye ediyorum, bu da Amerika’dan “Amerikan vatandaşı değildir, bizde böyle bir vatandaş yoktur” diye bir kâğıt getirsin. (RP sıralarından alkışlar)

Geçen yıl, Dünya Bankası Avrupa Sorumlusuyla yapmış olduğu görüşmede aynen şunlar cereyan ediyor...

AHMET SAYIN (Burdur) — Hocam sana yakışmaz, bir de Müslüman geçiniyorsun!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Thalwitz görüşmesinde ne diyor? Thalwitz kendisine diyor ki: “Bak, bizim bankada size hizmet etmek isteyen bir ekip var - tabii, onların bu hizmeti ne maksatla yaptıklarını çok iyi biliriz - ama, ne yapalım ki, size daha fazla borç veremiyoruz. Bunun için siz KİT’leri satmalısınız, bütçeyi küçültmelisiniz, ücretleri düşük tutmalısınız.” Sayın Çiller ne cevap veriyor? “Sizinle aynı görüşteyim. Memura, enflasyonun altında para veriyoruz - gizli tutanaktan - KİT’leri satacağız, çabuk olmuyor; devleti küçülteceğiz” Bir de bakıyoruz ki, geçen yıl Thalwitz’e verilen sözler, şimdi önümüze Hükümet Programı olmuş, gelmiş! Şu hale bakın! Programın özü de aynen bundan ibarettir ve de üste-

lik DYP Kongresinde Sayın Çiller, “ezan, Kur’an” diyor, “bayrak” diyor, “Müslüman Türkiye” diyor, “milliyetçiyim” diyor...

RAHMİ ÖZER (Çanakkale) — Ne var bunda?

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Biz canı gönülden temenni ediyoruz ki, Sayın Çiller’in Kongrede söyledikleri esas olsun, Amerikalılara takıyye yapıyor olsun; temennimiz budur. (RP sıralarından alkışlar) Ortada bir takıyye var; ama, kime karşı, bize mi, Amerikalılara mı? Bunu zaman gösterecek. Bu program tersine işliyor yalnız, haber vereyim.

Muhterem arkadaşlarım, bu noktaya işaret ettikten sonra, geliyorum, program diye önümüze konulmuş olan belgeye. Hemen belirtiyim ki, bu belge bir program değildir. Çünkü, bir programda, Türkiye’nin hangi meselesi, ne, niçin, ne zaman, nasıl, hangi imkânla halledilecek bunun belirtilmesi gerekir. Böyle bir vesikaya program denir. Şu önümüze getirilmiş olan vesikada ise, ne bir çözüm ne bir zaman, hiçbir şey yok ve sadece bir “cek, cak” edebiyatı, bundan önceki gibi...

Böyle bir programla hiçbir şeyin halledilmesi mümkün değildir, her şeyden evvel, buna, “program” demenin imkânı da yoktur. O halde görülüyor ki, bu Hükümetle eski Hükümet arasında hiçbir şey değişmemiştir, sadece cinsiyet değişikliği olmuştur! (RP sıralarından alkışlar)

AHMET SAYIN (Burdur) — Müslümanlara yakışmaz, ayıp...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu Programın ana karakteri şudur: “Millet ne istiyor, milletin meselelerini nasıl çözeceğiz, millete nasıl hizmet edeceğiz?”

Programı dikkatle okuyun, bunlar gözetilmiyor. Ya? Tam bir dış güdüm ve taklitçi zihniyetle, dış güçlere, “biz, tam sizin istediğiniz gibi bir Hükümetiz. Gayemiz, her arzusunu canla başla yerine getirmektir” mesajının verilmesi esas alınmış; bundan dolayı da, Programda “cek, cak” var; ama, asıl önem verilen konular, dış güçlerin arzu ettiği konulardır.

Bakınız, bu Program, kendi lisanı itibarıyla de “cek-cak; olanaklı, olasılık, yaşımsal, evrensel, küresel, global” sözleriyle doldurulmuş, Amerikan aksanıyla yazılmış, İngilizceden tercüme bir Programa benziyor; SHP Türkçesinin Tansulaşmış bir ürünüdür! İşte Program budur. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Program, bir ilk 60 sayfa, bir de ikinci 60 sayfa olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. İlk 60 sayfada ne var? Heyecan var. Neyin heyecanı var? 3 şeyin:

1. Aman, PTT’yi, telekomünikasyonu ayırılım, bunu götürelim dış güçlere verelim. Söylendiğine göre muhtemelen Thatcher’in oğluna verilecekmiş.

2. Aman, bir yüksek sosyal ve ekonomik konsey kuralım. Herhalde bunun başına Sayın Yalım Erez getirilecek.

3. Yap-işlet-devret, mega projeler: Yap-işlet-devret ne demek, Türkiye’deki tatbikatıyla? Ahh ah! Yüreğimiz lime limedir... Şu otoyolları yaptınız; bunu bir de Karayolları uzmanlarına sorun! Düz ovada virajlarla gidiyor! Niye? Projeyi kendi yapıyor, kontrolü kendisi yapıyor... Ne sahipsiz bir ülkeyiz!

Ayrıca, getirdiğiniz elektrik santrallerinin hepsi, yüzde 20 faizle döviz getirmektir. Elektrik santralı yapmış, 1.000 kilovat üretiyor, 2.000 kilovat üzerinden para alıyor. Ah vaktim müsait olsa da, size şu yap-işlet-devret tiyatrosunun (!) misallerini bir bir saysam. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) İçinizde bu gerçekleri bilen var; kaldı ki, şimdi beni bütün milletimiz dinliyor ve bütün bürokrasi dinliyor, “Yaşa Hoca, varol, Allah razı olsun, bizim de yüreğimiz yanıyor” diyorlar bana şimdi; çünkü gerçek bu. (RP sıralarından alkışlar)

Bunu getirmek bir kahramanlıkmış! Niye? Elde bir şey yok ki! Halkın aldatılması, bir şey yapılması lazım; Buyur gel, yolu sen yap, santralı sen yap... Ne olacak? Yüzde 20-30 faizle bize borç ver. Parayı da o getiriyor. Hepsi hesaplanmış, yüzde 30 faizle borç almanın Türkçesi; “yap-işlet-devret” dediğiniz tatbikattaki acıklı hal bu.

İşte, müflis ne yapıyor şimdi? İstikbalimizi de parselliyor, yapılan bu... Bugün elde bir şey kalmamış dışarıya verilecek; önümüzdeki 10 senede, 20 senede... Bu, modern Düyunu Umumiye'dir. Eskiden tütün ve pamuk verilir, üretim verilir; şimdi ülkenin bütün stratejik meseleleri veriliyor. Böylece, modern Düyunu Umumiye, çok daha ağır şartlar altında ülkenin tahribi demektir.

Bakınız, Sayın Çiller ne diyor: “Eğer PTT olmasaydı, Hükümeti kurmazdım.” önce, Koalisyon protokolünde PTT denmiyor; çünkü SHP Grubunun koalisyona karar alması lazım, o karar alındıktan sonra bakıyorsunuz, Hükümet Programında PTT açık bir şekilde yazılmış...

Muhterem arkadaşlarım, getirilen Programın esası budur. Programın diğer özelliklerine geldiğimizde, bir bakıma bundan önceki Programın aynısıdır; aynı şekilde çek-caklar, aynı cümleler pek çok yerde vardır, bundan önceki Program gibi, dış güdümlüdür, modern müstemlekecilik vardır, gayri samimi yazılmıştır. “Hile rejimini devam ettirecek, tahakkümü devam ettirecek, Müslümanlara baskıya devam edecek, bazı holdingleri koruyacak, tahribat yapacak.”

Bu temel meseleler, bu Programda da aynen yer almıştır. Bununla beraber, iki program mukayese edildiği zaman, arada önemli farklar da görülüyor. Bu farklar dikkatle incelendiği zaman, ne geçen Programda - hangi meseleyi nasıl çözeceğini bilmiyordu - ne de şimdi söylediği doğrudur. Böylece değiştirmiş.

Geçen sefer ne dedi bu? Geldi, “Efendim, ben KİT’leri ıslah edeceğim.” Nasıl edeceksin? “önce özerkleştireceğim, TÖYÖK’ü kuracağım, bunları kârlı hale getireceğim.” Şimdi gelmiş ne diyor? “Yok, bunları ıslah edemeyiz, aman aman, aman bir an evvel satalım; hele PTT’yi, Hükümeti kurmadan satalım.”

Ne oldu, hani bunları verimli hale getirecektiniz? “Yapamadık, beceremedik” Ama, geçen sefer böyle demiyordunuz. “Hemen yapacağız, edeceğiz” diyordunuz!

Şu halinize bakın, aynada kendinizi size gösteriyorum, yaptığım iş bu... (RP sıralarından alkışlar)

Keşke vaktim müsait olsa da size, geçen hükümet programında ne dediniz, bu sefer ne dediniz, bunların hepsini tespit ettim, size anlatsam.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi, söz KİT’lere gelmişken, bakın KİT’leri ne hale getirdiniz: Bu KİT’ler “tu kaka” oldu gitti. Hâlbuki, bundan önceki hükümetin prog-

ramında, daha 1989'a kadar KİT'lerin kâr ettiği yazılıydı... Niye? Çünkü, o zaman SHP'nin bir gücü vardı, bunları programa yazdırıyordu. Şimdi emekli olup iflas edince, KİT'lerin hepsi, "tu kaka" oldu gitti! (RP sıralarından alkışlar)

Geçen hükümet programında deniyordu ki: "KİT'ler, yakın vakte kadar kâr ediyor, bunları ıslah etmek lazım."

İşte, KİT'lerin kâr tablosu elimde; iki senedir zarara sokulmuş. Neden? Bunlara özel bankalardan yüksek faizle kredi aldırıyor, o yüksek faizle zararlar sokuluyor. Niçin? Satılacak; almak isteyen şahinler, kuşlar bekliyor; hepsi zaten parsellenmiş.

Sümerbank'ın haline bakın... Biz hükümetteyken Sümerbank'a kâr ettirdik. Sümerbank, yaptığı 40'a yakın yatırımı, kârıyla yaptı. İspir Ayakkabı Fabrikasını, Van Ayakkabı Fabrikasını, Oltu Ayakkabı Fabrikasını, Iğdır İplik Fabrikalarını Sümerbank'ın kârlarıyla kurduk. Hâlbuki, bu Sümerbank şimdi 6,3 trilyon lira faiz ödüyor... Nereye ödüyor bu faizi? özel bankalara ödüyor bu faizi; 6,5 trilyon lira da zarar ediyor. Bu nasıl iş Allah, aşkına?

Biz özelleştirmeye karşı değiliz, ama mühim olan, bunların verimli çalışmasıdır; tahrip edilip, faize mahsuben yok edilmesi değildir. Bu, büyük bir, tahribattır ve eğer bu Hükümet Programında yazılanlar tatbik edilirse, bu ihanet olur ve de bu Meclisin aritmetiği yarın değişir. Bunları hatırlatmak vazifemiz. Kimin malını kime satıyorsunuz! Thatcher'ın oğlundan bize, ne! Bizim köylümüzün ayakkabısı yok! (RP sıralarından alkışlar)

Peki, ne olacak? Kim verimli çalıştırıyorsa kiraya ver. Haaa, bunlar verimli bir şekilde çalışıyor, kâr ediyor; buna rağmen daha faydalı bir yatırım yapacaksan, tabii satarsın; yeni, teknoloji getireceksen, başka bir işte öncülük veya teşvik yapacaksan, tabii satarsın.

Bunlar ne yapıyor şimdi; misal olarak söyleyeyim: Bilmem hangi montaj fabrikası - ismini söylemeyeceğim - bilmem hangi holdinge 70 milyar liraya veriliyor: geçen sene 60 milyar lira verene verilmiyor. Hâlbuki bu montaj fabrikasının arazisi 700 milyar lira... Mesela, Konya'da TŪMOSAN'ın Umum Müdürü, "Bana 40 milyar verin, ben size kâr ettireyim" diyor; buna verilmiyor. Niçin? Bekleyen bir şahin var, ona verilecek.

Hükümet Programını dikkatle inceleyin. Bunu satacakmış da, KİT'lerden aldığı parayla sanayii teşvik edecekmiş... Bak, bak, bak, şu oyuna bak sen şimdi! (x) holdingine 100 milyar lira teşvik verecek... 40 milyarla, işçisi çıkarılmış, borçları alınmış bir TŪMOSAN satılacak - misal olarak söylüyorum, arazisi trilyon yapar - bunlar bu araziyi parselleyip bina yapacaklar. Onun için, en azından, etmeyin eylemeyin, bunları kime satacaksınız, bu satın alacak olan on senede ne yapacaksa, projesini getirsin. Bunu fabrika olarak mı muhafaza edecek, geliştirecek mi, yoksa yok edip arsa halinde mi satacak? Yazık günah değil mi, bu tesisler ne emeklerle kuruldu! (RP sıralarından alkışlar)

Hükümet Programının diğer bir özelliği de şudur: Gayet dikkatli bir şekilde yazılmış; bir yandan da Demirel'e ağır suçlamalar yapıyor. Yeni Programdan cümle-

ler okuyorum: “Yapısal değişimin gerçekleştirilmesi bir zorunluluktur. Ekonomide reçetenin doğrusu neyse, o, cesaretle uygulanmalıdır.”

Bak, bak, bak, “Demirel politik düşündü, benim yaptıklarımı yaptırmadı, onun için ekonomi berbat oldu” diyor bunun Türkçesi bu.

Öbür taraftan, “Açık ve saydam yönetim anlayışı içinde 1993 yılı bütçe açığı revize edilecek, 100 trilyon düzeyinde gerçekleşmesi beklenen bütçe açığı için Meclisten ek ödenek istenecek.” deniyor. Ne diyor şimdi? “Siz Demirel’in 52 trilyon dediğine bakmayın, şeffaf konuşalım; devletin 100 trilyon, KİT’lerin de 70 trilyon açığı var. İşte, Demirel, memleketi bu hale getirdi.”

İşe başlarken ne diyor? “Duvara dayandık; ya kurtuluruz ya batarız.”

Demirel’e bundan ağır tenkit mi olur? “Sen, getirdin ülkeyi duvara dayadın” diyor; Demirel bunları anlamayacak insan mı? (*RP sıralarından alkışlar*) Bir de kalkıp bunu pansuman yapmaya kalkıyorsun! Boşuna uğraşıyorsun.

“Doğru ve gerekli olanın zamanında yapılmamış bulunmasının, yanlış ve yetersiz tutumlar üzerinde bundan böyle de direnilmesi için geçerli bir neden oluşturamayacağı açıktır.” (Sayfa 27) Şuna bakın! Ne bunlar? Baştan sona kadar, “Demirel bu işi beceremezdi, beceremedi; ben becereceğim” iddiasından ibarettir. Aynı kuldarda koşuyor, yani bütün zihniyetler aynı; ama, “ben ondan daha iyi koşarım, dış güçlerin daha çok hoşuna giderim” diyor; iddia bu.

Diğer taraftan, program, inandırıcı değildir; gayri samimi bir programdır. Bakınız, programdan birkaç cümle okuyayım: “Satı Kadın’dan Başbakanlığa uzanan çizgi...” Allah!

“Atatürk ilkelerine bağlı inanç özgürlüğü...”

Muhterem arkadaşlarım, şimdi size soruyorum; inanç özgürlüğünden bahse derken, “Atatürk ilkelerine bağlı” demenin manası ne Allah aşkına? (*SHP sıralarından gürültüler*) Dünyanın her yerinde inanç özgürlüğü, inanç özgürlüğüdür. (*RP sıralarından “Bravo sesleri”, alkışlar*) Amerika’da da Atatürk ilkeleri mi var? Bu nasıl zihniyet? Bunun altında - size tahlil etmeye vaktim yok - neler yatıyor? Bunun manası, inanç özgürlüğü hem var gösterilecek hem de yok olacak; bu maksatla söylüyor. Niçin? Çünkü, Atatürk ilkelerini kendi maksadına göre yanlış yorumluyor da, onun için.

İBRAHİM GÜRSÖY (İstanbul) — Senin aklın ermez.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — “İKÖ’nün güçlendirilmesine önem vereceğiz.” Yalan; sadece PTT’nin telekomünikasyonuna önem verilecek.

“Irak’ın toprak bütünlüğüne önem veriyoruz...” Nedir bu yaptıklarınız? Bu ne gayri samimi program yahu, çocuk mu aldatıyorsunuz?

“Dış politikada, diplomasi örgütüyle özel sektör arasında kurumsal ilişkiler kurulacak.”

Nedir bunun manası; yabancı yatırımcılar, yani holdingler için çalışacağız; artık elçiler de onlar için çalışacak.

“Yabancı yatırımcılar için ekonomik altyapı avantajımız, en etkin şekilde değerlendirilecektir...”

Niye yabancı yatırımcılar için değerlendiriliyor da, bizim yatırımcılarımız için değerlendirilmiyor? (RP sıralarından alkışlar)

“Vergi gelirleri artırılabilecek, harcamalar azaltılacak.”

Nasıl olacak bu? Fakir fukarayı gene ezecek. Ezilecek hali kalmamış ki!

Ülkenin kaynak ve imkânları üzerinde işsizlerin de hakkı varmış. Sözde işsizleri tavlatacak... Hakkı var da ne oldu, iki seneden beri ne yaptın işsize? 5 milyondan 9 milyona çıkardın! Bunlar çocukça söz...

“Dul ve yetimlere yeterli hayat seviyesi sağlanacak...”

Öldürdünüz, bitirdiniz; bu cümleyi iki sene sonra ne yüzle yazıyorsunuz?

“Yaygın ve düşük oranlı vergi, temel stratejimizdir...”

Ne demek “yaygın”; yani, ezmediklerini ezecekler! (RP sıralarından alkışlar) “özelleştirilmeden sağlanacak gelirle, sanayileşme teşvik edilecek”... Bak, önce buraya verin... Ne demek bu? Holdinglere aktarılacak...

Köy idaresinin kaynakları artırılabilecekmiş... Köyde ne bıraktınız Allah aşkına? Ne hayvancılık kaldı, ne tarım... Bu kaynağı neyle artıracaksınız? Maden bulacaksınız!

“Köy tüzelkişilikleri başta olmak üzere, özel ve tüzel kişiler orman sahibi olacak...”

Köylü mü orman sahibi olacak? Hayır; şimdi olduğu gibi, birtakım holdingler orman sahibi olacak, onlar ormanlıkta arazi edinecek... Tatbikatı göreceğiz!

“1993’te 240 trilyonluk proje paketi başlatılacak...” Okuyan da bir şey zanneder. Neymiş bu? “yap-işlet-devret” ile bir sürü verimli sahalar parsellenecekmiş...

Okuyarak vaktinizi almayacağım; işte, program, böyle bir program; birçok çelişkilerle doludur.

Bakınız, bundan önceki programda, “İşsizlik, ilk ve âcil meselemizdir, devletin görevidir” deniyor; şimdi gelmiş, “tam istihdama ulaşmak, orta vadeli bir hedeftir ve devlet, işsizliğin kaldırılmasına alet olmak mecburiyetinde değildir” manasında sözler söyleniyor.

Program, pek çok yönden sayısız çelişkilerle doludur; ayrıca bunları bir izah edip, şu anda vaktinizi almak istemiyorum.

Muhtevasına geldiğimiz zaman: Muhtevada, bu hakikaten bir tasfiye heyetidir.. Bakınız, önce, her şey iflas etmiş. Dış güçler para istiyor. Türkiye’de elde ne kaldı? Kamuya ait araziler, başka bir şey yok. “Bunu vereceğiz” diyor. Sonra, “çeşitli kamu taşınırları satılacakmış... Şu iflasa bakın... Kamu taşınırları ne? Bazı kamu-daki masa, sandalye... İş buraya kaldı”, Programda yazılan bu... (RP sıralarından alkışlar)

“Gümrük denetimine tabi eşyanın ekonomik değerini kaybetmeden gerçek satışı yapılacaktır...” Gümrükte onun bunun malı var ya - elinde bir şey yok - gitmiş onunla borç ödeyeceğim diye düşünüyor. Ne zeki, her şeyi ne kadar iyi düşünüyor, ne kadar ihata kabiliyeti; gümrükteki malları bile unutmamış, görüyor musunuz efendim?

“KİT”lere bağlı ortaklıklar satılacaktır...” Başka bir şey yok, devletin elinde bu kalmış.

“Devlet iştirakleri satılacaktır. Genel bütçeye dahil kuruluşlar süratle özelleştirilecek. Başta tarım kooperatifleri satılacaktır. PTT ikiye bölünüp, tasarruf imkânları gözden geçirilecektir...” Sonra? Fakir fukaranın yastığının altındaki altın... Ona da göz dikmişler. Altın sertifikası çıkarılacaktır, ona kağıt verecek altını alacak dış borca verecek; hesap bu. Sonra, “altınımı ver” dediği zaman, nerede bulacaksınız iki aylık hükümeti... (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) İşte hesap... İşte hesap...

Ondan sonra, “yap, işlet, devret...” Antep-Habur otoyolu... Bunu kimin alacağı bellidir şimdiden. İskenderun-Cilvegözü otoyolu... Ankara-Pozantı otoyolu... Ülke parselleniyor. Kamu kuruluşlarının dinlenme tesislerini de unutmamışlar. Şu hale bakın Allah Aşkına...

Bu neye benziyor? Bir evin kumarbaz bir çocuğu var; kumara gidiyor, önce babasından aldığı paraları bitiriyor. Ondan sonra gidiyor evin halısını da kumarda kaybediyor, işte bu, “KİT”ler” falan dediğimiz, evin kıymetli eşyaları. Sonra tapuyu da verecek. Yani gidiyor, orada, arazileri de vesaireleri de satmaya kalkıyor; evin tapusunu da kumarda kaybediyor. Uslanmaz bir kumarbaz çocuk zihniyeti... Karşımızdaki zihniyet bu. (RP sıralarından alkışlar) Vermiş, vermiş, bitirmiş, şimdi elde ne kalmış, bunun envanterini yapmış, bunları da vereceğim... İşte, önümüze program diye getirilen, bu iflasname. Yani iflas masası, artık terekeye elde ne kaldıysa, dağıtıyor. Bu tereke de kim? Dış güçler.

Program, baştan sona kadar dış güdümcü bir programdır. Çünkü, illâ AT’a ısrar edecekmiş... “AT’a ısrar edeceğiz...” Almıyorlar çok şükür ki. “Yok, illâ, zorla gireceğiz...”

Şu programdaki cümlelere bakın: “Uygarlığın beşiği olan kıta Avrupa...” Nereden Avrupa, uygarlığın beşiği oluyor? Şu Avrupa’nın Ortaçağı da vahşet, bugün de vahşet. Bu ne zihniyet yahu? Bu ne zihniyet? (RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

“Batı camiasıyla bütünleşen bir ülkeymişim...” En büyük iftiharımız bu. “Avrupa, Avrasya’nın ihtiyaçlarını ABD olmadan karşılayamaz...” Yani, “Avrupa” falan diyoruz; ama, “asıl ağabeyimiz Amerika’dır” diyor.

“ABD ile geliştirilmiş ortaklığın genişletilmesine ve büyütülmesine özel önem vereceğiz...” Özel... Her şeyden önce...

“Kuzey komşularımıza büyük önem verecekmiz, Müslüman ülkelere gelince dikkatli olacağız.”

İşte, şu üç tane cümle: Amerika’ya “özel”, Sovyetlere “büyük önem” ve Müslüman ülkelere gelince, “dikkatli olacağız”

Programdan cümle: “Irak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarına uymalı, dünya ile barışmalıdır.” Niçin? Ağabeyi böyle istiyor.

“Karadeniz’deki entegrasyon, yabancı sermaye çekiciliğini artıracak...” Aklı fikri - Amerika’dan, Batı’dan korkuyor haa - Rusya ile falan birleşecek; ama, “yok, yok, biz size parsel hazırlamak için bunu yapıyoruz, asıl niyetimiz budur” diyerek yanaşiyor; korkudan.

“AT’a uyum için gümrük birliği olacaktı.” Hem de 1.1.1995’te. Bu nasıl iş Allah aşkına yahu? Türkiye çiftlik mi? Nasıl oluyor da tek taraflı olarak gümrükler indiriliyor? Bizim sanayimiz ne olacak? (RP sıralarından alkışlar)

Bugün, devletin elindeki KİT’leri hurdalığa çevirdiniz, bu yetmiyor; şimdi özel sektördeki sanayimizi de bir ikinci kanser uruna çevireceksiniz. Niye? Hiçbir kormanız yok. “1,5 ay sonra bütün gümrükleri kaldıracağım” diyorsunuz... Türkiye’deki hangi sanayi Batı’ya dayanır? Neyini düzelttin ki, kaldırıyorsun? Sendeki faiz yüzde 100, sendeki hammadde fiyatları bu, sendeki teknoloji bu... Bu gerçekler karşısında bu nasıl iş Allah aşkına? Kim sizi iteliyor? Bu nasıl iş? Kimin emriyle hareket ediyorsunuz? İki yıldan beri sanayii korumak için ne yaptınız? Perişan ettiniz. Bakın, sanayicilerin hepsi ateş püskürüyor, haklı olarak. “Şimdi, illâ sizi tahrir edeceğiz...”

Ondan sonra da, bilmem, aile planlaması benimsenecek... Niye? Onlar istiyor. “Aile planlaması benimsenecek...” Ne bu aile planlaması? Nüfus azaltılacak. Görüyor musunuz be mübarekler, Avrupalılar şimdi “aman çocuk olsun, nüfusumuz artsın” diye çırpınıp duruyor, maaşlara yüzde 50 zam veriyor, uçaklarda tenzilat yapıyor, yapıyor; çünkü, bugün genç nüfusları yok. 1 çalışan 2 yaşlı insana bakıyor. Yapılan hesaplar, kırk sene sonra 1 çalışanın 8 yaşlı insana bakacağını gösteriyor. Yani, onlar, genç nüfus olmadığı için iflas ediyorlar, çöküyorlar, Türkiye’den bunun için korkuyorlar. Major’un programı bu; nüfus planlaması. “Hem de bunun için kredi bulacağız” deniyor... Tabii bulursun, başta Rockefeller Vakfı olmak üzere dış güçler cayır cayır kredi verir. Yeter ki sen Türkiye nüfusunu azalt.

“Paris Şartı” deniyor... Nedir bu Paris Şartı? Siyonizmin aleyhinde bulunmak yasaktır. Başka? Avrupa kültürünün temeli Hristiyanlıktır, bunu koruyacağım. İşte Paris Şartı bu. Hepsini toplanmışlar, “Bunları sağlayacağız” diyorlar. AGİK’in (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konseyi) manası da budur; yani Hristiyan kültürünü korumak. Buz burada ne arıyoruz? Dolgu maddesi; kontrol için. Ne şuursuz bir gidiş ya Rabbim...

Bakın, işte bu zihniyetler sonucu Bosna ne oldu, Azerbaycan ne oldu, Kıbrıs ne oldu, Kuzey Irak ne oldu? Şu hale bakın. Bütün bunlarla, milli menfaatlerimizin hepsi perişan olmuştur.

Şimdi, bu programda ne deniyor: “Bosna-Hersek’te sürekli dikkat edeceğiz...” Bunu yapacaktı, yapacağı başka şey yok!

Yine, “Azerbaycan’da AGİK’in çabalarını destekleyeceğiz...” deniyor.

AGİK dediği kim? Majör, Fransa... Onlar ne yapıyor? Azerbaycan’ı ortadan kaldırmak istiyor.

“... Azerbaycan’ın iç sorunu; üzüntülüüz...” deniyor; bu iç sorunu aşması, iç-ten dileğimizmiş! Şu hale bakın, şu zayıf cümlelere bakın!

“Kıbrıs Türk halkının haklarının, güvenlik ve esenliğinin, iki toplumun iki ayrı kesimde yaşayacakları, siyasal eşitliğe dayalı bir ortaklık kurulması suretiyle güvence altına alınabileceğine olan inancımızı koruyoruz...” deniyor. Haydaa... Şimdi, bu ne demek? Her türlü toprak tavizine hazırız demek. Rum bunu anlamıyor mu? Yunan bunu anlamıyor mu? Amerika bunu anlamıyor mu? Hâlâ ortaklıktan bahsediyor... Ne ortaklığı? Bundan sonra ortaklıktan nasıl bahsedilir?

Bakın, şu millet şimdi beni dinliyor: Nerede şahsiyetli dış politika? Bu Meclis öyle bir hükümet kurmalı ki, önce Birleşmiş Milletlere ihtar vermeli, “Bu çifte standardı bırak, İslam düşmanlığı politikasını terket. Butros Gali derhal istifa etsin. Yoksa 56 Müslüman ülke sizi boykot edeceğiz...” demelidir. *(RP sıralarından alkışlar)* Sonra “56 Müslüman ülkenin temsilcisi olarak, Türkiye daimi konseye delege olmalıdır. Yapıyor musunuz?” demelidir. Eğer onlar “yapmıyoruz” derlerse, biz de “öyle mi... öyleyse biz 80 tane, 1,5 milyar nüfusa sahip Müslüman topluluk, kendi birleşmiş milletlerimizi kendimiz kuracağız. Siz bizim peşimizden koşun.” demeliyiz. *(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Bakın, şimdi, millet Bosna’da ne ses bekliyor... Yine, “Bir defa, önce Bosna ele alınmalı, derhal ateş kesilmeli ve derhal Bosna-Hersek Devletinin ilk statüsüne dönülmelidir. Aksi takdirde, Almanya’nın, Katolik âleminin, Katolik Slovenya ve Hırvatistan’ın yaptıklarını Türkiye ve İslâm âlemi olarak, biz de Bosna için yapacağız. Bosna-Hersek’e fiilen - askeri malzeme dahil - her türlü yardımı yapacağız. Daha da devam ederseniz Arnavutluk Havaalanına 4 Müslüman ülke 25’er tane uçak göndereceğiz...” demeliyiz. İşte bu kadar! Şu şahsiyeti takındığımız anda, göreceksiniz, dünya nasıl değişecek. Şu tarihi fırsat önümüze gelmiş. Şu, “program” diye önümüze getirilen belgeye bakın Allah aşkına... Bu tek diş kalmış canavara sadece yardımcılık yapacağız; ne isterse onu yapacağız. Böyle program mı olur?

Azerbaycan için hiçbir talep yerine getirilmedi. Ermenilere yardım edildi. Kimse Azerbaycan’a karışmayacak, Azerbaycan halkı tam serbest iradesiyle kendi yönetimini kendisi tayin edecek ve de Azerbaycan’ın savunması için, askeri yardım dahil, her türlü yardımı yapacağız.

Kıbrıs’ta federal devlet müzakerelerine derhal son verilmelidir. KKTC’nin, başta Müslüman ülkeler olmak üzere bütün dünya ülkelerince tanınması, maddeten ve manen kalkınmasının sağlanması gerekir. Tek meselemiz budur.

Batı Trakya’da, Yunanistan, tayinle bize müftü getiriyorlar; ama burada kendi patriklerini kendileri seçtiriyorlar ve ne yazık ki, bizim bakanlarımız da, gidip, o seçilmiş patriğin merasiminde selam duruyorlar...

BAŞKAN — Sayın Erbakan, 5 dakikanız kalmıştır.

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Sağ olun, çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Batı Trakya'da camilerimiz, arazilerimiz gasp ediliyor; Lozan'ın hükümleri tatbik edilmiyor. Adaların silahsızlandırılması lazım; Ege'deki haklarımızın tanınması lazım, teminat altına alınması lazım.

Irak'tan ambargonun derhal kaldırılması lazım.

İsrail, zulümlere derhal son vermeli, Birleşmiş Milletler kararlarına uymalı, ilk adım olarak da işgal ettiği topraklardan derhal çekilmeli.

NATO, Müslüman ülkeler aleyhine dönüyor, buna mani olmak lazım. Eğer ısrar ederlerse, ayrılıp, İslam NATO'sunu kurmak lazım.

Çekiç Güç'ün derhal geri gönderilmesi lazım,

Avrupa'daki işçilerimizin dolaşım hakkı ve bütün diğer haklarının sağlanması ve güvence altına alınması, temin edilmesi lazım.

Müslüman ülkelerle, İslam Birliği'nin kurulması için bir gün kaybedilmeden gerekli adımların atılması lazım.

Bu sebepten dolayıdır ki, işte, dış politika olarak takip edilmesi icap eden yol budur.

Bir defa, programın içerisinde, modern müstemlekecilığe ait, sömürüye ait her türlü şartlar kabul edilmiş - ki, teferruatına girmiyorum - Müslümanlara baskıya devam edeceğiz edasına yer verilmiş.

Başörtüsü zulmü hâlâ devam ediyor. Müslümanlığın gerçeğinin konuşulması yasak, Müslümanlara örgütlenme hürriyeti yok, Müslümanlara tedris hürriyeti yok, Müslümanlara inancını yaşama hürriyeti yok; nikahını müftüye kıydıramaz.

İmam-Hatip Okulları ve Kur'an kursları ihtiyacının karşılanması engelleniyor. İmam-Hatip lisesi mezunlarının, çok kabiliyetli olup, giriş sınavını kazansalar da, Harp Okuluna girmeleri yasaklanıyor.

Gene, Anayasa değişikliği teklifi içinde yer alan 24'üncü maddedeki "Müslümanlara baskı" paragrafının kaldırılacağına dair tek bir işaret verilmemiş. Sadece göz boyamak şeklinde, "hile rejimine devam edeceğiz, tahakkümü devam ettireceğiz" denmiş. Baştan sona kadar çeşit çeşit tahribat programda yer almaktadır.

Bunların başında da, ilköğretimin 8 yıla çıkarılması yer almaktadır. Yanlış anlaşılmasın, biz buna karşı değiliz, mecburi öğretimi 11 yıl yapalım, 15 yıl yapalım; ama meslek okullarında okuyan evlatlarımız 12 yaşından itibaren mesleğe hazırlanmalı; bu, el sanatıdır, bir sanatkâr böyle hazırlanmalıdır. Bunun gibi, İmam-Hatip Okulundaki çocuk da tabii 12 yaşından itibaren hazırlanmalıdır. Onun için, neden 5 yıllık ilkokulu bitirdikten sonra çocuk İmam-Hatip Okuluna veya Kur'an kursuna gitmesin. Bu nasıl demokrasi? Millet istiyor, siz önlemeye kalkıyorsunuz! Hangi hakla? (RP sıralarından alkışlar)

O zaman, buradaki "demokrasi" sözünüzden ne anlaşılacak?

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Sivas olayları, Sivas!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Düşününüz, 6 yaşındaki çocukla 15 yaşındaki çocuk...

İBRAHİM GÜR SOY (İstanbul) — Sivas'daki olaylar!

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bunlar aynı okulda oturacaklar... Öğretmen kargaşası... Zaten paranız yetmiyor çok şükür. Ondan dolayı, bu sakim yoldan vazgeçiniz.

Bundan başka, “bütün illerimizde gençlik merkezleri kurulacak” deniyor. Temenni ederim ki, bu gençlik merkezleri, milli ve manevi değerlere bağlı gençlik yetiştirmek için kurulur; gençleri, evrensel, küresel Batı ile bütünleştirmek amacına yönelik değildir. Bunun için kurulacak merkezden hayır gelmez.

Televizyonlar ahlak tahribatı yapmamalıdır. Ne yazık ki, getirilen teklifte, yüksek kurulun sadece frekans tahsisi yapacağı ifade edilmektedir.

Muhterem milletvekilleri, aziz milletimizin kıymetli evlatları; bugün milletimiz öyle bir hükümet istiyor ki, terörü önlesin, “terörle yaşayacaksınız” demesin. Bunların nasıl önleneceği konusunda bugüne kadar çok konuştuk.

Terörü önlemek için, asıl inanç bağımızı ön plana çıkartmak mecburiyetindeyiz; devlet-millet kaynaşmasını, bayram nutkunda değil, kalplerde duyulacak şekilde geliştirmeliyiz. Bölgeye, yetenekli, şefkatli, özel eğitim görmüş kamu personeli, idareci göndermeliyiz. Terörle mücadele için ise, özel vasıflı, üstün komando eğitimi görmüş, özel dağ polisi birlikleri kurmalıyız ve bunları her türlü modern teçhizatla donatmalıyız. Kuvvetli bir istihbarat kurulmalı ve yöredeki işsizlik ortadan kaldırılmalıdır. Bunun için, Kuzey Irak'taki otorite boşluğu ve Irak'a uygulanan ambargo derhal ortadan kaldırılmalıdır.

Böylece, bütün insanlarımıza, kardeşlik, şerefli kardeşlik, isteyerek, beraber yaşama şartları hazırlanmalıdır.

Diğer yandan, milletimiz, işsizliğin ortadan kaldırılmasını istiyor. İşsizliğin bugün en büyük sebebi, yeni yatırım yapılmaması, iş sahasının açılmamasıdır. Bunlar yapılmıyor; neden? Çünkü, bu faizci ortamda yatırım yapmak mümkün değildir de, onun için. Mutlaka bu faizden vazgeçilmeli, mutlaka bu haksız vergilerden vazgeçilmeli. Cenabı Hak, bu ülkeye her türlü tabii zenginliği vermiş; bir proje seferberliği yapılarak, bütün bu projeler harekete geçirilmelidir ve böylece üretim artırılmalıdır. Yoksa, bu Hükümet Programındaki gibi, basit borsa oyunları, masa başında, Cenabı Hakkın bize verdiği nimetleri servete çevirmeden, kaynağında zenginlik olmadan, bu oyunlarla hiçbir şey olmaz.

Bir Udidem gelmişti; unutuldu, bu Programda adı da geçmiyor. Ne oldu Udidem? Karikatür oldu! (RP sıralarından alkışlar) Bir yeni karikatür de bu...

BAŞKAN — Sayın Erbakan, rica etsem...

NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Siz kim, bunları temin etmek kim? Milletimiz, hakikaten, refah istiyor, hürriyet istiyor, itibar istiyor; temiz bir yönetim istiyor; adalet istiyor, huzur istiyor, kardeşlik istiyor. Bütün bu denemeleriniz gösteriyor ki, bunları ancak yeni bir modelle gerçekleştirmek mümkündür. Onun için, sözlerimi bağlıyorum...

Muhterem milletvekilleri, aziz milletimizin kıymetli evlatları; iki yıllık bir denemeden sonra, hâlâ, aynı şeyi bir kere daha denemenin hiçbir faydası yoktur. Türkiye'nin söylediğimiz meselelerinin çözülmesi, milletimizin isteklerinin yerine gelmesi beş kelimenin içindedir: 1) Milli görüş, 2) Âdil düzen, 3) Manen ve mad-detten kalkınmış, yeniden büyük Türkiye, 4) İslam birliği, 5) Yeni bir dünya. İşte bu gerçeklerden dolayıdır ki, Refah Partisi en büyük parti olmuştur.

Şimdi, biz diyoruz ki, gelin, bu sene ekimde büyük seçimi yapalım; bundan kaçarsanız mahalli seçimlerle büyük seçimi birlikte yapalım, ondan da kaçarsanız, zaten gelecek sene, Ekim 1994'te seçimden kaçamayacaksınız. *(RP sıralarından alkışlar)* Türkiye'nin kurtuluşu budur.

O vakte kadar ne yapacağız? Biz, pek çok hükümetlere girdik; onun için, hiçbir hükümete girme heveslisi değiliz. Sözlerim yanlış anlaşılmasın diye baştan tasrih ediyorum. Kesinlikle bu şartlarda girmeyiz; ancak, diyorum ki, şu size başlangıçta tarif etmiş olduğum dünya olayları ve Türkiye'nin bu alevler içindeki halinde, geliniz, bu ısrardan vazgeçin. Siz bunu yürütemezsiniz, kan ve gözyaşından başka şey getiremezsiniz; yeniden başlayınız ve bütün partilerle istişare ederek, memleket meseleleri nasıl çözülecek, görüşülsün; nasıl bir program uygulanacak, görüşülsün... Yine bunu siz yapın; ama, bu gösterilen yolları uygulamak için biz de size yardımcı olalım Yeniden başlayın. Uzlaşma, birlik ve beraberlik...

Tekrar ediyorum ciddi bir noktadayız. Bu sebepten dolayıdır ki, bütün insanlığın mesuliyetini taşıyarak, kan ve gözyaşından kaçmak için bu teklifi getirdim.

Bu sebepten dolayı, biz, Refah Partisi olarak görevimizi yapmış bulunuyoruz. Cenabı Hak'tan, milletimize, İslam âlemine ve bütün insanlığa kurtuluş diler, sayın Meclis üyelerini, aziz milletimizin bütün evlatlarını muhabbetle kucaklarım. Allah'a emanet olunuz. *(RP sıralarından ayakta alkışlar, ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erbakan.

Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubu adına Sayın Aydın Güven Gürkan. Buyurun Sayın Gürkan.

SHP GRUBU ADINA AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, televizyonları başında bizleri izleyen sevgili yurttaşlarımız; hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; fevkalade kederliyim. Zannediyorum, bugün sabah yataklarından kalkan sade Türk yurttaşlarının çok büyük bir çoğunluğu, neredeyse tümü, derin bir keder içinde. Dün Sivas'ta geçen olaylar sonucunda 35 yurttaşımızı kaybetmiş olmamızın derin acısı halen yüreklerimizde.

Acı, bununla da bitmiyor. Biraz önce bir teleks aldım. Bu telekste deniliyor ki: "Dün gece saat 21.30 sıralarında bir grup terörist, Dargeçit yakınlarındaki Çelik Jandarma Karakoluna saldırarak 16 er ve erbaşımızı da şehit ettiler." Böylece, bu sabah kalktığımızda, 51 insanımızı kaybetmenin kederini yüreğimizde duyduk.

Bu keder, yalnızca bugüne özgü bir keder de değil; dün de kederliydik, önceki gün de kederliydik, ondan önceki gün de kederliydik. Son üç günde, bugün öldürülenler hariç, Türkiye'de 120 insanımız ölmüştür; bunun 40 tanesi de şehit olmuş-

tur, görevlidir. Bu keder, yalnızca son birkaç günün kederi de değildir; haftalardır, aylardır, yıllardır süregelen ve bir türlü aşamadığımız, aşmayı beceremediğimiz büyük bir kederdir.

Ülkesinde barış içinde, huzur içinde yaşamak isteyen tüm insanların gözleri buradadır. Ya bizler bu sorunları çözeceğiz, çözmeyi başarabileceğiz ya da bu sorunlar içinde ülkenin boğulmasının ağır sorumluluğunu ve vebalini taşıyacağız. Bizden başka hiç kimse, demokratik bir rejim içinde, bu sorunu çözemez. Bu sorunu çözmenin onuru da, sorumluluğu da, buradaki sade bizlere, sade insanlara ait olacaktır.

Dünkü olaylar konusunda birkaç söz söylemek istiyorum: Tabii, daha henüz sağlıklı bilgiler gelmiş değildir; doğru bir değerlendirme yapmak için zaman henüz çok erkendir. Erken teşhisler koymak, erken yargılamalarda bulunmak, olayları olduğundan daha fazla büyütebilir de... Ama dün gecedен beri iki şey duyuyorum ki, bunu haksızlık sayıyorum, bu tavrı doğru bulmuyorum. Denilebiliyor ki: “Gazeteci yazar Aziz Nesin halkı tahrik etmiştir, galeyana getirmiştir ve olaylar bundan ötürü olmuştur...” (RP sıralarından “Doğru aslında” sesleri)

Öylesine bir biçimde ifade ediliyor ki, sanki Aziz Nesin bütün bu olayların sorumlusu...

İSMAİL COŞAR (Çankırı) — Odur, başkası değildir.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) —... ve bu ölen 35 insan bütün bunların sorumlusu. Ne yapmıştır Nesin? Düşüncelerini, beğenirsiniz, beğenmezsiniz; düşüncelerini dinlersiniz, dinlemezsiniz...

ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Ordu) — “Bu millet hayvandır” demiş; sen bu millettен değil misin?

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim... Sayın Pehlivanoğlu, dinleyelim.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Katılırsınız, katılmazsınız...

İLHAN KAYA (İzmir) — Savunmayın o adamı.

MEHMET GÜLCEGÜN (Mardin) — Bir dakika dinleyin yahu; ne söyleyecek bir dinleyin.

ŞADİ PEHLİVANOĞLU (Mardin) — Sen bu millettен değil misin?

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyin... Sayın Pehlivanoğlu, dinleyin.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Allah korkunuz yok mu sizlerin! “Adamları yakın” mı dedi?

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar... Değerli arkadaşlar... Sayın Gökalp, oturun lütfen yerinize.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Ama nihayet, yapılan tahrik ve galeyandan bahsedebilmek için, birilerinin içine dalınır ve o insanların asla kaldıramayacağı ağırlıkta, amaçlı olarak sözler söylenir.

Oysa yazar ve düşünür, kendisini dinlemeye hazır bir gruba, barışçıl bir biçimde onların da bir kısmı belki bunu onaylıyordu veya onaylamıyordu ne söylemek

istiyorsa, onu anlatmıştır ve orada bir olay olmamıştır, orada bir tahrik, orada bir galeyan olayı söz konusu değildir. Beğenmemişlerdir, beğenmemişlerdir, ama dinlemişlerdir ve olayın aslında orada bitmesi gerekir.

Olaydaki tahrik ve galeyan oradan kaynaklanmıyor. Sonra, bilemediğimiz, ama varlığını çok uzunca bir süredir hissede geldiğimiz birtakım odaklar, bu sözleri - ne söylenmiştir, bilmiyorum - yayarak, saptırarak ve organize ederek halkı tahrik etmişler ve galeyana getirmişlerdir. Asıl vahim olanı da işte budur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sonra deniliyor ki, “Vali niye izin verdi?”

Vali, Pir Sultan Abdal’ın anılmasına ya da başka bir düşünürün, yazarın barış içerisinde anılmasına - Mevlana’sı olabilir, Yesevi’si olabilir, başka herhangi birisi olabilir - neden engel olsun ki! Bunu engellememiş olmaktan ötürü neden suçlan-sın ki!

Ayrıca, burada ve dün gece Dargeçit’te saat 21.30’da meydana gelen olayda sürekli bir şeyi yaşıyoruz ve bunu bir biçimde aşmak zorundayız. Biz aşmak zorundayız, başkası değil, başkası aşamaz. Bir büyük devlet yetmezliği yaşıyoruz. Devletimiz yetmiyor, böyle olayların ortaya çıkmasını engellemeye, böyle olayları önlemeye ya da bunların zarar vermesini... (ANAP ve RP sıralarından alkışlar)

Bir dakika, izin verin...

BURHAN KARA (Giresun) — Devletle ilgisi yok bunun.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Aciz değildi de, bu durumlara niye düştük?

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Devlet yetiyor, Hükümet yetmiyor... Hükümet acz içindedir.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, lütfen dinleyelim. Burası bir Parlamento ve bu da Parlamento kürsüsüdür; herkes fikrini söyleyecektir, lütfen dinleyiniz!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Olaylar, dün, yani perşembe günü...

FAİK ALTUN (Antalya) — Görevinizi yapmadınız!

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, lütfen... Kürsüdeki hatibi dinleyelim efendim. Sayın Gürkan, devam ediniz efendim. Susunuz arkadaşlar.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi, devletin güçlenmesi, devletin işlevlerini yerine getirmesi, devletin, ülkemizde insanların ölmemesini sağlaması için, ortak bir biçimde düşünme, çareler arama yerine; “devletin şu şu konularda zaafı var” denildiğinde tepki göstermekle ya da insanı devlet düşmanlığıyla suçlamakla nereye varırız, neyi çözeriz ve bizi dinleyen yurttaşlar bu tartışmadan hangi umudu üretebilirler? Eğer, bu ülke bütünüyle bizim siyasal kararlarımıza terk edilmişse; esenliği, barışı, huzuru, güveni buna bağlı ise, ne gerekiyorsa onun üstünde konuşmak zorundayız ki, çözüm bulalım. Devletimizi daha iyi işler hale getirmek, insanlarımızı daha iyi koruyabilecek ölçüde, zihnen ve araç gereçle donatmak, daha iyi eğitmek; bütün bunlar bizim görevimiz değil de, kimin görevi olabilir ki?

FAİK ALTUN (Antalya) — Görevinizi yapmadınız...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Olay, perşembe günü oluyor. Bu sorun bugünün sorunu değil, bunu hepimiz biliyoruz; çok uzun yıllardır gelen bir sorun. Onun için, “şu hükümet, bu hükümet; şu kişi, bu kişi suçludur” demekle, sorunları çözebileceğimize inanmıyorum. Panel perşembe günü oluyor ve cuma günü insanlar, öğle saatlerinde çeşitli yerlerde toplanıyorlar, bu görülüyor ve ortalığın gergin olduğu, kışkırtmaların olduğu ve beklenilmedik şeylerin gelişebileceğini, neredeyse orada yaşayan herkes görüyor ve vahim kundaklama olayı, insanların boğularak öldürttürülmesi olayı akşam saatlerinde oluyor ve sekiz saat, dokuz saat, her ne işe, on saat, bu olayı önleyebilecek önlemleri, çareleri bulamıyoruz ve 35 tane insanımız, feci bir biçimde - çoğu boğularak - yaşamını yitiriyor.

Bu olayda kolaydır tabii İçişleri Bakanını suçlamak, yeni Başbakanı suçlamak, Hükümeti suçlamak, Emniyet Genel Müdürünü, Emniyet Müdürünü, Valiyi suçlamak tabii kolaydır. Ama her şey düzgün gidiyor olsaydı, böyle olaylara ülkenin hiçbir yerinde, hiçbir zaman rastlanmıyor olsaydı ve aniden, birden, bir yerde, diyelim ki, Sivas’ta olsaydı, diyebilirdik ki, işte bu insan suçlu, bu kişi suçlu, bu sebep oldu. Dargeçit’te de...

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — İki yıldır İktidarsınız.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — İki yılın meselesi de değil, oniki yılın meselesi de değil ve tutun ki, bu Hükümet suçludur... Bu Hükümetin suçlu olması, çözümü birlikte aramamızın engeli midir, birlikte düşünmemizin engeli midir? (*Alkışlar*)

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Taviz üstüne taviz verildi; her cuma namazında bu olaylar oldu; ama Hükümet sessiz kaldı...

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, sakın olun, yerinizden konuşmayın. Devam ediniz.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Olaylar âdeta “geliyorum” dediği halde, önleyici gücü gösteremedik.

Bu olaylarda belki tek teselli duyacağımız şey, bunun çeşitli inanç grupları arasında bir karşılıklı kıyıma varmamış olmasıdır. Bu, tabii, 35 insanın çok kötü koşullarda ölmesinden duymuş olduğumuz acıyı ve elemi hafifletmiyor; ama, hiç değilse, etkileri çok uzun on yıllar, belki daha da uzun süreler gidecek ölçüde, inanç gruplarının birbirini kıyması yaşanmamıştır.

URAL KÖKLÜ (Uşak) — “Gazamız mübarek olsun” diyorlar birbirlerine.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Aslında, Anadolu halkı, çeşitli etnik özellikleriyle, çeşitli kimlik özellikleriyle, çeşitli inanç özellikleriyle, birlikte ve bir arada yaşamasını yüzyıllardır, becerelmiş bir toplumdur. Eğer bu insanlar, yan yana köylerde, yan yana kahvelerde, yan yana evlerde kavga etmeden yaşayabiliyorlarsa; ama bir gün, Sivas’ta olduğu gibi, Maraş’ta olduğu gibi, Çorum’da olduğu gibi olaylar buna rağmen yaşanabiliyorsa, o halde topluma taşıdığımız politik değerlerde, topluma taşıdığımız üslupta, yaklaşımda, biz politikacılar olarak belli bir sorumluluğu taşımak zorundayız. Sadece politikacılar değil belki, basmada, ya da kamuyla kim temas halindeyse... Çünkü, bu insanları kendi hallerine bıraktığımız-

da, baş başa bıraktığımızda, yan yana da evleri olsa, köyleri yan yana da olsa ve birbirlerinin inançlarını kabul etmiyor dahi olsalar, birlikte, barış içinde, huzur içinde ve dayanışma içinde yaşayabiliyorlar; ama, nasıl değerler taşıyorsak topluma, nasıl politik değerler taşıyorsak topluma; bu, kendiliğinden var olan ve kendiliğinden filizlenen ve kendini koruyan barış ortamı, işte böyle vahim olaylara dönüşebiliyor.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümet, Türkiye Cumhuriyetinin 50'nci Hükümetidir. 10, 20, 30, 40, 50 gibi sıfırlı rakamlar, bir yeni başlangıç, yeni bir umut aşları insanlara. Zannedilir ki, 50'nci Hükümetle birlikte, 49'uncusundan çok daha farklı, çok daha etkin, çok daha becerikli bir hükümet gelir, böyle bir umut uyandırılır. Her bir başlangıcın getirdiği büyük bir umut olur. Onun için Türkiye Cumhuriyetinin, Pazartesi günü Meclisten güvenoyu isteyecek 50'nci Hükümeti de, bir anlamda, hepimizin umut hükümeti olmak durumundadır. Ülkenin var olan büyük sorunlarını aşması konusunda, bu Hükümete, şans dilemekten, yardım vaat etmekten ve güven göstermekten başka elimizden bir şey gelmiyor.

Türkiye'nin esenliğe çıkıp çıkmayacağı, iç barışını koruyup koruyamayacağı, bütünlüğünü sürdürüp sürdüremeyeceği, refaha ve mutluluğa erişip erişemeyeceği, başka hükümetlerde olduğu, gibi, bir ölçüde, 50'nci Hükümetin de becerisine, şansına ve çabasına bağlıdır. Bunun için, 50'nci Hükümetin sunduğu Programın birçok noktasıyla anlaşıyor olmamıza rağmen, birçok noktasına itiraz ediyor olmamıza rağmen... (CHP, RP ve ANAP sıralarından alkışlar) bu Hükümete, daha henüz güvenoyu almamış bu Hükümete, toplumla birlikte, biz bir kredi açmak istiyoruz; bu ağır sorunları aşma konusunda Hükümeti görevlendirmek istiyoruz.

HASAN DİKİCİ (Kahramanmaraş) — Vade ne kadar?

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, lütfen...

Devam ediniz Sayın Hatip.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN — (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; etnik sorun, inanç sorunu, mezhep sorunu, bir ülkenin yaşamak şanssızlığında kaldığı en büyük sorunlardır. Ülkeler, genellikle, başka sorunları aşmakta daha becerili oluyorlar; ama, etnik sorun inanç sorunu, din sorunu, mezhep sorunu olduğu zaman, ne yazık ki pek çok ülke, bu büyük sorunları aşma becerisini gösteremiyor ve o sorunların içinde boğulup gidiyor.

Bugün, Türkiye, bu iki büyük sorunu da, bir anlamda yaşamak durumundadır. Bu sorunları, barış içinde çözebilmesi, ülke bütünlüğü, birliği, dayanışması, hoşgörüsü, içinde çözebilmesi; büyük ölçüde, çok büyük ölçüde bir siyasal beceriyi, seziyi ve cesareti gerektiriyor.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bugün, dün yaşanmış olan olaylar nedeniyle başka bir konuya zaman ayırmak zorunda kalsak da, Güneydoğu Anadolu'da yaşanan ve ülkenin yavaş yavaş başka yerlerinde de yaşanmaya başlayan sorunun büyüklüğünü ve önemini göz ardı etmememiz lazım. Eğer bu sorun bir biçimde çözülecekse, şimdiye kadar yaptıklarımızdan, gösterdiğimiz yaklaşımlardan, bakış açılarımızdan ve uyguladığımız yöntemlerden farklı şeyler yapmak zorunluluğu vardır. Her gün, sayısız insanın şu ya da bu biçimde ölmüş olmasının getirdiği ders-

leri alıp, yeni yaklaşımlar geliştirmek zorundayız. Sorun, Parlamentomuzda çok konuşulduğu için, bir kez daha bütün ayrıntısıyla üzerinde durmak istemiyorum; ama, iki tane önerim var:

Birincisi, bu terör durmalıdır. Bu terörü yapanlar, bu terörü durdurmalıdırlar. Çünkü, bu terörle varılabilecek herhangi bir nokta yoktur. Şimdiye değin, hiçbir terör örgütü, ne kadar destek alırsa alsın, ne kadar güçlü olursa olsun, halk içinde ne kadar benimsenmiş olursa olsun, bir devleti yenmeyi becerememiştir. Üstelik tüm Türk insanlarının, tüm Türkiye insanının amacı, temel hedefi, isteği, arzusu, barış içinde, eşitlik içinde birlikte yaşamaktır. Terör sadece kan akıtır, terör sadece acı verir, elem verir, keder verir; ama, sonunda terörle bir yere varmak mümkün değildir.

Bu terörü yapanlar, eğer, bu terör yoluyla Kürt kökenli insanlarımızın esenliğini sağlamak istediklerine inanıyorlarsa, eğer gerçekten Kürt kökenli insanlarımızın kimi taleplerinin, kimi isteklerinin demokratik bir biçimde karşılanmasını istiyorlarsa, çektikleri kimlik sıkıntılarının aşılmasını istiyorlarsa, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da var olduğunu iddia ettikleri ihmallerin kaldırılmasını arzu ediyorlarsa, hiçbir yere varamayacak olan bu terörü durdurmalıdırlar.

Ama mesele bununla biter mi? İşte meselenin yeni olan noktası da budur ve burada, Sayın Başkan, siz Meclis Başkanımıza ve Cumhurbaşkanımıza büyük görevler düşmektedir. Elbette orada güvenlik güçlerimiz, ülkeyi korumak için, terör karşısında düzeni ve insanları yenik düşürmemek için, elden geldikince can güvenliğini sağlayabilmek için kahramanca mücadele edecekler ve biz de onlara sonuna kadar, her koşulda destek vereceğiz ve bu yolda canlarını kaybetmiş insanları her zaman minnetle, saygıyla anacağız; ama, bunlar sorunu çözemez. Bunlar, sorunun vahim olmasını önlerler; bunlar, ülkenin bölünmesini önlerler, bu kahramanca görevi yerine getirirler; ama, bunlar, tek başına sorunu çözemezler. Sorunun çözümü için yeni bakış açılarına ihtiyaç vardır. Bu, sancılı bir süreç olacaktır sayın milletvekilleri.

Bugüne değin biz, etnik kökenlerimizi, hatta inanç farklılıklarımızı, bir anlamda, bir siyasal kararla, istekle, arzuyla geride bırakarak, cumhuriyetin kuruluşunda yeni bir kimlikte buluştuk ve çok uzun yıllar, on yıllar boyunca, bununla, barış ve esenlik içinde yaşamayı beceribildik. Buna “yanlış” demiyorum; doğrudur. Bir büyük siyasal kararlılık ve iradeyle herkes, kendisine özgün kimlik özelliklerini, etnik özellikleri, inanç özelliklerini bir anlamda geride tutarak yeni bir kimlikte buluştu; bunu gönüllü olarak kabul etti; ama, elimizde olmayan nedenlerle farklı bir dünyaya geldik. Bu farklı dünyada, insanlar, artık eskisi kadar, kendi özgün kimliklerinin, bizim geride bıraktığımız köken kimliklerinin unutulmasına rıza göstermiyorlar. Bunu, bazen demokratik amaçlarla istiyorlar, bazen de, her yerde artan “mikro milliyetçilik” dediğimiz ve kimsenin kimseyi en sonunda yanında tutamayacağı yanlış bir rüzgârın etkisiyle istiyorlar, ama istiyorlar ve artık bence, geçmişte başarıyla uyguladığımız anlayışı çok fazla sürdürebilme şansımız yoktur.

Çözüm, bence, bilim adamlarıyla, ilim adamlarıyla, politikacılarla, köşe yazarlarıyla, etnologlarla, Kürt liderleriyle, politik liderlerle, Sayın Meclis Başkanımızın ve Sayın Cumhurbaşkanımızın toplanarak, bütün görüşleri alarak, bu kanın durdurulmasını sağlayacak yeni yaklaşımları bir proje haline dönüştürmesi ve bunu,

sonra, tüm partilerin siyasal liderleriyle baş-baş konuşarak, tartışarak bir çözüm getirmeleridir.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Aziz Nesin, millete “aptal” diyor...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bu, sancılı bir süreç olacaktır. Bir anlamda, Türkiye’yi, yeni bir biçimde tanımlayacağız, yeni bir biçimde tanımlamak zorunda kalacağız. Bugüne kadar fark etmediğimiz varlıkları fark edeceğiz, kabul edeceğiz; ama, onunla birlikte, barış içinde yaşama irademizi de söyleyeceğiz.

Onun için, eğer yüzlerce ve binlerce şehidimizin kanının boşa gitmesini istemiyorsak, eğer yüzlerce ve binlerce insanımızın ölmesini istemiyorsak, sizin başkanlığınızda, Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlığında, yeni yaklaşımları oluşturabilecek, ciddi, içten çözüm getirici bir proje üretilmesine büyük ihtiyaç vardır. Bu projeyi siz üretin; biz siyasal partiler, onu uzlaşmalarla benimser, kabul eder ve tüm Türkiye toplumuna taşırız. Bu sancılı süreç, ancak böyle aşılabılır.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Hükümet ne iş yapacak?

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Anayasada böyle bir yetki var mı?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bazı sorunlar Hükümet sorunudur, bazı sorunlar ise devlet sorunudur, ülke sorunudur, hepimizin geleceği sorunudur ve bu sorun, böylesine büyük boyutlu bir sorun, sadece bu Hükümete değil, aslında hiçbir hükümete emanet edilmemelidir. Bunu, bütün siyasal partiler, uzlaşmalarla ve birbirleriyle bir zıtlasmaya girmeden, çözüm getirmek amacıyla bulmak zorundadırlar. *(RP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, bir önemli sorunumuz da, inanç özgürlüğünün yaşama geçirilmesinde, uygulanmasında, henüz aşamadığımız, çözüme ulaştıramadığımız derin ve büyük sorunların varlığıdır. Eğer, bu sorunları da bir biçimde aşamazsak, çeşitli inanç grupları arasındaki gerginliği ve kutuplaşmayı önleyemeyiz.

Bir başka inanç grubuna ait pek çok sorun bu kürsüden dile getirilmiştir, bilinmektedir; ama, Alevi dediğimiz yurttaşlarımızın, gerçekten, çok ısrarla dile getirdikleri bazı ciddi sıkıntıları vardır ve bu sıkıntılara, iç barışımızın sağlanması açısından giderici çözümler bulmak zorundayız.

Bunlar diyorlar ki: “Devlet bir inanç tekelciliği yapmaktadır, bu inanç tekelciliğine yardım etmektedir. Bizim varlığımızı göz ardı etmektedir. Bizim ihtiyaçlarımızı karşılamamaktadır.” Diyanet İşleri Başkanlığın, bu inanç grubundaki insanların ihtiyaçlarını yok varsaymakta, onların kimliklerine gerekli önemi vermemektedir.”

Bunlar demektedir ki: “Zorunlu din dersleri yoluyla, çocuklarımıza, başka inanç sistemleri ve değerler aşılanmaktadır ve biz buna razı olmak istemiyoruz.”

Bunlar demektedirler ki: “Devletin din görevlileri, büyük ölçüde bizim de paramızla finanse edildikleri halde, yalnızca kendilerinin kabul ettiği bir inanç sistemini toplumda yaymakta, bu ihtiyacı karşılamakta, bizim ihtiyacımıza yanıt vermemektedir.”

Bütün bunları, bir demokratik platformda tartışıp, Meclis uzlaşmalarıyla, toplum uzlaşmalarıyla bir çözüm getirmemiz lazım. Eğer, bu sorunları aşamazsak, var

olan etnik kutuplaşmaya, var olan etnik yabancılaşmaya ve onun yarattığı teröre ek olarak bir de inanç grupları arasında iç barışın bozulmasından kaygı duyuyorum.

Bir önemli sorunumuz da, Hükümetimizin Parlamentoyla birlikte, toplumla birlikte baş etmek, çözüm getirmek zorunda olduğu bir önemli sorun da - ki, toplumlar bunu da çok ender yaşarlar - Almanya'da, Avrupa'da yaklaşık 3 milyon insanımıza karşı yürütülen, kolay durmayacağı anlaşılan ve sonuçları, ülkemiz için de, toplumumuz için de çok vahim olabilecek ırkçı saldırılardır.

FAİK ALTUN (Antalya) — Programı unuttun Hoca!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Eğer, bu ırkçı saldırılar bir biçimde durdurulamazsa, korkarım ki, Avrupa-Türkiye bağlantısı ve Türkiye'nin Avrupa bütünlüğü içinde yer alma iradesi çok önemli ölçüde zedelenecek ve Türkiye başka istikametlere sürüklenilecektir.

Aslında PKK'nın Avrupa'da başlatmış olduğu terör, birçok insan tarafından "akılsızca" diye adlandırılıyor. Deniliyor ki: "Kendisine puan getirmeyecek olan, Avrupa kamuoyunun ve hükümetlerinin desteklemediği birtakım eylemlere girmek suretiyle, PKK yanlışlık yaptı." Oysa, ben öyle düşünmüyorum. PKK, aslında bunu bilinçli olarak yaptı ve SHP..

MELİKE TUGAY HAŞEFE (İstanbul) — "K" harfi "Ka" okunur.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — "Ke", okunur.

Bilinçli olarak yaptı ve asıl amacı, Türkiye'nin Avrupa'dan dışlanması sağlayıcı bir süreci başlatmaktır. Eğer Avrupa, ülkemizin içinde yaşayan etnik grupların bir çatışma alanı haline dönüşürse ve çatışma Avrupa'ya taşınırsa, Avrupa'nın, Türkiye ile olan bağlarının ve ilintilerinin kopartılmasının gerekeceği, Avrupalılarca buna gerek görüleceği çok açık bir gerçektir. Onun için, oradaki saldırılar, orada salınan korku, yalnızca 3 milyon insanımıza yönelik bir saldırı değil; aynı zamanda, Türkiye'nin var olan konumuna yönelik onun Avrupa bütünlüğü içinde yer alma iradesine yönelik bir saldırıdır da; bu nedenle, çeşitli grupların bir araya gelerek, işbirliği yaparak bu saldırıyı yürütüyor olmaları çok anlaşılabilir bir olgudur.

Sayın milletvekilleri, biraz şöyle serinkanlı düşündüğümüz zaman, toplum olarak bir büyük korku içinde yaşamak zorunluluğunda kaldığımızı görmek ve itiraf etmek durumundayız. Şöyle bir düşünelim: Bu kadar büyük sorunları - tekrar altını çizerek söylüyorum - bu kadar önemli sorunları yalnızca Hükümetin çözmesini beklemek, sorunları hafife almak anlamına gelir. Yaşadığımız sorunlar, çok büyük uzlaşmaları, çok büyük birliktelikleri gerektirecek boyuttadır.

Şimdi şöyle bir düşünelim: Bu toplumda, ne kadar çok insan, ne kadar çok korkuyla bir arada yaşamak zorunda kalıyor?

Avrupa'da yaşayan 3 milyon Türk yurttışı, her an bir ırkçı saldırıya uğrayabileceği korkusu içinde yaşıyor ve onun, tabii, buradaki yakınları, büyük bir korkuyu bölüşüyorlar.

Askerlik yaşına gelmiş milyonlarca genç ve ailesi, bugün Türkiye'de büyük bir korku içinde yaşıyor. Ülkenin bir dağında öldürülmenin ve kardeşleriyle bir savaşın

içine sürüklenmenin korkusuyla yaşıyor, tabii, aileleri de onunla birlikte aynı korkuyu bölüşüyorlar.

Dağda, kendilerince bir savaş götüren, kendilerince iyi iş yaptıklarına inanan binlerce, onbinlerce genç, korku içinde yaşıyor.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da yaşayan milyonlarca yurttaşımız, bugün büyük bir korku içindedir; şu ya da bu taraftan, şu ya da bu örgütten, şu ya da bu kişi tarafından bir biçimde zarara uğratılmanın korkusunu yaşıyorlar; sürülmenin korkusunu yaşıyorlar; bir kurşuna kurban gitmenin, gözaltına alınmanın korkusunu yaşıyorlar.

Bazı büyük kentlerde başlamış bulunan etnik gerginliklerin patlayacağı korkusu, orada yaşayan insanlarımızı da derin bir korku içine itiyor.

Kökten dinci bir saldırganlığın başlayabileceği korkusu, bugün milyonlarca insanın yüreğinde bir büyük kara korku olarak varlığını koruyor.

Çeşitli, sıra dışı, aykırı düşünceler öne süren insanlar, kendilerine bir kötülüğün yapılacağını derin korkusunu taşıyorlar.

Hak arama yollarını zorlayan binler, kaba kuvvet ve şiddetle karşılaşacağını korkusunu taşıyorlar.

Faili meçhul bir cinayete gitme korkusu içinde, belki onbinler ve yüzbinler yaşıyor ve nihayet, teröre karşı yiğitçe direnen yüzbinlerce güvenlik görevlisi, yöneticisi ve onların aileleri de bir büyük korku içinde yaşıyorlar.

Şimdi, böylesine, her insanın, bir biçimde, gelecekle ilgili derin korkular taşıdığı bir toplumda, ekonomik gelişmeyi, refahı ve mutluluğu sağlayabilmemiz mümkün değildir, iç barışı da koruyabilmemiz mümkün değildir. Onun için bütün bu rakamları topladığımızda, bütün bu insanların, bir biçimde, anonim güçler tarafından tehdit edildiğini, korku içinde, tehlike içinde bırakıldığını düşünürsek, temel sorunumuzun, temel amacımızın, korkusuz bir toplum yaratmak olduğu kendiliğinden ortaya çıkar.

Tekrar altını çizerek söylüyorum ki, bu, çok yeni yaklaşımlara, Türkiye'nin bir anlamda kendini yeniden tanımlamasına ve bu tanımlamayı, partilerin ve toplumun kesitlerinin kabul etmesine bağlıdır. Aksi takdirde, var olan çerçeveyi aynen koruyarak bu korkuları silebilmemiz, ne yazık ki, mümkün değildir.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Sayın Gürkan, toplumu siz tanımıyorsunuz; ama, toplum sizi iyi tanıyor!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Değerli Başkanım, sayın milletvekili arkadaşlarım; bir noktada daha görüşlerimi açıkladıktan sonra, Programla ilgili birkaç söz söylemek istiyorum; yani, somut... Tabii, bütün bunlar da Programın bir parçası. Nihayet pazartesi günü güven oylamasından geçecek olan bu Hükümet, bu sorunların çözülmesinde, tek başına olmasa da, önemli ölçüde sorumluluğu taşıyacaktır.

Değerli Başkanım, sayın milletvekilleri; görünen odur ki, Kıbrıs, tarihi bir dönemecin eşiğindedir; iki kesimli, iki toplumlu, siyasal eşitliğe dayalı bir federatif çözüme artık ulaşamayacak gibi gözükmektedir. *(RP sıralarından alkışlar)*

RECEP KIRIŞ (Kahramanmaraş) — Neden Programda öyle?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Çünkü, Batı dünyası federatif çözüm demiyor. Çünkü, Batı dünyası, Kıbrıs Türk toplumuyla Rum toplumunun siyasal eşitliğini tanımamak haksızlığını inatla sürdürdüğü için, bir toplumun temsilcilerini tüm Kıbrıs'ın meşru temsilcisi olarak kabul etmek bağnazlığını, körlüğünü, haksızlığını, inatçılığını gösterdiği için, Kıbrıs sorunu bir açmazdadır, bir çıkmazdadır ve bir çözümsüzlüktedir.

Sayın Denктаş'ın, burada yaşadığımız isyanları, serzenişleri de, aslında, Kıbrıs sorununun ciddi bir çözümsüzlük içinde olduğunu göstermektedir. Bu durum, kuşkusuz, yeni çözümleri gündeme getirmeyi gerektirecektir; ama, bu da, Türkiye'ye yeni sorunları beraberinde getirecektir.

Eğer bu sorunlar birlikte göğüslenmezse, Batı'nın da desteğiyle, Bosna-Hersek'te olan olaylardan da cesaretlenerek, Kıbrıs Rum kesiminin ve Yunanistan'ın bir çılgınlık yapabileceğinin kaygısını gerçekten içimde taşıyorum.

Bosna-Hersek olayı, o kadar kötü, sonuçları o kadar ağır bir sinyal vermiştir ki, - kuşkusuz, Azerbaycan-Ermeni ihtilafı, Karabağ ihtilafı da aynı yönde yorumlanabilir - öylesine kötü bir sinyal vermiştir ki, pekâlâ, Kıbrıs Rum yönetimi ve Yunanistan, şiddet yoluyla - Batı'nın desteğiyle birlikte - sorunları çözme gafleti içine düşebilir. Bosna-Hersek'te Sırp'ların yaptığının ve Sırp'ların yapmasına izin verilenlerin, Rumlardan ve Yunanlılardan esirgeneceği konusunda hiç bir güvence yoktur. *(RP sıralarından alkışlar)*

O halde, böylesine büyük sorunlarla karşı karşıyayız. .

Sayın milletvekilleri, biraz önce Sayın Erbakan, nüfus artışı ve aile planlamasına karşı çıktı; ama, bence, bu saydığım ve aşmak zorunda olduğumuz sorunlar kadar, en az bunlar kadar önemli bir sorun da, Türkiye'nin yüksek nüfus artış hızı sorunudur.

Bu sorunun boyutları o kadar büyüktür ki, siyasal düzen ve sosyal düzen, nüfus artış hızını bir ölçüde kontrol edip edemeyeceğimize büyük ölçüde bağlı kalacaktır.

Sayın milletvekilleri, eskiden kapalı bir ekonomide yaşıyorsanız, teknolojik gelişmeler de ağır gidiyorsa ve kırsal bir yaşam biçimi benimsenmişse, nüfus artış hızı, bir ülke için o kadar büyük bir sakınca olmayabilirdi; ama, bugünkü dünya düzeni, dünyaya açık bir toplum istiyorsa, teknolojilerin hızla, ama hızla takip edilmesini gerekli kılıyorsa, bireye dayanan yarışmacı bir toplumu öngörüyorsa, kırsal dayanışma yerine bireye dayanan yarışmacı bir toplumu öngörüyorsa, Türkiye'nin bugünkü nüfus artış hızıyla sorunlarını alt etmesi pek mümkün gözükmemektedir. Durmaksızın, yeni değerlerden ve teknolojideki büyük devrimden söz ediliyor; bunu kavramak ve gereklerini yapmak zorundayız.

Bugünkü teknolojik gelişme iki sonucu beraberinde getiriyor:

Birincisi: Artık, bu teknolojik gelişme, yüzde 2,5'lik, 2,6'lık, 3'lük bir nüfus artış hızına ihtiyaç duymayacak bir yenileşme, bir teknoloji anlayışıdır.

İki: Çıplak emeğe, yani yetiştirilmemiş, eğitilmemiş, özel niteliklerle donatılmamış emeğe, bugünkü teknoloji ihtiyaç duymamaktadır.

Biz, şimdi her yıl nüfusumuzu yüzde 2, 2,5; 2,6 artırarak, teknolojik redde uğramaya ve büyük kentlerin varoşlarında gelecekte umut beklemeyen milyonlarca işsiz kitlelerini yaratmaya devam edersek, bunun sonucunda, siyasal, sosyal ve ekonomik düzenimizi ayakta tutmamız mümkün olmayabilir. Buralarda her türlü radikalizm ve her türlü şiddet, kaynak bulur ve ülkenin ekonomik, sosyal ve siyasal düzeni için bir tehdit oluşturur; kentler yaşanmaz hale gelir ve yarattığınız büyümeyi, yarattığınız yeni geliri, yarattığınız yeni gelişmeyi yeniden büyümeye dönüştürmek yerine, bu işsiz ordularını beslemeye ayırmak zorunda kalırsınız bütün sosyal ve siyasal gerginlikleriyle...

Onun için, nüfus artış hızına, yeni Hükümetimizle birlikte, eskisinden çok daha büyük ölçüde önem vermemiz gerektiğini ifade ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu Programla ilgili bazı eleştirileri ve tamamlamaları yapmak istiyorum. Demokratik bir toplumda, içinde yer aldığımız bir Hükümetin Programı hakkında görüş bildirmek, eksiklik ve noksanlıkları söylemek ve Hükümet uygulamalarında bunların giderilmesini istemek, zannediyorum çok doğal bir haktır ve bununla, Hükümet ve ona destek veren siyasal partiler arasındaki güven ilişkisi zedelenmiş olmaz.

Bu Programda - açıkça söylüyorum ki - Birinci Koalisyon Protokolünden ve Birinci Koalisyon Hükümetinin Programından farklı olarak demokrasi, demokratikleşme, insan hakları, çok zayıf bir söylemle, çok soyut, önem ve öncelik derecesi çok düşük bir biçimde söylenmektedir. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Tabii, bu, bizim için son derece önemli bir sorundur. Elbet, ekonomik işletmeleri verimli hale getirmek ve bunun, için gerekiyorsa, özelleştirmeler yapmak da, elbette, eğer ülkenin esenliği gerekiyorsa, yapılması gerekli bir şeydir; ama, bence, bundan çok daha önemlisi, bu ülkede yaşayan insanların, temel hak ve özgürlüklerle donatıldığı, demokratik güvenceler altında yaşadığı, korkulardan arındırılmış oldukları ve tüm insan haklarını kullanabildikleri bir toplumu yaratmaktır. Bunu, bir işletmenin özelleştirilmesinden daha az önemsiz saymak, daha geri planda tutmak, bence, ülke sorunlarına gerçekçi yaklaşmak anlamına gelmez; ama, inanıyorum ki, SHP kanadı ve Hükümetimiz, Türkiye'de insan haklarının güçlendirilmesi, demokratikleşmenin hızlandırılması yolunda üstüne düşen görevi, elden geldiğince yapacaktır.

Hükümet Programında biraz kuşkuyla ve kaygıyla karşıladığımız bir nokta da, verginin yaygınlaştırılması ve bu amaçla vergi oranlarının düşürülmesinin ifade ediliyor olması, ama aynı zamanda da vergi yükünün artırılacağı onunla birlikte söyleniyor olmasıdır.

Vergi yükünden kastettiğim, vergi verebilecek insanlardan, katmanlardan, gelir gruplarından daha çok vergi alarak, devletin ihtiyaçlarını karşılayabilecek geliri

sağlamaktır. Eğer bugün birçok şey özelleştirilmek, satılmak durumunda kalmıyorsa, bu, bir ekonomik verimliliğin gereği olmaktan çok, yeterli, güvenilir ve hakça bir vergi düzeninin sağlanamıyor olmasındandır.

Şimdi, Hükümet diyor ki, “vergi oranlarını indireceğim; ama, yaygınlaştıracam.”

Vergi oranlarını indirmek, bir anlık bir şeydir; yarın indirirsiniz ve yürürlüğe girer; ama, vergi tabanını yaygınlaştırmak, çok uzun bir süreçtir. Türkiye, uzun yıllardır bu gayret içinde olduğu halde, bunu yeterince, bir türlü başaramamıştır. O halde şimdi, hemen, kısa süreli hedefi yapıp, vergi oranlarını düşürürsünüz vergiyi yaygınlaştıracam diye; ama, onun sonunda, toplumun verdiği tüm vergi yükünü, özellikle vergi verebilecek durumda olanların katlanmak zorunda oldukları vergi yükünü de hafifletmiş olursunuz. Türkiye’nin buna tahammülü yoktur. Tüm Avrupa ülkeleri içinde, tüm OECD ülkeleri içinde, toplumdan ve yurttaşından en az vergi alabilmeyi beceren devlet, Türkiye Cumhuriyeti Devletidir. En ileri kapitalist ülkelerde, en gelişmiş kapitalist ülkelerde, sermayenin en yoğun biçimde korunduğu ülkelerde dahi, tüm OECD ülkelerinde dahi, Türkiye’nin bugün aldığı vergiden daha yükseği, çok daha yükseği alınabilmektedir.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Niye almıyorsunuz Sayın Hocam; korkuyor musunuz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Daha az... Alsınlar diye söylüyorum. Onların görevi... Alacaklar... Alacaklar...

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim.

Sayın hatip, devam edin.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bunun yapılmamasının sonuçları, bizi, Sosyaldemokrat Halkçı Parti olarak çok yakından ilgilendirir. Çünkü, biliyoruz ki, bunun yapılmaması halinde ilk feda edilecek şey, sosyal devlettir; bunun yapılmaması halinde ilk feda edilecek şey, bence, eğitim ihtiyaçlarıdır, sağlık ihtiyaçlarıdır; yani, çok geniş kitlelerin bir zorluk içinde kalmadan yararlanmak hakkına sahip olduğu hizmetlerdir. Onun için, vergi yükünün hem adil olması - çok kazananın çok, az kazananın az alınması - hem yeterince düzeyde alınması ve hem de bunların bir kısmının korumasız kitleler için kullanılması, bizim vazgeçemeyeceğimiz bir ektir ve bunun takipçisi olacağız.

Hükümet Programında, sübvansiyonlardan vazgeçileceği, devletin mali yardım vermekten, sübvansiyon vermekten vazgeçeceği söylenmektedir; biraz daha ayrıntılı bir biçimde, örneğin, sağlık kuruluşlarına, hastanelere bundan böyle doğrudan sübvansiyon, mali yardım verilmeyeceği, bunun yerine bir prim sisteminin, genel sağlık sigortasının getirileceği söylenmektedir.

H. ULUÇ GÜRKAN (Ankara) — Buna mı kredi açıyorsunuz Hoca?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım bir pazar ekonomisinin sosyal bir pazar ekonomisi haline dönüşmesinin bir pazar ekonomisinin, vahşi bir kapitalizm haline dönüşmemesinin en temel araçlarından biri, devletin, sübvansiyon aracını, çok geniş bir biçimde, adilane ve toplumun ihtiyaçlarını

gözeterek kullanmasıdır. Sağlık nedeniyle sübvansiyon gerekebilir; toprağı az olduğundan yetiştirdiğı ürün kendisine yetmeyen insan için sübvansiyon gerekebilir; okulda okuyabilmek için para bulamayan çocuk için sübvansiyon gerekebilir; adalet hizmetlerinden yararlanabilmek için sübvansiyon gerekir... Pek çok noktada, pek çok insan, eşit haklardan yararlanabildiğı bir toplumda yaşayabilmek için bu mali yardımlardan yararlanır.

Sosyal piyasa ekonomisini çok başarılı bir biçimde uygulamış Alman ekonomisi, ilke olarak, yüzde 100 yarışmacı bir ekonomiye ve pazar ekonomisine oturduğu halde, öyle bir işleyişi, vahşi kapitalizmden kurtarabilmek için, insanların tek başlarına fiyat işleyişlerine, maliyet işleyişlerine her türlü ihtiyaçlarıyla terk edildiğı bir sistemden kurtarabilmek için, orada çok geniş bir sübvansiyon bütçesi uyguladılar. Avrupa Topluluğunun tümünde de, çok çeşitli nedenlerle, sübvansiyon, bir devletin sosyal olmasının temel niteliğidir.

Şimdi, "hastanelere doğrudan sübvansiyon verilmeyecek" deniyor.

Genel sağlık sigortası da henüz yeterince yaygınlaştırılmış değil, henüz ciddi olarak başlamış değil. Sosyal güvenlik sistemlerinin hizmetlerinden, sosyal güvenlik açısından yararlanan insan sayısı da 60 milyonluk Türkiye içinde bir avuç insan...

Peki, bu ülkede yaşayan yurttaşlar, eğer sağlık hizmetleri sübvansiyon edilmezse nasıl olacak da, o maliyetleri ödeyebilecek parayı bulup, sağlık hizmetlerinden yararlanacaklardır?

H. ULUÇ GÜRKAN (Ankara) — Yeğen, bacanak ne yapıyor?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Onun için, sübvansiyon konusunda, zannediyorum amacı aşan bir ifade olmuştur ve Programın birçok yerinde sosyal devletin gerekliliğini vurgulayan Hükümet, burada, aslında amacı aşan -sübvansiyonların daha anlamlı, daha hakça, amaca daha uygun kullanılmasını ifade etmek isterken - böyle bir ifade yanlışlığı göstermiştir. Bunun böyle olduğuna inanmak istiyoruz.

ALGAN HAÇALOĞLU (İstanbul) — Niye kredi açıyorsunuz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz, vergi gelirlerini artırabilmek ve bununla da, devleti, hizmet verebilir hale getirebilmek için, birinci Koalisyon Hükümeti, döneminde de - onun Koalisyon Protokolünde ve Hükümet Programında da - muafiyet vs istisnaların çok çeşitli olduğunu, verginin aslını artık ortadan kaldıran, vergiyi şeklen var gibi gösterip, ama uyguladığı muafiyet, istisna ve indirimlerle vergiyi yok eden bir sistemin düzeltilmesi gerektiğini, bu muafiyet ve istisnaların kaldırılması gerektiğini ifade etmiştik. Bunu da Birinci Koalisyon Hükümetimiz elden geldiğince yerine getirdi ve birçok muafiyet ve istisnayı kaldırdı.

Bugünkü Programda da, muafiyet ve istisnaların kaldırılacağı yazılıyor; ama, mali kesime geldiği zaman, muafiyet, istisna ve indirimlerin özendirileceğı ifade ediliyor, bunların sağlanacağı ifade ediliyor.

Değerli arkadaşlarım, bence, bu Hükümet Programının, Hükümetin, tekrar birlikte mali açıdan düşünmesi gereken en önemli noktalarından biri budur. Bu-

gün mali kesim, yani bankalar, döviz alım satımcılar, menkul kıymet borsalarında uğraşanlar, bütün bu mali kesim, vergi muafiyet ve istisnasından yeterince yararlanmaktadır; ama, en önemlisi, aslında mali kesim, bundan sağladığı kaynakları yatırıma yöneltmek, yatırıma kaynak sağlamak ve böylece ülkenin gelişmesinin, kalkınmasının hızlandırılmasına hizmet etmek yerine, kendi içinde dönen bir rant ekonomisi oluşturmuştur. Dilerdim ki, Sayın Başbakan burada olsaydı ve Türkiye ekonomisinin bu en temel sorununu dinlese ve yanıt vermek imkânına sahip olsaydı... (RP sıralarından, “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu rant ekonomisi kesimi, Türkiye’nin ekonomik büyümesini önemli ölçüde yavaşlattığı gibi, ayrıca, kamu vicdanınca “haksız” diye adlandırılabilircek kazanç yollarına da açık kapı bırakmakta ve gelir bölüşümünü çok acımasız bir biçimde kötüleştirmektedir.

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Ortak, alkışı nereden alıyorsunuz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bu Programda eksik gördüğümüz bir nokta, Türkiye’nin sanayileşme erkinin, sanayileşme amacının, sanayileşme hedefinin yeterince vurgulanmamış olmasıdır, özellikle, yedinci plan döneminin başlayacağı önümüzdeki yılda, bu plan dönemi başlamadan önce, Türkiye’nin temel sanayi hedeflerinin, temel sanayileşme iradesinin belirginleşmiş ve vurgulanmış olmasını gerçekten çok isterdik.

Destekleme alımları konusunda da birkaç şey söylemek istiyorum.

Anlaşılan, ürün fazlası olan bazı tarım sektöründe (Çay gibi, tütün gibi, fındık gibi) destekleme alımlarının daha az, daha dar kapsamlı ve daha az parayla yapılacağı ifade edilmektedir. Doğrudur, haklıdır. Eğer, tütünü, çayı, fındığı satamıyorsanız, satabilme imkânınız yoksa, bunları büyük maliyetlerle yıllarca stokluyor ve sonunda yok etmek durumunda kalıyorsanız ve bundan ötürü, bu yanlış üretimden ötürü büyük zararlara uğruyorsanız, elbette üretimin, pazarlama ihtiyaçlarına uygun bir biçimde yeniden düzenlenmesi gerekir; ama, bunun bugün Programın temel hedeflerinden biri haline getirilmesi, korkarım ki, tütün, çay ve fındık üreticisinin bedel ödemesi gibi, bir sonucu doğurabilir. Tütün, çay, fındık gibi fazla üretilen ürünlerin arzlarını kısıcı önlemler elbette alınmalıdır, bunda hiçbir tereddüt yoktur; ama, bunların neyi üreteceği, nasıl üreteceği, nereden geçineceği, ne işle meşgul olacağı da belirlenmelidir. Eğer Programda yalnızca bunların alımlarının yeniden gözden geçirileceği yazılır ve bunun karşılığında yapılması gerekli şeyler ifade edilmezse o zaman, zannediyorum ki, bir yeni sosyal gerginlik noktası bizi beklemektedir.

Birinci Koalisyon Protokolünde ye Hükümet Programında ücretlerin, maaşların ve destekleme fiyatlarının, emekli, dul ve yetim maaşlarının enflasyonun altında kalmayacağı ve ekonomik büyümeye koşut olarak, ayrıca refahtan pay alacağı, açık seçik yazılmışken, bu Hükümet Programında, ücretlerin, maaşların, emekli, dul ve yetim aylıklarının ve destekleme alımlarının, yani köylünün gelirinin güven altında tutulacağı, enflasyondan zarar görmeyeceği ve refah artışından pay alacağı yolunda ifadeye rastlamadım; bunu da bir büyük eksiklik sayıyorum. (RP ve CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Eğitimde, sekiz yıllık temel eğitim, birinci Hükümetin temel hedeflerinden biriydi ve birinci Hükümet, sekiz yıllık temel eğitimi gerçekleştirme yolunda bazı öncü adımları atmıştı. Bugün bu Programda, sekiz yıllık temel eğitimin hızla yaygınlaştırılacağı konusunda bir ifadeye rastlanmamış olmasını, sadece bir unutkanlık sayıyorum ve birinci Hükümetin devamı olarak bu Hükümetin de sekiz yıllık temel eğitimi artıracağına, genişleteceğine inanıyorum.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — Muhalefet adına konuşuyorsun; sağ ol!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bugün Türkiye'nin ve bütçenin temel sorunu, başka konuşmacı arkadaşlarımızın da kuşkusuz sık sık vurgulayacağı üzere, iç borçların faiz yüklerinin, dış borçların faiz yüklerinin, ama özellikle iç borçların faiz yüklerinin tasımlamaz, kaldırılamaz bir boyuta gelmiş olmasıdır. Bu, ne bugünkü ne dünkü ne de ondan önceki hükümetin bir suçudur. Bu borç stokunun çok artmış olması ve bu borç stokunun oluşturulabilmesi için çok yüksek faizlerin ödeniyor olması, bugün bütçeye, hiçbir çağdaş mali sistemde rastlanmayacak ölçüde faiz yükünü de beraberinde getirmiştir. Bu çok büyük bir sorundur ve bu sorunu kendi içinde çözmekten başka bir çare yoktur.

“Bu iç borç faiz yükünü olduğu gibi tutalım, iç borçlanmayı bugünkü hızıyla sürdürelim, vergileme vesaire yapmayalım, bugün aynen bunu böyle götürelim, bunun yerine bir miktar KİT satalım, bir miktar arsa satalım - bunları, tabii, özelleştirmek, satmak gerekiyorsa, hiçbir itirazım yok, onu kastetmiyorum - bu amaçla bunları elden çıkaralım” demek, bu sorunu çözmez. Çünkü, gelecek yıl... (RP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

Hiç boş yere kendi kendinize gelin güvey olmayın; bir hükümete yol göstermek, eleştiriler yapmak, Grup olarak kendisinden beklediklerimizi ifade etmek, ama kendisini güvenle desteklemek çok doğal bir şeydir, çok doğal bir sonuçtur. Onun için, bu nesnel sorumlu sese siz alıacaksınız, hepimiz zaman içinde alacağız.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — SHP Grup Başkanvekiline de yakışan budur işte!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Eskisi gibi, “kör kör parmağım gözüne; bu hükümet benim hükümetim; yalan dolan varmış, hırsızlık varmış, haksızlık varmış, zararı yok, geçsin gitsin” demek yok. (RP ve CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu yok, bu yok, bu yok...

Zannediyorum, iç borçlar konusunda, iç borçların getirdiği faiz yükü konusunda yedek çözümler üretmek yerine, iç borçları, özellikle bankalarla birlikte, vade açısından ve faizleri açısından yeniden düzenlemekte büyük zorunluluk vardır. Eğer, Hükümet ve onun ekonomi kanadı, bunu yapmak yerine başka yapay çözümler ararsa, bu sorunu çözmez, bu sorunu daha da büyümüş bir biçimde gelecek hükümetlere devreder.

İç borçların faiz yükünün ve vadelerinin, bu borcu veren kurum ve kuruluşlarla, özellikle bankalarla, yeniden bir düzene bağlanması, karşılıklı anlayış içinde yeni bir düzene bağlanması, elbette belli kesimlerin istemeyeceği ve karşı çıkacağı

bir yöntemdir; ama, bugünün koşullarında, ben, Türkiye bütçesinin esenliğe çıkarılması, Türkiye ekonomisinin esenliğe çıkarılması, enflasyonun denetim altında tutulabilmesi için başkaca da yapılabilecek bir şey göremiyorum. Onun için, Hükümetimizin bu konu üzerinde düşünmesini tekrar rica ediyorum.

Belediyelerle ilgili yasa tasarısı, belediyelere yeni kaynaklar getiren yasa tasarısı, zannediyorum, umuyorum, önümüzdeki günlerde yasalaşacak. Ancak, bu, tabii, belediyelerin ihtiyaçlarını uzun sürede karşılayacaktır. Vergi yasaları ihtiyaçları aniden karşılayamaz; ama, bugün belediyelerin gerçekten o yörede, o kentte yaşayan insanlara hizmet götürebilmesi açısından dayanılamayacak ölçüde ağır bir yükü taşıma şanssızlıkları vardır. Bugün, Ankara'da bakanlık kapılarında rastladığınız neredeyse her iki kişiden, her üç kişiden biri, bir belediye başkanıdır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Siz o hale getirdiniz!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bu insanlar, yörelerindeki insanlara hizmet verebilmek, onların ihtiyaçlarını karşılayabilmek, onların ulaşım, kanalizasyon, yol, su, her neyse, ihtiyaçlarını karşılayabilmek için, âdeta kendi kişiliklerinden ve onurlarından fedakârlık yaparak, bazen günlerce kapılarda bekleyerek, bu hizmetlerin gerektirdiği kaynağı bulma erdemliliğini gösteriyorlar. “Şimdi vergi yasası çıkıyor; onun için, belediyelere mali yardıma ihtiyaç yoktur” demek, bence, çok yanlış bir yaklaşımdır ve Hükümetin böyle yapmayacağına inanmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümet Programında rastlamak istediğim, ama rastlayamadığım noktalardan biri de, bugün Türkiye'nin başında, “sıcak para” diye adlandırdığımız, “hot money” diye adlandırdığımız bir büyük belanın olmasıdır.

Türkiye’de reel faizler çok yüksek olduğu için bugünkü koşullarda, 1 dolara, aşağı yukarı yüzde 20-25’e ulaşan faiz ödeniyor; oysa, bunun Avrupa’daki ve Amerika Birleşik Devletlerindeki düzeyi yüzde 6-8 dolayındadır ve Türkiye, bu dolara, bu marka, bu sterline, bu franka, yüzde 20-25'lere varan bir faizi ödüyor.

Bu, tabii, doğal olarak kârlı alanlar arayan, spekülâtif kazançlar arayan, yüksek faiz arayan uluslararası dolaşımdaki paranın Türkiye’ye gelmesine ve bizim ihtiyaçlarımızda kullanılmasına olanak tanıyor. Bu iyi, güzel denebilir; ama, bunun iki tane önemli sonucu oluyor. Bu sonuçlardan bir tanesi şudur: Faiz yükünü düşürmeye kalktığınız zaman, sıcak paranın kaçacağı korkusunu teninizde hissediyorsunuz ve bu yüksek faiz oranını bir anlamda sürdürmek zorunda kalıyorsunuz. Bu yüksek faiz oranının sürdürülmesi, hem Türkiye’nin ekonomik istikrarının böyle her an değişebilir bir olguya bağlanması sonucunu getiriyor hem de içerideki faizin yüksek olması ve dolayısıyla rant gelirlerinin çok olması, emek ve diğer gelir türlerinin daha az olması, gelir bölüşümünün haksız olması sonucunu getiriyor.

Ayrıca, bu “hot money”, sizin gerçekçi kur ayarlaması yapmanızı da önlüyor; yani, bu para kaçacak diye, Türk Lirasının değerini düşüremiyorsunuz, Türk Lirasını gerçekçi bir baza oturtamıyorsunuz, daima, olduğundan yüksek tutuyorsunuz - ki, bu sıcak para kaçmasın - ama, bunun sonucunda da ihracatınız azalıyor, ticaret bilançonuz açık veriyor, bu, ödemeler bilançosuna atlıyor ve oradan tekrar yeniden sıcak para teminine zorunlu kalıyorsunuz ve böylece döngü, kendini besleyip gidiyor.

BAŞKAN — Sayın Gürkan, son 5 dakikanız.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Onun için, sıcak paranın çözülmesini bu Hükümetten bekliyoruz.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Sen daha çok beklersin!

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Özelleştirme konusunda da birkaç söz söylemek istiyorum.

Özelleştirme, bugün tüm dünyanın ve istisnasız tüm ekonomilerin kabul ettiği, gerekli gördüğü bir olgudur. Sosyaldemokrat Halkçı Partinin de özelleştirmeye ilkel olarak hiçbir itirazı yoktur. İçinde bulunduğumuz çağda ve dünya koşullarında, ne pahasına olursa olsun, devlet işletmeciliğinde ısrar etmenin, akılla, mantıkla bağdaşabilir bir tarafı yoktur. Eğer biz, ekonomik verimliliği ön planda tutuyorsak, ülkenin ekonomik verimliliğinin yükselmesini istiyorsak, elbette verimsiz çalışan, birçok politik darbeyi sineye çekmek zorunda kalan, birçok nedenle, verimli çalışma şansını yitirmiş bulunan işletmelerin özelleştirilmesi gerekebilir. Ama, burada birkaç noktaya önemle değinmek istiyorum.

Dünya Bankası, özelleştirmenin hangi koşullarda haklı, başarılabilir ve doğru olduğunu tespit etmiştir, bunu da göndermiştir. Dünya Bankası diyor ki: “özelleştirme, ekonomik verimlilik amacına yönelik olmalıdır, ekonominin genel verimliliğini yükseltmek için özelleştirme yapılmalıdır.” Yoksa, “kamudan alayım da, ne pahasına olursa olsun özele vereyim... Bütçe açığım var, ne pahasına olursa olsun bir şeyler satıp kapatayım ya da, bir alıcı çok heveslendi, politik olarak destek veriyor, ona da bu işletmeyi vereyim” gibi yaklaşımlarla özelleştirme yapılacak olursa, bu, Dünya Bankasının dahi kabul etmediği bir yaklaşımdır. (RP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Şimdiye kadar nerelerdediniz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Dünya Bankası, ekonomik verimliliğin artırılmasını ön planda tutuyor. O halde, ilke olarak, ekonomik verimliliğin var olduğu işletmeleri satmakta, Dünya Bankası açısından da bir zorunluluk yoktur. Eğer satıyorsanız, başka nedenlerle satıyorsunuz demektir ve bu, Dünya Bankasının kabul ettiği bir doğru özelleştirme değildir.

Dünya Bankası ikinci olarak şunu söylüyor ve ısrarla söylüyor: “Ne pahasına olursa olsun, özelleştirmeye, özellikle büyük çaplı özelleştirmelerle ilgili olarak bir sosyal planınız elinizin altında olacak. Bu tesisi, bu şirketi özelleştirdiğimde, buradan ne kadar işsiz çıkacaktır; bu işsizin ne kadarını emekli yapacağım; ne kadarına işsizlik sigortası ödeyeceğim; ne kadarını eğitimden geçirerek başka sektörlerde işgücü olarak kullanacağım? diye bunun çok ince düşünülmüş bir sosyal plana bağlanmasını zorunlu kılmaktadır.”

Hükümet Programında aslında bunlar öngörülmüştür; doğrudur ve destekliyoruz. Hükümet, “bunları ben, ne pahasına olursa olsun, hiçbir sosyal ihtiyaç programlaması yapmadan, işsizlik sorununa bir yanıt vermeden yapacağım” demiyor; ama, hızlı özelleştirme, bir an önce bütçe açığını kapatabilme, bir an önce nakit kaynaklara ulaşabilme, bir an önce eldeki avuçtakini satıp, bütçe açığım, kamu kesimi finans açığını biraz düşürebilme ve dolayısıyla enflasyonun çok ileriye gitmesini önleme amacıyla, korkarım, endişe ederim ve kaygı duyuyorum ki, çok daha önceden

hazırlanmış olan - bu sosyal planlama yapılmaksızın - özelleştirmelere gidilir ve bu, toplumda büyük tepkiler doğurur.

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — İktidar sizlersiniz...

ALİ DİNÇER (Ankara) — İktidarda mısınız, muhalefette misiniz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, toplum, bugün zaten, anlattığım üzere, konuşmamın giriş kısmında uzun uzun betimlediğim üzere, birçok korkuyla yaşamak zorunda kalan bir toplumdur. Şimdi, bu topluma, âdeta, bazı kanalların, bazı kaynakların, bazı odakların bir tür özelleştir histerisi halinde saldırıları korkuyu eğer biz önlemezsek, her özelleştirmede çok geniş tepkilere, karşı koymalara ve dirençlere uğrarız.

Onun için, biz SHP olarak diyoruz ki, evet, ekonomik verimliliği yükseltmek için özelleştirme yapılmalıdır, itirazımız yok; ancak, mutlaka bir sosyal planlamayla yapılmalıdır ve mutlaka, satılması gerekli ve ekonomik verimliliği yükseltecek olanlar satılmalıdır ve mutlaka, toplum ikna edilmelidir.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — PTT'yi satacak mısınız Sayın Gürkan?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bunu açıkça söylüyorum ve bunu, yeni Hükümetimizden, lütfen, SHP'nin bir uyarısı olarak bir kenara yazmalarını istiyorum.

Zaten her alanda ağır gerginlikler yaşayan bu topluma, etnik alanda, inanç alanında, yaşam güvencesi alanında, iş bulup bulamama alanında çok ağır yükleri taşıyan, çok ağır gerginlikleri taşıyan bu topluma, durmaksızın, belli odaklar, belli kanallar eliyle, “işte bunlarda satılacak, ama sen ne olacaksın?” sorusunun yanıtı verilmeksizin bir özelleştirme histerisi yayılırsa, bu var olan gerginliklere dayanılmaz yeni gerginlikler ekleme sonucunu getirir.

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — PTT'ye ne diyeceksiniz Sayın Gürkan?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Dünya Bankasının çok ısrarla üzerinde durduğu özelleştirme kurallarından biri de, özelleştirmenin bütününün bir plana bağlanmasıdır. Kimi özelleştirilebilir kimi özerkleştirilebilir, kimi bugün satılır, kimi yarın satılır, kimi kapatılır; ama bütün bunların bir plana bağlanmış olması lazımdır.

Özelleştirmenin başarılı olduğu tüm ülkelerde, tüm devlet işletmeciliklerini kapsayan, geniş bir zamanlama planı ve geniş bir maliyet planlaması vardır, sosyal planlama vardır. (RP ve CHP sıralarından “günah çıkartıyor” sesleri)

TÖYÖK, böyle bir amaca yönelik tasarıydı. TÖYÖK'ün eksiği olabilir; ama, TÖYÖK, KİT olgusuna belli bir bütünlük içinde bakan bir yaklaşımdı: “Hangisi ne zaman özelleştirilecek, hangisi özerkleştirilecek, hangisinin teknolojisi iyileştirilecek, hangisi kapatılacak, hangisinin arsası satılacak, hangisinin işletmesi devredilecek, hangisinin yerine yenisi kurulacak, hangi koşullarda özelleştirilecek?” bütün bunları bir plana ve sisteme bağlayan bir yasaydı. Şimdi, anlaşılan, TÖYÖK yasası çıkmıyor; ama, bizim, Hükümetten ısrarımız şudur: TÖYÖK yasası çıkmıyor olsa dahi...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Vaz mı geçtiniz?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Ben Hükümet değilim. Ben sadece oy veririm veya vermem. (ANAP, RP ve CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, dinleyiniz. Sayın Gürkan, süreniz doldu, lütfen...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Hükümet ortağı değil misiniz?

BAŞKAN — Dinleyelim değerli arkadaşlar.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

TÖYÖK yasası çıkmıyorsa, mutlaka, özelleştirme, bir sisteme, sistematığe bağlanmalıdır, açık ve saydam olmalıdır ve herkes tarafından, neyin, ne kadar, ne zaman, hangi ölçüde özelleştirileceği bilinmelidir.

Son olarak PTT hakkında bir şey söyleyeyim: PTT, aniden çıkmış bir özelleştirme projesidir. (ANAP, RP ve CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

"Niçin aniden PTT?" sorusunun yanıtını henüz daha bulabilmiş değiliz. (ANAP, RP ve CHP sıralarından alkışlar)

Onun için, PTT'nin hangi koşullarda özelleştirileceğini bilmediğimiz için, PTT'nin özelleştirilmesine, bu aşamada, Grup olarak peşin bir kabul göstermiyoruz; ama, Hükümet gelir, getirir, anlatır; eğer, ekonominin gerekleri haklı gösteriyorsa, eğer ülkenin yararı varsa, eğer özel tekelleşmeye neden olmuyorsa, eğer yüksek kârların bir biçimde özelleştirilmesi sonucunu doğurmuyorsa ve Hükümet ve bu konuda Grubumuzu ve bundan etkilenecek tüm insanları ciddi bir biçimde ikna ederse, elbette Hükümetin bu Programına da bu noktadaki yaklaşımına da "evet" diyeceğiz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sözlerimi şöyle bitirmek istiyorum: Türkiye, her hükümetin göğüslemek şanssızlığına uğramadığı çok ağır sorunları, bugün bu Hükümetin sırtına vurmuştur.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Kendisi talip oldu.

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Bu Hükümet, yeni bir Hükümettir; başında yeni bir Başbakan vardır; içindeki pek çok insan, yıpranmamış yeni insanlardır.

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Yıprananlar kim?

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (Devamla) — Biz, bu Hükümetin, ülke sorunlarına iyi niyetle, ciddiyetle, sorumluluk duygusu içinde, cesaretle sahip çıkacağını umuyor, kendilerine başarılar diliyoruz.

Sayın Başkanımızı ve Yüce Meclisimizi saygıyla selamlıyorum. (SHP, ANAP, RP ve CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Gürkan.

Değerli milletvekilleri, saat 13.00'e yaklaştı. Görüşmelere kaldığımız yerden devam etmek için, saat 14.00'te toplanmak üzere birleşime ara veriyorum.

Kapanma Saati: 12.53

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Hüsamettin Cindoruk

KÂTİP ÜYELER: Feridun Pehlivan (Bursa)

Işıl Saygın (İzmir)

Açılma Saati: 14.00

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri; Türkiye Büyük Millet Meclisinin 121'inci Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet Programının Görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Şimdi söz sırası Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Deniz Baykal'da.

Buyurunuz Sayın Baykal. (CHP, RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

FAİK ALTUN (Antalya) — Hükümet yok, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Bakanlarımızdan üçünü görüyorum...

FAİK ALTUN (Antalya) — Başbakan nerede, Sayın Başkan?

BAŞKAN — Mazeretini biraz evvel Sayın Cevheri söyledi, sanıyorum o mazeret sürüyor arkadaşlar.

Buyurunuz Sayın Baykal.

CHP GRUBU ADINA DENİZ BAYKAL (Antalya) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; televizyonlarının ekranlarında Türkiye Büyük Millet Meclisindeki görüşmeleri izleyen sevgili vatandaşlarım; hepinizi, tümünüzü, Cumhuriyet Halk Partisi adına, kendi adıma en içten duygularla, sevgilerle, saygılarla selamlıyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

Yeni oluşturulan bir Cumhuriyet Hükümetinin Programını müzakere etmek için Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanmıştır. Hükümetin Program görüşmelerinin çok talihsiz bir zamanlamaya maruz kaldığı görülüyor. Hepimiz, bu Hükümet göreve başlarken, karşı karşıya kaldığımız olumsuz olayların etkisi altındayız.

Hükümet Programıyla ilgili düşüncelerimi, görüşlerimi ifade etmeye başlama-
dan önce, dün akşam Sivas'ta yaşanan olayla ilgili derin üzüntülerimi ifade etmek istiyorum.

Dün, Türkiye'de bir süreden beri örneğini görmediğimiz türden bir terör olayıyla, bir saldırı olayıyla karşılaştık. Ülkemizde çok yaygın bir biçimde, coğrafyamızın çok değişik yörelerinde sık sık terör olaylarıyla karşılaşıyoruz; ama, dün Sivas'ta yaşanan terör olayı, farklı bir olaydı. Türkiye'nin, çok ağır iç gerginlikleri yaşadık-
tan, büyük iç çekişmelerin içinden geçtikten sonra artık bir ölçüde, sükûnete, barışa, huzura ihtiyacı olduğu bir dönemde, böyle bir barışı sağlamak için olağanüstü bir gayreti herkesin gösterme gereğini kavradığı bir noktada, böyle bir olayın yaşanmış olması gerçekten büyük talihsizlik olmuştur.

Dün yaşanan olay dolayısıyla, bütün milletimizle birlikte, derin üzüntülerimizi birbirimize ifade etmeliyiz, bu olayın anlamı üzerinde düşünmeliyiz.

Türkiye, kendisiyle çok fazla uğraşan bir ülke konumunda. Çok uzun bir süre birbirimizle kavga ettik; iç çekişmelerin, iç tartışmaların etkisi altına girdik ve kendi kendisiyle uğraşan bir ülke konumundan uzun süre çıkamadık.

Şimdi, Türkiye'nin bir iç barış, bir iç huzur dönemine ihtiyaç duyduğu bir noktada, tekrar çok tehlikeli bir iç gerginlik sürecinin başlatılması çok büyük bir yanlış olmuştur.

Toplumumuzun bütün kesimlerinin bir an önce, birbirine daha hoşgörülü, birbirine daha sıcak, daha sevecen yaklaşma gereği üzerinde düşünmesi ve toplumumuzun çok muhtaç olduğu sevgi, kardeşlik ve hoşgörü ortamını elbirliğiyle yeniden inşa etmemiz, mutlak bir zorunluluktur; dönem bunu gerektiriyor.

Dün yaşadığımız olay, bu ihtiyacı bir kez daha herkesin kavramasına yardımcı olursa, bundan bir yarar çıkarılmış olunabilir; ama, çok ağır bir olaydır, 35 vatan-daşımızı kaybettik.

Türkiye, tekrar, kendi kendisiyle uğraşan, kendi insanlarına düşmanlık duyan, kendi insanlarıyla barışık yaşayamayan bir ülke görüntüsü vermeye başladı. Bunun en kısa zamanda kontrol altına alınması ve bir daha böyle olayların yaşanmaması için gereken özenin herkes tarafından gösterilmesi gerektiğine inanıyorum.

Bir toplumda herkes aynı şekilde düşünmek zorunda değildir. Herkes, birbirinden farklı inançlara, inanışlara, düşüncelere sahip olabilir. Bu düşünceler, çok tahrik edici bir biçimde de ifade edilmiş olabilir; ama, hepimizin, düşünce karşısında bir temel hoşgörüyü, anlayışı kendine ve inancına güveni sergileyecek bir olgunluk noktasında olmamız lazımdır.

Dün yaşanan olayla ilgili sevindirici bazı noktalar bulmak belki mümkün. Olayın, Türkiye'de bir mezhep tartışmasına dönüşme eğilimi göstermemiş olması, bir iç inanç kavgası haline dönüşmemiş olması gerçekten sevindirici bir noktadır, korunması gereken bir noktadır.

Ayrıca, üzerinde dikkatle durulması gereken bir başka nokta, çünkü olayın, Sivas'ta yaşayan yurttaşlarımızın ezici çoğunluğu tarafından onaylanmadığını, onların katılmadıkları, üzüntüyle tespit ettikleri bir olay niteliğinde ortaya çıktığının öğrenilmesi de, bu açıdan sevindirici olmuştur. Sivas halkı bu olayların içinde değildir, bu olayların parçası değildir. Örgütlü, küçük bir grubun bu olayların içinde bulunduğu, artık açıkça ortaya çıkmıştır.

Tabii, bu noktada üzerinde durulması gereken bir temel konu var, o da şudur: Olayı değerlendirirken, bu saldırının doğrudan sorumluluğunu üstlenen çevrelere sahip çıkma, onları haklı gösterme, onların davranışlarını meşrulaştırma anlamına gelebilecek açıklamaların yapılmasından, herkes, özellikle Hükümet yetkilileri, özellikle İçişleri Bakanı, Başbakan, Hükümet adına konuşan herkes ve siyasi parti liderleri, özenle kaçınılmalıdır. *(CHP sıralarından alkışlar)* Bir acı olay yaşandı, bu olayı bir daha yaşamamalıyız, yaşamamak için, olaya, kimse, haklılık, meşruiyet vermemelidir. Olayın karşısında herkes, ölçülü, dikkatli; ama kararlı bir tavır ta-

kınmalıdır. Bu olayların önünü almak zorundayız; bu hepimizin sorumluluğudur, hepimize görev düşüyor.

Bu tespitleri yaptıktan sonra dün yaşanan olayla ilgili olarak Hükümetin sorumluluğuna da dikkati çekmek istiyorum. Ne yazık ki, Hükümet bu konuda, üzerine düşen dikkati, öngörüyü, kararlılığı zamanında gösterememiştir.

Hükümetin, “Daha güvenoyu alamadım, o nedenle tam yetkili değilim” anlayışı içinde olması kesinlikle kabul edilemez. Kıbrıs’ta ödün verirken, teröristlerle ilgili af kararnamesi hazırlıkları yaparken kendisini yetkili gören Hükümetin, yurttaşlarının can güvenliğini açıkça tehlikeye sokan bir süreç başlamışken, bunun karşısında etkin ve kararlı davranış gösterememesi, hiçbir gerekçeyle haklı gösterilemez. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Dün, ne yazık ki, bu yaşanmıştır. Yavaş çekilmiş bir film gibi, saat 13.30’dan sonra başlayan olay, saat 20.00’den sonra bir kundaklama girişimine dönüşmüştür ve bu dönüşümü oradaki yetkililer önleyememişlerdir. Hükümet, bu girişimin önlenmesi için gerekli önlemleri, kararlılığı alamamıştır ve sonuç acı bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Otelde bulunan insanların saat 18.00’de Ankara’ya, dostlarına telefonlar açarak, “acele Hükümet yetkilileriyle temas kurunuz ve bizi otelden tahliye ettiriniz, durum iyi değil” diye feryatlarını bilenlerin, bu durumu açıkça değerlendirmeleri kaçınılmaz olur. Ne yazık ki, bu yaşanmıştır ve iktidar, zamanında gereken önlemi alamamıştır.

İçinde bulunduğumuz dönemde, saat 13.30’da başlayan bir kargaşanın, hassas bölge sayılabilecek olan otelde ve kültür merkezi etrafında bir sabotajın, bir yangın girişiminin, bir fiili saldırının etkisiz kılınacak şekilde önlenememesi, bir il merkezinde bunun başarılammaması, cumhuriyetin temsillerinin atıldığı Sivas’ta bunun gerçekleştirilememiş olması, hiçbir şekilde mazur görülemez. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Hükümet, göreve başlarken ilk sınavını başarısızlıkla vermiştir. Bunu üzüntüyle tespit ediyorum; ama olay, siyasi tartışmaya konu edilebilecek nitelikte bir olay değildir. Olayın, Türkiye’de bir daha tekerrür etmemesini dilediğimiz tehlikeli niteliği karşısında, hepimizin dikkatli, sorumlu, ölçülü bir davranış içinde, Türkiye’yi çok muhtaç olduğumuz barışa, sevgiye, kardeşliğe, kaynaşmaya taşıyacak bir tutum içinde bulunmamız mutlak zorunluluktur.

Türkiye’de herkes birbirinin benzeri düşünceye sahip olmak zorunda değildir, herkes birbirinin inancını paylaşmak zorunda değildir; Türkiye, demokratik bir ülkedir, bir cumhuriyettir, laik bir cumhuriyettir; inanç özgürlüğü de vardır, düşünce özgürlüğü de vardır.

Ortadaki ihlaller, hukuk devleti içinde yasalar tarafından değerlendirilir. Olaylara karşı kişisel tepkilerin, saldırıların, İktidar tarafından yurttaşların can güvenliğini üslenmiş sorumluluk duygusu içinde mutlaka önlenmesi kaçınılmaz bir devlet yönetme zorunluluğudur. “Devletim” demenin gereği yurttaşlarının can hakkına, yaşam hakkına sahip çıkabilmektir. Yurttaşlarımızı il merkezlerimizde, farklı dü-

şüncelere, tartışmalı düşüncelere sahip olduğu için koruyamayacaksak, insanlığın içine, dünyanın içine nasıl çıkarız? Bunu, bir daha yaşanmaması gereken bir olay olarak görüyorum; bütün ülkemize, Sivaslılara “geçmiş olsun” diyorum, ölenlere Allah’tan rahmet, hepimize baş sağlığı diliyorum.

Değerli arkadaşlarım, bu olayın da ortaya koyduğu bir ciddi sürecin içinden geçiyoruz. Türkiye, bir süreden beri olağan yaşam koşullarının dışına sürüklenmiş durumda. Ülkemizin güneydoğusunda hızla tırmanan bir terör olayı yaşıyoruz. Bu terör olayının belli bir sınırlamanın ötesine geçme eğilimleri, son zamanlarda özellikle, dikkati çekiyor.

Büyük kentlerde turizm endüstrisini tahrip etmeye dönük olarak, turizm merkezlerimizde ve konuyu uluslararası plana aktarma stratejisinin bir parçası olarak, çeşitli uluslararası merkezlerde terör olayının hızla tırmandırılmak istendiğini görüyoruz.

Türkiye, bir büyük sınavın içinden geçiyor. Terör, eğer önümüzdeki dönemde doğru politikalar izleyerek kontrol altına alamazsak, bizim için, bugün karşılaştığımız sorunların ötesinde, ciddi sorunların ortaya çıkmasına yol açabilecek bir tehlike işareti, bir alarm işareti olarak görülüyor.

Bu gelişmeleri değerlendiren dünyanın dış politika uzmanlarının, Türkiye’nin geleceğine dönük yeni kaygıları dile getiren değerlendirmeler yaptıklarına tanık oluyoruz. Türkiye, giderek, etrafında ağırlaşan bir çemberi, bir kuşatmayı yaşar koma doğru sürükleniyor. Bundan, büyük üzüntü duyuyoruz.

Elbette, Türkiye’nin bu noktaya gelmiş olması, sadece, terörün doğrudan ilgilendiği konuların ele alınmasıyla çözülemez. Türkiye’nin, yıllardan beri çok ağır bir ekonomik politikanın baskısı altında eziliyor olması, yüzde 60’ların üzerinde bir enflasyonu on yılın üzerinde bir süredir Türkiye’nin taşıdığı olması, gelir dağılımının çok tehlikeli bir biçimde çarpıklaşmış olması; bölgesel dengesizliklerin, artık, Türkiye’yi bağırان bir noktaya getirmiş olması, Türkiye’nin, giderek artan bir kimlik krizine, bir etnik ve inanç sorunlarıyla kuşatılmış yeni bir kargaşaya sürüklenmesine yardımcı olan temel süreç olarak görülmelidir. Elbette, bu ekonomik olumsuzlukların, bir noktada böyle sıkıntılarla bizi karşı karşıya bırakmasını ön görmek yanlış olmazdı. Ne yazık ki, şimdi bu noktaya doğru geliyoruz.

Artık, Türkiye’nin çok yeni, çok sağlıklı siyasal yaklaşımlar ortaya koymasına ihtiyaç var. Bizi bu noktaya getiren politikalarla, kadrolarla, anlayışlarla ölçülerle, bundan sonrası için artık yürüyemeyiz; açılan kredi bitmiştir. Türkiye, derlenmek, toparlanmak, yeni bir anlayışın içine girmek, yeni bir iktidar anlayışıyla, yeni politikalarla sorunların üzerine yönelmek durumundadır. Sadece günübirlik, günü geçirmeye dönük, idarei maslahatçı yaklaşımlarla, Türkiye’nin, yapısal krizlerini, temel sorunlarını artırdığına tanık oluyoruz. Bu olumsuz gidişi önleyecek yeni yaklaşımlara ihtiyaç var. Şimdi, böyle bir noktadayız.

Türkiye’yi, terör olayında kendisini gösteren, ekonomik göstergelerde kendisini gösteren olumsuzluklar kuşatmış durumda. İki yıla yakın bir süreden beri, güya yeni bir deney içinden geçiyoruz. Bu deney, Türkiye’de izlenen politikaları değiştir-

memiştir; aynı politikalar izlenmiştir ve çok doğal olarak da, aynı sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Enflasyon, geçen yıl, son oniki ayda ortaya çıkan enflasyon, bundan önceki oniki ayda yaşanan enflasyonun üzerinde gerçekleşmektedir. Yarın ayın 4'ü; Mayıs ayıyla ilgili rakamlar açıklanacak. Çok açıkça görülecektir ki, son oniki ayın enflasyon oranı, ondan önceki oniki aydan daha yüksek olacaktır. Enflasyonu indirme iddiasıyla işbaşına gelen bir hükümetin, daha hızlanan bir enflasyon sonucu karşısında ilgisiz, sorumsuz davranması, bunun doğal karşılanmasını talep etmesi mümkün olabilir mi? Ama, sonuç budur. Aynı politikalar izlenmiştir, aynı borçlanma politikaları izlenmiştir, aynı, vergiden kaçırma politikaları izlenmiştir, aynı harcama politikaları izlenmiştir ve sonuç aynı olmuştur.

Enflasyon böyle... Enflasyonun dışındaki bütün göstergelerde kaygı verici işaretler var. Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerinde umut verici bazı gelişmeler kendini gösteriyordu; geride bıraktığımız dönemde, ne yazık ki, bu konuda da olumsuz gelişmeler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Sadece, geride bıraktığımız bu yılın dört ayında, 4 milyar dolara yakın bir dış ticaret açığı ortaya çıkmıştır. Bu, 1991 yılında ortaya çıkan dış ticaret açığının yarısıdır; o zaman 8 milyardı, şimdi 12 milyar dolara gidiyoruz.

Dış ticaret açığı tehlikeli bir biçimde artıyor, ihracat tıkanıyor, ithalat olağanüstü bir patlama gösteriyor.

Türkiye'de dış ekonomik ilişkiler kaygı verici işaretler vermeye başladı. Yatırımlar artmıyor, tasarruf artmıyor, tüketim eğilimi hızla yükseliyor, tasarruf eğilimi hızla azalıyor.

Türkiye sanayileşmeyi unutmıştu; iki yıldır hatırladı mı sanayileşmeyi? İki yıldır da sanayileşmeyi unutmaya devam etti.

Türkiye'de işsizlik hızla artıyor. Çalışan işyerleri, giderek daha az işçiyle iş görür hale geliyorlar.

Ekonomik veriler sağlıksızdır, umut verici değildir, sosyal veriler umut verici değildir.

Şimdi, yeni bir siyasal oluşumla karşı karşıyayız. Bu siyasal oluşumun da, ne yazık ki, umut verici olmadığı, sadece muhalefetin değil, iktidarda sorumluluk almış siyasi parti sözcülerinin de açıklamalarından anlaşılıyor.

Bu kadar ağır bir ortamda, bu kadar umutsuz yola çıkarak, bu kadar kendine güvenmeden yola çıkarak, Türkiye'nin, bu sorunların altından kalkması güç gözüküyor.

Bu açmazı, önce doğru tahlil etmeliyiz ve çıkış yollarını da birlikte doğru saptamalıyız.

Sadece şu noktaya dikkatinizi çekiyorum: Türkiye Büyük Millet Meclisi toplandı, Hükümet Programını konuşuyor, Sayın Başbakan nerededir? Toplantıda olduğu söyleniyor. (*CHP ve ANAP grubu sıralarından alkışlar*) Toplantı 5 saattir devam ediyor, Sayın Başbakan toplantıda! Bundan daha önemli toplantı olur mu? Türkiye

Büyük Millet Meclisi toplantısından daha önemli toplantı olur mu? (*CHP ve ANAP sıralarından alkışlar, DYP sıralarından gürültüler*)

DEVLET BAKANI NECMETTİN CEVHERİ (Şanlıurfa) — Dışarıda olanları bilmiyorsunuz galiba!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Haberimiz var, biliyorum, biliyorum.

Başbakan burada Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına katılmak zorundadır; işin başı budur, amentüsü budur, iş öyle başlar. Talimatını verir, yardımcısına istikâmetini gösterir, gönderir, toplantıda istenen kararı çıkartır. 50'nci Cumhuriyet Hükümetini kuruyoruz; 50 Cumhuriyet Hükümetinde bu manzara bugüne kadar yaşanmamıştır. (*CHP ve ANAP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar*)

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — İlk defa böyle bir şey varit oluyor.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Sayelerinde yaşıyoruz.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bunu, Türkiye'ye vaat edilen değişimin, yenilenmenin bir örneği olarak mı alkışlayacağız?

NURETTİN TOKDEMİR (Hatay) — Yaptığınız tespitlerin tedbirini alıyor Sayın Başbakan.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, ben sizin hakkınızı koruyorum. Ben, Sayın Başbakanı, bir muhalefet partisi milletvekili olarak burada görmek için söylemiyorum. Senin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yapan bir milletvekili olarak, bu işe benden önce sahip çıkmak gerektiğine inanıyorum. Şimdi sen hak veriyorsun, ondan sonra Kabinayı kurarken, Hükümeti oluştururken, "bana sormadı" diye şikâyet ediyorsun!

Bu tavrı, o tavidir; bu tavrın sonucu, bakanların da bir kenara itilmesi, müsteşarlarla, genel müdürlerle Türkiye'nin yönetilmesi tavidir; Parlamentonun dışlanması, grubun dışlanması, giderek halkın dışlanması tavidir. (*CHP ve ANAP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar*) Bu süreci önlememiz lazım. Bu, olumsuzluktur, işin başı budur.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de bu sıkıntıyı yaşıyoruz. Siyaseti rayına oturtma ihtiyacımız var. Bu, yenileşme, bu, değişme değildir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üstünlüğünü, saygınlığını esas almadan, hiçbir adım atmak mümkün değildir.

Bu, bir yönetim üslubunun ifadesidir. Yani, önümüzdeki dönemin sorunlarını bu üslupla göğüsleyeceğimiz için, bu üslubu yakından tanımamızda, tahlil etmemizde yarar vardır. Bu üslûp, kendisini, önce, Anayasanın 133'üncü maddesinin değiştirilmesi konusunda gösterdi. Ortada bir değişiklik ihtiyacı var, iktidarın bunu gerçekleştirmekte bir yararı var, angajmanı var, bir açmazın içinde, bu sorunu çözmeye çalışıyor; ama, yeter çoğunluğu yok. Böyle bir noktada Başbakan çıkar da, "muhalefete hodri meydan diyorum, salı günü Mecliste bekliyorum; göreceğiz kim gelecek, kim kaçacak" üslubuyla konuya yaklaşırsa, bu sorunun çözümü mümkün olur mu? Nitekim olmadı... Olmayışından dolayı Anavatan Partisi suçlandı; "imzasının gereğini yerine getirmedi" diye. Getirdi mi getirmede mi bilmem; ama, bir Başbakanın bir uzlaşma gerektiren bir anayasa değişikliği konusunda böylesine

meydan okuyucu, böylesine katı, itici tavırlar sergileyerek sonuç alamamasına şaşırarak mümkün mü? Nitekim olmadı...

Sadece ondan ibaret değil; ondan sonraki her noktada, bu, kendisini gösterdi. TRT Genel Müdürlüğüne bir atama kararını kamuoyuna tebliğ etti... Bir süre sonra anlaşıldı ki, bu kararın uygulanması için pek çok aşamadan geçmesine ihtiyaç vardır ve oralarda sıkıntılar söz konusudur. Olmadı, oldurtulamadı, o konu da tıkanıp kaldı.

Bu, bir yönetim üslûbudur, bu üslûba dikkatinizi çekiyorum. Bu üslûpla, bugüne kadar muhalefetle ilişkiler gerginleşti, TRT konusu biraz dalgalandı; Hükümet kurarken de aynı üslûp uygulandı, ona da dikkatinizi çekerim. Yani, bir muhalefet partisi milletvekili olarak, iktidar gruplarının, oluşturulan Hükümet karşısındaki tepkilerinin, sadece bir sandalye hırsına, koltuk kavgasına bağlanması karşısında, büyük üzüntü duydum. Bunun büyük ölçüde haklı olmadığımı biliyorum; olay başkadır.

Parlamentodaki gruplardaki tedirginlik; Parlamentonun ciddiye aldırılması, grubun ciddiye aldırılması, siyasi gerçeklerin göz önünde tutulması, siyasi realitenin gereğinin yerine getirilmesini sağlamaya dönüktür.

Buna, meydan okuyan bir tavıra prim vererseniz, “haklısın, doğrudur, al götür” derseniz, yarın bakanlar dışarıda kalır; genel müdürlerle, müsteşarlarla, Amerika’daki başkanlık sisteminde olduğu gibi, yeni bir yönetim tarzına icazet vermiş olursunuz.

Bu yanlış, bu doğru değildir. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bununla gruplar karışır, Doğru Yol Grubu karışır; ama, bugün Hükümet Programında ortaya atılan iddiaları, yine aynı yönetim üslubuyla uygulamaya kalkacak olursa Sayın Başbakan karıştıracığı, artık sadece Doğru Yol Grubu değildir, Türkiye’dir, Türkiye’nin ekonomisidir, sosyal yaşamıdır; Türkiye allak bullak olur. (CHP sıralarından alkışlar) Bu üslûpla bu işler çözülmez; onu anlatmaya çalışıyorum. Bu üslûp da siyasetin bir temel parçasıdır.

Bakınız, burada bir Hükümet Programı görüşüyoruz... Doğru Yol Partisi Grubunda bir Hükümet Programı okundu, Sosyaldemokrat Halkçı Parti Grubunda ondan farklı bir Hükümet Programı okundu; burada, yani Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kumlunda, hepsinden farklı bir Hükümet Programı okundu!

Olur mu böyle şey? Böyle bir yönetim üslubuyla Türkiye, demin konuştuğumuz olağanüstü sorunların altından kalkacak, basiretli, deneyimli, ölçülü, kavrayıcı, toparlayıcı bir yönetim üslubunu yaşama geçirebilir mi? Bu, önemsiz bir nokta mıdır? Kavga ederek, herkesi iterek, dağıtarak, çözerek, Türkiye’yi yönetmek mümkün müdür, hele bu sorunun altında ve hele ki, bu güçlükler karşısında?

Bunu anlatmaya çalışıyorum. Bu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sorunudur, hepimizin sorunudur; siz de yaşıyorsunuz... Yakında bunlar çok daha açıkça ortaya çıkacak ve bunun gereği hep beraber yerine getirilecektir.

Değerli arkadaşlarım, şu manzarayı düşünebiliyor musunuz; Burada, Hükümetin kurucu ortağı bir siyasi partimizin çok değerli grup başkanvekili önemli şeyler

söyledi; ama, ben o konuşmayı izlerken düşündüm ki, daha Hükümet Programı üzerindeki müzakereler bitmemiş, henüz müzakereler tamamlanmamıştır; çünkü, Hükümetin kurucu ortağı partinin resmi grup adına konuşan sözcüsü, burada özelleştirmeden, eğitimden, iç borçların ödenmesinde moratoryum ilanına kadar, demokratikleşmeye kadar pek çok konuda, Programın dışında görüşlerini ifade ediyordu, her cümlesine “eğer... eğer...” diye başlıyordu. Bu bir “eğerler” Hükümeti mi? Burada bu Hükümete “eğer” mi vereceğiz? Güvenoyu vereceksiniz! (*CHP sıralarından alkışlar*)

Şimdi, bu şartlar altında Hükümet kuruluyor... Gruplardaki manzarayı biliyoruz... Sayın Gürkan’ın burada sergilediği manzara, bu Hükümete, SHP Grubunda tepki gösteren arkadaşlarımızın tavrı değil, bu Hükümete yardımcı olmak isteyen yönetimin tavrı. Hükümetin Programı etrafında böylesine derin görüş ayrılıkları, uçurumlar var ise, böyle bir Hükümet Programıyla Türkiye’nin, temel sorunlarını çözmesi, bunun altından kalkması mümkün olabilir mi? Şimdi, bu sorunlarla karşı karşıyayız.

Değerli arkadaşlarım, büyük sıkıntılar var... Bugün işbaşına gelen Hükümet, bir kongre hükümetidir. Yani, bir süredir Türkiye’de zaten böyle oluyor; Sayın Yılmaz’la da, Sayın Akbulut’la da aynı olay yaşandı... Bir süreden beri, kongrelerden iktidar çıkıyor!

Başbakan, parlamenter rejimin temel iktidar odağıdır; başbakanlar, genel olarak, seçimden çıkarlar, kongreden çıkmazlar. Kongreden çıkanlar halka tekliftir, halka öneridir. Başbakan adaylarını kongreler belirler; ama Türkiye’de yaşanan hızlı siyasal trafik nedeniyle, hızlı mevki, makam değişiklikleri sonucunda, Türkiye’de hükümetler, bir süreden beri, kongrelerden çıkan siyaset adamlarının etrafında şekillenir oldu; bunun sarsıntılarını, sıkıntılarını yaşıyoruz. Bugün karşı karşıya bulunduğumuz bu Hükümetle ilgili temel istikrarsızlığın, belirsizliğin altında, halkın seçim meydanında, köy kahvesinde, Anadolu’da taniya taniya, bile bile, öğrene öğrene; kimliğini, düşüncesini, kişiliğini, tavrını, üslubunu deneyip kararını verdiği insanların değil, alelacele, bir kongre telaşı içinde, kongre ortamında oluşturulan siyasi odakların Başbakanlığa getirilmiş olmasının bir temel nokta oluşturduğuna dikkati çekmek istiyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — Sen nereden çıktın? Kongreden çıktın.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi, bu tablo, bizi, Türkiye’yi yakından ilgilendiriyor; bunun altından kalkmamız lazım.

Sayın Çiller’in, bir siyasetçi olarak anlayışını, yaklaşımını yakından irdelemek görevimizdir; çünkü, o artık Başbakandır ve Türkiye’de çok iddialı bir programı uygulama kararıyla Başbakanlığa gelmiştir. Şimdi, bu yaklaşımın arkasındaki siyasi tutumu çok iyi tanımamız, öğrenmemiz gerekiyor.

Değerli arkadaşlarım, çok uzun olmayan siyasi geçmişinde, Sayın Çiller, çok kolay hüküm veren, çok kolay vaat eden, hükümlerinin ve vaatlerinin süratle tersini yapabilen bir siyasetçi olarak ortaya çıkmıştır. Şimdi, son iki yıl içindeki bazı açıklamalarını dikkatinize sunmak istiyorum.

Seçimden önce, Sayın Çiller diyor ki: “Yıllardır yatırım yapılmayan KİT’leri, bugün zarar ediyor diye kapatmak istemek, üreticiyi köşeye sıkıştırmak, devlet terörüdür.”

YAŞAR ERYILMAZ (Ağrı) — Bunu Çiller mi söylüyor? .

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bunu Çiller diyor; “KİT’leri kapatmak, devlet terörüdür” diyor.

DEVLET BAKANI NECMETTİN CEVHERİ (Şanlıurfa) — KİT olarak satılacak.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Gene, seçimlerden hemen önce, iktidara geldiklerinde, en fazla 60 gün içinde, KİT’leri özelleştirmenin de ötesinde, özertleştirceklerini, söylüyor. Aradan kısa bir süre geçtikten sonra, iktidara geliyorlar, 2 Temmuz 1992’de, bazı kamu iktisadi teşebbüslerinin, işçileriyle birlikte, Türkiye cumhuriyetlere taşınmasının gündemde olduğunu, söylüyorlar.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Azerbaycan’a mı taşıyor?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Gene, seçimlerden önce, devletin tarım ürünleri sübvansiyonunu kaldırmasına ilişkin çalışmaları devlet terörü olarak niteleyen Tansu Çiller, son yirmi yılın en büyük darboğazının yaşandığını ileri sürüyor.

Enflasyonla ilgili olarak, “ekonomiyi 24 saatte kontrol altına alır ve sekiz ayda enflasyonu düşürürüz” diyor. “Enflasyon, yüzde 70’ten, 18 ayda yüzde 20’ye düşecek” diyor.

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Yirmi ay oldu!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — “Tahminlerimize göre, 18 ay içinde kamu kesimi finansman ihtiyacını, milli gelirin yüzde 10’undan, yüzde 4,5’una, buna paralel olarak da enflasyonu, yüzde 70’lerden yüzde 20-25 seviyesine çekebiliriz” diyor.

Seçimden hemen sonra; “hiç kimsenin kuşkusu olmasın, enflasyon düşecek; birinci yıl hedefimiz yüzde 38’dir” diyor. Gene seçimlerden sonra; “enflasyon martta yüzde 30 olur” diyor.

Gene, “ağustosta enflasyon düşecek dedik, düşmeye başladı; eylül, ekim, kasımda bir miktar yükselir; ama, şubat ayına gelindiğinde yıllık yüzde 40 olur” diyor.

Muhalefetteyken, “halkın artık kemer sıkacak hali kalmadı” diyen Tansu Çiller, “finans, kamu ve vergide aynı anda reforma girilecek, faizler düşecek, üretim artacak” diyor.

“Mutfağın filesi sekiz ayda rahatlayacak” diyor.

“İlk hedef; hayat pahalılığı düşecek, hayat pahalılığı da asgari ücret sahibini yakıyor; ikinci yıl asgari ücretten vergi alınmamasını uygulamaya koyacağız” diyor; sonra, “bazı fedakârlıklara tabi olarak yol alma durumunda olacağız” diyor. Yani, fedakârlık söylevi yavaş yavaş başlıyor! Acı ilaca doğru giden süreç transformasyonundaki aşamalar bunlar.

“Türkiye’nin önündeki yolun kolay ve kısa bir yol olmadığını söylemiştik” diyor ve iki anahtarla ilgili olarak da; bir ev, bir araba projesi için kaynak bulunduğunu

belirterek, “1978’de gayri safi milli hâsılanın yüzde 67’si orta direğin payına düşerken, bu oran bugün yüzde 32’ye doğru geriledi; aradaki fark ise 530 trilyon lira ediyor. Bu pay, orta direktan çalınmıştır; bu kaynak sahiplerine iade edilecektir” diyor. Yani, iki anahtar projesi için kaynak da gösteriyor; seçimden hemen sonra da “anahtarları, çalışıp kazanacaklar” diyor; daha sonra da “herkese iki anahtar vereceğiz diye birşey yok, anlatmak istediğim şu: Bu, bir büyüme meselesidir” diyor.

Bu bir büyüme meselesidir; bu da bir siyasi üsluptur, bir siyasi anlayıştır, bir siyasi tutumdur... Şimdi, bu üslupla Türkiye yönetilecek! (ANAP sıralarından “İki anahtar geldi” sesleri)

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — “Hoş geldiniz” deyin Sayın Baykal.

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar. Sayın Baykal, siz devam edin.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu programı, bütün bu olumsuzluklarından arındırdığımız zaman; yani, programın arkasındaki siyasi iradenin kararsızlığını, yetersizliğini, çözüldüğünü, Türkiye’nin ciddi koşullarını doğru değerlendiren bir siyasi yaklaşımın bir kenara itildiğini unutarak, iyi niyetle bu programa baktığımız zaman, göreceğimiz şudur: Bu program, Türkiye’ye, özelleştirmeye kurtuluş öneriyor; tarımdan desteklemenin çekilmesi politikasını öneriyor; Türkiye’de vergilerin azaltılmasını öngörüyor; gelir dağılımının daha da çarpıklaşmasına dönük, sosyal devlet sorumluluklarının budanmasını amaçlıyor; böyle bir yapıyla Türkiye’nin içinde bulunduğu sorunları çözebileceğini iddia ediyor.

Bu iddia, kabul edilebilir ve geçerli bir iddia değildir.

Değerli arkadaşlarım, özelleştirmenin bir sihirli değnek, bir mucizevi formül olarak anlaşılması, özelleştirmeden Türkiye’nin sağlayabileceği yararın gözden çıkarılması anlamına gelir. Elbette özelleştirme, ekonomide gereken yerde kullanılacak çağdaş bir araçtır; elbette, Türkiye’de, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin daha verimli çalışmasını sağlamak için yerinde müdahalelere ve gereken yerde de özelleştirmelere ihtiyaç vardır; ama, özelleştirmenin, KİT sorununun mucizevi çözümünü bize sağlayacak politika olduğunu düşünmek, konunun karmaşıklığını göz ardı etmek demektir.

Değerli arkadaşlarım, özelleştirme, sihirli bir formül değildir. Özelleştirme, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin daha verimli çalışmasını güvence altına alıyorsa, anlamlıdır. Yoksa, mülkiyet değişimi kendi başına sorunların çözümünü sağlamaya yetmez.

Şimdi, programdaki özelleştirme anlayışından ortaya çıkıyor ki, bu, Kamu İktisadi Teşebbüslerinin daha verimli çalışmasını sağlamaktan çok, kamunun içinde bulunduğu finansman sorununu rahatlatacak, ferahlatacak bir çıkış yolu arayışından kaynaklanmıştır. Yani, KİT satışına, arsa satışı gibi yaklaşmıştır; kaynak sıkıntısından, kaynak ihtiyacından yola çıkmıştır. Yoksa, rasyonelleştirme arayışı, anlayışı kesinlikle söz konusu değildir. O nedenle, verimli çalışan, başarılı çalışan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin, onların, sadece onların satışı temel hedef olarak göz önünde bulundurulmuştur.

Böyle bir politikanın olumlu bir sonuç vermesi kesinlikle beklenemez. Bu, altın yumurtlayan tavuğun kesilmesi sonucunu doğuracaktır.

Sorun, verimsiz KİT'lerin rasyonelize edilmesidir. Gerekirse, onun mülkiyet yapısının değiştirilmesi suretiyle etkin önlemler alınması yoluyla daha verimli çalışmasını güvence altına almaktır. Böyle bir arayış, böyle bir çaba bu Hükümet Programında gözüküyor.

PTT temel hedef olarak seçilmiştir. Koalisyon ortağının da bilgisi, onayı dışında yapılmıştır; öyle olduğu anlaşılıyor.

PTT'nin nasıl özelleştirileceğiyle ilgili bir bilgi paylaşımının söz konusu olmadığı, burada yapılan konuşmalardan açıkça ortaya çıkmıştır. Şimdi, PTT'nin özelleştirilmesini esas alan bir yaklaşımla yola çıkılacak.

Değerli arkadaşlarım, özelleştirmede amaç, sadece bir varlığı satıp, bir miktar nakit elde etmek değildir, olmamalıdır; amaç işletmenin verimli olmasını sağlamaktır.

PTT ikiye ayrılacak; verimli çalışan telefon hizmetleri, "Telekomünikasyon A.Ş." diye ayrı bir şirkete dönüştürülecek ve bu şirket satılacak... Niçin bu şirket satılacak? Kârlı olan o da, onun için. Nasıl satılacak... Bunu alabilecek güçlü bir yabancı şirkete yüzde 20'si devredilecek.

Değerli arkadaşlarım, 15-20 milyar dolar civarında değeri olan bir telekomünikasyon altyapısının, yıllardan beri devletin büyük katkısıyla, halkın çok yüksek ücret ödemesiyle oluşturulmuş bu büyük altyapının yüzde 20'sinin, şimdi 2-3 milyar dolarlık bir cash (nakit) ihtiyacı içinde satılması gayreti güdülüyor.

Telekomünikasyon, bir devlet tekelidir; şimdi, yabancı bir tekele dönüşecektir. PTT'nin yabancı bir tekele dönüşmesinin doğal karşılanması çok güçtür.

Bunun yüzde 10'luk, yüzde 20'lik parçasının satımıyla yetinilmesi, işin orada tutulması da olağanüstü güçtür.

Bu konuda yapılabilecek, PTT hizmetlerinin daha verimli çalışması, rekabetle daha ucuza hizmet verir hale dönüştürülmesini sağlamak için izlenebilecek ilginç yöntemler vardır. Bu konuda, idaremizde yeterli bilgi birikimi mevcuttur.

Bugün Türkiye'de PTT hizmetlerinin bedeli oldukça yüksek; ama, bu şekilde özelleştirme yapıldığı zaman, açıkça söylüyorum, daha da yüksek olacaktır, daha da yüksek olması kaçınılmaz hale gelecektir, işin içine rekabeti sokacak, telefon hizmetlerini parçalayacak. Telefon, kablolu televizyon ve çeşitli telefon türleri olarak, coğrafi bölgeler itibariyle, hizmet türleri itibariyle parçalayarak, bu işi gelir ortaklığı yaklaşımı içinde çözecek önerilerin bu arada değerlendirilmemesi, gerçekten üzüntü verici olur. Yapılması gereken ciddi işler vardır.

Bu arada, özelleştirme konusunda, özelleştirmenin, işçi çıkarılmasına bir vesile olarak sayılması, böyle bir uygulamanın ortaya çıkması tehlikesine karşı, programı yeter derecede duyarlı görmediğimi ifade etmek isterim. Birtakım sözler söylenmiştir; ama, bunların çoğu, "gereği yerine getirilecek" izlenimi vermeden, laf olsun diye, göstermelik telaffuzlar olarak oraya yerleştirilmiştir.

Olay, ciddi bir olaydır. Özelleştirmenin sosyal boyutu, içinde bulunduğumuz dönemde, gözden uzak tutulamaz. Türkiye, mutlaka özelleştirmeyi, hiçbir çalışanın sıkıntı içine sokmamanın gerektirdiği önlemleri alarak gerçekleştirmek durumundadır. Bugün bütün Türkiye’de, KİT’lerde çalışan 700 bine yakın işçi, tedirginlik içindedir, “ne zaman beni fabrikanın kapısına koyacaklar, ne zaman işsiz kalacağım, ne zaman ekmek imkânını kaybedeceğim?” kaygısı içindedir.

Değerli arkadaşlarım, bu konuda, daha önceki girişimler de olumsuz sonuç vermiştir. Türkiye’de özelleştirmenin altyapısı yoktur; hukuki altyapısı yoktur, yönetsel altyapısı yoktur, finansal altyapısı yoktur, sosyal altyapısı yoktur. Bütün bunların hazırlanması gerekiyor. Bütün bunlar hazırlanmadan, alelacele, esen rüzgârın doğrultusunda, “özelleştirme yapacağız” diye elde avuçta kârlı ne varsa onu satmaya kalkan yaklaşımı, Türkiye’nin muhtaç olduğu, ekonomisini rasyonelleştirmesi için izlemesi gereken sorumlu, dikkatli yaklaşım olarak görmediğimi ifade etmek zorundayım.

AHMET SEZAL ÖZBEK (Kırklareli) — Hiç telaş etmeyin.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bütün bunların hazırlanması gerekiyor. Bunlar hazırlanmadan denenecek olan bir özelleştirmenin Türkiye’yi, büyük sıkıntılar içine sokması kaçınılmaz gözüktüyor.

Bakın, bir AKTAŞ özelleştirmesi yaşandı; hukuki altyapısı yok, mahkemeden döndü. Yüzlerce işçi işinden çıkarıldı, ne yapacaklarını bilemiyorlar, perişan halde. Hizmet, daha ucuza gelmedi, yolsuzluk olayları azalmadı, arttı.

Bütün bu sorunları, orada, altyapısı hazırlanmadan yapılan bir özelleştirme uygulamasının bizi getirdiği sonuçlar olarak görüyoruz.

Bugün AKTAŞ çalışanları, ellerindeki mahkeme kararını nasıl uygulatacaklarını bilemeden dolaşıyorlar. Mahkemeden karar alındıktan sonra, AKTAŞ’ın hisse senetlerinin borsada satıldığını görüyoruz. Ciddi bir borsada, hemen, ağır suç olarak değerlendirilip sonuçlandırılması gereken bu uygulamayı yapanlar, Türkiye’de, ellerini kollarını sallayarak dolaşıyorlar!

Değerli arkadaşlarım, özelleştirme konusunda, bu Hükümeti, aceleci, telaşlı, neyi nasıl yapacağım tam oluşturmadan, çeşitli telkinlerle, heveslerle yola çıkmış bir yaklaşım içinde görüyorum. Bu yaklaşımın, demin ifade ettiğim yönetim üslubunun bir uzantısı olarak, ekonomimizi de çok ciddi sorunlarla, sıkıntılarla karşı karşıya bırakmasının kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum.

Gene bu programda, tarım kesimine dönük olarak, desteklemenin budanacağı, desteklemenin gerileteceği anlayışı ifade ediliyor.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye’de, bazı moda fikirler hızla yaygınlaştırılıyor; bunlardan birisi de, tarımın Türkiye’de bir yük haline geldiği ve özellikle destekleme açısından, ekonominin büyük bir bunalıma sürüklendiği ve bundan kurtulmanın ekonomik bakımdan bir zorunluluk olduğu anlayışıdır.

Bu anlayış, çok yaygın bir şekilde Türkiye’de işletiliyor.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye, dünyada, tarıma dayalı ekonomisi olan ülkelerden sadece bir tanesidir. Türkiye'nin ekonomisinde tarımın yeri hızla azalıyor; artık, ancak istihdam açısından yüzde 40'lar düzeyinde bir önemi var; tarımın, milli gelir içindeki payı oldukça düşmüş durumdadır.

Dünyada, AT ülkelerinden Avustralya'ya, Amerika'dan Kanada'ya kadar bütün ülkelerde, tarıma dönük bir politika, daima, kararlılıkla uygulanıyor; o da, destekleme politikasıdır. Tarımda, destekleme yapmayan hiçbir ülkenin bulunduğunu sanmıyorum; köylü, çiftçi, daima, kamunun belli bir ilgisiyle ve desteğiyle değerlendiriliyor.

Türkiye'de "İşte, buğday 2 bin liraya, 1.950 liraya alınıyor, dünyada bunun altında bir fiyatla buğday satışı var. Biz, dünya fiyatlarının üzerinde alış yaparak, desteklemeyi, bir yük olarak kamunun sırtına yıkıyoruz" deniliyor.

Değerli arkadaşlarım, artık şunun Türkiye'de iyice anlaşılması lazım: Bütün dünyada, buğdayda ve diğer tarım ürünlerinde ikili fiyat vardır. Ülkelerin kendi üreticilerine, onların mallarını alırken uyguladığı bir fiyat var; sonra, ülkelerin aldıkları ürünü dış dünyaya satarken uyguladıkları bir fiyat var. Bu ikisi birbirinden farklıdır. Bugün, AT ülkelerinin makarnalık buğdaya uyguladıkları ortalama fiyat 3.300 liradır. Türkiye, 2.100 lirayı, makarnalık buğday için, bu sezon fiyat olarak verdi. 3.300 liraya, AT ülkeleri, kendi üreticisinden makarnalık buğday alıyor; sonra dışarıya, bunu daha ucuza satıyor. Daha ucuza satıyor olması, onun, üreticiden o fiyata aldığı anlamına gelmez. Onun satarken uyguladığı fiyatı, bizim, üreticimize, alırken uygulamamız gereken fiyat olarak önermek doğru değildir, haklı değildir.

AT ülkelerinde yüzde 5 - yüzde 6; tarım ülkelerindeki yüzde 8 - yüzde 10 olan tarım nüfusu, Türkiye'de yüzde 40'a yakındır. Biz, yüzde 40'a yakın yurttaşımıza, onların uyguladıkları destekleme oranının altıda birini uygulamıyoruz. AT ülkelerinin kendi çiftçisine, sayıca daha sınırlı olan çiftçisine uyguladığı desteklemenin altıda biri değildir Türkiye'de uygulanan destekleme.

Tarımın gerçeği budur. Dünyayı yeniden keşfetmeye gerek yoktur; kolay hedefler yaratarak, o hedeflerin üzerine yürüyerek Türkiye'nin sorunlarından kurtulacağı gibi mucizevi çıkış yolları arayışına gerek yoktur.

Türkiye özelleştirmeye kurtulacak...

Özelleştirme Türkiye'ye pahalıya mal olacaktır. Özelleştirmeyi yaptığınız zaman, kısa ve orta dönemde, kamuyu daha ağır yükün altına sokacaksınız. Bunu bilerek yapmak gerekir; yapmak gerekir ama, bunu bilerek yapmak gerekir. Sadece özelleştirmeye, "ben Türkiye'nin mali gücünü artırırım" düşüncesi kabul edilebilir, gerçekçi, geçerli bir düşünce değildir.

Tarımdan desteği çekerek Türkiye'nin yükten kurtarılması da mümkün değildir. Çiftçi, Türkiye'de olağanüstü bir yükün altında perişan halde...

Şimdi bu Hükümet giderayak bir uygulama da çıkardı, şimdi onun olumsuzluklarını herkes temizlemeye çalışıyor. Köylülerin yetiştirdikleri bütün ürünler, nerede ne olursa olsun; pamuğundan, buğdayından, narenciyesinden, mercimeğine, ayçiçeğine kadar; kime satarsa satsın, ofise, kooperatife, tüccara, komisyoncuya,

kime satarsa satsın, yüzde 3 bir Bağ-Kur kesintisi uygulanacak diye bir kararname çıkarıldı. Kesinti yapılacak insanın Bağ-Kur'a üye olup olmadığı önemli değil. Çiftçilik yapmak Bağ-Kur'a üye olmakla baş başa giden bir şey değil ki... Memurun da tarlası olabilir, o da ürün sahibi olabilir...

NAZMİ ÇİLOĞLU (Bolu) — Değişti o.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Efendim, bir memurun da, yani Emekli Sandığına tabi olan birisinin buğday sahibi olması mümkündür. Bunun değiştirilmesi de mümkün değildir,

NAZMİ ÇİLOĞLU (Bolu) — O kararname değişti.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Emekli Sandığına tabi birisi, buğday ürününe sahip olur ve onu satar, buna hiç kimse de karışamaz, bu Hükümet de karışamaz. Yasak mı? Memurlar tarımla uğraşamayacaklar mı? *(CHP sıralarından alkışlar)*

Emekli Sandığına üye, Emekli Sandığına primini veriyor; ona ne! Aynı şekilde bir işçinin tarlasının olması, tarım yapması yasak mı? Böyle bir engel olur mu? Adam, işçi, SSK'ya üye, primini kestiriyor, aynı zamanda, borcu yok, sosyal güvenlik sistemi içinde elbette verecek. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Efendim, bu tabloyu biz Cumhuriyet Halk Partisi olarak ortaya koyduktan sonra, “buna bir an önce son verin, ortalığı karıştıracaksınız, fatura yolsuzluklarına yol açacaksınız, buna son veriniz” dedikten sonra, bu konuda bir yeni adım atıldığını biliyorum; ama, bu adım, sorunu çözmedi.

Şimdi, her çiftçi, bir avukat, bir muhasebeci tutacak, Bağ-Kur'a olan borcunu her an izleyecek, o izlediği sonuca göre, eğer Bağ-Kur'a prim borcu yoksa gidecek bir Bağ-Kur yetkilisinden belge alacak, belge alırken nüfus cüzdanı örneğini verecek, ikametgâh örneğini verecek, ziraat odasından belge alacak...

NAZMİ ÇİLOĞLU (Bolu) — Yok öyle bir şey.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Rica ederim, rica ederim, kararnameyi okuyun! Olmaz olur mu?

Bütün bunları yaptıktan sonra, Bağ-Kur'a prim borcu olmadığını kendisi kanıtlattıktan sonra, o belgeyle gidecek Bağ-Kur'a, kesinti yapılmamasını sağlayacak!

Değerli arkadaşlarım, bu yanlış bir bürokratik uygulamadır. Bu, politikacı olmayan çevrelerin hazırladıkları, masa başında, köylüyü bilmeyen, çiftçiye bilmeyen insanların masa başında aldıkları kararlardır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Vahim olan da, bu kararların bir Hükümet kararnamesi haline dönüştürülebilmiş olmasıdır. Bunun, bu yeni şekliyle de kabul edilebilir olmadığını, bu konunun ortadan kaldırılması gerektiğini söylüyorum. Üç günden beri borsalara, üretici, ürün vermiyor. 1 Temmuzdan itibaren yürürlüğe girdiği için tüccar da satın almıyor; sırf bunun ortadan kaldırılmasını talep ettiği için.

Sayın Maliye Bakanından rica ediyorum, konuyu en kısa zamanda değerlendirsın ve bu uygulamaya bir an önce son versin.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin ekonomide büyük sorunları var, bir büyük atılım ihtiyacı var; siyasette büyük sorunları var. Bakınız, güneydoğudan acı haberleri her an yeniden alıyoruz. Biraz önce yine hepimizi üzen olumsuz haberler Türkiye Büyük Millet Meclisine ulaştı. Büyük saldırıların yapıldığını, büyük kayıpların yaşandığını görüyoruz.

Değerli arkadaşlarım, yıllardan beri bu olay, giderek ağırlığını artıran bir biçimde sürüyor. Bir süre önce Hükümet yetkililerinin bu kürsülerden “sorunun beli kırıldı, sorun çözüldü, terör ortadan kaldırıldı, terör alanında başarıya ulaştık” diye açıklamalar yaptığını hepimiz biliyoruz; ama, gerçeğin bu olmadığı, çok kısa bir süre içinde ortaya çıkmıştır.

Şimdi artık öyle bir noktaya geldik ki, bugün, sadece bugüne kadar izlediğimiz yöntemleri izleyerek bu sorunun çözülebileceğini düşünmek mümkün olmaktan çıkmıştır; Türkiye'nin bu konuda yeni yaklaşımlara ihtiyacı vardır. Her gün 15-16 tane erimizin, astsubayımızın öldürüldüğünü öğreniyoruz, Türkiye'nin her gün bir yöresinde, bir ilçesinde, bir merkezinde, bir köyünde bütün insanların yüreğini dağlayan cenaze törenleri yaşanıyor.

Sorun, giderek artık toplumsal bir nitelik kazanmaya başlıyor, çok tehlikeli gelişmeleri de beraberinde getiriyor. Bu gelişmeyi önleyecek yeni yaklaşımlara ihtiyaç var.

Terör sorunu silahlı kuvvetlere emanet edilmiştir, “alınız, siz bu işi çözün” denilmiştir. İşin yanlışı da buradan başlıyor.

Silahlı kuvvetler, ülkemizin elbette temel güvenlik örgütüdür, elbette gerektiği zaman üzerine düşen görevi yapacaktır; ama, Türkiye'deki iç anarşik olaylar, terör olayları karşısında Silahlı Kuvvetlerin kullanılması, doğru ve etkin bir karar değildir.

Bakınız, buna benzer olayları İspanya yaşadı, İngiltere yaşadı; bunların tümünde izlenen ilginç yöntemler var.

Biz, olayı, sıkıyönetim mantığıyla düşünüyoruz. Bir olumsuzluk ortaya çıktığı zaman yapılması gereken şey, acele sıkıyönetim ilan etmektir, acele askeri devreye sokmaktır, acele askere havale etmektir zannediyoruz. Askerin işi değildir güneydoğudaki olay; güneydoğudaki olay, farklı bir olaydır. Asker cephe harekâtı yapar, asker hâli arazide harekât yapar. Yerleşik alanda, yerleşik merkezlerde ordu kullanmak, asker kullanmak, beklenen amacın tersini üretecek bir yanlış politikadır. Bu politikayı yıllardır götürüyoruz, olayın çapını, delirdiğini hızla artırıyoruz ve giderek terör girişimlerine destek veren çevrelerin hızla arttığına tanık oluyoruz. Bu temel anlayışı değiştirmek lazım.

İspanya çok önemli bir iç terör olayım yaşadı; ama, ne asker kullandı ne olağanüstü hal kullandı; olağanüstü hal uygulamasını kesinlikle denemeden, uygulamadan terörü kontrol altına almayı başardı. İspanya'nın ortada bir deneyimi mi var? Aynı şekilde İrlanda'da yaşanan olaylar var...

Değerli arkadaşlarım, Türkiye, terörü askere havale etme kolaycılığından vazgeçmelidir. Bu, hükümetlerin işidir, sivil hükümetlerin işidir. Terör, elbette müca-

dele edilmesi gereken bir önemli sorundur. O mücadeleyi etkin bir biçimde yapacak şekilde örgütlenmeliyiz.

Çocuklarımızı askere alıyoruz; askerliğinin bitmesine dört beş ay var, akıllı memleketinde, terhis olmak üzere, bu iş için yetiştirilmiş değil, hizmet vereceği bölgenin coğrafyasını bilmez, insanını bilmez, dilini bilmez, göreneğini bilmez; üç ay sonra terhis olacak; üstelik bir çelik yelek bile vermeden cepheye sürüyoruz, sonra da çocuklarımız teker teker orada vuruldukça büyük üzüntüler içinde cenaze törenleri yapıyoruz, “öldürülenlerin kanları yerde kalmayacaktır” diye nutuklar atıyoruz...

Bu olay, profesyonelce ele alınması gereken bir olaydır. Uzman ekiplerin, bu işin uzmanı, bu işte en iyi bir biçimde yetiştirilmiş, o görevin gerektirdiği şekilde donatılmış, deneyimli insanların işidir. Beş altı ay orada kalarak bu işin alımdan kalkmak mümkün değildir. Orayı, yıllarca görev yeri olarak benimseyecek, insanımı tanıyacak; kim yerlidir, kim yabancıdır, kim teröristtir, kim değildir, bunu bilecek, onun gereğini yapacak, buna göre eğitilecek bir yeni anlayışla bu konunun üzerine eğilmek lazımdır.

“Efendim, biz önce terörü yeneceğiz, sonra bu anlayışı uygulayacağız” diyor Hükümet.

Terörü yendikten sonra buna gerek yok. Bu, bir lütuf değil, terörü yenmenin gereğidir.

Ordumuzu daha fazla tahrip etmeyelim, bölgeyi bir cephe anlayışı içinde karşımıza almayalım. Orada terör odaklarına dönük etkin mücadele ihtiyacı var. O mücadeleyi yapacak bir yeni terör örgütlenmesini mutlaka gerçekleştirelim.

Ayrıca, konunun elbette, terörle mücadele, güvenlik boyutunun dışında, ihmal edilmemesi gereken boyutu var. O bölgede ekonomik hayat kesinlikle durmuştur; kamu hizmetleri durmuştur, özel yatırımlar durmuştur, işsizlik çıg gibi artıyor.

İşsizlik bataklığını orada kurutmadan terörü kurutmaya kalkmak, buz üzerinde yazı yazmaktır. Hiçbir yere bu şekilde ulaşmak mümkün değildir. Ne yapıp yapacağız, oradaki ekonomik hayatın yeniden canlanmasını, oradaki gençlerin ekmek kapısı bulmasını, orada yaşayabilmesini, uyumlu bir biçimde yaşayabilmesini sağlayacak ekonomik koşulları mutlaka sağlayacağız. Bu da oraya kadro vererek olmaz, koruculuk vererek olmaz; kavganın dışında o insanları yaşatmak lazımdır, onlara kavganın dışında ekmek kapısı, iş kapısı verebilmek lazımdır. O bölgede yaşayan insanların ezici çoğunluğu, terörün karşısındadır, terörden şikâyetçidir; ama, o insanları dinlemek, anlamak lazım. Bu, sadece “bölgeyi kucaklayacağım, şefkatle yaklaşacağım” anlayışıyla çözülebilecek bir sorun değildir, ciddi bir sorundur. Türkiye ciddi kaynak ayırmalıdır; kaynağı sadece silaha, mermiye değil; evlerinin donatımından, oradaki insanın ekmek kapısının sağlanmasına kadar, işyerinin, fabrikasının sağlanmasına kadar yapılmalıdır.

Hele bu özelleştirme mantığıyla o bölgeye yaklaşılması, olayın üzerine, yangının üzerine benzin dökülmesi anlamına gelir, özelleştirme uygulaması geçmiş dönemde bölgedeki sorunları olağanüstü artırmıştır. İğdir İplik Entegre Tesisinin özelleştirilmesinin ne gibi sonuçlar yarattığını herkes biliyor, hepimiz biliyoruz.

Bölgedeki bütün kamu kuruluşları elden çıkarılmıştır, kapatılmıştır, terk edilmiştir. Bunun yeniden canlandırılmasına ihtiyaç var. “Teşvik vereceğiz ve o teşvikle işadamları gidecek” hikâyesiyle artık sonuç almanın da mümkün olmadığı anlaşılmıştır. Türkiye, Güneydoğu Anadolu’da karşılaştığı soruna, Kürt sorununa yeni etkin politikalarla, ekonomik anlayışıyla, sosyal anlayışıyla, yeni bir yönetim anlayışıyla, yeni bir güvenlik politikasıyla; olağanüstü hal kavramını bir tarafa iten, Türkiye’yi iki ayrı dünya gibi saymaktan vazgeçen, herkesi aynı hukukun içinde sayan bir anlayışla eğilmek durumundadır, zorundadır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, bu sorunlarımızı, önümüzdeki dönemde daha ağırlaştırmadan, denetim altına almak zorundayız. Türkiye giderek, kuşatması ağırlaşan bir konumda gözüküyor. Bunu kırmalıyız; bunu kıracak olan da biziz. Bunu kırmak da mümkündür. Koşulların ağırlığını biliyorum, dış politika alanında karşılaştığımız sorunların da bütün bu olumsuzlukların bir parçası olduğunu çok iyi biliyoruz. Hepimiz üzüntü içinde Bosna’da yaşanan olayları, Azerbaycan’da ve Kıbrıs’ta yaşanan olayları görüyoruz. “Ben iktidarım, o nedenle bu olayları biliyorum, gerekeni yapıyorum, bunun ötesine geçilmez anlayışı içinde takdim edeyim” kolaycılığına kendimizi kaptırmayalım. Aynı şekilde, bunu özel bir siyasi suçlama konusu haline getirmeyi de muhalefetimiz benimsemesin; ama, durum ağırdır, durum ciddidir. Türkiye her alanda hızla bir gerilemeye zorlanmak isteniyor. Hangi noktada? Olağanüstü bir potansiyelin, olağanüstü olanakların ortaya çıktığı bir dönemde bu oluyor.

Dünyadaki genel stratejik yapılanmanın değiştiği, artık, herkesin bildiği bir gerçek; artık, iki kutuplu dehşet dengesine dayalı bir dünya stratejisi söz konusu değil, yeni bir yapılanma var. Bu yeni yapılanmaya biz tam kendimizi uyduramadık; biz hâlâ soğuk savaş anlayışı içinde dış politika götürüyoruz, hâlâ biz soğuk savaş, iki kutuplu dünya mantalitesinin ölçüsünün ötesine geçemedik; yenedünya koşullarını doğru değerlendiremedik.

Değerli arkadaşlarım, yenedünya koşulları, dünyada bir ülkenin olağanüstü etkinlik kazanmasına; mesela Amerika’nın dünyada her istediğini elde eder noktaya gelmesine yardımcı olmamıştır, tam tersine, iki kutuplu yapının ortadan kalkması, dünyada orta boy ülkelerin manevra alanını, etkinlik şansını daha da artırmıştır.

Türkiye, elindeki olanakları etkili kullanma kararlılığı içine girebilirse, içinde bulunduğu dünyada, bölgede çok daha ağırlıklı bir ülke olarak kendisini hissettirme şansına, konumuna sahiptir; ama, bunu kullanmak lazım. Bunu, o tek ağırlıklı dünya merkezine tabi bir yaklaşım içinde değerlendirmekten kendimizi kurtarabilmemiz lazım, müttefiklerimizin hedeflerini kendi hedefimiz saymaktan çıkmamız lazım. Dünya, tartışma dünyası, çekişme dünyası, çatışma dünyası... Bu dünya içinde herkesin kendi hedefi var; kendi ulusal hesabı var. Bu hesabı biz de takip etmeliyiz. Müttefiklerimizin hedefini kendi hedefimiz sayarak, bir sorun ortaya çıktığı zaman müttefiklerimizden rica ederek, o sorunun çözülmesini sağlamamız, artık mümkün değildir. Biz de, kendi kartlarımızı oynamamız, kendi ağırlığımızın gereğini yerine getirmemiz, önümüzde bir temel olanak olarak duruyor. Bunun hakkını vermeliyiz diye düşünüyorum. Böyle bir noktadayız; bu yapılmıyor. Mesela, Azerbaycan’a da Ermenistan’a da yakın davranarak, Azerbaycan’a gösterdiğimiz

yakınlığı Ermenistan'a da göstererek, Kafkasya'daki gelişmeleri yönlendirebileceğimiz zehabına kapıldık. Zannettik ki, Azerbaycan'a açıktan destek vermezsek, Ermenistan'ı da idare edersek, Ermenistan da bizim sözümüze girer, yönlendiririz(!)

Tam tersi oldu; Ermenistan bizi yönlendirdi. Bizim bu yaklaşımımızı kullandı, bizim önerdiğimiz barışçı modelleri benimser gözüktü, "haklısınız, doğrudur, hazırız, çağırınız; Rusya, siz, biz, Azerbaycan konuşalım, her şeye varız" dedi; 15 gün sonra bir toplantı, 20 gün sonra bir toplantı, o arada tanklar ezdi geçti...

Değerli arkadaşlarım, bu dinamiki gözden kaçırdık; bu dinamiki Azerbaycan'da kaçırdık, bu dinamiki Bosna'da kaçırdık, Bosna'da... Bakın orada da reel politikanın, gerçek güç dengesinin siyasal gelişmeleri yönlendirdiği, yaşanarak acı bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Umut ediyorduk ki, Amerika'ya rica ederek, AT'ye rica ederek, bu gelişmeleri önleriz.

Kimse kimsenin gözünün yaşına bakmıyor. Artık, gücün kadar; o gücünü kullanmaktaki kararlılığın kadar etkilisin. Gücünün olması da yetmiyor... *(CHP sıralarından alkışlar)*

Türkiye, gücünü kullanamayan, kullanmasını bilemeyen bir ülke konumunda ve giderek bu bölgedeki gelişmeler Türkiye'nin denetiminden çıkıyor, kontrolünden çıkıyor, daima geriden koşuyoruz; gülüyüz göstermeyi, herkes hakkında iyi şeyler söylemeyi, sık sık ziyaretler yapmayı, başarılı dış politika zannediyoruz (!) Hiçbir ilgisi yoktur.

Kıbrıs'ta da aynı olumsuzluk yaşanmaktadır. Kıbrıs'ta da, ne yazık ki, gelişmeler Türkiye'yi etkisizleştirecek bir mecrada hızla yürümektedir.

AT ile ilişkilerimizde de aynı olumsuzluk var. Türkiye'nin AT ile ilişki kurmasını, biz destekliyoruz. Mümkün olsa da bunu sağlasak; ama, Türkiye'nin AT ile ilişki kurmasını, AT'nin siyasi organlarında Türkiye'nin yer tutmasını engelleme konusunda kararlı bir muhatap karşısında izlenmesi gereken politika, ne yazık ki, bugünkü politika değildir.

1995'te gümrükleri sıfırlayacakmışız (!) Bugüne kadar ne yaptınız, gümrükleri 1995'te sıfırlamak için? Hangi sanayide, hangi yeni projeyi koydunuz; hangi yeni kredilendirme, destekleme uygulamasının içindesiniz; hangisini yaşatıp, hangisini ihmal edeceğinizi, nerede, ne zaman değerlendirdiniz? Bunu bilen birisi var mı acaba; bu Hükümetin içinde var mı; Planlamanın içinde var mı? *(CHP sıralarından alkışlar)* "1995'te gümrükleri sıfırlayacağız" diye imzayı attık; hangi kararını aldık, hangi gereğini yerine getiriyoruz? Dünyada gümrükleri indirerek bir uluslararası entegrasyon hareketinin içinde yer tutmuş bir başka ülke örneği var mı? Tam tersi var. AT'ye girecek diye Yunanistan'a, Portekiz'e, İspanya'ya özel destekler verildi, katkılar yapıldı; uzun geçiş programları uygulandı. Yunanistan 9 milyar dolar alıyor bir yılda AT'den; biz tek kuruş almadan gümrükleri indiriyoruz. İspanya, AT'ye girdikten yıllar sonra gümrükleri indirdi.

Değerli arkadaşlarım, şirin gözükererek, sorun çıkarmamaya çalışarak, büyük ülkelerle anlaşıyor izlenimini vermeyi temel dış politika hedefi addederek, Türkiye'nin dış politikasını başarılı işletmesi, bir yere taşınması mümkün değildir. Acı gerçeği bileceğiz, çok dostumuz yok, bize bizden başka yardımcı olacak yok. İttifak kuracağımız ortaklarımızla, müttefiklerimizle çıkar ittifakı kuracağız; onların çıkarına katkı yaptık mı, karşılığında ne alacağımızın hesabını soracağız; (*CHP sıralarından alkışlar*)

Bu Hükümet, Çekiç-Güç'e inanmıyor; inanmadığı, bugüne kadarki tavrından belli; ama, her altı ayda bir, Çekiç-Güç'ü uzatalım diye teklif getiriyor.

Peki, getiriyorsunuz o teklifi de, karşılığında ne aldınız? Ne aldınız, ne sağladınız? (*CHP sıralarından alkışlar*) Bosna'da ne aldınız, Kıbrıs'ta ne aldınız, Azerbaycan'da ne aldınız? Hiçbir noktada hiçbir şey talep dahi edilmemiştir. Sadece o konuda müttefikinizle aynı karenin içinde fotoğraf çektirmek, dış politikanız için başarı sayılmıştır.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin yepyeni atılımlara, yepyeni yaklaşımlara ihtiyacı var. Gerçekten, Türkiye'de bir değişime, bir yenilenmeye ihtiyaç var; ama, Türkiye'nin değişimi, yenilenmesi, bugüne, kadar ortaya konulan örnekleriyle kıstlı değildir.

Türkiye, büyük değişimleri, yenilenmeleri tarihinde yaşamıştır. Türkiye'nin yaşadığı en büyük değişim, en büyük yenilenme, cumhuriyetin kuruluşudur; Gazi Mustafa Kemal Atatürk gerçekleştirmiştir. Türkiye'nin en büyük dönüşümüdür, en büyük yenilenmesidir. (*CHP, SHP ve ANAP sıralarından alkışlar*) İmparatorluktan, çağdaş devlete; imparatorluktan, cumhuriyete geçiş, Atatürk ilkelerinin benimsenmiş olması, Türkiye'nin onurlu bir dünya devleti olarak, çağdaş insanlık âlemi içinde yerini alması, Türkiye'nin yaşadığı en büyük dönüşümdür. Bu dönüşümün doğrultusunda dönüşümlere ihtiyaç vardır.

Türkiye, demokrasiye geçmiştir. Demokrasi en büyük dönüşümlerden birisidir, en büyük yeniliklerden birisidir; ama, sessizce geçmiştir. Kimse “çağ açıyorum, Miladı başlatıyorum, yepyeni bir dönem, değişeceğiz, yenileneceğiz...” demeden, “demokrasiye geçeceğiz” demiştir ve gereğini yapmıştır. Türkiye bugün demokratik bir ülke haline 1940'lı yılların sonundan sonra, o gün işbaşında bulunan kadroların aldığı kararlar ve Türkiye'deki bütün siyasal kuruluşların, siyasal kadroların, onun gereğini yerine getiren, demokratik eğitimini sergileyen, demokratik erdemini sergileyen davranışlarıyla yaşanmıştır ve bu oluşumun zirvesi de 1950 yılında cumhuriyeti kuranların, halkoyuyla sandıktan çıkanlara sonuçta iktidarı teslim etmeleri olmuştur. En büyük dönüşüm budur.

AHMET SAYIN (Burdur) — 1960'larda ne olmuştur?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Onların hepsi aşılmıştır. 1960 aşılmıştır, 1971 aşılmıştır, 12 Eylül aşılmıştır. Aşılması gerekiyordu, bütün o olaylar geçildi; ama, bu demokrasiye geçişin büyük önem taşıdığı gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Daha sonra Türkiye'deki önemli bir değişim, Türkiye'de sol kavramının bir tabu olmaktan çıkarılması, solun, çağdaş demokrasinin bir boyutu olduğu, emeğin

saygın ve üstün olduğu, sosyal demokrasinin doğal olduğu anlayışının Türkiye'ye benimsetilmesiyle, Türkiye çok önemli bir dönüşümü gerçekleştirmiştir, yaşamıştır. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, dönüşüm, değişim bu doğrultuda olacaktır, elbette olmalıdır. Bakınız, Türkiye, çok köklü bir yeniden yapılanma ihtiyacı içinde. Önümüzdeki dönemin temel konularının başında bu geliyor.

Bugün Türkiye, içinde bulunduğumuz koşullarda, artık, sadece Ankara'dan yönetilen bir devlet konumunu sürdüremez. Bir büyük coğrafyayız, 60 milyon bir büyük nüfus birikimiyiz. Eğitilmiş kadrolarımız var; ama, Türkiye Ankara'dan yönetilecek; Türkiye'deki bütün ebelerin, hemşirelerin tayini Ankara'daki Sağlık Bakanlığından yapılacak (!) Türkiye'deki bütün öğretmenlerin sicilleri Ankara'daki Milli Eğitim Bakanlığında tutulacak, tayinleri oradan yapılacak (!)

Artık bu yönetim anlayışını Türkiye aşmalıdır. Türkiye'nin Tokat'ındaki bir köprü'nün yapılması, Amasya'sındaki bir şu işinin ihalesi, en azından iki yıl, o işin Devlet Planlama Teşkilatına kabul ettirilmesi için mücadeleyle geçiyor. Projeyi hazırlatacaksınız, DPT'ye kabul ettireceksiniz, yıllarca gidip geleceksiniz, DPT, Maliyeye kabul ettirecek, icra programına alınacak, tahsisat konulacak, ihale yapılacak; bir sıradan iş için üç, beş yıl uğraşacaksınız. Dünya bir buçuk yılda dengesini değiştirdi, Türkiye bir köprüsünü üç yılda yapan bir idari sistemle 2000'li yıllara kavuşamaz, yönelemez. (CHP sıralarından alkışlar)

Türkiye'nin idari sistemini yeniden düşünmesi lazım. Bunun için halkına güvenmesi lazım, halkından korkmaması lazım. Bütün coğrafyamızda, yöresel bütün coğrafyamızda, yöresel iktidar odakları, kendi yaşamlarıyla ilgili konularda karar alabilmelidir, para toplayabilmelidir, tahsilât yapabilmelidir, ihale yapabilmelidir ve o uygulama gerçekleştirilebilmelidir. Böyle bir demokratik yeniden yönetim yapılmasına Türkiye'nin ihtiyacı var; bunu yapmak lazım. Bu, "İl İdaresi Kanununu gözden geçirelim, valilerin yetkilerini artıralım" yaklaşımı değildir. Olay bu değil. Bu, "belediyeleri destekleyelim" yaklaşımı değildir. Bu, Türkiye'de yönetimin paylaşılması yöreselleştirilmesi, yerelleştirilmesi demektir.

Türkiye sadece bir avuç Parlamentoyla, o Parlamantonun içinden çıkmış bir avuç Bakanlar Kuruluyla yönetilebilir bir ülke olmaktan çıkmıştır. Herkes kendi yöresindeki sorunları daha iyi biliyor, çözümünü de biliyor, olanağını ve yetkisini istiyor. O yetkiyi ve olanağı onlara tanıyan bir köklü yapısal değişime ihtiyaç vardır. Böyle bir değişimin Türkiye'de, pek çok sorunun çözümü açısından da yeni olanaklar getireceğini, vatandaşın öz güvenini artıracığını, devletin vatandaşa olan saygısını, güvenini göstereceğini ve bu yeni ortam içinde Türkiye'nin çok köklü değişiklikleri gerçekleştirebileceğini, başarabileceğini düşünüyorum. Bunu denemeliyiz.

Bunun yanı sıra, Türkiye'de önümüzdeki dönemde yapılması gereken çok önemli değişiklikler var. Bakınız, Türkiye'de bir eğitim yapılaşması var. Bu eğitim yapılaşması tıkanı. Dünyanın başka bir ülkesinde var mı bilmiyorum; devletin kurumlarının okullarından çıkıp bir üst kuruluşa gitmek için milyonlarca lira harcamak zorunlu olsun. Yani, ilkokulu bitiriyorsunuz, Anadolu liselerine girmek için ayda 4 milyon-5 milyon lira harcama yapmak zorundasınız. Anadolu liselerine

çocuğunuzu sokmak için ayrıca kurslarda öğretmenlere harcamalar yapmak durumundasınız.

Bu, Türkiye'deki eğitim sisteminin iflasıdır, yetersizliğinin ortaya çıkmasıdır. Acı olan da şudur ki, o ek eğitimi veren insanlar, bizim eğitim sistemimizin insanlarıdır; o insanları biz normal sistemin içinde kullanamıyoruz, onlar dışarıdan ancak böyle bir özel bir eğitim yoluyla gençleri eğitme durumuna sürüklenebiliyorlar.

Bunun kaldırılması lazım. Üniversiteye öğrenci sokmak için 50 milyon-80 milyon lira harcamak zorunluluğundan artık Türkiye'nin çıkarılması lazım. Hangi dar gelirli aile 50 milyon-80 milyon lira harcayarak çocuğunu üniversiteye götürebilir?

Değerli arkadaşlarım, yani ne olacak? Bunun sonucu şu oluyor: Olağanüstü yetenekli, zeki çocukların dışında, dar gelirlilerin çocukları, eğitim olanaklarından yoksun kalıyorlar.

Eğitim, Türkiye'nin temel asansörüdür, yukarı doğru tırmanmanın ana merdivenidir, toplumumuzu eşitleyen ana çıkış kapısıdır. Herkes o kapıdan geçti; hepiniz, hepimiz o kapılardan geçtik; geçmiş devlet adamları o kapılardan geçti; bu noktaya öyle geldik. Ne oldu şimdi? Yani, buraya geldikten sonra, aynı kökenden gelmiş insanların, bir işçi çocuğunun üniversitede okuyabilmesi artık mümkün olmaktan çıkmaya başlamıştır. Gidiniz bakınız, üniversitelerde araştırma yapınız, oralarda okuyan öğrencilerin kaçının anası babası gerçek bir köylüdür, gerçek bir işçidir, gerçek bir esnaftır? Giderek azalıyor, daralıyor, ancak parası olanlar çocuklarını okutabilir hale geliyorlar. Bu, Türkiye'de hem toplam zekâ birikiminden yararlanmamızı engelliyor, güçleştiriyor, hem de çok tehlikeli bir adaletsizliği, demokratik Türkiye'nin toplumsal yapısının içine çok tehlikeli bir dinamiti yerleştiriyor. Bunlara son vermek lazım.

BAŞKAN — Sayın Baykal, son 5 dakikanız.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Türkiye'de köklü yeni atılımlara, yeni değişimlere ihtiyaç var. Elbette bu ihtiyaçları böyle konularda ciddi olarak aramamız lazım.

ÖSYM sınavında en yukarıda not tutturmayı gerçekleştirmiş olan 1.000 tane gencimize yurt dışında okuma olanağının yerilmesini olumlu karşıyorum; Hükümeti kutlarım, çok yerinde bir girişimdir; dünyaya açmamız lazımdır, gençlerimizi okutmamız lazımdır. Ama, bu, sorunu çözümüyor, sorunun çözümü, temel eğitimde, sorunun çözümü orta eğitimdedir. Oralara herkesin katılabilmesini, herkesin yetişmesini sağlayacak dönüşümü mutlaka gerçekleştirmeliyiz.

Değerli arkadaşlarım, ayrıca, Türkiye'nin, yeni ve önemli tercihler yapmasına, kararlar almasına da ihtiyaç var. Bu çerçevede içinde dikkatinize sunmak istediğim bir iki nokta şu: Türkiye'nin siyasal sistemi çok içine kapalı işlemeye başlamıştır; iş, partilere tıkanmıştır, partiler toplumdan kopmuştur; partiler de delegelere tıkanmıştır, delegelere endekslenmiştir. Bunu değiştirecek, siyasetimizi ferahlatacak, açacak yapılanmalara ihtiyaç var. Bunları, çok temel konular arasında saydığımı ifade etmek istiyorum. Türkiye'de siyasete saygınlığı kazandıracak olan oluşumlar, buralardan başlayacaktır. İlçe kongresi yapacaksınız, en çok 400 delegeyle; niçin

400 delegeyle ilçe kongresi yapmak zorunda olayım? Günümüzde binlerce insanla toplantı yapacak teknik olanaklar var. Niçin Siyasi Partiler Yasası, bütün üyeleriyle kongre yapmak imkânını getirmiyor, delege ağırlığını bütün siyasi partilere empoze ediyor? (*CHP sıralarından alkışlar*) Bunu bir an önce sona erdirmek lazımdır. Bırakınız, delege olmayan parti üyeleri de etkin olma şansını elde etsinler.

Aynı şekilde, siyasal yaşamı açmamız lazım.

Değerli arkadaşlarım, kamu çalışanlarına siyasal hak veriniz. Dünyanın bütün demokratik ülkelerinde bu vardır. (*CHP sıralarından alkışlar*) Çalışanlara, toplumda, ülke sorunlarının çözümüne katkı yapma şansını kazandırınız. Korkmayınız bundan, Türkiye bu olgunluk noktasına geldi.

Ben, toplumun iyi yetişmiş, saygın, birikimli, inançlı kadrolarını siyasetin dışına iteceğim; memurdur diye iteceğim, sendikacıdır diye iteceğim, gençtir diye iteceğim, kadındır diye iteceğim, bir avuç delegenin eline Türkiye'nin iktidarını teslim edeceğim, sonra da bu iktidar boşalıyor, medya etkinliğine açık kalıyor diye şikâyet edeceğiz (!)

Toprağa kök salma olanaklarımızı açalım. Bırakınız Türkiye'de üniversite öğretim üyeleri de, üniversite öğretim üyesi olmayan insanlar da siyasete katılma hakkına sahip olsunlar.

Değerli arkadaşlarım, belediye meclislerinde memurlar, belediye meclis üyesi olamıyor. Yani, orada yaşıyor, tabiyeti farklı olan insanlara dahi Avrupa'daki bazı ülkeler belediye meclisine üye olma hakkını tanıyor, biz kendi vatandaşımıza, memur diye, belediye meclisinde görev yapmak imkânını tanımıyoruz. Bunu doğal karşılamak mümkün mü? Bunları da değiştirmek gerektiğine kesin inanıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin bir ahlak yasasına ihtiyacı var. Siyaset kirlendi... Bu siyasi kirlenmeye son verecek yeni ve sistematik yaklaşımlara ihtiyaç var. Sadece konuşarak olmaz. Bakın, Anayasamızın öngördüğü, milletvekillerinin yapamayacağı işlerle ilgili yasa, ciddi bir biçimde, ayrıntılı bir biçimde düzenlenip çıkarılmalıdır. Milletvekillerinin neyi yapıp yapamayacağı önce biz belirlemeliyiz. Sadece bu da yetmez, onun dışında, siyasi ahlakı güvence altına alacak pek çok önemli dönüşüme ihtiyaç var. Bakınız, geçen hükümette yolsuzluklarla mücadele için bir bakanlık vardı, bu defa buna gerek hissedilmedi.

"Yolsuzlukla mücadele için bakanlığa gerek yok" denilebilir; ama, bunun yolsuzlukla mücadele bakımından bir kararlılık eksikliğinin ortaya çıkmasına vesile verdiğini düşünüyorum. Yoksa, Türkiye'de mücadele edilmesi gereken yolsuzluklar, için bulunduğumuz dönemde azalmamıştır, tam tersine, artmıştır. (*CHP ve ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Yeni yeni ve çok önemli olaylar ortaya çıkmıştır. İLKSAN olayı bunların başındadır. Bu İLKSAN meselesini mutlaka takip etmeliyiz. (*CHP ve ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

İLKSAN olayı örtbas edilmiştir, geçiştirilmiştir. Her geçen gün bu konu yeniden ortaya atılıyor. Bu konunun üstünü örtmemiz mümkün değildir; siyasi hayatımızın bir kanayan cerahatidir. İLKSAN olayının üzerine yürümeliyiz; yetmez, diğer olaylar var. Bayındırlık Bakanlığında kadro satıldığı iddialarını devletin valisi

yapıyor. (*CHP ve ANAP sıralarından alkışlar*) Konu soruşturulmadı. Devletin valisi yapıyor, vali bugün görevinde değil; ama, bu olayların üzerine yürüyen yok.

Yapılan ihalelerin, önce siyasi araçlara devredildiği, onların komisyonları ke-sildikten sonra başkalarına intikal ettirildiği, sağır sultanın bile bilgisi içindedir. Bu olayların üzerine yürümemiz lazımdır.

Aynı şekilde, Sayın Başbakanımıza da, bu Sarıyer olayını kamuoyuna aydın-latması gerektiğini söylemek istiyorum. (*CHP ve ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Şunu öğrenme ihtiyacı içindeyim bir vatandaş olarak: Sayın Başbakan, iktidar-da bir bakanken aldığı arsaya, daha önce almayı uygun görmediği, reddettiği bir arsayı bakanken alıp, olağan dışı yöntemlerle ona imar hakkı kazandırdı mı, kazan-dırmadı mı? Bunu öğrenme ihtiyacı içindeyim. (*CHP ve ANAP sıralarından alkışlar; DYP sıralarından gürültüler*)

Eğer böyle bir uygulama varsa, bu, gerçekten Türkiye’de üzüntü verici bir olay-dır.

Sayın Başbakan, “siyasete yeni bir sayfayla başlayalım” diyor.

Onu anlıyorum. Tabii bu “yeni bir sayfayla başlayalım” ifadesi, aslında, “defte-rin bundan önceki sayfaları kirli” anlamına geliyor, bunun bir itirafı oluyor. (*CHP ve ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Ama, bu sayfanın yeni olması için ge-reken özeni göstermek, Sayın Başbakanın öncelikli görevi olmalıdır. Bu konuyu da bize aktarmasını, aydınlatmasını bekliyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — 1978’de seni de gördük biz!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Sayın Başkanın sabrını suiistimal etmiyorum; ilgisine, toleransına teşekkür ederim.

Değerli arkadaşlarım, güç dönemden geçiyoruz... Bu Hükümetin, bu işlerin al-tından kalkacağına inanmıyorum, işe başlayışı güven verici olmamıştır, gerekli des-teği oluşturamamıştır. Hedefleri hayalidir, iyi düşünülmüş, iyi hazırlanmış değildir. Böyle bir yapının içinde ciddi bir sonuç alınması söz konusu değildir, önümüzde ciddi engeller vardır; kongre engelleri vardır, seçim engelleri vardır. Perspektifi ol-mayan bir Hükümettir. Bu Hükümetle, Türkiye’nin, büyük sorunlarını çözebileceği kanısında olmadığı ifade etmek istiyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — Sen de benzinsiz, mazotsuz bıraktın bu memle-keti!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Sayın Başbakan iyi niyetli... Sayın Başbakanın da bizce en olumlu tarafı, bir hanım oluşu. Bundan büyük mutluluk duyuyorum. Türkiye’de bir kadının Başbakan olması, bizi gerçekten sevindirmiştir. Olayı bir cinsiyet konusu olarak görmüyoruz, bir zihniyet konusu olarak görüyoruz. Bunu da ifade ettik; bir kadının Başbakan olmasını, Türkiye’nin dünyada daha çağdaş bir görüntü vermesine katkıda bulunacağı için olumlu karşıladığımızı ifade etmek isti-yorum; ama, Sayın Başbakan çok büyük bir sorumluluk üstlenmiştir. Çünkü, sadece kendisinin değil, bundan sonra başka kadınlarımızın da şansını ya azaltacaktır ya

da artıracaktır. Bu sorumluluğa da dikkatini çekmek istiyorum. Sayın Başbakana bu güç işinde başarılar diliyorum.

Sayın Başbakan, hoşgörülü bir anlayışla “yardımcılara, danışmanlara ihtiyacım var, bir tarihçi danışman alacağım, bir sosyolog danışman alacağım, bir siyaset bilimci danışman alacağım” diyor.

Doğru düşünüyor; ama, sonucu bunlarla alabileceğini sanmıyorum. Sayın Tansu Çiller’in, bence, bir başbakana ihtiyacı var.

Hepinize teşekkür eder, sevgiler ve saygılar sunarım. *(CHP, ANAP ve RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Baykal’a teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, Hükümet Programının görüşmelerine devam ediyoruz.

Doğru Yol Partisi adına iki sayın sözcü görüş bildireceklerdir. Bunlar, Sayın Tunç Bilget ile, Sayın Ali Şevki Ereğ’dir. Bu konuşma süresini yanyana kullanacaklardır.

Buyurun Sayın Tunç Bilget.

DYP GRUBU ADINA TUNÇ BİLGET (Aydın) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ben, programın ekonomik bölümleriyle ilgili olarak konuşacağım. Belki hatırlarsınız, 24 Aralık 1991 tarihinde ekonomiyle ilgili olarak 19’uncu dönemin ilk genel görüşmesi yapılırken, Doğru Yol Partisi Grubu bana, görüşlerini Meclise arz etme onuru vermişti. Bu ikincisi...

O günden bu güne Koalisyon Hükümeti, ekonominin bozulan dengelerini düzeltmek, kalkınma hızını artırmak ve nihayet, kalkınmadan, yeniden herkesin pay almaşım sağlamak için yoğun çaba sarf etmiştir. Bu çabalara milletimiz ve özellikle dar ve sabit gelirli vatandaşlarımızı tanıktır.

500 günün hesabı Birinci Koalisyon Hükümeti tarafından ayrıntılarıyla verilmiştir. Bugün burada ne yıllık ne de sekiz yıllık ANAP İktidarının, Koalisyon Hükümetine devrettiği mirasın ve ne de 500 günün hesabının ayrıntılarına değinecek değilim.

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Onlar geride kaldı.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Onlar geride kaldı.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Sen de inanmıyorsun!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Bugün yine geleceğe bakmanın günüdür. Ancak, partiler ve siyasetçiler yekdiğerine ne kadar nazik davranırlarsa davranınsınlar, toplum hayatı ve ekonomi - maalesef - kimseye beyaz defter, sayfa açmaz. *(ANAP sıralarından alkışlar (!))* sorunlar geçmişten gelip geleceğe sarktığı için, önümüzde bu Program var.

Değerli milletvekilleri, bur İkinci Koalisyon Hükümeti, Sayın Çiller’in ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı olduğu ve kabaca 1,5 yıl ülkeyi yönetmiş olan Birinci Koalisyon Hükümetine tabii ki, çok şey borçludur. Dahası, her iki koalisyon

hükümeti, kendinden önce ülkeyi 8 yıl idare etmiş olan hükümetlerden, özellikle enflasyon ve kamu finansmanı alanlarında alacaktır.

Değerli milletvekilleri, mesele şudur: Son 1,5 yılda Koalisyon Hükümetinin yapabileceği tek şey, enflasyon kaynağının kazandığı yeni ivmeyi frenleyici bir politika izlemektir; yoksa, 1992’de enflasyonu öyle indirmek falan mümkün değildi. Sayın Baykal’ın bilgi ve dikkatlerine sunuyorum.

Koalisyon Hükümeti, 1992’de kamu gelirlerini 1 puan artırdı, kamu harcamalarını yarım puan düşürdü. Sonuç olarak, borçlanma ihtiyacı eski seriye göre 1,8 puan, yeni seriye göre 1,4 puan düştü. Bu, bize göre büyük başarıdır. Doğru Yol Partisi Grubu adına Birinci Koalisyon Hükümetini tebrik ediyorum. Bakınız neden tebrik ediyorum:

Bir ekonomi düşününüz ki, o ekonomiden sorumlu olan Hükümet, iki yıl gibi çok kısa bir sürede kamu gelirlerini eski seriye göre 3 puan, yeni seriye göre 2 puan düşürüyor, iki yılda, bu yetmiyor, aynı iki yıllık dönemde toplam kamu harcamalarını eski seriye göre 4,5 puan, yeni seriye göre ise 3 puan sıçratıyor. Sonuç felaket oldu arkadaşlar. Kamu kesiminin borçlanma gereksinmesi - eski-yeni seri fark etmiyor - iki yılda tam bir kat arttı. Enflasyonun kaynağındaki bu rekor sıçramanın enflasyon üzerindeki ağır faturasıyla 1992 yılında karşılaşacaktık, öyle de oldu; buna rağmen başarı sağlandı.

Değerli milletvekilleri, bu kadar da değil; Doğru Yol Partisi Grubu, bunun dışında özellikle 3 gelişmeyi doyurucu bulmaktadır.

1. Kalkınma hızı, enflasyon sıçratılmadan binde yarımından yüzde 5,9’a yükseltilmiştir. (*DYP sıralarından alkışlar*) Bu, olumlu gelişmenin devam ettiğinin haberleri, verileri gelmeye başlamıştır.

2. Türk ekonomisi, kalkınma hızının yükselmesine paralel olarak yeniden iş yaratmaya başlamıştır.

3. Dar ve sabit gelirli vatandaşlarımızın enflasyondan zarar görmesi önlenmiş... (*ANAP sıralarından “aaa, olmadı o, yanlış o” sesleri*) ve böylece sosyal yönden asgari ölçülerde dahi adalet duygularına sığmayan ANAP’ın ekonomik düzeninden, Doğru Yol Partisi ve SHP gibi topyekûn kalkınmacı, kitle partilerine yaraşır bir düzene geçiş sağlanmıştır. Bu olayın değerini de bilen biliyor.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; evet memnunuz; ama, şunu da söyleyeyim. Koalisyon Hükümetinin son 1,5 yıldır izlediği politikalarla sağladığı iyileşmelerin ritmi, bizzat Koalisyon Hükümeti ve bu iki grup tarafından gelecek için de yeterli ve doyurucu bulunsaydı, tabii ki, Yüce Meclisin önüne böyle bir hükümet programıyla çıkılmazdı. Türk ekonomisi, yapısal sorunlarının çözülmesi ihtiyacı içindedir; Sayın Baykal’ın buyurdukları gibi, bir atılım yapma ihtiyacı içindedir.

Değerli milletvekilleri, 15 yıldır yılda ortalama yüzde 52 enflasyonla yaşadığımız için, aynı dönemde kalkınma hızı yılda ortalama yüzde 4’ü aşamadı. Türkiye’nin iç tasarruf oranı 1977’de ne ise, 15 yıl sonra bugün de o.

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Yanlış söylüyorsunuz!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Planlamanın verilerine bakarsanız...

EKREM PAKDEMİRLİ (Manisa) — Meclis zabıtlarına yanlış geçirme.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Meclis zabıtlarını ben bilmem, Planlamanın verilerine bakınız.

Türkiye'nin yatırım oranı ise 5 puan düştü. Bunlar hep yüksek enflasyonun getirdiği hastalıklardır. Türkiye, gerçekleştirebileceği refah artışlarını gerçekleştirememekte, ekonomi, her yıl yeterli sayıda iş yaratamamaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye, ayrıca bütün dünya ile kalkınma yarışındadır, dışta rekabetçiliğini sürdürmek zorundadır. Bakınız, 1960 ve 1970'lerde diğer gelişme yolundaki ülkelere kıyasla biz düşük enflasyon ülkesiydik; 1980'in ikinci yansında bizim enflasyonumuz onların ortalamasını aştı. Bugün bizim enflasyonumuz, onların ortalamasından tam bir kat fazladır.

Bu böyle devam edemez. Enflasyonu indirmek ve düşük enflasyonu kalıcı kılabilmek için Türk ekonomisinin verimliliğini artırmak zorundayız. Yüksek verimlilik artışının önündeki engelleri kaldırmak zorundayız.

Bu ihtiyaçlar ve gerçekler, bu Hükümetin değil, Türkiye'nin, Yüce Meclisin önündeki gerçeklerdir. Dün istikrarsız bir dünyada, ekonomik yönden istikrar, verimlilik ve refah artışı arayan bir Türkiye idik; bugün de büyük ölçüde öyleyiz. Söylemek istediğim o.

Yüksek enflasyon ve beraberinde getirdiği sosyal, ekonomik ve siyasi hastalıklar, aynen terör gibi, tek başına şu veya bu hükümetin sorunu değildir. Yüce Meclis, enflasyon için Hükümete dönüp - şu veya bu hükümete - "hadi, erkeksen düşür" diyemez. Yüce Meclis, Hükümetin eline enflasyonla mücadelenin makul imkân ve aletlerini vermek zorundadır. Bu konuya tekrar döneceğim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Koalisyon Hükümetinin bu ikinci Programını Grubum adına kısaca değerlendirmeye kişisel bir gözlemimle başlamak istiyorum. Otuz küsur yıldır bu tür programların ekonomik bölümlerini, bütçelerini okuyageldim. Bizde, çoğu zaman bu tür belgeler, bir şey söylüyormuş gibi yapıp hiçbir şey söylemeyen, eğer kazara neyin yapılacağı söylenmişse onun nasıl yapılacağına asla değinilmeyen ve herkesi memnun etmek için itinayla yerleştirilen çelişkilerle dolu metinlerdir. En çok rastlanan deyim, "gereken her türlü önlem alınacaktır" deryimidir. Amaç, aradığında herkesin teselli bulacağı bir laf salatasını hazırlamaktır. Eğer, vaatlerde bulunulacaksa, öyle vaatlerde bulunulur ki, herkes kendi çocuğunu düşünüp, eh biz görmeyiz de, inşallah onlar görür demek zorunda kalır.

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Programda olduğu gibi, değil mi?

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Hayır!

Bu Koalisyon Hükümetinin ve daha önceki Koalisyon Hükümetinin programlarına bakınız; şimdi ispat edeceğim size. Ekonomik bölümleri bakımından böyle değildir. Bu Programda, Hükümet, hemen her şeyi hayli yalın bir dille, uzak geçmiş bir yana bırakıp, ANAP'tan falan bahsetmeyip, güne ve geleceğe bakarak, ekonomik analizlere ve güncel verilere yer vererek sıralıyor; ekonomimizdeki bazı yapısal so-

runların açık sözlü ve epeyce doğrucu bir envanterini de kapsamaya çalışıyor; ayrıca, Koalisyon Hükümetinin Yüce Meclisten beklentilerini de uzun bir liste halinde sıralıyor.

DYP Grubu olarak bu programın bu üslubunu memnuniyetle karşılıyoruz.

Değerli milletvekilleri, öze ilişkin olarak size programı tekrarlayıp vaktinizi alacak değilim; Grubumun öze ilişkin değerlendirmesini sunacağım.

Bu İkinci Hükümet, Birinci Hükümet Programındaki teşhislerden ve son 18 aylık dönemdeki tespitlerden yararlanarak ancak, teşhis ve tespitlerden çözüm geliştirmeye de biraz daha fazla kayarak, kısaca şunları söylüyor: Ekonomide devlet küçülsün. Mal üretimi ve ticaretten devlet, dengeli bir biçimde elini çeksin. Hızlı kalkınma için ortamı hazırlasın, kural koyucu olsun. Ekonomik ve sosyal altyapı hizmetlerinde daha etkin çalışsın. Devlet, her şeyi yapayım derken hiçbir şeyi doğru, düzgün yapamama, esas fonksiyonlarını ihmal etme durumundan kurtulsun.

Enflasyonu hızla aşağıya çekmek için yapısal sorunları aşacak reformları köklü bir yaklaşımla gerçekleştirelim. Bu amaçla, kamu sektörü borçlanma gereksinmesinin kaynaklarına tek tek inelim.

Bütçe, Kamu İktisadi Teşebbüsleri, birlikler, sosyal güvenlik örgütleri ve yerel yönetimlerin finansman açıklarını makul düzeylere indirelim. Böylece, maliye politikası, fiyat istikrarını sağlayıcı bir para politikasının izlenmesine imkân versin. Ne demek bu? Bu şu demek: Para basmaktan vazgeçelim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümetimiz ne yapacağını temel hedeflerini ve felsefesini böyle ortaya koyuyor.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Kendin de inanmıyorsun ya!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — O itiraza da cevap vereceğim.

Ayrıca, kamu finansman açığıyla ilgili olmamakla birlikte, ekonominin reel ve mali akımlarında verimliliği artırıcı alt reform program hedeflerini de sıralıyor.

Bunlar da çok önemli, vaktim olmadığı için değinmeyeceğim. DYP Grubu olarak bu hedefleri tam olarak destekliyoruz. Mesele iyi ortaya konmuştur. Buna kim-senin itirazı olacağını da zannetmiyorum.

Kaldı ki, Hükümetimiz, ne yapacağını belirtmekle kalmıyor; yer yer ve epeyce kapsamlı şekilde nasıl yapacağını da söylüyor. Bu, epeyce bir yenilik yani; bunu da memnuniyetle karşılıyoruz. Hükümetimiz, neyi, nasıl yapacağıyla ilgili olarak, örneğin şunları söylüyor:

“1. KİT ve birlikleri reform programı çerçevesinde, yerine, kuruluşuna ve o kuruluşun durumuna göre, hızlı özelleştirmeye, özerkleştirmeye veya tasfiyeye başvuracağım.”

Yani, TÖYÖK’ün hiç olmazsa ruhu yaşıyor, kabul ediniz. Özerkleştirme de var...

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Bunları taahhüt ediyor değil mi? Bunlar taahhütler...

TUNÇ BİLGET (Devamla) — “2. — Ancak, bu tür programların yol açabileceği istihdam sorunlarını asla göz ardı etmeyeceğim. Sosyal güvenlik, sosyal koruma, emekliliği özendirme, sigorta ve tazminat sistemlerini kuracağım.

3. Yerel yönetimleri tam ve sınıksız bir mali disiplin altına alacağım.

4. İş devlet yaratmaz, yaratamaz; devlet yatırım ortamını kurar; özel kesim böylece iş yaratır. Devlet, asli görevleri dışında, işsizlik sorununu aşmak için personel istihdam etmeye çalışmayacaktır.

5. Tarımsal desteklemede dünya fiyatları aşıldığında, aşırı yüksek fiyat verildiğinde, ihtiyaçtan fazla üretimle ve aşırı stokla karşılıyoruz.

Ayrıca, desteklemenin ürün kapsamında biraz aşırılıklara kaçtık.

Aşırılıkları engelleyeceğiz. Ancak, görev zararına yol açabilecek bir destekleme görevi verirsek, bunun mali yükünü bütçeye tam olarak koyacağız. Bu rakamı aşmayacağız; ama, zamanında ödeyeceğiz.”

Başka örnekleri de var, okudunuz. Şimdi, bunlara karşı çıkmak mümkün!

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Yapabilecekler mi?

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Kim bunların tersini yapacağım diyebilir?

“Yapabilecekler mi?” suali gelecekle ilgili...’Göreceğiz. “Tersini yapacağım” diyen, enflasyonu ve düşük kalkınma hızını savunur duruma düşmeyecek mi?

Doğru Yol Partisi Grubu olarak, sadece temel felsefeyi ve hedefleri değil; kamu açığının kaynaklarına inen, aşırılık ve verimsizlikleri yok edici yaklaşımı da doğru buluyoruz. Ancak, öyle zannediyoruz ki, enflasyonla mücadelenin en fazla muhtaç olduğu bir politika aletiyle ilgili olarak, bu program, belki biraz daha cesur ve kapsamlı ifade ve taahhütlerde bulunabilirdi. Bulunmadığı için, görüntüde de olsa, Hükümetimiz enflasyonla mücadelede Meclisin karşısına, âdeta uçayaklı bir masayla çıkmış izlenimini bırakıyor.

Sayın Baykal’ın, hiç olmazsa benimle ilgili olarak, grup konuşmasıyla Hükümet konuşması arasındaki farkı lütfedip kabul edeceği, kuvvetler ayrımını reddetmeyeceği ümidiyle, vergi politikasıyla ilgili olarak, bu izlenimin yanlış olduğu, gerçeğin böyle olmadığı inancıyla, şimdi neyi kastettiğimi biraz açacağım.

Değerli milletvekilleri, Türkiye’de veya bir başka ülkede enflasyon asla teknik değil, tamamen siyasi bir sorundur; dahası, siyasi bir tercihtir. Enflasyon vergisi almak, siyasi bir tercihtir. Bu tercihi yirmi yıldır bütün hükümetler, bütün dönemler ve bu dönem yapmıştır.

Yirmi yıldır akarak devam eden bir yüksek enflasyonu indirmek kolay da değildir, fevkalade tatsız siyasi kararların alınmasını gerektirecektir. Bu program, bu tatsız siyasi kararların bir kısmının alınacağını söylüyor. Açık konuşalım; eğer bu ciddi bir taahhüt belgesiyle - ki öyledir - dar ve sabit gelirli kesimlerden fedakârlık istemektedirler. “Devlet küçülsün; KİT’ler özelleştirilsin, tasfiye edilsin. Devlet, istihdam için istihdam, fonksiyonunu terk etsin; desteklemeyi mümkünse daraltalım, aşırılıkları yok edelim, dünya fiyatlarını aşmayalım, sübvansiyonları azaltalım” gibi beyanlar herhalde iş kesimiyle ilgili değildir.

Bunlar yapılsın... Yapılsın da, iş kesimi bu programın neresinde? Evet, haksızlık etmeyelim, programda, bütçe açığını azaltmak için, hem vergi gelirlerinin artırılacağına ve hem de harcamaların hızının yavaşlatılacağına değiniliyor.

Önlemlere gelince: Harcamalarla ilgili ayrıntılar var, özelleştirmeye ilgili ayrıntılar var; ama, vergi gelirlerine gelince, vergi oranlarının düşürülmesinden, muafiyet ve istisnaların azaltılmasından ve vergi cezalarının artırılmasından başka pek belirgin önlem yok.

Vergi oranlarının düşürülmesi, herhalde iş kesiminden istenecek bir fedakârlığı içermiyor. “Oranları düşürürsek, iş kesimi vergi kaçırmaz” tezi bir varsayımdan ve bir temenniden öteye geçmeyebilir. Geçmişte de öyle oldu...

Şimdi soruyorum: Acaba bu zorunlu bir taktik mi? Yüce Meclisten çekingenliğin yarattığı bir taktik mi?

Değerli milletvekilleri, Türkiye’de iş kesimi, Gelir Vergisi vermiyor. Türkiye’de iş kesiminin gelir vergilendirmesi sistemi tamamen çökmüştür. Beyannâmeli vergi mükellefleri, Türk Devletiyle ve Milletiyle alay ediyorlar. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Bunu hepiniz biliyorsunuz; ama, hiçbirimizin kılı kıpırdamıyor. Bu konuyu hep söyledim, yine söyleyeceğim: Atina ile Kartaca kavga ederken, yirmi yıl süreyle bir senatör çıktı, her konuşmasında, konuşma ne olursa olsun, “Kartaca yıkılmalıdır” dedi, ben de “iş kesimi vergilendirilmelidir” diyorum. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

YÜKSEL YALOVA (Aydın) — Oraya söyle, oraya...

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Tansu Hanıma söyle...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Vergilendirmeyi bırakın, affediyorsunuz!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Şimdi değerli milletvekilleri, iş kesimi Gelir Vergisi vermiyor diyorum; “sen, ne diyorsun?” diyorsunuz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Vergi affı ne olacak?

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Dinleyiniz lütfen.

Bakın örneğin 1991 yılında, işçi ve memur ayda ortalama 500 bin lira Gelir Vergisi ödedi. Buna karşılık en yüksek gelirli beyannâmeli mükellefler ayda 203 bin lira vergi ödediler... İyi mi?

Toplama bakın, aynı yıl işçi ve memur toplam 25,5 trilyon vergi ödedi, bu beyzadeler (!) 22,3 trilyon vergi ödedi!

Çok kazananlar, hangi ölçüyü kullanırsak kullanalım, az kazananlar kadar bile Gelir Vergisi ödememektedirler. Daha önce bu kürsüden söyledim, şimdi tekrarladım.

Değerli milletvekilleri, bütçenin vergi gelirleri, artık, sadece maaşa ve faize bile yetmiyor. Bunun bir nedeni iş kesiminden Gelir vergisi olarak almamız gereken meblağları onlardan borçlanıp, bir de üstüne yüzde 60-70 faiz vermemizdir. *[ANAP ve RP sıralarından alkışlar (!)]* Peki, ne oluyor; bunlar yatırıma mı gidiyor?

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Kimin adına konuşuyorsun, merak ediyorum!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Doğru Yol Partisi Grubu adına konuşuyorum.

Mevduatın yarısına bakın; dövizli mevduat... Her döviz, o döviz çıkaran ülkeye açılmış bir kredidir... Yabancı ülkelere kredi açıyoruz...

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, bakın, programda ne güzel ifade edilmiş: "Vergi idaresinde başarının göstergesi, kamu dışında kalan yükümlülerden sağlanacak tahsilâtın artırılmasıdır."

Ne acı bir gerçeğin ifadesi değil mi, bu? Açık sözlülüğünden dolayı Hükümeti kutluyorum. Benim de söylediğim zaten bu.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Yeni vergi affı var mı?

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Sayın Başkan; değerli milletvekilleri, açık konuşalım, bütün hükümetlerin değişmez kanaati, Yüce Meclisten, iş kesimini vergilendirici yasaların çıkmayacağı; eğer bu tür önlemleri, hükümet, yetki yasaları çerçevesinde kullanmışsa, Yüce Meclisin, parti kimliğini bir yana bırakarak, hükümetin karşısına dikileceğidir.

Öyle olmadı mı?

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Vergi affını siz çıkardınız, sülükleri (!) siz açıklamadınız.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Yüce Meclisin artık bu konuda hükümete - hangi hükümet olursa olsun - yardımcı olması gerektiğini arz ediyorum. Hükümetlerimiz böyle cesur ve güzel bir program hazırlarken vergi konusunda, iş kesiminin vergilendirilmesi konusunda, artık, çekingen davranmak zorunda kalmamalıdır.

Doğru Yol Partisi Grubu, bu programı, fevkalade iyi hazırlanmış, cesur, atılımcı ve sorumlu bir program olarak görmekte ve desteklemektedir.

Programda, iş kesiminin vergilendirilmesi konusundaki muğlak ifadelerin, bir irade ve niyet noksanını aksettirmedigine inanıyoruz. Tek temennimiz, iş kesimini gelirden makul oranlarda vergilendirici önlemlerin, hiç olmazsa, 1994 bütçesine dâhil edilmesidir. O takdirde, her kesim, kendine düşen fedakârlığa razı olur. Aksi halde, bu programı uygulamada siyaseten biraz güçlüklerle karşılaşabiliriz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Yalım Bey müsaade etmez.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Şimdi, muhalefetin bir iki eleştirisine kısaca değineceğim.

Benden önce, muhalefet partileri adına Sayın Erbakan ve Sayın Baykal konuştular. Kendileriyle ilgili olarak çok genelde iki şey söyleyeceğim. Bir, polemik ve hatta demagojinin Meclis kürsüsünde bir yeri vardır; ancak, bunlara çokça başvuranlar, esas itibarıyla milletimize saygı göstermiş olmazlar.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Baba yapıyordu onu.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — İkincisi, ekonomide, geçmişle bugünle programla ilgili olarak olumsuz eleştiri, şanlı muhalefetin doğal hakkıdır.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Demirel’e hakaret ediyorsun!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Biz de muhalefetteyken yaptık; ancak, Türkiye’de artık yalnız neyi beğenmediğinizi söylerseniz, bir kulaktan girer, öbür kulaktan çıkar. Siz ne yapardınız ve nasıl yapardınız? Milletimiz bunu duymadığı sürece, yaptığınız yine meşru muhalefet görevi olur ama, faydalı olmaz.

Sayın Erbakan’ın konuşmalarına da bir iki noktada cevap vermek istiyorum. Sayın Erbakan, bir azınlık partisinin, azınlıkta kalmaya mahkûm uç fikirlerini, bir defa daha, 1960’lardan 1970’lerden gelen ustalıklı, ifade ettiler. Doğru Yol Partisi Grubu adına kendilerine şükranlarımızı sunuyoruz; ancak, Sayın Erbakan bununla yetinmediler. Bir iki örnek vermek istiyorum; örneğin, komplo teorileri ürettiler. Komplo teorileri üretimini, ben Sayın Erbakan gibi büyük bir lidere yakıştıramıyorum. Bakın, komplo teorilerini - psikologlara sorun - hayatın gerçeklerini kavrayamayanlar, ona uyum sağlayamayanlar üretir, yakışmıyor. Örneğin, Sayın Erbakan, ikibuçuk gazetenin, medyanın Başbakanı olarak Sayın Çiller’i, sözüm ona, küçümsemi; bizce biraz ayıp etti...

FETHULLAH ERBAŞ (Van) — Yalan mı?

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Medyayı da eleştirmiş oldu. Aynı Sayın Erbakan, 5 dakika sonra, eleştirdiği medyayı, ABD vatandaşlığı meselesinde, tanık olarak gösterdi; iyi mi? Çelişkiye bakın, örneğin Sayın Erbakan, “Avrupa’ya neden uygarlığın beşiği diyorsunuz. O tek dişi kalmış bir canavardır” dedikten sonra, nüfus planlamasını tenkit ederken, bize aynı Avrupa’yı örnek gösterdi; iyi mi? Bu kadar da değil... Her zamanki gibi, mühendis de oldukları için, bir sürü hata yaptılar. [ANAP sıralarından “Ooo, Demirel gibi” sesleri, alkışlar(!)] Hükümet Programıyla yatırım programını karıştırdılar, gülümsedik...

MUZAFFER ARICI (Denizli) — Cumhurbaşkanı da mühendis...

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar dinleyelim.

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Her mühendise söylüyorum.

BAŞKAN — Sayın Bilget, cevap vermeyin, devam edin lütfen...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sayın Cumhurbaşkanına hakaret ediyorsunuz!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — “Faize faiz demeyin, gelir payı, kâr payı vesaire deyin, o zaman mubahtır” tezini yine tekrarladı, kabul ettik, gülümsedik. Meclis ve Hükümetin işine Sayın Cumhurbaşkanını karıştırmak istediler bir noktada, ona da gülümsedik; ancak, Sayın Başbakanı kastederek ve Doğru Yol Partisine hitaben, “İçinizden biri çocuk olabilir” dedi ki, ona pek gülümseyemedik. Ama yine de ben işi tatlıya bağlamak için diyorum ki: Sayın Erbakan, sizin yaşıınıza kıyasla hemen herkes çocuktur; siz de artık bizim saygıdeğer dedemizsiniz. (DYP sıralarından alkışlar)

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Babana hakaret ettin!

TUNÇ BİLGET (Devamla) — Grubumuz, pazartesi günü yapılacak oylamada olumlu oy kullanacaktır.

Hükümetimize başarılar diliyor, saygılarımı sunuyorum.

Çok teşekkür ederim, *(DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bilget.

Doğru Yol Partisi adına ikinci konuşmacı Sayın Ali Şevki Erek, buyurun. *(DYP sıralarından alkışlar)*

DYP GRUBU ADINA ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, şu anda ekranlarında bizleri izleyen aziz ve değerli vatandaşlarım; hepinizi Doğru Yol Partisi ve şahsım adına, 30 Haziran tarihinde okunan Hükümet Programı üzerindeki Doğru Yol Partisinin görüşlerini aktarmak üzere geldiğim şu sırada, sevgilerimle, saygılarımla selamlıyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, doğrusu, böyle önemli bir günde, sözlerime, Türkiye'mizin maruz kaldığı, maruz kalmakta uzunca bir süredir devam ettiği acı olayları terennüm etmekle ve kınamakla başlamak istemezdim.

Dünden itibaren ve dün gece Sivas'ımızda cereyan eden olaylar gerçekten bir kere daha, hem bizim hem milletimizin yüreğini kanatmıştır.

Çok taze olan bu olayda, herhangi bir değerlendirmeye, herhangi bir şekilde bir adalet terazisi kurup, şu anda bir haklı-haksız tefrikine gitmeye gerek görmüyorum, doğru da bulmuyorum; olayın sıcaklığı halen devam ederken bu konuya girmek istemiyorum. Ancak, böyle bir olayın sonucunda 35 vatandaşımızın Hakkın rahmetine kavuşmasından dolayı duyduğum üzüntüyle beraber, "acaba, bu olayın oluşmasında herhangi bir yönetsel tedbirsizlik veya aksaklık var mı?" diye düşünüyor ve yeni Hükümetimizden, bu konuda, en kesin, en acil araştırma yapmasını ve tedbirleri bir an evvel almasını; sadece bunu da değil Yüce Meclisimizin bu acı ve önemli olaylar karşısında, İktidarıyla, muhalefetiyle grubu olanıyla, olmayanıyla İttüzüğümüze göre bir komisyon teşkil ederek, Türkiye'yi dilhun eden, huzursuz eden; içeride ve dışarıda Türkiye Cumhuriyetinin varlığına yöneltilmiş bu hareketler karşısında bir belirli asgari mutabakat ve uzlaşmayı tespit etmeye de çağırıyorum.

Biraz sonra geleceğim terör konusunda, bu hususa biraz daha açıklık getirmeye çalışacağım.

Değerli arkadaşlarım, değerli konuşmacı arkadaşlarımı dinlemeden evvel, ben hazırladığım konuşmada tahminlerimden dolayı sanki Sayın Erbakan ve Sayın Baykal'ın, meseleyi bir hükümet programı çerçevesinde değil de, şu anda Meclisimizi sureti katiyede ilgilendirmeyen bir kısım noktalara çekmek isteyeceklerini bilmiş gibi - ferasetimizden, yeteneğimizden dolayı değil; arkadaşlarımızın tavrına alışageldiğimizden dolayı - bir hazırlık yapmıştık.

Buradaki bir kısım yanlışları düzeltmek lazım. Hem Sayın Baykal hem Sayın Erbakan Türkiye'nin bu kadar önemli ortamında ve zamanında otuz yıldan beri Türk demokrasisine altın harflerle geçecek bir büyük değişimden sonra, Türkiye'nin meselelerini bir tarafa bırakıp da, Başbakanımız ve değerli Genel Başkanımızın, hiç de bu Meclisi sureti katiyede ilgilendirmeyen, Türkiye Cumhuriyetinin politikasına, ekonomisine bir milim faydası bulunmayan, bir kısım, enfüsi, detayla ilgisi olmayan bir biçimde eleştirilerini duymaktan da büyük üzüntü duydum.

Evvela, Sayın Baykal, yanlış... Bir 133'üncü madde vardı, Anayasanın 133'üncü maddesi... ve bütün grupların da iştirak ettiği bir ana fikir vardı, "devlet tekeli televizyonda ve radyoda kalsın" diye;

Herkes bunda ittifak haline gelmedi mi? Geldi. Bu konuda ondan evvel gruplar birkaç defa görüşmedi mi? Görüştü. Bunun aksine fikir söyleyen oldu mu? Olmadı.

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Meydan okumanın ne gereği vardı?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Meydan okumanın gereğini de söyleyeceğim, acele etme... (ANAP sıralarından "oylamaya niye gelmediniz?" sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Arkadaşlar, lütfen dinleyelim...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Onu da söyleyeceğim.

BAŞKAN — "Söyleyeceğim" diyor arkadaşlar; dinleyin, söyleyecek herhalde...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Aynı hatayı tekrar ediyorsun. Niye tahrik ediyorsun?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Efendim, işin safahatını da anlatacağım, söyleyeceğim, merak etmeyiniz. Zaman yettiğinde sizlere cevap vereceğiz. Ben tahrik de etmiyorum. Müsaade edin, söyleyeceğim.

Yeni Genel Başkan, seçilince, genel başkanlık yansında da kamuoyuna deklare ettiği gibi, Sayın Genel Başkanımız, gayet nazik ve latif bir biçimde ve siyasi arenada normal olan, alışıl gelmiş bir üslupla, "buyurun, gelin, beraberce 133'üncü maddeyi değiştirelim. Hadi, sizi Mecliste bekliyoruz" dedi.

ANAP'lı arkadaşlarımla itirazlarını anlıyorum; bundan menfi not aldınız, bunda notu düşürdünüz, onun için heyecanlanıyorsunuz! (DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim lütfen...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın Baykal, Sayın Genel Başkanım, bu "hodri meydan"ı fevkalade güzel bir üslupla söylediğinde Başbakan değildi, bir Genel Başkanı; söylediği de siyasi platformda en güzel bir siyasi çıkıştı. (ANAP sıralarından, "Ooo" sesleri)

Bunların bu Mecliste, bu ortamda müzakere edilmesi Türkiye'nin yararına değil arkadaşlar; söylendiği için cevap veriyoruz.

Değerli Erbakan Hocamız, "efendim, ikibuçuk aydır Türkiye hükümete. Niye ayak sürüdüünüz, niye geç kaldınız?" gibi, akılları ve izanları sarsan bir ithamda bulundu.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Sayın Erek, Türkiye yanıyor...

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, pek tabii, muhalefet partilerinin liderlerinden - saate baktım - Sayın Baykal, konuşmasının tam 35 dakikasını Sayın Çiller'e hasretti, değerli Erbakan da, konuşmasının 25 dakikasını Sayın Çiller'e hasretti; Çiller'in politikasına hasretmedi, bir kısım meselelere hasretti.

Onlar bunu söyleyince, biz onu cevapsız bırakmayız arkadaşlar, biz de gereğini söyleyeceğiz.

Sayın Özal Hakkın rahmetine 17 Nisanda kavuştı; - Allah gani gani rahmet eylesin - 16 Mayıs'ta, Türkiye Büyük Millet Meclisi, tarihinde ender rastlanan bir biçimde, hür demokratik iradesi ve oylarıyla Cumhurbaşkanını seçti; Sayın Demirel'i Cumhurbaşkanı seçti.

Değerli arkadaşlarım, biz, kanunlar ve tüzüklerle bağlıyız. Doğru Yol Partisi'nin Genel Başkanlık makamı 16 Mayıs'ta boşalmıştır. Siyasi Partiler Kanununa ve Doğru Yol Partisinin Tüzüğüne göre, Doğru Yol Partisi, 45 gün zarfında olağanüstü kongresini toplayıp Genel Başkanım seçmekle mükellef olduğu halde, 16 Mayıs'tan 25 gün sonra, - 13 Haziranda - Genel Başkanını seçmiş; bırakınız işi uzatmayı, arkasından, Genel Başkanımıza Hükümet kurma görevi verilmiş ve en kısa sürede, o 45 gün içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin önüne Hükümet Programını sunarak, müzakere eder safhaya gelmişizdir. Dolayısıyla, Doğru Yol Partisinin ye onun liderinin bu konularda kesinlikle bir ayak sürümesi söz konusu değildir.

Sayın Genel Başkanımız, Başbakanımız, şüphesiz ki, kendilerine yöneltilen eleştirilere cevap verecektir; ama, ben, Grubun temsilcisi olarak, söylenenleri ve suçlanan Genel Başkanıma karşı yapılan hareketi, geçersizliğinden, gerçek dışılığından dolayı kınıyorum. Türkiye Cumhuriyetinin önüne sunulan altın tabaktaki, Türkiye'nin bu ortamında, içeride ve dışarıda gurur duyacağı, iftihar edeceği bir büyük demokrasi icabını ve bir büyük demokrasi şölenini, Doğru Yol Partisi olarak gerçekleştirmekten dolayı da Türk demokrasisini, demokrasi tarihini kutluyoruz, söylenen sözleri de kınıyoruz ve reddediyoruz. *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)*

Değerli milletvekilleri, Sayın Baykal "beyaz sayfa" dedi; onu da söyleyeyim. Tabii, burada bu sözler zabıtlara geçiyor, bundan sonra konuşacak arkadaşlarımız konuşurlarken dikkat etsinler; etmezlerse ben söylerim, benden sonra da Sayın Yılmaz gelecek, o da söyleyecek, ileride yine biz söyleyeceğiz; burası kürsü... Benim vaktim var, söyleyeceğim şeyleri bu zabıtlara geçirmek mecburiyetindeyim.

Evet, yepyeni bir beyaz sayfa açıldı. Biz bunu hiçbir zaman inkâr etmedik, katiyen... Ne Genel Başkanımın, ne bizim milletvekillerimizin ağzından böyle bir laf çıkmadı: Yalnız, yepyeni bir dönem, yepyeni bir aşama olduğu için, yepyeni bir defter ve beyaz sayfa açıldı. Yoksa, Anadolu'da bir söz vardır: "Aslını inkâr edene haramzade derler." Demokrat Parti, Adalet Partisi, 10 günlük Büyük Türkiye Partisi ve Doğru Yol Partisi, zindanlardan çıkan Doğru Yol Partisi, yasaklardan gelen Doğru Yol Partisi, geçmişinden geleceğine kadar yapılan bütün hatasına, sevabına ve icraatına sahiptir; merak etmeyiniz! *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Türkiye'ye, yaptıklarımızı her şartta, her ortamda savunmaya devam ederiz; ama, şu anda gerçekten yepyeni bir dönemin, yepyeni bir çağın sayfalarını açıyoruz ve bu sayfaları açarken de, bu beyaz yaprak, biraz sonra söyleyeceğim gibi, sadece kendimizi değil, herkesi ilgilendiriyor. Türkiye Cumhuriyetinin Büyük Millet Meclisinde bulunan bütün partilerin, bütün liderlerin, Türkiye'nin bir numaralı konusu, hayati konusu olan terör hakkında, bir asgari müşterekte birleşmesi gerek-

tiğine dair tüm sözcülerin konuşmalarına aynen iştirak ettiğimi tekrarlayarak terör konusuna girmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, biraz evvel burada konuşan Sayın Gürkan'ın ve benden evvel konuşan Sayın Bilget'in, Hükümet Programı konusundaki bir kısım tavsiyelerine ve eleştirilerine karşı, "nasıl olur da Koalisyon ortağının Grup Başkanvekili Hükümet Programını böyle eleştirebilir?" yahut "nasıl olur da, Doğru Yol Partisi, şu Programın şu eklentisi olsaydı, şu doğru olsaydı" der?" gibi bir serzenişinizi algıladık. Yani, "yapamaz, mutlak surette buraya tabidir, aynen milimi milimine, noktası noktasına, virgülü virgölüne kabul etmek" gibi bir anlam çıkar ki, bu, demokrasi kaidesi olmaz. Bu Hükümet bizim Hükümetimizdir, sonuna kadar arkasındayız destekleyeceğiz, yapacağı her icraatın da sahibi ve sorumlusu olacaktır.

Terör konusunda şunu söylemek istiyorum...

MEHMET GEDİK (Bursa) — Neyi anlatmak istiyorsun?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Dinlersen, şimdi söyleyeceğim...

MEHMET GEDİK (Bursa) — Ortağına sor, ortağına.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, dinleyelim, "anlatacağım" diyor efendim.

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — 50 kişi dinliyor, 50 DYP milletvekili dinliyor seni...

BAŞKAN — Siz devam edin Sayın Erek.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bugün Türkiye'mizin içinde bulunduğu durum, her şeyden evvel, yeni değil, artı, bugün Türkiye'mizin içinde bulunduğu durum, inanınız şu kürsüde söz söylerken bile, lafın gelişinden dolayı çok hafif bir tebessümü gerektirmeyecek kadar da ciddidir.

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Öbür tarafa söyle, öbür tarafa...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Bu konuda, Anayasamıza göre, Hükümetimiz birinci derecede sorumlu, iktidar olarak biz birinci derecede sorumluyuz. Ancak, bugün terör meselesinin, her şeyden önce, bir numaralı mesele; artı, Türkiye'nin hayatı meselesi; artı, Türkiye'nin kalkınmasını engelleyen bir mesele; artı, Türkiye'nin huzuruna saplanan bir mesele; artı, Türkiye'nin iç ve dış düşmanlarının, Türkiye'ye bir saldırısı ve buna yerilecek ismin de, terörden öteye, Türkiye'nin çökertilmesi, Türkiye'nin parçalanması, Türkiye'nin batırılması operasyonu olduğunu, 60 milyonun önünde ve Türkiye Cumhuriyetinin huzurunda tekrar etmek gibi, ruhumun haykırışını dile getirmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, böyle bir önemli ortamda, Sayın Mesut Yılmaz'ın, Hükümet Programının okunmasından sonra, 3 Haziran 1991'de, o zamanki muhalefet partisi liderinin Programı eleştirdiğinde, söylediği çok tarihi cümleler var; o tarihi cümlelerde şunlar ifade ediliyor: "Bu terör meselesi, partilerüstü bir meseledir. Bu terör meselesi, Türkiye'nin, olmak veya olmamak kadar hayati bir meselesidir. Bu terör meselesi halledilmeden, Türkiye'nin kalkınmasını, Türkiye'nin büyümesini sağlamakta çok büyük engellerle karşılaşacağımızın bilinmesi lazımdır. Ne yapalım? Yapacağımız şey şu: Gerçekleri tespit etmekte birbirimize yardımcı olalım."

Değerli arkadaşlarım, esasında Türkiye’de bir büyük noksanlık var. Eğer biz buna dâhilssek, biz de kendimizi bunun içerisine koyuyoruz; Türkiye’de insanlarımız, maalesef, bir hoşgörü, bir sevgi fukarası haline geldi. Evet, birbirimizi sevmeye, birbirimizi saymada, birbirimizi hoşgörüyle karşılamada fevkalade kıskancız. Hâlbuki İslâmiyet’in şartı da bu değil. Hâlbuki, Türkiye’nin bugünkü şartlarında bizim en çok göz önünde tutacağımız konu, hangi düşüncede olursak olalım, hangi etnik kökenden gelirsek gelelim, hangi zihniyeti taşırsak taşıyalım; inanalım, inanmayalım, bu vatan üzerinde yaşayan 60 milyonun, aynı ananın karnından doğmuş-çasına kardeş olduğumuz, ne düşünürsek düşünelim, birbirimize sevgi ve saygıyla yaklaşmamızın, Türkiye Cumhuriyetinin - hele bu ortamda - en çok ihtiyaç duyduğu bir fazilet olduğunu ifade etmek istiyorum. Burada söylemek istediğim şey budur. (DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yanlış anlaşılmasın; yani “birbirimize hoşgörüyle bakacağız, şefkatle bakacağız, bir milli mutabakat sağlayacağız, en azından, anayasal asgari müştereklerde buluşacağız” derken, bununla “birbirimizi eleştirmeyelim, birbirimizin yanlışlarını söylemeyelim” mi demek istiyorum? Hayır, katiyen, haşa, ne münasebet! Yanlışlar, hatalar, eleştiriler, en ağır, en ciddi biçimde ortaya konabilir; ama, bu kadar ağır bir ortamda, ihtiyaç duyulan bir manevi faziletin, herkesin iştirak ettiği bir manevi faziletin söylenmesinde bir kere daha fayda mülahaza ediyorum.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Siz onu Koalisyon ortağınıza söyleyin. Koalisyon ortağınızla hâlâ balayındasınız!

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Önce siz partizanlıktan vazgeçin birlik ve beraberliğimizi sağlamak için.

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamlı) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; protokolümüzün tespit ettiği, Birinci Koalisyon Hükümetimizin de ortaya koyduğu hayati ilkeler var. Bu hayati ilkeler Anayasamızda da ifadesini bulmuştur, protokolümüzde de ifadesini bulmuştur, şu anda da Hükümet Programımızda yerini almış bir büyük kavrayıcı, şemsiyeci sözleri katiyen aklımızdan çıkarmamamız lazım. Bu maddelerin altında, başka manalara, başka telmihlere yer vermemek lazımdır. Koalisyon Protokolü ve Hükümet Programı, Türkiye Cumhuriyetinin ana temellerini Programın daha birinci sayfalarında gayet net bir şekilde ifade etmiştir. Ne demiştir? “Millet iradesinin üstünlüğüne inanıyoruz. Hâkimiyet kayıtsız şartsız millete aittir. Devletin resmi dili, bayrağı, simgeleri, sınırları ve Türkiye Cumhuriyetinin hükümlerlik hakları, her türlü tartışmanın dışındadır. Türkiye Devleti, ülkesiyle ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Ülkemizin bölünmez bütünlüğü tartışılmaz. Bu ilkeler sonuna kadar savunulacaktır, savunulmaya da devam edilecektir.” (DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Savunmayan kim?

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Herkesin vatandaşlık görevi...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bu tespitleri söylemeye, anlaşıyor ki, sizler gerek görmüyorsunuz; ama, gerek gören arkadaşlarımız için bunları tekrarlamada ve zapta intikalde fayda var.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Ortağınıza söyleyin, bize değil.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Ortağımız da, Allah’a bin şükür, aynıyla, bu ilkeleri, gayet net ve açık şekilde kabul ediyor, imzasını basıyor. Hiç merak etmeyin, hiç endişe etmeyin...

Değerli arkadaşlarım, bugün terör konusunda gerçekten ciddi mutabakata ihtiyaç var. “Bunu durdurmak için neyi yapmamız lazım? Bir şey vereceksek, neyi vermemiz lazım; bir şey vermeyeceksek, neyi vermememiz lazım?” Bunların müşahhas olarak gayet açık şekilde ortaya konması lazım. Asgari müştereklerde bu işin adını koyalım, Bunun için, Anayasayı değiştirmek isteyen mi var; değiştirecekse, halktan gücünü alır, Anayasayı değiştirir, biz o Anayasaya göre hareket ederiz; yok, o Anayasayı değiştiremeyeceksek, o Anayasayı benim Partim, sizin partiniz değiştiremeyecekse ve bu Anayasa bu haliyle kalacaksa, o zaman herkesin, bu Anayasaya virgülüne kadar uymak mecburiyetini duyması lazım. “Arkadaş, ben şu esası kabul etmiyorum” diyenin, bu Anayasanın değiştirilmesi için gerekli gücü toplaması lazım. Her şeyden evvel, bu ilkede bir mutabakata varalım. Mevcut Anayasanın, biraz evvel de okuduğum, ana maddelerine göre, şu anda Türkiye’nin huzurunu kollamakta ve yerine getirmekte mücadelemize devam edeceğimiz tabiidir. Bu konuda kararlı olan değerli Hükümetimizi de her zaman desteklediğimizi, bir kere daha açıkça söylemek lazım.

Değerli arkadaşlarım, sizlere ve Türkiye’ye şöyle bir örnek vermek istiyorum: Şüphesiz ki, bin yıllık tarihiyle Türkiye bir büyük mozaik; o mozaik, iftihar kaynağı, yoğrulmuş, hamur olmuş. “Efendim, et, tırnaktan ayrılır mı?” diyorlar. Et ve tırnak benzetmesi hafif. Et parçası, kılcal damarlar birbirinden ayrılır mı, bir et ayrılır mı, bir parça ayrılır mı? Et ve tırnak, çok hafif kalan bir unsur. Hepimiz, 60 milyon olarak, bu memleketin çocuğuyuz. Bir ev nasıl yapılır? Bir ev, çimentodan olur, tuğladan olur, tahtadan olur. O ev hâsıl olduğunda, çimento, “ben başımı alıyor gidiyorum”, tuğla, “ben başımı alıyor gidiyorum” dediği anda, bu ev çöker. Artık, çimento, tuğla, tahta, tavan, bir ev olarak ortaya konmuştur, bunun adı 1923’te konmuştur, Anayasa koymuştur; bu evin tabelasında, “Türkiye Cumhuriyeti” yazar, bunun içinde yaşayan insanlar da 60 milyon, kardeş olan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıdır. (DYP sıralarından alkışlar) Onun için, dünyaya ve Türkiye’ye bir kere daha ilan ediyorum: Bu evin tavanını, tahtasını, çimentosunu veya tuğlasını birbirinden ayırmayalım. Buna kimsenin gücü yetmez; ama, analar ağlıyor, vicdanlar kanıyor ve Türkiye yıllardan ve yıllardan beri, şu anda söylemek istemediğim -belki hepimizin dahil olduğu - bir kısım sebeplerden dolayı bugünlere uzanıyor. Kolay değildir, Sivas’ta hiç bir sebepten, bir yok sebepten 35 vatandaş ölmüştür ve yine güneydoğuda, evlerinden, ocaklarından uzak, sadece vatanlarını korumak için, sadece bayrağını, dinini, imanını, namusunu, haysiyetini, bizatihi oradaki vatandaşlarımızı korumak için kahramanca çarpışan ve Allah’ın binlerce rahmetinin üzerlerinde olduğu o sevgili yavrucaklar can veriyorlar.

Sevgili arkadaşlarım, Türkiye, bu huzursuzluğa, bir büyük saldırıya, bu büyük çökertme hareketine daha uzun müddet tahammül edemez.

MEHMET GEDİK (Bursa) — Ne yapacak?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Ne yapar? Ne olur? Bunu hep beraber, elbirliğiyle yapacağız. Türkiye, terörü, kendisine çelme atan, kendisini yıkmaya ve parçalamaya çalışan, içerdeki ve dışarıdaki düşmanlarının ekmeğine yağ sürecek bu hareketi önlemeye mecburdur; sadece biz değil, hepimiz mecburuz.

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Çekiç Güç’le mi?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Gayet tabii, birinci sorumlu Hükümet ve onun destekçisi partiler; ama, mutlaka ve mutlaka, birbirinin ayrılmaz parçası olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri; sırayla, bütün vatandaşlarımız, bütün halkımız bundan sorumludur.

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Çekiç Güç ile mi yapacaksınız?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Doktor, Çekiç Güç konusu üç dört gün önce konuşuldu. Eğer kafan almadıysa, zabıtlara bir daha bak, oku! (*DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Bizim kafamız aldı; ama, sizinki almıyor!

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Siz Çekiç Güç’ün süresini emirle uzattığınız için kafanızın çalışmasına da gerek yok.

BAŞKAN — Müdahale etmeyelim.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Hükümet Programımızın diğer maddelerine; desteklediğimiz, itina gösterilmesini istediğimiz, ilave yapılmasını istediğimiz, genişletilmesini beklediğimiz kısımlarıyla birlikte, diğer konularına geçerek sözlerime devam etmek istiyorum.

RASİM ZAIMOĞLU (Giresun) — Yarım saattir konuşuyorsun, Programdan tek kelime yok!

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — “Adalet mülkün temelidir” özdeyişiyle, Programımızda, Adalet Bakanlığını ilgilendiren, adalet mekanizmamızı ilgilendiren fevkalade isabetli hükümler var. Evvela, bunu çok uygun gördüğümüzü, gerçekten, Anayasamızın üç erkenden biri olan adalet organımızın ve mekanizmamızın; hâkimiyle, savcısıyla ve adalet personeliyle, içinde bulunduğu bir kısım problemlerden artık soyutlanması ve bir an evvel oturdukları postun gereğinin yapılması kanaatini taşıyoruz.

Hükümet Programında, adalet personelinin, hâkim ve savcılarımızın durumlarının iyileştirilmesi; adliye binalarının ve bilhassa teknik araç ve gereç donanımının çağın şartlarına uygun hale getirilmesini olumlu buluyoruz. Keza, Basın Yasa Tasarısı, Çocuk Mahkemeleri Yasa Tasarısı, Güvenlik Soruşturması Yasa Tasarısı, İnfaz Yasa Tasarısı ve Cezaevleri Yasa Tasarısının, günün şartlarına uygun olarak, görüşülmek Üzere sevk edildiği Millet Meclisimizden bir an evvel çıkmasında bir büyük fayda mülhaza ettiğimizi söylemek isterim.

Değerli arkadaşlarım, bizim devrimizde de, sizin devrinizde de bu cezaevleri konusu hep problem olagelmıştır. Hükümet Programında, cezaevlerinin problem olmasını engelleyecek tip cezaevlerinin yapımına geçilmesi konusunda bir kısım tedbirlerin alındığını görmekten gerçekten memnunuz. Esasında şunu anlıyorum; bir cezaevi yapımının öngörülmesi ve o cezaevi yapımı dolayısıyla böyle bir tedbirin Hükümet Programına konulması hoş bir şey değil ama, Türkiye'nin şartları gereği böyle bir ihtiyacın karşılanması da uygun olur ve Hükümet, Programında bu yönde isabetli hareket etmiştir diyoruz.

Değerli arkadaşlarım, milli savunma ve milli istihbarat konusunda, Hükümet Programımızda olumlu yaklaşımlar var.

Milli İstihbarat, bir devletin, “ben devletim” diyen bir mekanizmanın en önemli organlarından biridir. Bakınız, Türkiye nerelerden geldi, nerelere gitti...

Değerli arkadaşlarım, 1980 yılı 12 Eylülü ile biz tam 11 yıl geride kaldık. Bu 11 yıl geride kalmamıza tahammülün bir sebebi, bir ölçüsü şu idi: “biz bu kadar ezildikimize, biz bu kadar horlandığımıza, biz bu kadar dışlandığımıza göre, acaba, Türkiye Cumhuriyetinin yararına olan bir kısım hareketler düzenleniyor mu, demokratik kurallar içinde, bizim beceremediğimiz, devletin ve milletin eksiklikleri acaba yerine getirilmiyor mu?” diye, bu horlanmışlığımızın ve ezilmişliğimizin tesellisini bulmaya çalıştık. Fakat, heyhat, 1980'den itibaren geçen bu 11 yıl zarfında, her türlü araç gereç zaviyesinden, milli istihbarat açısından, sınırların güvenliği açısından, gönlümüzün istediği aşamaların tamamen ihmal edildiğini görmekten sıkılıyoruz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Elini vicdanına koy be!

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Hükümet Programında, Milli İstihbarat Teşkilatımızın, Türkiye Cumhuriyetinin devletine yakışır ve onun ayakta kalmasını sağlayacak can daman görevini yapabilmesi için gerekli teçhizatla desteklenmesini uygun bulduğumuzu belirtmek isterim.

Askerliği kısaltan kanun kesinleşti. Birinci Koalisyon Hükümetimiz, askerlik konusunda yepyeni bir düzenleme getirdi ve fevkalade de isabetli oldu.

Milli savunmasını ve ordusunu ihmal eden ülke olamaz. Ordumuz caydırıcılığını en üst düzeyde muhafaza etmeye mecburdur; Türkiye Cumhuriyeti de, Türkiye Büyük Millet Meclisiyle, Hükümetiyle, milletiyle, Türkiye Cumhuriyetinin bekçisi, ıftihar kaynağı Ordusunun çağdaş düzeyde hareket kabiliyetini haiz bir biçimde, tüm çağdaş donanım ile donanmasını temin etmeye mecburdur. Bu konuda, özellikle silah üretimi bakımından, alınacak her türlü tedbiri, her türlü finansmanı desteklediğimizi ifade etmek isterim.

ŞABAN BAYRAK (Kayseri) — Silahlar yüzde 94 dışarıdan geliyor.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — İyi ya! Hükümetimiz de “yerli silah üretimine hız verelim, onu destekleyelim” diye Programına almış. *(RP sıralarından alkışlar)*

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Görelim, görelim...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — İnşallah...

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; eğitim, gençlik, spor, aile ve kadın... Bana göre, gene Türkiye'nin şahdamarı olan konulardan biri, eğitim.

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Ama, Programda yok!

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Programda var, herhalde okumadınız.

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Sayın Erek, Spor Bakanlığı yaptınız ama, spordan bir şey yok Programda.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, müdahale etmeyin, müzakerenin akışını önlemeyin. Devam edin Sayın Erek.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Eski bakan olarak, Programda sporun da olduğuna inanıyor musunuz?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın Namoğlu, değerli kardeşim, “eğitim, spor, kadın, genç” dedim. Dur bakalım, eğitime geçeceğim, onları da anlatacağım. Ben “eğitim” dedim sen birden spora atladın. Söyleyeceğim... Niye bu kadar acele ediyorsun?

BAŞKAN — Sayın Erek, siz dinlemeyin kimseyi, geçin efendim, devam edin.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Yani, hakemlik de geçti artık, acele etme...

BAŞKAN — Sayın Erek, karşılıklı konuşmayın lütfen.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — “Eğitim, ana damarlardan biri” dedik değerli arkadaşlarım. Her şeyden evvel, Birinci Koalisyon Hükümeti ve onun değerli üyeleri gibi, aynı şeyi, yeni Koalisyon Hükümetimizin de devam ettirmesini diliyor, özellikle istiyoruz.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Yandık o zaman...

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — İLK SAN ne olacak?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Hem gayri safi milli hâsılaya oran itibarıyla hem konsolide bütçe ödenekleri itibarıyla konsolide bütçede - fonlar hariç - yüzde 22 nispetinde bir tahsisatı, gayri safi milli hâsılaya göre de yüzde 4 nispetinde bir bütçe tahsisatını, 70 trilyonu geçen bir bütçe tahsisatını Milli Eğitim Bakanlığına aktarmakla şunu yapmıştır: Bugüne kadar, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde milli eğitime ayrılan paraların en fazlası ayrılmıştır; artı, altıncı beş yıllık planın ulaştırılması lazım gelen hedeflerine, Birinci Koalisyon Hükümetimiz, iki yıl zarfında, en çok yaklaşan bir performansı göstermiştir. Hangi bazda? İlkokullaşma bazında, üniversiteleşme bazında ki, yüksekokul bazında, yüzde 9 örgün eğitimle beraber tamamı yüzde 16'ya gelmiştir.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — İLK SAN bazında?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Altıncı Beş Yıllık Planın hedefi yüzde 15 idi. Devlet Planlama Teşkilatının rakamlarına göre, biz bunu yüzde 1 geçmiştik. İlkokullaşma oranında, aşağı yukarı aynı seviyeyi muhafaza ediyoruz. Liseleşme bazında yüzde 43 ile plan hedefini egale etmiş durumdayız.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — İLK SAN?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, eğitimin manevi tarafına geleceğim.

Sayın Başkanım, onun cevabını da vereceğim; ama, arkadaşıma yanlış bir şey söylemekten buradan değil de, milletimin huzurunda içtinap ediyorum. Gözlüklü arkadaş devamlı...

BAŞKAN — Sayın Erek, siz cevabınızı verin.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Hani, ben altında falan kalmam da!

BAŞKAN — Siz cevabınızı verin. Cevabınızın İçtüzük hükümlerine uygun olsun, başka birşey yok. Siz hep vaat ediyorsunuz. Devam edin konuşun.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Söyleyin, söyleyin...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — İLK SAN'dan bahset biraz...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Aruzuyu umumi üzerine bahsedeyim, hay hay; Programda yok ama...

BAŞKAN — Sayın Erek, karşılıklı konuşmayalım; siz söyleyin söyleyeceğinizi.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — İLK SAN soruldu, söyleyin.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, İLK SAN konusunda her şey berrak, müfettişlerin raporları var, her şey açık. (ANAP sıralarından "Oo" sesleri) Sorumlu kimse, kim ne yaptıysa açığa çıkar, merak etmeyin. Bulabildiğiniz, sadece İLK SAN. Yapmayın, şimdi konuyu değiştirmeyelim. Cumhuriyet savcılıklarına 118 dosya verildi. Bunların 76'sı hakkında dava açıldı. Şu anda 27 trilyonluk bir dava bağımsız yargı organlarının önünde. Yapmayın arkadaşlar...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Mugalâta yapmayın!

BAŞKAN — Sayın Erek, siz devam edin.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli milletvekilleri, özellikle...

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) — Savcı mısınız siz?

MEHMET GEDİK (Bursa) — Her şey şeffaf, her şey açık!

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, müsaade eder misiniz?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — ...2'si vakıf üniversitesi olmak üzere 23 üniversitenin ve 2 yüksek teknoloji okulunun açılması, Türkiye'nin, üniversite çağına gelmiş ve fakat üniversite tahsili yapamayan gençlerine bir büyük imkân sağlamıştır. Böylece, Türkiye Cumhuriyeti, 55 üniversiteye sahip olmuştur.

Burada şu söylenebilir: Bu üniversitelerin, bu fakültelerin acaba - bilinen, bir İstanbul Üniversitesi, bir Ankara Üniversitesi gibi - donanımı tamam mı? Değerli milletvekilleri, bu Batıda da böyledir, bizde de böyle olacaktır; üniversite, gülbüz bir çocuk olarak doğar; onu, el bebek, gül bebek büyüteceksiniz, tahsisatını vereceksiniz, fakülte sayısını artıracaksınız. Kaldı ki, şu anda faaliyete geçen ve geçmek üzere bulunan bu 25 üniversitemiz, gerçekten, Türkiye'mizin ihtiyaç duyduğu bir büyük gereksinimi ve bir büyük ihtiyacı karşılamaktadır.

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Gereksinim mi, ihtiyaç mı?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — İki beraber.

Değerli arkadaşlarım, benim burada, eğitim konusunda, değerli milletvekillerimize ve değerli yeni Hükümetimize şu hususları belirtmek isterim; önemli olduğu için belirtmek isterim: Eğitim sadece maddeden ibaret değildir; eğitim, sadece okumadan ibaret de değildir, sadece öğrenmeden ibaret de değildir. Bugün, eğitimi, maddi kalıpları içinde mütalaa etmemiz bizi yanıltır. Bununla şunu demek istiyorum: Eğitim, hem maddi hem manevi donanım verebilecek şekilde ilerlemelidir. Eğer biz, sadece, kuru kuruya bilgi vermekle yetinmeyip, o çocuğun damarlarını, ruhunu bedenini ve aklını manevi değerlerle donatırsak, faziletli olur, geçmişini bilir, geçmişiyse geleceği arasında köprü kurabilir, milli örfüne, âdetine sevgiyle ve saygıyla yaklaşır, inansın veya inanmasın, sevgisini ve hoşgörüsünü eksik etmez. Tarihini bilir bir milli şuuru kazanmış olmanın; bu memleketin, toprağını, vatan-daşını, doğusunu, güneyini, kuzeyini, nereden gelip nereye gittiğini, nerelerden, hangi badirelerden kurtulduğunu, Hakkâri ile Edirne arasına nasıl sıkıştığını, bu güzel vatanı nasıl muhafaza etmek gerektiğini bilmenin; velhasıl manevi duyguları sonuna kadar öğrenmenin gerekliliğine inanıyorum.

Bu yapılmıyor mu; yapılıyor. Yalnız, milli eğitimi sadece okuldan ibaret görmek lazım değerli milletvekilleri. Milli eğitim, okul, artı ev - yani anne ve baba - artı çevre...

Çevre konusunda, benim şu anda çare bulmakta zorlandığım bir kısım etkilenmeleri Yüce Heyete sunmayı bir görev bilirim, özellikle genç dimağlara, özellikle yetişme çağındaki çocuklarımızda, özellikle rüştünü ispat etmemiş genç nesilde, bir kısım yazılı ve sözlü yayın organlarının neşriyatının menfi bir etki yaratmadığını iddia edersek, yanılırız. Bu konuda, özellikle TV yayınlarındaki, bu çocuklarımızı ve gençlerimizi yanlış yollara, yanlış izlenimlere sürükleyebilecek, had, dini aşan, hududunu aşan programlara belirli bir çözüm bulmakta fayda mülhaza ettiğimi ifade etmek isterim. Artı, bugünkü ortamda, gençliğimizi tehdit eden bir diğer tehlike, eğer sahip çıkılmazsa, eğer okul-aile ve çevre işbirliği sağlanamazsa, eğer manevi faziletler onlara enjekte edilmezse, eğer Allah korkusu olmaz bir duruma düşürürlerse, özellikle uygun olmayan ölçüde alkol, sigara ve kötü alışkanlıkların da, mevcut toplumumuzu, özellikle genç neslimizi sarsma yolunda olduğunu huzurunuzda belirtmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti genç bir nesle sahiptir. Bugün nüfusumuzun yüzde 70'i 35 ve 35 yaşın altındadır, yüzde 60'ı 25 ve 25 yaşın altındadır, genç bir nüfusa sahibiz.

Şimdi, spor konusunda...

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Programda yok.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Programımızda var, bir paragraf olarak var. Var; ama, ben de, sizlerle beraber, çok kıymetli, değerli Başbakanıma, çok sevgili, değerli kardeşlerime özellikle sporun ana unsurları olan: 1. Tesis, 2. Araç ve gereç, 3. Spor adamı yetiştirme, 4. Sağlık ve beslenme şartlarının iyileştirilmesi. 5. Futbol Federasyonunda olduğu gibi, diğer federasyonlarda da demokratik usullerin öngö-

rülmesinin, bu Programdaki çalışmalara eklenmesini, aflarına sığınarak önermekte fayda mülâhaza ediyorum.

Sayın milletvekilleri, bugün Türkiye’imizde bir başka sorun özörlöler sorunu-
dur. Kesin rakamı bilinmemekle beraber, Türkiye’imizde...

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — 6 milyon...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) ... 7 ila 8 milyon arasında özörlö bulunduğu-
nu, bu konuda araştırma yapan kurum ve kuruluşlar bildiriyor. Bir müddet evvel
Türkiye Büyük Millet Meclisinde özörlölerle ilgili fevkalade kapsamlı bir araştırma
raporu ortaya konuldu.

Değerli arkadaşlarım, özörlöler konusunda bilhassa iki noktaya dikkat çekmek
istiyorum: Özörlölerin eğitimi nispetinde, henüz Altıncı Beş Yıllık Planın hedefle-
diği nispete gelemedik. Şu anda özörlölerin ancak yüzde 4’ünü eğitime imkânına
sahibiz. Bunun yeterli olduğunu iddia edemiyoruz. Tabii, her söylediğimiz sözün
arkasında mutlaka bir kaynak yaratımı yatiyor.

Bu kaynak ve finansman meselesini inşallah halledeceğiz, buna da bir açıklık
getireceğiz.

Ancak, ben, yeni ve değerli Hükümetimize ve onun çok değerli Başbakanına
şu istirhamda bulunmayı bir görev telakki ediyorum: Mevcut statüye göre, gerek
kamu kuruluşlarında, gerek özel kuruluşlarda istihdam ettikleri personelin yüzde
2’si nispetinde özörlöyü kullanma mecburiyeti var. Bu nispet artırılabilir - çünkü
özörlö nispeti önemli ölçüde fazla - yüzde 4’e çıkabilir, yüzde 5’e çıkabilir, en azın-
dan yüzde 3’e çıkabilir; artı, bu uygulamayı yapmayan kamu veya özel kuruluşlara
da bir müeyyide, yani yaptırım getirilmesinde herhalde bir fayda mülâhaza edile-
cektir.

Değerli arkadaşlarım, Doğru Yol Partisi ve SHP’nin kurduğu, bu Koalisyon Hü-
kümetinin Programında, üzerinde önemle durulan ve bir kısım yenileştirmeleri de
içeren sağlık konusuna geliyorum.

Sağlık konusu, biliyorsunuz, Türkiye’mizin çok önemli konularından biridir.
Her ne kadar muhalefetteki arkadaşlarımız, başından beri, bu yeşil kartı fevkala-
de horladılar ve önemsemedilerse de, yeşil kart, bugün, fakiri fukarasıyla, Türkiye
Cumhuriyetinde 1 milyona yakın vatandaşımıza, bütçeden ayrılan 1 trilyon liraya
yakın parayla, fevkalade süper bir hizmet vermeye devam etmektedir. (ANAP sıra-
larından gürültüler)

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Üniversite hastanelerinde geçmiyor!

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — O yeşil kartla, eskiden hastanelere gidip de
“paran yoksa öl” muamelesine tabi olan nice fakir fukara vatandaş, hastanelerimiz-
de, Hazinesinden ödenen parayla fevkalade üst seviyede tedavi olmaya devam etmek-
tedirler. (ANAP sıralarından gürültüler)

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Sen bir de git hastaneleri gör!

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Hastanelere gitmiyor musunuz?

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar... Bağırmayın. Aksini de siz söylersiniz. Burası kürsü, söylüyor...

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Kapı dışarı ediliyorlar. Elinde kartla sırada ölüyorlar, daha kötü duruma düşüyorlar.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, ne, söylediğiniz anlaşılıyor ite de, radyo ve televizyona geçiyor sesiniz; boşu boşuna nefes tüketiyorsunuz! Dinleyin hatibi...

Sayın Erek, buyurun.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sağlık Bakanlığının, Dünya Bankasıyla beraber yaptığı iki büyük önemli proje var. Bunlardan birisi büyük ölçüde tamamlanmış olup, ikincisi de tamamlanma aşamasındadır.

Bakınız, bir büyük emekle yapılan birinci projeye Mardin, Diyarbakır, Sivas, Yozgat ve Tokat illerimiz, sağlık ocağı, hastane, sağlık evi ve sağlık araç ve gereci bakımından Dünya Bankasıyla yapılan işbirliğiyle önemli şekilde donanımına kavuşmuştur.

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) — O proje yeni değil, on sene evvel hazırlandı.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, müsaade edin, şu müzakereleri selamete götürüyoruz, sakın olun.

Sayın Erek, son 5 dakikanızı kullanıyorsunuz, buyurun.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Değerli milletvekili arkadaşlarım, Birinci Koalisyon Hükümeti, birinci projede büyük mesafe kat etti. İkinci Koalisyon Hükümetimiz de, ikinci sağlık projesini inşallah en kısa zamanda tamamlayacaktır. Çok ilkel durumda aldığı projeyi bugün oturtmuş ve uygulanabilir hale getirmiştir. Burada, bu projenin kapsamına giren illeri zikretmeyi bir vicdani görev telakki ediyorum: Erzurum, Erzincan, Kars, Ağrı, Iğdır, Ardahan, Tunceli, Elazığ, Bingöl, Hakkâri, Malatya, Van, Muş, Bitlis, Şanlıurfa, Batman, Şırnak, Adıyaman, Artvin, Gümüşhane, Bayburt ve Kahramanmaraş illerimiz, ikinci sağlık projesiyle, inşallah beş yıl zarfında ve 5 trilyon lira harcedilmek suretiyle hastane, sağlık evi, sağlık ocağı araç ve gereç ihtiyacını halledecektir. Bir büyük başarıdır, yardımcı oluyoruz, destekliyoruz. (ANAP sıralarından gürültüler)

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Sağlık ocaklarının yüzde 70'i kapalı, açmadınız, çalıştırmadınız...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Yeni iller ne oldu? Hepsi yalan!

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen... Buyurun devam edin Sayın Erek.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın Başkanım, arkadaşlarımdan telaşımı anlıyorum; telaşlarının temelinde bir şeyler var...

Sayın milletvekilleri, özellikle, köy hizmetleri, elektrifikasyon, içme suyu ve asfaltlama konusunda önemli aşamalara gelinmiştir. Buradaki rakamlarda, kimin, ne zaman, nerede ye ne yaptığı ortadadır. Önemli olan köylümüzün dertlerinin bitirilmesidir.

MUSTAFA BALCILAR (Eskişehir) — Siz ne kadarını yaptınız?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Şunu söylemek istiyorum: Şu anda köy içme suları bazında nispetimiz yüzde 75-76 civarındadır. Türkiye Cumhuriyeti en kısa sürede köy içme suyu problemini, yüzde 25 bakiyeyi de bitirmek, halletmek mecburiyetindedir. 2000’li yıllara, 1996 yılına Türkiye, içme suyu olmayan bir köyle girmeyi istemiyor; siz de istemiyorsunuz, biz de istemiyoruz. Bu konuda bütün kaynaklarımızı harekete geçirme ihtiyacındayız.

Değerli arkadaşlarım, tarım konusunda hiç kimse merak etmesin, affına sığınarak söylüyorum, Sayın Baykal, Hükümet Programım yanlış anlamış. Yok, öyle sübvansiyonu kaldırmak; yok, Amerika’nın, Avrupa’nın, AET’nin sübvansiyon tatbik ettiği bir ortamda sübvansiyonu kaldırmak.

Söz konusu değildir, yanlış anlamışsınız. (ANAP sıralarından gürültüler)

MEHMET GEDİK (Bursa) — Başbakanınız söyledi.

BAŞKAN — Arkadaşlar dinleyelim.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Hükümet Programında...

BAŞKAN — Arkadaşlar, sayın konuşmacı, Programı savunuyor ve İktidar Partisinin bir ortağının sözcüsüdür elbette. Siz özeleştiriyeye alıştınız, arkadaşımız savunuyor diye kızılıyorsunuz. Öbür iki ortak, iki sözcü özeleştiriyeyi yaptı, onlara birşey demediniz!

MEHMET GEDİK (Bursa) — Yalan söylüyor ama, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Şevki Erek.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Hükümet Programımızın ve Sayın Başbakanımın ifade ettiği husus şu: Siz, evvela, Türkiye’nin tarım politikasında, çiftçiyi ve köylüyü rahat ettirecek, onun daha bol kazançlı hale gelmesini sağlayacak yeni bir ortamın yaratılmasını, yeni bir organizasyonun yapılmasını, düşünmüyor musunuz? Amerika Birleşik Devletleri yüzde 2, yüzde 3 çiftçi nüfusuyla, dünya üretimine katkıda bulunuyor; bunu böyle sağlıyor.

Biraz evvel konuşan arkadaşlarımız söylediler, bugünkü nüfusumuzla, bu kadar önemli bir meseleyi hâlâ hafife almanıza üzüldüyorum, bu kadar hayati bir meseleyi hafife almanıza üzüldüyorum.

Kimse sübvansiyonu kaldırmaz, kaldıramayız, hele Doğru Yol Partisi hiçbir zaman kaldırmaz. Bizim karnımızı köylümüzün doyurduğunu biliyoruz. Biz, köylünün, esnafın, orta hallinin partisiyiz, orta direğin hakiki partisi biziz. Biz onlara kıyar mıyız? (DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Çiftçiyi öldürdünüz...

BAŞKAN — Sayın Erek, sözlerinizi bitirmenizi rica ediyorum, zamanınız dolmuştur.

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Baş üstüne Sayın Başkanım, bitiriyorum.

Değerli arkadaşlarım, burada söylenmek istenilen şu: Tarımda gerçeklere daha uygun ve radikal tedbirlerle bir iyileştirmenin arayışında esas olan. Çiftçinin evladı-

nı işe koymadıktan sonra, çiftçinin aile kazancını teminata almadıktan sonra, sübvansiyonun kalkması katiyen söz konusu değildir.

Değerli arkadaşlarım, çiftçi, şu iki yılda verilen taban fiyatlarıyla peşin olarak ücretini almıştır ve enflasyonun üzerinde verilen fiyatlarla enflasyona ezdirilmemiştir.

MEHMET SEVİGEN (İstanbul) — Süt kaç para, biliyor musun?

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — Burada, trafik ve belediyeler konusunda ve özellikle dış politikamız, Kıbrıs, Bosna-Hersek faciası ve Azerbaycan meseleleri konusunda, şüphesiz, Grubumun fikirlerini arz etmek istiyordum; ama, gerçekten, Türkiye'mizin meselelerinin genişliği bana bu imkânı vermedi. Sırf Sayın Başkanımın ikazını yerine getirmek üzere; artı, geride kalan konuların şu iki üç dakikaya sığmasının imkânı olmadığına şuuru içinde Yüce Meclise ve milletime şunu söylemek isterim:

Sayın milletvekilleri, Tansu Çiller ve onunla beraber mücadele eden Doğru Yol Partisinin mümtaz temsilcileri, Türkiye Cumhuriyeti demokrasisine örnek olacak bir kongre, bir demokrasi şöeniyle bu işi Türkiye Cumhuriyeti tarihine işlemişlerdir, bir... (ANAP sıralarından "Yağla, yağla", "Yalım Erez, Yalım Erez" sesleri)

Bizim yağa filan ihtiyacımız yok.

BAŞKAN — Sayın Erek, lütfen...

ALİ ŞEVKİ EREK (Devamla) — İkincisi, ortaya çıkan bu durum, sadece Doğru Yol Partisinin gururlanması ve iftihar etmesi gereken bir durum değildir. Bana göre, içeride ve dışarıda, eğer biz, yaptığımız bu büyük devrimle bir büyük çıgırla, bir büyük yeni sembolle, Atatürk Cumhuriyetinin, içeride ve dışarıda, "bu böyle olur" imajının gerçeğini, artı puanını, bize verdiği avantajı hesap edemiyorsak; eğer, bize altın tabak içinde sunulan ve büyük fırsatı kullanmanın kadrini bilemiyorsak ve eğer, bu kadir ve kıymet bilme, yalnız ve yalnız Sayın Tansu Çiller için değil, Türkiye Cumhuriyeti ve hepimiz için olduğunun şuuruna varamıyorsak, benim bu konuda söyleyeceğim başka bir şeyin olmaması lazımdır.

Doğru Yol Partisi, demokrasiyi, milimine kadar, hiç kimseye nasip olmayacak, hiçbir partiye nasip olmayacak şekilde, Grubunda, kongresinde icra etmiş, şerefle, Koalisyon Hükümetini, Programıyla beraber çıkarmıştır.

Sevgili Başkanımı, laf atmalarına rağmen, tedirgin olduklarını hissettiğim muhalefette bulunan kıymetli, değerli ve aziz arkadaşlarımı ve şu anda ekranları başında bizi sabırla dinleyen, söyleyeceklerimizin ancak birini söylemiş olduğumuzu kabul etmelerini rica ettiğim benim aziz ve sevgili vatandaşlarımı, sevgi ve saygılarımla selamlarken, Doğru Yol Partisi ve SHP Hükümetine gönülden onay vereceğimizi ilan ve ikrar ediyorum.

Sağ olun. (DYP, SHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Erek.

Değerli arkadaşlar, şimdi söz sırası, Anavatan Partisi Genel Başkanı Sayın Mesut Yılmaz'da.

Buyurun Sayın Mesut Yılmaz. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Yüce Heyetinizi ve televizyonları başında bu görüşmeleri izleyen bütün vatandaşlarımızı, Anavatan Partisi adına saygıyla selamlıyorum.

Dün Sivas’ta meydana gelen çok üzücü olaylardan ötürü, milletimize başsağlığı diliyorum.

Burada bu Hükümet Programı üzerindeki görüşmeleri, bundan 20 ay önce, bizim, iktidarı Birinci Koalisyon Hükümetine bıraktığımız günkü şartlarda yapabilmeyi çok arzu ederdim; ama, ne yazık ki, bugün o şartların çok uzağındayız ve - gelin hep birlikte itiraf edelim - çok daha kötü bir noktadayız. (DYP sıralarından “sana göre öyle” sesleri)

Peki, size göre daha iyi bir noktadayız. (DYP sıralarından gürültüler)

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Sen kötü rüya görmüşsün!

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar...

Sayın Yılmaz, devam edin siz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, 20 aydan beri, bu kürsüye gelip de, daha, taziye, başsağlığı, geçmiş olsun dileklerimi sunmamı gerektirmeyen hiçbir gün olmadı ama, gene de, üç gün önce Programını Meclisimize sunan İkinci Koalisyon Hükümetine başarılar diliyorum.

Belki, Anamuhalefet Partisi olarak bu Hükümete başarı dilememizi yadırgayanlar çıkabilir; ancak, unutulmamalıdır ki, Hükümet, aslında yeni bir Hükümet filan değildir; bundan önceki Koalisyon Hükümetinin devamıdır; yani, aslında 20’nci ayını dolduran bir Hükümettir. Tükendiğini anlayınca, makyaj tazeleyip, siyasi ömrünü uzatmaya çabalayan bir Hükümettir. (ANAP sıralarından alkışlar)

AHMET SAYIN (Burdur) — Senin yaptığın gibi!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Gerçi bu Hükümet, “işe yeniden başlıyorum, yeni bir defter açıyorum” gibi birtakım ifadelerle, kendisini geçmişin sorumluluğundan kurtaracağını ummaktadır ama, millettten aldığı siyasi desteği yenilemeden bunu yapabilmesi, siyaseten mümkün değildir.

Ayrıca, bizim de, ardındaki bunca ayıba rağmen, çiçeği burnunda bir iktidar rolü oynamasına izin vermeye hiç mi hiç niyetimiz yoktur.

20 Kasım 1991 tarihinden bugüne kadarki başarısızlıkları, bu Hükümetin ilk seçimlerde bozguna uğraması için zaten yeterli olacaktır; ama... (DYP sıralarından gürültüler)

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Rüya görüyorsun sen!

BAŞKAN — Siz devam ediniz Sayın Yılmaz, siz devam ediniz... Muhavere haline getirmeyelim konuşmayı... Devam edin siz Sayın Yılmaz. Sayın Yılmaz, lütfen... (DYP sıralarından gürültüler)

Değerli arkadaşlar, ciddi bir müzakere yapıyoruz; Parlamentomuz, vatandaşlarımızın önünde bir sınav veriyor... Oturun yerinize!

Devam edin efendim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Birinci Koalisyon Hükümetinin başarısızlığı, bu siyasi iktidarı zaten seçimlerde mahkûm edecektir; ama, korkarım ki, İkinci Koalisyon Hükümetinin başarısızlığı, sadece kendisinin değil, devletimizin temellerini de tahrip edebilecektir, esasen etmeye de başlamıştır. *(DYP sıralarından gürültüler)*

AHMET SAYIN (Burdur) — Rüzgârdan korkuyorsun anlaşılan!

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Onun mimarı sizsiniz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bana laf atmayı bırakın da, etrafınıza bir bakın... *(DYP sıralarından gürültüler)* Türkiye gemisi su alıyor... *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Sayın, lütfen...

AHMET SAYIN (Burdur) — Onlar bağırıyorklar Sayın Başkan. Bağırın dışarı çıksın. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, müzakereyi bu saate kadar getirdik. Müzakere gayet seviyeli biçimde sürüyor.

Sayın Yılmaz, siz devam edin.

Herkes sakın olsun; devletimizin meselelerini konuşuyoruz. Buyurunuz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Türkiye gemisi su alıyor. Dışarıda su alıyor, içeride su alıyor, ekonomide su alıyor... Ülke bir yangın yerine dönmüş... Bu Hükümetin atanmasından bugüne kadar geçen bir haftada, evet sadece bir haftada, ülkede terör olaylarında, toplu olaylardan ölenlerin sayısı 200'e varmış... Olaylar bütün yurda yayılıyor... Bir gün, 1980'den beri huzur içinde yaşayan Antalya'da; öbür gün, "asayiş berkemal" diye olağanüstü hal bölgesinin dışına çıkarılan Elazığ'da; dün, Sivas'ta, Mardin'de...

"21'inci Yüzyıl Türklerin asrı olacak" diye diye geldiğimiz şu noktadaki halimize bir bakın! Bu tabloda iyi olan ne var? Bu tabloda, övünç duyacağınız, sahip çıkacağınız ne var? Ve unutmayın, şu anda biz burada bu görüşmeleri, Hükümeti protesto etmek için eylemlerini Meclise taşımaları polisler tarafından engellenen memurların yürüdüğü bir ortamda yapıyoruz.

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Yangına arazözle gidiyoruz; ama, arazözde akaryakıt var!

BAŞKAN — Devam edin efendim, devam edin siz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, olayların bizi bugün getirdiği bu noktada, bu Hükümet Programını tartışmanın fazla bir anlamı olduğuna inanmıyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

ALİ ESER (Samsun) — O zaman hiç konuşmayın.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hele böyle telaş içerisinde, çalakalem hazırlanmış, bir güvensizlik, bir düzensizlik ve bir inançsızlık eseri olan, kendi Gruplarının bile ancak yarısının desteğini almış bir Hükümet Programının, Türkiye'nin sorunlarına çözüm olacağı düşünmek abesle iştigalden ibarettir.

RAHMİ ÖZER (Çanakkale) — O espriyi anlayamamışsınız siz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Türkiye'nin sorunu, hükümet programı değil, Türkiye'nin sorunu, hükümet boşluğudur.

Koalisyon Hükümeti, evvela, bütün teşhislerinin yanlış çıktığını, ülkede her şeyin; ama her şeyin, 20 ay öncesinden çok daha beter olduğunu, Türkiye'yi, içinde çırpındığı bir kum havuzuna döndürdüğünü itiraf etmek zorundadır. Yanlıştan dönmenin birinci koşulu, yanlışını bilmektir.

Sayın milletvekilleri, bir hükümetin, sadece Meclisten güvenoyu alması yetmez. Hükümetlerin, aynı zamanda milletin güvenini kazanmaları gerekir. Şimdi, her gün terör nedeniyle onca insanın öldüğü, yolların kesildiği, araçların yakıldığı, 800'e yakın faili meçhul cinayet dosyasının bulunduğu, şu anda 1.400 okulun kapalı olduğu... (DYP sıralarından "tatil sebebiyle" sesi)

BAŞKAN — Efendim dinleyin...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...bir sene boyunca kapalı olduğu, bütün eğitim yılı boyunca kapalı olduğu, 1.400 okul talebesinin eğitim hizmetinden yararlanmadığı bir ülkede, Hükümet yetkililerinin, papağan gibi, her gün çıkıp, devletin, "topluluğa başı kadar her yerde hakim olduğunu" söylemeleri karşısında, milletin, bu Hükümete güven duyabilmesi mümkün müdür?

Geçtiğimiz günlerde Van'da bir otel yangını oldu... Akşam haberlerinde, yeni Hükümetin Sözcüsü ile, Olağanüstü Hal Bölge Valisi, arka arkaya ekrana çıktılar... Hükümet Sözcüsü, bu olayın kesinlikle bir sabotaj olmadığını ifade etti, muhtemelen elektrik kontağından çıktığını söyledi; hemen arkasından çıkan Bölge Valisi, bu olayı yapanların insanlıktan nasibini almamış kişiler olduğunu söyledi ve olayda yaralanan bir kişinin televizyona verdiği bir mülakat var, orada da, benzin dökülmek suretiyle yangın çıkarıldığı ifadesi var.

Şimdi, devleti temsil eden kişilerin birbirinden bu kadar kopuk oldukları bir ülkede, milletin Hükümete güvenebilmesi mümkün mü? Yani, devlette bu kadar kopukluk olabilmesi mümkün mü?

Dün Sivas'ta meydana gelen olaylar, bugün bu görüşmeleri de gölgeleyen olaylar; bize gelen bilgilere göre, ciddi surette araştırılmaya muhtaç olaylardır. O olaylarda devletin valisinin hatalı olup olmadığı ciddi surette araştırılmalıdır. Eğer - bize gelen bilgiler istikametinde - devletin valisi, yüzde 99'u Müslüman olan Türkiye'de, halkımızın dini duygularını rencide eden, dini değerleriyle alay eden bir konuşmacıya karşı tepkisiz kalmışsa; milletin, o valinin devletine güvenmesini bekleyemezsiniz. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, RP sıralarından alkışlar)

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Valinin ne yapması lazım, ne yapacak?

URAL KÖKLÜ (Uşak) — İnsanlar inançlarını söyleyince, adam mı öldürmek lazım!

BAŞKAN — Sayın Köklü, değerli arkadaşlar, dinleyiniz. Burası soru-cevap yeri değil; kürsüdeki hatip, iradesini beyan ediyor, konuşmasını yapıyor... Sizin de hatiplerinizi konuştu...

Devam ediniz Sayın Yılmaz.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Hayır, vali ne yapmalıydı?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şiddetin her türüne, her ortamda, her koşulda karşıyız. Bu ülkede, fikir özgürlüğüne bizden daha saygılı, hiçbir zümreyi, hiçbir partiyi tanımıyorum. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ama, fikir özgürlüğünün halkımızın mukaddes değerleri için kullanılmasına hiçbir şekilde kayıtsız kalamayız. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Vali ne yapmalıydı? İstismar etmeyin olayı! (ANAP sıralarından, “terbiyesiz herif” sesi)

BAŞKAN — Sayın Gürsoy...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Terbiyesiz babandır! “Terbiyesiz” diyenin, babası terbiyesizdir!

BAŞKAN — Sayın Gürsoy, lütfen... Müzkareleri takip edelim... (Gürültüler)

Efendim, rahat olun, sakın olun, dikkatle dinleyin müzakereyi. Devam edin Sayın Hatip.

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Olaylar istismar edilmesin, lütfen!

BAŞKAN — Efendim, dinleyin. Meclis bir karar vermiyor; müzakere yapıyoruz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sosyaldemokrat Halkçı Parti sözcüsü Sayın Gürkan, Türkiye’nin bugün karşı karşıya bulunduğu olaylar karşısında artık devletin yetmezliğinden söz etmiştir. Bu, çok acıklı bir ifadedir. Bu ifadeye katılmıyorum. Türkiye’de devlet güçlüdür; Türkiye’de millet, devletine bağlıdır. Bütün mesele, milletin güvenini, devletin gücünü seferber edecek hükümeti bulmak meselesidir. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, Türkiye’nin çok yönlü bir komplo karşısında olduğu inkâr edilmez bir gerçektir. Şimdi, dışarıdan desteklenen bu çok yönlü komploya, dün Sivas’ta meydana gelen olaylarla, çok üzücü, ama aynı zamanda çok düşündürücü yeni bir boyut eklenmek üzeredir.

Buna hep birlikte karşı çıkmalıyız. Paniğe kapılmamıza gerek yoktur; devleti güçsüz göstermeye hakkımız yoktur. Bu devleti güçlü yapacak olan, işte bu Meclis’tir. Bu devleti çalıştıracak olan bu Hükümet’tir. Bu Hükümet yapamazsa, çaresini bu Meclis düşünecektir. Bu Meclis çaresini bulamazsa, o zaman millete gidilecektir. Ama, “devlet bu işin üstesinden gelemez” diye, burada çözüm bulmak için görevlendirilmiş insanların, çözümle mükellef olan partilerin sözcülerinin, gelip, milletin

karşısında böylesine bir sorumsuzluk içerisinde bu ifadeleri kullanmalarını mazur görebilmek mümkün değildir. (ANAP sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, maalesef, bu Hükümet Programı, Türkiye’nin bugün içinde bulunduğu gündemden kopuk bir hükümet programıdır. Yani, bugün Türkiye’nin karşı karşıya bulunduğu sorunların hiçbirisi, ama hiçbirisi için bu Hükümet Programında elle tutulur, uygulanabilir, somut çareler önerilmiş değildir, getirilmiş değildir.

AHMET SAYIN (Burdur) — Sen anlamamışsan ne yapalım! (ANAP sıralarından gürültüler)

YÜKSEL YALOVA (Aydın) — Terbiyeli konu! “Anlayamamışsın” ne demek?

BAŞKAN — Dinleyelim arkadaşlar; muhavere yok...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, gayem polemik yapmak değil. Bu ülke hepimizindir, bu ülke bizimidir. Hükümetler gelir gider; hükümetlerin yaptıkları olur, yapamadıkları olur. Her gelen hükümetin görevi daha iyisini yapmaktır. Her hükümet, bir önceki hükümetin hatalarını düzeltmekle görevlidir. Elbette hükümetler de hata yaparlar; ama, hükümetlerin hata yapmamaları gereken alanlar vardır ve hükümetlerin yapmamaları gereken hatalar vardır, işte dış politika bunların başında gelir.

Dış politikada yapılan ve uyanlara rağmen düzeltilmeyen hataların sonuçlarının, ülkenin geleceğine yansıyacağını bilmezlikten gelmeye hiçbir hükümetin hakkı yoktur. Dünya değişir, dünyadaki denklemler değişir, fakat dışpolitika, her zaman, her yerde ve her koşulda milli olmak zorundadır. Başka türlüşünü düşünmek, ülkeyi, ne zaman ve neye mal olacağı öngörülemezcek badirelere sokar. Ülkeyi bu badirelere sokan hükümetlerin, kasıtlı veya iyi niyetli olduklarına bakılmaksızın tarih önünde veballeri olur.

Birinci Doğru Yol Partisi - SHP Hükümetinin, her fırsatta bu kürsüden yaptığımız uyarılarımıza kulak tıkamayı hükümet olmanın şanından sayarak “tarihi kavşak, değişim, küreselleşme, dünyayla kucaklaşma; dünyayla beraber yürümek” gibi sloganlarla uyguladığı, tarih bilincinden, fikir bütünlüğünden, hedeften yoksun, kişiliksiz dış politikanın, Türkiye’yi yirmi ayda her alanda getirdiği nokta, maalesef bugün artık gözler önündedir. Kendimizi kandırabilmemiz, istesek de artık mümkün değildir ve çok üzülerək ifade etmeliyiz ki, DYP-SHP iktidarının dış politikada sergilediği -kötü demiyorum, zayıf demiyorum- hazin icraatın acısını, yaralarımız soğuduğunda, milletçe daha da fazla hissedeceğimiz kuşkusuzdur.

Ben, hepsi milletimizin hafızasında çok taze olan birçok örnek üzerinde durup sözü uzatmak istemiyorum, ama bu kürsü benim değil, bu kürsü benim değil, bu kürsü milletin kürsüsüdür, isterseniz, gelin, milletimizin gözünün içine baka baka, yirmi ayda Ermenistan’a karşı izlediğiniz ileri görüşlü politikanın semerelerinden bahsedin, Azerbaycan’dan bahsedin, Kıbrıs’tan bahsedin; aklımız ermediği için (!) bizim anlayamamış olabileceğimiz başarılarınızı bize bir hatırlatın; bugüne kadar hiçbir cumhuriyet hükümetine nasip olmamış akılları nereden bulduğunuzu anlatın! (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın Dışişleri Bakanının, geçen gün bizi çok derin üzüntüye sevk eden bir ifadesi oldu. Milletimizin, Hükümetin Azerbaycan'daki son olaylar karşısında ortaya koyduğu kayıtsızlığa gösterdiği infial hakkındaki yorumu kendisine sorulunca, Sayın Dışişleri Bakanı, "Yeni bir Kıbrıs mı yaratsaydık!" diye tepki gösterdi.

Sayın milletvekilleri, şimdi, Azerbaycan'daki durumla, Kıbrıs'taki durum arasında, ne hukuki zemin bakımından ne de tarihi ve siyasi çerçeve bakımından en ufak bir benzerlik kurulamayacağını Sayın Bakana hatırlatmayı, kendisinin işgal ettiği makama saygısızlık addediyorum.

Esasen hiç kimsenin de, Azerbaycan'da girişilen darbenin geri çevrilebilmesi için Türkiye'nin askeri bir müdahalede bulunması gibi bir düşüncesi olmamıştır. Bir süre önce, Kelbecer'e yapılan Ermeni saldırılarında yaralananların taşınması için istediği iki tane sıhhiye helikopterini bile esirgediğimiz Cumhurbaşkanı Sayın Elçibey'in de böyle bir umudu olmamıştır. Türkiye'den beklenen şey ve bizim üzerinde durduğumuz konu, Azerbaycan'ın, demokratik seçimlerle işbaşına gelmiş meşru yönetiminin, işaretleri çok önceden alınan böyle bir gelişmeye meydan verilmemesi için, Ankara'ya, aylarca önce, hatta bir yıl önce ısrarla yaptığı çağırılarının cevapsız kalmasıyla ilgilidir. DYP-SHP İktidarının, Türkiye'nin stratejik çıkartan açısından da fevkalade önem arz eden Azerbaycan'ın meşru Cumhurbaşkanı'ndan gelen ısrarlı uyanlara, yardım çağırılmasına, tarihin mutlaka sorgulayacağı bir sorumsuzlukla kayıtsız kalması, yapılan darbeye zemin hazırlayan, darbecilere ve bunların arkasındaki güçlere cesaret veren en önemli faktör olmuştur.

Azerbaycan'da, ülkesinin bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü namusu sayan, hiçbir ülkeye karşı düşmanca emeller taşımayan, Türk olduğunu iftiharla söyleyen, Atatürk'ün gösterdiği uygarlık çizgisine inanmış, Türkiye'ye örnek gözüyle bakan meşru Cumhurbaşkanı Sayın Elçibey'in yönetimden zorla uzaklaştırılmasında, DYP-SHP Hükümetinin, meselenin özünü bir türlü kavrayamamış olmasıyla, zamanında yapmadıklarıyla ve diplomatik alanda da hâlâ yeterince yapmadıklarıyla sorumluluğu ve günahı vardır. Gelişmelerden, yalnız kardeş Azerbaycan'ın demokrasi ve bağımsızlığı değil, Türkiye'nin uzun vadeli meşru çıkartan da zarar görmüştür, görmeye de devam edecektir.

Şimdi, Sayın Başbakan'dan soruyorum; gelsin buraya, yirmi ay zarfında, diğer alanlarda, mesela Kıbrıs meselesinde, mesela Yunanistan'daki soydaşlarımızın durumunda ne gibi gelişmeler olduğunu, Hükümetin bu gelişmelerde nasıl bir katkısının bulunduğunu, burada açıkça milletin önünde ifade etsin.

Küreselleşme rüzgârı Türkiye'yi Somali'ye kadar götürmüşken, nasıl olup da yanı başımızda meydana gelen olayların, sırf topraklarımız kullanılmadığı için bizi ilgilendirmemesi gerektiğini belki anlayamayanlarınız olabilir; Sayın Başbakan onu da izah etsin ve Birinci Koalisyon Hükümeti sayesinde bir dünya devleti haline gelen Türkiye'nin, Bosna'daki planlı, programlı vahşetin durdurulması için neler yaptığını, ne kadar etkili olduğunu, bir de buradan, bir defa daha milletimize hatırlatsın.

Sayın milletvekilleri, sekiz ay önce, bütçe görüşmeleri sırasında, buradan bize; "Bosna için her şeyi yapıyoruz; yapmadığımızı iddia ediyorsanız, siz bize çare

önerin” diyen Sayın Dışişleri Bakanına, bu kürsüden, silah ambargosunun, eski Yugoslavya’dan ayrılan bütün ülkelere uygulanan silah ambargosunun, bugün sadece saldırganı koruyan, mazlumu cezalandıran bir uygulama olduğunu, bu ambargonun kaldırılması için Türkiye’nin girişimde bulunması gerektiğini ifade ettik, bu konuda Türkiye’nin öncülük yapması gerektiğini söyledik. Sayın Dışişleri Bakanı, o gün burada, tekrar tekrar söz almak suretiyle, Türkiye’nin bu alanda yapabilecek hiçbir şeyi olmadığını; çünkü, bu meselenin Güvenlik Konseyinin yetkisinde olduğunu, Türkiye’nin çabalarının sonuç veremeyeceğini ifade etti.

Şimdi aradan sekiz ay geçtikten sonra, Sayın Cumhurbaşkanı, Güvenlik Konseyi üyesi ülkelerin devlet başkanlarını teker teker aramak suretiyle, sekiz ay önce bizim bu kürsüye getirdiğimiz teklifi hayata geçirmeye çalışıyor; o ülkeleri, ambargonun kaldırılması için ikna etmeye çalışıyor; ama Hükümet, bu girişimi akıl edene kadar sekiz ay geçmiştir ve sekiz ayda 200 bin masum insan hayatını kaybetmiştir.

Peki, Batı Avrupa Birliğinde ikinci sınıf bir üyeliğe Türkiye’nin nasıl razı edildiğini, acaba milletimize anlatmak istemez misiniz? Yanı başımızda, Ortadoğu’nun yeniden şekillendirilmesi amacıyla sürdürülen kapsamlı müzakerelerde, hani, şu bölgesinde önder ülke durumuna getirdiğiniz Türkiye’nin, nasıl olup da kendisine Kanada kadar bile bir yer bulamadığını milletimize açıklamak istemez misiniz?

Bırakın dünyada veya bölgede etkinlik kazandırmayı, milli sınırlarımız içinde dahi hukukunu korumakta acze düştüğünüz Türkiye’miz, sizce bu kadar itilip kalmaya müstahak mıdır? Siz, “Türkiye’yi, elalemin şamar oğlanı gözüyle bakacağı bir devlet haline getireceğiz” diye mi millettten yetki istediniz? *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Bütün bunları milletimize söylemeniz lazım. Aslında konu bundan çok daha fazladır. Bu kürsü milletin kürsüsüdür, ama yirmi aya sığdırmayı becerdiğiniz bu vahim tablonun bütün sorumluluğu, sizin üzerinizdedir.

Sayın milletvekilleri, dış politikada saflığa ve hayalciliğe yer yoktur. Dış politikayı, sadece, fotoğraf çektmekten, seyahat etmekten, misafir ağırlamaktan veya hut da telefon etmekten ibaret sanan anlayış, ülkeyi işte bu hale getirmiştir.

Uluslarının meşru hak ve çıkarlarına sahip çıkmakta tereddüt gösteren, halkını adeta başka ülkelerin tezleri doğrultusunda düşünmeye alıştırmaya çalışan siyasi heyetlerin yönettiği devletlerin, ne işbirliğinde, ne rekabette, ne de husumette ciddiye alındıklarının örneği yoktur. Hiçbir hükümetin de Türkiye’yi bu durumu düşürmeye hakkı yoktur.

Sayın milletvekilleri, maalesef, bu Hükümetin, yani Birinci Koalisyon Hükümetinin, Türkiye’yi yirmi ay zarfında içine düşürdüğü durum, sadece terörle, sadece iç güvenlikle, sadece dış politikayla sınırlı değildir. Aslında, yeni Hükümeti kurmakla görevlendirilen ve bugün Başbakan sıfatıyla Yüce Meclisimizin huzuruna gelen Sayın Tansu Çiller, âdeta kendisini, ondokuz ayı aşkın bir süre ülkenin yönetim sorumluluğunu taşımış olan Birinci Koalisyonun sorumluluğundan sıyırmaya, yepyeni bir defter açtığı, beyaz bir sayfa açtığı iddiasıyla bu sorumluluğu...

(Bakanlar Kurulu sıralarından, Devlet Bakam Necmettin Cevheri'nin anlaşılmayan müdahalesi)

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — Sayın Bakan laf atıyor Sayın Başkan! Sayın Bakana yakışmıyor!

BAŞKAN — Devam ediniz Sayın Yılmaz.

Sayın bakanlar, lütfen laf atmayınız... Sayın Başbakan cevap verecektir. Buyurun Sayın Yılmaz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Bakan, marifetinizi (!) kongrede gösterdiniz... Burası Meclis; burada daha ciddi olmanız lazım. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, devam ediniz... Ben takip ediyorum.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Sayın Çiller'in bu sorumluluktan sıyrılabilmesi ve kendisini yepyeni bir ümit olarak Türkiye'ye lanse edebilmesi mümkün değildir. Neden değildir? Birinci Koalisyon Hükümetinin, aslında en iddialı olduğu; fakat en başarısız olduğu alan ekonomidir. (ANAP sıralarından alkışlar)

Birinci Koalisyon Hükümeti Koalisyon Hükümetinin Programı da, Protokolü de burada, açar bakarsanız en somut vaatlerini, süreye bağlanmış vaatlerini ekonomi konusunda vermiştir; milletimize karşı kesin taahhütte bulunmuştur, enflasyon konusunda süre vererek taahhütte bulunmuştur; hatta bu süre hikâyesi, Koalisyonun kurulmasından önce başlamıştır. Sayın Tansu Çiller, 22 Mayıs 1991 tarihli, yani Koalisyonun kurulmasından altı ay önce bir gazeteye vermiş olduğu beyanatında “sekiz ayda düzeltiriz... Ekonomiyi 24 saatte kontrol altına alır, sekiz ayda da enflasyonu düşürürüz” diyor.

Sekiz ayda düzeltercekmiş! Sayın Çiller ondokuz ay ekonomiden sorumlu bakan olarak görev yapmıştır!

Aslında, bugünkü Hükümet Programında, âdeta bir enkaz gibi takdim edilen ekonomik miras, ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı Tansu Çiller'in, Başbakan Tansu Çiller'e devrettiği mirastır. (ANAP sıralarından alkışlar)

MEHMET KÂZIM DİNÇ (Kocaeli) — Senin mirasın ne oluyor?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — İsterseniz, şimdi, ekonominin bütün kalemlerine inip, bu iddiamızı delillendirmek mümkündür. Birinci Koalisyon Hükümetinin Programında ve Protokolünde, en çok sözü edilen sloganlara bir bakın: Denk bütçe... Yeni Hükümet Programında denk bütçeden bahsedilmiyor. Nasıl bahsedilsin ki, 53 trilyon lira olarak öngörülen 1993 yılı bütçe açığının 100 trilyon liradan az olmayacağını Sayın Başbakan, Hükümet Programında ikrar ediyor. Yılın yarısında, bütçe açığı, tahmini yüzde 100 sapma gösteren bir Hükümetin ekonomi politikasına güven duyabilmek mümkün müdür?

Peki, Sayın Çiller bundan şikâyet ederken, acaba kimi kime şikâyet ediyor? Yani, bu sapmanın sorumluluğu, acaba yirmi ay önce iktidarı kendisine devreden Anavatan İktidarında mıdır? (DYP sıralarından “Evet” sesleri)

MEHMET CEMAL ÖZTAYLAN (Balıkesir) — Sekiz yıldır o kadar çok çalışmışsınız ki bütçeyi yapamıyoruz!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, yine Birinci Hükümet Programında yer alıp da, ikinci Hükümet Programında yer almayan ilkelere bir tanesi, yolsuzluklarla mücadele. Acaba neden, bir düşündünüz mü?

“Dürüst devlet” de yok... Birinci Hükümet Programında var, İkinci Hükümet Programında yok. Acaba yeni Hükümet dürüst devlete gerek duymuyor mu? Acaba yeni Hükümet yolsuzluklarla mücadeleden vaz mı geçti? Yoksa, yeni Hükümetin yolsuzluklarla mücadeleden vazgeçmesine, bizim gündeme getirdiğimiz; ama, bugüne kadar hâlâ açıklığa kavuşturulmamış olan, daha doğrusu milletin gözünde çoktan açıklığa kavuşturulmuş olup da, devlet tarafından hâlâ üstüne gidilmemiş olan yolsuzlukların mı etkisi var? (ANAP sıralarından alkışlar)

MEHMET KÂZIM DİNÇ (Kocaeli) — Yolsuzlukları siz yaptırmışsınız.

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Bunlara, “tereyağı gibi, su üstüne çıkmak” derler.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Birinci Koalisyon Hükümetinin Programında ortaya konan hedeflerden bir tanesi, enflasyonun 500 günde yüzde 10’a çekileceğiydi. Sayın Çiller, Koalisyon Hükümetinin kurulmasından bir ay sonra, İstanbul’da sanayicilerle yaptığı bir toplantıda, “eğer 1993 Nisanında enflasyon tek rakama inmezse, gelip benden hesap sorun” demişti.

AHMET SAYIN (Burdur) — Turgut Özal ne dedi? “Yüzde 10’a indireceğim” demedi mi?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, altı ay sonra, Türkiye’de sebze-meyve fiyatlarının düşmesi neticesinde, yani üreticinin sefaleti sonucunda, enflasyon 5-10 puan düşünce, Sayın Çiller çıkıp, “İşte, enflasyonu biz böyle düşürürüz” dedi. Bugün Türkiye’de enflasyon, bizim bıraktığımızdan yüksektir.

M. HALÛK MÜFTÜLER (Denizli) — Yüzde 71 enflasyon bıraktınız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bizim, Kasım 1991 sonu itibariyle bıraktığımız enflasyon, tüketici fiyatlarıyla yüzde 66’dır. Haziran sonu itibariyle, yani yarın açıklanacak rakamlar itibariyle, bu Hükümetin ulaştığı yıllık - 12 aylık - enflasyon rakamı - yine tüketici fiyatları bazında - yüzde 67’dir. Yani, yirmi ayda geldikleri nokta, aldıkları noktanın üstündedir.

Şimdi, bu fırsattan yararlanarak bir iki noktaya açıklık getirmek istiyorum.

Birincisi, Sayın Çiller’in sık sık kullandığı, bizim üç ayda Hükümetten kaçmamız meselesidir. (DYP sıralarından “Doğru” sesi)

Sayın milletvekilleri, bizim, Hükümeti devraldıktan dört ay sonra bir seçime gittiğimiz doğrudur; beş ay sonra da, iktidarı, seçim sonucu oluşan Koalisyona devrettiğimiz doğrudur.

MUHTAR MAHRAMLI (Tekirdağ) — Niçin gittiniz?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi onu söyleyeceğim.

Evvela şunun altını çizmem lazım: Eğer Sayın Çiller, milletin hakemliğine gitmeyi, “kaçmak” addediyorsa, o zaman bugün Türkiye’nin başındaki zatın demok-rasi anlayışı konusunda şüpheyi düşmemiz için çok haklı sebebimiz var demektir. (ANAP sıralarından alkışlar)

Millete gitmeyi kaçmak sanan zihniyet, demokrasi açısından çarpık bir zihni-yettir; ama daha önemli bir şey var: Benim konumum, aşağı yukarı Sayın Çiller’in konumuna benzer bir konumdu. Ben, İktidarı millettten almadım; ben, Başbakanlı-ğın bir parti kongresinde aldım, partili delegelerden aldım. Türkiye’nin o gün içinde bulunduğu durumun ihtiyaç gösterdiği birtakım âcil tedbirler vardı, uygulanması gereken yeni politikalara ihtiyaç vardı. Bu politikaları millete anlatmadan, onun onayını almadan uygulamak demokrasiye uygun bir davranış olamazdı.

MEHMET KÂZIM DİNÇ (Kocaeli) — Millet seni beğenmedi.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, Sayın Çiller’e aynı şeyi tavsiye edi-yorum. Delege desteğiyle Başbakanlık yapabilmesi mümkün değildir. Eğer Birinci Koalisyon Hükümetinin Programını aynen devam ettirmeye talip olsaydı, eğer Bi-rinci Koalisyon Hükümetinin millete karşı yaptığı bütün taahhütlere sahip çıksay-dı, o zaman süresinin sonuna kadar Başbakanlık yapmasına kimsenin itirazı olmaz-dı; ama Sayın Çiller, millete acı reçeteden bahsetmektedir.

Koalisyon Hükümeti, millettten acı reçete için onay almış değildir; Koalisyon Hükümeti, millettten tatlı vaatlerle oy almıştır; Koalisyon Hükümeti, milletimiz-den, yerine getiremeyeceği vaatler karşılığında oy istemiştir.

Tatlı vaatlerle oy alıp, ondan sonra, yirmi ay sonra vaatlerinin hiçbirini yerine getiremeyince, ülke ekonomisini içinden çıkılmaz hale getirince, “fedakarlığa ihti-yaç var, yeni sayfa açıyorum” diyerek üstelik o güne kadar ortak sorumluluk taşıdığı arkadaşlarına da haksızlık ederek, vefasızlık ederek, bütün sorumluluğu âdeta on-ların üstüne yıkarak, kendisini süttten çıkmış kaşık gibi tertemiz ilan ederek, yeni sayfa falan açmaya hakkı yoktur. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar, DYP sıralarından gürültüler)

Yeni sayfayı ancak millet açar. Yeni sayfa açılmasını istiyorsanız, acı reçete uy-gulamak istiyorsanız, millete gitmekten kaçamazsınız. Millete gitmekten kaçarak o sayfayı açmanız mümkün değil, o acı reçeteyi uygulamanız mümkün değil.

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Biz buraya beş sene için geldik.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bu Hükümet Progra-mı, çiftçimiz için de aslında bir felaket habercisidir. Geçen Hükümet Programında, her yönden tarımın destekleneceği vaat edilmişti. Uygulamada hiçbir iyileşme ol-madı, çiftçinin durumu, tersine, daha da kötüleşti. (DYP sıralarından “Allah Allah...” sesleri, gürültüler)

Siz tepki gösterdikçe ben memnun oluyorum. Çünkü, o kameradan 600 bin tütün üreticisi, sizin bu sesinizi duyuyor. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar, DYP sıralarından gürültüler)

ALİ ŞEVKİ EREK (Tokat) — Sayın Yılmaz, çay üreticisi de duyuyor.

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Rizeliler de duyuyor, fındık üreticileri de duyuyor...

MEHMET KÂZIM DİNÇ (Kocaeli) — Sen, Rize'ye bir gitsene...

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, lütfen müdahale etmeyin! Sayın Yılmaz, devam edin.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Rizeli'den falan ümidi kesin, Rizeli rüşvete falan oy vermez...

Sayın milletvekilleri, tütün üreticisinin durumu fecidir. Bakın, inanmıyorsanız, gidin inceleyin. Açın bakın, benim hatırladığım, harp yıllarından beri, İkinci Dünya Savaşı yıllarından beri, Türkiye'de tütün üreticisinin ürün bedellerinin temmuz ayına kadar ödenmediği hiçbir yıl olmamıştır. Bunun şerefi size ait, bunun şerefi Hükümete ait. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — 1990'da da aynıydı...

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Sizin borçlarınızı biz ödedik...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Geçen seneden bu seneye girdilerdeki fiyat artışı yüzde 150, enflasyon yüzde 67, tütüncüye verdiğiniz fiyat artışı yüzde 31.

Sizin, gerek seçimlerde gerekse seçimlerden sonra bir vaadiniz vardı; çiftçiye emeğinin karşılığını, alinteri kurumadan ödeyecektiniz. Bir sorun bakalım tütün üreticisine, alinteri hâlâ kurumamış mı?

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Mahalli seçimlerde göreceğiz, millet size mi rey verecek bize mi?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, Tekelin de, tüccarın da almadığı ürünler çiftçinin elinde çürümeye başlamış. Onbeş gün öne Muş'a gittim. Muş'taki tütün üreticisinin ürününü satacağı tüccar yok, Tekele satmaya mecbur. Tütünü çürüyor ve Tekelin aldığı ürün, daha üreticinin toplam ürününün üçte birini bile bulmamış.

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — O tütünlerin nereden geldiğini biliyor musun sen?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, böyle devam ederseniz, çiftçinin, ağır faiz yüküyle, belini doğrultamayacak bir şekilde tefecinin eline düşmesine engel olamazsınız.

Anavatan İktidarı döneminde tütüne verilen en son fiyat 6 dolara tekabül ediyordu. Koalisyon Hükümetinin bu sene verdiği fiyat 4,5 dolara tekabül ediyor; ama, eğer gecikmeyi ve faiz yükünü de hesap ederseniz, tütüne verilen fiyat 3 dolardır, yani bizim verdiğimiz fiyatın yarısıdır.

Şubat ayından beri, her açıklamada, ay sonuna kadar ürün bedellerinin ödeneceğini, ödemelerin tamamlanacağını söylüyorsunuz. Temmuz gelmiş, şubat ayında verdiğiniz söz yerine gelmemiş... Bunu devlet ciddiyetiyle nasıl bağdaştırıyorsunuz?

Aslında bu Koalisyon, üretimi, hele hele tütün üretimini bir baş belası gibi görmektedir. Bu Programın 63 ve 64'üncü sayfalarında sergilenen zihniyeti başka türlü algılamak mümkün değildir. Hâlbuki, Türkiye'nin önünde büyük bir imkân vardı. Türkiye, sigara üretimini artırarak Türk cumhuriyetlerine, Rusya'ya, Çin Pazarına girerek, bu pazarlardan pay almak suretiyle, bu pazarlara sigara ihraç etmek suretiyle tütüncülüğümüze altın dönemini yaşatma imkânına sahipti; ama, bu imkânları değerlendireceği yerde, maalesef, tütün üreticisini cezalandırma yoluna gitmiştir.

Şimdi, bakın, seçimlerde, bizim verdiğimiz fiyatların üstüne, 5 bin lira tütün üreticisine; bizim verdiğimiz fiyatın üstüne, 500 lira çay üreticisine vaat eden - tabii, çay üreticisine vermeyen, pamuk üreticisine vermeyen, üzüm üreticisine vermeyen - bu Koalisyon, şimdi, çiftçilerimize önceden ilan etmeden, alternatif üretim yolları göstermeden, üretim kısıtlamaları uygulamanın hazırlığı içerisinde. Aslında, bu Hükümet Programında çiftçimize verilen sinyal budur.

Huzurunuzda açıkça ifade ediyorum, çağımızın bütün imkânları değerlendirilmeden, bütün fırsatlar değerlendirilmeden, çare aranmadan üretimi daraltma çabaları, ülke ekonomisine ihanettir. Bazıları gibi, tarlalarında düzinelerle villa yetiştirme beceresi gösteremiyorlar diye, 25 milyon çiftçimizi cezalandırmaya kalkışan zihniyeti kınıyorum! (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi, şu çiftçinin durumuna bir bakalım...

NECMİ HÖŞVER (Bolu) — Sizin çiftçiden hiç bahsetmemeniz lazım.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bizim iktidarımızın son gününde 49 milyon liraya satın alınan traktörün bugünkü fiyatı 200 milyon liradır. 2.320 liradan satılan mazotun ortalama fiyatı bugün: 5.500 liradır. 18 bin liralık gübre 51.500 liradır ve şimdi sıkı sıkı durun, bizim iktidarımızın son gününde bir çuvalı 84 bin lira olan şekerin fiyatı bugün 450 bin liradır. (ANAP sıralarından "Ooo..." sesleri)

Et Balık Kurumuna, faizsiz canlı hayvan kredileri için başvuran 34.285 kişiden bugüne kadar kredi alan kaç kişidir dersiniz? Bir kararname çıkarmışsınız, faizsiz canlı hayvan kredisi vereceğim demişsiniz ve 34.285 çiftçi başvurmuş; ama, bugüne kadar kredi alabilen 50 kişi. (ANAP Sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) 34.285 başvuru var, 50 tane kredi alan var...

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Sayın Cevheri bilir o işi!

ALİ ER (İçel) — Allah'tan korkmuyor bunlar.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Kredi talebi 8,5 trilyon lira, verilen kredi 27 milyar lira. Yâni, siz kimi kandırıyorsunuz?

Bütün bunlara şimdi bir de Bağ-Kur zulmünü eklediniz. Bakın, çiftçi zaten sattığı ürünün üzerinden yüzde 4 stopaj ödüyor; şimdi buna bir de yüzde 3 Bağ-Kur kesintisi getiriyorsunuz. Adam Bağ-Kur'a üye midir, değil midir; üyeseyse borcu var mıdır yok mudur; acaba emekli midir, acaba başka bir sosyal güvenlik kuruluşuna mı tabidir; hiçbir şeye bakmadan, ister tüccara, ister ofise, ister birliğe, kime satar-satsın, çiftçinin sattığı bedelden yüzde 3 Bağ-Kur kesintisi yapacaksınız. Bunun adı aslında kelle vergisidir. (ANAP sıralarından alkışlar) Modern devlette bunun yeri

olmaz. Çiftçiye düşünen, çiftçisini düşünen bir hükümet, bunu aklının köşesinden bile geçirmez. (ANAP sıralarından “Zulüm, zulüm...” sesleri)

Şimdi, borsalar ayağa kalktılar, “bu tebliğ değişmedikçe mal almayacağız” dediler. Hükümet geçen gün görüşüp, bir cılız tedbir getirdi; Çalışma Bakanlığı yeni bir tebliğ çıkardı; aslında bir geri adım attı; attığı adım, ilk attığı adımdan daha da kötü... Eğer çiftçi Bağ-Kur üyesi değilse veya Bağ-Kur’a prim borcu yoksa, bu takdirde - bakın, size burada bulunan tebliğden de okuyabilirim - nüfus sureti, ikâmetgâh belgesi vesaire hepsini derleyecek, oradaki Bağ-Kur müdürlüğüne gidecek - bunu 6 milyon köylü yapacak - Bağ-Kur’a borcu veya ilişiği olmadığına dair belge alacak, o belge de bir sene geçerli olacak ve seneye gidecek o belgeyi tekrar alacak...

ALİ ER (İçel) — Bunlar zalim, zalim! Zulüm ediyorlar açıkça.

AHMET SAYIN (Burdur) — Siz de hainsiniz!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Eğer bu belgeyi ibraz edemezse yüzde 3 kesinti yapılacaktır.

Şimdi, burada bir hesap hatası yapılmasın. Aslında bizim vergi mevzuatımıza göre, çiftçinin satış bedeli üzerindeki maliyet payı yüzde 70’tir, yani kesilen yüzde 7, aslında, çiftçinin kâr marjı olan, kazanç marjı olan yüzde 30’un yüzde 7’sidir, Yüzde 30’un yüzde 7’si demek, kârının aşağı yukarı dörtte biri demektir. Kazancının dörtte birine bu şekilde el koyduğunuz çiftçinin, en azından sizin için hayır duası etmeyeceğini düşünmeniz lazım ve bu uygulamayı en kısa zamanda kaldırmanız lazım. (ANAP sıralarından alkışlar)

ALİ ER (İçel) — Bunlar, zalim, zalim...

NECMİ HOŞ VER (Bolu) — Ne anlarsınız siz bu işlerden...

AHMET SAYIN (Burdur) — Sizi de gördük, boş konuşmayın.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, burada açıklığa kavuşturmam gereken bir başka konu var; özel radyo ve televizyonlar konusu. Bu konuda, biraz önce burada konuşan Sayın İktidar Grubu sözcüsü tarafından, ondan önce Sayın Başbakan tarafından ve kamuoyunda çeşitli organlar tarafından çok haksız eleştirilere muhatap olduk.

Meselenin aslı şudur: Birinci Koalisyon Hükümeti, 500’üncü günün dolmasına onbeş gün kala, özel radyoların çalışmasını, Ulaştırma Bakanlığının bir genelgesiyle durdurmuştur. Yani, 500 günden beri göz yumduğu özel radyoların, o tarihten itibaren faaliyetini menetmiştir.

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Sizin tarihinizden kalan müsaadeden dolayı...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Özel radyoları yasaklarken, özel televizyonlara da gözdağı vermiştir. O zamanki Sayın Başbakan çıkıp, açıkça, “gerekirse özel televizyonları da kapatırız” demiştir.

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Doğru söylemiş...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bununla aslında yapılmak istenen, 500'üncü gün hesaplaşmasında, yani, vaatlerin yerine getirilmediği, taahhütlerin tutulmadığı 500'üncü gün hesaplaşmasında özel radyolar ve özel televizyonları, bir nevi sansüre tabi tutmaktır. Ama, toplumdan gelen büyük tepki karşısında, bu konuda bir Anayasa değişikliği yapılması gündeme gelmiştir; esasen bir yıldan beri Meclisin gündeminde olan; ama komisyonlarda oradan buraya itilip kakılan, hiçbir neticeye varılamayan bir Anayasa değişikliği söz konusu olmuştur.

Şimdi, sayın milletvekilleri, bu konuda, yani, özel radyo ve televizyonlar konusunda bir Anayasa değişikliğinin diğer Anayasa değişikliklerinden ayrılarak, müstakil olarak ele alınması amacıyla, bir liderler toplantısı yapılmasını ilk öneren benim. Sayın Meclis Başkanımızın Başkanlığında yapılan üç liderler toplantısında da hep aynı görüşü dile getirdim. Anayasamızın 133'üncü maddesinin değişikliğinin, diğer Anayasa değişikliklerini beklemeye tahammülü olmadığını; bu meselenin, toplumumuzu çok yakından ilgilendiren, toplumumuzun 24 saatini ilgilendiren, toplum ahlakımızı ilgilendiren, aile hayatımızı, demokrasimizi ilgilendiren çok yönlü, çok önemli bir mesele olduğunu; bu yasal boşluğun en kısa sürede giderilebilmesi için, Mecliste, partilerarası bir mutabakatla bu meselenin çözülmesi gerektiğini her üç toplantıda da savunan benim; şahidim Sayın Meclis Başkanıdır.

Şimdi, bu amaçla, gene Sayın Meclis Başkanımızın gözetiminde oluşturulan bir uzlaşma komisyonunda, en büyük katkıyı sağlayan parti biziz, Anavatan Partisidir. Bu konudaki kanun önerisini yapan, bir uzlaşma sağlanması için en fazla çaba harcayan parti biziz.

Bu konu buraya dört defa geldi, dört defa oylandı; tümü kabul edildi. O dört oylamada da Sayın Tansu Çiller Genel Kurulda bulunmadı. (ANAP sıralarından "Meclise kaç defa geldi?" sesleri alkışlar)

Burada defalarca çağrıda bulunduk. Siz, kongre telaşından Genel Kurula iştirak edemediniz; haftalarca o Anayasa değişikliği Genel Kurula inemedi; ama Başbakan olarak atandıktan sonra, Genel Başkan seçildikten sonra, Sayın Tansu Çiller, siyasi nezaketle hiç bağdaşmayan, siyasi nezakete uymayan, işin mantığıyla da bağdaşmayan bir açıklamada bulundu.

Bu meselenin öncülüğünü biz yaptığımız halde, bu Anayasa değişikliğinin öncelikle çıkmasını biz istediğimiz halde ve Anayasa değişikliği için bizim oyumuz şart olduğu halde, kendisi bize, kendisine hiç yakışmayan bir üslupla, "hodri meydan" çektiler ve bu meselenin üç gün içerisinde Genel Kurula gelmesini istediler.

Yurt içi gezimi kestim, geldim. Parti grubunda arkadaşlarım, kendisinin Meclise karşı gerekli saygıyı ihtiva etmeyen bu tutumuna karşı tepki gösterdiler, bu durumda oylamaya katılmayacaklarını söylediler, katılırlarsa ret oyu vereceklerini söylediler. Arkadaşlarımdan rica ettim, "Bu mesele, hissi davranabileceğimiz bir mesele değildir, bu mesele, toplumumuz için önemli bir meseledir; bütün arkadaşlarımdan oylamaya katılmalarını ve kabul oyu kullanmalarını istiyorum" dedim. Oylamaya 73 arkadaşım iştirak etti. Burada gizli yapılan bir oylamada kimin nereye oy kullandığını, Sayın Başbakanın da, Sayın Başbakan Yardımcısının da, nasıl ve nereden bildiklerini bilemiyorum... (DYP sıralarından "baktık, baktık" sesleri)

İSMAİL KARAKUYU (Kütahya) — Baktık, baktık...

BAŞKAN — Siz devam edin efendim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, korkarım ki, o oylamada çıkan ret oyları, işte bu Hükümet Programına verilen ret oylarından çıkmıştır. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

YUSUF NAMOĞLU (İstanbul) — O ret oyları, Cevheri’ye ve Erez’e verilen ret oylarıdır.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, lütfen dinleyelim. Devam ediniz efendim,

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, sanıyorum, Hükümet için yapılacak olan güvenoylaması sırasında, bu Anayasa değişikliği önerisi Genel Kurulumuza tekrar gelecektir; burada oylanacaktır. İki üç gün sonra, sanıyorum haftaya perşembe günü tekrar oylanacaktır. İşte burada, kamuoyunun huzurunda ifade ediyorum; Anavatan Partisi Grubu...

İSMAİL KARUKUYU (Kütahya) — Sözüünüzden dönmeyeceksiniz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Eğer, İttüzüğe aykırı değilse, açık oy kullanacaktır. Ama, Sayın Başbakan’dan da rica ediyorum; bir daha Meclisi rencide edecek bu tür beyanlarda bulunmasınlar, Milletvekillerini tahrik etmesinler ve kendisine oy vermeyen kendi milletvekillerine de sahip çıksınlar. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MİKAİL AYDEMİR (Ağrı) — (ANAP sıralarına hitaben) Eğer siz o oylamada oy verdiyseniz, ben istifa ederim.

BAŞKAN — Mikail Bey, lütfen yerinize oturalım. Değerli arkadaşlarım, lütfen sakın olunuz. Devam ediniz Sayın Yılmaz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, şimdi, bu Hükümetin Başkam bir akademisyendir, bu Hükümetin Başbakan Yardımcısı da bir akademisyendir; ama, bu Hükümet Programının eğitime ayırdığı yer, eğitime verdiği önem ve nihayet, devamı olduğu Birinci Koalisyon Hükümetinin eğitim konusunda ortaya koyduğu performans, hakikaten acıklı bir performanstır. Yani, akademisyen bir Hükümete yakışmayan bir performanstır.

Evvela, zorunlu temel eğitimden bahsedilmektedir. Şunu hatırlatmak istiyorum ki, “temel eğitim” kavramı, Türk milli eğitim sisteminin hukukundan ve uygulamasından, bundan tam on yıl önce kaldırılmıştır; 12.10.1983 tarihinde, 2917 sayılı Kanunla, “temel eğitim” yerine, “ilköğretim” kavramı getirilmiştir; ama bu Hükümet Programı onun farkında değildir.

Ülkemizde ilk defa, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, bir özel araştırma komisyonu kurulmuştur. O özel araştırma komisyonu, öğretmenlerin toplumda layık oldukları statüye kavuşturulmaları amacıyla bir rapor hazırlayıp sunmuş olduğu halde, bu Hükümet Programında, eğitim ordusunun bu vefakâr mensuplarının sorunlarına hiç yer ayrılmamış olması da, bu Hükümetin bir başka ayıbı ve gafletidir.

Şimdi, bakın, aslında Birinci Koalisyon Hükümeti, eğitim konusunda ne demişse, tam tersini yapmıştır. YÖK'ü kaldırmak için Türkiye Büyük Millet Meclisine tasan göndermiştir; ama YÖK'ün kaldırılmaması için kanun çıkarmıştır.

“Parasız eğitim esastır” demiştir, paralı yükseköğretim kanununu çıkarmıştır.

Rektörleri toplamış, “ne isterseniz vereceğiz” demişlerdir; bizim hazırlıklarım yaptığımız, esaslarını koyduğumuz yeni üniversiteleri gelişi güzel açmışlar; ama yeni üniversiteleri, ne yapacaklarını bilmez halde, kendi sorunlarıyla baş başa bırakmışlardır.

Biz, yeni üniversiteler açılması konusunda burada Hükümete destek olduk; ancak, o zaman da ifade ettik, “eğer yükseköğretim fonunu kurmazsanız veya başka yollardan özel bir finansman sağlamazsanız, bu yeni üniversiteler yürümez, perişan olur, açılışları kâğıt üzerinde kalır” dedik; ama, maalesef, bu uyarılarımızın hiçbirine itibar edilmedi.

Bu üniversitelerin rektörleri, aslında iki yıllığına, kuruculuk için seçilmişlerdir; ama, maalesef, bu zamanın önemli bir bölümü boşa geçmiş; vaatlerin hiçbirinin yerine getirilememesinden dolayı, bu üniversitelerimiz, öğretim elemanlarımız, yöneticilerimiz, öğrencilerimiz büyük ve ciddi sıkıntılarla ve sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır.

Yeni bir üniversiteye, değil 500 kişi kapasiteli bir mesleki teknik eğitim kurumunun maliyeti, bir lisenin maliyeti kadar bile ödenek vermezseniz, bir yükseköğretim reformundan bahsetmeniz havada kalır. Yani, lafla, şovla reform hükümeti olmak mümkün değildir.

Gene bu Programda dikkatimi çeken bir başka şey var: “Hükümetin kültür politikası, demokratikleşmeyi gerçekleştirmek ve insanı özgür kılmak, bu amaçla, kendisini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bir toplum oluşturmaktır” diye bir ibare var. Bu amaç, demokrasi kültürün yerleşmesi ve tüm kültürel etkinliklerin çoğulcu, demokratik bir yaklaşım içinde geliştirilmesi anlayışıyla gerçekleşecekmiş!

Sayın milletvekilleri, Kültür Bakanlığının Birinci Koalisyon Hükümeti zamanındaki icraatını bildiğimiz için bu ifadeleri yadırgamıyoruz.

Çoğulculuğa karşı değiliz. Evrensel değerleri, çağdaşlaşmayı bizim kadar savunan ve o değerlerle bizden daha fazla bağdaşan bir parti de yoktur; ama, Türkiye’de kültür politikasının kendi içerisinde bir dengeye, bir senteze sahip olması gerektiğini düşünüyoruz. Türk kültürünün içinde, bizim dilimiz vardır; Türk kültürünün içinde, bizim dinimiz vardır, bizim milli değerlerimiz vardır. Bu değerlerin hiçbirini, burada savunulan universal değerler için feda edemeyiz. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yani, İkinci Koalisyon Hükümeti, kültür konusunda evvela şu hususta bir karara varmak zorundadır: Kültür Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyetinin, Türk Milletinin Kültür Bakanlığı mı olacaktır; Yum, milli bir Kültür Bakanlığı mı olacaktır; yoksa, UNESCO’nun Türkiye şubesi mi olacaktır? (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) (Bakanlar Kurulu sıralarından, Devlet Bakanı Necmettin Cevheri’nin anlaşılmayan müdahalesi)

Bir şey mi dedin Sayın Bakan?

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, devam edin lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın Bakan bana devamlı hakaret ediyor.

BAŞKAN — Estağfurullah...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çok ağır cevap vereceğim.

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, Sayın Bakanı mazur görünüz; devam ediniz. (ANAP sıralarından gürültüler)

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Bakan mazur görülmeye muhtaç mı?

BAŞKAN — Devam edin Sayın Yılmaz.

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Bakanın mazur görülmeye ihtiyacı mı var?

BAŞKAN — Devam ediniz; 5 dakikanız kalmıştır, toparlayınız Sayın Yılmaz. (ANAP sıralarından gürültüler)

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Bakan laf atar mı? Terbiyesiz bakan!

BAŞKAN — Arkadaşlar, yerinize oturunuz.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Bakan laf atamaz oradan. Terbiyesiz adam...

BAŞKAN — Sayın Seçkiner, yerinize oturunuz; ben takip ediyorum.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Bakan laf atmaz.

BAŞKAN — Oturunuz yerinize; tamam efendim...

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Bakan olarak laf atamaz oradan. Terbiyesiz adam...

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, devam edin ve lütfen sözlerinizi 5 dakika içinde bağlayınız.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Doğru Yol Partisi-SHP Koalisyon Hükümeti, ilk Koalisyon Protokolünde demokratikleşme paketini ayrıca tanzim etmiş, Hükümet Programı ve takdimlerde demokratikleşmeyi abartarak anlatmış; ülkeyi, o zamanki durumuyla, âdeta, hukuk dışı, demokrasi dışı ilan etmiş; keza, demokratikleşmeyle paralel ele aldığı güneydoğu meselesinde de, âdeta, ülke dışındaki merkezlere, Türkiye aleyhine kaynak temin etmiştir.

Birinci Koalisyon Hükümetinin, daha güvenoyu almadan yaptığı ilk icraatının Eskişehir Cezaevini kapatmak olduğunu herhalde unutmadınız...

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — O suçsa siz de teröristlere af çıkarmadınız mı?

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Siz de o teröristleri kaçırmadınız mı?

BAŞKAN — Sayın Gürkan, lütfen...

Sayın Yılmaz, bu muhaverelere fırsat vermeden konuşmanızı tamamlayınız. Buyurun.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Biz o zaman, bunların hepsini dile getirdik; yapılan bu işlerin hatalı olduğunu, “demokratikleşme” diye ileri sürülen hususlarda çok daha fazlasını, kat be kat fazlasını Anavatan İktidarlarının yapmış olduğunu söyledik.

Şimdi, yirmi ay zarfında “demokratikleşme adına yaptık” diye gösterebileceğiniz tek hadise ise, meşhur CMUK Yasasıdır. Yeni İçişleri Bakanınız da, o yasanın Türkiye’ye fazla olduğunu savunuyor! (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi ise, yine, demokratikleşme, güneydoğu, inanç hürriyeti, laiklik, birbirleriyle iç içe halde takdim edilmekte ve aralarında hiçbir netlik görülmemektedir.

Aslında, Hükümet Programında, bu konularda bir kararlılıktan da söz etmek mümkün değildir; aksine, her haliyle bir kararsızlık söz konusudur.

HASAN NAMAL (Antalya) — Sayın Başkan, süre doldu.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hükümetin yirmi aylık icraatında olduğu gibi, bugün de güneydoğu meselesine nasıl baktığını bilmiyoruz.

Koruculuğun kaldırılmasından bahsediliyor; ama, koruculuk yirmi aydan beri kaldırılamıyor. Herhalde bir faydası olmuş ki, kaldırılamıyor. “Yarın kaldırılacaktır” deniyor. Kaldırılacaksa, bu faydanın yerine neyin konacağı söylenmiyor.

Olağanüstü halin kaldırılacağından bahsediliyor. Yirmi aydır niye kaldırılmadığı izah edilemiyor ve Hükümet güvenoyu almadan, apar topar, olağanüstü hal yeniden dört aya uzatılıyor.

Yeni bir anayasa yapmaktan söz ediliyor; öbür yanda, anayasa değişiklikleri dile getiriliyor. “Adliyyede idari özerklik” deniyor, yargıyı siyasi iktidarın etkilerinden korumaktan, yargı bağımsızlığından bahsediliyor.

By-pass adıyla anılan ve Anayasa Mahkemesinden dönen kanun ve buna dayalı icraatı ortada olan bir Hükümetin bunlardan hâlâ bahsedebilmediğini anlamakta müşkülât çekiyoruz.

Bazı tasarı, taslak isimleri veriliyor; bunların hazır olduğu söyleniyor. Aslında bunların büyük kısmı, Anavatan İktidarı zamanında hazırlanmış, Meclise gönderilmiş tasarılarıdır; bizden daha önce gelenler bile vardır.

Bir vergi reformundan bahsediliyor. Yirmi vergi kanununda değişiklik yapan bir tasarı - zannediyorum, Meclis tarihinde emsaline rastlanmamış bir tasarıdır - altı aydan beri komisyonda duruyor, daha komisyonda görüşmeye bile geçilmemiş ve bunun adına “Vergi reformu” deniyor. Yeni Hükümet, vergi konusundaki umudunu, altı yedi aydan beri komisyonda bekleyen ve aslında bir reform falan değil, bir hilkat garibesi olan bu vergi reformu tasarısına bağlıyor.

Sayın milletvekilleri, aslında Hükümet Programının içerisinde yer alan bütün hususları burada bütün detaylarıyla tartışabilmemiz mümkün değil. Başta söylediğim gibi, Türkiye’nin bugün içinde bulunduğu durum da buna imkân verebilecek bir durum değil.

Bu Hükümet eğer bir ümit olamıyorsa, ülkenin artan ve giderek ağırlaşan sorunlarını doğru tahlil edip bu sorunlara geçerli çözümler getiremiyorsa, Türkiye çaresiz kalacak değildir. Çare, bu Meclisten çıkacaktır. Eğer bu Meclisten çıkmazsa, milletten çıkacaktır.

Şimdi, sözlerimin sonunda, yeni Başbakana, ülkenin bugün içinde bulunduğu şartların dikte ettiği bir çağrımız var: Hemen güvenoyunun ertesinde, Meclisteki bütün parti başkanlarını davet etsinler. Konuşmamda da söyledim; şu Hükümet Programının gündemiyle, şu Hükümet Programının içeriğiyle bugünkü Türkiye'nin gündemi birbirinden farklıdır; aralarındaki irtibat dahi tartışılabilir. Bu Hükümet Programıyla, Türkiye'nin bugün karşı karşıya olduğu ve artık partilerüstü bir mahiyet taşıyan sorunların üstesinden gelebilmek mümkün değildir; bu Hükümetle, bu sorunların üstesinden gelebilmek mümkün değildir. Şimdi, partilerüstü problemlerin üstesinden gelebilmek için, partilerüstü bir anlayışla, ama Meclisteki bütün partilerin katılacağı bir uzlaşmaya ihtiyaç var. Sadece o sorunlara yönelik, o sorunlara çözüm bulmaya yönelik bir uzlaşmaya ihtiyaç var. (ANAP sıralarından alkışlar)

Ben, huzurunuzda açıkça ifade ediyorum: Anavatan Partisi olarak, bugüne kadar savunduğumuz görüşlerin kesinkes esiri olmadan, icap ederse, ikna edilirse, yanıldığımız noktalarda yanıldığımızı da kabul ederek, yani kendi kendimizi aşarak, hiçbir menfaat düşünmeden, parti menfaatini, kişisel menfaatimizi, her türlü menfaat duygumuzu bir yana bırakarak, böyle bir uzlaşma içerisinde her türlü katkıda bulunmaya hazırız. (ANAP, DYP ve SHP sıralarından alkışlar) Hiçbir önyargısız hazırız.

Biraz önce burada konuşan, en son konuşan İktidar Grubu sözcüsü, bizim en önemli eksikliklerimizden birisinin, hoşgörü eksikliği, sevgi eksikliği olduğunu söyledi.

Sayın milletvekilleri, biz sizi seviyoruz. Siz, bizi, yalancılıkla itham ettiniz; siz bizi, ülkeye hizmet etmemekle itham ettiniz; siz, bize iftira ettiniz; siz, yaptıklarımızı inkâr ettiniz; siz, bizi, haksız yere yolsuzlukla suçladınız.

BESTAMİ TEKE (Hatay) — Doğru değil mi?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, Türkiye için, biz, sizi bile sevmeye hazırız. Hepinize saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından ayakta alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Yılmaz.

Değerli arkadaşlar, şimdi, şahısları adına söz isteyen değerli milletvekillerine söz vereceğim. İlk söz, şahsı adına, Sayın Kadir Ramazan Coşkun'da. Buyurun Sayın Coşkun. (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın Coşkun, biliyorsunuz, süreniz 10 dakikadır.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) — Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, televizyonları başında bizleri izleyen, vekâletini şerefle taşıdığım yüce milletimin bütün fertleri; hepinizi en samimi duygularımla selamlıyorum.

Sivas İlimizde meydana gelen olaylardan çok üzgün olduğumu bildiriyorum. "Türk Milleti aptaldır, korkaktır" diyen, Allah'ı inkâr eden, Kur-an'a ve Peygamber'e

hakaret eden Yazar Aziz Nesin'in, halkın dini inanç ve duygularını hedef alan konuşmasının olaylara sebep olduğu söyleniyor. Olayların çıkmasına sebep olan, milli kültürden yoksun bu şahsın, milli kültürümüzün bir parçası olan Pir Sultan Abdal Kültür ve Sanat Etkinliklerinde, kimin tarafından, nasıl konuşturulduğu merak konusudur. Kültür müdürü tarafından konuşmasının sağlandığını zannettiğim ve valinin de müsaade ettiği bu şahsın konuşmasından sonra meydana gelen, bu olaylardan dolayı, bu iki görevli memur suçludur zannediyorum. Bunların derhal görevden alınması ve tahkikat açılmasını burada Hükümetten diliyorum.

ÜRAL KÖKLÜ (Uşak) — 40 kişiyi kim öldürdü?

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Hiç utanma yok!

BAŞKAN — Sakin olun arkadaşlar, sakin olun... Şahsı adına konuşuyor arkadaşımız. Sayın Köklü, sakin olun.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu üzücü olayları, Sivas'ın mozaigi kavgasına çekmek isteyenler olacaktır. Ne Aziz Nesin'in ne de bu olayları meydana getirenlerin, bu mozaikle ilişkisi yoktur ve onlar o mozaigi temsil edemezler. Milletimizin birliğini bozmaya kimsenin hakkı yoktur, milletimiz de buna müsaade etmeyecektir. (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın milletvekilleri, 30 Haziran Çarşamba günü saat 17.26'da, Hükümet Programının 114'üncü sayfası okunurken, Meclisteki Koalisyon ortaklarının durumu şöyleydi: DYP Grubunda 62 kişi, 1 bakan; SHP Grubunda 9 kişi, milletvekili olmayan 1 bakan ve Bakanlar Kurulu sıralarında da 15 bakan vardı. Bir gün önceki Grup toplantılarında ise, DYP'deki kavgalar, hakaretler, söz atmalar bizi ilgilendirmez ama 67 ret oyuna karşılık 91 kabul oyuyla bu Hükümet Programı kabul edildi.

NAZMİ ÇİLOĞLU (Bolu) — O sizi ilgilendirmez.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — SHP'nin, Grup toplantısı iki defa yapıldı; birisinde yan yarıya girilmedi, ikinci olarak yapılan olağanüstü toplantı ise 31 milletvekilinin katılımıyla sağlandı ve bu Hükümet Programına olumlu oy verilmesi kararlaştırıldı.

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Sen bize oy verdin mi, onu söyle.

BAŞKAN — Arkadaşımızı dinleyelim lütfen.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Bu tablolardan anlaşılacağı üzere, Hükümet Programı, halihazırda Koalisyon Hükümetini oluşturan parti gruplarında bile kabul görmemiş durumdadır. Bu Hükümet Programına, toplantılara gelmeyerek muhalefet gösteren sayın milletvekillerinin şayet verirlerse, hangi düşünceyle kabul oyu vereceklerini merak ediyorum.

Sayın milletvekilleri, bir önceki DYP-SHP Koalisyon Hükümeti döneminde, anayasal değişiklikler yapılamadı; vergi reformları yapılamadı; işçiye, memura, esnafa, köylüye, dul ve yetime, emekliye bir şey verilmedi; olağanüstü hal kaldırılmadı; Çekiç Güç hâlâ Türkiye'de; terör büyüyerek devam ediyor; devlet yatırımları azaldı; dış ve iç borç yükseldi; bütçe açığı büyüyor; enflasyon önlenemedi, pahalılık aldı başını gidiyor; Bosna-Hersek ve Azerbaycan canıyor; Kıbrıs meselesi çıkmaza

sokuldu; kısacası, Hakkın rahmetine kavuşan Cumhurbaşkanımız merhum Turgut Özal'la uğraşmaktan başka hiçbir iş yapamadı.

Sayın milletvekilleri, başarısız bir iktidar döneminden sonra, Turgut Özal'ın rahmetli olmasını müteakip, Sayın Demirel, 864 rakımlı tepedeki Cumhurbaşkanlığı makamına âdeta koşarak gitti ve oranın sakini oldu. Ortak Sayın İnönü de, eylül ayında Genel Başkanlık görevini bırakacağını açıkladı.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Çiller diyor ki, “yeni Hükümeti kurmakla görevlendirildim; yirmi aya yakın bir süredir başarıyla Hükümeti devam ettiren DYP ve SHP Partileri bir koalisyon Protokolü imzalayarak yeni bir Hükümet kurmaya karar vermişlerdir.” Hayırlı olsun; yirmi aydır yaptıklarınız, yapacaklarınızın teminatıdır...

Sayın milletvekilleri, Sayın Çiller yirmi ayın devamı olan DYP-SHP yeni Koalisyon Hükümetini kurarken “temiz bir sayfa açtığından” bahsederek, Hükümeti kurdu. Soruyorum: Kendisinin de içinde bulunduğu DYP-SHP Koalisyon Hükümetinin sayfaları temiz değil midir? SHP'li bakanlar kabinede aynen muhafaza edildiğine göre, SHP'li milletvekillerinden bakanlık yapacak başka kimse mi yoktur? Yoksa, sadece DYP'li bakanların sayfaları mı temiz değildir? *(DYP sıralarından gürültüler)*

Hükümetin Sayın Başkam iktidara gelirken ne diyordu: Tansu Hanım, ekonomik paketin yorgunluğunu, Boğaziçi'ndeki yalısında dinlenerek atmaya çalışıyor. Çiller, ekonomik pakete yapılan eleştiriler için, “zamanla bizi anlayacaklar, herkesin bir yıl sabretmesini istiyorum” diyordu. Sayın milletvekilleri, o ODİDEM paketi vardı Tansu Hanımın, bir paketten bahsediyordu; o nerede? İki anahtardan bahsediyordunuz, iki anahtar verecektiniz; nerede iki anahtar? Vatandaş elindeki anahtarı saklıyor.

İLHAN KAYA (İzmir) — Cevap verecek şimdi!

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Zannediyorum, o anahtarları, Ankara'ya gelirken Boğaz Köprüsünden düşürdü Sayın Tansu Çiller! *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Boğaz Köprüsü deyince, bir vaadiniz daha vardı; Boğaz Köprüsünün, otoyolların geçiş ücretlerini yüzde 50 indirecektiniz; gazetelere çarşaf çarşaf ilan verdiniz...

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Onlar, eski haberler.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Ne oldu; şu anda durum nedir? Ben buradan İstanbullu hemşerilerime soruyorum; o köprüden, otoyollardan geçen vatandaşlara soruyorum: Köprü geçiş ücretleri yüzde 100 indi mi, yüzde 100 arttı mı? Otoyol ücretleri yüzde 200, yüzde 300 arttı mı, artmadı mı?

Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı Tansu Çiller, dobra dobra, “enflasyonu 500 günde yüzde 2'lere çekeceğiz” dedi; yüzde 10 da değil! Çektiniz mi efendim? Bakın, 500 günün hatırası, görüyor musunuz elimdeki şu 500 bin lirayı; 500 günde çıktı! *(ANAP ve RP sıralarından alkışlar)*

Profesör Tansu Çiller söz verdi “mutfağın filesi sekiz ayda rahatlayacak.” Siz yirmi aydır mutfağın filesini hiç doldurdunuz mu? Ekmek kaç lira? Hükümete geldiğinizde ekmek kaç liraydı, şimdi kaç lira? Tuz, şeker, yağ, peynir, zeytin kaç liraydı, kaç lira oldu? Tüpgaz kaç lira? Biliyor musunuz Sayın Başbakan?

SÜLEYMAN AYHAN (Çanakkale) — Ekmek kaç lira? Sen söyle bakayım.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — 2 bin lira efendim. 500 liradan 2 bin liraya çıktı. *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Coşkun, siz devam ediniz.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Mazotun fiyatını da Sayın Genel Başkanım söyledi; gerisini de Sayın Başbakan söylerse memnun oluruz; biliyorsa!

BAŞKAN — Muhavere yapmayın.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — “İnsanlar bir daha hayat pahalılığı görmeyecek.” El insaf! Her şey ucuzladı! Her şey ucuzladı!

Tansu Çiller, “DYP İktidarında, peşin vergi kaldırılacak; KİT’ler özelleştirilecek, asgari ücret vergi dışı bırakılacak; vergi kaçacağı mutlaka önlenecek” diyor.

Sayın milletvekilleri, biz vergi kaçığından vazgeçtik; şu yüz­süzler vardı vergi kaçır­anlar vardı; bu vergi kaçır­anları burada niçin açıklamıyorsunuz, niye açıkla­madınız? DYP sözcüsü, “iş kesimi vergi vermiyor” deyince alkışlıyordunuz burada; öyle değil mi efendim, alkışlamadınız mı? Bu iş çevreleri, Genel Başkanınızı seç­tirmek için uğraşmadılar mı? Odalar Birliğinin başındaki zat uğraşmadı mı bu işle?

İSMAİL KARAKUYU (Kütahya) — Sen de böyle yaparsan! Konuşmaları se­viyeli yapalım lütfen.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, ben, Sayın Çiller’in hangi sözünün doğru çıkacağı­m hep merak ediyorum; şaşırdım!

Öyle bir duruma geldik ki, Sayın Çiller’in doğum tarihi de karıştı; kütükte baş­ka, mahkemede baş­ka, kendi deyimiyle baş­ka; yani, hepsi birbirine karıştı!

Amerikan vatandaşı olduğu iddia ediliyor; tarih ve sayı veriliyor; Sayın Çiller cevap veriyor: “Ben, ABD vatandaşı değilim. Yalnız, çifte vatandaşlığın vatan hain­liği gibi gösterilmesi ve öyle sunulması yanlış olur.” Bu cevaptan, sizin çifte vatan­daş olduğunuzu anlıyorum, ben şahsen öyle anlıyorum.

RİFAT YÜZBAŞIOĞLU (Niğde) — Sayın Coşkun, bunlar işporta bilgileri!

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Ben öyle anlıyorum efendim. Eğer böyle değilse, net konuşun; eğer böyle ise söyleyin, kurtulun.

BAŞKAN — Sayın Coşkun, Meclise hitap edin.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Biliyorsunuz, daha önce, Yunanistan’da da, bir ABD vatandaşı olan Papandreou Başbakanlık yaptı!

RİFAT YÜZBAŞIOĞLU (Niğde) — Ne ilgisi var?

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Ama, bakın, enteresan; Sayın Çiller, zamanında, “biz İktidara gelirken mal beyanında bulunacağız; iktidardan

ayrılırken de mal beyanında bulunacağız; mal beyanı böyle altı ay kala verilmez” diyor; kendi sözü...

Şimdi, mal beyanı veriyor; Tansu Çiller, seçim öncesi, Sabah Gazetesi başyazarı Güngör Mengi’ye açıkladığı mal beyanında anlatıyor: “Halen, 1 yalı, 3 ev, 1 tekne, 280 dönüm arsa ve 1 otomobile sahibim” diyor. (*DYP sıralarından “Yanlış o bilgiler” sesleri*) Efendim, yanlış da olabilir, doğru da olabilir.

Sayın Çiller Bakanlıktan istifa ediyor, Genel Başkanlığa aday oluyor ve gazete-de yine bir haber çıkıyor: “Yeşilköy’de müstakil ev, Kilyos’ta 30 villa, Kilyos’ta 16 daireli apart otel, Amerika’da 1 ev ve 1 daire, Bilkent’t e dubleks daire, Bodrum’da Bizim Vadi Milletvekili Kooperatifinde hisse - bunlar doğal, olabilir - işte, arsa ve 4 şirkette şu kadar liralık hisse Sarıyer’de de toplam 197 dönümlük 3 arsa.”

NABİ POYRAZ (Ordu) — Hediye o, hediye!

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Birinin beyan tarihi 28.11.1991, diğerinin 9 Haziran 1993; onaltı onyedi ayda böyle oluyor; nasıl oluyorsa, bilmiyorum!

Sarıyer’deki arsa deyince, bakın, bir şey daha var... (*DYP sıralarından “Ne ilgisi var bunların?” sesleri*) Efendim, rahatsız olmayın; yanlış varsa, bunlar açıklansın, temizlensin; beyaz bir sayfa açılacak, temizlensin bu işler,

Kilyos sahilinde, parsel numarası 309 olan 29 dönümlük bir arazi var. 1986 yılında Tansu ve Özer Çiller, 309 numaralı parseli satın almak istediklerini bildirerek imar durumunu soruyorlar. Araziye yüzde 5 oranında inşaat yapılabileceği bildiriliyor. Bay ve Bayan Çiller, araziye almaktan vazgeçiyorlar; aradan altı yıl geçiyor ve Tansu Hanım Bakan olduktan altı ay sonra, 3 Mart 1992 tarihinde, araziye, Özer ve Tansu Çiller, 1 milyar 118 milyon lira bedelle satın alıyorlar.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Hediye arsa.

BAŞKAN — 5 dakikanız var Sayın Coşkun.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Sarıyer Belediyesi İmar Komisyonu toplanarak, Çiller’in arazisine imar ıslah planı uygulamasını kabul ediyor. Araziye yapılacak villalar için yüzde 25, turistik tesisler için yüzde 35 gibi hayli geniş bir inşaat izni veriyor.

“Yapılan iş yasaya aykırıdır. Zira, imar ıslah planı, sadece 1985 yılından önce gecekondulaşmış alanlara uygulanmaktadır. 309 sayılı parsel üzerinde ise tek bir gecekondu yoktur.” Böyle bir görüş de var; özet olarak söyledim.

Bunun üzerine, Nurettin Sözen şöyle bir açıklama yapıyor: “Özer ve Tansu Çiller’e ait araziye, kanunlara aykırı biçimde imar izni verildiğini müfettişler tespit ettiler.” Aynı gün, Sayın Tansu Çiller de, “Nurettin Sözen’den memnun değilim” diye beyanat veriyor.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Bosna-Hersek’te 200 bine yakın insan katledilirken, yüzbinlerce Müslüman yurtlarından edilirken, Azerbaycan’da Ermeni zulmü bütün şiddetiyle sürerken, Ermeniler Türk yurdu Karabağ’ı yutarken, Ermenistan’a buğday verenler, elektrik vermek için anlaşma yapanlar; Rusya’nın

eski adamları Azerbaycan'da isyan başlatmışken dün Elçibey'le beraber miting yapanlar, bugün "Azerbaycan'ın iç meselesidir" deyip seyredenler; kan ve can pahasına alınan Kıbrıs'ta "ver, kurtul" politikası uygulayanlar; Türkiye'de bölücülüğe karşı birlik siyaseti oluşturamayanlar; milli eğitimde din derslerinin mecburi eğitimden çıkartılması tartışılırken, Kur'an kurslarının sekiz yıllık eğitimin dışında kalması yetkili ağızlarca açıklanırken, kültürümüz, adalet sistemimiz, aile yapımız tahrip edilirken, kongre salonlarında "milliyetçiyim, Müslümanlığımdan gurur duyuyorum" demekle, ezandan, bayraktan bahsetmekle netice elde edilmez, sadece delege-nin oyu alınır. Bunları dille söylemek yetmez; bunlar, yürek işi, gönül işidir. (ANAP ve RP sıralarından alkışlar)

Aileyle ilgili bir konuda, bir şey söyleyip sözlerimi tamamlıyorum. 1994 yılı, Aile Yılı. Bir sözcünüz özürlerinden ve aileden de biraz bahsettiği için şunları ilave etmek istiyorum. Aile bakanlığı kurulmasıyla ilgili teklifi, birinci imza sahibi de bu kardeşimiz olmak üzere, birbuçuk yıl önce Anavatan Partisi olarak verdik; bu teklifimiz hâlâ görüşülmedi. Şimdiki Hükümet Programında aileyle ilgili bazı şeyler de var. Biz, Aile Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmasını, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün bu bakanlık altında toplanmasını sağlayan ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Yaşlılar Genel Müdürlüğü ve Engelliler Genel Müdürlüğü olmak üzere, genel müdürlükleri de ana hatlarıyla kapsayan bir teklif verdik. Hükümet Programında aileyle ilgili güzel bir iki söz var; inşallah bunlar ele alınır.

BAŞKAN — Sayın Coşkun, yavaş yavaş toparlayın.

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Efendim, ben Sayın Başbakanımıza bir şey sormak istiyorum; bilgisi var mı, yok mu, onu da bilmiyorum: Selimpaşa'da - kendi seçim bölgeleri - bir devlet hastanesi var; bunun temeli iki yıl önce atıldı; yirmi aydır bir çivi çakılmadı bu hastaneye; bundan haberleri var mı, yok mu bilemiyorum.

Bakanlığı döneminde Anadolu'da 10 tane vilayet gezdi mi? Bunu merak ediyorum.

AHMET SEZAL ÖZBEK (Kırklareli) — Kahve muhabbeti bunlar Ramazan Bey; hiç yakışmıyor!

KADİR RAMAZAN COŞKUN (Devamla) — Sözlerimi şöyle bitiriyorum: Program acele olarak mı yapıldı, onu da takdirlerinize arz eder; Boğazdaki villanızdan denizi seyrederken, Anadolu Kavağı ile Anadolu'yu karıştırmamanızı temenni eder; Cenabı Allah'tan, yüce milletimize yardımcı olmasını dilerim. (ANAP ve RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Coşkun. Söz sırası, Sayın Azimet Köylüoğlu'nda. Buyurun efendim. Süreniz 15 dakikadır.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Profesör Doktor Tansu Çiller başkanlığında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Programı üzerinde kişisel görüşlerimi Yüce Heyetinize arz etmeden önce,

Yüce Meclisin Sayın Başkanını, değerli milletvekillerini saygıyla ve sevgiyle selamlıyorum.

Şu anda televizyonlarının başında bizi dinleyen, güzel ülkemizin güzel insanların hepsini, yüce ulusumun bu kürsüsünden selamlamaktan da onur duyduğumu belirtmek istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dün Sivas'ta devam etmekte olan Pir Sultan Abdal kültür etkinliklerine yazar Aziz Nesin'in katılmasını bahane eden 500-600 kişilik bir grup şeriatçı militanın çıkardığı olaylar sonunda yaşamlarını yitiren 35 insanımıza Allah'tan rahmet diliyorum, yaralı 60 yurttaşımıza da acil şifalar diliyorum.

Ayrıca, dün gece Dargeçit'te 16 erimizin teröristlerce şehit edilmesine üzüldüğümü belirtmek istiyorum; kendilerine Allah'tan rahmet, ailelerine başsağlığı diliyorum.

Bu acı olaylar nedeniyle Sivaslı hemşerilerime ve yüce ulusumuza geçmiş olsun diyor, acılarını yürekten paylaşıyorum.

Türkiye'ye, şeriata dayalı bir düzeni getirmek istediklerini sloganlarıyla haykıran militanların, Sivas'ta yaptıkları şiddet olaylarını tasvip etmemiz mümkün değildir. Fikirlere ancak fikirle cevap verilmesi gerektiğine, şiddete başvurma çağrısı olduğuna inanıyoruz. Sivas'ta cereyan eden olayların bir Alevi-Sünni çatışmasına dönüşmemesini ve halkımızın olaylara katılmamasını, insanlarımızın engin sağduyusuna bağlıyorum. Değerli hemşerilerimizi sükûnete davet ediyor, tahriklere kapılmamalarını rica ediyorum. Hemşerilerimizin Sivas'a ve Sivaslıya yakışan bir olgunluk ve sorumluluk bilinci içinde hareket edebileceklerine, ulusal çıkarlarımızı gözetebileceklerine ve var olan kardeşlik ve hemşerilik duygularını yükselteceklerine inanıyorum.

Bugün, kavga günü değildir; gün, kardeşlik günüdür; gün, dostluk günüdür; gün, sevgi günüdür. İnanıyorum ve biliyorum ki, Sivas'ın ve Türkiye'nin alternatifi yoktur. Sivas bizimdir, Türkiye bizimdir, hepimizindir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Şu anda Sivas'ta sükûnet devam etmektedir. Acil önlemler alınmasını ve suçluların en kısa zamanda Türk adaletine teslim edilmesini Hükümetimizden bekliyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'nin ülkemizin bugün en büyük sorunu, en önemli sorunu, güneydoğu ve terör sorunudur. Türkiye'nin dağlarında, ovalarında, kentlerinde oluk oluk kan akıyor. Türkiye bir kan gölü haline gelmiştir. Türkiye'nin doğusu, güneydoğusu kanamaktadır. Türkiye'nin güneydoğusu, oksijensizlikten yaşanamayacak bir hale gelmiştir. Akan kanlar durdurulmalıdır. Konuşan silahlar susturulmalıdır. Anaların, gelinlerin, yavukluların gözyaşları dinmelidir.

Bin yıldır beraber yaşamış, tarih yapmış, tarih yaşamış; Yemen'de, Çanakkale'de, Dumlupınar'da beraber omuz omuza savaşmış; Türkiye Cumhuriyeti Devletini beraber kurmuş; kaderde, kıvançta, tasada ortak olmuş; beraber gülmüş, beraber ağ-

lamış, birbirinden kız almış, kız vermiş insanların torunlarıyız. Bu nedenlerle, bin yıllık tarihsel kardeşliğimizi kimse bozamaz. Bu nedenlerle, artık acı, ıstırap, kan ve gözyaşı istemiyoruz; yetim çocuklar, dul kadınlar istemiyoruz; ülkemizin dağlarında, kentlerinde, yollarında ceset istemiyoruz; can ve mal güvenliği, yaşam hakkı istiyoruz. Elbette, bu karanlık günler bitecektir. Gece ne kadar karanlık olursa olsun, arkasından şafak sökecektir. Türkiye, daha mutlu günler görecektir. Türkiye halkı, daha iyi şeylere layıktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; doğu, güneydoğu ve terör sorunu; artık güneydoğu sorunu olmaktan çıkıp, bir Türkiye sorunu haline gelmiştir. Kürt sorunu, yalnız Hükümetin ve devletin sorunu değildir; Türkiye Cumhuriyetinde yaşayan herkesin sorunu haline gelmiştir. Kürt sorunu, Kuzey Irak'ta doğan iktidar boşluğundan beslenen bir sorundur ve yalnız Türklerle veya yalnız Kürtlerle ilgili bir sorun değildir. Batılı ulusların kendi çıkartan açısından yönlendirilmeye çalışılan çokuluslu desteklerle evrensel boyutlara ulaşmış, emperyalist siyasetlerle yönlendirilen çok yönlü ve çok boyutlu bir sorundur. Bu nedenle, doğu, güneydoğu ve terör sorununun çözümü, Diyarbakır'da Şırnak'ta, Mardin'de değildir. Doğru ve güneydoğu sorununun uzantıları, Washington'da, Paris'te, Londra'da, Berlin'de, Şam'da ve Bağdat'tadır.

Doğu ve güneydoğu sorununun çözümünde ilk adım, emperyalist ülkelerin ve komşu ülkelerin ellerini çekmeleri için gerekli politikalar üretilmesi ve yaşama geçirilmesidir.

Doğu ve güneydoğudaki sorun, yoksulluk, topraksızlık, işsizlik, ihmal ve umutsuzluktan kaynaklanan bir yabancılaşmadır. Çözümü, adil bir paylaşmaya dayalı, demokratik, çoğulcu bir toplumsal yapı ve yönetim anlayışının içinde aranmalıdır.

Bugün doğu sorunu, "vur-kurtul" ile; doğu ve güneydoğu sorunu, "ver-kurtul" ile çözümlenemez. Türkiye'nin misakı milli hudutları küçültülemez. (SHP, DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Kürt sorununun çözümü, PKK, doğu, güneydoğu ve terör sorununun çözümünü de beraberinde getirecektir. Doğru, güneydoğu ve terör sorununun çözümü, demokraside, insan haklarında, kalkınmada ve sevgide aranmalıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'de terör, enflasyon ve yaşam pahalılığından sonra en önemli sorun işsizliktir. İşsizlik, hem dünyada hem de ülkemizde büyük bir sorun olmaya devam ediyor. Bugün sadece OECD ülkelerinde 34 milyon işsiz bulunmaktadır. Ülkemizde işsiz insan sayısı 5 milyon civarındadır. Gizli işsizlerle birlikte işsiz sayımız 9 milyona çıkmaktadır. Bugün Türkiye'de her evde en az bir genç kız veya olan çocuğu işsiz bulunmaktadır. Aileler ve genç insanlar, işsizlik nedeniyle bunalım içinde yaşamalarını sürdürmektedirler. Bu, bir işkencedir. Bu, en büyük bir haksızlıktır. Cebinde harçlığı olmayan, işi olmadığı için yuva kuramayan, toplum içine çıkamayan genç insanlar, bizim insanlarımızdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve milletvekilleri, işsizlerin baskısı altındadır. Son bir yılda iş için Türkiye Büyük Millet Meclisine gelen işsiz insan sayısının 1 milyon 100 bin civarında olduğu ifade edilmektedir. Sadece bana, bu dönemde, yirmi ay içerisinde iş istemek için gelen insan sayısı 37 bin kişidir. İşsizlik, dünya ve Türkiye'nin üze-

rinde bir kara bulut gibi dolaşmaktadır. İşsizlik dipsiz bir kara kuyu gibi insanları içine çekmekte, dünyadaki hükümetler ise çözümde zorlanmaktadır. Bizler ne yapıp yapıp Türkiye'deki işsizler ordusuna iş vermek ve ekmek vermek zorundayız.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) — Hükümetin aleyhinde konuşma Azimet, ayıp oluyor!

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; maaşlarıyla on gün geçinemeyen memur; Bağ-Kur ve işçi emeklileri; grevli, toplu-sözleşmeli sendikal haklar için Anadolu'nun dört bir yanında yollara düşmüş olan memurlar; yol, su, sağlık evi, otomatik telefon santralı isteyen köylüler; çocuklarına daha iyi bir eğitim, hastalarının bakılması için daha iyi bir sağlık hizmeti bekleyen insanlarımız; üniversiteye giremeyen yüzbinlerce genç insanımız; umutla, gözlerini bu Meclise ve bu Hükümete çevirmişlerdir. Yaşam sıkıntısı içinde olan memurlar, emekliler, dul ve yetimler ilan edeceğiniz katsayı artışı dört gözle bekliyorlar. Sayın Başbakanım, beklentileri, en azından yüzde 35 mertebesinde maaş artışıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ırkçı saldırılar, nedeniyle can ve mal güvenliği olmayan Almanya'daki yurttaşlarımızın, Bosna-Hersek'te soykırımına uğrayan milyonlarca Müslüman kardeşlerimizin, Karabağ'daki Ermeni vahşetinin altında ezilen Azeriler, Yüce Meclisin ve Hükümetimizin kararlarını umutla bekliyorlar. Bu insanların umutlarının canlı tutulacağına, bu sorunların çözülmesi için Hükümetimizin gereken katkıyı yapacağına inanıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Kıbrıs konusunda, Birleşmiş Milletler Genci Sekreteri yanlış davranıyor. Kıbrıs, Türkiye'nin ön bahçesidir. Şehit kanıyla alınmış Maraş'ı kimseye veremeyiz. Kimin malını kime veriyoruz? (*"Bravo" sesleri, alkışlar*)

Kuzey Kıbrıs halkıyla Türkiye halkının onaylamadığı bir çözümü kimse bize dayatamaz. Kimin malını Ruma veriyoruz? Ne yaparlar bize ve Kıbrıs'a? Harp mi açarlar bunlar? Buraları işgal mi edecekler? Yeni bir Körfez bunalımı mı yaratacaklar? Bu mümkün değildir. Burası ne Irak'tır ne de Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs Cumhuriyetinin başında birer Saddam vardır.

Bugün dünyada federasyonlar yürümüyor; Yugoslavya'da yürümedi, Rusya'da yürümedi, Kıbrıs'ta da yürümez. Kimseden çekinmeden, açıkça söylüyoruz: Artık, Türkiye Cumhuriyetinin Kıbrıs politikasında temel bir değişiklik yapma zamanının geldiğini ve geçmekte olduğunu söylemek istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Köylüoğlu, 5 dakikanız kalmıştır.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Devamla) — Kıbrıs'ta federasyondan vaz geçilmezlidir. (*Alkışlar*)

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — İnönü'ye söyle!

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Devamla) — Kıbrıs'ta bugünkü iki devletin mevcudiyetini kabul etmekten başka çözüm yoktur. Bu çözümü dünyaya ilan etmede ve savunmada, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Hükümetiyle Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini tarihi göreve davet ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümet Protokolünün ekinde, yatırımların hızlandırılacağı, yeni il ve ilçelerin kurulmasına hız verileceği belirtilmektedir.

M. RAUF ERTEKİN (Kütahya) — Yeni iller yok...

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Devamla) — Ben, Hükümetimizin bu çalışmaları esnasında, Sivas'ın Divriği ve Suşehri İlçelerinin il yapılmasını; Kangal'ın Çetinkaya ve Alacahan, Şarkışla'nın Deliilyas ve Gemerek'in Sızır Beldesinin ilçe yapılmasını; Gürün, Kangal ve Zara sanayi sitelerinin ve Sivas Organize Sanayi bölgesinin yapılmasını; Gemerek Barajının, Ulaş-Karacalar sulamasının, Kangal-Eymir göletinin, Hafik, Özen ve Pusat Barajlarının yapılmasını; Yıldızeli, Şarkışla, Divriği devlet hastanelerinin hizmete açılmasını; yeni ilçe olan Doğanşar, Ulaş, Gölova, Akıncılar ve Altınyayla'da devlet örgütlenmesinin tamamlanmasını; Sivas'ın kal kanmada öncelikli iller arasına alınmasını; Koyulhisar İlçemizde bir orman ürünleri sanayi fabrikasının yapılmasını; Cumhuriyet Üniversitemizde bir konservatuar bölümüyle mimarlık, dişçilik ve veteriner fakültelerinin açılmasını Sivaslı hemşerilerim adına Hükümetimizden talep ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; insanoğlunun dünyada altı milyar yıl süren yaşam süreci iki önemli aşamadan geçti. Şimdi ise insanlık, üçüncü aşamanın başlangıcını oluşturan tarihsel bir dönüm noktasında bulunuyor. İnsanlığı göçebelikten kurtaran, insanlığın yerleşik bir yaşam sürmesi için toprağa tohumu ilk atan insan, dünyanın en ilerici, en devrimci insanı idi.

On bin yıl süren birinci devrimden veya Amerikalı yazar Alvin Toffler'in deyimiyle birinci dalgada, birinci şokta yani, tarım toplumunda en önemli değer topraktı. Buhar makinesinin keşfiyle başlayan ve ikiyüzelli yıl süren ikinci devrimden, ikinci dalgadan sonra veya sanayi devrimi diye adlandırdığımız sanayi toplumunda toprağın yerini fabrikalar aldı; sanayi devriminde en büyük değer fabrikalardı. 1950'lerde başlayan, halen içinde yaşadığımız dönemi de içeren dönemde üçüncü devrim, Alvin Toffler'in deyimiyle üçüncü dalga veya uzay çağı, medya çağı, elektronik çağ diye adlandırdığımız sanayi ötesi devrimde, en büyük değer bilgidir. Dünyadaki son bilimsel gelişmeler, bilgisayar teknolojisi ve gen mühendisliğindeki gelişmeler sonunda dünyada bir altüst oluş yaşanıyor. Bu hızlı evrensel kabuk değişimi sonunda, Rusya'da komünizm, Amerika'da kapitalizm çöktü, yeni siyasal ve kültürel coğrafyalar ortaya çıktı; komünizm eskidi, kapitalizm eskidi. Adam Smith eskidi, Amerika eskidi, Rusya eskidi, dünya eskidi; toprak eskidi, fabrikalar eskidi, teknolojiler eskidi.

BAŞKAN — Sayın Köylüoğlu, zamanınız doldu; toparlamanızı rica ediyorum.

AZİMET KÖYLÜOĞLU (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Bugün topraktan da, fabrikalardan da daha değerli olan bilgi ve yüksek teknolojiyi eline geçiren ülkeler, çağın efendileri olacaklardır. Türkiye'ye de yakışan, çağın efendiliğidir. Biz, Hükümetimizden, eğitim sistemimizde köklü değişiklikler yaparak Türkiye'yi bilgi çağına hazırlamasını bekliyoruz. Gelin, hep birlikte Türkiye'yi çağın efendisi yapalım.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; biliyor ve inanıyoruz ki, Türkiye, açık bir tarih müzesi ve bir uygarlık beşiğidir. Havva Ana bu beşikte sallandı. Havva Ana'dan daha yaşlı olan Anadolu'da Yunus Emre'nin sevecenliği ve hoşgörüsü hâkim olacaktır. Anadolu'ya yakışan da budur. Bu sevgi ve hoşgörü ortamını kimseye bozduurmayacağız. Çünkü, yediveren gül Anadolu'da, Türkiye'de yaşayan tüm insanlar devletin teklifiyle ülkenin bütünlüğüyle, ulusun birliğiyle, halkın kardeşliğiyle onur duyuyorlar. Çünkü, Büyük Atatürk ve İsmet İnönü'lerin kurduğu, Akdenizde bir kısrak başı gibi uzanan Anadolu dik dörtgeninde, Türkiye'de, onurla doğulur, onurla yaşanılır, onurla ölünür.

Bu duygularla, Yüce Meclisin Sayın Başkanına, çok değerli milletvekillerine ve televizyonlarının başında bizi izleyen tüm insanlarımıza saygılar sunuyorum.

Hükümet Programının, yüce ulusumuza hayırlı ve uğurlu olmasını diliyor; beni dinlediğiniz için hepimize teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. (SHP, DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Köylüoğlu, sağ olun. Sayın Başbakan söz istemiştir.

Buyurunuz Sayın Başbakan. (DYP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar; SHP sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Meclisimizin çok değerli üyelerini ve saatlerdir, bizi sevdikleri için, bize umutlarını bağladıkları için ve Meclise saygı ve güven duydukları için bizi dinleyen aziz vatandaşlarımızı sevgi ve saygıyla selamlıyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

Demokrasiyi demokrasi yapan, hiç kuşkusuz iktidarın kendisi değildir. İktidar, aşiretlerde bile vardır. Demokrasiyi demokrasi yapan, muhalefetin ta kendisidir ve çoksesliliğidir.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Hoşnutsunuz yani bizden!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Dolayısıyla, bugün Mecliste konuşmuş olan bütün parti liderlerimize ve grup sözcülerimize teşekkür ederek başlamak istiyorum.

Hepsinin görüşlerinden faydalanacağımızı ve ilginin ötesinde, bilgilerinden faydalanmak için dinlediğimizi ayrıca ifade etmek isterim. (ANAP, RP ve CHP sıralarından "Nerede dinledin? Sabah burada yoktun" sesleri gürültüler)

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyelim Sayın Başbakanı.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Değerli milletvekilleri, dün akşam, hepimizin içini yaralayan çok üzücü olaylara Sivas'ta tanık olduk.

Bu olayların hemen ardından İçişleri Bakanımız buraya gitmişler, bütün güvenlik güçlerimiz orada yerini almışlar, saat 24.00'te Bakanlar Kurulumuz iki saat süren bir toplantı yapmış ve ertesi sabah erkenden, Genel Kurmay Başkanımız ve onunla birlikte Sayın Başbakan Yardımcımız, Sağlık Bakanımız ve Savunma Bakanımız buraya gitmişlerdir.

Bunlardan aldığımız bilgiler, bugün itibariyle, 35 çok değerli vatandaşımızın burada hayatlarını kaybettiklerini göstermektedir.

Bu, içimizde bir acıdır. Sadece onlara Allah'tan rahmet dilemiyorum, sadece ailelerine baş sağlığı dilemiyorum ve sadece Sivaslılara değil, bütün milletimize, "başınız sağolsun" diyorum.

Bu çerçevede şunu da ifade etmek istiyorum: Bunun üzerine, araştırmasıyla ve devlet gücüyle, Türkiye'mizin neresinde olursa olsun, her zaman büyük bir kararlılıkla gidilecektir.

Bugün aldığımız bilgilerden, bu otelin yanmasında ve bu çok değerli vatandaşlarımızın hayatlarını kaybetmesinde, yakalanan bir sanık vardır. Bu, otelin sahiplelerinden ve ortaklarından bir tanesidir. Bu göstergeler, bu ortağın kendisinin otelini başka nedenlerden yakmak isteği içinde olduğunu göstermektedir.

Elbette, bu, burada kesilmiş bir olay olmayacaktır; bunun üstüne ve bu bilgilerin üzerine ve bu incelemelerin üzerine gidilecektir. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Hadise açıklığa kavuşmadan böyle laf söylenmez!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bugün orada bir müfettişler heyeti vardır. Bugün orada, valimizin yanında, yine valimize yardımcı olacak... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

RÜŞTÜ KÂZİM YÜCELEN (İçel) — Hangi vali?

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, Sayın Başbakan devlet adına bilgi veriyor; dinleyiniz, Diğer taraf sizi dinledi. Lütfen...

Devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Merkez valilerimiz vardır ve bugün orada sokaklarımızda, daha sevindirici olan, sükûnet vardır.

Değerli Meclisimizin üyeleri, sizlere bununla ilgili çok önemli bazı şeyleri söylemek istiyorum; hepimizin dinlemesinde, hepimizin yeniden değerlendirmesinde çok önemli olduğunu zannettiğim birtakım gelişmeleri sizlerle bir kez daha paylaşmak istiyorum.

Değerli Meclis üyeleri, bu Meclisin önünde bugün bir tarihi sorumluluk vardır. Tarihi taşımaya talip olan her Meclisin önündekinden belki daha fazlası, bugün bu Meclisin önünde vardır. Bu sorumluluk, bugün Türkiye'mizin artmış olan sorunlarından gelmektedir sadece; bunun da ötesinde, çok önemli, dünyamızın sancılı bir coğrafi bölgesinde yaşayan Türkiye'mizin içinde olduğu değişim ihtiyacına cevap verecek toplumun zaman zaman önümüze koyduğu depremlerden ortaya çıkmaktadır. Bugün Türkiye'nin önünde çok önemli sorunlar vardır.

Bu sorunların üstesinden gelebilmek için, bu sorumluluğu idrak edebilmek için, bu tarihi sorumluluğu ve beraberinde onuru taşıyabilmek için, yeniden önümüze alacağımız tek bir şey vardır; o da şudur; Evet, Türk toplumu bugün yeniden bütün değerlerini ve bütün inançlarını göz önünden geçirmek durumundadır. Çünkü, bu çözümler, bizim inançlarımızda vardır.

Bu çözümler, niçin bizim inançlarımızda vardır? Çünkü biz, insan yaşamını, en öncelikli hak olarak benimsemişizdir. İnsan yaşamının önünde hiçbir hak yoktur.

Yine bunun önünde bir başka olay daha vardır: İnsan yaşamının da önünde, hepimiz için kutsal olan bir başka olay, inanç ve fikir özgürlüğüdür. (ANAP Sıralarından “Bakanlar dinlemiyor” sesleri)

MUSATFA PARLAK (Rize) — Bakanlar Kuruluna bakın Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın bakanlar, lütfen yerinize oturun.

Buyurun Sayın Başbakan. (ANAP sıralarından gürültüler)

Arkadaşlar, takip ediyorum; merak etmeyin, merak etmeyin...

Sayın Başbakan, devam ediniz. (ANAP sıralarından gürültüler)

Başbakanı dinleyelim; önemli şeyler söylüyor; dinleyelim lütfen.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Oteli sahibi mi yaktı acaba?

BAŞKAN — Efendim, dinleyelim; ilk bilgileri verdi.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli milletvekilleri, eğer dinlerseniz, hepsinin cevabını yavaş yavaş söyleyebilme imkânını ve sizin de duya-bilme imkânınız olacaktır; bu demokratik sabrı hepimizin gösterme gereği vardır.

Şu anda çok açıkça ifade ediyorum ki, bu değerlerimizin içinde, insanın yaşama hakkı, öncelikli bir hakkıdır. Bu hakkın önüne geçebilecek hiçbir inanç ve fikir yoktur. İnanç ve fikir özgürlüğü birbirlerinden de bağımsız olarak ele alınamaz. İşte, Türkiye’nin geleneklerinde bu inanç özgürlüğü vardır. Bu inanç özgürlüğüyle fikir özgürlüğüne, Türkiye’de hiçbir biçimde helal düşmeyecektir, gölge düşmeyecektir; devlet bunun için gerekli her şeyi yapacaktır. (DYP sıralarından alkışlar)

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Helal değil halel!

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Halel...

BAŞKAN — Dinleyelim... Arkadaşlar, en azından bir dinleyelim; sonra her zaman bu konuları konuşacağız. Sayın Başbakan önemli bir şey açıklıyor.

Sayın Başbakan, buyurun devam, edin; devletimizle ilgili bir bilgidir, buyurun.

SELÇUK MARUFLU (İstanbul) — Bakanlar dinlemiyor Başbakanı.

BAŞKAN — Dinleyin arkadaşlar.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli milletvekilleri, bu ortamda sizlere şunu da ifade etmek istiyorum: Bu inançlar içinde, Türkiye halkının inançları önde gelir; oma, bir başka olay daha vardır; o da, laik Türkiye’nin daima savunuculuğunun yapılmasının özünde, devletin, inanç özgürlüğünden bağımsız olması konusudur; yani, devlet inanç özgürlüğünden bağımsızdır.

MUZAFFER ARICI (Denizli) — Bakanlar dinlemiyor Başbakanı.

BAŞKAN — Sayın Tayan, yerinize oturun. Buyurun Sayın Başbakan.

Değerli arkadaşlar, Sayın Başbakanı dinlemek hepimizin görevidir. Sayın Başbakan bütün tenkitlere cevap veriyor. *(ANAP sıralarından gürültüler)* Buyurun, herkes yerine otursun.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Neden bu rahatsızlık? Bu rahatsızlığın bir nedeni olsa gerek!

BAŞKAN — Sayın Çiller, siz devam edin.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu rahatsızlığın arkasında, acaba, bugün bu Koalisyon Hükümetinin almış olduğu beğeni ve halkın, arkasına almış olduğu ümit mi var acaba? *(DYP sıralarından alkışlar)* Onun için mi acaba, bir türlü konuşturulmak istenmez?

BAŞKAN — Hayır, konuşacaksınız Sayın Başbakan; bu Meclis sizi dinleyecektir.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Oteli sahibi mi yaktı; yoksa, başka birisi mi yaktı? Onu öğrenmek istiyoruz.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Şunu açıkça ifade ediyoruz ki; Türkiye'nin neresinde olursa olsun, ne nedenle, olursa olsun, devlet, hukukuyla ve bütün gücüyle daima orada olacaktır. Bu konu, layıkıyla ve etraflıca incelenecek ve hukuk devleti içerisinde bir yandan inanç özgürlüğüne saygı görülürken, diğer yandan da inanç özgürlüğünden bağımsızlığı ifade eden laik bir Türkiye anlayışı, Türk kamuoyunun önünde değil, dünya kamuoyu önünde Türkiye'nin yerini almasında önemli bir rol oynayacaktır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Ancak, Türkiye'nin bugün bundan çıkardığı bir başka sevindirici ders vardır; o da şudur: Türkiye'de bu olay hiçbir biçimde sokakları aleve vermemiş, bir tarihi çatışma kapsamında ele alınmamış ve hiçbir mezhep kavgası veya inançları farklı olan insanların kavgası haline dönmemiştir. Çünkü, Türk Halkının bilincinde, beraber yaşamanın şuuru vardır. Bu şuuru, biz, sadece kendi inançlarımızın kaynağı olarak almıyoruz, aynı zamanda çözümlerimizin kuvveti olarak da alıyoruz. Dolayısıyla, bütün bu çözümler, Türk toplumunun kendi değerlerinde, kendi birliğinde ve kendi inanç özgürlüğünde vardır ve devlet, bunun daima koruyucusu olacaktır. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ancak, Türkiye'nin önündeki önemli olay bu değildir; Türkiye'nin önemli olayı, hiç kuşkusuz, tırmanan terör olayıdır ve güneydoğudaki olaylardır. Burada bir kez daha çok açıkça ifade etmek istiyorum: Bin yıllık Türk tarihinde, Türkiye'de ilk defa, bir kadın Başbakan olmaktadır. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Açıkça ifade ediyorum: Bu terörle olan mücadelede devletin kararlılığını ve yumruğumuzu her zaman indireceğiz. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Burada çıkacak ses, devletin önüne hiçbir şeyin geçemeyeceği sesidir, işte bu, erkeklik sesi değil, ama, cesaret sesidir, inanç sesidir. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN—Dinleyin... Dinleyelim arkadaşlar.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Hodri meydan mı demek istiyorsunuz? Şu otel meselesi aydınlığa kavuşsun; Van'daki otel mi, Sivas'taki otel mi?

BAŞKAN — Efendim, Sayın Başbakanın sözünü kesmeyin. Demin Sayın Yılmaz'ın konuşmasını temin için gayret gösterdik ve muvaffak olduk; bırakın, Sayın Çiller de konuşsun.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Biz hiçbir şeyde yarıdan kaçmadık; daha görülmedi böyle bir şey; biz hiç yarıdan kaçmadık.

SIRRI SAKIK (Muş) — Burada masaya vurarak meseleler çözülmez.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, ceza vermek zorunda kalacağım; oturun... On saattir, muhalefet, tenkitlerini yaptı... Devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Meclisimizin önünde bir yandan terör, diğer yandan toplumumuzun değişmesinden doğan, zaman zaman değişik yörelerde çıkan depremler varken, Meclisimizden ve özellikle parti liderlerimizden gelen birtakım soruları da cevaplandırma durumunda kaldık. Bunun elbette bir görevi var; ancak, bu cevapları verirken, bu suallerin, bu önümüzdeki meselelerle ne kadar az bağdaştığı ve ne kadar fazla çözüm üretmeden, sadece bir muhalefet yapma sevincini yaşadığını ifade etmek istiyorum. Biz, bu sevince saygılı biçimde, sual ne olursa olsun, cevaplama görevi biliyoruz. Ancak, cevapların, Türk halkının gündeminde olup olmaması suallerle bağımlıdır ve bu sualler Meclisimizin gündemini eğer halktan koparıyorsa, bunun sorumlusu elbette biz olamayız.

Sayın Hocamız konuşmalarına başlarken buyurdular ki - Sayın Hocamız elbette Erbakan Hocamız - Amerika'nın...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Siz burada yoktunuz.

BAŞKAN — Not almış olabilir efendim, dinleyin. Hükümet buradaydı, cevap verecek, not alınmıştır.

Buyurun, devam edin efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu sual soruldu mu efendim?

İ. MELİH GÖKÇEK (Ankara) — “Aldığım nota göre” derse olur.

BAŞKAN — Siz devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Sayın Hoca buyurdular ki, ben-deniz bir Amerikan vatandaşımıymışım!

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Öyle demedi.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — ...Eğer böyle bir belge varsa - ben diyorum ki yok - ve ortaya çıkarmıyorlarsa, bunu söylemeye devam ediyorlarsa, Nasrettin Hoca'nın fıkralarından daha komik olur, olay. (*DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Aydınlık'ta birtakım şeyler var.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Halk, artık Nasrettin Hoca fıkraları istemiyor. Halk, gerçek hocalar istiyor; o hocalara onun için böyle itibar ediyor.

Açıkça ifade ediyorum, eğer bir tek kişi varsa - ki böyle bir şeyi söyleyenin bu belgeyi getirme yükümlülüğü de vardır - eğer öyle bir şeyi gösteremiyorsa, halkın önünde doğru söylemeyen lider konumuna düşer. (DYP sıralarından “Sahtekâr” sesleri, alkışlar)

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Belgeyi siz sunun.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Siz getirin.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Dışarıda uzunca süre yaşayanlara böyle haklar verilir. Ancak, tekrar ifade ediyorum, ne benim, ne eşimin hiçbir biçimde, hiçbir yerde Amerikan vatandaşlığı yoktur. Bunu söylemeye devam eden bunu ispat etmekle yükümlüdür ve sadece öyle de değildir; bu Meclis abesle iştigal edemez; çünkü, halkın gündeminde çözüm vardır, bunları bir an önce çözme durumu vardır.

AHMET FEYZİ İNCEÖZ (Tokat) — Değil misiniz yani?

KEMALETİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Tekzip edin.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Tekrar söylüyorum...

Bir başka yerde deniyor ki, “Eğer özelleştirme olursa, özelleştirmeden sonra birtakım fiyatlar artar; hele hele yap-işlet-devret modeliyle fiyatlar artacaktır.”

Evet, bizim Hükümetimiz, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa yap-işlet-devret modelini başlatan ve bu modeli uygulayan Hükümet olmuştur. (ANAP sıralarından “Ooo..” sesleri, gürültüler)

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Bırakalım efendim, bırakalım. Kapkaç derler bunun adına.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, sakın olun...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk büyük proje, Birecik Barajıdır... (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, dinleyelim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — ... Doğrusunu söyleyelim.

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Kahveci'nin kemikleri sızlıyor!

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, dinleyelim. (ANAP sıralarından gürültüler) Dinleyin lütfen...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Yap-işlet-devret modeliyle yapılmış olan Marmara Ereğlisi Doğalgaz Santralının ortalama elektrik satış fiyatı, TEK'in ortalama satış fiyatına nazaran üçtebir oranında daha ucuzdur. Dolayısıyla, yap-işlet-devret modeli, fiyatları yükseltmez, daha uzun vadeli kaynağı bulup memleketin hizmetine sunar. Bunu, Sayın Hocamızın bilgilerine sunuyoruz. (ANAP sıralarından gürültüler)

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Onu da mı siz yaptınız?

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, Sayın Başbakan çok nazik bir ifadeyle konuşuyor; sizlerin de centilmence dinlemenizi istiyorum. Buyurunuz Sayın Başbakan.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Başbakan o zaman Amerika'daydı.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Yap-İşlet-Devret Kanununu değiştirmek bile bize düştü. Bütün bunlar, Birecik Barajıyla beraber ilk büyük projedir.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Öyle bir kanun var mıydı?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu yöntemi kullanmaya da devam edeceğiz. Eğer öyleyse, zaten memnuniyetimiz paylaşıyor demektir; mesele yok.

Bir başka sual var; Sayın Baykal bir sual sormuşlar ve diyorlar ki, "PTT'nin özelleştirilmesi acaba hangi yöntemle olacak ve kimler bundan faydalanacak ve işçilere ne olacak?"

Şimdi açıkça ifade ediyorum: Biz, özelleştirme konusunda daima işçilerimizin yanında olacağımızı söyledik ve PTT'nin kaynaklarını, yeni yatırım kaynaklarını bulacak olan yine bu formül içinde ortaya çıkaracağımız yabancı sermayedir. Aksi takdirde, burada çok büyük bir yükümlülüğün altına gireriz, Türk halkı bunun altından kalkamaz.

İLHAN KAYA (İzmir) — Kime satacağınız belli değil.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Buradaki bütün işçilerimizin arkasında olacağız. Dışarıdan yeni yatırım kaynaklarını bularak, dış piyasalarda entegre olarak, oradaki işçilerin de yararına, Türk halkının da daha ucuz kullanmasına yönelik; ama hiçbir biçimde orada yönetimi bir yabancı sermayeye bırakmadan, yönetimin Türkiye'de ve Türk Milletinde olması kaydıyla yapılacak bir şeydir.

Bütün bunlardan, hiçbir şey anlaşılmamış olduğu açıktır. Biz bunu yaparız, Sayın Baykal da, PTT'nin servislerini daha ucuz olarak kullanırlar.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Thatcher'in oğluna mı yaptıracaksınız?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bağ-Kur prim borçları dediler, "Maliye Bakanı buna bir baksın" dediler. .

Tabii ki bu, Maliye'nin işi değil. Sayın Baykal lider olarak, Hükümetin işleyişini daha iyi incelerler diye düşünüyorum.

Bağ-Kur prim borçlarına ilişkin yeni bir genelge yayımlanmıştır. Bu genelgeyle ortaya çıkan durum, Bağ-kur prim borçlarının yüzde 3 kesintilerin içerisinde olacağı; ancak, eğer borç yoksa, bunun olmayacağı şeklindedir. Ayrıca, yeni Hükümetimiz bunu ele almış ve tekrar bu konuya bakmak durumunda olmuştur; gerekli düzeltmeler bundan sonra da devam edecektir. Biz sadece...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — O, genelge değil; tebliğ.

BAŞKAN — Bir dakika efendim...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sayın Başkan, ifadeler yanlış kullanılmasın; bunlar zabıtlara geçiyor.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Sayın Baykal, hep çok gergin bir üslup içerisinde suallerini sorageldi. Tabii, bizim bu üslûba beğeni göstermemiz

mümkün değil; çünkü, halkın kendisi bu gerginlikten yana değil, dolayısıyla, Meclisin gerginliğinden yana da olamaz...

“Çekici Güç’ü uzatıyorsunuz; bundan Azerbaycan...” (ANAP ve RP sıralarından gülüşmeler, alkışlar)

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — “Çekici Güç” değil, “Çekiç Güç”

BAŞKAN — Efendim, dinleyiniz, açıklıyor.

Sayın Seçkiner, sizin bir, “ilk” hatıranız var mı? Başbakan bir ilk konuşma yapıyor; o “ilk”e saygı duyalım ve dinleyelim.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Zaten bakanken de fazla konuşmazdı! (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Arkadaşlar, dinleyiniz, Sayın Başbakan, Başbakan olduktan sonra ilk defa bir konuşma yapıyor. Bunu biraz hoşgörüyü dinleyelim. Rica ederim... Düzeltilecek bir şey varsa, düzeltilir.

Buyurunuz Sayın Çiller.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bir başka soru “Çekiç Güç devam ediyor, Azerbaycan’da bunun karşılığında ne alacaksınız?” şeklinde oldu.

Tabii, Çekiç Güç’ün, Azerbaycan’la falan ilgisi yok; Irak’la ilgili olan bir olay. (ANAP sıralarından alkışlar! Gürültüler) Bütün bu çerçeveye içerisinde, bu karıştırma, bizim dış politikamıza mal edilecek bir olay değildir.

Bir başka soru, yine benimle ilgili. Bütün bunlara cevap verme gereğini duyuyorum; çünkü sualler sorulmuştur. İfade ediyorum, ben politikaya girdiğimden beri, hatta ondan beş yıl öncesinden beri hiçbir biçimde, hiçbir arsa almış değilim ve tekrar ifade ediyorum...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — İmar durumu aldın.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Benim imar durumu almış olmam ve kat karşılığı vermiş olmam da, yine politikaya girmeden öncedir ve tarihiyle noter huzurunda tespit edilmiştir, bütün ilgili arkadaşlarımız bunu görebilirler; açıktır. Benim mal beyanım ne ise, eksilmiştir, çoğalmamıştır ve bütün bunlar büyük bir açıklıkla yine kamuoyunun önündedir. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar, ANAP, RP ve CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, müsaade eder misiniz? (ANAP, RP ve CHP sıralarından gürültüler) Başbakan konuşma hakkını kullanıyor. Sizin başka haklarınız var, denetim haklarınız var; ama şimdi Başbakanı dinleyiniz.

Buyurunuz.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bir başka soru, Sayın ANAP Liderinden gelmiştir. Kendisi demektedirler ki, “biz, bıraktığımızdan beri siz dış politikada neler yapıyorsunuz?”

Eğer biz geçmişten başlayacaksa, kendisinin Başbakanlığı sırasında kapılar açılarak Bulgaristan’dan ülkemize girmiş olan 300 bin kişi... (ANAP sıralarından “O zaman Başbakan değildi” sesleri, gürültüler) Kendisinin Dışişleri Bakanlığı zamanın-

da. Bu insanların kaçarak, ama kaçarak ve sanki cehennemden kaçıyormuşçasına kaçarak Türkiye'ye geldikleri zaman kendisi Dışişleri Bakanı idi. (ANAP sıralarından "onlar bayatladı" sesleri, gürültüler)

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Onlar çok ucuz laflar...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Ve bizim devraldığımız politikalar, dışişleri politikaları, kendisinden sonra bir büyük çabayla düzeltilme içine girmiştir.

Yine Yunanistan'da, Sayın Özal'ın ağzıyla... (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Dinleyelim efendim. Rica ediyorum arkadaşlar, lütfen...

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Bizi güldürüyor, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, dinleyelim.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Söylediğiniz her şey yanlış.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Size hep yanlış not vermişler.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, müzakereyi böyle sürdürmeniz mümkün değil. Hoşgörüyü dinleyelim efendim.

Buyurunuz Sayın Başbakan.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Hep yanlış söylüyor Sayın Başkan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Peki, bu da mı yanlış? 280 milletvekiliyle gidip, 90 milletvekiliyle buraya geldiniz; bu da mı yanlış? (DYP ve SHP sıralarından alkışlar, ANAP Sıralarından gürültüler)

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ne ilgisi var bununla?

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — O da yanlış...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Siz de gidin, siz de gelin. Gelebilecek misiniz, görelim bakalım?

BAŞKAN — Sayın Kalemli...

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — 90 değil, 115 Sayın Başkan; yanlış söylüyor.

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, çok değerli üyeler, lütfen...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başkan, yanlış söylüyor; 90 değil, 115.

BAŞKAN — Sayın Kalemli, lütfen...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Teyit edin efendim.

BAŞKAN — Efendim, müsaade ediniz, müzakere çıkırından çıktı. Lütfen yapmayınız. Buyurun Sayın Başbakan, Meclise hitap ediniz, kişilerle konuşmayınız. (Gürültüler) Sayın Başbakan, buyurun, siz konuşmanızı yapın.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Evet değerli milletvekilleri, bir konunun daha çok iyi anlaşılmadığını görüyorum. "Bir beyaz sayfa" dedik; bu beyaz sayfa, bizim eskiyi reddetmemiz anlamında olamaz. Bizim partimiz, 1946 yılından

beri bir büyük mücadele vermiştir bir demokrasi mücadelesi vermiştir ve her taşın altına damgasını koymuş bir partinin geleneğinden geliyoruz. (DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)

MUZAFFER ARICI (Denizli) — Sayın Başkan, Başbakan 1983 seçimlerinde ANAP'a oy vermiş.

BAŞKAN— Efendim, fikrini söylüyor, ifade ediyor, dinleyin efendim. (ANAP sıralarından gürültüler)

Değerli arkadaşlar, sakın olun. (ANAP sıralarından gürültüler) Efendim, Sayın Başbakanın konuşmasını beğenmiyorsanız oy vermezsiniz. Pazartesi günü oylama yapacağız; ama sözünü kesme hakkınız yok. (Gürültüler) Sayın Başbakan, devam ediniz. (Gürültüler)

İktidar partisi grupları Sayın Yılmaz'ı dinlediler, siz de Doğru Yol Partisi Genel Başkanı ve Başbakan olarak Sayın Çiller'i dinleyin. Buyurun efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — “Beyaz sayfa”nın anlamı, “Gelin, çözümlere hep birlikte yeniden başlayalım”dır. Eğer oradan başlamayacaksak, o zaman üç aylık iktidar döneminizin bu yüzde 20'lerinden başlamamız gerek. İşte, üç ayda söz verdiğiniz yüzde 20 burada.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Ne o?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — “Enflasyonu üç ay içerisinde yüzde 20'ye indireceğiz” diye verdiğiniz beyanat burada. Eğer eskiden başlayacaksak, ta gerilere gitmemiz lazım.

Sayın milletvekilleri, açıkça ifade ediyorum; bizim, artık halk önüne çıkıp, “siz şunu yaptınız, biz bunu yaptık” deme zamanımız geçmiştir. (DYP sıralarından alkışlar) “Beyaz sayfa”nın... (ANAP ve RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Arkadaşlar, lütfen müdahale etmeyin... Buyurun, siz devam edin efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Eğer ona girersek, hiç kuşkusuz, yüzde 20-25'lerden alıp da ta yüzde 76'lara kadar çıkardığınız enflasyonla, kapattığınız 4 bin okulla, tırmanan anarşiyle, bütün bu hesaplara yeniden girmek gerekir. Bakın, diyoruz ki: Geçmiş artık bırakın, geçmişle uğraşmayı bırakın.

Bütün bu sualleri bu Meclis beğendi mi? Açıkça halkın önünde soruyorum. Bütün bu sualler buradan çıkmış suallerdi. Bugün Türkiye'nin önünde duran bütün bu sorunlar varken ve Türkiye bu noktaya gelmişken, buradan çıkan sualler şunlar mı olmalıydı?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sual de sormayacaksınız Hanımefendiye!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Yoksa, buraya gelip de, bu suallerin yerine, “biz, sizin şu çözümünüze karşı bu çözümü üretiyoruz” demeniz mi lazımdı?

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Dinleseydiniz çok cevap vardı, çok.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Eğer ürettiyordu iseniz, onsekiz, ay gibi bir zamanınız vardı. Demezler mi ki, size: “Niçin onları o zaman üretilip de bu 500 gün siz geçirmediniz?” Demezler mi size? *(DYP sıralarından alkışlar)* Kime anlatabilirsiniz ki siz bunu!

HASAN DİKİCİ (Kahramanmaraş) — Sabahleyin neredeydiniz?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Siz dinlememişsiniz.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Herkes anladı.

BAŞKAN — Arkadaşlar, muhavere yapmayalım. Devam edin Sayın Başbakan.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sayın Başbakanın sorusuna cevap veriyoruz.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Başbakan sormuyor.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Soruyor, soruyor.

BAŞKAN — Üslûbu öyle efendim, üslûbu içinde öyle konuşuyor.

Devam edin Sayın Başbakan.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Biz de aynı üslûp içinde cevap veriyoruz efendim.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Milletin hakemliğine gitmek suç mu?

BAŞKAN — Sayın Başbakan, oraya bakmadan, Meclise hitap edin lütfen.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu kaçışınızı ve çözümsüzlüğünüzü, bakın bir kez daha söylüyorum...

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Bu kompleksten kendinizi kurtarın efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu üç ayda kaçışınızı izah etmek için, gece yattığınız zaman, kendinize ve halka, “bunları demokrasi uğruna yaptık” diyebilir misiniz? Kurmaylarınız “derhal seçime gidelim, biz bu yükü kaldıramayız” dedi.

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Başka söyleyecek bir şeyiniz yok.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — İşte, o kaldıramadığınız yükü bu Koalisyon Hükümeti bir 500 günlük icraatla kaldırmak için yola çıktı ve hesabını da iyi bir biçimde verdi. *(DYP sıralarından alkışlar)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Hodri meydan şimdi.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Sonuç?

BAŞKAN — Değerli Kalemli, lütfen, lütfen...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Şimdi bakın, çok değerli...

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen Meclise hitap edin, gruplara değil. Devam ediniz.

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Hesabını kime verdiniz Sayın Başbakan?

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Sayın Başbakan şaşırdı.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli Meclisimizin çok değerli üyeleri; bunları niçin yaptım? Bu, benim üslûbum değil...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Başbakan olaylara vakıf değil.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok açıkça ifade ediyorum, bu tarz, benim üslûbum değil...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bizim hiç değil.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Ama, şurada otururken üzül-düm; niye üzüldüm? Türkiye'nin önünde, daha dört beş günlük, güvenoyunu alma-mış bir Hükümet, bir dizi öneri, çözüm getiriyor...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Hükümet Programında bir çözüm yok ki. Var mı?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Umardım ki, buradan çıkacak olan sualler, “bunun çözümü öyle olmaz, ama böyle olur; üzerine böylece gidelim” şeklinde olsun ve sadece polemik yapılmasın... (ANAP ve RP sıralarından gürültüler) Bakın, halkın gündeminde artık bundan böyle bir “beyaz sayfa” vardır, halkın önünde artık ileriye bakış vardır...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bugüne kadar nereye bakıyordunuz Sa-yın Başbakan?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Halk, bu Meclise güveniyor; halk, bu Meclisten çözüm istiyor, devamlı eski şeyleri konuşmak istemiyor. İşte, bir “beyaz sayfa”nın anlamı, ileriye bakıştır; yeniden el ele verip, bir yeni çözümler dizisini ortaya koymaktır...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Bugüne kadar nereye bakıyordunuz Sa-yın Başbakan?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Benim umudum şudur ki, bun-dan böyle, artık bu Meclisten şu sualler çıkmayacaktır... (DYP sıralarından alkışlar)

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Cevheri eksik yazmış. (ANAP ve RP sıra-larından gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen arkadaşlar... (Gürültüler) Devam buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli arkadaşlarım, şimdi artık biraz daha ciddi biçimde, bu suallerin üstüne çıkarak, Meclisin yüceliğine uy-gun bir biçimde gelin, Programın özünü ve felsefesini bir kez daha gözden geçire-lim. (DYP ve SHP sıralarından alkışlar)

Bakın, Türkiye'nin önünde çok önemli sorunlar var. Bizim dört gündür yaşa-dığımız şeyler, bir çizginin devamıdır; bunu hepimiz biliyoruz. Bu çizginin devamı içerisinde anarşi vardır ve bunun şakası yoktur, bunun polemikle de ilgisi yoktur. Burada eğer yapacağımız veya eksik yaptığımız bir şey varsa ve hakikaten mille-timizi, memleketimizi, ülkemizi seviyorsak bunu beraberce buraya koyabilmeniz lâzım.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bakın, biz bir Koordinasyon Kurulunu yeniden kurduk, dört gün içinde çalışmaya başlattık.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Ne yaptın, ne yaptın?

MUSTAFA KALEMLİ (Kütahya) — Zaten var...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bütün siyasi gücü ve bütün siyasi kararlılığı güvenlik güçlerinin arkasına koymak için bir yeni çabaya giriştik. Güvenlik güçlerimize minnettarız. Her gün şehit veriliyor; her gün polislerimiz ölüyor, her gün askerlerimiz ölüyor. Bütün bunun ötesinde, bir büyük kararlılıkla, bir büyük bütünlükle, bir büyük sevgiyle ve birbirimize kenetlenerek bu çözümleri beraberce üretme günüdür artık. “Beyaz sayfa”nın anlamı budur. “Beyaz sayfa”nın anlamı, bugün Mecliste çıkıp, “ben sana gol attım, sen eskiden şunu söylemiştin, şurada şu beyanatın vardı” demek değil artık; Türkiye halkının buna tahammülü yok. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Geldiğiniz gün “hodri meydan”la başladınız bu işle!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bakın, Türkiye’deki halkın gündemini, bu Koalisyon Hükümeti yakaladığı için, arkasında umut vardır. Hiç kimse-nin arkasında yüzde 70-80 gibi bir halk desteği şu ana kadar olmadı.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Nerede?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Ve ifade ediyorum, bu umut, sadece bu Koalisyona ait değil, bu Meclise duyulan güvenin de bir sonucu olmalıdır.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sana kimse güvenmiyor.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bize güvenmiş olan halkımızın önünde bir kez daha ifade ediyorum: Devlet, kararlılıkla her yerde olacaktır; terörle mücadelede yapılacak, her şey sonuna kadar yapılacaktır ve Allah bize yardımcı olsun, bunun üstesinden, beraberce; bu Meclisin bütünlüğüne ihtiyaç duyularak gelinecektir. *(DYP ve SHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Öbür taraftan, Türkiye, son derece zor bir coğrafi bölgede ve dönemde yaşamaktadır; sancıları vardır bu bölgenin. Bu sancılar içerisinde Türkiye’nin yeni rolü vardır. Nedir bu yeni rol?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Amerika’ya tam bağımlılık!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu yeni rol, “eskiden şunu yaptın veya Bulgaristan’dan şu kadar insanı getirdin veya eskiden şu yanlışı yaptın” değildir. Bakın, dünyada neler oluyor: Dünyada olan şey, bir büyük değişimin yaşandığıdır. Bu değişimin nereye kadar gideceğini hiçbirimiz bilemiyoruz ve en çok değişen bölgenin ortasında Türkiye var. Türkiye’nin içinde de bir değişim var. Bu değişimin gücünü, dünyanın değişimini istikrara götürecek biçimde kullanma gereği vardır.

Bakın, artık bir NAFTA var; sadece AT değil, NAFTA var. Bugün, Türkiye, hızla AT’nin yanında, NAFTA’da üye olmasa dahi, bir ortak konuma gelebilme konumunu taşıyabilmektedir; Amerika, Kanada ve diğer ülkelerle, Meksika ile bütünlüşmüş,

İsrail'e elini uzatmıştır. Bununla bir önemli ortaklık, Türkiye'nin önder konumu için gereklidir. İşte, tartışılacak önemli bir konu budur,

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Size Amerika güvenir, başka kimse güvenmez!

M. VEHBİ DİNÇERLER (Ankara) — Özal da böyle söylüyordu...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Diğer bir konu, Türkiye'nin Karadeniz İşbirliği içerisinde alacağı yeni konumun, kendisini, Balkanlar üzerinde yapacağı ortaklıklarla bütünleştirmesi meselesidir. Burada, çok büyük bir fırsatı vardır Türkiye'nin. Buralara büyük yatırımları Türkiye yapamaz. Bu ortaklıkları hangi çerçevede kurabilecek? Bu ortaklıkları NAFTA ile birlikte de kurabilir, Balkanlardaki değişik ülkelerle birlikte de kurabilir, AT ülkeleriyle birlikte de kurabilir ve bu, dünyanın bütünleşmesinde ve istikrarının yeniden oluşturulmasında çok önemli adımlardır. İşte, burada hepimize bir seferberlik düşüyor; bunu anlatabilmek ve bunun önderliğini buralarda yapabilmek seferberliği düşüyor. Avrupa, bugün bir "Büyük Avrupa" kavramına yaklaşmaktadır. Nedir bu yeni Avrupa? Bu yeni Avrupa'da, artık, Avrupa'nın, Hristiyan kulübü olmaktan çıkması gereği vardır. Mitterrand'ın söylediği şudur: Artık Avrupa, Rusya'yı da içine alacak ve en az Türkiye'nin doğu sınırlarıyla bitirecek bir kavrama girecektir.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — O, De Gaulle'ün düşüncesi...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — İşte, bu yeni Avrupa'nın kurulmasında, Türkiye, kendi önemli rolünü oynayabilir. İşte, bizim, Türkiye'yi dünyada taşımak istediğimiz yerler buralardır, Türkiye'nin dünyada sesini duyurmak istediğimiz konumlar bunlardır. İşte, bütün bunları, beraberlikle ve yeniden başlayarak yapabiliriz; eski hesaplaşmalarla değil.

Bu Programın özünde bir başka felsefe vardır. Bunların önceliklerine yeniden bakalım, bu öncelikleri tartışalım. Nedir bu öncelikler? Bu önceliklerin içinde şunlar var: Birinci olarak, bir büyümeye kendimizi adanmışlık var. Bakın bu ilk üç ayda 5,8'lik bir büyüme tekrar çıktı Türkiye'de. Bu, önemli bir olaydır. Bu, niçin önemli? 3,2 milyon işsizimiz var Türkiye'de. Her gün evlatlarımız iş bulmak için geliyorlar. Bunun üstesinden nasıl geleceğiz? Bugün bütçenize baktığınız zaman, yatırım yapamıyorsunuz; kamuda ve özel kesimde yatırım yapma gücü yok.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Bu faizle yatırım olur mu?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Büyüme, bu aşamada tıkanır. Büyüme tıkanırsa, yenilerine iş bulamazsınız. Bakın, biz diyoruz ki, bu kaynakları sağlam bulmak mecburiyetindeyiz. Nereden bulacağız? Birincisi, vergi reformunu yeniden gözden geçireceğiz. Haklı olduğunuz taraflar vardır, eklenecek taraflar da vardır; bunu, gelin hep beraber - bugün Meclisin gündemindedir - eksiği varsa tamamlayarak, ama yeni kaynağı bularak çıkaralım... (DYP sıralarından alkışlar) ...Bir sosyal adaleti yaratarak çıkaralım.

Bunun içerisinde, verginin ötesinde, bir özelleştirme vardır, özelleştirme, işsizlik yaratmak için değildir. Eğer bunu böyle anlıyorsanız, iki anahtarı anladığınız gibi anlamışsınız... (ANAP sıralarından alkışlar (!)) Yani, nedir o biliyor musunuz?

Sanki evlerin önüne sütçülerin bıraktığı süt şişeleri gibi anahtarın bırakılacağını zannettiniz. Ö değil olay. Bakın, tekrar ediyorum, hiç o değil. Soruyorum: Eğer biz bu işleri yaratacaksak, nereden bulacağız bu kaynağı? Bir vergiden bulacaksın, bir de özelleştirmeden bulacaksın, özelleştirme işsizlik yaratmaz...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Madenler ne oldu?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Özelleştirmeden alacağın kaynağı iş yaratmak için kullanacaksın. Kimin için kullanacaksın? İlk başta köylü için. Köylünün, yeni istihdam olanaklarına ihtiyacı var, hayvancılığa ihtiyacı var; evet, tütünün yanında, başka bir şeye girmeye de ihtiyacı var. O yörenin dar gelirli insanı, kendini sadece tütünün geleceğine bağımlı kılmamalı, onun üstüne çıkmalı; daha farklı iş alanları yaratabilmeliyiz. Bütün köylümüze bu iş alanlarını biz yaratacağız. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bu, vergiden ve özelleştirmeden gelecek kaynak, küçük esnafa gidecek, orta ölçekli işletmelerimize gidecek. Bakın, orada 4,5 milyon insan var. 600 bin işçimizin haklarını KİT'lerde mutlaka koruyacağız, onlar için sosyal planlamalar yapacağız. Gelin, şunu düşünelim: Nasıl yapacağız biz bu sosyal planlamayı, nasıl yapacağız da, o yöredeki kamuda çalışan bütün işçilerimize, memurlarımıza bir yandan sosyal güvence yaratırken, diğer yandan onlara yeni istihdam yaratırken, bu yarattığımız kaynakları en iyi biçimde nerelere yönlendireceğiz? Gelin, bunları tartışalım.

Bakın, bir büyük beraberlikle Meksika bu işin içinden çıktı. Orada ne yaptılar biliyor musunuz? İşte, bütün muhalefet ve iktidar partileri böyle bir seferberliğe girdiler; böyle bir çözüm seferberliğine. Buraya geldiğimiz zaman, tartışacağımız şey, bu sosyal programların içerikleri olmalı. Bunu onlar nasıl yaptı? Biz nasıl katkıda bulunuruz; belediyelerimizi bu sosyal planlamanın içine nasıl sokarız? Bütün bunları tartışmalıyız. Türkiye'nin kamuoyunun önünde bu var.

Bakın, "destekleme" deniyor; desteklemede, bugün, Ziraat Bankasına 30 trilyonluk...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — *(Bir gazete sayfasını Genel Kurula gösterek)* İki anahtar, Sayın Başbakan! *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu Meclisin gündeminde çözümler olmalı değerli milletvekili; gazetelerden buralara söz atma olmamalı...

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Sen onu evinin duvarına as... *(DYP sıralarından "Ayıp ayıp" sesleri ve gürültüler)*

BAŞKAN — Arkadaşlar, onu indiriniz lütfen. Sayın milletvekili, lütfen onu kaldırınız. *(DYP ve ANAP sıralarından karşılıklı gürültüler)* Değerli arkadaşlar, sırası değil, lütfen... Sayın Temel Gündoğdu, o seçim zamanı, lütfen oturun yerinize.

Değerli arkadaşlar, seçim malzemelerini tartışmıyoruz, yerinize oturunuz.

Sayın Başbakan, siz devam ediniz.

H. FECRİ ALPASLAN (Ağrı) — Sayın Başkan, buraya çıkmak attılar, geri gönderelim efendim.

BAŞKAN — Sayın Alpaslan yerinize oturunuz, o kendiliğinden gelmiştir? Buyurun, devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok saygıdeğer milletvekilleri; gelin, halkın gündemini beraberce yakalayalım. Halkın gündeminde bütün bunlar var. Belediyelerimizi yeniden idari ve mali özerkliklerine kavuşturarak, bu sosyal planlamada; ama ANAP'lısıyla, ama DYP'lisiyle, ama SHP'lisiyle, ama RP'lisiyle acaba bu belediyeleri bu sosyal planlama içerisinde nasıl kullanınız; o yörelerdeki kişilere ve bölgelere yeni istihdam yaratacak programları üretmeleri için nasıl kullanınız; gelin, bütün bunları tartışalım. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

HÜSEYİN BALLYALI (Balıkesir) — Sayın Genel Başkanım, televizyona doğru hitap ediniz, onlara doğru değil.

BAŞKAN — Efendim, oturunuz yerinize; her şeyi görüyorum, Sayın Genel Başkanınız konuşuyor, bari siz zorlaştırmayınız.

Devam ediniz efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli milletvekilleri, bakan, bu Programın özünde şu vardır: bu Programın özünde, yeniden Türkiye'yi yapılandırmak vardır; çünkü, Türkiye bir kısır döngüye girmiştir. Bu kısır döngünün içerisinde, bir yandan anarşi vardır, öbür yandan işsizlik vardır. Bu işsizliğe çözüm bulmak için kaynakları yaratıp; bu kaynakları, vergiden ye özelleştirmeden yaratıp, işçi için, memur için, çiftçi için ve küçük esnaf için kullanabilmek vardır, önemli olay bu. Bunu, biz yapacağız, bunu, 50'inci, Koalisyon Hükümeti yapacaktır. *(DYP ve SHP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)*

Şimdi, bir yandan üretimden devleti, çıkarırken, diğer yandan, "sosyal devlet niteliğini kazandıracağız" diyoruz. Nedir bu sosyal devlet niteliği? Bu sosyal devlet niteliğinin içerisinde, ilk önce, devletin uzlaşmaya katkıda bulunacak bir ortamı yaratması vardır; yani, toplumsal uzlaşmayı yaratacağız. Toplumsal uzlaşmada demokrasinin kurumlarını yerleştirmek vardır. Meclis dışında da demokrasinin kurumları vardır. Nedir bu kurumlar? Sendikalar vardır, işverenler vardır, esnaf dernekleri vardır, ziraat odaları vardır; bunların tümüyle birtakım büyük önlemleri, birtakım gelişmeleri tartışıp, kamuoyunun önüne sunup, bir beraberlik içerisinde olma imkânı vardır. Sosyal devlet, ilk önce bu toplumsal uzlaşmanın altyapısını hazırlayacaktır.

Daha sonra, başlatmış olduğumuz bir eğitim seferberliği vardır. Yani, yapılacak şey, bir yandan devleti özelleştirmeye üretimden (pabuç üretmeden ve tekstilden) çekerken, diğer taraftan, onu bir başka biçimde içeri sokmak; yani, fırsat eşitliğini bütün evlatlarımıza vererek eğitime aktarmak vardır.

Evet, biz bu konuda iddialıyız. Biz diyoruz ki, dördüncü gücü bilim yapacağız. Nedir bu? Yargının yanına icranın yanına, yasamanın yanına bir dördüncü gücü bilim olarak koyacağız. *(DYP ve SHP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar)* İşte, akademisyen olmak; işte, bilime olan bu saygı, bu Koalisyon Hükümetinin sadece özünde yok, sadece genel başkanlarında yok, sadece Programında yok; bizatihi kendisinde

var. Şöyle ki; bu eğitim programlarının içerisinde, biz bir büyük kaliteyi yükseltmeye, çağı yakalamaya yönelmek mecburiyetindeyiz. Nedir bu?

Bakın değerli arkadaşlarım, yapacağımız şeylerden bir tanesi - ki, Koalisyon Hükümetimizin ilk uygulamalarından bir tanesi olacaktır - fırsat eşitliği çerçevesinde Türkiye'yi 2000'li yıllara taşıyacak bir büyük burs kampanyası başlatmaktır ve bunu devlet yapacak. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Bravo, şimdi kurtardın Türkiye'yi! Hep-sini de ABD'ye göndereceksin, senin gibi yetişecek!

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Devlet, bu altın çocuklarını, gerekirse yurt dışında, gerekirse yurt içinde en iyi yerlerde, 2000'li yıllarda Türkiye'yi yönetmek üzere hazırlayacak; bunun arkasında devlet olacak. Sadece öyle değil, bir büyük bilgisayar ağıyla, en kaliteli eğitim programlarını, hazırlanmış bilgisayar paket programlarıyla birlikte, bütün ortaokullarımızın ve liselerimizin içine soka-çağız; olmayan yerlerde bir büyük seferberlikle, - ikiye bölerek eğitimi - bir yandan bilimin kalitesini yükseltirken, diğer taraftan da uygulamalı eğitim seferberliğini yapacağız.

Eğitimin yanında sağlık, evet, belki bugünden yarına hemen değil; ama dün-yada olduğu gibi gidecektir ve bunun içerisinde, sağlığı, kişi bazında ve teker teker sübvansiyeye edeceğiz. Her insanın yaşama hakkı vardır; eğer kendi kendine sigorta primlerini ödeyemiyorsa, doğrudan doğruya hastaneyi değil, kişiyi sübvansiyeye ederek, herkesin tedavi hakkını - yurt dışında olduğu gibi - sağlayacağız. İşte, çözüm ve gidiş bunlardır.

Bunun ötesinde, bir önemli diğer fark çevrededir. Biz, ülkeyi 21'inci yüzyıla taşıyacak Koalisyon Hükümeti olarak, gerçekten, çöp sorununun, büyük şehirlerden ele alarak, bir büyük seferberlikle, büyük şehirlere, temiz şehirlere, çevresi düzgün yaşanılabilir yerlere taşıyacağız. Büyük şehirlere yapacağımız en büyük hizmetlerden bir tanesi budur. Bunun kısmen finansman modelleri bulunmuştur, kısmen bunun üzerine gidilmiştir; ama daha hızla bunların üzerine gideceğiz.

Demek ki sosyal devlet, bugün önümüzdeki en önemli meseledir.

Koalisyon Hükümetimizin, ortadireğe ve halka dayalı bir programı vardır. Bakın, çok açıkça ifade ediyorum, sizler gibi, biz bırakıp da şuradan buradan kaçma niyetinde değiliz. Bakın, şurada... *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gü-rültüler)*

YAVUZ KÖYMEN (Giresun) — Sayın Başkan, ne oluyor? Kendisi kaçınıyor efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — 4.6.1991 tarihinde... Çiftçiye korumaya niyetli olan arkadaşlarımızın bize bırakıp da kaçtıkları belgelerin hepsi farkların hepsi var. Nedir bu farklar? Bugdayda 70 Türk Lirası, arpada 40 Türk Lirası ve mısırdada 60 Türk Lirası. Bunların hepsini de biz ödemiştirdik. Yani, çiftçi için sizin konuşacak hiçbir şeyiniz yoktur; ama bu Koalisyon Hükümeti... *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Hani geçmişten bahsedilmeyecekti?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu Koalisyon Hükümeti şunu yapmaya çalışacak: Bugün 30 trilyon Ziraat Bankasına borç var; bu borç, bizim çiftçiye gitmesini isteyip de gönderemediğimiz birtakım paraların birikimidir. Nedir bu? Oralardaki kooperatiflerin elindeki sanayilerin zararlarıdır. Biz diyoruz ki, gelin bu zarardan kurtaralım bunları. Bu 30 trilyonu, doğrudan doğruya çiftçinin kendisine daha fazla imkân olarak verelim, daha fazla sübvansiyon olarak verelim, daha fazla iş yaratmak için, işgücü yaratmak için verelim. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)* Bu 30 trilyon, işte, çiftçinin eline geçecek olan paranın bugünkü kayıp olan kuyusudur. Demek ki, bizim yapacağımız, sadece çiftçimizin arkasında olmak değil, sadece hayvancılığın arkasında olmak değil; küçük işletmecinin arkasında olmak, işçimizin arkasında olmak ve yeni işyerleri yaratmaktır.

Bakın, bugün eğer siz, tekrar ifade ediyorum; Bu kaynakları heba olan yerlerden... Neresidir bu? 30 trilyon Ziraat Bankasına ödenmeyen zarar borçları, 70 trilyon KİT'lerin borçları, toparlanamayan vergiler, yapılamamış olan özelleştirme...

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) — Vergi afları var...

ALİ ER (İçel) — Siz bağışladınız.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Satacaksınız, Amerika'ya borç ödeyeceksiniz.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bunların hepsi; ama hepsi, yeni istihdam olanakları olarak milletimize hizmet için kullanılacak meselelerdir. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Çok değerli milletvekillerimiz; Türkiye, Türk halkı, gerçekten, bir büyük değişim özlemi içerisinde. Bu değişim özlemi, iyiyi yaratmak için ve kendisini kısır döngüden kurtarmak için bizim önümüzde, Meclisin önünde.

Artık Türkiye, yüzde 10 kadar kalmış yatırımlara ayrılmış bir bütçe istemiyor. Türkiye, artık, istihdam sorununun giderek büyümesini istemiyor. Çiftçimiz, her defasında “sen şu kadar üretebilirsin, bundan da daha fazlasını alamazsın; ürettiğin de zaten işe varamaz” diye gururunun kırılmasını istemiyor. Yepyeni imkânları hazırlamak, Türkiye kamuoyunun önünde, Meclisinin önünde. Yepyeni bir dünyada, yeni konumunu Türkiye'nin kendisinin belirlemesi lazımdır. Bir taraftan Amerika'ya ve NAFTA'ya uzanarak, Öbür taraftan da ta Japonya'ya uzanarak; öbür taraftan, dörtte birini oluşturduğunu bildiğimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin içerisindeki Müslüman kardeşleriyle bir bütünlük içerisinde yeni konumuna taşınmak istiyor. İşte, bu değişim burada.

Bu değişimin özünde çok farklı şeyler daha var; gençliğin ve kadının özlemleri var. Bugün, Türk toplumunun büyük bir çoğunluğu gençtir. Bunlar, sadece iş imkânları değil, yeni eğitim imkânları değil, iyi çevre istiyor; önder bir Türkiye konumunda, Türkiye'nin sesinin dışarıda duyulmasını istiyor ve biz “Bunu en iyi biz yaparız” diyoruz. Türkiye'nin sesini, yeni dünya şartlarında, yeni görüntüsüyle dünyaya biz taşıyoruz. *(DYP ve SHP sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar)*

Bugün, bu Koalisyon Hükümeti, bu değişim isteklerini arkasına toplamıştır; bundan hiç kimse rahatsız olmasın. Gelin, siz de buna katkıda bulunun. Gelin, hep beraber bu değişim rüzgârlarına, bu isteğe beraberce cevap verelim. Dünyada, artık

büyük şehirlerde olduğu gibi, bir finans merkezini İstanbul da özlemekte ve bugün, orada bir altın borsası kurulmakta. Evet, “ilerleyemez” denilen sermaye piyasaları bugün hızla gelişmektedir. Bakın, hiç kimse bunu, rant kesiminin bir sektörü olarak görmemelidir. Niçin görmemeli? Yapılması gereken şey, dünyada yapılanı Türkiye’de de yapmaktır. Nedir o? Bugün ufak tasarruf sahipleri dünyanın her yerinde üretime ortaktır; hisse senedi alarak ortaktır. O zaman işvereni ve işçiyi karşı karşıya olmaktan çıkarıp, sermayeyi tabana yayarsınız. İşte bugün, olması gereken ve önünü açmak istediğimiz, bu küçük tasarruf sahiplerine, 5 bin lirası olana bile Hazine bonosunu satmanın ötesinde, sermayeye ortak etmektir. Bugün, dünyanın her yerinde, en büyük sermayedar, toplam hisselerin yüzde 5’ine, 10’una sahiptir, daha fazlasına değil. Bugün Türkiye’de büyük sermayedar, toplam hisselerin yüzde 90’ına, yüzde 100’üne sahiptir ve büyük vergi kaçağı vardır burada. Dünyada olduğu gibi, bunun, sermayenin tabana ve sermaye piyasaları kanalıyla yayılarak yapılması gereği vardır. İşte onun için, İstanbul’un bir finans merkezi olması gerekir. Bütün Türkiye’nin küçük tasarruf sahiplerinin burada olması, dünyanın sayılı merkezlerinden birini teşkil etmesi imkânı vardır. Bunda yol da alınmıştır ve bunun yapılabileceğini de görüyoruz. Bunu, altın borsasına olan ilgiyle görüyoruz, sermaye piyasalarının dünyaya açılmasıyla görüyoruz.

Türkiye, yine geçen Koalisyon Hükümeti devrinde ilk kez, “Yankee Bank”, “Samurai Bank” yaparak, dünya para piyasalarına açılmıştır. Şimdi onlar da bizim Türkiye’imize gelecek ve 17,5 milyar dolar civarında olan rezervler, bir yandan sermayenin tabana yayılmasıyla, diğer taraftan dünyadan rezerv çekerek Türkiye’ye akacak. İşte, biz bütün bunları temsil ediyoruz, halk bunun için bize inanıyor; çünkü, biz, halka çözüm üretiyoruz.

CEM KOZLU (İstanbul) — Boşa vaat ediyorsunuz.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Şu eskimiş sualleri sorarak halkın önüne çıkmıyoruz... (*DYP ve SHP sıralarından “bravo” sesleri, alkışlar*) Biz, halkın önüne çözümle çıkıyoruz.

CEM KOZLU (İstanbul) — Boş vaat ediyorsunuz.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bakın, bir şeyi daha açıkça ifade etmek lazım. Türkiye’de mega projeler gündemdedir; Türkiye’yi 2000’li yıllara taşıyacak olan yine onlardır. Hiç kimse bundan rahatsız olmasın. Ama, önceliklerimizi de biliyoruz; bunu üretim için kullanacağız.

Bizim söylediğimiz şuydu: Dış borcu alır, eğer satılabilir mal üretemezseniz, sorunuz olur...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Hızlı tren ne oldu?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Biz, bunları 20-30 yıllık vadeli kaynaklarla yurt dışından alıp, enerji tesislerine yatıracamız, 2000 yılına kadar Türkiye’nin enerji açığını kapatacağız ve bunu yap-işlet-devret modeliyle yapacağız. Çünkü, Türkiye, 20-30 yıllık imkânı hiçbir biçimde, dışarıdan hiçbir yerden kaynak bularak yapamaz. Hiç kimse demesin ki, “Bu yoldan dolayı fiyatlar artar.”

Bilakis, fiyatlar düşecektir. Biz bu fiyatları düşürürüz; enerjiyi de, BOT'ı de düşürürüz ve siz de bunları kullanırsınız değerli arkadaşlarım. *(DYP sıralarından alkışlar)*

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Aynen enflasyon gibi. Hızlı tren ne oldu?

BAŞKAN — Evet, devam buyurun.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli milletvekillerimiz, bakın, Türkiye'nin önünde sorunları olduğu kadar, çözümleri ve fırsatları var. Bu sorun ve çözümler içerisinde artık Türk halkı hoşgörü istiyor, artık Türk halkı birbirimizle kenetlenmemizi istiyor, artık Türk halkı “yeniden başlayın ve bizi 2000’li yılların ötesine, 21’inci yüzyıla taşıyın” diyor, “Evlatlarımıza iş bulun, evlatlarımızı iyi eğitin” diyor; çiftçi, “Ülkemin diğer yörelerinde olanlar benim yöremde de olsun” diyor; güneydoğudaki vatandaşlarımız, kendilerine İstanbul’da, Bursa’da, İzmir’de hitap edildiği gibi, davranıldığı gibi davranılmasını istiyor ve terörle mücadelede amansız, ödün vermeyen bir mücadele bekliyor ve burada, Meclisten birlik bekliyor.

Çok değerli arkadaşlar, biz diyoruz ki, “Gelin, bu beyaz sayfaya beraberce başlayalım; bu beyaz sayfayı bu tür suallerle kirletmeyelim.” Bu suallerin hepsi eskiye gömülmüştür...

TEMEL GÜNDOĞDU (İstanbul) — Kendinizden başlayın.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Gelin, biz çözüm üretelim. Bu çözümlerde hoşgörüyle, sevgiyle birbirimize kenetlenelim ve Türkiye’yi yeniden güzel yarınlara taşıyalım. Türkiye’yi 21’inci yüzyıla taşıyacak olan hükümet buna damgasını vuracaktır ve bu hükümet, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin 50’nci Hükümeti olacaktır. Bu Koalisyon bir demokrasi sınavı vermiştir. Türk halkının koalisyon olarak değil, demokrasiye inancını pekiştiren bir hükümet olarak bizatihi icraat yapmıştır. Bunu tekrar etmenin ötesinde, çözümlerini Türk halkının önüne koyacaktır. Türk halkı cesaret bekliyor, Türk halkı çözüm bekliyor; Türk halkı bize güvendi, umut bağladı. Allah’ın izniyle, o umudu bağlayanları, o bize güven duyanları mahcup etmeyeceğiz ve beraberce Türkiye’yi 21’inci yüzyıla taşıyacağız.

Sağ olun, var olun diyorum. *(DYP sıralarından “bravo” sesleri, ayakta alkışlar; SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Çiller.

Değerli arkadaşlar, İttüdüğün 73’üncü maddesi uyarınca, bir milletvekiline son sözü veriyorum.

Sayın Muharrem Şemsek, buyurunuz. *(MÇP sıralarından alkışlar)*

MUHARREM ŞEMSEK (Çorum) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyeleri; SHP-DYP İkinci Koalisyon Hükümetinin Programı üzerinde görüşlerimi, şahsım adına, ifade etmek üzere söz almış bulunuyorum. Yüce Meclise ve bu önemli toplantıyı televizyonları başında seyreden sevgili vatandaşlarımıza, şahsım ve Milliyetçi Hareket Partimiz adına saygılar sunuyorum.

Terör olaylarında şehit olan güvenlik kuvvetleri mensuplarımıza ve vatandaşlarımızla son olarak; Sivas’ta vefat eden vatandaşlarımıza Allah’tan rahmet diler-

ken, herkesin, Türk Milletinin dini inançlarına, değer yargılarına - başta devletimiz olmak üzere - saygılı olmasını tavsiye ediyorum.

Değerli milletvekilleri, ülkemizin öncelikli gündem maddelerini, “Bölücülük ve terör olaylarının önlenmesi; milli birlik ve beraberliğin korunması; enflasyon ve pahalılığın önlenmesi; sosyal bir felaket haline gelmiş olan işsizlik meselesinin çözümü; Kıbrıs meselesi; başta kardeş Azerbaycan olmak üzere; yeni bağımsızlığını elde etmiş olan Türk cumhuriyetleriyle ilişkiler; memur, işçi esnaf, emekli, dul ve yetimlerimizin durumu” şeklinde özetlemek mümkündür.

Bölücülük ve terör olayları, Türk Milletinin, son yıllarda karşılaştığı en büyük felakettir. Türkiye, topyekûn bir saldırıyla karşı karşıyadır. Ülkemizde, adı konmamış olan bir savaş yaşanıyor. Bu konuda, asker ve sivil otoritelerin, yönetimde çift başlılıkları var; Hükümet Programına da yansıyan yanlış teşhisler var; Hükümetin ortaklarından birinin bünyesinde barındırdığı olumsuz unsurların tesiri var.

Türkiye’deki bölücülük ve terör olaylarını çok yönlü değerlendirmek icap etmektedir. Türkiye, fikri boyutu olan, silahlı eylemler boyutu olan, ekonomik, kültürel ve dış boyutu olan; Türkiye’nin devlet varlığına, vatan bütünlüğüne, millet birliğine kasteden bir felaketle karşı karşıyadır. Bu konuda, bugüne kadar, Türkiye’de ciddi yanlışlar yapılmıştır. Daha az zayıyla önlenebilecek felaketin zayıyatı artırılmış ve bugünlere gelinmiştir.

“Bu olaylar ekonomik sebeplerden dolayı oluyor; Kürt realitesi tanınırsa bu olaylar durur. Türkiye 27 etnik gruptan meydana gelmiştir; bunlara, kültürel kimlikleri verilirse her şey hallolur. Siz korkmayın, üniter devlet anlayışından, bayraktan vazgeçmeyiz” demekle gerçeği ifade etmemiz mümkün değildir. Gerçek, hiç ifade edildiği şekilde görünmemektedir. Ortada, ciddi bir tehlike vardır.

Bugün, Türkiye’de, Türk kimliğinden başka bir kimlik yoktur. Farklı bir dil veya diller var gibi gösterilse de, ayrı bir soy, ayrı bir millet kesinlikle yoktur. Eğer bunları var kabul ederseniz, “Sizin de tanıdığınız gibi, biz farklı bir milletiz, farklı bir kimliğiz; o halde, ayrı devletimizi isteriz” diyenlere, devletini kurdurmak zorunda kalırsınız ve memlekete kötülük edersiniz.

Değerli milletvekilleri, bugüne kadar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bölücülük ve terör olayları konusunda, ilmi ve milli bir plan hazırlayıp ortaya koymamıştır. “Tedbir” diye uygulamaya konulanların hepsi, teröre prim ve destek olmuştur; 2932 sayılı Kanun meselesi, Pişmanlık Yasası meselesi, Kürt kimliği vesair meselesi, bölge valiliği uygulaması, Kuzey Irak’taki ayrılıkçı grupların liderleriyle görüşmeler, devlet bürokrasisindeki yanlış kadrolaşma ve benzeri bütün yanlışlıkları, bölücülük ve terör merkezlerinin değil, istediği ve arzu ettiği şekilde yapılmıştır.

Değerli milletvekilleri, Türkiye’de bölücülük ve terör olaylarının önlenememesi için, Sayın Başbakanın teklifinden de ilhamla, bir hususa özellikle işaret etmek istiyorum.

Bugün konuşan bütün siyasi gruplarımızın ittifak ettiği bir husus vardır, o da; bölücülük ve terör olaylarının bugüne kadar uygulanan yöntemlerle, metodlarla çözülmeyeceği hususudur. Biz, Milliyetçi Hareket Partisi olarak bu konunun

çözümüyle ilgili olarak sene başında, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bir kanun teklifi verdik ve teklifimiz, bugünkü uygulamanın dışında, mevcut güvenlik kuvvetlerimizin dışında yeni bir güvenlik birimi kurulmak suretiyle, 100 bin kişilik yeni bir güvenlik birimi teşkil edilmek suretiyle, meselenin yurt içinde ve yurt dışındaki merkezlerini de kapsayacak şekilde, ilmi olarak ele alınmasını öngören bir teklifti. Yüce Meclisten, bu teklifimize destek vermelerini ve bugünkü meselenin çözümünde ciddi bir adım olacak olan Türkiye Güvenlik Araştırmaları Kurumu kurulması hakkındaki Kanun teklifinin bir an önce yasalaşmasını temin etmelerini bekliyoruz.

BAŞKAN — Sayın Şemsek, beş dakikanız var.

MUHARREM ŞEMSEK (Devamla) — Değerli milletvekilleri, Hükümet Programında enflasyon ve pahalılıkla ilgili, işçi meselelerinin çözümüyle ilgili, esnaf meselelerinin çözümüyle ilgili, memur meselelerinin çözümüyle ilgili eksiklikler olduğu kanaatindeyiz. 700 bine yakın işçimizin toplu sözleşmeleri arzu edilen şekilde hâlâ bitirilememiştir; 4,5 milyon esnafımız, meselelerinin çözümünü beklemektedir. Memurlarımız aldığı maaşla geçinemez haldedirler. Yeni Hükümet, memurlarımızın içinde bulundukları durumu da hesap ederek, temmuz ayı artışında mutlaka gerçek enflasyonun üzerinde tatmin edici bir ücreti vefakâr memurlarımıza vermek durumundadır. Üniversite hocalarımız ve öğretmenlerimizin durumu da iç açıcı değildir. Üniversite hocalarımızın tatmin edici maaşa kavuşturularak, üniversitelerin artık lise olmaktan çıkartılması icap etmektedir.

Değerli milletvekilleri, ülkemizde mühim bir sosyal mesele olan özörlölerle ilgili olarak da Programda ciddi bir bakış göremedik. Türkiye Büyük Millet Meclisimizce kurulmuş olan özörlölerin Meselelerini Araştırma Komisyonu raporundaki tekliflerin bir an önce hayata geçirilmesinde büyük fayda vardır. Bu konuyla ilgili şahsi görüşümü ifade etmek istiyorum ki, bu meselenin toplu çözümü için, öncelikle bir özörlöler bakanlığı kurulmalıdır; bir özörlöler fonu kurulmalıdır; bir özörlöler kanunu mutlaka çıkartılmalıdır.

Hazırlanan Programda, ahlâk ve maneviyattaki çöküntüyle ilgili teklifler de görölmemektedir. Ülkemizde bugün ciddi bir ahlaki ve manevi bunalım dikkate alındığında, bu meseleye de ağırlık verilmesi icap ettiğı görölecektir.

Kültür bölümünde; çağdaş kültürden, evrensel kültürden bahsedilirken, milli kültürden hiç bahis açılmaması da ayrı bir eksikliktir.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin içinde bulunduğu problemleri, aslında, bugünkü Hükümetin de, bugüne kadarki hükümetlerde olduğu gibi, köklü şekilde çözmesi mümkün olmayabilir. Türkiye'nin meselelerinin çözümü, kanaatimize göre, Türkiye'nin kurtuluş ve yücelişi, ancak milliyetçilerin birlik olmasıyla ve milliyetçilerin birlikte ülke meselelerine sahip çıkmalarıyla ve Milliyetçi Hareket Partisinin iktidarıyla mümkündür. (MHP sıralarından alkışlar)

Türkiye'nin, bugüne kadar denenmiş olan siyasi heyetlerin dışında, yeni bir anlayış ve ruhla ülke meselelerini çözecek yeni bir fikre, yeni bir kadroya, yeni bir partiye ihtiyacı vardır. Bu yeni fikir milliyetçilik fikridir. Türk-İslam ölküsü fikri; yeni kadroda ölkücü kadrolar, yeni parti de Milliyetçi Hareket Partisidir. MHP ikti-

darıyla Türkiye kurtulacak, bütün vatandaşlarımız huzur ve mutluluk bulacak, vurgun, talan, soygun dönemi kapanacak, dürüst bir yönetim devri açılacaktır. MHP, Türkiye'nin iktidarına taliptir. Vatandaşlarımızın hiç ümitsizliği kapılmasına gerek yoktur.

Eğer, bugünkü hükümet de, bölücülük ve terör olaylarını kısa zamanda önleyemez, akan kanı durduramazsa, Kıbrıs, Azerbaycan, Bosna-Hersek gibi dış problemleri çözemez, enflasyon ve işsizliği önleyemez ve bu işleri yapamıyoruz noktasına gelir ise, Milliyetçi Hareket Partisi olarak biz, bölücülük ve terör olaylarını önlemeye, vatandaşlarımızın baş belası olan bu olayın kökünü kazımaya talibiz. Kaybedilmiş olan Kıbrıs ve Azerbaycan davasını kazanmaya talibiz. Demokratik yollarla bu işlerin de çözüleceği kanaatindeyiz.

Yeni Hükümetimiz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarını daha verimli hale getirmek durumundadır. Buna programında da zaten yer vermiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, öncelikli ve ivedilikli bir iş olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde bulunan İktisat değişikliğine ait teklifleri görüşerek neticelendirip, Yüce Meclisimizin daha verimli çalışmasını mutlaka sağlamalıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi, kendisiyle ilgili bazı çevrelerce sistemli olarak yürütülen menfi propagandalar yüzünden kamuoyumuzda yaratılan hiç hak etmemiş olduğu yanlış imajları mutlaka düzeltmek durumundadır.

MHP olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yaz tatiline girmeyerek, öncelikle İktisat'ın, bilahare da gündeminde bekleyen diğer kanun tasarı ve tekliflerini görüşerek kanunlaştırmasını; ayrıca, ülkenin içinde bulunduğu ağır iç ve dış problemler sebebiyle her an toplantı halinde bulunmasını ve ülke meseleleriyle daha yakından ilgilenilmesini, Hükümete yol göstermesini ülkemiz için faydalı görüyor ve teklif ediyoruz.

Program, demokrasi konusunda da bazı eksiklikler taşımaktadır, özellikle geniş halk kitlelerinin yönetime katılmasını sağlayacak, milli iradenin adaletli şekilde Parlamente'ye yansımalarını temin edecek yeni bir Seçim Kanunu konusu mutlaka programda yer olmalıydı. Mevcut seçim sisteminin çarpık ve adaletsiz sonuçları ortada iken, eşit, dürüst şartlarda adaletli bir yarışa imkân verecek, siyasi partiler ve vatandaşlardan alınan oylar arasında ayırım yapmayan, milletin oylarını adaletli şekilde Meclise yansıttak bir Seçim Kanununu yeni Hükümetimiz mutlaka düşünmelidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'de siyasi kültürümüzde de iki temel ciddi yanlışımız vardır. Bugün dahi, siyaset geleneğimizde iktidar etme ve muhalefet yapma anlayışları yanlış ve eksiktir. Ülkemizde muhalefet yapmak, hükümetin, iktidar olan siyasi heyetin her fikrine ve her tasarısına karşı çıkmak şeklinde bilinmekte ve değerlendirilmektedir. Yine, ülkemizde iktidar etmek anlayışı da, muhalefet partilerinden gelen hemen her şeye karşı çıkmak şeklinde kabul edilmekte ve değerlendirilmektedir.

Değerli milletvekilleri, bu iki tutum ve yaklaşım da eksik ve yanlıştır. Ülkemizin, esas bu konuda zihniyet değişimine, yeniliğe ihtiyacı vardır. Bir ülkede iktidarın da muhalefetin de yanlışları olabilir; fakat, iktidarın da muhalefetin de doğru-

ları da vardır. Milliyetçi Hareket Partisi, bugün bir muhalefet partisi olarak, geçmiş alışkanlıkların ve yanlışların ötesinde, yeni ve doğru olan bir muhalefet örneğini uygulamaktadır. Bu da, iktidarın doğrularına karşı çıkmama, yanlışlarına da karşı çıkma, tenkit etme, tavsiyede bulunma, doğruları teklif etme ve çözümleri ortaya koyma şeklinde özetlenebilecek bir muhalefet anlayışıdır. Bu da, ülkemiz için en hayırlı olan bir muhalefet yoludur. Milliyetçi Hareket Partisinin bu doğru ve yeni muhalefet anlayışını anlamayan bazı çevrelerin olduğunu da üzümlere ifade ediyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu duygu ve düşüncelerle Hükümet Programının, memleketimize ve milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını diliyor, yeni kurulmuş olan Hükümete başarılar diliyor, hepinize saygılar sunuyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Şemsek.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güven oylamasının, Anayasanın 110, İçtüzüğün 105'inci maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekiyor. Buna göre güven oylaması, 5 Temmuz 1993 Pazartesi günü yapılacaktır. Buyurun Sayın Kazan.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, İçtüzüğün 70'inci maddesine göre bir söz talebimiz oldu; çünkü Sayın DYP Grubu Sözcüsü tarafından, Sayın Erbakan'ın söylemediği bir söz, söylenmiş gibi dile getirildi. Ancak, Genel Kurulun şu andaki durumu münasebetiyle fazla zamanınızı işgal etmemek için ve zabıtlara geçmesi bakımından bir düzeltme yapmak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, Sayın DYP sözcüsü, Genel Başkanımızın konuşması sırasında kendisinin, “faize faiz demeyin, gelir payı deyin” diye bir ifade kullandığını iddia etti.

Bir defa, Refah Partisinin ta Milli Selamet döneminden beri, faizi ekonomimiz açısından faydalı değil, tam tersine, zararlı bir kurum olarak kabul ettiği bilinmektedir. Genel Başkanımızın da böyle bir söz söylemesi mümkün değildir. Nitekim, ben zabıtları alıp inceledim; böyle bir söz Genel Başkanımız tarafından söylenmemiştir. Bu tamamen, DYP sözcüsünün âfâki bir isnadından ibarettir.

İkinci husus da şudur: Yine DYP sözcüsü, konuşmasında, Refah Partisi tarafından yapılan konuşmada, Hükümet Programıyla yatırım programının karıştırıldığından bahsetti.

Hükümet Programının 95, 96, 97'nci sayfaları dikkatle okunduğu zaman görülecektir ki, burada tamamen, işbaşına yeni gelen Hükümetin yapacağı birtakım yatırımlardan bahsedilmektedir. Genel Başkanımızın temas ettiği konular da, tamamen Hükümet Programı çerçevesi içerisindedir. Karıştırılmış bir şey yoktur, bunu karıştıran Sayın DYP sözcüsüdür.

Arz ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Değerli arkadaşlar, gündemimizdeki konuların görüşmeleri bitmiştir.

Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması yapmak ve alınan karar gereğince, Anayasanın 133'üncü Maddesi-nin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin birinci görüşmesini tamamlamak için, 5 Temmuz 1993 Pazartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyo-rum.

Kapanma Saati: 20.06

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 38 Birleşim 122
Sayfa: 9-11
05.07.1993 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Hüsamettin Cindoruk
KÂTİP ÜYELER: İbrahim Özdiş (Adana)
Ali Günaydın (Konya)
Açılma Saati: 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Değerli arkadaşlar, gündemimize göre, Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, Anayasamızın 110 ve İçtüzüğün 105'inci maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır. Güvenoylamasının açık oy şeklinde yapılması, İçtüzüğün 105'inci maddesi gereğidir. İçtüzüğün 115'inci maddesine göre de, açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir.

Değerli arkadaşlarım, güvenoylamasının, adı okunan sayın milletvekilinin, ayağa kalkarak, yüksek sesle, “kabul-ret-çekinser” şeklinde oyunu belirtmek suretiyle yapılması hususunu oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylamaya Adana İlinden başlıyoruz. *(Oylar toplandı)*

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan sayın üye var mı? Yok. Oylama işlemi bitmiştir. *(Oyların ayırımı yapıldı)*

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, güvenoylamasının sonucunu arz ediyorum: Oylamaya 432 milletvekili katılmış; 247 kabul, 184 ret ve 1 çekinser oy kullanılmıştır. *(DYP ve SHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, bu sonuca göre, Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna, Meclisimizce güvenoyu verilmiştir; memleketimiz ve milletimiz için hayırlı ve başarılı olmasını diliyorum.

Sayın Başbakan teşekkür konuşması yapmak istiyor musunuz?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLER (İstanbul) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Başbakan. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri ve bizi yine televizyonlarından seyreden çok aziz vatandaşlarım; bugün, Yüce Meclisinizin vermiş olduğu bu güvenden dolayı hepinize teşekkürlerimi sunuyo-

rum ve milletimiz ve memleketimiz için hayırlı olmasını diliyorum. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar*)

Bu, aynı zamanda, milletimizin ve vatandaşlarımızın, yenilenme ve değişme arzusunun bir ifadesidir. Dolayısıyla, bunun onurunu taşıyoruz, bunun gururunu taşıyoruz ve aynı zamanda bunun, büyük bir sorumluluğu da beraberinde getirdiğini biliyoruz.

Türkiye’imizde son dönem, bir geçiş dönemi olmuştur. Hepinizin bildiği gibi, 17 Nisanda Sayın Cumhurbaşkanımızın vefatı ve daha sonra 16 Mayıs’ta Başbakanımız Sayın Süleyman Demirel’in Cumhurbaşkanlığı olmasıyla devam eden bir süre, Türkiye’de geçiş dönemi olmuştur. Bugün, 5 Temmuz 1993. Bugün, Türkiye Cumhuriyetinin 50’nci Hükümetinin, güvenoyuna dayalı icraat gününün ilkidir. Bunun, memleketimize hayırlı olmasını tekrar diliyorum.

Önümüzde çok önemli sorunlarımız vardır. Bütün bunların bilinci içindeyiz. Dünyada bir değişim süreci yaşanmaktadır. Türkiye’nin içinde olduğu coğrafi bölge, özellikle bu değişimin odak noktası olmuştur. Türk toplumu da bu değişim sürecine kendini kaptırmıştır. Dolayısıyla, zaman zaman toplumumuzda zelzeleler vardır, zaman zaman toplumun sorunları vardır. Bütün bunlardan çıkarken, değerlerimize yeniden sahip olma gereği vardır. Bu değerlerin en önemlisi, herkesin öncelikli olarak yaşama hakkının olduğu bilincidir. Bu yaşama hakkı, en ilk ve vazgeçilmez haktır; herkesin hakkıdır.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Sivas, Sivas...

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Düşünce özgürlüğü, vicdan özgürlüğü, bundan dolayı doğacak haklar, hiçbir biçimde yaşama hakkının önüne geçemez. Devlet ise düşünce bağımsızlığından bağımsızdır. (*ANAP ve RP sıralarından “anlaşılmadı” sesleri*) Ancak, açıkça ifade ediyorum; eğer...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Ne diyorsun, anlaşılmadı...

BAŞKAN — Dinleyelim efendim.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Eğer bunların önünde herhangi bir suç olur ise, yani düşünce özgürlüğünün önüne geçen bir suç olur ise, bunun cezasını verecek olan, sadece devlettir, ceza verme hakkı sadece devlete aittir ve bizim Hükümetimiz devleti yeniden devlet yapacak ve bu hakkın sadece devlete ait olduğunu bildirecektir. (*DYP ve SHP sıralarından alkışlar; ANAP, RP ve CHP sıralarından gürültüler*)

BAŞKAN — Dinleyelim lütfen.

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Çok değerli milletvekillerimiz, önümüzde çok önemli sorunlarımız vardır.

Bu sorunlar içerisinde, terörle mücadelede kararlı olacağız; ekonomiyle olan mücadelemizde bilgili, bilinçli ve cesur olacağız; Türkiye’nin sesini bütün dünyaya duyurmada kararlıyız ve Türkiye’nin sesini, önder bir Türkiye konumuna getirmekte yine kararlıyız.

Bütün bunların üstüne, bir büyük cesaretle, bir büyük inançla gideceğiz. Bunu yaparken, memleketimizin istediği hoşgörüyü, birlik ve beraberliği, daima, kamuoyunun önünde, Meclisimizle paylaşarak götüreceğiz. Bu beraberliğin, memleketimizin önündeki sorunları aşmada önemli bir yeri vardır.

Bugün tekrar ifade ediyorum ki, bunların üzerinden aşabilmek için Meclisimize çok büyük bir görev düşmektedir. Bu görevden ilkin, bu Hükümetin güvenoyu almasından sonra, bugün beraberce, memleketimizin ve milletimizin önüne koyma imkânına sahibiz. Biz burada diyoruz ki, halkımızın istediği, Anayasamızın 133'üncü maddesinin değişmesine ve memleketimizde yeniden radyoların beraberce çalınması imkânına hep beraber cevap verelim. Biz, bunun böyle olacağını ve bu ilk beraberliğin milletimiz tarafından da kabul edileceğini biliyoruz.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Teşekkürle ne ilgisi var? Teşekkür konuşması mı bu?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (Devamla) — Bu hoşgörüye hepinizi davet ediyor, bu hoşgörü ve beraberlik içerisinde memleketimizin bütün sorunlarının üstesinden gelineceğini biliyor; bu Hükümetimizin, memleketimize, bir kez daha, hayırlı olmasını diliyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bugün artık çalışma günüdür, konuşma günü değildir; bu çalışmayı hep beraber Meclisimizde başlatacağız.

Sağ olun, var olun. *(DYP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar; SHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Kapanma Saati: 18.23

**Başbakan Tansu Çiller Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında
Güven Oylamasına Verilen Oyların Sonucu****(Kanunlaşmıştır)**

<i>Program:</i>	30.06.1993
<i>Güvenoylaması:</i>	05.07.1993
<i>Üye Sayısı:</i>	450
<i>Kullanılan Oy:</i>	432
<i>Kabul Edenler:</i>	247
<i>Reddedenler:</i>	184
<i>Çekimser:</i>	1
<i>Geçersiz Oylar:</i>	-
<i>Oya Katılmayanlar:</i>	15
<i>Açık Üyelikler:</i>	3

(Kabul Edenler)**ADANA**

Uğur Aksöz, Bekir Sami Daçe, M. Halit Dağlı, Veli Andaç Durak, Muhammet Kaymak, M. Selâhattin Kılıç, Mustafa Küpeli, Ali Yalçın Ögütcan, Timurçin Savaş, Ahmet Sanal, Orhan Şendağ, Turgut Tekin

ADİYAMAN

Abuzer Tanrıverdi

AFYON

İsmet Attila, Baki Durmaz, Ethem Kelekçi, Abdullah Ulutürk

AĞRI

Mikail Aydemir, Cemil Erhan

AKSARAY

Halil Demir, Mahmut Öztürk

AMASYA

Cemalettin Gürbüz, Mehmet Tahir Köse

ANKARA

Bilâl Güngör, Mehmet Kerimoğlu, Orhan Kilercioğlu, İrfan Köksalan, Sait Kemal Mimaroglu, Mehmet Seyfi Oktay, İbrahim Tez, Mustafa Tınaz Titiz, Baki Tuğ, Mustafa Dursun Yangın

ANTALYA

Veysel Atasoy, Adil Aydın, Hayri Doğan, Gökberk Ergenekon, Ali Karataş, Hasan Namal

ARTVİN

Hasan Ekinici

AYDIN

Tunç Bilget, Ali Rıza Gönül, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin

BALIKESİR

Abdülbaki Ataç, Hüseyin Balyalı, Ekrem Ceyhun, Ömer Lütfi Coşkun,
Mehmet Cemal Öztaylan, Melih Pabuçcuoğlu, Sami Sözat

BARTIN

Köksal Toptan

BATMAN

Mehmet Adnan Ekmen, Abdülkerim Zilan

BİLECİK

Bahattin Şeker

BİNGÖL

Haydar Baylaz

BOLU

Nazmi Çiloğlu, Necmi Hoşver, Tevfik Türesin

BURDUR

Mustafa Çiloğlu, Ahmet Şeref Erdem, Ahmet Sayın

BURSA

Fethi Akkoç, Cavit Çağlar, Şükrü Erdem, Beytullah Mehmet Gazioğlu, Kadri
Güçlü, İbrahim Gürdal, Yılmaz Ovalı, Turhan Tayan

ÇANAKKALE

Süleyman Ayhan, Rahmi Özer, Nevfel Şahin, A. Hamdi Üçpınarlar

ÇANKIRI

Nevzat Ayaz

ÇORUM

Cemal Şahin, Muharrem Şemsek, Arslan Adnan Türkoğlu

DENİZLİ

Mehmet Gözlükaya, M. Halûk Müftüler, Nabi Sabuncu

DİYARBAKIR

Mehmet Salim Ensarioğlu, Fehmi Işıklar, Mehmet Kahraman, Salih Sümer

EDİRNE

Evren Bulut, Şerif Ercan

ELAZIĞ

Ahmet Küçükkel, Ali Rıza Septioğlu, Tuncay Şekercioglu

ERZİNCAN

Mustafa Kul, Ali İbrahim Tutu

ERZURUM

Abdülmelik Fırat, İsmail Köse, Rıza Müftüoğlu, Oktay Öztürk

ESKİŞEHİR

İbrahim Yaşar Dedelek, M. Fevzi Yalçın

GAZİANTEP

Bahattin Alagöz, Abdulkadir Ateş, Mehmet Batallı, Hikmet Çetin, Ayvaz Gökdemir, Mehmet Özkaya, Hannan Özüberk, Mustafa Yılmaz

GİRESUN

Ergun Özdemir

HAKKÂRİ

Esat Canan, Mustafa Zeydan

HATAY

Mehmet Dönen, Abdullah Kınalı, Onur Kumbaracıbaşı, Nihat Matkap, Bestami Teke, Nurettin Tokdemir, Ali Uyar

İSPARTA

Mustafa Fikri Çobaner, Abdullah Aykon Doğan, Ertekin Durutürk

İÇEL

Y. Fevzi Arıcı, Ahmet Bilyeli, Aydın Güven Gürkan, Asım Kaleli, Durmuş Fikri Sağlar, Ali Su

İSTANBUL

Yıldırım Aktuna, Bedrettin Doğançan Akyürek, Osman Ceylan, Nami Çağan, Tansu Çiller, Bedrettin Dalan, İbrahim Gürsoy, Ercan Karakaş, Coşkun Kırca, Leyla Yeniay Köseoğlu, Mehmet Moğultay, İbrahim Özdemir, Tunca Toskay

İZMİR

Yıldırım Avcı, Nevzat Çobanoğlu, Halil Çulhaoğlu, Ersin Faralyalı, Erdal İnönü, Mehmet Köstepen, Atilla Mutman, Mehmet Özkan, Işıl Saygın, Rifat Serdaroğlu, Erkut Şenbaş, Cemal Tercan

KAHRAMANMARAŞ

Selahattin Karademir

KARAMAN

S. Osman Sevimli

KARS

Mehmet Alp, Abdülkerim Doğru, M. Sabri Güner

KASTAMONU

Münif İslamoğlu, Nurhan Tekinel

KAYSERİ

Mustafa Dağcı, Osman Develioğlu, Seyfi Şahin

KIRIKKALE

M. Sadık Avundukluoğlu, Hacı Filiz, Abdurrahman Ünlü

KIRKLARELİ

Ahmet Sezal Özbek, Cemal Özbilen

KIRŞEHİR

Sabri Yavuz, Hilmi Yükselen

KOCAELİ

İsmail Amasyalı, Halil İbrahim Artvinli, M. Kâzım Dinç, İsmail Kalkandelen, Alaettin Kurt

KONYA

Hasan Afşar, Musa Eraracı, Ali Günaydın, Osman Nuri Özbek, Ömer Şeker, Vefa Tanır, Servet Turgut, Mehmet Ali Yavuz

KÜTAHYA

H. Cavit Erdemir, İsmail Karakuyu

MALATYA

Mustafa Yılmaz

MANİSA

Rıza Akçalı, Ümit Canuyar, Tevfik Diker, Akın Gönen, Sümer Oral, Yahya Uslu, Cengiz Üretmen

MARDİN

Muzaffer Arıkan, Mehmet Gülceğün

MUĞLA

İrfettin Akar, Muzaffer İlhan, Latif Sakıcı, Erman Şahin

NEVŞEHİR

Esat Kırathoğlu, Osman Seyfi

NİĞDE

İbrahim Arısoy, Doğan Baran, Rıfat Yüzbaşıoğlu

ORDU

Hasan Kılıç, Refaiddin Şahin

SAKARYA

Nevzat Ercan, Mehmet Gölhan, Ahmet Neidim

SAMSUN

İlyas Aktaş, Cemal Alişan, Mehmet Çebi, İrfan Demiralp, Ali Eser, Nafiz Kurt, İhsan Saraçlar

SİİRT

Mehmet Erdal Koyuncu

SİNOP

Kadir Bozkurt, Cafer Sadık Keseroğlu, Yaşar Topçu

SİVAS

Azimet Köylüoğlu

ŞANLIURFA

Sedat Edip Bucak, Necmettin Cevheri, Ferit Aydın Mirkelam, Mehmet Fevzi Şihanlıoğlu, Abdürrezak Yavuz

TEKİRDAĞ

Halil Başol, Muhtar Mahramlı, Fethiye Özver, Hasan Peker

TOKAT

Ali Şevki Erek, Güler İleri, Şahin Ulusoy

TRABZON

Koray Aydın, Mehmet Ali Yılmaz

TUNCELİ

Kamer Genç, Vahdet Sinan Yerlikaya

UŞAK

Fahri Gündüz, Ender Karagül, Ural Köklü

VAN

Mustafa Kaçmaz, Nadir Kartal

YOZGAT

Yaşar Erbaz, Alparslan Türkeş

ZONGULDAK

Adnan Akın, Şinasi Altınır, Ömer Barutçu, Güneş Müftüoğlu, Ali Uzun, Necdet Yazıcı

(Reddedenler)

ADANA

Yılmaz Hocaoglu, İbrahim Özdiş

ADİYAMAN

Mahmut Kılıç

AFYON

Halil İbrahim Özsoy, Gaffar Yakın

AĞRI

Hasan Fecri Alpaslan, Yaşar Eryılmaz

AKSARAY

İsmet Gür

AMASYA

Haydar Oymak

ANKARA

Mehmet Nedim Budak, Mehmet Çevik, Ali Dinçer, Mehmet Vehbi Dinçerler, Ömer Faruk Ekinci, Hamdi Eriş, İ. Melih Gökçek, H. Uluç Gürkan, Mehmet Sağdıç, Yücel Seçkiner

ANTALYA

Faik Altun, Deniz Baykal, Hasan Çakır

ARTVİN

Süleyman Hatinoğlu

AYDIN

Cengiz Altinkaya, Yüksel Yalova

BARTIN

Hasan Akyol

BATMAN

Nizamettin Toğuç

BAYBURT

Bahattin Elçi, Ülkü Güney

BİLECİK

Mehmet Seven

BİNGÖL

Kâzım Ataoğlu, Hüsamettin Korkutata

BİTLİS

Zeki Ergezen, Edip Safder Gaydalı, Kâmrân İnan

BOLU

Avni Akyol, Abbas İnceayan

BURSA

Mehmet Gedik, Hüsamettin Örüç, Feridun Pehlivan

ÇANKIRI

İsmail Coşar, İlker Tuncay

ÇORUM

Mustafa Ateş Amiklioğlu, Yasin Hatiboğlu

DENİZLİ

Muzaffer Arıcı, Adnan Keskin, Hasan Korkmazcan

DİYARBAKIR

M. Hatip Dicle, Mahmut Uyanık, Sedat Yurtdaş

EDİRNE

Hasan Basri Eler, Erdal Kesebir

ELAZIĞ

Ahmet Cemil Hınç

ERZURUM

Lütfi Esengün, Abdulillah Fırat, Şinasi Yavuz

ESKİŞEHİR

Hüseyin Aksoy, Mustafa Balcılar

GAZİANTEP

Mustafa Doğan

GİRESUN

Burhan Kara, Yavuz Köymen, Rasim Zaimoğlu

GÜMÜŞHANE

Lütfü Doğan, Mahmut Oltan Sungurlu

HATAY

Fuat Çay

İÇEL

Ali Er, M. İstemihan Talay, Rüştü Kâzım Yücelen

İSTANBUL

Bülent Akarcalı, İmren Aykut, Mustafa Baş, Mukadder Başeğmez, İsmail Cem, Kadir Ramazan Coşkun, Gürhan Çelebican, Hüsnü Doğan, Halit Dumankaya, Elaattin Elmas, Halil Orhan Ergüder, Salih Ergün, İsmail Safa Giray, Temel Gündoğdu, Engin Güner, Algan Hacaloğlu, Melike Tugay Hasefe, Fevzi İşbaşıaran, Mehmet Cavit Kavak, Cem Kozlu, Emin Kul, Ziyaeddin Selçuk Maruflu, Hasan Mezarıcı, Yusuf Namoğlu, Ali Oğuz, Hasan Hüsametdin Özkan, Sabri Öztürk, Yusuf Pamuk, İsmail Sancak, Mehmet Sevigien, Gürol Soylu, Güneş Taner, Şadan Tuzcu, Mehmet Bahattin Yücel

İZMİR

Veli Aksoy, Cengiz Bulut, Işın Çelebi, Timur Demir, İsmet Kaya Erdem, İlhan Kaya, Süha Tanık

KAHRAMANMARAŞ

Esat Bütün, Hasan Dikici, Ahmet Dökülmez, Recep Kırış, Ökkeş Şendiller, Saffet Topaktaş

KARAMAN

Zeki Ünal

KARS

Atilla Hun, Zeki Nacitarhan

KASTAMONU

Refik Arslan, Murat Başesgioğlu

KAYSERİ

Şaban Bayrak, Aykut Edibali, Abdullah Gül, Salih Kapusuz

KIRKLARELİ

İrfan Gürpınar

KIRŞEHİR

Coşkun Gökalp

KOCAELİ

Bülent Atasayan, Şevket Kazan

KONYA

Necmettin Erbakan, Ahmet Remzi Hatip, Mehmet Keçeciler, Abit Kıvrak, Mustafa Ünal

KÜTAHYA

Ahmet Derin, Mehmet Rauf Ertekin, Mustafa Kalemli

MALATYA

Oğuzhan Asiltürk, Gazi Barut, Metin Emiroğlu, Yusuf Bozkurt Özal

MANİSA

Ekrem Pakdemirli, Faruk Saydam

MARDİN

Mehmet Sincar, Ahmet Türk

MUĞLA

Nevşat Özer

MUŞ

Muzaffer Demir, Sırrı Sakık, Mehmet Emin Sever

NEVŞEHİR

Mehmet Elkatmış

ORDU

Bahri Kibar, Cavit Şadi Pehlivanoglu, Nabi Poyraz, Şükrü Yürür

RİZE

Ahmet Kabil, Mustafa Parlak, Ahmet Mesut Yılmaz

SAKARYA

Cevat Ayhan, Mustafa Kılıçarslan, Ersin Taranoğlu

SAMSUN

Hüseyin Özalp, Adem Yıldız

SİİRT

Zübeyir Aydar, Naif Güneş

SİVAS

Ahmet Arıkan, Musa Demirci, Abdullatif Şener, Muhsin Yazıcıoğlu

ŞANLIURFA

İbrahim Halil Çelik, Seyyit Eyyüpoğlu, Eyüp Cenap Gülpınar

ŞIRNAK

Orhan Doğan, Selim Sadak

TOKAT

Ahmet Feyzi İnceöz, Ahmet Özdemir

TRABZON

Eyüp Âşık, Ali Kemal Başaran, Kemalettin Göktaş, Fahrettin Kurt

VAN

Şerif Bedirhanoglu, Fethullah Erbaş

YOZGAT

Hüseyin Erdal, Lutfullah Kayalar, Mahmut Orhon

ZONGULDAK

Bülent Ecevit

(Çekinser)

TOKAT

İbrahim Kumaş

(Oya Katılmayanlar)

ADIYAMAN

Celâl Kürkoğlu, Kemal Tabak

ANKARA

Salman Kaya, O. Mümtaz Soysal, Halil Şıvgın

DIYARBAKIR

Leyla Zana

ERZİNCAN

Yıldırım Akbulut

ESKİŞEHİR

Hüsametdin Cindoruk (Başkan)

İSTANBUL

Kemal Naci Ekşi, Recep Ercüment Konukman

MALATYA

Münir Doğan Ölmeztoprak

MARDİN

Ali Yigit

SİVAS

Ziya Halis

ŞIRNAK

Mahmut Alınak

VAN

Remzi Kartal

(Açık Üyelikler)

Bursa 1

Isparta 1

İstanbul 1

Yekûn 3

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KOALİSYON HÜKÜMETLERİ,
KOALİSYON PROTOKOLLERİ,
HÜKÜMET PROGRAMLARI
VE
GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ
CİLT 3

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

KOALİSYON HÜKÜMETLERİ,
KOALİSYON PROTOKOLLERİ,
HÜKÜMET PROGRAMLARI
VE
GENEL KURUL GÖRÜŞMELERİ
CİLT 3

HAZIRLAYANLAR

Dr. İrfan NEZİROĞLU

Dr. Tuncer YILMAZ

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Koalisyon Hükümetleri, Koalisyon Protokolleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri – CİLT 3

Hazırlayanlar

Dr. İrfan NEZİROĞLU

TBMM Genel Sekreteri

Dr. Tuncer YILMAZ

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkan Yardımcısı

Düzenleme

Gülşah ERDEM EFE

Grafik-Tasarım

Uğur SAÇI

(Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı – Grafiker)

Baskı

TBMM Basımevi

Haziran 2015

ÖN SÖZ

24 Nisan 1920 tarihinde Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilerek görevlendirilmiş Muvakkat İcra Encümenleri Heyeti'nden Cumhuriyetin ilan edildiği 29 Ekim 1923 tarihine kadar geçen sürede beş İcra Vekilleri Heyeti, 1923 yılından günümüze kadar ise 62 hükümet görev yapmıştır.

Bu eserde, 1961-2002 yılları arasında koalisyon hükümeti olarak görev yapan VIII. İnönü Hükümeti, IX. İnönü Hükümeti, Talu Hükümeti, I. Ecevit Hükümeti, IV. Demirel Hükümeti, V. Demirel Hükümeti, VII. Demirel Hükümeti, I. Çiller Hükümeti, III. Çiller Hükümeti, II. Yılmaz Hükümeti, Erbakan Hükümeti, III. Yılmaz Hükümeti ve V. Ecevit Hükümeti'nde görev alan Bakanlar Kurulu üyeleri, söz konusu dönemlere ait hükümet programları, koalisyon protokolleri, hükümet programlarına ilişkin Genel Kurul görüşmelerinin tutanakları ile güven oylaması sonuçlarına yer verilmiştir.

Daha önce yayınlanmış olduğumuz Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri isimli kitapta da yer alan metinler bu defa ayrı bir çalışmada bir araya getirilmiştir.

Yakın siyasi tarihimize dair bu önemli bilgilere toplu halde ve kolaylıkla erişilmesi bakımından faydalı olacağı düşünülen bu derlemeyi araştırmacı ve okuyucuların hizmetine sunuyor, başta Gülşah Erdem Efe ve Uğur Saçı olmak üzere hazırlanmasında emeği geçen mesai arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Dr. İrfan NEZİROĞLU
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Genel Sekreteri

İÇİNDEKİLER

CİLT 1

ÖNSÖZ.....	iii
1. VIII. İnönü Hükümeti (20.11.1961-25.06.1962).....	1
Bakanlar Kurulu.....	2
Koalisyon Protokolü.....	4
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	6
B- Cumhuriyet Senatosu.....	18
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	19
B- Millet Meclisi	90
Güvenoylaması.....	145
2. IX. İnönü Hükümeti (25.06.1962-25.12.1963).....	157
Bakanlar Kurulu.....	158
Koalisyon Protokolü.....	160
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	165
B- Cumhuriyet Senatosu.....	184
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	185
B- Millet Meclisi	263
Güvenoylaması.....	387
3. Talu Hükümeti (15.04.1973-26.01.1974)	411
Bakanlar Kurulu.....	412
Koalisyon Protokolü.....	414
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	417
B- Cumhuriyet Senatosu.....	426
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	427
B- Cumhuriyet Senatosu.....	496
Güvenoylaması.....	565

4. I. Ecevit Hükümeti (26.01.1974-17.11.1974)	577
Bakanlar Kurulu.....	578
Koalisyon Protokolü.....	580
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	592
B- Cumhuriyet Senatosu.....	614
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	615
B- Cumhuriyet Senatosu.....	849
Güvenoylaması.....	952
Güvenoylaması Tablosu.....	976

CİLT 2

ÖNSÖZ.....	iii
5. IV. Demirel Hükümeti (31.03.1975-21.06.1977)	977
Bakanlar Kurulu.....	978
Koalisyon Protokolü.....	980
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	993
B- Cumhuriyet Senatosu.....	1016
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Millet Meclisi	1017
B- Cumhuriyet Senatosu.....	1167
Güvenoylaması.....	1307
6. V. Demirel Hükümeti (21.07.1977-05.01.1978)	1323
Bakanlar Kurulu.....	1324
Koalisyon Protokolü.....	1326
Hükümet Programının Okunması	
A- Millet Meclisi	1338
B- Cumhuriyet Senatosu.....	1364
Hükümet Programının Görüşülmesi	
A- Cumhuriyet Senatosu.....	1365
B- Millet Meclisi	1499
Güvenoylaması.....	1611
7. VII. Demirel Hükümeti (20.11.1991-25.06.1993)	1627
Bakanlar Kurulu.....	1628
Koalisyon Protokolü.....	1630
Hükümet Programının Okunması.....	1665
Hükümet Programının Görüşülmesi	1702
Güvenoylaması.....	1805

8. I. Çiller Hükümeti (25.06.1993-05.10.1995)	1815
Bakanlar Kurulu.....	1816
Koalisyon Protokolü.....	1819
Hükümet Programının Okunması	1831
Hükümet Programının Görüşülmesi	1863
Güvenoylaması.....	2004

CİLT 3

ÖNSÖZ.....	iii

9. III. Çiller Hükümeti (30.10.1995-06.03.1996)	2017
Bakanlar Kurulu.....	2018
Koalisyon Protokolü.....	2020
Hükümet Programının Okunması	2021
Hükümet Programının Görüşülmesi	2032
Güvenoylaması.....	2147

10. II. Yılmaz Hükümeti (06.03.1996-28.06.1996)	2159
Bakanlar Kurulu.....	2160
Koalisyon Protokolü.....	2162
Hükümet Programının Okunması	2181
Hükümet Programının Görüşülmesi	2204
Güvenoylaması.....	2335

11. Erbakan Hükümeti (28.06.1996-30.06.1997)	2349
Bakanlar Kurulu.....	2350
Koalisyon Protokolü.....	2352
Hükümet Programının Okunması	2360
Hükümet Programının Görüşülmesi	2379
Güvenoylaması.....	2504

12. III. Yılmaz Hükümeti (30.06.1997-11.01.1999)	2521
Bakanlar Kurulu.....	2522
Koalisyon Protokolü.....	2525
Hükümet Programının Okunması	2529
Hükümet Programının Görüşülmesi	2553
Güvenoylaması.....	2701

13. V. Ecevit Hükümeti (28.05.1999-18.11.2002)	2721
Bakanlar Kurulu.....	2722
Koalisyon Protokolü.....	2725
Hükümet Programının Okunması	2732
Hükümet Programının Görüşülmesi	2749
Güvenoylaması.....	2827

III. Çiller Hükümeti
30.10.1995-06.03.1996

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Tansu ÇİLLER (İstanbul, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Deniz BAYKAL (Antalya, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Necmettin CEVHERİ (Şanlıurfa, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Cavit ÇAĞLAR (Bursa, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Abdülkadir ATEŞ (Gaziantep, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Abdullah Aykon DOĞAN (Isparta, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Ali DİNÇER (Ankara, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Ayvaz GÖKDEMİR (Gaziantep, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Ali Münif İSLAMOĞLU
(Kastamonu, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Mehmet Adnan EKMEN (Batman, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Ali Coşkun KIRCA (İstanbul, DYP) 30.10.1995-06.02.1996

Devlet Bakanı

Ömer BARUTÇU (Zonguldak, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Mehmet SEVİGEN (İstanbul, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Işıl Saygın (İzmir, DYP) 30.10.1995-23.02.1996

Devlet Bakanı

Mehmet ALP (Kars, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Mehmet Selim ENSARİOĞLU
(Diyarbakır, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Devlet Bakanı

Bekir Sami DAÇE (Adana, DYP) 31.10.1995-29.11.1995

Adalet Bakanı

Bekir Sami DAÇE (Adana, DYP) 30.10.1995-31.10.1995
 Firuz ÇİLİNGİROĞLU (TBMM dışından) 31.10.1995-06.03.1996

Milli Savunma Bakanı

Vefa TANIR (Konya, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

İçişleri Bakanı

Nahit MENTEŞE (Aydın, DYP) 30.10.1995-31.10.1995
 Teoman ÜNÜSAN (TBMM dışından) 31.10.1995-06.03.1996

Maliye Bakanı

İsmet ATTİLA (Afyon, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Milli Eğitim Bakanı

Turhan TAYAN (Bursa, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Bayındırlık ve İskan Bakanı

Adnan KESKİN (Denizli, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Sağlık Bakanı

Doğan BARAN (Niğde, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Ulaştırma Bakanı

Ali Şevki EREK (Tokat, DYP) 30.10.1995-31.10.1995
 Oğuz TEZMEN (TBMM dışından) 31.10.1995-06.03.1996

Tarım ve Köyişleri Bakanı

Nafiz KURT (Samsun, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Mustafa KUL (Erzincan, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Sanayi ve Ticaret Bakanı

Fuat ÇAY (Hatay, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Şinasi ALTINER (Zonguldak, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Kültür Bakanı

Durmuş Fikri SAĞLAR (İçel, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Turizm Bakanı

İrfan GÜRPINAR (Kırklareli, CHP) 30.10.1995-06.03.1996

Orman Bakanı

Hasan EKİNCİ (Artvin, DYP) 30.10.1995-06.03.1996

Çevre Bakanı

Ahmet Hamdi ÜÇPINARLAR 30.10.1995-07.02.1996
 (Çanakkale, DYP)
 Işıl SayGIN (İzmir, DYP) 23.02.1996-06.03.1996

Koalisyon Protokolü

(DYP - CHP)

Yazılı protokol metni yoktur. Koalisyonun kurulma aşamasında iki parti arasında aşağıdaki konularda mutabakat sağlanmıştır.

- Gümrük Kanununun çıkarılması ve Anayasa'daki düzenlemelere paralel olarak çıkarılacak uyum yasalarının ivedilikle gündeme getirilmesi,
- Siyasi Partiler Yasasında değişiklik yapılması,
- Dernekler Kanunu'nda düzenlemeler yapılması,
- Devlet Memurlarına 15 Kasım'dan geçerli olmak üzere net 5 milyon lira artış sağlayacak düzenleme yapılması,
- Esnaf ve Sanatkarlar Kanunu'nun çıkarılması ve bunlara kredi verilmesi
- Üretici birliklerine % 47 faizle işletme kredisi verilmesi ve üreticinin elindeki ürünün, bu birlikler tarafından alınması,
- Tüm Kararnamelerin Başbakan ve Başbakan Yardımcısı imzasıyla çıkarılması,
- Üniversite öğretim üyelerinin siyasi partilere üye olması ve siyasi partilerde çalışmasının sağlanması yönünde gerekli yasal düzenlemelerin yapılması,
- İşçi örgütlerinin siyaset yapabilmesi için Sendikalar Kanunu'nda gerekli değişikliklerin yapılması,
- Büyükşehir Belediyeleri yasasında değişiklik yapılması,
- Tüm fonların kullanım ve yönetiminin Başbakan ve Başbakan Yardımcısı'nca ortak yönlendirilmesi,
- Türk Dil ve Tarih Kurumu'nun Başbakan ve Yardımcısı'nca ortaklaşa yönetilmesi,
- Kamunun demokratik ve laik cumhuriyet ilkelerine göre yönetilmesi.

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 95 Birleşim 19
Sayfa 429-438
31.10.1995 Salı

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Başkanvekili Beytullah Mehmet Gazioğlu*

KÂTİP ÜYELER: *Mehmet Cemal Öztaylan (Balıkesir)*

Abbas İnceayan (Bolu)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Bakanlar Kurulu Programını okumak üzere, Başbakan Sayın Tansu Çiller'e söz veriyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. *(DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; demokrasinin çözüm üretme gücünü ortaya koyan koalisyon ortağı partilerimiz ve 52'nci hükümette görev alan arkadaşlarım ve şahsım adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Demokrasi, tek bir fikir etrafında birleşme değil; farklılıkların korunarak birlikte, yanyana ve barış içerisinde yaşamaktır. Beklenen, çözüm aranması ve bulunmasıdır.

20 Eylülde 50'nci Hükümetin istifası ve 51'inci hükümetin Türkiye Büyük Millet Meclisinden güvenoyu alamamasıyla, ülkemiz, kritik bir demokrasi sorunuyla karşı karşıya kalmıştır; ya Türkiye Büyük Millet Meclisinde yeterli bir desteğe sahip hükümet kurulacak veya Anayasanın 114 ve 116'ncı maddelerine işlerlik kazandırılarak, demokrasinin temel kurumları olan siyasî partilerin olurluğu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin güvenoyuna ve denetimine ihtiyaç duymayacak bir hükümet oluşturulacaktır.

Anayasamızda yer alan 114 ve 116'ncı maddeler, demokrasi içinde en son başvurulacak çözümler olarak düşünülmüştür. Bu maddeleri işletmek zorunda kalmamak, Parlamentomuzun başarısı olacaktır.

Bu dönemde, siyasî partilerimiz ve Sayın Milletvekillerimiz, hükümet bunalımı konusunda farklı görüşleri ve endişeleri taşımışlardır. İşte, böyle bir ortamda, iki farklı siyasî geleneği, iki farklı siyasî kimliği temsil eden Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye'yi, parlamenter demokrasinin kuralları çerçevesinde, siyasal bunalımdan düzlüğe çıkarmak için bir araya gelmişlerdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetki ve görevlerini tam olarak ve aksatmadan kullanmaya devam etmesini, demokrasimiz açısından hayati önemde gören par-

tilerimiz, duydukları derin sorumluluk duygusu altında, 52'nci hükümetin kurulmasını bir görev olarak değerlendirmişlerdir. Bu sonuç, kişisel saplantılar ile parti çıkarlarının değil, demokratik bilincin ve ülke çıkarlarının önde tutulmasıyla elde edilmiştir. Şimdi, 52'nci hükümet olarak, böyle bir yüce sorumluluk ve görev anlayışıyla huzurunuzdayız.

Değerli milletvekilleri, Türk demokrasisi, gücünü ve olgunluğunu, her şeye rağmen bütün dünyaya kanıtlamıştır. Demokrasi, bütün kurumları ve kurallarıyla işlemiştir. Hükümet bunalımı, demokratik mekanizmalarla ortaya çıkmış ve yine çıkış yolu, demokrasinin kuralları içinde bulunmuştur.

Demokrasi, zor bir rejimdir; maddî ve manevî maliyeti yüksektir. Yavaş işlediğinden, zaman kaybına yol açtığından şikâyet edilir. Ancak, insan onuruna yakışan tek meşru yönetim biçimi, demokrasidir. Eksikliklerini, yanlışlıklarını telafi etme imkânına sahip tek yönetim, yine demokrasidir. Demokrasi içinde çare bulmak, halkın beklentilerine cevap vermek ve yönetim mekanizmalarını işletmek, ülke menfaatlerini her şeyin önüne çıkarmayı ve demokratik hoşgörü ile karşılıklı saygıyı gerektirir.

Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisinin, bugün, huzurunuzda, yeniden bir Koalisyon Hükümeti olarak çıkması, işte, bu demokratik uzlaşma anlayışının ürünüdür.

52'nci hükümetin Başbakanı olarak, asgarî müşterekler etrafında birleşmek, bunalımdan çıkmak ve en önemlisi de, demokrasiye ve Türkiye Büyük Millet Meclisine olan güveni sağlamlaştırmak gibi onurlu bir sorumluluğu yerine getirirken, başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak üzere, bu demokratik sürecin işletilmesinde katkısı olan siyasî partilerimize ve herkese teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum.

Hiçbirimiz 20 Eylülde bulunduğumuz noktada değiliz. Sadece Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi değil, bütün Parlamento, 20 Eylül'de bulunduğu noktada değildir. Bir demokrasi sınavı verilmiştir; halkımızın oy sandığında değerlendirileceği önemli olaylar yaşanmıştır. Kim kazançlı çıkmıştır; inanıyoruz ki, kazanan, millet ve demokrasi olmuştur.

Sayın Milletvekilleri, 52'nci hükümet, Anayasanın değişmez hükümlerinde yer alan, cumhuriyetin tüm nitelik ve temel unsurları ile Atatürk İlkelerine dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devletine büyük bir inançla sarılarak göreve başlamaktadır.

Hükümetimiz, Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığına, halkın egemenliğine, millî ve manevî değerlerine, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne ve üniter devlet yapımıza yürekten bağlıdır.

Sayılan bu ilkeleri temel dayanak olarak gören 52'nci hükümet, terörle mücadeleyi sürdürme, Türkiye'nin birlik ve bütünlüğüne yönelik bütün tehditleri bertaraf etme ve terörden zarar gören doğu ve güneydoğu bölgelerimiz ile bu yörelerde yer alan vatandaşlarımızın sorunlarını öncelikle kucaklama kararlılığını taşımaktadır.

Hükümetimiz, bu bağlamda, olağanüstü halin uygulandığı illerde bir an Önce normal yönetim biçimine geçilmesini sağlayacak yasal değişikliklerin gerçekleştireceği

rilmesine, terör koşullarına rağmen, bölgede, demokratik hakların eksiksiz kullanılmasına ve diğer ekonomik ve kültürel önlemlere yönelik çalışmaları hızlandıracaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Yüce Meclisimizin vereceğine inandığımız destekle, erken genel seçime kadar geçecek süre içerisinde görev yapacak olan hükümetimizin, en önemli görevi, 24 Aralık 1995 tarihinde, sağlıklı ve güvenli bir ortamda ve huzur içerisinde, adaletli bir erken genel seçimin gerçekleşmesini sağlamaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilerek yürürlüğe giren seçim mevzuatı değişikliklerinin, temsilde adaleti getirirken, yönetimde toplumsal barışın ve istikrarın yerleşip korunmasını sağlayacağına inanıyoruz.

Seçim yasalarında yapılan bu değişikliklerle, 18 yaşını doldurmuş milyonlarca gencimize, seçme hakkıyla, demokratik topluma katılma ve yön verme imkânı sağlanmıştır.

Demokratikleşmenin ve yeniden yapılanmanın temel taşları olan bu yeni düzenlemeler, Türkiye Büyük Millet Meclisine güç ve dinamizm katacaktır.

Bu hükümet, özü itibarıyla, bir seçim hükümetidir; ancak, hükümetimizin bu temel özelliği, ülkemizin içinde bulunduğu hassas dengelere, içeride ve dışarıda mevcut hayati sorunlara karşı etkisiz kalınacağı anlamına kesinlikle alınmamalıdır. Zira biz, hangi önceliklerle yola çıkarsak çıkalım, hangi koşullar altında bulunursak bulunalım, içeride ve dışarıda, Türkiye'nin sorunlarını çözmeye, Türkiye'nin saygınlığını yüceltme, yurttaşlarımıza hizmet götürme anlayışından ödün vermeyen bir anlayışla oluşturulmuş bir hükümetiz. Bu boyutuyla bu hükümet, hem bir seçim hükümeti, hem de hayati konularda bir çözüm hükümetidir.

Koalisyon hükümetimiz, partilerimizin 1991 Kasımından günümüze sürdürdüğü ve demokrasimizin güç kaynağını oluşturan birlikteliğin olumlu deneyimlerinden de yararlanarak, ülkemizin ve insanlarımızın bugünü ve yarınları için öncelikli ve önemli alanlarda yeni düzenlemeler ve değişiklikler yapmak kararlılığı içindedir.

Üzerinde mutabık kaldığımız erken seçim kararı yüzünden kısa bir süre icraatta bulunacak olan hükümet, bu tarihî görevini başarıyla yerine getirecektir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, demokratikleşme, partilerimizin, her dönemde, en öncelikli amacını oluşturmuştur. Dün de böyleydi, bugün de böyle. 1991 yılından günümüze görev üstlenmiş olan diğer koalisyon hükümetlerinin, yani 49 ve 50'nci Cumhuriyet Hükümetlerinin kuruluşlarının da temel gerekçesini, temel duyarlılık alanını, demokratikleştirme oluşturmuştur.

Her koşulda ve fırsatta demokratikleşme sürecini geliştirerek sürdürmek, bu koalisyon hükümetimizin de temel iddiasıdır. Ülkemizi, taraf olduğumuz Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Paris Şartı, Helsinki Nihaî Senedi ve taraf olduğumuz diğer ilgili uluslararası sözleşmeler çerçevesinde; özgürlükçü, çoğulcu ve katılımcı demokrasiye taşımak, kanun ve mevzuatımızı, taraf olduğumuz bu sözleşmelere

ve antlaşmalara uygun biçimde değiştirmek, bu koalisyon hükümetinin de temel tercihidir.

Koalisyon Protokolünün hazırlanışından günümüze henüz on günlük süre geçmiş olmasına rağmen, hatta koalisyon hükümetinin henüz resmen oluşmadığı bir ortamda, koalisyonu oluşturan partilerin ortak destek ve öncülüğü altında, Terörle Mücadele Yasasının 8'inci maddesinin, düşünce özgürlüğünü ve hoşgörü anlayışını genişletecek bir yaklaşımla değiştirilmiş olması, demokratikleşme için kararlılığımızın güçlü bir kanıtıdır. Hükümet, bu kararlılıkla, görev süresi kısa olmasına rağmen, Anayasada yapılmış olan değişikliklerden doğrudan yürürlüğe girmeyen hükümlerin getirdiği kanun değişiklikleri için gerekli, yasa tasarılarını hızla hazırlayarak, Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk edecektir. Hükümetimiz, bu tasarıların, zamanın elverdiği ölçüde, gerçekleşmesi için işbirliği yapacaktır. Bu çerçevede;

- Sendikalar Kanunu,
- Kamu Görevlileri Sendikalarının Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Kanun,
- Dernekler Kanunu,
- Devlet Memurları Kanunu,
- Üniversite öğretim üyelerinin ve öğrencilerin siyasete etkin katılımlarını sağlayacak yasalarda yapılacak değişikliklerle ilgili kanun,
- Milletvekilliğiyle Bağdaşmayan*Görev ve İşler Hakkında Kanun,
- Kooperatifler Kanunu,
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına ilişkin kanun ele alınacaktır.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin jeopolitik konumunun getirdiği sorunlar ve bu çerçevede, dışpolitika alanında yürütülen hassas uygulamalar devam etmektedir. 52'nci hükümet olarak, ülkemizin, karşılaşılan bütün sorunların üstesinden geleceğine dair olan inancımız tamdır. Her zaman olduğu gibi, Türkiye, seçmiş olduğu çağdaş yaşam tarzıyla, kültürel, ekonomik ve jeopolitik gerçeklerden azamî ölçüde yararlanan bir siyasetin titiz uygulayıcısı olacaktır.

52'nci hükümetin özel niteliğini gözönüne alarak, bu sorunlar içerisinde, öncelikle çözümlenmesi gereken gümrük birliği konusu üzerinde önemle durmak gerekmektedir. Bugün, Avrupa Birliğiyle bütünleşmek yolunda çok önemli bir noktadayız; gerek Avrupa Birliğinin gerek ülkemizin, bu tarihî fırsatı kaçırmamasının önemini bir kez daha vurgulamak gereğini duymaktayız. Bu fırsatı yakalayabilmek için, hükümetimiz, üzerine düşen bütün yükümlülükleri yerine getirmeye hazırdır. Yüce Meclisimizin de, aynı sorumluluk arzusuyla gereğini yapacağından emin bulunmaktayız.

Avrupa Birliğiyle işbirliğine başladığımız tarihten bu yana geçen otuz iki yılın en önemli aşamasına gelmiş bulunuyoruz. 19 Aralık 1994'te, dış engellemeler nedeniyle toplanması uygun görülmeyen Ortaklık Konseyi, 50'nci Hükümetin ısrarlı ve etkin girişimleri sonucunda, 6 Mart 1995 tarihinde toplanmış ve Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi Kararı imzalanmıştır. Bu tarihten bugüne kadarki

dönem içerisinde, iç hukukumuzda yapılması gereken düzenlemelerin büyük bir bölümü tamamlanmıştır. Bununla birlikte, önümüzdeki çok kısa dönem içerisinde tamamlanması gereken diğer dört yasa daha vardır.

Konunun önemini gözönüne alarak, bunları dikkatinize sunmakta yarar görmekteyiz. Bu çerçevede;

- Gümrük Kanununda değişiklik yapılmasına dair 564 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin uygulanması için gerekli olan cezaî ve akçalı hükümleri içeren kanun tasarısının,

- Patent, faydalı model, markalar, coğrafi işaretler ve endüstriyel tasarımlar alanında, Avrupa Birliğiyle gümrük birliği bağlamında mevzuat uyumunu sağlamak üzere çıkarılan 551, 554, 555, 556 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamelerin uygulanmasında gerekli olan cezaî hükümleri içeren tasarının,

- Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının,

- Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısının yasalaştırılması, Hükümetin öncelikleri arasında yer alacaktır.

Diğer taraftan, Avrupa Birliğine geçiş için gerekli görülen Özel Tüketim Vergisi Kanun Tasarısının da yasalaştırılması, Hükümetin öncelikleri içerisinde yer almaktadır.

Saymak gereğini duyduğumuz bu kanun tasarılarının bir an önce yasalaşması için, Yüce Meclisin yoğun çaba göstereceğine inanıyoruz.

Diğer taraftan, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında dün yapılan Ortaklık Konseyi toplantısı, uzun yıllardan bu yana, Türkiye-Topluluk ilişkilerinde niteliksel bir değişikliğin temel yapısını oluşturmuştur.

Toplantıda, öncelikle, gümrük birliğinin iyi işlemesi için gerekli koşulların yerine getirildiği sonucuna varılmış ve Ortaklık Konseyi, gerçekleştirmiş olduğu olağanüstü çaba ve uyum kabiliyeti nedeniyle Türkiye'yi kutlamıştır.

6 Mart 1995 tarihindeki Ortaklık Konseyi toplantısı kararlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, bu sonuç, Hükümetimizin Avrupa ile ilişkileri derinleştirme ve Türkiye'yi Avrupa ailesinin tam bir üyesi haline getirme yolundaki kararlı çalışmalarının somut bir göstergesini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, Ortaklık Konseyi, ayrıca, 1963 Ankara Antlaşmasının tam üyeliğimize ilişkin 28'inci maddesinin, bugünün koşulları altında güncelliğini koruduğunu vurgulamıştır.

Bu sonuç, aynı zamanda, Hükümetimizin ve Meclisimizin, demokrasiyi ve insan haklarını derinleştirme amacıyla attığı önemli adımların ve reform niteliğindeki anayasa ve yasa değişikliklerinin, Avrupa Birliği üyesi bütün ülkelerce olumlu karşılandığını tescil etmiştir.

Ortaklık Konseyi, 6 Mart 1995'te alınan temel kararları teyit etmekle kalmamış, buna ek olarak, diyalogun daha da güçlendirilmesi için Türk tarafına taahhütte bulunmuştur.

Alınan bu kararların ve gümrük birliğinin gerçekleşmesinin, Avrupa Birliği ülkelerinden Türkiye'ye büyük miktarda yatırım akışına yol açacağına, Birlik üyeleri tarafından da inanılmaktadır. Yatırımlardaki bu yükselme, Türkiye ekonomisine yeni bir güç kazandıracak, istihdam artışı sağlayacak ve Türkiye'nin dünyadaki rekabet imkânını genişletecektir.

Sayın Milletvekilleri; karşı karşıya olduğumuz çeşitli dış politika sorunlarının, bizim için hayatı önemi devam etmektedir.

Bunların en önemlilerinden biri Kıbrıs sorunudur. Bugüne kadar olduğu gibi, iki bölge, iki toplumlu federal bir yapının, Kıbrıs sorununun çözüme kavuşturulması için tek çare olduğunu düşünmekteyiz. Bu konuda ilerleme kaydedebilmek için de, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafından kabul edilmiş olan güven artırıcı önlemlerin öncelikli olarak ele alınmasına taraftarız.

Değerli milletvekilleri, 5 Nisan 1994'te alınan bir dizi kararın tavizsiz bir şekilde uygulanmasıyla, son dönemde, ekonomik dengelerde ciddi düzeyde bir iyileşme sağlanmıştır. Böylece, orta vadede sağlıklı ve sürdürülebilir bir büyümenin gerçekleştirilebilme şansı doğmuştur.

Hükümet, krize bağlı olarak yaşanan sıkıntıların daha büyüğünün yeniden yaşanmaması için, sağlanmış bulunan istikrarın korunmasının büyük önem taşıdığına bilinci içinde görevini yürütecektir. Hükümetimiz, Türkiye'nin, küreselleşmenin getirdiği avantajlardan yararlanarak çağı yakalaması, gelişmiş dünya ülkeleri arasında yerini alabilmesi için, ekonomik istikrarı, vazgeçilmez bir unsur olarak görmektedir.

Ayrıca, enflasyon karşısında alım güçleri azalan kesimlere, çalışanlara, üreticilere, emeklilere, muhtaç yaşlılara, dul ve yetimlere sahip çıkmak, hükümetimizin bir diğer temel politikasını oluşturacaktır.

Bu anlayışla, hükümeti oluşturan partilerin mutabakatı içerisinde, kamu kesiminde çalışan işçilerin toplu sözleşmelerinin, emek kesimini tatmin edici bir düzeyde, hukuka ve sendikal haklara uygun biçimde ve karşılıklı uzlaşmayla bağitlanması, toplumsal barışı geliştiren, gelir dağılımındaki adaletsizliği kısmen iyileştiren olumlu bir adım olmuştur.

Burada, başlangıçta 600 bin işçi için talep ettikleri 237 trilyon lirayı makul düzeye çekerek bu uzlaşmanın gerçekleşmesine gecikmeli de olsa katkıda bulunan ilgili işçi konfederasyonu ve sendikalarına teşekkür etmek istiyorum. Çünkü dengelerin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi, kamu vergi gelirlerinin artırılması kadar, devletin çeşitli gelir gruplarına aktarabileceği kaynakla da sınırlıdır.

Benzeri duyarlılıkla, memurları, Emekli Sandığı, SSK ve Bağ-Kur kapsamında ki bütün emeklileri, onların dul ve yetimlerini yeni hak ve olanaklara kavuşturma kararlılığımızı sürdüreceğiz.

15 Kasım 1995 tarihinden geçerli olmak üzere, tüm memurların ve her kesimden emeklilerin maaşlarında önemli boyutlarda artış sağlayan düzenlemeler yapılmıştır.

Esnaf ve sanatkârlarımıza, 1995 yılında, 20 trilyon lira kredi kullandırmayı hedeflemişken, bu hedef yılın ikinci yarısında aşılmış ve kredi program hedefi 25 trilyon liraya yükseltilmiştir. Bu tutarın halen 23,8 trilyon liralık kısmı, ilgili banka şubelerine tahsis edilmiş bulunmaktadır.

52'nci hükümet, esnaf ve sanatkârlarımızın sorunlarını çözmeye, ek kredi taleplerini karşılamaya yönelik çabaları, bu kısa dönemde de artırarak sürdürmeye kararlıdır.

Esnaf ve sanatkâr kesimiyle birlikte, ülkemizde büyük bir potansiyel olan girişimciler de “Genç Girişimci” ve “Kadın Girişimci Kredileriyle desteklenmeye devam edilecektir. 1995 yılında, bu kesimin kredi limitleri artırılmıştır. İşlemleri kolaylaştırarak kredi kullanımının hızla yaygınlaştırılmasının sağlanması, görevimiz olacaktır.

Ekonomik kalkınmamız içinde ayrı bir yeri olan küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ'lerin) konum ve önemlerine uygun bir çerçevede desteklenmeleri sürdürülecektir.

Üreticileri destekleme anlayışımız çerçevesinde, çiftçilerimize yönelik çok yönlü destekleme politikalarına etkinlik kazandırılacaktır. Tarımsal verimliliği artırmak amacıyla yıl içerisinde, gübre sübvansiyonu yüzde 30'dan yüzde 50'ye yükseltilmişti; bu uygulamaya devam edilecektir.

Çiftçilerimizin emeğinin değerlendirilmesi ve ürünlerini gerçek değeriyle satabilmeleri amacıyla, geçen bir ay içerisinde, Ziraat Bankasına, tarım kredi ve tarım satış kooperatiflerine uygun kredi imkânları sağlanmıştır. Bu kredilerle, destekleme alımlarının önündeki tikanıklıklar aşılabacaktır.

Bu bağlamda, ihracat yapılması kaydıyla, fındık alımları için, 2,5 trilyon liraya kadar, uygun faizli kredi açılmıştır. Bu kredi kullandırılmaya devam edilecektir. Benzeri şekilde, ayçiçeği ve zeytin alımları için de 1 trilyon liraya kadar kaynak ayrılmıştır; bunun da kullanılması sağlanacaktır.

Doğu ve güneydoğu illerinde hayvancılığı geliştirme amacına yönelik “Onarım Projesi” kapsamındaki yüzde 20 faizli 2 trilyon liralık kredi, bu öncelik de dikkate alınarak, son günlerde, Türkiye genelinde 20 trilyon liraya çıkarılmıştır. Yüzde 80'i hayvan tedariki, yüzde 20'si yem ve girdilerin tedariki ile hayvansal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasında kullanılacak olan bu kredinin uygulanması, kuralları içinde hızla gerçekleştirilecektir.

52'nci hükümet, demokratik yapılanmanın ve bölgesel kalkınmanın temel taşları olan yerel yönetimlerin, katılımcı demokrasinin gereklerine uygun olarak, yeni bir yapıya kavuşturulmasından yanadır. Bu nedenle, Hükümetimiz, mali sorunlarını çözmek ve yöre halkına daha iyi hizmet sunmalarını sağlamak amacıyla, bu kısa dönemde, belediyelere ve il özel idarelerine, çeşitli fonlardan kaynak sağlayacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu gündemindeki Büyükşehir Belediyelerine İlişkin Kanun Tasarısının, mümkün olan en kısa sürede yasalaştırılmasına çalışılacaktır.

Sayın Milletvekilleri, hükümetimiz, doğu ve güneydoğuda terör ve şiddetten zarar gören, yaşam koşulları bozulan, köy ve mezralarını terk etmek zorunda kalan, ekonomik hayattan kopan yurttaşlarımızı kucaklamayı, onların yaralarını sarmayı en öncelikli görevleri arasında görmektedir. Bu çerçevede, geçen Hükümet döneminde programlanan Güneydoğu Onarım Projesinin uygulaması kararlılıkla yeniden ele alınarak, hükümetimizin kısa görev süresince önemli atılımlar yapılması, hedefimiz olacaktır.

Güneydoğuda boşaltılmış olan köylerden güvenlik yönünden uygun olanlarına, yurttaşlarımızın geri dönüşleri ve köylerinde yeniden yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli destek sağlanacaktır.

Hükümetimiz, güneydoğuda, altyapı yatırımlarının ve sınıai yatırımların aksa-madan sürdürülmesi ve olanaklar içinde hızlandırılmasına; özellikle, eğitim, sağlık ve tarım hizmetlerinin yaygınlaştırılmasına büyük önem vermektedir.

Güneydoğu Anadolu Projesine, yalnız bölgenin değil, bütün ülkenin gurur kaynağı olarak her türlü desteği sağlanmasına devam edilecektir.

Değerli milletvekilleri, hükümetimiz “dürüst yönetim, açık toplum” ilkesinin ödünsüz savunuculuğuna devam edecektir. Her kesimde yolsuzluk ve usulsüzlük olaylarının üzerine, ciddiyetle gidilecek; Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetim mekanizmalarının, bu konuda, etkin biçimde çalıştırılması hedef alınacaktır.

Milletvekilliğiyle Bağdaşmayan Görev ve İşlerle İlgili Kanun Tasarısının, tüm milletvekillerimizin desteğiyle, hızla yasalaşacağına inanıyoruz.

Bilindiği gibi, yolsuzluklara karşı etkin kurumsal önemlerin alınmasıyla ilgili olarak, Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde, Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanun Tasarısı, Devlet İhale Kanununda Değişiklik Tasarısı, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Bazı Suçlarının Kovuşturulması Hakkında Kanun Tasarısı bulunmaktadır.

Bu çok önemli tasarıların yasalaştırılarak uygulamaya geçirilmesini, konunun önemi nedeniyle, Türkiye Büyük Millet Meclisinin takdirlerine sunuyoruz.

Sayın Milletvekilleri, 1996 Yılı Genel ve Katma Bütçe Kanunu Tasarıları, Anayasada öngörülen süre içerisinde, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur; ancak, bu tasarıların, Anayasamızda öngörülen 75 günlük süre içerisinde ilgili komisyon ve Genel Kurulda görüşülmesi, tartışılması ve kanunlaşması, erken seçim nedeniyle mümkün görülmemektedir.

Bu nedenle, devlet hizmetlerinde herhangi bir aksamaya meydan verilmemesi için, 1996 mali yılı başından itibaren 4 aylık süreyle sınırlı olmak üzere, kamu harcamalarının yapılmasını ve devlet gelirlerinin toplanmasını öngören Geçici Bütçe Kanunu Tasarısı hazırlanarak Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

Milletvekili genel seçimlerinin erken yapılacağı ve bütçenin de 1 Ocak 1996’da yürürlüğe girmesi gerektiği dikkate alındığında, geçici bütçeye ilişkin tasarının TBMM’nin yasama döneminin sona ermesinden önce kanunlaşmasında zaruret bulunmaktadır.

1995 yılı bütçe uygulamalarında, başta vergi gelirleri olmak üzere bütçe gelirleri tahsilâtının başlangıç hedeflerinin yüzde 25 oranında bir fazlalıkla gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Öte yandan, faiz ve personel harcamaları için kanunda öngörülen ödeneklerin de yeterli olmayacağı anlaşılmakta olup, bu harcamalar için ek ödenek alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

1995 yılında bu harcamaların yapılabilmesi ve devlet hesaplarının harcamaları tam olarak yansıtabilmesi için Ek Ödenek Kanun Tasarısı da hazırlanarak. Yüce Meclise sunulmuştur. Geçici Bütçe Kanun Tasarısı gibi, Ek Ödenek Kanun Tasarısının da bu dönemde yasalaşması sağlanacaktır.

Değerli milletvekilleri. Hükümet, dünya piyasalarına entegrasyon ve Avrupa Birliğine tam üyelik doğrultusunda ekonomide verimliliğin artırılması, örgütlü ve rekabetçi çevre koşullarına duyarlı serbest pazar koşullarının sağlanması gayretlerini kararlılıkla sürdürecektir.

52'nci Hükümet, bu anlayışla, özelleştirme uygulamalarında devletin ve toplumun ortak yararlarının gözetilmesine, tekelleşmenin önlenmesine özen gösterecektir. Özelleştirme uygulamalarında temel ilke "şeffaflık" olmaya devam edecektir.

Hükümetimiz, ülkemizin yüksek çıkarlarını ilgilendiren bütün meselelerin yakından takipçisi olacaktır. Bunların başında, Azerbaycan erken petrolünün, Rusya'dan geçecek boru hattıyla eşzamanlı olarak, Gürcistan üzerinden, yani Batı güzergâhından da Karadeniz'e getirilmesi projesi gelmektedir.

Bilindiği gibi, bu konudaki makul, ekonomik ve çevresel yönden elverişli tezimiz, bundan önceki Hükümetlerimiz döneminde enerjik ve sistematik bir yaklaşımla izlenmiş ve böylece Türkiye için, bu aşamayla ilgili olabilecek en yararlı sonuç alınmıştır.

Bakü-Ceyhan boru hattı, Türkiye'nin 21'inci Yüzyıla dönük bir mega projesidir. İleride, Azeri ve Kazak petrolünün Ceyhan'a akmasıyla bu bölgede bir sanayi patlaması yaşanacaktır. Bu gelişme, Akdeniz Bölgesinde olduğu kadar, Güneydoğu bölgemizde de refah ve istikrara büyük katkı yapacaktır.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Hükümetimiz, ülkenin altyapı ihtiyacının ekonomik ve sosyal gelişmenin önünde darboğaz oluşturmayacak şekilde karşılanmasını hedeflemektedir. Altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesinde ve altyapı hizmetlerinin sunumunda, özel kesimin finansman imkânlarından ve girişimcilik dinamizminden bu kısa dönemde azamî ölçüde yararlanılacaktır.

Yıllardır üzerinde uğraşılan yap-işlet-devret modelini sağlam bir hukukî tabana oturtmak ve önemli projeleri bütçe dışı imkânlarla özel kesim eliyle gerçekleştirebilmek amacıyla gerekli olan mevzuat düzenlemeleri, 1994 yılı itibariyle tamamlanmış ve yürürlüğe konulmuştur. Bu düzenlemeler sonucunda, 1995 yılında yap-işlet-devret projelerinde önemli bir hızlanma sağlanmış bulunmaktadır. Devam eden yap-işlet-devret projelerinin maliyeti yaklaşık 8,5 milyar dolar, üzerinde çalışmaları sürdürülen toplam proje stoku ise 31 milyar dolar düzeyindedir.

Enerji sektörü yap-işlet-devret proje stokunda toplam 88 proje vardır. 5 projenin inşaatı devam etmekte olup, 12 projenin sözleşmeleri imzalanmış, 9 projenin sözleşme görüşmeleri ise sürmektedir. 62 projenin fizibilitesi alınmış veya ön başvuruları yapılmış durumdadır.

En önemli yap-işlet-devret projelerinden biri olan Birecik Hidroelektrik Santrali, 672 megavat gücünde ve 2, 460 milyon kilovat/yıl kapasitesinde olup, toplam maliyeti 1,4 milyar dolardır. 19 Mart 1993 tarihinde projenin uygulama anlaşması paraflanmış, kuruluş işlemleri tamamlanarak şirket faaliyete geçmiş ve 1995 yılında inşaat başlamıştır.

Esenyurt Doğalgaz Santralının temeli 21 Mayıs 1995'te atılmıştır. Proje maliyeti 168 milyon dolardır.

Karayolu yap-işlet-devret proje stokunda toplam 21 adet proje vardır.

Anadolu Otoyolu-Dilovası ayırımı Orhangazi Otoyolu Projesine, 3.400 metre uzunluğundaki İzmit, Körfez Köprüsü ve 50 kilometrelik otoyol dahildir. 800 milyon dolar maliyetli proje ihaleye çıkarılmıştır.

Çanakkale Boğaz Geçiş Projesi, 20 kilometre otoyol ve 1.440 metre asma köprüyü kapsamaktadır. 350 milyon dolar maliyetli proje için açılan ihale görüşmeleri sürdürülerek, sonuçlandırılacaktır.

Ankara-İstanbul Sürat Demiryolu ve İstanbul Boğaz Geçiş Projesi, yap-işlet-devret ile gerçekleştirilmesi hedef alınan projeler arasındadır. Toplam maliyeti 4,5 milyar dolar olan proje, yıllık 12 milyon yolcu ve 4,6 milyon ton yük kapasiteli olacaktır.

Planlanan 40 yeni yat limanı projesi, Türkiye'nin turizm faaliyetlerini ve döviz gelirlerini önemli bir biçimde artıracaktır. Bu alanda, döviz girdileri açısından çok önemli bir artış beklenmektedir; çünkü Türkiye, Akdeniz'in en temiz, en dokunulmamış sahillerine sahiptir ve bu, Türkiye'deki turizm patlamasının yeni bir aşaması olarak, önümüzdeki yıllarda açık bir biçimde ortaya çıkacaktır.

Asgarî 10 milyon yolcu/yıl kapasiteli Atatürk Havalimanı yeni terminal binası 70 bin metrekare kapalı alan üzerine inşa edilecektir. Proje maliyeti 250 milyon dolar olan proje, 1995 yılında ihaleye çıkarılmıştır.

Antalya Havalimanı yeni dış hatlar terminal binasının proje maliyeti 70 milyon dolardır. Uygulama sözleşmesi revize edilerek, firmayla mutabakat zaptı imzalanmıştır.

Bodrum-Milas Havalimanı terminal inşaatı, asgarî 2,5 milyon yolcu/yıl kapasiteli olacaktır. Proje maliyeti 30 milyon dolar olup, altyapı tesislerinin 1995 yılı içerisinde tamamlanmasından sonra ihaleye çıkarılacaktır.

Hükümetimiz, bir seçim hükümeti olmasına rağmen, önemli bir aşamaya gelmiş bulunan yap-işlet-devret projelerinin sektöre uğratılmaması ve bu alanda ele geçen fırsatların kaçırılmaması için gerekli her türlü çabayı harcayacaktır.

Değerli milletvekilleri, bildiğiniz gibi, ülkemiz, bu yıl içinde, hepimizi üzen doğal afetlere maruz kalmıştır. Bu afetlerin sonuncusu, Dinar depremidir. Dinar'da

yaraların hızla sarılması için bir özel kanun çıkarmak yerine, bundan sonraki bu tür afetlerde hükümetlere daha geniş yetkiler veren, çok süratle hareket edilmesi imkânını sağlayabilecek bir yasayı gerçekleştirmek kararlılığındayız. Afetler Kanununda değişiklik getiren bu yasa tasarısı, Türkiye Büyük Millet Meclisine son günlerde sevk edilmiştir. Bunu, bu kısa dönemde gerçekleştireceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Atatürk'ün öncülüğünde, toplumumuzun sınırsız özverisiyle kurulmuş olan laik cumhuriyetimizin 72'nci yılında, Programımızla huzurunuzda olmaktan gurur duymaktayız. 52'nci Hükümet olarak, bilgi çağına geçmeye hazırlanan bir dünyada, Türkiye'nin demokratikleşme, yenileşme ve değişim istek ve iradesini temsil eden yeni bir atılım heyecanıyla, ülkemizi 21'inci Yüzyıla taşımak misyonunu yüklenmiş bir kuşağın, Türkiye'nin dinamizmine ve sınırsız potansiyeline inanan, özgüveni olan bir anlayışın sahibiyiz. Ülkemizde, sosyal barışı yüceltmeyi, istikrar içinde büyümeyi, işsizlik ile gelişme ve gelir dağılımında eşitsizlik gibi ekonomik sorunları hızla aşmayı, Türkiye ekonomisini, çalışanıyla, üreticisiyle, girişimcisiyle ileri refah, örgütlülük, verimlilik ve rekabet düzeyine taşımayı temel hedef alıyoruz.

52'nci Hükümet, tüm bu değer ve ilkelerin, bireyin özgürlüğünün, onun doğuştan var olan dokunulamaz temel haklarının, yaşam, düşünce ve inanç özgürlüklerinin, hoşgörü ve iç barışın koruyucusu ve güvencesidir.

Avrupa ile gümrük birliğini bu yıl içinde tamamlayarak, temel değerlerimizden ve egemenliğimizden ödün vermeden, Avrupa Birliği ile bütünleşmenin kapılarını açarak, Türkiye'yi dünyaya taşıma misyonunu üstlenmiş; bunu, kesinlikle gerçekleştirmekle iddia ve kararlılığı içindeyiz.

Dün, Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi toplantısı sonunda alınan olumlu sonuçlar, ülkemizi Avrupa Birliğine bir adım daha yaklaştırmakta ve dışpolitika hedeflerimiz açısından çok verimli bir aşama teşkil etmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye erken seçime giderken, Hükümetimiz, ülkenin üstün çıkarları için alınması gereken bütün kararları, hiçbir siyasî çıkar hesabı yapmadan alacaktır. Türkiye'nin ulusal çıkarları, her konuda dikkatle korunacaktır.

Şimdi, böyle bir yüce sorumluluk ve görev anlayışıyla huzurunuzdayız.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin, kendi içinden çıkan ve Yüce Meclisin bir özlemi haline gelen erken seçimi gerçekleştirecek olan 52'nci Hükümete sahip çıkacağınıza inanıyoruz.

Yüce Meclisimizi saygıyla selamlıyorum. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar, CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Kapanma Saati: 16.18

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 96 Birleşim 22
Sayfa 223-317
03.11.1995 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Başkanvekili Beytullah Mehmet Gazioğlu

KÂTİP ÜYELER: Mehmet Cemal Öztaylan (Balıkesir)

Abbas İnceayan (Bolu)

Açılma Saati: 13.30

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelerde, İçtüzüğün 73'üncü maddesine göre, siyasî parti grupları adına birer sayın üyeye, şahısları adına iki sayın üyeye, Hükümet adına da Başbakan veya bir bakana söz verilecektir.

Program üzerinde söz alan sayın üyelerin adlarını sırasıyla okuyacağım:

Şahısları adına: Sayın İbrahim Halil Çelik, Sayın Kemalettin Göktaş, Sayın Mahmut Alınak, Sayın Ali Yalçın Ögütcan, Sayın Esat Canan, Sayın Zeki Ünal, Sayın Mustafa Ünalı.

MAHMUT ALINAK (Şırnak) — Sayın Başkan, ben 3'üncü sırada görünüyorum. Bana da sıra gelmeyecek. Görünen o ki, burada, İçtüzüğe göre değil, adamına göre hareket ediyorsunuz, ilk sözü ben istemiştim; ancak, Başkan olarak siz, ısrarla, benim sesimi duymak istemediniz...

BAŞKAN — Sayın Alınak, katiyen böyle bir şey olamaz; duymak istemediniz diye bir şey mümkün değil.

MAHMUT ALINAK (Şırnak) — Daha önce yazılı olarak başvuruyordum. O gün Cumhurbaşkanlığı tezkeresi okunduktan sonra, ayağa kalkıp program üzerinde söz isteğinde bulundum. Ben, o zaman, yazılı olarak başvurmadığım için, yazılı olarak başvurulması gerektiği bana ifade edildi. Tezkere okunduğu gün birinci olarak ayağa kalkıp söz isteğinde bulundum; siz duymak istemediniz. Bu vaziyette bana da sıra gelmeyecek, söz hakkımı geri alıyorum.

BAŞKAN — Sayın Alınak, çok yanlış tefsir ediyorsunuz; katiyetle bir kastı mahsusa yoktur. Sizi görür görmez de derhal Divana isminizi bildirdim; ancak, sizden evvel, maalesef, iki üye isimlerini bildirmiş; size samimiyetle ifade ediyorum, katiyen böyle bir şey yok.

Sayın Milletvekilleri, Genel Kurulun 31.10.1995 tarihli 19'uncu Birleşiminde alınan karar gereğince siyasî parti grupları ve Hükümet adına yapılacak konuşmalar Ter saattir. Kişisel konuşmalar 15'er dakikadır. Şimdiye kadar sadece Anavatan Partisi Grubu adına Riyasete söz talebinde bulunulmuştur; ancak, konuşmacı adları da halen bildirilmemiştir.

MAHMUT OLTAN SUNGURLU (Gümüşhane) — ANAP Grubu adına Sayın Kâmrân İnan ve Sayın Lütfullah Kayalar.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Öbürlerine söz verme o zaman; bu saate kadar müracaat etmediler...

YAŞAR ERYILMAZ (Ağrı) — Gruplar adına konuşacakları tespit edin Sayın Başkan.

BAŞKAN — ANAP Grubu adına, Sayın İnan; buyurun efendim. (ANAP sıralarından alkışlar) Sayın İnan, süreyi nasıl kullanacaksınız efendim?

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Yarı yarıya efendim.

BAŞKAN — Yarı yarıya; yani, size 30 dakika; 30 dakika da Sayın Kayalar'a vereceğim.

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Emriniz olur efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

ANAP GRUBU ADINA KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; geçen pazar günü 29 Ekimde, cumhuriyetimizin 72'nci yılını kutladık; bugün ise, 52'nci Cumhuriyet Hükümetinin Programı üzerinde görüşmeler yapacağız. Aslında, bu iki rakam, siyasî tarihimizin, istikrarsızlık temeli üzerine kurulu olduğunu gösteriyor. 72 yılda 52 hükümet; ortalama 1,5 yılın bile altına düşüyor. Oysa, siyasî istikrar, genç bir demokraside ve gelişme halinde bulunan bir memleket bakımından bir zarurettir. İkinci Dünya Savaşından sonra, dillere destan olan Japon başarısının temelinde, kırk yıllık devamlı liberal parti iktidarının bulunması yatar. Son üç dört yıldan beri, orada da istikrar bozulmaya ve dolayısıyla ekonomik sıkıntılar baş göstermeye başladı.

Kırk yıl, İsveç'te, bir siyasî istikrarın devamlılığı hadisesi görülmüştür ve yüksek bir başarı olmuştur. Bizde, maalesef, bilhassa son zamanlarda, bu eğilim, artık, aylara bölünür hale geldi ve bunu dış politika ve Dışişleri açısından alırsanız, dünyada belki de tek örnek haline geldik. Temmuz 1994'ten bugüne değin, yani, 15 ayda tam 6 tane Sayın Dışişleri Bakanı geldi geçti. Her birine 2,5 ay düşüyor. Bunun ciddiyetini kabul etmek mümkün değildir.

Sayın Milletvekilleri.

Dünyanın kontrolden çıktığı, dengelerin süratle değiştiği; Balkanlarda, bizim tarihimize, kültürümüze, oradaki tarihî mevcudiyetimize ve dinimize karşı bir soykırımın yürütüldüğü; Kafkaslarda, Ermenistan'ın, kardeş Azerbaycan'a tecavüz ettiği, topraklarını işgal ettiği Yukarı Karabağ'ı kontrolü altına aldığı; Orta Asya'da, kardeş cumhuriyetlerin varlık ve bağımsızlıklarını Rusya'ya karşı koruma mücadelesi verdikleri; Ortadoğu'da, barış süreciyle beraber istikrarsızlığın yeniden devam

ettirilmek istendiği; Irak'ta, bilhassa Kuzey Irak'ta, doğrudan doğruya Türkiye'nin güvenliğiyle ilgili gelişmelerin, hem de son zamanlarda yer aldığı; Kıbrıs üzerinde, Hükümetin de bilinçli olarak ve iştirakiyle oynatılmak istenen oyunların devam ettiği; Karadeniz Bölgesinde ve bilhassa Kafkaslarda, eski komşumuz Rusya'nın, eski emellerine dönüş yolunda gösterdiği gayretler, 58'inci Ordunun kuruluşu, yeni askerî doktrin, yakın dış çevre hadiselerinin ortaya atıldığı bir dönemde, Türkiye, bu istikrarsızlık manzarasını sergilemektedir. Bu istikrarsızlık manzarasıyla ki, Türkiye'ye karşı olan güçler, bilhassa son zamanlarda, ciddiye alınması gereken bazı hareket ve davranışlar içerisinde bulunmaktadırlar. Son senelerde, soğuk savaş, şeklen son bulmakla beraber, kabul etmek lazımdır ki, Türkiye'nin güvenliğine yönelik tehditler artmıştır; güvenlik riski artmıştır.

Son olarak da, Yunanistan'ın, Batı dünyasını, Amerika ve Avrupa Birliği'ni Türkiye'ye karşı kullanamadığından, dışarıda yeni müttefikler aramak, Rusya ile askerî işbirliği ve Suriye ile bir askerî işbirliğine girme teşebbüsleri, âdeta, Ankara'nın, gözleri, kulakları ve bilgisi dışında cereyan etmektedir.

Tümüyle içeriye yönelik, içerideki ufak ve Türkiye'nin, artık, takip etmekten, görmekten, duymaktan bıktığı küçük politik hesaplar içerisinde çalkalanan, ortaklıklar arasında bir güvenin bulunmadığı "gümrük birliğine gitmesinde, onun siyasî prestijine ben de ortak olayım" hadiselerinin cereyan ettiği bir siyasî tablo, bir siyasî manzara... Bundan, sevinmiyoruz, bundan, Anamuhalefet Partisi olarak memnun olduğumuzu düşünen varsa yanılır. Biz, bundan, Türkiye adına üzülmüyoruz, Türkiye'nin dışarıya verdiği görüntü bakımından üzülmüyoruz.

Düşünebiliyor musunuz, her toplantıya ayrı bir Dışişleri Bakanı gidiyor. Avrupa Birliğini, muhabatımız ve partnerlerimiz olarak kabul buyurun, her Konsey toplantısına veya Brüksel'deki müzakereye ayrı bir Sayın Dışişleri Bakanı giderse karşıdakiler ne düşünür... İstikrar bakımından ve Türkiye ile bir ilişki, ortaklık ve birlik kurma bakımından bunlara güven verebilmemiz mümkün müdür değerli milletvekilleri; ama bunu, maalesef, fazla düşünen ve ciddiye alan yok.

Değerli milletvekilleri, buradan, önümüze şu geliyor; Sayın Hükümetin, bu kürsüden, Yüce Meclise sunduğu şu program çok üzücü bir vesikadır. Sayın Hükümet, ya kendisini ciddiye almıyor ya Türk kamuoyunu ciddiye almıyor; ikisinden biri. Çünkü muhtevasına baktığınız zaman, içerisinde hemen hemen hiçbir şey yok; ama diyecek ki, efendim, ben, seçim hükümetiyim, benim ömrüm kısa, binaenaleyh, program da benim ömrüm kadar kısa... Bunu düşünebilir; ama diyemez, demeye hakkı yoktur. Devlette, devamlılık ve ciddiyet esastır; ama devamlılığı da kestik derlerse haklı çıkarlar. Çünkü 15 Ekim Pazar günü, saat 16.00'da, 39 oy farkla güvensizlik oyu alan Sayın Hükümet, yenisi kuruluncaya kadar göreve devam tezkeresini, Cumhurbaşkanlığından, ayın 16'sında, saat 16.00'da almıştır. Arada, 24 saat, Türkiye'de meşru idare boşluğu doğmuştur. Bütün icraat, Anayasa ve kanunlara aykırı düşmektedir değerli milletvekilleri.

Şimdi, bu programcığı alırsanız, dış politikada, sadece, bir tek paragraf var değerli milletvekilleri, Kıbrıs meselesi... Burada şunu hatırlatmak isterim: Sayın Başbakan, bundan bir yıl önce, basına bir açıklamada, bir çağrıda bulundu "bana yardım edin, şu Kıbrıs meselesini ben halledeceğim" dedi. Burada, iki ciddi yanığı

var. Birisi, Kıbrıs meselesinin, 20 Temmuz 1974'te halledilmiş olduğunu kabul etmemek yanlıgısı. Oysa, Kıbrıs meselesi, Türk Devleti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve halkı bakımından halledilmiştir. (ANAP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İkinci ciddi bir yanlgı var. Bundan, demek isteniyor ki, yirmi yıl içerisinde, gelip geçen hükümetler bunu becerememiş, yapamamış, binaenaleyh, ben yapacağım. Dikkat buyurursanız, bizim devlet literatürümüzde, lügatimizde bu “ben” çok sık geçmeye başladı. Gümrük birliğinde olsun, diğer konularda ve demokrasimizin yüzünde fazla “ben”ler gözükmeye başladı ki, bu demokrasinin yüzünü pek güzel leştirmez. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Buradaki, kasıt ne; onlar, beceriksizdi, ben yapacağım. Burada da büyük bir insafsızlık ve haksızlık var. Eğer, yirmi yıl içerisinde, bugünkü statüko muhafaza edilmişse, gelip geçen hükümetlerin, bu millî davaya verdikleri ehemmiyet dolayısıyladır, hassasiyet dolayısıyladır ve sonunda Türk Milletini, isteseler dahi, aşamayacaklarını bilmelerindendir; yoksa beceriksizliklerinden değildir.

Eğer, koca Türk Devleti ve Cumhuriyeti, bir tek becerikliye kalmışsa, onun da nihayet, hayatının sınırlı olduğunu kabul etmek lazım. Ö zaman milletçe oturup ağlayacak mıyız; hayır. Türkiye, bir şahısla tarih boyunca kaim olmadı; dünyanın en büyük insanlarını doğurdu, geldi geçti ve Türkiye, devam ediyor, ilelebet de devam edecektir.

Şimdi, değerli milletvekilleri, Kıbrıs konusunda, size üzülererek ifade edeyim: Sayın Hükümet “ben hallederim” düşüncesinin arkasında “ver, kurtul” formülüyle, bu işi, Türkiye’den koparırım düşüncesi, yatıyordu ve bu düşüncenin çok açıklıkla sergilenmesi, diğer taraftan gümrük birliği gibi, bizim ahdi hakkımız, Katma Protokol, Ankara Antlaşması ve takvimin icabı olan bir hadise karşısında, Sayın Hükümetin gösterdiği hahişkârlık ve âdeta aşırı ricacı atmosferi, Batı dünyası için çok ilginç bir mesaj teşkil etti; Bu vesileyle, bunu bir bedel olarak alıp da Kıbrıs’ı, Batı dünyasına ithal etmek ve Enosis’in yolunu açmak. Bu ne zaman açıldı? Bu, 2 Şubat 1995’te Londra’da yapılan beş bakanlı çalışma toplantısında dördü Avrupa Birliğinden, beşincisi Türkiye’den Sayın Dışişleri Bakanı ve orada, açıkça, Kıbrıs’ın 1990 yılında Avrupa Birliğine tam üyelik için yaptığı ve bugüne kadar askıda tutulan başvurunun muameleyle konulmasına Türkiye’nin muhalefet etmeyeceği mesajı verildi ve bu suretle bir pazarlık yapıldı. Yunanistan’ın, Türkiye’nin gümrük birliğine girmesine itirazının kaldırmamasına mukabil, Kıbrıs’ın tam üyeliğinin kabul edilmesi ve nitekim takip buyurdunuz, bundan dört gün evvel, Yunanistan, Türkiye’nin gümrük birliği konusunda hiçbir itirazı bulunmadığını ifade etti. Bu beyan, acaba, Türkiye’yi çok sevdiğinden mi, yoksa Türkiye’nin dökülen diplomasisinin bir başarısı olarak mı görülüyor; hayır, Yunanistan ve Güney Kıbrıs, Enosis yolunun açıldığını gördüklerindendir ve yine dikkat edin, dokuz aydan bu yana, Güney Kıbrıs, görüşmeler ve çözüm yolunda en ufak bir iddiada bulunmuş, teşebbüste bulunmuş değildir.

2 Şubat toplantısı, 6 Şubatta yapılan Brüksel’deki Avrupa Birliği Bakanlar konseyine yansıdı ve bu toplantı sonunda Dönem Başkanı Fransız Dışişleri Bakanı Sayın Juppe şimdiki Sayın Başbakan açıkça beyan etti: “Türkiye’nin gümrük birliğine

girmesine karşı Yunanistan'ın muhalefeti bertaraf etmek üzere, Kıbrıs'ın tam üyelik müracaatının 1996'nın ikinci yarısında ele alınması kabul edilmiştir" denildi ve bu suretle, bu, tescil edilmiş oldu ve geliyoruz bunun arkasından, 6 Martta imzalanan vesika dolayısıyla da aynı hükümler ortaya çıkıyor.

Değerli milletvekilleri, sayın bakanlar tekrar ve tekrar beyan ettiler: "Efendim, Güney Kıbrıs'ı Avrupa Birliğine alırlarsa; biz, Kuzey'le ekonomik bütünleşmeye gireriz" dediler; ama bunu söyleyenler de inanmıyor. Çünkü "Madde 1.- Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine üyeliği tüm Kıbrıs'ı kapsar." Zira Rum kesiminin yaptığı müracaat, maalesef, Batıların Rum kesimini Kıbrıs'ın tek temsilcisi olarak görmelerinin neticesi, Kıbrıs'ın tümünü kapsar değerli milletvekilleri ve gümrük birliği, gelecek sene başından itibaren yürürlüğe girmesi halinde ise, Kuzey Kıbrıs ile artık bir ekonomik bütünleşme yapmanın imkânı yok. Biz, bu meseleyi, daha önceden Sayın Hükümete arz ettik, dedik ki "bu konuda samimiyseniz, ekonomik bütünleşmeye şimdiden başlayın. Yine, bu konuda samimiyseniz, yapılması gereken çok acil bir durum var; o da, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile ki bu ayın 15'inde, 12'nci yıldönümünü kutlayacağız, bir siyasî ve askerî işbirliği anlaşması imzalamanız lazımdır" Ne oldu; Ada'ya en son giden bir Sayın Dışişleri Bakanı "böyle bir anlaşma imzalamak bahis konusu değildir" diye beyanda bulundu. Bunlar yetmiyormuş gibi, Sayın Hükümet, koalisyon hükümetleri işbaşına geldiğinden bu yana, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine, Avrupa Birliğinin ekonomik ambargosuna paralel malî ambargo uyguladılar, Türkiye'nin verdiği malî desteği kestiler ve Kıbrıs'ı büyük bir ekonomik ve malî bunalım ve sıkıntı içerisine soktular.

Şimdi ne olacak; gelecek senenin ikinci yarısından sonra, müzakereler başlayıp da, mutlak bir şekilde tam üyelik karan alındığında ki, dünya basınının verdiği süre, en geç 1998'de tam üye olacak. Türkiye'nin tam üyesi bulunmadığı bir Avrupa Birliği içerisinde Kıbrıs'ın mevcudiyeti demek, gizli Enosis'in yolunun açılması, binaenaleyh Kıbrıs'ın tümünün elden çıkarılmasıdır.

Değerli milletvekilleri "bunu ben çözerim" diye ifade edilen, bir sene önceki sözün arkasında bu olduğu, bu elim hadise olduğu ortaya çıkıyor. Yalnız, şunu da Yüce Meclisin huzurunda ve dolayısıyla Türk Milletinin huzurunda arz edeyim; hiçbir güç, Kıbrıs'ın tümünü Yunanlılara vermeye yetmeyecektir. (ANAP, RP ve DSP sıralarından alkışlar) Şu programda bir ibare var, artık klasiklerden kurtulmak lazım, yeni Sayın Dışişleri Bakanının aynı ray üzerinde devam edeceğini sanmıyordum. Çünkü gelip geçen bakanlar, bir nevi, âdeta, tek ray üzerinde, ömürlerinin Haydarpaşa-Pendik arasında geçişi gibi bir manzara sergiliyorlar. Diyor ki "Efendim, Kıbrıs için en iyi çözümün iki bölge federal bir sistem olduğu görüşünü muhafaza ediyoruz ve güven uyandırıcı tedbirlerin yeniden yürürlüğü konulması..." Güven verici tedbirlerle, az daha, koalisyon hükümetleri tarafından karşılıksız olarak Maraş verilmeyormuydu? Eğer, muhalefetin, burada meşeliyi gündeme getirmesi ve o zaman ki Sayın Meclis Başkanımızın davetiyle, Kuzey Kıbrıs Devlet Başkanı Sayın Denktaş'ın, burada, Meclise hitabı olmasaydı, Maraş gitmiş ve Kuzey Kıbrıs'a, bugün, 50-60 bin Rum gelip yerleşmiş olmaz mıydı? Peki, bu ibare buraya nasıl konulur?

İkincisi, dünyada federal sistemler yıkılırken, dağılırken ve kuzeyde bir devlet mevcutken, güneyde esasen fiilî bir durum varken, bu ibare buraya nasıl konulur;

ama şu var: Sayın Bakanlar bunları kontrol etmezler; Dışişleri Bakanlığının bir alışkanlığı var, 30-40 yılda, gelip geçen hükümetlerin programlarının hazırlanması bahis konusu olduğunda, dolaplar açılır, daha önce ne yazılmışsa, tarihler değiştirilir ve önlerine konulur. Halbuki arada çok şeyler değiştirmiştir, dünya değişmiştir.

MEHMET KERİMOĞLU (Ankara) — Siz öyle mi yapıyordunuz.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Ben yapmadım üstadım; kusura bakmayın. Ben onu yapsaydım, burada, böyle konuşmazdım Sayın Kerimoğlu; ama sizin uygulamanızı ortaya koyuyorum da, rahatsız oldunuz. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri; alkışlar)

Değerli milletvekilleri, bu konularda, bu “ver kurtul” politikasıyla bir yere varmak mümkün değildir. Bakınız, “ver kurtul”, Kıbrıs bedeli ödendi, biraz sonra gelmek imkânı doğacaktır, gümrük birliğinde verilen tavizler üzerinde de duracağız, bütün bunlara rağmen Avrupa Birliği tam üyeliği yolu açıldı mı; hayır, açılmadı. Geçen sene 9-10 Aralık tarihlerinde Almanya’nın Essen Şehrinde yapılan ve Orta Avrupa ile Doğu Avrupa 6 memleketinin Romanya Bulgaristan dâhil davet edildiği toplantıya davet edildik mi; hayır. Bu sene, Haziran sonunda, Fransa’nın Cannes Şehrinde yapılan yine Avrupa Birliği zirve toplantısına, o 6 devletten başka, Akdeniz’den kimler davet edildi biliyor musunuz; Malta ve Güney Kıbrıs. Türkiye davet edildi mi; hayır. Avrupa Birliği herhangi bir toplantı veya bir vesileyle Türkiye’nin tam üye olacağını ifade ve beyan etmiş midir; hayır.

Bütün bu hayırlar ortadayken ve esasen, gümrük birliği, Türkiye’nin, Katma Protokolden doğma tabii hakkı durumundayken, Kıbrıs’ı, bedel olarak ödemek, bu memleket millî menfaatlerinin savunuculuğu mudur, yoksa bu millî menfaatlerin peşkeş çekilmesi hadisesi midir? Bundan, çok üzüntü duyduğumuzu belirtiyorum ve umarım, şayet tökezlemezler ve pazar günü güvenoyu alırsa, Sayın Bakanın yapacağı ilk iş, bu meseleye el atmadır.

Değerli milletvekilleri, bu vesileyle, cumhuriyet ve devlet tarihimizde görülmemiş bir skandalı, üzülerək huzurlarınıza getireceğim: Sayın Azınlık Hükümetinin, 15 Ekimde yapılan güvenoylamasında, Kıbrıs meselesindeki hassasiyeti bilinen iki üyeli bir sayın parti, Hükümetten teminat istiyor ve Hükümet, iki imzalı, Sayın Başbakan ve Dışişleri Bakanlarının imzasıyla, bir belge veriyor ki, önümdedir.

Şimdi, burada, ilk sual şudur: Bu iki imzadan hangisi diğerine kefil oluyor; Sayın Başbakan Dışişleri Bakanına mı kefil oluyor, yoksa Sayın Dışişleri Bakanı Başbakana mı kefil oluyor; nerede görülmüştür böyle bir şey, nasıl olur, bu, devlet ciddiyetiyle bağdaşır bir hadise midir, noter senedi mi yapıyorsunuz... (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ama daha vahimi var değerli milletvekilleri, bu belgeden sonra, Dışişleri Bakanlığı ve Sayın Hükümet, bütün sefaretlere, Avrupa Birliğine, “bunu, aman ciddiye almayın, bu iç politikaya yönelik, iç tüketim belgesidir...” Bunu söylemek, aslında, imza sahiplerinin ciddiye alınmaması manasına gelir ki, biz, onu kabul etmek istemiyoruz. Bir Başbakanın imzasını ciddiye almayın demek, bir Dışişleri Bakanlığı ve ilgili kuruluşların yapabileceği bir iş midir? O zaman, bunun hangisi doğru? Bunları yapmamak lazım ve bu devlet skandalı yerde kalmamalıdır. Bunun, nihayet,

bir sorumluluğu vardır, değerli milletvekilleri. Bu, Türkiye adına işlenmiş bir hata, bir suçtur ve düşünün, bu telefonları alan yabancı büyükelçiliklerin yüzlerindeki acı tebessümü bir aklınıza getirin. Bundan rahatsız olunmazsa, o zaman, insanda, hakikaten, devlet ciddiyeti mefhumu ve nosyonu yok demektir.

Şimdi, değerli milletvekilleri, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, dediğim gibi, 15 Kasım'da, 12'nci yılını kutlayacaktır. Bu Cumhuriyet yaşayacaktır. Türkiye'den sonraki ilk doğan Türk Cumhuriyetidir. Türkiye, bunun devamı ve yaşaması için gerekeni yapmak millî mecburiyetiyle karşı karşıyadır. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli milletvekilleri, dolayısıyla, bununla ilgili olarak şimdi gümrük birliğine ister istemez geçmek gerekiyor. Bu mesele çok aşırı politize edildi ve burada da "ben" damgası vurulmak istendi. Bu, "ben" damgası vurulurken, çok kişiye haksızlık yapıldı. Kimlere yapıldı; 31 Temmuz 1959'da tam ortak üyelik, Roma Antlaşmasının 238'inci maddesi çerçevesinde tam üyeliğe götüren ortaklık anlaşması için müracaatta bulunan merhum Menderes ve Zorlu'ya haksızlık oldu. Kime oldu; Sayın İnönü ve Feridun Cemal Erkin'in, 12 Eylül 1963 Ankara Çerçeve Antlaşmasını imzalayanlara haksızlık oldu. Kime oldu; 1970 tarihli Katma Protokol ve onun 1973'te yürürlüğe girmesi için ki, bu esasen gümrük birliğinin takvimini ve esasını teşkil eder, bunu hazırlayan, imzalayan, yürürlüğe koyan Sayın Demirel ve Sayın Çağlayangil'e haksızlık oldu. Kime oldu; 14 Nisan 1987'de bütün bunları bir tarafa bırakıp da, tam üyelik için başvuran Sayın Özal ve Sayın Bozer'e haksızlık oldu. Sayın Bozer, Avrupa İşlerinden Sorumlu Başbakan Yardımcısı olarak, o zaman, Brüksel'de, 14 Nisan günü, zamanın dönem başkanı, Belçika Dışişleri Bakanı Tindemans'a belgeyi verdi. Bütün bunlar yokmuşçasına ve adeta Avrupa Birliği ile tam üyeliğin alternatifi olarak ve Türk kamuoyunda aşırı bekleyişler yaratmak suretiyle, bu gümrük birliğini bu derece işlemekte fayda var mı?

Değerli milletvekilleri, bakınız, bunun, bu derece politize edilip, seçimler arifesinde de, bu kadar abartılması, Avrupa Parlamentosunu rahatsız etti. Ayın 31'inde, pazartesi günü, Brüksel'de Avrupa Parlamentosunun Dış İlişkiler Komisyonu toplantısında Alman Sosyalist Schultz ve Alman Yeşilci Bayan Roth beyanda bulundular. Dediler ki "Bu mesele Türkiye'de seçim yatırımı olarak kullanılmakta bulunduğundan, bu Türk İçişlerine müdahale manasına geliyor, bunu Ocak ayına bırakalım, seçimlerden sonraya" Bu, güzel bir şey mi; ama huzurunuzda, Anamuhalefet Partisinin bir sözcüsü olarak, Yüce Meclise ve dolayısıyla Avrupa Parlamentosuna çağrıda bulunuyorum: "Biz, Sayın Hükümetin, gümrük birliğini seçim yatırımı olarak kullanmasından rahatsız olmayız, endişe duymayız; bunu onaylasınlar." (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Zira beceriksiz ve mevcudiyetiyle Türk Milleti için, esasen bir ceza olan Hükümetin hatası dolayısıyla, Türk Milletini, ikinci defa cezalandırmaya hakları yoktur ve eminim ki, 11 ve 14 Aralık günlerinde Strasbourg'da toplanacak olan Avrupa Parlamentosu, nihayet yeşil ışığı yakacaktır; ki, Avrupa Parlamentosu mütalaa verir, onay düşüncesi yanlıştır; çünkü onay, aslında, ahdi bir belge olan Katma Protokolden doğma bir hadisedir.

Peki, gümrük birliği bu haliyle... Bakınız, burada da çok rahatsız edici bir durum var. Sayın Hükümet çevreleri, devamlı olarak, gümrük birliği konusunda

memleketin menfaatlerine daha uygun düşebilecek doğru veya yanlış fikir beyan edenleri susturmak yolunda “gümrük birliğine karşı olanların lobisi” diye beyanlarda bulunuyor; bu yakışmıyor, bir hükümetin, bir devletin ciddiyetine yakışmıyor; bunu yapmamak lazım. Gümrük birliği, nihayet, bir kesimin veya bir şahsın değil, bir milletin mükellefiyeti ve devamlılık arz eden bir hadisedir. Önümde, 8 üniversiteden, 40 sayın profesörün bir açıklaması var; bunlarda mı lobidir. Bu gibi ifadeleri ve suçlamaları, insanların üstüne yapıştırmak ve susmaya zorlamak; bu, aslında, demokrasinin inkârıdır. Nihayet, bu iş münakaşa edilecek ki, en iyisi, doğrusu ortaya çıksın değerli milletvekilleri.

Peki, biz ne dedik ve ne diyoruz: Sayın Başbakanın, Ankara’dan, ısrarla, “bu işler ne pahasına olursa olsun” beyanları neticesinde ne oldu biliyor musunuz; 6 Mart belgesini, Brüksel’de müzakere eden Türk Heyetinin beli kırıldı, müzakere gücünü kaybetti; taviz almadı, taviz verdi, üst üste taviz verdi ve neticede ne oldu; 1980 yılının gerisine düştük. Dördüncü Malî Protokol 600 milyonluk ECU, (ödeme birimi) yani 750 milyon dolardı. Bu defa konulan Brüksel belgesi, 6 Mart belgesi de 375 milyon ECU, yani 450 milyon dolardır, değerli milletvekilleri.

Daha ne oldu: Hizmetlerin serbest dolaşımı yok, el emeğin serbest dolaşımı yok, sermayenin serbest dolaşımı yok, karar organlarında yoksunuz... Avrupa hukukunun üstünlüğünü kabul ettik; hukukun oluşumunda yokuz, Avrupa Parlamentosunda yokuz, komisyonda yokuz... Bu dünyanın neresinde görülmüştür ki, başka bir gücün koyacağı kanunları, sizin iştirakiniz olmadan uygulayacaksınız, kabul edeceksiniz. Bu, eskiden mevcuttu, bu, kolonial sistemin bir ifadesidir; beni mazur görün; bu nasıl kabul edilir?

Değerli milletvekilleri, bu işlerin hesabı da yapılmadı. Yapılan son hesaplamalara göre, gümrük birliğinin başlamasından itibaren, Türkiye’deki küçük işletmelerin ancak yüzde 35’i rekabete dayanabilecek; orta boy işletmelerin yüzde 47’si, büyük işletmelerin yüzde 54’ü. Bunun ortalamasını alırsanız yüzde 50’yi geçer. Bu yüzde 50 ne olacaktır; ya daha büyükler tarafından yutulacak veyahut da son bulacaktır; dolayısıyla, büyük bir işsizlik ortaya çıkacaktır.

Değerli milletvekilleri, Sayın Hükümet, biraz da dünyayı görsün. Bakınız, 380 milyonluk Avrupa Birliği, gümrük birliği pazarı, doğrudur; ama hepsi benden güçlüdür ve esasen fiilen o birliğin içindeyim, onbeş seneyi aşkın zamandan beri, bütün sanayi ürünlerim oraya sıfır gümrükle giriyor. Kaldı ki Türkiye’nin yüzde 38’i tarımla iştigal eder; tarım, gümrük birliği içinde yok, tarım politikasına girmiyoruz; o da bir başka taraf; ama değerli milletvekilleri, benim önümde, benim pazarım olabilecek, benim teknolojik, ekonomik, sanayi bakımından üstün olduğum 600 milyonluk bir kitle var; 400 milyonu Karadeniz Bölgesinde, 200 milyonu Ortadoğu ve Orta Asya’da. Ben, bunları bırakacağım da, gidip başkalarına pazar olmakta ısrar edeceğim; bunun mantığı var mıdır?

Değerli milletvekilleri, Ortadoğu’da barış sürecinin başlamasından sonra, geçen sene Kazablanka’da bir toplantı yapıldı; Milletlerarası Ekonomik ve Ortadoğu’nun Kalkınması Konferansı; halen de Amman’da ikincisi yapılıyor, 29 Ekimde başladı. Türkiye buralara ne götürdü, ne proje...

Bakınız, çok acıdır, Türkiye yerine kim yaptı bunu biliyor musunuz; İsrail Dışişleri Bakanı Sayın Simon Perez; bundan altı ay evvel bir kitap yazdı: The New Middle East -Türkçeye de çevir-: diler ve eminim, sayın bakanlara gönderdiler- (Yeni Ortadoğu) orada doğan barış süreci çerçevesinde Ortadoğudaki ekonomik işbirliği ve gelişmede Türkiye'nin yer alması, oynayacağı önemli rol. Bu benim yanı başımda...

Bakınız, eğer, Sayın Hükümet, dört yıldan beri Türkiye'nin o en muhteşem projesi olan GAP'taki, tünellerdeki 1.700 metre iç beton kaplamayı ihmal etmeyip de bitirseydi, Ortadoğu'nun, halen yılda 20 milyar dolar olan gıda maddesi ithalatının bir kısmını alamaz mıydık? Alamaz mıydık?

Bakınız, o büyük eser ki, biz iktidardayken neler söylenmedi. Atatürk Barajı üç senede ödedi kendisini. Her yıl 10 milyar ki, biz, 8,9 hesaplamıştık kilovat enerji veriyor; bu, 1 milyar dolar ediyor. Ama bir neticesi daha var, o da, Suriye'ye sulama yapılmadığı için, Irak'a, saniyede 500 metreküp vaat etmişken 1.000 metreküp akıyor ve o güzelim sular gidiyor. Peki, bundan rahatsız olmuyor musunuz?

Bu çerçevede şunu da arz edeyim: Sayın Başbakanın altı ay evvel başka tehlikeli beyanı oldu bir gazetede "Türkiye 21'inci Yüzyıla tehlikeli ve bir savaş vasıtası olabilecek su meselesini halletmiş olarak girmelidir." Bu ne demek, bu? Milli kaynaklarımı, ben, halletmeye, niye ihtiyaç duyayım... Bu, aynen, Azınlık Hükümeti Programında yer alan bir talihsiz cümle gibi, o cümlede diyor ki: "Türkiye'nin tekil devlet olarak kalması gerektiği hususuna, artık, dünya inanmaya başlamıştır." Bakınız, bu cümleye; bundan dehşet duymak lazımdır.

Değerli milletvekilleri, bu da aynı hadisedir. Binaenaleyh, bu meselelere, biz, muhalefet yaklaşımı içinde değiliz. Bunları milli meseleler olarak görüyoruz, Türkiye'nin milli menfaatleri olarak bakıyoruz.

Şunu üzülererek arz edeyim: Bugünkü görünümü ve gelişmeleriyle, Avrupa Birliğinin, Türkiye'yi kabul etmeye hazır olmadığı görülmektedir. Neden; çünkü soğuk savaşın son bulması ve komünizmin yıkılmasından sonra, Batı Avrupa'da bir aile zihniyeti gelişti; aileden olanlar ve olmayanlar... Nedir ailenin Çerçevesi; kültür ve din birliği. Biz aileden değiliz ve olmadığımız içindir ki, bu kapıları kapatıyorlar değerli milletvekilleri. Bunlarda gerçekçi olmak lazım, göz önünde bulundurmak lazım.

Değerli milletvekilleri, Irak'tan bahsettim. Irak'ta çok tehlikeli ve bizi doğrudan doğruya ilgilendiren gelişmeler yer alıyor.

Sayın Başkanım, süremi hatırlatacaksınız.

BAŞKAN — Efendim, süreniz bitince mikrofon kapanacak; süre isterseniz ve receğim.

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Herkes, evinden kalkan; Irak'ın toprak bütünlüğünden yanayız diye diye Irak'ı bölme noktasına doğru getirdiler. Güney Irak'ı ayırarak Ürdün'le bir federasyona götürmek, Kuzey Irak'ta otonom bir bölge meydana getirmek ve bu, Hükümetin burnunun dibinde, gözlerimizin önünde cereyan ediyor değerli milletvekilleri.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Ne kadar süre vereyim efendim?

KÂMRAN İNAN (Devamla) — 2 dakika yeter.

İrlanda'da, Dublin'de toplantılar oldu. Türkiye'yi masanın bir köşesine ilâştirdiler. Orada, çocuklar, elleri şakaklarında oturup takip etmedi mi ve bu işi götürenler... Bosna-Hersek'teki barış süreci içerisinde benim üç kuvvetim orada; kara kuvvetim, hava ve deniz kuvvetim. Temas grubunda var mıyım ve halen iş nerede oluyor; Ohio Dayton Hava Üssünde oluyor. Benim orada kanım var, askerim var.

Değerli milletvekilleri, Rusya'daki gelişmeler ve nihayet, dünyanın yeni nizamı kurulmamakla beraber, yeni nizamın coğrafi sınırlarının ortaya çıkması, Orta ve Doğu Avrupa'ya mukabil, onun geriye alınıp Avrupa'ya entegre edilmesiyle, Orta Asya Türk dünyası, Kafkaslar, Balkanlar ve Türkiye'nin Rusya'nın nüfuz bölgesine açılması gibi çok ciddi bir hadiseyle karşı karşıyayız.

Bütün bunlar, devletin ilgilenmesi gereken meselelerdir. Bütün bunları bir tarafa bırakıp da, gece gündüz, hangi ortak hangi ortağı atlatır, 6 Mart Brüksel'e sadece soldan olan Sayın Dışişleri Bakanı gitmesin, ben de gideyim deyip bütün protokol kaidelerinin çiğnenmesi ve tarihte görülmemiş bir örnekle, Sayın Başbakanın Fransız Dışişleri Bakanının akşam yemeğine katılması ve orada çok ağır bir deklarasyonu dinlemesi ve nihayet şurada kapatacağım değerli milletvekilleri.

Temmuz ayında bir anayasa değişikliği yaptık. Bu, bana neyi hatırlattı? 1876'da, Sultan Abdülhamid çağırıyor, vezir-i azam'a diyor ki, "yeni anayasayı yapın, Batıların baskısından kurtulamıyoruz..." Yaptık. 1995'te, yine, dış güçler istediği için Anayasa değiştirdik.

Saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; RP ye Bağımsızlar sıralarından alkışlar)

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Siz oy vermediniz mi, ANAP oy vermedi mi? Hayret yani, hayret!

BAŞKAN-Teşekkür ederim Sayın İnan.

Buyurun Sayın Kayalar.

Süreniz 30 dakika efendim.

ANAP GRUBU ADINA LUTFULLAH KAYALAR (Yozgat) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, televizyonları başında bizi izleyen çok değerli vatandaşlarımız; bugün 52'nci Hükümetin Programı üzerindeki görüşmeleri yapıyoruz. Anavatan Partisi Grubumuz adına, bu görüşmelerle ilgili görüşlerimizi devam ettirmek üzere huzurlarınızdayım; bu vesileyle, Yüce Meclisi ve değerli arkadaşlarımı sevgi ve saygıyla, şahsım ve Grubumuz adına selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, bundan onbeş yirmi gün kadar önce, yine bir hükümet programı görüşmesi için Yüce Meclisimiz toplanmış ve burada, değerli siyasî parti grupları görüşlerini ifade etmişlerdi.

51'inci Hükümet olarak güvenoyu alamayan bu azınlık hükümetinin programı, bu kürsülerde yine, Sayın Genel Başkanımız tarafından değerlendirilirken, Yüce Meclise ve televizyonlar kanalıyla tüm yurdumuza ifade edilmişti ki, program içeri-

sinde ele alınabilecek, değer verilebilecek hiçbir şey yok ve üstüne üstlük de, 49'uncu Hükümetten itibaren, demokratikleşmeyi ağızından düşürmeyen DYP (SHP) CHP hükümetleri döneminde çok sıkça üzerinde durulan demokratikleşmeyle -ve insan unsuruyla da- ilgili olarak hiçbir konunun gündeme getirilmediği, öngörülmediği, gayet kötü hazırlanmış olan bir program olduğu ifade edilmişti.

52'nci Hükümetin Programı da, üç gün önce Yüce Meclise takdim edildi. Grubumuz olarak bu Programı dikkatle inceledik; ama şunu açıklıkla ifade etmek istiyorum ki, bir milletvekili olarak, daha da ilerisinde, Türkiye Cumhuriyetinin bir vatandaşı olarak, fevkalade üzüldüğümü ifade etmek istiyorum; çünkü sadece ve sadece bir şekli formaliteyi yerine getirmek için yazıldığı her sayfasından ve her satırından belli olan bir programla karşı karşıyayız. 52 tane hükümeti geçirmiş olan Türkiye'de bu derece gayri ciddi, içi boş, Türkiye'nin hiçbir meselesine çözüm getirmeyen, hayali birtakım ütopyaları ortaya koyan ve tekrar ifade ediyorum, sadece okunmak için yazılmış olan bir programla Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Türkiye'nin gündeminin işgal edilmesini kabul etmemiz mümkün değildir. Böyle gayri ciddi bir programı gene üzülererek ifade ediyorum, ancak gayri ciddi bir hükümet buraya getirebilir. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, bakınız, bu Programın ikinci sayfasında “iki farklı siyasî kimliği temsil eden DYP ve CHP, Türkiye'yi parlamenter demokrasinin kuralları çerçevesinde siyasal bunalımdan düzlüğe çıkarmak için bir araya gelmişlerdir” denilmektedir. O zaman sormak lazım: 49'uncu, 50'nci hükümetler DYP (SHP) CHP hükümetleri, 52'nci Hükümet de aynı hükümet, arada on beş, yirmi günlük bir boşluk var. Eğer bugün bir siyasal bunalım yaşıyorsa ve siz, Türkiye'yi bu bunalımdan kurtarmak için hükümet kurmuş iseniz “bu bunalımı kim çıkardı” diye size sormazlar mı? 20 Eylülde koalisyonun bozulduğu günü, geliniz hep birlikte hatırlayalım: Sayın Baykal ile Sayın Başbakan üç buçuk saate yakın görüşme yapmışlar; neticesinde koalisyonun bozulduğunu ifade etmişler; ama bakınız, nasıl ifade etmişler; Sayın Başbakan “Teröre karşı mücadelede kahramanca görev yapan bir polis müdürünün kadavrası üzerine hükümet kurdurmam” demiştir. Bu anlaşmayı bozan, yani o günkü koalisyonu bozan Sayın Baykal da “Bir oyuncak başbakanla” ifadesini... Bizim tabirimiz değildir; çünkü Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanına “oyuncak” tabirini de yakıştırmamız hiç mümkün değildir; ama şimdi Başbakan Yardımcısı olarak Bakanlar Kurulu sırasında oturan Sayın Baykal, o günkü Sayın Başbakana oyuncak başbakan diyebilecek kadar “kendisine güveninin kalmadığını; 4 yıllık DYP-SHP Koalisyon Hükümetinin, Türkiye'ye hiçbir şey vermediğini; bundan sonra vereceklerine dair inançlarının kalmadığını ve artık, sadece erken seçimin gerekli olduğunu; bu sebeple de koalisyona girmeyeceklerini” ifade etmişlerdir. Bunlar, bütün kamuoyu önünde cereyan etmiştir.

Daha da üzülererek ifade ediyorum: Şu anda kabinede görev alan bir Sayın Bakan, CHP'nin o günkü Genel Sekreteri, Sayın Başbakana hiçbir şekilde tasvip etmeyeceğimiz şekilde; ama kamuoyuna açıklandığı için burada üzülererek ifade etmek istiyorum, “zibidi” tabirini uygun bulmuştur...

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Ne münasebet...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Bunlar basında yer aldı...

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Yok öyle bir şey... Ayıp ayıp...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Dün bu konuşmayı hazırlarken...

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Saygılı ol biraz; böyle bir şey olur mu?

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Lütfen buyurun efendim.

Ben kınıyorum... Ben kınıyorum... Ben kınıyorum... (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Saygılı ol biraz...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Ben kınıyorum... (CHP sıralarından gürültüler) Müsaade edin cevap vereyim... Müsaade edin cevap vereyim...

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Saygılı ol... Saygılı ol...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Müsaade edin cevap vereceğim... Müsaade edin...

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Saygılı ol!

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) — Siz de saygılı olun...

BAŞKAN — Sayın Coşkun, lütfen müdahale etmeyiniz... Müdahale etmeyiniz Sayın Hatinoğlu...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Ben, oniki yıllık parlamenterim. “Kınadığımı” ifade ettim; ama bu kürsüde, bu konuşmayı yapmadan önce, bu gazetede yer alan haberi, gazetenin haber müdürüne tekrar telefon açarak teyit ettirdim; oniki yıllık bir milletvekili olarak, teyit ettirmeden burada konuşma yapacak kadar tecrübesiz değilim; bunu ifade ediyorum. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Eğer, edilmediği ve söylenilmediği iddia ediliyorsa ki, canı gönülden arzu ediyorum. Basında yer alan bu haber tekzip edilir ve bu tekzip metni yayınlanmaz ise, mahkemeye verilir; öyleyse de memnun olurum; bunu açıklıkla ifade etmek istiyorum.

İBRAHİM ÖZDİŞ (Adana) — Bir gün sonra tekzip edildi...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Şimdi, ifade etmek istediğim şudur: eğer, bugün, Türkiye’de bir siyasî bunalım varsa, bu Hükümet, eğer, bu bunalımı ortadan kaldırmak için kurulmuşsa, siyasî bunalımı çıkaran kendileridir. Bu programda başkaca üzerinde durulacak hiçbir şey yok; ama başka şey var. Dört yıllık DYP (SHP) CHP koalisyon hükümetlerinin artık sonu gelmiştir; İnşallah, Meclisimizin aldığı karar doğrultusunda 24 Aralıkta genel seçimlerimiz yapılacaktır; yani, bir dönem daha kapanmaktadır. Ben, şimdiden, yapılacak olan bu seçimlerin milletimize, memleketimize hayırlara ve uğurlara vesile olmasını buradan, Yüce Allah’tan niyaz ediyorum ve devam ediyorum...

AHMET SAYIN (Burdur) — Anayasa Mahkemesine gidecek misiniz?

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Şimdi, bizim, burada, yapmamız gereken şudur: Cumartesi günü, Eskişehir meydanından başlayarak -dört yıl önce meydanlara, halkın huzuruna çıkıp, bugünkü hükümetleri oluşturmak için, birtakım vaatlerde bulunanlar vardı; bize hesap sorulacağını söyleyenler vardı- hesabı bu kürsülerden başlayarak soracağız; meydanlarda devam edeceğiz; 24 Aralıkta ka-

dar soracağız. Bakınız, şimdi, o günleri hatırlayalım “zabıtların hepsi burada” denilmedi mi ki, bize; yani, memleketimizde, meydanlarda “ey, benim çiftçim, benim köylüm, bu zamcî Anavatancılar 700 liraya mal olan mazotu, 2.100 liraya satıyorlar; senin cebinden 1.400 lirayı alıyorlar.”

MEHMET SEVEN (Bilecik) — Resmî araçları götürdüler...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Buna inanan insanlarımız oldu; yani, ne dedi “bana verin oyu 700 liraya indireceğim.” Denmedi mi ki, bu meydanlarda, bu kürsülerde, otobüslerin üzerinde, televizyonlarda “770 liralık DAP gübresi çok pahalı, bana oy verin, ucuzlatacağım” Denilmedi mi ki “senin traktörün pahalı, daha ucuza vereceğim” denilmedi mi ki “buğday fiyatın düşük”; denilmedi mi ki “tütüne de 5 bin lira benden, daha fazla fiyat vereceğim...” Bunlar denilmedi mi; bunların hepsi denildi. Aradan dört sene geçti. Buradan soruyorum: 2.100 liralık mazot 700 liraya mı indi, 20 bin liraya mı çıktık!

AHMET SAYIN (Burdur) — Köylüye sor onu.

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Ben, buradan, köylüye soruyorum, zaten; Konya’daki köylüme soruyorum, Afyon’daki köylüme soruyorum, Kütahya’daki köylüme soruyorum, Yozgat’taki köylüme soruyorum, Kırşehir’deki köylüme soruyorum, Burdur çiftçisine de soruyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — Gel Burdur’a...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Cumartesi günü de Eskişehir’den başlayarak soracağım...

AHMET SAYIN (Burdur) — Cesaretin varsa Burdur’a gel...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Değerli milletvekilleri, 770 liralık DAP gübresi şu anda 17 bin lira. Bu, 26 misli artış demektir; yani yüzde 2.600 zam!

AHMET SAYIN (Burdur) — Burdur’a girebiliyor musun sen?

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — 50 milyon liralık traktörün fiyatı 1 milyar lirayı geçmiş, 20 misli artmış; yani, yüzde 2.000 zam!

ALİ ESER (Samsun) — Ayçiçeği ne oldu...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Bakınız, aynı şekilde devam ediyoruz, bugün, ayçiçeği de, fındık da, piyasada, ilan edilen fiyatın altında işlem görmekte ve çiftçi perişan... Trakyalı da perişan, Karadenizli de perişan... Söz verilip de ödenmeyen çay fiyatlarından dolayı gene bizim Rizelimiz gene bizim Karadenizlimiz de şu anda perişan bulunmakta.

Sadece buradan değil... Nasıl olsa 24 Aralık’a kadar hepimiz seçim bölgelerimize gideceğiz... Bunları geçiyorum, bunlar önemli değil...

AHMET SAYIN (Burdur) — Burdur’a gelseydin, görürdün...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bakınız, buradan şunu ifade etmek istiyorum: O gün söz verenler açıkça buradan ilan ediyorum milletimize yalan söylemiştir, daha önceki tecrübelerine rağmen yalan söylemiştir

ve sadece oy uğruna milletimizi aldatmıştır; ama artık deniz bitti, kara göründü. İşte, dört yılın, bir dönemin sonu geldi.

Çiftçimize yalan söyleyenler köydeki yatırımları durdurdular. Anavatan Döneminde vızır vızır işleyen sarı makinelere köylüler hasret kaldı; içme suları, yollar, telefonlar, köy okulları, köy camileri...

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Köylere gitmemişsin be!

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Anavatan Partisinin sağladığı imkânlarla kendilerine elektrik verilen, radyatör verilen köy camilerinden o radyatörleri söktüren bir İktidar, bugün, burada bulunmakta. (ANAP sıralarından alkışlar) Evet... Bunlar, halkın gerçekleri; burada, gelip, böyle, ütopyalarla uğraşmanın âlemi yok.

“Köylere gidiyor musunuz” dediniz. Beni, benim ilim de bilir, Türkiye de bilir; Anavatan Partisinde çalışan ve gerçekten taban politikası yapan tüm arkadaşlarımızı bilir. Halktan uzak kalan sizlersiniz; ama 25 Aralıkta, inşallah, burada hepimiz görüşeceğiz.

AHMET SAYIN (Burdur) — Gel Burdur’a da görelim!

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, çiftçiye yalan söyleyenler, köylüye yalan söyleyenler acaba, başka kesimlere ne söylediler. Denilmedi mi ki “Hükümet programlarında da yer aldı” “500 gün içerisinde enflasyon yüzde 10’a inecek.” Aradan dört sene geçti, dört sene; 500 gün değil, dört sene geçti. Enflasyon şu anda kaç; yüzde 90’ıyarı üzerinde. (ANAP sıralarından “yüzde 100” sesleri) Daha, kısa süre önce de yüzde 160’lara vurmuştu. Hani, çiftçi enflasyona ezdirilmeyecekti; hani, memur ve işçi enflasyona ezdirilmeyecekti; hani, enflasyonun yüksek olduğu bir ülkede başka bir işi konuşmak gereksizdi, önce enflasyon halledilecekti? Şimdi, ben, buradan soruyorum “o gün Hükümette olanlara da, olmayanlara da” sesimiz eğer ulaşıyorsa, bu sözleri çok sıkça söyleyenlere de soruyorum: Enflasyon, 500 günde yüzde 10’a düşmek yerine, ayda yüzde 10’ların üzerine çıkmadı mı?

Hani “büyük Türkiye” diyordunuz... Büyüyen Türkiye değil, cumhuriyet dönemleri içerisinde, eksi 6’nın üzerinde küçülen ve küçülmede rekor kıran bir Türkiye de, bu Hükümetlerin döneminde gerçekleşmiştir. İşte, bu 24 Aralıkta böyle bir Türkiye’yle, böyle bir Hükümetle gidiyoruz. O, dört yıl önceki sözleri, bugün, burada hatırlatmaya çalışıyoruz.

Enflasyonla ilintili olarak, işçi ve memur olayları zamanında, maaşlar çok sıkça gündeme getirildi. Anavatan Partisinin Yıldırım Akbulut ve son olarak da Mesut Yılmaz Hükümetleri döneminde işçi ve memur maaşlarına verilen yüzde 142 ve yüzde 160 oranında, zamlara “Azdır” diyenler vardı; ama Allah’ın işine karışılmaz; Uç ay sonra iktidara geldiniz; 1 Ocak 1992’den başlayarak, işçinin ve memurun yüzünü güldürdünüz mü; yoksa 200 bin lira gibi, 4 paket Marlboro Sigarası parası tutarında zam verdiniz; yani, işçi ve memurla alay mı ettiniz acaba! Bütün bunları, burada dile getirmek lazım.

Bugün, gerçekten, yüzde 142, yüzde 160 oranındaki zamları az bulanlar, işçiyi ve memuru, işçi emeklisini ve memur emeklisini inim inim inleyen bir iktidar haline gelmiş bulunmaktadırlar. Bu, gerçekten, Türkiye için acıdır; ama acı olan bir başka olay daha var: O zaman, bunun, böyle olacağı bilindiği halde, çiftçiye yapıldığı gibi, yüzde 142'nin, yüzde 160'ın üzerine, daha fazla zam vereceğim diyebilmek acıdır; insanları aldatan, yalan söyleyen politikacıların durumu acıdır. İşte, şimdi, 24 Aralıkta, bu kıyaslamalar yapılacaktır diye ümit ediyoruz.

Şu anda verildiği iddia edilen -verilsin, gerçekten memnun oluyoruz- ama seçim olmasaydı verilmeyeceğini hepimizin bildiği, yüzde 50'ler civarında olduğu iddia edilen zamlarla dahi, işçimizin, memurumuzun, emeklimizin “ister döviz bazında bakın ister reel olarak isterseniz geçinme endeksi olarak bakın” maaşı, hâlâ, Anavatan İktidarları dönemindeki seviyesini yakalayabilmiş değildir. O zaman, Türkiye'nin dört yılına, işçimiz yönünden, memurumuz yönünden, çiftçimiz yönünden, kayıp yıllar olarak bakamaz mıyız, bakmamamız mı gerekir acaba diyoruz. İlerlemeyen, geriye giden; söylediklerini yerine getirmeyen ve bundan sonra da artık getirecek vakti kalmayan...

Siz, şimdi, işçiye, memura zam verdiniz “memnun olduk” dedik; ama size bir şey söyleyeyim: Yokuşun dibinde, ata, arpa kâr etmez; o geçti, o geçti; ama yine verin siz. (ANAP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, esnafımızı da bundan ayrı tutmak mümkün değildir. Gerçekten, bugün, esnafımız, fevkalade büyük sıkıntılar içerisinde. Geçen sene, sadece, sıkıntı içerisinde olan, siftah etmekten aciz olan esnafımızın üzerine bindiniz; Net Aktif Vergisi, Mali Denge Vergisi, bilmem ne vergisi diyerek, on iki on üç günde bir esnafı Maliyenin kapısına diktiniz. 100 trilyon lira para aldınız; ama nereye verdiğiniz belli değil, ne yaptığınız belli değil; çünkü ortada yatırım denen bir şey bulunmamakta.

CENGİZ BULUT (İzmir) — Yalı çetesine dağıttılar.

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Sadece işçilerimizin maaşları konusu değil; binlerce işçiyi işten çıkararak, sakat özelleştirmelerle, yanlış özelleştirmelerle binlerce işçinin işten atılmasını ortaya getirdiniz, ekmeklerinden ettiniz. Köy Hizmetlerinde, Karayollarında, Devlet Su İşlerinde, Tekelde, Sümerde çalışan birçok işçimiz bugün ekmeğe muhtaç hale gelmiş bulunmaktadır.

Bakınız, bunlarla birlikte bir sağlık konusu vardı; hepiniz hatırlarsınız, böyle, cepten çıkan bir yeşil kart vardı. Sanki, o kartı eline alana bir sihirli kutu açılacak, hem kendisi iyi olacak hem de bütün imkânlar emrine verilecekti. Ne oldu, o yeşil kartla oy aldınız; ama o yeşil kartı şimdi, siz, kendiniz kaldırdınız. Bu, acaba dört yıl içerisinde sağlıkta bir gelişme midir, sağlıkta bir ilerleme midir ve acaba, yarın çıkıp meydanlarda veya biraz sonra çıkıp bu kürsüde “evet, biz, Türkiye'nin sağlık sorununu bu kaldırdığımız yeşil kartla hallettik” mi diyebileceksiniz; ne diyebileceksiniz, onları merak ediyoruz ve inanıyorum ki, bu televizyonlarda bizi dinleyen değerli vatandaşlarımız da bizden daha fazla merak etmektedirler.

Başka bir olay, sosyal güvenlikle ilgili olan olaylar. O zaman, erken emeklilik diye söz verdiniz; Meclise getirdiniz, Anavatan Partisi Grubu olarak, başında Sa-

yın Genel Başkanıyla birlikte “yapmayın, yanlış yapıyorsunuz; oy uğruna insanları memnun ettiğinizi zannediyorsunuz; ama sosyal güvenlik birimlerini felç edersiniz” diye, burada, defaatle; ama defaatle sizlere uyarıda bulunduk. Ne oldu, bakınız, bugün ne oldu: SSK, bugün, şu dakikada 50 trilyon liranın üzerinde içeride, yılsonunda 85 trilyon lira zararda, önümüzdeki sene 1996’da; yani, sizin miras bırakacağınız 1996’da 210 trilyon lira olacağı, bizatihi SSK yetkilileri tarafından ifade edilmektedir. Ne oldu şimdi, erken emeklilikle ilgili olan konular? Doğru yaptık diyebilecek misiniz ve söyleyebilecek misiniz ki SSK ayakta kalabiliyor...

1934’ten sonra çalışmaya başlayan Emekli Sandığı, ilk defa, 1994 ve 1995’te açık veren bir Emekli Sandığı haline gelmiştir; doğru mu yaptınız acaba? “Doğru mu yaptınız” diye, buradan sormak istiyorum; yanlış yaptınız ve bile bile yanlış yaptınız; ama bir şeyi bilemediniz, dört yıllar da çabuk geçer... Dört yıllar da çabuk geçer... İşte, dört yıllar da çabuk geçti; bu yanlışlar, bu yalanlar, bu bilinerek yapılan yanlışlar, şimdi, sizin huzurunuzda, bu kürsülerden, kaya gibi çıkmaya başladı.

Dahası var: “Esnaf, Bağ-Kurlu” dediniz. 30 bin Bağ-Kurlu, evet, 30 bin Bağ-Kurlu şu anda cezaevleri kapısında, adliye kapılarında değil; cezaevleri kapısında...

O zaman denilmiyor muydu “yani, ne zaman; sandık öncesi, 20 Ekim 1991 seçimleri öncesi” günler geçmez zannedilirken, denilmiyor muydu: “Ekonominin sıkıntılı olduğunu söylüyorsunuz, enflasyonu nasıl indireceksiniz, gelir dağılımını nasıl düzelteceksiniz? Cevap: Seçim propagandası, bir bütçe yapmak demek değildir. Halka, siz çaresizim’ dersiniz siyaset, tikanır. Halka devlet yönetimi benim elim geçtiğinde, hırsızlığı, haksızlığı kaldıracakım’ diyeceksiniz. Biz diyoruz ki: İşsizlik sigortası getireceğiz, asgarî ücretten vergi almayacağız, herkese yeşil kart verip, sağlık hizmetlerinden faydalanmasını sağlayacağız, eğitimde herkese fırsat eşitliği getireceğiz, 1.000 kişiden 28 kişinin otomobil sahibi olduğu Türkiye’de, her aileye 2 anahtar. Bunların hepsinin devlete bir maliyeti var. ‘Kaynağı nereden bulacaksınız’ diyorsunuz. Önce, bu işlerin yapılmasına karar vereceksiniz, kaynağı engel sayıp, bunları yapamayız dersiniz, bu, teslimiyetçiliktir...” Yani “ben, bile bile yalan söyleyim” denildi; onun hesabını soracağız... (ANAP sıralarından alkışlar) Onun hesabını, cumartesiden başlayarak soracağız. İşsizlik sigortası geldi mi “asgarî ücretten vergi almayacağız” oldu mu; vergi alınmıyor mu şu anda... Bunlara cevap vermemiz lazım.

Bakınız değerli milletvekilleri, şu parti, bu parti, o parti olarak konuşmuyoruz; hepimiz bu memleketin evladları; bu görevlerde bulunuyoruz veya bulunmayız, önemli olan, memleketimizin iyiye gitmesidir; önemli olan, siyasetin iyiye gitmesidir. Bu sözlerin bir başka kötülüğü oldu. Bugün, gene, maalesef, 12 Eylül öncesi gibi, üzülerek söylüyorum ki, Türkiye Cumhuriyeti Parlamentosuna olan güveni sarstık. O güven, bu sözlerden dolayı sarsıldı. Üzüntümüz bundandır; yoksa o parti, bu parti olayı değildir.

Bakınız “iki anahtar olayı” deniliyor. Buradan söylüyorum, değerli vatandaşlarıma söylüyorum “Anavatan İktidarı döneminde sahip olduğunuz arabalara, toplu konut projeleriyle yapılmış yüzbinlerce eve, bu iktidar döneminde acaba ilave mi yapabildiniz; yoksa bu iktidar döneminde ya evinizi ya arabanızı satar duruma mı geldiniz” diye soruyorum; vicdanlara soruyorum, vicdanlara... (ANAP sıralarından

alkışlar) Oy için sormuyorum, oy için söylemiyorum. Bunların cevaplarının verilmesi lazım.

İşte, bunları söyleyerek iktidara gelmişsiniz; ama bakınız, bir başka şey var: 1983 senesinde, Anavatan Partisi olarak, demokrasiye yeniden dönüşün başladığı günlerde, Rahmetli Özal’la birlikte kurulmuş ve halkımızın huzuruna çıkmış, Allah’ın izni, milletimizin desteğiyle, altı ay içerisinde, iktidara geldikten sonra, bakınız, nasıl bir ülke haline getirmişiz Türkiye’yi...

AHMET SAYIN (Burdur) — Kenan Paşa’nın desteğiyle!

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Manyetolu telefonlardan başlamışsın, otomatik telefon, köylerde telefon, mezrada telefon, şehirlerde telefon haline gelmiş; tek kanal siyah beyaz televizyondan başlamışsın, bugün ülke genelinde 35 civarında, renkli, 350 tane yerel televizyona kavuşmuş Türkiye; organize sanayi siteleri, küçük sanayi siteleri; barajlar, göletler, otoyollar... Evet, o otoyollar...

Şu anki Sayın Başbakan “otoyol Türkiye’ye lüktür” diyebilecek gaflet içerisinde olan bu Hükümetin başı Sayın Başbakan... *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Otoyolları ben söyleyeyim buradan: İnsan vücudunun damarları ne ise yollar odur.

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Ankara’dan Polatlı’ya gidemiyorsunuz.

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Vücudun damarları çalışmazsa felç olursunuz. İşte Türkiye’nin damarları o otoyollardır. Ne yaptınız ama ne yaptınız; o otoyolları yapanları Anayasa Mahkemesine gönderirken, “kendiniz açılışlara gittiniz; sıkılmadan açılışlara gittiniz... *(ANAP sıralarından alkışlar)* Gidiniz, bizim yaptığımız; helali hoş olsun, biz yaptık, siz de açın. Yaptığımız, memleketimize, başka yere değil; ama şunu soruyorum: İki senedir neden otoyol açılışı yok, neden? İki senedir otoyol açılışı neden yok? Neden yok? Yatırım yok, temel yok...

65 tane barajı size bitirip bırakmışız. “3ç ampulün varsa birini söndür” denen Türkiye’yi devralmışız. Televizyonlarda ilan vardı, hatırlayın... Babalarınızın seferberlik zamanında değil -buradan vatandaşlarıma sesleniyorum- on sene önce, oniki sene önce “3 ampulünden birini söndür” denen bir Türkiye vardı. Anavatan iktidara gelmiş, 65 tane baraj yapmış; GAP’ı yapmış, Atatürk Barajını yapmış, enerjideki kurulu gücü yüzde 148 artırmış, bütün Türkiye, köyler civalı lambayla tanışmış. O civalı lambalarla, şehirler, bütün otoyollar, yollar bezenmiş; yaldır yaldır yanan bir ülke haline getirmişiz. Ama buradan değerli vatandaşlarımızı uyarıyorum. Bakın, o yatırımsızlık yüzünden, 1997 yılından itibaren, Türkiye, yeniden karanlığa gömülecektir. Bu, Türkiye için üzüntüdür. Çalışmayan sanayi, elektrik kesintilerinden dolayı mutazarrır olan işverenlerimiz, daha o zaman köylerinde elektrik olmayan insanlarımız, yeniden, aynı sıkıntılara doğru düşmeye hızla gitmektedirler. Gelin buradan cevabını verin ki, gidilmeyecektir ve bizi inandırın; yalanla değil, hülyayla değil, gerçeğe inandırın, sizi ilk tebrik edecek olan biziz.

Bu kürsülerden benim tebrikim vardır. Zamanında, sorumlu mevkilerde, bu makamlarda bulunduğumuzda “Birinci Boğaz Köprüsünü yapanlara teşekkür ediyorum” dedim ben; ama Anavatan “halka hizmet, hakka hizmet” felsefesi içerisinde

de yarışmış, Birinci Boğaz Köprüsünü kıskanmamış, yanına İkinci Boğaz Köprüsünü, 2 şeritli değil 4 şeritli yapmış. (ANAP sıralarından *alkışlar*) İktidarda olsaydık, üçüncüsü ve dördüncüsü de yapılacaktı; Çanakkale Boğazına ve İstanbul Boğazına, üçüncüsüyü birlikte...

AHMET SAYIN (Burdur) — İktidardan niye gittiniz?

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Şimdi, bakınız, bir başka olay var: Limanlarıyla, uçaklarıyla, serbest bölgeleriyle, başka şeyler var. Avrupa'da çalışan işçim, kazandığı parayı Türkiye'deki yakınına iki ayda gönderirdi Anavatan iktidara gelmeden önce. Türkiye'deki işadama, sözüm ona ihracat yapmaya gideceği zaman, gizli saklı 400 mark veya 400 dolar götürebilirdi. O günkü Türkiye'den, bugün, Anavatanın size devrettiği Türkiye'ye geldiğimizde, isterseniz banka hesaplarınızla, isterseniz akreditiflerinizle, isterseniz online sistemleriyle, isterseniz cebinizdeki banka kartlarıyla dünyanın her yerinden alışveriş yapabilecek, ödeme yapabilecek duruma getirmiş Türkiye'yi...

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Kaç kişiye getirmiş Sayın Kayalar?

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Bankacılık sistemiyle, borsa sistemiyle, konvertibilitesiyle Türkiye'yi dünya ülkesi haline getirmenin mücadelesini vermişiz ve gerçekten de bunda muvaffak olmuşuz. Hepiniz hatırlarsınız 2,5 milyar dolarlık akaryakıt faturasını karşılamaktan uzak olunan dönemleri; pamuğun, fındığın, çayın, bütün ürünlerinin ihracat bedelleri, 2,5-3 milyar dolarlık akaryakıt faturasını karşılamaktan uzaktı. Size devrettiğimiz Türkiye'de, 15 milyar dolara yakın ihracat vardı; ama ne; yüzde 85'i sanayi mamullerinden olan bir ihracatı devretmişiz; yani, çalışan, üreten, kazanan; korkmayan, dünya pazarlarına açılan, rekabet eden bir Anavatan ve onun ortaya çıkardığı bir ülkeyi size devretmişiz.

Genç işadamları var; daha iki gün önce bana geldiler, iki gün önce ve dinliyorsa değerli kardeşimi de buradan selamlıyorum, bakınız, bana hislendiği için ağlayarak söylediğini aktarmak istiyorum.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Sayın Başkan, ne konuşuyor? Böyle bir usul yok Sayın Başkan.

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Memleketimizin meselelerini konuşuyoruz; bakınız, dört yıl geçti, dört yılın hesaplaşmasını yapıyoruz. Söylediklerimiz gerçektir, gerçeklerden rahatsız olmayalım. Bunların hepsi bizim, zararlar da bizim, kârlar da bizim, memleket de bizim; ama konuşmamız lazım.

Bakın, o genç kardeşim geldi “ben, 1985'te, sizin politikalarınıza inandım, elimde bir çantayla geldim, teşebbüs gücümü ortaya koydum; sizin teşviklerinizle, bugün, 600 kişi çalıştıran bir çorap fabrikasına sahibim; yaşıma daha 40 değil; ihracat yapıyorum, döviz getiriyorum, Amerika'ya çorap satıyorum” dedi. Bu, Anavatan'ın eseridir... (ANAP sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Peki, Türkiye ne duruma geldi; Anavatan döneminde, Özal döneminde, IMF kapılarından kurtulan bir ülke vardı ve o Türkiye Cumhuriyetinin Başbakanı, Amerika Birleşik Devletlerine gittiğinde “evet, sana geldim; ama senden ve IMF'den para almak için değil; sizinle ticaret yapmaya geldim” diye söyledi...

AHMET SAYIN (Burdur) — Allah Allah!

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Bu, bir millî gururdur; şu parti, bu parti olayı değildir. (ANAP sıralarından alkışlar) Bu, bir millî gururdur... Anavatan'ın, size bıraktığı Türkiye budur.

AHMET SAYIN (Burdur)-Niye gittiğiniz o zaman?

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Sadece bunlar değil; bakın, bir başka örnek vermek istiyorum...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Kayalar, ne kadar süre vereyim?

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Sayın Başkanım, toparlayacağım; çok özür dilerim. (DYP sıralarından “Olmaz; olur mu öyle şey” sesleri)

BAŞKAN — Bir dakika...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — 5 dakika daha lütfen...

AHMET SAYIN (Burdur) — Niye kaçtınız o zaman, o kadar iyiydiniz de?

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — “Halka hizmet, Hakka hizmet” felsefesi içerisinde göreve başlamış olan Anavatan, milliyetçiliğini ve muhafazakârlığını da, her zaman gururla ve iftiharla dile getirmiştir; ama bakınız, o milliyetçilikten anladığımız nedir; evet, budur; ellerimle işaret ettiğim gibi, budur; iftiharla söylüyorum, budur! (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Birliktir, beraberliktir, sevgidir, hoşgörüdür ve Türkiye'nin ilerlemesidir; ayrımı değildir, fitne değildir, fesat değildir, siyasî gıdaları temin etmek için insanları birbirine kıskırtmak hiç değildir. (ANAP sıralarından alkışlar)

İBRAHİM GÜRSOY (İstanbul) — Güneydoğuyu niye böldünüz o zaman?

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — O Anavatanın milliyetçiliği konusunda, bakınız, şunu ifade etmek istiyorum: 1974 yılında yapılan ve bugün paylaşılamayan bir Kıbrıs harekâtı vardır; burada, o harekâta emir verenler Vardır; ama bakınız yüz yüze konuşuyoruz aradan seneler geçmiş; Türkiye, o harekâta bir şeyin sıkıntısını çekmişti; uçak lastiklerinin ve Libya'dan, Kaddafi'den uçak lastiği almıştık. Anavatan iktidara geldi; 1985 yılında, Eskişehir ve Ankara yakınlarında, “yapılamaz” denilen uçak fabrikasının temelini attı. O zaman, birisi “hayırlı olsun” demedi “attınız da ne oldu; perçinlerini çiviliyorsunuz” dedi. Bugün perçinleri çivilense bile, başlanan uçak fabrikası, yüzde 70'ini Türkiye'de yapar duruma gelmiş ve bugün, o uçak fabrikasının ürettiği uçakları Mısır'a ihraç eder duruma gelmişsiniz. Şimdi bakınız, uçak lastiğini bulamayan Türkiye'den uçak yapan Türkiye'ye gelinmiştir... Bu, Anavatanın milliyetçiliğidir.

Allah'a şükrediyorum, hamdediyorum, o Kabinenin bir üyesi olarak hem o fabrikaların temelini atılışında bulundum -âdet olduğu üzere, yirmi senede değil, iki senede biten temellerden olduğu için- iki sene sonra da açılışında bulundum. O açılış töreninde, kahraman Türk pilotlarımızın, Türk uçakları içerisine girişini ve biraz sonra göğe doğru yükselişlerini gördüğümde, Anavatanın milliyetçiliği, Türkiye'nin milliyetçiliği yükseliyordu. (ANAP sıralarından alkışlar)

O sayededir ki, güneydoğuda, kısa bir süre önce, bir sınır ötesi harekât yaptınız. O sınır ötesi harekâta, Avrupa devletlerinden “geri çekilin, ambargo koyarız” diye hemen şikâyetler geldi. Hatta ne acıdır, Güney Afrika Cumhuriyeti diye bir devlet var, o da bize ambargo koydu; ama Sayın Başbakan ne dedi: “Biz Kuzey Irak’a girdik, buradan istediğimiz zaman çekiliriz; istersek bir sefer daha gireriz.” Güzel söyledi.. Hükümette kim olursa olsun, her millî meselede o hükümeti destekleriz; ama şimdi soruyorum; “ne yaptınız” diyenlere soruyorum: Anavatan, o F-16’ları yapmasaydı, Anavatan, Gölbaşı yakınlarındaki fabrikalarda zırhlı araçları yapmasaydı, Anavatan Savunma Sanayiini kurmasaydı, o ambargolar karşısında acaba dayanabilecek miydiniz? Anavatanın milliyetçilik anlayışı çerçevesi içerisinde size bıraktıklarıdır bunlar. (ANAP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, aziz ye muhterem vatandaşlarım; evet, 24 Aralık’a gidiyoruz. Şimdi, önümüzde, bu Programla birlikte, bize getirilen yeni uyutma taktikleri var; yani, yeni uyutma vaatleri var. “İnsan alıştığı gibi devam eder” derler.

Sayın Başbakan “işçiye vermeyeceğim” diye söyledi mi; “toplumun diğer kesimlerinden aktarıp size vermem” dedi mi; dedi. Peki, ondan sonra, 65 trilyon, seçim kararıyla birlikte verilirse, bunun ismine acaba ne denir? (ANAP sıralarından “rüşvet” sesleri) Sayın Baykal’ın dediği gibi “jest” denmez; bunun adına, kendi deyimiyle “seçim rüşveti” denir. (ANAP sıralarından alkışlar) Ama verilmiş; benim işçime verilmiş; 65 trilyon değil 85 trilyon verin; zaten az verdiniz; on aydır işçiyle masaya oturmadınız.

Sosyal demokrat bir hükümet ortağı olduğu halde, emeğiyle çalışanların haklarını koruduğunu iddia ederek yıllarca politika yaptıkları halde, işçiyle on ay masaya oturmamanın hesabını, 24 Aralık’a giderken, ister Mecliste, ister meydanda, ister işçinin çalıştığı atölyede acaba nasıl vereceksiniz?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Sayın Başkanım, 1 sayfam var.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Aynı şekilde, bir buçuk iki sene önce hayvancılık kredisi çıkarttınız; 8,5 trilyonluk bir müracaat oldu; ama 250 milyar verdiniz, sonra bunun üzerini örttünüz. Sayın Başbakan şimdi diyor ki: “20 trilyon vereceğim.” Ne zaman; ne zaman vereceksin, onu söyle; seçimden sonra mı vereceksin bu parayı... Lafta veriliyor...

Gübrede sübvansiyonu kaldırdınız, desteklemeyi kaldırdınız, çiftçiye inim inim inlettiniz ve şimdi yeniden bir kararname yayınlayarak, gübrede sübvansiyonu seçim yatırımı olarak yüzde 50 artırıyorsunuz. Peki, çiftçi bulabildiyse gübreyi zaten toprağa attı; ama lafıma dikkat edin; dinliyor şimdi beni çiftçim geçen sene ilk defa sizin döneminizde, toprağa gübre atmadan ekim yaptı. Bu da nedir; inşallah bunun da takdirini yine vatandaşımız yapacak.

Olmayan petrol boru hatları ve yapılmayan özelleştirme; evet, Anavatan İktidarının düşüncesi ve uygulaması... Sonuna kadar da sahibi olduğumuz özelleştirmede, kanununu biz çıkarttığımız halde bir arpa boyu yol gidemediniz. Yaptığınızı,

sadece 485 milyon dolarlık bir özelleştirmedir. İfade etmek gerekirse, yine, bir aldatmaca var.

Bir başka aldatmaca ve sömürü daha var; bırakınız bunu artık, lütfen. O zamanki Sayın DYP Başkanı ve yine o zamanki Sayın SHP Başkanı, 20 Ekim seçimlerinden önce, bütün Türkiye’de plaka dağıttılar, o sözlerini yerine getirmediler. 3 ilçe vilayet yapıldı, o da havaalanında yapıldı; biliyorsunuz; yine, bir seçim öncesinde yapıldı; daha valileri de gitmedi, kadroları da gitmedi. Yeni il olma umudu içerisinde bekleyenlere buradan sesleniyorum... Şimdi, 39 yeni il yapmak için bir teklif getirdiniz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Hemen bağlayacağım efendim.

Bunu, niye daha önce getirmediğiniz? Anavatanın verdiği teklifler vardı, bunları, hepimiz hep birlikte çıkarsaydık ya... Şimdi de çıkarmayacaksınız “seçimden sonra” diye aldatacaksınız; bu aldatmalar yakışmıyor.

Türkiye, dünyanın, gerçekten önemli bir ülkesidir, önemli bir bölgesinde önder ve büyük olması gereken bir ülkedir; ama bu şekildeki, küçük, cılız politikalarla Türkiye’yi ileriye götürmemiz mümkün değildir. Bu programlarla, zaten, Türkiye’nin meselelerini çözmek mümkün değildir; ama geliniz, birazcık vicdan sahibi olalım. Biz oluruz veya olmayız, siz olursunuz veya olmazsınız; bakın, geriden gelen şıvgın gibi bir gençlik var; 18 yaşındaki gençler şimdi oy kullanacak; beş altı sene sonra onlar da siyasetin içerisinde olacaklar. Şimdi, 35-40 yaşları içerisinde olup da, Anavatan İktidarları döneminde yetişmiş olan, pırlanta gibi, yeni bir orta yaş kuşağı, genç işadamlı, avukat, mimar, mühendis var; geliniz, onlara bırakalım; doğru söyleyelim, Türkiye’yi ileriye götürelim.

Bu sebeple, bu Hükümet Programına güvenoyu vermeyeceğiz dahi demiyorum, güvenoyu, 24 Aralıkta bütün Türkiye’de...

Cümlenizi Allah’a emanet ediyorum.

Başkanım, saygılar sunuyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kayalar.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Sayın Algan Hacaloğlu; buyurun efendim.

Sayın Hacaloğlu, Grubunuzun 60 dakikalık konuşma süresi vardır. Bu süreyi nasıl kullanacaksınız efendim? Çünkü Sayın Köklü’nün de konuşacağı söylendi.

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Konuşmamın sonlarına doğru size bildireceğim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

CHP GRUBU ADINA ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; 52’nci Hükümetin, Pazar günü güvenoyuna sunulacak olan Programını görüşmek için toplanmış bulunuyoruz. Cumhuriyet Halk Par-

tisinin, Program üzerindeki görüşlerini belirtmek üzere söz almış bulunuyorum. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öyle anlaşıyor ki, benden evvel söz alan, Sayın ANAP Sözcüsü ve ANAP'ın geneli, 24 Aralık tarihinde seçim olacağına inanmışlar, yani, artık, o kanaati içlerine sindirmişler. Özellikle, Sayın Kayalar'ın, burada sergilediği üslup, Meclis üslubunun ötesinde, seçim heyecanıyla, olayın gerçeklerinden kopuk, tartışma gündemini aşan ve televizyonumuzdan bizleri izlemekte olan çok sevgili yurttaşlarımızı, ola ki bu kürsüden kandırabilirim, ikna edebilirim anlayışıyla yaptığı söyleşiyle, ANAP'ın, halkımızın vicdanında yer etmiş olan eksi notunu değiştiremeyeceğini bilmesi gerekirdi; ama ben, o noktada devam etmeyeceğim.

Hükümet Programı üzerinde görüşürken, daha farklı bir üslupla, bazı temel bulguların ve Partimizin görüşlerinin köşe taşlarını size iletmeye çalışacağım; ancak, ona geçmeden evvel, kendisine çok saygı duyduğum, demokrat kişiliğine inandığım Sayın İnan'ın "dış baskıların tesiriyle anayasa değişikliği yapıldı" sözünü, bu Meclisin bir üyesi olarak, Yüce Meclisimizin, hemen hemen tüm partilerinin katkısıyla ve katılımıyla gerçekleştirdiği anayasa değişikliğini böylesine küçümsemesini ve bunu, dış baskıların bir sonucu olarak değerlendirmesini esefle karşıladığımı ve anlamakta zorluk çektiğimi belirtmek istiyorum.

Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bundan birkaç ay evvel yapmış olduğumuz anayasa değişikliğini yeterli bulmadık, içimize sindiremedik; ama bu haliyle dahi olsa, anayasa değişikliğinin, ülkemizde, siyasete katılım kanallarını oldukça genişletmiş olmasını; onsekiz yaşındaki gençlerimize oy hakkını vermiş olmasını, sendikaların, derneklerin, kooperatiflerin ve birliklerin, yani, örgütlü toplumun temel unsurlarına siyaset yapabilme kapılarını açmış olmasını büyük bir memnuniyetle karşıladık ve desteğimizi verdik. Belli ki, ANAP'ın, o anayasa görüşmelerinde, zar zor kalkan elleri, hele hele, memurlara, grevli toplu sözleşme konusu tartışılırken, kaçacak yer bulamayan değerli ANAP'lı milletvekillerinin...

KADİR RAMAZAN COŞKUN (İstanbul) — Ortağınıza söyleyin, ortağınıza...

ALGAN HACALOĞLU (Devamla) — ...O olumlu oylarını dahi, ürkek bir halletiruhiye içerisinde verdiklerini, şimdi anlamış bulunuyoruz. Bunu, bir tarihî sap-tama olarak belirtmeyi ve zabıtlara geçirtmeyi bir borç biliyorum.

Oysa merkez sağ partiler, dünyada, diğer demokrasilerde, liberal düşüncenin sahibidirler. Merkez sağ partiler, her ne kadar, sosyal devlet anlayışına, emeğe, çalışanların haklarına yeterince duyarlı olmasalar dahi, örgütlü siyaset anlayışını, yeterince içlerine sindiremeseler dahi, belirli boyutlarıyla demokrat olma özelliğini taşırlar. ANAP'ın, 80'li yıllarda, 12 Eylül döneminden özümlediği, bir şekilde etkilendiği anlaşılan, 12 Eylülün dar hukuku çerçevesinde sınırlı demokrasi anlayışını hızla değiştirmesi, ülkemizde, demokrasinin geleceği açısından da son derece gereklidir.

Hep ANAP hakkında konuşmayacağım; ama bir iki konu daha var. Sayın Kayalar'ın söylediği iki konuya çok kısa yanıt vereceğim. Sayın Kayalar, iddialı konuştu, yüksek sesle konuştu, vurgulu sıfatlar kullandı, bu Hükümet Programı belgesinin çok gayri ciddî olduğunu ifade etti. Kendisinin, eski bir bakan ve uzun

yıllar siyasette bulunmuş bir kişi olarak programları irdeleme yeteneği olduğuna kesinlikle inanıyorum. Hepimiz, programlar okuyoruz; elini vicdanına koyan herkes, Sayın Kayalar'ın, bu Programla ilgili söylediği şeylerin hiçbirisinin gerçekte ilgisi olmadığını kesinlikle anlar ve bilir. O kanaatle şunu belirtiyorum: Herhalde, Sayın Kayalar, bu Programı okumadı; okusaydı böyle konuşmazdı. Okumak yerine, burada, bir meydan hatibi üslubu içinde, bir başka şekilde, seçmene mesaj anlayışı içinde bir konuşma üslubuyla bu Programı ele almazdı.

Sayın Kayalar dedi ki: “Bugün gübre fiyatı, şöyle şöyle arttı, köylümüzün beli kırılıyor” Evet doğrudur değerli arkadaşlarım; köylümüzün beli gübre fiyatları nedeniyle kırılmakta; ama bakınız, bugün nedir; 1991’de nedir, dolar olarak baktığımızda; bugün, çiftçimize, her bir kilo gübre için ödediği paranın yüzde 50’sini geri vermekteyiz, yüzde 30 olan bu uygulama -biraz sonra değinecektim, şimdi belirtiyorum- Hükümetimizin, Koalisyon Protokolü anlayışı içinde sürdürdüğü, çiftçileri ve köylümüzü destekleme anlayışı içinde sağladığı, yüzde 50 düzeyindeki sübvansiyon ile bugün, fiilen bir kilo DAP gübresinin fiyatı 17 senttir. Oysa, 1991’de, ANAP’ın iktidar olduğu dönemde DAP gübresinin fiyatı, bundan az değildi; o günün dolar fiyatıyla 17,5 sent idi. Yani, hiç de, Sayın Kayalar’ın, halkımıza, bazı rakamları seri bir şekilde vererek, bugün, sanki, ANAP’ın iktidar olduğu, 1980’li, 1990’lı yıllardan daha kötü; emekçiyi, çiftçiyi, köylüyü düşünmeyen bir anlayış hâkimmiş gibi bir zihniyeti ortaya koyması yadırgatıcıdır.

Yine, Sayın Kayalar, Sosyal Sigortalar Kurumuna değindi. Evet, doğrudur, değerli arkadaşlarım; sosyal güvenlik kurumları sağlıklı bir yapı içinde değil. Sosyal güvenlik kurumlarını, gerçekten, reform anlayışı içinde yeniden yapılandırmamız gerekiyor; ama bu konuya kafa yoran herkes biliyor ki, Sosyal Sigortaların kötüye gidişi, batmaya yönelişi, ANAP’lı dönemlerde başlamıştır. ANAP, 1980’li yıllarda, ölçümlemeyi kaldırarak, bir taraftan, SSK’nın gelirlerine balta vurup, sosyal güvenlik kapsamı dışında yüzbinlerce kişilik bir emekçi kadrosu yaratıp, onların sosyal güvenliklikten yoksun kalmalarına neden olurken, diğer taraftan da, o çok yanlış olduğu, destek gördüğü sermaye kesimine, masa altından destek vermiştir.

Evet, bu mealdeki sözlerimi daha çok uzatmayacağım; ama “65 baraj yaptık, GAP’ı yaptık” üslubu içinde sürdüren, değerli ANAP sözcüsünün konuşmasının diğer bölümlerini, herhalde Sayın Bakanımız, çok değerli Genel Başkanım ve diğer parti sözcüleri ele alacaklardır.

Değerli milletvekilleri, esasında, bu görüşmeleri ülkemizin çok kritik bir döneminde yapmaktayız. Ben, çok saygı duyduğum Sayın İnan’dan biraz farklı düşünüyorum. Evet, 52’nci Hükümet Programının görüşmelerini yapıyoruz; ama öyle zannediyorum ki, bu kürsüde, sık sık hükümet programlarının görüşülmesi, bu Parlamentonun kendi içinden hükümetler çıkarabilirle yeteneğinin bir göstergesidir. Bence bu, bir istikrarsızlığın değil, Türkiye Paramentosunun gelmiş olduğu olgunluk düzeyinin de bir işaretidir. Ben, konuya, böyle bir iyimser noktadan bakmayı yeğliyorum.

Bugün ülkemizin içinde bulunduğu koşulları irdelemeden, açmadan evvel, iki temel konuyu, değerli milletvekillerimizin bilgilerine öncelikle sunmak istiyorum, iki noktanın altını kalın kalın çizmek istiyorum: Birinci husus; ülkemizde, son otuz-

beş yıl içinde üç kez askerî müdahalenin yaşanmış olması ve o askerî müdahalelerin demokrasimiz üzerindeki etkileridir.

Birbirlerinden farklı ton ve nedenlerle, birbirlerinden farklı amaçlarla yapılmış dahi olsa, her üç askerî müdahale de, demokrasimizi zedelemiş, Türkiye'nin sivil toplum yapılanması önünde engeller oluşturmuş, demokrasi, eksiksiz insan hakları ve örgütlü sivil toplum arayışlarına zaman kaybettirmiştir. Bunu, bir tarihî gerçek olarak, bir daha, burada, Partimizin bir görüşü olarak belirtmekte, bu hususu vurgulamakta, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına yarar görmekteyim.

İkinci husus ise, merkez sağ ve merkez solun oluşturduğu koalisyonlarla, ülkemizde hoşgörü anlayışının, uzlaşma anlayışının gelişmesine, son dört yıldır katkıda bulunmak oluşumuzdur.

Artık, bu Yüce Meclis çatısı altında, partiler olarak, benden evvel konuşan ANAP milletvekilinin üslubu biraz farklı dahi olsa, birbirimizi eleştirsek, hatta bireyler olarak birbirimize kızsak dahi, zannediyorum ki, 1991 Kasımında, o zamanki partimiz olan SHP ile DYP arasında oluşturulan koalisyonla, demokrasimiz, bir farklı olgunluğu, olması gereken bir hoşgörüyü yakalamaya çalıştı.

Hükümetler, ülkeyi yönetenler olarak, toplumumuza yeterince taşıyamadığımız bu, hoşgörü ve uzlaşma anlayışını, merkez sağ ve merkez sol partiler arasında, artık, yadigarı olmayan koalisyonlar tarafından yaşama geçirilmesini, Cumhuriyet Halk Partisi adına, demokrasimiz için bir olgunluk aşaması olduğunu belirtmeyi de bir görev saydığımı ifade ediyorum.

Böyle bir sorumluluk anlayışı altında, Parlamento çatısı altında, hükümet sorununu çözme yüce duygusu içerisinde; ülkemizde, emeği sömüren, rantıye ekonomisi anlayışını kökleştiren, dışa açılma gibi, belirli iyileşmelere rağmen, kuralsız bir ekonomi dönemini Türkiye'ye taşıyan 24 Ocak ekonomik yapılanması ve örgütlü toplumu, baskı ve dizgin altına alma, toplumu siyasetsizleştirme anlayışını temel alan 12 Eylül sürecini aşmak için, 1991'de SHP ve DYP olarak, bilindiği gibi, koalisyon oluşturduk. Demokratikleşme için; sivil toplum yapısına güç katmak için; üretim güçlerini tekrar yapılandırmak için; ekonomide istikrar sağlamak için ve hepsinden önemlisi, sosyal ve toplumsal barışı sağlayabilmek için, o koalisyona, içtenlikle, özveriyle katkıda bulunduk. 49'uncu Hükümetle başladık, 50'nci Hükümetle devam ettik ve Türkiye'de, merkez sol ve merkez sağın, ülkenin sorunlarını aşabilmek, ülkeyi yönetebilmek için bir araya gelebileceğini, dört yılı aşkın bir süre bu birlikteliği sürdürebileceğini kanıtladık. Ancak, bu birlikteliğin, demokrasimizin içinde bulunduğu koşulların da etkisiyle, protokollerimizle öngördüğümüz meyveleri veremediğini, protokollerle öngördüğümüz hedefleri gereğince gerçekleştiremediğini, SHP-DYP veya CHP-DYP koalisyonları olarak atmış olduğumuz birçok olumlu adımlara rağmen, yaptıklarımızın, çoğu kez yapamadıklarımız karşısında yetersiz kaldığını saptadık.

12 Eylül hukuku ve kurallarına son verme anlayışıyla yola çıktık ve bu anlayışla, her alanda demokratikleşmeyi, insan haklarının ve düşünce özgürlüğünün geliştirilmesini, demokrasimizin derinleştirilmesi için gerekli kararlılığın ortaya konulmasını öngördük.

Laik cumhuriyetimizin temel değerlerine yapılan saldırılara son vermek anlayışıyla, eğitimde ve inanç dünyamızda, laik toplum anlayışından ödün verilmemesi ve eğitimde sekiz yıllık temel eğitim düzenine geçilmesi kararını verdik. 1980'li yılların vurgun dönemine son verecek dürüst bir yönetim, açık toplum anlayışını uygulamaya geçirmeyi hedef aldık.

ANAP'ın kronik yapıya dönüşen yüksek enflasyon dönemine son vererek, istikrar içinde büyüyen bir ekonomik yapılanmayı temel aldık...

KÂMRAN İNAN (Bitlis) — Maşallah! Maşallah!

ALGAN HACALOĞLU (Devamla) — ...ve ANAP'ın faiz ve rant ekonomisine son veren, yerine, emeğe, üretime, üretkenliğe, sanayileşmeye duyarlı; çalışanı, üretene; atölye, fabrika kuranı destekleyen, kollayan bir ekonomiyi, çevreye duyarlı bir ekonomiyi yaşama geçirmeyi, kendimize, bu Koalisyon Hükümetinde temel hedef belirledik.

Rantiye kesimlerinin sultasına ve şenliğine son vererek, adil bir vergi reformuyla, gelir dağılımındaki adaletsizliğe son verilmesini benimsedik.

Emeği, dar ve sabit gelirlileri ezen uygulamalara son, işçi, memur ve emekliye, çiftçi ve esnafa, dar ve sabit gelirliye, onurlu ve huzurlu yaşam hakkı dedik.

H. ULUÇ GÜRKAN (Ankara) — Sevgili Algan, inanıyor musun söylediklerine?

ALGAN HACALOĞLU (Devamla) — Ben, sosyaldemokrat olarak, söylediklerimin her bir kelimesine son derece inanıyorum; ama izin verin de, bir sosyaldemokrat siyasetçiyle, bir sağ siyasetçi arasında biraz algılama farkı olsun bu konularda. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Geçmiş yıllardan devralınan terör ve şiddete son vermeyi; huzur ve iç barışı, ülkenin her karış toprağında egemen kılmayı hedef aldık. Tek boyutlu, dışlayıcı politikalara son vererek, ülkenin ulusal bütünlüğü içinde, bölünmez bütünlüğü içinde, kültür ve kimlik farklılıklarına saygıyı, ülkenin her bir karış toprağında temel bir yapılanma hedefi aldık. Ancak, üzülererek belirtiyorum ki, bir sosyaldemokrat olarak, SHP'li, CHP'li bir sosyaldemokrat olarak, son dört yılın uygulamaları içinde, insanlarımızın ve toplumumuzun geleceği için, bu çok temel politikaların önemli bölümünü yaşama geçiremedik. Programda ve Protokol da söylediklerimiz iyiydi; uygulama eksik kaldı, yetersiz kaldı. Bu, nereden kaynaklandı; bunun temeli, özü neydi; çok kere gözden kaçan bir temel olguyu, bir temel nedeni, siz değerli milletvekillerimizin bilgisine, düşüncesine sunmak istiyorum:

Değerli arkadaşlarım, bu eksiklikler konusunda birçok neden sayılabilir; ama galiba, temel çelişki, iktidarda da, muhalefette de, bu alanlardaki temel sorumlulukların, merkez sağ partiler tarafından paylaşılması; 1980'li yıllarda da, 1990'lı yıllarda da, bu temel sorumluluğun, merkez sağ siyaset tarafından çözümlenmeye çalışılmasıydı. Ülkemizin, çözümü en öncelikli temel sorun alanlarında, özellikle, ekonomi, eğitim ve iç güvenlik alanlarında, CHP ile sorumluluğu paylaşmaktan kaçınarak, tek başına üstlenen DYP karşısında; yani, sağ siyaset karşısında, muhalefetin de, sağ siyasetten oluşması, sistemi tıkanmaya yöneltti. Özellikle ekonominin

yönetiminde, millî eğitim politikalarının yürütülmesinde ve İçişleri Bakanlığının görev alanlarında, iktidarın da, muhalefetin de sağ siyasetten oluşması, ne yazık ki, Türkiye'yi, sağ siyasetin sığılığına ve çağ dışılığına mahkûm kıldı...

Burada, demokrasimizin geleceği ve iç barışımız açısından çok önemli gördüğümüz bir başka olumsuz gelişmenin daha altını çizmek istiyorum: Değerli milletvekilleri, çağdaş Batı dünyasının insan hakları ve bilgi çağını yaşadığı bir dönemde, Avrupa Birliğinin kapılarını zorlayan bir Türkiye'nin, ekonomisi, güvenliği, iç güvenliği ve eğitimi ile temel sorumluluk alanlarında, iktidar ve muhalefet kanatlarıyla sağ siyasete teslim olması, ülkemizin, insanlarımızın büyük şanssızlığıdır; ülkemizin ve demokrasimizin gelişmesinin önünde derhal aşılması gereken kısıktır. Hele, sağ radikal siyasetin, bürokrasinin kilit noktalarını ve merkez sağ partileri kuşattığı bir ortamda, bu durum, daha da büyük bir önem taşımaktadır. Ülkemizde, merkez sağ ve sağ radikal siyasetçiler tarafından, demokrasi, iç barış, istikrar ve eşitliğin önünde örülmüş bulunan bu köhne ittifak duvarı, önümüzdeki erken genel seçimlerde, yurttaşlarımızın bilinçli oylarıyla er geç yıkılacak, Türkiye'nin önü açılacaktır. Bundan hiç kuşku duymuyoruz.

Değerli arkadaşlarım, demokrasilerde, radikal siyasetin de yeşermesi, siyasal partilere dönüşerek parlamentolarda yer alması çok doğaldır. Hatta çoksesli, çoğulcu demokrasinin vazgeçilmez koşuludur. Ancak, bir hususun bilinmesinde, bilinen bir hususun tekrar vurgulanmasında yarar görmekteyim: Merkez sağ ve merkez sol partiler, kendi programları içerisinde kendi kimliklerine sahip çıkmazlarsa, kendi ideolojilerini koruyamazlarsa, radikal sağ siyaset tarafından içinden ve dışından kuşatılırlarsa, bundan, hem o partiler hem demokrasimiz hem de halkımız zarar görür. Bugün, ne yazık ki, böyle bir temel sorunu, ülkemizin merkez sağ partilerinin de yaşamaktayız.

Değerli arkadaşlarım, 50'nci Hükümet sürecinde, eylül ayı içerisinde, Cumhuriyet Halk Partisi olarak yaptığımız Genel Kurulumuzda, DYP ile, ülkede demokrasiyi geliştirmek, istikrarı sağlamak için, sürdürdüğümüz koalisyonları da değerlendirmeye ihtiyacını duyduk. Sayın Genel Başkanımızın ifadeleriyle ortaya konduğu şekilde, ya DYP ile imzaladığımız protokollerin gereği yapılarak koalisyon sürdürülmeliydi ya da DYP ile ortaklık sürecine son verilmeliydi. Bu, hem ülkemizde, örgütlü, dinamik güçlerin gelişmesi hem demokrasimizin önünün açılması hem de genel anlamda, Türkiye Parlamentosunun etkinliğinin sağlanması açısından önemli bir yargı oldu. 20 Eylülde, parti olarak, bu dediğimizi uygulamaya koyduk; ancak, o zamanda, o ortamda, gerekli kararlılığın, gerekli iradenin henüz oluşmadığı görüldü. Aradan geçen bir ayın sonunda, yeni bir başlangıç yapabilmenin, ülkenin, kendi içinde, Parlamento içerisinde bir hükümet arayışına yöneldiği ortamda, tıkanmaların önünü açabilmek ve Anayasamızın 114'üncü ve 116'nci maddeleriyle ifadesini bulan, olağan rejimlerde son demde başvurulması gereken, 12 Eylül Anayasasının bir hükmü olarak önümüzde bulunan uygulamanın içine Parlamentomuzu sokmamak için, erken seçim koşuluyla, DYP'yle, ilkeli, sorumlulukları paylaşan seçim hükümeti anlayışı içinde; ancak, çok acil, çok temel nitelikli sorunları çözmeyi hedef alan bir hükümetin kuruluşuna yöneldik. İşte, bugünkü Hükümet, işte, şimdi, Programını tartışmakta olduğumuz Hükümet, bu anlayışla oluşturulmuştur.

Türkiye'nin önünde tıkanıklık yaratmadan, Türkiye'yi 24 Aralık'ta seçime götürerek, toplum iradesiyle Parlamente'ye yeni bir güç kazandırmayı hedef alan; ama bunu yaparken, belirli temel alanlarda, demokrasimizde, toplumun farklı kesimlerinin giderek bozulan gelir dağılımına daha ileri bir düzeyde adalet sağlamada; daha açıkçası, bir süredir devam eden kamu işçilerinin haklı grevlerini sona erdirerek, hak ettikleri sözleşmelerin bağışlanması imkânının tanınması, memurlarımızın, emeklilerimizin, onların dul ve yetimlerinin yıllardır - 1980'li yıllarda, 1990'lı yıllarda- yüksek enflasyon altında eriyen gelir düzeylerini iyileştirmeye yönelik adımlar atılması, güneydoğuda zor koşullar altında yaşamakta olan insanlarımızın, belirlediğimiz, ancak, çözüm için yeterince etkin adımlar atmadığımız sorunlarına el atmamızı temel alan bir anlayışla bu Hükümeti oluşturduk.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Genel Başkanımızın da birçok kereler belirttiği gibi, erken seçim karan, bu Koalisyonun temel çıkış noktasıdır. Bu kararı veren Türkiye Büyük Millet Meclisinin tüm milletvekillerini, Cumhuriyet Halk Partisi adına içtenlikle kutluyorum. *(CHP sıralarından alkışlar)* Yeni, bugünkünden daha adil bir seçim yasasını, bu Koalisyonun oluşumunun temel taşlarından biri olarak ele aldık ve siz değerli milletvekillerinin katkılarıyla bunu sağladık. Bu yasaya oy ve destek veren tüm milletvekillerine ve partilerimize, bu seçimde ilk, defa oy kullanacak olan 18 yaşını doldurmuş gençlerimiz adına, illerin, bir seçim bölgesi olarak belirlenmesi nedeniyle, iradeleri daha sağlıklı olarak sandığa yansıyacak olan seçmen yurttaşlarımız adına teşekkür etmeyi Cumhuriyet Halk Partisi olarak bir borç bilmekteyiz.

Ancak, bir hususun da altını çizmekte yarar görmekteyim. Bu seçim yasası, Cumhuriyet Halk Partisinin hedef aldığı, temel aldığı seçim yasası değildir değerli arkadaşlarım. Biz, seçmen iradesinin ülkenin her yoresinde sandığa tam olarak yansayacağı ayna sisteminden, barajsız nispi temsil sisteminden yanayız.

RECEP ERCÜMENT KONUKMAN (İstanbul) — Niye yapmadınız?

ALGAN HACALOĞLU (Devamla) — Yapalım; biz, şimdi hazırız... Biz, şimdi hazırız... Eğer, böyle bir iradeniz varsa, bunu ortaya koyun; biz, derhal varız... *(CHP sıralarından alkışlar)*

AHMET DÖKÜLMEZ (Kahramanmaraş) — Günaydın!

ALGAN HACALOĞLU (Devamla) — Biz, siyasi dünyamızın tüm renklerinin Türkiye Büyük Millet Meclisine taşınmasından yanayız.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Başkası mı yapacak?

ALGAN HACALOĞLU (Devamla) — Bunun, ülkenin yönetiminde istikrarsızlık yaratacağına inanmıyoruz; aksine, çoğulcu demokrasinin gelişmesine katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Biz, tercih hakkını, adayların tümüne, aday sayısı kadar, oy pusulası üzerinde belirlemek kaydıyla tanınmasından yanayız. Biz, önseçim koşullarını ülkenin her yoresinde sağlanmasına olanak tanıyacak düzenlemelerden yanayız. Biz, diğer ülkelerde yaşayan yurttaşlarımızın, güvenilir bir yöntemle, eksiksiz, oy haklarını kullanmalarından yanayız. Biz, terör, şiddet ve ekonomik zorluklar nedeniyle köylerini, mezralarını boşaltmak zorunda kalan, başka kentlere

göç etmek zorunda kalan yurttaşlarımızın, kütüklerde sağlıklı bir şekilde yer alarak, seçme haklarını gereğince kullanabilmelerinden yanayız; ama 24 Aralıkta erken genel seçim yapılmasının kaçınılmaz bir hale geldiği günümüz koşullarında ve Parlamento eğilimlerinin, ne yazık ki, bu söylediğimiz kriterleri yeterince destekleyecek bir çerçevede, bir ideal çerçevede irade ortaya koyamaması, bu düşüncelerimizi olanaksız hale getirmiştir; ancak, buradan, tüm yurttaşlarımıza, Cumhuriyet Halk Partisinin, er geç, böyle bir çağdaş seçim reformunu, böyle bir siyaset çağdaşlaşmasını yaşama geçireceğini, gerçekleştireceğini, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına belirtmeyi bir görev biliyorum. Cumhuriyet Halk Partisi, her zaman, böyle bir siyaset çağdaşlaşmasının öncüsü ve savunucusu olacaktır.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Milletvekilleri; bu hükümet, biraz evvel belirttiğim gibi, bir seçim hükümetidir. Aynı zamanda, Hükümet Programında belirtildiği gibi, hayati sorunlara çözüm bulacak, kendisinin görev yapacağı seçime kadarki sınırlı sürede, temel hayati konuları kararlı bir şekilde çözümlemeyi gündemine almış bir hükümettir.

Bu hükümet, CHP ve DYP arasında, karşılıklı güven, sorumlulukları eşit paylaşma anlayışıyla oluşturulmuş bir koalisyonudur.

Bu hükümet, CHP ve DYP arasında, 20 Ekimde mutabık kalman Koalisyon Protokolü çerçevesinde, Türkiye’de, yeni bir güven, yeni bir karşılıklı dayanışma ve ülkenin hayati koşullarını yeni bir karşılıklı sorumluluk anlayışı içerisinde çözmeye karar vermiş bir koalisyon hükümetidir. Zannediyoruz ki, bu yeni kararlılık anlayışı, 52’nci hükümeti, uygulamasıyla, 49’uncu ve 50’nci Hükümetlerden ayıran temel faktör olacaktır.

Ben, burada, Koalisyon Protokolüyle mutabık kaldığımız konuların önemli bir bölümünü, CHP ile diyalog ve anlayış içerisinde güvenoyu alamayan azınlık hükümeti döneminde uygulamaya geçirmeye başlayan 51’inci Hükümete ve Sayın Başbakan’a teşekkür etmeyi de bir borç bildiğimi de ifade etmek istiyorum. Önemli olan, kimin yaptığı değil; önemli olan, ülkenin sorunlarının acilen çözümlenmesi, bunalımların önlenmesi için gerekli siyasî tercih ve iradenin oluşumuna katkıda bulunmak, böylelikle, tikanıklıkların önünü açmaktır. Biz, DYP ile oluşturduğumuz koalisyon ortaklığıyla, işte bunu sağlıyoruz. Bunu sağlamaya ve etkinlikle sürdürmeye devam edeceğiz.

20 Ekimde, CHP ve DYP olarak, karşılıklı sağladığımız mutabakatın uzantısında gerçekleştirilmiş olan sosyal barışı, yüzbinlerce kamu işçisinin grevlerinin sona erdirilmesini ve tarafları tatmin edici düzeyde, 65 trilyonluk bir kaynağın bu emekçi kesime aktarılmasını sağlayacak bir toplu sözleşmenin imzalanmış olmasını, iç barışımız açısından, sosyal barışımız açısından, son derece önemli bir gelişme olarak değerlendiriyoruz.

Yine, 80’li ve 90’lı yılların yüksek enflasyonist ortamında, alım güçleri ve ekonomik koşulları giderek eriyen, giderek zorlaşan memurlarımıza sağladığımız zam ve bunun ekinde, SSK emeklilerine, Bağ-Kur emeklilerine, bu emeklilerin dul ve yetimlerine sağlanmış bulunan, Koalisyon Protokolünün mutabakatları içerisinde

Çiller Hükümetince verilmiş olan haklar, 52'nci hükümetin uygulamaları içerisinde kararlılıkla sürdürülecek ve gereği yapılacaktır.

Bu çerçevede, önümüzdeki dönemde, 15 Kasım 1995'ten itibaren yürürlüğe girecek olan, kamu işçilerine 65 trilyon, memurlarımıza 30 trilyon, SSK emeklilerine 18 trilyon, Bağ-Kur emeklilerine ise 1,3 trilyonluk bir kaynağın aktarılması uygulamasıyla, ülkemizde, 24 Ocak 1980'den günümüze giderek daha fazla bozulmuş olan gelir dağılımında, anlamlı iyileşmeler sağlamak imkânını bulacağız. İnanıyorum ki, işçilerimiz, emekçilerimiz, emeklilerimiz, bu uygulamayı, günümüzün koşullarında sağlanabilen; ama bundan çok daha fazlasını hak eden bu sosyal katmanlarımız, ekonomimizin içerisinde bulunduğu koşullarda, şimdilik, bununla yetinme anlayışı içerisinde olacaklardır.

Yine, Koalisyon Hükümetimizin özenle, önemle sahiplendiği, önem verdiği ekonomik konulardan biri de, çiftçimizin, köylümüzün içerisinde bulunduğu koşullardır. Bu anlayışla, öyle, geçmişte olduğu gibi, yüzde 80-90 faizle değil, uygun faizli krediyle, Fiskobirlik'e sağlanacak 2,5 trilyonluk uygun faizli krediyle fındık üreticilerine, ayçiçeği ve zeytin üreticilerine sağlanacak 1 trilyon düzeyindeki krediyle de bu kesime, belirli bir rahatlık sağlanması, üreticinin mağduriyetinin giderilmesi temel alınacaktır.

Benzer şekilde, yıl içerisinde, 50'nci Hükümet döneminde yüzde 30 düzeyinde uygulamaya konulmuş bulunan gübre sübvansiyonunun yüzde 50 düzeyine çıkarılmasıyla, çiftçi ve köylümüze önemli bir destek sağlanmış olacaktır.

Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, köylümüzü, çiftçimizi, gerçekleştiren ürün fiyatları, enflasyon ve girdi maliyetleri üçgeninde boğulmaktan kurtarmak ve her dönemde, her zaman, çiftçi ve köylümüze destek olmak anlayışı içinde olan bir partiyiz. (*CHP sıralarından alkışlar*) Bu anlayışımızı koalisyonunda da sürdüreceğiz.

Yine, bu kesimde, hayvancılık alanında, 50'nci Hükümet döneminde 2 trilyon olarak uygulamaya konulmuş olan Hayvancılık Besi Projesinin, Güneydoğu Anadolu'da uygulamaya konulmuş bulunan besicilik projesinin 18 trilyona çıkarılarak, Türkiye'nin her yöresine yönelik, yüzde 20 faizli bir krediye dönüştürme uygulamasını hızla gerçekleştirerek; son on yıldır ölüm noktasına gelen hayvancılığımızın kalkındırılmasına katkı sağlayacağız.

Değerli arkadaşlarım, bu koalisyon hükümetinin iki temel hedefi daha vardır: Birincisi, gümrük birliğine girişi sağlamak, Avrupa Birliği ile gümrük sürecini tamamlamak; ikincisi ise, demokratikleşme sürecinde belirli gelişmeler sağlamak.

8'inci maddeyi, güç de olsa, geçirdik. Yıllardır sağ siyasetçilerin içine sindiremediği 8'inci maddeyi, şimdi, biz, yeterince içimize sindiremediğimiz halde, bir iyileştirme olarak uygulamaya geçirdik. Bunun uygulamaya geçirilmesini, demokrasimiz adına bir başarı olarak değerlendiriyorum. Bu uygulamayı, ülkemizin bölünmesinin bir aracı değil, ülkemizde özgürlüklerin geliştirilmesinin bir mekanizması olarak değerlendirdiğimizi belirtiyorum.

Gümrük birliği, bizim açımızdan bir süreçtir. Bir anlamda, sınırlı bir ticaret anlaşmasıdır. Hatta belirli bir süre için, ülkemize yük de getirecektir; ama biz,

bir başka nedenle, gümrük birliğini çok önemsiyoruz. Biz, bu Parlamento içinde, gümrük birliğine en çok sahip çıkan partiyiz! Çünkü biz, gümrük birliğiyle, Avrupa Birliği kapılarının açılmasını öngörüyoruz. Çünkü biz, Avrupa Birliğini, bir sosyal demokrasi projesi olarak tanımlıyoruz. Çünkü Avrupa Birliği, eksiksiz, tam demok-rasisiyle; örgütlü, rekabetçi, çevreye ve emeğe duyarlı pazar ekonomisiyle, sosyal demokrasinin tam kendisidir. O nedenle, hükümetimizin, gümrük birliğine yönelik olarak yapacağı bütün çalışmalara destek vereceğimizi ve bu konudaki her türlü girişime sahip çıkacağımızı, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına belirtmeyi bir görev biliyorum.

Son olarak, bir iki dakika içerisinde, 1980'li yılların ortasından günümüze, te-rör altında ciddi sıkıntılar yaşamakta olan güneydoğuya ilişkin bir iki şeyi ifade etmek istiyorum.

Biz, güneydoğudaki sorunların, teröre, kararlılıkla ve hiçbir ödün vermeden karşı durulurken; aynı zamanda, yörede, demokrasinin, insan haklarının eksiksiz olarak uygulamaya geçirilmesiyle, insanlarımızın kültür ve kimlik duyarlılıklarına saygı ortamının yaratılmasıyla çözümlenebileceğine inanıyoruz. 49 ve 50'nci Hükümet dönemlerinde teröre karşı önemli başarılar elde edilmiştir; ama ne yazık ki, sorunun ikinci ayağında; yani, demokrasi alanında ve sosyal ve ekonomik alanda yeterli iyileşmeler sağlanamamıştır. Şu anda 1.000 köyümüz, 1.500 mezramız, tür-lü nedenlerle boşaltılmış durumdadır. Köylerin ve mezraların boşaltılması devlet için bir hak olabilir; eğer, devlet, güvenliği sağlamak istiyorsa buraları boşaltabi-ler; ama hemen akabinde, devletin, o köyleri, o mezraları boşaltan insanlarımızın ekonomik haklarını, barınma haklarını, eğitim haklarını, sağlık haklarını, yaşam haklarını sağlaması gerekir, mağduriyetlerini gidermesi gerekir.

Değerli arkadaşlarım, bakınız, kış geliyor ve köylerini, mezralarını terk eden bu insanlarımızın büyük bölümü açıktadır, karakış koşullarına karşı savunmasız hal-dedir ve yıllardır mağduriyet içindedir. Eğer, biz, bu mağduriyetleri gideremezsek, teröre temel oluşturan, o bataklığa, o teröre kaçan çocuklarımızı korumak, kolla-mak imkânını bulamayız.

Eğer, köylerini, kasabalarını, mezralarını boşaltmış olan bu insanlarımıza hak-larını vermezsek, insan haklarından sorumlu eski bir Devlet Bakanı olarak, bu du-rumun, çok temel bir insan hakları ihlali olduğunu, bu yüce kürsüden ifade ediy-o-rum! (CHP sıralarından alkışlar) Ama inanıyorum ki,

52'nci hükümet olarak bu konuda, 50'nci Hükümet döneminde başlattığımız Güneydoğu Onarım Projesini ve onun çerçevesinde uygulamaya koyduğumuz Köye Dönüş Projesini, imkânların ve zamanın elverdiği çerçevede, en etkin, en iyi şekilde uygulamaya koyacağız; güneydoğuda ve ülkemizin her yöresinde, hoşgörünün, iç barışın en kısa zamanda yaşama geçirilmesini sağlayacak ortamı kuracağız. Buna inanıyoruz; çünkü bunu, ancak, CHP ve CHP'nin ortağı olduğu koalisyonlar yap-a-bilir.

Bu kararlılığı 52'nci hükümetimizin sürdüreceğine olan kanaatimi burada ifade ediyor; 52'nci hükümete, demokrasimizin önündeki tikanıklıkları aşacağına inandığımız bir hükümete, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak olumlu oy kulla-

nacağımızı, güven duyduğumuzu belirtiyor; hükümetimize başarılar diliyor; hepimizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum. *(CHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Hacaloğlu.

Sayın Köklü, buyurun efendim.

Efendim, size 8 dakika kaldı; tabii, kullanmayabilirsiniz, mecbur değilsiniz... Size, 10 dakika vereyim isterseniz... *(CHP sıralarından “15 dakika” sesleri)* 15 dakika verdim efendim. *(CHP sıralarından alkışlar)*

CHP GRUBU ADINA URAL KÖKLÜ (Uşak) — Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkan değerli milletvekili arkadaşlarım; 52’nci hükümetin Programı hakkında, Partim adına söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle, Yüce Meclisi selamlıyorum.

Hepimizin de bildiği gibi, bundan sonra, Türkiye’mizin önünde, demokratik bir anlayış içerisinde, koalisyon hükümetleri kesinlikle kaçınılmaz olacaktır. Koalisyon hükümetlerinin kaçınılmaz olması, kesinlikle, kötü bir durum değil, demokrasi adına, toplum adına, uzlaşma adına sevinilecek olan bir gerçekliktir.

Koalisyon hükümetlerinin devam edebilmesi için, toplumsal sorunların aşılabilmesi için, her şeyden önce, koalisyonu oluşturan partiler bir araya gelirler ve kendilerinin programlarından, ilkelerinden mümkün düzeyde tavizler vererek bir protokol hazırlarlar ve bu protokoller doğrultusunda memleket sorunlarını çözmeye yönelirler.

Bu anlamda, geçirmiş olduğumuz, dört yıllık koalisyon hükümetleri dönemine baktığımız zaman; yani, SHP-DYP, CHP-DYP koalisyon hükümetleri dönemlerine, yapmış oldukları uygulamalar yönünden baktığımızda, çok başarılı diyebileceğimiz ortam yoktur; ama bunun yanında, memleket sorunlarında, mümkün mertebe belirli mesafeler de katetmişlerdir.

Şimdi, 52’nci hükümetin Programı üzerinde konuşurken, ANAP sözcüsü arkadaşımızın da söylediği gibi, geçmiş hükümetleri çok eleştirerek konuşmalarımı sürdürmek istemiyorum. Gerçekçi olmak zorundayız. Bugün, gerçekten, niçin böyle bir seçim hükümeti kurmak zorunda kaldık -kurulan hükümetimiz, bir koalisyon hükümeti olarak çoğunluğa dayalı olan bir hükümettir- böyle bir hükümete gelinceye kadar, geçen dönemleri bir tahlil ettiğimiz takdirde, geleceğimizi daha iyi değerlendirmiş olacağız.

Biz, bu geçen dört yıl boyunca, koalisyon protokolünde ne söz verdiysek, Sosyal Demokrat Halkçı Parti adına ve artı Cumhuriyet Halk Partisi adına, her zaman, bu koalisyonun gerektirdiği dürüstlüğü, memleketin ihtiyaçlarının bir an önce çözülmesi için gerektirdiği sorumluluğu ve gerektirdiği özveriye göstermekten kaçınmadık; ama öyle bir döneme kadar geldik ki, 20 Eylül tarihinde, yeniden hükümet kurulması dönemine gelindiğinde, Cumhuriyet Halk Partisi kurultayından sonra “biz bunun eşiğine geldik” dedik. Biz, hükümet ortaklığı yapıyorsak, iktidar bağımlısı değiliz; biz, hükümet ortaklığı yapıyorsak, Türkiye’nin sorunları için, Türkiye için yapıyoruz dedik. Bu anlayış doğrultusunda, ancak, geçmişteki imzalamış oldu-

ğumuz koalisyon protokollerini de göz önünde bulundurarak bir erken seçim hükümeti kurabilirdik; çünkü artık, bundan sonra, uzun ömürlü icraat hükümetlerinin oluşabilmesinin olanakları kalmamıştı. Erken seçim hükümeti olarak önümüzdeki en önemli sorunların, adalette temsili ilke edinmiş olan bir seçim yasası ve gümrük birliği olduğunu söyledik. Aynı zamanda, anayasa değişikliklerine uyum gerektirecek olan yasaların bir an önce çıkarılmasını; işçilerimizin toplusözleşme için yapmış oldukları grevlerin bir an önce durdurulması açısından toplusözleşmelerin memnun edici bir düzeyde bağitlanmasını ve rakamların yükseltilmesini istedik. Çünkü verilen rakam yüzde 5,4'tü. Bu, kesinlikle, toplusözleşmelerin sevindirici bir düzeyde bağitlandığı anlamında iyi bir rakam değildi. Grevlerimizin ertelenmesinde taraftar olamazdık. Bu anlamda, işçilerimize ve kamu çalışanlarımıza verilmesi gereken ücretlerin arzu edilir düzeylerde olması ve memleket sorunlarını da göz önünde bulundurarak bir uzlaşmaya varılmasının şart olduğunu söyledik. Bu şartlarımız yeni değil; bunlar, Türkiye'nin yönetiminde, süreç içerisinde doğan olaylardır, olgulardır; hükümetler olayları veyahut sorunları çözmek zorundadır. Bu gelişmeler sürecinde, önümüze gelen bu sorunlara, Cumhuriyet Halk Partisi olarak bakış açımızın, elbette ki, tüm çalışanlardan yana, adaletli bir sözleşme olduğunu ve bunun gerekliliğine olan inancımızı tekrarladık.

Diğer taraftan, devlet içerisindeki kuşatılmışlığın, bir an önce, zaman içerisinde en asgariye indirilmesi ve devlet memurluğu görevlerini yürütenlerimizin, Türkiye Cumhuriyetinin temellerine ve ilkelerine gerçekten inanmış, saygı duyan ve bu konuda şahsiyetli kimliklere kavuşmuş, eğitilmiş insanlar tarafından görevlendirilmesinin şart olduğunu söyledik; bu konudaki hassasiyetimizi anlatmaya çalıştık. Tabii, bunları söylemek de doğal olarak hakkımızdır.

Şunu söylemek istiyorum: Biz, Koalisyon Hükümetiyiz; elbette ki, koalisyonda sorumluluk ortaktır; ama biz, koalisyon hükümetlerini, Türkiye'de, yetmiş yıldır ilk defa uzun menzilli yaşatabilen Hükümetleriz. Bu süreç içerisinde belki tecrübesizliklerimiz olabilir. Yani, burada sorumlulukları ortak olarak paylaştığımızı söylemek mümkün değildir. Hükümetin her kanadı, kendisine ait olan bakanlıklarda, sanki sorumluluk kendisine aitmiş gibi davranma geleneğinin doğru olduğunu zannetti; halbuki öyle olmadı, Koalisyonun başarılı olan bütün uygulamalarının sahibi büyük ortak olmaya kalktı, başarısız olunan veyahut da toplumumuz tarafından rahatsız olunan birtakım durumlar varsa, bunun da vebali günahı, küçük ortak olarak bize atfedil meye başlandı. Bu anlayışlar da, esasında, sorumluluk ortak paylaşılmış olsaydı, yanlıştı; çünkü birbirimize, kendi alanlarımızda bulunan bakanlıklar konusunda sorumluluğu paylaşmadık, müdahale edemez durumlarımız doğdu.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — O zaman, ayrılırsın; kimse seni zorla koltuğa bağlamıyor ki.

URAL KÖKLÜ (Devamla) — Teşekkür ederim.

Şunu söylemek istiyorum: Koalisyon hükümetlerinin yaşamını, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde en uzun ömürlü, biz yaptık. En uzun ömürlü yaparken, kesinlikle iktidar bağımlısı olmadığımızı da gösterdik...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Hâlâ da gösteriyorsunuz!

URAL KÖKLÜ (Devamla) — Bu, çok önemli bir durumdur; bunu burada noktalamak istiyorum. Çünkü bize “koltuğa sımsıkı sarılıyorsunuz, koltuk yumuşak geldi” diyorlardı; hatta ve hatta nedendir bilmem, demokratik anlayış tam gelişemediğinden -bir koalisyon hükümetimde, elbette, bir küçük, bir büyük, bir de orta partiler olabilir- bu konularda, başarılı olunan konulan büyük partilere, başarısızlıkları küçük partilere yüklemek, bir yanlış mantıktır.

Bu anlayıştan, biz şunu göğüsledik: Dikkat ederseniz, biz, ortaklıkta küçük parti tarafı olduğumuz halde, hiç komplekslere kapılmadık. Niçin kapılmadık; Türkiye Cumhuriyeti Devletinin sorunları, toplumumuzun sorunları, demokratikleşme sorunları vardı ve bu konularda yapılması gereken hizmetleri, demokratlık anlayışı içerisinde, halkımıza verilmesi gereken hizmet anlayışı içerisinde, götürebildiğimiz yere kadar “ıh” demeden götürdük. Bunu takdir etmek gerekir.

Peki, takdir etmiyorsanız, biz dedik ki: “Biz iktidar bağımlısı değiliz.” İşte, biz, “Koalisyon Protokolünde -ki, kendi imzamız bulunan Protokoldeki- birtakım önceliklerimizi tespit edelim; bundan sonra, artık, beş yıllık koalisyon hükümetinin devam etmesinin olanağı kalmamıştır; Türkiye’nin zamanını fazla meşgul etmeye- lim, bir an önce sandığı halkımızın önüne getirelim; böyle bir seçim hükümetinin taraftarıyız; bu şartları da yerine getirelim” dedik; ama alınmasınlar, ortağımızın Genel Başkanı, kesinlikle bu konuya yanaşmadı diyeyim. Daha doğrusu, neticeyi elde etmek babında yaklaşılmış olsaydı, bu Hükümet o zaman kurulabilirdi. 20 Eylülden sonra başka arayışlara yönelindi. O arayışlarda “belki, azınlık hükümetiyle, Türkiye’de bir hükümeti uzun ömürlü devam ettirebiliriz” anlayışları, diğer taraftan “daha geniş tabanlı hükümetler kurabiliriz” anlayışları, “Cumhuriyet Halk Partisi olmasın da hangisi olursa olsun” anlayışları denendi. “Biz iktidar bağımlısı değiliz” dedik; “buyurun” dedik.

ENGİN GÜNER (İstanbul) — Bak, elimdekine bak; Genel Başkanınız, iktidar bağımlısı olduğunuzu söylüyor...

URAL KÖKLÜ (Devamla) — Hatta ANAP ile Doğru Yol Partisinin -samimi- yetle söylüyoruz-hükümet kurmalarını, Türkiye için de, istikrar için de istedik, destekleriz de dedik; ama ne oldu; burada, temel çelişki olmayan, sunî olan, liderlerden kaynaklanan çelişkilerden dolayı, böyle bir hükümet kurulamadı. Biz seyrediyoruz...

Diğer taraftan, bir azınlık hükümetine yönelindi. Daha küçük olan partilerimizden iki tanesi “böyle bir hükümete ben destek vereceğim” dedi. Bu desteğe dayalı olarak, Azınlık Hükümeti, yine, çalışmalarına devam etti; fakat güvenoyu alamadı. Ne oldu; neden güvenoyu alamadı! Dışarıda işçilerin grevleri yine devam etti. Türkiye’de sorunlar, yine, daha büyük boyutlarda devam etmeye başladı. Fakat destek verildiği halde, sözde, şartlar konulduğu halde “bunlar halledilmezse, işçinin sorunu çözümlenmezse oy vermeyiz, güvenoyu vermeyiz” denildiği halde, Türkiye’nin sorunlarının hiçbir noktasında aşılma olmadı. Ne oldu; herkes bir şeyler düşünmeye başladı. Türkiye’deki tüm vatandaşlar da bir şeyler düşünmeye başladı. Yahu, bu Cumhuriyet Halk Partisi gerçekten bir yeri tamamlıyormuş, bir yeri dolduruyormuş, Cumhuriyet Halk Partisi olmayınca Türkiye’nin sorunları aşılamayacakmış... (CHP sıralarından alkışlar)

Ancak ve ancak Cumhuriyet Halk Partisi sayesinde -herkes de aynı kanaate ulaştı, diğer partiler de ulaştı ve bunları söylemek zorunda kaldılar- kısa zaman içerisinde de olsa bir çözüm hükümeti, kısa zaman içerisinde halledilmiş olsa da bir seçim hükümetinin şart olduğu anlaşıldı.

Hepimiz diyoruz; evet, erken seçime evet. Peki, kiminle gideceğiz erken seçime; bir hükümetle gideceğiz. Güvenoyu almış böyle bir hükümetimiz var mı; yoktur. Peki, böyle bir hükümetin yaratılmasını bu Parlamento temin edemeyecek midir; edecektir; ama nasıl oldu; Cumhuriyet Halk Partisi dışında edemedi.

ATILLA MUTMAN (İzmir) — MHP ile gidecek, MHP ile...

URAL KÖKLÜ (Devamla) — Doğru Yol Partisi, evet çoğunluk partisi, ama Cumhuriyet Halk Partisi dışında bir koalisyon hükümetini oluşturamadı.

Şimdi, arkadaşlar, Hükümet oluşmamış olsaydı ne olurdu? Yine, Cumhuriyet Halk Partisi, sorumlulukla, memleket sorunlarında, kesinlikle parti sorunlarını öne çıkarmadan, her zaman bu toplumun sorunlarını birinci planda düşünen bir parti olduğunu ispatlamıştır ve bu Koalisyon Hükümetleri döneminde Cumhuriyet Halk Partisi, dürüstlüğünü ve sorumluluğunu ispatlamış, sınavını geçmiştir. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Bu anlayışla, sonunda, hepimiz bir hükümetle seçime gideceksek, Anayasamızdaki 114'üncü ve 116'nci maddelerin doğrultusuna varmadan, o maddelerin uygulanırlığına varmadan önce, bu Parlamente'nin bir hükümet çıkarmış olması, gerçekten sevindirici ve olumlu bir olaydır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sürenizi 2 dakika uzatıyorum efendim.

URAL KÖKLÜ (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Biz hükümeti kuracağız dediğimiz zaman, kaç tane ülke sorunu en kısa zamanda çözümlenmeye başladı; bunda hiç keramet görmüyor musunuz? Bundaki keramet, Cumhuriyet Halk Partisinin ilkelerine göre davranmasının kerametidir. Evet, söylüyorum; Cumhuriyet Halk Partisi, ilkelerine sahip çıkarken, aynı zamanda Türkiye'nin sorunlarına da sahip çıkmıştır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Vay yobaz, vay! Söylediğine inanıyor musun?

URAL KÖKLÜ (Devamla) — İşte, şunlar bir ispattır: Her şeyden önce, memurumuza verilmesi gereken, maaşların artırılması; işçimize verilmesi gereken ve hakkı olan ücretlerin artırılması; bir adım daha ileri gitmem derken, 65 trilyonlara, 70 trilyonlara varılması... Cumhuriyet Halk Partisinin istikrarlı tavrı sorunu çözmemiş midir?

ÖMER EKİNCİ (Ankara) — Kerametle!

URAL KÖKLÜ (Devamla) — Evet; aynı zamanda, demokratikleşmede ve gümrük birliğine girebilmenin yolunun, şansının daha iyi açılmasında, 8'inci maddede... Görüyorsunuz; Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye Cumhuriyeti'nin istikbali olduğunu bir kere daha göstermiştir.

Saygılar sunarım. *(CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Köklü.

DYP Grubu adına, Zonguldak Milletvekili Sayın Güneş Müftüoğlu; buyurun efendim. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Müftüoğlu, süreniz 60 dakika efendim.

DYP GRUBU ADINA GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Zonguldak) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Sayın Tansu Çiller başkanlığında kurulan 52’nci cumhuriyet hükümetinin Programı üzerinde, mensubu olmakla gurur duyduğum Doğru Yol Partisinin görüşlerini arz etmek üzere huzurlarınızdayım; hepinizi saygılarımla selamlıyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Program üzerindeki görüşlerime geçmeden, öncelikle, Anavatan Partisi sözcüsü Sayın Kayalar’ın bazı haksız eleştirilerine yanıt vermek istiyorum. Gerçekten, kendilerinin de burada olmalarını dilerdim.

Bundan beş yıl önce maden işçilerini E-5 karayoluna kadar yürüttüler, maden işçilerini perişan ettiler, onlara eziyet ettiler; Sayın Kayalar, bunu ne çabuk unutmuşlar da; şu anda, işçilere karşı olduğumuz yönünde, bizlere haksız eleştiriler yapıyorlar!

“Yeşil kart uygulaması kalktı” dediler. 1992 yılında 320 milyar, 1993 yılında 740 milyar, 1994 yılında 1 trilyon -3.11.1995 tarihi itibarıyla de- 1995 yılında 2 trilyon lira yeşil kart için harcanmıştır; uygulama devam ediyor. Sayın Kayalar, acaba Türkiye’de yaşıyor mu; Ortadoğu’da mı geziyor, Kafkaslarda mı dolaşıyor!

49’uncu Hükümet döneminde, biz, otoyollarını 400 kilometre civarında aldık, şu anda 1.200 kilometreyi geçtik; bunun da farkında değiller “otoyolları bıraktılar” diyorlar!

Keza, işçilerimiz için, orman köylüsü için, çiftçi ve köylümüz için, tarım için, memur, emekli ve Bağ-Kur’lu için yaptıklarımızı ve yapacaklarımızı biraz sonra sizlere arz edeceğim.

Yine, Hükümet Programının çok dar olduğunu, kapsamsız olduğunu ileri sürdüler. Oysa, bence, Hükümet Programı, gerçekten çok güzel ele alınmış; üzerinde saatlerce tartışılabilir, konuşulabilir; ama içerik bulamıyorsanız, o, sizin sorunuz demektir.

Değerli milletvekilleri, hepinizin bildiği gibi, 19-21 Kasım 1990 tarihlerinde 34 üye ülkenin katılımıyla toplanan Paris Zirvesinde, demokrasi, tek yönetim sistemi olarak tescil edilmiştir. Ayrıca, bu görüşmelerde “insan hakları ve temel hürriyetler, tüm insanların doğumlarıyla birlikte iktisap ettikleri vazgeçilmez haklarıdır; demokratik yönetim, düzenli olarak yapılan hür ve adil seçimlerle ifadesini bulan halk iradesine dayalıdır; demokrasinin temelinde, insana saygı ve hukukun üstünlüğü yatar; demokrasi, ifade hürriyetinin, toplumun her kesimine karşı hoşgörünün ve herkes için fırsat eşitliğinin en iyi güvencesidir; temsili ve çoğulcu karakteriyle demokrasi, seçmene karşı sorumluluğu, kamu görevlilerinin kanunlara uyma

yükümlülüklerini ve tarafsız bir şekilde dağıtılan adaleti kapsar; kimse kanunların üzerinde olamaz” denilerek, demokrasinin faziletleri sayılmıştır.

Demokrasimiz, 20 Eylül 1995 tarihinde 50’nci Hükümetin istifasıyla ve 51’inci Hükümetin Türkiye Büyük Millet Meclisinden güvenoyu alamaması nedeniyle, büyük bir sınavla karşı karşıya kalmıştır. Ö günler çok yakınlarda geçti ve hepimizin de hafızalarında. Çeşitli senaryolar üretilmişti, çeşitli lobiler oluşturulmuştu. Demokrasiyi hazmedemeyenler, çözümü demokrasi dışında arayanlar, gerçekten başarılı bir Başbakan olan Sayın Çiller’i devre dışı bırakmak için bütün çabaları harcadılar. Sayın Çiller, hepimizin bildiği gibi, hükümeti kurmak için büyük bir çaba harcarken, hükümet kurma turları atarken; bazıları da, hükümet kurmama turları atıyorlardı.

Sayın Köklü’ye bazı konularda iştirak etmediğimi özellikle vurgulamak istiyorum. Doğru Yol Partisi, Hükümetin istifasından sonra, Sayın Başbakana Cumhurbaşkanımız tarafından görev verilmesi üzerine, haliyle, bir azınlık hükümeti kurma çabası içerisine girecekti. Bu, anayasal sistemimizde var, demokrasimizde var ve bu hükümet kurulmuştur; ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisinde güvenoyu alamamıştır. Ondan sonra, bazıları -Anayasanın 114 ve 116’nci maddelerinden medet umanlar- ülkeyi bir kaosa sürüklememek için gerek Sayın Cumhurbaşkanımızın ve gerekse Sayın Başbakanımızın demokratik, kararlı ve inançlı tutumları karşısında hüsrana uğramış. 1991 yılından bu yana, Sosyaldemokrat Halkçı Parti-Doğru Yol Partisi, daha sonra, Cumhuriyet Halk Partisi-Doğru Yol Partisi Koalisyonları olarak süregelen Hükümetler, gerçekten başarılı uygulamalar yapmıştır; 52’nci Hükümet de aynı başarıyı gösterecektir.

Hükümet Programında, demokrasiye olan inancın, bağlılığın ifadesi, fevkalade olumludur; özellikle “Bir demokrasi sınavı verilmiştir; halkımızın oy sandığında değerlendireceği önemli olaylar yalanmıştır. Kim kazançlı çıkmıştır? İnaniyoruz ki, kazanan, millet ve demokrasi olmuştur” ifadeleriyle ve yine “52’nci Hükümet, Anayasanın değişmez hükümlerinde yer alan cumhuriyetin tüm nitelik ve temel unsurlarıyla Atatürk ilkelerine dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletine büyük bir inançla sarılarak göreve başlamaktadır” ve devamıyla “Hükümetimiz, Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığına, halkın egemenliğine, millî ve manevî değerlerine, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne ve üniter devlet yapımıza yürekten bağlıdır” denilerek, temel ilkeleri konulmuştur, Bu temel ilkelere katılmamak mümkün değildir. Bu inanç ve ilkelerle yola çıkan, 52’nci Hükümetin başarılı olacağına yürekten inanıyoruz.

Sayın Milletvekilleri, 52’nci Hükümet, esas itibarıyla, bir seçim hükümetidir. Hükümetin öncelikli görevi, serbest, eşit, gizli, tek dereceli genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre, yargı yönetim ve denetiminde seçimleri yaptırmaktır. Hükümetten birinci beklentimiz budur.

52’nci Hükümetin Programında da belirtildiği gibi, aynı zamanda, hayati konularda bir çözüm hükümeti olmasını beklemekteyiz. Bu bağlamda, öncelikle, Anayasada yaptığımız değişikliklere uygun olarak, Anayasaya uyum yasalarının çıkarılmasını bekliyoruz; ancak, 24 Aralıkta seçimlerin yenilenmesine karar alan bir meclis ve siyasî partilerin durumu nedeniyle, Meclisimiz, daha kaç gün çalışma-

bilecek ve bu yasaları çıkarabilecek mi; o konuda kesin bir şey söylemek, maalesef mümkün değil.

Hükümetimizden, dışpolitikada da olumlu gelişmeler beklemekteyiz. Sayın Kâmrân İnan'ın o zarif diplomatik üslubuyla yaptığı eleştirilerin tümüne katılmak mümkün değil; ancak, o kadar da kötümser olacak bir durum olmadığı kanaatindeyiz. Muhakkak ki, dışpolitikada birçok sorunla karşı karşıya olduğumuz açıktır.

En önemli sorunlardan biri, Kıbrıs sorunudur. Hükümet Programında da belirtildiği gibi, iki bölge, iki toplumlu federal bir yapının Kıbrıs sorununun çözüme kavuşturulması için tek çare olduğuna bizler de katılmaktayız. Şuna kesinlikle emin olmalıyız ki, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır. *(Alkışlar)*

Sayın sözcülerin de belirttiği gibi, ben, inanıyorum ve güveniyorum ki, hiçbir cumhuriyet hükümeti, Kıbrıs'ta “ver kurtul” gibi bir yanlış politikanın peşinde olmayacaktır, olamaz da.

Değerli arkadaşlarım, Kıbrıs'ın, ayrıca, ekonomik sorunları olduğunu, güvenlik sorunları olduğunu hepimiz biliyoruz.

Bir hususu özellikle belirtmek istiyorum: Bugün, Kıbrıs'ta, çeşitli üniversitelerde, Türkiye'den giden 5 bin öğrenci tahsil yapmaktadır. Bu üniversitelerin de birçok ihtiyaçları bulunmaktadır. 52'nci Hükümetten, bu konuda da olumlu adımlar atılmasını beklemekteyiz.

Sayın Milletvekilleri, Hükümetimizin önünde hayatî bir konu daha bulunmaktadır. 50'nci ve 51'inci hükümetler döneminde olumlu gelişmeler kaydettiğimiz gümrük birliği konusuna değinmek istiyorum.

Avrupa Birliğiyle, yakın ve giderek güçlenen ilişkiler kurmak, siyâsi bir alternatif olmaktan da öte, ekonomik bir zorunluluk haline gelmiştir. Bugün, Avrupa'da ve Avrupa'nın yakın çevresinde bulunan bütün ülkeler, Avrupa Birliğiyle imtiyazlı ilişkiler kurmak için birbirleriyle yarış içindedir. Bütün bu ülkeler bilmektedir ki, dünya ekonomisinin bugün ulaştığı noktada, üç ekonomik bloktan birinin dışında kalmak, bırakın pazarlarımızı genişletme imkânından mahrum kalmayı, mevcut pazarlarımızı kaybetmek Sonucunu doğurabilecektir.

Cumhuriyetimizin kuruluşundan bugüne kadar, Avrupa'da oluşan bütün siyasî, ekonomik ve güvenlik örgütlerinde yer hedefleyen ve bunlardan büyük bir bölümünü gerçekleştiren ülkemizin en önemli amaçlarından birisini, Avrupa Birliğiyle bütünleşme oluşturmaktadır.

1963 yılında imzalanan ve 1973 yılında Katma Protokolle birlikte Yüce Meclisimiz tarafından onaylanmış bulunan Ankara Antlaşması, Türkiye ile Avrupa Topluluğu arasında, tam üyeliği de hedefleyen bir ortaklık ilişkisi kurmuştur. Bugün, Türk dış politikasının en önemli hedeflerinden birini oluşturan gümrük birliği, işte, bu antlaşma ve protokolde öngörülmekte ve bu itibarla, ahdi bir vacibe teşkil etmektedir.

Hükümetimizin ısrarla savunduğu gümrük birliği, ülkemizin ekonomik ve idarî açıdan yeniden yapılanmasını içeren önemli bir reform hareketi olarak, sanayimizin rekabet gücünü artıracak bir gelişmedir. Bu nedenle, gümrük birliğine bu

yılsonunda geçilmesinin, en başta, ülkemize yönelik yatırımların artması bakımından önem taşıdığı ortadadır. Bununla beraber, gümrük birliği, sadece gümrük vergilerinin kaldırılması ve malların serbest dolaşımıyla sınırlı değildir. Hükümetimiz, 6 Mart Ortaklık Konseyinde kabul edilen tavsiye kararının devamı mahiyetinde, 30 Ekim Ortaklık Konseyinde geliştirilen siyasî diyalog ve kurumsal işbirliği mekanizması aracılığıyla, Avrupa Birliğiyle ilişkilerin, tam üyelik hedefimiz doğrultusunda geliştirilmesi yolunda, ayrıca, önemli bir sonuç elde etmiştir.

Türkiye, 1989'dan bu yana oluşmakta olan yeni Avrupa mimarisinin içinde yer alabilecek bir konum kazanmıştır. Türkiye'nin, 30 üyeli bir birliğe doğru genişleyen bir Avrupa'nın içinde yer almak için zaman kaybına tahammülü bulunmamaktadır. AB dışında kaldığı takdirde, Türkiye, çıkarlarımızla uyuşmayan bir başka düzenin içine itilme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilecektir.

Hükümetimizin, Yüce Meclisin de desteğiyle, gümrük birliğinin, öngörüldüğü üzere, 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmesine imkân verecek gerekli kararları zamanında alacağına olan inancımız tamdır. Sayın Çiller'in başkanlığındaki 52'nci hükümet, dünyayla entegrasyonu gerçekleştiren hükümet olarak tarihe geçecektir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, Sayın İnan'ın da belirttiği gibi, gümrük birliğine giden yolda, birçok siyasî parti, birçok sayın lider, önemli görevler üstlenmişlerdir; bu önemli görevleri, bu önemli katkıları, hiçbirimiz inkâr edemeyiz, yadsıyamayız. Hükümetimiz, bu konuda, gereken her türlü çabayı gösterecek ve 1996 yılı, Türkiye için, gerçekten, Avrupa'yla, dünyayla birleşilen bir yıl olacaktır.

Bu arada, Bosna-Hersek'teki gelişmelere de kısaca değinmek istiyorum.

Sayın Milletvekilleri.

Bilindiği üzere, 5 Ekim 1995 tarihinde varılan ateşkes anlaşmasıyla, Bosna Hersek'te barış süreci, önemli bir aşamaya gelmiştir. Söz konusu ateşkes anlaşmasında da öngörüldüğü şekilde, barış görüşmeleri, 1 Kasım tarihinde, ABD'nin Ohio Eyaletinde başlamıştır.

Türkiye, sorunun başlangıcından beri, Bosna-Hersek'te adil ve kalıcı bir barışın, ancak, Bosna-Hersek'in uluslararası tanınmış sınırları içerisinde bağımsızlık ve hükümrânlığın muhafazası suretiyle sağlanabileceğini savunmuş ve bu amaçla, Bosna-Hersek Hükümetine, gerek ikili gerek uluslararası planda güçlü siyasî destek verdiği gibi, imkânlarını zorlayarak önemli yardımlarda bulunmuştur.

Türkiye, bunun yanında, barışçı çözümde hayati bir konuma sahip olan Boşnak-Hırvat Federasyonunun kurulmasında ağırlıklı bir rol oynamış, Boşnak ve Hırvat toplumları arasındaki karşılıklı anlayış ve dayanışma ortamının güçlendirilmesinde etken olmuştur. Bunda, ülkemizin, gerek Bosna-Hersek gerek Hırvatistan ile karşılıklı saygı ve güvene dayalı ilişkiler geliştirmesi önemli rol oynamıştır. Ülkemizin, bu hedefler doğrultusunda Birleşmiş Milletler Barış Gücüne birlik tahsis etmek suretiyle katkıda bulunduğu da malumunuzdur.

Bosna-Hersek'te barış anlaşmasının imzalanmasıyla her şeyin biteceğini söylemek mümkün değildir. Yaşayabilir bir barış için, Bosna-Hersek'in savaştan yıkılan

altyapısının yenilenmesi, ülkenin yeniden imarı, insanî sorunların çözüme kavuşturulması ve mültecilerin evlerine dönüşlerinin sağlanması da büyük önem taşımaktadır. Bunlar, uluslararası toplumun, sorumluluk duygusu içerisinde, üzerine düşeni yapmasını ve Bosna-Hersek'e yardım elini uzatmasını gerekli kılmaktadır. Türkiye, bu konuda da üzerine düşeni yapmaya devam edecektir. Nitekim Türkiye, ikili alanda verdiği destek yanında, İslam Konferansı Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar içerisinde de, Bosna-Hersek'e yapılacak ekonomik ve insanî yardımlar konusunda önemli görevler üstlenmektedir.

İçinde bulunulan aşamada, öncelikle, güç kullanarak toprak kazanımını ve etnik arındırmayı hedefleyen zihniyetin yerini akliseli me bırakmasını ve bunca ıstıraba sebebiyet veren çatışmaların kesin olarak son bulmasını sağlayacak bir sonucun en kısa sürede sağlanmasını içtenlikle diliyoruz. Bu konuda da, 52'nci Hükümetimizin gerekli girişimleri yapacağından eminiz.

Bu arada, bir olumlu gelişme de, Azerbaycan erken petrolünün Rusya'dan geçecek boru hattıyla eşzamanlı olarak Gürcistan üzerinden Karadeniz'e getirilmesi projesinde yaşanmıştır. Geçmiş hükümetlerin başarılı çalışmaları meyvelerini vermiştir. Bakü-Ceyhan petrol boru hattı gerçekleşecektir. 52'nci Hükümetin bu konuda başarılı olacağına inanıyoruz.

Değerli arkadaşlarım, sayın sözcüler, her ne kadar, Hükümet Programının yetersiz olduğunu, içeriğinin zayıf olduğun söylemişlerse de, başta da belirttiğim gibi, Hükümet Programı, gerçekten fevkalade içeriklidir.

Hükümet Programında, sosyal devlet anlayışı, çok geniş bir şekilde ele alınmıştır. Nedir sosyal devlet dersiniz; size, Anayasa Mahkemesi kararından bir tarif vermek istiyorum: Anayasa Mahkemesinin 20 Eylül 1992 tarihli kararında "sosyal devlet, vatandaşların sosyal durum ve refahlarıyla ilgilenen, onlara asgarî bir yaşam düzeyi sağlamakla kendini görevli sayan devlettir" şeklinde tarif ediliyor.

Aslında, sosyal devlet uygulamalarını, taa Osmanlı dönemlerinde bulmak da mümkündür. Gerçekten, Osmanlı, kervansaraylarıyla, imaretleriyle, darüşşifalarıyla, tâbhaneleriyle, kitaplıklarıyla, sosyal devlet anlayışını ortaya koyabilmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşundan sonra -çok enteresan bir uygulamadır- 10 Eylül 1921 tarih ve 151 sayılı, Zonguldak Ereğli Kömür İşletmesinde çalışan işçilerle ilgili, sosyal içerikli, sosyal devlet anlayışına uygun bir kanun çıkarılmış, işçilere, ücret, fazla mesai, konut imkânları, 18 yaşından küçük çocukların madende çalışmalarına yasaklar getirilmiş, yardımlaşma ve sağlık hizmetleri öngörülmüştür.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte, bu uygulamalar genişlemiştir. 1936 yılında çıkarılan İş Kanunu da bunun örneğidir. Anayasal düzende, sosyal devlet uygulamasını anayasal bir kurum ve kural olarak 1961 Anayasasında görmekteyiz. Bu uygulama daha sonra, 1982 Anayasasında da devam etmiştir.

Hepimizce malum, Anayasanın 2'nci maddesinde, cumhuriyetin nitelikleri sayılırken, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olduğu vurgulanmıştır.

Bakınız, değerli arkadaşlarım, Anayasayı tetkik ediniz, bugün, cumhurbaşkanıyla ilgili tam 26 madde bulunmaktadır; ancak, sosyal devlet içerikli maddelerin toplamı tam 37'dir. Demek ki, Anayasalarımız sosyal devlete fevkalade önem veriyor.

Bu maddelere kısaca göz atmak istersek, büyük bir bölümü çalışma hayatıyla ilgili; sendika kurma hakkı, sendikal faaliyet, toplu iş sözleşmesi hakkı, grev hakkı, ücrette adalet sağlanması, çalışma hakkı ödevi, çalışma ve sözleşme hürriyeti gibi. Keza, gençliğin korunması, konut hakkı, sporun gelişmesi, çok önemli olan sosyal güvenlik, sosyal güvenlik bakımından özel korumaya muhtaç olanlar, yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşlarının sorunları, orman köylüsü, kooperatifçiliğin geliştirilmesi, ormanların korunması, tabii servetler ve kaynaklar, eğitim öğrenim hakkı, ailenin korunması, mülkiyet hakkı, toprak mülkiyeti, tarım ve hayvancılığın korunması, kamulaştırma, devletleştirme ve bunların arasında, en son bir hüküm var ki, o önemli bir hükümdür. "Sosyal ve ekonomik hakların sınırları" başlıklı Anayasanın 65'inci maddesi. Bu maddede der ki, devlet, bu bölümde sıraladığı ekonomik ve sosyal hakları, imkânları ölçüsünde -mealen söylüyorum-yerine getirir. Bu, 1961 Anayasası yapılırken bir hayli tartışmaya neden olmuş; hem sosyal devleti kuruyoruz hem de buna bir sınır getiriyoruz şeklinde birtakım eleştiriler yapılmışsa da, bu hükmün, gerçekten Anayasada bulunmasının da devlet nizamında bir yeri var. Çünkü o zaman, böyle bir hüküm olmasa, siyasî iktidarlar, konut için bir büyük proje hazırlar, para basmak suretiyle bu projelere milyonlarca lira ayırabilirler. Bir başka konuda aynı uygulamayı yapabilirler ve bu sosyal haklara bir fren getirilmesinde fayda mülahaza edilmiş ve bu sınırlandırma getirilmiştir.

İşte, demin de belirttim, Hükümet programında, sosyal devlet anlayışına geniş yer verilmiştir ve uygulaması da 51'inci hükümet döneminde, daha geçtiğimiz günlerde yapılmıştır ve bu anlayış içinde memur, işçi ve emeklilerimizin durumları iyileştirilmiştir. Bu konuda sizlere bilgi vermek istiyorum.

Hatırlayacağınız üzere, 1995 yılı bütçesi sunulurken, memurlarımız ile bunların emeklilerinin maaşlarında, tahmin edilen enflasyon doğrultusunda, ocak ayında yüzde 15, Nisan ayında da yüzde 7,5 oranında artış yapılması öngörülmüştü. Ayrıca, 1995 yılının ilk altı aylık döneminde, enflasyonun hedeflenenin üzerinde gerçekleşmesi halinde, satmalına gücünde meydana gelecek kayıpları ikinci yarıyıl artışlarıyla telafi edileceği belirtilmişti. Nitekim 1994 yılı sonu ve 1995 yılının ilk aylarında enflasyon oranlarının hedeflenen oranların üzerinde gerçekleşmesi üzerine, ikinci yarı yılı beklemeden, 1995 yılının ikinci yarısında yapılması planlanan maaş artışlarını da öne almak suretiyle, nisan ayında, ağırlıklı ortalama olarak memur maaşları yüzde 36,2 oranında artırılmıştır. Böylece, yüzde 19,6 olarak gerçekleşen ocak ayı artışıyla birlikte, 1994 yılının aralık ayına göre, yılsonu beklenmeden, memur maaşlarında nisan ayında yüzde 62,9 oranında bir artışa ulaşılmıştır. Ayrıca, nisan ayında yapılan düzenlemede en düşük dereceden maaş alan memurumuzun maaşındaki artış oranı yüzde 91,2'ye ulaşmıştır. 1995 yılında, eylül ayındaki yüksek artışa rağmen, ocak - eylül dönemi tüketici fiyat artışı yüzde 52'dir.

Değerli milletvekilleri, 5 Nisan ekonomik önlemler planı yürürlüğe konulurken, 1995 yılının, 1994 yılından daha iyi bir yıl olacağı, ekonomik tedbirlerin so-

nuçlarının alınmaya başlanacağı belirtilmişti. Şimdi, memnuniyetle görüyoruz ki, ekonomideki olumlu gelişmeler doğrultusunda memurumuzun yüzünü güldürecek imkânlar sağlanmış bulunmaktadır. Bu doğrultuda, 51'inci hükümetimizce, 1996 yılı Ocak ayından itibaren verilmesi öngörülen artışlar, 15 Kasım alınmıştır. Buna göre, en düşük dereceli devlet memurunun aylığı 6 milyon 953 bin liradan, 5 milyon 025 bin lira artışla 11 milyon 978 bin liraya çıkarılmıştır. Maaşındaki artış oranı yüzde 72,3'tür; yıllık artış ise yüzde 229,4'e ulaşmaktadır. Söz konusu artışlar, memur emeklileri için de aynı şekilde yapılmaktadır. Örneğin, on yılın üzerinde çalıştıktan sonra 7'nci derecenin 9'uncu kademesinden emekli olan bir memurumuzun emekli maaşı da 7 milyon 656 bin liradan, 6 milyon 227 bin lira artışla 13 milyon 883 bin liraya yükseltilmiş bulunmaktadır. Memurlarımız ile emeklilerinden, nispeten daha yüksek maaş alanların artış oranları ise yüzde 40'la yüzde 50 arasında tespit edilmiştir. Tüm memurlarımızın maaşlarında sağlanan yıllık kümülatif ortalama artış ise yüzde 150'nin üzerine çıkmıştır.

Böylece, 51'inci hükümetimizce, bir yandan işçi ve memurlarımız arasında, bir yandan da memurlarımızın kendi aralarında ücret adaleti sağlanmış olmaktadır ki, bu, sosyal devletin bir gereğidir. Bu çalışmalar halen devam etmektedir. 52'nci hükümetimizden de aynı yolda başarılı bir tasarruf bekliyoruz.

Memurlarımızın maaşlarında yapılan bu artışlar sonucunda, işçilerimizle memurlarımız arasındaki bire üç nispetindeki ücret adaletsizliği bire iki nispetine indirilmiş olmaktadır. Hükümetimizce bu düzenlemeler yapılırken, tüm kesimlere aynı sıcaklıkla yaklaşmış, halkın parasının daha adil bir şekilde dağıtılması amaçlanmıştır.

Bu arada, sevgili muhtarlarımıza bir müjdem var değerli milletvekilleri, Muhtarlarımızın ödenmekte olan aylıklarına, hem aylık katsayısının hem de aylık göstergesinin artırılması suretiyle önemli artışlar yapılacaktır. Aylık göstergenin artırılması hususunda, ek ödenek kanun tasarısıyla Bakanlar Kuruluna yetki istenmiş olup, bu düzenleme de en kısa sürede gerçekleştirilecektir ki, Hükümet görüşmelerinin sonunda, Meclisimizde gece çalışmasına devam edilecek; gündeme, önce ek bütçe, daha sonra da geçici bütçe alınacaktır ve inşallah, bu akşam, bu kanun tasarılarını yasalaştırmak imkânına kavuşacağız; gerek memurlarımız gerek emeklilerimiz ve gerekse değerli muhtar kardeşlerimiz de bu imkânlardan yararlanacaktır.

Değerli arkadaşlarım, Hükümetin sosyal devlet anlayışı üzerinde durmuştum; yine, 1 Kasım 1995 tarihli Resmî Gazetede, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa göre alınacak prim ve verilecek ödenek ile bağlanacak gelir ve aylıkların hesaplanmasına esas olacak gösterge ve üst gösterge tablolarının değiştirilmesine dair Bakanlar Kurulu kararı yayımlanmıştır. Bu karara göre, 15 Kasım 1995 tarihinden itibaren, işçi emeklilerine de gereken ödemeler yapılacaktır.

Şimdi, bu çalışmanın sonucuna göre, Sosyal Sigortalar Kurumu emekli aylıklarında yapılan artışları sizlere arz etmek istiyorum. En az işçi emekli aylığı, 5.664.120 liradan, 8.808.341 liraya yükseltilmiştir; bu gruptaki emeklilerin aylıklarının artış oranı, yüzde 55,5'tir. Ortalama işçi emekli aylığı, 6.620.235 liradan, 10.130.100 liraya yükselmiştir; bu gruptaki emeklilerin aylıklarında yapılan artış oranı ise, yüzde 53'tür. En yüksek işçi emekli aylığı ise 11.614.313 liradan, 17.635.139 liraya

yükselmiştir; bu gruptaki emeklilerin aylıklarındaki artış yüzde 51,8 oranında gerçekleşmiştir. 1995 yılı içinde -1994 yılı Aralık ayına göre- işçi emeklilerine yüzde 98 ile yüzde 155 arasında zam yapılmış olmaktadır.

Asgarî ücretin 1 Eylül 1995 tarihinden itibaren 8 milyon 460 bin liraya yükseltilmesiyle prime esas kazancın üst sınırı asgarî ücretin altında kalmıştır. Bu durum, asgarî ücretle çalışan bir işçiyle 40-50 milyon lira ücret alan işçilerin aynı miktarda prim ödemesi ve ağırlıklı olarak yükün asgarî ücretlilerin üzerinde kalması gibi çarpık bir tablonun oluşması sonucunu doğurmuştur. Bu çarpıklığın da kısmen düzeltilebilmesi için, emekli aylıklarındaki artışlar, sosyal yardım zammının artırılması yerine, göstergeler yükseltilerek sağlanmış ve böylece prim matrahı da 8.146.260 liradan 15.229.590 liraya yükseltilmiştir.

İşçi emekli aylıklarında yapılan iyileştirmenin bir aylık brüt yükü 6,3 trilyon liradır. Bunun 2,8 trilyon tutarındaki bölümünün prim matrahındaki artışla geri döneceği hesaplanmaktadır. Buna göre, emekli aylıklarındaki artışlar Sosyal Sigortalar Kurumuna ayda net 3,5 trilyon lira ek yük getirecektir ki, sosyal devlet, bunları karşılamak, bunları yerine getirmek, bu değerli emekli işçi kardeşlerimize bu ücretleri vermek zorundadır.

Yine, 1 Kasım 1995 tarihinde yayımlanan bir kararnameyle de, Bağ-Kur kapsamında olan emeklilerimizin katsayısında ve gösterge tablolarında değişiklik yapılmıştır. Buna göre, Bağ-Kur, emekli aylıklarında yapılan artışları sizlere arz etmek istiyorum:

Devlet memurları ve emeklilerin aylıklarına, 15 Kasım 1995 tarihinden geçerli olmak üzere, yapılan artışlar esas alınarak Bağ-Kur emekli aylıkları da, aynı tarihten geçerli olacak şekilde, ortalama yüzde 53 oranında artırılmıştır.

1479 sayılı Kanuna tabi olanların emekli aylıkları, en düşük aylık 1.694.950 liradan 2.591.650 liraya; ortalama aylık, 2.706.800 liradan, 4.122.235 liraya; en yüksek aylık, 12 milyon 791 bin liradan 19.570.465 liraya yükseltilmiştir.

2926 sayılı Kanuna tabi olanların emekli aylıkları ise; en düşük olarak, 1 milyon 029 bin liradan, 1.578.045 liraya; ortalama olarak ise 1.886.500 liradan, 2.883.195 liraya; en yüksek olarak 2.915.500 liradan, 4.449.375 liraya yükseltilmiştir.

Yeni artışların Bağ-Kur'a getireceği yük, her ay için 750 milyar liradır. Bu miktarın 550 milyarlık bölümünün, tahsil edilecek primlerle geriye döneceği tahmin edilmektedir; böylece artışların kuruma ek yükü -net olarak- 200 milyar lira olacaktır ki, bu da sosyal devletin bir uygulamasıdır.

Değerli arkadaşlarım, burada, özellikle şunu vurgulamak istiyorum: Sözümün başında, 5 Nisan kararları sonucunda olumlu neticeler alındığını belirtmiştim; gerek 5 Nisan kararlarından 1995 yılında alınan olumlu sonuçlar gerekse sosyal devlet anlayışı, hem 51'inci ve hem de yeni kurulan hükümetimizi, sosyal devlet anlayışıyla bu ücretlerin artışına sevk etmiştir. Sayın sözcülerin belirttikleri gibi, bu işin seçimle hiçbir ilgisi yoktur; bunu bir kıskançlık tezahürü olarak görüyoruz. Seçimin ne gibi sonuçlar doğuracağını, kimlerin seçimden kaçıp kimlerin kaçmayacağını biraz sonra arz etmeye çalışacağım.

51'inci Hükümet döneminde çalışma hayatımızda da olumlu gelişmeler oldu; bu gelişmeler, devam eden görüşmelerle, 52'nci Hükümet döneminde de sürecek- tir; buna inanıyoruz.

Sizlere bu konuda bilgi arz etmek istiyorum: 1995 yılı, -birkaç istisna dışında- işçi çalıştıran kamu kurum ve kuruluşlarının işyerlerini kapsayan toplu iş sözleş- melerinin yapılacağı bir yıldır. Yılın ilk aylarında taraflar arasında başlayan toplu iş sözleşmesi görüşmeleri, Türk-İş'in devreye girmesiyle global bir pazarlık nite- liği kazanmıştır. Bu global yaklaşım, birbirinden değişik koşullar altında çalışan, teknolojisi, üretimi, verimliliği, yarattığı katma değeri birbirinden farklı olan ve çalışanlarının kalifikasyonu da eşit olmayan kurum ve kuruluşların hiçbir ayırıma tabi tutulmaksızın bir arada değerlendirilmesi ve tüm kurum ve kuruluşlar ile tüm işçiler için geçerli ölçülerin aranması gibi bir yanlışı da, beraberinde getirmiştir.

Yine, sözcüler dediler ki: "On aydır neredeydiniz" Değerli arkadaşlarım, işte, bütün sorun burada. Olayı bilmeyen, olayın tekniğini bilmeyen "niye, on aydır bu sözleşmeleri bitirmediniz; seçim geldi de bitirdiniz" gibi saçma sapan bir suçlama içerisine girmektedir. Buradaki olay, Türk - İş'in, bu toplu sözleşmelerin tümünün aynı potada, aynı görüşme içerisinde yapılması şeklindeki yaklaşımı; yani, global yaklaşım. Bu on aylık süre içerisinde, bu konuda bir türlü anlaşmaya varılamadı. Görüşmelerin uzamasının en önemli nedeni de bu olmuştur. İşte, uzlaşma nokta- sının bulunduğu bir sırada, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinin politika aracı ola- rak kullanılmak istenmesi de, ayrı bir şanssızlık olmuştur. Toplu iş sözleşmelerinin tarafları belliyken, Hükümet bu pazarlığa katılmaya çalışılmıştır. Ülkemizde hâlâ en büyük işveren olan devlet, hem bu vasfıyla hem de olayın sosyal ve ekonomik boyutlarının büyüklüğü nedeniyle, taraflar arasında uzlaşma sağlama gayretlerine girmiştir. Devam eden görüşmeler boyunca Türk - İş'e farklı sistemler içerisinde birçok teklif yapılmış ve bildiğiniz gibi, bunlar olumlu bir şekilde sonuçlanmıştır.

Değerli arkadaşlarım, varılan uzlaşma çerçevesinde Türk-İş üyesi, yaklaşık 550 bin işçimiz bu -sözleşmelerin kapsamında bulunmaktadır. Aynı şartlarıyla Hak-İş üyesi 15.800 işçimiz bu kapsam içerisinde.

Şimdi, sizlere yapılan anlaşmanın şartlarını kısaca özetlemek istiyorum: Söz- leşmenin başladığı tarih itibarıyla, 12 milyon liranın altındaki ücretler, bu seviye- ye çekilmiştir. Böylece, zam öncesi asgarî ücret, kamu kesiminde 12 milyon lira olmuştur. Birinci 6 ay zammı yüzde 16 veya seyyanen 3 milyon 50 bin lira olarak işçi sendikalarının tercihinin bırakılmıştır. 1.1.1995 tarihinden geçerli bir toplu iş sözleşmesinde, bu tarih itibarıyla en düşük ücret, bu zam ile 15 milyon 50 bin lira olmuştur.

İkinci 6 ay zammı yine yüzde 16'dır. Kamu kesimi ortalaması olan 18 milyon 890 bin lira ücret alan bir işçinin, 1 Temmuz 1995 tarihi itibarıyla ücreti, çıplak olarak 25,5 milyon Türk Lirasına, diğer ödeme ve yardımlar da ilave edildiğinde, giydirilmiş olarak -dikkatinizi çekiyorum- 43,5 milyon liraya yükselmiştir.

İkinci yıl zamları ise: Birinci 6 ay için yüzde 18, ikinci 6 ay için yüzde 20'dir. Yukarıda andığım işçinin ücreti, 1 Temmuz 1996 tarihinde, çıplak olarak 36 milyon Türk Lirasına, giydirilmiş olarak 61 milyon Türk Lirasına yükseltilmiş olacaktır.

Bunların dışında, ücrete oransal olarak bağlı ödemeler, aynen muhafaza edilmiş, doğum, evlenme, ölüm yardımları ile yemek parası ve sosyal yardımlar, sendikalar arasındaki farklılıklar giderilerek eşitlenmiş ve anlaşma protokolünde miktarları tespit edilmiştir,

Diğer ödeme kalemlerinde, sözleşmenin birinci yılında yüzde 25,3, ikinci yılında yüzde 29,8 oranında artışlar yapılmıştır. Toplu iş sözleşmelerinin anlaşmayla sonuçlanması, grevlerin ortadan kaldırılması, hepimizi sevince boğmuştur. Sendikalarımıza, işçi kardeşlerimize hayırlı olmasını diliyorum. Bu çalışma barışının ilelebet devam etmesini yürükten diliyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, gerek 51'inci hükümet, gerekse 52'nci hükümet programında öngörülen sosyal devlet uygulamaları bunlarla sınırlı, değil. Demin de bahsettğim 37 tane Anayasa maddesi sosyal devletle ilgili. İşte, bakınız, sosyal devlet anlayışının tarıma bakışını sizlere arz etmek istiyorum.

Tarımsal verimliliği artırabilmek amacıyla, gübre sübvansiyonu yüzde 30'dan yüzde 50'ye yükseltilmiştir. Bu tür uygulamaya devam edilecektir. Çiftçimizin, emeğinin değerlendirilmesi ve ürünlerini gerçek değeriyle satabilmeleri amacıyla, geçen bir ay içerisinde, Ziraat Bankasına, Tarım Kredi ve Tarım Satış Kooperatiflerine, uygun kredi imkânları sağlanmıştır. Bu kredilerle, destekleme alımlarının önündeki tikanıklar aşılabacaktır. Bu bağlamda, ihracat yapılması kaydıyla, fındık alımları için 2,5 trilyon liraya kadar uygun faizli kredi açılacaktır. Bu kredi kullanılacaktır.

Benzeri şekilde, ayçiçeği ve zeytin alımları için de, 1 trilyon liraya kadar kaynak ayrılmıştır. Bunun da kullanılması sağlanacaktır. Doğu ve güneydoğu illerinde, hayvancılığı geliştirme amacına yönelik, onarım projesi kapsamında, yüzde 20 faizli 2 trilyon liralık kredi, bu öncelik de dikkate alınarak, Türkiye genelinde 20 trilyon liraya çıkarılmıştır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Hikâye!

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Yüzde 80'i hayvan tedariki, yüzde 50'si yem ve girdilerin tedariki ile hayvansal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasında kullanılacak olan bu kredinin uygulaması, kuralları içerisinde, hızla gerçekleştirilecektir.

Orman ve orman köylüsü, orman işçisi... Öncelikle orman yangınlarına kısaca değinmek istiyorum. Orman yangınlarına karşı, çağın teknolojik imkânları kullanılarak, havadan ve yerden müdahaleyle, yangın başına düşen yanan saha miktarı, cumhuriyet tarihinin en düşük seviyesine indirilmiştir. Yıllık yanan alan, son oniki yılın en düşük rakamı olan 4 bin hektar civarına çekilmiştir. Yeni teknolojinin kullanılması artırılarak devam edecektir.

Dönemimizde, devlet-vatandaş işbirliğiyle, orman suçlarında 350 bin olan dava adedi 122 bine düşürülmüştür. 17.500 orman köyünde yaşayan yaklaşık 10 milyon vatandaşımızın istihdam ve refah seviyesini yükseltmek amacıyla, çalışanlara, işçilik ücretleri ve kanunî haklar karşılığı 15 trilyonluk önemli bir kaynak aktarılmıştır. Geçen yılki fiyatlara yüzde 106 ilave olarak, yüzde 20 üretim ve di-

ğer hizmetlere karşılık, yeniden yüzde 20'lik ilave sağlanmış olup, böylece, 1995 yılında, orman köylüsünün kalkındırılması, göçün önlenilmesi, refah seviyesinin yükseltilmesi için, kanunî haklarla birlikte, 18 trilyon liralık imkân sağlanmıştır. Buna ilaveten, orman köylülerinin kalkındırılması için, 20 bin aileye, başta hayvancılık olmak üzere, çeşitli kredi türleriyle destek verilmiştir. Orman köylüsüne, 750 milyar liralık faizsiz krediyle 149.500 küçük ve büyükbaş hayvan satın alınarak verilmiştir.

ELAATTİN ELMAS (İstanbul) — Kim aldı efendim? Ben, Erzincanlıyım, görmedim.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — İşte, 52'nci Hükümet ve sosyal devlet anlayışı ve 51'inci Hükümetle beraber gelen sosyal devlet uygulamaları... Bunlarla gurur duymamak mümkün değildir, bunların, seçimle ilgisi yoktur.

Şimdi, geçen günlerde, geçen aylarda, geçen yıllarda, değerli liderlerin basında çıkan birkaç demecine değinmek istiyorum. Gerek Anamuhalefet Lideri Sayın Yılmaz gerekse Sayın Erbakan'ın, hemen hemen birbirine paralel demeçleri var. Örneğin, Sayın Yılmaz, 14.7.1993 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde -yani, bundan 2 yıl 5 ay 10 gün önce- "çare, erken genel seçim", "hemen seçim" demiş ve 2 yıl 5 ay 10 gün sonra, nihayet seçim karan alabilmişiz.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Siz, hep kaçtığınız için öyle oldu; yoksa bizim kaçtığımız falan yok.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Bizim, kaçtığımız falan yok, kimin kaçtığını şimdi izah edeceğim.

27.10.1995 tarih ve 2125 sayılı Yasayla, 24 Aralık 1995 tarihinde seçimlere karar verdik. Ayrıca, aynı gün, seçimlerin yenilenmesine karar aldık; ancak, bugün öğreniyorum ki, konuşmaya çıkmadan önce, Doğru Yol Partisi dışında olan birçok parti, bu 90 imzayı tamamlamışlar ve Anayasa Mahkemesine iptal için dava açıyorlar.

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Doğru söylemiyorsun, bunların içerisinde Refah Partisi yok.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Henüz yargıya intikal eden bir konuda, bir görüş belirtmenin doğru olmayacağı kanaatindeyim; ancak, bu gidişin, seçimden kaçış olduğu apaçık ortada. Ta, 1993'ten beri "hemen seçim", "erken seçim" diyenler, bugün, soluğu Anayasa Mahkemesinin kapısında almaktadırlar, çareyi Anayasa Mahkemesinin kararında bulmaktadırlar. Neymiş efendim; İstanbul'da barajlar düşmüş, barajlar çökmüş; belli ki, ANAP'ın İstanbul milletvekilleri sular seller altında kalacak ve 24 Aralıkta Meclise geri dönemeyecekler. Bu nedenle, Sayın Yılmaz onları serbest bırakmış ve imza atmaları için onlara izin vermiş (!) İşte kimin, neden, nasıl seçimden kaçtığı; kimin gerçekten seçim istediği Yüce Türk Milletinin önünde.

ESAT BÜTÜN (Kahramanmaraş) — Anayasaya ve yasalara uygun seçim istiyoruz.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Yüce Türk Milleti, bunları çok güzel değerlendirecektir.

Burada, demin, seçim nutku atan arkadaşımın telaşını anlıyorum; bütün korkuları seçim. Onun için, daha-hemen hemen-seçime iki ay kala, bu kadar hırçınlığa kapılıyorlar...

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Rahatsız mı oldunuz sayın sözcü? Bizim sözcümüz istediği gibi konuşur, size ne ondan.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Hayır, ne diye rahatsız olayım...

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Siz oradan dilediğiniz gibi konuşuyorsunuz, rahatça “korkudan kaçtılar” diyebiliyorsunuz ama.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Hayır, o tavırları kendilerine yakıştıramadığım için söylüyorum. Arkadaşımız iyi bir devlet adamı, saygı duyduğumuz bir arkadaşımız; ama yadırgadım, onu ifade ediyorum.

İHSAN SARAÇLAR (Samsun) — Rahatça konuşun kardeşim, siz kimseyi dinlemeyin.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Mesela Sayın Yılmaz, 12.10.1993 tarihinde “bu kafayla terörü önleyemezler” demişler. Terör konusunda gelinen olumlu sonuç ortada değerli arkadaşlarım.

ELAATTİN ELMAS (İstanbul) — Doğru söylüyor... Yalan mı, önlendi mi?

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Muhalefet yapılır, her partinin muhalefet yapma hakkı ortada, demokrasi ortamında haliyle yapılacaktır; ama olumlu olan gelişmeleri de böyle bir tarafa atmak ve bu konuda acı eleştirilerde bulunmak, biraz haksızlık gibi geliyor bana.

ELAATTİN ELMAS (İstanbul) — Hiç doğruya, güneydoğuya gittin mi?

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Bakınız, bugün İstanbul, dünyanın en güvenilir şehirlerinden biri, bunu herkes kabul ediyor. Diğer büyük şehirlerimiz de aynı güvenilirliğe sahip. Turizmdeki patlamayı görüyorsunuz. Ben bu sene gidemedim, seçim bölgem Zonguldak’ta idim; ama televizyonlardan ve basından izliyorum, halen daha Antalya ve civarı cıvıl cıvıl, bütün turistler orada; turizm gelirlerimizde patlama olmuş. Bu nedenle, 50, 51 ve 52’nci hükümetleri gerçekten kutluyorum. Eğer, Türkiye’de terör olsaydı, acaba turizmde bu patlama olabilir miydi? İşte, gerçek apaçık ortada. Güzel serhat şehrimiz Van’da, halk, terör canavarını değil, Van canavarını konuşuyor.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa)-514 aile orada perişan... Vatandaş aç...

HÜSAMETTİN KORKUTATA (Bingöl) — Van çadır kent...

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Terör olsa terörü konuşacak...

Vanspor fevkalade başarılı maçlar çıkarıyor, Vanspor gayet iyi durumda.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Spor hikâye... İnsanlar orada aç...

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Van'da maçlar yapılabiliyor, hâlâ birtakım kafalar, bu ülkede terör olduğundan bahsediyor.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Vanlılar biliyor... Nadir Kartal ile Mustafa Kaçmaz gidip görecekler oraları... 514 aile orada perişan, siz hâlâ spordan bahsediyorsunuz.

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Değerli arkadaşlar, diğer önemli bir konu da şu: Sayın Kayalar'a da bu konuda cevap vermek istiyorum, gerçekten bilgilendirmek istiyorum; Sayın Yılmaz, 26.11.1994 tarihinde Cumhuriyet Gazetesine "bu Hükümet özelleştirme yapamaz" şeklinde beyanat vermiş.

Şimdi, özelleştirmenin, 3.11.1995 tarihi itibarıyla nerede olduğunu, nereye geldiğini, size, rakamlarla arz edeceğim efendim.

Özelleştirme, gerçek anlamda, DYP-CHP Koalisyonu döneminde yapılmıştır. Ekim 1994'te çıkarılan Özelleştirme Yasasıyla ciddi bir zemine oturmuştur. 1995 yılının ikinci yarısında, Özelleştirme İdaresi yeniden yapılanmış ve organize edilmiştir ve Türkiye'de, ilk kez, şeffaf ve kararlı bir özelleştirme programı hizmete geçirilmiştir.

Öncelikle, kamu vicdanından ve geçmiş deneyimlerden alınan derslerle yeni bir ilkeler bütünlüğü oluşturuldu. İhaleler, toplum önünde, basma ve kamuoyuna açık bir şekilde yapıldı. Yine, ihaleler, kapalı devre videoya kaydedilerek, ihale sonuçları noter huzurunda tespit edilmeye başlandı. İhale ilanları, Resmî Gazete dahil, on büyük gazetede ve Almanya'da yayımlandı. Devlete vergi ve sigorta borcu olanlara ihale yapılmadı. Eşitlik ilkesi çerçevesinde, Anadolu sermayesinin, üretici birliklerinin, Almanya'daki, yurtdışındaki vatandaşlarımızın, hatta Tayvan'dan gelen yabancı girişimcilerin dahi ihalelere katılmalarına imkân sağlandı.

En önemlisi, 1995 yılının ikinci yansından itibaren hiçbir siyasî veya idarî sebeplerle iptaller yaşanmadı. İlk kez bir kamu bankası özelleştirildi; Sümerbank.

Yine, ilk kez, işçilerle yerli ve yabancı sermaye bir araya gelerek, özelleştirme ihalelerine girdiler. Bunlar, özelleştirmede yaşanan ilklerdir.

1996 yılındaki iktidar, en azından, artık, KİT'lerdeki -20 KİT'deki- yönetim kurulu üyelerini atayamayacak, işçi alımında etkin olamayacaktır. Siyasîlerin eli eteği, 20 KİT'den, Hükümetimiz döneminde çekilmiştir. 24 KİT'in özelleştirmeye hazırlık süreci -ki, bu süre 10,ay kadar sürer- bitirilerek, ihaleye çıkarılmıştır. Bunların 14'ünün ihalesi tamamlanarak özelleştirilmiştir; bunlardan, 600 milyon dolar gelir elde edilmiştir.

Özelleştirmede asıl amaç, KİT'lerin 100 trilyonu bulan zarar ve açıklarının giderilmesidir. Özelleştirilen KİT'lerden, yalnız 14'ünün 1995 yılı zararlarının 2 milyon dolar civarında olması beklenilmektedir. Devlet, bu zarardan kurtarılmıştır. Hedef, yılsonu itibarıyla, milyar dolar barajını aşabilmektir; ancak, biz, özelleştirmeyi, demokrasi ve hukuk kuralları içerisinde, telaş etmeden, sonradan iptaller yaşamadan gerçekleştirmek istiyoruz; haklı ve kararlıyız, telaşımız yok.

Ülkemizin en önemli malî reformu olan özelleştirmede, 1995 yılı sonu itibarıyla milyar dolar barajı aşılacak; 1996 yılında daha büyük ve komplike olan TELE-

KOM, TÜPRAŞ, PETKİM gibi KİT'lerin özelleştirilmesi gündeme gelecektir. Temel hedefimiz, büyük-küçük demeden, kârlı-zararlı demeden, akıl ve hukuk mantığından sapmadan, şeffaflığa riayet ederek, devletin ticaret ve üretim birimlerinin özelleştirilmesidir. Devlet, ticaret ve üretim yapmak yerine, bu konularda, denetleyici ve düzenleyici görev yapabilmelidir. Devlet, ticaret yerine, aslı fonksiyonları olan, eğitim, sağlık, adalet, güvenlik ve büyük altyapı yatırımları gibi konularla ilgilenmeli ve bu hususlarda, sorumluluk yüklenmelidir.

Son altı ayda büyük ivme kazanılmıştır; ancak, özelleştirmenin ilk etabının 2000 yılına kadar sürecek bir maraton olduğunu da belirtmeliyiz. Evet, özelleştirmedeki olumlu gelişmeler ve sonuçları hakkında da, sizlere, bu şekilde bilgi vermiş oluyorum.

Sayın Milletvekilleri, yine, Sayın Mesut Yılmaz, 9 Ağustos 1994 tarihinde “Çiller, beş ay içinde kesin yolcu” demiş. Aradan 1 yıl 3 ay geçmiş; Sayın Çiller, hâlâ Başbakan.

Yine Sayın Yılmaz, 21.1.1994'te; yani, bundan 1 yıl 10 ay önce “Çiller, altı ay daha Başbakan olarak kalamaz” demiş. Allah'a şükürler olsun, Sayın Çiller, Başbakan olarak, devletine, ülkesine, milletine hizmet etmeye devam etmektedir.

HÜSAMETTİN KORKUTATA (Bingöl) — Yalnız, sallana sallana gidiyor...

GÜNEŞ MÜFTÜOĞLU (Devamla) — Yine Sayın Yılmaz, 28.4.1994 tarihinde; yani, bundan 1 yıl 7 ay önce, Sabah Gazetesine verdiği beyanatta “Hükümet, üç ay daha dayanamaz” demiş. Evvel Allah, yenisini de kürdük; bu pazar günü Meclisimizin güvenine mazhar olacağız; o nedenle, hiçbir endişeye mahal yoktur. Bu yapılan söyleşiler, önemli değil ve ciddiye alınacak beyanlar da değil.

Keza, Sayın Yılmaz, 8.7.1995 tarihinde “siyaseti iyice gerginleştireceğim” demiş. Sayın Demirel'in bir sözü vardır: “Adama adını sormuşlar ‘Mülayim’ demiş; ‘sert olsa ne yazar’ demişler.” (DYP sıralarından alkışlar)

Sporda, gerçekten çok önemli ve çok başarılı bir yıl geçirdik. Gerek Bakanlığımızı gerek Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü teşkilatımızı, kulüplerimizi ve sporcularımızı yürekten kutluyorum.

Trabzonspor için üzüldük; ama Trabzonspor elinden gelen her şeyi yaptı.

Biz, 52'nci hükümetten, Millî Takımımıza; Fatih Terim'e ve değerli öğrencilerine, futbolcularına sahip çıkmasını ve 15 Kasım'da yapılacak İsveç maçı öncesinde, bu konuda duyarlı olmasını bekliyoruz. Ayrıca, Millî Takımımıza üstün başarılar diliyoruz.

52'nci hükümetin Programını akılcı ve yapıcı buluyoruz. DYP Grubu, 52'nci Hükümete güvenmektedir. 49, 50 ve 51'inci hükümetler nasıl başarılı olmuşlarsa, 52'nci hükümet de, muhakkak başarılı olacaktır.

52'nci hükümeti, Doğru Yol Partisi Grubu olarak, desteklediğimizi arz ediyor, Grubum ve şahsım adına saygılarımı sunuyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan, Sayın hatip konuşurken, yanlış anlaşılmaya meydan verecek bir ifadede bulundular. İctüzüğün 70'inci maddesine göre, yerimden düzeltme yapmak istiyorum.

Anayasa Mahkemesine başvurusu yapılan seçim yasasının iptaliyle ilgili olarak, başvuran isimler arasında, Refah Partisine ait hiçbir milletvekilinin imzası ve ismi yoktur. Seçime en hazır parti, Refah Partisidir ve seçimin 24 Aralıkta yapılmasını beklemektedir; bunu, kendilerine hatırlatıyorum.

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Bunu, kürsüde söyleyemiyor musunuz?

BAŞKAN — Sayın Şener, teşekkür ederim; zabıtlara geçmiştir. Şimdi 10 dakika ara vereceğim; ondan sonra, zaten, 1 saatlik söz sırası sizindir; her şeyi buradan söyleyebilirsiniz.

Birleşime, 10 dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 17.06

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Başkanvekili Beytullah Mehmet Gazioğlu

KÂTİP ÜYELER: Abbas İNCE AYAN (Bolu)

Mehmet Cemal ÖZTAYLAN (Balıkesir)

Açılma Saati: 17.26

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 22’nci Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet Programının Görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Çalışmalarımıza kaldığımız yerden devam edeceğiz.

Refah Partisi Grubu adına, Sayın Mukadder Başeğmez konuşacaklar.

Sayın Başeğmez, Grubunuzun süresi 60 dakikadır; ne kadarını kullanacaksınız efendim?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) — Yarısını kullanacağım Sayın Başkan.

BAŞKAN — Peki, size 30 dakika süre veriyorum. Buyurun Sayın Başeğmez.

RP GRUBU ADINA MUKADDER BAŞEĞMEZ (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; DYP-CHP tarafından kurulan, 52’nci hükümetin, hükümet programı üzerinde, Refah Partisinin görüşlerini anlatmak üzere huzuruza gelmiş bulunuyorum; bu münasebetle, Refah Partisi Grubu ve şahsım adına, hepinizi ve televizyonları başında bizleri izleyen tüm vatandaşlarımı, sevgiyle, saygıyla selamlıyorum.

Tabii, kötü bir manzarayla karşı karşıyayız. Belki, cumhuriyet tarihinde hiçbir hükümet programı, böyle, sönük arı kovanı gibi bir Mecliste tartışılmamıştır. (RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Hükümetin takati kalmamış olacak ki, yapraklan dökülmüş olacak ki, nefesi tükenmiş olacak ki, defteri durulmuş olacak ki -Meclis sıraları da boş- kendi yaptığı programının da heyecanını taşımıyor efendim. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hükümet etmek, ülke yönetmek, son derece ciddi işlerdendir; fakat maalesef, bugüne kadar, önümüze o kadar çok program geldi ki, hükümeti kuranlar, o kadar vaatlerde bulundular ki, artık, işin ciddiyeti kalmadı. Programın, program olabilmesi, onun gerçekleştirilebilir olmasına bağlıdır; gerçek verilere, ilmî araştırmalara, ülke gerçeğine uygun olmasıyla ciddiyet kazanır. İsterseniz Hükümet Programınızdan birkaç satır okuyalım:

HÜSAMETTİN KÖRKUTATA (Bingöl) — Kırmızı program!

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Kime okuyacaksın?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — “Hükümetimiz, bu bağlamda -ne demekse- olağanüstü halin uygulandığı illerde, bir an önce normal yönetim biçimine geçilmesini sağlayacak yasal değişikliklerin...” Yani, Hükümetimiz, olağanüstü hali kaldıracak diyor.

Bunu, uzay yolculuğu esnasında mı yazdınız? Daha geçen hafta olağanüstü hali dört ay uzatmadınız mı? Sizin o kadar ömrünüz var mı? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Arkadaşlar, bu Mecliste, daha geçen hafta, biz, olağanüstü hal kaldırılсын derken, siz diretiyordunuz. Doğrusu, uyurgezer haliyle, bir sayıklama şeklinde yazılmış, bu, belli.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — 8’inci maddeye karşı çıkmıştınız; unutma!

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Efendim, Programınızın 19’uncu sayfasında “doğu ve güneydoğu illerinde hayvancılığı geliştirme amacına yönelik Onarım Projesi” kapsamında, yüzde 20 faizli 2 trilyon liralık kredi, bu öncelik de dikkate alınarak, Türkiye genelinde son günlerde 20 trilyon liraya çıkarılmıştır” deniliyor. 2 trilyon lira, nasıl olmuşsa, bir haftada 20 trilyon liraya çıkarılmış!

AHMET ARIKAN (Sivas) — Sıfırını unutmuşlar...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Hayır efendim; bunun cevabını, ben, Sayın Deniz Baykal’ın geçen hafta yapmış olduğu konuşmadan vermek istiyorum. 2 trilyon niye 20 trilyon olmuş; Sayın Baykal, azınlık hükümeti programının görüşülmesi esnasında “Programda tarıma ve hayvancılığa 2 trilyon kredi vereceğiz” deniliyor. Güzel de, hayvancılık, kârlı bir iş olmaktan çıkmışsa, siz, değil 2 trilyon lira, 20 trilyon lira da verseniz hiçbir iş yapılamaz” demiş “öyleyse, biz de 20 trilyon yazalım” demişler.. (RP sıralarından alkışlar) Kazara, 200 trilyon deseydi, buraya 200 trilyon yazılacaktı. Allah aşkına, hiçbir ilmî veriye dayanıyor mu, hiçbir hesaba kitaba dayanıyor mu, hiç bir kaynak verisine dayanıyor mu? Böyle hükümet programı olur mu? Onun için, biz de, bu Hükümet Programını elimizin tersiyle itiyoruz.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Nereye itiyorsunuz?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Değerli arkadaşlar, bu anlayışla, 2 trilyonu bir haftada 20 trilyona çıkaran bir hesapsız anlayışla, değil ülke yönetmek, küçük bir özel bankayı bile yönetemez, batırır, mudilerini de perişan edersiniz. (RP sıralarından alkışlar)

İşte, bu iki satırlık örnek, Hükümet Programınızın hiçbir işe yaramadığını; hesapsız kitapsız, hedefsiz, amaçsız olduğunu en açık bir şekilde ortaya koymaktadır. O sebeple biz, ne Hükümete ne de Hükümet Programına güven duyabiliriz.

Esasen, yürüyen bir hükümet 20 Eylülde bozuldu. Yeni koalisyon görüşmeleri için, 20 Eylülde, Sayın Baykal ile Sayın Çiller bir araya geldiler. Sayın Baykal’ın, bu koalisyonu gerçekleştiremediğine dair beyanatı var: “Çiller’in gözünün içine baktım, güven duymadım ve Hükümeti bozdum” diyor. Bir hafta sonra, sizin bakışınız mı değişti Sayın Baykal, yoksa Çiller’in gözleri mi değişti (!) Nasıl oldu da bu Hükümet kuruldu... (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın Çiller’in beyanatı daha başka: “Bütün ilkelerde, bütün düsturlarda anlaştık ve fakat benden, Sayın Menzir’in istifasını istedi. Bunu kabul edemezdim. Terörle başa çıkmış, terör için canını ortaya koymuş değerli bir bürokratin kadavrası üzerinde hükümet kuramazdım. Bütün meselelerde anlaştık; ama bu meselede anlaşamazdık. Menzir’i feda edemezdim. Onun kadavrasını çiğneyemezdim” dedi.

Sayın Çiller'in gerekçesi de bu idi. Biri "Menzir'i feda edemezdim" diyor, biri "gözünü beğenmedim" diyor. Hükümet, bunun için bozulmuş... Şimdi, söyleyin bakayım bana, bu Hükümet, kadavra (!) hükümeti mi? (RP sıralarından alkışlar)

Yıllardır, bu tür programlarla, bu tür laflarla halkımız meşgul edilmiştir. Daha, 1'inci Hükümet zamanında önümüze 500 günlük bir program getirdiniz; 500 günde neler neler olacaktı. Şimdi, bu programlarla, halktan ve Meclisten özür mü diliyorsunuz "biz, 500 günde yapamadık; ama 5 bin günde yaparız. Kusura bakmayın, enflasyonu yüzde 10'a indireceğiz dedik; ama yüzde 110'a çıkardık. Konut meselesini halledecektik; ama çadır konutlar kurduk. İşsizlik meselesini halledecektik; ama işsizler ordusu sokağa döküldü." Bunları mı demek istiyorsunuz? 500 günlük programlardan bugünlere kadar geldiniz.

Değerli arkadaşlar, köylü, ürettiği malın karşılığını alamıyor. Köylü, gübreye para yetiştiremiyor, seralarda naylona para yetiştiremiyor.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Doğru!

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Bütün Antalya'yı Akdeniz sahillerini gezin; çalışıyor, didiniyor, çabalıyor; ama ürettiği malın karşılığı olan parayı gübreye veya naylona yetiştiremiyor.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Doğru! Bunlara katılıyorum...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) —Allah korusun, şayet herhangi bir sanayici, buğdayı, teknik açıdan başka bir şekilde üretseydi, mesaisini hesap ederdi, makinelerini hesap ederdi; karşımıza 1 kilo buğday kim bilir kaç liraya çıkardı... Köylümüz üretiyor, hanımı çalışıyor, çocuğu çalışıyor, kendisi çalışıyor -affedersiniz;- öküzleri, inekleri gece gündüz bir ömür veriyor -tütüncünün hali de öyle- "ben, şu kadar mesai yaptım, şu kadar masraf ettim, bunun maliyeti budur" demiyor da onun için ekmek yiyebiliyoruz.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Doğru! Bunları paylaşıyorum Sayın Mukadder Başeğmez.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Şayet, köylülerimiz, ciddi bir işadami gibi bu mesainin hesabını yapsa, bu anlayışla, ekmek bulamazsınız.

Türkiye, tarım ülkesiydi; Türkiye, kendi kendine beslenebilir bir ülkeydi; bugün, ne buğday var ne et var ne süt var! Ne oldu Türkiye'de; yani, hangi bereketsiz rüzgârlar esti de eti, sütü, ekmeği, buğdayı yok ettiniz, insanlarımızı neredeyse açlıkla karşı karşıya bıraktınız?

Elbette, bu, Türkiye'nin genel meselesidir. Tuzu kuru olan insanlar vardır, geçimi yerinde olan insanlar vardır; ama aynı geminin içindeyiz; çuvalar dolusu altınlara da sahip olsak, aynı geminin içinde işsiz ve aşız insanlarla beraber yolculuk yapıyorsak, o gemi battığı zaman, altın çuvallarına sahip olan insanlar da birlikte batar. Onun için, bugün rahat koltuklarınızda sakın ola ki bu gerçeklerden müstağni kalmayasınız.

Değerli arkadaşlar, elimde, geçmiş hükümetlere yönelik programlar var. Bu programlarda neler söylenmiş neler... Dört sene evvel Sayın Demirel, Hükümeti

kurduğu zaman “Olağanüstü hal uygulamasından vazgeçeceğiz” demiş. Bugünkü kurulan Hükümet de “Olağanüstü hal uygulamasından vazgeçeceğiz” diyor. Dört sene evvel “koruculuktan kurtulacağız” denilmiş, bugün de aynı şeyler söyleniyor. Dört sene evvel “enflasyon inecek, işsizlik önlenecek” denilmiş,, neler neler denilmiş!

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Koruculuğa Refah da karşı mı?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Onu sonra tartışırız.

Şimdi, Türkiye, ciddi bir hükümet bunalımıyla, hükümet körlüğüyle, işletme zafiyetiyle karşı karşıyadır; devletimizi, Türkiye’yi bu duruma getiren bu programlardır. Ne yazarsanız yazın, ne kadar güzel programlarla çıkarsanız çıkın, eğer bunu gerçekleştirme şansınız yoksa becerememişseniz, başaramamışsanız, yapamamışsanız; halkın huzuruna, hükümetlerle, hükümet programlarıyla, defterlerle, kalemle çıkamak hiçbir anlam ifade etmez.

Sayın Başbakan, Hükümet Programını takdim ederken, güzel bir demokrasi tarifi yaptı: “Demokrasi, tek bir fikir etrafında birleşme değil, farklılıkların korunarak, birlikte, yan yana ve barış içinde yaşamaktır.” Demokrasinin beşiği olarak bildiğimiz, kabullendiğimiz İngiltere’nin eski Başbakanı Margaret Thatcher ise, iki hafta kadar önce, demokrasiye, yeni bir tarif getirdi değerli arkadaşlar: “Demokrasi, beğenilen insanlara makam vermek ve bu insanlar arasında tercih yapmak değildir; demokrasi, yönetime talip olanların, farklı politikalarını ortaya koymasına ve rey verecek insanların da bu politikalar arasında tercih yapmasına imkân veren bir sistemdir.”

Sayın Başbakan, kendi demokrasi tarifiyle bir mazeret beyan ediyor “bizler, her ne kadar bir fikir etrafında birleşemiyorsak da, vatan, millet, Sakarya, menfaat konularında birleşiyoruz ve yanyana yaşamaya devam edeceğiz” diyor. İşin pratiğine, yani, bugüne kadar bu Koalisyon Hükümetinin nasıl kurulduğuna, hangi pazarlıklar sonucu bugüne gelindiğine bakacak olursak, işte size Tansu Hanımın gerçek demokrasi tarifi “Demokrasi, tek bir fikir etrafında birleşme değil; ama bir menfaat etrafında birleşme ve bunu da karşılıklı bölüşme sanatıdır” diye anlayabilirsiniz. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Programdaki demokrasi tarifine devam edelim: “Farklılıklar korunarak, birlikte, yan yana ve barış içinde yaşamaktır” deniliyor. Şimdi, sizlere, insaf sahibi, vicdan sahibi milletvekillerine soruyorum: Hedefi hükümet olmak, hükümete katılmak dışında bir şey olmayan koalisyon ortağı partilerimizin, hangi farklı, sosyal, politik, ekonomik ilkeleri var? Koalisyon ve hükümet olma pazarlıklarında, kim, kendi, moral, sosyal ve ekonomik ilkelerini ille de iktidar olma hevesinin, arzusunun üzerine çıkardı? Nedir farkları? Daha, koalisyon farklılıkları burada devam ederken, aynı ilke, aynı anlayış, aynı düşünce etrafında, Sayın Baykal, Brüksel’de, Ortak Pazar binalarında dolaşıyordu. Hele, Hükümeti bozduğu zaman, Baykal “zaman, anlayış, uyuşma zamanıdır” diyebilirdik” diyor.

HASAN BASRİ ELER (Edirne) — “Sayın” Baykal... Bunu öğren...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Sayın Baykal... Evet efendim, Sayın Baykal...

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Gelişme var...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — 10 kere “sayın” diyeyim, ne olacak, zarar mı edeceğim...

“Zaman, anlayış, uyuşma zamanıdır” diyebilirdik, demedik; hayır ‘zaman, ilkel olma zamanıdır’ dedik ve hükümeti bozduk” diyor. Şimdi, hangi ilkeler önplana çıktı da, hangi ilkelerinizi koruyabildiniz de yeniden hükümeti kurdunuz? Değerli arkadaşlar, Hükümet Programının başlangıcında, Başbakanın yaptığı işte bu demokrasi tarifi, bir şuuraltı olayıdır; bir ilkesizlik ve değer ölçüleri taşımama mazeretinin ta kendisidir.

Sayın Milletvekilleri, her seçim öncesi, bir Seçim Kanunu tartışması başlar; bugün de yaşıyoruz. Eğer, o anda hükümet olan parti veya partiler yeterli çoğunluğu sağlarsa, derhal, yeni bir Seçim Kanunu değişikliği hazırlarlar; niçin; Sayın Lady Thatcher’in söylediği gibi, politikacıların, partilerin, farklı politikalarını ortaya koymasını sağlamak ve halkın da bu farklı politikalar arasında tercih yapmasını sağlamak için mi... Yeni çıkarılan Seçim Kanununun özünde, acaba, bu tarife göre iyi niyetli bir demokrasi anlayışı felsefesi mi yatıyor; yoksa “halkın tercihinin Türkiye Büyük Millet Meclisine yansması önemli değil, biz, kendi çıkarlarımıza bakalım, olası bir seçimde, belki, Refah Partisini nasıl budayabiliriz, nasıl önünü kesebiliriz” fikrini esas alan bir demokrasi tarifiyle mi karşı karşıyayız? Yeni Seçim Kanunu, iki aşiretin, kendi aşiretlerini koruyan, kollayan bir dayatması mıdır? *(RP sıralarından alkışlar)*

MELİKE HASEFE (İstanbul) — O ne demek? Aşiret nedir?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; son elli yılın hükümet programlarını hiç merak ettiniz mi? Geçmiş hükümet programlarıyla ilgili yaptığımız incelemelerde, sizlere sunmak istediğim enteresan bulgular var. Görebildiğimiz kadarıyla, elli yıldır, her hükümet, bir Önceki hükümetin programını almış ve o günün gündeminde olan sosyal veya ekonomik olayları bir önceki hükümet programının esaslarına uygun bir şekilde monte ederek kendi programını hazırlamış. Bütün hükümet programlarında, çağdaş medeniyet seviyesine ulaşma çabası, sosyal adaleti sağlama sevdası, benim köylüm, benim işçim, benim memurum, benim dul ve yetimim edebiyatı, özellikle son otuz yılda “en büyük Avrupa başka büyük yok” şarkıları “herkese iş, herkese aş” vaatleri vesaire... Hemen hemen her hükümetin programına aldığı ve çoğu zaman da ne ifade ettiği, niçin söylendiği belli olmayan pek çok söylem ve ifade, netice itibarıyla, çağdaş bir hastalık olan “hükümet körlüğü” hastalığını meydana getirmiştir.

Dünyanın, bu kadar hızlı ve değişken ortamında bu hıza ve değişime ayak uyduramayan ülkelerin, Ülkeler yarışından kopması ve yarışı kaybetmesi kaçınılmazdır. Dünya 200 kilometre hızla giderken biz kağıdı hızıyla gidersek ve etrafımızda ne olup bitiyor, ülke nasıl, ne halde, geçmişi neydi, bugünü ne, yarını ne olacak hesaplarını yapmazsak geride kalabiliriz ve gelecek kuşaklarımıza “niye, Kore’de 15 bin dolar düşüyor fert başına da, Türkiye’de 1.500 dolar, Koreli ne yaptı da bizi

10 kat geçti, İtalya niye bizden daha ileride, bizim paramız niye gâvur parasıyla 5 kuruş etmiyor” bunun hesabını veremezsiniz. Niye iş bırakamadık, aş bırakamadık da faiz bıraktık, borç bıraktık, dert bıraktık gelecek nesillerimize, genç kuşaklarımıza; bunun hesabını veremeyiz. “Gözümüz görmüyordu, kulağımız duymuyordu, beynimiz çalışmıyordu, herkes 200 kilometre hızla giderken biz kağı arabasıyla gidiyorduk” diyemeyiz değerli arkadaşlar.

Bakınız, Japonya’da ve pek çok Batı ülkesinde, işletme körlüğüne saplanmış, sürekli zarar eden, hantal, rekabete açık olmayan işletmeleri dünya rekabetine hazırlamak, sürekli dinamik tutmak için, yeni yönetim teknikleri geliştirilmektedir. “Toplam kalite yönetimi” diye bir şey var. Bunlar, işletmeler için olduğu gibi, hükümetler için, siyasî kuruluşlar için de çok önemlidir; çünkü toplam kalite yönetiminin esasını insan oluşturur. “Değişim mühendisliği”, “kaizen” diye kavramlar var. Bu yönetim metotları, işletmeleri uykudan uyandırmak, işletme körlüğünü gidermek için uygulanmakta ve son derecede başarılı olmaktadır değerli arkadaşlar. Bir Japon genci “nasıl olur da ben, bugün, bir icat yaparım, bir keşif yaparım; nasıl olur da, Amerikalıdan daha ileri giderim” derdine böyle düşmektedir.

Şimdi, Türkiye, bir tercih yapmak durumundadır; ya Sayın Başbakanın sunduğu gibi otomatiğe alınmış, söylenmesi gerekenleri söylemek, yazılması gerekenleri yazmak için ele alınmış bir hükümet programı hazırlayıp, dostlar alışverişte görsün mantığıyla Meclise sunarlar -dinlemeye bile tenezzül edip gelmezler. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) fincancı katırlarını ürkütmemek, Tanzimat’tan bu yana devam edegelen kalem efendiliği bürokrasisi, geleneğini, bana dokunmayan bin yıl yaşasın felsefesini devam ettirirler ya da tercihlerini, biraz önce saydığımız toplam kalite, dünya medeniyetiyle yarış, her gün daha ileri, her gün daha iyi anlayışına sığınma yönünde yaparlar.

Nasıl mı; bugün, Türk ekonomisi, devam edegelen hükümet körlüğüyle, geleceği ipotek altına alınmaya doğru gidiyor. İyimser tahminlere dayalı olarak hazırlanmış 1996 yılı bütçesine baktığımız zaman, bu ipoteğin nasıl olduğunu görebiliriz. 1,8 katrilyon olarak tahmin edilen toplam vergi gelirlerinin yüzde 52’sine tekabül eden 940 trilyon lirası faiz ödemelerine gidecek. Tabii, bunların iyimser rakamlar olduğunu hesap etmeliyiz.

Genel bütçeden, kamu yatırımlarına ayrılan parayla katma bütçeli kuruluşların 1996 yılında yapacakları yatırımların toplam tutarı 189 trilyon lira; yani, 2 katrilyon 370 trilyon olan toplam gelir içerisindeki toplam devlet yatırımlarının payı sadece yüzde 7,9. İşte, ülkenin geleceği ipotek altında mı değil mi, varın siz hesap edin... Yatırım yapmayan bir ülkenin geleceği olur mu değerli arkadaşlar...

Gelecek nesillere, medenî bir hayatı sürdürecektir, işi ve aş olan umut dolu bir dünya mı, yoksa atalarından miras kalan faiz borcunu ödemeye mahkûm bir ülke mi bırakıyoruz... İşte, bugünün ve bugünkü Hükümetin çıkmazı burada yatıyor.

Sayın Başbakan “hem seçim Hükümetiyiz hem de çözüm Hükümetiyiz” diyor; buyurun bu kördüğümü” çözmeye.

Amerikalıların çok güzel bir iş felsefesi söylemi var: “Action now...” Hareket şimdi! Haydi şimdi! Çözüm şimdi!

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Hani, Amerika'yı tanıımıyordunuz?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Sizin, her gün gidip tavaf ettiğiniz yer...

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Erbakan orada ne yapıyor?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Onların felsefesini sizin lisanınızla konuşuyorum. (RP sıralarından alkışlar)

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Erbakan'ın Amerika'da ne işi var?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Her problemi geriye erteliyorsunuz. Ben size söylüyorum: Haydi, şimdi çözün; çözüm mil seçim mi?

Sayın Milletvekilleri, biraz sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkacaksınız. Herhangi bir sokakta, herhangi bir insana sorun Allah aşkına, önünüze ilk çıkacak insana sorun: Ülkemizde, adalet mekanizmasının çalışmasından memnun mu, değil mi... Test etmesi çok kolay; buyurun, hodri meydan. Adalet mekanizmasını çalıştıranlar dahil, kim memnun bu adalet dağıtımından? Adalet mülkün temeli ise, adaletin bu kadar yara aldığı bir ülkede, geleceğine kim ümitle bakabilir... Mahkemelerde adaletin adil ve çabuk tecelli edeceğine güveni tam olmayan bir ülkede, hangimiz, alnı açık, başı dik dolaşabiliriz... Buyurun Sayın Başbakan, nasıl çözeceksiniz bunu, hemen, şimdi!

Bugün hükümet durumunda olan siyasî partilerimiz, her defasında, sosyal barış ve istikrardan bahseder dururlar. Bütün etnik toplulukların, farklı inançlara sahip olanların barış ve mutluluk içinde yaşamaları, yine, o otomatige alınmış söyleyiş tarzları ile ateşli nutuklarla söylenir durur, her gün demeçler verilir; ama gerçekte bunun nasıl sağlanabileceği, tarihi ve sosyal dinamiklerinin ne olduğuna dair herhangi bir inceleme, çözüm bulma çabası, maalesef araştırılmaz.

Biraz önce söylediğim tarihi dinamiklere baktığımız zaman, gerçekleri görebilme imkânına kavuşabiliriz. Bugün, 3 Kasım 1995... yüz yıl öteye gidin, yüz yıl evvel burası Osmanlı toprağıydı; Başkent burası değil, İstanbul'du. İstanbul'un üçte biri gayrimüslimdi. Hükümet elinizde; araştırın İstanbul'un hikâyesini. Hiç kimse, kimseyi yadırgamış mı, hiç kimse, kimseyle kavga etmiş mi, nasıl barış içinde, nasıl komşuluk içinde, nasıl sevgi içinde yaşamış; dinleri de farklı... Niye söylüyorum bütün bunları; bu yüzyıl içinde ne değişti ki değerli arkadaşlar, icadınız ne oldu ki, keşfiniz ne oldu ki, hangi ilmi verilerle hareket ettiniz ki, dün, gayrimüslimlerle müslimler, şehirlerde köylerde, kiliselerle camilerle, yanyana, beraber, kardeşçe yaşarken, bugün, kardeşler bir arada yaşayamıyor... Dün, Çanakkale siperlerinde birbirinin kucağında tevhit getirerek, teşbih getirerek şehit düşen insanlar bugün birbirini alnından vurur hale geldi; daha dün Kıbrıs'ta, Beşparmak Dağlarına omuz omuza çıkan insanlar bugün birbirini alnından vurur hale geldi.

Cumhurbaşkanı buraya çıkıyor “21 bin insan öldü” diyor, Başbakan çıkıyor “19 bin insan öldü” diyor, buradan muhalefet bağılıyor “hayır efendim, Başbakanın dediğiyle Cumhurbaşkanının dediği tutmuyor; on yılda ölen adam sayısı 19 bin mi, 21 bin mi?” Dünyanın hiçbir parlamentosunda, kendi insanların ölüm sayısının

pazarlığı yapılmaz; Allah'tan korkun... 21 bin insan mı, 19 bin insan mı? (RP sıralarından alkışlar)

Bu Hükümet, doğu ve güneydoğuda devam eden olaylarda zarar görenlere, yaşam koşulu bozulanlara, Güneydoğu Onarım Projesi (GOP) adı altında yardım etmek niyetindeymiş. Bu ifadeleri, Türkiye'de yaşamayan birisi okusa, herhalde şöyle düşünür: "Doğu ve güneydoğuda birtakım olaylar oldu, bu olaylardan bazı insanlar zarar gördü ve şu anda olaylar bitti, Hükümet de, zarar görenlere yardım elini uzatıyor. Eh, teşekkür ederiz." İnsan ancak bu kadar vurdumduymaz ve gafil olabilir. Bu ülkede yaşayan insanlar, her gün "şu kadar şehit verdik ve şu kadar da ölü var" haberlerini, yürekleri yanarak, kahrolarak dinlemeye devam ediyor değerli arkadaşlar; yangın devam ediyor. Yangın devam ederken, biz bu yangın yerine evler yapacağız diyemezsiniz ki; evvela yangını söndürmeniz gerekir. Gün yok ki, Anadolu'nun her bir kasabasında yüreği yanık bir ana çığlığı duyulmasın. Terör örgütü tarafından kandırılmış, aldatılmış insanların anne-babalarının, akrabalarının "şu kadar ölü var" haberlerinde, acaba nasıl bir ruh hali içinde olduklarını kimler düşünecek... Ülkesine bağlı, aynı kaderi paylaşan bizim insanımıza, bu kanayan yarayı nasıl durduracağını 53'üncü hükümete mi bırakacağız!

1895 İstanbul'unda, aynı dini paylaşmayanlarla yan yana yaşayan bizim insanımız, 1995'te ne oldu da terör ve şiddet normal yaşamın bir parçası oldu; artık yeter deme zamanı gelmedi mi? Kafalarında fikrisabitler oluşmuş, dünyaya kapalı, objektif düşünme ve davranma yeteneklerinden yoksun, karşılaştığı her sorunu çözme yerine erteleme yoluna giden bir düşüncenin geleceği yok bu ülkede. Şakası yok işin arkadaşlar; ülke kan kaybediyor, âdeta, topyekûn, bir ambulansın içindeyiz, kaza geçirmişiz, kan kaybediyoruz, acil servise doğru hızla gitmek durumundayız...

İşte, burada listeleri var elimde, bu ülkede, sekiz ayda 3 bin insan ölmüş.

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Niye ölmüş!

İRFAN DEMİRALP (Samsun) — Nedenlerini analiz edemiyor musunuz?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Ediyoruz.

İRFAN DEMİRALP (Samsun) — O zaman niye çarpıyorsunuz?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Neyi çarpıyorsunuz?

İRFAN DEMİRALP (Samsun) — Olur mu öyle şey.

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Doğruları söyleyin.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Biraz sonra söyleyeceğim.

İRFAN DEMİRALP (Samsun) — Siz, yüz yılda neler değiştiğini bilmiyor musunuz; göremiyor musunuz?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Siz, bu yüzyılda mı yaşıyorsunuz efendim; bu yüzyılda, her ülkede günde 30 adam mı ölüyor; hangi yüzyıldan söz ediyorsunuz... (RP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

İRFAN DEMİRALP (Samsun) — O zaman siz çağın gerisindesiniz.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Eğer, ülkede, her gün 30 adamın ölmesi çağın ilerisinde olmaksä, buyurun ileri gidin efendim, buyurun ileri gidin...

İRFAN DEMİRALP (Samsun) — Siz, çağın getirdiğı değışiklikleri anlayamamışsınız.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Siz anladıysanız izah edin “bu çağın gereğı, her gün bu kadar adamın ölmesidir” deyin bakalım.

Değerli arkadaşlar, aklımızı başımıza toplayalım... Apo gibi bir manyak, bir ser-seri, bir geri zekâlı, bir katil, 10 binlerce insanı dağa çıkaramaz bu ülkede. Bu insanlar bu kadar geri zekâlı değıl; elbet, bizim de yanlışlıklarımız var. (RP sıralarından alkışlar)

Şimdi, hepinizde platonik bir aşk var; varsa yoksa Batı, gümrük birliğı... Niçin gireceğimizi çok veciz olarak şöyle açıklıyor Hükümet Programınız: Türkiye, seçmiş olduğı çağdaş yaşam tarzıyla, kültürel, ekonomik ve jeopolitik gerçeklerden azamî ölçüde yararlanmak için gümrük birliğine girmesi gerektiğini iddia etmektedir. Neymiş; çağdaş yaşam tarzından istifade etmek için...

Ticarette hissîlik olmaz, ülkelerin çıkarları vardır. Gelin bakalım, hangi kurumlarımız ve müesseselerimiz bunlarla yarış halindedir; hangi teknolojimiz bunlardan üstündür; bir hesap yapacağız, bir alışveriş yapacağız; hangi noktada; diyelim ihracatta, Avrupa’dan daha üstünüz, şu teknolojide Avrupa’dan daha üstünüz, şu malzemeleri daha çok üretiyoruz, şu malzemeleri daha ucuza üretiyoruz, dünyayla rekabet edebiliriz; öyleyse, açalım sınırları, ben sana şu kadar mal satabileyim. Bunun hesabı kitabı, menfaati yapıldı mı?

Bütün dünyayla gümrük birliğı yapın efendim; Azerbaycan’a niye vize koyuyorsunuz? Azerbaycan’a giden vatandaşımız vize alıyor. (RP sıralarından alkışlar) Yani, Azerbaycan’a vize koyacaksın, gümrük koyacaksın, oradan pamuk alamayacaksın; sadece, Avrupa Birliğiyle gümrük birliğı yapacağız... Ne olacak gümrük birliğı yapacaksınız da... Yap...

Gümrük birliğı, nihayet, ticarî, maddeye yönelik bir olaydır; ama bir Avrupalılık sevdasıyla bu işin üzerine gidilince, işin içine ideoloji karışıyor ve tarihî geçmişi, tarihî değerlerini göremeden, bir insanın cinsini cibilliyetini anlamadan yapacağınız açık menfaat anlaşmaları bile, ileride büyük zararlarınıza münceer olabilir.

Nereden çıktı bu Avrupa sevdası... Onlar bizden öğrendi çok şeyi. Biz onlardan çok şey öğrenmedik; ama onlar bizden iyiliğı öğrendi. Biz onlardan ne öğrendik?

Endülüs’ü yok ettiler, Endülüs’ü... Endülüs’ten kaçan Yahudiler bize sığındı; çünkü biz, o zaman geniştik, büyüktük, müsamahakârdık. Bosna-Hersek’i yok ettiler, Birinci Dünya Harbini onlar çıkardı, biz çıkarmadık; İkinci Dünya Harbini onlar çıkardı, biz çıkarmadık; 50 milyon insanın, her iki savaşta, ölümüne, katline bunlar sebep oldu. Biz mi yaptık atom bombasını, biz mi icat ettik nötron bombasını, biz mi Hiroşima ve Nagasaki’yi haşladık, ateşledik! İnsanları yok eden; ama masayı, sandalyeyi ayakta bırakacak, toplu, kitlesel ölüm silahlarını biz mi ürettik!

Değerli arkadaşlar, onlar, zehirli bidonlarını getirip bizim denizimize döküyor, benim denizim temiz kalsın diye. Onlar, hormonlu etleri getirip size satıyor, ben

hastalanmayayım, sen ye öl diye. Ben bir lokma daha fazla yiyeyim, bir dakika daha fazla yaşayayım; Ferrari arabama binip, Washington sokaklarında fink atayım; ama ziyanı yok Ortadoğu’da çocuklar ölsün, o kan pahasına, oradan petrol alayım diyen anlayış o anlayıştır, bu Batılı anlayıştır. Nedir bu seveda, nereye gidiyorsunuz... (RP sıralarından alkışlar) Kıbrıs’ta görmediniz mi?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Süre vereyim mi? Ne kadar süre istersiniz?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — 10 dakika efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Biz, Refah Partisi olarak hiçbir soruna önyargılı yaklaşmak niyetinde değiliz. Eğer yukarıda sorduğumuz sualler çerçevesinde ülkemiz için, gümrük birliği, avantajlar getiriyorsa, bu birliğe katılalım; ama zarar ediyorsak, derdimiz ne arkadaşlar; niye ille zarar edeceğiz? Ama Hükümet ortaklarının, platonik Avrupa ve gümrük birliği sevdası, kurt ile kuzu hikâyesine dönüşürse, vah Türkiye’nin haline. Japonya, Avrupa Birliğiyle ortak oldu da mı bu hale geldi; Kore, gümrük birliği dolayısıyla mı bu hale geldi... Siz kendi ülkenizi ateş çemberiyle çevirirsiniz, komşularınızla alışveriş yapmazsınız, Irak’ın kuzey sınırından koyun götüren adamı, ipek getiren adamı kaçakçı diye vurursunuz -dün öyle vuruyordunuz- sınır ticaretlerini önlersiniz -sizlere demiyorum; yani, ben de dahilim bu işin içine, geçmişteki bu anlayışı yargılamak istiyorum kendi, sınırlarımızı mayın tarlalarıyla döşeriz, dikenli tellerle çeviririz, adamlar pasaportu, vizeyi kaldırmış; ondan sonra da aman orayla birleşelim... Değerli arkadaşlar, kendi komşularıyla alışveriş yapamayan ülkeler kalkınabilir mi?

Dünya ülkelerinin, ekonomik menfaattarına endekslenmiş dış politikaları, son derece dinamik ve değişken olma eğilimindedir. Her ülke ihracatını artırmak ve yeni pazarlar bulmak için, siyasi nüfuzunu, ikili ilişkilerini akıllıca kullanmaktadır.

Her nedense çağdaş medeniyeti yakalama şampiyonluğunu yapan bizim dış temsilciliklerimiz, hâla, derin bir gaflet uykusuna devam ediyorlar değerli arkadaşlar. Sanayicilerimiz, işadamlarımız ve ihracatçılarımız, acaba hangi dış temsilciliklerimizden bilgi alabiliyorlar-yani, gümrük birliğine girersin de, oraya gönderdiğin ataşeler, konsoloslar, ateş gibi olur- bırakın bilgi almayı, yanına gidebiliyorlar mı... Almanya’da, herhangi bir işçimiz gidip, herhangi bir konsolosumuzla, insanî ölçüler içerisinde konuşabiliyor mu? (RP sıralarından alkışlar) Daha kapıdan girerken, hüviyetini değiştirecek, pasaportunu değiştirecek “çık dışarı, senin hanımın başörtülü, pasaport vermem; başı açık fotoğraf getir” diyor; bu anlayışla yönetiliyor oralar.

Biz, ihracatı nasıl patlatacağız, gümrük birliğinde nasıl muvaffak olacağız...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlurfa) — Bravo Mukadder!

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Maalesef, değerli arkadaşlar, müteşebbislerimiz, bugün, ne Hükümetten ne de aristokrat dış temsilciliklerimizden bir yardım görebilmektedir; kendi gayretleriyle çalışmaktadır.

Dışpolitika, çözümsüzlüğe dayalı olarak kuluçkadadır. İşte, Kıbrıs -Sayın Kâmrân İnan Beyefendi çok güzel arz ettiler- Sayın Denктаş olmasa çoktan uçuruma yuvarlanmıştı. Hâlâ, işte, iki toplumlu, ortak yaşamak filan... Nedir yani; Makarios'a akraba mıyız biz; niye Rumlarla ortak yaşayacağız; ayırmış, bölmüşüz işte... (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Makarios da Sinoplu, Erbakan da Sinoplu...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — İşte, Bosna; Avrupa ve Amerika Birleşik Devletlerinin insafında. Hani, kimse, gök kubbeyi zalimlerin başına yıkıyor...

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Saddam da senin gibi yaptı da, tepesine biniverdiler.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Sen, tepene binecekler diye mi korkuyorsun?

Değerli arkadaşlar, bakın, işin o tarafına girmeyelim...

Siz ne yaptınız, kâr mı ettiniz... İşte, Anavatan Partili arkadaşlarımız da burada, siz de buradasınız. Azerbaycan'dan petrol boru hattı kuruyorsunuz değil mi?

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Zor işi kolay gibi gösterme...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Sen, şuna cevap ver: Azerbaycan'dan petrol boru hattı kuruyorsunuz; petrol gümbür gümbür akacak öyle mi efendim!

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Kötü mü?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Kötü mü? Hiç iyi olur mu? Tebrik ederim...

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Saddam verdi mi petrolü? Vermiyor...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Ne zaman açılacak bu; 2007 senesinde.

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Üç sene sonra açılıyor.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — 22 milyon ton kapasiteli Kerkük petrol boru hattını niye hâlâ kapalı tutuyorsunuz? (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Yumurtalık'ı niye açmamışlar?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Ee, Rusya ve Amerika arasında pazarlıklar devam etsin, onlardan ne kalırsa razı oluruz; eyvallah!

Türkî cumhuriyetlerle münasebetlerimiz nasıl; bütün politikalar, hamaset duyguları üzerine kurulu; realitesi ise, söylenen nutukların tam tersi.

İşte, Balkanlar; Balkanlar kendi haline terk edilmiş ve olası bir Slav-Ortodoks ittifakının etki alanında değerli arkadaşlar.

İşte, artık, dış politikamızda, İsrail'in çok gerilerine düşürülmüş İslam ülkeleri... Bazı ülkelerin, Patagonya gibi, isimlerini unutmaya başladık bile.

Sayın Milletvekilleri, Hükümet Programında yazılı birçok temel sorunun ve bunları kapsayan paragrafların, laf ola beri gele, yazılmak için yazılmış olduğunu, üzülerək müşahede etmekteyiz. Mesela, Avrupa'yla gümrük birliğini bu yıl içinde tamamlayarak, temel değerlerimizden ve egemenliğimizden ödün vermeden -daha dün akşam verdiniz- Türkiye'yi dünyaya taşıma misyonunu üstlenmiş; bunu kesinlikle gerçekleştirme iddiası... Türkiye'yi dünyaya taşıyacaklarmış! Türkiye, marsta mı; Türkiye, ayda mı? Türkiye, zaten dünyada; eğer, yerini bilir de dimdik durabilirsen. *(RP sıralarından alkışlar)*

Bugüne kadar, enflasyonu, cumhuriyet tarihinin en yüksek oranına ulaştıran; her gün onlarca insanını doğu ve güneydoğuda kaybeden; işçisini, memurunu, dul ve yetimini insaf ölçüleri dışına iten; hantal bir bürokratik devlet zulmünü kendi halkına, sanayicisine yaşatmaya devam eden; faiz kısı kacında ülkenin kaynaklarını tarumar eden, yok eden; gelecek nesillere iş imkânı yerine borç bırakan; dış politikasını politikasızlığa dönüştüren; Hazinesini devlet tefeciliğine bırakan ve kaynaklarını israfa ısrarla devam eden, velhâsıl, yeni bir sosyal, ekonomik ve politik vizyon getiremeyen bu Hükümetin ve Programının ülkemize hayır getiremeyeceği apaçıktır, değerli arkadaşlar.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Devlet zulüm yapar mı?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Biraz sonra söyleyeceğim.

Bütün bunlar, size ne sağladı, bize ne sağladı; dört yılımız heba oldu, ülke dört yılını kaybetti, siz de kendinizi kaybettiniz değerli arkadaşlar. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Doğru Yol Partisi, tarihini kaybetti; defterini dürdü, tarihi misyonunu kaybetti. Doğru Yol Partili seçmenlere sesleniyorum: Nerede, hani o Yassıadalardan gelen Doğru Yol Partisi, nerede o Zincirbozanlardan gelen, idam sehparlarından gelen Doğru Yol Partisi? Hangi misyonu savunacaksınız? Temel taşınız, temel direğiniz Cindoruk ve arkadaşlarını kaldırıp attınız, bu mu demokrasi anlayışınız? *(RP sıralarından alkışlar)*

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Ne temel taşı, al senin olsun!

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Neyi savunacaksınız şimdi?

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Neyin temel taşı?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Git kavganı yap, ben söylüyorum işte...

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Sen karışma; bütçe üzerinde konuş.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Ben karışmıyorum; ben karışmıyorum; ama...

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Al o zaman, senin olsun!

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Niye kızılıyorsunuz? Niye kızılıyorsunuz kardeşim?

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Ne kızması... Bizim işimizi bize bırak da, sen kendi işine bak.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Ben, size, birbirinizin kadrini bilin diyorum, birbirinizi sevin diyorum; kötü bir şey mi söylüyorum yani...

BAŞKAN — Sayın Başeğmez, karşılıklı konuşmalıyım.

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Bu kadar mı vefasızsınız; emanetçi diye, emaneti ehline teslim etmiştiniz; yapmayın, etmeyin...

KADİR BOZKURT (Sinop) — Siz, Hasan Mezarıcı'yı alacak mısınız?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Ne yapıyorsunuz siz, değerli arkadaşlar?

KADİR BOZKURT (Sinop) — Hasan Mezarıcı'yı alacak mısınız?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Şimdi, siz...

KADİR BOZKURT (Sinop) — Hasan Mezarıcı'yı alacak mısınız?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Ben, o Doğru Yolu arıyorum, hürriyet mücadelesi veren, sivil demokrasi mücadelesi veren; ama siz ne yapıyorsunuz; apoletli, postallı, palaskalı, kasaturalı insanlarla çıkıyorsunuz halkın huzuruna. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar, DYP sıralarından gürültüler)

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Elin namusunu koruyana bak!

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Efendim, emniyet müdürleri...

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Sen, mankenleri niye aldın?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Sen ne diye aldın? Biz aldık da, sen ne diye aldın? Eh, bırakın şimdi...

Millete, milletin vekilini mi seçiyorsunuz, milletin sesini devlete taşıyacak milletvekili mi seçiyorsunuz; yoksa devletin sesini millete taşıyacak polis megafonu mu seçiyorsunuz? (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Sen, aldığınız mankenleri konuş!

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Biz, halkın sesini görmek istiyoruz burada...

ALİ ESER (Samsun) — Siz dansözleri alıyorsunuz...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Beyler, bırakın münakaşayı... Lütfen... Sizin istifadenize olan şeyler söylüyorum, gelin, dinleyin... (DYP sıralarından gürültüler)

Dünyanın hiçbir yerinde...

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Dansözler! Dansözler!

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Bir Körfez Harbi yaşadık...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Sen dansözleri konuş...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Beni konuşturmamak için bağırma-
yın... Neyse, ben, size muhatap değilim.

Değerli arkadaşlar, geçen senelerde bir Körfez Harbi yaşadık değil mi? Kör-
fez Harbinin çöldeki meşhur kumandanı kimdi; General Schwarzkopf. General
Schwarzkopf, şayet, 100 Amerikalı askerini zayi etseydi, Amerika'ya sokmazdı
Amerikalı analar.

Siz, arkasında 20 bin ölü olan güvenlik görevlisi sorumlularını niye Parlamen-
toya taşıyorsunuz? Niye taşıyorsunuz? *(RP sıralarından alkışlar, DYP sıralarından
gürültüler)*

AHMET SAYIN (Burdur) — Dansözleri mi taşıyalım?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Yani, Cudi Dağı kahramanı diye mi
getireceksiniz?

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Mankenler mi gelsin?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Hiç yanlış anlamayın...

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Mankenleri mi getirelim?

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Efendiler, Mehmetçiğin kanı üze-
rinde siyaset yapmayın lütfen...

İşte, Emniyet Genel Müdürlüğünden aldığımız terör listesi: 1 Ocak-18 Eylül ta-
rihleri arasında kimlerimiz gitmiş, kimlerimiz... 107 geçici güvenlik görevlisi, 448
asker, 31 polis... Yani, bizim analarımız, Amerikalı analardan daha hassas değil mi
Allahaşkına “Nerede benim Mehmedim” demeyecek miyiz... Bu işte bir siyaset ek-
sikliği, bir strateji eksikliği yok mu? *(DYP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Başeğmez, toparlayınız...

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) -Toparlıyorum efendim.

Değerli arkadaşlar, kısaca, bu Program da, bu Hükümet de hiçbir şeyi çöze-
meyecek, belli. Türkiye, sivil demokratik yapılaşmayı gerçekleştiremeyecek; ama
Allah'a şükürler olsun, iyi ki böyle oldu; 24 Aralık geldi, çattı. İşte, halk, her kesi-
miyle, eli nasırlı halk, şehirdeki halk, köylü halk...

AHMET SAYIN (Burdur) — Sizin hesabınızı göreceksiniz, ,

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

... 65 milyon halkımız, bu devlet partilerine karşı, aynı, Halk Partisine karşı
Demokrat Partiyi patlattığı gibi, aynı, MDP'ye karşı ANAP'ı patlattığı gibi, sivil de-
mokrasi için, hürriyet için, sevgi için, barış için, kardeşlik için, Refah saflarında
gümbür gümbür geliyor Allah'ın izniyle.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Hadi canım sen de!

MUKADDER BAŞEĞMEZ (Devamla) — Hayırlı olsun, uğurlu olsun. Bu bir
devir teslim merasimidir.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(RP sıralarından alkışlar)*

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Masal... Hayal... Hayalden de öte...

BAŞKAN-Teşekkür ederim Sayın Başeğmez. .

Sayın Şener, söz sırası sizin efendim. *(RP sıralarından alkışlar)*

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Sayın Başkan, kaç dakikaları kaldı?

BAŞKAN — 20 dakika.

Sayın Şener, süreniz 20 dakika efendim.

REFAH PARTİSİ GRUBU ADINA ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, yıllardır huzur ve barışı arayan, gerçek anlamda din ve inanç özgürlüğüne susamış, millî ve şahsiyetli dışpolitika isteyen, adaleti arayan, kalkınmış bir Türkiye, refahı görme özlemi içerisinde bulunan aziz milletimizin değerli evlatları; hepinizi, Refah Partisi adına, en içten, en kalbî ve en samimî duygular içerisinde selamlıyorum.

AHMET SAYIN (Burdur) — Sayın Başkan, İttüzüğe göre Meclise hitap etmesi lazım. İttüzük “Meclise hitap edilir” diyor.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Yirmi gün önce, 51’inci Çiller Hükümetinin Programı üzerinde, Refah Partisinin görüşlerini takdim etmiştim. Anılan Programın bir itirafname olduğunu, belirtmiştim. Sayın Çillerli Hükümetlerin Türkiye’yi nasıl bir tahribat ortamına sürüklediğini belirtmiş ve ifade etmiştim. “Ülkeyi bir harabeye çeviren, Çiller kişiliğiyle özdeşleşmiş bir zihniyettir” demiştim. Bu zihniyet, tekrar ve tekrar ifade ediyorum, sözü, vaadi vatandaşa veren zihniyettir. Bu zihniyet, oyu, yetkiyi vatandaştan alan zihniyettir.

AHMET SAYIN (Burdur) — Siz, nereden alıyorsunuz?

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...Bu zihniyet, hizmet yapmaya gelince, bir avuç tuzu kuruya hizmetleri götüren bir zihniyettir ve sıra hesap vermeye gelince, hesabı da, Washington’a, IMF’ye, Dünya Bankasına veren zihniyettir. Avrupa Birliği direktifleriyle hareket eden zihniyettir. *(RP sıralarından alkışlar)* Birinci Hükümet Programı üzerindeki görüşlerimiz sırasında, özet olarak bunları ifade etmiştik ve o Programın, bir iti raf name olduğunu belirtmiştik. Dört yıllık Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisinin ortaya çıkardığı sonuçların bir özeti olduğunu belirtmiştik.

Şimdi, 52’nci Çiller hükümeti Programı üzerinde görüşlerimizi sunuyoruz. Aslına bakarsanız, bize göre, 51 ve 52’nci hükümet diye bir şey yok, 51 ve 52’nci hükümet programı diye bir şey yok; çünkü bir anlamda, Sayın Baykal’ın çok sevdiğini bildiğimiz sinema, tiyatro deyimleriyle ifade edecek olursak, oyuna ara verilmiş, 10 dakika aradan sonra, yine bu Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi yoluna devam ediyor.

Evet, bu ikinci perde de, bir ibret vesikasıdır. Bu Programın sahibi CHP’li Çiller Hükümeti, bir ibret vesikasıdır. Şu, Çiller’li CHP Hükümetini ortaya çıkaran olaylar da, Türkiye için, izleyen herkes için bir ibret, vesikasıdır.

Sayın Baykal’ın, CHP Kurultayında ifade etmiş olduğu cümleleri hatırlayınız: Partisinin, yolsuzluk ve rüşvet gibi olaylara bulaşmasını anlatan ve dile getiren Sa-

yın Baykal, bu kurultayda “halkımızdan özür diliyorum” diye ifade etmişti, “iktidar tutsağı olmayacağız” demişti, “ödün veren parti olmayacağız” demişti. Bu ifadelerle, Cumhuriyet Halk Partisi ve Doğru Yol Partisi Koalisyonunun bir rüşvet, yolsuzluk, vurgun, talan ve haksızlıklarla dolu bir dört yılı geride bırakmış olduğunu açıkça itiraf ediyordu.

AHMET SAYIN (Burdur) — Mercümek ne olacak?

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Gerçekten, Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonu döneminde, dört yıl boyunca, gensorulara konu olacak şekilde bu Mecliste tartışılmış olan vurgunları ve talanları burada tek tek ifade etmeyeceğim; ama şunu da hatırlatmak istiyorum: Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunun, daha bir ay içerisinde ilk düşen bakanı, yolsuzluk iddialarına dayanamayarak istifa etmişti. Bu Koalisyonda, yolsuzluklara dayanmayıp istifa ettiğini ifade eden bakanlar oldu; bakanlığındaki yolsuzluklarla mücadele edemediğini, kontrol edemediğini ifade eden bakanlar bulundu. Doğrusu, Sayın Baykal’ın kurultaydaki ifadeleri, daha önceki ilgili sayın bakanların itiraflarının bir devamı niteliğindedir.

Özet olarak, Cumhuriyet Halk Partisi cephesinden bakacak olursak, Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonu, yolsuzluklara batmıştı, devam etmemeliydi; ama yine Cumhuriyet Halk Partisi cephesinden görüyoruz ki, oyunun ikinci perdesi, bu Programla yine devam ediyor.

Tabii, bir de, işin Doğru Yol Partisi cephesi var. Bu da, ibret vesikasının bir başka yüzüdür, bir başka veçhesidir. Sayın Başbakan, bu Koalisyonu çatırdatırken, meşhur vezirlerinden birini patlatmıştı; “ben, kahraman bürokratımın kadavrasını çiğneyerek siyaset yapmam” demişti.

AHMET SAYIN (Burdur) — Kaçınıcı baskı oldu!

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Birisi, kahraman bürokratını feda etmiyormuş, diğeri ödün vermiyormuş; ama gördük ki, bütün bu sözler gerilerde bırakıldı, hatta daha yirmi gün öncesine kadar, karşılıklı sataşmalar, birbirlerine atılan laflar burada ifade edildi. Bu Koalisyon Hükümetinin Bayındırlık ve İskân Bakanı Sayın Adnan Keskin’in o günlerde söylediği sözler, televizyon ekranlarına yansıdı, gazete sayfalarına geçti. Şimdi, içinde bulunduğu kabinenin Sayın Başbakanı için, doğru söylemeyen biri olduğunu ifade etti; bir arkadaşım, bu kürsüden ifade ettiler. Burada, benim söyleyemeyeceğim, telaffuz edemeyeceğim kelimelerle vasıflandırıldılar; Sayın Çiller’in Amerika’daki ve Türkiye’deki servetinin kaynağını göstermesi gerektiğini ifade ettiler; “Devlet, konuttan yönetiliyor; Özer Çiller, evde kocalık görevini yapsın” dediler. Tüm bu karşılıklı suçlamalar, ithamlar... Fakat aradan geçen süre zarfında, bir ay sonra baktık ki, sanki hiçbir şey olmamışçasına, bu iki parti bir araya geldi. Bu Koalisyon, dört yılın bir devamıdır. Bu Koalisyon, dört yıllık Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi İktidarının bir devamıdır ve bu dört yılın hesabını da, bu iki parti, milletin huzurunda, birlikte vereceklerdir.

Sayın Baykal’ın yirmi gün önce, Cumhuriyet Halk Partisi adına, azınlık Hükümeti Programı üzerinde, bu Mecliste yapmış olduğu konuşmayı hep birlikte izledik ve dinledik. Orada, bu azınlık Hükümetine yönelik olarak, Doğru Yol Partisine

yönelik olarak ifade etmiş olduğu suçlamalar ve başarısızlıklar, aslında, yalnızca Doğru Yol Partisinin dört yıllık başarısızlığı değil; aynı zamanda, dört yıl içerisinde, Cumhuriyet Halk Partisinin de başarısızlığının, yanlışlarının ve ülkeyi felakete götürüşünün bir açık ifadesiydi. Sayın Baykal, 20 gün önce, bu kürsüden yapmış olduğu konuşmalarda, açıkça şunu ifade ediyordu: “Dört yıldır, özel ilişkilerle yürütülen bir siyaset anlayışı hâkim olmuştur. Hükümet devre dışıdır. Genel müdürler, genel müdürleri; genel müdürler bakanları dinlemiyor; kaynağının nereden olduğu bilinmeyen özel ilişkiler, özel iktidar odakları oluşturuluyor” diyordu ve aynı zamanda, bu ülkede, dört yıldır hiçbir şeyin iyiye gitmediğini, Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunun hiçbir ekonomik sorunu çözmediğini, ülkeyi bir felaketin eşiğine getirdiğini, yirmi gün önceki konuşmasında, burada, ifade ediyordu “ekonominin temel sorunlarını çözmemiştir bu dört yılda, enflasyon çözülememiştir, ekonominin bütün göstergesi enflasyondur, gerisi laf-ı güzaftır, enflasyon artıyorsa, yükseliyorsa, cumhuriyet tarihinin rekor düzeyine ulaşıyorsa, dört yıllık bu koalisyon, başarısızdır” diyordu... Evet, aynen katılıyorum, Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisinin birlikte olduğu dört yıllık koalisyon dönemi, ülkenin kayıp yılları olmuştur.

HASAN BASRİ ELER (Edirne) — Hükümetimizi yeni kurduk...

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Yine, aynı şekilde “ülke, ekonomik olarak büyümedi, tam tersine küçüldü; başarısızdır. Türkiye’yi geriden izleyen ülkelerin hepsi, Türkiye’yi kat kat geçtiler. Tarım, Çok büyük bir krizin içine sürüklenmiştir, pirinç, buğday, pancar üreticisi perişan olmuştur; hayvancılık yok olmuştur” diyordu... Evet, hepsine katılıyorum; Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi, dört yıllık icraatı içerisinde, ülkede, tarımı mahvetmiştir, ekonomiyi mahvetmiştir, Sayın Baykal’ın ifadeleriyle “dışticaret açıklarını artırmıştır, vergi gelirlerinin, faiz ödemelerine yetmediği bir Türkiye’yi ortaya çıkarmıştır.” Bunların sorumlusu kimdir; Sayın Baykal’ın ifadeleriyle, “Türkiye’yi bu hale kim getirdi, hangi kadrolar getirdi” sorusuna da kendisi cevap veriyor “dört yıllık Doğru Yol Partisi kadroları, tabii, bununla birlikte Cumhuriyet Halk Partisi kadrolarıyla işbirliği halinde, Türkiye’yi bu duruma getirmiştir” diyordu. “Bunlara, bu kadrolara Türkiye emanet edilebilir mi” sorusuna da, yine, yirmi gün önce, Sayın Baykal “bu kadroya emanet ederek, Türkiye’nin sorunlarının çözülebileceğini düşünmek kesinlikle mümkün değildir” diyordu. Evet, Sayın Baykal’ın ifadeleriyle, Türkiye’yi emanet ettiğiniz takdirde, ülke sorunlarını çözümsüzleştireceğiniz kadrolar, işte, buradaki, Doğru Yol Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisi kadrolarıdır. (RP sıralarından alkışlar)

Ülkeyi bu bataktan çıkarmak için, bu iktidar anlayışından çıkarmak için, Doğru Yol Partisini de, Cumhuriyet Halk Partisini de, milletin, sandıkta yok etmesi, küçültmesi gerektiğini, Sayın Baykal, kendi cümleleriyle açıkça ifade ediyordu.

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Sayın konuşmacı “yok etme” ifadesi sana ait.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Küçültme...

ERCAN KARAKAŞ (İstanbul) — Hükümet Programını nasıl buluyorsunuz, biraz da onu konuşun!

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Dört yıldır, ülkeyi, birlikte harabeye çevirdiniz. Geride katrilyonlarca lira borç bırakmaya hazırlanıyorsunuz. Dışborçlar 74 milyar dolar; 48 milyar dolarla devraldınız. Açıklanan resmî rakamlara göre iç-borçlar için 1,2 katrilyon lira deniliyor; ama bunun 2 katrilyon liraya ulaştığı biliniyor. Hükümeti devraldığınızda, bu borç sadece 88 trilyon liraydı ve bunları itiraf da ediyorsunuz.

Dört yıl boyunca sözü, vaadi millete verdiniz; oyu, yetkiyi milletten aldınız; bir avuç tuzu kuruya hizmeti götürdünüz, devletin milletin kaynaklarını ve imkânlarını pompaladınız; hesap vermeye gelince de, dört yıl boyunca, hesabı Washington'a verdiniz, IMF'ye, Dünya Bankasına verdiniz ve Türkiye Büyük Millet Meclisini bile, Avrupa Birliği direktifleriyle çalıştırmaya çalıştınız. *(RP sıralarından alkışlar)*

Oy ve yetki aldığınız milleti de hatırladığınız günler oldu. Dört yıl boyunca milleti unuttunuz... Oyunu, yetkisini aldıktan sonra unuttunuz, terk ettiniz, ortada bıraktınız, perişan ettiniz; ama dört yıl sonra, seçim sandığı yaklaşmaya başlayınca, oy ve yetki aldığınız işsizi hatırlamaya başladınız; köylüyü hatırlamaya başladınız; işçiyi hatırlamaya başladınız; memuru, emekliyi, dar gelirliyi hatırlamaya başladınız.

HASAN BASRİ ELER (Edirne) — Siz de Anıtkabiri hatırladınız.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...Dört yıl terk ettiniz, bir gün hatırlamaya çalışıyorsunuz...

Topluszleşmeleri on ay yapmadınız, çalışan insanlarımızı huzursuz ettiniz. Dört yıl önce, işçiden oy aldınız; ama dört yıl boyunca, IMF ve Dünya Bankası talimatlarına boyun eğdiniz. İşçiyi sokaklara döktünüz, seçim rüzgârları esmeye başlayınca, topluszleşmeler ancak bağıtlanabildi.

AHMET SAYIN (Burdur) — Bu arada siz ne yaptınız?

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Aynı şeyi, memurlara da yaptınız. Dört yıl önce, memurdan oy alıp İktidar oldunuz; dört yıl boyunca, memuru terk ettiniz, enflasyona ezdirdiniz, perişan ettiniz; ama şimdi seçim var...

AHMET SAYIN (Burdur) — Vay anasını vay; neler yapmışız (!)

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Şimdi seçim var... “Ocak zammını iki ay önceye çekiyorum” diyorsunuz; bunun, memurun dört yıl boyunca gasp ettiğiniz hakkını telafi etmesi mümkün değil. Aynı şeyi emeklilere de yaptınız; dört yıl önce, emeklilerden oy aldınız, yetki aldınız. Yüz-binlerce memur ve işçi emeklisini dört yıl mahvettiniz; mutfak, yangın yerine döndü, emekliler felç oldu, kira ödeyemez oldu, odununu, kömürünü alamaz oldu, elektrik ve su parasını ödeyemez oldu, aylık tüpgaz ihtiyacını bile karşılamaktan aciz kaldı ve şimdi seçim var; bir parça bal... Onu da bir gün için hatırlamaya kalkıyorsunuz.

HÜSAMETTİN KORKUT ATA (Bingöl) — Kimse kanmaz artık...

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Seçimler gelip çatmasaydı, herhalde, bir türlü hatırlamaya niyetiniz olmayacaktı.

Köylüye de aynı şeyi yaptınız. Nüfusun yüzde 45'i köylerde yaşar; köyler, millî gelirin yalnızca yüzde 15'ini alır. Dört yıl önce, köylüden oy aldınız, yetki aldınız; dört yıldır, köylüyü mahvettiniz, perişan ettiniz. Her gün mazota zam yaptınız, gübreye zam yaptınız; köylü, çiftçi, toprağını ekemez, ektiğini biçemez oldu, biçtiği metelik etmez oldu.

AHMET SAYIN (Burdur) -Sana öyle geliyor.

RİFAT YÜZBAŞIOĞLU (Niğde) — Köylü altın devrini yaşıyor.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Köylünün, çiftçinin aldıklarına kucak dolusu para ödedtiniz, sattıklarına para vermediniz; yanlış ithalat politikalarıyla hayvancılığı yok ettiniz; dört yıl boyunca, IMF ne dediyse onu yaptınız. Şimdi seçim geldi ve köylüyü hatırladığınızı söylüyorsunuz; ama dört yıl boyunca köylüyü terk ettiniz...

Bakın, 27 bin köyün içme suyu için bütçeden ayırdığınız para, sadece ve sadece 900 milyar liradır, bir sayın bakanın açıklamasına göre; ama bütçeden, opera ve baleye ayırdığınız para 1,8 trilyon liradır. Yani, 27 bin köyün içme suyu için ayırdığınız para, opera ve baleye ayırdığınız paranın sadece yarısı kadardır... Köy yolları için, bütçeden para ayırmadınız. Bu temponuzla, bu gidişatınızla, altmışbeş yılda ancak köy yolları tamamlanabilecek konumdadır.

AHMET SAYIN (Burdur) — El insaf!

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Santraller tamamlanmaz, köy yatırımları yerine getirilmez, hepsi ortada kalır...

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Onları, biz yaparız iktidara gelince.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Şimdi seçim var; seçim olduğu için, sandık önünüze konulduğu için, “gübre sübvansiyonunu yüzde 30'dan yüzde 50'ye çıkaracağız” diyorsunuz; kredilerden, destekleme alımlarının önündeki tıkanıklıkları aşmaktan bahsediyorsunuz; ama bunların hiçbirinin, derdine deva olmadığını köylü biliyor, tek tek anlatmaya gerek duymuyorum.

Dört yıl boyunca, IMF ve Dünya Bankası için çalıştınız; seçim gelince, oy aldıklarınızı hatırlamaya çalışıyorsunuz. Dört yıl önce, esnaftan ve sanatkârdan da oy aldınız; dört yıl boyu, esnafı ve sanatkârı vergi altında perişan ettiniz. Normal, doğal olarak ödediği vergiler bir yana, Net Aktif Vergisidir diye, Ekonomik Denge Vergisidir diye ilave vergiler aldınız esnaftan ve sanatkârdan; zarar eden esnaftan, hayat standardıdır diye, zarar ettiği halde vergi aldınız; ama şimdi seçim geldi, yine şu Programda, gerçekleşmeyecek birtakım kredilerden söz ediyorsunuz, onları, bir tek gün için hatırlamaya kalkıyorsunuz.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Hocam, Refah'ın çözüm önerilerini de söyle.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Dört yıl önce oy aldınız, dört yıl boyu unuttunuz, unutmaktan öte, ezdiniz bitirdiniz; şimdi, hatırlıyorsunuz ve milletimiz bunu izliyor...

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Millet, sizi de izliyor.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Bir gün alıp, dört yıl ödemeye talip olmayacağını da biliyor bu millet.

Bu zihniyet, bir gün için hatırlayan zihniyet, dört yıl boyunca, IMF ve Dünya Bankasının talimatlarıyla iş gören zihniyet, evet, açıkçası, Doğru Yol Partisi zihniyetidir. Dört yıllık İktidarın ortaya çıkardığı sonuç budur. Cumhuriyet Halk Partisi zihniyeti de bu zihniyettir...

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Bize sataşma!

ADNAN KESKİN (Denizli) — Çarpılırsın!

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Tekrar vurguluyorum: Bu zihniyet, oyu, yetkiyi vatandaştan alır; sözü, vaadi vatandaşa verir; bir avuç tuzu kuruya hizmet eder; ülke kaynaklarını aktarır, Washington'a, IMF'ye, Dünya Bankasına hesap verir; Avrupa Birliği direktifleriyle ülkeyi yönetmeye çalışır. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu zihniyet, taklitçilerin zihniyetidir. Ne yaman bir zihniyet! Milleti, yalnız bir gün için hatırlar ve tekrar ediyorum: Bu millet, bir gün alıp, dört yıl ödemeye talip değildir!

AHMET SAYIN (Burdur) — Plağı değiştir.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...Tek bir günün hatırına verilen seçim rüşvetlerine teslim olmayacaktır...

AHMET SAYIN (Burdur) — Plak takıldı.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...Dört yıldır, ülkeyi harabeye çevirenler, tekrar, benim işçim, benim memurum, emeklim, işsizim, esnafım demeye hazırlanıyor; ama millet, bu zihniyeti görmüştür, bu zihniyeti tanımıştır, bu zihniyeti tescil etmiştir...

AHMET SAYIN (Burdur) — Plağı değiştir; plak takıldı!

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — İşte, dört yıldır, milleti unuttunuz... (Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Devam edin Sayın Şener.

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Niye telaşlanıyorsun; korkun ne?

HASAN BASRİ ELER (Edirne) — Kıbrıs'a giderken ortaktık, ama...

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Hükümet Programını konuşuyoruz.

İşte, dört yıldır, milleti, bütün illeri ve ilçeleri unutanlar, şimdi, seçim geldi diye, unuttukları ilçeleri ve beldeleri hatırlamaya başladılar. Yeni il ve ilçe olmayı bekleyen yerlerimizi, sandık önlerine konulunca hatırlamaya kalkan zihniyet, işte bu zihniyettir...

AHMET SAYIN (Burdur) — Plağı değiştir!

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...ve ne hazindir ki, Doğru Yol Partisinin bir Sayın Genel Başkan Yardımcısı, bir ilçemizden, il olma talebiyle gelen heyete de-

miştir ki “bu teklifi, akşam vakti, gece aceleyle gönderdik, Suşehri’ni, il olması için bu teklife yazmayı unutmuşuz” (RP sıralarından alkışlar)

İşte, dört yıl içerisinde bir gün hatırlıyorsunuz, o hatırladığınızda da tam hatırlayamıyorsunuz, yanlış hatırlıyorsunuz, eksik hatırlıyorsunuz ve her şeyi berbat ediyorsunuz; ülkeyi, bugün içerisine düştüğü bu bunalımın, bu açmazın ve bu çıkmazın içerisine sokuyorsunuz...

AHMET SAYIN (Burdur) — Değiştir artık; plak, takıldı kaldı!

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Ama o millet, kendisini dört yıl unutanları, o tek bir günde asla unutmayacaktır. Siz, dört yıl boyunca unuttunuz; ama bu millet, o bir tek günde, sizi asla unutmayacaktır! (RP sıralarından alkışlar)

AHMET SAYIN (Burdur) — Anladık... Anladık... Değiştir... Başka şeyler söyle...

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Oyu, yetkiyi milletten alıp, Paris Şartına, Helsinki Nihaî Senedine atıfta bulunarak icrai faaliyet yapanları, bu millet unutmayacaktır. Bu milletin bunlara ihtiyacı yoktur,

Avrupa Birliği direktifleriyle yasama faaliyetlerini yürütenlere, bu milletin ihtiyacı yoktur.

IMF ve Dünya Bankası talimatlarıyla paket üzerine paket açanları, bu millet, asla affetmeyecek ve unutmayacaktır.

Washington istediği için Çekiç Güç’ün görev süresini her altı ayda bir uzatanları; 35 bin askerimizle girilen Kuzey Irak Operasyonunu, Amerika Birleşik Devletleri istedi diye yarıda kesenleri, bu millet hiçbir zaman unutmayacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri istedi diye Ermenistan’a buğday verenleri; Ermenistan’a 300 dolara şeker satıp, 460 dolara şeker ithal edip, millete 1.000 dolara yedirenleri, bu millet asla unutmayacaktır. (RP sıralarından alkışlar)

Washington emretti diye Irak’a ambargo uygulayanları ve ambargoyu devam ettirenleri; Türkiye’yi 30 milyar dolar zarara sokanları, bu millet hiçbir zaman unutmayacaktır.

Bakü-Supsa Petrol Boru Hattı Projesini, sanki, Bakü’yü Trabzon’a, Bakü’yü Ceyhan’a bağlamış gibi “Türk tezi gerçekleşti” diye takdim etmeye kalkanları, bu millet asla unutmayacaktır.

Hazar petrolleri “Türkiye üzerinden dünyaya pazarlanacak” diye milleti yanıltanlar, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarını tehlikeye sokan bu Batı tezini alkışlayanlar, siz kim, petrol boru hattının kıymetini, önemini ve değerini bilmek kim!

Değerli arkadaşım Mukadder Başeğmez de ifade ettiler; eğer, petrol boru hattının kıymetini bilseydiniz, Kerkük-Yumurtalık Petrol Boru Hattı, elinizde, hazır, tıkr tıkr işlerken kesilmezdi. Amerika istedi diye...

HACİ FİLİZ (Kırıkkale) — Yeter bu kadar!

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Evet, Basra petrollerini dünyaya taşıyan Türkiye hattını kapatırsınız, Hazar petrollerini Supsa’ya taşıyan projeyi alkışlar-

sınız... İşte bu zihniyet, sizin zihniyetinizdir. Bu ne biçim insanlık ve vatandaşlık anlayışıdır? Yoksa, siz, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı değil misiniz? Hangi ülkenin vatandaşıyınız veya hangi ülke vatandaşı tarafından yönetiliyorsunuz, Amerika Birleşik Devletleri ülkesi vatandaşı tarafından mı veya başka bir ülke vatandaşı tarafından mı? *(RP sıralarından alkışlar)*

Burada, savunacaksanız, Hükümet programlarında tez diye ortaya koyacaksanız, Türkiye'nin tezlerini, Türkiye'nin duygularını ve heyecanlarını burada terennüm etmeniz lazım. Batı tezlerini, Batı düşüncelerini, Batı heyecanlarını...

BAŞKAN — Toparlayınız Sayın Şener.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...kendi heyecanınız olarak takdim ediyorsanız, bunda bir yanlışlık var demektir ve ortada dört yılın çıkardığı bir gerçek var, ülkenin, milletin derdiyle dertlenecek bir iktidara ihtiyacı var...

BAŞKAN — Toparlayınız Sayın Şener.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Bu milletin, davasını dava edinecek bir iktidara ihtiyacı vardır...

AHMET ŞEREF ERDEM (Burdur) — Hep aynı şeyleri söylüyor, farklı bir şey söylediği yok...

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Bu milletin, duygularını, düşüncelerini, heyecanını bu Meclise taşıyacak kadrolara ve iradeye ihtiyacı vardır. Bu irade, bu kadrolar, Refah Partisi kadrolarıdır. *(RP sıralarından alkışlar)*

AHMET SAYIN (Burdur) — Memlekette bir siz varsınız, başkası yok yani!

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Bu kadrolar, bu inanç, Refah Partisi kadroları ve inancıdır ve sandık önümüze gelmiştir, konulmuştur; millet sizi mahkûm edecektir. Hepinize saygılar sunuyorum. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Şener.

Sayın Milletvekilleri, alınan karar gereğince, çalışma süremiz saat 19.00'da sona ermektedir. Ancak, Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun Faaliyet Raporu üzerindeki görüşmeler sona erinceye kadar çalışma süremizi uzatmayı oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Hükümet adına, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Sayın Deniz Baykal; buyurun efendim. *(CHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Efendim, süreniz 60 dakikadır.

DİŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Antalya) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; cumhuriyet hükümetlerinin 52'ncisinin programı üzerindeki görüşmeleri yapmakta olduğumuz bu oturumda, şimdi, hükümet adına düşüncelerimi ifade etmek için huzurunuzda gelmiş bulunuyorum. Bu vesileyle, Sayın Başkan, sizi, değerli milletvekillerimizi ve yurttaşlarımızı, içten duygularla, sevgilerle, saygılarla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, belki çok kalabalık olmayan bir Meclis toplantısında; ama çok canlı, çok heyecanlı, çok coşkulu bir tartışma yaşıyoruz.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Dün, yerden yere vurduğunuzu nasıl methedeceksiniz diye, onu merak ediyoruz.

BAŞKAN — Sayın Çelik, lütfen, hatibe müdahale etmeyiniz.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — 52'nci hükümetin programıyla ilgili tartışmalar, öyle düşünüyorum ki, ilginç gözlemlere vesile olacaktır.

Bu tartışmaları başından beri dikkatle izledik. Gördüğüm, muhalefet partilerinin, böyle bir hükümetin kurulması karşısında biraz tedirginlikle, biraz şaşkınlıkla karışık bir tepki içinde olduklarıdır. Bir süreden beri hükümet kurma çalışmalarının nasıl yaşandığını anımsayacak olursak, Türkiye'nin, sonunda, böyle bir hükümete sahip olması karşısında, nasıl olup da muhalefet partilerinin, daha hükümetin hiçbir temel uygulaması ortaya çıkmadan, hükümet programının görüşülmesi aşamalarında, bu derece sınırlı, bu derece tepkili, bu derece hırçın bir anlayışa girdiklerini anlamak, gerçekten mümkün değildir.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Bu filmi dört senedir seyrettik...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Muhalefet partilerinin bu hükümeti beğenmediği anlaşılıyor. Bu düşünceye saygı duyuyorum. ANAP sözcüleri, bu hükümeti beğenmediklerini ifade ettiler; ama içimden sormak geliyor, niçin siz daha iyisini kurmadınız? (*CHP ve DYP sıralarından alkışlar*) Niçin daha iyi bir hükümeti, siz kurmadınız?

ENGİN GÜNER (İstanbul) — Sizin gibi, her şeyi kabullenemiyoruz...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bakın, sizin önünüze böyle bir hükümet kurma şansı getirildi ve biz, içtenlikle, sizin, böyle bir hükümeti, daha iyi olabileceğini düşündüğünüz, daha iyi anlaşacağınız, ortak politikalara sahip olduğunuz, merkezin hemen sağında, aynı kökten çıktığınızı iddia ettiğiniz bir partiyle, yani Doğru Yol Partisiyle niçin bir araya gelip de hükümet kurmadığınızı, kuramadığınızı anlayamadık; biz de anlayamadık, Türkiye de anlayamadı. Hadi diyelim ki, kurmadınız, kuramadınız, kurmayı uygun görmediniz, böyle bir hükümetin altına girerek Türkiye'nin sorumluluğunu üstlenmenin sizce uygun olmadığını takdir ettiniz, değerlendirdiniz...

İSMAİL SANCAK (İstanbul) — Siz söylediniz, siz...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — ...o zaman, hiç olmazsa, size düşen görev, bir sorumluluk duygusunu gösteren siyasal partilere daha bir anlayışla, daha bir hoşgörülle bakmak değil midir? (*CHP ve DYP sıralarından alkışlar*)

NABİ POYRAZ (Ordu) — Başta niye göstermediniz?

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Sizin, yapmayı uygun görmediğiniz, yapmadığınızı ve belki de yapamadığınızı bir şeyi yapanlar karşısında niçin bu kadar tepkili oluyorsunuz? Eğer, bunu

yapmak bu kadar iyi, hoşsa, siz yapsaydınız; eğer, değilse, bırakınız, yapalım, yönetelim şu Türkiye'yi, bir noktaya getirelim; bir şans tanıyın, bir anlayış gösterin hiç olmazsa... (CHP sıralarından alkışlar)

EYYÜP CENAP GÜLPINAR (Şanlıurfa) — 20 Eylülde kursaydınız.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Refah Partili dostlarıma da söyleyecek bir çift sözüm var. Onlar da, Cumhuriyet Halk Partisinin hangi ilkelerle bu hükümeti kurma kararını aldığını merak ediyorlar.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Siz “U” dönüşü yapıyorsunuz.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Diyorlar ki, ilkelerinizin gereği ayrıldınız 20 Eylülde; şimdi, acaba, hangi ilkelerle bir araya geliyorsunuz. Tabii, bu sorunun cevabı, tarihi belgelerdedir, hükümet programındadır, hükümetin uygulamalarındadır; oraya girmiyorum; ama bu sözünüz, bana, şöyle konuşma hakkını veriyor: Acaba, siz, bugün bunca suçladığınız Doğru Yol yönetimine “bir azınlık hükümeti kurun Sayın Çiller, bütün desteği vereceğiz” derken hangi ilkelerin peşindeydiniz? (CHP ve DYP sıralarından alkışlar) Acaba, siz, her şeyi unutarak, hepsini unutarak...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Seçim, seçim...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bu hükümette seçim yok mu?

Değerli arkadaşlarım, seçim iddiasının peşinde koşanların ne ölçüde samimi olduğu, şu yaşadığımız kısa dönem içinde ortaya çıkmıştır.

Değerli arkadaşlarım, şimdi, şaka bir yana; elbette, bu, siyasetin tuzu biberi, bunlar olacak, bunları konuşacağız; biz, bunların konuşulmasından hiç rahatsız olmuyoruz, çok mutluluk duyuyoruz; demokrasi budur; elbette, her davranışın hesabı sorulacak; hükümet kurma davranışının da hükümetten kaçma davranışının da, gizli gizli ilişki kurup, azınlık hükümetine yeşil ışık yakıp, belli amaçları elde etme çabasının da hesabı, bu Mecliste sorulacak; bu kutsal çatının altında hiçbir şey gizli kalmaz! (CHP ve DYP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, tabii, siyasetin, bu tartışmaları esas alan bir yönü var; bu, işin güzelliğidir; ama bana öyle geliyor ki, bizim, bu tartışmaların ötesinde bazı şeyleri de, artık, birlikte, Meclis olarak ortaya koymamız lazım, aydınlığa çıkarmamız lazım. Yani, siyaset, illâ kör doğuşu değil, illâ birbirini suçlamak değil, illâ geçmişin hesabını tekrar tekrar, her vesileyle, her fırsatta, aynı sözleri yineleye yineleye sormak değil; biraz da çözüm üretmek, çare üretmek, geçmişini didikleme-nin ötesinde, geleceğe dönük yeni bakış açıları, yeni işaretler ortaya çıkarmaktır; Türkiye'nin buna çok ihtiyacı vardır; Türkiye'nin asıl ihtiyacı budur. Türkiye, daha iyi bir noktaya, ancak böyle yaklaşımları değerlendirebilirse, gelir. Dedim, dedik; yaptın, yaptık... Evet, ne oldu; yığınla sorun... Sorunların temelinde ne var; terör var. Sorunların temelinde ne var; enflasyon var. Gelin bunları araştıralım. Terörün içinde kimin ne rolü var, enflasyonun içinde kimin ne sorumluluğu var; bu sorumluluk paylaştırılmasıyla bu konuyu çözmek mümkün mü; sen sorumlusun, öbürü

sorumlu... Geçmiş konuşalım; ne kadar geçmiş konuşalım; peki 49'u, 50'yi, 51'i konuşalım; 48'i konuşmayalım mı? 48'de enflasyon ve terör yok mu? Şimdi daha arttı...

Değerli arkadaşlarım, toplumsal sorunlar öyle bir gelişme tabiatına sahiptirler ki, olayın başlangıç döneminde belli bir yoğunlukla kendisini gösterir; denetim altına almazsınız, olay, geometrik diziyle giderek büyümeye başlar ve bir süre sonra onun altında kalınır.

Hangi aşamada, kimin elinde ne oldu... Bizim düzeyimizde iç borç miktarı şu kadardı, şimdi bu kadar oldu... Bu mukayesenin bir anlamı yoktur. Önemli olan, Türkiye'nin, yatırımını yapmak için, eğitimini yapmak için, memuruna maaş vermek için, borcunun faizini ödemek için borçlanmak zorunda kalmış olmasıdır. Ülkeyi, böyle bir zorunluluğun içerisine ittikten sonra, o zorunluluk kendisini çok daha yoğun gösterince "siz daha kötü yönetiyorsunuz, biz daha iyi yönetiyoruz" tartışmasının Türkiye için hiçbir anlamı yoktur ve bizim derdimiz de Türkiye'dir; Türkiye'yi bu sorunların altından çıkarmak lazımdır. Lütfen, bunu, karşılıklı sorumluluk paylaşması anlayışı içerisinde ele almaktan artık kurtulalım da, Türkiye'nin temel sorunlarına doğru teşhisleri koyalım ve çıkış yollarını hep birlikte arayalım.

Değerli arkadaşlarım, önce, bir iki tespit yapmak istiyorum. Bir defa, Türkiye Büyük Millet Meclisi, bugün, yeni bir hükümetin kuruluşuyla ilgili hükümet programını görüşüyor; 52'nci cumhuriyet hükümetini kurmaya çalışıyoruz. 52'nci cumhuriyet hükümeti, programıyla, kadrosuyla, anlayışıyla yeni bir hükümettir, yeni bir başlangıç içindeyiz.

Elbette, hepimiz, geçmişimizi yansıtıyoruz; ama burada dikkatinizi çekmek istiyorum; olayı bir siyasî sürtüşme haline dönüştürmeden şunu anlamaya çalışalım: Türkiye, yeni bir başlangıç yapmaya çalışıyor. Bir hükümet kuruyoruz, 52'nci hükümeti kuruyoruz; bir yeni inançla, bir yeni heyecanla, bir yeni coşkuyla yola çıkıyoruz; buna lütfen saygı gösterin, bunu lütfen kabul edin, bunu lütfen anlayın. Çıkarın kafanızı o tozlu sicil defterlerinin arasından; müzevir memurlar gibi onu bunu şikâyet etme yaklaşımından kendinizi bir kurtarın; bakın, ortada iyi niyetli bir çaba varsa, bırakın götürsünler. Yok şöyle oldu, böyle bitti; bunun hiçbir yararı yok, onu bir defa ifade etmek istiyorum.

Yeni bir hükümet söz konusudur. Bu hükümetin yeniliğinin yansıdığı birtakım yerler vardır. Bazı arkadaşlarımız, bu hükümet programını beğenmemişler. Geçen defa rengini beğenmemişlerdi, bu defa herhalde kalınlığını beğenmemişler; çok ciddi değil, içeriği dolgun değil falan diyorlar.

Değerli arkadaşlarım...

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Geçen sefer siz de beğenmemiştiniz ve ret oyu vermiştiniz... Beraber beğenmemiştik...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Tabii, tabii; doğrudur; ben onun yanlış olduğunu söylemiyorum; şimdi de beğenmeme hakkınızı elinizden almıyorum; tespit ediyorum; beğenmediniz; bu hükümet programında beğenmemişsiniz; elbette beğenmeyebilirsiniz...

Değerli arkadaşlarım, benim ifade etmek istediğim şudur: Bu Meclis çok hükümet programı gördü; 52 tane hükümet programı geldi, geçti. Biz de nice hükümet programları gördük; tumturaklı ifadelerle yazılmış, gayet iddialı, gösterişli, her şeyi kapsayan, dörtbaşı mamur nice hükümet programları geldi geçti. Bir hükümetin değerlendirilmesini, hükümet programının kalınlığıyla ya da ifadesinin güzelliğiyle, berraklığıyla, lütfen, ölçmeyiniz. Bakın, daha kurulurken bu hükümetin niteliği ortaya çıktı; bu, bir vaatler hükümeti değildir, daha şimdiden bu bir icraatlar hükümeti olarak ortaya çıkmıştır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

EYYÜP CENAP GÜLPINAR (Şanlıurfa) — Neyle ölçelim bunu?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Hani seçim hükümetiydiniz?

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Evet... Evet...

Bu hükümetin, daha kuruluş döneminde birbiri ardından ortaya çıkan uygulamalarının önemini, anlamını, bu programın içinde görmezlikten gelmek, mümkün değildir. Türkiye’de, belki de ilk kez, bir hükümet işbaşına gelirken “yapacağım, edeceğim, cek, cak” demiyor; açıkça söylüyor: “Memura yüzde 53 zammı verdim.”

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Rüşvet değil mi?

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Lütfen... Lütfen... Memura verilen ücreti rüşvet sayan anlayışı takbih ediyorum. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Memura verilen ücreti bu şekilde nitelendiren anlayışı, kesinlikle reddediyorum.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Rüşvet... Rüşvet...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, asabiyet ve sinir, anlaşılıyor ki, konuşma süresi bittikten sonra da devam ediyor. Lütfen izin veriniz...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Göreceksiniz, memur sizi sandığa gömecek.

BAŞKAN — Sayın Çelik, hudutları çok aştınız! Size söz vereceğim; çıkıp burada konuşacaksınız.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bakın, bu hükümet “yapacağım, edeceğim” demiyor. Bu hükümetin kuruluşunda birtakım adımlar, oluşumlar var. Mesela, ne var; 600 bine yakın işçimizin toplu sözleşme anlaşmasının, barış içinde ve anlaşmayla, masa başında sonuçlandırılması var. Başka ne var; memurlara yapılan zam var. Memurlara yapılan zam, ne rüşvettir ne de seçim şekeridir. Herkesin bunu çok iyi bilmesini istiyorum.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Zammı önce verseydiniz ya!

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Memurlarımız, yıllardan beri, yüksek enflasyon karşısında, haklı olan ücret artışlarını elde edememişlerdi, bunun üzüntüsü hepimizin yüreğindeydi, he-

pimiz, Türkiye’de yeni bir döneme geçerken, bu konuda yapılabilecek olanların, hiç olmazsa, asgarisinin yapılması gerektiğine inanıyorduk.

Yüzde 53 zam da yeterli değildir, bunu da biliyoruz; ama bu ortamda, bu koşullarda bu kadarı sağlanabilmiştir. Bunun verilmiş olmasından muhalefetin şikâyetçi olmasını da anlamak mümkün değildir. Ama bu, Hükümetin altında yatan iyi niyeti, anlayışı, Hükümetin duyarlılığını yansıtan bir uygulama olarak ortaya çıkmıştır.

Bugüne kadar, siz, bir hükümetin, yüzde 53’lük bir zammı, propagandasını yapmadan, vaadini vermeden, günlerce önceden davulunu çalmadan verdiği tahnık oldunuz mu? Konuşmadan zam verildiğini, şu cumhuriyet hükümetlerinin tarihinde gördünüz mü?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Daha güvenoyu alamadınız...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — İşte, bu, 52’nci hükümete nasip olmuştur. 52’nci hükümet, gerçeği teslim etmiş, siyasî istismarına tenezzül etmemiş, tartışmasına kalkışmamış, kararı almış ve uygulamıştır.

İşçi emeklilerinin, yıllardır, adı var, kendisi yoktu. Devlet, işçi emeklilerinin farkında bile değildi. Nice hükümetler geldi, geçti; bu konuda gerekenler yapılmadı, yapılmadı; ama bu hükümet, gelir gelmez, işçi emeklilerinin de hakkını teslim etti, memur emeklilerinin de hakkını teslim etti, Bağ-Kur emeklilerinin de hakkını teslim etti. Bunlar, vaat değil; bunlar, gerçek; bu Hükümetin altında yatıyor. (CHP sıralarından alkışlar)

Öyle zannediyorum ki, muhalefeti asıl tedirgin eden de budur; onları rahatsız eden de, işte budur; çünkü alıştıkları türden bir tabloyla karşı karşıya değillerdir. Bu Hükümette laf yok, icraat var; tak tak yapıyor. Yaptı işte... Yaptı... Bunu görmek ye bunu değerlendirmek de Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevidir.

Değerli arkadaşlarım, sosyal duyarlılığı yansıttı. Başka ne yaptı?

Bu hükümet görüşmelerinde beni yakından ilgilendiren konulardan birisi de, Anavatan Partisinin çiftçilerimizin sorunlarına ilgi göstermeye başladığını görmek olmuştur. (CHP sıralarından alkışlar)

Gerçekten, bu oturumda, Anavatan Partisinin, çiftçi sorunlarına özel bir ilgi içerisine girdiğini görüyorum; bundan, çok memnun oluyorum; çünkü çiftçimizin sorunlarına, gerçekten sahip çıkmak gereği var. İktidar olarak, biz, elimizden geldiğince sahip çıkacağız; muhalefetin bizden daha çok sahip çıkmasını isteriz. İsteriz ki, sorun, daha iyi çözülsün, çiftçiye, daha iyi hizmet gitsin; ama bir parti, sadece muhalefete düşünce işçiyi, memuru, çiftçiyi hatırlar, iktidardayken onları tamamen unutursa, bu da, demokratik gelişmemiz açısından güven verici bir manzara oluşturmaz.

ABİT KIVRAK (Konya) — Tam sizi tarif ediyor!

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bakın, bu hükümet gelirken, çiftçilerimize dönük

olarak, elimizdeki çok kısıtlı olanaklarla ne yapılabileceğini araştırmış, bu konuda önemli girişimler yapmıştır.

Daha, Hükümet gelir gelmez, Trakya'daki ayçiçeği üreticisinden Karadeniz'deki fındık üreticisine, Ege'deki, Adana'daki, Antalya'daki pamuk üreticisine kadar, çiftçilerimizin ürünlerinin değer bulmasını sağlayacak bir biçimde, birliklere, kooperatiflere finansman olanakları sağlamış, üreticinin ürünü sahihsiz kalmamış, piyasada hak ettiği yeri bulmaya başlamıştır. Bu anlayışı, sonuna kadar takip edip götüreceğiz.

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Çayı unuttun...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Yine, daha gelir gelmez, gübre üretimine desteği yüzde 50 düzeyine bu hükümet çıkarmıştır,

Yine, aynı şekilde, hayvancılığa yardımcı olacak finansman olanakları, bu hükümetin konuya bakışındaki iyi niyetin bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır.

Bütün bunların dışında -bu Hükümet daha işbaşına gelmedi, geliyor- bir Seçim Kanunu ortaya çıkmıştır. Bir meclisin yapabileceği en güç yasaların başında seçim yasası gelir. Kolay değildir bir seçim yasası yapabilmek. Bu Meclis, böyle bir hükümetin oluşma süreci içerisinde bir Seçim Yasasını çıkarabilmiştir.

BEDRETTİN DOĞANCAN AKYÜREK (İstanbul) — Yüzkarası bir Seçim Yasası...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bu Seçim Yasasını bütün arkadaşlarımız beğenmiyor olabilirler; bunu anlayışla karşılarım. Tabii, parlamento çoğunluklarının, kendi içerisinde bulundukları şartlara uygun bir biçimde seçim kanunu çıkararak, seçim kazanmak için kullanabildikleri dönemlerdeki rahatlık, bu defa söz konusu değildir; ama şunu iddiayla ifade edebilirim ki, bu çıkan Seçim Yasası, 12 Eylül'den sonra, birbiri ardından, daha antidemokratik, daha az adaletli temsil ilkesine dayalı, haksız milletvekili üretmeye fırsat verecek biçimde çıkarılan yasalar zincirinin, artık, sonuna gelindiğini, artık, daha demokratik, daha adaletli temsil anlayışına dayalı yasaların çıkacağını ortaya koyan, gösteren bir Seçim Yasası olmuştur. Daha demokratik bir Seçim Yasasıdır. Bunu, önümüzdeki seçimlerde birlikte göreceğiz.

Bu hükümet başka ne yapmıştır; seçim kararını almıştır. Hani, seçim istiyoruz, seçim istiyoruz diye rahat rahat konuşma imkânı; belki, Meclis, seçim kararını aldıktan sonra ortadan kalktı diye şikâyetçi olabilirsiniz; ama artık, erken seçim, bir boş söz olmaktan çıkmış, tarihi konulmuş bir siyasi gerçeklik haline dönüşmüştür ve bunların hepsi önemlidir, hepsi, sorumlu kararlardır. Bütün bunların ötesinde bunu yapmıştır bu hükümet.

Değerli arkadaşlar, hükümeti kurmayacaksınız; oy alıp seçilmişsiniz, Parlamentoda yer tutmuşsunuz; hükümet kurulacak "hayır" diyeceksiniz; ondan sonra, kimse kurmasın diye ısrar edeceksiniz; sonra ne olacak, nereye gidecek iş; Anayasasının 114 ve 116'ncı maddelerine gidecek; yani, Meclis, hükümet kurmasın, içerisinde bir hükümet çıkaramasın; Meclis, güvenoyu verme hakkına sahip olabildiği bir

hükümet üretmesin, seçim kararı alamasın; Cumhurbaşkanı -ancak, olağanüstü dönemlerde işletilecek olan- Anayasanın 114'üncü ve 116'ncı maddesini işleterek, seçim kararı alamayan Parlamentoyu tutup seçime götürsün, içerisinden bir hükümet çıkaramayan Parlamenta Çankaya'dan bir başbakan tayin etsin, "senin başbakanın bu olacak" desin; hükümeti de kursunlar, sen de bununla yaşamak zorunda kal... Bunumu istiyordunuz, bunu mu arıyordunuz, buna mı destek olacaktık?

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Anayasada yok mu?

DIŞIŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Anayasada var... Borçlar Kanununda da konkordato ve fesih var; Bankalar Yasasında da, hesabını tutturamayan bankanın yönetim kuruluna Maliye Bakanlığının atama yetkisi var; iyi mi, güzel mi, uygun mu onlar? (*CHP sıralarından alkışlar*) Bu, Parlamentonun onuruna, Parlamentonun tabiatına, demokratik bilincine uygun bir şey mi, Anayasada var diye? Anayasa, kullanılmasın diye oraya koymuş; milletvekilleri Meclisi o noktaya düşürmezler, düşülmesinler temennisiyle koymuş; ama vurdumduymazlıkla eğer düşürürlerse, işte o zaman yaparız demiş; ama biz bunu kabul etmediğimiz için, kabul eden arkadaşlarımız sasırsa da, biz bunu reddettiğimiz için hükümeti kurduk ve Meclisin de onurunu kurtardık. (*CHP ve DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

İSMAİL SANCAK (İstanbul) — Mübarek olsun...

DIŞIŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi, bundan mı şikâyet ediyorsunuz; yani, Türkiye, seçime gidiyor; gitmesin mi? Türkiye seçime giderken, Meclis kendi içinden Hükümet kurmuş; kurmasın mı? Ne bu telaş, niye şikâyet ediyorsunuz? Daha ortada fol yok yumurta yok; yapılmış bir şey yok. Yapılmışsa, memura maaş verilmiş, sokaktaki grev çözülmüş, limanlarda çürüyen malların çürümesine son verilmiş, emekliler hatırlanmış; yıllardır çıkarılamayan, demagojisi yapılan, Terörle Mücadele Yasasının 8'inci maddesi, Mecliste, bir demokratik anlayışla, dayanışmayla, sorumluluk duygusuyla değiştirilmiş; Türkiye'nin, demokratikleşme konusunda kendi iradesiyle bir adım atabileceğinin güzel bir örneği verilmiş. Niye bu tepki? Seçime gideceğiz; bunları anlatmak mümkün.

Değerli arkadaşlarım...

HALİL İBRAHİM ÖZSOY (Afyon) — Sayın Baykal, iki ay evveline kadar buradaydınız...

ENGİN GÜNER (İstanbul) — 50'nci Hükümeti biz mi kurduk Sayın Baykal?

MUSTAFA PARLAK (Rize) — Dört senedir neredeydiniz?

DIŞIŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Partilerin, hükümet kurma hakları da vardır, hükümetten ayrılma hakları da vardır. Biz, hükümetten ayrılırken size bir şikâyetle bulunmadık.

İSMAİL SAFA GİRAY (İstanbul) — Hakkınız mı vardı?

DIŞIŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Biz, kendi irademizle, kendi kararımızı aldık ve ondan sonra da, sizin

hükümet kurup kuramayacağınızı gördük, başkalarının ne yapacağını gördük; ondan sonra, hükümet kuracağımız ortağımızla kozlarımızı paylaştık, anlaşmamızı yaptık; sorumluluk duygusu içerisinde, Türkiye'ye karşı görev bilincimizi unutmadan, gereğini yaptık ve Hükümeti kurduk; niye şikâyet ediyorsunuz? Milletimize hayırlı olsun, Türkiye'mize hayırlı olsun. (CHP ve DYP sıralarından alkışlar)

GÜRHAN ÇELEBİCAN (İstanbul) — Şimdi niye bununla övünüyorsunuz?

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, tabii, bu şikâyetin bir çıkmaz sokak olduğu anlaşılıyor. Yani, şikâyeti nereye bağlayacaksınız; biz kurmayalım, sen kuracaksın, gel kur, ha, ben de kurmayacağım... Sen kurmayacaksın ne olacak; Türkiye'yi hükümete mi bırakacağız; onu mu söylüyorsunuz! (RP sıralarından "Hayır, hayır" sesleri)

ENGİN GÜNER (İstanbul) — Onu hükümet kuranlar düşünsün.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Biz kendi aramızda koalisyonumuzu kurduk, şartlarımızı yarattık, hizmetlerimizi vermeye başladık. Türkiye de bunu takdir ediyor, takdir edecek; bundan da bir kuşquamız yok.

Değerli arkadaşlarım, bu, içerisinde bulunduğumuz güncel siyasal tartışmanın bir boyutu. Yani, bunlar söylenebilir, bunlar da önemli değil; bu sözleri söylerken de çok mutlu olmadığımı ifade etmeliyim. Bunları, burada yapılan tartışmalara cevap verme mecburiyeti içerisinde ifade ediyorum; bunlarla bir yere varılmaz. Türkiye'de Meclis olacak, hükümet olacak, koalisyonlar kurulacak, icraatlar yapılacak; bunlar iyi yapılmalı, Türkiye iyi yönetilmeli; konu budur. Kurdundu kurmadındı, ayrıldındı ayrılmadındı, geçmişte şöyle yapmıştın... Bunlardan hiçbir şey çıkmaz, onları bırakalım. Şimdi ben, ana, temel birkaç noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, bakın, bu Hükümet Programı müzakerelerinde, benim dikkatimi çeken noktalardan birisi de, muhalefet sözcülerinin terörle ilgili bir değerlendirme yapmamaları oldu; enteresan bir olaydır. Yani, Türkiye çok ağır bir terör gerçeğiyle karşı karşıya, bir Hükümet Programı görüşüyoruz, muhalefet sözcüleri, burada, geldiler, her şeyi dile getirdiler, her şeyi tartıştılar; ama terör konusunda, nedense, hiçbir şey söylemediler. Yani, Türkiye terör konusunu aştı da, artık, bu Meclis kürsüsünde, böyle bir ortamda, bu konuşmaya ihtiyaç mı kalmadı; hayır, ihtiyaç var. Bu konuda düşüncelerinize, değerlendirmelerinize, katkılarınıza ihtiyaç var. Bu, bizim sorunumuz, Türkiye'nin sorunu, hepimizin sorunu. Birbirimize fatura edebileceğimiz konuları konuşacağız, birbirimize fatura edemeyeceğimiz konuları, Türkiye'nin temel sorunları dahi olsa, görmezlikten geleceğiz! Bununla tartışma olur mu, bununla sorunlar çözülür mü?

Bakınız, terör konusunun konuşulması ihtiyacı var. Teröre karşı büyük bir mücadele, kararlılıkla veriliyor. Bu konuda önemli ilerlemeler gerçekleştiriliyor; ama sorun, ciddiyetini, önemini hâlâ koruyor ve özellikle bu dönemde konuşulması gereken -bence- iki ayrı boyut var. Birisi şudur: Teröre karşı mücadelenin başarılı bir şekilde yürütülüyor olmasının yanı sıra, o bölgede yaşayan insanların sorunlarına, devletin, yeni bir anlayışla, yeni bir güven duygusuyla, yeni bir yaklaşımla eğilmesi ihtiyacı var; bunun vurgulanması gerekir, bunun anlatılması gerekir, bu-

nun paylaşılması gerekir. Bu, teröre karşı verilen mücadelenin başarısı sayesinde, belki daha da kolay gerçekleştirebileceğimiz bir konudur. O bölgede yaşayan insanların yaralarının sarılması, onlara güven duygusunun verilmesi, onların sahiplenilmesi, onlara karşı bir ayırımın resmen güdülmediği-nin ortaya konulması, teröre karşı verilen mücadelenin başarısıyla yakından ilgili olarak sergilenmesi gereken bir noktadır. Bunu görüyoruz, bunu, biz, Hükümet olarak kendimiz hissediyoruz, bu arayışın içerisine giriyoruz. Muhalefetin de, bu noktalarda bize yardımcı olmasını bekliyoruz.

İSMAİL SANCAK (İstanbul) — Hep oldu zaten...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bir başka nokta, birlikte düşünmemiz gereken bir konu şudur: Terör, artık, Türkiye'yi aşan bir siyasallaşma ve uluslararasılaşma sürecinin içerisine girmiş gibi gözüküyor.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Sayenizde... Sayenizde...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Beyefendi, sayende-sayende değil... Bunlar ucuz laflar, bunlar boş laflar... Olayın düzeyine yükselin lütfen... Olayın ciddiyetini kavrayın ve onun gerektirdiği anlayışla bu konunun üzerine eğilin; buna ihtiyaç var.

Şimdi, bakın, bu, önemli bir konudur; hepimizi yakından ilgilendiren, ilgilen-dirmesi gereken bir konudur. Kimsenin kimseyi suçlayarak bu konudan sıyrılma-sı mümkün değildir. Önemli olan da, şunun bunun sıyrılması ya da şunun bunun suçlu gösterilmesi değildir. Türkiye'nin büyük bir olaydır ve eğer bu olay giderek siyasallaşıyorsa, uluslararası platformlara taşınıyorsa, böyle bir eğilim varsa, bunu teşhis etmemiz, bunun tedbirini almamız, buna karşı daha kararlı bir yaklaşımı, hep birlikte, Meclis olarak, Hükümet olarak sürdürmemiz gerektirir.

Şimdi, ben, ne söylüyorum; biz, terörde böyle olaylar görüyoruz; bunların san-cısını yaşıyoruz. Burada, Hükümet Programı konuşuluyor; bu konular, dile bile ge-tirilmiyor; konuşulmayan konu da yok; kalubela zamanına kadar gidilmiş, herkesin cemaziyülevveli araştırılmış, herkes, elinde günah defteri, yazıyor da yazıyor... Bırakınız, ciddi konuları konuşalım. Şu terör meselesinde, bu sorunlara nasıl eğilece-ğimizi birlikte düşünelim, çıkış yolları arayalım.

Aynı şekilde, enflasyon, Türkiye'nin bir temel konusu; enflasyona dönük ciddi bir yaklaşıma ihtiyaç var. Türkiye, bir sarmalın içerisinde giderek sıkışıyor. İç bor-cun olağanüstü yükselişi, Türkiye'yi, yatırım yapamaz, kalkınmasını finanse ede-mez, eğitimine, sağlığına, kentleşmesine harcama yapamaz bir noktaya doğru sü-rüklüyor. Bunun tedbirlerini arayıp, bulmamız lazım. Bunu, bugünkü Hükümetin de bulması lazım, yarın işbaşına gelecek hükümetin de bulması lazım. Türkiye'nin, bu açmazdan kurtulması, çıkması lazım. Bu, önemli bir konudur. Bunu veri alıp, bunu esas alıp, senin zamanında buğday şöyleydi, pancar böyleydi tartışmasıyla bir yere varılmaz. Tarım perişan; tarımın daha önceki halini, hepimiz çok daha iyi biliyoruz.

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Sizden öğrendik... Sizden öğrendik o politikaları...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Ama o tartışmanın getireceği bir şey yok; şimdi, olay budur; bunu çözmemiz gerekiyor; size, bunu teklif ediyorum; bunu düşünelim, Meclisin tartışma düzeyini, çerçevesini buraya çekelim diyorum. Bu, hepimizin meselesi. Geçmişte öyleydi, böyle değildi tartışmalarıyla bir yere varılmaz. Şimdi, olay bu; bunun çaresini bulmamız lazım.

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Onu siz yapacaksınız... Bu Hükümet yapacak...

REFİK ARSLAN (Kastamonu) — Çok zorlanıyorsunuz Sayın Baykal.

İSMAİL SANCAK (İstanbul) — En zor konuşmanızı yapıyorsunuz Sayın Baykal...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bakınız, önümüzdeki günler için, bizim çerçevemiz belli; 24 Aralıkta, Türkiye seçime gidecek. Biz, Türkiye'yi seçime götürerek, büyük bir hizmet yaptığımıza inanıyoruz. Türkiye'yi seçime götürecek yasayı çıkardık. Türkiye'yi, gerekli düzeltmeleri yaptıktan sonra, huzur içerisinde, barış içerisinde seçime taşımaya çalışıyoruz. Bu dönem içerisinde, ülkemizin temel konularına ilişkin toplumsal bilinci artırmaya çalışıyoruz. Ülkenin gündeminin doğru oluşturulmasına katkı yapmaya çalışıyoruz. Terör konusundan, ekonomisinden, yatırımlarına kadar, her konuya, yeni bir yaklaşımla eğilelim diyoruz.

Bakın, bu kısa hükümet döneminde gözden kaçırılmaması gereken -eğer, kendimizi bir husumet duygusunun esiri haline getirmemişsek, siyaseti, kabul edilemez bir sürtüşme olarak anlamıyorsak- memnuniyetle karşılanacak olumlu gelişmeleri de görmezlikten gelemeyiz.

Burada, azınlık hükümetinin program görüşmeleri sırasında anımsayacaksınız, ben, kürsüye çıktım ve dedim ki, artık, altyapı projelerimizi, sadece Türkiye'nin kendi iç ihtiyaçlarını düşünerek düzenlemeyelim; yeni bir oluşum var çevremizde, dünyada; Türkiye, bunu değerlendirmeyi amaçlayan bir anlayışla altyapı politikasını belirlesin. Birkaç da örnek verdim. Birisi, Tiran'dan Makedonya'ya, Makedonya'dan Sofya'ya, Sofya'dan da Edirne'ye ve İstanbul'a uzanacak olan otoyol projesiydi. Bunun, Avrupa'yı ve sancılı Güney Avrupa'yı çok rahatlatacak ve orada yaşayan ülkelerin içerisine itildiği yalnızlık duygusundan, tecrit edilme anlayışından çıkmasını kolaylaştıracak bir büyük ve önemli proje olduğunu; bizim, buna sahip çıkmamız gerektiğini ve Türkiye'yi Avrupa'ya uzatacak bu büyük hattı, belki uluslararası finansmanlarla, gerçekleştirmeyi şimdiden düşünmeye başlamamız gerektiğini ifade etmiştim; ne zaman; azınlık hükümetiyle ilgili program görüşmelerinde.

Kısa bir süre sonra Sayın Cumhurbaşkanı, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda konuşma yapmak için New York'a gitti ve orada, hepimizi sevindiren bir gelişme ortaya çıktı. Bu dört ülkenin devlet başkanı; yani, Arnavutluk'un, Makedonya'nın, Bulgaristan'ın ve Türkiye Cumhuriyetinin devlet başkanları bir araya geldiler, böyle bir projeyi gerçekleştirme konusunda bir ilke mutabakatını imzaladılar ve ilan ettiler. Bu, gözden kaçan, belki, sıradan bir olay gibi gözükebilir; ama ben inanıyorum ki, içerisinde bulunduğumuz dönemin gereklerine cevap verecek yeni bir anlayışı yansıtan bir politikaydı. Bu Hükümetin ömrü, belki, bunu daha ileri götürmeye yet-

meyebilir. 24 Aralık'tan sonra, 53'üncü hükümet kurulacak; ama bu, 53'üncü hükümette de ele alınacaktır, daha sonra da ele alınacaktır; önemli olan, olaya, artık, böyle bakma gereğini kavramaktır.

Aynı çerçeve içerisinde, inanıyorum, Bulgaristan-Sofya'dan Tekirdağ'a bağlanacak otoyolun da, Tekirdağ liman tesislerinin Bulgaristan'ın sorunlarına da cevap verecek şekilde ele alınması biçimindeki yatırımlarla değerlendirilmesi de mümkün olacaktır.

Yine, aynı anlayışla -bir kez daha yinelemek istiyorum- Karadeniz sahil otoyol sisteminin bir an önce gerçekleştirilmesi, Türkiye'nin, büyük önem taşıyan Kafkasya'ya, Orta Asya'ya yönelişinin can damarlarından birisini oluşturacaktır.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Sayın Başbakan karşı ona; bir türlü yapmadı.

DIŞIŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım “yapmadı” demeyin. Siz, altı yılda 200 kilometre otoyol yaptınız; bu Hükümet -ben bir parçası değilim; ama hakkını yemeyin otoyol konusunda- 800 kilometre otoyol yaptı.

İSMAİL SAFA GİRAY (İstanbul) — Bravo! Tebrik ederim!

DIŞIŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, ne olur, konuyu tekrar şu, bu tartışmasına çekmeyelim.

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Evvela, Başbakanın inanmıyor.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Sayın Başbakan istemiyor.

DIŞIŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Özellikle, siz, bir Giresunlu olarak, bu projenin yapılmasına itiraz edemezsiniz.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Ben istiyorum.

DIŞIŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Tabii, inşallah yapacağız, birlikte yapacağız.

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Hangi Hükümet?

DIŞIŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — 53'üncü, 54'üncü; hangisi gelecekse... Önemli olan, yapılması; kimin yaptığı, o kadar önemli değil.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Biz, yapılmasına taraftarız.

NEVŞAT ÖZER (Muğla) — Hükümetin inanmıyor ki...

DIŞIŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, dikkati, ülkenin ana sorunlarını çözecek yaklaşımlara yöneltmek gerektiğini vurgulamak istiyorum. Siyasal tartışmalarımızı bu noktaya çekerek, bundan ülke yararlanır. Artık, bir kör döğüşü içine sürüklenmekten çıkalım. Türkiye, seçime gidiyor. Bu seçim, yeni bir başlangıç şansını bize getirmelidir.

Bakınız, bu yeni bir Hükümettir. Bu yeni Hükümet, bu 52'nci hükümet, yeni bir Meclisin düğmesine basmıştır. İnşallah, 24 Aralıkta yapılacak seçimlerle, yeni bir Meclis gelecektir; milletimizin önüne bu imkânı getiriyoruz ve umut ediyorum, o yeni Meclis de, yeni bir Türkiye'yi; terör sorununu aşmış, enflasyon sorununu çözmüş, dünyanın yeni koşullarına ayak uyduran, büyük atılımları yapan, büyük reformları gerçekleştiren bir Türkiye'yi gerçekleştirecektir, gerçekleştirmelidir. Bu, hepimizin sorumluluğu içerisinde. Bu konuda yapılması gereken şeylerin neler olduğunu çok iyi biliyoruz.

Türkiye'de, süratle, bir yönetim reformunu, artık düşünmek gerekiyor. Bu Hükümetin sınırlarının dışındadır, biliyorum; ama bu kürsülerin görevi, gerçeklerin altını çizmektir; toplumun bilincine, bu anlayışı yansıtmaktır.

Türkiye'nin yönetim sistemi, artık tıkanmıştır. Bu yönetim sistemiyle, sorunlarımızı çözmek mümkün değildir. Aşırı merkezîyetçi bir yönetim yapısını hızla değiştirmenin, artık zamanı gelmiştir. Daha halka güvenen, daha yetki tanıyan bir anlayışla, daha desantralize, ademi merkezîyetçi bir yönetimi, ülkemize, bir an önce getirmek durumundayız. Artık, ebelerin, hemşirelerin, öğretmenlerin ataması, Ankara'da, bakanlıkta yapılmamalıdır; iller, kendi içlerinde atamaları yapabilmelidir. Dünyanın her yerinde böyledir, Türkiye'de de böyle olmalıdır. İller, bütçe yapabilmelidir, gelir toplayabilmelidir, vergi alabilmelidir ve ihale yapabilmelidir. Birtakım işlerin illâ Ankara'dan vize edilmesi zorunluluğu ortadan kaldırılmalıdır. Türkiye'nin, böyle bir yönetim reformuna, bir an önce ulaşması sağlanmalıdır; bu, önümüzde duran bir meseledir.

Türkiye'nin, bir büyük eğitim hamlesine ihtiyacı vardır; personel reformuna ihtiyacı vardır. Kamu çalışanlarını perişan eden bir devletin, millete hizmet vermesi mümkün değildir. Devlet ile milletin barışması, kamu yönetiminde görev alan insanların, özsaygılarını ve güvenlerini kazanmalarıyla gerçekleştirilebilir.

Mahkemeler metruk, hâkimler ihmal edilmiş, dosyalar toz toprak içerisinde; adaleti, Türkiye sathına yayacaksınız; olur mu böyle bir şey? Türkiye'nin, bir adalet reformuna ihtiyacı var.

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Sayın Baykal, dört yıl Adalet Bakanısınız, niye yapmadınız?

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Beyefendi, zatı âliniz seçkin bir hukukçusunuz; bakınız, bu hükümet, daha, güvenoyu almadı; bu Hükümet, seçime gidecek. Siz, yıllarca işbaşında bulunan, hükümetler oluşturan bir partiye mensupsunuz. Bu soruyu, eğer birisinin sorması gerekirse, benim, size sormam gerekir; niye bunu yapmadınız yıllarca diye; ama ben inanıyorum ki, artık, bu soruların bir anlamı kalmamıştır.

Şimdi, neyin yapılması gerektiğini birlikte saptayalım ve Türkiye'yi, önümüzdeki döneme bir heyecanla, bir umutla taşımaya çalışalım. Bu konuda yapılan çok şey var; hazırlıklar var, dosyalar var, yasalar var, bunların hepsi ortada. Bunu gerçekleştirecek siyasî ortam lazım. Onun için, seçim diyoruz; onun için, taze başlangıç diyoruz. 24 Aralıktan sonra, milletimiz, bu görevi bize verirse, Türkiye'nin yönetim sistemini de, ademi merkezîyetçi, halka güvenen bir yönetim reformuna;

adalet sistemini de, ülkemizin layık olduğu saygın bir adalet düzenine kavuşturacağımızı, burada açıkça ifade ediyorum. *(CHP sıralarından alkışlar)*

HALİL ORHAN ERGÜDER (İstanbul) — Söz... Söz... Söz!

DİŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Söz... Desteğinizi de bekliyorum.

Değerli arkadaşlarım, önemli olan, bu sorunları vurgulamamız. Personel reformu -tekrar-önemlidir, yönetim reformu, personel reformu, adalet reformu... Birbiri ardına bunları başarmamız lazım. Eğitim reformunu mutlaka halletmemiz lazım, öğretmene sahip çıkmamız lazım; eğitim araçlarını çağdaş hale getirmemiz lazım. Bütün bunlar ülkemizin temel konuları.

Finansman reformu, finansman reformu Türkiye, yatırımlarını gerçekleştirecek yeni olanakları aramalıdır. Bakınız, umut ediyorum, inşallah, bu yılın sonunda, gümrük birliğinin bir parçası olacağız. Bu, ekonomimizin çerçevesini değiştirecek, temel kurallarını değiştirecek, yeni sorunlar ve yeni olanaklar çıkacak. Bütün bunları en iyi şekilde değerlendirerek, Türkiye'nin ekonomik yapısını yeniden şekillendirmenin arayışı içerisine girmek durumundayız. Bütün bunlar, ülkemizin temel konularıdır, bu konuları, bu vesileyle dile getirmenin görev olduğuna inanıyorum. Daha başlarken, bu anlayışımızı, bu inancımızı, Türkiye Büyük Millet Meclisine ve ulusumuza duyurmak istiyorum.

İSMAİL SAFA GİRAY (İstanbul) — Kimin anlayışı, anlayamadık; sizin mi, koalisyonun mu?

DİŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Hükümetin de anlayışı efendim, Hükümetimizin de anlayışıdır.

İSMAİL SAFA GİRAY (İstanbul) —Hükümetin mi! Yer almıyor orada da!

DİŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Efendim, bu Program, 24 Aralıkta seçime gidecek olan bir hükümetin programıdır; ama bu Hükümeti oluşturan siyasal partilerin, bu noktalarda mutabakat içerisinde olduğunu güvenle söyleyebilirim.

Değerli arkadaşlarım, bu tartışmalarda, dışpolitika sorunlarımız da ele alındı. Bir Dışişleri Bakanı niteliği içerisinde de bu konulara değinmek görevimdir. İzin vererseniz, bu anlayışla da bazı açıklamalar yapmak istiyorum. Dış politikayla ilgili değerlendirmelere topluca cevap vermeye çalışacağım.

Öncelikle şunu belirtmeliyim ki, Türkiye'nin dış politikası, Atatürk döneminde bu yana temel hedefinden hiç sapmamıştır, bundan sonra da sapmayacaktır. Türkiye'nin siyasî kültürü, ulusun temel çıkarlarının bir ifadesi olan dış politikayı, güncel iç politika çekişmelerine feda etmeyecek kadar yüksektir. 52'nci Cumhuriyet Hükümeti, bundan önceki bütün cumhuriyet hükümetleri gibi, dışpolitika alanında, barışçı, ancak, ülkenin yüksek çıkarlarından taviz vermeyen kararlı bir politika izleyecektir.

İki aydan daha az bir süre içerisinde ülkemizi seçimlere götürmeyi hedefleyen Hükümetimiz, bu kısa zamanda, yakın tarihimizin en önemli dışpolitika hedef-

lerinden birini başarıya ulaştırmaya azimlidir. Bu, temellerini 1963 Ankara Antlaşması ve 1973 Katma Protokolüyle attığımız Avrupa Birliğiyle gerçekleştireceğimiz gümrük birliğidir. Gümrük birliği, yetmiş yıldan beri süren, Türkiye'nin, Batı âlemiyle bütünleşme serüveninin en önemli halkalarından biri olacaktır. Gümrük birliğiyle, Türkiye, Atatürk'ün gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma hedefini yakalamak için çok önemli bir aşamayı geride bırakacaktır.

Avrupa Birliğiyle imzaladığımız ve aralık ayı ortalarında Avrupa Parlamentosunda onaylanmasını beklediğimiz gümrük birliği antlaşması, yalnız, karşılıklı olarak gümrük birliği tarifelerini ahenkleştirmekle kalmamakta, Türkiye ile Avrupa Birliği arasında çok güçlü bağlar oluşturmaktadır; Türk ekonomisini, birçok açıdan Avrupa Birliğiyle bütünleştirmektedir. Bu amaçla çıkardığımız uyum yasaları ve önümüzdeki günlerde Yüce Meclisin onaylayacağını umduğumuz yasalar, Türkiye'nin, ekonomik açıdan, dünyanın en ileri yasal sistemlerinden birisine sahip olmasını sağlayacaktır.

Gümrük birliğinin olumlu sonuçlarını, kentlerdeki köylerdeki bütün vatandaşlarımız günlük yaşamlarında hissedeceklerdir. Nihayet, gümrük birliği, Türkiye'nin, Avrupa Birliğine tam üye olmasını hızlandıracak ve kolaylaştıracaktır. İşte, böyle yüksek bir hedefi gerçekleştirmek için, Hükümetimiz, var gücüyle çalışacaktır.

Değerli arkadaşlarım, Avrupa'da, Türkiye'nin bu ileri adımı atmasını engellemek veya geciktirmek isteyenler vardır. Bunların bir bölümü, iyi niyetle de olsa, Türkiye'nin, demokrasi ve insan hakları alanında henüz yeterli adımları atmadığını düşünmektedirler. Bu izlenimler, yanlış ve eksik bilgilere dayanmaktadır. Böyle düşünenler; Türk Milletinin, cumhuriyetin kuruluş yıllarından beri, dünyanın en ileri, en demokratik yasalarını ve devlet sistemini kabul etmek için güçlü bir iradeye sahip olduğunu bilmeyenlerdir; daha cumhuriyetin ilk yıllarında, hiçbir Batılı ülkeden veya kuruluştan öneri beklemeden, tavsiye beklemeden, Türkiye'nin, çağın en ileri ülkelerinin yasalarından esinlenerek, tarihe geçecek bir hukuk reformu yaptığını bilmeyenlerdir; bugünkü Batı Avrupa ülkelerinin birçoğu diktatörlüğün zulmü altında ezilirken, Türkiye'nin demokrasi yolunda azimle ilerlediğini, Batı Avrupa'daki zulümden kaçanlara kucak açtığını bilmeyenlerdir.

Türkiye, son otuzbeş yıl içerisinde, üç kez askerî müdahaleye maruz kalmasına rağmen, her defasında, demokrasiyi daha da güçlendirmek için adımlar atmasını bilmiştir. Demokrasi ve insan hakları alanında bugün, dünyanın en ileri standartlarını oluşturan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine, Türkiye, taraf olmuştur; Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna bireylerin başvuru hakkını kabul etmiştir.

Hükümetimiz aleyhine, Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna yapılan başvuru sayısı, dosya sayısı itibarıyla, 154'tür. Söz konusu 154 başvuru dosyası, 436 gerçek kişinin, 6 siyasi partinin, 1 sendikanın ve 2 şirketin komisyona şikâyetlerini kapsamaktadır. Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna diğer ülkelerden yapılan başvuru sayısı ile ülkemizden yapılan başvuru sayısı karşılaştırıldığında, ülkemizin sıralamada gerilerde kaldığı görülmektedir.

Örneğin; İtalya'ya 5.780 şikâyet yöneltilmiştir; İngiltere'ye 2.900 şikâyet yöneltilmiştir; Fransa'ya 1.900 şikâyet yöneltilmiştir; Almanya'ya 780, Polonya'ya

1.200, Çek Cumhuriyetine 720, Türkiye'ye ise, daha önce söylediğim gibi, 154 şikâyet yöneltilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna Hükümetimiz aleyhine yapılmış 154 başvurudan 33 adedi sonuçlanmıştır. Komisyon ve Divan, bugüne kadar, ülkemiz aleyhine sadece 3 ihlâl kararı vermiştir. Bu ihlâllerden 2 tanesi, gözaltı ve yargılama süresinin uzunluğu; 1 tanesi ise, kötü muamele nedeniyle verilmiş ve tespit edilen tazminat miktarları ödenerek, Türkiye'nin sözleşmeden doğan yükümlülükleri derhal yerine getirilmiştir. Diğer ülkeler aleyhine verilen ihlâl kararlarının sayısı ise, ülkemizle karşılaştırılamayacak kadar yüksektir.

Örneğin; Temmuz 1995 itibariyle, İtalya'ya 240 ihlâl kararı tespit edilmiştir; Fransa'ya 50, Avusturya'ya 20, Portekiz'e 15, İngiltere'ye 12, Türkiye'ye 3...

Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Divanının zorunlu yargısını kabul etmiştir; İş-kenceyle Mücadele Sözleşmesini imzalamış, bu sözleşmenin denetim mekanizmalarını kabul etmiştir ve bütün bunları, yurtdışından hiçbir zorlamaya maruz kalmadan, kendiliğinden yapmıştır.

Şimdi, böyle bir ülkeye demokrasi dersi vermek mümkün müdür... Bu Meclis içerisinde, demokrasi mücadelesi uğruna hapiste yatmış parti liderleri vardır, milletvekilleri vardır. Hatta, bu ülkenin Cumhurbaşkanı bile, bir dönemde, özgürlüğünden mahrum kalmıştır.

Değerli arkadaşlarım, daha ileri bir demokratik hayata ulaşmak için bunca cefaya katlanmış, bunca fedakârlık yapmış insanların, başka ülkelerden demokrasi dersi almaya ihtiyaçları yoktur. Tabii ki, eksiklerimiz olabilir.

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) — Teslim oluyorsunuz...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Tabii ki, uygulamada hatalar olabilir; ama insaflı konuşalım, dünyada, hangi ülke, demokrasi alanında, insan hakları alanında mükemmel bir düzeye ulaştığını iddia edebilir! Bizde, eksiklik ve yanlışlık varsa, bunları düzeltme iradesi ve kararlılığı da vardır.

İşte, Hükümet olarak, bütün bu gerçekleri, Avrupalı dostlarımıza, Avrupa Parlamentosuna, bıkmadan, usanmadan anlatmaya devam edeceğiz, iktidarda olsun, muhalefette olsun, bütün arkadaşlarımızın, bu millî davada, el ele vereceklerine inanıyoruz.

Bazı Avrupalı parlamenterler “Gümrük Birliği Antlaşmasını onaylamak için; hele, Türkiye, bir, anayasa değişikliklerini gerçekleştirdin de, öyle karar verelim” dediler. Onlar istediği için değil, halkımız istediği için, anayasa değişikliklerini yaptık. (CHP sıralarından alkışlar) Bu inancı, 12 Eylül Anayasasının kabul edildiği ilk günlerden beri ifade eden bir siyaset adamı olarak, hiçbir kompleks duymadan söyleyebilirim.

Demin, burada “Avrupa'nın zorlamasıyla anayasa değişikliğini yaptık” diye şikâyet eden bir milletvekili arkadaşımı dinlerken, büyük bir üzüntü içine düştüm. Ben, o arkadaşımız, Avrupa'nın zorlamasıyla mı o anayasa değişikliğine oy verdi,

bilmiyorum; ama ben ve benim arkadaşlarım, inandığımız için, o anayasa değişikliğini destekledik. (CHP sıralarından alkışlar)

Yine, tereddüt edenler oldu...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — 15'inci maddeden ne haber?

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Gerekli desteği veremediğiniz için değiştiremedik.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Sayın Baykal, bize bakma; biz verdik...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Kararlılık içerisine girseydiniz, hep birlikte yapabildik. O gün de hazır-dık, bugün de hazırız, 15'inci maddeyi de değiştirmeye.

AHMET DERİN (Kütahya) — Haydi, yarın...

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Yine, tereddüt edenler oldu “hele, bir, 8'inci madde değişsin de, onayı-mızı öyle verelim” diyenler oldu. Onlar istediği için değil, biz istediğimiz için ger-çekleştirdik. Şimdi, bakıyoruz, hâlâ, Avrupa Parlamentosunda tereddüt edenler var.

Değerli arkadaşlarım, iyi niyet ve insaf sahibi olanlar için, artık, tereddüde hiçbir mahal yoktur, insan haklarını başka siyasî amaçların vasıtası olarak kullan-ma niyetinde değilseniz, Türkiye'ye karşı önyargılar içerisinde değilseniz, peşin hükümlü değilseniz, Türkiye ile Avrupa Birliğinin kaderini, geleceğini, bazı müfrit unsurların sözlerine kanarak, yeni koşullara bağlayamazsınız.

Bazıları, 8'inci maddede Yüce Meclisin yaptığı önemli değişiklikleri yeterince özlü bulmuyormuş. Böyle düşünenler olabilir; Türkiye'de yapılan değişiklikleri ye-terli bulmayanlar vardır; ancak, insafli olmak lazımdır. Eğer, terörün tehdidinde yaşayan, her gün birçok evladını teröre kurban veren bir ülke, terör örgütlerinin istismar edebileceği adımları atmaktan kaçınıyorsa, bunları anlayışla karşılamak gerekir; ama şunu her zaman ifade ettik: Türkiye, demokrasi ve insan hakları ala-nında ileri adımlar atmaya devam edecektir ve Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Milletinin, en çağdaş, en ileri ülkeler arasında yer alma arzusunu ve kararlılığını, her zaman, önemle gözönünde bulunduracaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; işte bu düşüncelerle, Hükümetimiz, güm-rük birliği hedefine ulaşmak için bütün gücüyle çalışacaktır. İnaniyoruz ki, yalnız Hükümetimiz değil, yalnız Yüce Meclisimiz değil, yargı organlarımız başta olmak üzere, devletimizin bütün kuruluşları, önümüzdeki günlerde, Yüce Meclisimizin kabul ettiği son yasaları hızla yaşama geçirecek, bu yasaların verdiği olanaklardan yararlanacak çok sayıda vatandaşımızı özgürlüklerine kavuşturacaktır. Böylece, bu yüksek hedefe ulaşmamıza katkıda bulunacaklar ve dünyaya, Türklerin hoşgörüsünü ve uygarlık anlayışını kanıtlayacaklardır. Bağımsız mahkemelerimizin tarafsız hâkimleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin demokrasiyi derinleştirme yolundaki iradesini yaşama geçireceklerdir.

Değerli arkadaşlarım, şimdi, huzurlarınızda açıklamak istiyorum ve bu sözleri-mi, 8'inci madde değişikliğinin kozmetik olduğunu, makyaj olduğunu iddia edenle-

re söylüyorum: Bu maddenin Yüce Meclisimizce değiştirilmesinden bu yana, geçen çok kısa süre içerisinde, 8'inci maddeden mahkûm olan 34 kişi tahliye edilmiş bulunmaktadır; bu mudur kozmetik değişiklik, bu mudur göz boyama... *(CHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye, gümrük birliğinin gerektirdiği teknik ve idarî hazırlıkları ve yasal düzenlemeleri fiilen bitirmiştir; az sayıdaki bazı düzenleme de önümüzdeki günlerde tamamlanacaktır. 30 Ekim tarihinde yapılan Türkiye-Avrupa Birliği Ortaklık Konseyi toplantısında, Türkiye'nin bu hazırlıkları tamamladığı tescil edilmiş; ayrıca, Yüce Meclisimizin demokrasi alanında attığı ileri adımlar, takdirle karşılanmıştır. Daha da önemlisi, Türkiye'nin, Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini öngören ortaklık anlaşmasının ilgili hükümlerinin, Avrupa'nın değişen siyasal koşulları içerisinde dahi geçerliliğini koruduğu tescil edilmiştir.

Bu toplantıda, 6 Mart 1995 tarihinde imzalanan Gümrük Birliği Antlaşmasına ilaveten, ülkemiz hesabına yeni avantajlar sağlanmıştır. Daha ileri düzeyde işbirliği mekanizmaları geliştirilmiştir. Önümüzdeki dönemde, daha da ileri adımların atılmasının öngörüldüğü belirtilmiştir. Siyasî danışma mekanizmaları ve Türkiye ile Birlik arasında işbirliği sistemleri sağlanmıştır.

Bu başarılı sonuçların alınmasında gösterdiği yüksek gayretler için, değerli selefim Sayın Coşkun Kırca'yı ve o günkü Cumhuriyet Hükümetimizi içtenlikle kutluyorum. Aynı şekilde, Sayın Murat Karayalçın ve Sayın Erdal İnönü'ye de bu yoldaki değerli katkılarından dolayı şükranlarımızı sunuyorum. *(CHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dışpolitika konusunda, en önemli hedeflerimizden biri, bütün komşu ülkelerle ve bölge ülkeleriyle, dostluk ilişkilerimizi güçlendirmektir. Ne yazık ki, Türkiye'nin içerisinde bulunduğu siyasî coğrafya, özellikle son yıllarda, savaşımlara, çatışmalara ve onbinlerce masum insanın yaşamına mal olan kanlı olaylara sahne olmuştur. Türkiye, işte, böyle bir bölgede, bir barış ve istikrar adası olma özelliğini koruma başarısını göstermiştir.

Ülkemizin güvenliğini ve huzurunu korumak için, çok dikkatli davranmak zorundayız; bölgemiz tehlikelerle doludur. Bizim açımızdan, en büyük dikkati göstermemiz gereken bölgelerden birisi Kuzey Irak'tır. Orada, maalesef, Körfez Savaşından bu yana, Irak Devletinin hâkimiyeti mevcut değildir. Kendi aralarında da sık sık çatışan yerel güçlerin yer aldığı bu bölge, zaman zaman terörist faaliyetlere de sahne olmakta ve Türkiye'nin sınır güvenliğini tehdit etmektedir. Bu bakımdan, Türkiye, gerektiğinde bölgeye müdahale etmek zorunda kalmıştır. Biz, her zaman Irak'ın egemenliğini ve toprak bütünlüğünü savunduk; temennimiz, bu ülkenin, Birleşmiş Milletler kararlarına uyarak, bir an önce, eski sınırları içinde egemenliğini yeniden tesis etmesidir. Bu takdirde, Irak üzerindeki, Birleşmiş Milletler ambargosu kalkacak ve bu dost ülkenin vatandaşlarının çektikleri büyük acılar sona erecektir. Bunun için, Irak Hükümetinden, Güvenlik Konseyinin ilgili kararlarına tam olarak uymasını bekliyoruz. Ancak, Irak, egemenliğini yeniden kullanana kadar, Kuzey Irak'ın bir terörist yatağı olmasına da müsaade edemeyiz. Bu amaçla, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri ve ilgili taraflarla birlikte, İrlanda'da başlatılan sürece katılmış ve orada etkili rol oynamıştır. Bu rolümüzü sürdüreceğiz ve Kuzey

Irak'ta barışın ve huzurun kurulmasına katkıda bulunacağız. O bölgede yaşayanlar, Irak Devletinin vatandaşları olduklarını unutmamalıdır ve Irak, egemenliğini yeniden tesis ettiğinde, demokratik bir ülkenin vatandaşları olarak, ülke yönetimi-ne katılmaya hazır olmalıdırlar.

Biz, komşumuz Irak'ın, bütün vatandaşlarına eşit haklar tanıyan, demokratik bir süreç içinde gelişmesini, içtenlikle, temenni ediyoruz. Bütün vatandaşları derken, şunu, özellikle, vurgulamak istiyorum ki, Irak'ta sayıları milyonlarla ölçülen, soyları Türk olan ve Türkçe konuşan insanlar da vardır; bunların büyük bölümü Kuzey Irak'tadır. Türkmenleri yok sayarak, Kuzey Irak'tan, hatta Irak'tan söz etmek mümkün değildir. Yüzbinlerce Türkmen'in, Arap'ın, Süryani'nin, Asuri'nin, Keldani'nin yaşadığı Kuzey Irak'ı, sadece, Kürt bölgesi gibi görmek hatalıdır. Biz, Kuzey Irak'ta yaşayan bütün topluluklardan, aralarındaki çatışmaları sona erdirmelerini ve bölgede teröristlerin barınmasına imkân vermemelerini bekliyoruz ve bunun takipçisi olacağız.

Habur sınır kapısı, yaklaşık, bir yıl önce açılmıştır; oradan günde yaklaşık bin kamyon güneye geçiyor. Bu kamyonların güvenlik içinde gidip gelmelerinin sağlanmasını, Kuzey Irak'ta yaşayan gruplardan bekliyoruz. Bu yapılmadığı, kamyonlarımız teröristlerce taciz edildiği ve taşıdıkları mallara teröristlerce el konulduğu takdirde, Hükümetimiz Habur ile ilgili kararını gözden geçirebilecektir. Hiç kimse unutmamasın ki, Habur'dan geçişler, tamamen Türk Devletinin yetkisine dahil bir konudur.

Aynı şekilde, Türkiye'den geçerek Kuzey Irak'ta faaliyet gösteren bazı hükümet dışı kuruluşların da dikkatini çekmek istiyoruz. Türkiye, insancıl faaliyetlere daima destek olmuştur. Kendisi de, başta Kızılay olmak üzere, insanî amaçlı kuruluşlar aracılığıyla milyonlarca dolarlık yardım yapmıştır. Ancak, bu kuruluşların, kendi amaçları dışında faaliyet göstermelerine müsamaha edemeyiz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Bakan, ne kadar süre istersiniz efendim?

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — 15 dakika yeter efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bilerek veya bilmeyerek, terör örgütleri mensuplarını himaye etmeye çalışanlar olursa, onlara karşı en sert biçimde tepki gösteririz. Oradaki bazı Birleşmiş Milletler kamplarının, terör örgütlerinin at koşturdukları sahalar olmasına hiçbir zaman izin veremeyiz. Hükümetimiz bu konuda kararlılıkla hareket edecektir. Körfez Savaşından bu yana, Kuzey Irak'ta süregelen durum, Türkiye'nin ekonomik çıkarlarına da zarar vermiştir. Hiçbir ülke, Körfez Savaşı dolayısıyla, Türkiye kadar ekonomik kayba uğramamıştır. Bunun telafisi için gayret gösteren ülkelere teşekkür ediyoruz; ancak, bu gayretler, uğradığımız zararların pek küçük bir bölümünü telafi etmektedir. Özellikle, Irak ile Türkiye arasındaki petrol boru hatlarının yıllardan beri kapalı kalması, Türkiye'ye büyük zarar vermektedir. Üstelik bu hatların

çalışamaz durumda bulunması, içindeki petrolün yan etkileri dolayısıyla, sistemin çürümesi olasılığını her geçen gün artırmaktadır. Buna daha fazla tahammül edemeyiz. Türkiye, gerekirse Birleşmiş Milletler Yasasının 50'nci maddesindeki haklarını da kullanarak, bu duruma son vermek için gerekli adımları atmaya kararlıdır. İlgili bütün ülkelerden bu konuda anlayış ve destek bekliyoruz.

Aynı şekilde, huzur harekâtının bütün yönleriyle değerlendirilmesi gerektiğine inanıyoruz. Yüce Meclisin, huzur harekâtını 3 ay için uzatmış olması, bütün ilgili taraflara bir işaret vermelidir. Huzur harekâtının, kuşkusuz olumlu katkıları olmuştur; ancak, içinde bulunduğumuz koşullarda, bu işlevin aynen bugünkü gibi sürdürülmesinin, en iyi çözüm olup olmadığının, müttefiklerle birlikte bir kez daha değerlendirilmesi gerekmektedir. Seçimlerden sonra oluşacak yeni Meclisin, bu konuyu etraflı biçimde değerlendireceğine inanıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'nin güney sınırlarındaki bölgeler, maalesef, hem Türkiye'ye hem başka ülkelere yönelik terörist faaliyetlerin yoğun biçimde sürdüğü bölgelerdir. Uluslararası bir nitelik kazanan terörizme karşı, ilgili bütün ülkelerin el ele vererek mücadele etmesi gerekmektedir. Türkiye'nin, şimdiye kadar yaptığı ısrarlı çağrıların, bazı ülkelere yeterince anlaşılmadığını üzüntüyle görüyoruz. Bilerek veya bilmeyerek teröre müsamaha gösteren, hatta terörü teşvik eden, destekleyen, teröre melce olan ülkeler, bunun zararını er geç çekeceklerdir. Hiçbir ülke, başka milletlerarası meselelerin çözümü için, kendilerine ihtiyaç duyulduğunu düşünerek, ülkesindeki terörist faaliyetlere kayıtsız kalabileceğini sanmamalıdır. Türkiye, ülkesine yönelik terörist faaliyetleri himaye eden, teşvik eden, destekleyen ülkelerle etkili biçimde mücadele edecek güce ve kararlılığa sahiptir. Hiç kimse yanlış hesap yapmasın; Türk insanının karimi akıtanlara kol kanat germek, hiç kimseye hayır getirmez. Ayrıca, şunu da belirtmek istiyorum ki, terörizm, başka hiçbir konuyla pazarlık mevzuu yapılamaz. Türk Milleti, kendi huzuruna ve güvenliğine kastedenleri hiçbir zaman affetmeyecektir. *(DYP ve CHP sıralarından alkışlar)*

Teröristler, başka ülkelerde de, yasadaki boşluklardan yararlanarak, faaliyetlerini sürdürmek istemektedirler. Çeşitli toplantılar düzenleyerek, yayınlar yaparak, kendilerine siyasî destek bulacaklarını sanmaktadırlar. Biz, bütün ülkeleri, terör örgütlerinin ve yandaşlarının bu gibi oyunlarına karşı uyardık; bu oyunlara gelmemelerini defalarca istedik. Bazı ülkelerin, terör yandaşlarının bu gibi manevralarına karşı, kararlılıkla tutum aldıklarını ve onlara geçit vermediklerini memnuniyetle görüyoruz. Ne yazık ki, aynı şeyi bütün ülkeler için söyleyebilecek durumda değiliz; bazı radikal gruplara hoş görünmek için, Türkiye ile tarihten gelen dostluklarına ve karşılıklı menfaatlere dayanan işbirliğine gölge düşürmeyi göze alanlar, hata etmektedirler. Türkiye, kuşkusuz, terörizmle mücadele eden devletlerle, terör örgütlerine ve yandaşlarına müsamaha edenler arasında fark gözetecektir ve terörizmle mücadele edenler bundan kazançlı çıkacaklardır.

Hiç kimse, kanunları öne sürerek, kendisini mazur göstermeye çalışmamalıdır. Eğer, kanunlarınız terörle mücadeleye müsait değil idiyse, o zaman, terörle mücadelede işbirliğini öngören uluslararası metinleri neden imzaladınız; eğer imzaladıysanız, bu taahhütü neden yerine getirmiyorsunuz? Başka ülkelere hukuk ve insan

hakları dersi vermeye yeltenenlerin, kendi kendilerine sormaları gereken sorular olmalıdır. Başka ülkelerin yasalarını değiştirmeyi önerenlerin, terörizmle mücadelede güçlük yaratan yasal boşluklarını doldurmakta niçin bu kadar geciktiklerini sormak, bizim hakkımızdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Bosna-Hersek, yıllardan beri, uygar insanların ve ülkelerin vicdanında derin bir yara olmuştur. Dünyanın en uygar ülkelerinden bir kaç yüz kilometre uzaklıkta bulunan bir Avrupa ülkesinde, 200 bin insan, 200 bin masum insan, insafsızca katledilmiştir. Bu insanların hatırası önünde saygıyla eğiliyoruz. Gecikerek de olsa, uluslararası toplumun kararlı tutumu, barış umutlarını artırmıştır. Şimdi barış zamanıdır; biz, Türkiye olarak, barış çabalarını bütün gücümüzle destekliyoruz ve desteklemeye devam edeceğiz.

Türkiye, bir yandan Bosna-Hersek ile Hırvatistan arasında yakın dostluk ve işbirliğinin sürdürülmesine yardımcı olurken, bir yandan da, Bosna'nın imarı için öncü rolü oynamaktadır. Gerek İslam Konferansı Örgütü bünyesinde gerek Batılı kuruluşlar nezdinde, bunun için bütün gayretlerimizi sarf ediyoruz. TİKA önümüzdeki günlerde Bosna-Hersek'te bir ofis açarak, kalkınmaya yardım faaliyetlerini fiilen başlatacaktır. Aynı zamanda, yakında çekilmesi beklenen, Birleşmiş Milletler Barış Gücü yerine oluşturulacak NATO komutasındaki güce, Türkiye, aktif biçimde katılacaktır.

Buna ek olarak, Türkiye, Bosna-Hersek ve Hırvatistan Cumhurbaşkanlarının huzurunda imzalanmış bulunan anlaşmaya uygun olarak, üçlü polis gücünde de yer alacaktır.

Bu vesileyle, Bosna-Hersek'te, barışın tesisine katkıda bulunan etkili girişimleri dolayısıyla, Amerika Birleşik Devletlerini kutlamak istiyorum. Bu ülkeyle, yalnız Bosna konusunda değil, Kuzey Irak'ta, Kafkaslarda, petrol boru hatları meselesinde ve Türkiye'nin Avrupa ile bütünleşmesi çalışmalarında, yakın ve verimli işbirliğimiz memnuniyet verici biçimde gelişmektedir! Türkiye'yi, dünyanın gelişmekte olan on büyük pazarı arasında sayan Amerika Birleşik Devletleri ile pek yakında, ekonomik alanda da büyük hamleler yapacağımıza inanıyoruz.

Rusya Federasyonu da Türkiye'nin önemli bir komşusudur. Bu ülkeyle, özellikle son yıllarda, karşılıklı çıkarlara hizmet eden verimli bir işbirliği başlattık. Türkiye ile Rusya'yı, rakip hatta hasım sayanlar yanılmaktadırlar. Ülkelerimiz arasında, ortak çıkarlar, zaman zaman ortaya çıkabilen farklı görüşlerden daha önemlidir. İki Ülke, yetmiş yılı aşkın zamandan beri, ikili ilişkilerinde dikkatli olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen kısa bir dönem bir yana bırakılacak olursa, soğuk savaşın en zor dönemlerinde bile, Türkiye ve Rusya, birbirlerinin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı gösteren dikkatli politikalar izlemişlerdir. Ticarî temaslar ve yatırımlar yoluyla, karşılıklı çıkarlarımız daha da pekişmiştir.

Hal böyleyken, son günlerde, bir terör örgütünün uzantılarının, Rusya topraklarında, Türkiye'nin egemenliğine ve toprak bütünlüğüne yönelik bir toplantı düzenleme olanağı bulabilmiş olmaları ve Türkiye'nin ısrarlı uyarılarına rağmen, bu toplantının engellenememesi, bizi, derinden üzmüştür. Türkiye, resmen bir protestoda bulunmak suretiyle, bu konudaki tutumunu kararlılıkla dile getirmiştir. Bu

gibi olayların, gelişmekte olan dostluğumuza ve işbirliğimize gölge düşüreceği ve ilişkilerimizde arzu edilmeyen sonuçlara yol açabileceği unutulmamalıdır.

Rusya'nın bu olaydan sonra yaptığı resmî açıklamalarda, olumlu bazı ifadelere yer verildiğini gördük; ancak, bu yeterli değildir. Amerika Birleşik Devletleri gibi dost bir ülkenin de haklı ve isabetli tepkisine yol açan bu durumun tekerrür etmemesi için Rusya'nın gerekli her türlü tedbiri alacağına inanmak istiyoruz. Unutulmamalıdır ki, bir dostluğu bozmak kolaydır; ancak, bozulan bir dostluğu tamir etmek o kadar kolay değildir. Biz, şimdi Rusya'dan ilişkilerimize zarar veren bu durumu telafi etmesi için gerekli adımları atmasını bekliyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Yunanistan ile ilişkilerimiz konusunda da birkaç söz söylemek isterim. Türkiye ile Yunanistan aynı coğrafyayı paylaşan, ortak özellikleri olan, ortak çıkarları olan iki ülkedir. Tarihte acı, tatlı anılarımız olmuştur; ama Türk Milleti, Yunan Milletini hiçbir zaman düşman olarak görmemiştir ve bugün de görmemektedir. Hiçbir siyasî partimiz, Yunan düşmanlığı üzerine politika üretmemekte, Türk seçimlerinde, Yunanistan iç politika malzemesi yapılmamaktadır.

Türkiye ile Yunanistan arasında sorunlar vardır. Bu sorunların bir bölümü, bu komşu ülke ile paylaştığımız coğrafyanın tabiatından gelmektedir. Bir bölümü de Osmanlı İmparatorluğundan yadigâr kalan soydaşlarımızın durumuyla ilgilidir. Bir bölümü mevcut anlaşmaların Yunanistan tarafından ihlalden kaynaklanmaktadır. Türk hükümetleri daima bu sorunların diyalogla, görüşmelerle çözümünden yana olmuştur: Türk ve Yunan halklarının beklentisi de bu yöndedir. Türkiye iyi-niyetini kanıtlamak için, geçmişte bazı önemli jestler yapmıştır. Yunan vatandaşlarına tek taraflı olarak vize muafiyeti tanımamız, bunun önemli örneklerinden biridir. Sırf irade dışı bir çatışmaya yol açmamak için, Türk jetleri Ege Denizi üzerindeki tatbikatlarında silahsız uçuş yapmışlardır. Bu örnekleri çoğaltabiliriz; ama ne yazık ki, on yılı aşkın bir zamandan beri, Yunan hükümetleri bu iyi niyet jestlerine karşılık vermek şöyle dursun; Türkiye ile ilişkileri gerginleştirmek için, mevcut sorunlara yeni sorunlar katmak için, hiçbir fırsatı kaçırmamalıdır. Türkiye'nin Batı Avrupa ile olan ilişkilerine engel çıkarmak, Yunanistan'ın sürekli devlet politikası haline gelmiştir. Balkanlarda ve Ortadoğu'da Türkiye'nin diplomatik çabalarını engellemek Yunanistan'ın başlıca hedeflerinden biri olmuştur. Birleşmiş Milletlerin ve NATO'nun çağrısı üzerine, barışın tesisine yardımcı olmak üzere gönderdiğimiz uçaklarımıza bile, Yunanistan hava sahasından uçma hakkı tanınmamıştır. Bazı haberlere göre, Yunanistan, şimdi de, Türkiye'nin bazı komşularıyla, ülkemiz aleyhine tertiplere girişmektedir.

Yunanistan, Ege adalarını, antlaşmaları açıkça ihlal ederek silahlandırmaya devam etmekte ve Güney Kıbrıs'ın aşırı derecede silahlanmasına destek olmaktadır. Bu silahlanma kime karşıdır?

Yunanistan, bir taraftan da, Batı Trakya'da yaşayan 130 bini aşkın soydaşımıza, bir Avrupa ülkesine yakışmayacak engellemeler yapmakta, kısıtlamalar getirmekte, onların, antlaşmalardan kaynaklanan haklarını sürekli biçimde ihlal etmektedir.

Batı Trakyalı bir Türk iseniz, Türk olduğunuzu söyleyemezsiniz; söylerseniz, merhum milletvekili Sadık Ahmet gibi, aylarca hapiste yatarsınız. Batı Trakyalı bir din adamı iseniz ve toplumunuz, sizi müftü olarak seçmişse ve siz, bu görevinizi yerine getirmeye çalışıyorsanız, yargılanırsınız, mahkûm olursunuz, hapiste yatarsınız. Batı Trakyalı bir Türk iseniz, Türkiye'den, gazete kitap getirtemezsiniz. Batı Trakyalı bir Türk iseniz, çocuklarınızı dilediğiniz gibi eğitemezsiniz. Elimizdeki bilgiye göre, bugün, Batı Trakyalı soydaşlarımız arasında, çocuklarını Yunan üniversitelerine kaydettirebilen tek bir aile yoktur. 40 bin soydaşımız, yasak bölge denilen bir alanda, birçok haklarından mahrum olarak, güçlükler içerisinde yaşamaktadır.

Bütün bunlar, uygarlığın beşiği olduğunu iddia eden bir Avrupa Birliği ülkesinin topraklarında yaşanmaktadır. Uygarlığın binlerce yıl önce Yunanistan'dan Batı'ya gittiği doğrudur; keşke, bir bölümünü de kendilerine saklamış olsalardı. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Türkiye'yi, insan hakları, etnik haklar konularında eleştiren dostlarımız ve Batılı gazeteciler -pek az istisnasıyla- Batı Trakya'da yaşanan bu acı, üzüntü ve utanç verici durumları görmezlikten geliyorlar. İnsan hakları, etnik haklar, dinî ve kültürel haklar, yalnız arzu edildiği zaman, bazı ülkelerde, bazı koşullarda hatırlanması gereken, alakart olarak gündeme getirilebilecek haklar değildir. Dünyada yaşayan bütün insanların bu haklara ihtiyacı vardır ve insan hakları örgütleri, dünyaya at gözlükleriyle bakmayacak kadar geniş bir ufka, eşitlikçi bir yaklaşıma ve evrensel insanî değerlere sahip olmalıydılar; aksi takdirde, itibarlarını da, inandırıcılıklarını da yitirirler.

İşte, biz, bütün bu üzüntü verici, elem verici durumlara rağmen, Yunanistan'a dostluk elini uzatmaya devam ediyoruz; gelin, cesaretle bu konuları görüşelim, birlikte çözüm arayalım diyoruz. Zira, bütün bu sorunlardan bağımsız olarak, bölgede ve dünyada, iki ülkeyi ilgilendiren ortak meseleler vardır. Balkanlardaki iki NATO ülkesinin arasında sürekli gerginlik ortamının bulunması, bölge barışına da, istikrarına da katkıda bulunmaz. Türkiye'nin, Batı Avrupa ile Amerika ile ilişkilerini zedelemeye çalışmaktan, Yunanistan'ın kazanacağı hiçbir şey yoktur. Başkalarını batırarak, kendinizi yükseltemezsiniz; olsa olsa, kendinizi de batırırsınız. Amerika'daki Yunan vatandaşlarını, Yunan lobilerini Türkiye'ye karşı seferber ederek, Yunanistan'ın hiçbir şey kazanması mümkün değildir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Baykal, 5 dakika daha süre veriyorum.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Çünkü Amerikan Halkının, yönetiminin, Kongresinin büyük bir bölümü, hatta Yunan asıllı Amerikalıların önemli bir kesimi, Türk dostluğuna önem vermekte, Türkiye ile dostluğun geliştirilmesinin yararına inanmaktadır.

Yanılıcı propagandalarla, militan çevrelere malzeme vererek, terör örgütlerinin uzantılarının, topraklarında faaliyet göstermelerine müsamaha ederek, hiçbir ülkenin kazanacağı hiçbir şey olamaz. Tarihi tersine çeviremezsiniz, propagandayla dünyaya yön vermek mümkün olsaydı, İkinci Dünya Savaşı başka türlü sonuçlanırdı.

Değerli arkadaşlarım, Yunanistan'ın önüne şimdi yeni bir fırsat çıkmıştır: Gümrük birliği, Türkiye'yi, diğer Avrupa ülkeleriyle olduğu gibi, Yunanistan ile de yakınlaştıracak koşulları birlikte getirmektedir. Şimdi, Yunanistan, iki kez düşünelim: Türkiye'yi hasım olarak, tehdit unsuru olarak görmeye devam mı edeceksiniz, yoksa Türkiye ile işbirliği mi yapacaksınız? Bir komşu ülkeye karşı hasmane politikalar izleyerek, tarihe altın harflerle geçemezsiniz; tarih, daima, dostluk için, işbirliği için, insanlık için çalışanları yüceltmıştır; onun için, Yunan eski Başbakanlarından Venizelos da Atatürk ile birlikte, tarih sayfalarına, Türk-Yunan dostluğunu yücelten şahsiyetler olarak geçmiştir.

Türk-Yunan dostluğunun yeniden ihya edilmesi, Kıbrıs sorununun barışçı bir çözüme ulaştırılmasında kolaylaştırıcı bir ortam yaratacaktır. İki anavatan birbiriyle el sıkışamazken, Kıbrıs'taki Türklerin ve Rumların kucaklaşmasını beklemek safdillik olur. Biz, Yunanistan için söylediklerimizi, Kıbrıs için de söylüyoruz. Orada da halkların barış ve dostluk içinde yaşamaları gereklidir. Geçmişte acı tecrübeler yaşanmıştır. Bunların yarattığı büyük bir güvensizlik ortamı mevcuttur. Şimdi, Kıbrıs'ta yapılması gereken, karşılıklı güvenin yeniden tesis edilmesidir. Türkiye, bunun için her türlü gayreti göstermiştir ve göstermeye devam etmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin güven artırıcı önlemler paketini kabul etmiştir. Bu, Kıbrıs meselesinin çözümü için çok önemli bir aşamadır. Kıbrıs Rumları için de altın bir fırsattır. Biz, Sayın Denктаş ile Sayın Klerides'in bir araya gelerek, serinkanlılıkla, karşılıklı güven ortamını yaratmak için başarılı gayretler gösterebileceklerine inanıyoruz. Bu güven ortamının yaratılması, Kıbrıs sorununun bütün yanlarının çözülmesini de kolaylaştıracaktır.

Yunanistan ve Rumlar, Kıbrıslı Türkler veya Türkiye üzerinde baskılar yaratarak, Türklerin temel haklarından vazgeçebileceklerini hayal etmemelidirler. Yakın geçmişte örnekleri görülmüştür; Türk Milleti; Türk Hükümetleri, Türk Parlamentosu hiçbir zaman dış baskılar altında, bu millî davada ödün vermemişlerdir; ama biz de biliyoruz ki, bütün uluslararası meseleler karşılıklı uzlaşmalarla çözülür. Bunun için, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de üzerine düşeni yapmaya hazır olduğunu her zaman kanıtlamıştır.

Kıbrıs'ta baskıya hayır, uzlaşmaya evet diyoruz. Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıs meselesi çözülmeden, Kıbrıs'ta her iki toplumu temsil edecek adil ve kalıcı bir devlet düzeni kurulmadan, Avrupa Birliğine üye olma hayali gütmemelidirler. Hiçbir Avrupa ülkesi bölünmüş ve sorunlu bir Kıbrıs'ı içine alarak, bu büyük ihtilafı devralmak istememektedir. Kıbrıs'ta, vakit geçirmeden, serinkanlı düşünerek barış yolunda, uzlaşma yolunda adımlar atmanın zamanıdır.

Yirmi bir yıldan beri, Kıbrıs Türk Toplumu, görünmeyen bir ambargonun altında yaşamaktadır. Ekonomide, ticaretle, ulaşımında, turizmde, spor ve kültür faaliyetlerinde, Kıbrıs Türkleri, dünyadan tecrit edilmek istenmişlerdir ve Kıbrıs Türkleri, böyle bir muameleye müstahak olmak için hiçbir şey yapmamışlardır. Kıbrıs sorununun sorumlusu onlar değildir. Kıbrıs meselesini onlar çıkarmamışlardır. Kıbrıs meselesinde saldırgan taraf onlar değildir.

İşte, böyle, masum ve mazlum bir halkı yirmi bir yıldan beri baskı altında tutmak, insan haklarının en açık ihlallerinden biridir ve tarihe de böyle geçecektir; ama

Türkiye, eskiden olduğu gibi bugün de, yarın da, anavatan olarak, Kıbrıslı Türkleri yalnız bırakmayacaktır; çünkü Kıbrıs, bizim millî davamızdır. Millî dava söz konusu olduğunda, Türk Ulusu, iktidarıyla, muhalefetiyle bir yumruk gibi kenetlenir.

Hükümetimizin dikkatle ve inançla takip edeceği diğer bir konu da Azeri-Ermeni meselesi olacaktır. Bugün, dost ve kardeş Azerbaycan'ın topraklarının yüzde 20'si işgal altındadır. 1 milyondan fazla Azeri kardeşimiz, çadırlarda, güç koşullarda göçmen yaşamı sürmektedirler. Bu durum daha fazla devam edemez. Bu masum insanları, bu tahammül edilemez koşullar altında bir kış daha geçirmeye zorlamaya kimsenin hakkı yoktur.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bir sayfa kaldı...

BAŞKAN — Buyurun efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Onun için, biz, Ermenilerin, vakit geçirmeden, işgal altındaki bu topraklardan çekilmelerini ve göçmenlerin evlerine dönmelerine olanak sağlamalarını bekliyoruz. Sayın Cumhurbaşkanımız ile Ermenistan Devlet Başkanı arasında yapılan son görüşmeler, ölçülü bir iyimserliğe imkân vermektedir; ancak, bu topraklardan Ermenilerin çekilmeleri geciktikçe çözüm daha zorlaşmakta, acılar daha derinleşmekte, karşılıklı güven ortamı yaratılması büsbütün güçleşmektedir.

Eğer, Ermenistan, işgal altındaki bütün topraklardan çekilirse, Yukarı Karabağ sorununun çözümü için Minsk Grubuyla samimî bir işbirliğine girerse, bundan Ermeniler de kazançlı çıkacaklardır. Zira, Türkiye, bu gelişmeleri, Ermenistan ile ilişkilerinin geliştirilmesi ve işbirliğinin başlatılması için uygun bir vesile sayacaktır. Unutulmasın ki, Ermenistan için, Batı'ya açılan pencere Türkiye'dir. Türkiye, Ermenistan'a bir hava koridoru açarak, iyi niyet jestinde bulunmuştur. Ermenistan'ın, işgal ettiği topraklardan çekilmesi halinde, bunu, diğerleri izleyecektir. Böylece, Yukarı Karabağ sorununun çözümü için de, uygun bir ortam yaratılmış olacaktır. Biz, ilgili bütün devletleri, Ermenistan'a bu yönde telkinde bulunmaya çağırıyoruz. Ermenistan Devlet Başkanının, Türkiye ile ilişkiler konusunda olumlu ifadeler kullanması, bazı tarihî olayları halklarımız arasında sürekli düşmanlık tohumları ekecek şekilde istismar etmemesi dikkatimizi çekiyor. Bu tutumun sürdürülmesi ve Karabağ sorusunda makul ve şerefli bir çözüme ulaşılması halinde, Kafkasya'nın yeni bir işbirliği ve dayanışma bölgesi haline gelmemesi için hiçbir sebep yoktur. Üstelik bölgenin zengin kaynakları, orada yaşayan toplumların hepsini refaha ve uygarlığa taşıyacak düzeydedir. Türkiye bunun için elinden gelen gayreti göstermektedir.

Boru hatları konusunda, Azerbaycan Hükümetinin uluslararası petrol şirketinin işbirliğiyle aldığı karar, memnuniyet vericidir. Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin bu konuda sarf ettiği olumlu çabaları da, teşekkürle karşılıyoruz.

Şimdi, Türkiye, Bakü ile Gürcistan'ın Supsa Limanı arasında inşa edilecek erken petrol boru-hattının yapımı için her türlü gayreti göstermeye ve katkıda bulunmaya hazırdır. Teknik düzeydeki çalışmalarımız sürmektedir.

Erken petrolün Bakü-Gürcistan ve Bakü-Rusya boru hatları arasında paylaşılması kararı, adil bir çözüm getirmektedir. Biz, hiçbir zaman, Rusya'nın bu petrolün taşınması işinde devre dışı kalmasını savunmadık. Rusya'ya rekabet değil, işbirliği önerdik. Aynı önerimiz, Bakü-Ceyhan arasında inşa edilmesi öngörülen petrol boru hattı için de geçerlidir.

Orta Asya'nın zengin petrol ve doğal kaynaklarının değerlendirilmesinde işbirliği ve çözüm yollarını, Türkiye daima desteklemiştir. Türkiye ve Rusya birbirlerini engelleyerek değil, işbirliği yaparak, hem kendi halklarına hem de bölgedeki ülkelere daha fazla katkıda bulunabilirler. Yıkıcı rekabetten hiç kimsenin kazanacağı bir şey yoktur. Uluslararası petrol konsorsiyumu, şimdiye kadar dengeli ve yapıcı rol oynamıştır. Bunu sürdürmesini bekliyoruz. Bu konudaki güçlükler henüz bitmemiştir. Türkiye bütün bu konularda işbirliğinin, barış ve istikrara sağlayacağı katkısı dikkate alarak aktif çalışmalarına devam edecektir.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlar; birkaç cümleyle de yurtdışındaki vatandaşlarımız hakkında görüşlerimi ifade etmek istiyorum.

Otuz yıldan beri Batı Avrupa'da, Ortadoğu'da, hatta Avustralya gibi uzak ülkelerde, güç şartlarda alinteri dökerek çalışan vatandaşlarımız, ülkemizin yüz akı olmuşlardır; tasarruflarını ülkemize göndererek Türkiye'nin kalkınmasında büyük pay almışlardır; daha da önemlisi, çocuklarını en ileri eğitim koşullarında yetiştirerek, yurtdışındaki ikinci ve üçüncü nesil Türklerin, bilim, ekonomi, sanat ve kültürde milletimizin övünç duyacağı düzeye ulaşmasını sağlamışlardır; kendilerini içtenlikle kutluyorum. Özellikle Batı Avrupa'da yaşayan Türklerin, iş hayatında sağladıkları başarılar, Türkiye'de ve bulundukları ülkelerde yaptıkları yatırımlar, Türk ekonomisine yeni bir dinamizm getirmiş, dış ekonomik ilişkilerimizi canlandırmış, döviz gelirimizi artırmıştır. Biz, bu vatandaşlarımızın, bulundukları ülkelerde, o ülkenin vatandaşlarıyla eşit haklara sahip kılınması için her türlü gayreti gösteriyoruz. Otuz yıldan beri Batı Avrupa'da yaşayan bu vatandaşlarımızın siyasi alanda, sosyal alanda ve toplumun her kesiminde o ülkenin vatandaşlarıyla eşit duruma getirilmeleri için, Türkiye, her türlü yasal düzenleme yapılması gerektiğini savunmaktadır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Toparlayınız Sayın Bakan.

DIŞİŞLERİ BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI DENİZ BAYKAL (Devamla) — Çifte vatandaşlığı halen, maalesef, kabul etmeyen bazı ülkelerdeki vatandaşlarımızın dahi Türkiye'de hak kaybına uğramadan o ülke vatandaşlığına geçmelerini mümkün kılan yasal düzenlemeleri Yüce Meclisimiz yapmıştır; o ülkelere de, kendi yasal düzenlemelerini vakit geçirmeden yapmalarını bekliyoruz. ,

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; bağışlamanızı diliyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde, yeni göreve başlayan bir hükümetin Dışişleri Bakanı olarak

ilk kez hitap etmek durumunda kalınca, karşı karşıya bulunduğumuz ve burada da dile getirilen sorunlarla ilgili anlayışımızı, resmî bir yaklaşım ve sorumluluk içinde ifade etmenin yararlı, gerekli olduğunu düşündüm. Bu ifadelerimin bir kısmının Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin de ötesinde başka adreslere yönelik olduğunu takdir edeceğinizi tahmin ediyorum; anlayışınıza, hoşgörünüze yürekten teşekkür ediyorum; 52'nci hükümetin, ülkemize hayırlı ve yararlı hizmetler vermesini diliyorum.

Teşekkür ederim. *(CHP ve DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

Sayın Milletvekilleri, Bakanlar Kurulunun programı üzerinde grupların ve Hükümetin konuşmaları tamamlanmıştır.

SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR

Devlet Bakanı Coşkun Kırca'nın, Bitlis Milletvekili Kâmrân İnan'ın kendisine sataşması nedeniyle konuşması

BAŞKAN — Bu arada, İstanbul Milletvekili Devlet Bakanı Sayın Coşkun Kırca tarafından, Anavatan Partisi Grubu Sözcüsü Sayın Kâmrân İnan'ın, konuşmaları sırasında kendisine, şahsına veya Bakanlığına sataşma olduğunu bildirir bir talep gelmiştir...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — konuşmalardan sonra Sayın Başkan...

BAŞKAN — Tutanaklar getirtilmiş; yapılan incelemelerde, Riyasetimizce, bir sataşma olduğu kanaatine varılmıştır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Nasıl kanaat bu...

BAŞKAN — Bu sebeple, Sayın Kırca, buyurun efendim...

(RP sıralarından bir grup milletvekili kürsü önünde toplandılar)

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Konuşmalar bittikten sonra verirsiniz...

BAŞKAN — Vereceğiz efendim.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Olur mu efendim...

BAŞKAN — Otur; bağırma! Niye bağırıyorsun... Otur yerine!

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Usul mü bu?

BAŞKAN — Usul bu... Otur! Söz vereceğim; araya sokacağım...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Vereceksin, benim hakkımı ondan sonra vereceksin... Sataşma bittikten sonradır...

BAŞKAN — Hayır, senin hakkın değil; takdir bizindir. Otur yerine!

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — İyi de, takdir bu mu? Tarafsız davranacaksın... Yani, kavga mı edeceksin...

BAŞKAN — Yahu, bağırmakla ne yapacağını zannediyorsun...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Ben bağırırım tabii...

BAŞKAN — Bağıracaktı... Hiç durmadan bağıryorsun oradan kerkenez gibi... Otur yerine!

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Şimdi nasıl bağıracağımı görürsün...

BAŞKAN — Otur yerine! Otur yerine!

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, şimdiye kadar, sataşmalar için söz hakkı, konuşmalardan sonra veriliyordu ve konuşmaların bütünlüğü sağlanıyordu...

BAŞKAN — Hayır efendim, takdir Riyasetindir; kendilerine söz vereceğim efendim...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Biliyorum, elbette Riyasetin; ama Sayın Başkan, şimdiye kadar, hep böyle tatbik edildi...

BAŞKAN — Efendim, bizim takdirimiz de böyle oldu...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Ama o zaman, konuşmalar bölünüyor...

BAŞKAN — Ne var; ne fark eder; 5 dakika fark eder. Bu kadar şey çıkarmanın ne manası var ki...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Bir şey değil; ama şimdi, başka bir sataşma olacak ve o devam edecek...

BAŞKAN — Olmayacak efendim, başka sataşma yok.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Öyle şey olur mu? Buna verince öbürüne de vereceksin; uzayıp gidecek...

BAŞKAN — Sayın Kırca, buyurun...

DEVLET BAKANI COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Kimse merak etmesin, otuz beş yıllık aziz dostum Kâmran İnan'a, bana sataşması vesilesiyle cevap imkânı vermeye yarayacak bir konuşma yapacak değilim. Kendileri Anavatan Partisi Grubu adına, ben Dışişleri Bakanırken yapılmış bir açıklamaya temas ettiler; aslında, bir değil üç tane açıklama var. Bu açıklamalarda ne demişiz: "Türkiye'nin egemenliği ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin hak ve çıkarları her şeyin üzerindedir. Türkiye, Güney Kıbrıs Rum yönetimini tanımaz ve tanımayacaktır. Ortaklık Konseyinin gümrük birliğine dair kararında Türkiye'yi rahatsız eden hiçbir hüküm yoktur. Bu görüşlere karşı hiçbir itiraz gelmemiştir. Bu durumda, Türkiye'nin değişiklik istemesi söz konusu değildir..."

Geçen hafta 25 Ekim Çarşamba günü, bu kürsüden, bu konuyu, böylece izah ettim. Her üç açıklamadaki, benim ve birinci açıklamada ayrıca mevcut olan Sayın Başbakanın imzalarını ve bu açıklamaların metinlerini de burada teyit ettim. Dışişleri Bakanırken benim veya Sayın Başbakanın adına "bu imzalı açıklamaları dikkate almayın" diye büyükelçilik ve daimî temsilciliklere telefon eden olmamıştır; olsaydı, bu açıklamalar ve bu imzalar, 25 Ekim günü bu kürsüden Dışişleri Bakanı sıfatıyla tarafımdan teyit edilmiş olmazdı. Kaldı ki, bu ilk açıklamada ve diğer iki açıklamada

bilinmeyen, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri adına bugüne kadar ifade edilmiş olup da bilinmeyen ne vardır ki, bu açıklamalardaki imzaların inkârı söz konusu olabilsin. Şunu da hatırlatmak isterim ki sevgili dostum Kâmrân İnan’a, 25 Ekim günü, burada, Sayın Bülent Akarcalı’nın da teveccühlerine nail oldum.

Şimdi, şunu kendilerine temin etmek isterim ki, birisi Sayın İnan’a atfen dese ki, o yahut onun maiyetinde bulunanlar böyle bir iş yapmışlardır. Ben, kendisi için herhangi bir ithamı veya bırakınız ithamı, kuşkuyu dahi reva görmezdim. Gerçi kendisi bana biraz evvel koridorda “beni bu itham ve kuşkuların dışında tuttuğunu” söylediler; kendilerine teşekkür ederim; ama şunu belirtmek isterim ki, ne Dışişleri Bakanlığı personeli arasında ne de bu devlet içerisinde çalışanlar arasında, bakanlarını ve başbakanlarını inkâr edecek bu tarz insanlar mevcut değildir. Ben bunu tahkik de ettim ve böyle insanların mevcut olmadığını gördüm.

Şunu belirtmek isterim; devlet hayatında bulunduğum mevkilerde, mesul olduğum makamlara karşı, maiyetimin davranışlarını da kendi mesuliyetimin çerçevesi içinde telakki etmişimdir; bunun dışında hiçbir hareketim görülemez. Benim ahlakımda “ben mesul değilim; ama maiyetim mesuldür” demek yoktur. Dışişleri Bakanlığında bu seviyede kimse mevcut değildir ve hiç kimsenin, bu tarz, seviyesiz, aşağılık, gazete dedikodularına dayanarak, bir bakanı veya başbakanı itham etmeye veya kuşku altında tutmaya hakkı yoktur.

Teşekkür ederim. *(DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan.

Başbakan Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Bakanlar Kurulu Programı üzerinde, şahısları adına Sayın İbrahim Halil Çelik ve Kemalettin Göktaş’a söz vereceğim.

Buyurun Sayın Çelik. *(RP sıralarından alkışlar)*

Sayın Çelik, süreniz 15 dakikadır.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 52’nci koalisyon hükümetinin programı hakkında, şahsım adına görüşlerimi belirtmek üzere söz almış bulunuyorum. Sözlerime başlamadan önce Yüce Meclise ve bizi televizyonların başında dinleyen aziz vatandaşlarıma saygılar sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, biraz önce, Sayın Başkanın, bir başka Divan Üyesi olan, usulleri ve teamülleri... Kendisinin yetkisi olabilir; ama bir çocuğu azarlarcasına hareket etmesini buradan kınıyorum; kendisine yakıştıramadığımı, sizlere ifade etmek istiyorum.

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Acemiliğine başla...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Sebebi ne biliyor musunuz, niye öyle yaptım: Sayın Coşkun Kırca’ya söz hakkı verir; ama burada, programı gibi yok olan bir Hükümet kaçtı gitti. Sayın Deniz Baykal burada “siz, niye azınlık hükümetini destekleyecektiniz” dedi; seçim için dedik; “biz de seçim hükümeti kurduk” dedi.

Şimdi, soruyorum: Aralarında genel başkanlık yapmış, grup başkanvekilliği yapmış bulunan 20 CHP’linin, bu seçimi iptal ettirmek için imzası var mı yok mu? (RP sıralarından “Var” sesleri, alkışlar) Kim kaçıyor; Deniz Baykal mı kaçıyor, yoksa Refah Partisi mi kaçıyor. Bu seçimi isteyen tek parti, Refah Partisidir. Hodri meydan diyoruz. (RP sıralarından alkışlar)

Burada, Sayın Deniz Baykal, CHP Genel Başkanırken, bütçe üzerindeki konuşmasında aynen şunu söylüyordu: “Sayın Çiller, sana bir başbakan lazım...” Şimdi, Sayın Deniz Baykal, Çiller’e yaver oldu; öyle mi? Buna “hadi canım sende” derler. (RP sıralarından alkışlar) İcraat hükümetiymiş, seçim hükümeti değilmiş... Buna kim güler; işçiler değil, memurlar değil, beş yaşındaki çocuklar bile güler; kargalar güler...

Menzir’e karşı çıkararak hükümeti kurdurdum diye tafra satıyor. Sayın Hacaloğlu’nu yiyerek, Tomris Hanımı yiyerek hükümete ortak olduğunu niye söylemiyorsun. (RP sıralarından alkışlar)

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Ne ilgisi var!

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Artı, Menzir olayında söylediği birkaç cümleyi, bürokrat olarak tasvip etmiyorum ben. “Kadavra üzerinde politika yapmayacağım” demişti; şimdi, Ankara’nın göbeğinde iki milletvekilini (Sayın Ömer Ekinci ile Sayın Salman Kaya) dövdüren Ankara Emniyet Müdürünü, İstanbul Emniyet Müdürü olarak niye kabul ettiniz Sayın Deniz Baykal. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Deniz Baykal yapmadı...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Peki “işçilere artı maaş verdik” dedi; Deniz Baykal yaptı; iyi... “Emekli maaşlarında artış yaptık” iyi...

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — “Sayın Baykal yapmadı” diyor...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Dur dur dur...

Memurlara verdik; artı, iyi... Bunu Azınlık Hükümeti yaptı; peki, grevleri er-telemeye niye ortak olmuyorsunuz; niye, niye; soruyorum size... Yüksek Hakem Kurulunun kışkırtıcıları arasında ezilen işçilere vurulan prangaya niye sahip olmuyorsunuz? (U) dönüşü neden Sayın Deniz Baykal; söyleyeyim mi; dinle bakalım... (RP sıralarından alkışlar)

AYDIN GÜVEN GÜRKAN (İçel) — Biraz da DYP’ye vur...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Ben, Deniz Baykal’a vurmayacaktım; ama Hükümeti bozunca soluğu Ereğli’de aldınız, emeğin partisiyiz dediniz; sizi, vatandaş alkışladı. Bu köprü’nün altından hangi sular geçti de, vahşi kapitalizmin sermaye, müteahhit partisi oldunuz; bir kırmızı plaka uğruna mı; -burada olmayan Sayın Deniz Baykal- soruyorum size... (RP sıralarından alkışlar)

Deniz Bey, denize düştü, yılana sarılacak. Deniz Baykal’ı kutluyorum, Sayın Tansu Çiller’e avukatlık yaptığı için; ama iyi bir avukat değil. Adamın önüne, çıkarıp, koyarlar...

İşte, Refah Partisi sıralarının öbür tarafında CHP otururken, Sayın Dinçer orada bulunurken olağanüstü hale “hayır” diyordunuz, Çekiç Güç’e “hayır” diyordunuz, köy koruculuğuna “hayır” diyordunuz, Üzümlü Karakoluna gidip yılbaşı kutluyordunuz... Allahaşkına, güneydoğuda ıstırap çeken insanlara teşekkür var mı; Amerika’ya teşekkür ediyorsunuz. Soruyorum; sosyal demokrasiğe yakışır mı?

DEVLET BAKANI ALİ DİNÇER (Ankara) — Çocuklar, ne zamandır, beş yaşına kadar kundakta kalıyor?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Şimdi dinle Sayın Dinçer, sen de biliyorsun, bu söylediklerimden sen de zevkleniyorsun; ama ben şunu söyleyeyim size: Hükümeti bozarken “bu Meclisin onurunu kurtardık” dedi Sayın Deniz Baykal. Şimdi de “Hükümeti kurarken, bu Meclisin onurunu kurtardık” diyor. Yahu, bu nasıl çelişki! Yani, felsefenin sefaletini görmüştüm de, politikanın böyle sefaletini görmemiştim.

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Başbakana bir şey demeyecek misin?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Söyleyeceğim, dikkat edin...

DEVLET BAKANI ALİ DİNÇER (Ankara) — Ama sefalet...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Sayın Dinçer, aziz kardeşim, müsaade et.

CHP Genel Başkanı iken, Avrupa Topluluğuna karşı olduğunu... İşte (U) dönüşünün belgeleri: “Saatimizi, Brüksel saatine göre ayarlamayalım...” Allah, Allah! Peki, şimdi ne oldu da Brüksel’in saatine göre saatini ayarladın; hani, Mustafa Kemal’in saatine göre ayarlayacaktın! Soruyorum! *(RP sıralarından alkışlar)*

Bak ne diyor burada, okuyorum: “17.11.1992 Eğer Türkiye, belli bir tarihte Avrupa Topluluğuyla bütünleşecekse, Avrupa Topluluğunun bir parçası olacaksak; elbette, kendimizi, ekonomimizi, sanayimizi, bugünden Avrupa Topluluğuna dönük bir şekilde yeniden düzenlemeye mecburuz. Bunun gereğini yapma durumundayız; ama öyle bir garanti yoktur. Türkiye’nin herhangi bir tarihte Avrupa Topluluğunun üyesi olacağına dair Avrupa Topluluğundan ifade edilmiş hiçbir tarih yoktur.”

Devam etmiyorum; şimdi geliyorum...

DEVLET BAKANI ALİ DİNÇER (Ankara) — Tamam; ne var bunda?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Ne mi var; kaçışın belgesi...

DEVLET BAKANI ALİ DİNÇER (Ankara) — Avrupa Topluluğuna karşı mı; taraftar.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Yahu, nasıl taraftar; Hükümet, Avrupa’da ne yaptı şimdiye kadar.

DEVLET BAKANI ALİ DİNÇER (Ankara) -Hazırlasaydı...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Patent Yasası çıkardınız; Anadolu, gece saat yarım olduğu için dinlemedi; Denizli’deki, Gaziantep’deki, Konya’daki, Kayseri’deki benim sanayicim bir makine yapacak, bir tişört çıkaracak; gâvur, markasını koydu diye, adama dört sene hapis vereceksin sosyaldemokrat!

DEVLET BAKANI ALİ DİNÇER (Ankara) — Sen taklitçiliği nasıl teşvik edersin?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Dinle, dinle! Sizi gidi taklitçiler sizi... Dinle bakalım...

DEVLET BAKANI ALİ DİNÇER (Ankara)-Sen, taklitçiliği teşvik ediyorsun.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — 20 Eylül 1995'te tutarsız Koalisyon Hükümetinin bozulmasından bugüne kadar siyasî arenada sergilenen entrikalar, 51'inci Azınlık Hükümetinin aldığı güvensizlik oyu, 52'nci Hükümeti kurmakla görevli Sayın Tansu Çiller'in, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunduğu Programda maalesef devam etmektedir; ülkeye, bunca zaman kaybettiren, Yüce Meclisin saygınlığına gölge düşüren yadırgadığımız kompleksler, ayak oyunları ve tuzaklar; yani, aldatmacalar maalesef devam etmektedir.

Bu kürsüde Hükümet Programını okuyan Sayın Tansu Çiller'e bir tek gerekçe var; işte bir bordro. Biraz önce Sayın Tansu Hanımın sırtındaki elbise de Programının dış kapağı gibi bordroydu, içi boş!

RASİM ZAİMOĞLU (Giresun) — Bordo, bordo!

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Daha kırmızıyla, bordoyu ayıramıyorsun.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Güneydoğuyu kucaklayacağız... Tansu Hanım, siz güneydoğuyu kucaklayamazsınız; kimi kucaklıyorsunuz biliyor musunuz; İzak Şamir ile Clinton'u kucaklıyorsunuz; güneydoğuyu, ancak yaralarsınız. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — İşte, senin seviyen!

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla)-İşte, benim Van'ımda bekleyen 514 aile! Çadırla kalıyorlar... İşte, Diyarbakır'a sığınan insanlarımız, Urfa'ya sığınan insanlarımız, Mardin'e sığınan insanlarımız... Bu gariban insanların haliyle ilgili bir tek cümle, şu programda var mı; Allah aşkına soruyorum size!

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Çadırlarda kalanlara, Cumhuriyet Halk Partisi, İstanbul'dan kamyonlarla yardım gönderdi.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Mukadder Başeğmez kardeşimiz, burada, gerçekleri dile getirirken bir şey söyledi; eksik bir şey söyledi. Ben, rahmetli Menderes'in, Hasan Polatkan'ın ve Fatin Rüştü Zorlu'nun kanı, DYP'lileri, bu sandıkta boğacaktır diyorum. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Cek cak'larla dolu bu programın üzerinde fazla durmaya bile gerek yok; çünkü benim insanım, evine ekmek götüremiyor, aş götüremiyor. Benim insanım, hayvanına su bile çekemiyor kuyulardan; Ülkenin sorunlarını daha ağırlaştırdınız...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — GAP'a gel... GAP'a...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Dinle... Dinle... GAP'a da geleceğim. Seni gapmadan gapacağım. Dinle...

...Yüce Milletimize çok pahalıya malettiniz. Şu tutarsız ödünler koalisyonunu yapıştırıcı olarak kullandınız. Demokratikleşme, insan haklarının geliştirilmesi konularında da sınıfta kaldınız. 8'inci maddeyi getirdiniz, güya; rötuşladınız değil mi! Sizi gidi böyle demokratiklikten uzaklaşanlar! Biz açık açık "14'üncü maddeyi, 24'üncü maddeyi, Anayasanın 125'inci maddesini, 131'inci maddesini getirin. Terörle Mücadele Yasasının tamamını getirin" dedik. Getirin... Getirin... Getiremezler. (RP sıralarından alkışlar)

Paranın pula dönüşmesi, kamu açıkları, enflasyon canavarı, aşırı yüksek faiz canavarı, 75 milyar dolara yükselen dış borçlar ve borçlanmaktan oluşabilen dış borçlara faiz Ödeyebilmek için katlanarak katrilyonlara varan iç borçlar, bozulan sosyal dengelere rağmen, Sayın güzel Başbakanın gözlerimizin içine baka baka, aydın ufuklardan söz etmesini son derece yadırgıyorum. Milletın şu kürsüsünde, sadece gerçeklerin söylenmesi gerekirken, maalesef, Sayın Tansu Çiller ve Baykal'ın hazırladığı bu program, içi boş iddialardan ibarettir. Her aileye iki anahtar vaat etmişti; bunu duymayan var mı; biri araba, biri de ev. Allah aşkına soruyorum... Anadolu'nun yiğit insanları, elinizdeki evleri de, elinizdeki otomobilleri de almaya geliyor bunlar; altınlarınıza bile göz diktiler, altın borsası kurdular. Anadolu'nun hanımı altının kıymetini bilir, böyle palavralara pabuç bırakmaz.

Asgarî ücretten vergi almayacaktınız; peşin vergi uygulamasına on verecektiniz "fileler daha ucuz dolacak" demiştiniz; ev kadınlarına iş ve işsizlik sigortası getirmek için çok yerde söz vermiştiniz.

Sayın Çiller, siz, bunları vaat etmediniz mi; ettiniz; ama şimdi, bunlardan eser var mı; yok. 5 Nisan kararlarını, Sayın Nevzat Ercan kardeşim çıktı, burada methetti; o da Deniz Baykal gibi ikinci bir program okudu. 5 Nisan kararlarıyla ekonomiyi istikrara kavuşturma nutuklarınız gerçek dışı olduğu gibi, şimdi, verdiğim rakamlarla bizi televizyonlarının başında dinleyen insanların yüreğine bile inecektir.

Bakın, bir yumurta 1991'de 300 liraydı, şimdi, 4.500-5.000 lira; herkesin aslı gıdası olan bir ekmek, 500 lirayken şimdi, 9 bin lira; et 20 bin lirayken 360 bin lira; zeytinyağı 15 bin lirayken şimdi, 199 bin lira; kurufasulye 5.200 lirayken şimdi 80 bin lira; tüpgaz 27.500 lirayken şimdi 285 bin lira... Daha fazla saymaya, uzatmaya gerek yok; hakikaten dinleyenlerin yüreğine inecek.

Şimdi, 24 Aralıkta gidip rey isteyeceksiniz; görün, bakın, nasıl şamarı yiyeceksiniz Anadolu'nun Osmanlı kadınından.

Sayın Başbakan, görüldüğü gibi, ekonomik dengeleri iyileştirmedikleri gibi, üstelikte bozmuşsunuz. Enflasyon yüzde 91, yüzde 6 büyüme hızı; bu kırık karneyle de, pazar günü güvenoyu isteyeceksiniz ha... Azınlık Hükümetinde başınıza gelen aynen gelecektir, göreceksiniz.

Sayın Başbakan, döneminizde işçi, köylü, memur, emekli, dul, yetim, Bağ-Kur'lu fukaralaştı, öldü. Tarımı gerilettiniz, bir tarım ülkesi olan ülkemizi buğday ithal eder hale getirdiniz. Bir hayvancılık ülkesi olan ülkemize -ne olduğu belli olmayan, domuz eti midir, başka et midir- Avrupa'dan 50 bin ton kemiksiz et getirttiniz, Amerika'dan 10 bin ton et getirttiniz. Siz, hiç evine et götüremeyen memurun acısını bilir misiniz Sayın Başbakan?

HÜSAMETTİN KORKUT ATA (Bingöl) — Yalcılar bilmez.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Siz, çocuğuna ayakkabı, defter alamayan, harçlık veremeyen işçinin ezikliğini bilir misiniz?

NİHAT MATKAP (Hatay) — Programınızı anlat programınızı.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Siz, hastane kapılarında tedavi olabilmek için bekleyen köylünün, işsiz ıstırabını bilir misiniz? Siz, eczaneden ilaç alamayan Bağ-Kur'lunun kırılan onurunun acısını bitirebilir misiniz?

Sayın Matkap, siz, emekli maaşını alabilmek için banka kuyruklarında ölen emeklinin, dulun, yetimin ıstırabını bilir misiniz?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Zaten sataşma var Sayın Başkan.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Yeter, süre vermeyin.

BAŞKAN — Buyurun.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Siz Sayın Başbakan, üniversite kapılarında “okuyamadım” diye bekleyen gençlerimizin çilesinden haberdar mısınız? Unutmayın, 19 yaşına basmış üniversite gençliği, üniversite harcını veremiyor. Şimdi onlardan oy bekliyorsunuz. Bakın, o gençler size nasıl ders verecek. Sizin, üniversiteyi bitirip hayata yeni umutlarla atılan, iş, aş isteyen, kapı kapı dolaşan umutsuz gençlerin çektiği ıstıraptan haberiniz var mı? Yerinden, yurdundan, mezarından, köyünden göç ettirilmiş, çadır bile bulamayan benim Güneydoğulumun ıstırabından haberiniz var mı? Yine, başını sokacak bir ev bulamayan garibanımın derdinden haberin var mı?

Şimdi -vaktim az olduğu için- ben şunu söyleyeyim: Dünyanın hangi parlamentosunda, yolsuzlukları araştırmakla görevli bir komisyon üyesi, bakanlıkla taltif edilir ve o, bu bakanlığı hiçbir kayıt ve itirazda bulunmadan kabul eder; sadece Türkiye Parlamentosunda *(RP ve DSP sıralarından alkışlar)* Niye? Bu, Türkiye’de, maalesef, yaşanıyor; Imalda Marcos’un psikoza içerisine girenler ancak böyle yapar.

Ben, sözlerimi, yine, burada, daha uzun olacağı için söylemiyorum. Urfa’yla ilgili dertleri de, sonra, gelirse söyleyeceğim; Urfalı biliyor zaten...

NİHAT MATKAP (Hatay) — Yeter, yeter...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Bugün, Türkiye, daha önce yaşamadığı siyasî bir vakayı yaşıyor. Çiller, seçime devletle birlikte giriyor. Başta, polis şefleri Ünal Erkan, Hayri Kozakçıoğlu, Necdet Menzir, Mehmet Ağar. Ağar’ın şatafatlı ayrılışını gördünüz; ben, şimdi, Ünal Erkan’a acıdım, o niye özel timlerini, köy korucularını, Diyarbakır’da, Bingöl’de, Van’da, Hakkâri’de, Muş’ta, Şırnak’ta, Bitlis’te, Tunceli’de, Mardin’de yollara dizerek, taa, Türkiye’nin öte tarafından duyulacak, makineli tüfek takaraklarıyla adaylığını kutlamadı?

Yahu, ne oluyor size? Hani, Çiller “yüzde 70 değiştireceğim” demişti; doğru söylemiş. Şimdi, değiştirdiği ne biliyor musunuz; Çiller’in partisi, eski CHP’nin durumuna düştü. Millî şef, ebedi şef dönemine düştü. *(RP sıralarından alkışlar)* Eski

CHP'nin biraz seyreltilmiş şeklini aldı. Bir devlet partisi, Kemalizm, laiklik, Batı taraftarlığı ve devlet öncelikli bir halita... Biraz da ezanlı, bayraklı, muhafazakâr bir üslup kullanarak toplumdaki rey alacağını sanıyor; Allahaşkına bu demokrasi mi, yoksa teknokrasi mi? Bu iş, neden; hesap sorma tehditlerine karşı dokunulmazlık zırhına bürünmelerinden mi doğuyor... (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Yoksa Çiller'in, devleti kendisi için seferber etmesinden mi doğuyor? Devletin vitesi boşa. Sayın Çiller, DYP'yi Cibali Karakoluna çevirdi, kendisi de başkomiserliğe soyunuyor. (RP sıralarından alkışlar) Biz diyoruz ki, bu millet, ölümü değil, hayatı seviyor.

Beri, Şanlıurfa'da, bölgemde bizi dinleyen insanlara da, birkaç kelime söylemek isterim.

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Yok, öyle yok; öyle bir şey yok!

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — 400 köy içme suyundan yoksun; Sayın Cevheri burada olsaydı da görseydi. Nurhan Bey kardeşim, GAP dedi; 30 bin hektarlık alanda pamuk ekildi; siz, ancak 27 metre küp su verdiniz; ama benim çağışkan Urfalı, 50 bin hektarlık araziyi kendi imkânlarıyla ekti.

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Onlar şükrediyorlar, şükrediyorlar...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Dinle, dinle!

Şehir içmesuyu yok; büyükşehir yapacaktınız, yok; Suruç, yazın susuzluktan göç veriyor; Siverek'i il yapacaktınız, yok; Viranşehir'i il yapacaktınız, yok; Ercişliler buradaydı, gitmiş o garibanlar, onlara da il yok! Bir de çıkıp diyorsunuz ki, biz, vaat ettiğimiz sözü tutarız. Hilvan'ın, Viranşehir'in, Siverek'in, Suruç'un, Ceylanpınar'ın, Akçakale'nin, Bozova'nın, Birecik'in ve Halfeti'nin insanları, o Urfalı insanlar, 24 Aralıkta size göstereceklerdir; nasıl; sandıkta, demokratik usulle bir ihtilal yapacaklardır. Göreceksiniz; demokratik ihtilal yapacaklardır ve ben, sözlerimi... ("Bağla, bağla" sesleri) Bağlıyorum, bağlıyorum...

COŞKUN GÖKALP (Kırşehir) — Bitti zaten...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Menzir'e de söyledik; meğer o yargısız infazlarda sıkılan mermiler, o sosyaldemokrat bakanları hedefleyen sövgüler, o yakılan köyler, o "asalım asalım" çığlıklarıyla yazılan

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

...iddianameler, hep birer siyasî yatırımmış; polis şeflerimiz, valilerimiz, savcılarımız, başkalarının hayatları üzerinde kendilerine bir siyasî gelecek inşa etmeye çalışırlarmış; Ölüm, yakım, yıkım politikasının zirvelerine yol döşerlermiş; seçim borusu çalar çalmaz, ben şu kadar adam öldürttüm, şu kadar köy yaktırdım, şu kadar adamı hapse attırdım" diyenler üniformayı, cüppeyi yırtıp attı üstünden; yakıkları dehşet yangınlarının ateşiyle, adlarını aday listelerine yazdırmaya koştular.

Avrupa ile birleşmeyi kendisi için kişisel sorun olarak ortaya koyan Sayın Tanuş Çiller de, Avrupa'nın tüylerini diken diken edecek ne kadar adam varsa, hepsini doldurup, DYP'yi karakola, kendisini de başkomisere çevirdi. Şimdi, polis şefleri-

nin, valilerin, savcılarının yüzündeki tarafsızlık maskesini bir anda çıkarıp akın akın DYP'ye koşmalarına, DYP'nin, bir yandan MHP ile birleşip, bir yandan da emekli polis kulübüne dönmesine DYP'liler nasıl karşı koyacak? Rahmetli Menderes'in kanıyla, Fatih Rüştü Zorlu'nun, Hasan Polatkan'ın kanı, inanıyorum ki, sizi, bu seçimde sandıklarda boğacaktır.

Sözlerimi şöyle toparlıyorum: Zaman olur, çağ olur; her gün, onların olmaz ya, bir gün bizim çağ olur.

Başörtüsünden dolayı üniversite kapılarında bekleyen, inancından dolayı ordudan atılan...

BAŞKAN — Toparlayınız efendim.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — Toparlıyorum...

...ve şehitler beratinı alan; Adapazarı'ndaki tugay komutanının, o insanlara gösterdiği yaklaşımı, bir sosyaldemokrat olarak, burada dile getirmenizi isterdim...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Devamla) — ...ama dile getiremezsiniz, ben dile getiriyorum.

Hepinize sevgiler, saygılar sunuyor; bu hükümetin programına güvensizlik oyu veriyorum. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Çelik.

Sayın Çelik, konuşmasına, Riyaseti kınamakla başladı... *(RP sıralarından gürültüler)*

HÜSEYİN ERDAL (Yozgat) – Hayır hayır; öyle değil...

BAŞKAN — Bir dakika... Bir dakika dinleyin... Dinlemesini hiç bilmiyorsunuz; dinleyin... Bakın, bir açıklamada bulunacağım: “Dört yıldan beri Divan üyesiyim” dedi.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Dört yıl demedim.

BAŞKAN — Divan üyesi bulunduğu müddet zarfında birtakım usul ve kaideleri öğrenmesi gerekirdi, öyle zannediyorum. Eğer yaptığı hareketi, öğrenerek, bilerek yaptıysa bir ayıp, öğrenemediyse o da ayıp.

Bakın size, burada en çok tatbik edilen İçtüzük maddesini okumak istiyorum:

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Sayın Başkan, yeter!

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, yeter artık; bu saatte bu tartışma olur mu hiç!

BAŞKAN — Bakın... Bir dakika; Sayın Asiltürk, siz de itiraz ettiniz, siz de öğrenin... Bakın ne diyor: “Sataşma için Başkan söz verdiği takdirde, açıklama ve cevaplar için, aynı oturum içinde olmak üzere, söz verme zamanını Başkan takdir eder.”

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Elbette; herkes biliyor bunu.

BAŞKAN — Bu kadar haksız olduğu halde nasıl hücum ediyorsunuz Başkanlığa?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Canım, yanlış kabul edelim; ama bir te-amül var...

BAŞKAN — Ama biz de onu söyledik; onu kabul etmiyor ve biz “neden yapı-yorsunuz” dediğimiz zaman, burada, “ayıpladım” diye konuşuyor. Bir de haklı olsa; yani, bir de haklı olsa ne yapacak bilemiyorum... Her halde, buraya, tabancayla, bil-mem neyle dövmeye gelecek Riyaseti, Başkanı... Hayret yani! Hayret! *(RP sıraların-dan gürültüler)*

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, Riyasette bulunuyorsunuz “ta-bancayla, bilmem neyle buraya dövmeye gelecek” sözünüz makamınıza yakışıyor mu?

BAŞKAN — Yaparsınız; o kanaate vardım. Yani, bu kadar haksız olduğunuz halde, buraya böyle hücum ettiğinize göre, bunu yapacağınıza inanıyorum.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — İnsaf diye bir şey var Sayın Başkan; bunu söy-leyemezsiniz.

BAŞKAN-Buyurun Sayın Göktaş.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Bunu söyleyemezsiniz efendim... Bunu söyle-yemezsiniz, itiraz ediyorum...

BAŞKAN — Hiç durmadan hücum ediyorsunuz. Sanki sizden...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Ne zaman böyle yaptık; biz kimiz de böyle ya-palım?

BAŞKAN — Evet, hiç haklı olmadığınız halde hücum ediyorsunuz.

AHMET DÖKÜLMEZ (Kahramanmaraş) — Bizim içimizde polis şefi yok. *(RP sıralarından gürültüler)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Bırak şimdi polisleri; bütün polisler, bi-zim polisimiz...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — “Yaparsınız” ne demek; itiraz ediyorum...

BAŞKAN — Hiç haklı olmadan...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Ne demek bu; itiraz ediyorum... İtiraz ediy-o-rum...

BAŞKAN — Bir parça haklı olsanız neyse... *(RP sıralarından gürültüler)*

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Haklı olduğumuz yerde itiraz ediyorum.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun efendim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, belki, hissiyatınızı, aşırı derecede ve kendinizi kontrol etmeden, bazı kelimelerle ifade ettiniz; ama Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir gruba karşı, bir başkana yakışmayacak çirkinlikte “Bizi gelir döversiniz, tabanca kullanırsınız” lafı ilk defa cereyan ediyor.

BAŞKAN — Efendim, o noktaya getirdiniz işi.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Bunu nasıl söylüyorsunuz?

BAŞKAN — Hiç haklı olmadığınız halde hücum ediyorsunuz, bağırıyorsunuz; ne gerek var?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Nasıl söylüyorsunuz bunu?

BAŞKAN — Haksızlık mı yaptık... Bir haksızlık yapsak... İki kişi söz istiyor, iki sözü de Refah Partili arkadaşlara veriyorum, dikkat edin. Hiçbir taraflılık falan gözetmeden veriyorum. Bütün takdir hakkımı lehte kullanıyorum. Buna rağmen... Yani, esef ederim! Esef ederim!

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, ya düzeltin, ya “yanlış anlaşıldı” deyin, ya geri alın; böyle şey olmaz. Yani, bu senin yaptığın o kadar acayip bir şey ki... Ne demek “tabanca” filan yahu! Bu Mecliste tabancalı mı var; bu nasıl bir şey! Bu, hiç söylenecek bir şey değil. “Yanlış anlaşıldı” deyin de kapatalım bunu. Böyle şey olmaz. Herhalde bu yanlış, kastınızın ötesinde bir şey oldu. Başkan, böyle şey söylemez. Şunu bir düzeltiverin...

BAŞKAN — Tamam, tamam...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Nasıl tamam... Ne oldu kardeşim... Yani, Millet Meclisi Başkanı, şurada milletvekillerine “siz, tabancayı çekersiniz bizi vurursunuz” derse, o zaman bu Meclis...

BAŞKAN — Hayır, hayır... “Vurursunuz” demiyorum...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Ne diyorsunuz ya?

BAŞKAN — Yani, elinizden geleni, her halükârda, her şeyi yapacak pozisyonu na getiriyorsunuz, hiç hakkınız olmamasına rağmen. Hayret ediyorum yani!

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Yanlış anlaşıldı Başkanım, yanlış anlaşıldı...

BAŞKAN — Evet.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Yani, böyle bir şey söylemediniz...

BAŞKAN — Söylemedim.

YÜCEL SEÇKİNER (Ankara) — Yok... Demedi...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Böyle bir şey demediniz... Ben yanlış anladım değil mi?

BAŞKAN — Yanlış anladınız. Buyurun Sayın Göktaş.

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 52’inci hükümet programı üzerinde görüşlerimi açıklamak üzere, şahsım adına söz almış bulunuyorum; sözlerime başlamadan önce, Yüce Meclise ve bizleri televizyonları başında izleyen aziz milletimize saygılar sunuyorum.

Sözlerimin başında Sayın Başkana üzüntülerimi belirtmek istiyorum. Refah Partisi Grubuna mensup hiçbir milletvekili kürsüye veya bir başka yere silahla saldırmaz ve böyle bir harekette bulunmaz. Sayın Başkanın bu sözünü bir gaf olarak telakki ediyorum. *(RP sıralarından alkışlar)*

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Önce su... Önce su... Bunlar önce su atarlar!

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Kes be! Yeter yahu!

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Ağzından çıkanı kulağın duysun.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) - Nurhan, bu, sana yakışmıyor...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Sana da yakışmıyor... Ne yaptığın, hareketinden belli.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Değerli milletvekili arkadaşlarım, burada, saatlerden beri, Hükümetin Programı üzerindeki tartışmaları hep beraber dinledik. Sözlerimin başında, öncelikle, Doğru Yol Partisine mensup Grup sözcüsü arkadaşımın bir ifadesine cevap vermeden geçemeyeceğim. Sayın sözcü kürsüde konuşurken “Biz, Doğru Yol Partisi olarak, seçimlerin yapılmasını en çok isteyen siyasi partiyiz ve Anayasa Mahkemesine, seçimin iptali için gitmeyen, imza veremeyen tek siyasi partiyiz” dedi.

Biz, Refah Partisi Grubu olarak, iptal istemiyle Anayasa Mahkemesine giden o dilekçeye imza koymadık; seçimlerin yapılmasını en fazla isteyen parti biziz ve seçime en fazla hazırlıklı olan siyasi parti Refah Partisidir. Doğru Yol Partisi sayın sözcüsünün, gelip, buradan, açıklamada bulunmasını bekliyorum; eğer, açıklamada bulunmazsa, kendisini yalancılıkla suçluyorum. Refah Partisi, tek yumruk, tek vücut, tek yürek gibidir.

Değerli milletvekilleri, 52’nci Hükümeti, kadavra üzerine kurulmuş, şehit kanları üzerinde pazarlık yapılmış bir hükümet olarak telakki ediyorum. Bugün, burada, bu Hükümetin Programını tartışıyoruz. Sayın Baykal’ın dediği gibi, bu Hükümet, yeni bir Hükümet değildir. Bu Hükümet, şuradaki Hükümet Programı gibi, makyaj değiştirmiş renk değiştirmiş, kaporta değiştirmiş bir hükümettir. Sayın Baykal, Cumhuriyet Halk Partisi sıralarında, dört yılın iki senesinde bu Hükümete güvenoyu vermiş ve desteklemiştir; şimdi de, aynı Hükümettir. Yoksa, kendi arkadaşlarını ret mi ediyor Sayın Baykal?

24 Aralığa, inşallah, hep beraber gideceğiz. 24 Aralığa giderken, Hükümet, dört yıllık icraatıyla beraber değerlendirilecektir; Hükümet, bu dört yıllık icraatında, cumhuriyet tarihinde görülmeyen rekorlara gidiyor. Bu rekorlar nelerdir; enflasyon rekoru, işsizlik rekoru, iç borç, dış borç rekoru, ücretlilerin, çiftçilerin alım gücünün azaltılması rekoru... Bunun yanında, hayvancılığı, tarımı mahvettiler. 103 bin liraya ithal edilen eti, halkımıza 350 bin liraya sattılar. Şeker ve buğday ithali de bunların ayrı bir rekorudur.

Ayrıca dışpolitikada başarısızlık ve onursuzluk var. Milletimiz, seçimde, sizi bu icraatınızla değerlendirecektir. Seçim kapıya dayandığında, dört yıldır enflasyona ezdirdiğiniz memurumuza, Bağ-Kur’lumuzu, emekli, dul ve yetimimize, köylümüze, çiftçimize, seçim korkusuyla verdiğiniz parayla, oy mu alacağınızı zannediyorsunuz? Bu, seçim rüşveti değil de nedir? Bugüne kadar neredeydiniz, neden sesinizi çıkarmadınız?

Şunları da unuttunuz: Dövizzedeleri unuttunuz, asgarî ücretten vergi alınmamasını unuttunuz, peşin vergiyi unuttunuz, çay üreticisinin paralarını da unuttunuz...

İktidarınızda, Refah Partili belediyelere düşmanca tavrınızı devam ettirdiniz. Refah Partili belediyelerinin gelirlerini, elinizden geldiğince kısıtladınız. Son örneği de, belediye muhasiplerinin, İçişleri Bakanlığınca atanmasıyla ilgili kanun teklifini Meclise vermenizle ortaya koydunuz ve şimdi, programınızda “belediyeler halka daha güzel hizmet versin diye, fonlardan belediyeleri destekleyeceğiz” diyorsunuz; keşke öyle olsa... Evet, bugüne kadar, belediyeleri, fonlardan desteklediniz; ama İktidar partilerine ait belediyeleri desteklediniz.

Değerli arkadaşlar, bugün, burada, yine, gerek Sayın Baykal olsun gerek Sayın DYP sözcüsü olsun terörün azaldığını ve bittiğini söylüyor. Değerli arkadaşlar, dört yılda, bir iktidar, bir ülkeyi sıfırdan alır, zirveye getirilebilir. Bir Güney Kore, bir Arjantin misalini unutmayalım. Bu ülkede terör bitti mi; bitmemiştir. O bölgemizde, Çekiç Güç olduğu müddetçe, istihbarat için CIA ve Mossad ile işbirliği yaptığımız müddetçe terör bitmeyecektir. Refah Partisi olarak, burada, yıllarca, olağanüstü halin çare olmadığını söylüyorduk. Şimdi, Sayın Jandarma Genel Komutanı da aynı şeyi söylüyor. Burada, Çekiç Güç’ün zararlı olduğunu ve PKK’ya, yaradığını Refah Partisi olarak yıllardır söylüyoruz. Şimdi, Amerika Dışişleri eski Bakanı da aynı şeyi söylüyor “Çekiç Güç PKK’ya yaradı, “diyor. Bakın, burada resimleri var. Yine, Genelkurmay eski Başkanı ve eski Cumhurbaşkanı Sayın Evren de “Çekiç Güç zararlı ve PKK’ya yaradı” diyor. Nedense, bunlar, emekli olunca, muhalefete düşünce, gerçeği söylüyorlar.

Şimdi, burada, Çekiç Güç’ü, PKK da desteklediğine göre, politika uğruna, başkalarını “PKK’nın yanında” diyerek itham edenlere, Sayın Başbakana soruyorum şimdi: Siz, kimin yanındasınız, PKK’dan yana mısınız, millettten yana mısınız? Doğu ve güneydoğu halkı perişan, yerinden yurdundan olmuş, devlet şefkatinden mahrum, çadırlarda yaşamaya mahkûm edilmiştir.

Programınızda “güneydoğu halkının yaralan sarılacak ve güneydoğu halkı kucaklanacak” diyorsunuz. Dört yıldır neredeydiniz, şimdi mi aklınıza geldi? Sayın Başbakan, siz, güneydoğu halkını kucaklayamazsınız; kucaklaşınız kucaklaşınız, bir avuç mutlu azınlığı kucaklırsınız!

Amerikalara gittiniz, yurtdışına gittiniz; gittiğiniz yerlerde, hep bizleri şikâyet ettiniz; “Refah Partisi iktidara gelecek, Refah Partisi iktidara gelirse, Türkiye’nin değil, dünyanın dengesi değişir; aman, bize yardım edin” dediniz. Evet, Refah Partisi iktidara gelirse, Türkiye’nin değil, dünyanın dengesi değişecektir; çünkü Refah Partisi, emir almayacaktır, emir verecektir ve Türkiye’mizi lider ülke yapacaktır. (RP sıralarından alkışlar)

Erken Azeri petrollerin taşınmasındaki başarısızlığınız, Batıya taşeronluğunuz yüzünden, boğazdan geçen petrol yüklü büyük tonajlı tankerler, boğazları tehlikeye sokacaktır. Ekonomiye büyük katkısı olan Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattının açılmasının, Irak’a konulan ambargonun kaldırılmasının faturasını, Amerikalı ağa-

beyiniz yüzünden, 65 milyon insanımıza çıkarıyorsunuz. Refah Partisi iktidarında, bu ambargo da kalkacak, boru hattı da açılacaktır.,

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; dört yıldır, bu Mecliste, bu İktidarın ve geçmiş iktidarların yolsuzluklarını dinledik. Son birkaç aydır da, Sayın Başbakanın eşi Özer Çiller'in yolsuzluklarını televizyonlarda izliyoruz.

HALİL İBRAHİM ARTVİNLİ (Kocaeli) — Mercüme işi!

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — “Yolsuzluklarla mücadele edeceğim” diyen İktidar, yolsuzlukların içine batmıştır.

Amerika'ya yaptığınız yatırımlar günlerce gazetelerde yazıldı, halen de yazılıyor. Eşiniz Özer Çiller “oradaki mal varlığımızı, çocuklarımızın geleceği için aldık” diyor. Bir başbakan, çocuklarının geleceğini başka bir ülkede nasıl arar? Yoksa siz, kendi ülkenize güvenmiyor musunuz? Siz, başka ülkede yatırım yaparsanız, yabancılara, buraya gelip, yatırım yapın demeniz inandırıcı olur mu?

Amerika'daki malvarlığınızı Türkiye'ye getireceğinizi söylemiştiniz, iki yıl oldu, hâlâ getirmediğiniz, yoksa bundan vaz mı geçtiniz. Burada Sayın Baykal'a da bir hatırlatmam olacak: Hani, yolsuzlukların üzerine gidecektiniz: Hani Malvarlığını Araştırma Komisyonunun etkin bir şekilde çalışmasını sağlayacaktınız... Bu Komisyondaki üyeleriniz, muhalefete düşünce başka, iktidara gelince başka tavır alıyorlar. Oysa, doğru, her zaman doğrudur; koltuk için değişmemelidir. İstanbul Bankası ile ilgili, Özer Çiller'in davasını, Yargıtay, aleyhine bozdu. Komisyon üyeleriniz, bu konuyla ilgili verilmiş önergeye ret oyu kullandılar. Sayın Baykal siz göreve geldiğinizde, halkımızdan bunun için mi özür dilediniz?

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bir televizyon, Sayın Başbakanın, Amerikan vatandaşlığına hak kazandığını söyleyerek, vergi numarasını ve yeşil kart numarasını vermiştir. Amerika'da vatandaşlık hakkını kazananlara yemin ettirirler. Şimdi, bu yemini sizlere okuyorum:

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Olmayan şeyi oku bakalım; işiniz gücünüz yalan...

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — “...bu vesileyle, şimdiye kadar tebası ya da vatandaşı olduğum tüm yabancı prens, hükümdar, devlet ya da hükümlerliklere olan bütün merbutiyet ve sadakatimden mutlak olarak ve bütünüyle vazgeçeceğimi ve feragat edeceğimi; iç ve dış bütün düşmanlara karşı, Amerika Birleşik Devletlerinin Anayasa ve yasalarını destekleyip, savunacağımı ve bunlara karşı gerçek iman ve sadakat içinde olacağımı; yasalar gerektirdiğinde, Birleşik Devletler adına silah taşıyacağımı...”

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Oku, oku yalanlarını... Yalan ve iftira; başka bir şey yok.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — ...ya da yasalar gerektirdiğinde, Birleşik Devletler Ordusunda savaşa dönük olmayan hizmetleri yerine getireceğimi ya da yasalar gerektirdiğinde, sivil idare altında, ulusal önemi haiz işleri ifa edeceğimi ve bütün bu vecibeleri, herhangi bir zihni kayıt ya da saptırma amacı olmaksızın, serbestçe yüklediğimi yeminle beyan ederim.

Tanrı yardımcım olsun.” (Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Süre ister misiniz Sayın Göktaş?

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Devamla) — Lütfen.

BAŞKAN — Ne kadar?

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Devamla) — 10 dakika yeter. Sayın Başbakan, bu yemini yaptınız mı?

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Yalan ve iftira, kanınıza işlemiş.

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Devamla) — ...Siz, bu yemini yapmışsanız...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Yalan ve iftiradan başka ne biliyorsun sen...

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Devamla) — Seni milletvekili yapmayacak. Yerinden parlama; yaran var, yerinden gocunma. Sen, buraya, bir daha milletvekili olarak gelemeyeceksin... Bu yağcılıkla bir yere varamazsın... (RP sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar, ANAP sıralarından alkışlar) Buna Başbakan cevap versin... Sen burada...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Terbiyesiz adam! Sen de gelemeyeceksin... Elli defa cevap verdi sana...

BAŞKAN — Sayın hatip, karşılıklı konuşmayın...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Utanmaz, yalancı seni...

BAŞKAN — Sayın Tekinel...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — İftiradan başka ne biliyorsun...

BAŞKAN — Sayın Tekinel...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Terbiyesiz herif! Senin gibi nelerini gördük... İn aşağıya!

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Devamla) — Aşağı inersen görürsün... Konuşmanın sonunda beni bekle, ben geleceğim...

... Amerika’nın mı, Türkiye’nin mi menfaatini koruyacaksınız? Eğer, bu yemini yapmamışsanız, ilgili televizyon hakkında gerekli işlemi yaptırdınız mı?

Kıbrıs konusunda, programda, Hükümetin, federasyon tezini ve güven artırıcı önlemleri desteklediğini söylüyorsunuz. Bunlar, Amerika’nın ve Butros Gali’nin tezleridir. Kıbrıs konusu, 1974 Barış Harekâtıyla bitmiştir. Burada, şimdi, Kıbrıs’ta iki dereceli federasyon ve güven artırıcı -yani, güven bozucu- önlemleri desteklemek demek, Kıbrıs’ın bağımsızlığını elden çıkarmak demektir. Türkiye Cumhuriyeti Halkı ve Kıbrıs Halkı, Kıbrıs’ın bağımsız bir Türk Devleti olarak kalmasını istiyor ve Kıbrıs Türk Devleti, bağımsız Türk Devleti olarak kalacaktır.

Güvenoyu almak için, bir sayın partiden iki güvenoyu almak için, imzalamış olduğunuz gümrük birliği antlaşmasında, bunların böyle olmadığını ifade etmek için bir deklarasyon imzaladınız. Bu deklarasyonda Rum Devletini kabul etmediğinizi ve bu gümrük birliği antlaşmasını kabul etmediğinizi söylediniz, Batılı elçiler ayağa kalkınca “efendim, bu, iç politikaya yönelik bir harekettir” dediniz. Bu, tam bir

skandaldır, devlet ciddiyetiyle bağdaşmayan harekettir. Bunu yapan bir başbakan, ne DYP'ye ne ülkeye güven vermez.

Değerli milletvekilleri, burada, vaktinizi fazla almadan, kendi bölgemden biraz bahsetmek istiyorum. Bugünkü Hükümet ve geçmiş hükümet döneminde de, Karadeniz halkı, Karadeniz Bölgesi, bir üvey evlat muamelesi görmüştür. Samsun'dan Artvin'e kadar geri bırakıldık; gayri safî millî hâsılada geri kaldık; göç nedeniyle nüfus azaldı. Samsun'dan Sarp'a kadar olan otoyola hâlâ başlanmadı; sadece, seçim meydanlarında, bunun nutku atıldı. Ne Sayın Deniz Baykal ne Sayın Başbakan, sözünde durmamış; bu konuda, sadece nutuk atmışlardır.

Trabzon'un köy yolları, Türkiye'deki en bozuk köy yollarıdır. Köy Hizmetleri, partizanlıktan başka bir şey yapmıyor, âdeta, DYP'nin bir yan kolu gibi çalışıyor. Benim Şalpazarlım, Tonyalım, Arsinlim, Yomralım, Vakfıkebirim, Akçaabatlım, Beşikdüzülüm, Araklım, Sürmenelim, Maçkalım, Çaykaralım, Derneklım, Köprübaşım, Oflum, Hayratlım, köy yollarında inim inim iniyor. Hayrat İlçesinin sahile bağlanan 12 kilometrelik köyüne, bugüne kadar ödenek ayrılmadı. Bütçeden ayrılan 12 milyarlık ödenek de, maalesef, bir duvar yapımına gitti, o duvarın da yarısı yıkıldı gitti...

Sarp Kapısının açılmasından sonra, bölgenin, özellikle Trabzon'un önemi artmıştır. Trabzon-Batum arasındaki otoyolun ve demiryolunun bir an önce yapılması gerekir. Ayrıca, Trabzon'u GAP' a bağlayacak otoyola başlanması gerekir. Limanı, Erzincan'a, Erzincan demiryoluna bağlayacak demiryoluna başlanmalıdır. Önümüzdeki yıllarda, enerji darboğazına girebiliriz; Trabzon'daki su kaynakları değerlendirilmelidir.

Soçi'de 10 bine yakın vatandaşımız yaşıyor. Oraya, bir konsolosluk bir başkonsolosluk ve bir de banka açılması gerekir. Ayrıca, Trabzon'a dışticaret lisesi açılmalı, ortaöğretime yabancı dil konulmalıdır...

BAŞKAN-Toparlayınız Sayın Göktaş...

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) —... Karadeniz Teknik Üniversitesinde de Rusça öğretilmelidir. Bizim Karadeniz Bölgesinin tek geçim kaynağı, çay, fındık ve biraz da tütündür. Çay, fındık ve tütün üreticisi perişandır. Çay üreticisinin paralan hâlâ ödenmemiştir. Bakınız, seçim geliyor...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Sayın Başkanım, toparlıyorum.

HASAN BASRİ ELER (Edirne) — Trabzon'un şehir içerisindeki köy yolları da bozuk... Belediye bu hizmeti yapmıyor. ,

DEVLET BAKANI ALİ DİNÇER (Ankara) —Tonya kaldı, Tonya...

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Çay üreticisi, fındık üreticisi, tütün üreticisi, 24 Aralıkta, Sayın Başbakanın seçim meydanlarında salladığı başörtüyü, oy yerine ona sallayacaktır; oy alamayacaktır, sandığa gömecektir onları.

24 Aralıkta seçim yapılacaktır. Yapılan araştırmalara göre, Refah Partisi, inşallah, birinci parti olacaktır. Refah Partisinin, Mecliste, belediyelerde, teşkilatlarında, tempolu, hızlı, kararlı ve dürüst çalışması biliniyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

DEVLET BAKANI ALİ DİNÇER (Ankara) — İskefiye'deki balıkçı barınağı ne olacak?

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Devamla) — Bu itibarla, Türkiye'mizin kalkınması, düzlüğe çıkması devletle milletin kucaklaşması ve terörün bitmesi için, bize sahip çıkınız; bizi, tek başına iktidara getiriniz. Türkiye'mizi bu hale getirenlerle, bizi koalisyonu mecbur etmeyiniz. Bunlar, bizim hızımızı keser, ayak bağı olur. Bizim iktidarımız, altmış beş milyon insanın iktidarı olacaktır.

Sözlerime burada son verirken, 53'üncü, Refah hükümetinde buluşmak dileğiyle, Yüce Meclise, bizleri televizyonları başında dinleyen aziz milletimize saygılar sunuyorum. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Göktaş.

SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

Kahramanmaraş Milletvekili Esat Bütün'ün, Zonguldak Milletvekili Güneş Müftüoğlu'nun kendisine sataşması nedeniyle konuşması

BAŞKAN — Sayın Bütün, bir müracaatınız var.

Doğru Yol Partisi Grubu Sözcüsünün, Anayasaya, kanunlara uygun bir seçim istediği sebebiyle size sataştığını ileri sürerek söz istemişsiniz.

Şimdi, benim anladığım mana şudur: Seçim isteyip de; yani, erken seçim isteyip de, bilahare, seçimin iptali için imza atan kişilere bunu söylediğini düşünüyorum. Ben, sizi, bu kapsamın içinde görmüyorum; ama mutlaka söz almak istiyorsanız, buyurun efendim.

ESAT BÜTÜN (Kahramanmaraş) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu Mecliste, aslında konuşulmaması gereken kelimeler konuşuluyor. Âdeta, Meclis, o kelimelerin arkasına hapsediliyor. Bunlardan en çok konuşulan kelimelerden birisi de “kaçak” kelimesidir veya “mert, namert” kelimeleridir. Dolayısıyla, bu kelimelerle; âdeta, Türkiye'nin kaderi belirleniyor; Türkiye, bu kelimelerin arkasında idare ediliyor.

Seçimin, yasalara ve Anayasaya uygun olup olmadığını söylemek, Anayasaya ve yasaya uygun bir seçim yapılmasını istemek, seçimden kaçmak değildir; çünkü eğer, bir seçim, Anayasaya ve yasalara uygun değilse, o seçim, ülkenin beş yılını karartır; şaibeli olur, gölgeli olur, tartışılır. Eğer, seçim yasası, Anayasaya uygunsa, bundan hiç kimse şikâyet edemez; ama Anayasaya uygun olmayan bir seçim yasası yapılmışsa, bununla da seçime gidilmek isteniyorsa, bu, millet iradesine saygısızlıktır, seçime gölge düşürür.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin arkasında, millî iradenin esas olacağı cümlesi vardır. Millî iradeyi, Türkiye Büyük Millet Meclisine yansıtmak için de, seçim sisteminde ve seçimde, Anayasaya ve yasalara uygunluk olması gerekir. Bu hakkı arayan milletvekillerinin, hem de, bu hakkı kullanan, bu hakkı, Anayasaya ve hukuka göre kullanan milletvekillerinin veya siyasî partilerin, seçimden kaçıyor şeklinde gösterilmemesi, demin de söylediğim gibi, bunun, Türkiye Büyük Millet Meclisinde konuşulmaması gerekir.

Bu, kullanılmaması gereken kelimelerle siyaset yapanlara yakışır diyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bütün.

Başbakan Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (Devam)

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Sayın Başkan, Başkanlık makamından hiç durmadan bağırıyorsun “kerkenez” diyorsun. Şimdi, lütfen, bu kerkenez, iyi bir şeyse...

BAŞKAN — Çok güzel bir kuş...

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — ...kendi üzerinize alın; çünkü ben milletvekiliyim, kerkenez değilim; kuş değilim ben...

BAŞKAN — Bir benzetme efendim.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Kendinize geri alın; lütfen, geri alın. Kusura bakmayın; ben, kerkenez değilim. Bir milletvekiline yakışır şey mi? Lütfen, geri alın.

BAŞKAN — Çok güzel bir kuştur efendim.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Kendi üzerinize alın. Kuşsa, siz kuş olun; ben, kerkenez değilim. (ANAP sıralarından “Bülbül bülbül” sesleri)

BAŞKAN — Peki, geri aldım efendim.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa)-Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Milletvekilleri, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmelerimiz tamamlanmıştır.

Güvenoylamasının, Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 105’inci maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, güvenoylaması, 5 Kasım 1995 Pazar günü yapılacaktır. (ANAP sıralarından “Saat kaçta” sesleri)

Efendim, mutad toplantı olduğu için ve ayrıca bir karar olmadığı için, saat 15.00’tedir.

Gündemin seçim kısmına geçiyorum.

Kapanma Saati: 21.02

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 19 Cilt 96 Birleşim 24
Sayfa 450-451
05.11.1995 Pazar

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — İsmet Sezgin

KÂTİP ÜYELER: Mehmet Cemal Öztaylan (Balıkesir)

Abbas İnceayan (Bolu)

Açılma Saati: 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Gündemimizin “Özel Gündemde Yer Alacak işler” kısmında bulunan, Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, Anayasamızın 110’uncu ve İttüzüğümüzün 105’inci maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır.

Güvenoylamasının, açık oy şeklinde yapılması, İttüzüğün amir hükmüdür. İttüzüğümüzün 115’inci maddesine göre de, açık oylama şekline Genel Kurulumuz karar verecektir.

Güvenoylamasının, adı okunan sayın milletvekilinin, ayağa kalkarak “kabul”, “ret” veya “çekinser” şeklinde oyunu belirtmesi suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler lütfen işaret buyursun. Kabul etmeyenler... Buyurun. Kabul edilmiştir.

(Oylar toplanıldı)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan arkadaşımız var mı efendim? Yok. Oylama işlemi bitmiştir. *(Oyların ayırımı yapıldı)*

BAŞKAN — Yüce Meclisimizin değerli üyeleri, aziz arkadaşlarım; güvenoylamasının sonucunu arz ediyorum:

Oylamaya 415 milletvekili arkadaşımız katılmış; 243 kabul (*DYP ve CHP sıralarından alkışlar*) 172 ret oyu çıkmıştır. Bu sonuca göre, değerli arkadaşlarım, Başbakan Sayın Tansu Çiller tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna, Meclisimizce güvenoyu verilmiştir, kendilerini kutluyor, milletimiz ve memleketimiz için hayırlı ve başarılı olmasını temenni ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, teşekkür için söz istiyor musunuz?

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim. (*DYP sıralarından ayakta alkışlar, CHP sıralarından alkışlar*)

BAŞBAKAN TANSU ÇİLLER (İstanbul) – 52’nci Cumhuriyet Hükümeti güvenoyu almıştır. Bu, milletimizin başarısıdır, demokrasimizin başarısıdır, Mec-

lisimizin başarısıdır; bütün milletimize, ülkemize, Meclisimize ve Hükümetimize hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkür ederim. *(DYP ve CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Hayırlı uğurlu olsun.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Milletvekilleri; gündemdeki denetim konularını sırasıyla görüşmek için, 7 Kasım 1995 Salı günü saat 15.00’te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 15.45

**Başbakan Tansu Çiller Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu Hakkında
Anayasanın 110 ve İçtüzüğü'nün 105'inci Maddeleri uyarınca güven oylama-
sına verilen oyların sonucu**

(Kabul edilmiştir)

<i>Program:</i>	31.10.1995
<i>Güvenoylaması:</i>	05.11.1995
<i>Üye Sayısı:</i>	450
<i>Kullanılan Oy:</i>	415
<i>Kabul Edenler:</i>	243
<i>Reddedenler:</i>	172
<i>Çekinserler:</i>	-
<i>Geçersiz Oylar:</i>	-
<i>Oya Katılmayanlar:</i>	13
<i>Açık Üyelikler:</i>	22

(Kabul Edenler)

ADANA

Bekir Sami Daçe, M. Halit Dağlı, Veli Andaç Durak, Muhammet Kaymak, M. Selahattin Kılıç, Mustafa Küpeli, Ali Yalçın Ögütcan, İbrahim Özdiş, Timurçin Savaş, Orhan Şendağ, Turgut Tekin

ADİYAMAN

Celal Kürkoğlu, Abuzer Tanrıverdi

AFYON

İsmet Attila, Baki Durmaz, Ethem Kelekçi, Abdullah Ulutürk

AĞRI

Mikail Aydemir, Cemil Erhan

AKSARAY

Halil Demir, Mahmut Öztürk

AMASYA

Cemalettin Gürbüz, Mehmet Tahir Köse, Haydar Oymak

ANKARA

Ali Dinçer, Bilâl Güngör, Salman Kaya, Mehmet Kerimoğlu, Sait Kemal Mimaroglu, Mehmet Seyfi Oktay, O. Mümtaz Soysal, Halil Şıvgın, İbrahim Tez, Baki Tuğ, Mustafa Dursun Yangın

ANTALYA

Faik Altun, Adil Aydın, Deniz Baykal, Hasan Çakır, Hayri Doğan, Ali Karataş, Hasan Namal

ARTVİN

Hasan Ekinci

AYDIN

Tunç Bilget, Ali Rıza Gönül, Nahit Menteşe

BALIKESİR

Abdülbaki Ataç, Hüseyin Balyalı, Ekrem Ceyhun, Ömer Lütü Coşkun,
Mehmet Cemal Öztaylan, Melih Pabuçcuoğlu, Sami Sözat

BARTIN

Hasan Akyol, Köksal Toptan

BATMAN

Mehmet Adnan Ekmen

BİLECİK

Bahattin Şeker

BİNGÖL

Haydar Baylaz

BOLU

Nazmi Çiloğlu, Necmi Hoşver, Tefvik Türesin

BURDUR

Mustafa Çiloğlu, Ahmet Şeref Erdem, Ahmet Sayın

BURSA

Fethi Akkoç, Cavit Çağlar, Beytullah Mehmet Gazioğlu, Kadri Güçlü, Yılmaz
Ovalı, Turhan Tayan

ÇANAKKALE

Süleyman Ayhan, Rahmi Özer, Nevfel Şahin, A. Hamdi Üçpınarlar

ÇANKIRI

Nevzat Ayaz

ÇORUM

Mustafa Ateş Amiklioğlu, Cemal Şahin, Muharrem Şemsek, Arslan Adnan
Türkoğlu

DENİZLİ

Mehmet Gözlükaya, Adnan Keskin, M. Halûk Müftüler, Nabi Sabuncu

DİYARBAKIR

Mehmet Salim Ensarioğlu, Mehmet Kahraman, Salih Sümer

EDİRNE

Evren Bulut, Hasan Basri Eler

ELAZIĞ

Ahmet Küçükkel, Ali Rıza Septioğlu, Tuncay Şekercioğlu

ERZİNCAN

Mustafa Kul, Ali İbrahim Tutu

ERZURUM

İsmail Köse, Rıza Müftüoğlu, Oktay Öztürk

ESKİŞEHİR

Hüseyin Aksoy, İbrahim Yaşar Dedelek, M. Fevzi Yalçın

GAZİANTEP

Bahattin Alagöz, Abdülkadir Ateş, Mehmet Batallı, Hikmet Çetin, Mustafa Doğan, Ayvaz Gökdemir, Mehmet Özkaya, Hannan Özüberk

GİRESUN

Ergun Özdemir

HAKKÂRİ

Esat Canan, Mustafa Zeydan

HATAY

Fuat Çay, Mehmet Dönen, Abdullah Kınalı, Onur Kumbaracıbaşı, Nihat Matkap, Bestami Teke, Nurettin Tokdemir, Ali Uyar

İSPARTA

Mustafa Fikri Çobaner, Abdullah Aykon Doğan, Ertekin Durutürk

İÇEL

Y. Fevzi Arıcı, Ahmet Bilyeli, Aydın Güven Gürkan, Asım Kaleli, Durmuş Fikri Sağlar, Ali Su

İSTANBUL

Yıldırım Aktuna, İsmail Cem, Osman Ceylan, Tansu Çiller, İbrahim Gürsoy, Algan Hacaloğlu, Ercan Karakaş, Coşkun Kırca, Recep Ercüment Konukman, Leyla Yeniay Köseoğlu, Mehmet Moğultay, Mehmet Sevigen, Gürol Soylu, Tunca Toskay, Mehmet Bahattin Yücel

İZMİR

Yıldırım Avcı, Halil Çulhaoğlu, Timur Demir, Erdal İnönü, Mehmet Köstepen, Mehmet Özkan, Işıl Saygın, Rifat Serdaroğlu, Erkut Şenbaş, Cemal Tercan

KAHRAMANMARAŞ

Selahattin Karademir

KARAMAN

S. Osman Sevimli

KARS

Mehmet Alp, Abdülkerim Doğru, M. Sabri Güner, Atilla Hun, Zeki Nacitarhan

KASTAMONU

Münif İslamoğlu, Nurhan Tekinel

KAYSERİ

Mustafa Dağcı, Osman Develioğlu, Seyfi Şahin

KIRIKKALE

Hacı Filiz, Abdurrahman Ünlü

KIRKLARELİ

İrfan Gürpınar, Ahmet Sezai Özbek

KIRŞEHİR

Coşkun Gökalp, Sabri Yavuz, Hilmi Yükselen

KOCAELİ

Halil İbrahim Artvinli, M. Kâzım Dinç, İsmail Kalkandelen, Alaettin Kurt

KONYA

Hasan Afşar, Musa Erarıcı, Ali Günaydın, Osman Nuri Özbek, Ömer Şeker, Vefa Tanır, Servet Turgut, Mehmet Ali Yavuz

KÜTAHYA

H. Cavit Erdemir, İsmail Karakuyu

MALATYA

Mustafa Yılmaz

MANİSA

Rıza Akçalı, Ümit Canuyar, Tevfik Diker, Sümer Oral, Yahya Uslu, Cengiz Üretmen

MARDİN

Muzaffer Arıkan, Mehmet Gülceğün

MUĞLA

İrfettin Akar, Muzaffer İlhan, Latif Sakıcı, Erman Şahin

NEVŞEHİR

Esat Kırathioğlu, Osman Seyfi

NİĞDE

Doğan Baran, Rıfat Yüzbaşıoğlu

ORDU

Hasan Kılıç, Refaiddin Şahin

SAKARYA

Nevzat Ercan, Mehmet Gölhan

SAMSUN

İlyas Aktaş, Mehmet Çebi, İrfan Demiralp, Ali Eser, Nafiz Kurt, Hüseyin Özalp, İhsan Saraçlar

SİİRT

Mehmet Erdal Koyuncu

SİNOP

Kadir Bozkurt, Cafer Sadık Keseroğlu

SİVAS

Ziya Halis, Azimet Köylüoğlu

ŞANLIURFA

Sedat Edip Bucak, Necmettin Cevheri, Ferit Aydın Mirkelam, Mehmet Fevzi Şihanlıoğlu

TEKİRDAĞ

Halil Başol, Muhtar Mahramlı, Fethiye Özver, Hasan Peker

TOKAT

Afi Şevki Erek, Güler İleri, Şahin Ulusoy

TRABZON

Koray Aydın

TUNCELİ

Kamer Genç, Vahdet Sinan Yerlikaya

UŞAK

Fahri Gündüz, Ural Köklü

VAN

Mustafa Kaçmaz, Nadir Kartal

YOZGAT

Yaşar Erbaz, Alparslan Türkeş

ZONGULDAK

Adnan Akın, Şinasi Altınır, Ömer Barutçu, Güneş Müftüoğlu, Ali Uzun

(Reddedenler)**ADANA**

Uğur Aksöz, Ahmet Şanal

AFYON

Halil İbrahim Özsoy, Gaffar Yakın

AĞRI

Hasan Fecri Alpaslan, Yaşar Eryılmaz

AKSARAY

İsmet Gür

ANKARA

Mehmet Nedim Budak, Mehmet Çevik, Mehmet Vehbi Dinçerler, Ömer Faruk Ekinci, Hamdi Eriş, H. Uluç Gürkan, Orhan Kilercioğlu, İrfan Köksalan, Mehmet Sağdıç, Yücel Seçkiner, Mustafa Tınaz Titiz

ANTALYA

Veysel Atasoy, Gökberk Ergenekon

ARTVİN

Süleyman Hatinoğlu

AYDIN

Cengiz Altınkaya, Yüksel Yalova

BAYBURT

Bahaddin Elçi, Ülkü Güney

BİLECİK

Mehmet Seven

BİNGÖL

Kâzım Ataoğlu, Hüsamettin Korkutata

BİTLİS

Zeki Ergezen, Edip Safder Gaydalı, Kâmran İnan

BOLU

Avni Akyol, Abbas İnceayan

BURSA

Mehmet Gedik, İbrahim Gürdal, Hüsamettin Örüç, Feridun Pehlivan

ÇANKIRI

İsmail Coşar, İlker Tuncay

ÇORUM

Yasin Hatiboğlu

DENİZLİ

Muzaffer Arıcı, Hasan Korkmazcan

DİYARBAKIR

Mahmut Uyanık

EDİRNE

Şerif Ercan, Erdal Kesebir

ELAZIĞ

Ahmet Cemil Tunç

ERZİNCAN

Yıldırım Akbulut

ERZURUM

Lütfü Esengün, Abdulilah Fırat, Şinasi Yavuz

ESKİŞEHİR

Mustafa Balcılar

GAZİANTEP

Mustafa Yılmaz

GİRESUN

Burhan Kara, Yavuz Köymen, Rasim Zaimoğlu

GÜMÜŞHANE

Lütfü Doğan, Mahmut Oltan Sungurlu

İÇEL

Ali Er, M. İstemihan Talay, Rüştü Kâzım Yücelen

İSTANBUL

Bülent Akarcalı, Bedrettin Doğancan Akyürek, İmren Aykut, Mustafa Baş, Mukadder Başegmez, Kadir Ramazan Coşkun, Nami Çağan, Gürhan Çelebican, Hüsnü Doğan, Halit Dumankaya, Elaattin Elmas, Halil Orhan Ergüder, Salih Ergun, İsmail Safa Giray, Engin Güner, Melike Tugay Hasefe, Fevzi İşbaşaran, Mehmet Cavit Kavak, Cem Kozlu, Emin Kul, Ziyaeddin Selçuk Maruflu, Hasan Mezarıcı, Yusuf Namoğlu, Ali Oğuz, İbrahim Özdemir, Hasan Hüsamettin Özkan, Sabri Öztürk, Yusuf Pamuk, İsmail Sancak, Güneş Taner, Şadan Tuzcu

İZMİR

Veli Aksoy, Cengiz Bulut, Işın Çelebi, Nevzat Çobanoğlu, İsmet Kaya Erdem, İlhan Kaya, Atilla Mutman, Suha Tanık

KAHRAMANMARAŞ

Esat Bütün, Hasan Dikici, Ahmet Dökülmez, Recep Kırış, Ökkeş Şendiller, Saffet Topaktaş

KARAMAN

Zeki Ünal

KASTAMONU

Refik Arslan, Murat Başesgioğlu

KAYSERİ

Şaban Bayrak, Abdullah Gül, Salih Kapusuz

KIRIKKALE

M. Sadık Avundukluoğlu

KIRKLARELİ

Cemal Özbilen

KOCAELİ

İsmail Amasyalı, Bülent Atasayan, Şevket Kazan

KONYA

Necmettin Erbakan, Ahmet Remzi Hatip, Mehmet Keçeciler, Abit Kıvrak, Mustafa Ünalı

KÜTAHYA

Ahmet Derin, Mehmet Rauf Ertekin, Mustafa Kalemli

MALATYA

Oğuzhan Asiltürk, Gazi Barut, Metin Emiroğlu, Münir Doğan Ölmeztoprak

MANİSA

Akın Gönen, Ekrem Pakdemirli, Faruk Saydam

MUĞLA

Nevşat Özer

MUŞ

Muzaffer Demir, Mehmet Emin Sever

NEVŞEHİR

Mehmet Elkatmış

NİĞDE

İbrahim Arısoy

ORDU

Bahri Kibar, Cavit Şadi Pehlivanoğlu, Nabi Poyraz, Şükrü Yürür

RİZE

Ahmet Kabil, Mustafa Parlak, Ahmet Mesut Yılmaz

SAKARYA

Cevat Ayhan, Mustafa Kılıçaslan, Ersin Taranoğlu

SAMSUN

Cemal Alişan, Adem Yıldız

SİVAS

Ahmet Arıkan, Musa Demirci, Abdullatif Şener, Muhsin Yazıcıoğlu

ŞANLIURFA

İbrahim Halil Çelik, Seyit Eyyüpoğlu, Eyyüp Cenap Gülpınar, Abdürrezak Yavuz

ŞIRNAK

Mahmut Alınak

TOKAT

Ahmet Fevzi İnceöz, İbrahim Kumaş, Ahmet Özdemir

TRABZON

Eyüp Aşık, Ali Kemal Başaran, Kemalettin Göктаş, Fahrettin Kurt

UŞAK

Ender Karagül

VAN

Şerif Bedirhanoglu, Fethullah Erbaş

YOZGAT

Hüseyin Erdal, Lutfullah Kayalar, Mahmut Orhon

ZONGULDAK

Bülent Ecevit, Necdet Yazıcı

(Oya Katılmayanlar)

AYDIN

İsmet Sezgin (Başkan)

BATMAN

Abdülkerim Zılan

BURSA

Şükrü Erdem

ERZURUM

Abdûlmelik Fırât

ESKİŞEHİR

Hüsâmettin Cindoruk

İSTANBUL

Bedrettin Dalan, Kemal Naci Ekşi

İZMİR

Ersin Faralyalı

KAYSERİ

Aykut Edibali

MALATYA

Yusuf Bozkurt Özal

SAKARYA

Ahmet Neidim

SİNOP

Yaşar Topçu

TRABZON

Mehmet Ali Yılmaz

(Açık Üyelikler)

Adana	1
Adıyaman	2
Ankara	1
Batman	1
Bursa	1
Diyarbakır	4
İsparta	1
İstanbul	2
Mardin	3
Muş	1
Siirt	2
Şırnak	2
Van	1
Yekûn	22

II. Yılmaz Hükümeti
06.03.1996-28.06.1996

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Ahmet Mesut YILMAZ (Rize, ANAP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Nahit MENTEŞE (Aydın, DYP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

Rüşdü SARACOĞLU (İzmir, ANAP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

Ayfer YILMAZ (İçel, DYP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

Abdülkadir AKSU (Diyarbakır, ANAP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

Ufuk SÖYLEMEZ (İzmir, DYP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

Eyüp AŞIK (Trabzon, ANAP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

Yaman TÖRÜNER (Afyon, DYP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

İmren AYKUT (Adana, ANAP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

Ayvaz GÖKDEMİR (Kayseri, DYP) 06.03.1996-25.05.1996

Devlet Bakanı

Cemil ÇİÇEK (Ankara, ANAP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

İbrahim Yaşar DEDELEK
(Eskişehir, DYP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

Ali Talip ÖZDEMİR (İstanbul, ANAP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

Ünal ERKAN (Ankara, DYP) 06.03.1996-25.05.1996

Devlet Bakanı

Ersin TARANOĞLU (Sakarya, ANAP) 06.03.1996-28.06.1996

Devlet Bakanı

Mehmet Halit DAĞLI (Adana, DYP) 06.03.1996-28.06.1996

Adalet Bakanı

Mehmet AĞAR (Elazığ, DYP) 06.03.1996-28.06.1996

Milli Savunma Bakanı

Mahmut Oltan SUNGURLU
(Gümüşhane, ANAP) 06.03.1996-28.06.1996

İçişleri Bakanı

Ülkü Gökalp GÜNEY (Bayburt, ANAP)

06.03.1996-28.06.1996

Dışişleri Bakanı

Emre GÖNENSAY (Antalya, DYP)

06.03.1996-28.06.1996

Maliye Bakanı

Lutfullah KAYALAR (Yozgat, ANAP)

06.03.1996-28.06.1996

Milli Eğitim Bakanı

Turhan TAYAN (Bursa, DYP)

06.03.1996-28.06.1996

Bayındırlık ve İskân Bakanı

Mehmet KEÇECİLER (Konya, ANAP)

06.03.1996-28.06.1996

Sağlık Bakanı

Yıldırım AKTUNA (İstanbul, DYP)

06.03.1996-28.06.1996

Ulaştırma Bakanı

Ömer BARUTÇU (Zonguldak, DYP)

06.03.1996-28.06.1996

Tarım ve Köyşleri Bakanı

İsmet ATTİLA (Afyon, DYP)

06.03.1996-28.06.1996

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Emin KUL (İstanbul, ANAP)

06.03.1996-28.06.1996

Sanayi ve Ticaret Bakanı

Yalım EREZ (Muğla, DYP)

06.03.1996-28.06.1996

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Hüsnü DOĞAN (İstanbul, ANAP)

06.03.1996-28.06.1996

Kültür Bakanı

Agâh Oktay GÜNER (Ankara, ANAP)

06.03.1996-28.06.1996

Turizm Bakanı

Işıl SayGIN (İzmir, DYP)

06.03.1996-28.06.1996

Orman Bakanı

Nevzat ERCAN (Sakarya, DYP)

06.03.1996-28.06.1996

Çevre BakanıMustafa Rüştü TAŞAR
(Gaziantep, ANAP)

06.03.1996-28.06.1996

Koalisyon Protokolü

(ANAP-DYP)

GİRİŞ

24 Aralık 1995 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinin sonuçları Yüksek Seçim Kurulunca ilan edilerek kesinleşmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yapısı ortaya çıkmıştır.

Bu seçim sonuçları hiçbir siyasi parti grubuna tek başına hükümet kurma imkânı vermediği gibi, ilk üç parti ülkemizde ilk defa 19 ile yüzde 21 arasında birbirine çok yakın oy alarak Parlamente'ye girmişlerdir.

Bu durum daha önce ülkemizde uygulanan hükümet modellerinden farklı yeni bir hükümet modeli geliştirme ihtiyacını doğurmuştur.

Aziz Milletimizin 24 Aralık seçimleriyle ortaya koyduğu tercih, uygulanacak hükümet modelinde siyasi partilerimizin daha geniş çerçeveli uzlaşma, fedakârlık ve her alanda uyumlu işbirliği yapmaları ve Başbakanlığın dönüşümlü olduğu bir hükümet modelini zorunlu kılmıştır. Bu ihtiyacı tespit eden Doğru Yol Partisi ve Anavatan Partisi ülkemizin karşı karşıya bulunduğu iç ve dış siyasi, sosyal ve ekonomik sorunların çözümü için sunduğu programın gücüne güvenerek, bazı siyasi partilerimizin böyle bir hükümetin kurulmasını anlayışla karşılayacaklarına ve kolaylık göstereceklerine ilişkin beyanlarını da dikkate alarak bir hükümet kurmaya karar vermişlerdir.

Esasen seçimlerden hemen sonra her iki partinin yönetimleri, birbirleriyle koalisyon kurmaları konusunda yoğun bir kamuoyu talebine muhatap olmuşlardır. Halkımızın tercihini yansıtan bu hükümetin devamlı olması ve ülkemiz sorunlarını çözmesi için her türlü çaba gösterilecektir.

Ülkemiz sahip olduğu tarihi, coğrafi avantajları ve yetişmiş insan potansiyeliyle, milletlerarasındaki gelişmişlik yarışının ön sıralarında yer almaya layıktır. Doğru yaklaşımlar, sağlıklı politikalar, gerçekçi çözümler üretilebildiği, vatandaşımızın önündeki engeller kaldırıldığı takdirde milletimizin ulaşamayacağı hedef yoktur. Büyük Atatürk'ün önderliğinde Milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızda ifadesini bulan temel ilkeleri ile korumaya ve çağdaş uygarlık düzeyine çıkartmaya kararlıyız.

Milli, manevi ve tarihi değerlere sahip ve bunlara sadakatle bağlı olmayı temel hedeflerimizden biri olarak kabul ediyoruz.

Devletin temel görevi bilgi çağının gerektirdiği insanı yetiştirmek ve yeteneklerini en iyi şekilde kullanacakları gerekli ortamı ve imkânları sağlamaktadır.

İfade hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti ve teşebbüs hürriyetini demokrasimizin ve her yönüyle gelişmiş ülke olmamızın vazgeçilmez unsurları sayıyoruz.

Bu sebeplerle yeni hükümet, siyasi, sosyal ve ekonomik hayatı sağlıklı bir seviyeye ulaştırmakla sınırlı kalmayacak, Türkiye'nin devlet ve toplum yapısını yeniden yapılandırmak görevini de yüklenecektir.

Doğruyol Partisi ve Anavatan Partisi kuracakları ortak hükümetin, aşağıdaki hedefler ve görüşler çerçevesinde ülkeyi yönetmesi konusunda anlaşmaya varmışlardır.

1. GÜVENLİK VE İÇ BARIŞ

Ülkemizin güvenlik ve iç barışını tehdit eden en önemli sorun dış kaynaklı bölücü terördür. Terörle mücadele üniter devlet yapımızdan ve bütünlüğümüzden taviz vermeden içte ve dışta kararlılıkla sürdürülecektir.

Doğu ve Güneydoğu bölgesinde yaşayan insanlarımıza refah ve huzur getirecek bütün ekonomik ve sosyal tedbirler alınacak, Türkiye'nin önemli projelerinden biri olan Güney Doğu Anadolu Projesine hız kazandırılacaktır.

Olağanüstü halin tedricen kaldırılması yoluna gidilecektir.

2. EKONOMİ POLİTİKALARI

Dengelerin, güven ortamının tesisi ve serbest piyasa ekonomisinin tüm koşullarını sağlayacak ortam yaratılması ana hedeftir.

Bu amaçla, ekonomide istikrara yönelik önlemler süratlendirilecektir. Vergi konusunda bütün ekonomik faaliyetleri kapsayacak düzenlemelere gidilecektir. Devletin ekonomideki payı azaltılacak, başta tarım olmak üzere bütün üretim politikaları uluslararası rekabet esasına göre düzenlenecektir.

a) Ekonomideki İstikrara Yönelik Tedbirler

Ekonomideki dengelerin ve güven ortamının sağlanması, uyumlu makroekonomik politikaların izlenmesiyle mümkün olacaktır.

Temel amaç, enflasyonla etkin bir şekilde mücadele etmek ve istikrarlı büyümeyi sağlamaktır.

Faiz ve döviz fiyatlarının piyasada belirlenmesi esastır.

Uygulanacak para politikasının temel amacı fiyat istikrarını sağlamak ve mali piyasaların serbest piyasa kuralları çerçevesinde genişlemesini ve derinleşmesini gerçekleştirmektedir. Bu husus gözönünde bulundurularak, Türk mallarının dış rekabet gücünün devam ettirilmesi için gerçekçi kur politikası izlenmeye çalışılacaktır.

Ekonomik ve sosyal gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan ihtiyaçlara göre, vergi kanunlarında gerekli düzenlemeler yapılmasına devam edilecektir.

Tüm ekonomik faaliyetler belge düzeni içinde kayda alınacak ve vergilendirilmesi sağlanacaktır. Üretim faktörleri üzerindeki vergi yükü hafifletilerek tüketim üzerinden alınan vergilere ağırlık verilecektir.

Vergi kanunlarındaki yatırım ve ihracat dışında kalan istisna ve muafiyetler daha da daraltılacaktır.

Vergi tabanının genişletilmesi suretiyle mükellef sayısı artırılarak vergi oranlarının da tedricen indirime gidilecek ve bu şekilde T.C. Anayasası'nın öngördüğü ödeme gücü ilkesine uygun, daha adil bir vergi düzeni oluşturulacaktır.

Gelir idaresinin ve vergi denetiminin yeniden yapılandırılması suretiyle daha etkin hale getirilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasına devam edilecektir.

Kamu bankaları dahil kamu iktisadi teşebbüsleri ve kamu sektörü tarafından yapılmasına zaruret kalmayan hizmet ve faaliyetler süratle özelleştirilecektir.

Kamu yatırımları gözden geçirilerek proje sayısı azaltılacak, yatırımların süratle tamamlanarak hizmete girmesi sağlanacak, altyapı yatırımlarına öncelik verilecektir.

Sermaye piyasası daha şeffaf bir yapıya kavuşturulacak ve denetimi etkinleştirilecektir.

Bankacılık ve sigortacılık başta olmak üzere finans sektöründe öncelikli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur zaman içerisinde tasfiye edilerek, çalışanların emeklilik işlemleri ve tasarrufları özel sigorta şirketleri ve özel emeklilik fonları aracılığıyla yürütülecektir. Mevcut emeklilik ve prim ödemeleri ve diğer kazanılmış haklar korunacaktır.

Devletin ve ekonominin yeniden yapılanması için düşündüğümüz bütün köklü tedbirler, kaynakların iyi kullanımına, sistemin daha verimli ve daha süratli çalışmasına, israfın ve kayıpların azalmasına yöneliktir.

Sosyal devlet ilkesi çerçevesinde, kamu yatırımlarında sağlık ve eğitim sektörlerine, bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesine ve geleneksel kamu hizmetlerine ağırlık verilecektir.

Özelleştirme ve yap-işlet-devret modelinin de uygulanması ile özel kesimin enerji, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde yapacağı yatırımların payı artacaktır.

Yabancı sermaye konusunda mevcut liberal politikaların uygulanmasına devam edilecektir.

Ödemeler dengesinin sağlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması ve sermaye hareketlerinin, ülkenin üretim kapasitesinin güçlendirilmesine katkıda bulunacak bir yapı içerisinde geliştirilmesine önem verilecektir.

Mal ve hizmet ihracatının hızla arttırılması amacıyla gerekli tedbirler alınacaktır. Her alanda dünya fiyatlarıyla bütünleşilecektir. Kredi ve garanti mekanizmalarının çalıştırılması amacıyla gerekli finansman kaynakları Eximbank' a aktarılacaktır.

Teşvik politikaları yeni istihdam imkânlarını geliştirme, küçük ve orta ölçekli işletmeleri destekleme, çevrenin korunması, kalkınmada öncelikli yörelerin gelişmesine katkıda bulunma ve gümrük birliğinin gerektirdiği yapısal uyumu sağlayacak şekilde uygulanacaktır. Ayrıca, ileri teknolojiyi sağlamak, uyarlamak ve üretmek için işletmelerin AR-GE faaliyetleri ve bunlarla ilgili yatırımları desteklenecektir.

Üretken istihdamın arttırılması ve kişilerin kendi işlerini kurmaları desteklenecektir. Ülkede istihdamın ve üretimin en önemli dinamiklerinden olan esnaf ve sanatkârlar ile Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin (KOBİ'ler) rekabet ve teknoloji

gücünü yükseltecek, verimliliğini ve ihracat kapasitesini arttıracak tedbirler alınacaktır.

Gelir dağılımının istikrarlı bir şekilde iyileştirilmesi, toplumsal refahın yükseltilmesi ve yaygınlaştırılması esas alınacaktır.

Avrupa Birliği ile bütünleşmenin oluşturacağı değişim sürecinde ülke gerçekleri çerçevesinde uluslararası kurum ve kurallara uyum ve standartlara ulaşma temel hedef olacaktır.

Bu politikalarla gerçekleşmesi hedeflenen hususlar ise şunlardır Fiyat istikrarının kalıcı bir şekilde sağlanması; bütçe ve kamu maliyesine disiplin getirilmesi; sosyal güvenlik sisteminin ekonomide kaynak israf eden bir yapıdan çıkartılarak kaynak bir yapıya kavuşturulması; finansal sektörün üzerindeki devlet tarafından konulmuş bulunan yüklerin asgariye indirilmek üzere yeniden düzenlenmesi; ekonomi yönetiminin uyumlu bir şekilde çalışarak genel olarak düzenleyici ve yönlendirici bir fonksiyon ifa etmesidir.

b) Özelleştirme

Ekonomide verimliliği arttırmak, maliyet yapısını rekabet edebilir seviyeye indirmek, serbest piyasa koşullarını sağlamak ve devletin ekonomide ticari ve üretici rol üstlenmesi yerine asli fonksiyonları olan adalet, güvenlik ve büyük altyapı yatırımlarına zaman ve kaynak tahsisine imkân sağlamak amacıyla özelleştirme faaliyetlerine hız kazandırılacaktır.

Devletin üretimden çekilmesinin aracı özelleştirmedir. Bu konudaki temel yaklaşımımız kamu iktisadi teşebbüslerinin özelleştirilmesi yanında faydanılabilir kamu hizmetlerinin de özel kesime devredilmesi yönündedir.

Özelleştirme ne kadar doğru bir yaklaşımsa onun ciddi, hukuki temelleri sağlam ve toplumsal olarak kabul edilebilir bir şeffaflık içinde gerçekleştirilmesi de o kadar doğru bir iştir. Bundan dolayı özelleştirmede rekabetçi ortamın oluşturulmasına, tüketicinin haklarının korunmasına, gerekli teknolojik yenilemenin ve yatırımların gerçekleştirilmesine ve tekellerin oluşturulmasına dikkat edilecektir.

Özelleştirme ilke olarak kamu bankaları da dahil olmak üzere bütün kamu iktisadi teşebbüslerini kapsayacaktır. Ancak özelleştirilmesi zaman alacak olan kamu iktisadi teşebbüslerinde bunların özel kesim ilkelerine uygun olarak verimli çalışmalarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması da sağlanacaktır.

Enerji, ulaştırma ve telekomünikasyon kuruluşlarının ve hizmetlerinin özelleştirilmesine ilişkin yasal düzenlemeler 1996 yılının ilk yarısında çıkarılacaktır.

c) Tarım Politikası ve Birlikler

Tarım kesimimizi dışa açılma ve dünya ile bütünleşme politikalarımızın bir unsuru olarak değerlendirerek, mukayeseli üstünlüğe sahip olduğumuz ürünlere ağırlık vermek suretiyle bunların üretim ve ihracatının artırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tarım ürünlerinin serbest rekabet ortamında pazarlanmaları sağlanacaktır. Tarım satış kooperatifleri Birliklerinin yönetimleri özerkleştirilecektir. Tarım Sa-

tış Kooperatifleri Birlikleri, Pankobirlik ve Tarım Kredi Kooperatifleri Birlikleri'nin etkinlik ve verimliliklerini artırabilmek amacıyla uygulamada tekerrürlerin kaldırılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Ayrıca üretimin yönlendirilmesi, pazarlanması, üreticilere hizmet götürülmesi konularında faaliyet gösterecek olan üretici birliklerinin kurulmalarına özendirilecektir.

Tarım ürünleri fiyatlarına olan devlet müdahaleleri azaltılarak, kayıtlı ücretlere doğrudan gelir desteği verilmesi yoluna gidilecek, girdi destekleri aşamalı olarak kaldırılacak, arz fazlası olan ürünlerin ürün kalitesi ve çeşitleri ile toprak durumu gibi kriterler de gözönüne alınmak suretiyle ekim alanları sınırlandırılarak veya benzeri tedbirler alınarak azaltılacak ve bunların yerine iç ve dış talebi olan ürünlere yönelmeleri özendirilecektir.

Tohumculuk, aşılama, suni tohumlama ve tarımsal mücadelenin özel sektör tarafından yürütülmesi yaygınlaştırılacaktır.

Hayvancılık sektörüne özel önem verilecek, özellikle damızlık hayvan yetiştiriciliği, süt ve besi sığırcılığının geliştirilmesi amacıyla gerekli tedbirler alınacaktır.

Üretici bölgesi halleri, ürün ihtisas borsaları, vadeli işlem borsaları ve üretici birlikleri kurulabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Ziraat Odaları, demokratik bir yönetim yapısına kavuşturularak etkinleştirilecektir.

Çiftçi gelirlerine istikrar kazandırmak amacıyla tarım ürünleri sigorta sistemi geliştirilecektir.

Özel orman kurma ve toplum ormancılığı faaliyetleri desteklenecektir.

d) Temel Alt Yapı Hizmetleri

Altyapı sektörlerinde hem etkinliğin sağlanması ve kamu dışı kaynaklardan yararlanılması hem de kapasite artışlarının süratle gerçekleştirilebilmesi için özelleştirmeye ağırlık verilirken, bu alanlarda özel kesimin yatırım yapmasını kolaylaştıracak, yap-işlet-devret de dahil olmak üzere, yeni finansman modelleri uygulamaya konulacaktır.

Enerji sektöründe ana hedef; ihtiyacımız olan enerjinin zamanında, güvenilir, ucuz ve kaliteli olarak temin edilmesidir.

Uluslararası yüksek teknoloji, sağlıklı çevre ve halkın güvenliği ön planda tutan nükleer santraller kurulacaktır.

Komşu ve çevre ülkelerden getirilecek olan doğal gaz altyapısına hız verilecek, bu ülkelerdeki doğal gazın dünya piyasalarına ulaştırılması için, doğal gaz boru hatlarının ülkemizden geçirilmesine çalışılacaktır. Aynı çalışmalar petrol boru hatlarında da yapılacaktır.

Yurt içinde ve yurt dışında petrol arama faaliyetlerine hız verilecektir.

Devlet, verimli işletmeciliği teşvik amacıyla, kömür ve diğer maden işletmeciliğinden, gerekli sosyal ve teknik altyapı düzenlemelerini yaparak tedricen çekile-

cek ve özel sektöre devredilecektir. Verimli işletilme imkânı bulunmayanlar tasfiye edilecektir.

Ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasına, altyapıların geliştirilmesine ve verimliliğin artırılmasına önem verilecektir.

T.C. Devlet Demiryollarının zararının azaltılması ve sektördeki rolünün belirlenmesi için gerçekçi önlemler alınacak, kuruluş yeniden yapılandırılacaktır.

Sivil havacılığın geliştirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Havaalanları, limanlar, yat limanları, karayolu yapımına, kapasite ve standartlarının artırılmasına öncelik verilecektir.

Telekomünikasyon ve haberleşme alanında dünya ile entegrasyon çalışmaları na devam edilecektir.

Telekomünikasyon alanında lisans verilmesi ve Türk Telekom A.Ş.'nin hissele-
rinin satılmasına ilişkin gerekli yasal düzenlemeler süratle yapılacaktır.

Posta idaresi yeniden yapılandırılacaktır.

3. GÜMRÜK BİRLİĞİ, AVRUPA BİRLİĞİ

1 Ocak 1996 tarihi Cumhuriyetimizin gelişme sürecinde yeni bir sayfa açmak-
tadır. Bundan sonraki hedefimiz Avrupa Birliği' ne tam üyeliğdir.

AB ülkeleri ile Türkiye arasında bugüne kadar varolan sınai standartlar arasın-
daki farklılığın tedricen ortadan kalkacak olması ihraç edilecek ürünlerin Türkiye
ve AB ülkeleri için aynı standartta üretilmesini sağlayacak, sanayi işletmelerimizin
daha rasyonel boyutlara ulaşması mümkün olacaktır.

Türkiye, Gümrük birliği ile rekabet politikasını da etkinlikle uygulamaya ko-
yacaktır. Böylelikle ekonomimizde tekelleşme önlenecek rekabetin korunması
sağlanacaktır. Fiyatların serbest rekabet ortamında oluşması için gerekli koşullar
oluşturulacaktır.

AB' den mali destek sağlanması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

AB ile ekonomik entegrasyonun tamamlanması yolunda hizmetlerin ve tarım
ürünlerinin serbest dolaşımının sağlanması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Bu çerçevede, AB'nin yapısını ve sınırlarını gözden geçirecek olan Hükümetler
Arası Konferansta Türkiye-AB ilişkilerinin mevcut konumunu koruması ve iyileşti-
rilmesi için girişimler sürdürülecektir.

4- DEVLETİN YENİDEN YAPILANMASI

Devlet idaresinin yeniden yapılanması konusunda kararlıyız. Bu yeniden yapı-
lanmada getirilecek olan düzenlemeler kişiyi, hak ve hürriyetleri ile birlikte koru-
maya ve geliştirmeye yönelik olacaktır. Devlet asli görevlerine dönecek ve vatanda-
şa hizmet verme amacıyla yeniden yapılandırılacaktır.

Devletin yeniden yapılanmasında, hizmetin gerekli kıldığı büyüklükte, verimli
bir devlet yapısına geçilmesi temel hedefimizdir. Bu yaklaşımda devletin ekonomik

faaliyetlerden çekilmesi, asli görevlerine dönmesi, bürokratik engellerin kaldırılması ana kuraldır.

Devletin vatandaşına güvenmesi temel ilkelerimizden birisidir. Fertlerin devlet ile olan ilişkilerinde vatandaşın beyanına güven esas alınacak, beyanın doğruluğunu araştırmak ilgili kamu idaresinin görevi olacaktır.

Herkesin yararlandığı ölçüde kamu hizmetlerinin bedelini ödemesi ilkesi esas alınacaktır. Bu ilkenin uygulanmasında ödeme gücü olmayanlar ile sakatlar ve özürlüler korunacaktır.

Kamu görevlilerinin tümünü kapsayan, yetki ve sorumluluğu dengeleyen yeni bir kamu personel rejimi yürürlüğe konulacaktır.

Tutumlu bir devlet örgütünün gerekli kıldığı sayıda kamu görevlisi çalıştırılmak üzere mevcut kadroların toplam sayısı beş yıl süre ile arttırılmayacak, ihtiyaçlar boşalan kadroların etkin kullanımıyla karşılanacaktır.

a) Hukuk

Türkiye dünya ile bütünleşebilmek için hukuk sistemini gözden geçirerek evrenselleştirmek ve yasaları tüm vatandaşlar için tam bir eşitlik ile uygulamak zorundadır.

Adalet hizmetlerinde adil, hızlı, etkin ve ekonomik sonuç almayı sağlamak üzere; teşkilat yapısında, hukuk kurallarında, hakim, savcı ve adalet meslek personeline ilişkin politikalarda köklü düzenlemeler yapılacaktır.

Adalet sisteminde aranması gereken nitelikler doğruluk, sürat ve ekonomik olmalıdır. Hak arama hakkından herkesin yararlanması esastır.

Yürürlükte yasaların, eskimiş ve gücünün gereklerine cevap vermeyen yönleri hukukun üstünlüğü ve hukuka objektif uygunluk açısından taranacaktır. Ayrıca hukuk dili açısından güncelleştirilecektir. Çağdaş demokratik yapı ile bağdaşmayan hükümlerin metinlerden çıkarılması sağlanacaktır.

Yargıdaki tıkanıklıklar ve birikimler hızlı ve sağlıklı biçimde giderilecektir. Yargının şeffaflaştırılması, basitleştirilmesi ve hızlandırılması sağlanarak yargıda değişim gerçekleştirilecektir.

Bu amaçla;

Yargı teşkilatı yeni bir yapıya kavuşturulacaktır.

Ceza hükümleri içeren konulardaki hürriyeti bağlayıcı ceza ve adil para cezalarının, idari para cezasına çevrilmesi konusunda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Cezaevlerinin idari ve fiziki yapıları ile güvenlik tedbirlerindeki noksanlıklar giderilecek; hükümlüyü toplumu yeniden kazandıracak çabalar hızlandırılacak ve güvenlik tam olarak sağlanacaktır.

b) Eğitim

Eğitimde; Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlı, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü, sevgi dolu, laik ve çoğulcu demokrasiyi davranış haline getirmiş, kişisel sorumluluk

duygusu ve toplumsal duyarlılığı gelişmiş, bilgi ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek, kendi kendine yeterli ve güvenli, bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amacımızdır.

Zorunlu eğitim asgari 8 yıla çıkarılacaktır.

Öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli meslek alanlarında eğitim görebilmeleri için İlköğretim ikinci kademesinde başlamak ve ortaöğretimde yoğunlaştırmak üzere yönlendirme sistemine işlerlik kazandırılacaktır.

Yüksek öğretime geçişte yığılmaları önlemek üzere ortaöğretim yeniden yapılandırılacaktır. Orta öğretim programları yüksek öğretime, mesleki teknik eğitime ve hayata yönlendirecek biçimde yeniden düzenlenecek, bu bağlamda ülkemizin ihtiyaç duyduğu ara insan gücünü yetiştirmek ii istihdama yönelik meslek kazandırıcı ve mesleki gelişmeyi sağlayıcı çıraklık ve mesleki teknik eğitime önem, öncelik ve ağırlık verilecektir. Bu eğitimi alan gençlerimiz kendi işlerini kurmaları için özendirecek ve kendilerine işyeri kurma kredisi sağlanacaktır.

Yüksek öğretim yeniden düzenlenecektir. YÖK sadece koordinasyonun sağlanmasından sorumlu bir yapıya kavuşturulacaktır. Vakıf Üniversitelerinin kurulması teşvik edilecektir.

Özel sektörün okul açması ve vakıfların özel üniversite kurmaları teşvik edilecek; eğitim, teknik yöntem ve teknolojilerinin geliştirilmesinde, eğitim araç ve gereçlerinin üretiminde bu kesimin daha fazla rol alması özendirilecek ve desteklenecektir.

Özel üniversitelerin kurulması için gerekli yasal düzenlemeye gidilecektir.

Bilim ve teknoloji alanında başta ABD ve Avrupa Birliği olmak üzere uluslararası işbirliğine önem verilecek, devletin önemli dış alımlarında bilim ve teknoloji yeteneğimizi yükseltici bilgi ve teknoloji transferine imkân sağlayacak uygulamalara gidilecektir.

Yaygın eğitim insanlarımızın ve özellikle kadınlarımızın meslek edinmeleri ve el becerilerini geliştirerek üretime yönelmeleri için yeniden düzenlenecektir.

Yurtdışındaki vatandaşlarımızın milli kültürlerini korumaları, vatandaşlarımızın çocuklarının yaşadıkları ülkenin eğitim imkânlarından yararlanmaları ve Türkiye'ye dönüşlerinde Türk eğitim sistemine ve topluma uyumlarını kolaylaştıracı tedbirler alınacaktır.

Türk Cumhuriyetleri ve akraba toplulukları ile yürütülen eğitimdeki işbirliği ve buna dayalı projeler daha etkin ve güçlü bir şekilde sürdürülecektir.

c) Sağlık

Sağlık sistemi finansman, yönetim ve organizasyon, insan gücü, hizmet arzı ve mevzuat boyutlarıyla ele alınacaktır.

Devlet bütün vatandaşlar için sağlık evi, sağlık ocağı, ana-çocuk sağlığı merkezleri ve verem savaş dispanserlerinin sunduğu temel sağlık hizmetlerini bedelsiz olarak sunmaya devam edecektir.

Sağlık sigortası sisteminin yaygınlaştırılmasına paralel olarak hastaneler özelleştirilecektir.

İlke olarak herkesin sağlık sigortası primi ödeyeceği ve nüfusun tümünü sağlık güvencesi kapsamına alacak olan sigorta sistemine aşamalı bir şekilde geçilecektir.

Sağlık sigortası primini ödeme gücü olmayanların, primi devletçe karşılanacak, böylece devlet, hizmet sunan kurumları değil, ihtiyacı olan kişileri destekleyecektir.

Sağlık Bakanlığı hastane işleten bir kurum olmaktan çıkarılarak ilgili kuruluşlarla koordineli bir şekilde, standart ve normları belirleyen ve bu esaslara göre denetleyen bir yapıya kavuşturulacak, yeniden yönetim anlayışı ile yeniden yapılandırılacaktır.

d) Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik kurumları kronikleşmiş bir mali darboğaz içerisinde. Sosyal güvenlik kurumlarının sigorta hizmetleri ilke olarak nimet-külfet dengesi içinde ve kendi finansman imkânları ile karşılanacak, karşılığı ödenmemiş sigorta hizmeti verilmesinden kaçınılacaktır.

Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur zaman içerisinde tasfiye edilecek ve tüm çalışanların emeklilik işlemleri ve tasarrufları özel sigorta şirketleri ve özel emeklilik fonları aracılığı ile yürütülecektir.

Özel sigortacılık mevcut sosyal güvenlik sistemine ilave ve isteğe bağlı bir sistem olarak desteklenecek ve bu kapsamda özel sağlık ve özel emeklilik sigortası teşvik edilecektir. Kişilerin özel sigortalara güvenini sağlayacak denetim hizmetleri artırılacaktır.

Devlet açısından önemli olan husus herkesin bir sosyal güvenlik kuruluşuna üye olmasıdır.

Sigortalı olmak ve sigortalı çalıştırmaktan kaçışların nedenleri ortadan kaldırılabacak ve tüm nüfusun sosyal güvenliğe kavuşturulması sağlanacaktır.

Sağlık kuruluşları sosyal güvenlik sisteminden ayrı olarak düzenlenecektir.

Özürlüler için gerekli sosyal ve yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

e) Yerel Yönetimler

Kamu hizmetlerinde etkinliğin sağlanması, rasyonel kaynak kullanımı, demokratik ve katılımcı yerinden yönetim ilkelerine uygun olarak merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev; yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımının temel esaslarını belirleyen çerçeve yasa çıkartılacaktır.

Bu yasa ile merkezi ve mahalli idarelerce yürütülecek hizmetlerin nitelikleri belirlenecek, merkezi idare tarafından yürütülen mahalli nitelikli hizmetlere ilişkin görev ve yetkilerin mahalli idarelere idari ve mali yapıları ile denetimlerinin esas ve usulleri belirlenecektir.

Merkezi idarenin idari vesayet hakkı asgariye indirilmekle birlikte bu hakkın etkili olarak kullanılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Belediye ve İl Meclisleri-

nin oluşumu, muhtarlar dahil, halk temsilcilerinin daha büyük oranda katılımına imkân verilecek şekilde yeniden düzenlenecektir.

Mahalli idarelerin mümkün olan hizmet ve faaliyetlerini özelleştirilmesi özen-
dirilecek ve yönlendirilecektir.

Ülke nüfusunun büyük bir bölümünün yaşadığı İstanbul'un giderek büyüyen içme suyu, kanalizasyon-arıtma, çevre, ulaşım, sanayii gibi sorunlarını çözebilmek amacıyla özel bir yönetim şekli ve yapılanması uygulanacaktır.

Mahalli idarilerin gelir kaynakları kamu hizmetlerine ve gerekli mali planlama-
ya imkân verecek şekilde düzenli ve sürekli hale getirilecektir.

f) Devletin Şeffaflaşması ve Yolsuzluklarla Mücadele

Çağdaş yönetim tekniklerinin hayata geçirilmesi yoluyla ve vatandaşa güven esasına dayalı olarak bürokrasinin en aza indirilmesi ve yönetimin şeffaflaştırılarak vatandaş nezdinde güven unsurunun artırılması önemlidir.

Hukuk devleti ilkelerine bağlı kalarak yolsuzluk olaylarına karşı etkili bir şekilde mücadele etmek bizim için ahlaki, hukuki ve siyasi bir zarurettir. Koalisyon hükümeti her türlü yolsuzluk olaylarının üzerine gitmeye karardır.

Bu husus devlete ve demokrasiye güvenin vazgeçilmez şartıdır. En başta milletvekili dokunulmazlığı olmak üzere anayasal, yasal ve kurumsal her türlü düzenleme yapılacaktır.

Devlet yönetiminde şeffaflık ve açıklık esastır.

Devletin yapım, kira, alım-satım işlerinde şeffaflık, açıklık ve rekabet sağlamak için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

g) Kentleşme

Kırsal kesimden kentlere ve özellikle büyük metropollere yönelen hızlı bir kentleşme hareketi mevcuttur. Bu hızlı kentleşme bir yandan kentsel altyapı ihtiyacını hızla artırırken, diğer yandan da önemli sosyo-ekonomik sorunlara yol açmaktadır.

Başta kamu arazileri kullanılmak üzere altyapısı hazır, planlı arsa üretilerek ve toplu konut uygulamalarıyla konut açığının giderilmesine çalışılacak, bu uygulamayla aynı zamanda kamuya gelir sağlanacaktır.

Hızlı kentleşme ve artan nüfusun konut ihtiyacının karşılanabilmesi için konut üretimi ve sahipliği teşvik edilecek, bu amaçla kamuya ilave yük getirmeyecek şekilde uygun finansman modelleri geliştirilecektir.

Kentleşme, arsa, konut ve kentsel altyapı ile ilgili tüm uygulamalar bir bütünlük içinde ele alınacak ve merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki koordinasyon ile gerçekleştirilecektir. Yeni gecekondulaşmalara imkân vermemek için yaratılan rantların kamuya aktarılması sağlanacaktır.

Kentlerde tarihi, doğal ve kültürel değere sahip alan ve eserlerin korunması ve yenilenmesine önem ve öncelik verilerek, kent kimliğini oluşturan şehircilik ve mimari tarzlarını koruma ve geliştirme faaliyetleri teşvik edilecektir.

h) Çevre

Çevrenin korunması ekonomik, ticari, sosyal ve siyasi açılardan birbiriyle uyumlu ve bütünleşmiş bir yaklaşımla ele alınacaktır.

Çevrenin kirletilmesi sonunda alınacak onarımcı politikalar yanında, öncelikle kirletilmeden korunmasını sağlayacak önleyici politikalar tercih edilecektir. Çevre politikaları tüm ekonomik ve sosyal politikalarla entegre edilecek ve bu amaçla ekonomik araçlardan azami düzeyde istifade edilecektir.

Toplumda çevre bilincinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ve yerel yönetimler arasında koordinasyon sağlanarak eylem planları yapılacaktır.

Kent planlamasında çevre düzeni İmar planlarına uygun olarak hazırlanacaktır.

6. SOSYAL POLİTİKA

a) İşsizlikle Mücadele

Toplum huzurunun sağlanabilmesi ve orta direğin güçlendirilmesi için işsizliğin azaltılması büyük önem taşımaktadır. Genel olarak ekonomik sistemde ve devletin yeniden yapılanmasında alacağımız tedbirler istihdamı artıracak ve işsizliği tedricen azaltacaktır.

Hedefimiz kamu sektöründe, kadro şişkinliğiyle işsizliğe palyatif çözüm bulmak değil, özel sektör öncülüğünde yatırımları ve üretimi artırarak istihdam sağlamaktır.

b) Aile, Kadın, Çocuk ve Gençlik Sorunları Sosyal politikalarımızın hedefi de kaynağı da insandır, onun mutluluğu ve refahıdır. Bu hedefe ulaşmada en temel kurum ise ailedir. Ailenin güçlendirilmesi neticede toplumun ve devletin güçlendirilmesidir. Bunun için hükümet olarak yalnızca merkezi plan ve programlara değil, yerel yönetimlerle ve sivil kurumlarla (vakıf ve dernekler) işbirliğine zaruret vardır. Özellikle yaşlılara, kimsesizlere, korunmaya muhtaç çocuklara, sakat ve özürlülere, aile dışına itilmiş kadın ve çocuklara yönelik sosyal hizmet politikalarımızda bu yeni yaklaşım esas olacaktır.

Kadın aile konumunun en etkili, yönlendirici, yetiştirici, aileyi birleştirici ve koruyucu unsurudur.

Türk kadınının toplum içindeki yerini olumsuz olarak etkileyen düzenlemelerin giderilmesi yönündeki çalışmalar sürdürülecek ve Türk kadınının her alanda etkin bir şekilde hizmet görmesini, eğitim düzeyinin yükseltilmesini, karar mekanizmalarında rol almasını sağlayacak yasal ve idari düzenlemeler yapılacaktır.

Ana çocuk sağlığına yönelik hizmetlere önem verilecektir

Çocuklarımızın ve gençlerimizin Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkelerine, milli ve manevi değerlerimize bağlı bir şekilde fikren, ruhen ve bedenlen gelişmeleri temin edilecektir.

Gençlik kesiminin sorunlarını gidermek ve gençlerin kalkınma sürecine katkı ve katılımlarını artırabilmek amacıyla bu kesime sunulan hizmetler toplumun temelini oluşturan ve geleceğin güvencesi olan gençlerin eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sosyal güvenlik, istihdam ve boş zaman değerlendirme konularındaki sorunların çözümüne yönelik önlemler alınacaktır.

Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplum yetiştirilmesi için spora gerekli önem verilecektir.

c) Ortadireğin Güçlendirilmesi ve Gelir Dağılımının İyileştirilmesi

İster gelişmiş olsun ister gelişme yolunda olsun bütün ekonomik ve toplumsal dokunun en önemli kesimi ortadirek diye adlandırdığımız memur, işçi, emekli, çiftçi, esnaf ve sanatkârdan oluşan kesimdir. Bu kesimin sorunları çözülüp mutluluğu sağlanamadan ülkenin toplumsal dokusunu sağlamlaştırmak ve sosyal istikrarı sağlamak mümkün olamaz.

Ekonomiyle ilgili olarak yukarıda belirtilen tedbirlerin alınması en çok bu kesimin üzerinde olumlu etki yaratacak, enflasyonun alınacak tedbirler sonucu düşmesi, fiyat istikrarının sağlanması, tüketicinin gerçek anlamda korunması ile ortadirek layık olduğu konuma getirilecektir.

Gelir dağılımının istikrarlı bir şekilde iyileştirilmesi, toplumsal refahın yükseltilmesi ve yaygınlaştırılması temel amaçtır.

Üretken istihdamın artırılması ve kişilerin kendi işlerini kurmaları desteklenecektir. Alt gelir gruplarının refahını artırmak için doğrudan yardım sistemleri geliştirilecek ve bu kesimin yararlandığı eğitim, sağlık ve diğer sosyal hizmetler desteklenecektir.

d) Esnaf ve Sanatkâr

Esnaf ve sanatkârların kredi imkânları artırılacaktır.

Bu kesimin çalışma şartlarını ağırlaştıran vergi mevzuatı gözden geçirilecektir.

Küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) üretim ve istihdamındaki paylarının artırılması, işyerlerinin teknoloji transferi yolu ile kalite ve standartlarını geliştirici tedbirler alınarak, Gümrük Birliği içinde rekabet edici bir yapıya kavuşturulmaları sağlanacaktır.

KOBİ'lere oluşturulacak risk sermaye şirketleri kanalıyla yatırıma dönük karlı ve verimli projeler hayata geçirilecek, kolay kredi teminine imkân vermek üzere kredi garanti fonu uygulaması geliştirilecektir.

KOBİ'lerin organize ve küçük sanayi sitelerinde faaliyetlerini sürdürebilmeleri, sektörel ve çok ortaklı şirketler halinde örgütlenmeleri ve AB' den temin edilen kaynaklarla desteklenmeleri, uluslararası piyasalarda irtibatlandırılmaları sağlanacaktır.

e) Turizm

Türkiye'nin tabii güzelliklerinin korunmasına özel önem verilecektir.

Türkiye'nin yurtdışında tanıtılması için etkin ve kapsamlı bir kampanya yürütülecektir.

Turizmin altyapı yatırımlarına ağırlık verilecektir.

Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratılacaktır.

f) Kültür

Kalkınmanın, çağdaşlaşmanın ve dışa açılmanın esasını oluşturan milli kültürün korunması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması temel ilkedir.

Taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına önem verilecektir.

Yurtdışındaki vatandaşlarımızın milli benliklerini koruyarak Türkiye ile bağlarının kuvvetlendirilmesi, başta Türk Cumhuriyetleriyle olmak üzere bütün ülkelerle sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi esas olacaktır.

Yurtdışındaki tarihi ve kültürel varlıklarımızın tespiti, korunması ve tanıtılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde kamu kurum ve kuruluşları dışında özel girişimler, vakıflar ve derneklerin faaliyetleri denetlenecektir.

g) Din ve Vakıf Hizmetleri

Bütün siyasi görüş ve düşüncelerin üstünde tutarak, milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek din hizmetlerine önem verilecektir.

Din hizmeti sunan görevlilerin her türlü siyasi düşünce ve tesirlerin dışında tutulması konusundaki hassasiyet korunacaktır.

Vakıfların toplum ve kültür hayatımızdaki yeri ve önemi dikkate alınarak bu yöndeki çalışmalar teşvik edilecek, vakıf eserlerinin korunması için azami gayret gösterilecektir.

6. DIŞ POLİTİKA

Türkiye, dış politika alanında, Büyük Atatürk'ün ortaya koymuş olduğu ilkeler doğrultusunda hareket edecektir. Hedef ve amaç, dünyada, bölgede ve ülkede barışın muhafazasıdır.

Diğer ülkelerle ilişkilerimiz, dostluk, iyi komşuluk ve karşılıklı işbirliği esasları çerçevesinde yürütülecektir. Bununla birlikte bölgede Türkiye'ye karşı hasmane tutum takınabilecek ülkelere karşı hazırlıklı bulunulacak ve ülkenin güvenlik ve menfaatlerinin korunması hususunda gerekli kararlılık gösterilecektir.

Coğrafi bakımdan gayet hassas bir konumda bulunan ülkemiz, bölgedeki uyuşmazlıkların barışçı yöntemlerle çözüme kavuşturulmasına yönelik çabalara aktif biçimde katkıda bulunmaya devam edecektir. Balkanlar, Kafkasya ve Orta Doğu'daki çeşitli uyuşmazlıklarda izlediğimiz yapıcı tutum sürdürülecektir.

Türkiye'nin bölgesindeki lider konumunun devam ettirilmesi ve güçlendirilmesi için her türlü önlem alınacak ve gerekli stratejiler oluşturulacaktır.

Kıbrıs sorununun, ülkemizin ve Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti'nin menfaatleri çerçevesinde kalıcı ve makul bir çözüme kavuşturulması yönündeki çabalarımız hassasiyet ve kararlılıkla sürdürülecektir.

Bağımsızlığını yeni kazanan Türk Cumhuriyetleri ve Avrasya ülkeleri ile ilişkilerimizin her alanda geliştirilmesine yönelik politikamız sürdürülecektir. Bölgede mevcut ham petrol ve doğalgaz kaynaklarının boru hatları vasıtasıyla Türkiye üzerinden Akdenize sevk edilmesi ve özellikle Bakü-Ceyhan hattının inşasına en kısa zamanda başlanması önem taşımaktadır.

İnsan hakları bütün ülkelerin uymak zorunda oldukları evrensel bir ilke konumuna gelmiştir. Türkiye imzaladığı uluslararası anlaşmalar ve kendi halkının arzusu doğrultusunda bu hakkın en mükemmel şekilde sağlanması için mümkün olan her türlü çabayı gösterecektir.

Yurtiçinde demokratikleşme yolunda daha ileri adımlar atılmaya devam edilirken, yurtdışındaki vatandaş ve soydaşlarımızın maruz kaldıkları İnsan hakları ihlallerinin önlenmesine yönelik gayretler de aralıksız sürdürülecektir.

7. DEMOKRASİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ VE STANDARDIN YÜKSELTİLMESİ

Millet egemenliği, temel hakların güvence altına alınması, kanun önünde eşitlik, hukukun üstünlüğü, toplumsal, ekonomik ve siyasal çoğulculuk, siyasi katılım, hoşgörü ve uzlaşma değerlerinin benimsenmesi gibi evrensel kabul görmüş istek ve değerler sadece gerçek ve güçlü bir demokrasi ile mümkündür.

Bu konuda yapılacak birinci öncelikli iş demokrasimizi demokrasiye yabancılaşmaktan, yozlaşmaktan ve ahlaki zaatlardan korumak ve kurtarmaktır.

Devlet vatandaşa hükmeden yapısından çıkartılıp vatandaşın yönettiği devlet haline getirilecektir. Bu amaçla sivil toplu örgütlenmesine ağırlık kazandırılacaktır.

Hükümetimiz ifade ve fikir hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti ve teşebbüs hürriyetinin daha da kökleşmesi ve gelişmesi için geniş çaplı Anayasal ve yasal düzenlemelere gidecektir. Teröre, baskıya cebir ve şiddete yönelmemek kaydıyla, ifade hürriyetinin önündeki tüm engeller ortadan kaldırılacaktır.

8. UYGULAMA ESASLARI VE EKLER

a) Bu protokolün ekleri, protokolün metnine dahildir.

b) Ek' te yer alan kanun tasarılarının TBMM' ne sevkı ve ekteki takvime uygun olarak yasallaşması hususunda iki partili gerekli her türlü çabayı göstereceklerdir. 3 Mart 1996.

A. Mesut YILMAZ
ANAP Genel Başkanı

Prof.Dr. Tansu ÇİLLER
DYP Genel Başkanı

EKLER

1. KANUN TASARILARI TAKVİMİ

A- BÜTÇE KANUNUNDAN ÖNCE ÇIKARILMASI GEREKEN KANUN TASARILARI

1. TBMM İçtüzüğü

2. ÖTV Yasası.

3. Telekom Yasası, (406 Sayılı Telgraf ve Telefon Kanununa Bazı Maddeler Eklenmesine Dair 4107 Sayılı Kanunun İptal Edilen Maddedeki Yerine Yeni Kanun.)

4. SSK ve Bağ-Kur Yasası,

5. Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri Yasası,

6. Bankalar, Sermeye Piyasası ve Sigorta Kanunu,

7. Gümrük Kanunu ve Gümrük Müsteşarlığı Teşkilatı Kanunu,

8. Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kurulması Hakkında Kanun.

B- 1996 YILI SONUNA KADAR ÇIKARILMASI GEREKEN KANUN

TASARILARI:

1. Vergi, Resim ve Harçlar Kanunlarında Yapılacak Düzenlemelere İlişkin Kanun

2. Gümrük Birliği ile ilgili Kanunlar,

3. Temel Eğitimin 8 Yıla Çıkarılması Kanunu,

4. 2380 sayılı Belediyelere ve özel idarelere Genel Bütçeden Pay Verilmesi Hakkında Kanun,

5. Devlet İhale, Artırma ve Eksiltme Kanunu

6. Belediye Gelirleri Kanunu,

7. 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu,

8. 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması ve Yolsuzlukların Önlenmesine Dair Kanun,

9. Kayıt dışı Ekonominin Kayıt Altına Alınması Hakkında Kanun,

10.Trafik Kanunu

11.Sivil Havacılık Kanunu

12. Merkez Bankası Kanunu

13. 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu,

14. İl Özel İdaresi Kanunu,

15. Belediyeler Kanunu,

16. Köy Kanunu,

17. 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu,

18. Basın ve TRT Kanunu,

19. Medeni Kanun.

C- DİĞER KANUN TASARILARI

1. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ekinde yer alan hukuki ve kurumsal düzenlemeler çerçevesinde sayılan kanunlarda taraflarca gerekli görülen ve üzerinde mutabık kalınan değişiklik tasarıları.

2. Gerekli görülen diğer kanun tasarıları.

3. Üzerinde mutabık kalınan kanun teklifleri.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDEKİ KOMİSYON BAŞKANLIKLARININ DAĞILIM LİSTESİ

ANAP

Milli Savunma Komisyonu

İçişleri Komisyonu

Bayındırlık İmar İskân Komisyonu

Çevre Komisyonu

Anayasa Komisyonu

Plan ve Bütçe Komisyonu (Başbakan ile birlikte dönüşümlü)

TBMM Hesapları İnceleme Komisyonu

Sağlık Sosyal İşler Komisyonu (İlk dönem ANAP II. dönem DYP)

DYP

Adalet Komisyonu

Dışişleri Komisyonu

Milli Eğitim Komisyonu (İlk dönem DYP İkinci dönem ANAP)

Sanayi Tek. ve Tic. Komisyonu

Tarım Orman ve Köy İşleri Komisyonu

KİT Komisyonu (Başbakan Yardımcılığı ile dönüşümlü)

İnsan Hakları Komisyonu

Dilekçe Komisyonu

PROTOKOL

Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi Genel Başkanları, aşağıdaki hususlarda anlaşmaya varmışlardır.

1- İki parti, beş yıl süreli bir hükümet ortaklığı kurma konusunda mutabık kalmışlardır.

2- İki parti, aralarında tesis edilmiş bulunan güven ortamının devamını sağlamak için gerekli her türlü özeni göstereceklerdir. Başbakan ve Bakanlar, Başbakanlık görevini üstlenmemiş bulunan partinin Genel Başkanı'na da Hükümet çalışmaları konusunda gerekli bilgi akışını sağlarlar.

3- Beş yıl süreli, takvimli, kapsamlı yapısal değişim programını birlikte hazırlayacak ve uygulayacaklardır.

4- Şeffaf yönetim ve yolsuzlukların önlenmesi konusunda tedbirler paketi hazırlayarak süratle yürürlüğe koyacaklardır.

5- Hükümet ortaklığının devamı süresince her iki parti Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı İlk dönem Anavatan Partisinde olduğundan, İkinci dönem ilke olarak Doğru Yol Partisinde olmak üzere ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde birlikte hareket etmeyi kabul ve taahhüt ederler.

6. Kurulacak ortak hükümette Başbakanlık 1996 yılında Anavatan Partisi, 1997 ve 1998 yıllarında Doğru Yol Partisi, 1999 yılında tekrar Anavatan Partisi tarafından üstlenilecektir. İki parti 2000 yılında seçim tarihini birlikte belirleyecekler ve seçime kadar üzerinde mutabık kalacakları Doğru Yol Partisine mensup bir kişinin Başbakanlığında Seçim Hükümeti kuracaklardır.

Yukarıda belirtilen sürelerin dolduğu tarihte Başbakanlığı üstlenenler görevlerinden istifa etmek suretiyle ayrılacaklardır.

7- Ortaklık süresince Başbakan Yardımcılığı Başbakanlığı üstlenen parti dışındaki partiye ait olacaktır.

Atama ve görevlendirmelere ilişkin işlemlerde; Başbakan Yardımcısının da imzasını gerektirecek kanuni değişiklik yapılacaktır. Söz konusu kanuni değişiklik yapılmıncaya kadar Başbakanın imzasını gerektiren atama ve görevlendirmeler Başbakan Yardımcısının da imzası alınmak suretiyle; Başbakan onayı ile yapılanlar ikili, halen ikili kararname ile yapılan atamalar üçlü, halen üçlü kararname ile yapılan atamalar da dörtlü kararname ile yapılır.

Ayrıca, Acil Destek, Belediyeler ve Belediyeler Fonu ile İller Bankasından yapılacak ödemeler, Başbakan ve Başbakan Yardımcısının imzası ile gerçekleştirilir.

8- Türkiye Büyük Millet Meclisindeki Komisyonlara ilişkin dağılım ektedir.

9- Bakanlar Kurulu 33 üyeden oluşacaktır. İcracı Bakanlıklardan 8 adedi ANAP'a, 9 adedi ise DYP' ne tahsis edilecektir. Devlet Bakanlıkları ise eşit olarak her iki parti arasında paylaştırılacaktır. Bakanlar Kurulunun üye sayısı artırıldığı takdirde, artırılan miktar iki parti arasında eşit olarak dağıtılacak, dönüşümde de DYP' in bir Bakanlık fazlalığı devam edecektir.

10- 10.11.1995 tarihli ve 1995/30 sayılı Genelge kapsamındaki Kamu Kurum ve Kuruluşlarında yapılacak atamalarda da Başbakan Yardımcısının onayı veya imzası bulunacaktır.

İcra Bakanlıklarının dağılımı aşağıdadır.

ANAP

Milli Savunma Bakanlığı

İçişleri Bakanlığı

Maliye Bakanlığı

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

Kültür Bakanlığı

Çevre Bakanlığı

DYP

Adalet Bakanlığı

Dışişleri Bakanlığı

Milli Eğitim Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı

Ulaştırma Bakanlığı

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Turizm Bakanlığı

Orman Bakanlığı

Aşağıda belirtilen çerçevede Başbakanlığa bağlı ve ilgili kuruluşlar 10.11.1995 tarih ve 1995/30 sayılı Başbakanlık Genelgesindekinin aynıdır. T.C. Merkez Bankası da Başbakanlığa bağlanacaktır. Devlet Bakanlıklarına dağıtılacak bağlı ve ilgili kuruluşlar aşağıdadır.

ANAP

Diyanet İşleri Başkanlığı

Vakıflar Genel Müdürlüğü

T.Kalkınma Bankası

GAP İdaresi Başkanlığı

Denizcilik Müsteşarlığı

TÜBİTAK

TAEK

Sosyal Hizmetler ve ÇEK

Aile Araştırma Kurumu

Kadının Statüsü ve Sorunları Gn. Md.lüğü

Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü

Futbol Federasyonu Başkanlığı

TEKEL

ÇAYKUR

DYP

Devlet Planlama Teşkilatı

Hazine Müsteşarlığı
Dış Ticaret Müsteşarlığı
T. İhr. ve Kredi Bank.(Eximbank)
Gümrük Müsteşarlığı
Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Sermaye Piyasası Kurulu Bşk.lığı
Devlet İstatistik Enstitüsü
Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
Tapu ve Kadastro Genel Md. lüğü
Yüksek Denetleme Kurulu Bşk.lığı
Milli Prodüktivite Merkezi
Türk Standartları Enstitüsü
TODAİE
Atatürk Kül.Dil ve Tarih Yük.Kurumu
Danıştay
Kıbrıs - Türki Devletler
Bu kuruluşların Devlet Bakanlıkları arasında bölüşümü birlikte yapılır.

Mesut YILMAZ
ANAP Genel Başkanı

Prof. Dr. Tansu ÇİLLER
DYP Genel Başkanı

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 20 Cilt 2 Birleşim 20
Sayfa 7-25
07.03.1996 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Mustafa Kalemli*

KÂTİP ÜYELER: *Salih Kapusuz (Kayseri)*

Kadir Bozkurt (Sinop)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, şimdi, Bakanlar Kurulu Programını okumak üzere, Sayın Başbakan Mesut Yılmaz'ı kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. (ANAP sıralarından ayakta alkışlar, DYP sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Bakanlar Kurulu üyeleri ve şahsım adına, Yüce Meclisi en derin saygılarımla selamlıyorum; önümüzdeki dönemin, milletimize ve ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

3 Şubat 1996 tarihinde, Sayın Cumhurbaşkanı, yeni hükümeti kurma görevini şahsıma tevdi ettiler. Doğru Yol Partisiyle yaptığımız görüşmeler anlaşmayla sonuçlandı ve Sayın Cumhurbaşkanınca onaylanan 53'üncü Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına, Hükümet Programını, Yüce Heyetinize arz etmek üzere huzurlarınızdayım.

Bu arada, sizlere dağıtılmış olan basılı metinde baz, değişikliklerin söz konusu olabileceği, burada okuduğum metnin geçerli olduğu hususunu, Yüce Heyetinizin bir defa daha dikkatine sunma ihtiyacını duyuyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri;

24 Aralık 1995 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimlerinin sonuçları, Yüksek Seçim Kurulunca ilan edilerek kesinleşmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin yapısı ortaya çıkmıştır.

Bu seçim sonuçları, hiçbir siyasî parti grubuna tek başına hükümet kurma imkânı vermediği gibi, ilk 3 parti, ülkemizde ilk defa, yüzde 19 ile yüzde 21 arasında birbirine çok yakın oy alarak Parlamenteoya girmişlerdir.

Bu durum, daha önce ülkemizde uygulanan hükümet modellerinden farklı, yeni bir hükümet modeli geliştirme ihtiyacını doğurmuştur.

Aziz milletimizin 24 Aralık seçimleriyle ortaya koyduğu tercih, uygulanacak hükümet modelinde, siyasî partilerimizin daha geniş çerçeveli uzlaşma, fedakârlık ve her alanda uyumlu işbirliği yapmalar ve Başbakanlığın dönüşümlü olduğu bir hükümet modelini zorunlu kılmıştır. Bu ihtiyacı tespit eden Doğru Yol Partisi ve Anavatan Partisi, ülkemizin karşı karşıya bulunduğu iç ve dış siyasî, sosyal ve ekonomik sorunların çözümü için sunduğu programın gücüne güvenerek, bazı siyasî partilerimizin böyle bir hükümetin kurulmasını, anlayışla karşılayacaklarına ve kolaylık göstereceklerine ilişkin beyanların, da dikkate alarak bir hükümet kurmaya karar vermişlerdir. Bu partilerimizin verdikleri destek, bugünkü Meclis aritmetiği içerisinde çözüm imkân, vermiş ve demokrasiye olan inanç güçlendirmiştir. Bu desteğe teşekkür ediyoruz.

Esasen, seçimlerden hemen sonra, her iki partinin yönetimleri, birbirleriyle koalisyon kurmalar konusunda yoğun bir kamuoyu talebine muhatap olmuşlardır. Halkımızın tercihini yansıtan bu hükümetin devamlı olması ve ülkemizin sorunlarını çözmesi için her türlü çaba gösterilecektir.

Değerli milletvekilleri,

Özellikle, seçimden sonra kurulan her hükümetin, geçmişin muhasebesini yapmak gibi önemli bir sorumluluğu bulunduğu idraki içerisinde olmamıza rağmen, bugün karşı karşıya olduğumuz sorunların, ülkemizin ve milletimizin menfaatleri istikametinde çözümü bakımından, geçmişin olumlu veya olumsuz tarafların, değerlendirmeyi, Yüce Heyetinizin ve aziz milletimizin takdirine bırakmayı, daha doğru buluyorum.

Ancak, bu vesileyle, geçmiş dönemlerde, bugün veya yarın ortaya çıkmış veya çıkacak her türlü yolsuzluğun üzerine gitmekte kararlı olduğumuzu, ayrıca, devletin şeffaflaşması konusunda gerekli tedbirleri alacağımızı Yüce Heyetinize arz etmeyi zorunlu görüyorum.

Milletçe zor bir dönemden geçtiğimiz muhakkaktır. Bundan dolayı, herkesin, en başta da Meclis çatısı altında görev yapan siyasî partilerimizin, ülke şartlarını, engin bir sorumluluk duygusuyla değerlendireceklerine inanıyoruz. Alışlagelmiş iktidar-muhalefet üslup ve anlayışıyla sorunlara yaklaşmayı, sorunların çözümünü zorlaştıran bir unsur olarak görüyoruz.

Milletimiz, bizden, hoşgörü, uzlaşma, işbirliği ve dayanışma örneklerini sergilememizi beklemektedir. Böylesi bir davranış, hepimize, özellikle de bu müesseseye itibar ve güç kazandıracaktır.

Ülkemiz, sahip olduğu tarihî, coğrafi avantajları ve yetişmiş insan potansiyeliyle milletlerarasındaki gelişmişlik yarışının ön sıralarında yer almaya layıktır. Doğru yaklaşımlar, sağlıklı politikalar, gerçekçi çözümler üretilebildiği, vatandaşımızın önündeki engeller kaldırıldığı takdirde, milletimizin ulaşamayacağı hedef yoktur. Büyük Atatürk'ün önderliğinde milletimizin kurduğu Türkiye Cumhuriyetini, Anayasamızda ifadesini bulan temel ilkeleri ile korumaya ve çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmaya kararlıyız.

Millî, manevî ve tarihî değerlere sahip ve bunlara sadakatle bağlı olmayı temel hedeflerimizden biri olarak kabul ediyoruz.

Devletin temel görevi, bilgi çağının gerektirdiği insanı yetiştirmek ve yeteneklerini en iyi biçimde kullanacakları gerekli ortamı ve imkânları sağlamaktır.

Değerli milletvekilleri, millet egemenliği, temel hakların güvence altına alınması, kanun önünde eşitlik, hukukun üstünlüğü, toplumsal, ekonomik ve siyasal çoğulculuk ve katılım, hoşgörü ve uzlaşma değerlerinin benimsenmesi gibi evrensel kabul görmüş istek ve değerler, sadece, gerçek ve güçlü bir demokrasi ile mümkündür.

Bu konuda yapılacak birinci öncelikli iş, demokrasimizi, demokrasiye yabancılaşmaktan, yozlaşmaktan ve ahlakî zaatlardan, korumak ve kurtarmaktır.

Devlet, vatandaşa hükmeden yapısından çıkarılıp, vatandaşın yönettiği devlet haline getirilecektir. Bu amaçla, sivil toplum örgütlenmesine ağırlık kazandırılacaktır.

Hükümetimiz, ifade ve fikir hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti ve teşebbüs hürriyetinin daha da kökleşmesi ve gelişmesi için, geniş çaplı Anayasal ve yasal düzenlemelere gidecektir. Teröre, baskıya, cebir ve şiddete yönelmemek kaydıyla, ifade hürriyetinin önündeki tüm engeller ortadan kaldırılacaktır.

Din ve vicdan hürriyeti, ülkemizde de gelişmiş ülkelerdeki seviyesinde uygulanacaktır. Mezhebi ve meşrebi ne olursa olsun, her vatandaşımızın, din ve vicdan hürriyetini doya doya yaşaması en tabii hakkıdır. Bütün vatandaşlarımız, ibadet ve inançlarında tam anlamıyla hür olacaktır. Hükümetimiz, laikliği, din ve vicdan hürriyetinin teminatı ve Anayasamızda ifadesini bulan şekliyle, devletin, temel ve değiştirilemez niteliklerinden birisi olarak kabul eder.

Bu sebeplerle, yeni hükümet, siyasî, sosyal ve ekonomik hayat, sağlıklı bir seviyeye ulaştırmakla sınırlı kalmayacak, Türkiye'nin devlet ve toplum yapısını yeniden yapılandırmak görevini de yüklenecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; şiddet ve terör olayları, özellikle, Güneydoğu Anadolu Bölgemizdeki dış kaynaklı bölücü terör, öncelikle ele alınması gereken, partilerüstü çok önemli bir sorundur. Bu sorun, demokrasimizin ve gelişmemizin önündeki en önemli engeldir. Hükümetimiz, ülkenin neresinde meydana gelirse gelsin, şiddet ve terör olaylarıyla mücadeleyi içte ve dışta kararlılıkla sürdürecektir.

Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devlettir. Bu devleti kuran aziz milletimizin, cumhuriyetimizi ve demokrasimizi benimsemeye, sürdürme ve geliştirmede rıza ve irade birliği vardır. Bu birlik ve beraberlik şuuru, sorunun çözümünü kolaylaştıracak en önemli unsurdur.

Hükümetimiz, vatandaşımızı, ayırım gözetmeden, bir bütün olarak kucaklayan anlayışla çalışmalarını sürdürecektir. Bu anlayış, millî birliğimizi pekiştirecek, demokrasimizin, çağımızda gelişen anlamıyla bütünleşmesine yardımcı olacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; şiddet ve terör yoluyla devletin varlığına ve demokratik otoritesine saldırı, insan hak ve hürriyetleri çerçevesine giremez ve hiçbir hukuk sisteminde kabul edilemez. Devletin görevi, hukuka ve insan haklarına bağlı demokratik bir devlet anlayışını tavizsiz uygulamaktır. Hükümetimiz, bu temel anlayışa sıkı sıkıya bağlı kalacaktır.

Terör ve anarşi yaratanlar, cebir ve şiddet kullananlar, en sert ve kararlı cevabı alacaklardır.

Hükümetimiz, sorunların çözümü için genel tedbirlerin yanı sıra şu tedbirleri de alacaktır:

Olağanüstü hal tedricen kaldırılacaktır.

Geçici köy koruculuğu sistemi gözden geçirilecek ve aksayan yönleri ıslah edilecektir.

Terörle mücadelede, terörist ile masum halk mutlaka ayrılacaktır.

Yöre halkının terk ettiği; fakat güvenliği sağlanan köylerine dönmeleri için bütün imkânlar seferber edilecektir; dönemeyenlerin konut edinmeleri hızlandırılacaktır.

Doğu ve güneydoğu bölgelerinde yaşayan insanlarımıza refah ve huzur getirecek ekonomik ve sosyal tedbirler alınacaktır.

Güneydoğu Anadolu Projesine hız kazandırılacaktır.

Yörede yatırımları artırmak için, devlet imkânlarının yan, sıra özel sektör, daha yaygın bir şekilde devreye sokulacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Hükümetimiz, demokratik siyasî mücadelede tek yolu ikna, uzlaşma ve fikirlere hürmet olarak görür; hür bağımsız, gelişmiş, itibarlı büyük ve güçlü Türkiye idealine ulaşmayı en önemli gayesi sayar.

Huzur ve güvenin sağlam ve kalıcı temellere oturtulması siyasî, ekonomik ve sosyal politikaların bir bütünlük içerisinde uygulanmasına ve birbirleriyle ahenkli ve dengeli yürütülmesine bağlıdır.

Huzur ve güvenin bedelinin, demokrasi düzeninden, hak ve hürriyetlerden vazgeçmek olamayacağına samimiyetle inanmaktayız.

Yüce Meclisimizin değerli üyeleri; dengelerin, güven ortamının tesisi ve serbest piyasa ekonomisinin tüm koşullarını sağlayacak ortam yaratılması ekonomik icraatımızın ana hedefi olacaktır.

Gümrük Birliğine girişimiz yeniden yapılanmanın önemini daha da artırmaktadır. Hükümetimiz, her şeyden önce Gümrük Birliğinin başarılı olmasını ve ülkemizi Avrupa ile bütünleşmeye götürmesini hedeflemekte, bunun için de ekonomimizin ciddi boyutlara ulaşan rekabet gücü sorunlarının çözülmesini gerekli görmektedir.

Ekonomik programımızın temel amacı, enflasyonla etkin bir şekilde mücadele etmek ve fiyat istikrarını, sağlayarak ülkemizi sürekli bir ekonomik büyüme ve gelişme süreci içerisine sokmaktır.

Bu amaçla, ekonomide istikrara yönelik önlemler süratlendirilecektir. Vergi konusunda bütün ekonomik faaliyetleri kapsayacak düzenlemelere gidilecektir. Devletin ekonomideki payı azaltacak, başta tarım olmak üzere bütün üretim politikaları uluslararası rekabet esasına göre düzenlenecektir.

Ekonomik faaliyetlerde devletin başlıca rolü, istikrar ortamının temini ve özel teşebbüsün gelişebilmesi için gerekli altyapıyı hazırlamaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ekonomide dengelerin ve güven ortamının sağlanması, birbiriyle Uyumlu makroekonomik politikaların izlenmesiyle mümkündür. Bütçe ve kamu açıklarının hızla azaltılması, parasal disiplinin sağlanması ve finans sektörünün derinleştirilmesi için gerekli tüm önlemler süratle alınacaktır.

Temel amaç, enflasyonla etkin bir şekilde mücadele etmek ve istikrarlı büyümeyi sağlamaktır. İstikrarlı ve yüksek hızlı bir büyüme sonucunda, ülkemizin kalkınması ve refahın, hem istenen düzeye çıkarılması hem de yaygınlaşması mümkün olacaktır.

Faiz ve döviz fiyatlarının piyasada belirlenmesi esastır.

Uygulanacak para politikasının temel amacı, fiyat istikrarını sağlamak ve mali piyasaların serbest piyasa kuralları çerçevesinde gelişmesini ve derinleşmesini gerçekleştirmektir. Bu husus gözönünde bulundurularak, Türk mallarının dış rekabet gücünün devam ettirilmesi için, gerçekçi kur politikası izlenmeye çalışılacaktır.

Bütçe disiplininin sağlanması için, gelirlerin artırılması ve harcamaların kontrol altına alınması elzemdir.

Vergilendirmeye ilişkin olarak temel yaklaşımımız, vergi oranlarının yükseltilmesi değil, vergi tabanının yaygınlaştırılması ve böylece vergi adaletinin sağlanmasıdır.

Vergi tabanının genişletilmesi ve vergi yükünün çeşitli kesimler üzerinde daha adil dağılımını sağlamak amacıyla, tüm ekonomik faaliyetler belge düzeni içinde kayda alınacak ve vergilendirilecektir. Bunun yanında, ekonomide üretim ve istihdamın geliştirilebilmesi amacıyla, üretim faktörleri üzerindeki vergi yükü hafifletilerek, tüketim üzerinden alınan vergilere ağırlık verilecektir.

Vergi sisteminin etkinlik ve verimliliğini azaltan ve vergi tabanını aşındıran istisna ve muafiyetlerin kapsamı, daha da daraltılacaktır.

Tüketim üzerinden alınan vergiler, Avrupa Birliği uygulamalarına uyum içinde, Katma Değer Vergisi modeliyle sürdürülecektir. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile gümrük birliği oluşturmasının bir gereği olarak, özel tüketim vergisi kanun tasarısı yasallaştırılacaktır.

Hızlı büyüme ve kentleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan kentsel gayrimenkul rantları, vergiye tabi tutulacaktır. Emlak Vergisi, gayrimenkullerin rayicine uygun olarak gerçek değerlerini kavrayacak hale getirilecektir.

Gelir idaresi, kanunlarla kendisine verilen görevleri daha etkin ve verimli bir şekilde yerine getirebilmesinin temini amacıyla yeniden yapılandırılacaktır. Özel-

likle vergi denetimi, bilgi işlem olanaklarından yararlanılmak suretiyle etkinleştirilecektir. Vergilendirmeye ilgili işlemlerin tek bir vergi numarasıyla yürütülmesi ve vergi numarasının ekonomik faaliyetlerde kullanımını sağlamak amacıyla 1995 yılında başlatılan tek vergi numarası verilmesi uygulamasının yaygınlaştırılmasına devam edilecektir. Vergi kanunlarındaki yatırım ve ihracat dışında kalan istisna ve muafiyetler daha da daraltılacaktır.

Kamu bankaları dahil, kamu iktisadî teşebbüsleri ve kamu sektörü tarafından yapılmasına zaruret kalmayan hizmet ve faaliyetler süratle özelleştirilecektir.

Kamu yatırımları gözden geçirilerek, proje sayış, azaltılacak, yatırımların süratle tamamlanarak hizmete girmesi sağlanacak, altyapı yatırımlarına öncelik verilecektir.

Sermaye piyasası daha şeffaf bir yapıya kavuşturulacak ve denetimi etkinleştirilecektir. Sermaye piyasasının derinleşmesi yoluyla, şirketlerimizin, yatırımlar, için kaynak sağlamaları mümkün olacaktır.

Bankacılık ve sigortacılık başta olmak üzere, finans sektöründe öncelikli yasal düzenlemeler yapılacaktır. Bu sektörlerin yapılanması ve denetim mekanizmaları yeniden düzenlenecektir.

Devletin ve ekonominin yeniden yapılanması için düşündüğümüz bütün köklü tedbirler, kaynakların iyi kullanımına, sistemin daha verimli ve daha süratli çalışmasına, israfın ve kayıpların azalmasına yöneliktir.

Sosyal devlet ilkesi çerçevesinde, kamu yatırımlarında sağlık ve eğitim sektörlerine, bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesine ve geleneksel kamu hizmetlerine, özellikle enerjiye ağırlık verilecektir. Bu çerçevede kamu yatırımları içinde eğitimin payı yüzde 12'ye, enerji sektörünün payı ise yüzde 22'ye yükseltilecektir.

Değerli milletvekilleri, 1995 yılı için 40 milyar dolar civarında tahmin edilen döviz girişlerinin, dışa açılma ve uluslararası ekonomiye entegrasyon çerçevesinde, 2000 yılında 90 milyar doların üzerine çıkması beklenmektedir.

Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının, ekonomide istikrarın sağlanması, Avrupa Birliği ile gümrük birliğinin gerçekleştirilmesi ve özelleştirmenin hızlandırılması neticesinde, 1996-2000 döneminde 10 milyar dolara çıkacağı tahmin edilmektedir.

İşsizlik oranının, 2000 yılında yüzde 8'in altına ineceği tahmin edilmektedir. Bu gelişmeler sonunda 1996-2000 döneminde ilave 2 milyon dolayında kişiye yeni iş imkânı temin edilecektir.

Sağlanacak gelir ve harcama tasarruflarıyla kamu üzerindeki faiz yükü azaltılacak, buna karşılık, başta yatırımlar olmak üzere verimliliğe katkıda bulunacak harcamalar artırılacaktır. Önümüzdeki beş yıllık dönemde kamu borç stokundaki artışın kamu yatırım harcamalarını aşmamasına özen gösterilecektir. Kamu borçlanma gereğinin gayri safi millî hâsılaya oranının, 2000 yılında yüzde 3 civarına gerilemesi öngörülmektedir.

Değerli milletvekilleri, hedefimiz enflasyonun tek haneli rakamlara indirilmesidir.

Özelleştirme ve yap-işlet-devlet modelinin de uygulanmasıyla, özel kesimin, enerji, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinde yapacağı yatırımların payı artırılacaktır. Kamu sektörüne ilaveten özel sektörün ve yabancı sermayenin de enerji yatırımlarına gireşebilmesi için gerekli düzenlemeler süratle tamamlanacaktır.

Yabancı sermaye konusunda mevcut liberal politikaların uygulanmasına devam edilecektir.

Ödemeler dengesinin sağlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması ve sermaye hareketlerinin, ülkenin üretim kapasitesinin güçlendirilmesine katkıda bulunacak bir yapı içerisinde geliştirilmesine önem verilecektir.

Mal ve hizmet ihracatının hızla artırılması amacıyla gerekli tedbirler alınacaktır. Her alanda dünya fiyatlarıyla bütünleşilecektir. Kredi ve garanti mekanizmalarının çalıştırılması amacıyla gerekli finansman kaynakları Eximbank'a aktarılacaktır.

İthalatın ülke standartları ve sağlık koşullarına uygun olması ve çevreye zarar vermemesi için, Dünya Ticaret Örgütü ve Avrupa Birliği ilke ve kurallarına uygun gerekli düzenlemeler yapılacak ve bu konudaki uygulamalara etkinlik kazandırılacaktır.

Teşvik politikaları yeni istihdam imkânlarını geliştirme, küçük ve orta ölçekli işletmeleri destekleme, çevrenin korunması, kalkınmada öncelikli yörelerin gelişmesine katkıda bulunma ve gümrük birliğinin gerektirdiği yapısal uyumu sağlayacak şekilde uygulanacaktır. Ayrıca, ileri teknolojiyi sağlamak, uyarlamak ve üretmek için, işletmelerin Ar-Ge faaliyetleri ve bunlarla ilgili yatırımları desteklenecektir.

Üretken istihdamın artırılması ve kişilerin kendi işlerini kurmaları desteklenecektir. Ülkede istihdamın ve üretimin en önemli dinamiklerinden olan esnaf ve sanatkârlar ile küçük ve orta boyutlu işletmelerin rekabet ve teknoloji gücünü yükseltecek, verimliliğini ve ihracat kapasitesini artıracak tedbirler alınacaktır.

Kalkınmanın ana unsurlarından biri sanayileşmektir. Uygun ekonomik ortam hazırlanarak, sanayinin özel kesim ağırlıklı olarak gelişmesi sağlanacaktır.

Dünya piyasalarına entegre olma ve Avrupa Birliğine uyum çerçevesinde, dışa açık rekabet gücü yüksek ve ihracata dönük, hammadde ve insan kaynakları gibi avantajlarımızın değerlendirildiği bir sanayi yapısı özel kesim ağırlıklı olarak oluşturulacaktır.

Sanayide verimliliğin ve kalitenin yükseltilmesi, esnek üretim sistemlerinin ve modern teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması küçük büyük sanayi bütünleşmesinin sağlanması ve katma değeri yüksek üretim yapısına ulaşılması temel amaçtır.

Sanayinin teşvikinde, faaliyet bazında destek verilmesi temel ilke olacak, sanayinin rekabet gücünün korunup geliştirilmesi amacıyla, enerji gibi temel girdilerin dünya fiyatlarından temin edilmesi hedef alınacaktır.

Gelir dağılımının istikrarlı bir şekilde iyileştirilmesi, toplumsal refahın yükseltilmesi ve yaygınlaştırılması esas alınacaktır.

Avrupa Birliğiyle bütünleşmenin oluşturacağı değişim sürecinde, ülke gerçekleri çerçevesinde, uluslararası kurum ve kurallara uyum ve standartlara ulaşma, temel hedef olacaktır.

Makroekonomik politikaların ve hedeflerin tespitinde ve sonuçların izlenmesinde kamuoyunun düzenli bir şekilde bilgilendirilmesine imkân veren uygulamalarla güven ortamının geliştirilmesine katkıda bulunulacaktır.

Bu politikalarla gerçekleştirilmesi hedeflenen hususlar ise şunlardır: Fiyat istikrarının kalıcı bir şekilde sağlanması, bütçe ve kamu maliyesine disiplin getirilmesi, sosyal güvenlik sisteminin, ekonomide kaynak israf eden bir yapıdan çıkarılarak kaynak yaratan bir yapıya kavuşturulması, finansal sektör üzerindeki devlet tarafından konulmuş bulunan yüklerin asgariye indirilmek üzere yeniden düzenlenmesi, ekonomi yönetiminin uyumlu bir şekilde çalışarak, genel olarak düzenleyici ve yönlendirici bir fonksiyon ifa etmesidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tüketicinin korunmasında en önemli husus, tam anlamıyla serbest piyasa düzeninin kurulmasıdır. Bu sayede bol ve çeşitli, aynı zamanda kaliteli ve ucuz mal ve hizmet temini mümkün olacaktır. Bir taraftan tüketicinin eğitim ve bilgilendirilmesi yönünde çaba sarf edilirken, diğer yandan da standardizasyon, kalite, garanti, sağlık güvenliği sağlayıcı kredi kolaylıkları getiren, rekabet şartlarını geliştiren bir ekonomik yapıyı oluşturmaya kararlıyız. Bu amaçla, resmî çabaların yanında, gönüllü çalışmalara da her türlü desteği vereceğiz.

Yüce Meclisimizin değerli milletvekilleri; ekonomide verimliliği artırmak maliyet yapısını rekabet edebilir seviyeye indirmek, serbest piyasa koşullarını sağlamak ve devletin ekonomide ticarî ve üretici rol üstlenmesi yerine, aslî fonksiyonları olan adalet, güvenlik ve büyük altyapı yatırımlarına zaman ve kaynak tahsisine imkân sağlamak amacıyla özelleştirme faaliyetlerine hız kazandırılacaktır.

Devletin üretimden çekilmesinin aracı özelleştirmedir. Bu konudaki temel yaklaşımımız, kamu iktisadî teşebbüslerinin özelleştirilmesi yanında, fiyatlandırılabilir ve pazarlanabilir kamu hizmetlerinin de özel kesime devredilmesi yönündedir. Özelleştirme ne kadar doğru bir yaklaşımsa, onun, ciddi, hukukî temelleri sağlam ve toplumsal olarak kabul edilebilir bir şeffaflık içinde gerçekleştirilmesi de o kadar doğru bir iştir. Bundan dolayı, özelleştirmede rekabetçi ortamın oluşturulmasına, tüketici haklarının korunmasına, gerekli teknolojik yenilemenin ve yatırımların gerçekleştirilmesine ve tekellerin oluşturulmamasına dikkat edilecektir.

Özelleştirme, ilke olarak, kamu bankaları da dahil olmak üzere bütün kamu iktisadî teşebbüslerini kapsayacaktır. Ancak, özelleştirilmesi zaman alacak olan kamu iktisadî teşebbüslerinde, bunların özel kesim ilkelerine, uygun olarak verimli çalışmalarını sağlayacak düzenlemelerin yapılması da sağlanacaktır.

Enerji, ulaştırma ve telekomünikasyon kuruluşlarının ve hizmetlerinin özelleştirilmesine ilişkin yasal düzenlemeler 1996 yılının ilk yarısında çıkarılacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli milletvekilleri;

Tarım kesimimizi, dışa açılma ve dünyayla bütünleşme politikalarımızın unsuru olarak değerlendirerek, mukayeseli üstünlüğe sahip olduğumuz ürünlere ağırlık

vermek suretiyle, bunların üretim ve ihracatının artırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Tarım ürünlerinin serbest rekabet ortamında pazarlanmaları sağlanacaktır. Tarım satış kooperatifleri birliklerinin yönetimleri özertleştirilecektir. Tarım satış kooperatifleri birlikleri, Pankobirlik ve tarım kredi kooperatifleri birliklerinin etkinlik ve verimliliklerini artırabilmek amacıyla, uygulamada tekerrürlerin kaldırılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Ayrıca, üretimin yönlendirilmesi, pazarlanması, üreticilere hizmet götürülmesi konularında faaliyet gösterecek olan üretici birliklerinin kurulmaları, özendirilecektir.

Tarım ürünleri fiyatlarına olan devlet müdahaleleri azaltılarak kayıtlı üreticilere doğrudan gelir desteği verilmesi yoluna gidilecek, girdi destekleri aşamalı olarak kaldırılacak, arz fazlası olan ürünlerin ürün kalitesi ve çeşitleri ile toprak durumu gibi kriterler de gözönüne alınmak suretiyle, ekim alanları sınırlandırılarak veya benzeri tedbirler alınarak, azaltılacak ve bunların yerine iç ve dış talebi olan ürünlere yönelmeleri özendirilecektir.

Hayvancılık sektörüne özel önem verilecek, özellikle, damızlık hayvan yetiştiriciliği, süt ve besi sığırcılığının geliştirilmesi amacıyla gerekli tedbirler alınacaktır. Meraların ıslahına, yetiştiriciye açılmasına yem bitkileri üretiminin artırılmasına ve hayvan hastalıklarıyla mücadelede önem verilecektir.

Ülke ekonomisine kısa sürede katkı sağlayacak sulama projelerine öncelik verilecektir.

1995 yılı itibarıyla, 3,3 milyon hektar düzeyine ulaşmış bulunan sulanan arazi alanının, 1996-2000 döneminde 750 bin hektar ilavesiyle, dönem sonunda, 4 milyon hektara ulaşması beklenmektedir. Ayrıca, 300 bin hektar tarla içi geliştirme ve arazi toplulaştırması yapılacaktır.

Bu dönemde, Malatya Çat, Iğdır, Erzincan II. Merhale ve Aşağı Büyük Menderes Projeleri tamamlanacaktır. Diğer taraftan GAP kapsamında Aşağı Fırat I. Merhale Projesi ile 150 bin hektarlık alan sulamaya açılacaktır. Orta Anadolu ve Konya Ovası (KOP) gibi bölgesel sulama projelerine önem ve öncelik verilecektir.

Tohumculuk, aşılama, suni tohumlama ve tarımsal mücadelenin özel sektör tarafından yürütülmesi yaygınlaştırılacaktır.

Üretici bölgesi halleri, ürün ihtisas borsaları, vadeli işlem borsaları ve üretici birlikleri kurulabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Ziraat Odaları, demokratik bir yönetim yapısına kavuşturularak etkinleştirilecektir.

Çiftçi gelirlerine istikrar kazandırmak amacıyla, tarım ürünleri sigorta sistemi geliştirilecektir.

Ülkede, bitki, toprak, su kaynakları dengesini korumak, iyileştirmek amacıyla ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslahı çalışmalarına önem verilecektir.

Özel orman kurma ve toplum ormancılığı faaliyetleri desteklenecektir

Değerli Milletvekilleri,

Altyapı sektörlerinde hem etkinliğin sağlanması ve kamu dışı kaynaklardan yararlanılması hem de kapasite artışlarının süratle gerçekleştirilebilmesi için özelleştirmeye ağırlık verilirken, bu alanlarda özel kesimin yatırım yapmasını kolaylaştıracak, yap-işlet-devret de dahil olmak üzere, yeni finansman modelleri uygulamaya konulacaktır.

Enerji sektöründe ana hedef, ihtiyacımız olan enerjinin zamanında, güvenilir, ucuz ve kaliteli olarak temin edilmesidir.

Uluslararası yüksek teknoloji, sağlıklı çevre ve halkın güvenliğini ön planda tutan nükleer santraller kurulacaktır.

Elektrik enerjisinde, 2000 yılında toplam kurulu güç kapasitesinin 28 bin megavata, üretim kapasitesinin 140 milyar kilovatsaate, yükseltilmesini hedefliyoruz.

Komşu ve çevre ülkelerden getirilecek olan doğalgaz altyapısına hız verilecek, bu ülkelerdeki doğalgazın dünya piyasalarına ulaştırılması için doğalgaz boru hatlarının ülkemizden geçirilmesine çalışılacaktır. Aynı çalışmalar petrol boru hatlarında da yapılacaktır.

Yurt içinde ve yurt dışında petrol arama faaliyetlerine hız verilecektir.

Devlet, verimli işletmeciliği teşvik amacıyla, kömür ve diğer madenler işletmeciliğinden, gerekli sosyal ve teknik altyapı düzenlemelerini yaparak, tedricen çekecek ve özel sektöre devredecektir. Verimli işletilme imkânı bulunmayanlar tasfiye edilecektir.

Ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasına, altyapılarının geliştirilmesine ve verimliliğin artırılmasına önem verilecektir.

Karayolu, havaalanı, liman, yat limanı yapımına, kapasite ve standartlarının yükseltilmesine öncelik verilecektir.

2000 yılında, beton asfalt yol uzunluğu 8.500 kilometreye ulaştırılacak, 1996-2000 döneminde 500 kilometre bölünmüş yol hizmete alınacak ve 5.500 kilometre yolda geometrik standartların iyileştirilmesi sağlanacaktır.

Aynı dönemde, 16.500 kilometre asfalt, 50.000 kilometre stabilize ve 2.000 kilometre beton köy yolu yapımı gerçekleştirilecektir.

Yurtiçi ihtiyacının karşılanması ve Orta Doğu, Asya ve Avrupa bağlantısının avantajlarından faydalanmak üzere otoyol yapımına devam edilecektir. Mevcut otoyolların işletme, bakım ve koruma tedbirleri alınacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarının zararının azaltılması ve sektördeki rolünün belirlenmesi için gerçekçi önlemler alınacak, kuruluş yeniden yapılandırılacaktır.

Deniz ticaret filomuzun, üçüncü ülkelerle ilgili taşımalardan yeterli pay almasını sağlayacak tedbirlerle, içedönük taşımalardan aldıkları payın yükseltilmesini sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Denizyoluyla yapılan taşımalardan aldığımız payın, tonaj bazından ziyade, navlun bazında genişletilmesi hedef alınacaktır.

Deniz ticaret filomuz, modern taşıma türlerini kapsayacak bir gençleştirmeye yöneltilecektir. Boğaz geçiş ve seyir güvenliği konusundaki çalışmalar hızlandırılıp geliştirilecektir.

Telekomünikasyon ve haberleşme alanında dünya ile entegrasyon çalışmalarına devam edilecektir.

Telefon santral kapasitesinin 2000 yılında 24 milyon hatta, telefon abone sayısının 23 milyon adete ulaşması beklenmektedir.

Telekomünikasyon alanında lisans verilmesi ve Türk Telekom A.Ş.'nin hissele-
rinin satılmasına ilişkin gerekli yasal düzenlemeler süratle yapılacaktır.

Posta idaresi yeniden yapılandırılacaktır.

Sivil havacılığın geliştirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Suyu olmayan veya yetersiz olan yerleşim birimlerinin içme suyu ihtiyacının öncelikle karşılanması esas olacaktır.

Kırsal alandaki bütün köylere içme suyu götürülecektir.

İçmesuyu, kanalizasyon ve arıtma tesislerinin Yap-İşlet-Devret modeliyle yapılması özendirilecek, bu hizmetlerin yerine getirilmesinde belediyelerle İller Bankası arasındaki işbirliği güçlendirilecektir.

Yüce Meclisin değerli üyeleri,

Gümrük Birliğinin başlangıcı olan 1 Ocak 1996 tarihi, Cumhuriyetimizin gelişme sürecinde yeni bir sayfa açmaktadır. Bundan sonraki hedefimiz Avrupa Birliği'ne tam üyeliktir.

Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye arasında bugüne kadar varolan sınai standartlar arasındaki farklılığın tedricen ortadan kalkacak olması, ihraç edilecek ürünlerin, Türkiye ve Avrupa Birliği ülkeleri için aynı standartlarda üretilmesini sağlayacak, sınai işletmelerimizin daha rasyonel boyutlara ulaşması mümkün olacaktır.

Türkiye, Gümrük Birliğiyle rekabet politikasını da etkinlikle uygulamaya koyacaktır. Böylece, ekonomimizde tekelleşme önlenerek, rekabetin korunması sağlanacaktır.

Fiyatların serbest rekabet ortamında oluşması için gerekli koşullar oluşturulacaktır.

Avrupa Birliğinden mali destek sağlanması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Avrupa Birliği ile ekonomik entegrasyonun tamamlanması yolunda hizmetlerin ve tarım ürünlerinin serbest dolaşımının sağlanması için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Bu çerçevede, Avrupa Birliği'nin yapısını ve sınırlarını gözden geçirecek olan Hükümetlerarası Konferansta, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin mevcut konumunu koruması ve iyileştirilmesi için girişimler sürdürülecektir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri;

Devlet idaresinin yeniden yapılanması konusunda kararlıyız. Bu yeniden yapılanmada getirilecek olan düzenlemeler, kişiyi, hak ve hürriyetleri ile birlikte korumaya ve geliştirmeye yönelik olacaktır. Devlet, asli görevlerine dönecek ve vatandaşla hizmet verme amacıyla yeniden yapılandırılacaktır.

Devletin yeniden yapılanmasında hizmetin gerekli kıldığı büyüklükte, verimli bir devlet yapısına geçilmesi temel hedefimizdir. Bu yaklaşımda, devletin ekonomik faaliyetlerden çekilmesi, asli görevlerine dönmesi ve bürokratik engellerin kaldırılması ana kuraldır.

Devletin vatandaşına güvenmesi temel ilkelerimizden birisidir. Fertlerin devlet ile olan ilişkilerinde vatandaşın beyanına güven esas alınacak, beyanın doğruluğunu araştırmak, ilgili kamu idaresinin görevi olacaktır.

Herkesin, yararlandığı ölçüde kamu hizmetlerinin bedelini ödemesi ilkesi esas alınacaktır. Bu ilkenin uygulanmasında, ödeme gücü olmayanlar ile sakat ve özür-lüler korunacaktır.

Kamu görevlilerinin tümünü kapsayan, yetki ve sorumluluğu dengeleyen yeni bir kamu personel rejimi yürürlüğe konulacaktır.

Tutumlu bir devlet örgütünün gerekli kıldığı sayıda kamu görevlisi çalıştırılmak üzere, mevcut kadroların toplam sayısı beş yıl süre ile artırılmayacak, ihtiyaçlar, boşalan kadroların etkin kullanımıyla karşılanacaktır

Değerli Milletvekilleri,

Türkiye, dünya ile bütünleşebilmek için, hukuk sistemini gözden geçirerek evrenselleştirmek ve yasaları tüm vatandaşlar için tam bir eşitlikle uygulamak zorundadır.

Adalet hizmetlerinde adil, hızlı, etkin ve ekonomik sonuç almayı sağlamak üzere; teşkilat yapısında, hukuk kurallarında, hakim, savcı ve adalet meslek mensuplarına ilişkin politikalarda köklü düzenlemeler yapılacaktır.

Adalet sisteminde aranması gereken nitelikler, doğruluk, sürat ve ekonomik olmadır. Hak arama hakkından herkesin yararlanması esastır.

Yürürlükteki yasaların, eskimiş ve günün gereklerine cevap vermeyen yönleri, hukukun üstünlüğü ve hukuka objektif uygunluk açısından taranacaktır; ayrıca, hukuk dili açısından güncelleştirilecektir. Çağdaş, demokratik yapı ile bağdaşmayan hükümlerin metinlerden çıkarılması sağlanacaktır.

Yargıdaki tıkanıklıklar ve birikimler, hızlı ve sağlıklı biçimde giderilecektir. Yargının şeffaflaştırılması, basitleştirilmesi ve hızlandırılması sağlanarak, yargıda değişim gerçekleştirilecektir.

Bu amaçla,

Yargı teşkilatı yeni bir yapıya kavuşturulacaktır.

Ceza hükümleri içeren kanunlardaki hürriyeti bağlayıcı ceza ve adli para cezalarının, idari para cezasına çevrilmesi konusunda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Cezaevlerinin idari ve fiziki yapılarıyla güvenlik tedbirlerindeki noksanlıklar giderilecek; hükümlüyü topluma yeniden kazandıracak çabalar hızlandırılacak ve güvenlik tam olarak sağlanacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Eğitimde, Atatürk İlke ve İnkılaplarına bağlı, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş; bilgili ilmi düşünceye sahip, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü, sevgi dolu, laik ve çoğulcu demokrasiyi davranış haline getirmiş; kişisel sorumluluk duygusu ve toplumsal duyarlılığı gelişmiş; bilgi ve teknoloji üretimine yatkın ve beceri düzeyi yüksek; kendi kendine yeterli ve güvenli; bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amacımızdır.

Zorunlu eğitim, asgari 8 yıla çıkarılacaktır.

Öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli meslek alanlarında eğitim görebilmeleri için, ilköğretimin ikinci kademesinde başlanmak ve ortaöğretimde yoğunlaştırılmak üzere, yönlendirme sistemine işlerlik kazandırılacaktır.

Yüksek öğretime geçişte yığılmaları önlemek üzere, orta öğretim yeniden yapılandırılacaktır. Orta öğretim programları, yüksek öğretime, mesleki teknik eğitime ve hayata yönlendirilecek biçimde yeniden düzenlenecek, bu bağlamda, ülkemizin ihtiyaç duyduğu ara insan gücünü yetiştirmek için, istihdama yönelik, meslek kazandırıcı ve mesleki gelişmeyi sağlayıcı çıraklık ve mesleki teknik eğitime önem, öncelik ve ağırlık verilecektir. Bu eğitimi alan gençlerimiz, kendi işlerini kurmaları için özendirilecek ve kendilerine iş yeri kuma kredisi sağlanacaktır.

Yüksek öğretim yeniden düzenlenecektir. YÖK, sadece koordinasyonun sağlanmasından sorumlu bir yapıya kavuşturulacaktır. Vakıf üniversitelerinin kurulması teşvik edilecektir.

Özel sektörün okul açması ve vakıfların özel üniversite kurmaları teşvik edilecek; eğitim, teknik yöntem ve teknolojilerinin geliştirilmesinde, eğitim araç ve gereçlerinin üretiminde bu kesimin daha fazla rol alması özendirilecek ve desteklenecektir.

Özel üniversitelerin kurulması için, gerekli yasal düzenlemelere gidilecektir.

Bilim ve teknoloji alanında, başta, ABD ve Avrupa Birliği olmak üzere, uluslararası işbirliğine önem verilecek, devletin önemli dış alımlarında bilim ve teknoloji yeteneğimizi yükseltici bilgi ve teknoloji transferine imkân sağlayacak uygulamalara gidilecektir.

Yaygın eğitim, insanlarımızın ve özellikle kadınlarımızın meslek edinmeleri ve el becerilerini geliştirerek üretime yönelmeleri için yeniden düzenlenecektir.

Yurtdışındaki vatandaşlarımızın, milli kültürlerini korumaları, vatandaşlarımızın çocuklarının, yaşadıkları ülkenin eğitim imkânlarından yararlanmaları ve Türkiye'ye dönüşlerinde Türk eğitim sistemine ve topluma uyumlarını kolaylaştıracı tedbirler alınacaktır.

Türk Cumhuriyetleri ve akraba toplulukları ile yürütülen eğitimdeki işbirliği ve buna dayalı projeler daha etkin ve güçlü bir şekilde sürdürülecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Sağlık sistemi, finansman, yönetim ve organizasyon, insan gücü, hizmet arzı ve mevzuat boyutlarıyla ele alınacaktır.

Devlet, bütün vatandaşlar için sağlık evi, sağlık ocağı, anaçocuk sağlığı merkezleri ve verem savaş dispanserlerinin sunduğu temel sağlık hizmetlerini bedelsiz olarak sunmaya devam edecektir.

Sağlık sigortası sisteminin yaygınlaştırılmasına paralel olarak hastaneler özelleştirilecektir.

İlke olarak, herkesin sağlık sigortası primi ödeyeceği ve nüfusun tümünün sağlık güvencesi kapsamına alınacağı sigorta sistemine aşamalı bir biçimde geçilecektir.

Sağlık sigortası primini ödeme gücü olmayanların, primi devletçe karşılanacak, böylece devlet, hizmet sunan kurumları değil, ihtiyacı olan kişileri destekleyecektir.

Sağlık Bakanlığı hastane işleten bir kurum olmaktan çıkarılarak, ilgili kuruluşlarla koordineli bir şekilde, standart ve normları belirleyen ve bu esaslara göre denetleyen bir yapıya kavuşturulacak, yerinden yönetim anlayışı ile yeniden yapılandırılacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri;

Ülkemizde iç barış ve huzurun sağlanması için çalışma barışının temini büyük önem taşımaktadır. Bu sebepten, devlet, işçi ve işveren üçlüsünün devamlı diyalog ve uzlaşma arayışı içinde olmaları gerekmektedir.

Bugün için, uzlaşma ve diyaloga daha fazla ihtiyaç olduğuna inanıyoruz. Hükümet olarak böyle bir ortamı tesis etmek için elden gelen gayreti göstereceğiz. Ekonomik ve Sosyal Konseye işlerlik ve devamlılık kazandıracağız.

Çalışma şartlarının iyileştirilmesi, çalışanların gelirden adil pay almaları, iş kazalarının önlenmesi, iş güvenliğinin sağlanması, toplu pazarlık düzeninin sağlıklı yürütülmesi, son anayasa değişikliğine paralel olarak kamu çalışanlarının sendikalaşması ile ilgili kanuni düzenlemelerin yapılması gibi temel konular başta olmak üzere, huzurlu bir çalışma ortamının tesisi için, ilgili taraflarla ve kuruluşlarla işbirliğine gidilecektir.

Memur ve emeklilerimizin içinde bulunduğu şartlar dikkate alınarak bütçe imkânlarına göre gerekli iyileştirme yapılacaktır.

Çalışma hayatımızın bir uzantısı olan yurtdışındaki vatandaşlarımızın Türkiye ile bağlarının devam ettirilmesi, milli benliklerinin korunması, çalışma şartlarıyla ilgili sorunların çözümü ile birlikte her çeşit hak ve menfaatlerinin korunmasına azami gayret gösterilecektir.

Özellikle, vatandaşlarımızın aile, eğitim, sosyal güvenlik, kesin dönüş yapımları halinde kendilerinin ve çocuklarının uyum problemlerinin çözümü için her türlü çalışma yapılacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri;

Sosyal güvenlik kurumları kronikleşmiş bir mali darboğaz içerisinde. Sosyal güvenlik kurumlarının sigorta hizmetleri, ilke olarak, nimet-külfet dengesi içinde ve kendi finansman imkânlarıyla karşılanacak, karşılığı ödenmemiş sigorta hizmeti verilmesinden kaçınılacaktır.

Özel sigortacılık mevcut sosyal güvenlik sistemine ilave ve isteğe bağlı bir sistem olarak desteklenecek ve bu kapsamda, özel sağlık ve özel emeklilik sigortası teşvik edilecektir. Kişilerin özel sigortalara güvenini sağlayacak denetim hizmetleri artırılacaktır.

Devlet açısından önemli olan husus, herkesin bir sosyal güvenlik kuruluşuna üye olmasıdır. Biz, Hükümet olarak, sosyal güvenliği, ferdin güvencesi olması yönüyle demokratik rejimin sigortası olarak kabul ediyoruz. Devletin sosyal güvenlik ve emeklilik konularındaki görevi yeniden tanımlanacak ve esas itibarıyla, bir denetim görevi yapması sağlanacaktır. Kazanılmış hakları koruyarak, daha güvenli ve vatandaşların tasarruflarının en iyi şekilde değerlendirilmesini amaçlayan çalışmalara önem verilecek, sigortacılık kuralları esas alınarak sosyal güvenlik sorunlarının çözümüne gayret edilecektir.

Sigortalı olmak ve sigortalı çalıştırmaktan kaçışların nedenleri ortadan kaldırılabilecek ve tüm nüfusun sosyal güvenliğe kavuşturulması sağlanacaktır.

Sağlık kuruluşları sosyal güvenlik sisteminden ayrı olarak düzenlenecektir.

Özürllüler için gerekli sosyal ve yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Ülkemizde iç barışın ve huzurun sağlanması için, çalışma barışının tesisi büyük önem taşımaktadır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri;

Kamu hizmetlerinde etkinliğin sağlanması, rasyonel kaynak kullanımı, demokratik ve katılımcı yerinden yönetim ilkelerine uygun olarak, merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımının temel esaslarını belirleyen çerçeve yasa çıkarılacaktır.

Bu yasayla, merkezi ve mahalli idarelerce yürütülecek hizmetlerin nitelikleri belirlenecek, merkezi idare tarafından yürütülen mahalli nitelikte hizmetlere ilişkin görev ve yetkilerin mahalli idarelere devri sağlanacak, mahalli idarelerin idari ve mali yapılarıyla, denetimlerinin esas ve usulleri belirlenecektir.

Merkezi idarenin, idari vesayet hakkı asgariye indirilmekle birlikte, bu hakkın, etkili olarak kullanılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Belediye ve İl Meclisleri-

nin oluşumu, muhtarlar dahil, halk temsilcilerinin daha büyük oranda katılımına imkân verilecek şekilde yeniden düzenlenecektir.

Mahalli idarelerin mümkün olan hizmet ve faaliyetlerinin özelleştirilmesi özendirilecek ve yönlendirilecektir.

Ülke nüfusunun büyük bir bölümünün yaşadığı İstanbul'un giderek büyüyen içme suyu, kanalizasyon, arıtma, çevre, ulaşım, asayiş gibi sorunlarını çözebilmek amacıyla özel bir yönetim şekli ve yapılanması uygulanacaktır.

Mahalli idarelerin gelir kaynakları, kamu hizmetlerine ve gerekli mali planlamaya imkân verecek şekilde düzenli ve sürekli hale getirilecektir.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri;

Belediye, İl özel idaresi ve köylerin gelirlerini düzenleyen kanunlarda yapılacak değişikliklerle yerel yönetimler güçlendirilecek, bu idarelerin vatandaşlarla ilişkileri kolaylaştırılacaktır.

Bütün vatandaşlarımızın bir yuvaya kavuşması, sosyal devlet anlayışımızın tabii bir sonucudur. Konut kooperatiflerine ve vatandaşlara sağlanan destek ve teşvikler artırılacaktır. Şehirlerin çevresini saran gecekondu ve kaçak inşaatlarla etkili bir şekilde mücadele edilecek, şehir altyapı yatırımları ve imar planları şehirlerin gelişmesinin önüne alınacaktır.

Düzenli şehirleşmeyi ve sağlıklı toprak kullanımını temin etmek üzere, belediye sınırları dışındaki yöreler de fiziki planlama bakımından denetleme altına alınacak ve yeni tedbirler getirilecektir.

Sayın Başkan,

Yüce Meclisin Değerli Üyeleri;

Çağdaş yönetim tekniklerinin hayata geçirilmesi yoluyla ve vatandaşa güven esasına dayalı olarak, bürokrasinin en aza indirilmesi ve yönetimin şeffaflaştırılarak vatandaş nezdinde güven unsurunun artırılması önemlidir.

Hukuk devleti ilkelerine bağlı kalarak, yolsuzluk olaylarına karşı etkili bir şekilde mücadele etmek, bizim için ahlaki, hukuki ve siyasi bir zarurettir. Koalisyon hükümeti, her türlü yolsuzluk olaylarının üzerine gitmeye kararlıdır.

Bu husus, devlete ve demokrasiye güvenin vazgeçilmez şartıdır. En başta milletvekili dokunulmazlığı olmak üzere, anayasal, yasal ve kurumsal her türlü düzenleme yapılacaktır.

Devlet yönetiminde şeffaflık ve açıklık esastır.

Devletin yapım, kira, alım-satım işlerinde şeffaflık, açıklık ve rekabet sağlamak için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Kırsal kesimden kentlere ve özellikle büyük metropollere yönelen hızlı bir kentleşme hareketi mevcuttur. Bu hızlı kentleşme, bir yandan kentsel altyapı ihtiyacını hızla artırırken, diğer yandan da önemli sosyoekonomik sorunlara yol açmaktadır.

Başta kamu arazileri kullanılmak üzere, altyapısı hazır planlı arsa üretilecek ve toplu konut uygulamalarıyla konut açığının giderilmesine çalışılacak; bu uygulamayla, aynı zamanda kamuya gelir sağlanacaktır.

Hızlı kentleşme ve artan nüfusun konut ihtiyacının karşılanabilmesi için, konut üretimi ve sahipliği teşvik edilecek; bu amaçla, kamuya ilave yük getirmeyecek şekilde, uygun finansman modelleri geliştirilecektir.

Kentleşme, arsa, konut ve kentsel altyapı ile ilgili tüm uygulamalar, bir bütünlük içerisinde ele alınacak ve merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki koordinasyonla gerçekleştirilecektir. Yeni gecekondulaşmalara imkân vermemek için yaratılan rantların kamuya aktarılması sağlanacaktır.

Kentlerde tarihi, doğal ve kültürel değere sahip alan ve eserlerin korunması ve yenilenmesine önem ve öncelik verilecek; kent kimliğini oluşturan şehircilik ve mimari tarzlarını koruma ve geliştirme faaliyetleri teşvik edilecektir. Çevrenin korunması ekonomik, ticari, sosyal ve siyasi açılardan birbiriyle uyumlu ve bütünlüşmüş bir yaklaşımla ele alınacaktır.

Çevrenin kirletilmesi sonunda alınacak onarımcı politikalar yanında, öncelikle kirletilmeden korunmasını sağlayacak önleyici politikalar tercih edilecektir. Çevre politikaları tüm ekonomik ve sosyal politikalarla entegre edilecek ve bu amaçla ekonomik araçlardan azami düzeyde istifade edilecektir.

Toplumda çevre bilincinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ve yerel yönetimler arasında koordinasyon sağlanarak eylem planları yapılacaktır.

Kent planlamasında çevre düzeni imar planlarına uygun olarak hazırlanacaktır.

Sayın Başkan,

Değerli Milletvekilleri;

Toplum huzurunun sağlanabilmesi ve orta direğin güçlendirilmesi için işsizliğin azaltılması büyük önem taşımaktadır. Genel olarak ekonomik sistemde ve devletin yeniden yapılanmasında alacağımız tedbirler istihdamı artıracak ve işsizliği tedricen azaltacaktır.

Hedefimiz kamu sektöründe kadro şişkinliğiyle işsizliğe palyatif çözüm bulmak değil, özel sektör öncülüğünde yatırımları ve üretimi artırarak istihdam sağlamaktır.

Sosyal politikalarımızın hedefi de kaynağı da insandır; onun mutluluğu ve refahıdır. Bu hedefe ulaşmada en temel kurum ise ailedir. Ailenin güçlendirilmesi, neticede toplumun ve devletin güçlendirilmesidir. Bunun için, hükümet olarak, yalnızca merkezi plan ve programlara değil, yerel yönetimlerle ve sivil kurumlarla işbirliğine zaruret vardır. Özellikle yaşlılara, kimsesizlere, korunmaya muhtaç çocuklara, sakat ve özürlülere, aile dışına itilmiş kadın ve çocuklara yönelik sosyal hizmet politikalarımızda bu yeni yaklaşım esas olacaktır.

Kadın, aile kurumunun en etkili, yönlendirici, yetiştirici, aileyi birleştirici ve koruyucu unsurudur.

Türk kadınının toplum içindeki yerini olumsuz olarak etkileyen düzenlemelerin giderilmesi yönündeki çalışmalar sürdürülecek ve Türk kadınının her alanda etkin bir şekilde ve hizmet görmesini, eğitim düzeyinin yükseltilmesini, karar mekanizmalarında rol almasını sağlayacak yasal ve idari düzenlemeler yapılacaktır.

Ana çocuk sağlığına yönelik hizmetlere önem verilecektir.

Çocuklarımızın ve gençlerimizin Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ilkelerine, milli ve manevi değerlerimize bağlı bir şekilde fikren, ruhen ve bedenen gelişmeleri temin edilecektir.

Gençlik kesiminin sorunlarını gidermek ve gençlerin kalkınma sürecine katkı ve katılımlarını artırabilmek amacıyla bu kesime sunulan hizmetler toplumun temelini oluşturan ve geleceğin güvencesi olan gençlerin eğitim, sağlık, çalışma hayatı, sosyal güvenlik, istihdam ve boş zamanları değerlendirme konularındaki sorunlarının çözümüne yönelik önlemler alınacaktır.

Gençleri alkol, uyuşturucu, kumar ve benzeri alışkanlıklardan koruyucu ve caydırıcı tedbirlerle onları suça iten ortamları yaratan unsurları yok edecek tedbirlere ağırlık verilecektir.

Gençlerin siyasete ve karar süreçlerine katılımı yönünde çaba sarf edilecektir.

Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplum yetiştirilmesi için spora gerekli önem verilecektir.

Beden eğitimi ve spor alanında eğitim, sağlık bilim ve teknolojideki yeniliklerin takibi ve uygulanması konularına öncelik verilecektir. Özellikle şehir imar planlarının hazırlanmasında spor alanlarına ve yeşil alanlara ağırlık verilmesi ve tesis sayısının artırılması için mahalli idarelerle işbirliğine gidilecektir. Sporun her dalda geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için gereken çaba gösterilecektir.

Dünya olimpiyatlarının ülkemizde yapılmasını temin için her seviyede gayretler sürdürülecek, bu hedefe ulaşmak için çok yönlü çalışmalara ve çabalara hız verilecektir.

Sayın Milletvekilleri,

İster gelişmiş olsun ister gelişme yolunda olsun bütün ülkelerde ekonomik ve toplumsal dokunun en önemli kesimi, ortadirek diye adlandırdığımız memur, işçi, emekli çiftçi, esnaf ve sanatkârdan oluşan kesimdir. Bu kesimin sorunları çözülüp mutluluğu sağlanmadan ülkenin toplumsal dokusunu sağlamlaştırmak ve sosyal istikrarı sağlamak mümkün olamaz.

Ekonomiyle ilgili olarak yukarıda belirtilen tedbirlerin alınması en çok bu kesimin üzerinde olumlu etki yaratacak, enflasyonun alınacak tedbirler sonucu düşmesi, fiyat istikrarının sağlanması, tüketicinin gerçek anlamda korunmasıyla ortadirek layık olduğu konuma getirilecektir.

Gelir dağılımının istikrarlı bir şekilde iyileştirilmesi, toplumsal refahın yükseltilmesi ve yaygınlaştırılması temel amaçtır.

Üretken istihdamın artırılması ve kişilerin kendi işlerini kurmaları desteklenecektir. Alt gelir gruplarının refahını artırmak için doğrudan yardım sistemleri geliştirilecek ve bu kesimin yararlandığı eğitim, sağlık ve diğer sosyal hizmetler desteklenecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Esnaf ve Sanatkârların kredi imkânları artırılabacaktır.

Bu kesiminin çalışma şartlarını ağırlaştıran vergi mevzuatı yeniden gözden geçirilecektir.

Küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) üretim ve istihdamdaki paylarının artırılması, işyerlerinin teknoloji transferi yolu ile kalite ve standartlarını geliştirici tedbirler alınarak, Gümrük Birliği içinde rekabet edici bir yapıya kavuşturulmaları sağlanacaktır.

KOBİ'lere, oluşturulacak risk sermaye şirketleri kanalıyla, yatırıma dönük karlı ve verimli projeleri hayata geçirilecek, kolay kredi teminine imkân vermek üzere, kredi garanti fonu uygulaması getirilecektir.

KOBİ'lerin, organize ve küçük sanayi sitelerinde faaliyetlerini sürdürebilmeleri sektörel ve çok ortaklı şirketler halinde örgütlenebilmeleri ve Avrupa Birliği'nden temin edilen kaynaklarla desteklenmeleri, uluslararası piyasalarla irtibatlandırılmaları sağlanacaktır.

Yüce Meclisin Değerli Üyeleri,

Turizm bölgelerinde, ulaşım, su, elektrik, kanalizasyon, arıtma gibi altyapı yatırımları öncelikle ele alınacaktır. Türkiye'nin tabii güzelliklerinin korunmasına özel önem verilecektir.

Türkiye'nin yurtdışında tanıtılması için, etkin ve kapsamlı bir kampanya yürütülecektir.

Turizmin, mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak, yeni potansiyel alanlar yaratılacaktır.

Milli kültürün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, başlıca amacımızdır. Zira kalkınmanın, çağdaşlaşmanın ve dışa açılmanın esasını milli kültürümüz oluşturmaktadır. Bunun için kültürümüzün araştırılmasına ve tanıtılmasına gayret göstereceğiz.

Taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına önem verilecektir. Kütüphane hizmetleri, nitelik, nicelik ve sayıca artırılabacaktır.

Arşiv hizmetlerine, eski yapı ve eserlerin korunmasına, eski eser kaçakçılığının önlenmesine yönelik tedbirlere ağırlık verilecektir.

Milletimizin sosyal ve kültürel hayatında önemli rolü olan edebiyat, musiki, resim, folklor, sinema ve tiyatronun geliştirilmesi kültür ve sanat politikamızın ana hedefi olacaktır. Bu hedefin gerçekleşmesi için azami gayret gösterilecektir.

Yurtdışındaki vatandaşlarımızın milli benliklerini koruyarak Türkiye ile bağlarının kuvvetlendirilmesi, başta Türk Cumhuriyetleriyle olmak üzere bütün ülkelerle sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi esas olacaktır.

Yurtdışındaki tarihi ve kültürel varlıklarımızın tespiti, korunması ve tanıtılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Yurtiçi ve yurtdışı tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde kamu kurum ve kuruluşları dışında özel girişimler, vakıflar ve derneklerin faaliyetleri desteklenecektir.

Sayın Milletvekilleri,

Milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi, huzur, barış ve kardeşliği amaç edinerek din hizmetlerine daha fazla önem verilecektir.

Dinin ve din hizmetlerinin toplum hayatımız için büyük önemi dikkate alınarak bu hizmeti sunan görevlilerin her türlü siyasi düşünce ve tartışmaların dışında tutulmasına gayret gösterilecektir.

Vakıf eserleri, coğrafyayı bize vatan yapan tarih ve kültür varlıklarımızdır. Bu eserlerin korunması, bakım ve onarımı için azami çaba gösterilecek, vakıf çalışmaları teşvik edilecektir.

Sayın Başkan,

Değerli Üyeler;

Hükümet programımızın başarıya ulaşabilmesi amacıyla, yılsonuna kadar yasallaşmasını öngördüğümüz ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sunacağımız kanun tasarıları hakkında bilgi vermek istiyorum.

Özel Tüketim Vergisi ile ilgili yasanın, Telekom Yasasının, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur Yasalarının, Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri Yasasının, Bankalar, Sermaye Piyasası ve Sigorta Kanununun, Gümrük Kanunu ve Gümrük Müsteşarlığı Kanunu ile Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kurulması Hakkındaki Kanunların öncelikle yasallaşmasında zaruret görüyoruz.

Ayrıca, bu yıl sonuna kadar, Vergi Resim ve Harçlar Kanununda yapılacak düzenlemenin, Gümrük Birliği ile ilgili yasaların, Merkez Bankası Kanununda yapılacak değişikliklerin, 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçeden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun, Devlet İhale Artırma ve Eksiltme Kanunu, Belediye Gelirleri Kanunu, 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması ve Yolsuzlukların Önlenmesine Dair Kanunlarda gerekli düzenlemeler yapılacaktır ve Kayıt Dışı Ekonominin Kayıt Altına Alınmasına Dair Kanunun yasallaştırılması da önem arz etmektedir.

Temel eğitimin 8 yıla çıkarılması ile ilgili yasal düzenlemelerin ve sağlık alanındaki yasal düzenlemelerin bu yıl içinde gerçekleştirilmesi diğer önemli bir husustur.

Trafik Kanununda ve Sivil Havacılık Kanununda yapılacak düzenlemeler, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununda, İl Özel İdaresi Kanununda, Belediyeler Kanununda, Köy Kanununda, 3030 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununda yapılacak değişik-

likler, Basın ve TRT Kanunlarında yapılacak düzenlemeler ile Medeni Kanundaki değişiklikleri de lüzumlu görüyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin daha süratli ve verimli çalışabilmesini teminen Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünde, uzun süredir devam eden değişiklik çalışmalarının, en kısa zamanda sonuçlandırılmasını da Yüce Meclisin takdirine bırakıyorum.

Sayın Milletvekilleri,

Son yıllarda dünyada ve çevre ülkelerde meydana gelen gelişmeler, alışılmış tehdit ve risk kavramlarına yeni boyutlar getirmiştir. Türkiye, Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu'daki belirsizlik ve istikrarsızlık üçgeni içerisinde bulunmaktadır. Bu itibarla, vatanımızın her hal ve şart altında savunmasının yapılabilmesi için milli ve tarihi geleneğimiz olan disiplinli ve güçlü bir ordunun varlığının esas olduğu malumunuzdur.

Kahraman ordumuzun en mükemmel şekilde eğitilmesi, modern silah, araç ve gereçlerle teçhiz edilmesi ve güçlendirilmesi için gerekli imkânların sağlanmasını zorunlu görmekteyiz. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin her türlü ortamda hareket yürütebilecek, yeterli komuta ve kontrol sistemlerine sahip, yüksek teknolojiyi kullanabilecek imkân ve kabiliyetlere kavuşturulması elzemdir. Bu itibarla, savunma sanayii geliştirilecek, ordumuzun gücü artırılacak, asker sayısı azaltılırken, personelin eğitimi için gerekli kaynak ve imkânlar sağlanacaktır.

Sayın Başkan,

Sayın Milletvekilleri;

Atatürk ilkeleri dış politikamızın temeli olmaya devam edecektir. Hedefimiz ülkede, bölgede ve dünyada barışı korumak, mütekabiliyet ilkesine uymak şartıyla bütün ülkelerle, dostluk ve işbirliğini geliştirmektir.

Coğrafi bakımdan gayet hassas bir konumda bulunan ülkemiz, bölgedeki uyuşmazlıkların barışçı yöntemlerle çözüme kavuşturulmasına yönelik çabalara aktif biçimde katkıda bulunmaya devam edecektir. Balkanlar, Kafkasya ve Orta Doğu'daki çeşitli uyuşmazlıklarda izlediğimiz yapıcı tutum sürdürülecektir.

Batı dünyası ve Avrupa'nın ayrılmaz bir parçası olan Türkiye, aynı zamanda bir Ortadoğu ve Asya ülkesidir. Önemli sorun ve çatışmaların cereyan ettiği Balkanlar ve Kafkasya Bölgeleri arasında bir istikrar unsurudur.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğinin, mümkün olan en kısa zamanda gerçekleştirilmesi, dış politikamızın öncelikli hedeflerinden birisi olacaktır. Bunun gerektirdiği yasal, ekonomik, sosyal ve idari düzenlemeler süratle gerçekleştirilecektir. Avrupa Birliği ile gerçekleştirdiğimiz Gümrük Birliği Anlaşmasının daha da geliştirilmesi için sürekli çaba harcanacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri ile ilişkilerimizi dostluk ve ittifak anlayışıyla sürdürmek, ekonomik işbirliği boyutuna daha fazla ağırlık vererek geliştirmek arzusundayız.

Rusya Federasyonu ile ilişkilerimizi, şimdiye kadar titizlikle riayet edilen il-keler çerçevesinde, iki ülke arasında işbirliği imkânlarının geliştirilmesine öncelik veren bir anlayışla sürdüreceğiz.

Türkiye'nin Orta Asya Cumhuriyetleri ve Azerbaycan ile sahip olduğu özel iliş-kilerin, ekonomik ve kültürel alanlarda işbirliğinin derinleştirilmesi yoluyla daha da güçlendirilmesi temel hedeflerden biridir. Azerbaycan ve Ermenistan arasında yürütülen barış görüşmelerinin, kalıcı bir barışa dönüşmesi için Ermenistan'ın iş-gal ettiği topraklardan çekilmesi ve Çeçenistan'daki ihtilafın süratle sona erdirilme-si yolundaki yapıcı gayretlerimiz sürecektir.

İslam ülkeleriyle dostluk ve işbirliği ilişkilerini daha da geliştirmeye kararlıyız.

Ortadoğu'daki Arap-İsrail ihtilafının süratle sona ermesi ve barış sürecinin ba-şarıya ulaşması hükümetimizin samimi dileğidir. Bu sonuca ulaşılması bölgedeki bütün ülkelere yarar sağlayacaktır.

Terörizm dünyada ve özellikle bölgemizde barış ve demokrasiye en büyük teh-didi oluşturmaya devam etmektedir. Türkiye'ye yönelik terörist faaliyetlere, destek veren ülkelere karşı gerekli her türlü önlem alınacaktır.

Hükümetimiz, Irak'ın bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğünün korun-masına büyük önem atfetmektedir. Türkiye, Kuzey Irak'ta bu ilkelere aykırı her-hangi bir oluşuma karşıdır.

Geçici bir düzenleme olan Çekiç Gücün şimdiye kadarki uygulamaları dikkate alınarak, Türkiye'nin güvenlik mülahazaları açısından yeniden değerlendirilmesi sağlanacaktır.

Balkanlardaki gelişmeler umut vericidir. DAYTON Barış Antlaşması sonrası Bosna-Hersek'teki tarafların barış yolunda attığı adımlar yakından takip edilmeye ve desteklenmeye devam edilecektir. Bu çerçevede barış sürecine aktif katkılarımız ve Bosna-Hersek'in yeniden imar çabalarının desteklenmesine yönelik yardımları-mız sürdürülecektir.

Türkiye, üyesi olduğu bütün milletlerarası örgütlerde aktif faaliyetlerde bulu-nacaktır.

Aktif olarak rol aldığımız Ekonomik İşbirliği Teşkilatına üye ülkelerle ilişkileri-mizin daha da geliştirilmesine gayret edilecektir.

Bölgesel entegrasyon hareketlerinin önde gelen örneklerinden birini teşkil eden Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü'nün bölge ülkelerinin menfaatine daha da güçlendirilmesi için gayret gösterilecektir.

Değerli Milletvekilleri;

Türkiye, Yunanistan ile iyi komşuluk, dostluk ve işbirliği ilişkileri içinde olmayı arzulamaktadır. Ege'de yaşanan son kriz, bu ülke ile aramızda yıllardır süregelen ihtilafların çözümsüz kalmasının tehlikelerini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Çözümüne ulaşmanın başlıca yolu görüşme ve uzlaşmadır. Bu anlayışla, Yunanistan ile aramızdaki bütün sorunların doğrudan temaslara ve görüşmelere dayalı olarak

çözümlemesini istemekteyiz. Türkiye Ege'nin iki ülke arasında bir barış ve dostluk denizine dönüşmesinin herkesin yararına olduğuna içtenlikle inanmaktadır.

Kıbrıs sorununun, Ada'daki iki toplum arasında doğrudan görüşmeler yoluyla, iki bölge ve iki kesimli federal bir çözüme kavuşturulmasını amaçlayan Birleşmiş Milletler müzakere sürecini destekliyoruz. Türkiye, soruna kalıcı ve her iki tarafın serbest iradeleriyle kabul edecekleri bir çözüm bulununcaya kadar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni her alanda güçlendirmeye çalışacak ve soydaşlarımızın haklı davasının yanında olmaya devam edecektir.

İnsan hakları, bütün ülkelerin uymak zorunda oldukları evrensel bir ilke konumuna gelmiştir. Türkiye, imzaladığı uluslararası anlaşmalar ve kendi halkının arzusu doğrultusunda, bu hakkın en mükemmel şekilde sağlanması için mümkün olan her türlü çabayı gösterecektir.

Sayın Başkan,

Yüce Meclisin Saygıdeğer Üyeleri;

Bugün, ülkemizin ve dünyanın içinde bulunduğu şartlar dikkate alındığında önemli meselelerle karşı karşıya olduğumuz teslim edilecektir. Bu meselelerin çözümünde, sorumluluğun ağırlığı, şüphesiz ki, Hükümetimize ait olacaktır ve Hükümetimiz bunun için elinden gelen gayreti göstermeye kararlıdır.

Ancak, şurası muhakkaktır ki, meselelerimizin çözümünde, başta muhalefet partileri ve siz değerli milletvekilleri olmak üzere, bütün kurum ve kuruluşların yardımına ve aziz milletimizin desteğine ihtiyacımız vardır. Bu bakımdan, biz, Hükümet olarak çok yönlü diyalog ve uzlaşma ortamının tesis ve idamesi için üzerimize düşeni yapacağız.

Sözlerimi bitirirken, Cenabı Hakkın çalışmalarımızda yardımcı olmasını niyaz ediyor, hepinizi en derin saygılarımla selamlıyorum. *(ANAP sıralarından ayakta alkışlar, DYP ve DSP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Değerli milletvekilleri, Hükümet Programı üzerinde, şahsî söz isteğinde bulunan değerli milletvekillerini arz ediyorum: Kemalettin Göktaş, Recep Kırış, Mustafa Köylü, Şevki Yılmaz, Necmettin Aydın, Mehmet Elkatmış, Ahmet Cemil Tunç, Turan Alçelik, Musa Uzunkaya, Ahmet Demircan.

Şu ana kadar gruplardan herhangi bir istek gelmemiştir.

Biraz önce aldığımız karar gereği, Bakanlar Kurulu Programının müzakeresine 10 Mart 1996 Pazar günü saat 13.00'te başlanacaktır.

Kapanma Saati: 16.30

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 20 Cilt 2 Birleşim 21
Sayfa: 36-145
10.03.1996 Pazar

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN — *Mustafa Kalemli*
KÂTİP ÜYELER: *Salih Kapusuz (Kayseri)*
Ali Günaydın (Konya)
Açılma Saati: 13.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, gündemin “Özel Gündemde Yer Alacak İş-ler” kısmına geçiyoruz.

Görüşmelerde, İçtüzüğün 73’üncü maddesine göre, siyasî parti grupları adına -isterlerse- ikişer sayın üye ile şahısları adına iki sayın üyeye, Hükümet adına da, Başbakan veya bir bakana söz vereceğim.

Şimdi, program üzerinde, grupları ve şahısları adına söz alan sayın milletvekil-lerini sırasıyla arz ediyorum:

Demokratik Sol Parti Grubu adına Sayın Bülent Ecevit. (*DSP sıralarından alkış- lar*)

Refah Partisi Grubu adına Sayın Abdüllatif Şener ve Sayın Aydın Menderes. (*RP sıralarından alkışlar*)

Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Yılmaz Karakoyunlu ve Sayın Ahat Andi- can. (*ANAP sıralarından alkışlar*)

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Deniz Baykal. (*CHP sıralarından alkışlar*)

Doğru Yol Partisi Grubu adına da Sayın Saffet Arıkan Bedük ve Sayın Aykon Doğan. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Şahısları adına -geçen birleşimde de arz etmiştim, bir kere daha tekrar edi-yorum. Sayın Kemalettin Göktaş, Sayın Recep Kırış; bulunmadıkları takdirde, sı-rasıyla, Sayın Mustafa Köylü, Sayın Şevki Yılmaz, Sayın Necmettin Aydın, Sayın Mehmet Elkatmış, Sayın Ahmet Cemil Tunç, Sayın Turhan Alçelik, Sayın Musa Uzunkaya, Sayın Ahmet Demircan, Sayın Hanefti Çelik, Sayın Er-sönmez Yarbay, Sayın Mustafa Kul söz talebinde bulunmuşlardır.

Değerli milletvekilleri, Refah Partisi Grup Başkanı Sayın Şevket Kazan’ın, bir tezkereyle Başkanlığa müracaatı Vardır. Sayın Kazan, bu tezkeresinde, 4 ayrı bölüm halinde, bu programın görüşülmesine dair itirazlarını belirtmişlerdir.

Birinci itirazlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, 1963 yılından bugüne kadar, hükümet programlarının hiç birisinin okunuşunun bakanlar kurulu listesinin okunduğu güne tesadüf etmediğidir.

İkinci itirazları, Bakanlar Kurulu Programının okunması, İçtüzük hükümlerine aykırıdır.

Üçüncü itirazları, programın, muhtevası itibariyle, kurulan bu Hükümetin Program, olamayacağıdır.

Dördüncü itirazları, Anayasanın 110 ve 112'nci maddelerine aykırılık iddiasıdır.

Değerli milletvekilleri, Başkan olarak, bu iddiaları tetkik ettim; cevaben arz ediyorum:

Bundan önce, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun, 31.10.1995 tarihli 19'uncu, 10.10.1995 tarihli 5'inci ve 30.6.1991 tarihli 129'uncu Birleşimlerinde, bakanlar kurulu listelerinin Genel Kurulun bilgisine sunulmasını müteakip, bakanlar kurulu programları aynı birleşimde okunmuştur... *(DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Müsaade edin, bitireyim efendim, kanaatlerinizi ondan sonra izhar edersiniz.

İkincisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun aynı birleşimlerinde okunan Danışma Kurulu önerilerine bakıldığında, sadece programların görüşülmesi ve güvenoylamalarının özel gündemde yer alması oylanmış ve kabul edilmiştir; zira, bir konunun özel gündeme alınmasındaki amaç, ona öncelik kazandırmaktır. Başkanlık, bu amaca uygun olarak bunu "Sunuşlar" kısmında yerine getirmiş, böylece önceliğe hız kazandırmıştır.

Üçüncü nokta, Başbakan Sayın Ahmet Mesut Yılmaz, kendisi tarafından kurulan hükümetin programını, bir metin halinde, yazılı olarak Başkanlığa sunmuştur. Başbakanlık, bu metni ve Başbakanın sunduğu bu programı geçerli kabul etmektedir.

Dördüncü nokta, Anayasanın 110 ve 112'nci maddelerine aykırılık iddiaları ise subjektif bir değerlendirmedir.

Bu mülahazalar çerçevesinde, Başkanlığın tutumunda herhangi bir usulsüzlük yoktur. Yüce Meclisin bilgisine arz ederim. *(ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)*

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, müsaade eder misiniz?

Zatı âliniz, benim üç sayfadan ibaret olan maruzatımı, içerisinde seçtiğiniz bazı cümlelerle ifade ettiniz. Zatı âlinizden istirhamım şudur: Bu, fevkalade tarihî bir Vesikadır; okunarak zapta geçsin ki, Genel Kurul, bu itirazda ne kadar haklı hususlara dayanıldığını görsün zatı âlinizin seçtiği cümlelere dayanarak değil- buna muttali olsun; ondan sonra da, sizin verdiğiniz cevapların bu layihaya karşı ne kadar yeterli olup olmadığını, lütfen tetkik etsin. *(RP sıralarından alkışlar)*

HACI FİLİZ (Kırıkkale) — Daha ilk günden başladınız!

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Bakın, bir misal olarak arz ediyorum; geçen ki oturumda oyladığınız Danışma Kurulu önerisi, sadece programın görüşülmesine ve sadece güvenoyuna münhasırdır. İhtüzüğün 104'üncü maddesinin öngördüğü "hükümet programının okunması" ifadesi, Danışma Kurulunda yoktu; dolayısıyla, siz, Danışma Kurulunda olmayan bir işlemi geçen celse muameleye koydunuz. Bu, sadece benim itirazımın bir tek haklı nedenidir, ayaküstü bu kadar ifade edebiliyorum. Ya, 64'üncü maddeye göre, müsaade buyurun -çünkü ben, bu önergeyle, müzakerenin geri bırakılacağı veya sonraya bırakılacağı konusunda, İhtüzük hükmüne dayanarak söz istiyorum- İhtüzüğün, tanıdığı süre içerisinde maruzatımı Genel Kurula arz edeyim veyahut da lütfen bu yazılı maruzatımı Genel Kurulun itilâına sunun. Aksi halde sizin seçtiğiniz cümlelerle Genel Kurula verilen bu bilgi yeterli değildir ve bir bakıma da zatı âlinizin riyasette bulunduğunuz gerçekten önemli şu günde, tutumu açısından münakaşa konusudur.

Arz ederim. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kazan.

Sayın Kazan, benim seçtiğim cümleler, sizin, tezkerenizde bizzat kullandığımız cümlelerdir, kendi tercihim yoktur.

NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Hayır, hayır...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Efendim, lütfen okuyun...

BAŞKAN — Efendim, ben sizi dinledim. (RP sıralarından "Okuyun" sesleri)

Sayın milletvekilleri, usullerimiz var -yeni gelen arkadaşlarımız için söylüyorum- o usullere, lütfen, uymaya başlayalım...

Bakınız! Ben, Sayın Grup Başkanvekilini hiç itirazız dinledim. Şimdi, karşı mütalaam, arz ediyorum. (RP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar ve gürültüler)

Karşı mütalaam, arz ediyorum... (RP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar) Öyle, sıra kapaklarına falan vurmakla olmaz bu iş! Lütfen! Önce dinleyeceğiz ve konuşarak anlaşacağız.

(Kahramanmaraş Milletvekili Hasan Dikici'nin anlaşılamayan bir müdahalesi)

BAŞKAN — Siz de çok tecrübelisiniz, eski milletvekilisiniz..., Lütfen... Biraz heyecanınıza hâkim olun efendim.

Sayın Kazan, tekraren ifadeyle söylüyorum. O seçtiğim itiraz cümleleri, sizin yazıl, müracaatınızdaki itiraz cümlelerinin aynısıdır; artı, benim eksik bıraktığım bir husus varsa, siz, şu anda, size tanıdığım imkân içerisinde, zaten onu yerine getirdiniz.

Başkanlığın tutumunda bir usulsüzlük yoktur; görüşmelere başlıyoruz...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, 64'üncü maddeye göre söz istiyorum.

BAŞKAN — Söz vermedim efendim!

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Vermeye mecbursunuz!

BAŞKAN — Vermedim efendim! Lütfen...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, İçtüzüğün 64'üncü maddesine göre...

BAŞKAN — Vermedim efendim! Buyurun... Lütfen...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan! Sayın Başkan!

BAŞKAN — İstirham ediyorum Sayın Kazan... Lütfen... Buyurun efendim...

BAŞKAN — Görüşmelere başlıyoruz.

Biraz önce arz ettiğim sıra içerisinde ilk söz Demokratik Sol Parti Grubu adına Sayın Bülent Ecevit'in.

Buyurun efendim. *(DSP, DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

DSP GRUBU ADINA BÜLENT ECEVİT (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Demokratik Sol Parti adına konuşmama başlarken, Sayın Mesut Yılmaz Başkanlığında yeni kurulmuş olan Cumhuriyet Hükümetine, memlekete yapacağı hayırlı hizmetlerde başarılar diliyorum. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Geçen aralık ayında yapılan genel seçimlerden sonra, Türkiye, bir hükümet kurma zorluğu yaşamıştır. Bu arada, alışık olmadığımız hükümet modellerine, artık, alışmamız gerektiği de ortaya çıkmıştır. *(RP sıralarından "Sayenizde" sesleri)*

BAŞKAN — Siz devam edin Sayın Genel Başkan; ben, gerekli müdahaleleri yapacağım arkadaşlarıma.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Kurulan Hükümet, hem bir koalisyon hükümetidir hem bir azınlık hükümetidir hem de başbakanlığın dönüşümlü olacağı bir hükümettir.

Son seçimlerden sonra, oyların böylesine dağılmış olmasını, ülkemizde yadırgayanlar olduğunu biliyorum. Bunun, demokrasiyi güçleştireceğini; bunun, demokrasinin yerine oturamamış olmasından kaynaklanan bir sonuç olduğunu düşünenler de vardır; oysa, demokrasileri en iyi işleyen, gelişmeleri en sağlıklı ülkelerin başında İskandinav ülkeleri gelir ve İskandinav ülkelerinde, genellikle her seçimden sonra, bizim son seçimlerle birlikte karşılaştığımıza benzer tablolar ortaya çıkar; bazen azınlık hükümetleri bazen koalisyon hükümetleri bazen de azınlıkta koalisyon hükümetleri kurulur ve bundan dolayı da hiçbir sıkıntı çekilmez. Tabii, böyle bir hükümetin işleyişinde bazı zorlukların olması doğaldır- ama o zorlukların yanı sıra, bu tür hükümet modellerinin büyük yararları da olabilir. Bir kere, her şeyden önce, böyle bir hükümet kolay kolay partizanlık yapamaz; çünkü, Büyük Millet Meclisi çoğunluğunun gözleri ve denetimi her zaman üzerinde olacaktır.

Yine, böyle bir hükümet, kolay kolay keyfi yönetim uygulayamaz; hükümet dışında bulunan Büyük Millet Meclisindeki partilerle sürekli uyum, sürekli uzlaşma arayışına girmek gereğini duyar; hatta Meclis dışındaki toplum kesimleriyle uzlaşma arayışları gereğini duyar. Bu uzlaşma zorunluluğunun, uzlaşma kültürünün, bu hükümet modeliyle birlikte daha da çok gelişeceğine, inanıyorum. Nitekim bunun

ilk örneği, daha hükümetin programı Sayın Başbakan tarafından okunurken görülmüştür. Gerek bizim gerek sendika çevrelerinin ve başka çevrelerin, sosyal güvenlik hizmetlerinin tümüyle özel sektöre bırakılması yolunda, Hükümet Protokolünde, Koalisyon Protokolünde ve Hükümet Programının yazılı metninde yer alan hükmü, Sayın Başbakan, Hükümet adına Programdan çıkardığını ifade etmiştir.

BU, şimdiden, ülkemizde, geçmişte görmediğimiz ölçüde bir uzlaşma ortamının oluşmaya başladığını gösteren sevindirici bir işarettir. Böylelikle, hem toplumda büyük tepkiler yaratacak hem de Anayasaya açıkça aykırı bir hükmün Hükümet Programında yer alması önlenmiş olmaktadır.

Her ne kadar, basınıımız teknik bakımdan çok renkliyse de, bazı yazarlarımız, hâlâ, olayları siyah-beyaz görüyorlar. O arada, sosyal güvenlik sisteminin özel sektöre devrine karşı çıktığımız için, bugünkü sosyal güvenlik sistemini yararlı bulduğumuzu sanıyorlar. Oysa, bugünkü sosyal güvenlik sisteminin ne kadar sakıncalarla dolu olduğu, yükümlülere de devlete de ne kadar büyük yükler getirdiği ortadadır; ama bunun alternatifi, sosyal güvenliği özel sektöre devretmek değil, sosyal güvenlik sistemini güvenilir biçimde işler hale getirmektir; Hükümetin buna özen göstereceğine inanıyorum.

Yine, böyle bir hükümet modeli, yasama çalışmalarında hükümetin çok dikkatli davranmasını gerektirir.

Bu nedenlerle, bu tür hükümet modellerinden kaygı duyulmaması, bunları içimize sindirmemizin gerekli olduğu konularını bir kere daha belirtmek isterim.

Bu tür hükümet modellerini yadırgayanlar olduğu gibi, bizim, bu Hükümete karşı tavrımızı da yadırgayanlar var. Biz, Hükümetin dışında kalmayı tercih ettik; ancak, Hükümete çekinsek oy kullanmak suretiyle güvenoyu alabilme olanağım sağladık, buna yardımcı olmak istedik. Bunu yadırgayanlar olduğunu biliyorum. Oysa bizim bundan iki amacımız vardı: Birincisi, Türkiye'nin içeride ve dışarıda, özellikle de dışarıda çok ağır sorunlarla karşı karşıya olduğu bir dönemde uzun bir hükümet arayışına, bunalıma dönüşebilecek bir hükümet arayışına tahammülü olmadığını, düşünüyorduk; onun için, bir an önce bir hükümet kurulmasına ülke balonundan çok sakıncalı olmayacak bir hükümet kurulmasına yardımcı olmayı bir görev saydık Bir amacımız buydu- yani hükümet kurulmasını kolaylaştırmaktı Bir amacımız da Refah Partili bir hükümete Türkiye'nin muhtaç kalmasını önlemektir. (DSP DYP ve ANAP sıralarından alkışlar, RP sıralarından sıralara vurmalar, gürültüler)

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Nasıl demokratsın sen! Ne demokrasisi! Demokrasi kim, sen kim!

ÖMER EKİNCİ (Ankara) — Demokrasi bu mu?

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Millet iradesine saygıyı öğrenin... Bu kürsüde konuşmaya hakkınız yok.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Böyle konuşulmaz..

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bunun... (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın hatip, bir dakikanızı rica edeceğim efendim.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Seçimlerde...

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, bir dakika... Bir dakika efendim... *(RP sıralarından gürültüler)*

Bir dakikanızı rica ediyorum... *(RP sıralarından gürültüler)*

Efendim, bir dakikanızı rica ediyorum... *(RP sıralarından gürültüler)*

Efendim, bir dakikanızı rica ediyorum; söyleyeceğim şeyi dinlemediniz... *(RP sıralarından gürültüler)*

Değerli milletvekilleri, bir dakikanızı rica ediyorum. Şimdi, bugün, 24 Aralık seçimlerinden sonra teşekkür etmiş Meclisimizde en önemli müzakereyi yapıyoruz. *(RP sıralarından gürültüler)* Bir dakika efendim... Lütfen efendim... İstirham ediyorum... *(RP sıralarından gürültüler)* Bir dakika efendim...

Şimdi, sayın hatiplerin konuşmalar, üzerine, değerli milletvekilleri, beğenilerini ve tenkitlerini belirtebilirler; bunlar, bütün parlamentolarda usuldendir. *(RP sıralarından gürültüler)*

Bir dakika efendim... Müsaade buyurun, söyleyeceğimi bir dinleyin, ondan sonra... *(RP sıralarından gürültüler)*

Ben, sayın hatiplerden, bu beğeni ve tenkitlere çok fazla saha yaratacak cümlelerden kaçınmalarını özetle rica ediyorum.

Ayrıca, sayın milletvekillerinin beğeni ve tenkitlerini, gruplarının sözcülerine bırakmalarını rica ediyorum.

Buyurun, devam edin efendim. *(RP sıralarından gürültüler)*

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Teşekkür ederim.

Değerli arkadaşlarım, bizim... *(RP sıralarından “sözünü geri al” sesleri)*

MUSTAFA ÜNALDI (Konya) — O lafı geri al!

BAŞKAN — Devam edin efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Refah Partili... *(RP sıralarından “sözünü geri al” sesleri)*

BAŞKAN — Sayın Ecevit, siz devam edin efendim. *(RP sıralarından gürültüler)*

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bizim, Refah Partili bir hükümeti sakıncalı görüşümüz, laik ve demokratik cumhuriyete bağlılığımızdan kaynaklanmaktadır. *(DSP sıralarından ayakta alkışlar, DYP ve ANAP sıralarından alkışlar, RP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)*

Bu kaygımızda ne kadar haklı olduğumuza -tabii, kendi görüşümüze göre- bir somut örnek vermek isterim. Daha yeni...

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — “Ecevit istemezse olmaz” diye bir şey yok.

BAŞKAN — Sayın Divan Üyesi, siz oturun efendim... Siz, herkesi sakinleştirirsiniz Sayın Baş. Zaten, sayın hatip “benim görüşüme göre” diye başladı. *(RP sıralarından gürültüler)*

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Yeni kutladığımız kadın hakları yıldönümünün anımsattığı bir kanıtı vermek isterim: Refah Partisi, son milletvekili seçimlerine girerken, tek bir hanım üyesinin adaylık başvurusunu işleme koymamıştır. (RP sıralarından “Sana ne” sesleri) Ama Sayın Erbakan’ın örnek gösterdiği İran’da bile, geçen gün yapılan seçimlerde, 178 hanım, milletvekilliğine adaylığını koymuştur. Bizim günlümüz... (RP sıralarından gürültüler)

Değerli arkadaşlarım, Cumhuriyet Türkiye’si, dünyada, kadın haklarına, kadın-erkek eşitliğine öncülük etmiş ülkelerden birisidir. Böyle bir ülkede, kadınlara milletvekilliği adaylığını bile çok gören, tanımayan, onları ikinci sınıf vatandaş gibi gören; yani, milletin yarısını ikinci sınıf vatandaş gibi gören bir partinin Hükümette yer almamasını temenni etmek, bizim hakkımızdır. (DSP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; ANAP ve DYP sıralarından alkışlar; RP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar, gürültüler)

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Ne alakası var!

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, biz... (RP sıralarından “Programa gel, Programa; Program üzerinde konuş” sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Ecevit, siz devam edin efendim.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sayın milletvekilleri, biz, güven oylamasında çekinsek oy kullanmakla, Hükümetin uygulamalarına, icraatına destek söz vermiş değiliz; biz, sadece, hükümet kurulmasını kolaylaştırdık. (RP sıralarından “Ortakınız” sesleri) Kurulan Hükümetin elbette başarılı olmasını diliyoruz; fakat, bu Hükümete, bizim, parti olarak, herhangi bir borcumuz ve bağlılığımız yoktur. Bazı kimseler, o halde, neden Hükümete üçüncü ortak olarak girmediniz diyorlar.

Eğer, yeteri kadar ağırlıklı olamayacağımız, etkili olamayacağımız bir hükümete girseydik, daha karışılacağımız ilk anlaşmazlıkta hükümet dağılabilirdi ve çok daha ağır bir hükümet bunalımıyla karşı karşıya kalınabilirdi. (RP sıralarından gürültüler)

Biz, muhalefet görevimizi, hiçbir etki altında kalmaksızın, hiçbir komplekse de kapılmaksızın, sorumlu, kararlı ve yapıcı bir şekilde yerine getireceğiz.

ÖMER EKİNCİ (Ankara) — Baştan ayağa kompleksin sen!

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Hiçbir komplekse kapılmaksızın derken, Hükümetten gelen bir yasa önerisi, bizim siyaset anlayışımıza, bizim programımıza, bizim görüşlerimize uygunsa, “bu Hükümetten geliyor” diye desteklememizle etmeyeceğiz. Aynı şekilde, olabilir ki, zayıf bir ihtimal de olsa, Refah Partisinden gelecek bir öneriyi de uygun karşılayabiliriz, Cumhuriyet Halk Partisinden gelecek bir öneriyi de uygun karşılayabiliriz. Bu öneri, falandan geliyor, filandan geliyor diye bir komplekse kapılmaksızın, aklımızın gösterdiği yolda, kendi inandığımız doğrultuda muhalefet görevimizi, yapıcı bir şekilde yerine getireceğiz. (RP sıralarından gürültüler)

Bizim sorumluluğumuz, hükümete değil, memleketedir. (DSP sıralarından “Bravo”, sesleri, alkışlar)

Bizim, bu konumumuzla, belki, Türk siyasal yaşamına bir olumlu katkımız da, merkez sağ, merkez sola biraz yaklaştırmak olabilir. Sosyal devlet de başka türlü gerçekleştirilemez. Sosyal devleti gerçek anlamda yaşama geçirebilmiş olan ülkelerde, merkez sol ile merkez sağın arasında uçurumlar yoktur. Bizim de, bugünkü konumumuzla yapacağımız muhalefet işlevi, umarım ki, Türkiye’de de böyle bir yakınlaşmayı sağlayacaktır. *(RP sıralarından gürültüler)*

Tabii, hükümetin, sadece Meclisteki muhalefet partileriyle uzlaşmaya çalışması yetmez; sadece Meclis dışındaki toplum kesimleriyle de uzlaşmaya çalışması yetmez; aynı zamanda, kendi içerisinde de uzlaşma araması, kendi içerisinde de uyum araması gerekir. Bu konuda da, hükümetin, şimdiden, bazı iyi niyetli eğilimleri ortaya çıkmış bulunuyor, hatta, hükümet içinde uyum sağlamak bakımından, daha hükümet kurulmadan önce, koalisyon ortakları, şimdiden, ölçüyü biraz kaçırmış bulunuyorlar.

Koalisyonun işleyişine ilişkin protokol bölümünün 5’inci maddesinde aynen şöyle deniliyor: “Hükümet ortaklığının devamı süresince, her iki parti, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde birlikte hareket etmeyi kabul ve taahhüt ederler.” *(RP sıralarından “Sen edersin” sesi)* Böyle bir taahhüde yetkileri yoktur. *(DSP sıralarından alkışlar)*

HASAN HÜSEYİN CEYLAN (Ankara) — Hani demokrasi!

BÜLENT ECEVİT (Devamlı) — Bu hüküm Anayasaya aykırıdır; çünkü, Anayasaya göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı için ve Cumhurbaşkanı için oylamalarla ilgili parti kararı alınamaz. Bu, Anayasaya göre yasaktır. Ayrıca, parti kararı, Anayasa çiğnenerek alınsa bile, uygulanamaz; çünkü, Anayasa ve İçtüzüğe göre, Cumhurbaşkanı seçimi de, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçimi de gizli oyla yapılır.

Anayasa, Cumhurbaşkanı ve Meclis Başkanı seçimini özellikle zorlaştırmıştır; şu veya bu partinin etkisinde kalmasın, iktidar çoğunluğunun etkisinde kalmasın diye zorlanmıştır. Onun için, Anayasaya açıkça aykırı olan bu hükmün, protokolden çıkarılmasını veya protokole sehven, yanlışlıkla girmiş olmasını temenni ediyorum.

Bu Hükümetin ne kadar ömrü olacağını ben bilemem; Hükümet, kendi ömrünü kendi biçecektir; ancak, her olasılığa karşı, Türkiye’nin, şimdiden -temenni etmiyorum ama- yeni bir erken seçime de hazırlıklı olması gerekir; çünkü, her an, öyle bir olasılık karşımıza çıkabilir. Bizim temennimiz odur ki, yine, bir erken seçim zorunluluğu ortaya çıkarsa, geçen aralık ayında olduğu gibi, altyapısı tamamlanmamış, Anayasaya açıkça aykırı bir seçim olmamalıdır bu. Onun için de, geçen yaz Büyük Millet Meclisinin Anayasada yaptığı bu değişiklikleri -ki, bu değişikliklerin büyük bölümü, seçme, seçilme ve katılım hakkıyla ilgilidir- yaşama aktaracak uyum yasaları çıkarılmadan seçime gidilmiştir; yani, gençlerin hakları kullanılabilir hale gelmeden, gençlerin siyasal katılımları önündeki engeller kaldırılmadan, yurtdışındaki yurttaşlarımızın seçme hakkı tanınmadan, altyapısı eksik, Anayasaya aykırı bir seçime gidilmiştir. Ayrıca, 1990’dan beri nüfus sayımı yapılmadığı ve onun yerini alabilecek bir düzenleme de getirilmediği için, yoğun göçlerin yer aldığı bu

dönemde, illerin çıkaracağı milletvekili sayısı doğru olarak saptanamamış, orada da büyük haksızlıklar yapılmıştır.

Onun için, benim, yalnız Hükümetten değil, Büyük Millet Meclisinden dileğim; bir an önce, bu, Anayasaya uyum yasalarının çıkarılması, nüfus sayımı bakımından veya onun yerini alabilecek bir düzenleme bakımından gerekenlerin yapılması ve Türkiye'nin, yeniden, Anayasaya aykırı, altyapısız, haksız bir seçimle karşılaşmamasıdır.

Koalisyon Protokolünde ve Hükümet Programında, öncelikli yasaların, ivedilikle çıkarılması gerekli görülen yasaların adları belirtilmiştir; fakat, ne hikmetse, Anayasaya uyum yasaları unutulmuştur. Oysa, Anayasaya saygılı bir hükümetin, öncelikle, Anayasaya uyum çalışmalarının Meclisten geçirileceğini kabul etmiş olması gerekirdi. Bunun da bir unutkanlıktan ibaret olduğunu; ama biraz bağışlanması zor bir unutkanlıktan ibaret olduğunu belirtmek istiyorum.

AHMET DERİN (Kütahya) — Hükümet Protokolüne aldırıydınız ya; nasıl olsa ortaksınız!

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Böyle bir hükümetin başarılı olabilmesi için, dediğim gibi, yalnız Büyük Millet Meclisiyle değil, başlıca toplum kesimleriyle de uzlaşma arayışı içinde olması gereklidir. Nitekim Hükümet de bu gereksinmeyi idrak etmiş ki, gerek protokolde gerek programda, Ekonomik ve Sosyal Konsey için bir yasa çıkaracağına yer verilmiştir. Bundan önceki Hükümetin Başbakanı Sayın Çiller de hatırlarlar; ben, kendilerine defalarca bunu hatırlatmıştım: “Kurduğunuz hükümetin programında yer aldığı halde, bu konseyi bir türlü işletmediniz; oysa, işletseydiniz, ekonomik ve sosyal sorunlara, toplumun daha kolaylıkla içine sindirebileceği çözümler getirilebilirdi” demiştim. Şimdi Hükümet Programında buna yer verilmesini memnunlukla karşılıyorum ancak, bunun için, kanımca, bir yasa çıkarmaya gerek yoktur; hatta, Bakanlar Kurulu kararnamesi çıkarmaya bile gerek yoktur; isterse, Hükümet, bugün, kararın, verir ve yarın, öyle bir konseyi, o konseye katılacak toplum kesimleriyle de anlaşarak kurabilir ve işlerlik kazandırabilir. Bu konuda, Hükümetin gereken ilgiyi göstereceğini umuyorum. Tabii, yalnız işçilerle değil, yalnız işverenlerle de değil aynı zamanda çiftçilerle köylülerle ve kamu görevlileri ve onların kuruluşlarıyla da öğretmenlerin kuruluşlarıyla da bir araya gelerek böyle bir konseyin bir an önce kurulmasında gerek var.

Dün, Ankara'nın ortasında, seslerini başka türlü duyurma olanağı bulamayan öğretmenlerin ne kadar feci bir davranışla karşılaşmalarını gördük; eminim ki, Sayın Hükümet üyeleri de buna üzölmüşlerdir. Ayrıca, bu gibi olaylarla, gençlerde sorunlarının çözümlerini artık sokaklarda arar duruma gelmişlerdir. Onun için, bir an önce, böyle bir konseyin, sadece bir danışma organı olarak değil, ekonomik ve sosyal politikaları hükümetle birlikte oluşturacak bir kurul olarak yaşama geçirilmesini diliyorum.

Hükümet Programında, nelerin yapılacağı, nelerin hedeflendiği ayrıntılarıyla belirtilmiş -çok güzel hedefler de var- ama bu hedeflere nasıl ulaşılacağı, yapılması vaat edilen hususların nasıl gerçekleştirileceği konusuna pek yer verilmemiş ve biraz da hayalci davranılmış. Bu hayalciliğin ilginç bir örneğini, özellikle Koalisyon

Protokolünde gördük; orada, bütçe kanunundan önce çıkarılması gereken, yani şu birkaç hafta içerisinde çıkarılması gereken kanun tasarıları sayılıyordu. Birincisi, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü -onbeş yıldır değiştirememişiz- bütçe çıkma-
dan değiştirilecek metinler arasında yer alıyor. Onun dışında, Özel Tüketim Vergisi Yasası, Telekom Yasası, Sosyal Sigortalar ve Bağ-Kur Yasası, Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri Yasası, Bankalar, Sermaye Piyasası ve Sigorta Kanunu, Gümrük Kanunu ve Gümrük Müsteşarlığı Teşkilat Kanunu.

Ekonomik ve Sosyal Konseyin Kurulması Hakkında Kanun... Bir yandan, önümüzdeki birkaç hafta içerisinde bütçe çıkacak, bir yandan, Plan ve Bütçe Komisyonu, İçtüzük dışında, bütün bu yasaları görüşecek, karara bağlayacak, Meclise sunacak; bu, olanaksız tabii. Biz bu konudaki uyarılarımızı kamuoyu önünde yaptık; belki onun etkisiyle, belki de kendileri de farkına vardıkları için, çok şükür, Hükümet Programında, bunları, bütçeden önce çıkarılması gereken kanunlardan ayrı tutmuşlar ve ivedilikle çıkarılması gereken kanunlar olarak belirtmişler.

Programda, uzun zamandır bütün partilerin paylaştığı bir gereksinme üzerinde duruluyor; o da, devletin yeniden yapılandırılması. Özellikle 1980'li yıllardan beri Türkiye'de işbaşına gelen bütün hükümetler, devletin küçültülmesi, yönetim-
de merkeziyetçiliğin giderilmesi konusunu, âdeta birer slogan haline getirerek hep yinelemişlerdir; fakat, henüz bu yönde bir adım atılmadığı gibi, devlet, küçülmek şöyle dursun, büsbütün büyümüştür; merkeziyetçilik, azalmak şöyle dursun, tek partili hükümet dönemindekinden bile çok daha ileri ölçülere varmıştır.

Devletin son yıllarda ne kadar büyüdüğünü görebilmek için, Ankara'nın ufku-
na bakmak, o ufku delen büyük gökdelenlere bakmak yeterlidir; bunların hemen hemen hepsi, devlet binalarıdır; yani, devlet küçüldükçe, ne hikmetse, devletin yapıları büyüyor.

Öte yandan, Meclis de, Bakanlar Kurulu da devre dışı, bırakılmıştır. Örneğin, geçen yıl mart ayında, bildiğiniz gibi, çok büyük bir sınır ötesi harekât yapıldı. Bu, çok önemli bir karardı. Gerçi, Meclisten onay alınması gerekmiyordu; ama böylesi-
ne önemli bir kararın, öncelikle Bakanlar Kurulunda görüşülmüş olması gerekirdi; fakat, Dışişleri Bakanının bile son dakikada haberi olduğunu, kendi açıklamalarından öğreniyoruz.

Gümrük birliği, Türk ekonomisini ve sosyal yaşamını, hatta, siyasal yaşamını çok yakından ilgilendirecek bir konu. Gümrük birliği de Meclise getirilmemiştir; Hükümette bile enine boyuna tartışıldığından ciddi kuşku vardır; çünkü, bundan önceki dönemde, zaten, Hükümet, bildiğiniz gibi, ancak iki ayda, üç ayda bir, bazı olayların zorlamasıyla toplanıyordu..

Bakanlar Kurulunun işlevi azalmış, ama hacmi büyümüştür, sayısı artmıştır. 1974 yılında, Türkiye'de, sadece 24 bakanlık vardı -şuradaki, Bakanlar Kuruluna ayrılmış olan sıralarda da, sadece 22 koltuk var- 20'lerin pek üstüne çıkması tasav-
vur bile edilmiyordu; oysa, şimdi, Başbakan dışında 33 bakan var. 1974'te, Başbakan Yardımcısı dahil, 4 Devlet Bakanı vardı; şimdi, 15 Devlet Bakanı var. Hizmet gereği olarak değil, parti içi ve koalisyon içi denge hesapları dolayısıyla, Bakanlar Kurulu, büyüdükçe büyümekte ve büyüdükçe de, bir yetki kargaşası ve uyum zorlu-

ğu ortaya çıkmaktadır; ayrıca, kadro israfı, para israf, ve bir yetki kargaşası ortaya çıkmaktadır. Bu kadar geniş bir heyetle, Bakanlar Kurulu toplantılarından verimli sonuç alabilmek de çok zordur. Zaten, belki de o yüzden, bundan önceki dönemde, Bakanlar Kurulu, ancak, iki ayda, üç ayda bir toplanır duruma gelmişti.

Bu arada, yetkiler, en koyu merkeziyetçi yönetimlerde bile görülmedik ölçüde başbakanda toplanmıştır. Başbakana doğrudan bağlı kurum ve kurulların sayısı 64'tür; yani, 64 kurum ve kurul, doğrudan doğruya başbakana bağlı. Devlet bakanları arasında bunlardan bir kısmı bölüşülse de, sorumluluk başbakandadır.

Ayrıca, bu 64 kurum ve kurulun dışında, Başbakanlık merkez örgütünde 37 birim vardır. Bunlardan bir kısmının merkez örgütünde olması doğaldır; ama bazılarının Başbakanlık merkez örgütünde yeri nedir; bunu anlamak çok güç. Örneğin, Deniz ve Kıyı Kirliliği Müşavirliği, Yurtdışı Müteahhitlik Hizmetleri Baş müşavirliği gibi konular bile, Başbakanlığın merkez örgütü içerisine alınmıştır.

Bunların dışında, 8 önemli projenin eşgüdümü başbakandadır.

Ayrıca, 10 konu doğrudan doğruya başbakanın sorumluluğundadır. Bunlar arasında, şehirleşme ve şehircilik sorunları, Ahıska Türkleriyle ilgili işler gibi konular da yer almaktadır.

Tabii, bu konu enflasyonu ve bakan enflasyonu birlikte, Türkiye'de, Ankara'da, bir, müşavirler ve başmüşavirler ordusu da ortaya çıkmıştır. Bu arada, Başbakanlıkta o kadar çok yetki toplanmıştır ki, neticede, Başbakanlık, âdeta devletin yerini alır duruma gelmiştir; belki de bu izlenimin etkisiyle -Sayın Çiller kusuruma bakmasın- bir Başbakanlık forsu, Cumhurbaşkanlığı forsunun karşısına dikilmiştir; hiçbir ülkede böyle bir uygulama yoktur. (*DSP ve ANAP sıralarından al-kışlar*) Sayın Mesut Yılmaz'ın bu uygulamaya son vereceğini öğrenmekten mutluluk duyuyoruz.

Bakanlar Kuruluna, haddim olmadan, bir tavsiyem de şu: Dünyada ve ülkemizde sorunlar çok yoğunlaştı; uzmanlık gerektirir, sürekli izleme gerektirir duruma geldi. Oysa son yıllarda -yalnız geçen Hükümet döneminde değil, ondan önceki bazı hükümetler döneminde de- ne görüyoruz; gerek başbakanlar gerek bakanlar, sürekli olarak, tören tören, şölen şölen koşuşuyorlar; ne zaman okumaya vakit bulabilirler; ne zaman düşünmeye vakit bulabilirler; ne zaman o sayısız müşavirlerine, başmüşavirlerine danışma vaktini bulabilirler, bunu anlayabilmiş değilim. Oysa, bazı temel atma törenleri, bazı açılış törenleri, valilerimize, müsteşarlarımıza, genel müdürlerimize, kaymakamlarımıza, pekâlâ bırakılabilir. Örneğin, bir belde belediye binasının açılışına bir başbakanın veya bakanın gitmesi, herhalde zorunlu değildir. Çağımızda zaman, çok tasarruflı ve verimli kullanılması gereken hale gelmiştir. O bakımdan, yeni Hükümetin, bu zaman israfın, da önleyeceğini umarım.

Yine son yılların bir sloganı, ekonomide istikrardır; fakat, yönetimde istikrar olmadan, ekonomide istikrarın sağlanamayacağı görülmüştür. Yetkilerin hem böylesine dağıldığı hem de böylesine Başbakanlıkta toplandığı bir ülkede, yönetim istikrarını da ekonomik istikrarı da sağlamak kolay değildir.

Öte yandan, şimdi içine girdiğimiz siyasal süreçte, yani, sık sık hükümet değişikliklerinin belki olabileceği, azınlık hükümetlerinin, koalisyon hükümetlerinin işbaşına gelebileceği bir ortamda, istikrar, ancak kamu yönetiminde sağlanır. Hükümetler değişse de, kamu yönetiminde büyük dalgalanmalar olmaması gerekir. Biliyorsunuz, ben, hep İskandinav ülkelerini örnek veririm. İskandinav ülkelerinin başarılarının başta gelen sırlarından biri, iktidar değişikliklerinin, kamu yönetimini ve temel devlet politikalarını etkilememesidir.

Bu konuda, bizim, İskandinav ülkelerine de bakmamıza gerek yoktur; Türk devlet yönetimi içinde iki önemli kurum vardır ki, onlar, iktidar değişikliklerinden etkilenmezler: Biri, Türk Silahlı Kuvvetleri, biri de Dışişleri Bakanlığı. Onlardaki uygulamaları örnek alarak bütün öteki bakanlıklara uyguladığımız takdirde, yönetimde istikrar kolaylıkla sağlanabilir.

Önemli olan, devletin küçülmesi veya büyümesi değil -küçülmüş devlet de olabilir, büyük devlet de olabilir- önemli olan, devletin, yeniden devlet olmasıdır. Halkımız, karşısında, devlet ciddiyetini bekliyor ve bunun simgesi olarak da, yalnız Cumhurbaşkanını değil, aynı zamanda, Hükümeti görüyor. Oysa, son yıllardaki uygulamalarla, halkımızın devlete güveni sarsılmıştır. Onun için, ister küçük ister büyük olsun, devlet, yeniden devlet olmalıdır; yüzlerce yıllık devlet geleneğine sahip olan milletimize layık bir devlet yapısı ve görüntüsü ortaya çıkmalıdır; ama bu, elbette ceberrut devlet değil, sevecen devlet olmalıdır. Ben, bundan birkaç yıl önce, Çivril’de, kendi partimin devlet anlayışını anlatırken, bir köylü sözümü kesti “ben anladım; sen, hayırlı evlat gibi, hayırlı devlet istiyorsun” dedi. (*DSP sıralarından al-kışlar*) İşte, bizim de amacımız o olmalıdır.

Başbakanlık da yeniden Başbakanlık olmalıdır. Ne demektir bu? Anayasanın 112’nci maddesi diyor ki “Başbakan, bakanlıklar arasında işbirliğini sağlar ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözetir.” Oysa, Başbakanlık, son yıllarda, dev gibi ve hantal bir icraat organı durumuna gelmiştir. Sayın Mesut Yılmaz’ın bu durumu da düzeltceğini umuyorum...

İçinde bulunduğumuz ekonomik darboğazın başlıca nedenlerinden biri, herkesin bildiği gibi, kaynak yetersizliğidir. Tabii, buna, harcamaların aşırılığı da, borçların büyüklüğü de eklenebilir; fakat, onları da karşılayabilmek için, devletin daha çok kaynağa gereksinmesi vardır. Yeni kaynak yaratmanın da birtakım zorlukları olduğunu biliyorum; onun için, öncelikle, kaynakları tutumlu ve verimli kullanmaya önem vermek gerekir. Oysa, son yılların hükümetleri, bu konuda çok kötü sınav verdiler; tutumluluk bakımından, vatandaşa ve değişik kuruluşlara iyi örnek olabilecekleri yerde, kötü örnek oldular ve kadro savurganlığı, taşıt savurganlığı, lojman savurganlığı, gezi savurganlığı, demokratik ülkelerde görülmemiş ölçülere vardı.

Bu arada, taşıt savurganlığının ne ölçülere vardığı, daha Hükümetin göreve başlarken karşılaştığı birtakım aşırı isteklerden de anlaşılmaktadır; Sayın Başbakanın bu konuda da kararlı davranacağını, umuyorum.

Yine, izin verirseniz, İskandinav ülkelerinden, tutumluğa iki örnek vermek isterim: Bundan birkaç yıl önce, çok başarılı bir hanım Bakan, yurtdışı görev gezisin-de, bir otelde kral dairesini tuttuğu için görevinden alındı. Son aylarda, İsveç’te, bir

hükümet başkanı aranıyor; iktidar partisine genel başkan ve bir başbakan aranıyor; bir türlü talip çıkmıyor. Bu arada, çok uygun bir aday bulundu; Başbakan Yardımcısı bir hanım; herkes onun üzerinde birleşirken, birtakım usulsüzlükleri ortaya çıktı; bunlardan birisi, bakanlara görevleriyle ilgili harcamaları için kredi kartı verilirmiş; bu hanım Bakan, bir iki kere, o kredi kartını, ufak tefek özel ihtiyaçları için kullanmış; ama hemen geri ödemesini yapmış; ayrıca, bu hanım Başbakan Yardımcısının, makam arabası yokmuş; görev yapabilmek için, taşıt kiralama mecburiyeti varmış; o kiraladığı taşıtları da, bir iki defa, özel işinde kullandığı için, karşılığını hazineye ödediği halde, hakkında soruşturma açıldı ve kendisinin başbakanlık yolu tıkanmış oldu.

Yine o ülkelerde, bizdeki gibi lojman savurganlığı da yoktur; başbakanlar, bakanlar, genellikle, kendi küçük evlerinde, dairelerinde otururlar.

Geçen yıl bu kürsüden yaptığım bir konuşmada, yine İskandinav ülkelerinden buna benzer örnekler veriyordum; birleşimi yöneten Başkanvekili Sayın Yasin Hatiboğlu kürsüden bana seslendi, “Bu bahsettiğin memleketler bizim gezegenimizde mi?” dedi. Evet, bunlar bizim gezegenimizde ve o ülkelerde yaşayan, o ülkelerin düzenine uyum sağlamış onbinlerce yurttaşımız var. Bizim de o ülkelere benzemememiz için hiçbir neden yok. Bu tutumluluk ve verimli kaynak kullanımı sayesinde, o ülkelerin, hem ekonomileri çok büyük ölçüde gelişti hem gelir dağılımında çok ileri ölçüde adalet sağlandı; işçilere de memurlara da, dengeli ve doyurucu ücret verildi; işsiz kalanlar, neredeyse işçilik yaparken aldıklarına yakın işsizlik ücreti alıyorlar-emekliler, hiçbir sıkıntı çekmeden yaşayabiliyorlar bakıma muhtaç herkesin bütün ihtiyaçları karşılanıyor ve halkın bütün sağlık ihtiyaçlar, ücretsiz karşılanıyor böylelikle vatandaşlar beşikten mezara kadar devlet güvencesi altında yaşıyorlar. O ülkelerde devletin ekonomik işlevleri sınırlı ama sosyal işlevleri sınırsız. Devletin ekonomik işlevlerini bizim Hükümetimiz de sınırlayabilir, ama lütfen devletin sosyal işlevleriyle fazla oynanmasın.

Bu örnekleri vermem üzerine denilebilir ki, onlar kendi insanlarına bu olanakları, bu hizmetleri sağlamış, ama onlar zengin ülkeler. Doğru; onlar zengin ülkeler; onların kişi başına ulusal geliri, bizimkinin 5-6 katı; ama bu yüzyılın başlarına kadar, hatta 1920’li, 1930’lu yıllara kadar, onlar da fakir ülkelerdi, büyük ölçüde göç veren ülkelerdi; ancak, sosyal demokratların öncülüğünde kurulan hakça düzenle bu duruma erişebilmişlerdir. Demokratik Sol Partinin de hedefi, Türkiye’imizde öyle bir düzeni gerçekleştirmektir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Elbette, bu hemen gerçekleşemez; ama eğer pusulada Kuzey Yıldızının yönünü tutturursak, adım adım, hedefimize yaklaşırız.

Değerli arkadaşlarım, ne zaman Türkiye’de ekonomide istikrardan söz edilse, hemen, halka içirilecek acı reçeteler gündeme gelir, IMF damgalı acı reçeteler. Oysa, halka acı reçete içirilerek, ekonomideki hastalıkların tedavi edilemeyeceği görülmüştür.

Halka ilk büyük acı reçete 24 Ocak 1980’de içirildi; ikinci acı reçete, 5 Nisan 1994’te içirildi. O kadar ki, biliyorsunuz, 1995 yılında, kamu kesimindeki işçilerin karşısına sıfır zam dayatmasıyla çıkıldı. Sonuç ne oldu? Halkın içtiği bu acı reçete-

lere karşın, acı ilaçlara karşın, yükselen enflasyon, büyüyen bütçe açığı, artan devlet borçları, duran yatırımlar, rant gelirlerinin artışı, gelir dağılımının bozuluşu ve eş görölmedik istikrarsızlık. Demek ki, acı ilaç reçeteleri derde deva olmuyor, başka yöntemler bulmak gerekir.

Tabii, her şeyden önce, adaletli bir vergi düzenine geçmek gerekir. Hükümet Programında bu konuda iyi niyetli birtakım ifadeler yer alıyor; ama sonuç olarak deniliyor ki, tüketim üzerinden alınan vergilere ağırlık verilecektir. Oysa bilindiği gibi, tüketim üzerinden alınan vergi, yani, dolaylı vergi, en adaletsiz vergi türüdür. Türkiye’de, bu vergi türünün toplam vergi gelirleri içindeki pay, zaten aşın ölçüde yüksektir, yüzde 60’ı bulmuştur; eğer, birde tüketim vergilerine, büsbütün ağırlık verilecek olursa, yine halk ezilmiş, halk yoksullaştırmış olacaktır. Onun için, Hükümetin bunu biraz daha gözden geçirmesini temenni ederim.

Programda haklı olarak, Türk ekonomisinin ve sosyal yaşamının son yıllarda ciddi bir yarası haline gelen kayıtdışı ekonomi üzerinde durulmuştur.

Gerçekten, Türkiye’de, kayıtdışı ekonomi çok ciddi boyutlara varmıştır ve bu ekonomi (kayıt-dışı ekonomi) vergi adaletsizliğinin, devlet gelirlerindeki yetersizliğin, ekonomideki anarşinin, yolsuzlukların, rant ekonomisinin, mafya etkinliğinin ve enflasyon lobisinin başlıca etkenlerinden biri durumuna gelmiştir.

Devletin, özellikle, yüksek faizli iç borçlanma yoluyla, rant sektörüne, yani, havadan para kazananlar sektörüne sağladığı olanaklar, kayıtdışı ekonomiyi, büsbütün ağırlıklı duruma getirmiştir.

Kayıt dışı ekonominin olabildiğince kayıt içine alınması, halka acı ilaç içirmekten ekonomide sağlıklı bir denge oluşturmak ve enflasyonu aşağı çekmek için yeterli olacaktır kanısındayız.

Programın bu konuda öngördüğü tek önlem, kayıt dışı ekonominin kayıt içine alınması için bir yasa çıkarılması. Oysa, bu yetmez; vergi yasalarından Bankalar Yasasına, Ticaret Yasasından Ceza Yasasına kadar, değişik alanlarda, değişik yasalarda yeni değişiklikler yapmak gerekir. Her şeyden önce de, iktidarda, rant ekonomisinin egemen güçlerine diyet borcu bulunmayanların bulunması gerekir. (*DSP sıralarından alkışlar*) Bu konuda, kendisine en çok güvenebilecek durumda olan parti de, o çevrelere en küçük bir diyet borcu bulunmayan Demokratik Sol Partidir. (*DSP sıralarından alkışlar*)

AHMET DERİN (Kütahya) — Onun için mi destek verdiniz?

BÜLENT ECEVİT (Devamlı) — Toplumun son yıllardaki bir başka büyük yarası ve huzursuzluk etkeni, yolsuzlukların çok yaygınlaşma devletin içini, devleti bir hastalık gibi kemirmeye başlamış ve devası bulunamaz hale gelmiş olmasıdır. Hükümet Programında, yolsuzluklarla ilgili olarak, geçmişin tartışmasına girilmemek isteniyor, bunu anlayışla karşılıyorruz. Hükümet, bir koalisyon adabı içinde, yeni bir tartışmaya veya eski tartışmaları sürdürmeye gerek görmüyor. Ancak, yolsuzlukları önlemek için, iyi niyetli ifadeler programda yer almakla birlikte, ne gibi önlemler alınacağı belli değil. Oysa, bizim, bu konuda, bir yıldır veya daha uzun bir süredir komisyon raflarında uyutulan somut bir önerimiz var.

Bilindiği gibi, Başbakanlığa bağlı bir Yüksek Denetleme Kurulu vardır; fakat, Başbakanlığa bağlı olduğu için, yeterince serbestçe çalışmamaktadır; onun için, bizim önerimiz şudur: Yüksek Denetleme Kurulu, Başbakanlıktan aynısın; sadece, biçimsel olarak Meclis Başkanlığına bağlansın -zaten, hizmetlerinin büyük bir bölümü Büyük Millet Meclisinedir- fakat, gerçekte, tamamen özerk olsun; kendi iç atamalarını bile kendisi yapar hale gelsin ve gerek partiler gerek kişiler gerek kuruluşlar, örgütler, kendilerinin istihbar edecekleri, duyacaklar, yolsuzlukları, bu kurula, güven duygusu içerisinde verebilsinler. Bizim için, yolsuzluklarla mücadele iddiasında herhangi bir partinin içtenlikli olup olmadığının sınavı, ölçütü, bu öneriye oy vermeleridir; bu öneriyi, bir an önce komisyon raflarında çürümekten kurtarmalarıdır. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Tabii, yolsuzluğu önlemenin başka önlemleri de vardır; ama vaktimizin darlığı dolayısıyla onlara giremeyeceğim.

Sayın Başkan, epey kesintiler olmuştu; ne kadar sürem olduğunu lütfeder misiniz.

BAŞKAN — Efendim, şu anda 45'inci dakika içerisindeyiz; 1 saat süreniz var; eğer, bitiremezseniz, gerekli toleransı Başkanlık gösterecek. *(DSP sıralarından alkışlar)*

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Lütfedersiniz; çok teşekkür ederim efendim. Ben de, sizi güç durumda bırakmamaya çalışacağım.

Türkiye'nindir başka, çok önemli, can alıcı sorunu, bölücü terör. Tabii bu, temel bir ulusal sorun. Programda, bölücü terörün dış kaynaklı olduğu, haklı olarak, belirtiliyor; fakat, dış kaynağın nasıl kurutulacağı açıkça söylenmiyor. Bu konuda, elbette, bizim, bazı somut düşüncelerimiz, önerilerimiz var; ama şu sınırlı zamana sığdıramayacağımız için, bunu, Çekiç Güç'ün görüşülmesinin ve oylamasının gündeme geleceği günlere bırakacağım.

Yalnız, şu gerçeği kısaca belirtmek istiyorum: Körfez bunalımından sonra veya o bunalım sürecinde Türkiye, çok büyük bir hata yapmıştır; kendi bölgesiyle ilgili politikalarını, kendi inisiyatifinden çıkarıp, Amerikan güdümüne sokmuştur. Irak'ın fiilen bölünmesine alet edilmiştir, alet olmuştur. Kuzey Irak'ta, o yüzden, bir otorite boşluğu meydana gelmiştir. O otorite boşluğunu, büyük ölçüde, PKK doldurmuş ve Türkiye'ye kitlesel sızma olanakları elde edebilmiştir. Bunun sonucu olarak da, Türkiye'de, bölücü terör büsbütün yaygınlaşmıştır. Ayrıca, devletin güvenlik harcamalarını büsbütün artırmak gereği ortaya çıkmıştır. Onun için, bugünlük, ayrıntılara girmeden, şu dileğimi, hatta, isteğimi belirtmek istiyorum Hükümete: Türkiye, cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi yeniden kendi dış politikasını özellikle, bölgesel ilişkilerle ilgili dış politikasını, başkalarından etkilenmeksizin, kendi başına belirler duruma gelmelidir.

1920'li, 1930'lu yıllar, düşünün: 13-14 milyon nüfuslu, savaş yorgunu bir ülke; ordusunun donanımı. Son derece de eksik; sanayi diye bir şey yok. Öyle bir ortamda, 1920'lerin, 1930'ların Türkiye'si, Atatürk'ün önderliğinde, kendi bölgesinin önder ülkesi durumuna gelmişti. Bir yandan, Balkan Pakıtına öncülük ederek Balkanlarda kendini bir dostluk çemberiyle çevirtebilmişti; bir yandan, Sadâbâd Pakıtıyla

Ortadoğu’da, hatta, Afganistan’a kadar uzanan bir bölgede etkinliğini artabilmişti; bir yandan, ideolojisine kapısın, sımsıkı tutmak koşuluyla, Sovyetler Birliğiyle çok iyi ilişkiler geliştirebilmişti; savaştan yeni çıkıldığı halde, Yunanistan’la son derecede iyi ilişkiler gerçekleştirebilmişti ve -bunların başarılmasından etken, Türkiye’nin o dönemde, bölge merkezli bir dış politika izlemesiydi, kendi bölgesiyle ilgili politikasının, kendisinin belirlemesiydi. Bu şekilde, kendi bölgesindeki ilişkilerden aldığı güçle, Türkiye, tarihinin o en zayıf döneminde, Batı’nın da Doğu’nun da en saygın ülkelerinden, sözüne en çok kulak verilen ülkelerinden biri haline gelmişti.

Şimdi 1990’ların Türkiye’sindeyiz; bütün aksaklıklarına, gelip geçici darboğazlarına rağmen, o yıllarla kıyas edilemeyecek kadar güçlü bir ekonomimiz var; o yıllardakiyle kıyas edilemeyecek kadar güçlü bir ordumuz var; 60 milyonu aşan, büyük bir kısmı iyi eğitilmiş bir nüfusumuz var. Bu donanımlarıyla, bu kazanımlarıyla, Türkiye, bugün, kendi bölgesiyle ilgili politikalarını, eskisinden çok daha etkili biçimde kendi başına saptayabilecek ve uygulayabilecek durumdadır.

Geçen yıl, mart ayında, sınırötesi büyük askerî harekâta geçildiği günlerde, Batı Avrupalı müttefiklerden bize tepki geliyordu; ama Amerika Birleşik Devletleri bizi anlayışla karşılıyordu. Bildiğiniz gibi, orada, her gün Dışişleri sözcüsü bir basın toplantısı düzenler. Bu sözcü günlerce “Türkiye’den çözüm istiyoruz” diye mesajlar yolladı Türkiye’ye “önyargısız değerlendireceğiz, Irak sorununa sizden çözüm bekliyoruz” dediler; ama Türkiye’den bir çözüm gitmedi. Onun için, artık bunun zamanı geldi, Çekiç Güç uzatılacaksa, kısa bir süre için son defa uzatılmalı. *(RP sıralarından “Aaa” sesleri)* O süre içinde Türkiye, kendi Irak politikasını, kendi Ortadoğu politikasını, bölge dışı ülkelerden bağımsız olarak kendisi saptamalıdır. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Tabii, bu belirttiğim nedenlerle tırmanan bölücü terörün birtakım acı sosyal sonuçları oldu; binlerce köyü boşaltma gereği duyuldu Ve köyleri boşaltılanlar perişan oldular, evsiz barksız kaldılar, ücretsiz, işsiz kaldılar. Bir köylü köyündeyken hiç geliri olmasa bile, hiçbir kazancı olmasa bile, en azından, bahçesindeki tavukla, koyunla karnını doyurabilir. En azından, kapısının önündeki tezekle ısınmayı sağlayabilir. En azından, köy kulübesinde, soğuktan, sıcaktan esirgenme olanağını bulabilir; ama köyünün dışına bırakıldığı andan itibaren, köylü, yüzbinlerce belki milyonlarca köylümüz, bütün bu olanaklardan bir anda yoksun kalıyor ve yıllardan beri, devlet, hükümet, onların derdine çare bulmuyor. O çareyi bulmak ordunun görevi değildir; polisin, jandarmanın görevi değildir; o çareyi bulmak hükümetin görevidir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, bu konuda, Hükümet Programında somut olarak sadece şu ifade yer alıyor: “Köylerine dönemeyenlerin konut edinmeleri hızlandırılacak.” Bir kere, şimdiye kadar konutu onlar edinmedi; çünkü, köylerinden çıkmak zorunda kalan o köylülerin ödeyemeyeceği kadar yüksek bedelli konutlar yapıldı; onları da gerçek ihtiyaç sahibi olmayanlar aldı; Gerçek anlamda konut ihtiyacı karalanmaya başlanmadı bile. Kaldı ki, o da yetmez; bu insanlar nerede çalışacaklar, karınlarını nasıl doyuracaklar, çocuklarına nasıl bakacaklar? Şimdilik, yer yer, çocuklar onlara bakıyor. Örneğin, Hakkâri’den Van’a göç etmiş olan binlerce yurttaşımız çaresizlik

içinde; iş bulamıyorlar, gelirleri, yok- çocukları, kızlar, devletimizin katkısıyla, kilim dokumasını, halı dokumasını öğrenerek analarına babalarına, kardeşlerine bakıyor. Yeni Hükümetin bu konuyu, bu çok önemli insanî sorunu ciddiyle ve ivedilikle ele alması, diliyorum.

Güneydoğuda ve Doğu Anadolu'da dağınık bir yerleşim düzeni var; bu, güvenliği sağlamayı çok güçleştiriyor. O yüzden, korucular yoluyla, o bölgedeki feodal düzen büsbütün kökleştirilmiş oluyor. O bölgede, mutlaka, kırsal alanda akılcı bir yerleşim düzenine geçmek gerekir ve o bölgeye, mutlaka, sanayii götürmek gerekir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, programda deniliyor ki “devlet, bütün ekonomik işlevlerden elini çekecek.” Peki, güneydoğuya kim fabrika götürecektir? Sadece, benim bildiğim bir İstanbullu Hanım çıktı Şırnak'a fabrika götüren; onun dışında, işadamlarımız ziyaretler yaptılar, geziler yaptılar, paneller düzenlediler, raporlar yayınlattılar; ama iş, fabrikaya kurmaya gelince “önce güvenlik, sonra fabrika” dediler. Sadece, bir hanım yurttaşına “önce fabrika, ardından güvenlik kendiliğinden de gelir” anlayışını benimsedi.

Demek ki, özel sektör ilgilenmiyor; o halde, özel sektörün fabrika kurmadığı yerlere, hiç değilse, şimdilik, devlet fabrika kurmak zorundadır. Bu fabrikalarda, şimdilik, kâr da gözetmesi gerekemeyebilir. Sadece, o bölgenin insanlarını çaresizlikten kurtarmak. Ve çağdışı bir feodal yapıdan çağdaş bir demokratik düzene ulaştırabilmek için devletin -ideolojik nedenlerle değil- şimdilik, o bölgede, sınıai yatırımların da öncülüğünü üstlenmesi gerekir kanısındayız.

Yalnız o bölgenin köylüsü değil, Türkiye'nin büyük bölümünde köylülerin son yıllarda sıkıntıları, elbette ki, doğudaki, güneydoğudaki kadar değil; ama, çok büyük ölçüde arttı. Tarımda büyük gerileme var, hayvancılıkta büsbütün büyük bir gerileme var ve şimdi, gümrük birliğinin son aşamasında, korkarım ki, özellikle hayvancılığı, Türkiye'de, kurtarmak büsbütün güçleşmiş olacak.

Bu arada, köylüye, çiftçiye çok büyük hizmetleri dokunan Ziraî Donatım, büyük ölçüde devre dışı bırakıldı; o yüzden, köylümüz, çiftçimiz ucuz fiyatla, makul fiyatla traktör, pulluk alabilme olanağından, zamanında ve ucuz fiyatla gübre alabilme olanağından yoksun kaldı. Birçok köylümüz artık gübre kullanamıyorlar, o yüzden üretim düşüyor. Oysa, nüfusumuzun yüzde 40'tan fazlası hâlâ köylü. Demokratik Sol Partinin hep söylediği gibi: “Köylü kalkınmadan Türkiye kalkınamaz.” *(DSP sıralarından alkışlar)* Bu, tarımla sanayi arasında bir seçme yapmayı da gerektirmez. Dünyaya baktığımız vakit görürüz ki, hangi ülke sanayide ileriye, tarımda da ileridir, hangi ülke sanayide en ileriye, tarımda da en ileridir; işte, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Avrupa Birliği ülkeleri, Japonya. Onun için, tarıma, köylüye güç vermeyi sanayileşmenin de hareket noktası olarak benimsemeliyiz.

Vaktim müsait olmadığı için ayrıntılara giremiyorum; ama bunun nasıl başarılabileceği Demokratik Sol Partinin programlarında ve bildirgelerinde ayrıntılarıyla anlatılıyor.

Programda, sosyal sorunlara çok belirsiz ölçüde, yetersiz ölçüde yer verilmiş. Örneğin, işçi haklarıyla ilgili çok ciddi bir sorun var Türkiye'de.

Geçen yıl Anayasayı değiştirdik; ama Anayasanın 54'üncü maddesini değiştiremedik. Meclisten bu konuda olumlu oy çıkmadı. Oysa, 54'üncü madde, isteyen hükümete, göze alabilirse, her türlü grevi durdurma ve yasaklama olanağını, hatta toplu pazarlık sürecini durdurma olanağın, vermektedir. Bu madde, hâlâ, Demokles'in kılıcı gibi, işçilerin üzerindedir.

Son yıllarda, devletin öncülüğüyle, maalesef, işyerlerinin birçoğu bölünüp bölünüp taşeronla devredilmiştir. Taşeronların eline geçen işyerlerinde de -devletin işyeri olsa bile- işçiler, hiçbir haklarını elde edememektedirler. Geçici işçilik yaygınlaşmıştır. Yasadışı olarak çalışan yabancı işçiler çoğalmıştır. Bütün bunların sonucu olarak, sigortalı işçi sayısı büyük ölçüde azalmıştır. Bu da, SSK'nın düştüğü durumun, elbette, tek nedeni değil, ama önemli nedenlerinden biridir. Bunların sonucu olarak, işsizlik yaygınlaştığı gibi, işçinin pazarlık gücünde yıpranmaktadır.

Hükümet programında, hiç değilse, kamu görevlilerinin sendikal haklarıyla ilgili yasanın süratle çıkarılacağı belirtiliyor. Bu, tabii, sevindirici bir haber-biz de bunun takipçisi olacağız- ama o da yetmez; çünkü, geçen yaz yaptığımız Anayasa değişikliği, o bakımdan çok kısır, çok güdük kalmıştır. Kamu görevlilerine, kendi haklarını, somut biçimde, etkin biçimde arayabilme, yönetimle sözleşme yapabilme olanağı tanınmamıştır. O yüzden de, bir yandan kamu yönetiminde kalite düşmektedir; bir yandan da iyi toplu sözleşme yapabilen sınırlı sayıdaki işçilerin ücretleriyle, kamu görevlilerinin ücretleri arasında büyük bir dengesizlik ortaya çıkmaktadır.

Bu arada, Programda da, uygulamada da unutilan bazı toplum kesimleri var; hatırlatmış olmak için -sorunların ayrıntılarına giremiyorum- Hükümete birkaç örnek vereceğim: Örneğin, mevsimlik geçici işçilerin sorunu, âdeta devletin yaptığı bir sömürü sorununa dönüşmüştür. Bu, devlet sektöründeki mevsimlik geçici işsizler, ancak dört ay, hatta sosyal güvenlikle yararlanamamışlar diye genellikle dört aydan da birkaç gün kısa süreyle çalıştırılıyorlar, onun ötesinde sekiz ay nasıl geçineceklerini bilemiyorlar ve tabii, bu yüzden emeklilik haklarını da kolay kolay elde edemiyorlar.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Buyurun efendim tamamlayın...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Teşekkür ederim.

Onun için, mevsimlik geçici işçilerin sorununa, bir an önce, Hükümetin, sosyal devlete yaraşır biçimde eğilmesini temenni ediyorum. Tabii, işsizlik sigortası olsaydı bu sorun olmazdı; fakat, bunu da unutkanlığa yormak istiyorum. Dikkatimden kaçmamışsa eğer, Hükümet Programında işsizlik sigortasının adı, bile anılmıyor. Oysa, seçim kampanyasında, bütün partiler, işsizlik sigortası vaadinde birbirleriyle yarış halindeydiler; o da unutilanlar arasında.

Ayrıca, teknikerlerin, teknisyenlerin, posta dağıtıcılarının, kadastrocuların, orman muhafaza memurlarının, şimdi görevleri büsbütün ağırlaşan gümrük görevlilerinin, sağlık personelinin ciddi sorunlar, var, Hükümetin bunların üzerine de kısa zamanda eğilmesini diliyorum.

Süreyi geçirmemek için, tabii, bazı çok önemli konuları atlamak zorunda kalıyorum, o arada kısa kısa değinip geçeceğim.

İnsan hakları konusuna güzel ifade edilmiş bir paragrafla değiniliyor; kutlarım Hükümeti. Ancak, çok yadırgadığım bir şey, o paragrafın yeri. Türkiye'deki insan haklarıyla ilgili paragraf dış ilişkilerle ilgili bölümde yer alıyor. Oysa, biz, yabancı-lara hoş görünmek için değil, kendi vicdanımızı tatmin etmek için insan haklarına saygı istiyoruz. *(DSP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yine, seçimlerden önce, bütün partiler, Alevilere hoş görünmek için yarış halindeydiler. Oysa, şimdi, programa bakıyoruz, Diyanet İşlerinden bahsediliyor, din ve inanç özgürlüğünden bahsediliyor;, ama Alevi yurttaşlarımıza seçim kampanya-sı sırasında verilmiş olan sözler unutulmuş gibi görünüyor.

ÖMER EKİNCİ (Ankara) — Aleviler Müslüman değil mi?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Örneğin, Diyanet İşleri teşkilatında hakça temsil edilmeleri, kendi çocuklarına kendi inançları doğrultusunda eğitim verebil-meleri gibi konular, nedense, Türkiye'nin gündeminden çıkmış veya yeni kurulan Hükümetin gündemine girememiş gibi görünüyor...

ÖMER EKİNCİ (Ankara) — Bölücülük yapıyorsunuz...

AHMET DERİN (Kütahya) — İstismar ediyorsunuz...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Biz, bunun da takipçisi olacağız. *(DSP sıra-larından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, Değerli Başkanımızın hoşgörüsünü istismar etmemek için sözlerimi bağlıyorum. Sözlerimi bağlarken, Demokratik Sol Partinin muhale-fette izleyeceği stratejiyi özetle sunmak istiyorum... *(RP sıralarından "Ne muhalefe-ti!" sesleri, gürültüler)*

Biz, muhalefette hırçın ve yıpratıcı değil, yapıcı, denetleyici ve yol gösterici bir muhalefet stratejisi izleyeceğiz. Sorumluluğumuz Hükümete değil, millete ve memlekete olacaktır. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Yolsuzluklarla mücadelede, açıkgozlere göz açtırmayacağız. *(DSP sıralarından alkışlar)* Halkı sömürenlerin, devleti soyanların ekonomiye verdikleri zararı halka ödetirme eğilimi devam ederse, buna karşı etkin ve kararlı mücadele vereceğiz. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Sosyal devletin gerçeklik kazanması, hakça bir düzen önündeki engellerin kaldırılması için, iktidara gelmeyi beklemeden her çabayı göstereceğiz.

Laik cumhuriyetin ve demokrasinin yalnız korunmasına değil, gelişmesine de öncülük edeceğiz. *(DSP sıralarından alkışlar)*

İç barışın ve ulusal birliğin gözcülüğünü sürdüreceğiz. Gücsüzlerin gücü olaca-ğız; sesini duyuramayanların sesi olacağız. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Eleştirdiğimiz her konuda da çözüm üreteceğiz. Demokraside, sorumlu, yapıcı, bilgili muhalefetin, en az iktidar kadar, bazen iktidardan da daha etkili olabileceği-ni göstereceğiz. Demokratik Sol Partiyi iktidara taşıyabilmek için, Hükümetin olası

başarısızlıklarına umut bağlamayacağız; Hükümetin yapabildiklerinin daha iyisini yapabileceğimize kamuoyunu inandırarak iktidara ulaşacağız. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Yüce Heyetinize saygılar sunarım. *(DSP sıralarından ayakta alkışlar; Bakanlar Kurulu, DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Ecevit.

Söz sırası, Refah Partisi Grubunun...

Refah Partisi Grubunun süresini, Sayın Abdülatif Şener ve Sayın Aydın Menderes kullanacaklar.

Birinci sırada, buyurun Sayın Menderes. *(RP sıralarından ayakta alkışlar)*

RP GRUBU ADINA AYDIN MENDERES (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Refah Partisi Grubunun, bu Hükümet Programı üzerindeki görüşlerini, Yüce Meclise arz etmek için huzurlarınızdayım. Grubumuz adına ve şahsım adına, Yüce Meclise en derin saygılarım, sunuyorum. Televizyonları başında bu müzakereleri takip eden bütün vatandaşlarımıza da yine Refah Partisi Grubu adına ve şahsım adına en derin saygılarımı, en sıcak muhabbetlerimi ve en iyi temennilerimi sunuyorum. *(RP sıralarından alkışlar)*

Gerçekten, bu konuşmaya, Refah Partisi Grubunun, Hükümet Programı «zerindeki görüşlerini ve düşüncelerini arz ederek başlamayı ve böyle sürdürmeyi çok arzu ederdim; ama bizden önce yapılan bir konuşma karşısında, Refah Partisi Grubunun hissiyatım, Hükümet Programı hakkındaki düşüncelerinden önce arz etmek gereği ortaya çıkmıştır.

Sayın Ecevit'in biraz önce yaptığı talihsiz konuşmayı Refah Partisi olarak kınıyoruz. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Parlamentonun en eski üyelerinden birisi olan...

ALİ ILIKSOY (Gaziantep) — Yalan mı söylüyor! *(RP sıralarından "müdahale etme, dinle" sesleri)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, ben ikaz ederim efendim.

AYDIN MENDERES (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, söz atmalarına izin veriniz; Sayın Başkandan izin alarak kendilerine gerekli cevaplar verilir ve umuyorum ki, Sayın Başkanımız böyle bir duruma mutlaka izin vermezler; ama bu vereceğimiz cevaplardan dolayı bir gecikme olursa; bu süreyi, konuşma süremizin tamamından tahsil ederler. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Parlamentonun en eski üyelerinden birisi olduğu halde, Parlamenta, demokrasiye ve milletin kararına aykırı bu yakışıksız konuşmadan dolayı, kendisine teessüf ediyoruz. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; DSP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)* Siyasî siciline, böyle bir leke sürmemesini temenni ederdik. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bir Hükümet var; hakkındaki görüşlerimizi ifade edeceğiz. *(DSP sıralarından "Ne zaman?" sesleri)*

Bekle... Bakın, daha sizin faslınızı bitiremedim ki, bu Hükümete geleyim! Fırsatı siz verdiniz; siz! *(RP sıralarından alkışlar)*

Bu Hükümetin iki ortağı, son on yılda, dünyada misli görülmemiş, tarihimizde misli görülmemiş iç borç, yüksek faiz sarmalıyla halkı soymuş; Sayın Ecevit'in tabiriyle rant ekonomisi, bizim tabirimizle yağma, talan ekonomisini uygulamış ve bir tarafta, geniş kitleleri, vicdanları sızlatacak bir yoksulluğa mahkûm ederken; bir avuç rantiyeci, refahtan, şımarıp, patlayacak hale gelmişler ve şimdi, bu gerçek ortadayken, Sayın Ecevit, çekinsek kalmak suretiyle, bu Hükümete sunduklar, çekingen destekleriyle, saf değiştirmiş gözüküyorlar. *(RP sıralarından alkışlar; DSP sıralarından "Mercüme" sesleri)*

Sayın Ecevit, böyle bir Hükümete sunduğu çekingen desteği için Refah Partisinin laiklik anlayışını payanda yapmamalıydı. *(RP sıralarından alkışlar)*

AYHAN GÜREL (Samsun) — Siz laik misiniz?

AYDIN MENDERES (Devamla) — Ona da geleceğiz...

AYHAN GÜREL (Samsun) — Sizin laiklik anlayışınız var mı?

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri...

AYDIN MENDERES (Devamla) — Bu laiklik...

BAŞKAN — Sayın hatip, bir dakikanızı rica edeceğim.

Sayın milletvekilleri, biraz önce ricacı oldum; lütfen, bu çerçevede içinde kalalım; istirham ediyorum.

Devam edin efendim.

AYDIN MENDERES (Devamla) — Bu, laiklik konusuna bir iki yerde daha temas edeceğim; umduğunuz cevapları alacağınızı tahmin ediyorum; herkesin alacağını tahmin ediyorum.

Şimdi, bu Hükümete çekingen destek sunarken Sayın Ecevit, saf değiştirmiş gözüküyor ve üzülmüyorum; bir zamanların ki, saygı duyduğum "Karaoğlan" adına üzülmüyorum; Sayın Ecevit'in herkes tarafından müselleme meziyetleri adına üzülmüyorum... Niye üzülyorsun dersiniz, işte, şuna üzülmüyorum: Bu kürsüde, ben, Sayın Ecevit'i, 1980 öncesi de izledim; o zaman, düzeni değiştirecek Karaoğlan'dı, şimdi ise düzenin bekçiliğine soyunmuş! Ne diyelim, hayırlı olsun! *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Laiklik suçlamasına gelince... Ohooo (!) arşiv ve tarih bu suçlamalarla dolu... Kimler suçlanmadı ki! Demokrat Partiyi suçladınız, Adalet Partisini suçladınız, Merhum Özal'ı, Anavatan', suçladınız, Doğru Yol'u, şimdiki Cumhurbaşkanımızı suçladınız... Evet, böyledir, kim, kendi şartları içerisinde, bu milletin tasvibine ve muhabbetine mazhar olursa, onu laiklikle suçlarlar; kim, milletin gözünden düşerse, gider, laikliğin arkasına sığınmaya çalışır... Bunu bir kere daha gördük... *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Ama, Refah Partisi, milletimizin beklediği hizmetleri -ve milletimize müteşekkirimiz, şükran duyuyoruz, Refah Partisini birinci parti yapmıştır- iktidarda olsun,

muhalefette olsun, bu itimatlı teveccühün bütün gereklerini, inşallah, yerine getirmeye devam edecektir yılmadan ve çekinmeden.

Biran için, bir yıl öncesine dönelim... O zamanki Hükümet diyordu ki, “biz, 5 yıllık süremizi dolduracağız. Hayır, yeni bir seçime gerek yoktur” ama 1995 yılının yazında toplumsal huzursuzluklar arttı, dayanılmaz hale geldi; işçi, memur sokağa döküldü ve o hükümet, kendi kendisini devam ettiremeyecek bir noktaya gelince de erken seçim kararı alındı. Ne bekleniyordu erken seçim kararından? Üç husus beklenmekteydi...

Bunlardan birincisi, bir yıllık zaman kaldı, bu yeterli değil; beş yıl bulalım.

İkincisi, güçlü bir hükümet kurulsun.

Üçüncüsü, yine, geniş tabanlı bir hükümet bulunsun ve işbaşında olsun.

Şimdi ise karşımızda bir Hükümet var, 10 aylık Hükümet bu; beş yıllık değil, 10 aylık Hükümet bu; ama Hükümetimiz de unutmışlar herhalde ki, 5 yıllık bir Hükümet Programıyla Yüce Meclisin huzuruna gelmişler! Hâlbuki siz, sadece 10 aylık bir Hükümetsiniz ve kendisine ilk defa -tarihimizde- ömür biçen bir Hükümetsiniz! (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi bakalım, bu Hükümet güçlü mü? Ne gezer! Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi oy kaybede kaybede, neredeyse iğne ipliğe dönmüş! İşte böyle zayıf bir Hükümet... Peki, bu Hükümet geniş tabanlı mı? Hayır; adı üstünde, bu bir azınlık Hükümeti.

Şimdi, niye böyle bir çelişki ortaya çıkmış? Sebebi açık: Millî irade unutulmuş, milletin dediğine kulaklar tıkanmış, “aman rantiyecileri memnun edelim” denilmiş, rantiyeciler biraz sonra anlatacağımız- çeşitli faaliyetleri göstermişler, Sayın Yılmaz’ın da kararını etkilemişler ve işte karşımıza böyle bir Hükümet çıkmış gelmiş... Halbuki, milletimiz böyle mi olsun dedi? Milletimizin vermiş olduğu karardan -ki, o karar işte bu Parlamentoyu, bunun aritmetiğini oluşturmuştur- böyle bir hükümet mi çıkmalıydı? Hayır.

Gelin bakalım, milletimiz ne demiş?: Refah Partisi birinci parti olmuş... Birinci parti ne demek; şunun üzerinde bir durmak lazım. Birinci parti demek, diğer partilere verilen oyların da, o partinin birinci parti olmasına, asgarîsinden, zımnen rıza göstermiş olması demektir. Öyleyse, hem verilen hem verilmeyen oylarla Refah Partisi birinci parti olmuş. Sadece birinci parti mi? Hayır; oylarını yüzde 50 artırarak birinci parti olmuş. Milletimiz, Refah Partisine doğru koşmuş; sandıkta sadece, “Refah Partisi” dememiş, “Refah Partisi” diye âdeta haykırmış. (RP sıralarından alkışlar)

Refah Partisinin aldığı oyları küçümsemeyin! O oyları almak için, hülyalarınızdan ve rüyalarınızdan kim bilir ne fedakârlıklarda bulunurdunuz! (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Refah Partisinin aldığı bu sonuçla, milletimizin, bu değiştirilemez, eğilemez, bükülemez kararıyla, ne istediğini de ortaya koymuş: Refah Partisi ağırlıklı hükümet. İşte, bunu demiş ve seçimlerden sonra, bu yolda gelişmeler de olmuş.

Bakınız, milletimiz, “Refah Partisi ağırlıklı hükümet” derken, başkaları, bu süre içerisinde, şu geride bıraktığımız on hafta içerisinde neler demişler: Sayın Mesut Yılmaz “benim Grubumun tamamı Sayın Çiller’i istemiyor, üçte ikisi de Doğru Yol Partisini hükümet ortağı olarak istemiyor” demiş ve Refah Partisiyle bir hükümet olabileceğini, Grup kararı noktasına kadar Anavatan Partisi getirmiş.

Peki, ya, bu iktidar bloku, Demokratik Sol Parti, Anavatan Partisi ve aynı zamanda Doğru Yol Partisinin son dört-beş aydır birbirleri için söyledikleri için ne diyelim!

Telaşlanmayın, yeni bir hükümetesiniz, Refah Partisi olarak bir cemilede bulunmamız lazım, şimdilik bu kutuyu açmayacağım. *(RP sıralarından alkışlar)* ama sahiplerini açıklamadan da kullanılıveren şu cümlelere bir bakalım nefer denilmiş: “Mert nâmert” tartışması, “Yalı çetesi siyasî dolandırıcı, Bayan Marcos...” Milletlin hafızasında yer almış suçlamalar bunlar; iktidar bloku, birbirleri için bunları demiş. Millet “Refah Partisiyle bir hükümet kuracaksınız” demiş; Sayın Yılmaz bu noktaya yaklaşmış, bu istikamette sözler söylenmiş...

Peki, acaba, Anayol Azınlık Hükümeti ortaya niçin çıkmış? Şimdi, bu soruya da bir cevap bulmak lazım. Sebebi belli; bakın, iç borç, yüksek faiz... İç borç, daha yüksek faiz... Şu hazine bonosuna verilen faizlere bakınız, diğer taraftan ücretlere bakınız, maaşlara bakınız, taban fiyatlarına bakınız, hatta hatta üretimden ve ticaretten sağlanan kârlara bakınız... Bunların bile ciddi bir bölümü (ücretler, maaşlar, taban fiyatlar, gibi) enflasyonun peşinden koşmaya mecali kalmamışken, bu repolar, faizler, hazine bonusu faizleri, enflasyona, bir yıl içerisinde on tur, yirmi tur bindirmiş, o hızla önünde gitmiş. Ne demek bu? Halk soyulmuş, bir avuç rantiyecinin cebine bu soygun getirilip konulmuş... Bunu başka türlü nasıl izah edeceksiniz? *(RP sıralarından alkışlar)*

“Efendim, biz bundan memnun değiliz...” Ama müellifisiniz! Müellif, eserin den şikâyetçi olabilir mi? Kim? İşte Anavatan Partisi, on yıl içerisinde bunu başlatmış; işte Doğru Yol Partisi, bunu başarıyla ama millet adına da büyük bir şanssızlık devam ettirmiş.

Mesele bununla da kalmamış; özelleştirme konusu var... Sürenin imkânı içerisinde Sayın Şener, bunların ayrıntılarına girecektir. Bununla ilgili dosyaları Refah Partisi Yüce Meclisin huzuruna getirdiğinde bunlar daha ayrıntılı biçimde görülecektir... Bir tesis satılıyor, arsa fiyatının yüzde 25’ine ve o tesisin satışından alınan para, o tesis kapatılacağı için, işçisine ödenecek tazminatın -ki bunu bir yerde devlet ödeyecektir, 1/3 oranındadır... Buna peşkeş demeyip, de ne diyeceksiniz? Eğer bu icraat için, bu yapılanlar için peşkeş olmadığı fikrindeyse Sayın Başbakan, gelir, bu kürsüden ifade eder, “hayır bunlar peşkeş değildir” derler. Bu bir peşkeş... Rantiyeciler, bir taraftan Anavatan ve Doğru Yol’un başlattığı ve ancak onun sürdüreceği bu tatlı ve haksız kazancın devamını düşünürken, diğer taraftan da özelleştirmenin bu yağlı lokmalarına gözlerini dikmişlerdir ve onların gayretleri işte karşımızda duran bu Anayol Azınlık Hükümetini çıkartmış. Bu Hükümet rantiyecilerin hükümetidir. *(RP sıralarından alkışlar)*

Sayın Yılmaz, hatta isim vererek medyayı suçladı; “Şu gazete, Doğru Yol Partisini destekliyor, bize yer vermiyor; çünkü, bunlara, fevkalade haksız birtakım krediler aktarılıyor, kaynaklar aktarılıyor” diye. Kendileri Sayın Başbakanımız şimdi ve aynı zamanda, Yüksek Planlama Kurulunun da başındadır, Yüksek Planlama Kurulu, kendilerinin emrindedir; işte, dosyalar orada... Ayrıca, şeffaflık da vaat ediyorlar; öyleyse, Sayın Yılmaz, yapacağınız ilk iş, şu medyaya, ne kaynak aktarılmış, ne kadar ve hangi şartlarda aktarılmış, gelin, geçmiş sözlerinizin hatırı için ve gelin, saydamlaşma, şeffaflaşma vaadinizin hakkı için, bunu, yarından tezi yok, aziz milletimize lütfedip, açıklayınız. (RP sıralarından “Bravo” sesleri; alkışlar) Açıklamazsanız, biz, istesek de, istemesek de, bu rantiyecilik hükümeti, üzerinize yapışıp kalır.

Bu rantiyeciler, tabii, boş durmadılar... İlk söz ne? Hemen, daha 24 Aralık 25 Aralık olurken, “Millet Anayol dedi” diye gazetelere manşet attırdılar! Böyle bir şey olur mu? Bu neye benziyor; gün devrildikten, gün battıktan sonra günaydın demeye benziyor bu iş. “Millet Anayol dedi” manşeti acaba neden 21 Ekim 1991’de atılmadı? O zaman, Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi, oyların yüzde 52’sini almışlardı, bugün sadece yüzde 38’ini alabildiler, oy oranları yüzde 30 geriledi; o gün için Millet Meclisinde neredeyse Anayasayı değiştirecek bir çoğunluğa sahip olurlardı, Anayasayı değiştirebilirlerdi. Böyle bir noktada “Anayol” denilmemiş, 24 Aralık’ın arkasından, hemen “millet Anayol istedi” denilmiş! Tabii bu hemen çürüdü. Arkasından, “Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisinin programları birbirine benziyor” denildi. Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisinin programları birbirine benziyorsa acaba bu Doğru Yol Partisi ne yapmaya kuruldu! Herhalde, Sayın Çiller, gelir, bir gün bunu milletin önünde açıklar da...

Biz, bu program tartışmasına girecek değiliz; ancak, Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisinin programları birbirine benziyorsa, bu Anayol Azınlık Hükümetinin kurulmasına değil; tam tersine, bu Hükümetin kurulmamasına sebep olmalıydı. Neden mi; eğer, bu programlar benziyorsa, çifte kavrulmuş bu programlar, iki kere reddedildi, 20 Ekim 1991’de ve 24 Aralık 1995’te. (RP sıralarından alkışlar)

Şimdi, bunlar yetmedi, bir başka yalan uyduruldu, “efendim, ordu Refah Partisini istemiyor” diye. İlk gün Refah Partisi dedi ki “hayır, bu yalandır, böyle bir şey olmaz” Çünkü, Türk Silahlı Kuvvetleri -Ordumuz- milletimizin gözbebeğidir, hepimizin gözbebeğidir; ayrıca, demokrasiye bağlıdır, demokrasiye yemin etmiştir, millî iradeye bağlıdır ve Türk Ordusu elbette ki, rantiyecilerin ordusu değil, bu milletin ordusudur. (RP sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar)

Şimdi, sırasıyla söylüyorum: Sayın Cumhurbaşkanımız, Sayın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanımız, Sayın Genelkurmay Başkanımız, Sayın Genelkurmay İkinci Başkanımız ve bu Meclisin bir üyesi olan eski Genelkurmay Başkanı, çok kıymetli bir Milletvekili arkadaşımız Sayın Doğan Güreş, çıktılar, dediler ki “hayır, böyle bir şey yoktur.” Ne oldu? Yalan bozuldu, tertip bozuldu ve Allah’a çok şükür, fitne de kurutulmuş oldu. (RP sıralarından alkışlar)

Şimdi, bu sözler de, bir taraftan hükmünü kaybetti; ama bir başka tartışma devam ettirilmek istenildi. Nedir o? “Refah Partisi, sistemin içerisinde mi, dışarısında mı” tartışması.

Bir kere daha, milletimizin önünde, Yüce Meclisin önünde ifade ediyoruz ki, Türkiye’de, maalesef, iki sistem var: Birisi, Anayasanın öngördüğü yasal sistem; bir de, onun tam negatifi olan, tatbikattaki sistem; rantyecileri kayıran, halkı soyan sistem; (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Hakkârî’de, vatandaşa çöplükte ekmek aratan sistem, ramazan ayında sahurda yememe pahasına, o kışta kıyamette, ekmek kuyruklarına bu milleti sokan sistem; başaklar, dolu, gürbüz olsa da, çiftçiye eli böğründe bırakan, işte, bu tatbikattaki sistem... Refah Partisinin, bu fiili sistemle hiçbir alakası yoktur çok şükür. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) ama Anayasanın, sınırlarını çizdiği yasal sistemin içerisinde ve o sistemin içerisindeki tek partidir de aynı zamanda. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ne diyor Anayasa? “Bağımsızlık ve egemenlik” diyor. Peki, gelin bakalım, 6 Mart 1995 tarihinde imzalanan bu Gümrük Birliği Antlaşması ne yapmış? Gitseydiniz, deseydiniz ki, “Avrupa Birliğinin aldığı bütün kararları inceledik; bunların faydalı olduğu kanaatine vardık ve bunları, Türkiye adına uygulayacağız.” Tabii, bunu tartışırdık; ama buradan bir bağımsızlık ve egemenlik tartışması çıkmazdı; doğru mu olmuş, yanlış mı olmuş; bunu tartışırdık.

Ne diyorsunuz siz, ne demiş 6 Mart belgesinin altına imza atanlar? Demişler ki, “bu Avrupa Birliği, bundan sonra, ne karar verirse; Parlamentosuyla ve Yüksek Adalet Divanıyla ne karar verirse, biz, bunların hepsini gözü kapalı uygulayacağız tatbik edeceğiz, eli bağlı, ağız bağlı, gözü kapalı; hem de, üçüncü ülkelere karşı bunlar, tatbik edeceğiz; bunları uygulayacağız.” Gözü kapalı... Ne demek bu? Siz, işte şurada yazan “Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir” sözüne baka baka, bu egemenliğin büyük bir kısmın, alıp götürmüş, Brüksel’e teslim etmişsiniz. (RP sıralarından alkışlar)

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Bunlar mandacıdır, mandacı...

AYDIN MENDERES (Devamla) — Şimdi, bağımsızlık bu Meclisin ruhudur. Bu Meclis, milli mücadeleyi yapan Meclistir. (RP sıralarından alkışlar) Demokratik Sol Parti bu konuda hassasiyet göstermiş, Anavatan Partisi duyarlı davranmış, hatta, bildiğimiz kadarıyla, Sayın Ecevit “bu Hükümet, bu 6 Mart antlaşmasını gözden geçirsin” demiş. Hemen bir parantez, Batıyla ilişkiler ayrı şey, dünyaya açılmak ayrı şey, malımızı satmak ayrı şey; elbette Uzakdoğu’ya da gideceğiz, Rusya’ya da gideceğiz, her yere gideceğiz, tabii, Refah Partisi de buna yardımcı olacaktır, öncülük edecektir. Avrupa’yla ilişkiler ayrı şey, Avrupa Birliği ayrı şey, şu gümrük birliği bile ayrı bir şey; ama illâ, gelin bakalım, şu 6 Mart antlaşması noktasına... Buna, Türkiye’de kimse kayıtsız kalamaz, her şeyden önce, milli mücadeleyi yapan bu Meclis kayıtsız kalamaz ve eğer, kayıtsız kalan çıkarsa, o kayıtsız kalanlar da, boz kalpaklı kuvvacıların yüzüne bakamaz. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bunlar, bir eleştiri olarak kabul etmemenizi özellikle istirham ediyorum. Bunları, mutlaka, bu Meclis, gündemine alacaktır, buna inanıyoruz. Türkiye, bu yanlıştan kurtulmak mecburiyetindedir; bunun sıkıntıları ortaya çıkacaktır, sıkıntıları ortaya da çıkmıştır. İşte, 1 Ocak 1996 başlamadan önce, Sayın Denktaş’ı, apar topar, ne olur ne olmaz diye bir tereddüt saikiyle, 6 Mart Antlaşmasından kaynaklanan bir tereddüt saikiyle, Türkiye, Ankara’ya çağırarak ve belirli açıklamaları yapmak lüzumunu hissetmiştir.

Şimdi, geliyoruz bu sistem-Anayasa tartışmasının bir diğer noktasına. Sistem, demokrasi diyor, demokrasi... Peki, bu ortaya çıkan Hükümet, acaba, demokrasinin neresinde; milli iradenin neresinde? Şu koca Meclisten başka türlü çıkmazmış gibi azınlık hükümeti çıktı geldi karşımıza ve bakın, seçmenlerin yüzde 15'i sandık başına gitmedi, bir diğer yüzde 15'inin de oy verdikleri partiler barajı aşp Meclise giremediler; oylar Meclise yansımadı; bir yüzde 25 oyu da siz tehlike sayıyorsunuz; bir çırpıda yüzde 55 gitmiş oluyor, halkı ortadan kaldırmıyorsunuz bu şekilde; halk yok! (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi, tabii ki, mesele, bununla da kalmıyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçimi oldu... Demokrasi, geleneklerle yaşar. 1961'den beri devam eden bir centilmenlik anlaşması vardı; bu anlaşma, büyük bir titizlikle korunmuştu ve en fazla oyu alıp, Parlamentoda, en fazla milletvekili sayısına sahip partinin bir üyesinin, Meclis Başkanı olması şeklinde ortaya çıkmıştı; buna uyulmadı. Haydi, buna uyulmadı, bunu bir kenara koyalım; dahası var bu işin, koalisyon protokolü var; burada, Meclise ait komisyonların başkanlıklar, görevleri paylaşılmış; bu yetmemiş, “Meclis Başkanı, ikinci dönem, Doğruyol Partisinden olacak” denilmiş.

Şimdi, Sayın Başbakan, imza sahibisiniz; şu beyanı nasıl bir demokrasi anlayışıyla ve s,k sık dilinizden düşürmediğiniz, bizim de gereklerini yerine getireceğinize inandığımız devlet ciddiyetiyle bağdaştırıyorsunuz Allah aşkına? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ve bir Hükümet Programı... İstim arkadan gelsin misali, önce Hükümet Programı yazılmış, sonra Bakanlar Kurulu belli olmuş ve bu Hükümet Programı, Bakanlar Kurulunda müzakere edilmemiş. Bakanlar, önce bakan olduklarını öğrenmişler, sonra bir de bakmışlar, bir hükümet programı orada duruyor. Ne olurdu bir gün geç müzakere edilseydi, ne olurdu güven oylaması bir gün geç olsaydı? Evet, Sayın Yılmaz, “Hükümet bir gün önce kurulmalıdır” diye Refah Partisine azınlık hükümeti teklifiyle gelmişti ama herhalde yeni ortağıyla hükümet kurarken bu kadar aceleci olmasının da bir gereği kalmamıştır demektir. Ne olurdu bir gün geç gelseydi... Ve şimdi, bunu demokrasiyle...

BAŞKAN — Sayın Menderes, 30 dakikayı geçtiniz; sadece hatırlatmak için sözünüzü kestim efendim.

Buyurun, devam edin.

AYDIN MENDERES (Devamla) — Çok saygı duyuyorum, toleransınıza sığınıyorum, çok kısa bir zamanda toparlamaya çalışacağım efendim.

Şimdi, böyle bir noktadayız.

Bu Hükümet Programında bir başka husus var; bir taraftan yeniden yapılanma, bir taraftan yerel yönetimlere methiye, bir taraftan da İstanbul ile ilgili yeni düzenlemeler; sayfa 23. Zaman kısa olduğu için okumak mümkün değil. Bunun, Anayasa ile de çeliştiği kanaatindeyiz, açıkça ifade ediyoruz ve aynı zamanda, bu, bu programın, bu konudaki diğer beyanlarıyla da çalışmaktadır. İleride vakit olursa temas edeceğim, bu programda Sayın Çiller'in izleri ve çizgileri çok fazla. İstanbul

ile ilgili bölüm, Sayın Yılmaz'ın çizgisini ve düşüncesini yansıtmıyor kanaatini, her şeye rağmen muhafaza ediyoruz.

Şimdi, buradan bir üçüncü hususa geçiyoruz: Anayasa ve laiklik. Bakın, Hükümet Programı, laikliği, din ve vicdan hürriyetinin teminatı olarak tarif ediyor; güzel. 25 saat sürmüş, Sayın Erbakan Sayın Yılmaz görüşmeleri keşke daha uzun sürmüş olsaydı, devam etseydi.

“Din ve vicdan hürriyeti, ülkemizde de; gelişmiş ülkeler seviyesinde uygulanacaktır” deniliyor; demek uygulanmıyormuş! Biz de onu diyoruz zaten. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

“Bütün vatandaşlarımız, ibadet ve inançlarında tamamıyla hür olacaktır” deniliyor; demek hür değillermiş ya da tam hür değillermiş... (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Güzel. Peki, tatbikat?

Sayın Başbakan, tabii, bir metni, genel ifadelerle yazıp, Yüce Meclise sunabilir; ama şimdi, bu oturumda cevap verirken, işte ortaya koyduğu bu genel ilkeleri mevcut tatbikata nasıl uygulayacak, bunlar nasıl somutlaşacak? Bunların cevabını sunması lazım bize; bize değil, Yüce Meclise sunması lazım.

Ne yapacaksınız; bu cuma namazı zulmü devam mı edecek? Memura, işçiye yarım saatlik tatili çok görmeye devam mı edeceksiniz; ne yapacaksınız?

HACİ FİLİZ (Kırıkkale) — İsteyip de kılamayan var mı Sayın Menderes?

AYDIN MENDERES (Devamla) — Başörtüsü zulmü devam mı edecek? Başörtüsü bağlamak, ibadetle inanç hürriyetleri içerisinde değil mi ya da özel hayat değil mi? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Üniversitelere sokturmuyorsunuz...

HACİ FİLİZ (Kırıkkale) — Kim demiş!

AYDIN MENDERES (Devamla) — Hangi üniversiteye aldırıyorsunuz? (DYP sıralarından gürültüler)

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Bu güzel fikirlerinizi, zamanında siz niye uygulamadınız Sayın Menderes?

AYDIN MENDERES (Devamla) — Zamanında uygulayamadıysak, bak, aranızdaki birçok arkadaşla o sorumluluğu paylaştık demektir aziz dostum.

Kurban derisi zulmü devam mı edecek? Efendim, kurban derisini vermesi serbestmiş, toplaması yasak... Bu hangi mantık, bu hangi hukuk anlayışı? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ve asıl bir başkası, hac zulmü... İllâ Diyanet Vakfı taşıyacak; hayır, olmaz. Hangi yoldan gidilecek? Bu hac farızasının yerine getirilmesi uygulaması, seyahat hürriyetini bile tahdit ediyor. Bırakın burada vicdan hürriyetini, bırakın burada din hürriyetini, bu uygulamayı devam ettirerseniz, burada, seyahat hürriyetini bile tahdit etmeye devam etmiş olursunuz.

Asıl, bir sekiz yıllık ilköğretim var... Sekiz yıl olur, onbeş yıl olur, beş yıl olur... Sayın Başbakan, sadece Yüce Meclis, sadece Refah Partisi Grubu değil, inanıyorum

ki, pek çok milletvekili arkadaşımız ve özellikle Anavatan Partisi Grubu da bu sorunun cevabını bekliyor. Bu sekiz yıla çıkarma işi, İmam-Hatip Okullarının orta kısmını kapatmak için midir değil midir; bunu açıklığa kavuşturmanız gerekir. (RP sıralarından “Bravo” sesleri; alkışlar)

“Başörtüsü” deyince, hiç kimse de irkilmesin. Refah Partisinin, başını örtene de saygısı var örtmeyene de saygısı var; herkes, istediği gibi gezer; ama eşit şartlar altında gezer. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Kadınları niye getirmediniz bu Meclise?

AYDIN MENDERES (Devamla) — Size avukatlık mı verdiler! (RP sıralarından alkışlar)

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Hayır...

AYDIN MENDERES (Devamla) — Eğer, partiniz adına, Refah Partisinin içişlerine karışacaktınız, gelin münavebeyle yapalım, becayış yapalım; ben de geleyim sizin partinizin icraatını tenkit edeyim. Böyle şey olur mu? Bu akıllı kimden alıyorsunuz siz, kimden? (RP sıralarından alkışlar)

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Kadınları niye seçtirmediniz? İçinizle dışınız bir değil...

BAŞKAN — Sayın Akar, lütfen dinleyin efendim...

AYDIN MENDERES (Devamla) — Yakında, dosyalar geldikçe, kimin içinin dışının bir olduğu ortaya çıkacaktır.

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Doğruyu konuşmuyorsunuz

AYDIN MENDERES (Devamla) — Bir diğer konu, Atatürk ilkeleri konusudur.

MUSTAFA GÜVEN KARAHAN (Balıkesir) — Çarpılırsın...

BAŞKAN — Efendim, lütfen müdahale etmeyin.

AYDIN MENDERES (Devamla) — Atatürk ilkelerinden dolayı çarpılacaklar, gümrük birliğine gidip imza atıp, bu 6 Martı devam ettirenler olurlar. (RP sıralarından alkışlar)

İstiklali tamme... Şu Gençliğe Hitabeyi bir okuyun, Gençliğe Hitabeyi. “Türk istiklalini ve cumhuriyetini muhafaza etmektir” diyor. İstiklale; yani, bağımsızlığa, cumhuriyetin bile önünde değer addedilmiş. Neden? Millî mücadele demek, Atatürk ilkeleri demek, her şeyden önce, istiklali tamme (tam bağımsızlık) demektir. Eğer tam bağımsızlık yoksa Amasya’nın ne hükmü var! Erzurum’un, Sivas’ın ne hükmü var, İnönülerin, Sakaryaların, Dumlupınarların, Çanakkalelerin ne hükmü var. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Atatürk’e ve Atatürk ilkelerine bakılınca göreceğiniz şudur: Akılcılık ve ilimcilik. Şimdi, sizlerin yapmak istediği, sınanmamış, denenmemiş kendi dogmatik düşüncelerinizi, tam bir dayatmacı anlayışla kabul ettirmek için, Atatürk ilkelerini paravan yapmaktır. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Ben de hatırlıyorum; yerli malı haftaları ne oldu? Bakın, sanayileşme... Ne yaptınız bu sanayileşmeye? Efendim, sadece Batı'ya benzemek... Ne Tanzimat ne cumhuriyet böyle bir taklitçiliği hedef aldı, asla; hedef, muasır medeniyetleri geçmek; onlar, taklit etmek değil. *(RP sıralarından alkışlar)* Ne ile? Sanayi yok, kendi ayaklarının üzerinde duramıyorsun; neyle geçeceksin? Keşke vakit olsaydı da bu konulara daha etraflıca girebilseydik; gireriz...

Şahsiyetli dışpolitika, fevkalade önemlidir. Evet, işte, bütün bunlar reddedilecek ve sonra siz, "Atatürk ilkeleri" diyeceksiniz! Hayır, olmaz! Türkiye'nin nesi var nesi yoksa, ne yaparsanız yapın, bu rantiyecilerin hizmetine veremezsiniz. Bunu bir kere, bir yere yazın. *(RP sıralarından alkışlar)*

O hafta içerisinde, Refah Partisi, olgunluk içerisinde davrandı, centilmence davrandı, dürüst davrandı, Sayın Erbakan tarafından görev on günde iade edildi; hocalık yaptı.

Burada bir hakkı teslim etmek mecburiyetindeyim. Refah-Anavatan Partisi hükümeti bozulmuş olmasına rağmen, Sayın Mesut Yılmaz'ın, Sayın Erbakan'ın gösterdiği bu anlayış ve fedakârlığı reddetmeyen, tam tersine, hakkı teslim eden bir kadirşinaslık içerisinde konuşmuş olmasını da, gerçekten, teşekkürle ve saygıyla karşılıyoruz. Şahsım ve Grubum adına bunu rahatlıkla ifade ederim. *(RP sıralarından alkışlar)*

Burada, diğer bir hususa geldik şimdi. Bütün bunlara rağmen, ortaya bir Refah-ANAP hükümeti çıkamadı, Refah ağırlıklı bir hükümet çıkamadı.

Bu noktaya gelmeden önce, bir hususa da, açıklığa kavuşturmak mecburiyetindeyim. Sayın Erbakan büyük fedakârlık göstermiştir. Niçin? Sebebi belli -kendileri de ifade ettiler- işte Hakkâri... Orada çöplükte ekmek toplayan insanlar, ekmek kuyrukları, işsizler, o çocuklarımız, tiner koklamaya terk edilmiş o çocuklarımız... İşte, büyük şehirlerdeki bu facia, kırsal kesimdeki bu facia... ama Sayın Çiller de diyor ki: "Ben de fedakârlıkta bulundum." Hayır, Sayın Çiller, bunu, bir fedakârlık olsun diye yapmadı; Sayın Çiller, bunu, bir analık içgüdüsüyle yapmadı; sadece, kendisini koruma içgüdüsüyle yaptı, sadece, kendisini koruma... *(RP sıralarından alkışlar)*

Sayın Yılmaz, bu hükümetin, yani, Refah-ANAP hükümetinin niye kurulmadığını açıklamadı, açıklayamadı; onun için de, bu, bir karanlık oda hükümetidir.

Demokrasinin bir hastalığı ortaya çıkmıştır: Rantiyeciler hastalığı ve şimdi hemen huzurunuzda şu tespiti yapmak mecburiyetindeyiz: Sayın Yılmaz, hani, Refah'tan aldığınızdan daha fazlasını Doğru Yol Partisinden alacaktınız; hani, ekonominin tamamı sizin olacaktı; hani, iç borçlar Merkez Bankasına devredilecekti! Acaba, buna İMF mi karşı çıktı, yoksa, Doğru Yol Partisi mi bunu yazdırtmadı? Tabii, bunu da milletimize ve Yüce Meclise herhalde açıklamanız gerekecektir.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; şimdi, karşınızda bir hükümet var. Esasen, bu Hükümet, bir antidemokratik hükümet; demokratik kurallara uymamış; milletin iradesi yansımamış ve bu Hükümet, bir hükümet -evet, doğru; meşru; Anayasaya göre oyunu ahi- meşru olur- ama bu, bir demokrasi ayıbı olarak tarihe böyle geçecektir. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bu Hükümet, bir zoraki nikah hükümetidir -nikah benzetmesi de bizim değil; çünkü, bunu medya yaptı- aynı zamanda. Şu söylenenlere bakınız: Bu Hükümet, kongre hükümeti -iki partinin de kongreleri var- ve aynı, zamanda, bu Hükümet, bir Sayın Çiller'i koruma hükümetidir. "Hayır" diyorsanız, Halep orada ise arşın burada; gelecek dosyalar, gelecek Meclis soruşturmalar, o zaman anlayacağız bu hükümetin niçin kurulduğunu... (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Cansız bir hükümet, heyecansız bir hükümet... Hükümet Program, okundu, geçti. Ne hükümetler geldi geçti bu Meclisten; bu kadar cansız ve heyecansız bir program iradına şahit olmadı bu Parlamento.

Esas itibariyle, sözün kısası, bu Hükümet, bir "yoklar" hükümetidir. Halkta tabanı yok, Türkiye Büyük Millet Meclisinde tabanı yok; yasa, Anayasa nasıl çıkacak... Güvencesi yok bu Hükümetin; prestiji yok; umut yok, heyecan yok; her şeyden önce, halkın güveni yok bu Hükümete. Çünkü, nasıl bir ekseriyet, belli değil, kanun çıkaracağım dese, çıkarabilir mi belli değil, yarın bir Meclis soruşturması verildiği vakit ne olacak, belli değil. "Azınlık hükümeti" demek, her gün kendisini güvenoyuna sunan bir hükümet demektir ve bunun zorluklarını da -buna ister yeni model deyin ister eski model deyin- hep birlikte yaşayacağız.

Gelin, bu yağma, talan ekonomisini sürdürmemek için; gelin, demokrasiye uygun, milletin iradesine uygun bir hükümeti bu Parlamento bünyesinden çıkarmak için, yol kısayken dönelim. Bu, bizim bir kardeşane tavsiyemizdir.

Bu Hükümet, esas itibariyle Sayın Yılmaz'ın, bir iki ay devam etsin diye kurulum dediği azınlık hükümetine benziyor. Yüce Meclisin ve bütün siyasi partilerin yapacaklar, iş, bu beyan, esas almak suretiyle, bugünden tezi yok, yeni, ciddi, istikrarlı, çözüm getirecek, bu batmış gemiyi kurtaracak, bu, hattan çıkmış olan treni tekrar rayına koyacak olan bir hükümeti kurmaktır; bunun için ellerinden geleni yapmalarıdır. Bu çalışmalar, bu Hükümet devam ederken; hatta, daha güvenoyu almadan bile başlamalı ve sürdürülmelidir. Bu bizim kardeşçe bir tavsiyemizdir.

Bakın, dört tane de alternatif var: Bunlardan bir tanesi Refah-ANAP hükümetidir; diğeri Refah-Doğru Yol hükümetidir; bir diğeri Refah-ANAP-Doğru Yol Hükümetidir...

HACİ FİLİZ (Kırıkkale) — Biraz evvel söylediklerin ne oluyor şimdi?

AYDIN MENDERES (Devamla) — Ne yapalım, sizi aklamaya mecburuz; sizi halkın içerisine çıkacak hale getirmek istiyoruz. Bak, burada kardeşlik görevi yapıyorum, sen benim kalbimi kırıyorsun; olur mu öyle şey? (RP sıralarından alkışlar)

...ya da -memnuniyetle- Refah-CHP ve DSP hükümetidir. Biz yine buradayız. (DSP sıralarından "Bize bulaşmayın" sesleri) "Bizim, ANAP'tan da Doğru Yol'dan da, görüşlerimiz, Refah Partisine çok daha yakındır" sözü -1992 yılında söylenmiş- itirazların geldiği yerin Sayın Genel Başkanına aittir; tespiti de doğrudur. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Olmaz olmaz demeyin; şu ANAP'la Doğru Yol bir araya geldikten sonra, gelin bakın, Allah'ın izniyle bu Meclisten ne hükümetler çıkar!

Hepinize sonsuz saygı sunuyorum, Sayın Başkana şükranlarımı sunuyorum. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Menderes, teşekkür ederim.

Sayın Şener, sizin aleyhinize çalışmaması için zamanı durdurdum.

Sayın Menderes, 1 saatlik sürenin 48 dakikasını kullandı, sizin süreniz 12 dakikadır. Sayın Ecevit’e ilave ettiğim 5 dakikayı da size aynen tanıyacağım; dolayısıyla, 17 dakikalık bir süreniz var.

Buyurun efendim. (RP sıralarından alkışlar)

RP GRUBU ADINA ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; değerli büyüğüm, saygıdeğer ağabeyim Aydın Menderes Beyefendi, Refah Partisi Grubu adına ilk, konuşmayı yaptılar; bana az bir süre kaldı; ama yapmış olduğu bu güzel konuşmada çok önemli açıklamalarda bulundular; 24 Aralık seçimleriyle halkın beklentilerini dile getirdiler; bu beklentiler karşısında, rantiyе sınıfının; yani, üretmeden, çalışmadan, yatırım yapmadan devleti hortumlayarak kazananların nasıl bir hükümet ortaya çıkarmaya çalıştıklarını dile getirdiler, anlattılar.

Ben, bu koalisyonun, kuruluşu, yapısı ve önünüze konulan şu metnin muhtevası itibarıyla, halkı nasıl ezeceğini, birkaç rantiyeciyi nasıl zengin edeceğini, borç ve faiz ödemeleriyle su alan gemiyi nasıl batıracağını açıklamak için huzurlarınızdayım.

Evet, belirtildiği gibi, bu Hükümet, bir rantiyе hükümeti olarak kurulmuştur ve bu Hükümetin yapısına baktığımız zaman, açıkça gördüğümüz bir nokta vardır; bu nokta şudur: Ekonominin ağırlığı Doğru Yol Partisindedir. Sayın Yılmaz, daha önce “ekonomi yönetimi iki ayrı partide olursa uyum sağlanamaz” diyor, ekonominin tamamının kendilerinde olmasını istiyordu, talep ediyordu; ama şimdi görüyoruz ki, Devlet Planlama Teşkilatı Doğru Yol Partisindedir, Hazine Müsteşarlığı Doğru Yol Partisindedir, Dış Ticaret Müsteşarlığı Doğru Yol Partisindedir, Eximbank, Gümrükler Genel Müdürlüğü, Sermaye Piyasası Kurulu ve Toplu Konut İdaresi bütünüyle Doğru Yol Partisindedir; sadece, ellerinde, yetkileri sınırlandırılmış bir Maliye Bakanlığı kalmıştır. Bunun, elbette bir sebebi vardır. Bu sebep bence şudur: -geçen eylül ayını herkes hatırlar- DYP-CHP Koalisyonunda bir dağılma meydana gelmişti o arada da Anayolu kurabilmek için Sayın Çiller ile Sayın Mesut Yılmaz bir araya geldiler ve sonra anlaşamadılar hatta kavga ettikleri söylendi ayrıldılar. Aradaki bu anlaşmazlığın gerekçesi de şuydu: Sayın Çiller, Sayın Yılmaz’ı sınava tabi tutmuştu ve “ben, sizin öğrenciniz değilim, imtihana çeker gibi, beni, öyle, ekonomiden hesaba çekemezsiniz” demişti.

Şimdi, bu Hükümetin ekonomiyle ilgili görüntüsüne baktığımızda, hemen tespit edeceğimiz nokta şu: Ekonomideki ağırlık Doğru Yol Partisinde olduğuna göre, demek ki, Sayın Tansu Çiller, Sayın Başbakana o dönemde verdiği kırık notu, bu Koalisyon Hükümetinin kuruluşu sırasında devam ettirmiştir. (RP sıralarından alkışlar)

Ancak, 24 Aralık seçimlerinden önce Anavatan Partisinin gazetelere vermiş olduğu seçim ilanlarında da, Anavatan Partisi, Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Çiller'i ekonomide başarısız bulmuş ve karnesine kırık not vermişti. Bu, neyin ifadesidir; karşılıklı bu kırık not vermelerin açık bir ifadesi vardır; ekonomiyi ne Doğru Yol Partisi biliyor ne de Anavatan Partisi biliyor.

Sizin politikalarınız halk, perişan etmiştir; yıllardır ayrı ayrı iktidardasınız, şimdi birlikte iktidar olmaya çalışıyorsunuz; uyguladığınız bu yanlış politikalarla köylüyü mahvettiniz, esnafı, sanatkârı ezdiniz; işçiyi, memuru enflasyona ezdirdiniz; gelir dağılımını bozdunuz; çalışmadan, üretmeden havadan para kazanan rantıye sınıfını âbâd ettiniz; yatırım ve üretimi terk ettiniz. Halk, ikinize birden zayıf not vermiş ve notunuzu kırmıştır; bu yüzdende oylarınızı azaltmıştır. Açıkça söylüyorum, bundan sonra, bu sahip olduğunuz ekonomik düzenle bu ülkenin hiçbir sorununu çözemezsiniz ağırlaştırırsınız- bu düzenle hiçbir yere varamazsınız. Bundan sonra, muhalefet partisi olarak da, günü geldiğinde iktidar partisi olarak da ekonomiyi size biz öğreteceğiz; Refah Partisi öğretecek. (RP sıralarından alkışlar)

Bu Hükümetin kuruluşuna ve Hükümet Protokolünün içeriğine baktığımızda, tespit ettiğimiz üç ana görüntüden biri şudur: Bu Hükümet, küçük bir rantıye sınıfını zengin etmek için kurulmuştur. Aynı görüşü, Sayın Başbakan Mesut Yılmaz, 51'inci Çiller Hükümetinin Programı üzerindeki görüşlerini Genel Kurulda dile getirirken ifade etmişlerdi. Tutanaklara geçen ifadelerinde aynen şöyle demişlerdi: "Türkiye'de emeğiyle geçinen, alınteriyle geçinen, ücret karşılığında geçinen bütün kesimlerin Türkiye nüfusu içerisindeki oranı yüzde 95'tir. Bütün bu kesimler, yüzde 5'i aşmayan rantıye kesimi tarafından sömürülmektedir; ama bunun müsebbibi o kesimler değildir; bunun müsebbibi bu Hükümettir, Sayın Çiller'dir" demişlerdi o günlerde ve ANAP sıralarından alkışlar almışlardı ve devamla da "Koalisyon Hükümetinin 1992'den, 1993'ten, 1994'ten bugüne kadar o rantıye sınıfına iç borçlanma faizi olarak ödediği toplam miktar yaklaşık 800 trilyon liradır" demişti.

Sayın milletvekilleri, şimdi, 53'üncü Mesut Yılmaz Hükümetinin, zihniyet ve program itibarıyla, bu konuda, önceki Tansu Çiller Hükümetinden hiçbir farkı yoktur, her ikisinde de ekonomik politikaların esası aynıdır -faiz, döviz, borsa ve rant- bir türlü reel ekonomiye gelememişlerdir.

ANAP seçim taahhütnamesinde, üretimle ilgili bir şey yok; hatta "üretim" kelime olarak, kavram olarak bile kullanılmamıştır. Ancak, görüyoruz ki, 53'üncü Hükümetin Programına, heyecansız da olsa, dağınık olarak serpiştirilmiş üretimle ilgili kelimeler var. Bu da, Refah Partisiyle yapılan görüşmelerin bereketi olarak yorumlanabilir.

Evet, bu Hükümet, 53'üncü Hükümet, sadece on aylık bir Hükümettir. İki parti arasındaki Koalisyon Protokolü beş yıllık bir protokoldür; ancak, üzerinde müzakerette ettiğimiz 53'üncü Hükümetin Programı, on aylık bir hükümete ait programdır.

Sayın Başbakanın, bu ay, on aylık Başbakanlığında karşılaştığı ilk tablo, 2 katrilyona yakın borç ve faiz ödemesidir. Önümüzdeki ilk dört ay içerisinde, 1 katrilyon iç borç anapara ve faiz ödemesi vardır; yani, kendi ifadeleriyle, rantıye kesimine kaynak aktarmak için görev başında bulunacaklardır. 65 milyon insanımızın ekmek

alırken, tuz alırken, şeker alırken, peynir alırken KDV'dir, vesairedir diye, alınterin-den ayırarak ödediği vergiler, bu on aylık dönem içerisinde, rantıye kesimine faiz ödemesi olarak aktarılacaktır; ama bunlar yetmeyecektir; çünkü, ödeyeceği borç ve faizleri vergi gelirlerini aşmaktadır, yeniden borçlanmak zorunda kalacaktır ve özelleştirmedir diye,

Petrol Ofisini, TÜPRAŞ'ı, Telekom'u, Demir-Çelik İşletmelerini, Petkim'i ve termik santralleri sıraya koymuş vaziyettedirler. İşte, önümüzdeki on ayın serüveni budur. Bu on ayın hesabını, sadece ve sadece rantıye kesimine, bütçe imkânlarıyla, kamu kesimi imkânlarıyla kaynak aktarma şeklinde göstereceklerdir.

Hükümet Programı, kamu borçlarının nasıl itfa edileceğinden dahi söz etmemiştir. Halbuki, Anavatan Partisinin seçim taahhütnamesinin en iddialı bölümü, iç borç ve faizlerinin itfasıyla ilgiliydi. Bu borçlar Merkez Bankasına devredilecekti, Merkez Bankası özertleştirilecekti ve iki yıllık bir süre içerisinde, Hükümet, Hazine, bu iç borç faiz ödemelerinden kurtulacak, en azından rahatlayacaktı. Buna rağmen, Anavatan Partisinin seçim taahhütnamesinde iddialı olarak yer alan bu bölümün, Sayın Mesut Yılmaz Hükümetinin Programında yer almayışının iki sebebi vardır: Bu iki sebepten birincisi, demek ki, Sayın Tansu Çiller, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en kötü ekonomi yönetimi dönemini geride bırakan bir isim olarak bu hükümet kurulurken ANAP'ın ekonomi kurmaylarının bu görüşüne, iltifat etmemiştir, beğenmemiştir; açıkçası, kırık not vermiştir.

İkincisi belki de daha önemlidir, Sayın Çiller, ekonomiyle ilgili bakanlıklar, ve Anavatan Partisine emanet etmemiştir, güvenememiştir; ama sonuç ortadadır, rantıye sınıfına, cumhuriyet tarihinin en büyük kaynak aktarma görevi, bu, on aylık hükümetiyle Sayın Mesut Yılmaz'a verilmiş durumdadır.

ANAP'lı saygıdeğer arkadaşlarım, bu başarınızdan dolayı, aslında, sizleri kutlamak istiyorum.

Değerli Anavatan Partili ve Doğru Yol Partili arkadaşlarım, rakamlar gerçekten korkunçtur. Anavatan Partisinin 48 milyar dolara çıkardığı dışborç, Çiller Hükümeti döneminde 80 milyar dolara gelmiş, dayanmıştır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Şener, size, 5 dakikalık bir süre ilave ediyorum. Buyurun...

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ANAP'ın 88 trilyon lira olarak bıraktığı iç borç, 2 katrilyona ulaşmıştır. Bugün, 1995 yılı itibariyle, devlet borç ve faiz ödemelerinin vergi gelirlerine oranı yüzde 177 olmuştur.

Bu Türkiye, ayrı ayrı iktidar olan Doğru Yol Partisi ile Anavatan Partisinin Ortaya çıkardığı Türkiye'dir. Ayrı ayrı, Türkiye'yi, bu noktaya getirenler, bugün, ekonomiyi düzeltme iddiasında olamazlar, bu ülkedeki, hiçbir sorunu çözebilme iddiasında olamazlar.

Bu Hükümetin, bu on aylık Hükümetin birinci işlevi, rantıye kesimine kaynak aktarmak olmakla birlikte, bir başka işlevi de vardır ki, bu işlev, Hükümet Programında ve şu ana kadar bu iki siyasî partinin iktidar dönemlerindeki icraatlarıyla

kendini göstermiştir, açığa çıkmıştır. Bu Hükümet, bir anlamda, âdeta, geniş halk kitlelerini mağdur etme, ezme esas, anlayış, üzerine kurulmuştur.

Enflasyonla, Türkiye’de yaşayan insanlar ezilmiştir. Cumhuriyet tarihinin en yüksek enflasyon oranları, son yılların enflasyon oranlarıdır. Sabit ve dar gelirli, enflasyon altında perişan olmuşlardır, mağdur olmuşlardır. Faizlerle eziyorsunuz ve haksız vergilerle, bu milleti, 60 milyon insanı perişan ediyorsunuz.

Şu Hükümet programında bile, hâlâ, tüketime dayalı vergilerin, vergi gelirleri içerisindeki ağırlığının artırılacağından bahsedilmektedir. Bu, doğrudan doğruya, dar gelirli, sabit gelirli, üzerindeki vergi yükünün artırılacağı anlamını taşımaktadır.

İşsizlik, cumhuriyet tarihinin en yüksek düzeyine ulaşmıştır; şu Programdaki öneriler ve görüşlerle işsizliğin devam edeceği de açıkça anlaşılmaktadır. Ekonomiye küçültenler, bugün iktidardadır; cumhuriyet tarihinde ekonomiye en yüksek küçülme oranını verenler, yine bugün iktidardadırlar.

Hükümet Programına, 500 günden daha önce, enflasyonu yüzde 10’a indireceğini söyleyen Sayın Çiller’in UDİDEM Programına benzer, hâlâ, enflasyonu yüzde 10’un altına çekme iddiaları yerleştirilmiş bulunmaktadır. Bu cümle buraya yazılırken, halkla alay etmiş olmayıp, bunun, defalarca söyledik diye düşünülmesi ve ona göre tanzim edilmesi gerekirdi.

İşsizlikle ilgili hiçbir çözüm önerisi yok. ÖTV vesaire gibi birtakım yeni vergiler öngörülme suretiyle, dar ve sabit gelirli gruplar üzerindeki vergilerin artırılacağı açıkça ifade ediliyor.

Türkiye’de, nüfusun yarısı köylerde yaşıyor ve yıllardır çiftçi eziliyor; mazota, gübre, tarım ilaçlarına dayanılmaz zamlar yapılıyor; hayvancılık yok ediliyor; 3 milyar dolarlık tarım ürünü ithal ediliyor; ancak, Hükümet Programında çiftçinin, köylünün sorunlarına eğilinmemiş. Programda, buğday üreticisi yok, pancar üreticisi yok, pamuk üreticisi yok, zeytin üreticisi yok, tütün üreticisi yok... Sayın Başbakan, Başbakanlık koltuğuna oturunca, Karadeniz’i de unutmuş; fındık ve çay üreticisi de maalesef, bu programda yer almıyor. *(RP sıralarından alkışlar)*

Orman köylüsünün sorunları, unutulmuş. Esnaf, bu Programla, yine ezileceği benziyor; çünkü, esnafa verilen tek şey ek vergilerden ibarettir.

Bugün, memur ve işçi emeklisi perişandır; ama Hükümet Programında “Bütçe imkânlarına göre gerekli iyileştirme yapılacaktır” deniliyor. Bütçe imkânları bulunmadığına göre, Hükümet, hemen bugünden açıkça ifade ediyor ki, memura ve emekliye hiçbir iyileştirme yapmayacaktır.

Bu programda, asgarî ücretle ilgili hiçbir şey yoktur, işsizlik sigortasına değinilmemiştir, iş güvencesi yoktur, işsizliğin önlenmesine dair inandırıcı hiçbir şey yoktur, örgütlenmenin önündeki engellerin kaldırılacağına dair bir taahhüt yoktur...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Şener, bir iki cümleyle bitirebilir misiniz efendim.

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Peki, efendim.

BAŞKAN — Lütfen, istirham ediyorum..

ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ... sadece ve sadece rantiyе kesimine aktarılacak kaynaklar, idare etmekle görevli on aylık bir İktidar vardır.

Evet, böyle bir ortamda, devletin ağır yük altında bulunduğuş bir ortamda, programda, devletin iflastan nasıl kurtarılacağıma da ilgili hiçbir çözüm önerisi bulunmamaktadır. Köylerin yollarını yapmak, suların, götürebilmek için; asgarî yaşam şartını bütün vatandaşlarımıza sağlayabilmek için; eğitim ve sağlık hizmetlerinin karşılanabilmesi için, yılda en az 50-60 milyar dolara ihtiyaç duyduğumuz bu ortamda, bu Hükümetin -yıllardır sürdürdüğü yanlış politikalarla- yapabileceğı hiçbir şey yoktur.

Bu noktada konuşmamı tamamlarken, dostane bir tavsiyede bulunmak istiyorum: “Yol yakinken geri dönün Sayın Başbakan” demeyi bir görev olarak addediyorum. Böyle bir azınlık Hükümetiyle hiçbir yere varamazsınız. Gittiğiniz bu yol çıkmaz sokaktır. Bunu, bir dost tavsiyesi olarak ifade ediyorum, bir dost tavsiyesi olarak kabul edebilirsiniz. Her geçen gün “keşke bu tavsiyelere uysaydım” demeniz muhtemeldir, o günleri görmenizi de temenni etmiyoruz. Bu bakımdan “yol yakinken geri dönün” diyoruz.

Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Şener.

Söz sırası Anavatan Partisi Grubunda. İlk olarak, Sayın Yılmaz Karakoyunlu konuşacak.

Anavatan Partisi Grubu adına, Sayın Yılmaz Karakoyunlu; buyurun efendim.

ANAP GRUBU ADINA YILMAZ KARAKOYUNLU (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Mesut Yılmaz başkanlığında teşekkül eden 53’üncü cumhuriyet Hükümetinin programı üzerinde, Anavatan Partisinin görüşlerini, önerilerini ve eleştirilerini sunmak üzere huzurunuzdayım. Bu vesileyle, Grubum ve şahsım adına, Yüce Meclisimize ve yeni teşekkül eden Hükümetimize saygılarımı sunarım. 20’nci Dönem parlamento hayatımızın ve yeni Hükümetimizin ulusumuza, yurdumuza hayırlı olmasını diliyorum.

Değerli arkadaşlar, Anavatan Partisinin, Hükümet Programı üzerindeki görüşlerini, süreyi eşit paylaştığım arkadaşımlla birlikte takdim edeceğim. Söz süresinin ikinci kısmını, İstanbul Milletvekili Sayın Profesör Doktor Ahat Andıcan kullanacak ve Partimizin görüşlerini takdim edecektir.

Değerli milletvekilleri, 24 Aralık seçim sonuçları, koalisyon modellerinin, bugüne kadar alışlagelmiş olanlarının dışında yeni çözüm önerileri aranmasını ve ülkenin hükümeteşiz kalmış olmasından kaynaklanan bütün sıkıntılarına çözüm olabilecek etkin bir modelle, yeniden hükümet olarak teşekkül etmesini zorunlu hale getirmişti. Gerek Koalisyonun Protokolünde gerekse Hükümet Programında, bu yeni koalisyon arayışlarının özelliklerini tümüyle bulmak mümkündür. Koalisyon Protokolünü uzun dönemli strateji ilkelerini ve değerlerini içeren bir vesika;

Hükümet Programını ise, uzun dönemli stratejik değerleri ve tespitleri ifade eden, Koalisyon Protokolünün doğrultularında ve amaçlarında yer alanlardan, beş yıllık zaman içerisinde gerçekleştirilebilir hedeflere dönüştürülmüş olanlarının benimsenmesi şeklinde kabul ediyoruz. Nitekim Sayın Başbakan, Hükümet Programını takdim ederken ve bu konuda Meclise bilgi arz ederken bu ilişkiyi son derece dikkatli şekilde göz önünde tutmuş ve Programla, Koalisyon Protokolü arasındaki bu hassas bağlantı ya, fevkalade açıklık getiren ince bir anlatım tarzıyla temas etmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Doğru Yol Partisi ile Anavatan Partisi, ülkenin içinde bulunduğu sorunların çözümünde ve yeni yüzyılın Türkiye’den beklediği düzeye ulaşmada gerekli olan bütün unsurlar açısından ittifak etmiş, bu anlayış birliği içerisinde, çok önemli bir hizmet arzusu ve fevkalade iddialı bir siyaset iradesi ortaya koymuştur. Bugün teşekkül eden Hükümet, bu hizmet arzusunun ve siyaset iradesinin ürünüdür. Bu nedenle, bu Koalisyonun teşkilinde, karşılıklı özveri ve uzlaşma gösteren Doğru Yol Partisinin Sayın Genel Başkanı Profesör Doktor Tansu Çiller’e, Anavatan Partisi Genel Başkanı Sayın Başbakan Mesut Yılmaz’a ve parti başkanlarının arkasında, bu Koalisyonun teşkili için her türlü desteği temin eden Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi Gruplarına teşekkürlerimi ve tebriklerimi de arz ediyorum. *(ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Bu Koalisyonun stratejik temelini teşkil eden protokol ve ona bağlı olarak tanzım edilen Hükümet Programı, bir başka hususiyet içerisinde; o da, Yüksek Meclisiniz tarafından 1995 yılı içerisinde kabul edilmiş bulunan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planının, gerek zaman dilimi itibarıyla ihtiva ettiği dönemde, gerekse yine Meclisin yüce kabulüyle kararlaştırılmış olan ilkeler doğrultusunda, bütün hedefleri gerçekleştirebilecek şekilde, ortak anlayışı, tek bir program bünyesinde bütünleştirmiş olmasıdır.

Bundan evvelki koalisyon hükümetlerinin programlarında, herhangi bir şekilde, biraz evvel işaret ettiğim planla bağlantılı olma ve birbirleriyle bağlantı yılları içerisinde sürdürülebilir kararlılık ve hedef gerçekleştirme ilişkisi yönünden benzerlik olmadığından, bu programın özgün karakteri gereği, burada yapılacak tartışmaların mutlaka dikkate alınması gerekir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; programın isabetle değerlendirilmesinde, hedeflerin sağlıklı tartışma zeminine oturtulmasında ve program hedefinin başladığı noktadaki ekonomik ve sosyal durumun tartışılmasında bazı tespitlere ihtiyaç vardır. Bu tespitleri, sırf bu amaçla ve özet bir şekilde dikkatlerinize sunmak istiyorum.

1994 yılında yaşanan krizin hemen akabinde, mevcut olumsuzlukları gidermeye yönelik olmak üzere, piyasalar, istikrara kavuşturacak önlemler paketi harekete geçirilmişti ve uygulamaya konulmuştu. Bu paketler, hatırlayacağınız gibi, çok sıkı, maliye ve para politikalarıyla, ekonomide daralma yaratmış ve büyüme hızımda düşürmüştü. Ekonomideki bu daralmaya rağmen, Türk Lirasının hızlı değer kaybı, üretim maliyetlerini yükselten etkisiyle, enflasyona yönelik olarak benimsenen hedeflerde de bir başarıya ulaşma şansı getirmemişti. Dolayısıyla, ekonomik kalkınma hedefleri, öngörülen oranlarda gerçekleşmedi ve ekonomide bazı sıkıntılarla karşı karşıya gelindi. Bu ekonomik peyzajın temel başlıklarını şöyle takdim edebilirim:

Kamu yatırımlarında gerileme vardır. İç ve dış borç stokunda, malî sistem içerisinde artan önemiyle, bazı ciddi sıkıntılara sebebiyet verebilir.

Kamu kesiminin borçlanma parametrelerinde, konsolide bütçenin ve sosyal güvenlik kurumlarının oranları hızlı şekilde artmaktadır. Bu parametrelerdeki borçlanmalar, malî disiplin kültürü açısından mutlaka gözden geçirilmelidir. Zira, bu durum, Ülkenin gelir dinamiklerinin yeteri kadar harekete geçirilmediğinin göstergesidir. Hükümetin malî politikaya ilişkin olarak öngördüğü ilkeler, politikalar ve tedbirler dizisinde, ülkenin gelir dinamiklerinin hızla harekete geçirilebileceğine ilişkin tedbirler alınmıştır.

Peki, bu koşullar altında, yeni Hükümet, nasıl bir program düzeni içerisinde ve nasıl bir hedef-tedbir ilişkisiyle karşımıza çıkmaktadır, neleri öngörmektedir, neleri önermektedir...

Değerli arkadaşlar, dünya, son derece geniş kapsamlı ve iddialı bir küreselleşme içerisinde. Demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, insan hakları, liberalizm, bilgi teknolojisi ve küreselleşmeye hız ve etkinlik kazandıran diğer unsurlar, bu noktada fevkalade ehemmiyetlidir. Gerek Planda öngörülen temel hedeflere gerekse Koalisyon Protokolünde uzun dönemli stratejik amaçlara ve hedeflere uyumlu çalışmaların sağlanabilmesinde, bilgi teknolojisinin belirleyeceği bir yeniden yapılanma söz konusudur.

Bu ana kadar, Hükümet Programını tenkit eden değerli muhalefet sözcülerinin temas etmediği; fakat Hükümet Programı bakımından son derece ehemmiyet taşıdığına inandığım bir hususu, kısaca takdirlerinize sunmak istiyorum:

53'üncü Hükümet Programı, protokol ve Hükümet Programıyla, ülkenin ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel bütün sorunlarına acil ve kalıcı, çözüm getirmeyi, beş yıllık zaman aralığı içerisindeki iddiasıyla ortaya koymamıştır. Hükümet Programı, küreselleşmedeki temel amaçları, ilkeler ve politikalar konusunda gerçekçi tespitlere dayandırmıştır. Önce, ulusal varlık hedefimizi belirlemektedir; bu varlığın, insan unsurunu tanımlamaktadır; bu unsurun sahip olduğu imkân, kaynak ve özgürlükleri belirleyerek, bu çerçevede yeniden yapılanmanın nasıl gerçekleşeceğinin sistematığını anlatmaktadır. İşte, bu anlayışla hazırlanan Koalisyon Protokolü ve Hükümet Programı, kendisinden önceki bütün koalisyon protokollerinden ve hükümet programlarından çok daha değişik özellikler taşımakta ve onlardan ayrılmaktadır.

Böyle bir yaklaşımın çok kısa sürede gerçekleştirilmiş olması da, Yüce Meclisimizin kendi içinden, kendi iradesiyle teşkil ettiği Hükümet aracılığıyla bu hedefleri gerçekleştirmeyi benimsemesi de, her türlü takdirini üzerindedir.

Değerli milletvekilleri, Hükümet Programında, ulusal varlık ülküsü, millî ve manevî değerlere sahip çıkmak, bunlara sadakatle bağlı kalmak ve bu sadakatin sahipliğinde gayret göstermek şeklinde tanımlanıyor. Bu ülkü, doğru yaklaşımlar, sağlıklı politikalar ve gerçekçi çözümlerle başarılabilecek hedefleri içermektedir. Bu hedefler, bilgi çağının gerektirdiği insanı yetiştirmek, yeteneklerini en iyi şekilde kullanacakları ortamı, imkânları sağlamak olarak tarif edilmiştir. Bu tarif, ifade hürriyetini, din ve vicdan hürriyetini; teşebbüs hürriyetini, demokrasinin vazge-

çilmez unsuru saymaktadır. Bu ulusal ülkü, bu gerçekçi hedefler ve isabetli tarif unsurlarının bir arada ortaya koyduğu program değeri, devlet ve toplum yapısının bu anlayış içerisinde yeniden yapılanmasını gerektiriyor.

Gümrük birliğine girişimiz, yeniden yapılanmanın önemini bilhassa artırmıştır. Gümrük birliğinin başarıya ulaşması ve Avrupa ile bütünleşmenin gerçekleşmesi, sadece fizik varlıklarda söz konusu değildir; insan unsuru da, çok önemli bir değişim ve gelişme hedefi, başarısı olarak benimsenmiştir. Yapısal değişim hedefleri içerisinde, Programın, belki de en fazla önem verdiği ve altını, büyük hassasiyetle çizdiği şey, insan unsurunun daima ön plana çıkarılması ve insan unsurunun, mümkün olan azamî değerlerde yetiştirilmesinin esas alınmasıdır.

Bu hedefin, eğitim reformuyla, aile planlamasıyla, sağlık reformuyla, istihdam ve işgücü piyasalarındaki etkinliğin artırılması olarak yoğun biçimde alınan sosyal desteklerle, önem taşıyan bir başarı kriteri haline getirilmesi de, yine, bu Programın öngördüğü ve başka program değerlerinde rastlanılmayan bir yeni hedef olarak belirlemektedir. Bu nedenle, bu Programın, bu bölümünü, diğer başka koalisyon protokollerinde ve hükümet programlarında görülmeyen özgün karakterinden ötürü takdire değer bulduğumuzu ifade ediyorum.

Programın yapısal değişim projeleri içerisinde, tarımın, sanayinin ve dünyayla bütünleşmenin öngördüğü hedefler de gerçekçi düzenlemelerdir. Tarımsal politikalarla ilgili yapısal değişimin, projelerde ve sanayileşmenin dünya ölçeğindeki beklentilere cevap verecek niteliklerde olması; bilim ve teknolojide atılım projeleriyle, gelişmelerin de yakından izlenmesi; dışa açılma ve dünyayla entegrasyon hedefleri ve Avrupa Birliğiyle uyum projeleri açısından, önümüzdeki beş yıl içerisinde gerçekleştirilebilecek hedefler arasında önem taşıyan başlıklar olarak dikkat çekmektedir.

Finansal reformların gerçekleştirilmesi, malî piyasalarda etkinliğin artırılması, sermayede mülkiyetin tabana yayılması, Hükümet Programının yapısal değişimdeki önemli başlıklarıdır.

Değerli, arkadaşlar, ekonomide uluslararası entegrasyon hedefleri kadar, etkinliğin artırılmasına ilişkin yapısal değişim politikaları ve projeleri de, bu Programın dikkat çeken diğer özellikleri arasında yer almaktadır. Geriye doğru, beş hükümet programın, tetkik ettim; bugüne kadar, bu hükümet programlarının hiçbirisinde, ileriye dönük yapısal değişim projelerinin, insan unsuru ve ekonominin etkinliğini artırmasına ilave olarak, bizatihi ekonominin entegrasyonundan kaynaklanan verimliliğini artırmaya ilişkin hiçbir düzenlemenin bulunmadan, gördüm. Dolayısıyla, bu Programda getirilen bu yeni yaklaşım, da, her türlü takdirin üzerinde görüyorum.

Değerli arkadaşlar, bu çerçeve içerisinde, Hükümetin liberal ekonomi değerlerini ve uygulama disiplini ihlal etmeden, devletin ekonomideki görev ve sorumluluklarını önemseyen bir yaklaşımın benimsenmiş olması, Programın takdir edilen bir başka değerini oluşturuyor. İstikrar içerisinde büyümeyi sağlamak ve ekonomiye yönelik olarak vatandaşa daha müreffeh bir yaşam düzeyini "sağlamak, bu konuda benimsenmiş temel hedefler olarak dikkat çekmektedir.

Değerli arkadaşlar, ekonominin yanında, ülkenin en önemli sorunu olan şiddet ve terör konusunda ve özellikle, Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki bölücü terör olaylar, hakkında, partilerüstü önem taşıyan bir sorun olarak ele alınan bu Hükümet Programının yaklaşımını da, takdire şayan bulduğumuzu ifade ediyoruz. Bu yaklaşım isabetlidir; çünkü, sorunun ulaştığı boyut ve kazandığı şiddet derinliği ortadadır. Bu ölçekte terör, ülkemizin önündeki en önemli engeldir. Terörün önlenmesi için, Hükümet Programında derpiş olunan hedefleri ve alınacağı belirtilen tedbirleri, isabetle, bir müdahale etkinliği ve hizmet becerisi olarak değerlendirdiğimizi belirtmek istiyorum. Nitekim olağanüstü halin tedricen kaldırılmasını; geçici köy koruculuğu sisteminin gözden geçirilerek aksayan yönlerinin giderilmesini; terörle mücadele sırasında, terörist ile masum yurttaş ayırımının son derece özenli biçimde yapılarak masumun korunmasını yöre halkının terk ettiği bölgelerde güvenin sağlanmasına bağlı olarak dönmelerini temin için bütün İmkânların seferber edilmesini ve bu bölgelerde istihdama yönelik yatırımların mutlaka teşvik edilmesini, terörle mücadele ve bölge hu-zurnacısından olumlu ve etkili önlemler olarak değerlendiriyoruz.

Üniter devlet kararlılığımız, birlik ve beraberlik şuurumuz, bu sorunun üstesinden gelecek en önemli manevî varlığımız ve değerimizdir. Hiçbir vatandaş ayırımı, yapmaksızın bütün ulusu kucaklayan devlet anlayışımız, şefkatimiz, saygımız, bu millî davadaki başarı, ülkümüzü yücelten ve pekiştiren demokrasi zaferimiz olarak değerlendirilmelidir. Hükümet Programının meseleyi bu anlayış içinde ele almasını da, yine, takdire değer bir başka önemli başlık olarak kabul ediyoruz.

En yüksek rütbeli komutanından en kıdemsiz askerine kadar, terörle mücadelede hizmet yüklenmiş ordu mensuplarımızı, güvenlik güçlerimizi, polisimizi, jandarmamızı, bu kutsal vatan görevindeki başarısından ötürü de huzurunuzda kutluyorum. (ANAP ve DYP sıralarından alkışlar) Bu uğurda canını vermiş olan şehitlerimize, yaralanmış olan gazilerimize şükranlarımı ve saygılarımı sunuyorum. Şehitlerimize, Yüce Allah'tan rahmet, gazilerimize de sıhhat temenni ediyorum. Ayrıca, güneydoğu ve doğu bölgelerimizde terörden dolayı çok büyük zarar gören tarım ve hayvancılıkla uğraşan köylümüze sabır dilerken, devletin, onlara yardım elini uzatması gerektiğine inanıyorum. Bunun için de, Anavatan Partisi Grubunun, bu meselenin takipçisi olduğunu huzurunuzda ifade etmek istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümet Programının öngördüğü hedefler ve tedbirler çerçevesinde, üç konuda, kişisel olarak temennilerimi ve eleştirilerimi, Yüce Meclisin huzurunda, Sayın Hükümetin dikkatine sunmak ihtiyacımdayım.

Bunlardan birincisi, sporla ilgili olan kısımdır. Hükümet Programında, sporla ilgili geniş önlemler, tedbirler alınmış olmasına rağmen, Birinci Dünya Hava Oyunları Olimpiyatlarına yer verilmemiştir. Halbuki dünyada ilk defa düzenlenecek olan böyle bir organizasyonun, İstanbul olimpiyatları kadar önemli bir spor olayı olduğunu hatırlamanızı rica ederim; hatta, 2004 olimpiyatlarının Türkiye'ye kazandırılmasında etkin bir rol oynayacağını da dikkatinize sunarım. Böyle büyük bir organizasyonun Türkiye tarafından yapılması görevi, Uluslararası Havacılık Federasyonunda yapılan oylama sonucunda, Türk Hava Kurumumuza tevdi edilmiştir.

Yurdumuzun sekiz ayrı yöresinde ve on yedi dalda yapılacak olan bu müsabakalara onbinlerce yabancı yarışmacı katılacaktır. Bu durum, ülkemizin tanıtımı açısından önemli ve bulunmaz bir fırsattır. Bu nedenlerden dolayı, 53'üncü Hükümetimizin Programını görüştüğümüz bu sırada, Birinci Dünya Hava Oyunlarına ve Türk Hava Kurumuna yer verilmesine ilişkin temennilerimi takdirlerinize arz ediyorum. Hükümet Programımızda bu kadar önemli bir meseleye yer verilip, uygulanması için fırsat ve imkân tahsis edileceğine inancımı da arz ediyorum.

Yine, 53'üncü Hükümet Programıyla ilgili olarak; kişisel eleştirilerimi ve önerilerimi arz etmek ihtiyacın, duyduğum konulardan ikincisi çevre konusudur. “Bunlardan ikincisi çevre konusudur diyorum” çünkü, Hükümet Programında, çevreyle ilgili olarak yapılmış düzenlemelere ilave görüşler arz etmek ve takdirlerinize sunmak ihtiyacındayım.

Geçmiş yıllarda, çevre konusu, bir ulusal heyecan noktasına dönüştürülürken, meselenin kamuoyuna mal ediliş biçiminde ölçünün elden kaçtığını hissettim. Bu konu, bilhassa belediyelerimiz tarafından, oturtulması gereken ölçüden ve tartışılması icap eden sadetten çok uzaklaştırılmıştır; bir tür gösteri sanatına dönüştürülmüştür. Çevre konusunu bu basitlikle ele alamayız; çünkü, bütün illerde, özellikle büyük şehirlerde son derece önemli çevre sorunlarıyla karşı karşıyayız ve mesela, çöp imha alanları, bu bölgelerde oturan yurttaşlarımızın can ve mal güvenliğini tehdit ederken, çevreyi, sadece yeşil örtü, güzel şakıyan kuşlar ve akan temiz dereler edebiyatıyla değerlendirmemiz mümkün değildir. Hatta, zaman zaman, kış günü, ilkokul talebelerine pet şişe toplatarak, tabiat anaya gusül aptesti aldırıldığını iddia edenler dahi çıktı. Çevre, bu basitlikte bir olay değil; çevre, her defasında, Türk ekonomisinin sürdürülebilir kalkınma kaynaklarının hedeflerine ve uygulama ilkelerine ulaştırılmasında mutlaka dikkate almamız gereken noktadadır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planının temel hedefleri içerisinde ehemmiyetle altı çizilen konulardan bir tanesi çevre konusuydu ve sürdürülebilir kalkınma kaynaklarına dayandırılmıştı. Yine, Yüce Meclisin geçen yıl haziranında kabul ettiği Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında çevre meselesi değerlendirilirken bu defa doğal kaynaklar dengesine dönüştürülmüş bir temel ilke çerçevesinde bütün kalkınma planları hazırlandı. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planının hemen hemen ekonomik ve sosyal bütün meselelerini değerlendiren başlıklarını tek tek inceler, alınmış politikalar ve onlara ilişkin olarak serdedilmiş bütün tedbirleri tek tek değerlendirseniz çevreyle bağlantısı kurulmamış hiçbir ilkeyi, hiçbir politikayı, hiçbir tedbiri göremezsiniz. Bu nedenle Yüce Meclisin huzurunda, Sayın Hükümete, Çevre Bakanının, bu nihai kararı veren Yüksek Planlama Kurulunda temsil edilmesiyle ilgili önerimi takdim ediyorum.

Çevre konusu, gümrük birliğinde, doğal sürecin, doğal kaynaklar yöntemi anlayışında da mutlaka riayet etmemiz gereken noktaya gelmiştir; çünkü, gelecek yüz yıl, değerli arkadaşlar, bir yanda ekonomistlerin, öte yanda ekolojistlerin, her türlü yatırım kararlarının fizibilite noktasına geldiğinde nihai kararı verirken uygulayabilecekleri temel kriterlerden birisidir. Bugüne kadar alışılmış fizibilite değerlendirme kriterleri içerisindeki teknik, mali, ekonomik fizibilite modellerine, şimdi, ekolojistlerin baskısıyla yeni bir unsur ilave edilmiş ve çevre fizibilitesi herhangi bir

şekilde kabul edilmeyen bir yatırım projesinin, istediği kadar teknik, mali ve ekonomik, fizibil değerlerde, ortak noktada yapılabilir kararına varılmış olmasına rağmen, uygulanmasına şans tanınmamıştır. Dolayısıyla, günümüzün yatırım kararlarının alınması ile geleceğin imkânlarının kullanılması arasındaki kararı oluşturan bu fizibil noktayı bulmada, Hükümetimizin çok hassas davranacağına da eminim.

İnsanların kalkınma haklarını ellerinden almak mümkün değildir; ama bu hakkı kullanıyorum diye, gelecek nesillerin doğal haklarının ihlaline, o açgözlülüğe müsamaha etmek de mümkün değildir. Dolayısıyla, çevre konusunda aşın duyarlı fikirlerimizi arz etmek ihtiyacını hissettim.

Bu bakımdan, Hükümet Programma, Stockholm Deklarasyonunun, Rio Deklarasyonunun, Avrupa Birliğinin öngördüğü çevre ilkeleri ve politikalarına uygun yasal düzenleme geçmelerini, bunlar gerçekleştirilmediği takdirde çevreye ilişkin olarak alınmış bütün önlemlerin boşa gideceğine inanıyorum.

Değerli arkadaşlarım, üçüncü bir nokta da, kültür konusudur. Kültürümüze ilişkin önemli meseleleri Hükümet Programında, sadece somut tarih varlıklarımızın tespiti, kütüphanelerimizin ve arşivlerimizin tanzimi gibi basit raf hizmetlerinden ibaret saymıyorum. Kültürümüz, folklor ekiplerinin gösterileri veya antik tiyatro-larda tertip edilmiş muhtelif mekânların musiki meclislerinden ibaret de değil. Kültürümüz, herhangi bir şekilde bir menkıbe yadından ibaret de sayılamaz. O halde, kültürümüzü, ulusal kimliğimizi ve bunun örneklerinin yüceltildiği en değerli varlığımızı, bizi gelecek yüzyılın bilgi çağına, entelektüel dünya ilhamlarına Ve ahlakına götüren noktaya ulaştırmak sorumluluğundayız. Bu değerlerimiz bir hissi tahattur değildir; bir menkıbe de değildir. Bu nedenle, kültür politikasını, bu hedeflerin, önümüzdeki yüzyılın bekleyişlerini ve gelişmelerini kapsayacak geniş çerçevede ele almaları gerektiğine inanıyorum.

Eğer kısaca özetlememe izin verirseniz; kültür politikamızda hedefimiz, Türk kültürünü, millî kültürümüzü, evrensel kültürün, yararlanılan ve yararlanan bir ögesi haline getirmeliyiz. Tekrar ediyorum arkadaşlar, millî kültürümüzü, ulusal kültürümüzü, Türk kültürünü, evrensel kültürün yararlanılan ve yararlanan bir ögesi haline getirmek durumundayız; tek taraflı iftiharlarla ve işin özündeki taleplerle, kültür politikasını, dünya kültür politikası içerisinde beklenen ve istenilen üstünlük seviyesine ulaştırma şansını elde edemeyiz.

Gerek spor gerek çevre ve gerekse kültür konusunda kişisel temennilerimi ve eleştirilerimi takdim ettiğimde, çok Sayın Spor Bakanımızın, çok Sayın Çevre Bakanımızın ve çok Sayın Kültür Bakanımızın sahip olduğu o engin tecrübeler ve bilgi derinliklerinin bu temenniler doğrultusunda, istenilen düzenlemeleri sağlayabileceğine de inanıyor ve peşinen kendilerine de şükranlarımı sunuyorum.

Değerli arkadaşlarım, ben, sakın tabiatlı bir arkadaşınızım. Polemik hakkında yeteri kadar bilgi ve tecrübeye de sahibim; bu bahiste istidadım da liyakatim de var; yıllarımın belli kısımlarını böylesine polemiklerin yapıldığı zeminlerde ve kürsülerde de kullandım; ancak, içerisinde bulunduğumuz ekonomik ve sosyal şartlar, süratle, polemik dışı bir hükümet programı değerlendirmesiyle, hükümetin teşekkülü de, hemen faaliyete geçmesini zarurî kılacak noktadadır. Hiçbir şekilde bir polemik

anlayışı içinde değerlendirmenize fırsat vermeyecek bir üslup kullanarak arz etmek istediğim bir iki husus var.

Refah Partimizin sözcüsü olarak, değerli arkadaşımız Sayın Aydın Menderes, Hükümet Programının metropollerle ilgili olan kısmının, tamamen, Doğru Yol Partisinin Sayın Genel Başkan, Prof. Dr. Tansu Çiller Hanımefendinin ısrarıyla Hükümet Programına konulduğunu ifade ettiler.

O bölüm, Anavatan Partisinin, 24 Aralık Seçimleri için Türk kamuoyuna taahhüt ettiği seçim bildirgesindeki bir temel maddedir. Refah Partili arkadaşımızın, bu konuyu bilmezlikten, görmezlikten gelerek bir eleştiri noktası gibi takdim etmesini anlamakta zorluk çektim. Tekrar ediyorum; hiçbir şekilde bir polemik anlayışında değerlendirmenizi istemediğim ve böyle bir noktada da yorumlanmasına fırsat vermemek için üslubumu, lisanımı, daha evvelki hırçınlık yerine, son derece mütevazı kullanmayı tercih ederek ifade ediyorum; uzun bir süre Anavatan Partisiyle ittifak arayışı içinde olan Refah Partimizin değerli sözcüsü Sayın Aydın Menderes'in Anavatan Partisinin seçim bildirgesini okumamış olmasını düşünemiyorum. Bunu bir siyasi ihmal saymam. Belki kaçmış bir iktidarın telaş, olarak da anlatmak mümkün ama öyle iltifatın içerisinde de olmam- çünkü Anavatan Partisinin seçim bildirgesindeki Merkez Bankasının bütün borçlar, tekabbül edeceğine dair maddeyi hatırlayan zihin yine aynı seçim bildirgesindeki büyük kentlerde ulaşım meselelerinin nasıl çözüleceğine ilişkin maddeyi hatırlamıyorsa Türk siyasî hayatında elli senelik bir mazide hatırlatılmış bir ifadeye sığınırım; ola ki, o da, hafızai beşerin nisyan ile malul olmasıdır.

BAŞKAN — Sayın Karakoyunlu, 31 dakikayı şu anda doyuruyorsunuz efendim...

YILMAZ KARAKOYUNLU (Devamla) — İki dakikanız, istirahat ediyorum...

BAŞKAN — Buyurun efendim; kürsü sizin...

YILMAZ KARAKOYUNLU (Devamla) — Değerli arkadaşlar, bir hükümet programının muhalefet tarafından eleştirilmesinden daha tabii bir şey yoktur; çünkü, muhalefet, sadece eleştiri getirmek noktasında değildir. Muhalefetimiz, burada yapmış olduğu eleştirilerle, Hükümet Programına, aynı zamanda, önemli katkılarda da bulunmuştur. Nitekim Sayın Bülent Ecevit'in, Sayın Şener'in ve Sayın Menderes'in konuşmalarından, bir parlamenter olarak, Hükümet Programı açısından, istifade edilebilecek nitelikte çok önemli hususlar gördüğümü ve Hükümetimizin de, bunlardan istifade edeceğinden emin olduğumu ifade ediyorum; ama hükümet programlarının eleştirilmesiyle mesele bitmiyor; sonuçta, Hükümet Programı güvenoyuna sunulacak ve güvenoyu aldıktan sonra, artık, Meclisimizin malı olacaktır. Dolayısıyla, bugün eleştirmiş olanlar, yarın, güvenoyu almış olan bu Programın destekçisi olacaklardır; çünkü, ihtilaf noktalarının, sıra kapaklarına vurarak değil, grup sözcülerinin isabetli teşhis ve eleştirilerini alkışlayarak güçlendirilebileceğine ve Yüce Meclisimizin, bu ulusal anlayış hareketinde, bu Programa güvenoyu vereceğine ve hepinizin, aynı anlayışla, 53'üncü Hükümetimizin en kısa sürede faaliyete geçmesine imkân ve fırsat hazırlayacağınıza inanıyorum.

Bu inanç içerisinde sözlerimi tamamlarken yeni Hükümetimizin yurdumuza, ulusumuza ve bütün insanlık âlemine hayırlı hizmetler vermesini, nasip etmesini, Allah'tan diliyorum, hepinize saygılarımı sunuyorum, teşekkürler ediyorum. (ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Karakoyunlu.

Kalan süreyi kullanmak üzere, Anavatan Partisi Grubu adına, İstanbul Milletvekili Sayın Ahat Andican.

Buyurun. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA AHAT ANDİCAN (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 7 Mart 1996 Perşembe günü, Sayın Başbakan tarafından sunulan Hükümet Programıyla ilgili olarak, Anavatan Partisi Grubunun görüşlerini arz etmek üzere, huzuruza gelmiş bulunuyorum. Bu vesileyle, yeni Parlamentomuzun ve yeni Hükümetimizin, vatana ve millete hayırlar getirmesi dileğini de burada ifade etmek istiyorum.

24 Aralık seçimleri, hepinizin bildiği gibi, tam bir denge oluşturacak biçimde ve çok enteresan bir Parlamento aritmetiğiyle sonuçlandı. Tabii, Sayın Refah Partisi sözcülerini dinlerken, bu aritmetiğin böyle değil; Refah Partisi ağırlıklı, ciddi bir biçimde, tek başına hükümeti kurabilecek kadar ağırlıklı olduğu gibi bir izlenim doğuyor; ama gerçekçi baktığımızda, bu Parlamentodan, uzlaşma olmaksızın hükümet çıkamayacağı ortadaydı. Milletin verdiği mesaj budur.

Bunun üzerine başlayan koalisyon maratonuna bütün partiler katıldı; dolaylı veya doğrudan katılımlarını sağladılar. Sonuçta, bir hükümet, bugün, ortaya çıkmış durumda. Burada, bazı başarısız koalisyon denemeleri ya da görüşmeleri olduysa da, altını çizmek istediğim çok önemli bir nokta var; o da şu: Bütün partiler, kendi iç ve dış dinamiklerinin sınırların, aşacak ölçüde bir uzlaşma arayışına girdiler. Sanıyorum, bu maratondan aklımızda kalması gereken şey budur; Türkiye'nin buna ihtiyacı vardır diye düşünüyorum ve bu maratonda, dolaylı veya doğrudan katkıları olan tüm parti gruplarına ve yöneticilerine, burada, bu kürsüden teşekkür etmek istiyorum.

Sanıyorum, böylesine zor bir Parlamento aritmetiğinden, Anayasanın emrettiği zorlamalara gerek kalmaksızın bir hükümetin çıkmış olması, Türk demokrasisi için çok büyük bir kazançtır.

Türk demokrasi tarihinde çeşitli koalisyonlar yapıldı. Bu koalisyonların hemen hemen tamamında, bir büyük parti ya da bir büyük ortak ve bir küçük parti ya da küçük ortaklar vardı. Demokrasi tarihimizde ilk defa, oy tabanları birbirine yakın olan iki parti; üstelik dönüşümlü bir modelle bir hükümet kurmuş durumdadır.

Eski koalisyon modellerine göre, bu koalisyon modelinin çok ciddi bir özveri ve bir uzlaşım gerektirdiğini düşünüyorum. Türkiye'nin çok ciddi sorunlar içerisinde bulunduğu ve ciddi darboğazlardan geçtiği bir dönemde, böylesi bir koalisyon, toplumumuz için de hedef gösterici, örnek olucu bir birliktelik olacaktır.

Hükümet Programında “sorunlara, alışlagelmiş iktidar-muhalefet ilişkileriyle yaklaşmayı düşünmüyoruz” diye bir söz var; buna katılıyorum gerçekten.

Değerli milletvekilleri, geleneksel siyaset anlayışımızın temel yapıtaşını oluşturan, bugüne kadar da geçerliliği çeşitli şekillerde gösterilmiş olan “muhalafet için muhalafet” kavramı, artık 2000’li yılların arifesinde anlamını yitirmektedir; bunu, iyice anlamamız gerekiyor. Gerçekten, biraz önce, DSP Genel Başkan. Sayın Ecevit’in burada ifade ettiği, yapıcı, denetleyici ve sorumlu muhalafet anlayışı... Ülkenin sorunların, ancak bu şekilde aşabiliriz; yoksa bu dönemde, bu çağda, sorunların bu kadar karmaşılaştığı bir dönemde, yalnızca Hükümetin kendi başına bu sorunları aşması, ülkeyi refaha ulaştırması, mümkün değildir.

Burada, sizlere, çok eski bir özdeyişi hatırlatmak istiyorum: “Bir araya gelmek başlangıçtır; bir arada kalabilmek gelişimdir; birlikte çalışabilmek ise başarıdır.” Ümit ediyorum, bunu gerçekleştireceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 1990’li yıllar, artık, soğuk savaş iklimine dayalı, iki bloklu dünya modelini sona erdirdi. Bugün, artık, paranın, bilginin, çevre sorunlarının ve terörizm gibi problemlerin karşısında, klasik ulusal sınırlar bütünlüğünü kaybetmiş, geçirgen bir hal almıştır. Öbür tarafta ise, artık, bırakınız klasik sanayileşmeyi, sanayi ötesi toplumlar ortaya çıkmaya başlamışlardır ve bu sanayi ötesi toplumların temel unsuru, bilgi ögesidir. Bu toplumlar, bilgi devriminin üzerine oturuyor. Avrupa’da, Pasifik’te, Atlantik’te, ciddi ve büyük, ulusal sınırlar, çok aşan yeni ekonomik gruplaşmalar ortaya çıkıyor ve 21’inci Yüzyıl -inşallah, hepimiz göreceğiz- bu kutupların, bu ekonomik birleşmelerin oluşturduğu küresel bir rekabete sahne olacaktır.

Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu gibi bir ateş çemberi içerisinde bulunan böyle bir coğrafyaya, ne yazık ki ve ne iyi ki sahip olan Türkiye, sorunlarını, bu bölgesel anlayıştan uzaklaşarak -tabii ki, bölgesel anlayışlar için çözümler üretirken- küresel rekabette yerini almasıyla aşabilecektir. Küresel rekabette yerini alamayan bir Türkiye’nin kendi iç dinamikleriyle, yalnızca bölgesel sorunlarını çözmekte dahi büyük sıkıntı çekeceğine inanıyorum.

Hükümet Programının son bölümünde, bu konuyla ilgili bazı hedefler de ortaya konulmuş. Yalnız, Avrupa Birliğine tam üyelik hedefi, temel amaç olarak ortaya konmuş ve Sovyetler Birliğinin yıkılmasından sonra ortaya çıkan Türkistan cumhuriyetleri ve Azerbaycan gibi yeni Türk cumhuriyetleriyle ilişkilerin geliştirilmesi hedefi de buna eklenmiş. Çok olumlu bir hedef olarak görünüyor; çünkü, bu, Türkiye’nin geleceği açısından çok önemlidir. Bu ülkelerin desteğini almış bir Türkiye, uluslararası dengelerde söz sahibi bir Türkiye olacaktır; bu, unutulmamalıdır. Kuşkusuz, bunun için zorunlu ön şart, bu ülkelerin kendi gelişimleri içerisinde, siyasal, ekonomik, kültürel gelişmelerine, Türkiye’nin açık ve net katkıda bulunmasıyla gerçekleşebilecektir.

Burada, tabii, İslam dünyasıyla da çeşitli yönlerden entegrasyon süreci önemlidir; fakat, burada, şunun altını çizmek istiyorum, çok önemli olduğunu düşündüğüm bir görüştür bu: Avrupa’ya kendisini kabul ettirememiş bir Türkiye’nin, ne İslam dünyasında ne de, maalesef, Türk dünyasında lider ülke konumuna yükselmesi mümkün değildir sayın milletvekilleri.

Bir diğer deyişle, ekonomisinin yüzde 95'inin ARAMCO tarafından yönetildiği ve üretildiği bir Arabistan, Avrupa'ya siz kendinizi kabul ettiremediğiniz sürece, sizinle birlikte olma şansını hiçbir zaman vermeyecektir. Buradaki çıkış noktamız da budur.

Türk dış politikası açısından çok önemli bir ağırlığı olan Kıbrıs meselesinde takip edilecek siyaset konusunda da, Hükümet Programında çok net bir yaklaşım görüyoruz, takdir edilecek bir yaklaşım görüyoruz. Burada "her iki tarafın özgür iradeleriyle onaylanan bir çözüm söz konusu olmadıkça, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin her yönden destekleneceği" belirtilmektedir; Türk Milletinin isteği de zaten budur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, 19'uncu Yüzyılda başlayan sanayi devrimi 20'nci Yüzyıla damgasını vurdu, bunu birlikte yaşadık; ama artık, 21'inci Yüzyıl, bugünlerde başlayıp devam eden ve giderek yükselen bilgi devriminin üzerinde kurulacak -biraz önce söz ettim bundan- fakat, ne yazık ki, bilgi, çok ucuz elde edilen bir meta değil büyük yatırımlar gerektiriyor. Bu Hükümet Programında da, özellikle, araştırma, geliştirme konularında, eğitimin modernizasyonu konusunda çok ciddi hedefler tespit edildiğini görüyoruz- bu güzel bir yaklaşım ve yine Hükümet Programının bir yerinde "eğitime ayrılan payın, kamu yatırımlarına harcanacak payın yüzde 12'sine çıkarılacağı söyleniyor" ki bu bugüne kadar gösterilmeyen bir yaklaşımdır- bu bakımdan da olumlu olduğunu düşünüyorum.

Bilginin bireylere kazandırdığı hareketlilik, artık, daha iyiyi isteme olayını ortaya çıkarıyor. İnsanlar, bilgiye daha kolay ulaştıkça ve daha kolay kullandıkça, daha iyi ortam istiyorlar, daha iyi yaşam şartları istiyorlar ve böylece, kamu ve özel sektör alanlarının dışında kalan üçüncü bir sektör ortaya çıkıyor. Bizim, tarihi gelişim içerisinde, sosyal açıdan çok önemli fonksiyonlar görmüş vakıflarımıza benzer nitelikte; fakat, bir boyutuyla da, siyasi özellikler de taşıyan NGO adı verilen kuruluşlar var, biliyorsunuz ve toplumun sivilleşmesinde zorunlu, vazgeçilmez ön şartlardan birisi bu. Eğer, bir ülkede, bir toplumda üçüncü sektör kuruluşları güçlenemiyorsa, bu toplumda sivilleşmeden söz etmek mümkün olamayacaktır. Bu tip kuruluşlar, yani üçüncü sektör kuruluşları, kamu yatırımlarını, kamu hedeflerini çok yakından takip etmektedirler ve gerektiği zaman onu destekleyerek gerektiği zaman ise karşı çıkarak kamuoyunu bu konularda bilgilendirmekte ve böylece geriye doğru kamuyu denetleyen bir mekanizma oluşturmaktadırlar. İşte bu nedenle sivil toplum örgütlerinin geliştirilmesi aynı zamanda vatandaşlık bilincini de yükseltecek ve son zamanlarda hayli yıpranmaya uğrayan -ülkenin koşulları nedeniyle- toplumsal ruhu canlandıracaktır diye düşünüyorum.

İşte, Hükümet Programında belirtilen sivil toplum örgütlenmelerine ağırlık verilmesi hedefi, bu gerçekleri kapsamı bakımından önemlidir; yani, üçüncü sektör kuruluşlarının geliştirilmesi, gerçekten bu Hükümet tarafından gerçekleştirilebilirse, en azından, gelişim süreci içerisinde belli bir noktaya sokulabilirse, ülkenin demokratikleşmesi ve ülkenin sivil bir toplum yapılanması haline dönüşmesi bakımından, Türk Milleti, çok büyük mesafe katetmiş olacaktır.

Yukarıda sözünü ettiğim ve bazı niteliklerine değindiğim küreselleşme süreci ve uluslararası rekabet, devlet yapılanmasının da yeniden gözden geçirilmesini,

neredeyse emrediyor! Bir tarım toplumundan bir sanayi toplumuna geçerken, her konuda etkin, her konuda yönlendiren, her konuda emir veren, her konuda da destek veren bir devlet, zorunludur! Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş yıllarında böyle bir yapılanma söz konusuydu; dolayısıyla, böyle bir zorunluluk da vardı; ama artık, sanayileşen bir Türkiye ile karşı karşıyayız. Sanayileşen bir ülkede ise -biraz önce sözünü ettiğimiz gibi- her alanda etkili olan ve varlığını hissettiren devlet, artık, serbest piyasa koşullarının önünde, ciddi bir engel haline gelmeye başlamaktadır.

Dikey bir hiyerarşik yapılanma modeli, merkezîyetçi yönetim anlayışı, sivil toplumun zorunlu ön şartı olan yaygın demokratik katılım sürecini de büyük ölçüde engellemektedir. Bu sebeple, yerel yönetimlerin, idarî ve malî açıdan merkeze bağımlı olmaları da; yine, bu hiyerarşiyi güçlendiren, bürokrasiyi güçlendiren ve vatandaşın her sorununa çözümünü merkezde aramasını sağlayan bir siyasî ve toplumsal iklim ortaya çıkarmaktadır. Bu, giderek sanayileşen ve özellikle dış kaynaklara, uluslararası arenaya açılan bir toplum için uygun bir yapılanma modeli değildir. Artık, devlet, iç güvenlik, dış güvenlik, adalet gibi temel görevlerine; eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi bazı konulara kısmen katılan bir yapılanmaya gelmek zorundadır. Özellikle, ekonomik ve sosyal nitelikte bir desantralizasyona, yani merkezden çevreye doğru gücün yayılması işlemine şiddetli bir gereksinim, şiddetli bir ihtiyaç vardır diye düşünüyoruz.

Belli zamana yayılacak olan, bu, devletin asli fonksiyonlarına dönme süreci, kuşkusuz birçok sorunu da kendisiyle beraber getirecektir; ama burada temel nitelik -ki, Hükümet Programında bunu görüyoruz- işlemeyen veya artık yararlılığını yitiren kurumları veya uygulamalar, tamamen terk etmektir; bu, zorunludur.

İkinci aşama, iyi işleyen ve yararlı olduğu kanıtlanmış sistemleri destekleme zorunluluğudur.

Üçüncü aşamada, bazı alanlarda başarılı, bazı alanlarda artık zararlı olduğu görülen uygulamaların ise, net ve tarafsız gözle incelendikten sonra gerekli olup olmadığına karar vermektir.

53'üncü Hükümetin Protokolünü ve Programını incelediğimiz zaman, devletin, özellikle ekonomiden elini çekmek istediğinin net bir şekilde ortaya konduğunu, ilk altı ay veya bir yıllık süre içerisinde özellikle ekonomimizi büyük ölçüde yönlendiren kamu bankalarının özelleştirileceğini ve özelleştirme yasalarının çıkarılacağını görüyoruz.

Ayrıca, kamu yatırımlarının tekrar gözden geçirileceği, verimsiz projelerin bitirileceği, daha ziyade altyapı yatırımlarına önem verileceği söylenmektedir. Bu da, biraz önce sözünü ettiğimiz desantralizasyonu sağlayacaktır; buna inanıyoruz.

Kamu görevleriyle ilgili yetki ve sorumlulukların da, yine Hükümet Programında belirtildiği gibi, kişi hak ve özgürlüklerini koruyucu nitelikte -bu, çok önemli- ayrıca, geçmişte kazanılmış hakların varlığını, sürekliliğini sağlamak koşuluyla yeniden yapılandırılması, gerçekten önem taşımaktadır; buna adalet ve yargı reformları da ciddi biçimde eşlik etmelidir.

Günümüzde, sosyal güvenlik ve sağlık sorunları, gelişmekte olan bütün ülkelerin ana sorunlarından birisidir. Bugün, Amerika Birleşik Devletlerinde neredeyse yılda 400 milyar dolar para sağlık için harcanmaktadır; buna karşın, bu ülke, sağlık sorunlarını çözebilmiş değildir; çünkü, sağlığın ciddi ve çok hızlı değişim gösteren ihtiyaçları vardır, teknolojik gereksinimleri vardır ve bu nedenle de, sağlık konusu bütün ülkelerde ciddi sorundur. Ülkemizde de, neredeyse cumhuriyetin başlangıcından beri devam edegelen sorunlar, sağlıktaki ve özellikle sosyal güvenlik kurumlarındaki darboğazı açıkça ortaya koyuyor. Sağlık Bakanlığının, aslı görevlerine geri dönecek biçimde organizasyonu şarttır. Özellikle, halkın sağlık ihtiyacını karşılayan hastanelerin, yerine göre yerel yönetimlere verilmesi, yerine göre özelleştirilmesi, yerine göre ise özelleştirilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, temel sağlık hizmetleri, ana çocuk sağlığı ve buna benzer, halkın sosyal gereksinimleri ve koruyucu sağlık hizmetleri gibi hizmetlerin, kesinlikle devlet tarafından sübvans edilmesinin devamı zorunludur diye düşünüyoruz.

Emeklilik yaşıyla ilgili düzenlemeler ve çalışanların sayısının yeterince artmaması sonucu, maalesef, sosyal güvenlik de ciddi bir darboğaza girmiş durumdadır. Emekli Sandığı, Bağ-Kur, Sosyal Sigortalar gibi kurumların yeniden rehabilitasyonu ve bunların yeniden düzenlenmesi, ülkemizin gelecekte çağdaş bir ülke haline dönüşmesi yolunda çok önemli rol oynayacaktır. Zaten, temel sağlık sigortası sistemine kavuşmamış, vatandaşlarının tümüne sigorta sağlayamamış bir ülkenin, çağdaş bir devlet olduğunu söylemek çok zordur. Hükümet Programının bu konularla ilgili bölümleri incelendiğinde “biz, Hükümet olarak, sosyal güvenliği, ferdin güvencesi olması yönüyle, demokratik rejimin sigortası kabul ediyoruz” şeklinde tanımlanan yaklaşım eğer tutarlı politikalarla da desteklenirse, özellikle, ülkemizin gündeminde ağırlığı hissedilen bu kronik sorun, artık, belki gündemden çıkacaktır.

Yukarıda çeşitli açılardan değerlendirdiğimiz, devletin gerekli olmayan alanlardan çekilmesi ve güvenlik, adalet, altyapı yatırımları gibi temel sağlık hizmetleri ve temel eğitim, sosyal güvenlik gibi asli alanlara çekilmesi süreci, bu gelişmeler, özelleştirme veya buna benzer nedenlerle elinden imkânların, kaybedecek kesimlerin direnciyle karşılaşacaktır; bu, kuşkusuz, olacak bir gelişme.

Yine, bu sürecin, bazı kötü niyetli uygulayıcılar tarafından istismar edilebilmesi de mümkündür. Bunu engelleyebilmek için en önemli yol ve üzerinde kesinlikle taviz verilmemesi gereken nokta, şeffaflık ve açıklık ilkesidir. Bütün, devleti küçültme işlemleri sırasında şeffaflıktan ve açıklıktan ödün vermezseniz, biraz önce sözünü ettiğimiz komplikasyonların, tehlikelerin ortaya çıkması mümkün değildir.

Biz, Anavatan Partisi Grubu olarak, kim tarafından yapılmış olursa olsun, her türlü yolsuzluğun üzerine gitme konusunda kesin kararlıyız. Anavatan Partisi Grubu olarak, Parlamentonun açılmasından hemen sonra Meclis gündemine sunduğumuz ve diğer partilerce de desteklenen milletvekillerinin dokunulmazlığıyla ilgili yasa tasarısı, bu konudaki hassasiyetimizin ciddi bir göstergesidir. Hükümet Programında belirtilen “hukuk devleti ilkelerine bağlı kalarak her türlü yolsuzlukla mücadele etmek, ahlakî, hukukî ve siyasî bir zarurettir” tanımlamasına içtenlikle katılıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; iletişim teknolojisindeki-büyük ilerleme, toplumsal gelişme ve değişmeyi büyük ölçüde hızlandırmıştır; bunu, içerisinde bulunduğumuz çağda ciddi bir biçimde yaşıyoruz. Medyanın yalnızca yazılı basınla sınırlı olduğu dönemlerdeki politika ile bugünkü politika arasında çok ciddi farklılıklar vardır; bunu, yine, içerisinde yaşadığımız dönemde bizzat müşahade ediyoruz.

21'inci Yüzyılda ortaya çıkacağı kesinleşen bilgi yoğun toplumlarda, siyasetin kurallarının bugünkünden çok farklı olacağı kesindir. Benzer gelişmeler, kaçınılmaz bir biçimde Türkiye'de de yaşanacaktır. Dolayısıyla, önümüzdeki yıllarda, belki de, geçmişte hiç gerekmediği kadar, siyasal cesaret, hayal gücü, uzlaşma yeteneği ve siyasal liderlik gerekecektir. Artık, siyasetin merkezi, klasik hükümet etme ve hükümet karşıtlığı ekseninden bir hayli uzaklaşmıştır. Soğuk savaş yıllarının statik siyasal ikliminin yerini, her an değişebilen uluslararası ve hatta uluslar üstü bir siyaset iklimi almıştır. Böylesi bir ortamda, ancak, bu şartları iyi değerlendirebilen ve doğru girişimlerde bulunabilme sorumluluğunu taşıyabilen hükümetler başarılı olabilecektir.

Hükümet Programı, bu haliyle, önemli toplumsal sorunlarımızla ilgili akılcı bir yaklaşım göstermekte ve etkin çözüm önerileri sergilemektedir. Dolayısıyla, Anavatan Grubu olarak bu Programı onayladığımızı bilgilerinize sunmak istiyorum. Bu Hükümetin başarılı olabilmesi için her türlü desteği vereceğiz.

Yeni Hükümetin, vatanımıza ve milletimize hayırlı olması dilekleriyle Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Andican.

Değerli milletvekilleri, birleşime 15 dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 16.31

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Mustafa KALEMLİ

KÂTİP ÜYELER: Salih KAPUSUZ (Kayseri)

Ali GÜNAYDIN (Konya)

Açılma Saati: 16.46

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 21'inci Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet Programının müzakeresine kaldığımız yerden devam edeceğiz.

Başbakan A. Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Söz sırası, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Genel Başkan Sayın Deniz Baykal; buyurun efendim. (CHP sıralarından ayakta alkışlar)

CHP GRUBU ADINA DENİZ BAYKAL (Antalya) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyeleri, televizyonlar, başında bizi izleyen çok değerli yurttaşlarımız; hepinizi, Cumhuriyet Halk Partisi adına, kendi adıma, en içten duygularla, sevgilerle, saygılarla selamlıyorum.

53'üncü Cumhuriyet Hükümetinin Program görüşmelerini yapmak için bir aradayız. 53'üncü Cumhuriyet Hükümetinin Sayın Başbakanına ve Bakanlar Kurulu üyelerine en içten başarı dileklerimi de bu vesileyle sunuyorum.

Hükümet Program, görüşmeleri, aslında, ülkemizin, genel sorunlarının, içerisinde bulunduğu durumun değerlendirilmesine fırsat veren bir ulusal tartışma niteliğindedir. Bu ulusal tartışmanın değerlendirilmesinin, ülkenin geleceği açısından önemli yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına vesile verecek bir tarafı olduğuna inanıyorum.

Bugün, şu ana kadar gerçekleşmiş olan tartışmalar, bu Hükümet Programıyla ilgili tartışmaların kendine özgü bazı yönleri bulunduğunu da ortaya koymuştur. Bunu da, aslında, çok doğal karşılamak gerekir; çünkü, ortada, gerçekten, bugüne kadar karşı karşıya kalmadığımız yepyeni bir durum vardır. Bu durumu, siyaset adamlar, olarak, kavramakta, anlamakta, bu durumun gerektirdiği yeni yaklaşımları ortaya koymakta; onlara uyum sağlamakta bazı sıkıntıların yaşanması, bazı güçlüklerin ortaya çıkması da, bu açıdan, doğal karşılanmalıdır.

Bugüne kadar siyasal yaşamımız, 24 Aralık 1995 seçimlerinin ortaya koyduğu gibi bir tabloyla karşı karşıya kalmamıştı. Bu tablo, herkesi, hepimizi yakından etkiledi. Türkiye'de, belki ilk kez, yapılan bir seçimden sonra, sandıktan, açık bir iktidar seçeneğinin, Türkiye'de hükümeti kurması kaçınılmaz, doğal sayılacak bir Başbakan adayının çıkmadığına tanık olduk. Bugüne kadar gerçekleşen seçimler, daha konu, Parlamento planına gelmeden, sandık sonuçlar, ortaya konulduğu andan itibaren, nasıl bir iktidarın ortaya çıkacağını, hangi siyasal partinin iktidarın temel kurucu unsuru olacağını ve kimin Başbakan olacağını, aşağı yukarı açık bir

biçimde ortaya koyuyordu. İlk kez son seçimlerde, yepyeni bir manzarayla karşı karşıya kaldık.

Öyle anlaşıyor ki, siyaset alışkanlıklarımız, siyasal geleneklerimiz, reflekslerimiz, siyasal kadrolar olarak içimizde yeşerttiğimiz siyaset anlayışı, böyle karmaşık bir tablonun altından hızla kalkmamıza olanak verecek bir noktada gözükmedi; onun sonucu olarak da, 24 Aralıkta seçimler yapıldıktan bugüne kadar iki buçuk aylık bir süre geçti, Hükümet Programı müzakerelerini ancak şimdi yapabiliyoruz. Demek ki, seçim sonuçlarının, siyasetçiler tarafından, partiler tarafından idrak edilebilmesi, onun gerektirdiği yeni yaklaşımların ortaya çıkabilmesi için, iki buçuk aylık bir zamanın geçmesi gerekmiş. Bu, belki bir israf sayılabilir; ama bir bakıma da kazanç olarak algılanmalıdır.

Artık, bundan sonra, Türkiye, böyle çoğulcu bir yapı ortaya koyan parlamenterlerle yönetilme durumunda kalacaktır. Bunu öngörerek, siyasal partilerin, liderlerin, siyasî kadroların, birbirleriyle ilişkisini, ona göre tanzim etme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Artık, gerginliğin; husumetin, tek taraflı suçlamaya dayalı siyasetin, o siyaseti götürenlere de, ülkeye de bir şey kazandırmadığı görülmeye başlanmıştır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Bunu henüz tam göremeyenler olabilir; hâlâ eski siyaset anlayışıyla topyekûn suçlama anlayışına dayalı, ak-kara çatışması varsayımıyla yola çıkan siyaset yaklaşımlarının işlemeyeceği artık görülmeye başlanmıştır, başlanmalıdır.

Bir süre önce denenmiş ve başarıya ulaşmayan koalisyon müzakereleri bile, siyasal partilerimize, birbirleriyle işbirliği yapmak zorunda olabileceklerini, birbirlerini bu kadar acımasızca mahkûm ederek daha sonra sağlıklı ve verimli bir işbirliği yapma şansını da ortadan kaldırdıklarını anlama fırsatı, olarak değerlendirilebilmeliydi; ama görüyoruz ki, koalisyon oluşturma döneminde kendisini gösteren hoşgörü ve yumuşama, koalisyon şansı ortadan kalktıktan sonra, tekrar, eski husumet ve tek taraflı suçlama anlayışına götürüyor... *(CHP sıralarından alkışlar)* Bunu sakıncalı bulduğumu ifade etmek istiyorum; çünkü, mahcup olursunuz... *(RP sıralarından "Kaynağı kim?" sesleri)*

Bakın, mahcup oldular. Birbirleri hakkında bu kadar acımasızca konuşan insanlar, şimdi, yan yana, beraber çalışma zorunluluğunu kavradılar. Siz de mahcup olursunuz. Lütfen, artık, o husumet anlayışını yansıtan tek taraflı suçlama yaklaşımlarını bırakalım. Hepimiz aynı milletin temsilcileriyiz; yönetilecek ülke, Türkiye'dir; Türkiye'yi yönetmesi gereken insanlar, bu çatının, bu Meclisin altındadır... *(CHP, DSP, ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)* ve bir araya gelerek, el ele verecek, Türkiye'yi yönetmek zorunda kalabileceğimizi, hiç ama hiç unutmayalım.

MEHMET EMİN AYDINBAŞ (İçel) — Sizi onu, Sayın Ecevit'e dönerek söyleyin.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Herkesin, bu değerlendirmeden pay alacağına inanıyorum. Hepimiz yaşayarak görüyoruz, yaşayarak öğreniyoruz. Ben, bir gerçeğin altını çiziyorum; artık, o tek taraflı "ben kazandım, sen kaybettin" anlayışlarının dönemi bitmiştir; artık, Türkiye'yi yöneteceğiz, yönetecek koalisyonlar oluşacak, bir araya gelecek, yönetecek. Bu, işbirliği kapısının daima herkese açık

olduğu anlayışına dayalı siyaset yürütme görevini bize yüklüyor; bunun altım çizmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, 24 Aralık seçimleri böyle bir tablo ortaya koydu. Bu tablonun gerçeğini, arkadaşlarımız, iki buçuk ay içerisinde kavradılar ve daha başlangıçta gelinmesi gereken noktaya, gecikerek de olsa, geldiler, şimdi, bir işbirliği ortaya koyup yürüyorlar. Arkadaşlarımızın anlaşması gerektiğini, biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, ta başından beri söylüyorduk, destekliyorduk. Böyle bir husumetin burada yeri yoktu, hele onlar arasında böyle bir husumetin hiçbir anlamı yoktu; çünkü, aşağı yukarı aynı ideolojik doğrultuda siyaset yapan kadrolar ve partilerdi; hatta, aynı politikaları, bir faz farkıyla uygulaya gelmişlerdi; önce ANAP iktidarda uyguladı; o gitti, Doğru Yol geldi, aşağı yukarı aynı politikaları uyguladı. Gerginliğin bir anlam, yok, husumetin bir yararı yok; bu, Türkiye’de zihinleri karıştırıyor, sağlıklı siyaset üretme şansını ortadan kaldırıyor. O nedenle, biz, bu uzlaşmanın ortaya çıkmış olmasından büyük memnuniyet duyduk. Artık, merkez sağ bütünleşmiştir, Türkiye’de merkez sağ bir araya gelmiştir. Merkez sağın birisinin iktidarda, öbürünün muhalefette yer alarak siyaset yürüttüğü dönemlerde ortaya çıkan zihin karışıklığı, artık, bir ölçüde ortadan kalkacaktır.

CEMİL ERHAN (Ağrı) — Darısı sola.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Evet, darısı sola. İnşallah o da olacaktır.

Merkez sağ bütünleşmiştir, birleşmiştir; bunda, hayır vardır, yarar vardır; bundan, büyük mutluluk duyuyorum. Bir araya gelsinler, birbirleriyle tartışıp milletin zihnini karıştırmasınlar, kendi aralarında tartışmayı haklı gösterecek bir nokta yoktur; tartışmayı, merkez sağla merkez sol yapsın, radikal sağ da o tartışma içerisinde yerini alsın; bunların hepsine saygı duyalım. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, şimdi, merkez sağ bir araya geldi, bir hükümet oluşturuyorlar. Bunu, ben, Türkiye’de ideolojik kristalleşme açısından olumlu karşılıyorum. Ayrıca, böyle bir denemenin, Türkiye için, yine yararlı olacağına inanıyorum; ama bu denemenin israf edilmemesi gerekiyor. Bu denemeye, çok sorumlulukla, çok büyük özenle, çok dikkatle yaklaşılması gerekiyor; yani, merkez sağ, Türkiye’de siyaset akımlarının merkezinde yer almış iki ana güç, bir araya gelip, merkez sağ ideolojik düşünce adına, halkın karşısına, bir büyük sınav vermek için çıkıyorlarsa, bu sınavın çok iyi hazırlanması lazım, bunun gerektirdiği özenin, dikkatin gösterilmesi lazım. Gösterilmezse ne olur; gösterilmezse, sadece bu iki siyasî parti ve onun yöneticileri değil, Türkiye’de, merkez sağ düşünce çok ağır bir darbe yer,

Diyebilirsiniz ki, Deniz Baykal, sana ne merkez sağın yiyeceği darbeden... Bana bir şey; çünkü, ben, demokrasiye inanıyorum. Demokraside, merkez solun karşısında, merkez sağın da, etkin, ciddi bir güç olarak bulunmasına ihtiyaç var. Türkiye’de, siyasal yaşamı, sakıncalı ikileşmelerin içerisine sürüklememe açısından, merkez sağın bugününün ve geleceğinin ülke siyasetinde önemli bir düzeyde sürdürülmesi gerekiyor kanısında.

Değerli arkadaşlarım, peki, bu şans kullanılmış mıdır? Merkez sağ birbirine karşı çıkaran nedenlerin çok ciddi olmadığı görülmüştür. On yıl, çok sert bir kavga, en ağır ifadeler, suçlamalar... On yıl sonra, birdenbire, bakıyoruz ki, iki gün içe-

risinde bir anlaşma... Yani, bu on yıllık kavga, bu iki günlük barışla çözülebilecek idiyse, bu kavga niye götürüldü, nasıl götürüldü, niçin götürüldü; bunu sormadan geçmek mümkün değildir. Anlaşmanın ortaya çıkması güzeldir; ama on yıldır bu kavga sürdürüldü, iki günde anlaşıldıysa kaygı duyarım; bu, güven verici bir anlaşma olmayabilir. Hele bunun gerekleri yerine getirilmeden konu ele alınmışsa, bu, eri kısa zamanda ortaya çıkabilir! Neleri düşünüyorum, gereklerinin yerine getirilmesi derken.

Değerli arkadaşlarım, seçim tablosu şunu ortaya koymuştu: Refah, merkez sağ ve merkez sol partiler. Mümkünse, merkez sol ve merkez sağ kendi içerisinde anlaşsın ve hükümet kombinezonları, koalisyonlar, ideolojik berraklık etrafında gerçekleştirilebilsin. Kim, kiminle, niçin işbirliği yaptığını bilsin. Kim, ne aldığını, ne verdiğini bilsin. Hesap açıkça ortaya konulabilsin. Parlamentoda aşağı yukarı üçlü bir bloklaşma var. Birbirine yakın güçlerde bir tablo; bir sosyal demokrat gerçek, bir merkez sağ gerçek ve bir radikal sağ gerçek. Bütün bunların...

MEHMET EMİN AYDINBAŞ (İçel) — Biz, kabul etmiyoruz...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Tabii, sizin kendi terminolojinize saygı duyuyorum. (*CHP sıralarından alkışlar*)

Değerli arkadaşlarım, bunun, öncelikle gerçekleştirilmesi gerektiğine inanıyorum. Merkez sağdaki bütünleşmeyi de, buna yardımcı olacak bir adım olarak sevinçle karşılıyorum; ama merkez sağdaki yakınlaşmanın çok acele, çok erken “madem, biz, kavga ediyorduk, bütünleştik; artık, bundan sonra yapacak hiçbir şey yoktur” anlayışıyla, bu bütünlüğü, alelacele, derhal bir hükümete dönüştürme çabası, dikkatleri ve tereddütleri tahrik etmiştir. Merkez sağ, elbette bütünleşecekti; ama bu bütünleşmenin, bir azınlık hükümeti biçiminde, alelacele ortaya konulmuş olması, bu bütünleşme adına da, Türkiye’nin sorunlarının çözümünü bekleyen halk adına da, hepimizi ciddi şekilde kaygılandırmıştır. Sanki, öyle bir tablo ortaya çıkmıştır ki, Türkiye’nin konusu, bu iki siyasal partinin anlaşmasından ibarettir. Türkiye’nin sorunlarının çözümü, hükümet oluşumu, bu gerçekleştikten sonra, anlamını, önemini kaybetmiştir, bu birleşme varsa, her şey zaten çözülmüştür(!) Peki, bu birleşme nasıl sağlanacaktır? Bu birleşme de, iki Sayın Genel Başkanın kendi aralarındaki genel başkanlık ihtilafını bir dönüşümlü anlayışa bağlayarak çözmesiyle sağlandı, bu mesele bitmiştir yaklaşımı, karşı karşıya bulunduğumuz tablonun ciddiyetinin yeterince kavranmadığını ortaya koymuştur.

Değerli arkadaşlarım, bugün önümüzde bir hükümet var. Bu hükümet, tam bilimsel ifadesiyle, dönüşümlü başbakanlık anlayışına dayalı koalisyon esasında azınlık hükümetidir. Hükümetin garabeti adından ortaya çıkıyor; dönüşümlü başbakanlık, koalisyon ve azınlık; hepsi bir arada. Nerede, nasıl bir ülkede bu model işbaşında; Türkiye’de, Hangi Türkiye’de; yıllardır çözülmemiş sorunları çok ciddi tercihler gerektiren, sorunlar, giderek yapısal krizlere dönüşmeye başlamış, önemli güçlüklerle -ekonomisi, siyaseti, toplumsal yapısı dış ilişkileri- karşı karşıya bir ülkede bu hükümet, bir azınlık koalisyon hükümeti, başbakanlık da dönüştürülerek. Böyle bir hükümet modeliyle bu sorunları çözeceğiz(!) Bu varsayımla bu umutla yola çıkılıyor. Bunun tartışılması lazım. Böyle bir koalisyon, İskandinav ülkelerinde varmış, Türkiye’de de olacakmış(!)

İskandinav ülkelerinde, böyle kamu borçları krizi mi yaşanıyor, böyle çok büyük ekonomik sorunlar, dışborç yükünün altında ekonomi mi kavruluyor; daha demokratikleşmenin en temel aşamalarındaki sorunlar aşılamamış bir tablo içerisinde mi; ülke, bir büyük kültür bölünmesinin etkisi altında düşman kamplara doğru sürüklenme tehdidinin altında mı? Var mı böyle bir olay? İktidarın, güñübirlik çarkı çevirmesinin ötesinde, önemli tercihler kullanmasını gerektiren bir tablo mu söz konusu?

Değerli arkadaşlarım, 53'üñcü Hükümet bir azınlık hükümetidir. Türkiye Cumhuriyetinde ilk kez, 73 yıllık tarihımız boyunca ilk kez, üstelik de bu kadar ağır sorunlarla karşı karşıya bulunduğumuz bir dönemde İki siyasal parti, "bunlar önemli değil; biz bir araya geldik, azınlık olarak da biz bu işi götürürüz" anlayışıyla yola çıkmaktadır. Bunu, büyük bir cüret olarak görüyorum.

Türkiye'nin bunca sorunu varken, Türkiye Büyük Millet Meclisinde istikrarlı bir siyasal tabana sahip olmadan, güvenilir siyasal bir desteğı arkasına almadan, ben, Hükümet olarak beş yıllık dönemi şöyle planlayacağım, Başbakanlığı dönüştüreğim, çeşitli kamu kuruluşlarının genel müdürlüklerini dönüştüreğim, 2000 yılında da Başbakanlıkla Cumhurbaşkanlığını paylaşacağım diyerek yola çıkmak, gerçekten, ya Türkiye'nin gerçeklerinin kimse tarafından kavranmadığının bir itirafıdır ya da siyasî yaşamımızın bugüne kadar tanık olmadığı bir cürettir. Bunun hangisinin olduğunu, yaşayarak göreceğiz. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, öyle bir izlenim alıyorum ki, o da şudur: Önemli olan bizim hükümeti paylaşmamız; gerisi mühim değil... Bir hükümet, ne de olsa ülke sorunlarını çözer. Ülke sorunlarını çözmek için normal bir hükümetin sahip olması gereken olanaklara, desteklere dahi ihtiyaç yoktur anlayışıyla sanki yola çıkılıyor.

Maksat, İki seçkin siyasetçimizin kendi aralarındaki Başbakanla paylaşmasını sonuçlandırmasına bitmiyor ki! O, bir başlangıç. Yani, bu Hükümet, Parlamento-dan istikrarlı bir destek bulmadan, hangi sorunu nasıl çözecek? Daha, programına yazdığı iddiaları yürütemeyeceğini, programı okurken görmeye başladı. Daha, dün bir, bugün İki... *(CHP sıralarından alkışlar)*

Bir siyasî irade olmadan, ülke sorunlarıyla ilgili, sağlam, kristalleşmiş teşhisler ortaya konulmadan, o teşhisleri sonuna kadar takip etme iradesi sergilenmeden yola çıkarken, iddialarım, programından terk ederek yönelmek durumunda kalan bir hükümetin, Türkiye'nin sorunlarını çözmesi beklenebilir mi? Ya orada yazdığınız yanlıştı; ya o yazdığınız doğrudur, onu uygulayamayacaksınız! Hangisi doğru?

Değerli arkadaşlarım, bu, bir örnektir ve daha, bunların çoğunu göreceğiz. Beş yıl ülke sorunlarını pamuk ipliğine bağlı, şartlara bağlanmış destek ifadeleriyle yola çıkarak çözeceğiz ve Türkiye'nin hükümeti olacak(!) Türkiye, bugüne kadar, böyle bir olayı hiç yaşamadı; 53 hükümet geldi geçti, hiçbirisi böyle değildi. 1980 yılının başında Sayın Demirel'in kurduğu azınlık hükümeti, bir program bazında tam mutabakatla yola çıktı; 10 ay sonra da, bir askerî müdahaleyle sona erdi. Beş yıl devam edecek ve büyük sorunları çözecek(!) Bunu, kuşkuyla karşılıyorum ve bu konudaki düşüncelerimi ifade etmeyi, milletimize karşı göstermek zorunda olduğumuz saygının gereğı sayıyorum. Kimseye yanlış umutlar vermeyelim. Kimsenin

kişisel sorunları, Türkiye'nin sorunları değildir. Kendi aranızdaki iktidar kavgasını, sandalye ilişkisini çözebilirsiniz; ama bu, Türkiye'nin hükümet sorununun çözümü anlamına gelmeyecektir. (CHP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, nasıl bir iddiayla yola çıkıyorlar diye, bu Hükümetin ortaya koyduğu Programın altındaki anlayışı görmeye çalışıyorum. Anavatan Partisi, muhalefet yıllarında bir perspektif geliştirdi, bir bakış açısı geliştirdi. Acaba, bu bakış açısı, bu uygulamaya yansdı mı yansımada mı; onu görmeye çalışıyorum. İtiraf edeyim, bu Hükümet Programının, siyasal yaşamımızda, artık, sıradan siyasî değerlendirmelerin konusu olmaya başlamış, genel değerlendirmeleri bir araya getiren bir program olmanın ötesine geçmediğini üzüntüyle görüyorum. İddiası olan bir program değil, bir reform programı değil, bir dönüşüm program, değil, yapısal sorunların çözümüne dönük iddia sergileyen bir program kesinlikle değil. Ortada her konuda sıralanan genel değerlendirmeler ifade edilmiş; her birisinin nasıl uygulanacağıyla ilgili bir somutlaştırmadan da özenle kaçınılmış.

En önemli konu, enflasyon. Benim bildiğim, ANAP'ın, enflasyon konusunda geliştirdiği bir tezi vardı; kamu borçlarının ödenmesiyle ilgili bir yaklaşım ifade etmişti ve her şeyi oraya bağlıyordu. Seçim kampanyasına da o iddiayla girmişti.

Şimdi, bu Hükümetin enflasyonla mücadele programında, o iddianın tamamıyla unutulduğunu görüyoruz; yani, kamu borçlarının, hazine borçlarının Merkez Bankasına devredilmesi anlayış, ortadan kalkmıştır. Peki, ne yapılacak; bugüne kadar ne yapıldıysa, aşağı yukarı o yapılacak. Üstelik de, bugüne kadar yapanların sahip olmadığı etkinlikler ne yapılabilirse; yani, vergi çıkarma, yasa çıkarma konusunda, daha kısıtlı koşullar altında ne yapılabilirse, o yapılarak gerçekleştirilecek.

Şimdi, siz, enflasyon oranının indirileceğine, bu Hükümetin yapısına ve programına bakarak inanabilir misiniz? Enflasyon oranını indirmenin gereklerini yerine getirecek bir iddiayı, bir heyecanı, bir önemli tespiti, bir teşhisi bu programda görmek mümkün mü; bunların hiçbirisi yoktur. Çünkü, demin de söylediğim gibi, önemli, -sakıncalı olabilecek, siyasal tartışma yaratabilecek tercihler tümüyle bir kenara itilmeye başlanmıştır.

Aynı yaklaşım, SSK reformuyla ilgili olarak, demin ifade ettiğim şekilde, burada dile getirilmiştir. O yaklaşımın, bir reform anlamına gelmediği açıktır, Anayasaya aykırı bir yaklaşımdır; çünkü, Anayasamız, Türkiye'nin bir sosyal devlet olduğu niteliğini belirlemiştir. Anayasa Mahkememizin kararları da, çok istikrarlı bir biçimde, sosyal devletin, sosyal güvence anlayışıyla bir arada yürüyeceğini ortaya koymuştur. O nedenle, sosyal güvenliğin özelleştirilmesi mantığı Anayasaya aykırıdır; bunun uygulanması da mümkün değildir.

Fransa, buna benzer bir modeli deniyor, aylardır çalkantı içerisinde. Fransa'da, yeni hükümet, bir büyük sıkıntıyla programını uygulayamaz noktaya gelmiştir. Şimdi, Türkiye'de, bir azınlık hükümeti gelecek, Sosyal Sigortalar Kurumunda hak sahibi olan insanların, yıllardır primleriyle edindikleri mülkiyetleri, mameleki özelleştirecek ve devletin sorumluluğunu ortadan kaldıracak, buna da reform diyecek; bu mümkün değildir, bunun yapılamayacağı da şimdiden görülmüştür.

Tabii, bütün bunlar, Türkiye’de SSK’nın bir ciddi reforma tabii tutulması ihtiyacı ortadan kaldırmıyor. Türkiye’de SSK’nın gerçekten ciddi bir reforma ihtiyacı vardır.

Dünyanın her yerinde, sosyal sigorta kurumları, devletin çok önemli katkılarıyla ayakta dururlar; ama Türkiye’de, 1994 yılına gelinceye kadar, devletimiz, Sosyal Sigortalar Kurumuna hiçbir katkı vermemiştir; ancak, 1994’ten sonra gemi karaya oturunca, maaş ödemek için mecburiyet kendini gösterince, devlet, sosyal güvenlik kuruluşlarına yardım etmeye başlamıştır; devlet, sistemin içerisinde yoktur. Halbuki, sosyal güvenlik kuruluşlarına, Amerika’da yüzde 29,48, Almanya’da yüzde 25,66 Avustralya’da yüzde 79,82 Belçika’da yüzde 31 Danimarka’da yüzde 85, Fransa’da yüzde 19,63 İngiltere’de yüzde 55 devlet katkısı vardır; Türkiye’de hiç yoktur, mecburen, 1994’ten bu yana ödeme başlamıştır.

Tabii, SSK’nın, özellikle 1994’ten bu yana niçin bu hale geldiği, üzerinde durulması ve değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bu noktada ciddi bir reform ihtiyacı açıktır. Yalnız, reform düşünenler için söyleyeyim, primleri artırarak reform yapmak da mümkün değildir. Çünkü, Türkiye’de prim-oran, dünyanın en yukarı düzeyindedir. Türkiye’de tam tersine, SSK kapsamında yer almamış olan kayıtdışı ekonomide çalışanlar, sosyal güvenlik sistemi içerisine alacak yaklaşımların geliştirilmesine, bunu, kolaylaştıracak, özendirecek uygulamaların genişletilmesine, SSK’nın kapsamının daha geniş bir çerçeveye oturtulmasına ihtiyaç vardır. Tabanın genişletilmesi, SSK reformunun çıkış noktası olacaktır. Primle, özelleştirmeye buna ulaşmak mümkün gözüküyor. Konuya girmek lazım; ama dediğim gibi, cidiyetle, yeni bir anlayışla ve yaklaşımla girmek lazım.

Türkiye’de, çalışanla, emekli maaşı alan arasındaki oranın fevkalade bozuk olması, bu anlattığım olayın bir sonucudur. Türk ekonomisindeki büzüşme, büyümenin ortadan kalkması, SSK’ya prim ödeyen çalışan sayısının azalmasına da yol açmıştır. O nedenle, ülkenin kalkınması, büyümesi, istihdamın gelişmesi, yine, sosyal sigortalar sisteminin takviye edilmesine yardımcı olacaktır. O nedenle, konuyu, geniş bir çerçeve içerisinde ele almak gereği vardır.

Tarım satış birlikleriyle ilgili bir iddia, yine yukarı bir yaklaşım içerisinde, yani bir miktar havadan bir yaklaşım içerisinde ifade ediliyor. Burada bilinecek olan nokta şudur: Türkiye’de tarım satış kooperatif birliklerinin 186 trilyon borcu vardır. 186 trilyon borcu olan kuruluşları özikleştirirken, onların finansman durumunu sağlamlaştıracak çareler mutlaka öncelikle alınmalıdır. Bu, o, 186 trilyon borcun ortadan kaldırılması demektir; bu, onların geleceğe dönük finansman sistemlerini takviye edecek yeni yöntemlerin uygulanması demektir.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye’de bir kamu borçları krizi ortaya çıkınca, herkes çözüm aramaya başladı; çözüm de, çok kolay bir biçimde, devletin yaptığı bazı harcamaların silinmesi şeklinde kendisini gösterdi: “Devletin bu kamu borçlarının kaynağı nedir; bunları ortadan kaldıralım. Bu kaynak, tarım satış kooperatiflerinin borçlarıdır. Orada bir reform yapalım, bu tarım satış kooperatifleri bir daha böyle borç yapmaz hale gelsinler(!)”

Başka nedir: “Sosyal Sigortalar Kurumu borca batmıştır. Sosyal Sigortalar Kurumunu özelleştirelim devlete borç yapmaz hale gelsin, kurtulalım(!)”

O anlayış, başını kuma sokma anlayışıdır; son günlerin moda benzetmesiyle, işte bu, devekuşu yaklaşımıdır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Gerçekleri mutlaka görmek lazımdır. Gerçek şudur: Türkiye tarımının desteklenmesi gerekiyor; Türkiye tarımının desteklenmesi zorunludur. Görünebilir bir gelecek için hiçbir Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarımı destekleme sorumluluğundan kendisini kurtaramaz; hesabınız, buna göre yapın. “Tarıma destek veremeyeceğim; finansman krizini, tarımı özelleştirerek çözüvereceğim” yaklaşımı kesinlikle geçerli değildir. Gübreye de destek vereceksiniz, yeme de destek vereceksiniz. Türkiye’de enflasyon, tarımdaki girdi fiyatlarını, tarım mahsullerinin fiyatlarıyla mukayese edildiği zaman tarım aleyhine dönüştürüyorsa; kısa bir süre içerisinde, 2 bin lira olan gübrenin fiyatını, iki yılda 20 bin liraya çıkarıyorsa, tarıma destek vermemek mümkün değildir. *(CHP sıralarından alkışlar)*

O nedenle, Türkiye’de malî reform arayanlar, bu temel noktaları içlerine sindirsinler; iş o kadar kolay olsaydı, çoktan çözüldü. Çiftçiye desteği kes, SSK’ya desteği kes, kamu çalışanlarının sayısını azalt, bu işler çözümlenir(!) Hiç böyle bir şey olamaz.

Dünyanın her yerinde, tarıma finansman desteği veriliyor; Avrupa Birliğinde veriliyor, Japonya’da veriliyor, Amerika’da veriliyor, Türkiye’de de verilecektir. Bu, Dönüşümlü Azınlık Koalisyon Hükümetimiz, programının içerisine, tarıma yönelik destekleri azaltmaya dönük bir anlayış. -tavsiye ederim-yerleştirmesin, başka kapılara yönelsin, Türkiye’nin finansman krizini azaltacak başka çözümler arasın. Bakın, bir “rantiyeci” edebiyat, yürüyor; eğer gücünüz varsa onlara yönelin; onlardan finansman dengesini sağlayacak çözümler arayın. *(CHP ve RP sıralarından alkışlar)*

AHMET KABİL (Rize) — Dört senedir ne yaptınız?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu programın üzerinde durduğu temel yaklaşımlardan birisi de özelleştirme. Bu söylemi de uzun süredir dinliyoruz; ama hâlâ, özelleştirmenin ne hukuku tam geliştirildi ne mekanizması tam kuruldu ne de başarılı bir özelleştirme uygulamasından söz etme imkân, var. Özelleştirmenin de, astarının yüzünden pahalıya mal-olduğunu daha yeni yeni kavramaya başlıyoruz.

Özelleştirmenin, bir kamu açığını kapatacak finansman kaynağı olarak değerlendirilmesinin doğru olmadığı, her geçen gün daha iyi ortaya çıkıyor.

Bakın, Erzincan’da Sümerbank Fabrikası özelleştiriliyor, Eskişehir’de özelleştiriliyor; verilen fiyatlar, kesinlikle arazi fiyatım, gayrimenkul fiyatını karşılayacak düzeyde dahi değil. Çalışan işçiler kıdem tazminatlarından vazgeçerek, oraları almaya hazır gözükyorlar. Daha önce Karabük’te bir iddia sergilenmişti, anımsayınız, Karabük özelleşecek denilmişti. Ne oldu; Karabük özelleşti, işçiye satıldı, işçi, şimdi binbir sıkıntıyla ayakta durmaya gayret ediyor, yardımcı olunması lazımdır. Karabük’ün bir yük haline dönüşmemesi için, yeni, darboğaz giderici yatırımların

gerçekleşmesi lazımdır, kolaylıkların sağlanması lazımdır. Özelleştirmenin de, yeni bir yaklaşım taşımadığı, bu Hükümet Programının incelemesinden görülüyor.

Değerli arkadaşlarım, yerel yönetimlere dönük yaklaşımın da, yapısal bir yaklaşım olmaktan çıkıp, göstermelik düzeyde kalacağı izlenimini alıyorum. Yerel yönetimlerle ilgili olarak ifade edilen düşünceler, Türkiye'deki merkeziyetçi yönetim modelini köklü biçimde değiştirecek, gerçekten yeni yetkileri, finansman olanaklarını yerel yönetimlere aktaracak bir anlayışı yansıtmıyor, göstermelik bir küçük müdahale düzeyinde kalacağı izlenimini alıyorum.

Bütün bunlarla, bu Azınlık Hükümetinin Programı açısından da bir çarpıcılığın bulunmadığını, alıştığımız klasik merkez sağ yaklaşımı, derleyip, toparlayıp ortaya koyan bir program niteliğinde olduğunu ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümetin bir azınlık hükümeti olması, Parlamento güvencesi almak zorunluluğundan azade bulunması anlamına gelmez. O nedenle, Parlamento, bu Azınlık Hükümetine güvencesi verip vermeyeceğini iki gün sonra kararlaştıracaktır; salı günü bunun oylamasını yapacağız. Bu oylamayla, bu Hükümet, güvencesi alma arayışındadır. Şimdi, ben şunu merak ediyorum: Bir azınlık hükümetini Sayın Cumhurbaşkanı, nasıl, niçin ilan etmiştir? Bunun, bir azınlık hükümeti olduğu açıktır; ama Sayın Cumhurbaşkanı, bunu, 53'üncü Cumhuriyet Hükümeti olarak ilan etmiştir. Niçin ilan etmiştir? Çünkü, bu Hükümetin güvencesi almasına katkı yapacağını söyleyen bir grubumuz vardır. Demokratik Sol Parti demiştir ki: "Bu Hükümetin güvencesi almasına, ben, katkı vereceğim. Bu Hükümetin kurulmasını, ben sağlayacağım." Sayın Cumhurbaşkanı da, bu taahhüt üzerine, bu ifade üzerine "Demokratik Sol Partinin desteğini taşıdığı açıkça gözükken bu Hükümeti 53'üncü Cumhuriyet Hükümeti olarak ilan ediyorum" demiştir.

Şimdi, bu Hükümetin içerisinde iki siyasi parti vardır; ama güvencesi almasına Demokratik Sol Parti doğrudan katkı yapmaktadır. Parlamento, yola çıkarken, hükümet kurulurken, en azından böyle bir desteğin bulunduğu açıkça gözüküyor.

Gerçi, bu destek, başlangıçta, bazı şartlara bağlanmıştı. Sayın Ecevit, Sayın Mesut Yılmaz ile bu konuyu konuştuktan sonra yaptığı açıklamada "iki ulusal konu hariç, programınıza karışmak istemiyorum. İki ulusal konuda talebim var, uyarım var, önerim var; bunların dikkate alınmasını bekliyorum" demişti. Bu iki ulusal konu da, gümrük birliği ve Çekiç Güç konularıydı.

Gümrük birliğiyle ilgili olarak, Sayın Ecevit, çeşitli vesilelerle görüşlerini ifade etmiştir; Sayın Mesut Yılmaz da ifade etmiştir. "6 Mart belgesinin kabul edilemez olduğunu, değiştirilmesi gerektiğini, 6 Mart belgesinde, ekonomik, siyasal büyük ödünler verildiğini ve en azından, bu belgenin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde müzakere edilip oylanmasının zorunlu olduğunu" ifade etmişlerdir. Sayın Ecevit de, 6 Mart belgesine yönelik değişiklik talebini, bu Hükümet kurulmadan önce, kamuoyuna ilan etmiştir.

İkinci bir temel nokta olarak da, bugün, burada da vurguladı; Çekiç Güç konusunun önemli olduğunu, Kuzey Irak'taki egemenlik boşluğunun, Türkiye aleyhine gelişmelere fırsat vermekte olduğunu ve Çekiç Güç'ün de, bunun bir uluslararası desteği niteliğinde işlediğini, bunun ortadan kaldırılmasının zorunlu olduğunu,

tabii, gelmiş bir gücün derhal kaldırılamayacağını ve bugün, burada yine Sayın Ecevit'in ifade ettiği gibi- iki-üç aylık bir uzatma süresinden sonra, Çekiç Güç'ün bu bölgeden çıkarılmasının zorunlu olduğunu ifade etmiştir ve desteğini -yanlış hatırlamıyorsam- bu iki konudaki anlayışa bağlamıştır.

Programda, gümrük birliğiyle ilgili olarak bu anlayışın yansımaları göremedim; tam tersine, Program, Gümrük Birliği Antlaşmasının, 6 Mart belgesinin işleteceğini, bu antlaşmanın esas olduğunu, daha ileri götürüleceğini açıklıkla ifade etmektedir. 6 Mart belgesinin, Türkiye Büyük Millet Meclisinde oylamaya taşınmasına dönük bir talep yoktur; 6 Mart belgesiyle ilgili hiçbir şikâyet söz konusu değildir, bir değişiklik arayışı söz konusu değildir. 6 Mart belgesinin geçerliliğini bu Hükümet Programı ifade etmektedir.

Çekiç Güç'le ilgili olarak, iki-üç aylık bir deneme dönemi için fırsat verildiği gözönünde bulundurulursa, o konuda şimdilik bir şey söylemek istemiyorum; iki-üç ay sonra, bu konuyu konuşacağız, bu konuyu değerlendireceğiz.

Bunlarla şunu söylemek istiyorum: Daha Hükümetin başlangıcında Demokratik Sol Partinin vereceğini ifade destek, bu iki şarta bağlanmıştır. Daha sonra, bu şartlar üzerinde durmaktan Sayın Ecevit vazgeçmiş olabilir, böyle bir durum var mı yok mu bilmiyorum, onu salı günü göreceğiz; ama bir şeyi biliyorum: Bu Hükümet Programında, o konuda yapılan teklifin bir yansıması yoktur.

Bu koşullar altında da bir oylama yapılabilir, bir destek verilebilir; ama bu desteğin, bu Hükümetin kurulmasına bu katkının, bundan sonra hiçbir anlam taşımayacağı nasıl söylenebilir.

Şimdi, bakınız, bu Hükümet daha ne kadar devam eder konusunda, bir ulusal spor gelişmeye başladı; herkes, bu Hükümete ömür biçmeye çalışıyor. Ben, burada açıkça ifade edeyim: Bu Hükümetin ömrünün ne kadar olacağına Demokratik Sol Parti karar verecektir.

Demokratik Sol Parti, bu Hükümeti sona erdirmeye kararın, almadığı sürece, başlangıçtaki bu destek devam ediyor demektir. Ne söylenirse söylenir, ne şikâyet yapılırsa yapılsın, ne muhalefet sergilenirse sergilenir, açık, somut bir gerçek vardır ki, Demokratik Sol Partinin desteği olmadan, bu Hükümetin, burada bir gün dahi durması mümkün değildir. (CHP ve RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Eğer, bu Hükümet burada var olmaya devam ediyorsa, "bütün şikâyetlerin hiçbir anlamı yok demektir. (DSP sıralarından "seçime gideriz" sesleri, gürültüler)

Muhalefet, sözle olmaz, eylemle olur, eylemle. Muhalefetin belagati, eylemin sıkıntısını kapatmaya yetmez.

HADİ DİLEKÇİ (Kastamonu) — Cumhuriyet Halk Partisi olarak, siz, zamanınızda yapabildiniz mi?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Türkiye'nin ihtiyacı olduğunu gördüğümüz bir dönemde sorumluluğu üstlendik, yiğitçe, erkekçe, açıkça iktidara girdik; sizin gibi kaçmadık, dışarıdan dolanmadık, açıkça içine girdik, bedelini de halkın karşısında ödedik; şerefle halkımızın karşısındayız. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; DSP sıralarından gürültüler)

Bir ayağınız iktidarda, bir ayağınız muhalefette olamazsınız. Açık söyleyiniz, iktidar mısınız, muhalefet misiniz? Ya iktidar olunuz ya muhalefet olunuz. (*CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; DSP sıralarından gürültüler*) Halkın karşısında muhalefet, Sayın Mesut Yılmaz’ın, Sayın Tansu Çiller’in yanında iktidar olarak, bu politikayı götüremezsiniz”. Açıklığa, berraklığa, netliğe ihtiyaç var. Herkes yerini seçsin. (*CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

“Efendim, Türkiye’nin hükümete ihtiyaç, var. Hükümet krizi söz konusu. Türkiye’yi hükümete bırakmamak için bunu yaptık” diyorsunuz.

Bunun dışında, hükümete bırakmayacak çare mi yoktu; yani, azınlık hükümeti, Türkiye’nin, bu Meclis karşısındaki tek hükümet şansı mıdır? Böyle bir şey olur mu? Hükümete açıkça niçin girmiyorsunuz? (*DSP sıralarından “Biz girmiyoruz; siz girin, siz” sesleri, gürültüler*) Haa, “girmiyoruz; çünkü girersek, ilk krizde hükümet dağılır(!)

ERDOĞAN TOPRAK (İstanbul) — Yok canım, dört senesi var.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Haa, girerseniz kriz çıkar da girmezseniz kriz niye çıkmaz? Yani, siz içerideyseniz kriz çıkaracak uygulama, siz dışarıda olunca, sizin için niye kriz konusu olmuyor; niye davranışınız, değiştirmiyorsunuz? Şimdi de, işinize gelmezse, oyunuzu vermezseniz düşer bu Hükümet. Bu Hükümeti düşürmüyorsanız, onun sorumluluğunu üstleniyorsunuz demektir; onun sorumluluğunu üstlenmekten kaçamazsınız demektir. (*RP sıralarından alkışlar*) Bu, aynı zamanda, sizin de Hükümetiniz demektir. Ben, sadece ilk gün oy veririm, sonra kaçırım demek mümkün değildir; kaçamazsınız. (*CHP ve RP sıralarından alkışlar*) Alacakları her olumsuz kararın arkasında, sizin de desteğiniz varolmaya devam edecektir. O desteği çektiğiniz anda, işte, o hükümet o zaman yıkılır. Ha, biz hükümet yıkmayız, bu kadroya güveniyoruz, bu kadronun yapacağı her şeyi de hazmediyoruz diyorsanız; o.ayrıdır, onun da değerlendirmesini yapalım.

Değerli arkadaşlarım, bunları siyasal yaşamımızın geleneklerinin berraklaşması için zorunlu görüyorum ve o anlayışla vurguluyorum. Siyasal yaşamımızın içtenliğe ve tutarlılığa ihtiyacı vardır. Herkes, ne yaptığını bilmelidir. Şimdi, böyle bir Azınlık Hükümetine destek veriliyor. Verilebilir; ama o zaman bu Azınlık Hükümetine sahip çıkacaksınız; onu destekleyeceksiniz, onun uygulamalarını yönlendireceksiniz... Bakınız, yönlendirmeye de başladınız; ne kadar güzel; bu yönlendirme devam edecektir. Bundan sonraki her uygulamada, “orada nasıl yönlendirdiniz, burada niçin yönlendirmiyorsunuz?” diye bir sorunun önünüze gelmesine neden olacaktır.

Değerli arkadaşlarım, bu azınlık hükümeti deneyi ne kadar sürecektir, bilemiyorum; ama başlangıç pek umut verici değil, pek sağlam değil, pek sağlıklı değil... Bunda da, şaşılacak bir şey yok; çünkü azınlık hükümetidir, sağlam bir parlamento desteğine sahip bir hükümetle karşı karşıya değiliz. Türkiye’de, ilk kez, bu kadar iddialı bir programla, üstelik de dönüşümlü Başbakanlık şeklinde bir uygulama yapılacak. Bunun yaratacağı sıkıntılarla, Türkiye’yi, büyük bekleyişler içerisinde geleceğe yöneldiği yeni bir seçimin ertesinde, büyük umutlarla temel sorunlarının çözüleceğini umut ettiği bir noktada, hayal kırıklığına sürüklemeye kimsenin hak-

kı olmaması gerekir. Hükümet, partiler arasındaki iktidar kavgasının bir parçası olarak kurulmuyor; Türkiye'nin sorunlarının çözümü için kuruluyor; bu sorunları çözmeye şansı varsa, ona, herkes sahip çıkar; çözmeye şansı yoksa "benim işime öyle geliyor" diye, kenarında durarak, bir yandan muhalefet yapıp, bir yandan da, onu ortaya çıkararak bir yere varamayız. Hiçbir siyasal parti, halka eziyet etsin ben de o eziyete muhalefet edeyim diye hükümet kurduramaz- böyle bir uygulama olmaz. (CHP ve RP sıralarından alkışlar) Halka eziyet etsin ben de o eziyete muhalefet edeyim diye hükümet kurdurulmaz- Türkiye'yi yönetsin, bunların anlayışında önemli unsurlar var, bunlar denensin diye kurdurulur; eğer, öyle olursa da destek olunur.

Verilecek güvenoyu, hükümet programına ve kadroyadır; bir siyasal parti, Mecliste, bir hükümete güvenoyu veriyorsa; o programa ve o kadroya güvenoyu veriyor demektir; eğer, güvenoyu katkısı yapılacaksa, bu güvenoyu katkısının, aynen, hükümete ve programa olduğunun bilinmesi gerekir ve bu Hükümet, programın, uygulamaya devam ederse; yarın "ben vazgeçtim" deyip, özelleştirmeyi böyle uygularken, işte, düşündüğü önerileri, sosyal devleti ortadan kaldırmaya dönük anlayışını uygulamaya yöneldiği zaman, şikâyet hakkı olur mu; açıkça söylemişler ne yapacaklarını, kimseyi de aldatmaya çalışmıyorlar; o nedenle, bu oylamanın böyle bir yönü olduğuna dikkati çekmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, bazı öneriler ifade etmek istiyorum: Bakınız, yeni bir dönem başlıyor; bu dönemi, gerçekten yeni bir dönem haline dönüştürmek istiyorsak; Türkiye'de, siyasete ve siyasetçiye olan güveni artıracak bazı açılımlar yapmak zorundayız. Türkiye'de siyaset; son zamanlarda çok kaygı verici bir ölçüde suçlamalara hedef olmuştur; kirlendiği iddialar, çok yaygın bir biçimde ortalıktadır; siyasetimize saygınlık kazandırmak gereği vardır. Bunun nasıl başarılabacağına ilgili herkesin önerisi var; ama bir temel noktaya dikkatinizi çekiyorum:

Değerli arkadaşlarım, siyasette hesabı siyasetçi sorduğu sürece, o hesap ya sorulamaz ya da, sorulursa, şaibeli olur. O nedenle, siyasetçiden hesap sorma işini, siyasetçinin elinden çıkarmak ihtiyacı vardır; işin özü, temeli budur. Bakın, İtalya'da da öyle işlemiştir. Eğer, siyasetçinin hesabını adliye sorabiliyorsa, savcı sorabiliyorsa, yargıç sorabiliyorsa, işte orada hesap sorulur. (CHP sıralarından alkışlar) Bir başbakan düşecek, gelen diğer başbakan onun hesabını sordurtacak! Bu geçerli değildir, hakşinas değildir, uygun değildir, ne kadar haklı olsanız bile, kamu vicdanını yaralarsınız. Bunu çözmenin yolu, sistemi değiştirmektir. Nedir sistemi değiştirmek? Dokunulmazlıkları kaldırınız, dokunulmazlıkları, yolsuzluklar, himaye eden bir kalkan olmaktan çıkarınız. (CHP sıralarından alkışlar) Dokunulmazlıklar, yolsuzluklar, himaye eden bir kalkan olarak koruduğumuz sürece hesap sorulması imkânsızdır.

Bakın, biz, yıllardır bunun üstünde duruyoruz; bu konuda, geçen dönemde Meclise verilmiş önerimiz var, şu anda anayasa değişikliğine dönük önerimiz var. Hatırlıyorum; seçim öncesinde Sayın Mesut Yılmaz ile televizyonda bir aradaydık Sayın Ecevit de vardı, Sayın Mesut Yılmaz "biz, dokunulmazlıkların, sadece düşünce, siyaset suçlarıyla sınırlanmasına dönük bir öneriyi Meclise veriyoruz, destekliyor musunuz?" dedi. Ben "o öneriyi biz daha önce verdik" dedim; yani, sizinki yeni

oluyor, siz bizimkini destekleyin dercesine tepki gösterdim; Sayın Ecevit de dedi ki, “Sayın Yılmaz’ın önerisini ben de destekliyorum.”

Şimdi, hiç uzatmayınız; bakın, dün bir, bugün iki... Bu işi üç ay içinde yaparsanız yaparsınız, üç ay içinde bunu yapamazsanız, hiç yapamazsınız. Bunu yapmayanların da yolsuzluktan şikâyet etmeye hakkı yoktur. Hesabı soracak olan yargıdır, adalettir. Adaletin önünü açınız; açmanın yolu da dokunulmazlıkları bir zırh olmaktan çıkarmaktır. Biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, bu Hükümetin, bu doğrultuda getireceği öneriyi desteklemeye hazır olduğumuzu ifade ediyoruz. Hiç uzatmayalım, milletin önünde konuşuyoruz; ilk iş bu olsun.

Bakınız, Türkiye’de siyaset nasıl saygınlık kazanmaya başlar. O zaman, yolsuzluk yapan siyasetçiyi başka siyasetçi değil, Türkiye’de dürüst, namuslu, mesleğinin ehli binlerce yargıç binlerce savcı gözetecek demektir. İş ehline bırakınız; mekanizmayı açınız, mekanizma işlesin.

Elbette, Sayın Ecevit’in, Teftiş Kurulunun, Başbakanlığa bağlanmamasına dönük önerisini de destekliyoruz; onların hepsi dosya hazırlığıyla ilgili. Sorun dosya hazırlamaktan kaynaklanmıyor -dosya çok, dosya hazır- önemli olan, o dosyanın gereğini yapmaktaki güçlükten; onda da, işi, adalete havale edelim.

İSMAİL DURAK ÜNLÜ (Yozgat) — Dosya çok...

NABİ POYRAZ (Ordu) — Neredeydiniz?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Yapalım m, bunu? (ANAP sıralarından “Yapalım sesleri”)

NABİ POYRAZ (Ordu) — Önce Bayındırlık Bakanlığından başlayalım.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Hazır mısınız? (ANAP sıralarından “Hazırız” sesleri) ANAP olarak hazır mısınız? (ANAP sıralarından “Hazırız” sesleri) Doğru Yol olarak hazır mısınız? (DYP sıralarından “Hazırız” sesleri) Refah olarak hazır mısınız; haydi, gelin yapalım, yapalım bunu. (CHP sıralarından alkışlar)

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Hep beraber, hep beraber... Ama önce Bayındırlık Bakanlığından başlayalım.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu Hükümetin programında yer alan ve bizim içtenlikle desteklemeye hazır olduğumuz bir başka program, temel eğitimin sekiz yıla çıkarılmasıyla ilgilidir. Temel eğitimin sekiz yıla çıkarılmasına dönük öneriyi içtenlikle benimsiyoruz ve destekliyoruz; bunu, önemli sayıyorum, her bakımdan önemli sayıyorum.

Bir devletin, çocuklarını, sadece beş yıl eğitip, bırakmaya hakkı yoktur. Onu, dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi, asgarî sekiz yıl, dokuz yıl on yıl eğitme görevi, sorumluluğu devletin üzerindedir. Bakın, dünyayla bütünleşelim diyoruz, Avrupa Birliğine girelim diyoruz. Dünyanın standardı budur; Türkiye de sekiz yıl temel eğitim vermelidir; bunun gereğini yerine getirmeliyiz.

Yalnız, programdaki bir ifadeye dikkatinizi çekmek isterim. Daha önce, ayrı ayrı, hem ANAP’ın hem Doğru Yolun programlarında, sekiz yıllık temel eğitim ödünsüz ifade edilirken, bu defa, çok ciddi bir darbe yemiş olarak Hükümet Progra-

mına girmiş. Hükümet Programındaki ifade şu: Sekiz yıla çıkaracağız; ama ilk beş yıldan sonraki süreyi, meslek eğitime yönlendirmek için kullanacağız.

Değerli arkadaşlarım, samimî olalım, kimseyi aldatmayalım. Biz, devlet, çocuklarına sekiz yıl eğitim versin mücadelesi içerisinde değiliz. Biz, sekiz yıl temel eğitim verme mücadelesi içerisindeyiz. *(CHP sıralarından alkışlar)* Çocuk, meslek tercihi yapmadan önce, dünyayı anlamadan önce, bir mesleğin dönüşü olmayan labirentlerine sürüklenmeden önce, sekiz yıl, temel bir eğitimin içinden geçmek zorundadır. Eğer, onu, bugüne kadar olduğu gibi, beş yıllık bir eğitimi geçirdikten sonra, mesleğe yönlendiriyoruz deyip, oraya buraya dağıtacaksanız, o vereceğiniz, temel eğitim olmaz. O zaman, hiçbir şey değişmemiş olur. O zaman, sekiz yıl boyunca okula gitmeyen çocuk bırakmadım demiş olursunuz; mesele o değildir. Mesele, o sekiz yılın temel eğitim olarak verilmesini sağlamaktır.

Şimdi, öyle anlaşılıyor ki, bu Azınlık Koalisyonu, çok temel konularda, daha şimdiden, nereye varacağı bilinmeyen darbelerin altına girmeye başlamıştır. Bunda şaşılacak bir şey de yoktur. Bu Azınlık Hükümeti, ideolojik olarak sağa kaykılmıştır. Refah Partisi çok şikâyetçi gözüküyor; ama 0 kadar şikâyetçi görünmesin; manyetik alanınızın etkisi altına girmişlerdir Sayın Erbakan. *(RP sıralarından alkışlar)* Daha şimdiden, bu Azınlık Hükümeti, Refah Partisinin manyetik etki alanının içindedir. Bunlar, zaten, siyaseti, sizi taklit ederek yapıyorlar. *(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Siz, bunlara “taklitçi” diyorsunuz, haklısınız; ama bunlar Batıyı taklit ediyor değil, sizi taklit ediyor; sizi taklit ettiği için taklitçi bunlar. *(RP sıralarından alkışlar)* Sizi taklit ederek, sizinle mücadele etmeleri de mümkün değil. Onun için, bırakınız, bunlar gelsinler; hükümet ortada, kadro ortada, program ortada; sizin etki alanınıza girmişlerdir; rahat ediniz; bu Hükümetin gidip, dönüp geleceği yer, sizin yanınızdan başka bir yer değildir. *(RP sıralarından alkışlar “Siz de geleceksiniz, sizi de bekleriz” sesleri)*

Değerli arkadaşlarım, bir iki öneri daha ortaya koymak istiyorum.

Hükümete, bir sol parti, merkez sol bir parti, ne istediğini bilerek, ciddiyetle, etkinlikle girmiş olsa, işte bunlar olmaz. *(CHP sıralarından alkışlar)*

NABİ POYRAZ (Ordu) — Dört senedir ne yaptınız?

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Dört senedir oradaydınız...

NABİ POYRAZ (Ordu) — Kendiniz ne yaptınız?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bu temel eğitim... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

KORKUT ÖZAL (İstanbul) — Siz de vardınız...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bakınız... Bakınız... *(ANAP sıralarından “Siz ne yaptınız” sesleri, gürültüler)*

Bakınız, bu Parlamentoda, 124 milletvekiliyle, Sayın Mesut Yılmaz, bugün, Başbakanıdır; Hükümetin yarısını, denetim altına almıştır. Öyle anlaşılıyor ki, 2000 yılındaki Cumhurbaşkanlığı ve Başbakanlık seçimine dönük de devreye girmiştir 124 milletvekiliyle.

NABİ POYRAZ (Ordu) — İnşallah...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Şurada 125 sosyal demokrat milletvekili duruyor; eğer, o 125 sosyal demokrat milletvekili, size meydanı böyle boş bıraktıysa, biliniz, o, sosyal demokrasinin ayıbı ve kusuru değildir. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

NABİ POYRAZ (Ordu) — Bu ayıp da size yeter...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bu ayıp ve kusur, ilk fırsatta telafi edilecektir. Sosyal demokrasinin de, Türkiye’nin bugünü ve geleceği için söz söyleyeceği bir noktaya geleceğinden, herkesin emin olmasın, istiyorum. Bunun şartlarını yaratmayı başarırırsak, işte asıl o zaman gerçek paylaşma olur.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Hiç konuşmaya hakkın yok senin!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Azınlık Hükümetinin merkez sağ, merkez sola yaklaştırdığı iddiası, ah keşke doğru olsa... Sadece, şu sekiz yıllık eğitim analizi dahi gösteriyor ki tam tersi oluyor ve merkez sağı merkez sola değil, merkez sağı radikal sağa -üstelik sadece kendisini değil, kendisine destek verecek merkez sol milletvekillerini de çekerek- sürüklenme tehlikesini ortaya koyuyor; dikkatli olmanız gereken olay budur. Bunun önüne geçmenin yolu da, merkez solun bütünleşerek ortaya çıkmasıdır, ağırlığını ve gücünü sergilemesidir. Merkez sağı çekmeye dönük öneriler yapacağımıza, merkez sol olarak biz, birbirimize yakınlarsak, birbirimize sahip çıksak, işte asıl o zaman, Türkiye’nin siyasal dengesinin yerine oturduğuna tanık oluruz.

NABİ POYRAZ (Ordu) — Ancak belli oldu sizin ne olduğunuz; ancak yola geldiniz.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Tek parti haline gelecektiniz; iki partisiniz...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, önerilerime devam ediyorum. Bir önemli konu, dış politikamızla ilgili; Türkiye, dünya koşullarındaki değişimin de -yardımıyla, bugün, dış politika alanında büyük etkinlik gösterme şansına sahip bir konuma gelmiştir. Dünyanın iki kutuplu olmaktan çıkması, ortaya çıkan çeşitli değişimler, Türkiye’nin yetmiş yıllık birikiminin ortaya koyduğu düzey, Türkiye’yi etkin bir dış politika sergileme noktasına getirmiştir. Yalnız, bu dış politikanın, sadece, dış temaslarla, görüşmelerle, konuşmalarla, açıklamalarla yapılabileceğini sanmayalım. Türkiye, önemli bir etkinlik sergilemek istiyorsa, mutlaka, ekonomik kaynakların, da bu amaca dönük olarak seferber etmelidir. İçerisine geldiğimiz noktada, inanıyorum ki, Türkiye, en kısa zamanda, 4-5 milyar dolarlık bir kaynağı, dış politikamızın, çevremizde Türkiye’ye etkinlik getirecek bir biçimde yönlendirilmesine yardımcı olacak biçimde ayırmalıdır. TİKA modelini kastetmiyorum; çok yetersiz bir yaklaşım; ama Türkiye, komşu, ülkelerle, proje kredisi, program kredisi, finansman kolaylıkları, eğitim projeleri, yönetimin yeniden yapılandırılması gibi noktalarda ticarî temelde malî temelde ilişki kurabilecek ve Türk dış politikasıyla yakın eşgüdüm içerisinde çalışacak bir kurumlaşmayı bir an önce gerçekleştirmelidir. Bu büyük fırsat, Türkiye’nin kullanmaması çok yazık olur. Bir 4-5 milyarlık kaynağın Türkiye’ye sağlayacağı siyasal ekonomik olağanüstü ola-

naklar vardır- bunun kullanılması bu konuda bir yapılaşmanın ortaya konulmasına bağlıdır. Amerika'nın AID gibi çeşitli programlar etrafında uyguladığı finansman olanaklarına benzer bir şekilde, Türkiye de...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Baykal...

Size 5 dakikalık daha süre veriyorum; devam edin; buyurun.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — ...Türk dış politikası doğrultusunda yardımcı olacak bir kurumlaşmaya bir an önce gitmelidir.

Önümüzdeki dönemde, Irak kapış, belki yeniden açılma durumunda olacaktır. Türkiye'nin Ortadoğu ile ticarî ilişkilerinde olağanüstü bir canlanma söz konusu olabilir; buna dönük bir altyapı hazırlığına ihtiyaç vardır. Türkiye'nin Mersin Liman, İskenderun Limanı daha şimdiden yetersiz haldedir. Ne GAP'ın ortaya koyacağı ticaret ihtiyacın, ne de Ortadoğu'da siyasal gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkabilecek yeni durumların yol açacağı, ticarî ilişki ihtiyacını karşılayacak bir durum söz konusu değildir. Bir an önce, Türkiye'nin, başta İskenderun ve Mersin Limanları, liman altyapı tesisleri ve ulaşım kanalları olmak üzere, demiryolu projelerini, karayolu projelerini bu ihtiyaca dönük olarak şimdiden hazırlaması büyük bir ihtiyaç olarak gözükmüyor.

Önümüzdeki dönemde ciddi enerji sıkıntısı ihtimaliyle karşı karşıyayız. Bu konuda çok somut hedefler Programda ortaya konulmuştur; bunu memnuniyetle karşılıyorum. Bunun gereğini yerine getirmeye dönük hazırlık ihmal edilmemelidir. Türkiye, 1995 yılı sonunda 85 milyar kilovatsaat elektrik enerjisi üretti. Yıllık yüzde 8 artışla 2000 yılının sonunda 122 milyar kilovatsaatlik bir enerjiye ihtiyaç olacağı anlaşıyor. Bu, 6.700 megavatlık bir kurulu güç kapasitesinin eklenmesi demektir. 6.700 megavatlık kurulu güç, 10 milyar dolarlık bir yatırım demektir. Kilovat başına 1.400 dolardan, 10 milyar dolarlık bir ek yatırıma ihtiyaç vardır. Şebeke ve santral yatırımları için de -yüzde 30- 3 milyar dolar eklenirse, 13 milyar dolarlık bir yatırımı Türkiye 2000 yılına kadar gerçekleştirmek zorundadır. Bunun proje olarak finansman olarak programlanması olağanüstü önem taşıyor. Bu konudaki bir gecikmenin, önümüzdeki bir iki yıl içinde Türkiye için çok ciddi sorunlar doğurması kaçınılmaz gözükmüyor. O nedenle, önümüze gelecek bütçede, asgari 2,5 milyar dolarlık bir enerji üretim, yatırım portfesinin ortaya çıkması zorunlu olarak gözükmüyor.

"BOT modeliyle sonuç alınır, bizim yapmamıza gerek yoktur" yaklaşımı şu anda umut verici gözüküyor, BOT modelini enerji yatırımlarında işletmeye dönük bir altyapı hazırlığı şu anda gerçekleştirilmiş değildir. Bunu da geleceğe dönük bir öneri olarak dikkatinize sunmak istiyorum.

Önümüzdeki günlerde, toplumun hareketleneceği, öğrencilerin, çeşitli toplumsal kesimlerin etkin bir gösteri gayreti içerisinde sürüklenecikleri, izlenecek ekonomi politikasının da bunu teşvik edeceği açıkça gözüküyor. Bu noktada şu uyarıyı yapmak gereğini duyuyorum. Bir süredir, güvenlik güçlerimizin, toplumsal olaylar karşısında, bir özen, bir dikkat içerisinde, davranma gayretinde olduklar,

görülüyordu. Belli bir duyarlılığın, belli bir anlayışın, olay çıkmasına fırsat vermemeye dönük bir dikkatin güvenlik güçlerimiz tarafından sergilenmekte olduğunu memnuniyetle görüyorduk. Hiç kuşkusuz, bireysel ölçüsüzlükler, aşırılıklar, hatta, provokasyonlar yapıyordu; ama böyle bir genel tavra tanık oluyorduk. Bu tavrın korunması ve sürdürülmesi olağanüstü önemlidir. Önümüzdeki dönemde, güvenlik güçlerimizin toplumsal olaylar karşısındaki tavrında, dün Kızılay'da tanık olduğumuz gibi, herkesi derinden üzecek yanlışlıkların sergilenmesi, Türkiye'yi olumsuz yönde ve çok tehlikeli biçimde etkileyecektir.

AHMET KABİL (Rize) — Yeni mi fark ettiniz!?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Buna fırsat vermeyecek bir dikkatin, bir soğukkanlılığın sürdürülmesi ihtiyacı vardır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Bu konuda, biz, gereken dikkati, Metin Göktepe olayında da, onun dışındaki olaylarda da daima göstere geldik. Bu özen içerisindeyiz ve bu gayretimizin sonucudur ki, zaten, güvenlik güçlerimiz, gerçekten hepimizi memnun eden bir arayışın içerisine girmişlerdi; umarım bu devam eder.

Bakınız, geçen hafta, Amerika Birleşik Devletleri...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Baykal, buyurun, toparlayın efendim...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — ...Türkiye'deki demokrasi ve insan hakları uygulamasıyla ilgili bir rapor yayınladı. Bu raporda, uzun süreden beri ilk kez, Türkiye'de demokrasi ve insan hakları uygulaması açısından dikkate değer düzeltilmelerin ve ilerlemelerin gerçekleştiği resmen ifade ediliyor. Şikâyetler yine söyleniyor; ama artık, Amerika Birleşik Devletleri de, Türkiye'de insan hakları ve demokrasi konusunda kayda değer ilerlemelerin ortaya çıkmaya başladığını ifade etmek durumunda oluyor. Bu bir gelişmeydi; umarım, bunu koruruz, bunu geliştiririz.

Bu programda, ne yazık ki, hukuk devleti, demokrasi, insan hakları ve çalışma yaşamı, konusunda; tarımda yaşayanların sorunlarıyla ilgili olarak bir özel duyarlılığını bulduğundan söz etme olanağı yoktur.

Türkiye'de hukuk devletinin kökleşmesi için yapılması gereken ciddi işler vardır; hiçbirisine el atılmamıştır. Demokratikleşmeye dönük yürütülen programın kararlılıkla geliştirilmesi ihtiyacı vardır; böyle bir sorun, burada, kesinlikle görülmemiştir.

Çalışma yaşamında anayasa düzeyinde, yasa düzeyinde, uygulama düzeyinde ele alınması gereken çok konu vardır; onlarla hiç ilgilenilmediği anlaşılmaktadır.

Bu, tipik bir merkez sağ azınlık hükümeti programıdır; gözünü radikal sağa dikmiş, bir sağ programdır; ama ne acıdır ki, bu sağ programın desteği, bir sol partimizden gelmektedir. İnşallah, bu sorunları çözeceğimiz günleri de göreceğiz.

Türkiye Büyük Millet Meclisini sevgiyle, saygıyla selamlıyorum; yeni Hükûmete de başarılar diliyorum. *(CHP sıralarından ayakta alkışlar; DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Baykal.

Sayın Ecevit, bir dilekçeniz Başkanlığa intikal etti. Bu müracaatınızda, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Deniz Baykal'ın konuşmasında yanıtlamanız gereken hususlar bulunduğu için, İçtüzüğün 70'inci maddesine göre söz istediğinizi bildiriyorsunuz.

Sayın Baykal'ı dikkatle dinledim. Eğer, Sayın Baykal, sizin isminizi zikrederek veya "Demokratik Sol Parti" diyerek bazı ifadelerde bulunmuş olsaydı, İçtüzüğün 70'inci maddesine göre size söz verecektim. Ama Sayın Baykal, bir sayın üyenizin yerinden müdahalesi üzerine, ne sizin ne partinizin ismini zikretmeden ve incitici hiçbir söz kullanmadan -belki sizin düşüncelerinizin aksine- bazı tenkitlerde, bazı ifadelerde bulundu. Bu, İçtüzüğün 70'inci maddesini kullanmama imkân vermiyor.

Bilahare, Sayın Baykal, söylenmesini arzu ettiğiniz bir cümleyi de söyledi -ki, alkışladınız-bence mesele halloldu, tatlıya bağlandı. Israr etmemenizi hassaten rica ediyorum efendim. *(RP sıralarından "Doğrudur" sesleri, alkışlar)*

Bir dakika efendim... Size sormadım ki!

BÜLENT ECEVİT - Sayın Başkan... *(RP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Bir dakika efendim...

Efendim, biraz yaklaşabilir misiniz? Söylediğiniz hiç olmazsa zabıtlara geçsin.

BÜLENT ECEVİT - Efendim, Sayın Mesut Yılmaz'la bu Hükümetin kuruluşundan önce yaptığımız görüşmede, Çekiç Güç ve gümrük birliği konuları aramızda görüşüldü; fakat, bu görüşme şuaasında, biz, bir koşul öne sürmedik; isteklerimizi ve temennilerimizi belirttik. Sayın Baykal, tabii, konuşmanın içeriğini bilmediği için, bilmeden bir yanlış ifade kullanmış olabilir.

Ayrıca, Sayın Baykal, bizim, biraz önce değindim nedenlerle, bu kurulan Hükümete çekinse,-oy vereceğimizi, kamuoyunda çok yanlış anlamalara yol açacak şekilde izah etti.

Onun için, k,saca, bu noktalarda açıklama yapmak için izninizi rica ediyorum...

BAŞKAN — Efendim, bunlar zabıtlara geçti. Ben, bir kere daha tekrar ediyorum.

Sayın Ecevit, Sayın Baykal'ın, Sayın Bülent Ecevit ile Sayın Mesut Yılmaz arasında geçen ve kendi söylediği gibi olmayan konuşmayı bilmediği için belki bir yanlış ifadeye bulunduğunu zabıtlara geçirdiler.

Teşekkür ediyorum efendim.

Gruplar adına son söz Doğru Yol Partisi Grubunundur. Sayın Saffet Arıkan Bedük ve Sayın Aykon Doğan birlikte kullanacaklar.

İlk sıra Sayın Bedük'ün; buyurun efendim. *(DYP sıralarından alkışlar)*

DYP GRUBU ADINA SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Doğru Yol Partisi-ANAP ortaklığında, Anavatan Partisi Genel Başkanı Sayın Mesut Yılmaz'ın başkanlığında kurulmuş bulunan Türkiye Cumhuriyetinin 53'üncü Hükümetinin Programı üzerinde, Doğru Yol Partisi Grubunun

görüşlerini sunmak üzere huzurlarınızdayım. Sözlerime başlamadan önce, Grubun ve şahsım adına Yüce Heyetinizi ve televizyonları başında bizleri izleyen değerli vatandaşlarımızı saygıyla ve sevgiyle selamlıyorum.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 24 Aralık 1995 tarihinde milletvekili genel seçimleri huzur ve güven ortamı içerisinde yapılmıştır. Bu sırada hiçbir olayın olmaması, Türk Milletinin demokrasiye olan bağlılığının en güzel göstergesidir ve müsaade ederseniz, öncelikle, büyük milletimize teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

Bu seçim sonuçları hiçbir partiyi iktidara getirmemiştir. Üç parti arasında yüzde 19 ilâ 21 oranında bir oy dağılımı, olmuştur; dolayısıyla, bir partinin iktidara gelmesi veya çoğunluğu alması, söz konusu değildir. İşte bu sonuçlardır ki, yeni hükümet modellerinin aranması ve partiler arasındaki koordinasyon ve işbirliğinin özellikle gerçekleştirilmesi hususunda büyük milletimizin bize bir işareti vardır. Bu durum, üzerinde alışılmış olan hükümetlerin dışında bir durumdur. Milletimiz, ülkemizin karşı karşıya bulunduğu iç ve dış siyasi, sosyal ve ekonomik meselelerin çözümlenmesini beklemektedir. Bu da ancak programları, kadrolar, birbirleriyle uyum içerisinde çalışabilecek, benzerlikleri olan ve koordinasyon ve işbirliğinde de başarılı olabilecek iki partinin veya partilerin bir araya gelmesiyle mümkün olabilecektir. İşte, bunun içindir ki, ülkenin meselelerinin süratle çözümlenmesi ve beklenen hizmetlerin bir an evvel yapılması gerekmektedir.

24 Aralık 1995 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimleri sonrasında yaşadığımız süreçte Türk demokrasisi en güzel olgunluğunu ve gücünü en iyi şekilde bütün dünyaya göstermiştir. Demokrasi, tüm kurum ve kurallarıyla işlerken, kişisel çıkarlar veya parti çıkarları değil, demokratik bilinç ve ülke çıkarları önde tutulmuştur. Türk siyasi tarihinde demokrasiyi kuran parti olma niteliğini muhafaza etmesi, demokratik değerlere olan inanç ve bağlılığı nedeniyle, Doğru Yol Partisi, üzerine düşen görevi yapmıştır.

Doğru Yol Partisi Sayın Genel Başkanı, özveride bulunma görevini üstlenmiş, uzlaşma ve hoşgörü ortamına imkân sağlamıştır.- Gerek Doğru Yol Partisi Sayın Genel Başkanına gerek Anavatan Partisi Sayın Genel Başkanına, böylesine bir ortam, yarattıkları için, milletin arzu ettiği istikamette, ülkenin meselelerine çözüm getirecek bir koalisyon ikametinde anlaştıkları için takdir ve tebriklerimizi sunuyoruz.

53'üncü Hükümet, bir paylaşım hükümeti değildir; milletimizin arzusu üzerine kurulmuş bir hizmet, bir çözüm hükümetidir. Hatta, üzerinde durulması gereken bir nokta vardır; koalisyon çalışmaları sırasında çatıdan başlanılmamıştır. Önce ülke meselelerinin, özellikle ekonomik ve sosyal meselelerin tespit, teşhis ve tedavisi üzerinde durulmuştur; ondan sonra bakanlıklarla ilgili uygulamalara geçilmiştir. Bu, her iki partinin, özellikle kişisel davranışlarının veya kişisel çıkarlarının ötesinde, memleketin çıkarlarını öne almalarının en güzel göstergesi ve işaretidir.

Bu Hükümet, aylardır, gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında, dost ve müttefik ülkelerin, finans kuruluşlarının endişe ve sabırsızlıkla bekledikleri, ülkemizi aydın-

lığa kavuşturacak, dünyayla yarıştıracak, değişim programların, gerçekleştirecek, başarılı olmaya mahkûm bir hükümdür.

Kavga ederek, dedikodu üreterek zaman kaybetmemeliyiz. Hele, Refah Partisi sayın sözcüsünün bir kısım sözleri özellikle dikkatimi çekmiştir. Eğer, seçimden önce ve seçimden sonra söylenilen sözler tahlil ve müzakere edilirse, öyle zannediyorum ki, onun altından kalkamazlar. *(DYP sıralarından alkışlar)* Çünkü, bir taraftan cumhuriyetin çocuklarıyla ilgili sözleri, bir taraftan Avrupa Birliğiyle ilgisine menfi açıklamaları, bir taraftan gümrük birliğiyle ilgili sözleri; bütün bunların ötesinde, ayrıca, düzenle ilgili, sistemle ilgili, diğer partilere “sistemci” kendilerine ise “sistem dışı” ifadesini kullanmak suretiyle yapmış oldukları değerlendirmeleri dikkate alırsak, sanıyorum, o sözler, ne onlara bir fayda sağlayacak ne bize bir fayda, sağlayacaktır Oysa Türk Milleti büyüktür Türk Devleti büyüktür. Büyük düşünmek lazım- küçük sözlerle birbirimizi kırarak bu memlekete hizmet edeceğimiz -anlayışım terk etmemiz lazım; bırakmamız lazım bunlar. Barış ortam, içerisinde kurulmuş bulunan bu Hükümeti başarılı olması için ülkenin menfaatleri gereği desteklemek- ama yanlış yaparsa uyarmak hepimizin görevi olmalıdır *(RP sıralarından “Genel Başkanınız yaparsa?” sesleri)*

Genel Başkan, söylerseniz, ben de başka şeyler söylerim; dikkat edin! Bizim Genel Balkanımızın veremeyeceği hesap yoktur; ama Mercüme’den başlayıp başka şeyleri söylersek, siz de kaybedersiniz; dikkat edin buna! *(DYP sıralarından alkışlar, RP sıralarından gürültüler)*

Değerli arkadaşlar, kalkınmayı sağlamanın, refah seviyesini yükseltmenin tek şartı siyasî istikrardır. Politika ve uygulamalarda istikrarı sağlamak şarttır. Unutmamamız gerekir ki, Japon mucizesini gerçekleştiren siyasî istikrardır. Eğer, biz, bu siyasî istikrarı gerçekleştirecek, o zaman, ekonomik istikrar da gerçekleştireceğiz, kalkınmada da hedefi yakalamış oluruz.

Bu bakımdan, politikacı, bürokrat, aydın, işadami, işçi ve tümüyle halkın dayanışma içerisinde olması, uyum ve hoşgörü içerisinde bulunması, siyasî ve ekonomik istikrar, koruyan temel ilkelerdir. Burada, hepimize görev düşmektedir; uyum içerisinde, barış içerisinde, çok iyi teşhisler ve tespitler yapıp, çözümler ve çareler bulmak gerekmektedir. Siyasî istikrar, sağlayabilmek için, herkese fedakârlık düşmektedir.

Bulunduğumuz noktada, 53’üncü Hükümet, ağır bir sorumluluk almıştır. Doğru Yol Partisi ve Anavatan Partisi, ülkemizin ihtiyacı olan siyasî kararları süratle alarak İcraata geçirecek bir hükümet modeliyle karşı karşıyadır. Kurulan Koalisyon Hükümetinin aynı zamanda bir azınlık hükümeti olması dolayısıyla, Parlamento içerisinde bir uzlaşma ve hoşgörü anlayışının yaygınlaşmasına olan ihtiyaç her zamankinden daha çoktur. Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında bulunan her siyasî parti, Yüce Milletimizin eğilimlerini ve tercihlerini temsil etmektedir ve her temsilci, yine halkımızı temsil etmektedir.

Bu çerçevede, Anayasanın değişmez hükümleri arasında yer alan cumhuriyetin tüm nitelik ve temel unsurlarıyla, Atatürk ilkelerine dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletine inançla sarılmak hepimizin görevidir. Böylesi bir anla-

yışla, milletimizin beklediği uzlaşma ve hoşgörü oluşturma konusunda tüm milletvekillerinin ve siyasî partilerin, bir daha, büyük bir çaba içerisinde olması büyük önem arz etmektedir.

Değerli arkadaşlar, Hükümet Protokolünün bazı maddeleriyle ilgili, özellikle Demokratik Sol Parti Genel Başkan. Sayın Ecevit'in bir ifadesine cevap vermek istiyorum: Hükümet protokolleri, hukukî olmaktan çok siyasî metinlerdir. Gelecekteki Cumhurbaşkanlığı ve Meclis Başkanlığı seçimine ilişkin 5'inci maddedeki hüküm, hiçbir suretle, hukukî bir vasıf taşımamaktadır. Bizler de biliyoruz ki, Anayasa gereği, her iki konuda da partilerin karar alma hakkı yoktur. Bu, sadece bir siyasî konsensüstür, bir siyasî beyandır, bir siyasî tercihtir; hoşgörünün, birbirine güvenmenin en güzel işaretidir. Bunu, özellikle belirtmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, 53'üncü Hükümet Programında, geçmişin labirentlerinden kısır çekişmelerle ülkeye vakit kaybettirmek istemeyen, tamamen geleceğe yönelik projeler ihtiva eden bir anlayış hâkimdir.

Açıkça, bu kürsüden, sizlere, bu Programın her yönüyle, ülkemizin ve milletimizin beklentilerine cevap verecek değişim ve yeniden yapılanma Programı olduğunu ifade etmek isterim. Bu programın hedefi de insan, kullandığı araç da insandır. Programın temeli, insanın huzurunu, güvenini temin etmeye, insanına güvenmeye, onun refah seviyesini yükseltmeye yöneliktir. Bu sebeple, bu Hükümet Programının ayrı bir manası ve önemi vardır. Ümit ediyoruz ki, bu program, gerçekleştiği takdirde, hem insanımızın hem huzur ve güveni temin edecek hem de ileri ülkelerdeki normlara, Avrupa şartlarına uygun bir şekilde yaşamasını temin edecek değişiklikleri ve yenilikleri de gerçekleştirmiş olacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bilindiği gibi, 1991 seçimleri tablosundan da yine koalisyon hükümeti çıkmıştı. 49'uncu Hükümetten itibaren orta sağ ve orta solun iki büyük partisi, tarihî bir uzlaşma sonucunda, üzerine düşen görevi yapmıştı ve öncelikle, huzur ve güven üzerinde durmuştu. Terörün ortadan kaldırılmasının, ekonomik istikrarı ve kalkınmayı sağlayacak temel unsur olduğunu ifade etmişti. İşte, o tarihten itibaren, terörde, hep belli bir oranda mesafe katedilmiştir; bunu kabul etmek lazım. Hemen şunu belirteyim: Doğu ve güneydoğudaki insanların zarar görmemesi için, özellikle güvenlik kuvvetlerimiz büyük bir hassasiyet göstermişlerdi. Bütün bunlara rağmen güneydoğuda köyünden göç etmiş olan bir kısım vatandaşlarımızın zararlarının ortadan kaldırılmasına yönelik geçmiş Hükümet zamanında 354 bin hektar arazinin sulanmasıyla ilgili sulama projeleri, 7.500 adet toplu konut olmak üzere kendilerine ev dağıtmak için tasarruf ve yatırımlar yapıldığını yine köylerimizin yol su elektrik gibi altyapılarının gerçekleştirildiğini ve ayrıca 4131 Sayılı Kanunla terörden zarar görmüş olan vatandaşlarımızın üniversitede okuyan çocuklarının karşılıksız burs sahibi olmaları hususunda uygulamaların başlatıldığını belirtmek istiyorum. Yeterli mi? Hayır; ama buna ilave olarak, ümit ediyoruz ki, 53'üncü Hükümetimiz de terörü önemli bir konu olarak programına aldığı gibi, aynı zamanda, partilerüstü bir konu olduğunu da ifade etmiş olması ve ilave bir kısım tedbirlerin gelmesi için önemli bir garanti olarak değerlendirmektedir.

Burada canını, ülkenin bölünmez bütünlüğü uğruna vermiş olan şehitlerimizi rahmetle ve minnetle anıyoruz. Türk Silahlı Kuvvetlerimizi, polis teşkilatımız ve görev alan tüm vatandaşlarımızı, özellikle, görevlerinden dolayı tebrik ediyoruz, teşekkür ediyoruz ve onlara başarılar diliyoruz.

Sayın milletvekilleri, Türkiye’de terör, Hükümet Programında belirtildiği gibi, partilerüstü bir konudur. Suçsuz ve masum insanların hayatları üzerinde gösterilen şiddeti, korkuyu ve dehşet salmak için oynanan oyunları ve bu oyunlara da gelmemek gerektiğini unutmamak lazımdır.

Terörizme, ekonomik, sosyal ve tarihsel birtakım nedenlerin sebep olduğunu, hiç şüphesiz, bu ülkede yaşamakta olan herkes bilmektedir. Bu bilincin ışığı altında, Hükümet Programında da belirtildiği gibi, terörle mücadelenin, kararlı bir şekilde sürdürüleceği yönündeki iradenin mevcudiyeti, fevkalade önemli görünmektedir. Kararlı bir sıcak mücadeleyle ve ayrıca, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerindeki ekonomik ve sosyal problemlerin çözülmesi, yeni iş ve istihdam alanlarının açılması, ayrıca, bir kısım altyapı eksikliklerinin giderilmesi konularının, yine bu Hükümet tarafından takip edileceği belirtilmiştir.

Bu bölgenin, diğer bölgelerle olan farklılıklarının giderilmesinde, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin en önemli projesi, mega projesi, GAP’tır. Ümit ediyoruz ki, GAP devreye girdikten sonra, bu bölgede, insanlarımız daha huzurlu olacak ve ayrıca, refah seviyesi yükselecek, yeni endüstri alanları, yeni tarım alanlarıyla birlikte, bu bölgedeki insanlarımızın girdileri ve gelirleri artmış olacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 1923’te kurulan Cumhuriyetimiz ve 1946’da gerçekleştirilen çoğulcu parlamenter sistemimiz, bizim, bugün, övünç kaynağımızdır. Cumhuriyetin temel nitelikleri, insanlarımızın sahip olduğu seçme ve seçilme özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, iş kurma özgürlüğü, çalışma özgürlüğü, hukukun üstünlüğü, vatandaşlar arasında ayırım yapmaksızın, eşit ve adil olarak hizmetlerden yararlanma, üzerinde önemle durduğumuz konulardandır.

Bizim özgürlük anlayışımız, insan hayatının tüm alanlarını kapsamaktadır. Türk Milletine, en geniş, en uygar ve en çağdaş hudutlar içerisinde özgürlük anlayışını vermek, insan hayatına hâkim olmasını temin etmek ana hedefimizdir; ancak, hak ve özgürlüklerin, devletin temel değerlerine, varoluş ilkelerine, başkalarının hak ve özgürlüklerine, özellikle yaşama hakkına saldırı biçiminde kullanılmasına asla müsaade ve müsamaha edilmeyeceği muhakkaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, son yıllarda’ büyük bir küresel değişimi gözlemekteyiz. Komünizm çökmüş ve demokrasi hemen her yerde yükselişe geçmiştir; dünya büyük bir değişim içindedir; ancak, her şeyin yerine oturduğunu söylemek de mümkün değildir. Türkiye olarak ulaştığımız noktada, içinde bulunduğumuz dünya konjonktürü, beraberinde, riskleri ve bir kısım imkânları da getirmiştir. Ülkemizin ana amacı, bu imkânlardan azamî derecede istifade etmektir.

Türkiye, coğrafi konumu itibarıyla bir kavşak noktasındadır; zor bir bölgede bulunmaktadır; ama büyük düşünmek mecburiyetindedir, imkânları en iyi şekilde değerlendirmek mecburiyetindedir. İşte, Avrupa Birliği bunun en güzel göstergesidir. Önümüze gelmiş olan bu imkânı değerlendirmek her Türkün, Türkiye Büyük

Millet Meclisinin 20'nci Dönemindeki tüm milletvekillerinin görevi ve hedefi olmalıdır.

Bir asırdan fazla bir zaman dilimi içerisinde demokratikleşme sürecini yaşayan ülkemiz, bugün, Avrupa Birliğiyle beraberlik yolunda önemli bir noktadadır. Gümrük birliği, Türkiye için olduğu kadar Avrupa için de en büyük önemi taşımaktadır. Türkiye, önüne gelmiş bulunan bu tarihî fırsat, yakalamak zorundadır.

Ülkemizin, dünya piyasalarına entegre olarak, gelişmiş ülkeler arasında yerini alması, yüce milletimizin kabulüne mazhar olmuş Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında da ayrıntılı şekilde açıklandığı gibi, birtakım temel koşulların sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Bu hususların, 53'üncü Cumhuriyet Hükümetinin Programında yer almasından büyük memnuniyet duyuyoruz. Bu çerçevede, bazı temel noktaların altını, çizmekte yarar görmekteyiz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Avrupa Birliğiyle entegrasyon sağlamak üzere ekonomik, sosyal ve siyasal muhtevalı bir kısım yasal düzenlemelere ve değişim programlarına ihtiyaç vardır. Bu sebeple 50; 51 ve 52'nci Hükümetler döneminde bir kısım kanunlar Yüce Meclisin desteğiyle çıkarılmıştır; ancak, bu yeterli değildir. Özellikle, Tüketicinin Korunması Kanunu, Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Kanun, Rekabetin Korunması, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda yapılan değişiklik, Patent ve İşbirliği Anlaşmasına Katılınması Hakkında Kanun ve Kozmetik Kanunuyla birlikte, yine, yetki kanununa dayalı olarak çıkarılmış olan 7 ayrı, kanun hükmünde kararname vardır.

Ülkemiz, küreselleşme ve dünyayla bütünleşme sürecinde, tarihsel bir döneme girmiştir. Bu, Avrupa Birliğiyle tam üyelik hedefi doğrultusunda gerçekleştirilecek gümrük birliği ve küreselleşmenin avantajlarından en üst düzeyde yararlanma fırsatını vermektedir. Ortaklık Konseyi kararının gerektirdiği iç hukuk düzenlemeleri büyük ölçüde tamamlanmakla birlikte, uyum kanunlarının ve kararlarının bir an evvel çıkmasında fayda mütalaa edilmektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; halen, devlet teşkilatında korkunç derecede bir israf vardır. Kamu israfını önlemek ve ileri ülkelerde olduğu gibi, kamu hizmetlerini süratli ve verimli bir şekilde gerçekleştirmek mecburiyetindeyiz. Çok eski kanunların yürürlükte olması, kamu idaresinin, halkın gerisinde kaldığı sonucunu doğurmaktadır. Bürokratik engeller, artık, hantallaşan idarenin bir savunma aracı haline gelmiştir, insana güvenmeyen bir sistem, bugün, geçerliliğini kaybetmiştir. Hükümet Programında ve protokolda de belirtildiği üzere, attık; insanımıza güvenmenin ve sistemimizi, mevzuatımız, buna göre değiştirmenin zamanı gelmiş ve geçmiştir. Milletimiz, devlet teşkilatının önüne geçmiştir, ufku genişlemiştir; ama devlet, halen eski kanunlarla idare edilmekle, zaman kaybına, insangücü israfına neden olmaktadır ve böylece, kamuda büyük bir açık yaratmaktadır. Bu sebeptendir ki, hem idarî yapılanmada hem adli yapılanmada yeni değişim programlarına ihtiyaç olduğu gibi, ayrıca, bürokratik engellerin mutlak surette ortadan kaldırılması zarureti ortadadır.

Devletin, öncelikle, hâkim devlet değil, hadim devlet ve hakem devlet anlayışına kavuşması gerekmektedir. İşte, Hükümet Programındaki bu idarî yapılanmalar-

da da ana ilke bunlardır. Demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan cumhuriyetimizi koruma ve kollamadaki kararlılığımızla birlikte, yapılanma ve görevlerini yeniden alma mecburiyeti vardır.

Artık, mal ve hizmet üreten, bunları pazarlayan devlet, yerini, denetleyen, düzenleyen, altyapıyı hazırlayan ve insanına güvenen devlet anlayışına terk etmelidir. Artık, eğitimde ve sağlıkta reform, değişim programları uygulanmalıdır. Hastanelerde bekleyen o insanlarımıza, Avrupa ülkelerindeki, ileri ülkelerdeki normlara uygun bir şekilde sağlık hizmetlerini sunmak mecburiyetimiz vardır.

Ayrıca, adalet hizmetlerinin yerine getirilmesinde doğruluk, sürat ve verimlilik ilkesinden hareketle, adil, hızlı, etkin ve ekonomik sonuç alma doğrultusunda yeni değişim programlarının mutlak surette gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Eğer bunu gerçekleştirmezseniz, adalette gecikmeye neden olursunuz. Geciken adalet adalet değildir. Bu sebeptedir ki, adliyede, hem teşkilatta hem personel politikaları hem de sistem değişikliğini süratle yapma zarureti ortadadır!

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; sosyal devlet ilkesi çerçevesinde kamu yatırımlarında, eğitim ve sağlık sektörlerine, bölgesel gelişmişlik farklılığının giderilmesine ve geleneksel kamu hizmetlerine ağırlık verilmesine özellikle dikkat edilmelidir. Hükümet Programında, eğitim yatırımları için bütçeden ayrılacak payın yüzde 12'ye, enerji sektörüne ayrılacak olan payın yüzde 22'ye çıkarılmasını çok olumlu bir gelişme ye işaret olarak alıyoruz.

İnsan kaynaklarının geliştirilmesi kapsamında uygulanacak eğitim reformunun amacı, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumlulukların, bilen, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, millî ve manevî değerlerini benimsemiş, tarihî değerlerini koruyan, bilim ve teknoloji üreten, fikre ve düşünceye saygılı, hoşgörülü bilgi çağı insanı yetiştirmek olacaktır. Bu kapsamda, sekiz yıllık zorunlu temel eğitimin gerçekleştirilmesiyle ilgili nokta, üzerinde hassasiyetle durulması gereken en önemli noktadır.

Öğretmenlerin, çocuklarımızı ve gençlerimizi yetiştirecek programlarla bilgilendirilmesi, ekonomik ve sosyal meselelerinin çözülmesi, eğitim hedeflerini etkileyen ve üzerinde önemle durulması gereken önemli hususlardır.

Ayrıca, vakıf ve özel üniversitelerin teşvik edilmesi, bu konuda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması da önem arz eden hususlardır.

Gençlerimizi her türlü içki, alkol, uyuşturucu madde ve kötü alışkanlıklardan kurtarmak maksadıyla, yeni programların uygulanması ana hedefimizdir.

Spor tesisleri, boş zamanların değerlendirilmesi için, üzerinde durulan en önemli yatırımlar olacaktır. Spor müsabakalarında elde edilen sonuçlar, hiç de küçümsenmeyecek derecededir. Bu itibarla, gerek futbol; basketbol, voleybol ve gerekse diğer bütün dallarda, spor konusundaki faaliyetlerde derece almış olan gençlerimizi kutluyoruz ve Dünya Havacılık Birliği tarafından ülkemizde 1997 yılında gerçekleştirilecek olan yarışmalardan dolayı, memnuniyetimizi belirtiyoruz. Hükümet Programına bunun alınmamasını da bir eksiklik olarak görmekle birlikte,

ümit ediyoruz ki, Hükümetimiz bu konuda da gerekli desteği verecek ve Türk Hava Kurumunun bu faaliyetini en iyi şekliyle destekleyecektir.

Çalışma hayatının düzenlenmesi, sağlıklı ve barış içerisinde işleyen bir yapıya kavuşturulması, toplumsal huzur için gereklidir. Çalışma şartlarının iyileştirilmesi, iş kazalarına karşı tedbir alınması, örgütlenme serbestliğinin genişletilmesi yönünde gerekli yasal düzenlemelere gidilmelidir. Sosyal güvence, her çalışanın, yaşlılığında, iş göremezlik halinde, en doğal hakkıdır. Vatandaşların yaşlılık, emeklilik durumlarında, insanca yaşayabilecekleri standartlar için karşılık beklemelerini, bu karşılığı alamadıkları takdirde seslerini yükseltmelerini çok normal karşılamalıyız. Ancak, SSK, Bağ-Kur, Emekli Sandığı gibi sosyal güvenlik kuruluşlarına yönelik köklü ve radikal uygulamaların hayata geçirilmesine imkân verecek olan yasal düzenlemelere gidilmelidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti bir hukuk devletidir. Hukuk devleti ilkelerine bağlı kalarak, yolsuzluk olaylarına karşı etkili mücadele etmek, her birimizin görevidir. Devlet yönetiminde şeffaflık ve açıklık vazgeçemeyeceğimiz yöntemlerdir. Yeni Hükümetimizden en büyük beklentilerimizden biri, devlet yönetiminde şeffaflık ve açıklık yanında, yolsuzluklarla mücadele edilmesidir. Bununla ilgili bürokratik engellerin kaldırılması gibi, ayrıca, idarî işlemlerde ve tasarruflarda da şeffaflığı uygulaması, bunun en güzel kanıtını göstermektedir.

Devlet yönetiminde açıklık ve yolsuzlukla mücadeleye esas olmak üzere, her türlü yasal düzenleme yapılmalı, bu arada, milletvekili dokunulmazlığı yeniden gözden geçirilmelidir. Doğru Yol Partisi Grubu, bu konulardaki her türlü girişimi sonuna kadar destekleyecektir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; merkezî idare ile yerel idareler arasında yaşanan görev, sorumluluk ve kaynak paylaşımı esasları belirlenmeli ve kamu hizmetlerinin verimli, hızlı ve ihtiyaca cevap verecek düzeyde üretilmesi sağlanmalıdır. Yerel yönetimlere, mutlak surette yetki verilmesi esastır. Bu suretle, kamu hizmetlerinde hem sürat hem de verimlilik sağlanmış olacaktır.

Çevre sorunlar, ulusal olmaktan çıkmış, uluslararası sorun olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Bugün, nehir ve deniz kirliliği, toprak erozyonu, ozon tabakasının delinmesi, atmosfer ısınması, yağmur ormanlarının kesilmesi, ulusal çevresel sorunlar kategorisinde mütalaa edilemez. Dolayısıyla, her devletin, çevre duyarlılığı ve bilincinde hareket etme ve gerekli önlemleri alma zorunluluğu vardır. Temiz bir hava, temiz bir toprak ve temiz bir suyu gelecek nesillere bırakmak, bizim neslimizin de bizden sonraki nesillerin de görevi ve üzerinde durulması gereken en önemli hizmet olacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Ortadoğu ve Balkan ülkeleriyle ticarî ve ekonomik ilişkilerimizi geliştirecek işbirliği imkânların, aramalıyız. Bunların yanı sıra, Türkiye, daha çok, devletten devlete ilişkiler yerine, işadamlarımız ve yatırımcılarımız kanalıyla Orta Asya ve Türk cumhuriyetleri, Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu ülkelerine girerek ilişkilerini sağlamlaştırma şeklinde şimdiye kadar göstermiş olduğu gayretleri daha da güçlendirmelidir.

Diğer taraftan, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Topluluğunun güçlendirilerek, işbirliğinin etkinleştirilmesine çalışılmalıdır. Aynı şekilde Türk cumhuriyetleriyle olan ilişkilerimizin, siyasî boyutu yanında, kültürel, ekonomik ve akrabalık bağları esasları çerçevesinde geliştirilmesi temel dileğimizdir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; özellikle, Kıbrıs sorununun çözülmesi noktasında, Türkiye'nin, şimdiye kadar sürdürmüş olduğu olumlu ve yapıcı politikadan taviz vermemesi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde yaşayan soydaşlarımızın sorunlarına, kabul edilir, kalıcı bir çözüm bulununcaya kadar, destek olmaya devam edileceğinden hiç kimse şüphe etmemelidir. Ayrıca, bir Akdeniz ülkesi olan Türkiye'nin, Akdeniz ülkeleriyle ilişkilerini geliştirme yolundaki girişimler içerisine girme zarureti de gözden kaçırılmamalıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Cumhuriyeti, son yıllarda, demokrasi yolunda önemli adımlar atmıştır. Demokrasi, bir süreçtir. Bu süreç çerçevesinde, Yüce Meclis, anayasa değişikliklerini gerçekleştirmiştir. Bu, çok önemli bir adımdır; sivil toplum yolunda atılan geri dönüşmez bir adımdır; anayasal düzeni, evrim yoluyla yerleştirme yolunda atılmış bir adımdır. Daha önce, yine Meclisimiz, özel televizyon ve radyoların kurulmasına olanak sağlamakla, demokratik katılım konusunda önemli bir adım atmıştır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 19'uncu Dönemde, demokratikleşme konusunda çıkarılan kanunlar büyük önem arz etmektedir. Bunlardan birkaç örnek vermek istiyorum: Anayasa değişiklikleri, Anayasanın 15'inci maddesine değişiklik getiren kanun ve diğer yasalar. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Türk Futbol Federasyonu Yasası, Siyasî Partilerin Kapatılmasını Yürürlükten Kaldıran Kanun, Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesini Onaylayan Kanun, ILO sözleşmeleri... Bütün bunları sıraladığımızda, gerçekten, geçmiş dönemde çok önemli kanunların ve Avrupa Birliğiyle entegrasyonu temin edecek olan mevzuatın çıkarıldığını çok rahatlıkla tespit etmek mümkündür; ancak, bütün bunların uygulanması ve bir kısım yeni uyum programlarının, projelerinin ve kanunların çıkarılması 53'üncü Hükümete düşmektedir. 53'üncü Hükümet bunda kesinlikle iradesini ortaya koymuş ve ülkemizin Avrupa Birliğiyle entegrasyonunu sağlayacak bir kararlılığı sergilemeyi kendi programında ifade etmiştir. ;

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; devlet, vatandaş için vardır. Hükümetlerin amacı, vatandaşa hizmet etmektir. Hukuk devleti ve sosyal devlet anlayışı, bugün, artık, sadece nitelik belirleyen birer sıfat olmaktan çıkmış, devletin özünü teşkil eden kavramlar haline gelmiştir. Günümüz dünyasında, hukuk devleti ve sosyal devlet niteliği olmayan bir devlet kavram, düşünülememektedir. Ülke kaynak ve varlıklarının hakça kullanımı ve bunun gereklerinin yerine getirilmesi, sosyal devlet anlayışının sonucudur. Devlet, her şeyi saydam bir biçimde yapacaktır. Değişim ve reform, halkın katılımı ve desteğiyle mümkündür.

Bugün, insan hak ve hürriyetlerinin öne çıktığı bir çağdayız. Üç hürriyetin yamsal olduğu görüşündeyiz: Düşünce hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti ve teşebbüs hürriyeti. Sağlam bir siyasal rejim, bu üç hürriyete dayanmak zorundadır. Çağdaş rejimler, devletin niteliklerini bozmadan bu üç hürriyeti bağdaştıran rejimlerdir. 53'üncü Hükümet de, bu üç hürriyeti temel olarak görmekte ve kabul etmektedir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; güvenoyu almak için Yüce Meclisimizin huzurlarına gelen 53'üncü Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini zorlu bir dönem beklemektedir; çünkü, Türkiye'nin iç ve dış siyasî, ekonomik, sosyal ve çözüm bekleyen meseleleri vardır. Meselelerin çözümü, alışılmışın ötesinde bir siyasî tavır, kararlılık ve yaklaşımı gerektirmektedir. Bu yaklaşım neticesinde, güvenoyu almak için Yüce Meclise gelen bu Hükümet, değişim ve yeniden yapılanmayı gerçekleştirmeli ve sanayi ötesi bilgi toplumunun tüm altyapısının temellerini oluşturacak uygulamaları ülkemize kazandırmalıdır.

Biz Doğruiyol Partisi Grubu olarak, 53'üncü Hükümetin, bu zorlu görevin altından, diyalog, uzlaşma içerisinde, Yüce Meclisin güvenine layık olarak kalkacağına ve ülkemizi 2000'li yıllara sağlıklı bir şekilde taşıyacağına inanıyoruz.

Doğruiyol Partisi Grubunun görüşlerine ilişkin, geri kalan noktaları ve hususları Sayın Aykon Doğan sizlere sunacaktır.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bedük.

Kalan süreyi kullanmak üzere, Sayın Aykon Doğan; buyurun.

DYP GRUBU ADINA ABDULLAH AYKON DOĞAN (Isparta) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümet Program, üzerinde Doğru Yol Partisi Grubunun görüşlerini, Sayın Saffet Arıkan Bedük'ün bıraktığı noktadan başlayarak açıklamaya devam edeceğim. Yüce Meclisi, ekran başında bizleri dinleyen değerli vatandaşlarımızı, kendim ve Doğru Yol Partisi Grubu adına, bir defa daha saygıyla selamlamak istiyorum.

Sayın milletvekilleri, bugün, İktidar ve muhalefet kanadına mensup partilerin sözcülerinin konuşmalarından tespit ettiğim husus şudur: Gerçekten, sağduyulu bir eleştiri sergilenmiştir. Toplum, olarak, bugün, hoşgörü, uzlaşma ve kucaklaşma günüdür. Yüce Meclis, bunun çok güzel bir örneğini vermiştir.

Önümüzde, siyasî ve ekonomik bir istikrar arayışımız vardır. İstikrar içerisinde kalkınmamız, sürdürme gayretlerimiz, refahımızı, sosyal huzurumuzu geliştirme gayretlerimiz, güvenliğimizi, tarihî ve coğrafi avantajlarımızı kullanma arzumuz vardır... Yetişmiş genç bir nüfusumuz vardır. Bu genç nüfusun potansiyelini ortaya koyma imkânların, verme arzularımız vardır. Türkiye'yi, dünyadaki ekonomik ve sosyal yarışmada, birinci lige çıkarma arzularımız vardır. Toplumum bütün kesimleri, bu arzular çerçevesinde, bizden, Yüce Meclisten, siyasî partilerden ve kurulan bu Hükümetten bir uzlaş beklemektedir. Yargı organı, siyasî partiler, kamuoyu, basın ve meslekî kuruluşlar, sendikalar velhasıl herkes, bizlerden, engin bir uzlaş beklemektedir.

Bugün, değişik bir hükümet modeliyle karşı karşıyayız. Bu Hükümet, bir Koalisyon Hükümetidir, bir azınlık Hükümetidir, geniş uzlaşya dayanan bir parlamento Hükümetidir; dönüşümlü başbakanlık modeliyle ortaya konulan bir Hükümettir. Ama altını çizmek istediğim bir husus vardır ki, bu Hükümet, çağdaş değerlere bağlı, laik, insan haklarına saygılı, din ve vicdan, düşünce ve çalışma özgürlüklerini ön planda tutan çağdaş cumhuriyeti devam ettirme inancında olan bir Hükümettir.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümetin kurulması kolay olmamıştır. Bu Hükümetin kurulmasında, toplumun bütün kesimlerinin beklediği uzlaş, fedakârlık ve feragat gösterilmiştir. Bu feragatta yeni bir demokratik sayfa açarken, Doğruyol Partisi Genel Başkanı Sayın Profesör Doktor Tansu Çiller'in genel başkan olarak, bir siyasî partinin lideri olarak, Doğruyol Partisi Grubunun kuruluş aşamasından bugüne kadar gösterdiği hoşgörüyü, uzlaş anlayışını, feragat ve fedakârlığı, tarihi bir olay olarak huzurlarınızda bir defa daha tescil etmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, ekonominin, bütün dünya ülkelerinde çizilmiş bir şablonu vardır. Bu itibarla, ekonomik programına bakarak, bu Hükümeti, şu veya bu şekilde nitelenmek, maalesef, bazı siyasî parti sözcülerinin içine düştükleri bir yanlış olmuştur. Bu Hükümet, sözlerimin başında ifade ettiğim gibi, laik cumhuriyeti devam ettirmek ve Türkiye'yi ekonomik olarak büyütmek kararlılığında olan bir hükümettir. Başka şekilde nitelendirilmesi mümkün değildir. Burada, başka bir model de yoktur. Aslında, bu modeli yadırgayan Refah Partisi sözcüsüne sormak istiyorum: Acaba, sizleri taa 1950'lerden beri, sürdürülen rahmetli babanız Menderes'in modeli dışında başka modelleri aramaya kimler, ne zaman çektiler ve ikna ettiler? (DYP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Türkiye Cumhuriyeti, kuruluşundan beri, siyasî ve ekonomik tercihlerini çok doğru yapmış bir ülkedir ve biz, cumhuriyetin kuruluşundan beri konulmuş olan bu siyasî tercihleri, yurtta sulh cihanda sulh; demokratik rejim; üniter devlet modeli; bölünmez bir millî birlik ve beraberlik ilkelerini savunduk geliyoruz ve bundan sonra da savunacağız. Ekonomik model olarak da, cumhuriyetin kurduğu model, liberal ekonomi modelidir. Bunun dışında başka bir model arayanları, milletin huzurunda teessüfle karşılıyorum.

Değerli arkadaşlarım, bakın, Türkiye, bu model içerisinde, cumhuriyetin başından başlayarak, her yıl ortalama yüzde 5 kalkınma hızını gerçekleştirerek ve sürdürerek gelen bir ülkedir. Dünyada yetmiş yıldır, her yıl ortalama yüzde 5 kalkınma hızını gerçekleştiren başka bir ülke yoktur. 1995 yılında, Türkiye, 30 OECD Ülkesi içerisinde en yüksek kalkınma hızın, da gerçekleştirmiş ve bu başarıyı milletin önüne koymuş bir ülkedir. (RP sıralarından "O tarafa söyle" sesleri) Bu başarının gösterilmesinde payı olan 49, 51 ve 52'nci hükümetleri, onun mensuplarını burada şükranla ve teşekkürle anmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, bakınız, 1950'lerden bugüne kadar, Türkiye, liberal ekonomi çerçevesinde koyduğu programlarla ve icraatlarla büyüyen dünya ekonomisinin ve büyüyen dünya refahının içerisindeki payını devamlı olarak artırmıştır. Bu model, Türkiye'yi, her alanda -sadece ekonomik alanda değil, kültürel alanda, birbirine saygı ve sevgi alanında, eğitim alanında, altyapı alanında- bütün sosyal kesimlerde ileriye doğru götürmüş bir modeldir. Değerli arkadaşlarım, onun için, bütün dünya, yeni model arama arayışından vazgeçmiştir; ama maalesef, Türkiye'deki bir siyasî partimiz, hâlâ, eski saplantılarından kendisini, kurtaramamıştır. Bunu, burada, gerçekten, bugünkü şu Hükümet Program, eleştirilerinde bir defa daha, açıklıkla, siyaseten ortaya koymuştur. (RP sıralarından alkışlar)

Onun için, buradan, bütün millete sesleniyorum ve bütün siyasî partilerimize açıkça ifade ediyorum ki, Türkiye'nin, bu gibi birtakım modellerle zaman kaybet-

meye, gecikmeye ve hatta, birtakım sosyal rahatsızlıkları yaratacak yönlerle çekilmeye tahammülü yoktur. Türkiye'nin önünde, şu modeli tesis edelim, şu modeli deneyelim gibi, tecrübe lüksü de yoktur.

İşte, hedef bellidir, plana konulmuştur; yüzde 5,5'lik kalkınma hızı yüzde 7'ye ulaştırılmalıdır; döviz girdileri, 2000 yılına kadar 90 milyar dolara ulaştırılmalıdır; Türkiye'nin millî geliri bugünkü seviyesinden daha üst düzeye çıkarılmalıdır; din, vicdan, düşünce ve çalışma hürriyeti saklanmalıdır. Bunun dışında, sizin ortaya koyacağınız model nedir; gelin buraya, bunlar, açıklıkla ortaya koyun.

Burada, "Bizim modelimiz... Bizim modelimiz, diyorsunuz. Nedir sizin modeliniz; gelin, burada, onu, bir defa daha ortaya koyalım değerli arkadaşlarım. (RP sıralarından gürültüler)

Sayın milletvekilleri, sözlerimin başında ifade ettiğim gibi, Türkiye'nin pek çok konuda, tecrübe lüksü bulunmamaktadır. Türkiye, 1950'lerde başlayan liberal, rekabete dayalı, dışa açılan ve devletin ekonomideki payın, küçültmeye yönelik ekonomi politikalarına devam edecektir. Bu iradenin, bu felsefenin, bu Hükümet Programında görülmesi, Doğru Yol Partisi Grubunu memnun eden önemli bir husustur.

Önümüzde, kısa vadede, hükümetin, alması, bakımından fazla zamanının bulunmadığı bazı önlemler de vardır. Gerçekten, bu önlemler alınmadığı takdirde, 1994 yılında yaşanan kriz göstermiştir ki, devamlı bir büyümeyi, istikrar içerisinde büyümeyi devam ettirmek mümkün değildir. 1994 yılında, ortaya çıkan finansal krizi gidermek amacıyla konulan bir program vardır. Burada bu çerçevede, bu programın, bugün geldiği noktadaki sonuçların, da, kısaca, sizlere, bazı dipnotlarla belirtmek istiyorum:

Değerli arkadaşlarım, bu programın, kısa vadeli hedefleri gerçekleştirilmiştir. Bu, geçmiş hükümetlerin büyük cesaretle uyguladığı bir programdır ve bu programın, bu başarıya ulaşmasında, Türk toplumunun bütün kesimlerinin büyük fedakârlık ve katkıları vardır. 53'üncü Hükümet Program, görüşmeleri dolayısıyla, geçmişte, toplumumuzun bütün kesimlerinin gösterdiği bu fedakârlık ve feragat, huzurlarınızda bir defa daha tescil etmekten duyduğum mutluluğu belirtmek istiyorum.

Bugün, bütün dünyadaki ekonomi programlarının şablonu bendedir. Bütün ülkeler, istikrar içerisinde bir büyümeyi hedef almışlardır. Ekonomide büyüme, özel sektörün öncülüğünde olacaktır. Ekonomide büyüme, özel sektörün önceliği içerisinde olurken, özel sektör içerisinde de KO-Bİ'lere (küçük ve orta boy işletmeler) önem verilecektir. Serbest rekabet esas, vazgeçilmez bir ilkedir. Dışa açılma, ekonomik entegrasyonlar ve devletin ekonomideki payının azaltılması, devletin fonksiyonunun ekonomiyi düzenleyici bir noktaya çekilmesi, bütün ülkelerde uygulanan ekonomi politikalarının üzerinde birleştikleri noktalardır. Bu noktaların, Hükümet Programında geniş bir biçimde yer alması memnuniyet verici bir husustur.

Değerli arkadaşlarım, bugün geldiğimiz noktada Türk ekonomisinin ortaya koyduğu performansı, kısa vadede ne noktadan ne noktaya gidildiğini, bazı rakamlar, da zikrederek tescil etmek istiyorum:

Değerli arkadaşlarım, 1993 yılı sonunda gayri salı milli hâsılanın yüzde 12'sine ulaşan kamu kesimi borçlanma gereği 1994'te gayri safi milli hâsılanın yüzde 8'ine, 1995 yılı sonunda da yüzde 7'nin altına çekilebilmiştir.

İlk defa, 1994 ve 1995 yıllarında, bütçe açıklarında, faizleri çıkardığınız zaman, gayri safi milli hâsılanın yüzde 4'ü "oranında bir fazlalık teşekkül etmektedir. Bu, otuz yılda gerçekleştirilen bütçe uygulamalarında görülen istisnâî bir durumdur. Geçmiş hükümetlerin uyguladığı ve bugünkü 53'üncü Hükümetin de, devamında kararlı olduğu ekonomi politikaları sayesinde ki, ilk defa, Türkiye'nin ihracatı, 1995 yılında 20 milyar doları aşarak 21,5 milyar dolara ulaşmıştır. Türkiye ekonomisi, bugün, 40 milyar dolarlık bir ithalatı, mal ve hizmet ihracatıyla gerçekleştirebilecek bir konumdadır ve Türkiye'nin dış ödemeler dengesinde de, bugün itibariyle, endişeye mahal bir şey yoktur. Ancak geçmişte izlenen politikalar çerçevesinde, yeni Hükümetin de, ihracat hamlelerini aynı şekilde desteklemesinin gerekliliğine, burada, bir defa daha değinmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, bugün değinilmemekle beraber, basında, 1995 yılında cari işlemlerin, program hedeflerin üzerinde olacağı konusunda bazı endişeli açıklamalar vardır. Bu konuda da endişeye mahal olmadığını; ancak, geçmiş yıllarda olduğu gibi, 1996 yılında da, ihracatın, sağlıklı politikalarla desteklendiği takdirde, geçmiş yıllardaki performansının devam ettirileceğini burada belirtmek istiyorum.

1995 yılında, geçmiş yıllara baktığınız zaman, 35 milyar doların üzerinde bir ithalata karşın, 2 milyar dolar civarında bir cari işlemler açığı söz konusu olacaktır ki, bunda da endişeye mahal olmadığını ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, net döviz rezervi, ekonominin bugünkü tarihi itibariyle, 26 milyar dolar civarındadır. Bunun anlamı şudur: Türk ekonomisi, ihtiyacı olan döviz üretebilen, ürettiğini ihraç edebilen, hizmet olarak ihraç edebilen, mal olarak ihraç edebilen ve kalkınması için gerekli olan dinamizmi kendi içinde sağlayabilen bir hüviyete kavuşmuştur.

Büyüme... Değerli arkadaşlarım, 1994 yılında uygulamaya konulan istikrar programı çerçevesinde bir küçülmeyi bekliyorduk. Ancak, 1995 yılında yüzde 5'lik bir büyüme, Türk ekonomisinin performansı, gücü, krizden çıkma yeteneği konusunda çok önemli bir göstergedir. Bunu da, burada tescil ediyorum.

Fiyat gelişmelerine gelince: Şubat 1996 tarihi itibariyle, 12 aylık fiyat artışları yüzde 63 civarına gerilemiştir. Yüzde 149'luk toptan eşya fiyatlarının 12 aylık fiyat gelişmesinde yüzde 63'lere gerilemesi, yine, geçmişteki hükümetlerin uyguladıkları istikrar programının bir başarısı olarak tescil edilmelidir.

Burada belirtmek istediğim bir husus vardır; o da, özellikle, imalat sanayiindeki toptan eşya fiyatlarının 12 aylık endeksinin yüzde 60'lara gerilemiş olmasıdır.

Uzun vadeli yapısal tedbirler ve düzenlemeler de, geçmişte, 49, 50, 51 ve 52'nci hükümetler döneminde alınagelmıştır. 5 Nisan 1994 kararlarıyla, bu konuda da, yine, uzun vadeli yapısal uyum tedbirlerine ihtiyaç duyulmuş ve değerli arkadaşlarım, bunların önemli bir kısmı gerçekleştirilmiştir. Bunlardan birkaç tanesini huzurlarınızda sayarak sözlerime devam etmek istiyorum. Merkez Bankasının daha

özerk bir yapıya kavuşturulması; kısa vadeli avansın, hazine tarafından kullanılması, aşamalı olarak geriye çekilmesi hedefinde yasal düzenlemeler yaparak önemli aşamalar kaydedilmiştir.

Yap-İşlet-Devret Kanunu, yine, Yüce Meclisin gayretleriyle ve yardımlarıyla çıkarılan en önemli kanundur. Bugün, yap-işlet-devret modeli çerçevesinde, Türkiye'nin önünde 30 milyar dolarlık bir proje sepeti vardır. Biz, Doğru Yol Partisi Grubu olarak, bu konuda, Hükümetin bütün gayretlerine hem destek olacağız hem de, onun icraatının süratli olması bakımından izlemesini yapacağız.

Tarımsal destekleme konularında sözcülerin önemli açıklamaları oldu. Değerli arkadaşlarım, bugün geçmiş yıllara bakınız, tarım alanında ortaya konulan en önemli politika, çiftçinin alacağının, daha teri kurumadan ödenmesidir. Tarım ürünleri fiyatlarında uygulanan en önemli politika da, iç fiyatların dünya fiyatlarına entegre edilmesidir. Bu itibardır ki, pamuktan, zeytinden, üzümünden incire kadar bütün tarım ürünlerinde, bütün müstahsiller, hem dünya fiyatların, takip edecek bir bilince kavuşmuşlar ve hem de Türkiye'deki tarım ürünleri fiyatları, dünya fiyatları düzeyinde tutularak, millî gelirden çiftçimize gerekli payın artırılması imkânı da sağlanmıştır.

AHMET DERİN (Kütahya) — Çiftçiler şimdi televizyondan duyuyor bunu!

ABDULLAH AYKON DOĞAN (Devamla) — Burada, tescil etmek istediğim bir husus vardır. Tarım ürünlerinin girdilerine bakınız; çiftçinin alınterinin gerçek bedelini ödeyen bir hükümet, elbette ki, tarım ürünlerinin girdileri konusunda da sağlıklı politikalar izleyecektir. *(RP sıralarından “Yanlış bilgilendiriyorsunuz” sesleri)* Bu konuda, hiç telaşa mahal yok. Burada beni dikkatle dinlemenizi istirham ediyorum. Bugün, 1995 yılında, tarım ürünleri fiyatları karşısında en rasyonel girdiler, en rasyonel fiyatla köylüye temin edilmiştir. Gübre fiyatlarını tarım ürünleri fiyatları ile mukayese ettiğiniz zaman, gübre fiyatları son on yılın en ucuz, en uygun fiyatıdır.

Tabii, siz, muhalefet olarak, önce, hükümetlerin hangi kararları aldığını, hangi kararları çıkardığını ve hangi uygulamaları yaptığını izlemezseniz, burada, bana, yerinizden laf atarak yanlış kararları ve yanlış mesajları millete vermiş olursunuz. Bugün, Hükümetin, gübre fiyatlarında uyguladığı sübvansiyon, fiyatının yüzde 50'sidir; bunu da, bu hükümetler getirmiştir.

Diğer bir konu-yine bir sözcümüzün ifade ettiği gibi- 1995 yılı köylümüzün gübre alanında ve traktör alanında tarım girdilerini rahatlıkla ve heyecanla tedarik ettiği bir yıl olmuştur. Bakınız traktör üretimine, bakınız, köylünün traktör alımlarına... Buradaki canlanmayı inkâr edemezsiniz.

Diğer bir konu: Köylüye, hayvancılık konusunda, ilk defa, yüzde 20 faizle 20 trilyonluk kaynak tahsis ettik.

Diğer bir konuyu da, burada, altını çizerek tescil ettirmek istiyorum: Değerli arkadaşlarım, vasıtalı şekildeki birtakım sübvansiyonlar, köylünün emeğini değerlendirmeye yetmemektedir. Mesela, siz, gübre sübvansiyonların, fabrikalara öderseniz, indirekt bir destekleme yaparsınız. Geçmişte uygulanan sübvansiyon

sistemi, köylüye, doğrudan doğruya ödemedir ve bu politikaların önümüzdeki Hükümet lafından da dikkatle izlenmesinde fayda görüyoruz.

Değerli arkadaşlarım, kısa açıklamalarla, SSK konusuna da değinmek istiyorum. SSK'nın mali yapısının süratle yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç vardır. Bunun, kısa vadede mutlaka ele alınması lazımdır. Sosyal Sigortalar Kurumunun arşivinde, 1975 yılından beri oluşturulmuş çok değerli bilgiler vardır. Bu konunun süratle ele alınması lazımdır.

Burada, sosyal güvenlik kuruluşlarının-malî dengesi bakımından yasal düzenlemeler yapılırken, mutlaka Hazineden bir pay verilmesi ve bunun yasada açıkça belirtilmesi gerektiği konusunda açıklamalar yapıldı. Bunları saygıyla karşılıyorum; ancak, şunu da ifade ediyorum ki, Türk Devleti ve Türk Hazinesi, Sosyal Sigortalar Kurumunun gelirleri yetmese de devlet memurunun maaşını nasıl ödüyorsa, emeklinin maaşını da o şekilde ödeme mükellefiyeti dışında, başka bir düşüncede olmamıştır. Devlet, ister SSK'lı, ister memur emeklisi, ister Bağ-Kur emeklisi olsun, bu kurumların gelirleri yetmediği takdirde, Hazinesinden onları ödemiştir ve bundan sonra da ödemesi lazımdır; ancak, siz, eğer bu kurumlara özerkliği düşünüyorsanız, öncelikle, bu kurumların malî özerkliğini sağlamanız bakımından, bu kurumların sağlıklı öz gelirlere kavuşturulması zarureti de kabul etmeniz gerekir.

AHMET DERİN (Kütahya) — Kime söylüyorsun? Hükümete söyle...

ABDULLAH AYKON DOĞAN (Devamla) — Hükümet Programında, bu konular açıklıkla belirtilmiştir ve Hükümetin, Programında yer verdiği bu hususları biran önce Parlamente'ye getirmesi konusunda acele etmesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Doğan 5 dakikanız kaldı.

ABDULLAH AYKON DOĞAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, vergi düzenlemeleri konusundaki değerlendirmeleri de doğru buluyorum. Burada, üretim faktörleri üzerindeki vergilerin azaltılacağı ifadesini, ücret gelirleri üzerindeki bir üretim faktörü olarak, fonların ve vergilerin azaltılması şeklinde algılıyoruz Doğru Yol Partisi Grubu olarak ve gerçekten, bugün, Türkiye, OECD ülkeleri içerisinde, ücret gelirleri içerisinde, malî yükleri en ağır olan bir ülkedir.

Bunuma bu şekilde açıkladıktan sonra...

AHMET DERİN (Kütahya) — Dört senedir iktidardasınız.

BAŞKAN — Sayın Derin, size söz verdiğimi hatırlamıyorum.

AHMET DERİN (Kütahya) — Tamam Sayın Başkan.

BAŞKAN — Yerinizden konuşmayın lütfen.

ABDULLAH AYKON DOĞAN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, geçen zaman içerisinde, Hükümetimiz, sadece ekonomik istikrara yönelik tedbirlerin yanında, aynı zamanda, sosyal barışın tesisine yönelik tedbirleri de uygulaya gelmiştir.

Bakın, siz, seçim arifesinde, bunları, her ne kadar, seçim politikası olarak nitelemiş olsanız bile, memurlarımızın, memur emeklilerimizin, işçi emeklilerimizin, Bağ-Kur emeklilerimizin refahlarını düzelterek gerekli düzenlemeleri, geçmiş aylarda yapmış olarak geliyoruz. Bunların önümüzdeki aylarda aynı şekilde devam

ettirilmesini, sosyal barışın tesisi ve gelir dağılımının sağlıklı biçimde sürdürülmesi bakımından zarurî gördüğümüzü Doğru Yol Partisi Grubu adına belirtmek istiyorum.

1995 yılında gerçekleştirilen toplu sözleşmeler, Türk ekonomisi ve Türk sosyal hayatı bakımından önemli bir husustur. Bunu da, burada, bir defa daha tescil ettirmek istiyorum.

Çiftçi, işçi, memur, emekli ve nihayet esnaf konusunda da, geçmiş hükümetler, önemli kararlar, almıştır. Esnafa tahsis edilen kredilerin 49 trilyon liraya ulaştığını burada belirtmek istiyorum. Ancak, Hükümet Programında yer almasını arzu ettiğimiz önemli bir hususun da altını çizmek istiyorum. Hükümet Programında, esnaf olayı ele alınırken, el sanatlarına, istihdam yaratılması, gelir dağılımının düzeltilmesi ve işsizliğin önlenmesi bakımından ayrı bir önem verilmesi gerekliliğini burada vurguluyorum.

Değerli arkadaşlarım, geçtiğimiz dört yıl içerisinde önemli altyapı yatırımlar, da gerçekleştirilmiştir. Dört yıl içerisinde gerçekleştirilen altyapı yatırımlarının 39 milyar lira mesabesinde olduğunu belirtmek istiyorum. Bu rakama, yap-işlet-devret modeliyle yapılan altyapı yatırımları dahil değildir! Bunlar, karayolları, otoyollar, enerji tesisleri, haberleşmede 5,5 milyon hattın yeniden ekonomiye kazandırılması, 30 bin yeni dersliğin yapılması, 28 üniversitenin kurulması, 89 hastanenin açılması ve mevcut yatak sayısına 6 bin yatağın ilave edilmesi, 447 sağlık ocağı ve 1.300 sağlık evinin inşa edilmesi olarak sayılabilir.

Bu arada, GAP konusunda da önemli mesafeler alınmıştır. Hükümet Programında, GAP konusuna önemli bir yer açılmasını memnuniyetle karşılıyorum; ancak, bölgesel kalkınma projeleri olan Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgelerine ilişkin entegre planlarının da dikkatle derç edilmesini, burada Hükümete bir mesaj olarak iletmek istiyorum.

Hükümet Programındaki ekonomik istikrara yönelik tedbirleri sağlıklı görüyoruz. Büyümede bir hedefin belirlenmesi, kamu kesimi borçlanma gereğinin yüzde 3 olarak hedeflenmesi, enflasyon oranının bir haneli rakamlara indirilmesi hedefi, bütçe açıkları, Sosyal Sigortalar Kurumu, Bağ-Kur, Emekli Sandığı ve birlikler konusundaki hedefleri yeterli görüyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Doğan, bir iki cümleyle bitirebilir misiniz efendim... Vaktimiz oldukça gecikti.

ABDULLAH AYKON DOĞAN (Devamla) — Sayın Başkan, iki dakikayla toparlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, burada üzerinde durmak istediğim en önemli husus şudur. Sadece üretmek yeterli değildir; sosyal barışın tesisi için, bunu sağlıklı olarak değerlendirmek ve dağıtmak da lazımdır. Hükümet Programında, tüm çalışanlara; esnaf, çiftçi, memur ve işçi kesimine, sanayiye işverenlere ve çalışma barışına yönelik öngörülen bütün tedbirleri de yerinde görüyorum. Ayrıca, konut, şehirleşme,

altyapı ve su gibi hususlara ilişkin değerlendirmeleri de memnuniyetle karşılıyorum.

Bu değerlendirmelerin yan, sıra, 53'üncü Hükümetimizin Türkiye Büyük Millet Meclisine sunduğu Hükümet Programın 28'inci sayfasında yer alan önemli hukukî düzenlemeleri de, Doğru Yol Partisi olarak izleyeceğimizi, Hükümete, bunlar, zamanında gerçekleştirmesi için gerekli desteği vereceğimizi de burada açıkça ifade ediyorum.

53'üncü Hükümetinin, bu uygulamalar, gerçekleştirerek Türkiye'nin önünü açacağına ve ülkeyi, 21'inci yüzyılda, dünyanın sayılı ülkeleri arasına sokacak süreci hızlandıracağına olan inancım, burada bir defa daha vurguluyor, Hükümete basanlar diliyorum. Programın, memleketimize hayırlı ve uğurlu olması dileğiyle, Doğru Yol Partisi olarak, programa olumlu oy vereceğimizi ve bunun uygulanmasını, da önümüzdeki yıllarda devamlı olarak izleyeceğimizi ifade ediyorum.

Saygılar sunuyorum. *(DYP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Doğan.

Buyurun Sayın Başbakan. *(ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; Hükümet Program, üzerinde, parti sözcüsü arkadaşlarımla yaptıkları eleştirileri cevaplandırmak üzere söz aldım; evvela, Yüce Heyetinizi ve bizi izleyen bütün vatandaşlarımızı saygıyla selamlıyorum.

Eleştirilerimi, eleştirilere karşı cevaplarımı, mümkün olduğu kadar özet halinde sunmaya özen göstereceğim. Görüşmelerin başından beri, Yüce Heyetinizin gösterdiği sabrı suiistimal etmemeyi amaçlıyorum.

Hemen söyleyeyim ki, polemik amaçlı eleştiriler yapılmıştır; ama benim inancım, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal koşullar, bu polemik amaçlı eleştirilere polemik amaçlı cevaplar vermeme engeldir; onun için, burada, mümkün olduğu kadar, polemikten kaçman, Hükümet Programının arkasında yatan asıl anlayışı, asıl felsefeyi, sizlere, belki biraz açmama yardımcı olacak bir konuşmayla yetinmeyi düşünüyorum.

Burada konuşan çok değerli hatipler, konuşmalarında, Hükümet Programının kendisinden çok, 53'üncü Hükümetin kuruluş şekline ilişkin, yapılaşma ilişkin eleştirileri dile getirdiler.

Değerli milletvekilleri, bu Hükümet, bir uzlaşma hükümetidir. Ben, Koalisyon Protokolünü imzalarken de söyledim; on küsur yıldan beri birbiriyle amansız bir siyasî mücadeleyi yürütmüş olan iki parti, Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi. 24 Aralık seçimlerinde milletin ortaya koyduğu tabloya bakarak, ondan esinlenerek, aralarındaki kavgayı kesmeyi, bugüne kadar savundukları düşüncelere, bugüne kadar savunduklar, ilkelere, görüşlere bağlı kalmak kaydıyla, ülkenin geleceği için bir uzlaşma programında birleşmeyi yeğlemişlerdir. Bunu eleştirebilirsiniz, uzlaşmaya karşı olabilirsiniz; ama bana sorarsanız, uzlaşmaya karşı çıkmak yerine, bizim ortaya koyduğumuz bu uzlaşmayı örnek almak, daha demokratik bir tutumdur. *(ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar DYP sıralarından alkışlar)* Çünkü Türk demok-

rasisinin bugüne kadarki en önemli eksikliği bu uzlaşmadır. Bugün bu uzlaşmayı gerçekleştirmekle aynı zamanda Türk demokrasisinin bu en önemli eksikliğini de aşma yolunda önemli bir mesafe aldığımıza inanıyoruz.

Bu Hükümet, aynı zamanda bir azınlık hükümetidir. Azınlık hükümetlerinin işi her zaman zordur; azınlık hükümetleri, handikaplı hükümetlerdir, dezavantajı, hükümetlerdir; ama unutmayın, azınlık hükümetinin rejime sağlayacağı bir yarar da söz konusudur. Parlamenter sistemde, bugüne kadar, bu Mecliste en azından benim üyesi olduğum 4 dönem boyunca en fazla dile getirilen eleştiri, çoğunluk hükümetleri karşısında, Meclisin, bazı emrivakilere sürüklenmiş olması ve Yüce Meclisin, parlamenter demokratik sistem içerisinde taşıması gereken ağırlığı elde edememiş olmasıydı. İşte, şimdi, bu Azınlık Hükümeti, bu Yüce Meclise, bu fırsatı vermektedir. Bu Azınlık Hükümeti, sadece kendi içerisinde uzlaşmak zorunda değildir, bu Azınlık Hükümeti, aynı zamanda, her konuda bu Meclisle uzlaşmak zorundadır, bütün siyasî partilerle uzlaşmak zorundadır ve burada sayın hatiplerin dile getirdiği gibi, bu Meclisin dışındaki toplum kesitleriyle de uzlaşmak zorundadır. Binaenaleyh, bu zorluklarınızın hepsinin bilincindeyiz, Azınlık Hükümeti olmayı da, aynı zamanda, Türkiye’de demokratik rejimin daha iyi işlemesi açısından bir fırsat olarak değerlendirmek kararındayız.

Bu Hükümet, aynı zamanda, bir dönüşümlü hükümettir. Ne demek dönüşümlü hükümet? Yani, başbakanlığın dönüşüme tabi olacağı bir hükümettir. Buradan, on ay sonra ben gideceğim, Sayın Çiller gelecek; iki sene sonra o gidecek, yine ben geleceğim.

Dönüşümlü başbakanlık sistemi, dünyada çok ender uygulanan bir sistemdir; şimdiye kadar sadece İsrail’de uygulanmıştır, ama bakın, dönüşümlü başbakanlık sisteminin bütün zorluklarını bilmekle birlikte, bunun da bir avantaj getirdiğini kabul etmemiz lazım.

Yine, burada değerli hatipler söylediler; Türkiye’nin sorunları, bugün, o noktaya gelmiştir ki, kaybedecek hiç zamanımız yoktur; zamanı çok iyi tasarruf, etmek zorundayız. Göreve başlarken, biliyorum ki, önümde sadece 9,5 ayım var; bu 9,5 ayın her gününü, her saatini değerlendirmeye mecburum. Aynı şeyi, bakan arkadaşlarıma da söyledim. Bizim, öyle, tebriklerle, kutlamalarla kaybedecek zamanımız yok. Biz, güvenoyu almadan işe koyulmaya mecbur bir hükümetiz ve bunu başlattık. Bakan arkadaşlarım, daha Hükümetin kurulduğu ilk günden itibaren icraata başladılar. Yüce Meclisin güvenine mazhar olup, güvenoyu aldığımız takdirde de, bunu, daha süratli olarak devam ettirmeye kararlıyız.

Dönüşümlü modele göre kurulmuş olan bu Hükümet, zamanın değerini de en iyi bilme durumunda olan hükümettir, zamanı en iyi kullanmaya mecbur olan hükümettir.

Değerli milletvekilleri, Hükümetimizin kurulmasından bugüne kadar geçen çok kısa süre içerisinde, bizim elimizde olmayan bazı üzücü olaylar yaşandı. Bunlardan bir tanesi, dün, Ankara’nın ortasında, Güvenpark’ta sendikal haklarını talep eden öğretmenlerin polis tarafından dövülmesidir. Bundan fevkalade üzüntü duyuyorum. Bunu, değerli bir hatip burada dile getirdi. Öğretmenlerimizin, bütün

kamu görevlilerinin Anayasada sağlanmış olan haklarını, onlara, Anayasada sağlanan çerçeveye içerisinde vermek, benim Hükümetimin görevidir. (ANAP ve DYP sıralarından alkışlar) Hükümetimin Programında bu taahhüt dile getirilmiştir; ama o öğretmenler, o kamu görevlileri de insaf etsinler, onlardan, hiç olmazsa bu yasal düzenlemeyi hazırlamak için vakit talep etmek de benim hakkımdır. Biz, daha güvenoyu almamış bir hükümetiz, daha üç gün önce atanmış olan bir hükümetiz; onun için, o eylemleri iyi niyetle bağdaştırmak mümkün değildir. Benim Hükümetim, Meclise gelirken Anayasada sağlanan sendikal hakları yerine getirme taahhüdüyle gelmiştir- Meclisten güvenoyu aldığı takdirde, en kısa sürede de bunu gerçekleştirmeye kararlıdır; ama iyi niyetli kamu görevlilerinin de bu konuda bize yardımcı olmaları lazım.

İşte, Hükümetimin kuruluşundan bu yana meydana gelen iki üzücü olaydan bu birincisi, burada değerli konuşmacılar tarafından dile getirildi; ama ikincisi dile getirilmedi; o, benim için daha üzücü bir olaydır. Dünyaca ünlü yazarımız Yaşar Kemal, Devlet Güvenlik Mahkemesi tarafından uzun süreli hapis cezasına mahkûm edildi; bunu, fevkalade üzücü bir gelişme olarak görüyorum.

Değerli milletvekilleri, düşünce hürriyetinin sınırsız olmadığını burada en fazla dile getiren parti, benim partimdir; en fazla dile getiren parti liderlerinden birisi de benim; hakaret kastıyla düşünce hürriyetinin kullanılamayacağını, söyleyen biziz; bölücü terörü teşvik etmek için düşünce özgürlüğünün kullanılamayacağını söyleyen biziz; ama benim Hükümetimin görevi, Yaşar Kemal gibi, dünyanın takdir ettiği bir yazarın düşünmesini engellemek değildir; bizim görevimiz, onun düşünce hakkını kullanmasını teşvik etmektir, ona sahip çıkmaktır. (ANAP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar) Onun gibi düşünmeyebilirsiniz, Yaşar Kemal gibi düşünmeyebilirsiniz; ama onun düşünce hakkını elinden alamazsınız çünkü, o benim çok uzun zamandan beri dostumdur ben onun: Türkiye'nin bölünmez bütünlüğü konusunda bizden daha az duyarlı olmadığını çok iyi biliyorum onun, Türkiye'yi bölme gibi bir kastının olmadığını biliyorum eğer bu yasa hem de savcının beraat talebine rağmen onu mahkûm ediyorsa, biz, burada mahkeme kararlarını tartışmak durumunda değiliz; mahkeme, neticede bir yasayı uygulamıştır, kendi takdirine göre o yasayı doğru uygulamıştır o yasanın, bu Meclise gelip yeniden görüşülmesi lazımdır (ANAP DYP DSP ve CHP sıralarından alkışlar) Çünkü yasa koyucunun bu Meclisin kastının o anlamda bölücü terörü teşvik etmeyen düşünceyi engellemek olmadığını ben biliyorum, hem Terörle Mücadele Yasasını çıkaran iktidarın bir mensubu olarak biliyorum hem de daha sonra buradaki gelişmeleri bu süreci yaşamış bir milletvekili olarak biliyorum. Binaenaleyh, bu olaydan dolayı, da üzüntümü sizlerle paylaşmak istiyorum.

Değerli milletvekilleri, Hükümet Programımızın içeriğiyle ilgili fazla bir eleştiri yapılmadı, orada ele alınmış olan hususlar, burada bir nevi ayrıntı gibi dile getirildi. Hatta; aynı konuşmacının çelişkili ifadelerine rastladık. Aynı konuşmacı, hem bu hedeflerin çok iddialı olduğunu söyledi hem de bunların sıradan birtakım hedefler olduğunu söyledi.

Şimdi, bakın, bu Hükümet Programı, beş yıllık bir Hükümet Programıdır, on aylık değil. Biz, Anavatan Partisi ve Doğru Yol Partisi olarak beş senelik bir ortak

yönetim için, beş senelik bir Koalisyon Hükümeti için yola çıktık. Koalisyon Protokolümüzde de bunu söyledik. Ha, bunu becerir miyiz, beceremez miyiz; Yüce Meclis bize beş sene avans veririm vermez mi; destek olur mu olmaz mı; o, ayrı konudur. Bizim hedefimiz, Türkiye'yi beş sene ortak yönetmektir. Bizim Hükümetimizin Program, beş yıllık bir programdır, on ay sonra ben Hükümeti bıraktığım zaman, ben Başbakanlığı bıraktığım zaman, bu Hükümet Programı, benden sonra gelen Başbakanı da bağlayıcıdır; Ondan bize Başbakanlık geçtiği zaman bizi de bağlayıcıdır. Elbette ki, her değişiklikte yeni hükümet programı Meclise sunulacaktır; şartlara göre, zaman içerisinde bazı ufak revizeler de yapılacaktır; ama sunduğumuz Hükümet Programı beş yıllık bir programdır.

Bizim sunduğumuz, kamuoyuna açıkladığımız, aslında aramızda ikili bir belge niteliğinde olan, ikili bir anlaşma niteliğinde olan Koalisyon Protokolü ise beş yılla sınırlı değildir. Bu ortaklığı sürdürdüğümüz sürece, iki partiyi bağlayıcı bir protokoldür.

Şimdi, Koalisyon Protokolünde demişiz ki, SSK'yı zaman içerisinde tasfiye edeceğiz, Bağ-Kur'u tasfiye edeceğiz, sosyal güvenlik sistemini tek şemsiye altında birleştireceğiz.

Özellikle sol partilerimizin sayın genel başkanları, bu hususu buradan, Koalisyon Protokolümüz ile Hükümet Programımız arasında bir farklılık olarak, bir çelişki olarak dile getirdiler.

Hemen ifade edeyim, Koalisyon Protokolümüzden ifadeye bağlıyız. Sosyal güvenlik sisteminin özelleştirilmesi, bizim uzun vadeli stratejik hedefimizdir. Biz, devletin, nasıl bütün ekonomik faaliyetlerden, bütün ticarî ve sınaî faaliyetlerden arınması gerektiğine inanıyorsak, sosyal güvenlik sisteminin de devletin denetiminde, devletin gözetiminde özel fonlar tarafından yürütülmesini hedefliyoruz. Bu, bizim, uzun vadeli hedefimizdir; ama Hükümet Programı dediğim gibi, bizim beş senelik programımızda Biz, sosyal güvenlik sisteminden, devleti, bu konuma çıkarmak isterken; yani, sosyal güvenlik sistemini yöneten, finanse eden bir konumdan, sadece gözeten, nezaret eden bir konuma çıkarmak isterken, bunu beş senede yapamayacağımızın da bilincindeyiz. Çünkü, bizim aynı zamanda Hükümet Programında taahhüdümüz var; biz, müstesna hakları koruyacağız, kazanılmış hakları koruyacağız; kimsenin kazanılmış hakkın, ihlal etmeyeceğiz. O zaman, isterseniz dahi, bunu onbeş-yirmi seneden önce yapabilmemiz mümkün değil; ama unutmayın, dünyada sosyal güvenlik sisteminin yönü budur. İşte, Singapur'da, işte Malezya'da, işte Şili'de; yani, gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda, artık, özel emeklilik fonu uygulamalar, başlamıştır; devlet, sosyal güvenlik sisteminin dışına çıkmaktadır. Aynı şekilde, Amerika'da, Japonya'da, yani gelişmiş ülkelerde, devletin sosyal güvenlik sistemi içerisindeki rolü, tedricen azalmaktadır. Sosyal güvenlik sistemi, artık, özel kaynaklarla beslenen, özel sektör tarafından yönetilen; ama devlet tarafından kuralları belirlenen, gözetilen bir nitelik kazanmaktadır; Türkiye, eğer, dünyayla bütünleşme hedefinden vazgeçmiyorsa; eğer, Türkiye, bazı marjinal kesimlerin arzuladığı gibi, yeniden içine kapanmaya, dünyaya kapılarını kapamaya niyetlenmiyorsa; sosyal güvenlik alanındaki bu çağdaş gelişmeye de arkasını döner.

Hükümet Programımız beş sene için geçerlidir; beş sene içerisinde, ne SSK'yı, tasfiye etmemiz ne Bağ-Kur'u tasfiye etmemiz mümkündür; ama uzun vadede, Türkiye, bu kurumları aşacaktır; çünkü, bu kurumlar, şu anda, üyelerine; yani, sosyal güvenlik sistemine dahil olan kişilere iyi hizmet veremeyen kuruluşlardır, devletin bütün hantallığıyla malul olan kuruluşlardır ve bakın, bu konuyu, burada, Sayın Baykal dile getirdi. Bu konuda hiç konuşmaya hakkı olmayan birisi varsa, o da Cumhuriyet Halk Partisidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Beş seneden beri sosyal güvenlik -kurumlarının sorumluluğu, Cumhuriyet Halk Partisinin başkanlığında-dır, bakanlarındadır.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Kesinlikle değil; sizin döneminizin mahsulüdür.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi anlatacağım, bizim dönemimizi; 1991'de, biz Hükümeti devrettiğimiz zaman SSK'nın bir kuruluşluk finansman açığı yoktu. Müdahale ettiniz, söyleyin, var mıydı?

NİHAT MATKAP (Hatay) — Ölçümlemeyi kim kaldırdı?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 800 küsur milyar lira finansman fazlası vardı SSK'nın. 1992 yılında Erken Emeklilik Yasasını getirdiniz; Anamuhalefet Partisiyiz; çıktık “yanlış yapıyorsunuz; bu popülist uygulamanızla, sosyal güvenlik sisteminin altına dinamit koyuyorsunuz; Türkiye’de, sosyal güvenlik sistemi bunu taşıyamaz, dört sene sonra bu patlar” dedik.

NİHAT MATKAP (Hatay) — 4 milyon kaçak işçiyi kim yarattı?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bugün, dediğimiz yere geldiniz. 1995 yılında, sadece Sosyal Sigortalar Kurumunun finansman açığı 81 trilyon liradır. Bu sene beklenen açık 201 trilyon liradır.

Değerli milletvekilleri, bunlar tahmindir; şimdiye kadarki gerçekleştirmeler hep tahminin üzerine çıkmıştır. Korkuyorum ki, endişe ediyorum ki, 1996 yılında, sadece SSK'nın finansman açığı 250 trilyon liraya ulaşacaktır. Yani, siz, bütün KİT'lerinizi satsanız, bütün KİT'lerinizi özelleştir-seniz, hiç bütçe açığı vermese-niz, bütçenin denkliliğini tam olarak sağlasanız dahi, sadece bu açık, enflasyonun önemli bir kaynağı olmaya devam edecektir.

Bakın, bu konuda en az sorumluluk taşıyan benim partimdir; ama şimdi, Cumhuriyet Halk Partisinin bize bıraktığı o miras, omuzlamakta hiç tereddüt göstermedik ve bu konudaki reformu sizin önünüze getireceğiz. Sosyal güvenlik sistemini düzeltmeden, bu konuyu batakten kurtarmadan, Türk ekonomisini düzlüğe çıkarmak mümkün değildir.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Bütün sorumluluk sizin döneminize ait...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Reformlar, sadece ihtilalci zorbalıklar şeklinde olmaz; reformlar, aynı zamanda demokratik olur. Demokratik olmasının en güzel örneğini de biz vereceğiz. Azınlık Hükümeti olarak getireceğiz; geleceğiz, partilerden destek isteyeceğiz, en başta CHP'den destek isteyeceğim. Çünkü, Sayın Baykal burada bizi eleştirirken “primleri artırmayın” dedi. Sayın Baykal, belki haberiniz var, belki yok; ama geçen dönemde kadük olan 506 sayılı Sosyal

Sigortalar Kanunuyla ilgili değişiklik tasarısında sizin imzanız var. (ANAP sıralarından alkışlar) Ve orada, prime esas olan aylık tutar, asgarî ücretin 5 katına çıkarılıyor.

NİHAT MATKAP (Hatay) — O, ayrı konu... O, cezalarla ilgili.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şu anda en yüksek prim, 8 küsur milyon lira üzerinden alınıyor...

NİHAT MATKAP (Hatay) — Caydırıcı olması açısından...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sizin getirdiğinizde 40.milyon liraya çıkıyor.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Karıştırdınız...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ayrıca, yine kadük olan yasa, emeklilik yaşını 60 yaşına çıkardınız, bazı hallerde 65 yaşına çıkardınız. Ben, meydanlara gittim, dedim ki, bunlar mezarda emekliliği getirdiler...

Şimdi, buraya getireceğim tasan, bizim, dünkü, sözlerimizle çelişkili olmayacak; biz; sizin gibi 60 yaşından başlatmayacağız emekliliği, daha makul bir yaştan başlatacağız, daha değişik bir sistem getireceğiz; ama 60 yaşında, 65 yaşında emeklilik tasarısını bu Meclise getiren parti, bizim getirdiğimiz tasarıya karşı çıkıyorsa, bunu vatanseverlikle bağdaştırmak mümkün değildir, bunu rasyonellikle bağdaştırmak mümkün değildir. Bu, ancak, siyasî bakımdan önyargılı bir tutumun sonucu olur; bunu da ben size yakıştırmam, Cumhuriyet Halk Partisine yakıştırmam. (ANAP sıralarından alkışlar)

Sosyal güvenlik sisteminin rasyonalizasyonu, sosyal güvenlik kurumlarının malî yapılarının düzeltilmesi, bu Hükümetin en öncelikli hedeflerinden birisidir ve bunu buraya getirdiğimiz zaman, en kısa sürede bu Meclisin gündemine getirdiğimiz zaman, bu konuda Refah Partisinden de destek isteyeceğiz, Cumhuriyet Halk Partisinden de destek isteyeceğiz, Demokratik Sol Partiden de destek isteyeceğiz.

Bunun, hiç kimseye sempatik gelmeyecek bir uygulama olduğunu biliyoruz; ama bundan, dün iktidarda olduğu gibi, bugün de muhalefette, popülist düşüncelerle menfaat umanlar çıkarsa, onlara soracağız, bu 250 trilyonluk açığı nereden kapatacağız; biz, İskandinav ülkeleri miyiz ki, sosyal güvenliğe devlet bütçesinin yüzde 30'unu, 40'nı, verelim; biz Almanya mıyız, yüzde 30'u verelim? Biz, daha yatırım yapamıyoruz!

Türkiye geçen sene ve önceki sene, 1950'den beri ilk defa, 1994'te ve 1995'te bir tane bile baraj yapmadı ve şimdi, Sayın Baykal gelmiş, bana akıl veriyor "bütçeye enerji yatırımı için 2,5 milyar dolar koymazsanız, Türkiye mahvolur" diyor. Peki, sizin imzanızla gönderdiğiniz tasar, var; işte, onbeş gün sonra yeniden getireceğiz Meclise, 1996 yılı bütçe tasarısında sizin imzanız var; enerji yatırımı için 13 trilyon, lira öngörmüşsünüz. 200 milyon dolar öngörmüşsünüz. Şimdi bana diyorsunuz ki, 2,5 milyar dolar yapacaksın... Öyle şey olur mu, öyle sorumluluk olur mu? Niye koymadınız 2,5 milyar doları 1996 yıl, bütçesine... Sizin İmzanız var altında... (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın milletvekilleri, Sayın Menderes'in, Refah Partisi adına konuşması sırasında, sanıyorum, en çok kullandığı kelime "rantiyeci" kelimesiydi. Doğru mu? (RP sıralarından "Doğru" sesleri) Bakın, "rantiyeci" kelimesi yanlış bir kelimedir; çünkü, rantiye demek, zaten, rantla geçinen demektir, buna bir de "ci" eki eklerseniz yanlış olur. (RP sıralarından "Anlam, belli ama" sesleri) ama bakın, daha önemlisi şudur: Sayın Menderes, bu Meclisteki her partiyi suçladı; bizi suçladı, Doğru Yol Partisini suçladı, Demokratik Sol Partiyi suçladı, herkesi suçladı, suçladı; ama bütün bu suçlamalarını, konuşmasının son cümlesiyle geri aldı ve dedi ki, "rantiyeci olan partilerin de, bağımsızlıktan taviz veren partilerin de, hepsinin aklanması mümkündür" ama bir tek şartı var: Refah Partisiyle ortaklık yapsınlar... "Bizimle ortaklık yaparsanız hepiniz aklanırsınız!" (ANAP, DYP ve DSP sıralarından alkışlar) Evet, Sayın Menderes'e göre, Türkiye'nin bağımsızlığından taviz veren partilerde, rantiyecilere (!) kaynak sağlayan partilerde, hepsi aklanabilir; ama aklanmanın şartı, Refah Partisiyle ortaklık kurmaktır. Refah Partisinin sevapları, onların bütün günahlarını örtmeye yeter. (RP sıralarından "Doğru, doğru" sesleri, gürültüler)

Şimdi, değerli milletvekilleri, böyle bir muhalefet anlayışı olamaz. Böyle bir muhalefet anlayışı; ancak, iktidardan uzak kalma kompleksinin sonucu olabilir (ANAP sıralarından alkışlar) ama ben inanıyorum ki, Refah Partili değerli milletvekilleri de, böyle, önyargılı, duygusal bir muhalefetten Türkiye'ye hiçbir yarar gelmeyeceğini göreceklerdir. Ben, Sayın Erbakan'la yaptığımız o görüşme maratonunda, bunun çok önemli işaretlerini gördüm. Sayın Erbakan olmasaydı, bu Koalisyon olmazdı. Sayın Erbakan, orada, hakikaten çok olgun bir tavır ortaya koydu, çok olgun bir tutum ortaya koydu; ama eğer, buna rağmen, Refah Partisi, bugün, hükümet ortağı olamamışsa, bunun sorumluluğunu, bence, kendisinde aramalıdır; bizde değil, kendisinde aramalıdır. (RP sıralarından gürültüler)

Ben, Sayın Erbakan'a ilk görüşmemizde söyledim -Sayın Erbakan'a söylediğimi huzurunuzda söylüyorum; aslında yeri değil; ama burada, Refah Partisi sözcüleri bu meseleyi kaşındıkları için söylüyorum- dedim ki: Biz, program itibarıyla sizden çok farklı bir partiyiz. Sizin programınız ile bizim programımızın bağdaşması mümkün değil. Sizin programınız, bize göre, uygulanabilir bir program değil; bize göre değil; hayali bir program; hiçbir yerde de uygulanmış örneği yok. Ha, buna rağmen, biz, sizi dışlamayız. Eğer, siz, bugün, saydığınız bütün bu partilerden hiçbirisiyle, bırakınız koalisyon hükümeti kurmayı, koalisyon görüşmesi bile yapamıyorsanız, bunun sorumluluğu bu partilerde değil, bunun sorumluluğu sizdedir. Çünkü, siz, seçimden önce ne dediniz? "Refah bir tarafta, bütün öbür partiler bir tarafta" dediniz. (RP sıralarından "Doğru, doğru" sesleri)

Bir dakika, bir dakika... Doğru olması bir şey ifade etmiyor. Bunu dediğiniz zaman, ortaya bir iddia koyuyorsunuz; diyorsunuz ki, "ben tek başıma iktidar olacağım..." (RP sıralarından gürültüler)

HASAN DİKİCİ (Kahramanmaraş) — Elbette olacağız!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bir dakika yahu! Bir dakika...

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Olacağız, mutlaka olacağız...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Diyorsunuz ki, “ben tek başıma iktidar olacağım.”

Tek başınıza iktidar olamıyorsunuz; tek başınıza iktidar olacak oyun yarısını bile alamıyorsunuz!

SITKI CENGİL (Adana) — Siz, kaçtan yüzde 19’a düştünüz?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bir dakika... Söyleyeceğim. (RP sıralarından gürültüler)

SITKI CENGİL (Adana) — Siz yüzde 19’la geldiniz...

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen... Lütfen... Sayın Başbakanı dinleyelim efendim.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Neticede, yüzde 21 oy alıyorsunuz.

SITKI CENGİL (Adana) — Siz yüzde kaç aldınız?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Tamam, ben de yüzde 19,7 aldım.

SITKI CENGİL (Adana) — Niçin yüzde 19’a düştünüz?

BAŞKAN — Bir dakika efendim.. Karşılıklı konuşmakla bir şey halledemezsiniz. Karşılıklı konuşmayın lütfen... Dinleyin Sayın Başbakanı.

SITKI CENGİL (Adana) — Niçin düşmüşler; bir izahını yapsınlar da, ondan sonra...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yahu, polemik yapmak için söylemiyorum...

BAŞKAN — Cevap vermek de size düşmez; Grubun başkanvekilleri var; onlar o cevabı verirler. Lütfen... İstirham ediyorum...

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Değerli hatibiniz bize bir soru sordu, “Refah Partisiyle niye kurulamadığını millete açıklasınlar” dedi; ben de açıklıyorum. Bana müdahale ederseniz, açıklayamam; açıklamak için söylüyorum, polemik yapmak için söylemiyorum; beni dinlemenizi rica ediyorum.

Sayın Erbakan’a dedim ki, biz, sizinle bu şartlarda bir koalisyon kuramayız; çünkü, sizin programınız bizden çok farklı, sizin dünyaya bakışınız bizden farklı; sizin, Türkiye’nin dünyadaki konumu konusundaki yaklaşımınız bizden farklı. Biz, Türkiye’nin, kendi değerlerini muhafaza ederek, Batı ile bütünleşmesinden yanayız; biz, Türkiye’nin geleceğini Batı ile bütünleşmekte görüyoruz; siz, İslam dünyasıyla bütünleşmekten yanaşınız. (RP sıralarından “Doğru, doğru” sesleri) Tamam, ama gözden kaçırdığınız birşey var; o bütünleşmek istediğiniz İslam ülkeleri birbirlerini boğazlıyorlar.

AHMET DEMİRCAN (Samsun) — Kırk yıl önce Avrupa ülkeleri birbirini, boğazlamıyor muydu?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, bakın, Sayın milletvekilleri, Sayın Erbakan bana “programlarımızı rafa kaldırıyoruz; biz, sizin programınızı inceledik, sizin seçim taahhütnamenizi inceledik; yüzde 90’ına katılıyoruz; yüzde 10’u için de anlaşıyoruz; biz uzlaşmacıyız; yüzde 10 unda da uzlaşıyoruz” dedi. Bizim programımızda anlaşmamız yetmez, bu programı kim uygulayacak, dedim. “Sizin arkadaşlarınızın çoğu bizim güvendiğimiz arkadaşlardır, siz uygularsınız” dedi.

Bizim görüşmemizin mümkün olması, bizim Refah Partisiyle bir koalisyon görüşmesine girebilmemiz, Sayın Erbakan’ın bize gösterdiği bu olağanüstü -evet, altını çiziyorum- uzlaşmacı, yapıcı yaklaşım, sonucudur; ama maalesef, bunu sonuca getiremedik. Bunun sorumluluğu da bizde değil, bunun sorumluluğu sizin içindedir... (RP sıralarından gürültüler) Çünkü, siz, bu süreç içerisinde, Sayın Erbakan’ın başta ortaya koyduğu yaklaşımdan çok farklı taleplerle geldiniz; ekonomiyi bizimle bölüşmeye kalktınız. (RP sıralarından “Tabii” sesleri) Biz, ekonomiyi sizinle bölüşmezdik. (RP sıralarından “Niye” sesleri) Çünkü, siz, adil ekonomik düzene inanıyorsunuz.

NEZİR AYDIN (Sakarya) — Yalı çetesiyle nasıl bölüştünüz?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, sizin sözcünüz bana soruyor, diyor ki: “Bizimle bölüşmediğiniz ekonomiyi Doğru Yol Partisiyle niye bölüştünüz?” (RP sıralarından “Yalı çetesiyle, yalı çetesiyle” sesleri) Doğru Yol Partisiyle, bizim, ekonomiyi bölüşmekte herhangi bir zorluğumuz yok; çünkü, bakın, arkadaşlarımız... (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar [!])

Şimdi, siz ne anladınız, neyi alkışlıyorsunuz ben bilmiyorum; ama ben ne kastettiğimi söylüyorum. Bakın, bizim, Doğru Yol Partisiyle bu konuda bir zorluğumuz yok; çünkü, benim bu arkadaşlarım, sizin arkadaşlarınızla oturdular, koalisyon konusunu günlerce görüştüler, hiçbir mesafe alamadılar. Niye alamadıklarını açıklamak için, bir basın açıklaması yapmak için oturdular, iki cümlede, 40 dakikada anlaşma sağladılar; yani, 40 dakikada sadece basına açıklayacakları iki cümlede anlaştılar!

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Yok canım!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Doğru Yol Partisiyle oturdular, iki günde bütün protokolü yazdılar, dört günde de bütün programı tamamladılar. (DYP sıralarından alkışlar)

Bizim, Doğru Yol Partisiyle ekonomik görüşlerimizde bir farklılık yok; farklılık belki üsluptadır, uygulamadadır; ama zaten, bu Hükümetin -kurduğumuz Hükümetin- bana sorarsanız, en önemli sorunu kendi iç uyumu meselesidir. Biz, eğer, kendi içimizdeki zorluklar, aşarsak, o uyumu sağlarsak, Refah Partisinin bütün engellemelerine rağmen, bu Hükümet, beş sene daha Türkiye’yi yönetir. (RP sıralarından “Çok zor!” sesleri) Bütün engellemelerine rağmen! Ama eğer, biz, içimizdeki uyumu sağlayamazsak, Refah Partisinin engellemesine de hacet kalmaz.

Şimdi, burada, Sayın Baykal paylaşmadıktan bahsetti. Aslında, bu kelimeyi hiç kullanmaması, gereken yine kendisidir. Ben, Sayın Çiller’e Hükümet öncesi görüşmelerimizde sordum. “Eğer, kuracağımız Hükümet, sizin SHP ile yaptığınız gibi,

CHP ile yaptığınız gibi paylaşımcı bir koalisyon olacaksa, biz onda yokuz” dedim. “Eğer, bu Hükümet, ayrı ayrı bakanlıkların sorumluluğunu paylaştığı halde, aynı politika doğrultusunda uyumlu bir işbirliğini sağlayabilecekse, biz, bunun kurulması için her türlü katkıyı sağlamaya hazırız” dedim. Sayın Çiller, bana, bu Hükümetin paylaşımcı bir Hükümet olmayacağını; bu Hükümetin işbirliği içinde, uyum içinde çalışacak bir Hükümet olacağını taahhüt etti. Benim için, bu Hükümetin arkasındaki en önemli destek de budur, Bu Hükümete en fazla güç sağlayacak olan husus budur.

Biz, kimseyle Hükümet paylaşmaya gelmedik. Biz, bakanlıklar, paylaşmaya filan gelmedik. Biz, size sunduğumuz bu Hükümet Programını beraberce uygulamaya geldik. Bunun bütün sorumluluğunu da birlikte üstleneceğiz. Öyle, ortağımıza çelme atma niyetimiz filan yok, ortağımız, yarı yolda bırakma düşüncemiz filan yok. Koalisyon Protokolünde de, Hükümet Programında da kamuoyuna, milletimize söylediğimiz her sözün arkasında olacağız. Öyle, bir söylediğimiz sözden ertesi günü vazgeçmeyeceğiz.

MUSTAFA BAŞ (İstanbul) — Vazgeçtiniz...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Değerli milletvekilleri... (RP sıralarından “Yaptıklarınız yapacaklarınızın teminatı!” sesleri)

Bakın, burada eleştiri babında söylenen her sözü, hoşgörülle karşılayabiliriz; zaten, hoşgörü senesindeyiz, üstelik hükümetteyiz; ama bir söz var ki, o bana biraz ağır geldi, yadırgadım: Bu Hükümetin, bir demokrasi ayıbı olarak tarihe geçeceğini söyledi Sayın Menderes. (RP sıralarından “Doğru” sesleri)

Bakın, bu Hükümet, daha yeni bir hükümettir; bu Hükümetin icraat, daha belli değil; bu Hükümetin tarihe nasıl geçeceği daha belli değil; ama ben korkarım ki, Sayın Menderes’in o sözleri, bir kürsü ayıbı olarak zapta geçti. (ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)

Ve bakın, huzurunuzda söylüyorum; bu Hükümet, öyle, rantiyeci hükümeti filan değil; bu Hükümet, Türkiye Cumhuriyetinin hükümetidir; bu Hükümet, aynı zamanda sizin hükümetinizdir... (ANAP ve DYP sıralarından alkışlar) Bu Hükümet, hepinizin emrinde olan bir hükümettir. (RP sıralarından “TÜSİAD’ın hükümeti” sesleri) Bu Hükümetten, yapamayacağı şeyleri beklemeye hakkınız yok; siz, bizden farklı şeyler düşünebilirsiniz, kafanızdaki hükümet etme düşüncesi, konsepti farklı olabilir; ama bunları bizden istemeye hakkınız yok.

Sayın Menderes diyor ki: “Bu Hükümet, 400 trilyon lira faiz ödeyecek; onun için, rantiyecilere kaynak aktaracak.” Ee, şimdi, ben soruyorum size: Sizinle koalisyon kursaydık, devlet, borç yükümlülüklerini yerine getirmeyecek miydi? İnkâr mı edecektiniz devletin borçlarını? Böyle devlet anlayışı mı olur? Böyle şey mi olur?

SALİH SÜMER (Diyarbakır) — Mercüme’i getirecekti...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — O borçları yapan, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti değil mi? (RP sıralarından “Hani, Hazineye devrediyordunuz?” sesleri) Devletin devamlılığı esas değil mi? (RP sıralarından “Hazineye devrediyordunuz; ne oldu?” sesleri) Yahu, kim alacaklıya ona ödeyeceksiniz borcunuzu; ban-

ka alacaklıysa bankaya ödeyeceksiniz, şirketse şirkete, vatandaşa vatandaşa; ama borcumu inkâr ettim diyebilir misiniz?

Bakın, bazen sorumsuz muhalefet yapıyorsunuz; daha işin başında öyle başladınız. Vatandaş sizi görürse, size bir daha yüzde 21 oy da vermez. *(RP sıralarından gürültüler)* Böyle devlet anlayışı olmaz; devletin borcu inkâr edilir mi; yani, rantiyeci olmayacağım diye, rant geliri sağlamayacağım diye devlet sorumluluğunun gereğini yerine getirmeyecek misiniz? *(RP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bir dakika efendim...

Sayın milletvekilleri, bir konuşma üslubumuz var. Bir hatibin konuşmasının her cümlesinde koro şeklinde cevap vermeye kalkarsak, bunun sonunu getiremeyiz. Bir kere daha dikkatinizi çekiyorum. Sayın Ekinci, sizin de dikkatinizi çekiyorum ve istirham ediyorum; lütfen, dinleyelim efendim.

Devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Menderes bir kutudan bahsetti “o kutuyu açarsak kötü olur; onun için, cemilede bulunup açmıyoruz” dedi; ama aslında açtı; söyleyeceği fazla bir şey yoktu, hepsini söyledi. Bana kalırsa, bu da tutarlı bir davranış değildi; çünkü “seçimlerden önce söylenen sözlerin hiçbirini bizi bağlamaz; gelin, biz, sizinle, bütün sözlerimizi unutup, şu koalisyonu kuralım” diye fetva veren Sayın Erbakan’dı. Sayın Menderes’in bu ifadesi, en başta, kendi Genel Başkanının sözlerine ters düşer. Kaldı ki, biz, seçim öncesi söylediğimiz her vaadin arkasındayız, her taahhüdün sahibiyiz.

Bakın, burada Sayın Ecevit söyledi, Sayın Baykal da zannediyorum söyledi: Milletvekili dokunulmazlığının kaldırılması. Bir kere Koalisyon Protokolümüze bakın, Hükümet Programınıza bakın; yolsuzluklarla mücadele ve devletin şeffaflaştırılması, bu Hükümetin en önemli taahhüdüdür. Doğru Yol Partisiyle ortak taahhüdümüzdür ve bu konuda, önünüze, öyle, bir münferit düzenlemeyle değil, bir paket düzenlemeyle gelmeyi taahhüt ediyoruz. Bu konuda, biz, Anavatan Partisi olarak, daha bu Hükümet kurulmadan harekete geçtik. Milletvekili dokunulmazlığı konusunda anayasa değişikliği yapılması için bir teklifi imzaya açtık sanıyorum, bir iki gün içerisinde de arkadaşlarım imzayı tamamlayıp Meclis Başkanlığına sunacaklar, diğer partilere de veriyoruz; Sayın Baykal’ın burada taahhüt etmiş olduğu gibi, bütün siyasî partilerden de bu konuda destek bekliyoruz.

Dünyanın hiçbir yerinde, milletvekili dokunulmazlığı, Türkiye’deki kapsamında değildir; ama burada bazı hatiplerin söylediği gibi, Türkiye’deki herhangi bir savcıya, herhangi bir hâkime emanet edilemeyecek kadar da önemli bir konudur. Bu konuda özel bir düzenleme getiriyoruz; bu konuda, dokunulmazlığın kaldırılmasını en yüksek adli yargı merciinin onayına bırakan, Yargıtay’da bir daireye bırakan ve sadece Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısını bu konuda yetkili kılan bir düzenlemeyi çok yakında Yüce Meclisin takdirine sunacağız. Bu konuda hiçbir çekincemiz yoktur, bu konuda hiçbir çekingenliğimiz yoktur, bu konuda hiçbir geri adımımız yoktur. Benim Hükümetimin döneminde hangi iddiayı getirirseniz getirin ama ciddi donelerle desteklenmek şartıyla, hepsini sonuna kadar araştırmak, en başta benim boynumun borcudur. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Sayın Menderes, burada, Hükümet Programında çay, fındık filan meselesinin niye konulmadığını eleştiri konusu yaptı. Sanıyorum, hükümet programıyla, gıda tebliğlerini birbirine karıştırıyor! Hükümet programı, öyle her ürünün sıralanacağı bir konu değildir...

AYDIN MENDERES (İstanbul) — Karıştıran sizsiniz!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Kaldı ki, bu Hükümet daha güvenoyu almadan -geçen seneden beri bekleyen fındık ve çay üreticilerine yapılması gereken ödemeler konusunda, Hazineyle ilgili arkadaşlarıma ricada bulundum- zannediyorum çok kısa sürede bu borçlar da tamamen ödenmiş olacaktır.

HÜSEYİN OLGUN AKIN (Ordu) — Beş aydır alınmadı...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, Meclis Başkanlığı seçimi konusunda, demokrasideki bir geleneğe ters davranıldığı iddiası dile getirildi yine Sayın Menderes tarafından; 1961'den beri bu Mecliste bir gelenek varmış; Meclis Başkanı, hep, en çok sandalyeye sahip partiden seçilmiş, ilk defa olarak, bu sefer, bu yasama döneminde bu gelenek çiğnenmiş.

Bu doğru değil; çünkü, Meclis Başkanlığı seçimi... Hakikaten doğrudur 1961'den 1980'e kadar böyle bir gelenek bu Mecliste vardı; ama 1982 Anayasasıyla birlikte, Meclis Başkanının seçim usulü değişmiştir, Anayasada bu konudaki düzenleme değişmiştir ve 1983'ten beri, yani, bu Meclisin görev yaptığı 1983 yılından bugüne kadar hiçbir dönemde bu kural uygulanmamıştır. Her dönemde -biz, Anavatan Partisi olarak, tek başımıza iktidar çoğunluğuna sahip olduğumuz halde muhalefet partileri, karşı aday çıkarmışlardır, sonuna kadar kendi adaylarını desteklemişlerdir; hatta, Refah Partisi, geçen dönemde, her Meclis Başkanlığı seçiminde kendisi aday göstermiştir, sayısı yetmediği için seçtirmemiştir; dolayısıyla, 1983 yılından beri bu Mecliste böyle bir gelenek yoktur; Sayın Menderes'in verdiği örnek yanlıştır.

8 yıllık temel eğitim konusu... Değerli milletvekilleri, bugün, 8 yıllık temel eğitim, Beş Yıllık Kalkınma Planında da kabul edilmiş olan bir devlet hedefidir; bu Meclisin de onayladığı bir hedeftir. Türkiye, 2000 yılına kadar, zorunlu temel eğitimi 8 yıla çıkarmayı amaçlamaktadır. Bunun, dinî eğitimin kısıtlanmasıyla filan da bir ilgisi yoktur. Bu, sadece, Türkiye'de bugün, devletin, her çocuğuna sağlamakta yükümlü olduğu eğitim süresini 5 yıldan 8 yıla çıkarması meselesidir. Bugün, dünyada, zannediyorum ki, 5 yıllık zorunlu eğitim vermekle yetinen ülke sayısı fevkalade sınırlıdır; sanıyorum, 10'u geçmez. Türkiye böyle bir ayıptan kurtulmalıdır. Türkiye, her çocuğuna en az 8 yıllık temel eğitim, ilköğretim verme hedefini mutlaka gerçekleştirmelidir.

Bugün, Türkiye'de uygulanmakta olan bir sistem var; 5 yıllık bir ilk eğitim veriliyor; ondan sonra, 3 yıllık ortaokul var; ondan sonra, 3 yıllık lise var. Şimdi biz ne yapıyoruz; ilkokulla ortaokulu birleştiriyoruz, zorunlu ilköğretimi 8 yıla çıkarıyoruz; ama netice itibarıyla, bugün uygulanan sistemin üzerine getiriyoruz bu yeni uygulamayı. Bunu iki kademe düşünüyoruz: Birinci kademe, bugünkü ilkokul eğitimine tekabül eden, 8 yıllık zorunlu eğitimin ilk 5 yıllık dönemidir, ilk kademesidir; orada, herkese, standart eğitim verilecektir. Ondan sonraki ikinci kademe

yönlendirme yapılacaktır. Yönlendirme yapılırken, çocuğun, yeteneği dikkate alınacaktır, kabiliyeti dikkate alınacaktır, gelecekte -yani orta eğitime geçtiği takdirde yapacağı eğitim dikkate alınacaktır ve burada, gerekirse dinî eğitime yönlendirme yapılacaktır, meslekî eğitime yönlendirme yapılacaktır, sanat-kültür derslerine yönlendirme yapılacaktır.

Ne bu konuda Sayın Menderes'in burada dile getirdiği endişe geçerlidir ne de Sayın Baykal'ın bize yönelttiği eleştiri haklıdır; çünkü, sayın milletvekilleri, öğretimde, temel eğitimde yönlendirmenin yapılması, Temel Eğitim Yasasının emridir. İsterseniz aynen okuyayım. Bizim Hükümet Programına aldığımız ifade de, Temel Eğitim Yasasındaki ifadenin aynısıdır. Kaldı ki, bu, Sayın Baykal'ın da imzasını taşıyan beş yıllık kalkınma planında da "zorunlu temel eğitimin yani, sekiz yıllık zorunlu eğitimin ikinci kademesinden başlamak üzere, ortaöğretimde etkin bir yönlendirme sistemi oluşturularak, piyasanın talebine yönelik insangücü yetiştirilmesi amacıyla, meslekî ve teknik ortaöğretimin etkinliği artırılacaktır" diye, plan ilkesi olarak konulmuştur. Bizim bu Hükümet Programına koyduğumuz, sizin bu kalkınma planında getirdiğiniz ilkedan farklı bir şey değildir. Biz diyoruz ki zorunlu temel eğitimin ikinci kademesinden başlamak üzere yönlendirme yapılacaktır. Neye göre yönlendirme yapılacak eğer çocuk, ortaöğretimde, İmam-Hatip Okuluna gidecekse din derslerine yönlendirilecek; meslekî okula gidecekse, meslek derslerine yönlendirilecek; sanat okuluna gidecekse, sanat derslerine yönlendirilecek. (ANAP sıralarından alkışlar)

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Piyasa talebine göre yönlendirilecek!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Biz, bu meselede, sizinle anlaşılamayız Sayın Baykal; çünkü, biz, ne din eğitimini öcü olarak gören bir anlayışa sahibiz ne de başka bir parti gibi, dini sahiplenme iddiasında olan bir partiyiz. (ANAP sıralarından alkışlar) Biz, dini sadece, bu milletin en büyük mukaddeslerinden biri sayan, mutlaka korunması gereken ve çocuklarımıza da esaslarının öğretilmesi gereken bir değer olarak görüyoruz. (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın Menderes gümrük birliği konusunda eleştiri getirdiler. Ortak Pazarla ilişki kurup, Roma Antlaşmasına ortak üyelik talebini ilk defa olarak Türkiye Cumhuriyeti, Hükümeti adına gerçekleştiren, kaderin bir cilvesi olarak, Aydın Menderes'in babası, rahmetli Adnan Menderes'tir. (ANAP sıralarından "Allah rahmet eylesin" sesleri)

AYDIN MENDERES (İstanbul) — Sayın Başbakan...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bugünkü Hükümetin Avrupa Birliğiyle ilgili yaklaşımıyla rahmetli Menderes'in 1959 yılında yaptığı o talep arasında en ufak bir farklılık söz konusu değildir. (ANAP sıralarından alkışlar)

Hedefimiz, öyle gümrük birliğiyle filan yetinmek değil; hedefimiz, Türkiye'yi Avrupa Birliğine tam üye yapmaktır. (ANAP sıralarından alkışlar)

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — İşte bu olmayacak!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bunun olmaması için, sizin iktidar olmanız lazım!

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Olacağız; başka çare yok!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Canım, yüzde 21’lik haykırış iktidar olmaya yetmiyor!

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Bir seçim kaldı!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, aslında, gümrük birliği meselesinde, bizim, parti olarak, gümrük birliğinin milletin onayına sunulması diye bir talebimiz filan olmadı, muhalefetteyken de olmadı. Bu, Refah Partisinin talebiydi.

KAHRAMAN EMMİOĞLU (Gaziantep) — Rahmetli Turgut Özal’ın... Ben de şahidim.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hukukî olarak, prosedürde herhangi bir eksiklik söz konusu değildir; çünkü, gümrük birliğinin kendisi, bir antlaşma hükmünde değildir; bir Ortaklık Konseyi kararıdır; yani, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki, Ortaklık Konseyinin aldığı bir karardır. Bu ortak kararın bir tarafında Avrupa Birliği vardır, bir tarafında Türkiye vardır; ama bu ortak karar, kendi başına alınmış bir karar da değil; bundan otuz küsur sene önce, 1963’te yapılan Ankara Antlaşmasının ve 1973’te yürürlüğe giren Katma Protokolün bir sonucu. Avrupa Birliği “ben, yükümlülüklerimin büyük kısmını Katma Protokolün yürürlüğe girmesiyle birlikte üstleniyorum yerine getiriyorum” demiş ve 1973’ten itibaren bunlar, yerine getirmiş yani gümrüklerle ilgili...

AYDIN MENDERES (İstanbul) — Serbest dolaşım ne oldu; serbest dolaşım?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bir dakika... Ona geleceğim... Bir dakika...

Gümrüklerle ilgili yükümlülüklerini, sanayi mallarıyla ilgili yükümlülüklerini, hiçbir ayırım yapmadan, Türkiye’nin tüm sanayi ürünleri ihracat, için gümrükleri kaldırmak suretiyle yerine getirmiş. İlave taahhütleri var; bir tanesi, serbest dolaşım; onu yerine getirmemiş. Türkiye, bu taahhütlerini, öngörüldüğü gibi, 1995 yılında tamamlamış ve demiş ki “oturalım, gümrük birliğini başlatalım.” Burada daha önceden yapılmış olan bir antlaşma var, onun normal bir sonucu var, devam eden bir süreç var. Bu meselenin, Mecliste yeteri kadar görüşülmediği konusunda, sizinle aynı görüşü paylaşabilirim; ama bir halkoylamasına gitme zorunluluğu yok. Türkiye, eğer, tam üye olarsa, Türkiye’nin tam üyeliği gündeme gelecekse, o zaman, bu, ancak bir referandumla olmalıdır; Avrupa Birliğinin diğer bütün genişlemelerinde olduğu gibi, milletin oyuyla olmalıdır; ama gümrük birliği için böyle bir lazime söz konusu değil, gümrük birliği için böyle bir gerek söz konusu değil.

FETİ GÖRÜR (Bolu) — “Kıbrıs’ı sattınız” diyen siz değil miydiniz?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Kıbrıs konusu... İyi hatırlatınız.

Sayın Baykal dile getirdi. Bakın, bu sene başlamadan, yani, geçen senenin son günlerinde -bilmiyorum dikkatinizi çekti mi- Cumhurbaşkanımızla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı arasında, cumhurbaşkanı düzeyinde, bir ikili

işbirliği anlaşması imzalandı; yılbaşından iki üç gün önce, yani, gümrük birliği-nin yürürlüğe girmesinden iki üç gün önce. O işbirliği anlaşmasında öngörülen nedir; Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasındaki ekonomik ilişkilerin, Türkiye'nin Avrupa gümrük birliğine katılmasından dolayı olumsuz etkilenmemesidir. Yapılan düzenleme, bizim endişelerimize, bizim zikrettiğimiz endişelere engel olmak için, bunların gerçekleşmemesi için yapılmış bir anlaşmadır.

HASAN HÜSEYİN CEYLAN (Ankara) — Demek ki varmış!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi onu söyleyeceğim.

Avrupa Birliği, bugüne kadar, bu konuda, herhangi bir tepki göstermedi; ama Gümrük Birliği Ortaklık Konseyinin gümrük birliğine ilişkin kararında bizim yorumumuz, her ne kadar, Türkiye, gümrük birliğine girmekle, Avrupa Parlamentosunun kararlarını da, Avrupa Birliği Adalet Divanının kararların, da otomatikman uygulama yükümlülüğü altında değilse de, bunlar, ancak, tam üye olmadığı için, Ortaklık Konseyi kararıyla, Türkiye açısından da bağlayıcı olabilse de, biz, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetiyle Türkiye arasındaki ilişkilerin, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki bu gümrük birliğinin uygulanması açısından çok ciddi sorun yaratacağını; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine karşı Türkiye'nin ambargo uygulama yükümlülüğünü gündeme getirebileceğini; keza, KKTC ile ilgili olarak Avrupa Birliği Adalet Divanının almış olduğu kararların; Türkiye açısından da Ortaklık Konseyine getirilmek suretiyle, bağlayıcılık taşıma ihtimali olduğunu dile getirdik. Bu endişemizi, bugün de muhafaza ediyoruz. Zaten, yılın son günü, gümrük birliğinin yürürlüğe girmesinden iki gün önce, Sayın Baykal'ın, büyük bir telaş içerisinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetiyle o anlaşmayı yapmasının sebebi de bizim dile getirdiğimiz bu endişelere set olmaktır; yani, bunların, yarın bizim KKTC ile olan ilişkilerimizde ortaya çıkmasını sorun yaratmasın, KKTC'nin dünyadan tamamen izole olmasını önleme amacına matuftur ve hemen söyleyeyim ki' çok faydalı bir girişim olmuştur; Sayın Baykal'a, bu konuda, hakikaten teşekkür borçluyuz...

HASAN HÜSEYİN CEYLAN (Ankara) — Bizim endişelerimiz de çok faydalı olacak Sayın Başbakan!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, bu konuda, Sayın Baykal'ın, şimdi gelip de bize "gümrük birliği konusundaki görüşlerinizden vaz mı geçtiniz?" diye soru yöneltmeye hiç hakkı yok; tersine, bizim endişelerimizi dikkate aldıkları için böyle bir inisiyatifini yerine getirmişlerdir ve şu geçtiğimiz aylarda yaşanan gelişmeler, bizim, o zaman, muhalefet partisi olarak dile getirdiğimiz endişelerin, ne kadar yerinde olduğunu, ne kadar haklı olduğunu göstermiştir.

Bakın, bugün, gümrük birliği karşısında Türkiye'ye yapılması gereken malî yardımların Avrupa Birliği bütçesinden verilen hepsi, Yunanistan'ın vetosuyla durdurulmuştur, bloke edilmiştir; Yunanistan, Türkiye'ye bütçeden yapılan yardımların hepsini bloke etmiştir. Şimdi, bunları kaldırtmaya çalışıyoruz.

Binaenaleyh, gümrük birliğinin işleyişinde güçlüklerimiz vardır; ama bu güçlüklerle bakıp da, gümrük birliğinin, temelde Türkiye'nin aleyhine bir düzenleme olduğunu savunmak mümkün değildir veya Avrupa'yla bütünleşmenin, Türkiye'nin geleceği açısından yanlış bir adım olduğunu savunmak doğru değildir. Zorlukları-

mız vardır, zorluklarımız devam edecektir; Avrupa Birliğine girme konusunda Refah Partisi de bize katılsa, bu Meclis yüzde yüz irade koysa bile, yine büyük zorluklarımız vardır.

Türkiye öyle kolayca entegre olabilecek bir ülke değil, Türkiye bir Malta değil, Türkiye bir Kıbrıs değil, Türkiye 65 milyonluk bir ülkedir. Türkiye'yi almakta, kültürel farklılıktan başka, din farkından başka, ekonomik zorluklar da vardır. Kaldı ki, bugün bizi tam üye olarak almaya kalksalar dahi -bizim kendi ekonomik sorunlarımız, çözmeden, ekonomik dengelerimizi sağlamadan- bu işe girmeden önce bir daha düşünmemiz lazımdır. Yani, gümrük birliğiyle ilgili, gerek bizim tutumumuza ilişkin gerek Demokratik Sol Partinin bu konudaki duyarlılığına ilişkin dile getirilen eleştirilerin haksızlığına inanıyorum. Tersine, bu eleştirilerin haki, olduğu görüldüğü içindir ki, bizzat Sayın Baykal'ın partisi o adımları atmak zorunda kalmıştır veya Sayın Baykal'ın içinde olduğu Hükümet o tedbirleri almak zorunda kalmıştır.

Sayın milletvekilleri, Sayın Şener ve Sayın Baykal, bu iç borçlarla ilgili yapılacak düzenlemeye ilişkin görüşlerimizden rücu ettiğimiz eleştirisini dile getirdiler. Bizim Programımıza takarsanız, Merkez Bankası Yasasında değişiklik yapılacağı, tahhüt ediyoruz. Merkez Bankası Yasasında böyle bir değişiklik yapamadan, zaten, böyle bir düzenleme mümkün değildir. Merkez Bankasını, mutlaka, daha özerk bir yapıya kavuşturmamız lazım. Merkez Bankasının konumunu, Merkez Bankasının para politikasında daha etkili olacağı, Hükümetten daha bağımsız olacağı, para politikası konusunda çağdaş ekonomilerdeki otoriteye kavuşacağı bir şekle getirmeye mecburuz.

Sayın Ecevit, Meclis Başkanlığı ile Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, koalisyon ortağı iki partinin işbirliği yapacağına ilişkin beyanınızın Anayasaya aykırı olduğunu ifade ettiler; daha sonra, Anavatan Partisinin Sayın Sözcüsü de dile getirdi, sanıyorum Doğru Yol Partisinin Sözcüsü de dile getirdiler. Netice itibarıyla, orada ifade edilen husus, bir ilke karardır. Partilerin, bu her iki seçimde de bağlayıcı karar alamayacakları, bir Anayasa hükmüdür. Kaldı ki, bağlayıcı karar alsalar bile, bunun bir hükmü olmaz; çünkü, oylamalar sizin de ifade ettiğiniz gibi gizlidir. Bizim burada ifade ettiğimiz, sadece partilerin, eğilimlerini, geleceğe ilişkin ilke kararlarını ortaya koymalarıdır; buna da, Anayasada da mani bir husus söz konusu değildir. Biz, parti olarak, böyle bir eğilim ortaya koyuyoruz; arkadaşlarımız gizli oy kullanacaklardır; isterlerse bizim bu eğilimimize uygun davranırlar, isterlerse bunu dikkate almayabilirler.

Seçim Yasasında değişiklik yapılmasının, Hükümet Programında niçin yer almadığını ifade ettiler. Anayasaya uyum yasalarının Hükümet Programında yer almamasını eleştiri konusu olarak gündeme getirdiler. Hemen ifade edeyim ki, bunun sorumluluğu bendedir; çünkü, ortak komisyonda çalışan arkadaşlarımız, Seçim Yasasında bu tür değişikliklerin yapılacağına ilişkin ibareleri de Hükümet Programında ve Koalisyon Protokolünde önermişlerdir. Ben, bunların Hükümet Programından çıkarılmasını istedim; çünkü bana göre bu, hükümet inisiyatifiyle değil, Meclisteki siyasî partilerin ortak inisiyatifiyle yürütülmesi gereken bir konudur...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Başbakan devam edin efendim, buyurun.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yani, bir yerde Meclisin konusudur, tüm siyasî partilerin ortak konusudur. Komisyonun önerisine rağmen Hükümet Programında ve Koalisyon Protokolünde bu konunun yer almasını uygun görmedim. Bu konudaki bütün görüşlerinizi de yürekten paylaşıyorum. Nitekim uyum yasalarının, bir an önce bu Meclisten çıkarılması, hem yeni bir nüfus sayımının yapılarak daha sağlıklı seçmen dağılımının gerçekleşmesi hem yurtdışındaki vatandaşlarımızın daha geniş ölçüde oy kullanmalarına imkân sağlanması, bu konudaki yasal düzenlemelerin bir an önce gerçekleştirilmesi Hükümetimin en samimi dileğidir ve bu konuda Hükümetimizin üzerine düşecek her türlü katkıyı da sağlamaya hazırız.

Ekonomik ve Sosyal Konseye işlerlik kazandırılması konusu dile getirildi. Ekonomik ve Sosyal Konsey, şu anda bir Başbakanlık genelgesiyle kurulmuş vaziyettedir. Zannediyorum ki şimdiye kadar bir defa toplanmıştır. Bu Konseye, bu haliyle işlerlik kazandırmayı esasen hedefliyoruz; ama bence, daha sağlıklı yaklaşım Hükümet Programında söylediğimiz gibi bu Konseyin bir kanunla kurulmuş olmasıdır. Onun için de Hükümet Programımızda, bu konuda bir kanun tasarısını Meclise getireceğimizi ifade ettik. Bence, kanunla kurulan bir konsey, en azından Türkiye'deki beklentilere, geleneklere daha uygun düşecektir, daha itibarlı görev yapma konumunda olacaktır.

Sayın Ecevit, kayıtdışı ekonomik faaliyetlerin kayda alınması konusunda somut öneriler getirilmemiş olduğunu ve bu konuda vergi kanunlarında değişikliklerin Hükümet Programında yer almamasını ifade etti. Hemen söyleyeyim ki, kayıtdışı ekonomiyi kayıt altına almayı amaçlayan düzenlemeler, sadece vergi kanunlarının konusu değildir. Yapılan çalışmalar, vergi yasaları dışında kalan, temel hukuk yasalarında da bu yönde değişiklikleri içeren bir çerçevede yürütülmektedir. Tüm malî, ticarî, cezaî hükümlerde de topluca değişiklik yapılmasını gerektirmektedir. Bu konudaki teknik çalışmalarının kısa zamanda tamamlanarak, Yüce Meclise sunulacağı, umuyorum.

Sayın Ecevit, dış politikayla ilgili bir eleştiri getirdiler, tam bağımsızlık kavramın, öne çıkardılar.

Değerli milletvekilleri, sanıyorum ki bu Mecliste, Türkiye'nin dışarıdan değil, en başta bu Meclis olmak üzere, Türkiye'nin yetkili organları tarafından belirlenmiş, kendi iradesiyle ortaya konulmuş, bağımsız bir dış politika izlemesini, samimi olarak arzulamayan hiçbir milletvekili bulunamaz; ama bu kavramı değerlendirirken, günümüzün koşullarında, bu kavramın geçirmiş olabileceği evrimi de gözden kaçırmamalıyız. Bugünün Türkiye'si, Atatürk döneminin Türkiye'si değil; bugünün Türkiye'sinde, globalizasyon dediğimiz, küreselleşme dediğimiz bir olay var; bugünün Türkiye'sinde, ülkelerin, devletlerin kendi iradeleriyle, kendi egemenliklerini kısıtlayıcı birtakım antlaşmalara verdikleri imzalar söz konusu. Bakın, AGİK Antlaşmasına imza attık.

ŞEVKİ YILMAZ (Rize) — Anayasaya aykırı.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — AGİK Antlaşmasına imza attık; o antlaşma geldi, bu Yüce Meclis tarafından da onaylandı.

O antlaşmada ne deniliyor, biliyor musunuz: “İnsan hakları, konusu, hiçbir ülkenin iç meselesi addedilemez. Bu antlaşmaya imza koyan bütün ülkeler, insan haklarının ihlali konusunda, belirlenen mercilerin denetim hakkını da baştan itibaren kabul ederler.”

Şimdi, siz böyle bir antlaşmaya imza koyarak, kendi egemenlik hakkınızı, kendi iradenizle kısıtladığınız zaman, gelip, burada yüzde yüz bağımsızlık diyemezsiniz; çünkü, bu Meclis, hakkın, kendi iradesiyle kısıtlamış ve demiş ki, insan hakları konusunda ben irademi kısıtlıyorum; ben, sizin denetim hakkınızı kabul ediyorum; ben, kendi vatandaşlarımın, kendi millî mahkemelerimin dışında, uluslararası mahkemelere başvurma hakkın, kabul ediyorum, onların verecekleri kararları uygulama hakkını da kabul ediyorum.

İşte, bu antlaşmalara, otuz küsur ülkeyle birlikte Türkiye de imza koymuş; bu Meclis de o antlaşmaları onaylamış. Şimdi, gelip de burada bağımsızlık kavramını, bağımsız dış politika kavramın, 1930’lar.n anlayışıyla, artık, savunamazsınız; çünkü, dünya 1930’ların dünyası değil. Altmış yıllık bir değişimi görmezlikten gelerek, aynı kavramları, aynı duyarlılıkla uygulamasını bu Hükümetten bekleyemezsiniz; ama bu yükümlülükler çerçevesinde, Türkiye’nin bu uluslararası taahhütleri çerçevesinde, imza koyduğu bu antlaşmalar çerçevesinde, acaba, Türkiye, kendi menfaatlerini, kendi çıkarlarını böyle bir kolektif güvenlik sisteminin de üyesiiken, hangi ölçülerde savunabilecektir, hangi ölçülerde dile getirebilecektir; Türkiye’nin menfaat., bu kısıtlamalar içerisinde, en geniş ölçüde savunulabilmekte midir; bence, bu Meclisin, bu Hükümetin dış politikasını denetlerken asıl göz önünde tutması gereken kriter budur. Yoksa, Türk dış politikası, Atatürk döneminde de Atatürk döneminden itibaren bugüne kadar da bütün Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri döneminde hep millî olmuştur Türkiye’nin millî çıkarları her zaman önplanda tutulmuştur ve Kuzey Irak’ta Körfez Savaşından bu yana izlenen politikanın esas hedefi de bölgede, barış ve istikrar, sağlamakta Türkiye’nin güvenliğini korumaktır.

Yani, 1991’de atılmış bir adımı, bugünkü konjonktürle değerlendiremezsiniz Sayın Ecevit. 350 bin insan sizin sınırlarınıza yığılmışken, arkada, 500 bin insanın daha gelmesi söz konusu iken, sizin bunları iskân etme imkânınız söz konusu değilken, sizin talebinizle o insanların güvenliğini sağlayıcı tertipler alınırken, Çekiç Güç’ün varlık nedeni farklıdır; şimdi, bugün, aradan beş yıl geçtikten sonra, bu güvenlik riski asgariye indiği zaman ve orada başka bir oluşuma kalkan olma, başka bir oluşuma şemsiye olma konusunda birtakım ciddi şüpheler uyanmışken, Çekiç Güç’ün fonksiyonu farklıdır. Bu zaman aralığını dikkate almadan, şartları, konjonktürdeki değişmeyi dikkate almadan, aynı ölçülerini kullanarak Çekiç Güç’ü değerlendiremezsiniz.

Bugünkü ölçülere bakarak 1991’deki, benim içinde bulunduğum Hükümetin dış politikasını, eleştiremezsiniz. O politikayı o günkü konjonktürde değerlendirmeniz lazım. O gün yanlış yapmışsa, o günkü konjonktürde onun hesabını bizden sormanız lazım; ama bugünkü şartlarla 1991in dış politikasını değerlendirmek yanlışlık olur, bize de haksızlık olur, rahmetli Özal’a da haksızlık olur.

Acaba siz Başbakan olsaydınız, oradan aç biilaç 350 bin kişi gelseydi, üstelik sizin güvenliğinizi de tehdit eden boyutta olsaydı, o insanların can güvenliği tehlikeye olsaydı, siz nasıl bir tertip, düzen düşünürdünüz? Nasıl bir düzenleme yapardınız? Yani, bu soruya kendi vicdanınızda, kendi aklınızda bir cevap getirmeden bizi yargılamanız haksızlık olur; ama ben de size hak veriyorum, Çekiç Güç'ün o günkü geliş nedeniyle, bugünkü varlık nedeni arasında dağlar kadar, çok büyük fark söz konusudur. Bu fark gözden kaçırarak da bugün Türk dış politikası yapmak mümkün değil ama hiç endişeniz olmasın, bu konuda Çekiç Güç'e dair müttefiklerimizle teknik düzeyde görüşmeler yapılıyor. Ben size bu konuda yaptığımız görüşmelerde de, her zaman bilgi sunmaya çalıştım. Ümit ediyorum ki, bize -konuşmanızda da lütfettiğiniz gibi- Çekiç Güç'ün süresi konusunda, bu ilişkilerimizi sürdürecektir, bu temaslarımızı sonuçlandıracak kadar bir süre verirsiniz, o sürenin sonunda, bu Meclisin büyük çoğunluğunun mutabakatıyla, uzlaşmasıyla, Türkiye'nin çıkarlarını uygun bir sonuca mutlaka ulaştacağız.

ÖMER VEHBİ HATİPOĞLU (Diyarbakır) — Yetkiyi Ecevit mi verecek Sayın Başbakan?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yüce Meclise söylüyorum.

KAHRAMAN EMMİOĞLU (Gaziantep) — Saate bakın Sayın Başkan...

BAŞKAN — Saate bakıyorum efendim; merak buyurmayınız.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Türkiye'nin, içerisinde bulunduğu coğrafi bölgedeki öncü konumunu yitirdiği iddiası da, bence, geçerli değildir. Türkiye, bölgesindeki öncü konumunu, bugün, yaşadığı bütün konjonktüre, güçlülere rağmen, hâlâ sürdürmektedir. Türkiye, evvela, bölgesinde, demokrasi- nin öncüsüdür. Türkiye, çağdaş, laik devlet düzeninin öncüsüdür. Türkiye, aynı zamanda, liberal, serbest ekonomi düzeninin öncüsüdür. Bunlar -etrafımıza baktığımız zaman- bizim bölgemizdeki her ülkede gerçekleştirilen ortak değerler değildir. Bizim, öncülüğünü yaptığımız değerlerdir ve nihayet, Türkiye olarak, Irak'ın toprak bütünlüğünü, en güçlü biçimde savunmaya devam edeceğiz ve bu sağlanana kadar da yani, Irak'ın toprak bütünlüğü, Kuzey Irak'ta yaşayan bütün Irak vatandaşlarının can güvenliği tam olarak sağlanmış biçimde gerçekleştirilene kadar da bölgenin terörden temizlenmesi için, Türkiye, üzerine düşen sorumluluğun gereğini yerine getirmeye devam edecektir.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, toparlayabilir misiniz efendim.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hemen toparlıyorum.

Sayın Baykal, Sosyal Sigortalar Kurumunun durumu yanında, tarım satış kooperatifleri birliklerinin durumunu gündeme getirdi. Tarım satış kooperatifleri birliklerinin Ziraat Bankasına borcu bürokrat arkadaşlarımdan bana verdikleri bilgiye göre şu anda, 186 trilyon lira değil, 138 trilyon liradır; ama bizim Hükümetimizin, bu birliklerin yasasında düzenleme yapmak suretiyle, birlikleri özertleştirmeye ilişkin düzenlemesi, hiçbir şekilde tarım kesimine yapılan devlet desteğinin ortadan kaldırılması anlamına gelmez; sadece, birliklerle devlet arasındaki organik bağın ortadan kaldırılması anlamına gelir. Birliklerin, özellikle, sınaî işletmelerindeki ve-

rimsiz çalışma düzeninin ıslahını amaçlar. Yoksa gerek 53'üncü Hükümet gerekse aynı koalisyon çerçevesinde bizden sonra gelecek olan hükümetler tarım kesimini desteklemeye devam edeceklerdir; ama çiftçiyi doğrudan destekleyeceklerdir- öyle birliklere militan falan alarak değil doğrudan doğruya çiftçiye destek vererek destekleyeceklerdir (*ANAP ve DYP sıralarından alkışlar*)

Gümrük birliğiyle ilgili duyarlılığın Hükümet Programına yansımadağı iddiası doğru değildir. Bakın, Hükümet Programının 29'uncu sayfasında "gümrük birliğinin geliştirilmesi; yani, eksiklerinin tamamlanması, varsa, yanlışlarının düzeltilmesi öngörülmüştür" denilmektedir. Daha açık nasıl yazılabilir Sayın Baykal? Bu ifade Hükümet Programında olduğu zaman, bizim, gümrük birliğine ilişkin daha önce dile getirdiğimiz kaygıların, bu programda ifadesini bulmadığını nasıl söyleyebilirsiniz?

Sayın Baykal'ın, dokunulmazlıkların kaldırılması konusundaki inisiyatifimize destek verme konusunda bu kürsüden bir defa daha dile getirdiği taahhüdünü de büyük memnurlukla karşıladım. En kısa zamanda, kendilerinin de desteğiyle bu konuyu gerçekleştirmeyi umuyoruz.

Sayın milletvekilleri, bu Hükümeti, uygulaması sırasında, istediğiniz kadar eleştirebilirsiniz. Bu Hükümetin, başarısı da başarısızlığı da netice itibariyle, Meclisinizin denetimine tabidir. Bizim icraatımızda, yanlış gördüğünüz, eksik gördüğünüz hususları, bu kürsüden dile getirmedığınız zaman, zaten Meclis olarak, aslı görevinizi yapmamış olursunuz. Ama ülkenin menfaatine olan, alternatif gösterilemeyen, alternatifi olmayan konularda, yani bir öneriniz olmadan, bizim yerimizde siz olduğunuz zaman, ne yapacağınızı millete açıkça söylemeden bizi engellerseniz, bunun sorumluluğu da sizin üzerinizde olur.

Biraz önce, sosyal güvenlik sistemiyle ilgili olarak söylediğim husus bunun, tipik örneğidir: Açıkça söylüyorum: Erken emeklilikle yanlış yapılmıştır; sadece, erken emeklilikle değil, ondan önce de yanlış yapılmıştır. 1950'den beri Sosyal Sigortalar Kanunuyla ilgili uygulamada tam sekiz defa değişiklik yapılmıştır. Bunun bir tanesini 1986 yılında, Anavatan Partisi İktidarı döneminde biz yapmışız. Kurumun durumunu iyileştirici değişiklik yapmışız; emeklilik yaştan, yükseltmişiz. Tedrici bir sistem içerisinde, Sosyal Sigortalar Kurumunun, yükümlülüklerini yerine getirebilmesine imkân sağlayacak bir düzenleme yapmışız; siyasî maliyetini de üstlenmişiz. Millete hoş gelmeyecek, ama alternatifi olmayan, Sosyal Sigortalar Kurumunun ayakta kalması için elzem olan düzenlemeyi yapmışız 1986'da. 1992'de, şimdi bizi eleştiren Sayın Baykal'ın da içerisinde olduğu Hükümet erken emekliliği getirmiş; bugün, buraya gelmişiz. Hükümet Programın, sunarken söyledim, Hükümet Programının içerisinde de söyledim; geçmişteki yanlışlarla ilgili değiliz. Bugün aldığımız sorumluluk bundan sonra yanlışla meydan vermemektir, bundan sonra Türkiye'nin bugünkü durumundan kurtulmasını sağlamaktır. Bu tür sorunlarla bir daha yaşamasına imkân sağlamaktır Sorumluluğumuzu böyle görüyoruz Ortağımızla da bu anlayış içerisinde işbirliği yapacağız Yani bizim aramızı açmaya çalışmaktan ülkeye sağlayacağınız hiçbir yarar yok- bunu size de söylüyorum (*RP sıralarından gülüşmeler ANAP sıralarından alkışlar*) Bizimle kavga etmekle ülkeye sağlayacağınız bir yarar da yok. Size düşen, bize yardımcı olmaktır...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Yardımcı oluyoruz...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bu Hükümet, öyle rantiyeci (!) sınıfın Hükümeti filan değildir...

ŞEVKİ YILMAZ (Rize) — Yalı Çetesinin...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, bu Hükümet kimin hükümetidir; bu Hükümet, ortadireğin hükümetidir. Bu Hükümetin ortadireğin hükümeti olduğu da kendi programında yazılıdır. (ANAP ve DYP sıralarından alkışlar; CHP sıralarından alkışlar)

Bu Hükümet, kendi emeğiyle geçinen işçilerin hükümetidir, esnafın hükümetidir, sanatkârların hükümetidir, çiftçinin hükümetidir, emeklinin hükümetidir, memurun hükümetidir ve bütün bu kesimlere, ortadireğe yapacağımız en büyük iyilik, Hükümet olarak sağlayacağımız en büyük fayda, onları bir süreden beri, bizim iktidarımızdan ve bizden önceki iktidarlar zamanından beri yaşadıkları o enflasyon cenderesinden kurtarmaktın Yüzde 50, yüzde 60, yüzde 70, yüzde 120, yüzde 150 enflasyonla ortadireği ayakta tutamayız. Enflasyonu aşağıya çekmek istiyorsak, ortadireğe bu iyiliği yapmak istiyorsak -Sayın Erbakan bana her görüşmemizde söylüyordu- aklın, ilmin emrini yapmak zorundayız; öyle mi Sayın Erbakan?

NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Doğru...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — İnşallah...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — İşte ilim, SSK'nın bugünkü durumdan kurtarılmasını emrediyor.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Yoo...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Canım, alternatif bir öneriniz varsa getirirsiniz.

NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Tabii, tabii...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Eğer hiç fedakârlık üstlenmeden, hiç fedakârlık yapmadan SSK'yı düzeltmek mümkünse, biz, niye sizin önerinizi dikkate almalıyım!

KORKUT ÖZAL (İstanbul) — Aklın gereği.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama ilim ve akili SSK'nın durumunun düzeltilmesi için, SSK'nın malî yapısının güçlendirilmesi için; yani, bugün çalışanların yarınki emeklilik dönemlerinde mağduriyetlerinin önlenmesi için, bu Meclisin akılcı karar almasını emrediyor.

Bu konudaki tasarılarımızı en kısa zamanda Meclise getireceğiz. O zaman, sizlerden, bu konuda, yapıcı katkılarınızı bekleyeceğiz.

Yine, bu Hükümetin en önemli misyonlarından birisi, devletin yeniden yapılanmasıdır. Devletin yeniden yapılanmasından kastımız şudur: Türkiye, 1970'lerin sonundan itibaren, bir büyük ekonomik değişim yaşamaktadır; 24 Ocak kararlarıyla birlikte 1980'de başlayan, 1983'te Anavatan İktidarıyla ilk defa kurumsallaşan,

siyasî bir yapıya oturan, bizden sonra gelen iktidarların da devam ettirmek ihtiyacını duydukları bir ekonomik değişim söz konusudur.

Ekonomideki bu değişim, Türkiye'nin devlet yapısında karşılığını bulmamıştır. Devlet yapısında, bu ekonomik değişime paralel yapısal değişikliklerin yapılması lazımdır. Bunların bir bölümümü Meclisteki partilerin tümü tarafından paylaşılan değişikliklerdir. Yönetimdeki yapı değişikliğine, ben, bu Meclisteki hiçbir partinin karşı çıkacağına ihtimal vermiyorum. Bizim programımızda getirdiğimiz değişiklik önerilerini, bazı hatiplerin söyledikleri gibi, yetersiz bulabilirsiniz, daha fazla değişiklik aklayabilirsiniz; ama unutmayın ki, geçtiğimiz yıllarda, bu yönetim reformu, hep bu kürsüde kaldı, hep lafta kaldı.

Şimdi, biz, Doğru Yol Partisiyle birlikte, bu Koalisyon Hükümetiyle bu yönetim reformunu gerçekleştirmeyi amaçlıyoruz. Türkiye'de, devleti, bugünkü aşırı merkezîyetçi yapıdan kurtarmak istiyoruz, yetkiyi mahallî idarelere vermek istiyoruz; ona muadil, kaynakları da mahallî idarelere devretmeyi amaçlıyoruz. Bu değişiklikte, bize destek olacağınızı umuyorum.

Yine, buradaki siyasî partilerin bir bölümünün hiç olmazsa bir bölümünün ama umarım ki, hepsinin katıldığını sandığım bir başka önceliğimiz var: Kamu bankalarını özelleştirmek istiyoruz. Türkiye'de, kamu bankaları özelleştirilmeden, burada yakınılan o yolsuzlukların da önüne geçilebileceğine inanmıyoruz. Devleti, tümüyle finans sektöründen çıkarmak istiyoruz. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

1994 yılı kasım ayında kabul edilen Özelleştirme Yasasına, iki sene içerisinde Ziraat Bankası ve Halk Bankası hariç, kamu bankalarının özelleştirilmesi hedefi konulmuştu. İşte, iki sene, sekiz ay sonra doluyor. Benim Hükümetimin de ömrü dokuz buçuk aydır. Kanunun da amir hükmüne uyarak, bu senenin sonuna kadar, bu istisnalar aşında kalan kamu bankalarını özelleştirmek istiyoruz. Bu konuda da, çok kısa zamanda, huzurunuzda bir projeye, bir tasarıyla geleceğiz. Bu konuda da, sizden destek istiyoruz.

Özelleştirme kapsamına alınan kuruluşların özelleştirilmesini en süratli biçimde gerçekleştirme kararındayız; ama öyle, yakınmalara, peşkeş çekmelere filan meydan vermeyecek, en şeffaf, en açık sistemi kurarak, bütün milletin gözünün önünde gerçekleştirilecek uygulamalarla, devleti, artık bu ayak bağından kurtarmaya kararlıyız. Özelleştirme kapsamına alınıp da, bugüne kadar özelleştirilemeyen altmış küsur kuruluşun mümkün olan en geniş bölümünü bu Hükümet döneminde, bizim Hükümetimiz döneminde özelleştirmeyi amaçlıyoruz.

Sabrınızı istismar ettiğimin tadandayım; ama bu konuların hepsi, bu kürsüden dile getirildiği için, bu ölçüde de olsa, bunlara cevap vermeden geçemedim.

Yüce Meclise, Hükümetimizin, bir defa daha, bu on aylık görev süresi içerisinde, hiçbir ayırım yapmadan ne seçmen bazında ne siyasî partiler bazında hiçbir ayırım yapmadan bütün milletimizin hizmetinde olduğumuzun bilinci içerisinde görev yapacağımız», bir defa daha bu kürsüden dile getiriyorum.

Bize yapacağınız her eleştirinin, bize yapacağınız her önerinin, bu kürsüden dile getirilecek her görüşün, milletimizin hizmetinde yüklendiğimiz bu görevde

bize yol göstereceğini, bizim önümüzü açacağını, bize yardımcı olacağını, ifade ediyorum.

Bu Hükümet, yapısı itibariyle, kuruluş biçimi itibariyle, bu Mecliste, belki, şimdiye kadarki bütün hükümetlerden daha fazla uyum içerisinde çalışmaya mecbur olan bir hükümettir; bu Mecliste, en yakın diyalogu gerçekleştirmeyi amaçlayan, buna da mecbur olan bir hükümettir. Bu anlayışla göreve başlıyoruz. Halka hizmeti, hakka hizmet bilen bir anlayışla göreve başlıyoruz. (ANAP sıralarından alkışlar) Yüce Meclisten de, bize, bu konuda destek olmasın, bekliyoruz. Henüz daha Hükümet Programı, açıklanmadan önce, bize, Türkiye'yi bir hükümet bunalımından kurtarmak için destek vaat eden bu Meclisin değerli mensuplarına, değerli partilerine bir defa daha şükranlarımı sunuyorum.

Güvenoyunda, bize, olumlu veya olumsuz oy verecek olan bütün milletvekillerine şükranlarımı sunuyorum. Her zaman Yüce Meclisin hizmetinde olacağımızı, Hükümet Programımızda belirtilen hedeflere ulaşmak için, hiç kimseden emir almadan, hiç kimsenin emrine girmeden, hiç kimseye en ufak bir diyet borcumuz olmadan, sadece milletimizin emrinde görev yapacağımız. ifade ediyorum. Bu görevimizde, doğru işlerimizde, haklı işlerimizde, hayırlı işlerimizde, önce Cenabı Allah'ın, daha sonra Meclisimizin Ve bütün milletimizin bize yardımcı olacağına inanıyorum.

Yüce Meclise saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından ayakta alkışlar, DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın milletvekilleri, lütfen, yerlerinize oturur musunuz efendim. İşimiz bitmedi; daha iki arkadaşımız şahısları adına konuşacak.

SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR

CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın, Başbakan A. Mesut Yılmaz'ın, ileri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüşü kendisine atfetmesi nedeniyle konuşması

BAŞKAN — -Sayın Baykal, bir müracaatız var efendim. Önce bir mutabakata varmamız lazım. İki itirazınız var. Birinci itiraz noktanızda, Sayın Başbakan, hükümet adına yaptığı konuşmada, sosyal güvenlik kurumlarıyla ilgili açıklamalarında, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Deniz Baykal'ın imzasın, taşıyan bir tasarıdan söz etmiştir diyorsunuz. Böyle bir imzanın olmadığını mı söylüyorsunuz?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Evet...

BAŞKAN — İkincisi, zorunlu temel eğitimle ilgili açıklamada da, Sayın Baykal'ın bir tasarıda imzasının olduğunu belirtmiştir diyorsunuz. Benim takip edebildiğim kadarıyla, Sayın Başbakan, bu konuyu açıklarken, Yedinci Beş Yıllık Plandan bahsettiler. Burada da imzanızın olmadığını mı söylüyorsunuz efendim?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Evet.

BAŞKAN — Bu nedenle, 70'nci maddeye göre, yanlış beyanda bulunulduğu için söz talebiniz var.

Yeni bir sataşmaya meydan vermeden, buyurun Sayın Baykal. *(CHP sıralarından alkışlar)*

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Sayın Başkan, anlayışınıza yürekten teşekkür ediyorum. Gerçekten de, önemli konuları tartıştığımız bu toplantıda, işi polemige dökmenin hiçbir anlamı yoktur; ama buradaki konuşmalarımız, bulanık kalan noktaları aydınlığa kavuşturmamıza yardımcı olursa, bu, sadece bizim için değil, toplumumuz için de yararlı olur. Bu çerçeve içerisinde, tanıdığınız söz hakkın, değerlendirmeye çalışacağım.

BAŞKAN — Lütfen efendim...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Sosyal Sigortalar Kurumunda prim miktarın, artıran bir tasarıda benim de imzamın bulunduğunu, Sayın Başbakan biraz önce burada ifade ettiler. Önce, böyle bir tasarı yoktur, sonra, böyle bir tasarıda benim imzam yoktur. Bu, bir yanlış anlaşılardan kaynaklanmaktadır. Söz konusu olan konu, prim miktarlarının, yani, işçinin ödeyeceği prim miktarının artırılmasına dönük değil, primlerin işveren tarafından ödenmemesi dolayısıyla ortaya çıkacak kaybın telafi edilmesini sağlamak amacıyla cezanın artırılmasına dönüktür.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ(Rize) — Aynı şeyi söyledim.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Yani, prim tahsilatını hızlandırmaya dönük bir tasarıdır; yoksa, prim miktarının artırılmasına, hele on kat artırılmasına imkân yoktur; çünkü, prim miktarların, bir kat artırırsanız, zaten, tüm sosyal harcamalar ücretin yüzde 50'sine yakın bir ağırlık taşımaktadır, tümüyle ücretin gitmesi söz konusudur. Böyle birşey söz konusu değildir; bir. Bunda benim imzam yoktur; iki. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Yine, Sosyal Sigortalar Kurumunun sıkıntıya girmesine yol açan gelişmelerle ilgili olarak, sürelerin, emeklilik yaşının azaltılmasına dönük sorumluluğu, yine, bir tasan altında imzayla bana yıkma girişiminde de büyük haksızlık vardır. Böyle bir tasarının altında da benim imzam yoktur. Eğer, Sayın Başbakan, öyle bir tasarının altında imza arıyorsa, Koalisyon ortağı Sayın Tansu Çiller'i, Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'i aramalıdır. O nedenle, Sayın Başbakanın, kimden şikâyet edeceğini doğru saptamasında yarar vardır. Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkan. Deniz Baykal'ın, bu oluşumda kişisel bir sorumluluğunun ortaya konulması gayreti beyhudedir. Böyle birşey kesinlikle söz konusu değildir.

METİN EMİROĞLU (Malatya) — Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı size bağlıdı.

BAŞKAN — Bir dakika efendim... Bir dakika... Bitiriyorlar...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Yine, Yedinci Beş Yıllık Plandaki bir ifadenin yorumuyla ilgili olarak da aramızda bir ihtilaf var. Onun altında da benim imzam yok -küçük bir ayrıntı; Sayın Başbakan, imzalara çok meraklı "hep senin imzanla..." diye söylüyor- böyle bir imza yok.

Ama imza konusunu bırakalım, konuya gelelim. Çok temel bir nokta ve bunun, bu oturumda aydınlatılmış olmasın, çok önemli sayıyorum. Temel eğitimin sekiz yola çıkartmasının anlamının ne olduğunu, şimdi, artık, açıkça görüyoruz. Temel eğitimin sekiz yıla çıkarılması, o sekiz yıllık dönemde, din eğitiminin yerleştirilip yerleştirilemeyeceği konusunun aydınlığa kavuşturulması önemlidir. Öyle anlıyorum ki, bu azınlık koalisyonu, temel eğitimi sekiz yıla çıkarırken, bunu, din eğitimi ni de aynen sürdürecektir şekilde anlamaktadır. Bu, yeni bir anlayıştır...

ABDULLAH AKARSU (Manisa) — Doğru.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — ...ve bu anlayış, Planımıza aykırıdır. (CHP sıralarından alkışlar)

ABDULLAH AKARSU (Manisa) — Planda yazıldığı şekilde...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Sayın Başbakan, bu anlayışı ortaya koyabilir, Koalisyon ortağıyla bu noktada anlayış birliği içerisine girebilir, bunu uygulamak isteyebilir; bunu, saygıyla karşılarım; ama buna beş yıllık planı tanık göstermesi doğru değildir, haklı değildir. Sayın Mesut Yılmaz'ın biraz önce okuduğu ifadenin açılması niteliğinde, onun altındaki paragraf, aynen okuyorum: "Bu Plan döneminde, okulöncesi eğitim tedricen yaygınlaştırılacak, Avrupa Birliği ülkelerinde asgari norm olan dokuz yıllık zorunlu eğitim, bu aşamada, ülkemizin tüm bölgelerinde, eğitim birliği yasası çerçevesinde sekiz yıllık zorunlu temel eğitim olarak uygulanmaya geçilecek ve yükseköğretime girişte yığılmaları önlemek için, ortaöğretimde -yani, bugünkü terminolojimizle lisede- yeni bir yapılanmaya gidilecektir." Yani, Sayın Mesut Yılmaz, Yedinci Beş Yıllık Plana dayanarak değil, Koalisyonun içerisinde bulunduğu koşulları değerlendirerek, bu Hükümet Programında Planın "eğitim birliği ilkesine dayalı olarak yapılması gerekir" diye düzenlediği sekiz yıllık eğitimi din eğitimi ni de onun içerisine yerleştirecek şekilde değiştirmiş gözüküyor. Bunun aydınlığa kavuşturulmuş olmasını önemli sayıyorum; bir.

Yine bu çerçevede, Sayın Yılmaz, bize "sizinle anlaşmamız mümkün değildir" dedi; niye dedi, bunu anlayamadım. Bizim din eğitiminin, halkın kendi rızasıyla devlet tarafından verilmesine de bir itirazımız yok; din kurumlarının yaygınlaştırmasına da bir itirazımız yok. Bunu rağmen, Sayın Mesut Yılmaz böyle bir anlaşmazlık noktasının altını niye çizdi bilemiyorum. Belki, şuradan olabilir: Biz, dinin siyasette kullanılmasına şiddetle karşıyız. Dinî inançların, dinî itikatların ve dinî tarikatların siyasette bir malzeme gibi kullanılması, bizim, hiçbir zaman kabul edemeyeceğimiz bir anlayıştır; bunu, dine de saygısızlık sayıyoruz siyasete ve kendimize de saygısızlık sayıyoruz.

Değerli arkadaşlarım, gümrük birliği konusunda...

BAŞKAN — Efendim, konu anlaşıldı. Lütfen efendim...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Peki, Sayın Başkan, bütün bunlara izin verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum, Meclisi saygıyla selamlıyorum. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Baykal.

Başbakan A. Mesut Yılmaz'ın, CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ın, ileri sürmüş olduğu görüşten farklı bir görüşü kendisine atfetmesi nedeniyle konuşması

BAŞKAN — Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) — Benim ifade ettiğim kanun tasarısı, Meclisin son oturumunda, Meclis gündemine gelmiştir. Geçen dönemde... (RP sıralarından “duyamıyoruz” sesleri)

BAŞKAN — Efendim “duyamıyoruz” diyorlar, isterseniz kürsüyü kullanabilirsiniz. (RP sıralarından “duyuyoruz” sesleri)

Siz söylediniz “duymuyoruz” diye, ben söylemedim ki... (ANAP sıralarından “Bravo Başkan” sesleri)

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Benim, bu kürsüde ifade ettiğim, Sayın Baykal'ın da imzasını havi olan kanun tasarısı, prime esas olan kazanç miktarını, asgarî ücretin beş katına çıkaran bir kanun tasarısıdır. Geçen yasama döneminde, Meclisin son oturumunda gündeme alınması için, hükümet tarafından tasarı olarak gönderilmiştir, gündeme girememiştir. Geçen yasama döneminin son oturumunda gelen kanun tasarısında, Sayın Baykal'ın, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı olarak imzasının bulunmaması mümkün değildir. Belki, mümkün olan, Sayın Baykal'ın, imza ettiği böyle bir tasarrının varlığını hatırlamamasıdır. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Temel eğitimle ilgili olarak “din eğitimi verilmesine karşı olmadıklarını” ifade ettiler; “din eğitimi almak isteyen çocuklara, devletin, din eğitimi vermesine karşı olmadıklarını” ifade ettiler-benim söylediğim şudur: Temel eğitimi; yani, zorunlu ilköğretimi, beş yıldan sekiz yıla çıkarmayı öngörüyoruz. Bu sekiz yıllık temel eğitim süresinin ilk beş yılında, her talebeye standart eğitim verilecektir. Zorunlu eğitimin ikinci kademesi olan üç yıllık dönemde ise, daha sonra ortaöğretimde devam edecekleri dallar dikkate alınarak, meslekî eğitim alanında yönlendirmeye gidilecektir; bu, sanat dersleri olabilir, din dersleri olabilir, kültür dersleri olabilir vesaire olabilir. Buna, Sayın Baykal'ın niçin karşı çıktığını, tepki gösterdiğini de anlayabilmiş değilim. Yani, sekiz yıllık temel eğitim gören bir çocuğun, 15 yaşma gelmiş bir çocuğun; üstelik ileride, diyelim ki, imam hatip okuluna gitmeyi veya meslek okuluna gitmeyi hedefleyen bir çocuğun, hiç din eğitimi almaması, sizce savunulabilecek bir durum mudur, kabul edilebilir bir durum mudur? (ANAP sıralarından alkışlar) Burada neyi tartışıyoruz, onu anlamıyorum.

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) – Eğitimin birliğini tartışıyoruz.

BAŞKAN — Bir dakika Sayın Hacaloğlu... Lütfen...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ben, bu konuyu, sadece, bu konuda izhar edilen endişeleri gidermek için söyledim. Burada bir art niyet yok. Burada, Türkiye'nin eğitim standardını yükseltmek istiyoruz. Devletin, beş yıllık temel eğitim yükümlülüğünü sekiz yıla çıkarmak istiyoruz, sekiz yıla çıkarırken,

bugünkü yapıyla bir uyum sağlayabilmek için, ilk beş yılda aynı eğitimi herkese vereceğiz, ikinci üç yıllık kademede de daha sonraki ortaöğretime paralel bir yönlendirme yapacağız. Bazı çocuk din dersleri alacak, bazıları meslek dersleri alacak, bazıları sanat dersleri alacak. Bunda yadırganan hususun ne olduğunu hâlâ anlayabilmiş değilim. Ben, sırf, sizin endişenizi gidermek için bunu söyledim. Mevcut yapının aynen korunmayacağım, burada farklı bir sistemin öngörüldüğünü söyledim. Yaptığınız izahata göre de bu anlayışla ters düşmeniz için herhangi bir sebep göremiyorum. Dolayısıyla, tepkinizi anlayabilmiş değilim.

Saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Başbakan A. Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Gruplar adına konuşmalar tamamlanmış, Hükümet adına da Sayın Başbakan, tenkitleri cevaplandırmıştır.

Şimdi, program uyarınca iki sayın üyeye şahısları adına söz vereceğim.

Bir açıklama yapmak durumundayım.

Şahısları adına söz alan kişileri Yüce Meclise arz ederken 13 sayın arkadaşımın ismini okumuştum. Dikkat buyurulursa, zabıtlara tekrar baktım “Şahısları adına söz talebi kaydı kapatılmıştır” ifadesini Başkanlık kullanmamış. Bu nedenle, 14’üncü kişi olarak Sayın Muhsin Yazıcıoğlu da şahsı adına söz istediler ve Sayın Muhsin Yazıcıoğlu, Sayın Recep Kırış’la sıralarını değiştirdiler. Bu durumda, birinci sırada Sayın Kemalettin Göktaş’a, ikinci sırada Sayın Muhsin Yazıcıoğlu’na eğer, salondalarsa söz vereceğim.

Şahsı adına Sayın Kemalettin Göktaş; buyurun. (RP sıralarından alkışlar)

Sayın Göktaş, süreniz 20 dakikadır.

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Mesut Yılmaz başkanlığındaki Hükümetin Programıyla ilgili görüşlerimi arz etmek üzere şahsım adına söz almış bulunuyorum; Yüce Meclise ve bizleri televizyonları başında dinleyip izleyen aziz milletimize saygılar sunuyor ve bu Hükümete, milletimizin hayrına olan işlerde başarılar diliyorum.

Sayın Başkan, hatırlanacağı üzere, Hükümet Programı üzerinde kişisel görüşlerimi arz etmek üzere ilk söz isteyen ben olmuştum. Zira, Hükümet Program, olarak okunan metni dinlediğim zaman, bu yeni Hükümetin; bir, rantiyecileri daha da zengin edeceğini; iki, köylü, işçi, memur, esnaf ve emekli, bütün halkımızı daha da ezeceğini; üç, güneydoğudaki zulmü daha da çok artıracığını; dört, zaten borç ve faizle iflas ettirilmiş olan devleti daha da perişan edeceğini; daha da perişan etmekle beraber, faaliyetinin olmayacağını, görmüş, bu gerçekleri açıklamak istemiştım.

Ne var ki, söz sırası bana gelinceye kadar, çeşitli hatiplerin konuşmalarını dinledikten sonra, asıl, bu ana mevzuya geçmeden önce, iki önemli nokta üzerinde durmaya mecburum. Bunlardan biri, Sayın Baykal’ın sağ, sol, radikal gibi birtakım kelimeler kullanarak, temel eğitimin sekiz y.la çıkarılarak, demokratik bir ülkede,

milletin büyük çoğunluğunun arzusuna rağmen, imam hatip liselerinin orta kısımlarının kapatılmasını, ileri süren görüşleridir. Bu konuyla ilgili olarak iki gerçeği dile getirmek istiyorum:

1. Dünyanın her yerinde meslekî öğretim, küçük yaşlarda başlamaktadır; hatta, spor okullarında, üç dört yaşlarında başlar; çünkü, meslekî öğretim, küçük yaştan itibaren, melekelerin gelişmesine ihtiyaç duyulan bir öğretimdir; bu ilmi bir gerçek olduğu gibi, demokratik bir ülkede, gardiyan devlet ilkesinin yürütülmesi de mümkün değildir.

2. Partilerin konumlarını tarif eden gerçek tasnif şudur: Refah Partisi, halkı, onun inancını ve tarihini temsil eden bir merkez partisidir. Her türlü ifrat ve tefriklerden uzaktır, orta yolu temsil etmektedir; Türkiye'nin en büyük partisidir. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bu merkezdeki Refah Partisinin yanında, bir tarafında sağa sapma partileri vardır; diğer tarafında da sola sapma partileri vardır; gerçek budur.

Üzerinde duracağım ikinci konu ise, bu yaptığımız müzakerelerin, Anayasaya, İktüzüğe ve hukuka aykırı olduğu gerçeğidir. Bu hususu Yüce Meclisin bilgisine sunmak ve zabıtlara geçirmek için, Refah Partisi Grup Başkanvekili Şevket Kazan'ın, bugünkü müzakereler başlarken, Meclis Başkanlığına sunduğu, Meclis Başkanının, İktüzüğe aykırı olarak, Meclisin bilgi sahibi olmasını, engellediği önergeyi aynen okuyorum:

"Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayın Başkanlığına"

BAŞKAN — Sayın Göktaş, zamanınızı bu önergeyle mi dolduracaksınız; bu konuyu hallettik...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, hatibin sözünü kesmeyin!

BAŞKAN — Bir dakika efendim, bir dakika... Hatiple konuşuyorum, ben müsaade edeceğim, merak buyurmayın Sayın Asiltürk, müsaade edeceğim.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Sayın Başkan, bu konuyu...

BAŞKAN — Bir dakika efendim...

Hatibe bir soru sordum, eğer, zamanınızı bu önergeyle doldurur, sonra benden ek süre isteyecekseniz; vermem, onu bilirsiniz.

Buyurun efendim, istediğiniz gibi önergenizi okuyun.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Diğer hatiplere gösterdiğiniz anlayışı sizden...

BAŞKAN — Hayır efendim, göstermeyeceğim, onu açıkça söylüyorum; çünkü bu önerge meselesini ben, biraz önce burada hallettim, zabıtlara geçirdim; ama siz, ısrarla bu önergeyi okumakta devam edecekseniz, buyurun okuyun efendim.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Siz, kendi isteğiniz doğrultusunda hallettiniz bunu Sayın Başkan.

BAŞKAN — Siz devam edin, buyurun okuyun.

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Devamla) — “Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 7 Mart 1996 tarihli 20’nci Birleşiminde Başbakan Sayın Mesut Yılmaz tarafından okunan 53’üncü Hükümet Programında, Anayasa, İçtüzük hükümleriyle bu konudaki tüm teşriî teamüller ihlal edilmiştir. Şöyle ki;

I- Hükümet Programı olarak takdim edilen metnin gerek hazırlanışında gerek okunuşunda Anayasaya aykırı hareket edilmiştir. Okunan metin, Anayasanın 112’nci maddesine aykırıdır. Anayasanın 112’nci maddesi; Bakanlar Kurulunu genel siyasetin yürütülmesinden birlikte sorumlu tutmuştur. Birlikte sorumluluk esası, aynı zamanda bu siyasetin Bakanlar Kurulu üyelerince birlikte oluşturulması mecburiyetini de gerektirir. Oysa, okunan metinde bu mecburiyete riayet olunmamıştır, zira;

a) Bakanlar Kurulu Programı, Bakanlar Kurulu listesinin Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmasından takriben 4 saat önce, saat 16.40’ta redakte edilmiş, listenin onaylanmasından 7 saat sonra, saat 04.00’te Başbakanlık matbaasına verilmiş, aynı gün saat 09.00’da matbaadan alınarak dağıtılmıştır.

b) Bakanlar Kurulu üyeleri bu süre içinde, bu Hükümet Programı için hiçbir yerde bir araya gelmemişler, herhangi bir toplantı yapmamışlardır.

c) Bakanlar Kurulunda yer alan birçok bakanın basına ve Mecliste okunan Programın yazılmasına en ufak bir dahli söz konusu olmadığı gibi, muhtevassından dahi haberleri yoktur.

d) Keza, bu Programın hazırlanmasında görevli bakanlar, görevli olduklar, bakanlıklara bağlı ünitelerle ne temasta bulunmuşlar ne de görüşlerini almışlardır. Kaldı ki, bu program, bakanlar tarafından hazırlanmadığı için, Anayasanın öngördüğü manada bir bakanlar kurulu program, da değildir.

Kimler tarafından hazırlandığı bilinmeyen, alelacele ve sümmettedarik düzenlenip, kürsüden okunan, hatta, baskısıyla, okunması arasında bile önemli değişikliğe uğrayan, bu derece gayri ciddî bir metnin, Hükümet Programı olarak Yüce Mecliste müzakeresi mümkün değildir.

B.- Metnin okunuşunda Anayasanın 110’uncu maddesine aykırı davranılmıştır.

Anayasanın 110’uncu maddesi; bakanlar kurulu programının, kuruluştan sonra en geç bir hafta içerisinde Genel Kurulda okunacağını, program üzerindeki müzakerelere programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra başlanacağını, güvenoylamasının ise, müzakerenin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılacağını öngörmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda, 1963 yılından bugüne kadar okunan 25 hükümet programının hiçbirisinin okunuşu, bakanlar kurulu tezkeresinin Genel Kurulda okunduğu güne tesadüf etmemiştir. Okunan hükümet programlarından 10 tanesi bakanlar kurulu listesi okunduktan sonra 7’nci günde, 5 tanesi 6’ncı günde, 5 tanesi 5’inci günde, 3 tanesi 4’üncü günde, 1 tanesi 3’üncü günde, 1 tanesi 2’nci günde (Yıldırım Akbulut Hükümeti) okunmuştur.

Anayasanın işbu 110'uncu maddesi iyi yorumlandığı zaman görülür ki, Anayasa, bir hükümet programının müzakeresinin sağlıklı olabilmesi için, okunmasından sonra iki gün, iyi düşünülerek oy kullanılabilmesi için bir gün ara verilmesini kabul ederken, programını hazırlaması için de hükümete yedi gün süre vermiştir. Bu süre ile de, herhalde, bakanların bir araya gelmesini, bakanlıklara bağlı kuruluşlarla temas etmesini, kuruluşlardan, bilgi ve teklif almasını, tüm bu teklif ve temennileri, takip edeceği siyasi politikalarla Kurulda müzakere etmesini zorunlu görmüş olmalıdır, Nitekim bugüne kadar kurulan tüm hükümetlerin, bu lazimeye riayet ettikleri açıkça görülmektedir.

Oysa bu Hükümet, bu gereğe, maalesef, uymamış, kurulda yer alan bakanların çoğunun, içerisinde ne olduğunu dahi bilmediği bir metin, Başbakan tarafından kürsüden okunmuştur.

İşte, Genel Kurulda, bu şartlar altında okunan ve Anayasanın bu maddesinin lafzına ve ruhuna tam anlamıyla aykırı olan bu metin, hükümet program, olarak müzakere edilemez.

II-Metnin okunması, İçtüzük hükümlerine aykırıdır.

İçtüzüğün 104'üncü maddesi, bakanlar kurulu programının okunacağı gün için, Danışma Kurulunca, Genel Kurula bir özel gündem teklif olunacağı, hükme bağlamıştır.

Bu İçtüzük hükmünün uygulanabilmesi için, Danışma Kurulunun, bakanlar kurulu listesinin Genel Kurulun bilgisine sunulmasından sonra toplantıya çağırılması, konunun görüşülmesi ve programın okunması hususunun, Danışma Kurulu kararıyla özel gündeme alınması gerekir.

Oysa, programın okunduğu 7.3.1996 tarihli 20'inci Birleşimin tutanaklar, incelendiğinde açıkça görülür ki, Bakanlar Kurulu listesinin okunması ile Hükümet Programının okunması aynı oturumda olmuş; bu arada, herhangi bir Danışma Kurulu toplantısı yapılmamıştır.

Her ne kadar, 7.3.1996 tarihli Birleşimde, Bakanlar Kurulu listesinin Meclise sunulmasıyla, Sayın Başbakan tarafından Hükümet Program, diye okunan metnin okunması arasında, Meclise bir Danışma Kurulu karar, getirilmiş, oylanmış ve Genel Kurul tarafından da kabul edilmiş ise de, Danışma Kurulunun bu karar, incelendiğinde, bunun, sadece Hükümet Programının görüşülmesi ve güvenoyuna sunulması safahatıyla ilgili bir karar olduğu; ve fakat, İçtüzüğün 104'üncü maddesinde, sarahaten belirtilen "bakanlar kurulu programının okunacağı gün için" özel bir gündem teklifi olmadığı açıkça görülür. Dolayısıyla, bakanlar kurulu programının okunabilmesi için, İçtüzüğün öngördüğü şart yerine getirilmemiştir.

Diğer yandan, 7.3.1996 tarihli basılı Genel Kurul gündeminin ikinci sırasında yer alan özel gündem maddesinde, Hükümet Programının okunması yoktur.

Hal böyleyken, gündemin dördüncü sırasındaki "Oylaması yapılacak işler" safhasında, Danışma Kurulunun kararı oylandıktan sonra, ne tekrar gündemin ikinci maddesine geri dönülmesi ne de bu maddede esasen belirtilmemiş olan "hükümet programının okunması" konusu varmış gibi işleme konabilir.

Meclisin, usule uygun çalışabilmesi için, hükümet programının Meclise sunulacağı günün hükümet tarafından bildirilmesinden hemen sonra, Danışma Kurulu toplanarak, İçtüzüğün 104'üncü maddesine uygun olarak, bir özel gündem teklif etmesi; Genel Kurulda teklifin kabul edilmesi, Meclis gündeminin ikinci sırasında açıkça yer almasından sonra, hükümet programının görüşülmesi gerekir.

III-Bu metin, muhtevası itibariyle kurulan bu Hükümetin programı olamaz.

Bir diğer husus da, kurulan bu Hükümetin programının kabulüne imkân bulunmamasıdır. Zira, iki parti arasında imzalanan Koalisyon Protokolüne göre (Madde 6.) Başbakan Sayın Mesut Yılmaz'ın Başbakanlık görevi 31.12.1996'da sona erecektir. Bir diğer deyişle, bu Hükümet, 10 aylık bir Hükümettir; programının da, 10 aylık perspektif içerisinde yapılması öngörülen işler esas alınarak düzenlenmesi icap eder. Oysa, okunan programının muhtevası incelendiğinde 10 aylık değil, 5 senelik hedefler ve icraat planı ortaya konulmuştur. (2 milyon işsize iş, kamu borçları, elektrik kapasitesi, kara ve köy yolları gibi)

Bu, gayrî ciddi bir davranıştır, böyle bir program, 10 aylık bir hükümet programı olarak müzakere edilemez.

Yukarıdan beri açıklanan tüm bu sebeplerden dolayı, Anayasa ve İçtüzük hükümleri ve bu konuyla ilgili tüm teamüller çığnenerek 7 Mart 1996 tarihinde, Başbakan Sayın Mesut Yılmaz tarafından 53'üncü Hükümet Programı diye okunan metnin;

1.-Müzakere edilemeyeceğini,

2.-Anayasanın öngördüğü şartlara uygun 10 aylık bir Hükümetin-icraatın, gösteren yeni program hazırlanması için metnin Hükümete iade edilmesini,

3.- Bakanlar Kurulu listesi okunmuş bulunduğu, Danışma Kurulunun yeniden toplantıya çağrılarak, İçtüzüğün 104'üncü maddesi gereğince hükümet programının okunması için özel gündem tespitinden sonra müzakerenin usulüne uygun olarak yapılmasını,

Bu maruzatımız, Yüksek Başkanlıkça yerine getirilmediği takdirde talebimiz, "Bir konuyu görüşmeye yer olmadığı ve geri bırakma" mahiyetinde olduğundan, İçtüzüğün 64'üncü maddesine göre şahsıma usul hakkında konuşmak için söz verilmesini, yeni Hükümetin hukukî olabilmesi için ehemmiyetle arz ve talep ederim." (ANAP sıralarından "Kim diyor onu, kim?" sesleri)

Bu önergede de açıkça görüldüğü gibi, burada yapılan müzakereler ve hükümet programı adı altında okunan metin ve bu metnin 07.03.1996 günü Mecliste okunması, Anayasaya, İçtüzüğe, hukuka tamamen aykırıdır.

Yeni Hükümetin, böyle, Anayasaya, İçtüzüğe ve hukuka aykırı bir temele oturması kendisinin bu hukukiliğini yok eder ve bundan sonraki bütün icraatın, keenlemyekün, yani yok hükmünde kılar. Bu minval üzere gidilmeye ısrar edilir ve şayet tesadüfen bu Hükümet sal, günü Meclisten şeklen güvenoyu almış gibi gözüксе dahi, bütün bu muameleleri, Anayasa Mahkemesi bozar.

Çalışmaların, Anayasaya, İçtüzüğe ve hukuka aykırı olmaması için:

1.- Sayın Meclis Başkanının, daha ilk günden başlattığı, İçtüzüğe aykırı davranışları terk etmesi,

2 - Bu program metninin Hükümete iade edilmesi, Hükümetin, Anayasaya uygun şekilde programını hazırlayarak, Meclise sunması ve bu programın İçtüzüğe uygun olarak, Mecliste müzakeresi gereklidir.

Bu çok önemli konulara temas ettikten sonra, şimdi, asıl konuya geliyorum. Başlangıçta da açıkladığım gibi, bu Hükümet rantiyecileri korumak, işçi, köylü, memur, esnaf, bütün halkı ezmek, borç ve faizle iflas ettirilmiş devleti de, daha çok batırmaktan başka bir şey yapmayacaktır. Çünkü, metinde, Hükümet Programının 11'inci sayfasının 2'nci paragrafında, aynen, şöyle deniliyor "finansal sektörün üzerindeki devlet tarafından konulmuş bulunan yüklerin asgarîye indirilmek üzere yeniden düzenlenmesi" Bu ne demektir? Bunun anlam, yani, bankaları, daha çok zaten insanımızı sömüren, yüzlerce, yüzde 900 civarında kâr eden bankalar, kâr ettirmeyi amaçlayan bir uygulamadır.

Şimdi, yine aynı şekilde, 12'nci sayfada özelleştirmeye ilgili bir paragrafta "enerji, ulaştırma ve telekomünikasyon kuruluşlarının ve hizmetlerin özelleştirilmesine ilişkin yasal düzenlemeler, 1996 yılının ilk yarısında çıkarılacaktır." deniliyor. Burada, Türkiye'nin kurtuluşu, özelleştirmeye -zaten Hükümetin ana gayesidir, esas amacıdır- bağlanıyor. Bu özelleştirme geçmiş dönemde yapıldığı gibi yapılacaksa ki, öyle yapıma ihtimali kuvvetle muhtemeldir; çünkü, bu Program, Çiller Hükümeti Programının aynısıdır, ona benziyor; o itibarla, bu Hükümetin ortağı da Çiller'dir, o özelleştirme dönemindeki karanlık işler, peşkeş çekmeler aynen devam edecektir... (RP sıralarından "Bravo" sesleri", alkışlar) Bu da rantiyecileri korumadır. Sayın Başbakan, "rantiyeciler" kelimesinden herhalde biraz rahatsız oldu; çünkü, zannediyorum, kendisinin rantiyecilerle ilgili çok arkadaşı vardır, kendisini uyarmışlardır, bu "rantiyeci" kelimesi burada kullanılmasın diye. Şimdi, yine "Sayın Başbakan bu rantiyecileri koruma hükümetidir" dedik; ama yalı çetesinden hiç bahsetmedik Çünkü aynı zamanda bu Hükümet yalı çetesinin de hükümetidir. (RP sıralarından alkışlar) Bu Başbakan Sayın Başbakan bu Hükümete bu Hükümetin ortağına geçmiş dönemde hep "yalı çetesi" diye hitap ediyordu, şimdi bu yalı çetesine ortak oldu kendileri de Başbakan oldu hayırlı olsun diyorum. (RP sıralarından alkışlar)

Yine, Sayın Başbakan'ın az önceki konuşmasında "geçmiş dönemin karanlık işlerini, geç dönemin yolsuzluklarını araştırmayacağım" diye bir beyanı oldu. Sayın Başbakana soruyorum: Geçmiş dönemin yolsuzluklarını araştırmayacaksınız; peki, bu dönemin yolsuzluklar, ne olacak; geçmiş dönemde, yolsuzluk yapanların yanına kâr mı kalacak Sayın Başbakan?

Yine, Sayın Başbakan Yılmaz, burada, ben size, 51'inci Hükümet Programıyla ilgili konuşmanızdan bir paragrafı hatırlatmak istiyorum: O zamanki konuşmanızın tutanağı ben de var; o zaman, Gümrük Birliğiyle ilgili olarak aynen şöyle diydunuz: "Bu yapılan anlaşma, Batının menfaatine uygun anlaşmadır." Peki; madem Batının menfaatine uygun anlaşmadır; yeni Hükümet Programınızda, neden "Gümrük Birliğiyle olan ilişkileri geliştireceğiz" diyorsunuz da "menfaatimize uygun düzeltereğiz" diye, söylemiyorsunuz Sayın Başbakan? (RP sıralarından alkışlar)

Yine, dikkatimi çekti; bağımsızlıkla, egemenlikle ilgili bir konuşmasında, burada Sayın Başbakanın söylediklerini, ben şahsen talihsizlik olarak değerlendiriyorum; çünkü, burada Meclisimiz üzerinde “Egemenlik, Kayıtsız Şartsız Milletindir” yazıyor; o zaman, Sayın Başbakanın dediğine göre, “egemenlik, kayıtlı şartlı millettir” cümlesi şeklinde düzeltilmesi lazım. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Ona kimsenin gücü yetmez Sayın Göktaş.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Sayın Başbakanın buradaki konuşmasına göre değerlendiriyorum.

BAŞKAN — Kimsenin gücü yetmez ona... Lütfen düzeltin, maksadınızı aşmayın!

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Onu, Sayın Başbakanın...

BAŞKAN — “Egemenlik, Kayıtsız Şartsız Milletindir.” Bu, Meclisin tepesine kazanmıştır; bunu değiştirmeye de kimsenin gücü yetmez; ne sizin ne de bir başkasının. *(ANAP, DSP ve CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Dikkatli olun lütfen! *(RP sıralarından gürültüler)*

AHMET DERİN (Kütahya) — Konuşmacım sözünü kesemezsiniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — İstedığınız kadar itiraz edin; hiç önemli değil.

Devam edin lütfen; 1 dakikanız kaldı; 1 dakika sonra sözünüzü keseceğim. *(RP sıralarından gürültüler)*

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; aslında Sayın Başkan da, Sayın Yılmaz’ın konuşmasından rahatsız olduğu için, benim konuşmama böyle cevap verdi. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — O, sizin hüsnükuruntunuz.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Ben ona inanıyorum; sen yerinden onun için rahatsız oldun Sayın Başkan.

BAŞKAN — O, sizin hüsnükuruntunuz.

Devam edin.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Değerli arkadaşlar, bu Hükümet, işçiyi, ücretli kesimi, tarımda çalışanlar., üreticiyi ezen bir Hükümettir. Tarımda üretim alanlarını kısıtlama amacını, gütmesi, IMF politikasıdır ve yanlıştır.

Burada konuşacak çok şey var; fakat vakit çok dar. Yalnız, bölgeyle ilgili bir-iki konuya değinmek istiyorum.

Sayın Başbakan, Trabzon meydanında, belediye önünde, Trabzonluya, Trabzon’un büyükşehir olması sözünü verdiniz mi?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Göktaş, süreniz bitti efendim, buyurun. *(RP sıralarından gürültüler)*

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Sayın Başkan, 2 dakika daha verin.

BAŞKAN — Hayır efendim, vermeyeceğimi söyledim. *(RP sıralarından gürültüler)*

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Bu ne biçim tavır yahu!

BAŞKAN — Buyurun Sayın Göktaş...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Şimdiye kadar, herkese, cümlesini bitirmesi için süre verdiniz.

BAŞKAN — Siz buyurun efendim. *(RP sıralarından gürültüler)*

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Siz o makama yakışmıyorsunuz! Sizi protesto ediyorum...

BAŞKAN — İyi, tamam... Siz buyurun efendim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Göktaş, inme, inme...

BAŞKAN — Sayın Göktaş, buyurun efendim. *(RP sıralarından sıralara vurmalar, gürültüler; bir grup RP milletvekilinin kürsü önünde toplanması)*

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Siz o makama yakışmıyorsunuz!

BAŞKAN — Hayır efendim, buyurun...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan, diğer hatiplere verdiğiniz ek süreyi vermek zorundasınız.

BAŞKAN — Efendim?

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Diğer hatiplere verdiğiniz beş-on dakikalık, hatta Sayın Başbakana verdiğiniz 10 dakikalık süreyi...

BAŞKAN — Anlamıyorum ki...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Eşit davranmak zorundasınız.

BAŞKAN — Grup Başkanvekilini dinleyeceğim; ama hepiniz konuştuğunuz zaman anlayamıyorum. Grup Başkanvekili itirazın, yapar; siz oturun, buyurun... Siz oturun efendim... *(RP sıralarından ve kürsü önünde toplanan bir grup RP milletvekilinden "Tarafsız ol", "Saygılı ol" sesleri, gürültüler)* İstedığınız kadar bağırın, bir şeyi değiştiremezsiniz.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Diğer hatiplere...

BAŞKAN — Sayın Şener, sizi dinleyeceğim; ama lütfen oturun. *(RP sıralarından "saygılı olun" sesleri)* Arkadaşlarınız, lütfen oturtun, sizi dinleyeceğim.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan, hatiplerin kürsüde konuşma süreleri bellidir.

BAŞKAN — Evet, 20 dakika efendim.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Ancak, Meclisi idare eden Başkan, oturumlarda belli bir tolerans göstermektedir; siz de, bugün, oturumun başlangıcından itibaren bütün hatiplere bu toleransı gösterdiniz; zaman zaman 5 dakika, hatta yarım saate kadar uzanan ek süreler tanıdınız.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Refah Partisine de tanındı.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Şimdi kürsüde bulunan hatibe, diğer üyelere verdiğiniz bu ek süreyi vermemeniz, burada tarafsız davranmadığınız, gösterir. Bu da, Sayın Başkana, size, yakışacak bir tavır değildir. Onun için, ek süre vermenizi diliyor ve bekliyorum.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Şener; bakın, ben size izah edeyim efendim. Lütfen, siz de yerinize buyurun efendim, ayakta yorulmayın.

Sayın Ecevit'e 5 dakika ek süre verdim, sizin Grubunuza 7 dakika ek süre verdim, ANAP Grubu 6 dakika erken bitirdi. Cumhuriyet Halk Partisi Grubuna 7 dakika ek süre verdim, Doğru Yol Grubu da zamanında bitirdi. (RP sıralarından "Başbakana? Başbakana?" sesleri)

Söyleyeceğim, söyleyeceğim... Sayın Başbakana da 15 dakika ek süre verdim.

ASLAN POLAT (Erzurum) — 25 dakika verdiniz.

OSMAN YUMAKOĞULLARI (İstanbul) — Daha fazla süre verdiniz; eşit davranmak zorundasınız.

BAŞKAN — Neye itiraz ediyorsunuz, söylüyorum... (RP sıralarından "Başbakana 25 dakika müsaade ettiniz" sesleri) Bir dakika, ben söylüyorum...

Sayın Başbakanın 15 dakikasının üzerine, kendi Grubunun kullanmadığı 5 dakikayı da ilave ettim. Gayet adil davrandım.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, grup ayrı hükümet ayrıdır.

BAŞKAN — Şimdi, biz, oturumun başında, Sayın Şevket Kazan'la, Sayın Şevket Kazan'ın verdiği önergeyle ilgili, karşılıklı bir konuşma yaptık ve onu beğenirsiniz beğenmezsiniz bir karara bağladık. Beğenirsiniz beğenmezsiniz, ona ben saygı duyarım.

Şimdi, Sayın Göktaş, tekrar "o önergeyi, ben burada okuyacağım" diye ısrar etti; okuyabilir. (RP sıralarında "okuyabilir" sesleri) Efendim okuyabilir, zaten itiraz etmedim; ama Sayın Göktaş'a dedim ki: Bakın, o önergeyle ilgili görüşmeyi yaptık...

ASLAN POLAT (Erzurum) — Hakkınız var mı? Haksız davranıyorsunuz.

BAŞKAN — Bir dakika efendim... Bir dakika...

...bir karar verdik; vaktinizi ziyan etmeyin, 20 dakika olunca keserim. Zabıtlara geçti... (RP sıralarından "Öyle şey olur mu?" sesleri)

Aynen söyledğim şey budur ve Sayın Göktaş'a, ben, bunu, konuşmasının içerisinde söyledim.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Hakkınız yok Sayın Başkan.

BAŞKAN — Hakkım var efendim... Evet, hakkım var...

Bakın, ben Sayın Şener'le şimdi yine konuşacağım;

NECMETTİN DEDE (Muş) — Sayın Başkan, ihtiyacımız var size; kendinizi yormayın.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, ben kendimi yormam, merak etmeyin.

Sayın Göktaş, ısrarla o önergeyi okumaya devam etti; saygı duydum. Okudu, zabıtlara geçirdi, hiçbir itirazım yok; ama süresini onunla doldurdu; ben de, kendisinden rica ettim, sürenizi bununla doldurmayın diye.

MEHMET ALTAN KARAPAŞAOĞLU (Bursa) — Cezalandıramazsınız, cezayla tehdit edemezsiniz.

BAŞKAN — Şimdi... Bir dakika efendim, bir dakika... Bitmedi henüz... Henüz bitmedi, henüz bitmedi beyefendi... Lütfen beni dinleyin...

Sayın Göktaş, programla ilgili konuşmalarının hepsini bitirdi “şimdi de yerel sorunlara geçiyorum” dedi. İşte o noktada kestim. Hâlbuki programla ilgili iki cümlem daha var deseydi, yine müsaade edecektim. Bakınız, ne kadar adil davrandım, ne kadar dikkatli davrandım. Şimdi, buna niye itiraz ediyorsunuz ki! *(RP sıralarından gürültüler)*

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — İtirazımız şu...

MEHMET ALTAN KARAPAŞAOĞLU (Bursa) — Tehdit edemezsiniz... Cezalandıramazsınız...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — İtirazımız şu Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Şener.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Biraz önce yapmış olduğunuz konuşmalar da yanlışlar var:

Bir; bir partinin grubu ayrı şeydir hükümet ayrı şeydir. Bir grubun eksik konuşmasını, hükümetin süresine ilave edemezsiniz. Bu yaklaşım fevkalade yanlıştır.

MEHMET ALTAN KARAPAŞAOĞLU (Bursa) — Edemezsin...

BAŞKAN — İçtüzüğümüzde böyle bir kaide yok. *(RP sıralarından gürültüler)*

MEHMET ALTAN KARAPAŞAOĞLU (Bursa) — Var tabii...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Evet yok...

BAŞKAN — Ben söylüyorum efendim size, böyle bir kaide yok. “Eder” veya “edemez” diye bir kaide yok.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Bu birincisi, Sayın Başkan.

İkincisi: Bütün hatiplere tanıdığınız ek süreyi, Sayın Kemalettin Göktaş’a, konuşmasının muhtevasından dolayı vermemeniz yanlıştır. Bir hatibin konuşmasının muhtevası ayrı şeydir *(RP sıralarından “Adalet ayrı şeydir” sesleri)* ek süre hakkı, konuşma süresi ayrı şeydir. Mahallî sorunlar dediğiniz şey Hükümet Programıyla doğrudan ilgilidir. Sayın hatip “mahallî sorunlarıma geliyorum “ derken, aynı zamanda Hükümet Programı üzerinde konuşuyor.

BAŞKAN — Hepsi zabıtlara geçti Sayın Şener. Ben kararımda ısrar ediyorum. *(RP sıralarından “Biz de ısrar ediyoruz” sesleri, sıralara vurmalar)*

Bir dakika... Efendim oturun... Hemen heyecanlanmayın...

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Asiltürk, lütfen benim söyleyeceğimi bir dinleyin efendim.

Sayın Göktaş...

Lütfen oturur musunuz? Oturursanız konuşacağım.

AHMET DERİN (Kütahya) — Söz vereceksiniz...

BAŞKAN — Sayın Derin, sana hiç söz vermedim.

Sayın Göktaş, Hükümet Programı ile ilgili iki üç cümleniz daha varsa söz vereceğim. *(RP sıralarından “Hayır; 5 dakika” sesleri, gürültüler)*

HASAN HÜSEYİN CEYLAN (Ankara) — 5 dakika söz vereceksiniz.

BAŞKAN — Bir dakika efendim... Bir dakika efendim... Bir dakika...

Sayın Ceylan, siz grup başkanvekili misiniz? Lütfen... Siz yerinize oturun efendim. *(RP sıralarından “Sözlerini tamamlasın” sesleri)*

Bakın, ben, Sayın Grup Başkanvekiliyle anlaşıyorum; itirazlarımın ne noktada olduğunu da söylüyorum.

Sayın Göktaş, şimdi, söyleyeceğiniz iki üç cümle Hükümet Programıyla mı ilgili?

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Evet Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun. *(RP sıralarından alkışlar)*

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Değerli arkadaşlar, aslında, Sayın Başkanın bu tutumunu kınıyorum.

BAŞKAN — Ee, yine aynı noktaya geliyoruz.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Evet, aynı noktaya geliyoruz.

BAŞKAN — Yine aynı noktaya geliyoruz.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Hayır canım... İki cümle...

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Tahammül etmeniz lazım.

Tarım alanlarının desteklenmeyeceği, desteğin tarımdan kaldırılacağı ve aynı zamanda, ekim alanlarının kısıtlanacağı yazılıyor programda; bu, programla ilgili.

BAŞKAN — Evet evet, programla ilgili; doğru; devam edin.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Burada yazıyor Sayın Başkan; herhalde okumadınız; zaten, sümmettedarik hazırlanmış bir program. *(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

ALİ KEMAL BAŞARAN (Trabzon) — Sayın Göktaş, programı siz mi hazırladınız!

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Sayın Başbakan, buda, sizin, okumadan, görmeden programa girmiş yazınız; sigorta emeklileriyle ilgili olduğu gibi;

Burada, Hükümet Programında, tarım alanlarının kısıtlanması, ekim alanlarının kısıtlanması ve desteklemenin kaldırılması yanlıştır. Birçok Avrupa ülkesinde, üretici desteklenmiştir, çiftçi desteklenmiştir. Bunun anlamı nedir; fındığın, çayın

ekim alanlarının kısıtlanması, fındık ve çay üreticisinin mağdur edilmesidir. Buna gerekçe olarak, maliyetin fazlalığı ve ihracatının yapılamadığı söyleniyor; iddia, gerekçe bu; ama esas böyle değildir. Mazotü pahalandıran sizlersiniz, traktörü pahalandıran sizlersiniz, gübreyi pahalandıran sizlersiniz, faturayı çiftçiye çıkarıyorsunuz.

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Bizim suçumuz var mı; biz, o zaman hükümette yottuk.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Yanlışınz, çiftçiye ödetemezsiniz; bu, doğrudan doğruya yanlıştır.

BAŞKAN — Sayın Göktaş, lütfen, bitirelim artık efendim.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Yine, aynı şekilde “işçinin, ücretli kesimin maaşlarını, bütçe imkânlarına göre ayarlayacağız” diyor Sayın Başkan.

Bu da yanlıştır arkadaşlarım; bütçe imkânlarına göre ayarlanmaması gerekir. Türkiye’deki ekonomik sisteme göre, yani, artan enflasyona göre, ücretli kesimin maaşlarının ayarlanması lazım. Eğer, bütçe imkânlarına göre, zaten iflas etmiş olan bütçeye göre ücretli kesimin maaşları ayarlanırsa, bu, sosyal barışı bozar.

Sayın Başkan, iznimize sığınarak, Başbakanın, Trabzon meydanında “Trabzon’u büyükşehir yapacağım” diye sözü vardı; bunu, burada, kendisine tekrar hatırlatmak istiyorum; çünkü, Trabzon’un büyükşehir yapılmasıyla ilgili kanun teklifini Meclis Başkanlığına verdim, sizin desteğinizi bekliyorum; Trabzon’u da, bu şekilde büyükşehir yapalım.

BAŞKAN — Tamam, mesaj ulaştı efendim...

KEMALETİN GÖKTAŞ (Devamla) — Hepinize saygılar sunuyorum. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Mesaj yerine ulaştı Sayın Göktaş; buyurun...

Bütün sıkıntınız bu muydu efendim?

OSMAN YUMAKOĞULLARI (İstanbul) — Sayın Başkan, lütfen, tarafsız davranın.

BAŞKAN — Efendim?

OSMAN YUMAKOĞULLARI (İstanbul) — Tarafsız davranın lütfen.

BAŞKAN — Siz, yeni geldiniz; benim tarafsızlığımı, bu geçen süreler içerisinde görürsünüz, merak etmeyin. Çok alkışlar aldım ben sizin Grubunuzdan; daha, çok alkışlar alırım, merak etmeyin. *(RP sıralarından alkışlar)* Bak, bak, görüyor musun? Çok alkışlar aldım o Gruptan, yine alırım; merak etmeyin, siz hiç telaş buyurmayın efendim.

OSMAN YUMAKOĞULLARI (İstanbul) — Bu sözünüzü...

BAŞKAN — Sayın Yazıcıoğlu, size söz vereceğim; ama iki üç cümleyi zabıtlara geçirmem lazım; bir dakikanızı rica ediyorum efendim.

Sayın Göktaş, konuşmasında bir cümle kullandı; zabıtlara yanlış geçmemesi açısından, Sayın Başbakan'a da sormak istiyorum.

Sayın Göktaş, şöyle söyledi: “Burada yolsuzlukları araştırmayacağız, dediniz” dedi; yanlış mı anladım Sayın Göktaş?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Yanlış anladınız...

BAŞKAN — Efendim, bir dakika... Göktaş’a sordum. Sayın Asiltürk, siz, Göktaş değilsiniz; bir dakika efendim.

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sizin dinlemeniz farklı...

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim... Müsaade buyurun Sayın Asiltürk... Lütfen...

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — “Geçmişteki yolsuzluklar, karıştırmayacağız, araştırmayacağı” anlamında bir söz söylediler.

BAŞKAN — Demek ki, doğru anlamışım.

Şimdi, Sayın Başbakan, şöyle bir cümle kullandınız; efendim, size doğrulatmak istiyorum, zabıtlara yanlış geçmemesi açısından; çünkü, ilerde, bu Mecliste çok münakaşa edilecek bu. “Kayda dayanan, evraka dayanan her iddia ve yolsuzluğu burada araştıracağız” diye bir cümle kullandınız; doğru mu efendim?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) — Zabıтта var zaten Sayın Başkan...

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim. Bunu doğrulatmak istedim. Demek ki, bir yanlış anlama bende değil, orada.

Şimdi, Sayın Göktaş, konuşmasında, sayın milletvekilleri, yine, oturumun başında benim izah ettiğim, Değerli Grup Başkanvekili - Sayın Şevket Kazan Beyefendinin dilekçesiyle ilgili itirazlar, burada okuyarak yinelediler. Bir kere daha zaptı geçmesi açısından söylüyorum; iki noktadan itiraz geliyor, esasında dört noktada itiraz; onları zabıtlara geçirdim, cevaplarını da verdim de, Sayın Göktaş, o sırada, herhalde burada değildi, dinlemediler; olabilir. Diyor ki, Sayın Göktaş “okunma” lafı yok. Nerede? Danışma Kurulu önerisinde. Yani, o Danışma Kurulu önerisinde sizin Grubunuzun imzası var; bir. Sayın Başbakan buradan, kalkmış beyanda bulunmuş “şimdi okuyacağım” diyor. Okuyacağım dedikten sonra, bir daha “okunma” lafı konulur mu? Konulmaz.

İkincisi, eğer bunun usulsüz olduğunu iddia ediyorsanız, niye Danışma Kurulu önerisine imza koydunuz?

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan, yanlış anlatıyorsunuz.

BAŞKAN — Efendim, bir dakika... Müsaade buyurun...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Yanlış anlatıyorsunuz...

BAŞKAN — Efendim müsaade buyurun... Yanlış anlatmayacağım; doğrusunu anlatacağım şimdi. Bir dakika oturun...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — İktüzüğün...

BAŞKAN — Sayın Şener, bir dakika oturun efendim... Lütfen...

Biz, bu Danışma Kurulu toplantısını, iki gün önce istişarî mahiyette yaptık. Neden? Çünkü, Meclis Başkan, olarak, takip ettiğim kadarıyla, Hükümetin listesinin, çarşamba gecesi Cumhurbaşkanına arz edileceği ve Cumhurbaşkanınca eğer tasdik edilirse, perşembe sabahı Meclise gönderileceği yolunda idi. Bunu bütün kamuoyu biliyor; kamuoyu önünde cereyan etti. Perşembe sabahı yeni bir Danışma Kurulu toplantısı yapmaya fırsat bulamayabiliriz diye düşündüm. O nedenle, sayın grup başkanvekillerini, istişari mahiyette ve bir Danışma Kurulu hüviyetinde toplantıya davet ettim. O Danışma Kurulu toplantısında bütün sayın başkanvekillerine bunu izah ettim. Önce, Refah Partisi Grup Başkanvekili Sayın Şevket Kazan iştirak ettiler, sonra, meşguliyetleri vardı, Sayın Şener iştirak ettiler, devam ettiler ve kendileri haklı olarak “henüz protokol parti gruplarında müzakere edilmedi, parti gruplarından ne karar çıkacağı bilinmiyor. Müsaade ederseniz, biz şimdi, böyle bir Danışma Kurulu önerisine imza koymayalım” dediler. Saygıyla karşıladım hiç itiraz etmedim; ama bir şart söyledim: Eğer, her şey normal yürürlüğünde devam ederse ve perşembe sabahı hükümet listesi, okunmak üzere Meclise gelirse, bu Danışma Kurulu önerisini elden dolaştırabilir miyiz dedim- “hiçbir mahzuru yok” dediler İşte Danışma Kurulu önerisi böyle alındı bunu da zabıtlara geçiriyorum.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, müsaade edin, bitmedi ki...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Burada beni ilgilendiren...

BAŞKAN İlgilendirmiyor efendim. Ben, olan olayı söyledim. Bunun dışında bir olay var mı?

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Var...

BAŞKAN — Nedir? Nedir bunun dışındaki?

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Danışma Kurulu toplantısında ben vardım, muhatabınız bendim.

BAŞKAN — Evet...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Fakat anlattığınız olay öyle değil...

BAŞKAN — Nasıl?

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sizin önerdiğiniz Danışma Kurulu önerisiyle, bizim, şu an iddia ettiğimiz Danışma Kurulu önerisi ayrı olay. O imzaladığımız Danışma Kurulu önerisinde şu var: Hükümet Programının Mecliste okunmasından iki tam gün geçtikten sonra müzakere edileceği, bir tam gün geçtikten sonra da oylanacağıdır.

Dikkat ederseniz, imzaman bulunduğu Danışma Kurulu önerisinde, Hükümet Programının müzakeresiyle ve oylanmasıyla ilgili, soyut, sadece Anayasa hükmü vardır; gün belirtilmeksizin...

BAŞKAN — Tabii, gün belirtilmeyecek...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Benim imzama attığım Danışma Kurulu önerisi budur.

BAŞKAN — Tabii, gün belirtilmeyecek...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Şimdi iddia ettiğimiz metin o değil, Danışma Kurulu önerisi o değil... İçtüzüğün 104'üncü maddesine baktığımız zaman, orada deniliyor ki, "Hükümet programının okunacağı gün için..." programın müzakeresi ve oylaması için değil...

BAŞKAN — Efendim, Sayın Başbakan burada beyanda bulundu...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Beyan ayrı...

BAŞKAN — "Okuyacağım" dedi.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Efendim, müsaade buyurun, anlatayım.

BAŞKAN — Buyurun... Müsaade sizin; buyurun...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — 104'üncü madde müzakereden ve oylamadan bahsetmiyor.

BAŞKAN — Okunmadan bahsediyor.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — "Hükümet Programının okunacağı gün için, Danışma Kurulu, Genel Kurula özel bir gündem teklifinde bulunur" diyor. İşte, biz, Danışma Kurulunda, bunu ifade eden bir karar almadık. Böyle bir Danışma Kurulu önerisi altında da hiçbir siyasî parti grubunun, grup başkanvekilinin imzası yoktur; benim de yoktur. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Anlaşıldı. Buyurun efendim.

Ama biz orada bugün böyle konuştuk. İşte, diğer siyasî partiler de burada; eğer, yanlışsam, o siyasî partiler de lütfen itiraz etsinler; Sayın grup başkanvekilleri de burada, işte Nevzat Bey de orada, herkes orada...

HASAN HÜSAMETTİN ÖZKAN (İstanbul) — Aynen böyle konuştuk...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Aynen sizin söylediğiniz gibi...

BAŞKAN — Peki, efendim.

Sayın Şener, bu müzakereyi kapatıyorum; bitti efendim.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — İmzaladığımız metin bellidir Sayın Başkan. Usulsüz bir müzakere yapılmıştır.

BAŞKAN — Tamam efendim. Ben, itirazınızı kayıtlara geçirdim; ama bakın, sizden başka diğer grup başkanvekillerini de şahit tuttum. Onların imzası sizin söylediğiniz şekliyle değil, benim söylediğim şekliyle alındı.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Metni getirin okuyalım.

BAŞKAN — Sayın Şener... Lütfen...

Artı, eğer, bu, Anayasaya, İçtüzüğe aykırı ise niye bugün müzakerelere iştirak ettiniz de görüş belirttiniz? *(DYP ve ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Bunları sadece zapta geçirmek için yaptım. Başkanlığın tutumu, Anayasaya, İçtüzüğe tamamen uygundur; bir kere daha arz ediyorum.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sizin kendi görüşünüz.

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Yazıcıoğlu. (ANAP ve RP sıralarından alkışlar)

Süreniz 20 dakikadır.

MUHSİN YAZICIOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; 24 Aralık seçimlerinden çıkalı iki buçuk ay oldu. Pazarlıklar, görüşmeler, turlar derken, nihayet, Türkiye Cumhuriyeti bir hükümete kavuşmuş bulunmaktadır. Anavatan Partisi Genel Başkan, Sayın Mesut Yılmaz başkanlığında kurulan 53'üncü Hükümetin Program, okunmuştur ve bu program üzerinde söz almış bulunuyorum. Programın, ülkemize hayırlı olmasını diliyorum ve konuşmama başlamadan evvel, Yüce Heyetinizi saygıyla selamlıyorum.

Programa önyargısız ve objektif olarak bakmak ve değerlendirmek istiyorum; ama üzülerik ifade edeyim ki, program, yeterli bulmuyorum. Ülkenin sayısız, çetre-filli sorunlarına karşı problemlerin katmer katmer olduğu, kördüğüm haline geldiği bir ortamda, en azından bu problemlerin açık ve ayrıntılı biçimde ortaya konulmasını beklerdik; yuvarlak ifadelerle geçiştirilen meseleler karşısında, hiç değilse çözüm yollarının ortaya konulmasını bekler ve buna göre program, değerlendirmek isterdik.

Bu program, meseleleri net biçimde ortaya koymaktan da, bunlara çözüm yollar göstermekten de uzak görünmektedir. Hani, Türkiye'yi bilmeyen, tanımayan birileri okusa "vallahı Türkiye'nin işleri tıkrında" bile diyebilir bu yazılanlar karşısında.

Rakam yok arkadaşlar... Bu programda, hiçbir şekilde rakamlara yer verilmemiş. Yıllardır siyasetin içerisinde, son beş yıldır da Parlamentodan bir arkadaşınız olarak, rakamlardan bu kadar özenle kaçınılarak yazılmış bir programı ilk defa görmekteyim. Ülkenin iki sene sonra, üç sene sonra, beş sene sonra varacağı ekonomik hedeflerin neler olacağını, bu programda okuyarak bulamıyoruz. Anlaşılan, bu programın müelliflerinin rakamlarla arası pek hoş değil. (RP sıralarından alkışlar)

Burada, denilebilir ki; bundan önceki hükümetlerin programlarında rakamlar vardı da ne oldu; haklısınız; ama yola çıkarken bir hedef tayin edersiniz, bu hedefe varamasanız bile, bu hedefleri yakalama gayreti içerisinde olursunuz. Hani, o, karınca misali "varamasak da yolunda ölürüz" diyebilirsiniz; bunu bile diyemiyorsunuz; çünkü, bu Hükümetle bir yerlere gitmenin zorluklar, da ortadadır. Bunu hepimiz bilmekteyiz; ancak, bunu, yüksek sesle ifade etmenin zorlukların, da gördüğümüz için, belki de o görev bir noktada bize düşmektedir.

Bu konuşmanın, suskunluk içerisinde bulunan ve belki izahta güçlük çeken arkadaşlarımıza, bir noktada tercüman olma doğrultusunda bir konuşma olarak değerlendirilmesini rica etmekteyim.

Program, eleştirmekten daha çok, objektif bir şekilde değerlendirmekten yayanım.

Değerli arkadaşlarım, Hükümet, özelleştirmeyi kısa bir vade içinde gerçekleştirmeyi öngörüyor. Başarılı olmalarını temenni ediyorum; ama ben, bu kürsüden bir teklifte bulunmayı görev sayıyorum. Özelleştirmeyi yaparken, en azından bir süre için örneğin, binyıllığına kamu harcamalarının eğitim, sağlık ve adalet hiz-

metleri dışında kalan kısmının dondurulmasını ya da asgarî seviyeye çekilmesini tavsiye ediyorum. Kamu harcamalarının savurgan boyutlara geldiği ve birkaç istisna dışında, özel sektörün dahi kamudan beslendiği bir ülkede, kamu harcamalarının, çok zarurî ve hayatî alanlar dışında, bir yıllığına dondurulmasının, kamunun borçlanma ihtiyacının azaltılmasının sayısız faydalar, olacağına inanıyorum. Bu yapıldığı takdirde, bir kısım insanların canı acıyacaktır; ama onlardan daha fazla, hak etmeden kamudan beslenen kesimlerin canı acıyacağı için, piyasalara bir nizam getirilmesinin de mümkün olabileceğine inanıyorum.

Değerli arkadaşlarım, Programın madde madde eleştirilmesini gereksiz gördüğümü baştan söyledim; ama kimi maddelerine değinmeden de geçemeyeceğim.

Programın “Kentleşme” alt başlığını taşıyan bölümünde aynen şu ifade yer almaktadır: “Kırsal kesimden metropollere hızlı bir kentleşme hareketi mevcuttur.” Evet, ifade aynen böyledir. Bana göre, özensizce yazılmış bu ibarenin Türkçesi şöyle olmalıydı: Kırsal kesimden kentlere yönelen göç, kentlerin dokusunu bozmakta, başıbozuk ve çarpık bir altyapılaşmaya yol açmaktadır; fakat, programı hazırlayan arkadaşlarımızın gözünde, kırsal kesimden metropollere yönelen göç, hızlı bir kentleşmeye yol açmaktaymış; bunun adına kentleşme değil, olsa olsa düzensiz gecekondulaşma, gettolaşma, köyleşme denir arkadaşları. Onun için, bu noktaya gelindiği yerde, kırsal kesimden büyük şehirlere olan göçün önlenmesini, yerinde alınacak tedbirlerle, ne şekilde yapacağımızın önsezilerini bize vermeleri gerekirdi. Bunu engellemenin yolu, göçü yerinde durdurmaktır. İstanbul’un, Ankara’nın, İzmir’in problemi, doğumuzdaki, güneydoğumuzdaki göçü önlemekten geçmektedir.

Bu program, dinamikten de yoksundur. Sanki hiç yaşanmamış bir zaman kesiti içerisinde olan bir Türkiye öngörülmektedir.

Bu program yazıldığı günlerde, ülkenin dört bir yanında öğrenci hareketleri cereyan etmiştir. Öğrenciler, harç parasın, çok bularak sokaklara dökülmüşlerdir. Yazılan bu programa yükseköğrenim harçlarıyla ilgili bir madde, hiç değilse bir ibare olarak konulamaz mıydı diye düşünüyorum. Bu ülkenin gençleri, günlerdir seslerini duyurmaya çalışıyorlar. Onlar, anlıyor muyuz? Bir küçük fedakârlık yapamaz mıyız; sigaraya 5 bin lira zam yapıp öğrencilerin harçların, aşağıya çekemez miyiz? Ama bu konuda bir değinmede bulunulmamış olmasını bir eksiklik olarak görüyorum. Öğrencilerin bu problemlerini haklı bir problem olarak görüyorum; ama öğrencinin bu problemini dile getirmek için sokağa dökülmesini, üniversiteyi harap etmesini, anarşi ve terör yoluyla bu hakkı istemesini de haklı bulmuyorum. Burada, öğrencinin taleplerine duyarlı olmalıyız; ama öğrenci de taleplerini daha demokratik yollarla ifade etmelidir diye düşünüyorum.

SSK ve Bağ-Kur’la ilgili maddelerde de aynı eksiklikler söz konusu Modern sosyal devlet, içinden çıkamıyorum diye, sıkıntıya düşen kurumlar, ortadan kaldırmaz; onlar, ya revize eder ya da ikame mekanizmaların, bulunca ortadan kaldırır.

SSK ve Bağ-Kur’un içine düştüğü sıkıntının kaynağı bellidir. Birincisi, bu kuruluşların sağlık departmanlarının giderleri yüküdür ve sistemi zorlamaktadır; ikincisi de, prim tavan, yüksektir. İşverenler prim ödememeye, kaçak işçi çalıştırmaya

zorlanıyorlar; o yüzden, sistem çalışmıyor. Burada yapılacak olan, sistemi kökünden söküp çöplüğe atmak değildir. Primleri aşağıya çekersiniz, hastane ve sağlık hizmetlerini ekleştirirsiniz; ama sistemin, yaşlılık aylığıyla ilgili fonksiyonunu devam ettirirsiniz. Sosyal devlet, yallarından üç beş kuruş parayı esirgeyemez. Kaynak ararsanız, bulursunuz; içkiye, lüks tüketim mallarına üç beş bin lira zam yaparsınız, yaşlılar güvence içerisinde yaşayabilir; ama bunların nafile sözler olduğunu biliyorum; çünkü, bizim emeklimiz, yatağında değil maaş kuyruğunda ölmeye alışmıştır. Bunlara, geçmiş hükümetler seyirci kaldı; milletin, sabah ezanlarında ucuz ekmek kuyruğuna girmesine, çöplüklerden kırıntı toplamasına, geçmiş hükümetler seyirci kaldılar. Bu yüzden, bu meselenin de duyarsızlıkla karşılanmasın, uygun bulmam. Yeni Hükümetten, bu konuda duyarlılık beklemekteyiz.

Değerli arkadaşlarım, 1991 ile 1995 arası dönemde, halkın yaşayışı, çok küçük bir azınlık dışında, değişmedi; hatta, geriye gitti. Bu dönemin kimi sorumlular, bugün, yine, ülkenin dümenini ellerinde tutmaktadırlar. Fazlası var; bu dönemin, bürokrasideki başarısız sorumlular, da, maalesef, yönetimde bulunmaktadır. Bu partinin, Azınlık Hükümetinin DYP kanadının bakanları, bu partinin geçmiş dönemdeki ekonomi politikalarının uygulayıcılarıdır.

Hükümet Program, iyi incelendiğinde, birkaç ay önce, bu bürokratlarca hazırlanan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hedeflerinde, daha şimdiden, ciddi revizyonlara gidileceği anlaşılmaktadır; örneğin, 1996 yılı büyüme hedefinin aşağıya çekilmesi gibi... Yani, o bürokratlar, bürokratken Türkiye'ye başka hedefler tayin ediyorlar, bakan olunca bu hedefleri görmezden geliyorlar. Tam bir bozgun duyusudur bu.

Programın, enerjiyle ilgili alt başlığında enerji sorununun çözümüne dair tatmin edici bir strateji görememekteyiz. Bugün, ülkede, az da olsa, gizli bir elektrik kesintisi uygulanmaktadır; 1997 yılında, büyük ihtimalle, açık bir elektrik kesintisi yaşanacaktır. Geçtiğimiz yıllarda kamunun gerekli yatırımları yapmaması, özel sektörün kamunun bıraktığı bu boşluğu doldurması için ise mevcut yasal yapının yetersiz olması, bizi bu noktaya getirmiştir. Hükümet Programında, bu problemin çözümü için ciddi bir düşüncenin olmadığı görülmektedir.

Enerji, ülkenin kalkınmasın ve diğer sektörlerdeki gelişmeleri belirleyen bir faktördür ve Azınlık Hükümetinin, bu konuya daha duyarlı yaklaşmasını beklemek de hakkımızdır. Programdaki, nükleer santrallerle ilgili değinmelerin sözde kalmamasını ve somut adımlar atılmasını, özellikle beklemekteyiz.

Değerli milletvekilleri, Hükümetin kuruluş tarz, yani dönüşümlü sistem ve bunun getireceği kabine değişiklikleri, siyasî ve ekonomik istikrar açısından da bürokrasinin sağlıklı ve aksamadan işlemesi açısından da fevkalade sakıncalı diye düşünüyoruz. Çaresiz olarak başvurulmuş olduğu ifade edilse de, bunun getireceği zorluklara değinmeyi de bir görev sayıyorum. "1+2+1+ diğer" derken, her dönüşüm döneminde, işler durabilecek, bürokrasi beklentiye girecek, siyasî ve iktisadî hayatta bir boşluk doğabilecektir.

Tabiî ki, hükümet değişikliklerinin getirebileceği beklentiler dolayısıyla, bürokraside de, bürokratin kararlı adımlar atmakta zorluklar yaşayacağı bir gerçektir.

Bunu, devlet ve millet hayatımız için ciddî bir endişe olarak, burada ifade etmek istiyorum.

Bu Hükümetin en önemli iddialarından birisi, reform. Hükümet, reformları, bu Hükümet şekliyle nasıl gerçekleştirecektir, doğrusu merak içerisindeyim. Elbette, bu Hükümetin ortaya koyacağı reformlarla ilgili her konunun, Hükümetten daha ziyade, Meclisin sorumluluğu altında olduğunun da bilinci içerisindeyiz; ama zorluklarını görüyoruz. Örneğin, dış politika konusunda ANAP, DYP ve DSP nasıl bir ortak payda bulacaklar...

DYP-CHP Koalisyonu tarafından, dış politikanın temeli haline getirilen “ya olacak, ya olacak” şeklinde ve üstelik en kötü pazarlık şartlarında imzalanan Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki Gümrük Birliği Antlaşması, o günden bu güne, hem belirsizliğini hem de verilen tavizler itibarıyla tehlikelerini sürdürmektedir.

Gerek, Kıbrıs konusunda ortaya çıkan durum ve Rum tarafının Avrupa Birliği üyeliğine alınmasının Avrupa Parlamentosunda kabulü gerekse bu kadar hayati kararların Türkiye Büyük Millet Meclisine ya da referandum yoluyla halka sorulmaması, bu kötü gidişin başka bir boyutunu oluşturmaktadır. Türkiye’nin, söz ve oy hakkının olmadığı Avrupa Birliğinin karar organlarında alınan kararlara karşı nasıl bir güvencesinin bulunduğu sorusunun cevabı da henüz verilememiştir.

Kardak krizi örneğinde yaşandığı gibi, Avrupa Birliği, gümrük birliğiyle, Türkiye’den kopardığı avantajlardan, ziyadesiyle memnundur ve Doğru Yol Partisinin iddia ettiği gibi, tam üyelik konusunda, gündeminde bir madde yer almamaktadır.

Gümrük Birliği-Kıbrıs ilişkileri konusunda bizim ciddî çekincelerimiz vardır. Bu hususun da takipçisi olacağımızı burada ifade etmek istiyorum; biraz evvel Sayın Başbakanın bazı açıklamaları dolayısıyla, bu konuyu, takip noktasında eleştirmeyi de yeterli görüyorum.

Gümrük birliği yanında, Türkiye’nin, ne yazık ki ilgisiz bıraktığı Karadeniz Ekonomik İşbirliğinden ve diğer dış politika konularından, sadece laf olsun kabinden söz edilmektedir. Yine, dış politikanın hangi ellere, hangi gerekçeyle teslim edildiğinin cevabını da kamuoyu merakla beklemektedir.

Kabinenin Dışişleri Bakanı olarak koltuğa oturtulan Sayın Emre Gönensay hakkında, daha düne kadar, Anavatan Partisine yakınlığıyla bilinen bir özel televizyon kanalında, dosyalar halinde sunulan iddialar ne çabuk unutulmuştur. (*BBP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

HASAN HÜSEYİN CEYLAN (Ankara) — Devam ediyor.

MUHSİN YAZICIOĞLU (Devamlı) — Mart 1995’te, Çiller’in özel davetlisi olarak Amerika Birleşik Devletlerine giden ve o sıralarda gündemin birinci maddesi olan, Kuzey Irak’la ilgili olarak yaptığı Çekiç Güç çerçevesinde çözüm Önerileri, Dışişleri ve Genelkurmayın “Bunlar, Sayın Emre Gönensay’ın kişisel görüşleridir” açıklamasına muhatap olan bu sayın siyasîmizin, yine petrol boru hattı konusunda temasta bulunduğu ve hangi odağın uzantısı olduğu bizce malum. Bay Tamras

ile yaptığı görüşmelerin mahiyeti halen bilinmemektedir. (BBP ve RP sıralarından alkışlar)

Günlerce ekranlara yansıyan, Gönensay ile Tamras arasındaki temasların her bir karanlık noktası üzerinde sayısız soru işaretleri varken, dış politikanın, bu zati muhtereme emanet edilmesi, hem ANAP'taki hem de DYP'deki sağduyulu arkadaşlarımızı üzmüştür diye düşünüyorum. (RP sıralarından alkışlar) Bu noktadaki endişelerimizi ifadeyi, sorumluluğumuzun gereği sayıyorum.

Bu yapıyla, Kuzey Irak'ta ve Batı Trakya'daki soydaşlarımızın meselelerine nasıl bir çözüm bulacağını da merak ediyorum ve bu konudaki endişelerimi ifade etmeyi millî bir görev olarak sayıyorum.

Değerli arkadaşlar, biz, bu Hükümetin istikrar içinde devam edebilmesinin, ekonomide, terörle mücadelede, dış politikada, istediğimiz basanları elde etmesinin elbette zorlukların, görüyoruz. Kalben mutmain olmadan, fikren tam güvenmeden, kalkıp da, nasıl "güveniyoruz" diyelim; çünkü, henüz, netlik kazanmayan, cevaplandırılmam gereken onlarca sorular vardır. Bu Hükümetin, asgarî ücret konusunda nasıl bir tutum izleyeceğini, Çekiç Güç'ün varlığın, sona erdirmeye gücünün yetip yetmeyeceğini henüz bilmiyoruz. Yolsuzlukların üzerine gidilebileceğinden...

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Gideceğiz... Gideceğiz...

MUHSİN YAZICIOĞLU (Devamla) — Bu kabinde yer alan çok değerli başkanlarımızı bir güven unsuru olarak görüyoruz; ama ortağı olan Hükümetle ilgili, güveni bozmamak endişesinin, yolsuzluklar üzerine gitmenin bir engeli haline gelmemesini özellikle burada temenni ediyorum. (BBP ve RP sıralarından alkışlar)

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Engel olmaz, merak etme...

MUHSİN YAZICIOĞLU (Devamla) — İşte, bu endişelerimizle, topyekûn bir güven vermekteki çekincemi, sizin de anlayışla karşılayacağınıza inanıyorum.

Mecburî eğitimi sekiz yıla çıkarma vaadini arkasında, İmam-hatip okullarının orta kısmının' kaldıramayacağı konusunda bir teminatı şu ana kadar göremedik; ama Sayın Baykal'ın, özellikle, İmam-Hatip Okulları konusundaki rahatsızlığını da anlayamıyorum... Bu ülkenin inançlarından, insanlarımızın dinî değerlerinden ve duygularından kimsenin rahatsız olmasına gerek yoktur. İmam-hatip okullar, bu ülkenin inanç ve değerleriyle beraber, çağdaş medeniyeti yakalama ufkuyla gençlerimizi yetiştirmektedir. Dolayısıyla, bundan da kimse rahatsız olmamalı. (BBP ve RP sıralarından alkışlar)

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Yazıcıoğlu, buyurun tamamlayın efendim.

MUHSİN YAZICIOĞLU (Devamla) — Evet, kusura bakmayın.

BAŞKAN — Estağfurullah efendim.

MUHSİN YAZICIOĞLU (Devamla) — ...Sekiz yıla çıkarılmasına biz karşı değiliz; ama İmam-Hatip Okullarının orta kısmının işlediği fonksiyonun mutlaka devam ettirilmesinden yanayız.

Gümrük birliği ve Kıbrıs meşesinin nasıl bir çözüme kavuşturulacağı konusunda birtakım iyi niyetleri görüyoruz. Türbanlı kızlarımızın üzerindeki baskıya son verileceği konusunda niyetli olup olmadıklarım, burada kararlılıkla ifade etmemişlerdir; bu konuyu da bir çekince olarak görüyorum. Bunlar, bilmediğimiz için, içinde yer almadığımız bir Hükümetin sorumluluğunu da taşıyamayacağımız ortadadır.

Biz, Büyük Birlik Partililer olarak, bugüne kadar, önyargısız, sağduyulu bir yaklaşım içerisinde olduk, siyasi tutumumuzun en önemli belirleyeni ülke çıkarlar, oldu. Bu yüzden, programda vaat edilen; ama gerçekten yapılması gereken bazı işlerin yapılıp yapılamayacağını görmek ve İktidarı denemek için, İktidarın sorumluluğuna ortak olmamak için; ancak, bir hükümet krizini de istemediğimiz için; dört yıldan bu yana “solun dışında bir hükümet kurulsun, biz de katkıda bulunalım” dediğimiz için; Sayın Yılmaz’ın önderliğinde kabinede yer alan değerli bakanlarımızı da fırsat vermek için; kendi görüşlerimizi korumak, eleştiri hakkımızı saklı tutmak için çekinsek oy vereceğiz.

Bunun anlamı şöyledir: Buyurun, hayırlı işler yaparsanız yanınızdayız; değilse karşınızdayız. Ülke için getireceğiniz her türlü hayırlı işte yanınızda olacağız; ama yanlışlıklara da ortak olmayacağız.

Hükümet Programında, devletin yeniden yapılandırılması; kamu bankalarının özelleştirilmesi; olağanüstü halin tedricen kaldırılması; terörle etkin mücadele verilirken, masum halkla teröristin birbirine karıştırılmaması; tasarruf tedbirlerine ağırlık verilmesi; işsizliğin azaltılmasının ki vatandaşların problemleriyle yakından ilgilenilmesi; Türk cumhuriyetleriyle ilişkilerin daha da iyileştirilmesi; vakıfların, vakıf üniversite ve hastanelerinin teşvik edilmesi; memur, işçi, emekli, çiftçi, esnaf ve sanatkârlardan oluştuğu ifade edilen ortadireğin ekonomik ve sosyal bakımdan durumunun iyileştirilmesi; fikir, inanç ve vicdan hürriyetlerinin tam ve kâmil anlamda uygulanır hale gelebilmesi gibi temenni ve hedeflere yürekten katılıyorum; bunların gerçekleştirilmesi için, üzerimize düşen katkıya da hazır olduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak, her türlü cepheleşmenin karşısında olmalıyız. Uzun zamandır, ülkemizde, Kürt-Türk, Alevî-Sünnî gibi yapay ayrılıklar körüklenmektedir. Son zamanlarda, buna bir de, laik-antilaik cepheleşme dahil edilmiş ve bu durum, bazı çevrelerce sürekli körüklenmiştir; halen de buna devam edilmektedir. Bunu, son derece tehlikeli buluyoruz. Bu cepheleşmelere son verilmesi, millî birlik ve beraberliğimizin gerçekten korunması hususunda, bütün siyasî partilerimize görev düşmektedir.

Yine, Parlamento olarak hassasiyet göstermemiz gereken bir mesele de, Parlamento üzerine, antidemokratik ve yasal olmayan bir gölgenin düşürülmemişidir. (BBP sıralarından *alkışlar*) Demokrasiyi, bütün kurum ve kurallarıyla içimize sindirmeli ve sandıktan çıkan sonuçlara saygı göstermeliyiz. Burada, sandıktan çıkana, kendi inançlarımıza uygun değildir diye saygı göstermeyenler, aynı zamanda, demokrasiye de inanmayanlardır. Bu ülkede, millî iradenin tam olarak yansımaları yerleşmesini, demokrasinin kurum ve kurallarıyla yerleşmesini istiyorsak, bu ülkede, demokratik yoldan iktidara gelmek isteyen herkesi meşru saymak mecburiyeti-

miz vardır ve bu noktada, Parlamento üstünde hiçbir gölgeye de yer vermememiz gerekmektedir.

Değerli milletvekilleri, biz, her şeye iyi niyetlerle yaklaşmak istiyoruz. Ne her şeye kötü diyen bir muhalefet anlayışı ne de her şeyi tozpembe gösteren bir iktidar anlayışının yanında yer alamayız. Onun için, hayırlı ve doğru olan işlere fırsat vermek ve onun yanında yer almak; ama ülke yararına olmayan her konunun da, kararlı bir şekilde karşısında durmak bizim siyasetimiz olacaktır.

Bu anlayış içerisinde, yeni cumhuriyet Hükümetinin programının hayırlara vesile olmasını diliyorum, bu duygularla hepinizi saygılarımla selamlıyorum. (BBP, RP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ediyorum Sayın Yazıcıoğlu.

SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

Dışişleri Bakanı Emre Gönensay'ın, Sivas Milletvekili Muhsin Yazıcıoğlu'nun şahsına sataşması nedeniyle konuşması

DIŞİŞLERİ BAKANI EMRE GÖNENSAY (Antalya) — Sayın Başkan, sataşmadan dolayı, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Gönensay, içtüzüğün 70'nci maddesine göre buyurun efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI EMRE GÖNENSAY (Antalya) — Sayın Başkan, teşekkür ederim, sataşmadan dolayı söz almış bulunuyorum.

Çeşitli gazeteler ve televizyon kanallarındaki, hiçbir zaman kesin, ne olduğu, ne denilmek istendiği belli olmayan yuvarlak laflara ve spekülasyonlara, birçok vesileyle, basın yoluyla cevap vermiştim.

Şimdi, Sayın Muhsin Yazıcıoğlu'nun, yine, aynı spekülatif yuvarlak laflarla bir takım suçlamaları bu kürsüye getirmiş olmasından büyük üzüntü duydum. Keşke, daha kesin, belgeye dayanan somut suçlamaları getirseydi, cevap vermek daha kolay olurdu.

Şunlar, söylemek istiyorum: Üç tane suçlama tespit edebildim. Bunlardan bir tanesi, Türkiye'nin petrol boru hatlar, politikası; Gürcistan'dan, bir boru hattı yapılarak, erken petrolün akıtılması meselesi...

Burada çok kısa olarak şunu söyleyebilirim: Bu hat ile ilgili girişimlerimizi ve bu hat konusunda Petrol Konsorsiyumunun aldığı kararı, bütün dünya basını, istisnasız bütün dünya basını Rusya basını, Yunanistan basını dahil olmak üzere Türkiye'nin büyük bir başarısı olarak göstermişlerdir. Buna hiçbir şey ilave etmek istemiyorum. Petrol boru hatları koordinatörü olarak bu işin içerisindeydim. Neticeyi, bütün dünya basını, Türkiye'nin büyük bir başarısı olarak alkışladı. Bu konuda sadece bunu ifade ediyorum.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Rusya, bizim başarıımızdan memnun olmaz...

DIŞİŞLERİ BAKANI EMRE GÖNENSAY (Devamla) — Rusya’nın dahi, bu meseleyi, Türkiye’nin başarısı olarak ilân etmesi, Rusya içerisindeki mücadeleye yol açtı. Rusya da, oradaki basın da, kendi hükümetini eleştiriyor, “Bunu nasıl yaptın da, Türkiye bunaltı gerçekleştirdi” diye.

Diğer meseleye geliyorum: Tamras’la ilgili görüşmeler, Türkiye’nin bu meseleyle ilgili bütün kurumlarının katıldığı bir toplantıda yapılmıştır. Bu zat, Türkiye’ye, Bakü-Ceyhan petrol boru hattını yapacağı, Türkiye’den herhangi bir finansman istemeyeceği, bir garanti de istemeyeceği teklifiyle gelmiştir. Böyle bir teklifi...

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Kırmızı bültenle aranıyor.

HASAN HÜSEYİN CEYLAN (Ankara) — Aranıyor... Aranıyor...

BAŞKAN — Sayın Göktaş, lütfen... Sayın Ceylan, lütfen...

DIŞİŞLERİ BAKANI EMRE GÖNENSAY (Devamla) — Bize böyle bir bilgi gelmemiştir; böyle bir bilginin olduğu bugüne kadar da teyit edilmemiştir; bu, basının spekülasyonudur.

Binaenaleyh, biz, Türkiye için, Türkiye’nin menfaatine olan, böyle gözüken bir meselede, devletin bütün kuruluşlar, olarak bu adam, dinlemek mecburiyetindeydik. Dinledik, dinledikten sonra, bu meselenin ciddiyetinin olmadığı ve bu kişinin, bunu yapma imkân, da olmadığı’ gördüğümüz için, Sayın Başbakan bu konuda rapor verdik; Devlet Planlama Teşkilatına da, aynı konuda görüşümüzü bildirdik ve bu kişinin, bu şirketin ciddi, güvenilir ve bu petrol boru hatlarını inşa edebilecek kapasitesi olmadığı konusundaki raporumuzu sunduk; mesele bundan ibarettir.

Üçüncü mesele, Amerika Birleşik Devletlerinde, Çekiç Güç’le ilgili görüşmelerdir. Bu konuda basına aksedenlerin gerçeklerle uzaktan yakından alakası yoktur. Basında hep bir teyp bandının varlığından bahsedilmiştir; ama o teyp bandının bugüne kadar neden yayınlanmadığın, anlayamadım. Eğer yayınlansaydı meselenin şu olduğu anlaşılırdı: Ben, o zaman, Sayın Başbakan Çillerdin talimatıyla Amerika’ya gittim, onun talimat, çerçevesinde görüşmeler yaptım, Dışişlerinde yapılan brifinglerden sonra bu görüşmeleri yaptım ve bu görüşmelerin amacı da, bugün, şimdi yapmak istediğimiz gibi, yani, Çekiç Güç’ü, Türkiye’nin daha lehine olan bir duruma getirmek ve Türkiye’nin kontrolüne almak girişimiydi.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Ne gerek var!

DIŞİŞLERİ BAKANI EMRE GÖNENSAY (Devamla) — Bunun dışında herhangi bir şeyi burada söylemek istemiyorum. Bu, tamamen, basında saptırılmış bir meseledir.

Sözlerime son vermeden şunu da söylemek istiyorum: Dış politika, Türkiye’nin, en geniş uzlaşma içerisinde götürülmesi gereken bir konudur. Türkiye’nin dış politikasının, bugüne kadar, dünya çapında bir başarı elde etmesinin de, aslında, temel anahtarı, her zaman bu uzlaşma içerisinde, bu konsensüs içerisinde bu politikayı götürmüş olmasıdır.

Sayın Muhsin Yazıcıoğlu’nun söylediği yersiz ve gereksiz suçlamaları, sizler Refah Partisi olarak oradan alkuşladınız. Ben, size şunu söylemek istiyorum: Türk

dış politikasının oluşturulmasında sizlere de geleceğim, danışacağım, sizlerin de görüşlerinizi alacağım; ama bu, hiçbir zaman, Türkiye Cumhuriyetinin bugünkü laik ve Atatürkçü düzeninden taviz vermeyi gerektiren bir uzlaşma olmayacaktır. (RP sıralarından “ne alakası var” sesleri, gürültüler)

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bakan. Sayın milletvekilleri...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sayın Başkan, affedersiniz...

BAŞKAN — Bir dakika efendim, ben sözümü bitireyim de...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Şimdi ben söz isteyeceğim, vermeyeceksiniz...

BAŞKAN — Efendim, lütfen buyurun... Bir sataşma oldu, sataşma üzerine söz alındı, arkadaşımız burada ifade etti.

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) –Sataşarak bitirdi...

BAŞKAN — Sataşmadı kimseye... Oturun efendim... Lütfen oturun...

ŞEVKET KAZAN (Kocaeli) — Sataşır mı?

Başbakan A. Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulu Programının görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güvenoylamasının, Anayasanın 110 ve İçtüzüğü'nün 105'inci maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, güvenoylaması 12 Mart 1996 Salı günü yapılacaktır.

Alınan karar gereğince, Başbakan Ahmet Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması yapmak için, 12 Mart 1996 Salı günü saat 11.00'de toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 21.50

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 20 Cilt 2 Birleşim 22
Sayfa 151
12.03.1996 Salı

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — Başkanvekili H. Uluç Gürkan

KÂTİP ÜYELER: Ali Günaydın (Konya)

Kâzım Üstüner (Burdur)

Açılma Saati: 11.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, gündemin “Özel Gündemde Yer Alacak İşler» kısmında bulunan, Başbakan Sayın Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, Anayasanın 110 ve İçtüzüğü’nün 105’inci maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır.

Güvenoylamasının, açık oylama şeklinde yapılması, İçtüzüğü’nün 105’inci maddesi gereğidir.

İçtüzüğü’nün 115’inci maddesine göre, açık oylamanın şekline Genel Kurul karar verecektir.

Güvenoylamasının, adı okunan sayın milletvekilinin, ayağa kalkarak, yüksek sesle “kabul”, “ret” veya “çekinser” şeklinde oyunu belirtmesi suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Oylamaya Adana İlinden başlıyoruz.

(Oylar toplandı)

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, güvenoylamasının sonucunu arz ediyorum:

Oylamaya 544 sayın milletvekili katılmış; 257 kabul, 207 ret ve 80 çekinser oy kullanılmıştır. (ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)

Bu sonuca göre, Başbakan Sayın Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna, Meclisimizce güvenoyu verilmiştir. (ANAP ve DYP sıralarından alkışlar) Kendilerini kutlar, ülkemiz ve ulusumuz için hayırlı ve başarılı olmasını dilerim.

BAŞKAN — Teşekkür konuşması için, Başbakan Sayın Mesut Yılmaz’ı kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. (ANAP sıralarından ayakta alkışlar, DYP sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 53'üncü Cumhuriyet Hükümeti olarak, biraz önce bize güven izhar eden Yüce Meclise şükranlarım, sunuyorum. *(ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Bugün ulaştığımız bu sonuçla, inanıyorum ki, Türk demokrasisi, zorlu bir sınavı daha başarıyla arkasında bırakmış olmaktadır. Daha önce de bu kürsüden ifade ettiğim gibi, üstlenmiş olduğumuz ağır sorumluluğun bilinci içerisinde, Yüce Meclisin bu güvenine layık olabilmek için elimizden gelen her türlü gayreti göstereceğimizi bir defa daha ifade ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum, *(ANAP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Cenabı Allah, Hükümetinizin, Meclisimizin ve milletimizin yardımcısı olsun. *(ANAP sıralarından ayakta alkışlar; DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkürler Sayın Başbakan.

Sayın milletvekilleri, gündemdeki konuları sırasıyla görüşmek için, 13 Mart 1996 Çarşamba günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 11.59

**Başbakan A. Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna verilen
oyların sonucu****(Kabul edilmiştir)**

<i>Program:</i>	08.03.1996
<i>Güvenoylaması:</i>	12.03.1996
<i>Üye Sayısı:</i>	550
<i>Kullanılan Oy:</i>	544
<i>Kabul Edenler:</i>	257
<i>Reddedenler:</i>	207
<i>Çekinserler:</i>	80
<i>Geçersiz Oylar:</i>	—
<i>Oya Katılmayanlar:</i>	6
<i>Açık Üyelikler:</i>	—

(Kabul Edenler)**ADANA**

Uğur Aksöz, İmren Aykut, M. Ali Bilici, İ. Cevher Cevheri, M. Halit Dağlı, Veli
Andaç Durak, Mustafa Küpeli

ADİYAMAN

Mahmut Nedim Bilgiç, Mahmut Bozkurt

AFYON

İsmet Attila, H. İbrahim Özsoy, Yaman Törüner, Nuri Yabuz

AĞRI

Cemil Erhan, Yaşar Eryılmaz

AKSARAY

Nevzat Köse, Sadi Somuncuoğlu

AMASYA

Aslan Ali Hatipoğlu, Ahmet İyimaya

ANKARA

İlhan Aküzüm, Nejat Arseven, Saffet Arıkan Bedük, Cemil Çiçek, Ünal Erkan,
Mehmet Gölhan, Ağâh Oktay Güner, İrfan Köksalan, Mehmet Sağdıç, Yücel
Seçkiner, İlker Tuncay

ANTALYA

Osman Berberoğlu, Hayri Doğan, Emre Gönensay, İbrahim Gürdal, Sami
Küçükbaşkan

ARDAHAN

Saffet Kaya

ARTVİN

Hasan Ekinci, Süleyman Hatinoğlu

AYDIN

Cengiz Altınkaya, Ali Rıza Gönül, Nahit Menteşe, İsmet Sezgin, Yüksel Yalova

BALIKESİR

Abdülbaki Ataç, Ahmet Bilgiç, Safa Giray, Hüsnü Sıvalıoğlu, İlyas Yılmazyıldız

BARTIN

Zeki Çakan, Köksal Toptan

BATMAN

Ataullah Hamidi, Faris Özdemir

BAYBURT

Ülkü Güney

BİLECİK

Bahattin Şeker

BİTLİS

Edip Safder Gaydalı, Kâmrân İnan

BOLU

Avni Akyol, Necmi Hoşver, Abbas İnceayan

BURDUR

Mustafa Çiloğlu, Yusuf Ekinci

BURSA

Abdülkadir Cenkçiler, Cavit Çağlar, İlhan Kesici, Feridun Pehlivan, Ali Osman Sönmez, Turhan Tayan, İbrahim Yazıcı

ÇANAKKALE

Mustafa Cumhur Ersümer, Nevfel Şahin, A. Hamdi Üçpınarlar

ÇANKIRI

Mete Bülğün, Ahmet Uyanık

ÇORUM

Bekir Aksoy

DENİZLİ

M. Kemal Aykurt, Mehmet Gözlükaya, Hasan Korkmazcan, Haluk Müftüler

DİYARBAKIR

Abdülkadir Aksu, Muzaffer Arslan, M. Salim Ensarioğlu, Sebgetullah Seydaoğlu, Salih Sümer

EDİRNE

Ümran Akkan, Evren Bulut

ELAZIĞ

Mehmet Ağar, Cihan Paçacı

ERZURUM

Zeki Ertugay, Necati Güllülü, İsmail Köse

ESKİŞEHİR

Mustafa Balcılar, Demir Berberoğlu, İbrahim Yaşar Dedelek

GAZİANTEP

Mehmet Batallı, Mustafa R. Taşar, Ünal Yaşar

GİRESUN

Burhan Kara, Yavuz Köymen, Ergun Özdemir, Rasim Zaimoğlu

GÜMÜŞHANE

Mahmut Oltan Sungurlu

HAKKÂRİ

Naim Geylani

HATAY

Abdülkadir Akgöl, Levent Mıstıkoğlu, Ali Uyar, Hüseyin Yayla

İĞDIR

Adil Aşırım, Şamil Ayrım

ISPARTA

Ömer Bilgin, A. Aykon Doğan, Erkan Mumcu, Halil Yıldız

İÇEL

Fevzi Arıcı, Halil Cin, Ali Er, Turhan Güven, Ayfer Yılmaz, Rüştü Kâzım Yücelen

İSTANBUL

Bülent Akarcalı, Meral Akşener, Yıldırım Aktuna, Sedat Aloğlu, Tayyar Altıkulaç, Ahat Andican, Refik Aras, Ali Coşkun, Tansu Çiller, Hüsnü Doğan, Halit Dumankaya, Hasan Tekin Enerem, Cefi Josef Kamhi, Yılmaz Karakoyunlu, M. Cavit Kavak, Hayri Kozakçıoğlu, Emin Kul, Yusuf Namıoğlu, Korkut Özal, Ali Talip Özdemir, Yusuf Pamuk, Güneş Taner, Şadan Tuzcu, Bahattin Yücel, Namık Kemal Zeybek

İZMİR

Turhan Arınç, Işın Çelebi, Hasan Denizkurdu, İ. Kaya Erdem, Gencay Gürün, Mehmet Köstepen, Metin Öney, Rüşdü Saraçoğlu, Işıl Saygın, Rıfat Serdaroğlu, Ufuk Söylemez, Süha Tanık

KAHRAMANMARAŞ

Esat Bütün, Ali Doğan, Mehmet Sağlam

KARABÜK

Şinasi Altınır

KARS

Y. Selahattin Beyribey, Sabri Güner

KASTAMONU

Murat Başesgioğlu, Nurhan Tekinel, Haluk Yıldız

KAYSERİ

Osman Çılsal, Ayvaz Gökdemir, İbrahim Yılmaz

KIRIKKALE

Hacı Filiz, Recep Mızrak

KIRKLARELİ

A. Sezai Özbek, Cemal Özbilen

KIRŞEHİR

Mehmet Ali Altın

KİLİS

Doğan Güreş

KOCAELİ

Bülent Atasayan, İsmail Kalkandelen, Hayrettin Uzun

KONYA

Ahmet Alkan, Necati Çetinkaya, Ali Günaydın, Mehmet Keçeciler, Mehmet Ali Yavuz

KÜTAHYA

İsmail Karakuyu, Mehmet Korkmaz

MALATYA

Miraç Akdoğan, Metin Emiroğlu

MANİSA

Abdullah Akarsu, Rıza Akçalı, Tevfik Diker, Ayseli Göksoy, Sümer Oral, Ekrem Pakdemirli, Yahya Uslu

MARDİN

Muzaffer Arıkan, Süleyman Çelebi, Mahmut Duyan, Ömer Ertaş

MUĞLA

İrfettin Akar, Lale Aytaman, Mustafa Dedeoğlu, Enis Yalın Erez

MUŞ

Necmettin Dede, Erkan Kemaloğlu

NEVŞEHİR

Abdülkadir Baş, Esat Kıratlıoğlu

NİĞDE

Doğan Baran, Akın Gönen, Ergun Özkan

ORDU

Mustafa Bahri Kibar, Nabi Poyraz, Refaiddin Şahin, Şükrü Yürür

RİZE

Avni Kabaoğlu, Ahmet Kabil, Ahmet Mesut Yılmaz

SAKARYA

Nevzat Ercan, Ertuğrul Eryılmaz, Ahmet Neidim, Ersin Taranoğlu

SAMSUN

Cemal Alişan, İrfan Demiralp, Nafiz Kurt, Biltekin Özdemir, Adem Yıldız

SİİRT

Nizamettin Sevgili

SİNOP

Kadir Bozkurt, Yaşar Topçu

SİVAS

Tahsin Irmak

ŞANLIURFA

Sedat Edip Bucak, Necmettin Cevheri, Seyit Eyyüpoğlu, Eyüp Cenap Gülpınar, M. Fevzi Şihanlıoğlu

ŞIRNAK

Bayar Ökten, Mehmet Tatar, Mehmet Sadi Yıldırım

TEKİRDAĞ

Nihan İlgün, Hasan Peker, Enis Sülün

TOKAT

Ali Şevki Erek, Metin Gürdere

TRABZON

Eyüp Aşık, Yusuf Bahadır, Ali Kemal Başaran, İbrahim Çebi

TUNCELİ

Kamer Genç

UŞAK

Yıldırım Aktürk, Hasan Karakaya

VAN

Mustafa Bayram, Şerif Bedirhanoglu, Mahmut Yılbaş

YALOVA

Cevdet Aydın, Yaşar Okuyan

YOZGAT

Yusuf Bacanlı, Lutfullah Kayalar, İsmail Durak Ünlü

ZONGULDAK

Veysel Atasoy, Ömer Barutçu

(Reddedenler)**ADANA**

Cevdet Akçalı, Yakup Budak, Sıtkı Cengil, Erol Çevikçe, İbrahim Ertan Yülek

ADİYAMAN

Ahmet Çelik, Ahmet Doğan, Celal Topkan

AFYON

Sait Açba, Osman Hazer

AĞRI

M.Sıddık Altay, Celal Esin, M. Ziyattin Tokar

AKSARAY

Mehmet Altınsoy, Murtaza Özkanlı

AMASYA

Cemalettin Lafı, Haydar Oymak

ANKARA

Yılmaz Ateş, Ahmet Bilge, Hasan Hüseyin Ceylan, Ali Dinçer, Ömer Ekinci, Eşref Erdem, Şaban Karataş, M. Seyfi Oktay, Önder Sav, Ahmet Tekdal, Rıza Ulucak, Ersönmez Yarbay

ANTALYA

Deniz Baykal, Arif Ahmet Denizolgun, Bekir Kumbul, Yusuf Öztop

ARDAHAN

İsmet Atalay

ARTVİN

Metin Arifağaoğlu

AYDIN

M. Fatih Atay, Muhammet Polat

BALIKESİR

İ. Önder Kırılı, İsmail Özgün

BATMAN

Alaattin Sever Aydın, Musa Okçu

BAYBURT

Suat Pamukçu

BİNGÖL

Kazım Ataoğlu, Hüsamettin Korkutata, Mahmut Sönmez

BİTLİS

Zeki Ergezen, Abdulhaluk Mutlu

BOLU

Feti Görür, Mustafa Yünlüoğlu

BURSA

Mehmet Altan Karapaşaoğlu, Cemal Külahlı, Yahya Şimşek, Ertuğrul Yalçınbayır

ÇANAKKALE

Ahmet Küçük

ÇANKIRI

İsmail Coşar

ÇORUM

Ahmet Aykaç, Zülfikâr Gazi, Yasin Hatiboğlu, Ali Haydar Şahin

DENİZLİ

Adnan Keskin, Ramazan Yenidede

DİYARBAKIR

Ferit Bora, Sacit Günbey, Seyyit Haşim Haşimi, Ömer Vehbi Hatipoğlu, Yakup Hatipoğlu

ELAZIĞ

Ömer Naimi Barım, Hasan Belhan, Ahmet Cemil Tunç

ERZİNCAN

Tevhit Karakaya, Mustafa Kul, Naci Terzi, Mustafa Yıldız

ERZURUM

Lütfü Esengün, Abdulilah Fırat, Ömer Özyılmaz, Aslan Polat, Şinasi Yavuz

ESKİŞEHİR

Hanifi Demirkol

GAZİANTEP

Nurettin Aktaş, Hikmet Çetin, Kahraman Emmioğlu, Mehmet Bedri İncetahtacı

GİRESUN

Turhan Arçelik

GÜMÜŞHANE

Lütfi Doğan

HATAY

Fuat Çay, Süleyman Metin Kalkan, Nihat Matkap, Atila Sav, Mehmet Silay

İSPARTA

Mustafa Köylü

İÇEL

Oya Araslı, Mehmet Emin Aydınbaş, Saffet Benli, D. Fikri Sağlar

İSTANBUL

Azmi Ateş, Mustafa Baş, Mukadder Başegmez, Gürcan Dağdaş, Süleyman Arif Emre, Ekrem Erdem, Mehmet Fuat Fırat, Algan Hacaloğlu, Metin Işık, İsmail Kahraman, Hüseyin Kansu, Ercan Karakaş, Ahmet Güryüz Ketenci, Göksal Küçükali, Aydın Menderes, Mehmet Moğultay, Ali Oğuz, Altan Öymen, Mehmet Sevigen, Mehmet Ali Şahin, Ali Topuz, Osman Yumakoğulları, Bahri Zengin

İZMİR

Ali Rıza Bodur, Sabri Ergül, Aydın Güven Gürkan, Birgen Keleş, Sabri Tekir, İsmail Yılmaz

KAHRAMANMARAŞ

Hasan Dikici, Avni Doğan, Ahmet Dökülmez, Mustafa Kamalak, Ali Şahin

KARABÜK

Hayrettin Dilekcan

KARAMAN

Abdullah Özbek, Zeki Ünal

KARS

Zeki Karabayır

KASTAMONU

Fethi Acar

KAYSERİ

Memduh Büyükkılıç, Abdullah Gül, Nurettin Kaldırımçı, Salih Kapusuz

KIRIKKALE

Kemal Albayrak, Mikail Korkmaz

KIRKLARELİ

İrfan Gürpınar

KIRŞEHİR

Cafer Güneş, Mustafa Kemal Ateş

KOCAELİ

Necati Çelik, Şevket Kazan, Onur Kumbaracıbaşı, Osman Pepe

KONYA

Hüseyin Arı, Nezir Büyükcengiz, Veysel Candan, Remzi Çetin, Necmettin Erbakan, Abdullah Gencer, Teoman Rıza Güneri, Hasan Hüseyin Öz, Mustafa Ünalı, Lütfi Yalman

KÜTAHYA

Ahmet Derin, Metin Perli

MALATYA

Oğuzhan Asiltürk, Yaşar Canbay, Ayhan Fırat, Fikret Karabekmez, M. Recai Kutun

MANİSA

Bülent Arınç, Erdoğan Yetenç

MARDİN

Fehim Adak, Hüseyin Yıldız

MUĞLA

Zeki Çakıroğlu

MUŞ

Nedim İlci, Sabahattin Yıldız

NEVŞEHİR

Mehmet Elkatmış

NİĞDE

Mehmet Salih Katırcıoğlu

ORDU

Hüseyin Olgun Akın, Mustafa Hasan Öz

RİZE

Şevki Yılmaz

SAKARYA

Nezir Aydın, Cevat Ayhan

SAMSUN

Ahmet Demircan, Murat Karayalçın, Latif Öztekin, Musa Uzunkaya

SİİRT

Ahmet Nurettin Aydın, Mehmet Emin Aydın

SİVAS

Musa Demirci, Mahmut Işık, Temel Karamollaoğlu, Abdullatif Şener

ŞANLIURFA

İbrahim Halil Çelik, Zülfükar İzol, Ahmet Karavar, Abdülkadir Öncel

TOKAT

Abdullah Arslan, Ahmet Fevzi İnceöz, Bekir Sobacı, Şahin Ulusoy

TRABZON

Kemalettin Göktaş, Şeref Malkoç, İsmail İlhan Sungur

TUNCELİ

Orhan Veli Yıldırım

VAN

Maliki Ejder Arvas, Fethullah Erbaş, Şaban Şevli

YOZGAT

İlyas Arslan, Kazım Arslan, Abdullah Örnek

ZONGULDAK

Necmettin Aydın

(Çekimserler)**ADANA**

İbrahim Yavuz Bildik, Mehmet Büyük Yılmaz, Tuncay Karaytuğ, Arif Sezer

AFYON

Kubilay Uygun

ANKARA

Gökhan Çapoğlu, Mehmet Ekici, Aydın Tümen, Hikmet Uluğbay

ANTALYA

Metin Şahin

AYDIN

Sema Pişkinsüt

BALIKESİR

Tamer Kamber, Mustafa Güven Karahan

BARTIN

Cafer Tufan Yazıcıoğlu

BİLECİK

Şerif Çin

BOLU

Mustafa Karşhoğlu

BURDUR

Kâzım Üstüner

BURSA

Yüksel Aksu, Ali Rahmi Beyreli, Hayati Korkmaz

ÇANAKKALE

Hikmet Aydın

ÇORUM

Hasan Çağlayan

DENİZLİ

Hilmi Develi

EDİRNE

Mustafa İlimen, Erdal Kesebir

ESKİŞEHİR

Necati Albay, Mahmut Erdir

GAZİANTEP

Ali İlksoy, Mustafa Yılmaz (İ. A.)

HATAY

Ali Günay

İÇEL

Abdülbaki Gökçel, Mustafa İstemihan Talay

İSTANBUL

Ziya Aktaş, Mehmet Aydın, Nami Çağan, Bülent Ecevit, Osman Kılıç, Mehmet Tahir Köse, H. Hüsamettin Özkan, Mehmet Cevdet Selvi, Ahmet Tan, Bülent Tanla, Zekeriya Temizel, Erdoğan Toprak

İZMİR

Veli Aksoy, Şükrü Sina Gürel, Atilla Mutman, Ahmet Piriştina, Hakan Tartan, Zerrin Yenice

KARABÜK

Erol Karan

KARAMAN

Fikret Ünlü

KARS

Çetin Bilgir

KASTAMONU

Hadi Dilekçi

KAYSERİ

İsmail Cem, Recep Kırış

KIRKLARELİ

Necdet Tekin

KOCAELİ

Halil Çalık, Bekir Yurdağöl

KONYA

Abdullah Turan Bilge

KÜTAHYA

Emin Karaa

MANİSA

Hasan Gülay, Cihan Yazar

MUĞLA

Fikret Uzunhasan

ORDU

İhsan Çabuk, Müjdat Koç

SAKARYA

Teoman Akgür

SAMSUN

Ayhan Gürel, Yalçın Gürtan

SİNOP

Metin Bostancıoğlu

SİVAS

Nevzat Yanmaz, Muhsin Yazıcıoğlu

TEKİRDAĞ

Fevzi Aytekin, Bayram Fırat Dayanıklı

TOKAT

Hanefi Çelik

TRABZON

Hikmet Sami Türk

UŞAK

Mehmet Yaşar Ünal

ZONGULDAK

Tahsin Boray Baycık, Hasan Gemici, Mümtaz Soysal

(Oya Katılmayanlar)

ADANA

Orhan Kavuncu

ANKARA

Halis Uluç Gürkan (Bşk. V.)

HAKKÂRİ

Mustafa Zeydan

İSTANBUL

Necdet Menzir

KIRŞEHİR

Ömer Demir

KÜTAHYA

Mustafa Kalemli (Başkan)

Erbakan Hükümeti
28.06.1996-30.06.1997

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Necmettin ERBAKAN (Konya, RP) 28.06.1996-30.06.1997

Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Tansu ÇİLLER (İstanbul, DYP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Fehim ADAK (Mardin, RP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Nevzat ERCAN (Sakarya, DYP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Abdullah GÜL (Kayseri, RP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Işıl Saygın (İzmir, DYP) 28.06.1996-17.05.1997

Devlet Bakanı

Sabri TEKİR (İzmir, RP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Nafiz KURT (Samsun, DYP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Mehmet ALTINSOY (Aksaray, RP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Namık Kemal ZEYBEK (İstanbul, DYP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Lütfü ESENGÜN (Erzurum, RP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Mehmet Selim ENSARİOĞLU
(Diyarbakır, DYP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Ahmet Cemil TUNÇ (Elazığ, RP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Bekir AKSOY (Çorum, DYP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Gürcan DAĞDAŞ (İstanbul, RP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Ufuk SÖYLEMEZ (İzmir, DYP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Teoman Rıza GÜNERİ (Konya, RP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Ayfer YILMAZ (İçel, DYP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Sacit GÜNBEY (Diyarbakır, RP) 28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Bahattin ŞEKER (Bilecik, DYP)

28.06.1996-30.06.1997

Devlet Bakanı

Ahmet DEMİRCAN (Samsun, RP)

28.06.1996-30.06.1997

Adalet Bakanı

Şevket KAZAN (Kocaeli, RP)

28.06.1996-30.06.1997

Milli Savunma Bakanı

Turhan TAYAN (Bursa, DYP)

28.06.1996-30.06.1997

İçişleri Bakanı

Mehmet AĞAR (Elazığ, DYP)

28.06.1996-08.11.1996

Meral AKŞENER (İstanbul, DYP)

08.11.1996-30.06.1997

Maliye Bakanı

Abdülattif ŞENER (Sivas, RP)

28.06.1996-30.06.1997

Milli Eğitim Bakanı

Mehmet SAĞLAM (K. Maraş, DYP)

28.06.1996-30.06.1997

Bayındırlık ve İskan Bakanı

Cevat AYHAN (Sakarya, RP)

28.06.1996-30.06.1997

Sağlık Bakanı

Yıldırım AKTUNA (İstanbul, DYP)

28.06.1996-26.04.1997

İsmail KARAKUYU (Kütahya, DYP)

13.05.1997-30.06.1997

Ulaştırma Bakanı

Ömer BARUTÇU (Zonguldak, DYP)

28.06.1996-30.06.1997

Tarım ve Köy İşleri Bakanı

Musa DEMİRCİ (Sivas, RP)

28.06.1996-30.06.1997

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Necati ÇELİK (Kocaeli, RP)

28.06.1996-30.06.1997

Sanayi ve Ticaret Bakanı

Yalım EREZ (Muğla, DYP)

28.06.1996-26.04.1997

Ali Rıza GÖNÜL (Aydın, DYP)

13.05.1997-30.06.1997

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Mehmet Recai KUTAN (Malatya, RP)

28.06.1996-30.06.1997

Kültür Bakanı

İsmail KAHRAMAN (İstanbul, RP)

28.06.1996-30.06.1997

Turizm Bakanı

Bahattin YÜCEL (İstanbul, DYP)

28.06.1996-13.06.1997

Orman Bakanı

Mehmet Halit DAĞLI (Adana, DYP)

28.06.1996-30.06.1997

Çevre Bakanı

Ziyattin TOKAR (Ağrı, RP)

28.06.1996-30.06.1997

Koalisyon Protokolü

(RP-DYP)

GİRİŞ

Türkiye içerde ve dışarıda acil çözüm bekleyen sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunların çözümü ve önüne çıkan tarihi fırsatların değerlendirilmesi için güçlü, istikrarlı ve kararlı bir siyasi iradeye ihtiyaç vardır.

24 Aralık 1995’de yapılan Milletvekili Genel Seçimleri parçalı bir parlamento aritmetiği ortaya çıkarmıştır. Bu aritmetik hiçbir partiye tek başına iktidar imkânı vermemekte; dolayısıyla hiçbir partinin ilkelerini ve programını uygulama fırsatı tanımamaktadır.

Demokrasi bir uzlaşma rejimidir. İlkeler ve programlar etrafında sağlam bir uzlaşma, Türkiye’nin ihtiyacı olan istikrarın ön şartıdır. 24 Aralık seçimlerinden sonra vücut bulan ANAP-DYP azınlık koalisyonu, bu uzlaşmanın sağlam esaslara dayanması gereğini bir tecrübe olarak göstermiştir.

RP ile DYP bu tecrübenin ışığında, Türkiye’nin ihtiyacı olan istikrarı sağlayarak, iç ve dış sorunlara karşı ihtiyaç duyulan siyasi iradeye sahip olacak bir koalisyon hükümeti kurmaya karar vermişlerdir. Her iki parti, programlarının, hedeflerinin farklı olduğunun bilincindedir.

Koalisyon hükümeti, Anayasamızda ifadesini bulan ilkelerden hareketle ortak bir programı ve ortak hedefleri, ilim, akıl, tecrübe, milletimizin faydası ve temel insan haklarına saygı ilkelerine göre ve uzlaşma mantığı ile gerçekleştirecektir.

Türkiye Cumhuriyetinin demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olması, Atatürk ilkeleri, iki parti arasında vazgeçilmez ortak uzlaşma zeminini teşkil etmektedir.

Bu zemin üzerinde,

Milli ve manevi değerlere bağlı olmayı,

Din ve vicdan hürriyeti, teşebbüs hürriyeti ve düşünce hürriyetinin demokrasimizin vazgeçilmez unsurları olduğunu her iki parti de temel bir kabul olarak ortaya koyarlar.

Devleti yeniden yapılandırarak çağın ve ülkemizin ihtiyaçlarına uyumlu hale getirilmesini temel hedeflerimiz olarak telakki ediyoruz.

Bu anlayış içinde RP ve DYP olarak kuracağımız ortak hükümet; Anayasa değişikliğinin zorunlu kıldığı uyum yasalarını çıkartmak, nüfus sayımını yapmak, seçmen yazımını yapmak, hızla bozulan ekonomik yapıyı düzeltici istikrar tedbirlerini almak ve aşağıdaki hedefleri gerçekleştirmek üzere anlaşmış bulunmaktadır.

1. GÜVENLİK VE İÇBARİŞ

Dış kaynaklı bölücü terör, iç güvenliğimizi tehdide devam etmektedir. Anayasamızda yer alan esaslar ve bilhassa üniter-millî devlet yapısı muhafaza edilerek terörle; içte ve dışta kararlılıkla mücadele edilecektir.

Terörle mücadelenin manevi ve psikolojik boyutu ihmâl edilmeyecek bu mücadeleyi yürüten güvenlik güçlerimizi zaafa düşürecek tartışmalara mahal verilmeyecektir.

Doğu ve Güneydoğu bölgesinde yaşayan insanlarımıza refah ve huzur getirecek bütün ekonomik ve sosyal tedbirler alınacaktır. Birlik, beraberlik ve kardeşlik duyguları pekiştirilecektir.

Olağanüstü hal, gerekli tedbirler alınarak kaldırılacaktır.

2. EKONOMİ POLİTİKALARI

Ekonomide, güven ortamının tesisi ve serbest piyasa ekonomisinin tüm şartlarını sağlayacak ortamın gerçekleştirilmesi ana hedeftir.

Ekonomik kalkınmada temel esas rant ekonomisinden üretim ekonomisine geçiş olacaktır.

a) Ekonomik İstikrara Yönelik Tedbirler

Enflasyonla ciddi bir mücadele yapılacak ve istikrarlı büyüme sağlanacaktır.

Gerçekçi kur politikası izlenecektir.

Adaletli bir vergi düzeni oluşturulacak, üretim faktörleri üzerindeki vergi yükü hafifletilecektir.

Altyapı yatırımlarına öncelik verilecektir.

Sermaye piyasası daha şeffaf bir yapıya kavuşturulacaktır.

Bankacılık ve sigortacılık başta olmak üzere finans sektöründe öncelikli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Kamu yatırımlarında; sağlık ve eğitim sektörlerine, bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesine ağırlık verilecektir.

- Yabancı sermaye konusunda liberal politikalar uygulanacaktır.

Teşvik politikaları; yeni istihdam imkânlarını geliştirecek, küçük ve orta ölçekli işletmeleri destekleyecek, kalkınmada öncelikli yörelerin gelişmesine katkıda bulunacak ve gümrük birliğinin gerektirdiği rekabete uyumu sağlayacak şekilde uygulanacaktır.

KOBİ'ler desteklenecek, AR-GE faaliyetleri geliştirilecektir.

Gelir dağılımının istikrarlı bir şekilde iyileştirilmesi sağlanacaktır.

b) Özelleştirme

Devletin ekonomide ticari ve üretici faaliyetleri yerine asli fonksiyonları olan adalet, güvenlik ve altyapı yatırımlarına zaman ve kaynak sağlamak amacıyla özelleştirme faaliyetlerine hızla devam edilecektir.

- Ancak, özelleştirilmesi zaman alacak olan "KİT"lerin özel sektör ilkelerine uygun olarak verimli çalışmalarını sağlayacak münasip düzenlemelerin yapılması da sağlanacaktır.

Özelleştirme şeffaflık içinde gerçekleştirilecektir.

Enerji, Ulaştırma ve Telekomünikasyon kuruluş ve hizmetlerinin özelleştirilmesine dair yasal düzenlemeler geciktirilmeden yapılacaktır.

c) Tarım Politikası

Üretimin iç ve dış ihtiyaca göre yönlendirilmesi teşvik edilecektir.

Tarım satış kooperatifleri Birliklerinin yönetimi özerkleştirilecektir.

Üretimin yönlendirilmesi, pazarlanması, üreticilere hizmet götürülmesi konularında faaliyet gösterecek olan üretici birliklerinin kurulması özendirilecektir.

Tarım ve hayvancılıkta Dünya fiyatları esas alınarak Denge ve eşit fiyat tatbi-katına geçilecektir.

Hayvancılık sektörüne özel önem verilecek, bu alanda gerekli tedbirler alınacaktır.

Ziraat Odaları demokratik bir yönetim yapısına kavuşturulacak ve etkinliği sağlanacaktır.

d) Temel Alt Yapı Hizmetleri

Altyapı Sektöründe; yap-işlet-devret modeli başta olmak üzere yeni finansman modelleri uygulamaya konulacaktır.

Enerji darboğazının giderilmesi için ucuz ve hızlı üretimi gerçekleştirici tedbirler alınacak, nükleer santraller kurulacaktır.

Yerel yönetimlerle işbirliği içine girerek çöp santralleri kurulacak, böylece temizliğin yanında az olsa enerji üretilecektir.

Yurt içi ve yurt dışında petrol arama faaliyetlerine hız verilecektir.

- Madencilik sektöründe verimli işletmeciliğin gerçekleştirilmesi amacıyla gerekli imkânlar sağlanacaktır.

Devlet, kömür ve diğer maden işletmeciliğinde gerekli sosyal ve teknik altyapı düzenlemelerini yapacak, uygun olanlar özelleştirilecektir.

Ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasına, altyapılarının geliştirilmesine, verimliliğin artırılmasına önem verilecektir.

3. GÜMRÜK BİRLİĞİ

Gümrük birliği ve Ankara anlaşması ile amaçlanan nihai hedeflere ulaşılabilmesi için yasal düzenlemeler dahil, gerekli çalışmalar yapılacak, bu meyanda ülkenin hak ve menfaatlerinin korunması için gerekli tedbirler alınacaktır.

4. DEVLETİN YENİDEN YAPILANMASI

Devletin yeniden yapılanmasında hizmetin gerekli kıldığı büyüklükte verimli bir devlet yapısına geçilmesi temel hedefimizdir. Bu itibarla, devletin ekonomik faaliyetlerinden çekilmesi asli görevlerine dönmesi ana kuraldır.

Herkes devlet hizmetlerinden yararlandığı ölçüde bedel ödeyecek, bu prensibin uygulanmasında ödeme gücü olmayanlar, sakatlar, özür-lül-er, kimsesizler korunacaktır.

Yeni bir kamu personeli rejimi yürürlüğe konacaktır.

- Devlette israf önlenecektir.

a) Hukuk

Adalet hizmetlerinin adil, hızlı ve etkin olması için düzenlemeler yapılacaktır.

Kişi hakları ve hak arama hakkı ön planda tutulacak, bu alandaki bütün engeller kaldırılacaktır.

Yürürlükteki yasaların eskimiş ve günün şartlarına cevap vermeyen yönleri taranacak ve bu alanda gerekli düzenlemeler hızla yapılacaktır.

b) Eğitim

Eğitimde, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmi düşünceye sahip, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü, laik, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amacımızdır.

Zorunlu eğitim, 8 yıla çıkarılacak, öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli meslek alanlarında eğitim görebilmeleri için ilköğretimin ikinci kademesinde yönlendirme sistemine işlerlik kazandırılacaktır.

YÖK yeniden düzenlenecek ve sadece koordinasyonun sağlanmasından sorumlu bir yapıya kavuşturulacaktır.

Üniversiteye girişteki yığılmaların önlenmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. Vakıf üniversitelerinin kurulması teşvik edilecek, özel üniversitelerin kurulması için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

c) Sağlık

Devlet, temel sağlık hizmetlerini bedelsiz olarak sunmaya devam edecektir.

Sağlık sigortası sisteminin yaygınlaştırılmasına paralel olarak hastaneler özelleştirilecektir.

Prensip olarak herkesin pirim ödeyeceği sağlık sigorta sistemine aşamalı bir şekilde geçilecek, pirim ödeme gücü olmayanların pirimi devletçe kurulacak bir fon tarafından karşılanacaktır.

d) Sosyal Güvenlik

Sosyal güvenlik kurumlarının Sigorta hizmetleri, ilke olarak nimet-külfet dengesi içinde ve kendi finansman imkânları ile karşılanacak, karşılığı ödenmemiş sigorta hizmetleri verilmesinden kaçınılacaktır.

Emekli sandığı, SSK ve Bağ-Kur zaman içinde bir çatı altında toplanacaktır. Ayrıca çalışanların emeklilik işlemleri ve tasarrufları özel sigorta şirketleri ve özel emeklilik fonları aracılığı ile yürütülmesi özendirilecektir.

e) Yerel Yönetimler

Merkezi idare ile mahalli idareler arasında görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımının temel esaslarını belirleyen çerçeve yasa çıkartılacaktır.

Merkezi idare tarafından yürütülen mahalli hizmetlere ilişkin görev ve yetkilerin mahalli idarelere devri sağlanacak, mahalli idarelerin idari ve mali yapıları ile denetimlerinin esas ve usulleri belirlenecektir.

Mahalli idarelerin gelir kaynakları, kamu hizmetlerine imkân verecek şekilde düzenli ve sürekli hale getirilecektir.

f) Devletin Şeffaflaşması ve Yolsuzlukla Mücadele

Devletin yönetiminde şeffaflık ve açıklık esastır.

Bunun sağlanması için her türlü tedbir ve mevzuat geliştirilecektir.

T.B.M.M.'nin denetleme görevini gereğince sürdürebilmesini teminen, bu denetlemelerin partizanca, politik maksatlarla ve kişilerin haysiyet ve şereflerini rencide edici amaca yönelik olması engellenecek, ancak esas amaç olan yasalara aykırı davranışları ortaya koymak için işbirliği ve gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

g) Kentleşme ve Çevre

Başta kamu arazileri olmak üzere, modern şehirleşme esaslarına göre alt yapısı hazır planlı arsa üretilecek ve toplu konut uygulamalarıyla konut açığının giderilmesine çalışılacaktır.

Kent planlamalarında, çevre düzeni, imar planlarına uygun olarak hazırlanacaktır.

Çevrenin korunması ekonomik, ticari, sosyal ve siyasal açılardan birbiriyle uyumlu ve bütünlüşmüş bir biçimde ele alınacaktır.

5. SOSYAL POLİTİKA

İşsizliğin azalması, aile, kadın ve gençlik sorunlarına gereken ilginin gösterilmesi, ana çocuk sağlığına önem verilmesi, orta direğin güçlendirilmesi, gelir dağılımının iyileştirilmesi, esnaf ve sanatkârlarımızın, emekli ve yoksulların meselelerinin çözümü vazgeçilmez hedeflerimizdir. Bu cümleden olarak kadınlarımızı kendi uğraş alanlarında iş ve istihdam sağlayıcı projeleri uygulamaya koyacak bir teşkilatın kurulması temin edilecektir.

a) Turizm

Turizmin gelişmesine azami özen ve gayret gösterilecektir.

b) Kültür

Milli kültürümüzün korunması geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması temel ilke-mizdir.

Kültür varlıklarımızın korunması ve tanıtılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

c) Din ve Vakıf Hizmetleri

Bütün siyasi görüş ve düşüncelerin üstünde tutarak, milletçe dayanışma ve bütünlüşmeyi amaç edinerek din hizmetlerine önem verilecektir.

Din hizmeti sunan görevlilerin her türlü siyasi düşünce ve tesirlerin dışında tutulması konusundaki hassasiyet korunacaktır.

Vakıfların çalışmaları teşvik edilecek, vakıfların, gayeleri dışında kullanımı ön-
lenecektir. Vakıf eserlerinin korunması için azami gayret gösterilecektir.

6. DIŞ POLİTİKA

Türkiye'nin dış politika alanında hedef ve amacı dünyada, bölgede, ülkede ba-
rışın muhafazasıdır.

Dış ülkelerle ilişkilerimiz dostluk, iyi komşuluk ve karşılıklı işbirliği esasları
çerçevesinde yürütülecektir.

- Hem batılı ülkelerle, hem de manevi ve tarihi değerlerle bağlı olduğumuz
İslam Ülkeleri, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Balkan ülkeleri ile işbirliği daha
da geliştirilecektir.

Yurt dışındaki vatandaşlarımızın haklarının korunmasına azami özen göste-
rilecektir.

Türkiye'nin taraf olduğu bütün uluslararası antlaşmalara ve stratejik antlaş-
malara bağlı kalınacaktır. Ancak bu anlaşmaların milli güvenlik ve milli menfaatler
aleyhine tatbikine meydan verilmeyecektir.

7. DEMOKRASİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ

Kanun önünde eşitlik, hukukun üstünlüğü, temel hakların güvence altına alın-
ması, devletin vatandaşa hükmeden değil, hizmet eden hale getirilmesi, sivil top-
lum örgütlenmesine ağırlık verilmesi önde gelen hedeflerimizdendir.

İfade ve fikir hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti ve teşebbüs hürriyetinin daha
da kökleşmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

8. Atama ve görevlendirmelere ilişkin işlemlerde; Başbakan Yardımcısının da
imzasını gerektirecek kanuni değişiklik yapılacaktır. Söz konusu kanuni değişiklik
yapılıncaya kadar, Başbakanın imzasını gerektiren atama ve görevlendirmeler, Baş-
bakan Yardımcısının da imzası alınmak suretiyle; Başbakan onayı ile yapılanlar iki-
li; halen ikili kararname ile yapılan atamalar üçlü; halen üçlü kararname ile yapılan
atamalar da dördümlü kararname ile yapılacaktır.

9. Hükümetin güvenoyu almasını takiben taraflar öncelikle çıkarılması gerekli
yasaları tespit ederek, bunların yasalaşması için gerekli çabayı göstereceklerdir. Bu
cümleden olarak, Anayasamızın zorunlu kıldığı uyum yasaları çıkarılacak, Hükü-
met icraatı bir seçim hükümeti anlayışı ile değil bir çözüm hükümeti anlayışıyla bo-
zulan ekonomik dengeleri hızla düzeltecek, halkın beklediği hizmetleri ve değişimi
gerçekleştirecek şekilde çalışacaktır. Ancak koalisyon ortakları gerektiğinde ülkeyi
uygun bir tarihte seçime götürecektir.

10. Başbakanlık eşit süreli, dönüşümlü olacaktır.

11. UYGULAMA ESASLARI VE EKLER:

Bu protokolün ekleri, protokol metnine dahildir.

Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN
RP Genel Başkanı

Prof. Dr. Tansu ÇİLLER
DYP Genel Başkanı

İCRA BAKANLIKLARININ PARTİLERE DAĞILIMI

RP

Adalet Bakanlığı
Maliye Bakanlığı
Bayındırlık İmar İskân Bakanlığı
Tarım Bakanlığı
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Kültür Bakanlığı
Çevre Bakanlığı
Turizm Bakanlığı

DYP

Milli Savunma Bakanlığı
Dışişleri Bakanlığı
İçişleri Bakanlığı
Milli Eğitim Bakanlığı
Sağlık Bakanlığı
Orman Bakanlığı
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Ulaştırma Bakanlığı

BAĞLI VE İLGİLİ KURULUŞLARIN PARTİLERE GÖRE DAĞILIMI

RP

Vakıflar Genel Müdürlüğü
GAP İdaresi Başkanlığı
Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
Sosyal Hizmetler ve Ç.E.K, Genel Müdürlüğü.
Devlet Personel Dairesi Başkanlığı
Yüksek Denetleme Kurulu Başkanlığı
Danıştay
Çay-Kur Genel Müdürlüğü
TODAİE
DİE Başkanlığı
TÜBİTAK
Milli Prodüktüvite Merkezi

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü

Etibank (Madencilik)

Kıbrıs ve Türki Devletler

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanlığı

İnsan Hakları Müsteşarlığı

Denizcilik Müsteşarlığı

Ziraat Bankası

Vakıflar Bankası

Kalkınma Bankası

Halk Bankası

DYP

Diyanet İşleri Başkanlığı

DPT Müsteşarlığı

Hazine Müsteşarlığı

Dış Ticaret Müsteşarlığı

Gümrük Müsteşarlığı

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü

Kadın Statüsü ve Hizmetleri Müsteşarlığı

Aile Araştırma Kurumu

Tekel Genel Müdürlüğü

SPK Başkanlığı

Anadolu Ajansı

Atatürk Kültür Dil ve Tarih Y.K.Bşk.

Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü

TSEK.Başkanlığı

Tapu Kadastro Gn. Müdürlüğü

Gençlik Spor Genel Müdürlüğü

Futbol Federasyonu

Milli Piyango Gn. Md.

Eximbank

Emlak Bankası

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 20 Cilt 7 Birleşim 70
Sayfa 524-539
03.07.1996 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Mustafa Kalemli*

KÂTİP ÜYELER: *Ünal Yaşar (Gaziantep)*

Salih Kapusuz (Kayseri)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Başbakan Sayın Necmettin Erbakan tarafından kurulmuş bulunan Bakanlar Kurulunun Programı okunacaktır.

Bakanlar Kurulu Programını okumak üzere, Başbakan Sayın Necmettin Erbakan'ı kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. *(RP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Bakanlar Kurulu üyelerimiz ve şahsım adına, Yüce Meclisi en derin saygılarımla selamlıyorum. Önümüzdeki dönemin milletimize ve ülkemize hayırlı olmasını diliyorum.

Konuşmamın hemen başlangıcında bir hatırlatma yapmak ihtiyacındayım. Hükümet Programı olarak şu anda okuduğum metin geçerlidir. Maalesef, basılan ve dağıtılan metinlerde bazı matbaa hataları söz konusu olmuştur; bundan dolayı özür diliyorum.

7 Haziran 1996 tarihinde, Sayın Cumhurbaşkanı, yeni Hükümeti kurma görevini şahsıma tevdi ettiler. Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi arasındaki görüşmeler anlaşmayla sonuçlandı ve Sayın Cumhurbaşkanı'nca onaylanan 54'üncü Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına, Hükümet Programını Yüce Heyetinize arz etmek üzere huzurlarınızdayım.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Türkiye'miz, içeride ve dışarıda acil çözüm bekleyen sorunlarla karşı karşıyadır. Bu sorunların çözümü ve önüne çıkan tarihî fırsatların değerlendirilmesi için, güçlü, istikrarlı ve kararlı bir siyasî iradeye ihtiyaç olduğunu bilhassa belirtmek istiyorum. Esasen, cumhuriyetimizin kuruluşunun 73'üncü yılında 54'üncü Hükümetin kurulması ve hükümetlerin ortalama görev süreleri de, bize, siyasî istikrarın ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermektedir. Halbuki, 24 Aralık 1995'te yapılan milletvekili genel seçimleri, parçalı bir Parlamento aritmetiği ortaya çıkarmış, bu aritmetik, hiçbir partiye tek başına iktidar

imkânı vermemiş ve dolayısıyla, hiçbir partinin, tek başına, ilkelerini ve programını uygulamasına fırsat tanımamıştır.

Bununla beraber, demokrasi, bir uzlaşma rejimidir. İlkeler ve programlar etrafında sağlam bir uzlaşma, Türkiye'nin ihtiyacı olan istikrarın ön şartıdır. 24 Aralık seçimlerinden sonra vücut bulan ANAP-DYP Azınlık Koalisyonu, bu uzlaşmanın sağlam esaslara dayanması gerektiğini bir tecrübe olarak göstermiştir.

İşte, Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi, bu tecrübenin ışığında, Türkiye'nin ihtiyacı olan istikrarı sağlayarak, iç ve dış sorunlara karşı ihtiyaç duyulan siyasi iradeye sahip olan bu Koalisyon Hükümetini kurmuşlardır. Her iki parti, programlarının, hedeflerinin farklı olduğunun bilincindedirler; ama ülkemize ve halkımıza hizmet için, ulusumuzun beklediği uzlaşmayı yapmışlardır.

24 Aralık 1995 seçimlerinde Parlamente'ya en fazla üye kazanarak giren ülkemizin en büyük iki partisinin (Refah Partisi ve Doğru Yol Partisinin) uzlaşarak bu Hükümetimizi kuraları, sadece Türkiye'yi bir hükümet krizinden kurtarma olayı değil, aynı zamanda, demokrasimizin bir zaferidir; ülkemizde özlenen devlet ve millet kaynaşmasının ve toplumsal uzlaşmanın çok önemli bir adımıdır; ülkemiz için çok hayırlı ve faydalı bir gelişmedir.

Değerli milletvekilleri, Hükümetimiz, Anayasamızda ifadesini bulan ilkelerden hareketle, ortak bir programı ve hedefleri, ilim, akıl, tecrübe, milletimizin faydası ve temel insan haklarına saygı ilkelerine göre ve uzlaşma mantığıyla gerçekleştirecektir.

Türkiye Cumhuriyetinin, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olması, Atatürk ilkeleri, Koalisyon Hükümetinin vazgeçilmez ortak uzlaşma zeminini teşkil edecektir.

Bu zemin üzerinde, millî ve manevî değerlere bağlı olmayı, din ve vicdan hürriyeti, teşebbüs hürriyeti ve düşünce hürriyetinin, demokrasimizin vazgeçilmez unsurları olduğunu, Hükümetimiz, temel bir kabul olarak ortaya koymuştur. *(RP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; göreve başlarken, milletimizin, Hükümetimizden, ülkemizin ve halkımızın temel meseleleri olan terör, göç, işsizlik, geçim sıkıntısı, köylü, işçi, memur, esnaf, emekli ve muhtaç vatandaşlarımızın refah seviyesinin yükseltilmesi, kamu maliyesinin güçlendirilmesi, dış ticaret açığının kapatılması, yatırımların hızlandırılması, devletin yeniden yapılandırılması meselelerinin nihayet çözüme kavuşturulmasını ve dış ilişkilerimizdeki aleyhimizde gelişmenin önlenerek şahsiyetli bir dış politika takip olunmasını istediğini ve beklediğini çok iyi biliyoruz ve yine, göreve başlarken, ülkemiz halkının, Hükümetimizden, güçlü ve müreffeh Türkiye'yi gerçekleştirecek bir değişim hükümeti olmamızı beklediğini ve özlediğini de çok iyi biliyoruz.

İşte, Hükümetimiz, halkımızın bu beklentilerine cevap vermek için, heyecan, inanç ve azimle kurulmuş bir Hükümettir.

Bu Programımızda asıl amacımız, halkımızın, bürokrasimizin ve bütün üretim kesimlerimizin beklediği, özlediği huzuru, umudu ve güveni kendilerine vermektir.

Bundan dolayıdır ki, devletin yeniden yapılandırılarak çağın ve ülkemizin ihtiyaçlarına uyumlu hale getirilmesini temel hedefimiz olarak telakki ediyoruz.

Milletimizin önünde büyük fırsatlar vardır; ancak, aşılması gereken zorluklar da mevcuttur. Bu dönemde, hoşgörü, işbirliği, dayanışma ve uzlaşmaya her zaman-
kinden daha fazla ihtiyacımız vardır.

Böyle önemli tarihî bir dönemde, ülkemizin sahip olduğu insan potansiyelin-
den ve diğer sayısız zenginliklerden, tarihî ve coğrafi avantajlardan en üst düzeyde yararlanabilmek ve milletlerarası gelişmişlik yarışında ön sıralarda yer almak için doğru ve sağlıklı politikaları izlemekte, gerçekçi çözümleri üretmekte kararlı oldu-
ğumuzu açıkça ifade etmekte fayda görüyorum.

Vatandaşımızın önündeki her türlü engeli kaldırmaya, insanlarımızın yetenek-
lerini en iyi şekilde kullanabilecekleri ortamı hazırlamaya kararlıyız.

Bu çerçevede, millet egemenliğinin temel şartı olan sosyal, iktisadî ve siyasî
çoğulculuk ve katılımcılığın hâkim olduğu gerçek ve güçlü bir demokratik ortamın
vazgeçilmez olduğunu bir defa daha ifade etmekte yarar görüyorum.

Bu inançla kurduğumuz Hükümet, anayasa değişikliğinin zorunlu kıldığı
uyum yasalarını çıkaracak, nüfus sayımını ve seçmen yazımını yapacak, hızla bozu-
lan ekonomiyi, ekonomik yapıyı düzelterek istikrar tedbirlerini alacak, ülkemiz ve
halkımızın meselelerini çözecek ve aşağıdaki hedefleri gerçekleştirecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hukuka ve insan haklarına bağlı, demok-
ratik bir devlet anlayışını tavizsiz şekilde uygulayacağız.

Dış kaynaklı bölücü terör, iç güvenliğimizi tehdide devam etmektedir. Anaya-
samızda yer alan esaslar ve bilhassa üniter millî devlet yapısı muhafaza edilerek,
terörle içte ve dışta kararlılıkla mücadele edilecektir.

Terörle mücadelenin manevî ve psikolojik boyutu ihmal edilmeyecek, bu mü-
cadeleyi yürüten güvenlik güçlerimizi zaafa düşürecek tartışmalara mahal verilme-
yecektir.

Doğu ve güneydoğu bölgelerinde yaşayan insanlarımıza refah ve huzur getire-
cek bütün ekonomik ve sosyal tedbirler alınacaktır. Birlik, beraberlik ve kardeşlik
duyguları pekiştirilecektir.

Hükümetimiz, sorunların çözümü için, genel tedbirlerin yanı sıra, aşağıdaki
tedbirleri de alacaktır:

Doğu ve güneydoğu bölgelerinde güvenlik nedeniyle köylerini terk etmiş va-
tandaşlarımızın güvenliği tekrar tesis edilerek, isteyenlerin geri dönüşlerinin temi-
ni ve mağduriyetlerinin giderilmesi için her türlü imkân seferber edilecektir. *(RP ve
DYP sıralarından alkışlar)*

Olağanüstü hal, gerekli tedbirler alınarak, kaldırılacaktır. *(RP sıralarından al-
kışlar)*

Geçici köy koruculuğu sistemi gözden geçirilecek ve aksayan yönleri ıslah edi-
lecektir.

Güneydoğu Anadolu Projesine hız kazandırılacaktır. Yörede yatırımları artırmak için, devlet imkânlarının yanı sıra özel kesim daha etkin bir şekilde devreye sokulacaktır.

Değerli milletvekilleri, ülkemizin merkezinde yer aldığı bölgede barışın tesisi ni ve devamlılığının teminini mümkün kılacak şekilde, Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonu amacına yönelik olarak başlatılmış bulunan çalışmaların hızlandırılarak devam ettirilmesi temel hedefimizdir.

Söz konusu modernizasyonun, mümkün olan azamî ölçüde, Türk sanayiinin imkân ve kabiliyetinden yararlanılarak gerçekleştirilmesi esastır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, ekonomide, güven ortamının tesisi ve serbest piyasa ekonomisinin tüm şartlarını sağlayacak ortamın gerçekleştirilmesi ana hedeftir.

Ekonomik programın temel amacı, enflasyonla kararlı bir şekilde mücadele etmek ve fiyat istikrarını sağlayarak ülkeyi süratli bir ekonomik büyüme ve gelişmeye kavuşturmaktır.

Sürdürülebilir, hızlı bir büyümenin sağlanması, toplumun refah seviyesinin yükseltilmesi, gelir dağılımının iyileştirilmesi, istihdamın artırılması ve sanayileşmenin hızlandırılması, ekonomideki kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasıyla mümkündür. Bu çerçevede, ekonomik kalkınmada temel esas, rant ekonomisinden üretim ekonomisine geçiş olacaktır. *(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Ekonomik faaliyetlerde devletin başlıca rolü, istikrar ortamını temin etmek, toplumsal refahın artırılmasına yönelik olarak denetleyici ve gözetici fonksiyonlarını geliştirmek ve özel teşebbüsün gelişebilmesi için gerekli altyapıyı hazırlamaktır.

Ekonomide beklenen gelişme ve hamleyi yapabilmek için, heyecanlı, inançlı, hamleci bir hükümet olarak, süratli, planlı ve programlı bir şekilde gelişmenin önündeki engelleri kaldırmak, israfları önlemek, her sahada verimliliği artırmak, kaynakları geliştirmek, üretim seferberliği; devletin yeniden yapılanmasını sağlamak, devlet hizmetlerinin verimli ve süratli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak; köylü, işçi, memur, esnaf, işsiz, tüccar, sanayici, ihracatçı, velhâsıl bütün üreticilerimize, işsiz, emekli ve yoksullarımıza sahip çıkmak ana hedefimiz olacaktır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, enflasyonla ciddi bir mücadele yapılacak ve istikrarlı büyüme sağlanacaktır. Bu çerçevede, bütçe ve kamu açıklarının hızla azaltılması, parasal disiplinin sağlanması ve finans sektörünün derinleştirilmesi için, tutarlı makroekonomik politikalar uygulanacak ve gerekli tüm tedbirler alınacaktır.

Ödemeler dengesinin sağlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulması temel yaklaşım olacaktır.

İhracat artışının süreklilik kazanabilmesi ve beklenen hamlenin gerçekleştirilebilmesi için, sanayi rekabet gücünün verimlilik artışı sağlanarak yükseltilmesi ne, ürün çeşitliliğinin artırılmasına ve yeni pazarlara girişin sağlanmasına yönelik her türlü çaba gösterilecektir. Rekabet gücünü destekleyici gerçekçi bir döviz kuru

politikası uygulanacaktır. Kredi ve garanti programlarına yeterli kaynak sağlanarak, ihracatın finansmanına katkıda bulunulacaktır.

Kalitesiz ürün ithalatına karşı en önemli korunma araçlarından biri, standartlardır. Dış ticarete standartların etkili bir şekilde devreye sokulması için Türkiye akreditasyon konseyi kuruluş kanunu en kısa sürede çıkarılacaktır.

Vergi alanındaki temel yaklaşım, iktisadi etkinliğin sağlanması ve vergi yükünün çeşitli kesimler üzerinde daha adil dağılımının gerçekleştirilmesidir. Adaletli bir vergi düzeni oluşturulacak ve kayıtdışı ekonomik faaliyetleri kapsayacak bir vergi sistemi kurularak, üretim faktörleri üzerindeki vergi yükü hafifletilecektir.

Alt gelir gruplarının vergi yükleri azaltılacak ve istihdam üzerinde olumsuz etki yapan Çalışanları Tasarrufa Teşvik ve Konut Edindirme Yardımı kesintileri kaldırılacaktır.

Gümrük Birliği çerçevesinde çıkarılması gereken ve vergi sistemine sadelik, etkinlik kazandıracak yasal değişiklikler yapılacaktır. Böylece, halen değişik adlar altında vergi, pay ve fon şeklinde yapılan kesintiler, tek vergi altında birleştirilmek suretiyle vergi sistemine etkinlik kazandırılacaktır.

Emlâk Vergisi matrahının gerçekçi seviyede tespit edilmesi ve yeniden değerlendirilme oranına endekslenmesi sağlanacaktır. Ayrıca tapu harcı oranları düşürülerek, harcın gerçek değer üzerinden tahsil edilmesi imkânı getirilecektir.

Vergi idaresi ve denetiminin daha etkin hale getirilmesi ve vergi idaresinin yeniden yapılandırılması sağlanarak, vergi yatırma vatandaş için eziyet olmaktan çıkarılacak, vergi kayıp ve kaçağı azaltılacaktır. Bu amaçla, vergilendirmeyle ilgili işlemlerin tek bir vergi numarasıyla yapılmasına ve vergi numarasının ekonomik faaliyetlerde kullanımının yaygınlaştırılmasına devam edilecektir.

Bir yandan kamu harcamalarında tasarrufa gidilecek, israftan kaçınılacak, harcamalarda şeffaflık ve denetlenebilirlik imkânları getirilerek, mali disipline önem verilecektir; diğer yandan, kaynakların geliştirilmesi, üretim seferberliğiyle gayri safi milli hâsılanın hızla artması suretiyle, buna paralel olarak devlet gelirlerinin artmasının sağlanması ve böylece kamu borçlanma gereği gayri safi milli hâsıla oranı hızla düşürülerek, bunun sıfır olması hedef alınacak; yani, denk bütçe ve sağlam ekonomik yapının gerçekleştirilmesi için elden gelen gayret gösterilecektir.

Bunlar yapılırken, geçiş döneminde, kamu açıklarının kontrol altında tutularak azaltılması, özelleştirmenin hızlandırılması ve kamunun dış borçlanma imkânlarının artırılması suretiyle Hazinesinin mali piyasalar üzerindeki baskısı azaltılacaktır. Belirsizlik ortamı ortadan kalkacak ve bu suretle iç borcun vadesi uzatılırken, faizlerin de makul seviyelere gerilemesi temin edilecektir.

Değerli milletvekilleri, Merkez Bankasının özerkliğini artırıcı uygulama ve düzenlemeler sürdürülecektir.

Sermaye piyasası daha şeffaf bir yapıya kavuşturulacak ve denetim mekanizması etkinleştirilecektir.

Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda, küçük tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını, sermaye piyasasının düzen, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını temin edecek yasal düzenlemeler ivedilikle gerçekleştirilecektir.

Mevcut altın borsası, altın ve kambiyo borsasına dönüştürülerek spot ve vadeli işlemler piyasaları oluşturulacaktır.

Bankacılık ve sigortacılık başta olmak üzere, finans sektöründe öncelikli yasal düzenlemeler yapılacaktır. Bu sektörlerin yapıları ve denetim mekanizmaları yeniden düzenlenerek, şeffaf ve daha rekabetçi bir ortam içinde çalışmalarını temin edilecektir.

Bankalar Kanunu, gelişmiş ülkeler standartlarına ve Avrupa Birliği normlarına uygun olarak yeniden düzenlenecektir.

Sigortacılık Kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk edilecektir.

Kara paranın aklanmasının önlenmesi hakkında kanun çıkarılacak ve dünya standartlarına uyulacaktır.

Odalar ve Borsalar ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Hakkındaki 557 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Anayasa Mahkemesince iptali üzerine ortaya çıkan mevzuat boşluğunu gidermek amacıyla, hazırlanacak olan kanun tasarısı 1996 yılı içerisinde Bakanlar Kuruluna sevk edilecektir.

Ekonomik İstişare Konseyi bir an evvel kurulacaktır.

507 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar Kanununda, ilgili meslek örgütlerinin önerileri doğrultusunda gerekli değişiklikler gerçekleştirilecektir.

Ekonominin dünya ekonomisiyle bütünleşmesinde, dış pazar payının artırılmasında, teknoloji temininde ve dış kaynak sağlanmasında önemli bir rolü olan yabancı sermaye konusunda uygulanan liberal politikalara devam edilecektir.

Sayın milletvekilleri, altyapı sektörlerinde etkinlik artırılacak, kamu kaynakları yanında özel kesim kaynaklarından da azami ölçüde yararlanılacaktır. Bu çerçevede yap-işlet-devret ve yap-işlet modellerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar çözülecektir.

Kamu yatırımlarında, sağlık ve eğitim sektörlerine, bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesine ağırlık verilecektir.

Planda öngörülen kamu yatırımları içerisinde eğitimin payının yüzde 12'ye ki, bu, 1995'te yüzde 9,2 idi enerji sektörünün payının ise yüzde 22'ye yükselmesi için elden gelen gayret gösterilecektir.

Kamu yatırımları için ayrılan kaynakların en etkin bir şekilde kullanılmasına ve yatırım projelerinin gecikmeden tamamlanmasına azami özen gösterilecek ve kısa sürede tamamlanacak projelere ağırlık verilerek, kaynak ve zaman israfı önleneccektir.

Rekabet gücü yüksek ve ihracata dönük insan potansiyeli ve hammadde kaynakları gibi avantajlarımızın değerlendirildiği bir sanayi yapısının özel kesim ağırlıklı olarak geliştirilmesi için uygun ortam hazırlanacaktır.

Sanayide verimliliğin ve kalitenin yükseltilmesi, modern teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması ve yüksek katma değerli üretim yapısına ulaşılması temel amaçtır.

Teşvik politikaları, yeni istihdam imkânlarını geliştirecek, küçük ve orta ölçekli işletmeleri destekleyecek, kalkınmada öncelikli yörelerin gelişmesine ve teknolojik ilerlemeye katkıda bulunacak ve gümrük birliğinin gerektirdiği rekabete uyumu sağlayacak şekilde uygulanacaktır.

Üretime, istihdama ve teknolojik gelişmeye önemli katkılarının yanı sıra, toplumsal istikrar unsuru olan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin finansman, yönetim, nitelikli işgücü, pazarlama ve diğer alanlardaki sorunlarının çözümüne proje bazında her türlü imkân ve destek sağlanacaktır.

KOBİ'lerin, çok ortaklı sektörel şirketler biçiminde örgütlenmeleri teşvik edilecek, bu suretle teknolojik gelişmeleri sağlanacak, rekabet güçleri ve ihracat imkânları artırılacaktır.

KOBİ'lere ve diğer işletmelere, uluslararası yükümlülüklerimize uygun olarak devlet desteği sağlanacak, bu çerçevede, eğitim ve pazar araştırması, AR-GE, çevre, yurtdışı fuarlara katılım, tanıtım gibi alanlardaki yardımlar bütçe kapsamına alınarak yeterli kaynak aktarılacaktır.

Organize sanayi bölgeleriyle ilgili yasa taslağı süratle yasalaştırılacak, bunların, yurdun her tarafına yayılması hedef alınacaktır.

Kalkınmanın temel faktörlerinden biri olan bilgi ve teknoloji düzeyinin yükseltilmesi için AR-GE faaliyetleri geliştirilecek, bu alana yönelik destekler artırılacaktır.

Üniversite sanayi işbirliğinin kurumsallaştırılması ve böylece, teknolojinin sanayiye hizmetine sunulabilmesi için gerekli hukuksal altyapı çalışmaları süratlendirilecek ve bu amaçla, teknoloji geliştirme bölgeleri yasası mutlaka yürürlüğe konulacaktır.

Tüketicinin korunması hususundaki yasal düzenlemelere işlerlik kazandırılacak ve bu konudaki resmî çalışmaların yanı sıra, gönüllü faaliyetlere de her türlü destek verilecektir.

Rekabetin korunması ve ekonomik hayatımızda tekelleşmenin önlenmesi için mutlaka gerekli olan rekabet kurulu, en kısa sürede oluşturulacaktır.

Gelir dağılımının istikrarlı bir şekilde iyileştirilmesi için kişilerin gerekli eğitim ve öğretimi almaları sağlanacak ve kendiışlerini kurmaları desteklenecektir.

Kaynak tahsisinde altyapı yatırımlarına öncelik verilecektir.

Bütün il ve ilçelerimizde, kamu ve özel kesimin katılımıyla hızlı bir yatırım ve üretim hamlesi başlatılacak ve yeni istihdam sahalari açılacak, iş bulmak için yaşanan göçün durdurulmasına gayret edilecektir.

Değerli milletvekilleri, devletin, ekonomide, ticarî ve üretici faaliyetleri yerine, aslî fonksiyonları olan adalet, güvenlik ve altyapı hizmetlerini etkili bir şekilde yerine getirmesi ve bu sektörlerle ilgili yatırımlara zaman ve kaynak sağlaması amacıyla, özelleştirme faaliyetlerine hızla devam edilecektir; ancak, özelleştirmesi zaman alacak KİT'lerin, özel sektör ilkelerine uygun olarak verimli çalışmalarını sağlayacak düzenlemeler mutlaka yapılacaktır.

Özelleştirme, şeffaflık ve kararlılık içinde gerçekleştirilecektir.

Enerji, ulaştırma ve telekomünikasyon kuruluş ve hizmetlerinin özelleştirilmesiyle ilgili yasal düzenlemeler, geciktirilmeden yapılacaktır. Bu sektörde yapılacak özelleştirme uygulamalarında rekabetçi ortamın gerçekleştirilmesine ve teknolojik yenilenmenin sağlanmasına özen gösterilecek, tekellerin oluşmasını engelleyici tedbirler alınacaktır.

Türk Telekomünikasyon Anonim Şirketinin özelleştirilmesine ilişkin yasayla 4046 sayılı Yasanın bazı maddelerinde Anayasa Mahkemesinin iptal kararı doğrultusunda yapılacak yasal düzenlemeler, öncelik ve ivedilikle Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk edilecektir.

Özelleştirme kapsamına alınan ve özelleştirme portföyünde bulunan kuruluşların, en kısa zamanda özelleştirilmesi sağlanacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tarımsal üretimin iç ve dış ihtiyaca göre yönlendirilmesi teşvik edilecektir.

Taban ve sulak araziler haricinde, üreticilerin ektiği tütün, fındık, çay ve diğer tarım ürünlerinin tamamı kabul edilecek ve üreticilere, ekim alanı üzerinden, ekim cüzdanı verilecektir.

Nüfusun dengeli ve yeterli beslenmesi, ihracatın artırılması, üretici gelirlerinde istikrarın ve artışın temini ve kamu kaynaklarının daha rasyonel kullanılması sağlanacaktır.

Üreticilerin, ürün ve bölge bazında teşkilatlanmaları için gerekli zemin hazırlanacak ve üretimin, başlangıcından pazarlamaya kadar, bütün sistem içerisinde, üreticilerin kendi destek sistemlerinin tesisi teşvik edilecektir.

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin yönetimi özerkleştirilecektir. Bunların kooperatifçilik ve işletmecilik faaliyetlerinin birbirinden ayrılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin özerkleştirilmesi kanunu, içerisinde bulunduğumuz yılda çıkarılacaktır.

Üretimin yönlendirilmesi, pazarlanması, üreticilere hizmet götürülmesi konularında faaliyet gösterecek olan üretici birliklerinin kurulması özendirilecektir.

Tarım ve hayvancılıkta dünya fiyatları esas alınacak, tarımsal ürünlerin rekabet ortamlarında pazarlanabilmesi amacıyla mevcut borsalar geliştirilecek ve yeni borsaların kurulması sağlanacaktır. Mevcut hal sistemi ıslah edilerek üretici bölge hallerinin teşkili, ürün ihtisas borsalarıyla vadeli işlem borsalarının kurulmasını gerçekleştirmek üzere gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Planın öngördüğü ekonomiye kısa sürede katkıda bulunacak sulama projelerine öncelik verilecektir. 1995 yılı sonu itibarıyla, toplam kamu sulamaları 3 milyon 286 bin hektara ulaşmış ve halk sulamalarıyla birlikte ekonomik olarak sulanabilir 8,5 milyon hektar alanın 4 milyon 341 bin hektarı sulanabilir hale gelmiştir. Planın öngördüğü şekilde, 1996-2000 döneminde 750 bin hektar alanın daha kamu tarafından sulamaya açılması hedeflenmiştir. Aynı dönemde, 300 bin hektar alanda, tarla içi geliştirme ve arazi toplulaştırması hedeflerinin gerçekleştirilmesi için de her türlü gayret sarf edilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hayvancılığın yeniden canlandırılmasına özel önem verilecek, özellikle damızlık hayvan yetiştiriciliği, süt ve besi sığırcılığının geliştirilmesi amacıyla gerekli tedbirler alınacaktır.

Bu çerçevede, süte, sunî tohumlamaya, yem bitkilerine, aşı, ilaç kullanımına, damızlık ithalatına gerekli destek sağlanmaya devam edilecektir.

Ormanlarımızın korunması ve geliştirilmesi çalışmalarına, bugüne kadar olduğu gibi, büyük bir etkinlikte devam edilecektir. Ormanların rasyonel bir şekilde işlenmesi için özel kesimden de istifade edilecektir.

Orman köylüsünün desteklenmesi amacıyla, arıcılık, besicilik, hayvancılık gibi çeşitli alanlarda verilen krediler artırılarak sürdürülecek; orman köylülerinin kurduğu kooperatiflere verilecek kredilerle, kırsal alanlarda küçük sanayiinin gelişmesine öncülük edilecek ve orman köylülerine yeni istihdam alanı sağlanacaktır.

Orman yangınlarına karşı çağın teknolojik bütün imkânları sağlanıp kullanılmak suretiyle, mücadeleye devam edilecektir.

Su ürünleri sektöründe, doğal ortamların korunması ve kontrolü, kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılarak üretimin artırılması, yetiştiricilik ve açık deniz balıkçılığının geliştirilmesi ve altyapısının tamamlanması amaçlanmaktadır.

Ziraat Odaları, demokratik bir yönetim yapısına kavuşturulacak ve etkinliği artırılacaktır.

Sayın milletvekilleri, altyapı sektöründe, yap-işlet-devret modeli başta olmak üzere, yeni finansman modelleri uygulamaya konulacaktır.

Enerji darboğazının giderilmesi için, ucuz ve hızlı üretimi gerçekleştirici tedbirler alınacaktır.

Uluslararası yüksek teknolojiyi, sağlıklı çevreyi ve halkın güvenliğini ön planda tutan nükleer santraller kurulacaktır.

Elektrik enerjisi talebinin, önümüzdeki yıllarda kesintisiz ve emniyetli şekilde karşılanabilmesi için, enerji yatırımlarının süratle devreye sokulması sağlanacaktır. Bunun için, elektrik enerjisinde, 2000 yılında, toplam kurulu güç kapasitesinin 28 bin megavata, üretim kapasitesinin ise 140 milyar kilovat saate yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Yerel yönetimlerle işbirliği içine girilerek çöp santralleri kurulacak, böylece, temizliğin yanında, az da olsa enerji üretilcektir.

Yurtiçi ve yurtdışında petrol arama faaliyetlerine hız verilecektir.

Madencilik sektöründe verimli işletmeciliğin geliştirilmesi amacıyla gerekli imkânlar sağlanacaktır.

Devlet, kömür ve diğer maden işletmeciliğinde gerekli sosyal ve teknik altyapı düzenlemelerini yapacak, uygun olanlar özelleştirilecektir.

Bakü - Ceyhan petrol boru hattının yanı sıra, uluslararası doğalgaz projelerine özel önem verilecektir.

Ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin sağlıklı bir yapıya kavuşturulmasına, altyapılarının geliştirilmesine ve verimliliğin artırılmasına önem verilecektir.

Ulaştırma sektöründe mevcut kapasitenin etkin kullanılması, ulaşım modları arasında dengenin sağlanması ve uygun altyapının oluşturulması amacıyla, bir ulaşım ana planı hazırlanacak ve bu çerçevede çalışmalara hız verilecektir.

Bunun için, plana uygun olarak, 2000 yılında, beton asfalt yol uzunluğunun 8.500 kilometreye ulaştırılması, 1996-2000 döneminde, 5 bin kilometre bölünmüş yolun hizmete alınması ve 5.500 kilometre yolda geometrik standartların iyileştirilmesinin sağlanması, aynı dönemde, 16.500 kilometre asfalt, 50 bin kilometre stabilize ve 2 bin kilometre beton köy yolu yapımı gerçekleştirilmesi hedef alınmıştır.

Terör kadar önemli olan trafik anarşisinin önüne geçmek için, yasal düzenlemeler de dahil, her türlü tedbir alınacaktır.

Ülkemizin, denizcilik sektöründen daha fazla istifadesinin temini için, filomuzun, daha rekabet edebilir hale getirilmesi sağlanacaktır.

Telekomünikasyon ve haberleşme alanında dünya ile entegrasyon çalışmalarına devam edilecektir.

2000 yılında telefon santral kapasitesi 24 milyon hatta, telefon abone sayısının 23 milyon adete ulaşması hedeflenmiştir.

Değerli milletvekilleri, Güneydoğu Anadolu Projesi çalışmalarına ve uygulamalarına özel önem verilecek, yeterli kaynak tahsis edilecek ve bu kapsamda yürütülen işlerin, terminine uygun olarak tamamlanması sağlanacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimiz başta olmak üzere, kalkınmada öncelikli yörelerde kaynaklar harekete geçirilerek, yeni istihdam imkânları meydana getirilecek, atıl durumda olan veya yarım kalmış tesisler ekonomiye kazandırılacaktır.

Kalkınmada öncelikli yörelerin, başta komşu pazarlar olmak üzere, dış pazarlara ihracat imkânları geliştirilecektir.

Hudut ticareti azamî derecede artırılacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri aksiyon planı uygulamalarına devam edilerek, bu kapsamda yer alan illerimizde, kalkınma gayretlerine hız kazandırılacaktır.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerimizde ve kalkınmada öncelikli yörelerimizde, işsizlik sorunlarını çözebilmek amacıyla, yerel kaynakları değerlendirmeye

yönelik tarımsal gelişme projeleri ve kırsal kalkınma projeleri uygulamalarına devam edilecek, ihtiyaç duyulan yöreler için, yeni projeler hazırlanarak uygulamaya konulacaktır.

Doğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu Bölgelerimiz ile KOP başta olmak üzere göreceli olarak geri kalmış yöreler için bölgesel kalkınma projeleri hazırlanacak ve bunların süratle gerçekleştirilmesine gayret edilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Ankara Antlaşması ve gümrük birliğiyle amaçlanan nihaî hedeflere ulaşılabilmesi için, yasal düzenlemeler dahil gerekli çalışmalar yapılacak; bu meyanda, ülkemizin hak ve menfaatlerinin korunması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Türkiye, gümrük birliğiyle ilgili olarak gerçekleştireceği tüm çalışmaları, millî menfaatleri, ülke şartları, birlik tarafının ortaklık ilişkisi çerçevesinde yüklediği yükümlülükleri yerine getirmedeki niyet ve çabasını göz önünde tutarak yürütecektir. *(RP sıralarından alkışlar)*

Öncelikli hedef, gümrük birliğinin, sağlıklı ve tarafların karşılıklı yararına işler hale getirilmesidir.

Bu süreç, aynı zamanda, GATT 1994 çerçevesinde biçimlenmekte olan yeni-dünya ekonomik düzeni çerçevesinde, Türkiye'nin, dünya ticaretinde hak ettiği yeri almasına da katkıda bulunacaktır.

Öte yandan, bu gelişme, Türkiye için coğrafi ve tarihî bakımdan önem taşıyan bölgeler olarak Balkanlarda ve Ortadoğu'da ülkemizin mevcut ağırlığını pekiştirecek ve güçlü ilişkiler içerisinde bulunduğumuz, Kafkas, Türk cumhuriyetleri ve kardeş Müslüman ülkelerle olan ilişkilerimize yeni bir boyut getirecektir. Türkiye, Türk cumhuriyetleri kardeş Müslüman ülkeleriyle Avrupa arasındaki ilişkilerin güçlenmesinde önemli bir rol oynama imkânı bulacaktır.

Bütün bu hedeflere ulaşmak için, Hükümetimiz, eşit devletlerarası ilişkiler çerçevesinde, egemenliğimizden, devletin, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü esassından ve hayatî çıkarlarımızdan ödün vermeden, nimet-külfet dengesi içerisinde, hızla, üzerine düşeni yapmaya kararlıdır.

Ankara Antlaşması ve Katma Protokolün, kişilerin serbest dolaşımına ilişkin hükümlerinin uygulanması yolunda çaba harcanacak ve Avrupa Birliği üyesi ülkelerde çalışmakta olan Türk işçilerinin ve ailelerinin, hukukî durumlarının iyileştirilmesine ilişkin tedbirler alınacaktır.

Gümrük birliğinin getireceği yeni rekabet ortamına sanayi sektörünün uyum sağlamasını, Avrupa Birliği ile kara ulaştırması, limanlar, havaalanları, demiryolları, telekomünikasyon, elektrik gibi altyapı bağlantılarının iyileştirilmesini ve birlik ekonomisiyle aradaki farkın azaltılmasını teminen, Türkiye-Avrupa Birliği ortaklık rejiminin temel unsurlarından biri olan malî işbirliği, gayesine uygun bir şekilde ve düzeyde geliştirilecektir.

Değerli milletvekilleri, Türk cumhuriyetleri ve İslam ülkeleriyle ekonomik, ticarî, sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi için yürütülen faaliyetlere hız ka-

zandırılacak; bu ülkelerle olan, işgücü, mal, hizmet ve sermaye dolaşımının kolaylaştırılması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Türk cumhuriyetlerinin, ekonomik yapılanma süreçlerine yapılan katkılar artırılarak sürdürülecek; ulaştırma, haberleşme ve enerji alanındaki işbirliği projelerine öncelik verilecektir.

Türkiye, İslam Konferansı Teşkilatı Ekonomik ve Ticarî İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) çerçevesindeki ekonomik işbirliği faaliyetlerine etkin bir şekilde katılmaya devam edecek; Avrupa ile İslam Konferansı Teşkilatı üyesi ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinde, Türkiye'nin ayrıcalıklı bir konum kazanmasına gayret sarf edilecektir.

Başta yakın komşularımız olmak üzere, İslam ülkeleri ile ikili ekonomik ve ticarî ilişkilerimizin daha da geliştirilmesi ve istikrarlı bir yapıya kavuşturulup artırılması için önümüzdeki dönemde gerekli tedbirler alınacaktır.

Azerbaycan ve Orta Asya Türk cumhuriyetlerine yönelik ulusal politikalar için de Ekonomik İşbirliği Teşkilatının (ECO) ilave bir platform oluşturduğu dikkate alınarak, Teşkilatın faaliyetlerinin önümüzdeki dönemde daha da geliştirilmesine özel bir önem verilecektir.

Karadeniz Ekonomik İşbirliği çerçevesinde yürütülen faaliyetlerde, özel sektöre ağırlık verilecek ve serbest girişimcilik teşvik edilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; kamu hizmetlerinde şeffaflık, katılımcılık ve halka dönük bir yönetim anlayışının yerleştirilmesi esas olacaktır.

Devletin yeniden yapılanması ile hizmetin gerekli kıldığı büyüklükte verimli bir devlet yapısına geçilmesi temel hedefimizdir. Bu itibarla, devletin ekonomik faaliyetlerden çekilmesi ve aslî görevine dönmesi temel ilkedir.

Herkes, devlet hizmetlerinden yararlandığı ölçüde bedel ödeyecek, bu prensibin uygulanmasında, ödeme gücü olmayanlar, sakatlar, özürlüler ve kimsesizler korunacaktır.

Devletin, vatandaşına güvenmesi, temel prensibimizdir. Fertlerin devlet ile olan ilişkilerinde, vatandaşın beyanına güven esas alınacak, beyanın doğruluğunu araştırmak, ilgili kamu idaresinin vazifesi olacaktır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Yeni bir kamu personeli rejimi yürürlüğe konulacaktır.

Devlette israf önleneyecektir.

Devletin işleyişinde etkinlik sağlanacak ve bürokrasi en aza indirilecek, hızlı kalkınmayı ve gelişmeyi önleyen bütün engellerin kaldırılmasına özel önem verilecektir.

Değerli milletvekilleri, adalet hizmetlerinin, adil, etkin ve ekonomik olması için düzenlemeler yapılacaktır.

Adalet hizmetlerinde altyapının modernizasyonuna ve otomasyona önem verilecektir.

Kişî hakları ve hak arama hakkı önplanda tutulacaktır; bu alandaki bütün engeller kaldırılacaktır. (RP sıralarından *alkışlar*)

Yürürlükteki yasalar gözden geçirilerek, eskimiş ve günün şartlarına cevap vermeyen yönleri tespit edilecek, bu alanda gerekli düzenlemeler hızla yapılacaktır.

Ceza hükümleri içeren kanunlardaki hürriyeti bağlayıcı ceza ve adli para cezalarının idarî para cezasına çevrilmesi konusunda gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

İcra takibinde kolaylıklar sağlanarak, alacaklının, hakkını, yasadışı yollara gerek duymadan elde edebilmesi için gereken değişiklikler yapılacak, önlemler alınacaktır.

Mahkemelerin yoğun iş yükünü azaltmak, devlet ve vatandaş arasındaki ihtilafları asgariye indirmek amacıyla tahkim (hakem) sistemi kurumlaştırılacaktır.

Cezaevlerinin idarî ve fizikî yapılarıyla, güvenlik tedbirlerindeki noksanlıklar giderilecek, hükümlüye, medenî bir ülke olmanın gereklerine uygun olarak insanca muamele edilecek, hükümlüyü topluma yeniden kazandıracak çabalar hızlandırılacak ve güvenlik tam olarak temin edilecektir.

Değerli milletvekilleri, eğitimde millî, manevî ve ahlakî değerlerimizi benimsemiş, bilgili, ilmî düşünceye sahip, herkese karşı saygılı ve hoşgörülü, laik, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı (DSP ve CHP sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amacımızdır.

Zorunlu eğitim 8 yıla çıkarılacak, öğrencilerin ilgi ve kabiliyetlerine göre çeşitli meslek alanlarında öğrenim, eğitim görmeleri için ilköğretimin ikinci kademesinde yönlendirme sistemine işlerlik kazandırılacaktır. (RP sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

YÖK yeniden düzenlenecek ve sadece koordinasyonun sağlanmasından sorumlu bir yapıya kavuşturulacaktır.

Vakıf üniversitelerinin kurulması teşvik edilecek, özel üniversitelerin kurulması için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Yükseköğretime geçişte yığılmaları önlemek için, bir yandan, yükseköğretim imkânları yaygınlaştırılarak geliştirilecek; diğer yandan, ortaöğretim yeniden yapılandırılacaktır. Ortaöğretim programları, yükseköğretime, meslekî teknik eğitime ve hayata yönlendirecek biçimde yeniden düzenlenecek, bu bağlamda, ülkemizin ihtiyaç duyduğu ara insan gücünü yetiştirmek için, istihdama yönelik, meslek kazandırıcı ve meslekî gelişmeyi sağlayıcı çıraklık ve meslekî teknik eğitime önem, öncelik ve ağırlık verilecektir. Bu eğitimi alan gençlerimizin, kendiışlerini kurmaları özendirilecek ve işyeri kurmaları için destek sağlanacaktır.

Özel kesimin okul açması teşvik edilecek; eğitim, tekniköğretim ve teknolojilerin geliştirilmesinde, eğitim araç ve gereçlerinin üretiminde, bu kesimin daha fazla rol alması özendirilecektir.

Yaygın eğitim, insanlarımızın ve özellikle kadınlarımızın meslek edinmeleri ve el becerilerini geliştirecek üretime yönelmeleri için, yeniden düzenlenecektir.

Yurtdışındaki vatandaşlarımızın millî kültürümüze sahip olmaları, çocuklarının, yaşadıkları ülkenin eğitim imkânlarından yararlanmaları ve Türkiye dönüşünde, Türk eğitim sistemine ve topluma uyumlarını kolaylaştırmak için gereken tedbirler alınacaktır.

Türk cumhuriyetleri ve akraba topluluklarıyla yürütülen eğitimdeki işbirliği ve buna dayalı projeler, daha etkin ve güçlü bir şekilde sürdürülecektir.

Türk cumhuriyetleri ve kardeş Müslüman ülke gençlerine daha çok kontenjan ayıran yükseköğrenim müesseseleri kurulması ve geliştirilmesine özel bir önem verilecektir.

Sayın milletvekilleri, sağlık sistemi, finansman, yönetim ve organizasyon, insangücü, hizmet arzı ve mevzuat boyutlarıyla yeniden düzenlenecektir.

Devlet, temel sağlık hizmetlerini bedelsiz olarak sunmaya devam edecektir.

Sağlık sigortası sisteminin yaygınlaştırılmasına paralel olarak, hastaneler özelleştirilecektir.

Prencip olarak herkesin prim ödeyeceği sağlık sigorta sistemine aşamalı bir şekilde geçilecek, prim ödeme gücü olmayanların primleri, devletçe kurulacak bir fon tarafından karşılanacaktır.

Hemşirelik ve ebelik eğitimi, yüksekokul düzeyine çıkarılacak ve hemşirelikte branşlaşmaya gidilecektir.

Değerli milletvekilleri, sosyal güvenlik kurumlarının sigorta hizmetleri, ilke olarak nimet-külfet dengesi içinde ve kendi finansman imkânlarıyla karşılanacak, karşılığı ödenmemiş sigorta hizmetleri verilmesinden kaçınılacaktır.

Sosyal güvenlik kurumlarının içinde bulunduğu finansman sorunlarına çözüm bulmak, fonların etkin bir şekilde işletilmesini sağlamak amacıyla, sosyal sigorta, sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin temel esaslarını ve kurumlarını belirleyen yasal çerçeve hazırlanacaktır.

Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur, zaman içinde bir çatı altında toplanacaktır. Ayrıca, çalışanların emeklilik işlemlerinin ve tasarruflarının, özel sigorta şirketleri ve özel emeklilik fonları aracılığıyla yürütülmesi özendirilecektir.

Tüm nüfusun sosyal güvenliğe kavuşturulması sağlanacaktır. Sigortalı olmayı ve sigortalı çalışmayı yaygınlaştırmak için, ücretler üzerindeki yükler azaltılacak ve bu konudaki denetimlerin etkinliği artırılacaktır.

Çalışma şartlarının iyileştirilmesi, çalışanların gelirden adil pay almaları, iş kazalarının önlenmesi, iş güvenliğinin sağlanması, toplu pazarlık düzeninin sağlıklı yürütülmesi gibi temel konular başta olmak üzere, huzurlu bir çalışma ortamının tesisi için, ilgili taraflarla ve kuruluşlarla işbirliğine gidilecektir.

Çalışma hayatımızın bir uzantısı olan yurtdışındaki vatandaşlarımızın Türkiye ile bağlarının devam ettirilmesi, millî benliklerinin korunması, çalışma şartlarıyla ilgili sorunların çözümüyle birlikte her çeşit hak ve menfaatlerinin korunmasına azamî gayret gösterilecektir.

Özürlülerin topluma kazandırılması için sosyal ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesine önem verilecektir.

Sayın milletvekilleri, merkezî idareyle mahallî idareler arasında görev, yetki, sorumluluk ve kaynak paylaşımının temel esaslarını belirleyen çerçeve yasa çıkarılacaktır.

Merkezî idare tarafından yürütülen mahallî hizmetlere ilişkin görev ve yetkilerin mahallî idarelere devri sağlanacak, mahallî idarelerin idarî ve malî yapıları ile denetimlerinin esas ve usulleri yeniden belirlenecektir.

Mahallî idarelerin gelir kaynakları, yeterli kamu hizmetlerine imkân verecek şekilde düzenli ve sürekli hale getirilecektir.

Belediye, il özel idaresi ve köylerin gelirlerini düzenleyen mevzuatta değişiklikler yapılarak, mahallî idareler ve köyler mali açıdan güçlendirilecektir. Mahallî idarelerin vatandaşlarla ilişkileri geliştirilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; devletin yönetiminde şeffaflık ve açıklık esastır. Bunun sağlanması için, her türlü tedbir alınacak ve mevzuat geliştirilecektir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetleme görevini gereğince sürdürebilmesini teminen, bu denetlemelerin partizanca, politik maksatlarla ve kişilerin haysiyet ve şereflerini rencide edici amaca yönelik olması engellenecek, ancak, esas amaç olan, yasalara aykırı davranışları ortaya koymak için, işbirliği ve gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır. *(Alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, kentleşme, arsa, konut ve kentsel altyapı ile ilgili tüm uygulamalar, modern şehircilik esaslarına uygun bir şekilde ve bütünlük içinde ele alınacak, bu alanda, merkezî idare ile mahallî idare arasındaki koordinasyon ve işbirliği etkinleştirilecektir.

Başta kamu arazileri olmak üzere, modern şehirleşme esaslarına göre altyapısı hazır planlı arsa üretilecek ve toplukonut uygulamalarıyla konut açığının giderilmesine çalışılacaktır.

Yeni gecekondü yapımı, ucuz konut arzının artırılmasıyla önlenirken, şehir içinde kalmış gecekonduların, kentsel yenileme projeleri; şehir çevresindeki gecekonduların ise, ıslah imar planları ve sağlık projeleriyle daha yaşanabilir standartlara ulaştırılması önde gelen amacımızdır.

Hızlı kentleşme ve artan nüfusun konut ihtiyacının karşılanabilmesi için, mevcut uygulamalara ilave olarak, kamuya ek yük getirmeyecek yeni finansman modelleri geliştirilecektir.

Göç olgusunun dengeli bir yapıya kavuşturulması ve bölgesel kalkınmanın hızlandırılması için, ülke genelinde yeni cazibe merkezlerinin oluşturulmasına çalışılacaktır.

Sorunların daha yoğun olduğu büyük şehirler başta olmak üzere, yeterli ve kaliteli içme ve kullanma suyu, ulaşım, kanalizasyon ve çöp alanlarının rehabilitasyonu konularına önem verilecektir.

Kırsal alandaki bütün köylere içmesuyu götürülecektir.

Kent planlamalarında, çevre düzeni, imar planlarına uygun olarak hazırlanacaktır.

Kentlerde, tarihî, doğal ve kültürel değerlere sahip olan eserlerin korunması ve yenilenmesine özen gösterilecektir.

Çevrenin korunması, ekonomik, ticarî, sosyal ve siyasal açılardan birbiriyle uyumlu ve bütünleşmiş bir biçimde ele alınacaktır.

Çevre kirliliğinin önlenmesinde, onarımcı politikalar yanında, öncelikle çevrenin kirletilmeden korunmasını sağlayacak politikalara ağırlık verilecektir.

Toplumda çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar artırılarak sürdürülecektir.

Su havzalarının ve denizlerin korunması hususunda kararlı ve netice alıcı bir politika izlenecektir.

Her türlü atık ve artığın ülkemize girişi engellenecek, yurtiçinde ortaya çıkan atıkların en aza indirilmesi, geri kazanılması ve yeniden değerlendirilmesi çalışmaları desteklenecektir.

Önemli çevresel olumsuzluklara sebep olan erozyonla mücadele hızlandırılacak ve kapsamı yaygınlaştırılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; işsizliğin azalması, aile, kadın ve gençlik sorunlarına gereken ilginin gösterilmesi, ana ve çocuk sağlığına önem verilmesi, ortadireğin güçlendirilmesi, gelir dağılımının iyileştirilmesi, esnaf ve sanatkârlarımızın, emekli ve yoksullarımızın meselelerinin çözümü vazgeçilmez hedeflerimizdir. Bu cümleden olarak, kadınlarımıza, kendi uğraş alanlarında iş ve istihdam sağlayıcı projeleri uygulamaya koyacak bir teşkilatın kurulması temin edilecektir.

Sayın milletvekilleri, turizmin gelişmesine azamî özen ve gayret gösterilecektir.

Turizm imkânlarının yeterince tanıtılması, turizmin çeşitlendirilmesi ve iç turizmin geliştirilmesi amacıyla uygun altyapı ve üstyapıların oluşturulmasına, organizasyon ve pazarlama imkânlarının geliştirilmesine ağırlık verilecektir.

Tarihî, kültürel ve doğal kaynaklarımızın dünyayla paylaşımında, tüketmek yerine, koruyarak ve zenginleştirerek kullanmak esas alınacaktır. Bu anlayışla, altyapı yatırımları önemle ele alınarak, kaynakların kullanımında “kullanan öder” anlayışı geçerli kılınacaktır.

Turizmin gelişmesiyle ortaya çıkan talih oyunları işletmelerinin, özendirici birtakım yaklaşımlarla bazı vatandaşlarımız için cazibe merkezi haline gelmeleri ve sosyal hayatımızda tahribata yol açmaları mutlaka engellenecektir. (RP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, millî kültürümüzün korunması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması temel ilkemizdir.

Kültür varlıklarımızın korunması ve tanıtılması için gerekli her türlü tedbir alınacaktır.

Sayın milletvekilleri, çocuklarımızın ve gençlerimizin Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerine, millî ve manevî değerlerimize bağlı bir şekilde yetiştirilmeleri sağlanacaktır.

Ana ve çocuk sağlığı hizmetlerine önem ve öncelik verilecektir.

Kadınımız, toplumun en küçük ve temel kurumu olan ailenin en etkili yönlendiricisi ve yetiştiricisi olup, aile içinde, ailenin mutluluğunu ve refahını oluşturmada eşile eşit sorumluluklara sahip bir bireydir.

Türk kadınının toplum içindeki yerini etkileyen olumsuz şartların ortadan kaldırılması yönündeki çalışmalara ağırlık verilecektir. Özellikle, kadınların eğitim, sağlık, istihdam ve toplumsal statülerinin yükseltilmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Toplumun temel taşı olan ailenin korunması ve geliştirilmesi esas olacaktır.

Gençlik kesiminin sorunlarını gidermek ve gençlerin kalkınma sürecine katkı ve katılımlarını artırabilmek amacıyla gençliğe sunulan hizmetler geliştirilecektir.

Gençleri alkol, uyuşturucu, kumar ve benzeri olumsuz alışkanlıklardan koruyucu ve caydırıcı tedbirler alınacak, onları suça iten sebepler ortadan kaldırılacaktır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Bedenen ve ruhen sağlıklı bir toplum yapısına ulaşmak amacıyla, beden eğitimi ve spor geliştirilecektir. Milletimizin bütün fertlerinin ve bilhassa gençlerimizin manevî varlıklarının geliştirilmesine özel bir önem verilecektir.

Olimpiyatların ülkemizde yapılması için gerekli gayret gösterilecektir.

Değerli milletvekilleri, bütün siyasî görüş ve düşüncelerin üstünde tutarak, milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, din hizmetlerine önem verilecektir.

Din hizmeti sunan görevlilerin, her türlü siyasî düşünce ve tesirlerin dışında tutulması konusundaki hassasiyet korunacaktır.

Vakıfların çalışmaları teşvik edilecek, vakıfların gayeleri dışında kullanımı önenecektir. Vakıf eserlerinin korunması için azamî gayret gösterilecektir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Türkiye'nin dış politika alanında hedef ve amacı, dünyada, bölgede, ülkede barışın muhafazasıdır.

Dış ülkelerle ilişkilerimiz, dostluk, iyi komşuluk ve karşılıklı işbirliği esasları çerçevesinde yürütülecektir.

Hem Batılı ülkelerle hem de manevî tarihi bağlarla bağlı olduğumuz İslam ülkeleri, Türk cumhuriyetleri ve Balkan ülkeleriyle işbirliği daha da geliştirilecektir.

Yunanistan ile aramızdaki anlaşmazlıkların, ancak kalıcı ve karşılıklı çıkarları kollayan bir müzakere ve diyalog süreci çerçevesinde çözülebileceği inancındayız.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Kıbrıs'ta huzur ve barış, Türkiyemiz için çok önemlidir. Kıbrıs'ta huzurun, Ada'daki iki toplum arasında doğrudan görüşmeler yoluyla gerçekleştirilebileceğine inanıyoruz.

Türkiye, Kıbrıs'ta, kalıcı ve her iki tarafın serbest iradeleriyle kabul edecekleri bir huzur ortamı doğuncaya kadar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini her alanda güçlendirmeye çalışacak ve soydaşlarımızın haklı davasının yanında olmaya devam edecektir. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Yurtdışındaki vatandaşlarımızın haklarının korunmasına azamî özen gösterilecektir.

Türkiye'nin taraf olduğu bütün uluslararası anlaşmalara ve stratejik anlaşmalara bağlı kalınacaktır; ancak, bu anlaşmaların, millî güvenlik ve millî menfaatler aleyhine tatbikine asla meydan verilmeyecektir. *(RP sıralarından alkışlar)*

Küreselleşme sürecinde Türk insanının azamî yararı elde etmesi temel amaçtır. Bu çerçevede, ekonomik ve sosyal politikaların uygulanmasında, bir yandan uluslararası mal, hizmet ve sermaye hareketlerinin tabi olduğu şartlardaki değişimler dikkate alınacak, diğer yandan, Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üye olması hedefiyle akdedilen Gümrük Birliğinin sağlıklı bir biçimde gelişmesi sağlanacaktır.

Değerli milletvekilleri, basın-yayın hayatındaki meselelerin çözümü için gereken mevzuat düzenlemeleri, sektörü temsil eden gönüllü kuruluşlarla da istişare edilerek gerçekleştirilecektir.

Vatandaşlarımızın haber alma ve bilgi edinme hürriyetlerini en geniş biçimde kullanmalarını sağlayacak yasal düzenlemeler yapılacaktır. Bu düzenlemeler sırasında kişilik haklarının özüne dokunulması kesinlikle engellenecektir.

Hükümetimiz, haberleşme hak ve hürriyetini, çağdaş dünyanın gelişmelerine uygun boyutlara ulaştırmak için gerekli olan teknik altyapıyı gerçekleştirerek, ülke çapında bilgi ağının kurulması ve dünyaya açılması konusunda gerekenleri yapacaktır.

Anadolu basını desteklenecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kanun önünde eşitlik, hukukun üstünlüğü, temel hakların güvence altına alınması, devletin, vatandaşa hükmeden değil hizmet eden hale getirilmesi, sivil toplum örgütlenmesine ağırlık verilmesi önde gelen hedeflerimizdendir. *(RP ve DYP sıralarından alkışlar)*

İfade ve fikir hürriyeti, din ve vicdan hürriyeti ve teşebbüs hürriyetinin daha da kökleşmesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu Programımızdan da açıkça görüldüğü gibi, demokrasinin kurallarına uygun olarak, milletimize hizmet için uzlaşmanın en güzel örneğini vererek inançla kurulmuş olan Refah Partisi-Doğru Yol Partisi Koalisyon Hükümetimiz, halkımızın ve milletimizin beklediği hizmetleri heyecanla, azimle, planlı, programlı bir şekilde yaparak, güçlü, modern ve müreffeh Türkiye idealini gerçekleştirmek için kollarını sıvamıştır. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; DYP sıralarından alkışlar)*

Hükümetimiz, Yüce Meclisimizin itimatına mazhar olduğu sürece, ibadet aşkıyla çalışarak, beklenen ve özlenen hizmetleri yapacaktır.

Bu inançla, milletimize saadetler ve selametler dileyerek, Yüce Meclisin bütün üyelerini sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Yeni Hükümetimiz, milletimiz ve bütün insanlık için hayırlı olsun. (*RP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar; DYP sıralarından alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulunun Programı, Sayın Başbakan tarafından Genel Kurula sunulmuştur.

Anayasanın 110 ve İçtüzüğü’nün 124’üncü maddeleri, Bakanlar Kurulu programı üzerindeki görüşmelerin, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra yapılmasını öngörmektedir. Buna göre, Program üzerindeki görüşmeler, 6 Temmuz 1996 Cumartesi günü yapılacaktır,

Sayın milletvekilleri, geçen birleşimde alınan karar uyarınca, bugün, Genel Kurulda başka bir konu görüşülmeyecektir. Bu nedenle, gündemdeki konuları görüşmek için, 4 Temmuz 1996 Perşembe günü saat 15.00’te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.07

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 20 Cilt 8 Birleşim 72
Sayfa 4-103
06.07.1996 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN — *Başkanvekili Yasin Hatipoğlu*

KÂTİP ÜYELER: *Ünal Yaşar (Gaziantep)*

Salih Kapusuz (Kayseri)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Gündemin “Özel Gündemde Yer Alacak İşler” kısmında bulunan, Başbakan Sayın Necmettin Erbakan tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun Programı üzerindeki görüşmeleri yürüteceğiz.

Görüşmelerde, İçtüzüğün 72’nci maddesine göre, siyasî parti gruplarına, şahısları adına iki sayın üyeye ve Hükümete söz verilecektir.

Genel Kurulun 2 Temmuz 1996 tarihli 69’uncu Birleşiminde alınan karar gereğince, siyasî parti grupları ve Hükümet adına yapılacak konuşmalar birer saatlik ki, bu süreler, gruplarınca arzu buyurulursa, iki ayrı sayın üye tarafından kullanılabilir. Kişisel konuşmalar ise, onbeşer dakikalık süreye tabidir.

Program üzerinde söz alan sayın üyelerin adlarını Yüce Kurula arz edeceğim:

Sayın milletvekilleri, Danışma Kurulunda çekilen kura sonucu, konuşma sıraları şöyle belirlenmiştir: Cumhuriyet Halk Partisi Grubumuz ilk sırada, Refah Partisi Grubumuz ikinci sırada, Demokratik Sol Parti Grubumuz üçüncü sırada, Doğru Yol Partisi Grubumuz dördüncü sırada, Anavatan Partisi Grubumuz beşinci sırada görüşlerini ifade buyuracaklardır.

Kişisel söz talebinde bulunan sayın üyelerin isimlerini okuyorum:

- 1 Sayın Abdulkadir Öncel
- 2- Sayın Halit Dumankaya; ancak, Sayın Dumankaya’nın talebiyle, Sayın Nejat Arseven
- 3 Sayın Hasan Hüseyin Ceylan
- 4 Sayın Başesgioğlu
- 5 Sayın Kavuncu
- 6 Sayın Okuyan
- 7 Sayın A. Çelik
- 8 Sayın Büyükkılıç

- 9 Sayın Altay
- 10 Sayın Akarsu
- 11 Sayın Işık
- 12 Sayın Korkmaz
- 13 Sayın Emmioğlu
- 14 Sayın Terzi
- 15 Sayın Karakaya
- 16 Sayın Balcılar
- 17 Sayın Şimşek
- 18 Sayın Kul
- 19 Sayın Fırat
- 20 Sayın H. Çelik
- 21 Sayın Hatipoğlu
- 22 Sayın Poyraz
- 23 Sayın Yılmaz
- 24 Sayın Aras
- 25 Sayın Çetinkaya
- 26 Sayın Dumankaya (Değişiklik talebi nedeniyle)

Tabii, bundan sonra da kişisel söz talebinde bulunan sayın üyeleri kaydetmemize bir engel yoktur; ancak, İçtüzüğün 72'nci maddesine göre, biliyorsunuz, sırasıyla iki sayın üyeye söz verme imkânımız vardır.

Sayın milletvekillerimizin böyle bir bilgi yenilenmesine ihtiyaçları yok; ancak, dinleyiciler mahallinde bulunan sayın izleyicilerimizin bilgilendirilmesi, bilgisi olanların bilgilerinin yenilenebilmesi için, İçtüzüğümüzün 169'uncu maddesini bir kere okumak istiyorum; umuyorum ki, izleyiciler bu maddeyi dikkatle takip buyururlar.

Madde 169:

“Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar.

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar.”

Tabii, izleyicilerimizden çok değerli herhangi bir kardeşimizin böyle bir muameleye muhatap kalması, önce, Başkanlığımızı üzer; böyle bir üzüntüye Başkanlığı duçar etmiş olmak da dinleyicilerimizi üzer. O halde, anlaştık, sükûnetle takip edeceğiz inşallah.

Sayın milletvekilleri, gruplar adına ilk söz, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Baykal'ın; buyurun. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Baykal, sürenin tamamını zatı âliniz mi kullanacaksınız?

DENİZ BAYKAL (Antalya) — Evet Sayın Başkan.

BAŞKAN — Peki, buyurun.

CHP GRUBU ADINA DENİZ BAYKAL (Antalya) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; yeni bir Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin kuruluşu vesilesiyle, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak, Hükümet Programı üzerinde görüşme yapıyoruz. Bu görüşmelerde, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun düşüncelerini ve değerlendirmelerini size sunmak üzere kürsüdeyim; bu vesileyle Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin sayın üyelerini ve sevgili yurttaşlarımızı içten saygılarla selamlıyorum.

Bu Hükümet görüşmesinin, bugüne kadar gerçekleştirilmiş, daha önceki 53 hükümetin görüşmesinden çok farklı yönleri olduğu açıkça gözüküyor. Türkiye Cumhuriyetinin bugüne kadar kurduğu 54 hükümet içinde, bugün görüşmesini yapmakta olduğumuz Hükümetin, kendine özgü yönleri, nitelikleri olduğu, toplumumuzun bir genel değerlendirmesi olarak önümüzde duruyor.

Önemli bir görev yapmaya mecburuz. Öyle zannediyorum ki, bu görüşme öncesi, siyasal partilerde yaşanan tartışmaların, alınan önemli kararların da gösterdiği gibi, herkesin yüreğinde tarihsel önemi olan, çok büyük gelişmelere yol açabilecek ve çok sık karşı karşıya kalmadığımız türden önemli tercihlere yol açabilecek bir karar olduğu, bir görüşme yapıldığı anlaşıyor; bunda şaşılacak fazla bir şey de yoktur. Türkiye'ye dışarıdan kısaca bakılacak olursa, öyle zannediyorum ki, içinde bulunduğumuz tablonun önemi çok açıkça ortaya çıkar. Türkiye, bir yandan yaşamının en bunalımlı döneminin içine girmiş gibi gözüküyor; ekonomik yaşamımız, toplumsal yaşamımız gerçek bir kriz görüntüsünün tablolarını sergiliyor. Türkiye, tarihinin en ağır borç ve faiz yükü altında, ekonomisi kendi ayakları üzerinde duramayan bir noktaya gelmiş gözüküyor. Türkiye'nin toplumsal yaşamında, demokratik rejiminde, görmeye pek alışık olmadığımız sıkıntılar giderek artan ölçülerde ortaya çıkıyor. Dış ilişkilerimiz kaygı verici bir doğrultuda hızla gelişiyor. Türkiye'nin ağır bir bunalımın içine doğru sürüklenmekte olduğu çok açıkça gözüküyor. Ne yazık ki, bu bunalım denetim altına almaya dönük şans yeterince kullanılmadığı için, sorun, her geçen gün daha da derinleşerek, yoğunlaşarak önümüzde duruyor. Genel seçimden çıkmış bir Parlamento, henüz güven verici bir hükümet oluşumu çalışmasını bile noktalayamamış bir durumda gözüküyor. Seçimlerden bu yana altı ayı aşkın bir süre geçti; ama hâlâ önümüzde bir Hükümet yok. Bir Hükümet kurduk, bu Hükümet, cumhuriyet tarihinin en kısa ömürlü Hükümeti olarak tarihe geçti. Şimdi, yeni bir hükümet arıyoruz. Bu hükümeti ararken vicdanlar bölünmüş, duygular çapraşıkmış, Türkiye, ciddi bir sıkıntı içinde, bir hükümet mi çıkarıyor, sorunları çözecek yeni bir çıkış yolu mu arıyor, belirsiz bir noktada gözüküyor. Türkiye, içinde bulunduğumuz dönemde, ciddi bir sahipsizlik ortamını sergiliyor. Güncel sorunlar, boşlukta, sahipsiz, bir süreden beri duruyor. Irak petrol boru hattı, siyasal sorunları çözüldüğü halde, Türkiye için olağanüstü önemli bir konu olma-

sına rağmen, hâlâ çözülememiş bir durumda olmaya devam ediyor; çünkü Türkiye sahipsiz.

İhracat, ilk kez, uzun yıllardan beri, bir tıkanma işareti veriyor. Genel ihracat, haziran ayında yüzde 12 geriliyor. İhracatımızın en önemli kalemi tekstil ve konfeksiyon yüzde 26'lık bir gerilemeyi ortaya koyuyor.

İthalat rakamları altı aydan beri yayımlanamıyor. Türkiye'nin altı aydan beri ekonomik durumunu izlemesine yardımcı olacak temel veriler, ne yazık ki, ortalıkta yok; ne iktisatçılarımız ne karar alıcılarımız bu konularda bir değerlendirme yapma şansına sahipler.

Avrupa ile ilişkilerimiz boşlukta kalmış, alınması gereken kararlar alınamamış, gerekli düzenlemeler yapılamamış ve Türkiye bir sıkıntılı noktaya doğru hızla sürüklenir noktada.

Mafya-siyaset-devlet ilişkileri, tarihimizin hiçbir döneminde yaşanmamış düzeyde çarpıcı örnekleriyle ortaya çıkıyor; ama bir süre sonra bu olayların gerçek niteliğinin gerektirdiği soruşturma, araştırma anlayışının ortadan kalktığına tanık oluyoruz ve sıradan bir adli olay, bir zabıta olayı konumunda, bu konu da kamuoyunun dikkatinden giderek uzaklaşıyor.

Enerji sıkıntısı Türkiye'nin önünde.

Türkiye'de, terör, her geçen gün can yakmaya devam ediyor; bugün, daha biraz önce, iki askerimizin Erzincan'da şehit edildiği haberini aldık. Türk Bayrağı indiriliyor; sokaklardaki gösterilerle, çeşitli girişimlerin etkin olmayan güvenlik uygulamaları sonucunda ölçüsünü taşırmayla, ülkemiz, dünyada, giderek saygınlıktan uzaklaşan bir rejim görüntüsü içerisine sürükleniyor.

Böyle bir tablonun içerisindeyiz. Bu tablo yaşanırken, öte yandan da, siyasal tartışma dünyamız çok özel sorunlarla karşı karşıya bulunuyor. Bu tablo içerisinde, artık, bizim, bir hükümet tartışması yapmanın ötesine geçip, bir rejim muhasebesi yapma ihtiyacı içerisinde olduğumuzu düşünüyorum. İçerisinde bulunduğumuz durumun, bütün ayrıntılarıyla ve ciddi bir biçimde değerlendirilmesinin gerektiğine inanıyorum.

Siyasal yaşamımız, bir türlü aydınlatılamayan yolsuzluk iddialarıyla kirletilmiştir, yıpratılmıştır. Dünyanın bütün ülkeleri ciddi yolsuzluk iddiaları karşısında, etkin, sonuç alıcı girişimleri yürütebilirken, Türkiye'de, ne yazık ki, yıllardan beri sadece bu dönemi söylemiyorum; çok daha öncesinden beri önem taşıyan, ciddi yolsuzluk iddiaları boşlukta kalmıştır, sahipsiz kalmıştır. Türkiye'deki yolsuzlukların siyasal düzeydeki sorumlularına ulaşmak olanağı, ne yazık ki, bir türlü bulunamamıştır. İtalya, son dönemde üç tane başbakanını mahkûm etti; ama Türkiye, siyasi yolsuzluk iddialarının bu kadar yoğunlaştığı bir dönemi yaşıyor olmasına rağmen, bu konularda hiçbir ciddi adımı atamadı.

Siyasal yaşamımız, her gün yeni yeni transfer haberleriyle çalkalanıyor. Böyle bir tablonun içindeyiz. Bu tabloda, Hükümeti konuşmadan önce, bence, şu üç sorunun sorulması ve bu soruların cevaplarının doğru bir biçimde verilmesi gereki-

yor. Hükümet Programı müzakeresine geçmeden, şu üç soruyu, kamuoyumuzun ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin önüne koymak istiyorum.

Bir: Yolsuzluklarla ilgili soruşturma önergelerinin, bu Hükümetin kuruluşuyla bir ilişkisi var mıdır, yok mudur? (*CHP ve ANAP sıralarından alkışlar*) Önce, bu konuyu doğru bir biçimde yanıtlamamız gerekiyor. Soruyu tekrar ediyorum: Bugün programını görüştüğümüz, pazartesi günü de güvenoyu ya da güvensizlik oyuyla hakkında karar alacağımız bu Hükümetin kuruluşunun, yolsuzluk iddialarıyla, yolsuzluk iddialarına dönük olarak verilen soruşturma önergeleriyle bir ilişkisi var mıdır, yok mudur? (*CHP sıralarından “vardır” sesleri*) Böyle bir soru, haksız, anlamsız, kötü niyetli bir sorudur, diye bir değerlendirme yapabilir miyiz? Böyle bir sorunun, bir geçerliliği, bir anlamı olmadığını ifade etme hakkına, şansına sahip miyiz; keşke olsaydık. Bütün Türkiye biliyor ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi içinde, vicdanını, siyasetine ipotek etmemiş herkes biliyor ki, bu soru, haklı bir sorudur, meşru bir sorudur, yerinde bir sorudur. (*CHP sıralarından alkışlar*) Bu soruyu aydınlatmamız lazım; bu sorunun gereğini yerine getirmemiz lazım. Bu soruyu, kötü niyetli bir muhalefet sözcüsü olarak, ben sormuyorum; bu soruyu, 9 Mayıs 1996 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi görüşmelerinde, Sayın Tansu Çiller soruyor. Sayın Çiller, hakkında TEDAŞ ve TOFAŞ ile ilgili soruşturma önergeleri verilmesinin, bir hakkın suiistimali olduğunu iddia ediyor ve bunun gerekçesi olarak da şunu aynen, kendi ifadeleriyle, okuyorum söylüyor: “Şimdi, kısaca anlatayım, niçin suiistimal: Sayın Erbakan, yani önerge sahiplerinin Sayın Genel Başkanı, bana, üç saat boyunca, Hükümet olmayı teklif etti mi; ilk söze başlayıp, tam ellibeş dakika, nefes almadan, nokta virgül koymadan, bana birlikte Hükümet olmayı teklif etti mi, etmedi mi?

İkinci soru: Sayın Erbakan ve Refah Partisi bizimle koalisyon yapacak olan, süttten çıkmış ak kaşıktır’ dedi mi, demedi mi? Ben, o teklifi kabul etseydim, bu tertipler yapılırdı mıydı; soruyorum.” Bunu söyleyen, Sayın Çiller’dir.

Şimdi, Refah Partisinin, kendisiyle Hükümet kurma önerisini kabul etmiş olsaydı, yolsuzluklarla ilgili soruşturma önergesinin verilmeyeceğini, Sayın Erbakan’ın ifadesine dayanarak, belirtiyor Sayın Çiller ve “bu önerge, ben Hükümette yer almayı kabul etmediğim için verilmiştir” diyor. “Eğer ben kabul etmiş olsaydım, bu önerge verilmeyecekti” diyor.

Şimdi, bizim sorma hakkımız var, Sayın Çiller’e: Bu soruşturma önergesi verilmiş olmasaydı, siz, bu Hükümetin içine girer miydiniz? (*CHP sıralarından alkışlar*)

Şimdi “bizimle beraber olan, süttten çıkmış ak kaşık olur” diyor, Sayın Erbakan. Önce soruşturma önergesi veriyor, arkasından çıkış yolunu gösteriyor. “Ben de o çıkış yolunu reddettim” diyor, Sayın Çiller. Sayın Çiller, o çıkış yolunu, o aşamada reddetmiş olarak kendisini bu suçlamalardan aklayamaz. Aklaması için yapması gereken şey, bütün aşamalarda reddetmeye devam etmektir, Yüce Divanın bu konuda alacağı karardan korkmamaktır. Bu baskıyı yaşamış birisi olarak, buna, o aşamada Hükümete girmemiş oluşunun yol açtığını belirten birisi olarak, şimdi Hükümete girmiş birisi sıfatıyla, yolsuzluk önergeleriyle ilgili durumun, çok daha dikkatle incelenmesi ihtiyacını, bizzat kendisi ortaya çıkarmıştır.

Değerli arkadaşlarım, bu konuya baktığımız zaman gördüğümüz şudur: İlgili çekici bir biçimde, Mecliste kurulmuş olan çeşitli soruşturma komisyonlarının çalışmaları, bu Hükümetin kuruluşuyla, birdenbire etkilenmeye başlamıştır. Önce, Mercümeek konusunu incelemek üzere kurulan komisyonun iki DYP'li üyesi komisyondan çekilmişlerdir; çekilmişler midir, çekilmemişler midir, niçin çekilmişlerdir? Bu komisyon niçin çalışmıyor? Hükümetin kuruluşunun hemen akabinde, Koalisyon ortaklarından birisiyle ilgili önemli bir soruşturma komisyonunun çalışmasının Koalisyon ortağı öteki partinin girişimiyle ortadan kaldırılması doğal bir olay mıdır; kabul edilebilir bir tablo mudur? Sorgulanması gereken bir manzaranın bulunduğu, böylece, açıkça ortaya çıkmıyor mu?

Yine, bununla bir arada, TEDAŞ konusundaki komisyonun çalışmaları açısından büyük önem taşıdığı, önergeyi veren Refah Partili Sayın Grup Başkanvekilinin o zamanki ifadesiyle belli olan müteahhit, birdenbire, komisyona gelip ifade vermekten vazgeçtiğini iddia ediyor.

Değerli arkadaşlarım, bunlar ciddi üzüntü verici olaylardır. Burada bir cumhuriyet hükümetinin kuruluşunu konuşuyoruz. Hepimiz tarihe karşı sorumluyuz. Bugünün hükümeti kurulur kurulmaz, o hükümette yer alır almaz, bunların hiçbir önemi yoktur; ama buradan, yolsuzluklarla irtibatı olduğu izlenimini veren bir Hükümetin vize almış olmasının ayıbını hiçbir zaman temizleyemeyiz. (CHP ve ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Böyle bir ayıbın söz konusu olmadığını iddia ediyorsak, bu konuda vicdanımızı rahatlatalım, bu konuda ikna olalım, bu konuda tatmin olalım; bu konuyu bütün ayrıntılarıyla konuşalım. Bakınız, bunu, bütün Türkiye konuşuyor, bunu, koalisyonu kuran partilerin mensupları konuşuyor, onlara destek verenler konuşuyor; gazetelerinde yazıyorlar, dergilerinde yazıyorlar... “Hayır, böyle bir olay yoktur, bu Hükümetin, yolsuzluk iddialarıyla hiçbir ilişkisi yoktur” diyorsak ve böyle ise, ben, bunu, anlamaya, dinlemeye ve değerlendirmeye hazırım; ama bu konuda ortaya atılan ciddi iddiaların, bizzat olayların içerisinde yer alan insanların ortaya attığı iddiaların, bizi, bu konunun önem taşıdığını düşünme noktasına getirdiğini sizlere hatırlatmak istiyorum. Bu Hükümet konuşulurken ele alınması gereken birinci soru budur; bu Hükümetin bu şekilde oluşmuş olmasının, yolsuzluklarla bir ilişkisi var mıdır?

İkinci soru şudur: Bir süreden beri gerçekleşen transferler, gerçekten, siyasî ve vicdanî kanaatlerin sonucu olarak mı ortaya çıkmıştır; yoksa, başka nedenler söz konusu mudur? Bu konuyu da aydınlatmamız lazım. Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu konuları doğru görmeden, bu konularda aydınlanmadan, bu Hükümet hakkında, reflekslerle, alışkanlıklarla, disiplin kaygılarıyla karar alamaz, almamalıdır. Bir süreden beri yaşadığımız siyasî transferlerin, parti değiştirmelerin, vicdanî ve siyasî kanaatler sonucu olduğunu iddia edebiliyor muyuz, kabul edebiliyor muyuz; bunu, sağduyumuzu ipotek altına sokmadan, içtenlikle söyleyebiliyor muyuz?

Şu garabete bakınız ki, tam güvenoyu öncesinde, o ana kadar bu konularla ilgili hiçbir özel değerlendirme yapmamış olan bazı Parlamento üyeleri, birdenbire, çok anlamlı bir biçimde, saf değiştirmeye yöneliveriyorlar. Şimdi, bu saf değiştirmelerin siyasî ve vicdanî kanaatten kaynaklandığını, doğal karşılanması gerektiğini, siyasî hayatımıza olumsuz etki getirebilecek bir yönü olmadığını düşünmek müm-

kün müdür? Eğer, böyle bir durum varsa, bunun aydınlatılması lazımdır. “Canım bu işler böyle oluyor” diye geçiştiremeyiz; böyle olmuyor; Avrupa’da böyle olmuyor, dünyada böyle olmuyor, Yunanistan’da böyle olmuyor... Bir insanın siyasî parti değiştirmesi, olağanüstü önemli bir olaydır; olsa da, çok özel koşullar içerisinde olur. Tam güven oylamasından önce, Parlamento, birden bire bir deprem yaşayacak, sapır sapır bir kısmı o tarafa, bir kısmı bu tarafa yöneliverecek; biz alsak da almasak da, bu konudaki kararın, Parlamentomuza yakışmayan yöntemlerle alınmadığından emin olacağız? Benim, böyle bir emniyet içerisinde bulunmadığımı, herkesin bilmesini istiyorum. Derin bir üzüntü içerisindeyim. Siyasal yaşamımızda, herkesin, kendince önemli saydığı amaca ulaşmak için, bu yöntemleri bir biçimde kullandığını görmekten büyük ıstırap duyuyorum ve üzüntüyle söylemeliyim ki, bu geldiğimiz nokta, aslında, seçim öncesi tablonun uzantısıdır. Seçim öncesinde de buna benzer durumlar yaşanmıştır; ilke, tutarlılık ve siyasal kimlik, hiçbir önem taşımaz gibi kararlar alınmıştır; adaylar, hangi partinin hangi sırası kendi işine uygun geliyorsa, o konuda seçim yapma hakkına sahip olduklarını düşünmüşlerdir. Partiler, başka partilerle işbirliği yaparak, iç içe geçip sandığa gitmişlerdir; parti kimliklerinin anlamı kaybolmuştur; seçim öncesinde, hükümet oluşturmaya dönük blok açıklamaları yapılmıştır; siyaset, berraklığını, tutarlılığını kaybetmiştir. Üzüntü verici bir tablodur. Şimdi, seçim öncesinde ekilen o tohumlar yeşeriyor, meyvelerini veriyor. Hayatı boyunca solda siyaset yapmış bir adam, birden bire, bir sağ siyasal partide yerini alıyor; alkışlarla kabul ediliyor ve bu, meşru bir siyaset uygulaması diye kabul ediliyor ve ondan sonra, bu noktalara geliyoruz. Benim, aydınlatılma ihtiyacını hissettiğim ikinci soru budur.

Üçüncü soru şudur: Seçim öncesinde, bir parti, çıkıp da “seçimden sonra, ben, şu partiyle koalisyon kurmam” diye açıklama yapar da seçimden sonra o partiyle hükümet kurarsa, bu, demokratik anlayışın içerisine girer mi, sığar mı, doğal mıdır? Yani, vatandaşın oyunu alırken, ona, önemli bir taahhütte bulunacaksınız, sonra, o taahhüdü yok sayacaksınız, sistematik bir biçimde, çok doğalmış gibi, size oy veren binlerce, yüzbinlerce, milyonlarca insanı aldatacaksınız, tamamen farklı istikametlerde işbirliğine kalkışacaksınız. Kimse, size, seçimden önce, şununla hükümet kurarım, bununla kurmam diye bir açıklama yapma zorunluluğu getirmiyor; ama siz, çıkıp “siyaseten yararlı olur” diye bir açıklama yapıyorsunuz, ondan sonra da o açıklamayı bırakıyorsunuz, bir farklı noktaya geliyorsunuz. Bu üç soruya verilecek cevap, öyle zannediyorum ki, bugün içerisinde bulunduğumuz konunun aydınlatılmasını sağlamaya yetecektir.

Değerli arkadaşlarım, buraya nasıl gelindi konusunu, önce, seçim öncesi uygulamalarla açıkladığımı bir kez daha ifade etmek istiyorum. Seçim öncesinde, gerçekten, bizim siyasal yaşamımızda da çok mutad olmayan, çarpık ilişkiler ortaya çıkmıştır; partileri aşan ilişkiler kurulmuştur, dayanışmalar ifade edilmiştir, işbirlikleri sergilenmiştir, parti partinin içerisine girmiştir ve öyle seçim yapılmıştır; parti ve siyasî kimlik kaygısını, ilke kaygısını bir tarafa bırakarak adaylar savrulup gitmiştir.

Bu noktaya gelişimizin, bence, önem taşıyan bir temel nedeni, seçimden hemen sonra kurulmuş olan Hükümetin biçimidir. Türkiye, ne yazık ki, seçimlerden

sonra, bir azınlık Hükümeti anlayışı içerisine çekilmiştir ve hiçbir başarı şansı olmadığı çok açıkça görülebilecekken, bir azınlık Hükümeti anlayışıyla, Türkiye'nin, bir seçim sonrası, enerjisi, birikimi, umudu çok yanlış bir biçimde israf edilmiştir, tüketilmiştir; çok yazık olmuştur, çok yanlış olmuştur. Türkiye'yi, bugünkü noktaya getiren temel yanlışın o olduğunu, bir kez daha vurgulamak istiyorum. (*CHP sıralarından alkışlar*) Keşke, seçimden sonra, derli toplu bir hükümet kurulabilseydi, bir çoğunluk hükümeti kurulabilseydi; hükümeti oluşturan partiler birbirleriyle çekişeceklerine, Türkiye'nin sorunlarını çözme arayışı içerisine girebilmiş olsalardı.

Hatırlayacaksınız, 10 Mart 1996 günü, o azınlık Hükümetinin hükümet görüşmelerinde, bu kürsüden, üç noktaya dikkati çekmiştim:

Birinci olarak, bu azınlık Hükümetinin hiçbir yararlı çalışma yapamayacağını, bu azınlık Hükümetiyle Türkiye sorunlarının kesinlikle çözülemeyeceğini, bu yola başvurma'nın Türkiye için çok büyük bir kayıp olduğunu heyecanla anlatmaya çalışmıştım, coşkuyla anlatmaya çalışmıştım. Hangi cesaretle yola çıkıyorsunuz diye, sizlere sorduğumu hatırlıyorum.

İkinci olarak, azınlık Hükümetinin, bu Hükümeti kuran merkez sağdaki iki siyasal partiyi büyük sıkıntıların içine sokacağına, onları olumsuz etkileyeceğine ve onları eriteceğine işaret etmiştim ve "bir sol partinin genel başkanı olarak bu, benim de kaygımdır; çünkü ben, demokratik rejimin, merkez sağ ve merkez soldaki siyasal partilerin diyaloguna dayandığına inanıyorum" demiştim.

Üçüncü olarak da, bu azınlık Hükümetinin, kurulduğu ilk andan itibaren, Refah Partisinin manyetik alanına, çekim alanına girmekte olduğunu, bunun kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştim.

Ne yazık ki, bu azınlık Hükümeti konusundaki talihsiz denemenin bugün ulaştığı noktada, bu üç öngörünün üçünün de gerçekleştiğini üzüntüyle görüyoruz.

Türkiye çok şey kaybetmiştir; sadece zaman kaybetmemiştir; merkez sağdaki partilerin işbirliği potansiyelini, karşılıklı güvenilirliğini, Türkiye sorunlarını çözme konusunda işbirliği yapabilme şansını kaybetmiştir. Bir büyük siyasî merkez sağda kayıp yaşanmıştır ve Refah Partisinin manyetik alanı içine sürüklenmeye başlamışlardır.

Bakınız, bu geldiğimiz noktaya yol açan, bence, önem taşıyan temel yanlışlıklar şunlardır. Bu yanlışlıkları her partiyle ilgili olarak söylemek istiyorum. Bizim parti-mizle ilgili olarak bir yanlışlık varsa, o yanlışlığın da benden sonra çıkacak sözcüler tarafından ifade edilmesini bekliyorum. (*CHP sıralarından alkışlar*) Seçimlerden bu yana, seçim öncesinden bu yana, Türkiye'nin bugünkü noktaya gelişine yol açan yanlışlıklar arasında bize düşen bir pay varsa, bunu dinlemekten, öğrenmekten memnun olurum. "Yoktur" demiyorum, vardır; ama ben, böyle bir şeyi görmüyorum. Eğer, gören varsa, burada söylerse, bundan da büyük memnuniyet duyarım. Bence, diğer partilerin bu konudaki temel yanlışlıkları şunlar olmuştur:

Önce ANAP'la başlayalım: Refah Partisiyle hükümet kurmayacağını ilan ederek seçime girmiştir; bunu söylemiştir. Laikliğin güvencesi olarak kendisini halka sunmuştur ve bu anlayışla oy almıştır, destek almıştır. Refahla hükümet kurma-

yacağını, Demokratik Sol Partiyle hükümet kuracağını söylemiş; ama seçimlerden hemen sonra, Refah Partisiyle hükümet kurma çalışmalarına oturmuştur. Böylece, Refah Partisiyle hükümet kurmanın olağanlaşması, doğallaşması konusunda çok önemli bir katkı yapmıştır; bu süreci bizzat başlatmıştır ve aldığı oylara ters düşerek, siyasetteki, ilke, tutarlılık, kararlılık konusundaki temel anlayışı zaafa uğratmıştır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Türkiye'nin temel sorunlarını iktidara gelerek çözmeye konusunda muhalefeti boyunca büyük iddialar sergilemiştir. Bu konuda ciddi çalışmalar yapmıştır, kadrolar hazırlamıştır ve kamuoyuna "iktidara gelirlirse, bunlar, Türkiye'nin sorunlarını yeni bir anlayışla çözeceklerdir" dedirtmiştir; yeniden yapılanma projelerini ortaya atmıştır, kadrolarını ilan etmiştir. Her alanda büyük iddialar sergilemiştir; ama iktidara geldikten sonra, Türkiye'nin sorunlarını çözmeye dönük ciddi bir arayış, kesinlikle kendisini göstermemiştir; tamamen içe dönük bir kavga, iktidar döneminin tümünü etkisi altına almıştır ve var olduğu iddia edilen projelerin hiçbirisi ortaya çıkmamıştır.

Yolsuzluklarla ilgili olarak, TEDAŞ konusunda destek vermiş ve yolsuzluklarla ilgili bir komisyonun kurulmasını sağlamıştır; ama o yolsuzlukların atfedildiği Sayın Enerji Bakanını, yolsuzlukla suçladıktan kısa bir süre sonra, safları içine almakta hiçbir sakınca görmemiştir. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Bugün de, Refah Partisiyle hükümet konusundaki tavrı "DYP ile değil, bizimle kurunuz" tavrıdır. Açıktan, DYP ile Refah Partisinin hükümet kurma çalışmasını sona erdirmesi halinde, ANAP'ın Refah Partisiyle hükümet kurma konusunu ele almaya hazır olduğunu da ifade etmektedir. Böylece, tartışmanın, ilkeyle, temel politika anlayışıyla, Türkiye yönetimine getirilecek yeni yaklaşımlarla ilgisi olmadığı, iktidar ortağının o mu yoksa öbürü mü olacağı noktasında toplandığı ortaya çıkmıştır.

Evet, Anavatan ile ilgili olarak benim gördüğüm, bizi bu vardığımız noktaya getiren ve siyasete olan saygıyı, ilkenin, tutarlılığın öneminin ortadan kalkmasını gerçekleştiren sürecin başlıca temel noktaları bunlardır.

Doğru Yol Partisiyle ilgili olarak: Çok açık bir biçimde, Doğru Yol da, Refah Partisiyle hükümet kurmayacağını ilan ederek seçime girmiştir; laiklik platformu, Refaha karşı güvence olma iddiası, siyasetinin temeli olmuştur, o nedenle oyları almıştır; ama o oyları aldıktan sonra, bugün, önümüze, Refah Partisiyle birlikte bir hükümet oluşturarak gelmiştir. Bunun çok temel bir nokta olduğuna inanıyorum ve siyasete olan güvenilirliği, halkın siyaset adamlarına ve giderek belki Parlamenta yansıyabilecek olumsuz davranışının altında bunların yattığını düşünüyorum.

Yine, yolsuzluklar konusunda, ne yazık ki, Doğru Yol Partisi, güven verici, kendine güvenen, açık bir tavır takınmaya cesaret edememiştir. Bu, bugün Türkiye'nin içine girdiği bu çıkmazın altında yatan temel nedeni oluşturmuştur.

Örtülü ödenek iddiaları aydınlığa kavuşturulamamıştır. Diğer konularda burada açılmış olan soruşturma komisyonlarının üzerine cesaretle gidip, Yüce Divanda yargılanmayı talep etmesi beklenen bir siyasetçi davranışını, ne yazık ki, Doğru Yol Partisi sergileyememiştir.

Bu girişimlerin altında, çeşitli siyasî hesaplar, hakkın suiistimali yatıyor olabilir; ama bunlara karşı verilecek cevap, hesap vermeye hazır olduğunu sonuna kadar sergilemektir. Bundan vazgeçtiğiniz anda, hesap vermekten ürktüğünüz anda, korktuğunuz anda oyuncak olursunuz ve sadece siz değil, Türkiye Büyük Millet Meclisini de, Türkiye siyasetini de ciddî sıkıntılarla karşı karşıya bırakırsınız. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Demokratik Sol Parti açısından gözlemlerimi de aynı anlayışla ifade etmek istiyorum. Bunların önem taşıdığını düşünüyorum. Birbirimize gerçekleri ifade etmeliyiz, söylemeliyiz. Ülkemiz bir noktaya gelmişse, buna yol açan olumsuzlukların neler olduğuna ilişkin değerlendirmelerimizi birbirimizle paylaşmalıyız. Yanlış olabilir; aydınlığa kavuşturmak mümkündür; ama bunların mutlaka konuşulması lazımdır; örtbas edilmesinin çok yanlış olduğuna inanıyorum.

1 Azınlık modelinin bir yanlış olduğu artık açıkça ortaya çıkmıştır. Türkiye'ye, bir büyük genel seçim sonrasında, azınlık hükümeti anlayışını telkin etmenin ve o doğrultuda Türkiye'nin hükümet oluşturmalarını sağlamanın bugün ne kadar ağır bir bilanço oluşturduğunu, hepimiz, üzüntüyle görüyoruz. Bu, yanlış olmuştur, üzüntü verici bir olay olmuştur.

Azınlık Hükümetinin, Refah Partisi iktidarını önlemek için oluşturulduğu ifade edilmişti; azınlık hükümetinin gerekçesi diye, Refah Partisi iktidarından Türkiye'yi sakınma duygusu dile getirilmişti; ama yaşanan gerçek odur ki, azınlık hükümeti Refah Partisinin önünü tıkamamış, tam tersine, ona davetiye çıkarmış, onun önünü açmıştır. Eğer, bugün, bir Refah Partisi Hükümetiyle karşı karşıyaysak, bu, azınlık hükümeti fiyaskosunun, başarısızlığının sonucu olmuştur. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Yolsuzluklarla ilgili olarak, Demokratik Sol Partinin, kendisinden beklenildiği gibi, önümüze gelen her soruşturma önergesini destekleyip, onun, komisyon marifetiyle ele alınmasına fırsat verdiğini biliyoruz; yakışan budur, gereken budur. Biz de parti olarak o davranışı benimsedik; çıktık, dedik ki: Bunun siyasal kaygılarla verildiğini görüyoruz, seziyoruz; ama biz, buraya gelen her soruşturma önergesini destekleyeceğiz, komisyona göndereceğiz. Bizim hakkımızda eğer bir soruşturma önergesi verilirse, onu da destekleyeceğiz, onun da komisyona gitmesini isteyeceğiz.

Artık, ayırım yapma olanağı kalmamıştır; o haklı, bu haksız demek imkânı kaybolmuştur. Hepsinin önünü açmak lazımdır. Sorunun böyle çözülmeyeceğini bilerek, sorunun çözümünü gerçekleştirecek yaklaşımları da yürütmek lazımdır. Nedir o; dokunulmazlığın kaldırılması. Yolsuzluk iddialarıyla ilgili olarak yapılması gereken şey, milletvekili dokunulmazlığını, yolsuzlukları himaye eden bir kalkan olmaktan çıkarmaktır. *(CHP sıralarından alkışlar)* Türkiye'deki milletvekili dokunulmazlığı, dünyanın en kapsamlı, en geniş milletvekili dokunulmazlığıdır; yolsuzlukları bile himaye ediyor. Böyle bir şey olmaz. Bunun kaldırılması lazımdır. Çıkış yolu budur. Önerge ve dosya savaşıyla bu iş halledilmez. *(DYP sıralarından "doğru, doğru" sesleri)* Adalet, siyasetin emrine girer; adalet, özünü, içeriğini kaybeder. Konuyu çözmek için, siyasetçilerle ilgili yolsuzluk iddiasını başka siyasetçiler değil, bu işin

erbabı, yargıçlar ve savcılar, değerlendirsın; bunun önünü açalım. *(CHP sıralarından alkışlar, DYP sıralarından “doğru, doğru” sesleri)*

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bunu, seçim öncesinden beri söylüyoruz.

ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) — Biz de söylüyoruz; ama...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bu konudaki hazırlığımız, Türkiye Büyük Millet Meclisinin incelemesine hazır bir noktadadır; yeterli milletvekili sayısını bulduğumuz anda, bu konuda harekete geçebilecek noktadayız.

Türkiye bunu çözsün, bunu çözmeden bu konuyu halledemeyiz. O çözülünceye kadar burada verilmiş her önergeyi de destekleyeceğiz, bizim hakkımızda verilse de destekleyeceğiz.

Demokratik Sol Partinin de bu konuda aynı duyarlılığı, aynı anlayışı sergilediğini memnuniyetle görüyorduk. Yalnız, Erbakan'ın mal varlığıyla ilgili soruşturma önergesi buraya gelince, birdenbire, Demokratik Sol Partinin, o zamana kadarki tavrını bir yana bırakarak, olağanüstü bir gayret içinde, bir hukukşinaslıkla, bu konunun hukuka ve Anayasaya aykırı olacağını, komisyonun kurulamayacağını, Türkiye Büyük Millet Meclisine bir heyecanla anlatma gayreti içine girmiş olmasından büyük üzüntü duyuyoruz. Bu olmamalıydı. Sayın Erbakan'la ilgili olan o soruşturma önergesi de kabul edilmeliydi, komisyon kurulmalıydı; herkes gibi, hepimiz gibi, Sayın Erbakan da gidip orada hesabını vermeliydi. *(CHP sıralarından alkışlar)* Parlamento bu imkândan yoksun bırakılmıştır, bundan büyük üzüntü duyuyorum; bir yanlış olmuştur.

Gene, bu dönemde, önem taşıyan bir nokta: Anavatan Partisi, Refah Partisi ve Demokratik Sol Parti, muhalefet döneminde, Türkiye'mizi ilgilendiren iki temel konuda çok iddialı bir tavır içine girdiler. Bunlardan birisi, Gümrük Birliği konusuydu; öbürü de, Çekiç Güç konusuydu. Gümrük Birliğiyle ilgili 6 Mart belgesinin kabul edilemez olduğunu, bunun değiştirilmesi gerektiğini, Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulması gerektiğini; Çekiç Güç'ün de, mutlaka ortadan kaldırılması gerektiğini; nihayet, iki üç aylık deneme süresinden sonra, yeni hükümetin, bunu mutlaka gerçekleştirmesi gerektiğini ifade ediyorlardı.

Anavatan Partisi iktidara gelmiştir. Demokratik Sol Parti de, bu konudaki duyarlılığını koruyarak, çekinsek destek vermiştir; ama görülmüştür ki, o üç aylık Hükümet döneminde, bu iki noktada da yeni bir açılım söz konusu değildir. Böyle bir açılımı gerçekleştirmenin, Türkiye için daha büyük sıkıntılar yaratacağı, yaşanarak görülmüştür. Açıkça anlaşılmıştır ki, bu konuda farklı bir tavra girmek, Türkiye açısından uygun değildir; ama bu itiraf edilmemiştir, bu kabul edilmemiştir. Sanki farklı bir durum varmış gibi, bu konudaki başarısızlık örtbas edilmek istenmiştir. Bu da, siyasetimiz açısından, üzüntü verici bir gelişme olarak ortaya çıkmıştır.

Son bir nokta da birazdan üzerinde duracağım şudur: İçinde bulunduğumuz krizden çıkışı sağlayacak bir temel proje, 123 sosyaldemokrat milletvekilinin bir platform oluşturması ve Türkiye'de hükümet konusunda bir girişim yapması önerimiz, değerlendirilmemiştir.

Refah Partisi bakımından tablo çok açıktır. Refah Partisi, yolsuzluklar konusunda takındığı tavırla, çok temel bir ahlakî darbe yemiştir. Refah Partisinin son dönemdeki siyasetinin temeli, yolsuzluklar konusunda kararlı, tutarlı bir davranışı sürdürmek olarak gözükmüştür; ideolojisinin, siyasetinin bir doğal uzantısı olarak bu noktayı, daima, özellikle vurgulamıştır; ama bunun gereğini yapmadığı, yapmadığı açıkça görülmüştür. Çok daha acı olanı, bu konudaki çelişkinin, bir mahcubiyet içinde değil, bir meydan okuyuşla, ıftiharla ilan edilmesidir. Sayın Erbakan “bizimle koalisyon kuran, sütten çıkmış ak kaşık olur” diye ilan etmiştir. Tabii, bu, Türkiye’nin de hak etmediği, layık olmadığı bir meydan okumadır. Bunu, halkımızın sağduyusuna, milletimizin vicdanına bir darbe olarak görüyorum. Niçin sizinle koalisyon kuran sütten çıkmış ak kaşık olsun? *(CHP ve ANAP sıralarından alkışlar)* Niçin olsun? Siz, kendi adınıza şunu söyleyebilirsiniz: “Bizimle koalisyon kuran yolsuzluğa bulaşmış da olsa, biz o yolsuzluğu araştırmayız.” O sizin ayıbınız olur, sizin sorumluluğunuz olur. *(CHP sıralarından alkışlar)* Niçin sütten çıkmış ak kaşık olsun? Bu, Refah Partisinin siyasetindeki temel virajın, “U” dönüşünün ilk önemli sinyali olarak ortaya çıkmıştır. Tabii, sadece orada da kalmamıştır; diğer önemli konularda birbiri ardından “U” dönüşleri gelmeye başlamıştır. Yıllarca Çekiç Güç konusunda en iddialı mücadeleyi götürdüğü halde, “Çekiç Güç kahraman ordumuzun işidir” denilerek, el yıkanmış ve bu konudan çıkmıştır. Çekiç Güç, eskiden kahraman ordumuzun işi değildi de şimdi mi, siz Başbakan olunca mı kahraman ordumuzun işi oldu? *(CHP sıralarından alkışlar)* Hani, Çekiç Güç, Kurtuluş Savaşı-mızdaki şehitlerin kemiklerini sızlatıyordu? Siz Başbakanlık koltuğuna oturunca o kemikler sızlamaz mı oldu? *(CHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

İsrail ile Askerî İşbirliği Anlaşması. Yine, bu da, Refah Partisi iktidara gelince “stratejik anlaşmalar aynen devam edecektir” maddesiyle Hükümet Programı içindeki yerini alıverdi; yani, İsrail ile askerî anlaşmanın da artık Refah Partisini rahatsız eden bir tarafı olmadığı birden bire gözüküverdi. *(CHP sıralarından “Yahudiler Müslüman olmuş” sesi)*

Bu konuda yapılan tahriklerin, bu konuda yaratılan kamuoyunun, Cumhurbaşkanına yönelik bir suikast aşamasına kadar bazı insanları getirecek düzeyde olduğu dikkate alınırsa, bu laubaliliğin, bu tutarsızlığın çok ağır bir faturası olacağı da kendiliğinden ortaya çıkar.

Gümrük Birliği anlaşması da, birdenbire, Refah Partisi iktidara gelince, saygı-değer bir anlaşma haline gelmiş, bir sorun yaratmaktan hemen çıkıvermiştir.

Şimdi, geldiğimiz noktada, faize devam, borca devam; ekonomi politikasında değişecek bir şey yok; aynı anlayışın içine girildi. Selem senediyle kalkınma ne oldu; İslam NATO’su, İslam dinarı, İslam birleşmiş milletleri ne oldu; bütün bunların hepsi, takıyye anlayışının içindeki yerini alıverdiler. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, bu kadar takıyye, kimsenin aklına da vicdanına da sığmaz. “Evliyalar çarpar” diyordunuz; bu durumda, korkarım, önce, evliyalar sizi çarpacak. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Cumhuriyet Halk Partisi bakımından değerlendirmeleri sizden bekliyorum; ama ben, önem taşıyan bazı noktalara tekrar dikkatinizi çekmek istiyorum.

Biz, seçimden sonra “merkez sağdaki iki parti birleşmelidir” dedik; bu inancımızı koruyoruz, öyle olması gerektiğine inanıyoruz. Merkez soldaki partilerin de işbirliği yapması gerektiğine inandık, onun gereklerini de daima ön planda tuttuk.

Gene, “azınlık hükümeti yanlıştır” demiştik; yanlış olduğu ortaya çıkmıştır; o anlayışımızı aynen korumaya devam ediyoruz.

Soruşturmalar konusunda, “önümüze gelecek her soruşturma önergesini destekleyeceğiz, bizim hakkımızda da olsa destekleyeceğiz” dedik; gelenlerin tümünü aynı şekilde destekledik.

Çözümün dokunulmazlıkta olduğunu söyledik; onu, aynen söylemeye devam ediyoruz.

Şimdi, bu Hükümete niçin karşıyız; onu da kısaca size anlatmak istiyorum.

Demokratik rejim içinde, parlamentoda yer alan siyasal partiler, elbette kendi aralarında seçmene yaptıkları vaade ters düşmemek koşuluyla, ilkelerine ters düşmemek koşuluyla işbirliği yaparlar, hükümet kurarlar; bunda şaşılacak hiçbir şey yoktur; ama biz, Refah Partisiyle bir koalisyon kurma konusundaki tereddütlerimizi, daha önce görüştüğümüz Refah Partisi Sayın Genel Başkanına da ifade ettik, çeşitli vesilelerle de ifade ettik; bu vesileyle de, Türkiye Büyük Millet Meclisinin dikkatine sunmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, biz, laik, demokratik cumhuriyeti çok önemli sayıyoruz. Laik, demokratik cumhuriyetin, Türkiye’de, siyaset rejimimizin temel taşlarını oluşturduğuna inanıyoruz. Türkiye’nin, binbir güçlük, çileyle, mihnetle oluşturduğu laik, demokratik cumhuriyetin temellerini sarsabilecek, o konuda kendi kendisiyle çekişme yaratabilecek, Türkiye’yi kendi kendisiyle uğraşır bir duruma çekebilecek her türlü gelişmenin karşısında yer almayı görev biliyoruz.

Bizim, laik, demokratik cumhuriyetle hiçbir çekişmemiz yoktur; tavsiye ederiz, kimsenin de olmasın. *(CHP sıralarından alkışlar)* Bu konuda, açık ya da gizli, zamanını kollayan, fırsatını bekleyen türden bir hesaplaşma arayışları, mevzilenme gayretleri, Türkiye’yi, ciddi sıkıntılarla karşı karşıya bırakır. Türkiye’nin kaçınması gereken şey, kendi kendisiyle uğraşmaktır. Türkiye’nin, bu geldiği noktada, artık kendi kendisiyle uğraşmayı bir tarafa bırakıp, gözünü ileriye dikmesi lazımdır. O nedenle, laik, demokratik cumhuriyete, sağdan soldan fırsat buldukça, bir sözcüsüyle, belediye başkanıyla ya da bir platformda fırsat yaratarak bir gedik açma çabasının, biz, Türkiye’ye ciddi zarar vereceğine inanıyoruz.

Biz, laik, demokratik cumhuriyeti ciddiye alıyoruz. Atatürk’ü ciddiye alıyoruz; ona karşı ikiyüzlü bir davranış içinde değiliz. Türkiye’nin bu noktaya gelişine Atatürk’ün gerçekten çok büyük hizmet yaptığını görüyoruz. Atatürk’ü sadece bir kumandan olarak değil, Türkiye’deki rejimin temel anlayışını ortaya koymuş bir büyük devlet adamı olarak da kabul ediyoruz. *(CHP ve ANAP sıralarından alkışlar)* Birinci nokta budur. Umut ediyorum, bu noktalar, bu Hükümet için de, nelere önem vermek gerekir, nelerin üzerinde durmak gerekir, neler sorun ve sıkıntı yaratır, bu konuda teşhis koymasına yardımcı olur. Bu anlayış içinde de bu düşüncelerimi ifade etmeye çalışıyorum.

İkinci olarak, üzerinde durduğumuz temel nokta şudur: Türkiye'nin yönü, çağa doğrudur; çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkmak, bizim temel hedefimizdir. Biz, ne kendi içimize ne Ortadoğu-Arap kültürünün bir parçası olmaya dönük bir ülke olarak geriye değil; çağa, çağdaş bilime, teknolojiye, kültüre, sanata yönelik bir ülke olarak, Türkiye'nin işlemesi gerektiğini düşünüyoruz. Türkiye'nin geleceği budur. Türkiye'de bir oryantasyon krizi, bir yöneliş krizi, bir doğrultu krizi yaratmanın, Türkiye'ye çok ağır bedeller ödettiğini görüyoruz. Bizim hedefimiz, çağın dünyasıdır; ne Suudi Arabistan'dır ne de İran İslam Cumhuriyeti'dir. Bunu, herkesin, kafasının içine yerleştirmesi gerekir. *(CHP sıralarından alkışlar)* Bu noktada, ikircikli bir anlayışı koruyarak, fırsat bulursak acaba öyle yapabilir miyiz diye düşünerek mevzilenme gayretlerine Cumhuriyet Halk Partisi yardımcı olamaz; o nedenle, böyle bir işbirliğinin içinde yokuz.

Türkiye'de, eğitimi, orduyu ve siyaseti, dinsel istismarın etkisi altına almaya dönük girişimlerin büyük tehlikeler yaratacağını görüyoruz. O nedenle, bir Refah Partisi iktidarını, Türkiye'de, eğitimi, orduyu ve siyaseti, dinsel istismar etkisi altına almaya yönelik girişimlerden uzak durmaya çağırıyoruz. Bu konuları yakından izleyeceğiz; olayın bir zamanlamaya, fırsat yaratmaya bırakılmasını kesinlikle kabul etmeyeceğiz; bu konudaki gelişmeleri, yakından, dikkatle izleyeceğiz.

Bu aşamada, temel eğitimle ilgili olarak, Hükümet Programında verilen ödünden büyük üzüntü duyduğumu ve bu ödünü, Doğru Yol Partisine oy veren laik, cumhuriyetçi, Atatürkçü seçmenlere büyük bir saygısızlık olarak gördüğümü ifade etmek istiyorum. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Temel eğitimin, artık 8 yıla veya daha üstüne çıkarılması bir zorunluluktur. Dünyada, hâlâ, temel eğitimini 5 yılda tutan dört beş tane ülke kalmıştır. Türkiye de temel eğitimi, 8-9-10 yıla çıkarmalıdır. Burada amaç, temel eğitimidir; yani, çocuğumuzu, devlet olarak, içinde bulunduğumuz bilgi çağının ürettiği zengin bilgilerle, 8 yıl, biz donatacağız; 8 yıl, çocuğa, devlet olarak eğitim vereceğiz. Temel eğitim budur. Temel eğitim sonrasında, çocuk, meslek eğitimi alacaksa meslek eğitimine gidecek, akademik eğitim alacaksa akademik eğitime gidecek. Hayır, biz, iki aşamalı yaparız, 5 yıl temel eğitim veririz, meslek eğitimine gidecek olanlara da meslek eğitimiyle karışık temel eğitim veririz aldatmacasına karşı, bu Parlamento ve Doğru Yol Partili arkadaşlarımı özellikle uyarmak istiyorum. Bu, çok yanlış bir olaydır. Türkiye'nin elindeki temel şanslardan birisidir temel eğitimin çağdaş, laik bir anlayışla ve 8 yıl olarak verilmesi. Bu noktada, Hükümet, daha şimdiden esnemeye başlamıştır.

Değerli arkadaşlarım, bu vesileyle, Refah Partili belediyelerde ortaya çıkan bir olumsuzluğa değinip, bunun Hükümete taşınmaması noktasında uyarımı yapmak istiyorum. Refah Partili belediyelerde kendisini gösteren şöyle bir uygulama var: Hemen belediyenin yanına bir vakıf kuruluyor; belediyede işi olan vatandaşlarımız, vakfa, işinin görülebilmesi için, belli bir ödemeyi yapmak durumunda oluyorlar. Belediyeden ihale alacak olan işadamı da, belediyeye hizmet satacak olan kişi de, belediyeden bir kararla yararlanacak olan vatandaş da belli bir miktarda ödemeyi vakfa yapıyor. O vakıf da, Refah Partisi siyasetini finanse ediyor. Çarkın, belediyelerde böyle döndüğünü çok iyi biliyoruz.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Yalan, yalan...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Şimdi, Refah Partisi iktidara gelecek olursa, bu çarkın, hükümet düzeyinde işlemesinden kaygı duyuyorum. Hükümette işi olan vatandaşların, işlerine karşılık, Refah Partisinin siyasetini finanse edecek olan vakıflara ödeme yapma mecburiyeti içinde bırakılmasından, çok ciddi kaygı duyuyorum; bunu, şimdiden ifade etmeyi de görev biliyorum. Bu konuları da, yakından, önümüzdeki günlerde izleyeceğiz, irdeleyeceğiz.

Refah Partili bir iktidarın, Türkiye'nin dış ilişkilerinde, ekonomi politikasında ve turizmde sorunlar yaratması ihtimaline de dikkati çekmeyi görev biliyorum. Durum kesinlik kazanıncaya kadar beklemeye geçme eğiliminin, yatırımcılarda, yabancı ülkelerde egemen olması kuvvetle muhtemeldir. Türkiye'nin böyle bir bekleme dönemine de imkânı yoktur. O nedenle, Refah Partili bir iktidarın, bu ortamda, Türkiye'ye yarardan çok zarar getireceğini gördüğümüz içindir ki, böyle bir koalisyonun içinde yer almadık, koalisyonun içinde yer alan partiye de bu düşüncelerimizi ifade etmeyi görev biliyoruz.

Değerli arkadaşlarım, çıkış yolu nedir: Çıkış yolu, bir defa, Türkiye'de, istikrarlı, Parlamentoda sağlam bir çoğunluğa dayalı, ülke sorunlarını çözebilecek bir hükümetin kurulmasıdır. Azınlık hükümeti yeniden denenemez. Sağlam bir hükümete Türkiye'nin ihtiyacı var. Böyle bir hükümet nasıl kurulabilir: Bu konuda, Anavatan Partisi ile Doğru Yol Partisi, şanslarını kullanmışlar ve büyük ölçüde israf etmişlerdir; artık, yeniden Anavatan ve DYP'ye dayalı, onların girişimiyle, onların yönlendiriciliğinde bir hükümetle Türkiye'nin sorunlarının çözülebileceğini düşünmek mümkün değildir. O nedenle, yeni bir denemeye ihtiyaç var; bu denemeyi yapması gerekenler, bu Parlamentodaki sosyal demokratlardır.

HASAN EKİNCİ (Artvin) — Kaç kişi var?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — 123 sosyal demokrat var. Bu 123 sosyal demokratın iki ayrı partiye dağılmış olması, sosyal demokrat bir girişimi engellemelidir; çünkü Türkiye'nin, sosyal demokrat bir bakış açısına ihtiyacı var.

Bugün, bir krizde bulunuyoruz. Bakınız, bu krize neden olan politikalar, merkez sağa özgü politikalar. "Vergi alma, borç al; giderek yüksek faizle borç al" politikası, maliye anlayışı ki, tipik merkez sağ maliye anlayışıdır. Türkiye'yi bu çıkmaza getirmiştir.

Türkiye'yi bu çıkmazdan kurtaracak olan, yeni bir politik yaklaşımdır. Dünyanın her yerinde olduğu gibi, o politik yaklaşım, sosyal demokrat politik yaklaşımdır. "Sosyal demokratlar iktidara geldi, sizi de gördük" diyerek bu konuyu geçiştiremezsiniz. Siz, iktidarda sosyal demokrat politikaları görmediniz; siz, sosyal demokrat siyaset adamlarını gördünüz. O, bizim kusurumuzdur; ortada bir sorun varsa, o sorun bize aittir; ama politikanın kusuru yoktur. (CHP sıralarından alkışlar) Dünyayı kalkanıran, geliştiren politika, sosyal demokrat politikadır; İspanya'yı bugünkü noktaya getiren sosyal demokrat politikadır, İskandinav ülkelerini, Avrupa'yı kalkanıran odur. Türkiye'yi de kalkanıracak olan odur; ama ne yazık ki, sosyal demokrat politikalar değil, sosyal demokrat politikacılar iktidara gelmiştir ve yaşanan krizlerin faturası, çok haksız bir biçimde sosyal demokrasiye çıkarılmıştır. Sosyal

demokrasinin, bu bakımdan hiçbir sorumluluğu olmadığından herkesin emin olmasını istiyorum.

Türkiye'nin, ciddi, tutarlı, çağdaş bir sosyal demokrat politikaya ihtiyacı var. Bunu uygulayacak olan da sosyal demokrat partilerdir. 123 sosyal demokrat milletvekili, bir platform oluşturabilirsek, bir araya gelebilirsek ve hükümet konusunda sorumluluk üstlenmeye hazır olduğumuzu ifade edebilirsek, buna, ANAP'ın ve DYP'nin destek verip vermemek kendi bilecekleri iştir; ama buna destek vermeme-nin sorumluluğu, öyle zannediyorum ki, çok açık bir biçimde ortadadır. Türkiye'nin deneyeceği, bu krizden çıkmak için deneyeceği tek model budur.

Bu modeli deneme konusunda çok fazla zamanımızın kalmadığını da görüyorum; pazartesi günü güvenoylaması var. Meclisimize egemen olan duygunun, düşüncenin, Türkiye'yi bir belirsiz siyasal tabloya sürüklememek olduğunu görüyorum.

Eğer, bu Hükümet güvenoyu alacaksa, politikalarına inanıldığı, siyaseti paylaşıldığı için değil, sürüklenildiği için, çaresizlikten dolayı, bir çıkış yolu ortaya konulmadığı için güvenoyu alacaktır. Eğer, durum bu ise, bu Hükümetin güvenoyu almasını önlemenin yolu, çıkış yolunu şimdiden ortaya koymaktır. Pazartesi günü, güvenoyu saatine kadar biz, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, 49 milletvekiliyle bu Parlamentodaki 123 sosyal demokrat milletvekiliyle bir araya gelip, hükümet konusunda tam bir özveri anlayışı içinde, her türlü sorumluluğu üstlenmeye hazır olduğumuzu burada ifade ediyorum. (*CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*)

Önümüzdeki saatler bu açıdan değerlendirilmelidir; eğer değerlendirilirse, ben, Anavatan Partisinin de, Doğru Yol Partisinin de yepyeni bir noktaya geleceğini düşünüyorum, Türkiye için bir çıkış yolunu böylece bulabileceğimizden kuşku duymuyorum.

Değerli arkadaşlarım, bundan sonra, öyle anlaşılıyor ki, birtakım temel konular sık sık bu kürsüde tartışma konusu olacak. Bu çerçevede bir noktaya dikkatini-zi çekmek istiyorum. Son zamanlarda, Sayın Tansu Çiller'in sık sık ifade ettiği bir söylem var, Sayın Çiller "bu Hükümetin kuruluşuyla inananlar ve laikliği benimseyenler bir arada bir sentez oluşturabiliyorlar ve bu Hükümetin de güzelliği budur" diyor.

Değerli arkadaşlarım, bunun, çok tehlikeli bir ifade biçimi olduğunu belirtmek istiyorum. Herhalde, Sayın Çiller düşünüyor ki, laikler ile (yani Doğru Yol Partisi ile) inananların (yani Refah Partisinin) bir araya gelmesi bir sentez oluşturduğu için çok uygun düşmüştür. Bu ifade tarzının çok vahim yanlışlara yol açabileceğini vurgulamak isterim.

BAŞKAN — Sayın Baykal, 2 dakikanız var efendim.

Buyurun.

DENİZ BAYKAL (Devamlı) — Toparlıyorum efendim.

Laik anlayışı, laik devlet anlayışını benimseyenler ile inananlar arasında bir ayrım mı var? (*CHP sıralarından alkışlar*) Yani, laik devlet anlayışını benimseyenler inanmıyorlar mı? İnananlar laik devlet anlayışını benimsemiyorlar mı? İnanmanın

gereği, laik devlet anlayışını reddetmek, laik devlet anlayışını benimsemenin gereği de inanmamak mı? Yani, böyle bir ayrışmayı, nasıl, bu ortamda, Türkiye'nin bu tablosu içerisinde dile getirebiliriz, böyle bir ayrışmayı kabul edebiliriz? Böyle bir şey olabilir mi? Ne mutlu ki, Türkiye'de, laik devlet anlayışını, toplumumuzun ezici bir çoğunluğu benimsiyor ve ne mutlu ki, Türkiye'de, toplumumuzun yüzde 99'u Müslüman'dır. *(CHP sıralarından alkışlar)* Türkiye, Müslüman bir toplum ve laik devlet anlayışını benimseyen bir toplum.

Değerli arkadaşlarım, bu noktada, herkesin dikkat etmesi gereken bir şey var: Laiklik ile inanmak, ters iki kavram değildir; inanmanın karşıtı inanmamaktır, laikliğin karşıtı da teokrasidir. Laiklik, bir bireysel inanç anlayışı değildir, bir devlet sistemidir, yönetim biçimidir. Laik devlet anlayışı olur, Müslüman insan olur, Budist insan olur, Hristiyan insan olur, inanan inanmayan insan olur. Laiklik, bir devlet yönetim biçimidir. O devlet yönetim biçimini kabul eden ülkeler var, etmeyenler var. İsrail kabul etmiyor mesela, Suudi Arabistan kabul etmiyor, İran kabul etmiyor; kabul edenler de var, dünyanın önemli bir kısmı da kabul ediyor...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Baykal, size 2 dakika ek süre veriyorum.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bitiriyorum.

...o, teokrasi değildir.

Türkiye'de laiklik, inananlarla karşı karşıya değildir. Türkiye'de laik devlet anlayışı, teokratik devlet anlayışını Türkiye'ye getirmek isteyenlerle karşı karşıyadır. O nedenle, kavramları çok iyi bilelim. Türkiye'de bu konular çok konuşulacak, çok tartışılacak önümüzdeki dönemde.

Hepimiz Müslüman'ız ve hepimiz laik devlet anlayışını benimsiyoruz. Onun için, laik devlet anlayışını bir partinin, Müslümanlığı bir başka partinin temsil ettiğini kabul ederek böyle bir koalisyonun bu açıdan yararlı olabileceğini ifade etmek kadar tehlikeli bir şey olamaz. O nedenle, bu noktalarda bundan sonra daha dikkatli olunması gerektiğini de ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, tarihî bir toplantıya başladık. Bugünkü tartışmalar büyük önem taşıyor ve pazartesi günü alacağımız karar büyük önem taşıyor. Türkiye, tarihsel doğrultusu konusunda çok önemli bir tercih ortaya koyacak. Bunun, şu kişinin bu kişinin, şu kadronun bu kadronun, şu partinin bu partinin hesaplarıyla değerlendirilemeyecek nitelikte olduğunu bir kez daha ifade etmek istiyorum. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu tarihî sorumluluğun gereğini en iyi biçimde yerine getireceğinden hiç kuşku duymuyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisini saygılarımla selamlıyorum. *(CHP sıralarından ayakta alkışlar, ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, Refah Partisi Grubu adına...

Grup adına kim konuşacak efendim?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, iki arkadaşımız...

BAŞKAN — Ama, isimleri gelmedi efendim; kim?

OĞUZHAN ASİLTÜRK (Malatya) — Sayın Başkan, Sayın Şeref Malkoç Bey ile Sayın Bülent Arınç konuşacaklar.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, benim de bir önergem vardı; Sayın Baykal yaptığı konuşmada...

BAŞKAN — Sayın Genç, önergenizi aldım efendim. Önergenizde, Sayın Baykal'ın zâtı âlinize sataştığından ve rencide olduğunuzdan bilbahis, İctüzüğün 69'uncu maddesine göre söz talebinde bulunuyorsunuz. Ben, Sayın Baykal'ın konuşmalarını takip ederken öyle bir hususu tespit edemediğim için yanılmış olabilirim zabıtları istettirdim; gelsin, inceleyeceğim.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Peki efendim.

BAŞKAN — Refah Partisi Grubu adına, Sayın Malkoç; buyurun efendim. (RP sıralarından alkışlar)

Sayın Malkoç, Grubunuzun süresi 1 saattir; yarı yarıya mı konuşacaksınız?

ŞEREF MALKOÇ (Trabzon) — Evet.

BAŞKAN — Ben, 60 dakikalık süre veriyorum, 30'uncu dakikada süreyi durduracağım, sizin konuşma hakkınız bitmiş olacak, Sayın Arınç başlayacak.

RP GRUBU ADINA ŞEREF MALKOÇ (Trabzon) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi arasında kurulan Türkiye Cumhuriyetinin 54'üncü Hükümetinin Programı, 3 Temmuz 1996 tarihinde Meclisimizde okundu. Bu Program üzerinde Refah Partisi Grubunun görüşlerini Yüce Meclise arz etmek üzere huzurunuzda bulunmaktayım. Bu vesileyle, Yüce Meclisimizi ve yeni Hükümetin değerli üyelerini saygı ve hürmetlerimle selamlıyorum; televizyonları başında bizleri izleyen aziz milletime de saygılarımı sunuyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yeni Hükümetimizin başarılı olmasını, memlekete ve millete hayırlı hizmetlere vesile olmasını Cenabı Hak'tan niyaz ediyorum.

Bu Mecliste, bugüne kadar birçok hükümet programı okundu ve görüşüldü; ancak, biz inanıyoruz ki, yeni Hükümetimizin Programı, sıradan bir hükümet programı değildir; tam tersine, milletimizin meselelerine isabetli teşhisler koyan ve sağlıklı çözüm yolları gösteren, bu niteliğiyle iz bırakacak ve tarihe geçecek bir hükümet programıdır. (RP sıralarından alkışlar)

Bu Hükümet, her şeyden önce, yıllarca birbiri üstüne dağlar gibi yığılan ülke ve memleket meselelerini çözmek için kurulmuştur.

Bu Hükümetin en önemli özelliği, halkın tarihi ve inancıyla mücadele eden değil, onu en iyi şekilde temsil eden bir hükümet olmasıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu Hükümet, 24 Aralık seçimlerinden sonra ortaya çıkan ve altı aydan beri devam eden kargaşa ve çözümsüzlüğe son vererek, 65 milyon ülke insanımıza ümit, sevinç, heyecan getiren bir hükümettir.

Bu Hükümet, normal demokratik yollardan kurulduğu için, demokrasimizin bir zaferidir.

Bu Hükümet, içerde ve dışarıda, birçok dedikodu ve önyargı engelini aşıp, halkın arzu ve iradesine dayalı olarak kurulmuş bir hükümettir. Böylece, bu Hükümet, Türkiye Büyük Millet Meclisinin göğsünde yazılı, Anayasanın temel ilkesi olan “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” prensibini gerçekleştirecek bir hükümettir.

Bu Hükümet, demokrasinin vazgeçilmez kurallarından biri olan uzlaşmanın en güzel örneğidir. Biz inanıyoruz ki, bu uzlaşma, sadece 65 milyon insanımızın devletle, milletle kaynaşmasını sağlamakla kalmayacak; aynı zamanda, yeryüzündeki her türlü ihtilafı ortadan kaldırmada, huzur ve barışın sağlanmasında katkı sağlayacaktır.

Bu Hükümet, Türkiye’nin sorunlarını bilen ve çözüm yollarını da bilen bir hükümettir. Kadroları da, Türkiye’nin sorunlarını ve çözüm yollarını bilmektedir. Bu Hükümette, Türkiye’nin sorunlarını başarıyla çözecek azim, heyecan, gayret ve irade mevcuttur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 24 Aralık seçimlerinden sonra altı aylık hükümet krizi yaşandı. Halkımız, zaman zaman ümitsizliğe sürüklendi, ülkenin meselelerini çözecek bir hükümete kavuşmayı büyük bir umutla, heyecanla bekledi ve işte, halkımızın meselelerini çözecek olan hükümet, budur. Bu Hükümetin kurulmasından dolayı, bizler, büyük mutluluk ve heyecan duymaktayız. Aynı zamanda, milletimiz de, Hükümetin atacağı başarılı adımları ümitle, heyecanla ve merakla beklemektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hal böyleyken, burada benden önce konuşan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı Deniz Baykal’ın konuşmasını hayretle dinledim. Hemen belirteyim ki, Hükümet Programı hakkındaki fikirlerini açıklamasından dolayı kendisine teşekkür ediyorum; ancak, biz arzu ederdik ki, Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, bu Hükümet Programı üzerinde konuşurken, kendi hizmet anlayışlarını ortaya koysun, meselelerin nasıl çözüleceği hakkında çözümleri takdim etsin; eğer teşhislerde mutabakata varmışsak, teşhislerde birliktelik sağlamışsak; bizim çözüm önerilerimizi uygun veya yeterli görmüyorsa, neleri nasıl çözeceğini, Hükümet Protokolünün hangi konularda yetersiz kaldığını ifade etsin biz bunları arzu ederdik, yapıcı bir eleştiri yapsın. Ancak yapıcı bir eleştiriyle bu memlekete ve millete iyilik yapılabilir. Bu olgunlukla, yapıcı eleştirilerle meselelere yaklaşsın. Millet ancak bundan fayda görür. Aksi takdirde, sadece muhalefet için muhalefet yapmak, sadece bu kürsüden konuşmak, ne bir partiye fayda getirir ne de milletimize fayda getirir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; altı aylık kaostan memleketimizi kurtaran, milletimize ümit ve rahatlık getiren bu Hükümetin kurulmasından dolayı, Sayın Baykal’ın da herkes gibi sevinmesini arzu ederdik; çünkü belirsiz bir ortamdan, kaosa giden bir ortamdan, inşallah, Türkiye’yi bu Hükümet kurtaracaktır. (RP sıralarından alkışlar) Halbuki, Sayın Baykal, partilerin birbirleri hakkında geçmişte söylediklerini burada takdim etti. Bunun, Cumhuriyet Halk Partisine de bir faydası yoktur, milletimize de bir faydası yoktur. Keşke, milletin hangi derdine, nasıl çözüm getireceğini burada açıklasaydı.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; artık, kısır çekişmeyi, siyasî kavgaları bir tarafa bırakalım; on bir milyon işsizimize nasıl iş bulacağımızı bu kürsüden konuşalım; çiftçimizi nasıl zenginleştireceğimizi, memurumuza nasıl daha güzel maaş vereceğimizi konuşalım.

Siyasî partiler, farklı düşünce ve kanaatleriyle kamuoyunu etkilemek için kurulurlar; Siyasî Partiler Kanununun 1'inci maddesinde, siyasî partilere bu görev yüklenmiştir. Seçim zamanı, siyasî partiler bu görüşlerini ortaya koyabilirler; hatta, seçimden sonra da bunlardan bahsedebilirler. Ancak, milletin dertleri çözüm beklerken, siyasî partilerin sözcülerinin bu kürsüden birbirlerine sataşmaya hakları yoktur; çünkü siyasî partilerin asıl görevi, bu millete ve memlekete hizmet etmektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Doğru Yol Partisine, bu kısır çekişmeleri bir yana bırakarak, Koalisyonun kurulması için gösterdiği anlayış ve olgunluktan dolayı teşekkür ediyor, liderini, yöneticilerini ve Gruptaki bütün üyelerini kutluyorum.

Hizmet vakti geldiğinde, partiler, aralarındaki çekişmeyi ve tartışmayı bir kenara bırakmalı ve halka hizmet yolunu aramalıdır. Aksi takdirde, Türkiye'deki sıkıntılar artar, hükümetleri de kurmak imkânsız hale gelir.

Sayın Baykal bugün Hükümet Programı üzerinde konuşmak yerine başka konular üzerinde durmuştur; Hükümet Programı ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetleme görevlerini birbirine karıştırmıştır. Buradan, bize, bu Hükümetin, yolsuzluklarla ilgili soru önergeleriyle ilgisi var mıdır diye sordu; ben kendisine cevap veriyorum: Hayır; hiçbir ilgisi yoktur. *(RP sıralarından alkışlar)* Zira Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetleme görevi, Anayasanın amir hükümlerinin teminatı altındadır ve bu konuda, hiç kimsenin endişe etmesine mahal yoktur. Şüphelendiğiniz bir şey varsa, Meclise getirirsiniz, hep beraber araştırırız, tartışırız ve bir karara varırız.

Dünyanın her medenî ülkesinde hukuk teminatı vardır. Hukukun temel kuralı da, beraeti zimmet asıldır; yani, insanların suçsuzluğu ve masumiyeti asıldır; bir kimsenin suçu sabit olmadan, onu suçlamak yanlıştır, doğru değildir.

Soruşturma komisyonlarındaki dosyaların kapatılacağı iddia edilmektedir. Kim iddia ediyor bunu; bir kısım medya ve bir kısım insanlar; bu doğru değildir. Meclis, bu konuda, gerekli görevini yapacaktır. Bu, tamamen asılsız ve gerçekdışı bir iddiadır.

Hükümet Programında, bu denetim faaliyetlerinin nasıl yapılacağı çok açık ifadelerle yer almıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetim faaliyetleri, kişilerin şeref ve haysiyetlerini rencide etmeden, Anayasa ve hukuk kurallarına uygun olarak yapılacaktır. Yoksa, gelişigüzel, medyanın öncülüğünde yapılacak değildir; çünkü Türkiye bir hukuk devletidir; neyin nasıl yapılacağı Anayasada ve diğer kanunlarda açıkça yazılmıştır.

Bütün bunlar, Refah Partimiz tarafından, defalarca açıklandı, defalarca dile getirildi. Bile bile aynı iddiaların tekrar edilmesi, bir kısım çevrelerin ve onların

etkisindeki medyanın, bu Hükümetin kurulmasını engellemelerinden kaynaklanmaktadır. Onların arzusu, bu Hükümet kurulmasın; Hükümet kurulmasın, halkın meseleleri çözülmesin, sömürü düzenleri devam etsin, halk ıstırap çekmeye devam etsin; rantiyecilerin istediği budur. Ancak, bu Meclis, bu Yüce Meclis, rantiyecilerin sesine kulak vermeyecektir. *(RP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; benden sonra konuşacak diğer muhalefet partisi sözcülerinden bir ricam var: Bu kürsüye çıkıp “o, bunu dedi; bu, onu dedi” diyerek birtakım sözlerle bu kürsüyü meşgul etmektense, siyasî dedikoduları, kısır çekişmeleri buraya taşımaktansa, sizlere dağıtılan Hükümet Programının eksik tarafı var mıdır; onu ifade etmelerini istiyorum. Önerdiği çözümler yeterli midir, değil midir; hangi tedbirleri daha uygun görüyorlar, Hükümete neyi tavsiye ediyorlar; buradan, lütfen, bunları söylesinler; Hükümet de faydalansın, biz de faydalanalım, bütün Türkiye faydalansın. *(RP sıralarından alkışlar)* Biz, siyasî partilerin çözümler üzerinde tartışmasını ve memleketin kalkınması konusundaki hedeflerini bu kürsüden kamuoyuna sunmalarını arzu ediyor ve bekliyoruz.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; hepinizi, Türkiye için hizmette yarışa, iyilik için hizmette yarışa davet ediyoruz. Böyle olduğu takdirde, Meclisimiz, gerçek kimliğine kavuşur, halkımız Meclisine hem güvenir hem de saygısını artırır. Biz Refah Partisi olarak, bundan önce altı ay muhalefetteydik; muhalefet süresince, Hükümete yapıcı ve yol gösterici uyarılarda bulunduk; çoğulcu demokrasiyi gerçekleştirmeye çalıştık; yapılan yanlışlıkları kavgayla, gürültüyle, sataşarak, tartışarak değil, hukukun üstünlüğü ve hukuka saygı ilkeleri çerçevesinde düzeltmeye çalıştık. Anayasa Mahkemesi, Refah Partisinin, Türkiye Büyük Millet Meclisini hukukî çizgide tutma mücadelesini kararlarıyla tescil etmiştir. Refah Partisi yapıcı muhalefetin nasıl olacağını herkese göstermiştir; bunun en açık örneği, bütçenin tümü üzerinde yapılan müzakerelerde, Grubumuz adına yapılan konuşmadır. Biz, sırf tenkit olsun diye konuşmadık, bütçenin meselelerini, Türkiye’nin meselelerini ortaya koyduk; getirilen bütçenin eksikliklerini gösterdik, teker teker anlattık, teknik konuların değerlendirmesini yaptık; çözüm yollarını, alternatifleriyle, rakam rakam, kalem kalem Yüce Meclise arz ettik. Bütçe açığının nasıl kapatılacağını, gelir dağılımındaki adaletsizliğin nasıl düzeltileceğini bu kürsülerden izah ettik. İşte, sorumlu muhalefet budur; muhalefetten de biz bunu bekliyoruz. *(RP sıralarından alkışlar)*

Hiçbir konuşmamızda, hiç kimsenin şeref ve haysiyetine dokunmadık, şeref ve haysiyetini incitmedik; seviyeli, ciddi, vakur bir muhalefet örneği sergiledik. Meclisimizde, değerli muhalefet partilerinin temsilcilerinin de aynı olgunluğu ve aynı davranış biçimini göstereceğini bekliyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu altı aylık kısa muhalefet döneminde, diğer yasama çalışmalarının yanı sıra, asgarî ücretin vergi dışında bırakılmasına ilişkin kanun teklifimizle, işçilerimizi geçim sıkıntısından kurtarmak istedik. Eşel mobil sistemine geçerek, enflasyon altında ezilen memurumuzu korumak istedik. Peşin vergi ve hayat standardı düzenlemesini kaldırmak için, kanun teklifi vererek, esnaf ve sanatkârimızı haksız, tek taraflı muamelelerden kurtarmak istedik.

Ziraat Bankasına olan faiz borçlarını kaldıran kanun teklifimizle, çiftçilerimizin rahat nefes almasını sağlamaya çalıştık. Köylerin kalkınması için, güzelleşmesi için köylere genel bütçeden pay ayrılmasına ilişkin kanun teklifini verdik. Bununla köylerimizin durumunun düzeltileceğine inanıyoruz.

Bütün bu ve buna benzer teşebbüslerimiz, Refah Partimizin sorumlu muhalefet anlayışının en güzel örneğidir. Dileriz ki, bundan sonra muhalefet yapacak olanlar da bu güzel örneklerden kendilerine pay çıkarsınlar.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; şu anda, biz, İktidar ortağıyız; nasıl muhalefette yapıcı olduysak, bu Hükümeti kurarken de, aynı şekilde, yapıcı ve uzlaşmacı olduk; çünkü Türkiye'nin bugünkü durumu bunu gerektiriyordu. Biz, tüm partilere çağrıda bulunarak, gelin bir çözüm bulalım dedik. Sol görüşlü partiler muhalefette kalmayı arzu ettiler; saygıyla karşılıyoruz; çünkü bu memlekete hizmette, iktidarda olmak kadar muhalefette olmak da şerefli bir görevdir. Hatta, sol partilerin muhalefette kalmayı tercih etmesi, bizi, ayrıca sevindirdi; çünkü fakir fukara ve dar gelirli için sosyal demokratların veya demokratik solcuların yapacağı çalışmalarla, bu kesime hizmette yarış ederiz diye düşündük. Ancak, gördük ki, bizden önce konuşan Cumhuriyet Halk Partisinin Sayın Genel Başkanı, hizmette yarış yerine, fakir fukaranın dertlerine çözüm yerine, Türkiye'nin ihracatının nasıl artırılacağını izah yerine, Türkiye'de kaynak oluşumunun nasıl sağlanacağını izah yerine, geçmişte söylenenleri, tekrar, bu kürsüye getirmeyi tercih etti. Sol partiler geçen dönem rantçıların yanında oldular. Miting alanlarında, emekçilerden, fakir fukaradan yana olduklarını söyleyenler, bu Meclise gelince, rantçıların yanında olmayı tercih ettiler.

Bu Hükümet Programına bakıldığında, bu Hükümet Programı dikkatlice okunduğunda; bu Hükümet Programı fakir fukaradan yanadır, bu Hükümet Programı dar gelirli yanadır, bu Hükümet Programı köylüden yanadır, bu Hükümet Programı işsizden yanadır, bu Hükümet Programı ortadireği korumaktan yanadır, bu Hükümet Programı üretimi artırıp, Türkiye'yi büyütmek ve geliştirmekten yanadır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, muhalefetteki partilere seslenmek istiyorum: Hadi bakalım, siz de bu insanlardan yanaysanız, kürsüye geldiğinizde, bu insanların dertlerini nasıl çözeceğinizi izah edin; biz de faydalanalım millet de faydalansın. Bu Hükümet Programında yapılan tekliflere ilave teklifleriniz varsa, onları dinlemek, bizi ayrıca memnun edecektir.

Koalisyon konusundaki davetimize sol partilerce olumlu cevap verilmeyince, Yüce Mecliste bulunan diğer partilere teker teker davet çıkardık. 46 ruhunu temsil etmek için 4 partiye ayrı ayrı teklifte bulunduk. Doğru Yol Partisi, bu teklifimize olumlu cevap verdi. İnşallah Büyük Birlik Partisi de bu koalisyona katılacaktır. Anavatan Partisinin sayın yöneticileri olumlu cevap vermediler; ama önemli değil, kendilerini yine davet ediyoruz, vakit geçmiş değildir.

İşte, şu anda Programını müzakere ettiğimiz bu Hükümet, bu fedakârlığın ve olgunluğun sonucu kurulmuştur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu Hükümetin kurulmasını engellemek veya en azından zorlaştırmak için, bir kısım medya ve bazı iş çevreleri, çeşitli isnat ve iftiralarda bulundular, basına sansür koyacağımızı iddia ettiler. Halbuki, Hükümet Programında, basın meselelerinin nasıl çözüme kavuşturulacağı ve bunların basın kuruluşlarıyla birlikte yapılacak görüşmelerin sonucunda nasıl çözüleceği çok açık olarak ifade edilmiştir. Hükümet Programında, vatandaşlarımızın haber alma, bilgi edinme hürriyetlerini en geniş şekilde kullanmalarını sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca, bu programda, Hükümetimizin, haberleşme hak ve hürriyetini çağdaş dünyanın gelişmelerine uygun boyutlara ulaştırmak için, altyapıyı ve teknik hizmetleri hazırlayacağı ifade edilmektedir. Hepsinden önemlisi, Anadolu basınına destekleyeceği bu programda yer almıştır. Bu mudur basına sansür koyma? Basının teknik imkânlarını artırmak mıdır basına sansür koyma?

Bu düzenlemeler yapılırken, herkesin kişilik haklarının, bütün medenî ülkelerde olduğu gibi korunacağı açıkça ifade edilince, bazı kimseler, bunu, basına sansür koyma olarak değerlendirdiler. Kişiliklere, şeref ve haysiyetlere tecavüz etmeyi, basında, yargısız infazı itiyat haline getirenler, bunu, sansür olarak nitelendirdiler. Normaldir; onlar, kanunsuzluk ve hukuksuzluk istiyor. Ancak, şunu iyi bilsinler, anlasınlar ki, bu millet, onların sözlerine aldanmayacaktır. Basının gerçek görevlerinden haberdar olan ve mesleğe ömrünü vermiş gerçek medya mensuplarının, en az bizim kadar, medyanın bu tutumundan rahatsız olduklarını bilmekteyiz. Bu bir kısım medyanın bir eli devletin kasasında, diğer eli devletin direksiyonundadır. Ancak, bu Meclis, yeni türeyen bu medya sektörünü hukukun çizgisine inşallah çekecektir. Bu sektör, her gün kendi menfaatleri doğrultusunda bir hükümet kurup, bir hükümet yıkmayı meslek edinmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bunların arasında, yeni Hükümetimizin başarılı olmasını tehlikeli olarak algılayanlar vardır. Bakın, bir gazete kupürü ve burada bu, bazı işadamları tarafından söylenmiş ve basın tarafından da dile getirilmiştir. “Refah’ın kadrolaşmasından çok, başarısından korkuyoruz” denilmektedir. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yani, bunların niyetine göre, millet ıstırap çekecek, geçim sıkıntısıyla inim inim inleyecek; bunlar sevinecektir; şayet, Hükümet başarılı olursa, milletin dertlerine çare bulursa, bunlar, üzülecektir. Bu, ne biçim devlet anlayışı; bu, ne biçim basın ahlakı; bu, nasıl vatanseverlik? Bu Hükümetin başarısından, bırakın Türkiye’nin düşmanları üzölsün, Türkiye’yi sevmeyenler üzölsün. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Refah Partisi, yasama yürütme ve yargıdan sonra, basının rolünü samimiyetle bilmektedir. Sağlıklı bir şekilde işleyen demokrasinin en güzel müesseselerinden biri de basındır. Türkiye’de, azınlıkta da olsa, bu nitelikte, basın ahlak kurallarına riayet etmeyen basın mensupları vardır; ancak, biz inanıyoruz ki, yine medya, kendi içerisinde oluşturacağı denetim sistemiyle, hukukun dışına çıkan diğer medyayı ve basın mensuplarını, hem basın ahlak yasaları ilkesi dairesine çekecek hem de hukukun üstünlüğü ilkesine çekecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sözlerimi bağlıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, bugün, burada, sadece 54'üncü Cumhuriyet Hükümetinin Programını değil, sosyal, siyasî ve kültürel tarihimizde yeni bir dönemin başlangıcını konuşmaktadır. İnşallah, Türkiye, bu Hükümetle birlikte, 21'inci Yüzyıla damgasını vuracak, "Yeni Dünyanın" öncüsü olacaktır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Yaşadığımız son 10 yılda, dünyanın, âdeta yeniden şekillendiği; bu şekillenişle, dünya uluslarının, kendi tarihî ve millî varlıklarına dayanmak suretiyle, baş döndürücü bir rekabet içerisinde olduğu görülmüştür. İnşallah, bu Hükümetle, milletimiz, tarihi, kültürel coğrafyası ve inançlarıyla, milletlerarası mücadelede en güzel yerini alacaktır.

Değerli milletvekilleri, bugün millet adına oturduğumuz bu sıralardan, birçok değerli politikacılar, siyasetçiler geldi geçti; şu anda üzerinde tartıştığımız ülke meseleleri de, bu kürsüde defalarca konuşuldu ve tartışıldı.

BAŞKAN — Sayın Malkoç, sözünüzü kesmek istemiyorum; ama 30 dakikayı geçtiniz efendim.

ŞEREF MALKOÇ (Devamla) — Peki efendim, toparlıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Meclisimizin değerlendirmesini yapmakta olduğu bu Hükümet Programı, temel insan haklarına saygılı, herkesi eşit haklara taşıyacak, birbirini kardeş sayan, sömürüyü kaldıran, üretimi artıran, refahı tabana yayan, ciddi çözümler getiren, devlet ve millet kaynaşmasını sağlayacak, şahsiyetli dış politikayı uygulayacak esaslara sahiptir. Hükümetimizin, bu Programı titizlikle uygulayacağından şüphemiz yoktur.

Yüce Meclise Grubumuz adına saygılarımızı sunarken, Hükümete güvenoyu vereceğimizi arz eder, televizyonları başında bizleri izleyen aziz milletimi muhabbetle selamlarım.

Saygılarımla. *(RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Malkoç, teşekkür ediyorum.

Refah Partisi Grubu adına, ikinci konuşmacı olarak Sayın Arınç; buyurun efendim. *(RP sıralarından alkışlar)*

RP GRUBU ADINA BÜLENT ARINÇ (Manisa) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; Refah Partisi Grubu adına ve şahsım adına, hepinizi hürmetle selamlıyorum.

Hükümet Programını müzakere ediyoruz; bu sebeple, öncelikle, Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi ortaklığında kurulan 54'üncü Cumhuriyet Hükümetinin hayırlı olmasını diliyorum.

Yine sözlerimin başında, Sayın Başbakan ve Başbakan Yardımcımızı ve Hükümette görev alan değerli üyeleri, görevlerinden dolayı, tebrik ediyor; milletimiz ve memleketimiz için yapacakları hayırlı hizmetlerde, Cenabı Hak'tan başarılar diliyorum.

Sayın milletvekilleri, Sayın Baykal da bir nebze temas ettiler, bugün, yine, hepimizi üzüntüye gark eden bir haberle karşılaştık; Erzincan-Kemah İlçemizde, kahrâman askerimize yönelik bir tecavüz hadisesi, daha Tunceli'nin acısı soğumadan,

yine, hepimizi derin üzüntülere gark etti. Bu olayda vefat eden kahraman askerlerimize, Cenabı Hak'tan rahmet diliyorum; milletimize başsağlığı diliyorum ve bir an evvel, terör ve anarşiden kurtulmuş, huzur içerisinde bir Türkiye'ye kavuşmamız dileğini, Cenabı Hak'tan dua ve niyaz ediyorum.

Değerli arkadaşlarım, Hükümet Programını müzakere ediyoruz. Hükümet programları, en önemli belgelerden birisidir; dolayısıyla, bu program üzerinde yapılacak konuşmaların da, elbette, yerli yerince, ülkemizin meselelerine çözüm getirecek bir seviyede olması gerekir. Hepiniz biliyorsunuz ki, Refah Partisi bu konuda, diğer bütün siyasi partilerimiz gibi, her zaman, ciddi müzakereler yapmış; belgelerle, şemalarla, grafiklerle, tablolarla hem Türkiye'mizin meselelerini tespit etmiş hem bunlara çözüm getirmeye gayret etmiş hem hükümetleri ikaz etmiştir. Bu, hepimiz için bir kardeşlik vazifesidir, Türk Milletine yapılacak en önemli hizmetlerden, görevlerden bir tanesidir.

Bugün, Refah Partisi, Hükümetin ortağı olarak, iktidar sandalyesinde oturuyor ve kendi programıyla huzurlarınıza geliyor. Dolayısıyla, Sayın Baykal'ı dinledik, diğer grupların da değerli konuşmacılarının, Türkiye'nin içerisinde bulunduğu bu şartlar karşısında, kısır politik çekişmeler, polemikler yerine, çok hayırlı teşhislerde, tespitlerde, çözümlerde bulunacaklarını ümit ediyoruz. Elbette tenkitler yapılacaktır; elbette partilerin, hem çalışmaları hem programları hem muhalefetleyken söyledikleri, bugün söyleyemedikleri sözlerden dolayı kendileri ikaz edilecektir. Ancak, bu hükümetin de her hükümet gibi, yeni bir ümit ve heyecan olduğunu, milletimiz tarafından böyle karşılandığını biliyoruz. Dolayısıyla, ben, yapılacak bütün konuşmalarda, milletin, bugün, meselelerine çare aradığı bir günde, sahiplenecek insanları aradığı bir günde, kaos içerisinde kalmaktan korktuğu bir günde, bu çalışmaların verimli olmasını ümit ediyor, bütün arkadaşlarıma şimdiden teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, belki tekrar olacak; ancak, kısaca temas etmek istiyorum. Öncelikle, kurulan koalisyon, Türkiye'de en çok üyeye sahip, en çok oy almış iki partinin birlikteliğidir; Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi, uzun müzakerelerden, görüşmelerden sonra bir hükümet ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla, diğer partilerimizin de, kendi aralarında kurabilecekleri bir hükümet modeli olabilir; ancak, bu da çoğunluğa dayanan, halkımızın arzu ettiği ve bir araya gelinerek çözüm aranan ve bunun tespitiyle ortaya çıkmış bir hükümet modelidir; dolayısıyla meşruiyeti vardır, halk tabanında kıymeti ve değeri vardır, Parlamentoda yeterli çoğunluğu vardır. Ancak, bu noktaya nasıl geldiğimizi, birkaç cümleyle, kronolojik bir sıra içerisinde takdim etmek istiyorum:

24 Aralık seçimleri, Parlamentoda, hiçbir partiye, tek başına iktidar vermemiştir. Refah Partisi, 6 milyondan fazla oyla birinci parti olmuş; ikinci parti, aldığı oy, çıkardığı milletvekili sayısı bakımından tartışmalı kalmış; diğer partilerimizin de, bildiğiniz sayıda milletvekilleri olmuştur ve böylece, partilerin, birisinin, ikisinin, üçünün bir araya gelerek kurabileceği koalisyon modeline ihtiyaç olmuştur.

Amerika'yı yeniden keşfetmiyoruz. Türkiye, koalisyonla da ilk defa karşı karşıya gelmiyor. 1960'dan sonra, 1961'den 1965'e kadar, 1970'li yıllardan sonra da koalisyon hükümetleri olmuştur ve işte geçtiğimiz dönemlerde de, şu anda yeni

Hükümetin hemen arkasında yer alan hükümetler de koalisyon olarak karşımıza gelmiştir.

Ancak, ne var ki, Refah Partili bir hükümetin koalisyon olarak dahi Mecliste iktidar olması, maalesef, hazımsızlıkla karşılanmıştır; kıskançlık krizine tutulanlar olmuştur. *(RP sıralarından alkışlar)* Daha 24 Aralık akşamından bu yana, daha 24 Aralık akşamından başlayarak, maalesef, çok satan gazetelerimizin kerliferli köşe yazarları, çok izlenen televizyonlarımızın çok değerli yorumcuları ve maalesef, bir kısım siyasî partilerimizin önde gelen liderleri veya lider seviyesindeki yöneticileri şunları tekrar etmişlerdir: “Her parti iktidara gelebilir; ama Refah asla! Her parti-nin genel başkanı Başbakan olabilir; ama Erbakan asla! Evet, birinci olmuşlardır; ama kesinlikle Refah dışında bir hükümet kurulmalıdır; Refah, siyaset ve Hükümet dışı kalmalıdır...”

Bunları hepimiz dinledik; çoğumuzun da yüzü kızarak dinledik. Mademki, Türkiye’de demokrasi var; mademki, sadece Millet Meclisinde değil, ta 6 yaşında-ki çocuklarımızın, ta okullardan okuyarak başladığı ve bildiği şekliyle, egemenlik, kayıtsız şartsız milletindir; hatta bunun bayramını dahi yapıyoruz, millet sandığa giderek kararını vermiş, reyini vermişse, bu yorumların, bu sözlerin kıymeti var mıdır? Eğer, sandık olacaksa; eğer, seçim olacaksa, parlamento olacaksa, sandıkta ANAP’a verilen oylar oydu da, Refah Partisine verilen oylar nedir, değerli arkadaş-larım? *(RP sıralarından alkışlar)* Eğer, demokrasi varsa ve bu demokraside, millet kararını veriyorsa, CHP’ye, DSP’ye, DYP’ye verilen oylar oydu da, Refah Partisi-ne çıkan oylar ağaç yaprağı mıdır? *(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Demok-rasiyi, böylesine, sadece kendisi için kabul edenler, hakları, sadece, kendileri için varmış gibi düşünenler, maalesef, Türkiye’de görüldü ve yedi ay, bu sakim ve yan-lış düşüncenin eseri olarak, Türkiye için boşa giden günler oldu, kayıp oldu. Eğer, egemenlik milletinse, millet kararını vermişse, bu sözleri söyleyenlere soruyorum: Siz, millettten daha mı üstünsünüz, siz, millettten daha mı akıllısınız? *(RP sıraların-dan alkışlar)* Siz, yoksa, kendinizi efendi, Refah Partisine oy verenleri köle olarak mı görüyorsunuz! *(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Değerli arkadaşlarım, bu düşünceler ne kadar yanlış, bir tek cümleyle söylemek istiyorum: Böyle bir de-mokrazi anlayışına, değil Türkiye’de, değil dünya ülkeleri içerisinde, bir Hotanto kabilesinde bile rastlayamazsınız.

Evet, bütün programlarını, stratejilerini buna göre yaptılar: Herkes hükümet olabilir; ama Refah asla; herkes sandıktan çıkabilir; ama Refah asla...

Değerli arkadaşlarım, bu arada, konuşulanlar konusunda hâlâ, belki, içimizde bu arkadaşlarımızın da bulunduğunu ifade ederek söylüyorum bir yanlışlık yapılmıştır; biz, Türkiye’nin, ulusal bir partisiyiz; biz, Türkiye’de sivil bir partiyiz; biz, Türkiye’de, gücünü halktan ve Hak’tan alan bir partiyiz *(RP sıralarından alkışlar)* ve biz, Türkiye’ye, Jüpiter gezegeninden gelmedik; biz, Türkiye’de otuz yıldan beri siyaset yapan, dürüst ve inançlı kadroların ortaya koyduğu, hemen hemen bütün partiler içerisinde bunu ispatlamış bir büyük partiyiz. Buna karşı durmak ve bu yanlışlıklarla bugüne kadar gelip, bu hükümet modellerinin dışında Türkiye’ye va-kit kaybettirmek, hiç kimsenin hayrına olmamıştır.

Değerli arkadaşlarım, bunun için, Refah Partisi olarak hükümet kurmaya çalıştık. ANAP ile kurmaya çalıştık, olmadı; daha sonra, Doğru Yol Partisi ve ANAP Hükümeti kuruldu, üç ay içerisinde, dünyada bir eşi ve benzeri olmayan bir Hükümet modeli olarak ortaya çıktı; muhalefeti kendi içinde bir iktidar ve böylece, Guinness Rekorlar Kitabına girebilecek bir hükümet modeli, üç ay boyunca, Türkiye'yi, maalesef, meselelerini daha da büyüterek karşımıza getirdi. Şimdi, yeni bir hükümet kurulurken, Refah Partisi, bütün partilere eşit uzaklıkta ve yakınlıkta; “geliniz millet, 24 Aralıkta kararını vermiştir bir araya gelelim, bir icraat hükümeti kuralım. Milletimiz, enflasyondan şikâyet ediyor, işsizlikten şikâyet ediyor, yatırımsızlıktan şikâyet ediyor, açlıktan şikâyet ediyor, çöp tenekelerinden gıdasını topluyor, bir araya gelelim hükümet kuralım” demiştir ve bütün partilerle bu birlikteliği sağlamaya çalışmıştır.

Refah Partisine niçin karşı olduklarını, biraz evvel değerli arkadaşım bir gazete haberinden yola çıkarak ortaya koydu; evet, Refah Partisinin başarılı olmasından korkmuşlardır. Refah Partisinin başarılı olmasından, acaba niçin korkuluyor; bugüne kadar gelen yönetimlerin başarısız oldukları tescil edilecek diye mi? (RP sıralarından *alkışlar*) Yoksa, Refah Partili bir hükümetin, devletle milleti kaynaştırarak, bu milletin yıllardan beri çektiği sıkıntı ve ıstıraplara neşter vuracak, onları çözecek güçte olduğunu bildikleri için mi? Refah Partisinin başarılı olması, elbette Türkiye'nin hayrınadır, 60 milyon insanımızın hayrınadır, hepimizin hayrınadır... Bir siyasî partinin, hükümette başarılı olması bazılarını niçin rahatsız ediyor, bunu anlamak mümkün değildir. (DSP sıralarından *“Refah mı?” sesleri*)

Değerli arkadaşlarım rahatsız olanlar bana birkaç cümleyle sataşma lüzumunu hissediyorlar evet, bu Hükümet, bu parti, bu partiler, Türkiye'mizi iktidarsız bırakmamış ve çok şükür, bugün, Türkiye'de çoğunluğa dayanan bir Hükümet karşımızda durmaktadır.

Değerli arkadaşlarım, Refah Partisine sadece bu tenkitler yöneltilmedi. Biz, bunlara karşı bağışıklyız. Biz, Refah Partisine söylenilen, yapılan her şeyi yıllardan beri biliyor ve karşılıyoruz; ama millet kararını vermiştir, millet Refah Partisini karalamaya çalışanların yüzlerindeki karaları görmüştür. (RP sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*) O bakımdan, biz, bunlara her zaman göğüs gerdik ve geriyoruz. İşte, bizim siyasî mücadelemiz kadınıyla erkeğiyle, genciyle ihtiyarıyla sadece bir fikir ve inanç partisi olarak çalışmak, doğruları, iyileri, güzelleri hâkim kılmaktır; gününbirlik politika yapmadık ve yapmayacağız. Bu milletin, yeniden, tarihte olduğu gibi, büyük bir medeniyet kurması için her zaman çalıştık, her zaman çalışacağız. (RP sıralarından *“Bravo” sesleri, alkışlar*)

Değerli arkadaşlarım, Refah Partisine yöneltilen bu haksız suçlamalar, evet eskiden de yapıldı, bugün de yapılıyor; ama bunun rüzgârından Doğru Yol Partisine de düştü. Eğer, Doğru Yol Partisi, ANAP'la hükümet kursaydı ve kurdu; ne kadar büyük bir destek vardı; çok satan gazetelerimiz o hükümet modelini ne kadar beğeniyorlardı; işadamlarımız, yurtiçinde, yurtdışındaki birtakım mihraklar “aman ne kadar güzel oldu, zaten millet de bunu istiyordu” diye yazmadılar mı... Doğru Yol Partisi, bugün, Sayın Ecevit'le, yani Demokratik Sol Partiyle, Sayın Baykal'la, yani CHP ile bir başka partiyle hükümet kursa, kim bilir ne kadar göklere çıkarılacak,

Sayın Lideri hakkında bugün ifade edilen sözlerin, kim bilir o gün kaç tanesi konuşulacak...

Bugün ortaya çıkan anlam şudur: Refah Partisiyle hükümet kurmaya cesaret eden bir partiye, bu tenkitlerden de epeyce düşmektedir. O bakımdan, Refah Partisi, bu hükümeti kurarken, ne kadar başarılı olmuşsa, Refah Partisiyle hükümet kurarak, milletin iradesini, inancını bu hükümet modeliyle ortaya koyan Doğru Yol Partisi de aynı şekilde takdire ve tebrike layıktır. (RP ve DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

AHMET PİRİŞTİNA (İzmir) — Hani, Doğru Yol Partisi nerede?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, o yüzden, lideriyle, kadrosuyla, milletvekilleriyle, teşkilatıyla, siyasî tarihimizde çok önemli görevler üstlenmiş olan Doğru Yol Partisinin Sayın Liderini ve bütün kadrolarını huzurlarınızda tebrik ediyorum. (RP ve DYP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, artık siyasî terbiyemiz o noktaya gelmelidir ki, milletin iradesi karşısında, kıskançlık ve hazımsızlık nöbetleri geçirmektense, doğruları yapmaya, doğrularda birleşmeye ve kim hayır işliyorsa ona yardımcı olmaya mecbur olduğumuzu, yeniden bilmeli ve öğrenmeliyiz. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Biz, Türkiye’de yasal bir partiyiz, legal bir kuruluşuz ve siyasî meşruiyetimizi kimseyle tartışmayız, kimsenin de bunun aksini iddia etmesine müsaade etmeyiz. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Evet, yeni bir dönem başlıyor, (A) partisi gidip, (B) partisi gelmiyor; Refah Partili bir Hükümet geliyor. Sıkıntıların, hazımsızlıkların kaynağında bu varsa, ne yapalım, korkunun ecele faydası yok, olan olmuştur ve Refah Partili bir Hükümet kurulmuştur. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümetin kurulması hem hukukî, hem siyasî açıdan bir büyük başarıdır.

Birincisi; hukukî açıdan bir başarıdır; çünkü Türk siyasî tarihinde ilk defa bir hükümet, yargı kararıyla, güvenoyu almadığı için istifa etmek zorunda kalmıştır. İstifa eden bir hükümetin, yerine bugün, çoğunluğa dayanan bir Hükümet kurulmuştur. Elbette, burada Anayasa Mahkemesinin tarafsız ve adil tutumunu da zikretmek istiyorum.

İkincisi; bu Hükümet siyasî bir başarıya kavuşmuştur. Bunca menfi, karşıt, bozguncu çalışmalara rağmen, bu netice elde edilmiştir. Türkiye’deki bu Hükümet karşıtları herhalde yeterli güce sahip olmadıklarını gördükleri için-Fransa’da Chirac’tan, İsrail’de Weizman’dan, Avrupa Birliğinde dönem başkanından da medet istemek zorunda kalmışlardır. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Türkiye’de hükümetleri, artık, gazeteler kuramıyor. Türkiye’de hükümetleri, artık, pek çoğunu tenzih ederek söylüyorum, iş çevreleri kurmuyor. Artık, Türkiye’de cumhuriyet hükümetlerini Weizmanlar, Chiraclar ve emsalleri kurmuyor. İşte, böyle bir Hükümet, milletin gönlünde, milletin iradesinde ortaya çıkmış bir Hükümet olarak, millî bir Hükümet olarak karşınızda duruyor; bu bakımdan ayrıca tebrike

şayandır ve bu sebeple, bu kurulan hükümet, kamuoyunda yeni bir ümit ve heyecan meydana getirmiştir; toplumun her kesiminden büyük bir destek gelmiştir; devlete şahsiyet, millete güven gelmiştir; sıradan bir hükümet değil, beklenen, özlenen bir değişim hükümeti kurulmuştur...

Değerli arkadaşlarım, biz, koalisyon hükümetini kurarken, seviyeli bir çalışma yaptık. Sayın Genel Başkanımız, sorumlu bir devlet adamı gibi, bu sorumluluğu yerine getiren bir Genel Başkan olarak, elbette bütün siyasî parti liderlerine, Türkiye’de bir icracı hükümet kurulmasını, bütün meselelerimizin gittikçe büyüdüğünü ve çoğaldığını, bir an evvel, bu meselelere el atmamız gerektiğini ifade etti. DSP ve CHP’nin muhalefette kalmak arzuları karşısında, diğer dört partiyle müsterek bir hükümet kurulabileceğini ifade etti; ne yazık ki, diğer siyasî partiler kendi açılardan haklı olabilirler; buna da bir şey demiyorum hükümete yanaşmadılar ve Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi hükümet kurdu.

Şimdi, bakınız, 24 Aralıktan sonra, Refah Partisine karşı yöneltilen, bizce, haksız ve yanlış tutumlar, şimdi, bu hükümetin kurulduğu belli olduktan sonra, bir başka şekilde yine tezahür etti; tren kalktıktan sonra, Bor’un pazarı da geçtikten sonra, atı alan da Üsküdar’ı atladıktan sonra, Refah Partisiyle hükümet kurmayı düşünmeyen, hatta, tepeden bakan “bir dönüp, dolaşıp, gelin bakalım; ondan sonra da kaldığımız yerden başlarız” diye caka satanlar (*RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) yeni hükümet kurulduğunun akşamı “aman efendim, niye, acele ettiniz; halbuki biz, delegelerimizi toplayacaktık, bir araya gelecektik, milletin beklediği hükümeti de kuracaktık; hatta, Sayın Baykal ve Ecevit’i dahi razı edip, cenaze törenlerinde bile bir araya gelmeyenleri de yanımıza alacaktık (*RP sıralarından alkışlar [!]*) ve böylece bir hükümet kuracaktık; niye acele ettiniz” diye, basında, televizyonda bir telaş...

Böyle bir hükümet kurulabilirmiş; niye kurmadınız? Böyle bir hükümeti kuranlar, niye, kurdukları Hükümeti yaşatamadılar?

Türkiye’de hükümet etmek elbette ciddi bir iştir. Bu ciddiyeti, bu Hükümette göreceğiz; böyle ümit ediyor, böylesini Cenabı Hak’tan niyaz ediyorum. (*RP sıralarından alkışlar*)

Değerli arkadaşlarım, biraz evvel Sayın Baykal da ifade ettiler; daha üç-beş gün evveline kadar “biz 124 sosyal demokrat olarak” diye söylüyordu, şimdi numaratör değişti, 123 oldu. 123 sosyal demokrat pazartesi gününden itibaren bir araya geleceklermiş, ANAP’la ve belki de DYP’den ayrılmayı düşünen birkaç kişiyle birlikte hükümet kuracaklarmış! Bu hükümet, kendi sözleriyle kendini tekzip ediyor, bir çoğunluk hükümeti de olmayacaktır. Zaten şu kurulan Hükümetin başka ciddi bir alternatifi de yoktur. Bütün olmazlar denenmiş ve bu Hükümet ondan sonra kurulmuştur. “Bu Hükümet olmasın da ne olursa olsun” mantığıyla yola çıkarsanız, böyle bir yamalı bohçanın Türkiye’de icraat yapması da mümkün değildir, halkın desteğini alması da mümkün değildir. Sırf Refah karşıtlığıyla “onlar kurmazsa biz böylesini kurarız” demenin, Türkiye meselelerine karşı gayri ciddi bakmanın bir neticesidir. (*RP sıralarından alkışlar*)

Değerli arkadaşlarım, 123 tane aslan sosyal demokrat bir araya gelecekler ve ANAP'la birleşecekler, Anasol hükümetini kuracaklar, bu hükümet de Türkiye'de iş yapacak! Millet bizi dinliyor, seyrediyor; hep beraberiz, bunun hakkındaki kararı da birlikte vereceğiz.

Bakınız, Sayın Baykal, benim bugüne kadar dinlediğim en mülayim konuşmasını yaptı. Hâlbuki, siz onu hep hırçın ve kavgalı bir insan olarak bilirsiniz; kürsüye çıktığı zaman, önünde kimseyi görmeden bağırın çağırın, haşlayan bir insan olarak biliyordunuz. Bugün, konuşmasının son dakikalarına kadar, hepimizi de hayrette düşüren bir yumuşaklık içerisinde konuştu, çok da önemli sorular sordu ve biz de bunların cevaplarını vermek için buraya geldik; ama bir yanlış yapıyor. Sayın Baykal bilir ki, 1974'te kurulan Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selamet Partisi Hükümetinin mimarlarından birisi kendisidir. *(RP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümette Maliye Bakanlığı yapmıştır ve Refah Partisinin, eğer millî görüş çizgisinde bir geçmişi olan Millî Selamet Partisiyle Hükümet kurmayı candan istemiş ve o Hükümette de Bakanlık yapmışsa, bizi en yakından tanıyacak olan insan kendisidir. *(DSP sıralarından “doğru” sesleri)*

Sözlerinin sonunda, Refah Partisi hakkında hâlâ kuşkularının olduğunu dile getirmesi, kendisini yalancı çıkarır; bir ve “Millî Selamet Partisiyle hükümet kurarken ne kadar da büyük bir tarihi yanlış içindeymişiz” sözü de kendisini yalancı çıkarır; iki. *(RP sıralarından alkışlar)*

AHMET İYİMAYA (Amasya) — O sözleri Sayın Ecevit söylemişti.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Elbette, Sayın Ecevit söylemişti; ama sağ tarafında da Sayın Baykal duruyordu.

Böyle bir dönemden gelerek bugünleri konuşuyoruz. Biz, programı açık olan, protokolü açık olan bir siyasî partiyiz. Bizim referansımız şu Çalışma Programı ve şu Hükümet Protokolüdür; bunun dışında hiçbir referans, Refah Partisi adına değildir.

Onun bunun söyledikleriyle, filan falan yazarın yazdıklarıyla, filan televizyondaki falancanın yorumuyla eğer bir parti hakkında hüküm verecekseniz, biz, sizi şimdiden mahkûm ederiz; çünkü sizler hakkında söylenen çok şeyler var, sizler hakkında endişeyle beklenen çok şeyler var.

Biz, Türkiye'de, millet iradesinin tecelli ettiği bir Mecliste, birbirimiz hakkında her zaman doğruları söyleyecek ve bu kanaatlere sahip olduğumuzu ifade edeceğiz.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümet, Parlamentonun, çoğunluğa ve istikrara dayalı olarak çıkarabileceği son imkân olarak görünmektedir. Bakınız, 45 günün dolmasına bugünden itibaren sanıyorum 12-13 gün kaldı. Bu Hükümet kurulmasaydı, bunun dışında bir hükümet kurulması ciddi olarak müzakere edilmediğine göre, Türkiye, Sayın Cumhurbaşkanı tarafından seçime götürülecekti.

Bu seçimden biz korkmayız; biz, her seçime göğsünü gere gere giden, Anadolu'yu karış karış dolaşan, bu işin mücadelesini verirken en büyük zevki alan insanlarız. *(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Elbette, siz biliyorsunuz ki, Refah Partisi, daha 24 Aralıkta yüzde 22 olan oyunu, 2 Haziranda yüzde 35 katlamış bir partidir ve hem de teke tek değil, 3 partinin, 4 partinin, hatta Sivas'ta olduğu gibi 5 partinin karşısında yüzde 50'ye yakın oyla belediye başkanlığını kazanmıştır. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

O yüzden, seçimi asıl siz düşünün; ama Türkiye'de Anayasanın yazdığına göre beş yılda bir seçim yapmamız gerekiyor; çok acil şartlar ortaya çıkmadan, bir oyun oynar gibi her gün seçimden bahsedebilir miyiz? Trilyonlara mal olan bir seçim kampanyasının, devlet açısından, bugün Türkiye'ye yükleyeceği yükleri kim kaldıracaktır ve böyle bir seçim, Türkiye'de, bu tabloyu ne kadar etkileyebilir? Zaten git-tikçe bozulan ekonominin daha da bozulmasına yol açmaz mı; Türkiye'deki kaosu daha da büyütmez mi... Böyle bir ihtimal karşısında biz sorumluluğumuzu biliyoruz. Millet, 24 Aralıkta kararını verdi, yedi ay sonra, seçim demenin mantığını kim bulabilir? Refah Partisinin dışında, hanginiz, millete giderek "biz, şunun için sizden tekrar oy istiyoruz" diyebilirsiniz; ne yaptınız da tekrar oy isteyeceksiniz... Yedi aydan beri bu Meclisi kilitleyen, kurdukları Hükümetlerde başarısız olan insanların "yeniden seçime gidelim" demesinin hangi akli ve mantıkî dayanağı bulunabilir...

Seçim elbette olur ve o zaman da milletin karşısında, ben senin için şunları yaptım, bunu istedim, şunu arzu ettim diyecek insanların, herhalde, sandıklarda başarılı olduğunu göreceğiz. Bu Hükümet, bu modeller içerisinde, elbette doğru olanı, elbette millet için öncelikli olanı, acil olanı yerine getirecek ve bunun için, elbette, en güzel şekilde çalışacaktır.

Değerli arkadaşlarım, sürem bitiyor. Bu Hükümetin, Programına ve Protokölüne aldığı en önemli özelliklerden birisi, uyum ve istikrardır. Ahenk içerisinde çalışmak, yapılacak hizmetler için, mutlaka, en önemli sebeptir. Refah Partisi hakkında Doğru Yol Partisi Lideri şunları, şunları, şunları söyledi... Doğrudur, toplasanız belki, 60 sayfalık bir kitap tutabilir. Biz de, belki, Sayın Doğru Yol Partisi Lideri hakkında, o parti hakkında çok şeyler söyledik, 60 sayfa tutmaz; ama 1 sayfa tutabilir. DYP hakkında DSP'nin, DSP hakkında CHP'nin, ANAP hakkında bir başkasının söyledikleri sayfalar tutabilir; biz, bunları, burada tekrar etmek için mi varız? Biz, bu konuşmaları birbirimize hatırlatarak, sen onu söyledin, ben bunu yaptım diye, birbirimizi tenkit etmek için mi varız? Siyasî partiler dernek değil; siyasî partiler mühendisler odası değil; siyasî partiler vakıf değil... Siyasî partiler, aynı, ortak siyasî düşünceye sahip olan insanların, iktidarı kazanmak için kurdukları bir örgüttür ve her siyasî parti, kendi fikrinin propagandasını yaparken, rakip siyasî partinin yanlışlarını ve temeldeki çözümsüzlüklerini de göstermek zorundadır. Bunu ifade ederken söylediği cümleler bazen maksadını aşabilir, bazen yerine oturabilir, hatta, her zaman savunulacak bir noktada da olabilir; ama eğer, uzlaşma sanatı siyasetse; ama millet, bizden hizmet bekliyorsa; millet, hükümete sızlıktan kurtulmak, sızlıktan kurtulmak istiyorsa, bu sözleri tekrarlayarak vakit geçirmek yerine, gelin, masa başında oturalım, bu ülke için ne yapacağız onu konuşalım, onu tartışalım demek, en doğrusudur. Yoksa, dedikodular üreterek, her gün, birbirimizin yüzüne bakamayacak hale gelirsek, Parlamento bundan yara alır, ülke, meseleleriyle, maa- lesef karşı karşıya kalır ve çözüm bulamaz.

Ancak bu hükümet vesilesiyle, hepimiz için hayırlı olacak bir noktayı arz etmek istiyorum. Yine, bir Peygamber hadisinde buyrulduğu ölçü, ne kadar güzel ölçüdür: “Bir insanı sevebilirsiniz; ama sevmekte de çok aşırı gitmeyin, bakarsınız, bir gün küsmek zorunda kalabilirsiniz. Bir insana bugz ve nefret edebilirsiniz; ama bunda da ileri gitmeyin, olabilir ki, bir gün aynı masaya oturmak zorunda kalırsınız.” Buna, sadece Refah Partililerin değil, ey DSP’liler, ey CHP’liler, ey ANAP’lılar, hepimizin ihtiyacı var. *(RP sıralarından alkışlar)*

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Arınç, toparlar mısınız efendim... Yeni, bir kısa süre verdim, lütfen toparlayın efendim.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Elbette, bu yanlışlıklar yapılmışsa, bundan, hepimizin ders alarak, bundan sonraki davranışlarımızda, siyasete, ölçüyü de hâkim kılmanın, siyasete, nezaketi de, doğruluğu da hâkim kılmanın mücadelesini hepimiz vermeliyiz. Uyum, bizler için de şart, sizler için de şart.

Değerli arkadaşlarım, böylelikle, sanıyorum, bu Hükümet, Türkiye’de yeni bir sayfayı açarken, siyasete de üstün bir seviye getirmenin gayretini veriyor.

Sayın Başkanın ikazıyla, belki programda yer alan çok önemli konulara temas edemeyeceğim, belki görüşmelerin sonunda bir arkadaşımız veya Sayın Başbakanımız bu konulara cevap verecektir; ancak, ben, sözümün sonunda, sizlerden şöyle bir istirhamda bulunmak istiyorum; bakınız, size, çok kısa bir yazı okuyacağım: “Yetmiş yıldır harp görmemiş Türkiye’de bulunduğumuz nokta: Yıllar boyu, aldığı milyarlarca doları çarçur eden, 70 milyar dolar dışborç altında ezilen; 20 bin köyünde içmesuyu bulunmayan; 1 milyondan fazla çocuğun sınıf, sıra, öğretmen bulamadığı; Batı’nın eteğine yapışmış, dış yardımlara âdeta uyuşturucu gibi bağımlı; üretmeden tüketen, idaresi lüks ve israf içerisinde yaşayan bir Türkiye. Yetmiş yıl önce, millî şuurun kamçıladığı bir Türkiye’den, millî şuurun kaybolmaya yüz tuttuğu, dışarıdan aldığı kamçılarla kendisini döven, iddiası olmayan, gölgesinden korkan, siyaseti ve demokrasiyi kıyma makinaları haline getiren herhalde, soruşturma önermelerini düşünerek kaleme almış bu cümleleri tarihiyle barışık olmayan, nereden geldiğini unutan ve nereye gideceğini bilmeyen, mefkûresiz, köşe dönme olimpiyatlarında derece üstüne derece alan bir Türkiye.” Bu yazı, şu anda içimizde bulunan değerli bir bilim ve siyaset adamının yazısıdır ve şu anda, bizi, muhalefet masalarından izliyor. Kendi partisinin aldığı grup kararı ile vicdanı arasında bocalayan bu insanın sözlerine, hiçbirimizin hayır demesi mümkün değil.

O yüzden, pazartesi günü, güven oylamasında, inanıyorum ki tüm Meclisimizin, özellikle ANAP’lı ve Büyük Birlik Partili arkadaşlarımızın, bu meseleleri çözme iddiasıyla kurulmuş bir hükümete karşı peşin hükümden uzak, kısır döngüden korkarak en hayırlı bir şekilde oylarını kullanacaklarını ümit ediyorum.

Sayın Başkana, müsamahasından dolayı teşekkür ediyor, Hükümetimizin hayırlara vesile olmasını diliyorum; saygılar sunuyorum. *(RP ve DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Arınç, teşekkür ediyorum.

Demokratik Sol Parti Grubu adına, Grup Başkanı Sayın Ecevit'e söz vereceğim.
(*DSP sıralarından ayakta alkışlar*)

Sayın Ecevit, efendim, sürenin tamamını zatı âliniz mi kullanacaksınız?

BÜLENT ECEVİT (İstanbul) — Evet efendim.

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Buyurun.

DSP GRUBU ADINA BÜLENT ECEVİT (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, bizi izleyen sayın yurttaşlarımız; sizleri, Demokratik Sol Parti Grubu adına saygıyla selamlıyorum.

Genellikle, kamuoyu, bir yeni hükümet kuruluşunu umutla ve sevinçle karşılar. Basın-yayın organları da yeni kurulan bir hükümete, Türkiye'nin gelenekleri içinde, en az bir ay, iki ay kredi açarlar. Hele bir hükümet, uzun bunalımlardan sonra kurulmuşsa, toplumun, kamuoyunun ve medyanın açtığı bu kredi daha da uzar; fakat, bu kez bunun tam tersi oldu; bu kez, kurulan hükümet, toplumun çok geniş bir kesiminde, kaygıyla, kuşkuyla ve tepkiyle karşılandı. Hükümeti kuranların kendi içinde bile, öyle sanıyorum ki, bir ölçüde bu kaygı, kuşku ve tepki duygularının yeri vardır. Hatta, belki de, bu hükümetin, bir ayıpları, yolsuzluk iddialarını örtbas etme amacıyla kurulduğu ve bunun kanıtlarını her gün gözler önünde sergilediği dikkate alınır, belki, bu hükümetin kuruluşuna katkıda bulunanlardan bazısında bir utanma duygusu da yer alıyor olmalıdır. (*DSP ve ANAP sıralarından alkışlar*)

Demokrasiyi benimseyen hiçbir kimse, az farkla da olsa birinci parti konumunda olan Refah Partisinin hükümet kurabilme hakkını yadırgayamaz ve yadırgamıyor; ama Refah Partisi, son genel seçimlerde yüzde 21 oranında oy almıştır. Bu yüzde 21'in karşısında, yüzde 80'e yakın, en azından yüzde 70'ler düzeyinde bir büyük çoğunluk var ki, o çoğunluk, Refah Partili bir iktidarı, laik demokratik cumhuriyet için ciddi bir tehlike olarak görmektedir. (*DSP sıralarından alkışlar*)

Refah Partisi, yıllardır, bütün başka partileri batıl sayıp bir kefeye koymakla ve karşısına almakla, toplumun çok geniş bir kesiminden kendi kendini soyutlamıştır. O nedenle, şimdi, Refah Partisinin, toplumdaki tepkilerden yakınmaya hakkı yoktur.

Refah Partisinin, hükümet kurabilmek ne kadar hakkı ise, Refah Partili bir hükümet istememek de, bundan kaygı duymak da, laikliğe bağlı çok büyük bir çoğunluğun en az o kadar hakkıdır. (*DSP sıralarından alkışlar*)

O büyük çoğunluk, laikliğe ne kadar bağlıysa, İslam'a da o kadar bağlıdır. İslam'a içtenlikle bağlıdır; ama dinin siyasete alet edilmesinden, dinin siyasal amaçlarla istismar edilmesinden de, son derece rahatsızdır o büyük çoğunluk.

Refah Partisi, dindarlığı kendi tekeline almaya kalkıştığı için, bu büyük çoğunluk ona kırgındır. Dini siyasete alet ettiği için, din sömürüsü yaptığı için, bu büyük çoğunluk Refah Partisine kırgındır. (*DSP sıralarından alkışlar*) Kendisi gibi düşünmeyenleri dinsiz gibi, kâfir gibi göstermeye kalkıştığı için kırgındır. Yine,

daha bundan birkaç hafta önce, seçim meydanlarında, kendi partisini, kendisini beğenmeyenlere, iktidarda görmek istemeyenlere “Geberin... Geberin...” diyerek, onları lanetlemeye kalkıştığı için de, halkın büyük çoğunluğu kırıngındır. (*DSP sıralarından alkışlar*) Yine, o büyük çoğunluk, Refah Partisi, Türkiye’yi, Atatürk’ün aydınlık yolundan saptırmaya uğraştığı için ona tepki göstermektedir. Türkiye’yi, çağdışı rejimlerle yönetilen bazı Ortadoğu ülkelerine dönüştüreceğinden kaygı duyduğu içindir ki, o büyük çoğunluk, Refah Partisinden kuşku duymaktadır. Bu arada, Protokolde ve Hükümet Programında, bu gibi kaygıları giderici bazı ifadeler yer verildiğini sevinerek görüyoruz; fakat yine kamuoyunun geniş bir kesiminde, bu ifadelerin de bir kandırmacadan ibaret olduğu kuşkusu, maalesef, duyulmaktadır; çünkü Sayın Erbakan, Hükümet kurma görevi kendisindeyken son derecede tatlı dillidir, Atatürkçüdür, laikdir; ama Hükümet kurma görevi kendi üzerinden başkasına aktarıldığı vakit, Sayın Erbakan ve partisi, gerçek çehresini göstermektedir. (*DSP sıralarından alkışlar*)

Ben eminim ki, bu belirttiğim kaygıları, tepkileri, kuşkuları pek çok Doğru Yol Partili de paylaşmaktadır ve başta kadınlar olmak üzere, Doğru Yol Partili büyük bir çoğunluk da bir aldatılmışlık, kandırılmışlık duygusu içindedir. Sayın Çiller, bunun acı bir kanıtını, acı bir sonucunu geçen gün İzmir’deki parti kongresinde boş sandalyelere seslenmek zorunda kaldığı zaman idrak etmiş olmalıdır.

Sayın Çiller, daha bundan birkaç hafta önce, Sayın Mesut Yılmaz’a şöyle sesleniyordu: “Sakin Refah Partisiyle koalisyon kurma, ülkeni ve partini karanlığa gömme; Türkiye’nin geleceğine yazık edersin.” Şimdi, Sayın Çiller, kendi ifadesiyle Türkiye’yi ve kendi partisini karanlığa döndürmektedir.

Yine, Sayın Çiller, geride bıraktığımız aylarda şunları söylüyordu: “Sayın Yılmaz, üç beş aylık başbakanlık uğruna ülkeyi Refah Partisine satıyor.”

Yine Sayın Çiller söylüyor: “Erbakan, cumhuriyet kadrolarını Yılmaz’a kırdırarak. Bunun, tarih önünde, çocuklarımız önünde vebali çok büyüktür.” Şimdi, Sayın Çiller’in kendisi o vebalin ağırlığı altında eziliyor olmalıdır.

Yine şöyle devam ediyordu Sayın Çiller: “Erbakan, rantçıların, sömürücülerin en tehlikelidir; kutsal dini sömürmek ve bunun rantını yemek istemektedir.” Ayrıca şunları ekliyordu: “Refah Partisiyle koalisyon yapmayız”, “Ülkem satılık değildir; şantajla, tehditle beni bir yere çekemezler”, “Erbakan, önce kendi hesabını versin; önce Mercümeğin hesabını versin”, “Erbakan, bizi koalisyona zorlayamaz, onlara teslim olmam. Ülkem satılık değildir.”

Yine Sayın Çiller söylüyor: “Erbakan, Atatürk’ün açtığı yolu kapamaya çalışıyor. Buna izin vermem, yine göğsümü siper ederim.”

Yine bundan daha birkaç ay önce, Sayın Çiller “Refah’la ortaklık, ülkeyi karanlığa mahkûm etmektir; Türk genci, Türk kadını buna müsaade etmez” diyordu.

Sayın Erbakan’ın, hükümet kurma görevini ilk üstlendiği günlerde üslubunu yumuşatması üzerine, Sayın Çiller şunları söylüyordu: “Siyasî tarihimizin en parlak oportünizm örneklerinden birini yaşamaktayız. İktidar ve hükümet olabilmek için,

Sayın Erbakan, her şeyi, programını, söylediklerini reddetmiştir. Keşke, reddederken içtenlikli olduğuna inanabilsek...”

Sonuç olarak, bu Hükümet, Doğru Yol Partisini desteklemiş olanlarda aldatılmışlık, kandırılmışlık duygusunu, kırıngılık ve küskünlük duygusunu uyandırmıştır. Hocalarının her söylediğinde, her yaptığında bir keramet olduğunu düşünseler bile, sanırım, birçok Refah Partilide de bu aldatılmışlık, kandırılmışlık duygusu yer etmeye başlamış olsa gerektir; en azından, Refah Partisinin üslubundaki birbirini izleyen keskin çelişkileri, kendi kamuoylarına izah edebilmekte bir hayli güçlük çekecek olmalıdırlar.

Sayın Erbakan’ın, Sayın Çiller hakkında her söylediğini, daha bundan birkaç ay önceye gelinceye kadar her söylediğini aktarmaya dilim varmaz; nispeten yumuşak üsluplu bazı suçlamalarına birkaç örnek vermek isterim. Bir sözü şu, Sayın Erbakan’ın: “Bu kadın gâvur aşığı.” (*DSP sıralarından gülüşmeler*) Bir başka sözü: “Çiller Hanım, artık, fosil olarak tarihte yerini aldı”, “Bu Hükümet yani, Anavatan-Doğru Yol Hükümeti bu dosyalarla, bu soruşturma dosyalarıyla devam edemez; hiç kimse, yolsuzlukların ortağı olmak istemez.” Bir başka sözü Sayın Erbakan’ın: “Bu hanım ne başbakan olmalı ne de kabinede etkili bir rol almalı; geri çekilmeli.” Sayın Erbakan devam ediyor: “Çiller, yeni bir karambol yapıp, birkaç sene yargı denetiminden kaçacak.” Nasıl da bilmiş Sayın Erbakan! (*DSP ve ANAP sıralarından alkışlar*) Sayın Erbakan devam etmiş: “Bu dosyaların biri bile Çiller’i Yüce Divana götürmeye yeterlidir.”

Bu sözlerin ardından, şimdi, iki parti, birbirlerinin yolsuzluk dosyalarını örtbas etmek, hasıraltı etmek amacıyla hükümet kurdular. Refah Partisi, Sayın Çiller hakkındaki örtülü ödenekle ilgili soruşturma önergesini engelledi; önceki gün de Doğru Yol Partisi, kendi vermiş olduğu, Mercüme olayıyla ilgili soruşturma önergesini, komisyondaki üyelerini çekerek engelledi. Sayın Erbakan, tevekkeli değil “bizimle koalisyon kuran süttten çıkmış ak kaşık olur” demişti. (*DSP sıralarından alkışlar*)

Hep söylediğim gibi, bu Hükümet, âdeta, bir kara para aklama operasyonudur. Birbirlerini suretâ aklasalar bile, bu Hükümet, siyaset tarihimizde bir kara leke olarak kalacaktır; çünkü gözler önündeki gerçek şu ki, bu Hükümet, bir ahlak zaafı üzerine kuruludur. (*DSP sıralarından alkışlar*)

Demin, Sayın Çiller’in, Sayın Erbakan ve Refah Partisi hakkında söylediklerine, Sayın Erbakan’ın da Sayın Çiller ve Doğru Yol Partisi hakkında söylediklerine örnekler verdim. Bundan iki gün önce, Sayın Erbakan, kendi grup toplantısında, bunların hatırlatılmasına tepki göstererek aynen şöyle haykırıyordu: “Söyledikse söyledik; ne olmuş? Bunlar geride kaldı.” Peki, Sayın Erbakan, millet, sizin hangi sözünüzü ciddiye alacak? (*DSP sıralarından alkışlar*) Adil düzen masalıyla uyutulan Refah Partililer, şimdi, acaba, “adil düzenin ahlak anlayışı, dün söylediklerinin bugün tersini söylemektir” mi diyecekler? “Adil düzen, her türlü yolsuzluğun ve düzenbazlığın hasıraltı edilebileceği bir düzen” diye mi düşünecekler? (*DSP sıralarından alkışlar*)

Yine birçok Refah Partili, herhalde, kendi partisinin liderleri için, Atatürk'e söverken mi, Atatürk'ü överken mi içtenliktir diye düşünecekler. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Refah Partisi, acaba, PTT'nin T'sinin özelleştirilmesini engellerken mi, yoksa şimdi kurulan Hükümet Programında, bununla ilgili yasal düzenlemelerin geciktirilmenden yapılacağını vaat ederken mi içtenliktir?

Refah Partisi, acaba Avrupa Birliğinde Türkiye'nin tam üyelik hedefini reddederken mi, yoksa şimdi Hükümet Programında olduğu gibi desteklerken mi içtenliktir?

Sayın Erbakan, acaba gümrük birliği için, "Sevr Antlaşması gibi bu uydurma şeyleri yırtıp atacağız" derken mi içtenlikliydi, bunu, gâvura uşaklık gibi gösterirken mi içtenlikliydi, yoksa Hükümet Programında, Ankara Antlaşması ve gümrük birliğiyle ilgili nihai hedeflere ulaşmak için gereken çabanın gösterileceğini vaat ederken mi içtenliktir?

Sayın Erbakan ve Partisi, acaba İsrail'le anlaşmayı reddederken mi içtenlikliydi, yoksa Hükümet Programında, Türkiye'nin taraf olduğu bütün uluslararası antlaşmalara ve stratejik antlaşmalara; yani, İsrail'le imzalanan antlaşmaya da bağlı kalınacak sözünü verirken mi içtenliktir?

Herhalde, birçok inançlı Refah Partili, bu konularda vicdan muhasebesi yaparken büyük güçlük çekiyor olmalıdırlar; bu çelişkileri kendi içlerine sindirebilseler bile, seçmene nasıl anlatabileceklerini düşünüyor olsalar gerektir.

Değerli milletvekilleri, hükümet sorunu nasıl bir süreç içinden geçti, buna da kısaca değinme gereğini duyuyorum. Demokratik Sol Partinin, Anavatan ve Doğru Yol Partileri tarafından kurulan Hükümete, dışarıda kalarak güvenoyu alma olanağını sağlaması; yani, bir anlamda, bir azınlık hükümetinin kurulmasına yardımcı olması, bazı çevreler tarafından, bir kusurmuş gibi gösteriliyor. Demin de, bu kürsüden, bunun, bir örneğini dinledik. Oysa, Anavatan Partisi Doğru Yol Partisi Hükümetinin, üç ay gibi gerçekten rekor sayılacak kadar kısa bir sürede çözülüp düşmesinde, Demokratik Sol Partinin dışarıdan oy verişinin en küçük bir katkısı olmamıştır.

Demokratik Sol Parti, son genel seçimlerden sonra, iki amaçla davranmıştır:

1 Türkiye, içeriden ve dışarıdan ağır sorunlarla karşı karşıya olduğu bir sırada, uzun bir hükümet bunalımına mahkûm olmasın.

2 Türkiye, Refah Partili bir iktidara mecbur olmasın. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Bu ikisini önlemek için, biz, Doğru Yol Partisi ile Anavatan Partisinin kurduğu Hükümete yardımcı olmaya çalıştık; ama bu Koalisyon Hükümetinin üç ayda çözülüşüne, bizim dışarıda kalışımızdan hiçbir etki gelmemiştir. Koalisyon çözülmüş olmasaydı, yeni bir güvenoylaması yapılabilirdi Anayasa Mahkemesi kararının ardından ve ANAP Doğru Yol Partisi Hükümeti eğer bu iki parti kendi aralarında anlaşabilselerdi veya liderlerinin inatlaşmasını aşabilselerdi görevini sürdürebilirdi. Buna, yine, Demokratik Sol Parti, elinden gelen katkıyı yapardı.

Biz, dışarıdan oy desteği sağlarken, Hükümetin kurulabilmesine, güvenoyu alabilmesine oy katkısında bulunurken, parti olarak, kendimize hiçbir şey istemedi. Devlet yönetiminde kadrolaşmaya kalkışmadık; bize, KİT'lerin yönetiminde kontenjan önerildi, kabul etmedik.

Valiler kararnamesine karışmadık.

Meclis komisyonlarında Hükümetin etkili duruma gelmesine, Demokratik Sol Parti olarak biz olanak sağladık, Hükümet, Meclisle ilişkilerinde rahat çalışabilsin diye. Her konuda, Hükümete, kendi inançlarımızla, doğrultumuzla ters düşmeyecek şekilde ve ölçüde yardımcı olmaya, sorun yaratmaya değil, sorunlara çözüm üretmeye özen gösterdik.

Türkiye'nin başına beş yıldan beri bela olan sözde Huzur Harekâtının yerine bir başka düzenlemenin, bir başka çözümün hazırlığını biz yaptık ve bu Hükümete sunduk.

Seçimlerin altyapı eksikliğini giderebilmek için, Türkiye'nin, yeniden, Aralık 1995'teki gibi, bir seçime hazırlıksız ve altyapısız sürüklenmesini önlemek için, gerekli yasa önerilerimizi hazırladık ve Büyük Millet Meclisine sunduk.

Bütçenin Anayasaya ters düşmesini engelledik.

Yıllardır sonuçlandırılmayan İçtüzük çalışmalarının sonuçlandırılmasına ön safta katkıda bulunduk.

Hükümet, sosyal güvenlik konusunda çok tehlikeli bir adım atmak üzereydi, onu önledik.

Öyleyse, Demokratik Sol Partinin, dışarıda kalarak güvenoyu katkısında bulunmasının bu Hükümete ne zararı olmuştur? Bunun, azınlık hükümetleri geçerlidir, değildir iddiasıyla ne ilgisi vardı? Dünyada çok başarılı azınlık hükümeti örnekleri bulunduğunu, herhalde Sayın Baykal da kabul eder. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Asıl, biz, o Hükümetin içinde bulunsaydık, belki de daha ilk haftalarda Doğru Yol ve ANAP tarafından karşımıza getirilecek bazı kararnameleri, bazı yasa tasarılarını imzalayamayacaktık; içimize sindiremediğimiz için belki de imzalayamayacaktık ve o zaman, Hükümet, bizim yüzümüzden çözülmüş olacaktı. Oysa, bizim sağladığımız hükümet modelinde, Azınlık Hükümetine, bu bakımlardan büyük kolaylıklar sağlanmış oluyordu; Meclise sunduğu bir yasa tasarısını Demokratik Sol Parti desteklemese belki Refah Partisi destekleyebilirdi, belki Cumhuriyet Halk Partisi destekleyebilirdi ve buna da bizim itiraz hakkımız olmazdı.

Kısacası, bu hükümet bunalımında Demokratik Sol Partinin yapıcı davranışının en küçük bir sorumluluğu yoktur. Bu gerçeği, nitekim, Sayın Çiller de, Sayın Mesut Yılmaz da kabul etmektedirler.

Koalisyon ortağı iki parti, Demokratik Sol Partinin bu özverili davranışının değerini bilemediler ve tarihî bir fırsat kaçırdılar. Bunun iki nedeni vardı; nedenlerden biri, iki Sayın Genel Başkanın inatlaşma ölçüsüne varan çekişmesi; ikincisi de, Sayın Çiller'in soruşturmalardan kaçış yolunu araması ve Refah Partisinin tuzağına düşmesi.

Sayın Çiller de, Sayın Yılmaz da, hükümet arayışları başladığından beri, birbirlerine karşı Refah Partisiyle koalisyon kozunu oynamaya kalkıştılar. Bu tehlikeli bir oyundu. Sayın Çiller “eğer, Refah Partisiyle ben koalisyon kurmazsam Anavatan Partisi kurar; oysa ben, Refah Partisiyle koalisyon kurarsam, laikliğe yönelebilecek tehlikeleri daha kolay önlerim” diyordu. Bunda ne kadar başarılı olabileceğinin kanıtını, Programda, zorunlu eğitime ayrılan paragrafta ve o paragrafla, laik eğitimden verilen ödünde görmekteyiz. Yani, Sayın Çiller’in o iddiasının da gerçekçi olmadığı ortadadır. Buna karşılık Sayın Yılmaz da “eğer, Doğru Yol Partisi Refah Partisiyle koalisyon kuramazsa, biz kurarız; kurdukları koalisyon bozulursa da biz varız beklemede” diyordu. Tabii, iki eski koalisyon ortağının, Refah Partisi kozunu birbirlerine karşı kullanmalarını, Refah Partisi de kendi açısından ustaca değerlendirdi; bu rekabeti kızıştırdı ve “ya birinizden biriniz bizimle hükümet kurarsınız ya da erken seçime sürüklenirsiniz” dedi. Bu arada, Sayın Çiller’in, artık, Anavatan Partisiyle kesinlikle hükümet kurmam tavrına girmesi de, Refah Partisiz hükümet seçeneklerinin önünü tıkamış oldu; çünkü Refah Partisiz bir hükümet kurulabilmesi için, Doğru Yol Partisiyle Anavatan Partisinin ortak rızası gereklidir sayısal açıdan. Başka türlü ne Refahsız bir koalisyon kurulabilir ne de başka türlü, öbürünün rızasını almadan, bu koalisyon ortaklarından biri bir azınlık hükümeti kurabilir.

Şimdi, bir tıkanıklığa, yeni bir tıkanıklığa sürüklenmiş bulunuyoruz. Bu tıkanıklık nasıl aşılar? Bunu aşmanın bir tek yolu vardır; o da, hükümet konusunda Refah Partili seçeneği, pazartesi günü verilecek oylarla saf dışı bırakmak. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Denebilir ki, güvensizlik oyları ağırlıkta olup Doğru Yol-Refah Koalisyonu çökerse Anavatan Partisi köşede bekliyor; o hazır, Refah Partisiyle koalisyon kurmaya... Benim bu konudaki kanım şu: Geçmişte hazırды; fakat, Refah Partili bir koalisyona girdiği için, girmeyi göze aldığı için Sayın Çiller’e ve partisine kamuoyunun çok geniş bir kesiminden gelen tepkileri gördükten sonra, ben inanıyorum ki, artık, Anavatan Partisi de asla Refah Partisiyle hükümet kurmayı içine sindiremez. *(DSP sıralarından alkışlar)* Bunu, kendi, kamuoyuna izah edemez; çünkü eğer Refah Partisiyle bu aşamadan sonra, toplumun bu tepkisini gördükten sonra yeniden koalisyon kurmaya talip olacak olursa Anavatan Partisi, şimdi Doğru Yol Partisine yönelen yoğun ve yaygın kamuoyu tepkisi bu kez

Anavatan Partisine yüklenir, yönelir. Onun için, ben, artık, Doğru Yol-Refah Hükümeti çıktığı takdirde, kamuoyundan gelen yoğun baskıların etkisiyle çıktığına göre...

AHMET İYİMAYA (Amasya) — Teori...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — ...Anavatan Partisinin böyle bir denemeyi aklından bile geçirmeyeceğine inanıyorum.

AHMET İYİMAYA (Amasya) — Pratiği bilmiyorsunuz.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Buna karşılık, Refah Partili hükümet seçeneği Türkiye’nin gündeminden çıktığı anda, Türkiye’de yeni bir siyasal ortam oluşacaktır. Daha önce mümkün görünmeyen bazı hükümet seçenekleri artık mümkün hale gelecektir. Şimdiye kadar gündeme gelmeyen veya gözardı edilen çoğunluk

hükümeti modelleri de, sağlam güvenoyu temeline dayalı hükümet modelleri de gerçekleşebilir ve uygulanabilir hale gelecektir; ancak, bunun için, hükümet sorunu üzerinden Refah Partisi ambargosunun kalkması gereklidir. Bunun, partiler üzerinde, özellikle de şu aşamadan sonra Doğru Yol Partisi üzerinde önemli bazı etkileri olacaktır. Başka bir partinin içişlerine karışmak istemediğim için, bu konuyla ilgili tahminlerimi söylemek istemiyorum.

ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) — Söyleyin...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Fakat, deneyimli politikacılar, ne kastettiğimi herhalde anlamışlardır.

Şimdi, eğer, pazartesi günü, bu Hükümet güvensizlik oyu alırsa, ben inanıyorum ki, Türkiye, hükümete kalmayacaktır ve yeni bir erken seçime de mahkûm olmayacaktır. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)* Sayın Cumhurbaşkanı da, herhalde, yeni hükümet arayışları için gereken zaman esnekliğini gösterecektir.

Türkiye, bir erken seçime, asıl, bu Hükümetin güvenoyu alması durumunda sürüklenecektir; çünkü Programından, Protokolünden edindiğimiz izlenime göre, bu Hükümet, kaynak yaratmadan kaynak tüketici bir seçim ekonomisi uygulayacaktır ve kendisi için en uygun zamanda, Türkiye'yi, Büyük Millet Meclisini, ister istemez, yeni bir erken seçime sürükleyecektir.

CEMALETTİN LAFÇI (Amasya) — Münecim mi oldun?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Nasıl, Sayın Çiller, geçen yıl aralık ayında, hodri meydan havasıyla, Büyük Millet Meclisinin büyük bir kesimini, zamansız ve hazırlıksız bir seçime sürüklediye, şimdi, aynı hodri meydan oyununu, ben inanıyorum ki, Refah Partisi oynayacaktır. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Dediğim gibi, Türkiye, bir erken seçime, o nedenle, asıl, bu Hükümetin güvenoyu alması durumunda sürüklenecektir. Meclisin Hükümete güvensizlik oyu vermesi durumunda oluşacak yeni ortamda ise, Hükümet sorununun erken seçime gerek kalmaksızın çözülebilmesi için, Demokratik Sol Parti, elinden gelen çabayı gösterecektir. *(DSP sıralarından alkışlar)* Bu hükümet, şöyle olabilir böyle olabilir; dışarıdan desteğe dayanabilir, içinde sağlam çoğunluğa sahip olabilir; bunlardan hiçbirini şimdiden gözardı etmemek, reddetmemek, hatta düşünmemek gerekir pazartesi günkü güvenoylaması sonucu belli oluncaya kadar.

Eğer, bizim, bir azınlık hükümetine dışarıdan güvenoyu sağlama olanağımızı son derecede zararlı buluyor idiyse Sayın Baykal, neden Anavatan Partisi ile Doğru Yol Partisinin kurdukları, kurmak istedikleri hükümete üçüncü ortak olarak girmede; neden, onu bir çoğunluk hükümetine dönüştürmedi? Bu konuda, eğer, benden veya Partimden bir engel geldiğini gerçekten sanıyorsa çok yanılıyor. Bunun en küçük bir delili yoktur. *(DSP sıralarından alkışlar)* Bu konuda bir öneride bulunmak bile, bizim, ne hakkımızdı ne de haddimizdi. Eğer, buna gerçekten inanıyorsa Sayın Baykal, kendi kendisini aldatıyor.

Ben, burada, Cumhuriyet Halk Partisiyle bir tartışmaya girmek istemiyordum; fakat, bu tartışmayı Sayın Baykal gündeme getirdi, onun için, bir iki cümle daha ekleyeceğim.

Sayın Baykal, burada, güzel bir şey söyledi: “Seçim öncesinde ve sonrasında her partinin hatasını söyleyeceğim; bizim bir hatamız olmuşsa o da anlatılsın.” Şimdi, bir örnek veriyorum: Sayın Baykal, siz ve partiniz değil miydiniz, geçen yıl, Sayın Çiller’i hodri meydan havasına sokup, kış ortasında, altyapısız, hazırlıksız, yetersiz seçmen kütükleriyle bir erken seçime sürükleyen; siz değil miydiniz? *(DSP sıralarından alkışlar)* Bunu önlemek için, bunun zamansızlığını, gereksizliğini anlatabilmek için çırpındığımız sıralarda, siz değil miydiniz “hayır, ille bir erken seçim olacak; ben de son aşamada o erken seçim trenine atlayacağım” diyen; siz değil miydiniz? Eğer, altyapısı hazırlanmadan, seçmen kütükleri yenilenmeden, Anayasa değişikliklerinin uyum yasaları çıkarılmadan o seçim yapılmasaydı, normal tarihine bırakılsaydı veya bu yılın bahar aylarına, yaz aylarına bırakılsaydı, şimdikinden bambaşka bir Meclis kompozisyonu, bileşimi ortaya çıkmış olacak ve belki de bu hükümet tıkanıklığı yaşanmamış olacaktı. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, bu 123 milletvekili önerisi... Değerli arkadaşlarım, 123 milletvekili bir araya gelsek, hükümeti biz mi kuracağız? Ya ANAP’la ya Doğru Yol Partisiyle işbirliği yapacağız; güvenoylaması, yine birinde 23, birinde 24 eksik kalacak. O da yetmeyecek, onun üzerine dörtlü koalisyon kurulacak. ANAP’la Doğru Yol Partisi ikili koalisyonu yürütemedi, şimdi, belki dörtlü koalisyonu daha kolay yürütürler mi diyeceğiz? Yani bu önerinin, siyasal açıdan da, sayısal açıdan da pek bir ağırlığı olduğunu sanmıyorum.

Burada, gerçekten takdirle izlediğim bir günah çıkarma eyleminde bulundu Sayın Deniz Baykal: “Kusur soysal demokraside değil, sosyal demokrat politikacılardadır” dedi; doğrudur... Biz de, bazı sosyal demokrat politikacıların kusurlarının vebaline ortak olmayı içimize sindiremediğimiz içindir ki ayrı bir partiyiz. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, geçen eylül ayından beri geçirmekte olduğumuz hükümet zorluklarını ve bunalımlarını gözümüzde büyütmemeli, ancak, bu zorluklardan ve bunalımlardan bazı dersler almalıyız. Sağlıklı bir ülke yönetimi için ille güçlü hükümetler gerekmez. Dünyada öyle ülkeler vardır ki, genellikle güçsüz, zayıf hükümetlerle, birkaç partili koalisyonlarla, birkaç partili ve azınlıkta koalisyonlarla yönetilirler, sık sık hükümetler değişir; ama toplum ve devlet bundan hiçbir zarar görmez. Neden? Çünkü, o ülkelerde, güçlü bir parlamento vardır. Eğer, Türkiye Büyük Millet Meclisi, şimdi, ahlak zaafı üzerine kurulu olan bu Hükümetin güvenoyu alabilmesini önleyebilirse, çok önemli bir sınav vermiş olacaktır ve Büyük Millet Meclisinin, böylece, hükümetlerin peşinden sürüklenmeyen; ama hükümetleri yönlendiren bir Parlamento haline geldiği, yani 1920’lerin, Kurtuluş Savaşının Parlamentosu haline geldiği görülmüş olacaktır. *(DSP sıralarından alkışlar)* Öyle bir Meclis, zayıf hükümetlerin veya uzayabilecek hükümet bunalımlarının olası tehlikelerinden, olumsuz etkilerinden toplumu büyük ölçüde esirgeyebilecektir.

Ayrıca; güçlü hükümetten önce güçlü, etkili, örgütlü toplum gereklidir. Bunun önünde 1982 Anayasasının getirdiği ağır engeller vardı. Biz, bundan bir yıl önce, o engelleri Anayasadan çıkarttık; ama o engelleri hayata aktaracak uyum yasalarını hâlâ Meclisin gündemine bile getiremedik. Bizim dışımızdaki bütün partiler, bi-

linçaltında, âdeta “keşke o Anayasa değişikliklerini yapmasaymışız” gibi bir duygu içindeler sanıyorum.

Öte yandan, aylardan beri, gerek Başbakanken Sayın Çiller’e, daha sonra Sayın Yılmaz’a “bir an önce bir ekonomik ve sosyal konsey kurun; bir danışma organı olarak değil, etkin bir uzlaşma organı olarak kurun; öylelikle, hükümet krizlerinden ekonomik ve sosyal yaşam etkilenmesin” dedik. Şimdi, bizim, çok yetenekli, cesur, girişimci kadrolarımız var çok şükür. Onlar, hükümet bunalımlarına rağmen işlerini, yatırımlarını, dışsattımlarını sürdürmek istiyorlar; ama geleceğe yatırım yapamıyorlar; çünkü gelecek belirsiz; gelecekteki hükümetlerin nasıl politikalar uygulayacakları belirsiz. Ama, eğer, yetkili bir ekonomik ve sosyal konsey olsaydı, o zaman hükümetler değişse de değişmeyecek bazı hedefler, toplumla uzlaşma içinde saptanmış olacaktı ve toplum, hükümet bunalımından büyük zarara uğramayacaktı.

Değerli arkadaşlarım, ahlakî zaafa ve takiiyyeye dayanan bir hükümetin kendisini ciddiye almadığımız için, Programını da fazla ciddiye almıyoruz; ancak, kısaca, gördüğümüz bazı eksikliklere değinmek istiyorum. Doğru Yol Partisi-Cumhuriyet Halk Partisi Hükümeti döneminde, Türkiye’de, işçi hakları büyük ölçüde kullanılamaz hale geldi. İçerisinde bir sosyal demokrat partinin, sosyal demokrat olduğunu iddia eden partinin de bulunduğu o dört yıllık Hükümet döneminde, işçiler, yasal haklarını bile yasal hakları çok kısılmıştı, o kısıntılı yasal haklarını bile gereğince kullanamaz hale geldiler. Taşeronluk uygulaması devlet öncülüğünde yaygınlaştı, sendikalı işçi sayısı büyük ölçüde azaldı; işçilerin ancak yarısı sosyal sigorta kapsamında, geri kalanları sigortasız ve kamu görevlilerinin, memurların, sendikal hakları hâlâ belirlenmedi. Bunların nasıl düzeltileceğine dair, Programda hiçbir ışık göremiyoruz.

Ekonomik ve Sosyal Konsey tamamen unutulmuş yazılı metinde; ancak, belki de, şifahi görüşmemizde hatırlatmam üzerine, Sayın Erbakan, lütfetmiş, hatırlamış ve kürsüde şifahen eklemiş Ekonomik ve Sosyal Konseyi; bu da, bunu ciddiye almaktan ne kadar uzak olduklarını gösteriyor.

Türkiye’de, son yıllarda en çok ihmal edilen kesim köylü kesimi. Köylünün kalkınabilmesi ve göçe zorlanmadan kentlileşebilmesi için, kırsal alanda yeni bir yerleşim ve üretim düzenine geçilmesi zorunlu. Demokratik Sol Partinin bu konuda çok somut bir programı var; fakat, Hükümet Programında, bu kapsamda bir düşüncenin izlerini göremiyoruz.

Rahmetli Özal döneminde, Türkçemiz, bir terim kazanmıştı; “ortadirek” ama bir türlü, kimlerin ortadireği oluşturduğu anlaşılamamıştı. Şimdi, bakıyoruz, Hükümet Programında bu terim yeniden diriltilmiş; ama yine manası, anlamı havada. Kimdir bu ortadirek? Ortadireğe kimler giriyor? Bunları da bir an önce öğrenelim ki, bu Hükümetin ekonomik ve sosyal politikalarında uygulayacağı öncelikleri de tahmin edebilelim; tabii, eğer güvenoyu alabilirse.

SAFFET KAYA (Ardahan) — Alınır... Alınır...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Programda deniliyor ki, ekonomik kalkınmada temel esas, rant ekonomisinden üretim ekonomisine geçiş olacaktır.” Ne güzel... Keşke inanabilirsek... Ancak, Programda, Emlak Vergisi matrahının gerçekçi

seviyede tespit edileceği dışında, bu yönde hiçbir somut önlem belirtilmiyor. Kaldı ki, bu Hükümetin bir özelliği, Türkiye'nin en büyük rantiyelerinden birinin başkanlığında kurulmuş olmasıdır. *(DSP sıralarından alkışlar)* Rantiyelikte, Sayın Başbakanın yardımcısı da ondan geri kalmamaktadır. Ona rağmen, özveri gösterirler de, bu rant ekonomisinden, üretken, üretim ekonomisine geçiş yolunda adımlar atabilirlerse, kendilerini yürekten kutlarız.

Sayın Erbakan, önceki gün, kendi Grup toplantısında “faizci adamdan fakirin dostu olur mu” demiş. Refah Partisi, faizci düzenden en çok yararlanan partidir. Aşırı faiz hırsıyla, Bosna paralarının bir bölümünü de yakan partidir. *(DSP sıralarından alkışlar)* Ona rağmen, bu Hükümetin eğer güvenoyu alabilirse, fakirin dostu olacağını umarız.

Bu Hükümetin, daha işe başlamadan, basın özgürlüğüne gözlerini diktiği belli. Neden? Elbette, her ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de, basının bazı kusurları vardır, bütün kurumların kusurları olduğu gibi; ama son yıllarda bazı ciddi yolsuzluklar ortaya çıkarılabildi ve o yolsuzlukların üzerine yürünmesi için adalet harekete geçirilebildiyse, bunu sağlayan Türk basınıdır. *(DSP sıralarından alkışlar)* Şimdi, basının bu işlevi engellenmek isteniyor; bu niyet açık. Neden; çünkü bu Hükümet, yolsuzlukları karşılıklı olarak örtbas etmek için kurulmuş bir Hükümettir. O nedenle de, yolsuzlukların meydana çıkmasına katkıda bulunan, öncülük eden bir güce, basın gücüne tahammülü yoktur. Eline ilk fırsat geçtiğinde, basın özgürlüğünün defterini dürmeye çalışacağı bellidir; ama inşallah, bu imkânı bulamayacaktır.

Hükümet Programında, toplumun önde gelen sorunlarından biri haline gelen yolsuzlukların adı bile anılmıyor; yolsuzluklara, ancak ima yoluyla, âdeta utanarak değiniliyor ve bu konuda gerekli yasal düzenlemelerin yapılacağı söyleniyor. Peki, nedir o yasal düzenlemeler; o söylenmiyor. Oysa, Demokratik Sol Partinin bu amaçla hazırladığı bir yasal düzenleme önerisi, bir yılı aşkın süredir komisyonlarda bekletiliyor. Yüksek Denetleme Kurulunu Başbakanlıktan ayırılım, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına bağlı; ama tamamen özerk bir kuruluş haline getirelim. Yasa önerimizin özü bu; ama buna, maalesef, bizim dışımızda hiçbir parti, şu ana kadar sahip çıkmadı.

Programda, Güneydoğu ve Doğu Anadolu’yla ilgili olarak, bölge halkına refah ve huzur getirecek bütün ekonomik ve sosyal tedbirlerin alınacağı belirtiliyor. Bu konuda, Hükümet ortaklarının içtenlikli olduklarına inanıyorum. Dileğim şu ki, bir an önce, devletin kaynaklarını artırabildikleri kadar artırsınlar ve bunu, öncelikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun perişan halkını perişanlıktan kurtarmak için harcasınlar. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Güneydoğu ve Doğu Anadolu halkını kalkındıracaksınız, çok iyi; ama kim, oraya üretken yatırımları götürecek? GAP’tan yararlanabilen yörelerin dışında, güneydoğunun hiçbir yöresine, özel sektörün, bir iki saygıdeğer istisna dışında, yatırım yapma eğilimi yok. O bölgeye yatırım yapılması için verilen teşvik kredileri bile, başka bölgelere aktarılmış durumda. O halde, özel sektör o bölgeye gitmeyi göze alabilir hale gelinceye kadar, o bölgedeki üretken yatırımları devletin yapmaya devam etmesi kaçınılmazdır. Oysa, son yıllarda bunun tam tersi yapılmıştır; Et ve Balık Kurumu ve SEK’in kuruluşları ya kapatılmış ya da üretimleri durdurulmuş-

tur. Onun için, Güneydoğu ve Doğu Anadolu'yla, o bölgemiz halkının ekonomik ve sosyal sorunlarıyla ilgili olarak, Programdaki ifadelerin eğer Hükümet güvenoyu alabilirse en kısa zamanda daha belirgin hale getirilmesini temenni ederim.

Öte yandan, Kuzey Irak'ta, sözde Huzur Harekâtının neden olduğu otorite boşluğu sürüp giderken ve o yüzden PKK eylemleri tırmanırken, bölgede yeterli güvenlik sağlayabilmek de, ekonomiye, kalkınmaya, sınaileşmeye ivme kazandırabilmek de çok güçtür. Onun için, öncelikle, bu Huzur Harekâtının yerine gelecek yeni bir düzenleme yapmayı, bu Hükümetin içine sindirebilmesi gerekir.

Biz, bildiğiniz gibi, Demokratik Sol Parti olarak, 15 Nisanda, o sözde Huzur Harekâtının yerine geçecek bir düzenlemenin, bir bölgesel güvenlik planının metnini hazırladık ve Hükümete verdik. Bu metin üzerinde, Dışişleri Bakanlığı ve Genelkurmay tarafından, Amerika Birleşik Devletleriyle pazarlıklar, müzakereler sürdürülüyor. Tabii, kendi önerileri de var; ama bizim hazırladığımız önerge de, bir tartışma, görüşme metni olarak ele alındı; fakat, Amerika Birleşik Devletlerinde şu ana kadar ciddi bir yumuşama belirtisini göremiyorum. Bugünkü Hükümet Programında da, bu konunun üzerine yürünebileceği konusunda bir işaret göremiyorum. Eğer, Irak'ın bölünmüşlüğünden kaynaklanan sorun çözülemezse ve o şekilde, PKK'nın ülkemize sızmaları önlenemezse, güneydoğuda huzuru sağlamak da, halkı perişanlıktan kurtarmak da kolay olmayacaktır.

Programda, Türkiye'nin, Silahlı Kuvvetlerine verdiği önem, haklı olarak belirtiliyor. "Türk Silahlı Kuvvetlerinin modernizasyonu hızlandırılacak" deniliyor; Türk sanayiinin imkân ve kabiliyetlerinden de, bu amaçla yararlanılacağı söyleniliyor; bu, çok yerinde bir hedef. Ancak, son zamanlarda her yandan kuşatılan Türkiye'nin, yeni bir güvenlik kavramına gereksinmesi vardır. Ege'de, Güneydoğu'da, Kuzeydoğu'da ve Kıbrıs'ta, Türkiye'nin, yeni bir güvenlik kavramı oluşturma zamanı gelmiştir ve bu kavramı, Türkiye, müttefiklerinin belirlediği güvenlik politikasının dışında, elbette onunla çelişmeden; fakat, onun dışında, kendi inisiyatifiyle, bir an önce hazırlamak, o arada, özellikle Ege'de, Deniz ve Hava Kuvvetlerimizi güçlendirmek zorundadır; ancak, bu konularda, Programda yeterli açıklığı göremiyoruz.

Programda din hizmetleriyle ilgili olarak şu söyleniyor: "Milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, din hizmetlerine önem verilecektir." Güzel; fakat, bugün, din konusunda bugün değil, yıllardan beri Türkiye'nin gitgide ağırlaşan bir sorunu var, Alevî kesimin sorunu, Alevî kesimin yakınmaları...

Alevî kesimin sorunları ve yakınmaları konusunda, onlara çare getirecek ne düşünüyor Hükümet; buna bir kelimeyle bile değinilmemiş. Oysa, bu, ihmal edilecek bir sorun değildir. Alevî yurttaşlarımız, ulusal birliğin de laikliğin de demokrasinin de önde gelen güvenceleri arasındadır. Onların isteklerinin, ulusal birliğimizle çelişmesi söz konusu değildir; ancak, bu konuya, Programda hiç değinilmemiş olmasını ciddi bir eksiklik olarak görüyoruz.

Hükümet programlarının en dikkatli hazırlanması gereken bölümü, dış politikaya ilgili bölümüdür. Bir hükümet programını biz ciddiye almasak bile, yabancılar ciddiye alırlar ve pertavsızla incelerler. Oysa, bu konu, dış politika konusu, Programın en sudan bölümü. Dış ilişkilerle ilgili çerçeveyi, Hükümet Programında belirle-

yen paragraf şu: “Hem Batılı ülkelerle hem de manevî ve tarihî değerlerle bağlı olduğumuz İslam ülkeleri, Orta Asya Türk cumhuriyetleri ve Balkan ülkeleriyle işbirliği daha da geliştirilecektir.” Buna hiçbir itirazımız söz konusu olamaz; ancak, dış ilişkilerimiz açısından önem taşıyan; ama Programda adı bile anılmayan bazı bölgeler ve ülkeler var. Örneğin, koskoca Rusya... Hem aramızdaki sorunlar gitgide büyüyor hem de aramızdaki olanaklar gitgide büyüyor. Bir yandan, Rusya’nın, Türkiye’yi tedirgin edecek tavırları yoğunlaşıyor; ama bir yandan da, yüzlerce Türk işadımı, binlerce Türk işçisi, Rusya’da hayatını kazanıyor. Kayıt içi ve kayıt dışı dışsatım yoluyla, belki de, en büyük döviz gelirini Rusya’dan elde ediyoruz; ama Rusya’nın adı bile yok...

Ortadoğu’nun biraz daha doğusuna gidecek olursak, başta Japonya olmak üzere, Pasifik ülkeleriyle aramızdaki ekonomik ilişkilerde büyük bir hızlanma var; oysa, Japonya’nın adı geçmiyor, Çin’in adı geçmiyor, Pasifik ülkelerinin adı geçmiyor...

Kafkaslardan ve Orta Asya’dan gelecek petrole ilgili boru hattı, Türkiye için son derece önemli bir konu. Buna, bir cümleyle değinilmiş “Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattı...” diye kısacık bir cümle. Sanki o sorun çözülmüş gibi bir havada kaleme alınmış Program. Oysa, bu konu askıdadır ve Türkiye’deki hükümet bunalımlarının sürüp gitmesi yüzünden de, Türkiye, elde edebileceği bazı avantajları, maalesef, en azından şimdilik kaybetmiş durumdadır; ama bu konuya, Hükümet Programında yer verilmemiştir.

Türkiye’nin en can alıcı, en ivedi sorunu Irak sorunudur. Programda ise, Irak sorununa, bir cümleyle bile değinilmiş değildir. Bizde, yanlış olarak “Çekiç Güç” diye adlandırılan Huzur Harekâtı ile ilgili olarak, Hükümetin nasıl davranacağı konusunda ki, üç hafta gibi bir süre kaldı; yeniden Meclisin önüne gelecek ve eğer, ciddi bir değişiklik yapılmamışsa, artık, biz, oy vermeyeceğiz herhangi bir tavır belirlemediği; hatta, kendini, bazı ödünlere hazırladığı izlenimi içerisindeyiz.

Yunanistan ile ilgili olarak şu paragraf yer alıyor: “Yunanistan ile aramızdaki anlaşmazlıkların, ancak, kalıcı ve karşılıklı çıkarları kollayan bir müzakere ve diyalog çerçevesinde çözülebileceği inancındayız.” Güzel bir söz; ama boş laf. Yunanistan ile aramızdaki sorunlar bellidir. Bu sorunların başında, Ege sorunu gelir; kıta sahanlığıyla, karasularıyla, ekonomik bölge sorunuyla, FIR hattı sorunu, hava sahası sorunuyla... Bu sorunun Ege sorununun Türkiye tarafından, bir an önce, 1970’lerde olduğu gibi, yeniden, iki ülke arasında, ciddi olarak, somut biçimde gündeme getirilmesi gerekir; fakat, Ege sorunun adını bile anmaktan çekinmiş bu Hükümet, Programdan gördüğümüze göre.

Bu arada, Batı Trakya Türkleri ezilmeye devam ediliyor. Son durumunu bilmiyorum; ama şimdi, biz, Yunanistan ile iyi ilişkiler için, bu Programda yer alan ifadeleri okurken, belki de, halkın oyuyla seçilmiş olan Müftü Mehmet Emin Ağa hâlâ hapiste. E, bu konuların üzerine, biz yürümezsek, Avrupa’daki insan hakları sevdalıları mı yürüyecek? Bunlara, bir cümleyle olsun, Hükümet Programında acaba yer verilemez miydi?

Şimdi, Avrupa Birliği, başkalarının karıştığı yetmezmiş gibi, Kıbrıs konusuna karışmaya kararlı. Karışmaya başladı, karıştıkça da karıştırıyor... Bu arada,

Kıbrıs'ın, Türkiye'ye rağmen ve Kıbrıs Türklerine rağmen, Avrupa Birliğine üye alınması kararı verildi; ardından, Türk toplumu da sürüklenecek; amaç o. Şimdi, biz, buna razı mıyız, değil miyiz? Kıbrıs'taki iki toplumun anlaşmaları koşuluyla mı razıyız; yoksa, önce, Türkiye'nin, Avrupa Birliğine üye olması koşuluyla mı razıyız? Bu konuya açıklık getirmeye mecburdur Hükümet; tabii, eğer, güvenoyu alabilirse... Muhalefetteyken, bu konularda, Sayın Erbakan ve değerli arkadaşları, lafı kimseye bırakmazlardı, çok yürekli, çok cesur davranırlardı. Şimdi, bu Hükümet Programının da ise, bütün bu duyarlı konuların, nasıl sessizlikle geçirildiğini görüyoruz.

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — İbretle izliyoruz!

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Programda “Gümrük birliğinin, sağlıklı bir biçimde gelişmesi sağlanacaktır” deniliyor; yani, ileriye atıf... Peki, geçmişteki sağlıksız yönü ne olacak? 6 Mart 1995'te, Brüksel'de belgeleşen sağlıksız durum ne olacak; o konuda bir şey yok. 6 Mart 1995 Belgesinin, Türkiye Büyük Millet Meclisine, hükümetler tarafından getirilmemiş olmasını, Refah Partisi de bir yıldır eleştiriyordu, biz de eleştiriyorduk. Peki, şimdi, Refah Partisi Hükümette; 6 Mart 1995 Brüksel Belgesini, eğer, Hükümet güvenoyu alabilirse, Meclisin onayına sunacak mısınız, sunmayacak mısınız? Bunun açıkça belirtilmesi gerekir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Batı Avrupa Birliğiyle aramızdaki anlaşma, hâlâ, Türkiye Büyük Millet Meclisine getirilmedi; getirecek misiniz, getirmeyecek misiniz? İsrail'le son aylarda imzalanan, hiçbirimizin içeriğini tam olarak bilmediğimiz anlaşma, Türkiye Büyük Millet Meclisine onay için getirilecek mi, getirilmeyecek mi? Bunun da işareti yok Programda. Ortadoğu barış süreci konusunda Türkiye ne düşünüyor, bu belli değil... Suriye'yle ilişkilerimiz ne olacak; Programda bunun işareti yok; ancak, Sayın Erbakan, birkaç hafta önce, kendi kişisel işaretini veya partisel işaretini verdi, “Suriye'yle o kadar iyi ilişkiler kurmalıyız ki, sınırlarımız bile kalkmalı” dedi. Bu olduğu takdirde, tabii, PKK büyük rahatlığa kavuşacaktır; pasaportsuz, vizesiz, elini kolunu sallaya sallaya sınırimızdan Türkiye'ye gelecektir. *(DSP sıralarından alkışlar)* Bütün komşularımızla aramızdaki sınırların, kalkmasa bile, yumuşamasını biz bile temenni ederiz; ama bu temenniye belirtmeden önce, Türkiye'nin, Suriye'ye koştugu şartları belirtmesi gerekirdi Sayın Erbakan'ın.

Sayın Başkan, ne kadar vaktim var efendim?

BAŞKAN — 7 dakikanız var Sayın Ecevit; buyurun.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Çok teşekkür ederim efendim.

Sayın milletvekilleri, Refah Partisine, tabii, demokratik hukuk devleti açısından saygımız var; fakat, sorunlu bir parti ve bu parti, kendi sorunlarını çözmeden, ülke sorunlarını da çözemez.

Nedir Refah Partisinin sorunları: Refah Partisi, gerçekleştirilemeyecek hayallerle, değiştirilemeyecek gerçekler arasında bocalayan bir partidir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Refah Partisinin gerçekleştirilemeyecek hayallerine bir-iki örnek vermek isterim. Bunların başında, tabii, hiç kimsenin ciddiye almadığı adil düzen projesi

geliyor. Adil düzene geçilecek, kazançlar vergilenmeyecek, herkes sosyal güvenlik kapsamına girecek; ama kimse prim ödemeyecek; işadamları, sermayesiz yatırım yapacak ve ekonomi parasız işleyecek... Bunu, bırakınız Refah Partisi dışındakileri, Refah Partisinin çok yakını olan MÜSİAD bile ciddiye almadığını, geçenlerde, Sayın Erbakan'ın da hazır bulunduğu bir toplantıda açıkladı.

Yine, gerçekleştirilemeyecek bir hayal; İslam Birleşmiş Milletleri, İslam UNESCO'su, İslam Dinarı, İslam NATO'su... Bunları ciddiye alan bir tek İslam ülkesini şimdiye kadar iştmedik.

Bunların yanı sıra, bir de Türkiye'nin değiştirilemeyecek gerçekleri var. Bu gerçeklerin başında, Türkiye'nin jeopolitik konumu gelir. Türkiye'nin bu jeopolitik konumunda hiç kimsenin gücü, Refah Partisinin de gücü, Ortadoğu ülkelerinin de gücü, Batı Avrupa'nın da gücü, Türkiye'yi, sadece bir Ortadoğu devleti çemberine hapsedmeye yetmez. *(DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)* Türkiye, bir Ortadoğu ülkesidir; ama bir Akdeniz ülkesidir de, bir Balkan ülkesidir, bir Avrupa ülkesidir, bir Kafkas ülkesidir, bir Asya ülkesidir; bunların hepsi birdendir.

KAHRAMAN EMMİÖĞLU (Gaziantep) — Daha iyi...

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Refah Partisinin istekleri tam uygulanacak olursa Hükümet Programında yer verilmeyen; ama zihinlerinde saklanan niyetleri Türkiye, kendini bir Ortadoğu devleti, münhasıran bir Ortadoğu devleti durumunda bulmuş olacaktır.

Yine, Türkiye'nin değiştirilemeyecek gerçeklerinden biri, inançlara saygılı, laikliklidir. *(DSP ve CHP sıralarından alkışlar)* Laiklik, Türkiye Cumhuriyetinin temelidir ve laiklik sayesinde ki, Türkiye, bütün İslam ülkeleri arasında doğal kaynaklarının nispi kıtlığına karşın, bütün İslam ülkeleri arasında sanayi bakımından en ileri ülke, en demokratik ülke, en özgür ülke durumuna gelebilmiştir.

Yine, Türkiye'nin değiştirilemeyecek bir gerçeği, Atatürk'ün, kafalardaki yeridir. *(DSP sıralarından alkışlar)* Atatürk'ün çağdaşlarını düşünün, Atatürk ile çağdaş liderleri düşünün... Lenin... Lenin'den ne kaldı geriye? Ne heykelleri kaldı, ne ideolojisi kaldı... Stalin'den ne kaldı geriye, Hitler'den ne kaldı, Mussolini'den ne kaldı, Franco'dan ne kaldı? Ama, Türkiye'de, Atatürk'ün getirdiği her şey yaşıyor hâlâ. *(DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)* Onun için, bu gerçeği değiştiremezsiniz. O bakımdan, Hükümet Programında yer alan Atatürk'e övgü sözlerinin, içtenlikli olduğuna inanmak istiyorum; ama içtenlikli midir değil midir; bu, Hükümet Programında test edilemez; bunun, muhalefette test edilmesi gerekir. *(DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, Refah Partisi, laikliği, sadece, vicdan ve inanç özgürlüğü olarak görüyor. Evet, vicdan özgürlüğü, inanç özgürlüğü laikliğin ayrılmaz bir unsurudur; ama laik olmayan bazı ülkelerde bile inanç özgürlüğü vardır. Laiklikte, inanç özgürlüğüne ek olarak, başka unsurların da yer alması doğaldır. Bir kere, dinin, siyasete alet edilmemesi temel kuraldır laiklikte; Allah ile insan arasına girilmemesi temel kuraldır; inancın, akılcılıkla bağdaştırılması temel kuraldır. Bunları göz önünde tutacak olursak, görülür ki, dünyada laikliğe en yakın din, aslında İslam dinidir. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Türkün, ne Sünnîsi, Ortadoğu Arap ülkelerinin Sünnîlerine benzer, ne de Türkiye'nin Alevîsi, İran'ın Şiîlerine benzer. Bizim halkımız, kendi tasavvuf kültürü içinde, kendine özgü insancıl bir İslam anlayışı oluşturmuştur. (DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar) Bölgemizdeki başka Müslüman ülkelerde, din duygusu Allah korkusuna dayandırılır. Türk Halkının, Orta Asya'da, Hoca Ahmet Yesevîlerle tohumları ekilen, Horasan erenleriyle Türkiye'ye taşınan, Türkiye'de Yunus Emrelerin, Hacı Bayram Velilerin, Hacı Bektaş Velilerin, Mevlânâların ve halk ozanlarının dilinde gelişen ve buradan da Balkanlara taşan Türk Halkının İslam anlayışında, din duygusu, Allah korkusuna değil, Allah sevgisine dayanır...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Ecevit, süre veriyorum, toparlar mısınız?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — ...ve bu Allah sevgisi, insana yansır, insan sevgisine dönüşür; bu da, özgürlüğün kapılarını, hoşgörünün kapılarını açar. (DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar) Ama "Refah Partisi iktidara geldiğinde, otobüsümüzün önünde yatıp, zangır zangır titreyeceksiniz" diyen Erbakan'ın söylemi, kendisini tasvip etmeyenlere "geberin, geberin" diye meydanlarda haykıran Erbakan'ın sözleri, söylemi, Türk Halkının İslam anlayışının söylemi değildir. (DSP, ANAP ve CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Türkiye, İslam ülkeleri arasında en çağdaşdır, en özgürdür, en gelişmiştir; ama dinine de en çok bağlı olan halka sahiptir. Suudi Arabistan'da, İran'da, kimin, dine bağlılığı içten gelir; kimin, devlet zorlamasından, mollaların zorlamasından gelir bu belli değildir; ama Türkiye'de, herkes özgürdür ve özgürce dinsel inançlarına sahip çıkmaktadır.

Refah Partisinin, Türk toplumunun özellikleriyle bağdaşmayan İslam anlayışının bir yönü de kadınlarla ilgili; açıkça "kadınlara yönetimde yer verilemez" deniliyor. Onun için, Sayın Çiller, eğer, iki yıl sonra Başbakanlık sırasının kendisine geleceğini sanıyorsa, ya Refah Partisini tanımıyor ya kendi kendini aldatıyor demektir. (DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkanın hoşgörüsünü suiistimal etmemek için sözlerimi bağlıyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

(DSP sıralarından "konuşsun, konuşsun" sesleri)

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, Sayın lideriniz konuşuyor ve ciddi konulara temas ediyor. (DSP sıralarından alkışlar) Ciddi davranmak, herkesten çok size düşer, rica ediyorum...

Buyurun Sayın Ecevit.

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sözlerimin başında belirttiğim gibi, Refah Partili bir hükümet modeli gündemden çıkınca, ortam durulur ve güvenoyu alacak bir hükümet kurulur. (DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

HACI FİLİZ (Kırıkkale) — İçinde misiniz, dışında mı?

BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Türkiye Büyük Millet Meclisi de, erken seçim yerine, rejimin eksiklikleriyle ve halkın geçim derdiyle ilgilenme olanağı bulur.

Sözlerimi bitirirken, özellikle Doğru Yol Partili Sayın Milletvekillerine, kendi Genel Başkanlarının diliyle, kendi Genel Başkanlarının sözleriyle seslenmek istiyorum: Refah Partisiyle koalisyonu onaylayarak, ülkeyi ve Partinizi karanlığa gömmeyiniz, Türkiye'nin geleceğine kıymayınız... Yine, Sayın Genel Başkanınızın sözleriyle, Atatürk'ün açtığı yolu kapatmaya uğraşanlara izin vermeyiniz... Sayın Genel Başkanınız, bu tehlikeye karşı göğsünü siper etmekten vazgeçmiş olsa bile, Sayın Doğru Yol Partili milletvekilleri, sizler göğsünüzü siper ediniz.

Saygılar sunarım. *(ANAP ve CHP sıralarından alkışlar, DSP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Ecevit, teşekkür ediyorum.

Doğru Yol Partisi Grubu adına kim konuşacak efendim?

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Abdülbaki Ataç konuşacak Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Ataç, sürenin tamamını zatı âliniz mi kullanacak efendim?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Balıkesir) — Evet efendim.

BAŞKAN — Pekala.

Buyurun Sayın Ataç.

DYP GRUBU ADINA ABDÜLBAKİ ATAÇ (Balıkesir) — Sayın Başkan, çok değerli milletvekilleri ve televizyonları başında Yüce Meclisin 54'üncü Hükümet Programı görüşmelerini takip eden değerli vatandaşlarım; sözlerime başlarken, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Evet, bugün, Türkiye Cumhuriyeti Büyük Millet Meclisinde 54'üncü Hükümetin Programı görüşülüyor. Bugüne kadar 53 hükümet kurulmuş ve her kurulan hükümetin programı görüşmeleri sırasında, iktidar olan taraf ile muhalefete ait olan taraf arasındaki konuşmalarda farklı farklı üsluplar sergilenmiş, o şekilde görüşler ortaya konmuştur. Bu, işin tabiatında vardır.

Türkiye ilk defa hükümet kurmuyor, Türkiye'de ilk defa hükümet kurulmuyor, koalisyon hükümeti de ilk defa kurulmuyor. Türkiye, koalisyon hükümetleriyle ilk defa 1961'de tanışmış ve 1961 yılında, birbiriyle en büyük siyasî hasım olan iki siyasî parti, Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisi, ortak müştereklerde anlaşarak hükümet kurmuşlardır. O zamanki hükümet oluşurken, sözcüler, bu hükümetin ne kadar faydalı olacağı konusundaki görüşlerini belirtmişlerdir. Daha sonra, 1974 yılında, Millî Selamet Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi arasında koalisyon hükümeti kurulma noktasına gelince ve hükümet programı görüşmeleri de başlayınca, yine, o Mecliste, bu hükümetin iktidar kanadını teşkil edenler ile muhalefet kanadını teşkil edenler, değişik ifadelerde bulunmuşlardır.

Benden önce konuşan değerli grup sözcüleri, muhalefet kanadını temsil eden Sayın Baykal ve Sayın Ecevit, muhalefetten beklenen konuşma neyse, neleri söylemeleri icap ediyorsa onları söylemişlerdir ve özellikle, Doğru Yol Partisi ile Refah

Partisi arasında kurulan bu Hükümetin, fazilet dışı bir oluşumla kurulduğu, yolsuzlukları örtmek gayesine matuf olarak kurulduğu iddiasını, bir haftadır tekrar ettikleri bu iddiayı, bir kere de, bu Meclis kürsüsünden tekrar etmişlerdir.

Sözlerime başlarken, önce şunu ifade edeyim ki, Doğru Yol Partisi bugünün partisi değildir; Doğru Yol Partisi, Adalet Partisinin devamıdır her zamanda ve her zeminde söyledik, Doğru Yol Partisi, Demokrat Partinin devamıdır. Devamı olmakla iftihar ettiğimiz hem Adalet Partisi hem Demokrat Parti, ihtilallere, her türlü iddialarla muhatap olmuş olmasına rağmen ve ihtilalcilerin hesaplarına muhatap olmuş olmasına rağmen, bu konuda alını ak çıkmıştır. Bugün, eğer, Doğru Yol Partisi müntesiplerinin ve Doğru Yol Partisi milletvekillerinin başı bulutlara değecek kadar dikse; işte, bunun temelinde o temizlik yatmaktadır. (*DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Vermediğimiz, veremeyeceğimiz hiçbir hesap yoktur.

Öncelikle şunu ifade etmek isterim ki, bu protokol ve koalisyon görüşmelerinde, Partim adına bulundum. Sayın Baykal’a da, Sayın Ecevit’e de çok açık bir şekilde söylüyorum ki, bu Koalisyonun oluşmasında, soruşturma önermelerini ortadan kaldırmak gibi bir anlaşma kesinlikle yoktur; böyle bir konu gündeme bile gelmemiştir ve getirilmemiştir. Esasen, ne Doğru Yol Partisinin milletvekilleri paralı askerdir ne kurşun askerdir ne de Refah Partisinin milletvekilleri paralı askerdir, kurşun askerdir. (*DYP ve RP sıralarından alkışlar*) Haksızlık varsa, yolsuzluk varsa, yanlışlık varsa, o konunun üzerine gitmeyi şerefli bir görev sayarız ve haksızlık kimden gelirse gelsin, yolsuzluk kimin tarafından yapılmış olursa olsun, onun üzerine gitmeyi, milletin bize vermiş olduğu şerefli bir görev sayarız. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Değerli arkadaşlarım, çok konuşulan, üzerinde çok söz sarf edilen bu konuda, Meclisin geçmişteki tutanakları var; bakın, birkaç pasajı okuduğum zaman, bugün konuşulanların, aşağı yukarı, geçmişte de aynen konuşulduğu görülecektir; ama taraflar farklı, konuşanlar farklı bir şekilde... Aynı şahısların siyaset devrelerini dik-kate aldığınız zaman zaman geçtikçe ne kadar fikir değiştirdiğini de hep beraber müşahade edeceğiz.

1961 yılındaki Adalet Partisi Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonunda, değerli konuşmacılar özellikle Cumhuriyet Halk Partisi konuşmacıları demişlerdir ki “başlangıçta aşılması imkânsız gibi görülen engellere ve güçlüklerle rağmen, bu mesut neticenin gerçekleşmesinde, şüphesiz, büyük milletimizin siyasî olgunluğu ve her güçlüğü yenme hususunda denenmiş kudreti yanında; bugün, ister iktidarda ister muhalefette yer almış olsun, bütün siyasî partilerimizin ve sağduyu sahibi siyaset adamlarımızın, içinde bulunduğumuz çok nazik ve çetin şartlar karşısında, Türk Parlamentosuna ebedî şeref verecek bir mesuliyet duygusu ile hareket etmelerinin de büyük hissesi vardır.” Yani, bu koalisyonun oluşmasında Parlamantonun çok büyük hissesi olduğu, o zamanki konuşmacılar tarafından belirtilmiş.

Şimdi, Sayın Ecevit’i ve dolayısıyla o günkü koalisyonda bulunan, koalisyon hükümetinin bir bakanı olarak görev yapan Sayın Baykal’ı da aynı partide olduğu için çok yakından ilgilendiren, 1974 yılında Sayın Ecevit tarafından kurulmuş bulunan Millî Selamet Partisi Cumhuriyet Halk Partisi Koalisyonu ile ilgili Hükümet Programı görüşülürken, Sayın Ecevit’in konuşmalarından birkaç pasaj:

“Sayın Demirel’in de alay ederek değindiği başka tarihî yanlışları da ortadan kaldıracamız. Artık kimse sömürü aracı olarak din istismarı yapamayacaktır; artık kimse reformculuğu yozlaştırmak için Atatürk istismarcılığı da yapamayacaktır.

İşte iki parti, Atatürk ilkeleri doğrultusunda ve işte bu devleti yöneteceğiz diye milletimizin önüne elele verip çıkmış durumdadır.”

Yine devamla “Değerli arkadaşlarım, güvenoyu verirsiniz, göreve, güçle ve inançla devam edecek bu Hükümetle, Türkiye’de yeni bir dönem başlayacak, o yeni dönemde bazı eski yöntemler geçerli olmayacak...”

AHMET İYİMAYA (Amasya) — Takıyye yapmışlar!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — “...onun için, toplumda geçerliliğini korumak isteyen bütün siyasetçileri ve partileri, açılmakta olan yeni dönemin kurallarına kendilerini daha iyi hazırlamaya davet ediyorum. Toplumda şimdiden büyük ölçüde yerleşmeye başlayan barışın, siyasette, partilerimiz arasında da yerleşmesini diliyoruz.

En sert muhalefet özgürlüğünü de tanımayı görev bileceğiz” diye sözlerini tamamlamıştır.

Demek ki, Sayın Ecevit’in, Hükümetin kurulması noktasında, eğer iktidarın bir ortağıysa, sözleri bunlar, eğer muhalefette, karşısında ise o zaman sözleri, biraz önceki dinlediklerimiz...

KADİR BOZKURT (Sinop) — Ecevit burada yok sayın hatip.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — ...ve bu kabinede Sayın Baykal da görev alıyor, Sayın Baykal birlikte çalışıyor.

Daha sonrası da var; bugün, yolsuzluk üzerine, şaibe üzerine kurulduğu iddia edilen bu Koalisyonun, asıl, daha ağırını, Türk siyasî hayatına 1978’li yıllarda Sayın Ecevit getiriyor. (*DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) 11 adam arıyorum diyor, kendisini satacak 11 adam arıyorum...

Neyle satacak; ister parayla, ister bakanlıkla kendisini satacak 11 adam arıyor. O, o şekilde ifade etmiyor, o tarihte “namuslu adam arıyorum” diye yola çıkıyor; ama Sayın Ecevit’in namus anlayışının bu olduğunu, bir kere daha, buradan hatırlatmak istiyorum. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Eğer, bir milletvekili, diğer siyasî partiden, Sayın Ecevit’in kuracağı Hükümete katkıda bulunmak üzere geliyorsa, hangi sebeple geliyorsa gelsin, makbul adamdır ve onların hepsini bakan yapıyor...

TAHSİN BORAY BAYCIK (Zonguldak) — Onlar da sizden o zaman...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — ...ve bu siyasî rüşvetle kurduğu iktidar biraz evvel kendi ifadesiyle tarihimize kara bir leke olarak, bir hükümet kuruluşu olarak giriyor. Asıl kara leke, işte, o 1978’li yıllarda kurulan Hükümettir. (*DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Y. FEVZİ ARICI (İçel) — 1977...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bugün, Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi arasında kurulmakta olan bu Hükümetin ayıplı hiçbir tarafı yoktur ve tabii, o hükümetten Sayın Ecevit'in kurduğu o Hükümetten iki bakan yolsuzluktan birisi 35 yıl, birisi 15 yıl biri de bölücülükten mahkûm oluyor ve Sayın Ecevit, bu Bakanlar Kurulunun Başbakanı olarak, bundan hiçbir mesuliyet hissetmiyor ve bu yolsuzluklar yapılırken, Sayın Başbakan Ecevit, bunların hiç farkında değil.

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Enerji Bakanı da Sayın Baykal!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bakın, işte, tarihimizde, buna benzeyen olayları yaşadığımızı şunun için ifade ediyorum: Siyasî partilerde de, şahıslarda da bir gelişme olacaktır; ama bazı insanî duygular vardır ki fazilet gibi onlar değişmez, onların kuralları değişmez, şartları değişmez. 1970'li yıllarda fazilet anlayışınız başka olacak, 1990'lı yıllarda başka olacak... Böyle bir anlayışı kabul etmek ve böyle bir anlayışın yanında olmak mümkün değildir.

Bakın, bugün, yine, kurulmakta olan bu Hükümetle ilgili olarak ortaya bir iddia koyuyor “eğer, bu Hükümet güvenoyu almazsa, Yüce Parlamento merak etmesin” diyor. Sanki, Yüce Parlamento “seçime gideriz” diye bir endişe içindeymiş gibi! Bu Parlamentoda bulunan arkadaşlarımız, nasıl seçildilerse; eğer, seçim olursa, tekrar seçilmek için gayret ederler, yollara düşerler; ama bir seçim korkusu varmış ve bunu ortadan kaldırmak istiyormuş gibi “pazartesi günü, bu Hükümet güvenoyu almazsa, seçim olmayacaktır; yeni bir hükümet modeli ortaya çıkacaktır” diyor.

Sayın Ecevit, her zaman, ilerlemiş ülkelerdeki demokrasileri örnek olarak gösterir. İlerlemiş ülkelerdeki demokrasi örneklerinden bir tanesi de Almanya'dadır. Yeni bir hükümetin nasıl kurulacağını kesin olarak taahhüt etmeden, bir başka hükümeti yıkamazsınız. Eğer, yeni bir hükümet modelini net bir biçimde ortaya koyabiliyorsanız, bu Hükümetin güvenoyu alıp almaması o kadar önemli değildir; ama ortaya koyduğunuz bir şey yok.

Sayın Baykal bir teklifte bulunuyor, diyorsunuz ki “biz, sosyaldemokrat partiler olarak 123 kişiyiz; ama çoğunluğu da istiyoruz, çoğunluk hükümeti olsun istiyoruz.” Sayın Refah Partisi sözcüsü arkadaşımız, ona çok güzel cevap verdi... “123 kişiyle biz hükümet olalım, Anavatan bizi desteklesin tarihi mesuliyettir Doğru Yol Partisi de desteklemezse, o da mesuliyet altına girer...” Böyle bir mantıkla, böyle bir anlayışla hükümet kurulabilir mi; böyle bir mantığı, bu Yüce Parlamenta teklif etmenin ne anlamı var? Ortada konuşulmuş bir şey yok. Hatta, Sayın Ecevit ile Sayın Baykal'ın mezarda bile bir araya gelemeyeceklerini söyleyen, onları çok yakından tanıyan arkadaşımızın beyanatı gazetelerde yeni çıktı ve bu arkadaşımız “Sayın Ecevit ile Sayın Baykal, mezarda bile bir araya gelemezler” diyor.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Erbakan getirdi...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Mezarda bile bir araya gelmeleri mümkün olmayan bu iki teşekkülün başındaki genel başkanın; aralarında hiçbir anlaşma olmadan, hiçbir görüşme olmadan, Yüce Meclise, böyle mesnetsiz bir teklifle gelerek “pazartesi gününden sonra yeni bir hükümet modeli buluruz” diye ortaya çıkmasını fevkalade yadırgadığımızı ifade etmek istiyorum.

Doğru Yol Partisi ile Refah Partisinin kurmuş olduğu bu Hükümetin önünde çok ciddi meseleler vardır. Burada, bir kere daha açıklıkla söylemek ihtiyacını duyuyorum ki, bir hükümet kurulurken, bu hükümetin başarılı olmamasını dilemek, başarılı olmayacağı konusunda iddialı keramet içerisinde olmak, bu vatani sevmekle eşdeğerdedir. *(DYP ve RP sıralarından alkışlar)*

REFİK ARAS (İstanbul) — Dosyalar ne olacak?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bu Hükümetin başarılı olmasını dilemek, hepimizin görevi olmalıdır. Bu Hükümetin başarılı olması demek, ülkemizin başarılı olması demektir. Bu Hükümetin ortaya koyacağı iyi icraatlar, Doğru Yol Partisinin ve Refah Partisinin ortaya koyduğu iyi icraatlar olarak değil, milletimizin çözüm beklediği konuların çözülmesi olacaktır ki, bundan kârlı çıkacak olan yüce milletimizdir, ülkemizdir. Böyle bir temenniyle yola çıkılmış olmasını fevkalade yadırgadığınızı bir kere daha ifade ediyorum.

Bir hafta, on gündür; gazetelerde, televizyonlarda, değişik mahfillerde, bu Hükümetin oluşmaması için gayret sarf edilmiş olmasının temelinde neler yattığını da kamuoyu, değerli vatandaşlarımız çok iyi biliyorlar, yakından da takip ediyorlar. Bu işin arkasında kimlerin olduğu, hangi çıkar gruplarının bulunduğu, artık herkesçe malumdur...

NEVFEL ŞAHİN (Çanakkale) — Vatan hainleri...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Zannedildi ki, Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi bir araya gelemeyecekler, bir noktada anlaşamayacaklar... Nerede anlaşamayacaklar; bir defa, laiklik konusunda, Atatürk çizgisinde anlaşamayacaklar; protokole baktılar, programa baktılar ki, böyle bir yanlışlık yok, her şey tamam... Bir yerde anlaşamayacaklar; zaten, asıl çıkar gruplarının beklediği oydu...

SAMİ KÜÇÜKBAŞKAN (Antalya) — Örtülü ödenekte!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — ...Gümrük birliği konusunda anlaşamayacaklar, Avrupa Birliğine giriş konusunda anlaşamayacaklar. Eğer bu anlaşma olmazsa, zaten mesele yok; iktidarda kim olursa olsun, onlar için fark etmez; fakat, baktılar ki, Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi, gümrük birliği konusunda da, Avrupa Birliğine girme konusunda da tam bir ittifak halinde... O zaman telaş başladı. Bugüne kadar haksız elde etmiş oldukları kazanç kapılarının yakında kapanacağını farkına varanlar, bu kapının kapanmaması için, gerçekten, sizin de çok açık ifade ettiğiniz gibi, Yüce Meclisin üzerinde transfer pazarları kurdular ve hiç olmayacak şeyleri yaptınız, hiç olmayacak şeylere bu ülkenin insanlarını şahit kıldınız.

Bakın, Doğru Yol Partisinden size gelen arkadaşlarımızın yapısıyla ilgili olarak, benden önceki grup sözcüleri de çok net ifadeler kullandılar. Siz, Yüce Divana göndermek üzere yola çıkardığınız ve kendisini neredeyse suçlu ilan ettiğiniz bir kişiyi, hiç tereddüt etmeden, eğer bu Hükümete “hayır” diyecekse, bizim aramızdaysa, rahatlıkla olabilir diye, hem de büyük bir merasimle aranızda kabul ettiniz...

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Sana öyle geliyor...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — ...ve merasim yaptınız...

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Siz yapmadınız mı? (ANAP sıralarından “Bedava mı aldınız” sesleri)

BÜLENT H. TANLA (İstanbul) — Bedava mı aldınız?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Siz, parayla aldığınızı ikrar ediyorsanız...

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — Hayır, onlar faziletli insanlardır.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — “Bedava mı aldınız” diye soruyorsunuz da...

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — Onlar faziletli insanlardır; faziletli arkadaşlarımızı yaralamayın...

NEVFEL ŞAHİN (Çanakkale) — Bekleseydiniz biraz daha...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Parayla mı aldınız?

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — Aynı soruyu size de soralım...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Parayla mı aldınız?

BÜLENT H. TANLA (İstanbul) — Aynı sorulara siz de cevap verin.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Parayla mı aldınız?

İçinden çıkılsın çıkılmasın, yapılan iş yanlıştır, oynanan oyun bellidir. Bakın, öylesine oyunların içerisine girdiniz ki, şahit olduğum olayları zikretmekten kesinlikle çekinmeden bazı hususları burada aydınlatmakta, vatandaşlarımızın malumatına sunmakta yarar var. Refah Partisiyle protokol imzalamak için hazırlandık; saat 16.00’da protokol imzalamak üzere gidiyoruz; o anda, Sayın Mesut Yılmaz’ın yakın bir arkadaşı ve sizin içinde milletvekili ve eski bir bakan, Grubu telefonla ısrarla arıyor ve diyor ki “Refah Partisiyle kurmaktan vazgeçin, bizimle kurun bakın size şahitlerini de söyleyeceğim biz her şeye hazırız. Hatta, sizin Sayın Genel Başkanın yanında, yani, Sayın Mesut Yılmaz’ın yanında görmekten hoşlanmadığınız, bizim de zaten kendilerinden nefret ettiğimiz, hoşlanmadığımız arkadaşlarımız yanlarından uzaklaştırılacaktır. Bunu taahhüt ediyoruz ve bu arkadaşlarımızın olmadığı yeni bir çehreyle, sizinle koalisyon yapmak istiyoruz” Bu, saat 16.00’da yapılmış bir telefon görüşmesidir. Sadece bir kişiyle de değil... Şu anda aranızda bulunan Sayın Gaydalı bunun şahididir. O da, bizim Grubumuzda, bizimle beraber oturuyordu; zannediyorum, bakan olacağım ümidindeydi. Partide bulunma sebebi o olsa gerek; ama bakan olamayınca, ertesi gün sizin arınıza geldi...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Sağduyulu bir o davranmış...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — O arkadaşımız da şahididir telefonun...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Sayın Gaydalı burada yok...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Oradan kalktık, Refah Partisine gittik... “Bu, artık olacak bir şey değil; karşılıklı, belirli bir noktaya gelinmiştir, ülkenin hükümete ihtiyacı vardır, bu hükümet Refah Partisiyle kurulacak noktadadır” dedik ve Refah Partisine geldik. Refah Partisine geldiğimiz anda, şu anda yine bakan olan bir arkadaşımız benim de samimî bir arkadaşım hemen beni kucakladı, dedi ki “yahu, bu Mesut Yılmaz ne kadar enteresan bir insan?” Dedim ki “niye öyle diyor-

sun?” O da “şimdi bize telefon açtırdı ve ‘Doğru Yol Partisiyle kurmaktan vazgeçin, biz hazırız, biz kurmak istiyoruz” dedi. (ANAP sıralarından “Yalan” sesleri) Şimdi, olayın tanıkları buradadır.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Hayal âleminde yaşıyorsunuz...

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Pazarlık için yapmıştır... Bırakın bu konuşmaları...

AHMET KABİL (Rize) — “Laik cumhuriyeti koltuğa satmayın” demediniz mi?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bakın, böylesine, hükümet kurulması çalışmalarına çomak sokmaya çalışan...

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Mübarek olsun... Mübarek...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — ...ve “benim için iktidarda olmak her şeyin önünde gelir” diyen Sayın Yılmaz...

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Öyle olsaydı bırakmazdınız...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — ...bu koalisyonun yapılması konusunda da belli bir noktaya geldikten sonra, yine, her zamanki karakterini ortaya koymuş ve bu işi bozmak konusunda önemli bir girişimde bulunmuştur. Bunu neden söylüyorum:

Değerli arkadaşlarım, bakın, bu Hükümetin kurulması kendiliğinden olmamıştır. Her şey, herkesin gözü önünde, yüce milletimizin gözü önünde cereyan etmiştir.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Doğru...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — 24 Aralık 1995 seçimlerinden önce, bütün siyasî partiler, programlarını ve yapacaklarını ortaya koydular bunlardan bir tanesi Doğru Yol Partisi, bir tanesi Anavatan Partisi, bir tanesi Refah Partisi ve diğer partiler herkes seçim meydanlarında şunları söyledi: “Ben, en iyisiyim, ülke meselelerini ben çözerim, diğer siyasî partiler bu işi benim kadar yapamaz, onlara rey vermeyin, onlara rey verirsiniz ülkeyi iyiye götüremezler”.

Bunlar, söylenen laflardır, söylenmemesi de zaten mümkün değildir, işin tabiatında vardır, bunlar söylenir. Bunlar söylendi, herkes, ne yapacağını söyledikten sonra seçim sonuçları alındı. Seçim sonuçları kimseyi tek başına iktidar yapmadı, yapmadıktan sonra, işte görüşmeler başladı.

Biz, yine, o seçim meydanlarında söylediğimiz “Refah Partisiyle iktidar olmak istemiyoruz” sözümüzü tekrarladık ve “Refah Partisiyle iktidar olmayacağız” dedik. Seçim sonuçlarından sonra ilk beyanatımız da bu oldu. Ancak, yine, Sayın Yılmaz, bizim, Refah Partisiyle iktidar olmayacağımız sözünü kendine mesnet ederek ve bunu da bir siyasî fırsat kabul ederek Refah Partisiyle görüşmelere başladı, iş, belirli bir noktaya kadar geldi; ama kamuoyunun baskısı ve çok aşırı bir direnç karşısında döndü “beraber olalım” dedi ve Doğru Yol Partisi ile Anavatan Partisi arasındaki Koalisyon Hükümeti...

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Siz dediniz, siz söylediniz...

İBRAHİM YAZICI (Bursa) — Siz dediniz, siz...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Biz de söyledik, siz de söylediniz ve size de söylediler.

Bu koalisyon görüşmeleri başladı. Görüşüldü, konuşuldu, anlaşıldı...

AHMET KABİL (Rize) — Refah Partisini karanlık görüyordunuz.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Her şey iyi niyetle başladı.

Bakın, bazı şeyleri, pazartesi gecesi, burada, Koalisyon Hükümeti güvenoyu aldıktan sonra, çok daha iyi idrak etmeye başlayacaksınız. Hele, salı sabahı, belki birçoğunuz, Anavatan Partisi içerisindeki birçok milletvekili, Sayın Yılmaz'ın yakasına yapışıp “ne yaptık biz” diye de soracaklar. *(RP sıralarından alkışlar)*

Şimdi, bu üç ay içerisinde, biz beklerdik ki hep öyle söylenir, bu iki merkez sağ parti... Halbuki, ikimiz arasında önemli farklılıklar var; bir defa, biz, geldiğimiz yerin neresi olduğunu, dayandığımız yerin neresi olduğunu çok açık söylüyoruz. Bizi millet kurdu, Doğru Yol Partisini kuran millettir, Doğru Yol Partisinin gerçek sahibi millettir; çünkü Adalet Partisinin gerçek sahibi millet, Demokrat Partinin gerçek sahibi millet...

AHMET KABİL (Rize) — Sizin dayandığınız yer İstanbul Bankası...

ERTUĞRUL ERYILMAZ (Sakarya) — Ya diğerleri...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Anavatan'ın sahibinin ne olduğu, geçmişte nasıl kurulduğu, nasıl meydana çıktığı ortadadır. Şimdi... *(ANAP sıralarından gürültüler)*

AHMET KABİL (Rize) — Sizin dayandığınız yer İstanbul Bankasıdır...

BAŞKAN — Sayın Ataç, bir dakikanızı rica ediyorum.

Sayın milletvekilleri, her sayın grubun sözcüsü, burada, fikirlerini ifade ediyor. Eğer, biz, yeni bir usul ihdas eder, hatibin sözünü duyurmamak için çabaya girsek, bilirsiniz ki “mendakka dukka” yöntemi vardır; yani, çalarsanız kapısını çalarlar kapınızı, sözcünüzün sesinin ulaşmaması için diğer gruplar da çabaya girer. Onun için, rica ediyorum... Sükûnetle dinleyelim. Tabî, grup sözcüleriniz gereken cevabı verecektir herhalde.

Buyurun.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Tabî, benden sonra, Anavatan Partisi Grubu adına konuşulacak. Söylediklerimize cevap verme hakları var. Ancak, Anavatan Partisinin telaşını, Anavatan Partili milletvekili arkadaşlarımızın telaşını anlıyoruz. Onu tekrar ediyorum salı sabahı hep beraber bir daha göreceğiz.

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — Hiç telaşı yok...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Şimdi, böylesine bir Hükümet, beklenirdi ki, ülkenin çok önemli meselelerini çözsün ve bu Hükümetin kurulmasında, Doğru Yol Partisinin hangi fedakârlıklarda bulunduğu ve nelere razı olduğu da herkes tarafından biliniyor.

Üçüncü parti olmasına rağmen, Başbakanlık, Sayın Yılmaz'ın; üçüncü parti olmasına rağmen, Meclis Başkanlığı, Anavatan Partisinin...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — İkinci parti...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bakanlıkları nasıl paylaşalım; nasıl istiyor-sanız, sizin istediğiniz gibi olsun; yani, bu ülke hükümete kalmasın... Bu ülkenin insanların çok önemli meseleleri var, bunları çözebilecek olan, güçlü, kararlı bir iktidar iş başında olsun. Bu gayretle, Hükümet, büyük bir fedakârlıkla kuruldu.

Biz beklerdik ki, Sayın Yılmaz hele, bu iki merkez sağdaki partinin birleşmesi de gündemde olduğuna göre öylesine güzel bir idare tarzı gösterebilir ki, memleket meselelerine vukufiyetini öylesine ortaya koysun ki, öyle bir gayret içerisinde olsun ki, Doğru Yol Partisinin taraftarları bile, Sayın Mesut Yılmaz'ın bu başarılarını takdirle karşılasın; desinler ki, Sayın Mesut Yılmaz, ülkeyi iyi yönetiyor, ülkeyi yönetmekte fevkalade başarılı, bizim tanıdığımız Yılmaz değilmiş, bu iki partinin birleşmesi için hiçbir engel yok, dolayısıyla, birlikte olabiliriz. Partinin genel başkanını o olur bu olur; ona, partinin yetkili kurulları, kongreleri karar verir ve birleşme sürecine girilmiş olurdu.

Onun yerine, Sayın Yılmaz, bir kere daha geçmişte de bunu gösterdiği için bir kere daha 3 ilâ 3,5 ay içerisinde, bu yükten nasıl kaçabilirimin yollarını aramaya başladı. *(DYP sıralarından alkışlar)*

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Allah'tan kork... Yalan söyleme... Bu kadar da olur mu?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Kabiliyeti o kadar...

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — O kabiliyet, sizin kabiliyetiniz.

AHMET KABİL (Rize) — Gensoruyu siz getirdiniz.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Kabiliyeti o kadar...

Elinde 290 milletvekili varken de yaptığı o; koalisyon iktidarı olduğu zaman da yaptığı o... 290 milletvekili varken, 3 ayda bırakıp gitti. Şu anda sizin aranızda olan, bizim arkadaşımız, Doğru Yol Partisinden milletvekili...

İBRAHİM YAZICI (Bursa) — Hangisi?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Şimdi, sizin aranızda, bizim bir arkadaşımız...

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Siz de geleceksiniz.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Isparta, Bursa ve Antalya'dan milletvekili oldu. O arkadaşımız...

BAŞKAN — Sayın Ataç, sürenizi, bu suretle ortaklı kullanmış oluyorsunuz; tek başınıza kullanmayı denesiniz!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bu arkadaşımız, bizim saflarımızda otururken, Sayın Yılmaz mikrofona geldiğinde gür de bir sesi var bağırdı “yazlık başbakan” diye. Sonra, yazlık başbakan olduğunu bile bile, yazlık başbakanla beraber oldu ve mevsimlik başbakan üç ayı geçti mi üç aydan fazla yok eli ayağı dolaşıyor,

bildiklerini unutupuyor, yapacağını şaşıyor, bir an evvel bu işi bırakıp kaçmanın yollarını arıyor... *(DYP sıralarından alkışlar)*

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Ama, hiç şaibeli başbakan olmadı!

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Siz de geleceksiniz...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Şaibeli başbakan oldu mu, olmadı mı; mademki soruyorsunuz, cevap vereyim: Şu anda, Sayın Mesut Yılmaz hakkında soruşturma önergesi yok mu, bu Meclisin kabul ettiği; siz, soruşturma önergelerine dayanmıyor musunuz? *(ANAP sıralarından gürültüler)*

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Geç onları geç.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bir dakika, dur... Siz, soruşturma önergelerine dayanmıyor musunuz?

BAŞKAN — Sayın Ataç, rica ediyorum...

Sayın milletvekilleri, Sayın Ataç, rica ediyorum...

Siz konuşmalarınıza devam edin, bırakınız, Meclisi biz yönetelim efendim.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Anavatan Partisi, şaibeli başbakan yok dediği için cevap vermek durumundayım.

Soruşturma önergelerine dayanarak diyorlar ki, sizin Sayın Genel Başkanı hakkında soruşturma önergesi var. Sanki Mesut Yılmaz hakkında soruşturma önergesi yok! Soruşturma önergesi de kabul edildi; Civan Olayı mahkemeye sabit ve Anavatan Sözcüsü burada konuşurken çok net hatırlıyorum dediği şey şuydu: “Biz, Civan’ı görevden alacaktık; ama vaktimiz yetmedi.”

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Dört senedir neredeydiniz?

AHMET KABİL (Rize) — Onun arkasında İstanbul Bankası yoktu.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Şu anda, yetkisiz hükümetken; yani, istifa ettikten sonra bile, yüzlerce genel müdürü, yüzlerce devlet memurunu görevden aldınız; ama Civan’ı görevden alamadınız. Neden alamadınız; çünkü bağlantınız vardı; çünkü onunla işbirliği içerisindeydiniz. *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)*

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Civan Olayı yeni mi aklınıza geldi?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Ve Sayın Civan’a sıkılan kurşun, mafya kurşunu, aslında size sıkılan bir kurşundur ve Civan’dan akan kan, sizin yüzünüze, elbisenize, elinize bulaşmıştır; o kanı temizlemeden tekrar buraya gelip “biz temiz” iddiasında bulunamazsınız. *(DYP sıralarından alkışlar)*

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Siz kendi hesabınızı verin!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — O kanı temizlemek durumundasınız, elinize yüzünüze bulaşmış olan o kanı temizlemek mecburiyetindesiniz...

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Dört senedir neredeydiniz?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Dört senedir, beş senedir...

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Örtülü ödenegin de hesabını ver, mal varlığının da hesabını ver.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Örtülü ödenek... Örtülü ödenegin ne olduğunu...

Sayın Başkan, böyle konuşacaksak, olmaz; arkadaşlarımızın susmasını lütfen temin edin.

BAŞKAN — Sayın Ataç, lütfen Hükümet Programı üzerinde konuşur musunuz efendim... Diyaloğa girmeyin efendim... Lütfen diyaloğa girmeyin... Siz, Sayın Genel Kurula söyleyeceklerinizi ifade buyurun.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Hükümet Programını çok yakından ilgilediği için bunları söylüyorum; çünkü Hükümet Programını eleştirmiyorlar, “bu Hükümetin oluşmasına bir şey demiyoruz; ancak, anlaşma yaptınız, bazı meseleleri örtmek için yaptınız” diyorlar. Böyle bir şey yok.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Ahlakî zaafı olan bir hükümet.

AHMET KABİL (Rize) — Selçuk Parsadan’a niye verdiniz?

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Kahve kültürüyle konuşma!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bakın, örtülü ödenek konusunda, ben de şimdi buradan soruyorum; Sayın Yılmaz, örtülü ödenekten 1 trilyon liraya yakın para harcamıştır, benim bilgilerime göre, bulgularıma göre, dedikoduya göre. Kulislerde konuşuluyor. 1 trilyon liraya yakın para harcamıştır ve bu harcadığı paranın büyük bir kısmını yakın mesai arkadaşlarına vermiştir ve bir kısmını da kardeşine aktarmıştır.

ALİ KEMAL BAŞARAN (Trabzon) — Gerçeklerle konuş, gerçeklerle.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Çiller’in mal varlığının hesabını verin!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Hayır, böyle değil mi? Böyle yapmadı mı? (ANAP sıralarından gürültüler)

Gelip, nereye verdiğini anlatsın, gelip nerelere verdiğini söylesin burada. (DYP sıralarından alkışlar)

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Dosyaları örtbas etmek üzere hükümet kuruyorsunuz...

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Erbakan Hocaya sor bakalım!

METE BÜLGÜN (Çankırı) — Ayıp, ayıp!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Ayıp olan işte bu. Örtülü ödeneği nereye verdin diye sorulmaz başbakana. Örtülü ödenek, başbakanların namusuna tevdi edilmiştir ve başbakanlar, onu kendilerine verilen görev doğrultusunda harcarlar. (ANAP sıralarından gürültüler)

AHMET KABİL (Rize) — Selçuk Parsadan’a soralım.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bakın...

METİN EMİROĞLU (Malatya) — Güzel güzel konuşun; dedikodu yaparak konuşmayın!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Dedikoduyu siz yapıyorsunuz, siz...

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Sayın Başkan, bu şekilde konuşmasına müsaade edemezsiniz.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bakın, Sayın Mesut Yılmaz, örtülü ödenek konusunda büyük bir haksızlık yapmıştır ve mert, delikanlı, her şeyi açıkça söylemekten çekinmeyen edalar içerisinde siyaset yaptığını iddia ederken, bir belgeyi, doğruluğu tartışılabilir bir belgeyi, kendisi, erkekçe ortaya koyamamış ve götürüp, basın mensuplarına veya bir muhalefet partisinin milletvekillerine vererek “bunu ortaya çıkarın” diye komplolara girmiştir. Yakışık almayı, doğru olmayı budur.

Eğer bir şey varsa, bilinen bir şey varsa, doğruysa ve belgeleri de varsa, onu ortaya çıkarmamak namertliktir.

AHMET KABİL (Rize) — Parsadan’a ödenen para belgeli...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Onu ortaya çıkarıp koyacaksınız ve böyle sine yanlışlığın peşinde olanlar varsa, o zaman, onları da eleştireceksiniz.

İşte, asıl dedikodu budur. Devlete dedikoduyu, devlete haksız ithamı siz soktunuz; şimdi, bunun altında eziliyorsunuz.

AHMET KABİL (Rize) — Parsadan’a kim para verdi?

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, rica ediyorum; grup sözcünüz konuşurken cevap verir.

AHMET KABİL (Rize) — Parsadan’a parayı kim verdi?

BAŞKAN — Sayın Kabil, rica ediyorum efendim...

Sayın Ataç, devam edin efendim.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Sayın Başkan, üsluba bak! Konuşması kahve dedikodusu.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Sizin yaptığınız...

BAŞKAN — Sayın Ataç, siz konuşmanıza bakın efendim.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, biraz sonra dinleyeceğiz; Sayın eski Başbakan gelecek, Anavatan Partisi Grubunun görüşlerini ortaya koyacak; bakın, ne dedikodular yapacak, göreceğiz hep beraber ve Türk Milleti de izleyecek.

İBRAHİM YAZICI (Bursa) — Doğruları söyleyecek...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Hükümet Programıyla ilgili de hiçbir şey söyleyeceğini zannetmiyorum; çünkü Hükümet Programıyla ilgili bir şey söyleyebilmek için, sepette pamuk olması lazım. *(ANAP sıralarından gürültüler)*

AHMET KABİL (Rize) — Sen ne söyledin Hükümet Programı hakkında?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Olsa, zaten kendisi yapması lazım. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Kendisi, işi beceremeyip, bırakıp gitme alışkanlığından kurtulmalıdır.

METİN EMİROĞLU (Malatya) — Sayın Başkan, böyle konuşma olmaz!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Hükümet Programında, geniş halk kitleleriyle ilgili çok önemli kararlar var. Hükümet Programının, köylüsüyle, işçisiyle, esnafıyla ve dar gelirliyle, bütün milletimizin, eksik olan ve ihtiyacı bulunan konularda büyük bir gayretle çözüme yönelik olduğunu görmüş olmaktan, Doğru Yol Partisi olarak memnuniyet duyuyoruz ve yine, Doğru Yol Partisi Grubu olarak, Hükümetin, geniş halk kitlelerinin beklentisi olan konularda yapacağı her türlü çalışmada, her türlü gayreti, azamî özeni göstereceğimizi ifade ediyorum. Doğru Yol Partisi Grubu, bu Hükümetin başarılı olabilmesi için, ülke meselelerini çözmedeki gayretine katkıda bulunabilmek için, iç ve dıştaki sorunları birlikte çözmede en büyük gayreti gösterecektir.

Yüce Meclisin, altı yedi aydır yasama yürütme ve denetleme görevi var yasamayla ilgili, yaptığı ciddi hiç bir şey yok. Çıkardığımız bir yasa var, zor bela.

METE BÜLGÜN (Çankırı) — Sayenizde...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Denetlemeyi de dedikoduya çevirdik sizin sayenizde ve denetlemeyi haksız isnatlar üzerine oturttuk. Bir siyasî partinin genel başkanını yok etmeye, dolayısıyla o siyasî partiyi yok etmeye yönelik bir denetim mekanizması haline getirdiniz.

ALİ KEMAL BAŞARAN (Trabzon) — Kamuoyu yok etti...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bu Meclisin en önemli görevi, yürütmeyi çıkarmaktır. İşte, Meclis, pazartesi günü, güçlü, çoğunluğa dayalı bir yürütme organını, hükümeti çıkaracaktır oylarıyla ve Yüce Milletimize, bu hükümet çok hayırlı hizmetler yapacaktır; dileğimiz odur.

Çıkmazsa ne olur; diyelim ki güvenoyu çıkmadı; güvenoyu çıkmadığı zaman, bana göre, erken seçime gidilecektir. Bu, bir tehdit değil, ülkenin gideceği yol, budur. Demokrasinin kuralları var, Anayasada yerini bulmuş; bu kurallar işleyecektir. Erken seçim herkes için geçerlidir.

AHMET KABİL (Rize) — Onu sen düşün.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Erken seçim herkes için bir yoldur. Buradan yeni bir tablo çıkabilir. Bu tablo tek başına iktidar getirir mi getirmez mi, onu bilmem; ama yeni bir tablo çıkabilir. Yeni bir tablo çıkmayıp, buna benzeyen bir tablo da olabilir. Ancak, ben, tabii, seçim meydanlarında, özellikle Anavatan Partisinin ne diyeceğini, diğer siyasî partilerin de ne diyeceğini merak ediyorum.

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Gidince görürsün.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Üçbuçuk ay iktidar olduk. Önümüzde süre vardı; ama ne yazık ki, bozduk; götüremedik. İlk defa bizim zamanımızda işin acı tarafı budur ilk defa üç aylık başbakanlığım zamanında, ne yapayım, istemedim; ama Ankara'nın meydanında, bir parti kongresinde Türk Bayrağı yerlere indirildi, ne olur bana tekrar rey verin, ben başbakan mı olayım diyeceksiniz? *(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)*

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Şimdi, bu oldu mu yani!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — İlk defa benim başbakanlığım zamanında, İstanbul Kadıköy’de, terör örgütleri sokağa hâkim oldu, benim başbakanlığım zamanında, terör örgütleri istediği sloganları attı mı diyeceksiniz? (*ANAP sıralarından gürültüler*)

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Yani, bu konuşma sana yakışıyor mu?

METE BÜLGÜN (Çankırı) — Ayıp, ayıp!

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Bayrağı küçük hesaplara alet etmeyin...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Üç aylık süre içerisinde, yüzde 68’lere inmiş olan enflasyonu yüzde 83’lere çıkardım, üç ayda bunu başardım mı diyeceksiniz?

METE BÜLGÜN (Çankırı) — Sen yok muydun?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Ne diyeceksiniz?

AHMET KABİL (Rize) — Rekor sizde, yüzde 160 enflasyonun sahibi sizsiniz!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Hükümetin yarısında biz nasıl vardık; gördük. Bu Hükümetin niye yürümediğini biliyorsunuz. Yaptığımız koalisyon protokolüne sadık kalmadınız ve koalisyon protokolünde, bizim tarafımızdan yapılması, takip edilmesi gereken hususlarda bizi devre dışı bırakarak kendi icraatınızı sergilemeye kalktınız. Ben, size şu kadarını daha söyleyeyim; hiç, erken seçimden ve erken seçimde başarıdan heveslenmeyin.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — 2 Haziranda boyunuzun ölçüsünü aldınız.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Karadeniz’deki o zeki ve vatanperver insanlarımız bile, artık, kendi aralarında, birbirlerine espri olarak diyorlar ki, ha bu Yılmaz üç aydan başka yapamayacak mı? (*DYP sıralarından gülüşmeler*) Yani, bu işin, sizin tarafınızdan üç aydan fazla yapılamayacağı, götürülemeyeceği anlaşılmıştır.

AHMET KABİL (Rize) — O Yılmaz başka bir şey yapacak...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Telaşınızı anlıyorum...

AHMET KABİL (Rize) — Başka bir şey yapacak, başka bir şey...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Anavatan Partisi, Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi tarafından kurulmuş olan bu Koalisyon Hükümetinin başarısından korkuyor, bu Koalisyon Hükümetinin ülkeyi iyi yönetmesinden korkuyor, sonlarının geldiğini hisseden ve hani, mezarlığın yanından geçerken, korkan insanların şarkı söylemesi gibi, son feryatlarını yapıyor. (*DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler*)

O bakımdan...

ERKAN MUMCU (Isparta) — Kimin kimden korktuğunu bu millet çok iyi biliyor. Korkunun ecele faydası yok.

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Yapacaklarını bir anlat bakalım...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Evet, onu sandıkta eğer sandık önümüze konursa hep beraber yine göreceğiz.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Göreceğiz!

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Yüzde 5'e düşersiniz.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Şimdi, bakın, Sayın Demirel, şu anda cumhurbaşkanı ve Sayın Demirel, 1975 yılında bir koalisyon kurdu, biliyorsunuz. Sayın Demirel'in kurmuş olduğu o koalisyonda da, böyle, muhalefette olanlar, aynen sizin dediklerinizi dediler kendisine; onun zabıtlardan verdiği cevabın altına imzama atıyorum.

Dediği şudur: "Şimdi, siyasetle uğraşanların nelere katlanması lazım geldiğini biliriz. Yalnız, hiç kimsenin başkasına hakaret etmesine, tecavüz etmesine de mahal yoktur. Buraya gelip oturanların hiçbirisi, partiler olarak veya kişiler olarak, herhangi bir partiden hüsnühal kâğıdı alacak değildir ve böyle bir mecburiyet de yoktur. Bugünkü eleştiriler, bugünkü ithamlar genellikle böyle bir koalisyonu dağıtma gayesine matuftur, böyle bir koalisyonun güvenoyu almamasını sağlama gayesine matuftur. Tamamen o istikamete götürülmüştür mesele. Buna da diyeceğimiz bir şey yok; yani, bu hedefe yönelmiş olmaya diyeceğimiz bir şey yok; ama söylenen şeylere diyeceklerimiz var. Koalisyon bir uzlaşmadır..."

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Koalisyon, koalisyon...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — "Koalisyon partilerinin seçim öncesinde birbirini hakkında neler söylediği, binaenaleyh, neler söylediğini burada dile getirmekle kastedilen mana..."

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — İki "o" ile değil Sayın Ataç.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — "...kastedilen maksat, varılmak istenen yer; nasıl bir araya geldiniz; bunları birbirinize söyledikten sonra ise, bu nispi temsilde koalisyonlar kaçınılmaz olduğuna göre, seçime ittifak halinde girmemiş bulunan partilerin, rey dağılması karşısında hiçbir zaman bir araya gelememeleri gerekir; çünkü siyasî partiler, ayrı hüviyeti haizdir. Siyasî partiler, seçim öncesinde veya seçim sonrasında, memleket meselelerini görüş tarzları değişik olduğuna göre çeşitli şeyleri söylerler, birbirleri hakkında da söylerler. Birbiriniz hakkında bunları söylediniz, nasıl bir araya geldiniz diye, şayet bir araya gelmeme yargısı bundan çıkacaksa, o zaman, ülke, bugünkü sistem içerisinde hükümet kuramaz..."

İHSAN ÇABUK (Ordu) — Sahi, niye bir araya geldiniz?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — "Bu, muhaldir; böyle olmaması lazımdır, hükümet kurulabilmesi lazımdır. Partiler, ayrı ayrı hükmî şahsiyeti haizdir; partilerin ayrı ayrı programları vardır; ama koalisyon olunca, partilerin, programlarını, hükümet icraatında hükümet icraatında, parti faaliyetlerinde değil bir kenara bırakıp, uzlaşabildikleri bir program meydana çıkarmaları lazımdır. Başka türlü koalisyon düşünülemez. Mademki, Türkiye, koalisyonla idare edilme mecburiyetiyle karşı karşıyadır, o takdirde, birden fazla partinin bir araya gelmesi gerekecektir..."

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Başından itibaren okusaydın bari!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — "Birbirleri aleyhine birtakım şeyler söylediler diye bir araya gelememek gibi bir kaide çıkarmaya kalkmak, fevkalade yanlışır."

Bu, koalisyon hükümetleri kurulurken...

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Koalisyon... Koalisyon...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — ...her zaman, işte, tarafların bulunduğu yere göre değişen söylemlerdir ve ben, bunun altına imzamı atarım derken, çok açık bir şekilde söylüyorum ki, Doğru Yol Partisi ile Refah Partisi arasında kurulmuş olan bu Hükümet, iyi niyete dayalıdır, samimiyete dayalıdır, herhangi bir art niyeti yoktur. Ülke meselelerini çözmede, ülkenin bugüne kadar içinde bulunduğu konuları aşmada kararlılıkla hareket edecektir.

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — İnşallah (!)

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Şuna inanıyoruz: İki insan samimiyetle ortak olursa, ona yardımcı olan Allah olur...

ERKAN MUMCU (Isparta) — İki gönül bir olunca samanlık seyran olur!

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — ...üçüncü ortak Allah olur. (*DYP ve RP sıralarından alkışlar*) Ülkemizin önemli meselelerini çözmede, bu Koalisyon Hükümetinin ortaya koyduğu programlar kararlılıkla uygulanacaktır ve görülecektir ki, Anavatan Partisinin, daha önce yapılmış olan koalisyonu bozmadaki haksızlığı bir kere daha ortaya çıkmış olacaktır. (*ANAP sıralarından “koalisyon” sesleri*)

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, yani, mutlaka, sataşmak için bir şeyi icat etmek mecburiyetinde miyiz?

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — İhtiyaç bırakmıyorlar zaten...

BAŞKAN — Efendim, siz, Fransız kelimesini Türkün önüne korsanız, eğri buğrü cümle çıkar. (*ANAP sıralarından alkışlar*)

Buyurun efendim.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Bu Hükümetin önünde önemli meseleler var.

BAŞKAN — Yani, makalatı hurufa uymuyor; ne yapayım...

HASAN GÜLAY (Manisa) — Sayın Başkan, bilmiyorsa, kullanmasın...

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Devamla) — Adalet reformu, sağlık reformu ve millî eğitim reformu, bu Hükümet tarafından gerçekleştirilecektir. Sosyal güvenlik kurumlarının ki, sosyal güvenlik kurumları fevkalade sıkıntılı haldedir; bugün, sosyal güvenlik kurumlarında, Hazine, artık bu yükü kaldıramayacak noktalara doğru gitmektedir bugün için 1996 yılında 200 trilyonluk ek yardıma ihtiyacı bulunan sosyal güvenlik kurumlarının, önümüzdeki yıllarda, 600 trilyonluk, 700 trilyonluk, 800 trilyonluk ek yardıma ihtiyacı olabilecektir. İşte, sosyal güvenlik kurumlarının birleştirilmesi ve bu konuda büyük beklenti içerisinde olan halkımızın bu beklentisinin giderilmesi de, bu Hükümetimiz sayesinde gerçekleştirilecektir.

Özellikle, merkezi hükümete bağımlılık, yine bu Hükümet tarafından ortadan kaldırılarak yerel yönetimler güçlendirilecek ve bunun için gerekli yasal düzenlemeler süratle çıkarılacaktır; yani, Meclis, aslî görevini ifa eder hale gelecektir ve yapılması gereken, çıkarılması gereken yasalar süratle çıkarılmaya çalışılacaktır.

Din ve vicdan hürriyeti, teşebbüs hürriyeti, düşünce hürriyeti, Doğru Yol Partisinin Demokrat Partiden ve Adalet Partisinden bugüne kadar ısrarla savunduğu ve vazgeçemediği hürriyetlerdir. *(DYP sıralarından alkışlar)* Bu hürriyetlerin en iyi şekilde kullanılması konusunda azamî gayret gösterilecektir ve yine, bu Hükümet sayesinde, toplumdaki sosyal barış tesis edilecektir. Bugüne kadar, sanki, bu ülkenin insanları arasında, inançlarından dolayı ayrılık varmış gibi gösterilme gayretleri sona erecek ve toplumun huzur ve barışı sağlanmış olacaktır.

Nitekim, Doğru Yol Partisinin, 1991-1995 yılları arasında SHP ile yapmış olduğu koalisyon hükümetlerinden ülkemiz insanları kazanmış ve merkez sol bir parti ile merkez sağ bir partinin 1991-1995 yılları arasında yaptıkları bu koalisyon, ülkemizin bu kanatları arasındaki düşmanlığı ortadan kaldırmış, 24 Aralık 1995 seçimleri, hiçbir şahsın burnu kanamadan gerçekleştirilmiştir. Bu, çok önemli bir gelişmedir ve 2000’li yıllara hazırlanan Türkiye Cumhuriyetinin, böylesi bir sosyal barışa, böylesi bir beraberliğe, sulha ve anlayışa ihtiyacı vardır; bu Hükümet, bu sulhü ve beraberliği de gerçekleştirecektir. Her zaman söylüyoruz, 2000’li yıllar, samimî olduğu takdirde, iyi bir gayret içerisinde olduğu takdirde, ülkemizin olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti devleti güçlüdür, ülkemizin insanları fevkalade iyi yetişmiştir gençlerimiz var, kadınlarımız var dünyaya açılmaya hazırdırlar; fevkalade iyi yetişen bu gençlerimiz,

Türkiye’nin dünyadaki gerçek yerini almasında önemli katkılarda bulunacaklardır. 2000’li yıllar, altyapı kaynaklarıyla, bugüne kadar yapılan hizmetlerle ve bundan sonra tesis edilecek sosyal barışla Türkiye’nin olacaktır.

Bu duygularla, bu Hükümetin, ülkemize, milletimize hayırlı, uğurlu olmasını Cenabı Allah’tan diliyorum ve Doğru Yol Partisi olarak, ülke yararına gördüğümüz ve ülkenin önündeki engelleri aşabilmeye katkıları olacağına inandığımız bu Koalisyon Hükümetine “evet” oyu vereceğimizi Yüce Milletimizin huzurunda bir kere daha tekrar ediyor ve hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(DYP ve RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Ataç, teşekkür ediyorum.

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Buyurun efendim.

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Sayın hatip, konuşmasında, ismimi zikretmeden, Isparta, Bursa ve şimdi de Antalya milletvekili...

Müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Dinliyorum efendim, ben, sizi dinliyorum.

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Hayır, dinlemenizdeki adabın suratınız tarafından bana intikalinde, dinlemediğiniz...

BAŞKAN — Efendim, makyaj yaptırarak halim yok ki benim burada.

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Estağfurullah, makyaj yapın demiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Şahsıma, oy aldığım vilayetlere hakareta-
mız kabul ediyorum bu sözü.

BAŞKAN — Evet...

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Ve sizden konuşma rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, 69'uncu maddeyi bir kere daha okursanız, orada “şahsı-
na sataşılan” tabiri kullanılır. Şahıstan maksat, isimlendirmektir; aidiyet veya ma-
tufiyet, sataşma sebebi değildir.

Buyurun efendim.

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Bir dakika!

BAŞKAN — Sayın Genç...

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Bir dakika Sayın Başkan!

Sayın Başkan, bahsedilen kişi benim...

BAŞKAN — Efendim, adınız geçti mi zabıtlarda?

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Bursa, Isparta ve Antalya milletvekili olan,
bu Parlamentoda, tek benim...

BAŞKAN — Efendim, rica ediyorum... Efendim, rica ediyorum...

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Bu kürsü herkese açık bir kürsü!

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Sayın Başkan, biraz önce,
Refah Partili Sayın Bakana, adı geçmediği halde söz verdiniz. Bu konuşmacı, açıkça
arkadaşımızı işaret etmiştir.

BAŞKAN — Sayın milletvekili, siz hangi sıfatla... Arkadaşımızın ifade kabiliye-
ti var, gücü var... Efendim, sizin...

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Siz, hâlâ, bir partinin grup
başkanvekilini öğrenemediyseniz, benim size söyleyecek bir sözüm yok!

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun... Müsaade buyurun efendim.

Sayın milletvekili, ne arzu ediyor, ne istiyorsa, kendisi ifade kabiliyetini haiz-
dir; kendisi de ifade etti zaten. Ben de kendilerine gerekli cevabı verdim.

Şahsınızdan söz edilmediği için, size söz verme imkânım yok.

Sayın Genç...

İBRAHİM GÜRDAL (Antalya) — Sayın Başkanım, Şevket Beye de, ismi ol-
madığı halde söz verdiniz burada.

BAŞKAN — Zabıtları getirttim Sayın Genç; isminizden bahsedilmediği için,
size de söz verme imkânım yok; teşekkür ediyorum. (ANAP sıralarından sıra kapak-
larına vurmalar, gürültüler)

Sayın milletvekilleri, saat 20.00'de yeniden toplanmak üzere, birleşime ara ve-
riyorum.

Kapanma Saati: 19.25

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Başkanvekili Yasin HATİBOĞLU

KÂTİP ÜYELER: Ünal YAŞAR (Gaziantep)

Salih KAPUSUZ (Kayseri)

Açılma Saati: 20.00

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 72’nci Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Hükümet Programının Görüşülmesi (Devam)

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, Prof. Dr. Necmettin Erbakan Başkanlığında kurulan Hükümetin Programı üzerindeki çalışmalara kaldığımız yerden devam ediyoruz.

Şimdi, grupları adına söz sırası, Anavatan Partisi Grup Başkanı Sayın Mesut Yılmaz’da.

Buyurun. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar)

Sayın Yılmaz, süreyi tek başınıza kullanacağınızı düşünüyorum, sormayı da zait görüyorum; öyle yapacaksınız herhalde?

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Evet Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun.

REFİK ARAS (İstanbul) — Hükümet nerede?

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Sayın Profesör, yeni doktora almaya mı gitti?

ANAP GRUBU ADINA A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Yüce Heyetinizi ve ekranları başında Hükümet Programı üzerindeki bu görüşmeleri izleyen bütün vatandaşlarımızı, Anavatan Partisi Grubu adına saygıyla selamlıyorum. (ANAP sıralarından alkışlar)

Aslında, bu Heyetin en bariz özelliği, milletin vekili olmasıdır. Milletvekilleri, adı üzerinde, milletin vekilidirler. Sanıyorum bugün geldiğimiz noktada, milletimizin niye bize vekâlet verdiğini, niçin bizi buraya gönderdiğini, neleri yapmamız, neleri yapmamamız için bize yetki verdiğini değerlendirmek durumundayız. Sadece değerlendirmek de yetmez, bu vekâletin gerektirdiği sorumluluğu, iliklerimize kadar hissetmemiz gereken bir günü yaşıyoruz. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, milletvekili sıfatını taşıdığımız her an duymak zorunda olduğumuz bu sorumluluk duygusunu, bugün bir kat daha artıran, daha önemli kılan, daha gerekli kılan önemli bir gelişmeyle karşı karşıyayız. Hemen başında ifade edeyim ki, bizim, Hükümet Programı üzerindeki bu görüşmelerdeki bakış açımız, yani, bizim, bugünkü Meclisin gündemine bakış açımız, sıradan bir hükümet programının görüşülmesinin ötesindedir. Zira, bugün programı müzakere edilmekte olan Hükümet ve o Hükümetin bu Programı, fevkalade şartların ürettiği bir Hü-

kümet ve Hükümet Programıdır. İşte, bizim bugün asıl tartışmak durumunda olduğumuz, bence bu fevkaladeliktir. Dikkat ediyor musunuz, sabahtan beri, Meclis açıldığından beri konuşan değerli hatiplerin hiçbirisi, bu programın içerisinde neler yazdığı üzerinde durmadı. Asıl üzerinde durulan husus, bu Hükümetin nasıl bir temel üzerinde kurulduğudur. Asıl fevkaladelik budur.

Değerli arkadaşlarım, 53'üncü Hükümeti yıkan sebepler nelerse, benim, fevkaladelikten kastettiğim de budur. Zira, 53'üncü Hükümetin yıkılma sebepleri, aynı zamanda, 54'üncü Hükümetin de kurulma sebepleridir. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Öyleyse, 53'üncü Hükümetin niye yıkıldığını bütün milletvekili arkadaşlarımızın bilmesi lazım, bilen arkadaşlarımızın yeniden hatırlaması lazım. Hem milletin hem de milletimizin vekillerinin, 53'üncü Hükümetin yıkılma sebeplerini bütün açıklığıyla öğrenmelerinde, bence, büyük yarar var. Bugünkü görüşmelerin belki de en önemli noktası budur.

Aziz milletimiz ve onun değerli vekilleri bilmelidirler ki, 53'üncü Hükümetin, yani, kamuoyundaki ismiyle ANAYOL Koalisyonunun bitiş sebebi, ne koalisyondaki uyumsuzluktur ne protokole uymamaktır ne şu krizdir ne bu krizdir, ne icraatsızlıktır ne de herhangi başka bir sebeptir. Değerli arkadaşlarım, 53'üncü Hükümetin son bulmasının bir tek nedeni vardır ve maalesef, o neden, benimle yakın ilişkilidir. 53'üncü Hükümetin son bulmasının nedeni, bu Meclisin başlattığı ve benim de idarede başlattığım yolsuzluk soruşturmalarıdır. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Evet, itiraf ediyorum, 53'üncü Hükümetin bitmesinde benim önemli dahlim var, benim dahlim var; çünkü ben, 53'üncü Hükümetin Başbakanı olarak milletten temsil yetkisi isterken, onun hak ve çıkarlarının üzerinde hiçbir hak ve çıkar tanımayacağımı taahhüt etmiş ve bu kürsüden de Yüce Meclisin, 65 milyon vatandaşının, tarihin ve tabii ki, Allah'ın huzurunda yemin etmiş bir milletvekili olarak, Rize Milletvekili Ahmet Mesut Yılmaz olarak, yetimin hakkını kimseye yedirmeme konusundaki kararlılığımı sonuna kadar muhafaza ettim. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi, bazı akli evveller çıkıyorlar, hem bu kürsüye çıkıyorlar hem gazetelerin manşetlerine çıkıyorlar, bana akıl veriyorlar; "efendim, sırası mıydı şimdi Hükümeti bozmanın, yolsuzluklarla uğraşmanın; hiç olmazsa Başbakanlık döneminin sonuna kadar bekleyemez miydin; böyle geçimsiz Başbakanlık olur mu..."

Bakın, ben, üç aydan beri, hiç kamuoyuna aldırmiyorum; hiç o köşe yazarlarına falan patronlarına yaranmak için belli kişilere methiyeler düzen o köşe yazarlarına hiç cevap vermiyorum; ama bugün milletin önünde konuşuyorum, milletin kürsüsünden konuşuyorum.

Şimdi, herkese söylüyorum: O bana akıl verenler, akıllarını kendilerine saklasınlar. Türkiye'de siyasetin bu kadar yozlaşmış kokuşmasının asıl sebebi, hırsız, uğursuz takımının cüretkârlığı yanında, devleti yönetenlerin, bu olan biten hırsızlıklara, yolsuzluklara kayıtsız kalmasıdır, seyirci kalmasıdır; daha da ileriye gidiyorum, bazen ortak olmasıdır. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli milletvekilleri, bu ülkeyi yönetmek için millettten yetki almış hiç kimsenin, hiçbirinin, yolsuzluk ve suiistimallerin üzerine gitmeyi, belli bir stratejiye, belli bir takvime bağlamaya hakkınız ve yetkiniz yoktur; hiç kimsenin buna hakkı yoktur. Eğer, 54'üncü Hükümeti kuranlar, kafalarında böyle bir plan kuruyorlarsa, unutmasınlar ki, tarih önünde bu suç ortaklığından kurtulamazlar.

AHMET BİLGİÇ (Balıkesir) — Civangate olayı ne oldu?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Zira hepimiz biliyoruz ki, geciken adalet, artık, adalet olmaktan çıkmıştır.

AHMET BİLGİÇ (Balıkesir) — Civangate'ten bahset.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Laf atma... Laf atma... Dinle... Dinle...

NABİ POYRAZ (Ordu) — Otur yerine! Otur!

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, sükûnetinizi rica ediyorum.

Sayın Yılmaz, siz buyurun efendim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, değerli arkadaşlarım, şimdi, bu Hükümete sesleniyorum; bir ortağı eksik olan bu Hükümete sesleniyorum: Bakın, Bakanlar Kurulu sıralarında bir tane Doğru Yol Partili bakan yok; ben mi yanlış görüyorum? Bir tane Doğru Yol Partili bakan yok!

NABİ POYRAZ (Ordu) — Utanıyorlar...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Allah, hiç kimseyi, ortağı olduğu, hatta, Başbakan Yardımcısı olduğu Koalisyonda, Hükümet Programının görüşülmesinde, Hükümet Programının okunmasında, hükümet sıralarında oturma utanmasına düşürmesin. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sayın Hükümet, siz, şimdi, bu yolsuzluklar konusunda...

(Orman Bakanı Mehmet Halit Dağlı ile Millî Eğitim Bakanı Mehmet Sağlam, Bakanlar Kurulu sıralarındaki yerlerini aldılar; ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar!)

Allah, Türkiye'de hiçbir Bakana, Genel Başkanının oturmaktan utandığı bir Hükümetin içerisinde oturmayı nasip etmesin. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli milletvekilleri, Hükümete sesleniyorum, Hükümet, şimdi, kendi kafasında şöyle bir plan yapmış olabilir: Bu adaleti, yani yolsuzluklarla, hırsızlıklarla mücadele etmeyi, kendi kafasında bir vadeye bağlamış olabilir; ama unutmayın ekmeği çalınan, ilacı çalınan, alinteri çalınan, mutluluğu, ömrü çalınan insanlar, sizin tayin ettiğiniz o vadeyi beklemeye mecbur degillerdir; esasen, buna tahammülleri de yoktur. Fazilet sahibi her insanın yapması gereken, bizim yaptığımız olmalıdır...

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Doğru; siz faziletli insanlarsınız!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Biz ne yaptık... Bakın ne yaptık, Sayın Milletvekilleri: İşte bizim Hükümet Programımız, işte bizim Koalisyon Protokolümüz.

Biz, buraya bir madde koyduk, bu maddenin altına imza attık; benim imzam da var, Sayın Çiller'in de imzası var. O madde "yolsuzluk ve suiistimal iddialarının üzerine, ciddiyetle gidilecektir" diyor. Dedik ve gereğini yaptık; hem de Yüce Meclis ile beraber yaptık.

Şimdi, biraz önce Doğru Yol Partisinin Sözcüsü çıkmış, burada "Anavatan Partisi, koalisyon protokolünü çiğnedi" diyor.

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Doğru...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Peki, ben de şimdi ona soruyorum; doğru diyene soruyorum: Siz, bu protokolü imzalarken içerisini okumadınız mı? Okumadınız mı? Yoksa, bunu yaparken, bizim samimî olmadığımızı mı düşündünüz; Başbakanlık koltuğunu bırakamayacağımızı mı sandınız?

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Balıkesir) — Uydurma işleri yapmadık, hakiki olsun dedik.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...Eğer, öyle sandıysanız çok yanıldınız. Eğer, böyle düşündüyseniz, sizin, bugün, hasbelkader üyesi bulunduğunuz Meclisi, asıl yüce kılan, kutsal kılan değerlerden hiç mi hiç haberiniz yok demektir.

Sayın milletvekilleri, ahlak ve fazilet, sadece iki kuru kelime değildir. Bu iki kavram, insan kişiliğinin ayrılmaz, olmazsa olmaz parçalarıdır. *(DYP sıralarından gürültüler)*

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Siz, faziletli insanlarsınız!

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Konuşma! Dinlemesini bil! Kes sesini!

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri... Sayın grup başkanvekilleri... Rica ediyorum...

Sayın Okuyan, efendim lideriniz konuşuyor.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Balıkesir) — Fazilet partisinden! Enerji Bakanı...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Müdahaleleri süremden düşer misiniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Yılmaz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Teşekkür ederim.

ABDÜLBAKİ ATAÇ (Balıkesir) — Soruşturma açtığının Enerji Bakanını niye alıyorsun?

BAŞKAN — Sayın Ataç, lütfen dinleyin efendim.

Sayın Yılmaz, buyurun.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, sayın Hükümet; bir şeyi unutmamanız lazım: Ben, eğer, yolsuzluk dosyalarına göz yumsaydım, bugün, hâlâ o koltukta ben oturuyordum. *(DYP sıralarından "Allah Allah" sesleri)* Ama, ben, başta söyledim, buradan söyledim; "ben, çamurun üzerinde oturan Başbakan olmayacağım" dedim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Eski Enerji Bakanı nerede?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çamurun üzerinde, yolsuzluk ve şaibelerin üzerinde oturan, onları örten bir Başbakan olmaktansa, halkın gönlünde dürüst bir politikacı olarak kalmayı bin kere tercih ederim, her zaman tercih ederim. (ANAP sıralarından alkışlar) Ve bakın bir şey daha söylüyorum: Koltuk uğruna, makam uğruna, kendi kişiliğimden, kendi onurumdan, kendi ahlakımdan taviz vermektense, önüme bin kere aynı imkân çıksa, bin kere aynı şeyi yaparım. (ANAP sıralarından alkışlar) Bunu, bu vesileyle ispat etmiş olmanın onurunu taşıdığımız gibi tekrar söylüyorum bin defa tekrerrür etse, bin defa o koltuğu terk ederiz.

Değerli arkadaşlarım, dolayısıyla, protokole aykırılık Anayol Koalisyonunun bozulma sebebi filan değildir. Zaten, bugüne kadar da, bu yönde, ciddi bir iddia ortaya atılmış değildir. Sayın Çiller'in ve onun yakın yandaşı olan bir iki kişinin sendirdiği tek iddia “bizi arkadan vurmaya kalktı” olmuştur. Başbakanlıkta başlatılan teftiş ve soruşturmalar, özellikle, kamu bankalarında ve bilhassa TURBAN'da başlatılan soruşturmalardan dolayı, bizi, kalleş olmakla itham ettiler.

Şimdi size soruyorum: Bunun neresi arkadan vurmaktır ? Bunun neresi kalleşliktir? Siz, halktan oy isterken “kör kuruşun hesabını soracağım” diyeceksiniz, sonra koltuk hatırına hepsinden vazgeçeceksiniz! Milletinize ihanet edeceksiniz, Başbakan kalacaksınız; ama millete sadık kalırsanız, sözünüze sadık kalırsanız kalleş olacaksınız! Bu mantığı izah edemezsiniz; bu mantığı, bu millete anlatamazsınız.

Herkes şunu bilmelidir: Hakikatin hatırı, milletin hatırı bizim için her şeyin üzerindedir.

Değerli milletvekilleri, burada iki tane program var. Bu, benim Hükümetimin Programı, 53'üncü Hükümetin Programı; bu da, 54'üncü Hükümetin Programı, bu Hükümetin Programı.

Biraz önce, Refah Partisinin Sayın Sözcüsü, bu Hükümet Programının çok mükemmel bir program olduğunu söyledi, tarihe geçecek bir program olduğunu söyledi. Bunu, latife olarak mı söyledi, ciddi mi söyledi; ben ayırmakta müşkülât çektim.

Ama, bakın ben size söyleyeyim: Bu iki program, aşağı yukarı birbirinin aynıdır... (RP sıralarından “oy verin” sesleri)

Şimdi oy meselesine geleceğim.

Bakın, öyle şeyler var ki, şimdiye kadar hiçbir hükümet, zannediyorum, kendinden önceki hükümetin programından böyle fotokopiyle çoğaltıp da yeni hükümet programı yazmamıştır. (ANAP sıralarından alkışlar)

Şimdi bakın, “Devletin vatandaşına güvenmesi temel ilkelerimizden birisidir. Fertlerin devlet ile olan ilişkilerinde vatandaşın beyanına güven esas alınacak, beyanın doğruluğunu araştırmak ilgili kamu idaresinin görevi olacaktır.” Bu, bizim programımızın 12'nci sayfasında yazıyor.

HACİ FİLİZ (Kırıkkale) — 52'nci Hükümetinde de var.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 54'üncü Hükümetin Programını açın, 37'nci sayfada aynı şey yazıyor. Yahu, aynı cümleyi kopya ediyorsunuz; bari, bir

kelimeyi değiştirin... Aynı cümleleri almışlar, aynı yere koymuşlar. (RP sıralarından gürültüler)

Peki, bir şey daha var: Biz, kendi Programımızda, birtakım fizikî hedefler koymuşuz, sayısal hedefler koymuşuz. Mesela, demişiz ki, kamu yatırımları içinde eğitimin payı yüzde 12'ye çıkacak, enerji sektörünün payı yüzde 22'ye çıkacak veya demişiz ki, şu kadar asfalt yapacak devlet, şu kadar asfalt yol yapacak, şu kadar beton yol yapacak; aynı rakamları almışlar, kendi Programlarına koymuşlar. Bu iki program arasında... Evet, Programımızı kopya etmişsiniz, bundan dolayı da sizi ayıplamıyorum; adil düzenden vazgeçtiğinize göre, elbette bir programla gelecektiniz. Bizim Programımızı kopya etmiş olmanız, aslında, kötü bir şey değil, bizim için iyi bir şeydir; ama kötü olan ne: Bazı şeyleri almamışlar Programlarına. Mesela, biz demişiz ki “otoyol hamlesine devam edeceğiz.” Hayır, bunların Programında otoyol yok; otoyol, bunlara göre, Türkiye'ye göre lüks; ama asıl fark nerede: Asıl fark yolsuzluklarda.

Bakın, değerli milletvekilleri “yolsuzluk” kelimesinin kendisine bile, bu Program tahammül edememiştir, bu Hükümet tahammül edememiştir; kelimeye bile tahammül edememiştir. (ANAP sıralarından alkışlar)

54'üncü Hükümet Programında, bir yandan, ifade ve fikir hürriyeti, din ve vicdan hürriyetinden söz edilirken, öte yandan, kişilik hakları kavramına sığınarak, basına gözdağı verilmeye çalışılmaktadır. Basının yolsuzluklarla ilgili haber vermesi önlenmek istenmektedir. Şimdi, soruyorum: Acaba, böyle bir hükümet, bizi, nasıl bir Türkiye'de yaşatmak istiyor; basının susturulduğu, yolsuzlukların örtüldüğü bir Türkiye'de mi? Ama, bakın, söylüyorum; buna kimsenin gücü yetmez, hiç kimsenin gücü yetmez ve ben inanıyorum ki, bu Parlamento da, böyle çirkin bir oyunun figüranı olamaz.

Değerli milletvekilleri, bu Koalisyon, 53'üncü Koalisyon uyumsuz bir koalisyon muydu; kesinlikle hayır. Kabinedeki bizzat Doğru Yol Partili bakanların ifadesiyle, bu Koalisyon, kendinden önceki DYP-CHP Koalisyonundan çok daha uyumlu bir koalisyondu. Ne icraat ne atamalar, bu Koalisyonda, bundan önceki Koalisyon gibi, bir kriz konusu olmamıştı. Nereye kadar; ta ki kamu bankalarıyla ilgili atamalar gündeme gelinceye kadar. Bu da, aslında Kabineden değil, bizzat Sayın Çiller'den kaynaklanan bir problem olmuştur. Ne zaman ki, kamu bankalarında daha önceki Hükümetin yerleştirdiği kadrolar ve uygulamalar üzerine ciddi bir biçimde gidilmiştir, işte o zaman ipler gerilmiştir. Sayın Çiller, bizzat kendisi, bana, filan kamu bankasındaki yöneticilerin değiştirilmesinden vazgeçilmezse, bunun, koalisyonun sonu olacağını söylemiştir. Hiç böyle bir şeyi aklınız alıyor mu; böyle bir konunun, bir koalisyon hükümetini yıkacak kadar önemli olduğunu düşünebiliyor musunuz? Ama, Sayın Çiller için önemlidir; çünkü trilyonlara varan yolsuzlukların açığa çıkmasından endişelidir.

Ayrıca, ne dediniz bizim için; “icraatsız hükümet” dediniz.

Değerli milletvekilleri, icraatsız dedikleri hükümet, benim Hükümetimdir. Üç aydan beri de meydana boş buldular; kırık plak gibi, hep aynı şeyi söylüyorlar; ama biraz önce söyledim, ben, üç aydan beri kamuoyunun ne söylediğine filan bakmı-

yorum, basının ne yazdığına bakmıyorum. Kaldı ki, benim Hükümetimin, o üçbuçuk aylık süresinin yarısı, onların yapmadıkları 1996 bütçesini hazırlamakla geçti, atamalarla geçti, yasal düzenlemelerin altyapısını yapmakla geçti; ama bakın, bu şartlara rağmen, benim Hükümetimin 100 günlük icraatını, Sayın Çiller'in Hükümetinin 100 günlük icraatıyla, her an, her platformda karşılaştırmaya hazırım. Öyle, parti kongrelerinde filan söyleyip kaçmakla olmaz, televizyona çıkıp, açikoturumlarda yalan söylemekle olmaz; çıkıp, bu kürsüden söyleyin; rakamları, burada, milletin önünde tartışalım; kim yalan söylüyor, kim doğru söylüyor, millet kendi gözüyle görsün. Aylarca Bakanlar Kurulunu toplayamamış; neredeyse üç yıl süren Başbakanlığında, ülkeye numune için bir tek eser bırakmamış; ama konuştuğu zaman, mangalda kül bırakmayan birisi, bizi icraatsızlıkla suçluyor... Halep oradaysa, arşın buradadır.

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Ne yaptın?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi mukayese yapalım, siz üç ayda neler yaptınız; biz bir azınlık Hükümeti olmamıza rağmen, üstelik kendi ortağımızdan engelli bir azınlık Hükümeti olmamıza rağmen üç ayda neler yaptık...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Rize'ye ne kadar para gönderdiniz; onu söyle!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Mukayese edelim de yalanlarınızla iğfal ettiğiniz bir kısım masum vatandaşımız da gerçekleri öğrensın.

Size rakam veriyorum, yazın rakamları, yanlışa gelin söyleyin buradan. Sayın Çiller'in kurduğu Hükümetin 100 günlük ilk dönem icraatında Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk ettiği kanun tasarısı sayısı 22'dir; benim Hükümetimin ilk 100 gününde Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk ettiği kanun tasarısı sayısı 52'dir.

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Çıkardığın kaç tane?

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Kaç kanun çıkardın?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yahu biraz sabredin ona da geleceğim, hiç boşluk bırakmayacağım merak etmeyin.

Çıkan kanunu sordunuz değil mi? Sayın Çiller'in Hükümeti ilk 100 gününde 3 tane kanun çıkarmış, ben 10 tane çıkarmışım. Bu Meclis 10 tane çıkarmış, Sayın Çiller'in Hükümeti 3 tane çıkarmış.

Peki, bir azınlık hükümetinin Meclisin icraatıyla övünmesi mümkün değil; ama Bakanlar Kurulunun performansını tayin eden en önemli faktör ne; çıkan kararname sayısı. Sayın Çiller, ilk 100 gününde 243 tane kararname çıkarmış, benim Hükümetim 462 tane kararname çıkarmış.

Hangi kritere vurursanız vurun, yaptığımız icraat, Sayın Çiller'in 100 günlük icraatının iki katıdır. Ama, bakın, isterseniz size başka örnekler de veririm, icraatsız hükümetin hangisi olduğunu anlamanız için. Üç aylık Koalisyon Hükümeti döneminde, köylünün emeğinin karşılığını verebilmek için, buğday fiyatını, geçen seneki Koalisyon Hükümetinin açıkladığı tarihten tam 4 ay önce açıkladık, hem de alınterinin bedel fiyatını vererek açıkladık. (ANAP sıralarından alkışlar)

Geçen sene, bu dört aylık gecikme yüzünden buğday üreticisini perişan ettiniz. Şekerpancarına düşük fiyat verdiğiniz için, Türkiye’yi, yurtdışından milyonlarca, yüz milyonlarca döviz ödeyip şeker ithal etme mecburiyetiyle karşı karşıya bıraktınız.

Üç yıllık hükümetinizde, enerji ihraç eden Türkiye’yi, Bulgaristan’dan enerji ithal eder ülke durumuna düşürdünüz. Üç yılda bir tek enerji yatırımınız yok; bitirdiğiniz bir tane baraj yok. Bütün cumhuriyet tarihinde 1994-1995 yılları hariç hiç baraj yapılmayan –çokpartili demokrasi dönemini kastediyorum iki sene zarfında bir tane barajın yapılmadığı tek dönem, Sayın Çiller’in Başbakanlık dönemidir.

Bakın, biz, üç ayda enerji alanında ne yaptık: Sanayi kuruluşlarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere, enerji tesisi kurmalarını, çıkardığımız yönetmelikle imkân sağlayıp, toplam 185 megavat enerji üretecek 9 santralla ilgili sözleşmeleri imzaladık. Yap-işlet-devret modelindeki aksaklıkları gidermek üzere, yap-işlet modeliyle enerji tesisi kurma imkânını getirdik ve fiilen uygulamayı başlattık.

Birecik Barajını siz başlatmıştınız. Biz geldiğimiz zaman, Birecik Barajının ve Hidroelektrik Santralının kamulaştırma bedelleri ödenmemişti; kamulaştırma bedellerini ödeyip, 4 Nisan 1996’da barajın inşaatını biz başlattık. Enerji alanında toplam 3,1 milyar dolarlık yatırımı başlattık. Kangal Termik Santralının üçüncü ünitesinin inşaatını başlattık. Sizin, karanlığın ucuna getirdiğiniz ülkemizin, enerji darboğazını aşması için, sizin yapmadığınız sulama yatırımlarının yapılabilmesi için üçbuçuk ay içerisinde 18 Martta Çanakkale’de, Umurbey Barajının; 11 Mayıs’ta Niğde’de, Yeşilburç Barajının; 25 Mayıs’ta Gaziantep’te, Karkamış Barajının; 18 Haziranda Bayburt’ta, Demirözü Barajının; 26 Haziranda Gümüşhane’de, Köse Barajının temelini attım. Temelini attığımız bütün bu yatırımların inşaatları, şu anda devam ediyor.

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Kaç hektar... Kaç hektar... Onu söyle!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Diyarbakır’da, Dicle’de, Göksu Barajını hizmete açtık. Size yüzde 90 gerçekleşmeyle devrettiğimiz, üç yıl zarfında hiçbir şey yapmadığınız, Adana’daki Çatalan Barajının su tutma işlemini tamamladık. Bunlar gibi pek çok icraatı, enerji ve sulama alanında, üç ay gibi kısa bir zamanda yaptık. Siz, üç yılda ne yaptığınızı...

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Mavi Tüneli, Mavi Tünel ihalesini 19 Nisan’da neden durdurdun; onu açıkla! Onu açıkla! (ANAP sıralarından “sarhoş, otur yerine” sesleri) Sarhoş sizsiniz!

Onu açıkla! Onu açıkla! KOP Projesinin en büyük ayağı Mavi Tünel projesini, ihaleye bir gün kala neden durdurdunuz? Şimdi, bunu açıkla!

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri... Sayın milletvekilleri... Sayın grup başkanvekilleri... Sayın idare amirleri... Rica ediyorum... Rica ediyorum...

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Onu açıkla, onu! Konya’ya cevap ver! Millete cevap ver! (ANAP sıralarından “Otur yerine” sesleri)

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekili, sinirlenmenizi anlıyorum da...

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Sinirlenmiyorum; ben, doğruları söylüyorum.

BAŞKAN — Sayın Yavuz... Sayın Yavuz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ben, size diyorum ki, üç sene iktidarda yaptığınız, millete söyleyecek şeyiniz varsa, gelin, bu kürsüden söyleyin; söyleyin ki, millet mukayese etsin; hangi hükümet icraatsızdır, hangi hükümet icraat hükümetidir; millet, bir mukayese etsin. Öyle, bağırıp, çağırıp, yerinizden bana laf atarak milleti aldatamazsınız.

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Ben aldatmıyorum; gerçekleri söylüyorum.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bizim, size bıraktığımız Sosyal Sigortalar Kurumu, malî bakımdan artıda olan bir kurumdu; inkâr edebilir misiniz?

Bugün, bakın, sadece Sosyal Sigortalar Kurumu açıklarının, toplam KİT açıklarının daha üstüne çıktığını biliyor musunuz? Ben, burada, kendi Hükümet Programımın görüşülmesinde de söyledim: 1996 yılında, devletin resmî dokümanlarına göre, sosyal güvenlik kuruluşlarının finans açığı 260 trilyon lira olacaktır, 260 trilyon lira. 1991 sonunda biz devrettiğimiz zaman artı veren kuruluş, bugün, dörtbuçuk, beş sene sonra, 260 trilyon eksi verir hale gelmiş. Çalışma Bakanımız, üç ay zarfında, son derece başarılı bir çalışma yaptı; Bakanlık ve diğer sosyal güvenlikle ilgili tüm kurumların katkılarıyla, finans açığını zaman içinde ortadan kaldıracak, bu arada hiçbir çalışanı mağdur etmeyecek, hak kaybına uğratmayacak bir yasa tasarısını hazırladı. Biz, bunu üç ayda yaptık; bir taraftan devleti, yetimin hakkını size karşı korumaya çalışırken, bir taraftan da sosyal güvenlikte sizin açtığınız yaraları saracak tedbirleri getirdik. Batma durumuna getirdiğiniz, kendisi batarken devleti ve kamu maliyesini de aşağıya doğru çeken Sosyal Sigortalar Kurumunu ve Bağ-Kur'u, dört yıllık icraat döneminizde bu hale getirdiniz. Şimdi kimin icraatsız olduğunu görebiliyor musunuz?

Değerli milletvekilleri, bunları uzun uzun anlatacak değilim. Söylemek istediğim şudur; bizim "53'üncü Hükümetimizi sona erdiren sebepler, 54'üncü Hükümeti kuran sebeplerdir" derken söylemek istediğim nedir; Sayın Baykal buradan söyledi; ama müsaadenizle ben de tekrarlayacağım; çünkü inanıyorum ki, 9 Mayıs 1996 tarihinde yani, aşağı yukarı bundan iki ay önce Sayın Çiller'in bu kürsüden size hitaben kullandığı sözler, bugün bu Hükümet Programı üzerinde söyleyeceğimiz sözlerden çok daha önemlidir. Sayın Çiller, Refah Partisi tarafından, şimdiki ortağı tarafından, kendisiyle ilgili olarak verilen soruşturma önergesi üzerinde söz alarak tutanaklara da geçen konuşmasında bakın ne diyor; noktasıyla, virgülüyle aynen söylüyorum: "Sayın Erbakan, yani, önerge sahiplerinin Sayın Genel Başkanı, bana üç saat boyu hükümet olmayı teklif etti mi? İlk söze başlayıp tam 55 dakika, nefes almadan, nokta virgül koymadan, bana birlikte hükümet olmayı teklif etti mi, etmedi mi? İkinci soru ben sormuyorum, Sayın Çiller soruyor Sayın Erbakan, 'bizimle koalisyon yapacak olan süttten çıkmış ak kaşıktır' dedi mi demedi mi? Ben, o teklifleri kabul etseydim, bu tertipler yapılırdı mıydı? Soruyorum: Yapılırdı mıydı?" Ben sormuyorum, Sayın Çiller soruyor.

Şimdi, yine Sayın Çiller'den alıntı yapmaya devam ediyorum, onun sözlerini okuyorum: “İşte benim önlemeye çalıştığım iktidar buydu. Ben, Refah Partisine oy vermiş değerli vatandaşlarımın iktidarını değil, meydanlarda, daha birkaç gün önce ‘bize oy vermeyenleri evliyalara çarpar’ diyen samimiyetsiz siyasetin iktidarını önledim. İşte asıl aranması gereken suiistimal budur.”

Ben, şimdi, Doğru Yolcu arkadaşlarıma söylüyorum: Sayın Çiller o gün mü doğru söylüyordu, Sayın Çiller bugün mü doğru yapıyor? (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Şimdi, Refah Partili arkadaşlarıma söylüyorum. O müzakerelerde, Sayın Çiller’le ilgili soruşturma önergesi üzerinde Refah Partisi adına konuşan değerli arkadaşım Sayın Lütfü Esengün bugün bakandır. Bakın, aynen, noktasıyla, virgülüyle okuyorum: “Siz, öyle bir partisiniz ki, kuracağınız koalisyonun birinci şartı olarak, hakkınızda yapılan soruşturmanın geri çekilmesini istiyorsunuz. Siz, bu halinizle ortak bulamazsınız. Anavatan Partisiyle kurduğunuz koalisyon da soruşturmalar dolayısıyla bozulur mu, bozulmaz mı, orasını bilemem; ama bu Meclis, bu soruşturmaların peşini bırakmayacaktır.” Bunu, sizin arkadaşınız söylüyor, sizin sözcünüz söylüyor.

Ben, şimdi, size soruyorum: Sayın Çiller, Sayın Lütfü Esengün’ün kehanetinin tersine, kendisine, soruşturmalarını kapatacak bir ortak buldu; ama acaba, bu Meclis bu soruşturmaların peşini bırakacak mı, bırakmayacak mı? (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; şimdi, bunları okuduktan sonra, 53’üncü Hükümetin neden son bulunduğunu ve bu Hükümetin nasıl kurulduğu anlatmak için başka bir delile ihtiyaç var mı? İşte, size, kendi ağızlarından çıkan, kendi sözleriyle, tutanaklarda tespit edilmiş ifadelerini okudum.

Sayın Çiller soruyor: “Sizinle koalisyon olsaydım, bu soruşturmaları ister miydiniz?” Sayın Erbakan cevap veriyor: “Bizimle koalisyon kurarsan, sütten çıkmış kaşık olursun” diyor. Anayolu sona erdiren, bu ahlaktan yoksun ilişkiden başka birşey değildir. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu Hükümet de, yine, bu ilkesiz, bu ahlak fukarası zemin üzerinde kurulmuştur.

Şimdi, 54’üncü Hükümetin sözüm ona Programını müzakere edeceğiz. Değerli milletvekilleri, hangi programdan bahsediyoruz; hangi hükümetten bahsediyoruz? Soruyorum 54’üncü Hükümetin Sayın Başbakanına, Sayın Erbakan’a: Bu ülkede yolsuzluk var mı, yok mu? Bu ülkede, hırsızlık, rüşvet var mı, yok mu? Bu ülkede dolandırıcılık var mı, yok mu? Eğer, şayet “yok” diyorsanız, sizi, Allah’a ve milletin vicdanına havale ediyorum. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yok, eğer “vardır” diyorsanız biraz sonra konuşacaksınız o zaman da soruyorum: Bu Hükümetin yolsuzluklarla mücadele etmeye hiç niyeti yok mu? “Var” diyorsanız, o zaman soruyorum: Niçin Programınızda yolsuzluklarla mücadeleden, tek satırla bile olsun, bahsetmediniz?

Yahu, ben merak ettim, saydırdım; bu Hükümet Programı 58 sayfa. 58 sayfa-da 5 239 kelime kullanılmış; 5 239 kelime içinde olmayan tek kelime “yolsuzluk.”

(ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Eğer, sizin “adil düzen” dediğiniz buysa, Allah, milletimizi böyle adaletten korusun.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, ben, bu Programın nesini müzakere edeceğim? Bu Programdan pis kokular çıkıyor. Bakın, bu Programa ne yazmışlar; daha doğrusu, biz, kendi Programımıza ne yazmışız; 53’üncü Hükümetin Programından okuyorum: “Hukuk devleti ilkelerine bağlı kalarak, yolsuzluk olaylarına karşı etkili bir biçimde mücadele etmek, bizim için, ahlakî, hukukî ve siyasî bir zarurettir. Koalisyon Hükümeti, her türlü yolsuzluk olayının üzerine gitmeye kararlıdır.” Peki, siz ne diyorsunuz kendi programınızda; şimdi, sizin dediğinizi okuyorum: “Türkiye Büyük Millet Meclisinin denetleme görevini gereğince sürdürebilmesini teminen, bu denetlemenin, partizanca, politik maksatlarla ve kişilerin haysiyet ve şereflerini rencide edici amaca yönelik olması engellenecek; ancak, esas amaç olan yasalara aykırı davranışları ortaya koymak için, işbirliği ve gerekli düzenlemeler yapılacaktır.”

Yahu, bizim programımızı kilometre sayısına kadar, megavat sayısına kadar kopya ettiniz de, niye yolsuzluk gelince almadınız; niye, bir tek, yolsuzluğu dışarıda bıraktınız? (ANAP sıralarından alkışlar) Hükümet olarak, yolsuzluklara karşı mücadele etmek bir tarafa, bu ifadenizle, Türkiye Büyük Millet Meclisinin anayasal denetleme yetkisini sınırlandıracağınızı söylüyorsunuz. Ne oldu da, bizzat kendileri tarafından verilen soruşturma önermeleri, şimdi, partizanca ve haysiyet kırıcı oldu? Acaba, o zaman mı haklıydılar; yoksa, şimdi mi haklıdır?

Değerli arkadaşlarım, bu pazarlıkta, alan razı veren razı da olsa, millet, buna rıza göstermez; çünkü ortaya koydukları kendi şeref ve haysiyetleri olsa da, alıp verdikleri, bu milletin servetidir, bu milletin zamanıdır. Bu aziz millet ve onun değerli vekilleri, öyle, kimsenin, köprü altından su bağışlamasına müsaade etmeyecektir. Bu millet, size neden ve nasıl güvensin?

Sayın Çiller, meydanlarda dolaştığı zaman, her akşam beş tane televizyon ekranını ziyaret ettiği zaman, milletin gözünün içine baka baka, gözleri nemli, ağlamaklı ifadelerle şu sözleri söyledi mi, söylemedi mi: “Biz, Refah Partisini önlemek için geleceğiz, halktan o şekilde oy istedik”, “Erbakan, beni tehdit etti”, “Refah Partisiyle koalisyon, ülkeye ihanettir.”

Şimdi, burada olsa da olmasa da Sayın Çiller’e soruyorum: Bu söylediğiniz doğruysa, şimdi ne halde olduğunuzu gelin, buradan izah edin; ülkeye ihanet halinde olup olmadığınızı millete bir anlatın.

Şimdi, yine kendi sözlerini söylüyorum: “Erbakan’la sonuna kadar mücadele edeceğim. Bosna parası, Mercüme ve eroin davasının takipçisi olacağım.” Bu sözler bu sene söylenmiş, bu sözlerin üzerinden daha altı ay geçmemiş. Sayın Çiller, belki, buraya utancından gelemiyor; onun milletvekillerine soruyorum... (ANAP sıralarından alkışlar)

ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) — Hayır, niye utanacak... Devlet işi var! (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Gönül... Sayın Gönül...

ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) — Ne diye utanacak... Devlet işi var; görüşmesi var; onun için gelemeli.

BAŞKAN — Sayın Gönül... Rica ediyorum...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hükümet programının müzakeresinden daha önemli hükümet işi olur mu?

ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) — Devlet işi, millet işi var. Yakışmıyor Sayın Yılmaz... (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Gönül... Sayın Gönül...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — “Refah Partisiyle koalisyon, ülkenin geleceğini satmaktır” demiş Sayın Çiller. Ben, şimdi, size soruyorum: Siz, şimdi, ülkenin geleceğini satıyor musunuz? (ANAP sıralarından alkışlar) “Erbakan, Apo gibi bölücü” demiş; şimdi, siz, bölücülerle koalisyon mu kurdunuz? Bu söylediklerine katıldığım için söylemiyorum...

KADİR BOZKURT (Sinop) — Türk Bayrağı kimin zamanında indirildi?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...bu söylediklerini ayıp bulduğum için söylüyorum. (ANAP sıralarından alkışlar) “Erbakan, gerici; benim ülkem satılık değil” demiş; siz, şimdi, ülkeyi mi satıyorsunuz? “Erbakan’a güvenilmez” demiş. Şimdi, soruyorum sizlere:

Sayın Çiller, bu sözleri söyledi mi, söylemedi mi? Bu sözleri tekrarladığım için, beni eleştiremezsiniz. Bu sözleri eleştiri hakkınız var; ama onun muhatabı ben değilim; o, bugünkü genel başkanınızdır. Hani göğsünü siper edecekti; hani gerekirse 20’nci kattan atlayacaktı? (ANAP sıralarından gülüşmeler) Sizi, bölücü dediginiz, gerici dediginiz insanlarla ortaklık kurmaya iten sebepleri, gelin, buradan anlatın; demagojiyi bırakın, yalanı bırakın, hangi sebepten bu yanlışa ortak oluyorsunuz; gelin, buradan millete onu anlatın. Yoksa, bu sözünü ettiğiniz, Sayın Çiller’in sözünü ettiği tehditlere boyun eğmek zorunda mısınız? Çok mu korkuyorsunuz?

AHMET İYİMAYA (Amasya) — Kimse korkmaz efendim... Lütfen yapmayın...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, şunu bilin ki, korkunun ecele faydası yoktur. Korkunun ecele faydası yoktur...

AHMET İYİMAYA (Amasya) — Korkmayız, cesuruz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Onu pazartesi göreceğiz.

Şimdi, muhterem Hocam, size geliyorum: Siz değil miydiniz Erzurum’da “Çiller sinsi bir din düşmanı” diyen? Siz değil miydiniz “Çiller gavur aşığı, gavur gelini” diyen? “Sayın Çiller din düşmanlığı rejimini sürdürmek istemektedir. Kendisi, Cumhuriyet Halk Partilidir sanki Cumhuriyet Halk Partili olmak hakaret gerektirir böyle bir insanın, Doğru Yol Partisi tabanı ve milletvekilleri tarafından tasvip edilmesi mümkün değildir. Sayın Çiller hiçbir şeyi beceremez; eline yüzüne bulaştırır ve bırakır. Her işi böyledir. Bunu tutturuyor gidiyor, hiçbir zaman olgun bir insan gibi davranmıyor” diyen siz miydiniz, değil miydiniz Sayın Erbakan?

Bakın, bu sözün üstünden öyle altı ay filan da geçmemiş; bu sözü 8 Temmuz 1995'te söylemişsiniz. Şimdi, size sormazlar mı Sayın Erbakan...

HACİ FİLİZ (Kırıkkale) — Bir sene geçmiş...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ortaklık kurduğunuz Sayın Çiller'in Başbakanlığında... Bakın, bu programda ne deniliyor: Şahsiyet...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sen kaç trilyon verdin? Sizler kaç trilyon verdiniz, onu söyleyin.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yahu, ayıp, ayıp... Başkan Yardımcısı olacaksınız bir de, ayıp yahu!

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sen Rize'nin valiliğini yap; oldu mu kardeşim...

BAŞKAN — Sayın Genç... Sayın Genç... Sayın Genç...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Yahu, devletin bütün parasını Rize'ye götürdü, yatırdı...

BAŞKAN — Sayın Genç... Rica ediyorum... Rica ediyorum...

Sayın Yılmaz, siz buyurun efendim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, bakın, bu programda bir iddia daha var. Bu Hükümet 54'üncü Hükümet şahsiyetli bir dış politika izleyecekmiş! (*DYP sıralarından gürültüler*) Şimdi, bu Hükümet, şahsiyetli bir dış politika izleyecekmiş! Sayın Erbakan, şimdi, size, çıkıp sormazlar mı bu kürsüden: Ortaklık kurduğunuz Sayın Çiller'in başında olduğu, Başbakan olduğu 50'nci Hükümet, 51'inci Hükümet, 52'nci Hükümet, eğer şahsiyetsiz dış politika izlemişlerse siz öyle demiştiniz şimdi, aynı şahıs, o hükümetlerin başında olan Sayın Çiller, sizin hükümetinizde Dışişleri Bakanlığı yaparsa, bu Hükümet, nasıl şahsiyetli dış politika izleyecek? Peki "hiçbir şey beceremez" dediginiz Sayın Çiller'le mi şahsiyetli dış politika yürüteceksiniz?

Peki, bir şey daha soracağım. Kapı kapı dolaşıp, sizi dünyaya şikâyet eden, hakkınızda olmadık şeyler söyleyen, benim burada tekrarlamaktan hicap duyduğum şeyleri, üstelik, gidip yabancı devlet adamlarına söyleyen o ortağınız, şimdi, Dışişleri Bakanı olarak gidecek, o yabancılara diyecek ki "ben, bir sene önce yanılmışım" diyecek yani, sizi övecek onlar da ona güvenecek, ona inanacak ve bunun adı da şahsiyetli dışpolitika olacak! (*ANAP sıralarından alkışlar*) Şimdi, eğer, siz, bu milletin buna inanmasını bekliyorsanız, rüya görüyorsunuz. Buna, insanların inanması bir yana, kargalar bile güler değerli arkadaşlarım.

54'üncü Hükümetin, ekonomi alanında yapacağını vaat ettiği icraatları ise, tam anlamıyla bir çelişkiler yumağıdır. Bakın, ne deniliyor bu Hükümet Programında: Bankalar Kanunu, gelişmiş ülke standartlarında ve Avrupa Birliği normlarına uygun olarak düzenlenecekmiş.

Şimdi, bu ne demek? Sayın Erbakan, bugüne kadar, kendi dışındaki partilerin Batı taklitçisi partiler olduğunu söylemedi mi? Şimdi ne oldu; yoksa, Sayın Hoca-mız da mı Batı taklitçisi oldu? (*ANAP sıralarından alkışlar*) Bugüne kadar "faizci" dediği "sömürücü" dediği Batı, şimdi ne oldu da normları örnek alınacak hale geldi?

Bakın, bir koltuk, bir makam hırsı insana neler söyletiyor; daha doğrusu, insanı ne duruma düşürüyor. (ANAP sıralarından gülüşmeler)

İki ihtimal var Sayın Milletvekilleri; Sayın Erbakan, ya 30 yıldan beri seslendiği kendi tabanını aldatmaktadır ya da şimdi sizi aldatmaya çalışmaktadır.

AHMET İYİMAYA (Amasya) — Biz aldanmayız efendim; korkmayın.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Aldanıp aldanmayacağınızı pazartesi günü göreceğiz.

Bir de bu işe bir kılıf bulmuşlar, bir toplumsal boyut kazandırmaya çalışıyorlar. Neymiş; güya, Türkiye'deki laik ve dindar kesimler arasında bir uzlaşma sağlıyorlarmış.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sadece bu sebeple, kamuoyu önündeki beyanlarıyla, topluma bu kategorilerle baktıkları, yani toplumumuzu en azından laik dindar diye adlandırarak böldükleri için, bu Hükümet, halkımızın tepkisini çekmeye müstahaktır ve sadece bu nedenle güvenoyu alamasa yeridir. Bu tutumlarıyla bu koalisyon ortakları, suçüstü yakalanmışlardır; yıllardan beri süregeldikleri suiistimali, Hükümet Programlarında itiraf etmişlerdir.

Ne demektir toplumsal uzlaşma? Ülkemizde özlenen devlet millet kaynaşması ne demektir? Hiç kimse unutmamalıdır ki, Türk toplumu, kendi tarihinin hiçbir döneminde, ne dinî ne de sınıfsal esaslara bölünmüş, kategorize olmuş bir toplum olmamıştır. Hele hele, devlet millet kaynaşması gibi bir problem, bizim tarihimizde hiç olmamıştır. Tarihimiz boyunca kurduğumuz bütün devletleri, medeniyetleri, bu millet, kendisi kurmuştur. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Ordusu da, askeri de, çalışanı da, üreteni de, yöneteni de bu milletin kendi öz evlatlarıdır. Ne zaman böyle bir çelişki olmuştu ki, siz, bu uzlaşmayı temin edeceksiniz? Bu ifadenin arkasında yatan psikoloji acaba nedir, ne demek istiyorsunuz?

Laik-dindar meselesine, yani şu toplumsal uzlaşma meselesine gelince:

Bu meseleyi yoktan var edenler amiyane tabiriyle icat edenler, böyle bir çelişkiyi suiistimal ederek bundan siyasî çıkar umanlardır. Birileri bir taraftan “dindarlık” söylemini tutturarak, diğerleri öteki yanda “laiklik elden gidiyor” yaygaralarıyla çok tehlikeli oyunlar oynadılar, oynamaya devam ediyorlar ve bundan siyasî çıkar elde ettiler, etmeye devam ediyorlar. İftiharla ve iddia ile söylüyorum: Anavatan Partisi bu çirkin suiistimale hiçbir zaman tenezzül etmemiştir; ne dindarlığın ne de laikliğin birbiriyle çelişkili olmadığını, her zaman tekrar etmiştir; toplumun gerçekte böyle bir probleminin olmadığını her zaman iddia etmiştir. Türkiye’de inanç ve fikir özgürlüğünün tekâmül etmesi bizim eserimizdir. 141’i, 142’yi, 163’ü kaldıran biziz bunları yaptık da ülke geriye mi gitti; hayır ama hiçbir zaman, bunu oya tahvil etmek için insanların inançlarını sömürmedik ve hiçbir zaman da, tersine, laikperestlik yapmadık. Çağdaşlığı, içi boş laf kalabalığından öteye üretmek, ihracat yapmak, dünyaya açılmak, kalkınmak olarak anladık ve böyle uyguladık. Bunları yapınca ne oldu; din elden mi gitti; Sayın Erbakan’ın dediği gibi, evliyalar mı çarptı; hayır. Biz bunları yapınca, Türkiye rahat bir nefes aldı; ama çatışmayı körükleyenler, vatanın siyasî iradesine ipotek koyarak siyasî ve utanarak söylüyorum ekonomik

çkar elde ettiler. Ne pahasına? Türkiye'nin huzuru ve istikrarı pahasına... Sanki bu problemi yaratmakta hiç sorumlulukları yokmuş gibi, şimdi, bir de kalkmışlar, toplumsal uzlaşmadan, devlet-millet kaynaşmasından söz ediyorlar.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; mademki, söz, devlet-millet kaynaşması-na gelmiştir, öyleyse, milletimizin yüzyıllardır imbiklerden süzduğu engin devlet-millet kültüründen bazı örnekleri, bazı ibret levhalarını hatırlamakta ve hatırlatmakta fayda vardır.

“Adalet mülkün temelidir.” Hazreti Ali'nin bu sözü, devlet-millet ilişkisinin bizim kültürümüzdeki temelidir. Yine, aynı Hazreti Ali “şahsınıza kötülük eden bir düşmanı affediniz; lakin, vatanınıza ve milletinize kötülük eden bir kimseyi, asla affetmeyiniz” buyuruyor.

Şimdi, söyler misiniz, bu nasıl adalettir ki, beytûlmala yapılan tecavüzleri iddia edeceksiniz, bu kürsüye getireceksiniz, ondan sonra da koltuk uğruna affedeceksiniz. Yoksa “beytûlmala uzanan el, kızım Fatıma'nın eli de olsa keserim” diyen Hazreti Peygamberin sözü sizi bağlamıyor mu? (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Bağlıyor... Bağlıyor...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — “Beytûlmala uzanan el, kızım Fatıma'nın eli de olsa keserim” diyen Hazreti Peygamberin sözü, sizi bağlamıyor mu?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Bizi bağlıyor... Bizi bağlıyor... Sen istismar ediyorsun.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Öyle, yerinizden bağırmayın.

Sizi bağlamıyorsa bile bizi bağlıyor. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Onun için, bizi bağladığı için, sizin oturmaya çok heves ettiğiniz bu koltuğu, biz terk ettik.

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Kurban ol sen Peygambere!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, yine, devlet geleneğimizin şahikalarından Kanunî Sultan Süleyman, bakınız ne diyor: “Her iyiliğin kaynağı adalettir. Adil olmayan kişinin elinden çıkan iş kötüdür. Öyle insanlar var ki, ellerinde fırsat yokken, salih, âbid ve zahid görünürler; ellerine fırsat geçince, nemrut kesilirler. Hizmetinde kullandığın adamların dış hallerine aldanma. Mala muhabbet göstereni devlet hizmetinde kullanma.” Tekrar okuyorum: “Mala muhabbet göstereni devlet hizmetinde kullanma. (ANAP sıralarından alkışlar) Zira, o adamlardır ki, Allah'ın bana emanet ettiği halkı ezerler; ama kıyamet günü sorumlu olan benim.”

Böyle bir gelenekten gelen bir topluma, siz mi adaleti, devlet-millet bütünleşmesini öğreteceksiniz? Bu millet size inanacak, sizin anlattıklarınıza kanacak; öyle mi sanıyorsunuz?

İBRAHİM HALİL ÇELİK (Şanlıurfa) — Birinci parti yaptı bizi...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — “Adil düzen” diye toplumun tertemiz duygularını sömürdükleri bugün bu Koalisyonla bir defa daha ortaya çıkanlar, şimdi,

size, son bir ibret levhası takdim ediyorum: Yeryüzünde adaletin ve adil devlet yönetiminin sembolü olan, devlet işini yaparken ayrı mum, kendi işini yaparken ayrı mum kullanan Hazreti Ömer, bakınız ne diyor: “Dicle kıyısında bir koyun kuzusunu kaybetse, hesabını Ömer’den sorarlar.” (RP sıralarından alkışlar [!])

Nerede Dicle kıyısında kuzusunu kaybeden koyun, nerede sizin trilyonluk yolsuzluklarınız? Nerede o hassas terazi? (ANAP sıralarından alkışlar) Nerede sizin, işbirliği, engelleme, vesaire gibi safsatalalarınız? Bu mudur adil düzeniniz? (RP sıralarından gürültüler)

Değerli arkadaşlarım, gerçekten, tarihî bir gün idrak ediyoruz. Bana göre bu Parlamento, pazartesi günü, güvenoylamasında, sadece bu Hükümeti değil, Türkiye’de, merkez sağın kaderini de oylayacaktır.

HACİ FİLİZ (Kırıkkale) — Sebebi o...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Pek çok kez zikrettiğim gibi, Türkiye, karışısında bulunan devasa problemleri çözümlmek zorundaysa, önce, istikrarlı bir hükümete kavuşmaya mecburdur. Merkez sağdaki bu parçalanmışlık devam ettiği sürece, bu istikrarsızlığı gidermek mümkün değildir. Anayol Hükümeti, bu bütünleşme için, gerçekten bir şans olabilir; nitekim, Kabinenin uyumlu çalışması, buna işaret ediyordu. Ne zaman ki, Sayın Çiller’in, hesabını bir türlü veremediği, vermek istemediği soruşturmalar, teftişler, örtülü ödenek gibi konular gündeme geldi; işte o noktada, kişisel çıkarlar, kaygılar, endişeler, Türkiye’nin istikrarının önüne geçti.

ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) — Hiç alakası yok.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Doğru Yol Partisindeki milletvekili arkadaşlarımın çoğunun, benim bu düşünceme katıldığını biliyorum. Bugüne kadar, parti içi disiplin mekanizmalarının ve seçim kaygılarının yol açtığı engellemelerle, bu düşüncelerini dışa vuramadıklarını biliyorum. Türkiye’nin kaderinin söz konusu olduğu böyle bir dönemde, Parlamentonun kendi kendisini, kendi ahlakî ilkelelerini sınıdığı bu karar noktasında, bu inançlarının ışığında, hür iradeleriyle, doğru olanı yapacaklarına, Türkiye’yi ve merkez sağ istikrara kavuşturacak doğrultuda oy kullanacaklarına inanıyorum.

Değerli arkadaşlarım, değerli Refah Partililer; biz, Anavatan Partisi olarak, Refah Partisini hiçbir zaman sistem dışı ilan etmediğimiz gibi, sistem için bir tehlike olarak da görmedik; ama bakın, bugün gelinek noktada, Refah Partisini değil, Refah Partisinin bu koalisyon konusundaki tutumunu büyük bir tehlike olarak görüyoruz. Bunun gerekçesi, Refah Partisinin klasik, Batı karşıtı, gümrük birliği karşıtı, faiz karşıtı söylemi ya da bugün işbaşına gelince, hepsinden ani bir dönüşle çark etmesi falan değildir. Biz, böyle bir değişimin kaçınılmaz olduğunu, yönetim sorumluluğunu taşıma tecrübesi olan bir siyasî parti olarak zaten biliyor ve öngörüyorduk. Nitekim, Sayın Erbakan, seçim meydanlarında söylenen sözleri fazla ciddiye almamamız gerektiğini defalarca tekrarladı.

Bana süre verecek misiniz Sayın Başkan?

BAŞKAN — Efendim, siz buyurun; daha 2 dakikanız var...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 10 dakika süre verecek misiniz?

BAŞKAN — Hayır efendim. Siz buyurun... Ben ne kadar süre vereceğimi...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ona göre konuşmamı planlayacağım efendim.

BAŞKAN — Efendim, size, sürenize ilaveten 4 dakika süre vereceğim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Teşekkür ederim.

Değerli milletvekilleri, başta söyledim: Burada, aslında, Hükümet Programının tartışılması lazım. Hükümet Programı tartışılmadı; çünkü bu Hükümetin nasıl bir zemin üzerinde kurulduğu belli; sadece o zemin tartışıldı. Ama, hiç gereği yokken, aslında bu Hükümetle hiç ilgisi yokken, Sayın Baykal bizim tutumumuzla ilgili bir eleştiri getirdi. Yeri olmasa da, mademki söylendi, cevaplamak zorundayım.

Bizim tutarsız davrandığımızı söyledi. Seçim öncesi Refah Partisiyle koalisyon yapmayacağımızı taahhüt ettiğimizi, Refah Partisiyle seçimlerden sonra koalisyon müzakeresi yaptığımızı ifade etti. Benim söylediğim aynen şudur benim sözümü Sayın Baykal'ın benden daha net hatırlaması da mümkün değildir ben dedim ki: Refah Partisi seçim öncesinde bize karşı kullandığı söylemi değiştirmedikçe, biz Refah Partisiyle müzakereye oturmayız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, size 4 dakika süre verdim.

EMİN KUL (İstanbul) — 4 dakika sataştılar zaten.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Teşekkür ederim.

Bu sözümün geçerli olduğunu da seçimden sonra tekrar ettim; ama şimdi, bir hatırlayın, Sayın Erbakan ne dedi; Sayın Erbakan bırakın söylemini değiştirmeyi dedi ki: “Seçimden önce söylediğimiz hiçbir şeyi ciddiye almayın, onların hepsi siyaset icabı söylenmiştir; o zaman söylenenler siyaset icabıdır.” Şimdi, biz, bir hükümet kuracaksak, milletin menfaatini düşüneceğiz; daha önce hiçbir şey söylememiş gibi, bir uzlaşma sağlayabiliyor muyuz sağlayamıyor muyuz, birlikte yönetim kurabilir miyiz kuramayacak mıyız, buna bakacağız. Evet, burada tekrar söylüyorum; bizi, Anavatan Partisini, burada, Mecliste temsil edilen bütün partilerden ayıran bir özellik var; biz hiçbir partiyi dışlamadık; ama insaf için söyleyin, Refah Partisiyle koalisyon müzakeresi yaptığımız zaman, bir koalisyon protokolü imzalamaya en yakın olduğumuz noktada dahi, kamuoyuna şunu söyledim: Görüşleri itibariyle, bu Mecliste, Anavatan Partisine en uzak olan parti Refah Partisidir, görüşleri itibariyle en yakın olan parti Doğru Yol Partisidir. Ben bunu, Refah Partisiyle görüşürken söyledim.

MEHMET SEVİGEN (İstanbul) — Seçimlerde de söylediniz, meydanlarda da...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bunu bize bir eleştiri olarak ileri sürmek mümkün değil; çünkü Anavatan Partisi olarak bizim anlayışımız şudur: Bu Mecliste, milletin oyuyla gelen her parti, koalisyona girmeye layık partidir. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bu Meclise milletin oyuyla gelen her partinin bu koalisyon müzakerelerine aynı anlayışla katılması beklenir. Biz, aramızda bütün farklılıkların

bilincinde olmamıza rağmen, bizimle en uzak görüşleri, en aykırı görüşleri temsil ettiğini bilmemize rağmen, Refah Partisiyle bu müzakereyi yaptık; Doğru Yol Partisiyle de yaptık, Demokratik Sol Partiyle de yaptık, Cumhuriyet Halk Partisiyle de yaptık. Neden yaptık; şunun için yaptık: Bu görüşmeler, bu müzakereler bir uzlaşmayı yakalamak için yapılıdır. Refah Partisinin bizimle uzlaşmayan görüşlerini biz biliyoruz. Siz hiçbiriniz Refah Partisiyle görüşmeye yanaşmadığınız için, o müzakerede Sayın Erbakan'a ben hatırlattım; dedim ki: Bunun müsebbibi sizsiniz; siz, kendi karşınızdaki herkesi suçlayarak bugün ortak bulamaz hale geldiniz; kimse sizinle koalisyonu görüşmeye bile yanaşmıyor; onun için bana taviz vermeye mecbursunuz; yani, bu uzlaşmayı bizim istediğiniz noktada kurmaya mecbursunuz. Sayın Erbakan burada; eğer ben doğru söylemiyorsam, benden sonra o konuşacak; ama bakın, şurada 2 dakikam var, süremi yemeyin...

ALİ RIZA GÖNÜL (Aydın) — Sayın Yılmaz, o zaman, bir saattir ne anlattınız?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, bakın, söylediğim şudur: Biz her partiyle görüşürüz; ülke yararına olduğuna inandığımız, ülkeye zarar getirmeyeceğine inandığımız, riskleri konusunda gerekli emniyet supapları alınmış, güvencele-ri sağlanmış hangi uzlaşmayı hangi partiyle kurarsak, onunla koalisyon oluruz; hiç kimseye ön şartımız yok; hiç kimseyle olmazımız yok. Ama, Sayın Erbakan benden özür diledi; dedi ki: "Sizinle ilgili söylediğimiz sözler, parti adına söylenmemiştir; o, bir gazetede söylenmiştir." Seçim öncesi bizimle ilgili söylediklerini biliyorsunuz. Meydanlarda söylediklerinden rücu ettiler, kendi parti organlarının seçimden bir gün önce benimle ilgili yaptığı manşet iftiralarından dolayı da özür dilediler. Ben o gazeteyi dava ettim, tazminat aldım. Sayın Erbakan'la, bu ortamda, görüşmemden tabii bir şey olamazdı; ama sonunda söyledim; o uzlaşmanın Türkiye yararına olduğuna inanmadım; o geldiğimiz noktada, bu uzlaşmanın, Türkiye için en iyi uzlaşma olacağına inanmadım.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, 2 dakika daha verdim; son cümlelerinizi söyleyin, toparlayın lütfen.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Teşekkür ederim.

Türkiye için en iyi uzlaşma olduğuna inanmadım. O sırada Doğru Yol Partisinden bize teklif geldi, aynı şartlarla koalisyon kurma teklifi geldi. Onu müzakere ettik, tercihimizi Doğru Yol'dan yana kullandık. Bunu kapalı kapılar ardında yapmadık, bunu gizli protokollerle yapmadık, bunu milletin önünde yaptık.

Şimdi, bakın, dün televizyonda, bir programda, bir partinin sayın genel başkan yardımcısı çıktı Doğru Yol Partisinin Genel Başkan Yardımcısı dedi ki: "Bizim sözcümüz yarın çıkacak, Sayın Erbakan'a benim imzama verilmiş bir doküman olduğunu açıklayacak. Sayın Erbakan da çıkacak, bu dokümanı ibraz edecek." Ben de şimdi buradan söylüyorum; eğer böyle bir doküman varsa, Sayın Erbakan bunu sizden gizliyorsa, o zaman, bu iftiranın üzerinde başbakanlık yapamaz, o sandalyede oturamaz. O arkadaşıma da söylüyorum; bugüne kadar, benimle ilgili, olmadık, akla hayale gelmedik bütün iftiraları söylediniz; burada Hükümet Programıyla ilgili müzakereleri, sırf benimle ilgili demagogiler için, çamur atmalar için kullandınız;

bütün bunlar sizin meseleniz; ama bakın, ben, size bir şey söylüyorum, bunu Sayın Ecevit'e de söylüyorum: Sayın Ecevit'in söylediği doğrudur; 53'üncü Hükümete dışarıdan destek verirken, bize hiçbir şart koşmamışlardır, hiçbir zorluk çıkarmamışlardır; her zaman yapıcı destek vermişlerdir. Bundan dolayı, kendilerine buradan şükranlarımı sunuyorum. (DSP sıralarından alkışlar) Ama, bir hususu açıklığa kavuşturmak zorundayım: Anavatan Partisi olarak, hükümet müzakerelerinde, hiçbir partiyi, hiçbir partiye karşı şantaj unsuru olarak filan kullanmadık, tehdit olarak kullanmadık; en tutarlı çizgiyi biz izledik.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Yılmaz...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Herhalde, konuşturmayacaksınız...

BAŞKAN — Aman, istirham ederim Sayın Yılmaz “konuşturmayacaksınız” derken... (ANAP sıralarından “Bitiriyor; bırakın konuşsun” sesleri)

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Herhalde, ek süre vermeyeceksiniz diyor.

BAŞKAN — Efendim, buyurun; bir kez daha ek süre verdim size; ama lütfen, bu defa bitirin... Lütfen... (ANAP sıralarından “Genel Başkandır; konuşsun” sesleri)

Sayın Anavatanlılar, hayırdır inşallah!

Buyurun efendim; lütfen, toparlar mısınız?

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, daha söyleyecek çok sözüm var; ama maalesef, vakit yeterli değil.

Şimdi, asıl söyleyeceğim husus; hangi sebeple olursa olsun, bu gayri meşru mutabakata güvenoyu veren, rıza gösteren bütün milletvekillerinin, bu mesuliyeti paylaşacaklarını unutmayın. Halbuki, bu Parlamento'da, daha pek çok iktidar alternatifi vardır.

AHMET İYİMAYA (Amasya) — Hiç yok, hiç yok!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Refah Partisi-Doğru Yol Partisi Koalisyonunun, başından beri izah ettiğim bütün bu mahzurların giderilmesi halinde, bir alternatif olmasına bizim bir itirazımız yok. Ben, Sayın Erbakan'a da söyledim; eğer aranızda anlaşırsanız, sayısal çoğunluğunuz da yeterli, biz Anavatan olarak, memnuniyetle muhalefet görevimizi yaparız dedim. Bizim itirazımız, bu koalisyonun ahlaki bir zeminde kurulmamış olmasınadır; bizim itirazımız, bu koalisyonun gayri ahlaki olmasınadır. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli milletvekilleri, bu Parlamento, bu Yüce Makam, 54'üncü Hükümet gibi, örtülü yolsuzluk hükümetlerinin kurulacağı bir yer olamaz. 54'üncü Hükümetin alternatifi vardır; bu alternatif de hazır.

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Nedir, nedir?

CEMİL ERHAN (Ağrı) — Nedir; söyle!

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bu örtülü yolsuzluk hükümetinin bu Meclis tarafından reddedilmesinden sonra, bu reddi gerçekleştirecek olan Parlamento,

bu kez, gerçekten sağlam esaslara dayanan, hem milletin iradesini temsil eden hem de ahlakî esaslara dayanan güçlü ve temiz bir hükümeti kurdurmaya muktedirdir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, lütfen, Genel Kurulu selamlar mısınız efendim...

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Tabii...

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Sayın Başkan, süre verin; çok önemli bir konuşma yapıyor...

BAŞKAN — Lütfen... Süre verdim efendim... Lütfen... Genel Kurulu selamlayın.

İRFETTİN AKAR (Muğla) — Çok iyi! Bir saat daha konuşsun! Gayet iyi konuşuyor! Buyurun, gayet memnun oluruz!

AHMET KABİL (Rize) — Biraz daha süre verin...

BAŞKAN — Ee, insaf edin lütfen... Lütfen, insaf edin...

Sayın Yılmaz, buyurun efendim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, pazartesi günü, burada, aslında bu Hükümeti değil, bu Parlamentonun faziletini oylayacaksınız. Hepinizi vicdanınızla baş başa bırakmak istiyorum. Eğer, temeli yolsuzlukları örtmeye dayanan bir Hükümete güvenoyu vermeyi aklınıza, vicdanınıza, ahlakınıza sığdırabiliyorsanız; halk acaba ne der, bana oy veren seçmenin yüzüne nasıl bakarım diye bir endişeniz yoksa, bu Hükümete güvenoyu verin. Yok, eğer, benim böyle bir vebalde payım olmasın diyorsanız, yapacağınız bellidir.

O gün, Meclisin, sizleri seçip buraya yollayan topluma olan borcunu ödeme günüdür. O gün, Parlamentonun üzerine örtülmek istenen örtüyü, oylarınızla yırtmanın günüdür. O gün, toplumun karşısına, gerçekten alnı açık, başı dik, temiz, faziletli bir Parlamento çıkarmanın günüdür.

Allah hepinizin yardımcısı olsun.

Yüce Meclise saygılar sunuyorum. *(ANAP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, teşekkür ediyorum.

NEVFEL ŞAHİN (Çanakkale) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun efendim.

NEVFEL ŞAHİN (Çanakkale) — Sayın Başkan, eski Başbakanımız Sayın Mesut Yılmaz konuşmalarında, Umurbey Barajından bahsettiler; gerçek dışı bir beyanda bulundular. Umurbey Barajı, 1994 yatırım programına alınmış, 1995 Ocağında ihalesi yapılmış ve 1995 yılında inşaatına başlanmıştır. Zatı âlileri, 18 Martta Çanakkale'yi ziyaretlerinde, inşaatına başlanmış bir barajın temelini atmışlardır. Bu barajın temeli, uzaktan yakından Anavatan Partisiyle ilişkili değildir. Her mühendis arkadaş bilir ki, Umurbey Barajı 1994 yatırım programına alınmış, 1995 Ocağında ihalesi yapılmış ve 1995 yılında inşaatına başlanmıştır. Kendi hükümet-

leri,1995 mart ayı başında güvenoyu almış bir hükümettir. Gerçek dışı beyanat olduğunu Çanakkaleliler biliyor; ama kamuoyunun da duyması açısından...

EMİN KUL (İstanbul) — Bilmeden konuşuyorsun.

BAŞKAN — Sayın Şahin, barajımız, Çanakkale'mize hayırlı uğurlu olsun efendim.

Sayın Başbakan, efendim, zatı âlinize söz vereceğim; ancak, iki sayın üyeye söz verme durumundayım. Acaba, zatı âliniz, üyeleri de dinledikten sonra mı görüşmek istersiniz, yoksa önce mi görüşürsünüz efendim?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Birinci konuşmacıdan sonra konuşacağım.

BAŞKAN — Peki efendim.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Başkan, Sayın Mesut Yılmaz yaptığı konuşmada "Doğru Yol Partili milletvekilleri korkuyorlar, iradelerini beyan etmiyorlar" dedi. (ANAP sıralarından gürültüler) Bir dakika efendim... Bir dakika...

AHMET KABİL (Rize) — Sen DYP'li değilsin...

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun lütfen... (DYP ve ANAP sıralarından gürültüler)

Sayın Genç... Sayın Kabil... Bırakın efendim. (ANAP sıralarından gürültüler)

Efendim, müsaade buyurun da ben alayım.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Sayın Mesut Yılmaz "Doğru Yol Partili milletvekilleri korkuyorlar" dedi.

BAŞKAN — Efendim, ben, korkmadığınızı biliyorum...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Ben, Sayın Mesut Yılmaz'a, Meclis Başkanvekili olarak 4 defa telefon ettim, randevu istedim, ilimdeki sıkıntıları kendisine anlatmak için... (DYP ve ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Genç...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Bir dakika Sayın Başkan... (ANAP sıralarından gürültüler)

Cavit Kavak kanalıyla 2 defa randevu istedim, kendi ilimin sorunlarını anlatmak için... (ANAP sıralarından gürültüler) Sayın Yılmaz hangi yüzle gelip burada konuşuyor? (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Genç, oturur musunuz efendim...

KAMER GENÇ (Tunceli) — Ama, bana sataşma var efendim; ben korkmadığımı belirtmek istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, zatı âlinize nasıl sataşayım ben? (ANAP sıralarından gürültüler)

KAMER GENÇ (Tunceli) — Benim köyümde insanlar aç, çıplakken, bir başbakanın burada böyle konuşmasını... (ANAP ve DYP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Genç, oturur musunuz lütfen...

AHMET KABİL (Rize) — Sen DYP’li bile değilsin. (ANAP ve DYP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Kabil, yerinize buyurun efendim... (DYP ve ANAP sıralarından gürültüler)

Sayın milletvekilleri, kişisel söz talepleri... (DYP ve ANAP sıralarından gürültüler)

Sayın milletvekilleri...

KAMER GENÇ (Tunceli) — e hakkınız... (ANAP sıralarından gürültüler)

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, buyurun; ne var? (DYP ve ANAP sıralarından gürültüler)

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan milletvekilleri-nin kişisel konuşmalarını da dinledikten sonra konuşmalarını yapacaklar.

BAŞKAN — Evet... (DYP ve ANAP sıralarından gürültüler)

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Siz demin öyle bir soru sordunuz Sayın Başbakana, onu sizden rica etmek için buradan konuşmak ihtiyacını duydum.

BAŞKAN — Nereden konuşmak? Söz mü istiyorsunuz efendim? (DYP ve ANAP sıralarından gürültüler)

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Şu anda...

BAŞKAN — Sayın Genç... Sayın İdare Amirleri... Sayın Kabil...

Efendim, oturur musunuz lütfen... Bir sayın üyenin talebi var, alamıyorum.

Buyurun efendim.

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Sayın Başkan, biraz önce, grup adına konuşmaların bittiğini ve iki üyenin konuşacağını belirttiniz ve Sayın Başbakana da, o üyeler konuştuğundan sonra mı, daha önce mi konuşacağını sordunuz.

Zannediyorum, Sayın Başbakanın, hem nezaketi hem Genel Kurula ve bir milletvekilinin şahsına olan saygısı, onları da dinledikten sonra konuşmasını gerektirir. Ben bu hususu, hem zatı âlinize hem de Sayın Başbakana arz ediyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Efendim, onun takdiri Sayın Başbakana ait ve takdirlerini de izhar buyurdular; istirahat ederim efendim, yeni bir usul ihdas etmeyelim.

Efendim, kişisel söz talebinde bulunanları birleşimin başında okumuştum. 1’inci sırada Sayın Abdulkadir Öncel; ancak, Sayın Öncel’in bir talebi var: Daha önce 27’nci sırada söz talebinde bulunan Sayın Muhsin Yazıcıoğlu’na söz sırasını verdiğini ifade ediyorlar. Bu suretle, 1’inci sırada, Sayın Abdulkadir Öncel Beyefendinin yerine Muhsin Yazıcıoğlu Beyefendiye söz vereceğim; arkasından Sayın Başbakan görüşlerini ifade buyuracaklar ve daha sonra da Sayın Nejat Arseven Beyefendiye söz vereceğim.

Sayın Yazıcıoğlu, buyurun efendim.

Sayın Yazıcıoğlu, efendim, bilginizi yenileme açısından süreyi ifade ediyorum; 15 dakikadır süreniz.

Buyurun.

MUHSİN YAZICIOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bilindiği üzere, ülkemiz, artık, kronikleşmiş sinyalleri veren hükümet kriziyle karşı karşıyadır. Söz konusu kriz, ülkemizin sadece bugününü etkilemekle kalmamakta, büyük ümitler beslediğimiz 2000’li yıllara hazırlıklarımızı da olumsuz şekilde etkilemektedir.

Türkiye, içte ve dışta çok büyük problemlerle karşı karşıyadır. Dışarıda Türkiye aleyhine oluşturulmuş olan ittifaklar, ülkemizi bir ateş çemberi içerisine almaktadır. İçeride vatandaşlarımızın karşı karşıya bulunduğu ekonomik sorunlar, gelir dağılımındaki bozukluklar ve süratle çürüyen değerler, siyasetteki yozlaşmalar, ülkemizin insanını her geçen gün daha çok sıkıntıya sokmaktadır. Milletimizin ufkunu karartan, ekonomisini istikrardan uzaklaştıran, tarihi ve coğrafi avantajlarını zayıflatan bu siyasi istikrarsızlıkların son bulması için, sorumluluk hisseden herkese büyük görevler düşmektedir. Büyük Birlik Partisi, bu sorumluluk ve görev şuurunun bilinci içerisinde olan bir partidir.

Biz, Büyük Birlik Partisi olarak, Programını tartıştığımız bu Hükümetin, ne resmî ne de gayri resmî ortağı değiliz. Meclis aritmetiğinin Partimizi kilit duruma getirmesi, kendilerini kabulcü ya da retçi diye tanımlayan taraflar ve onların medyadaki destekçilerinin farklı yorumlarına yol açmış; fakat, Partimiz, hiçbir pazarlığın içerisinde olmamıştır.

Bugünkü noktaya getiren biz değiliz. Refah Partisi de, Doğru Yol Partisi de bu ülkenin gerçekleridir. Bizim, Büyük Birlik Partisi olarak, bu iki partiyle, ortak noktalarımız olduğu kadar, ayrı noktalarımız da vardır. Türkiye Cumhuriyetinin Anayasasına göre kurulmuş olan Cumhuriyet Halk Partisinden Refah Partisine kadar bütün siyasî partiler, demokrasimizin vazgeçilmez unsurları olarak değerlendirdiğimiz, ülkenin hakikatleridir.

Biz, ne retçilerin ne de kabulcülerin oluşturmuş olduğu atmosferin içerisinde bulunmak istemedik. Ne yazık ki, ülkeyi bu hale getirdiler. Kim getirdiyse, asıl sorumluluk onların üzerindedir. Birkaç gündür, âdeta, bir vicdan girdabı içerisine bizi sevk etmiş olan bugünkü ortam; maalesef, sorumluluk duygusu içerisinde olan, ülke menfaatlerini düşünen, parti çıkarlarının, kişisel çıkarlarının üzerinde memleketini düşünen bir insanın karşı karşıya olduğu bugünkü girdaptan çok daha kolay çıkmak isterdim. Ben, bugüne kadar, insanlarımızın, bu kilit noktaya gelmiş olan partinin nasıl tavır göstererek sonucu ne şekilde etkileyeceğini düşünerek bize bakmış olmasına ve bu kararı geciktirirken, acaba insanlarımızı üzüyor muyum, diye büyük endişelerime rağmen, ne yazık ki, bizim hassasiyetimiz, pazarlıklılık olarak değerlendirilmiştir. Buradan, medyamıza da üzüntülerimi ifade etmek istiyorum.

Türkiye’nin süratle sivil toplum olmaya ihtiyacı var, sivil toplum öncülerinin kendi inisiyatifleri doğrultusunda siyaseti yönlendirme hakları var; ama bu hakkı

hiçbir zaman kullanmadılar. Kapılar arkasında iki kişinin, üç kişinin meydana getirmiş olduğu oldubittilere, önce partiler, sonra millet, razı olmak mecburiyetinde kaldı.

Ortak değerlerimiz olmasına rağmen, birçok ortak yönümüz olmasına rağmen, Refah Partisinin iktidar olma noktasındaki aşırı hevesliliğinin, belki de iktidar olma noktasındaki açık olmayan, şeffaf olmayan şu anki koalisyon görüşmelerinin meydana getirdiği ortam, hepimizi sıkıntıya sokmuştur; ama bugünkü noktaya ben getirmediğim. Her şey şeffaf olmalıydı, millet huzurunda olmalıydı. Mecbur muyduk, biz bugün, yolsuzlukları örtmek üzere kurulan bir koalisyonu tartışmak, belki de onu desteklemeye mecbur kalmak... (*BBP ve ANAP sıralarından alkışlar*) Ama, bu havayı bu noktaya gelmiş olmasına rağmen bu noktaya biz getirmediğimiz.

Ben, Anavatan Partisiyle beraber seçimlere girmiş birisi olarak, istiyorum ki, Anavatan Partisinin daha etkin olmuş olduğu bir koalisyon kurulsun. Başından itibaren, bu noktada, üzerimize düşeni yaptığımıza inanıyorum. Anavatan Partisi ile Refah Partisi arasında bir koalisyon kurulmuş olsaydı, ne Refah Partililer bugün rahatsız olacak ne Anavatan Partililer rahatsız olacak ne de biz, bugünkü vicdan muhasebesiyle bu kadar karşı karşıya kalmayacaktık.

Efendim, bu en güzelidir diye demiyorum; demokrasinin akışı istikametinde, demokratik geleneklere uygun olarak, sandıktan çıkana razı olma anlayışı yerine getirilseydi, hiçbirimiz rahatsız olmayacaktık.

Evet, belki, Cumhuriyet Halk Partililerin arzusuna uygun söylemiyorum; ama unutmayınız ki, siz de, demokrasinin akışına, sandıktan çıkana razı olsaydınız, bugünkü çelişkiyle karşı karşıya kalmazdık. Eğer demokrasi diyorsak, o zaman, sandıktan çıkana razı olacaktık.

Burada, Sayın Çiller'in, dünya ahret hiçbir görüşüne iştirak etmiyorum. Her şeyden evvel, adalet anlayışına inanmıyorum. Seçimler boyunca, sadece, rakibi olan Anavatan Partisini vurmak için, sadece, Anavatan Partisine karşı avantaj sağlamak için, zamanında, bağımsız mahkemelerde beraat etmiş olan Ökkeş Şendiller arkadaşımıza, hiçbir insaf ölçüsü ortaya koymadan, maalesef, bir hanımefendinin zarafetine asla uydurmadığımız bir şekilde, yakıştıramadığımız bir şekilde saldırıda bulunmuştur; beraat etmiş olan arkadaşımızı, katliamcı olarak takdim etmiştir. Halbuki, bütün partilerde ülkücüler vardı; bütün partilerin içerisinde şu anda ülküdaşlarımız var. Evet, sizin "katliamcı" diye ancak totaliter rejimlerde görülen bir anlayışla beraat ettiği halde suçladığınız arkadaşımızın arkadaşları kendi partinizde de vardı; ama ne yazık ki, araştırma yapmadan, diyor ki "ben, araştırma yapamamışım gerekli şekilde..." Nasıl, bir devleti idare eden Başbakan, araştırma yapma lüzumunu duymadan, önüne getirilmiş olan bir bilgiyi, hiç adalet ölçüsü duymadan, gelir, kürsülerde, siyasî avantaj kazanabilmek için kullanabilir? Evet, o davranışınızla, belki, şu Meclisin babayiğit seslerinden birisini Meclis dışı bırakmış olabilirsiniz; hiç önemli değil; arkadaşımız, aynı gururla, aynı haysiyetle, mücadelesine dışarıda da devam edebilir; ama ne yazık ki, adaletsizliği hiçbir şey affedemez.

Değerli arkadaşlarım, işte bugün, maalesef ki üzülmek zorundayım, bugün, benim burada bir davranışımı... Sadece, programı dedik, protokolü

dedik, öbür tarafta kabinesi dedik; ama ne yazık ki, şu Meclise geldiğimiz zaman, Programın tartışılmadığını görüyoruz. Bu Mecliste, ileriye dönük, hangisinin ne yapacağı hususunun tartışılmadığını görüyoruz. Evet, halen bir laik-antilaik cep-heleşme gibi ve sair gibi bir konuya doğru sürüklenen ve hele hele, demokrasi dışı birtakım güçlerin, filanlar geldiği zaman ülkeyi sıkıntıya sokacağı... Refah Partisi geldiği zaman Refah Partisi ülkeyi sıkıntıya sokacaksa, ona karşı mücadeleye hazırım; zaten, mücadele ediyorum. Refah Partisi ile ayrı olan yanlarımız dolayısıyla ayrı bir siyasî partiyiz ve bu noktadaki mücadelemi sonuna kadar sürdüreceğim; ama Anayasaya göre kurulmuş bir partinin iktidar olması halinde birtakım güçlerin Türkiye'yi sıkıntıya sokacağı teziyle, maalesef, bugün, bizi, demokrasi mi, yoksa, demokrasi dışında totaliter baskılar mı gibi bir tercihle karşı karşıya bıraktınız. Bugün, bizi, acaba, millet iradesi mi, yoksa, bir kısım medyanın iradesi mi diye bir tercihe zorladınız. İşte bu noktada, ben, milletin iradesinden yana tavrımı koymak istiyorum. *(RP sıralarından alkışlar)* Öbür tarafta bir şeyi söylüyorum: Sizin iktidar olmanızı engellemek suretiyle “efendim, Müslümanların iktidarını önlediniz” sözünü size söyletmeyeceğim; ama bugün ortaya çıkmış olan Koalisyonu, vicdan rahatlığıyla... *(CHP sıralarından “Biz Müslüman değil miyiz” sesleri)*

Evet, bu kürsüye gelmiş, bu memlekette başbakanlık yapmış herkes Müslüman'dır. Medyanın ortaya koymuş olduğu ifadeyi söylüyorum, istismarlara yol açmak istemediğimi ifade ediyorum.

İşte, bugün ortaya çıkmış olan Koalisyonu, şeffaflığı yeterince sağlamadığı ve bu noktada, yeterince tartışma zemini oluşturmadığı için Sayın Erbakan'ın, siyaset tarihimize geçmiş olan deyiimiyle söylemek istiyorum kerhen de olsa engellemeyeceğim. *(RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Yalnız, burada, şunu da ifade etmeden geçemeyeceğim...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MUHSİN YAZICIOĞLU (Devamla) — Hemen toparlıyorum efendim.

Koalisyon partileri, kendilerine, kerhen vermiş olduğunuz bu avantajı, limitsiz bir avantaj veya destek olarak görmemelidir. Biz, asla, sizin Çekiç Güç ile ilgili tavrınızla alakalı değiliz. Biz, İsrail ile yapmış olunan anlaşmanın takipçisi olacağız. *(RP sıralarından “Biz de olacağız sesleri”)* Evet...

Biz, büyük hassasiyetleri olduğuna inandığım Refah Partisi tabanı ve birçok milletvekilinin hassasiyetine rağmen, Koalisyon Programında muğlak ifade edilmiş olması dolayısıyla, yolsuzluklar konusunda açıklık, kararlılık istemekteyiz. Eğer, Sayın Erbakan, iddia edildiği gibi alınmak, gücenmek yok yolsuzlukların üzerine sünger çekmek maksadı taşıyan bir koalisyon oluştuysa, burada, bizim de bir katkımız söz konusuysa, dünyada ve ahrette, elbette, bunun bir hesabı vardır; bu hesap, sizin omuzlarınızdadır.

Bu sebeple, açıklıkla bir şey ifade ederek sözlerimi tamamlamak istiyorum. Başında, koalisyon ortaklığıyla alakalı gelmiş olan birtakım teklifler dolayısıyla...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Lütfen toparlar mısınız?

MUHSİN YAZICIOĞLU (Devamla) — Çok özür dileyerek, iki taraftan da rica ederek, birkaç dakika istirahat etmek istiyorum.

BAŞKAN — Lütfen...

Buyurun.

MUHSİN YAZICIOĞLU (Devamla) — Koalisyon ortaklığı teklifi Sayın Erbakan'dan gelmiştir. Daha sonra, iki partili bir koalisyon yapılmış; ama içerisine, biz, yandan dahil edilmek istenilmişizdir. Bunu, siyaset anlayışımıza uygun olmadığı için reddettik. Daha sonra, medyamızda çıkan koalisyon pazarlıklarını ki bunlar, gayet meşru olan şeylerdir nasıl iki parti birbiriyle oturup, masasına koyuyor, tartışıyor, gerekirse biz de tartışırdık. Biz, iki bakanlık, üç bakanlık, beş bakanlıkla ilgili bir tartışma içerisinde asla olmadık. “Programını, protokolünü başından tartıştığımız takdirde ancak içerisinde oluruz, yoksa olmayız” dedik ve olmadık. Şu andan itibaren de, bu anlamda, Hükümetle hiçbir menfaat ilişkisi içerisinde, partisel anlamda da menfaat ilişkisi içerisinde olmadık. Öbür tarafta da, eline çantayı almış, herkesi satılık zanneden, her iki taraflı... (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hayır, bunu alkışlamaya hakkınız yok. Şu, iki taraflı gelip giden, son zamanlardaki milletvekili transferleri ki bu milletvekillerinin de kendilerinden af dileyerek ifade ediyorum hepimizin midesini bulandırmıştır. Bunların içerisinde yokuz. Bu memlekette, onuruyla ayakta kalacak siyasetçiler de olmalıdır. Biz, burada, sadece...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Yazıcıoğlu, toparlar mısınız efendim.

MUHSİN YAZICIOĞLU (Devamla) — ...şu anda meydana gelmiş olan koalisyonun, olmaması halinde, karşısında meydana gelecek alternatifin muğlaklığı dolayısıyla esnafın, işçinin, insanlarımızın bir an evvel hükümet olma, hükümete kavuşma ihtiyaçlarına karşı alternatifi sağlıklı getiremedikleri için şu güne kadar, sadece memleket düşüncesiyle, millet menfaati düşüncesiyle bu hareketi yapıyorum; ne ret cephesine ne kabul cephesine yakınlık ifade ederek bunu koymuyorum.

Hepinize saygılar, sevgiler sunuyorum. (BBP, RP ve DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Yazıcıoğlu, teşekkür ediyorum.

Sayın Başbakan, buyurun efendim.

Hükümet adına, Sayın Başbakan; buyurun. (RP sıralarından ayakta alkışlar, DYP sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Meclisin saygıdeğer üyeleri; hepinizi hürmetle, muhabbetle selamlıyorum. Aynı zamanda şu anda bizi bütün vatan sathında televizyonlarından takip eden vatanımızın aziz evlatlarına da sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.

Bilindiği gibi, 6 Haziran günü bundan önceki Hükümet Türkiye Büyük Millet Meclisinden güvenoyu alamamış olduğu için görevi iade etmiştir; Sayın Cumhurbaşkanı 7 Haziran günü yeni Hükümet kurulması görevini Türkiye Büyük Millet Meclisinde en çok üyeye sahip olduğu için Refah Partisine tevdi etmiştir. 7 Haziran

gününden sonra yeni Hükümetin kurulması için takriben üç haftalık bir çalışma yapıldı; 28 Haziran günü Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi koalisyonunun 54'üncü Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti kuruldu. Bu Hükümet kurulur kurulmaz, vatana millete hizmet için kollarını sıvadı, 3 Temmuz günü Yüce Meclise Programını sundu ve Anayasa mucibince, bugün, 6 Temmuz günü, Hükümet Programının Türkiye Büyük Millet Meclisinde müzakeresini yapıyoruz. Bu müzakere mucibince, Hükümetimizin görüşlerini Yüce Meclise arz etmek üzere, şu anda, huzurlarınızda bulunuyorum ve sözlerime başlarken, yeni Hükümetimizin milletimize hayırlı olmasını, bu Programın, milletimize en faydalı, en hayırlı hizmetlerin yapılmasına vesile olmasını diliyorum. Yine, sözlerime başlarken, bugün, Yüce Meclisin bu salonunda, yeni Hükümetin Programı üzerinde fikirlerini arz etmiş olan bütün partilerimizin kıymetli sözcülerine, başkanlarına teşekkürü bir vazife sayıyorum; kendilerinin konuşmaları esnasında, bizim yararlanacağımız pek çok faydalı fikirler ve tavsiyeler ortaya koymuşlardır. Bu fikir ve tavsiyelerinden dolayı da kendilerine teşekkürlerimi sunuyorum ve hemen ifade ediyorum ki, Türkiye Cumhuriyetinin 54'üncü Hükümeti olarak, bu Yüce Mecliste yapılmış olan konuşmalardaki tavsiyelerden, tekliflerden yararlanmak, her zaman bizim şiarımız olacaktır; bugünkü teklif ve tavsiyelerden de aynı şekilde yararlanmayı şiar edineceğiz.

Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; şimdi, müsaade buyursanız, Hükümet Programı üzerinde asıl yapılması icap eden müzakereye geçmeden önce, bundan önce konuşmuş olan kıymetli parti sözcüleri ve genel başkanlarının yaptıkları konuşmalar üzerinde, kısaca, birkaç cümleyle durmak istiyorum; sonra, asıl mevzua geçmek istiyorum.

Önce, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Deniz Baykal Beyefendi, burada, konuşmaları esnasında, Türkiye'nin durumu hakkında, son derece faydalı, yararlı ve isabetli bir tahlil yaptılar; kendilerine teşekkür ederim; ülkemizin meselelerini açık bir şekilde ortaya koyarak konuşmalarına başladılar. Ancak, ne var ki, hemen bunun arkasından, Türkiye'nin bu meselelerini nasıl çözeceğiz, sosyal demokrat bir parti olarak bunların çözümleri hakkında bu Programda getirilmiş olan çözümlere alternatif çözümlerini merakla bekleyip dinlemek isterken, ne yazık ki, birden bire, bugün asıl konuşulması icap eden Hükümet Programı değil rejimdir şeklinde, ana mevzudan saparak, konuşmayı, Yüce Meclisin denetleme görevinin üzerine getirdiler. Halbuki, Yüce Meclisin denetleme görevleri apayrı bir konudur, hükümet programı apayrı bir konudur. Biz, kendilerinden, Hükümet Programı üzerindeki görüşlerini takdim etmelerini rica ediyorduk; dolayısıyla, konunun dışına çıkmış olmaları sebebiyle, ne yazık ki, konuşmalarının büyük bir kısmından yararlanma imkânını bulamadık. *(RP sıralarından alkışlar)*

Söyledikleri sözler üzerinde durmak istediğim konu sadece şudur: Dediler ki: "Bugüne kadar sosyal demokrat zihniyete sahip insanlar iktidarlara gelmiştir ve bu iktidarlar da muvaffak olamamıştır. Bu iktidarların muvaffak olamamasının sebebi sosyal demokrasi politikalarında değil, bu politikaları temsilen iş başına gelen kimselerin kendi kusurundan ileri gelmiştir." Hakikaten, bunların muvaffak olamadıkları kendilerinin de ifade ettikleri gibi milletçe de bilinen bir gerçektir; ama bu söylendikten sonra kendilerinden beklerdik ki, peki, Türkiye'nin meselelerini

çözecek olan bu sosyal politikalar neymiş; şunları ortaya koysunlar, bunlardan yararlanalım. Ne yazık ki, bu söylendi; ama Türkiye'nin meselelerine çare olacak olan sosyal politikalar hakkında herhangi bir açıklamaya şahit olamadık. Yine, kendileri itiraf ediyorlar "Türkiye'nin bu noktaya gelmesinin sebebi biziz; çünkü biz, bir çıkış yolu gösteremedik" diyorlar.

NIHAT MATKAP (Hatay) — Hayır, öyle demedi...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu da doğru bir tespittir; zaten, bugüne kadar hep böyle olmuştur; sosyal demokratlar, hakikaten, Türkiye'ye ne bir çıkış yolu gösterebilmişlerdir ne de Türkiye'nin meselelerini çözecek bir politikayı orta yere koyup, onu düzgün bir şekilde uygulayabilmişlerdir. Kendilerinin bu itiraflarını çok kıymetli bir özeleştirici olarak sayıyorum ve inşallah bu özeleştirmeden yararlanırlar; bunu temenni ediyorum, ümit ediyorum. (RP sıralarından alkışlar) Her halükârda, yaptıkları konuşmadan bununla beraber bizim yararlanacağımız pek çok nokta olduğu için, bir kere daha kendilerine huzurlarınızda teşekkürlerimi sunuyorum.

Sayın Demokratik Sol Parti Genel Başkanı Ecevit Beyefendi, geldiler, burada evet, filvaki Hükümet Programı üzerinde de birtakım mütalaalar ileri sürdüler ama yine itiraf edeyim ki, ne yazık ki, konuşmalarının büyük bir kısmını denetleme konularına ayırdılar ve bazı yerlerde, ben, kendilerinin seviyesine doğrusu mütenasip görmediğim kelimeler de kullandılar "utanma" vesaire gibi. Bana sorarsanız, suçlu sabit olmamış bir insanı suçlu kabul etmek asıl utanılacak bir vasıftır. (RP ve DYP sıralarından alkışlar)

Medenî ülkelerde, medeniyet ve insan seviyesi onu gerektirir ki, bütün insanların haysiyet ve şereflerine saygı gösterilsin. Bunu yapmamak bir noksanlıktır, bir eksikliktir ve asıl ayıp olan budur.

Konuşmaları esnasında, çok garipsediğim bazı atmosfer içerisinde kendilerini buldum "Refah Partisi yüzde 21 küsur oy almıştır; ama bunun karşısında yüzde 79'luk başka bir kütle vardır..." Tabii, her partinin karşısında böyle bir kütle var. Demokratik Sol Parti de, 24 Aralıkta yüzde 14 oy aldı, 2 Haziran'da yüzde 6 oy aldı, onun da karşısında yüzde 94'lük başka bir kütle var; ne ifade eder! (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Çok garipsediğim bir şey: Konuşmaları esnasında sık sık "büyük çoğunluk şöyle söylüyor", "büyük çoğunluk böyle söylüyor" gibi ifadeler kullandılar. Kim bu büyük çoğunluk ve siz bu büyük çoğunluğun temsilciliğini hangi sıfatla üzerinize alıyorsunuz? (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Şu, 2 Haziranda aldığınız yüzde 6 oyla mı büyük çoğunluğun temsilcisisin? (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bir hayal âleminin içindesiniz, etrafınızdaki üç beş kişiyi büyük çoğunluk zannediyorsunuz. Türkiye'de 65 milyon insan var ve bir büyük çoğunluk var. İşte, o büyük çoğunluğun en büyük partisi Refah Partisi. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Yine, konuşmaları esnasında yadırgadığım bazı sözler oldu: Kendileri, Anavatan Partisi adına kararlar verdiler, Doğru Yol Partisine yol gösterdiler, Refah Partisi

hakkında konuştular. Bu yetkileri nereden alıyorlar, şaşırdım; kendi kendime düşündüm, olsa olsa dedim, Sayın Yılmaz Beyin ikide bir bir benzin istasyonuna uğrarmış gibi, kendisinden fikir sorma alışkanlığı karşısında kendilerini, bütün partilere fetva veren bir fetva makamı zannediyorlar. (RP ve DYP sıralarından alkışlar) Halbuki, burada her partinin kendi fikri var ve önemli olan başka partilere fetva vermek değil, başka partilerin doğru fikirlerinden yararlanmaktır; bunu hepimiz yapmaya gayret etmeliyiz.

Sayın Ecevit'in konuşması esnasında dikkatimi çeken bir diğer husus da hâlâ anlayamadım şudur: Kendileri, bu hükümet kurulmasın diye "başka alternatif vardır" diyorlar. Neymiş bu alternatif acaba diye merakla dinliyoruz; hemen arkasından "efendim biz, Cumhuriyet Halk Partisiyle bir araya gelemeyiz" diyor, hatta Deniz Baykal Beyefendi, 123 rakamını söyler söylemez yüzleri geriliyor, iki partinin aritmetik toplamına bile tahammül edemiyorlar ve "biz, bunlarla bir araya gelemeyiz" diyor. Peki, bu hükümet nasıl çıkacak Allah aşkına? DYP ile ANAP bir araya gelemez, DSP ile CHP bir araya gelemez ve hem de alternatif varmış. Bu alternatifi hâlâ ne millet anlamıştır, ne de biz anlayabildik.

Bir başka önemli konu da "Türkiye'nin meselelerini çözmek için, ülkenin meselelerini çözmek için güçlü bir hükümete ihtiyaç yoktur" dediler; şaşırdım tabii. Halkımız da bunu dinliyor. Türkiye bu hale gelecek ve Türkiye, bu halden, güçlü olmayan bir hükümetle kurtulacak(!) Herhalde, hiçbir zaman, güçlü bir hükümet olmaya niyetleri yok veya olma ümitleri yok; bu işi, güçsüz hükümetler de çözer fikrini, olsa olsa, böyle bir düşünceden ileriye sürüyor olsalar gerek. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Şimdi, tabii, kendileri, Hükümet Programında birtakım noktalara dokundular; dokunma şekillerindeki genel üslupları şu oldu: Yani, bunlar, her ne kadar, Hükümet Programında yer almışsa da, şu açıklamalar olmalıydı. Evet, işaret ettikleri noktalar, Hükümet Programında yer almıştır; ancak, hükümet programları, prensipleri vaz eder malum olduğu gibi, detay tatbikatları, ayrı, ayrı, ayrı belirtmez ve önemli olan da, bunların hükümet programında belirtilmesi değil; asıl, hükümet ne yapacak; mühim olan odur; onu da, inşallah, bekleyeceksiniz ve memnuniyetle göreceksiniz. (RP sıralarından alkışlar)

Kendilerinin teşekkürüne ben de teşekkür ediyorum; "İlk metinde, ekonomik konsey yoktu; herhalde, bizimle görüşmesinin etkisiyle sonradan ilave ettiler" dediler; evet, sizinle görüşmemin etkisi oldu; teşekkür ediyorum. İlk hükümet programında, biz, bunu zaten, zımnen var sayıyorduk; ama Sayın Ecevit önemle üzerinde duruyorlar ve bu faydalı bir şeydir; bunu, açıkça, sarahaten belirtelim dedik; inşallah, hoşunuza gitmiştir. (RP sıralarından alkışlar)

HASAN HÜSAMETTİN ÖZKAN (İstanbul) — Benzin istasyonuna uğradılar!

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ve ANAP'a, kıymetli kardeşimiz Mesut Beyefendiye geliyorum.

Şimdi, ben, Mesut Beyefendiden, bizim daha önce yapmaya çalıştığımız gibi ne derece muvaffak olabildik; bunun takdiri, tabii, aziz milletimize ve Yüce Meclise

aittir yapıcı bir ana muhalefet örneği ortaya koyacaklarını bekliyordum. Halbuki, baştan sona kadar bütün konuşmaları yolsuzluk, yolsuzluk, yolsuzluk. Bir saat sadece bunun üzerinde durdular. Ben kendi kendime düşündüm; Sayın Mesut Beyin, bu bir saatlik “yolsuzluk, yolsuzluk” konuşmasını, şu anda kahvede oturan binlerce işsiz gencimiz dinlerken ne düşünüyor acaba dedim; hasta anasını doktora götüremeyen on binler, bu yolsuzluk laflarının tekrar tekrar söylenmesinden nasıl etkileniyor diye düşündüm. Milyonlarca...

ERKAN MUMCU (Isparta) — Çalınan paralar onların paraları.

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Çok doğru söylediniz; bunlar onların parasıdır ve “beytülmale dokunan eller kesilmelidir” dediniz.

Önce, hemen şunu ifade edeyim ki, bak görüyorsunuz, biz, sol partilerin muhalefette kalmasını saygıyla karşıladık; çünkü onların üretecekleri alternatif görüşler inşallah bizim daha iyi hareketimize vesile olacaktır. Demokrasilerde muhalefet de en az iktidar kadar şerefli bir hizmettir. Sol partiler biz muhalefet yapalım dediler; kendilerine teşekkür ediyorum, saygıyla anıyorum; ama biz, onların sağındaki dört tane partinin bir araya gelerek bu Hükümetin kurulmasını istedik. Burada, biraz evvel Büyük Birlik Partisi Genel Başkanına huzurlarınızda teşekkür ediyorum hal-kımızın, ülkemizin durumunu düşünerek, açıkladıkları mülâhazalarla, bu yeni Hükümetin kurulmasına mani olmayacaklarını... Zaten baştan beri yapıcı bir şekilde hareket ettiklerini görüyorduk. Biz kendilerini bu topluluğumuzun her bakımdan, kerhen de olsa, bir destekçisi olarak görüyoruz. Eksiklik Anavatandadır; ama biz Anavatanın da bir müddet sonra bu topluluğa katılacağını bekliyoruz. Onun için, biz kardeşiz; şimdi söyleyeceğim şeyleri lütfen kardeşane bir şekilde dinlemenizi rica ediyorum.

Ben bunları, demin sizinki gibi, hakikaten böyle biraz sinirli ve asabî bir üslupla söylemeyeceğim. Siz neden bugünlerde sinirli ve asabi bir üslubun içine düştünüz?(RP ve DYP sıralarından alkışlar) Onun değerlendirmesini aziz milletimize bırakıyorum. Görüyorsunuz ki kardeşane bir şekilde konuşuyorum.

Şimdi, Sayın Mesut Bey, Türkiye Büyük Millet Meclisinin KİT Komisyonunda yapılmış olan resmî tespite göre, bundan önceki, sizin değil, sizden önceki ve bir kısmında da sizin bulunduğunuz ANAP yönetiminde, 9 devlet bankası batmıştır. Bu bankalarda 2,5 milyar dolar ve 200 trilyon lira devletin parası batmıştır. İşte o saçı bitmedik yetimin parasıdır ve bunlar, ne yazık ki, sizin yönetiminiz döneminde batmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi KİT Komisyonunun raporundan söylüyorum: 266 adet hayali ihracat yapılmıştır, 1993 yılı rakamlarıyla bu 80 trilyon lira yapı-yordu, şimdi katrilyonu bulurdu.

Yine, sadece Toprak Mahsulleri Ofisinde, KİT Komisyonunda yapılan tespite göre, 13 trilyonluk yolsuzluk yapılmıştır ve KİT Komisyonunda bunlar tespit edilmiştir. Bunlar, ANAP yönetimi döneminde olmuştur.

Şimdi, hiç uzatmadan çünkü vaktimiz çok kıymetli son üç aylık tatbikatınızda siz ne yaptınız konusuna geliyorum. Bakın, sizin ne yaptığınızı, çok kısaca birkaç kelimeyle belirtmek istiyorum.

Siz, şimdi tuttunuz Çevre Fonundan Sayın Taşar buradadırlar, herhalde hatırlayacaklardır belediyelere yardım yaptınız. Ne yardımı yaptınız? Bakın liste elimde, grafiğini de çıkarttım; belki aceleyle ne yaptığınızı görmemişsinizdir; ama şimdi size gösteriyorum, bir nüshasını da takdim edeceğim. *(RP sıralarından alkışlar)*

Ne yazık ki bu, siz görevi iade ettikten sonra yapıyor. Görevi iade ettikten sonra siz, bu hesaptan, tam 2 trilyon lirayı ANAP'lı belediyelere gönderdiniz.

NEVZAT KÖSE (Aksaray) — İşte adalet bu, adalet...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Çevre Fonundan, bu hesaptan siz, ANAP'lı belediyelere 2 trilyon lira gönderirken, Refah Partili belediyelere sadece 22 milyar gönderdiniz. Refah Partili belediyelerin nüfusunu hesaplırsanız, 65 milyonluk Türkiye'nin 45 milyon insanının yaşadığı illerin belediyeleri Refah Partisindedir; yalnız İstanbul'da 13 milyon insan var. Siz, nasıl ANAP belediyelerine 2 trilyon gönderirsiniz de, Refah Partili belediyelere sadece 22 milyar gönderirsiniz? “Adil düzen nedir, bir türlü anlayamıyorum” diyorsunuz; bak, adil düzen demek, herkese eşit muamele etmek demektir. *(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* İşte, adil düzen bu.

Şimdi, diyorsunuz ki; “Saçı bitmedik yetimin parasına, beytülmalin parasına uzanan eli kesmek lazım.” Bak, siz, bundan bir ay önce Rize Belediyesine 100 milyar lira gönderdiniz. Bundan biz memnunuz, Rize bizim ilimiz, keşke, trilyonlar gönderin; ama başkasına göndermeden oraya gönderirseniz, işte, bu, o zaman adaletsizlik olur. 24 Haziranda yani Hükümet düştükten sonra, bir 100 milyar daha gönderdiniz ve 28 Haziranda da bir 100 milyar daha gönderdiniz; bu iki tane son parayı haksız gönderdiğiniz için, beytülmale uzanan eli kestik ve bu paraları durdurduk. *(RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Bir de, tabii, Maliye Bakanlığındaki fonu gönderdiniz. Maliye Bakanlığı fonundan 7 trilyon 132 milyar Türk Lirası gönderdiniz. Bu gönderdiğiniz paranın, 5 trilyon 113 milyarı ANAP belediyelerine gönderilmiştir. Burada, Maliye Bakanlığının kendi listesi, Muhterem Maliye Bakanınız da yanınızda oturuyorlar. Bütün yardımın yüzde 71'ni gönderdiniz ve bunu da, siz, son gece büyük kısmını gönderdiniz aynı zamanda. 6 Haziran günü, istifadan sonra dahi, 93 milyar lira gönderdiniz; bu haksızlıklara rağmen, hâlâ haksızlığa devam ettiniz.

Şimdi, keşke vaktimiz müsait olsa... Burada, biz, Hükümet Programını müzakere edeceğiz, haksızlıkları değil. Uygun görürseniz haksızlıklar için ayrı bir oturum yapalım; bakalım, ANAP döneminde ne haksızlık yapılmış, DYP döneminde ne haksızlık yapılmış, yukarıdan aşağıya ortaya koyalım; onun yeri ayrı; ama şimdi, biz, Hükümet Programını görüşeceğiz, bundan dolayıdır ki, bunlara ayıracak vaktimiz yok.

Demim, bir şeyi çok garipsedim, bizim zamanımızda şu kadar kararname çıktı dediniz. Ben, onları tespit ettirdim, bir de baktım ki, bunların yüzde 90'ı seyahat

kararnamesiymiş! (RP ve DYP sıralarından alkışlar) Bir de, biz ne yaptık diyorsunuz; seyahat etmişsiniz, hayırlı olsun. (Gülüşmeler) Bu iş, pırasa tartarmış gibi, kiloyla tartılmaz Mesut Bey! Ben, şu kadar adet kararname çıkardım, Meclise bu kadar adet kanun sevk ettim... Bunlar, bir şey ifade etmez. Sonuç ne; işte millet... Gel, kahvede oturana soralım. Sorduk; 2 Haziranda da millet, ne olduğunu söyledi. Bu sebepten dolayı, böyle, bunları, pırasa tartarmış gibi, kilolarla ölçmeye kalkışmayalım lütfen; çünkü milletimiz, hakikaten, asıl, gerçek hizmetleri bekliyor. Biz, burada, bu hizmetleri, daha iyi nasıl yapabileceğimizi konuşursak, zannediyorum, çok daha hayırlı iş yaparız.

2 Haziranda seçim vardı; Rize'ye gittik siz de gittiniz, biz de gittik Rize'de, belediye hududu içerisindeki köylümüze çay parası ödeniyor; ama seçim olmadığı için, belediyenin yanındaki köyün parası ödenmiyor...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Yalan!

AHMET KABİL (Rize) — Yanlış Hocam!

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Oradan geliyorum...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Vallahi yalan!

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Oradan geliyorum...

AHMET KABİL (Rize) — Yalan...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Şimdi, bakın, bunları, burada söyleyebilirsiniz; ama bunlar, kaybolmaz. Bunların hepsi...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Vallahi yalan... Vallahi yalan...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Keşke yalan olsa... Bizim, Rize seçiminde, halktan dinlediğimiz budur...

AHMET KABİL (Rize) — Tahkik edin...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Tahkik ederiz... Tahkik edelim...

EYÜP AŞIK (Trabzon) — Vallahi yalan...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Keşke, siz haklı olsanız, keşke siz haklı olsanız...

Şimdi, Sayın Mesut Yılmaz Bey kardeşimize bir şeyi daha hatırlatmak istiyorum: “Efendim, bu Hükümet Programı, bizim programımızın aynı” diyor. İyi ya, ne güzel; öyleyse destekleyin. (RP ve DYP sıralarından alkışlar; ANAP sıralarından alkışlar[!], gülüşmeler)

Ben, altı aydan beri ne diyorum; şu Meclisimizdeki partilerin hepsine, Türkiye'nin dertlerini alt alta yazdırsak, ne bir tane eksik olur ne de bir tek sırası dahi değişir; Türkiye'nin meseleleri belli; çözümler hakkındaki tekliflerimizi de alt alta yazsak, yüzde 80 aynı şeyleri söyleriz. Bu da, çok doğaldır; çünkü buradaki partililerimizin hepsi, yıllarca ülke meseleleri içerisinde yoğunlaşmış kardeşlerimiz, hepsi Türkiye'nin meselelerinin çözümüne vâkıflar; ama tabii, değişik partiler olduğu için, elbette, hiç değilse, yüzde 20'lik bir fark var. Ancak, burada, çok mühim bir

mesele var haa, bak, bu da kiloyla ölçülmez o arada gördüğünüz yüzde 20 var ya, bu füzeyi Ay'a götüreceğine Merih'e götürür o yüzde 20 fark. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bu ülke, fakirlikten inleyeceğine zengin, güçlü bir ülke olur. Onun için, önemli olan, bu Hükümet Programıyla sizin hükümet programı arasındaki o yüzde 20 farkın ne kadar önemli olduğunu kavrayabilmektir.

Çok aziz ve muhterem kardeşlerim, bir kere daha, şu noktaya geldiğimiz zaman ifade ediyorum ki, 24 Aralık seçimleri, çok önemli bir tarihî noktadır. Bütün partilerimizin çok kıymetli milletvekilleri var; bu Meclis, hakikaten Türkiye'nin çıkaracağı en kaliteli Meclistir; buna, kesinlikle inanıyoruz, her partide de çok kıymetli kardeşlerimizin bulunduğunu biliyoruz. Öyleyse, hepimizin müşterek bir görevi var; geliniz, şu Meclisin seviyesini elbirliğiyle muhafaza edelim. Gündemimiz, hükümet programıyken, hükümet programını bırakıp, buraya gelip, bir saat "yolsuzluk, yolsuzluk, yolsuzluk" dersek, bu, seviyeli bir Meclisin çalışması olmaz...

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Hiç yolsuzluk yok mu?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Söylüyorum, onu konuşacaksak, ayrı bir gündem maddesi yapalım, enine boyuna sekiz saat konuşalım...

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Konuşturmuyorsunuz ki...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — ...ama şimdi, bir hükümet harekete geçmiş, bütün Meclisin kıymetli tavsiyelerini bekliyor. Şu anda hepimizin yapacağı şey, böyle bir hükümete elimizden gelen fikir katkısında bulunmaktır. Bundan dolayıdır ki rica ediyorum bundan sonraki toplantılarımızda inşallah memleketimize, milletimize faydalı olmaya çalışalım; birbirimize, halkımıza hizmet yolunda yarışalım.

"11 milyon işsizimiz var; bu meseleleri biz çözeriz" dediniz; her birimiz de dedik. Nasıl çözeceksiniz; biz, bugün, bunu söylemenizi beklerdik. Bu, yolsuzlukla çözülmaz. Onun için, bunu nasıl çözeceğimizi, burada, gelip konuşmamız lazım. İşte, Meclis, seviyeli bir Meclistir. Bu Meclisin seviyesini...

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Çözülür...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bak, bütün bu konuşmaları, 65 milyonun önünde yapıyoruz. Halkımız bizden, şu Meclis, benim derdimi nasıl çözecek; bunu bekliyor, kısır çekişme beklemiyor. Bundan önceki dönemde bu yapıldı; halkımız bundan hiç hoşlanmadı, hiç hoşlanmadı; hepimiz bunu biliyoruz.

Gelin, halkımızın reaksiyonundan ders alalım. Hakikaten, halkımıza hizmet edecek, faydalı bir şekilde fikir yarışında bulunalım. Bu fikir yarışı için, hangi partimiz, hangi fikri getirirse, şimdiden teşekkürlerimizi arz ediyoruz; çünkü bu Hükümet, sizin hizmetkârınızdır; önemli olan, halkımıza hizmet etmektir. Kim bir fikir getirirse ona teşekkür edeceğiz ve bu fikri, bu parti verdi diye teşekkürümüzü bildireceğiz; sadece sizin hizmetkârınız olarak o fikrin icrası yapılacak. Gelin, şu Türkiye'yi, halkımızın özlediği bir Türkiye haline getirelim ve fikir yolunda yarışmak suretiyle, Meclisimizin seviyesini, halkımızın beklediği, özlediği noktaya getirelim.

Şimdi, bu noktaya işaret ettikten sonra, müsaade ederseniz, hemen, şunu ifade etmek istiyorum. Bugünkü müzakeremiz de, asıl, Türkiye'nin meselelerini nasıl çözeceğimizi konuşmak idi. Bir kere daha, bu hususta fikirlerini orta yere koymuş olan kardeşlerimize teşekkür ediyorum. Bir daha, hükümet programı konuşulurken, halkımıza herhangi bir hizmet konuşulurken, bugünkü manzaranın tekrerr etmemesi için, kısacık da olsa, şu noktaların üzerinde durmakta yarar görüyorum:

Kıymetli sözcüler, parti başkanları, burada, konuşmalarının büyük kısmını, o ona bunu dedi, bu buna bunu dedi listelerini okumakla geçirdiler. Bunu, milyon kere görüştük; bu, yanlış bir davranıştır. Bir kere daha ifade ediyorum ki, seçimler esnasında, partilerin, birbirleri hakkında kanaatlerini samimî olarak söylemeleri görevdir. Nasıl söyler... Bizi kim tenkit ettiyse teşekkür ediyorum. Keşke, o tenkitlerden ders alabilsek. Haa, seçimden sonra söylemek de bir görevdir; niçin...

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — O da mı görev?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Evet.

...çünkü Siyasî Partiler Kanununun 1'inci maddesinde, Refah Partisi sözcümünün açıkça ifade ettiği gibi, siyasî partinin tarifi şöyle yapılıyor: "Ülke meselelerini etkilemek" Siyasî partilerin görevi bu.

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Şahsiyet yaparak mı?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Hayır.

Bakınız, şunu ifade edeyim...

HASAN HÜSAMETTİN ÖZKAN (İstanbul) — Dava ederek mi?

HİLMİ DEVELİ (Denizli) — Örterek mi?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — ... şimdi, diyelim ki, Doğru Yol Partisi, seçimden sonra, seçimden önce de söyledi; biz, hiç üzerinde durmuyoruz, hepsi kardeşimiz; bizi gördünüz, kucaklaştık.

AHMET KABİL (Rize) — Kim diyor Hocam?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bunu, hemen seçimlerin arkasında... Şu ana kadar değiştirmedik, hep aynı şeyi söyledik.

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Samimî değil miydi?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Efendim, seçimden sonra da söyledi; ben, söylediklerinden dolayı da teşekkür ediyorum; neden; şimdi, istiyor ki, Refah Partisi olmayan bir hükümet olsun, başka bir alternatifi istiyor. "Refah Partisinin olmaması için, bu partiyle katıyen koalisyon yapılmamalı; bu parti, Türkiye'yi karanlığa götürür" diyor. Gayesi ne bundan; bu partiyle koalisyon yapılmasını önlemek, etkilemek; bu da bir görevdir. Niye biz bu işe, bu anlayışla bakmıyoruz? Söyler... Söyler; ama sonunda...

NABİ POYRAZ (Ordu) — Sonunda tersi olur!

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — ...65 milyon insan hizmet beklerken, söylediklerimizi kapının dışında bırakırız, odanın içinde bir araya

geliriz bu ülkenin evlatları olarak, şimdi, şu işsizimize nasıl iş bulacağız, şu köyümüzün yolunu nasıl yapacağız...

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Hocam, siz anlatın bakalım nasıl?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — ... şu hasta insanımızı nasıl tedavi edeceğiz... Hepimiz bu ülkenin evlatlarıyız, bunları da kardeş gibi konuşuruz, çözeriz ve halkımıza da hizmet ederiz. Aksi takdirde, seçimde bunu söyledi, seçimden sonra bunu söyledi... Tamam, elimize bir liste alalım, o halde, Refah Partisi ile Doğru Yol Partisi koalisyon yapamaz. Eee, ANAP'la da birbirimize çok şey söyledik, o da yapamaz; DSP ile de söyledik, CHP ile de, o da, o da yapamaz; kim yapacak bu işi Allah aşkına yahu, kim yapacak? Yani herkesin birbirine söylemediği söz mü var?

Bunlar, birer görevdir, bundan dolayı hiç birbirimizi kınamayalım, hatta teşekkür edelim ve bunlardan istifade etmeye çalışalım. Bunları mesele yaparak, şu hizmet bekleyen 65 milyon ülke evladını bekletip, onların gözü önünde kısır çekişmelere dalarsak, ne Meclisimiz, halkımızı memnun eder, ne biz, halkımıza hizmet edebiliriz. Onun için, bunların hepsinin üzerine çıkmasını bilmemiz lazım. İşte bu Hükümet, bunların üzerine çıkarak kurulmuş bir Hükümettir, ondan dolayı hepimiz sevinmeliyiz, hepimiz takdir etmeliyiz. Böyle isabetli, böyle uygun bir hareket yapılmış olduğundan dolayı, hepimiz, hepimiz bundan dolayı memnun olmalıyız. Yani bir araya gelip, halka hizmet için beraber olmak, takdir edilecek güzel bir şey iken, bunu, bir kusurmuş gibi göstermek ne kadar yanlış bir düşünce Allah aşkına, ne kadar yanlış bir düşünce! Elbette, bizim asıl temelimiz halka hizmet için var olmaktadır.

Bakın, ben DYP'li kardeşlerime, gösterdikleri bu büyük olgunluktan dolayı kalpten teşekkürlerimi sunuyorum ve kendilerini tebrik ediyorum. (RP, DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından alkışlar [!]) Çünkü, halkımızın beklediği, özlediği bir hareketi yapmışlardır ve hepimizin bildiği gibi, Refah Partimizin sözcüsünün de ifade ettiği gibi, Refah Partisiyle koalisyon kurmak her babayiğidin harcı değildir. (RP sıralarından alkışlar, gülüşmeler) DYP bunu başardı, onun için, bu koalisyonun kurulmasında en büyük pay DYP'nindir, Sayın Çiller Hanımefendininidir, DYP Grubuna mensup bütün kıymetli arkadaşlarımızındır...

Bakın, Sayın Mesut Yılmaz'ın eline kadar kuş geldi, kaçırıldı. (RP sıralarından alkışlar, gülüşmeler)

Muhterem arkadaşlarım, önce, bir defa medenî olmanın, seviyeli insan olmanın ön şartı, önyargılardan vazgeçmektir.

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Takıyye yapma!

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu önyargılar nedir: Demin bir tanesini söyledik, bir kimsenin suçu sabit olmadıkça beraet-i zimmet esastır; bu, hepimiz için geçerli bir formüldür. Şu salondaki her insan şerefli bir insandır; kaldı ki, bu ülkenin milletvekilidir, bu da, tabî, en büyük şereftir. Bu sebepten dolayıdır ki, ülkemizin bu kıymetli evlatları, bu en şerefli evlatları için birtakım önyargılarla, birtakım şeyleri kendimiz kabul edeceğiz, o kabul ettiğimiz şeyin

doğru olduğunu farz edeceğiz, sonra da buna dayanarak hüküm vereceğiz... Hayır, bu, medenî bir insanın, seviyeli bir insanın davranışı olamaz.

Bu önyargı, sadece denetleme görevleri üzerinde söz konusu değil. Bakın, bugün, kıymetli arkadaşımız Sayın Bülent Ecevit Beyefendi “efendim, Refah Partisi sansür koyacak” dedi. Kim demiş bunu; bu bir önyargı. İşte programımız, ne yapacağımızı söylemişiz. Şimdi, şu memlekette, hatta basının içerisindeki insanlar dahil ve bizzat Sayın Ecevit Beyefendi, bir kısım basın, birtakım şerefli insanları, kim olursa olsun, baştan yargısız infaz yapacak, suçlu sayacak, günlerce bunun hakkında manşetler atacak ve bu manşetleri halka okutmak için de cıvık boncuk, tabak çanak dağıtacak (*Gülüşmeler*) ve bu tabakları çanakları da, haksız bir şekilde, devlet bankasından aldığı parayla, KDV’ler MDV’ler ödemedi, özel muameleyle bu rantiyecilerin bir eli devletin kasasında dediğimiz bu; kendilerine bu kolaylıkları göstermek için yönetimi etkilediler şeklinde “bir elleri devletin direksiyonunda” diyoruz Allah aşkına, bu ülkeyi bu Parlamento mu yönetecek, üç tane rantiyeci gazeteci mi yönetecek? (*RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

Türkiye’de rejimin yerine oturması hepimizin temel meselesi değil mi; ama bu, hiçbir zaman, protokolümüzde de yazdığımız gibi, haber alma hürriyetini, haber yayma hürriyetini kısıtlamak değil. Onlara her türlü teknik yardımı yapalım, devlet olarak. Biz, Sayın Ecevit’le beraber Hükümetken, bu gazetelere “geliniz, devlet olarak beraber dağıtım teşkilatı kuralım; birtakım küçük gazeteler gelişmiyor” demiştik; kendileri hatırlayacaklar; Orhan Birgit Bey de basın yayından sorumlu Bakanımızdı. Böyle bir şey yapılması, elbette, ülke için son derece faydalı olur. Yani, iki tane tröst, bunların dağıtım teşkilatını eline alacak, yüzde 30’unu vermezsen senin gazeteni dağıtmam diyecek. Eee, sonra da art maksatlı olarak kendi bildiği propagandaları yapacak. Şimdi, bakın, takip edin; o gazeteler, üç gün sonra bizi, nasıl methetmeye başlayacaklar; göreceksiniz. (*RP sıralarından alkışlar*) Takip edin, hele bir methetmesinler bakalım! Ödeyin şu bankalara borçlarınızı dediğimiz zaman ne olacak?

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Demeyecek misiniz Hocam?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bak... Bak... Onlar, pazartesi gününe kadar, aman bu Refah Hükümeti kurulmasın; çünkü bunlar, bu parayı bize ödettirir mi ödettirir diye bildikleri için çırpındı, durdu; ama şimdi, güçleri yetmeyince, göreceksiniz, yüz seksen derece dönecekler. Meğer bu Refah Partisi ne büyük nimetmiş de bizim haberimiz yok! Göreceksiniz.

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Ödeyecekler mi onlar?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — İşte, basınımızın hali budur. Bunu, Meclis...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Siz affedersiniz Hocam.

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu devlet işi, hükümet işi değil.

Bunların düzene konması için, medenî bir ülkede olması icap eden hale gelmesi için hep beraber, bu kanun maddelerini tanzim edeceğiz. Eğer, burada, basın öz-

gürlüğünü haleldar yapacak bir madde varsa, hangimiz bu yola tevessül ederse, beraberce önleyeceğiz; ama insanların haysiyet ve şerefiyle oynanacak noktalarda da yine, beraberce gereken tedbirleri alacağız ve ülkemizi medenî ülkelerdeki duruma getireceğiz. Hepimiz, Batı ülkelerini biliyoruz; Batı ülkelerinde hangi gazete tabak çanak dağıtıyor; Batı ülkelerinde hangi gazete insan haysiyetiyle bu kadar rahat oynayabiliyor ve hangisi oynadığı zaman müeyyidesiz kalıyor... Türkiye’de öyle bir basın durumu var ki, efendim, isterseniz yargı var; üç senede yargıdan bir sonuç aldığınız yok! Neye yarar o yargı, neye yarar? Onun için, hep beraber “basın davaları bir ayda sonuçlanacak” diye kanuna madde koyacağız. *(RP sıralarından alkışlar)* Öyle, üç sene... Çocuk oynacağı değil; böyle şey mi olur? İstedığı gibi, istediğini yazsın çizsin, insanların haysiyetiyle oynasın ve bunun bir müeyyidesi olmasın; hayır...

Bu ülke hepimizin; bunları, elbirliğiyle düzelterek ve işte, bizim koyduğumuz bu maddeler, bunları hatırlatacak maddelerdir; yoksa, bu kanunların hepsini, beraberce hazırlayacağız.

Bu önyargılar, birtakım ön kabuller; işte, bilmem, soruşturmalar örtbas edilecekmiş, basın susturulacakmış, şu yapılacakmış, bu yapılacakmış... Bunların hepsi, bu konuşmalar neden dolayı yapılıyor; çok samimi olarak söylüyorum, ben, bu konuda iki sebep görüyorum:

Bir tanesi, bu Hükümetin muvaffak olmasından korkuluyor. Söylenecek başka söz yok; aman, bunları söyleyerek önleyelim.... Demin kardeşlerim ifade ettiler; işadamlarından da, çıkıp, bunu açıkça konuşanlar oldu. Demin ne gösterdi “ben, Refah Partisinin kadrolaşmasından değil, muvaffak olmasından korkuyorum” diyor. Niye korkuyor; 400 belediyede bu muvaffakiyet ispat edilmiş de onun için. *(RP sıralarından alkışlar)* Ama, boşu boşuna korkuyor; çünkü biz, o sözü söyleyen insanın da hizmetkârıyız, onun saadeti için de çalışacağız, o da “Allah razı olsun ki, böyle bir hükümet geldi” diyecek; birinci sebep bu.

İkinci sebep nedir: Bu Hükümet Programında çözümler getirilmiş. Şimdi, bunların alternatiflerini ortaya koymak lazım. Nerede o babayiğit bakayım; şu programda getirilen teklifin alternatifini ortaya koysun da, onunla, şurada, saatlerce, o meseleyi bir tartışalım bakalım.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Program aynı...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Kopya edilmiş...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bu fikir yok; bu fikir olmayınca, iş, geliyor, bu şekilde önyargılara dayanıyor ve iş geliyor, gündemi değiştirmeye. Hayır, tekrar ifade ediyorum, bu ülke hepimizindir; hep beraber, bütün herkesin memnun kalacağı seviyeli bir Parlamento yapacağız ve inşallah, hep beraber, halkımızın hizmetlerini yapacağız.

AHMET KABİL (Rize) — Yolsuzluklar ne olacak Hocam?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Çok aziz ve muhterem arkadaşlarım, bakınız, hakikaten Refah Partili kardeşlerim ifade ettiler 24 Aralık ile 28 Haziran arasında, biz ne yaptık bir Anamuhalefet Partisi olarak; yaptığımız şey ortadadır: Önce, ilk hükümetin kurulmasında, bütün partilere kollarımızı aç-

tık, gene de açıyoruz. Bugün, biz, DSP ve CHP ile beraberce koalisyon kurarız, bu memlekete en hayırlı hizmetleri yaparız; zaten yaptık, zerre kadar şüphemiz yok. Böyle, birtakım önyargılarla, yanlış bir şekilde, uzlaşma yerine, bizi, birbirimizden uzaklaştırma tavrını takınacak olursak, bu, fayda getirmez. Bundan dolayıdır ki, biz hepimiz şahitsiniz bu yanlışlığı yapmadık; bizim dışımızdaki partiler, az çok bu yanlışlığın içerisinde düşüldüler.

Sonra, denetleme bu Meclisin bir görevidir. İlk önce bu denetleme dosyalarını biz getirdik. Biz, bu Meclisin en büyük partisiyiz, Anamuhalefet Partisiyiz. Halkın zihninde birikmiş birtakım teşevvüşler var; çeşitli basınla, çeşitli konuşmalarla meydana getiriliyor. Bunlar böyle kalmamalı; bunlar, hakikaten, gerçek neyse aydınlığa kavuşmalı. Getirdik; sonuna kadar da tabii takip edeceğiz, hep beraber takip edeceğiz.

Dolayısıyla, denetleme görevimizi yaptık; ama biz, üç buçuk ay sadece denetlemeyle uğraşmadık işte Meclis arşivi 90'a yakın kanun teklifi getirdik; bunları bir bir saymaya lüzum yok. Demin, Mesut Bey "36 tane getirdik" dedi; biz, 90 tane getirdik; kiloyla tartarsak 3 misli. Bu kanun tekliflerinin bir de muhtevasına bakarsak, ne getirmişiz biz: Önce, şu asgarî ücreti şu vergiden kurtaralım demişiz. Şimdi, bakan, onu yapacak mevkie geldik; inşallah, hep beraber yapmaya çalışacağız; çünkü bu, en tabii insan hakkıdır.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Programda yok Hocam.

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bunun kaç trilyona mal olduğunu hepimiz biliyoruz; ama...

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Niye koymadınız?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Var orada... Rica ederim... Var... Lütfen, dikkatli okuyunuz.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Nerede Hocam?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Biz, bu kanun tekliflerini verdik ve aynı zamanda, bakınız, başka şeyler, esnafımız için hayat standardını kaldıralım; esnafımız için peşin vergiyi kaldıralım. Köylü borçlarının faizlerini affedelim, köylümüz nefes alsın. İmkân bulursak... (ANAP sıralarından "Kaynak, kaynak" sesleri) Ha, kaynağa geleceğim, azıcık sabredin. İşte, bizim farkımız orada, yüzde 20 diyoruz ya, o yüzde 20 kaynağın musluğu, sizde o yok. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Mesele bu. Yüzde 80'miz aynı, giderlerde aynıyız; ama kaynak deyince, sizde kaynak yok; fark burada. Geleceğim oraya müsaadenizle.

Şimdi, bakınız, bundan başka, neden memurumuz, işçimiz enflasyondan inim inim inlesin; bunlar yönetimin hatasıdır, onun suçunu neden memur çekecek. Bunun yolu ne; bütün bu enflasyonla mücadele edip, iyi bir sonuca ulaşmıca kadar eşel mobil sistemini tatbik etmektir; biz, bunu getirdik. Şimdi, sizin bunu bizden istemeniz hakkınızdır. Bizim getirdiklerimizi bizden isteyin; yakamıza yapışın. Niye ben bunu böyle söylüyorum; çünkü halkımıza hizmet için varız da onun için. Keşke bizi bu istikamete iten bir güç olsa. O güç ne kadar güçlüyse, halkımıza hep beraber o kadar iyi hizmet etmiş olacağız.

Görüldüğü gibi, 90 tane kanun teklifimiz dahi, hakikaten hep fakir fukarayı kurtarmak için olmuştur. Diğer yandan bir şeyin de şahidisiniz: Hanginiz bizim Anayasa ve hukuka saygı için yaptığımız mücadeleyi görmezlikten gelebilirsiniz? Biz, güvenoyu almamış bir hükümetin, güvenoyu almadığını ispat etmek için az mı mücadele ettik; Meclis Başkanlığıyla mücadele ettik, diğer birtakım yerlerle Başbakanlıkla mücadele ettik... Niçin yapıyoruz biz bu mücadeleyi: Türkiye bir hukuk devleti olmalıdır, bu hepimizin görevidir, hepimiz hukuka saygılı olmalıyız. Bundan dolayıdır ki, biz, bu mücadeleleri yaptık ve arkadaşlarımızın işaret ettiği gibi, biz, bir bütçe konuşması yaptık, bu konuşmayı takip etmeyen kardeşlerimize ben bunun videobandını hediye edeceğim. Buraya bir anamuhalefet partisi olarak geldik de biz, herhangi bir şekilde, kızgın bir şekilde sadece saldırdık mı; hayır. Ne yaptık biz? Efendice, hükümette bulunan kardeşimize yardımcı olmak için; bak, köylünün şu, şu, şu hizmetlerinin bu getirdiğiniz bütçede hiçbir karşılığı yok; bunun yapılması için, en aşağı şu kadar parayı buraya ayırmanız lazımdı, ayırmamışsınız; şu memlekette milyonlarca çocuğumuz öğretmensiz; onun için, millî eğitime 7 milyar dolar para koymak lazım; sağlık hizmetleri yapılamıyor, şu kadar koymak lazım; savunma ihtiyacımızı millî kaynaklardan karşılamalıyız, bu kadar koymak lazım... Biz söyledik bunları, önümüze getirilmiş olan bütçenin alternatifini kalem kalem ortaya koyduk; ama bunu lafla söylemedik. Peki, bu paraları nereden bulacağız; kuruş kuruş onu da gösterdik. Nasıl gösterdik; bak, rantiyeciler bir senede 47 milyar dolar kazanç elde etti. Bu 47 milyar doların 15 milyar doları haklarıdır; ama 32 milyar doları haksızdır. Neden KOBİ'ye mahsus bir insan yüzde 150 faizle iş görürken, siz, falanca holdinge nasıl faizsiz teşvik veriyorsunuz; neden? *(RP sıralarından alkışlar)*

Devleti mahsus parasız bırakacaksın bak, bu söylediğim sözün altında ciltler var devleti büyük faizlerle borç almaya mecbur tutacaksın, ondan sonra da yüzde 120 yüzde 130 yıllık faizlerle, sen, devletin bütün kasasını sömüreceksin, o parayı da köylü, işçi, memur, esnaf ödeyecek... Bu nasıl düzen Allah aşkına? Adil düzen dediğiniz nedir anlamıyoruz diyenlere sesleniyorum, işte bu rantiyecilerden bu haksız 32 milyar doları alıp işçiye, köylüye, memura, esnafa vermenin adıdır adil... *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Niçin bunlara vergi konulmuyor; neden? Bak, işte onlara adil bir şekilde hareket edildiği zaman, burada fakir fukaranın hakkı kurtulur ve buradan alıp buraya verelim diye nereden alıp nereye konacağını da gösterdik. Biz, bunları, gördüğünüz gibi, kalem kalem sayarak, tabloları buraya getirdik. İşte, bunu, ben sadece, muhalefet partileri olarak nasıl çalışmalıyız, gönlümüzde ne var, bunu ifade etmek için açıklıyorum. Yoksa, buraya gelip, bir saat, yolsuzluk, ahlak, fazilet deyip konuşursak, kimsenin karnını bu laflarla doyuramayız. Elbette, onlar da önemli konular; ama her şeyin bir yeri var; şimdi, Hükümet Programı konuşulurken, onlar konuşulmaz.

YAŞAR OKUYAN (İstanbul) — Programda yok Hocam!

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamlı) — Bakınız, biz, şu Hükümetin kuruluşuna kadar geçen dönemde, işte, bu söylediğim hususlara uygun olarak hareket ettiğimiz için, 24 Aralıkta yüzde 22'ye yakın oy aldığımız halde, 2 Haziranda yüzde 34 oy aldık. Neden; çünkü halkımız, bu davranışları takdir ediyor; hepimizden böyle davranmamızı bekliyor; ispatı da ortadadır.

Bu Hükümeti kurarken, hepinizin bildiği gibi, yine, kollarımızı şefkatle bütün kardeşlerimize açtık; 46 ruhu dedik; hep beraber bir araya gelelim, istikrarlı, sağlam, hamleci bir hükümet kuralım dedik ve çoğulcu demokrasiye önem verdik. Bu çoğulcu demokrasiye, iki şeye huzurlarınızda kesinlikle inanarak ifade ediyorum ki, çok önem verin: Bir tanesi, Meclis, her zaman bizim Hükümetimizin üstünde olacaktır. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu, bizim rejimimizin temeli; biz, bunu, şurada yazan “Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir” sözünün en doğal sonucu sayıyoruz. Milletin temsilcisi, bu Yüce Meclis, sizlersiniz. Sizin güvenoyunuza mazhar olduğu müddetçe, bu Hükümet, sadece, hizmet edecek; biz, garson hükümetiz. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bizim şiarımız budur; çünkü biz, halka hizmet hakka hizmettir; halka hizmet en büyük ibadettir; bunu biliyoruz da onun için böyle yapacağız; inanarak böyle yapacağız ve biz bunu ispat ettik.

Bakınız, biz, İctüzük değişirken, bugüne kadar, yıllardan beri, onbeş seneden beri bu İctüzük yürürlükte, düşünün halimizi... Yalnız, komisyon başkanı komisyonu toplayabilir; komisyon başkanı sadece gündemi tespit edebilir. Komisyon başkanı da partisinin başkanına bağlı. Muhalefet ne yapacak; hiiç... gelip gidecek. Nasıl çoğulcu demokrasi bu? Biz mücadele ettik, bunu değiştirdik. dedik ki: Komisyonlar üçte birle toplanır isterse iktidar partisinin üyeleri gelmesin ve toplananın yarından bir fazlasıyla da karar alır, gündemi de kendi tespit eder. Niçin; çünkü Meclis, elbette, hükümetin üstünde olmalıdır, hükümetin üstünde olmanın şartı budur. Yoksa, Meclisin bütün komisyonları hükümetin emrinde olursa, Meclis kilitlenirse, nasıl çoğulcu demokrasi olacak?

Bak, geçen dönemde hepimiz şunları yaşadık: Buraya öyle kanun teklifleri geldi ki, her bir paragraf için dörtten fazla değişiklik yapılamayacağından, dört tane değişiklik teklifi de dosyanın içine konuldu, öyle geldi. Neymiş; virgül şuraya değil buraya konulsunmuş, şu kelime öyle değil böyle olsunmuş! Bunları hep yaşadık ve biz, yıllarca bunların acısını çekerek geldik buraya; bu acıları da unutmadık. Onun için, iki şeyi huzurlarınızda hatırlatıyorum: Bu Meclis, hükümetin üstünde olacak. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Zaten öyle...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Aksini gördüğünüz zaman yakamıza yapışın.

Zaten böyledir; ama tatbikatın böyle olması mühim.

İkinci bir önemli husus da, bütün bakanlarımız emrinizdedir, istediğiniz şeyi sorabilirsiniz, en kısa zamanda bu sorularınıza cevap verilecek, bir tek cevapsız mesele kalmayacak. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu söylediğim şeye çok önem veriyorum; neden; çünkü biz, hükümete gelmeden önce, şu belediyelere nasıl yardım yapılmış; kırk tane yazı yazdık, bir tanesinin cevabını alamadık daha bunun gibi ne yazılarımız vardır şu birtakım medyaya, hangi krediler verildi; hangi bankalardı; kırk tane yazımız var, hiçbirinin cevabı yok. Ama, şimdi, ne sorarsanız, bu Hükümet sizin emrinizdedir; bütün bu sorularınızın cevapları, size, en doğru bir şekilde takdim edilecektir. Siz, milletin temsilcisisiniz, her şeyi bileceksiniz ve her şeyde, milleti temsilen egemen olacaksınız. Bu söze, hep beraber sadık olacağız.

İşte, muhterem arkadaşlarım, bundan dolayıdır ki, bu inançla, tam demokratik esaslara uygun şekilde, Türkiye'nin en büyük iki partisi bir araya gelerek bu Hükümeti kurdu.

Bu Hükümetin kurulmasına hepimiz sevinmeliyiz; çünkü yedi aydan beri hükümet krizi içindeyiz. Bu Hükümetin kurulmaması halinde bunun alternatifi sadece seçimdir. Seçim ne halleder! Hepimiz biliyoruz, seçim demek altı ay sonra yine bu noktaya gelmek demektir; sadece, Refah Partisi daha fazla büyümüş olacak, o kadar; ama mesele çözülmeyecek; halkımız, altı ay ne yapacak! Ondandır ki, bu Hükümet, hakikaten tek çözümdü, bunun dışında çözüm yoktur. O "vardır" diyenler, kendileri de inanmıyor. Ben bir araya gelemem; ama çözüm vardır. Buna inanmak mümkün mü?

Seçime gitmek demek fasit daire demektir ve unutmayalım ki pazartesi sonrasından sadece 12 gün kalmıştır. Bunu, sakın ha, bazı milletvekillerimiz, aman, seçime gitmemek için güvenoyu versin diye söylemiyorum; çünkü herkesin ne oy vereceğini biliyoruz ve biz bu Hükümetin çok açık bir farkla güvenoyu alacağını biliyoruz. Bunu söylememin sebebi şudur ki, bu Hükümetin kurulmasına hakikaten yürekten sevinelim, nasıl halkımız seviniyorsa, biz de, halkın temsilcisi olarak, aynı şekilde sevinelim.

Bu Hükümet, altı aylık bir krize son vermiştir; Türkiye'nin zaman kaybına son vermiştir. Bu Hükümet, demokrasinin bir zaferidir. Bu Hükümet, bağımsızlığın bir sembolüdür. Neden; çünkü daha geçenlerde ben ihtimal vermiyorum; ama gazetelerde yazan haberleri hep beraber okuduk İsrail Cumhurbaşkanı Türkiye'ye hükümet tayin etmeye kalkışmadı mı? Öbür taraftan, bilmem, Fransız Cumhurbaşkanı Türkiye'ye hükümet tayin etmeye kalkışmadı mı?

Sayın Yılmaz, demin "Çiller Hanım gitti, sizi Avrupa'ya böyle böyle şikayet etti" dedi. Şimdi, kendilerine soruyorum: Chirac bu sözü söylediği zaman siz ne yaptınız Başbakan olarak; İsrail Cumhurbaşkanı bu sözü söylediği zaman siz ne yaptınız? (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Gazetelerde yazılan doğruysa "Korkmayın, Refah Partisi iktidara gelemmez" dediniz. Bu muydu bunun cevabı?

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Cevap verdik Hoca; sizi savunduk.

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bak, huzurlarınızda ifade ediyorum, şu söze saygılı olalım. Bu 65 milyonluk ülkenin hükümetini, ancak 65 milyonluk halkımız tayin eder, (RP sıralarından alkışlar) ne Chirac ne Weizman, hiçbirisi tayin edemez: İşte bu Hükümet bunu ispat etmiş olduğu için millî bir hükümettir ve burada yazan yazının sembolü bir hükümettir.

Bu Hükümet hakikaten bir uzlaşma hükümetidir. Bu, doğru bir sözdür. Uzlaşmanın tarifi şu kelimeyle bu kelimeyle yapılmış, kelime oyunlarının önemi yok. Şu memlekette iki tane en büyük parti; ayrı ayrı tabanları var; şimdi, samimi bir şekilde, halkımıza hizmet için bir araya gelmiştir. Bizim bu kardeşlerimizle kucaklaşmamız, 65 milyon insanın kucaklaşmasıdır.

Bakın size şunu söyleyeyim: Bu, devlet-millet kaynaşmasını da temin edeceği gibi, bizim bu beraberliğimiz Türkiye hudutları içinde kalmayacak, göreceksiniz.

Bir yandan, Müslüman ülkelerle Batı hep birbirine düşmanlık yapmaya çalışıyor, suni düşmanlıklar üretiyorlar. Bu Hükümet, elbirliğiyle, Batı'da da çalışacağız, Müslüman ülkelerde de çalışacağız, yeryüzündeki gerginliği ortadan kaldıracamız ve bütün dünyada yeni bir yumuşamanın, yeni bir uzlaşmanın sembolü olacağız. Bu, böyle bir uzlaşmadır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Bakınız, Sayın Mesut Beyin elinin işaretini görüyorum ve ben Sultan Fatih'in bir sözünü hatırlıyorum: Bizim yapacağımız işlere onların hayalleri bile yetişemez. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Halkımız bayram etmektedir. Bu Hükümet rastgele bir hükümet değildir; kötülerin iyisi değildir, bu Hükümet iyilerin iyisidir. Bu sözleri ben tescil ettiriyorum. İnşallah, burada hep beraber olacağız, adım adım halkımıza yaptığımız hizmetleri gördükçe, şu sözlerin ne demek olduğunu birlikte yaşayacağız.

Bu Hükümet bir çözüm hükümetidir. Bu Hükümet bir değişim hükümetidir. Bu Hükümet laf değil iş hükümetidir. Bu Hükümet icraat hükümetidir; rantiyeci değil üretici hükümetidir, halk hükümetidir. Bu Hükümet, halkımıza, inancına ve tarihine saygılı bir hükümettir; halkımızın özlenen ve beklenen hükümetidir. İşte Türkiye'nin, bütün, her türlü engellemelere rağmen böyle bir Hükümete kavuşmasında en büyük katkısı olduğu için samimiyetle söylüyorum Doğru Yol Partisinin bütün yöneticilerini ve bütün grup üyelerini, sevgiyle, muhabbetle selamlıyorum, teşekkürlerimi sunuyorum; çünkü halkımızın meselelerinin çözülmesi için, Türkiye'yi krizden kurtardınız...

AHMET KABİL (Rize) — Ormancı Hasan'ın iddia ettiği belgeleri söyleyecek misiniz?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamlı) — ...uzlaşmayı temin ettiniz ve aynı şekilde, muhalefette kalan partilerimize de aynı teşekkürleri sunacağım; çünkü halkımıza hizmetleri, inşallah, hep beraber yapacağız.

Ve size bir şey belirteyim; kardeşlerimiz de çok iyi biliyorlar ki, bu Hükümetin temel esası, göreceksiniz inşallah, uyum, uyum, uyum olacak. Neden; çünkü...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — İyi uyukular!

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamlı) — Uyumak başka... O, eski hükümetin özelliği idi. *(RP sıralarından alkışlar)* Bu Hükümet, uyum Hükümeti; arada büyük fark var. Yüzde 80'i benziyor; ama yüzde 20'si farklı; her şey de o yüzde 20'nin içinde.

Bakınız, neden, bunu bilerek, inanarak yapacağız; çünkü Türkiye'mizin bir istikrara ihtiyacını hepimiz biliyoruz. Bu istikrarı teminin...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

AHMET KABİL (Rize) — Hocam, ormancı Hasan'ın iddia ettiği belgeleri söyleyecek misiniz?

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun.

Sayın Başbakan, 10 dakika süre veriyorum.

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Niye 4 değil de 10?

BAŞKAN — Efendim, onu Sayın Yılmaz’a sorun, yakınca...

Buyurun efendim.

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Çok teşekkür ederim Sayın Başkan.

Çok aziz ve muhterem arkadaşlarım, bir kere daha, kısaca, bu Hükümetin özelliklerini saymak istiyorum: Önce, demokratik esaslara uygun bir Hükümettir ve geniş tabanlı bir Hükümettir.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Ahlakî esaslar?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Ülkemizdeki istikrarı temin edecek bir Hükümettir ve bu Hükümet, hakikaten, uyum içerisinde, bütün vatanımızın saadetine teminatı olacak, temeli olacak.

Bu Hükümet, Türkiye’nin meselelerini artırmak için değil, çözmek için gelmiştir ve meseleleri vukufla ele almıştır. Programımızın dördüncü sayfasında bunlar tekrar tekrar sayılmıştır. Hükümetimiz, bu Programda belirtmiş olduğu halkımızın meselelerini kararlı, inançlı, heyecanlı, azimli bir şekilde çözecek olan bir Hükümet. Hemen haber veriyorum, halkımıza, bürokrasimize ve bütün üretim kesimlerine; yani, köylümüz, işçimiz, memurumuz, ihracatçımız, bütün üreticilerimiz ve sanayicilerimizin hepsine şevk vereceğiz, aşk vereceğiz, heyecan vereceğiz ve ülkemizin bütün meselelerini, bütün bu üretici kardeşlerimizle beraber, yapacağımız seferberlikle çözeceğiz.

Bu Hükümet, Programımızda da belirttiğimiz gibi, bir rantiyeli Hükümeti değil, bir üretim Hükümetidir; ama bu Hükümetin en büyük vasfı, demin kardeşlerimizin hatırlattığı gibi, bu Program bir “cek, cak...” Programı değil “şu yapılacak, bu yapılacak...” Programı değil, bu Program, dikkatle incelendiği zaman, en büyük ağırlığın kaynak teminine verildiğini görürsünüz. Bu kaynak nasıl temin edilecek; lafta bırakılmamış, Programımızda açık bir şekilde belirtilmiştir.

Programımızın 11’inci sayfasına bakıldığı zaman “gelişmenin önündeki engelleri kaldıracağız” denilmiş. Bunlar para istemez; ama tanınmış bir yabancının söylediği gibi “Türkiye büyük devlet olacak; ama ne yapalım ki, mevzuatı müsait değil.” Bu, çok doğru bir söz. Onun için, önce bir büyük seferberlik yapacağız, mevzuatımızda, gelişmemizi engelleyici hususları hep beraber ortadan kaldıracağız; şimdiden haber veriyorum.

Bundan başka, israfları önleyeceğiz. Hepimiz biliyoruz ki, ülkemizde ne sayısız israflar var. Bakın, hemen bir tanesini daha ilk geldiğim gün gördüm, heyecanını taşıyorum haber vereyim: Şu Habitat var ya, yapıldı, edildi, ne olduğunu hâlâ anlamadım; bu Habitat yapılırken, yabancı misafirleri taşımak için, Başbakanlığa 200 tane araba alınmış. Düşünün, bir haftalık misafir gelecek, misafiri taşımak için araba satın alınıyor... Neden araba kiralanmıyor, anlamak mümkün değil. Şimdi, gelmişler “bu 200 arabayı ne yapacağız” diyorlar. Her bir arabanın şoförü, mazotu, bakımı, yedek parçası; trilyonlara varan masrafı var. Bu sadece bir misal; bunların elbette önlenmesi lazım. İsfraf, israf, israf...

Ondan sonra, bakın, her sahada verimliliği artıracacağız. Ben, bütçe konuşmalarında söyledim, şu ilimizde hastane var doktor yok, burada doktor var hastayı taşıyacak sedye yok. Bunların hepsine sahip olmak mecburiyetindeyiz.

En mühim işimiz, kaynakları geliştirmek. Bu ülkede sayısız kaynak var. Bizden daha zengin ülke yok. İnşallah göreceğiz, biz bu kaynakları seferber ettiğimiz zaman, Türkiye, adım adım nasıl güçleniyor; bu imkânlar var. Bakın, biz, günlerden beri hazırlık yapıyoruz arkadaşlarımızla beraber; 68 tane kaynak tespit etmişiz; her birinde trilyonlar var, trilyonlar... Bir oturup dikkatli incelendiği zaman, bu ülkenin sayısız zenginlikleri var. Biz bu zenginlikleri harekete geçireceğiz. Nasıl; bu Hükümetin bünyesini görmüyor musunuz, bu Hükümette 20 devlet bakanı var. Birisi bakar, bu 20 devlet bakanı ne olacak... Biz bu kaynakları geliştirmek için üç tane beş tane devlet bakanını gece gündüz uyutmayacağız. Biz konuşmaya gelmedik... Dur bakalım ne olacak... Onun ne olacağını ben şimdiden hissediyorum.

Bakın, şimdi israfları önlemek... Bunun sahibi kim; yok. Evet, bunun bir takipçisi olacak.

Verimliliği artırmak; bunlar lafla olmaz... Sahipsiz iş olmaz. Bizim esnafın sahibi kim; yok. Kimdir bu ülkede esnafın sahibi; oraya gider, oraya gider, oraya gider...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Halk Bankası.

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Halk Bankasından sahip mi olur Allah aşkına; böyle şey mi olur? Şimdi, bu Hükümette esnafın sahibini bulacaksınız, işçinin sahibini bulacaksınız, köylünün sahibini bulacaksınız, işsizın sahibini bulacaksınız, düşkünün sahibini bulacaksınız.

Evet, o yüzde 20 değişiklik var ya, işte o 20 çok mühim. Biz, Bakanlar Kurulunun şeklini değiştiriyoruz. Bizim için önemli olan, insan. Klasik şekillerden çıkıyoruz, insana hizmet için, size yepyeni bir Bakanlar Kurulu takdim ediyoruz. Bundan dolayıdır ki, bu Hükümet, bundan öncekilerin benzeri bir Hükümet değildir.

Devleti yeniden yapılandıracağız. Bunu yirmi senedir konuşuyoruz; ama biz bunun sahibini koyacağız ve bilhassa, yerel yönetimlere yetkilerin devredilmesine adım adım başlayacağız, adım adım...

Şimdi, bakın, size hemen söyleyeyim daha bunu Bakanlar Kurulumuzda olgunlaştıracacağız, şahsî, ham fikrim olarak söylüyorum-: Biz, bütün illerimizdeki trafiği belediyelerimize versek, çok daha güzel olmaz mı?

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Eskiden de öyleydi zaten.

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Bütün illerimizdeki spor faaliyetlerini belediyeye versek çok daha güzel olmaz mı? Birçok illerimizde hizmetler var ki, bu hizmetlerin, elbette belediyelerimiz tarafından yapılması, seçilmiş insanlar tarafından yapılması çok daha uygun olur ve bunları, hemen bir kalemde vermememiz için ne sebep var?

Sonra, tabii, sağlık ve eğitim kuruluşlarını da eğer yerel yönetimlerimiz bunları dirayetle yönetecek imkânlarla ve kadroya kavuşacak olursa adım adım yerel yönetime vereceğiz ve devleti, hepimizin bildiği, istediği aslı görevlere çekeceğiz.

20 tane hükümet programı okunmuştur, hepsinde bunlar vardır; ama şimdi bir fark var. Nedir o; biz, konuşmaya gelmedik; biz, Allah'ın izniyle, yapmaya geldik.

Bizim Hükümetimizin çok önemli bir hususiyeti de ülkenin meselelerine sahip olmasıdır ve şahsiyetli bir dış politika takibidir.

Sayın Bülent Beyefendiye teşekkür ediyorum; eskiden beri, şahsiyetli dış politika için hassasiyetini biliriz, her zaman da kendilerini bu hususta takdir ederiz. Şimdi, efendim, buraya geldiniz “bütün uluslararası anlaşmalara aynen uyacağız diyorsunuz” dediniz; ama bu, tıpkı Bektaşî'nin “namaza yaklaşmayınız” sözüne benziyor, üstteki ayeti okumadan söylenmiş bir söze benziyor. Cenabı Hak “alkollü iken namaza yaklaşmayın” diyor. Bizim de Programımızda “bu anlaşmalar, millî menfaate aykırı olarak tatbik ettirilmeyecek” diye onun altında çok mühim bir cümle var. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — İsrail Anlaşması ne olacak?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — O cümlenin içerisinde her şey var, her şey var... Ve bunları da, tabii, yine, hep beraber gerçekleştireceğiz; çünkü dış politika devlet işidir, hükümet işi değildir. Bunları, beraberce olgunlaştıracamız ve böylece, hakikaten şahsiyetli bir dış politika yürüteceğiz ve biz, Programımızda yazdığımız gibi, bütün ülkelerle münasebetlerimizi geliştireceğiz. Bu arada, huzurlarınızda açıkça ifade ediyorum ki, özenle, kardeş Müslüman ve Türk cumhuriyetleriyle de münasebetlerimizi geliştireceğiz; lafla değil... Bizim şu komşularımızla ticaretimiz 4 milyar dolar idi; bu hacme gelmişti; Irak'la, İran'la, Suriye'yle, diğer ülkelerle; şimdi nedir: 100 milyon dolar. 65 milyonluk Türkiye ile 60 milyonluk Mısır arasındaki yıllık ticaret hacmi 200 milyon dolar. Bir tüccarın satacağı bir araba bu meblağı karşılar. Peki, biz, şimdi, bütün bu kardeş Müslüman ülkelerle bir araya gelsek “sen bizden ne alırsan al, biz de senden ne alırsak alalım” desek, süratle eski hacme gelsek, şu andaki 21 milyarlık ihracatımız 30-40 milyar dolara çıksa, bundan ne kaybederiz?

Bunları konuşmak marifet değil, bunları yapmak marifet; ama işte, bilirsiniz ki, bu Hükümet bu azimle geliyor. Bugünkü konuşmamızda bunları ifade ediyoruz; adım adım da bunların hepsini, elbirliğiyle tatbik edeceğimiz inşallah.

Demin, Mesut Bey “vatandaşın beyanına güven esas alınacak ifadesi bizim Programımızdan alınmış” dedi. Ne güzel bir şey; güzel şeyi nerede bulursak alırız. Programınıza koyduğunuz için teşekkür ediyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Yolsuzluklarla mücadeleyi niye yazmadınız?

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Yolsuzlukları beğenmediğiniz için almadınız herhalde.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, efendim, toparlar mısınız lütfen.

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamlı) — Çok teşekkür ediyorum, toparlıyorum.

Programımızda çok önemli bir konu yeniden yapılanmadır, mahallî idarelerin güçlendirilmesidir. Hanımlarımıza ve gençliğe ne kadar büyük önem verdiğimiz, Programdan görülmektedir. Bunlar, laf olsun diye yazılmamıştır. Ne yazık ki, ülkemizde de, gençliğimizin uyuşturucu tehlikesi, yavaş yavaş, okullarda başlamıştır. Bunları bir an evvel engellemek ve ülkemizin bütün fertlerine ve gençlerimize, manevî varlıklarını geliştirmek için her türlü hizmeti hazırlamak temel görevimiz olacak. Bu, zaten, Anayasanın devlete verdiği en önemli bir görevdir.

Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri; Programımız, Yüce Meclisin huzurlarında arz edilmiştir. Bugün de, Programımızın müzakeresini yapmış olduk. Şimdi, inşallah, pazartesi günü, Hükümetimiz, Yüce Meclisin açık bir farkla desteğine mazhar olacaktır. Zaten kollar sıvanmıştır; gece gündüz çalışarak bu hizmetler yerine getirilecektir ve bu çalışmayı hep beraber yapacağız, Türkiye'mizi, kısır çekişmelerden kurtaracağız, Türkiye'mizi, mesut insanlar diyarı haline getireceğiz.

Hepinize, bugünkü konuşmalarınızdaki her türlü ikaz ve katkılarınızdaki her türlü katkıyı, bütün kıymetli Hükümet üyelerimiz adına, teşekkürlerimizi sunuyorum. Yeni Hükümetimizin ve onun Programının, aziz milletimize ve bütün insanlığa hayırlı olmasını diliyorum. Hepinizi, Allah'a emanet ediyorum. Sağ olun, var olun. *(RP sıralarından ayakta alkışlar, DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Başbakan, teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, kişisel söz talebinde bulunan Sayın Nejat Arseven Beyefendiye söz veriyorum.

Sayın Arseven, buyurun efendim.

LUTFULLAH KAYALAR (Yozgat) — Sayın Başkan, bir müracaatımız vardı...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Yanlış anlamaları önlemek için bir yazılı müracaatımız vardı.

BAŞKAN — Efendim, var. Sayın Taşar, zatı âlinizin şifahî müracaatı dahi yazılı müracaat kadar etkilidir. Zabıtları getirttim; bakacağım efendim.

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Çok teşekkür ederim.

Sonuç ne?

BAŞKAN — Efendim, sonucu biraz sonra arz edeceğim.

LUTFULLAH KAYALAR (Yozgat) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Kayalar.

LUTFULLAH KAYALAR (Yozgat) — Sayın Başkanım, Sayın Başbakanın konuşmasıyla ilgili, yanlış anlaşılmalara meydan vermemek için, açıklama yapmak üzere, Sayın Başbakan aramızdayken...

BAŞKAN — Efendim zatı âlinizin de müracaatı var; zabıtları getirttim efendim.

LUTFULLAH KAYALAR (Yozgat) — Usul olarak, şimdi söz verilmesi gerekir Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Efendim, müsaade edin ben takdir edeyim.

Sayın Arseven...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Efendim, bir dakika... “Beylütma-le el uzatıldı” diye “belediyelere para gönderildi” diye Sayın Başbakan tarafından, bu kürsüden, milletin kürsüsünden suçlama yapıldı. Belediyelere gönderilmiş para-ların beytülmal ile ilgisi yoktur; bunun açıklamasını yapmam lazım.

BAŞKAN — Efendim müsaade buyurun...

Sayın Arseven, kürsüye buyurur musunuz lütfen.

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Sayın milletvekillerimize, diğer arkadaşlarımıza söz verdiğiniz gibi, aynı şekilde söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Arseven, söz talebi...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Sayın Şevket Kazan’a nasıl söz verdiyseniz aynı şekilde söz istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, ben o konudaki kararımı ifade edeceğim.

Sayın Arseven, buyurun efendim.

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Adil düzeniniz bu mu sizin? (RP sıralarından “sen adil düzenden ne anlarsın?” sesleri)

BAŞKAN — Buyurun efendim.

Sayın Arseven, süreniz 15 dakikadır efendim.

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; bugün, burada, iki gün önce huzurunuzda Sayın Başbakan tarafından okunan Hükümet Programı üzerinde, şahsî görüşlerimi ifade etmek üzere söz almış bulunuyorum. Bu vesileyle, sizlere ve televizyonları başında, hayretle, ibretle ve kaygıyla bu görüşme-leri izlediklerine inandığım değerli vatandaşlarıma da saygılar sunuyorum.

Bu konuyla ilgili konuşmama girmeden önce, biraz önce Sayın Başbakanın bu-rada ifade etmiş olduğu, Habitat toplantısı nedeniyle ilgili 200 araba alımıyla ilgili kısa bir açıklama yapmak istiyorum. Bu arabalar, devlet tarafından alınan arabalar olmayıp, sponsorların, bu işle ilgili olarak devlete vermiş oldukları arabalardır ve bunlar, bizim, Başbakanlığı devretmemizden önce de Emniyete devredilmiş vasıta-lardır. Eğer, devlet tarafından alınmış arabalar olsa idi, zaten bunlar devletin malı olurdu, devlet de bunlar üzerinde her türlü tasarruf hakkına sahip olurdu. Böyle bir sorunun sorulmuş olması dahi bu arabaların ne yolla alındığının en açık ifadesidir.

EMİN KUL (İstanbul) — Bağıştır, bağış.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Bağışlanmıştır, evet düzeltiyorum.

Ve yine, tabii, burada, dün akşam yapılan bir televizyon programında, burada Sayın Başbakan tarafından açıklanacağı ifade edilen belgenin açıklanmamış olma-sını da, o belgenin yok olduğu olarak değerlendirdiğimizi ifade ediyorum.

YILMAZ KARAKOYUNLU (İstanbul) — O zaman, iddia edeni de müfteri diye tutanaklara geçirtin.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Evet, iddia edeni de müfteri olarak buradan ilan etmenin hiçbir sakıncası olmadığını ifade ediyorum.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri; şahsı adına söz almış bir arkadaşınız olarak, burada, geçen hafta, Türkiye'nin hemen birçok bölgesinde, Ankara'da ve Ankara'nın taşra ilçelerinde sadece Doğru Yol Partisi teşkilatlarından tanımış olduğum ve benim teşkilatlarımın bulunduğu bölgelerde Doğru Yol Partili ve Refah Partili olduklarını bana ifade etmiş olan vatandaşlarla yapmış olduğum temaslarım ve değerlendirmelerimi açıklayarak sözlerime devam etmek istiyorum. İşte, konuşmamın başında, vatandaşlarımızın, bu görüşmeleri hayretle, ibretle ve kaygıyla izledikleri yolundaki ifadem de bu değerlendirmemden kaynaklanıyor.

Sayın milletvekilleri, Sayın Çiller'e inanan, seçim öncesi onların beyanlarıyla Doğru Yol Partisine oy veren birçok vatandaşımız, hemen hemen Doğru Yol Partisine oy verenlerin tamamı, o gün yaptıkları yanlışın altında eziliyorlar.

Bakın, açık söylüyorum; ben, sizlerin Doğru Yol Partililerden bahsediyorum Sayın Mesut Yılmaz'ın kapısına gönderdiğiniz "Refah Partisi ile koalisyon yapma" diye bağırtıp, çağırtıp, çılgınlık attırdığınız hanımefendilerle konuştum, öyle geliyorum buraya. Onlar ne diyorlar biliyor musunuz "tekrar toplanarak gidip Sayın Mesut Yılmaz'dan özür dileyeceğiz" diyorlar. Ne için mi? "Refah Partisi ile hükümet görüşmelerini Meclis soruşturmalarından, şaibelerden, TOFAŞ'tan, TEDAŞ'tan, mal varlığından aklanmak için değil, o görüşmeleri, Refah Partisine oy veren ve hepsi bizim kardeşimiz olan, bizim insanımız olan milyonlara duyduğu saygı dolayısıyla yaptığı için, Refah Partisini bizimle aynı zeminde yarışan ve millettten oy isteyen bir parti olarak kabul ettiği için, sistemin partisi olarak kabul ettiği için, bundan dolayı görüştüğü için Sayın Mesut Yılmaz'dan özür dileyeceğiz" diyorlar.

Aziz milletvekilleri, Refah Partisine oy veren insanlar da bir şeyler söylüyor. Onlar ne mi söylüyor; onları da size burada ifade edeceğim: "Keşke on sene daha muhalefette kalsaydık" diyorlar; "keşke, o gün savunduğumuz ve Refah Partisinin vazgeçilmezleri olarak kabul ettiğimiz mukaddes değerleri savunmaya devam edebilseydik ve keşke, o namuslu, dürüst olarak yaptığımız politikayı bugün de devam ettirebilseydik; keşke, kendi getirdiğimiz, en yetkili ağızlar tarafından ifade edilen, ortaya atılan iddiaların altında kalmasaydık ve koltuk için, bir yarım iktidar için, milletin içine çıkamaz hale gelmeseydik" diyorlar.

CAFER GÜNEŞ (Kırşehir) — Sizin hakkınızda da var...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Değerli milletvekilleri, benim bu tespitem, Anavatanın değil, bizim partimizin değil, bugün Hükümet olan; ama nasıl ve ne şekilde, ne yolla ve hangi gizli anlaşmalarla Hükümet oldukları artık gün ışığına çıkmış olan ve sizin ifadenizle, 65 milyon insanın da bildiği; ama asıl önemlisi bakın, burası çok önemli sizlerin; yani, Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi tabanının ve oy verenlerinin çok iyi bildiği bir tespittir.

Değerli milletvekilleri, bu Hükümetin, güvenoyu alsa, hatta, millete hizmet etse de, işte, bu ayıplı hali ve kuruluş biçimi dolayısıyla, millet önünde kabul görmesi ve inandırıcı olması mümkün değildir; çünkü herkes, yapılacak her icraatın ve tasarrufun altında, aynı kuruluşunda olduğu gibi, bir gizli pazarlık, bir ayrı hesap arayacaktır.

Sayın milletvekilleri, bakın, burada, Doğru Yol Partisinin, tabii, her zaman olduğu gibi, kendi Hükümet Programları üzerinde yapılmakta olan görüşmeleri dahi izleme cesaretini gösteremeyen Doğru Yol Partisinin, seçim öncesi gazetelere vermiş olduğu ilanı gösteriyorum size: “Doğru Yol Partisiyle, ANAP arasındaki fark” diyor “ve laiklik” altında da ifade ediyor: “Mesut Yılmaz, Erbakan’ı durduramaz; Erbakan’ı durdurmak için, geriye gidişi önlemek için, ileriye gitmek için DYP’de birleşin; DYP birinci parti olacak, Erbakansız, ülkenin önünü yani, Sayın Başbakanın önünü açacak en iyi hükümet kurulacaktır.” Evet, hakikaten, Tansu Çiller, Erbakan’ın önünü açtı. Erbakan’ı durduracak cesaret ve inançta Sayın Başbakanı durduracağından bahsediyor sadece Sayın Çiller’de varmış.

Bakın, şimdi, size bir şey daha göstereceğim, karikatür gibi bir ilan; tabii, altında “Haydi Türkiye’im ileri” deniyor. Sayın Mesut Yılmaz’ın sırtında Sayın Erbakan, daldaki armudu almaya çalışan Sayın Erbakan, Tansu Hanım da elini açmış “Mesut, hep bunu yapıyor” diyor; ama ne hikmetse, bugün, armudu Sayın Erbakan yiyor. *(RP sıralarından gürültüler)*

Değerli milletvekilleri, bakın, bu da, sizin. Dikkat edin, bakın, burada “ahlakî çözümler duracak” diyorsunuz seçimden önce. Evet, ahlakî çözülmeyi hakikaten durdurdunuz ve diyorsunuz ki “Refah, ahlakî yapısı güçlü bir Türkiye için iktidara geliyor.” Siz, bu ahlakî yapı için mi iktidara geliyorsunuz, bunları düzeltmek için mi; bu yolsuzlukların, bu TOFAŞ’ın, bu TEDAŞ’ın üstünü örtmek için mi iktidara geliyorsunuz? Bu ilanı onun için mi verdiniz, ahlakî çözülmeyi böyle mi durduracaksınız? *(RP sıralarından gürültüler)*

Bakın, Sayın Erbakan yine ne diyor: “Bu kadın gâvur aşığı.” Zannediyorum, daha önce de burada ifade edildi, “Erbakan, Çiller’in, Müslüman oylarıyla din düşmanlığı yaptığını öne sürdü “gâvur aşığı, eteklerine zil takmış oynuyor” dedi. Çiller’e bakın, Erzurum’a başörtüsüyle geliyor, türban meselesini sorduğumuzda da yüzünü aktris gibi buruşturuyor.” Haydi bunu değerlendirin! Yüreğiniz yetiyorsa, Erzurum’a tekrar gidin. Bu beyanlarda bulunduğunuz Erzurum’a bir daha gittiğiniz zaman acaba ne diyeceksiniz, çok merak ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Sayın Çiller’in ve Sayın Erbakan’ın seçim öncesi, şimdi sizlere burada ifade etmiş olduğum, bu açık ve kamuoyu önünde kendilerini bağlayan beyanları ve taahhütleri olmasaydı belki çok iyi olurdu.

Değerli milletvekilleri, şimdi, daha önemli ve işin facia tarafına bana göre yani, her iki liderin, seçim sonrası bakın, burası çok önemli çıkan tablo, Refah-Doğru Yol koalisyonu yapılmasını da muhtemel kılıyorken, birbirleriyle ilgili söylediklerine gelelim: “Sayın Çiller ‘bu ortaklığa izin vermezler. ANAP ile RP arasında hükümet kurma çalışmalarına izin verilmez. ANAP’a bir daha açıkça sesleniyorum, kendi parti ve ülkeni karanlığa gömmeye’ dedi, devamla ‘bu ortaklık, ülkeyi karanlığa

mahkûm etmektedir, Sayın Yılmaz, sakın ola buna izin verme, Türk genci buna müsaade etmez, Türk kadını etmez, ülkenin aydınları müsaade etmez; karşına geçerler. Kim mi geçer; halkın yüzde 70'i geçer" falan.

CAFER GÜNEŞ (Kırşehir) — Bu lafları siz de çok söylediniz.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Şimdi, bakın, size soruyorum: Burada, karanlık kim, mahkûm eden kim, bu işin altında kalan kim? (RP sıralarından "siz, siz" sesleri) Müsaade etmeyecek olan gençler, Tansu Hanımın çok değer verdiği Türk hanımları, aydınlık nereden "yüzde 70'den fazlası karşınıza geçer" dediğiniz "halk, yakanıza yapışır" dediğiniz kimseler nereden? Tarih, bu aziz millet, bugün, kimin yakasına yapışacak, çok iyi biliyor Sayın Milletvekilleri.

Yine, Sayın Çiller'in bir beyanı var, bakın "gümrük birliğine 'uşaklık antlaşması' denildiğini söylüyor. Bunu, siyasî tarihimizin en büyük oportünizmi olarak görüyorum. Bugün böyleyse, yarın nasıl olacak; herkesi uyarmak istiyorum.

Liderlerin seçim öncesi taahhütleri olmuştur 'RP'yi iktidar yapmayacağız' denilmiştir..." Sizler söylemişsiniz. "...Herkesin, bunun gereğini yapacağına inanıyorum" diyor, yani sizlere söylüyor, Doğru Yol Partisine ifade ediyor. Siz, bunun gereğini hakikaten yapıyorsunuz!

Değerli arkadaşlarım, Refah Partisiyle Doğru Yol Partisi, seçimlerden hemen sonra, Sayın Erbakan'ın, hükümet kurmakla görevlendirildiği sırada, eğer, bu Koalisyonu, bu tablo ve Programla kurmuş olsalardı, o zaman, bu Hükümetin, 65 milyon memleket evladı önünde göreceği kabul ve destek bugünkünden çok daha yüksek olabilirdi.

Sayın milletvekilleri, bugün, üzerinde görüşmeler yaptığımız Refah-Doğru Yol Hükümeti Programı, aslında bakın, Program için konuşuyorum, burası çok önemli Doğru Yol Partisinin milletvekili ve Grubu, Parti tabanı, tüm ülkede, bu Hükümete oluşacak tepkileri asgariye indirmek için hazırlanmış bir Hükümet Programıdır. Bu Programın uygulanması sırasında, Refah Partisinin, bu Programda yer almayan hakiki düşünce ve niyetlerini hayata geçirmek ve uygulamaya koymak gayreti içerisinde olacağına da inanıyorum; ama maalesef, işin acı tarafı, bu Program dışı yapılacak ve ülkede büyük sıkıntı yaratacağına inandığım uygulamaları, Doğru Yol Partisi milletvekilleri, bakanları, ancak üzüntüyle ve çaresizlikle seyredeceklerdir. Çünkü, Gruptan veya Bakanlar Kurulundan vaki olabilecek en ufak bir itiraz karşısında Sayın Çiller ile ilgili olarak açılmış bulunan soruşturma önermeleri ile ilgili Refah Partisinin komisyon üyelerinin ve Grubunun tavırlarındaki olumsuz değişiklik tehdidiyle, yani, Yüce Divan tehdidiyle karşılaşacaklardır.

Değerli milletvekilleri, bu, bugün görüşülmekte olan Programın zahirî ve açık görüntüsüdür. Bunu, Sayın Başbakan da burada ifade etti. Bu Programın görülmeyen tarafı. Refah ağırlıklı yönü ise, aysberg gibi, suyun altındadır ve bugün görünmemektedir.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekilleri, bugün, burada, birbirleri aleyhinde saatlere sığdıramayacağım ifade ve beyanlar, açılan soruşturma önermeleri, yolsuzluk iddiaları, ülkeyi karanlığa gömmeye avazelerinden sonra, sadece, Başbakanlık uçağı-

nı beraber kullanmak uğruna kurulduğunu zannettiğim bu Hükümeti kurmak, 65 milyon memleket evladını kandırmak, yanıltmak ve inkâr etmek demektir.

Hepinize saygılar sunuyorum. Bizi, ekranları başında, gecenin bu saatine kadar dinleyen aziz vatandaşlarımızı da, bir kere daha, en içten duygularımla selamlıyor, saygılarımı sunuyorum. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Arseven, teşekkür ediyorum efendim.

SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR (Devam)

Yozgat Milletvekili Lutfullah Kayalar'ın, Başbakan Necmettin Erbakan'ın şahsına sataşması nedeniyle konuşması

BAŞKAN — Sayın Taşar ve Sayın Kayalar, talepleriniz üzere tutanakları getirttim. Sayın Başbakan, listeleri de göstermek... Yani, daha önce zatı âlilerinizin başında bulunduğu Bakanlığın başında bulunan birer Bakan olarak, sorumluluk hissi içerisinde ve gecenin bu saatinde, değerli milletvekillerini sıkıntıya sokmadan kısa birer açıklama yapacağınızı umuyorum.

Sayın Kayalar, kısa bir açıklama yapacağınızı buyurdunuz, onun için, önce, çok kısa ve bir sataşmaya meydan vermemeniz ricasıyla zatı âlinize söz veriyorum.

LUTFULLAH KAYALAR (Yozgat) — Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri; 54'üncü Hükümetin Programı üzerindeki müzakereler sırasında Sayın Başbakanın, 53'üncü Hükümetin, belediyelere, bütçe imkânları içerisinde yapılan yardımlarla ilgili olarak verdiği rakamlar var. Yanlış anlaşılmalara meydan verilmemesi için bu konuda açıklama yapmak üzere huzurlarınızdayım; saygılar sunuyorum. Yüce Meclisimize, Sayın Başkana da teşekkür ediyorum.

Sayın Başbakan, biraz önce yaptığı açıklamalarda, belediyelere, 7 trilyon lira yardım yapıldığını ve bunun 5 trilyon lirasının, Anavatan belediyelerine yapıldığını ifade ettiler. 7 trilyon liralık rakamlar, kendilerinin de ifade ettikleri gibi, genel rakamlardır bunların küsuratları vardır ben de, genel olarak ifade etmek istiyorum.

7 trilyon liralık rakam, şu ana kadar yapılan yardımlarla ilgili olan rakam doğrudur; ancak, bunda açıklanmasını arzu ettiğim husus şudur: Bilindiği gibi, 53'üncü Hükümetimiz, 6 Martta kurulmuş, 12 Martta da güvenoyu almıştır. O zamana kadar, bizden önce, 52'nci Hükümet, bir sonraki hükümet kuruluncaya kadar görev ve devam etmiştir. Bu süre içerisinde, belediyelere, yaklaşık 2 trilyon liraya yakın yardım yapılmıştır. Gerek bu süre içerisinde yapılan yardımlar, gerekse daha önceki hükümetler döneminde; yani, beş yıllık dönem içerisinde yapılan yardımlarda, maalesef, 800'ün üzerindeki, Anavatan Partisi belediyelerine ve tahmin ediyorum, Refah Partisi belediyelerine de, hemen hemen hiç denecek düzeyde yardım yapılmıştır; daha doğru ifadeyle, hemen hemen hiç yardım yapılmamıştır.

53'üncü Hükümetimiz kurulduktan sonra, Sayın Başbakan, o günkü Hükümet ortağı olan DYP'nin Sayın Genel Başkanıyla bu konuyu görüştüler ve hiç değilse, 12 Marta kadar geçen dönem içerisinde yapılan yardımlara eşitlik sağlamak baki-

mından, 2 trilyon liraya yaklaşan bir paranın belediyelere dağıtılması hususunda anlaştılar.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — ANAP’lı belediyelere.

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Dolayısıyla, ANAP’lı belediyelere dağıtılması hususunda anlaştılar.

Dolayısıyla, bu, o günkü bir anlaşmadır. Ben, görevde bulunduğumuz süre içerisindeki her türlü sorumluluğumuzu ve vebal duygusu içerisinde hareket etme şeklinde yürüttüğümüz görevimizi ve icraatımızı tüm açıklığıyla ifade etmek istiyorum. 2 trilyon lirası bu şekildedir; yani, 7 trilyon liranın 4 trilyon lirasının dağıtımı bu şekilde olmuştur.

Geriye kalan 3 trilyon lira içerisinde, imkânlar ölçüsünde, Meclisimizde grubu bulunan beş siyasî partimizin hemen hemen tamamından gelen talepler belki cüzi bir kısmı karşılanamamış olabilir Maliye Bakanlığınca değerlendirilmiştir. Artı, Mecliste grubu bulunmayan ve Mecliste temsil edilmeyen siyasî partilerimize mensup olan belediyelere de, ayrıca, yine buradan, imkânlar ölçüsünde yardım yapılmıştır. Yani, Sayın Başbakanın ifade ettiği gibi, 5 trilyon lira, sadece Anavatan belediyelerine verilmiş değildir; bu 5 trilyon lira, Mecliste grubu bulunan siyasî partiler içerisinde değişik oranlardadır.

Burada, Anavatan Partisine mensup olan belediyelere daha fazla yardım yapıldığı noktasının, o günkü koalisyon hükümeti içerisinde yapılan anlaşma gereği olarak doğru olduğunu da ifade ediyorum; ben ifade ediyorum. *(RP sıralarından “Ne adalet değil mi? “sesleri, gürültüler)*

Ayrıca, dört buçuk yıllık adaletsizliğin ve dört buçuk yıllık yanlış uygulamanın, esasında, sonraki hükümetleri de sıkıntıya soktuğunu ifade etmek istiyorum. Nasıl; burada, şu anda hayatta olmayan, daha önceki...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Kayalar, lütfen, toparlayın efendim.

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Anavatan Partisi hükümetleri döneminde, tüm belediyelerin nüfus yoğunluklarına göre, tespit edilmiş olan kriterlere göre, sekiz sene dağıtım uygulanmış bulunmaktadır.

Eğer, burada bir fazlalık olduğu ifade ediliyorsa ki, fazlalığın olduğunu ben de kabul ediyorum bu fazlalık, beş yıllık açığın kapatılmasıyla ilgili, görüşülerek, konuşularak yapılmış olan bir uygulamadır. *(RP sıralarından gürültüler)*

Buna, şunu ilave ediyorum: Şu anda uygulamakta olduğumuz bütçe içerisinde öngörülmüş olan fonlardan, yasal olarak tahakkukları yapılmış olan ve bekleyen ödemeler vardır. Sayın Başbakan, bunları durdurduklarını ifade ettiler. Böyle bir durdurma yetkileri yoktur.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Sivas) — Bunlar cevap değil Sayın Başkan.

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Bu, sadece belediyelerle ilgili değil. Ayrıca, 55 vilayetimize, gene Maliye Bakanlığı bütçesi içerisindeki Kentleşme Fonundan, valilerimiz ve il genel meclislerimizin emrine gönderilmiş olan birtakım

paraların da geri alınacağı veya ödenmeyeceği ifade edilmektedir. Dilerim ki, bu doğru değildir. Bunların da durdurulması yasal değildir. *(RP sıralarından gürültüler, “süresi geçti” sesleri)*

BAŞKAN — Müsaade buyurun...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Burada, usulüne uygun, kanuna uygun, takdir yetkisi içerisinde kullanılmış olan yetkiler vardır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Kayalar...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın Kayalar, bir hususu açıklamak üzere size söz verdim; rica ediyorum...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Bu hususun hiç dışına çıkmadım Sayın Başkan.

Burada atılan veya attığımız her imzanın sahibiyiz. Durdurma şeklinde bir usul bulunmamaktadır. Bu şekilde bir uygulamaya gidildiği takdirde, bunun, Yüce Meclis içerisinde, her türlü tartışmasının yapılacağını ve sadece Meclis içinde değil, Meclisin dışında da yapılacağını ifade etmek istemekteyim. *(RP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın Kayalar... Sayın Kayalar...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Sözlerimi bağlıyorum efendim...

Müsaade edin, sözlerimi bağlıyorum. *(RP sıralarından gürültüler, “Yeter... Yeter...” sesleri)*

BAŞKAN — Ee, bağlayın efendim... Bağlayın efendim...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Ama, müsaade edin Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bağlayın efendim. Sözüünüzü kesmeye zorlamayın Sayın Kayalar...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Sükûnet sağlansın, sözlerimi bağlıyorum. *(RP sıralarından gürültüler “Sayın Başkan, süresini aştı” sesleri)*

Sayın Başbakan, biraz önce, asgarî ücretin vergiden muaf olacağını ifade ettiler.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Efendim, başka süre uzatma imkânım yok Sayın Kayalar; buyurun.

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Şu Hükümet Programı içerisinde asgarî ücretin vergiden muaf olacağına dair tek bir kelime yoktur. *(RP sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Sayın Kayalar, bırakın Hükümet Programını...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — ...Şunun içerisinde yoktur. *(RP sıralarından gürültüler sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Sayın Kayalar... Sayın Kayalar...

LUTFULLAH KAYALAR (Devamla) — Saygılar sunuyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Kayalar, çok üzgün olduğumu ifade edeyim.

CEMALETTİN LAFCI (Amasya) — Adaletten bahsediyorsunuz; işte sizin adaletiniz bu...

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim...

Sayın milletvekilleri, gecenin bu saatinde rica ediyorum... Kendi şartlarınıza göre değerlendirmeyin kürsüyü. Lütfen...

Gaziantep Milletvekili Mustafa Rüştü Taşar'ın, Başbakan Necmettin Erbakan'ın şahsına sataşması nedeniyle konuşması

BAŞKAN — Sayın Taşar, size de çok kısa bir açıklama imkânı veriyorum. Lütfen, çok kısa ve yeni bir sataşmaya meydan vermeden konuşunuz. Gecenin bu saatinde stres yükselmesine sebebiyet vererseniz sözünüzü keserim, kusura bakmayın. Lütfen ne açıklayacaksanız, buyurun; ama bir açıklamadır...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Sayın Başkan, öncelikle, Yüce Meclisi ve zatı âlinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başbakan, Sayın Mesut Yılmaz'ın "beytûlmala uzanan eli keserim" dediğini; ama Çevre Bakanının, giderayak, ANAP'lı belediyelere 2 trilyon lira gönderdiğini ve Refahlı belediyelere de, şu kadar miktar gönderdiğini, bu kürsüden ifade ettiler.

Öncelikle, şunun bilinmesi için ifade ediyorum ki, Çevre Bakanlığı Çevre Kirliliğini Önleme Fonundan, vidanjör, çöp kamyonu ve itfaiye araçlarının alınabilmesini teminen gönderilen bu paraların, gönderilebilmesinin usulleri vardır. Bu usule göre, öncelikle, ilgili belediye, belediye meclisi kararı alacaktır. Belediye meclisi... (RP sıralarından "gitti mi gitmedi mi" sesleri)

Bir dakika efendim.. Müsaade buyurun efendim... (RP sıralarından gürültüler)

Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Sayın Taşar, müsaade buyurun efendim...

Siz, o kadar para gönderdiniz mi, göndermediniz mi, onu açıklayın lütfen.

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Ben, o kadar parayı gönderdim; ama ne suretle gönderdiğimi açıklayacağım...

BAŞKAN — Ne suretlesini bırakın siz...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Hayır efendim...

BAŞKAN — Gönderip göndermediğinizi ifade edin yeter...

MEHMET CAVİT KAVAK (İstanbul) — Mahkeme mi burası... Soruşturma mı yapıyorsunuz...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — O kadar parayı gönderdim. Nasıl gönderildiğini ve hangi süreç içerisinde gittiğini anlatmamız lazım... (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Bu kürsüde beni konuşturamazsanız, il il gezer, her yerde konuşurum... Hiçbir şekilde beni susturamazsınız... (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Taşar... Sayın Taşar...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Sayın Başkan, lütfen, sözümün kesilmesine mani olunuz...

BAŞKAN — Sayın Taşar, lütfen...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Müsaade buyurunuz, açıklamamı yapayım.

BAŞKAN — Gönderip göndermediğinizi ifade edin efendim... Lütfen efendim... Süreyi kullanın...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Sayın Başkanım...

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Sayın Başesgioğlu, buyurun...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Sayın Başkanım, nasıl gönderildiğini izah etmemiz lazım.. Müsaade buyurur musunuz? (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, siz, sürenizi orada kullanın lütfen... Efendim, orada kullanın lütfen... Orada kullanın... (RP sıralarından gürültüler)

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Müsaade edin de konuşalım... Bağırarakla çağırmakla meseleleri halledemezsiniz; hele beni hiç susturamazsınız; onun için, lütfen dinleyin... (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Taşar, siz, görüşünüzü ifade edin efendim... (Gürültüler)
Buyurun...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Lütfen dinleyiniz... (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Efendim, müsaade buyurunuz...

Bu müracaatlar, belirli silsile içerisinde, Bakanlığımıza ulaştıktan sonra, örneklerinin serbest bırakılması çerçevesinde, müracaat sırasına göre peyderpey gönderilir. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Deniz Baykal'ın müracaatları, Demokratik Sol Partinin müracaatları, Milliyetçi Hareket Partisinin müracaatları, Doğru Yol Partisinin müracaatları, bizzat bana gelen müracaatların tamamı karışılmıştır. Refah Partisinden de müracaat eden bütün belediyelere para gönderilmiştir (RP sıralarından gürültüler) Aksini ispat edene, burada söz hakkı vardır; o söz hakkını veriyorum. Ancak, şunu ifade etmek istiyorum; ben, bu paraları, ne Amerika'ya ne Rusya'ya ne Çin'e ne de Sayın Başbakanın evinin önü temizlensin diye, sabunlu sularla yıkansın diye büyükşehir belediyesine...

BAŞKAN — Sayın Taşar...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — ...arazöz almak için göndermedim. (ANAP sıralarından alkışlar; RP sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

BAŞKAN — Sayın Taşar... Sayın Taşar...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Milletın arzusu istikametinde... (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Taşar... Sayın Taşar...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — ...milletin hizmetine gönderdim. Beytülmalı, beytülmalı gönderdim...

BAŞKAN — Sayın Taşar... Sayın Taşar...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — ...Hiçbir şekilde bu suçlamayı kabul etmiyorum.

BAŞKAN — Sayın Taşar... Sayın Taşar...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — ...İşte, hizmet yapacağım diyen kadroların, daha gelir gelmez, nasıl yıkıcı bir işlem yaptığını, burada, huzurlarınızda ifade ediyorum... (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Taşar...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — ...Gönderilen bu paraların geri çekilmesinin suç olduğunu ifade ediyorum. Sayın Lutfullah Kayalar'ın ifade ettiği gibi, gerek Meclis içerisinde gerekse hukukî zeminlerde bu işin hesabını da mutlaka soracağız... (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Taşar...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — ...ve özellikle de şunu ifade etmek istiyorum: Bu Hükümet Programında da, Sayın Başbakan herhalde unuttular...

BAŞKAN — Sayın Taşar, sözünüzü...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — ...asgari ücretin vergi dışı bırakılması yer almamıştır...

BAŞKAN — Sayın Taşar...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Devamla) — Saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından alkışlar, RP sıralarından gürültüler)

MEHMET ALİ YAVUZ (Konya) — Sayın Başkan...

Maliye Bakanı Abdülatif Şener'in, kendilerine satışılması nedeniyle söz alan, Yozgat Milletvekili Lutfullah Kayalar ve Gaziantep Milletvekili Mustafa Rüştü Taşar'ın konuşmalarıyla ilgili açıklaması

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan... (Gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun...

Buyurun Sayın Bakanım.

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan, sayın eski bakanlar tarafından yapılan açıklamalarda bazı yanlışlıklar vardır. Elimde, devletin en son dokümanları vardır; bunları izah etmek istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun. *(RP sıralarından alkışlar)*

Lütfen, Sayın Bakan, kısa... Elinizdeki listeyi okuyun ve lütfen, kürsüden inin efendim. Rica ediyorum...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Bizde de liste var...

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan...

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Sayın Başkan, bu sözünü neye istinaden verdiniz?

BAŞKAN — Efendim, müsaade buyurun...

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Sayın Başkan, izah eder misiniz; neye istinaden söz verdiniz?

BAŞKAN — Efendim, Sayın Taşar ile Sayın Kayalar'ın ifadeleri karşısında, devletin kayıtlarındaki listeyi ifade edip incek...

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Onlar ifade edildi Sayın Başkan; taraflı davranıyorsunuz.

BAŞKAN — O açıklama imkânını verdim; buyurun.

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Onlar izah edildi.

BAŞKAN — Sayın Şener, kısaca efendim...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Refah Partili belediyeler müracaat etselerdi onlara da gönderilirdi.

BAŞKAN — Sayın Şener, siz buyurun efendim.

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Her isteyen bakana burada söz veremezsiniz, taraflı davranmayın Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun... Kısa kesin lütfen...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Müracaat etmeyen belediyeye nasıl para göndereceğim ben?

BAŞKAN — Sayın Taşar, oturur musunuz efendim... İfade ettiniz onu...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ... bu müzakereler...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Yerinde yatacaksın, oturacaksın, ondan sonra parayı alamadım diyeceksin...

BAŞKAN — Efendim siz onu ifade ettiniz... İfade ettiniz efendim...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...saat 24.00'ü geçtiği takdirde... (ANAP sıralarından gürültüler)

Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Siz buyurun Sayın Şener... Lütfen, kısa keser misiniz?

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Sayın Başkan, bir noktayı hatırlatmak istiyorum. Anavatan Partili Sayın Milletvekilleri ve eski bakanları, belli bir taktik içerisindeydiler... Bugünkü müzakereler...

BAŞKAN — Kardeşim, niye o zaman? Lütfen toparla... (ANAP sıralarından "Bravo Başkan" sesleri)

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Ne alakası var?

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...saat 24.00'ü geçtiği takdirde güven oylaması salıya kalacağı için, yersiz yere hırçınlık yapmaktadırlar; ancak, şunu ifade ediyorum.

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Sen konuşma, in aşağıya...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Şunu ifade ediyorum: Sayın bakanlar, aslında itiraf etmişlerdir bir haksızlık yaptıklarını; hatta, son gün, Sayın Cumhurbaşkanı, yeni Hükümeti, Kabinayı onayladıktan sonra, gece geç saatlere kadar, haksız yere bu kaleminden para aktardıklarını ifade etmişlerdir. (ANAP sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Oturun yerinize lütfen... Efendim lütfen oturun yerinize...

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Ama, bu kadar da taraflı davranılmaz... Sadece listeyi okuyacaklar...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...Bu bir itiraftır. (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, oturur musunuz?

Sayın Şener...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...İtiraflarından dolayı kendilerine teşekkür ediyorum.

BAŞKAN — Ben teşekkür ediyorum.

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Sayın Başkan, müsamaha ediyorsunuz; yorum yapıyor; listeyi okuyacak o kadar. Bu kadar taraflı olunmaz.

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — İtiraf ettiniz, teşekkür ediyorum. (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Ben teşekkür ediyorum Sayın Bakan.

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Hiçbir itiraf yok. Sırası geldikçe gönderilmiştir.

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Evet, Maliye...

BAŞKAN — Sayın Bakan...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Gönderilen paralar da DYP'nin, CHP'nin, DSP'nin, bütün partilerin paralarıdır.

BAŞKAN — Sayın Taşar, siz, ifade ettiniz...

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Usulümüzde böyle bir şey yok Sayın Başkanım... Lütfen...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Ancak, şunu ifade edeyim...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Yapılan hizmet, sırasıyla yapılmıştır.

BAŞKAN — Sayın Taşar...

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Yorum yapmaya hakkı yok.

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ... Suçluluk duygusu içerisinde, bağırarak...

BAŞKAN — Sayın Şener...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...suçluluk bastırılmaz...

BAŞKAN — Sayın Bakan... Sayın Bakan...

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Yorum yapıyor... Cevap verecek, yorum yapmayacak.

BAŞKAN — Sayın Bakan, teşekkür edip iner misiniz efendim... Lütfen...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Bitiriyorum...

BAŞKAN — Efendim, ifade ettiniz...

MURAT BAŞESGİOĞLU (Kastamonu) — Sataşmadan dolayı bize de söz verin o zaman Sayın Başkan.

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — Evet, süreyi geçirmemek için, sayın bakanlar da, zaten, haksız dağıtımı itiraf etmiş oldukları için...

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Haksız dağıtım falan yok kardeşim...

MALİYE BAKANI ABDÜLLATİF ŞENER (Devamla) — ...teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum. (RP sıralarından alkışlar)

MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Ne haksız dağıtımı... Haksız dağıtım falan yok...

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın başkanlığında kurulmuş bulunan 54'üncü Hükümetin Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güvenoylamasının, Anayasanın 110 ve İçtüzüğü'nün 124'üncü maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, güvenoylaması, 8 Temmuz 1996 Pazartesi günü yapılacaktır.

Sayın milletvekilleri, Başbakan Sayın Prof. Dr. Necmettin Erbakan tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması yapmak için, 8 Temmuz 1996 Pazartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere saat 23.28 şu anda birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 23.28

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 20 Cilt 8 Birleşim 73
Sayfa: 120-124
08.07.1996 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN — *Mustafa Kalemli*
KÂTİP ÜYELER: *Zeki Ergezen (Bitlis)*
Kadir Bozkurt (Sinop)
Açılma Saati: 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Gündemin “Özel Gündemde Yer Alacak İşler” kısmında bulunan, Başbakan Sayın Necmettin Erbakan tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 124’üncü maddeleri gereğince güvenoylaması yapılacaktır.

İşleme geçmeden önce, Meclisimizde bulunan değerli dinleyicilerimiz açısından, İçtüzüğün 169’uncu maddesini bir kere okumak istiyorum:

“Madde 169. Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar.

Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar.

Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar.”

Değerli milletvekilleri, güvenoylamasının açık oy şeklinde yapılması İçtüzüğün 124’üncü maddesi gereğidir.

İçtüzüğün 139’uncu maddesine göre de açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir.

Güvenoylamasının, adı okunan sayın milletvekilinin, ayağa kalkarak, yüksek sesle “kabul, ret” veya çekimser” şeklinde oyunu belirtmesi suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Oybirliğiyle kabul edilmiştir.

Genel Kurulda sükûnetin temini açısından, Sayın Milletvekillerinin sıralarına oturmalarını hassaten rica ediyorum. Ancak ondan sonra oylamaya başlayacağım efendim. Lütfen, arkadaşlarımız yerlerine otursunlar.

Grup başkanvekillerine yoklama kitapçıklarından veriniz lütfen. Tamam mı; dağıtıldı mı? Oylamaya Adana İlinden başlıyoruz: Ahmet Arif Denizolgun? Kabul. Hayri Doğan? Kabul.

Emre Gönensay? Ret. (ANAP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar, DYP sıralarından “yuh” sesleri, sıra kapaklarına vurmalar)

(Arka sıralarda ayağa kalkmalar, yumruklaşmalar)

BAŞKAN — Bir dakika efendim... Sayın milletvekilleri... Sayın milletvekilleri... Sayın Bilgin, lütfen yerinize oturur musunuz? Sayın Hoşver...

Sayın idare amirleri, lütfen, görevlerinize efendim...

Sayın milletvekilleri, lütfen, yerlerinize oturur musunuz efendim. (Gürültüler) Sayın milletvekilleri, lütfen, yerlerinize oturun efendim. Sayın Atilla, lütfen, yerinize oturun.

Sayın Yılmaz, yerinize oturun efendim. (Gürültüler)

Değerli arkadaşlarım, lütfen, yerlerinize oturun efendim. Lütfen efendim... Yerlerinize oturun. (Gürültüler)

Sayın milletvekilleri, istirham ediyorum... Yerlerinize oturun efendim. Sayın Yürür, siz de oturur musunuz efendim. Buradaki arkadaşlarıma da rica ediyorum, oradaki arkadaşlarıma da rica ediyorum... Lütfen... Yerlerinize oturun efendim. (Gürültüler) Sayın milletvekilleri, lütfen, yerlerinize oturun.

Sayın Çelik, lütfen, arkadaşları oturtur musunuz orada efendim. Lütfen... İstirham ediyorum... İdare amirlerimize yardımcı olalım lütfen.

Sayın milletvekilleri, lütfen... Bir dakika... (ANAP sıralarından ayağa kalkmalar, gürültüler) Oturun siz... Ben gereğini yapacağım, siz ayaktayken nasıl yapayım efendim.

SÜLEYMAN HATİNOĞLU (Artvin) — Onu atın dışarı...

BAŞKAN — Lütfen, Sayın Hatinoğlu...

Sayın Bilgin... (Gürültüler) Bir dakika... Bir dakika... Müsaade buyurun...

Sayın Bilgin, yaptığınız hareketi kınıyorum. Bir milletvekili, oyunu, bu çatı altında... (Gürültüler) Bir dakika efendim... Bir dakika lütfen...

Bir milletvekili, bu çatı altında, oyunu, hür iradesiyle, istediği şekilde kullanabilir. (ANAP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar) Bir dakika efendim... Bir dakika... Böyle bir hareketi de tekrar ederseniz, İktüzük hükümlerini uygulayım... (ANAP sıralarından “atın onu dışarı” sesleri)

Bir dakika efendim... Bir dakika... Oturun...

SEBGETULLAH SEYDAOĞLU (Diyarbakır) — Atın onu dışarı.

BAŞKAN — Görevimi sizden öğrenecek değilim. Görevim, burada yazılı; ne şekilde yapacağıma ben karar veririm.

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Bir dakika, Sayın Grup Başkanvekili...

Sayın milletvekilleri, sayın grup başkanvekilleri, sayın idare amirleri... Burada, oldukça gergin bir atmosferde oylama yaptığımız anlaşılıyor. Hepinizden, millet-

vekili onuruna yakışır şekliyle, sakın olmanızı rica ediyorum, bu onur içerisinde hareket etmenizi rica ediyorum.

Lütfen, Başkanlık Divanına yardımcı olun. Bu şekilde hareketlere sebebiyet veren arkadaşlarım olursa oylamayı durdururum; bu bir. İkincisi, o sayın milletvekiliyle ilgili İçtüzük hükmünü uygulamam.

Arka sıralarda oturan değerli arkadaşlarım, lütfen, siz de sükûneti sağlayın efendim.

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Efendim.

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Bu İçtüzük hükmünü uygulamak için daha neyi bekliyorsunuz?

BAŞKAN — Siz lütfen oturun, ben gereğini yapacağım.

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Sayın Başkanım, burada, bir milletvekili, bir başka milletvekiline yumrukla vurmuştur; siz, daha neyi bekliyorsunuz?

BAŞKAN — Efendim, lütfen buyurun, ben gereğini yapacağım.

SALİH SÜMER (Diyarbakır) — Neden alkışlıyorsunuz?

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Alkışlamak, bu Meclisin doğal hareketidir. *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Efendim, lütfen... Sayın Ersümer, lütfen efendim... İstirham ediyorum...

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Salonda halen baskı devam etmektedir.

BAŞKAN — Sayın Ersümer, lütfen... Oturun siz, ben gereğini yapacağım efendim.

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Bu baskı devam ederse, bu oylamayı yapamazsınız.

BAŞKAN — Sayın idare amirleri, lütfen... Siz olayı yakından takip edin ve benim göremediğim bir olay olursa, lütfen beni uyarın.

Sayın milletvekilleri, tekrar, sizi sükûnete davet ediyorum. *(Oylamaya devam edildi)*

Sema Pişkinsüt? Ret.

Muhammet Polat? Kabul.

İsmet Sezgin? Ret. *(ANAP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, takdir veya yerginizi, lütfen, oylama sonuna saklayın. İstirham ediyorum.

(Oylamaya devam edildi)

BAŞKAN — Salonda olup da oyunu kullanmayan başka arkadaşımız var mı? Yok.

Oylama işlemi tamamlanmıştır.

Görevli arkadaşlarımız oy dökümünü yapsınlar.

(Oyların ayırımı yapıldı)

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, güvenoylamasının sonucunu arz ediyorum:

Başbakan Necmettin Erbakan tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında yapılan güvenoylaması:

İştirak sayısı: 544

Kabul: 278

Ret: 265

Çekimser: 1

(RP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar; DYP sıralarından alkışlar) Bu sonuca göre, Başbakan Sayın Necmettin Erbakan tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna, Meclisimizce güvenoyu verilmiştir. Kendilerini kutlar, milletimiz ve memleketimiz için hayırlı ve başarılı olmasını dilerim.

Teşekkür konuşması için, Sayın Başbakan, söz talebinde bulundular; buyurun. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar; DYP sıralarından alkışlar)

Başbakan Necmettin Erbakan’ın, Bakanlar Kurulunun güvenoyu alması dolayısıyla yaptığı teşekkür konuşması

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Konya) — Muhterem Başkan, Yüce Meclisin muhterem üyeleri; biraz evvel, Muhterem Meclis Başkanımızın ifade buyurdıkları gibi, Türkiye Cumhuriyetinin 54’üncü Hükümeti, Yüce Meclisimizden güvenoyu almıştır. Bu münasebetle, huzurlarınıza geldim; her şeyden evvel, Yüce Meclisimizin bütün üyelerine bu Hükümete kabul veya ret oyu vermiş olursa olsun, hiçbir ayırım yapmadan teşekkürlerimi, sevgilerimi, muhabbetlerimi sunmak için.

Aslında, bugün gelinmiş olan nokta, 24 Aralıkta, aziz milletimizin gösterdiği büyük sağduyunun bir sonucudur. Bundan dolayı, hükümet krizlerinin sona erip, ülkemizin, yeni bir Hükümete, çok iyi bir Hükümete, hizmetleri inançla yapacak bir Hükümete kavuşmuş olmasından dolayı asıl tebrik edilecek olan, 65 milyon ülke evladımızın hepsidir. Dolayısıyla, şu anda, ben, aziz milletimizi tebrik ediyorum. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; DYP sıralarından alkışlar) Aziz milletimizi tebrik ediyorum; çünkü demokratik düzen içerisinde, kardeşlik, barış içerisinde bir 24 Aralık seçimi yapılmıştır ve milletimiz, böylece, kendi yönetimini demokratik kurallar içerisinde yürütmekte yeryüzündeki sayılı başarılı ülkelerden birisi olduğunu ortaya koymuştur. Bu durumla, hepimiz, ne kadar iftihar etsek azdır.

Aziz milletimize sonsuz saygılarımı sunduktan sonra, bu mutlu olay münasebetiyle, elbette, aziz milletimizin hakikî, gerçek temsilcisi olan Yüce Meclisimizi de tebrik ediyorum. (RP ve DYP sıralarından alkışlar)

Hepimizin bildiği gibi, altı aya yakın bir zamandan beri, 65 milyon insanımız, Yüce Meclisimizden, demokratik kurallara uygun, yeni bir hükümetin kurulmasını büyük bir hasretle beklemekteydi. “Bu Meclis, acaba, güvenoyu alacak demokratik usullere uygun bir hükümeti içerisinden çıkaracak ve halkın beklediği hizmetleri yapabilecek mi” sorusu altı aydır halkımızı meşgul ediyordu; Allah’a şükürler olsun, işte, Meclisimiz, demokratik usullere uygun olarak, Meclisin güvenoyuna mazhar olmuş bir çözüm, bir değişim, bir hizmet Hükümeti kurmaya muvaffak olmuştur. Bundan dolayıdır ki, Yüce Meclisimizin bütün üyelerini kalpten kutluyorum ve inşallah, bu hayırlı adiminizla, Türkiye’imizde yeni bir dönemin başlayacağına inanıyorum; artık, halkımız, her gün, inşallah, hizmetlerinin bir bir çözüldüğünü göreyerek, kaostan, krizden kurtulmuş olmanın rahatlığı içerisinde, huzuru içerisinde, istikrar içerisinde mutlu bir dönem yaşayacaktır. Bunu temin ettiği için, Meclisimize bir kere daha tebriklerimi, teşekkürlerimi sunuyorum.

Şu noktada, elbette, Meclisimizde ret oyu veren bütün kardeşlerimize bir kere daha teşekkürlerimi sunuyorum; çünkü her zaman ifade ettim, o kardeşlerimizin muhalefet görevi, bizim hizmetlerimizi daha dikkatle, daha gayretle yapmamıza sebep olacaktır; bizim tekliflerimize alternatifler getirmek suretiyle ülke meselelerinin çözümüne yapacakları katkılar ile onlardan yapacağımız istifadeyle halkımıza daha güzel hizmet etmek fırsatını bulacağımızdan dolayı, o kardeşlerimize, kalpten teşekkürlerimi sunuyorum. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yine, şu anda, elbette, en büyük teşekkürü Doğru Yol Partisine ve onun kıymetli Genel Başkanı Sayın Çiller Hanımefendiye sunmak, benim için en önde gelen vicdanî bir vazifedir. (RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından alkışlar) Çünkü, bu Meclisten, halka hizmet eden bir hükümetin kurulması için günlerce, gece gündüz çalışmalar yapıldığını hepimiz biliyoruz. Bu çalışmalar esnasında en büyük gayreti Çiller Hanımefendi sarf etmiştir, Doğru Yol Partisi ve Doğru Yol Partisindeki arkadaşlarımız sarf etmişlerdir. (DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından alkışlar[!]) İki gün önce, bu Mecliste, Hükümet Programı üzerinde görüşmeler yapılırken, hatırlayacaksınız, inanarak bir söz söyledim, Refah Partisiyle ortak olup bir koalisyon hükümeti kurmak her babayığidin harcı değildir dedim. (RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından alkışlar [!]) İşte şimdi, bugün, şu tarihî noktada, Çiller Hanımefendi ile Mesut Yılmaz Bey arasındaki farkı görüyoruz. (RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler)

SUHA TANIK (İzmir) — Aralarında fark var.

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — O, bunu başaramadı; geçende de söyledim, eline gelen kuşu kaçırdı.

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, cevap hakkım doğar; ikaz edin.

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) ...Ondan dolayıdır ki, temenni ederim ki, inşallah... (ANAP sıralarından gürültüler)

YÜKSEL YALOVA (Aydın) — Kahvede seçim konuşması mı yapıyor?

BAŞKAN — Bir dakika efendim...

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) ...bundan sonra, bu Hükümet uzun yıllar halkımıza hizmet edecek; ancak, yeniden ülkemizde bir koalisyon kurmak lazım gelirse, bundan sonra, bütün partilerimizin daha yapıcı davranacaklarına inanıyorum.

Çok aziz ve muhterem kardeşlerim, şu andan itibaren Türkiye’imizde yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönemin ilk anında, bir kere daha ifade ediyorum: Yüce Meclis, Hükümetimizin üzerindedir ve Hükümetimiz, bu Yüce Meclisin emrindedir. *(RP sıralarından alkışlar)* Bu Yüce Meclisin itimadına mazhar olduğumuz süreç, bir ibadet aşkıyla, gece gündüz çalışacağız; bütün kıymetli milletvekillerimizin, hepsinin, bu çalışmalarımızda bize yardımcı olduklarına, olacaklarına inanıyorum.

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Büyük Birlik’e teşekkür yok mu?

BAŞBAKAN NECMETTİN ERBAKAN (Devamla) — Önümüzdeki dönemin, bütün milletimiz için hayırlı olmasını niyaz ediyorum; hepinizin dualarını bekliyorum, Allah’a emanet olun. Tekrar, sonsuz teşekkürler ederim. *(RP ve DYP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Bir dakika efendim... Bir dakika efendim... Bir dakika Sayın Milletvekilleri... Efendim, lütfen yerlerinize oturun...

Sayın Başbakan, efendim, lütfen, yerinize otursanız, arkadaşlar da yerlerine oturacaklar; lütfen efendim... İstirham ediyorum...

SATAŞMALARA İLİŞKİN KONUŞMALAR

Rize Milletvekili A. Mesut Yılmaz’ın, Başbakan Necmettin Erbakan’ın şahsına sataşması nedeniyle konuşması

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başbakan, teşekkür konuşmasında ismi mi zikrederek...

BAŞKAN — Buyurun Sayın Yılmaz. *(ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri...

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, bir dakika...

Efendim, dinlemek fazilettir; lütfen, yerlerinize oturun... Lütfen... İstirham ediyorum, lütfen...

Bir Sayın Milletvekili, bir Sayın Genel Başkan usulü dairesinde söz istedi; lütfen, dinleyiniz efendim... İstirham ediyorum... İstirham ediyorum... Size o yakışır; dinlemek yakışır; lütfen, oturun dinleyin.

Buyurun Sayın Yılmaz.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; biraz önce Yüce Meclisten güvenoyu almış bulunan 54’üncü Cumhuriyet Hükümetinin Başbakanı Sayın Necmettin Erbakan, Meclise yaptığı teşekkür konuşmasında,

mutada aykırı biçimde ve bir Başbakana yakışmayan bir üslup içerisinde, şahsıma yönelik bir polemik açmıştır.

Ayrıca, kendisinin Yüce Meclisi tebrik etmeye filan da hakkı yoktur. (ANAP sıralarından alkışlar) Sayın Erbakan, kendisine oy verenlere teşekkür edebilir; Sayın Erbakan, Yüce Meclise teşekkür edebilir; fakat, Yüce Mecliste oy kullanan her milletvekili kendi hür iradesiyle bu Hükümete güvenoyu vermiş veya güvensizlik oyu izhar etmiştir. Bundan dolayı, Sayın Başbakanın bu konuşması, maalesef, güvenoyu almış bir Hükümetin Başkanı olarak bu Mecliste yaptığı ilk konuşma, başlı başına bir gaf örneği olmuştur. Ben, bunu, Sayın Erbakan'ın Başbakanlıktaki... (RP ve ANAP sıralarından karşılıklı laf atmalar, gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen efendim... Lütfen, Sayın Milletvekilleri... Lütfen, istirham ediyorum... Sükûnetle dinleyin efendim...

İbrahim Halil Bey, rica ediyorum efendim, arkadaşları lütfen teskin edin.

Devam edin efendim.

A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...Ben, Sayın Erbakan'ın konuşmasında geçen bu ifadeleri, henüz, kendisinin, daha Başbakanlığı içine sindirememiş olmasına bağlıyorum, Başbakanlıktaki acemiliğine bağlıyorum. Benimle ilgili ifadelerini hiç sarf edilmemiş sayıyor ve Anavatan Partisi Grubu adına, Hükümete başarılar diliyorum. (ANAP sıralarından ayakta alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim; sağ olun.

Sayın milletvekilleri, denetim konularını görüşmek için, 9 Temmuz 1996 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.09

Başbakan Necmettin Erbakan tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylamasında verilen oyların sonucu
(Kabul edilmiştir)

<i>Program:</i>	07.07.1996
<i>Güvenoylaması:</i>	08.07.1996
<i>Üye Sayısı:</i>	550
<i>Kullanılan Oy:</i>	544
<i>Kabul Edenler:</i>	278
<i>Reddedenler:</i>	265
<i>Çekinser:</i>	1
<i>Geçersiz Oylar:</i>	—
<i>Oya Katılmayanlar:</i>	6
<i>Açık Üyelikler:</i>	—

(Kabul Edenler)

ADANA

Cevdet Akçalı, Yakup Budak, Sıtkı Cengil, İ. Cevher Cevheri, M. Halit Dağlı, Veli Andaç Durak, Orhan Kavuncu, İbrahim Ertan Yülek

ADİYAMAN

Mahmut Nedim Bilgiç, Ahmet Çelik, Ahmet Doğan

AFYON

Sait Aça, İsmet Attila, Osman Hazer, Yaman Törüner, Nuri Yabuz

AĞRI

M. Sıddık Altay, Cemil Erhan, Celal Esin, M. Ziyattin Tokar

AKSARAY

Mehmet Altınsoy, Nevzat Köse, Murtaza Özkanlı

AMASYA

Ahmet İyimaya, Cemalettin Lafcı

ANKARA

İlhan Aküzüm, Saffet Arıkan Bedük, Ahmet Bilge, Hasan Hüseyin Ceylan, Mehmet Ekici, Ömer Ekinci, Ünal Erkan, Mehmet Gölhan, Şaban Karataş, Ahmet Tekdal, Rıza Ulucak, Ersönmez Yarbay

ANTALYA

Osman Berberoğlu, Arif Ahmet Denizolgun, Hayri Doğan

ARDAHAN

Saffet Kaya

ARTVİN

Hasan Ekinci

AYDIN

Ali Rıza Gönül, Nahit Menteşe, Muhammet Polat

BALIKESİR

Abdülbaki Ataç, Ahmet Bilgiç, İsmail Özgün, İlyas Yılmazyıldız

BATMAN

Alaattin Sever Aydın, Musa Okçu, Faris Özdemir

BAYBURT

Suat Pamukçu

BİLECİK

Bahattin Şeker

BİNGÖL

Kazım Ataoğlu, Hüsamettin Korkutata, Mahmut Sönmez

BİTLİS

Zeki Ergezen, Abdulhaluk Mutlu

BOLU

Feti Görür, Necmi Hoşver, Mustafa Yünlüoğlu

BURDUR

Mustafa Çiloğlu

BURSA

Abdülkadir Cenkçiler, Mehmet Altan Karapaşaoğlu, Cemal Külahlı, Ali Osman Sönmez, Turhan Tayan, Ertuğrul Yalçınbayır

ÇANAKKALE

Nevfel Şahin

ÇANKIRI

İsmail Coşar, Ahmet Uyanık

ÇORUM

Bekir Aksoy, Mehmet Aykaç, Hasan Çağlayan, Zülfikâr Gazi, Yasin Hatiboğlu

DENİZLİ

M. Kemal Aykurt, Mehmet Gözlükaya, Haluk Müftüler, Ramazan Yenidede

DİYARBAKIR

Ferit Bora, M. Salim Ensarioğlu, Sacit Günbey, Seyyit Haşim Haşimi, Ömer Vehbi Hatipoğlu, Yakup Hatipoğlu, Salih Sümer

EDİRNE

Ümran Akkan, Evren Bulut

ELAZIĞ

Mehmet Ağar, Ömer Naimi Barım, Hasan Belhan, Cihan Paçacı, Ahmet Cemil Tunç

ERZİNCAN

Tevhit Karakaya, Naci Terzi

ERZURUM

Zeki Ertugay, Lütfü Esengün, Abdulilah Fırat, İsmail Köse, Ömer Özyılmaz, Aslan Polat, Şinasi Yavuz

ESKİŞEHİR

Hanifi Demirkol

GAZİANTEP

Nurettin Aktaş, Kahraman Emmioğlu, Mehmet Bedri İncetahtacı

GİRESUN

Turhan Alçelik, Ergun Özdemir

GÜMÜŞHANE

Lütfi Doğan

HAKKÂRİ

Mustafa Zeydan

HATAY

Abdülkadir Akgöl, Süleyman Metin Kalkan, Mehmet Sılay, Ali Uyar

İĞDIR

Şamil Ayrım

İSPARTA

Ömer Bilgin, A. Aykon Doğan, Mustafa Köylü, Halil Yıldız

İÇEL

Fevzi Arıcı, Mehmet Emin Aydınbaş, Saffet Benli, Turhan Güven, Ayfer Yılmaz

İSTANBUL

Meral Akşener, Yıldırım Aktuna, Sedat Aloğlu, Tayyar Altıkulaç, Azmi Ateş, Mustafa Baş, Mukadder Başegmez, Tansu Çiller, Gürcan Dağdaş, Süleyman Arif Emre, Ekrem Erdem, Mehmet Fuat Fırat, Metin Işık, İsmail Kahraman, Hüseyin Kansu, Göksal Küçükali, Ali Oğuz, Mehmet Ali Şahin, Osman Yumakoğulları, Bahattin Yücel, Bahri Zengin, Namık Kemal Zeybek

İZMİR

Turhan Arınç, Hasan Denizkurdu, Işıl Saygın, Ufuk Söylemez, Sabri Tekir, İsmail Yılmaz

KAHRAMANMARAŞ

Hasan Dikici, Avni Doğan, Ahmet Dökülmez, Mustafa Kamalak, Mehmet Sağlam

KARABÜK

Hayrettin Dilekcan

KARAMAN

Abdullah Özbey, Zeki Ünal

KARS

Sabri Güner, Zeki Karabayır

KASTAMONU

Fethi Acar, Nurhan Tekinel, Haluk Yıldız

KAYSERİ

Memduh Büyükkılıç, Osman Çilsal, Ayvaz Gökdemir, Abdullah Gül, Nurettin Kaldırımçı, Salih Kapusuz, Recep Kırış

KIRIKKALE

Kemal Albayrak, Hacı Filiz, Mikail Korkmaz

KIRKLARELİ

A. Sezai Özbek

KIRŞEHİR

Ömer Demir, Cafer Güneş

KİLİS

Mustafa Kemal Ateş

KOCAELİ

Necati Çelik, İsmail Kalkandelen, Şevket Kazan, Osman Pepe

KONYA

Hüseyin Arı, Veysel Candan, Remzi Çetin, Necati Çetinkaya, Necmettin Erbakan, Abdullah Gencer, Ali Günaydın, Teoman Rıza Güneri, Hasan Hüseyin Öz, Mustafa Ünaldı, Lütfi Yalman, Mehmet Ali Yavuz

KÜTAHYA

Ahmet Derin, İsmail Karakuyu, Mehmet Korkmaz, Metin Perli

MALATYA

Oğuzhan Asiltürk, Yaşar Canbay, Fikret Karabekmez, M. Recai Kutan

MANİSA

Rıza Akçalı, Bülent Arınç, Yahya Uslu

MARDİN

Fehim Adak, Muzaffer Arıkan, Mahmut Duyan, Hüseyin Yıldız

MUĞLA

İrfettin Akar, Mustafa Dedeoğlu, Enis Yalım Erez

MUŞ

Necmettin Dede, Nedim İlci, Erkan Kemaloğlu, Sabahattin Yıldız

NEVŞEHİR

Mehmet Elkatmış, Esat Kırathoğlu

NİĞDE

Doğan Baran, Mehmet Salih Katırcıoğlu, Ergun Özkan

ORDU

Hüseyin Olgun Akın, Mustafa Hasan Öz

RİZE

Şevki Yılmaz

SAKARYA

Nezir Aydın, Cevat Ayhan, Nevzat Ercan, Ertuğrul Eryılmaz

SAMSUN

Ahmet Demircan, Nafiz Kurt, Latif Öztek, Musa Uzunkaya

SIİRT

Ahmet Nurettin Aydın, Mehmet Emin Aydın

SİNOP

Kadir Bozkurt

SİVAS

Musa Demirci, Tahsin Irmak, Temel Karamollaoğlu, Abdullatif Şener, Nevzat Yanmaz, Muhsin Yazıcıoğlu

ŞANLIURFA

Sedat Edip Bucak, Necmettin Cevheri, İbrahim Halil Çelik, Zülfükar İzol, Ahmet Karavar, Abdülkadir Öncel, M. Fevzi Şihanlıoğlu

ŞIRNAK

Bayar Ökten, Mehmet Tatar

TEKİRDAĞ

Nihan İlgün, Hasan Peker

TOKAT

Abdullah Arslan, Hanefi Çelik, Ali Şevki Erek, Ahmet Fevzi İnceöz, Bekir Sobacı

TRABZON

Yusuf Bahadır, Kemalettin Gökteş, Şeref Malkoç, İsmail İlhan Sungur

TUNCELİ

Kamer Genç

UŞAK

Hasan Karakaya

VAN

Maliki Ejder Arvas, Mustafa Bayram, Fethullah Erbaş, Şaban Şevli, Mahmut Yılbaş

YALOVA

Cevdet Aydın

YOZGAT

İlyas Arslan, Kazım Arslan, Yusuf Bacanlı, Abdullah Örnek

ZONGULDAK

Necmettin Aydın, Ömer Barutçu

(Reddedenler)

ADANA

Uğur Aksöz, İmren Aykut, İbrahim Yavuz Bildik, M. Ali Bilici, Mehmet Büyükyılmaz, Erol Çevikçe, Tuncay Karaytuğ, Mustafa Küpeli, Arif Sezer

ADİYAMAN

Mahmut Bozkurt, Celal Topkan

AFYON

H. İbrahim Özsoy, Kubilay Uygun

AĞRI

Yaşar Eryılmaz

AKSARAY

Sadi Somuncuoğlu

AMASYA

Aslan Ali Hatipoğlu, Haydar Oymak

ANKARA

Nejat Arseven, Yılmaz Ateş, Gökhan Çapoğlu, Cemil Çiçek, Ali Dinçer, Eşref Erdem, Ağâh Oktay Güner, Halis Uluç Gürkan, İrfan Köksalan, M. Seyfi Oktay, Mehmet Sağdıç, Önder Sav, Yücel Seçkiner, İlker Tuncay, Aydın Tümen, Hikmet Uluğbay

ANTALYA

Deniz Baykal, Emre Gönensay, İbrahim Gürdal, Bekir Kumbul, Sami Küçükbaşkan, Yusuf Öztop, Metin Şahin

ARDAHAN

İsmet Atalay

ARTVİN

Metin Arifağaoğlu, Süleyman Hatinoğlu

AYDIN

Cengiz Altinkaya, M. Fatih Atay, Sema Pişkinsüt, İsmet Sezgin, Yüksel Yalova

BALIKESİR

Safa Giray, Tamer Kanber, Mustafa Güven Karahan, İ. Önder Kırılı, Hüsnü Sıvalıoğlu

BARTIN

Zeki Çakan, Köksal Toptan, Cafer Tufan Yazıcıoğlu

BATMAN

Ataullah Hamidi

BAYBURT

Ülkü Güney

BİLECİK

Şerif Çim

BİTLİS

Edip Safder Gaydalı, Kâmran İnan

BOLU

Avni Akyol, Abbas İnceayan, Mustafa Karşlıoğlu

BURDUR

Yusuf Ekinci, Kâzım Üstüner

BURSA

Yüksel Aksu, Ali Rahmi Beyreli, Cavit Çağlar, İlhan Kesici, Hayati Korkmaz, Feridun Pehlivan, Yahya Şimşek, İbrahim Yazıcı

ÇANAKKALE

Hikmet Aydın, Mustafa Cumhuri Ersümer, Ahmet Küçük, A. Hamdi Üçpınarlar

ÇANKIRI

Mete Bülgün

ÇORUM

Ali Haydar Şahin

DENİZLİ

Hilmi Develi, Adnan Keskin, Hasan Korkmazcan

DİYARBAKIR

Abdülkadir Aksu, Muzaffer Arslan, Sebgetullah Seydaoğlu

EDİRNE

Mustafa İlimen, Erdal Kesebir

ERZİNCAN

Mustafa Kul, Mustafa Yıldız

ERZURUM

Necati Güllülü

ESKİŞEHİR

Necati Albay, Mustafa Balcılar, İbrahim Yaşar Dedelek, Mahmut Erdir

GAZİANTEP

Mehmet Batallı, Hikmet Çetin, Ali İlksoy, Mustafa R. Taşar, Ünal Yaşar, Mustafa Yılmaz

GİRESUN

Burhan Kara, Yavuz Köymen, Rasim Zaimoğlu

GÜMÜŞHANE

Mahmut Oltan Sungurlu

HAKKÂRİ

Naim Geylani

HATAY

Fuat Çay, Ali Günay, Nihat Matkap, Levent Mıstıkoğlu, Atila Sav, Hüseyin Yayla

İĞDIR

Adil Aşırım

İSPARTA

Erkan Mumcu

İÇEL

Oya Araslı, Halil Cin, Ali Er, Abdülbaki Gökçel, D. Fikri Sağlar, Mustafa İstemihan Talay, Rüştü Kâzım Yücelen

İSTANBUL

Bülent Akarcalı, Ziya Aktaş, Ahat Andican, Refik Aras, Mehmet Aydın, Ali Coşkun, Nami Çağan, Hüsnü Doğan, Halit Dumankaya, Bülent Ecevit, Algan Hacaloğlu, Ercan Karakaş, Yılmaz Karakoyunlu, M. Cavit Kavak, Ahmet Güryüz Ketenci, Osman Kılıç, Mehmet Tahir Köse, Emin Kul, Necdet Menzir, Mehmet Moğultay, Yusuf Namoglu, Altan Öymen, Korkut Özal, Ali Talip Özdemir, H. Hüsamettin Özkan, Yusuf Pamuk, Mehmet Cevdet Selvi, Mehmet Sevigen, Ahmet Tan, Güneş Taner, Bülent Tanla, Zekeriya Temizel, Erdoğan Toprak, Ali Topuz, Şadan Tuzcu

İZMİR

Veli Aksoy, Ali Rıza Bodur, Işın Çelebi, İ. Kaya Erdem, Sabri Ergül, Şükrü Sina Gürel, Aydın Güven Gürkan, Gencay Gürün, Birgen Keleş, Mehmet Köstepen, Atilla Mutman, Metin Öney, Ahmet Piriştina, Rüşdü Saraçoğlu, Rıfat Serdaroğlu, Süha Tanık, Hakan Tartan, Zerrin Yenice

KAHRAMANMARAŞ

Esat Bütün, Ali Doğan, Ali Şahin

KARABÜK

Şinasi Altınır, Erol Karan

KARAMAN

Fikret Ünlü

KARS

Y. Selahattin Beyribey, Çetin Bilgir

KASTAMONU

Murat Başesgioğlu, Hadi Dilekçi

KAYSERİ

İsmail Cem, İbrahim Yılmaz

KIRIKKALE

Recep Mızrak

KIRKLARELİ

İrfan Gürpınar, Cemal Özbilen, Necdet Tekin

KIRŞEHİR

Mehmet Ali Altın

KOCAELİ

Bülent Atasayan, Halil Çalık, Onur Kumbaracıbaşı, Hayrettin Uzun, Bekir Yurdagül

KONYA

Ahmet Alkan, Abdullah Turan Bilge, Nezir Büyükcengiz, Mehmet Keçeciler

KÜTAHYA

Emin Karaa

MALATYA

Miraç Akdoğan, Metin Emiroğlu, Ayhan Fırat

MANİSA

Abdullah Akarsu, Tefvik Diker, Ayseli Göksoy, Hasan Gülay, Sümer Oral, Ekrem Pakdemirli, Cihan Yazar, Erdoğan Yetenç

MARDİN

Süleyman Çelebi, Ömer Ertaş

MUĞLA

Lale Aytaman, Zeki Çakıroğlu, Fikret Uzunhasan

NEVŞEHİR

Abdülkadir Baş

NİĞDE

Akın Gönen

ORDU

İhsan Çabuk, Mustafa Bahri Kibar, Müjdat Koç, Nabi Poyraz, Refaiddin Şahin, Şükrü Yürür

RİZE

Avni Kabaoğlu, Ahmet Kabil, Ahmet Mesut Yılmaz

SAKARYA

Teoman Akgür, Ahmet Neidim, Ersin Taranoğlu

SAMSUN

Cemal Alişan, İrfan Demiralp, Ayhan Gürel, Yalçın Gürtan, Murat Karayalçın, Biltekin Özdemir, Adem Yıldız

SİİRT

Nizamettin Sevgili

SİNOP

Metin Bostancıoğlu, Yaşar Topçu

SİVAS

Mahmut Işık

ŞANLIURFA

Seyit Eyyüpoğlu, Eyüp Cenap Gülpınar

ŞIRNAK

Mehmet Salih Yıldırım

TEKİRDAĞ

Fevzi Aytekin, Bayram Fırat Dayanıklı, Enis Sülün

TOKAT

Metin Gürdere, Şahin Ulusoy

TRABZON

Eyüp Aşık, Ali Kemal Başaran, İbrahim Çebi, Hikmet Sami Türk

TUNCELİ

Orhan Veli Yıldırım

UŞAK

Yıldırım Aktürk, Mehmet Yaşar Ünal

VAN

Şerif Bedirhanoğlu

YALOVA

Yaşar Okuyan

YOZGAT

Lutfullah Kayalar, İsmail Durak Ünlü

ZONGULDAK

Veysel Atasoy, Tahsin Boray Baycık, Hasan Gemici, Mümtaz Soysal

(Çekimser)

İSTANBUL

Cefi Jozef Kamhi

(Oya Katılmayanlar)

ESKİŞEHİR

Demir Berberoğlu

İSTANBUL

Hasan Tekin Enerem, Hayri Kozakçıoğlu, Aydın Menderes

KİLİS

Doğan Güreş

KÜTAHYA

Mustafa Kalemli (Başkan)

III. Yılmaz Hükümeti
30.06.1997-11.01.1999

Bakanlar Kurulu

Başbakan

A. Mesut YILMAZ (Rize, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı ve Başbakan Yrd.

Bülent ECEVİT (İstanbul, DSP) 30.06.1997-11.01.1999

Milli Savunma Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

İsmet SEZGİN (Aydın, DTP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Güneş TANER (İstanbul, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

H. Hüsamettin ÖZKAN (İstanbul, DSP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Yücel SEÇKİNER (Ankara, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Işıl Say SAYGIN (İzmir, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Hikmet Sami TÜRK (Trabzon, DSP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

M. Salih YILDIRIM (Şırnak, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Rifat SERDAROĞLU (İzmir, DTP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Metin GÜRDERE (Tokat, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Şükrü Sina GÜREL (İzmir, DSP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

A. Ahat ANDİCAN (İstanbul, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Işın ÇELEBİ (İzmir, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Mustafa YILMAZ (Gaziantep, DSP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Refaidin ŞAHİN (Ordu, DTP) 30.06.1997-21.09.1998

Devlet Bakanı

Burhan KARA (Giresun, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

M. Cavit KAVAK (İstanbul, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Eyüp AŞIK (Trabzon, ANAP) 30.06.1997-01.10.1998
Dr. Yıldırım AKTUNA (İstanbul, DTP) 05.10.1998-11.01.1999

Devlet Bakanı

Rüştü Kazım YÜCELEN (İçel, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Hasan GEMİCİ (Zonguldak, DSP) 30.06.1997-11.01.1999

Devlet Bakanı

Mehmet BATALLI (Gaziantep, DTP) 30.06.1997-11.01.1999

Adalet Bakanı

Oltan SUNGURLU (Gümüşhane, ANAP) 30.06.1997-04.08.1998
Hasan DENİZKURDU (İzmir, Bağımsız) 04.08.1998-11.01.1999

İçişleri Bakanı

Murat BAŞESGİOĞLU 30.06.1996-04.08.1998
(Kastamonu, ANAP)
Kutlu AKTAŞ (İstanbul Valisi) 04.08.1998-11.01.1999

Dışişleri Bakanı

İsmail CEM (Kayseri, DSP) 30.06.1997-11.01.1999

Maliye Bakanı

Zekeriya TEMİZEL (İstanbul, DSP) 30.06.1997-11.01.1999

Milli Eğitim Bakanı

Hikmet ULUĞBAY (Ankara, DSP) 30.06.1997-11.01.1999

Bayındırlık ve İskân Bakanı

Yaşar TOPÇU (Sinop, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Sağlık Bakanı

Halil İbrahim ÖZSOY (Afyon, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Ulaştırma Bakanı

Necdet MENZİR (İstanbul, DTP) 30.06.1997-04.08.1998
A. Ahmet DENİZOLGUN 04.08.1998-11.01.1999
(Antalya, Bağımsız)

Tarım ve Köy İşleri Bakanı

M. Rüştü TAŞAR (Gaziantep, ANAP) 30.06.1997-11.01.1999

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Nami ÇAĞAN (İstanbul, DSP) 30.06.1997-11.01.1999

Sanayi ve Ticaret Bakanı

Yalım EREZ (Muğla, Bağımsız) 30.06.1997-11.01.1999

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

M. Cumhur ERSÜMER 30.06.1997-11.01.1999
(Çanakkale, ANAP)

Kültür Bakanı

Mustafa İstemihan TALAY (İçel, DSP)

30.06.1997-11.01.1999

Turizm Bakanı

İbrahim GÜRDAL (Antalya, ANAP)

30.06.1997-11.01.1999

Orman Bakanı

Ersin TARANOĞLU (Sakarya, ANAP)

30.06.1997-11.01.1999

Çevre Bakanı

İmren AYKUT (Adana, ANAP)

30.06.1997-11.01.1999

Koalisyon Protokolü

(ANAP-DSP-DTP)

GİRİŞ

Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisi ülkeyi 54'üncü Hükümet tarafından içine düşürüldüğü rejim ve Devlet bunalımından kurtarmak, toplumdaki gerginliği ortadan kaldırmak ve uzlaşmayı güçlendirmek, ahlaki yozlaşmayı durdurmak, kamu yönetimindeki yıpranmaya son vermek, temel toplum özlemini gerçekleştirmek, ülke ekonomisini yeniden üretken niteliğe kavuşturmak ve devletin saygınlığını sağlamak, laik, demokratik Cumhuriyeti güçlendirmek amaçlarıyla bir araya gelerek bir koalisyon hükümeti kurmaya karar vermiştir.

TEMEL İLKELER

Kurulan Koalisyon Hükümeti'nin önde gelen hedefi; milletimizin vazgeçilmez değerleriyle devletimizin değiştirilemez ve değiştirilmemesi gereken nitelikleri arasında birlikteliği sağlamak ve sürdürmektir.

Hükümetimiz; laik, demokratik Cumhuriyeti ve sosyal hukuk devletini özenle koruyarak, din ve vicdan, düşünce ve girişim özgürlüklerini geliştirmeyi toplumsal hayatın vazgeçilmez ilkeleri sayar.

Hükümetimizin en belirgin özelliklerinden birisi de, uzlaşma kültürünü güçlendirecek davranışlar sergilemek olacaktır. Bu çerçevede Hükümetimiz, muhalefet partileriyle düzenli bilgilendirme toplantıları yapacaktır.

54. Hükümet döneminde ortaya çıkan olaylar, yargı bağımsızlığının ve etkili denetimin önemini çok açık şekilde ortaya koymuştur. Bu nedenle Hükümetimiz, yargı bağımsızlığını sağlayacak ve denetimi etkili kılacak yasal düzenlemeleri gerçekleştirecektir.

Vatandaşlarımızın demokratik rejime var olan güvenini daha da güçlendirmek üzere ahlaki değerlerin korunması amacıyla gerekli mevzuat düzenlemeleri yapılacak, milletvekili dokunulmazlığı sınırlandırılacak, yolsuzluklarla etkili mücadele önündeki engeller kaldırılacak.

Hükümetimiz, organize suç örgütleriyle kararlılıkla mücadele edecek ve bu amaçla gerekli yasal düzenlemeleri yapacaktır.

Terörle ve bölücü eylemlerle mücadele kesintisiz ve kararlı bir biçimde sürdürülecektir.

Bu mücadeleyi sürdürürken, demokratik hukuk devleti kuralları ve alınan güvenlik önlemlerinden halkın zarar görmemesi özenle gözetilecektir.

Demokrasimizin eksikliklerini gidermek için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Kendi insanımıza borcumuzun bir gereği olarak, insan hakları konusundaki konumumuz çağdaş ülkeler düzeyine süratle çıkartılacaktır.

Sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz temel eğitim uygulamaya konulacaktır.

Anayasa'nın 24'üncü maddesine uygun olarak, temel eğitim kurumlarında zorunlu din kültürü ve ahlak öğretimine devam edilecek; bunun dışındaki din eğitimi ve öğretimi, ailelerin istemine bağlı olarak, "Devletin gözetim ve denetimi" altında verilecektir.

Ülkenin geleceğinin güvencesi ve çağdaşlaşmanın öncüsü olan gençlerimizin eğitim ve öğrenim sorunlarına özel bir önem verilecektir. Eğitimde sadece fırsat eşitliği değil olanak eşitliği de sağlanacaktır.

Eğitimin tüm kademelerinde, Atatürk ilke ve inkılaplarını özümsemiş, milli, manevi ve ahlaki değerlerimizi benimsemiş, bilimsel düşünceye yatkın bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amaç olacaktır.

Atatürk döneminde büyük başarı ile uygulanmış bulunan bölge merkezli dış politika yeniden yaşama geçirilecek ve Türkiye, bölgedeki konum ve ağırlığını bu çerçevede ortaya koyacaktır. Bölge merkezli dış politika ve ekonomide sağlanacak gelişmeler, ülkemizin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğinin hızlanmasına da katkıda bulunacaktır.

Geçen hükümet döneminde ihmal edilen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve yeni Türk Cumhuriyetleri ile ilişkiler yeniden hak ettiği düzeye çıkarılacaktır.

Ülkemizin bulunduğu coğrafyada istikrarsızlığın sürmekte olması nedeniyle savunma gücümüzün caydırıcılığını sürdürecektir önlemler alınacaktır.

İflas düzeyine sürüklenmiş ve hizmet veremez hale gelmiş bulunan sosyal güvenlik kuruluşlarının sağlıklı bir yapıya kavuşturulması için gereken önlemler alınacak, bu kurumların kamu kesimi borçlanma gereği içerisindeki payları tedricen azaltılacaktır.

Demokratik ve katılımcı yerel yönetim anlayışına uygun olarak yerel yönetimlerin yetki, sorumluluk ve mali kaynaklarını arttıracak düzenlemeler yapılacaktır.

Son bir yılda, genel bütçeden yapılan adaletsiz aktarmalarla, yerel yönetimler arasında yaratılan büyük dengesizlikler hızla giderilecektir.

Anayasa değişikliklerinin gerektirdiği uyum yasaları yanında, nüfus sayımı veya nüfus tespiti buna dayanarak seçmen kütüklerinin yenilenmesine imkân verecek yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Geçmiş hükümetin kamu maliyesine ilişkin uygulamalarının ve hayali kamu gelirlerinin samimiyetten uzak olduğu ve sözde denk bütçesinin de çok yüksek düzeyde bir açıkla bağlanacağı ortaya çıkmıştır.

Bu dönemde enflasyon yeniden hızla tırmanışa geçmiş dış ticaret ve cari işlemler açıkları sürdürülemez boyutlara gelmiş, faiz oranları yatırımları caydıracak boyutlara erişmiş ve işsizlik toplumsal patlamalara neden olabilecek düzeye varmıştır.

Türk ekonomisinin düzlüğe çıkmasında temel güvence ekonominin potansiyeli ve girişimcilerin kanıtlanmış dinamizmidir.

Bu dinamizmi yeniden harekete geçirebilmek için istikrar içinde sürdürülebilir bir büyümeyi sürekli kılacak, üretken istihdam sorununa çözüm getirecek ve ekonomik dengeleri yeniden kuracak politikalar yaşama geçirilecektir.

Vergi ve çalışma yaşamının düzenleyen yasalarda yer alan ve kayıt dışılığı teşvik eden hükümler de kaldırılarak, kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınacak, vergi kayıp ve kaçakları bu yolla ve ayrıca etken bir denetimle asgari bir düzeye indirilecektir. Vergi oranları belirli konularda düşürülerek, vergi tabana yaygınlaştırılacak, enflasyona karşı koruyucu bir vergi reformu yapılacaktır.

Tarıma ve hayvancılığa yönelik olarak sürdürülen yanlış politikalar, köylümüzü yoksullaştırmış ve iç göç olgusunu çok hızlandırmıştır. Çiftçimizin, milli gelirden hak ettiği payı almasına yönelik politikalar bir bütün olarak uygulanmaya koyulacaktır. Böylece çiftçi tasarruf yapabilir ve ülkenin kalkınmasına katkıda bulunur duruma getirilecektir. Küçük ve orta ölçekli girişimcilerin, bu arada toplumsal yaşamın çok ağırlıklı bir unsuru olan esnaf ve sanatkârların sorunlarına hakça çözümler üretilecektir.

Tüm ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında ve uygulanmasında Ekonomik ve Sosyal Konsey etkin bir biçimde işletilecektir.

Devletin yeniden yapılandırılmasında amaç devleti; hizmet sunan, vatandaşa güvenen, ona güven veren ve bireyi ön plana çıkaran bir konuma getirmektir.

Güneydoğu Anadolu'nun sorunları, aslında etnik nedenlerden değil, coğrafi, sosyal ve ekonomik nedenlerden, bölgenin feodal yapısından ve dış tertip ve tahriklerden kaynaklanmıştır. Bölücü teröre karşı mücadele etkili biçimde sürdürülürken, demokratik hukuk devleti kurallarına tam bağlılık güvence altına alınacaktır.

Bu anlayışımızın bir ürünü olarak bölgedeki ciddi boyutlu güvenlik sorunu, sosyal ve ekonomik çözümlerle ve uluslararası ilişkilerle bir arada ve bütünlük içinde değerlendirilecek, bu çerçevede gerekli politikalar oluşturulacak ve kararlılıkla uygulanacaktır.

Hükümetimiz, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalarak, Anayasal demokratik rejimi tüm kurumlarıyla eksiksiz olarak işletmeyi taahhüt etmektedir. Bu taahhüt, bu protokolde yazılı olmayan, hususlar için de geçerlidir.

Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisi; genel esasları bu protokolde belirlenmiş ortak anlayışlarıyla bir koalisyon hükümeti kurmayı kararlaştırmışlar ve Bakanlar Kurulu'ndaki sorumlulukların dağılımı aşağıdaki şekilde belirlemişlerdir. Devlet Bakanlarının görev dağılımı Başbakan ve Başbakan Yardımcıları arasında müştereken tespit edilecektir.

BAKANLARIN DAĞILIMI

ANAVATAN PARTİSİ

11 Devlet Bakanlığı

Adalet Bakanlığı

İçişleri Bakanlığı

Bayındırlık ve İskân Bakanlığı

Sağlık Bakanlığı

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Orman Bakanlığı

Çevre Bakanlığı

Enerji Bakanlığı

Turizm Bakanlığı

DSP

Başbakan Yardımcılığı ve Devlet Bakanlığı

5 Devlet Bakanlığı

Maliye Bakanlığı

Milli Eğitim Bakanlığı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Dışişleri Bakanlığı

Kültür Bakanlığı

DTP

Başbakan Yardımcılığı ve Milli Savunma Bakanlığı

3 Devlet Bakanlığı

Ulaştırma Bakanlığı

A. Mesut YILMAZ
Anavatan Partisi Genel Başkanı

Bülent ECEVİT
Demokratik Sol Parti
Genel Başkanı

Hüsamettin CİNDORUK
Demokrat Türkiye Partisi
Genel Başkanı

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 20 Cilt 30 Birleşim 116
Sayfa 227-245
07.07.1997 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Başkanvekili Hasan KORKMAZCAN

KÂTİP ÜYELER: Zeki ERGEZEN (Bitlis)

Kadir BOZKURT (Sinop)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN — Başbakan Sayın Mesut Yılmaz tarafından kurulmuş bulunan Bakanlar Kurulunun Programı okunacaktır.

Bakanlar Kurulu Programını okumak üzere, Başbakan Sayın Mesut Yılmaz'ı Kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Başbakan. (ANAP sıralarından ayakta alkışlar, DSP, CHP ve DTP sıralarından alkışlar)

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 55'inci Hükümetin Programını sunmak üzere huzurunuzda bulunuyorum.

Programı okumaya başlamadan önce, bazı baskı hataları nedeniyle, burada okuduğum metnin geçerli olduğunu bir defa daha dikkatinize sunmak isterim.

Değerli milletvekilleri, Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisi, ülkeyi, 54'üncü Hükümet tarafından içine düşürüldüğü rejim ve devlet bunalımından kurtarmak, içeride ve dışarıda kaybolan güveni yeniden tesis ederek, toplumdaki gerginliği ortadan kaldırmak ve uzlaşmayı güçlendirmek, ahlakî yozlaşmayı durdurmak, kamu yönetimindeki yıpranmaya son vermek, vatandaşın temiz toplum ve yönetim özlemini gerçekleştirmek, ülke ekonomisini yeniden üretken niteliğe kavuşturmak ve devletin saygınlığını sağlamak, laik demokratik cumhuriyeti güçlendirmek amaçlarıyla bir araya gelerek, 55'inci Koalisyon Hükümetini kurmuşlardır.

Hükümetimizin gerçekleştireceği uygulamaların başında, devletin güvenilirliğinin yeniden tesis edilmesi gelmektedir.

Hedef, devletin yaptığı her işe vatandaşın güven duyması ve herkesin aynı yasa uygulamasına muhatap olmasıdır.

Hükümetimizin en önemli önceliği, Anayasamızın öngördüğü temsilde adalet, yönetimde istikrar ilkesini sağlayan bir genel seçimin gerekli kıldığı nüfus sayımı veya tespitinin yapılması ile seçmen kütüklerinin yeniden yazılmasına imkân tanı-

yan yasal düzenlemelerin yapılmasıdır. Bu bağlamda, yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın bulundukları ülkelerde oy kullanabilmeleri için gerekli yasal düzenlemeler ve girişimler yapılacaktır.

Hükümetimiz, adaletli bir seçimin gerekli kıldığı bu düzenlemeleri en sağlıklı bir şekilde yapmaya gayret edecek ve ekonomiyi seçim ekonomisi tahribatına uğratmadan, devlet imkânlarını seçim yatırımları uğruna savurganca kullanmadan ülkeyi bir genel seçime taşıyacaktır.

Çağdaş devletin hedefi, bir yandan, kuvvetler ayrılığı ilkesini, hukukun üstünlüğü ve demokrasi zemininde hayata geçirirken, diğer bir deyişle, iktidarı sınırlarken, aynı zamanda, yönetimin daha etkili olmasını sağlamaktır. Bu husus, cumhuriyetin temel hedefleri arasındadır.

Hükümetimiz, cumhuriyetimizin demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerini özenle koruyarak, düşünce ve anlatım, vicdan ve dinî inanç özgürlüklerini ve girişimciliği geliştirmeyi toplumsal hayatın vazgeçilmez ilkeleri saymaktadır.

İnsan haklarına saygı, Anayasamızda ve Türkiye'nin taraf olduğu çeşitli uluslararası antlaşmalarda da ifadesini bulan bir insanlık idealidir. Hükümetimiz, bu idealin gerçekleşmesi, Türkiye'de insan haklarının, çağdaş, evrensel ölçülere uygun bir anlayışla korunması ve geliştirilmesi, insan haklarıyla bağdaşmayan uygulamalara meydan verilmemesi için gerekli önlemleri alacaktır.

Kurulan Koalisyon Hükümetinin önde gelen hedefi, milletimizin vazgeçilmez değerleriyle devletimizin değiştirilemez ve değiştirilmemesi gereken nitelikleri arasındaki birlikteliği sağlamak ve sürdürmektir.

Demokrasimizin eksikliklerini gidermek için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Kendi insanımıza borcumuzun bir gereği olarak, insan hakları açısından, Türkiye, çağımızın en üst düzey ülkeleri arasına çıkarılacaktır.

Hükümetimiz, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalarak, demokratik rejimi tüm kurumlarıyla eksiksiz olarak işletmeyi taahhüt etmektedir.

Hükümetimizin en belirgin özelliklerinden birisi de, uzlaşma kültürünü güçlendirici davranışlar sergilemek olacaktır. Bu çerçevede, Hükümetimiz, Ekonomik ve Sosyal Konseyin, ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasına etkin bir şekilde katılımını sağlayacaktır.

Ayrıca, muhalefet partileriyle düzenli bilgilendirme toplantıları yapılacak, demokratik katılımcılığın tüm gerekleri yerine getirilecektir.

Anayasada yapılan değişikliklere paralel olarak kamu çalışanlarına sağlanan sendikal hakların tam olarak kullanılması ve bu hakların geliştirilmesi için gerekli çaba gösterilecektir.

Kişî hak ve özgürlüklerinin korunması, geliştirilmesi, modern devlet olmanın ve demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır.

Demokrasinin olmadığı yerde basın özgürlüğünden, basın özgürlüğünün olmadığı yerde kişisel hak ve özgürlüklerden, demokrasiden, hukukun üstünlüğünden söz edilemez. Basının kendi kendisini kontrol etmesi esastır. Bunun nasıl yapıla-

çağı bir yasayla düzenlenecektir. Basınla ilgili mevcut yasalar, basın kuruluşlarıyla birlikte yukarıdaki ilkeler ışığında değerlendirilecektir.

Kamu yönetimine güvenin temel koşullarından biri de, idarî işlemlerde gizlilik ilkesine sığınmamaktır. Biz, Türkiye'nin çağdaş ülke olması, demokrasinin tam işleyebilmesi için idarî işlemlerde gizlilik ilkesinin terk edilerek açıklık ilkesine geçilmesinin gerekliliğine inanıyoruz. Bu amaçla, bilgiye ulaşma serbestisini sağlayacak, vatandaşın bilgi alma hakkını kullanmasına tam olarak imkân tanıyacak yasa tasarılarını Hükümetimiz döneminde Yüce Meclise sunacağız.

Kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasında amaç, devleti hizmet sunan, vatandaşlarına güvenen, onlara güven veren ve bireyi ön plana çıkaran bir yapının oluşturulmasıdır.

Ülkemizde kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması kaçınılmazdır. Bu yeniden yapılandırmayla merkezî yönetim hantallıktan kurtarılarak halkın devletle bütünleşmesi sağlanacaktır.

Kamu personel rejimindeki sorunların çözümüne önem verilecektir. Tutumlu ve etkin bir devlet teşkilatının gerekli kıldığı sayıda kamu görevlisinin istihdamına yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Kamu yönetiminin iyileştirilmesiyle birlikte yerel yönetimlerin etkinleştirilmesi ve güçlendirilmesi de ele alınacaktır. Yerel yönetim ve merkezî yönetim arasındaki görev, yetki ve kaynak paylaşımı yeniden düzenlenecek, hizmetlerin büyük ölçüde yerel yönetimlerce yerine getirilmesine ağırlık verilecektir. Bu yapının etkin kontrol mekanizmaları oluşturulacaktır. Bürokratik işlemler azaltılacak, vatandaşa güven esas olacaktır.

Yerel hizmetlere ilişkin kararların alınması, uygulanması ve denetlenmesi süreçlerinde demokratik katılımı ve şeffaflığı sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Adalet hizmetlerinde adil, hızlı, etkin ve ekonomik sonuç almayı sağlamak üzere, teşkilat yapısında, hukuk kurallarında, hâkim, savcı ve adalet meslek personeline ilişkin politikalarda köklü düzenlemeler yapılacaktır. Bu arada, idarî yargının hızlandırılması amacıyla hazırlanmış bulunan yasa teklif ve tasarılarının bir an önce yasalaştırılması için çaba gösterilecektir.

54'üncü Hükümet döneminde ortaya çıkan olaylar, yargı bağımsızlığının ve etkili denetimin önemini çok açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Yargı bağımsızlığı ve yargıçlık güvencesi ilkelerinin fiilen hayata geçirilebilmesi için, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun bağımsız olarak yetkilerini kullanmasını ve bu görevlerini yerine getirmesini sağlayacak bir düzenleme gerekmektedir. Bu çerçevede, Kurulda görev alan yargıçların her türlü etkilerden uzak olarak, yalnızca Anayasaya, yasalara ve vicdanî kanaatlerine göre karar vermelerine olanak sağlanmalıdır.

Yargı bağımsızlığını tam olarak sağlamak üzere gerekli tüm yasal düzenlemeler, Hükümetimiz döneminde gerçekleştirilecektir.

Milletvekili dokunulmazlığı ve kamu görevlilerinin yargılanmasındaki ayrıcalıkların daraltılmasına yönelik anayasal ve yasal değişikliklerin yapılması için çaba gösterilecektir.

Organize suç örgütleriyle etkili ve kararlı bir şekilde mücadele edilecektir.

Yürürlükteki yasalar gözden geçirilerek, günün şartlarına cevap vermeyen hükümlerinde gerekli düzenlemeler sağlanacak ve usul yasaları günün şartlarına göre geliştirilecektir.

Yargıdaki tıkanıklıklar giderilecek, davaların hızlı ve etkin sonuçlandırılması sağlanacaktır. Bu amaçla, yargı teşkilatı yeniden yapılandırılacaktır. Yargı sisteminin modern araç ve gereçlerle takviyesi ve bilgisayar kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır.

Mahkemelerimizin iş yoğunluğunu azaltmak amacıyla, davacı ile davalı arasındaki uyuşmazlıkların uzlaşma veya tahkim yoluyla çözümünü özendirecek yeni düzenlemeler yapılacaktır.

Vatandaşlar ile idare arasındaki ihtilafların azaltılması ile vatandaşın yönetime karşı korunmasında, diğer çağdaş demokratik ülkelerde olduğu gibi, yargı dışı denetim kurumları oluşturulacaktır.

Duruşma saygınlığının ve güvenliğinin sağlanması için gerekli önlemler alınacaktır.

Ceza infaz kurumları ile tutukevlerinin kuruluş ve idaresi yeniden düzenlenecek, güvenlik ve disiplin tam olarak sağlanacaktır. Hükümlülerin topluma yeniden kazandırılmasına önem verilecektir.

Ülke bütünlüğünü bozmaya yönelik eylemlerle ve terörle etkin ve kararlı bir şekilde mücadele sürdürülecektir. Bu mücadelede, hukuk kuralları çerçevesinde hareket edilecek ve alınacak tedbirlerden halkın zarar görmemesine özen gösterilecektir.

Anayasa değişikliklerinin gerektirdiği uyum yasalarının çıkarılmasına hız verilecektir.

Son zamanlarda ortaya çıkan suç örgütleri ve faili meçhul cinayetler, zaman zaman halkımızın ve ülkenin bir numaralı sorunu haline gelmektedir.

Bugünkü yasalar ve yargı sistemi ile bu mücadelede eksikliklerimizin olduğu anlaşılmıştır. Her türlü kanunsuzluğun yanı sıra, yolsuzluklarla da en etkili şekilde mücadele etmek, Hükümetimizin varoluş sebeplerinden biridir.

Yolsuzluklar, ülkemizde toplumsal güveni sarsmakta ve beşerî sermayemizi tahrip etmektedir.

Yolsuzluk, devlet gücünün istismarıdır. Bu olay, devletin her kademesindeki bazı sorumluların kendilerini hukukun üstünde görmelerine yol açmakta, bu da tüm topluma yaygınlaşan bir alışkanlık haline gelme tehlikesini taşımaktadır.

Yolsuzlukları önlemede temel ilke, devlet gücünü ve yetkisini kullanan her seviyedeki sorumluların, her an topluma hesap verebilir ve denetime açık olmasıdır.

Bu amaçla, denetim kuruluşlarının, her türlü siyasî etkinin dışında yapılanmalarını sağlayacak düzenlemelere gidilecektir.

Kurallar kolay anlaşılır hale getirilecek, idarenin uygulamada subjektif davranışları, hizmette esneklik azaltılmadan önlenecektir.

Devletin her türlü mal ve hizmet alımında rekabet sağlanacaktır.

Sayın milletvekilleri, Güneydoğu Anadolu'nun sorunları, aslında etnik nedenlerden değil, coğrafi, sosyal ve ekonomik nedenlerden, bölgenin feodal yapısından ve dış tertip ve tahriklerden kaynaklanmıştır. Bölücü teröre karşı mücadele etkili biçimde sürdürülürken, demokratik hukuk devleti kurallarına tam bağlılık güvence altına alınacaktır. Bu anlayışımızın bir ürünü olarak, bölgedeki ciddi boyutlu güvenlik sorunu, sosyal ve ekonomik çözümlerle ve uluslararası ilişkilerle bir arada ve bütünlük içinde değerlendirilecek ve bu çerçevede gerekli politikalar oluşturulacak ve kararlılıkla uygulanacaktır.

Güneydoğu Anadolu Projesi, Türkiye'nin ve Güneydoğu Anadolu'nun en önemli projesidir. Bu bölgedeki tarımsal ve sınaî üretimin artması ile üretilen enerjinin yurtiçinde kullanılması, tüm ülke ekonomisini etkileyecektir. Bölgede yeni yatırım sahalarının açılması, insanımıza iş imkânı sağlanması, bozuk olan gelir dağılımını iyileştirecektir. Bu manada, bölgedeki tarım, tarımsal sanayi ve imalat sanayiinin gelişmesi için özel sektöre ve bölge girişimcilerine, küçük ve orta ölçekli işletmele-re, esnaf ve sanatkârlara her türlü destek ve teşvik sağlanacaktır.

Güneydoğu Anadolu'nun ekonomik ve sosyal kalkınmasını sağlamak için, bir yandan yöredeki özel yatırımlar teşvik edilirken, bir yandan kamu sektörünün bölgede gelişmeyi hızlandıracak öncü yatırımlar yapması sağlanacaktır.

Güneydoğu Anadolu'da evlerde ve küçük işletmelerde fason imalat yapmayı özendirmek suretiyle bölgede istihdam olanaklarının yaratılması için gereken önlemler alınacaktır.

Bölgede hayvancılığın yeniden geliştirilmesine yönelik projeler uygulamaya konulacaktır.

Güvenlik nedeniyle köylerini boşaltmak zorunda kalan vatandaşlarımızın sorunlarına süratle çözüm getirilecektir. Bölgede üretkenliği artırıcı bir yerleşim düzenlemesine geçilecektir.

Bölgede güvenlik önlemleri nedeniyle kapatılmış okulların öğrencilerine eğitimde fırsat eşitliğini sağlayabilmek için, yatılı bölge okullarının imkânları ve kapasiteleri geliştirilecektir. Bu çerçevede, meslekî ve teknik eğitim olanaklarından da bölgenin daha fazla yararlanması sağlanacaktır.

Geçmişte bölge ekonomisine önemli katkısı olan sınır ticaretinin önündeki engelleri kaldırmak için, gereken önlemler alınacaktır. Sınır ticaretindeki bu düzenlemelerde, bölgedeki üreticimizi koruyacak ve kollayacak önlemlere önem verilecektir. Böylece, sınır ticaretinin, yeniden, bölgenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunması sağlanacaktır.

Güneydoğu Anadolu'nun, dolayısıyla tüm ülkemizin güvenliğine yönelik tehdit oluşturan Kuzey Irak'taki otorite boşluğu giderilinceye ve Irak'ın toprak bütünlüğü sağlanıncaya kadar, bölgeye yönelik gerekli her türlü önlem alınmaya devam edilecektir.

Güvenlik güçlerimiz, eğitim ve donanım açısından gelişmekle beraber polis sayımız, nüfusa oranla gelişmiş ülkeler düzeyine çıkartılamamıştır. Güvenlik güçlerinin eğitiminin geliştirilmesine ve teknolojik gelişmeye uygun donanım sağlanmasına devam edilecektir.

Polisimizin vatandaşla yeniden kaynaşması sağlanacak, güvenlik güçlerine güven artırılacak, teşkilat üzerine gölge düşürülmeyecek ve şeffaflık sağlanacaktır.

Halkın ve gençlerimizin uyuşturucu ve zararlı alışkanlıklardan korunması için önlemler alınacaktır.

Organize suç örgütleriyle kararlılıkla mücadele edilecek ve yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Terör, Türkiye'nin uzun yıllardır güvenliğini, ekonomisini, iç politikasını, dış politikasını olumsuz etkilemekte, ülkenin kaynaklarını tüketmekte ve ülkenin gücüne ve hareket kabiliyetine sekte vurmaktadır.

Güvenlik güçlerimizin cansiparane mücadelesine rağmen, maalesef, olağanüstü hali kaldıracak şartlar henüz tam olarak oluşmamıştır.

Terör tedirginliği ve kuşkusunu devam ettiği sürece, ülkenin gelişmesi için gerekli bazı adımlar atılamamaktadır. Bugüne kadar, gerek güvenlik güçlerimizin gerekse sivil halkımızın verdiği zayıat tahammül ölçüleri dışında olmasına rağmen, halkımızın ülke bütünlüğü için katlandığı fedakârlık her türlü takdirin ötesindedir.

Ancak, şunu kabul etmek gerekir ki, olay, uzun zamandır, sadece güvenlik meselesi olarak görülmüştür. Hükümetimiz döneminde ise, sorun, sadece güvenlik sorunu olarak görülmeyecek, bölgeye yönelik ekonomik ve sosyal politikalara da gereken önem verilecektir.

Türkiye'de devlet-vatandaş kaynaşması gerekli şekilde sağlanamamış olup, bu, Güneydoğu Anadolu'da daha çarpıcı boyutlarda kendini göstermektedir.

Terör sorununda, güvenlik tedbirlerinin yanında, terörün dış kaynakları üzerine gidilecek, teröre destek veren ülkelerle olan politikalar değerlendirilecek, terörün dış desteği, gerek ülke bazında gerek örgüt bazında önlenmeye çalışılacaktır.

Güvenlik güçlerinin caydırıcılığını artırıcı önlemler alınacaktır.

Bölgede iş olanakları artırılacaktır.

Terör ve bölücü eylemlerle mücadele kesintisiz ve kararlılıkla devam edecek, alınacak tedbirlerle hukuk içinde kalınmak suretiyle vatandaşımız tedirgin edilmeyecek, zararları karşılanacaktır.

Güneydoğuda terörle mücadelede önemli işlevler gören köy koruculuğu sisteminin nitelikli elemanlarından uygun görülenlerin, zamanla güvenlik güçleri içerisinde, diğerlerinin de güvenlik güçleri dışında istihdam imkânları oluşturulacaktır.

Terörün verdiği zarar halkımızın da desteğiyle önlendiğinde, ülkemizin ve bil-hassa terörden zarar gören bölgenin gelişme potansiyeli artırılabilecektir.

Özel time daha sağlıklı bir düzenleme getirilecektir.

Sayın milletvekilleri, bulunduğumuz bölgede, istikrarın korunması ve ülkeye yönelik her türlü tehditlere karşı caydırıcı olabilmek için, etkin bir savunma gücüne sahip olma ihtiyacı aşîkârdır. Ulusun ve vatanın bekasıyla doğrudan ilgisi nedeniyle, Silahlı Kuvvetlerle ilgili yatırım ve harcamaların kısılması mümkün değildir. Bu nedenle, Silahlı Kuvvetlerin modernizasyonu gayretleri stratejik hedef planlarına uygun olarak yürütülecek ve on yıllık tedarik planları, Yasama Organından geçirilmek suretiyle, uygulamalarına işlerlik kazandırılacaktır.

Savunma sanayii politika ve strateji dokümanı en kısa zamanda hazırlanacak ve savunma sanayiinde dışa bağımlılığın azaltılması hususunda her türlü faaliyet desteklenecektir. Bu maksatla, yerli ve yabancı özel sektöre açık, dünya piyasalarıyla rekabet gücüne ve ihracat potansiyeline sahip, yeni teknolojilere süratle uyabilen, kendini yenileme kabiliyeti olan, dost ve müttefik ülkelerle dengeli işbirliğini mümkün kılan bir millî savunma sanayiinin oluşturulması vazgeçilmez hedefimiz olacaktır.

Son yıllarda Silahlı Kuvvetlerimizin eriştiği üstün moral gücü, eğitim seviyesi, disiplini ve modern yapısı muhafaza edilmek suretiyle, caydırıcı niteliği korunacak ve dost ülkelerle ekonomik ve askerî eğitim işbirliği faaliyetlerimiz artarak devam edecektir.

Silahlı Kuvvetlerimizin, belirtilen ülkelere, eğitim tecrübesi aktarması yanında, bu ülkelerin silahlı kuvvetlerinin teçhizinde savunma sanayii ürünlerimizin ihracına yönelik her türlü gayret sarf edilecektir. Olası tehditleri caydırmada ve bölge barışına, dolayısıyla, dünya barışına büyük katkılar sağlayan Silahlı Kuvvetlerimizin, NATO ve Batı Avrupa Birliği bünyesindeki faaliyetleri artarak devam edecek ve bu şekilde kazanılmış tecrübeler, Balkan ve Kafkaslar Bölgesinde olumlu şekilde geliştirilecektir. Bu bağlamda, eğitimi yüksek maliyetlere ulaşan Silahlı Kuvvetler mensuplarının, üstün bir moralle hizmetinin devamı hususunda mümkün olan önlemler alınacaktır.

Değerli milletvekilleri, Atatürk'ten bu yana cumhuriyet dönemi dış politika-sının temel çizgileri olan süreklilik, istikrar ve akılcılık, Hükümetimizin dış politikasına yön vermeye devam edecektir. Türkiye, bölgede güçlü, itibarlı, komşularıyla dost, dünya barışının sürdürülmesi ilkesini koruyan, insan hak ve özgürlüklerini savunan, laik ve demokratik bir cumhuriyettir.

Türkiye, Balkanlar'dan Kafkasya ve Orta Asya'ya, Karadeniz ve Akdeniz'den Ortadoğu'ya kadar birçok bölge ve kültürün buluşma noktasındadır. Türkiye, bu konumunun gerektirdiği dış politikayı uygulayarak, bölgesel dayanışma ve işbirliğine öncülük edecektir.

Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ülkeleri, Rusya Federasyonu, Akdeniz ülkeleri ve Asya-Pasifik bölgesindeki ülkelerle olan ilişkilerimizi, dostluk veya ittifak bağlarımızı çerçevesinde, karşılıklı çıkarlarımızı gözeten bir anlayışla yürüteceğiz.

Ayrıca, tarihsel ve kültürel yakın bağlarımız bulunan Balkan, Kafkas, Ortadoğu ülkeleri ve Orta Asya Türk cumhuriyetleriyle ilişkilerimizi çok yönlü olarak geliştirmek için yoğun çaba gösterilecektir.

2000'li yılların eşiğinde, dünyada önemli dönüşümler yaşanırken ve Avrupa yeniden yapılanırken, Avrupa kurumlarıyla bütünleşme yolundaki girişimlerimizi devam ettireceğiz. Bu çerçevede, Hükümetimizin öncelikli dış politika hedeflerinden birini oluşturan Avrupa Birliğine, mümkün olan en yakın zamanda tam üye olmaya yönelik gayretler hızlandırılarak sürdürülecektir. Avrupa Birliğiyle ilişkimizde edindiğimiz bütün kazanımlar korunup geliştirilecektir.

Amerika Birleşik Devletleriyle ilişkilerimizi, dostluk ve ittifak bağlarımız çerçevesinde, karşılıklı çıkarlarımızı gözetten bir anlayışla yürüteceğiz.

Ulusal davamız olan Kıbrıs konusunda, antlaşmalardan kaynaklanan hak ve sorumluluklarımıza sahip çıkarak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini her alanda desteklemeye devam edeceğiz.

Hükümetimiz, Kıbrıs'ın, yalnız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için değil, doğrudan doğruya Türkiye'nin güvenliği açısından da yaşamsal önem taşıdığının ve bu önemin arttığının bilincindedir. Ayrıca, Hükümetimiz, Ege'de yaşamsal çıkarlarımızı ilgilendiren konuların karşılıklı anlayış ve yapıcı ve barışçı bir diyalog ile çözülmesi gerektiğine inanmaktadır.

Kafkasya'da kalıcı barışın ve istikrarın tesisi için bölge ülkeleri arasındaki işbirliğinin geliştirilmesini amaçlayan her türlü girişim, geçmişte olduğu gibi, desteklenmeye devam edecektir. Bu çerçevede, Ermenistan'ın, işgal etmiş olduğu Azerbaycan topraklarından şartsız çekilmesi ve iki ülke arasındaki sorunların diyalog yoluyla çözümlenmesi hususlarındaki girişimlerin desteklenmesi sürdürülecektir.

Yeni Türk cumhuriyetleri ve öteki Türk ve akraba topluluklarıyla ekonomik, ticarî, sınaî, teknik, sosyal, eğitim ve kültürel alanlarda ilişkilerin geliştirilmesi için yürütülen faaliyetlere yeniden hız kazandırılacaktır.

Ortadoğu'da barışçı ve dengeli politikalarımız devam edecek, bölgedeki bütün ülkelerle ve tarihsel yakınlıklarımız olan Arap ve İslâm dünyasıyla ilişkilerimiz geliştirilecektir. Irak'ın fiili bölünmüşlüğüne, bunun iç güvenlik açısından ve ekonomik çıkarlarımız bakımından yarattığı sakıncalar göz önünde tutularak, Birleşmiş Milletler kararları, insan hakları ve uluslararası hukuk ilkeleri doğrultusunda bir an önce son verilmesi yolunda çaba gösterilecektir.

Balkan ülkelerinde yaşayan Türk ve akraba toplulukları, bu ülkelerle her türlü ilişkilerimizin geliştirilmesinde yapıcı bir unsurdur. Bu toplulukların yaşadıkları ülkelerdeki ekonomik, kültürel ve sosyal koşulların iyileştirilmesine destek olunacaktır.

Ülkemize yerleşmiş olan soydaşlarımızın vatandaşlık ve sosyal güvenlikle ilgili sorunları öncelikle ele alınacaktır.

Hükümetimizce, yurt dışındaki vatandaşlarımızın sorunlarını yakından izlemek ve çözümler bulmak amacıyla, yurtdışındaki vatandaşlarımızın da temsil edileceği bir Yurtdışı Vatandaşlar Üst Kurulu oluşturulacaktır.

Türkiye, uluslararası toplumun saygın, dostluğu ve işbirliği aranan bir üyesi olarak, bölgesinde ve dünyada barış, istikrar, güven, işbirliği ve refahın yaygınlaştırılmasına katkıda bulunacaktır. Cumhuriyetimizin gelenekleri uyarınca, dış politikamızın ulusal bir mutabakat çerçevesinde yürütülmesine özen gösterilecektir.

Avrupa Birliğine tam üyelik Türkiye için sadece bir hedef değil, aynı zamanda, antlaşmalardan doğan bir haktır. Hükümetimiz, Avrupa Birliğiyle ilişkilerinde karşılıklı yarar dengesinin sağlanmasını amaçlayacaktır.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 1996 yılı başında gerçekleştirilen gümrük birliği çerçevesinde mevzuat uyum çalışmaları hızlandırılacaktır. Bu kapsamda, gümrük birliği sonrasında gerçekleştirilmesi gereken mevzuat uyum çalışmalarının tamamlanması amacıyla, gümrük kanunu çıkarılacak, fikrî mülkiyet haklarına ilişkin mevzuatımızda değişiklikler ve yeni düzenlemeler yapılacak, bu alandaki uluslararası sözleşmelere katılım sağlanacaktır. Diğer yandan, bir kısım merkezî ve Doğu Avrupa ülkeleriyle, Avrupa Birliği ortak ticaret politikaları çerçevesinde yürütülmekte olan serbest ticaret anlaşmaları görüşmeleri tamamlanacak ve imzalanmış anlaşmalar vakit geçirilmeksizin yürürlüğe konulacaktır.

Gümrük birliğinin getirdiği yeni rekabet ortamına sanayi sektörünün uyum sağlaması ve Avrupa Birliği ekonomisi ile Türk ekonomisi arasındaki farkın azaltılması için, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki malî işbirliğine işlerlik kazandırılacaktır.

1996 yılı başında gerçekleştirilen gümrük birliğiyle, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler son döneme girmiştir. Bu dönemde, Avrupa Birliğiyle ilişkilerimizde, elde edilen gümrük birliği dahil, fiilî ve hukukî kazanımlar geliştirilerek konsolide edilecektir. Avrupa Birliğinin Türkiye'ye yönelik yükümlülüklerini yerine getirmesinde ısrarlı olunacaktır. Gümrük birliğinin ruhuna uygun dengeli bir dinamîğe kavuşturulması için Avrupa Birliğinin Türkiye ile işbirliğini geliştirmesi sağlanacaktır. Böylelikle, Türkiye'nin yeniden çizilmekte olan Avrupa coğrafyasında hak ettiği yeri alması temin edilecektir.

Değerli milletvekilleri, çağımızda bilgi toplumu düzeyine ulaşamamış ulusların varlıklarını sürdürebilmeleri ve uluslararası rekabette söz sahibi olmaları şansı azalmıştır. Bu anlayışla, ülkemizin geleceğinin güvencesi ve çağdaşlaşmanın öncüsü olan gençlerimize eğitimde sadece fırsat eşitliği değil, olanak eşitliği de sağlanacaktır. Eğitimin tüm kademelerinde, Atatürk ilke ve inkılaplarını özümsemiş, millî, manevî ve ahlakî değerlerimizi benimsemiş, bilimsel düşünceye yatkın, bilgi çağının gereklerini yerine getirebilecek bilgi ve becerilerle donanmış insanlar yetiştirmek temel amaç olacaktır.

Sekiz yıllık zorunlu ilköğretim, kesintisiz olarak uygulamaya konulacaktır.

Anayasanın 24'üncü maddesinde, din ve ahlak eğitimi ve öğretiminin devletin gözetim ve denetimi altında yapılması öngörüldüğünden, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında zorunlu din kültürü ve ahlak öğretimine devam edilecektir. Bunun dışında din eğitimi ve öğretimi, ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanunî temsilcilerinin talebine bağlıdır. İsteğe bağlı Kur'an kurslarından ve hafızlık

eğitiminden Millî Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde, Diyanet İşleri Başkanlığı sorumludur.

Sekiz yıllık ilköğretime geçilirken, genel, meslekî ve teknik liseler bünyesindeki ortaokullara halen devam etmekte olan çocuklarla, çıraklık eğitimi gören çocukların kazanılmış hakları korunacaktır.

Ortaöğretimde meslekî, teknik ve beceri kazandıran öğretime önem verilecektir.

Her kademedeki okullar, uygulanabilir bir plan çerçevesinde çağdaş eğitim araçlarıyla donatılacak, özellikle öğrenme ve öğretme sürecini geliştiren ve zenginleştiren bilgisayar destekli eğitim yaygınlaştırılacaktır.

İnsanlarımızın, özellikle gençlerimiz ile kadınlarımızın meslek edinmeleri ve el becerilerini geliştirerek üretime yönelmeleri, okuma-yazma bilmeyenlere eğitim imkânları sağlanacaktır.

Geleceğin bilgi toplumunu yakalamak için genç nüfusumuzun bilim ve teknolojiye çok daha fazla ilgi duymasını sağlayacak, gençlerimizi bilime, bilim adamı, araştırmacı olmaya özendirecek önlemleri almaya, bunların şartlarını yaratmaya hız verilecektir.

Gençlerimizin ve yetişkinlerimizin çağdaş yöntemlerle bilimsel araştırmalarda bulunmalarına ve araştırma verilerini değerlendirmelerine olanak sağlamak üzere kamu ve özel kurum ve kuruluşların bilgi merkezleri kurmaları özendirilecektir.

Özürlülerin eğitim ve öğrenim olanaklarının çağdaş ülkeler düzeyine çıkarılması amacıyla gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Özürlülerle ilgili yasalarda mevcut düzenlemelere işlerlik kazandırılacak, özür-lülere meslekî eğitim verecek merkezlerin kurulması sağlanacaktır. Böylece, bu vatandaşlarımızın yaşamlarının kolaylaştırılmasına, günlük ekonomik ve sosyal yaşama aktif katılımlarının sağlanmasına zemin hazırlanacaktır.

Eğitimin her kademesinde öğretmen açığının kapatılması ve öğretmenlik mesleğinin özendirilmesi için önlemler alınacaktır.

Üniversitelerde öğretim kalitesinin uluslararası standarda ulaştırılması, öğretim üyesi açıklarının süratle kapatılması ve üniversitelerin kaynak ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli önlemler alınacaktır.

Üniversitelerin ve araştırma-geliştirme kurumlarının, uluslararası ve ulusal düzeyde, bilgi kaynaklarına elektronik ortamda ve hızla erişebilmelerini sağlayacak; bir yandan öğretimle araştırmanın bütünleşmesini, bir yandan da ortak araştırmayı destekleyecek Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezinin hızla tamamlanabilmesi için her türlü destek sağlanacaktır.

Çağdaş eğitim ve iletişim teknolojisi etkili bir biçimde değerlendirilerek açık öğretimde kalitenin yükseltilmesi sağlanacaktır. Açık öğretim ile örgün öğretim arasında işlevsel bağlantı kurulacaktır.

YÖK, üniversitelerarası eşgüdüm kurumu haline getirilecek, üniversiteler tam özerkliğe kavuşturulacak, öğrencilerin, üniversite yönetimlerinde temsiline olanak sağlanacaktır.

Üniversiteler ile sanayi ve tarım işbirliğinin geliştirilmesi özendirilecektir.

Üniversitelerin, kendi yarattıkları malî kaynakları kullanmaları kolaylaştırılacaktır.

Eğitimin her kademesinde yurt olanaklarının artırılmasına özen gösterilecektir.

Türk kültür ve sanatının kendi özellikleri içerisinde gelişmesine ve dünyaya açılmasına destek verilecektir. Devlet, zengin tarih kökleri bulunan kültür hazinelerimizin gereğince değerlendirilmesine yönelik tüm çalışmaları da ulusumuzun sanattaki ve kültürdeki çağdaş yaratıcılığını da bütün gücüyle destekleyecektir.

Başka ülkelerdeki soydaşlarımızın öz kültürlerini ve anadillerini yaşatıp geliştirebilmeleri için gerekli ortam hazırlanacaktır. Uluslararası anlaşmaların veya bulundukları ülke yasalarının sağladığı tüm haklardan ve özgürlüklerden eşit olarak yararlanmalarına önem verilecektir.

Fikir ve sanat eserleri sahiplerinin haklarının korunmasına özel olarak itina gösterilecek ve bu konuda yasal desteğin sağlanmasına gayret edilecektir.

Milletimizin sosyal ve kültürel hayatında önemli rolü olan edebiyat, musiki, resim, folklor, sinema, tiyatro, opera ve balenin desteklenmesi ve geliştirilmesi, kültür ve sanat politikamızın ana hedefi olacaktır.

Dünya ülkelerinin geleneksel ve çağdaş sanatlarının halkımıza tanıtılması çalışmaları desteklenecek ve Türk eserlerinin yurt dışında sergilenmesine önem verilecektir.

Anadolu kültür ve medeniyetinin tüm mirası aynı önem ve eşitlik içerisinde değerlendirilecektir.

Yurt dışındaki eserlerimiz de dahil olmak üzere, tarihî ve kültürel varlıklarımızın tespiti, korunması ve tanıtılması için her türlü tedbir alınacaktır.

Yurtdışına yasadışı yollarla kaçırılan taşınır kültür varlıklarımızın ülkemize iadesi için her türlü gayret gösterilecektir.

Doğal ve arkeolojik SİT alanlarının korunması ve insanlığın ortak mirası olarak gelecek nesillere aktarılması için etkin önlemler alınacaktır.

Arşiv hizmetlerine, eski yapı ve eserlerin korunmasına, eski eser kaçakçılığının önlenmesine yönelik tedbirlerin alınmasına ağırlık verilecektir.

Kütüphanelerin zenginleştirilmesine, modern araç ve gereçlerle donatılmasına, yurt sathına yayılmasına, okuma zevk ve alışkanlığının teşvik edilmesine gayret edilecektir.

Telif ve tercüme eserlerin yayınlanması ve yaygınlaştırılmasını kolaylaştırıcı tedbirler alınacaktır.

Türk cumhuriyetleri ve toplulukları ile kültürün her alanında çok sıkı bir işbirliğine girilecektir.

Türk tiyatro geleneğinin korunması, geliştirilmesi ve sanat kurumlarımızın özzerleştirilmesi, kültür politikamızın temel unsurları arasında yer alacaktır.

Özel sektörün kültürel yatırımları teşvik edilecektir.

Anadolu'daki Türk kimliği ve hâkimiyetinin belgesi durumundaki eski eserlerimizin korunması ve restorasyonuna özel bir önem verilecek ve Vakıflar Genel Müdürlüğü imkânları, genelde, bu konuya yönlendirilecektir.

Aile vakıflarının hukukî durumu yeniden değerlendirilecektir. Çağın anlayışına uygun bir yorum ve bunun yasal altyapısı oluşturulacaktır.

Ülkemizde, zamanla, vakıf müessesesi, ciddi bir şekilde istismar edilerek, vakıflar mevzuatına uymayan bir uygulama içine girilmiştir. Bu konu, Hükümetimizce ciddi olarak gözden geçirilecek ve yeni bir düzenlemeye kavuşturulacaktır. Bu çerçevede, kamu kurum ve kuruluşları bünyesindeki vakıflar, kamu erkini vakıf çıkarına kullanması sebebiyle, öncelikle ele alınacaktır.

Gençlerimizin Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, sağlıklı ve üstün ahlaklı bireyler olarak yetiştirilmesi ve onların zararlı alışkanlıklardan korunması için gerekli tedbirler alınacaktır.

Toplumun temelini oluşturan ve geleceğin güvencesi olan gençlerin eğitimleri yanında, boş zamanlarını değerlendirmeleri ve spor ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik her türlü olanak harekete geçirilecektir.

Gençlerimizin boş zamanlarını kendi istek ve yetenekleri doğrultusunda sosyal ve kültürel faaliyetlerle değerlendirmelerine yönelik çalışmalara ağırlık verilecek, sporun kitlelere yayılması, amatör spor ve sporcularımız ile elit sporcularımızın sporda çağdaş düzeyi yakalayabilmeleri amacıyla okul, aile, kulüp, yurt dışındaki vatandaşlarımız, kamu ve özel teşebbüs ile işbirliği geliştirilecek ve bu amaca yönelik gerekli yasal düzenlemelerle, tesis, malzeme, eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarındaki bütün tedbirler alınacak ve ayrıca, bu amaçla gençlik merkezleri ve gençlik kamplarının yaygınlaştırılması sağlanacaktır.

Sporun geniş kitlelere yayılması teşvik edilecek, doğanın sunduğu spor olanaklarından herkesin yararlanması için gerekli önlemler alınacaktır.

Bedensel engellilerin toplumsal yaşamında sporun da yer alabilmesi için gerekli her türlü önlem alınacaktır.

Spor kulüplerinin kendi tesislerine kavuşturulması için politikalar oluşturulacak, devlet, spor kulüplerinin tesis yapmasını teşvik edecektir.

Sporcuların sağlık ve sosyal güvenlikleri sağlanacak, spor dallarına yönelik yetenek tespiti ve seçimine özel önem verilecek, sporcu performansını geliştirmek amacıyla araştırma merkezleri kurulacaktır.

Spor federasyonları, spor adamları ile kulüp temsilcilerinden oluşan ve kendi dinamiği içinde özerk bir yapıya kavuşturulacaktır.

Ülkemizde bu yıl yapılacak olan Hava Oyunları Olimpiyatları için Hükümetimiz her türlü desteği verecektir. Olimpiyatların İstanbul'da yapılmasını sağlamak için çalışmalara devam edilecektir.

Değerli milletvekilleri, Anayasamızın 41'inci maddesinde, ailenin Türk toplumunun temeli olduğu belirtilmektedir. Aile bağlarını ve dayanışmasını koruyup güçlendirmek bir ulusal ve anayasal görevdir.

Hükümetimiz, Türk ailesinin huzur ve refahını artırmaya yönelik çalışmalara önem verecektir.

Aile yardımları günün ekonomik ve sosyal gerçeklerine uygun hale getirilecek, medenî nikâhın yaygınlaştırılması suretiyle aile bütünlüğü güçlendirilecek, özellikle kadınlar ve çocukların mağduriyetleri giderilecektir.

Ayrıca, toplumumuzu ve aile bütünlüğünü sarsan uyuşturucu madde kullanımı, şiddet, müstehcenlik ve cehalet gibi sorunlarla gerekli mücadele yapılacak; özellikle, aile içi şiddetin önlenmesi amacıyla gerekli yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Anayasamızın 41'inci maddesinde yer alan, devletin, ailenin korunmasını sağlamak amacıyla teşkilat kurmasına yönelik amir hüküm gereğince, Anayasa Mahkemesinin iptal kararları sonucu hukukî dayanaktan yoksun hale gelmiş bulunan Aile Araştırma Kurumu Başkanlığının teşkilat kanunu çıkarılacaktır.

Hükümetimizce, kadının, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal yaşama tam olarak katılımının sağlanması konusunda, kararlılıkla, aile içinde demokrasi teşvik edilerek, eşitlikçi ve paylaşımcı bir aile yapısı model alınacaktır.

Kadının toplumsal konumunun yükseltilmesi için, Türk Medenî Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve diğer mevzuatta yer alan, ayrımcılık içeren maddelerin günün şartlarına uygun olarak düzenlenmesi başta olmak üzere, gerekli yasal ve idari düzenlemeler ivedilikle yapılacaktır.

Tüm bu görevleri, ülke genelinde etkin bir biçimde yerine getirecek ulusal mekanizmanın, Başbakanlığa bağlı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü olarak teşkilatlanması için gerekli yasal düzenleme gerçekleştirilecektir.

Tüm kurum ve kuruluşlarda kadın birimlerinin kurulması teşvik edilecek; bunlar arasında işbirliği ve koordinasyon sağlanarak, uygulamada, politika, plan ve programlarda kadın - erkek eşitliği kavramının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Korunmaya, bakıma muhtaç çocuk, genç ve yaşlılarımızın ihtiyaçlarının karşılanması, Hükümetimizin öncelikli hedeflerindendir. Özellikle, kimsesiz çocuklar ile çalışan çocukların her türlü sorunlarının çözülmesi için çaba gösterilecektir.

Sosyal güvenlik sistemimiz ile sosyal güvenlik kurumlarının içinde bulunduğu durum, ülkemizin ivedilikle çözüm gerektiren en önemli sorunudur.

Açıkları katrilyon seviyesine ulaşarak iflas düzeyine sürüklenmiş ve hizmet veremez hale gelmiş bulunan sosyal güvenlik kuruluşları sağlıklı bir yapıya kavuştu-

rulacak, bu kurumların kamu kesimi borçlanma gereği içerisindeki payları tedricen azaltılacaktır.

Sosyal güvenlik sisteminde norm ve standart birliği sağlamak için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Sağlık sigortası ile emeklilik sigortasının birbirinden ayrılmasıyla tüm yurttaşlarımızın sağlık sigortasına kavuşturulması ile işsizlik sigortasının bir program dahilinde gerçekleştirilmesine bu bağlamda çaba gösterilecektir.

Sağlık sistemi, finansman, yönetim ve organizasyon, insangücü, hizmet arzı ve mevzuat boyutlarıyla yeniden düzenlenecek, özel sektör ve yerel yönetimlerin sağlık sektörüne yatırımları teşvik edilecektir.

Devlet, bütün vatandaşlar için sağlık evi, sağlık ocağı, ana çocuk sağlık merkezleri ve verem savaş dispanserlerinin vermekte olduğu temel sağlık hizmetlerini daha geniş vatandaş kitlesine ulaştırarak bedelsiz olarak sunulmasını yaygınlaştıracaktır.

Sayın milletvekilleri, 1994 yılı Devlet İstatistik Enstitüsü gelir dağılımı anketine göre, nüfusun en fakir yüzde 20'si millî gelirden yüzde 5 pay alırken, en zengin yüzde 20'sinin gelirden aldığı pay yüzde 55'tir.

Diğer taraftan, yine Devlet İstatistik Enstitüsünün 1995 yılı için yaptığı ankete göre, fert başına en yüksek gelir elde eden il ile en düşük gelir elde eden il arasında 10 katın üzerinde fark vardır.

Bu veriler, gerek kişiler gerek bölgelerarası gelir dağılımının son derece bozuk ve dengesiz olduğunu göstermektedir.

Bu durum, ülkemizdeki birçok sorunun da kaynağını teşkil etmektedir.

Bu çerçevede, ekonomik ve sosyal politikaların uygulanmasında yoksulluğun azaltılmasına, sabit gelirlilerin, emekli, dul, yetim, küçük esnaf ve çiftçilerin fakirleşmesinin önlenmesine, işsizlere iş bulmaya önem verilecektir.

Bu cümleden olarak, üretken istihdamın artırılmasına öncelik verilecek, kişilerin kendi işlerini kurmaları desteklenecek, özel kesim için uygun yatırım ortamı sağlanacak, alt gelir gruplarının yararlandığı doğrudan yardım sistemleri geliştirilecektir.

Bireylerin beceri ve üretkenliklerini artırarak yaşam seviyelerini yükseltmekte en önemli araç eğitimidir. Bu amaçla, yoksul kesimlerin eğitim imkânlarından yararlanmalarını sağlamak için kredi, burs, yurt ve diğer imkânları da kapsayan etkili bir destek sistemi oluşturulacaktır.

Değerli milletvekilleri, Hükümetimiz, iç ve dış dengelerin bozulduğu ve enflasyonun hızlandığı bir ekonomik ortamda göreve başlamıştır.

Hükümetimizin ekonomi alanında yapacağı düzenlemeler, kısa vadeli, günü kurtarmaya yönelik düzenlemeler değil, ülkenin uzun vadeli gereksinimleri ve çıkarlarını gözönünde bulunduran, ancak, kısa vadede, mutlaka, geciktirilmeden alınması gereken düzenlemeler olacaktır.

Hükümetimizin iktisadî alandaki temel hedefi, ülkede, kalıcı makro ekonomik istikrarın sağlanması ve ekonominin istikrar ortamında sürekli ve sürdürülebilir bir büyüme trendine oturtulmasıdır.

Bu hedefin gerçekleştirilmesinin önünde en önemli engel, giderek yükselme eğilimi gösteren enflasyondur. Enflasyon, yatırım ufkunu daraltmakta, gelir dağılımını bozmakta ve kaynakların rasyonel kullanımını ve dağıtımını engelleyerek, kendini besleyen bir süreç haline gelmektedir.

Enflasyonla mücadele, Hükümetimizin öncelikle ele alacağı bir meseledir.

Enflasyonla mücadele, aynı anda birçok alanda reform niteliğinde dönüşümlerin gerçekleştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bir yandan, enflasyonun en temel nedeni olarak ortaya çıkan kamu açıkları kalıcı bir biçimde düşürülmeye çalışılırken, öte yandan, enflasyon bekleyişlerinin kırılması ve devletin belli başlı kurumlarının yeniden yapılandırılması için eşgüdümlü bir çaba gösterilecektir.

Ülkenin iç ve dış mali piyasalarda yeniden güven kazanması sağlanacak, yatırımcıyı istihdam yaratan yatırım yapmaya yöneltecek önlemler alınacaktır.

Yatırımların finansmanında önemli rol oynayan gönüllü tasarruflar teşvik edilecektir.

Bankacılık sistemindeki yapısal bozukluk ve hukukî boşluk giderilecek; ayrıca, bankaların denetiminde etkinlik sağlanacaktır.

Kamu bankalarının ihtisas görevlerine uygun yönetim ve organizasyon yapılarına kavuşmaları sağlanacaktır. Bu bankaların kredi tahsislerinde politik etkilerden arındırılması gerçekleştirilecek ve gerekli kaynak belirlenmeden bankalara görev verilmesi uygulamasına son verilecektir. Kamu bankalarının özelleştirilmesi çalışmaları hızlandırılacaktır.

Geçmiş Hükümet, denk bütçe iddiasıyla samimiyetten uzak, hayalî kaynak paketlerine dayanan kamu gelirleri, gerçekçilikten uzak kamu giderleriyle kamu mali disiplini tam anlamıyla bozmuştur. 1997 yılı bütçesinin en iddialı gelir kalemlerinden biri olan yaklaşık 1,2 katrilyon lira tutarındaki tedbir geliri kaleminden yılın ilk yarısında ciddi bir tahsilat gerçekleşmemiştir. Bu disiplinsizlik ve hayalcilik bütçe kanununun uygulanmasında da ortaya çıkmış, denk bütçe yılın ilk ayından itibaren yüzlerce trilyon lira açık vererek ilk altı ayda 720 trilyon lira sınırına dayanmış, bazı harcama kalemleri için bütçe yasasıyla öngörülen ödenek tutarlarının neredeyse tamamı yılın ilk yarısında tüketilmiştir. Transfer ödeneklerinin kullanılmasında kurumlar arasında ayırmacılık yapılmış, özellikle yerel yönetimler arasında büyük dengesizlikler yaratılmıştır.

Bizim amacımız, elbette ki, bu adaletsizlikleri giderme yanında, ekonominin dengelerini yeniden yerli yerine oturtmaktır. Bu konuda gereken her türlü önlem alınacak, gereken yasal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

Kamu mali disiplini mutlaka yeniden sağlanacak, devlet kaynaklarının keyfi olarak kullanılacağı inancını uyandıran uygulamalara son verilecektir.

Bu bağlamda, ödenek aşırımları zorlaştırılacak, bütçenin kapsamı genişletilecek ve enformasyon altyapısı tamamlanacaktır. Bütçenin samimiyeti ve açıklığı ilkesi yeniden tesis edilecektir. Bütçenin şeffaflığı her şeyin ötesinde önem verdiğimiz bir konudur. Kamunun kullandığı kaynakların hesabı son kuruşuna kadar hem sorulacak hem verilecektir.

Borçlanmada düzensizliğe ve keyfiliğe son verilecek, borçlanma önceden kamuoyuna açıklanmış program çerçevesinde ve iktisadî dengeleri gözeterek sürdürülecektir.

Bu düzenlemelerle ulaşılmaya çalışılan uzun vadeli hedef ise, kamu maliyesinde toplam kalite yönetimine geçmektir.

Hükümetimiz, kamu harcamalarının, en sağlıklı gelir kaynağı olan vergilerle karşılanması gereğine inanmakla birlikte, ülkenin ekonomik buhrandan çıkarılmasında özelleştirme gibi vergi dışı gelirlerin gerçekleştirilmesine de büyük önem vermektedir.

Ancak, bugün belirli sayının üstünde işçi istihdam eden işyerlerine getirilen ek yükümlülükler, denetlenemeyecek alanlara getirilen ağır vergi yükümlülükleri kayıt dışılığı teşvik etmekte, ekonomik olayın tarafları arasında kayıt dışılık konusunda işbirliğine neden olmaktadır.

Ekonomik faaliyetler vergi ile ilişkilendirilememekte, bu nedenle de etkin bir denetim yapılamamaktadır.

Bu nedenle, vergi gelirleri, yeni vergiler ihdas etmek yerine, vergi ve çalışma yaşamını düzenleyen yasalarda yer alan ve kayıt dışılığı teşvik eden hükümler de kaldırılarak kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması, vergi kayıp ve kaçaklarının bu yolla ve ayrıca etkin bir denetimle asgari bir düzeye indirilmesi suretiyle artırılabacaktır.

Vergi oranlarının belli konularda düşürülmesi suretiyle vergi tabanını yaygınlaştıran, vergi yükümlülerini enflasyona karşı koruyan, elde edilmeyen gelirden vergi alınması sonucunu doğuran hayat standardı esasını ve peşin vergiyi tümüyle kaldırmayı amaçlayan bir vergi reformu temel hedeflerimizdir. Bununla birlikte, istihdam ve iş olanakları yaratmanın son derece acil ve önemli olduğu bir ortamda, özgür girişimciliğin önünü kesen, işyeri açma konusunda caydırıcı bir nitelik taşıyan hayat standardı esasının yeni işe başlayanlarda ilk yılda uygulanmaması için gerekli düzenleme derhal yapılacaktır.

Yerel yönetimlerin kendi öz kaynaklarına kavuşturulması için gerekli düzenlemeler yapılacak, özellikle Emlak Vergisinde gerekli verimliliğin sağlanması için tüm taşınmaz mallarda cins tashihi gerçekleştirilecek, coğrafi veri tabanına dayanan bilgi sistemlerine geçilmesi konusunda yerel yönetimlere destek verilecektir.

Tapu ve kadastro bilgilerinin coğrafi veri tabanı ile izlenilmesi konusundaki çalışmalar ile ülke düzeyindeki kadastro çalışmalarının bir an önce bitirilmesi sağlanacak, bu konuda yerel yönetimlerle yoğun bir işbirliği yapılacaktır.

Ödemeler dengesi sağlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulacaktır. Bu çerçevede, sermaye hareketlerinin ülkenin kalkınmasına ve üretken kapasitenin güçlendirilmesine katkıda bulunacak bir yapı içinde gelişmesine önem verilecektir.

İhracat artışına süreklilik ve dinamizm kazandırabilmek için, ihracata dönük kaliteli ve çevreye duyarlı mal üretebilecek bir kapasitenin oluşmasına, sanayinin rekabet gücünün verimlilik ve yüksek teknoloji kullanımıyla geliştirilmesine ve çeşitliliğin artırılmasına, yeni pazarlarda etkinliğin sağlanmasına öncelik verilecektir. İhracata özel bir önem verilecektir.

Dışticarete ilişkin düzenlemelerde, üretim ve ihracata yönelik desteklerin belirlenmesinde uluslararası yükümlülükler dikkate alınacaktır.

KİT'lerin yönetim ve denetim sisteminin yeniden yapılandırılması, yıllardır ülkemiz gündeminin ilk sıralarında yer alan ve genel ekonomi açısından hayati öneme sahip özelleştirme sürecinin hızlandırılabilmesi için gerekli tedbirleri de içerecektir.

Özelleştirme sürecine hız verilirken ortaya çıkabilecek muhtemel olumsuzlukları önlemek amacıyla, özellikle doğal tekel konumunda olan KİT'ler için kanunî düzenlemeler yapılacaktır.

Hükümetimizin özelleştirme alanındaki temel anlayışı, çeşitli sektörleri rekabete açarak veya bu sektörlerdeki rekabeti güçlendirerek hizmet ve ürün kalitesinin yükselmesini, fiyatların düşmesini, sermayenin çalışanların ve yöre halkının talepleri de dikkate alınarak tabana yayılmasını sağlamaktır. Bu çerçevede tekelleşmeyi önleyici, tüketici ve işçilerin haklarını koruyucu ve denetleyici mekanizmalar ve organlar kurulacaktır. Özelleştirme, aynı zamanda, gider tasarrufunu sağlama hedefine yönelmelidir.

Değerli milletvekilleri, tarıma ve hayvancılığa yönelik olarak sürdürülen yanlış politikalar köylümüzü yoksullaştırmış ve içgöç olgusunu çok hızlandırmıştır. Çiftçimizin millî gelirden hak ettiği payı almasına yönelik politikalar bir bütün olarak uygulamaya konulacaktır. Böylece çiftçi, tasarruf yapabilir ve ülkenin kalkınmasına katkıda bulunabilir duruma getirilecektir.

Tarım sektörünü, bölgesel gelişmişlik farklılıklarının giderilmesi, işsizliğin ve kırsal alandan büyük kentlere göçü önlemeyi, istihdam yaratmayı, sürdürülebilir kalkınmayı, adaletli bir gelir dağılımını, Türk insanının sağlıklı beslenebilmesini, makro ekonomik anlamda kaynak yaratabilmeyi hedef alan ve bu hedefleri diğer sektörlerle koordinasyon sağlayarak dengeli şekilde çevreyi de koruyarak götürebilmeyi amaçlayan bir sektör olarak görüyoruz.

Tarım sektörümüzün teknolojik ve bilimsel gelişmelerle bütünleşmesi, ekonomik ve sosyal hedeflerle uyumlu gelişmeler sağlaması, kalite ve miktar yönünden pazar için üretim yapan bir sektör olmasını temin etmek için gerekli tedbirler alınacak ve uygun politikalar üretilecektir. Tarım politikalarının Avrupa Birliğine uyum çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Tarım sektörü kaynak yutan değil, kaynak yaratan bir sektör konumunda görülerek, makro ekonomik politikalar, tarımın kaynak yaratacağı bir şekilde oluşturulacaktır.

Tarımsal pazar ve pazarlama olanaklarını geliştirmek ve yönlendirmek amacıyla kooperatifler, üretici ve yetiştirici birlikleri, ürün borsaları, üretici bölge halleri gibi örgütler ele alınarak gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır. Haller Kanunu yeniden düzenlenecektir. Tarım Satış Kooperatifleri, tarım amaçlı kooperatifler ile Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği bu amaçla yeniden düzenlenecek, demokratik yönetime kavuşturulacaktır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Bir saniye, Sayın Başbakan...

Tahmini süreyi aştınız; şimdi, yeniden cihazı çalıştırıyorum.

Buyurun Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Tarım sektöründe devletin temel görevi, destekleme ve kontrol hizmetlerinin eksiksiz ve kusursuz bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır. Hükümetimiz, çiftçilerimizin ürün ve destekleme bedellerinin zamanında ödenmesine özen gösterecektir.

Tarımsal ürün işleme sanayiinin geliştirilmesi teşvik edilecek, kırsal alanda tarımda istihdam artırılabilecektir. Bitkisel ve hayvansal üretimde girdilerin sağlanması, eğitim yayın hizmetleri ve ürünlerin değerlendirilmesini entegre edecek sözleşmeli çiftçilik modeli teşvik edilerek desteklenecektir. Tarımsal üretim planlamasına önem verilecektir.

Ülke içinde damızlık hayvan üretimini geliştirmek için, damızlık nüve işletmelerinin kurulması teşvik edilecektir.

Hayvan ıslahı, hayvan ve bitki hastalık ve zararlılarıyla mücadele edilerek gerekli destekleme tedbirleri uygulanacak, bu alanlara özel sektörün katılımı sağlanacaktır.

Tarım ürün sigorta sistemine geçilmesi için, mevzuat çalışmaları sürdürülecektir.

Su ürünlerinin tarım sektörü içerisindeki önemi nedeniyle, doğal kaynakların korunması ve kullanımına özen gösterilerek, üretimi artırıcı tedbirler alınacaktır.

Tarımda en problemli sektör hayvancılığımızdır. Meraların ıslahı ele alınacak ve mera kanunu hızla çıkarılarak yürürlüğe konulacaktır.

Tarımsal kredi işlemleri basitleştirilerek bürokratik işlemler azaltılacak, banka teminatları asgariye indirilecek, faizler mümkün olan en düşük seviyede tutulacaktır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Kuruluş Kanunu yeniden ele alınarak Bakanlık, sektörü izleyen, makro plan ve hedefleri belirleyen, öncelikleri saptayan yönlendirme, kontrol ve denetim gibi gerçek fonksiyonlarını yürüten etkin ve dinamik bir yapıya kavuşturulacaktır.

Ormanlarımızda yangına karşı çağın bütün teknolojik imkânları sağlanıp, kullanılmak suretiyle mücadeleye devam edilecek, yanan orman alanları yılı içinde ağaçlandırılacaktır.

Orman-halk ilişkilerinin daha iyi bir seviyeye getirilmesine özen gösterilecek, orman köylülerine ve ormancılık işlerinde çalışanlara sağlanan imkânlar artırılacaktır.

Ülkemizin turizmine de büyük katkısı olan uluslararası ortak mirasımız millî park, tabiat parkı ve tabiatı koruma alanlarımızın sayı ve nitelik yönünden geliştirilmesi çalışmalarına devam edilecektir.

Ormancılık çalışmalarında bitki-toprak-su kaynakları dengesini korumak, iyileştirmek amacıyla ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslahı çalışmalarına büyük önem ve hız verilecektir.

Sayın milletvekilleri, Hükümetimiz, çalışma barışının sağlanması, ekonomik ve sosyal yaşamın sağlıklı ve dengeli sürdürülmesi, işçi ve işveren ilişkilerinde tutarlı ve katılımcı bir diyalogun oluşturulmasını temel görevi saymaktadır. Kamu çalışanları arasında ücret dengesinin kurulması amacıyla” eşit işe eşit ücret” ilkesi gözetilerek, kamu personelinin hukukî statüsü ile malî ve sosyal haklarına ilişkin gerekli düzenlemelere başlanılacaktır.

İşçi sağlığı ve işyeri güvenliği üzerinde önemle durulacak, işçilerin daha sağlıklı koşullarda çalışmaları için gerekli önlemler alınacaktır. Nitelikli işgücü yetiştirmenin istihdam sorununun çözümünde ne kadar önemli olduğunun bilincinde olarak, bu alanda görevli bulunan kurumların, ekonominin diğer birimleriyle de eşgüdüm halinde etken çalışması mutlaka sağlanacaktır.

Mevsimlik ve geçici işçilerin, başta sosyal güvenlik hakları olmak üzere, sorunları çözüme kavuşturulacak; bu grupta yer alan işçilerin üretkenlikleriyle birlikte çalışma süreleri de uzatılacaktır.

Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın haklarının korunması için her türlü çaba harcanacak, sosyal güvenliklerinin sağlanması, korunması ve gözetilmesi için sağlıklı politikalar oluşturulacaktır.

Yurt dışında bulunan ve sayıları önemli boyutlara ulaşan Türk işverenlerinin sorunlarına sahip çıkılacak ve etkin olmaları için, Hükümetimizce her türlü çaba harcanacaktır.

İşsizliğin azaltılması büyük önem taşımaktadır. İzlenecek ekonomik politikalarla, özel sektör öncülüğünde yatırımlar ve üretim artırılacak, istihdam imkânları geliştirilerek işsizliğin giderek azaltılması sağlanacaktır. Gençlerin, kadınların, uzun dönemde işsiz olanların eğitilerek işgücü piyasasına katılmalarına öncelik verilecektir. İşsizlere bir program dahilinde beceri kazandırılarak iş bulmalarına veya kendi işlerini kurmalarına imkân sağlanacaktır. İşsizlik kadar önem taşıyan eksik istihdamın azaltılması için etkin politikalar uygulanacaktır.

Özürlülere yönelik hizmetlerin düzenli, etkili ve verimli bir şekilde yürütülmesi temin edilecektir. Bu amaçla, yasal ve idarî tedbirler bir an önce uygulamaya konulacaktır.

Ekonomik ve sosyal gelişmenin kaynağı ve kalkınmanın ortadireği olan küçük ve orta ölçekli işletmeler ile esnaf ve sanatkârlarımızın, yoğunlaşan rekabet ortamında toplumun talep ve ihtiyaçlarına cevap verebilmeleri için gereken bütün tedbirler süratle uygulamaya konulacaktır.

Esnaf ve sanatkârların kredi olanakları artırılacak ve bu kesimin çalışma şartlarını ağırlaştıran vergi mevzuatı yeniden düzenlenecektir.

KOBİ'lerin üretim ve istihdamdaki paylarının artırılması, çağdaş teknoloji kullanılarak uluslararası düzeyde rekabet edebilir hale gelmeleri için gerekli bütün tedbirler uygulamaya konulacaktır.

KOBİ'lerin, iç ve dış piyasalara ulaşabilme ve rekabet yeteneğinin artırılması amacıyla, bilgiye erişim ve bilgiyi kullanabilme olanaklarının uluslararası düzeye yükseltilmesi temin edilecektir.

KOBİ'lerin, organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinde faaliyetlerini koordineli bir şekilde sürdürebilmeleri, sektörel ve çok ortaklı kaynaklarla desteklenmeleri sağlanacaktır.

Yaratıcı düşüncenin rekabetçi yeni ürüne dönüşebilmesi için kişilere ve KOBİ'lere kârlı ve verimli projeleri hayata geçirebilmelerine imkân verecek finansman desteği, risk sermayesi yatırım ortaklıkları oluşturularak sağlanacak; kredi temini amacıyla da kredi garanti fonu uygulaması yaygınlaştırılacaktır.

KOBİ'lerin, Türk cumhuriyetleri ile Avrupa Birliği ülkeleri arasında bir köprü görevini görecek şekilde yönlendirilmesine önem ve öncelik verilecektir.

Devlet, hür teşebbüs gücünü ve dinamizmini artırmak ve geliştirmek amacıyla, ihtiyaç duyulan temel yasal ve kurumsal düzenlemeleri süratle yapacak, mevcut düzenlemeler değişen şartlara uygun olarak geliştirilecek, tüketicinin hak ve menfaatleri gözetilecektir.

Rekabetin korunması amacıyla kurulmuş bulunan Rekabet Kurulunun teşkilatlanması tamamlanacak, gerekli ikincil mevzuat çalışmaları süratle yerine getirilecek, Kuruma işlerlik kazandırılacaktır.

Piyasa denetim mekanizmasının tüketim sürecinde de işletilmesini sağlamak üzere, tüketicinin korunmasına yönelik mevzuatın etkin bir şekilde uygulanmasına özen gösterilecek, tüketici mahkemeleri en kısa sürede kurulacaktır.

Değerli milletvekilleri, altyapı, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişmesi için büyük önem taşımaktadır. Hükümetimiz, tamamlanmak üzere olan altyapı projelerine ek kaynak tahsis ederek hizmete girmelerini süratlendirecektir. İç kaynak yetersizliği nedeniyle dış kredi kullanımları aksayan projelere de, gerekli ek kaynakların tahsisi yoluna gidilecektir.

Ekonomik ve sosyal kalkınmaya darboğaz teşkil etmeyecek şekilde altyapının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Devletin temel görevlerinden biri, bunu planlamaktır. Altyapı yatırımlarının finansmanında, mümkün olan ölçüde özel kesimin katılımını sağlamak ve mümkün olmayan alanlarda devletin bizzat bu yatırımı gerçekleştirmesi esas alınacaktır.

Altyapıda, enerji, ulaştırma, haberleşme ve kentsel altyapı öncelik taşımaktadır.

Enerji sektöründe hedef, kapsamlı bir program dahilinde, orta ve uzun vadede ülkenin ihtiyacı olan enerjinin, zamanında, güvenilir, ucuz ve kaliteli olarak temin edilmesidir.

Geçtiğimiz yıllarda enerji sektöründe gerekli yatırımların zamanında yapılamaması, Türkiye'yi, bugün, elektrik açısından kritik bir noktaya getirmiştir.

Enerji projelerinde, çevre açısından temiz ve kullanımında verimli enerji kaynaklarına öncelik verilecek, özellikle, doğalgaz, kaliteli kömür ve yenilenebilir kaynaklara dayanan enerji projelerine ağırlık verilecektir.

Kısa dönemde, mevcut santrallerimizin daha da verimli çalıştırılması, kayıp, kaçak oranlarının azaltılmasının yanı sıra, komşu ülkelerden yeterli elektrik ithal edilerek açığın kapatılmasına çalışılacaktır. Ayrıca, elektrik yetersizliğinin kısa dönemde hafifletilmesini sağlayıcı otoprodüktör sistemi uygulamasına getirilen kolaylıklara devam edilecektir.

Orta ve uzun dönemde elektrik ihtiyacının karşılanmasında, yerli ve yabancı özel girişimcinin, sektörel katılımını daha aktif hale getirmek için tüm tedbirler alınacaktır. Yeni yatırımlarda yap-işlet-devret ve yap-işlet modellerinin kullanımına işlerlik kazandırılacak, mevcut tesislerin işletme hakkı devrinde verimlilik ilkesi esas alınacaktır.

Elektrik sektörünün özelleştirilmesinde, ülkemiz koşullarına uygun düzenleyici çerçeve oluşturulacak ve tüm faaliyetler buna göre gerçekleştirilecektir.

Enerji tasarrufuna ilişkin çalışmalar, üretim aşamasından nihai kullanım aşaması dahil, tüm faaliyetleri kapsayacak şekilde genişletilecek ve ülke enerji tasarruf programı hazırlanarak uygulamaya konulacaktır.

Hazar'ı Akdeniz'e bağlayacak Bakü-Ceyhan hattıyla uluslararası petrol ve doğalgaz projelerine özel önem verilecektir.

Nükleer enerjiye geçiş, çevreye zarar vermeyecek şekilde planlanacaktır.

Ulaştırma sektörü, artan yurtiçi ve uluslararası yük ve yolcu trafiğine cevap veremez hale gelmiştir.

Ekonomik ve sosyal kalkınmaya ivme kazandıracak, yolcu, mal ve hizmet dolaşımına çağdaş dünya standardına cevap verecek karayolu, demiryolu, hava ve denizyolları ağının ve bunların terminallerinin geliştirilmesi, bundan sonraki hükümet uygulamalarının en önemli icraat alanlarından birini teşkil edecektir.

Karayollarında, ülkemizin Ortadoğu, Avrupa ve Asya bağlantılarındaki avantajlı konumundan faydalanmak ve yurtiçi ekonomik ve sosyal gelişimin gerektirdiği karayolu altyapısını oluşturmak üzere, karayolu ağının, trafiğin gerektirdiği kesimlerinde otoyol, bölünmüş yol sistemi ve köprü bağlantılarıyla geliştirilecek, Karadeniz ve Akdeniz sahil yolları ve bağlantılarının bitirilmesine önem verilecek, şehir geçişlerinin çevre yollarına dönüştürülmesine devam edilecektir.

Trafik güvenliğinin sağlanması yönündeki hizmetlere önem ve öncelik verilecektir. Demiryolu ve denizyolu taşımacılığının ulaştırma sektörü içinde alması gerekli rol yeniden belirlenecek, çağdaş ve etkin bir işletmecilik anlayışı içinde bir yapıya kavuşturulacaktır.

Liman işletmeciliği çağdaş bir anlayış içerisinde uluslararası gelişmelerle uyumlu bir yapıya kavuşturulacak ve gerekli yerlerde yeni liman kapasiteleri oluşturulacaktır. Yük taşımacılığında maliyetleri düşürmek üzere kombine taşıma sistemlerine ağırlık verilecektir.

Telekomünikasyon sisteminin bilgi çağı toplumuna uyum sağlayacak şekilde geliştirilmesi, çağdaş dünyayla bütünleşmenin bir gereğidir. Telekomünikasyon alanında lisans verilmesi ve Türk Telekom Anonim Şirketinin özelleştirilmesi çalışmalarına hız verilecek, gerekli düzenlemeler hızlandırılacaktır.

Kentleşmede doğal dengenin ve verimli tarım topraklarının korunmasına özen gösterilecektir. Kente göç edenlerin yeni yaşam koşullarına uyum sağlamalarını kolaylaştıracak projeler üretilecektir. Çağdaş bir yaşam düzeyine ulaşmak amacıyla kentsel altyapı geliştirilecektir.

Sosyal ve ekonomik gelişme ve nüfus artışına bağlı olarak, içmesuyu, kanalizasyon ve arıtma hizmetlerine olan talep, nitelik ve nicelik olarak artmaktadır. Bu sorunu çözmeye yönelik altyapı kaynakları geliştirilecektir.

İçmesuyu, kanalizasyon ve arıtma tesislerine ilişkin hizmetlerin yerine getirilmesinde yerel yönetimler ve İller Bankası arasındaki işbirliği güçlendirilecektir. İller Bankası Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen içmesuyu projelerinin, kanalizasyon projelerinin tamamlanarak işletmeye alınması, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünce yürütülen büyük su temini projelerinin tamamlanmasına yönelik kaynaklar artırılacaktır.

Hızlı kentleşme ve nüfus artışına bağlı olarak artan konut ihtiyacının karşılanabilmesi için, Toplu Konut Fonu daha etkin hale getirilecek, bu maksatla, Toplu Konut Fonu, kamu finansmanına menfi etki yapmayacak bir finansman modeli ile güçlendirilecektir.

Fon, sadece sosyal konut niteliği taşıyan projelere kredi verecektir. Gecekondu bölgelerinin modern şehirciliğe uygun şekilde geliştirilmesinde ve kırsal alanda yeni yerleşim alanları düzenlemesine geçişte fon etkin rol oynayacaktır.

Rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, yerel halkın ve turistlerin turizmden beklentilerinin karşılanması, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğinin sağlanması sektörün temel amaçlarıdır.

Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacı ile golf, kış, dağ, yayla, termal, sağlık, yat, karavan, kruvaziyer, kongre ve eğlence turizmini geliştirme faaliyetlerine devam edilecektir.

Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve halkın turizm ile ilgili kararlara katılması sağlanacaktır.

Talep yapısındaki yeni eğilimlere bağlı olarak sektörde küçük ölçekli işletmelerin gelişmesine öncelik verilecektir.

Turizm üst yapısının yeterli bir altyapı ile bütünleşmesi için gerekli düzenleme ve teknik önlemlere ağırlık verilecek, Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi Projesinin (ATAK) hızla uygulanması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

“Kullanan öder-kirleten öder” ilkesi uyarınca kamu eliyle yapılacak teknik alt yapının finansmanına kullanıcıların katılımı sağlanacaktır.

Sektörde hizmet kalitesinin yükseltilmesi için sertifikasyon sistemine geçilmesi sağlanacaktır.

Küresel ekonominin gelişme sürecinde atılım yapmakta olan Türk deniz ticaret filosunun geliştirilmesi ve rekabet gücünün artırılması şarttır. Bu maksatla, ikinci sicil konusunda gerekli yasal düzenlemeler yapılarak gemi yapımı ve filo yenilenmesi için gereken teşvik sağlanacaktır. İstanbul ve Çanakkale Boğazı ve Marmara Denizinde seyir güvenliği en üst düzeye çıkarılarak can, mal ve çevre güvenliğini sağlayacak teçhizat dahil her türlü gerekli tedbir alınacaktır.

Deniz kirliliğini önleyecek önlemler alınacaktır.

Yurtiçi ulaşımında deniz taşımacılığı teşvik edilecektir.

Denizcilik bakanlığı kurulacaktır.

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda, insan sağlığını ve doğal dengeyi koruyarak, sürekli bir ekonomik kalkınmaya imkân verecek şekilde doğal kaynakların yönetimini sağlamak, gelecek kuşaklara, insana yakışır bir doğal ve sosyal çevre bırakmak temel amaçtır.

Ülkemizdeki erozyon ve çölleşmenin, ülkenin en önemli ve ertelenemez sorunu olduğu bilinciyle, ülke topraklarının erozyonla yok olmasını önleyen ve aynı zamanda verimliliğini artırıcı tedbirler alınacaktır. Ülkemizin zengin biyolojik çeşitlilik kaynakları korunacak, ormanların korunmasına ve genişletilmesine önem verilecek, ağaç tarımının geliştirilmesi teşvik edilecek, tarım alanlarının amaç dışı kullanılması önlenecektir. Bu konularda sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılacak, onların da gayretleri desteklenecektir.

İçerisinde çevre ve doğal yaşam için zararlı unsurlar bulunan atıkların doğrudan doğaya atılması kesinlikle önlenecektir.

Sıvı atıkların, doğada yok olacak ayrışma dönüşmesi için biyokimya olanakları yoğun olarak kullanılacaktır. Bu amaçla kirlilik düzeyi yüksek bir nehir, pilot bölge olarak seçilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümet olarak, zor bir dönemde ağır bir görev üstlendik. Bu zor şartlarda görev üstlenmemizdeki tek amaç, devletimizi ve milletimizi demokrasi içerisinde esenliğe kavuşturmaktır.

Hükümetimiz, Programında yer alan bütün hususları, sivil, demokrat ve özgürlükçü bir çizgide ele alarak gerçekleştirecektir. Hükümetimizin mücadelesi, demokrasi ve fazilet mücadelesidir. Çağdaş dünyayla bütünleşerek, ülkemizin ve insanımızın önündeki engelleri kaldırarak gelişmeyi sağlamak temel hedefimizdir.

Milletimiz, geçmiş dönemde yaşanan sıkıntıları bir daha yaşamak istememekte, geleceğe güvenle bakmayı arzulamakta ve bunları gerçekleştirmenin güvencesi olarak da Hükümetimizi görmektedir. Bu noktada milletimizin Hükümetimize olan güveni tamdır. Yüce Meclisin de aynı güveni göstereceğini umuyoruz. Hükümetimiz bu güvenin artarak devamı için çaba gösterecektir. Yapılan her şey, milletimiz içindir. Allah yardımcımız olsun.

Hepinize saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından ayakta alkışlar; DSP, CHP, DTP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Hükümet Programını okuyan Sayın Başbakana teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulunun Programı Sayın Başbakan tarafından Genel Kurula sunulmuştur.

Anayasanın 110'uncu ve İttüzüğün 124'üncü maddeleri, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmelerin, programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra yapılmasını öngörmektedir. Buna göre, program üzerindeki görüşmeler, 10 Temmuz 1997 Perşembe günü yapılacaktır.

Geçen birleşimde alınan karar uyarınca, bugün Genel Kurulda başka bir konu görüşülmeyecektir.

Bu nedenle, olağanüstü halin uzatılmasına dair Başbakanlık tezkeresi ile yerel yönetimlere yapılan yardımlar konusunda, Maliye eski Bakanı Abdüllatif Şener hakkında verilmiş bulunan (9/14) esas numaralı Meclis soruşturması önergesini ve diğer denetim konularını görüşmek için, 8 Temmuz 1997 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.28

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 20 Cilt 30 Birleşim 119
Sayfa 394-505
10.07.1997 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Mustafa KALEMLİ

KÂTİP ÜYELER: Ünal YAŞAR (Gaziantep)

Zeki ERGEZEN (Bitlis)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Türkiye Büyük Millet Meclisinin 119’uncu Birleşimini açıyorum. Toplantı yetersayısı vardır; gündeme geçiyoruz.

Başbakan A. Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun programının görüşülmesi

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, gündemin “Özel Gündemde Yer Alacak İşler” kısmında bulunan, Başbakan Sayın Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelerde, İktüzüğün 72’nci maddesine göre, siyasî parti gruplarına, Hükümete ve şahısları adına iki üyeye söz verilecektir.

Genel Kurulun 1.7.1997 tarihli 113’üncü Birleşiminde alınan karar gereğince, siyasî parti grupları ve Hükümet adına yapılacak konuşmalar 45’er dakika (bu süre iki konuşmacı tarafından kullanılabilecektir) kişisel konuşmalar 15’er dakikadır.

Şimdi, Program üzerinde, şahsı adına söz talebinde bulunan sayın üyelerin adlarını sırasıyla okutuyorum:

1. Mehmet Gözlükaya	(Denizli)
2. Orhan Kavuncu	(Adana)
3. Yüksel Yalova	(Aydın)
4. Ali Talip Özdemir	(İstanbul)
5. Osman Hazer	(Afyon)
6. Arif Sezer	(Adana)
7. Esat Bütün	(Kahramanmaraş)
8. Gökhan Çapoğlu	(Ankara)
9. Bekir Yurdagül	(Kocaeli)
10. Mustafa Köylü	(Isparta)
11. İsmail İlhan Sungur	(Trabzon)

12. Doğan Baran	(Niğde)
13. Mehmet Emin Aydınbaş	(İçel)
14- Sabri Ergül	(İzmir)
15. Metin Bostancıoğlu	(Sinop)
16. Mustafa Kamalak	(Kahramanmaraş)
17. Lutfullah Kayalar	(Yozgat)
18. Musa Okçu	(Batman)
19. Aslan Ali Hatipoğlu	(Amasya)
20. Abdulilah Fırat	(Erzurum)
21. Sıtkı Cengil	(Adana)
22. Mehmet Sıddık Altay	(Ağrı)
23. Mehmet Sılay	(Hatay)
24. İbrahim Halil Çelik	(Şanlıurfa)
25. Memduh Büyükkılıç	(Kayseri)
26. Biltekin Özdemir	(Samsun)
27. Fethullah Erbaş	(Van)
28. Ayhan Fırat	(Malatya)
29. Muhammet Polat	(Aydın)
30. Mehmet Keçeciler	(Konya)
31. Ömer Özyılmaz	(Erzurum)
32. Mehmet Bedri İncetahtacı	(Gaziantep)
33. Tevhit Karakaya	(Erzincan)
34. Mehmet Ekici	(Ankara)
35. Halit Dumankaya	(İstanbul)
36. Gencay Gürün	(İzmir)
37. Mehmet Ali Şahin	(İstanbul)
38. Ali Rahmi Beyreli	(Bursa)
39. Fikret Ünlü	(Karaman)
40. Ali Oğuz	(İstanbul)
41. Yaşar Okuyan	(Yalova)
42. Hüseyin Arı	(Konya)
43. Metin Emiroğlu	(Malatya)
44. Bayram Fırat Dayanıkl	(Tekirdağ)
45. Refik Aras	(İstanbul)

46. Süleyman Metin Kalkan	(Hatay)
47. Avni Akyol	(Bolu)
48. Ahmet Çelik	(Adıyaman)
49. Yakup Hatipoğlu	(Diyarbakır)
50. Şamil Ayrım	(İğdır)
51. Şeref Malkoç	(Trabzon)
52. Hasan Hüseyin Öz	(Konya)
53. Kâzım Arslan	(Yozgat)
54. Kahraman Emmioğlu	(Gaziantep)
55. Hanefi Çelik	(Tokat)
56. Halil Cin	(İçel)
57. Cafer Güneş	(Kırşehir)
58. Necmettin Aydın	(Zonguldak)
59. Ekrem Erdem	(İstanbul)
60. T. Rıza Güneri	(Konya)
61. Kemalettin Göktaş	(Trabzon)
62. Hüseyin Yıldız	(Mardin)
63. Bülent H. Tanla	(İstanbul)

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, bir hususu bilgilerinize sunmak istiyorum: Bu listede, daha önce, 2'nci sırada Sayın Hüseyin Arı, 42'nci sırada da Sayın Orhan Kavuncu mevcuttu. Başkanlığa yaptıkları yazılı müracaatta, bu iki arkadaş, birbirlerine yerlerini verdiler; dolayısıyla, değişikliği, bu şekliyle okumuş olduk.

Şimdi de, gruplar adına söz alan sayın milletvekillerinin isimlerini okuyorum: Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına, Sayın Deniz Baykal; DSP Grubu adına, Sayın Metin Bostancıoğlu ve Sayın Metin Şahin; Doğru Yol Partisi Grubu adına, Sayın Ayvaz Gökdemir; Refah Partisi Grubu adına, Sayın Bülent Arınç; Anavatan Partisi Grubu adına, Sayın Nejat Arseven.

İlk söz, Cumhuriyet Halk Partisi Grubunun.

Genel Başkan Sayın Deniz Baykal; buyurun efendim. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Baykal, süreniz 45 dakika; yetişmeyecek olursa, size ek süre vermeye hazırım efendim.

CHP GRUBU ADINA DENİZ BAYKAL (Antalya) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Cumhuriyet Halk Partisi adına hepinizi ve televizyonları başında bizleri izleyen değerli vatandaşlarımı içten sevgilerle, saygılarla selamlıyorum.

Bir yeni Hükümet Programı görüşmesi içindeyiz; önümüzde 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin Programı var. Bu Programı, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak bugün tartışacağız; bu Programı ve onu çevreleyen siyasî ortamı değerlendirmeye gayret edeceğiz. Ben, bu çerçevede, Cumhuriyet Halk Partisi adına düşüncelerimi ifade etmeye çalışacağım.

Değerli arkadaşlarım, önümüzdeki Hükümet Programıyla ilgili olarak, hiç kuşkusuz, söylenebilecek çok şey vardır. Bu Hükümet Programının hedefleri, yöntemleri, imkânları, Türkiye'nin gerçekleri, hepsi bir araya getirilerek dört başı mamur bir değerlendirme yapılabilir. Hiç kuşku duymuyorum, bu Hükümet Programının, bütün bu unsurlar göz önünde tutularak bir değerlendirmeye tabi tutulup, lehinde, aleyhinde çok şey söylenebilir; ama sanıyorum, bizim, şu anda öncelikle ele alıp konuşmamız gereken konu, bu Hükümet Programının, bundan önce, Türkiye Büyük Millet Meclisinin önüne getirilmiş 54 diğer hükümet programından hiçbir farkı yokmuşcasına ele alınıp tartışılması olmamalıdır. Bu Hükümet Programının içeriğini, iddialarını, hedeflerini, yöntemlerini tartışmanın, bence, bu Hükümet Programını ve bu Hükümeti değerlendirirken, çok önemli bir temeli ihmal etme pahasına yapılması durumuna sürüklenmemeliyiz.

Hepimiz çok iyi biliyoruz ki, bu Hükümet, bir süre önce işbaşında bulunan Refahol Hükümetinin, çok özel koşullarda istifa ederek, Hükümeti boşaltmak zorunda kalması sonucunda ortaya çıkmıştır. Hiç de olağan sayılamayacak bir siyasal ortamda bir hükümet sorunu gündeme gelmiştir; çok özel, olağandışı koşullarda bir hükümetin işbaşından uzaklaşması kaçınılmaz olarak ortaya çıkmıştır. Bu Hükümetin oluşması da, gene, olağandışı birtakım gelişmeler içinde gerçekleşmiştir. Bunu da, siyasal yaşamımızın gerçekleri göz önünde tutularak, belki, olağan karşılamak imkânı vardır; ama bu Hükümet Programının, kendisini göreve getiren şartları, karşı karşıya bulunduğu sorunu doğru bir teşhise oturtup oturtmadığı noktası, öyle zannediyorum ki, bu Hükümeti de aşan bir önem taşımaktadır.

O nedenle, bizim, bu Hükümet Programının içeriğiyle ilgili bir değerlendirme ve bir arayış içerisine sürüklenmeden, böyle bir hükümeti ortaya çıkaran şartları bu Hükümetin doğru değerlendirip değerlendirmedeğini, bu Hükümetin ortaya çıkmasına neden olan ortamı doğru kavrayıp kavramadığını, o ortamla ilgili teşhislerinin, o ortamı daha normal bir ortama taşıma konusundaki önerilerinin büyük bir önem taşıdığının farkında olup olmadığını öncelikle değerlendirmemize ihtiyaç vardır. Eğer, bu Hükümet, kendisini, bundan önceki 54 hükümetten birisi gibi sayıyor ise, çok temel bir noktada yanılıyor demektir.

Bu Hükümet çok özel koşullarda ortaya çıkmıştır. Böyle bir hükümet değişikliğini zorunlu kılan siyasî şartları, önce, bu Hükümetin doğru kavrayıp kavramadığını ve o şartlar karşısındaki tavrını net, berrak, inandırıcı bir biçimde ortaya koyup koymadığını anlama ihtiyacımız vardır. Yani, bu Hükümet, kendisini işbaşına getiren özel koşulları bir yana bırakarak, onları yok sayarak, ihmal ederek, görmezlikten gelerek, o koşulların kendiliğinden ortadan kalkacağı umudunu bizimle paylaşamaz. Öncelikle, böyle bir hükümetin ortaya çıkmasına neden olan siyasal ortamın çok doğru değerlendirilmesi gerektiğine inanıyorum.

Bu Hükümet, bir krizin sonucunda ortaya çıkmıştır. Bundan önceki hükümet de bir krizin sonucunda düşmüştür, ayrılmıştır. Bu krizi doğru anlamamız lazımdır, bu krizi doğru değerlendirmemiz lazımdır. Bu kriz şartlarından Türkiye'yi çıkarcak politikaları ortaya koyup, bu Hükümetin, kararlılıkla, cesaretle, açıkça onları takip etme iradesini sergilemesine ihtiyaç vardır.

Eğer, bu Hükümet Programı, bundan önceki hükümet programlarıyla mukayese edilerek, hangi şartlar altında bu Hükümetin doğduğu sorusuna bir cevap arayacak olursak, bu Hükümetin, bundan önceki hükümetlerin herhangi birisinden hiçbir farkı olmadığı gibi bir varsayımın, bir anlayışın, bu Hükümeti kuranların zihnine ya da Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türkiye'ye teklif ettikleri siyasî tahlilin temeline esas teşkil ettiğini görürüz; bu, büyük bir yanılgıdır. Ya bizimle paylaşmayı uygun görmüyorlar; Türkiye'de bir hükümetin uzaklaşmasına yol açan koşulların neler olduğu, niçin onun uzaklaşmak durumunda kaldığı ve böyle bir hükümetin niçin işbaşına gelmek durumunda olduğunu ortaya koyacak siyasî tahlili bizlerle paylaşmaya gerek duymuyorlar ama belki, onu kendileri yaptılar, onu düzelterekler ve bizim de buna inanmamızı bekliyorlar ama bizim, biraz daha fazla bilgiye, bu konuda, hükümeti kuranların anlayışını görmeye ciddi ihtiyacımız vardır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, hepimiz çok iyi biliyoruz ki, bu Hükümet, bir krizin sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu kriz, sıradan bir kriz değildir. Refahiyol İktidarının ortaya çıkışı, bir kriz sürecinin içinde gerçekleşmiştir; Refahiyol İktidarı, bir krizi, besleyen, geliştiren, büyüten bir dönem olarak yaşanmıştır, bu krizin doruk noktalarına yakın bir aşamada bu hükümet işbaşından ayrılmak durumunda kalmıştır ve yeni bir hükümet arayışı başlamıştır. Bu, bundan önceki hükümetlerin tümünden farklı bir durumun bu Hükümetin önünde bulunduğunu ortaya koyuyor.

Türkiye, bir krizden geçmektedir. Bu krizde, işbaşına gelen Refahiyol İktidarının, Türkiye'nin siyasal tarihinin temel dayanak noktalarına yönelik bir siyasî arayışı, iktidardan destekleyerek, Türkiye'de yaygınlaştırmak istemesi ana neden olmuştur. *(CHP sıralarından alkışlar)* Bunu, açıklıkla, netlikle, her birimizin görmesi gerekiyor. Türkiye'de, Refahiyol İktidarı, cumhuriyet rejimimizin siyasî temellerini içine sindiremeyen, onları tahrip etmeyi öngören bir siyaset anlayışını iktidara taşımıştır. Bu iktidar, işbaşında kaldığı dönem boyunca, ne yazık ki, bu doğrultuda toplumumuzu derinden sarsan, ciddi kaygılara sürükleyen olumsuzluklara meydan vermiştir; Türkiye, bu gelişme karşısında tepki göstermek ihtiyacı içine sürüklenmiştir ve artık bu hükümetin devam edemeyeceğini bu hükümeti kuranlar da tespit ederek, işbaşından ayrılmak, istifa etmek zorunda kalmışlardır. Bir defa, önce, bunu tespit etmek lazımdır.

Nasıl olmuştur da, Türkiye'nin cumhuriyet rejiminin siyasî temellerine karşı çıkan bir siyaset anlayışı, Türkiye'de, bir noktada en etkin iktidar makamlarına gelme fırsatını elde edebilmiştir? Tabii, bu, üzerinde durulması gereken bir temel konudur; bu, Türkiye'de bir demokrasi sınavı olmuştur; Türkiye'de çok önemli bir siyasal tehdidin, demokratik rejimin kendi içinden gelişen bir tehdidin, demokratik rejimin yöntemleriyle etkisiz kılınması konusunda hepimizin çok önemli bir sınavla karşı karşıya kalması kaçınılmaz olmuştur.

Çok açıktır; ne yazık ki, bu tehdit geliştirilmiştir. Önce, önemsenmek istenmemiştir “rejim bunu aşar” diye düşünülmüştür; “canım, çok fazla da mübalağa etmeyelim” diye bakılmıştır; ama birbiri ardından yapılan açıklamalar, takınılan tavırlar, ortaya çıkan örgütlenme, ideolojik açılım, bir husumet zihniyetinin, Türkiye’de demokratik rejimin kabul edemeyeceği düzeyde bir husumet anlayışının ülkemizde ortaya çıkmaya başlaması, Türkiye’nin toplumsal huzurunu çok ciddi şekilde sarsmaya başlamış ve Türkiye büyük tedirginliklerin içine sürüklenmiştir.

Yani, bütün bunlar yaşanmamış, bütün bunlar yok da, kendiliğinden, lütfederek, 2000 yılına kadar işbaşında kalma imkânına sahip olan bir iktidarı, Başbakan, lütfuyla mı bırakarak ayrılmak durumunda kalmıştır? Türkiye’nin yaşadığı sıkıntı, Türkiye’nin içine sürüklendiği gerginlik, toplumun bütün kesimlerinin huzursuzluğa girmiş olması, Türkiye’yi çok ciddi şekilde sarsmıştır. Bu, hepimizin unutmaması gereken ve özellikle bazılarımızın ders alması gereken çok temel bir nokta olmuştur. (*CHP sıralarından alkışlar*) Bir büyük sınavdan, ne yazık ki, Refahol İktidarı başarıyla çıkamamıştır. Eline geçen ve Türkiye’yi bir barışa, huzura ve kardeşliğe taşıyabilecek, bir yeni uyumu gerçekleştirebilecek bir iktidar fırsatını, tam tersine, Türkiye’yi, kamplaşmaya, kutuplaşmaya, çekişmeye, sürtüşmeye sürükleyen bir siyaset anlayışının emrinde heba etmiştir, israf etmiştir. Bu, krizin altında yatan temel nedendir, bunu görmezlikten gelemeyiz. Tabii, bu olayı, sadece bir günde, Refah Partisinin iktidara gelmesiyle birlikte ortaya çıkmış ve yine bir günde, Refah Partisinin iktidardan uzaklaşmasıyla aniden ortadan kalkmış bir tehlike gibi algılamak da, kesinlikle mümkün değildir. (*CHP sıralarından alkışlar*)

Türkiye’nin bu noktaya gelişine yol açan uygulamaların altında, uzun bir süreden beri iktidar sorumluluğunu üstlenmiş olan siyasî kadroların, çeşitli nedenlerle, böyle bir tehlikenin gelişmesine, bilerek-bilmeyerek, farkında olarak-farkında olmayarak destek verici tavırlarının ve liberal bir sağ siyaset anlayışına çıkamadığımız için Türkiye’deki merkez sağ siyaset anlayışına, maalesef, egemen olan zihniyetin çok büyük rolü olmuştur. Türkiye’yi, buraya, belli bir siyaset getirmiştir; o siyasetin sonucunda da, Refah Partisi, bulduğu imkânı, niyetini açıkça ortaya koyarak sergilemiştir ve Türkiye, birdenbire bunu kavramıştır, şimdi, bundan kurtulmaya çalışıyor. Bundan kurtulma arayışının ilk aşaması, hiç kuşku yok, Refah Partisini iktidardan uzaklaştırmaktır, hiç kuşku yok; çünkü üzerine yemin ettiği Anayasanın en temel maddelerine karşı gizli bir tahrip politikasını yürütme hakkını kendinde görenlerin, artık, bu kadar gerçek ortaya çıktıktan sonra işbaşında kalmaya devam etmeleri mümkün değildir, mümkün olmadığı da ortaya çıkmıştır ve Refah Partisi, ayrılmak zorunluluğunu kavramak durumuna sürüklenmiştir. (*CHP sıralarından alkışlar*)

Değerli arkadaşlarım, bu, bir tespittir. Refah Partisinin, Türkiye’nin, anayasal, siyasal rejimine yönelik bir doku uyumsuzluğu içinde olduğu açıkça ortaya çıkmıştır.

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Hayır; yanlış...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bu, yaşanan gerçektir; gerçekler, ortada, hepimizin önünde duruyor. Yani, Refah Partisi İktidarının “iktidara kanlı mı geleceğiz, kansız mı geleceğiz” diye başlayan ve “bizim referansımız demokrasi değildir, bizim referansımız dindir” diyen siyaset anlayışından “içinizdeki kini unutmayın” diyen

yaklaşımına kadar her alanda sergilediği tutum, Türkiye’de siyasî rejimin temellerine yönelik bir uyuşmazlığın, Refah Partisinin zihniyetine, ideolojisine hâkim olduğunu ortaya koymuştur. *(CHP sıralarından alkışlar)* Eğer “yanlıştır, biz, cumhuriyet rejimimizi benimsiyoruz” diyorsanız, bunun duymaktan büyük mutluluk duyarım; ama sadece söylemekle kalmayın, gereğini yerine getirin ve uygulayın.

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Biz, kansız geldik.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — İşbaşına geldiğiniz zaman, iktidardayken neler yaptığınızı çok iyi biliyoruz.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Neler yaptık?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Efendim, neler yaptınız... Bir defa, verdiğiniz sözlerin hiçbirisini tutmadınız. Size “kırk balon uçuruyorsunuz” demiştim, bunun tümünün de balon olduğu, yaşanan gerçeklerle ortaya çıkmıştır.

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Ona millet karar verecek; sandıkta belli olur.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Verecek, verecek; merak etmeyin...

Kırk balonun hepsi ortaya çıktı...

“Asgarî ücretten vergi almayacağız” dediniz; vergi aldınız.

“Peşin vergiyi kaldıracacağız” dediniz; peşin vergiyi kaldırmadınız.

“Vergide hayat standardını kaldıracacağız” dediniz; kaldırmadınız.

RIZA ULUCAK (Ankara) — İmkân mı verdiniz?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bahane çok...

“Gümrük birliğini yırtacağız” dediniz; gümrük birliğini yırtmadınız.

“Olağanüstü hali kaldıracacağız” dediniz; olağanüstü hale ayak uydurdunuz.

“Çekiç Güç’ü kaldıracacağız” dediniz; Çekiç Güç’e ayak uydurdunuz.

“İsrail anlaşmalarını yırtacağız” dediniz; İsrail’le bir anlaşma daha siz yaptınız, sonra da ortak manevra yaptınız. *(CHP sıralarından alkışlar)*

“Doğu Anadolu’da köyünden ayrılmak zorunda kalan insanları köylerine döndüreceğiz” dediniz; hiçbirisini köylerine döndüremediniz.

“Fakirlikle, yoksullukla mücadele edeceğiz” dediniz; televizyonlarda, güneydoğudaki yoksulluk sahnelerinin sizin iktidarınızda yaşandığını hepimiz gördük. *(RP sıralarından gürültüler)*

“Hac kontenjanını artıracacağız” dediniz; hac kontenjanını artıramadınız.

ALİ DİNÇER (Ankara) — Devlet parasıyla hacca gittiniz.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — “Hacca, karayoluyla serbest gidilecek” dediniz; bunu gerçekleştiremediniz. *(RP sıralarından gürültüler)*

“Denk bütçe” dediniz; bütçenin 2,4 katrilyonluk bir açıkla bağlanacağı ortaya çıktı.

“Ekmeği 15 bin liraya sattıracağız” dediniz; ekmeği 25 bin lira siz yaptınız. (RP sıralarından gürültüler)

“Kumarhaneleri kapatacağız” dediniz; kumarhaneleri kapatamadınız. (RP sıralarından gürültüler)

MEMDUH BÜYÜKKILIÇ (Kayseri) — Sayenizde!

BAŞKAN — Devam edin Sayın Baykal.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — “Türkiye’de, bütün bu hak ve adalet düzenini kuracağız” dediniz...

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — İnşallah...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — ... akraba, kayınbirader, enişte, dünür düzenini kurdunuz. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Devlet dairelerine, kayınbiraderlerinizi, dünürlerinizi, damatlarınızı atadınız.

KAHRAMAN EMMİOĞLU (Gaziantep) — İSKİ... İSKİ...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — İstanbul Belediyesinden, kayınlara, dünürlere, damatlara ihaleler aldınız. (CHP sıralarından alkışlar)

Enerji Bakanlığı yatırımlarını kendi hısım akrabanızla paylaştınız.

100 bin kişiye sınav yapacağız diye SSK’da sınav açtınız; 6 500 kişiyi milletvekili listeleriyle aldınız. (RP sıralarından “İSKİ... İSKİ...” sesleri) Karda kışta Anadolu’dan kopup gelmiş, üstelik sınava girmek için de milyonlarca liraya müracaat belgesi, formu satın almış olan zavallı insanları, stadyumlarda, karda kışta perişan ettiniz. (CHP sıralarından alkışlar, RP sıralarından gürültüler)

Millî Eğitim Bakanlığında, kurasız öğretmen ataması yaptınız.

5 emniyet genel müdür yardımcısını, 28 il emniyet müdürünü görevden aldınız, 43 ilin emniyet müdürlüğüne atama yaptınız; 225 kaymakamı, 119 vali yardımcısını görevden aldınız.

MEMDUH BÜYÜKKILIÇ (Kayseri) — Gelelim 55’inci Hükümete...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Ona da geleceğiz...

Kadın personeli tasfiye etmeye yönelik olarak, elinizden gelen her şeyi, kendi bakanlıklarınızda yaptınız.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunda 31 kadın yöneticiyi görevden siz aldınız.

MEHMET EMİN AYDINBAŞ (İçel) — Hükümete girseydin de düzeltseydin.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Sosyal Sigortalar Kurumunda 58 hastane baştabibini, 48 sigorta müdürünü, 100’ün üzerinde müdür yardımcısını siz görevden aldınız.

Bırakınız devleti, Türkiye’nin çok önde gelen bir hayırsever yurttaşının, Bolulu İzzet Baysal’ın kendi parasıyla kurduğu üniversite için gereken karar karşılığında kadro pazarlığı yapmaktan sıkılmadınız, utanmadınız! (CHP sıralarından alkışlar)

İslam dinarı dediniz, İslam uçağı dediniz, İslam ortak pazarı dediniz, Malezya'yla dış ticareti 150 milyondan 1,5 milyar dolara, Endonezya'yla 200 milyondan 2 milyar dolara çıkaracağız dediniz; hiçbirisini yapamadınız; artırmak bir yana, tam tersine, dış ticaretin gerilemesine neden oldunuz.

Türkiye'de toplumu bölecek, parçalayacak bir zihniyetin içine girdiniz, demokratik hakkını kullanan insanlara “mum söndü yapıyorlar” diye en büyük hakareti yapmaktan geri kalmadınız! (CHP sıralarından alkışlar)

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Sen bu kafayı değiştirmezsen, sandıkta boğulursun.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Özel güvenlik gücü, özel ordu arayışlarına girdiniz.

Türkiye'yi büyük bir sıkıntıya, Hükümet ile Silahlı Kuvvetlerin, Millî Güvenlik Kurulu ile Hükümetin gergin ilişkiler içerisinde sürüklendiği bir ortama siz getirdiniz, siz taşıdınız.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Yazık!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Sonunda da çıktınız “havada ikmal yapacağız” dediniz; havada ikmal yaparken mecburî iniş yaptınız. (CHP, ANAP ve DSP sıralarından alkışlar) Havada ikmal yaparken mecburî iniş yaptınız; bu arada da, ikmal yapacağız diye yanınıza aldığınız uçağın da kanadının kırılmasına neden oldunuz! (CHP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, bu tablo, Türkiye'nin ciddi bir tablosudur; bu tablo, Türkiye'de bir büyük krizin var olduğunu gösteriyor. Size bütün bunları yapma fırsatını veren, geçmiş uygulamaların hazırladığı altyapıdır.

Şimdi, yeni bir Hükümet işbaşına geliyor. Bu Hükümetin görevi “onlar gittiler, biz geldik, sorun çözüldü” demek değildir.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) — Sayenizde!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bu yeni Hükümet, çıkıp da “onlar gittiler, biz geldik ve sorun çözüldü” diyerek, bizim, bu durumla yetinmemizi isteyemez. Onların büyük görevi var; Türkiye'yi bu noktaya getiren sorunlara doğru teşhis koyacaklar ve onların gereğini yapacaklar.

Ne yazık ki, bu Hükümetin Programında ve şu ana kadar yaptığı açıklamalarda, bu Hükümeti, Türkiye'yi bu noktaya getiren süreçleri, mekanizmaları kavrayıp, onları daha dengeli, daha sağlıklı bir şekilde işletme iradesini ortaya koyar bir durumda görmedik. Sanki, bir anlamda, bu Hükümet diyor ki: “İşte, bu tehlikeli kadroyu uzaklaştırdık, yerine biz geldik, sesinizi de fazla çıkarmayın; biz de Türkiye'nin bütün sorunlarına el atacağız, çevreye zarar vermeden nükleer santral yapmak dahil, Türkiye'nin bütün konularına uzanacağız. Artık, Türkiye, böyle idare edilecek; bunu görünüz.” İşte, bizi tatmin etmeyen nokta budur.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümetin daha başlangıcında, Sayın Başbakana “Türkiye'de bir irtica tehlikesi var mıdır” diye sorulduğu zaman, Sayın Başbakanın “evet, bir irtica tehlikesi vardır” deme noktasında olmadığını gördük.

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Yok ki, öyle bir şey.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Evet, yani, sizin iddianız o.

Sayın Başbakan, bu konuda “evet, Türkiye’de rejimi ve cumhuriyeti tehdit eden bir önemli tehlike vardır. Bunun adına, kimisi ‘irtica’ der, kimisi başka bir şey der; ama böyle bir tablo vardır, bununla mücadele etmek bizim görevimizdir. Bunun gereğini yapacağız; bunun için geliyoruz” deme noktasında gözükmemiştir. Kendisine “bir irtica var mıdır” denildiği zaman, bunu kabul etme durumunda gözüküyor. *(RP sıralarından gürültüler)* Memnuniyetinizi anlıyorum, ona işaret ediyorum zaten. Yani, boşuna haksız yere hücum etmeyiniz, oradaki bu noktaları da gözden kaçırmayınız. Şimdi, birinci temel nokta bu.

Sayın Başbakana “Millî Güvenlik Kurulu kararlarını siz de benimsiyor musunuz” diye soruyorlar, “onları ben imzalamadım” diyor. “Peki, devlette temadiyet esas, benimsiyor musunuz” denildiği zaman “Cumhurbaşkanı verdi, boyum kadar Millî Güvenlik Kurulu kararı var; onları, bir vakit bulup okuyacağım, başkasına da okutmam mümkün değil; onları okuyayım da bakayım, aklıma yatarsa söylerim, yatmazsa, tekriri müzakere isterim” diyor. Şimdi, biz, bütün Türkiye, merakla, Sayın Başbakanın, bu Millî Güvenlik Kurulu kararlarını okumasını ve bunları benimseyip benimsemediğini, bize bildirmesini bekliyoruz. Umut ediyorum, Millî Güvenlik Kurulunun İstanbul’da yapacağı bu toplantıya kadar, Sayın Başbakan, bunu yapacaktır; biz de, o zaman göreceğiz, acaba benimsiyor mu benimsemiyor mu?

Şimdi, ben, burada bir şeye dikkati çekmek istiyorum: Sayın Başbakanın ve bu Hükümetin işbaşına gelirken ortaya koyduğu siyasî teşhis ve siyasî tahlilin ne anlayışı yansıttığını görmek durumundayız; çünkü bu anlayış, bundan sonraki uygulamaya da yön verecektir. Daha şimdiden, Refahyol’un Türkiye’yi bu krize sürükleyen politikaları karşısında açık, net ve kararlı bir tavır almaktan özenle uzak duran bir yaklaşım, böyle bir yaklaşıma Sayın Başbakanı mecbur eden siyasî tahlil, önümüzdeki dönemde, çok daha ciddi sorunların ortaya çıkmasına neden olacaktır.

Ben, Sayın Başbakanın, Millî Güvenlik Kurulu kararlarını benimsemesinin zorunlu olduğu anlayışında değilim, benimsemeyebilir; ama bunu, bir an önce karara bağlamalıdır; bu konudaki anlayışı bilmek herkesin hakkıdır, hepimizin hakkıdır. Bu Hükümeti işbaşına getiren insanların, sokaklarda yürüyen o çocukların, kadınların, toplumun hepsi bu Hükümetten bir şey bekliyor. “Refahyol’la uzlaşalım, barış ve kardeşlik içinde bu işleri idare edelim, ortada fazla bir şey de yok zaten; öküüz öldü, ortaklık bozuldu” anlayışıyla yürümesinin mümkün olmadığını herkesin görmesi gerekiyor.

ABDULLAH ÖRNEK (Yozgat) — Kavgayı mı yapsın?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Kavgaya gerek yok, ciddi olmaya gerek var. Sizinle bizim ihtilafımız var. *(CHP sıralarından alkışlar)* Bu ihtilafı saklamak ne size yakışır ne bize yakışır; bu ihtilafı yok gibi kabul ederek Hükümet olmak, bu ihtilafı çözsün diye halkın görev vermesi üzerine gelip iktidar olmak, sonra da “yok bir ihtilaf” yaklaşımına girmek, işte bu ciddi değildir, bu doğru değildir. *(CHP sıralarından alkışlar)*

İşte bu tavra girince, bakın, 8 yıl meselesinde o kaypaklık ortaya çıkmaya başlar. Şimdi, 8 yıl olacak mı olmayacak mı? (RP sıralarından “Yok, yok; olmayacak” sesleri) Bin dereden su geliyor. “Efendim, pilot bölge uygulayacağız, pilot proje uygulayacağız...” Yirmi yıldır uygulanıyor Türkiye’de, pilotu değil, artık kaptan pilotu bile kalmamış. Bu, Türkiye’nin, yirmi yıldır, 6 binin üzerindeki okulda denediği bir eğitim yöntemi haline gelmiş. Bunun ne pilotluk işi var? “Efendim, para yok...” Nerede para yok; Dünya Bankasının, Türkiye’de eğitim yatırımını desteklemeye yönelik 2,5 milyar dolarlık bir ön anlaşması var. Onun 20 milyon dolarını, 10x2’sini iki ayrı proje için kullanmaya başladık. Bu konuda bir kararlılık içine girersek onu da kullanırız. Dünya Bankasından para almaya da ihtiyaç yok. Türkiye’de 8 yıllık eğitimi gerçekleştirmek için bu Hükümetin paraya ihtiyacı varsa, söylesin, o parayı biz buluverelim ona, millet bulversin. (CHP sıralarından alkışlar, RP sıralarından alkışlar[!])

Türkiye’nin, bu konuda deneyim eksikliği yok, pilot proje ihtiyacı yok; Türkiye’nin bu noktada para eksikliği yok; Türkiye’nin, bu noktada, siyasî irade eksikliği var, siyasî cesaret eksikliği var, siyasî değerlendirme zafiyeti, sorunu var. Türkiye’de, eğer, bunun yapılması gerektiğine Hükümet inanıyorsa, hiç kuşku yok, bunun gereğini derhal yerine getirebilir, getirmelidir.

Değerli arkadaşlarım, bakınız, 8 yıllık eğitim konusu, hiç kuşkusuz, bir temel eğitim projesidir. Artık, Türkiye’de temel eğitimi 8 yılın altında zorunlu kılmaya devam edemeyiz. Dünyayı yakalamak zorundayız. 8 yıl, bir eğitim projesi olarak büyük önem taşıyor; ama ben, buna biraz daha farklı açıdan bakıyorum. 8 yılın önemi, sadece bir eğitim projesi olarak gözükmüyor; 8 yıl, Türkiye’de bir ulusal bütünleşme projesidir. Ulusal bütünleşme projesi... (CHP sıralarından alkışlar)

Türkiye’de, ilköğretim çağındaki, yani 10 yıllık, 11 yıllık eğitim çağındaki çocuklarımızı, birbirinden farklı anlayışlara dayalı eğitim sisteminin içerisine, devlet, kendi parasıyla, kendi malî, maddî desteğiyle, kendi öğretmenleriyle sokacak olursa, o ülkede, önce, temelde, çocuk yaşta başlayan farklılık, bir süre sonra yavaş yavaş bir farklılaşma olmaktan, bir çatışma olmaya doğru, bir kültür çatışması olmaya doğru gider ve Türkiye’yi çok ciddi şekilde temellerinden rahatsız eden bir sıkıntının içerisine sokar. Böyle olduğunu yaşadık, gördük. Dünyanın hiçbir yerinde, hiçbir devlet, kendisine saygısı olan hiçbir devlet, daha 10 yıl eğitim görme durumunda olan çocuklarını birbiriyle farklı anlayışlara, birbirine ters düşebilecek anlayışlara emanet etmez. Eğer ederse, o ülke, ne yaptığını bilmiyor demektir. (CHP sıralarından alkışlar)

Türkiye için 8 yıllık temel eğitim projesi, bir eğitim atılımı olmanın ötesinde, bir ulusal bütünlük, bir ulusal beraberlik projesidir.

Türkiye’nin, büyük Türkiye’mizin, kalabalık nüfusumuzun, her mezhepten, her ırktan, her coğrafi bölgeden, her gelenekten gelen 65 milyon insanımızın geleceğe dönük bütünleşmesini sağlayacak temel nokta, işte o 10 yıllık, 8 yıllık asgari eğitim dönemidir.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Aslan Sosyal Demokratlar!

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Orada, çocuklarımızın, yurttaşlık bilincini, bayrak sevgisini, vatan sevgisini, büyüklerini sevmeyi saymayı, kendi tarihiyle iftihar etmeyi, kendine güvenmeyi öğrenmesini sağlayacağız; o beraberliği, o noktada gerçekleştireceğiz. Ha, o sırada, biz, çocuklarımızı ikiye ayıracağız; bir kısmına belli değerler, bir kısmına farklı değerler öğreteceğiz; bir kısmına birbirlerini potansiyel düşman gibi telkin edecek bir anlayışı, oralarda, devlet kadrosuyla, öğretmenlerle, parasıyla, bütçesiyle gerçekleştireceğiz; bunu, beş yıl, on yıl, yirmi yıl yapacağız; ondan sonra, Türkiye birbirine girmeye başlayınca, Refah Partisi oraları bir fidelik gibi kullanıp, sonra da Türkiye'yi bölmeye yönelik bir siyasetin içine girince şaşıracağız... *(CHP sıralarından alkışlar, RP sıralarından “yuh” sesleri, sıra kapaklarına vurmalar)*

BAŞKAN — Sayın Baykal... Sayın Baykal... *(RP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)*

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Millet iradesiyle buraya gelmiş kadrolara böyle diyemezsin! Size yakışmıyor! *(CHP sıralarından “otur yerine” sesleri)*

SABRİ ERGÜL (İzmir) — Otur yerine molla!

NİHAT MATKAP (Hatay) — Otur yerine! Senin sözcün, çıkınca cevap verir; bir genel başkana böyle müdahale edilmez!

SITKI CENGİL (Adana) — Sözüünü geri alsın!

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, bir dakika... Sayın milletvekilleri, bir dakika... *(RP sıralarından gürültüler)*

Sayın Baykal, İçtüzüğü'nün 67'nci maddesine göre, gruplarımızı ve kişileri daha özenle gündemde tutarak kelimelerimizi seçersek, herhalde, bu gerginlik de olmayacaktır; ben, bir kere daha takdirinize sunuyorum.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, uyardım... Oturun efendim...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, düzeltilecek bir konu var.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Hatibin konuşması biter, partinizi ilzam eden bir konu varsa, onu gündeme getirirsiniz, söz hakkınız doğarsa, ben, size söz veririm.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Düzeltilecek bir husus var, zatiâlinizin, onun düzeltilmesini istemesi lazım; düzeltmeyi siz talep edeceksiniz Sayın Başkan...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Zamanı tespit ediyorsunuz değil mi Sayın Başkan?

BAŞKAN — Efendim, zamanınıza ilave edeceğim.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — ... Bölücülük yok, bölücülük yapan kendileri olur o zaman...

BAŞKAN — Efendim söyledim, merak buyurmayın Sayın Kapusuz, Sayın Baykal, gerekli özeni gösterecek.

Buyurun Sayın Baykal.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Teşekkür ederim... (RP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)

Değerli arkadaşlarım, bu 8 yıl... (RP sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar)

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Aslan Sosyal Demokratlar!

FİKRET KARABEKMEZ (Malatya) — Sözüünü geri alsın!

BAŞKAN — Efendim, gereken uyarı yapıldı... Lütfen, istirahat buyurun, gereken uyarı yapıldı efendim...(RP sıralarından sıra kapaklarına vurmalar)

Peki, vurun, ne olacak? Neyi ifade edecek sıraya vurmak?

SUAT PAMUKÇU (Bayburt) — Sözüünü geri alacak!

BAŞKAN — Sözüünü geri almak diye İctüzükte bir şey var mı efendim? (RP sıralarından “var, var” sesleri) Yok öyle bir şey. (RP sıralarından gürültüler)

Bir dakika efendim... Beni dinlerseniz, cevabı söyleyeceğim. Sayın Hatip, bizim uyarımız istikametinde bir tavzihte bulunur veya daha özenli kelimeler seçer; ben, bunu kendilerine hatırlattım; hepsi bu kadar. (CHP sıralarından gürültüler)

Efendim, lütfen, siz de bana yardımcı olun, istirham ediyorum.

Buyurun.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

MAHMUT IŞIK (Sivas) — Bunların eline fırsat geçse, keserler!

KAHRAMAN EMMİOĞLU (Gaziantep) — Ayıp, ayıp!

NEZİR BÜYÜKCENGİZ (Konya) — Sana ayıp, sana!

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, istirham ediyorum... Lütfen...

Sayın İdare Amiri, lütfen, arkadaşlarınıza hâkim olur musunuz? İstirham ediyorum...

Buyurun Sayın Baykal.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli arkadaşlarım, bu 8 yıl konusu büyük önem taşıyor; bu Hükümetin, bunu, hiç gecikmeden, savsaklamadan bu yıl yürürlüğe koyması gerekiyor. Bu konuda “efendim, biz, yasa önerimizi Meclise sunacağız, Meclis nasıl uygun görürse gereğini yapacağız” deme hakkı yoktur; çünkü bu konuda uygulamaya geçmek, Millî Eğitim Bakanlığının yetkileri dahilindedir. Türkiye’de bu konuda bir yasal düzenlemeye, geleceği bağlayabilme açısından ihtiyaç vardır; ama bu yıl, meslek okullarına öğrenci yazılmayacağı, en kısa zamanda bu Hükümet tarafından ilan edilmelidir. (CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bakınız, bunu, çok temel bir olay olarak görüyorum, bir ulusal bütünleşme projesi olarak görüyorum. Kimse, bu konuyu kendi siyasi hesapları için istismar etme-

ye kalkışmasını; bu, Türkiye'nin temel konusudur; bir siyasî kararlılıkla halledilecek bir konudur.

Bakınız, 1928 yılının 8 Ağustosunda Mustafa Kemal Sarayburnu'nda alfabeyi gösterdi, 1 Kasım 1928'de yasa çıktı, 1 Ocak 1929'da Türkiye'de bütün mahkemelerde kararlar yeni alfabeyle yazılıyordu. (*CHP sıralarından alkışlar*) Türkiye, yetmiş yıl öncesinin olanaklarıyla, alfabe değiştirmek gibi devasa bir işi gerçekleştirebilecek; ama yetmiş yıl sonrasının Türkiye'si, çok mütevazı bir işi, yirmi yıldır uygulamakta olduğumuz bir işi, 5 yıldan 8 yıla temel eğitimi geçirme işini, parası yok, deneyimi yok, pilot proje lazım diye uygulamayacak! Böyle bir şey olamaz. Türkiye onu yapmıştır yetmiş yıl önce o olanaksızlıklar içinde; bugün de, aynen bunu gerçekleştirebilir. Bunun gerçekleştirilmesi büyük önem taşıyor. Bu Hükümetin, Türkiye'de Refah Partisini iktidara getiren siyasî oluşumu, sağlıklı, demokratik bir toplum yaratma doğrultusunda yönlendirebilmek için, öncelikle, kararlılıkla, tereddütsüz sahip çıkması gereken konu budur. Böyle zorla, iterek, kakarak, bastırarak değil, projesi bu olmalıdır, bunun için geliyorum demelidir, Türkiye'yi böyle kurtarırım diyebilmelidir. Bunu demeden, içinde bu heyecanı hissetmeden, bu konuyu da o konuyla birlikte, Refah Partisini bu noktaya getiren o siyasî süreci de denetim altına alması mümkün değildir.

Bu çerçevede ikinci nokta, Türkiye'de, devlet içinde ortaya çıkan çeteleşmelere karşı, açık, net, berrak tavır takınma konusudur. (*CHP sıralarından alkışlar*)

Susurluk'a geliyorum. Bakınız, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak, çok büyük bir sıkıntının altında eziliyoruz. Yargı organı, Susurluk davasıyla ilgili olarak 2 milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılmasına ihtiyaç hissetmiştir. Konuyu soruştururken, siyasî bağlantıyı yakalamıştır, siyasî bağlantıyı takip edebilmek için, 2 milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılmasını savcılık resmen Meclisten talep etmiştir.

Meclis ne yapmıştır bu talep karşısında: Anayasa ve Adalet Karma Komisyonu "efendim, Anayasamızın dokunulmazlıklarla ilgili 84'üncü maddesinin değiştirileceği rivayeti var; madem onun değiştirileceği lafı ortaya çıkmıştır, biz, o 84'üncü maddeyi artık işletmeyelim, değişinceye kadar duralım, bekleyelim" demiştir. Yani, Anayasanın bir maddesinin değiştirileceği iddiası ortaya atıldı diye, o madde değişmiş mi oluyor? Değiştirse, yeni madde nerede? Yeni madde yok, dokunulmazlığı kaldıramıyoruz, dokunulmazlık kalkmış olmuyor... Eski madde dokunulmazlığı güvence altına almış; ama kalkış mekanizmasını da koymuş. İşletelim o mekanizmayı... "Canım ne de olsa Anayasa değişecek; işletmeyeceğiz." Böyle anlayış olabilir mi? Türkiye Büyük Millet Meclisini, bir komisyon kararıyla, Anayasanın çok temel bir maddesini, Türkiye'nin en önemli konusuyla ilgili olarak, savcılık resmen talep ettiği halde, uygulatmaktan alıkoymaya nasıl göz yumabilirsiniz? (*CHP sıralarından alkışlar*) Bu, çok temel bir olay, hiç kimseyi suçlamıyorum; ama savcılığın ve yargı organının 2 milletvekilinin ifadesini alma talebini bu Meclisin örtbas etmesini kesinlikle kabul etmiyorum. Meclisin, bu konuda hassas olması gerekiyor ve yeni Hükümetten biz, daha afaki hedefler söylemeden önce, bu noktada bir ciddi siyasî iradeyi ortaya koymasını bekliyoruz. Evet, bu meseleyi biz, gerekli katkıyı vererek çözeceğiz diyebilmeliyiz.

Bakın, Hanefi Avcı, günlerdir televizyonlarda anlatıyor. O lafları dinleyip de hiçbir şey yokmuş gibi nasıl davranabiliriz? Anlamak mümkün mü? Türkiye’de bugün, birbiri ardından hepimizi kaygılandıran olaylar ortaya çıkıyor. Bu olaylar karşısında yapılacak iş, temele inmektir; temel, Susurluk’tur. Susurluk’un üzerine yürümek zorundayız, o konuyu aydınlatmak zorundayız. O konuyu aydınlatmadan başka olayların üzerine yürümek hakkını bulamayız. İşin temelinin oraya gittiği anlaşılıyor. Bir devlet görevlisi, Gaziosmanpaşa’daki olayları devlet içindeki bu çetelerin çıkardığını televizyonlardan ima ediyor. *(CHP sıralarından alkışlar)* Ne yapıyoruz; görevden alıyoruz, görevden alıyoruz. Gereğini yapıyor muyuz? Canım onların gereğini yapıyor gibi bir görüntü vermek için bir yol buluruz yaklaşımı mı; yoksa, evet, bu konuyu çözeceğiz, Türkiye’nin üzerindeki bu ağırlığı kaldıracacağız,

Türkiye’nin bir hukuk devleti olduğunu kanıtlayacağız iddiası mı, iradesi mi? Bu iddia, bu irade ortaya konulmadan, bu konunun üzerine yürünmeden, Türkiye’yi sıkıntıya sokan gelişmelerin önünü almak imkânımız yoktur.

Yeni Hükümet, 8 yıllık temel eğitime öz davası olarak sahip çıkmalıdır; itile-rek, kakılarak değil. Bahanesiz atılmalıdır “bunu yapacağız” diyebilmelidir ve “şimdi yapacağız, bu yıl yapacağız” diyebilmelidir. “Güvenoyundan sonra kanun teklifi göndereceğiz” demek, bahane değildir; bu Meclisin önünde iki tane kanun teklifi var: Birgen Keleş’in bir yıl önce, daha Millî Güvenlik Kurulu kararı yokken verdiği kanun teklifi; her partiden arkadaşımızın Refah Partililer dahil olmak üzere katıldıkları diyalog grubunun verdiği bir kanun teklifi. Onları işletin, onları harekete geçirin. Kanun teklifi hazırlamaya gerek yok, vermeye gerek yok; siyasi iradeye, cesarete ve kararlılığa ihtiyaç var. Eğer, bu kararlılık, bu aşamada, bu Hükümet tarafından, Türkiye bu tehditle karşı karşıya kaldığı sırada sergilenmeyecek olursa, biz niye bu desteği veriyoruz?

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Biz de bilmiyoruz!

DENİZ BAYKAL (Devamlı) — Neyi çözeceksiniz, neyi çözeceksiniz o zaman?

Değerli arkadaşlarım, güvenoyunu bir alalım, ondan sonra tatile gireriz anlayışını bu Hükümet bırakmalıdır; Hükümet çalışmalıdır. *(CHP sıralarından alkışlar)*

Bakınız, bizce, Türkiye’nin seçime ihtiyacı var. Niye seçime ihtiyacı var; Refahyol’un hesabını milletin görmesini sağlamak için. *(CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar [!])* Çünkü, Refahyol, on bir aylık iktidarıyla ortaya çıkmıştır; ekonomisi ortada, yüzde 85 enflasyon, gelir dağılımı çarpıklığı ortada, her türlü yolsuzluğa açık bir anlayış ortada, partizanlık ortada, kayırma ortada, aklama ortada, dürüstlük iddialarıyla ortaya attıkları soruşturma önermelerini kendilerinin nasıl akladıkları ortada; ne İslamiyet’e sığar ne ahlaka sığar ne siyasete sığar; millet de bunu görüyor, millet de bunun gereğini yapacaktır. *(CHP sıralarından alkışlar)* Bundan kimsenin korkmaması lazım. Milletten korkarak bir yere varılmaz. Refah Partisiyle ilgili bu şikâyetlerimizde haklıysak, millet gereğini yapar. Türkiye’yi kamplara ayırıp, birbiriyle kutuplaşmış bir ortama eğer o Hükümet taşıdıysa, bunun değerlendirmesini millet yapar, yapmalıdır. Onun gereği de yerine getirilmelidir. Nüfus tespiti yapılmalıdır. 18 yaşın üzerindeki herkesin

seçmen olarak yazımı gerçekleştirilmelidir. Uyum yasaları çıkmalıdır ve bunlar bir an önce olmalıdır.

Sayın Başbakan ile Hükümetin kuruluşu sırasında yaptığımız görüşmelerde dedim ki: “Sayın Başbakan, göreve atandığınız ilk andan itibaren, eğer Türkiye’yi sağlıklı bir seçime hazırlamak için gereken şu konularda hemen, derhal harekete geçmezseniz, bir süre sonra Türkiye bir erken seçime sürüklenecek olur ise, o seçimin sağlıklı koşullarda yapılamamış olmasının sorumluluğu sizin üzerinizde kalır.” Sayın Başbakan da “evet, bizim üzerimizde kalır” dedi. Peki, ne görüyoruz şimdi: Güvenoyunu alalım ve Meclisi tatile sokalım... Ne zaman Türkiye’de uyum yasalarını çıkaracağız; seçimle ilgili olan, henüz çıkmamış olanları; ne zaman Türkiye’de nüfus tespiti düğmesine basacağız, ne zaman Türkiye’de seçmen yazımı için derhal harekete geçeceğiz? “Canım, biz istemiyoruz seçim yapılmasını” diyorsanız, onu, lütfen açıkça ifade ediniz.

Türkiye’nin ihtiyacı ile bu Hükümeti oluşturan siyasî partilerin ihtiyacı birbirinden ayrılmalıdır. Ben, inanıyorum ki, Türkiye’nin şimdi gireceği bir seçimle ortaya çıkacak olan siyasî tablo, ülkemizde demokratik gelişmeyi açmaya yardımcı olacaktır. Refah Partisi hakkında milletin bir siyasî hesap sormasının, bir bilanço çıkarmasının imkânı bu aşamada millete verilmelidir. *(RP sıralarından “seçime...” sesleri, alkışlar)* Refah Partisi masaya oturdu, şimdi, masadan hesabı ödemedenden kalkıp, sığılıyor. Refah Partisini tutup, masaya oturtup, o hesabı sormak lazımdır.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Baykal, süreniz doldu; süreyi uzattım efendim; buyurun, yalnız, kısa sürede toparlamaya gayret edelim.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli arkadaşlarım, erken seçimin bu açıdan büyük önem taşıdığına inanıyorum. Bunun koşullarının yerine getirilmesi lazım. Efendim, buna gerek yok, biz bekleyelim, gün doğmadan neler doğar, bir bakarsınız, ne gibi gelişmeler kendisini gösterir, bu sorun kendiliğinden çözülürverir hesabı eğer yapılıyorsa, bu hesap, iyi bir hesap değildir, siyasetçiye yakışan bir hesap değildir.

Değerli arkadaşlarım, biz siyasetçiyiz; biz, sorunları siyasetle çözeriz. Bakın, Türkiye bir krize sürüklendiği zaman, bazıları çıkıp “Refah yol tanka çarpacak” diyordu, o zaman, çıkıp, açıkça söylemiştik “hayır, Refah yol tanka çarpmayacak, sandığa çarpacak, millet iradesine çarpacak, millet gerekeni yapacak” diyorduk. *(CHP sıralarından alkışlar)* Şimdi, gene aynı şeyi söylüyorum; eğer, bu Hükümette işaretlerini, emarelerini gördüğümüz teslimiyetçi, boyun eğici, tavizci politika, Refah Partisinin siyasî mirasından bize de acaba pay düşer mi hesabına dayalı olarak yapılıyor ise, işte, bu Hükümet, niçin İktidara geldiğini tam kavrayamamış demektir.

BAHRİ ZENGİN (İstanbul) — Siyasî miras ne demek?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, ben, bu Hükümetin, üzerine düşen görevi doğru kavraması ve o görevin gereğini yerine getirmesi zorunludur diye düşünüyorum. Bu, Türkiye’yi çıkmazlara sürüklemeyecek önlemleri almak demektir; bu, 8 yılı çıkarmak demektir; bu, Türkiye’yi çetelerden arındıracak

kararlı mücadeleyi şu hesapla bu hesapla örtbas etmemek demektir, onun gereğini yerine getirmek demektir; bu, milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması konusunun gereğini derhal yapabilmek demektir.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye son günlerde çok kaygı verici bir tartışmanın içine sürükleniyor, bu tartışmayı üzüntüyle izliyorum. Türkiye, krizden çıkması gerekirken yeni Hükümetin oluşumuyla, ne yazık ki, kriz giderek dal budak salıyor, saçak atıyor ve olaylar kaygı verici bir istikamette gelişiyor. Bu ortamda, Hükümeti, olaylar karşısında gereken siyasî kararlılığı net bir şekilde ortaya koyabilir durumda göremediğim için üzüntü duyuyorum. Bu tabloyu, daha ciddi şekilde ele alıp değerlendirmeye ihtiyacı vardır.

Değerli arkadaşlarım, tartışmayla ilgili olarak bazı genel tespitlerimi size ifade etmek istiyorum:

1. Türkiye, eğer, bu krizin içinden bir askerî müdahale yaşamadan çıktıysa, bu, bütün ülkemiz için sevinç ve iftiharla karşılanması gereken bir tablodur; bundan büyük mutluluk duyuyorum. (*CHP sıralarından alkışlar*) Türkiye bir krize sürüklenme noktasında iken, herkes sorumluluğunun gereğini yerine getirerek, milletvekilleri dahil, Hükümetin istifa kararı dahil olmak üzere, eğer, biz, Parlamentomuzla, toplumumuzla, Silahlı Kuvvetlerimizle, birbirimizi anlayarak ve ülkemizi, çok pişman olacağımız sıkıntılı bir noktaya sürüklemekten alıkoyacak bir dikkati, özeni gösterebildiyssek, bu gerçekten hepimizin memnurluk duyması gereken bir tablodur. Bir defa, bu tabloyu tespit edelim; bu tabloyu bir tartışma, çekişme konusu haline getirmeyelim; bunun altını çiziyorum. Bu tartışmayı siyaset gündemimizden çıkarmak durumundayız. Türkiye, gerçekten, iyi bir sınav vermiştir ve herkes buna katkı yapmıştır; bunu birlikte paylaşalım ve bu noktayı artık bir çekişme konusu haline getirmeyelim.

2. Siyasette, siyaset adamları ve partiler olarak, birbirimizle elbette mücadele edeceğiz; ama bu mücadeleyi yaparken, Silahlı Kuvvetleri bu mücadelenin bir parçası haline dönüştürmeyi hiçbirimiz aklımızdan geçirmemeliyiz. (*CHP sıralarından alkışlar*)

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — Ama, karıştırdılar işte kardeşim...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Silahlı Kuvvetlerin bağımsızlığını, tarafsızlığını korumak hepimize düşen büyük görevdir. Silahlı Kuvvetler ülkemizin gözbebeğidir; namusumuzun, bağımsızlığımızın, özgürlüğümüzün güvencesidir, temelidir. Silahlı Kuvvetlerimizi bu anlayışla görmek ve değerlendirmek durumundayız. Silahlı Kuvvetleri, kendi aramızdaki siyasî tartışmanın, çekişmenin, mücadelenin bir parçası haline dönüştürmeye yönelik tertiplerin içine hiç kimse girmemelidir. Elbette birbirimizle mücadele edeceğiz; ama bu mücadele kendi aramızda olacaktır. Silahlı Kuvvetlere havale ederek rakiplerimizi tasfiye, partileri tahrip etme hesaplarının peşine kimse girmemelidir. (*CHP sıralarından alkışlar*)

3. Silahlı Kuvvetlerin karşısında, gösterişli siyasî tavırlar takınarak, Türkiye’de, anlamsız, icapsız, yersiz bir demokrasi mücadelesi bayrağını kendi ordumuza karşı açıyormuşuz gibi bir görüntü verme anlamına gelebilecek her türlü arayıştan herkes uzak durmalıdır. (*CHP sıralarından alkışlar*) Buna kimse tevessül etmemelidir.

“Efendim, işte şu gelişme oluyor, şu baskı oluyor...” Hiçbir zaman, hiçbir sıkıntı, bizi, Silahlı Kuvvetleri bir hedef halinde düşünme noktasına getirmemelidir. Buna hepimizin, ülkemizin ve Türkiye demokrasisinin büyük ihtiyacı vardır. Bu tespitleri dikkatinize sunmak istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, peki, bunca laftan sonra ne yapacaksınız...

KADİR BOZKURT (Sinop) — Bu belge yasal mı Sayın Baykal?

DENİZ BAYKAL (Devamlı) — Değerli arkadaşlarım, önce bir tespit yapayım. Bu Hükümetin deposunda, benzin, onu 40-50 kilometre götürecek kadar var; ama bu Hükümet bir güzergâh çizmiş ki, evlere şenlik, bütün Türkiye’yi bir tur atacak.

Şimdi, biz diyoruz ki ona: Deponda 40-50 kilometrelik bir benzin var; bu benzinle bir an önce benzinliğe git, oradan alabilirsen benzinini al, güzergâhını ondan sonra koy. Diyorlar ki: Sen bakma 40-50 kilometreye; göç yolda düzülür, kervan yolda düzülür. Biz çıktık bir kere, kim bilir neler olur; bir bakarsın, olmadık yerden ne hacet kapıları açılır. Zaten, bizi de destekleyenler var, arkamızdan itenler var; o itenlerin desteğiyle biz gideriz, 40 kilometreyi de geçeriz... (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar[!])

Diyorlar ki: Yol da zaten yokuş... Tamam, yokuşu var da, onun çıkışı da var. Şimdi yokuş olur yarın çıkış olur, bunun hesabını yapın diyoruz; hayır, biz devam edeceğiz diyorlar. Allah selamet versin, yolunuz açık olsun.

Değerli arkadaşlarım, tablo bu; ama bu tablo karşısında biz nasıl bakıyoruz, Cumhuriyet Halk Partisi ne yapıyor. Hemen şunu söyleyeyim: Biz, Türkiye’nin bir krize sürüklenmemesini istiyoruz, Türkiye’nin bir krizin içinden güçlükle çıktığını görüyoruz ve Türkiye’yi bu krizden bir an önce çıkarıp, sağlıklı bir siyasî yapıya Türkiye’yi oturtalım diyoruz.

Şu Parlamento seçimden nasıl çıktı, şimdi hangi noktada; 5 tane parti vardı, şimdi 7 tane parti var; bir tane bağımsız yoktu, şimdi 20 tane bağımsız var ve her birisi belli dönemde belli gerekçelerle bağımsızlaşmış insanlar. Böyle bir yapıyla uzun dönemli bir iktidar güçtür ve yararlı da değildir. Yani, sadece işbaşında kalmak için “biz kalırız, biz götürürüz...” Vallahi Türkiye’nin sorununu çözemezsiniz; kendi sorunlarınızı çözebilir misiniz çözemez misiniz, yaşarsınız, görürüz; ama kendi sorunlarımızı çözeceğim diye, Türkiye’nin sorunlarını çözmeyecek bir istikamete girmenin çok uygun bir tercih olduğu kanaatinde değilim. O nedenle, ben, telkinlerimi, tavsiyelerimi söylüyorum.

Bakınız, bu Hükümetin, Refahyol Hükümetinin işbaşından uzaklaştırılması mücadelesinin en ön safında Cumhuriyet Halk Partisi vardı. Biz, inançla, bilinçle o mücadeleyi götürdük; o mücadelenin her aşamasında var olduk; hiçbir platformdan kaçmadık. Bazıları “canım, biz bu mücadeleye katılırsak, acaba yanlış mı anlaşıyoruz; bu mücadeleye katıldık diye acaba oy mu kaybederiz” hesabıyla sütre gerisinde dururken, biz, cesaretle, bu mücadelenin önemini kavrayıp ona sahip çıktık. Bazıları, bu mücadele sırasında “efendim, biz, dine saygılı bir laiklik anlayışına sahibiz” diyerek, sanki “din, laiklik anlayışına karşıymış” diyenlerin değirmenine su taşımayı içlerine sindirebilirken, böyle tereddütleri ortadan kaldıracak bir kararlılıkla, biz,

Cumhuriyet Halk Partisi olarak o mücadelenin içinde olduk. (*CHP sıralarından alkışlar*)

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Baykal, süreyi on dakika aştık; bitirir misiniz?

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Hemen toparlıyorum.

Bu mücadeleyi, Cumhuriyet Halk Partisi olarak, inançla, kararlılıkla sürükledik; meydanlarda sürükledik, Türkiye Büyük Millet Meclisinde sürükledik, televizyonlarda sürükledik ve basiret hâkim oldu, sağduyu egemen oldu ya da Allah nasip etti diyelim, uçakta değişim yapacağız derken, Hükümetin mecburî iniş yapması zorunlu oldu ve Türkiye'nin önünde bir fırsat açıldı. Bundan, büyük sevinç duyuyorum, büyük mutluluk duyuyorum. Biz, buna büyük katkı yaptık.

Şimdi, yeni oluşumun içinde biz yokuz. Bu Hükümetten hiçbir mevki, makam istemiyoruz; bu Hükümetten, bakanlık, genel müdürlük istemiyoruz; bu Hükümetten, sadece, Türkiye'nin bu çıkmazdan kurtuluşunu sağlayacak adımlar atmasını istiyoruz; 8 yılı istiyoruz, Susurluk Komisyonunun o fezlekelerinin yargı organına intikal ettirilmesini istiyoruz, dokunulmazlıkların kaldırılmasını sağlayacak adımı atmanızı istiyoruz ve Türkiye'yi sağlıklı bir seçime götürecektir altyapıyı, hiç ayak sürümeden, oyalanmadan, bahane aramadan, derhal yerine getirmenizi bekliyoruz; bunları istiyoruz sizden. (*CHP sıralarından alkışlar*)

Şimdi, bundan başka bir isteğimiz yok; ama bu Hükümet, en azından hükümetin içinde yer alan bazı dostlarımız, neredeyse her olayın sorumlusu diye bizi göstermeye hâlâ devam etmekte yarar görüyorlar. Onlara bakacak olursanız, Kırık-kale'deki son patlamanın ve yangınların sorumlusu da bizlermişiz. Bütün bunları da bilerek, biz söylüyoruz ki, bu Hükümete güvenoyu vereceğiz. (*CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Çünkü, bu güvenoyunu biz, bugün Hükümette yer alanlara vermiyoruz. Biz, güvenoyunu, Türkiye için veriyoruz, cumhuriyet için veriyoruz, Türkiye'nin demokratik rejiminin işletilmesi, çalıştırılması için veriyoruz; başka bir şey için vermiyoruz. Biz, bu güvenoyunu, bu Hükümete değil, Refahiyol Hükümetinin iktidardan uzaklaştırılması amacına yönelik olarak kullanıyoruz. (*CHP sıralarından alkışlar*)

Değerli arkadaşlarım, bakınız, bu Hükümet, Refahiyol karşısında süngüsü düşük bir hale gelmiştir; Refahiyol karşısında yelkenleri indirmiştir. Buradan açık söylüyorum. Bu Hükümetin görevi, Refahiyol'un yanlışlarının üzerine yürümektir. O yanlışların üzerine yürüyün, o hesabı sorun. Bakın, iki gün önce, Refahiyol Hükümetinin Maliye Bakanı hakkında verdiğimiz bir soruşturma önergesinde, Meclis çoğunluğunu bile sağlayamadınız. Şimdi, bununla mı götüreceğiz Türkiye'yi dört yıl, beş yıl? (*RP sıralarından alkışlar*)

Değerli arkadaşlarım, bakınız, ya siz Refahiyol'dan hesap sorarsınız, ya da biz, hem Refahiyol'dan hem sizden hesap sorarız. (*CHP, RP ve DYP sıralarından alkışlar*)

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Baykal, 14 dakika aştık efendim.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Bitiriyorum... Bitiriyorum...

BAŞKAN — Lütfen...

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bakınız, bazı temel noktalarda anlayış beraberliği içine girelim. Türkiye’de yeni bir zihniyete, yeni bir anlayışa ihtiyaç var. Türkiye’de, birtakım kamu görevlileri, Sevda Demirel’in namusuna gösterdikleri duyarlılığı, 13 yaşında, Manisa’da işkenceye maruz bırakılan kızlara da göstermek zorundadırlar. (*CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*) Sevda Demirel’in iffetine gösterdikleri ilgiyi, şefkati, Metin Göktepe ailesine de göstermek zorundadırlar. Eğer bunlar değişmeyecekse, bu anlayış aynen böyle devam edecekse, bundan ne anladık biz? Bunun takipçisi olacağız; bunu, sürekli olarak, size hatırlatmaya devam edeceğiz.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümet, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en kalabalık hükümetidir; 38 bakanı var. 55 hükümetin en kalabalığını kurmuş vaziyettedir. Parlamentodaki desteği o kadar kalabalık değil, milletteki desteğini bilmiyoruz; ama bu Hükümetin, 38 bakanı olduğunu ve cumhuriyet tarihinin en kalabalık hükümeti olduğunu biliyoruz. Bir yandan, bu Hükümet, devleti, daha etkin, daha küçük bir noktaya getirme anlayışını ifade ediyor. Bu anlayış doğrultusunda yapılacak ilk iş, Bakanlar Kurulundan işe başlamaktır. Bakanlar Kurulunu geniş tutarak sorunları çözmeye kalkışmak, sizi, Mecliste rahatlatır mı rahatlatmaz mı, millette rahatlatır mı rahatlatmaz mı bilmiyorum; ama Türkiye’yi yanlış bir devlet anlayışının içerisine sokmaya başlar.

Bakın, Hükümet Programına söylenecek çok şey var; fakat bir noktaya işaret etmek istiyorum. En önemli...

BAŞKAN — Efendim, benim hiç vaktim kalmadı.

DENİZ BAYKAL (Devamla) — Tek bir nokta efendim...

Bankaların, kamu bankalarının özelleştirilmesi konusunda bir kararlılık, yıllardan beri söylenir gelir. Bu da, yine, öyle sanıyorum ki, önümüzdeki dönem için büyük önem taşıyor. Çıkan yasa, altı ay içerisinde kamu bankalarının özelleştirilmesinin zorunlu olduğunu ifade etti; ama bakıyoruz, kamu bankalarıyla ilgili bir paylaşma anlayışı daha şimdiden ortaya çıkmaya başlamıştır.

Değerli arkadaşlarım, bunları uyarı olarak ifade ediyorum.

Bu Hükümet Programında, memnuniyet verici bir gelişme olarak şunu hemen söyleyeyim: Protokolde yer alan, bölge merkezli dış politika anlayışı, kamuoyunda uyanan tepkiler karşısında programa yansıyamadı. Program, bu konuda bir değişik yaklaşımın içerisine girdiği görüntüsünü verme gayreti içerisinde; fakat Türkiye’nin Avrupa Birliğine girme konusundaki iddiasını bu Hükümetin yeterince, kararlılıkla takip etme durumunda olduğunu, Hükümet Programına yansıtabilmiş değiliz. Sayın Dışişleri Bakanının, bu konuda bir gayret içerisinde olacağına inanıyorum; ama Türkiye, önündeki tarihi fırsatı yani, 12 aday ülkeden 5’i arasına girme fırsatını ancak, Hükümet, bu konuda çok büyük bir kararlılık içerisine girebilirse sağlayabilir. Bu noktada bir ciddî ihmal görüyorum. Bundan önce, Türkiye, iki kez bu fırsatı kaçırmıştı; Avrupa Birliğine tam üye olma fırsatını iki kez kaçırmıştık. Şimdi,

üçüncü fırsat, belki, önümüzde. 12 ülkenin 5 tanesinden birisi olmak için her türlü hukukî, ekonomik, siyasî şarta sahibiz; ama Türkiye’de, şu anda iş başında bulunan Hükümetin, bu konuda yeterince kararlılık sergilemiyor olmasını üzüntüyle tespit ediyorum. Daha önceki tavırlarından kamuoyuna karşı duyarlı olacakları umudunu almış bulunuyorum. Umut ederim, bu noktada, bir iç tartışma yapıp, bir an önce, kararlı bir biçimde Avrupa’nın karşısına “evet, biz de o 5 ülkeden biri olmayı hak ediyoruz ve Avrupa Birliğinin genişleme müzakeresi içerisinde Türkiye olarak yer tutmak istiyoruz” diye kararlılıkla çıkarlar.

Bu Hükümete başarılar diliyor, hayırlı olsun diyorum ve Türkiye Büyük Millet Meclisine sevgiler, saygılar sunuyorum. (CHP sıralarından ayakta alkışlar; ANAP, DSP ve DTP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Baykal.

MUSTAFA ÜNALDI (Konya) — Sayın Başkan, bir yanlış düzeltmek istiyorum.

BAŞKAN — Nedir efendim?

MUSTAFA ÜNALDI (Konya) — Sayın Baykal, diyalog grubundan bahsederek, kesintisiz eğitim teklifine Refah Partili üyelerin katıldığını söyledi. Biz, Refah Partili üyeler olarak dört kişi; ben, Azmi Ateş, Zeki Ergezen ve Bülent Arınç imza koymadık, her zaman kesintisiz eğitime karşı çıktık; ama süre olarak itirazımız yok. Bizim anlayışımızda, mezara kadar eğitim...

İSMET ÖNDER KIRLI (Balıkesir) — Sayın Başkan, hangi sıfatla konuşuyor?

BAŞKAN — Milletvekili sıfatıyla konuşuyor efendim; onu mu sordunuz?

Devam edin efendim.

MUSTAFA ÜNALDI (Konya) — Biz, mezara kadar eğitimden yanayız; ama kesintisiz eğitime karşı çıkıyoruz.

BAŞKAN — Tamam efendim, karşı olduğunuzu ve imza koymadığınızı söyletiniz; zabıtlara geçti.

Gruplar adına, ikinci sırada konuşma hakkı, DSP Grubunun. Sayın Metin Bostancıoğlu ve Metin Şahin, süreyi, paylaşarak kullanacaklar.

Sayın Bostancıoğlu, ne kadar süre kullanacaksınız?

METİN BOSTANCIOĞLU (Sinop) — Yeteri kadar efendim.

BAŞKAN — Ben, 45 dakikayı veriyorum, siz kendi aranızda halledersiniz.

Buyurun Sayın Bostancıoğlu. (DSP sıralarından alkışlar)

METİN BOSTANCIOĞLU (Sinop) — Ne kadar süre kullanacağım Sayın Başkan?

BAŞKAN — Yeteri kadar vereceğim efendim, merak buyurmayın.

DSP GRUBU ADINA METİN BOSTANCIOĞLU (Sinop) — Sağ olun.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisinin, Sayın Mesut Yılmaz başkanlığında kurduğu 55’inci

Cumhuriyet Hükümetinin Programı hakkında görüşlerimizi açıklarken, Demokratik Sol Parti Grubu adına sizleri saygıyla selamlıyor ve bu Hükümetin başarısının, demokrasimiz, ülkemiz ve hatta bölgemiz için gerekli olduğu inancıyla başarılar diliyorum. Bu uzlaşma ve çözüm hükümetini, demokrasi ve uzlaşma kültürümüz bakımından, gelecek nesillerin, tarih başlangıcı olarak kabul edeceği inancıyla sözlerime başlamak istiyorum.

24 Aralık 1995 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinden sonra, Türkiye, bir hükümet kurma zorluğu aşamasını da yaşamış, alışık olmadığımız hükümet modellerine artık alışmamız gerektiği ortaya çıkmıştır. O günlerde kurulan Anayol Hükümetinin ortaklarının uzlaşma kültürlerinin yetersizliği veya uyumsuzlukları, bu konuda dersler alınması gereken olumsuz bir deneme olmuştur. Demokratik Sol Partinin, ülkenin Refah Partili bir hükümete muhtaç kalmasını önlemek amacıyla, bütün çırpınmalarına ve desteklemelerine rağmen, Anayol Hükümeti, bizim dışımızdaki sebeplerle dağılmıştır.

Türkiye'nin, içeride ve dışarıda çok ağır sorunlarla karşı karşıya olduğu bir dönemde Refah Partili bir hükümetle büyük bir bunalıma düşeceği; rejimin, demokratik, laik cumhuriyetin, çağdışı karanlık kafaların etkisinde, tehdit altında kalacağı yönünde şüphelerimiz vardı. Demokratik Sol Partinin, Refah Partisiz bir hükümetin bu Meclisten çıkabileceğini, çıkması gerektiğini, yılmadan, usanmadan söylemesinin sebebi, işte, bu şüphe ve düşüncelerdi.

Refah Partisi hakkında, o günlerde, böyle düşünen sadece biz değildik. İslâm'a içtenlikle bağlı, ama dinin siyasete alet edilmesinden, dinin siyasal amaçlarla istismar edilmesinden son derece rahatsız olan halkımız, dini, dindarlığı kendi tekeline almaya kalkışan, din sömürüsü üzerine siyaset yapan, demokrasiyi, cumhuriyeti yok etmek için vasita olarak gören Refah Partisini tanıma fırsatı bulmuştur.

Demokratik Sol Partinin belirttiği kaygıları, bugün olduğu gibi o günlerde de halkımızın tamamına yakın çoğunluğu paylaşmaktaydı. Doğru Yol Partisinin Genel Başkanı Sayın Çiller de bizim gibi düşünüyor ve diyordu ki: "Refah Partisiyle koalisyon kurulmamalıdır. Refah Partisiyle koalisyon kuran, ülkesini ve partisini karanlığa gömer..."

OSMAN HAZER (Afyon) — Ne zaman dedi?

METİN BOSTANCIOĞLU (Devamla) — ... Türkiye'nin geleceğine yazık eder. Üç beş yıllık başbakanlık uğruna, ülkeyi Refah Partisine satmayınız. Erbakan, cumhuriyet kadrolarını, kendisiyle koalisyon kuran partiye kırdıracaktır; bunun, tarih önünde, çocuklarımız önünde vebali çok büyüktür... Refah Partisiyle koalisyon yapmayınız.... Ülkem satılık değildir... Erbakan bizi koalisyona zorlayamaz; onlara teslim olmam; ülkem satılık değildir... Erbakan, Atatürk'ün açtığı yolu kapamaya çalışıyor; buna izin vermem, göğsümü siper ederim." Nihayet "Refah'la ortaklık, ülkeyi karanlığa mahkûm eder; Türk genci, Türk kadını buna müsaade etmez" diyordu. Sayın Çiller, bütün bu söylediklerinde haklı çıktı. Tamamı doğru olan bu teşhisler ve kaygılara rağmen, Sayın Çiller, Refah Partisiyle ortak hükümet kurdu ve ülkeyi bugünkü haline getirdi.

Bugün durum şöyledir: Refahyol, ülkeyi, rejimi tehlikeye sokmuş; Hükümet, devletin bütün kademeleriyle, ordusuyla, Anayasa Mahkemesiyle, cumhuriyet savcılarıyla, hâkimleriyle, meslek kuruluşlarıyla kavga eder hale gelmiştir. Atatürk'ün aydınlık yolundaki laik, çağdaş halkımız, artık, bu Hükümeti istemez olmuştur. Yeni bir hükümet kurulmalı, bu yeni hükümetin içinde Refah Partisi olmamalıdır.

Bugün programını görüştüğümüz 55'inci Cumhuriyet Hükümeti, ülkeyi içinde bulunduğu durumdan kurtarmak için uzlaşmış, sorunlara demokratik kurallar içinde çözüm arayan bir Hükümet olduğundan, demokrasi ve uzlaşma kültürümüz de bir dönüm noktasındadır.

Sayın milletvekilleri, üç partiden oluşan ve Cumhuriyet Halk Partisinin güvenoyunda destekleyeceğini biraz önce açıkladığı böyle bir Hükümetin işleyişinde bazı zorlukların olması doğaldır; ancak, ortakların demokrasi ve uzlaşma azmi, zorlukları yenmekte en büyük güç olarak yardımcıları olacaktır. Genel Başkanım Sayın Ecevit'in yıllardır ısrarla söylediği gibi, bir kısım zorlukların yanı sıra, bu tür hükümet modellerinin, demokrasi ve uzlaşma yönünden çok büyük yararları vardır; çünkü böyle bir hükümette, ortaklar, kolay kolay partizanlık yapamazlar; muhalefetteki partilerin olduğu kadar, ortakların da gözleri ve denetimleri, üzerlerinde olacaktır. Böyle bir hükümette, ortaklar, kendi içinde uzlaşmaktan başka, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki partilerle ve meslek kuruluşlarıyla, sendikalarla, diğer sivil toplum örgütleriyle uzlaşma ve uyum içinde olma gereğini duyarlar. Sayın Başbakan tarafından okunan Programda, ekonomik ve sosyal konseyin, ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasına etkin bir şekilde katılımının sağlanması yönündeki beyanının yer almış olması, uzlaşma kültürünün yerleşmesi yönünden sevindiricidir. Yine, böyle bir hükümet modelinde, yasama çalışmalarında, Hükümetin çok dikkatli olması gerekir.

Bu nedenle, Hükümette yer almayan partiler kaygı duymasınlar. İnanıyoruz ki, bu Hükümet, konuşa konuşa, uzlaşa uzlaşa ülkemizi esenliğe çıkaracaktır. Konuşmak ve uzlaşmaktan ülkemiz zarar görmez; bunları herkesin içine sindirmesi gerekir. Demokrasimiz, bugüne kadar, hep, uzlaşmamaktan yara almıştır. Ülkeyi içine düştüğü rejim ve devlet bunalımından kurtarmanın, içeride ve dışarıda kaybolan güveni yeniden tesis etmenin yolu, uzlaşmayı güçlendirmek olacaktır. Refahyol Hükümetinden sonra kurulan bu 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin oluşum şekli, devlete güvenilirliği sağlama yolunda çok önemli bir adımdır.

Hal böyleyken, sık sık kesintiye uğrayan demokrasimizde, Meclis içinde demokratik yollarla uzlaşma sağlanmışken, bu uzlaşmayı bozmanın ve altyapısız, çok acele bir seçime gitmenin, ülkenin yararına olmayacağı görülmektedir. Elbette, demokrasilerde seçim esastır; ancak, seçim çok acele yapılırsa bir iki puan fazla alırım zihniyeti, ne o zihniyettekilere ve ne de ülkeye fayda getirir.

1995 yılı temmuz ayında yapılan anayasa değişiklikleriyle, ülkemiz, demokrasi yönünde ileri adımlar atmış; yasalarda, anayasa değişikliğine uyum sağlanmasına sıra geldiği günlerde, o günün Koalisyon Hükümetinin ortakları, Sayın Çiller'i hordri meydan havasına sokup, uyum yasaları çıkmadan, kış ortasında, hazırlıksız, yetersiz seçmen kütükleriyle ülkemizi bir erken seçime sürüklemişti.

O günlerde, Demokratik Sol Parti, milyonlarca gencimizin seçmen kütüklerine yazılarak oy kullanabilmesi, hızlı göç hareketleriyle bozulan seçmen kütüklerinin yeniden yazılabilmesi ve her ilin çıkaracağı milletvekili sayısının sağlıklı bir şekilde belirlenebilmesi için nüfus sayımı veya tespitinin yapılmasının, yurt dışındaki milyonlarca vatandaşımızın oy kullanabilmesi için seçim kanunlarında gerekli değişikliklerin yapılmasının, üniversite öğretim üyeleri ve öğrencilerin politikaya girmelerinin sağlanmasının, derneklerin, sendikaların ve sivil toplum örgütlerinin politika yasağının kalkmasının gerektiğini söylemiş olmasına ve böyle bir acele seçimin ülkeye fayda getirmeyeceğini, sonuçlarının temsilde adaleti ve yönetimde istikrarı sağlamayacağını ısrarla tekrar etmiş olmasına rağmen, Hükümet ortaklarını bunlara inandıramamıştı. O günlerde, biz bunları söylerken, Demokratik Sol Parti kendine güvenemiyor deyip, yandan gelen rüzgârlarla yelken şişirip, 24 Aralık 1995 tarihinde baskın seçim yaptırılar, oy ve milletvekili sayısını çok aşağılara düşürdüler ya da barajı zor aştılar; ama Demokratik Sol Parti, milletvekili sayısını on katına çıkardı. (*DSP sıralarından alkışlar*) Bugün de durum aynıdır. Yapılacak bir seçimde, Demokratik Sol Parti, bu Meclise daha güçlenerek gelir; ancak, zaman, ülke ekonomisinin kaldırmayacağı altyapısız bir seçimin zamanı değildir, Türkiye Büyük Millet Meclisi içinde uzlaşarak sorunlara çözüm bulmak ve çözümleri uygulamak zamanıdır. Ayrıca, seçimlerin altyapısı tamamlanmadan, halen partiler arasında görüşülmekte olan Siyasî Partiler Kanunu ve diğer uyum yasaları çıkarılmadan, bir yandan nüfus sayımı veya tespiti yapılmadan, bir yandan yurt dışındaki vatandaşlarımızın tamamına oy kullanma imkânı sağlanmadan, bir yandan seçmen kütükleri sağlıklı bir şekilde yapılmadan yapılacak seçimin ülkeye yarar getirmeyeceği ortadadır. Bütün bunlar yapılmalı, seçim, Anayasanın belirlediği zamanda yapılmalıdır; gerekirse erken de yapılabilir; fakat baskın seçim, sık sık seçim, hemen seçim değil. Seçim, halk iradesini yasama ve yürütme organlarına aktaran en önemli, demokratik bir araçtır. İstikrarlı ve etkin sistemlerde, seçimlerin olağan zamanlarda yapılması esastır. Zamanında seçim yerine, erken veya sık sık seçimi alışkanlık haline getiren partiler kendilerini sorgulamalıdır. Erken seçim kural değil, istisnadır. Millet, bizden, tekrar sandığa müracaat değil, çözüm ve hizmet beklemektedir. Parlamentomuzun, milletimizi seçim yorgunu haline sokmaya hakkı yoktur. Son 24 Aralık 1995 tarihli milletvekili seçimlerinin ve seçim sonuçlarının çözüm getirmeyeceği yönündeki olumsuzluklar demokrasimizi yaralar. Çözüm, demokratik kurallar içinde ve bu Parlamentodadır.

Demokratik Sol Parti Genel Başkanı Sayın Ecevit, ülkemizde ve dünyada sorunlu devlet adamı olma vasıflarını fazlasıyla taşıyan, örnek ve saygın bir kişiliğe sahiptir; hiçbir şekilde komplekse kapılmadan “ben başbakanlık yaptım, bugün başbakan yardımcılığı veya devlet bakanlığı yapmam” gibi duygulara kapılmadan Hükümette görev almıştır; uzlaşmak ve sorunların çözülmesini istemektedir. Anavatan Partisi ve Demokrat Türkiye Partisi Genel Başkanları ve sayın milletvekilleri de aynı duyguları taşımaktadırlar.

55’inci Cumhuriyet Hükümetine güvenoyu vereceğini açıklayan Cumhuriyet Halk Partisi de, keşke, bu Hükümette yer alsaydı da, uzlaşma kültürümüz birlikte artsa, birlikte Hükümet ortağı olsak ve ülkemize birlikte hizmet etmenin tadını alsaydık. Bu samimî talebimizi reddeden Cumhuriyet Halk Partisinin Hükümeti des-

teklemesini, Cumhuriyet Halk Partisinin uzlaşma kültürü yönünden bir gelişmesi olarak, şimdilik yeterli görüyoruz.

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Bu kafayla uzun yol gidemezsiniz.

METİN BOSTANCIOĞLU (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bugün içinde bulunulan şartlarda, halkımız, içeride ve dışarıda kaybolan güvenin yeniden tesis edilmesini, toplumdaki gerginliğin ortadan kaldırılmasını, kamu yönetimindeki yıpranma ve toplumdaki yozlaşmanın durdurularak temiz yönetim ve temiz toplum istemektedir. Laik, demokratik cumhuriyetin güçlendirilmesini, ekonomik ve sosyal hakların geliştirilip yaygınlaştırılmasını istemektedir. Bunların geciktirilmemesini ve kısa zamanda gerçekleştirilmesini istemektedir. Bu isteklerin Refahiyol Hükümetiyle gerçekleşmesinden ümidini kestiği için, Parlamentodan, demokratik yollarla yeni bir hükümet çıkmasını istemiş, bu istek giderek artmış ve toplumun her kesiminin baskısı, 55'inci Hükümetin itici gücü olmuştur. 55'inci Hükümetin uzlaşma ve demokratik çözüm arayışları ve sorunlara yaklaşımları, bu nedenlerle, bütün toplum kesimlerinde olumlu karşılanmış ve güven verici bulunmuştur. Hükümet Programı daha Türkiye Büyük Millet Meclisinde okunmadan Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Sayın Ecevit ile ilgili bakanların ilk iş olarak Güneydoğu Anadolu'ya gidip sorunları orada yaşayan halkımızla birlikte tespit etmeleri, onlara danışarak, konuşarak, çözüm yollarında uzlaşarak işe başlamaları, bölgenin ekonomisi için gerekli olan sınır ticaretini derhal başlatmaları, bundan sonraki uygulamaları bakımından da güven verici olmuştur.

Körfez Savaşıyla başlayan ambargo ve ekonomik kriz ağırlaşarak devam ederken, sadece güvenlik güçlerimizin bölücü terörle yaptığı mücadeleyi başarıyla sürdürmesi, kesin sonucun alınması bakımından yeterli değildir. Terörün dış kaynakları kurutulmalı; bölgenin, tarım, hayvancılık ve emeğin yoğun olduğu iş sahalarıyla ekonomik gelişmesi sağlanmalıdır. Feodal yapı değiştirilmeli, koruculuk sistemi gözden geçirilerek ıslah edilmelidir. Olağanüstü halin kaldırılarak olağan hale geçirilmesi için, ciddi güvenlik, ekonomik ve sosyal değişiklikler geciktirilmemelidir.

Sayın milletvekilleri, toplumda güven duygusunun gelişmesi, önce, güçlü bir hukuk ve adalet sistemini gerektirir. Atatürk'ün başlattığı hukuk ve yargı devrimleri duran değildir. Değişen zaman ve gelişen şartlar, hukuk ve yargı sistemimizi diğer önceliklerle birlikte ve gecikmeden gözden geçirmeyi gerektirecek önemdedir. Yargıda adil ve hızlı sonuç alınamaz ise, insanlar hak arama yolunda yargıya güvenlerini kaybeder ve başka yollara başvururlar. Yargı dışı güçler ise devleti ve toplumu yozlaştırır; çeteler bu ortamlarda oluşur, yargı ve infazın yerini alır.

Temiz toplum özleminin gerçekleşmesinin yolu, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinden geçer; ilk durakta, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi vardır. 24 Aralık 1995 milletvekili genel seçimlerini takip eden ilk günlerde, bu konuda Demokratik Sol Parti bir anayasa değişikliği önerisi hazırlayarak Meclise sundu; diğer partilerin de bu konuda hazırlıklarının olduğunu biliyoruz. 55'inci Hükümetten, bu konuda da uzlaşma temin edip, hâkim ve savcılarımızı siyasî iktidarın baskısından kurtarmasını ve davaların uzamadan, adil bir şekilde sonuçlanacağı bir adli yapı oluşturmalarını bekliyoruz.

Temiz toplum özleminin önündeki önemli engellerden biri olarak görülen milletvekili dokunulmazlığı, başlangıçta parlamentoyu korumak ve milletvekillerinin özgürce çalışmalarını engellemek isteyen güçlere karşı oluşturulmuş bir müesseseyken, bugün, karanlık işlere karışmış, topluma ve devlete karşı suç işlemiş, cezalandırılması gereken kişileri korur hale gelmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisinin özgürce çalışması sağlanmak isteniyorsa, kürsüdeki özgürlük yeterlidir; bunun dışında, suç işleyen milletvekili, geciktirilmeden yargı önüne çıkarılmalıdır. Partilerarası kurulun hazırlamış olduğu bu konudaki anayasa değişikliği gündemde daha fazla bekletilmeden görüşülüp karara bağlanmalıdır. Bu konuda da beklentimiz, memur yargılama hukukumuzun gözden geçirilmesi ve idarenin etkin ve bağımsız denetimini sağlayacak bir sisteme geçilmesidir.

Yolsuzluklar ve yasadışı faaliyetlerle etkili bir şekilde mücadele etmeyen bir hükümet istemiyoruz. Bu Hükümetin başarıya giden yolu, yolsuzluklar ve yasadışı faaliyetlerle mücadeleden geçecektir. Bu Hükümette görev alan sayın bakanların arasında şaibelilerin bulunmaması sevindiricidir. Bay ve bayan şaibelilerin sonu gelmiştir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Demokratik Sol Parti Grubu, 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin, ülkemizin hayrına olan bu çalışmaları yapacak yapı ve güçte olduğu inancındadır; halkımızın beklentisi de bu yoldadır.

Milletvekili çoğunluğunun, kendi partilerinin doğrultusunda veya bu doğrultuda olmayan partilerinin duvarlarını yıkarak, yeminlerine sadık kalarak, temiz toplum ve uzlaşma içerisinde hizmet beklentisiyle, bu Hükümete güvenoyu vereceklerine inanıyorum.

Son söz olarak, oyumuz güvenoyu olacaktır derken, hepinizi saygıyla selamlıyorum. *(DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Bostancıoğlu; sürenizi durdurdum.

Demokratik Sol Parti adına, kalan süreyi kullanmak üzere, Sayın Metin Şahin.

Buyurun efendim. *(DSP sıralarından alkışlar)*

DSP GRUBU ADINA METİN ŞAHİN (Antalya) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin Programı üzerinde, Demokratik Sol Partinin görüşlerini ikinci konuşmacı olarak sunmak üzere söz almış bulunuyorum; hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Değerli milletvekilleri, tam iki gün önce, 55'inci Hükümet Programı okundu; ama daha Hükümet Programı okunmadan, Hükümetin kurulma ihtimali ortaya çıkınca, laik demokratik cumhuriyetin geleceği konusunda endişe duyan tüm kesimlerde büyük bir rahatlama hissedildi; çünkü 55'inci Hükümet, Refahyol Hükümetinin ülkeyi sürüklediği gerilim ortamından demokratik sistem içerisinde ve demokratik yöntemlerle çıkmanın yolu olarak algılandı. Nitekim, ülkemizdeki sivil toplum örgütlerinin önde gelen temsilcileri, Türk-İş, TESK, DİSK, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve TİSK yöneticileri, laik demokratik cumhuriyet ilkelerine bağlı, toplum için zorunlu ekonomik ve sosyal reformları gerçekleştirecek, toplumsal

gerilimi gideren ve seçimin zorunlu yasal altyapısını oluşturacak geniş tabanlı bir ulusal uzlaşî hükümetinin kurulmasını, bildirileriyle, kamuoyuna açıklıyorlardı.

Sayın milletvekilleri, görüldüğü üzere, Hükümetimizin arkasında, hangi siyasî görüşte olursa olsun, halkımızın büyük bir çoğunluğunun desteği vardır. Halkımız, anlamsız siyasî çıkar hesaplarının bir yana bırakılarak, laik demokratik cumhuriyetin önüne döşenen mayınların temizlenmesini, çağdaş toplum idealinin yaşamımızın her bölümünde egemen olmasını bekliyor. Bunalım bekleyenler yanıldılar; aksine, Türkiye Büyük Millet Meclisi, halkımızın huzur ve güven arayışını gördü, demokrasiye sahip çıktı ve 55'inci Hükümetin kuruluşuna destek olmaya karar verdi.

55'inci Cumhuriyet Hükümetinin kurulmasıyla, Türkiye bir kâbustan, ağır bir rejim ve devlet bunalımından kurtulmuştur.

Demokratik Sol Parti Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu ve Parti Meclisi, bu Hükümetin kurulması yolundaki çalışmalara oybirliğiyle onay ve destek vermiştir. Şu ana kadar yapılan tüm çalışmalarda, Hükümet ortaklarıyla tam bir uyum sağlanmıştır; uygulama ve sorunların çözümünde de bu uyumun devam edeceğine güveniyoruz.

Demokratik Sol Parti, uzun uğraşı ve çağrılılarıyla, ülkenin içinde bulunduğu durumdan uzlaşıyla çıkılabileceğini dile getirmişti. Şimdi, bir ulusal uzlaşma ve toplumsal uzlaşma dönemi başlamaktadır. Biz, Demokratik Sol Parti olarak, halkın huzur ve güveninin giderek artmasında, 55'inci Hükümete başarılar diliyoruz.

Değerli arkadaşlar, konuşmamı metne sadık kalarak yapmak üzere planlamıştım; ancak, başlangıçta konuşan Cumhuriyet Halk Partisi Sayın Genel Başkanının bir sözünden alıntı yaparak ara vereceğim.

Değerli arkadaşlar, bu Hükümetin deposunda, 40 kilometre gidecek benzin yoktur; bu Hükümetin deposunda, halkın sevgisi ve güveni vardır. Bu sevgi ve güven devam ettiği sürece, bu Hükümet, bu ülkenin sorunlarını çözmeye devam edecektir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında da yer aldığı üzere, bugün, ülkemizdeki gelir dağılımı büyük adaletsizlikler içerisindedir. Devlet İstatistik Enstitüsünün 1994 yılında yayımladığı bir tebliğe göre, nüfusun zengin kabul edilen yüzde 20'lik bölümünün millî gelirden aldığı pay yüzde 55 dolayında iken, fakir olan diğer yüzde 20'lik bölümünün millî gelirden aldığı pay, ne yazık ki yüzde 5 dolayındadır. Bu kadar büyük gelir dağılımı adaletsizliğinin, anarşiyi, terörü beslediği kadar, rejim karşıtlarına da taraftar sağladığı açıktır.

İşte, bu gerçeği görerek, ülkenin kaynaklarının kullanıldığı Hazine ve kamu bankalarına büyük sorumluluk düşmektedir. Bu alanda oldukça yoğun şikâyetler vardır. Hepinizin hatırlayacağı üzere, gerçekleri ortaya koyabilecek bir araştırma önergesini, Demokratik Sol Parti Grubu olarak, aralık ayında Parlamente'ye sunmuştuk; ancak, ne yazık ki, Refahiyol milletvekilleri tarafından böyle bir araştırmanın reddedildiğini hep beraber hatırlıyoruz. Ancak, Hükümetimizin Programında bu alanda ciddi ve kararlı adımlar atılacağını görmekten mutluyuz.

Ayrıca, Hükümetin, sosyal devlet ilkesinden hareketle, hem fertlerin hem de bölgeler arasındaki gelir ve gelişmişlik farkının azaltılması için, içten çabalar göstereceğine inanıyoruz.

Herkes hatırlamalıdır ki, Refahyol Hükümeti, 1997 bütçesinin denk olduğunu iddia etmişti. Refahyol İktidarının milletvekilleri ve özellikle Plan ve Bütçe Komisyonu üyeleri çok iyi hatırlayacaklardır ki, Demokratik Sol Parti üyeleri olarak bizler, bütçe görüşmeleri sırasında, bütçenin denk olmadığını, yıl sonunda 2 katrilyon dolayında açık vereceğini söylemiştik; bu görüşlerimiz tutanaklarda vardır. İşte, Refahyol Hükümeti, hükümetini devrederken, altı ay sonra, ne yazık ki, 720 trilyona ulaşmış bir açık devretti ve öyle görünüyor ki, yılsonunda 2,4 katrilyon olacaktır.

OSMAN HAZER (Afyon) — Sizi de göreceğiz.

METİN ŞAHİN (Devamla) — Tamamen hayalî ve temennilere dayalı bir ekonomi politikası izleyen Refahyol Hükümeti, hiçbir ekonomik gösterge ve hedefte başarı sağlayamamış ve iflas eden bir hükümet konumuna düşmüştür. Örneğin, yüzde 65 olarak alınan ortalama enflasyonun yüzde 75-80 olacağı, bundan tam bir yıl önce 475 trilyon lira olarak belirlenen bütçe açığının bugün 720 trilyonlara ulaştığı, ortalama dolar kurunun 135 bin TL yerine yaklaşık 150 bin TL olacağı, yine aynı dönemde iç borcun 2 katrilyon liradan 4 katrilyon liraya yükseleceği, ortada açıkça görülmektedir. Görüldüğü üzere, Refahyol Hükümetinin tüm ekonomik hedefleri gerçekleşmemiş, aksine, önemli sapma ve başarısızlıklar ortaya çıkmıştır.

OSMAN HAZER (Afyon) — Siz gerçekleştirin!

METİN ŞAHİN (Devamla) — Refahyol sınıfta kalmış, halkı zam ve faizlerle ezmiş, kendisi de rantçılara, bozuk düzen fırsatçılarına teslim olmuştur.

Sayın milletvekilleri, çok partizanca ve adaletsiz bir Refahyol dönemi yaşadık. Bunun en belirgin örneği, yerel yönetimlere, Maliye Bakanlığı marifetiyle aktarılan paralardır. Tespitlere göre, 34 trilyon dolayındaki bir yıllık ödeneğin hemen tamamı, ilk altı ayda tüketilmiştir. 9 trilyon liralık kentleşme ödeneğinin dışında kalan 25 trilyon liradan Refahlı belediyelere ve diğer belediyelere aktarılan paralar dikkate alındığında, Refahyol belediyeleri yüzde 96 dolayında pay alırken, diğer belediyelere yüzde 4 dolayında bir pay aktarılmıştır. Bu, adil düzencilerin çirkin bir yetki kullanımı olduğu kadar, siyasî ahlak zafiyetinin de açık bir kanıtıdır. (DSP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, geçtiğimiz hükümetlerden şikâyetçi olduğumuz, hatta, zaman zaman Anayasa Mahkemesine başvurduğumuz bir alan da özelleştirmedir. Özelleştirmede amaç, satın kamu kuruluşlarından kurtulmak olmamalıdır. Özelleştirme, ekonomik, hukukî ve sosyal boyutları olan bir işlemdir. Yapılacak özelleştirmeler, ülkemizin ekonomik, stratejik ve sosyal gerçeklerine uygun olmalıdır. Terör ve göçün yoğun olduğu Güneydoğu ve Doğu Anadolu'daki işletmelere bir başka gözle bakmak gerekmektedir.

Ayrıca, özelleştirme sonrası, çalışanların malî ve sosyal hakları zedelenmemeli, güven altına alınmalıdır. Özelleştirmede, rekabeti ortadan kaldıran tekelleşmeye yol açacak, dolayısıyla tüketicilere zarar verecek satışlardan kaçınılmalıdır. Hükü-

met Programında bu yönde görüşlerin yer almasını bir güvence olarak değerlendiriyoruz.

Sayın milletvekilleri, ülkemizin lokomotif sektörü, bütün dünyada olduğu gibi, KOBİ'lerdir. KOBİ'lerin çağdaş teknoloji kullanabilir konuma gelebilmesi ve uluslararası piyasada rekabette yer tutabilmesi için, Hükümetin, KOBİ'lere kaynak tahsisinde, örgütlenmelerinde ve yeni bilgilerle donatılmasında destekleme kararlılığında olmasını, tüm küçük sanayicilerimiz ve sanatkârlarımızın yararına görüyor, takdirle karşılıyoruz.

Sosyal güvenlik sisteminin sorunları her hükümetin önünde önemle yer almaktadır. Otuz beş yıldır iş hayatını düzenleyen yasalarda önemli yenilenme, gelişme sağlanamadı. Bırakınız iyileştirmeyi, örneğin, Refahyol döneminde, çalışanların tasarruf kesintileri gasp edildi; SSK ve Emekli Sandığı mal varlıkları satılmaya kalkışıldı; SSK, sağlıklı bir politikayla özerk bir yapıya kavuşturulamadı; açıklar, beş yılda, neredeyse katrilyona ulaştı. Demokratik Sol Parti olarak, Hükümetimizi, sosyal güvenlik alanında çetin sorunların beklediğini biliyoruz. İşçi sağlığı, iş güvenliği, eşit işe eşit ücret ilkesi ve nitelikli işgücü yaratma yönünde yapacağı çalışmalarda Hükümete başarılar diliyoruz.

Demokratik Sol Parti olarak, yıllardır önemine işaret ettiğimiz demokratikleşme ve katılımcılık anlayışında önemli bir gelişme kabul edeceğimiz Ekonomik ve Sosyal Konseyin, işlevsiz değil, aksine, kararları uygulanabilir bir organ olarak oluşturulması yönünde Hükümetin içten tutumunu, kararlılığını kutluyoruz. Bu Ekonomik ve Sosyal Konseyde, bugüne kadar dikkate alınmayan tarım kesiminin, tüketici kuruluşlarının, kooperatif hareketlerinin ve benzeri kuruluşların yer almasını Hükümetin dikkatine sunuyoruz.

Hükümetin, göreve başlar başlamaz, çalışma hayatına bakışı tüm çalışanlar için umut verici olmuştur. Ekonomik ve Sosyal Konsey kadar, SSK Genel Kurulunun bir an önce toplanması, Asgari Ücret Tespit Komisyonunun temmuz sonuna kadar görevini tamamlaması, bir yaraya dönüşen mevsimlik ve geçici işçilere güvenceler sağlanacak olması yanında, işçi emeklileri ile onların dul ve yetimlerine yeni ekonomik ve sosyal haklar verilmesiyle ilgili emekli maaş farklılığını da gidecek kararların bir an evvel alınmasını ve uygulamaların yapılmasını bekliyoruz.

Sayın milletvekilleri, 55'inci Hükümetin önünde duran önemli bir görev tanıma yön vermektedir. Bugüne kadar sadece fiyat popülizmiyle yanıltılan, kandırılan üreticimizin durumu hiç de iç açıcı değildir, fakirlikle yüz yüze kalmıştır, gönlü kırıktır, hevesi kırıktır. Sayın Hükümetimiz bu umutsuz durumu düzeltebilir; köylülerimizi, çiftçilerimizi, hayvan yetiştiricilerimizi, besicilerimizi toprağa ve işine bağlayabilir. İşte bu yönde, Demokratik Sol Parti olarak şunları Hükümetin dikkatine sunmayı yararlı görüyoruz:

Yıldan yıla geçerken, üreticilere, pazardaki gelişmeler aktarılmalı; ürün deseni tercihlerinde yönlendirme ve bilgilendirmeler yapılmalıdır. Bu anlamda, kooperatifler ve ziraat odaları önemli görevler üstlenebilirler.

Üretimin gücü olan gübre desteği sürdürülmeli, gübre ve süt primleri, Refahyol Hükümeti zamanında olduğu gibi beş altı ay bekletilmeden, zamanında verilmelidir.

Verimli ve kaliteli üretim için, tohumlukta, damızlıkta araştırma faaliyetleri ciddi bir programa ve desteklere kavuşturulmalıdır.

Hayvan ürünleri ithalatında, Batılı ülkelerin kendi üreticilerine sağladığı destekler ve düşük ürün maliyetleriyle bizim yetiştiricilerimizin maliyetleri karşılaştırılarak, besiciliğe, sütçülüğe zarar veren ithalat politikaları yeniden gözden geçirilmelidir.

Ürünlerin piyasaya arz dönemlerinde, Toprak Mahsulleri Ofisi, Tekel, Çay-Kur, Şeker Şirketi gibi kuruluşlar ile tüm tarım satış kooperatif birlikleri yeterli alım gücüne kavuşturulmalıdır. Bu alandaki kooperatif hareketleri desteklenmeli, kooperatiflerin merkez birliklerinin oluşturulması kolaylaştırılmalı, hatta bugüne kadar olduğu gibi engellenmemelidir. Daha önce 53 ve 54'üncü Hükümet Programlarında yer alan tarım satış kooperatifleri birliklerinin özerkleştirilmesi geciktirilmeden tamamlanmalıdır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığında 12 Eylül sonrası yapılan organizasyonlar, bu Bakanlık etkisiz ve güçsüz hale getirmiştir. Örneğin, bu Bakanlıkta daha önce mevcut olan, fakat şimdi varlıkları kaybolmuş, Ziraî Mücadele Genel Müdürlüğü, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü yeniden kurulmalıdır.

Ayrıca, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kaybolan, üretimin alt yapısına hizmet getirecek, eski adıyla Toprak-Su teşkilatı, yeniden, genel müdürlük halinde teşkilatlandırılmalıdır.

Erozyonla mücadelede, kamu kuruluşlarının, TEMA Vakfı kadar inançla ve kararlılıkla görev yapmalarını istiyoruz. Bununla ilişkili olarak, mera yasa tasarısının hemen yasalaştırılmasını bekliyoruz.

Yetişkin insan gücüne en fazla ihtiyaç duyulan bir alan da tarımdır. Bu anlamda, ziraat yüksek mühendisleri ve veteriner hekimleri ile bunların teknisyenlerinin, üreticiyle yakın işbirliği içinde olmaları sağlanmalıdır.

Hükümetin, daha güvenoyu almadan, 1974 yılında olduğu gibi, haşhaş konusunda aldığı karar, üreticilerimizde güven ve umut yaratmıştır. Üreticilerimize buradan sesleniyorum: Bize güveniniz, sizin dostlarınız, kasketliler, yine iktidardadır. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, ülkemizin gündeminde yaklaşık altı aydır en önde yer tutan konu sekiz yıllık kesintisiz temel eğitimidir. Özellikle bazı siyasi parti yöneticilerinin, sekiz yıllık eğitim konusunda konuya tek boyutlu bakması, bir kısım çevrelerde toplumsal çatışmaya yol açacak provakasyonlara zemin hazırlamaktadır. Sekiz yıllık temel eğitimle, ülke insan kaynaklarının günümüz koşullarına ve ülke ihtiyaçlarına uygun olarak ve özgür bir genç nesil yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Konunun, imam hatip okullarının kapatılması şeklinde sunulması tam bir sapıtmadır.

İSMAİL COŞAR (Çankırı) — Yalan mı? Tam kapatıyorsunuz.

METİN ŞAHİN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, sekiz yıllık eğitim konusu, şu anda, oldukça yüksek sesle dile getiriliyor; elbette, yararlı ve doğrudur. Ancak, Demokratik Sol Parti, 24 Aralık 1995 seçimlerinden önce hazırladığı seçim bildirgesinde, sekiz yıllık zorunlu temel eğitimin kesintisiz olacağını söyleyen tek partidir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Yine, Demokratik Sol Parti, bugüne kadar, sekiz yıllık kesintisiz temel eğitim konusunda çözüm olacak program öneren tek partidir. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Bu Programın oluşmasında, eğitimcilerin, sosyal psikologların, pedagogların, ilahiyatçıların, öğretim üyelerinin, uzmanların ve Demokratik Sol Parti Meclis Grubunun önemli katkıları vardır. Bu Program üzerinde, hiçbir sivil toplum örgütünün ve de hiçbir siyasi partinin bugüne kadar itirazı olmamıştır. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Hükümeti, Programında sekiz yıllık eğitime özlenen şekilde yer vermesinden dolayı kutluyor, kendilerine başarılar diliyoruz.

Burada, eğitime yer vermişken, bir ekleme yapmak istiyorum. Eğitilmiş insan-gücü ve yüksek teknoloji birlikte kullanılırsa ve kalkınmanın önemli araçları olarak görülürse, ülkemizin kazancı artacaktır. Bu amaçla, başta üniversitelerimiz olmak üzere, TÜBİTAK, Millî Prodüktivite gibi kuruluşlardan Hükümetin hiçbir olanağı esirgememesini bekliyoruz.

Sayın milletvekilleri, kültür birikimi zengin bir ülkenin insanlarıyız. Bu zenginliğin, tarihî gelişimin etkisiyle oluştuğu kadar, ulusumuzun çağdaş yaratıcılığından ve çağdaş yaşam tarzını benimsemesinden kaynaklandığını rahatlıkla söylemek mümkündür. Edebiyat, resim, musiki, heykel, folklor, sinema, tiyatro ve bale konularındaki etkinliklerin ve birikimlerin, bu Hükümetçe en iyi bir şekilde değerlendirileceğine inanıyoruz. Günümüzdeki kültür öncülerine, yaratıcılarına ve uygulayıcılarına hak ettikleri saygın değerin ve de ilgili kuruluşlara gerektiğinde yeterli kaynakların verileceğine inancımız tamdır.

Sayın milletvekilleri, gençlerimizin boş zamanlarını değerlendirme, kitle sporları, amatör spor kulüp ve branşları ve okul spor faaliyetlerinin yürütülmesi yönünde Hükümetin alacağı her kararı zevkle destekleyeceğiz.

Bu Hükümetin, gençler kadar, kadına ve aileye Programında özel bir yer vermesini, bu kesime, yani kadınlarımıza karşı, laik demokratik cumhuriyete bağlılıklarına inancın bir gereği olarak değerlendiriyoruz.

Hükümetin, medenî nikâhın yaygınlaştırılması suretiyle aile bütünlüğünü güçlendirecek, özellikle kadınlar ve çocukların mağduriyetlerini giderecek ve kadının toplumsal konumunun yükseltilmesi için, Türk Medenî Kanunu, Türk Ceza Kanunu ve diğer mevzuatta yer alan ayrımcılık içeren maddelerde yasal düzenlemeler yapacak olmasını takdirle karşılıyoruz.

Değerli arkadaşlar, Türkiye'nin içerisinde bulunduğu coğrafya ve komşu ülkelerle mevcut ilişkileri dikkate alındığında, bölgede ülkemize yönelik her türlü tehdide karşı caydırıcı olabilmek için etkin bir savunma gücüne sahip olma ihtiyacı açıktır. Refahiyol Hükümetinin son aylarında Silahlı Kuvvetlerimizin ihtiyaçlarının

karşılanmasında idarî bir zafiyet içerisinde olmasını, bir talihsizlik olarak değerlendiriyoruz.

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Sivas) — Ayıp yahu!

METİN ŞAHİN (Devamla) — Silahlı Kuvvetlerimizin araç gereç, teçhizat ihtiyaçlarının karşılanmasında, yüksek manevra kabiliyetinin sürdürülmesinde, savunma sanayiimizin ve ordumuzun modernizasyon ihtiyacının sürekli karşılanmasında, 55'inci Cumhuriyet Hükümetimizin bu gerçeğe uygun bir anlayış ve tutum içerisinde olacağına inanıyoruz.

Değerli arkadaşlar, son bir yılda iç politikada ne kadar sıkıntılar yaşadıysak, dış politikada da aynı sıkıntıları yaşadık. Refahiyol Hükümeti, dış politikayı ilgilendiren hiçbir önemli konuda Türkiye Büyük Millet Meclisini bilgilendirmeyi, partileri bilgilendirmeyi düşünmedi. Tavuk ve hindi tesisi temeli atmaya giden bir Dışişleri Bakanı, Plan ve Bütçe Komisyonunda, Genel Kurulda, kendi bütçesinin görüşmelerine gelme nezaketini de, sorumluluğunu da, ne yazık ki göstermedi. Son bir yılda dış politikayı kimin yönettiği anlaşılamadı; Başbakan mı, Dışişleri Bakanı mı, Devlet Bakanı mı, anlaşılamadı.

Şimdi her şey geride kaldı. Öyle umuyoruz ki, yeni Hükümet, Irak'la ilişkilerimizi daha iyi hale getirecek, İran'a, laik cumhuriyetimize ve ülke bütünlüğümüze zarar veren tutumundan vazgeçmesinin her iki ülke için önemini anlatacak; Balkan ülkeleriyle dostluk ilişkilerimizi geliştirecek; Refahiyol Hükümetinin aksine, Türk cumhuriyetleriyle, her alanda, hem de gecikmeden, sıcak, dost ve kardeş ilişkilere başlayacaktır.

Değerli arkadaşlar, Türk dış politikasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetiyle ilişkiler daima özel bir yer tutmaktadır. Biz, kendi güvenliğimizi de, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin özgürlüğünü de tehlikeye atamayız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Şahin, süreniz oldu; ek süre istiyor musunuz efendim?

METİN ŞAHİN (Devamla) — Bir buçuk iki dakika yeter herhalde.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

METİN ŞAHİN (Devamla) — Bu anlamda, Hükümetimizin atacağı her kararlı adımı yürekten destekleyeceğiz.

Avrupa Birliğiyle ilişkilerimiz, son üç dört yılda, inişli çıkışlı ve de genellikle olumsuz sayılabilecek bir görüntü içerisinde olmuştur. Bunda başlıca sebep, belki de, üç yılda altı yedi Dışişleri Bakanının değişmesi ve Sayın Çiller'in, bu Bakanlık yetkisini, kişisel popülizmi ve siyasal çıkar hesaplarıyla birlikte kullanması diye düşünüyoruz. Öyle ki, otuz yıllık bir birikimin sonucu olan gümrük birliğini, zamanın Dışişleri Bakanıyla birlikte, sadece 1995 seçim yatırımı olarak kullanmak istemesi karşısında, Batıların, bu durumu fark edip, Türkiye'nin menfaatlarıyla hiç bağdaşmayan bir anlaşmayı bize dayatmalarının sonucu, bugün, gümrük birliği, Türkiye aleyhine, ters yönde işler durumdadır. 55'inci Hükümetimizi, gerek gümrük birliği gerek Avrupa Birliği üyeliği için zor günlerin beklediğini biliyoruz; ancak,

Hükümetimize güveniyoruz; çünkü ülke yararını her şeyin üzerinde tutacak, onurlu, güvenilir, saygın bir politikanın Avrupa Birliği üyelerince de takdirle ve anlayışla karşılanacağını biliyoruz.

Sayın milletvekilleri, kamu çalışanları, partilerin değil, devletin çalışanlarıdır. Refahyol Hükümeti, bürokraside büyük tahribata yol açmıştır; binlerce çalışan, işinden, evinden ve ücretinden olurken, liyakatsiz, bilgisiz ve de ilgisiz insanlar kamuya aktarılmıştır. Kamu görevlilerinin sicilleriyle oynanmıştır.

ABDULLAH GÜL (Kayseri) — Nereden çıkarıyorsun bunu?

MUSA OKÇU (Batman) — Keşke olsaydı...

METİN ŞAHİN (Devamla) — Hükümetten, bu haksızlıkların giderilmesini, kariyer ve liyakatin esas alınmasını, yargı kararlarının eksiksiz uygulanarak hukuk devletin gereğinin yerine getirilmesini bekliyoruz.

Hükümet Programında memnuniyetle yer verildiğini gördüğümüz kamu çalışanlarına sağlanan sendikal hakların tam kullanılması anlayışını, yakın bir gelecekte, bu hakların, grevli toplu sözleşmeli şekilde geliştirileceğine inanıyoruz.

Sayın milletvekilleri, son bir yılda, halkımızın devlete olan güvenini sarsan, umut kıran önemli bir husus, her alanda yaşanan deyim yerindeyse kirliliktir ya da başka bir ifadeyle, temiz toplum, temiz yönetim, temiz siyaset özlemidir. Hükümetin kuruluş amacı, ortaya koyduğu protokol, Hükümet Programı, bu konuda halkımızda olumlu bir görüş ve anlayış yaratmıştır. Demokratik Sol Parti Grubu, temiz toplum, temiz siyaset için Hükümetin alacağı her kararı yürekten destekleyecektir.

Sayın milletvekilleri, özetlemek gerekirse, 55'inci Hükümet, bir ulusal ve toplumsal uzlaşî hükümetidir.

55'inci Hükümet, Atatürk'ün açtığı yolda ilerleyen, laik, demokratik, sosyal hukuk devletine bağlı, halkın güvenine layık olmayı azmetmiş bir hükümettir.

55'inci Hükümet, hukukun üstünlüğüne inanan ve yolsuzlukların üzerine kararlılıkla gitmeye topluma söz vermiş bir hükümettir.

55'inci Hükümet, halkın değişik kesimlerinin ülke yönetimine katılımının önünü açmaya, bu arada, demokratik ve adil bir seçimin altyapısını oluşturmaya kararlı bir hükümettir.

Sayın milletvekilleri, demokratik parlamenter düzen içerisinde çözüm üretilmiştir; siyasî istikrar, huzur ve güven yaratılmıştır.

Bu görüş ve inancımızla, Atatürk'ün açtığı yolda, laik, demokratik cumhuriyetimizi yüceltecek, önemli görevler yapacağına inandığımız Sayın Mesut Yılmaz Başkanlığında kurulan 55'inci Cumhuriyet Hükümetine, Demokratik Sol Parti olarak güvenoyu vereceğimizi ifade ediyor, hepinize saygılar sunuyorum. (DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Şahin.

Gruplar adına konuşma sırası, Doğru Yol Partisi Grubu adına, Sayın Ayvaz Gökdemir'in.

Buyurun efendim. *(DYP ve RP sıralarından alkışlar)*

DYP GRUBU ADINA AYVAZ GÖKDEMİR (Kayseri) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi ve bu oturumu izleyen aziz vatandaşlarımızı, şahsım ve DYP Grubu adına en derin sevgi ve saygılarla selamlıyorum.

Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisinin, Sayın Mesut Yılmaz'ın Başbakanlığında kurdukları azınlık hükümeti, ülkeyi, 54'üncü Hükümet tarafından içine düşürüldüğü rejim ve devlet bunalımından kurtarmak, içeride ve dışarıda kaybolan güveni yeniden tesis ederek toplumdaki gerginliği ortadan kaldırmak ve uzlaşmayı güçlendirmek, ahlaki yozlaşmayı durdurmak, kamu yönetimindeki yıpranmaya son vermek, vatandaşın temiz toplum ve yönetim özlemini gerçekleştirmek, ülke ekonomisini yeniden üretken niteliğine kavuşturmak ve devletin saygınlığını sağlamak, laik, demokratik cumhuriyeti güçlendirmek amacıyla teşkil edilmiş. Bugün müzakeresini yaptığımız Hükümet Programı bu satırlarla başlıyor. Biz de, tartışmaya buradan, bu satırlarda yer alan kavram ve hükümlerden başlamak istiyoruz. Esasen, Programın geri kalan satırlarında, tartışmaya değer çok az husus bulunmaktadır. Bu Program, bütünüyle özgün ve özellikli bir program değildir. Bu Hükümetin özel tercih ve önceliklerini yansıtan bir kişiliği yoktur Programın; sıradan, klasik ve harcıâlem temennileri yansıtan, ruhsuz ve heycansız bir belgedir.

Sayın milletvekilleri, öyle zaman olur ki, Yüce Meclisin önüne bir hükümet programı geldiğinde, programdan başka tartışılacak bir şey yoktur; programı tartışsınız. Dışarıdan destekli ve dışarıdan desteğiyle birlikte de bir azınlık hükümeti olan bu Hükümetin ise, bizatihi kendisi tartışma konusudur. Bu Hükümet, güvenoyu alamayacaktır. *(DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

AYHAN GÜREL (Samsun) — 100 kişi kaldınız.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Biz “ret” vereceğiz. Alsa bile hükümet olamayacaktır. Hükümet olsa bile, muktedir olamayacak ve ayakta kalamayacaktır. *(DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Geldiği gibi gidinceye kadar yakasını elimizden kurtaramayacaktır.

Bu Hükümeti ortaya çıkaran vasatı, şartları, bu Hükümetin evveliyatını, kısaca, şu son Hükümet sürecini tartışmak, sorgulamak, demokrasimizin bugünü ve yarını açısından kaçınılmaz bir borçtur, tarihî bir borçtur, ahlakî bir sorumluluktur.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Ahlaktan bahsetme!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Hükümetin kendisi de bu tartışmanın kaçınılmazlığını fark etmiş olmalı ki, Programına, yukarıda iktibas ettiğimiz cümlelerle başlamış. Programın başında yer alan bu cümleler, üslup ve muhteva olarak bende bir çağrışım yaptı; acaba yanılıyor muyum; bu satırlar, bana “Parlamento ve Hükümet, süregelen tutum, görüş ve icraatlarıyla” diye başlayan, yirmi altı yıl öncesinin malum ve meşhur 12 Mart Muhtırasını hatırlattı. *(DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Sayın Yılmaz hatırlamayabilirler; Sayın Ecevit, Sayın Sezgin, sizler çok iyi hatırlarsınız, değil mi efendim; çok da tepki duymuştunuz o muhtıraya.

Bu Hükümetin baş destekçisi olan yüksek tirajlı bir gazetemiz, Hükümetinizi, kamuoyuna “Silahsız Kuvvetler İşbaşında, Kamuoyunda Sivil Toplum Örgütlerinde ve Orduda Büyük Bir Gerginliğe Devlette de Bunalıma Neden Olan Refahyol Hükümeti Dün Siyaset Sahnesinden Silindi” üst ve alt başlıklarıyla takdim etti.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Doğru demiş!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Bu takdimin de teyidiyle, tekrar sormak istiyorum: Programınızın ilk satırlarının, bana, 26 yıl öncesinin 12 Mart muhtırasını hatırlatması, acaba bir algı yanıltması mı? Üstelik, Koalisyonun üçüncü ortağı Sayın ve Sevgili Cindoruk’un “bu Hükümet kurulmasaydı tanklar gelirdi; bu Hükümet güvenoyu alamazsa, ordu kışlasından çıkar” şeklinde beyanları da oldu. Niyetim, asla sizleri sinirlendirmek değil; ama acaba, Silahlı Kuvvetler gelmedi de yerine sizleri mi gönderdi? (DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Siz, içimize sindirdiyseniz bir mesele yok. 26 yıl, yine de, o kadar boş geçmiş sayılmaz; muhtıra havalarında tekeli sermaye, tekeli medya, sosyal demokratlar, demokratik solcular kol kola... Sefanız olsun efendim, sefanız olsun! (DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Sayın milletvekilleri, bir rejim ve devlet bunalımının eseri; yani, bir ara rejim modeli olduklarını çok açık, çok gerçekçi bir şekilde kabul ve itiraf ettikleri için, Sayın Yılmaz ve ortaklarını kutlamak istiyorum.

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Sayenizde!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Bir zamanlar demokrasi mücadelesinin kınından sıyrılmış kılıcı olan Sayın Cindoruk’u, o safta görmekten, bakanlık dahil her güzel şeye her zaman layık olan çok değerli arkadaşlarımı, bir bunalımın sürüklediği cılız bir azınlık hükümetinde yer almış görmekten üzgünüm. Keşke, bu kirli ve çirkin oyunda figüran olmasaydılar...

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Sen de gel, sen de gel.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — ... fakat o başka. Yine de, hep birlikte “biz, bir bunalımın hükümetiyiz” demeleri bir dürüstlüktür; onun için tebrik ediyorum.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Sayenizde.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Şimdi izin verirsiniz, şu rejim ve devlet bunalımının evveliyatını biraz kurcalayalım. 3 Kasım 1996’da Susurluk’ta bir kaza oldu; 1 milletvekili, 1 emniyet müdürü, 1 de polisçe aranan sanık aynı otomobilde kazaya uğradılar; milletvekili arkadaşımız kurtuldu, diğer ikisi öldü. Kıyamet koptu Türkiye’de; sanki Anayasa yok, sanki kuvvetler ayırımı yok!

AYHAN GÜREL (Samsun) — Kim onlar, kim?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Sabırlı olun beyler, sabırlı olun efendim, telaşlanmayın.

Sanki kuvvetler ayırımı yok, sanki cumhuriyetin kurum ve kuralları yok, huku-ku yok, hiçbir merci, hiçbir makam güvenilir değil, herkes örtbaşı!

REFİK ARAS (İstanbul) — Aynen öyle...

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Slogan hazır; siyaset, devlet, mafya iç içe.

İRFAN KÖKSALAN (Ankara) — Doğru.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Doğruyu göstereceğim İrfan Bey size şim-di.

Türk Devleti çetelerin elinde, karanlık güçler düzeni mahvetmiş; Türkiye'nin bakanları, başbakanları, polisi, emniyeti, hırsız, uğursuz, çeteci, eroinci, kaçakçı!

İRFAN KÖKSALAN (Ankara) — Hepsi değil.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Bu minval üzere, bir vaveyla, bir yaygara koparıyor ki, Allah beterinden saklasın!

HASAN GÜLAY (Manisa) — Yaygara mı bu?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — “Durdurun dünyayı” diyorlar, “olağanüstü, olağandışı ne tedbir varsa alınsın” diyorlar.

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — Olağanüstü hükümetinizi yedi, hâlâ aklınız başınıza gelmedi.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Bu öfkeyi dindirmeye tedbir yetmiyor, öğüt, nasihat kâr etmiyor. Bizi, neredeyse, Türklüğümüzden, Türkiye Cumhuriyeti'nin tebaası olmaktan utandırmak, başımızı yere eğdirmek istiyorlar. Halkta bir heyecan, tedirginlik, endişe, güvensizlik...

Madem, Susurluk'ta, bir arabada, nitelikleri belirtilen üç kişi kaza geçirdi; öyleyse bu devlet çökmüştür, siyaset çökmüştür, emniyet çökmüştür! Haydi, bunun sorumlusu zannettiklerimizi yok edelim! Bu arada sevinen, sadece Türkiye'nin düşmanları; onlar bir şey yapmadan, Türk Devleti kendi kendini tahrip ediyor. Bu, şuursuz bir bunalım kampanyası değil miydi? Türk Devletinin itibarına yapılmış bir saldırı değil miydi? Devletin küçük düşürülmesi değil miydi? Kendi devletimizi kendi gözümüzde küçük düşürmek değil miydi? Kendi kendimizi kötülemek değil miydi? Ne idüğü belirsiz bir kişinin tahrik ettiği bu kampanyanın önünde koşanlar kimlerdi?

Yüce Meclis ve bütün milletimiz, o zaman duyduğu bir sesi, bir daveti unutmadı.

“Sayın Erbakan, sorumlu Çiller'dir. Gel, birlikte onu yok edelim. Eğer, hükümet dağılır diye korkuyorsanız, korkmayın, ben size destek veririm, sizi iktidarda tutarım.”

Sayın Yılmaz, bir kin ve öfke nöbeti içerisinde saldırdığınız o günlerde de fırsat buldukça hep sorduk “bu kadar tahrip ettiğiniz, bu kadar kötülediğiniz devletin idaresine siz gelseniz ne yapacaksınız” diye. Şimdi çok düşüneceksiniz, çok yutkunacaksınız.

Programınızda “polisimizin, vatandaşla yeniden kaynaşması sağlanacak, güvenlik güçlerine güven artırılabilecek, teşkilat üzerine gölge düşürülmeyecek ve şeffaflık sağlanacaktır” buyuruyorsunuz. Dikkat ettiyseniz, hep kendi kırıp döktüklerinizin tamirinden bahsediyorsunuz. (DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Hatta, programda böyle yazmakla beraber, kırıp dökmeye hâlâ devam ediyorsunuz. Şu son istihbarat işini ortaya döken de sizsiniz.

MAHMUT ERDİR (Eskişehir) — Yapmasaydınız.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Bu işi alelacele yorumlarken “bunlar devletle kavgaya girmişler” diye bağırıyordunuz. Anladım ki “devlet” derken belli bir kurumu kastediyor, polisi ve de diğer kurumları devletin dışında telakki ediyorsunuz. Ne kadar yazık ve siz, kim bilir, daha ne kadar kırıp dökceksiniz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Susurluk fırtınasının yanı sıra ve ondan az sonra bir fırtına daha koptu; bildiğiniz gibi, tarikatlar, irtica fırtınası, aczümendiler, cinci hoca, Fadime vesaire. Eğer, ben, o günlerde Türkiye’ye gelmiş bir yabancı olsaydım, medyada gördüğüm manzaralar karşısında, derhal, Türkiye’den kaçardım. Her akşam saç sakal karışık, mağara devri adamlarına benzer birtakım adamlar, kapkaranlık tablolar, masum genç kızların ırzına geçtiği söylenen birtakım sahte şeyhler, saçma sapan isteklerle orada burada boy gösteren birtakım cehalet sürüleri... Sanki, bir el tarafından ansızın inlerinden çıkarılıp ortalığa saçılmış gibi çağdışı değil, çağlar dışı, çağların döküntüsü mesabesinde birtakım adamlar... Kim bunlar; güya, Müslümanlar...

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — İktidarda kim vardı?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — İslam adına utanç verici bir manzara... Bu da bizi Müslümanlığımızdan utandırmak, bizi Müslüman olduğumuza pişman etmek isteyen mübalağacı, istismarcı ve maksatlı bir kampanya idi... (DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu kampanyayı yürütenler...

ADNAN KESKİN (Denizli) — Aydan mı geldi!?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — ... çağların yüz akı olan gerçek Allah dostlarını, gerçek müşitleri, yolundan milyonlar geçmiş gerçek yol erlerini görmediler, göstermediler. Onların maksadı, İslam’ı bir fitnenin içine atmak ve hırpalamaktı. Onların garezi, Müslüman Türkün başını eğdirtmekti. Bu insafsızlar, mahyaların aydınlığındaki pırıl pırıl Türkiye’yi görmediler, göstermediler. 70 bin camide milyonlarca Müslümanın tertemiz, sessiz, huşu içerisinde, huzur içerisinde nasıl ibadet edip dağlıklarını görmek ve göstermek işlerine gelmedi. Rahmet ve bereket ayı olan ramazanda bir yandan ibadetini yapan, bir yandan da karıncalar gibi çalışıp üreten, helal kazanıp, helal yiyen, orucunu açıp şükür Allah’a diyen masum ve mütebedeyin halkımız, televizyonlara baktığı, gazeteleri okuduğu, bir kısım beyanları duyduğu zaman ıstıraba gark oldu. Rahmet, bereket, şefkat, yardımlaşma, dayanışma ayı milletimizin burnundan getirilmek istendi...

BAYRAM FIRAT DAYANIKLI (Tekirdağ) — Bırak şu din sömürsünü! (DYP sıralarından “Dinle” sesleri)

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Dinle! Dinle kardeşim! Dinle!

BAŞKAN — Devam edin efendim.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Adi vaka niteliğindeki bir-iki münasebet-sizlik de istismar ve mübalağa tezgâhına konulunca, bu defa laiklik elden gidiyor

vayeylası koparıldı. “Durun bakalım, Türkiye’de değişen bir şey yok, telaş etmeyin” denildiyse de dinleyen olmadı. Bir kısım vatandaşlarımızın bu yöndeki duyarlılığı kaşındı. Duyarlılığında samimi, tepkisinde masum bir kısım insanlarımız sokaklara, meydanlara döküldü, “Türkiye, laiktir, laik kalacaktır” sloganları atıldı. (CHP sıralarından alkışlar)

Elbette Türkiye, laiktir ve laik kalacaktır; aksini kim söylüyorsa, gösterin alnını karıştırayım. (DYP ve DSP sıralarından alkışlar)

İHSAN ÇABUK (Ordu) — O tarafa söyle. (DSP sıralarından “O tarafa, o tarafa...” sesleri)

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — İki kere Başbakanlık yapmış anamuhalefet liderini gözler bu kampanyada da aradı. Sol partilerin bu kampanyalara maydanoz olması tabii idi, başka siyasetleri yoktu çünkü. (RP sıralarından alkışlar; CHP sıralarından gürültüler)

Milliyetçi, muhafazakâr olduğunu söyleyen bir partinin genel başkanı sıfatıyla acaba ne söyleyecek diye sizi millet çok bekledi Sayın Yılmaz.

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Yakışmıyor o kelime size...

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Nihayet beklenen ses yükseldi...

ADNAN KESKİN (Denizli) — Sayın Başkan, sözünü geri alsın, sol partilere bunu söylemeye ne hakkı var?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — O zaman beklenen ses “Sayın Çiller, irtica azdı, laiklik elden gidiyor, gel seninle kayıtsız şartsız görüşelim, şu Hocayı yok edelim” Hedefteki kötü bu defa da Sayın Erbakan’dı Sayın Yılmaz’a göre. (CHP sıralarından gürültüler)

ADNAN KESKİN (Denizli) — Kendini ne zann ediyor!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Yanlış mı hatırlıyorum yoksa veya...

BAŞKAN — Sayın Gökdemir, bir dakika..

Sayın milletvekilleri, lütfen... İstirham ediyorum... Ben, bir şey görürsem ikaz ederim; lütfen buyurun oturun. (Gürültüler)

ADNAN KESKİN (Denizli) — Sayın Başkan, bir partinin sözcüsü, sol partilere maydanoz demeye ne hakkı var? Maydanoz derse, kendisi de dereotudur. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Keskin, ben ikaz ederim...

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Türkçe biliyorsanız bir deyim kullandım; sizi incitmek değildi maksadım.

BAŞKAN — Sayın Gökdemir, ben ikaz ederim efendim.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Size yakışmıyor...

BAŞKAN — Sayın Keskin, lütfen...

ADNAN KESKİN (Denizli) — Bir partinin sözcüsü olarak konuşuyor, ne hakkı var bu şekilde konuşmaya? (CHP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Keskin, Sayın Matkap, lütfen... Size söz vermedim... İstirham ediyorum, yapmayın efendim.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Beyefendiler, o bir deyim; eğer, incindiyseniz, geri alıyorum.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Ha... Lütfen...

BAŞKAN — Devam edin; karşılıklı konuşmayın; lütfen, Genel Kurula hitap edin.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Şimdi, ikinci teklifin bu şekilde yapıldığını, hedefteki kötünün bu defa Sayın Erbakan olduğunu, yanlış mı hatırlıyorum yoksa veya uyduruyor muyum? Yanılıyor veya yalan söylüyorsam, Yüce Meclisin ve aziz milletimizin önünde, beni, lütfen, tekzip veya tashih ediniz. *(CHP sıralarından gürültüler)*

Beyefendi, kimlerin neye alışık olduğunu biz biliyoruz.

Çağı ve Türkiye'yi kavrayamayan, siyaset üretmeyen, siyaseti sürüklenerek yapan, fikirsiz, vizyonsuz, millet ve dünya gerçeğinden kopuk bir Anamuhalefet lideri olarak, günlük olayların arkasından sürüklendiniz.

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — Sayın Başkan...

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Ağâh Bey, sabır buyurunuz efendim... Genel Başkanınıza sadakatınız müsellemdir; sabırlı olunuz.

BAŞKAN — Sayın Gökdemir, şimdi, size, 67'nci madde hükümlerini hatırlatmak zorundayım. Lütfen efendim, o madde içerisinde, temiz bir dille konuşmaya gayret edin. Lütfen...

Buyurun.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Dilimde hiçbir kirlilik olduğu kanaatinde değilim; ancak, ikazınızı dikkate alacağım Sayın Başkanım. *(DYP ve RP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Devam edin efendim.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Hamle ve heyecan gösterdiğiniz tek konu, başta Sayın Çiller olmak üzere, birilerini yok etmek heves ve ihtirasınız oldu. Rakip parti başkanına kin ve nefret tevcih etmenin bir siyasî proje olamayacağını, halkın böyle şeylerden sıkıldığını, böyle şeyleri kınadığını, partilerden ve siyasilerden bambaşka beklentiler içerisinde bulunduğunu bir türlü akıl edemediniz. Böylece sürüklenirken, sadece bunalımlardan medet umar hale geldiniz, bunalım zannettiğiniz şeylerin üzerine atladınız. “Bu, Tansu’yu yok eder” diye elinize verilen her leblebiyi mermi zannettiniz, bomba zannettiniz, defaatle attınız, vuramadınız. Ne mahcubiyetle yerinize oturmayı ne de etrafınızı sarmış olan yetersiz müşavirlerini ziyanınızdan uzaklaştırmayı becerebildiniz. Bu tarzınızla, bizzat siz bunalım amili oldunuz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; büyük kampanyalar halinde yürütülen ve bir kısım halkımızı, sokaklara, meydanlara döken bu bunalım senaryolarının Silahlı

Kuvvetlerimizi de etkilememesi imkânsızdı, nitekim etkiledi. Türk Silahlı Kuvvetleri, siyasete karışmaya hevesli ve arzulu olmadığı halde, esas ve değişmez tercihi demokrasi olduğu halde, Türkiye, maalesef, 28 Şubat 1997'yi yaşadı. O gün, dokuz saat süren Millî Güvenlik Kurulu toplantısından sonra, Türkiye'nin idaresinde sivil inisiyatif kayboldu, inisiyatif askerlere geçti.

İSMET ÖNDER KIRLI (Balıkesir) — O kurulda siviller çoğunlukta!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Ortaya atılan tez ve tekliflerin gereği yapılmadığı takdirde, müeyyide tatbik edileceği telaffuz olundu; bir başka vesileyle, silah kullanılacağından bahsedildi.

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Niye istifa etmediniz?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Ve maalesef, Silahlı Kuvvetler, her geçen gün, siyasetin içine biraz daha, âdeta bir siyasî parti gibi girdi ve siyasî iktidarın karşısında yer aldı. Yalanlamalar, açıklamalar, beyanlar, Başbakana sövmeye kadar vardı. Meydan okumalar, tenkitler, tahliller devam etti, halen de devam ediyor. Bu vaziyetin bir devamı olarak, darbe, el koyma lafları gazete sütunlarından, siyasî kulislerden, siyasî beyan ve tartışmalardan sokaklara kadar düştü; kulaklara, tarihler fısıldanmaya başlandı.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Hiç suçunuz yok mu?

İHSAN ÇABUK (Ordu) — Yalan mı?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Durumu anlatıyorum beyefendi, müsaade ederseniz...

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim, lütfen.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Demokrasiye hiçbir zaman inanmamış, her zaman askerî darbe ve müdahalede şakşakçılık, kışkırtıcılık ve militanlık yapmış, millete yabancı bir aydın güruh da, Türkiye'de, her zaman var olagelmıştır; bunlar, muhteris ve menfaatperesttirler. (*DYP ve RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Kuvvete boyun eğip, kölelik ederek, tufeyli yaşamayı severler. Demokrasi bunları sıkır, milletiyle bütünleşerek, milletiyle zenginleşerek, millet idaresinde bir söz ve ruh sahibi olmak, tarzları değildir, sıkılırlar. Gününü gün etmek isteyen, tabansız, vicdansız, jakoben dayatmacı adamlardır. (*DYP ve RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Bunlarla birlikte birtakım siyasî hasetler, siyasî iflas ve tükenişler, tıkanışlar, gözü dönmüş menfaat grupları, vahşi ve ilkel kapitalizmin kin ve entrikaları, tekerci sermayenin ihtirası gibi faktörler de, derhal, konjonktürdeki yerlerini aldılar.

Son zamanlarda, bir de, Batı Çalışma Grubu çıktı; bu, nasıl bir grup; Silahlı Kuvvetlerin kanunî şemasında nereye oturuyor, hangi hukukî dayanakları var, tam bilemiyoruz. Elimde Zaman Gazetesinin bir kupürü var, 23 Haziran tarihinde bana fakslanmış, iki imzalı bir haber "Askerler Yakın Takipte" başlığıyla verilmiş. Haberin birinci kısmında, takibe alınacak kurumlar ve şahıslar belirtiliyor ki, bu, dernek, vakıf, meslek kuruluşu namına ne varsa hepsini içine alıyor; valiler, kaymakamlar, belediye başkanları, siyasî partilerin il ve ilçe başkan ve yöneticileri, yerel basın yayın organları, hepsi var.

İkinci kısımda, bütün silahlı kuvvetler mensupları ile eş ve çocukları haber toplamakla görevlendiriliyor.

Bu birinci kısım ile ilgili bir belge bugünkü Sabah Gazetesinde de yayımlandı.

Bunlar, dehşet verici şeyler, üzerinde düşünülmesi gereken şeyler. Bunlar, 5442 sayılı İller İdaresi Kanununun taşıyamayacağı şeyler. Öfkeli tepkilere lüzum yok. Sade bir şekilde gerçeği öğrenmek istiyoruz. Şahıs ve kurum olarak kimseyi itham etmiyoruz.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Ettin zaten...

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Bu bilgiye, bütün vatandaşlarımızın ve hepimizin müştereken ihtiyacı var.

Sayın Sezgin, göreviniz, beni de Sayın Akşener gibi, cezaî ehliyeti yok diye küçümsemek veya büh tandır deyip ucuz polemikle geçiştirmek değildir; (*DYP ve RP sıralarından alkışlar*) konuyu, çifte görevinize, yaşınıza başınıza, siyasetteki saygı-değer kıdeminize uygun bir ağırbaşlılıkla incelemek, hem Yüce Parlamento'yu hem de milletimizi doğru bilgiyle aydınlatmaktır. Milleti fişlettirmeyin. Milleti birbirinin muhbiri yapmayın. (*DYP ve RP sıralarından alkışlar*) Sizden zorlama teviller, tahminler değil, açık, net, kesin bilgiye dayanan beyanlar bekliyoruz.

Söz atan arkadaşlarımdan da duydum; peki, bu 54'üncü Hükümetin hiç mi kusuru, kabahati yoktu...

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Sütten çıkmış ak kaşık [!]

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — ... genel olarak hiç mi kusuru kabahati yoktu, bu gelişme sürecinde kusuru olmadı mı, onu arz edeyim: 54'üncü Hükümetin bin kusuru olabilir.

AVNİ AKYOL (Bolu) — Yok, yok, hiç yok[!]

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Ben, iktidar grubundan bir milletvekili olduğum halde bu kusurları zamanında, yerinde, yüksek sesle eleştirerek gelmiş bir arkadaşınızm; fakat herhangi bir cumhuriyet hükümetinin düşmesi, kurulması, tenkidi, tahlili, müeyyidelendirilmesi Türkiye Büyük Millet Meclisinin işidir. (*DYP ve RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Askerin, herhangi bir hükümete, herhangi bir başbakana "ben senden hoşlanmadım, ben seni sevmedim, çek git" demeye hakkı yoktur. (*RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) İşin inceliği de buradadır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri...

AHMET GÜRYÜZ KETENCİ (İstanbul) — Peki, dediler de, ne yaptınız, dediler de ne yapabildiniz?

HASAN GÜLAY (Manisa) — Doğru söylüyor...

BAŞKAN — Lütfen efendim... Lütfen efendim... İstirham ediyorum, müdahil olmayın efendim.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Herhangi bir hükümete "çek git" demek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin dışındaki herhangi bir kuvvet ve irade mihrakı tarafından herhangi bir hükümete "seni sevmedim, çek git" demek, doğrudan doğru-

ya, Türkiye Büyük Millet Meclisine de yönelmiş bir tazyiktir, millî iradeye yönelmiş bir tazyiktir. (DYP ve RP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; biz, merhum Yahya Kemal Beyatlı'nın ifadesiyle "ordu milletiz" Türk Milleti, ordu millettir. Bu şu demektir: Ordu, milletin sinesinden çıkar, öz evlatlarından oluşur ve millet de, gerekirse kadını erkeği, çocuğu çocuğuyla ordu olur. Bütün Türk tarihi boyunca bu böyledir. Onun için, Türk ordusu Türk Milletinin gözbebeğidir, Türk Milleti ordusuna aşiktir. Türk ordusu olmasa Türk tarihi olmazdı, bu kesindir ve gayet tabii, Türk Milleti gibi bir millet olmasaydı, Türk ordusu gibi şanlı bir varlık olamazdı. Bu itibarla, biz, ordumuzu seviyoruz; bandosu, mızıkası, trampeti, merasimlerde geçişi, sokaklarda yürüyüşü bize gurur ve güven veriyor, gözümüzü yaşırtıyor. Onlar, bizim oğullarımız, kardeşlerimiz, canımız ciğerimiz; nasıl sevmeyiz... Bu ordu, bu millete ve devlete, tarihimizin her safhasında olduğu kadar ve her safhasındaki zaruretle bugün de lazımdır, elzemdir; ordusuz bir Türkiye olamaz, ordusuyla kavgalı bir Türkiye de olamaz. Bu sözlerim bir kompliman değildir, bir rüşveti kelam değildir; bunlar, her türlü tahkikten geçmiş iman katiyetinde doğru hükümlerdir, bizi bilenler bilir; ancak, biz, askerimizin siyasete karışmasını istemeyiz; Ulu Önder Atatürk de hiç istemezdi; asker olsun, sivil olsun aklı başında hiç kimse de bunu istemez, tarih boyunca da hiçbir akıllı adam, ordunun siyasete karışmasını istememiştir. Ordunun siyasete karıştığı, karıştırıldığı yakın uzak hiçbir dönem, tarihimizin parlak bir sayfasını oluşturmaz; ihtilallerden, darbelerden, müdahalelerden bir hayır gördüğümüzü kimse iddia etmedi, edemez. Siyasetin içinde olmak, en çok ordumuz için tahripkâr sonuçlar getirir, geçmişte de getirmiştir.

Bir parça aklı, vicdanı, sağduyusu olan herkese sesleniyorum: Gelin, asker, sivil hepimiz, Silahlı Kuvvetleri süratle siyasî zeminden, siyasî polemikten çekelim. Bizim siyasî süreğimiz, her zaman, kışlaya, camiye, okula siyaset sokmamak lazımdır diye gelmiştir. (DYP ve RP sıralarından alkışlar; ANAP ve DSP sıralarından gürültüler; CHP sıralarından "onu ortağına söyle!" sesleri ve gürültüler)

İSMET ÖNDER KIRLI (Balıkesir) — Konuşuyorsun da yapmıyorsun...

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Bir daha söylüyorum; camiye, kışlaya, okula siyaset sokmamak lazımdır; aklın hükmü budur. (DYP ve RP sıralarından alkışlar, ANAP, DSP ve CHP sıralarından gürültüler)

MUSTAFA GÜVEN KARAHAN (Balıkesir) — Siyaseti sen soktun...

METİN BOSTANCIOĞLU (Sinop) — Hiç alkış alamadın...

İSMET ÖNDER KIRLI (Balıkesir) — Söylemesini biliyorsun da, yapmasını bilmiyorsun.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Türkiye'nin değişmez tercihi demokrasidir beyler. Türk Milleti, demokrasiyle, maddî ve manevî kalkınmanın nimetlerine ulaşabilmiştir; bundan sonra da mesut, bahtiyar, müreffeh, şerefli, haysiyetli bir hayatı, ancak, demokratik düzen içinde yaşayabileceği, açıkça görülmektedir. Türkiye, anayasalı, çoğulcu demokrasiyle idare edilen, çağdaş bir hukuk devletidir. Tartışılmaz üstün irade elbette millet iradesidir. Hiçbir şahıs veya kurum, kendisini

hukukun üstünde göremez, hiçbir gerekçe millet iradesini ve demokrasiyi çiğneyip geçmeyi haklı gösteremez.

Türkiye, bölgesinde, Balkanlarda, Karadeniz çevresinde, Kafkasya'da ve Orta Asya'da, imrenilen ve örnek alınan bir büyük devlettir, bir dünya devletidir. Türkiye için en itibar kırıcı hal, en kötü imaj, demokrasiden vazgeçmesidir. Demokrasiden vazgeçmek, bugünkü Türkiye için çağdaşıktan vazgeçmek demektir; en büyük ayıp ve en büyük geriliktir. Çağdaş Türkiye, büyük Türkiye, demokrasiden başka bir kalıba sığmaz, sığdırılamaz. Türkiye bu saatten sonra üçüncü dünya standardına döndürülemez.

Yıllardan beri PKK gibi bir büyük tehlikeyle mücadele ediyoruz. Tehlikenin boyutlarını anlatmama gerek yok, hepsini biliyorsunuz. Bayrağımızı istiyorlar, vatanımızı istiyorlar, milletimizi bölmek istiyorlar, vatandaşımızı kurşunluyorlar ve biz bunlarla mücadele ediyoruz. Mücadele ederken her defasında ne dedik, ne diyoruz; “biz bir hukuk devletiyiz, bir demokratik devletiz; hukuk devleti olmanın hassasiyeti içinde, insan haklarına saygılı olmanın dikkati içinde bu mücadeleyi yapacağız” ve bu mesele etrafında, sadece mücadelenin tabiatından dolayı “acaba bazen hukukun dışına çıkılıyor mu, acaba bazen insan hakları ihlalleri oluyor mu”yu tartıştık senelerce. Ciddi her iddia tahkik edildi; o mücadeleyi fedakârca götüren devlet görevlileri, bir yandan mücadele ettiler, bir yandan müfettiş ve muhakkiklere ifade verdiler. Bu hususta hassas bir iç kamuoyu vardı, dışarıdan gelip giden birtakım müfettiş edalı dostlarımız vardı, insanın başını belaya sokan dostlarımız vardı. Şimdi bunların hiçbirisi kalmadı; ne içeride bir demokrasi hassasiyeti, ne dışarıdan “Türkiye’de ne oluyor” diye bir ses...

Şimdi ben onları söylemiyorum; bu mücadeleyi yaparken, bir tek kişi çıkıp da “çok ağır bir mücadele karşısındayız, bu demokrasi ve hukuk devletinin kalıpları bize dar geliyor; şu demokrasiye biraz ara verelim” demedi; isabet de oldu; diyemezdi.

O halde, şimdi, birtakım sudan gerekçelerle veya mücadele ettiğimiz, yığıtçe mücadele ettiğimiz, PKK tehlikesine nazaran lâşey mesabesindeki birtakım endişelerle demokrasiden taviz vermek, demokrasiyi tatil etmek, demokrasiyi sakatlamak doğru olmaz diye düşünüyorum.

Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri; devlete sadakat, akli başında ve namuslu her vatandaşın boynunun borcudur. Anayasamızda ve diğer mevzuatımızda yer alan ilkeler hepimizin ilkeleridir. Eğitim kurumlarımızda ve yetişmekte olan çocuk ve gençlerimize, her kademede bu ilkeler öğretilir, benimsetilir. İlelebet payidar olacak cumhuriyetimiz, bugün 74 yaşındadır. Cumhurbaşkanımızdan en genç ve kıdemsiz kamu görevlimize kadar herkes cumhuriyet çocuğudur, cumhuriyetin eğitim çarkından geçmiştir; hemen hemen bütün nüfusumuz da aynı durumdadır. Cumhuriyet, kendi yetiştirdiği nesillerin ellerinde ve omuzlarındadır.

Bütün okullarımızın bütün dersanelerinde Aziz Atatürk’ün resimleri asılıdır. Bu resimlerin yanında Gençliğe Hitabesi, İstiklal Marşı ve Onuncu Yıl Nutku levhaları yer alır. Her Türk vatandaşına, birinci vazifesinin, Türk Cumhuriyetini, Türk istiklalini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmek olduğu milli bir iman halinde öğre-

tilir. Millî hedefin, millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmak olduğu belletilir.

Binaenaleyh, Atatürk sevgisi, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlılık herhangi bir şahıs ve zümrenin tekelinde değildir, olamaz, olmamalıdır. Türkiye’de vatandaşlar ve hele kurumlar, devletin laiklik dahil temel ilkelerine bağlı olanlar ve olmayanlar diye tasnif edilemez.

Halkımızın yüzde 99’unun Müslüman olması, devletin temel ilkeleri ve laiklik bakımından potansiyel ve aktif bir tehlike oluşturmaz. Böyle bir zan ve vehim boştur, boşnadır.

Türkiye’de mürteci yoktur, yobaz yoktur, cahil yoktur diyen var mı; ama bunların olmadığı bir ülke yeryüzünün neresinde var; neden bu kadar ürktük, bu tehlikeyi neden bu kadar büyüttük; nerede ekranlarımızı dolduran Aczümendi tabloları, nerede cinci hoca, nerede Kudüs göstericileri; devletin minicik bir fiskesi onları alıp götürdü. Böylesine mevhum bir tehlike için mi güzelim demokrasimizi yaralamayı göze aldık? Türkiye’de, eğer, bisküvilerin, şekerlemelerin, mobilyaların, diğer sanayi mamullerin mürteci olduklarına inanmayacak kadar sağduyumuz kaldıysa; eğer, eski bir solcu militanın rehberliğiyle sanayi ve ticaretimizi, malum muhteremin provokasyonlarıyla da siyasetimizi yönlendirmeyeceksek, irtica, bugünün Türkiye’sinde hamamböceğinden veya sevimli Van Gölü canavarından daha büyük bir tehlike değildir arkadaşlar. *(DYP ve RP sıralarından alkışlar)*

İSMET ÖNDER KIRLI (Balıkesir) — Uyu da büyü!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Millî devletin ve millî müesseselerimizin hiçbirinin, kendi halkımıza karşı korunması, kollanması diye bir şey bahse konu olamaz. Suçlular, aykırılar, uyuşmazlar varsa, onlar için gereğini yapacak hukukumuz, kurumlarımız, görevlilerimiz, devlet gücümüz vardır ve bu kurumlar ile kurallar, bir hukuk devleti anlayışı içerisinde işlemektedir. Cumhuriyete, kurumlarına, kurallarına güvenmeliyiz; onlar, bu güveni hak etmişlerdir; rahat olalım, emin olalım. Bu devletin sahibi, kanıyla, kemiğiyle, imanı ve ifranıyla bu devlete vücut veren aziz milletimizdir. *(DYP ve RP sıralarından alkışlar)*

Sayın milletvekilleri, Hükümet Programında “laik, demokratik cumhuriyeti güçlendirmek için bir araya geldik” deniliyor. Laik, demokratik cumhuriyet, sunî bunalımlarla meşgul edilmez, siyasî maksatlarla hırpalanmaz, iktidara muhalefet etmek ile devleti yıpratmak arasındaki ince çizgiye dikkat edilirse, zaten güçlüdür. Yetmiş dört yılın sonunda, her gün ve her vesileyle, bunalanlara rağmen, bir büyük devlet olmayı, bir dünya devleti olmayı başarmıştır. Halkı rahat bırakın, devletin kurumlarını rahat bırakın. Olur olmaz şeyleri bahane edip devleti kötölemeyi, karalamayı bırakın. Namusuyla, idealistçe görev yapan personeli canından bezdirmeyi bırakın. Herkesi, kendi meşru, yani, kanunî hizmet dairesine, kendi tabii hizmet zeminine çekin; laik, demokratik devlet, sizden başka bir şey istemiyor. O, parlak bir istikbale, emin adımlarla zaten yürüyor; gölge etmeyin yeter. *(DYP ve RP sıralarından alkışlar)*

Kurulan koalisyonun, azınlık hükümetinin önde gelen hedefi, milletimizin vazgeçilmez değerleri ile devletimizin değiştirilemez ve değiştirilmemesi gereken

nitelikleri arasındaki birlikteliği sağlamak ve sürdürmekmiş; öyle yazmışlar, öyle okudular. Devletin nitelikleriyle milletin değerleri arasında tezat, ayrılık, aykırılık olduğunu size kim söyledi? Hangi araştırmayla, hangi gözlemlerle bu sonuca vardınız? Lafı gevelemeyin ve açık söyleyin; milletin hangi vazgeçilmez değerinden rahatsızsınız? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Müslümanlığından mı gocunuyorsunuz? İnancı, ibadeti mi aykırı geliyor? Vatanseverliği, milliyetçiliği, geleneklerine bağlılığı mı kalıplarınıza sığmıyor? Başörtüsü, şalvarı mı bir tehdit oluşturuyor? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Çoğulcu bir sistemde, farklı tercihlerle; fakat ahenk içinde, kardeşçe yaşayan bir halk var. Bu kadar uysal, bu kadar ağırbaşlı ve çalışkan, devleti için her devirde hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan bu halkta nasıl bir uyumsuzluk görüyorsunuz? Elinizden geliyorsa, bu halka, bu asil millete daha çok ışık götürün, daha çok okul, daha çok bilgi, daha çok bilgin götürün, daha çok refah, daha çok hürriyet götürün.

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Beş senedir niye yapmadınız?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Devlet adına konuşanlar, devletin de, bu milletin devleti olduğunu bazen unutupyorsunuz. Devlet, bu halka hizmetin bir aracıdır, en büyük organizasyonudur. Devlet, kesinlikle halk içindir; halk ise asla, devlet adına tepesinde tepinilmek için değildir. (DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar)

1997’deyiz, herkes aklını başına toplamalıdır, 1930’ların şeflik kalıpları, dayatmacı modelleri, tepeden tanzimci modelleri çok gerilerde kaldı. (DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

10 milyonluk okuyan gençliğimiz içinde 400 - 500 bin kişilik imam-hatiplileri, devletin menfi hedefi haline getirmek isteyen bir akıma yol verecek misiniz? (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bütün çocukların ve gençlerin bizim çocuklarımız olduğunu, hepsinin gözbeğimiz olduğunu ve en kıymetli hazinemizi teşkil ettiklerini idrak edebilecek ve bu gençleri hep birlikte kucaklayabilecek misiniz? (DYP ve RP sıralarından alkışlar)

Eğitim, öğretim ve müfredat meselelerini Talim Terbiye Kurulunda halledilecek misiniz?

“Uzlaşma kültürünü güçlendirici davranışlar sergilemek Hükümetin en belirgin özelliklerinden olacak”mış. Beyler, Programınızdan okuyorum. “Uzlaşma kültürünü güçlendirici davranışlar sergilemek...”

A. HAMDİ ÜÇPINARLAR (Çanakale) — Sen, onları anlayamamışsın.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Beni dinlemek de bir uzlaşma kültürünün gereğidir zannediyorum. (DYP ve RP sıralarından alkışlar)

“Uzlaşma kültürünü güçlendirici davranışlar sergilemek, Hükümetin en belirgin özelliklerinden olacak”mış. Memnun olduk; ama ümitli değiliz. Çünkü, Hükümet kurulurken, ortaya konulan teklif, bir cepheleşme teklifi idi. “Gelin, hepimiz bir olalım, Hükümet kuralım; evet, Refahı bir düşman kutup gibi dışarda bırakalım.”

YILMAZ ATEŞ (Ankara) — 1995’te siz diyordunuz.

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — Birleşin, mesele bitsin...

METİN BOSTANCIOĞLU (Sinop) — Siz de birleşirsiniz.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Teklif bu değil miydi? Bu nasıl uzlaşma kültürünü güçlendirmek oluyor? *(RP sıralarından alkışlar)*

Sayın Yılmaz'a, şahsen böyle bir teklifi çok görmem; ama Sayın Ecevit gibi, Sayın Cindoruk gibi, tecrübeli siyasetçiler bile, bu kadar ham bir teklifin, her şeyden önce, bir siyaset yanlış olduğunu nasıl göremediler, hayret ediyorum! *(DYP sıralarından alkışlar, RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Siyaseten yanlış olmasının dışında, eğer Doğru Yol Partisi bu oyuna gelse, meydana gelecek sosyolojik bölünme, millî toplumdaki bölünme ve tahribatı, acaba, kaç on yılda onarabilecektik?

METİN BOSTANCIOĞLU (Sinop) — Siz de birleşirsiniz!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Beyler, kelimeleri, cümleleri, kavramları, oradan, buradan alarak kullanmak kolay; ama gereğini yapmak zordur.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Senin gibi...

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Bütün değerler, asgarî bir samimiyet ister, ihlas ister, gereken samimiyeti, ihlası gösteremezseniz, kullandığınız kelimeler sizi mahcup eder.

A. HAMDİ ÜÇPINARLAR (Çanakkale) — Bir sene evvel söylediklerinizi hatırlayın!

YILMAZ ATEŞ (Ankara) — 1995'te "ihanet cephesi" diyordunuz; 1995'te ne redehydiniz?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Vatandaşlarına güvenen, onlara güven veren devlet olmak da vaatlerinin arasında. Eğer samimiyseniz, kem küm etmeden, en kısa zamanda, gerekli altyapıyı hazırlarsınız ve seçime gideriz; başka hiçbir yerden izin, icazet almadan. *(DYP sıralarından alkışlar, RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Başka hiçbir yerden izin, icazet almadan, işaret beklemeden seçime gideriz. *(DYP sıralarından alkışlar, RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

HASAN GÜLAY (Manisa) — Grubun alkışlamıyor seni!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Seçime gitsek de ne değişir diyorsanız, hata edersiniz. Bütün olup bitenleri, sizin söylediklerinizi, bizim söylediklerimizi halk görmüyor mu; anlamıyor ve yorumlamıyor mu? Halk, bu Meclisteki müzakerenin içerisinde değil mi? Anlamıyorsa, çıkın, söyleyin "halk, anlamaz, anlamıyor" diye.

Halka güveniyorsanız, halka güven verecekseniz, seçime gidelim, halk iradesini yenilesin ve hepimiz ona saygılı olalım, saygıda tereddüt gösterenlere de hep birlikte "dur" diyelim; var mısınız?

AYHAN GÜREL (Samsun) — Varız.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Varsanız, samimiyetinizi göreceğiz efendim.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri...

AYHAN GÜREL (Samsun) — 101 kişi kaldınız.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Canınız sağ olsun. (*DSP sıralarından gü-rültüler*)

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; gelelim, ahlakî yozlaşmayı...

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Kayseri'ye de gel!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Kayseri'ye de gelirim, Türkiye'nin her ka-rış toprağına da giderim, bütün Türk dünyasında da şerefle dolaşırım. Siz kendini-ze bakın. (*DYP ve RP sıralarından alkışlar*)

Gelelim, ahlakî yozlaşmayı durdurmaktan, temiz toplum ve yönetimden, sivil, demokrat ve özgürlükçü bir çizgide demokrasi ve fazilet mücadelesinden bahseden Hükümetin kuruluş tarzına, güvenoyu alma ümidinin kaynak ve dayanaklarına... (*DYP sıralarından "Bravo" sesleri*)

BAŞKAN — Sayın Gökdemir, süreniz dolmak üzere; ek süre istiyor musunuz?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Lütfedersiniz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Eğer, tek başına kurulabilecek bir parti ekseriyeti mevcut değilse, bugüne kadar, Türkiye'de hükümet kurmada cari olan usul ve teamül şudur: Cumhurbaşkanı, sadrazam tayin eden padişah değildir. (*RP sıralarından "Bravo" sesleri*)

Rica ederim, biraz fırsat verin.

Onun için, umutla değil, sayılara bakarak iş görür, buna göre makul görevlen-dirmeler yapar. Başbakanlık görevini alan zat da, gerekli temas ve görüşmeleri yap-tıktan sonra, eğer, Mecliste ekseriyet bulamamışsa, götürür, görev emanetini iade eder; bulmuşsa, bulduğu ekseriyeti kamuoyuna beyan ve Cumhurbaşkanı'na arz ile Bakanlar Kurulu listesini, yüksek tasdikten sonra, ilan eder.

Bu işleri, ülkemizde en iyi bilen de şüphe yok ki, Sayın Cumhurbaşkanı'mızdır. Sayın Demirel buyuruyor ki "hükümet olmanın tek şartı Meclisten güvenoyu alacak çoğunluğu sağlamaktır. Güvenoyu alacağı kesinleşmeden hükümet kurmak abesle iştigaldir." Tamam mı?

Şimdi, Sayın Yılmaz ne yaptı; ona bakalım...

AYHAN GÜREL (Samsun) — Önce, siz ne yaptınız onu söyleyin.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Beyefendiler, köy kahvesinde değilsiniz, Yüce Parlamentonun mehabeti içerisindesiniz.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Onu sana söylemek lazım.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Sayın Yılmaz, iki partiden koalisyon mu-tabakatı, üçüncü partiden de dışarıdan destek vaadi almıştır. Bu üç partinin Yüce Meclisteki üye sayısı, ekseriyeti temin edememiştir. Aksine, karşısına "kuracağınız

hükümete güvenoyu vermeyeceğiz” diyen, üç partiye mensup 282 milletvekilinin irade beyanı çıkmıştır. (ANAP, DSP ve CHP sıralarından “nerede” sesleri)

HASAN GÜLAY (Manisa) — Geçmişi bırakın.

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Hünerlerinizi anlatacağım efendim...

Tipki, 1977’de o zamanki Meclis 450 kişilikti Sayın Ecevit’in karşısına çıkan 229 oy gibi... O da önceden beyan edilmişti. Buna rağmen, Bakanlar Kurulu listesi tasdik ve ilan edilmiştir.

Birtakım iktibaslarla devam ediyorum” “tabiatıyla, bu, hükümetin bir macera konusu yapılmasından başka bir şey değildi. Türkiye, bir siyasî iktidar gaspıyla karşı karşıya kaldı; bir güdümlü hükümet dönemi açıldı. Bundan sonra beklenen bir süreç işlemeye başladı.” Yine bir iktibas: “Partiler içinde utanç verici yollara başvuru olarak güvenoyu için milletvekili aramanın sorumsuz ve şuursuz gayretleri süreci...”

HASAN GÜLAY (Manisa) — Sizin işiniz o!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Bu cümleyi Sayın Sezgin hatırlamışlardır; çünkü kendilerinin de dahil bulunduğu o zamanki Adalet Partisi Genel İdare Kurulunun bildirisinden alınmıştır.

Evet, korkuyla, baskıyla, tehditle, şantajla, mevki, makam, menfaat vaadiyle ve parayla milletvekili transferi süreciydi bu işlemeye başlayan süreç... (ANAP, DSP ve CHP sıralarından gürültüler)

Bu süreç, özellikle ve planlanmış olarak DYP için bir çökertme harekâtı olarak işletildi. Bu süreçte rol ve irade sahiplerinin kimler olduğu herkesçe biliniyor.

MAHMUT ERDİR (Eskişehir) — Ebu Cehil!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Gizlisi saklısı yok, kim en çok gizlendiğini sanıyorsa yanılıyor, her şey apaçık ortada.

Tekelci medya, tekelci sermaye, kumarhaneler lobisi, derin devlet... Kim varsa, hoyratça, sadistçe, ahlak, nezaket, insaf tanımadan çullandılar, haysiyet pazarları kurdular, haraç mezat haysiyet satın aldılar, korku saçtılar, dehşet saçtılar... (DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MAHMUT ERDİR (Eskişehir) — Eniştene sor, eniştene!

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Korku saçtılar, dehşet saçtılar, para saçtılar, milletvekili sıfatında insanlara dolarla paha biçtiler, millî iradeyi gasp ettiler. Ankara koktu bu pisliklerden, Ankara koktu! Halen de kokmaya devam ediyor. (DYP ve RP sıralarından alkışlar)

Operasyonun ikinci ayağı henüz bitmedi. Bu ikinci ayakta hedef, doğrudan doğruya Sayın Çiller. İftiralarla, asılsız isnat ve ihbarlarla onu çökertinceye kadar devam etmek niyetindeler. Biz de, buna mukabil, parti binalarımız başımıza yıkılınca kadar direnmek kararındayız; çünkü bizim yolumuz hak yolu, millet yoludur; tavrımız, mert oğlu mert tavrıdır. (DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Gücünüz yetmeyecek bizi bölmeye, çökertmeye gücünüz yetmeyecek, hakkı ezme-ye gücünüz yetmeyecek.

Sayın Yılmaz, arkanızda büyük güç topladınız; fakat sizi tebrik edemiyorum; çünkü bu güç, Parlamento dışı bir güçtü, kirli bir güçtü. (ANAP sıralarından gürültüler) Dehşet verici olduğunu itiraf ederim; bu gücün dehşet verici olduğunu itiraf ederim ve böyle bir güçten Allah’a sığınırım. Fakat, bu kadar dehşetengiz bir gücü, şaibeli transferler için topladıysanız, çok fazladır; yok, eğer, sizi mağlubiyetten mağlubiyete sürükleyen milletin üstün iradesini satın almak, aşmak ve ezmek için topladıysanız, çok az, çok az! (DYP ve RP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)

Bir şeyi daha itiraf etmeliyim; neden hep kriz kolladığınızı şimdi anladık. Biz, bundan bir şey çıkmaz zannediyorduk; halbuki, işte, 55’inci Hükümet çıktı. Hoca da gitti, Çiller de gitti; siz, yine, zahmetsiz, yine meccani tarafından Başbakan oluverdiniz. Kollarınızdan tuttular, uçtu, uçtu yaptılar ve sizi Başbakanlık koltuğuna oturtttular... (DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler) Gözünüz aydın olsun, Hükümetiniz size mübarek olsun.

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Sayın Başkan?

AYVAZ GÖKDEMİR (Devamla) — Fakat, korkuyorum ki, yine bizim İbrahim haklı çıkacak, yine “yazlık başbakan” olmaktan öteye geçemeyeceksiniz; çünkü Sayın Yılmaz, hepsine ayrı ayrı diyet borcu ödeyerek bu kadar pisliğin üstünde oturamaz, oturtmayacağız. (DYP ve RP sıralarından alkışlar)

Yüce Meclise saygılar sunarım.

Sayın Başkan, teşekkür ederim. (DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Gökdemir.

Konuşma sırası, Refah Partisi Grubu adına, Sayın Bülent Arınç’ın.

Buyurun Sayın Arınç. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar; DYP sıralarından alkışlar)

Sayın Arınç, süreniz 45 dakika efendim. (DSP sıralarından gürültüler)

Sayın milletvekilleri, lütfen sakın olalım, hatibi dinleyelim efendim.

Buyurun Sayın Arınç.

(DSP sıralarından “öp,öp” sesleri, gürültüler)

Sayın milletvekilleri, lütfen efendim... Arkadaşlar birbirlerini tebrik ediyorlar; bunda, büyütecek bir şey yok. (DSP sıralarından “öp,öp” sesleri, gürültüler)

Efendim, öper,öpmez; o sizi ilgilendirmez; herkesin kendine göre bir tebrik şekli var.

Buyurun Sayın Arınç.

RP GRUBU ADINA BÜLENT ARINÇ (Manisa) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum.

Hükümet Programı üzerinde, Refah Partimiz Grubu adına görüşlerimizi ifade edeceğim; Grubumuz adına da saygılar sunuyorum.

55'inci Cumhuriyet Hükümeti kuruldu; bugün, Programını müzakere ediyoruz. Sözlerimin başında, yeni kurulan Hükümetimizi tebrik ediyorum, hayırlı olmasını diliyorum; Sayın Başbakan, Sayın Başbakan Yardımcıları ve değerli bakanlara, ülkemiz ve milletimiz için yapacakları hayırlı hizmetlerde başarılar diliyorum.

Sözlerimin başında bu tebrikleri, bu hayırlı olsun dileklerimi ifade etmek, hepimizin üzerine düşen bir borçtur. Tenkitlerimizi yapacağız, yanlışlıkları göstereceğiz, bildiklerimizi söyleyeceğiz; ama bu Meclis içerisinde, elbette, Meclisin mehabetine yakışır konuşmaları yapmak, hepimizin üzerine düşen bir görevdir.

Değerli arkadaşlarım, konuşmamın başında, bir iki noktaya işaret etmek istiyorum. Burada, sayın parti temsilcileri konuştular; hepsine, fikirlerinden dolayı teşekkür ediyorum. Özellikle Doğru Yol Partisi adına konuşan Sayın Ayvaz Gökdemir'i tebrik ediyor, bütün görüşlerine aynen katıldığımı ifade ediyorum. (RP ve DYP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ve Sözcüsü Sayın Baykal'ı dinledik. Hemen her zaman yaptığı gibi, çok yüksek sesle, âdeta kavga eder gibi, bağırarak çağırarak, Hükümet Programıyla da çok fazla ilgisi olmayan bir konuşma yaptı ve bu konuşmada, sadece Refah Partisini hedef aldı; Refah Partisine ağır sözler söyledi, aşağıladı, haksız ithamlarda bulundu. Sözlerimin başında, bu haksız ithamlarından, bu ağır sözlerinden dolayı Sayın Baykal'ı kınıyor, söylediklerini aynen kendisine iade ediyorum. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

NİHAT MATKAP (Hatay) — Sizin açıklarınızı anlattı, yapamadıklarınızı anlattı. Niye rahatsız oluyorsunuz ki!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, biz, burada, Hükümet Programını konuşacağız. Hepimiz siyasî partiyiz. Refah Partisi, Siyasî Partiler Kanunu ve Anayasa karşısında, en az Cumhuriyet Halk Partisi kadar yasaldır, legaldir; bu şartlara herkesten daha fazla uymaya itina ve özen gösteren bir siyasî partidir. Hepimizin, birbirini hazmetmeye, hepimizin fikirlerini rahatlıkla dinlemeye, icratlarından dolayı da eleştirmeye elbette hakkı vardır; ancak, buraya çıkarak bağırıp çağırmakla, aşağılamakla, ne Cumhuriyet Halk Partisi bir yere varabilir ne de biz bu Hükümet Programını akliselikle konuşabiliriz. Dolayısıyla, benim yapmaya çalışacağım şey, bu Hükümet Programı üzerinde birkaç önemli noktayı sizlere ifade etmekten ibarettir; ancak, Sayın Baykal'ın Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı olarak, Refah Partisi için söylediklerine, ben bir iki noktada rezerv koymak istiyorum, bir iki noktayı kendilerine hatırlatmak istiyorum. Bakınız, bugünkü Hükümet, Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi Hükümetinin istifasından sonra kurulmuştur. Bu istifada Cumhuriyet Halk Partisinin en küçük bir katkısı yoktur.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Çok katkısı vardır.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Cumhuriyet Halk Partisi, bir muhalefet partisi olarak, bu Meclisin en güçsüz partisidir. (RP sıralarından alkışlar)

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — O sizin hüsnü kuruntunuz... Size, o muhalefet etti.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Onu göreceğiz...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bir yıl boyunca, Hükümet hakkında getirdikleri bütün gensorular reddedilmiştir. En çok güvendikleri 20 Mayıs gensorusunda ağızlarının paylarını almışlardır. Bu Hükümet hakkında 12, 13 defa gensoru verdikten sonra hâlâ başaramamış insanların, Refah Partisinin Hükümetten gitmesinde sanki bir katkıları varmış gibi burada kahramanlık taslamaya hakları yoktur.

OYA ARASLI (İçel) — Size öyle geliyor, size!

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — Evet, sizinle toplumsal mücadeleyi sadece Cumhuriyet Halk Partisi vermiştir.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Şimdi, peki...

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — Göreceğiz...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bu Hükümetin gitmesinde, Sayın Baykal'ın Cumhuriyet Halk Partisiyle bir katkısı olmadığına göre bunun en önemli kanıtı da dün yaşanan olaydır İktidar Partilerini destekleyen bir parti olarak, Sayın Maliye Bakanımız hakkında verdikleri Meclis soruşturması onları mahcup etmiştir; Meclis soruşturması reddedilmiştir.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Kamer Genç sayesinde, Meclis Başkanvekili sayesinde... İktidar ihlal edilerek yapıldı...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Dolayısıyla, bu Meclis içerisinde Cumhuriyet Halk Partisi, aynen seçimlerde sandıklardan aldıkları yüzde 10'u nasıl aştıkları belli olmayan güçleriyle aynı orantıdadır. *(RP sıralarından "Bravo sesleri, alkışlar)*

NİHAT MATKAP (Hatay) — Sizinle hesaplaşacağız, acele etmeyin!

AYHAN FIRAT (Malatya) — Aşağıya gidiyorsunuz...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu Hükümetin düşmesinde Sayın Baykal'ın bir payı yok; ama bakınız, gazetelerde yayımlanan bir beyanatında ne diyor: "Türk Silahlı Kuvvetleri, rejimi değiştirmek isteyen bir demokratik kitle örgütü gibi çalıştı."

Şimdi, bakınız, bu ifadeler bütün dünya gazetelerinde de yayımlandı. Orduyu ve silahlı kuvvetleri bir demokratik kitle örgütü olarak görme dünyanın neresinde vardır? Bunu İngiltere'deki Tony Blair duysa kim bilir Sayın Baykal için ne diyecektir. *(RP sıralarından alkışlar)* Bir demokratik kitle örgütünü ordu mesabesine çıkararak, işte "onların sayesinde kamuoyu oluşturuldu ve bu Hükümet böyle gitti" diyorsunuz. Bu, yüzkarasıdır; bu, utanç vesikasıdır... *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

NİHAT MATKAP (Hatay) — Cumhuriyet Halk Partisinden niye bu kadar çekiniyorsunuz?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Sizin bir gücünüz varsa Parlamento içinde gösterirsiniz, başka payandaların altına gitmezsiniz. Bu millet askerini sever; ama askerin süngüsünün altında siyaset yapanları sevmez! *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Mertçe ortaya çıkarsınız; tankların arkasına saklanmazsınız.

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — Korkunun ecele faydası yok, Cumhuriyet Halk Partisi geliyor!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Süngülerin gölgesinden çıkar, siyaseti bu meşru zeminde yaparsınız, muhalefetteyken, iktidardayken bu zeminlerde konuşursunuz.

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — Çok çelişkili konuşuyor Sayın Başkan.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Sayın Başkan, ne konuştuğunu bilmiyor...

BAŞKAN — Efendim müdahale etmeyin lütfen... İstirham ediyorum... Ben müdahil olurum efendim.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Yoksa, kendilerine yol açmış olan silahlı kuvvetleri bir demokratik kitle örgütü olarak göstermeye Cumhuriyet Halk Partisinin ve hiçbirimizin hakkı yoktur.

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — Ödün kopuyor Cumhuriyet Halk Partisinden...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Siz, bir defa beni dinleyeceksiniz.

BAŞKAN — Sayın Arınç, siz Genel Kurula hitaba devam edin.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bakınız, Sayın Baykal'ın ikinci bir sabıkası var. Diyor ki: biraz evvel de söyledi "Şu Refah Partisi, yaptığı işlerin hesabını bir versin..."

NİHAT MATKAP (Hatay) — Verecek...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — "...Masadan, hesabı ödemedi kalkmasın."

AYHAN FIRAT (Malatya) — Doğru söylüyor.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Doğru söylüyorsa, o zaman, beni de dinleyin. Demokrasilerde partiler hesaplarını sandıkta verirler ve millete verirler. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Siz, hesabınızı başka yerlere verebilirsiniz.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Hayır, bilmiyorsunuz.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bazen hesap, bazen tekmil verirsiniz; ama biz hesabımızı millete vereceğiz. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

NİHAT MATKAP (Hatay) — Bilmiyorsunuz, bazen Mecliste de hesap verilir.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Evet, Refah Partisi hesabını sandıkta ödeyecektir ve millete ödeyecektir. Ama, sizin söylemek istediğiniz başka bir şey; siz, Refah Partisini birinci parti yapan bu millettten hesap sormaya kalkıyorsunuz; rejim adına konuşuyorsunuz. Bu millet Refah Partisini birinci parti yapmışsa, siz de çalışın, sizi de yapsın.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Halkı yanılttınız.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Yüzde 10'ların altına düştüğünüzün ahına yanacağınıza, millettten yana olun. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Milletlin okullarına sahip çıkın.

OYA ARASLI (İçel) — Sayın Başkan... Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Arınç, bir dakika...

NİHAT MATKAP (Hatay) — Genel Kurula hitap etmiyor Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Başkan, bir dakika efendim, istirham ederim...

Sayın Baykal konuşurken Refah Partisi Grubundan müdahale olduğunda ben müdahale ettim hatibin sözünü kesmeyin diye. *(RP sıralarından “yok böyle bir usul” sesleri)* Bir müddet sonra, Refah Partisi Grubu Sayın Baykal’ın söylediklerini alkışlamaya başladı.

Bekleyin efendim, dinleyin. Eğer Partinize, eğer Liderinize bir sataşma olursa, İçtüzük hükümleri dışına çıkılırsa, söz hakkınız doğar; bunu da veririm; ama şu anda böyle bir şey yok.

Sakince dinleyelim efendim. İstirham ediyorum...

OYA ARASLI (İçel) — Sayın Başkan, lütfen, daha terbiyeli bir dil kullansın.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Evet, biz, Sayın Baykal’ı dinledik ve notlarımızı aldık; cevap verme hakkımız var. Bu süre içerisinde bunu kullanacağız.

AHMET GÜRYÜZ KETENCİ (İstanbul) — Tam anlayamamışsın...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Eğer, demokrasi diyorsanız, halkın iradesi di-yorsanız, işte, sonuç bu...

AHMET GÜRYÜZ KETENCİ (İstanbul) — O “sandık” dedi; sen anlamamış-sın.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bu millet, Refah Partisini birinci parti yaptı. Her fırsatta laiklikten söz edeceksiniz, laikliği demokrasinin şartı sayacaksınız; on-dan sonra da, laikliğin korunup kollanması için militarizme sığınacaksınız, demok-rasiden kaçacaksınız... Militarizm demokrasinin karşıtıdır ve özgürlüklerin askıya alınması demektir. Laiklik özgürlük demekse, süngülerin altına saklanmayı nasıl izah edeceksiniz? Biz, bu Parlamentoda, aynen Birinci Meclis gibi, bu ülkenin kur-tuluşunda mayası, katkısı olan insanlar olarak, halkımızdan yanayız; onun adına konuşuyor, onun için temsil görevi yapıyoruz. Refah Partisini böyle hazin bir şekil-de suçlamak belki ancak size yakışıyor; ama millet bunu ibretle seyrediyor.

YILMAZ ATEŞ (Ankara) — Millet size acıyor; iktidar olamadınız ona acıyor.

OYA ARASLI (İçel) — Hükümet oldunuz da, iktidar olamadınız...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Sayın Baykal dediler ki: “Bu Programın içine girmeye gerek yok; çünkü Programda beklentilerimiz mevcut değil.” Sonunda da ifade ettiler “bu Hükümeti destekleyeceğiz.” Siz bu Hükümetin neresindesiniz, önce ona karar verin.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Sen CHP ile süreyi bitirdin.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — İçinde misiniz dışında mısınız?

NİHAT MATKAP (Hatay) — Bak, süren bitmek üzere; hâlâ CHP'den bahsediyorsun.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — İndeyseniz, bu Programda size ait olan ne var? Dışındaysanız, niye destekliyorsunuz?

NİHAT MATKAP (Hatay) — Süren bitti, hâlâ CHP'ye takmışsın.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — O bakımdan, bizim sözlerimizi, bizim hareketlerimizi yanlış nitelendirmek ve bununla Refah Partisini suçlamaya kalkmak demokrasiye de uymaz. Türkiye Büyük Millet Meclisinde gerçekleri en güzel şekliyle konuşmaya mecburuz, birbirimize tahammül etmeye mecburuz.

Sayın Erbakan'ın, Millî Güvenlik Kurulu toplantılarından sonra, ağzından çıkan sözleri burada karikatürize etmeye çalıştınız.

YILMAZ ATEŞ (Ankara) — İmza nasıldı, imza?

BEKİR KUMBUL (Antalya) — Bir daha gelmemek üzere sizi gönderiyoruz!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Siz, Sayın Başbakanın askerle çatışmasını istiyordunuz anlaşılan; yani, ülkenin bunca sorunu varken, Sayın Başbakan askerle çatışıp, ülkede yeni sorunlar meydana getirseydi hoşunuza gidecekti.

AHMET GÜRYÜZ KETENCİ (İstanbul) — İçeride başka dışarıda başka.

BAŞKAN — Sayın Ketenci...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Sayın Başbakan, sağduyunun gereğini yapmıştır; sorumlu bir devlet adamı olarak davranmıştır. Bunu anlayacak insanlar, elbette memleketimizde, elbette Parlamentomuzda fazlasıyla vardır.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Baykal diyorlar ki: zaman zaman da söylediler “Bizim sizinle ihtilafımız var.” Bunu, o kadar hınçla ve gayzla söylüyorlar ki, sanki bir kan davası içindeymiş gibi.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Öyle bir şey demedik.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bizler, rakip siyasî partileriz; ayrı siyasî düşüncelerimiz var. Seçim meydanlarında birbirimizi tenkit ederiz, Parlamentoda birbirimize karşı belki bazı şeyler söyleme ihtiyacı duyarız; ama kan davası içinde değiliz. Biz, bu ülkede, her görüşün temsil edildiği Parlamentoda ve demokrasinin vazgeçilmez unsurları olan siyasî partilerde bu düşüncelere sahip olanlara daima saygı duyarız.

Bu noktaya gelmişken ben de samimi olarak söyleyeyim: Bizim de Cumhuriyet Halk Partisiyle ve onun belki yüz yıl içerisindeki uzantısı olan fikirlerle kavgamız var. (CHP sıralarından gürültüler)

YILMAZ ATEŞ (Ankara) — Yani, cumhuriyetle mi var kavganız?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Milletin tarihi adına, milletin kültürü adına, milletin inancı adına sizinle kavgamız var... (RP sıralarından alkışlar)

BEKİR KUMBUL (Antalya) — Suçüstü yakalandınız...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — ...ama bu kavgayı meşru zeminde yapıyoruz; bağırıp çağırmadan, hakaret etmeden yapıyoruz. Bu mazlum ve mağdur milletin yıllardan beri süren mücadelesini seçim meydanlarında yapıyoruz...

NİHAT MATKAP (Hatay) — Siz cumhuriyetle kavgalısınız Sayın Arınç...

BEKİR KUMBUL (Antalya) — Yüz yıldır kavganız var!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — ... Parlamento'da yapıyoruz ve bunu bir kan davası haline getirmiyoruz.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Kudüs gecesi ne oluyor?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Çünkü, bu ülke insanları birbiriyle kardeşçe yaşamak istiyor, kavgayı, huzursuzluğu elbette istemiyor. Bizim sizinle ihtilafımız var diyerek bu Hükümete güvenoyu vermeye karar verdiniz. Bu Hükümetin hiçbir şeyini beğenmiyorsunuz; kalabalık diyorsunuz, eğitim konusu yok diyorsunuz, şu yok bu yok diyorsunuz; Refah Partisi düşmanlığından başka, bu Hükümete dayanak olmak için aradığınız ve bulduğunuz başka bir dayanak yok.

YILMAZ ATEŞ (Ankara) — Sizden çok iyi!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Size şunu söylemek istiyorum: Refah Partisi-ne düşmanlık kimseye hayır getirmedi.

NİHAT MATKAP (Hatay) — CHP'yle süren bitti!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Refah Partisi bu milletin ta kendisidir, bu milletin tarihidir, inancıdır, kültürüdür, mazlum insanın çılgılığıdır. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

YUSUF ÖZTOP (Antalya) — Cumhuriyete gel_

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Evet, yıllardan beri, bu fikir yaşamasın diye mücadele edildi, sözü kesildi, önüne geçildi, seçim sistemleri değiştirildi, yalanlar, iftiralar bütün memleketi kapladı, medyasından bilmem nesine kadar ak dediklerimiz kara gösterildi, ademe mahkum edildik; ama hiçbir zaman bu niyettekiler muvaffak olamadı, yine hak tecelli etti.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Siz cumhuriyetle kavgalısınız sayın hatip.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — “Takdiri hüda kuvve-i bazı ile dönmez.

Bir şem’a ki Mevla yaka, üflemeyle sönmez.” (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Evet, çok öz Türkçe olmadı, isterseniz bir daha anlatayım. Allah bir şeyi takdir etti mi, hiçbir pazu kuvveti onun önüne geçemez; Allah ki bir ışığı yakmıştır, onu üflemeyle kimse söndüremez. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Refah Partisinin önüne şununla bununla geçmeyi aklınızdan bile geçirmeyin.

A. ZİYA AKTAŞ (İstanbul) — Din istismarı yapmayın, politika yapın.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Biz, bu milletin, bu memleketin geleceğiyiz; siz, dün de kaldınız. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; CHP sıralarından gü-

rültüler) Siz, yüzde 10'ları aşamıyorsunuz; biz, bu memlekette tek başına iktidar olacak güce geliyoruz.

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — Bu hayallerle çok yaşarsınız.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Yoksa, siz, Refah Partisiyle baş edemeyince, bir an evvel kapansa diye gözleriniz mi parlamaya başladı? Siyasi partilerin kapatılmasından medet umacak hale mi geldiniz yoksa? Hiç ümidiniz, hiç beklentiniz olmasın...

NİHAT MATKAP (Hatay) — Sizi sandıkta kapatacağız, merak etmeyin.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Siyasî partilerin kapatılmasından daha önemli olan şey, fikirlerin ve inançların ayakta dimdik kalmasıdır. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) O fikirler ve inançlarla, bu ülke, inşallah, en güzel günleri görecektir ve hiçbir beşerî kuvvet, Hakk'ın önüne geçemeyecektir. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli kardeşlerim, bu sözler çok daha fazla ilave etmem lazım; ama vaktimin çoğunu CHP'ye ayırmak istemiyorum.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Zaten vaktin bitti.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bakınız_

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — Çok dinledik, çok dinledik_ Sonuç ortada.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Evet, değerli arkadaşlarım_

AHMET GÜRYÜZ KETENCİ (İstanbul) — Devam et, devam et_

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Çok teşekkür ederim, arkadaşlar çok beğendiler, ben de devam edeceğim zaten.

Evet, Cumhuriyet Halk Partisinin zihniyetiyle bizim kavgamız var; ama medenî usullerle, ikna yoluyla, halkımıza gerçekleri anlatmakla bu mücadeleyi yapacağız.

AYHAN FIRAT (Malatya) — O yok, o yok! Medenî usullerle değil.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bakınız, Demokratik Sol Parti temsilcisi arkadaşımız Sayın Bostancıoğlu da, aynen Baykal gibi olmasa bile, konu itibarıyla aynı şeylere temas ettiler ve çok güzel bir söz söylediler, dediler ki: “Bu Hükümet, uzlaşmanın en güzel örneğidir.” Bu, hakikaten onları mutlu ediyorsa, afiyet olsun.

Şimdi, bakınız, uzlaşmanın en güzel örneği demekle de kalmadılar, hatta “bu Hükümetin kuruluşunu bir tarih başlangıcı yapmak gerekir” dediler. Bu, biraz iddialı doğrusu; yani, bu Hükümetin kuruluşu, bir tarih başlangıcı olacak kadar önemli değil; ama Sayın Bostancıoğlu'nun bu sözü, benim programımı altüst etti. Aslında hiç girmek istemediğim bir konuya girmek mecburiyetinde kalacağım. O da şudur: Bu uzlaşmanın en güzel örneği bugün yaşanmıyor; bundan yirmi yıl evvel yaşandı. Tarihten ibret almayanlar, onun tekerrür ettiğini hazin hazin görüyorlar. Sayın Ecevit'ten, bu Parlamentoda halen aramızda bulunan arkadaşlardan, yirmi yıl öncesinin Güneş Motel olayını yaşayanlardan özür dileyerek ve çok kısa bir şekilde,

esas konuya girmeden, Sayın Bostancıoğlu'nun merakını gidermek için birkaç cümle söyleyeyim isterseniz.

5 Haziran 1977'de, Türkiye'de, erken genel seçimler yapıldı. Bu seçimlerde, Sayın Demirel, Milliyetçi Hareket Partisi, Milli Selamet Partisi ve diğerleri hükümette bulunuyorlardı. Bu Hükümet seçime gitti ve 5 Haziran 1977'de, Cumhuriyet Halk Partisi 213 milletvekilliği, Adalet Partisi 189 milletvekilliği, Milli Selamet Partisi 24 milletvekilliği, Milliyetçi Hareket Partisi 10 milletvekilliği ve diğerleri kazandılar. Cumhurbaşkanı Korutürk...

YILMAZ ATEŞ (Ankara) — Oranı da söyle.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Oran da herhalde yüzde 42 idi; bir türlü bulamadığınız o oran.. Şimdi, yüzde 10'lardasınız. Ne hazin tecelli...

NİHAT MATKAP (Hatay) — 42'ye dönecek, merak etmeyin.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Yüzde 42 ile 1977'de...

AHMET GÜRYÜZ KETENCİ (İstanbul) — Sizin oranınız?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Sayın Ketenci, sorarsanız, cevap veririm...

AHMET GÜRYÜZ KETENCİ (İstanbul) — Sen rüyanda göreceksin onu.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — ...ama isterseniz, bu kadarla, CHP defterini kapatalım; sonra, açarsak, siz mahcup olursunuz. (CHP sıralarından “Devam et” sesleri)

Şimdi, bu seçimlerden sonra, Sayın Demirel “biz, eski Hükümet ortakları olarak koalisyon kuracağız ve çoğunluğumuz var” dedi; kime; Sayın Cumhurbaşkanı Korutürk'e. Tabii, Sayın Ecevit de 213 milletvekilliği kazanmıştı, en çok milletvekilliği kazanan partiydi; “hayır; benim hakkım” dedi ve Sayın Korutürk, kendilerine hükümet kurma görevini verdiler.

Sayın Ecevit azınlık hükümeti kurdu 4 Temmuz 1977'de; ama güvenoyu alamadı. Sayın Demirel çok veciz bir cümle söyledi: “Çankaya'dan geldiler, Çankaya'ya gittiler. İşgalci Çankaya Hükümetinin işgaline son verilmiştir.” Ben, Sayın Demirel'in yalancısıyım; söylediklerini notlarımdan okuyorum. Demirel, buna, siyasî gasp olarak baktı; millî irade hükümeti yerine Çankaya Hükümeti kurulmuştur diyerek baktı; ben bakmadım, o baktı ve Sayın Ecevit'e hükümeti kurma görevi verildi. Sayın Ecevit'in kurduğu azınlık hükümeti güvenoyu alamadı.

5 Temmuzda görev Sayın Demirel'e verildi; Demirel, hükümetini kurdu ve hemen Adalet Partisinden istifalar başladı. Cumhuriyet Halk Partisi gensoru verdi ve bu gensoru sebebiyle de, Adalet Partisinden istifa edenler gensoruya “evet” dedikleri için, Sayın Demirel Hükümeti düştü.

Bu sefer, tekrar, Ecevit'e hükümeti kurma görevi verildi.

Bakınız, Sayın Demirel'in cümlelerinden bir kaç tane... Sayın Cumhurbaşkanı-mızdır, devletin birliğini temsil ediyor; benim buradaki görevim, sadece, yirmi sene evvel söyledikleri sözleri kendilerine bir kere daha hatırlatmak.

Ateş püskürmüş... Gazete öyle diyor. “CHP bakanlık koltukları üstünde oturuyor” bir, “Kurulacak hükümet hilkat garibesidir” iki, “Demokrasi hançerleniyor” üç, “Kurulacak hükümet bir tertibin ve komplonun neticesidir” dört... “Hükümeti, siyasî iktidarın eksikliğini tamamlama vasıtası yapmaya Sayın Cumhurbaşkanı alet olmasın” diyor; “seçimi kazanıp gelen bir partinin içinden koltuk ikramıyla eksik tamamlanmaz” diyor; daha da çok şeyler söylüyor.

Bu hükümetin programı Mecliste görüşüldü. Adalet Partisinden ayrılan 11 kişinin 10’una bakanlık verilmek suretiyle o zaman tarihe Güneş Motel diye geçen olayda ancak çoğunluk temin edildi ve bu hükümet güvenoyu aldı.

Şimdi söyleyeceklerim tekrar bir hatırayı tazelemeye fırsat olacak.

Bakınız, bu hükümetin programı konuşulduğu sırada gruplar adına konuşmalar yapılmış belki, aramızda olmayanlar da var Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Hayrettin Uysal, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın Ağâh Oktay Güner şu anda karşımızda bizi dinliyor Adalet Partisi Grubu adına Ali Naili Erdem ve Millî Selamet Partisi Grubu adına Sayın Temel Karamollaoğlu.

Sayın Ağâh Oktay Güner’den birkaç cümle okumak istiyorum; o güzel hitabetiyle buyurmuşlar ki: “Sayın Ecevit’in bu Hükümeti nasıl kurduğu, bu Hükümeti ne şartlarda meydana getirdiği, yarın, Türkiye’nin siyasî tarihi yazıldığı zaman, maa-lesef, tezgâhlanma ifadesiyle tespit olunacaktır.” Devam etmişler: “Bakınız muhterem milletvekilleri diyor kendileri Sayın Ecevit, bugüne kadar, hükümet olabilmek için önüne gelen her engeli tahrip etmiştir; gerektiği zaman devleti tahrip etmiştir. Hükümet tahrip edilmiştir ve son hükümet kuruluşunda, insana ait değerler tahrip edilmiştir.” Devam ediyor: “Dün, bu salonda birbirlerine en ağır hücumları yapanların, aynı hükümetin çatısı altında neden ve nasıl toplandıklarını, siyasî olaylar, elbette, birer birer gösterecektir.” Hepsini okumuyorum, bunlar bir fikir veriyor. Demek ki, yirmi yıl evvel kurulan hükümete, Sayın Ağâh Oktay Güner de, mensubu olduğu parti adına tepki göstermiş; bu Hükümetin, siyasî ikbal sebebiyle, kendilerine bakanlık verilen milletvekilleri vasıtasıyla kurulduğunu ve dolayısıyla, insanî değerlerin tahrip edildiğini ifade etmiş.

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Dün dündür (!)

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Başka konuşmalar da var; Ali Naili Erdem, sağsa Allah selamet versin, öldüyse Allah rahmet eylesin. (DYP sıralarından “sağ” sesleri) Sağmış, çok güzel. Kendilerine saygılarımı sunuyorum.

A. HAMDİ UÇPINARLAR (Çanakkale) — Bilerek konuş sayın konuşmacı; siyasî ahlakınız yok...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — “Hükümetlerin hukukî ve siyasî dokusunu tetkik etmeden icraatlarını eleştiriye tabi tutmak, doğru ve sıhhatli bir yol değildir. Bu itibarla, biz, öncelikle, bu Hükümeti, kuruluşundaki safhaları ve ortaya çıkan sonuçtaki yapısıyla bilgilerinize arz edeceğiz. Kanaatimizce, bu Hükümetin kurulmasıyla, hükümet müessesesi, cumhuriyet tarihimizde görülmemiş, ağır bir darbe-ye uğramıştır. Hile, desise, tertip ve entrika itibar görmüştür. Devletin en yüksek mevkileri, ulufe dağıtılır gibi dağıtılmıştır. Doğa kanunları diye, hukuku inkâr ve

ihlal edenler, bu kere de, ille hükümet olacağız diye, rejimin, millî iradenin ve ahlakın hançerlenmesinde beis görmemişlerdir.”

A. HAMDİ ÜÇPINARLAR (Çanakale) — Mensubunuza hakaret ediyor, su-
suyorsunuz...

BAŞKAN — Sayın Üçpınarlar, sükûnete davet ediyorum.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — “Şimdi, bir hükümet vardır; bakanlarıyla ve programıyla bir hükümet. Bu iki unsur, gerçek manada hükümet olmaya yeter değildir. Kanaatimizce bu Hükümet, hukukilikten yoksundur; zira hürriyetin de, hukukun da temelinde ahlak vardır. Bu, fikirde, ruhta, kafada, gönülde, siyasette ve devlet idaresindeki ahlaktır. Toplulukları millet yapan budur. Kuruluşunda hile, entrika ve tertip olan hükümetler iktidar olamazlar; sadece, millet iradesine rağmen kendisini hükümet edenlerin menfaat pazarı olur.”

Şimdi, bu güzel sözler, o günkü hükümet programında da ifade edilmiş ve her şeye rağmen o hükümet güvenoyu almış; arkasından da daha enteresan şeyler; hükümetten istifa oldukça, Adalet Partisinden biri de istifa etmiş, kendisini hemen bakan yapmışlar ve tarihimize “Hasan vakası” olarak geçmiş bu olaylar... Hasan vakası! Dün de bir Hasan vakası vardı, evvelki gün de vardı... Yirmi sene sonra tarih tekerrür ediyor. O zaman da, Kırklareli Milletvekili Hasan Korkut istifa etmiş, kendisini yarım saat sonra bakan yapmışlar; yine ortalık birbirine karışmış; “Bu nasıl iştir? Neden bunlar yapılıyor? Bu mebus pazarlarında kimin haysiyeti satılıyor” diye şikayet edenler olmuş ve daha sonra da başka şeyler... Bu güzel hükümetin bakanları, Yüksek Adalet Divanına birer birer çıkmaya başlamışlar; kimisi 47 sene, kimisi 15 sene hapis cezalarına mahkûm olmuşlar. Sonra da fazla yaşamamış, Adalet Partisi, 79 Senato ara seçimlerini 5-0 alınca, hükümet istifa etmeye mecbur kalmış.

Şimdi, bu kadar, tarihi hatırlatmakla neyi amaçladım; o gün bulunanları, o gün bunu yaşayanları kınamak, utandırmak, sıkmak için değil; bu ibretli, bu, tarihimizde gerçekten kendine göre yer almış bir olayı, bugün de hatırladığımız ve hemen hemen aynı olayları yaşadığımız için...

Değerli arkadaşlarım, ahlaken kötü olan şeyin, siyaset için de kötü olacağına inanmamız lazım. Dün kınadığımız olayları bugün yapmaya kalkanlar, bu olaylar üzerine hükümet bina etmeye kalkanlar varsa, sonları, yirmi sene evvel sonuna benzeyen insanlar gibi olur.

Bu Parlamentodan meşru ve çoğunluğa dayanan, ahlakî temelleri olan her hükümet mutlaka çıkacaktır; demokrasinin gereği budur. Çoğunlukla gelenler, millet iradesiyle, Parlamantonun kararıyla elbette hükümetlerden gideceklerdir. Bu Parlamento, 10 defa, 20 defa hükümet çıkarmaya muktedir bir Parlamentodur; ama bu işin temelinden ahlakî kuralları, bu işin temelinden millet menfaatlarını alır da çıkarırsanız, o zaman karşımızda kalan hepimizin boynunu bükecek bir utanç vesikasıdır. Yirmi yıl evvel yaşadığımız olayı yirmi sene sonra tekrar yaşamamak için önümüzde biraz da olsa zaman var, buna dikkat etmemiz gerekir diye düşündüm. Sürçülisan ettimse affola.

Şimdi, konuya gelmek istiyorum. Bu Hükümet istifa etti, bir medenî davranış gösterdi; Koalisyon Ortağıyla yaptığı protokole vefa gösterdi. Biz karşılıklı güven ve saygı içinde hükümet kurduk ve ortağımıza da daima bu davranışlar içerisinde muamele ettik.

YAHYA ŞİMŞEK (Bursa) — Biraz tufaya geldi!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bizim ortağımız CHP de olsa fark etmezdi, DSP de olsa fark etmezdi; çünkü bizim aldığımız manevî inanç, beraber iş yaptığımız insana güven ve saygı göstermeyi mecburiyet addeder. *(RP sıralarından alkışlar)* Biz böyle bir düşünce içerisinde bir yıl boyunca, Koalisyon Ortağımızla uyum içerisinde çalıştık ve güzel şeyler yaptık. Bu istifada sizin bir katkınız olmadı; biz sizin gensorunuzla düşmedik ki; biz koalisyon Ortakları içerisinde kavgaya yaparak istifa etmedik ki!

EŞREF ERDEM (Ankara) — Pek öyle değil!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Biz müştereken bir seçim kararı aldık, dönüşümlü model gereği de Sayın Çiller’e Başbakanlığı vermek istedik; bunda gocunacak bir şey yok. Biz gocunmuyoruz, siz niye gocunuyorsunuz? *(RP sıralarından alkışlar)* Bu bizim vazifemiz, bu bizim sadakatimizin bir gereği ve kurulan ilk dönüşümlü Hükümet de bu değil. Anavatan Partisiyle Doğru Yol Partisi bundan bir yıl evvel hükümet kurduklarında, Sayın Mesut Yılmaz’ın Başbakanlığında, yine dönüşümlü hükümet kurmuşlardı; ama üç ay devam etti. Sizin bütün hıncınız, niye bunlar bir senedir sürüyor diye herhalde. Yani, bu Hükümetin başarılı olacağına siz de inandınız ve elinizdeki her türlü Parlamento içi, Parlamento dışı güçlerle üstümüze geldiniz; ama pes etmedik biz; kendi irademizle istifa ettik ve Koalisyon Protokolümüze sadık kaldık.

Değerli arkadaşlarım, o yüzden, bu Hükümetin ortaya çıkmasında katkınız yok. Bu, bizim kendi kararımızdır ve yirmi yıl evvel Sayın Demirel’in, Sayın Korumak için söylediklerini biz şimdi Sayın Demirel’e söylerken, kendi cümlelerinden hareket ediyoruz. Niçin? Bir yanlış anlama olmasın diye.

Bu Hükümet, istifa ettiği gün, Sayın Demirel’e, üç partinin genel başkanıyla bir taahhütname verdi buna mecbur değilsiniz Sayın Cumhurbaşkanı; ama madem ki görevlendirme sırasında çoğunluğa dikkat etmeniz gerekiyor, sizin yıllardan beri prensibiniz budur “bakınız, üç partinin genel başkanı, Sayın Çiller’in Başbakanlığına evet diyor, lütfen, bunu da dikkate alın” denilmiştir. Bunda Anayasaya aykırı bir şey yok ki Cumhurbaşkanı, bu çoğunluğun karşısında başka bir çoğunluk gördü mü? Hayır. Ben, sizlerle yirmi defa açikoturuma çıktım, bu Hükümet gitsin diyorsunuz; ama “bu Hükümetin üç partiden müteşekkil bir beraberliği var, siz nasıl bir hükümet ortaya koyacaksınız” dediğimizde, hepiniz, içinde arkadaşlarım var “bizim böyle bir alternatifimiz yok, hele bir siz gidin, ondan sonra düşünürüz” dediniz. Şimdi, o hükümet gidecekti, peki, nasıl bir hükümet kurulacaktı? Topluyorsunuz...

ASLAN ALİ HATİPOĞLU (Amasya) — Kuruldu işte!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Kuruldu diyorsunuz... Evet, kurulan Hükümete bakalım; Anavatan Partisi, artı, Demokratik Sol Parti, artı, Demokrat Türkiye

Partisi. Çoğunluğu ne kadar? 216; 50 tane CHP'yi de içinize alsanız yine 276'nın altında. Siz, nasıl, çoğunluğa dayalı bir hükümet kuracaksınız? Önünüzde bir tek yol var; DYP'nin içini boşaltarak.

MUSTAFA KEMAL AYKURT (Denizli) — Pazar... Pazar...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Mebus pazarları kurarak, otelleri Hiltonlara taşıyarak, birtakım rant çevreleriyle, kartel medyasıyla veya pislik kokan çevrelerden gelen birtakım yardımlarla... Bunlar, elbette, bir hükümetin kurulmasında hiç müracaat edilmeyecek yerlerdir. Parlamento çıkaracak bu hükümeti, holding patronuna danışarak değil, kartel medyasına sorarak değil, 550 arkadaşımızın içinden bu hükümet çıkacaktı; niye bir model getiremediniz?

Bizim, üç partinin genel başkanıyla verdiğimiz çoğunluğa Sayın Cumhurbaşkanı itibar etmedi “siz buhran yarattınız, bunu kendiniz söylüyorsunuz, ben size nasıl vereyim” dedi. Şimdi, bu söze karşı, bizim, sayın parlamenter kardeşlerimize, arkadaşlarımıza söyleyeceğimiz şey şu: Biz buhran meydana getirmedi. Bu buhran, sunî gündemle, bizim dışımızda meydana geldi. Biz, halka müracaat etme gereğini duyduk; seçim kararı aldık. Demokrasilerde gidecek başka bir yerimiz mi var; halka gideceğiz, halkın bu meseleyi çözmesini isteyeceğiz.

Değerli kardeşlerim, o bakımdan, geldiğimiz nokta, Refah Hükümetinin kendi iradesiyle istifa ettiği bir noktadır. Şimdi kurulan Hükümetin de hangi şartlarda kurulduğunu elbette göstermemiz gerekiyor.

Değerli arkadaşlarım, bakınız, 24 Aralık seçimlerinden sonra, Refah Partisi birinci oldu; ama diğer partiler, Refah Partisini hükümet dışında tutmaya çalıştılar. Önce, Anavatan Partisi-Doğru Yol Partisi bir hükümet kurdu; üç dört ay devam etti. Arkasından, temmuz ayında, Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi hükümet kurdular. Bu, demokrasinin güzelliğidir. Halkın iradesi ve kararı egemen oldu. Geç de olsa, 1996 yılının ilk altı ayı boşa geçmiş de olsa, Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi müşterek bir hükümet kurdular.

Bu Hükümet iki başarılı karar aldı; birincisi, hukuken bir başarıydı; ikincisi, siyaseten bir başarıydı. Niye hukuken bir başarıydı; çünkü Refah Partisi, Anayol Hükümetinin Meclisten güvenoyu almadığını iddia etti, Anayasa Mahkemesine başvurdu, Anayasa Mahkemesi de bunu gerçek buldu ve iptal etti. Bu, hukukî bir başarıdır. Sayın Mesut Yılmaz Hükümetinin istifasında en önemli etkenlerden biri, Anayasa Mahkemesinin kararıdır.

İkincisi, siyasî bir başarıdır; çünkü Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi, bu Hükümeti kurma hususunda gayret gösterdiler; birbirlerini tenkit etmişlerdi, hatta, en ağır sözleri bile söylemişlerdi; ama millete hizmet etme noktasında programlarını bir kenara koyup müştereken yapacaklarını karar altına aldılar ve her türlü baskıya, etkiye, tehdide, şantajı rağmen, iki parti, bir hükümet kurdu. Bu, siyasî bir başarıdır ve bu Hükümet, bir yılını şerefle doldurdu, çok güzel icraatlar yaptı.

Konuşmak için çıktığınız zaman, ortalığı simsiyah bir tablo gibi göstermeye gayret ediyorsunuz. Bu Hükümet başarılı işler yaptı derken, başarısız olduğu noktaları göstermek hakkınız; süttan çıkmış ak kaşık gibi, Türkiye'nin şartlarını çok iyi

bir noktaya getirdiğimiz belki söylenemez; ama aldığımız şartlardan getirdiğimiz noktaya baktığınız zaman, bu Hükümetin, başarı hanesinde...

AYHAN GÜREL (Samsun) — Balonlar!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Hayır, balonlar değil, biraz sonra söyleyeceğim. Bu Mecliste bunun tartışmasını, daha çok yapacağız ve milletimiz, o Hükümetin yaptıklarıyla şimdi sizin yapacaklarınızı elbette mukayese edecek ve o hükümet dönemini mumla arayacak; çünkü siz, daha gelir gelmez, Programınızla bile ümit vermediniz. Burada Program okunurken, Meclisin teamülüdür, İktidarda olan partiler can kulağıyla dinlerler; sizin üçte biriniz bile salonda yoktu. Sayın Mesut Yılmaz, Hükümet Programını okurken, dinleyenleri bırakın, kendisi bile rehavete kapıldı. Bu nasıl Hükümet Programı? Neredeydiniz siz? Niye Hükümet Programınıza sahip çıkmıyorsunuz?

AHMET KABİL (Rize) — Buradaydık, burada...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Hadi oradan; hiçbiriniz yoktu burada, şu sıraların tamamı boştu. Bunu, gazeteler bile yazdı. (RP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar) Kendi Programınızın ne kadar ruhsuz ve heyecansız olduğunu; çünkü çok kolay şartlarda kurulduğunu biliyorsunuz.

AHMET KABİL (Rize) — Kuş uçtu, onun için üzülüyorsunuz!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bunlara sıra gelecek...

Bakınız, ekonominin felç olduğu bir noktada, dış borçların, iç borçların arttığı, işsizliğin yoğunlaştığı, enflasyonun üç haneli rakamlara geldiği noktalarda Refahyol, Hükümeti devraldı. Bu, Türkiye'nin bir tablosudur. Bunlarla, övünmek, ağlamak, sızlamak yerine, hizmet etmeye başlamak gerekirdi. Refahyol Hükümeti, elbette, bu çalışmaları, gayretle, fedakârlıkla ve büyük bir özveriyle yaptı.

Ben söylüyorum, ister kabul edin ister etmeyin; önümüzdeki kitaplarla, önümüzde ki, yazılan, çizilen her şeyle, şunların yapıldığını elbette söylemeye hakkımız var: Bakın, biz, havuz sistemini getirdik...

YALÇIN GÜRTAN (Samsun) — Havuzun dibi delindi!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bugün, bu Hükümet, buna devam etmek çabasında. Sadece KİT'lerle ilgili olanını kaldırdılar, onun da sebebi başka, biraz sonra ona da geleceğim.

Bu Hükümet, ülkenin servetlerini, nimetlerini, zenginliklerini ortaya koyacak kaynak paketlerinin üç tanesini hazırladı ve hayata geçirdi; KOBİ'lere destek bulundu; işçi, memur ve ücretlilere en yüksek zamları verdi. Siz mi verdiniz bunlara? Geçtiğimiz temmuz ayında yüzde 50'yi siz mi verdiniz? Arkadan yüzde 30'ları, yüzde 20'leri, iyileştirmeleri siz mi verdiniz?

İHSAN ÇABUK (Ordu) — Akaryakıt zamları kim yaptı?

YALÇIN GÜRTAN (Samsun) — Zamları babam mı yaptı?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Memur maaşlarında yüzde 150'lik artışlar bu Hükümetin eseridir, işçiye verilen toplu sözleşme, artılar bu Hükümetin eseridir.

İşçiye, Bağ-Kur emeklilerine verilen üç buçuk misli zamlar bu Hükümetin eseridir; siz mi verdiniz.

YALÇIN GÜRTAN (Samsun) — Hoca'nın altınlarından mı verdiniz?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bunlar, bir yıllık dönem içerisinde yapıldı.

Üreticiye yüksek taban fiyatını bu Hükümet verdi, şeffaf özelleştirmeyi bu Hükümet yaptı, bedelsiz ithalatla bütçeye 1 milyar 110 milyon marklık geliri bu Hükümet getirdi. Siz buralarda bulunmazken, kapı dışlarında beklerken, bu Hükümet, bir yıl içinde bu milletin gayretlerine, çalışmalarına destek olmaya gayret etti. Kısacası, çalışana ve üretene verilen desteklerle, ülke ekonomisini borç ve faiz kısılcısından kurtarıp, insanımızı memnun edecek noktaya getirdi.

Halbuki, bakın, bu Hükümet için neler demişlerdi: “Refahiyol dış kredi bulamaz, iç borçlanma ihtiyacı artar, faizler tırmanır; yabancı sermaye akışı durur, turizm büyük darbe yer, faize karşı koymak mali kriz getirir, borsa çöker, ülkede üretim ve satışlar durur...” Siz ve sizin gibiler bunları söyledi. Halbuki, bakın, ne oldu: Ciddi bir dış borç kriziyle karşılaşmadık; dış borçta en uygun taleplerle karşılaştık, iç borç ihtiyacı azaldı, faizler, ilk defa yüzde 80 civarına indi, yabancı sermaye girişi rekor seviyede hızlandı, turizmde büyüme ortaya çıktı; ama rant ekonomisi ivme kaybetti, borsada hisse senetleri tarihî çıkışlar yaptı, üretim ve satışlarda rekor patlamalar oldu.

Tabii, bu Hükümet, belki sizin de memnun olmadığınız konularda, bakın ne yaptı: Devalüasyon yapmadı, Hazine, geçtiğimiz yıllarda dört beş sene evvelini kastediyorum yüzde 1 000'lerle borçlanıyordu, yüzde 200'lere gelmişti; ama bu Hükümet döneminde Hazine borçlanmasında, hem faizler düştü hem de vadeler uzadı; üç aya kadar inen borçlanmalar, ondört aya kadar çıktı, KİT'ler kâr eder hale geldi, KİT'ler yüzde 180 faizle özel bankalardan borç alıyordu, şimdi tek hesapta toplandı, faiz yükünden kurtuldu; kamu bankaları yüzde 30-40'la reeskont kredisi, yüzde 200 faizle devlet tahvili alıyordu, İnterbank faizleri yüzde 200'ler, 1.000'lerden yüzde 60'lara düştü; kur garantili dış borç alıyorlardı, şimdi alamadılar; özelleştirme ihaleleri şeffaflaştı; 16 milyon dolarlık Ergani, 48 milyon dolara çıktı ve çok güzel şeyler yapıldı; ama rant ekonomisinin ivme kaybetmesiyle, gürültüler fazlaştı “bu Hükümet artık çok oluyor” konuşmalarını hepimiz duyar hale geldik.

Nihayet ocak ayı oldu. Temmuz ile ocak ayı arası; yani, Hükümet ilk altı ayını doldurdu. Bakınız, bu altı ayın sonunda ne gördük: Faiz sarmalından kurtulduk; kredi faizleri yüzde 150'lerden yüzde 90'lara düştü; iç borç artırılmadı; borsa rekor kırmaya devam etti; Türkiye'nin kalkınma hızı yüzde 7,5 oldu. OECD ülkeleri içerisinde ilk altı ayı boşa geçmiş bir başka ülke bu başarıyı gösteremezdi. OECD raporları, Refahiyol Hükümeti hakkında daima müspet şeyler yazdı; kaynak paketleri uygulamaya konuldu; bedelsiz ithalatlar icraata sokuldu ve denk bütçe uygulaması ortaya çıktı. Sizin hayalinizden bile geçmeyen denk bütçe 6,2 katrilyonla bağlandı...

YUSUF SELAHATTİN BEYRİBEY (Kars) — 600 trilyon lira açık var...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Şimdi o kahkahalarınıza da geleceğim; şu andaki durumunu hep beraber göreceğiz...

Yatırımlarda reel artışlar çok yüksek oldu ve enflasyon, bir önceki yıla göre yüzde 5'lik bir düşüş gösterdi.

Bakınız, bunlar bir kitapta toplandı. Bu kitapta yazılı olan şeyler, ocak ayında, Türkiye'nin bütün gazetelerinde, bütün ekonomistlerince yazılmış şeylerdir. Burada, bir büyük işveren dahi diyor ki: "Ben pencereden mutluluğu görüyorum." Türkiye, çok iyi bir noktaya geldi. Bunun arkasından, biraz evvel saydıklarım konusunda, ekonomide çok iyi dizginler ele geçirildi ve Türkiye büyük bir hamle yapmaya başladı.

Değerli arkadaşlarım, işte böyle bir Hükümet bu çalışmalarını yaparken, maalesef, Parlamento içerisindeki muhalefet partilerinin başarısızlıkları, bu Hükümetin başarı hanesine eklenmeye, bu Hükümet kalıcı olmaya ve bu Hükümet dört yılın sonuna kadar devam etmeye âdeta namzet görününce, bir yerden bir şeylere basılmış gibi, Türkiye'de bir gerilim meydana getirilmeye çalışıldı. Bu gerilim, sonunda, krize dönüşme istidadı gösterdi ve Hükümetimiz, seçim kararı alarak, sonunda istifayla, millete, yeni bir hükümet, yeni bir seçim taahhüdünde bulundu.

YALÇIN GÜRTAN (Samsun) — Kaçtı... Kaçtı...

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Şimdi, bu istifadan sonra geldiğimiz noktaya, elbette, bir bakmamız lazım. Sayın Baykal, sayın DSP sözcüleri, altı aydan beri söylenenleri burada tekrar ettiler. Neydi bu altı aydan beri söylenenler: "Laiklik elden gidiyor... Regim tehlikedee... Kardeş kavgası!"

AYHAN FIRAT (Malatya) — Erbakan gibi konuşuyorsun.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Nerede bunlar? 18 Haziranda, Sayın Erbakan, Başbakanlıktan istifa etti; Sayın Mesut Yılmaz, 30'unda Hükümeti devraldı. O oniki gün boyunca, Sayın Erbakan ve Hükümeti iktidarda olmasına rağmen, irtica, sırakadem bastı. Nereye gitti bu irtica? Bir varmış bir yokmuş oldu, irtica buharlaştı!

Evet, bu, çok büyük bir tehlikeydi! çünkü Türkiye'de, irticacı kebabçılar, fast foodçu laiklere karşı mücadele veriyordu; çünkü Türkiye'de, İslamcı sermaye, Ortodoks sermayeyle istiklal savaşı yapıyordu... Böyle diyordunuz, böyle anlatıyordunuz. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Biraz evvel, Sayın Gökdemir, ne kadar güzel söyledi; bu gülünecek olayları birlikte yaşamadık mı? Faik Bulut'ların eserlerini, Türkiye'nin gerçekleri olarak ortaya koymaya çalışanların arkasına saklanmadınız mı, sığınmadınız mı? (RP sıralarından "Bravo" sesleri alkışlar, DYP sıralarından alkışlar) İrticacı kebabçılar, şiribom pastaneleri, Ortodoks sermaye, İslamcı sermaye... Bir bölüm, bir ayrıcalık, Türkiye'de Allah korusun ülkemizi bir kamplaşmaya götürdü.

Peki, Refahyol gitti; ama bu kavga bitti! Eskilerin dediği gibi, "Yorgan gitti kavga bitti" deyimine benzedi...

AYHAN FIRAT (Malatya) — Olur mu?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bu, irtica, şeriat cumhuriyeti patirtisinin, gerçekten bu tehlikelerle ilgisi olmayıp, Refahyol Hükümetini işbaşından uzaklaştırmakla ilgili bir siyasî operasyon gereği olduğunu, nihayet öğrendik. Nereden mi

öğrendik; irticadan söz eden mi kaldı ortada; Ali Kalkancı bile beraat etti, Bekir Yıldız bile tahliye oldu. Yorgan gitti kavga bitti... Hatta, bazı çok üst düzey yetkililer, bu Hükümet kurulup da irtica kaçıp gittikten sonra, şimdi, denizde, denizin tadını çıkarıyorlar; çok rahatladılar.

Değerli kardeşlerim, Türkiye’de, bir suni irtica yaygarasıyla bu Hükümeti suçlayanlar, şimdi, Programlarında, irticadan, bir kelimeyle bile bahsetmiyorlar. Nereye gitti? Halbuki, irticanın köklerine kadar gidecektiniz, bulacaktınız, hesabını soracaktınız vesaire...

Değerli arkadaşlarım, vaktimin daraldığını görüyorum.

Transferlerle, birtakım dış etkilerle kurulan bu Hükümet, birtakım ayıpları, birtakım rahatsızlıkları içinde taşıyor ve bu Hükümetin, bize göre iki dayanağı var: Bir, Parlamento içindeki ortakları ve dayanakları; bir de Parlamento dışındaki ortakları ve dayanakları. Parlamento içindeki dayanakları belli; bazı partiler... Parlamento dışındakiler; Çankaya, rantçı holding, kartelci medya ve şimdi, yasa tasarısı geri çekildiği için rahatlıkla söylüyorum kumarhanelerin kapatılmasından dolayı çok üzülüp, açılması için çok sevinenler. Bir de bunun dışında, Millî Güvenlik Kurulunu, bu Meclisin ve bu Hükümetin üstünde kabul edip, onun bütün emirlerini “hükümete bildirilir” sözünden ibaret kabul etmeyerek “yapmaya mecbursunuz” şeklinde anlayanlar, maalesef, bu dayanaklarla karşımıza çıkıyorlar.

Millî Güvenlik Kurulunun, Anayasanın 118’inci maddesindeki konumu, Türkiye’nin millî güvenliğiyle ilgili bütün hususları hükümete bildirmek ve öncelikle görüşülmesini temin etmektir. Bunun dışında, dayatma gücü...

BAŞKAN — Sayın Arınç, ek süreye ihtiyacınız var mı?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Elbette, rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim, devam edin.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Elbette, bunun dışında, Anayasada “alınan bütün kararların hükümetler tarafından eksiksiz uygulanacağı” şeklinde bir madde yok. Siz, böyle anlıyorsanız, bu, sizin demokrasi anlayışınızın içerisine girer; ama biz, böyle bir demokrasi, böyle kurallar ve böyle bir Anayasa okumadık. Her kurum ve kural, Türkiye’de kendi yetkileri içerisinde bulunacaktır, bundan dolayı kimse kimseyi muaheze etmeyecektir.

Bu Hükümetin çok vasıfları var: “Çankaya” denmiş, “şaiBELİ” denmiş, “kartel” denmiş, “mecalsiz” denmiş, “solcu” denmiş, “Azınlık Hükümeti” denmiş, hepsi denmiş; ama bir gazetede ki köşe yazarı başka bir isim bulmuş benim de hoşuma gittiği için söylüyorum “Majestelerinin İktidarı” demiş. Neyi kastettiğini anlatmaya vaktim yok. Çok okunan bir gazeteci olduğu için, orada yazılanların bizi ne kadar ilgilendirdiğini hepiniz bileceksiniz.

Bu Hükümet Programında “cek, cak”tan fazla bir şey yok. Bu Hükümette Anavatan Partisine düşen tek şey, Sayın Mesut Yılmaz’ın Başbakanlığıdır; ANAP’a ait başka hiçbir şey yok bu Hükümetin Programında. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Bu Hükümetin Programı DSP ağırlıklıdır, Demokratik Türkiye Partisine de, sadece bakanlık koltukları düşmüştür. Bir Sayın ANAP'lı milletvekili çok güzel ifade etmiş: “Bu, ANAP destekli bir sol Hükümettir; kuranlara hayırlı olsun” diyor. (RP sıralarından alkışlar)

Bu Hükümetin içerisinde 4 tehlike var. Ben, hemen, kısa kısa, Sayın Başkanın müsamahasını suiistimal etmeden söyleyeceğim. Olmayanlar da var, önce olanlardan başlayayım:

“8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimi mutlaka yapacağız” diyorsunuz. Bu, ANAP'ın fikri olmasa gerek. Niye ANAP'ın fikri olmasa gerek; çünkü ANAP, merhum Özal döneminde 8 yıl tek başına iktidarda kaldı. 292 milletvekili vardı, böyle bir yanlışlığı yapmadı. Bu Hükümette bulunan Anavatan Partisi, bir yıl önce, Doğru Yol Partisiyle hükümet oldular. Burada 53'üncü Hükümetin Programı var. Orada da böyle bir bahis yok. Kademeli olacağı, ikinci kademede yönlendirileceği söyleniyor.

Değerli arkadaşlarım, ben hepsini okudum, vaktim yok, özetle söylüyorum. Bu, ANAP'ın fikri değil; çünkü ANAP'lı sayın milletvekilleri en az 30 kişi, içlerinde çok sayın eğitimciler de vardı iki yıl evvel Meclise kanun teklifi verdiler. Burada, millî eğitimin, 5 artı 3 şeklinde temel eğitim haline gelmesini istediler. 28 Şubattan sonra akıllarına geldi tekliflerini geri almak; ama başka milletvekilleri tekabül ettiği için, hâlâ o teklifin geçerli olduğunu düşünüyorum.

AVNİ AKYOL (Bolu) — Yanlış söylüyorsun.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Kendileri 8 yıllık kesintisiz eğitim konusunda bugüne kadar hiçbir şey söylemediler. Bu, DSP'nin fikridir. Eğer, siz, millî eğitim konusunda böyle bir yanlışlığa girecek olursanız, bu, din eğitimi ve hürriyetine büyük bir darbe olacaktır, meslek eğitimine büyük bir darbe olacaktır.

Türkiye’de, bütçe imkânları, fizikî imkânlarla kaliteli bir eğitimin yapılabilmesi için bu şartlar henüz oluşmamıştır. Kaldı ki, rahmetli Özal’ın sizlere bıraktığı çok büyük bir miras var. Onun sloganlaştırdığı üç hürriyet var: Birisi din ve vicdan hürriyeti, birisi fikir ve inanç hürriyeti, birisi de teşebbüs hürriyetidir. Siz, 8 yıllık kesintisiz eğitimde, din ve vicdan hürriyetine darbe vuruyorsunuz. Siz, fikir ve inanç hürriyetinde biraz sonra söyleyeceğim 163'üncü maddeyi tekrar geriye getirmek suretiyle, merhum Özal’ın mirasını reddediyorsunuz. Siz, birtakım şirketleri kara listeye alan, onları Türkiye’nin ticaretinden, sanayiinden silmek isteyenlere, bu Hükümet Programıyla cesaret veriyorsunuz. Bu Hükümet Programında tanıdığımız ANAP, merhum Özal’ın kurduğu ANAP değil, çok yabancı; çünkü bu Programda, DSP’nin ağırlığı var.

Değerli arkadaşlarım, imam hatip liselerinin kapatılmasına, Kur’an kurslarının kapatılmasına yol açacak bir uygulamayı gerçekleştirmeye gücünüz yetmez. Bizim de yetmez, sizin de yetmez. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Biraz evvel Sayın Baykal ifade etmişler; yani, bu imam hatip liseleri hakkında çok galiz cümleler kullanmışlar. Bunlar, milletin malıdır; hiçbir imam hatip okulu, IMF kredisiyle, Dünya Bankası kredisiyle yapılmadı, milletin parasıyla yapıldı. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; DYP sıralarından alkışlar)

Eğer, siz, bu okulları ve kursları kapatacak cesareti kendinizde bulursanız, Partiniz kapanır, siz kapanırsınız; ama millet, davasını yürütür. Eğer, Kur'an kurslarını kapatmaya yol açacak bir uygulamaya giderseniz...

YUSUF SELAHATTİN BEYRİBEY (Kars) — Onu da sizin Hükümetiniz kapattı.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — ...Sayın Yılmaz'a soruyorum: Siz, Trabzon'dan Rize'ye giderken Falkoz Kur'an Kursunun önünden nasıl geçeceksiniz? Tütüncüler Kur'an Kursunun olduğu bölgeye nasıl gideceksiniz? Bu milletin yüzlerce evladı, pırıl pırıl yetişmiş... İcazet merasimlerine oy toplamak için koşarken, bugün Kur'an kurslarını kapatarak milletin yüzüne nasıl bakacaksınız? (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler)

AHMET KABİL (Rize) — Siz kapattınız, siz!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, cesaretiniz zaten yok, o yüzden takvim de vermiyorsunuz. 8 yıllık kesintisiz eğitime ne zaman geçileceğini, cesaretiniz varsa yazın bakalım. Yazamıyorsunuz; halktan korkuyorsunuz. Halk desteği olmayan hiçbir iktidar ayakta kalamaz. Siz, 163'üncü maddeyi geri getirmek istiyorsunuz.

Bakınız, başka günahlarınız var; 33'üncü maddede, vakıflarla ilgili olarak "vakıflar istismar edilmiştir, bunları denetleyeceğiz" diyorsunuz, başka şeyler var... (ANAP ve DSP sıralarından gürültüler)

BAYRAM FIRAT DAYANIKLI (Tekirdağ) — Din sömürüsü yapmayın.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Halbuki, 53'üncü Hükümet Programında "vakıfları teşvik edeceğiz, bunlar milletin kurduğu hayır müesseseleridir" diyorsunuz. Bir yılda ne değişti, soruyorum size?

YALÇIN GÜRTAN (Samsun) — Refahyol el attı!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — DSP mi bunları koydu buraya; yoksa Millî Güvenlik Kurulu mu koydu, hangisi koydu? (RP ve DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bu millet, hayır müesseselerini kurmuş. 5 bin vakıf var; millete hizmet ediyor, fakirin karnını doyuruyor, çocuğumuzun okul, barınma ihtiyaçlarını karşılıyor. Hepsi, kanunların denetimi altında, hepsi hukuk devleti olan Türkiye'de denetim geçiriyor...

MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Niye korkuyorsunuz?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Siz, bu vakıflara karşı niye böyle hasmane hareket ediyorsunuz? Vakıfların kapatabileceğini, denetlenmelerinin, Vakıflar Genel Müdürlüğünden alınıp bir başka yere verileceğini nasıl söyleyebilirsiniz?

Değerli arkadaşlarım, bunun dışında, kültür konusunda, bakınız, belki haberiniz yoktur, ANAP'ın içindeki gönüldeşlerimize, milletin temsilcilerine, hepinize söylüyorum, şu ifadeden ne anlıyorsunuz bunu, Sayın Sağlar yazsa ancak böyle yazabilirdi, siz, nasıl ANAP'lı bir Hükümete "Anadolu kültür ve medeniyetinin tüm mirasına aynı önem verilecektir..." Onun için mi, Bodrum'daki şapele hemen

koştunuz da, millet içki içecek diye, laiklik adına ahkâm kesiyorsunuz? Selçuklu ve Osmanlı medeniyetinin dışında, Etilere, Friglere, Bizans medeniyetine, Osmanlı medeniyeti kadar değer vereceğinizi söylemek; Osmanlı medeniyetinin, Türk medeniyetinin, Selçuklu medeniyetinin onlar kadar olduğunu ifade etmek değil midir? Bu, nasıl evrensel kültürün ifadesi? Biz, millî kültürden yanayız; bu ülkenin değerlerinden yanayız. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler)

YUSUF SELAHATTİN BEYRİBEY (Kars) — Onun için mi Türk Cumhuriyetlerine bir defa bile gitmediniz?

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — 7’nci sayfanızda başka bir eksiklik var; adalet hizmetleri... Sayın Sungurlu buradaysa cevabını versin biraz sonra. “Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu şöyle şöyle düzenlenecek, tarafsız iş yapacak” deniliyor. Ne yapacaksınız? Bu muğlak ifadeyi açın bakalım. Bakanı veya Müsteşarı bu Kuruldan mı çıkaracaksınız? Herkese muska mı takacaksınız? “Aman tarafsız hareket edin” diye yemin mi ettireceksiniz? Adalet hizmetlerinde getireceğiniz hangi çalışmalar var, burada, net bir şekilde gösterilmemiş.

Özelleştirmeden bahsediyorsunuz; ama kenarda bir özelleştirme... Bugüne kadar, Demokratik Sol Partinin özelleştirmeye ne kadar aleyhtar olduğunu, her konuda Anayasa Mahkemesine gittiğini biliyoruz.

LEVENT MISTIKOĞLU (Hatay) — Siz de aynıydınız.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Daha 15 gün evvel, Plan ve Bütçe Komisyonunda, Yap-İşlet-Devret modeli konuşulurken, DSP’li üyelerin hepsi muhalefet şerhi verdiler. Siz, özelleştirmeden, ne yapacağınızı, nasıl yapacağınızı daha ortaya koymamışsınız.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümet Programında erken seçim yok. Bu Hükümet Programının sonunda deniliyor ki “Bütün hususlar, sivil, demokratik ve özgürlükçü bir çizgide ele alınacak.” Nereniz sivil sizin? Nereniz demokrat sizin? Nereniz özgürlükçü sizin? Siz, dayatmacısınız, tahakkümcüsünüz; uzlaşmayı nereden çıkarıyorsunuz?

Refah Partisi, milletin birinci partisi olmuş, 150’den fazla milletvekili var; gelip konuşmaya tenezzül etmediniz. Büyük Birlik Partisiyle konuşmadınız, Parlamento içindeki partilere sırt çevirdiniz, DYP ile usulen konuştunuz. Sizin uzlaşmanız, yirmi yıl evvelki uzlaşmalar gibi...

Görüyorum ki, bu Hükümetin destekçileri arasında, biri, diğerine “yavşak” derken, diğeri onun hakkında tazminat davası açanlar var. (RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu Hükümetin içerisinde, görüyorum ki, “bu adam, bozuk bir aküye benziyor, 4 senede doluyor; ama 3 ayda boşalıyor” diyenlerle, birbirlerine kirli ifadeler kullananlar, çok güzel bir uzlaşma göstermişler! Bu uzlaşmadan bu memlekete hayır gelmez...

Milletle, milletin temsilcileriyle uzlaşacaksınız. Daha, nezaket bile göstermeden, görevi aldığınız günün sabahı erken saatlerde, bir holding patronunun evine gitmekle, 6 milyondan fazla... (RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Arınç, süreniz 10 dakika geçti.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bitiriyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Hatırlatıyorum sadece.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Teşekkür ediyorum. (RP sıralarından “bırakın konuşsun” sesleri)

BAŞKAN — Efendim, onu ben takdir ederim, merak buyurmayın siz, lütfen, rahat olun.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Sayın Başkanımın müsamahasına teşekkür ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim, devam edin.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Türkiye’de işverenler var, Türkiye’de patronlar var, sivil kuruluşlar var; bunların hepsiyle bir araya gelmeliyiz, hepsiyle ülke meselelerini konuşmalıyız; ama ayrımcılık yapmamalıyız. Bütün sermayesini havuzda topladığı 130 milyon dolarda biriktirip, ondan sonra, başfiyatı 5 milyon dolardan açıklayan insanlarla bir araya gelmek, milletle uzlaşma yapmak değildir. (RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, bu millet, temsilcilerini, Parlamentosunu seviyor, askerini seviyor, toplumdaki her kesimle kucaklaşmaya hazırız. Bu Hükümet ebedi değildi, elbette gidecekti; mahkeme, kadiya mülk değil. Sayın Erbakan, Sayın Çiller, bir gün elbette Başbakanlıktan gideceklerdi; ama demokrasilerde kansız, hilesiz ve entrikasız görev değiştirme olmalı. İşte, en güzel örneğini Sayın Erbakan verdi; siz nasıl vereceksiniz, onu hep beraber göreceğiz. Hilelerle, entrikalarla, desiselerle kurulan hükümetlerin, bu işin içinde bulunanların, yıllar sonra başları hep eğik oldu. Ben, Parlamentodaki bütün arkadaşlarımdan, böyle bir demokrasi anlayışına sahip olmadıklarına inanıyorum.

Müesseselerimizi tahrip etmeden, ahlaka önem vererek, aramızdaki kardeşlik duygularını yok etmeden, birbirimizi kan davalı hale getirmeden ülkemize hizmet etmeyi, ülkemizin hizmetinde bulunmayı kendimize vazife biliyoruz.

Değerli arkadaşlarım, bu Hükümetin, güneydoğu politikası, Programında birkaç cümleyle ifade edilmiş. Elbette partilerin içişlerine karışmak benim haddim değil. Bakanları tayin etmek, Sayın Başbakanın ve parti başkanlarının görevi; ama bir eksiklik dikkatimi çekiyor; bu Hükümette, Güneydoğu ve Doğu Anadolu’muzun en az yirmi ilinden sadece birinin temsilcisi var. Bölgelerarası dengeyi gözetmediniz. (ANAP sıralarından gürültüler)

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep)

— Hadi canım sende!

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — O yüzden, güneydoğu projesinde sizin meselelerinizi takip edecek, o bölgeye güven verecek sayın bakanlarımızı Kabine içerisinde göremiyoruz.

REFİK ARAS (İstanbul) — Demagoji yapma.

BÜLENT ARINÇ (Devamla) — Bizim Hükümetimizde Diyarbakır'dan iki bakan vardı, Ağrı'dan vardı, Elazığ'dan vardı, Erzurum'dan vardı, Mardin'den vardı. Bu Hükümetin, sadece bir bölgeye bakanlıklar taksim etmesi, daha baştan, bazı bölgeleri gözden çıkardığını gösteriyor.

Güneydoğuyu hatırlamak, Diyarbakır'a turistik gezi yapmakla mümkün değil. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bu davayı en çok duyan, bu davayı en çok hisseden olarak söylüyoruz ki, o bölge halkının dertlerine bir an evvel çözüm bulmamız lazım. Hayvancılıkla, köylere dönüşle, o insanları teröristlerden koruyarak, onları muhafaza etmekle çok önemli işler yapacağız.

Bu Hükümetin Programında madencilik sektörü yok. 3 trilyon dolarlık bir serveti programına bile almayan bir Hükümetin, nasıl çalakalem bir Program yazdığını takdirlerinize arz ediyorum. Daha çok eksikler var, çok yanlışlar var; takdir sizindir. Yüce Meclisin değerli milletvekillerinin, milletimiz için en hayırlı kararı vereceklerine inanıyorum. Refah Partisi Grubu olarak, bu Hükümete güvenoyu vermeyeceğiz.

Hepinizi hürmetle selamlıyorum. (RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Arınç.

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Kuş kaçtı! Kuş kaçtı!

BAŞKAN — Gruplar adına konuşma sırası, Anavatan Partisi Grubu adına Sayın Nejat Arseven'de.

Buyurun efendim. (ANAP, DSP ve DTP sıralarından alkışlar)

Sayın Arseven, bekleyin efendim, süre ilave edeceğim; seremoni bitiversin...

Sükûnet sağlanırsa, hatibe konuşma imkânı tanıyacağım.

Buyurun Sayın Arseven.

ANAP GRUBU ADINA NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Sayın Mesut Yılmaz Başkanlığında oluşan 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin Programı üzerinde, Anavatan Partisinin görüş ve düşüncelerini Yüce Heyetinize sunmak üzere huzurlarınızdayım. Bizleri televizyonları başında dinleyen aziz milletimizi ve Yüce Heyetinizi, Grubum ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum. Sayın Mesut Yılmaz Başkanlığında kurulan 55'inci Cumhuriyet Hükümeti-ne de, Anavatan Partisi Grubu ve şahsım adına başarılar diliyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sözlerime başlamadan önce, bu kürsüde, benden önce grupları adına konuşan değerli milletvekillerinin bazı ifadelerini cevaplandırmadan geçemeyeceğim. Özellikle, Sayın Gökdemir'in, “‘Türk’ kelimesi demekten korkan bir başbakana oy vermem” diyen bir kişi olarak tanıdığımız Sayın Gökdemir'in bugünkü konuşmalarının, kendi Grubundan çok, Refah Partisi Grubu tarafından alkışlanmasını, çok ibretle ve hayretle izledim. (ANAP ve DSP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Yine, kendisi buyurdular ki...

ABDULLAH GÜL (Kayseri) — Refah Partisinin nesi var?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Acele etmeyin Sayın Gül, acele etmeyin; çok telaşlı görüyorum sizi, hayrola? Dur, daha yeni başladık...

ABDULLAH GÜL (Kayseri) — Refah Partisi, Türkiye'nin en büyük partisidir. (ANAP ve DSP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, siz yerinize oturun, karşılıklı konuşursanız böyle olur tabii...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Sayın milletvekilleri, ayrıca, Sayın Ayvaz Gökdemir “Türk cumhuriyetlerinde şerefle dolaşırım” diyor. Türk cumhuriyetleri elçilerine aylarca randevu vermeyen bir başkana destek vermeyi içine sindirebiliyorsa Sayın Gökdemir, bu şerefi de, Türk cumhuriyetlerine beraberinde götürsün...

AYVAZ GÖKDEMİR (Kayseri) — Karşıdaki levhayı oku...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Ama, tabii, o Türk cumhuriyetleri, Sayın Gökdemir'i “eski komando Ayvaz” olarak kabul ederlerse götürsün. (ANAP ve DSP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

AYVAZ GÖKDEMİR (Kayseri) — Arkaya dön, o levhayı bir oku...

BAŞKAN — Şahıslarla ilgili değil de Genel Kurula hitap edelim lütfen.

Buyurun, devam edin.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Refah Partisi Grubu adına konuşan değerli arkadaşım Sayın Arınç “Allah, bir ışığı yakmışsa, onu hiç kimsenin söndürmeye gücü yetmez” dedi. Doğrudur; hakikaten çok doğru bir laf; ama maalesef, o yakılan ışığı, o, önünüzü aydınlatan ışığı söndürmeye, sadece; ama sadece Refah Partisinin, Refah Partisi Hükümetinin ve Sayın Erbakan Hükümetinin gücü yetti. Yoksa, bu ülkede, o yanan ışık, eğer, iyi kullanabilseydiniz, önünüzü iyi aydınlatabilseydiniz, sizi ileriye götürebilirdi. O ışığı, maalesef, gerektiği gibi kullanamadınız. Evet, doğrudur; ama o ışığı söndürmek basiretini de yine siz gösterdiniz...

ABDULLAH GÜL (Kayseri) — Öyle mi?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — ...Ama, sanmayın ki, Cenab-ı Allah, her zaman size bu ışığı yakacak.

ABDULLAH GÜL (Kayseri) — Bunu, millet gösterecek.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — O kuş var ya o kuş, bu kürsülerde ifade edilen, bizim burada ifade etmekten hicap duyduğumuz kuş; işte, o kuş, bugün sizin elinizden maalesef kaçtı; ama “bize kaçtı” dediğiniz o kuşu, siz, maalesef, bugün, yaralı, perişan, hasarlı bir şekilde elinizden kaçırdınız! (RP sıralarından gürültüler) Biz, bu memlekette hükümet etmeyi, iktidar olmayı “kuşun kaçması” veya “yakalanması” olarak değerlendirmeyen bir zihniyetin işbaşına gelmesini arzu ederdik. Ben, bu kürsüden ifadede bulunan, konuşan; özellikle bu ülkede “başbakanlık” sıfatını dahi elde etmiş kişilerin, bu manada kelimeleri konuşmaları içinde kullanmasından hicap duyduğumu ifade ediyorum ve inşallah, bu kürsülerde bir daha bu

kelimeler kullanılmaz; yani, hükümet etmek “kuşu kaçırmak” veya “yakalanmak” olarak değerlendirilmez. (RP sıralarından gürültüler)

Sayın milletvekilleri, değerli arkadaşlarım; 54’üncü Hükümetin, hepinizce malum Sayın eski Başbakanın, Cumhurbaşkanımıza da ifade etmiş olduğu; ülkeyi, içine düşmüş olduğu toplumsal gerginlik ve sıkıntıyı gerekçe göstererek istifasını sunmasından sonra yeni hükümeti kurma görevinin Sayın Mesut Yılmaz’a verilmesi üzerine, Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisi, ülkemizi, 54’üncü Hükümet tarafından içine düşürüldüğü rejim ve devlet bunalımından kurtarmak, toplumdaki gerginliği ortadan kaldırmak ve uzlaşmayı güçlendirmek, ahlakî yozlaşmayı durdurmak, kamu yönetimindeki yıpranmaya son vermek, temiz toplum özlemini gerçekleştirmek, ülke ekonomisini yeniden üretken niteliğine kavuşturmak ve devletin saygınlığını sağlamak üzere; laik, demokratik cumhuriyeti güçlendirmek amaçlarıyla yani, daha değişik bir ifadeyle, 54’üncü Hükümetin, ülkemizi içine düşürmüş olduğu şartları ortadan kaldırmak üzere bir araya gelerek, bu Koalisyon Hükümetini kurmaya karar vermişlerdir. Tabii, ayrıca, Cumhuriyet Halk Partisi ve değerli Genel Başkanı Sayın Baykal da, bütün bu gerekçelerle, toplumun hemen tamamının büyük özlem ve arzusu neticesi kurulacak bu hükümeti şartsız destekleyeceğini açıklamasından sonra, Sayın Mesut Yılmaz tarafından, 55’inci Cumhuriyet Hükümeti kurulması sonrası pazartesi günü bilgilerinize arz olunan Hükümet Programı, bugün, Yüce Meclisimizde huzurunuzda görüşülmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Hükümet Programının görüşülmekte olduğu bu günde, ülkenin yeni bir hükümet ihtiyacı duymasına sebep olan olayları ve gelişmeleri kısaca hatırlamanızı ve huzurunuzda programı görüşülmekte olan 55’inci Cumhuriyet Hükümetini bu şekilde değerlendirmenizin fevkalade önemli olduğunu düşünüyoruz.

20’nci dönem Parlamentosunun ilk hükümeti olan Anayol Hükümetinin kuruluş günleri ve daha sonra bu Hükümetin bozuluş sebepleri hepinizin malumları. Orada, Anavatan Partisinin seçim meydanlarında vermiş olduğu sözleri yerine getirmek için, yani, temiz toplum özlemini yerine getirmek konusundaki gayretlerini, hepiniz, bu Yüce Parlamento ve halkımız biliyor.

KADİR BOZKURT (Sinop) — Transferler temiz mi?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Sayın Aksu’nun transferi ne kadar temizse, bizim transferimiz de o kadar temiz.

KADİR BOZKURT (Sinop) — O zaman hükümet yoktu.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Daha sonra, Refah Partisinin vermiş olduğu soruşturma önergeleri neticesinde ve yine, Refah Partisinin, Hükümetin güvenoyu konusuyla ilgili Anayasa Mahkemesine açmış olduğu dava neticesiyle, Sayın Mesut Yılmaz Başkanlığındaki Anayol Hükümetinin istifası da yine hepimizin malumları. Burada esas önemli olan daha sonrası; yani, o hükümetin istifasından sonra bu Parlamentoda oluşturulan 54’üncü Cumhuriyet Hükümetinin, hem kuruluşu sırasında hem de kuruluşundan sonra icraatı safhasında, memlekette gerçekleştirmiş olduğu, insanlarımıza yaşatmış olduğu olayları, eğer, bu Parlamento, bugün, bura-

da, doğru tahlil etmezse, bunlar konusundaki değerlendirmelerini sağlıklı ve ciddi bir biçimde yapmazsa, işte, bu Hükümetin Programını burada sağlıklı ve akılcı bir biçimde değerlendirmemiz mümkün olmaz.

Çok değerli milletvekili arkadaşlarım, 54'üncü Hükümetin kuruluş şartlarını ve günlerini hatırlıyorsunuz. Bugün, maalesef, hiçbirimizin arzu etmediği bir şekilde, belli saiklerle ve belli sebeplerle bazı soruşturma önergelerinin kapatılması, dosyalarının kapatılması gerekçeleriyle kurulmuş bulunan 54'üncü Hükümetin kuruluş günlerine sizi tekrar götürmek istiyorum. Burada esas önemli olan ve üzerinde durulması gereken meselelerden biri de, yine, Sayın Erbakan Başbakanlığında kurulmuş bulunan 54'üncü Hükümetin istifası noktasında, kamuoyuna, o hükümeti oluşturan her iki parti tarafından da açıkça ifade edilmiş olan gizli hükümet protokolü meselesidir. Eğer, siz, hükümetleri, bu Parlamento gündeminden kaçırarak, milletin gündeminden kaçırarak, bir açık, bir de gizli hükümet protokollerine göre kurarsanız, işte o gizli hükümet protokollerinin sizi getireceği nokta, bugünkü 54'üncü Hükümetin; yani, Sayın Erbakan Hükümetinin sonudur.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — DSP ile aranızda kaç protokol var?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bu millettten gizlenerek, bu memlekette yaşayan 65 milyon memleket evladından gizleyerek icraat yapmak ve hükümet etmek mümkün değildir. Siz, kamuoyuna, hükümet protokolü olarak açıkladığınız protokolün dışında, yine, ortağınızla gizli bir protokol gerçekleştirebilirsiniz ve bunu, millettten, memlekettten ve Parlamentodan gizliyorsunuz. Bir sene sonra, ülkenin içerisinde düşmüş olduğu bu durumu veya düşebilme ihtimalini, orada, o zaman görmeyin; yani, hükümet kuruluşu sırasında görmeyin ne kadar büyük bir basiret işi olduğunu, şimdi, burada, huzurlarınızda ifade etmek istiyorum. Acaba, bu gizli protokol kaleme alınırken veya bu anlaşma yapılırken, zımnî olarak, Doğru Yol Partisi-Refah Partisi Hükümetinin bu ülkeyi içerisine düşüreceği bu durumu, o gün, peşinen kabul etmiş manasında mı bu işi düşünmek lazım; yoksa, Doğru Yol Partisi, bütün bu olacakları peşinen o gün bildiği halde mi malum sebeplerle Refahyol Hükümetini kurdu? Eğer böyle değilse, o zaman, o zımnî protokolün; yani, gizil protokolün yapılış sebebi ve gerekçeleri nelerdir?

Siz, hem 2000 yılına kadar hükümet olacağınızı bütün kamuoyunun önünde açıklayacaksınız; hükümet protokolündeki şartları yerine getireceğinizi kamuoyuna defaatle deklare edeceksiniz; ama bunun dışında, sadece, sizin; yani, 54'üncü Hükümetin bizatihi kendisinin veya partililerin, milletvekillerinin, daha doğrusu, icraatının sebep olduğu olaylar dolayısıyla gelmiş olduğu noktada bu gizli protokolün ortaya çıkma durumu söz konusu olacak. Bunu, bu millete nasıl anlatacağınızı doğrusu çok merak ediyorum, yani, bugün, ülkenin yaşamış olduğu bu gerginlik ortamını, bu sıkıntılı ortamı, milletin birbiriyle karşı karşıya gelmesini, inanmış inanmamış diye ülke insanların bölünmesini, acaba, siz, planlayarak mı 54'üncü Hükümeti kurmuştunuz? Eğer, siz, bir gizli protokolden bir sene sonra bahsediyorsanız, bizim de, Anavatan Partisi olarak bütün bunları sormak ve bu gizli protokolü yapma sebebinizi öğrenmek ihtiyacımız doğar. Esasen, sizin buraya gelip, bu kürsüden de ifade etmek ihtiyacını duymanız gereken şey, biraz önce sözcülerinizin yapmış olduğu gibi laf kalabalığı değil, işte, bu gizli protokolün yapılış nedenini bu

Yüce Heyete, bu Parlamente'ye, bu millete açıklamanızdır. Yani “2000 yılına kadar hükümet edeceğiz” diye bir işe başlıyorsunuz; ama ülkeyi bir sene sonra acil bir seçimle karşı karşıya kalma noktasına getiriyorsunuz. Peki, bütün bunları, o gün, acaba nasıl tahmin ettiniz? Yoksa, bunlar, benim burada, bu kürsüde, Refah Yol Hükümetinin Hükümet Programının görüşülmesi sırasında şahsım adına ifade etmiş olduğum gerçekler midir?

Değerli arkadaşlarım, bakın, buradan, Meclis zabıtlarından, o günkü ifadeleri mi aynen okuyorum ve özellikle, Doğru Yol Partili değerli milletvekili arkadaşlarımın da can kulağıyla dinlemelerini rica ediyorum; bakın, bu program için konuşuyorum, burası çok önemli. Ben, bundan tam bir sene önce, bu kürsüde, şunları ifade ettim: “Doğru Yol Partisinin milletvekili ve Grubu, parti tabanı, tüm ülkede bu Hükümete oluşacak tepkileri asgariye indirmek için hazırlanmış bir Hükümet Programı bugün karşınızdadır. Bu Programın uygulanması sırasında, Refah Partisinin bu Programda yer almayan hakiki düşünce ve niyetlerini hayata geçirmek ve uygulamaya koymak gayreti içinde olacağına da inanıyorum; ama maalesef, işin acı tarafı; bu, program dışı, protokol dışı yapılacak ve ülkede büyük sıkıntı yaratacağına inandığım uygulamaları, Doğru Yol Partisinin çok değerli milletvekilleri, yani, sizler, bakanları; ancak, üzüntü ile çaresizlikle seyredeceklerdir...”

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Nasıl bir uygulama onu söyle?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Anlatacağım... Sakin olun... Telaş etmeyin... “...çünkü gruptan veya Bakanlar Kurulundan vaki olabilecek en ufak bir itiraz karşısında, Sayın Çiller ile ilgili olarak açılmış bulunan soruşturma önergeleriyle ilgili, Refah Partisinin komisyon üyelerinin ve Grubunun tavırlarındaki olumsuz değişiklik tehdidiyle; yani, Yüce Divan tehdidiyle karşılaşacaklardır; yani, bugün görüşülmekte olan Programın açık ve zahiri görüntüsüdür. Bu Programın görünmeyen tarafı, Refah ağırlıklı yönü ise, aysberg gibi suyun altında durmaktadır ve bugün, maalesef, görünmemektedir”

Çok değerli arkadaşlarım, bütün bunları, bu kürsüden, tam bir yıl önce söyledim. Öyle zannediyorum ki, bütün bu söylediklerim, bugün, gerçek oldu.

Çok değerli arkadaşlarım, değerli milletvekilleri; özellikle, Doğru Yol Partili arkadaşlarım bana hak vereceklerdir ki, bu görüşlerim, bir yıl boyunca müstereken yaşadıklarımızın tıpatıp aynısıdır. Bugün, özellikle, o Hükümeti kurmak dolayısıyla, memleketin içine düşürülmüş olduğu durumu ayrı tutuyorum, Doğru Yol Partisi olarak şu anda geçirmekte olduğunuz sıkıntıyı da göz önüne alırsak, zannediyorum ki, haklılığımızı ve o gün söylediklerimizin doğruluğunu mutlaka, ama mutlaka tes-cil edeceksiniz ve olanlardan, yaşadıklarımızdan, ülkenin içine düşürülmüş olduğu durumdan büyük üzüntü duyduğunuzu da biliyorum; ama zannediyorum, artık, parti taassubunu aşarak ülke gerçeklerini görmek, hepimiz için, özellikle, siz Doğru Yol Partili çok değerli milletvekili arkadaşlarım için zamanı gelmiştir ve işte, bu ve bunun gibi yüzlerce sebep, bugünkü Hükümetin kuruluş gerekçelerini teşkil etmektedir. Bütün bunlardan sonra gelinmiş olan bu durum itibarıyla bu gerçeği en iyi görmek ve gereğini yapmak durumunda olan da Doğru Yol Partisinin siz değerli milletvekillerisiniz.

Çok değerli arkadaşlarım, 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin kurulmasını işte, bu şartlar altında değerlendirmek lazım; yani, ülkenin içine düşürülmüş olduğu durum, anayasal kurumlarımızın karşı karşıya gelmesi ve hükümet etme imkânının 54'üncü Hükümet tarafından kaybedilmesi neticesinde, bugün, Parlamentoda, seçildiğimiz günden bu yana üçüncü hükümetin programının tartışmasını yapıyoruz. Tabii, burada, esas, üzerinde durmamız gereken bir konu daha var; eğer, siz, Refah Partisi olarak bu Parlamentoda hükümet etmek için iktidar olduktan sonra, kendinizi, seçim öncesi sistem dışı, düzen dışı ilan etmişken ve o şekilde bu milletten oy istemişken, bizim sistemimizle ve bizim sistemimizi kullanarak iktidar olduktan sonra, kendi düzeninizi gerçekleştirmek için bir gayret içinde olursanız, Anayasamızı, demokrasimizin temel ve vazgeçilmez ilkelerini, Atatürk ilke ve inkılaplarını hiçe sayarsanız, devlet yönetme tecrübesizliğine bir de bunları eklerseniz, artık, burada, bu yükü, bu memleketin, bu milletin, bu Parlamantonun taşıması mümkün değildir. Siz de, Anayasamıza göre kurulmuş her siyasi parti gibi, cumhuriyetin temel ilkelerine bağlı kalmak mecburiyetindesiniz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 55'inci Hükümetin kurulma aşamasından bu yana, özellikle Refah ve Doğru Yol Partisi yetkililerince, solun iktidara taşındığı veya bu programda ağırlığın Demokratik Sol Parti görüşlerine verildiği ifade edilmektedir. Bir kere, huzurunuzda açıkça ifade ediyorum ki, bu Hükümet Programı, Hükümeti teşkil eden partilerce hazırlanmış ve şunun bunun birbirine olan üstünlüğü değil; ülke gerçekleri ve ülkenin ve rejimin şu anda içinde bulunduğu durum dikkate alınarak hazırlanmış bir programdır.

Ayrıca, bizi, solla birlikte olmakla suçlayanlara, bizim, Anavatan Partisi olarak verilecek çok cevabımız vardır. Önce, sizlere, 54'üncü Hükümetin Programının görüşülmesi sırasında, Sayın Erbakan'ın, bu kürsüdeki ifadelerinden bir pasaj okuyacağım. Sayın Erbakan ifade ediyor ki "çok aziz ve muhterem arkadaşlarım, bakınız, hakikaten, Refah Partili kardeşlerim ifade ettiler; 24 Aralık ile 28 Haziran arasında biz ne yaptık; bir Anamuhalefet Partisi yaptığımız şey ortadadır. Önce, ilk hükümetin kurulmasında bütün partilere kollarımızı açtık, gene açıyoruz. Bugün, biz, Demokratik Sol Parti ve Cumhuriyet Halk Partisiyle beraberce koalisyon kurarız, bu memlekete en hayırlı hizmetleri yaparız; zaten yaptık, zerre kadar şüphemiz yok. Bakın, böyle birtakım önyargılarla, yanlış bir şekilde uzlaşma yerine, bizi, birbirimizden uzaklaştırma tavrını takınacak olursak, bu fayda getirmez."

Çok değerli arkadaşlarım, işte, Sayın Erbakan'ın ifadeleri, hem de bu kürsüden, sizlere hitaben yapmış olduğu ifadeleri. Açıkça görülüyor ki, Sayın Erbakan, Demokratik Sol Parti ve CHP ile beraberce koalisyon kuracağını, memlekete hayırlı hizmetler yapacağını ve zaten, bir müddet önce, yani yıllar önce yaptığını, bundan da hiç şüphemiz olmamasını bizlere, aynı zamanda siz değerli Refah Partili arkadaşlarımızın yüzüne karşı bu kürsüden ifade ediyor.

Çok değerli arkadaşlarım, bu şekilde açıkça ifade edildiği gibi ve hatta 1974 yılında o zamanki Cumhuriyet Halk Partisiyle koalisyon yaparak, Cumhuriyet Halk Partisinin ve Sayın Ecevit'in, Sayın Erbakan ve o zamanki partisi Milli Selamet Partisi tarafından iktidar yapılması veya 1991 genel seçimleri sonrası, Doğru Yol Partisinin önce Sosyaldemokrat Halkçı Partiyile; daha sonra Sayın Çiller'in Genel

Başkanı olduğu Doğru Yol Partisinin önce SHP, sonra da Cumhuriyet Halk Partisiyle yaptığı koalisyonlar solun iktidara taşınması olmuyor da, bugün, bütün dünyada sol söylemlerin gelmiş olduğu nokta ortada iken ve ülke, bugün yangın yerine dönmüş iken; rejim, büyük bir ölçüde, yani sizin, Refah Yol'un icraatlarıyla tehlikeye girmiş iken; bizim, Anavatan Partisi olarak Sayın Ecevit ile ve Sayın Baykal'ın dışarıdan desteğiyle kurmuş olduğumuz bu Hükümet mi solu iktidara taşımak oluyor?

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Bu Programda Anavatan'ın neyi var ki?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Sakın bir daha...

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Biz geçmişimizden kaçmıyoruz... Sizin neyiniz var?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Bakın, değerli arkadaşlarım...

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Programda neyiniz var?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Sakın, bir daha, Refah Partisi ve Doğru Yol Partisi olarak, geçmişinde bunlar bulunan partiler ve yöneticileri olarak bu ifadeleri ağzınıza almayın. Sonra, meydanlara çıkarız, televizyonlara çıkarız, sizleri, bu geçmişinizden dolayı, bu söylemlerinizi, çok ciddi bir şekilde mahcup ederiz! (ANAP sıralarından alkışlar)

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Biz geçmişimizden gocunmuyoruz!

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri...

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Ecevit'in programı, Ecevit'in... Sizin neyiniz var programda?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Aslında, biraz önce sizlere okumuş olduğum, Sayın Erbakan'ın bu kürsüden yapmış olduğu bu ifadeler doğrudur. Yani, kısaca, milletin, bu Parlamento çatısı altına seçip gönderdiği her parti, tabii, Anayasamıza ve cumhuriyetin temel ilkelerine bağlı kalmak şartıyla, koalisyon kurulabilir partilerdir. Bu kürsüde çok ifade edildi; Sayın Genel Başkanımız Mesut Yılmaz, birçok kez ifade etti. İşte, biz, seçimin hemen sonrası, Refah Partisiyle hükümet kurma girişimlerini, demin ifade etmiş olduğum Sayın Erbakan'ın mantığıyla yaptık. Tabii, bu görüşmeleri yapmadan, Refah Partisinin; yani, sizlerin, ülke yönetimiyle ilgili düşünce ve fikirlerinizi bilemezdik. Bu görüşmeler sonrası gelmiş olduğumuz nokta, bize, o gün itibarıyla Refah Partisinin ülke yönetimine dahil edilmesinin, yine o günkü söylemleriyle, tavırlarıyla mümkün olmadığını gösterdiği için, o gün sizinle başlatmış olduğumuz koalisyon görüşmelerini noktaladık...

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Aldığınız talimatla!

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Ama, maalesef, başka saiklerle...

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Aldığınız talimatlarla!

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, biraz sabırlı olun... Devamlı müdahalede bulunursanız olmaz ki...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Şimdi, bakın, talimat falan deyince, size bir şeyler söylerim.

Değerli arkadaşlarım, bakın, bu talimat meselesini size anlatayım; siz, mademki bu talimat işine çok meraklısınız, bakın anlatayım talimat nasıl olur...

MUSTAFA YÜNLÜOĞLU (Bolu) — Söyle, söyle; gocunmayız biz!

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Şimdi, eğer, bir ülkenin başbakanı olarak Refah Partililer, özellikle size söylüyorum, dinleyin Milli Güvenlik Kurulu toplantısına gidersiniz, orada, kuzu kuzu otursunuz; orada, gerekli talimatları alırsınız; o talimatlara esas cevap verilmesi gereken yerde gerekli cevapları vermezsiniz ve o talimatlarla aşağıya inip, onun altına imzayı da şakır şakır atarsınız; hem de kim atar biliyor musunuz; Sayın Erbakan atar, Erbakan! *(ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)*

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Yazıklar olsun size!

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Ondan sonra da, çıkıp aslan kesilirsiniz. Şimdi anladınız mı talimat nasıl olur! Onun için, siz, bir daha, bu ülkede talimattan falan bahsetmeyin; sizin böyle bir hakkınız zinhar yok.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Siz, tankları gösteriyorsunuz...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Siz, kapatın bu işi...

BAŞKAN — Sayın Arseven, siz, Genel Kurula hitaba devam edin.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Değerli Refah Partili arkadaşlarım, siz, mutlaka; ama mutlaka, bu ülkeyi...

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Siz tankların arasından geçin...

BAŞKAN — İsmail Bey, bir kere de sizi uyarıyorum.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — ...Anayasa çizgisinde, kanunlar çizgisinde ve ülkenin kanunlarına uygun olarak idare etmek mecburiyetindesiniz. Siz, bu ülkenin Anayasasına göre, Siyasî Partiler Kanununa göre, geçerli kanunlarına göre kurulmuş bir siyasî partisiniz. Eğer, siz, kendi partililerinizin, belediye başkanlarınızın, milletvekillerinizin, vesaire, şunun bunun tavırlarıyla bu davranışların dışına çıkarsanız ve bu uygulamalara Refah Partisi olarak çanak da tutarsanız, bu işlerin hepsi başınıza gelir; onun için, akıllı olun.

Şimdi, bakın, bu ışık mışık meselesi bitti; ışık da söndü. *(RP sıralarından gürültüler)* Şimdi, siz, tekrar yeni bir ışığı kaç sene sonra bulursunuz; otuz sene sonra mı bulmuştunuz, bir daha altmış sene sonra mı bulursunuz onu falan bilmem de; ama biraz akıllı olursanız, zannediyorum çok iyi olur. *(ANAP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar)*

MUHAMMET POLAT (Aydın) — O seni ilgilendirmez...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Şimdi, bakın, size bir şey daha söyleyeyim; bu talimat, malimat işinden geldik... Değerli arkadaşlarım, bu yanıltma işlerle, kandırmaca işlerle, bu ülkede, belki, bazılarını kandırabilirsiniz; ama hiç zannetmeyin ki, bu milleti kandırabilirsiniz...

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Biz, hiç kimseyi kandırmadık...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Siz, bu ülkede, ağıza alınmayacak lafları söyleyen, demin, bu kürsüde, Sayın Arınç, Sayın Özal’la ilgili bazı şeyler ifade etti; yani, Sayın Özal döneminden, bu ülkeye yaptığı hizmetlerden, vesaireden bahsetti; ama bakın, çok açık söylüyorum; sizin, o ihraç ettiğiniz milletvekilinizin, Sayın Özal için “bu, Özal mı, papaz mı” dediğini bu millete anlatamazsınız. (ANAP sıralarından alkışlar) Eğer, siz, o milletvekilinizi, istifa noktasına...

SITKI CENGİL (Adana) — Özal’ın resimlerini indiren bir partiyle...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Otur, otur... Telaşlanma, telaşlanma...

BAŞKAN — Efendim, lütfen, oturur musunuz?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım şimdi, bakın, üç tane milletvekili arkadaşınız bu partiden istifa etti; öyle mi; attı değil mi?

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Size ne?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Peki, siz, bu arkadaşlarımızı sonra niye ihraç ettiniz? Niye, Sayın Arınç bu kürsüye gelip de bu ihracın gerekçesini anlatmadı? (RP sıralarından gürültüler)

Peki, ihraç ettiğiniz o milletvekillerinin imzalarını elinize alıp da, Sayın Başbakanın “işte, bu imzalar benim arkamda” demesinin mantığını bu millete nasıl anlatacaksınız? Yani siz, hem adamları ihraç edeceksiniz hem de “o adamlar bizi destekliyor” deyip, elinize bu belgeleri alıp, çıkacaksınız!

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Siz, DYP’li milletvekillerini nasıl izah edeceksiniz?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Sayın Cumhurbaşkanı da bunlara inanıp, size ve sizin arzu ettiğiniz kişiye görev verecek... Var mı böyle şey? (ANAP ve DSP sıralarından alkışlar, RP sıralarından gürültüler)

SITKI CENGİL (Adana) — Özal’ın resimlerini indireni bakan yaptınız mı yapmadınız mı; onun hesabını verin!

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri...

SITKI CENGİL (Adana) — Yok “yapmadık” diyorsanız, çıkıp “yapmadık” deyin.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Telaşlanma.

Tekrar ifade ediyorum ki, ülkemizi ve insanlarımızı bugün içerisine düşürmüş olduğunuz noktaya, rejimimizi tehlikeye sokan noktaya nasıl geldiğimizi iyi değerlendirmeden; yani, şu geçmiş bir yılın muhasebesini iyi ve sağlıklı yapmadan, bu Hükümetin kuruluşunu ve Programını sağlıklı değerlendirmeniz mümkün değildir.

Sayın Erbakan, yine 54’üncü Hükümetin kuruluşunda program görüşmeleri sırasında ifade ediyor ve “Meclis, her zaman, bizim Hükümetimizin üzerinde olacaktır. Sizin güvenoyunuza mazhar olduğu müddetçe, bu Hükümet sadece hizmet edecek, biz de garson Hükümet olacağız” diyor.

Şimdi, değerli Refah Partili arkadaşlarım, size yine söylüyorum: Bu garsonluk işi, acaba hakiki manada gerçekleşti mi; yani, siz, bu millete değerli garson arkadaşlarımızın yaptığı gibi, hakiki, güzel hizmetler yapabildiniz mi?

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Tabii yaptık.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Öyle mi! Niye istifa ettiniz? Güzel hizmetler yapan hükümet iktidarı bırakıp kaçır mı? Biz, sizin güvenoyunuzu Anayasa Mahkemesine mi götürdük? Bizi, Anayasa Mahkemesine götürdünüz; biz, Doğru Yol Partili arkadaşlarımızla koalisyon kurmuştuk, Anayasa Mahkemesi güvenoyumuzu iptal etti, biz de götürdük Sayın Cumhurbaşkanımıza istifamızı sunduk. Peki, siz niye istifa ettiniz; önce onu burada anlatın?

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Anlattık onu, anlattık...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Bakın, geveleyip duruyorsunuz, şöyle oldu, böyle oldu, oradan geldi, böyle geçti falan diye... Niye istifa ettiniz? Ben isterdim ki, Sayın eski Başbakan veya Grubunun sözcüsü, çıkıp, lafı şuradan buradan dolandıracağına, keşke, istifasının esas gerekçesini buradan, bu millete bakın, bizi seyreliyorlar... Bakın, kameralar burada; siz, zannetmeyin ki, burada, sizi, yalnız muhalefet, iktidar seyreliyor; sizi, bütün millet seyreliyor bunu anlatsaydı.

AHMET KÜÇÜK (Çanakkale) — Tufaya geldiler Nejat Bey!

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Yani siz iyi garsonluk yaptım mı diyorsunuz? Yaptınız mı?

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Millete hizmet ettik...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Peki, hayırlı olsun.

ALİ RIZA BODUR (İzmir) — Müşteriyi çarptılar.

AHMET KÜÇÜK (Çanakkale) — Bardakları kırdılar.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Şimdi...

BAŞKAN — Sayın Arseven, bir dakika...

Bekliyorum efendim; arkadaşlarımız, lütfen, söyleyeceklerini söylesinler, siz, ondan sonra konuşmanıza rahat devam etme imkânı bulursunuz.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Onlar söylesinler, ben...

BAŞKAN — Lütfen efendim... Ben, zamanınıza ilave edeceğim.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Sağ olun efendim.

BAŞKAN — Çünkü, arkadaşlarıma rica ettim birkaç defa; o ricamı...

RIZA ULUCAK (Ankara) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Ulucak, neyin müdahalesini yapıyorsunuz? Lütfen... İstirham ediyorum... Bakın, biraz önce, Sayın Arınç konuşurken, hiçbir müdahale yap-tırmadım kendilerine. Sayın Arınç'ı herkes sükûnetle dinledi. İstirham ediyorum... Genel Başkan Yardımcısısınız; lütfen, oturun efendim. İstirham ediyorum... Grup Başkanvekiliniz burada; partinize bir sataşma olursa, bana müracaat eder, ben, gerekli söz hakkını veririm efendim. İstirham ediyorum...

Buyurun Sayın Arseven. (ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bununla şunu ifade etmek istiyorum: Refah Partili arkadaşlarım, telaşlanmayın...

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Biz telaşlanmıyoruz.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Bunlara, mutlaka, siz, kendi içinde, kendi vicdanınızda, kendi gönlünüzde bir cevap vermek mecburiyetindesiniz.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Verdik elhamdülillah.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Burada, bizim en önemli gördüğümüz husus, Sayın Başbakanın, Sayın Cumhurbaşkanına gidip, ülkenin içine düşmüş olduğu toplumsal gerginlik, sıkıntı ve rejimin tehlikede olması gerekçeleriyle istifasını sunması hususudur.

Değerli arkadaşlarım, değerli Refah Partililer; ülkede, iktidarlar, bu memleketete hizmet etmek için, ülkenin huzur ve düzenini sağlayıp, 65 milyon memleket evladını huzurlu kılmak, toplumsal problemleri asgariye indirmek ve her birimizin varlık sebebi olan demokratik rejimimizin, hiçbir sıkıntıya maruz kalmadan, Anayasal düzenimiz içerisinde devamını sağlamak için kurulur; fakat ne acıdır ki, 54'üncü Hükümet, işte, ülkede, en asgariden sağlamak zorunda olduğunu yukarıda ifade etmiş olduğum hususlarda büyük sıkıntılar yaratmıştır ve yine, hem Sayın Başbakan hem de Sayın Başbakan Yardımcısı, gizli protokollerini yürürlüğe koyma gerekçesi olarak, ülkede, huzur ve düzenin bozulmasını, rejimin tehlikede olmasını göstermişlerdir.

Şimdi, burada, bir ilave daha yapacağım, kusura bakmayın: Demin, bu kürsüde yine ifade edildi; askerin müdahalesi, askerin izni, Silahlı Kuvvetlerin müdahalesi gibi... Burada isterseniz, biraz vakit ayırırsam bulabilirim de Sayın Çiller'in gazetelere vermiş olduğu bir beyanatı var: Sayın Genelkurmay Başkanına gidiyor ve "ben, Refahsız bir hükümet kuracağım; acaba, bana destek olur musunuz, bana güç verir misiniz, beni tasvip eder misiniz" diyor.

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Doğru... Doğru...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Bunları söyledikten sonra da, ülkede demokrasiden, askerin müdahalesinden, bunun doğru olup olmadığından bahsediyor.

Değerli arkadaşlarım, bu ülkeyi idare etmeye karar veren ve bu kararları aldıktan sonra yola çıkan insanların, bütün davranışlarını belli bir mantık silsilesi içerisinde götürme zorunluluğu vardır. Ülke idare etmek, öyle, çocuk oynacağı gibi bir iş değildir.

HÜSAMETTİN KORKUTATA (Bingöl) — Allah için doğru...

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Eğer, siz, bu ülkeyi idare ederken, bu memlekette yaşayan 65 milyon memleket evladını sıkıntıya sokacak hareketlerin içerisine giderseniz, o sıkıntıları yaratırsanız, yarın, ülkede, bu ve bunun gibi bazı sıkıntıların ortaya çıkmasını da peşinen kabul etmiş olursunuz.

ABBAS İNCEAYAN (Bolu) — Kriz yönetmeliğini ne yapmışlar?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Sayın Erbakan'ın... Onu okumuyorum... Onun dışında, yine, bu kürsüde biraz önce söz almış olduğu için ifade ediyorum; Sayın Arınç'ın, seçimle ilgili, bu kürsüden, bir önceki Hükümetin kuruluşu sırasında, Grubu adına yapmış olduğu konuşmadan, size, çok kısa bir pasaj okuyorum.

Sayın Arınç, o gün yani, bundan bir yıl önce ifade ediyorlar ki “Türkiye’de, Anayasanın yazdığına göre, beş yılda bir seçim yapmamız gerekiyor. Çok acil şartlar ortaya çıkmadan, bir oyun oynar gibi, her gün seçimden bahsedebilir miyiz?” Bunu, ben söylemiyorum; değerli arkadaşınız Sayın Arınç söylüyor.

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Hangi şartlar?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Dinleyin... Dinleyin... “...trilyonlara mal olan bir seçim kampanyasının, devlet açısından, bugün, Türkiye’ye yükleyeceği yükleri kim kaldırılabir ve böyle bir seçim, Türkiye’de bu tabloyu ne kadar etkileyebilir; zaten, gittikçe bozulan ekonominin daha da bozulmasına yol açmaz mı; Türkiye’deki kaosu daha da büyütmez mi? Böyle bir ihtimal karşısında biz sorumluluğumuzu biliyoruz. Ne yaptınız da tekrar oy isteyeceksiniz? Kurdukları hükümetlerde başarısız olan insanların yani, “sizlerden bahsediyor” yeniden seçime gidelim demesinin hangi aklı ve mantıkî dayanağı bulunabilir?” diyor. Siz, buna kendi vicdanınızda bir şey buldunuz mu? Yani, millete gittiğiniz zaman ne diyeceksiniz? Doğru Yol Partisiyle birlikte bu hükümeti kurdunuz, Mecliste çoğunluğunuz da vardı her zaman söylüyorsunuz, şu kadar gensoru verdiniz düşüremediniz, bu kadar gensoru verdiniz düşüremediniz falan diye, peki, böyle gül gibi bu memleketi idare ederken, böyle bir ortağı da bulmuşken, Allah’a şükürler olsun, hiçbir şeye itiraz ettiği yok niye bu iktidarı bıraktınız gittiniz diye, o, çok arzu ettiğiniz ve inşallah, gelmesini bizim de arzu ettiğimiz seçim döneminde, çıkıp bu millete, bunu, nasıl anlatacaksınız? Niçin bırakıp gittiği konusunda ne diyeceksiniz?

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Merak etmeyin!

MUSA OKÇU (Batman) — Anlatmakta siz zorluk çekeceksiniz.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Hayır, biz, hepsini çok güzel anlatırız. Bizim anlatacak, demin size o solla beraber olma konusunda söylediğim gibi, birçok şeyimiz var; sizin hiçbir konuda bize söyleyecek bir şeyiniz yok; ama bu millete anlatabileceğiniz bir tek şey var; bu millettten onu yönetmek iznini almışken, bu milleti doğru düzgün idare edemeyip, ülkeyi bu kaos ortamına soktuktan sonra, gidip Sayın Cumhurbaşkanına, işte bu sıkıntıları gerekçe göstererek istifanızı vermenizdir. Bunu, bu millete anlatabileceksiniz; göreceksiniz... (ANAP sıralarından alkışlar)

MUSA OKÇU (Batman) — Yazık, yazık! Seçim bölgesinden geliyoruz biz.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Siz, bizim adımıza telaş etmeyin; biz anlatırız.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, şimdi, bir sene sonra geldiğimiz noktada, aynı Hükümet ve aynı Hükümetin ortağı ve onların Sayın Genel Başkanlarının, bu toplumdaki toplumsal gerginliği ve rejim sıkıntısını ve bunların ülkeyi getirmiş olduğu noktayı ortaya koyarak, seçime gitme ihtiyacıyla ilgili düşüncelerimi demin ifade ettim.

Değerli arkadaşlarım, bir şey daha ifade edeceğim; demin, yine bu kürsüden ifade edildi, bu Hükümetin ayıplı bir hükümet olduğu, talimatlarla kurulduğu, şaibeli bir hükümet olduğu...

Bakın, değerli arkadaşlarım, yine, size, özellikle sizin, Doğru Yol Partili ve Refah Partili arkadaşlarımızın dinlemesi için, ayıplı bir hükümetin nasıl olacağını tek tek anlatayım.

Bakın, değerli arkadaşlarım, ayıplı bir hükümet nasıl olur:

Ayıplı hükümet, öncelikle, gizli protokollerle kurulan hükümettir. Eğer bir hükümeti, bu ülkede, bir açık, bir de kendi aranızda gizli hükümet protokolleriyle kuruyorsanız, işte o hükümet, birinci derecede ayıplı bir hükümettir. *(ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)*

Biz, kendileriyle ittifak yaparken “katil” diye nitelendirdiğiniz, daha sonra da, oylarına ihtiyacınız olduğu zaman “bizi desteklesinler” diye desteklerini kabul ettiğiniz ve yürütmeye çalıştığınız hükümet, ayıplı bir hükümettir. *(ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)*

Tüm Türkiye’yi ayağa kaldıran “Sincan” gibi bir olayı gerçekleştiren baş aktörü, üzerinde “Bakanlık” sıfatıyla ziyarete giden Adalet Bakanının içinde bulunduğu hükümet, ayıplı bir hükümettir. *(ANAP ve DSP sıralarından alkışlar, RP sıralarından gürültüler)*

Demin de ifade ettim, istifa eden milletvekillerini ihraç eden, sonra bu üç kişinin imzalı desteğini, millete, sallaya sallaya gösteren hükümet, ayıplı bir hükümettir.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Kendileri açıkladılar, kendileri deklare ettiler.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Çok değerli arkadaşlarım, hepimizin, gözbebeğimiz gibi korumamız gereken ve hepimizin evlatlarından oluşan, bu memlekette demokratik nizamın yürümesinden, bu memleketin, milletin huzur ve sükûnundan başka hiçbir gayesi olmayan şanlı ordumuzun içine köstebek sokacak kadar cahil ve sorumsuz bir İçişleri Bakanını içinde bulunduran hükümet, ayıplı bir hükümettir. *(ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)*

“Faizi kaldıracağım” deyip, bir senede faizi tavana vurduran, sizin kurmuş olduğunuz Refahiyol Hükümeti ayıplı bir hükümettir. *(RP sıralarından gürültüler)*

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Bu kadar yapma!

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Millî Güvenlik Kurulunda başka, dışarıda başka konuşan hükümet, ayıplı bir hükümettir.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Özrünüz kabahatinizden büyük oldu.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Yeter mi bu kadar ayıplarınız? *(DSP sıralarından “dosyalardan bahset” sesleri, RP sıralarından gürültüler)*

Çok değerli arkadaşlarım, bugün huzurunuzda görüşülmekte olan, Sayın Mesut Yılmaz başkanlığında kurulmuş bulunan 55’inci Cumhuriyet Hükümetinin Protokol ve Programında yer alan ve yine, Hükümetin en önde gelen hedefi olarak

gösterilen, milletimizin vazgeçilmez değerleri ile devletimizin değiştirilemez ve değiştirilmemesi gereken nitelikleri arasındaki birlikteliği sağlamak ve sürdürmek kararlılığını, Anavatan Partisi olarak çok önemli bulduğumuzu ve mutlaka, netice alınması gerekli, hem de çok acil netice alınması gerekli bir konu olarak düşündüğümüzü huzurunuzda ifade etmek istiyorum.

Anavatan Partisinin sekiz yıllık iktidarı dönemi, işte, bugün, 55'inci Hükümetin öncelikli hedef olarak gösterdiği, milletimizin vazgeçilmez değerleriyle, yani, milletimizin din ve vicdan özgürlüğünü, en geniş şekilde, yaşama özgürlüğü ile devletimizin değiştirilemez nitelikleri arasındaki uyumun en geniş ölçüde sağlandığı ve dolayısıyla, bütün vatandaşlarımızın mutlu ve refah içinde yaşadığı bir dönem olmuştur.

Şimdi, bir de sizin, yani, bu memlekette dinin sahibi yalnız sizmişsiniz gibi millete sunduğunuz ve Refah Partisinin iktidar olduğu döneme bakalım... *(RP sıralarından gürültüler)*

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Estağfurullah... Dinin sahibi Allah'tır.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, siz, bu dönemde, yani, bu Refahyol İktidarı döneminde, Türkiye'de yaşayan, inançlarını yaşamak isteyen hakiki Müslümanlara en büyük kötülüğü yaptınız.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Bırak Allahaşkına!

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Hiçbir zaman, bu memlekette yaşayan Müslüman insanlarımıza yaptığınız bu kötülüğün vebalini, ne burada ne öbür tarafta ödeyemezsiniz; çünkü o yaşayan insanlarımızı, din ve vicdan özgürlüğünü Anavatan İktidarlara sayesinde doyasıya yaşamaya başlayan insanları büyük sıkıntı içine soktunuz.

Demin burada Kur'an kurslarından bahsedildi. Bu Kur'an kurslarından sizin döneminizde kaç tane kapatıldı? *(ANAP sıralarından alkışlar)* Niye, Bülent Arıncı Bey gelip burada, biz bu Kur'an kurslarından bu kadar kapattık diyemedi? Sayayım mı! *(RP sıralarından gürültüler)*

İmam-hatip okullarından bahsediyorsunuz... Bu memlekete değerli ve çok güzel hizmetler vermiş olan, hepimizin, her kurumumuzun içinde bulunan, iftihar ettiğimiz imam-hatip lisesi, okulu mezunu arkadaşlarımızı veya onların talebelerini arka bahçemiz gibi göstermek gibi bir lüksünüz var mı? Yoksa, o zaman niye gösteriyorsunuz? Niçin bunları toplumda taraf haline getiriyorsunuz?

MUHAMMET POLAT (Aydın) — O, sizin iddianız.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Bakın, değerli arkadaşlarım, sizin, yani Refah Partisinin, gerek önce gerekse bu iktidar döneminde açtığınız bir tek imam-hatip okulu yoktur. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Bugün, Türkiye'de, imam-hatip okullarını açan, onlara sahip çıkan, ama sizin gibi değil bakın, çok açık söylüyorum istismar ederek falan değil, onları, bu milletin, bu memleketin evlatları olarak gören, hayırlı evlatlar olarak yetiştirmesi konusunda gayret gösteren tek parti, Anavatan Partisidir. Biz, bu memlekette, bu işleri hiçbir zaman istismar etmedik.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — CHP'ye söyle!

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Hiçbir zaman, bunları, kendimize oy deposu olarak falan da görmedik. Onun için, hiç endişe buyurmayın, bu konuda hiç polemiğe falan da girmeyin; bu konudaki en iyi çözümler, yine, Anavatan Partisinin, o, sizin imrenerek seyrettiğiniz sekiz yıllık iktidarımız döneminde olduğu gibi, bugün de, yine, Demokratik Sol Parti ile kurmuş olduğumuz bu iktidar döneminde gerçekleşecektir; bunu da kulağınızdan hiç çıkarmayın.

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Millet bir tek şey soruyor, bir tek şey öğrenmek istiyor; imam-hatip okullarının orta kısmını kapatacak mısınız kapatmayacak mısınız?

BAŞKAN — Sayın Polat, sizi bir kere daha uyarıyorum; etti iki...

(RP sıralarından "Anavatan Partisi bitti" sesleri)

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Kimin bitip, kimin bitmediğini, inşallah, seçim sandığı önümüze geldiği zaman göreceksiniz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bugün, ülkemizde, uzun zamandan beri, yani, Anavatan Partisinin iktidarı bıraktığı 1991 yılı sonundan bu yana, birçok konuda yapılması gereken reformların askıya alındığı ve sadece günü kurtarma politikalarıyla hükümet edildiği ve tabii, ondan da ne gibi sonuçlar alındığı, hepimizin malumlarıdır; ama bugün, ülkemizin ve vatandaşlarımızın içinde bulunduğu durum itibarıyla, sağlık, adalet, sosyal güvenlik, yerel yönetimler gibi konularda, mutlaka, yeni reformların yapılması zorunluluğu da ortada bulunmaktadır; ancak, 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin kuruluş şekli ve süresi ve özellikle, Hükümetin önceliğinin, Anayasamızın öngördüğü, "temsilde adalet, yönetimde istikrar" ilkesini sağlayan bir genel seçimin gerekli kıldığı nüfus sayımı ve tespitinin yapılması ile seçmen kütüklerinin yeniden yazılmasına imkân tanıyan yasal düzenlemelerin yapılması hedefi, ülkemizin bu acil çözüm bekleyen konularla ilgili reform ihtiyacını ortadan kaldırmamalıdır. En azından, ülkede reform konusundaki tavrı ve icraatı herkesin malumu olan Anavatan Partisi önderliğinde kurulmuş olan bu Cumhuriyet Hükümeti, bu acil reformlar konusunda, iddialı olmasa da, mutlaka, ama mutlaka kararlı olduğunu bu millete göstermeli ve en azından bu acil reformların altyapısını hazırlamak, temelini atmak gayreti içinde olmalıdır.

BAŞKAN — Sayın Arseven, ek süreye ihtiyacınız var mı efendim?

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Biraz daha lütfederseniz Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 55'inci Cumhuriyet Hükümeti Programı, bu Hükümetin bir uzlaşma hükümeti olduğu gerçeğini açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, ülkenin içinde bulunduğu ve Refah-yol Hükümeti tarafından içine düşürüldüğü bu ortamda, 55'inci Hükümetin, yani Sayın Yılmaz Hükümetinin, toplumun bütün kesimleriyle uzlaşma kararlılığını çok doğru ve Anavatan politikalarına uygun bir davranış olarak değerlendiriyoruz. Partimizin bu konudaki engin tecrübesiyle oluşturulan bu Hükümet, toplumdaki en geniş manadaki uzlaşmayı, mutlaka, ama mutlaka sağlayacaktır.

Ayrıca, Sayın Yılmaz Hükümetinin, “bu çerçevede, ekonomik ve sosyal konseyin, ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasına etkin bir şekilde katılımının sağlanacağı” ifadesini de fevkalade olumlu bulduğumuzu, Yüce Heyetinizin önünde ve aziz milletimizin önünde ifade etmek istiyorum.

Ayrıca, bu çok önemli konseyin, Sayın Erbakan Hükümeti döneminde olduğu gibi, ismi var kendi yok bir kurul olmaktan çıkarılıp, Hükümetin bir danışma organı gibi çalışması gerekliliğini de Anavatan Partisi Grubu olarak ifade ediyoruz.

Yine, son günlerin önemli konularından olan basın özgürlüğü konusunda da, yine basın kuruluşlarıyla istişare edilerek, basının kendi kendini kontrol edeceği bir otokontrol sisteminin bir yasayla düzenlenecek olmasını da çok önemli bulduğumuzu ifade etmek istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; geçen dönem; yani, son bir yıllık Refah-yol İktidarı, adalet hizmetleri konusunda fevkalade yersiz ve gereksiz tartışmaların yaşandığı ve bunlara, bizzat yargının başındaki kimselerin sebep olduğu bir dönem olarak tarihe geçecektir. Belki cumhuriyet tarihinde ilk defa bir tutuklu, hem de tüm kamuoyunun tartıştığı ve cumhuriyetimizin temel ilkelerinin ayaklar altına alındığı bir senaryonun baş aktörü tutuklu kişi, üzerinde “Bakanlık” sıfatı bulunan bir kişi tarafından ziyaret edilmiş ve bu, bir particilik anlayışı olarak da kamuoyuna ifade edilmiştir. Yine, ne acıdır ki, bu tür davranışlar ve sonrası gelişmeler, o yüce kurumun başının “bostan” veya “korkuluk” tartışmalarını, bu Yüce Heyetin önüne taşıdığı anlamsız tartışmaların yapıldığı bir dönem olmuştur.

Bugün, geldiğimiz noktada, bütün milletimizin gözü bağımsız Türk yargısının üzerindedir. Dolayısıyla, 55’inci Hükümet Programında, adalet hizmetleriyle ilgili olarak, Türk yargı sisteminin bağımsız ve tarafsızlığıyla ilgili olarak yer alan hususları fevkalade olumlu buluyoruz. Bugün, gerek Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunda ve de gerekse yargının her kademesindeki hâkim ve savcılarımızın bağımsız olarak yetkilerini kullanmasını ve görevlerini yerine getirmesini sağlayacak yeni yasal düzenlemelerin 55’inci Hükümet döneminde gerçekleştirileceğine Anavatan Partisi Grubu olarak yüreктen inanıyoruz.

Ayrıca, Programın bu bölümü üzerinde görüşlerimizi ifade ederken, Anayasa Mahkememizin de, özenle korumamız ve eleştirirken de çok dikkatli davranmamız gereken bir kurum olduğunu belirtiyoruz. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi kararlarını, lehimize verildiği zaman alkışlayan, ama aynı mahkeme tarafından aleyhimize bir yargı kararı çıktığı zaman yerden yere vuran anlayıştan, her birimiz, özellikle bazı siyasî partilerimiz mutlaka vazgeçmelidirler ve herkes, bu yüce kurumun bir gün kendisine de lazım olabileceğini, anayasal bir organ olduğunu hiçbir zaman unutmamalıdır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 21’inci Yüzyılın eşiğindeki dünyada önemli değişiklikler olmakta, son derece hızlı bir küreselleşme yaşanmaktadır. Uluslararası alanda yaşanan bu hızlı değişime ayak uydurabilmek, ancak etkin bir yönetim anlayışıyla mümkündür.

Merkeziyetçi yönetim anlayışından vazgeçmeliyiz. Yerel yönetimler, idarî ve malî açıdan merkeze bağlı olmakta; bu durum da bürokrasiyi artıran, bir dikey hi-

yerarşiyi güçlendiren ve vatandaşının her sorununa merkezde çözüm aradığı bir siyasal ortamın oluşmasına neden olmaktadır. Biz, Anavatan Partisi Grubu olarak, bu modelin, giderek dışarı açılmakta olan ülkemiz için uygun bir model olmadığı görüşündeyiz ve dolayısıyla, yine, bu Hükümetin Programında bu konuda yapılmış olan düzenlemeleri de fevkalade olumlu bulmaktayız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Anavatan Partisi olarak, her türlü yolsuzluk ve yasadışı faaliyetin ülkede yok edilmesi ve bu faaliyette bulunanların üzerine gidilmesi konusundaki kararlılığımız, tüm kamuoyunun malumudur. Biz, parti olarak bu konudaki kararlılığımızı Sayın Genel Başkanımız başta olmak üzere, hepimiz başbakanlık koltuğunu ve iktidarı bırakmak phahasına yerine getirdik.

Özellikle, Refahiyol İktidarı döneminde ortaya çıkan, devletin içine sızmış olan çeteler, suç örgütleri, bugün, ülkemizin en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir ve bize, yani Anavatan Partisi Grubuna göre, nereden kaynaklanırsa kaynaklansın, ucu nereye dayanırsa dayansın, her türlü kanunsuzluk ve yolsuzlukla mücadele etmek, belki de 55'inci Hükümetin, yani Sayın Mesut Yılmaz Hükümetinin var oluş nedenlerinin de başında gelmektedir.

Bugün, eğer Refahiyol Hükümetinin istifası sonucu oluşturulan 55'inci Cumhuriyet Hükümeti, toplumdan, toplumun her kesiminden büyük ölçüde destek görüyorsa, bu Hükümetin kuruluşu vatandaşlarımız tarafından coşkuyla karşılanıyorsa, bunun birinci ve tek sebebi, bu Hükümeti oluşturan ve dışarıdan destekleyen bütün siyasî partilerimizin yolsuzluklar ve yasadışı faaliyetlerle ilgili, müştereken, kamuoyu önünde sergilemiş oldukları kararlı tavırlarıdır. 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin Programında, kamuoyunun üzerinde çok hassas olduğu bu hususların özenle yer almış olmasından, Anavatan Partisi Grubu olarak ayrıca büyük bir memnuniyet duymaktayız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ülkemizin en önemli sorunlarının başında gelen, Güneydoğu Anadolu'daki bölücü terör faaliyetlerine ilişkin Hükümet Programındaki partilerüstü yaklaşımı da takdirle karşıladığımızı, burada ifade etmek istiyorum ve yine, biraz önce bu kürsüde ifade edildi, Hükümetin kuruluşundan hemen sonra, Başbakan Yardımcımız Sayın Ecevit'in başkanlığında, Hükümette temsil edilen hemen bütün partilerin bakanlarının da katıldığı güneydoğu seyahatini, fevkalade önemli ve doğru bulduğumuzu da, huzurlarınızda, buradan tekrar ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, yeniden yapılanan Avrupa'yla bütünleşme yolundaki girişimlerin devam edeceği ve mümkün olan en yakın zamanda Avrupa Birliğine tam üyeliğin sağlanması yönündeki gayretlerin 55'inci Hükümetin öncelikli dış politika hedeflerinden biri olmasını da büyük bir memnunlukla karşılıyoruz.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; 54'üncü Hükümetin hayali kaynak paketlerine dayanan kamu gelirleri, gerçeklikten uzak kamu giderleri ile kamu malî düzenini tam anlamıyla bozan denk bütçe aldatmacası, altı aydır kamuoyundan gizlenen kamu hesapları bülteninin açıklanmasıyla son bulmuştur. Refahiyol Hükümetinin Başbakanı tarafından, halkın gözünün içine baka baka altı ay boyunca anlatılan denk bütçe masalı, haziran ayı sonu itibarıyla 720 trilyon açık vermiş durumdadır.

Demokrasinin dürüstlük, açıklık ve şeffaflık ilkeleriyle hiçbir şekilde bağdaşmayan bu tutum, aynı zamanda, Refahyol Hükümetinin devlet geleneklerini nasıl tahrip ettiğinin de bir örneğini oluşturmaktadır. Mesut Yılmaz tarafından kurulan 55'inci Cumhuriyet Hükümeti işbaşına gelir gelmez açıklanan kamu hesapları bülteni, sadece denk bütçe masalını ortaya çıkarmakla kalmamış, aynı zamanda, bir şeffaflık, dürüstlük, bir demokrasi belgesi olma hüviyetini kazanmıştır. Bu bakımdan da, programda yer alan "kamu mali disiplini mutlaka yeniden sağlanacak, devlet kaynaklarının keyfi olarak kullanılacağı inancını uyandıran uygulamalara son verilecek" ifadesini takdirle karşıladığımızı, huzurunuzda ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, dün, ekonomiden sorumlu Devlet Bakanımız Sayın Tamer ve Değerli Maliye Bakanımız Sayın Temizel'in müştereken düzenlemiş oldukları basın toplantısındaki ifadeleri, tüyler ürperticidir. Ekonominin dün çekilen fotoğrafı, adil düzen safatasının Türkiye'yi ve Türk ekonomisini nereye getirdiğini de açıkça göstermiştir. Yani, kısaca, Türkiye, ekonomide de bir uçurumun kenarından dönmüştür. Devlet kasasından mahallî idarelere 36 trilyon kaynak aktarılmış, bu kaynağın yüzde 96'sı, sadece ve sadece Refah Partili belediyelere gönderilmiştir.

Şimdi, size, bu kürsüden Refah Partililere soruyorum, sizin adil düzen anlayışınız bu mu? Yani, siz, hep 65 milyon memleket evladından, onlara verdiğiniz güzel hizmetlerden, hayırlı hizmetlerden bahsedeceksiniz; ama bu kaynağın yüzde 96'sını, sadece Refah Partili belediyelerin bulunduğu yörede yaşayan insanlara göndereceksiniz_ Peki, öbür belediyelerin yönettiği yörelerde yaşayan insanlar, sizin, Müslüman-Türk insanı tarifi kavramınız içine girmiyor mu? Siz, onları başka insanlar, başka memleketin insanları olarak mı değerlendiriyorsunuz? Yani, bu belediye ihtiyaçları, yalnız Refah Partili belediyelerin bulunduğu yörelerde yaşayan insanlar için var, diğer yörelerde yok mu? İşte, bütün bunları, bunun gibi sebeplerle, bu millete anlatamayacaksınız.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Eski Çevre Bakanınıza sorun.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Lutfullah Kayalar'a sor, Mustafa Taşar'a sor.

BAŞKAN — Sayın Arseven, 10 dakika geçtiniz_

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Efendim, toparlıyorum.

BAŞKAN — Lütfen_ İstirham ediyorum.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, yine, bu Hükümetin KOBİ'lerle ilgili ifadelerini ve bu konudaki düzenlemelerini de fevkalade önemli buluyoruz. Bu KOBİ'ler konusundaki kaynak aktarımının çok doğru olduğunu burada ifade ederken, bir önceki hükümet döneminde, Refah Partili ve Doğru Yol Partili il ve ilçe teşkilatlarının kapı kapı gezerek, Doğru Yol Partili, Refah Partili araştırması yaparak KOBİ kredilerini dağıtma anlayışının da, bu Hükümetin kuruluşuyla sona ermesinden büyük mutluluk duyduğumuzu, burada, hem sizin hem aziz milletimizin önünde tekrar ifade ediyorum. (ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkanım, toparlıyorum.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, tarım ve hayvancılıktaki yanlış politikaların, ülkemiz hayvancılığını ve köylümüzü getirmiş olduğu nokta ortadadır.

55'inci Cumhuriyet Hükümeti, daha güvenoyu almadan, geçen günlerde, 18 trilyon lira çiftçi ödemesini zamanında köylümüze yapmıştır. Önümüzdeki günlerde, Toprak Mahsulleri Ofisinin bu ödemelerinin, yine, peşin ve zamanında yapılacağını Hükümet kaynaklarından öğrenmiş olmamızdan da büyük mutluluk duyuyoruz.

Yine, bu arada, yıllardır ödenmeyen birçok teşvik priminin de ödenecek olmasının ifade edilmesinden, Anavatan Partisi olarak büyük mutluluk duyduğumuzu ifade ediyorum.

Orman yangınlarının ülkemizde ne gibi büyük sıkıntılara sebep olduğu ve yıllarca bu konuda hiçbir önlem alınmamış olduğu, hepinizin malumları. Yine, bu kısa Hükümet döneminde, Orman Bakanlığımızın, 2 adet yangın söndürme uçağını kiralayıp Türkiye'ye getirmiş olmasından da, millî servetimiz ormanların korunması açısından çok mutlu olduğumuzu, Anavatan Partisi Grubu adına ifade ediyorum.

BAŞKAN — Lütfen, 2 dakika içerisinde toparlayın.

NEJAT ARSEVEN (Devamla) — Toparlıyorum efendim.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım; sizlere, ülkenin içerisinde geçmekte olduğu bu sıkıntılı dönemde kurulmuş bulunan ve ülkeyi ve insanlarımızı toplumsal gerginlikten kurtarmak ve bozulan, karşı karşıya getirilen anayasal müesseseler arasındaki düzeni yeniden tesis etmek gibi bir sorumluluğun da altında bulunan 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin Programı üzerindeki Anavatan Partisinin görüşlerini ifade ettim.

Biz, özellikle bu memlekete ve demokrasimize çok değerli hizmetler vermiş olan Doğru Yol Partimizin değerli milletvekillerinin, 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin Programını değişik bir mantıkla değerlendireceklerine ve bugün, koyu bir taassupla ve muhalefet partisi anlayışıyla olaya yaklaşmayacaklarına yürekten inanıyoruz. Bu ülke ve hepimizin, ama hepimizin üzerinde titremekle yükümlü olduğumuz ve hepimizin ayrıca varlık sebebi demokrasimiz, siz değerli milletvekillerimizin desteği, gayreti ve bu yoldaki çalışmalarıyla yürecektir.

Hepinizi, şahsım ve Grubum adına, en içten duygularımla selamlıyor; 55'inci Cumhuriyet Hükümetinin, Sayın Mesut Yılmaz Hükümetinin, memlekete, millete hayırlı hizmetler yapmasını Cenabı Allah'tan niyaz ediyor; hepinize saygılarımı sunuyorum. (ANAP, DSP, CHP ve DTP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Arseven.

Sayın milletvekilleri, bu şekilde, 55'inci Hükümetin Programı üzerinde gruplar adına yapılan konuşmalar tamamlanmıştır.

Sayın Başbakan, sıra, Hükümetin. Bana gönderdiğiniz tezkerede, önce Sayın Başbakan Yardımcısının, sonra sizin konuşacağınız bildirildi. Onun için, önce, Başbakan Yardımcısı Sayın Ecevit'i, Hükümet adına, kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Ecevit. *(DSP sıralarından ayakta alkışlar, ANAP, CHP ve DTP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DEVLET BAKANI BÜLENT ECEVİT (İstanbul) — Sayın Başkan, Hükümet ayrılan konuşma süresinin yarısı dolduğunda, beni, lütfedip uyarırsanız, müteşekkirdir olurum...

BAŞKAN — Uyarırım efendim.

Buyurun.

BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DEVLET BAKANI BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Sağ olun efendim.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, televizyon ve radyolarından bizleri dinleyen aziz yurttaşlarımız; hepinizi, konuşmama başlarken, 55'inci Cumhuriyet Hükümeti adına saygıyla selamlıyorum.

Değerli arkadaşlarım, yaklaşık on bir aylık Refahiyol Hükümeti döneminde, Türkiye, cumhuriyet tarihinin en ağır bunalımını yaşamıştır. Daha önce de, Türkiye, zaman zaman sosyal bunalımlar, rejim bunalımları yaşamıştı; fakat bu sefer yaşanan, rejim bunalımının ötesinde, bir devlet bunalımı olmuştur; çünkü devletin en önemli uygulama aracı olan hükümet ile bütün devlet organları çatışma haline gelmişlerdir. Hükümet ile ordu, hükümet ile yargı, hükümet ile üniversiteler, hükümet ile gençlik, hükümet ile işçi kesimi, hükümet ile işveren kesimi, bunların hepsi hükümetle bir karşıtlık içine girmişlerdir ve bu şekilde, toplum, cumhuriyet döneminde benzeri görülmemiş bir bunalım yaşamıştır.

Ayrıca, Türkiye Cumhuriyetinin en duyarlı noktası olan, unsuru olan laiklik, ilk defa, ciddi bir tehlikeyle karşılaşmıştır. Şimdi huzurunuzda bulunan ve kendisini güvenoylarınıza sunan Hükümet, işte, milletimizin, o bunalımı demokrasi kuralları içinde aşma kararlılığının ürünüdür. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

Bu Hükümetin başta gelen bir görevi de, devlet güçleri, kuruluşları arasında ve hükümet ile toplum kesimleri arasında uyum sağlamaktır. Bunun güvencesi de, bu Hükümetin kendi içinde sağlamış olduğu uyumdur. *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)* Hükümetin içindeki uyum, inanıyorum ki, bütün devlet kuruluşları ile Hükümet arasında da ve toplumun tümünün içinde de gerçekleşecektir.

Değerli milletvekilleri, şimdiden bunun kanıtlarını görmekteyiz; fakat bu arada, maalesef, Sayın Çiller ve Akşener ikilisi, muhalefetteyken de, yapay bir devlet bunalımını körüklemeye kalkışmaktadırlar, asker ile polisi karşı karşıya getirmeye kalkışmaktadırlar. Bu tertibin temellerini de, daha hükümetteyken atmış oldukları, kendi ifadelerinden, özellikle İçişleri eski Bakanı Sayın Akşener'in ifadelerinden anlaşılmaktadır. Asker ile polisi karşı karşıya getirmeye kalkışmak, ateşle oymaktır, devleti dinamitlemektir! *(DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)* Biz, Hükümet olarak, buna fırsat vermeyeceğiz. Güvenlik, huzur ve barış açısından, asker ne kadar gerekliyse, polis de o kadar gereklidir ve asker ile polisin uyum içinde, birbirine güven duygusu içinde, gerektiğinde el ele çalışma yapabilmeleri, devletin ve ülkenin barışı ve huzuru açısından vazgeçilmez bir koşuldur; çünkü iç güvenlik ile dış güvenlik, iç

barış ile dış barış ayrılmaz bir bütündür; Atatürk'ün "Yurtta barış, cihanda barış" özdeyişi de, bu gerçeği vurgulamaktadır.

Biz, Hükümet olarak, devletin bütün organları ile Hükümet arasında ve aynı zamanda devletin istihbarat örgütleri arasında uyum, işbirliği ve eşgüdüm sağlayacağız; o yönde ilk adımı da, Hükümet olarak şimdiden atmış bulunuyoruz.

Değerli milletvekilleri, son günlerde, eski İçişleri Bakanı Sayın Akşener, Türkiye'de ciddi bir darbe tehlikesinden söz etmektedir. Türkiye'de bir darbe olmamıştır ve 1960'tan bu yana ilk defa bir bunalım döneminden, üstelik de yalnız rejimle ilgili değil, devletle ilgili bir hükümet bunalımından, bir darbe durumuyla karşılaşmaksızın esenliğe çıkmıştır; ama ona rağmen, Sayın Akşener, son günlerdeki konuşmalarında, maalesef, sanki Türkiye'de âdeta bir darbe olmuş da, kendileri de bu darbeye karşı meydan okuyorlarmış havası içinde ifadeler kullanmaktadır. Oysa, Türkiye'de, son zamanlarda, Sayın Çiller, darbe kıskırtıcılığını Refah Partisine ve Sayın Erbakan'a karşı bir koz olarak kullanmıştır. Ona "askerler, siz başbakan olursanız, darbe yapabilirler; ama askerler beni sever, beni tutar; onun için siz başbakanlığı bana bırakın" demiştir ve bu şekilde Refah Partisini tuzağa düşürmüştür. (DSP, ANAP, CHP ve DTP sıralarından alkışlar) Refah Partisini tuzağa düşürürken, Sayın Çiller'in kendisi de ve Partisi de, Çiller'in kazdığı tuzağa düşmüştür. (DSP, ANAP, CHP ve DTP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, biraz önce belirttiğim gibi, biz, yalnız devlet kuruluşları arasında değil, devlet ile toplum arasında da uyum sağlamaya özen göstereceğiz ve bunu başaracağımıza inanıyorum; çünkü toplumda böyle bir uzlaşma eğilimi çok belirgin bir düzeye varmıştır. Öyle ki, Refahyol Hükümetinin doğurduğu, ülkede yaygınlaştırdığı kaygılar karşısında, şimdiye kadar birbiriyle uzlaşmakta, birbiriyle anlaşmakta çok güçlük çeken ve hatta bir anlamda, belki, karşıt çıkarları temsil eden kuruluşlar el ele vermişler, cumhuriyet tarihimizde eşi görülmedik bir dayanışma ortamı kurabilmişlerdir. Türk-İş ile DİSK, İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Odalar Birliği, Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu el ele vermiş ve hep birlikte rejime sahip çıkmışlardır.

Şimdi burada konuşan Refah Partisi sözcüsü değerli milletvekili Sayın Bülent Arınç, bizimle Hükümet kurduğu için Anavatan Partisini sola teslim olmakla itham etmişlerdir.

Değerli arkadaşlarım, DİSK ile Türk-İş'in, Türk-İş'le ve DİSK ile Odalar Birliğinin uyum içinde çalıştığı bir ortamda, eğer, Demokratik Sol Parti ile Anavatan Partisi ve Demokrat Türkiye Partisi bir işbirliği içine gireselerdi, ulusumuz bunu bağışlamazdı. (DSP, ANAP, DTP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar) Kaldı ki, biraz önce Anavatan Partisi adına konuşan Sayın Arseven'in belirttiği gibi, Sayın Erbakan, bu kürsüden sık sık, bizimle, Demokratik Sol Partiyle veya Cumhuriyet Halk Partisiyle hükümet kurabileceğini belirtmiştir; hatta, Sayın Bülent Arınç'ın tanık olmadığı görüşmelerimizde, Sayın Başbakanla ve parti yöneticisi arkadaşlarıyla başbaşa yaptığımız görüşmelerde her vesileyle ekonomik ve sosyal konularda en rahat anlaşabilecekleri partinin Demokratik Sol Parti olduğunu söylemişlerdir. (DSP ve ANAP sıralarından alkışlar) Tabii, bunu ifade etmeleri bir gerçek miydi, yoksa bir takıyye miydi; onu bilemem! (DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, Sovyetler Birliği dağıldığından beri iki kutuplu dünya da ortadan kalkmıştır. Artık, ideolojiler arasında elbette, yine farklılıklar vardır; ama eski karşıtlıklar yoktur. Bugün, Hindistan'da bir yılı aşkın bir süredir on üç azınlık koalisyonu işbaşında ve birlikte reformlar yapmaktadır ve bu koalisyonun içinde, bir yanda, en ileri ölçüde serbest pazar ekonomisine inanan, öbür ucunda da komünist partiler vardır; ama hiçbirini birbirini “sen kapitalistlere teslim oldun, sen solculara teslim oldun” diye itham etmemektedir.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Onun cevabını ANAP versin!

BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DEVLET BAKANI BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, biz, işçi ve işveren kuruluşları arasındaki örnek dayanışmadan cesaret alarak biraz önce Sayın Arseven'in de burada belirttiği gibi yıllardan beri, bizim, Demokratik Sol Parti olarak üzerinde durduğumuz bir umudu bu Hükümet döneminde, inşallah, gerçekleştirme olanağını bulacağız; o da, Ekonomik ve Sosyal Konseyi, gönül almak için danışılan bir kurul olarak değil, birlikte ulusal uzlaşmaya dayalı politikalar üretmek için bir araya gelen bir kuruluş olarak değerlendirmeyi görev bileceğiz. Çünkü, Türkiye'nin sorunları, tek başına salt çoğunlukla iktidara gelecek bir partinin bile kolay kolay üstesinden gelemeyeceği kadar ağırlaşmıştır; ama bu sorunların ulusal uzlaşma süreci içinde kolaylıkla aşılabileceğine, Türkiye'nin gücünün bunu rahatlıkla sağlayabileceğine güveniyoruz.

Değerli milletvekilleri, bu Hükümetin kuruluşu, son günlerde Sayın Çiller'in, Sayın Erbakan'ın, Sayın Akşener'in ileri sürdükleri gibi bir darbe ürünü değildir; tam tersine, Türkiye'de demokrasinin varlığının ve işlerliğinin kanıtıdır. (DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar) Bu Hükümetle, Türk Ulusu, tarihinin en ağır bunalımından, cumhuriyet tarihinin en ağır bunalımından, demokrasiyi zaafa uğratarak değil; tam tersine, demokrasiyi güçlendirerek çıkmayı başarmıştır. Böylelikle, ulusumuz, büyük bir demokrasi sınavı vermiştir, bu sınavı göğelemeye hiç kimsenin hakkı yoktur.

Değerli arkadaşlarım, daha bu Hükümetin kurulma olasılığı ortaya çıkar çıkmaz, bunun belirtileri görünmeye başlar başlamaz, Türkiye'de bunalım ortamının yerini bir huzur ortamı almaya başlamıştır ve Türkiye'nin yurt içinde huzuru arttıkça, dünyada da huzuru ve saygınlığı belirgin biçimde artmaktadır. (RP sıralarından alkışlar[!])

Refahiyol Hükümeti döneminde, yabancı devletler, Türkiye'de muhatap bile bulamıyorlardı; Türkiye'de dış politikayı kimin belirlediğini bilemiyorlardı. Bu tehlikeli kargaşa ve belirsizlik de 55'inci Cumhuriyet Hükümetiyle birlikte, çok şükür ortadan kalkmıştır. Bunun dış ilişkilere olumlu yansımaları şimdiden, daha Hükümetimiz güvenoyu almadan ortaya çıkmaya başlamıştır; iki gün önce, Madrid'de yapılan NATO toplantısında, Türk-Yunan ilişkileri açısından alınan mesafe, açılan diyalog kapısı bunun bir kanıtıdır.

Ayrıca, yine, son günlerde Varşova'da yapılan AGİT toplantısına Türkiye aleyhinde çok ağır ifadeler içeren metinler, raporlar sunulmuşken, bu raporlar, AGİT toplantısında reddedilmiştir. Bunlar da, bu Hükümetin kuruluşuyla birlikte,

Türkiye'nin dünyada, özellikle demokratik ülkeler topluluğunda saygınlığının, güvenilirliğinin gitgide arttığını göstermektedir.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Deniz Baykal, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına yaptığı konuşmada, Hükümet Protokolünde yer alan; fakat Programda bir ölçüde değiştirilen bir ifadeyi eleştiri konusu yapmak istemiştir. Protokolde “bölge merkezli dış politika”dan söz ediliyordu; fakat bunun, kamuoyunda bazı yanlış anlayışlara ve istismlara yol açtığını görünce, o terimi metinden çıkardık; fakat onun anlamını, içeriğini Programa koyduk. Bölge merkezli dış politika demek, sadece bölgemizdeki ülkelerle ilişki kuralım, onun dışında, dünyanın hiçbir tarafına açılmayalım anlamına kesinlikle gelmez; fakat bir devlet, eğer, kendi bölgesi içinde huzurlu yaşayabiliyorsa, bölge ülkeleriyle ilişkileri sağlıklı bir düzeye varmışsa, bölge ötesi ülkelere de çok daha güçlü bir şekilde açılabilir.

Sayın Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımız hep Atatürk'ü överler, Atatürk'e bağlılıklarını söylerler; oysa, bölge merkezli dış politika kavramı, Atatürk'ün bu memlekete getirmiş olduğu politikaya bizim verdiğimiz bir isimdir; çünkü Atatürk, Kurtuluş Savaşından sonra, ilk önce, bütün bölge ülkeleriyle çok sağlıklı, sağlam ve iyi ilişkiler kurmaya özen göstermiş ve bölgede o sayede kazandığı liderlik konumuyla, hem Batı'ya hem Doğu'ya güçlü bir şekilde açılabilmiştir; işte, bizim de kastımız budur.

Bu arada, Avrupa Birliğinde tam üyelik yolundaki girişimlerimizi, yalvararak, yakararak değil; ama Türkiye'nin gücünü ve hakkını kullanarak gerçekleştirmek için elimizden gelen çabayı göstereceğiz. Şunu belirtmek isterim ki, Avrupa Birliği için, Türkiye'nin bu Birlikte üye olup olmaması, bir siyasal tercih konusu değildir; Türkiye için Avrupa Birliğinde tam üyelik hakkını elde etmek, aramızdaki 1964 Antlaşmasının gereğidir; yani, bir yasal haktır ve bu yasal hakkı, elbette, elde edeceğiz. Eğer, Türkiye, bölgesel ilişkilerini güçlendirir, jeopolitik konumunu gereğince değerlendirirse, ben inanıyorum ki, Avrupa Birliği kapısını yalvarıp yakararak zorlamamıza gerek kalmadan, Avrupa Birliği, bizim kapımıza gelecek ve bizi üyeliğe çağıracaktır. Bizim, doğudan kopmaksızın Batı'ya yönelişimiz, yüzyıllar önce başlamış olan ve asla geri döndürülemeyecek olan bir tarihsel süreçtir. Biz, Türkiye olarak, biz, demokratik Türkiye Cumhuriyetinin Hükümeti olarak, hem Batıya hem de Orta Asya'ya ve Uzakdoğu'ya sağlam bir zemin üzerinde açılmak için her çabayı göstereceğiz.

Refahiyol Hükümeti ise, yakın bölgemizde yer alan Türk cumhuriyetlerinde ciddi bir küskünlüğe yol açmıştır; Sayın Erbakan'ın D-8'ler girişiminin dışında bırakılmaları, bu ülkelerde kırınglık yaratmıştır. Bu bağışlanmaz bir aymazlıktır. Biz, bu kardeş ülkelerle ilişkilerimizi, her bakımdan, geliştirmeye özen göstereceğiz. (DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, kısaca, Kıbrıs konusuyla ilgili Kıbrıs sorunu demiyorum; çünkü Türkiye açısından ve Türkler açısından Kıbrıs sorunu çoktan çözülmüştür; ama bunun uluslararası boyutu devam etmektedir üç yeni etken ortaya çıkmıştır son yıllarda. Birincisi, Yunanistan, Güney Kıbrıs'ı çok yoğun biçimde silahlandırmaya başlamıştır. Bir yandan bir hava üssü kurarken, diğer yandan da bir

deniz üssü kurmaya başlamıştır ve çok sayıda tank, top ve başka silahlardan yığınak yapmıştır Güney Kıbrıs’a.

İkincisi, bildiğiniz gibi, Rusya, Türkiye’yi de vurabilecek kadar uzun menzilli füzeleri Güney Kıbrıs’a yerleştirme kararındadır ve o füzelerle ilgili eğitimi vermek bahanesiyle de, kendi askerlerini Güney Kıbrıs’a yerleştirmeye hazırlanmaktadır. Şimdiden 3 bini aşkın Rus işadamı Güney Kıbrıs’ta yerleşmiş durumdadır; ikinci önemli değişiklik budur.

Üçüncüsü, bildiğiniz gibi, yaklaşık iki üç yıl önceden beri, Avrupa Birliği tam üyelik kapısını Kıbrıs Rum Yönetimine açmıştır.

Bu gelişmeler, Rumların Türklere karşı ve Türkiye’ye karşı cüretini artırmıştır ve bu olanakları elde ettikten sonra, artık, Kıbrıs Rumları için, Kıbrıs Rum yönetimi için, Türklere diyalogu sürdürmek anlamsız hale gelmiştir; o yüzden, Sayın Denktaş’ın bütün iyi niyetli girişimlerini geri çevirmişlerdir. Ancak, şimdi, Amerika’nın devreye girmesi sonucu, bu diyalog yeniden başlayabilmiştir.

Güney Kıbrıs’taki bu askerî yığınak karşısında, Türkiye’nin Kıbrıs’la ilgili konumu da bir ölçüde değişmiştir. Yakın zamana kadar biz derdik ki: “Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti için bir güvencedir.” Bu hâlâ doğrudur tabii; ama artık, sadece bu doğru olmaktan çıkmıştır, aynı zamanda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin varlığı Türkiye’nin güvenliği açısından zorunlu hale gelmiştir. (DSP ve ANAP sıralarından alkışlar) Onun için, biz, Hükümeti karar kurmaz, bu konudaki stratejimizi, elbette Sayın Cumhurbaşkanımızla birlikte, yeniden gözden geçirdik ve Kıbrıs konusuyla ilgilenen bütün taraflara, ülkelere bu konudaki mesajımızı ilettik. Dedik ki: Artık, Kıbrıs, Türkiye’nin bir güvenlik sorunudur, ulusal güvenlik sorunudur, New York’ta veya başka bir yerde, Sayın Denktaş’ı baskı altına almakla bir yere varılmaz zaten, Sayın Denktaş, o baskılara boyun eğmez fakat o baskılar, karşısında, yalnız Sayın Denktaş’ı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini değil, Türkiye Cumhuriyeti Devletini de bulacaktır. (DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Bizim Hükümetimizin kuruluşundan birkaç gün önce, Amerika’ya gitmesi kararlaştırılmış bulunan Sayın Denktaş, Türkiye’ye gelmişti ve doğal olarak, zamanın Başbakanı ve Dışişleri Bakanıyla görüşmek istemişti; fakat Başbakan da, Dışişleri Bakanı da, kendisiyle görüşmemişlerdir. Ancak, 55’inci Cumhuriyet Hükümeti kurulduktan sonra, Sayın Cumhurbaşkanımız, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Denktaş’ı devlet konluğu olarak Türkiye’ye davet etmiştir, en üst düzeyde protokol kuralları uygulanmıştır. Böylece, Türkiye’nin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine verdiği güvencenin ağırlığı da, bütün dünyanın gözleri önünde sergilenmiştir ve biliyorum ki, Sayın Denktaş, bu durumun, bu gelişmenin kendisine verdiği huzur içinde, güven duygusu içinde New York’a gitmiştir; kendisine başarılar diliyorum.

Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine her desteği vermeye devam edecektir; yalnız siyasal anlamda değil, yalnız güvenlik anlamında değil, Hükümetimiz döneminde, ekonomik anlamda da, Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine her desteği vermeye karardır.

Değerli milletvekilleri, biz, daha Hükümet güvenoyuna başvurmadan, benim başkanlığında bir heyetle, elbette Sayın Başbakanımızın da izniyle ve bu Hükümeti oluşturan bütün partilerden bakanların katılımıyla, Güneydoğu Anadolu'ya, Diyarbakır'a, Sayın Bülent Arınç'ın talihsiz tabiriyle "bir turistik gezi yapmak üzere" gitmedik. Ben, o bölgeye sık sık giderim ve gittiğim zaman da, genellikle karadan giderim ve kendim konuşmaktan çok halkla konuşurum; öylelikle, o bölgenin sorunlarını, doğrudan doğruya halktan öğrenmeye özen gösteririm. Bu Hükümetin de aynı anlayış içinde olduğunu görmekten derin mutluluk duydum.

Şimdi, Sayın Bülent Arınç, buradaki konuşmasında dediler ki: "Sizin Hükümetinizde, bu Hükümette, güneydoğudan sadece bir bakan var; oysa, Refahyol Hükümeti döneminde, güneydoğuyu temsilen, işte, falan ilden şu kadar, filan ilden bu kadar bakan vardı." Doğrudur...

BAŞKAN — 23 dakika oldu efendim.

BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DEVLET BAKANI BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Biraz özel müsamahanızdan da yararlanabilir miyim?

BAŞKAN — Tabii efendim, gayet tabii... Hükümetin de 15 dakika ek süresi var.

Buyurun.

BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DEVLET BAKANI BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Çok teşekkür ederim, sağ olun efendim.

Peki, Refahyol Hükümetinde o kadar güneydoğulu bakan vardı da, Refahyol Hükümeti Güneydoğu Anadolu halkına ne yaptı, verdiği hangi sözü tuttu? (DSP, ANAP ve DTP sıralarından alkışlar)

Şimdi, arkadaşlarım, boşalmış köy sayısı, hâlâ 3 185; 370 bin kişi köylerini boşaltmak zorunda kalmış, hâlâ geri dönemiyor. Şu anda, 117 bin çocuk, eğitim olanaklarından yararlanamıyor; yani, okuma yazma bile öğrenemiyor; bazıları, Türkçe bile öğrenemiyor. 2.076 okul hâlâ kapalı; 7.750 öğretmen açığı... Bunlar, bağışlanmaz ihmallerdir.

MUSA OKÇU (Batman) — Öyleyse, kesintisiz 8 yıla nasıl geçiyorsun?

BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DEVLET BAKANI BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu bilgileri güneydoğudaki en yetkili devlet görevlilerinden aldım ve bana, bundan birkaç ay önce, Sayın Erbakan'ın, lütfettiği bir ziyaret sırasında, verdiği bilgiler de bunlardan farklı değildi.

Şimdi, orada, elbette, bu sorunlar, bu hale, sadece Refahyol Hükümeti döneminde gelmiş değil; onlar da bir birikim devralmışlar; ama o devraldıkları birikim karşısında birtakım çözümler üretmeleri gerekirdi. Örneğin, o bölgede okulsuz kalan çocukların eğitim gereksinmesini karşılamak için, mutlaka çok sayıda bölge yatılı okulları yapılması gerekiyordu. Yıllardan beri 32 bölge yatılı okulunun inşaatı, sözde, devam ediyor; gerçekte ise, hemen hemen durmuş durumda. Oysa, bunları bir an önce tamamlayıp devreye sokmak için 5 trilyon lira yeterli; fakat bu 5 trilyon lira, Refahyol Hükümeti tarafından o bölgeye sağlanmamıştır. Atıl durumdaki

işletmelerden 134'ü, küçük bir katkıyla hemen devreye girebilecek durumda; bunun için de, 4,5 trilyon lira lazım sadece. Bu 4,5 trilyon liranın Refahyol Hükümeti döneminde sözü verilmiş; ama bir kuruşu bile henüz o bölgeye gitmemiştir. 37 bin kişiye derhal iş olanağı sağlayacak 50'nin üstünde emek yoğun proje vardır; bunları tamamlamak için de, sadece 3 trilyon lira gereklidir; fakat bu da güneydoğudan esirgenmiştir.

Değerli arkadaşlarım, buna karşılık, biz, daha göreve başlar başlamaz, o bölgenin ekonomik gereksinmelerine katkılarımızı yapmaya başladık. Örneğin, sınır ticaretini başlattık.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Aaa!

BAŞBAKAN YARDIMCISI ve DEVLET BAKANI BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Evet.

O bölgede, Kuzey Irak'la ilgili olarak, sınır ticareti, bildiğiniz nedenlerle, büyük ölçüde durdurulmuştu. Bunu yeniden başlattık; ama elbette, Birleşmiş Milletler kararlarını da olabildiğince göz önünde tutarak disiplinli bir şekilde yaptıracağız.

Birçok organize sanayi bölgesinin inşaatı başladığı halde, bunlardan hiçbirini tamamlamak için yeterli çaba gösterilmiyor. Diyarbakır'da yapımına başlanmış olan organize sanayi bölgesine 126 milyar lira söz verilmişti; biz, o turistik denilen gezide buna 164 milyar lira daha ekledik.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Eklemek önemli değil, vermek önemli.

A. TURAN BİLGE (Konya) — “Verdik” diyor. İyi dinle!

BAŞBAKAN YARDIMCISI ve DEVLET BAKANI BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Efendim, merak etmeyin, bunlar gönderiliyor. Bir kere, köylüye yıllardan beri ödenmemiş olan destekler derhal sağlanmaya başlandığı gibi, Refahyol Hükümetinden devraldığımız ekonominin son derece ağır koşullarına karşın, memurlara da, Refahyol Hükümetinin hayal bile etmediği kadar yüksek bir zammı vermiş bulunuyoruz. (DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Değerli arkadaşlarım, biz, Hükümet olarak, güneydoğuda, gelişmeyi ve güvenliği bir arada sağlamaya kararlıyız. Kısa sürede o bölge halkını kurtaracağız; böylelikle, bölücü akımın kaynağını da kurutacağız. (DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)

Vaktim kalmadığı için, yapmak istediğim bütün konuşmayı yapamıyorum. Ancak, üzerinde haklı olarak özenle durulan bir konuya, bu 8 yıllık zorunlu ve kesin-tisiz temel eğitim, yasadaki terimiyle “ilköğretim” konusuna kısaca ve Sayın Başkannın müsamahasıyla değinmek istiyorum.

Kimsenin en küçük bir kuşkusu olmasın. Bu yıl, 8 yıllık kesintisiz temel eğitim bütün yurda yaygın olarak başlayacaktır. (DSP ve CHP sıralarından “Bravo” sesleri alkışlar, ANAP sıralarından alkışlar; RP sıralarından alkışlar[!]) Bu, Hükümet Programında da, aramızda tartışma konusu bile olmaksızın, en açık ifadesiyle yerini almıştır. Ancak, bu arada, ciddi bazı yasal engeller vardır. Bugün, bizi “hemen, şimdi” diye sıkıştıran Cumhuriyet Halk Partisinin Hükümet ortaklığı döneminde de o

yasal engeller vardı; fakat o yasal engelleri kaldırmak için girişimde bile bulunulmamıştı.

NİHAT MATKAP (Hatay) — Hayır, bulunuldu.

BAŞBAKAN YARDIMCISI VE DEVLET BAKANI BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Gerçi, biz, derhal, güvenoyu aldıktan sonra ilk işlerimizden biri olarak bu konudaki yasa değişikliği tasarımızı Büyük Millet Meclisine sunacağız ve bir an önce görüşülmesini sağlamak için eminim ki, Cumhuriyet Halk Partisinin de vereceği katkıyla her çabayı göstereceğiz. Eğer, bu yasa, zamanında çıkmazsa, o zaman da, yasal olanakların elverdiği azamî ölçü içerisinde bazı eksiklikleriyle de olsa yine, bu kararı uygulayacağız. *(DSP ve CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar, ANAP sıralarından alkışlar; RP sıralarından alkışlar [!])* Bu, Hükümetimizin milletimize verdiği bir sözdür. Bu sözün tutulmasını, imam-hatip okulları kapatılacak diye, Kur’an kursları kapatılacak diye tahrife kalkışanlar, kendi kendilerini aldatmıyorlardır; ama milleti aldatmaya kalkışıyorlardır. *(DSP ve CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından alkışlar)* Biz, din eğitimi, en sağlıklı ve demokratik devlet deneyimi altında, dini, siyasete alet etmeye kalkışanların elinden kurtararak devam ettireceğiz. *(DSP, ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlarım, o arada, zorunlu din ve ahlak eğitimi öğretimi dışında, isteğe bağlı din eğitimi de, Millî Eğitim Bakanlığının ve Diyanet İşlerinin etkin denetiminde sağlayacağımızı açıkça ifade etmiş bulunuyoruz Hükümet Programında.

İnanç özgürlüğü, laiklikle ayrılmaz bir bütündür. Bu bütünü en sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmeye özen göstereceğiz.

Değerli arkadaşlarım, bu arada, dinin ve eğitimin, siyasal amaçlarla istismarına da göz yummayacağız.

Sayın arkadaşlarım, sözlerimi bitirirken, yine Sayın Baykal’ın bir ifadesine değinmek istiyorum. Lütfedip kabul ettikleri güvenoyu desteğinin şartı olarak, bizden, sadece üç şey istediklerini belirtti Sayın Baykal: “8 yıllık kesintisiz temel eğitimi istiyoruz” dedi, “dokunulmazlıkların sınırlandırılmasını istiyoruz” dedi, “Susurluk adıyla tanımlanan olayların irdelenmesi istiyoruz” dedi. Bütün bunları, biz de, en az Cumhuriyet Halk Partisi kadar istiyoruz ve inanıyorum ki, Anavatan Partisi ve Demokrat Türkiye Partisi de, en az aynı içtenlikle istiyorlar. Bütün bunların yasal gereklerini, kurumsal gereklerini en kısa zamanda yerine getirmeyi görev bileceğiz. Bunları, biz de istiyoruz; ama bu Hükümetin istediği başka şeyler de vardır. Örneğin, Güneydoğu Anadolu halkının çektiği ıstırapın sona erdirilmesini de istiyoruz; ekonomideki dengesizlikleri, kısa sürede, olabildiğince ortadan kaldırabilmek de istiyoruz. *(DSP sıralarından alkışlar)* Ülkemizde, sosyal adaletsizlik, patlamalara yol açabilecek ölçülere varmıştır; bir yandan ekonomiyi düzlüğe çıkarmaya çalışırken, bir yandan da insanlar ve bölgelerarasındaki adaletsizliği gidermeye çalışacağız. Köylümüz, son yıllarda, büyük ölçüde yoksullaşmıştır ve ürettiği düşmüştür; köylümüzü, bundan kurtarmaya çalışacağız. Dört yıl hükümette bulundukları sürede çözüm getirememiş olsalar da, bir başka derdin de, herhalde, değerli Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımız bilincindedirler, Türkiye’de, bugün,

en az kayıtlı işçi kadar, kayıt dışı işçi de vardır; onların sorununu da çözmek istiyoruz. *(DSP sıralarından alkışlar)* Temenni ederim ki, Cumhuriyet Halk Partisi, bizim bu isteklerimizi de paylaşınsın. Biz isterdik ki, aynı hükümet içinde bir araya gelelim, taşın altına elimizi birlikte koyalım ve muhalefetin nispî rahatlığı yerine, böyle zor bir dönemde iktidarda olmanın sorumluluğunu birlikte paylaşalım. *(DSP sıralarından alkışlar)* Bu, bizim bütün iyi niyetli çağrılarımıza karşın gerçekleşemedi; ama bütün bunlara rağmen, Cumhuriyet Halk Partisine, bu Hükümete güvenoyu vermeyi uygun buldukları için, Hükümet adına şükranlarımı belirtmek isterim. Elbette, bizim hedeflerimizi iddialı bulabilirler. O iddialı hedeflere doğru, başarılı, tutarlı adımlar atamadığımızı görürlerse, desteklerini çekmek elbette haklarıdır; ama bu hedefler doğrultusunda olumlu adımlar attığımızı göre göre de bizden desteklerini esirgemeyeceklerine inanıyorum.

Yüce Heyetinizi saygılarla selamlıyorum. *(DSP sıralarından ayakta alkışlar; ANAP ve CHP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın Ecevit'e teşekkür ediyorum.

Sayın Başbakan, kalan süreyi kullanmak için, buyurun efendim. *(ANAP sıralarından ayakta alkışlar; DSP, CHP ve DTP sıralarından alkışlar)*

Ek süreyle beraber, 26 dakikanız var.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 55'inci Hükümet Programı üzerinde, parti gruplarının sayın temsilcilerinin dile getirdikleri görüşleri Hükümet adına cevaplamak üzere ve Sayın Başbakan Yardımcısı Bülent Ecevit'in bıraktığı yerden devam etmek üzere huzurunuzdayım.

Evvela, bu saate kadar, Programımız üzerindeki görüşmelere, onları izleyerek, eleştirilerini bu kürsüden dile getirerek katkıda bulunan bütün değerli milletvekili arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Aslında, ben, bize yöneltilen, Programımıza yöneltilmesi gereken eleştirileri cevaplamak için söz aldığımız bu son konuşmada, Programımıza yöneltilen bazı somut eleştirileri cevaplandırmak isterdim; ama hepinizin birlikte müşahade etmiş olacağınız gibi, maalesef, burada, Hükümetimizin Yüce Meclisin dikkatine sunduğu Hükümet Programının eleştirisi yerine, Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu genel siyasî ortamın değerlendirilmesi ağırlıklı bir yer tutmuştur. Onun için, müsaade ederseniz, önce o konudaki fikirlerimi sizlerle paylaşmak istiyorum; çünkü inanıyorum ki, o konudaki değerlendirmemizi en doğru yapacağımız yer, Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

Yine, müsaade ederseniz, önce, Meclisimizin çalışma usullerine ilişkin bir mülahazamı dile getirmek istiyorum. Hükümet Programı, hepinizin takdir edeceği gibi, bu Meclise sunulan en önemli belgelerden biridir, belki en önemlisidir.

55'inci Hükümet olarak Meclisin huzuruna bir Hükümet Programı getirmişiz, o Hükümet Programında yapacağımız şeyleri tatad etmişiz; şimdi, Hükümet adına o Programı savunmak üzere söz almışım; biraz önce Sayın Başbakan Yardımcımız konuştu, şimdi ben konuşuyorum; ama görüyorum ki, görevi devraldığımız Hükümeti teşkil eden partilerin Sayın Genel Başkanları salonda yok.

KEMALETİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Siz nasıl yaptıysanız onlar da öyle yaptı.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — O parti grupları adına bu kürsüde Hükümet Programımızı eleştiren milletvekilleri de burada yok. (RP sıralarından “var, var” sesleri; ANAP ve DSP sıralarından “Nerede” sesleri)

BAŞKAN — Efendim, lütfen, siz, müdahale etmeyin.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bunu, arkadaşlarımı eleştirmek için söylemiyorum, polemik yapmak için söylemiyorum. (RP sıralarından “Ne için söylüyorsun” sesleri) Sayın Erbakan’ın, bir sene önce görevi benden devraldığı zaman, bana yaptığı gibi “elinden kuşu kaçırdın” demek için de söylemiyorum. (ANAP, DSP ve DTP sıralarından alkışlar) Ben, bunu, şunun için söylüyorum; burada hepimizin mutabık olması gereken bir şey var: Türkiye’de, eğer, demokrasiden bahsediyorsak, demokrasinin kalbi bu Yüce Meclistir. (ANAP, DSP ve DTP sıralarından alkışlar) Bu Yüce Meclise saygı duymayanlar, demokrasi savunuculuğu yapamazlar; yaparlarsa hiç kimseyi inandıramazlar.

Şimdi, ben, size, evvela, şunu söylüyorum: Bu Meclis müzakereleri, öyle, gelip, burada nutuk atıp, sonra Meclisi terk etmek için yapılmıyor; bu müzakereler, kendi sözcülerinizi dinleyip, ondan sonra salonu terk etmek için de yapılmıyor; bu müzakerenin bir anlamı var, bu müzakerenin bir amacı var. Acaba, huzurunuzda getirdiğimiz şu iki belge, hakikaten, Türkiye açısından doğru belgeler midir; bunların içinde Yüce Meclisimizin haklı eleştirileriyle, bizim dikkate almamız gereken, gerekirse değiştirmemiz gereken şeyler var mı; yoksa, bu belgede yer alan hususlar, bu programda yer alan hususlar...

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Senin Hükümet Programın okunurken, kimse yoktu burada?

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilim...

BAŞKAN — Sayın Başbakan, siz Genel Kurula hitap edin efendim. Lütfen... İstirham ediyorum...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hay hay.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen müdahale etmeyin.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hükümet Programı, zaten, bütün üyelere dağıtılmıştı; ama bu Programın müzakere edileceği oturum, bu oturumdur. Bu oturumda, ben isterdim ki, muhalefet partilerimizin, daha düne kadar Türkiye’yi yönetim sorumluluğunu üstlenmiş olan değerli partilerimizin genel başkanları, parti gruplarının üyeleri, gelsinler, bizi dinlemek lütfunda bulunsunlar.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başbakanım, dinliyorlar, merak etmeyin; yukarıdalar, buradalar yani.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, müsaade ederseniz, asıl konuya giriyorum. Burada en çok dile getirilen husus, 55’inci Hükümetin içinde olduğu genel siyasî şartların değerlendirmesiydi. Bu konudaki fikirlerimi ifade et-

mek istiyorum. Hiçbirinizin şüphesi olmasın ki, 55'inci Hükümet, Türkiye'deki birtakım anormalliklerin sonucudur; devlet hayatının her alanında ortaya çıkan birtakım olağandışı, birtakım olağanüstü, birtakım anormal gelişmelerin sonucudur.

Burada Refah Partisi adına konuşan sayın milletvekilim "Siz, bizi düşürmediniz, biz gensoruyla gitmiyoruz; biz, kendi aramızda anlaştık, erken seçim kararı aldık; erken seçim kararı aldıktan sonra da aramızdaki protokolün gereği olarak, Başbakanlık değişimine imkân sağlamak için Sayın Başbakan istifasını sundu" dedi; ama açık kalan soru şudur: Türkiye'nin cevap beklediği soru şudur: Acaba, bu Hükümet, 2000 yılının sonuna kadar devam edeceği iddiasıyla yoluna devam ederken, uyum içinde olduğunu her vesileyle tekrarlarlarken, birdenbire neden erken seçim kararı almak zorunda kalmıştır? Bu sorunun cevabı verilmedi; bu sorunun cevabı verilmeden bu Hükümetin neden kurulduğunu anlayabilmek mümkün değildir.

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Belli odakların üzerine gitmek...

BAŞKAN — Sayın Aktaş, sizi uyarmak zorundayım.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, bizim Hükümetimiz, Türkiye'de her alanda yaşanan anormalliklerin sonucu olarak kurulmuştur; bizim Hükümetimiz, Türkiye'de yaşanan toplumsal gerginliğin ulaştığı noktanın bir sonucu olarak kurulmuştur. Binaenaleyh, benim Hükümetime düşen birinci görev, Türkiye'yi yeniden normale döndürmektir, her alanda normale döndürmektir, Türkiye'yi anormallikten kurtarmaktır. Hükümetimiz, bu görevinin bilincindedir. (RP, DYP ve ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Değerli milletvekilleri, şimdi, burada, parti ayırımı yapmadan, iktidardan ayrılmanın, iktidara kavuşmanın özünü, sevincini, her şeyi bir yana bırakıp, Meclisin ortak sorumluluğunun gereği olarak, birlikte bir tahlil yapmamız lazım; Türkiye'nin bu duruma nasıl geldiğini, uyum içinde giden, 2000 yılının sonuna kadar gideceğini iddia eden bir Hükümetin apar topar iktidardan ayrılmasını gerektiren ve bizim Hükümetimizin kurulmasını zorunlu kılan şartları, burada bir tartışmamız lazım.

Şimdi, bakın ben, burada, kendi fikirlerimi söylüyorum her rejimin temelinde, her toplumsal sistemin temelinde, bir toplumsal uzlaşma yatar; bu toplumsal uzlaşma, toplumsal sözleşmeye dönüşür; toplumsal sözleşmenin adı anayasadır. Anayasamızda 2'nci madde var. Bu 2'nci madde, Türkiye'deki sistemin sağlıklı yürüyebilmesi için isterseniz toplumsal uzlaşma deyin, isterseniz asgarî müşterek deyin mutlaka, bu Meclisteki herkesin uyması gereken bir maddedir. O maddeyi herhalde biliyorsunuz; Türkiye Cumhuriyetinin, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olduğu yazılıdır. Bir şey daha yazılıdır; bu maddenin değiştirilemeyeceği yazılıdır, bu ilkelerin değiştirilemeyeceği yazılıdır. Şimdi, buraya geldik, milletvekili seçtik, çıktık bu kürsüye yemin ettik; bu ilkeleri değiştirmemeye değil, bu ilkeleri savunmaya yemin ettik, bunlara sahip çıkmaya yemin ettik. Parti programlarımızı yazdık, savcılığa verdik. Bütün partilerin, buradaki bütün partilerin programların-

da, Siyasî Partiler Yasasında, bu ilkelere aykırı faaliyet göstermeyeceğimizi taahhüt ettik.

Şimdi bir durum ortaya çıkıyor, Türkiye'deki anayasa yapıcının öngörmediği bir durum. Acaba, Türkiye'de, bir siyasî parti, yüzde 21 oy almış bir parti...

ABDULLAH GÜL (Kayseri) — En büyük parti ama.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...seçimlerde en çok oy almış olan parti, ortağının konjonktürel olarak yaşadığı bir zaaftan yararlanarak iktidarın büyük ortağı olursa...

KAHRAMAN EMMİÖĞLU (Gaziantep) — Siz de olabilirdiniz...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...ve o partinin döneminde, Anayasanın, değiştirilmez olduğu Anayasada yazılı olan devletin bu temel nitelikleri konusundaki hükümleri tehdit altına düşerse, tehlikeyle karşılaşır, o zaman...

İ. ERTAN YÜLEK (Adana) — Düştü mü?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bir dakika... Müsaade edin... Hiç kimseyi...

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Ayıp yahu! (ANAP ve RP sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hiç kimseyi suçlamıyorum, bir olayı koyuyorum ortaya.

SITKI CENGİL (Adana) — Kendi düşünceni ifade et.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bir dakika müsaade edin. Bir olayı koyuyorum ortaya.

SITKI CENGİL (Adana) — Ama yanlış koyuyorsun! (RP sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Tamam... Yanlışsa, Genel Başkanınız gelir, düzeltir.

SITKI CENGİL (Adana) — Hep yanlış yapıyorsun, hangisini düzeltsin! (ANAP ve RP sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi bakın... Şimdi bakın...

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, sakın olmanızı bir kere daha öneriyorum efendim.

Devam edin Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, değerli milletvekilleri, 28 Haziran 1996'da, ben, Başbakanlığı Sayın Erbakan'a devrettim. Burada, Sayın Bülent Arınç, işte "aldığımız şartlarla geldiğimiz noktayı karşılaştıralım" filan dedi. O karşılaştırmayı yapabiliriz, her alanda yapabiliriz. Biraz önce Sayın Ecevit, dış politika alanında yaptı; ben size, isterseniz, ekonomi alanında yapayım: 2,1 katrilyon lira iç borç stoku devretmişiz; tam 1 sene 2 gün sonra yeniden görevi aldığım zaman, 4,3 katrilyon lira iç borç stoku devraldık. Hani, rantiyecileri kaldıracaktınız,

hani iç borçlanmayı önleyecektiniz? Bir senede 2 katına çıkardınız iç borcu; ama bakın, ben, bunu...

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Milyar dolar... Milyar dolar...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bir dakika...

BAŞKAN — Sayın Yılmaz, bir saattir size bakarak işaret ediyorum; ama bu defa uyarma cezası vermek zorunda bırakmayın beni. İstirham ediyorum sizden...

Salih Bey, lütfen, yardımcı olun efendim.

Eğer rahatsız olduysanız, biraz istirahat buyurun.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Yanlış rakam söylüyor efendim.

BAŞKAN — O zaman, lütfen, sabırla dinlemesini öğrenin efendim. Lütfen... İstirham ediyorum...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Rakamlar mı yanlış?

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Milyar dolar... Reel... Reel...

BAŞKAN — Salih Bey, grup başkanvekili hanginiz! Efendim, siz de bana yardımcı olun biraz.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 29 Haziran 1996'da Sayın Erbakan'a devrettiğimiz iç borç stoku 2 katrilyon 183 trilyon liradır. 30 Haziran 1997'de Sayın Erbakan'dan devraldığımız iç borç stoku 4 katrilyon 213 trilyon liradır.

Devrettiğimiz dış borç stoku 78 milyar dolardır; bir sene sonra devraldığımız dış borç stoku 80 milyar dolardır.

80 bin lirada devrettiğimiz dolar kuru, devraldığımızda 148 bin liradır.

Haziran 1996 sonunda 76,2 olarak devrettiğimiz toptan eşya fiyatları endeksi-ne göre 12 aylık ortalama enflasyon oranı, 1997 sonunda devraldığımızda 75,7'dir. Yani, Sayın Bülent Arınç'ın yanlış olarak söylediği gibi, yüzde 5 filan, bir indirim söz konusu değildir, binde 5'lik bir azalma söz konusudur yüzde 0,5 ama daha önemlisi... Kaynak paketleri açıkladınız değil mi; büyük merasimlerle kaynak paketleri açıkladınız. Burada, yine, Sayın Arınç yanlış bir şey söyledi; bedelsiz ithalattan sağlanan 1 nokta bilmem kaç milyar doların gelir olarak geldiğini söyledi. Beyler, bu, gelir filan değil; bu, yurt dışındaki işçilerimizden ve dövizle hesap açan yurt içindeki vatandaşlarımızdan alınan borç para. Bu paranın karşılığında ne verdik biliyor musunuz?

A. TURAN BİLGE (Konya) — Yüzde 15 verdik...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bunun karşılığında ne verdik biliyor musunuz; liborun 8 puan üstünde faiz verdik, dünyanın en pahalı faizini verdik ona bir şey demiyorum, kendi vatandaşımıza verdik, üstelik, hurda arabaları, kullanılmış arabaları ülkeye ithal etme iznini verdik; bu faizin üstüne bir de onu verdik. Bütün bunları neden yaptınız; Türkiye'ye döviz getirmek için mi yaptınız? Bu şartlarla döviz biz her yerden bulurduk. Siz, Almanya'daki teşkilatlarınızı âbâd etmek için yaptınız. (ANAP, DSP, CHP ve DTP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Ama, bakın, asıl gelir nedir, onu söylüyorum şimdi: Bütün bu açıklanan, Sayın Erbakan'ın açıkladığı bütün kaynak paketlerinden fiilen bütçemize girmesi gereken rakam, yani, bütçede öngörülen o kaynak paketlerinde yer alan kalemlerden 1997 yılı içerisinde bütçeye girmesi öngörülen rakam, 1 katrilyon 160 trilyondur. Ne vardı bunun içinde? Mesela, 75 trilyon lira, hazine arsa ve arazilerinin satış geliri vardı ve bu 75 trilyona karşılık haziran ayına kadar gelen rakam, 6,2 trilyon. Lojman satışından 115 trilyon beklenmiş; hazirana kadar gelen, 1,1 trilyon. Yarım kalmış elektrik santrallerinin satış gelirinden 200 trilyon lira hesap edilmiş; gelen rakam, sıfır.

AHMET GÜRYÜZ KETENCİ (İstanbul) — Kimi kandırmışlar acaba?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yurtdışı hizmetler karşılığı sağlanacak gelirler 135 trilyon hesap edilmiş; gelen rakam, sıfır. Telekom lisans satış geliri 135 trilyon hesap edilmiş; bütçeye giren rakam, sıfır. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, RP sıralarından gürültüler) Telekom hisse satış geliri 450 trilyon hesap edilmiş; gelen rakam, sıfır. Özelleştirme kapsamındaki KİT’lerin arsa ve arazilerinin satış geliri diye bütçeye konan 50 trilyon; haziran ayına kadar gelen rakam, sıfır.

CELAL TOPKAN (Adıyaman) — Balonlar! Balonlar!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Binaenaleyh, kaynak paketlerinden bütçeye öngörülen rakam, 1.160 katrilyon lira; haziran ayına kadar giren rakam dikkat edin 7.3 trilyon lira. 1.160 trilyon lira öngörmüşler, 1 katrilyon 160 trilyon, yani 1.160 trilyon öngörmüşler, hazıranda bize devrettikleri kaynak paketinden gelen para 7.3 trilyon; ama Maliye Bakanı arkadaşşıma sordum, bana söyledi “bunlar, hiç kaynak paketi açıklamamış olsalardı, zaten bu kadar hazine arazisi satılmış olurdu.” (ANAP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar; RP sıralarından gürültüler) Yani, kaynak paketi denen şey, aslında boş çıkmıştır, bomboş çıkmıştır.

MAHMUT IŞIK (Sivas) — O zaman bunlar balon oldu balon!

ABDULLAH AKARSU (Manisa) — Hayalci onlar, hayalci!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, en büyük fiyaskoya geliyorum. Eğer, Sayın Bülent Arınç, Refah Partisi adına konuşan değerli milletvekili arkadaşım, bu kürsüye gelip de hâlâ denk bütçe başarısını dile getirmemiş olsaydı, ben, sizi mahcup etmemek için, bu konuya hiç girmemeye kararlıydım. (ANAP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar; RP sıralarından gürültüler)

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Bizi mahcup etmiyorsun.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — O zaman dikkat edin.

Sayın Erbakan, belki, şu Hükümetin bir yıllık ömrü içerisinde bin defa denk bütçe başarısından söz etti, denk bütçenin Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa bu Hükümet tarafından uygulanan emsalsiz bir başarı olduğunu söyledi.

Değerli arkadaşlarım, denk bütçede durum şudur: Haziran sonu itibarıyla denk bütçenin açığı 720 trilyon liradır. (DSP ve CHP sıralarından “Ooo” sesleri, gürültüler)

Şimdiye kadar, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, ilk 6 ayında bu miktarda ve bu oranda açık veren hiçbir bütçe olmamıştır. (RP sıralarından gürültüler)

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Geçen yıl...

ABDULLAH GÜL (Kayseri) — Bu doğru değil.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Geçen yılki bütçenin, geçen yılki bütçe dahil, hiçbir bütçenin açığı bu oranda olmamıştır, bu miktarda olmamıştır; ama işin asıl faciası, yılın ikinci yarısıyla ilgilidir.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Nasıl olsa düzeltereksiniz, yılın ikinci yarısı size ait.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, bakan, 1997 yılı başında, bu Hükümet, memur maaşlarına yüzde 53 artış yapmıştır; yılın ikinci yarısı için de yüzde 19 daha artış yapabilmek için gerekli ödeneği bütçeye koyduğunu söylemiştir. Bakın, o yüzde 19'dan vazgeçtim; eğer, biz, 1997 yılının ikinci yarısında memurumuza, emeklimize sıfır zam verseydik, hiç zam yapmasaydık, personel bütçesi yani, bütçede personel için ayrılan ödeneklerin olduğu kalem 340 trilyon lira açık verecekti; sıfır zam yapsaydık 340 trilyon lira açık verecekti.

Ben size bir şey söylüyorum; bunu, sizi eleştirmek için söylemiyorum. Bu bütçeyi biz devraldık, biz bu bütçenin hakkından geleceğiz, merak etmeyin. (ANAP, DSP, DTP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar) Ama, kulağınıza küpe olsun diye, yarınki iktidarlara ders olsun diye bir tespit yapıyorum: Türkiye Cumhuriyeti tarihinde, daha, bu bütçe kadar, Sayın Erbakan'ın bütçesi kadar samimiyetsiz yapılmış ve uygulanmış bir bütçe olmamıştır. (ANAP, DSP, DTP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar)

Bakın, daha şurada on günlük Hükümetiz. Geldik ki, memur bizden ay ortasında maaş zammı bekliyor. Aslında, bu söylediğim bütçenin sınırlamaları içerisinde memurun, emeklinin yüzünü güldürecek bir maaş artışı yapabilmek mümkün değildi; yani, bu maaş artışı olmadan 2,4 katrilyon lira açık vermesi şimdiden öngörülen bir bütçeye, bir de memurların yüzünü güldürecek, onları şu enflasyon karşısında ezilmekten koruyacak bir maaş artışını yapabilmek mümkün değildi...

MAHMUT IŞIK (Sivas) — Denk bütçe değil, balon bütçe!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, Hükümet olarak şunu değerlendirdik: Eğer, Türkiye'de bugün bir siyasî bunalımdan bahsediyorsak, iktidarları götüren bir siyasî gerginliğin yaşandığını tespit ediyorsak, bunun altında yatan sebep, sadece, siz olamazsınız; bunun altında yatan bir başka faktör var, bir sosyal faktör var, bir ekonomik faktör var. Beyler, dikkat edin, dünyada gelir dağılımı en bozuk ülkelerin başında Türkiye geliyor...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — Bunu kaç yıldır söylüyor...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, bakan...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — Bu memleketi on yıl sen idare ettin, o zaman niye... (Gürültüler)

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bir dakika... Bir dakika...

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Bahsettiğin on yılın rakamları ortada, sen bugüne bak.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — Geldiğiniz sonuç ortada...(ANAP sıralarından “Otur yerine” sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Çakan, biraz daha sabır göstermenizi istirham edebilir miyim?

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Elbette Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Lütfen efendim... Siz, sabır göstermek zorundasınız.

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Bu kadar da olmaz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Siz, sabır göstermek zorundasınız.

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Biz sabırlıyız efendim, biz susuyoruz.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, devam edin efendim.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, şimdi, ben, 1991 yılında, beş aylık Başbakanlığım döneminde, kamu işçilerine en yüksek artışı vermiş olan Başbakanım. Ben, yine 1991 yılında, beş aylık Başbakanlığımda, memurlara en yüksek reel artışı sağlamış olan Başbakanım; ama buna rağmen, burada, polemik amacıyla söylemiyorum...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — Öyle yapıyorsunuz ama!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...eğer, bundan dolayı, bu tablodan dolayı, bu söylediğim hususlara rağmen bana düşen bir pay varsa, onu üstlenmeye de hazırım. Ben, burada, bütün Meclisin dikkatine getiriyorum.

Nüfusunuzu 5'e bölerseniz, en zengin yüzde 20'nin milli gelirden aldığı pay yüzde 55, en fakir yüzde 20'nin aldığı pay yüzde 5. Bu tabloyla toplumsal barışı koruyamazsınız. Bunun için solcu olmaya gerek yok, bunun için sağcı olmaya gerek yok. Bu tablo burada oldukça, biz, lüzumsuz yere birbirimizi suçlarız; bu tabloyu değiştirmek zorundayız. İşte, memurlara, bütçe olanaklarını aşarak, sizin bıraktığınız o 2,5 katrilyon liraya varan bütçe açığına rağmen, yüzde 35 artış verdiysek, bunu aynen emeklilere uyguladıysak, aynen sözleşmeli personele uyguladıysak...

ÖMER NAİMİ BARIM (Elazığ) — Rantiyecilere ne vereceksin?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...bunun altında yatan düşünce, artık bu tabloyla Türkiye'de toplumsal barışın, toplumsal uzlaşmanın korunamayacağı düşüncesidir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, ek süreyi de kullandık; toparlayabilir misiniz efendim.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Hemen bitireceğim; 5 dakika rica ediyorum.

BAŞKAN — Lütfen efendim... Buyurun.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, değerli milletvekilleri, ben, sizi, denk bütçe diye çıktınız cumhuriyet tarihinin en açık bütçesini yaptınız diye suçlamıyorum; ben, sizi, iç borç stokunu iki katına çıkardınız diye de suçlamıyorum; ben, sizi biraz önce Sayın Ecevit'in söylediği gibi güneydoğuya açtığınız paketler boş çıktı, güneydoğu insanını bir yıl boyunca boşuna avuttunuz diye de suçlamıyorum...

ABDULLAH AKARSU (Manisa) — Susurluk olayıyla da suçlamıyoruz sizi.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...ama sayın milletvekilleri, eğer, bütün bu dile getirdiğim hususlar doğruysa, bunlar rakamsal doğrularsa, buna rağmen, sizin Hükümetiniz, uyumlu bir ortağına rağmen, 2000 yılına kadar işbaşında kalma hedefine rağmen bugün muhalefete düşmüşse, bunun altındaki nedenleri araştırmak, bizden önce size düşer, bunu sorgulamak size düşer. Burada, sizin sözcülerinizin bu kürsüye taşıdığı hususların hepsi, ama istisnasız hepsi, kendi kendinizi aldatma niteliğindeki zorlama argümanlardır.

Şimdi, değerli milletvekilleri, ben size sadece kendi tespitimi getiriyorum. Eğer Türkiye'de bir siyasî bunalım yaşanmışsa, eğer Türkiye'de devlet organları arasında, devletin kurumları arasında, cumhuriyet tarihimizde hiç yaşanmayan işte, bugün, boyutlarını da medyadan izlediğiniz sadece, uzlaşmazlık değil, sadece uyuşmazlık değil, uyumsuzluk değil, casusluk olayına kadar varacak düşmanlıklar yaşanıyorsa, o zaman...

MUSTAFA KEMAL AYKURT (Denizli) — Hangi medyada? Hangi medyada onu söyle.

AYVAZ GÖKDEMİR (Kayseri) — Ayıptır; yakışmıyor Sayın Başbakan!

BAŞKAN — Lütfen efendim... Lütfen... Müdahale etmeyin.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — O zaman, bunların altında yatan nedenleri doğru teşhis etmek zorundayız.

AYVAZ GÖKDEMİR (Kayseri) — Efendim, casus yok; kelimeleri dikkatli kullanın.

BAŞKAN — Sayın Gökdemir... Lütfen... İstirham ediyorum...

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Bilgi edinmek casusluk değildir.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, değerli milletvekilleri, bir iddia var ortada, bir iddia var; bu iddiayı ben koydum, ben koydum bu iddiayı, dedim ki: Refah Partisinin başında olduğu hükümet, Anayasamızda yazılı olan devletin değiştirilemeyecek niteliklerine sahip çıkmıyor. Ben, bu kürsüden söyledim bunu.

HAYRETTİN DİLEKCAN (Karabük) — Yanlış söyledin...

RIZA ULUCAK (Ankara) — Yanlış söyledin; provokasyon yaptın.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Benim sözlerimi mutlaka doğru kabul etmek zorunda değilsiniz.

RIZA ULUCAK (Ankara) — Doğruyu söyleme mecburiyetin var.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ben, muhalefet olarak, bunları sırf sizi yıpratmak için söylemiş olabilirdim, tıpkı, sizin sözcülerinizin, bugün, inanmadan, gerçeğe aykırı bütün hususları burada dile getirdikleri gibi... (RP sıralarından “Biz inanıyoruz” sesi)

Ama, bakın, bunu, benim dışımda, bu devletin en temel kurumları dile getirdi. Silahlı Kuvvetler dile getirdi... (RP sıralarından gürültüler) Yargı dile getirdi...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Olmuyor Sayın Başbakan!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Üniversitenin... (RP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar [!])

Yahu, bir dakika dinleyin! Sonra mahcup olacaksınız!

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Yakışıyor mu bu!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bir dakika dinleyin de... (RP sıralarından gürültüler) Bir dakika dinleyiniz.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Biz dinliyoruz, millet de dinliyor!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bu iddialar, yani Refah Partisinin başında olduğu bu hükümetin, Refah Partisinin büyük ortağı olduğu bu hükümetin, devletin temel niteliklerini tehlikeye soktuğu iddiaları, öyle kapalı kapıların ardında dile getirilmedi; bu, sizin Başbakanınızın yüzüne söylendi.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Kim söyledi?

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Kim söyledi?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bunlar, Yüksek Askerî Şûrada söylendi; bunlar, Millî Güvenlik Kurulunda söylendi. (RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar [!])

Siz, bunlarla mutabık olmayabilirsiniz... (RP sıralarından gürültüler)

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Aydın Doğan mı söylüyor bunları?

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen ağzınızdan çıkamı kulağınız duysun!

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Duyuyor.

BAŞKAN — Lütfen... İstirham ediyorum... İstirham ediyorum...

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Başbakan da duysun. (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Lütfen... (ANAP sıralarından gürültüler)

Sayın Başbakan, siz lütfen sakin olun ve devam edin efendim. (RP sıralarından gürültüler)

Sayın Grup Başkanvekili, lütfen...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, bunlar söylenirken, bunlar kamuoyuna söylendi, Genel Başkanınıza söylendi, size söylendi.

HAYRETTİN DİLEKCAN (Karabük) — Seçime gidelim, halk karar versin.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bir dakika... Bir dakika...

BAŞKAN — Siz devam edin efendim.

Buyurun efendim.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bunlar söylenirken, sadece kuru bir iddia olarak söylenmedi. Bunlar söylenirken dendi ki, Refah Partisinin fi-
lan belediye başkanının beyanıdır. Ne demiş belediye başkanınız, Türkiye’nin en
büyük şehrinin belediye başkanı: “Demokrasi, bizim için amaç değil, araçtır” demiş.

KAHRAMAN EMMİÖĞLU (Gaziantep) — Elbet, amaç olmalı...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Siz, böyle mi koruyacaksınız
demokratik devleti?

Sizin Genel Başkanınız çıkmış “imam hatip okulları, bize mücahit yetiştiren
okullardır” demiş. Sizin Genel Başkanınız “imam hatip okulları, Refah Partisinin
arka bahçesidir” demiş. *(RP sıralarından gürültüler)*

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Ne zaman demiş?

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Onun için mi kapatacaksınız imam hatip okul-
larını?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — “Bize oy verenler Müslüman,
bize oy vermeyenler patates dinindendir” demiş. *(RP sıralarından gürültüler)*

Ben söylemiyorum, sizin Genel Başkanınız Sivas’ın Gemerek’inde söylemiş.
(RP sıralarından gürültüler)

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, hatip, lütfen, sözlerine dikkat
etsin...

BAŞKAN — Hatibin sözünü kesmeyin efendim; konuşması bitsin, söyleyece-
ğinizi dinlerim.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, siz de, hatibi İchtüzüğün 67’nci
maddesine göre ikaz edin.

BAŞKAN — İkaz ettim ben. Lütfen oturun. *(RP sıralarından gürültüler)* Otu-
run efendim, söz vermedim size.

Sayın Başbakan, lütfen, toparlayalım efendim; istirahat ediyorum.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, değerli milletvekilleri,
bu iddialar, kapı arkasında yapılmamış; bu iddialar, anayasal kurullarda yapılmış,
Başbakanın, bakanların yüzüne karşı yapılmış. Başbakan bunlara itiraz etmemiş,
ağzını bile açmamış.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Kim diyor?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Nereden mi biliyorum; ertesi
gün, koşa koşa bana geldi. *(ANAP ve DSP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Yuh be sana!

MEHMET EMİN AYDINBAŞ (İçel) — Ne alakası var!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Erbakan, Millî Güvenlik Kurulunun ertesi günü bana geldi, dedi ki: “Demokrasi tehdit altındadır, gelin...” (RP sıralarından gürültüler)

AHMET DOĞAN (Adıyaman) — Doğru söylemiş.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — İyi de; ben de şunu söylüyorum: Bana “demokrasi tehdit altında” diyen Başbakan, millete dönüp “askerlerle tam bir uyum içerisindeyiz” dedi. Ya bana yalan söyledi ya millete yalan söyledi. (ANAP ve DSP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Yazık! Yazık!

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Bir de Başbakan olacaksın!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bu hususlar, ocak ayında yapılan Millî Güvenlik Kurulu toplantısının sonunda, Kurul üyeleri tarafından, Hükûmete suçlama olarak getiriliyor; bir ay sonra, şubat ayında, karar taslağı olarak getiriliyor. Başbakan itiraz etmiyor; Başbakan “bizimle ilgili söylenen bu şeyler doğru değildir” demiyor.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Nereden biliyorsunuz demediğini?

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Ne biliyorsun?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Başbakan, bunlar için “medyanın uydurmasıdır” diyor. Mart ayında bu konu tekrar geliyor, nisan ayında tekrar geliyor, mayıs ayında tekrar geliyor.

Bu arada, Millî Güvenlik Kurulu kararları imzalanıyor; altında Başbakanın imzası var...

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Sayın Başkan, konuşma süresi ne kadar oldu?

BAŞKAN — Söyledim efendim; bitiriyorlar.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, eğer rahatsız olacaksınız, konuşmam. Ben size...(RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, lütfen toparlayalım.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, böyle keserlerse konuşmam ki!

BAŞKAN — Efendim, ben o kesmelerin hepsini hesap ederek sizin sürenizi uzattım zaten. Lütfen bitirin.

AZMİ ATEŞ (İstanbul) — Milletten niye kaçıyorsunuz? (ANAP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, sorulan her soruya cevap vermek zorunda değilsiniz efendim. Lütfen, siz konuşmanızı tamamlayın.

AZMİ ATEŞ (İstanbul) — Millete neden gitmiyorsunuz?

AHMET DOĞAN (Adıyaman) — Haydi seçime gidelim.

BAŞKAN — Efendim, lütfen tamamlayın; istirham ediyorum. (*RP sıralarından gürültüler*)

Sayın milletvekilleri, hep soru soracaksınız, cevabını bekleyeceksiniz; o zaman “zamanı niye uzatıyorsunuz” deme hakkınız doğmaz. Lütfen, sakince dinleyelim. Sayın Başbakan bitiriyor.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, bütün bunları niye söylüyorum; evvela, yarın, Refah Partisi olarak, Doğru Yol Partisi olarak, 54’üncü Hükümetin ortakları olarak, ister istemez, Hükümetimiz güvenoyu aldıktan sonra, yapmak zorunda kalacağınız durum muhakemesinde, size yardımcı olmak için söylüyorum.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Siz kendinize bakın!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Kendi değerlendirmelerim olduğunu zaten başında söyledim; ama bakın, şunu söylüyorum: Bizim Anayasamız, bizim devlet sistemimiz, sistemin temelinde yatan toplumsal uzlaşma eğer siyasî iktidar tarafından bozulursa ne olacağını öngörmemiş, o zaman ne olacağı yazmıyor Anayasada...

HAYRETTİN DİLEKCAN (Karabük) — Yazıyor...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Anayasada, darbe hakkı diye bir şey yok; orada haklısınız...

HAYRETTİN DİLEKCAN (Karabük) — Güvenoylaması var.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, Türkiye’de üç defa darbe olmuş; 1960’da darbe olmuş, 1971’de müdahale olmuş, 1980’de darbe olmuş.

AYVAZ GÖKDEMİR (Kayseri) — İyi mi oldu Sayın Başbakan?

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Şimdi de ANAP oldu...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Değerli milletvekilleri...

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen bitirelim efendim; istirham ediyorum.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Müdahale ediyorlar; 5 dakika...

BAŞKAN — Ben, onları hep koydum efendim, ilave ettim.

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Biraz daha koy! Hep müdahale ediyorlar.

BAŞKAN — İlave ettim Sayın Taşar.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, burada, manüple ederek, doğruyu yanlış göstererek, sırf liderinizin gözüne girmek uğruna, topluma yanlış mesaj vermek uğruna çarpıttığınız bir gerçek var; bu Hükümetin, 55’inci Hükümetin kuruluşu, aslında elli yıllık Türk demokrasisinin bir zaferidir. (*ANAP, DSP ve CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar*)

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Bravo (!)

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Neden mi zaferidir...

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Millet sandıkta karar verir.

BAŞKAN — Sayın Aktaş, lütfen yerinize oturun efendim. Sıkıldıysanız dışarı çıkın efendim. Kaç defa ihtar ettim size. Lütfen dışarı buyurun. Ayıp diye bir şey var! *(RP sıralarından gürültüler)*

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Çık dışarı!

BAŞKAN — Sayın Çakan, lütfen sakın olun efendim. *(ANAP sıralarından “Çık dışarı” sesleri, gürültüler)*

Efendim, lütfen... Gereğini yaptım efendim. Lütfen...

A. ZİYA AKTAŞ (İstanbul) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın hoca, size söz vermedim. Lütfen efendim... İstirham ediyorum...

A. ZİYA AKTAŞ (İstanbul) — Sayın Başkan, bir dakika...

BAŞKAN — Efendim, böyle bir usulümüz yok...

A. ZİYA AKTAŞ (İstanbul) — Sayın Başkan “Aktaş” diyorsunuz, hangi “Aktaş” olduğunu açıklar mısınız?

BAŞKAN — Sayın Başbakan, buyurun efendim, devam edin.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Neden, demokrasinin zafedir?

Bakın, size bir şey soracağım: Siz, 12 Mart 1971 Muhtırasının neden verildiğini biliyor musunuz, nasıl bir ortamda verildiğini hatırlıyor musunuz? 1971’de askerler muhtıra verdiği zaman, Türkiye’de enflasyon yüzde 5’ti, kalkınma hızı yüzde 7’ydi, sizin bize bıraktığınız gibi 2,5 katrilyonluk açık bir bütçe yoktu, devletin kurumları tahrip edilmişti...

AZMİ ATEŞ (İstanbul) — Seçimden niye kaçıyorsunuz?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sokakta bugünkü gibi gerginlikler yaşanmıyordu...

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Ne gerginliği?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, buna rağmen müdahale oldu ve o müdahalede, Parlamento’ya belli bir çözüm dikte edildi.

HAYRETTİN DİLEKCAN (Karabük) — Bugünkü gibi!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 1960 ve 1980 müdahalelerinde Parlamento feshedildi.

Eğer bugün, sizin yaptığınız bütün bu tahribata rağmen, devletin cumhuriyet tarihi boyunca hiçbir zaman bu ölçüde tehdit altına girmemiş olan, değiştirilemeyecek niteliklerine yönelik bütün bu tahribat, devletin kurumları arasındaki bütün bu uyumsuzluğa, çatışmaya rağmen, eğer Türk demokrasisi şu Meclisin çatısı altında ve bu Meclisin iradesiyle bir hükümet değişikliğini gerçekleştiriyorsa, benim Hükümetimin kuruluşu, aynı zamanda Türk demokrasisinin rüşünün ispatı demektir. *(ANAP, DSP ve CHP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

AZMÎ ATEŞ (İstanbul) — Milletten niye kaçırıyorsunuz?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ben aslında başta da söyledim bu Hükümet Programı üzerindeki eleştirileri cevaplandırmak isterdim...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — “Seçim” ve “sekiz yıl”a gel.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, maalesef, Hükümet Programına ilişkin çok az eleştiri not aldım. *(RP sıralarından “Söylenecek bir şey yok ki” sesleri)*

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Seçim ne zaman olacak?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Gökdemir, size yakıştıramadığım sözler kullandınız burada. Biz, sizinle beraber, aynı hükümette görev yaptık. Neden yakıştıramadım size biliyor musunuz: Beni istediğiniz en ağır şeylerle eleştirebilirdiniz; benim Hükümetim hakkında, kehanet niteliğinde de olsa, geleceğe dönük her olumsuzluğu şimdiden söyleyebilirdiniz; ama siz, 4 Mart 1997 tarihinde, yani 28 Şubatı Millî Güvenlik Kurulu Kararından sonra ne demiştiniz biliyor musunuz...

AYVAZ GÖKDEMİR (Kayseri) — Gayet iyi hatırlıyorum.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — “Verilen, bildiri değil, muhtıradır; bu muhtırayı doğru algılamak lazım. Anlamazlıktan gelmenin, pişkinliğe vurmanın, ülkeye de, pişkinlik yapanlara da faydası yoktur. Sokaktaki adam bile, bu muhtıranın ne anlama geldiğini çok iyi anlamıştır. Bu Hükümet böyle devam edemez; bitmiştir.” Bunu siz söylediniz. *(ANAP, DSP, CHP ve DTP sıralarından alkışlar)*

Siz bu sözleri söyledikten sonra, gelip burada, kendi partilerinizin, o iktidar partilerinizin boş koltuklarına karşı o konuşmayı yaptığınız zaman, sadece o iktidar bitmedi, siz de bittiniz. *(ANAP ve DSP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

AYVAZ GÖKDEMİR (Kayseri) — Onu millet bilir Sayın Başbakan.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Takdir millete ait Sayın Başbakan.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, bitirebilir miyiz efendim.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bütün hayatları kavga üzerine kurulu olanlar, siyasetten sadece kavgayı anlayanlar, sadece kavga ruhuyla siyaset yapanlar, tabii ki bizim Programımızı heyecansız bulacaklardır, tabii ki bizim Programımızı mecalsiz bulacaklardır; çünkü onlar istiyorlar ki, karşılarında kendi kavgalarına karşılık veren bir hükümet olsun. Ben, buraya, sizinle kavga etmeye çıkmadım...

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Bir saattir ne yapıyorsunuz! *(RP sıralarından gürültüler)*

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ben, buraya, sizin yanlışınızı size göstermek için çıktım. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Çünkü, siz, bu yanlışlarınızla Türkiye’ye bir yılı kaybettirdiniz, bir yılı kaybettirdiniz; milletin Parlamente’ye olan güvenini kaybettirdiniz.

AZMİ ATEŞ (İstanbul) — Milletten niye kaçıyorsunuz? (RP sıralarından gürültüler)

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, 55'inci Hükümetin Programının ruhuna, demokrasi, uzlaşma ve hoşgörü anlayışı sinmiştir. Hiç kimsenin, bu Meclisteki hiç kimsenin, bizim demokrasi anlayışımızdan, zerre kadar, ama zerre kadar kuşkusu olmamalıdır.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, demokrasi, sadece anlamsız bir sözcük değildir; eylemlerinize bağlılığınızı ortaya koyacağınız bir sözcüktür.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, bir saati geçti...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Tekrar söylüyorum: Demokrasiye saygılı olanlar, evvela bu Meclise saygılı olurlar. Benim Hükümetim, bu Meclise saygılı bir hükümet olacaktır...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Bir saat oldu Sayın Başkan...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — İçinden çıktığı ve kendisine karşı sorumlu olduğu bu Meclise sonuna kadar saygılı bir hükümet olacaktır.

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Kesintisiz sekiz yıl konusunda ne diyorsun, onu söyle; millet bekliyor.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, Grup Başkanvekiliniz beni konuşturmamak için elinden geleni yapıyor; bana bir saat daha süre verin, her konuyu cevaplayayım. (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen bitirin efendim. Son defa istirahat ediyorum efendim sizden.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Bir saat daha verin Sayın Başkan, bir saat daha verin!

BAŞKAN — Sayın Kapusuz, sizin direktifinizle hareket etmeyeceğim.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Bir saat daha verin! (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Siz istirahat buyurun ve sinirlenmeyin. Lütfen... İstirahat buyurun efendim.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Çok yerinde davranıyorsunuz Sayın Başkan! (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen... İstirahat ediyorum efendim...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Baykal, bizim Programımızdaki bazı ifadeleri eleştirdi; bizim, yolsuzluklarla mücadele konusunda siyasi kararlılığımızın Programa yansımadığını söyledi. Sayın milletvekilleri, Programda aynen şöyle diyoruz: "Her türlü kanunsuzluğun yanı sıra, yolsuzluklarla da etkili

şekilde mücadele etmek, Hükümetimizin var oluş sebeplerinden birisidir. “...cek” demiyoruz, “...cak” demiyoruz, “mücadele edeceğiz” demiyoruz; “bizim Hükümetimizin varlık sebeplerinden biri budur” diyoruz.

Demin söylediğim demokratik zaferin bu Meclis çatısı altında başarılmasında, Sayın Baykal’ın ve Cumhuriyet Halk Partisinin çok hayati bir payı vardır. *(ANAP ve DSP sıralarından alkışlar)* Ama, Sayın Baykal’dan ve Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Grubundan şunu rica ediyorum: Yolsuzluklarla mücadele konusunda, hukuk devletine bağlılık konusunda bizim samimiyetimizden zerre kadar şüphe etmeyiniz. *(ANAP, DSP ve CHP sıralarından alkışlar)*

MEHMET SEVİGEN (İstanbul) — Dokunulmazlık dosyalarını getirelim.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bakın, İSKİ meselesini de İLKŞAN meselesini de, Susurluk meselesini de Türk kamuoyuna taşıyan lider benim; taşıyan parti, benim partim. *(ANAP sıralarından alkışlar)* Daha şimdiye kadar, hiçbir lider, Türkiye’de, yolsuzlukların örtülmesi pazarlığına razı olmadığı için Başbakanlık koltuğunu boşaltmadı; bir tek ben boşalttım. *(ANAP, DSP ve DTP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Burada, Refah Partisi Sözcüsü, geçmişte kalan sözleri söyledi. Benim de yanlış söylediğim arkadaşlarım olabilir; hiç kimseye kasıtlı kötü söz söylemek istemedim; istemeden söylediğim olabilir, kastımı aşan sözler olabilir. Benim hakkımda çok ağır sözler söyleyenler oldu. Buradan, huzurunuzda taahhüt ediyorum; sadece ifade etmiyorum, taahhüt ediyorum. Benim hakkımda söylenen bütün sözleri affedirim; ama bu devlete, şu fakir halka atılan kazığı, yapılan yolsuzluğu, verilen zerre kadar zararı ömrüm boyunca affetmem. *(ANAP, DSP ve DTP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)*

Bizim Hükümetimiz, yolsuzlukları örtme pazarlığı üzerinde kurulmadı. Bizim Hükümetimizin kurulmasını gerektiren şartların bir tanesi de, Türkiye’de yolsuzluklarla mücadele konusunda...

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — İhaleler ne olacak?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...bizden önce yapılan ve bana göre fevkalade yanlış olan pazarlıklardır; Türkiye’de ahlaki erozyona uğratan, siyaset kurumuna, Meclise, hepimize güveni aşındıran gelişmelerdir. Biz, bunun bilincindeyiz. Biz, bindiğimiz dalı kesmeyiz; bu konuda ödün vermeyiz.

Değerli milletvekilleri, biraz sonra...

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen bitirebilir miyiz efendim.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bitiriyorum.

ABDULLAH ÖZBEY (Karaman) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, şu laf atma bitse, konuşma bitecek. *(RP sıralarından “Hep bize söylüyorsunuz Sayın Başkan” sesleri)*

Oraya da söylüyorum; oraya da; merak etmeyin.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, böyle olmaz canım! Hiç olmazsa böyle konuşmayın!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Baykal, yine, müsterih olsun. Ben yargı değilim, ben kimseden hesap soramam, hesabı yargı sorar; ama yargının, sırf doğrudan doğruya Meclisle muhatap olamadığı için, bir usul gereği olarak, Adalet Bakanı arkadaşşıma, Başbakan olarak bana gönderdiği fezlekeyi, ben selefim gibi üç dört ay sumen altında tutmam; ben, ertesi günü

Meclise gönderirim. (ANAP sıralarından alkışlar) Ha, sizinle ilgili gelirse de gönderirim; kendimle ilgili gelirse de gönderirim. (ANAP sıralarından alkışlar)

ADNAN KESKİN (Denizli) — Komisyonu çalıştırın; göndermek yetmiyor Sayın Başbakan.

DENİZ BAYKAL (Antalya) — O yetmez.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Son bir konu var: Sayın Baykal bir benzetme yaptı; bizim Hükümetimizi, 30-40 kilometre yol yapacak kadar benzini olan bir arabaya benzettir. Keşke yapmasaydı, talihsiz bir benzetme; çünkü... İşte, Erbakan'ın akıbeti meydana; o da Hükümetin istifasını havada ikmale benzetmişti, sonunda havada kaldı. Sizin bu benzetmeniz de talihsiz bir benzetmedir. Mademki ikili görüşmemize bu kürsüden atıf yaptınız, ben size yaptığım teklifi, burada, Meclisin huzurunda tekrarlıyorum, tekrar dile getiriyorum; ben size dedim ki: Hükümet güvenoyu alır almaz, seçimle ilgili kanunî hazırlıkları başlatalım, prosedürü başlatalım; nüfus sayım yasasını çıkaralım, uyum yasalarını çıkaralım; ondan sonra, Hükümet ortağı partiler olarak, seçim tarihini, o günkü konjonktürün gerektirdiği şekilde, müştereken tespit edelim; benim teklifim buydu. Bana göre, bu teklif, aslında centilmence bir tekliftir, olması gereken bir tekliftir. Şu anda, bizi, seçim konusunda eğer belli bir tarihe angaje olmaya zorlarsanız, bu, gerçekçi olmaz; bu, ülkenin şartlarıyla da bağdaşmaz.

Bakın, Meclisin tatile girip giremeyeceğini tartışıyoruz. Ben de Meclisin tatile girmesinden yana değilim.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Girmesin o zaman.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Tamam, Anavatan Partisi girmesinden yana değildir.

Şimdi, bir şey daha söyleyeyim. Meclisin tatile girip girmemesini tartışıyoruz, seçim yasalarının Meclisten ne zaman çıkacağını tartışıyoruz; eğer biz burada gerekli yasal düzenlemeyi yaparsak, Devlet İstatistik Enstitüsü, altı ay ilâ sekiz ay arasında değişen bir sürede bu sayımı yapabileceğini, tamamlayabileceğini söylüyor.

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Dört ay... Dört ay...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Yani, bunun kütüklere işlenmesini de kastediyorum, kütüklerin güncelleşmesini de kastediyorum. Şu anda göremediğimiz bir tarih için, göremediğimiz, belirsiz bir geleceğe doğru seçim tarihi belirlememizi istiyorsunuz. Biz bunu yapamayız; bana göre, sorumlu bir iktidarın

da yapmaması gerekir; siz tek başınıza iktidarda olsanız, sizin de yapmamanız gerekir.

YILMAZ ATEŞ (Ankara) — Olunca bakarız.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Şimdi, siz Hükümete girmediniz; isterdim ki girseydiniz; ama siz Hükümette olmadığınız halde, ben buradan Yüce Meclise taahhüt ediyorum: Seçimle ilgili bu prosedür tamamlandıktan sonra tekrar durumu değerlendireceğiz; ondan sonra, seçim konusundaki görüşümüzü getireceğiz.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Ortaklar da var mı bu işin içinde?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Seçimi 1998 sonbaharına da getirebiliriz. Eğer, o günkü şartlar Türkiye için bir seçimi zorunlu kılmıyorsa, 2000 yılına kadar devam etmeye de karar verebiliriz. (ANAP ve DSP sıralarından alkışlar) Ama, bir şeyi yapmayız; 2000 yılına kadar devam ediyoruz deyip de, bir ay sonra seçim diye buraya gelmeyiz. (ANAP sıralarından alkışlar)

Sayın milletvekilleri, eğer Meclis tatile girecekse, seçim hazırlıkları konusunda bize yetki yasasıyla yetki vermeniz lazım; eğer çalışacaksanız, burada beraber çalışıp o kanunları çıkarmamız lazım.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Beraber çalışacağız; beraber...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Nüfus sayımıyla ilgili yasayı düzenlememiz lazım, uyum yasalarını çıkarmamız lazım, yurt dışındaki vatandaşlarımızın oy hakkını düzenleyen yasayı çıkarmamız lazım. Bunları yapmadan seçim yaparsak ne olur; 1995 seçiminde olan olur; o zaman 3,5 milyon seçmenimiz oy kullanamadı, bu seçimde 8,5 milyon seçmenimiz oy kullanamaz. 8,5 milyon seçmen oy kullanamazsa, o seçim demokratik olmaz. O seçim demokratik olmazsa, onun sorumlusu benim Hükümetim olur. Ben böyle bir sorumluluğu üstlenmeyeceğim; onu söylüyorum.

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Seçime niyetiniz yok.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Perşembenin gelişi çarşambadan belli olur.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın Başkan, toleransınıza çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, toleransım falan kalmadı; hepsi bitti. Ben sizin insafınıza teşekkür etmek istiyorum.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Biten toleransınıza teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, Sayın Ecevit söyledi; daha şurada on günlük hükümetiz, on günümüzü doldurmadık. Dışpolitikada bir yıldan beri Türkiye'nin üzerindeki baskılar dağılmaya başlamıştır. Artık önümüzü görmeye başlıyoruz. Ege'de gerginlikleri giderecek, Yunanistan'la aramızda, mevcut anlayışlarımızdan hiç taviz vermeden, hiç geri adım atmadan, yeni bir diyalog, yeni bir barış dönemini başlatacak çok önemli bir adımı, daha güvenoyu almadan attık.

Size bir müjdem daha var: Önümüzdeki günlerde, iki yıldan beri parasını ödediğimiz halde Amerika Birleşik Devletleri tarafından Türkiye'ye teslim edilmeyen firkateynler Türkiye'ye teslim edilecektir. (ANAP sıralarından alkışlar)

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Onu siz mi getirdiniz?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — İlk defa olarak, Türkiye'deki en büyük beş meslek kuruluşunun, beş meslek konfederasyonunun başkanı, açıkça, bizim Hükümetimize destek verdiklerini söylüyorlar.

Bakın, bugün, sadece bugün, Türkiye'deki bono piyasasındaki faiz oranı 2,5 puan düşmüştür.

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — Faiz böyle düşer.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bugün, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası tarihinin rekorunu yakalamıştır; 2 bine vurmuştur endeks.

SITKI CENGİL (Adana) — Milletvekili borsası da dahil mi?

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Hangi ekonomik önlemi aldınız?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Döviz rezervimiz, Hükümetimizin işbaşına geldiği ilk hafta sonunda 300 milyon dolar artmıştır. (RP sıralarından gürültüler)

MEHMET SEVİGEN (İstanbul) — Sayın Başbakan, sekiz yıllık eğitim için de müjde var mı?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bütün bunlar...

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — İnandırıyorsunuz Sayın Başbakan, inandırıyorsunuz.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ha, inançtan bahsettiniz değil mi sayın milletvekili...

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — İnandırıyorsunuz.

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Daha ne kadar konuşturacaksınız Sayın Başkan?

BAŞKAN — Sayın Başbakanım, benim bütün toleranslarım doldu.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bitiriyorum.

BAŞKAN — Lütfen efendim...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Benim bu söylediklerimin hepsi gerçektir, hepsi hakikattir. Hakikatle mel'uf olmayı zevk haline getirmeden hakikate ulaşmak mümkün değildir. (ANAP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Onun için, asabiyeti, öfkeyi bir yana bırakın, geçmişin hesaplarını bir yana bırakın. Halkımızın umudu, milletimizin desteği Hükümetimizin arkasındadır.

Şimdi, size düşen, bizim Hükümetimize, şu Programında ifade edilen taahhütlerini yerine getirebilmesi için makul bir süre tanımadır; bu, aynı şekilde, bu Hükümetin kurulmasında, Hükümet dışında olmasına rağmen en büyük paya sahip olan Cumhuriyet Halk Partisi için de geçerlidir.

AZMÎ ATEŞ (İstanbul) — Seçime gidelim!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Benim Hükümetim, Meclisin desteğinden başka, Meclisin güveninden başka hiçbir yerden medet ummayacaktır. Benim Hükümetim, sadece Meclisin desteğine mazhar olduğu sürece, bu Meclisten güvenoyu aldığı sürece ve bu güveni devam ettirdiği sürece görev yapacaktır.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Üç ay!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, değerli milletvekilleri, Türkiye’yi bu hale getirdikten sonra, Türkiye’nin bütün...

ÖMER NAİMİ BARIM (Elazığ) — Patronlara vereceğin ödönlere bağı.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bu rahatsızlığınız, olsa olsa suçluluk telaşındandır; ama ben size.

AZMÎ ATEŞ (İstanbul) — Sandıktan niye kaçuyorsunuz? Milletin hakemliğinden niye kaçuyorsunuz?

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — 8 yıllık eğitim konusunda_

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 8 yıl konusunu da söyleyeyim_

Sayın Başkan, istiyorlar_ Müsaade ederseniz_

BAŞKAN — Efendim, müsaade etmiyorum. Lütfen_ Son cümlemenizi almak istiyorum Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Son cümlemi söylüyorum.

MEHMET SEVİGEN (İstanbul) — Sayın Başkan, müsaade edin_ Sayın Başbakan 8 yıllık eğitim konusunu söyleyecek.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — 8 yıllık zorunlu eğitim, Sayın Ecevit’in dediğı gibi kesintisiz olarak uygulanacaktır. (ANAP ve DSP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Yasal olarak mümkün olan en erken tarihte uygulanacaktır. Fiilen imkânların elverdiği en erken tarihte uygulamaya konulacaktır. 8 yıllık zorunlu eğitim uygulanırken, meslekî din eğitimi bundan zarar görmeyecektir.

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Nasıl olacak o?

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — İşte, siz, bunu beceremediniz. Bunun için gerekli tedbirler de alınacaktır. (RP sıralarından “Nasıl...” sesleri)

Sayın milletvekilleri_ (RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Başbakanım, istirham ediyorum efendim_ Lütfen.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Türkiye’de 163’üncü maddeyi kaldıran benim partimdir. Türkiye’de din ve inanç hürriyetini en geniş boyutlara taşıyan parti, benim partimdir. (ANAP sıralarından alkışlar) Benim partim_

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Özal’ın partisi o.

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Rahmetli Özal yaptı onları.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Benim partim, ne Türkiye’de 8 yıllık zorunlu kesintisiz eğitimdten taviz verir ne de din ve inanç hürriyetinden ve bu hürriyetin kaçınılmaz bir uzantısı olan dinî meslek eğitiminden taviz verir; ama benim Hükümetimin iktidarında bir şey olmayacaktır onu söyleyeyim, bundan sonra bir başbakan, bir parti başkanı çıkıp da “imam-hatip okulları bize mücahit yetiştiren bizim arka bahçemizdir” diyemeyecektir.

AZMÎ ATEŞ (İstanbul) — Kartel medyası_

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Çünkü, benim iktidarında, imam hatip okulları, tıpkı öbür okullar gibi cumhuriyetin okulları olacaktır. (ANAP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; RP sıralarından gürültüler)

SITKI CENGİL (Adana) — Sayın Başkan, ben de imam hatip mezunuyum; imam hatipler hakkında bunları söyleyemez.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Benim İktidarında, benim Hükümetimde Kur’an kursları kapatılmayacaktır; ama... (RP milletvekillerinin kürsü önünde toplanmaları)

LÜTFİ YALMAN (Konya) — İmam hatip okulları için bunları söyleyemez. İmam hatip okulları cumhuriyetin okulu değil mi?

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan... Sayın Başkan...

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Ayıp denilen bir şey var!

REFİK ARAS (İstanbul) — Otur ulan yerine!

BAŞKAN — Efendim, lütfen, bitirin... İstirham ediyorum Sayın Başbakan... Efendim, istirham ediyorum... Lütfen... (RP sıralarından gürültüler)

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Yeter be! Kaç saat oldu; böyle Başkanlık olmaz...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Bağlıyorum...

BAŞKAN — Efendim, son cümlelerinizi alayım lütfen...

SITKI CENGİL (Adana) — Böyle konuşamazsınız. Sözlerinizi geri almazsanız, mahkemeye vereceğim.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen, son cümlelerinizi alayım efendim.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Benim Hükümetimde, Kur’an kursları kapatılmayacaktır... (RP sıralarından gürültüler)

LÜTFİ YALMAN (Konya) — İmam hatipler için bunları söyleyemezsin!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — ...ama eğer, o çocuk dimağlara devletin denetimi dışında faaliyet gösterip de Atatürk düşmanlığını aşılayan kurslar olursa, onları kapatmak da benim görevim olacaktır. (ANAP, DSP, DTP ve CHP sıralarından alkışlar; RP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen efendim...

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Sayın Başkan, süresi bitti.

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Sayın Başkan, konuşmıyor...

BAŞKAN — Lütfen, saygı cümlenizi alayım efendim. *(RP sıralarından gürültüler)*

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Süresi bitti.

BAŞKAN — Efendim, saygı cümlesini söyleyip inecek, susarsanız...

Sayın Başbakan, lütfen efendim, siz bitirin... *(RP sıralarından gürültüler)*

Siz bitirin efendim, Sayın Başbakan... Lütfen, siz bitirin efendim...

SITKI CENGİL (Adana) — Böyle konuşamazsınız. Sözlerinizi geri almazsanız, mahkemeye vereceğim.

LÜTFİ YALMAN (Konya) — İmam hatipler cumhuriyet okuludur.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, siz bitirin efendim...

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Konuşmıyor ki Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, kimse bana yardım etmiyor ki... *(RP sıralarından gürültüler)*

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, süresi bitti.

BAŞKAN — Efendim, siz de sabırlı olun lütfen...

Sayın Başbakan, lütfen efendim... Bir saygı cümlenizi alayım; kapatacağım mikrofonu efendim. *(RP sıralarından gürültüler)*

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — İmam hatipler, her zaman cumhuriyet okuludur.

BAŞKAN — Sayın İncetahtacı, lütfen, sakın olun efendim. Lütfen, istirham ediyorum...

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Sayın Başkan, buna müdahale etmeniz lazım; müdahale etmiyorsunuz.

BAŞKAN — Efendim, edeceğim... Siz susarsanız, edeceğim.

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Etmiyorsunuz...

BAŞKAN — Siz, bir susun da edeyim.

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Vakit kaybettiriyorsunuz.

BAŞKAN — İyi, güzel, otur işte... Otur! Daha güzel; otur! *(RP sıralarından gürültüler)*

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Başbakan olmuş bir adama yakışmıyor; ayıp bel!

BAŞKAN — Sayın Başbakan, lütfen, son cümlenizi alayım efendim.

BEKİR SOBACI (Tokat) — Millete saygısızlık yapıyorsun.

BAŞKAN — Sayın Başbakan, rica ediyorum efendim... İstirham ediyorum... Lütfen, son cümlenizi alayım.

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sağlayın sükûneti!

BAŞKAN — Efendim, tamam; sağlıyorum... Lütfen... Siz son cümlenizi...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sağlayın; bitireyim.

BAŞKAN — Efendim, saygı cümlenizi söyleyin; inin efendim. İstirham ediyorum...

KEMALETTİN GÖKTAŞ (Trabzon) — Kaç saat oldu?

BAŞKAN — Efendim, siz de lütfen... Kemalettin Bey, lütfen...

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Bak; kaç saat oldu...

BAŞKAN — Efendim, biz sükûneti sağlayalım; Sayın Başbakan son cümlesini söyleyip inecek.

MUHAMMET POLAT (Aydın) — 1 saat 45 dakika oldu...

BAŞKAN — Efendim, lütfen... İstirham ediyorum... Beklemeyin efendim.

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Yeter; konuşsun artık...

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Refah Partisi iktidar olmayı beceremediği gibi, anlaşılıyor ki, muhalefet olmayı da beceremeyecektir. (ANAP sıralarından alkışlar, RP sıralarından gürültüler)

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Ayıp be!

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Devamla) — Ama, hiç olmazsa, Türkiye'nin umudu olan, Türkiye'de uzlaşmayı sağlama iddiası ve kararlılığıyla gelen şu Hükümetin önünde gereksiz engel olmayın.

Hepinize saygılar sunuyorum. (ANAP sıralarından ayakta alkışlar, DSP, CHP ve DTP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim efendim.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen, yerinize oturun efendim; işimiz bitmedi. Salonu, lütfen, boşaltmayın; bilhassa, İktidar Grubundan rica ediyorum. Oturun efendim! Aceleniz ne! Lütfen, oturun efendim. (CHP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Yani, dışarıda sizi bekleyen bir şey mi var! Oturun efendim yerinize!

Salih Bey, buyurun. (ANAP sıralarından gürültüler)

Bir dakika efendim...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, Sayın Başbakanın konuşmalarında, Partimize ve Grubumuza sataşma söz konusu olmuştur.

BAŞKAN — Hangi kelimelerle?

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Müteaddit kelimelerle efendim... Patates dininden tutun da Partimize varıncaya kadar bütün meselelerde... Birkaç hususu açıklama fırsatı verin efendim.

BAŞKAN — Söz vereceğim efendim; buyurun yerinize.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Yok öyle bir şey.

BAŞKAN — Efendim, olup olmadığına ben karar vereceğim, siz karar veremeyeceksiniz.

Sayın milletvekilleri, 55'inci Hükümetin Programı üzerinde, gruplar ve Hükümet adına yapılan konuşmalar tamamlanmıştır.

Şimdi, şahısları adına iki sayın milletvekili konuşacaktır; birinci konuşmacı Sayın Mehmet Gözlükaya.

Buyurun Sayın Gözlükaya. *(DYP ve RP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, sizlerden de rica ediyorum efendim... Siz de, İktidar Grubusunuz; yalnız Anavatan Partisi Grubu değil... Oturun efendim... Dinleyelim arkadaşımızı...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Bravo Sayın Başkan...

BAŞKAN — Alkışlayasınız diye söylemedim, görevimi yapıyorum Sayın Tekinel.

Sayın Gözlükaya, süreniz 15 dakika; ihtiyacınız olursa, uzatacağım.

Buyurun efendim.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — Sağ olun Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, televizyonları başındaki Yüce Türk Milleti; sözlerimin başında, hepinize, en derin saygılarımı, selamlarımı sunuyorum.

Bu Hükümeti tenkit etmek, bu Hükümetin Programını tenkit etmek için, gerek Program üzerinde gerekse diğer konular üzerinde bir şeyler hazırladım; ama anlaşıldı ki, burada, bu ciddi olarak yazılan şeyler konuşulmuyor. Sayın Başbakan, burada o kadar çok pot kırdı ki, benim metne bakmama gerek kalmadı. Sayın Başbakan, imam hatip liseleri, cumhuriyet okulları olarak açıldı. *(DYP ve RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bu okullardan çıkanlar, bugüne kadar ülkeyi satmadılar, ülkenin bağımsız bütünlüğünü korudular, milliyetçiliği korudular, ülkeye hizmetten başka bir şey yapmadılar. *(DYP ve RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)* Bunlar, cumhuriyet çocuklarıydı. Bunlar, bundan sonra cumhuriyet okulları olacaktır diye sözler söylediler.

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Öyle bir beyan mı var? Öyle bir şey söylemedi. *(RP sıralarından gürültüler)*

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Evet öyle söylediler. Yanlıştı; size yakışmadı. *(RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Değerli milletvekilleri...

BAŞKAN — Efendim, niye müdahale ediyorsunuz... İşte, size tercüman oluyor... Susun, dinleyin...

ABDULKADİR ÖNCEL (Şanlıurfa) — Takdir ediyoruz "Bravo" diyoruz.

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Laf atıyorlar...

BAŞKAN — Dinleyin... Siz susmasını bilerseniz...

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Orası bilirse, biz de biliriz...

BAŞKAN — Sen bil önce, ondan sonra... *(RP sıralarından gürültüler)*

AHMET KABİL (Rize) — Onlar yozlaştırdılar...

BAŞKAN — Sayın Kabil, bu, sizin için de geçerli... Lütfen... İstirham ediyorum... Lütfen...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Sayın sözcünüz, gayet münasip bir şekilde “biz, imam-hatip okullarını açan partiyiz” dedi. *(ANAP sıralarından “evet” sesleri)*

Evet... Demokrat Partinin ve Adalet Partisinin, biz Doğru Yolun... Siz de açtınız, en çok açan biziz; ama bunları dışlayarak, bunları küçümseyerek, sırf bu Hükümette yaşayabilmek için, bazı destekçilere şirin görünmek için imam hatiplere laf atamazsınız. *(DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler)*

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Kim küçümsüyor; kim dışlıyor?

AHMET KABİL (Rize) — Yozlaşmasın diyoruz...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Sayın milletvekilleri, Sayın Başbakan “bu Mecliste kavgacılar çok. Kavgı etmeyin de konuşalım” dedi. Şimdi soruyorum size: Bu Meclisin en kavgacı lideri kim? *(DYP ve RP sıralarından “Mesut Yılmaz” sesleri)* Evet...

Bu Mecliste bir anket yapsanız, en kavgacı insan zatı âlinizdir... *(ANAP sıralarından gürültüler)* Gazeteler de bunu çıkardı zaten... Zaten kavgı edeyim derken bugüne kadar dört aydan fazla başbakanlık yapamadı. *(DYP ve RP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar; ANAP sıralarından gürültüler)* Onun için, kimsenin, kavgacılıkta sizi geçmesi mümkün değil.

Zaman zaman bazı sözlerinizi beğenmiştim: “Çamurun üstüne oturmam ben.” Güzel laf... Biz de, bu ülkeyi seven namuslu insanlar olarak, bu lafı takdir etmiştik; ama şimdi görün bakın bakalım ne oldu...Şimdi, ne oldu bakın...

AHMET KABİL (Rize) — Onun için Çiller’in gözüne girdin.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Ben partimin peşindeyim... Sayın Kabil konuşma! Ben partimin peşindeyim! İnançlarımın ve felsefemin peşindeyim.

Ne oldu bakın; bu Hükümeti kurabilmek için, Sayın Başbakan, şu cümleyi, bir ara sarfetti, gazetelerde geçti bu. “Ben görünmeyeyim, piyasada görünmeyeyim; ama ne ederseniz edin de, şu transferleri mi yapacaksınız, biz bu Hükümeti kuralım, Doğru Yolu parçalayalım...” *(ANAP sıralarından gürültüler)*

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Yalan söyleme!

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Vıcık vıcık çamur...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — “Çamur üstüne oturmam” diyen Sayın Yılmaz, maalesef, Hilton otellerinde, Sheraton’da kurulan havuza, kimler ne kadar para koyduysa ve buralardan kimlere neler verdiyse, o pisliğin içine batmıştır.

(DYP sıralarından alkışlar, ANAP sıralarından gürültüler) Artık, temizlik iddialarınız geçicidir, geçmiştir Sayın Başbakan.

İRFAN KÖKSALAN (Ankara) — Yalan söylüyorsun, yalan!

SEYİT EYYÜPOĞLU (Şanlıurfa) — Yalan!

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Yalan söylemem ben.

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Doğru söylüyor.

İRFAN KÖKSALAN (Ankara) — İspat et!

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bunu, şu anda değil; ama teklif ettirdiğiniz insanları konuştururuz zamanı gelince.

İRFAN KÖKSALAN (Ankara) — Konuştur, konuştur!

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Konuştur!

YAŞAR OKUYAN (Yalova) — Yalan söylüyorsun.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Yalan söylemem ben.

Siz, telefonlarla da görüştünüz, o telefonlarda da söylediniz “biz istediğini verdik, artık, gelecekse gelsin, gelmeyecekse bırakın bu işi” diye talimatlar verdiniz.

İRFAN KÖKSALAN (Ankara) — Onu siz yaptınız.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Şimdi, meseleyi dağıtmak istemiyorum. Bu Mecliste, hakikaten fazilet ilkelerinin hâkim olması lazım; ama maalesef, bu, uzun yıllardan bu yana dürüstlük ilkeleriyle...

EMİN KUL (İstanbul) — Dürüstlük nasıl geldi ağzınıza?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — ...prim yapan Sayın Ecevit’e de bulaşmış oldu.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Hop, hop!

İHSAN ÇABUK (Ordu) — Sayın Gözlükaya kendine gel!

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Evet, Sayın Ecevit de geçmişte birtakım transferler yaptı; ama bu Hükümette bulunmak suretiyle, şaibeli olarak yapılan transferlerin sağladığı Hükümette güvenoyu alacak şekilde gelerek bu pislığe ortak olmuştur.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Bizden size gidenler oldu.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Dikkat eder misiniz, Sayın Ecevit bir şey söylemişti “Doğru Yol Partisi üç transfer yaptı; bu transferlerden sonra Meclis koridorlarında pislik kokuyor” demişti.

İHSAN ÇABUK (Ordu) — Bizden gidenlere kaç lira verdiniz?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bir zamanlar... (Gürültüler)

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — “Transfer yaptı” dedi, bu bir itiraftır, zabıtlara geçti.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Transfer yaptı diye, Sayın Ecevit “pislik kokuyor” dedi. Pislikler...

ŞADAN TUZCU (İstanbul) — Sayın Gözlükaya, siz... (*Gürültüler*)

BAŞKAN — Sayın Tuzcu...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bir dakika müsaade buyurun... Şu son günlerde olan pislikler, pislik iddiaları, bırakın Meclis kulislerini, Ankara’yı aştı da Türkiye’yi sardı, Türkiye’yi...

METİN BOSTANCIOĞLU (Sinop) — Amerika’ya gitti, Amerika’ya..

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Sayın Ecevit, siz, nasıl bu pislik iddiaları karşısında hiçbir şey söylemiyorsunuz?

Sevgili arkadaşlarım, Sayın Başbakan demokrasi dersi verdi Meclise. Hafızamı canlandırdım bugün, sizin sıralarınızda oturan arkadaşlarımız da var, size destek veren arkadaşlarımız da var bu demokrasi dersini dinlerken, ne oldu biliyor musunuz; hatırlayın canım; 1987 yılında, yasakların kalkmasıyla Türkiye iki şeyle uğraştı ve maalesef, bugün demokrasi dersi veren Sayın Yılmaz, o günlerde, yasaklar kalkmasın, Sayın Ecevit politika yapmasın, Sayın Demirel politika yapmasın, Sayın Cindoruk politika yapmasın diye biz de yasaklılardandık köy köy, kent kent gezdiler.

AHMET NEİDİM (Sakarya) — Ne yaptınız, ne yaptınız Cindoruk’u?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Nasıl oluyor demokrasi aşıklığı...

AHMET NEİDİM (Sakarya) — Ne yaptınız, o Cindoruk’u ne yaptınız?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — ...nasıl oluyor, anlamak mümkün değil...

AHMET NEİDİM (Sakarya) — Cindoruk’u ne yaptınız?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Sen de yasaklıydın, sen de o kervan-daydın...

AHMET NEİDİM (Sakarya) — Cindoruk’u ne yaptınız?

BAŞKAN — Sayın Neidim...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Sen de yasaklar kalksın diye...

AHMET NEİDİM (Sakarya) — Cindoruk’u ne yaptınız?

BAŞKAN — Sayın Neidim...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Sen de yasaklar kalksın diye bağırarlardandın. Neyse bırak...

BAŞKAN — Sayın Gözlükaya müsaade eder misiniz?

AHMET NEİDİM (Sakarya) — Cindoruk’u ne yaptınız?

BAŞKAN — Sayın Neidim, lütfen... İstirham ediyorum...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — O da yasaklıydı, sen de yasaklıydın...

AHMET NEİDİM (Sakarya) — Ne yaptınız; onu söyle.

BAŞKAN — Sayın Neidim...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Ama, görüldü ki, bu millet yasakları az bir oyla da olsa kaldırdı...

BAŞKAN — Sayın Gözlükaya, sürenizi durdurdum...

DEVLET BAKANI REFAADDİN ŞAHİN (Ordu) — Demirel'in resimlerini hep indirdiniz; şimdi de onu mu savunuyorsunuz?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Kimi savunuyorum?

BAŞKAN — Şimdi, sürenizi durdurdum Sayın Gözlükaya; bir dakikanızı rica ediyorum.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Ben demokrasiyi savunuyorum.

DEVLET BAKANI REFAADDİN ŞAHİN (Ordu) — Utanmıyor musun? Bu, iki yüzlülüktür; ayıp!

BAŞKAN — Sayın Bakan, lütfen oturun yerinize.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Ayıp senin yaptığın!

BAŞKAN — Sayın Gözlükaya, bir dakika efendim, sürenizi durdurdum; Sayın Neidim sizden de rica ediyorum, bu şekilde karşılıklı birbirimize bağarmakla hiçbir şey ispat edemeyiz, hiçbir yere de varamayız.

Bakın, gecenin bu saatinde, hepimiz, tahammül hududumuzun belki sonuna geldik; ama isterseniz, ben, sizin hepinize sataşmalardan söz veririm, bu gece saat 12'yi de geçiririz, oylamayı da bir gün sonra yaparız. Arzu ederseniz, onu da yaparım; ama lütfen, birbirinize tahammüllü olmayı öğrenin artık. İstirham ediyorum...

Bir milletvekilimiz sözcü olarak çıkmış, burada fikirlerini ifade ediyor; beğeniriz beğenmeyiz; ama beğenmemek, yerimizden bağarmayı gerektirmez.

Lütfen efendim, istirham ediyorum...

Buyurun.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Şimdi, Sayın Yılmaz'ın demokrasi dersine ne kadar inanılır? Onun için, insanlar, söyledikleri laflar gelecekte önüne çıkar diye de dikkatli konuşmalıdırlar.

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Programa gel, Programa...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Sevgili arkadaşlarım, yolsuzlukların biz de karşısındayız. (ANAP ve DSP sıralarından “öyle mi” sesleri) Evet... Evet... (ANAP ve DSP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar[!]) Usulsüzlüklerin biz de karşısındayız.

SABRİ ERGÜL (İzmir) — Güldürme beni!

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Ne var bunda!

Şimdi, yalnız bir şey söyleyeyim... (ANAP sıralarından “Parsadan'ı söyle” sesleri, gürültüler)

METİN BOSTANCIOĞLU (Sinop) — Şaibenin karşısında mısın, şaibenin?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bizim mensup olduğumuz misyonda; ne Adalet Partisi ne de Doğru Yol Partisi iktidarlarımızda, mahkûm olan ne bürokratımız oldu ne de siyasetçimiz oldu! (ANAP sıralarından gürültüler)

Karayolları Genel Müdürü Atalay Çoşkun benim bürokratım mıydı? Engin Civan benim bürokratım mıydı?

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Turban Genel Müdürü sizin genel müdürünüz değil miydi?

BAŞKAN — Sayın Dumankaya...

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Turban Genel Müdürü bürokratiniz değil miydi?

BAŞKAN — Sayın Dumankaya...

Efendim, oturun yerinize!

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Demek ki, bende mahkûm olan insan yok...

BAŞKAN — Sayın Gözlükaya...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Efendim...

BAŞKAN — Efendim, Meclisimizin bir usulü var: Bu çatı altında bulunmayan kimselerle ilgili; yani, kendini müdafaa edemeyecek durumda olan kişilerle ilgili söz söylememeye özen gösteriyoruz; bu özeni göstereceğinize inanıyorum efendim.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Teşekkür ederim Sayın Başkanım; yalnız, bu iktidarla ilgili şeyler bunlar.

BAŞKAN — Efendim, Hükümetle ilgili değil; şahıslara girmeyelim, lütfen...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Değerli arkadaşlarım...

DEVLET BAKANİ REFAİDDİN ŞAHİN (Ordu) — Böyle mi hukuk okudun Gözlükaya?

BAŞKAN — Sayın Bakan, siz de biraz daha tahammüllü olur musunuz lütfen... İstirham ediyorum...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Size bir şey söylemem mümkün değil.

BAŞKAN — Söyleme, söyleme; Genel Kurula söyle. (Gülüşmeler)

İHSAN ÇABUK (Ordu) — Yarın oraya geçersin...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Muhabbetimiz engel olur; ama söylediklerimi yanlış anlamamanızı da istirham ederim Sayın Bakan.

Sevgili arkadaşlarım, bu Hükümetin dışarıda söylenileni söylüyorum ANAP ağırlıklı Hükümet olmadığı iddia ediliyor. (ANAP sıralarından “inanma” sesleri) Öyle diyorlar.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Sen duyduğunu değil, bildiğini söyle.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bu Hükümetin DSP Hükümeti olduğunu söylüyorlar; hatta, bazıları ben ona katılmadım ama “bu Hükümet iki başba-

kanlıdır” diyor. (ANAP ve DSP sıralarından gürültüler) “Devletin önemli bakanlıkları ve kamu personelinin yüzde 70’ini içerisinde bulunduran bakanlıkların DSP’ye verildiğini” söylüyorlar. (ANAP ve DSP sıralarından gürültüler) Velhasıl “bu Hükümette ağırlık DSP’dedir, bu bir DSP Hükümetidir” diyorlar. Hatta, bazı bakanlıkları sayayım, çok önemli bakanlıklar: Millî Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı en önemli Bakanlık Köy Hizmetleri ve Kültür Bakanlığı...

AHMET NEİDİM (Sakarya) — Mustafa da burada...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Hayır, köy hizmetlerinden sorumlu Bakan Mustafa Yılmaz.

ADNAN KESKİN (Denizli) — Diyanet?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — ...Diyanetten sorumlu Devlet Bakanlığı...

Hükümette görev dağılımına baktığınız zaman bunu görüyorsunuz. Ben, bunu da bu vesileyle hatırlatmak istedim. (ANAP ve DSP sıralarından gürültüler)

Değerli milletvekilleri, bir de şunu söylemek istiyorum:

BAŞKAN — Sayın Gözlükaya, bir dakika.

Bu laf atmalar devam ederse oturuma ara vereceğim; beni zecrî tedbir almaya zorlamayın efendim. İstirham ediyorum...

Devam edin efendim.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Sayın Başbakan “bu Hükümete, sendikalar, esnaf dernekleri birlikleri başkanları, sendika liderleri, çiftçi dernekleri başkanları; yani, toplumdaki bütün güçler destek verdi” diyor.

YALÇIN GÜRTAN (Samsun) — Bütün Türkiye, bütün Türkiye...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bütün Türkiye olup olmadığı belli değil.

BAŞKAN — Efendim, biraz önce bir şey söyledik, acaba anlaşılmadı mı?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bizim oylar nereye gitti, bizimkiler nerede?

ADNAN KESKİN (Denizli) — Kalmadı.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Şimdi bakınız, işçiler bizim 54’üncü Hükümeti neden beğenmesinler?

METİN BOSTANCIOĞLU (Sinop) — Niye beğensinler; bütün pislikleri örttüğünüz için mi?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Neden beğenecekler, söyleyeyim; hayatlarında almadıkları zammı bu 54’üncü Hükümet zamanında aldılar. (DYP sıralarından alkışlar)

İşçiler memnun da...

AHMET İYİMAYA (Amasya) — Patronlar değil.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — İşçileri yöneten patronlar memnun değil.

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — O patronlar seçimle geldi, onları işçi seçti.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Evet, onlar memnun değil; “eşel mobile geçelim” dediğimiz zaman da karşı çıkan onlardı.

Türk işçisi, sadece ve sadece sendika liderlerine bağlı değildir. Soruyorum şimdi: Esnafı neden memnun olmasınlar?

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Kepenklerini kapatıyorlar...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bizim içerisinde bulunduğumuz hükümetler döneminde, esnaf hayatı boyunca alamadığı kredileri aldı.

İBRAHİM YAZICI (Bursa) — Ama ödeyemiyorlar, ödeyemiyorlar.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Sen bilmiyorsun; sen, benim bıçakçımın, benim ayakkabıcımın durumunu bilmiyorsun; biz her zaman onların içindeyiz. 1992 yılında Hükümet olduğumuz zaman...

BAŞKAN — Sayın Gözlükaya, ek süre istiyor musunuz?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — İstiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun, devam edin efendim.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Doğru Yolun ortak olduğu koalisyon hükümeti kurulduğu zaman, esnafa verilen krediler toplamı 2,5 trilyon lirayı geçmiyordu. Allah’a bin şükür, bugün küçük esnafımıza 130 trilyon liralık bir kredi verilebilmektedir. Esnaf niye memnun olmasın? Derviş Günday memnun değil; o olabilir, ona bir diyeceğimiz olmaz.

DEVLET BAKANI HASAN HÜSAMETTİN ÖZKAN (İstanbul) — Büyüklere verdiğiniz de söyleyin.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, ben 54’üncü Hükümet başarılıdır, başarısızdır tartışmalarına fazla girmek istemiyorum.

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Başarısız...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Başarılı olduğu seçimlerde görülecek. Zaten, siz, erken seçimden onun için de kaçırıyorsunuz.

Çiftçi niye memnun olmasın kardeşim? Sayın Arseven? Çiftçi, belki, son yılların en büyük taban fiyatlarına sahip oldu. (ANAP sıralarından gürültüler)

Evet, evet. Tütüncü şapka atıyor.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Doğru...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — İnşallah pamukçu da... Oralara gelseydik, pamukçu da şapka atacaktı. Fındıkçı niye memnun olmasın? Çaycı niye memnun olmasın? (Gürültüler) Sordunuz mu ki, memnun musunuz diye; yok, öyle bir şey yok. Efendim, bunu, filan liderler desteklememiş... Sevgili arkadaşlarım, seçimlerde bunlar anlaşılacak.

SABRİ ERGÜL (İzmir) — Hırsızlardan mennun olmak zorundalar mı?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — 54'üncü Hükümet, imkânlar ölçüsünde, yapabildiği en güzel hizmetleri yapmıştır.

Değerli arkadaşlarım...

BAŞKAN — Bir dakika efendim...

SABRİ ERGÜL (İzmir) — Soygunlardan memnun mu kaldılar?

BAŞKAN — Sabri Bey, mikrofon göndereyim mi oraya bir tane? Efendim, bütün millet bizi seyrediyor; istirham ediyorum... Lütfen efendim...

SABRİ ERGÜL (İzmir) — Cevap versinler...

BAŞKAN — Efendim, böyle bir usulümüz yok...

SABRİ ERGÜL (İzmir) — Hırsızlardan memnun olmak zorundalar mı?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bu Hükümet Programında bir tabir dikkatimi çekti; burada “bu Hükümet, sivil, demokrat ve özgürlükçüdür” diyor. Diğer hükümet programlarının bazılarına da baktım, böyle bir “sivil” tabiri yok. Acaba, bu bir yeni tabir mi, yoksa, diğer hükümetler sivil değil miydi; anlayamadım. Buradan bir şey çıkardım; bu Hükümet, bu Mecliste kurulmuş değil. *(RP sıralarından alkışlar)* Bu Hükümet zımnî olarak biraz önce Sayın Başbakanın da ifade ettiği gibi 1997 model darbeyle gelen hükümettir; onun için “sivil” tabirini koymak zorunda kalmışlar. *(RP sıralarından alkışlar)* Evet, onun için koymuşlar onu.

İSMAİL YILMAZ (İzmir) — Yarası var...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Ama, biz şunu söylüyoruz; Türkiye, inşallah, önümüzdeki yıllarda “darbe” sözcüğünü lügatinden çıkaracak, Meclis kulislerinden çıkaracak, Türkiye sathından çıkaracak. *(DYP sıralarından alkışlar)* Demokrasie inananlar, buna da destek versinler.

Değerli arkadaşlarım, sözlerimin sonlarına doğru geliyorum. Burada bir arkadaşımız sanıyorum, Sayın Arseven'di “siz, Kur'an kurslarını kapattınız” filan dediler.

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Evet, doğru... Hükümet kapattı.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — O yanlışlığı düzeltmek zorundayım.

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Kapattınız.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Hayır...

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Evet...

BAŞKAN — Sayın Dumankaya, niye karşılıklı konuşuyorsunuz efendim?

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Kapattılar.

BAŞKAN — Bırakın efendim, siz öyle söylediniz, o da o öyle söylüyor; kararı millet verecek.

Yapmayın efendim... İstirham ediyorum...

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — Vatandaş biliyor; bunlar kapattı.

BAŞKAN — Vatandaş biliyorsa, kararı verir.

Lütfen, bitirin efendim.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Şimdi efendim, kapatmadık... Kapanan yerler yok mu; var... (ANAP sıralarından gürültüler)

Bir dakika... İzinsiz olarak, adı Kur'an kursu olmayan, bir tane gösteremezsiniz; İstanbul dahil, Rize dahil...

HALİT DUMANKAYA (İstanbul) — İstanbul'da çok...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — ...ama değişik dernek ve vakıf adıyla, izinsiz olarak, ruhsatsız olarak kurs görevi görenler kapandı.

EMİN KUL (İstanbul) — Bak, neler yapmışsınız.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — Refahyol Hükümeti mi kapattı?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Yoksa, Diyanetten resmen izinli olarak açılmış olan ve faaliyette bulunan hiçbir Kur'an kursu kapatılmadı.

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Refahyol Hükümeti mi kapattı?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bu açıklığı getirmek zaruretinde kaldım. Hatta, o tarihlerde, izinli olarak, resmî Kur'an kursları dahi açılmıştır; ama sizler onları kapatacak mısınız, bilmem... Biz, kapatmadık.

Değerli arkadaşlarım, bir hususa daha açıklık getirmek istiyorum; o da, Sayın Ecevit "sınır ticaretini biz başlattık" dedi. (DSP sıralarından "Doğru" sesleri) Benim aldığım bilgilere göre, sınır ticareti, altı aydan bu yana devam etmektedir.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Yanlış bilgi.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bilemiyorum...

YALÇIN GÜRTAN (Samsun) — Bilmediğin şeyi niye söylüyorsun?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Güneydoğu Anadolu'ya gittiğimizde, oradaki esnaf memnun. "Hareket var, mazot getiriyoruz, yük götürüyoruz" diyor. Ege Bölgesinde satılacak kamyon kalmadı; hep, o taraflılar alıyor.

ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANI MUSTAFA CUMHUR ERSÜMER (Çanakkale) — 10 günde oldu.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bir yanlış bilgidен kaynaklansa gerek. Evet, sınır ticaretinin başlama tarihi de budur.

Son olarak daha doğrusu, sondan bir evvel şunu söylüyorum:

Sayın Ecevit birtakım vaatlerde bulundular. Baktım ki, bu vaatlerin yıllarca gerçekleşmesi mümkün değil...

DEVLET BAKANI HASAN HÜSAMETTİN ÖZKAN (İstanbul) — Sen yapamazsın onu...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Canım, erken yapılacaklar da var...

Ama, öyle vaatler vardı ki, sanki dört yıl hükümette kalacaklar, arkasından tekrar iktidara geleceklermiş gibi oldu. Halbuki, bana göre, bu Hükümet, pazar gününden itibaren düşme korkusu içinde yaşayacaktır; ne kadar yaşar bilmem... Sayın Baykal pazar günü çekiyor desteğini... (ANAP ve DSP sıralarından gürültüler)

Değerli arkadaşlarım, son olarak şunları söylüyorum: Doğru Yol Partisinden şu veya bu şekilde ayrılan arkadaşlarıma mutluluklar diliyorum. Yalnız, aşağıdan size oy veren vatandaşlarımızdan, seçmenlerden, Doğru Yolculardan bir mesaj var...

A. TURAN BİLGE (Konya) — 50 tane daha ayrılacakmış...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — ...bu görevi yerine getirmem lazım. (ANAP ve DSP sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, müsaade edin de söyleyin hatip...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Diyorlar ki: “Biz, gözyaşlarımızı akıtarak, çocuklarımızın nafakasından keserek, artırarak, cebimizdeki parayı sizler için harcadık...”

HASAN GÜLAY (Manisa) — Grupta söyle, grupta...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — ...sizlerin gidişinde alın terimiz var; helal oylarımızı geri istiyoruz.”

Evet, bu oylar geri verilir mi, bilmem; ama bu tip transferle bu şekilde gitmeleri... Sizin gitmelerdeki gerekçelerine seçmeniniz inanmamış...

NABİ POYRAZ (Ordu) — Neyi konuşuyor Sayın Başkan?

MEHMET GÖZLÜKAYA (Devamla) — Bu arkadaşlarımız hayatları boyunca vicdan azabının içinde kıvrınacaklardır.

Saygılar sunuyor, teşekkür ediyorum. Güvenoyu alamazlar; ama alırsa, bu Hükümete başarılar diliyorum.

Teşekkür ediyorum. (DYP ve RP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Gözlükaya.

Efendim, şahsı adına ikinci ve son konuşma Sayın Orhan Kavuncu’nun.

Buyurun Sayın Kavuncu. (BBP, RP ve DYP sıralarından alkışlar)

Süreniz 15 dakikadır.

ORHAN KAVUNCU (Adana) — Değerli Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmama başlarken, şahsım ve Büyük Birlik Partisi adına hepinizi saygıyla selamlıyorum, bana kişisel söz hakkını devreden Konya Milletvekili Sayın Hüseyin Arı’ya da huzurlarınızda teşekkür ediyorum.

Muhterem arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çatısı altında bizleri dinleyen milyonlarca vatandaşımızın huzurunda, Meclisin mehabetine yakışır, dikkatli, ölçülü konuşma yapmaya çalışacağım.

Bu Hükümete, Parlamento dışı güçlerin vesayeti altında kurulduğunu düşündüğümüz için güvenoyu vermeyeceğimizi daha önce müteaddit defalar açıklamıştık. (RP ve DYP sıralarından alkışlar)

Muhterem arkadaşlar, Hükümet Programının, kurduran iradenin talepleri bakımından beğenilen bir program olması tabiidir. Ancak, 55'inci Hükümetin Programında işsizlikten yarım cümleyle bahsedilmektedir. Bu şekilde, 11 milyon işsize, 4 milyondan fazla gizli işsize, işçimize, köylümüze, esnafımıza, memurumuza, kısaca, millete şifa olacak bir program olarak bunu görmemiz mümkün değildir.

İrticacı firmalar listesiyle ticarethaneleri bölerek, işsizliği giderme noktasında, Parlamento dışındaki güçler tarafından, acaba birtakım güvenceler mi aldınız ki, işsizliği önleyeceğinizi söylüyorsunuz diye düşünmeden kendimizi alamyoruz.

Bu Hükümetin, milletin iradesine, tercihlerine, inançlarına dayanarak kurulmadığını düşünüyoruz. Programda yer alan Türk cumhuriyetleriyle ilişkiler, Kafkasya'nın durumu, Balkanlar'daki soydaş topluluklarla ilişkilerimiz, aile vakıflarının Türk kültürüne katkıları, Türk kültürünün, tüm Türk dünyasından beslenerek zenginleştirilmesi gibi, güzel ifadelerin sahibi üyeler, elbette, bu Hükümet içerisinde yer almaktadır. Ancak, demokratik teamüllere uygun olarak kurulmuş bir Hükümette, bu değerli arkadaşlarımızın çok daha faydalı olacaklarını da emin olarak ifade etmek istiyorum.

55'inci Hükümet, hangi mantık tarafından kurdurulmuş ve bu Hükümet, hangi mantığı sevindirmiştir? Geçtiğimiz hafta, Milliyet Gazetesinde "Haslet" ismiyle şecaatini arz eden bir karikatür vardı arkadaşlar. Bu karikatür de "hak, hukuk, demokrasi" diye ürüyen bir it, bir taştan tepecik üzerinde duruyordu ve aşağıda da, birinci devede Sayın Yılmaz'ın, ikinci devede Sayın Ecevit'in, üçüncü devede Sayın Cindoruk'un, dördüncü devede de sanırım Sayın Erez'in bulunduğu bir kervan yürüyordu.

YALÇIN GÜRTAN (Samsun) — Size deve kalmadı.

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Yani, Haslet diyordu ki karikatüründe "it ürür, kervan yürür."

Değerli arkadaşlarım, demokrasiyi savunmayı, hukuktan yana olmayı, vatan-daşın, milletin iradesini "egemenlik milletindir" anlayışını, üreyen it yerine koyan anlayışı, huzurlarınızda kınıyorum ve Genel Kurulun bütün üyelerinin de benim kınamama iştirak edeceğini düşünüyorum. (RP ve DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Bu Hükümeti kurduran iradenin isteklerini icra edeceğini, bu ara Hükümetin Sayın Başbakanı, deminki konuşmasında, zannediyorum, bir şekilde itiraf etmiş oldu.

Değerli arkadaşlar, Hükümet Programında "8 yıllık kesintisiz eğitim uygulamaya konulacaktır" deniliyor. Soruyoruz: Çıraklık eğitimini ne yapacaksınız?

TAHSİN BORAY BAYCIK (Zonguldak) — Programda var, programda...

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — "İmam hatipler, millet mektepleridir" diyen Sayın Başbakana soruyoruz: Türkiye'de, orta dereceli okullarda okuyan, o yaş grubunun ancak yüzde 8'ini oluşturan bu yavrularımızın üniversitelere girebilme hakkını, acaba koruyabilecek misiniz?

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Koruyacağız, koruyacağız...

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Bu okullar da cumhuriyet okullarıdır. İmam-hatip mektepleri de, orta dereceli başka hiç bir okul da, üniversitelerimiz de, hiçbir siyasi partinin arka bahçesi olamaz. Bu anlayışı, biz de kabul ediyoruz; elbette öyledir. (RP ve DYP sıralarından alkışlar) Ancak, imam-hatip okulları, cumhuriyetin okullarıdır.

Arkadaşlar, Sayın Ecevit “kesintisiz 8 yıllık eğitimi derhal uygulamaya koyacaklarını; ancak, bunun için yasal birtakım engeller olduğunu” söyledi. Değerli arkadaşlarım, gerçekçi olmak, akliselimle düşünmek mecburiyetindeyiz. Türkiye’de, kesintisizini ayrıca mütalaa etmek lazım; ama 8 yıllık temel ilköğretimi yaygınlaştırmak, yasal değil, altyapıyla ilgili engelleri vardır. Bunu, gerçekçi olarak görmek mecburiyetindeyiz. Altyapı eksiklerini tamamlamadan, siz, 8 yıllık eğitimi yaygınlaştırmaya çalışırsanız, bunun pratikte bir tek manası vardır; Türkiye’de, Anadolu çocuklarının, eğitimde fırsat eşitliğini elinden almış olursunuz. (RP sıralarından alkışlar) Eğer, bu altyapı imkânlarını tamamlamadan 8 yıllık eğitime geçerseniz, Türkiye’de, köylerde okuyan yavrularımız, beş sınıfı, sadece bir tek öğretmenle ilkokul bitiren yavrularımız, branş öğretmenleri bulamayacağınız için 8 yıllık eğitimi de yine eksik bir şekilde okuyacaklar, daha sonra dokuzuncu sınıfa giderken, emsalleri şehirlerde büyük imkânlarla okuyabilen çocuklarla yarışamayacaklar demektir. Halkın çocuklarının önünü kesmeye hakkımız olmadığını düşünüyorum.

Değerli arkadaşlarım, Programda, tarım ve kırsal kalkınma, erozyon ve hayvancılık gibi iki temel ekolojik problem gözardı edilerek sağlanamaz; edilirse “sürdürülebilir kalkınma” ifadesi hayalci ve özentili bir ifade olur.

55’inci Hükümetin Programının, tarım, kırsal kalkınma ve çevre meseleleriyle ilgili bölümlerini hazırlarken, değerli hazırlayanların, TEMA Vakfının yayınlarından istifade etmesini şahsen temenni ederdim.

Güneydoğu ve terör sorununa Hükümet Programında doğru teşhis konulamamıştır. Arkadaşlar, güneydoğuda Türkiye’nin etnik bir meselesi yoktur; ekonomik sorunlardan, coğrafi zorluklardan ortaya çıkan sıkıntılar yoktur. Güneydoğumuzda problemi doğru teşhis etmek mecburiyetindeyiz. Benim kadar Türk olduklarına inandığım; ama “Kürt” diye ifade ettiğimiz aziz vatandaşlarımıza, Türkiye Cumhuriyeti Devletine vatandaşlıktan başka siyasi kimlik verme arzuları vardır. Bu problemi anlamak mecburiyetindeyiz. Eğer, problemi bu şekilde teşhis edemezseniz, o zaman, çözümünü de doğru koyamazsınız.

Bakın, özel time daha sağlıklı düzenleme yapılacağı Programda yazılıyor. Arkadaşlar, terörle mücadelede, geçtiğimiz yıllarda en etkin bir örgüt olan özel time ne yapacaksınız? Özel Timin daha güçlendirilmesi gerekiyor. Eğer, güneydoğudaki terör problemine, benim ifade etmeye çalıştığım doğru teşhisi koyamazsanız, o zaman “özel time daha sağlıklı düzenleme” ifadenizi, ben, kaygıyla karşılamak mecburiyetinde hissederim kendimi.

Programda “polisimizin vatandaşla yeniden kaynaşması sağlanacaktır” deniliyor.

Değerli Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye’de polis teşkilatı, belki de, vatandaşla en barışık kurumlarımızdan bir tanesidir. Evet, Programda eksik ifade

edildiğini kabul edelim. 55'inci Hükümetin en önemli görevi, kendilerinin “uzlaşma kültürü” diye ifade ettikleri diyalog köprülerini, Türkiye’nin bütün anayasal kurumları arasında, bu anayasal kurumlarla siyasi partiler arasında, bu siyasi partilerle, bu anayasal kurumlarla vatandaş arasında kurmaktır. Mesele, sadece, polisle vatandaşın yeniden kaynaşmasını sağlamak meselesi değildir. Devletin, milletle kaynaşmasını sağlamalısınız ve bunun için de, öncelikle, millet iradesini, bu meclletin idaresinde aslı unsur haline getirmek mecburiyetindesiniz. (BBP, RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar) Bütün anayasal kurumların mensupları ordu mensupları, yargı mensupları, hastaneler, mahkemeler, üniversiteler vatandaşla barışık hale getirilmelidir; ama bunu yapabilmeniz için, sizin arkanızda, âdeta, taşeronluğunu yaptığınız güçlerin istediği istikamette hareket etmemek mecburiyetindesiniz. Eğer... (BBP, RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — Neyi kastediyorsunuz; beyanınızı açıklar mısınız?

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Evet, açıklarım:

İrticacı firmalar listesini hazırlayarak, ticarethaneleri, Türkiye’de bölen anlayış nereden güdülmektedir; hangi kaynaklardan istifade etmektedir; bunu bilmiyor musunuz; Faik Bulut isimli eski bir anarşistin “anadilim Kürtçe” diyerek, Türk Devletine hakaret eden bir insanın “Tarikat Sermayesinin Yükselişi” isimli kitabındaki bilgilerle, verilen brifinglerdeki bilgilerin aynı olduğunu bilmiyor musunuz; yoksa, biliyorsunuz da bunları ifade etmek işinize gelmiyor mu Sayın Güner? (BBP, RP ve DYP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

BEKİR SOBACI (Tokat) — Millet biliyor... Millet biliyor...

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — Buyurun... Buyurun...

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Tekelci sermayenin, tekelci kapitalizmin, basın patronlarının, o basın patronlarıyla...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Pijamalı!

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — ...siyasiler arasında, milletvekilleri arasında acaba ne çeşit irtibatlar kurduğu meçhul “68 kuşağına mensup” diye ifade ettiğimiz Marksistlerin etkilerinden acaba haberiniz yok mu Sayın Bakanım?

YUSUF ÖZTOP (Antalya) — 68’lilere de dil uzatıyorsun.

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Ben de 68 kuşağındanım.

Değerli milletvekilleri, özet olarak, Türkiye’de milletin iradesine rağmen milletin tercihlerini hiçe sayarak “egemenlik millettir” diye burada...

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Kalktı, kalktı o..

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Hayır, duruyor daha; bu ifadenin altında gerçekten, egemenlik millettir...

BAŞKAN — Onu kaldırmaya kimsenin gücü yetmez Sayın Tekinel; siz, Hükümet sorumluluğu yüklenmiş adamsınız, sizden duymak istemezdim onu; onu kal-

dırmaya kimsenin gücü yetmez... Kimsenin gücü yetmez; dikkatli konuşun biraz. (ANAP ve DSP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

NURHAN TEKİNEL (Kastamonu) — Evet Sayın Başkan, kimsenin gücü yetmez.

BAŞKAN — Devam edin Sayın Kavuncu.

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Sayın Başkanım, süre uzatımımı verirseniz...

BAŞKAN — Süre uzatımınızı veriyorum; buyurun.

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Türkiye’de demokrasiye gerçekten hayatiyet kazandırmak istediğini ifade eden bir başbakanın, grup konuşmalarına cevabını dinledik. Temennimiz, kuruluşunda da demokratik teamüllere uygun hareket ediliyor olmasıydı; ama görünen odur ki, demokrasiye hayatiyet kazandıracağını iddia eden bu Hükümet, demokratik teamülleri, demokrasiyi âdeta katlederek teşekkül etmiştir. (BBP, RP ve DYP sıralarından alkışlar)

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Nasıl olduğunu bir anlatsana...

BAŞKAN — Sayın Bakan, lütfen sabırlı olur musunuz efendim..

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Nasıl olduğunu bir anlatsın.

BAŞKAN — Lütfen efendim... İstirham ediyorum... Hatip görüşlerini söylüyor...

Buyurun Sayın Kavuncu, siz devam edin.

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Türkiye’de 27 Mayıs’ta ihtilal olması, Türkiye’de 12 Martta muhtıra veriliyor olması, 12 Eylül 1980’de ihtilal olması, yani, 55’inci Hükümetin başı Sayın Başbakanın ifadesiyle “üç defa ihtilal olması” vatandaşın tercihleriyle, 6 milyon seçmenin tercihleriyle bu Meclise gelmiş bir partinin kurulduğu hükümete de ihtilal yapmayı acaba meşru hale mi getirmektedir? (RP ve DYP sıralarından alkışlar)

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep) — Kim yapmış? Sayın Başbakan gitmiş, istifa etmiş...

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Ben, Sayın Başbakanın, Sayın Mesut Yılmaz’ın ifadelerini size aktarıyorum, başka bir şey yapmıyorum. (Gürültüler)

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA TAŞAR (Gaziantep) — Sayın Erbakan’ı mı yalanlıyorsunuz...

BAŞKAN — Lütfen efendim; sakın olun...

ORHAN KAVUNCU (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, Türkiye’de, bu cumhuriyetin kuruluşundan beri, vatandaş iradesini “egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” ifadesini ipotek altına almak isteyen bir zihniyet vardır. Bu zihniyet, Türkiye’de eğri oturalım, doğru konuşalım 1960’da, eğer, bir yıl daha sabredilseydi

belki de vatandaşın oylarıyla iktidardan gidecek olan Demokrat Partinin İktidarını ihtilalle sona erdirmiştir.

12 Mart muhtırası verilmeseydi, belki bir müddet sonra, Meclisin teamülleri içerisinde, seçimle iktidarın değişmesi mümkündü.

Şimdi de, bu Hükümet, bir oldubittiye getirilerek, demokrasi kaplumbağasının ters çevrilmesi sağlanarak iktidardan uzaklaştırılmamış olsaydı, belki de, bu Refah Partisini, seçim meydanlarında, sandıkta mağlup etmemiz mümkün olacaktı. (*Gürültüler*)

Değerli arkadaşlarım, Türkiye’de, milletin iradesine ipotek koymak isteyen bu zihniyete karşı, vatandaşın yanında yer almak, vatandaşın tercihlerine saygılı olmak, vatandaşın, milletin iradesiyle, milletin inançlarıyla, milletin değerleriyle birlikte olmak durumundaki insanlar tercihlerini yapmışlardır. Biz istemedik; ama millet iradesine saygısız olanlar, Türkiye’de, cepheleşmeyi körüklemektedirler. Herkes doğru cephede yerini almalıdır, tercihini doğru yapmalıdır.

Hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum; sağ olun. (*RP ve ANAP sıralarından alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Kavuncu.

Kayseri Milletvekili Salih Kapusuz’un, Başbakan A. Mesut Yılmaz’ın, partilerine ve Genel Başkanlarına sataşması nedeniyle konuşması

BAŞKAN — Sayın Kapusuz, İçtüzüğün 69’uncu maddesine göre söz mü istiyorsunuz?

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Sayın Başkan, Sayın Gözlükaya...

BAŞKAN — Bir dakika efendim; hatip konuşsun, sizi de dinlerim.

Sayın Kapusuz, yeni bir sataşmaya meydan vermeyecek şekliyle sözlerinizi, lütfen, yapıp bitirin efendim.

MEHMET ALİ BİLİCİ (Adana) — Sabaha kadar devam eder Sayın Başkan.

BAŞKAN — Ederseniz, bir gün sonra yaparsınız güven oylamasını da.

MEHMET ALİ BİLİCİ (Adana) — Çalışırız.

BAŞKAN — Hay hay efendim, ben herkese söz veririm, benim açımdan bir problem yok.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlarım; gecenin bu saatinde, bu kadar uzun bir çalışma süresi içerisinde, sizleri uzun uzun tutmak istemiyorum. Ancak, elbette, bu hür kürsüde, herkesin, bu kürsü mehabetine uygun bir tarzda konuşmasını bütün milletvekili arkadaşlarımızdan beklediğimiz gibi, Sayın Başbakandan da beklerdik. Çünkü, çiçeği burnunda, daha güvenoyu almamış, uzlaşma hükümeti kurma iddiasında bulunan bir Sayın Baş-

bakanın, buradaki konuşma üslubu, tarzı ve muhtevası, üzülerək söyleyelim ki, bu iddialarına ters düşmüştür.

Öncelikle, Sayın Başbakan, bu kadar uzun süre konuşma fırsatını yakaladığı için, zannedersem, daha çok hata yapmıştır, bunun da müsebbibi Sayın Başkanımızdır. Biz, en toleranslı konuşmanın yapılmasından taraf olduğumuzu, herkese eşit muamelenin yapılması gerekli olduğuna inanıyoruz, kabul de ediyoruz. Bakın, Sayın Başbakan Yardımcısı bir süre kullandı, gayet doğaldı; ama Sayın Başbakana verilen ilave süre birbuçuk saat olmuştur.

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep)

— Konuşturmadınız! *(ANAP sıralarından gürültüler)*

BAŞKAN — Ben, dakikaları biraz sonra söyleyeceğim; Sayın Kapusuz; konuşmanız bitsin, söyleyeceğim.

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Peki Sayın Başkanım, onu siz söylersiniz.

Ancak, Sayın Başbakan sözlerine başlarken ithamla başladı “burada siyasi parti başkanlarının yok olduklarını” ifade etti; ama şu anda kendileri de yok! *(RP sıralarından alkışlar)*

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep)

— Sayın Erbakan gibi televizyonlardan seyrediyor.

BAŞKAN — Bakın, konuşmasını kesmeye devam ederseniz, Salih Beye namütenahi süre tanırım.

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Ben zamanı fazla kullanmayacağım Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Efendim, siz devam edin; ben, sadece durumu söylüyorum.

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Dolayısıyla, Sayın Başbakan, ya böyle iddia etmemeli veyahut da sözünde olup burada bulunmalıdır.

Şimdi, konuşmalarından birkaç tanesine, sataşma olanlarına cevap vermek durumuyla karşı karşıya olduğum, müteaddit defalar, milletimize, meydanlarda, Meclis kürsüsünde, aynı konuları cevaplandırmış olmamıza rağmen, âdeta, temcit pilavı gibi, tekrar tekrar bu kürsüye getirilen sözlerden bir tanesi “bize oy vermezseniz, patates dinindesiniz” ithamıdır, yalanıdır, iftirasıdır.

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep)

— Dediniz...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Bu konuyla ilgili olarak, Sayın Genel Başkanımız, müteaddit defalar “böyle söylemediğini” iddia etmiştir, açıklamıştır, bu iftiraya cevap vermiştir; ama buna rağmen, bunu duymuş olmasına, bilmiş olmasına rağmen, Sayın Başbakanın siyasi ahlakla bağdaşmayan bu meseleyi, yine buraya taşımış olmasını uygun bulmadık.

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep)

— Ne ahlakı!

CENGİZ ALTINKAYA (Aydın) — Nasıl söylemiş!

BAŞKAN — Mustafa Bey, lütfen, istirham ediyorum...

TARIM VE KÖYİŞLERİ BAKANI MUSTAFA RÜŞTÜ TAŞAR (Gaziantep)
— Yalan söylüyor.

BAŞKAN — Bir dakika... Biraz sonra arkadaşınızı çıkar, cevap verir.

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — İnanç ve Müslümanlık kimsenin tekelinde değildir, bizim de tekelimizde değildir; bunu, her zaman söyledik, bir kez daha, milyon kere tekrar ederek şimdi söylüyoruz; inşallah, bundan sonra aynı konuları bu kürsüden tekrar etmezsiniz. Öğrendiniz mi; yani, bizim tekelimizde olmadığını, bizim meselemizin de, Müslümanların haklarının korunma mücadelesi olduğunu ifade etmek istiyoruz.

Evet, bazı çevreler, üzülererek söyleyelim ki, bu memlekette insanların dinini yaşamasını, öğrenmesini, kendi hayatında tatbik etmesini hazmedemiyorlar. Bu bir yanlışlıktır; biz, buna karşı çıkıyoruz.

Sonra bakıyorsunuz, bir kısım kamu çalışanlarının fişlenmesi, görevlerinden uzaklaştırılması, birtakım müesseselerden ve kurumlardan atılmış olması, maalesef, hem kamuoyu nezdinde hem de ülkemiz nezdinde yanlış olan bir tutumdur. Bu bir yanlışlıktır, mutlaka, bunun düzeltilmesi lazım.

Bakınız, elli yıl öncesinde, tek parti döneminde uygulanan özellikle, baskıcı ve dayatmacı anlayış, inanç ve fikir hürriyeti konusunda, maalesef, bugün tekrar hortlatılmak isteniliyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Devam edin efendim.

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Bizim, bu Hükümetten istirhamımız şudur ki, buna alet olmayın, bunun sebebi ve vesilesi olmayın. Artık, çağın, bilgi çağının, insanlığın nerelere gittiği, neyle meşgul olduğu herkes tarafından biliniyor olmasına rağmen, maalesef, bu konular, bugün, hâlâ bu kürsülerde konuşuluyor. Bize göre, işte, irtica budur; insanlara baskı ve dayatmacı mantık irticadır. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Değerli arkadaşlar, sık sık, bu Hükümetin Programında da, biraz önce Sayın Başbakanın konuşmasında da "Refah Partisi olarak, cumhuriyetin temel ilkeleriyle, Anayasanın 2'nci maddesiyle uyuşmadığımız, uzlaşmadığımız, kavga ettiğimiz" iftirası var.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Gerçek... Gerçek...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Evet, bakınız, ben huzurlarınızdayım ve Refah Partili bir milletvekili olarak, her zaman ifade ettiğimiz gibi, şimdi, yine tekrar ediyorum: Bizim, gerçek demokrasiyle, gerçek laiklikle, gerçek sosyal devletle ve gerçek hukuk devletiyle kavgamız olamaz; bunun, en başta savunucusu biziz. (RP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar) Ama, siz, bu memlekette, laiklik adına, faşist laiklik dayatmacısını getirecek olursanız, milletin inancına baskıyla dayatmayı getirecek olursanız, işte, onun da karşısında oluruz. (RP sıralarından alkışlar)

YILMAZ ATEŞ (Ankara) — Şunun bir tanımını yapın!

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Çünkü, millî irade, demokrasi, insan hakları, hür düşünce bunu gerekli kılmaktadır. Biz, inancımız gereği, insanların yaradılıştan hür olduklarını, insan haklarının kendisine Allah tarafından verildiğini kabul eder...

MAHMUT ERDİR (Eskişehir) — Anayasa var, Anayasa...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — ... hangi dinden olursa olsun ona saygı gösteririz; bunda hiç kimsenin tereddüdü olmasın.

HASAN GÜLAY (Manisa) — Şevki Yılmaz öyle söylüyor mu?

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Bir kez daha ifade ediyorum; biz, millete rağmen devlet, millete rağmen cumhuriyetten taraf değiliz. Biz, milletin cumhuriyetinden yanayız ve aynı zamanda bu cumhuriyeti bu millet kurmuştur, her zaman için savunucusuyuz; hiç kimsenin tereddüdü olmasın. (RP ve DYP sıralarından “Bra-vo” sesleri, alkışlar)

YILMAZ ATEŞ (Ankara) — Molla cumhuriyeti mi?

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Değerli arkadaşlar, Sayın Başbakan bir ifade daha kullandı ki, benmeniz şahit olduğum için, Sayın Genel Başkanım da burada olmadığı için açıklamak mecburiyetiyle karşı karşıyayım:

Evet, 28 Şubat Millî Güvenlik Kurulu toplantısından sonra Sayın Başbakanın siyasî parti genel başkanlarını ziyareti oldu, benmeniz de Mesut Beyle yapılan toplantıya katıldım; oradaki uzun uzun konuşmanın özü şuydu: “Türkiye’de, demokrasiye müdahale anlamına gelen birtakım teklifler, birtakım anlayışlar gündeme gelmiştir. Demokrasiden yana olanlar, Parlamentodan yana olanlar, hukuk devletinden yana olanlar, bu mevcut yürürlükteki Anayasadan taraf olanlar, bugün bu harekete karşı her türlü siyasî mülahazaları bir tarafa bırakıp demokrasiyi savunmalıdır” dedi. “Sizden bunun açıklamasını, bizlerin yaptığı gibi, sizin de yapmanızı istirham ediyorum” dedi ve arkasından da kamuoyuna yaptığı açıklamalarda Sayın Mesut Beyin ifade ettiği gibi...

MUSTAFA GÜVEN KARAHAN (Balıkesir) — Siz yaptınız!

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — ...Sayın Genel Başkanımızın “Efendim, biz, ordumuzla, kurum ve kuruluşlarımızla uyum içerisindeyiz” demiş olmasını da burada tenkit etti, bir nevi de istismar etti; ama bizim inancımıza göre, ciddi devlet adamlığının gereği bu şekilde konuşmaktır; ancak, bu anlayışı, acaba, Sayın Mesut Yılmaz idrak edememiş gibi, böyle konuştuğunu, onunla irtibatlandırmaktan da kendimi geri tutuyorum. Çünkü, biz, açık ve net, orada, herkesin demokrasiden yana olmasını ifade etmek için gittik, konuşmalarda bulunduk. Kesinlikle, içeride başka dışarıda başka bir şey konuşulmamıştır; ama bir Başbakanın ciddi devlet adamlığına yakışır tarzdaki üslubunu ise zaman zaman herkes sitayişle kabul etmiş ve ifade etmiştir.

Değerli arkadaşlar, açık ve net şunu söyleyeceğim...

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — Ben de oradaydım...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Siz de oradaydınız.

BAŞKAN — Lütfen efendim... Bir dakika...

AGÂH OKTAY GÜNER (Ankara) — Sayın Yılmaz ne dedi, söylesene.

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Bakınız, eğer, ben oradaki konuşmaları yukarıdan aşağıya özetlemek istersem, Sayın Başbakan da müdahale eder.

BAŞKAN — Sayın Kapusuz, lütfen bitirin efendim.

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Bitiriyorum Sayın Başkanım.

Değerli arkadaşlar, son cümle olarak şunu söylemek istiyorum; bakınız, bir gazete çok güzel bir karikatür yayımladı; çok ilginçtir, bir postal üzerinde arı, kuş, yandan destekli ve üzerinde şemsiye bulunan hilkat garibesini bir Hükümet, ki, bu Hükümetle ilgili, Sayın Başbakan şunu söyledi: “Bu bir demokrasi zaferidir.”

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Sayın Başkan, sataşmayla ne ilgisi var?

BAŞKAN — Size söz vereceğim; lütfen...

SALİH KAPUSUZ (Devamla) — Biz ve demokrasiyi doğru anlayanlar için ise, bu, demokrasinin yüzkarasıdır... Oluşumu ortadadır. *(RP sıralarından alkışlar)*

Değerli arkadaşlar, ben son olarak şunu söyleyeceğim; biz, hiçbir şeyin istismarından yana değiliz; biz savunduğumuz her şeye inanırız, inandığımız şeyi de her zeminde, her zaman savunuruz. İşte, bunun için, Sayın Mesut Yılmaz'ın 53'üncü Hükümette, 8 yıllık eğitimle ilgili konuşması zabıtlarda mevcuttur; 5 artı 3'ken, bu Hükümette neyi savunduğunu gördük: Çay-TV'de de yapmış olduğu konuşma benim hafızalarımda her zaman için yer etmiştir. O da, imam hatip okullarının milletin mektepleri olduğu iddiasıdır. Dolayısıyla, dün, ocak ayında böyle diyeceksiniz, bir önceki hükümette bunu savunacaksınız, bugün 180 derece farklısını söyleyeceksiniz... İşte, biz bunu yapamayız, bize bu yakışmaz.

Arz eder, teşekkür ederim. *(RP ve DYP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim Salih Bey.

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — 69'a göre söz mü istiyorsunuz?

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Evet.

BAŞKAN — Sataşma konusu nedir efendim?

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Efendim, gerek Gözlükaya gerek Kapusuz ve konuşan diğer arkadaşlarımız, Genel Başkanımıza ve Anavatan Partisine sataşmışlardır.

Yeni bir sataşmaya mahal vermemek üzere söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, oturun da bir izahatta bulunalım...

Sayın milletvekilleri, lütfen oturur musunuz, bir de biz konuşalım bakalım, bir de bizi dinleyin...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Bravo Sayın Başkan!

BAŞKAN — Yok, sizin bravonuzu kabul etmiyorum; çünkü iki saattir beni üzüyorsunuz.

Değerli milletvekilleri, Sayın Kapusuz, haklı olarak benim, Sayın Başbakanın konuşma süresini uzattığımı ifade etti; “haklı olarak” dedim.

Şimdi, bakın, ben, ilk defa hükümet programı görüşmesi yönetmiyorum. Bütçe görüşmelerinde ve hükümet programı görüşmelerinde, Meclis Başkanı olarak hep arkadaşlarımdan müsaade isteyip, kendim çıkıyorum, toleranslı bir yönetim sergilemeye gayret ediyorum, bilhassa zaman açısından ve daha geçen gün topladığımız Danışma Kurulunda sayın grup başkanvekillerine, 45 dakikalık konuşma süresi kesinleştirildiğinde, gerektiğinde bu süreyi uzatacağımı da peşinen söyledim. Bugün, Sayın Baykal, konuşmasına başlamadan önce de ifade ettim ve “ihtiyacınız olursa süreyi uzatacağım” dedim.

Sayın Baykal, 15.55’te normal süresini bitirdi, 16.10’a kadar 15 dakikalık bir süre kullandı. Bunu baz aldım. DSP’nin sayın sözcüleri süreyi aştılar, teşekkür ediyorum kendilerine. Sayın Gökdemir, 17.50’de normal süresini tamamladı, ek süre istedi, 7 dakika kullandı, 17.57’de konuşmasını tamamladı. Sayın Arıncı, 18.43’te normal süresini tamamladı, ek süre istedi, 13 dakika kullandı, 18.46’da konuşmasını tamamladı. Sayın Arseven, 19.43’te normal süresini tamamladı, ek süre istedi, 13 dakika kullandı, 19.56’da konuşmasını bitirdi. Sayın Hükümet, sürelerini iki kişi olarak kullandılar, 20.44’te Hükümetin normal süresi bitti, 21.32’de de Başbakan konuşmasını noktaladı.

Tavrım, bir siyasî parti başkanının, bir başbakanın, bu kürsüde konuşurken, konuşmasını kesmemektir. Bunu, Meclis gelenekleri açısından doğru bulmuyorum ve muhtelif defalar da kendilerini uyarıyorum, rica ediyorum; ama bu mikrofonu kapatmayı, bir Meclis Başkanının doğru davranışı olarak görmüyorum; onu, sayın hatiplerin davranışlarına, anlayışlarına, konuyu toparlayışlarına bırakıyorum.

Ama, bir şey daha var, doğrunun yanında bir doğru daha var; bir sayın hatip burada konuşurken devamlı laf atılırsa, devamlı sözü kesilirse, devamlı kendisinden soru sorulursa ve o kişi, bu sorulara cevap verme lüzumunu hissederse, mecburiyetini hissederse, bu konuşmanın uzayacağını da tabii kabul etmeniz lazım.

Bu açıklamayı yapmayı zarurî buldum. Bakın, şimdi, Sayın Kapusuz çıktı, 5 dakika normal konuşma hakkını verdim, bitiremedi; 5 dakika daha verdim, bitiremedi; 2 dakika daha verdim. Niye; Partisinin görüşlerini açıklamak istedi; hatta, sataşma konularının dışına da çıktı.

Değerli arkadaşlarım, bakın, burada, bugün herkes konuştu, herkes karnında-kini döktü; ama şu kürsünün önüne gelip hiçbir arkadaşım kavga etmedi; benim en çok sevdiğim budur. Bu Mecliste her şeyi konuşalım, herkes düşüncesini söylesin; ama herkes düşüncesini söylerken, diğer herkes de o düşünceye saygılı olsun; iştirak etmiyorsa, gelsin burada söylesin. *(RP sıralarından alkışlar)*

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Bravo Başkan!

BAŞKAN — Bravo da Sayın İncetahtacı, iki saattir oradan laf atıyorsunuz.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Ben mi?

BAŞKAN — Evet, evet; hiç itiraz etmeyin. Bakın, alkışlamasaydınız söylemeyecektim.

Ben, bu açıklamayı yapmayı gerekli gördüm; anlayışla karşılanacağımı umuyorum.

Bartın Milletvekili Zeki Çakan'ın, Denizli Milletvekili Mehmet Gözlükaya'nın, partilerine ve Genel Başkanlarına sataşması nedeniyle konuşması

BAŞKAN — Şimdi, Sayın Çakan'a, yeni bir sataşmaya meydan vermemesi ve gecenin son konuşmasını da bu Parlamente'nin mehabetine uygun şekilde yapması için kürsüye davet ediyorum.

Buyurun.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Zatiâliniz de mi söz talep ediyorsunuz?

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Bir şey arz etmek istiyorum.

BAŞKAN — Tabîî; yerinizden mi efendim?

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Yerimden.

BAŞKAN — Bir dakika, Sayın Çakan...

Buyurun Sayın Bedük.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Efendim, Anavatan Partisi Grup Başkanvekili Sayın Zeki Çakan, Genel Başkanlarına sataşma olduğu için söz talep etmişlerdir...

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Hayır efendim, Partimize sataşma olduğu için, artı Genel Başkanımıza...

BAŞKAN — Bir dakika efendim... Bir dakika... Arkadaşımız bitirsin.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Onu söyledi, onu duydum.

BAŞKAN — İkisini birden söyledi efendim.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Geçenlerde bir oturum sırasında yine, siz Başkanlık yapıyordunuz, bizim Genel Başkanımızı ilgilendiren bir kısım sataşmalar yapıldı ve ben, söz istedim. Siz de, Genel Başkanın şahsında olduğu için, şahsımızı veya partimizi ilzam edecek herhangi bir iddiada bulunulmadığı için söz vermediniz. Biraz evvel, Sayın Çakan, sadece o kısmı söyledi.

BAŞKAN — Hayır efendim...

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Ben öyle duydum; partimize demedi.

BAŞKAN — “Genel Başkanımıza ve Partimize” dedi efendim. “Partimize” demeseydi vermezdim.

Merak buyurmayın Sayın Bedük, benim terazi bu konularda şaşmaz.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Terazinizi biliyoruz; ama tabîî, biraz evvelki terazi de biraz fazla tarttı.

BAŞKAN — Ee, söyledim onu...

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Öyle söylemedi; ama onun için, ben özellikle belirtmek için...

BAŞKAN — Evet... Teşekkür ederim.

Sayın Çakan, buyurun.

Sayın Çakan, çok kısa ve yeni sataşmaya meydan vermeyecek şekliyle...

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Sayın Başkan, çok değerli milletvekili arkadaşlarım; 55'inci Hükümet Programı üzerinde, siyasî parti grupları adına konuşan çok değerli milletvekili arkadaşlarım, ne yazık ki, gerçekten, bu Parlamentonun ağırlığına, ahengine yakışmayacak şekilde bazı ithamlarda bulunmuşlardır.

Sayın Gözlükaya, bu Parlamentoda en kavgacı partinin Anavatan Partisi ve onun lideri olduğunu söylemiştir.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Hayır, hayır, öyle söylemedi.

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Müsaade eder misiniz?

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Sayın Başkan, ANAP demedi.

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Müsaade eder misiniz?

Evet, Anavatan Partisi kavgacıdır, Anavatan Partisi lideri kavgacıdır.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Hayır, ANAP demedi.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — Sayın Başkan, ANAP demedim, Yılmaz'a söyledim.

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Anavatan Partisi lideri...

BAŞKAN — Sayın Çakan... Sayın Çakan, bir dakika...

Sayın Gözlükaya, bir dakika...

Arkadaşlarımız şunu söylüyorlar “Anavatan Partisi demedim, liderinize söyledim” diyorlar.

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — Evet.

BAŞKAN — Tamam efendim, mesele bu kadar basit.

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Tamam efendim... Peki efendim...

Biraz önce, Sayın Salih Kapusuz da, Sayın Genel Başkanları burada olmadığı için, onun adına, bazı konuşmalara cevap vereceğini ifade etti. Zabıtlar burada; öyle değil mi Sayın Kapusuz?

O zaman, tersten alıyoruz; evet, bizim Genel Başkanımız kavgacıdır; ama neyin kavgasını verir bilir misiniz: Yolsuzlukların, usulsüzlüklerin, hırsızlıkların, komisyonlarda 7'ye 8, 12'ye 13 aklanmaların kavgasını verir. Anavatan Partisi de bu kavgayı verir. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Zeki Bey... Sayın Çakan...

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Sayın Başkan, bu konuşma, partisi adına yapılan bir konuşmadır...

BAŞKAN — Doğrudur...

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Şimdi, biz, bürokratları... Bakın, dediniz ki, Anavatan Partisi bünyesi içerisinde, zamanında, bazı bürokratların, örneğin Engin Civanların veya o dönemde Atalay Coşkunoglu'nun... *(DYP sıralarından gürültüler)*

Müsaade buyurun, partimize yöneliktir bu hareket.

Atalay Coşkunogulların, Engin Civanların, usulsüzlük, yolsuzluk, hırsızlık yaptığını söylediniz. Anavatan Partisi, hiçbir zaman, usulsüzlük, hırsızlık, yolsuzluk yapanın yanında olmaz, hiçbir zaman da yanında olmamıştır. Yüce yargı onların cezasını vermiştir. Ancak, sizler gibi, usulsüzlük, yolsuzluk, hırsızlık yapanı, dokunulmazlık zırhına sığınmak için bu Meclise taşımamıştır.

BAŞKAN — Zeki Bey... Zeki Bey...

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Örnek mi istiyorsunuz, Ömer Bilgin... Açık söylüyorum...

MEHMET GÖZLÜKAYA (Denizli) — Doğru konuş.

BAŞKAN — Sayın Çakan... Sayın Çakan...

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Evet, buyurun...

BAŞKAN — Söz hakkı doğuruyorsunuz...

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Peki efendim.

BAŞKAN — Peki efendim ama söz hakkı doğuruyorsunuz... Rica ettim sizden...

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Peki efendim, bağlıyorum.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Söz istiyorum efendim.

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — İmam hatip okullarını siyasete alet ettiniz, “arka bahçe” dediniz. “Bizim mücahidimizdir” dediniz. Onlar, gerçek din adamı olmak ve din bilgisi almak için o okullara gittiler. Onları size alet ettirmeyeceğiz. Bunun mücadelesini açık söylüyorum bugüne kadar verdik, bundan sonra da vereceğiz.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Kapatacak mısınız?

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Cumhuriyete bağlı olan bu talebeleri yönlendirmeye çalıştınız, sizlere yönlendirtmeyeceğiz.

BAŞKAN — Sayın Çakan... Sayın Çakan... Sayın Çakan, konunun dışına çıktık...

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Nereden çıkarıyorsunuz bunları?

BAŞKAN — Efendim, siz lütfen yerinize oturur musunuz?

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Sayın Kapusuz, biraz önce...

BAŞKAN — Sayın Çakan, bir dakika, benim sözümü kesmeyin.

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Buyurun efendim.

BAŞKAN — Bakın, ben müdahale ediyorum, sizin müdahale etmenize gerek var mı efendim?

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Sayın Başkanım...

BAŞKAN — Efendim, bir dakika... Sayın Başkanı falan yok. Müdahale edilecekse, orada Grup Başkanvekili var, o kalkar, müdahale eder.

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Hayır, ben imam hatip mezunuyum; yeter artık.

BAŞKAN — İyi ya efendim, tescil ettiniz, tamam. Yeter!

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Hangisi yetiyor peki?

BAŞKAN — Benim söylediğim yetiyor, sizin söylediğiniz değil. Ben idare ediyorum burayı, siz değil. Oturun lütfen yerinize.

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Hayır, onlarınki yetiyor.

BAŞKAN — Oturun yerinize efendim.

LÜTFİ YALMAN (Konya) — Bu okullar cumhuriyet okulları değil mi?

BAŞKAN — Oturun yerinize efendim.

Sayın Grup Başkanvekiliniz onun cevabını verdi. Oturun yerinize. İstirham ediyorum yani...

Sayın Çakan, lütfen... Siz de toparlayın efendim.

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Benden önce konuşan... Demokratik, laik...

LÜTFİ YALMAN (Konya) — İmam hatip okullarını kapatacaksınız...

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Hiç kimse imam hatip okullarını kapatamaz, kapatmaya da gücü yetmez. Anavatan Partisi hiçbir zaman imam hatip okullarının kapanması taraftarı değildir. Ama, onu, size, siyasete alet de ettirmeyeceğiz, arka bahçeniz olmayacak; bunu bilin.

Anayasamızın 3'üncü maddesinde olan şu anda bizi izleyen Yüce Türk Milleti önünde söylüyorum demokratik, laik, sosyal hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetinin, hiçbir zaman, bu prensiplerinden, bu umdelerinden bir tek taviz verdirmeyeceğiz. Eğer rejim tıkandıysa, belirli tavizleri verme konusunda karşısına biz çıktıysak, demokratik kitle örgütleri çıktıysa, bundan sonra da buna devam edilecektir.

Ben, burada, Sayın Kapusuz'a bir cevap vermek istiyorum: "Sayın Genel Başkanımız bunu demedi, bunu demedi, bunu demedi" diyor; ama ben, Yüce Türk Milleti önünde şunu söylüyorum: Tazminat davası açılması gerekiyorsa, Sayın Kamalak, benim konuşmamla ilgili tazminat davası açsın. Yalan söylüyorsam, Yüce Türk Milleti önünde kendisinden özür dileyeceğim; ama Sayın Kamalak'ın televizyon programında aynen söylediği şudur: Anayasanın 3'üncü maddesinde "Türkiye Cumhuriyetinin başkenti Ankara'dır" der; doğru mudur?

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Doğru.

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Doğru.

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Doğrudur.

Sayın Kamalak, o televizyon programında aynen şunu demiştir: “Türkiye Cumhuriyetinin başkenti Ankara’dır diyerek, Anayasanın 3’üncü maddesindeki bu konu, benim çocuğumun geleceğine ipotek koymaktadır. Niçin Ankara başkent; başka yer başkent olmuyor?” Bu konuyla ilgili, işte, değiştirilemez maddesi...

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Ne alakası var?

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Nereden çıktı bu?

ZEKİ ÇAKAN (Devamla) — Bir dakika... Şu ilgisi var: Anayasanın ilk üç maddesi değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez. Teklif eden Sayın Kamalak’tır.

Arz ederim. (ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Ankara Milletvekili Saffet Arıkan Bedük’ün, Bartın Milletvekili Zeki Çakan’ın, partilerine sataşması nedeniyle konuşması

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Bir dakika efendim...

Doğru Yol Partisi Grup Başkanvekili Sayın Saffet Arıkan Bedük söz istedi.

69’a göre mi efendim?

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Evet efendim.

BAŞKAN — Sataşma mı efendim?

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Sataşma efendim.

BAŞKAN — Buyurun. (ANAP sıralarından “Sayın Başkanım...” sesleri)

Sayın Başkanımı kalmadı tabii. İşte böyle olur, sonuçta böyle olur.

Buyurun Sayın Bedük.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; biraz evvel, Anavatan Partisi Grup Başkanvekili Sayın Zeki Çakan’ın, özellikle Grubumuzu hedef almak suretiyle yapmış olduğu ithamı şiddetle reddediyorum. Doğru Yol Partisi, hırsızlıkların, yolsuzlukların karşısında olmuştur; Doğru Yol Partisi, bu çatı altında, Türkiye Büyük Millet Meclisinin verdiği kararlar çerçevesinde, alınan her karara saygı göstermesini bilmiştir ve herkesi de saygı göstermeye davet ediyor. Bu Mecliste, millî iradenin tecellisi olarak alınan kararlara saygı gösterin, saygı. Özellikle, hiçbir kimseyi itham altına almadan değerlendirme yapın.

Doğru Yol Partisi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 20’nci Döneminin açılışından itibaren ve yine hatırlarsanız- Nisan 1996’da, Genel Başkanımız Sayın Çiller, benim de dahil olduğum bir heyet kurmak suretiyle, özellikle, milletvekillerinin dokunulmazlıklarının sınırlandırılması konusunda ve mal varlığının tespiti ve bununla ilgili suallerin ve yargılamanın yapılması hususunda bir anayasa değişikliği teklifi getirmişti.

Biz, iyi niyetli olarak, partileri dolaşmış ve “Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsündeki konuşmaların dışında, diğer her türlü eylemlerinden dolayı, milletvekillerinin dokunulmazlıklarını kaldıralım ve eğer, milletvekillerine yönelik, Başbakanlara veya bakanlara yönelik hırsızlık, yolsuzluk, suiistimal iddiaları varsa, biz, doğrudan doğruya mahkemeye gidelim. Yargıtay’da ceza daireleri başkanlarından teşekkül eden bir kurul oluşsun; bu kurul, bu iddiaları, Yargıtay Başsavcısının incelemesinden sonra yargılasın ve herkes, milletin önüne açık alınla çıksın” demiştik. Buradaki iddiamız hatırlarsanız 83’üncü maddeyle ilgiliydi. O tarihte, yine “dosyalar kapatılmak isteniyor” dendi, biz kalktık, hem televizyon televizyon dolaştık hem de bu kürsüde dedik ki “bizim, hiçbir dosyayla ilgili, kapatılması hususunda ne bir talebimiz var ne iddiamız var ne de böyle bir isteğimiz var. Bizim isteğimiz, milletin huzurunda çamur atmamaktır. Bizim iddiamız ve isteğimiz, hiç kimseyi, yapmadığı bir suçtan dolayı, yargısız infaz yaparak itham etmemek, suçlamamaktır.” Onun için biz bunu söyledik ve tekrar, yine bu kürsüden söylüyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı olarak Sayın Kalemlî’nin de imzasının bulunduğu yerde, Anayasanın 83’üncü maddesinin değişikliği hususunda, bizim Genel Başkanımız, daha evvelden bu imzaları toplamış; bu iddialarla ilgili olarak, parti liderlerini ziyaret etmek suretiyle talepte bulunmuş olmasına rağmen, yazılıya çevirerek bir talepte bulunmuştur.

Değerli arkadaşlar, özellikle Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Sayın Çiller, yine parti liderlerini dolaşmak suretiyle “mal varlığıyla ilgili eğer bazı iddialar varsa, Türkiye Cumhuriyeti Devletinde fevkalade önemli bir organ olan Sayıştay incelesin. Eğer bir suiistimal varsa, eğer bir haksız iktisap varsa, bunu, Sayıştayın incelemesinden sonra ilgili yargı merciine götürelim. O yargı mercii, eğer haksız iktisapla ilgili iddiaları tespit ederse, onu yargılasın ve cezalandırmasını yapsın” demişti. Ben de o heyette bulunmuştum. Onun için, buradan tekrar size sesleniyorum, diyorum ki...

BAŞKAN — Saffet Bey, bunu, madde 83’te münakaşa ederiz.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Devamla) — Hayır efendim, bir iddiada bulundu...

BAŞKAN — Siz söyleyeceğinizi söylediniz, lütfen bağlayınız...

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Devamla) — Ben bağlayacağım; ama Sayın Zeki Çakan bize dönerek, yolsuzluklarla ilgili olarak, burada, âdeta biz bir koruma yapmış gibi bir iddiada bulundu. Ben, bu iddiaya cevap vermek durumundayım.

Doğru Yol Partisinin felsefesini de anlatıyorum, Doğru Yol Partisi Liderinin özellikle tavrını ve bütün milletvekillerimizin özellikle bu konudaki tavrını açık olarak kamuoyuna açıklamak istedim.

ZEKİ ÇAKAN (Bartın) — Ben, sizin sözcünüze cevap verdim, size değil.

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Devamla) — Hepinize teşekkür ediyorum.

Sayın Başkan, söz verdiğiniz için size de teşekkür ediyorum.

Saygılar sunuyorum. (DYP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ediyorum Sayın Bedük.

Evet, sonuna geldik...

METİN BOSTANCIOĞLU (Sinop) — Sayın Bedük, siz korumadınız Refah Partisi korudu; 8'e 7'lerle...

Buyurun Sayın Başkanım; affedersiniz...

BAŞKAN — Söz verdiğiniz için teşekkür ediyorum efendim... Sağolun...

SAFFET ARIKAN BEDÜK (Ankara) — Sayın Bostancıoğlu, siz böyle konuşmaya devam ettiğiniz sürece, biz cevap verimiz.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, karşılıklı konuşmanız bittiyse, Başkan olarak kararımı söyleyeceğim... Lüften efendim...

MUSTAFA KEMAL AYKURT (Denizli) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Aykurt, bu ricama siz de dahilsiniz efendim...

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güven oylamasının, Anayasanın 110 ve İçtüzüğü'nün 124'üncü maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, güven oylaması 12 Temmuz 1997 Cumartesi günü yapılacaktır.

Başbakan Sayın Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güven oylaması yapmak için, 12 Temmuz 1997 Cumartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 22.55

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 20 Cilt 31 Birleşim 120
Sayfa 4-7
12.7.1997 Cumartesi

BİRİNCİ OTURUM
BAŞKAN: Mustafa KALEMLİ
KÂTİP ÜYELER: Fatih ATAY (Aydın)
 Ünal YAŞAR (Gaziantep)
Açılma Saati: 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Öncelikle, bu toplantı için, İçtüzüğümüzün, bilhassa dinleyicileri ilgilendiren 169’uncu maddesini bir kere daha okuyup zabıtlara geçirmek istiyorum: “Madde 169.- Dinleyiciler, birleşimin devamı süresince kendilerine ayrılan yerlerde sükûnet içinde oturmak zorundadırlar. Dinleyiciler görüşmelerde, kabul veya ret yönünde söz, alkış yahut herhangi bir hareketle kendi düşüncelerini ortaya koyamazlar. Bu yasağa uymayanlar, o yerin düzenini korumakla görevli olanlar tarafından hemen dışarı çıkarılırlar.” Değerli milletvekilleri, gündemin “Özel Gündemde Yer Alacak İşler” kısmında bulunan, Başbakan Sayın Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, Anayasanın 110 ve İçtüzüğün 124’üncü maddeleri gereğince güven oylaması yapılacaktır. Güven oylamasının açık oy şeklinde yapılması, İçtüzüğün 124’üncü maddesi gereğidir. İçtüzüğün 139’uncu maddesine göre de, açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir. Bu konuda, Meclis Başkanlığına verilmiş bir önerge vardır; bilgilerinize sunmak bakımından sadece okutacağım:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İçtüzüğün 124’üncü maddesi gereğince, güven oylaması için yapılacak açık oylamanın, adı okunan sayın milletvekilinin, ayağa kalkarak “kabul”, “ret”, “çekimser” şeklinde oyunu belirlemesi suretiyle yapılmasını saygılarımızla arz ederiz.

Zeki Çakan	(Bartın)
Aslan Ali Patipoğlu	(Amasya)
Yusuf Pamuk	(İstanbul)
İrfan Demiralp	(Samsun)
Yaşar Okuyan	(Yalova)
Yusuf Ekinci	(Burdur)

Abbas İnceayan	(Bolu)
Şükrü Yürür	(Ordu)
Hüseyin Yayla	(Hatay)
Ülkü Güney	(Bayburt)
Adem Yıldız	(Samsun)
Şadan Tuzcu	(İstanbul)
Nabi Poyraz	(Ordu)
Yaşar Dedelek	(Eskişehir)
Yaşar Eryılmaz	(Ağrı)
Halit Dumankaya	(İstanbul)
Ali Er	(İçel)
Esat Bütün	(Kahramanmaraş)
İbrahim Çebi	(Trabzon)
Bahri Kibar	(Ordu)
Mustafa Balcılar	(Eskişehir)

BAŞKAN — Teşekkür ederim. Sayın Grup Başkanvekilleri, hepinizde yoklama cetvelleri var mı efendim? Dağıtmış olmamız lazım. Yoklama cetveli olmayan varsa işaret buyursun lütfen. Güven oylamasının, adı okunan sayın milletvekilinin, ayağa kalkarak, yüksek sesle “kabul”, “ret” veya “çekimser” şeklinde oyunu belirtmesi suretiyle yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Sayın milletvekilleri, oylamaya Adana İlinden başlayacağım; fakat daha önce, mazeretleri nedeniyle, bir Sayın Bakanlar Kurulu üyesi arkadaşım, iki değerli milletvekili arkadaşım Divana tezkere verdiler, hastalıkları nedeniyle önce onlar oylarını kullanacaklar. (Oyların toplanmasına başlandı)

Halil İbrahim Özsoy? Kabul... (CHP sıralarından, İzmir Milletvekili Sabri Ergül “Deyyusu ekber dışarı” yazılı levhayı sırasının üzerine koydu) (RP sıralarından gürültüler “Yuh” sesleri, sıra kapaklarına vurmalar)

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan... Sayın Başkan...

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Dışarı atın onu Sayın Başkan... (RP ve CHP milletvekillerinin kürsü önünde toplanmaları, aralarında yumruklaşmalar)

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, bir dakika... Lütfen efendim... Kaldırın onu... (Gürültüler) Sayın İdare Amirleri... Sayın İdare Amirleri... Sayın idare Amirleri... Efendim, kaldırın o tabelayı oradan...

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Kaldırsın şunu...

BAŞKAN — İdare Amirleri; kaldırın o tabelayı...

HASAN HÜSEYİN CEYLAN (Ankara) — Sayın Başkan, dışarı çıksın.

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Dışarı atın...

BAŞKAN — Değerli arkadaşlarım, kaldırın o tabelayı... Sayın İdare Amirleri şu tabelayı kaldırın biriniz...

HASAN HÜSEYİN CEYLAN (Ankara) — Dışarı atın... Dışarı atın...

SITKI CENGİL (Adana) — Sayın Başkan, atın dışarı onu...

BAŞKAN — Şu tabelayı kaldırın... Efendim, şu tabelayı kaldırın lütfen... Kaldırın şu tabelayı... (*Gürültüler*) Efendim, lütfen yerinize oturun... Lütfen yerinize oturun...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, dışarı atın onu...

BAŞKAN — Sayın idare amirleri... Sayın idare amirleri... (*Gürültüler*) Oturun efendim yerinize... Efendim, oturun yerinize, gereğini yapacağım... Yerinize oturun, gereğini yapacağım... (*Gürültüler*)

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Sayın Başkan, dışarı çıkarın, dışarı...

BAŞKAN — Efendim, gereğini yapacağım... Oturun yerinize... Sayın Ergül... Lütfen, dışarıya alın arkadaşınızı... Sayın Ergül, dışarıya... Lütfen dışarıya efendim... (*Gürültüler*) Sayın Ergül... Sayın Ergül, lütfen dışarıya efendim... Lütfen efendim... Sayın Grup Başkanvekilleri... (*Gürültüler*)

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Sayın Başkan, dışarı çıkarın...

BAŞKAN — Efendim, oturun; alacağım dışarıya. Siz oturmazsanız dışarıya alamam ki...

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Atın dışarı onu...

BAŞKAN — Dışarı alacağım efendim, siz oturun yerinize. Bakın, buradan söylüyorum.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Atın onu dışarı Sayın Başkan.

BAŞKAN — Efendim, yerlerinize oturun, ben alıyorum dışarı... Dışarıya alıyorum efendim, arkadaşlarınız yerlerine otursun... Sayın Ergül, lütfen, dışarıya efendim... (*RP sıralarından gürültüler, "atın dışarıya" sesleri*) Sayın Ergül, lütfen dışarıya...

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Sayın Başkan...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Ergül, lütfen, dışarıya...

MEHMET BEDRİ İNCETAHTACI (Gaziantep) — Sayın Başkan... Sayın Başkan, atın onu dışarıya...

BAŞKAN — Efendim, lütfen geçin yerinize...

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Atın dışarıya...

BAŞKAN — Efendim, lütfen, dışarıya çıksın arkadaşınız. Bakın, sayın milletvekilleri, eğer, oturmazsanız, oturuma ara veririm. (*RP sıralarından gürültüler "Atın*

dışarı” sesleri) Siz yerinize geçin... Sayın Ergül’ü dışarıya alın... Sayın Ergül, lütfen, dışarıya... İstirham ediyorum efendim.... İstirham ediyorum efendim... *(Gürültüler)*

ZEKİ ERGEZEN (Bitlis) — Dışarıya atın Sayın Başkan...

BAŞKAN — Dışarıya lütfen... Bakın, rica ediyorum... Dışarıya efendim... *(Gürültüler)* Efendim, siz, lütfen, çıkın dışarıya... *(RP sıralarından “atın dışarıya” sesleri)* Sizler de yerinize geçin efendim... Efendim, lütfen, geçin yerinize... *(RP sıralarından “Yuh” sesleri)*

SITKI CENGİL (Adana) — Atın dışarıya, dışarı çıkmadı...

BAŞKAN — Attım dışarı kardeşim... Allah Allah! *(RP sıralarından gürültüler “atın dışarıya” sesleri)* Lütfen, yerinize oturun... Attım kardeşim; anlamıyor musunuz? Oturun efendim... Oturun efendim... Efendim, oturun yerinize... Değerli milletvekilleri, o arkadaşımız salon dışına alındı. Lütfen, yerlerinize oturunuz... Sayın İdare Amirleri, lütfen, görevinizi yapın efendim... Lütfen... Lütfen, yerinize oturun... *(Gürültüler)* Efendim, lütfen, yerlerinize oturur musunuz? *(RP sıralarından gürültüler “Çıkmadı” sesleri)* Ne oluyor orada; anlamıyorum ki... Dışarıya çıkmadı mı? Efendim, çıksın dışarıya arkadaşımız... *(RP sıralarından “çıksın dışarıya” sesleri)*

NİHAT MATKAP (Hatay) — Sayın Başkan, orada kalsın, dışarıdan dolaşıp geliyorlar...

BAŞKAN — Efendim, lütfen, siz kendisine yardımcı olun... Lütfen, dışarıya alın. *(Gürültüler)* Sayın milletvekilleri, lütfen, oturur musunuz? O hareketi yapan arkadaşımızı salon dışına aldık; lütfen, oturun efendim... *(RP sıralarından gürültüler “Hâlâ oturuyor” sesleri)* Aldım efendim...

MUHAMMET POLAT (Aydın) — Başkanım, millet birbirini yiyecek... Başkanım, millet birbirini yiyecek... Tedbirini al... *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Lütfen, çıkın dışarı... Lütfen, çıkın dışarı... Birleşime 10 dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 15.13

İKİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Mustafa KALEMLİ

KÂTİP ÜYELER: Fatih ATAY (Aydın)

Ünal YAŞAR (Gaziantep)

Açılma Saati: 15.25

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 120'nci Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Başbakan A. Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkındaki güven oylaması (Devam)

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, biraz önce, fevkalade kınadığım, son derece üzüntü duyduğum ve bu çatinın mehabetine yakışmayan bir olayı yaşadık. Mensubu bulunduğu Siyasî Parti Grubunun Sayın Grup Başkanvekilleri, o arkadaşımızla bizzat ilgileniyorlar; kendilerine teşekkür ediyorum. Ayrıca, ben, İttüzüğün bana verdiği disiplin cezası hükümleri içerisinde kendisini bu aşamada uyarıyorum. (RP sıralarından gürültüler) Efendim bir dakika... Bir dakika müsaade buyurun. Sayın milletvekilleri... Sayın milletvekilleri...

ABDULLAH GÜL (Kayseri) — Olmaz Sayın Başkan; kınama cezası vermeniz gerekir.

BAŞKAN — Sayın Gül, beni dinler misiniz? Bizim İttüzüğümüzde, disiplin cezalarının hangi silsile içerisinde verileceğini, biraz önce, Sayın Grup Başkanvekillerinize izah ettim; onlar, benimle mutabık. Lütfen, Sayın Grup Başkanvekillerinizi takip edin efendim. Şimdi, kaldığımız yerden oylamaya devam ediyoruz. Bundan önce oy kullanan arkadaşlarımızın oyları geçerlidir. En son, Sayın Halil İbrahim Özsoy oyunu kullanmıştı; ben, tekrar ettiriyorum kendisine.

NEJAT ARSEVEN (Ankara) — Tekrar, baştan okuyun efendim.

BAŞKAN — Hayır efendim, kaldığımız yerden devam ediyoruz. Sayın Halil İbrahim Özsoy? Kabul. (Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN — Kaya Erdem?

İ. KAYA ERDEM (İzmir) — Kabul.

BAŞKAN — Şükrü Sina Gürel?

ŞÜKRÜ SİNA GÜREL (İzmir) — Kabul. (CHP İzmir Milletvekili Sabri Ergül, Genel Kurul salonuna girerek “Kabul oyu kullanıyorum” dedi) (RP sıralarından “Yuh” sesleri; CHP sıralarına doğru yürümeler)

BAŞKAN — Şükrü Sina Gürel ?

ŞÜKRÜ SİNA GÜREL (İzmir) — Kabul...

BAŞKAN — Devam edin efendim. Aydın Güven Gürkan? (RP milletvekillerinin, İzmir milletvekili Sabri Ergül'ün girdiği kapı tarafına koşuşmaları; “yuh” sesleri, gürültüler)

BAŞKAN — Efendim, oturun... Sayın Atay, siz okumaya devam edin efendim. (Gürültüler) Sayın grup başkanvekili, kaç defa rica ettim efendim; kaç defa rica ettim... (Gürültüler)

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Bir daha bu Meclise girmeyecek bu adam!

BAŞKAN — Lütfen, bu arkadaşınıza sahip olun efendim... Lütfen... Rica ediyorum...

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Girmeyecek, oy kullanmayacak; o kadar!

BAŞKAN — Efendim, beni, tekrar ara vermek zorunda bırakmayın! Evet arkadaşlar, lütfen, yerlerinize oturun.

NURETTİN AKTAŞ (Gaziantep) — Bundan sonra alkol testi yapın Sayın Başkanım; Mecliste alkol testine tabi tutun; alkol içen bu Meclise gelmesin.

BAŞKAN — Tamam efendim, mesele halledildi, lütfen, yerlerinize oturun.

MEHMET SILAY (Hatay) — Sayın Başkan, lütfen, dışarı atın!

BAŞKAN — Lütfen, yerlerinize oturun efendim. (*Gürültüler*) Birbirinize bağırarak neyi halledebileceksiniz ki...

MEHMET SILAY (Hatay) — O alçağı dışarı atın!

BAŞKAN — Sayın Çakan, lütfen, yardımcı olun.

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, hassasiyetimizi kavrayıp bize yardımcı olun.

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, lütfen yerlerinize oturur musunuz efendim; istirham ediyorum...

MUSTAFA KÖYLÜ (Isparta) — Oyun yapıyorsunuz Sayın Başkan, oyun...

BAŞKAN — Adnan Bey, Sayın Öymen, lütfen, yerlerinize oturur musunuz?

M. CEVDET SELVİ (Ankara) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Sayın Bakan, benim dışarıda aldığım tedbirleri siz gördünüz; elimden gelen her şeyi yaptım...(*Gürültüler*)

ÖMER ÖZYILMAZ (Erzurum) — Onun oyu geçersiz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Zaten kullandırmadım ki...

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Sivas) — Onun oyu geçersiz...

BAŞKAN — Efendim, kullandırmadım; anlamıyor musunuz?

TEMEL KARAMOLLAOĞLU (Sivas) — Onun oyu geçersiz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Kullandırmadım oyunu; oyunu kullandırmadım...

SALİH KAPUSUZ (Kayseri) — Sayın Başkan, olayın hassasiyetini kavırıyorsunuz; bize yardımcı olmanızı istirham ediyorum.

BAŞKAN — Peki efendim; buyurun; yardımcı olacağım. Sayın Sav, Sayın Matkap, efendim, tekrar ricacı oluyorum; lütfen, bu arkadaşınıza sahip olun... İstirham ediyorum...

M. CEVDET SELVİ (İstanbul) — Meclise “pezevenk” diyen adam orada oturuyor; siz, bu arkadaşımızı dışarı çıkarıyorsunuz...

BAŞKAN — Efendim, ben, grup başkanvekilleriyle muhatabım. Efendim, oturun siz... Tamam, siz oturun yerinize.... Siz oturun...

M. CEVDET SELVİ (İstanbul) — Orada “pezevenk” diyen adam oturuyor; o adam da buraya geliyor!

BAŞKAN — Sayın Selvi, sizden de rica ediyorum... *(Gürültüler)*

M. CEVDET SELVİ (İstanbul) — “Pezevenk” diyen adam orada...

BAŞKAN — Efendim, istirahat ediyorum... Efendim, lütfen, yerinize oturun.

M. CEVDET SELVİ (İstanbul) — Oturacağım da, işin tadını kaçırıyorlar.

BAŞKAN — Efendim, lütfen, yerinize oturun. Sayın Baş, siz de, lütfen, yerinize oturur musunuz? Sayın Kırılı... Sayın Bedri İncetahtacı, lütfen... Efendim, lütfen, yerlerinize oturur musunuz? Sayın Terzi, yardımcı olun efendim. Efendim, iki ismi tekrarlıyorum: Sayın Şükrü Sina Gürel? Kabul. Sayın Aydın Güven Gürkan? Kabul. Devam edin efendim. *(Oyların toplanmasına devam edildi)* A. Mesut Yılmaz? Kabul. Şevki Yılmaz? *(DSP ve CHP sıralarından “Yuh” sesleri, sıra kapaklarına vurmalar; RP sıralarından alkışlar)*

MUSTAFA KUL (Erzincan) — Dışarı atın, dışarı atın.

BAŞKAN — Lütfen efendim... Sakin olun efendim... *(DSP ve CHP sıralarından “Yuh” sesleri, sıra kapaklarına vurmalar; RP sıralarından alkışlar)* Efendim, sakin olun... Lütfen... *(DSP ve CHP sıralarından “Yuh” sesleri, sıra kapaklarına vurmalar)* Efendim, anlaşıldı protesto... Tamam, sakin olun... Lütfen! *(CHP sıralarından “Dışarı atın” sesleri, gürültüler)*

MUSTAFA KUL (Erzincan) — Onu atıyorsunuz da, bunu niye atmıyorsunuz?

BAŞKAN — Efendim, lütfen, susar mısınız? *(CHP sıralarından “Dışarı atın” sesleri, gürültüler)* Lütfen, susar mısınız?

ALGAN HACALOĞLU (İstanbul) — Sayın Başkan... *(Gürültüler)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, bu kadar yıldır bu Parlamentonun içindediniz; bu Parlamenteoya Başkanlık eden kişinin, hangi durumda, bir milletvekiline Sayın Algan Hacaloğlu, bu sözüm size hangi suçtan, ne şekilde ceza vereceği İçtüzükte yazılıdır.

DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR (İçel) — Söylediğini kabul ediyor musunuz?

BAŞKAN — Yapmayın efendim... İstirham ediyorum... *(DSP ve CHP sıralarından gürültüler)* Lütfen efendim! Lütfen! Sayın Atay, siz okumaya devam edin. Şevki Yılmaz? Ret. Teoman Akgür? Kabul. *(Oyların toplanmasına devam edildi)*

BAŞKAN — Oylama sırasında salonda bulunmayanları tekrar arayacağım. *(Oyların toplanmasına devam edildi)*

BAŞKAN — Oylama işlemi bitmiştir. *(Oyların ayırımı yapıldı)*

BAŞKAN — Değerli milletvekilleri, sonuçları ilan ediyorum:

Başbakan Sayın Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında yapılan güven oylaması:

İştirak sayısı: 539 Kabul: 281 Ret: 256 Çekimser: 2 *(ANAP ve DSP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar; CHP, DTP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar)* Sayın milletvekilleri, bu sonuca göre; yani, 256 ret oyuna karşılık 281 kabul oyuyla, Başbakan Sayın Mesut Yılmaz tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna, Meclisimizce güvenoyu verilmiştir. Kendilerini kutlar, milletimiz ve memleketimiz için hayırlı ve başarılı olmasını dilerim. Teşekkür için, Sayın Başbakan söz istemişlerdir; buyurun

efendim. (ANAP ve DSP sıralarından “Bravo” sesleri, ayakta alkışlar; CHP, DTP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar)

Başbakan A. Mesut Yılmaz’ın, Bakanlar Kurulunun güvenoyu alması dolayısıyla yaptığı teşekkür konuşması

BAŞBAKAN A. MESUT YILMAZ (Rize) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 55’inci Cumhuriyet Hükümetine göstermiş olduğunuz güven için, Hükümetim adına, hepimize şükranlarımı sunuyorum. Yüce Meclis, bugün Hükümetimize vermiş olduğu güvenoyuyla, bir defa daha, inisiyatifin kendi elinde olduğunu ve milletin mukadderatına sahip çıktığını göstermiştir. (ANAP, DSP, CHP, DTP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar) Bu oylama şunu bir defa daha açık ve kesin bir şekilde ortaya koymuştur ki, Yüce Meclisin iradesine ipotek koymak mümkün değildir. (ANAP, DSP, CHP, DTP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar) Hükümetimiz, bugün sizlerden aldığı bu destekle, daha güvenoyu almadan önce başladığı çalışmalarına, bundan sonra, daha büyük bir şevk ve heyecanla devam edecektir. Değerli milletvekilleri, bugünden itibaren, Türkiye’de yeni bir dönem başlamaktadır. Bu yeni dönemde atacağımız ilk adım, her şeyin yeniden normale dönmesi olacaktır. Milletimiz, sürekli gerilim içinde yaşamaktan bıkmıştır. Milletimiz, son bir yılda yaşadıklarını artık unutmak istemektedir. Milletimiz, huzur istemektedir. Milletimiz, millî ve manevî değerlerine sahip çıkarak, çağdaş dünyayla bütünleşmek istemektedir, demokrasi içerisinde daha yüksek refah düzeyine ulaşmak istemektedir. Hiç kimse, ama hiç kimse, bunları milletimize çok görmemelidir. Hükümetimiz, milletimizin bu arzularını gerçekleştirmek için kurulmuştur. Ülkenin meselelerini bilen, bunları çözmek için gerekli birikime ve enerjiye sahip olan bir hükümettir. Gücünü, milletin desteğinden ve Yüce Meclisin biraz önce güvenoyu şeklinde tecelli eden iradesinden almaktadır. Türkiye’nin çok ağır sorunları olduğunu biliyoruz; ama gene biliyoruz ki, sizlerden aldığımız bu güçle, uzlaşma, hoşgörü ve karşılıklı anlayış içerisinde memleketimizin çözülemeyecek hiçbir meselesi yoktur. Bugün Hükümetime güvenoyu veren bütün değerli milletvekillerinden, güven oylamasından sonra da bize desteğini sürdürmelerini bekliyoruz. Bugün bize güvenoyu vermeyen değerli milletvekillerimizden de, Türkiye’nin hayrına yapacağımız işlerde bize destek olmalarını istiyoruz. (ANAP, DSP, CHP, DTP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar) Hükümetimin yolu, Büyük Atatürk’ün Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda çizdiği yol olacaktır. (ANAP, DSP, CHP, DTP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar) Allah, milletimizin ve Meclisimizin yardımcısı olsun. (ANAP, DSP ve DTP sıralarından ayakta alkışlar; CHP ve Bağımsızlar sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Başbakan. Sayın milletvekilleri, denetim konularını görüşmek için, 15 Temmuz 1997 Salı günü saat 15.00’te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 16.25

Başbakan A. Mesut Yılmaz Tarafından Kurulan Bakanlar Kurulu İçin Yapılan Güven oylamasına verilen oyların sonucu

(Kabul edilmiştir)

<i>Program:</i>	07.07.1997
<i>Güvenoylaması:</i>	12.07.1997
<i>Üye Sayısı:</i>	550
<i>Kullanılan Oylar:</i>	539
<i>Kabul Edenler:</i>	281
<i>Reddedenler:</i>	256
<i>Çekimserler:</i>	2
<i>Geçersiz Oylar:</i>	—
<i>Oya Katılmayanlar:</i>	9
<i>Açık Üyelikler:</i>	2
<i>Mükerrer Oylar:</i>	—

(Kabul Edenler)

ADANA

Uğur Aksöz, İmren Aykut, İbrahim Yavuz Bildik, M. Ali Bilici, Mehmet Büyükyılmaz, Erol Çevikçe, Tuncay Karaytuğ, Mustafa Küpeli, Arif Sezer

ADİYAMAN

Mahmut Bozkurt, Celal Topkan

AFYON

H. İbrahim Özsoy, Yaman Törüner, Kubilay Uygun, Nuri Yabuz

AĞRI

Yaşar Eryılmaz

AMASYA

Aslan Ali Hatipoğlu, Haydar Oymak

ANKARA

İlhan Aküzüm, Nejat Arseven, Yılmaz Ateş, Gökhan Çapoğlu, Ali Dinçer, Eşref Erdem, Ağâh Oktay Güner, Halis Uluç Gürkan, İrfan Köksalan, M. Seyfi Oktay, Mehmet Sağdıç, Önder Sav, Yücel Seçkiner, İlker Tuncay, Aydın Tümen, Hikmet Uluğbay

ANTALYA

Deniz Baykal, Emre Gönensay, İbrahim Gürdal, Bekir Kumbul, Sami Küçükbaşkan, Yusuf Öztıp, Metin Şahin

ARDAHAN

İsmet Atalay

ARTVİN

Metin Arifağaoğlu, Süleyman Hatinoğlu

AYDIN

Cengiz Altıncaya, M. Fatih Atay, Sema Pişkinsüt, İsmet Sezgin, Yüksel Yalova

BALIKESİR

Safa Giray, Tamer Kanber, Mustafa Güven Karahan, İ. Önder Kırılı, Hüsnü Sıvalıoğlu

BARTIN

Zeki Çakan, Cafer Tufan Yazıcıoğlu

BATMAN

Ataullah Hamidi

BAYBURT

Ülkü Güney

BİNGÖL

Mahmut Sönmez

BİTLİS

Edip Safder Gaydalı, Kamran İnan

BOLU

Avni Akyol, Abbas İnceayan, Mustafa Karşlıoğlu

BURDUR

Yusuf Ekinci, Kazım Üstüner

BURSA

Yüksel Aksu, Ali Rahmi Beyreli, Cavit Çağlar, İlhan Kesici, Hayati Korkmaz, Feridun Pehlivan, Yahya Şimşek, Ertuğrul Yalçınbayır, İbrahim Yazıcı

ÇANAKKALE

Hikmet Aydın, Mustafa Cumhur Ersümer, Ahmet Küçük, A. Hamdi Üçpınarlar

ÇANKIRI

Mete Bülgün

ÇORUM

Ali Haydar Şahin

DENİZLİ

Hilmi Develi, Adnan Keskin, Hasan Korkmazcan, Haluk Müftüler

DİYARBAKIR

Muzaffer Arslan, Ferit Bora, Sebgetullah Seydaoğlu

EDİRNE

Evren Bulut, Mustafa İlmen, Erdal Kesebir

ERZİNCAN

Mustafa Kul, Mustafa Yıldız

ERZURUM

Necati Güllülü

ESKİŞEHİR

Necati Albay, Mustafa Balcılar, Demir Berberoğlu, İbrahim Yaşar Dedelek, Mahmut Erdir

GAZİANTEP

Mehmet Batallı, Hikmet Çetin, Ali İlksoy, Mustafa R. Taşar, Ünal Yaşar, Mustafa Yılmaz

GİRESUN

Burhan Kara, Yavuz Köymen, Rasim Zaimoğlu

GÜMÜŞHANE

Mahmut Oltan Sungurlu

HAKKÂRİ

Naim Geylani

HATAY

Fuat Çay, Ali Günay, Nihat Matkap, Levent Mısıkoğlu, Atilla Sav, Ali Uyar, Hüseyin Yayla

İĞDIR

Adil Aşırım, Şamil Ayrım

ISPARTA

Erkan Mumcu

İÇEL

Oya Araslı, Halil Cin, Ali Er, Abdülbaki Gökçel, D. Fikri Sağlar, Mustafa İstemihan Talay, Rüştü Kazım Yücelen

İSTANBUL

Bülent Akarcalı, Ziya Aktaş, Yıldırım Aktuna, Ahat Andican, Refik Aras, Mehmet Aydın, Ali Coşkun, Nami Çağan, H. Hüsnü Doğan, Halit Dumankaya, Bülent Ecevit, Hasan Tekin Enerem, Algan Hacaloğlu, Cefi Jozef Kamhi, Ercan Karakaş, Yılmaz Karakoyunlu, M. Cavit Kavak, Ahmet Güryüz Ketenci, Osman Kılıç, Mehmet Tahir Köse, Emin Kul, Necdet Menzir, Mehmet Moğultay, Yusuf Namoglu, Altan Öymen, Korkut Özal, Ali Talip Özdemir, H. Hüsamettin Özkan, Yusuf Pamuk, Mehmet Cevdet Selvi, Mehmet Seviyen, Ahmet Tan, Güneş Taner, Bülent Tanla, Zekeriya Temizel, Erdoğan Toprak, Ali Topuz, Şadan Tuzcu, Bahattin Yücel

İZMİR

Veli Aksoy, Turhan Arınç, Ali Rıza Bodur, Işın Çelebi, Hasan Denizkurdu, İ. Kaya Erdem, Sabri Ergül, Şükrü Sina Gürel, Aydın Güven Gürkan, Gencay Gürün, Birgen Keleş, Mehmet Köstepen, Atilla Mutman, Metin Öney, Ahmet

Piriştina, Rüşdü Saraçoğlu, Işıl Saygın, Rıfat Serdaroğlu, Süha Tanık, Hakan Tartan, Zerrin Yenice

KAHRAMANMARAŞ

Esat Bütün, Ali Doğan, Ali Şahin

KARABÜK

Şinasi Altın, Erol Karan

KARAMAN

Fikret Ünlü

KARS

Y. Selahattin Beyribey, Çetin Bilgir

KASTAMONU

Murat Başesgioğlu, Hadi Dilekçi

KAYSERİ

İsmail Cem, İbrahim Yılmaz

KIRIKKALE

Recep Mızrak

KIRKLARELİ

İrfan Gürpınar, Cemal Özbilen, Necdet Tekin

KIRŞEHİR

Ömer Demir

KOCAELİ

Bülent Atasayan, Halil Çalık, Onur Kumbaracıbaşı, Hayrettin Uzun, Bekir Yurdagül

KONYA

Ahmet Alkan, Abdullah Turan Bilge, Nezir Büyükcengiz, Ali Günaydın, Mehmet Keçeciler

KÜTAHYA

Emin Karaa, Mehmet Korkmaz

MALATYA

Miraç Akdoğan, Metin Emiroğlu, Ayhan Fırat

MANİSA

Abdullah Akarsu, Tefik Diker, Aysel Göksoy, Hasan Gülay, Sümer Oral, Ekrem Pakdemirli, Cihan Yazar, Erdoğan Yetenç

MARDİN

Süleyman Çelebi, Ömer Ertay

MUĞLA

Lale Aytaman, Zeki Çakıroğlu, Enis Yalım Erez, Fikret Uzunhasan

MUŞ

Erkan Kemaloğlu

NEVŞEHİR

Abdülkadir Baş

NİĞDE

Akın Gönen

ORDU

İhsan Çabuk, Mustafa Bahri Kibar, Nabi Poyraz, Refaiddin Şahin, Şükrü Yürür

RİZE

Avni Kabaoğlu, Ahmet Kabil, Ahmet Mesut Yılmaz

SAKARYA

Teoman Akgür, Ahmet Neidim, Ersin Taranoğlu

SAMSUN

Cemal Alişan, İrfan Demiralp, Ayhan Gürel, Yalçın Gürtan, Murat Karayalçın, Biltekin Özdemir, Adem Yıldız

SİİRT

Nizamettin Sevgili

SİNOP

Metin Bostancıoğlu, Yaşar Topçu

SİVAS

Mahmut Işık

ŞANLIURFA

Seyit Eyyüpoğlu, Eyyüp Cenap Gülpınar

ŞIRNAK

Mehmet Salih Yıldırım

TEKİRDAĞ

Fevzi Aytekin, Bayram Fırat Dayanıklı

TOKAT

Metin Gürdere, Şahin Ulusoy

TRABZON

Eyüp Aşık, Ali Kemal Başaran, İbrahim Cebi, Hikmet Sami Türk

TUNCELİ

Orhan Veli Yıldırım

UŞAK

Yıldırım Aktürk, Mehmet Yaşar Ünal

VAN

Şerif Bedirhanoglu

YALOVA

Yaşar Okuyan

YOZGAT

Lutfullah Kayalar

ZONGULDAK

Veysel Atasoy, Tahsin Boray Baycık, Hasan Gemici, Osman Mümtaz Soysal

(Reddedenler)

ADANA

Cevdet Akçalı, Yakup Budak, Sıtkı Cengil, İ. Cevher Cevheri, M. Halit Dağlı, Veli Andaç Durak, Orhan Kavuncu, İbrahim Ertan Yülek

ADİYAMAN

Mahmut Nedim Bilgiç, Ahmet Çelik, Ahmet Doğan

AFYON

Sait Açıba, İsmet Attila, Osman Hazer

AĞRI

M. Sıddık Altay, Cemil Erhan, Celal Esin, M. Ziyattin Tokar

AKSARAY

Mehmet Altınsoy, Nevzat Köse, Murtaza Özkanlı

AMASYA

Ahmet İyimaya, Cemalettin Lafcı

ANKARA

Saffet Arıkan Bedük, Ahmet Bilge, Hasan Hüseyin Ceylan, Mehmet Ekici, Ömer Ekinci, Ünal Erkan, Mehmet Gölhan, Şaban Karataş, Ahmet Tekdal, Rıza Ulucak, Ersönmez Yarbay

ANTALYA

Arif Ahmet Denizolgun, Hayri Doğan

ARDAHAN

Saffet Kaya

ARTVİN

Hasan Ekinci

AYDIN

Ali Rıza Gönül, Nahit Menteşe, Muhammet Polat

BALIKESİR

Abdülbaki Ataç, Ahmet Bilgiç, İsmail Özgün, İlyas Yılmazyıldız

BARTIN

Köksal Toptan

BATMAN

Alaattin Sever Aydın, Musa Okçu, Faris Özdemir

BAYBURT

Suat Pamukçu

BİLECİK

Şerif Çim, Bahattin Şeker

BİNGÖL

Kazım Ataoğlu, Hüsamettin Korkutata

BİTLİS

Zeki Ergezen, Abdulhaluk Mutlu

BOLU

Feti Görür, Necmi Hoşver, Mustafa Yünlüoğlu

BURDUR

Mustafa Çiloğlu

BURSA

Mehmet Altan Karapaşaoğlu, Cemal Külahlı, Ali Osman Sönmez, Turhan Tayan

ÇANAKKALE

Nevfel Şahin

ÇANKIRI

İsmail Coşar, Ahmet Uyanık

ÇORUM

Bekir Aksoy, Mehmet Aykaç, Hasan Çağlayan, Zülfikar Gazi, Yasin Hatiboğlu

DENİZLİ

M. Kemal Aykurt, Mehmet Gözlükaya, Ramazan Yenidede

DİYARBAKIR

Abdülkadir Aksu, M. Salim Ensarioğlu, Sacit Günbey, Seyyit Haşim Haşimi, Ömer Vehbi Hatipoğlu, Yakup Hatipoğlu, Salih Sümer

EDİRNE

Ümran Akkan

ELAZIĞ

Mehmet Açar, Ömer Naimi Barım, Hasan Belhan, Cihan Paçacı, Ahmet Cemil Tunç

ERZİNCAN

Tevhit Karakaya, Naci Terzi

ERZURUM

Zeki Ertugay, Lütfü Esengün, Abdulilah Fırat, Ömer Özyılmaz, Aslan Polat, Şinasi Yavuz

ESKİŞEHİR

Hanifi Demirkol

GAZİANTEP

Nurettin Aktaş, Kahraman Emmioğlu, Mehmet Bedri İncetahtacı

GİRESUN

Turhan Alçelik, Ergun Özdemir

GÜMÜŞHANE

Lütfi Doğan

HATAY

Abdülkadir Akgöl, Süleyman Metin Kalkan, Mehmet Sılay

İSPARTA

Ömer Bilgin, A. Aykon Doğan, Mustafa Köylü, Halil Yıldız

İÇEL

Fevzi Arıcı, Mehmet Emin Aydınbaş, Saffet Benli, Turhan Güven, Ayfer Yılmaz

İSTANBUL

Meral Akşener, Tayyar Altıkulaç, Azmi Ateş, Mustafa Baş, Mukadder Başeğmez, Tansu Çiller, Gürcan Dağdaş, Süleyman Arif Emre, Ekrem Erdem, Mehmet Fuat Fırat, Metin Işık, İsmail Kahraman, Hüseyin Kansu, Hayri Kozakçıoğlu, Göksal Küçükali, Aydın Menderes, Ali Oğuz, Mehmet Ali Şahin, Osman Yumakoğulları, Bahri Zengin, Namık Kemal Zeybek

İZMİR

Sabri Tekir, İsmail Yılmaz

KAHRAMANMARAŞ

Hasan Dikici, Avni Doğan, Ahmet Dökülmez, Mustafa Kamalak, Mehmet Sağlam

KARABÜK

Hayrettin Dilekcan

KARAMAN

Abdullah Özbey, Zeki Ünal

KARS

Sabri Güner, Zeki Karabayır

KASTAMONU

Fethi Acar, Nurhan Tekinel, Haluk Yıldız

KAYSERİ

Memduh Büyükkılıç, Osman Çılsal, Ayvaz Gökdemir, Abdullah Gül, Nurettin Kaldırımçı, Salih Kapusuz, Recep Kırış

KIRIKKALE

Kemal Albayrak, Hacı Filiz, Mikail Korkmaz

KIRKLARELİ

A. Sezai Özbek

KIRŞEHİR

Cafer Güneş

KİLİS

Mustafa Kemal Ateş

KOCAELİ

Necati Çelik, İsmail Kalkandelen, Şevket Kazan, Osman Pepe

KONYA

Hüseyin Arı, Veysel Candan, Remzi Çetin, Necati Çetinkaya, Necmettin Erbakan, Abdullah Gencer, Teoman Rıza Güneri, Hasan Hüseyin Öz, Mustafa Ünal, Lütfi Yalman, Mehmet Ali Yavuz

KÜTAHYA

Ahmet Derin, İsmail Karakuyu, Metin Perli

MALATYA

Oğuzhan Asiltürk, Yaşar Canbay, Fikret Karabekmez, M. Recai Kutan

MANİSA

Rıza Akçalı, Bülent Arınç, Yahya Uslu

MARDİN

Fehim Adak, Muzaffer Arıkan, Mahmut Duyan, Hüseyin Yıldız

MUĞLA

İrfettin Akar, Mustafa Dedeoğlu

MUŞ

Necmettin Dede, Nedim İlci, Sabahattin Yıldız

NEVŞEHİR

Mehmet Elkatmış, Esat Kırathoğlu

NİĞDE

Doğan Baran, Mehmet Salih Katırcıoğlu, Ergun Özkan

ORDU

Hüseyin Olgun Akın, Müjdat Koç, Mustafa Hasan Öz

RİZE

Şevki Yılmaz

SAKARYA

Nezir Aydın, Cevat Ayhan, Nevzat Ercan, Ertuğrul Eryılmaz

SAMSUN

Ahmet Demircan, Nafiz Kurt, Latif Öztek, Musa Uzunkaya

SIİRT

Ahmet Nurettin Aydın, Mehmet Emin Aydın

SİNOP

Kadir Bozkurt

SİVAS

Musa Demirci, Tahsin Irmak, Temel Karamollaoğlu, Abdüllatif Şener, Nevzat Yanmaz, Muhsin Yazıcıoğlu

ŞANLIURFA

Sedat Edip Bucak, Necmettin Cevheri, İbrahim Halil Çelik, Zülfükar İzol, Ahmet Karavar, Abdülkadir Öncel, M. Fevzi Şihanlıoğlu

ŞIRNAK

Bayar Ökten, Mehmet Tatar

TEKİRDAĞ

Nihan İlgün

TOKAT

Abdullah Arslan, Hanefi Çelik, Ali Şevki Erek, Ahmet Fevzi İnceöz, Bekir Sobacı

TRABZON

Yusuf Bahadır, Kemalettin Göktaş, Şeref Malkoç, İsmail İlhan Sungur

TUNCELİ

Kamer Genç

VAN

Maliki Ejder Arvas, Mustafa Bayram, Fethullah Erbaş, Şaban Şevli

YALOVA

Cevdet Aydın

YOZGAT

İlyas Arslan, Kazım Arslan, Yusuf Bacanlı, Abdullah Örnek, İsmail Durak Ünlü

ZONGULDAK

Necmettin Aydın, Ömer Barutçu

(Çekimserler)

AKSARAY

Sadi Somuncuoğlu

ERZURUM

İsmail Köse

(Katılmayanlar)

ANKARA

Cemil Çiçek

ANTALYA

Osman Berberoğlu

HAKKÂRİ

Mustafa Zeydan

İSTANBUL

Sedat Aloğlu

İZMİR

Ufuk Söylemez

KİLİS

Doğan Güreş

KÜTAHYA

Mustafa Kalemli (Başkan)

UŞAK

Hasan Karakaya

VAN

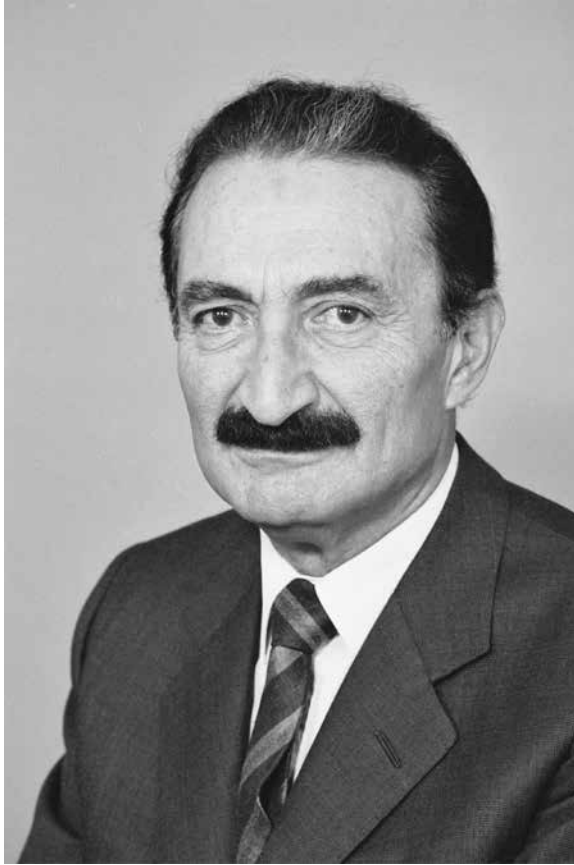
Mahmut Yılbaş

(Açık Üyelikler)

Bursa

Kırşehir

V. Ecevit Hükümeti (DSP-MHP-ANAP Koalisyonu)
28.05.1999-18.11.2002

Bakanlar Kurulu

Başbakan

Bülent ECEVİT İstanbul DSP 28.05.1999-18.11.2002

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Devlet BAĞÇELİ Osmaniye MHP 28.05.1999-18.11.2002

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Hüsamettin ÖZKAN İstanbul DSP 28.05.1999-09.07.2002

Şükrü Sina GÜREL İzmir DSP 09.07.2002-12.07.2002

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Ahmet Mesut YILMAZ Rize ANAP 12.07.2000-18.11.2002

Devlet Bakanı

Mehmet KEÇECİLER Konya ANAP 28.05.1999-18.11.2002

Devlet Bakanı

Hikmet ULUĞBAY Ankara DSP 28.05.1999-22.07.1999

Recep ÖNAL Bursa DSP 22.07.1999-09.07.2002

Hüseyin Tayfun İÇLİ Ankara DSP 09.07.2002-18.11.2002

Devlet Bakanı

Tunca TOSKAY Antalya MHP 28.05.1999-18.11.2002

Devlet Bakanı

Yüksel YALOVA Aydın ANAP 28.05.1999-31.05.2001

Sadettin TANTAN İstanbul ANAP 05.06.2001-06.06.2001

Nejat ARSEVEN Ankara ANAP 08.08.2001-07.08.2002

Ali DOĞAN K.Maraş ANAP 07.08.2002-18.11.2002

Devlet Bakanı

Şükrü Sina GÜREL İzmir DSP 28.05.1999-09.07.2002

Zeki SEZER Ankara DSP 09.07.2002-18.11.2002

Devlet Bakanı

Sadi SOMUNCUOĞLU Aksaray MHP 28.05.1999-08.05.2000

Faruk BAL Konya MHP 22.05.2000-18.11.2002

Devlet Bakanı

Rüştü Kazım YÜCELEN İçel ANAP 28.05.1999-05.06.2001

Yılmaz KARAKOYUNLU İstanbul ANAP 05.06.2001-18.11.2002

Devlet Bakanı

Mustafa YILMAZ Gaziantep DSP 28.05.1999-10.07.2002

Mehmet KOCABATMAZ Denizli DSP 10.07.2002-18.11.2002

Devlet Bakanı

Ramazan MİRZAOĞLU Kırşehir MHP 28.05.1999-18.11.2002

Devlet Bakanı

Edip Safder GAYDALI Bitlis ANAP 28.05.1999-12.09.2002

Mehmet Salih YILDIRIM Şırnak ANAP 12.09.2002-18.11.2002

Devlet Bakanı

Hasan GEMİCİ Zonguldak DSP 28.05.1999-10.07.2002
Melda BAYER Ankara DSP 10.07.2002-18.11.2002

Devlet Bakanı

Şuayip ÜŞENMEZ Yozgat MHP 28.05.1999-18.11.2002

Devlet Bakanı

Mehmet Ali İRTEMÇELİK İstanbul ANAP 28.05.1999-08.05.2000

Devlet Bakanı

Fikret ÜNLÜ Karaman DSP 28.05.1999-24.08.2002
Erdoğan TOPRAK İstanbul DSP 24.08.2002-18.11.2002

Devlet Bakanı

Abdulhaluk Mehmet ÇAY Çorum MHP 28.05.1999-24.12.2001
Reşat DOĞRU Tokat MHP 07.01.2002-18.11.2002

Devlet Bakanı

Kemal DERVİŞ TBMM Dışından 02.03.2001-10.08.2002
Masum TÜRKER İstanbul DSP 10.08.2002-18.11.2002

Devlet Bakanı

Tayyibe GÜLEK Adana DSP 12.07.2002-18.11.2002

Adalet Bakanı

Hikmet Sami TÜRK Trabzon DSP 28.05.1999-05.08.2002
Aysel ÇELİKEL TBMM Dışından 05.08.2002-18.11.2002

Milli Savunma Bakanı

Sabahattin ÇAKMAKOĞLU Kayseri MHP 28.05.1999-18.11.2002

İçişleri Bakanı

Sadettin TANTAN İstanbul ANAP 28.05.1999-05.06.2001
Rüştü Kazım YÜCELEN İçel ANAP 05.06.2001-05.08.2002
Muzaffer ECEMİŞ TBMM Dışından 05.08.2002-18.11.2002

Dışişleri Bakanı

İsmail CEM Kayseri DSP 28.05.1999-12.07.2002

Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Şükrü Sina GÜREL İzmir DSP 12.07.2002-18.11.2002

Maliye Bakanı

Sümer ORAL İzmir ANAP 28.05.1999-18.11.2002

Milli Eğitim Bakanı

Metin BOSTANCIOĞLU Sinop DSP 28.05.1999-10.07.2002
Necdet TEKİN Kırklareli DSP 10.07.2002-18.11.2002

Bayındırlık ve İskân Bakanı

Koray AYDIN Ankara MHP 28.05.1999-05.09.2001
Abdulkadir AKCAN Afyon MHP 19.09.2001-18.11.2002

Sağlık Bakanı

Osman DURMUŞ Kırıkkale MHP

28.05.1999-18.11.2002

Ulaştırma Bakanı

Enis ÖKSÜZ İçel MHP

28.05.1999-17.07.2001

Oktay VURAL İzmir MHP

30.07.2001-05.08.2002

Naci KINACIOĞLU TBMM Dışından

05.08.2002-18.11.2002

Tarım ve Köyişleri Bakanı

Hüsnü Yusuf GÖKALP Sivas MHP

28.05.1999-18.11.2002

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Yaşar OKUYAN Yalova ANAP

28.05.1999-07.08.2002

Nejat ARSEVEN Ankara ANAP

07.08.2002-18.11.2002

Sanayi ve Ticaret Bakanı

Ahmet Kenan TANRIKULU İzmir MHP

28.05.1999-18.11.2002

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

Mustafa Cumhur ERSÜMER

28.05.1999-28.06.1999

Çanakkale ANAP

12.07.2000-27.04.2001

Zeki ÇAKAN Bartın ANAP

08.05.2001-18.11.2002

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Mustafa Cumhur ERSÜMER

28.06.1999-12.07.2000

Çanakkale ANAP

Kültür Bakanı

Mustafa İstemihan TALAY İçel DSP

28.05.1999-09.07.2002

Suat ÇAĞLAYAN İzmir DSP Çanakkale ANAP

09.07.2002-18.11.2002

Turizm Bakanı

Erkan MUMCU Isparta ANAP

28.05.1999-08.08.2001

Mustafa TAŞAR Gaziantep ANAP

08.08.2001-18.11.2002

Orman Bakanı

Nami ÇAĞAN İstanbul DSP

28.05.1999-18.11.2002

Çevre Bakanı

Fevzi AYTEKİN Tekirdağ DSP

28.05.1999-18.11.2002

Koalisyon Protokolü

(DSP-MHP-ANAP)

GİRİŞ

18 Nisan 1999 milletvekili genel seçimi, halkımızın büyük bir sorumluluk duygusuyla sandık başına giderek 21'inci dönem TBMM'ni oluşturması ile sonuçlanmıştır. Milletimiz, seçimlerde ortaya çıkardığı bu Meclis yapısı ile, ülkemizi 21'inci yüzyıla taşıma görev ve sorumluluğunu hiçbir siyasi partiye tek başına vermemiş, partilerin uzlaşarak ülkeyi yönetmelerini istemiştir. Milletimiz, bu tercihi ile, siyasi hayatımıza istikrarsızlık, çatışma ve kutuplaşma yerine, hoşgörü, uzlaşma ve işbirliği ortamının hakim olarak ülke sorunlarına istikrar içinde çözüm üretilmesini arzuladığını göstermiştir.

Bu anlayıştan yola çıkan Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi, 57. Cumhuriyet Hükümeti'ni oluşturmak suretiyle, ülke sorunlarına çözüm üretme görev ve sorumluluğunu birlikte üstlenerek bir "uzlaşma ve atılım hükümeti" olarak çalışmaya karar vermişlerdir.

Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi Hükümeti; Anayasamızın başlangıç bölümünde ifadesini bulan anlayış doğrultusunda, hiçbir ayırım gözetmeksizin, tek, tek ve topluca tüm vatandaşlarımızın hizmetinde olmak ve yine Anayasamızda temel nitelikleri ifade edilen millî, demokratik, lâik, sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni geliştirmek ve güçlendirmek temel amacı üzerine kurulmuş bir koalisyondur.

Hükümetin, üç partiden oluşan bir koalisyon olması, hiçbir partinin kendi programını aynen uygulamasına imkân vermemektedir.

Bu koalisyon, ülkemizin, uzun ömürlü, verimli ve istikrarlı bir yönetime kavuşması için, hükümeti oluşturan partilerin karşılıklı güven, saygı ve işbirliği anlayışı çerçevesinde hareket etmelerini ve millî menfaatleri ön planda tutmalarını siyasî ve ahlakî bir görev olarak kabul etmiştir.

Bu anlayışla, 57. Cumhuriyet Hükümeti'ni kuran Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi aşağıdaki Protokol üzerinde anlaşmışlardır.

GENEL İLKELER

Hükümet ortakları, birbirleriyle ve Türkiye Büyük Millet Meclisi ile de uyum içinde çalışmaya özen göstereceklerdir. Böylece, ülkemizin karşı karşıya bulunduğu sorunlara sağlıklı ve kalıcı çözümler üretilebilecek ve demokrasi kültürümüz daha da güçlendirilecektir.

Hükümetimiz ülkemizde, demokrasi ve insan hakları konularındaki anlayış ve uygulamaları daha ileri düzeye yükseltmeyi vatandaşlarımıza karşı temel ödevleri arasında görmektedir.

Hükümetimiz, Atatürk'ün önderliğinde kurulan lâik, demokratik, hukuka bağlı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni dışarıdan ve içeriden gelebilecek her türlü tehlikeye karşı korumakta; Atatürk ilke ve inkılâplarını her alanda pekiştirmekte; din

ve vicdan hürriyetinin de teminatı olan lâiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının devlet işlerine karıştırılmasını, siyasal amaçlarla ve çıkar hesapları ile istismarını önlemekte kesin karardır.

Bu çerçevede, hanımların özel yaşamlarında giyim kuşamlarına bir karışma söz konusu değildir; ancak kamu kurumlarında türbanın Cumhuriyetin temel niteliklerini hedef alan bir siyasal simgeye dönüştürülmesine karşı yürürlükteki kurallar uyarınca alınmış önlemler titizlikle sürdürülecektir.

Diğer taraftan Hükümeti oluşturan siyasi partiler; toplumsal değerlerin ayrışma noktası olarak kullanılmasını, toplumda gerilimin yükselmesini ve buna bağlı olarak ortaya çıkabilecek cepheleşmeleri önleyici bir tutum izleyeceklerdir. Böylece toplumsal değerler etrafında birleşilerek huzur ortamı geliştirilecektir. Aynı zamanda, Devlete olan güvenin güçlendirilmesi sağlanacaktır. Hükümetimiz, bu konulardaki çabalarına bütün siyasal partilerimizin, sivil toplum örgütlerinin ve tüm vatandaşlarımızın yapıcı katkılarını beklemektedir.

Atatürk'ün Türk kültürünü esas alan ve her türlü ırk, din ve mezhep ayrımcılığını ve yayılcılığı reddeden insancıl ve barışçı milliyetçilik anlayışı, ulusal birliğimizin ve ülke bütünlüğümüzün başta gelen güvencesidir.

Bir taraftan bölücü akımlara ve her türlü teröre karşı devlet güvenlik güçlerinin özverili ve başarılı mücadelesi kesin sonuç alınıncaya kadar kararlılıkla sürdürülecek, diğer taraftan da terörün iç ve dış kaynaklarını kurutacak ekonomik, sosyal, siyasal, eğitsel ve tanıtımla ilgili çok yönlü tedbirler alınacaktır.

Ayrıca bölücü terörün yurt dışındaki kaynaklarını kurutmak için yapılan girişimler kararlılıkla sürdürülecektir.

Hükümetimiz, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkelerine bağlılığının gereği olarak, yargının daha verimli ve etkili çalışabilmesini sağlamayı; aynı zamanda organize suç örgütleriyle, çetelerle ve yolsuzluklarla mücadeleyi her türlü yasal imkân ve vasıtalarla yararlanarak sürdürmeyi öncelikli görevleri arasında saymaktadır.

Hükümetimiz, ülkemizin ekonomik kalkınmasını istikrarlı bir büyüme temeline dayandıran, sosyal devlet anlayışı ile gelir dağılımındaki adaletsizliği düzelten, refahı topluma yayan, bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltan, kaynakları etkili ve verimli kullanan rekabetçi bir pazar ekonomisi anlayışını esas almaktadır.

Siyasal, ekonomik ve sosyal bütün faaliyet ve çalışmaların nihai hedefi insanın huzur ve mutluluğunu sağlamak olmalıdır. Bu amaçla, Hükümetimiz, bilgi ve refah toplumuna ulaşmak için eğitimin yaygınlaşmasını sağlayacaktır; vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden gereğince yararlanabilmesine ve doğal dengesi özenle korunan bir çevrede yaşayabilmesine önem verecektir.

Koalisyon Hükümetinin Çalışmalarında Gözeteceği İlkeler

Koalisyon ortağı partilerin Genel Başkanları ayda en az bir defa bir araya gelerek Hükümet çalışmalarını birlikte değerlendireceklerdir.

Koalisyon ortağı partiler, Hükümette birer Başbakan Yardımcısı görevlendirileceklerdir. Üçüncü Başbakan Yardımcılığı için gerekli yasal düzenleme öncelikle yapılacaktır.

Ortaklık süresince, Başbakan'a vekâlet görevi, Başbakan Yardımcısı Dr. Devlet Bahçeli tarafından yürütülecektir.

Başbakanın imzasını gerektiren atama, nakil ve görevden alma işlemlerinde Başbakan Yardımcısı Dr. Devlet Bahçeli'nin imzası alınmak suretiyle; Başbakan onayı ile yapılanlar ikili, ikili kararname ile yapılanlar üçlü, üçlü kararname ile yapılan atamalar da dördü kararname ile yapılacaktır.

Koalisyon ortağı partilerin milletvekili sayılarındaki değişiklikler, Bakanlıkların koalisyon ortakları arasındaki dağılımını etkilemeyecektir.

ÖNCELİKLİ YASALAR

Kamuoyunun destekleyeceği ve terörle mücadeleyi güçlendirecek bir Pişmanlık Yasası'nın çıkarılması için gerekli girişimler yapılacaktır.

Yeni Bütçenin Haziran ayı içinde Meclis'den geçirilmesi sağlanacaktır.

Bankacılık Yasası, bankaların güçlü bir malî yapıya kavuşturulmalarını, bağımsız bir organ tarafından denetlenmelerini esas alan, uluslararası normlara uygun, halkın tasarruflarını koruyacak, üretken yatırımlara ve dışsatıma destek olacak, iç ve dış piyasalara güven verecek şekilde çıkarılacaktır.

Hükümetimizin bir başka önceliği, Anayasa'nın 83.ve 100. maddeleri değiştirelerek dokunulmazlığın sınırlandırılmasıdır.

Demokrasimizin eksiklerini giderici, insan haklarını geliştirici, yargının bağımsızlığını ve işlerliğini güçlendirici ve örgütlü suçlara karşı yaptırımları daha etkili duruma getirici Anayasa ve yasa değişiklikleri öncelikle ele alınacaktır. Devlet Güvenlik Mahkemeleri yeniden düzenlenecektir.

Yerel yönetimlerin yetkilerini genişletici, kaynaklarını arttırıcı ve denetimlerini daha etkili kılıcı yasa bir yıl içinde; sosyal güvenlik reformuna ve kamu yönetimine ilişkin yasalar, Siyasî Ahlâk Yasası, Anayasa'ya uyum yasaları bir an önce çıkarılacaktır.

TBMM'nin çalışmalarını verimli kılabilmek ve hızlandırabilmek için İçtüzük'de gerekli değişikliklerin yapılması amacıyla girişimde bulunulacaktır.

KOALİSYONUN HEDEFLERİ

A) Kamu Yönetimi

Hükümetimiz kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasında karardır.

Kamu yönetiminde ve kamu hizmetlerinde adaletli, şeffaf, verimli ve katılımcı bir yönetim anlayışı benimsenecektir.

Kamuda işe alınmada yeterlilik, görevlerde yükseltilmelerde ehliyet ve liyakat esas alınacak, kayırmacılık önlenecektir.

Kamu personelinin atama ve yükseltilmelerinde ehliyet ve liyâkat şartları nesnel ölçülere ve sınav esasına dayandırılacaktır. Kamu görevlerine giriş sınavlarının merkezî sistemle gerçekleştirilmesi uygulamasının yerleşmesi sağlanacaktır.

Hükümetimiz, toplum vicdanını rahatsız eder hale gelmiş bulunan yolsuzluk ve rüşvetle mücadeleyi en önemli görevlerinden biri olarak görmektedir. Bu amaçla, her türlü yasal düzenleme yapılacak, özellikle kamunun ekonomik faaliyetlerinde şeffaflık ve etkili denetim sağlanacaktır.

İşçi haklarındaki kısıntılar giderilecek ve kamu görevlilerinin sendikal hakları genişletilecektir.

B) Ekonomik ve Sosyal Politikalar

Hükümetimizce uygulanacak ekonomi ve maliye politikalarının esasî istikrar içerisinde sürdürülebilir büyümeyi gerçekleştirmektir.

Uygulanacak ekonomik program, ülkenin istikrar içerisinde kalkınmasının temelini oluşturacaktır. Ekonomik istikrar, bütçe açıkları azaltılarak, faiz dışı bütçe fazlası yaratılarak, kayıt dışı ekonomiye karşı etkili önlemler alınarak, sosyal güvenlik kurumlarının ve birliklerin açıkları giderilerek, bütçe disiplini güçlendirilerek sağlanacaktır. Bu şekilde ekonomide güven ortamı yaratılacaktır.

Kamu açıklarının finansmanı için T.C. Merkez Bankası'nın kaynaklarına hiçbir koşul ve biçimde başvurulmayacaktır.

İzlenmekte olan gerçekçi kur politikasına devam edilecektir.

Enflasyonla mücadele sürdürülürken dar gelirliilerin mağdur edilmemesine özen gösterilecektir.

Destekleme kapsamındaki tarım ürünlerinin fiyatlarının belirlenmesinde dünya fiyatları, maliyetler ve beklenen enflasyon temel alınacaktır. Stoka üretim kesinlikle yapılmayacak, bu amaçla sistemli bir ürün değişim programı yürürlüğe konulacaktır. Tarımsal sigorta ve prim sistemi de bu çerçevede ele alınacaktır.

Ekonomide kırsal alan kalkınmasına öncelik verilerek köylü ve çiftçilerimizin refah düzeyini yükseltici ekonomik ve sosyal politikalar oluşturulacaktır. Ormanların yönetimine orman köylülerinin etkin katılımı sağlanacaktır.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı, ekonomik ve sosyal önlemlerle çözülecektir; işsizliği ve yoksulluğu önleyici üretken yatırımlar hızlandırılıp desteklenecektir; altyapı eksiklikleri, "yap-işlet-devret" yönteminden de yararlanılarak giderilecektir; eğitim ve sağlık alanındaki boşluklar en kısa zamanda doldurulacaktır.

Ekonomiyi ve sosyal hakları ilgilendiren yasama çalışmalarına ve uygulamalara Ekonomik ve Sosyal Konsey'in ve genelde sivil toplum örgütlerinin etkin katılımları sağlanacaktır.

Hükümetimiz, özelleştirmenin kamuoyuna güven veren, şeffaf ve kamu yararını gözetten bir biçimde hızla yapılmasını sağlayacaktır. Özelleştirme uygulamalarında iş güvencesi özenle gözetilecek, sermayenin tabana yayılması amacıyla halka arz yöntemine de önem verilecektir.

Enerji sektöründeki özelleştirmeleri veya yabancı yatırımları zorlaştıracı yasal veya Anayasal engeller bağımsızlığımıza gölge düşürmeyecek şekilde aşılabacaktır. Bu çerçevede, uluslararası tahkim ile ilgili düzenleme yapılacaktır.

Kaynakların verimli ve tutumlu kullanılmasını sağlamak amacıyla, başlamış veya planlanmış kamu yatırımlarında kesin öncelikler belirlenecektir.

Demiryolu ve deniz taşımacılığında altyapı yatırımlarına önem verilecektir.

Hükümetimiz uygulayacağı ekonomi politikaları ile istihdam yaratıcı yatırımların artacağı bir ortam oluşturacaktır. Kamunun sağlıklı kaynaklarla yapacağı yatırımlar doğrudan ve dolaylı olarak yeni iş alanları açacaktır. KOBİ'lerin ve esnaf ve sanatkârların üretim ve istihdama katkılarının arttırılması için gerekli tedbirler alınacaktır. Böylece, önemli bir sorun haline gelmiş olan işsizliğin zaman içinde azaltılması mümkün olacaktır.

Sosyal Güvenlik Reformu ile, sosyal güvenlik sisteminin açıkları ekonomiye yük olmaktan çıkarılacak, emeklinin yaşam düzeyi yükseltilecek, emekli yaşı ve en az çalışma süreleri ülke ekonomisinin taşıyabileceği gerçekçi düzeye çıkarılacaktır.

Ulusal sanayi, tarım ve hayvancılığımız haksız dışalım rekabetine karşı korunacaktır.

C) Eğitim

Hükümetimiz, eğitime ve gençliğe yatırımı, ülkemizin geleceğine yapılan en önemli yatırım olarak kabul etmektedir.

İlk, orta ve yüksek öğretimde, çağdaş iletişim ve bilgi teknolojileri en geniş ölçüde değerlendirilerek ve öğrenci yurtları hızla yaygınlaştırılarak, eğitimde olanak ve fırsat eşitliği sağlanacaktır.

Sekiz yıllık kesintisiz ve zorunlu ilköğretim uygulamasına devam edilecektir. Türkiye'yi bilgi çağına hazırlamaya yönelik olarak zorunlu eğitim süresinin arttırılması imkânları araştırılacaktır.

Eğitim kurumlarında ideolojik kutuplaşma ve çatışmalara fırsat verilmeyecektir.

Meslekî ve teknik eğitim özendirilecektir.

Yetişkinlerin her alanda öğrenimlerini geliştirebilmeleri için gerekli olanaklar sağlanacaktır.

Engellilerin öğrenimlerine ve meslek veya sanat edinebilmelerine özel önem verilecektir.

İlköğretimde beşinci sınıfı tamamlayan öğrencilerin, kanunî temsilcilerinin talep etmesi halinde, Diyanet İşleri Başkanlığınca yaz tatilinde açılan ve Millî Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimine tabi olan Kur'an kurslarına devam edebilmelerine imkân verecek bir düzenleme yapılacaktır.

D) Dış Politika

Hükümetimiz, Türkiye Cumhuriyeti'nin; Atatürk'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh" anlayışına dayanan barışçı dış politikasını sürdürecektir.

Dış politikamızın amacı, Devletimizin hak, çıkar ve duyarlılıklarını gözetken bir anlayışla ikili ve çok taraflı uluslar arası ilişkilerde etkin bir taraf haline gelmesini sağlamaktır.

Herhangi bir yabancı ülkeyle veya uluslar arası kuruluşla ilişkilerimizde gözetilecek başta gelen koşul, ülkemizdeki bölücü teröre destek olunmamasıdır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyeliği tarihten, coğrafyadan ve anlaşmalar-dan doğan hakkıdır. Türkiye'nin AB'ne öteki üyelerle eşit hak ve statüye sahip "tam üyelik hedefi"nin gerçekleştirilmesine çalışılacak, ancak bunun karşılığında ulusal hak ve çıkarlarımızdan ödün verilmeyecektir.

Gümrük Birliği anlaşmasının uygulamasında ortaya çıkan aksaklıkları düzeltmek üzere, gerekli girişimler sürdürülecektir.

Dış politikamızda, Balkanlar, Ortadoğu ve Kafkasya başta olmak üzere bölgesel ilişkilerimize özel önem verilirken, dünyanın bütün bölgelerindeki devletlerle ilişkilerimizi geliştirmeye yönelik atılımlara devam edilecektir.

Bu arada, özellikle İslâm ülkeleri ile var olan münasebetlerin geliştirilmesine özen gösterilecektir.

Hükümetimiz, Türk Cumhuriyetleri ile ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda işbirliğini geliştirmeye yönelik aktif ve istikrarlı bir politika izleyecektir.

Amerika Birleşik Devletleri ile aramızdaki köklü ve iyi ilişkiler iki ülkenin ortak ve karşılıklı çıkarları temelinde geliştirilecektir.

Karadeniz Ekonomik İşbirliğine üye ülkeler ve özellikle Rusya Federasyonu ile olan ilişkilerimizin çok yönlü olarak geliştirilmesine gereken önem verilecektir.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizi çok yönlü olarak geliştirmeye özen gösterilecektir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kazanılmış haklarının korunmasına ve geliştirilmesine yönelik politikalarımız kararlılıkla sürdürülecektir.

Yunanistan'la ilişkilerimizi iyileştirebilmemizin koşulları da, bu komşu ülkenin Türkiye'deki terör eylemlerine verdiği desteği sona erdirmesi; aramızdaki sorunların diyalog yoluyla çözülmesini kabul etmesi ve ilişkilerimize Avrupa Birliği gölgesinin düşürülmemesidir.

Ermenistan'la aramızda ilişki kurulabilmesinin başta gelen koşulları ise; bu ülkenin Azerbaycan topraklarındaki işgal eylemine son vermesi; Türkiye'ye karşı uluslararası alanda yürüttüğü düşmanca kampanyadan vazgeçmesidir.

Bosna'lı ve Kosova'lı kardeşlerimizin soykırım ölçüsüne varan baskı ve haksızlıklardan esirgenmesine etkin katkılarımız kararlılıkla sürdürülecektir.

Bülent Ecevit
Demokratik Sol Parti
Genel Başkanı

Dr. Devlet Bahçeli
Milliyetçi Hareket Partisi
Genel Başkanı

Mesut Yılmaz
Anavatan Partisi
Genel Başkanı

BAKANLIKLARIN PARTİLERE GÖRE DAĞILIMI

DSP

1. Devlet Bak. ve Başb. Yrd.
2. Devlet Bakanlığı
3. Devlet Bakanlığı
4. Devlet Bakanlığı
5. Devlet Bakanlığı
6. Devlet Bakanlığı
7. Dışişleri Bakanlığı
8. Milli Eğitim Bakanlığı
9. Kültür Bakanlığı
10. Orman Bakanlığı
11. Adalet Bakanlığı
12. Çevre Bakanlığı

MHP

1. Devlet Bak. ve Başb. Yrd.
2. Devlet Bakanlığı
3. Devlet Bakanlığı
4. Devlet Bakanlığı
5. Devlet Bakanlığı
6. Devlet Bakanlığı
7. Milli Savunma Bakanlığı
8. Bayındırlık Bakanlığı
9. Sağlık Bakanlığı
10. Ulaştırma Bakanlığı
11. Tarım ve Köyışleri Bakanlığı
12. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

ANAP

- 1.Devlet Bakanlığı
2. Devlet Bakanlığı
3. Devlet Bakanlığı
4. Devlet Bakanlığı
5. Devlet Bakanlığı
6. İçişleri Bakanlığı
8. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bak.
8. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bak.
9. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bak.
10. Turizm Bakanlığı

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 21 Cilt 1 Birleşim 11
Sayfa 172-186
04.06.1999 Cuma

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Yıldırım Akbulut

KÂTİP ÜYELER: Mehmet Ay (Gaziantep)

Tevhit Karakaya (Erzincan)

Açılma Saati: 15.00

Hükümet Programının Okunması

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 11’inci Birleşimini açıyorum.

BAŞKAN – Elektronik cihazla yoklama yapacağız.

Yoklama için 5 dakika süre vereceğim. Bu süre içerisinde elektronik sisteme giremeyen milletvekillerinin, salonda hazır bulunan teknik personelden yardım istemelerini; buna rağmen sisteme giremeyen üyelerin ise, yoklama pusulalarını, teknik personel aracılığıyla, 5 dakikalık süre içerisinde Başkanlığa ulaştırmalarını rica ediyorum.

Yoklama işlemini başlatıyorum.

(Elektronik cihazla yoklama yapıldı)

BAŞKAN – Sayın milletvekilleri, toplantı yetersayısı vardır; görüşmelere geçiyoruz.

Gündemin “Özel Gündemde Yer Alacak İşler” kısmına geçiyoruz.

Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulmuş bulunan Bakanlar Kurulunun Programı okunacaktır.

Bakanlar Kurulu Programını okumak üzere, Başbakan Sayın Bülent Ecevit’i kürsüye davet ediyorum.

Buyurun efendim. *(DSP ve Bakanlar Kurulu sıralarından ayakta alkışlar; MHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 57’nci cumhuriyet hükümetinin programını okumaya başlarken, Hükümet adına, sizlere ve aziz yurttaşlarımıza saygılar sunarım.

Ülkemizin karşılaştığı sorunların aşılmasında demokrasimizin üretmeyi başardığı çözümler, demokrasi kültürümüzün giderek güçlendiğini, daha sağlam gelenekler oluşturduğunu göstermektedir.

18 Nisan 1999 milletvekili seçimi, halkımızın büyük bir sorumluluk duygusuyla sandık başına giderek, 21'inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisini oluşturması ile sonuçlanmıştır. Milletimiz, seçimlerde ortaya çıkardığı bu Meclis yapısı ile ülkemizi 21'inci Yüzyıla taşıma görev ve sorumluluğunu hiçbir siyasî partiye tek başına vermemiş, partilerin uzlaşarak ülkeyi yönetmelerini istemiştir. Milletimiz, bu tercihi ile siyasî hayatımızda, istikrarsızlık, çatışma ve kutuplaşma yerine, hoşgörü, uzlaşma ve işbirliği ortamının hâkim olmasını, ülke sorunlarına istikrar içinde çözüm üretilmesini arzuladığını göstermiştir.

Bu anlayıştan yola çıkan Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi, 57'nci cumhuriyet hükümetini oluşturmak suretiyle ülke sorunlarına çözüm üretme görev ve sorumluluğunu birlikte üstlenerek, bir uzlaşma ve atılım hükümeti olarak çalışmaya karar vermişlerdir.

Bu koalisyon, ülkemizin uzun ömürlü, verimli ve istikrarlı bir yönetime kavuşması için, hükümeti oluşturan partilerin karşılıklı güven, saygı ve işbirliği anlayışı çerçevesinde hareket etmelerini ve ulusal yararları ön planda tutmalarını siyasî ve ahlakî bir görev olarak kabul etmiştir.

Halkımız, bu hükümetten, bir yandan demokrasiyi güçlendirip, toplumda huzuru ve barışı pekiştirmesini, diğer yandan, ülkenin istikrar içinde büyümesini gerçekleştirmesini bekliyor.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hükümetimiz, Atatürk'ün önderliğinde kurulan laik, demokratik, hukuka bağlı Türkiye Cumhuriyeti Devletini, dışarıdan ve içeriden gelebilecek her türlü tehlikeye karşı korumakta, Atatürk ilke ve inkılâplarını her alanda pekiştirmekte, din ve vicdan hürriyetinin de teminatı olan laiklik ilkesinin gereği olarak kutsal din duygularının devlet işlerine karıştırılmasını, siyasal amaçlarla ve çıkar hesapları ile istismarını önlemekte kesin karardır. (DSP sıralarından alkışlar) hükümetimiz, bu çerçevede, Sünnî-Alevî kardeşliğinin pekiştirilmesine de gereken önemi verecektir. (DSP ve MHP sıralarından alkışlar)

Atatürk'ün, Türk kültürünü esas alan ve her türlü ırk, din ve mezhep ayrımcılığını ve yayılmacılığı reddeden insancıl ve barışçı milliyetçilik anlayışı, ulusal birliğimizin ve ülke bütünlüğümüzün başta gelen güvencesidir.

Hükümet ortakları, birbirleriyle ve Türkiye Büyük Millet Meclisi ile de uyum içinde çalışmaya özen göstereceklerdir. Böylece, ülkemizin karşı karşıya bulunduğu sorunlara sağlıklı ve kalıcı çözümler üretilebilecek ve demokrasi kültürümüz daha da güçlendirilecektir.

Hükümetimizin bir başka önceliği de, Anayasamızın 83'üncü ve 100'üncü maddelerinin değiştirilerek, dokunulmazlığın sınırlandırılmasıdır.

Hanımların özel yaşamlarında giyim kuşamlarına bir karışma söz konusu değildir; ancak, kamu kurumlarında, türbanın, cumhuriyetin temel ilkelerini hedef alan bir siyasal simgeye dönüştürülmesine karşı yürürlükteki kurallar uyarınca alınmış önlemler titizlikle sürdürülecektir.

Diğer taraftan, hükümeti oluşturan siyasî partiler, toplumsal değerlerin ayrışma noktası olarak kullanılmasını, toplumda gerilimin yükselmesini ve buna bağlı

olarak ortaya çıkabilecek cepheleşmeleri önleyici tutum izleyeceklerdir. Böylece, toplumsal değerler etrafında birleşilerek huzur ortamı geliştirilecektir. Aynı zamanda, devlete olan güvenin güçlendirilmesi sağlanacaktır. Hükümetimiz, bu konulardaki çabalarına, bütün siyasal partilerimizin, sivil toplum örgütlerinin ve tüm vatandaşlarımızın yapıcı katkılarını beklemektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hükümetimiz, 21'inci Yüzyıla girerken, demokrasimizin eksikliklerini gidermeyi, insan haklarını geliştirmeyi, düşünce özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırmayı, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilkelerine bağlılığın gereği olarak, yargının daha verimli ve etkili çalışabilmesini sağlamayı; aynı zamanda, organize suç örgütleriyle, çetelerle ve yolsuzluklarla mücadeleyle her türlü yasal imkân ve vasıtalarla yararlanarak sürdürmeyi öncelikli görevleri arasında saymaktadır.

Devlet yönetiminde güven ve verimliliğin sağlanması, devletin gözetim ve denetim yetkisinin gereği gibi kullanılması için, kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması ve kamu kurumları arasında görev ve yetki paylaşımının yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, kamu yönetimi, çağdaş devlet ilkelerine ve ülkemizin gereksinimlerine yanıt verebilecek şekilde yeniden yapılandırılacaktır. Başbakanlığın kendi aslî işlevlerinde yoğunlaşması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

İl, ilçe ve belde kurulması nesnel kurallara bağlanacaktır.

Halkımızın ve kentlerimizin terör ve suç örgütlerinden ve her türlü yasadışı eylemlerden korunmasına özen gösterilecektir.

Güvenlik güçlerinin, özellikle polisin, görev yetki ve sorumlulukları gözden geçirilerek, etkin, tarafsız, insan haklarına saygılı güvenlik hizmeti verilmesi için yasal düzenlemeler yapılacaktır. Güvenlik güçlerine karşı işlenen suçların takibi ile cezalandırılması çağdaş kurallara bağlanırken, yasadışı ilişkileri belirlenen güvenlik görevlilerine verilen cezaların caydırıcılığı artırılacaktır.

Güvenlik dışındaki görevler, güvenlik güçlerinden alınacak ve güvenlik güçleri aslî görevlerini yapar duruma getirilecektir.

Güvenlik güçlerinin yürüttüğü "özel koruma" işlevi yeniden düzenlenecektir.

Güvenlik güçlerinin eğitimi geliştirilecektir.

Köy ve mahalle muhtarlarının yetki ve sorumlulukları yeniden düzenlenecektir.

Merkezî nüfus idaresi, yani, MERNİS projesi tamamlanarak, uygulamaya geçirilecektir.

Hükümetimiz, devlet kurum ve kuruluşlarının, o arada, tüm güvenlik ve istihbarat birimlerinin, her türlü siyasal karışmacılıktan uzak olarak, uyum içinde çalışmalarını gözetecek ve kamu yönetiminde istikrar sağlayacaktır.

Trafik yasalarına tam uyum gözetilecek, sigorta sistemi tam olarak işletilecek ve ilk yardım olanakları genişletilecektir.

Yargı sistemi hızlandırılacak, yasal düzenlemeler ve altyapı düzenlemeleri gerçekleştirilecektir.

Yargı bağımsızlığı ve hâkimlik güvencesi ilkeleri çerçevesinde, adaletin hızlı, en az masrafla ve etkin bir biçimde işlemlerini sağlamak üzere, Anayasa, yasalar ve teşkilat yapısında gerekli değişiklikler öngören bir yargı reformu gerçekleştirilecektir.

Adli kolluk sisteminin kurulması konusundaki çalışmalara devam olunacaktır.

Devlet güvenlik mahkemeleri yeniden düzenlenecektir.

Örgütlü suçların takip ve cezalandırılmasına ilişkin yasal düzenlemelere öncelik verilecektir.

İdari yargı yeniden düzenlenecek, bölge idare mahkemelerinin görev alanları genişletilecek, Danıştay'ın daire sayısı artırılacaktır.

Mahkemelerde ve yargı düzenine karşı işlenen suçlarda etkili bir ceza sistemi getirilecektir.

Yargı dışı denetim sistemlerinin geliştirilmesi konusunda da gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır.

Tutuklu ve hükümlülerin hak ve yükümlülükleri çağdaş bir şekilde düzenlenerek eksiksiz uygulanacak; cezaevlerinde devletin etkili kontrolü ve otoritesi mutlaka sağlanacaktır.

Ayrıca, Türk Medenî Kanunu, Borçlar Kanunu, Türk Ceza Kanunu ile Ceza ve Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunları gibi temel yasalarımızla, güncelliğini ve etkinliğini yitirmiş olan Cezaların İnfazı Hakkında Kanun, Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hâmillerinin Korunması Hakkında Kanun ile, bazı yasalarımızdaki para cezalarının idarî para cezasına dönüştürülmesi, adli ve idarî yargıya ilişkin yasalar başta olmak üzere, diğer yasalarımızda da gereken değişiklikler yapılarak, günümüz koşullarına uygun duruma getirilecektir.

Yargı kararları, toplumda yargıya güvenin yitirilmesine neden olmayacak biçimde uygulanacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bir taraftan bölücü akımlara ve her türlü teröre karşı devlet güvenlik güçlerinin özverili ve başarılı mücadelesi, kesin sonuç alınıncaya kadar kararlılıkla sürdürülecek, diğer taraftan da, terörün iç ve dış kaynaklarını kurutacak ekonomik, sosyal, siyasal, eğitsel ve tanıtımla ilgili çok yönlü tedbirler alınacaktır. Bu amaçla, güvenlik güçlerinin hareket yeteneğini ve etkinliğini artırıcı yatırımlara öncelik verilecektir. Ayrıca, bölücü terörün yurt dışındaki kaynaklarını kurutmak için yapılan girişimler kararlılıkla sürdürülecektir.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu'nun geri kalmışlığı, ekonomik ve sosyal önlemlerle çözülecektir; işsizliği ve yoksulluğu önleyici üretken yatırımlar hızlandırılıp, desteklenecektir. Altyapı eksiklikleri, yap-işlet-devret yönteminden de yararlanılarak giderilecektir; eğitim ve sağlık alanındaki boşluklar en kısa zamanda doldurulacaktır.

Kamuoyunun destekleyeceği ve terörle mücadeleyi güçlendirecek bir pişmanlık yasasının çıkarılması için gerekli girişimler yapılacaktır.

Terörün ekonomik ve sosyal kaynaklarının kurutulmasına yönelik önlemler güçlendirilecektir.

Doğu ve güneydoğu ekonomisinin temelini oluşturan; ancak, gerek terör gerek uygulanan bazı politikalar yüzünden gerilemiş olan hayvancılığın yeniden canlandırılması için başlatılan çalışmalar hızlandırılarak sürdürülecektir.

Bütün yurttan tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla gereken önlemler alınacak, özellikle Mera Yasasının getirdiği düzenlemeler de işletilmek suretiyle, güvenli meralar oluşturulacak, buralarda, kamu aracılığıyla alım garantileri de verilerek, sözleşmeli hayvancılık uygulamasına geçilecektir.

Hayvancılıkta verimliliğin artırılması ve çağdaş teknolojilerin uygulanabilmesi için birlikler kurulması özendirilecektir.

Bu amaçla, mezra tipi veya dağınık yerleşim birimlerinin gerek güvenlik, gerek ekonomi açısından yarattığı sorunlar da dikkate alınarak, kırsal alanda daha sağlıklı bir yerleşim düzenine geçilecektir.

Birbirine yakın köyler arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlanarak, altyapı hizmetlerinin ve sosyal hizmetlerin tüm köylülere daha düşük maliyetle ulaşması gerçekleşecek ve böylece, köylüler, kentlerdeki olanaklara yerlerinden olmaksızın kavuşabileceklerdir. Terör nedeniyle yerlerini terk etmek zorunda kalmış yurttaşlarımızın köye dönüş olanakları da hızlandırılacaktır.

Doğu ve güneydoğu bölgelerinde nitelikli kamu hizmetlilerinin görev almalarını sağlayıcı ve öğretmen ve sağlık personeli açığını kapatıcı önlemler alınacaktır.

Bu bölgelerdeki çocuklarımıza fırsat ve olanak eşitliği sunulmasının yanında, eğitim kalitesinin yükseltilmesinde önemli bir katkısı olan yatılı ve pansiyonlu okulların yapımı hızlandırılacaktır.

Anılan bölgelerdeki yarım kalmış yatırımların üretime geçmesi için sağlanan finansman olanakları artırılacaktır.

Sınır ticareti için sınır illeri halkının adaletle yararlanacağı ve ulusal ekonomiye zararı dokunmayan bir düzenleme getirilecektir.

Bölge için gerçekleştirilen özel teşvik sistemine etkinlik kazandırılacaktır. Bu amaçla, organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi siteleri hızla yaygınlaştırılacaktır.

Hükümetimizin amaçlarından biri de, toplum vicdanını rahatsız eden yolsuzluklarla etkili bir mücadeleyi gerçekleştirmektir. Bu mücadeleyi zorlaştıran yasal boşluklar giderilecektir. Bu amaçla, kurumsal bir yapılaşma kamu yönetiminde yeniden yapılanma sırasında ele alınacaktır.

Siyasî ahlak yasası çıkarılacaktır.

Haksız mal edinmelerin etkili bir şekilde izlenerek önlenmesi için Mal Bildirimi Yasasında gerekli değişiklikler yapılacaktır.

Kamudaki denetim karmaşasına son verilecektir. Yerel yönetimlerin yetkileri artırılırken, etkili denetimleri de sağlanacaktır. Bu amaçla, Sayıştay bünyesinde yerel yönetimler birimi kurulacaktır.

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun işlevini değiştirmek ve tam bağımsızlığını sağlamak amacıyla gerekli yasal düzenleme yapılacaktır.

Kamudaki denetleme kurumlarına eleman alımında özenli seçime ve mesleki eğitime önem verilecek, denetmen kişiliğinin ve görev sorumluluğu bilincinin geliştirilmesine yönelik önlemler alınacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri,

Hükümetimiz, acil sorunların çözülmesi ve yapısal reformların gerçekleştirilmesi, kronik enflasyonun süratle tek haneli düzeye indirilmesi, istikrarlı bir büyümenin sağlanması, sosyal devlet anlayışı ile gelir bölüşümünün iyileştirilmesi, refahın topluma yayılması, bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılması, kaynakların etkili ve verimli kullanılmasını esas alan ve rekabetçi bir pazar ekonomisi anlayışına dayanan ekonomi ve maliye politikalarını özenle uygulamakta kararlıdır.

Ekonomik istikrar, bütçe açıkları azaltılarak, faiz dışı bütçe fazlası yaratılarak, kayıt dışı ekonomiye karşı etkili önlemler alınarak, sosyal güvenlik kurumlarının ve birliklerinin açıkları giderilerek, bütçe disiplini güçlendirilerek sağlanacaktır. Bu şekilde, ekonomide güven ortamı yaratılacaktır.

Ekonominin en büyük sorununun, kamu maliyesinin içinde bulunduğu durum olduğu bilinmektedir. İstikrarlı bir büyümenin önündeki en ciddi engelin kaynak yetersizliği olduğu açıktır.

Kamu açıklarının küçültülmesi ve malî dengelerin kalıcı bir biçimde yeniden kurulması gerekmektedir.

Büyüme ve istikrar için gönüllü tasarrufların ve vergi gelirlerinin sürekli artırılması gerekmektedir. Ancak, yurtiçi kaynaklarımızdaki gelişme hızının kalkınma gereksinmemiz için yeterli olmadığı da ortadadır. Bu nedenle, ülkemiz kalkınmasının sağlıklı finansmanını güvence altına alabilmek için iç ve dış piyasalara güven verecek ciddi, kararlı ve tutarlı politikalar izlemek zorundayız.

Vergilerin gelir sağlama boyutu kadar, ekonomik ve sosyal boyutu da önemlidir. Bu nedenle, vergi ve diğer maliye politikalarının uygulanmasında mutlaka göz önünde bulundurulacak olan bir husus da, ekonomide canlılığın korunmasıdır.

Vergi yasalarının başarıyla uygulanabilmesi için vergi idaresinin daha etkin ve daha randımanlı çalışması sağlanacaktır. Uygulama basitleştirilecek, vergi idaresinin etkinliğinin artırılmasına önem verilecektir.

1999 yılında öncelikli hedefimiz, ülkemizin istikrar içinde büyümesinin altyapısının geliştirilmesi olacaktır. Bu çerçevede, üretime ve dışsatıma dayalı, sağlam ve sağlıklı kaynaklarla finanse edilen dengeli ve sürekli bir büyüme stratejisi oluşturulacaktır.

Hükümetimiz, bir yandan kalkınmayı ve yoksulluğa ve işsizliğe karşı alınan önlemleri hızlandırırken, öte yandan, hem bütün toplum kesimleri arasında hem de bölgeler arasında refah artışının ve gereken durumlarda da özverinin dengeli ve adaletli dağılımını gözetecektir.

İstihdam yaratan özel sektör yatırımlarının teşviki konusunda her türlü önlem alınacak, yatırımı ve dışsatımı engelleyen tüm mevzuat yeniden düzenlenecektir.

Haksız rekabeti önlemek amacıyla kayıt dışı ekonomi alanı da daraltılacaktır.

Kamu açıklarının finansmanı için Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kaynaklarına hiçbir koşul ve biçimde başvurulmayacak, gerçekçi kur politikasına aynen devam edilecektir.

Enflasyonla mücadele sürdürülürken, dar gelirliilerin mağdur edilmemesine özen gösterilecektir.

Destekleme kapsamındaki tarım ürünlerinin fiyatlarının belirlenmesinde dünya fiyatları, maliyetler ve beklenen enflasyon temel alınacaktır. Stoka üretim kesinlikle yapılmayacak, bu amaçla sistemli bir ürün değişim programı yürürlüğe konulacaktır. Tarımsal sigorta ve prim sistemi de bu çerçevede ele alınacaktır.

Ekonomide kırsal alan kalkınmasına öncelik verilecek, köylü ve çiftçilerimizin refah düzeyini yükseltici ekonomik ve sosyal politikalar oluşturulacaktır.

Üretim planlaması ile birlikte ürün değiştirme kredileri ve diğer özendirici önlemleri içeren uygulamalar yürürlüğe konulacak, bu politikalar konusunda çiftçimiz ayrıntılı bir biçimde bilgilendirilecektir.

Destekleme politikasının ilkeleri ile fiyatların bir yıl öncesinden belirlenmesine çalışılacaktır.

Ekonomiyi ve sosyal hakları ilgilendiren yasama çalışmalarına ve uygulamalara Ekonomik ve Sosyal Konseyin ve genelde sivil toplum örgütlerinin etkin katılımları sağlanacak, konseyin yapısı ve temsil yeteneği güçlendirilecektir.

Ülke kaynaklarının ve varlıklarının sosyal devlet anlayışı içinde bölüşümü ve verimli kullanımı sağlanacaktır.

Ulusal sanayimiz ve tarımımız haksız dışalım rekabetine karşı korunacaktır.

Ekonomi yönetimi yeniden yapılandırılacak; bu çerçevede, bürokratik engeller kaldırılacaktır.

Yetkilerin dağınıklığından kaynaklanan ve gerek üretken yatırımlar gerek dış ticaretimiz için engel oluşturan sorunlar giderilecektir.

Ülkemizin en temel ekonomik sorunu, iç borçlarımızın vadelerinin kısalığı ve faiz oranlarının yüksekliğidir.

Devletin iç borçlanması, mali piyasalarda rekabet etkinliğini reel sektör aleyhine bozmayacak ve reel faizlerin ekonominin taşıyamayacağı düzeye tırmanmasını önleyecek bir anlayışla yürütülecektir.

Kamu kurum ve kuruluşlarının hazine garantisiyle yaptıkları dış borçlanmalarda etkili bir disiplin sağlanacaktır.

Devletin en sağlıklı gelir kaynağının vergi olduğu gerçeğinden hareketle, vergi sistemi tüm kurumlarıyla işletilecektir.

Vergide adalet sağlanacaktır. Vergi oranlarının düşürülmesi yoluyla ödenebilir hale getirilen sistemde, vergi tabanı yaygınlaştırılacaktır. Oranların düşürülmesi nedeniyle uğranılan kayıplar etkili denetim ve uygulamalarla giderilecektir.

Bu çerçevede, vergi idaresinde otomasyon ve vergi kimlik numarası kullanımı yaygınlaştırılacak, vergi tahsilatında banka sisteminin rolü artırılacaktır.

Dağınık bir görünüm arz eden ve çok sayıda yasa kapsamında uygulanmakta olan çeşitli dolaylı vergiler tek yasayla düzenlenecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bankaların, bir yandan denetimlerini sağlıklı kurallara bağlarken, bir yandan da, üretime, dışsatıma ve turizme katkılarını artıracak bir yasal düzenleme öncelikle gerçekleştirilecektir.

Bankalar yasası, bankaların güçlü bir malî yapıya kavuşturulmalarını, bağımsız bir organ tarafından denetlenmelerini esas alan, uluslararası normlara uygun, halkın tasarruflarını koruyacak, iş ve dış piyasalara güven verecek şekilde çıkarılacaktır.

Sosyal güvenlik reformu ile sosyal güvenlik sisteminin açıkları ekonomiye yük olmaktan çıkarılacak, emeklinin yaşam düzeyi iyileştirilecek, emekli yaşı ve en az çalışma süreleri, ülke ekonomisinin taşıyabileceği gerçekçi düzeylere yükseltilecektir.

Kamu harcamalarında savurganlığı önleyecek, ihalelere gölge düşürmeyecek, yolsuzluklara olanak tanımayacak, kamudan haksız kaynak transferlerine yol açmayacak gider reformu yapılacaktır.

Gider reformu gerçekleştirilirken, İhale Yasası başta olmak üzere, Kamulaştırma, Sayıştay Yasası gibi yasalar, çağdaş ilke ve uygulamalara göre düzenlenecektir.

Gümrük mevzuatının Avrupa Birliği gümrük mevzuatına uyumlulaştırılmasını sağlamak amacıyla, çağdaş ve güncel gümrük kanunu tasarısı hazırlanacaktır.

Bu çerçevede, Türk girişimcilerinin rekabet gücünü artırabilmek amacıyla, ihtisas gümrüklerinin etkin ve verimli çalışması için gereken önlemler süratle alınacaktır.

Gümrük idarelerinin modernizasyonu ve otomasyonu projesine hız verilecektir.

Hükümetimiz, kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasında karardır.

Kamu yönetiminde ve kamu hizmetlerinde adaletli, şeffaf, verimli ve katılımcı bir yönetim anlayışı benimsenecektir.

Kamuda işe alınmada yeterlilik, görevlerde yükseltilmelerde ehliyet ve liyakat esas alınacak, kayırmacılık önlenecektir.

Kamu personelinin atama ve yükseltilmelerinde ehliyet ve liyakat şartları, nesnel ölçülere ve sınav esasına dayandırılacaktır. Kamu görevlerine giriş sınavlarının merkezi sistemle gerçekleştirilmesi uygulamasının yerleşmesi sağlanacaktır.

Aynı işi yapan personel arasındaki ücret farklılıkları giderilecektir. Bu amaçla yapılacak düzenlemede; iş, görev ve sorumluluk tanımlarına yer verilecek ve eşit işe eşit ücret ilkesi uygulanacaktır.

Çağdaş görev ve iş tanımlamalarına göre, kamu görevlilerinin sendikal haklarının düzenlenmesi de gerçekleştirilecektir.

Özelleştirme konusunda uzun süredir yürütülen uygulamalara karşın istenilen doyurucu sonucun alınamaması, bu konuda yeni bir strateji belirlenmesini zorunlu kılmaktadır.

Hükümetimiz, özelleştirmenin, kamuoyuna güven veren, şeffaf ve kamu yararını gözetten bir biçimde, hızla yapılmasını sağlayacaktır. Özelleştirme uygulamalarında iş güvencesi özenle gözetilecek, sermayenin tabana yayılması amacıyla halka arz yöntemine de önem verilecektir.

Stratejiler belirlenirken, özelleştirmenin sağlıklı kurallara bağlanarak hızlandırılması, özelleştirmenin önündeki önemli engellerden biri olan “uluslararası tahkim” konusuna, temel ulusal çıkarlarımıza ters düşmeyen bir çözüm getirilmesi, özelleştirmelerde şeffaflık ve iş güvencesi, özenle gözetilecektir.

Özelleştirmeleri zamana bağlı olan veya özelleştirme dışı kalan kamu iktisadi teşebbüsleri, kaynak tüketen durumdan çıkarılarak, kaynak üretir ve kalkınmaya hız katar duruma getirilecektir; siyasal etkiden arındırılarak, katılımcı bir yönetime kavuşturulacaktır.

Toplumun üretkenliğini artırıcı, işsizliği önleyici ve kalkınmayı sürekli kılıcı yatırımlar hızlandırılacaktır.

Kaynakların verimli ve tutumlu kullanılmasını sağlamak amacıyla, başlamış veya planlanmış kamu yatırımlarında kesin öncelikler belirlenecektir.

Dış kredi bulma koşuluyla izin verilen projelerden, dış finansmanı bulunmayanlar gözden geçirilecek, yeniden öncelik sırasına konularak ihale zamanlamaları bir takvime bağlanacaktır.

Hükümetimiz, 2000’li yıllarda bir enerji darboğazıyla karşılaşılması amacıyla, ülkenin ihtiyacı olan enerjinin zamanında, güvenilir, ucuz, kaliteli ve çevreyle uyumlu olarak temini için her türlü önlemi alma kararlılığındadır.

Yap-işlet-devret, yap-işlet, işletme hakkı devri ve yüzde 100 kredili anahtar teslimi modelleriyle yapılacak projelere hız verilecektir.

Verimliliği ve rekabeti artırmak, şeffaflığı sağlamak amacıyla elektrik ve gaz sektörleri yeniden yapılandırılacak, Petrol Kanununda gerekli değişiklikler yapılacak, elektrik piyasası kanunu çıkarılacaktır.

Hidroelektrik potansiyelinin değerlendirilmesi yanında nükleer ve yenilenebilir enerjiye önem verilecektir.

Hükümetimiz, Hazar bölgesi ülkelerinin zengin hidrokarbon kaynaklarının ülkemiz ve Batı pazarlarına ulaştırılmasında Avrasya enerji koridorunu oluşturacak Hazar-Akdeniz hampetrol boru hattı (Bakü-Ceyhan) ile Hazar geçişli Türkmenis-

tan-Türkiye-Avrupa doğalgaz boru hatlarının gerçekleştirilmesine özel önem vermektedir.

Ülkenin her yeri, kolay ulaşılabilir duruma getirilecektir.

Karayolu ulaşımı ile demiryolu ve deniz taşımacılığı arasında denge kurulacaktır. Bu çerçevede, şehiriçi geçişlerde belediyelerle de işbirliği yapılacaktır.

Bu amaçla, demiryolu ve deniz taşımacılığına özel önem verilecektir.

Hava ulaşımı yaygınlaştırılacaktır.

Yerel ve merkezî kamu kurum ve kuruluşlarının daha süratli, etkin ve ekonomik çalışmasını sağlamak amacıyla ileri elektronik teknolojilerden yararlanılacaktır. Bu amaçla, gerekli iletişim ağı altyapısının projelendirilmesi ve uygulanması, bütün kamu kurum ve kuruluşlarının kendi görev alanlarındaki bilgi altyapısının oluşturulması ve ülke çapındaki söz konusu iletişim ağına bağlanmasına ilişkin projelerin koordinasyonu ve izlenmesi, etkin biçimde yürütülecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; plansız ve düzensiz tarım politikaları, dünyanın sayılı tarım ülkelerinden biri olan Türkiye'yi, kendi kendine yetmez bir konuma doğru götürmektedir.

Bilinçsiz tarım uygulamaları, tarım alanlarının amaç dışı kullanımı, erozyon ve su kaynaklarımızdaki çevre sorunları, tarımda yeni bir strateji belirlememizi zorunlu kılmaktadır.

Hükümetimiz, tarımda çağdaş yöntemleri de kullanarak etkin bir üretim planlamasını gerçekleştirme kararındadır.

Çiftçiye destek sağlayan kamu örgütlenmelerinde, rasyonelliği geliştirici, çiftçi yararına gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Devlet üretme çiftlikleri örnek üretim yapan laboratuvarlar olarak çalışacak; bu çiftliklerin arazilerinde sözleşmeli çiftçilik yaptırılacaktır.

Erozyonla bilinçli mücadele kararlılıkla sürdürülecektir. Doğa dengesindeki bozulma önlenecektir. Tarım alanlarının korunması için gereken her önlem alınacaktır.

Ormancılığımızın desteklenmesi amacıyla, talep eden gerçek ve tüzelkişilere, belli konularda, bedelsiz arazi tahsis edilerek özel ormancılık geliştirilecektir.

Bir yandan orman köylüsüne yeni üretim ve kazanç olanakları sağlanırken, diğer yandan da ormanlarımızın tahribi ve yağmalanması yolu kapatılacaktır.

İdari yapılanmamız için artık bir zorunluluk olan yerel yönetimler ile merkezî yönetim arasında görev, yetki ve kaynak paylaşımı, yerel yönetimler yasasıyla, hükümetimiz döneminde yeni bir düzene kavuşturulacaktır.

Gecekondulaşmaya kesinlikle izin verilmeyecek, kaçak yapılaşmaya göz yumanlar hakkında da gerekli yaptırımlar uygulanacaktır. Varolan gecekondu alanlarında adaletli ve sağlıklı bir yapılaşmaya geçilecektir.

Kamu tarafından altyapısı tamamlanmış arsa üretimine hız verilecek, konut kredilerinden, öncelikle, gerçek ihtiyaç sahipleri yararlandırılacaktır.

İmar uygulamaları belediyelerle ve bitişik alanlarla sınırlı kalmayacak, il düzeyinde imar uygulamaları yapılacaktır. Böylece, köy sınırları içinde denetimsiz yapılaşmalar önlenecektir.

Büyük kentlerimizdeki yasadışı işgaller ve yapılanmalar önlenecek ve kentlerimiz çağdaş duruma getirilecektir.

Uzun yıllardan beri öncelikli sorunlar arasında yer alan; ancak, çözümü sürekli ertelenen çevre sorunları, doğanın dengesini bozacak duruma gelmiştir.

Hükümetimiz, kalkınma yolunda yapılan atılımlarda doğa dengesinin ve çevre sağlığının korunmasına özen gösterecektir.

Sanayi ve ev atıklarının arıtılmadan doğaya bırakılmasının nehir ve göllerimizde yarattığı çevre kirliliği önlenecektir.

Büyük kentlerimizin kanalizasyonlarının arıtmalarına özel bir önem verilecektir.

Hükümetimiz, turizm sektöründe yaşanan sorunların çözümü ve turizmin gelişmesiyle ilgili politikaları özenle uygulama kararlılığındadır.

Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi (ATAK) Projesi tamamlanacak, bu amaçla uluslararası kuruluşların sağladığı finansmanın kullanılması için gerekli iç düzenlemeler yapılacaktır.

Turizm, ülkemizde geniş istihdam sağlayan, ödemeler dengesine çok önemli katkılarda bulunan, ekonomik kalkınmayı destekleyen bir sanayi niteliği kazanmıştır.

Bu sektörün içine girdiği darboğazdan çıkarılabilmesi için, ülkemizin tanıtımı dahil, gereken önlemler süratle alınacaktır.

İç ve dış turizm çeşitlendirilecek, kongre turizmi de özendirilecektir.

2000 yılının sağlayacağı fırsatlar doğrultusunda, inanç turizminin gelişmesini sağlayacak önlemler alınacaktır.

Turizm yatırımlarının doğal, tarihsel ve toplumsal çevreyi kollayıcı, koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde olmasına özen gösterilecektir.

Turizm sektörünün teknik altyapı gereksinimleri, kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimler düzeyinde öncelikle ele alınacaktır.

Orman alanlarının ve diğer yörelerin turizm bölgesi olarak belirlenmesinde uygulanacak ilkeler ve tahsis yöntemleri yeniden düzenlenecektir.

Turizm bölgelerindeki ve kıyı kenar çizgisinde bulunan yerlerdeki uygulamalar yasalara uygun şekilde yürütülecektir.

Müzelerimizin ve ören yerlerinin korunmasına büyük özen gösterilecek, bu yerlerin ticarî amaçla doldurulmasına izin verilmeyecektir.

Türkiye'nin tanıtımıyla ilgili programlar, özel sektörün ve kamu kuruluşlarının da katılımıyla etkin biçimde sürdürülecektir.

Sağlık hizmetlerinden yurttaşlarımızın yeterli düzeyde yararlanabilmeleri sağlanacak, aile hekimliği sistemi özendirilecektir.

Genel ve kişisel sağlık sigortası gerçekleştirilecektir.

Sağlık kurumlarının hizmet standartları yeniden belirlenecek, kamunun, özel sağlık kurumlarından hizmet alımları ve denetimleri yeni kurallara bağlanacaktır.

Hükümetimiz, çalışma yaşamında barışın korunmasına ve sendikal hakların uluslararası standartlara kavuşturulmasına önem verecektir.

Sigortasız çalışma ve çalıştırma önlenecektir.

Çalışan çocukların sağlıklarının ve haklarının korunmasına ve eğitimlerinin sürdürülmesine özen gösterilecektir.

İşçi haklarındaki kısıntılar giderilecektir.

Kamu görevlilerinin sendikal hakları geliştirilecektir.

Sosyal güvenlik sistemi, tüm yurttaşları kapsar duruma getirilerek, kalıcı ve rasyonel bir düzene kavuşturulacaktır.

Çalışırken işsiz kalanların gelir kaybını belirli bir süre telafi etmek amacıyla işsizlik sigortası programı başlatılacak, bu programı yürütecek olan İş ve İşçi Bulma Kurumu yeniden yapılandırılacaktır.

Yurt dışındaki vatandaşlarımızın sosyal güvenlik sorunlarının çözülmesi için gerekli çaba gösterilecektir.

Esnaf ve sanatkârlar ile küçük ve orta boy işletmelerin geliştirilmesi için daha fazla kaynak tahsisine çalışılacaktır.

Küçük sanayi sitelerinde kalite garantili üretim planlaması özendirilecektir. Bu sitelerin, dış ticaret şirketleri aracılığıyla, dışsatıma yönlendirilebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

Özerk olarak oluşturulan Rekabet Kurulu, Türk Standartları Enstitüsü, RTÜK ve benzeri kuruluşların bağımsızlığı ile TRT'nin tarafsızlığına ait, uygulamadan doğan aksaklıkların giderilmesi için gerekli çalışmalar yapılacaktır. TRT yayınlarının bütün yurtda ve bölge ülkelerinde izlenebilmesi sağlanacaktır.

Radio ve televizyonlara frekans tahsisi, nesnel kurallara bağlanacaktır.

Atatürk'ün ulusumuza gösterdiği çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne erişme hedefi doğrultusunda, gelişmemizi hızlandırmak amacıyla, Hükümetimiz, kapsamlı bir ulusal bilgi politikası oluşturacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; kamu erki kullanan dernek ve vakıfların hizmet karşılığında aldıkları paralar için makul ve hakça ölçüler konulacaktır. Keyfi ve kayıt dışı işlemlere izin verilmeyecektir. Fiyatlandırılabilir kamu hizmetlerinden alınacak ücretin ilgili kurumlara özel ödenek kaydedilmesi uygulaması getirilecektir.

Kadınlarımızın ekonomik ve sosyal yaşamımızın her aşamasında üretime katılmaları özendirilecek, kadınlarımızın sosyal ve ekonomik statüsünün geliştirilmesine yönelik çabalar hızlandırılacaktır.

Hükümetimiz, şehit aileleri ile gazilerin konut gereksinimlerinin karşılanması için Toplu Konut Fonundan faizsiz konut kredisi verilmesini ve bağlanan aylıkların, katsayı artışı dışında, her yıl düzenli bir şekilde artırılmasını sağlayacak yasal düzenlemeleri süratle gerçekleştirecektir.

Engellilerin, yaşlıların ve muhtaç durumdakilerin yaşama uyum sağlayabilmeleri için her çaba gösterilecektir. O arada, engellilerin istihdamı için getirilmiş olan yasal zorunluluklara uyulması sağlanacaktır.

Yaşlı yurttaşlarımızın toplumsal etkinliklerden kopmamaları için gereken her türlü önlem alınacaktır.

Barınma, sığınma ve bakılma gereksinimi duyan yurttaşlarımızın bu gereksinimi, yerel yönetimlerle de işbirliği içerisinde düzenlenecek çağdaş barınma evleriyle karşılanacaktır.

Yoksulları üretken kılarak ve adaletli bir gelir düzeyine kavuşturarak yoksulluktan kurtarmak, temel amacımızdır. Çalışamayacak durumda olanlar için, onurları zedelemeyecek yardım programları uygulanacaktır.

Toplumun tüm kesimlerinin ekonomik gelişmeden hakça pay alması, sosyal dayanışma ve yardımlaşmanın yaygınlaştırılması ve kurumsallaştırılması için, hükümetimiz, her çabayı gösterecektir.

Kimsesiz çocuklara ve sokak çocuklarına sahip çıkılacak; onların topluma yararlı insanlar olarak yetiştirilmesi için, yerel yönetimlerle işbirliği içerisinde, barınma ve eğitim olanakları sağlanacaktır.

Toplumun ve ailelerin bütünlüğünü tehdit eden uyuşturucu kullanımı, şiddet, müstehcenlik ve benzeri sorunlarla mücadele ödünsüz sürdürülecek, gençlerimizi zararlı alışkanlıklara karşı korumak için her türlü önlem alınacaktır.

Geleceğimizin güvencesi olan gençlerimizin, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı, sağlıklı, bilgili ve nitelikli olarak yetiştirilmesi için her türlü önlem alınacaktır.

Kamu elindeki spor alanlarının, ticarî hizmet işletmesine dönüştürülmesine izin verilmeyecektir. Tüm yörelerimizde, semt ve kent spor düzenlemeleri ucuz, sağlam ve sağlıklı olarak gerçekleştirilecektir. Yerel yönetimlerin de desteğiyle, gençliğin spor etkinliklerinden yararlanacağı alan ve mekân sayısı artırılabilecektir.

Özel imar düzenlemeleriyle, semt spor ve oyun alanları açılacaktır.

Amatör sporculuk ve bu amaçla kurulan tesisler tüm yurda yaygınlaştırılacak ve bunun için gerekli devlet desteği sağlanacaktır. Profesyonel kulüplerin de amatör sporculuğa katkısı artırılabilecektir.

Belirli amatör spor dallarında etkinlik gösteren gençlerin, doğal afetlerle ilgili kurtarma çalışmalarına gönüllü katılmaları desteklenecektir.

Toplumun, kendi kültürünü, demokrasi ve özgürlük ortamında geliştirmesi ve çağdaşlaştırabilmesi için gerekli olanaklar sağlanacaktır.

Şöyle ki: Küreselleşme olgusunu yaşadığımız ve 21'inci Yüzyıla girmekte olduğumuz bu dönemde, ülkemizin ulusal kültür ve sanatıyla diğer uluslar arasında kendi kimliğiyle yer alabilmesi için, temel kurumsal altyapının oluşması sağlanacaktır. Türk kültür ve sanatının, kendi özellikleri içinde gelişmesine ve dünyaya açılmasına olanak sağlanacaktır.

Kültür ve sanatta, ulusal kültürümüzün yanı sıra, evrensel kültür değerlerine de önem ve ağırlık verilecektir. Güzel sanatların her alanı desteklenecek ve bu konuda uluslararası açılım sağlanacaktır.

Türkçenin zenginleştirilmesi, doğru kullanılması ve yabancı sözcüklere karşı korunması için gerekli önlemler alınacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ulusal güvenlik politikamızın temelini, Büyük Atatürk'ün belirlediği "yurtta barış, dünyada barış" ilkesi oluşturmaktadır. Kendi ulusal birliğimiz ve ülke bütünlüğümüz kesin kararlılıkla korunurken, tüm ülkelerin de ulusal birliğine ve ülke bütünlüğüne saygı gösterilecektir.

Ülkemizin coğrafi konumu göz önünde tutularak, Silahlı Kuvvetlerimizin caydırıcı gücünü artırmaya ve çağdaş teknolojinin tüm olanaklarından yararlanmasını sağlamaya özel önem verilecektir.

Eğitime ve gençliğe yatırım, ülkenin geleceğine yapılan yatırımdır. Türkiye, eğitimle ilgili atılımlarını ve yatırımlarını kararlılıkla sürdürecektir.

Sekiz yıllık kesintisiz ve zorunlu ilköğretim uygulamasına devam edilecektir. Türkiye'yi bilgi çağına hazırlamaya yönelik olarak, zorunlu eğitim süresinin artırılması imkânları araştırılacaktır.

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocukların erken belirlenmesine ve özel ilgi görmelerine çalışılacaktır.

Okulöncesi eğitim olanaklarının tüm çocuklara ulaştırılması için çaba gösterilecektir.

Kaynaştırmalı eğitimden yararlanamayan engelli çocuklarımıza yönelik temel eğitim kurumlarının sayısı süratle artırılabilecektir.

Engelli gençlerimizin de üretken beceri kazanabilmeleri için, meslekî-teknik eğitim olanaklarının bu gençlere de ulaşmasına özel bir önem verilecektir.

Ülkemizin gereksinim duyduğu nitelikli ve rekabet gücünü artıran işgücünün yetiştirilmesi amacıyla, üniversite eğitimi ve meslekî-teknik eğitim yeniden değerlendirilecektir.

Meslekî ve teknik eğitim özendirilecektir. Lise düzeyinde meslekî-teknik eğitim alanların, kendi branşlarında üniversite önlisans programlarına sınavsız girebilmeleri için gereken düzenlemeler yapılacaktır.

Üniversite sınavlarının tümüyle kaldırılabilmesi için, öğretim üyesi açığının kapatılması dahil, gerekli çalışmalar sürdürülecektir. Bu bağlamda, açık yükseköğ-

retimle örgün üniversiteler arasında işlevsel bağlantı kurularak ve çağdaş bilgi ve eğitim teknolojisi yaygınlaştırılarak, açıköğretimin niteliği en yüksek düzeye ulaştırılacaktır.

YÖK, üniversitelerarası eşgüdüm kurumu haline getirilecek, üniversiteler çağdaş anlamda özerk bir yapıya kavuşturulacak, öğrencilerin de üniversite yönetimlerinde temsil edilmesine imkân verici düzenlemeler yapılacaktır.

Özel okullarda adaletli bir ücret düzeninin kurulmasına çalışılacaktır.

Eğitim kurumlarında ideolojik kutuplaşma ve çatışmalara fırsat verilmeyecektir.

İlk, orta ve yükseköğretimde, çağdaş iletişim ve bilgi teknolojileri en geniş ölçüde değerlendirilerek ve öğrenci yurtları hızla yaygınlaştırılarak, eğitimde olanak eşitliği sağlanacaktır.

Yetişkinlerin her alanda öğrenimlerini geliştirebilmeleri ve üretim becerilerini artırabilmeleri için gerekli olanaklar sağlanacaktır.

İlköğretim beşinci sınıfını tamamlayan öğrencilerin, kanunî temsilcilerinin talep etmesi durumunda, Diyanet İşleri Başkanlığınca yaz tatilinde açılan ve Millî Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetimine tabi olan Kur'an kurslarına devam edebilmelerine imkân verici bir düzenleme yapılacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye, bölgesinde ve dünyada, barış ve istikrarın önde gelen bir güvencesi olmaya devam etmektedir. Ülkemiz, demokrasinin, laikliğin, çağdaşlaşmanın ve kadın-erkek eşitliği dahil insan haklarının ve temel özgürlüklerin, uluslararası alanda işbirliği ve dayanışmanın savunucusudur. Cumhuriyetimizin temelinde yatan bu nitelikler, dış ilişkilerimizde rehber ilkelerimiz olacaktır.

Uluslararası ilişkilerde barışçı dış politika yaklaşımımız, titizlikle sürdürülecek, ülkemizin bölgesel güç olma potansiyeli, bölgemizdeki devletlerle ve bölge dışı güçlerle çok yönlü ve dengeli ilişkiler kurularak pekiştirilecektir.

Herhangi bir yabancı ülkeyle veya uluslararası kuruluşlarla ilişkilerimizde gözetilecek başta gelen koşul, ülkemizdeki bölücü teröre destek olunmamasıdır.

Başka ülkelerde çalışan ve yaşayan yurttaşlarımızın hak ve çıkarlarının uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde korunmasına duyarlı olunacaktır. Bu yurttaşlarımızın, Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişmesine her alanda katkısının yolu açılırken, seçimlerde oy kullanmaları konusundaki engeller ivedilikle aşılacaktır.

Yunanistan'la, başta Ege ile ilgili olanlar olmak üzere, aramızdaki sorunların diyalog yoluyla çözümü için iyi niyetli ve yapıcı girişimler sürdürülecektir. Bu itibarla, komşumuz Yunanistan'ın, öncelikle PKK dahil, terörizmle mücadelede kesin bir tavır almasını ve ilişkilerimize Avrupa Birliği gölgesinin düşürülmemesini beklemekteyiz.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin kazanılmış haklarının korunmasına ve geliştirilmesine yönelik politikalarımız kararlılıkla sürdürülecektir. Kıbrıs'ta bugün iki ayrı devlet bulunmaktadır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin konfederasyon

önerisi, Ada'da ortak bir çözüm için en gerçekçi yolu oluşturmakta ve hükümetimizce de desteklenmektedir.

Türkiye'nin Avrupa Birliğine tam üyeliği, tarihten, coğrafyadan ve anlaşmalardan doğan hakkıdır. Türkiye'nin Avrupa Birliğine, öteki üyelerle eşit hak ve statüye sahip tam üyelik hedefinin gerçekleştirilmesine çalışılacaktır. Avrupa'daki bütünleşme süreci içinde yerini alacak olan Türkiye, bunu gerçekleştirirken, ulusal hak ve çıkarlarını her zaman titizlikle gözetmeye devam edecektir. Bu çerçevede, Avrupa Birliğiyle ilişkilerimize ivme kazandırabilecek fırsat ve gelişmeler dikkatle izlenecektir. Türkiye, siyasî ve ekonomik planda olduğu kadar güvenlik ve savunma konularında da, Avrupa ve Transatlantik yapılanmaları ve oluşumları içinde tam ve eşit biçimde yer almak için kararlı bir yaklaşım içinde olacaktır.

Gümrük birliğinin uygulamada ortaya çıkan sakıncalarını gidermek için etkin girişimlerde bulunulacaktır.

Türkiye'nin geleneksel stratejik önem ve ağırlığı, Balkanlar, Kafkasya, Orta Asya, Karadeniz, Akdeniz ve Ortadoğu bölgelerinde meydana gelen son gelişmelerle daha da ön plana çıkmış bulunmaktadır. Avrasyalaşma süreci olarak tanımlanabilecek bu eksen, Türkiye, anahtar ülke konumuna gelmiştir. Hükümetimiz, bu konumun üzerine yüklediği sorumlulukları ve kendisine sağladığı olanakları, ulusumuzun çıkarları açısından değerlendirmek hususunda kararlıdır.

Hükümetimiz, Türk Cumhuriyetleri ile ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanlarda işbirliğini geliştirmeye yönelik aktif ve istikrarlı bir politika izleyecektir.

Balkan ve Ortadoğu ülkeleri başta olmak üzere, bölgesel ilişkilerimize özel bir önem verilirken, her kıtadan devletlerle de ilişkilerimizi geliştirmeye yönelik atımlar sürdürülecektir.

Dostluk ve ittifak bağlarına dayanan Amerika Birleşik Devletleriyle ilişkilerimizin daha da geliştirilmesi ve güçlendirilmesi, hükümetimizin hedefleri arasındadır.

Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimizin çok yönlü olarak geliştirilmesine özen gösterilecektir.

Komşumuz Rusya Federasyonu ile ilişkilerimiz önemini korumakta olup, gerek ikili gerek çok taraflı planda Rusya ile işbirliği olanaklarının geliştirilmesine çalışılacaktır. Demokratik bir Rusya'nın ekonomik bakımdan güçlenmesi, Türkiye'nin beklentilerine uygun bir gelişme olarak görülmektedir.

Irak'ın toprak bütünlüğü ve ulusal birliği Türkiye için yaşamsal önem taşımaktadır. Hükümetimiz, Irak yönetiminin bunu sağlayıcı bir tutum izlemesini, uluslararası toplumun da bunu kolaylaştırıcı bir yaklaşım içinde olmasını gerekli görmektedir.

Ermenistan'ın, işgal ettiği topraklardan çekilerek Azerbaycan ile barış yapması için sürdürülen çabalar ve girişimler tarafımızdan desteklenmektedir. Barış, Kafkasya bölge ülkeleri arasında her türlü işbirliğine yol açan bir gelişme olacaktır.

Balkanlarda kalıcı bir istikrarın tesis edilebilmesi için, Türkiye, üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeye devam edecektir. Bu çerçevede, Bosna-Hersek ile ilişkilerimize gösterdiğimiz ilgi ve yakınlık sürdürülecektir.

Keza, tarihî ve kültürel yakınlığımızın yüklediği sorumluluğun da bilinci içerisinde, hükümetimiz, Kosova’da zulmün durması ve hakça bir barış sağlanması için, gerek NATO ittifakı içindeki gerek bir bölge ülkesi olarak çok taraflı plandaki gerek ikili zemindeki gayretlerine devam edecektir.

Arap ülkeleriyle ilişkilerimiz geleneksel özel ve önemli konumunu koruyacak ve İslam ülkeleriyle ilişkilerimizin de geliştirilmesine önem verilecektir.

Sorunları artan bir uluslararası ortamda bir dünya ülkesi haline gelmiş olan Türkiye’nin dış politika ve dış ilişkiler alanlarındaki sorumluluk ve faaliyetleri artmıştır ve artmaya devam edecektir. Afrika, Latin Amerika ve Uzakdoğu ülkelerine açılımlarımız Türkiye’ye yeni olanaklar sağlayacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hükümetimiz, ülkemizin ciddi sorunlarını çözmek amacıyla, yapısal reformları gerçekleştirme de dahil, her türlü çözümü üretmek ve uygulamak kararlılığındadır. 21’inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisiyle birlikte 21’inci Yüzyıla girerken, bilgi çağını yakalamak, mutlu, refah içinde ve güçlü bir Türkiye’ye ulaşmak, hedefimizdir.

Türkiye, 21’inci Yüzyılın başlarında, büyük Atatürk’ün bize hedef gösterdiği çağdaş uygarlığın üstüne erişebilmek için gerekli güce ve dinamizme sahiptir.

Hükümetimiz, bu hedef doğrultusunda, üzerine düşenleri yapmaya kararlıdır.

Yüce Meclise saygılar sunuyorum. *(DSP sıralarından ayakta alkışlar; MHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Başbakan.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulunun Programı Sayın Başbakan tarafından Genel Kurula sunulmuştur.

Anayasanın 110 ve İçtüzüğü’nün 124’üncü maddeleri, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmelerin, Programın okunmasından iki tam gün geçtikten sonra yapılmasını öngörmektedir. Buna göre, Program üzerindeki görüşmeler 7 Haziran 1999 Pazartesi günü yapılacaktır.

Sayın milletvekilleri, gündemin “Seçim” kısmına geçiyoruz.

Bu kısımda, komisyonlara üye seçimi yer almaktadır.

Kapanma Saati: 16.05

TBMM Tutanak Dergisi
Dönem 21 Cilt 1 Birleşim 12
Sayfa 195-260
07.06.1999 Pazartesi

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Yıldırım AKBULUT

KÂTİP ÜYELER: Melda BAYER (Ankara)

Mehmet ELKATMIŞ (Nevşehir)

Açılma Saati 14.40

Hükümet Programının Görüşülmesi

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, gündemin “Özel Gündemde Yer Alacak İşler” kısmında, Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulunun Programı üzerindeki görüşmelere başlıyoruz.

Görüşmelerde, İttüzüğün 72’nci maddesine göre, siyasî parti gruplarına, Hükümete ve şahısları adına iki üyeye söz verilecektir. Genel Kurulun 3.6.1999 tarihli 10’uncu Birleşiminde alınan karar gereğince, siyasî parti grupları ve hükümet adına yapılacak konuşmalar 50’şer dakika - bu süre birden fazla konuşmacı tarafından kullanılabilecektir - kişisel konuşmalar 10’ar dakikadır.

Program üzerinde söz alan sayın üyelerin adlarını sırasıyla okutuyorum:

Bakanlar Kurulu Programı üzerinde söz sırasına ait liste:

Gruplar:

Milliyetçi Hareket Partisi:

İsmail Köse (Erzurum)

Fazilet Partisi:

Doğru Yol Partisi:

Anavatan Partisi:

Kâmrân İnan (Van)

Işın Çelebi (İzmir)

Demokratik Sol Parti:

Şahıslar:

Kamer Genç (Tunceli)

Nihat Gökbulut (Kırıkkale)

Ahmet Kabil (Rize)

Beyhan Aslan	(Denizli)
Mehmet Bedri İncetahtacı	(Gaziantep)
Cevat Ayhan	(Sakarya)
Akif Gülle	(Amasya)
Ahmet Cemil Tunç	(Elazığ)
Veysel Candan	(Konya)
İsmail Köse	(Erzurum)
Latif Öztekin	(Elazığ)
Dengir Mir Mehmet Fırat	(Adıyaman)
Mustafa Baş	(İstanbul)
Mehmet Ali Şahin	(İstanbul)
M. Zeki Çelik	(Ankara)
Şeref Malkoç	(Trabzon)
Ahmet Sünnetçioğlu	(Bursa)
Aslan Polat	(Erzurum)
Tevfik Ahmet Özal	(Malatya)

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, bu görüşmelerimizde, verilen sürelerle tamamen riayet edilecektir. Hatırların bilgisine sunulur.

İlk söz, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Sayın İsmail Köse'ye aittir.

Buyurun efendim. (MHP sıralarından alkışlar)

MHP GRUBU ADINA İSMAİL KÖSE (Erzurum) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, televizyonlarının başında bizleri izleyen aziz vatandaşlarım; konuşma başlarken, Yüce Heyetinizi ve aziz vatandaşlarımızı saygıyla selamlıyorum.

57'nci cumhuriyet hükümetinin programı hakkında Milliyetçi Hareket Partisinin görüşlerini açıklamak üzere söz almış bulunmaktayım. Sözlerime başlarken, hükümetimizin, Yüce Türk Milletine hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum. Bugüne kadar ülkemize hizmet eden tüm hükümetlere, Grubum ve şahsım adına şükranlarımı sunuyorum.

Sayın milletvekilleri, 20'nci Asrın sonlarına geldiğimiz bir zaman diliminde, dünyada ve Türkiye'de çok önemli gelişmeler olmakta, bütün insanlığın ve milletimizin geleceğini önemli ölçüde etkileyecek hadiseler cereyan etmektedir. Dünyanın büyük bir ekonomik dönüşüm içerisinde olduğu, teknolojik ve bilimsel hareketliliğin doruk noktasına ulaştığı, milletlerin ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda kıyasıya bir yarışa girdikleri, devletlerin ekonomik ve siyasal üstünlük sağlamak uğruna diğer devletler üzerinde çeşitli emeller besledikleri bu ortamdan elbette Türkiye'nin etkilenmemesi söz konusu değildir.

Yeni bir çağa ayak basmak üzere olduğumuz bu dönemde dünyada yaşanan olaylara kısaca göz gezdirirsek tam bir ateş çemberi ve siyasî entrika kuşağıyla çev-

riili olduğumuzu görürüz. Bu ateş çemberindeki Türkiye'yi nasıl bir siyasî gelecek beklemektedir; içinde bulunduğumuz durumun özeti şudur: 20'nci Yüzyıla damgasını vuran soğuksavaşın belirlediği statükolar yerle bir olmuştur. Orta ve Doğu Avrupa'daki kurulu düzenlerin art arda yıkılmasıyla birlikte soğuksavaş döneminin dehşet dengesi üzerinde oturan iki kutuplu uluslararası sistem de çökmüştür. Soğuksavaşın ardından, Avrasya'da, yer yer soğuk savaş dönemini fazlasıyla aratan kargaşalar ve belirsizlikler hâkim olmuştur. Soğuksavaş sürecinin bitmesinin ardından bütün insanlığa alternatif olarak sunulan yenedünya düzeni insanları bir hayli ümitlendirmiştir. Körfez Savaşının naklen yayınlanmasıyla birlikte bütün dünyanın görmeye hazırlandığı barış ve hürriyet rüyası kısa zamanda kâbusa dönüşmüş, yenedünya düzeni denilen yapının aslında yeni bir düzensizlik olduğu anlaşılmıştır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyini kontrol altında tutan Batılı devletlerin, kendi çıkarlarını garantiye almaktan başka bir esaslı hedefi olmadığı ortaya çıkmıştır. Eski Yugoslavya'nın parçalanmasıyla birlikte bağımsızlığını ilan eden Slovenya ve Hırvatistan'ın egemenlik hakları üzerine sıyanet meleş gibi kapanan Batılı ülkeler, sıra, Azerbaycan, Çeçenistan, Bosna-Hersek ve Kosova'ya gelince, vahşete uzun süre seyirci kalmakta beis görmemişlerdir. Yine, Azerbaycan topraklarının beşte birinin Rus destekli Ermeni istilasına uğraması karşısında dünyanın büyük güçleri sessiz kalmışlardır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; iki kıtanın birleştiği stratejik bir bölgede bulunmanın coğrafi, siyasî ve diplomatik sıkıntıları ve risklerini taşıyan Türkiye, aynı zamanda, Ortadoğu politikalarının da merkezi durumundadır. Komşularıyla tarihî ve dinî bağlarının zorunlu kıldığı iyi ilişkilerin yanı sıra, Amerika ve Avrupa'yla kurulan dostluk köprülerinin geliştirilerek devamındaki hassas denge de Türkiye'yi kilit bir ülke noktasına getirmiştir. Dünya tarihine asırlar boyu belirleyici bir rol oynayan milletimiz, artık, Ortadoğu ve dünya politikalarında düzenleyici ve belirleyici rol oynayan konuma yeniden gelmiştir.

Önemli uluslararası gelişmelerde, Türkiye'nin dünya barışına katkısı ve Müslüman ülke halklarına reva görülen zulme karşı takındığı millî ve uygarca tavır, tarihi misyonuna uygun, büyüklüğüyle mütenasip bir tavır olmuştur.

Bütün sıkıntı ve sorunlara rağmen, Türkiye'miz, yakın bir gelecekte, inşallah, dünyanın kalkınmış ilk on devletinden birisi olacaktır. Türkiye, gittikçe yaşlanan dünya nüfusu içerisinde, özellikle gelişmiş Avrupa ülkeleri arasında en genç, iyi yetiştirilmiş, dinamik bir nüfusa sahiptir. Bütün sorunlarına rağmen Türk ekonomisi, gelişmiş ve önemli dünya ekonomileri arasında gösterilmeye başlanmıştır.

Genç nüfusuna verdiği eğitim, girişimcilerinin dünya standartlarını yakalamadaki yetenekleri, özel teşebbüsün birçok devlete açılabilme kabiliyeti bakımından Türkiye, gelecek yüzyılın en güçlü devletleri arasındaki yerini mutlaka alacaktır. Bunun için milletimizin ufuklu, çaplı, yetenekli, vizyon sahibi siyasetçilere ihtiyacı vardır; millî birlik ve bütünlüğün muhafaza edilme şartı da vardır.

Bu umut dolu tablo, tarih boyunca, Türk Milletinin kalkınmasını, büyümesini, büyük devletler arasındaki onurlu yerini almasını istemeyen iç ve dış düşmanları son derece rahatsız etmektedir; bu rahatsızlık, bütün düşmanların tavır ve tutumlarının organize hale gelmesine sebep olmakta, Türkiye'nin inanç yapısı, kültürel

bütünlüğü, etnik kaynaşmışlığı zedelenmeye çalışılmaktadır. Yüzbinlerce vatan aşığı memleket evladının kanlarıyla yoğrulmuş bu mübarek topraklardan iç ve dış düşmanların ifsat ettiği, kandırdığı vatan hainleri türeyebilmiştir. Ekonomik, sosyal ve kültürel ambalajlar altında süslenmeye çalışılan vatan hainliğinin, teröristlikten yarı aydınlığa uzanan birçok versiyonuna bu yüce millet yıllardır tanık olmaktadır.

Türk Devleti iç ve dış güçlerin maşalığına soyunanları hüsrana uğratacak güçte ve kudrettedir. Türk Milleti, fitne ve fesat cereyanlarını darmadağın edecek olgunluk, feraset ve kararlılıktadır. Bu yüzden, Türk Milletinin bütünlüğüne yönelik her hareket akim kalacak, Türk Devletini güçlü ve lider devlet olma yarışından koparmaya çalışan her teşebbüs sonuçsuz kalmaya mahkûm olacaktır; ama, bunun bir tek şartı vardır: Türk Milleti birlik ve bütünlüğünü her ahval ve şeraitte muhafaza edecektir. Ülkemiz, 21'inci Yüzyıla, ya ağır problemleriyle girecek ya da dünyanın kalkınmış ilk on devleti arasında yer alan, bölgesinin lider devleti olacaktır; Türk Milleti ikinci seçeneğe evet diyerek bunun gereğini yapmıştır. Bu, şahsî ve siyasî fedakârlık isteyen, önce memleket çıkarlarını, sonra siyasî amaçları, sonra kişisel tercihleri ön plana çıkaran bir siyasî ahlakla başarılabilecek bir amaçtır. İşte, Milliyetçi Hareket Partisi, kendisi için siyaseten belki daha da yararlı olabilecek siyasî tavırlardansa, ateşten gömleği giymeyi tercih etmiştir. *(MHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye, erken genel seçime girme kararı alırken, birçok siyasî çevre, birçok aydın muhit, aynı tablonun tekrar önümüze çıkacağını, seçmenin temel tercihlerinin değişmeyeceğini, siyasî partilerin, yaklaşık olarak, aynı yüzdeleri muhafaza edeceklerini savundular. Ancak, 18 Nisan seçimleriyle milletimiz yeni bir siyasî irade ortaya koymuştur: Türk Milleti, bundan sonraki siyasî yelpazede Milliyetçi Hareket Partisinin kendi kaderi üzerinde söz sahibi olmasını arzu etmiştir. Meclis dışındaki bir partiyi yüzde 18'lik bir oy oranıyla Meclisin ikinci büyük partisi yapan milletimizin bu arzusunu emir kabul eden Milliyetçi Hareket Partisi, kendisine teklif edilen koalisyon ortaklığı önerisine bu açıdan yaklaşmıştır. Milletin hizmet heyecanını, milletin güven duygusunu, milletin dürüst politika özlemini, milletin yeni kadrolar arzusunu, milletin cesur, ilkeli ve dengeli siyaset seçeneğini, milletin devlet ve milleti yüce tutan, hizmeti ön plana alan yaklaşımını, Milliyetçi Hareket Partisi, elbette, görmezlikten gelemezdi.

Sayın milletvekilleri, konuşmamın başında değindiğim dünya ve ülke konjonktürü, millî hedef ve amaçlarımız ile milletimizin az önce bahsettiğim tercihleri, Milliyetçi Hareket Partisinin bu koalisyonda yer almasını zarurî kılmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi, siyasî hesaplarını ülke ihtiyaçlarının önünde tutmaması gerektiğine inanmıştır. Milliyetçi Hareket Partisi, çözüm bekleyen ciddi memleket meselelerini gözardı edemezdi. Yine, Türk Milletinin, 21'inci Yüzyıla, kalkınmış, mutlu ve lider bir ülke olarak girme idealini, kısa siyasî hesaplar göz önüne alarak bertaraf edemezdi. Milliyetçi Hareket Partisi, acilen yapılması gereken hizmetlerin olduğu ve yaraların sarılması gerektiğine inandığı için bu koalisyon içerisine girmiştir. Milliyetçi Hareket Partisi, savunageldiği ülküler ve idealler istikametinde, milletin geleceğini ve devletin bekasını hareket noktası kabul ederek, bu sorumluluğu büyük bir cesaret ve fedakârlıkla üstlenmesini bilmiştir; bunun gereğini de en iyi şekilde

yapacaktır. Milliyetçi Hareket Partisi, hükümetin, diğer ortakları gibi, güçlü, kararlı, etkili ve onurlu bir parçasıdır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Milliyetçi Hareket Partisi, bütün hükümet çalışmalarında, protokol hazırlıklarında, hükümet programı faaliyetlerinde ciddi, gerçekçi bir siyasi parti olmanın sorumluluğu ve ağırlığıyla gerekli katkıları yapmıştır ve yapmaya devam edecektir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hükümet, bir koalisyon hükümetidir. Koalisyon hükümetlerini meydana getiren partiler, seçim beyannamelerindeki, Türk Milletine, vaatlerini yerine getirme durumunda değildirler; ancak, yine, üç siyasi parti, uzlaşarak, önemli memleket meseleleri üzerindeki çok önemli hizmetleri yerine getireceklerdir. Ben, hem seçim beyannamemizi hem de hükümet programını, tüm dinleyenlerimin bir tetkik etmesini istirham ediyorum; Milliyetçi Hareket Partisinin seçim beyannamesinin, şu andaki 57'nci cumhuriyet hükümetinin programına fazlasıyla girdiğini görecektirler.

Milliyetçi Hareket Partisi bu nezaket çerçevesi içerisinde ağırlığını hissettirmiş, önceliklerini uzlaşma zeminine taşımaya çalışmıştır. Bu hükümet programı, milletimizin Milliyetçi Hareket Partisine verdiği vekâlet oranında parti programımıza ve seçim beyannamemize uygunluk göstermektedir. Tek başına hükümet olmamız halinde yapacağımızı vaat ettiğimiz hususları, bir ortaklıkta yüzde 100 gerçekleştiremeyeceğimizin bilincinde olan milletimiz, buna rağmen, millî çıkarlar hususunda asla vazgeçemeyeceğimiz prensiplerimizi fevkalade bilmektedir.

Bugün programını tartıştığımız bu hükümet, ülkemizin gerçekleri ile milletimizin önceliklerine ve tercihlerine en uygun hükümettir. Siyaset, çare arama, çare bulma kurumudur, yeni sorunlar ihdas etme aracı değildir. Millî siyaset, siyaset-devlet, millet-siyaset ilişkilerinin hassas dengelerini bozmanın adı siyaset değildir. Devletle milletin seçkin kurumlarını karşı karşıya getirmeye siyaset kurumu rıza göstermemelidir. Milliyetçi Hareket Partisinin, etkili, dengeli, uzlaşmacı ve merakabeci ortaklığında bu sorunların hiçbirisi yaşanmayacaktır. Cumhuriyet hükümeti, millete, milletin değerlerine saygılı, bütün devlet mekanizmasının anayasal çerçevede kendisine saygı duyduğu bir hükümet olacaktır. 21'inci Yüzyıl, Türkiye Cumhuriyeti Devletimizin etkin ve öncü rol oynayacağı yüzyıl olacaktır. Küresel işlev iddiasıyla bir dünya devleti olmak için hemen her şeye sahip olan Türkiye, yüksek vasıflı, ufku geniş yöneticilerle yarınları umutla hazırlanmaktadır.

Biliyoruz ve inanıyoruz ki, yeni hükümetimiz, göreve - değerli basınımızın da belirttiği gibi - kriz gazisi bir ekonomiyle başlıyor. Bu, siyasi ve ekonomik iki krizin ortaya koyduğu ağır bir krizdir. Ekonomik göstergelerde, 1998'li yılların koyduğu rakamlara, 1980'li yıllardan günümüze kadar ortaya çıkan rakamlara baktığımızda, Türkiye, muhakkak surette, gelişme istikametinde bazı ekonomik tedbirler almış, ihracatını artırmış, ithalatını artırmış, üretimini artırmış; ancak, bu arada da, Türk siyasi tarihinde hiç yaşamadığımız bir enflasyon belasıyla karşı karşıya kalmıştır. 1984'lü yıllardan günümüze kadar, enflasyon, yüzde 25'lerden ve 40'lardan gelecek, yüzde 150'lere çıkmış ve bugün de yüzde 50'lerde kalma durumuna ulaşmıştır.

Ancak, enflasyonun yapmış olduğu çok tahribat vardır. İstihdam yaratacak olan yatırımlar durmuş, şu anda faaliyette bulunan yatırımların tam kapasite çalışma imkânları maalesef yüzde 50'lere inmiş ve Türkiye, Uzakdoğu'da meydana gelen, komşumuz Rusya'da meydana gelen ekonomik kriz sonucunda, bu krizden etkilenmek suretiyle, maalesef, şu anda hepimizin beraberce izlemiş olduğu, çiftçimiz, köylümüz, esnafımız, sanayicimiz ve tüccarımız başta olmak üzere, yine ücretlileri de maalesef sıkıntıya sokacak bir ekonomik krizin içerisine girmiştir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; rakamlara baktığımızda, 1983'lü yıllardan günümüze kadar onbeş yıllık gelişmede, gayri safi milli hâsıladaki büyüme, 1983 yılında 4,2 iken, 1998 yılında 3,8 noktalarındadır. Arada 7, 8, 9'lu kalkınma, büyüme rakamları da vardır. Yine, enflasyon, demin bahsettiğim gibi, yüzde 25'lerden yüzde 150'lere çıkmış ve bugün de yüzde 50'ye indirilmiştir. Yine, dış ticaret açığımız, 1983'lü yıllardan günümüze, yani, 1999'lu yıllara kadar, 3 milyar dolardan 20 milyar dolara kadar, maalesef, bir dış ticaret açığıyla karşılaşmıştır.

İhracatta gelişme olmuş, artış olmuş; ihracatımız, 1983'lü yıllardan 1999'lu yıllara kadar, 27 milyar dolara ulaşmıştır.

Dış borç, şu anda 102 milyar dolara ulaşmıştır. 1983 yılında 18 milyar dolar olan dışborcumuz, şu anda 102 milyar dolardır. Yine, iç borç, 40 milyar dolara yaklaşmıştır. İşte, Türkiye'nin ekonomik tablosu budur.

Bu bakımdan, bu meseleleri gözardı etmemizin mümkün olmayacağını ve bu meselede, ekonomide yapılacak olan gelişmelerle ilgili hükümetimizin ortaya koyacağı hedeflerin muhakkak surette yanında olacağımızı, arkasında olacağımızı ifade etmek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, kısa şekilde özetlemeye çalıştığımız Türk ekonomisinin son yıllarda gelişimi ve ana sorunları da göstermektedir ki, ekonomik alanda çok acil ve ciddi tedbirlere ihtiyaç vardır. Bir yandan büyümeye müsait büyük bir ekonomik potansiyelle, diğer yandan, siyasî istikrarsızlıklar, yönetim beceriksizlikleri ve yapısal bozukluklar yüzünden kabuğunu kıramayan bir ekonomiyle karşı karşıyayız. Milliyetçi Hareket Partisinin ekonomik görüşleri ve yaklaşımları yetişmiş kadrolarınca uygulamaya konulunca, Türk ekonomisinin önü açılacak, büyük potansiyeline rağmen istediği atağı bir türlü yapamayan ekonomimiz dünya ekonomileri arasında saygın yerini alacaktır.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak, önümüzde duran turizm sektörünün içerisinde bulunduğu krizin aşılması için, otomotiv sektörünün, tekstil sanayiinin yeniden rayına oturması ve yeniden istediğimiz noktada ihracata başlayabilmesi için, kamu çalışanlarının enflasyonun altında ezilmemesi için gerekli ücret politikalarının uygulanmasının yanında olacağız. Tarım kesimimizin, çiftçimizin, daha iyi alım fiyatlarıyla, ürettiğinin değerlendirilmesini, sosyal güvenlik reformunun yapılmasını, bankalar yasasının bir an önce çıkarılmasını, vergi yasalarının yeniden gözden geçirilmesini Milliyetçi Hareket Partisi olarak talep ediyoruz. Zaten, bunlar, hükümetimizin de programında yer almıştır.

Yerel yönetimler yasası çıkmalıdır. Özelleştirmeye ivme kazandırılmalıdır. Kamu finansman açıklarının yapısal reformlarla düzenlenmesi gerekmektedir. Es-

naif ve sanatkârlar ile küçük ve orta boy işletmelerin geliştirilmesi için, daha önce yapılan çalışmalar devam ettirilmeli ve daha da artırılmalıdır.

Yap-işlet-devret modelleriyle yapılacak projelerin, ekonomiyi ve sosyal hakları ilgilendiren yasama çalışmalarına ve uygulamalara, ekonomik ve sosyal konseyin ve genelde sivil toplum örgütlerinin etkin katılımlarının sağlanmasını ve konseyin yapısının ve temsil yeteneğinin güçlendirilmesini de arzu etmekteyiz.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'nin Avrupa'nın en genç nüfusuna sahip olması sebebiyle gençliğe yapılacak yatırımları; üniversite araştırmalarına yardımcı olunmasını; hayvancılık sektörünün canlandırılarak, özellikle sınır illerimizden kaçak hayvanların girmesine engel olunmasını - ki, hükümetimizin programında bunlar da vardır - yürekten destekliyoruz.

Kayıtdışı ekonominin kontrol altına alınması ve uyuşturucu, silah kaçakçılığı gibi, yıllardan bu yana ülkemize sıkıntı veren bu musibetten de uzaklaşmamız konusunda hükümetimizin aktif çalışmalarına muhakkak surette destek olacağız.

Çetelerle mücadeleyi ve haksız kazanç yollarının kapanması konusundaki tüm çalışmaları, yasal yönüyle ve diğer icraatlarıyla hükümetimizin yapacağına inanıyoruz.

İhracatçılarımızın kredilendirilmesi ve ihracatın, derhal, yeniden, en üst seviyede değerlendirilmesi konusunda muhakkak surette hükümetimizin çalışmaları olacaktır ve bu da, bugün, Türkiye'nin en önemli meselesidir.

Sayın milletvekilleri, özetlemeye çalıştığım bu ekonomik tablo, bugüne kadar milletimizi rahatsız eden, yoksulluğu ve yolsuzluğu, işsizliği, ekonomik durgunluğu, üretim yetersizliğini, gelir dağılımındaki adaletsizliği, bölgelerarası kalkınmışlık farkını ve bunun gibi diğer ekonomik bozuklukları meydana getiren bir tablodur. Milliyetçi Hareket Partisi, seçimden önce aziz milletimize açıkladığı seçim beyannamesinde bu bozukluklara neden olan faktörleri kendi açısından dile getirmiş ve çözüm önerilerini de ortaya koymuştur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bu amaçla, Milliyetçi Hareket Partisinin kurmuş olduğu araştırma ve geliştirme merkezinde, 600'e yakın bilim adamı - üniversiteden ilim adamlarımız, uzmanlar ve bürokratlar - Türkiye'mizin 40 önemli meselesini önlerine koymuşlar ve bütün bu meseleleri kendi millî potansiyelimizle nasıl değerlendireceğimiz konusunda raporlarını hazırlamışlardır. İşte, bunları, seçim beyannamesinde, satırbaşlarıyla milletimize arz etmiş bulunmaktayız. Ancak, bu hazırlamış olduğumuz raporları, tek başımıza hükümet olmamamız dolayısıyla, ancak uzlaşabildiğimiz kadarıyla Hükümetin Programına yerleştirme fırsatı bulunmuşuzdur.

57'nci Hükümet Programı, birçok bakımdan ciddi tedbirler alınması gereken ekonomimizi düzlüğe çıkaracak düzenlemeleri içermektedir. Milliyetçi Hareket Partisi -her ne kadar seçim beyannamemize uyum göstermese de- üç değerli partimizin müşterek görüşleri doğrultusunda hazırlanan ve kısa sürede olumlu sonuçlar vereceğine inandığımız bu Programı destekleyecektir.

57'nci Hükümet Programında bulunan, Milliyetçi Hareket Partisinin seçim beyannamesinde var olup da Programa alınan hususlar ile bildirgemizde olmasa bile uygulanması halinde ekonomik rahatlık sağlayacağına inandığımız önemli hususları Yüce Heyetinize arz etmek istiyorum.

Hükümet Programında yer alan Anayasanın 83'üncü ve 100'üncü maddelerinin değişikliği, seçim beyannamemizde milletimize sunulmuştur ve vaat edilmiştir.

Çeteler ve organize suç örgütleri ile yolsuzlukla mücadele, yine, seçim beyannamemizde vardır, Hükümet Programında vardır.

Kamu yönetiminin yeniden yapılanması ve kamu kurumları arasındaki görev - yetki paylaşımı - seçim beyannamemizde vardır ve Hükümet Programında vardır.

İl, ilçe ve belde kurulmasının objektif kurallara bağlanması konusu, yine, seçim beyannamemizde vardır, Hükümet Programına girmiştir.

Köy ve mahalle muhtarlarıyla ilgili düzenleme, yargı bağımsızlığının sağlanması, bürokrasinin düzenlenmesi ve azaltılması, yine, seçim beyannamemizde vardır, Hükümet Programına da girmiştir.

Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunun işlevini değiştirmek ve tam bağımsızlığını sağlamak amacıyla yapılacak düzenlemeler, yine, seçim beyannamemizde vardır ve Hükümet Programımızda yer almıştır.

Milliyetçi Hareket Partisinin önemle üzerinde durduğu siyasî ahlak yasasının çıkarılması, hem Hükümet Programında vardır hem de seçim beyannamemizde vardır.

Beyannamemizde bulunan merkezî nüfus idaresi projesi, yine, Hükümet Programında vardır ve yine, kamuya ve kamu denetim elemanı alımında denetmen kişiliğinin görev ve sorumluluğu bilincinin geliştirilmesine yönelik önlemler alınması konusu, Hükümet Programında da yer almıştır.

Kamu personelinin her düzeydeki terfileri, görevlerinin gerektirdiği hizmet içi eğitim ve eğitim sonunda yapılan sınavda başarılı olma şartı, bizim seçim beyannamemizde var ve şu anda da Hükümet Programına girmiştir. Aynı zamanda, kamuda çalışan memurlarımızın sendikal haklarının verilmesi konusundaki - kısaltılmış adıyla Kamu-Sen dediğimiz - sendika kanunu, Milliyetçi Hareket Partimizin uzun yıllardan bu yana takip ettiği kanun, Yüce Meclisten seçim dolayısıyla çıkmadığı için, şimdi, yeniden, biz, seçim beyannamemizde milletimize vaat ettik ve Hükümet Programında da yer almıştır, çıkarılacak yasalar arasına konulmuştur.

Haksız mal edinmelerin etkili bir şekilde izlenerek önlenmesi ve mal bildirimi konusundaki yasada değişiklikler yapılması konusu da, yine, hem seçim beyannamemizde vardır hem de Hükümet Programında vardır.

Yine, sınır ticareti ve yapısal reformlar, bütçe açıklarının azaltılması, kamu açıklarının küçültülmesi, malî piyasalara istikrar ve güven getirilmesi, vergi gelirlerinin artırılması, vergide adaletin sağlanması, istihdam sağlayacak özel sektör yatırımlarının teşviki, kırsal kalkınmaya öncelik verilmesi, köylü ve çiftçinin refah düzeyinin artırılması, bankalar yasası, sosyal güvenlik reformu, ihale yasası gibi

önemli yasaların - bizim de talep ettiğimiz - Hükümet Programında yer alması ve yine, ormancılığın desteklenmesi, erozyonla mücadele, sigortasız işçi çalıştırılması-nın önlenmesi, esnaf, sanatkâr ve KOBİ'lerin desteklenmesi, şehit aileleri ile gazile-rin konut ihtiyaçlarının karşılanması, engellilerin, yaşlıların ve muhtaçların hayata intibakı için çaba gösterilmesi konuları seçim beyannamemizde vardır ve Hükümet Programına girmiştir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; yine, Türk kültür ve sanatının geliştirilmesi ve Türkçenin zenginleştirilmesi konusu, seçim beyannamemizde olduğu gibi, Prog-rama da girmiştir.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin güçlendirilmesi, çağdaş ihtiyaçlarının giderilmesi, teknoloji bakımından geliştirilmesi konusu ile eğitime ve gençliğe yatırım konula-rı - üstün zekâlı ve yetenekli çocukların belirlenmesi, okulöncesi eğitim - bizim de seçim beyannamemizde vardır ve Hükümet Programına da girmiştir.

Değerli Başkan, değerli milletvekilleri; görüldüğü gibi, seçim beyannamemizde yer alan birçok önemli konunun Hükümet Programında yer alması sağlanmıştır. Hükümetin Yüce Meclisin onayına sunduğu bu Programda yer alan diğer hususlar gibi, beyannamemizde de yer alıp Programa giren konuların takipçisi olacağız. Bu vaatlerin gerçekleşmesi, birçok sorunun çözümünü sağlayacak ve halkımızı rahat-latacak sonuçlar doğuracaktır.

Konuşmamın şimdiye kadarki bölümünde Yüce Heyetinize arz etmeye çalıştım temel sorunlara hükümetin yaklaşımı ve Grubumuzun eleştirilerine ilaveten, bazı temel konular hakkında da bilgi arz etmek istiyorum.

Eğitim ve öğretimde, Türk Milletine mensubiyetin gurur ve şuuruna sahip, manevî ve kültürel değerlerimizi özümsemiş, düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, dış dünyaya yeni düşünce ve gelişmeciliğe açık, sorumluluk duy-gusu ve toplumsal duyarlılığı gelişmiş, bilim ve teknoloji üretimine yatkın, beceri düzeyi yüksek, girişimci, sağlam karakterli, demokrat, kültürlü, inançlı ve erdemli nesillerin yetiştirilmesi, eğitim politikamızın temeli olacaktır.

Bu amaca yönelik hükümet çalışmalarına, Milliyetçi Hareket Partisi destek ol-maya devam edecektir. Millî devlet, millî siyaseti olan devlettir. Millî siyaset ise, millî bir eğitim ve öğretim politikasıyla oluşturulmaktadır. Millî bir eğitim politi-kası da, o milletin dinini, dilini, örf ve âdetlerini, tarihini, sanatını, dünya görüşünü yansıtan ve millî şuur uydıran bir politikadır. Milleti millet yapan değerlerin korunması ve nesilden nesile aktarılması, ancak millî bir eğitimle mümkündür. Za-ten, her milletin, kendine has, kendini yansıtacak bir eğitim sistemine sahip olması vazgeçilmez bir gerçektir. Bundan dolayı, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin eğitim ve öğretiminin, Türk Milletinin damgasını taşıması; fakat, dünyadaki gelişmelere de kapalı olmaması lazımdır. Bu da, eğitimde millî, öğretimde çağdaş olmak şeklin-de özetlenebilir. Mustafa Kemal Atatürk de, eğitimin ve öğretimin millî ve manevî değerler çerçevesinde olmasını, gençlerin en iyi şekilde ve çağın gereklerine göre yetiştirilmesini istemiştir.

Değerli Başkan, değerli milletvekilleri; Milliyetçi Hareket Partisi, terör ve anar-şiyi, insanlarımızın can ve mal güvenliğini, millî birliğimizi, demokrasimizi ve eko-

nomik gelişmemizi tehdit eden en büyük tehlikelerden biri olarak görmektedir. Bu sebeple, terörle mücadeleyi, hiçbir şartta ihmal edilmemesi gereken millî bir politika olarak ele almaktayız.

Milliyetçi Hareket Partisi, başta bölücü terör olmak üzere, zor ve şiddeti yöntem olarak benimsemiş her türlü yasadışı unsurları bir an önce tesirsiz hale getirmeyi, ülkemizin her köşesinde güven ve huzuru hâkim kılmayı öncelikli temel görevlerinden biri olarak addetmektedir.

1984 yılından bu yana süren bölücü ve yıkıcı terör eylemlerinde, bugüne kadar, 30.000 insanımızın kanı dökülmüştür ve bunlardan 5.000'e yakını polis ve asker şehidimizdir; Allah rahmet etsin.

Şehitlerimizin, Apo denen canı ve bebek katilinin başını çektiği PKK çetesinin yaptığı bu eylemlerde, çocuk, genç, yaşlı, kadın demeden önüne çıkan herkesi öldürerek devletin bütünlüğüne kasteden emperyalist maşası bu canı adam, bugün, yüce Türk adaletinin önünde hesap vermektedir.

Türk Devletin, kararlı, sürekli ve sistemli bir politikası sonucunda yakalanan bu çete başı, onbeş yıldır, Türk ekonomisinin çok ağır faturalar ödemesine - yaklaşık 100 milyar dolar - ve devletin bölgeye götürdüğü hizmetleri engelleyerek yörenin geri kalmasına sebep olmuştur. Anaları babaları evlatsız, çocukları yetim, kadınları dul bırakan bu canavar ruhlu adam, şimdi, hesap verdiği cam hücrelerinde, affedilmesi için Türk adaletine sığınıyor.

Milliyetçi Hareket Partisi, şehit analarını incitmeyecek, yargılama süreci ve sonrasında milletin hassasiyetleri istikametindeki tavrını sürdürecektir, kararın neticesinde de Türkiye Büyük Millet Meclisine gelecek sonuca evet diyecektir. *(MHP sıralarından alkışlar)* Milliyetçi Hareket Partisinin etkili olduğu bir Meclis ve hükümet ortamında, şehit yakınlarının gözlerini yaşartacak, milletimizi rencide edecek hiçbir tavır, hareket ve karar, uygulama imkânı bulamayacaktır. *(MHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bu dava, sıradan bir dava değildir; bu dava, bin yıllık tarihimizin, inanç ve kültürümüzün yoğun olarak tek millet haline getirdiği milletimizi parçalamak ve Türkiye Cumhuriyeti Devletini ortadan kaldırmak için dış düşmanlarımız ile ona alet olan hainlerin sorgulandığı, yargılandığı millî bir davadır. Bu dava, 65 milyon nüfuslu Türk Milletinin, tüm siyasî partilerimizin, şehit yakınlarımızın ve gazilerimizin teyakkuz halinde takip ettiği millî bir davadır.

Ankara'da, Mudanya'yı ve o millî heyecanı birlikte soluyoruz. Mudanya'ya gitmememiz, İmralı'daki Türk yargısına olan saygımızdan; emperyalist zihniyetin, millî değerlerimizin ve bayrağımızın düşmanlarının, tarafsız Türk yargısına gölge düşürmemesi içindir. Mudanya'da 1920'li yıllarda nasıl Sevr belgeleri yırtıldı ise, 1999 yılında da, İmralı'daki yargılama sonucunda bunların kalemleri kırılacak, kafalarındaki düşünceleri beyinlerinde parçalanacak ve yeniden hüsrana uğrayacaklardır. *(MHP sıralarından alkışlar)*

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Avrupalı basın ve onun arkasındaki zihniyet, şehit analarımızı, bacılarımız... Yıldız bacımız gibi, kaybettiği Murat'ının

acısını hissedip, gözyaşlarını tutamayarak, Mahkeme Başkanını dahi gözyaşlarını dökme noktasına getiren o yürekler acısı tabloyu, heyecanla ve aynı duygularla paylaşıyoruz ve yine, o kanlı katilin ortaya koyduğu bu çirkin olaydan sonra, bacağı kaybederek, protez bacağıyla oradaki emperyalist zihniyeti protesto eden Naim Karabıçak kardeşimizin o hissiyatına aynen iştirak ediyoruz (*MHP sıralarından alkışlar*) ve diyoruz ki, müdahil avukatlarımızın, şehit yakınlarımızın, analarımızın, bacılarımızın ve gazilerimizin koymuş olduğu bu protesto sonucunda, Avrupalı basın ve dünya milletleri, herhalde, bir parça, Abdullah Öcalan'ın bir vatan haini olduğunu, bir terörist olduğunu, insanlık zulmü yapan bir katil olduğunu anlamışlardır ve bu tablo da onlara anlatmıştır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Milliyetçi Hareket Partisi Grubu olarak, buradan, tüm barolara ve avukatlara sesleniyoruz. Bu caninin ortaya koymuş olduğu ifadeleri göz önüne alarak, hangi devlet stratejik, lojistik, parasal ya da siyasal yönüyle buna yardım ettiyse, bu PKK terör örgütünü onbeş yıldan bu yana destekleyip tüm milletimizi sıkıntıya soktuysa ve kim yardım ve yataklık yaptıysa bunların peşini bırakmayalım; Birleşmiş Milletlerin, Avrupa Konseyinin bize vermiş olduğu imkânları kullanarak insan hakları mahkemelerinde, bu canıyla, birlikte yardımcı olan devletleri, kişileri mahkûm ettirmenin peşinde olalım. Yine, hükümetimizden istirhamımız, yardımcı olan, yataklık yapan komşu devletlerimizden uzakta bulunan, aynı ittifak içerisinde bulunmamıza rağmen yüreğimize sapladıkları bıçağı, nasıl hainane bir düşünceyle yapmışlarsa, yine bunların da - başta Yunanistan olmak üzere - Birleşmiş Milletler nezdinde, insan hakları nezdinde ve İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde mahkûm ettirilmesi konusundaki siyasî çalışmalarını gerçekleştirmesidir; inşallah bunu gerçekleştirecektir, buna inanıyoruz.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak dış politikada ana hedefimiz, önce millî çıkarların korunması, daha sonra da geliştirilerek, Türkiye'nin, bölgesinde ve dünyada saygın bir devlet olma noktasındaki aktif politikaların devam etmesinden yanayız. Türk dış politikasının, Türk Milletinin büyüklüğüne, Türk Devletinin güç ve kudretine uygun, kararlı, haysiyetli ve onurlu bir çizgide yürümesi, Milliyetçi Hareket Partisinin en büyük arzusudur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; uzlaşma ve atılım hükümeti olarak çalışmaya başlayan 57'nci cumhuriyet hükümetimizin tüm bu sorunların altından kalkabilmesi için, yalnız hükümetin ortağı olan üç siyasî partimizin değil, burada bulunan tüm siyasî partilerimizin, kamuoyunun, bu önemli meselelerin hayata geçirilmesinde, bu millî, önemli günlerden geçtiğimiz, omuz omuza vermemiz gereken sevgi, barış ve kardeşlik ortamı içerisinde, hep beraberce meseleleri omuzlamamız gerektiğinin şuurunda olmamız lazım.

O bakımdan, diyoruz ki, günümüzde diyaloga ihtiyaç vardır. Diyalog, bizim insanımız için yabancı olmayan, millî kültürümüzde, inançlarımızda var olan ve binlerce yıldan bu yana insanca yaşadığımız bu topraklarda bizi birbirimize bağlayan en önemli faktördür. Diyoruz ki, insanların evde, okulda, işyerinde, komşulukta, alışveriş yerlerinde barış ve huzur içinde yaşayabilmesi için diyaloga ihtiyaç vardır. Diyoruz ki, sosyal projeler üretmek ve üretilen projelere katkı sağlayabilmek için diyaloga ihtiyaç vardır. Karşılıklı güven duygusunun ve samimiyetin geliştirilme-

sine büyük katkılar sağlamak için diyaloga ihtiyaç vardır. Sosyal adaleti sağlamak, barış ve huzuru temin etmek ve insan haklarını, din ve vicdan hürriyetini sağlamak için ve diğer konularda olduğu gibi uluslararası ilişkilerde, ekonomik işbirliğinde, partilerarası uzlaşmada, muhakkak surette, uzlaşmaya ve diyaloga ihtiyaç vardır.

Günümüzde de kavga ve siyasî çekişmelere değil, barış, işbirliği ve beraberce yanyana gelmeye ihtiyacımız vardır. Siyasî istikrarı sağlamakla, ülkede kardeşlik ve dayanışmayı tesis etmekle, siyasî yakınlaşma ve hoşgörüyle, ancak bu ağır yükün altından kalkmamız mümkün olacaktır.

İşte, bunun için diyoruz ki, Milliyetçi Hareket Partisi, kavga için değil, sevgi için gelmiştir Türkiye Büyük Millet Meclisine. *(MHP sıralarından alkışlar)* Bunun için diyoruz ki, bütün siyasî partiler ve onlara destek veren insanlarımızın hepsinin kardeş olduğu şuurundan hareket edecek olan Milliyetçi Hareket Partimiz, zaman zaman partilerimizle yanyana olacak, onların desteğini isteyecektir.

Milliyetçi Hareket Partisi, ülkenin ve milletin en çok ihtiyaç duyduğu bir ortamda, işte bu duygularla, millî menfaatleri siyasî ve şahsî çıkarların önüne alarak, cesaretle, kararlılıkla, sorumlulukla, siyasî uzlaşmanın önündeki engelleri ortadan kaldırmıştır. 57'nci hükümet, işte bu sorumluluk duygusunun güzel bir sonucu, güzel bir eseridir; Allah, hayırlı ve uğurlu etsin.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Hükümet Programı, koalisyon ortağı partilerin bir uzlaşma beyanı, kamuoyu önünde uymayı taahhüt ettikleri bir uzlaşma metnidir. Bütün partilerimizin bu metne sadakatle uyacaklarından, Milliyetçi Hareket Partimizin hiçbir şüphesi yoktur. Milliyetçi Hareket Partisi, uyumlu, uzlaşmacı tavrıyla hükümetin başarısı için elinden geleni yapacaktır ve partimiz, hükümet faaliyetleri ve diğer siyasî çalışmalarda, millî çıkarları, vatanın yüksek menfaatlerini, demokrasi, insan hakları, inanç hürriyetleri gibi millî ve evrensel değerleri geliştirecek ve devamını sağlayacaktır.

Bu duygularla, Yüce Meclis ve milletimizin önünde Programı ve hükümeti desteklediğimizi tekrar ifade ediyor; hükümetin hayırlı hizmet yapmasını ve başarılı olmasını Cenabı Allah'tan niyaz ediyor, Yüce Heyetinize ve bizi televizyonları başında izleyen aziz vatandaşlarıma saygılar sunuyorum.

Teşekkür ediyorum. *(MHP, DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, ikinci söz sırası, Fazilet Partisi Genel Başkanı Sayın Mehmet Recai Kutun'a aittir.

Buyurun efendim. *(FP sıralarından ayakta alkışlar)*

FP GRUBU ADINA MEHMET RECAİ KUTAN (Malatya) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, meşruiyetin ve iktidarın tek kaynağı olan aziz milletimiz; hepinizi, Fazilet Partisi adına saygıyla ve sevgiyle selamlıyorum. *(FP sıralarından alkışlar)*

Bugün, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, 57'nci cumhuriyet hükümetinin programı üzerinde yapmakta olduğumuz bu görüşmelerin, doğruların anlaşılmasına vesile olmasını, ülkemize hayırlar getirmesini, millet ve ülke olarak iyiye, doğruya, güzele yönelik arayışlarımıza katkı sağlamasını diliyorum.

Bu Hükümet Programı hakkında görüşlerimizi Fazilet Partisi adına açıklayacağız. Bu meyanda, geleneğe uygun olarak, çeşitli ülke sorunları hakkında da Fazilet Partisinin düşüncelerini Muhterem Heyetinize ve milletimize sunacağız.

Görülüyor ki, bu Hükümet Programına, 28 Mayıs 1999 günü açıklanan koalisyon protokolü temel teşkil etmiştir. Bu koalisyon protokolü ve Hükümet Programı için çeşitli ve birbirinden çok farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Genel olarak, bu belgeler için şunlar söylenmektedir:

“Bunlar birer olumsuzluklar metnidirler.”

“Hükümet protokolünde dikkati çeken, gerek iç politika gerekse dış politika açısından, her konuya tepkisel ve negatif bir şekilde yaklaşılmıştır.”

“Bireylerin özgürlük alanını geliştirmek yerine, devleti korumaya yönelik öncelikle işe başlayan bir hükümet görünüyor.”

Her cümle, bir icraat hükümetinden ziyade, 28 Şubat ruhunun kılavuzluğunda bir tepki hükümetiyle yüzyüze bulunduğumuzu ifade etmektedir. *(FP sıralarından alkışlar)*

Bu takdim edilen metinler, her şeyden önce, sistematik değildir. Konular, bir-biri içine girmiş durumdadır. Metinler baştan aşağı çelişkilerle doludur. Bu metinlerde heyecan da yoktur, ruh da yoktur; renksiz, iddiasız ve belirsiz bir metindir. Evet, bu protokol, bu Program, yasakçı bir zihniyetle hazırlanmıştır. Anlaşıyor ki, 57'nci hükümeti kuranlar, 28 Şubat kararlarının etkisi altında kalmışlardır. *(FP sıralarından alkışlar)* Halbuki, halkımız, 18 Nisan seçim sonuçlarının 28 Şubatın etkilerini geride bırakacağını ve bunun, tam ve kâmil manada bir demokratik düzenin mutlu bir başlangıcı olacağını ümit etmekteydi. Görülüyor ki, 57'nci hükümet döneminde de, 55 ve 56'nci hükümet döneminde olduğu gibi, yasaklar ve baskılar aynen devam edecektir.

Koalisyonun iki ortağı önceki hükümetlerde sorumluluk üstlenmişti. O zaman yapamadıklarını yeni bir ortakla birlikte nasıl yapacaklardı; aziz milletimiz, doğrusu, bunu merak etmektedir. Protokol ve Programın hemen başında “Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisi, 57'nci cumhuriyet hükümetini oluşturmuştur” denilmektedir. 55'inci Sayın Yılmaz Hükümetinin Programının başında da, buna benzer şekilde, Anavatan Partisi, Demokratik Sol Parti ve Demokrat Türkiye Partisinin 55'inci cumhuriyet hükümetini oluşturduğu yazılıydı. Peki, iki beyan arasında fark nedir; DTP'nin yerini Milliyetçi Hareket Partisi almış, partilerin sıralaması değişmiş; yani, iki yıldır işbaşında bulunan ANAP'lı, DSP'li 55'inci ve 56'nci hükümetlerin iskeleti, aynen, 57'nci hükümetin de omurgasını teşkil ediyor.

55'inci ve 57'nci hükümetler arasındaki benzerlik, yalnızca, koalisyonu oluşturan partilerin iskeletinde değildir; program hedeflerinde de ilginç benzerlikler vardır. Her iki programda da bir uzlaşma ve atılım hükümetinin kurulacağından bahsedilmektedir. Elbette, bir hükümet içerisinde uzlaşma çok büyük önem taşımaktadır; ama, 57'nci hükümette uzlaşmanın sağlanabilmesi hususunda kamuoyunda ciddi tereddütler ve şüpheler vardır. Çünkü, DSP Genel Başkan Yardımcısı Sayın Rahşan Ecevit'in, daha koalisyon müzakereleri başlamadan “MHP ile koalis-

yonu içimize sindiremiyoruz. MHP ile koalisyonda ciddi kuşkularımız var. Bunlar, gençleri silahlandırılar, sayısız can yaktılar, can aldılar. Bunlar, demokratik anlamda parti sayılamaz; mafyalarla, çetelerle kaynaştılar” şeklindeki sözleri, herhalde herkesin hatırlındadır. Sayın Bülent Ecevit de bu görüşleri paylaştığını açıkça ifade etmiş idi.

Basit bir ticarî teşebbüste bile, ortaklardan birisi diğerine, bunlara benzer bir iddiada bulunsa, acaba, o şirkette uzlaşma olur mu ve ortaklık yürür mü?

Bunun için, bu koalisyondaki uzlaşma hususunda kamuoyunda ciddi kuşkular ve tereddütler doğmuştur; bunun en kısa zamanda giderilmesini temenni ediyoruz.

Değerli milletvekilleri, siyasî partiler demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Bir ülkede siyasî partiler yoksa, demokrasi de yoktur; iktidarın karşısında muhalefet yoksa, demokrasi de yoktur. Farklı siyasî partiler, farklı görüşleri, farklı tonları, farklı çözüm önerilerini ifade ederler. Toplumdaki farklı düşünme, farklı inanma, farklı yaşama biçimleri, o ülke için en büyük zenginliktir. Farklılıklar harmonisi, bir renk cümbüşü gibi, daha iyiye, doğruya ve güzele ulaşmanın temel motivasyonu olan özgürce tartışma ve doğruları arama heyecanını uyandırır; insanların önünü ve ufkunu açar.

Demokrasiler, demokratik kurumları var kılan insanların gönüllerindeki demokrasi kültürüyle yeşerir. Farklılıkları, tehdit ve tehlike olarak değil, zenginlik olarak algılayanların çığ gibi büyümesiyle, o ülkede demokrasi kök salar. Hayalî sorunlar üretip, yıllarını vehimlerinin peşinde harcayanlar ise, baskıcı, dayatmacı ve yasakçılardır; ellerine yetki geçtiği zaman, ekonomiyi de, özgürlükleri de tahrip ederler. Halkımızın sesi, halkın siyasal talepleri, kısacası millî irade, bütün anlaşmazlıkların ve aşılmazlıkların çözüm noktası olmalıdır; ilerici olmanın da, Türkiye’nin geleceğini aydınlatmanın da yolu budur.

Evet, egemenlik kayıtsız şartsız milletindir; iktidarın ve meşruiyetin kaynağı millî iradedir; iktidarın ve meşruiyetin kaynağı, halkın sandığa yansıyan iradesidir; doğrunun ölçüsü de bu millî iradedir. Bu iradenin yanıldığını ifade etmek, sahibi açısından, demokrasi kültürünün kısırlığını gösterir. Bu anlayışla, 18 Nisan seçimlerini iyi değerlendirmek zorundayız; kurulan yeni hükümeti isabetli değerlendirmek de buna bağlıdır; dünü anlamak, yarınlarımızı iyi görmek de buna bağlıdır.

Zenginliğimizin bir parçası olan halkımızın farklı siyasal talepleri, 18 Nisan seçimleri sonrasında Türkiye Büyük Millet Meclisinde farklı siyasî partilerin temsiline imkân vermiştir, 5 siyasî parti Meclise milletvekili sokabilmiştir; DSP, MHP, Fazilet Partisi, ANAP ve DYP. İktidar bu partilerden oluşabilecekti, hükümeti bu partiler kurabilirlerdi. Halkımız, bu partilerden hiçbirine tek başına hükümet kurma yetkisi vermemiştir; hükümet etme yetkisi, ancak ve ancak, en az 3 partinin bir araya gelmesiyle mümkün olacaktır demiştir. Halk, hükümet etme yetkisini, hangi 3 partiye vermiştir; şu anda Programını görüştüğümüz 57’nci hükümeti oluşturan DSP- MHP ve ANAP’a mı, bir araya gelin, hükümet kurun demiştir; hayır; herhangi 3 parti bir araya gelin ve hükümeti kurun demiştir.

Seçim sonuçları, bu 5 partiden hiçbirine, diğerine göre daha farklı, daha üstün bir hareket alanı da tanımamıştır. Milletvekili sayıları öyle dengeli dağılmıştır ki,

partiler eşit hareket alanına, eşit inisiyatife sahiptiler. Bu 5 partinin kurabileceği en az 10 ayrı koalisyon imkânı vardı.

Neticede, diğer hükümet alternatifleri hiç müzakere bile edilmeden, DSP-MHP-ANAP koalisyonu kuruldu. Bu sebeple halkımız, acaba bu koalisyon en uygun hükümet alternatifi miydi diye sormaktadır. Bize göre, millî iradenin isteğine daha uygun hükümet alternatifleri vardı. Nitekim, Fazilet Partisi olarak, böyle bir hükümet alternatifi ve alternatifleri için çağrıda bulunduk; ama, gerçekleşmedi.

Şimdi, bir hükümet kurulmuştur; 57'nci hükümet. Bize düşen, hayırlı olsun demektir. Ülkemize, milletimize hayırlı hizmetler yapsınlar temennisinde bulunmaktayız.

Şimdi biz, muhalefet partisiyiz; anamuhalefet partisiyiz. Anamuhalefet partisi olarak, elbette, gerekenleri yapacağız, yanlışları tenkit edeceğiz, doğruları tavsiye edeceğiz, halkın menfaatlerinin yılmaz takipçisi olacağız; doğrularınız olursa, onaylayacağız, destekleyeceğiz.

Değerli milletvekilleri, yeni bir yüzyılın eşiğinde bulunuyoruz. Bütün dünyada demokrasi ve değişim rüzgârları esiyor. Ülkelerin pek çoğunda eski totaliter rejimler yıkıldı; yerine, demokrasi ve özgürlüğe giden bir yol açıldı. Şimdi insanlar, daha çok demokrasi, daha geniş özgürlükler ve herkese refah istiyor. Bunun en canlı örnekleri, eski komünist ülkeler. Bürokratik, dayatmacı, yasakçı, her şeyi merkezden planlamaya çalışan çağdışı zihniyet tarihin mezarlığına gömülürken, insanın ve insan onurunun öne çıktığı demokratik bir yapı tesis edilmeye çalışılıyor.

Devlet felsefesi de değişiyor; hâkim devletten hadim devlete, hizmet devletine hızlı bir geçiş yaşanıyor. İnsanların inançlarını yaşamada, fikirlerini söylemede, teşebbüs gücünü serbestçe kullanıp geliştirmede evrensel mutabakatlar oluşuyor.

Bütün dünyada demokrasi, insan hakları ve özgürlükler, hukukun üstünlüğü ve refah, ülkelerin öncelikli sorunu haline gelmekte; hatta, bütün insanlığın müşterek sorunu haline geliyor. Türk Halkı da, daha çok demokrasi, özgürlükler ve refah istiyor. Hiç şüphesiz, kurulmuş olan bu hükümetin başarısı ya da başarısızlığı, en evvel, dünyadaki bu gelişmeleri, değişimleri nasıl anladığına ya da anlamadığına bağlıdır. Çünkü, kendi insanını çağın gerisinde bırakan, evrensel gelişmelerden koparan her hükümet başarısızlığa mahkûmdur.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin büyük çoğunluğu, toplumlarını 2025-2030'lu yıllara hazırlamaktadırlar; ama, ülkemiz ise 21'inci Yüzyıla maalesef büyük sorunlarla giriyor. Evet, ülkemizde, siyasal, sosyal ve ekonomik bakımlardan istikrarsızlıklar var, bunalımlar var.

Anayasa, devletimizi, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olarak tarif etmekte; ama, vatandaşlarımız arasında genel kanaat, ülkemizde gerçek anlamda bir demokrasinin, kâmil manada insan hakları ve özgürlüklerin olmadığı şeklindedir; Batılı anlamda çağdaş ve demokratik bir laiklik tatbikatının da bulunmadığı istikametinde düşünmektedir aziz vatandaşlarımız.

Yine, Türkiye'nin Batılı anlamda bir hukuk devleti olduğu hususunda da, gerek içeride ve gerek dışarıda ciddi şüpheler mevcuttur.

Ülkemizde, maalesef, barış ortamı bozulmuş, huzursuzluklar artmıştır. Terör ve anarşi, zaman zaman şehir merkezlerine kadar intikal etmiştir.

Geçim sıkıntısı korkunç boyutlardadır. Bu sebeple, işçi, memur, çiftçi, esnaf sokağa dökülmüş veya dökülmek üzeredir.

Üretim ve millî gelir çok düşük seviyededir, âdeta durmuştur.

Esasen çok büyük olan iç ve dış borçlar süratli bir şekilde artmaktadır.

Yatırımlar âdeta durmuştur, işsizlik had safhadadır.

Enflasyon üç rakamlı seviyeler civarında dolaşıp durmuştur.

Aylık mutfak masrafı 80 ilâ 90 milyon olarak ilan edilmişken, asgarî ücretle çalışan pek çok vatandaşımızın eline, ayda 55 milyon lira geçmektedir.

Türkiye, dış politika bakımından büyük tehlikelerle karşı karşıyadır. Ülkemiz, Batı âleminden de, İslam âleminden de âdeta dışlanmış durumdadır.

Elbette, Türkiye, böylesine istikrarsızlıklara, bunalımlara layık bir ülke değildir; çünkü, Türkiye, çok büyük fırsat ve imkânlarla sahiptir; şöyle ki:

Coğrafi konumumuzla çok büyük avantajlara sahibiz; Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarının tam merkezindeyiz. Yine, Ortadoğu, Kafkasya ve Ortaasya enerji kaynaklarının da terminali durumundayız.

Çevremizde 100 milyonlarca, tarihi, kültürel ve inanç bağlarıyla bağlı olduğumuz bir nüfus yaşıyor.

Dünyanın en büyük medeniyetlerinin vârisiyiz.

Yaklaşık 65 milyon, çalışkan, fedakâr ve genç bir nüfusa sahibiz. 24 yaşın altında, toplam nüfusumuzun yüzde 55'ini teşkil eden 35 milyon gencimiz var; bu, en büyük zenginliğimizdir.

Su, toprak, maden gibi, zengin doğal kaynaklarımız var.

İklim şartlarımız da fevkalade elverişli; tropik bazı bitkilerin dışında her şeyi üretebilmekteyiz. Nitekim, yakın bir zamana kadar, gıda üretiminde kendine yeterli mahdut sayıdaki ülkelerden birisiydik; ama, maalesef, şimdi değiliz.

Yetmişbeş yıldan bu yana da, ülkemiz hiçbir savaşın içerisinde olmadı.

Bu kadar büyük fırsat ve imkânlarla rağmen, içinde bulunduğumuz sıkıntılar, ancak yönetimlerde bulunan yanlış zihniyetlerle izah edilebilir. Türkiye siyasetinde iki zihniyet ve eğilim, başından beri hep olagelmıştır:

Birinci eğilim, statükoyu sürdürmekten yarar umanların, Batılı anlamda bir demokrasiyi içine sindiremeyenlerin, gelenekçi, tutucu ve gerici politikalarından kaynaklanmaktadır. Statükocu elitlerin, modası geçmiş kutsal devlet yanlısı devletçi seçkinlerin demokrasiyi devlete feda eden bu anlayışları, Türkiye'yi çağdışı bir konuma itmektedir. *(FP sıralarından alkışlar)* Bu eğilimin belirgin özelliği, devletçi, otoriter, yasakçı ve buyurgan olmasıdır. "Halka rağmen, halk için" şeklinde formüle edilen bu eğilim, bugün hâlâ egemenliğini sürdürmektedir. Ecevit Hükümetinin Programında, bu zihniyetin izlerini görmekteyiz maalesef. *(FP sıralarından alkışlar)*

İkinci siyasal eğilim, özü itibariyle demokratik bir eğilimdir; çünkü, temelde, milletin iradesini esas almaktadır ve millet iradesinin üstünde hiçbir irade, ama hiçbir irade tanımamaktadır. *(FP sıralarından alkışlar)* Milletimizin arzu ve temayüllerini iktidara taşımak üzere gayret göstermektedir. Artık herkesin şunu çok iyi kavramış olmasını diliyoruz: Mevcut statükoyu koruyarak, Türkiye'yi, 2000'li yıllara yaraşır, alını açık, başı dik, mutlu, huzurlu, müreffeh ve demokratik bir ülke olarak taşımak mümkün değildir.

Bizim Fazilet Partisi olarak tercihimiz bellidir; biz, Türkiye için daha çok demokrasi ve daha fazla özgürlük talep ediyoruz. Türkiye toplumunun da tercihinin bu doğrultuda olduğuna içtenlikle inanıyoruz.

Değerli milletvekilleri, Hükümet Programında “Hükümetimiz, 21'inci Yüzyıla girerken, demokrasimizin eksikliklerini gidermeyi, insan haklarını geliştirmeyi, düşünce özgürlüğünün önündeki engelleri kaldırmayı öncelikli görevleri arasında saymaktadır” denilmektedir. Halbuki, dikkatlice incelendiğinde görülmektedir ki, Program, alabildiğine yasaklarla doldurulmuştur. Bu yasaklar bile, sanki topluma yeni özgürlükler bahşediliyormuş şeklinde takdim edilmektedir. Aşağıda takdim edeceğimiz örnekler, ülkemizin insan hakları ve özgürlükler bakımından ne durumda olduğunu açıkça göstermektedir.

Bir kere, Türkiye, son beş yıldan beri, dünyada en çok gazeteci hapseden ülke olarak kabul edilmektedir. Basın Konseyinin yaptığı bir araştırmaya göre, 1998 yılında gazetecilik nedeniyle fiilen hapsedilmiş veya hakkında hapis cezası verilmiş gazetecilerin sayısı en az 40'tır. 1998 yılı sonu itibariyle Türkiye'de hapis hane bulunan gazeteci sayısı 12 idi. Bunlara ilaveten, daha bundan birkaç gün önce bir gazeteci daha - Cumhuriyet Gazetesinden Oral Çalışlar - hapse koyuldu; ama, buna, hükümet ortaklarından, ciddi sayılabilecek herhangi bir reaksiyon gelmedi; Sayın Ecevit, sadece, üzüldüğünü ifade etti.

Fazilet Partimizin 1999 Seçim Beyannamesinde bu konuda şunlar söylenmektedir: “Özellikle son yıllarda, Türk Ceza Kanununun 312'nci maddesinin yorumu değiştirilerek, hiçbir suçu övmediği ve kimseyi suça teşvik etmediği halde, sadece görüşlerini açıklayan siyaset ve bilim adamları, gazeteci ve yazarlar, bu maddeye dayanılarak mahkûm edilmişlerdir. Bu nedenle, Fazilet Partisi, düşünce suçlarını derhal kaldırmayı ve Türk Ceza Kanununun 312'nci maddesi ile Terörle Mücadele Kanununun 8'inci maddesi başta olmak üzere, düşünceyi cezalandıran hükümleri kanunlardan çıkarmayı temel görev ve sorumluluk saymaktadır.” *(FP sıralarından alkışlar)*

Hatırlayacaksınız, Anayasa Mahkemesi Başkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer, Anayasa Mahkemesinin 37'nci kuruluş gününde, töreni açış konuşmasında, bu istikamette şunları söylemişti: “Kişinin varlığının temeli olan düşünce ve düşünceyi açıklama özgürlüğü, demokrasinin de temeli ve ayrılmaz bir parçasıdır. Çoğulcu demokratik ülkelerde, toplumun yerleşik değerlerine ters gelen düşünceler bile, tam bir özgürlük içinde açıklanıp tartışılabilmektedir.”

Bu Hükümet Programında, insan hakları ihlallerinin önlenmesi için herhangi bir somut teklif görebiliyor musunuz? Bu hükümet, Türk Ceza Kanununun

312'nci maddesi, Terörle Mücadele Kanununun 8'inci maddesi hakkında ne düşünüyor, ne teklif ediyor; Programda, biz, herhangi bir teklif görmedik.

Sayın Cumhurbaşkanı bir konuşmasında “benim ülkemde, vatandaşlarımın kapılarını, sabahın erken saatlerinde sadece sütçüler çalacaktır” demişti. Şimdi, sayın hükümet üyelerine soruyorum: Sabahın ikisinde üçünde, bazı yazarların, düşünürlerin, siyasilerin ve işadamlarının, tıpkı teröristler gibi evlerinden alınması tatbikatı için ne düşünüyorsunuz, ne tedbirler alacaksınız? *(FP sıralarından alkışlar)*

Saygıdeğer arkadaşlarım, şu anda Türkiye’de, hiçbir siyasî partinin güvencesi yoktur; siyasî partilerin akıbeti, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının insafına bırakılmıştır.

1995 yılında Anayasada değişiklikler yapıldı. Aradan dört yıl geçmesine rağmen, bu değişiklikler Siyasî Partiler Yasasına yansıtılmadı. Hükümet Programında, Siyasî Partiler Kanununda yapılacak uyum değişikliği hakkında hiçbir şey görmedik. Siyasî Partiler Kanununda, en az 20’den fazla madde değişiklik bekliyor. Hükümete soruyorum; bu konuda ne yapacaksınız?

Sayın milletvekilleri, son günlerin insan hakları ihlaliyle ilgili önemli olaylarından biri de, medyanın “telekulak” diye nitelendirdiği telefon dinleme olayıdır. Dünyanın çeşitli ülkelerinde, telefon dinleme olaylarına rastlanmaktadır. Nitekim, Amerika’da ortaya çıkan Watergate Skandalı bunların en ünlülerinden birisidir. Hatırlanacaktır; bu rezalet ortaya çıkarılınca, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Nixon istifa etmek zorunda kalmıştı. Bizde ise, Başbakanın, bakanların, milletvekillerinin, siyasilerin, belediye başkanlarının, basın mensuplarının telefonları dinlendiği halde, bu telefon dinleme olayları, bu anayasa ihlalleri son derece hafife alınmaktadır. Nitekim, Hükümet Programında, bu konuya ait en ufak bir ilgi bile görülmemiştir. Buna benzer bir olay bir Batı ülkesinde cereyan etseydi, emin olunuz yer yerinden oynardı.

Şu hale bakınız: Anayasadaki, haberleşmenin gizliliği, özel hayatın korunması ilkesine aykırı olarak, yasadışı yollardan sağlanmış bir teyp kasetini, Yargıtay Başsavcısı, kanıt diye Anayasa Mahkemesine sunabiliyor; hem de, ses bantlarının delil olamayacağı hususunda Anayasa Mahkemesinin müteaddit kararlarına ve CMUK’un 254’üncü maddesinde hukuka aykırı yollardan sağlanan delillerin hükme esas olamayacağının belirtilmesine rağmen! Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Anayasa Mahkemesine gönderilen 4.6.1999 tarihli yazıda “bu kaset, ismini açıklamak istemeyen bir vatandaşımız tarafından, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş’a teslim edilmiştir” denilmektedir! Dikkat ediniz “gönderilmiştir” denilmemekte “teslim edilmiştir” denilmektedir. Bize göre, böyle bir iddia, hiç de inandırıcı değildir. Kaldı ki, böyle de olsa, o durumda yapılması gereken, yasadışı yollarla telefon dinleyen, bunu banda kaydeden ve Başsavcıya götüren kişi hakkında, Başsavcının suç duyurusunda bulunması gerekmez miydi? Böylesine bir tutum, suç işleyen bir insanın eylemine meşruiyet kazandırmak değil midir? Görülüyor ki, Başsavcı Savaş, hukuku çiğneyerek delil toplama gayretindedir. Hükümeti ikaz ediyoruz; bu anayasa ihlallerinin üzerine ciddiyetle gitmelisiniz; sorumluları yargıya sevk etmeli, böylece, yasadışı eylemlerin tekrarını önlemelisiniz. Bu konu, elbette, Yüce Meclisimiz tarafından da sorgulanacaktır.

Fazilet Partisi olarak her vesileyle ifade ettiğimiz gibi, biz, Batı normlarına uygun demokratik bir laiklik anlayışından yanayız. Hükümet Programında, çok tehlikeli sonuçlar doğurabilecek yeni bir laiklik anlayışı ifade edilmektedir. Anayasada, din kurallarının devlet işlerine karıştırılması laiklik ilkesine aykırı sayılmıştır. Evet, hepimiz böyle biliyoruz; ancak, Hükümet Programında bu ilke daha da daraltılarak, kutsal din duygularının devlet işlerine karıştırılması laiklik ilkesine aykırı sayılmaktadır. Din kuralları farklı şey, din duyguları farklı şeydir. Sayın hükümet eğer sehven yazmadıysa, kamu görevi yaparken dinî duygu tezahürünü de laikliğe aykırı sayacak bir yaklaşım içerisinde; bu, mutlaka tashih edilmelidir. *(FP sıralarından alkışlar)*

Değerli milletvekilleri, netice olarak, Türkiye, iki yıldır temel hak ve özgürlüklerin baskı altına alındığı bir ülke haline getirilmiştir. Düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü zedelenmektedir. Hukuk devleti kavramı yara almaktadır. Bazı yargı kararları, kamu vicdanında rahatsızlık oluşturmaktadır.

Evet; bütün bunlardan sonra diyoruz ki, toplumumuz buna layık değildir. Bunların hepsi, bu yanlış gelişmeler, kavgayla değil, aklıselimle gözden geçirilmelidir. Özgürlükler hepimize gereklidir. Hukuk devleti hepimizin ihtiyacıdır. Benim özgürlüğüm, senin özgürlüğündür; benim hukuk devleti güvencem, senin güvencendir.

Sayın milletvekilleri, Başbakan Sayın Ecevit Hükümet Programını okurken, üzerine basa basa “hanımların özel yaşamlarında giyim kuşamlarına karışmak söz konusu değildir; ancak, kamu kurumlarında, türbanın, cumhuriyetin temel niteliklerini hedef alan bir siyasal simgeye dönüştürülmesine karşı, yürürlükteki kurallar uyarınca alınmış önlemler titizlikle sürdürülecektir” diyor idi. Biz de diyoruz ki, lütfettiniz Sayın Ecevit; acaba, sokaktaki hanımlarımızın başörtüsünü yasaklamadığınız için size teşekkür mü etmeliyiz? *(FP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Evet, bu iktidar, evinde, çarşıda, pazarda hanımların kıyafetine karışmayacakmış! Bu cümlelerin, koalisyon protokolüne ve Hükümet Programına alınmasından daha büyük bir ayıp olamaz. *(FP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Kendinizde hangi hakkı ve yetkiyi görüyorsunuz da, özel yaşamdaki giyim kuşama müdahaleden veya müdahale etmemeden söz edebiliyorsunuz? Demokratik bir ülkede yaşadığınızın farkında değil misiniz? *(FP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Yöneticilerin, kişilerin özel hayatını düzenleyebildikleri ve bu hakkı kendilerinde gördükleri rejimlere “demokrasi” denilmez, “totaliter rejim” denilir. *(FP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)* Burası Türkiye Cumhuriyetidir; demokratik, laik bir hukuk devletinde yaşıyoruz.

“Kamu kurumlarında, türbanın, cumhuriyetin temel niteliklerini hedef alan bir siyasal simgeye dönüştürülmesine karşı, önlemler titizlikle sürdürülecektir” cümlesine gelince... Kamu kurumlarındaki yasaklama, kamu kurumlarında çalışanlara, yani kamu hizmeti sunanlara mı, yoksa, kamu hizmetinden yararlananlara mı? Protokol ve Programdaki cümle, yasağı her ikisine de getiriyor. Yasak, memurlar için de geçerlidir, bir kamusal hizmeti talep eden, eğitim talep eden üniversiteler ve diğer okullardaki öğrenciler için de geçerlidir. Bu, kendi içinde binbir açmazı olan çağdışı bir yaklaşımdır. Bir kamusal hizmeti talep eden için yasak koymayı programlarsanız, bunun sonu gelmez. Bir devlet hastanesinden sağlık hizmeti isteyen vatandaşa da, nüfus cüzdanı almak için nüfus müdürlüğüne giden yurttaş da,

tapu müdürlüğüne uğrayan yurttaş da işi uzatır ve işin içinden çıkamazsınız. (FP sıralarından alkışlar)

Diğer bir iddia, türbanın siyasal bir simgeye dönüştürülmesidir. Bu ifade, yasakçılığın bir gerekçesi olarak kullanılmaktadır. Önce, siyasal simge kullanmanın suç sayılması mümkün değildir. Eğer suç sayılsaydı, parti rozeti takan bütün milletvekillerinin ve vatandaşların mahkûm edilmesi gerekirdi. (FP sıralarından alkışlar) Sonra, kimin, başını siyasal bir simge olarak örttüğünü nasıl belirleyeceksiniz? Her başını örtene siyasal simge olarak bunu yapıyor diyemezsiniz. Ne zaman diyebilirsiniz; eğer keramet sahibi olduğunuzu iddia ediyorsanız. (FP sıralarından alkışlar) Eğer bu suçsa, suçların şahsiliği ilkesinin temel bir kural olduğunu unutmayınız. 57'nci Hükümetin Programına kadar yansıyan bu yasakçı anlayışın ülkeye hiçbir faydası yoktur; hiçbir toplumsal sorun yasaklarla çözülemez. Baskı ve dayatmalar, temel görevimiz olan halkın mutluluğunu sağlayamaz.

Bakınız, Sayın Ecevit şu anda yasaklamadan yana en şiddetli tepkileri gösteriyor; ama, samimi inancının bu olduğuna kesin olarak inanmıyorum; pek çok dengein içinde politikasını böyle belirlemiş durumdadır. Başörtüsü tartışmalarının alevlendiği bir sırada, 1989 yılında, Sayın Ecevit şunları söylüyordu: “Benim düşünceme göre, dünyadaki uygulamalara göre ilk ve orta eğitim çağındaki çocuklara belli bir kıyafet mecburiyeti veya yasaklamaları getirilebilir. Bu, antidemokratik olmaz; ama, yükseköğretim çağına gelmiş kimselere, gençlere ahlak kuralları dışında kıyafet mecburiyeti ve sınırlama getirilemez; isteyen örter, isteyen örtmez. Bazı kişiler diyor ki: “Biz, başörtüsüne karşı değiliz; ama, ideolojik nedenle başlarının örtülmesine karşıyız. Ben, bu görüşe katılmıyorum; demokrasi varsa, ideolojik nedenler bile söz konusu olabilir.” (FP sıralarından alkışlar) Evet, Sayın Ecevit böyle diyordu.

Şimdi, Sayın Ecevit'e, Sayın Başbakanımıza soruyorum: Acaba, şu anda hangi görüşü savunmaktadırlar? (FP sıralarından alkışlar) Evet, bu sözlerin sahibi Sayın Ecevit; inançlara saygılı, laiklik taraftarı Sayın Ecevit, o tarihte tarikatlara bile müsamaha gösteriyordu “tarikatçılığın yasaklanmasına karşıyım” diyordu.

Muhterem milletvekili arkadaşlarım, televizyon ekranlarında üniversiteden görüntüleri birlikte izliyoruz. 18-25 yaşlarındaki başörtülü, başı açık, mini etekli, kotlu öğrenciler, kampus bahçelerinde birlikte el ele dolaşıyorlar, birlikte ders çalışıyorlar, birlikte eğleniyorlar, birbirlerini tehdit ve tehlike olarak algılamıyorlar; hoşgörü dersi veriyorlar herkese, özellikle de bizlere. Bu gençlerimiz Türkiye'nin geleceğidir, bu hoşgörü toplumunu onlar inşa edeceklerdir.

Muhterem arkadaşlarım, benim başörtüsü konusunda yaptığım bu açıklamalardan sonra, bundan önce de olduğu gibi, bazı siyasiler, bazı medya mensupları ve bazı enteller “Fazilet Partililer başörtüsü meselesini istismar ediyorlar, bundan siyasi bir menfaat, çıkar bekliyorlar” diyeceklerdir.

Şimdi, koalisyon ortaklarına teklif ediyorum, sesleniyorum: Geliniz, şu başörtüsü meselesini siz çözünüz. (FP sıralarından alkışlar) Bunun siyasî menfaati da, çıkarı da, kazancı da sizin olsun. Bilesiniz ki, kamuoyu önüne çıkarak sizleri ilk tebrik edecek, ilk alkışlayacak olanlar da bizler olacağız. (FP sıralarından “Bravo” sesleri, alkışlar)

Değerli milletvekilleri, eğitimin, ülke ve toplum için önemi herkesçe bilinmektedir. Genç kuşakların, çağın şartları ve gelecek için yetiştirilmesi gerekir. Bugün, ülkemizde, ilkokuldan üniversiteye kadar eğitimde özden çok şekille uğraşıldı; tek tipleştirici ve demirperde özentisi politikaların uygulandığı görülmektedir. Günümüz dünyasında, okulöncesinden itibaren, zihinleri açık, kendisi düşünüp karar veren, eleştiren, yeni buluşlar peşinde koşan, donmayan, statik değil dinamik, geleceğe hep umutla bakan insanı hedefleyen metotlar geliştirilmektedir. Ülkemizde ise, tamamen siyasî ve ideolojik yaklaşımlarla eğitim düzenlemeleri yapılmaktadır. Oysa eğitim düzenlemeleri, pedagojik ve eğitim kuralları içinde yapılmalıdır.

57'nci hükümet programında eğitimin acil çözüm bekleyen sorunlarına dair yeterli hiçbir şey yok. Hükümet, sadece, kendisini sekiz yıllık kesintisiz eğitime kilitlemiş bulunmaktadır. Kesintisiz zorunlu eğitimle ilgili kanunu 55'inci ANAP-DSP-DTP koalisyon hükümeti çıkardı. Başta imam-hatip okulları olmak üzere meslekî ve teknik okulların orta kısımlarını bu partiler kapattılar, lise kısımlarını işlemez hale getirdiler. Daha önce her yaşta çocuklarımız yaz tatillerinde, hatta okul saatleri sonrasında, hafta tatillerinde Kur'an kurslarına gitme imkânına sahipken, bunları yasakladılar. Bu yanlış tatbikatla, sanayimize ara eleman yetiştiren sanat eğitimini ve çıraklık eğitimini perişan ettiler. Şimdi, 57'nci hükümet de aynı misyonu devam ettiriyor.

Sayın milletvekilleri, 57'nci hükümetin daha önceki 55 ve 56'ncı hükümetlerin bir devamı olduğunu söylemiştik. 57'nci hükümetin programındaki ekonomik hedefler dikkatlice incelenirse bu nokta yine açıkça anlaşılacaktır; ancak, 57'nci Hükümetin Programı, aynı zamanda, iki yıldır iktidarda olan DSP zihniyetinin ülkemizi ekonomik bir çöküntüye sürüklediğini de açıkça göstermektedir.

Program, maliye politikaları uygulamasında ekonomik canlılığın korunmasının esas olduğunu vurguluyor. Hangi ekonomik canlılıktan, bu canlılığı korumaktan bahsediyorsunuz? İki yıllık iktidarınızda ekonomi çökmüştür, yaprak kımıldamıyor, işyerleri kapanıyor, iflaslar devam ediyor. Ne zaman DSP zihniyeti geldi de ekonomi çökmedi ki! (*FP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar*) Milletimiz, Sayın Ecevit'in iktidarlarını hep ekonomik bunalım olarak görmüştür; hatırlamaktadır. Son iki yıl, Sayın Ecevit'in ilk tahribatı değildir. 1970'li yıllarda hükümet olduğunda yine, yoksul halkı perişan etmişlerdi. 1970'lerin Ecevit iktidarı hep yağ kuyruklarıyla, benzin kuyruklarıyla, karaborsa ve yokluklarla hatırlanmaktadır. (*FP sıralarından alkışlar*) Şimdi, iki yıldır bu zihniyet yine işbaşındadır. Bu güzel ülke, yine, yangın yerine dönüştürülmüştür.

Yine 57'nci hükümet programında "ülkemizin en temel ekonomik sorunu, iç borçlarımızın vadelerinin kısalığı ve faiz oranlarının yüksekliğidir" deniliyor. Görülüyor ki, ülkemizin en temel ekonomik sorununu, iki yıllık iktidar döneminizin sonrasında nihayet anlamış bulunuyorsunuz. (*FP sıralarından alkışlar*) Ülkeyi iki yıldır borç faiz batağına siz sürüklediniz. Yoksul halkın, ekmek, tuz, şeker, zeytin, peynir alırken fiyatlara karışmış olarak ödediği vergileri, tüm diğer vergilerle birlikte bir emmebasma tulumba gibi faizcilere, rantiyeye faiz olarak aktardınız. 4 katrilyon lira olarak devraldığınız iç borç stokunu, iki yılda 4 katına çıkardınız; bugün iç borç stoku 16 katrilyon liraya çıkmıştır. Türkiye'nin geldiği nokta ortadadır;

dış borç 100 milyar dolar - bugün, Plan ve Bütçe Komisyonunda aşağı yukarı 103 milyar dolar diye ifade ediliyordu - iç borç 39 milyar dolar, Ziraat ve Halkbankası görev zararı 10 milyar dolar da eklenince toplam borç 150 milyar dolar.

Toplam borç stoku gayri safi millî hâsılanın yüzde 73'ü düzeyine çıkmıştır, uluslararası piyasalarda kabul edilebilir borç limiti, gayri safi millî hâsılanın en fazla yüzde 60'ıdır. Türkiye, uluslararası standartların üzerinde bir borç batağına saplanmıştır. Ama, aynı zamanda faiz oranlarını da yükselttiniz. 1998'in ikinci yarısında yaptığınız iç borçlanmadaki ortalama faiz oranı yüzde 140 olmuştu. 54'üncü Refahiyol Hükümeti, borçlanma ve faiz politikalarında kararlı bir mücadele programı ortaya koymuştu, bunu, yıllık programda açıkça siz de itiraf ediyorsunuz. Geldiniz, Refahiyolun programını terk ettiniz, azalmaya başlayan faizleri artırdınız. Rakamlar ortadadır; 1996'da bütçe giderlerinin yüzde 32'si faiz ödemelerine giderken, Refahiyol'un hazırladığı 1997 bütçesinde bu oran 10 puan düşmüştü; bu kararlılığı terk ettiniz, sonunda, 1998 giderlerinin yüzde 40'ını faiz olarak ödediniz.

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; bana ayrılan zaman dolmak üzere, bu itibarla, ekonomiyle ilgili olarak daha ekleyeceğim bazı hususları ifade edemeyecek durumdayım. En son şunu ifade etmek durumundayım: Gelir dağılımında korkunç bir adaletsizlik var, bölgelerarası kalkınmışlıkta da, yine aynı şekilde çok büyük dengesizlikler var. Bir bakıyorsunuz, kişi başına millî gelir Kocaeli'nde 7 bin dolar civarında, buna mukabil, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da 600 ile 700 dolar civarında dolaşıyor. 56'ncı hükümet döneminde Sayın Ecevit, Diyarbakır'a da giderek, Doğu ve Güneydoğu Anadolu için bir paket açmış idi ve o zaman ifade edildi ki, bu bölgeye 40 trilyon liralık bir imkân tahsis edilmektedir. Bu 40 trilyon dediğiniz nedir muhterem arkadaşlarım? Şu anda, her gün, faizcilere ödemekte olduğumuz faiz, 30 trilyon liradır; yani, birbuçuk günlük faiz parası, doğu ve güneydoğuya layık görülmüştür; ancak, o da, bugüne kadar ödenememiştir. *(FP ve DYP sıralarından alkışlar)*

Evet, devri iktidarınızda, yabancı sermaye girişi, 1998 itibariyle, gerileyerek 1 milyar dolar seviyesinde kalmıştır. Buna karşılık, 1998'in ikinci yarısında, piyasa-
dan, yaklaşık 7 milyar dolar dışarı kaçmıştır ve sizler, dışarıya kaçan paraları değil, dışarıdan gelen paraları, rengi yeşil mi, kırmızı mı diye, hep ısrarla takip ettiniz. *(FP sıralarından alkışlar)*

Tüm bu yanlış politikalarınız sonucu, işsizlik korkunç boyutlardadır. 1998 yılında 23 milyon olan aktif işgücü, 2003 yılında 25,5 milyonu aşacaktır. Böylece, her yıl 500.000 kişiye yeni istihdam ihtiyacı doğarken, mevcut işsizler ordusundan da en az 500.000 kişi olmak üzere, her yıl yaklaşık 1 milyon kişiye aş ve iş bulma zorunluluğu vardır. Yanlış ekonomik politikalarınız sonucu, işsizler ordusuna, 1998 yılında, 500.000 kişi daha işten çıkarılarak eklenmiştir. Aktif nüfusun yaklaşık yüzde 20'si işsiz, diplomalı gençlerin üçte 1'i boşta. Memur, çiftçi, işçi, emekli, dul, yetim, esnaf, özet olarak dargelirli, geçim sıkıntısı içerisinde. 13 milyon vatandaşımız, açlık sınırında yaşamaktadır. İki yıllık iktidarınızda, tüm gelir gruplarının reel geliri azalmıştır.

Evet, enflasyonu kontrol ettik diyorsunuz; bizim için en önemli husus, mut-
faktaki enflasyondur. Devlet İstatistik Enstitüsünün verilerine göre, ekmek yüzde

100, kıyma yüzde 217, pirinç yüzde 125, zeytin yüzde 124, tavuk eti yüzde 185, kurufasulye yüzde 173, margarin yüzde 87, beyazpeynir yüzde 91 zamlanmış. İşte, gerçek enflasyon budur. Hele hele, böyle, toptan eşya endeksleriyle yüzde 50'ye indirdik diye, vatandaşa takdim etmenizi tasvip etmek, elbette mümkün değildir.

MAHMUT ERDİR (Eskişehir) — Doğru değil...

BAŞKAN — Lütfen, hatibe müdahale etmeyelim efendim.

MEHMET RECAİ KUTAN (Devamla) — Evet, dış politikayla ilgili olarak, sadece şu hususu arz etmek istiyorum: Diplomatik ilişkilerimizde, ülkemizdeki terör hareketlerine destek veren ülkelerle olan ilişkilerimiz titizlikle gözden geçirilmeli, durumu önleyici ve düzeltici tedbirler alınmalıdır. Halen mahkemesi devam eden Apo'nun açıklamalarından, bazı Avrupa devletlerinin PKK terörüne ne ölçüde destek verdiklerini ibretle ve dehşetle öğrendik. Görülüyor ki, bu devletlerin gözünde, teröristbaşı Öcalan bir kurtuluş savaşçısıdır. Bu iddiada bulunanlar, gerçek kurtuluş savaşçılarının kimler olduğunu çok iyi bilirler; çünkü, vaktiyle, bu mübarek toprakları işgal eden sömürgeciler, emperyalistler, Haçlı sürüleri ve onların teşvikçileri, bu aziz milletin her ferdinin, nasıl birer kurtuluş savaşçısı olduğunu çok yakından gördüler. İnaniyorum ki, o kurtuluş savaşçılarından yedikleri kötüğin tadını da hâlâ unutmamışlardır. *(FP sıralarından alkışlar)*

Saygıdeğer milletvekilleri, sözlerime son vermeden önce, aziz milletimizin huzurunda, şu hususları bir kere daha vurgulamakta fayda görüyorum ve herkese çağrıda bulunuyorum: Geliniz, siyaseti kavga konusu yapmaktan, kısır çekişmelerden arındıralım, siyaseti, millet yararına yapılan bir hizmet yarışı olarak görelim. *(FP sıralarından alkışlar)*.

Evet, netice olarak arz edeceğim husus; baştan beri açıkladığım sebeplerden dolayı, Fazilet Partisi olarak 57'nci hükümete güvenoyu vermeyeceğiz.

Konuşmamın sonunda, ülkemize ve aziz milletimize aydınlık yarınlar diliyorum. Siz değerli milletvekili arkadaşlarımı ve televizyonları başında bizleri izleyen sevgili vatandaşlarımızı sevgiyle saygıyla selamlıyorum. *(FP sıralarından "Bravo" sesleri, ayakta alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, üçüncü söz sırası, Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Sayın Tansu Çiller'e aittir.

Buyurun efendim. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar)*

DYP GRUBU ADINA TANSU ÇİLLER (İstanbul) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çok değerli üyeleri, televizyonlarının başında bugün bizi izleyen çok değerli vatandaşlarım; şahsım ve partim adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sandıktan yeni çıkmış Meclisin huzurunda, bu Meclisten çıkmış yeni hükümetin başta Başbakan olmak üzere bütün üyelerini kutluyorum. Bu yüzden, bu hükümeti, milletimiz ve demokrasimiz açısından da bir kazanç gördüğümüzü ifade ederek başlamak istiyorum; çünkü, 57'nci hükümet, her şeyden önce, millet iradesine dayanmaktadır; bu, bir önceki yasama döneminden sonra yeni bir demokratik başlangıçtır.

Umuyoruz ve diliyoruz ki, bu hükümet, yeni demokratik kazanımlarla, bu ülkenin gerçek sorunlarına çözümler arasın; halkın acil beklentilerine çare bulsun; hem içinden çıktığı Meclisin hem de bütünüyle siyasetin itibarını iade etsin.

Umuyor ve diliyoruz ki, bir olgunluk içinde geçen seçimlerden sonra siyaset bir arınmaya ve tazelenmeye fırsat bulsun. Bu yüce millete yakışan, onun hakkı olan olgunluğu ve demokratik seviyeyi hep birlikte yakalayalım.

Bu düşünce ve temennilerle, 57'nci Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine yüksek huzurlarınızda başarılar diliyorum. *(DYP ve DSP sıralarından alkışlar)*

57'nci hükümet zor bir dönemde işbaşına gelmiştir. Demokraside, iktidarın yanında bir de muhalefet vardır. Bizim görevimiz, millî meselelerde devlet işinde, millet işinde hükümete destek olmaktır; yanlışlarını, hatalarını gördüğümüz zaman da eleştirmektir. Biz, bu görevi, Türkiye sevdasının ışığında, yüksek bir sorumluluk bilinciyle yerine getireceğiz; pozitif siyaset anlayışı içinde yerine getireceğiz.

Umuyoruz ve bekliyoruz ki, Türkiye'yi bugün krizin ortasına getirip bırakan bir dönem, seçimlerle birlikte sona vermiş ve yeni bir dönem başlamış olsun.

İtiraf etmek gerekir ki, ortaya çıkan hükümet kompozisyonu, bu hükümet içinde ortakların iş bölümü, ülkeyi son iki yıldır yönlendiren ekonomi yönetiminin ve anlayışının devamı görüntüsündedir. Bu açıdan, ekonomide bir durum tespiti yaparak, çözüm noktalarına özellikle işaret etmeyi pozitif siyasetin bir gereği olarak değerlendiriyorum.

Ve yine itiraf etmeliyim ki, açıklanan Hükümet Programında, milletin acil çözüm bekleyen ekonomik sorunlarına somut olarak değinilmemiş olması, bizi, böyle bir ihtiyaca yönlendirmiştir.

Çok değerli milletvekilleri, hepimiz biliyoruz ki, iktisadî analizde durgunluk vardır, bir daralma mümkündür; Türkiye, böyle bir daralmayı yaşıyor. Onunla birlikte, yine, hepimiz gayet iyi biliyoruz ki, Türkiye, aynı zamanda bir enflasyonu, hatta yükselen bir enflasyonu eşanlı yaşıyor; hem enflasyon hem de daralma; buna, kısaca stagflasyon diyebiliyoruz. Bu, olabileceklerin kötüsüdür.

Şimdi, nasıl oldu, bu olay nasıl gelişti, Türkiye'de bunun çözümleri var mı, buna değinmeyi, buna işaret etmeyi görev biliyorum. 1995, 1996 ve 1997 yıllarında yüzde 7,8 ile OECD birincisi olan bir Türkiye, büyümede rekor üzerine rekor kıran bir Türkiye ve son yıl içerisinde hedefi aşağı çeken 55'inci hükümet. Bu hükümet, hedefi, açıkça yüzde 4'lere çekeceğini beyan etmiştir ve bununla birlikte şimdi görüyoruz ki, bu yılın başı itibarıyla, ilk dört ayı itibarıyla büyüme yüzde 1. Daha vahim olanı, imalat sanayiindeki büyümenin eksi yüzde 7'ler düzeyine inmiş olmasıdır; daralan bir Türkiye, işsizlik içerisinde kıvranan bir Türkiye. Her sektör, aşağı yukarı çekici bütün sektörler krizdedir. Otomotiv sanayiinde, aşağı yukarı daralma yüzde 39, beyaz eşyada yüzde 35, otomotiv, elektronik ve bütün inşaat sektörü - konut dahil - ciddi bir çöküşü açık bir biçimde yaşıyor; kapasite kullanımı yüzde 70'lere gelmiş. Yüzde 90'lar seviyesinden sonra ancak enflasyonist baskı kuran bu oran yüzde 70'lere çok kısa bir dönemde inebilmiş ve bu konumda enflasyon; öğreni-

yoruz ki, enflasyon, âdeta Türkiye'yi dünya birinciliğine doğru götürüyor; şu anda ikinci - çok az bir farkla - olan ülkemiz, dünya birinciliğine namzet.

Yirmi yıldan beri enflasyonun ortalamasının yüzde 60 olduğu bir Türkiye'de enflasyonun düştüğü iddia edilebilmiştir ve öyle ki, bugün toptan eşyanın yüzde 50 ve tüketici fiyatlarının yüzde 63 olduğu ülkemizde yirmi yıldan beri böyle gelen bir enflasyonun toptan eşyada yüzde 50'lere düşmüş olduğu görüntüsünün yapay bir aritmetik olduğu açıkça bellidir. Nereden bellidir; çünkü hepimiz biliyoruz ki, özel sektördeki fiyat artışları yüzde 4 iken geçen yıl yüzde 2,6 civarında dondurulmuş, bilinçli olarak bırakılmış; kamu kesiminin enflasyon yükselmesi, elbette, yapay olarak toptan eşyayı geride imiş gibi göstermiştir. Bu yıl tekrar gerçek dengeler ortaya çıkmaktadır ve bütün bunların içerisinde hepimiz bilmeliyiz ki, petrol fiyatlarının düşmüş olmasına rağmen - 24 dolardan 12 dolara - Türkiye enflasyon birincisi, dünya şampiyonu bir kademede kendi akıbetini belirleyebilmiştir. Bu, açıkça, bir stagflasyondur. Büyüme içerisinde değil, daralma içerisinde fiyatların yükseldiği bir ortamdır.

Türkiye acaba buraya bir krizle mi gelmiştir; bu iddia edildi. Açıkça ve net olarak söylüyorum, şimdi herkes de görüyor, bu böyle değil. Asya krizi ortaya çıktığı zaman, bunun ticaret dengesine etkisinin ancak yüzde 2'lerde olabileceğine işaret etmiştik. Nitekim, eğer o krizin etkisi olsaydı, bugün o krizin başını çeken Malezya olsun Güney Kore olsun, bir büyüme sürecine girmişlerdi; o zaman bizi çıkarırlardı, bu daralmadan çıkarırlardı.

Bugün, biliyoruz ki, Malezya, IMF'nin her dediğinin tersini yapmış olmasına rağmen, Eurobanktan 1 milyar dolarlık bir dış borçlanmayı bir anda bulabilmiştir. Bugün, yine, biliyoruz ki, kriz içerisinde olan Güney Kore - çoğunlukla Japonya'nın arkasından gelen bu ülke - bugün, yüzde 5'lik bir büyümeyle karşı karşıyadır; ama, Türkiye, daralma sürecinde, daralmanın da ötesinde, âdeta, sanayinin çöküş noktasındadır. Böyle bir durumda, bu büyümenin krizle ilgisi olmadığını, daralmanın bununla ilgisi olmadığını, bunun bir hedef olarak tayin edildiğini ve Türkiye'deki krizden önce, dünya krizinden önce, iç talep düşmesinin 1998 yılında açıkça ortaya çıktığını biliyoruz. Eğer, bu, böyleyse, bu, bilinçli bir seçimdir. Onun için, özellikle bu noktanın üzerinde durma gereğini görüyorum.

Şimdi, böyle bir ortamda - ayrıca içeride satamıyorsunuz - iç talebi bilinçli olarak daraltmaktasınız. Niye; çünkü, çiftçiye vermiyorsunuz, esnafa vermiyorsunuz, KOBİ'lere vermiyorsunuz, işçiye vermiyorsunuz, memura vermiyorsunuz, emekliye vermiyorsunuz. Kim alacak? Hiç kimse yok; iç talep daralacak. Peki, o zaman üretimi nereye satacaksınız; dışarıya, umutla dışarıya... Dış ticaret, ihracat... Peki, o ne durumda; ondaki durum daha da vahim. Bakın, 1995, 1996, 1997 yıllarında ihracattaki artış, ortalama yüzde 16'dır Türkiye'de. Bu yıl itibarıyla ihracatımıza baktığımız zaman, gördüğümüz şey, ilk dört ay içerisinde vahimdi, yüzde 10,4'lük bir daralma... Mayıs ayı itibarıyla yüzde 12,4'lük bir daralma... Bu, dışarıya da satamayan bir Türkiye demektir. İçeride satamıyorsunuz, dışarıya da satamıyorsunuz. Nasıl oluyor bu, neden oluyor bu, hangi mallarda oluyor bu; aşağı yukarı her alanda bunu görmek mümkün, aynı zamanda da geleneksel olarak, mesela tütünde yüzde 71, yüzde 40 deri mamüllerinde, yüzde 40 fındık ve fındık mamüllerinde, her alan-

da, gerek gıda sanayii gerek tekstil gerek konfeksiyon gerek metal dışı, bütün ürünlerde, her alanda bir ciddi daralma... Türkiye içeride satamıyor, Türkiye dışarıda satamıyor ve bu IMF'nin dikte ettiği bir program. Yıllarca, aylarca Türkiye, IMF'den 40 milyar dolar bulacağız umuduyla ve yalanıyla oyalanmıştır. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bunun nedenlerine kısaca girmek isterim. Eğer, bir ülkede finansman, döviz üzerinden yüzde 20'lere çıkmışsa, o ülkede ihracat yapılamaz. Ama, daha vahim gördüğüm bir husus, bu modelin dikte edilmiş olmasıdır. En ufak bilgi sahibi olan bir kişi bilir ki, çipa olarak döviz kullanırsanız ve eğer o ülkede bütçe açığı varsa ve bu bütçe açığı kapanmıyor, yükseliyorsa, sizin kullandığınız bu döviz kuru, mutlaka ihracatı düşürür. IMF açık bir biçimde dövizdeki artışları bir kur endeksine bağlamıştır ve o kur endeksi toptan eşyalara da bağlıdır. Toptan eşya fiyat endeksi ise, açıkça, baskı ile aşağıda tutulan bir endekstir. Böyle bir durumda ihracatın - çok uzunca bir süredir - düşeceğini ifade ettik.

Türkiye'nin programda görmek istediğimiz önemli meselelerinden bir tanesi özelleştirme idi; 55 ve 56'ncı hükümetin özelleştirme hedefi 12 milyar dolardı. Yaptıkları, eğer PTT'nin T'sini dışarıda bırakırsanız, lisans anlaşmalarını bırakarak ellerinde bıraktığımız 1 milyar doları bırakırsanız eğer, sadece 1 milyar dolar olmuştur. 12 milyar dolar nerede, 1 milyar dolar nerede?

Bununla ilgili ne yapılacak; bu belli değil. Hepimiz biliyoruz ki, POAŞ, Deniz Nakliyat, Türkbank, skandallarla ve değişik iddialarla durdurulmuş ve bütün özelleştirme tıkanmıştır. Bu konuda acaba ne yapılacaktır? *(DYP sıralarından alkışlar)*

KOBİ'lere ilişkin en ufak bir işaret dahi yok. Birkaç ay önce Uşak'taydım. Uşak, battaniye ve halı merkezidir, aynı zamanda da, deri merkezidir. O gün itibariyle, buradaki 380 fabrikadan sadece 40'ı açık kalabilmiş. Bunun da birçoğunun daha geçen aylar içerisinde kapandığını duydum. Aynı zamanda, bakın, Gaziantep'te durum böyledir, Hatay'da böyledir, Kahramanmaraş'ta böyledir... KOBİ'nin merkezi olan Anadolu'nun bütün illeri bugün ciddi bir çöküş içerisinde. Doğuya o tekstil fabrikalarını kolay götürmedik; yepyeni fabrikaların hepsi teker teker kapanma sürecine girmiştir.

Esnafımız çok ciddi zorluklar içindedir; küçümsenecek bir olay değildir. Esnaf, işçi alabilen, işçiyi istihdam eden bir kesimdir. Bunun tümüyle tıkanmış olduğunu görüyoruz.

Bu arada, peşin vergi konusunda ne yapılacağı, ülkeyi âdeta kilitleyen bir soru haline gelmiştir. Açıkça söylüyorum; bu peşin vergi, Türkiye ekonomisini açıkça çökertmektedir ve Doğru Yol Partisi olarak, bunun kaldırılması için bir yasa tasarısını en kısa zamanda Meclise indirmeyi bir görev addediyoruz. *(DYP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)*

Çöktü ve kriz var denilen bir ortamda Laleli'ye gittik, işaret ettik; dedik ki, Laleli'yi kapamayın, Laleli'yi çökertmeyin; Rusya bir büyük imkândır. Dünya krizi içerisinde, Rusya, aslında, daha az kaliteli malları almaya yönelik bir tıkanış içindedir. Türkiye bundan faydalanmalıdır. Üzülerek görüyorum ki, Laleli, bugün, Çin'e kaymıştır ve Türkiye, bir fırsatı daha açıkça kaybetmiştir.

Turizm, bir istihdam kapısıdır. Turizmde, bugün, 2 milyar doları, Türkiye, bugünden ne yaparsa yapsın kaybetmiştir. Son birbuçuk iki ay içerisinde çıkarılmış olan işçi 50.000 düzeyine varmıştır. Bu işin siyasî tarafı yoktur. Siyasî tarafı olsaydı eğer, 1994-1995 yıllarında, Türkiye ekonomisi krizdeyken ve aynı zamanda bir büyük PKK mücadelesi yapılırken, kesilen, bıçak gibi kesilen turistleri hemen gidip getirmek imkânı olmazdı. O gün, hatırlayacaksınız, bir Başbakan statüsünde olan bizler, gidip, tur operatörlerini bizzat Türkiye'ye getirmiş ve bir anda turizm patlamasını Türkiye'nin gündemine yeniden taşıyabilmiştik. *(DYP sıralarından alkışlar)* Bugün, tur operatörleri bir teşvik bekliyor; en ufak bir laf, en ufak bir sözcük, bunlarla ilgili, geçmiyor. Düşündürücüdür ki, Türkiye, bugün, IMF'den 2-3 milyar dolar bekliyor; ama, turizm gibi bir istihdam kapısı, bir döviz kapısı sadece bir buçuk ay içerisinde 2 milyar dolarını, Türkiye'nin, alıp götürebilmiştir.

Bankacılık sektörüne ilişkin bazı meseleler gündemde. Bunu söylerken, şu meseleyi de açıkça ifade etmek istiyorum ki, bütçe düzelmeden bankacılık sektörüne bakmak mümkün değildir. Bugün, bütçede bir çöküş görüntüsü vardır. Nasıl var; o büyük vergi reformu dediğimiz şeyden sonra verginin artışı yüzde 44 civarında, giderlerdeki artış ise yüzde 81; arada, bir büyük açılım gündemde. Bütçe, giderek daha büyük açıklar veriyor. Diyeceksiniz ki, faiz... Doğrudur, bu faize bu açık verilir; ama, daha vahim olan tarafı, faizin bütçe açığına katkısı yüzde 50'ler düzeyindeyken, asıl, sosyal güvenlik kurumlarının etkisi bunun üç misline, yüzde 160'lara çıkmıştır. Bununla ilgili ne yapılacak? Hangi uyum sağlanabilmiştir? Özellikle aktif-pasif oranlarının yüzde 2'ye 1'den yüzde 4'e, 1'e çıkarılması, bir hedef olarak konulmalıdır; ama, bunun nasıl yapılmasının çok çeşitli yolları vardır, Türkiye'nin gündeminde olan meselelerden bir tanesi de budur.

Bütçe açığının 1,3 katrilyondan - bir evvelki yıl aynı dönem itibarıyla - bu yıl 3,5 katrilyona çıktığını görüyoruz. Bu, geçen senenin, bir yılın açığına aşağı yukarı eşittir. Bunun anlamı, her ay 1 katrilyonluk bir açık demektir. Bu, Türkiye'nin giderek bütçesinin tümüyle kontrolden çıkmasının yanında, iç borç stoklarının da geometrik olarak yükselmesi demektir. Bakın, 1997 yılında 6 katrilyon olan iç borç, 1998 yılı sonu itibarıyla 11 katrilyona çıkmış; ancak, dört ay içerisinde 16 katrilyona çıkabilmiştir; bir geometrik yükselme gündemdedir. Türkiye'nin iç borçları halen de oran olarak millî gelire yüksek değildir; ama, bunun içerisindeki en önemli mesele, vadelerin de kısalmış olması ve faizin reel faiz olarak Türkiye'yi dünya ikincisine taşıyabilmiş olmasıdır.

Bu arada, bütün istihdamı götürecek olan emlak kesiminin de çöktüğünü, bunun da verginin sonucu olarak gündeme geldiğini ortaya koymayı bir vazife biliyorum.

Bugün, Türkiye, her şeyi bırakarak tek bir şeyi halletmek mecburiyetindedir, o da, işsizlik, işsizlik, işsizlik. *(DYP sıralarından alkışlar)* Gençlerimiz ciddi bir sıkıntı içerisinde. Bununla ilgili bir atılıma ihtiyaç vardır. Şimdi, çözümleri açıkça ifade ediyorum: Birincisi, IMF'nin dikte ettiği programlardan hemen kurtulun; hemen kurtulun... *(DYP sıralarından alkışlar)* Burada, IMF'nin söylemiş olduğu programları uygulayan ülkelerin yüzde 80'e yakını çökmüştür. Bu, bir iktisadî bilgidir; yüzde 80'e yakını çökmüştür. Daralarak, Türkiye'nin enflasyonu aşağı çekmesi mümkün

değildir. Türkiye'nin gündeminde tek bir yol vardır; bu da, büyümeyi yükselterek enflasyonu aşağı çekebilmektir; Türkiye'nin tek çıkarı da budur. Dolayısıyla, bu konuda, IMF'yi değil, Türkiye'nin gerçeklerini dinlemekte yarar vardır.

Bu yapılabilir mi? Evet, bu yapılabilir. Ne zaman yapıldı bu? Bakın, 1994 krizinde, eksi 6 büyümeden, bir buçuk yıl içinde, Türkiye, artı 8'e çıkarken, aynı zamanda da, yüzde 146 olan enflasyonunu 65'e çekebilmiştir; yani, büyümeyi eksiden yukarı çekerken, enflasyonu da yüzde 146'lardan 65'e bir yıl içerisinde çekebilmiştir.

İkincisi, yine IMF'nin dikte etmiş olduğu bu kur politikasını çipa olarak kullanmaktan vazgeçin. Bunun en önemli göstergesi, özellikle ihracattaki düşmedir; ama, sadece ihracatta değil, aynı zamanda ithalatla rekabet eden sanayideki daralmanın önemli nedenlerinden bir tanesi de kur politikasıdır. Mutlaka, Türkiye'nin, toptan eşyaya değil, tüketici eşya endeksine, fiyat endeksine endekslenmesi, kur politikasını buna göre ayarlaması hayati bir hale gelmiştir. Neden; çünkü, bütün doğu, ihracat yapan Doğu Asya ülkeleri, yüzde 40'lık bir devalüasyon yapmış, bunun yanında, Avrupa'da, özellikle Yunanistan'da ve İspanya'da, bize rakip ülkelerde ise, yine devalüasyon gündeme gelirken, Türkiye'nin rekabet gücü, bu kur politikasıyla, yaklaşık yüzde 50'lere yakın bir kayba uğramıştır.

Bir diğer mesele, Türkiye'de içe kapanmadır. Türkiye, hızla, bu konumdan uzaklaşmalıdır. Bütün krize giren ülkeler, Malezya olsun, Endonezya olsun, Güney Kore olsun, hatta Brezilya olsun, dünya kamuoyunun ve dünya bilgisinin ortaya koyduğu gerçek şudur ki, bu ülkeleri bu krize götüren esas payda, ortak payda bunların bir ahab çavuş demokrasisiyle yönetiliyor olmasıdır. (*DYP sıralarından alkışlar*) Kayırmacılık, bu ülkelerde, çeşitli kurumlara belirli imkânları çeşitli çıkarlar çerçevesinde verme, seçilmiş firmaları, âdeti birer özel sektör KİT'leri haline getirme, rekabetten uzaklaşma, bu ülkelerdeki çöküşün esas nedenleri haline gelmiştir. İtiraf etmek gerekir ki, Türkiye'nin bugünkü görüntüsü Asya ülkelerini krize götüren şartlara ve düzene yakın bir görüntü vermektedir.

Sistemin yenilenmesi ve şeffaflaşması esastır. Biz, bu gerçeği görerek, 1994 yılında, Doğru Yol Partisi iktidarının döneminde, o zaman büyük oranda Başbakan emrinde olan ve miktarları katrilyonlara varan fonları Maliye denetimine verdik; bu, çok önemli bir evrimdi. Sonra, yine, büyük ölçüde Başbakan emrinde olan nakit teşvikleri kestik, kaldırdık. Bu, şeffaflaşmanın önemli adımlarından biriydi; ancak, son yıllarda sistemin bugün geldiği noktada ciddi bir yenilenmeye ihtiyaç vardır. Seçim öncesinde özel seçilmiş birkaç kuruma katrilyonluk kaynak aktarılırken, devletin imkânları birkaç seçilmiş kuruma âdeti seferber edilirken, çiftçiyi, esnafı, KOBİ'leri ezen, işçi ve memuru, çiftçiyi, emekliyi görmezden gelen, ekonomideki ahab çavuş demokrasisi anlayışı artık hızla değiştirilmelidir.

Bu bağlamda, DYP olarak, biz, şeffaflaşmaya imkân tanıyan, siyasi ahlak normlarını çağdaş demokrasi normlarına oturtan her türlü anlayışa, uygulamaya ve yasaya her türlü desteği vermeye hazırız. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Hatırlanacağı üzere, antitekel yasasını, 1994'te DYP iktidarı döneminde çıkarmıştık. Bununla birlikte Rekabet Kurulunu da kurduk. Bunun iyi uygulanması esastır. Ayrıca, büyük ve küçük sermaye için, haksız rekabeti önleyen antitekel ya-

salarının genişletilmesine ve günümüze uygun hale getirilmesine destek vermeye de hazırız. Bu, ekonomide çağdaş demokrasinin, haklı rekabetin ve gerçek şeffaflaşmanın bir gereğidir.

Değerli milletvekilleri, tarım, Türkiye'nin kanayan bir yarasıdır. Yüzde 46 çalışan, nüfusu besleyen kesim tarımdır; ancak, millî gelirden, yüzde 12'lik bir pay almaktadır.

Şimdi, acilen, hasat zamanı, 1,2 katrilyon paraya ihtiyaç var; ancak, görüyoruz ki, bütçede, 265 trilyonluk bir ödenek ayrılmış. Geçen sene tarım kesiminin yükü 2 katrilyon; bu yıl en az 3 katrilyon olması beklenir, 4 katrilyon olması doğaldır. Böyle bir ortamda, geçen yıl özellikle kamu bankalarına giden büyük ölçüdeki yönlendirme yüzünden finansman açığı 6 katrilyon civarına varmıştır.

Stoklar, ciddi bir yönetim eksikliğini ve yanlışını ortaya koymaktadır. Bakın, pamuk ve ayçiçeği birlikleri ağzına kadar stokla doludur. Fındıkta Fiskobirlik stoktan geçilmiyor; şeker fabrikasında 1,5 milyon tonluk şeker stoku var, 280 dolar fiyatı bunun, 780 dolar fiyatı bunun dış dünyada; 208 dolar... Uluslararası fiyatta tam tersi, uluslararası 780... Bakıldığı zaman, bunun arasındaki farkın görev zararı olarak bütçeye konulması gerekecek; bunun da karşılığı yok.

Türkiye, özellikle, Toprak Mahsulleri Ofisi açısından ciddi bir çöküşü yaşamakta. Burada, hem devleti hem de üreticiyi mağdur eden anlayışa işaret etmeyi bir görev biliyorum. Türkiye'de, Toprak Mahsulleri Ofisi bir regülatör konumunda olmalıdır. Nedir bu? Başını çekeceksiniz; yani, bir fiyat verip, o fiyatı çekeceksiniz. Toprak Mahsulleri Ofisi, son iki yıldır, özellikle alıcı konumuna gelmiş ve stoktan geçilmezken, üreticiye de rekabet eder konuma getirilmiştir. Üreticinin tam satacağı zaman, maliyet altında Toprak Mahsulleri Ofisi satarak, üreticiye rakip hale getirilmiştir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Fiyatlar ve maliyetler arasındaki fark giderek açılmaktadır. Bakın, maliyetlerde yüzde 32-42'de bıraktığımız faiz, kâğıt üzerinde yüzde 76 gözüküyor. Ancak, bunun, aslında, yüzde 110'lara kadar çıktığı bir gerçek. Aynı zamanda, gübre sübvansiyonunu yüzde 50'lerde bıraktık; yüzde 19'lara, yüzde 17'lere kadar çekildi.

Maliyetlerde ciddi yükselmeler var; yüzde 200'lere varan maliyet ziraî kesimi ezmekte ve böyle bir ortamda Vergi Yasası çıkıyor. Vergi Yasası, kendi hasadını kendi traktörüyle yapan bir üreticiye, bir ziraî kesimdeki çiftçiye defter tutma zorunluluğu getiriyor... Bunu anlamak mümkün değil ve yine, bakıyoruz ki böyle bir konumda Hal Yasası çıkıyor, üreticiyi mağdur ediyor ve böyle bir ortamda, yine, özellikle tabii afetlerden zarar gören çiftçiler tamamen safdışı bırakılıyor... Bunların her biri, bir maliyet artışına götüren değişkenlerdir. Böyle bir ortamda, fiyat artışlarının yüzde 44'lerde kalacağı ifade ediliyor.

Çaya 118.000 lira verildi; yüzde 18'lik bir artış. Bunu, üreticinin kabul etmesi mümkün değil.

Hemen arkasından hububat geliyor; 115.000 lira, maliyeti ancak karşılayacak bir rakamdır. Bugünlerde, hükümetin, bu konuda ne yapacağını bütün çiftçi kesimi merakla beklemektedir ve biz de, elbette, bunun takipçisi olacağız.

Pamukta, 20 sent halen verilebilmiş değildir ve bütün bunların yanında, çok üzülererek görmekteyiz ki, 270 milyon dolar, bizim kendi pamuk üreticimize verilmeyen bu miktar - 1 katrilyondur, bütçe açığının yaklaşık dörtte 1'idir - ithalata ödenmiş ve bizim çiftçimize verilmeyen, kendi öz çiftçimize verilmeyen, Suriye'nin ve Yunanistan'ın üreticilerine, götürülüp, ceplerine konabilmiştir. (*DYP sıralarından alkışlar*) Açıkça bir bilgisizlik görülüyor.

Şimdi, çözüm önerilerine ve bunun nasıl çözülebileceğine gelmeyi de bir borç biliyorum.

Bakın, hem devlet mağdur hem de üretici mağdur. Bunun çözümü açıktır, bu uygulanmıştır; dünya fiyatlarından hiç şaşmayacaksınız. Eğer pamukta dünya fiyatları verip, onun üzerine primi verebilmiş olsaydınız, dünya fiyatlarında olduğu için, ucuz diye dışarıdan ithal etmek gereği olmazdı; aynı zamanda da üreticinin ihracat imkânları açılırdı, prim ise, refah payı olarak verilirdi. Bunu daha önce biz uyguladık; buna bakmak yeterli.

Onun ötesinde, Toprak Mahsulleri Ofisi... Bir yandan alacaksınız, devamlı yüksek fiyatla alacaksınız, dünya fiyatlarının üzerinde alacaksınız, sonra, maliyetlerin de altında satarak üreticiye rakip olacaksınız... Hem stokları yükselteceksiniz hem de üreticiyi çökerteceksiniz... Bunların hepsi eğer bilgisizlikten değilse yönetim anlayışındaki savurganlıktandır. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Vergi Yasasının hızla değiştirilmesi, âdeta, bir gerekliliğin de ötesinde, bir zaturetin de ötesinde, çıkışın yegâne yolu haline gelmiş durumdadır. Aynı kredilerin yerine, artık, nakdî kredileri vermek de çiftçi kesimi açısından gereklilik arz etmektedir.

Ürün borsalarının kurulması ve işlemlerinden bahsediliyor; eğer, dünya fiyatları yoksa, bunun da yapılamayacağı gerçektir.

Değerli milletvekilleri, eğer, Türkiye ekonomisi bu kadar bozuksa, Türkiye ekonomisinin krizde olduğunu bugün hükümet yetkililerinin kendileri de ifade ediyorlarsa, ne oldu da, bunca zamandır bu konuya hiç kimse değinmedi; esas buradadır.

Şimdi, açıkça ifade etmek istiyorum ki, topluma güven ve moral takviyesi yapmak başka bir şeydir; ama, sebepsiz ve gerekçesi anlaşılmayan iltifatlarla problemin üstünü örtmek daha farklı bir şeydir. Bütün bunlardan, hem siyasetin hem sivil toplum örgütlerinin hem devletin tüm kademelerinin çıkaracağı dersler vardır. Ekonomi-politik vardır; ama, politik ekonomi yoktur. Siz, politikadaki tercih ve tavrınıza göre, ekonomide yapılan doğruları yanlış, yanlışları doğru farz edebilirsiniz; bunun reel hayat karşısında hiçbir değeri olmaz; günün birinde, rakamlar karşınıza çıkar ve sizi yalanlar. Gerek Türkiye'nin iki yıllık ekonomi yönetimi ve gerekse DYP'nin bu yönetim üzerine söyledikleri, işte böyle bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Bununla da kalınmamış, ne yazık ki, bu değerlendirme, toplumun geniş bir kesimine benimsetilebilmiştir. Üzüldüğümüz nokta şudur ki, bunun bedelini, yine ülke ve millet ödeme konumunda bırakılmıştır.

Değerli milletvekilleri, Türk yargı kurumu, tarihinin en önemli sınavlarının birinden daha geçiyor. Terörist örgütün başı, arkasında bıraktığı acı ve gözyaşından

sonra, Türk adaletinin önünde hesap veriyor. Adalet elbette yerini bulacaktır; Türk adaletine olan güvenimiz tamdır. İnaniyorum ki, dost-düşman, hiç kimsenin itiraz edemeyeceği bir hukukî süreç yaşanacak ve adalet tecelli edecektir. Bu dava ve bu davanın sonuçları gösterecektir ki, Türkiye, vatanın varlığı ve bütünlüğüne yönelik her türlü saldırıyı ve tecavüzü defetmeye her zaman muktedirdir. (*DYP sıralarından alkışlar*) Umarım, Türkiye'nin varlığına ve bütünlüğüne kastedenler ve bundan sonra zihinlerinden böyle bir düşmanlık geçirecek olanlar, bu tabloda gerekli dersleri çıkarırlar.

Diğer taraftan, söz konusu dava ile de ilişkilendirilen bir başka tartışma Türkiye'nin gündemindedir. Bilindiği gibi, DGM'leri sivilleştirme adı altında bir değişiklik teklifi hükümet tarafından gündeme getirilmiştir.

Değerli milletvekilleri, biz, demokratikleşme doğrultusunda atılacak her adımı destekleme çerçevesinde, ikinci demokrasi programında bu konuya açıklık kazandırmış ve özellikle yargı birliği prensibi içerisinde, hatta DGM'lerin kaldırılmasına kadar giden bir hedef ortaya koymuştuk. Bu prensip çerçevesinde böyle bir tasarıyı, böyle bir yaklaşımı elbette destekleriz. Ancak, süratle yapılması gereken şey, adil ve süratli bir yargılamadır.

Yargılama süreci başlamıştır ve böyle bir ortamda kişiye özel bir anayasa değişikliği, elbette, çağdaş hukuk normlarıyla bağdaşmayacaktır. Eğer, bunu, dış dünya istiyor diye yapmıyorsak niye bu kadar bekledik? Yok, eğer, dış dünya istiyor diye yapmıyorsak, bu defa, bu da büyük devlet olgusuyla elbette bağdaşmayacaktır. Bir ülkenin yargılama hakkı hükümlerlik hakkıdır. Yarın mahkemenin verdiği kararın infazını da dış dünya istemeyebilir; o zaman ne yapacaksınız?

Bütün bu konuların yanında yine de söylemek isterim ki, biz, Doğru Yol Partisi olarak, demokratikleşme doğrultusunda atılacak her atılımı ve adımı desteklemeye kararlıyız. Ancak, kamuoyunun belleğinde bir sual vardır: Eğer, bu anayasa değişikliği süreci Mecliste başlatılacaksa, bunun başlatıldığı süreç çerçevesinde, mahkeme, herhangi bir ertelemeye gidebilir mi? Kamuoyu bu konuda son derece hassastır. Bu yargının, değil birkaç gün, değil birkaç hafta, birkaç saat dahi ertelemesi kamuoyu vicdanına sığmaz. (*DYP sıralarından alkışlar*) Dolayısıyla, hükümetin, bu konuda kamuoyunu, milleti ve bizleri süratle bilgilendirmesinde ve bu konuda beklentilerini ifade etmesinde yarar görüyoruz.

Komşumuz Yunanistan'ın, son günlerde, Ege'yi yine ısıtan yaklaşımına yine tanık olmaktayız. Keçi Adasından sonra, Angathonisi Adasında da 31 Mayıs 1999 tarihinde, yine, bir bayrak dikme eylemini gerçekleştirmişlerdir. Lozan Antlaşmasının hükümleri ve Türkiye ile Yunanistan arasında 28 Aralık 1932'de imzalanan tutanağa göre, Keçi Adasının konumu Kardak ile aynı statüdedir. 1995-96 yıllarında, DYP iktidarı döneminde Kardak Kayalıklarına bayrak dikmeye, asker getirmeye kalkışan Yunanlar, 48 saat içinde o bayrağı indirmek, o askeri de çıkarmak mecburiyetinde kalmışlardır. (*DYP sıralarından alkışlar*) Kimse Türkiye'nin gücünü sınamasın. Hükümetin bu konudaki kararlı tutumunu kamuoyu beklemektedir, biz de, elbette, takipçisi olacağız.

Yine, bugün, ülkemizin gündeminde olan ve görülmekte olan Öcalan mahkemesi çerçevesinde görülmektedir ki, bu itiraflar 1993, 1994 ve 1995 yıllarında, yani, Doğru Yol Partisinin iktidar döneminde, terör örgütünün en büyük darbeyi aldığını ortaya koymuş ve zaten belleklerde olan bir gerçek böylece tazelenmiştir. Bunun onuru ise, başta şehitlerimiz, onların aileleri, kahraman ordumuz olmak üzere, o dönemde dış dünyayla ilişkilerimizde olumlu adımlar atabilen Dışişlerimizdir. Ancak, devletle bir tür pazarlığa girildiğini görmekteyiz. Eruh'ta ilk kurşunu sıkan, sıktıran, bunu devlete sormamıştı. Gencecik evlatlarımızı, gençlerimizi kandırıp silahlandıranlar da, onları dağa çıkaranlar da devlete yine sormamışlardı. Şimdi, ateşkes için, silahlarını bırakmak için, dağdaki gençlerimizi indirmek için devlete sormak niye? Kimse devleti muhatap almasın. Kimse devletle pazarlık etmeye kalkışmasın. Devlet, elbette şefkatli kollarını dağdaki gençleri ve vatandaşları için açacaktır, açmalıdır; ama, kimse devletle pazarlık yapmasın. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Öcalan'ın dış bağlantıları konusundaki itirafları ise, tarihe ışık tutan belge niteliğindedir. Teröre destek veren tüm ülkeler, bugün İmralı'da, tarih önünde insan hakları dersi almaktadırlar.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Avrupa Birliği Köln Zirvesi yine umut vermemiştir. Devlet ve hükümet başkanlarının, Avrupa Birliği zirvesinde, ilk kez Türkiye'ye hiç değinilmeyen bir bildiri yayınladığına tanık olduk. Öyle görülüyor ki, Yunan vetosu yine etkin olmuştur. Avrupalı dostlarımız bilmelidirler ki, bu, hem haksızlık hem de kendileri açısından zararlıdır. Hatırlanacağı üzere, 55'inci hükümet döneminde de, Strasbourg raporuna göre Türkiye'deki demokrasinin Avrupa düzeyinde bir demokrasi olmaması ve bir üçüncü dünya demokrasisi olması nedeniyle, Türkiye, diğer tüm aday ülkelerin dışında ve daha geride bırakılmıştı.

Ancak, bugünkü gerçekler, yine gözden kaçmamalıdır. Yeni bir bin yılda, dünya, âdeta üç büyük bloka bölünme konumundadır; Avrupa Birliği, NAFTA ve APEC ASEAN'la birlikte, dünya gelirinin yüzde 85'ini, dünya ticaretinin yüzde 90'ını, âdeta, kendi sınırları içerisinde, kendi vatandaşları ve kendi bölgelerinde kullanmaktadırlar. Bu bölgelerin toplam dünya nüfusunun yüzde 50'sinden daha az bir nüfusa sahip olduğu gözlerden kaçmamalıdır. Demek ki, dünya nüfusunun yarısından daha azı dünya gelirinin yüzde 85'ini, dünya ticaretinin yüzde 95'ini, âdeta, kendi kullarımlarına alabilmişlerdir. Böyle bir konumda, fakir ile zengin dünya arasındaki farkın da açıldığını, giderek daha açıldığına işaret etmek isterim.

6 milyar insan, dünyamızda yaşamaktadır. 400 milyon insan internet kullanıyor, 400 milyona yakın insan da cep telefonu kullanıyor. Ancak, 6 milyar insanın 4 milyarının hiç telefonu yok; 3 milyar insan ise, hayatlarında telefon çevirmemişler. Böyle bir ayırım devam ederken, temel eğitim için, herkesin eğitim görmesi için dünyada 6 milyara ihtiyaç varken, Avrupa, sadece parfüme 12 milyar sarf edebilmektedir. Dünya, âdeta, fakirler ile zenginler arasında, giderek fakirleşen ve giderek zenginleşen dünya arasında bölünmektedir. Türkiye yerini nerede alacaktır...

Avrupa Birliği projesi, sadece ekonomik değil, bir açıdan bakıldığında zaman, bir zenginlik, bir uygarlık projesidir. Türkiye bunun dışında kaldığı zaman, neden korkuyorsa, hepsinin başına geleceği bir bölgeye münhasır, bir bölgede, âdeta kapalı

kalmak tehlikesiyle karşı karşıyadır. Avrupa Birliği, bir çağdaşlık, bir muasır medeniyet ve bir demokrasi projesidir; Türkiye bu hakkından vazgeçemez.

Gümrük birliği konusunda çok şey söylenmiştir; denilmiştir ki: “Gümrük birliğine girince Türkiye çökecektir.” Nitekim, bu, gümrük birliğine girilmeden önce, bir büyük iddia olarak Türkiye’nin önündeydi; ama, gümrük birliğini bir statik olgu olarak göremeyiz. Türkiye, gümrük birliğine girdikten sonra yüzde 8 büyümüş müdür; büyümüştür... Yüzde 16 ilâ 18 ihracat büyümesini, kendi ihracatını çıkarabilmiş midir; çıkarmıştır... Türkiye’de çökecek denilen otomotiv sanayii, bilakis bir ivmeyle yukarıya çıkmış mıdır; çıkmıştır... Türkiye’nin çökecek denilen otomotiv sanayii, yüzde 40’lık gibi bir ihracat patlamasını gündeme getirmiş midir; getirmiştir... Bugün Türkiye’nin sorgulayacağı meselesi gümrük birliği değildir, kendi ekonomik idaresindeki beceriksizliktir. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bu arada, Türk cumhuriyetlerinin son yıllarda ihmal edildiği gerçeği Türk kamuoyunun vicdanına sinmiştir. Görüyoruz ki, asıl önemli olan, bu bölgede bir serbest ticaret bölge kurma atılımları ve adımları, bizim başlatmak istediğimiz adımların hepsi yarım kalmıştır. Bu, son derece önemlidir; çünkü, bu serbest ticaret bölgesi, Türkiye’nin, Avrupa Birliği ile imzalamış olduğu Gümrük Birliği Anlaşmasının da kabul ettiği bir varsayımdır, bir gerçektir; bunun üzerine hızla gidilmesinde büyük yarar görüyoruz.

Keza, demirden ipekyolu: Bizim başlattığımız ve özellikle Gürcistan nezdinde yapmış olduğumuz bütün girişimler ile Kars-Tiflis arasındaki 134 kilometrelik bir demiryoluyla, tamamlandığı takdirde, ta Özbekistan’dan İspanya’ya kadar bir demiryolu ile demirden bir ipekyoluyla Türkiye’nin, Asya’yı, Avrupa’ya bağlaması mümkün olacaktır. Bizim başlattığımız bu proje, bu iktidar tarafından bitirildiği takdirde, kendilerini en içten sevinçle alkışlayacağımızı da ifade etmek istiyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Bu arada, yine Karadeniz Ekonomik İşbirliği ve bunun yanında Ceyhan petrol boru hattını da önemsedimizi ifade etmek isterim. 9 Ekim 1995 tarihinde Azeri Petroller Konsorsiyumunda Türkiye’yi temsil eden Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının payını yüzde 6,75’e çıkarabilmiştik. Bu, bir büyük evrimdi, bir önemli adımdı. Ondan sonraki hükümetler de bu meselenin üzerine gitmişlerdir; ancak, Sayın Aliyev, son ziyareti çerçevesinde, bu projenin yavaşladığına işaret etmiştir. Bu projenin, bir an önce, finansman imkânlarının da bulunarak, konsorsiyumun da bütün eksiklikleri tamamlanarak, AIOC ile bir nihaî noktaya vardırılmasının elbette takipçisi olacağız.

Yeni bir bin yılda, Türkiye, çağdaş dünyada hak ettiği yerini mutlaka alacaktır. Bir eli Avrupa Birliğinde, bir eli Türk dünyasında, büyükler arasında bir büyük Türkiye, 21’inci Yüzyıl gerçeğidir. Bu gerçeğin altyapısını hazırlayacak olan da bu projelerdir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 57’nci Hükümet Programının, bir kez daha, ülkemize hayırlı olmasını diliyorum. Diliyoruz ve ümit ediyoruz ki, siyaset kurumu, geçen dönemde yaşadığı ve bir sonuca bağlayamadığı tartışmalardan kurtulmuş olsun, halkın gündemi ile siyasetin gündemi arasındaki derin uçurum

artık ortadan kalksın. Bunu sağlayacak olan kurum hükümettir. Şayet, kurulmuş olan hükümet, halkın gündemini yakalama ve o gündemin icaplarını yerine getirme çizgisinde olursa, biz de kendilerine azamî katkısı sağlarız; çünkü, Türkiye'yi içine hapsediği bu kısırdöngüden kurtarmak, siyasî değil milli bir mesele halini almıştır. Ne hükümetin ne de muhalefetin bundan kaçınmak gibi bir lüksü vardır. Aradığımız şey, sorun yaratan ve o sorunları yüzüstü bırakan bir siyaset değil, yönetebilen, çözüm üretebilen bir demokrasidir; yarım değil, tam ve çağdaş bir demokrasidir.

Hepinize saygılarımı sunarım. *(DYP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, dördüncü söz sırası, Anavatan Partisi Grubu adına, Van Milletvekili Sayın Kâmrân İnan'a aittir.

Buyurun efendim. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

ANAP GRUBU ADINA KÂMRÂN İNAN (Van) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sözlerime başlarken, Fazilet Partisi Sayın Genel Başkanının Türk siyasî hayatından kavga ve kısır çekişmenin çıkarılması ve son verilmesi yolundaki çağrılar ile Doğru Yol Partisi Sayın Genel Başkanının pozitif siyaset, dolayısıyla pozitif muhalefet teklif ve beyanlarını büyük takdir ve memnuniyetle karşıladığımızı ve bunun 21'inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi için son derece hayırlı bir başlangıç olduğunu beyan etmek isterim.

Değerli milletvekilleri, programı görüşülmekte bulunan 57'nci cumhuriyet hükümeti, tarihî dönüm noktalarının kesiştiği bir ortamda kurulmuştur. Bunun birinci dönüm noktası, 75'inci yıldönümünü kutlamış bulunduğumuz cumhuriyetin buraya gelmesi hadisesi ve bundan sonra, 100'üncü yıla doğru yol alması ve kilometre taşının bu hükümet ve bu Türkiye Büyük Millet Meclisiyle atılacağı hadisesidir. Bu, çok önemlidir. 13 milyonla başladık 65 milyondayız; o zamanki dünya çerçevesiyle bugünkü dünya çerçevesinde de yerimiz ve ilerisi için iddialarımız...

Bunu yaparken, tabiatıyla, sayın hükümetin ve hepimizin yapması gereken, insanlarımıza, cumhuriyetin ilk kuruluş yıllarındaki ruhu vermek, heyecanı vermek ve o heyecanla 21'inci Yüzyıla Türkiye'mizi taşımak olmalıdır. Bu heyecanın yeterince verildiğinden emin değilim.

Yine, bunu yaparken, 75 yılda neleri yanlış yaptık, neleri eksik bıraktık, neleri yaptık ve daha nelerin yapılması gerekiyor şeklinde bir geniş muhasebenin de yapılması gerekiyor düşüncesindeyim.

Tarihin ikinci önemli dönüm noktası; muhteşem Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşunun 700'üncü yıldönümünü kutlamakta bulunmamız hadisesi. Bu, çok büyük bir olaydır. Bu olayın yeterince ve gerektiği ölçüde kutlandığından, faaliyet gösterildiğinden, maalesef, emin değilim. Sayın hükümetten ricam, önümüzde kalan dönem içerisinde bunun çok daha geniş çerçevesinde insanlarımıza ve genç kuşaklara götürülmesi ve gençlerimizin kendi büyük tarihleriyle kucaklaşması yolunun açılmasıdır. O heyecanı yeniden yaratmamız lazımdır. Buna, milletçe de ihtiyacımız var; buna, ileriye fırlamak ve kendimizle iddialı bir hale gelmek bakımından da ihtiyacımız vardır. Büyük bir tarihtir, büyük bir hadisedir.

Bu vesileyle, şu parantezi açarak belirtiyim ki, daha dün fezadan bir discovery mekiğini geri getiren Amerika Birleşik Devletlerinin, üzerinde bulunduğu kıtanın keşfinden 39 yıl önce, atalarımız İstanbul'u fethetmiştir. Bu tarihe sahip bir milletin kötümser olmaya ve hiçbir başka millet karşısında kompleks duymaya hakkı yoktur. (ANAP, DSP ve MHP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, üçüncü büyük dönüm noktası, şu programın görüşülmekte bulunduğu sırada, 2000 yılından ancak altı ay bir uzaklıkta bulunduğumuz ve 2001, yani, 21'inci Yüzyıl, yani, dolayısıyla, 3000'inci yüzyıllara doğru gitme yönündeki mesafenin de ancak 18 ay ötede bulunduğu hadisesidir.

Gönül isterdi ki, sayın muhalefet liderleri, konuşmalarında gelecek yüzyılda dünya ve onun içerisindeki Türkiye şablonu, yeri, teknolojik gelişmeler ışığında nasıl bir istikamet alınacağı ve bizim bu alandaki noksanlıklarımız, almamız gereken tedbirler hakkında da görüşlerini beyan buyursalar, bundan da Hükümet ve iktidar partileri istifade etselerdi.

Değerli milletvekilleri, bu çok büyük bir olaydır; bunu, sadece, bir takvimin otomatik olarak değişmesi şeklinde almak, eksik ve yanlış olur. Dünya bir teknolojik ihtilale doğru gidiyor. Negro Ponte'nin Dijital Dünya adlı kitabında, gelecek yüzyıldaki teknolojinin insan hayatına, sanayie ve sosyal hayata olan etkileri çok geniş şekilde işlenmektedir. Yine, Arthur Schelezinger'in Foreign Affairs Dergisinde çıkan makalesinde, bir teknolojik ihtilalin, bilgisayar ihtilalinin, gelecek yüzyılda, sosyal ve hatta politik hayat üzerindeki etkileri işlenmektedir. Daha şimdiden teknolojinin etkileri görülmektedir. Zaman ve mekân mefhumları ortadan kalktı; bir operasyonla, anında, dünyanın her türlü ticarî muamelesini, ekonomik muamelesini gerçekleştirebiliyorsunuz.

Yine, bu gelişmeler neticesi, ekonomik bakımdan millî sınırlar yok oldu. Bugün, hiçbir ekonomik koruma tedbiri almak imkânınız kalmamıştır ve böyle bir dünyaya çok süratle gidiyoruz. Daha şimdiden, dünya ticaretinin yüzde 15'i elektronik şekilde; yani, internet vasıtasıyla yapılmaktadır. Türk işadamları, İstanbul'da, internet vasıtasıyla, Seul'den, görmediği insanlardan, görmediği maldan siparişte bulunuyor ve kredi kartının numarasını vermek suretiyle muamele anında tamamlanıyor.

Bunlar çok önemli gelişmelerdir; gelecek yüzyılın tümüyle değişmesi ve gelecek yüzyılda bir bilgi, bir enformasyon ve bir teknolojik ihtilalin, insanları önüne katarak götürmesi hadisesiyle karşı karşıyayız. Türkiye bu alanda yeterli hazırlığı yaptı mı; maalesef yapmadı ve maalesef, bunu, yeterli bir çalışmayla gelecek yüzyıla taşıdığımız kanaatinde değilim.

Bir defa - yapmamız gereken ve çok zor olan bir hadise - bu yüzyıl düşünce kalıplarının hepsini değiştirmemiz, hatta atmamız lazımdır. Düşünce kalıpları, sanayileşmiş memleketlerin, 100-150 yıl süreyle gelen endüstriyel ve ekonomik düşünce kalıplarının mahsulüdür. Bunları atmak lazım. Teknoloji, düşünce kalıplarını kabullenmiyor. Teknoloji, çok süratli değişimlere ayak uydurabilmeyi kabulleniyor; ama, bu çerçevede şunu da belirtmek lazım: Türkiye'nin içerisinde birikmiş büyük

çarpıklıklar vardır. Bundan hepimiz mesulüz. Bu çarpıklıklarla Türkiye'yi gelecek yüzyıla taşıyamayız.

Size ufak bir örneğini arz edeyim. İçinden senede 22 milyar metreküp su taşıyarak geçen Dicle'nin bulunduğu Diyarbakır'ın bir semtinde, televizyon ekranlarına yansıyan su kavgası ve susuzluk hadisesini düşünün ve bu hadise karşısında, Ankara'nın Eskişehir Yolu üzerinde bir devlet bankasının 10 trilyona genel müdürlük binası yapmakta bulunması çarpıklığını düşünün. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

Devletin içerisinde yaşadığı ve bizzat Sayın Başbakanın rahatsız olduğunu yakından bildiğim israf ve lüks... Bir devlet, kendi insanların ve milletin imkânları üzerinde yaşayamaz. Bizim, devlet çapındaki israfımızın tahmini bile insanı rahatsız edecek boyutlara varmaktadır.

Üç sene önce, dış teşkilat konusunda yürüttüğümüz bir Meclis araştırması komisyonu çalışmasıyla, bunun yalnız bir yönünün ne kadar büyük israfa yol açtığını, büyük rakamlara vardığını ve devlet kuruluşlarının kıt kaynaklarının, 3.300 kişilik bir müşavirler ordusuyla, dışarıda nasıl israf edilmekte bulunduğunu tespit ettik, Yüce Meclise sunduk. Sayın hükümet, bir kararla, bunun yüzde 35 civarında kısıtlanması yoluna gitti. Bazı kuruluşlar, başta Dışişleri Bakanlığı olmak üzere, bu kararı bugüne kadar da uygulamış değildir.

Değerli milletvekilleri, Sayın Hükümetin öncülüğünde ve bu Meclisin de iştirakiyle, evvelâ Meclisten başlayarak, Türkiye'nin bir millî tasarruf kampanyasına başlaması lazımdır. Kaynaklarımızı dağıtamayız. İnsanlarımızın gelir seviyesi arasındaki 1'den 11'e olan farkları gelecek yüzyılda anlatmamız mümkün değildir.

İnsanlarımız teknolojik bombardıman altında 21'inci Yüzyıla âdetâ adım atar şekilde uyanmıştır. Geçen yüzyılların kaybolan zamanı ve kendilerinden geçmiş idarelerin, devletlerin veyahut da hükümetlerin esirgediği hakları acil bir şekilde ve ısrarla istemek durumundadırlar ve bu çok iyi bir gelişmedir; milletin, kendi hükümetlerini kamçılması. Türkiye'de çok güzel bir gelişme kaydedilmektedir; o da, kamuoyu baskısının, Parlamento ve hükümetler üzerinde etkili olmaya başlaması. Aslında, bunsuz demokrasiyi işletmeniz de mümkün değildir. Bunları söylerken yalnız hükümeti düşünmemek lazım, bu Meclise büyük vazifeler düşüyor. 21'inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye'mizi icrasıyla ve bütün kuruluşlarıyla gelecek yüzyıla taşıyacak bir Meclistir. Bizim misyonumuz büyüktür, bunun idraki, bunun şuuru içerisinde olmamız lazımdır.

Geçmişte, Meclis üzerine düşürülen gölgeleri hep birlikte kaldırarak ve milletle kaynaşmış bir şekilde devleti ileriye götürmek ve gelecek yüzyıla taşımak lazım. Bundan dolayı da bu Meclise çok çalışma düşmektedir. Eğer bir hükümet, kamuoyunca yetersiz bulunuyor ve tenkit ediliyorsa onun kusuru evvelâ Meclistedir; Meclis denetim görevini yeterince yapmıyor, hükümetleri kamçulamıyor demektir.

Meclisin, bazen icranın emrinde olduğu görüntüsünü yıkmak bu büyük Meclisin vazifesi olacaktır.

Değerli milletvekilleri, tabii, maalesef bizim gündemimiz, çok defa, son derece kısır ve kendi içinde dönüp büyüyen, çoğu da suni olan maddeler ve meselelerle

dolup taşıyor; bunun üstüne çıkmak lazımdır. Bunun üstüne çıkarak ve üst seviye-den dünyayı görmek, dünyadaki gelişmeler, gelecek yüzyıla, diğer milletlerin nasıl hazırlandığını ve dünyanın yeni oluşumlarının ne istikamette olduğuna bakmamız lazımdır. Çok fazlasıyla içine kapanık bir hale geldik ve çok fazlasıyla çağdışı kalmış olan bazı konular üzerinde durduk ve yine bu çağda yeri olmayan bazı siyasî taktikler ortaya atılıyor. Bunlardan sıyrılmak lazım.

Sayın Doğru Yol Partisi Genel Başkanının ifade buyurdıkları pozitif siyaset... Geçenlerde Viyana’da, Avrupa Parlamentosu seçimleri için, duvarda bir afiş gördüm “pozitif muhalefet” diyor (positive opposition); buralara gelmek lazım ve üstelik, değerli milletvekilleri, şunu açıklıkla söylemek ve kabul etmek lazım: Bu kadar büyük meselesi bulunan, bu kadar büyük reform ihtiyaçlarıyla karşı karşıya bulunan, dünya içerisinde bu kadar kendisine yönelik baskılar ve tahriklerin bulunduğu bir memleketin, kalkıp da, klasik politika yapmaya ve siyasî kavgalara zaman ayırmaya hakkı yoktur. Birçok kereler, millî beraberlik ve bütünlük içerisinde olmamız lazımdır ve buna yönelerek, bu birlik ve beraberlik ruhuyla 65 milyonun potansiyelini harekete geçirdiğimiz takdirde, aşamayacağımız hiçbir zorluk yoktur.

Soğuk savaştan sonra ve Yalta sisteminin yıkılması, blok sistemlerinin ortadan kalkmasıyla, Türkiye’nin Avrupa’yla ilişkilerinde gözle görülür bir soğuma olmuştur. Eski dünya düzeni ortadan kalkmıştır. Komünist tehdidi, Sovyetler Birliği askerî ve siyasî tehdidi altında birleşen Batı, o zaman Türkiye’ye büyük ihtiyaç duymuş ve Türk Ordusunun gücü ve Türk Milletinin büyük kahramanlığıyla, kendisine bir savunma siperi halinde bizi görmüş ve kucak açmıştır. Vaktaki soğuk savaş son bulmuştur, bize karşı tutumları da, maalesef, gözle görülür ve çok rahatsız edici bir şekilde değişmeye başlamıştır değerli milletvekilleri.

3 Nisan 1990’da Financial Times’ta bir başmakale çıktı, Edward Mortimer’in ifadeleri aynen şöyleydi: “Türkiye’nin Batı kuruluşlarında bulunuşu ve Avrupa’daki mevcudiyeti, Stalin’in ve komünist tehdidinin bir hediyesidir. Stalin gitti, komünizm yıkıldı, Türkler, ait oldukları yere dönmelidirler.”

Kendisiyle, bu yazısından üç gün sonra Londra’da karşılaştım; ama, fikrini değiştirmek mümkün değildi ve aslında, orada söyledikleri, daha sonra kendisini göstermeye başlayan gelişmelerle doludur.

Singapur’un, halen Birleşmiş Milletler Büyükelçisi olan Kishor Mahbubani’nin çok ilginç bir ifadesi var ki, 50 yıl boyunca hâkim olmuş bir tutumu, bir durumu tespit eden ifade; “the west and the rest” (batı ve gerisi). Türkiye, Doğu-Batı dengeleri çerçevesinde, 50 yıl boyu, the west içerisinde kaldı Batı içerisinde; şimdi, gözle görülür şekilde the rest; yani, gerisine doğru itilmektedir. Bunu, açıkça, realist bir şekilde de kabul etmek lazım. Avrupa Birliği Türkiye’nin tam üyeliği lüzumu üzerinde duruldu; fakat, bunlar, bize her dille, buraya giremeyeceğimizi ifade etmeye çalışıyorlar. Bunu, 13 Aralık 1997’de Lüksemburg’da söylediler. Lüksemburg’da tespit ettikleri 11 aday memleket arasında; ki, içerisinde Bulgaristan, Romanya, eski Varşova Paktı üyeleriyle bizi en çok kahreden Güney Kıbrıs’ın bulunduğu listede, Türkiye yok. Türkiye’ye, bir nevi, bekleme odasında, tarihi belli olmayan bir randevuda “orada ilanihaye duracaksınız” dediler ve hükümeti de o zaman bir fotoğraf

veya yemek için davet ettiler. Zamanın sayın hükümeti, çok onurlu bir şekilde buna “Hayır” dedi.

Eski Fransa Ankara Büyükelçisi Eric Rouleau zaman zaman karşılaştığımızda bana hep derdi ki: “Sabredin, bir gün kapılar açılacak, Avrupa Birliğine gireceksiniz” Benim cevabım şu olmuştu: “O gün, kapınızdan geçemeyecek kadar büyük oluruz” ve buna samimiyetle inanıyorum. (ANAP, DSP, MHP ve FP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, Lüksemburg’dan sonraki gelişmeleri hep beraber yaşadık. 3 Mart 1997’de, yine Brüksel’de Wale Duchesse’te toplanan Avrupa Birliği Altı Hristiyan Demokrat Partisi Toplantısı sonunda bir açıklama yapıldı ve “Türkiye, Hristiyan medeniyet ve kültüründen olmadığı için Avrupa Birliğine alınamaz” denildi. O zamanki Alman Meclisi İkinci Başkanı bunu söyledi. Lüksemburg Sayın Başbakanı, pek de nazik olmayan bir dille, iki üç defa, doğrudan doğruya Türkiye’yi hedef alarak bu ifadeleri kullandı. Bizzat Avrupa Komisyonunun on yıl başkanlığını yapan Jacques Delors, iki üç defa, Avrupa Birliğinin, Hristiyan medeniyetinin bir ürünü olduğunu ifade etti.

Burada, aslında, bizim lehimize ve iftihar edeceğimiz bir tespit var: Yedi yüz yıllık imparatorluğu, cumhuriyetiyle beraber bir araya getirirseniz sekiz yüz yıla yaklaşıyor; yüzde 99’u Müslüman olan bir memleket; Hristiyan dünyasıyla ekonomik ve sosyal bakımdan bütünleşmede bir beis görmüyor, kendisine güveni var, korkmuyor ve o kadar medenî ve o kadar laik olduğunu iddia eden Batı medeniyeti, beni, kendi içerisine almaktan korkuyor... Burada, benim iftihar edeceğim bir tespit vardır: Asıl onlar utansınlar... (ANAP ve MHP sıralarından alkışlar)

Üzülerek söyleyeyim, soğuk savaşın bitiminden sonra, Avrupa, bir bakıma, bir Hristiyan kulübü haline geldi; Gorbaçov’un kendi ifadesiyle “ortak Avrupa evimiz.” Neydi bu ortak Avrupa evimizin kriterleri; kültür ve din birliği. Bunun, bizden farklı olduğunu iddiayla söylediler. Bu, çok başka bir açıdan, Samuel Huntington’ın, o meşhur makalesinde ortaya atıldı; yani, medeniyetlerin çatışması, ideolojik çatışmanın son bulmasıyla - ki, aşağı yukarı yetmiş beş yıl dünyayı işgal etti - ondan sonra, bu defa, din ve medeniyet farklılıkları alanına ihtilafların çekilmesi ve burada da verdiği örnek, thorn country; yani, araya sıkışmış, medeniyetler ve dinler arasına sıkışmış Türkiye...

Burada, bu tespitleri yaptıktan sonra, değerli milletvekilleri, bunlardan hiçbir şekilde gocunmamak lazımdır. Aslında, bir ders aldık Batı Avrupa’dan - Batı derken, Kuzey Amerika’yı dışarıda tutuyorum - bize, elli yıl ve büyük fedakârlıklara mal oldu; ama, bu vesileyle, kendilerini, bir kere daha yüzlerini tanımış olduk.

Aslında, Japonya, Avrupa Birliği içerisinde bugünkü noktaya gelmiş değildir değerli milletvekilleri. Japonya, bu yüzyılın başında dahi, hatta 1950’de, fert başına millî geliri Türkiye’nin gerisinde olan bir memlekettir. Hiroşima ve Nagasaki’de, 6 ve 8 Ağustos 1945’te iki tane atom bombası altında kül haline gelmiş bir memlekettir; ama, kendisiyle yarışması neticesi, Japonya, bugün, Amerika’dan 2 trilyon dolar alacaklı bir memlekettir; 1 trilyon 300 milyar doları hazine bonoları, 700 milyar doları Amerika’daki yatırımları olmak üzere.

Benim önümde, bugün, aslında, kendi etrafımda bir cazibe merkezi olabileceğim imkânlar var. 600 milyonluk bir piyasa var; 400 milyonu Karadeniz bölgesinde, 200 milyonu Ortadoğu ve Ortaasya'da olmak üzere ve ben, bu 600 milyon içerisinde teknolojik ve ekonomik güç bakımından hepsinden daha üstünüm. Benim işadamlarımın, bugün, çoğu Rusya'da ve eski cumhuriyetlerde olmak üzere, dışarıda 17 ilâ 20 milyar dolarlık projeleri vardır. Ben, kendim cazibe merkezi haline gelebilecek bir memleketim.

Binaenaleyh, illâki Avrupa Birliği... Kaldı ki, bu birlik de, ne Maastricht manasında ne Roma Antlaşması ne Amsterdam manasında birliği gerçekleştirme imkânından mahrumdur; çünkü, dinamikleri ortadan kalkmıştır; çünkü, Avrupa bütünleşmiştir. Berlin duvarının 9 Kasım 1989'da yıkılmasından ve Almanya'nın 3 Ekim 1990'da birleşmesinden sonra Avrupa bütünleşmiş, bir dinamik ortadan kalkmıştır. Komünizm tehdidi, Sovyetler Birliği askeri ve siyasî tehdidi ortadan kalkmıştır, Amerika'nın ekonomik hegemonyası, üstünlüğü hafiflemiştir. Binaenaleyh, Avrupa'yı bütünleşmeye götürecek faktörler zayıflamıştır ve bugün, aslında, Avrupa Birliği nedir veya EURO dedikleri; Almanya, Deutsche Mark...

Avrupa Birliği tümünün millî geliri 6,9 trilyon dolardır. Bunun 2,5 trilyon doları, yalnız Almanya'nındır. Amerika Birleşik Devletlerinin tek başına 7 trilyon dolardır değerli milletvekilleri.

Binaenaleyh, meselelere, biraz, artık, kendi ayaklarıyla, olgunlaşmış, büyümüş ve gelecek yüzyıla dev adımlarla girebilme imkânlarına sahip bir memleket gözüyle bakmak lazımdır; illâki başkalarının kervanına ve peşine takılmak değildir. Eğer, aslında, Sovyet İmparatorluğu - ki, bu asrın son imparatorluğudur - 21 Aralık 1991'de Alma Ata'da son bulduğu ilan edildikten sonra, o sıralarda Türkiye siyasî istikrarsızlık içerisinde bulunmasaydı ve o zaman önüne açılan ve bütün dünyanın böyle dehşet ve hayranlıkla takip ettiği imkânları değerlendirebilseydi; bugün, Türkiye etrafında, bir bağımsız Türk devletleri, Türk dünyası topluluğu oluşmuş olurdu; ama, bu fırsat gecikmiştir; kaçmamıştır, önümüzdedir. Bunu değerlendirmek bize düşer.

Orta Asya ile kardeş cumhuriyetlerle, Kafkaslarla ilişkilerimize gereken önemi zaman zaman vermedik. Mütemediyen anlaşma; ama, muhtevasını işletemediğimiz anlaşmalar... Yanılmıyorsam, Azerbaycan'la yapılan sözleşmeler, anlaşmalar 92'yi buldu; bunun canlı olan, işleyebilenleri 3'ten, 4'ten fazla değildir. Buraya yeni bir bakış açısı getirmek lazımdır.

Aslında, Dış Türkler Bakanlığı zamanı gelmiştir. Belki "Türkler" derse başka manada anlaşılabilir; ama, hiç olmazsa bir denizaşırı ekonomik ve teknik işbirliği bakanlığının Türkiye tarafından kurulması zamanı gelmiştir. Bunları değerlendirmek lazımdır.

Türkiye'nin, aslında, dış politika vokabülerini değiştirmesi lazım. Demin, 21'inci Yüzyıla geçerken, bu yüzyılın kalıplarını değiştirmek lazım demiştim; kalıpların en çok değiştirilmesi gereken saha, dış politikamızdır, Dışişleri Bakanlığımız ve bürokrasimizdir ve bu, çok da zordur - son derece muhafazakâr, son derece tutucu - ama, değişmesi lazım. Biz, daha doğu-batı dengelerinin değiştiğine adap-

te olmadık; biz, daha, dünyanın yeni dengelerinin nereye geçmekte bulunduğuna adapte olamadık ve hâlâ eski adresler üzerinden çalışılmaktadır.

Değerli milletvekilleri, Economist Dergisinin yaptığı ve son derece objektif kriterlere dayanan - 3 Ocak 1998 tarihli sayısında çıkan - bir araştırmaya göre, 2030 yılına kadar dünya dengeleri olarak 20 puan üzerinden dört faktör ele alınarak, Amerika Birleşik Devletlerinin 14 puanla birinciliği kayıtsız şartsız devam ettireceği, arkasından 13 puanla Çin'in geleceği, ondan sonra 9 puanla bir taraftan Japonya, bir taraftan da 15 Avrupa Birliği memleketinin geleceği, 8 puanla Rusya'nın yer alacağı belirtilmektedir - şimdi dikkat buyurun lütfen - daha sonra, 1 milyarı aşkın ve 56 memleketten oluşan İslam dünyası, sadece 4 puanla gelmektedir. Burada, haklı olarak, sizler, hepimiz ve bizi dinleyenler şunu sorabiliriz: Peki, bu dengelerde Türkiye'nin yeri nerede? Bu dengelerde Türkiye'nin yeri, Türkiye'dedir, kendisinin bir güç merkezi olduğunu kabullenmesidir ve kendisinin, dış dünyaya, bu güç merkeziyle, katsayısını artırarak gitmesidir. Brzezinski'nin kitabını Türkçe'ye de çevirdiler, hepiniz de gördünüz, okudunuz "Büyük Satranç Tahtası" Avrasya'nın gelecekteki önemi ve aslında blok sistemlerinin son bulmasıyla, dünyanın yeniden İkinci Dünya Savaşı öncesi, bir nevi hayati ekonomik bölgeler dengesine dönüştüğü ve hayati ekonomik bölgelerin başında da, enerjinin stratejik madde olarak 1 numaralı yeri işgal ettiği, Amerika Birleşik Devletlerinin 70'ler enerji bunalımında dışarıya bağımlılığı yüzde 8 iken, bugün yüzde 55'e, yakın gelecekte yüzde 70'lere varacağı hadisesi ve bundan dolayı, bütün dünyanın, başta Batı sanayileşmiş memleketlerinin dikkatlerinin Orta Asya'ya, Avrasya'ya yöneldiği hadisesini ve bu çerçevede Türkiye'nin bir enerji koridoru bulunduğu ve bugüne kadar Türkiye'nin kullandığı ve vazgeçilmez olan stratejik katsayısını, bu defa, ekonomik bir katsayı, enerji katsayısının katlandığı hadisesini göz önünde bulundurmamak lazımdır. Yapılan bir araştırmada, Suudi Arabistan, Arap Yarımadasından başlayarak, Irak ve Hazar Denizinden geçip Kazakistan'a kadar giden dikdörtgen içerisindeki 16 memleket - ki, 16'nın büyük çoğunluğu Müslüman memleketlerdir nüfusları itibariyle - burada dünya petrol rezervlerinin dörtte 3'ü, doğalgaz rezervlerinin üçte 1'i bulunmaktadır. Bu realitelere Türkiye'nin bakıp değerlendirmesi lazım...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN — Sayın İnan, süreyi Sayın Işın Çelebi'yle paylaşmış bulunuyorsunuz. Size tahsis edilen 25 dakikanız doldu; toparlamanız için 1 dakika daha veriyorum efendim.

KÂMRAN İNAN (Devamlı) — Emredersiniz Sayın Başkanım.

Değerli milletvekilleri, bu müzakerelerin, aslında, bu gibi meselelerin, yeni, gerçek çalışmalarına başlamakta bulunan 21'inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi çerçevesinde ele alınması lazımdır ve bu Meclis, bu memleketi, bu devleti gelecek yüzyıla omuzlarında taşıyacak olan bir Meclistir ve bu Meclis, bu Meclisin dayandığı millet ve tarih ve onun büyüklüğü, hiçbirimizin, hiçbir ferdimizin ümitsizliğe kapılmaya hakkı bulunmadığını göstermelidir. Yalnız, çalışacağız, hükümetleri biz çalıştıracamız, topluma biz örnek olacağız.

Değerli milletvekilleri, demin Japon örneğini verirken şunu kaydetmek lazım: Yapılan bir araştırmada, bugüne kadar Japonya’da senelik izninin tamamını kullanmış bir memur ve işçi bulunmamıştır. Bu, çok büyük bir hadisedir. Öğlen yemeklerine 15 dakikadan fazla vakit ayrılmaz. Dünyanın en çok tatili bulunan, en çok çalışmayan ülkesi maalesef biziz; senede 150 gün, 5 ay... Bunu 3 milyon devlet görevlisiyle çarpın, 15 milyon ay; bunu ortalama maaşla çarpın, sadece negatif çalışmanın katrilyonları, bir de eğer bu dönemde pozitif çalışma olsaydı, ondan mahrum kaldığımız geliri düşünün.

Değerli milletvekilleri, 75 yıl, geldiğimiz nokta, nüfus potansiyelimiz; genç bir millet ve bugün bize sırtını dönmek isteyen Avrupa’nın yaşlanmakta bulunduğu gelecek yüzyılın 2010 yılından sonra gelip bana diz çekecektir. Nüfusunun ancak yüzde 30’u çalışabilir çağda, yüzde 70’i büyük yaşlılar kütlesi ile az çocuk. Hatta, savunmasını bile benden isteyecektir. Böyle bir Türkiye’nin, hâlâ, kapı önünde bekleyip “ben ille buraya gireceğim” şeklinde mesajlar vermeye hakkı yoktur. Biraz kendimize bakmak lazımdır. Ben, zaman zaman, Avrupalı dostlarımıza diyorum ki, siz, aynaya bakmayı unutmuşsunuz; kendinize bakınız.

Değerli milletvekilleri, büyük bir vazife, sizleri, bizleri hep beraber bekliyor...
(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

KÂMRAN İNAN (Devamla) — Bağlıyorum Sayın Başkanım; özür diliyorum.

O da, büyük görmek, büyük düşünmek ve gelecek yüzyıl teknolojik yarışında Türkiye’nin iddia sahibi olduğuna evvela kendimizi inandırarak, sonra dünyaya göstermek suretiyle adım atmamızdır.

Saygılar sunuyorum. (ANAP, DSP ve MHP sıralarından alkışlar)

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Çelebi.

ANAP GRUBU ADINA İŞİN ÇELEBİ (İzmir) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 57’nci hükümetin Türkiye Büyük Millet Meclisindeki ciddi desteğini, gelecek açısından önemli bir şans olarak değerlendiriyoruz ve bu desteğin, bu çoğunluğun, sorunları çözecek bir dinamizmi ve potansiyeli de oluşturduğu inancındayız ve 57’nci hükümete başarılı olmalarını diliyoruz. Çünkü, Türkiye’nin birikmiş sorunlarını, 21’nci Yüzyıla girerken, çözerek girmemiz gerektiğini ve bu hükümetin, belirttiği gibi, bir uzlaşma ve atılım hükümeti olması gerektiğine inanıyoruz.

Burada, 1997 yılı temmuz ayı ile 1998 Aralık döneminde uçurumun kenarında bir Türkiye’nin ve azınlık hükümetiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinde yeterliği desteği olmayan bir hükümetin, dünyada krizin derinleştiği bir süreçte, yüzde 100’e çıkmış bir enflasyon ortamından ve ciddi bütçe açıkları noktasından Türkiye’yi alıp önemli sonuçlar elde ettiğini belirtmek isterim. Çünkü, burada, biraz önce sözcüler, Asya krizinden söz ettiler. Bugün, Asya krizinin etkileri hafiflemeye başlamıştır; ama, 1997 yılı temmuz ayında başlayan Asya krizi, dünya ticaretinin çökmesine, yüzde 9’lardan yüzde 3’lere gerilemesine ve daralmasına yol açmış; dünya mal fiyatlarının önemli ölçüde aşağı inişine neden olmuş; reel sektörlerde önemli bir rekabet ortamını oluştururken durgunluklara neden olmuş ve dünyayı yavaş büyüme ve

durgunluk, hatta bir gerileme sürecine sokmuştur. En önemlisi de dış kaynaklar, sermayenin Batı'ya kaçışına yol açmıştır. Bütün bu süreçte, 1997 Temmuzundan sonra görev alan 55'inci hükümet, bir azınlık hükümeti olmasına rağmen, dünyadaki krize rağmen, bütçe disiplini sağlamış, ihracatını reel yüzde 6 artırmış, ekonomisinin yüzde 4 düzeyinde büyümesini temin etmiş ve enflasyonunun yüzde 100'lerden yüzde 50'lere düşmesini organize etmiş, sağlamış ve bu başarıyı elde etmiştir.

1999 yılı ocak-mayıs dönemine baktığımızda, dünyadaki krizin hafiflemesine rağmen, ihracattaki yüzde 5'lik bir gerileme, üzerinde durulması ve çözülmesi gereken bir temel problemdir. İthalatta yüzde 20'nin üzerindeki gerileme, yatırım mallarındaki ithalatın durması, Türkiye'de durgunluğun çok tipik bir göstergesidir.

Enflasyonun geçen yılki düzeyini koruyor olması ve düşüş trendine girmemiş olması düşündürücüdür.

Bütçe disiplininin kayıp bir disiplin haline gelmesi ve bütçe açığının ilk dört ayda geçen yıl öngörülen hedeflerin çok üstünde bir noktaya ulaşması da hepimizin endişe duymasına neden olan sonuçlardır; ama, biz, bugün, Parlamentoda ciddi desteğe sahip 57'nci hükümetin, bu sorunları aşacağına ve dört beş ayda oluşan bu noktaları, bu problemleri aşacağına inanıyoruz.

Biz, Türkiye'nin, temel problemlerinin aşılarak, çözülerek 21'inci Yüzyıla girmesini diliyoruz. Öngörülen, başta tahkim olmak üzere, Anayasa değişikliklerinin yapılmasını, Hükümet Programında sözü edilen yasaların çıkarılmasını ve Ekim 1999'da Parlamento yeniden açıldığında, bütün bu yasalarını çıkarmış, bütün sorunlarını çözmüş ve Türkiye'nin 21'inci Yüzyıla hazır ve bu yüzyılın getirdiği yeni problemleri aşma noktasında bir çaba içerisinde girmesini bekliyoruz.

Ayrıca, 57'nci hükümete, eğitimde - sadece sekiz yıllık eğitimi değil - bilgisayar destekli eğitim ile eğitimde teknoloji düzeyini yükseltmeye dönük proje konusunda ne yazık ki, son bir buçuk yılda yeterince mesafe alınmadığını söylemek istiyorum. Bu projenin bir an evvel bitirilmesini temenni ediyoruz.

Dünya Bankasından iki bölüm halinde temin edilen 300 artı 300 milyon dolarlık kredinin, ne yazık ki, henüz 4 milyon dolarının harcanabilmiş olması ve bürokrasi ağına bu projenin takılmış olması, 21'inci Yüzyıla giren Türkiye açısından, bence, eğitimde atılması gereken adımların gerçekleşmediğini ve millî eğitim bürokrasisinin bu anlamda yeterince dinamik olmadığını ve değerli bakan arkadaşlarımızın bu meseleyi öncelikli proje olarak ele almasını temenni ediyoruz.

Biz, iktidarın ateşten gömlek olduğunu bilen insanlar olarak, problemlerle mücadele etmekte ve bu mücadelede insanların yıprandığını, çeşitli erozyonlara yol açtığını bilen insanlar olarak, Türkiye'nin 21'inci Yüzyıla girerken, temel çarpıklıkların çözülmesini ve bu konuda kararlı olunmasını diliyoruz. Her türlü yıpratıcı etkiden, erozyondan ve yolda karşılaşılan engellerden ürkmemesini temenni ediyoruz.

Biz, toplumsal atmosferin ve beklentilerin olumlu olması gerektiğine, bu beklentilerin pozitif bir biçimde oluşturulması gerektiğine; bunun da, alınacak kararların ve uygulamaların başarı şansını artıracığına inanıyoruz.

Beklentileri olumluya çevirmeliyiz ve istikrar, başarının temel şartı. Olumlu bir beklenti ve toplumsal atmosfer, 57'nci hükümetin başarı şansını artıracaktır. Bu anlamda, 57'nci hükümetin, bir icraat programını; yani, neyi nasıl yapacağını belirten bir nevi aksiyon programını, Hükümet Programına paralel bir zamanlama takvimiyle Parlamento'ya ve topluma sunmasının yararlı olduğunu düşünüyoruz.

Hükümet Programında sorunların ve çözümlerin ortaya konuluşunda geçen yıllarda çıkan Vergi Kanununun ve geçici bütçenin sorunlara yol açtığı net biçimde ifade edilmektedir. Bu süreç, Türkiye'de, dünya krizinin de etkisiyle, ihracatın düşmesine, yatırım malları ithalatının durmasına ve büyümenin önemli ölçüde alt düzeye inmesine yol açmıştır. 1999 yılı başında alınan kararların yeterince uygulamaya konulmamış olması da, bugün, karşılaştığımız bu sorunlar açısından, bence, bu uygulamaya konulamayıp da büyük rolü olduğu inancındayım.

Eximbank sermayesinin artırılmasına dönük verilen kararın yeterince uygulanmayışı, sadece 22 trilyonluk bir kaynak aktarılması, 1 milyar dolara çıkarılacak sermayenin çok cüce kalması ve yaklaşık 500 milyon dolardan fazla ihracatçının Eximbank kapısında beklemesi, ithalatta karşılaşılan durgunluk ve enflasyonda çekirdek enflasyon olan özel imalat sanayiinin yüzde 4 düzeyinde seyretmesi, çözülmesi gereken temel problemler olarak gözükmemektedir. Ancak, biz, Anavatan Partisi olarak, gelecekte ve yarından umutluyuz; çünkü, Türkiye'nin üstesinden gelebileceği sorunları yoktur; biz, buna inanıyoruz. Bugün bu sorunların çözüleceğine inanıyoruz ve ben buna yürekten inanıyorum. Türkiye, 21'inci Yüzyıla girerken gerekli olan atılımları gerçekleştirecektir. Gelecekte ümitliyiz; ancak, sorunların üzerine cesaretle gitmeliyiz, işin içine girmeliyiz, karar almalıyız, kolları sıvamalıyız ve uygulamalıyız.

Çok kapsamlı ve çok amaçlı bir hükümet programı söz konusudur. Genel ve bilinen ifadeler, büyük ölçüde yer almıştır. Sorunların ortaya konuluşu, belirlenmesi ve çözümler doğrudur; ama, genel ifadeler, nasıl yapılacağını, hangi zaman dilimi içinde yapılacağını net olarak ifade etmemektedir. Bizim beklentimiz, önümüzdeki ekim ayına kadar, burada bekleyen yasaların çok önemli bölümünün Parlamento'dan geçmesi ve uygulamaya konulmasıdır.

Somut program ve projelere ihtiyaç vardır. Öncelikler ve zamanlama konusunda, Parlamento'ya ve kamuoyuna - biraz önce belirttiğim gibi - yöntemi, amacı ve kaynaklarıyla beraber bilgi vermekte yarar olduğu düşüncesindeyim. Örneğin, enflasyonun tek haneli rakama indirilmesi hedefi doğru bir hedeftir, katıldığımız bir hedeftir; ama, ne zaman, nasıl gerçekleşeceği belli değildir. İhracat yüzde 5 gerilerken ihracatın nasıl artırılacağı burada belirtilmemiştir. Kamu bankalarının durumunun ne olacağı burada belirtilmemiştir; kamunun, bankacılık sisteminin dışına çıkarılmasının belirtilmesi gerekir diye düşünmekteyiz. Verginin, artık - tasarruflardan ve üretim üzerinden alınan vergilerin düşürülmesi, tüketim üzerinden verginin alınması - tasarruflardan ve üretimden alınmaması, tüketim üzerinden alınması gerekir. Ayrıca, vergi, kalkınmanın tek kaynağı değildir.

Burada, iç borçlanma vadelerinin kısalığı, reel faiz oranlarının yüksekliği temel bir sorun olarak sayılırken, birçok temel sorun daha belirtilmiştir. Oysa, iç borçlanma vadelerinin kısalığı ve reel faiz oranının yüksekliği bir sorun değil, bir sonuçtur.

Bu sonuç, kamu kesimi açığının ve kamu harcamalarının yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. Temel mesele, kamu harcamalarını disipline etmektir. Türkiye'nin bir harcama reformuna ihtiyacı vardır; bunun net biçimde 1999 bütçesi ve 2000 bütçesiyle gündeme gelmesinde ve uygulamaya konulmasında büyük yarar görüyoruz.

Kamunun borçlanma ihtiyacı mutlaka azaltılmalıdır. Bugün, son üç dört ayda da görüyoruz ki, kamu harcamaları hızla artmaktadır. Kamu harcamalarında disiplin sağlanmadığı sürece, bu Hükümet Programında öngörülen birçok uygulamayı yapmakta zorlanırsınız.

Değerli arkadaşlarım, geleceğe bakmalıyız. Geleceğe bakarken, bugünü ve geçmiş de doğru değerlendirmemiz, cesur ve kararlı olmamız gerekir. O nedenle, geçmiş tartışmak veya kısır bir çekişme için değil, burada konuşma yapan değerli sözcülerin belirttiği bazı noktalarda kendilerine bazı rakamları hatırlatmak istiyorum.

Büyümeyi yükselterek enflasyonu düşürmek fikri çok tartışmalı bir konudur, olabilir; ama, 1994 yılında Türkiye eksi 6 gibi bir noktaya gelirken ve kişi başına millî gelir 3 bin dolardan 2.100 dolara düşerken, enflasyon yüzde 150'lere çıkarken, 1995 yılında enflasyonun yüzde 150'lik bir bazın üzerine yüzde 60 yükselmesi bir başarı değildir. Türkiye, 2.100 dolara düşmüş millî geliri, ancak 1998 yılında 3.200 dolara getirebilmiştir. Yüzde 150'lik enflasyon sürecinde devalüasyon yaparak ihracatı artırmak bir başarı değildir. Önemli olan, reel olarak 1998 yılında dünyada alabildiğine kriz varken Türkiye'nin ihracatını reel olarak yüzde 6 artırabilmek başarısıdır. 12 ülkeyle yapılan serbest ticaret anlaşmalarının yürürlüğe konulması ve uygulamanın kuvvetlendirilmesi gerekir.

Değerli arkadaşlarım, 1991 yılında gayri safi millî hâsılanın yüzde 6'sını oluşturan nakit borç stoku hızla artmıştır. Ne zaman artmıştır; devletin resmî rakamlarına göre, en belirgin artış, 1994 krizi sonrası oluşmuştur. Kriz döneminin etkisiyle faizler artmış ve 1995 yılından itibaren Türkiye'de malî disiplin ortadan kalkmıştır.

İktisat, bir bilimdir; rakamları doğru analiz etmek ve doğru bakmak gerekir. Buradan, devletin resmî rakamlarından, size bazı rakamlar okuyacağım: 1991 yılında, Türkiye'nin ortalama vadesi 7 aydı, ortalama faiz yüzde 80; 1994 yılında, bu, 4 aya düştü ve faiz oranı yüzde 65,8 oldu; 1995 yılında, vade 6 ay, faiz oranı yüzde 122,7; 1996 yılında, vade 7 ay, faiz oranı yüzde 132,1.

Değerli arkadaşlar, 1997 Temmuzunda biz hükümet olduğumuzda, bunlar resmî rakamlardır. Türkiye'nin yapısal sorunu, problemi, 1994 krizinde derinleşmiştir, kronikleşmiştir. İktisat bilimi açısından, burada doğruları söylemek zorundayız.

1997 yılında, vade 11 aya çıkmış, faiz oranı yüzde 109,7 olmuştur. 1998 yılında, vade - nakit borçlanma ve vade maliyeti açısından söylüyorum - 7,7 aya düşmüş ve faiz oranı yüzde 118,1 olmuştur. 1999 Mayısında, vade 12,3 aya çıkmış ve ortalama faiz yüzde 114,4 olmuştur. Yüzde 65,8 faiz ve 4 ay vade, sadece 1994 yılında olmuştur. Sayın Çiller'in burada olmasını dilerdim ve bu rakamlara "hayır, siz yanlış söylüyorsunuz, doğrusu bu" demesini beklerdim.

Ben, şimdi, size başka bir rakam daha söyleyeceğim; yine devletin resmî rakamlarından söyleyeceğim: Toplam iç borç stokunun gayrisafi millî hâsılaya oranı, 1993 yılında yüzde 17 idi, 1994 yılında yüzde 20,6 oldu ve yüzde 21 düzeyini koruyor bugüne kadar.

Değerli arkadaşlar, biz, Türkiye'yi yönetmeye talip insanlar olarak, son derece birbirimize saygılı olmak, hoşgörülle ve uzlaşmayla sorunlara çözüm getirmek zorundayız; ama, gerçekleri eğip bükmememiz lazım. Rakamlar değiştirilemez; devletin resmî arşivlerinde bu rakamlar yer almıştır.

Önemli olan, geçmişi tartışmak değil. 57'nci hükümetin önümüzdeki dönemde başarılı olması açısından, yapılması gereken noktalarda Hükümet Programında netleşmesini uygun gördüğümüz bazı düşüncelerimizi sunmak istiyorum.

Yatırımı, üretimi ve ihracatı artıracak, bunları bir bütünlük içerisinde değerlendirecek tedbirlere ihtiyaç vardır. Başta, Eximbank'ın kaynakları geliştirilmelidir. 12 ülkeyle yapılan serbest ticaret anlaşmaları ciddi biçimde takip edilmeli ve devreye sokulmalıdır.

Türkiye'nin temel meselesi, önümüzdeki dönemde, ödemeler dengesi sorunu olmamalıdır. İthalat bugün çok ciddi ölçüde düştüğü için, cari işlemler açığı fazla vermektedir; ama, bu, geçici bir durumdur.

Enflasyonu aşağıya çekmek için, kamu açığını azaltan bir somut programa ihtiyaç vardır. Kamu bankaları, bütçe açığının finansmanında kullanılmamalıdır ve 21'inci Yüzyıla girerken, atılım hükümeti olarak, bilgisayar destekli eğitim projesinin, çok ciddi biçimde önümüzdeki eylül ayına yetiştirilmesi, bilemediniz 2000 yılının başında uygulamaya konulması gerekir.

Yerel yönetimler ve kamu yönetimine ilişkin reformlar geliştirilmeli, özelleştirme işlemleri bitirilmeli ve piyasaların gelişmesi temin edilmelidir.

Biraz önce belirttiğimiz gibi, başta tahkim olmak üzere, anayasa değişiklikleri ve temel yasalar Ekim 1999'a kadar çıkarılmalıdır. Hükümetimiz, hızla önceliklerini belirlemeli, kritik program ve projeleri bizlere ve kamuoyuna sunmalıdır. İsteyerek ve inanarak güvenoyu vereceğimiz 57'nci hükümetin, Türkiye için başarılı olmasını temenni ediyoruz.

Kâğıt üzerinde iyi ve doğru olan şeylerin uygulamada ve gerçeklerle yüzyüze gelindiğinde ne kadar yıpratıcı ve zor olduğunu biraz önce söylemiştim. İktidarlarda yıpratıcı bir sürecin söz konusu olduğunu bilen insanlar olarak, birçok sorunu çözmüş, hizmette bulunmuş insanlar olarak, hükümete, kararlı olmasını ve cesaretle kararları uygulamaya koymasını öneriyoruz. Hizmet yapmanın ve çözüm üretmenin maliyeti olduğunu biliyoruz; karalanmanın çok acı ve üzücü olduğunu biliyoruz; haksız yere eleştirilerin çok üzücü olduğunu biliyoruz; ama, karar almanızı, bu kararları uygulamaya geçirmenizi ve kollarınızı sıvamanızı sizden bekliyoruz ve size destek olacağız bu konuda.

Değerli arkadaşlarım, bütün bu haksız ve acımasız eleştirilere uğrayan insanlar olarak, bunları bilen ve yaşayan insanlar olarak, hizmet etmenin zevkini ve hizmet etmenin onurunu yaşamış insanlar olarak sizlere başarı diliyor, doğru ve hızlı karar

alma sürecinde ve uygulamada geriye adım atmadığınız sürece de başarının kesin olduğuna inanıyoruz ve bu doğrultuda 57'nci hükümete başarılar diler, hepinize saygılar, sevgiler sunarım. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, Demokratik Sol Parti Grubu adına iki arkadaşımız konuşacaklar.

Herhalde süreyi paylaşıyorsunuz?

FİKRET UZUNHASAN (Muğla) — Evet efendim.

BAŞKAN — O halde, birinci olarak, Muğla Milletvekili Sayın Fikret Uzunhasan; buyurun efendim. *(DSP sıralarından alkışlar)*

DSP GRUBU ADINA FİKRET UZUNHASAN (Muğla) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 18 Nisan 1999 tarihinde yapılan seçimlerden sonra kurulan 57'nci hükümetin programı üzerinde Demokratik Sol Parti Grubunun görüşlerini açıklamak üzere söz almış bulunuyorum; şahsım ve grubum adına, hepinizi saygıyla selamlarım. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Bilindiği gibi, 18 Nisan seçimlerinden sonra oluşan siyasî tablo, ülkemizde hiçbir partiye tek başına iktidar olanağı vermemiştir. Hatta Meclis aritmetiği, iki partinin bile bir araya gelerek bir hükümet oluşturmaya olanak tanımamıştır, böylece üçlü koalisyon seçenekleri ortaya çıkmıştır. Sonuçta, hükümeti kurma görevi, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından, seçimlerde en çok oyu alan birinci parti konumundaki Demokratik Sol Partinin Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit'e verilmiştir.

Demokratik Sol Parti, üzerine aldığı görevin önemini bilinciyle hareket ederek hükümet arayışlarını sürdürmüş ve ulusumuzun arzuladığı hoşgörü, uzlaşma ve işbirliği anlayışı içerisinde çalışarak ülke sorunlarına çözüm getirebilecek bir hükümeti başarıyla kurmuştur.

Demokratik Sol Parti, demokrasinin bir uzlaşma rejimi olduğuna inanmış ve ülkemizde bir uzlaşma kültürünün yerleşmesi gerektiğini her fırsatta dile getirmiştir. Bu sebeple, hükümet kurma çalışmaları sırasında yine böyle bir uzlaşma ve hoşgörü ortamı içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen diğer siyasî partilerle diyalog sürecini başlatmıştır. Bu sürecin sonucunda da, karşılıklı güven ve işbirliği anlayışı çerçevesinde ulusal çıkarları ön planda tutmayı temel alan üç partili koalisyon hükümetini kurmuştur.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Demokratik Sol Parti, Milliyetçi Hareket Partisi ve Anavatan Partisinin birlikte oluşturdukları 57'nci hükümetin birçok bakımdan önemi büyüktür; halkımızın da bu hükümetten umutları ve beklentileri vardır; arkasında yüzde 53'lük bir halk desteğine dayalı parlamento çoğunluğu bulunmaktadır. Yani, 57'nci hükümet, ülkemizin önünü açacak cesaretli adımları atması için yeterli desteğe sahiptir, bunları gerçekleştireceğine de inanıyoruz.

57'nci hükümetin ülkemizde demokratikleşme ve insan hakları alanlarında gelişme sağlayabilecek kamu yönetiminin ve devletin işleyişiyle ilgili gerekli yapısal reformları gerçekleştirebilecek, ekonomideki istikrarı sağlayabilecek, laik cumhuriyetimizi ve demokrasimizi koruyup güçlendirebilecek bir hükümet olacağına inanıyoruz.

Demokratik Sol Parti, daha önce ortak olarak yer aldığı 55'inci hükümette olduğu gibi, 57'nci hükümette de, yapıcı bir anlayışla, ülke sorunlarının çözümüne katkıda bulunmaya devam edecektir. Bu hükümetin, görüşleri farklı partilerden meydana gelmesi, toplumdaki gerilimlerin azalması, kamplaşmaların önlenmesi ve ülkemizde kavga yerine huzur ortamının, zıtlıklar yerine hoşgörü ve uzlaşma kültürünün yerleşmesine katkıda bulunması açısından da büyük önemi bulunmaktadır. Bu bakımdan, 57'nci hükümeti, ülkemiz için bir şans kabul etmek gerektiğine inanıyoruz.

Takdir edersiniz ki, bu, bir koalisyon hükümetidir ve bazı zorlukların olması doğaldır. Böyle bir koalisyonda, hiçbir parti, kendi programını ve hedeflerini gerçekleştiremez; ancak, ortakların demokrasi ve uzlaşma azmi, zorlukları yenmekte en büyük etken olacaktır. Her üç partide de böyle bir azmin var olduğuna inanıyoruz.

Genel Başkanımızın, yıllardır, ısrarla söylediği gibi, ülkemizde kurulan ve kurulacak olan bu tür koalisyonlarda, esasen demokrasinin doğasında var olan uzlaşma kültürünün yerleşmiş olması, ülkemiz demokrasisinin en büyük kazanımı olacaktır.

55'inci hükümet de, bildiğiniz gibi, bir koalisyon hükümetiydi; anlayış ve uyum içerisinde çalışarak çok başarılı reformlara imza attı, o güne kadar hiçbir hükümetin cesaret edemediği konuları ele aldı. Demokratik Sol Parti, 55'inci ve 56'nci hükümetlerdeki başarılarından, yapıcı tutumundan, uzlaşma ve hoşgörü ortamının ülkemizde yerleşmesine yaptığı katkılardan dolayı herkesin güvenini kazanmıştır. Bu, bizim için bir kıvanç kaynağıdır. Şimdi, aynı tutumu diğer partilerden de bekliyoruz. Sonuçta kazanan, halkımız ve ülkemiz olacaktır. Koalisyon Protokolünde de yer aldığı gibi, 57'nci hükümet, halkımızı toplumsal değerler etrafında birleştirerek huzur sağlama amacını ortaya koymuştur. Bu amaca ulaşmada, sivil toplum örgütlerinin katkısına ihtiyaç duyduğunu da ayrıca belirtmiştir. Sivil toplum örgütleriyle de uzlaşma ve onlardan destek alma isteklerini belirtmiş olmaları, sevindirici bir gelişmedir. Böylece, her fırsatta dile getirilen sivil toplumun güçlendirilmesi sağlanmış olacak ve devlete olan güven artacaktır.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; ülkemiz, 55'inci hükümetin gensoruyla düşürülmesi sonrasında bir siyasî istikrarsızlık içine sürüklenmiş ve hükümet arayışlarıyla zaman harcamıştır. Uzun bir süreden beri Parlamentomuz çalışamaz durumdadır. Oysa ki, ülkemizin ivedilikle çözülmesi gereken birçok sorunu bulunmaktadır. Acilen çıkarılması gereken yasalar vardır. Ülkemizin daha fazla siyasî istikrarsızlığa ve zaman kaybına tahammülü yoktur. Halkımız, artık, toplumsal gerginlik ve kavga yerine anlaşma ve huzur istemektedir; kamu yönetiminde ve toplumdaki yozlaşmanın durdurulmasını, temiz bir yönetimi, çetelerden arındırılmış bir devlet çarkını arzulamaktadır. Şu anda içinde bulunduğumuz iç ve dış konjonktür göz önüne alındığında, demokratikleşme açılımlarının bir an önce gerçekleştirilmesinin büyük önemi vardır. 55'inci ve 56'nci hükümetler döneminde ekonomide alınan önlemlerin ödün verilmeden devam ettirilmesi gerekmektedir.

Bu bakımdan, 57'nci hükümetin, toplumda kamplaşma ve kutuplaşma yaratmadan, bütün toplumu kucaklayarak tüm vatandaşlarımıza hizmet götürmesi,

uzun yıllardır çözüm bekleyen köklü sorunları çözmesi ve bunun için gerekli yapısal değişiklikleri gerçekleştirmesi için cesaretle adım atmasını bekliyoruz ve diliyoruz. Ayrıca, bu hükümetin uzun ömürlü olmasını, ekonomik önlemlerin olumlu sonuç vermesi yönünden diliyoruz; çünkü, ülkemizde sık sık yaşanan siyasi istikrarsızlık ve belirsizlik ortamı, sürüklendiğimiz seçim ortamı, tüm ekonomik dengeleri altüst ettiği gibi, ülkemizin dış itibarının da zedelenmesine yol açmaktadır. Ekonomik istikrarın önkoşulu siyasi istikrardır. Bilindiği gibi, ülkemizin ağır ekonomik sorunları vardır. Dünyada yaşanan ekonomik krizin etkilerini en az hasarla atlattmış olsak da, bu krizin Türkiye'ye faturası yine de yüksek olmuştur. Ekonomide köklü ve uzun vadeli yapısal değişiklikleri yeterince gerçekleştirememiş olmamızdan dolayı ağır ekonomik sorunlarla karşı karşıyayız. Bu nedenle, ülkemizin uzun ömürlü ve istikrarlı bir hükümete ihtiyacı vardır. Bu hükümet, demokrasimizin ve ülkemizin geleceği açısından çok önemli görevler üstlenmiştir. Bu bakımdan, bir uzlaşma ve atılım hükümeti olarak çalışmaya karar vermiş olan 57'nci hükümete, ülkemizin çıkarları ve halkımızın yararına yapacağı çalışmalarında başarılar diliyoruz. Ancak, buradan, bir dileğimizi daha belirtmeliyim: 21'inci Dönem Meclisimizin de, bu dönemde, tıpkı bir kurucu meclis anlayışı içerisinde çalışmasını ve ülkemizin öncelikli beklentilerine cevap verecek yasaları çıkarmasını, hükümet çalışmalarına paralel katkıyı temin etmesini diliyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hükümetler - Anayasamızda da belirtildiği gibi - hiçbir ayırım gözetmeksizin, bütün vatandaşlarımızın hizmetinde olmak zorundadırlar. İcraatlarında, belli bir kesimin yararını gözetmezler. Ne var ki, işsizlik oranının yüksek olduğu ülkemizde, kamuda istihdam edilecek personelin işe alımında partizanlık, akrabacılık ve kayırmacılık gibi uygulamaların varlığı, tüm vatandaşlarımızı rahatsız eder hale gelmiştir. Bu nedenle, Demokratik Sol Parti, tek başına kurduğu 56'ncı hükümet döneminde, devlet kurumlarındaki personel alımlarında partizanlığı ve adam kayırmacılığını önlemek için merkezi sınav sistemini getirmiştir. Gerek işe alımlarda gerekse atama ve yükselmelerde liyakat ve nesnel ölçüler temel alınarak yapılacak sınav sisteminin bir an önce kurumsallaştırılmasını diliyoruz. Bu gerçekleştiğinde şikâyetler sona erecek, vatandaşlarımız arasındaki ayrıcalık giderilmiş olacak, kamu bürokrasisinde kalite yükselecektir. Demokratik Sol Parti olarak çok olumlu bulduğumuz bu merkezi sınav sisteminin yasal bir temele oturtulmasını diliyoruz ve buna sonuna kadar destek vereceğimizi taahhüt ediyoruz.

Sayın milletvekilleri, siyasette ve kamu yönetiminde kirlenme, yozlaşma ya da yolsuzluk, ülkemizin en büyük sorunlarından birisidir. Bu, yalnızca Türkiye'nin sorunu da değildir. Öyle ki, bu sorunla mücadele edebilmek için, uluslararası alandaki çabalar büyük bir hız kazanmıştır. Yolsuzluk, toplumdaki ahlak sistemini yozlaştırmakta, demokrasiyi temelden sarsmakta ve ekonomik kalkınmayı geciktirmektedir. Bu nedenle, çeşitli uluslararası konferansların sonuç bildirgelerinde, bütün ülkeler yolsuzlukla mücadeleye çağırılmıştır. Yolsuzluk olayları ve devleti saran karanlık ilişkiler ağı, ülkemizde büyük rahatsızlık yaratmaktadır. Rüşvet ve yolsuzluk olaylarına karışanların, ister siyasetçi ister bürokrat olsun, cezasız kalması ve halk arasında "yaptığının yanına kâr kalması" şeklinde bir düşüncenin yerleşmesi, hal-
kın, hukuka ve adalete olan inancının sarsılmasına yol açmaktadır. 57'nci hüküme-

tin bu konunun üzerine gideceğini görüyoruz, alınacak her türlü önlemin destekçisi olacağımıza söz veriyoruz.

Sayın milletvekilleri, bu konu ile bağlantılı olarak, Parlamento üyelerine tanınmış bir ayrıcalık olan dokunulmazlık kurumunun da, Anayasamızdaki mevcut şekliyle toplumda hoşnutsuzluklar yarattığı bilinen bir gerçektir. Haklarında birçok yolsuzluk iddiası ortaya atılan parlamenterlerimizin sürekli şaibe altında kaldığı, bu türden olayların Parlamantonun geneline mal edildiği ve tüm Parlamento üyelerini halkın gözünde güvenilmez kıldığı, hepimizin malumudur. Halkın, temsilcilerine güven duymaması, Parlamantonun saygınlığını yitirmesine yol açmaktadır. Bu nedenlerle, Hükümet Protokolünde ve Hükümet Programında yolsuzluklarla mücadele büyük önem verilmiştir. Dokunulmazlıkların sınırlandırılması da, bu çerçevede ele alınan konulardan en önceliklisidir. Temiz topluma giden yolda, temizlik, siyasetten başlamalı ve giderek kamu yönetiminin her alanına yayılmalıdır. Milletvekilleri ve bakanlar, haklarındaki yolsuzluk iddiaları sebebiyle sürekli şaibe altında kalmamalıdır. Sorun, artık, bir kişinin ya da bir partinin sorunu değildir; sorun, Türkiye Cumhuriyetinin ve Parlamantonun sorunudur. Parlamento olarak, halkın bu kuruma olan saygısını ve güvenini kaybetmesini istemiyorsak, bunun yolu, yargının önünü açmaktan ve mevcut iddiaların tümünün aydınlatılmasından geçmektedir; halkımızın beklentisi de budur. Bu nedenle, hükümetimizin önceliklerinden biri olan Anayasanın 83'üncü ve 100'üncü maddelerinin değiştirilmesi bir an önce gerçekleştirilmelidir. Bunun yanında, siyasî ahlak yasasının da bir an önce çıkarılması gereklidir. 57'nci hükümetin bu doğrultuda gerekli adımları atacağına inanıyor ve destek veriyoruz.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; bunun yanında, 55'inci hükümet döneminde başlatılan ve çok başarılı sonuçlar elde edilen çete ve mafya ile mücadele ödünen verilmeden devam edilmelidir. Örgütlü suçlarla mücadele ve örgütlü suçlara karşı yaptırımları daha etkin duruma getirici anayasal ve yasal değişikliklere de ülkemizin acil olarak ihtiyacı vardır. Hükümetimiz bu konuyu da öncelikleri arasında saymıştır. Demokratik Sol Parti olarak, ülkemizin, yolsuzluklardan, çetelerden, mafyalardan tamamen temizlenmiş bir ülke olması ve hukuk devletinin tam olarak tesis edilmesi yönündeki bütün çabalara destek vereceğiz. 21'inci Yüzyıla çok az bir süre kala, bu açılımları gerçekleştirmek zorundayız.

Ayrıca, yolsuzluklarla ve çetelerle mücadele için, bizim, Demokratik Sol Parti olarak, yıllardan beri önerdiğimiz çözümler arasında, Yüksek Denetleme Kurulunun bağımsız hale getirilmesi de bulunmaktadır. Bu konudaki kanun tasarısı 20'nci Dönemde Genel Kurul gündemine girmiş; fakat, görüşülmeden, kalmıştır. Öyle umuyoruz ki, Yüksek Denetleme Kurulunun bağımsız hale getirilmesi kısa zamanda gerçekleşebilecek ve böylece, yargı organlarına bilgi akışı hızlandırılmış olacaktır. Bu arada, sorunun, bizce, en büyük kaynağı, soruşturma kanallarının büyük ölçüde tıkalı olmasıdır; o yüzden, yargının beklenen ve gereken verimi sağlayamamasıdır. Bununla ilgili bazı yasal ve hatta anayasal ve kurumsal düzenlemeler yapılması zorunludur. Yargı bağımsızlığının sağlanması için gerekli adımların atılması, ülkemizin acil konularından biridir. Yargıya kanıt ulaştırma kanalları, maalesef, büyük ölçüde sınırlıdır. Onun için, adli kolluğun kurulması ve mutlaka yürürlüğe girmesi

gerekmektedir. Demokratik Sol Parti olarak, biz, adli kolluk üzerinde önemle durmaktayız; ancak, bu konuyla ilgili siyasal bir mutabakat henüz sağlanmış değildir. Memurların yargılanması hakkındaki kanunun da, yani, Memurin Muhakematı Kanununun da mutlaka ele alınması gerektiğine inanıyoruz.

Öte yandan, ülkemizin, demokratikleşme ve insan hakları alanındaki eksikliklerinin giderilmesi de, Demokratik Sol Parti olarak, en çok üzerinde durduğumuz konulardan biridir. Bilindiği gibi, Batı ülkeleri de, Türkiye'deki insan hakları konusuna büyük ilgi göstermektedir. Bu konudaki iddialar bazen ölçsüz boyutlara varsa da, bu ülkelerin duyarlılığını anlayışla karşılamaktayız; ancak, insan hakları konusu öncelikle kendi sorunumuzdur. Bazı yabancı ülkeler istediği için değil, kendi vicdanımızın buyruğu olduğu için bu eksiklikleri gidermek durumundayız.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 21'inci Yüzyıla çok az bir süre kala, daha fazla ilerleme kaydetmek zorunda olduğumuz bir başka alan da, belki de en önemlisi, eğitimidir. İnsana yatırımın en büyük ve en önemli yatırım olduğunun bilinciyle, eğitim alanında başlatılan reform çalışmalarının ödünsüz devam etmesi gereğinin altını özellikle çizmek istiyorum. Hükümetimizin, eğitime ve gençliğe yatırımı, ülkemizin geleceğine yatırım olarak kabul etmesi, çocuklarımızı ve gençlerimizi, çağdaş bilgi teknolojilerinden de yararlanarak, bilgi çağına hazırlama yönündeki kararlılığı bizi memnun etmektedir. 55'inci hükümet döneminde, bildiğiniz gibi, çok iddialı ve kapsamlı bir eğitim reformu yasası çıkarıldı. Bu, yalnız, sekiz yıllık zorunlu ilköğretimi içeren bir reform değildi; ülkemiz insan kaynaklarının, çağdaş koşullara ve ülke gereksinimlerine uygun ve özgür düşünen genç bir nesil yetiştirilmesi de amaçlanmaktaydı. Çağdaş eğitim ve iletişim teknolojilerinin tüm olanaklarının, ülkemizin her yanına eşit olarak ulaştırılması hedeflenmişti. Bu amaçlardan ve sekiz yıllık eğitim uygulamasıyla birlikte eğitimde kalitenin de yükseltilmesi hedeflerinden sapılmamalıdır. Hükümetimizin de bu konuya gereken önemi vermiş olduğunu görmek sevindiricidir.

Sayın milletvekilleri, çocuklarımız ve gençlerimiz, ülkemizin geleceğidir. Onları, Büyük Önderimiz Atatürk'ün dediği gibi "fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür" nesiller olarak yetiştirmeliyiz. Hükümetimiz, Atatürk'ün önderliğinde kurulan, laik, demokratik ve bir hukuk devleti olan cumhuriyetimizi her türlü tehlikeye karşı korumak ve din ve vicdan özgürlüğünün teminatı olan laiklik ilkesinin gereği olarak, kutsal din duygularının devlet işlerine karıştırılması ve dinin siyasal amaçlarla istismarını önlemekte kesin kararlılığını ifade etmiştir. Biz de, Demokratik Sol Parti olarak, hükümetimizin bu konudaki kararlılığını yürekten destekliyoruz.

Sayın milletvekilleri, sağlık sistemimiz, maalesef, vatandaşımızın yeterli düzeyde hizmet alamadığı, sağlık kurumlarımız da, son yıllardaki gelişmelere rağmen, hâlâ, hizmet standartlarını çağdaş bir düzeye getiremediğimiz bir alandır. Sağlık sigortası uygulamalarını yaygınlaştırmak, sağlık kurumlarının hizmet standartlarını yükseltmek ve ülkemizin her yanındaki vatandaşlarımızın aynı kalitede sağlık hizmetinden yararlanmasını sağlamak üzere, hükümetimizin kararlı olduğunu görmek memnuniyet vericidir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye Devleti, ülkemizi bölmeyi amaçlamış ırkçı terör örgütüne karşı, yaklaşık onbeş yıldır bir mücadele yürütmektedir.

Bilindiği gibi, bölücü terör örgütünün başı, 55'inci cumhuriyet hükümeti zamanında başlatılan ve 56'ncı cumhuriyet hükümetinin de aynı şekilde yürüttüğü kararlı ve ciddi dış politikanın bir sonucu olarak yakalanmış ve ülkemize getirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, yurt dışında yakalanarak ülkeye getirilen ve yargıya teslim edilen bölücü terör örgütü PKK'nın elebaşı Abdullah Öcalan davasında çok başarılı bir sınav vermektedir. Bazı kötü niyetli ve yanlı basın organları ve siyasiler dışında, Türkiye'yi, bu davayı yakından izleyen ülkelerde hiç kimse, Türk yargısına ve mahkemenin örnek tutumuna söyleyecek bir şey bulamamıştır. Bu dava, ülkemizin gurur kaynağıdır; hukuk devletinin, hukukun üstünlüğünün ve bağımsız Türk yargısının kıvancısıdır. *(DSP ve MHP sıralarından alkışlar)* Türkiye Cumhuriyeti, her fırsatta insan haklarından bahseden kimi ülkelere örnek olmuştur. Bu davanın, terörü yok etmede önemli bir aşama olacağına inanıyoruz.

Bu arada, uluslararası yükümlülüklerimizin bir gereği olarak, devlet güvenlik mahkemelerinin yapısının süratle değiştirilmesi gerekiyor. Devlet güvenlik mahkemelerinde görev yapan askerî savcı ve yargıçlarımızın da en az sivil savcı ve yargıçlar kadar adil ve tarafsız olduğundan şüphemiz yoktur; ancak, altına imza koyduğumuz uluslararası sözleşmelerin gereğini de yerine getirmemiz gerekmektedir. Parlamentomuzun da büyük bir çoğunlukla bu duyarlılığı göstereceğine ve devlet güvenlik mahkemeleriyle ilgili anayasa değişikliği teklifinin, halkoyuna gerek kalmadan, yeterli çoğunlukla Parlamentomuzdan geçeceğine inanıyoruz. Aksi halde, çok haklı olduğumuz bir davada haksız duruma düşebiliriz.

Terör örgütü elebaşı Öcalan'ın açıklamaları, Türkiye'nin en yakınında bulunan komşu ülkeler tarafından desteklendiğini, ülkemizin dört bir yandan nasıl bir şer cephesiyle kuşatıldığını göstermektedir. Bundan böyle, bölücü teröre destek olan ülkeler ile Türkiye'nin ilişkilerini gözden geçirmesi gerekecektir. Bu durum, Hükümet Programında da açık bir biçimde yer almaktadır.

Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti, dünyanın en kritik ve istikrarsız bölgesinde bulunmaktadır. Türkiye, bir yanda istikrarsız ve antidemokratik Ortadoğu rejimleri, bir yanda ise savaşın hüküm sürdüğü Balkanlarla çevrilidir. Bu nedenle, ülkemizin bölgesel güç olma potansiyelinin çok yönlü ve dengeli ilişkiler geliştirilerek pekiştirilmesi yönündeki hükümet politikasını çok olumlu bulduğumuzu belirtmek istiyorum. Dünyadaki bütün ülkelerle iyi ilişkiler içinde olmak "yurtta sulh, cihanda sulh" anlayışına dayanan geleneksel Türk dış politikasının bir gereğidir. Hükümetimizin dış politika alanında da başarılı bir sınav vereceğine, ciddi ve kararlı bir dış politikayla, ulusal çıkarlarımızdan ödün vermeden ülkemizin itibarını artıracığına inancımız tamdır.

Sonuç olarak, Demokratik Sol Parti Grubunun, 57'nci hükümetin uzun ömürlü bir hükümet olması yönündeki dileklerimizi yineliyor, ülkemiz ve halkımız için başarılı çalışmalar yapmasını diliyor ve hükümete güvenoyu vereceğimizi ifadeyle, Yüce Meclise saygılar sunuyorum. *(DSP, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Demokratik Sol Parti Grubu adına, ikinci konuşmacı, Bursa Milletvekili Sayın Recep Önal.

Buyurun efendim. *(DSP sıralarından alkışlar)*

DSP GRUBU ADINA RECEP ÖNAL (Bursa) — Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 57'nci cumhuriyet hükümetinin, Değerli Başbakanımız tarafından huzurunuzda okunan Hükümet Programının ekonomik ve finansal kesimleriyle ilgili, Demokratik Sol Parti Grubunun görüşlerini sizlere sunmak amacıyla söz almış bulunuyorum; şahsım ve grubum adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Ekonomi, genelde hükümet programlarının önemli bölümünü oluşturur. Bu nedenle, 57'nci hükümetin Programında da, halkımızın özlemle beklediği sonuçların alınabilmesi için öngörülen ekonomik program ağırlıklı bir yer tutmaktadır.

Türkiye, iç ve dış talebin ve bunlara bağlı olarak üretimin düştüğü, dünya finansal krizinin her gün biraz daha derinleşip yaygınlaştığı, yabancı fonların yükselen piyasalardan çekildiği, dış kaynak bulmanın iyice güçleştiği bir konjonktürde genel ve yerel seçimlerini güvenli bir biçimde yapmış ve üç partimizin özverili çalışmaları sonucunda 57'nci cumhuriyet hükümetinin kurulması kararlaştırılmıştır.

1997 yılında Uzakdoğu finansal piyasalarında başlayan ve diğer ülkelere yayılarak derinleşen bunalım, bir süre sonra reel piyasalarda da etkisini göstermiş, üretim ve tüketimde daralma, ihracat ve istihdamda azalmaya yol açmıştır.

Bir yandan, krizi yoğunlukla yaşayan ülkelerin peşi peşine aldıkları önlemler sonucu dışsatımımızın daralması; öte yandan, finans piyasalarına yansıyan ürkeklik nedeniyle, diğer ülkeler gibi ülkemizde de fon akımlarının azalması, hatta, kısa vadeli yabancı fonların, yatırıldıkları alanlardan çözülerek ülkemizi terk etmesi, Türk ekonomisinde önemli sıkıntılar yaratmıştır.

55'inci ve 56'ncı cumhuriyet hükümetleri, tanımlanan bu ortam içinde Türk ekonomisini ayakta tutmayı başarmıştır. Hükümetimiz, bir yandan, ülkeyi dürüst ve güvenli bir ortamda seçimlere taşıırken; öte yandan, küresel kriz ortamında ekonomik istikrarını korumak ve kalkınma hamlesini durdurmamak için büyük bir çaba harcamıştır.

Krizi yaşayan sektörlerdeki sorunların bir bölümü yapısal, diğer bölümü ise global krizden kaynaklanan talep daralması ve likidite sorunuyla ilgilidir. Likidite sorununun, ülke yararına olmayan popülist amaçlı geçici çözümü çok kolaydır. Bunun, enflasyonu körüklemeksizin yapılması ise büyük önem taşımaktadır. İşte, 56'ncı cumhuriyet hükümeti, seçim ortamında, oy kaybetmeyi de göze alarak bunu başarmıştır.

Global ekonomik krizin etkilerinin devam ettiği bir dönemde görev alan 57'nci cumhuriyet hükümeti de, bir yandan, krizin olumsuz etkilerini kısa sürede ortadan kaldıracak onarım önlemlerini alarak, öte yandan, ülkemizin ihtiyacı olan reformları ve ekonomi politikalarını süratle uygulayarak, güçlü ve saygın bir Türkiye'yi elbirliğiyle yaratacak azim ve kararlılık içerisinde görülmektedir. Özellikle, istikrarsızlık, çatışma ve kutuplaşma yerine, hoşgörü, uzlaşma ve işbirliğini esas alan, şeffaflığa özen gösteren bir ekip çalışmasına değer veren bu anlayışı takdirle karşılıyoruz.

Geçmiş dönemde terörle yapılan etkin mücadele, ülke kaynaklarının önemli bir bölümünün bu amaçla kullanılmasına yol açmıştır. Doğu ve güneydoğu ekono-

misinin canlandırılması ve kalkınmasına yönelik önlemlerle, terörün, ekonomik ve sosyal kaynaklarının kurutulması gerçekleştirilecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; uzun yıllardır ekonomimizin en büyük sorunu yüksek enflasyondur. Enflasyon, ekonomideki ve toplumdaki sorunların temel kaynağıdır. Enflasyon, tüm kötülüklerin anasıdır. Gelir dağılımındaki adaletsizliği büyüten, toplum ahlakını, manevî değerleri yozlaştıran unsurların en önemlisidir. Bu hastalıktan ülkemizi kurtarmak için 55'inci hükümet döneminde başlatılan uygulamalarla oldukça yol alınmıştır.

Küresel krizin ülkemize yansımalarına rağmen, enflasyon, yüzde 100'ler düzeyinden yüzde 50'ler düzeyine indirilmiştir. Enflasyonla mücadeleyi 57'nci hükümetin de kararlı bir biçimde sürdüreceğine; ancak, bu yapılırken, alınması gereken önlemlerden dar gelirli vatandaşlarımızın zarar görmesinin önlenmesine özen gösterileceğine inanıyoruz.

Değerli Başkan, sayın milletvekilleri; benim konuşmam, genellikle, finansal konular ağırlıklı olarak ülke sorunlarıyla ilgiliydi; ancak, muhalefet partileri sözcülerinin yaptıkları konuşmalarda ortaya koydukları doğru olmayan görüşleri cevaplamak için, konuşmamın bundan sonraki bölümünde, onlara cevap niteliğinde, Türkiye gerçeklerini söylemeye çalışacağım.

Sayın Kutan ve Sayın Çiller, enflasyonun yüzde 90'lardan yüzde 50 düzeyine inmesini eleştirmişlerdir. Bu eleştiriyi gündeme getirenlerden biri, ülkemiz tarihinde, 1994 yılında, enflasyonu yüzde 150'ye tırmandıran ve faizleri yüzde 400'e çıkaran bir şampiyondur. Niye dersiniz... Bakın, dünyada global ekonomik kriz yaşanıyor. Bu krizin rüzgâr etkisi, ışın etkisi, bir atom bombası gibi, ses etkisi, dalga dalga bütün dünyaya yayılmaktadır. Halbuki, 1994 yılında dünyanın hiçbir ülkesinde kriz yoktur, sadece Türkiye'de kriz yaratılmıştır ve o zamanki Hazine Müsteşar Vekili "ben, Japonya'dan, bir yığın parayla geliyorum, sakın, devlet borçlanma yapmasın" demiştir ve arkadan kriz patlamıştır ve bu krizin bedelini, toplumumuz, Servet Vergisi ödeyerek, beyannameleri üzerinden yüzde 10 ilave vergi ödeyerek yüklenmiştir.

Diğer bir sözcü ise, Haziran 1997 tarihinde şampiyon ortağıyla birlikte hükümetten ayrılırken, toptan eşya fiyatları endeksinde yüzde 76'ya, tüketici fiyatları endeksinde de yüzde 78'e ulaşan enflasyonu gerçekleştirmiştir.

Bütçe açığıyla ilgili bazı konular gündeme getirilmiştir; onları da söyleyeyim izin verirseniz. 1999 yılının ocak-nisan döneminde, geçen yılın aynı dönemine göre, bütçe açığı yüzde 159 oranında artmıştır. Bu, reel olarak yüzde 73'lük bir artışa karşılık gelmektedir. 1998 yılının ilk dört ayında ise, bütçe açığı, 1997 yılının aynı dönemine göre yüzde 258 oranında artış göstermiştir. Buradaki reel artış yüzde 95 olmuştur. Yani, bizim dönemimizdeki artış yüzde 73, kendi dönemlerindeki artış yüzde 95. 1999 yılında bütçe açığının artmasındaki önemli etken, vergi gelirlerinde görülen gerilemedir; ilk dört aylık dönemde, vergi gelirleri, 1998 yılının ilk dört ayına göre, nominal olarak yüzde 44 oranında artarken, reel olarak sadece yüzde 4 oranında gerilemiştir. 1998 yılında ise, ilk dört aylık dönemde, 1997 yılının

aynı dönemine göre, vergi gelirleri nominal olarak yüzde 126 oranında artarken, reel artış yüzde 23 olmuştur; yüzde 4 nerede, yüzde 23 nerede!

1999 yılında vergi gelirlerinde görülen azalmaya, 1998 yılının son çeyreğinde reel sektörde yaşanan durgunluğun önemli katkısı olduğu söylenebilir. Ayrıca, vergi reformunun gelir azaltıcı etkisi, yılın ilk aylarında yoğun olarak hissedilmiştir; vergi reformunun gelir artırıcı etkisi mayıs ayından itibaren görülmeye başlanmıştır. Nitekim, hazine nakit dengesi, mayıs ayında, 785 trilyon lira faiz dışı fazlayla kapatılmıştır.

Enflasyondaki gelişmelerde, uluslararası piyasalarda petrol fiyatının 24 dolardan 12 dolara düşmesinin katkısı dile getirilmektedir; ancak, aynı sözcü, enflasyonun yüzde 50 düzeyine indirilmesi sırasında, dünya petrol fiyatlarının 10 dolardan 16 dolara çıkmasını ise dile getirmemektedir. Aynı sözcü, ülkemizde, 1998 yazından bu yana, petrolde otomatik fiyat düzenlemesi uygulamasının yer aldığını da unutmış görünmektedir; çünkü, o uygulamayı getiren kendileridir. İşte bu ortamda enflasyonun yüzde 50 düzeyine inmesi büyük bir başarıdır.

DYP Genel Başkanı Sayın Çiller'in, sosyal güvenlik açıklarını gündeme getirmesi "hafızai beşer nisyan ile maluldür" anlayışına güzel bir örnek oluşturmaktadır. Sosyal güvenlik kuruluşlarının açıklarının çığ gibi büyümesinin ve bütçeden giderek artan pay almasının mimarlarından birisi de kendileridir. Çünkü, kendilerinin, ekonomi bakanı olarak görev aldığı DYP-SHP hükümetinin 1992 yılında çıkardığı yasayla bu yol açılmıştır. Bu konuda en son eleştiri yapacaklardan birisinin kendisi ve partisi olması gerekmektedir. 57'nci hükümet, bu konuda çözüm üretmeyi ve üreteceği çözümü programına alan bir hükümettir.

Bakın, ekonomiyi etkileyen sosyal güvenlik açıklarına ilişkin rakamları söyleyeceğim size. Sosyal güvenlik için bütçeden ayrılan kaynak 1991 yılında 1 trilyon 355 milyar lira, 1999 yılının mayıs ayına kadarki dönemde 1 katrilyon 81 trilyon liradır; yani, sosyal güvenlik kuruluşlarının bütçeye yükü 1998 yılında 1.500 kat, 1999 yılında 1.000 kat artış göstermiştir.

Kamu borç stokunun arttığına yönelik eleştirilere gelince; önce, kullanacağımız objektif kriterlerin belirlenmesi gerekmektedir. Maastricht kriterlerine göre, kamu borç stokunun gayri safi milli hâsılaya oranı 1996 yılında yüzde 38,2'dir; 1998 yılı sonunda ise bu oran yüzde 37,7'dir. Görüldüğü üzere, kamu borç stokundaki gelişme, makul bir gelişme içinde olmuş ve sürmüştür.

Burada ayrıntılı rakamları da söyleyebilirim. Yine aynı kriterlere göre iç borç 1996'da 29,9 milyar dolar, 1997'de 30,7 milyar dolar, 1998'de 37,1 milyar dolardır. Dış borcumuz 1996'da 40,6 milyar dolar, 1997'de 39,7 milyar dolar, 1998'de 39,9 milyar dolardır. Toplam borç stokumuz 1996'da 70,7 milyar dolar, 1997'de 70,4 milyar dolar, 1998'de ise, sadece 77 milyar dolardır. Bunun gayri safi milli hâsılaya oranı da, yukarıda söylediğim gibi, 1996 yılında yüzde 38; 1997 yılında yüzde 36 ve 1998 yılında da yüzde 37 oranındadır.

IMF ve kur politikasından söz ettiler... 55'inci ve 56'nci hükümetler döneminde, özellikle, IMF ve kur politikası konusunda herhangi bir taahhüde girilmiş değildir. 55'inci hükümet döneminde IMF ile varılan yakın izleme anlaşması çerçevesinde

Merkez Bankası kur politikasında tamamıyla serbestçe ve piyasa koşullarına uygun bir biçimde hareket etmiştir; Merkez Bankasına bu konuda müdahale edilmemiştir.

Sayın DYP Genel Başkanının Türk Lirasının yüzde 50'ye varan oranda değer kazandığı iddiasının herhangi bir bilimsel gerçeklikle bağdaşır bulunmadığı ortadadır. Türk Lirası, 1997 bazlı reel efektif kur endeksine göre, mayıs ayı itibariyle toptan eşya fiyatları endeksine göre yüzde 1,5, özel imalat sanayii fiyat endeksine göre yüzde 4 değer kaybetmiştir. Yani, söylediğinin tam tersi.

Sayın Çiller'in tüketici fiyat endeksleriyle yaptığı karşılaştırmayı anlamak mümkün değildir. İçerisinde ev kiralalarının, sağlık ve eğitim hizmet giderlerinin ağırlıklı olarak bulunduğu bir endeksle dış ticaretteki rekabet gücümüzü ölçmek, kendisinin hem bilimsel yeteneğini hem de muhalefet yapma hırsını ortaya koymaktadır. Kaldı ki, hem 1998 hem de 1999 yıllarında ihracatımız miktar olarak da artmaktadır.

1999 yılında, turizm gelirlerinde, eldeki verilere göre - ki, en son şubat verileri elimizde bulunmaktadır - henüz yıl sona ermeden, 2 milyar dolarlık bir gerilemeden bahsetmek doğru değildir.

Sayın Çiller, tarımsal ürünler ve özellikle, şeker stoku ile fiyatları konusunda da eleştiri getirmektedir. Yine burada, aynı hafızayı beşerin nisyan ile malul olduğunu söylemek istiyorum.

Sayın Çiller, bahsettiğiniz, o şeker stoklarının oluşmasının ve şeker ihracatının durmasının ve hatta ithal edilmesinin mimarlarından biri gene sizlersiniz. Zira, 1997 yılında Refahyol döneminde pancar fiyatlarına yüzde 150 zam yaparak, pancar üretiminin, 13,5 milyon tondan 18 milyon tona yükseltilmesine de yol açan sizlersiniz.

Gene, 1992 seçimleri sırasında meydanlarda "tütüne ne fiyat verilirse biz 5 bin lira daha fazla vereceğiz" diyen sizin partiniz değil midir?

KAMER GENÇ (Tunceli) — O, Süleyman Bey... Şimdi Çankaya'da... Sizin hükümeti kuran.

RECEP ÖNAL (Devamla) — Demokratik Sol Parti bu taktikleri 1999 seçiminde kullanmayarak, siyaset ile ekonomiyi karıştırmadığını sergilemiştir.

KAMER GENÇ (Tunceli) — Süleyman Beye sor.

NEVZAT ERCAN (Sakarya) — Adres yanlış, adres... Devirleri karıştırıyorsunuz.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, hatibe müdahale etmeyelim efendim.

RECEP ÖNAL (Devamla) — KOBİ'lere yatırımları teşvik amacıyla, düşük faizli uzun vadeli kredi kullandırılmasının önemi dikkate alınarak, bölge ayırımı gözetilmeksizin, tümüne işletme kredisi sağlanmaya devam edilmektedir. 30.4.1999 itibariyle, Teşvik Fonundan 3.407 firmaya 54,9 trilyon lira kredi sağlanmış ve istihdama da katkıda bulunulmuştur. Aynı şekilde, Halk Bankası kaynaklarından da, mart ayı itibariyle, toplam 75,7 trilyon lira kredi kullandırılmıştır. Halk Bankasının, bu kesime kaynak aktarabilmesi için bütçeden çeşitli kaynak transferleri

sağlanmıştır; 1999 yılında 23,8 trilyon lira nakit, 80 trilyon lira tahvil olmak üzere, toplam 103,8 trilyon lira aktarılmıştır.

Kamu bankalarının görev zararlarının oluşumuna baktığımızda; Halk Bankasının görev zararları, tamamen, tüm hükümetler döneminde uygulanan politikaların sonucudur. Esnaf ve sanatkârlara, genç kadın girişimcilere kullandırılan düşük faizli krediler ile ticarî faiz oranları arasındaki farktan doğan görev zararı, bütçe imkânlarıyla ödenmeye çalışılmaktadır. Bugünkü tarih itibarıyla, Halk Bankası görev zarar alacağı 1,5 katrilyon liradır.

Ziraat Bankası görev zararı ise, 1993-1994 döneminde uygulanan kötü pamuk destekleme primi ödemelerinden kaynaklanmaktadır. 1993-1994 yıllarında, Ziraat Bankasınca üreticiye ödenen 4,6 trilyon lira, bu yıla kadar bütçeden yeterli düzeyde ödeneğin yaratılamaması ve 1994 yılında yaşanan kriz sonucu faiz oranlarının artması nedeniyle, ödenmeyen görev zararına yürütülen faizle birlikte, bugün 2,1 katrilyon lira düzeyine çıkmıştır. Bu uygulamaların yarattığı olumsuzluklar tamamen geçmiş hükümetlerin kararlarına bağlı olup, bu olumsuzlukları ortadan kaldırma, hükümetimizin amaçları arasında yer almaktadır.

Sayın Çiller, Mevduat Sigorta Fonundan yapılan ödemelerin...

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Ona göre mi hazırladın... Her lafında Çiller, Çiller... Hayret bir şey!

BAŞKAN — Lütfen efendim... Lütfen...

RECEP ÖNAL (Devamla) — ...devlet bütçesinden karşılandığı izlenimini veren ifadelerde bulunarak, bazı devlet harcamalarıyla, bunların mukayesesi yoluna gitmektedir. Eğer, bir yanlış bilgilenme yoksa, bunu, zihinleri bulandıran talihsiz ifadeler olarak nitelemek gerekir. Bunları dürüst siyaset anlayışıyla bağdaştırmak mümkün değildir.

Hepimizin bildiği gibi, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu iki temel amaçla kurulmuştur; bunlar: Malî piyasalarda güven ve istikrarın sağlanması ile tasarrufların sigorta edilmesidir. Bu amaçla kurulan fonun gelirleri de, hiçbir şekilde devlet bütçesinin gelirleriyle ilgili olmayıp, bankalardan sağlanan sigorta primleridir.

Eleştiri konusu edilen sınırsız mevduat güvencesi, Sayın Çiller'in iktidarı döneminde, 1994 krizinden çıkışın bir amacı olarak kullanılmıştır; gereken önlemler alınmadan sınırsız mevduat güvencesi verilmiştir. Sınırsız güvencenin kaldırılacağı bir ortam oluşmamakla birlikte, hedefimiz malî piyasalarda güven ve istikrarı koruyarak, söz konusu güvencenin tedricen kaldırılması şeklindedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; programda, 57'nci hükümetin ülkemizin ekonomik ve sosyal temel sorunlarını kavradığı, bu sorunların çözümü için getirmeyi öngördüğü önlemleri, varılan ekonomik, siyasal ve sosyal koşullar içinde yeterli bulmaktayız.

Huzurunuzda programı tartışılan 57'nci hükümetin, karşılıklı anlayış, güven ve uyum içerisinde çalışabilmesi halinde, ülkemiz sorunlarına gerekli çözümleri üretebileceğine inanıyoruz.

Bu inançla, Demokratik Sol Parti olarak, 57'nci cumhuriyet hükümetine çalışmalarında başarılar diliyor, hükümete güvenoyu vereceğimizi bir kez daha yineliyor, şahsım ve Demokratik Sol Parti Grubu adına, Yüce Meclise en derin saygılarımı sunuyorum. *(DSP, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, grupların, Hükümet Programı üzerindeki görüşlerini açıklamaları tamamlanmıştır.

Şimdi, hükümetin söz talebi varsa, kendilerine söz vereceğim.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (İstanbul) — Birinci konuşmacıdan sonra...

BAŞKAN — Peki.

Şimdi, şahsı adına söz isteyen ve birinci sırada yer alan Tunceli Milletvekili Sayın Kamer Genç.

Buyurun efendim.

Süreniz 10 dakikadır. *(DYP, FP ve DSP sıralarından alkışlar)*

KAMER GENÇ (Tunceli) — Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

18 Nisan seçimlerinden sonra oluşan bu Meclisin çıkardığı 57'nci hükümetin, ülkemize, milletimize barış, huzur ve her alanda başarı getirmesini diliyorum. *(DSP sıralarından alkışlar)* Eğer bu hükümet olumlu adımlar atarsa, biz de, bu hükümeti her aşamada destekleriz; bize de bu yakışır. Ancak, biraz sonra da bazı ön şartlarım olacaktır.

Yalnız, anlaşılan, bu hükümetimizin yemeğini erkekler pişirecek, bulaşığını erkekler yıkayacak; çünkü, bu hükümet, tam bir erkekler hükümeti; bir hanım almamıştır. Halbuki, koalisyonun üç ortağının içinde çok saygıdeğer hanımefendiler var, bu hanımefendilerin bu hükümete alınmaması, bence, bir nakisedir, bir eksikliktir. Aslında, hanım elinin değdiği her yerde güzellikler biter. *(DSP ve MHP sıralarından alkışlar)*

Hükümet Programında da bazı şeyler var; onu da, isterseniz, vurgulayayım: Şimdi, Hükümet Programında “kadınlarımızın ekonomik ve sosyal yaşamımızın her aşamasında üretime katılmaları özendirilecek” deniliyor; ama, kadınlarımız karar safhasından çıkarılmış; haklarında karar verme yetkisi, maalesef, erkeklere bırakılmıştır; bu bir eksikliktir.

Değerli milletvekilleri, bakın, bir şey daha vurgulamak istiyorum. Bu Meclisin verimli çalışması lazım. Bu Meclisin verimli çalışabilmesi için de, herkesin, burada, fuzulî işlerle uğraşmaması lazım.

Türkiye bir hukuk devletidir. Bu hukuk devletinde kuvvetler ayrılığı vardır. Türkiye bir hukuk devletidir ve anayasayla yönetilmektedir.

Şimdi, bir türban meselesi zaman zaman burada dile getiriliyor. Anayasa Mahkemesinin Refah Partisinin kapatılmasıyla ilgili olarak verdiği kararda deniliyor ki: “Resmî dairelerde ve öğretim kurumlarında türbanın serbest olduğuna ilişkin ve yahut bunun takılacağına ilişkin bir konuşma veyahut da bir program Anayasanın

laiklik ilkesine aykırıdır.” (DSP sıralarından alkışlar) Laiklik ilkesine aykırı olunca da, biz, bu konuda ne bir kanun çıkarabiliriz ne bir içtüzük hükmü koyabiliriz; getirdiğimiz zaman da Anayasa Mahkemesi bunu değiştirir.

Bakın, yine, Anayasa Mahkemesinin milletvekili emekli maaşlarını düzenleyen hükmün iptaliyle ilgili olarak verdiği son bir kararda deniliyor ki: Demokratik ülkelerde yasama organları, hukukun genel ilkeleri ve anayasanın sınırları içinde yasama görevini yapmak zorundadır. Aksi takdirde, anayasaya aykırı olduğunu bile bile bir tasarrufta bulunurlarsa, bu, anayasayı ihlaldır. Bunu, parantez içerisinde söyleyeyim.

Hükümetimiz, Programa, Alevî-Sünnî kardeşliğini koymuş; teşekkür ediyoruz. Yalnız, bunlar lafla olmuyor. Ben, ayırımcılıktan yana değilim; ama, biz, isterdik ki, bu hükümetin içerisinde birkaç tane Alevî temsilcisi olsaydı daha iyi olurdu. Kadın temsilcisinin olmaması...

Değerli milletvekilleri... (MHP sıralarından “Sayın Başkan...” sesleri)

Efendim, ben, kendi düşüncelerimi söylüyorum; yani, hiç müdahale etmenize gerek yok.

BAŞKAN — Lütfen, Genel Kurula hitap edin efendim.

Sayın milletvekilleri, lütfen, hatibe müdahale etmeyelim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Bu Programda, 5’inci sınıftan sonra, Diyanet İşlerine bağlı bir Kur’an kursunun getirileceği ilkesi var. Bunun, Tevhidi Tedrisat Kurumuna ve Anayasanın 174’üncü maddesine aykırı olduğunu belirtmek istiyorum.

Değerli milletvekilleri, tabii, 18 Nisandan sonra, beş parti Meclise girdi; bu beş parti içinden çok çeşitli, alternatif hükümetler çıkabilirdi; ama, maalesef, işte, bugünkü koalisyonu oluşturan partilerden ikisi arasında başlangıçta bir ihtilaf çıkınca, birileri araya girdi. İşte, başta, tabii, Süleyman Bey girdi araya, elçiler gönderdi... Aslında, şunu da söyleyeyim: Süleyman Bey, yani, Sayın Cumhurbaşkanı, dünyanın en pahalı cumhurbaşkanıdır. Hatta, süresinin de uzatılmasını istiyorlar; aman ha, buna teşebbüs etmeyin; çünkü, Çankaya’da, artık, sökülerek, üzerinde lüks inşaatların yandaşlara yapılacağı arsalar yok. Yeter de; yani, zaten, bu kadarı da yeter. O bakımdan, yani, Türkiye’de 65 milyon insan vardır; bu 65 milyon insan içinde çok daha güzel cumhurbaşkanlığı yapacak insanlarımız vardır. Bu kişi, hemen... Biliyorsunuz, 1997 tarihinde bir Hattatlar kararnamesi çıktı; basında “Hattatlar kararnamesi” denilen bir kararname çıktı. Güya, işte, güneydoğuda yapılacak yarım işlere bir kredi verilecekti; ama, oraya bir geçici madde konuldu, paraların hepsi Gaziosmanpaşa’da imara aykırı büyük bir otelin yapılmasına kaydı. Tabii, bunun da bir karşılığı olacaktır. İşte, bilmiyorum tabii; yani, bu böyle işte, Cumhurbaşkanının temsilcisi Hattatlar, bu yeni koalisyonun oluşumu için bu kadar aracı yapıldıktan sonra, temenni ederiz ki, yeni hükümet zamanında kendisine özel kararnameler çıkmaz.

Şimdi, değerli milletvekilleri; bu hükümet, tabii, tercih... Tabii ki, parti tercihi yapan arkadaşlarımıza saygı duyuyoruz. Yalnız, kimi tercih ettiler? İşte, mesela, bir parti tercih edildi; yani, üç parti bir araya geldi, tercih edildi. Bir parti genel başkanı

ve bakanları hakkında şu anda aşağı yukarı yedi soruşturma önergesi var. İşte, yoksulluk ve işte, şeylerle... (MHP sıralarından “yolsuzluk” sesleri) Yolsuzluklarla mücadelede ahdetmiş veya vaat etmiş, yolsuzluk ve yoksullukla mücadele etmeyi ilke edinen insanlar... Yarın göreceğiz nasıl mücadele edecekler. Çünkü, yani, geçmiş o kadar yolsuzluklarla dolu ki... Bakın, bir bankalar meselesi var. Şimdi, bankalar meselesinde, en yakında çıktı ortaya. Tabii, bazı büyük gruplar arasında çatışma çıkıyor.

Son hükümetler zamanında bir Türkbank meselesi çıktı ortaya, ihale yolsuzluğu çıktı ortaya. Türkbank ihale edilecekti, 600 milyon dolara ihale edilmedi; bankanın içi boşaltıldı, 500 milyon dolar bu bankaya devlet kaynağı aktarıldı. Bankekspres'e 200 milyon dolar gitti. Arkasından da bir bakıyorsunuz, İnterbank'ın içi boşaltılmış; kimler tarafından; Sayın Cumhurbaşkanının özel uçağında özel gezilere giden kişiler tarafından. Tabii, Cumhurbaşkanının yakını olunca mümkün mü birileri size dokunsun; sıkıysa dokunsun. Hatta gidip size...

BAŞKAN — Sayın hatip, Sayın Cumhurbaşkanı hakkında...

KAMER GENÇ (Devamla) — Hayır, bir dakika... Siz niye rahatsız oldunuz efendim?

BAŞKAN — Sayın Hatip, burada olmayan Sayın Cumhurbaşkanı hakkında daha nazik bir üslup kullanın efendim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Şimdi, efendim, bu arkadaşımız İnterbank'ın içini 1,5 milyar dolar boşalttı. Bu kimin zamanında boşaltıldı; maalesef, geçen hükümet zamanında boşaltıldı. Tabii, bu bankaların içi boşaltılırken, böyle 2,5 milyar dolar giderken, geçen hükümetin ortakları vardı... Diyorum ki, yani, birileri bazen bankaların içini boşaltırken, sizler de, biraz fazla şiirle uğraşmayın; canım, çok duygusal olma da gerek yok.

MUSTAFA GÜVEN KARAHAN (Balıkesir) — Bankalar Kanununu niye çıkarmadınız?

KAMER GENÇ (Devamla) — Efendim, Bankalar Kanununda eksiklik yok. Bankalar Kanununda eksiklik... Uygulama olmadıktan sonra ne yapacaksınız? Bakın, bunların hesabını sormalıyız.

Değerli milletvekilleri, bugün insanlarımız aç, çıplak. Benim memleketimde insanlar aç; evine ekmek getiremiyor. Bakın, gıda ambargosu var... İşte, güneydoğuda hayvancılığı teşvik ediyoruz diyen hükümetimiz... Şimdi, şu anda göçerlerin yaylaya gitme durumları var; o insanların karşılaştıkları sıkıntıları, insan olarak, gördükçe utanıyorum. Hayvanlarını yürütemiyorlar, pahalı pahalı kamyon tutuyorlar ve her aşamada güçlüklerle karşı karşıya kalıyorlar. Biz istiyoruz ki, bu 57'nci hükümet... Bakın, benim memleketimde hiçbir yatırım yapılmıyor. Geçen dönemde Çemişkezek ve Mazgirt'te iki tane sulama suyu vardı, Sayın Bakan iki defa bana yazı yazdı, ihalesini yapmadılar; ama, öte yandan enerji ihaleleri için çok acele ediyorlar.

Sayın milletvekilleri, enerji ihaleleri, Türkiye rejiminin geleceği için çok büyük bir rizikodur. Bu Hükümetten rica ediyorum; enerji ihalelerine dikkat etsin. Evvela, RTÜK tuttu... “Enerji ihaleleri RTÜK Kanununa aykırı değil” dendi, arkadaşımız

buraya milletvekili olarak geldi. Arkasından, özel temsilci, firma adına Hükümetle pazarlık yapan kişi, geldi, milletvekili oldu.

Arkadaşlar, bakın, bu enerji dağıtımı çok büyük bir meseledir. Devletin ürettiği enerjiyi bir direktan alıyorsunuz, öteki direğe, özel sektörün direğine veriyorsunuz; fiyat 3 misli pahalalanıyor. Yarın, basın patronları, televizyon patronları bu ihaleleri aldıktan sonra, hem bunların dağıtım hizmetlerini yapmazlar hem de fiyatları 10 misli, 20 misli artırırlar ve kimse bunlarla mücadele etmez. Bakın, bunlar rejimimiz için çok tehlikeli şeylerdir.

Kaldı ki, bunlar, devlete 1 milyar 300 milyon dolar veriyorlar, karşılığında da, devletten, zaten, teminatlar karşılığında 1 milyar 300 küsur milyon dolar alacaklar.

Bakın, burası yeni bir Meclis; yeni bir Meclis başlarken bunların üzerinde çok ciddi duralım. Bu memleket hepimizin. Bakın, insanlar aç. Bakın, gençlerimiz, askerlerimiz, gidiyor, bu ülkenin bütünlüğü için kan döküyor, can veriyor; biz de burada dürüstlüğümüzü vereceğiz, enerjimizi vereceğiz. Bunları kendi menfaatimiz için söylemiyoruz; bugün buradayız yarın yokuz; ama, burada, bu memleketin, bu milletin birliğini, bütünlüğünü pekiştirecek, bu memleketin refahını artıracak...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, kusura bakmayın; bundan önce, 5 dakika hep 15 dakika oluyordu, biz olunca herhalde bir 5 dakikamız kesildi. Bu önemli bir konu...

Ve istiyoruz ki, artık, Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu memlekette, hem milletvekillerinin itibarının artması hem de burada bir huzur ve güvenin olması... Şurada birer partiyiz, gelmişiz; paylaşmayacağımız bir kişi yok. Tek hedefimiz laik Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bütünlüğüdür; bu iki kuralı koymamız lazım. (DSP ve MHP sıralarından alkışlar) Birincisi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti bölünmez bir ülkedir. İkincisi, laik cumhuriyettir. Bunları koruyacağız, bunlar üzerinde tartışma açmayacağız; ama, onun dışında, ülkemizin bütünlüğüne, memleketimizin yönetimine yönelik her türlü haksız eylemin karşısındayız.

Değerli milletvekilleri, geçen hükümetler zamanında, benim ilime kimse gelmedi. Ben rica ediyorum; buyurun, Türkiye hudutları içinde bir Tunceli var deyin. 1994 yılında orada, Ovacık İlçesinde, birçok ilçede tek gözlü barakalarda yaşayan 130 hane var ve bu insanlar çamur içinde yaşıyorlar, bu insanlar evlerine ekmek götüremiyorlar.

Bakın, ben, burada altı sene Meclis Başkanvekilliği yaptım, bağırdım, sözümü dinletemedim. Sizlerden rica ediyorum, yeni bir Meclis, bu memlekete barışı, huzuru getirebilmemiz için evvela insanlara bir şeyler vermek lazım. İşsizlik çok önemli bir sorundur. İşsizlik sorununu halledebilmemiz için işsizlik sigortasını getirelim. Bakın, bir holdingin devletten götürdüğü para devlet hizmetinde, işsizlik sigortasında kullanılsa, pekala bunu karşılayabilecek düzeydedir.

Ben, bunları özellikle rica ediyorum. İnsanlarımızın kardeşlik duygularını pekiştirelim. Burada sağ sol diye bir şey kalmamış. Eskiden sağ sol diye insanları birbirine vurduruyorlardı, birtakım patronlar da arkasında bunun keyfini sürüyorlar-

dı. Artık bu işler bitti. Burada tek hedefimiz, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, güçlü bir devlettir... İşte, Abdullah Öcalan'ın açıklamaları da gösteriyor ki, dünyadaki birçok devlet bize düşmandır. Niye düşman; çünkü, Türkiye'nin dağ köyünden bir Türk gidiyor, Avrupa'da kısa zamanda patron oluyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

KAMER GENÇ (Devamla) — Sayın Başkan, bir de hemşeriliğimiz var; onun için 1 dakika daha verirsiniz...

BAŞKAN — 1 dakika daha, buyurun.

KAMER GENÇ (Devamla) — Efendim, aslında Sayın Başkanla hemşeriyiz; onun için biraz da iltimas etmesi lazımdı; teşekkür ederim.

Değerli milletvekilleri, bu hükümete bir destek vereceğiz; ama, nasıl vereceğiz; bir şartla: Isparta ile Rize'ye yapılan yatırımların yüzde 10'unu ben istiyorum, Tunceli'ye istiyorum, kendime de istemiyorum. *(DYP sıralarından alkışlar)*

Isparta'ya gidin, bakın, asfaltsız köy yok, bütün köyleri asfaltlı...

MÜCAHİT HİMOĞLU (Erzurum) — Erzurum'a gel, Çat'a gel...

KAMER GENÇ (Devamla) — Neyse, sen de kendi memleketinden bahsedersin.

NECMİ HOŞVER (Bolu) — Rize'de bir yatırım yok Kamer Bey. Rize'de köylerin asfalt yolları yok.

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, lütfen karşılıklı konuşmayalım efendim.

KAMER GENÇ (Devamla) — Efendim, sağlık ocağı olmayan köyü yok...

Mesela, geçen hükümetler zamanında çay ekim alanlarının sınırlandırılması konusu çıktı. Tabii, çay ekim alanlarının sınırlandırılması kapsamında çay ekemeyenlere birtakım tazminatlar ödeniyor; ama, öte tarafta, şekerpancarı ekim alanlarının sınırlandırılması için de bir kararname geldi, o insanlara herhangi bir tazminat ödenmiyor.

Değerli milletvekilleri, benim en fazla üzerinde durduğum, gerçekten, bu Mecliste, geçmişte yapılan bütün suiistimalleri, hiç kimsenin gözünün yaşına bakmadan ortaya koyalım; çünkü ihalelerde çok büyük suiistimler yapıldı. Mesela, bir Karadeniz otoyolu var, o zaman, 14 milyar dolar dış kredi bulunacak denildi, bir kuruş dış kredi bulunmadan getirildi, o yollar ihale edildi ve müteahhitler hâlâ bir kuruş kredi bulmamışlardır. Yani biz bunları söylerken, kimseye bir düşmanlığımız yok. Bizim tek isteğimiz, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kaynakları var, zengin bir ülke, bu ülkenin kaynaklarını insanlarımıza, bölgelerimize hakça dağıtmaktır. Dolayısıyla, bu iktidarınız zamanında, istiyorum ki, artık kendi aranızda da kavga etmeyin, birleştiniz, bir iktidar kurdunuz; yarın basın diyecek ki size, efendim bilmem şu parti şu bürokrati getirdi, bu parti bu bürokrati; bunlara da kulak asmayın. Bakın, geçen dönem bir küskünler meselesi çıktı burada, bundan da ders alın.

Ben yirmi seneden beri bu salondayım, milletvekiliyim, epey de deneyimim var, hiç basına masına aldırmadan... *(Gülüşmeler)*

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

KAMER GENÇ (Devamla) — Peki, efendim, saygılar sunuyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Hükümet Programı üzerinde Başbakan Sayın Bülent Ecevit söz istediler; kendilerini davet ediyorum.

Buyurun efendim. *(DSP sıralarından ayakta alkışlar)*

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın milletvekilleri, bizi televizyonlarında izleyen sayın yurttaşlarım; sizlere, hükümetimiz adına saygılar sunuyorum.

Demokratik Sol Partinin, Milliyetçi Hareket Partisinin ve Anavatan Partisinin birlikte oluşturdukları 57'nci cumhuriyet hükümeti dönemine ben umutla bakıyorum; çünkü, bu hükümet, üç partili bir koalisyon hükümeti olduğu halde, gerek protokolün ve Programın hazırlanışında gerek bakanlıkların dağılımında herhangi bir güçlkle karşılaşmamıştır; üç parti de, demokrasinin gereği olan uzlaşma yeteneğini, daha göreve başlarken göstermişlerdir.

Koalisyon ortakları, Atatürk devrimine ve ilkelerine bağlılıkta, ulusal birliği, laikliği ve demokratik cumhuriyeti ödünsüz koruma ve güçlendirme azminde ve yoksulluk ve yolsuzlukla etkin mücadele kararlılığında uzlaşmayı da aşan bir birliktelik temeli oluşturmaktadırlar.

Bu hükümetin, bu hükümeti kuran üç partinin toplam milletvekili sayıları 351'dir. Bu, çok büyük bir rakam; fakat, biz, büyük çoğunluğumuz var, Mecliste her istediğimizi kendi bildiğimiz gibi yaparız davranışında olmayacağız, her konuda, demokrasinin bir uzlaşma rejimi olduğunu göz önünde tutacağız. Yalnız koalisyon ortakları olarak değil, yalnız koalisyon ortakları olarak kendi aramızda değil, Meclisteki muhalefet partileriyle de, olabildiğince uyum sağlamaya çalışacağız.

Türkiye Büyük Millet Meclisinde geniş bir diyalog, uzlaşma ve uyum ortamı sağlanabilirse, Büyük Millet Meclisinin 21'inci Döneminde, Türkiye Büyük Millet Meclisi bir kurucu meclis gibi çalışabilir, demokrasimizin eksikliklerini giderici anayasa değişiklikleri elbirliğiyle yapılabilir, ekonomide ve sosyal alanda gerekli yapısal reformlar dayanışma içinde gerçekleştirilebilir. Bu olanağı değerlendirebilirsek, gerek hükümet olarak gerek Parlamento olarak, ülkemize büyük hizmette bulunmuş oluruz.

Hükümet içinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde uyum sağlamak da yetmez, aynı zamanda, ekonomimizin güçlenmesine, adaletli bir düzen kurulmasına, insan ve çevre sağlığına, doğa dengesine ve eğitime katkıda bulunan ve bulunabilecek olan toplumsal örgütlerle de sürekli diyalog ve dayanışma içinde çalışmaya özen göstereceğiz.

Bütün dünyada yaygınlaşan pazar ekonomisi sürecinde, ekonominin sorunlarına, yalnız hükümetlerden ve devletten çözüm beklenemez. Bu alandaki çözüm arayışlarına, girişimci ve işçi kesimlerinin de etkin katkıları zorunludur. Onun için, biz, ekonomik ve sosyal konseye büyük önem veriyoruz. Bu konseyi kurumsallaştırma kararındayız - bu, Programda da açıkça ifade edilmiştir - ve buna katkıda bulunan kesimleri de, tatmin edici bir işleyişe ulaştırma kararındayız. Zaten, bu yılın baş-

larında da bunun ilk örneği verilmişti. Ekonomik ve sosyal konseye katılanlar dışında, başka meslek kuruluşlarıyla da diyalog kurmaya, diyalogu sürdürmeye özen göstereceğiz.

Böyle bir katılım sürecinin kökleştirilmesi, yalnız ekonomik ve sosyal alanda değil, demokrasimizin eksikliklerini giderme, toplumsal huzuru ve barışı güçlendirme ve ulusal birliğimizi pekiştirme yolunda da ülkemize ve kalkınmamıza ivme kazandıracaktır.

Ekonomimiz, geçen yılın güz aylarından itibaren, bir durgunluk ve daralma dönemine girmiştir. Bunun nedenleri bellidir. Bunun nedenlerinin başında, bütün dünyayı sarsan, ciddi ve ağır ekonomik kriz gelmektedir. Bu ekonomik kriz, Güneydoğu Asya'da başlayıp özellikle Rusya'ya taşındıktan sonra, Türk ekonomisini büyük ölçüde olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır ve bu etkileyiş hâlâ sürmektedir.

Ekonomimizdeki durgunluğun ve daralmanın bir başka nedeni de, siyasal belirsizlik ve istikrarsızlıktır. Düşünün ki, Türkiye, geçen nisan ayında yapılan seçimlerin bir yıl öncesinden itibaren, bir siyasal belirsizlik, bir seçim oldu olacak havası içine sürüklenmiştir. Bu durumda da, ekonomide istikrarlı önlemler, orta ve uzun vadeli önlemler alabilmek çok güçleşmiştir.

Yine, ekonomideki durgunluğun ve daralmanın bir başka nedeni, kaynak yetersizliğidir ve ayrıca, yılların oluşturduğu, ağır iç ve dış borç yüküdür. Nitekim, bildiğiniz gibi, 1999'un ilk 5 ayında, Türkiye, yaklaşık 30 milyar dolar tutarında iç ve dış borç ödemesi yapmak zorunda kalmıştır ve bütün zorluklarına rağmen de bu görevi yerine getirmiştir.

Yine, ekonomideki daralmanın bir başka nedeni, petrol fiyatlarının kısa sürede, 10 dolardan 16-17 dolara yükselmiş olmasıdır; fakat, bunlar, Türkiye'nin aşamayacağı güçlükler ve etkenler değildir. Bu güçlükleri aşabilmek için başta gelen bir koşul, siyasal istikrardır.

Türkiye, 1994'te, dünyada hiçbir kriz belirtisi bile yokken sürüklendiği ekonomik felaketi bile aşabilmiştir. (*DSP ve MHP sıralarından alkışlar*) Gerçi, o felaketin açtığı yaralar, hâlâ kapanabilmiş değildir; ama, kısa bir durgunluk döneminden sonra, bir ekonomik kargaşa döneminden sonra, ekonomi, yine, 1994'te rayına girmeye başlamıştır.

Ekonomiye yeniden canlılık kazandırabilmek için, hükümetin uyumlu çalışması ve olabildiğince uzun ömürlü olması gerekir. Türkiye, 1983 güzünden beri - yani, askerî yönetim dönemi sona erdiğinden beri - bugünlere kadar, sürekli seçim ortamında yaşamıştır. Sürekli seçim ortamında yaşayan, on yılı aşkın bir süre seçim atmosferinde yaşayan bir ülkede, ne siyasal istikrar sağlanabilir ne ekonomik istikrar sağlanabilir ne de orta ve uzun vadeli yapısal önlemler alınabilir veya yapısal değişiklikler yapılabilir.

Aslında, sık sık hükümet değişikliklerine karşın bile siyasal istikrar korunabilir. Bunun için, kamu yönetiminde istikrar gereklidir. Her iktidar değişikliği kamu yönetiminde deprem yaratırsa, yine, ne siyasal ne de ekonomik istikrar sağlanabilir.

56'ncı hükümet döneminde, kamu yönetiminde istikrar sağlayabilmek için, bazı önemli adımlar atılmıştır; memur alımları, atamalar ve görev yükseltmeler belirli kurallara bağlanmıştır. 57'nci hükümeti oluşturan tüm partiler de bu önlemleri açıkça desteklediklerini belirtmişlerdir. Nitekim, Hükümet Programında, buna belirgin biçimde yer verilmiştir. Programdan, o kısmını, bölümünü, bence çok önemli olduğu için, bir kez daha, huzurunuzda okumak istiyorum:

“Kamu yönetiminde ve kamu hizmetlerinde adaletli, şeffaf, verimli ve katılımcı bir yönetim anlayışı benimsenecektir.

Kamuda işe alınmada yeterlilik, görevlerde yükseltilmelerde ehliyet ve liyakat esas alınacak, kayırmacılık önlenecektir.

Kamu personelinin atama ve yükseltilmelerinde ehliyet ve liyakat şartları nesnel ölçülere ve sınav esasına dayandırılacaktır.

Kamu görevlerine giriş sınavlarının merkezi sistemle gerçekleştirilmesi uygulamasının yerleşmesi sağlanacaktır.

Aynı işi yapan personel arasındaki ücret farklılıkları giderilecektir. Bu amaçla yapılacak düzenlemede, iş, görev ve sorumluluk tanımlarına yer verilecek ve eşit işe eşit ücret ilkesi uygulanacaktır.”

Bunlar, hükümetin programında aynen yer alıyor. Bu düzenlemenin kalıcı olması, kamu yönetiminde başlıbaşına bir reform niteliği taşıyacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; siyasal istikrar sağlamanın, dolayısıyla da ekonomik istikrar sağlayabilmenin bir başka koşulu, temel ulusal politikalarda ulusal uzlaş sağlanmasıdır. Hükümetimiz, Meclisle ve toplumla uyum içerisinde çalışmaya göstereceği özenle, bu koşulun da yerine gelmesine elinden geldiğince katkıda bulunacaktır.

Hükümetin ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündeminde, bildiğiniz gibi, çok ivedi bazı görevler var. Bunların başında, tabii, 1999 bütçesinin, yıl yarılандıktan sonra yahut yarılандığı sırada görüşülmesi ve bir an önce uygulamaya konulması geliyordu. Sayın Meclis Başkanının da değerli katkısıyla, Plan ve Bütçe Komisyonu, bildiğiniz gibi, toplanmıştır, görev bölümü yapmıştır ve bütçe çalışmalarına başlamıştır. Aynı zamanda, yine Plan ve Bütçe Komisyonu, çok büyük bir ivedilik taşıyan Bankalar Yasasını da gündemine almış, şimdiden o konuda çalışmaları başlatmıştır. Bunun için, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyelerini şükran duygularıyla kutluyorum.

Bu arada, Bankalar Yasasıyla ilgili olarak, zihinlerde gereksiz yere kuşku uyandırıcı birtakım söylentiler son zamanlarda yaygınlaşmıştır. Bu arada, haziran ayının 11'ine kadar Bankalar Yasası çıkmazsa, mevduat üzerinde devlet güvencesi ortadan kalkacak iddiası yayılmıştır. Sayın Başbakan Yardımcımız Hikmet Uluğbay'ın da geçen gün belirttiği gibi, bu söylentilerin gerçekte hiçbir ilgisi yoktur. Biz, Bankalar Yasasının bir an önce çıkmasını istiyoruz; çünkü, o şekilde, bankalar, daha verimli bir çalışma süreci içine girebilecek ve üreticilerin, dışsatımcıların yardımlarına daha etkili bir şekilde koşabileceklerdir ve daha etkili biçimde denetlenebileceklerdir. Bizim, bankalar konusunda, yılbaşından beri, ısrarla “bunu gündeme getirelim,

Meclisten bir an önce çıksın” dememizin nedeni budur; yani, ekonomideki daralmayı önlemeye ciddi bir katkısı olabileceğine inanıyoruz Bankalar Yasasında öngörülen değişikliklerin; yoksa, bunun, devlet garantisiyle bir ilgisi yoktur. Bunun da, bütçeyle birlikte, bir an önce, Büyük Millet Meclisinden çıkıp yürürlüğe gireceğini umuyorum. Dediğim gibi, Bankalar Yasası, bir sıkıntı döneminden geçmekte olan ekonomimiz için bir ilaç yerine geçecektir kanısındayım.

Büyük Millet Meclisimizi bekleyen bir başka görev, bildiğiniz gibi, Devlet Güvenlik Mahkemelerinin yapısının değiştirilmesiyle ilgili Anayasa değişikliğidir. Ayrıca, bir pişmanlık yasası, yine, hükümetin ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündeminde ivedilikli bir yer tutmaktadır.

Bu hükümeti kurma çalışmaları, hazırlığı içindeyken, bütün sayın parti liderleriyle yaptığım görüşmelerde, muhalefet partileri dahil bütün partilerin, bu ivedilikler sıralamasında birleştikleri izlenimi edinmiştim. Bunu da şükranla belirtmek isterim.

Bu arada, muhalefet partileri, yani Fazilet Partisi ve Doğru Yol Partisi -edin-diğim izlenim doğru ise- devlet güvenlik mahkemelerinde bir değişiklik yapılmasını da kabul etmektedirler. Mecliste, bu anayasa değişikliği eğer referanduma kalmadan yapılırsa, ülkemiz bundan büyük yarar sağlayacaktır. Başka konularla bunun arasında bağlantı kurulmazsa veya “değişiklik gerekliydi; ama, daha önce yapılmalıydı” gerekçesiyle destek esirgenmezse, bu anayasa değişikliği daha çok geç kalınmadan Meclisten çıkabilir ve uygulamaya konulabilir; bu şekilde, çok haksız bir istismar da önlenmiş olur. Haksız diyorum; çünkü, Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu olan savcılar ve yargıçlar, uzun yıllardan beri çok başarılı bir sınav vermişlerdir. Askerî yönetim dönemlerinde bile, sıkıyönetim dönemlerinde bile, hiç kimse, askerî yargıçlarımıza ve savcılarımıza toz konduramamıştır. Bu bir gerçektir. O nedenle, bu konudaki dışarıdan gelen ısrarların haksız olduğunu söylüyorum; ama, bir haklı tarafı da var: Biz, bazı sözleşmelere imzamızı atmışız; o imzamızın gereği de, bu gibi mahkemelerin tamamen sivil hâkimlerden ve savcılardan oluşmasını gerektiriyor. O nedenle, haksız da olsa gerekli bir değişikliktir.

Öngördüğümüz pişmanlık yasası da, haklı olarak çok duyarlı bir ortam içinde bulunan kamuoyunun kabul edebileceği ölçüler içinde olacaktır. Böylelikle, PKK’nın tuzağından kurtulmak isteyen gençlere bir şans tanınmış olacaktır. Eğer bu gençler İmralı duruşmalarını televizyondan veya radyolardan izleyebiliyorlarsa, nasıl bir tuzağa düşürülmüş olduklarını herhalde anlayacaklardır.

Bu arada, İmralı’daki yargılama sürecinden, bu memleketin bir vatandaşı olarak kıvanç duyduğumu da belirtmek isterim. Devletin ilgili bütün organları, tam bir uyum içinde çalışmışlardır, Türkiye’de ne kadar köklü ve ciddi bir devlet yapısı bulunduğu yeni bir kanıtını, yeni bir örneğini vermişlerdir. Aynı zamanda, mahkeme de, hiç üzerine gölge düşürülemeyecek bir yansızlıkla, bir hukuk devleti anlayışı içinde işlemektedir.

Yine, öncelikle ele almamız gereken konulardan biri de vergi konusudur. 55’inci cumhuriyet hükümeti döneminde gerçekleştirilen Vergi Reformu Yasası, aslında çok önemli bir yasadır ve geniş toplum kesimleriyle uyum içinde, diyalog

içinde hazırlanmıştır ve Yüce Meclisten geçirilmiştir; ama, bütün vergi reformları, toplumun değişik kesimlerinde, sonradan, yürürlüğe girdikten sonra sızlanmalar yaratır, şikâyetler yaratır. Herkes, vergide sosyal adaletten yanadır; herkes “çok kazandı çok, az kazandı az vergi alalım” der; herkes “vergi ödenmelidir, ödenmelidir” der; ama, birçok toplum kesiminde, işte, herkesten daha fazla alınsın, ama, benden daha az alınsın veya hiç alınmasın havası içine girebilirler; ama, bunlar bir yana -bu, her ülkede rastlanan bir durumdur- gerçekten, belki de, Vergi Reformu Yasasında, özden ayrılmaksızın, özünden sapmaksızın bazı değişiklikler yapmakta büyük yarar olabilir; çünkü, bu Vergi Reformu Yasasının bir talihsizliği, uygulama aşamasında dünya ekonomik kriziyle çakışmış olmasıdır. O yüzden, bazı bakımlardan, beklenen getiriler sağlanamamış olabilir; ama, biz, katı bir anlayış içinde değildik bu vergi reformuna katkıda bulunduk diye, bu asla değişmeyecek bir şeydir tavrı içine girmedik. Dediğim gibi, özü kaybedilmemek koşuluyla, bu ekonomik kriz döneminde sıkıntılar yaratan unsurları, elbette, Meclisin iradesiyle değiştirilebilir.

Bu saydıklarımın hemen ardından, yine, öncelik taşıyan bazı konuları anımsatmak isterim; tabii, bunlara hepinizin ekleyebileceği başka konular da olabilir. Bir kere, milletvekili, bakan ve başbakan dokunulmazlığını sınırlayıcı bir anayasa ve yasa değişikliğinin mutlaka ve kısa sürede, çok erken zamanda yürürlüğe girmesi gerekir. Bu konuda da, Büyük Millet Meclisinin tümünü kapsayan bir uzlaşma ortamı içine girdiğimizi sanıyorum, inanıyorum. Bir an önce, bu konunun, artık, Türkiye’nin gündeminden çıkarılması gerekir.

Yargıya daha çok bağımsızlık tanınması ve soruşturmaların daha etkili duruma gelmesi için, kapsamlı bir yargı reformunun öncelikle gerçekleştirilmesi gerekir. O arada, Hükümet Programında belirtildiği gibi, benim başkanı olduğum partinin de yıllardır belirttiği gibi, adli zabıta üzerinde de çalışmalar sürecektir.

Çetelere, organize suçlara karşı 56’ncı cumhuriyet hükümeti döneminde bir yasa hazırlanmıştır ve komisyon aşamasına kadar gelmiştir; fakat, orada engellenmeye veya yozlaştırılmaya başlanmıştır. Oysa, Türkiye’de, bu “çete” denilen nitekte suç örgütleri son yıllarda arttığı halde, çetelere karşı uygulanabilecek yaptırımlar, maalesef, çok yetersizdir. Bu çetelerin başını çeken bazı kimseler, bütün yaptıklarının, marifetlerinin kanıtları gözler önüne serildikten sonra, mahkemeye götürülüyorlar, bazıları tutuklanıyor, bazıları tutuklanmıyor bile ve kısa bir cezaıyla da kurtuluyorlar. Yani, çok yaygın bir benzetmeyle, 6 baklava çalan çocuğun uğradığı cezadan çok daha hafifiyle kurtulabiliyorlar; çünkü, yargı düzenimizde çete suçları öngörülmemiş. Onun için, bir an önce, çetelerle mücadeleyi daha etkili hale getiren bir yasa değişikliğinin de Meclisten çıkması gerekiyor. Hükümet ortakları da yolsuzluklarla mücadelede ne kadar duyarlı olduklarını açıklamışlardır. Bu çetelere karşı yaptırım daha etkili hale gelmekle de toplum vicdanı büyük ölçüde rahatlayacaktır.

Öte yandan, devlet içindeki denetleme kuruluşlarının daha verimli işler duruma gelmesi gerekmektedir. Bu arada, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kuruluna da tam bağımsızlık ve daha çok işlev verilmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu amaçla hazırlamış olduğumuz bir yasa tasarısı zaten -bildiğiniz gibi- vardı; ama, kadük ol-

muştur. Bunun da bir an önce çıkarılması gereği Hükümet Programında vurgulanmıştır.

Öte yandan, yine öncelik, hatta ivedilik taşıyan bir konu da sosyal güvenlik reformudur. Benden önce yapılan konuşmalarda, sosyal güvenlikteki yılların biriktirdiği sorunların Türkiye'ye ne kadar ağır bedeller ödettiği açıklanmıştır. Bir an önce bu sosyal güvenlik reformunun da yapılması gerekir. Hükümet Programında, hükümeti oluşturan partiler, bu konuda çok cesur ifadeler kullanmışlardır; herhangi bir istismar kaygısına, popülist istismar kaygısına kapılmaksızın, sürelerle ilgili, emeklilik yaşıyla ilgili çok açık ve kesin ifadeler kullanmışlardır. Bu da, hükümetimizin bu konuyu ne kadar ciddiye aldığını göstermektedir.

Öte yandan, tahkim konusunda ulusal egemenliğimize gölge düşürmeyecek ölçüde, ama, çağın gereği olan değişikliğin de, bununla ilgili Anayasa değişikliğinin de bir an önce yapılması gereklidir; çünkü, aksi halde, özellikle enerji alanında gereksinme duyduğumuz yabancı sermaye girişlerinin ve dış kredilerin sağlanabilmesinde büyük güçlüklerle karşılaşabiliriz. Oysa, enerji, Türkiye'nin ivedilik taşıyan bir sorunu durumuna gelmiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; yaz aylarında yoğun ve hızlı bir çalışma sürdürebilirsek -ki, bütün milletvekillerimizde bu kararlılığı görüyorum- böyle bir hızlı çalışma, Türkiye Büyük Millet Meclisinin hakkı olan saygınlığına büyük katkı sağlayacaktır ve toplumun göreve daha çok güvenle bakabilmesi sağlanmış olacaktır. Aynı zamanda, Büyük Millet Meclisinin İttüzüğünde de yasama çalışmalarını hızlandırıcı bazı değişikliklerin yapılabileceği kanısındayız. Bunun da, Değerli Meclis Başkanımızın gayretiyle, Büyük Millet Meclisinin gündemine bir an önce getirilmesini temenni ediyorum.

Eğitim reformu, 1997 ortalarında yapılan eğitim reformu, çok önemli bir reformdur; Türkiye'nin geleceğini kurtaran, Türkiye'yi önümüzdeki çağa hazırlayan, bilgi çağını yakalar duruma getirebilecek olan bir reformdur. Hükümetimiz, bunun eksiksiz uygulanmasında kararlıdır. Bu reformun ilk aşaması sekiz yıllık zorunlu ilköğretimdir. Bu ilköğretimden herhangi bir sapma olmayacağı konusunda görüş birliği sağlanmıştır hükümette; programımızdaki ifadeler de bunu açıkça kanıtlamaktadır.

Eğitim reformunun diğer bir aşamasında, tabii, eğitim ve iletişim teknolojisinin çok yaygın ölçüde yararlanarak, Türkiye'nin en gözden ırak köyüne bile çağdaş bilgi akışını sağlama olanağı üzerinde durulmaktadır. Ayrıca, bu teknolojiyen, iletişim ve bilgi teknolojisinden, eğitim teknolojisinden yaygın ölçüde yararlanıldığı zaman, açık yükseköğretim gören öğrencilerin olanakları büyük ölçüde artmış olacaktır. Hükümet Programında belirttiğimiz gibi, bir yandan, bu teknolojik olanaklar gençlerimize yaygınlaştırılacaktır; bir yandan da, açık yükseköğretim öğrencilerinin örgün üniversitelerle işlevsel bağlantıları kurulacaktır. Bunu sağlayabildiğimiz noktada, artık, üniversitelere giriş sınavlarına da gerek kalmayacaktır; çünkü, açık yükseköğretim çok ileri bir düzeye, yüksek bir düzeye varmış olacaktır. Dünyada bunun cesaret verici örnekleri vardır.

Yine, bu eğitim reformu, meslekî ve teknik eğitime büyük önem vermektedir. Şimdiden, meslekî ve teknik eğitime geçişi özendirici önlemler, bildiğiniz gibi, alınmaya başlamıştır. Aynı zamanda, kalkınma hedeflerine ve ekonominin gereklerine uygun bir eğitim planlaması, daha doğrusu, eğitimden yararlanacak kesimler planlaması gereklidir. Bir örnek vereyim: Türkiye’de gereğinden çok fazla ziraat mühendisi, gereğinden çok fazla maden mühendisi, gereğinden çok fazla jeolog vardır; ama, hemen hemen her açılan üniversitede, bunlarla ilgili kürsüler veya fakülteler kurulmaktadır. Bunun dışında, bir de, yetişmiş insan gücünün yetersiz kaldığı görev alanları vardır. Onun için, bu konuda, ciddi bir planlama yapma zamanı gelmiştir. Hükümetimiz, umarım ki, bunu da kısa sürede başaracaktır. Böylelikle, aslında, işsizliğin, okumuş insan işsizliğinin de giderilmesine büyük bir katkıda bulunulmuş olacaktır.

Sözlerimin başında belirttiğim gibi, büyük ölçüde dışarıdan gelen etkenler nedeniyle, kısmen de geçmiş yıllardan gelen etkenler nedeniyle ekonomimiz bir durgunluk sürecine girmiştir; fakat, Türkiye, uzun süre böyle bir durgunluk dönemine tahammül edemez; çünkü, Türk toplumu, artık, çok dinamik bir toplum haline gelmiştir; Türk işadamları, Türk girişimcileri kaplarına sığamaz hale gelmişlerdir. Onun için, Türkiye, uzun süre bu durgunluğa tahammül edemez. Bir an önce ekonomimizi canlandırma gereğinin bilinci içindeyiz hükümet olarak. Bir yandan ekonomiyi canlandırmalıyız bir yandan da ekonomide istikrar sağlamalıyız; fakat, bu istikrar, durağan bir istikrar veya durgun bir istikrar olmamalı, dinamik bir istikrar olmalıdır. Yani, istikrarın içinde canlanmayı da sağlamamız gerekir. Bu arada, enflasyonla mücadelenin yakasını bırakmamak gerekir. Türkiye, seçim kampanyası sırasında, enflasyon oranında bir düşüşü yaşamıştır. Bu, dünyada pek görülmemiş bir sorumluluk örneğini gösterse gerektir. Bir seçim ortamına rağmen, enflasyon aşağılara çekilmiştir ve bugün de, yüzde 50 dolaylarında, şimdilik sabitleşmiş gibi görünüyor. Enflasyonu aşağı çekme gayretlerini, 55’inci ve 56’ncı hükümetlerin başlattığı gayretleri, bu hükümet döneminde de sürdürmek gerektiğine inanıyorum. Bu arada, yüksek faiz sorunu, çok ciddi bir sorun haline gelmiştir; buna karşı da gerekli önlemler üzerinde, şimdiden, ekonomist arkadaşlarımız çalışmaktadır.

Ekonomide öncelikle gerçekleştirmemiz gereken bir başka önemli ödev de, kayıtdışı ekonomi alanının olabildiğince sınırlandırılmasıdır. Aslında, gönül büsbütün ortadan kalkmasını ister; ama, hemen her ülkede kayıtdışı ekonomi vardır; fakat, bizdekine nazaran çok sınırlı ölçüdedir. Bizde, son yıllarda, ekonominin yaklaşık yarısı kayıtdışı haline gelmiştir. Bu, yalnız işçiyi ezmekle kalmıyor, yalnız sigortalılığı sınırlamakla kalmıyor, aynı zamanda, girişimciler arasında da bir adaletsizlik ortaya çıkarıyor; çünkü, aynı işi gören yan yana iki fabrikadan, biri, kayıtdışı çalıştığı zaman devlete doğru dürüst vergi ödemedi, Sosyal Sigortalar Kurumuna prim ödemedi büyük kârlar sağlayabiliyor, onun yanındaki kayıtlı çalışan işletmeye, bütün o görevleri yerine getirdiği için, bir haksız rekabetle karşı karşıya kalmış oluyor. Onun için, kayıtdışı ekonomiyle mücadelede yalnız işçi kesimi değil, girişimci kesimi de kararlıdır ve elbirliği içinde çalışmaya hazırdır. Biz, buna da, hükümet olarak, gereken katkıyı yapacağız.

Türkiye’de, tabii anlaşılabilir siyasal eğilimlerle ve toplumdan gelen baskılarla çok büyük bir proje stoku hazırlanmıştır. Oysa, içinde bulunduğumuz kaynak sıkıntısı döneminde, bu stoktaki projelerin tümünün yürürlüğe konması, uygulamaya geçirilmesi mümkün değildir. Hiçbir ülkede, hatta kaynak sorunu bizdeki gibi olmayan, bizdekine nazaran çok daha elverişli şartlarda olan ülkelerde bile, bu kadar çok sayıda proje kısa sürede gerçekleştirilemez. Onun için, kamu yatırımlarında, özellikle de altyapı yatırımlarında, daha gerçekçi bir öncelikler sırası saptamamız zorunludur.

Bu arada, kaynak yetersizliğimizi gidermek için yap-işlet-devret yöntemine ağırlık verilecektir. Yine, kendi girişimcilerimizi ve köylümüzü, çiftçimizi korumak için, dampingli dışalım ve sınır ticaretine karşı da etkili önlemler alınacaktır, gümrüklerin denetimi çok daha etkili hale getirilecektir, ihtisas gümrüklerine işlerlik kazandırılacaktır; böylelikle, kendi çiftçimiz, köylümüz, işçimiz ve işverenimiz haksız bir rekabetten kurtulmuş olacaktır. Bu dampingli dışalımları önleyemezsek, sınır ticaretine makul bir düzenleme getiremezsek, Türkiye, kendi çiftçisinden çok, başka ülkelerdeki çiftçileri destekler duruma, kendi sanayiinden çok, başka ülkelerdeki sanayicileri destekler duruma gelmiş olacaktır; şimdiden de öyle bir görüntü vardır.

Özelleştirmede ilke olarak bütün partilerin birleşiyor olması sevindiricidir. Bu, bütün partilerin, dünyadaki değişikliklere uyum sağladığını gösteriyor; ama, son yılların uygulamaları, Türkiye’de özelleştirme politikalarını ve stratejilerini yeniden gözden geçirmemiz gerektiğini gösteriyor.

Biraz önce konuşan bir değerli hatip “işte, 55’inci, 56’ncı hükümetler döneminde ancak 1 milyar dolarlık özelleştirme yapabildiniz” diyor; ama, ondan önce, kendi hükümetleri döneminde ne kadar yapılabildiğini söylemiyor. Demek ki, partilerin bu konuda birbirlerini eleştirmeleri haksızlık. Belli ki, bir yerde bir tıkanıklık var, o tıkanıklığın mutlaka aşılması gerekir ve özelleştirmenin, işsizleştirmeye eşanlımlı olmaktan kurtarılması gerekir. (DSP ve MHP sıralarından alkışlar)

Bugün, Türkiye’de bütün işçi sendikaları özelleştirmeye karşıdır; çünkü, özelleştirme, işsizleştirmeye birlikte gelmektedir; buna karşı önlem almak gerekir. Yine, özelleştirmeye kamuoyu desteğini genişletebilmek için, özelleştirme sürecinde hisseleri yaygınlaştırmak gerekir. Bu, depoya alınan, özelleştirilecek diye depoya alınan ve umutsuz hasta durumunda, âdeta komada bırakılan KİT’lerin sorununa mutlaka bir çözüm getirmemiz gerekir inancındayım. Bunları yerine getirirsek, bir de anayasa değişikliğiyle tahkim sisteminde bir çağdaş değişiklik sağlayabilirsek, özelleştirmenin kısa sürede hızlanabileceğine inanıyorum.

Bu arada, özellikle hayvan ürünleriyle ilgili tesislerin, işletmelerin özelleştirilmesinde çok dikkatli davranılması gerektiğine, hatta, mümkünse, bundan vazgeçilmesi gerektiğine, şahsen inandığımı belirtmek isterim; çünkü, bunun çok acı sonuçları görülmüştür.

Ekonomimize canlılık katmanın bir başka koşulu da -üzerinde pek durulmayan bir başka koşulu- yerli malı kullanma eğiliminin toplumda yaygınlaştırılmasıdır; ama, Türkiye’de, yabancı sözcüklere merak arttığı gibi, yabancı malına da merak

gitgide artmaktadır. Oysa, Türkiye’de sanayi çok gelişmiştir; dünyanın en gelişmiş ülkelerine bizim sanayi ürünlerimiz satılabilmektedir. Bu durumda, kendi sanayi ürünlerimize, kendi ev eşyamıza, giyim kuşam eşyamıza daha çok özen vermek hakkımız vardır; bu, bizim, girişimcilerimize bir görevimizdir. Bu yerli malı alışkanlığının, cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi, yeniden canlandırılmasında büyük yarar gördüğümü belirtmek isterim.

Bu arada, tabii, başta gelen bir görevimiz -ama, çözümü de çok kolay olmayan bir görevimiz- girişimcilere, yatırımcılara uygun koşullu finansman olanakları sağlanmasıdır; zaten, yüksek faizi önlemenin de başta gelen koşulu budur.

55’inci ve 56’ncı hükümetler döneminde, aslında, bu dünya krizinden en çok etkilenen sektörlerle ve alt sektörlerle ciddi yardımlar yapılmıştır; ama, bunlar, yapısal değişiklik niteliğinde yardımlar değildir, kısa vadeli yardımlardır. Mutlaka, krizden etkilenen sektörlerle, daha etkili ve yapısal değişiklik niteliğinde destekler de sağlamamız gerektiğine inanıyorum.

Bu kürsüde, biraz önce, çok haksız bir şekilde değinilmiş olmasına rağmen, aslında, 55’inci ve 56’ncı hükümetler döneminde, KOBİ’lere çok geniş olanak sağlanmıştır; Halk Bankasının bu alandaki etkinliği büyük ölçüde artırılmıştır, esnaf ve sanatkâra büyük olanaklar sağlanmıştır; ama, bunların daha da geliştirilmesi, genişletilmesi gerekir. Hükümetimizin bu konuda kararlı olduğuna inanıyorum.

Türkiye’de, sanayinin gelişmesinin önündeki fizikî bir engel de organize sanayi bölgelerinin, özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu’da sayıca yetersiz olmasıdır. Bu eksikliğin de mutlaka giderilmesi gerekir.

Güneydoğu ve Doğu Anadolu’nun bilinen sorunlarına çözüm getirmek üzere, yine 55’inci ve 56’ncı hükümetler döneminde ciddi önlemler alınmıştır; paketle değil, kanun değişikliğiyle gidilmişti, kredilerle, yatırımlarla gidilmişti. Bu gidiş, bu yaklaşım sürüyor. 57’nci cumhuriyet hükümetinin de bu konudaki çabaları artıracağı kesindir. Bu, Türkiye’de, yalnız bölgelerarası sosyal adaletsizliği giderme bakımından değil, aynı zamanda ulusal birliğimizi daha sağlam temellere dayandırmak bakımından da zorundadır.

Bu arada, terör nedeniyle köylerini terk etmek zorunda kalmış olan yurttaşlarımızın köye dönüşlerini de hızlandırmak zorundayız. (DSP sıralarından alkışlar) Aynı zamanda, gerek güvenlik açısından gerek gelişme açısından, yeni, daha güvenli, daha huzur verici yerleşim birimlerine, yerleşim düzenlemelerine geçmek zorundayız.

Bildiğiniz gibi, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da köyler birbirinden çok kopuktur; komlar, mezralar vardır; aralarında ciddi bir iletişim yoktur; bunların korunmaları son derecede güçtür, kalkındırılmaları son derecede güçtür. Onun için, bir yandan bu durumdaki yerleşim birimlerini olabildiğince toplulaştırmak, bir yandan da birbirine yakın köyler arasında işlevsel işbirliği ve dayanışma düzeni kurmak kararındayız; Hükümet Programında da buna ayrıntılı yer verilmiştir.

Hükümetimiz, kalkınmayı, nüfusumuzun yarıya yakınına oluşturan köylü ve çiftçi kesiminden başlatmaya kararlıdır.

Bu arada, hayvancılıkta, bildiğiniz gibi, çok büyük bir gerileme yaşanmıştır; gerek hayvancılıkta gerek tarımda büyük ihmaller yer almıştır. Gerçi son yıllarda, bu konuda bazı önemli adımlar atılmıştır ama, bunlar yeterli olamamıştır henüz. Tarımda bir üretim planlaması şarttır. Gerekenden çok fazla ürünlerin üretilmesi, hem devlete yük oluyor hem de çiftçileri zor durumda bırakıyor; onun için, tarımda mutlaka özendirici bir üretim planlaması yapılmalıdır; buna, Hükümet Programında ağırlıklı bir yer verilmiştir. Ayrıca, tarım sigortasının yapılma zamanı da gelmiştir.

Türkiye’de nüfusun büyük bir kesimi köylü olduğu halde, en yoksul kesimi köylüdür, köylülerin en yoksul kesimi de orman köylüleridir; onun için, özellikle orman köylülerinin durumunu yapısal değişikliklerle düzeltmek zorundayız. Bunun için bizim düşündüğümüz çözüm, orman köylülerinin kuracakları kooperatiflerin, birliklerin, ormanların işletilmesine etkili biçimde katılmaları ve bunun nemasından faydalanmalarındır. Orman sanayii ürünlerinin de bu şekilde -işçilerin ve köylülerin katılımıyla- işler hale, çalışır hale getirilmesi gerektiğine inanıyoruz.

Gerek ekonomik açıdan gerek sosyal açıdan önemli bir sorun, ulaşım sorunu. Bu konuda, maalesef, bir devlet politikası oluşturulmuş değildir; fakat, 57’nci hükümetin Hükümet Programında bu konuda kesin bir kararlılık ifadesi yer almaktadır; ilk defa, ulaşımında bir denge sağlanacaktır; yani, karayolları ile deniz taşımacılığı ve demiryolu taşımacılığı arasında bir denge kurulacaktır. Türkiye’nin üç yanı denizlerle çevrili olduğu halde, yurt içinde deniz taşımacılığı yok denecek kadar azdır. Onuncu yılın “demir ağlarla ördük anayurdu dört baştan” diye marşını söylüyoruz; ama, demiryolu politikası 1930’lu yıllarda kalmıştır; onu yeniden canlandıracağız ve bu şekilde, havayollarıyla, karayollarıyla, denizyollarıyla, demiryollarıyla, dengeli bir ulaşım sisteminin temellerini atmış olacağız.

Bu arada, son iki yılda köy yolları yapımına büyük hız verilmişti; bunu artıracğız.

Köy Hizmetlerinin çok eskimiş olan makine parkı da yenilenmiş veya büyük ölçüde yenilenmek üzeredir.

Köy yolları yapımına hız katmaya, özellikle de güvenlik açısından duyarlı olan yörelerdeki köy yollarının süratle asfaltlanmasına özen göstereceğiz. Bildiğiniz gibi, kahraman askerlerimizin uğradıkları kazaların, hatta can kayıplarının başta gelen nedeni mayınlardır; mayını önlemenin başta gelen koşulu da yolu asfaltlamaktır; bu konuda bir atılım başlatılmıştı 55’inci, 56’ncı hükümetler dönemlerinde; bu atılımı daha hızlı hale getirmeye çalışacağız.

Biraz önce belirttiğim gibi...

Ne kadar vaktim kaldı Sayın Başkan?

BAŞKAN — Buyurun efendim; 10 dakika kadar vaktiniz var.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Teşekkür ederim.

Türkiye ciddi bir enerji darboğazıyla karşı karşıyadır; fakat, uluslararası ilişkilerle, Bakü-Ceyhan boru hattı, Türkmen gazı ve diğer bazı projelerde, bu konularda Türkiye çok büyük mesafeler almıştır son yıllarda. Ayrıca, Türkiye topraklarında

enerji santralleri yapımına hız verilmiştir, bunun için birçok proje üretilmiştir; fakat, bunların hızla yaşama geçebilmesi için tahkim sisteminde değişiklik de gerekmektedir. Bu konuda atılmaya başlanmış olan adımları, 57'nci hükümet de, hiç kuşkusuz, azimle ve kararlılıkla sürdürecektir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmamı bitirmeden önce, uluslararası ilişkilerimize de kısaca değinmek isterim. Türkiye, son yıllarda uluslararası alanda bölgesel ilişkilere giderek artan ölçüde önem vermiştir ve bunun sonuçlarını da almaya başlamıştır. Bundan birkaç yıl öncesine gelinceye kadar, Türkiye, kendi bölgesinde yapayalnız bir ülke idi. Oysa bugün, birkaç ülkeyi istisna edersek, Türkiye, kendi bölgesinde birçok dostluk kazanmıştır, yeni işbirlikleri sağlamıştır; Ortaasya'da, Kafkasya'da çok etkin durumdadır; Balkanlarda -bir tek Yunanistan dışında- etkinliği gitgide artmaktadır; Ortadoğu'da ilişkileri gelişmektedir Arap ülkeleriyle, İslam ülkeleriyle; Afrika'ya ilk defa açılmaya başladık, Uzakdoğu'ya açılmaya başladık, Pasifik'e açılmaya başladık; Rusya ile ekonomik ilişkilerimiz çok ileri ölçülere vardı; Çin'e, Japonya'ya kadar uzanma kararındayız. Böylelikle, Türkiye, bir Avrupa ülkesi olmakla birlikte, Avrupa Birliğine pek de o kadar muhtaç olmadığını görmüş ve göstermiştir. *(DSP ve MHP sıralarından alkışlar)*

Kendi bölgemizdeki sorunların çözümüne çok etkili katkıda bulunur hale gelmiştir Türkiye; Bosna-Hersek'te Boşnak kardeşlerimizin yardımına en ön safta koşmuştur; son Kosova krizinde Arnavut kardeşlerimize ve Kosovalı Türk kardeşlerimizin yardımına, başka birçok zengin ülkelere örnek olacak bir özveriyle koşmuştur.

Bugün İstanbul'da bir toplantı yapılıyor; orada, Gürcistan'dan gelen Gürcü ve Abhaz liderler, temsilciler, Türkiye tarafından bir araya getiriliyorlar ve ortak sorunlarına Türkiye'nin katkısıyla çözüm arayışı içinde bulunuyorlar. Kendi yurtdışımızda hem Gürcü kökenli hem Abhaz kökenli yurttaşlarımız tam bir kardeşlik ve dostluk içinde bir arada yaşayabildiklerine göre, Gürcistan ve Abhazya'da da aynı başarıyı gösterebilmeleri çok doğaldır; Türkiye buna da katkısını yapmaya başlamıştır.

Bildiğiniz gibi, Avrupa Birliği bizim üyeliğimizi veya üye adaylığımızı kabul etmiyor. Avrupa Birliğinde üyeliğimiz, tarihin, coğrafyanın ve anlaşmaların bize verdiği bir haktır; fakat, o hakkımız şimdilik tanınmıyor; ama, biraz önce belirttiğim gibi, dünya Avrupa Birliğinden ibaret değildir. Biz, kültürümüzle, tarihimize, coğrafyamızla Avrupalıyız; ama, sadece Avrupalılığa da sığmayız. *(DSP ve MHP sıralarından alkışlar)* Biz, aynı zamanda, bir Ortaasya ülkesiyiz, bir Ortadoğu ülkesiyiz, bir Doğu Akdeniz ülkesiyiz, bir Karadeniz ülkesiyiz, bir Balkanlar ülkesiyiz, kısmen Afrika ülkesiyiz ve bu kökenleri çok iyi bağdaştırabildiğimiz için de, Avrasyalaşma sürecinin anahtar ülkesi konumuna gelmiş bulunuyoruz.

Bir bakıma, Avrupa Birliğinin kapısını bize kapatanlara teşekkür etmemiz gerekir; dünyanın Avrupa'dan ibaret olmadığını kavramamıza katkıda bulunmuşlardır. Bu konuda Türkiye beklenen başarılarını göstermeye başlamıştır; daha ileri bir aşamaya gelindiğinde, ben eminim ki, Avrupa Birliği bizim kapımıza gelecek ve üye olmamız için çağrıda bulunacaktır. *(DSP ve MHP sıralarından alkışlar)*

Son Alman girişimi sonuç vermemekle beraber -pek de sonuç vermesini zaten beklemiyordum- Almanya'nın, bugünkü Alman yönetiminin Türkiye'ye bir iyi niyet belirtisidir -bunu ifade etmekte yarar görüyorum- ama, yeterli desteği bulamamıştır ve buna çok üzülmüştür; ama, biz o kadar üzülmedik; çünkü, fazla bir umudumuz yoktu. Almanya'yla birlikte, İngiltere, Fransa, İspanya gibi bazı ülkeler de Türkiye'ye anlayışlı davranmaktadırlar. Dediğim gibi, her şeyin bir zamanı vardır; bizim, Avrupa Birliğinde üyeliğimizin de zamanı gelecektir, er geç gelecektir.

Bu arada, bizim üyeliğimize karşı çıkanlar, Yunanistan bahanesini ileri sürüyorlar. Bu durumda, küçük Yunanistan, koskoca Avrupa Birliğini esir almış demektir. Avrupa Birliği mi Yunanistan'ı kullanıyor, Yunanistan mı Avrupa Birliğini kullanıyor Türkiye'ye karşı; bunu anlamak da biraz zor; belki her ikisi de doğrudur.

Kosova'da nihayet bir barış umudu belirmiştir. Son aldığım haberlere göre, bazı teknik zorluklar sürüyor; ama, bu savaşın artık bir an önce sona ermesi, bu zulmün bir an önce sona ermesi gerekir.

Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; rejim konusunda, hükümetimizin bu konuya yaklaşımı üzerinde de durmak isterim. Hükümetimiz, inançlara saygılı laiklik ilkesini benimsemiştir; dinin siyasette istismarına karşıdır; ki, bunlar zaten Anayasanın gereğidir. Buna, şunu da eklemek isterim: İslamın, kanımca, en sağlıklı yorumu ve uygulaması da Türkiye'dedir. (DSP ve MHP sıralarından alkışlar)

Türkiye, halkının büyük çoğunluğu Müslüman olan ülkeler arasında en çağdaşdır, en özgürdür, en dinamiğidir, en demokratiğidir...

ZEKİ ÜNAL (Karaman) — Başörütüsü zulmü devam ediyor Sayın Başbakan.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (Devamla) — Bu konumunu da Türkiye, inançlara saygılı laiklikle göstermiştir. Bu konumu, bu yaklaşımı sürdüreceğiz.

Sayın Recai Kutan, Refah Partisi adına yaptığı konuşmada... (FP sıralarından "Fazilet" sesleri) ...bize bu konuda tarizlerde bulundu; fakat, bu arada, ilginç bir ikbarda bulundu Sayın Recai Kutan; bu başörtüsünün parti rozeti gibi bir siyasal simge olduğunu itiraf etti; biz de işte buna itiraz ediyoruz. (DSP sıralarından "Bravo" sesleri, alkışlar)

Bir yandan bu inançlara saygılı laikliği inançla sürdürürken, bir yandan da hükümetimiz, Programında belirtildiği gibi, Sünnî-Alevî kardeşliğini büsbütün pekiştirmek için de her çabayı gösterecektir.

Türkiye'de son bir iki yılda, devlet içinde tam bir uyum sağlanmaya başlamıştır; birbirinden kopuk hale gelmiş olan devlet organları, birbiriyle diyalog ve işbirliği içine girmiştir ve özellikle güvenlikle ilgili konuda bu işbirliği ve dayanışmanın büyük önemi vardır. Nitekim, daha önce yakalanamayan birçok suçluyu, şimdi, Türkiye'nin içgüvenlik güçleri, dünyanın her yerinde yakalayabilmektedir. Ama, itiraf etmek gerekir ki, hâlâ, polisin içinde, geçmişten kalma bazı gruplaşmalar, biraz aşırı ölçüye varan yarışmalar vardır. Ama, ben, deneyimli İçişleri Bakanımız Sayın Tantan'ın bu sorunu da kısa sürede çözeceğine inanıyorum. Bu arada, tabii, telekulak meselesi de inşallah çözülmüş olacak.

Değerli arkadaşlarım, demokratikleşme sürecinde de bazı adımlar atmak zorundayız. O arada, düşünce ve anlatım özgürlüğünün olabildiğince genişletilmesi için de çaba göstermemiz doğaldır. Olabildiğince diyorum; çünkü, Türkiye çok ciddi bazı tehditlerle karşı karşıyadır; bölücü terör, etkinliğini, azalarak da olsa, hâlâ sürdürüyor; dışarıdan, Türkiye'yi yolundan saptırmak için ciddi girişimler hâlâ sürüyor. Onun için, Türkiye'nin bölücü terörün cüret kazanmasına yol açmayacak, rejimin temellerini tahrip etmeyecek ölçüler içinde daha geniş bir düşünce ve anlatım özgürlüğüne kavuşturulması gerekir; hükümetimiz bu konuda da gerekeni yapacaktır.

Cumhuriyetimizin kurucusu olan ve büyüklüğü her olay karşısında daha iyi anlaşılan Önderimiz Atatürk, Türk Ulusuna çok iddialı bir hedef vermiştir; dünya uygarlığının, çağdaş uygarlığın düzeyine değil, o düzeyin üstüne çıkma hedefini göstermiştir. Ben, Türk Ulusunun bunu başarabilecek yetenekte olduğunu görüyorum. Bu konuda da en çok gençlerimize güveniyorum. Eğitim sistemimizin hâlâ var olan eksikliklerine karşın, gençlerimiz, hatta çocuklarımız, bilim alanında her kattıkları yarışmada büyük dereceler alabiliyorlar. Bu, bizim ilerlemeye, gelişmeye, kalkınmaya ne kadar yatkın bir toplum olduğumuzu gösteriyor. Gençlerimizin bilimdeki bu başarıları, Atatürk'ün kendi kurduğu eseri gençlere emanet ederken ne kadar doğru bir davranış içinde olduğunu da gösteriyor. *(DSP sıralarından alkışlar)*

Yeni hükümetin güvenoyu almasını sizlerin takdirine sunuyorum.

Hepinize saygılar sunuyorum. *(DSP sıralarından ayakta alkışlar; MHP ve ANAP sıralarından alkışlar)*

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan, tutanaklara geçmesi bakımından, Sayın Başbakanın bir cümlesini düzeltmek istiyorum müsaade ederseniz.

BAŞKAN — Yerinizden...

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Buradan, tutanaklarda düzeltilmesi amacıyla söylüyorum: Sayın Recai Kutan... *(FP sıralarından "Ses duyulmuyor" sesleri)*

BAŞKAN — Hayır efendim; oturduğunuz yerdeki mikrofona konuşun.

ABDÜLLATİF ŞENER (Sivas) — Sayın Başkan, biraz önce, Sayın Başbakan, konuşmaları sırasında "Sayın Recai Kutan, başörtüsünün bir simge olduğunu itiraf etmiştir" dedi. Sayın Genel Başkanımızın konuşmasında böyle bir ifade yoktur. Sayın Genel Başkanımızın konuşması açıktır: "Başörtüsünü siyasal bir simge olarak değerlendiriyorsunuz; aslında, bu bir siyasal simge değildir; ama, bunu, siz böyle değerlendiriyorsunuz; fakat, şunu da bilin ki: Siyasal simge kullanmak da, laik, demokratik hukuk devletinde, Türkiye'de yasak değildir. Siz de, milletvekilleriniz de siyasal simge kullanıyorsunuz" anlamında söylemiştir; düzeltiyorum. *(FP sıralarından alkışlar)*

BAŞKAN — Peki, teşekkür ediyorum.

Sayın milletvekilleri, şahısları adına söz sırası, Kırıkkale Milletvekili Sayın Nihat Gökbulut'a aittir.

Buyurun. *(ANAP sıralarından alkışlar)*

NİHAT GÖKBULUT (Kırıkkale) — Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; 57'nci cumhuriyet hükümetinin kuruluşu vesilesiyle Hükümet Programı üzerinde kişisel olarak düşüncelerimi ve değerlendirmelerimi sizlere arz etmek üzere huzurlarınızdayım. Bu vesileyle, 21'inci Asra girerken, 21'inci Yasama Döneminde seçilen milletvekili arkadaşlarıma, saygıdeğer Başkanlık Divanına ve aziz milletimi-ze saygılar arz eder, 57'nci cumhuriyet hükümetine de başarılar dilerim.

2000'li yıllara girerken, dünya tarihinin 3 büyük imparatorluğundan en muhteşemi olan Osmanlı İmparatorluğunun 700'üncü kuruluş yıldönümünü bu yıl milletçe hep birlikte idrak edeceğiz. Geçen yıl da cumhuriyetimizin 75'inci kuruluş yıldönümünü coşku ve inançla kutlamıştık. Mustafa Kemal Atatürk'ün bir dünya imparatorluğunun küllerinden kurmuş olduğu genç cumhuriyetin, 75 yılda bölgesinde lider devlet konumuna gelmesinde, yediyüz yıllık tarihsel bir süreç vardır, ikibin yıllık devlet kurma geleneği vardır; çünkü, geçmişimiz Selçuklu ve Osmanlı'dır; Yahya Kemal Beyatlı'nın deyişiyle "kökü mazide olan atıyız." Geleceğimiz ise, Atatürk'ün kurduğu genç Türkiye Cumhuriyetidir. Ülkesini seven, geleceğe umutla ve güvenle bakan her Türk, bu tarihsel sürecin bilinci içerisinde.

Sayın Başkan, değerli üyeler; cumhuriyetin 76'ncı yılında, 57'nci cumhuriyet hükümetinin Programı üzerinde kişisel görüşlerimizi arz ederken, 76 ve 57 rakamlarıyla ilişkili olarak bir hakikati müşahade ediyoruz: Yetmişaltı yıllık cumhuriyet tarihinde 57 hükümet kurmuşuz. Bunun siyaset lisanında adı, siyasî istikrarsızlıktır. Siyasî istikrarsızlık, bir ülkede, her türlü kötülüklerin anasıdır. Kötü yönetimi, ekonomik ve sosyal istikrarsızlığı, yolsuzluk ve yoksulluğu, hep, siyasî istikrarsızlıklar doğurur.

57'nci cumhuriyet hükümetinden halkın en büyük beklentisi, siyasî istikrarı sağlamasıdır. Çözüm üreten, kalıcı ve sağlıklı, uzun ömürlü bir hükümet, halkımızın en büyük arzusudur.

Gerçekte ise, 18 Nisan 1999 milletvekili seçimleri neticesinde, milletimiz, hiçbir partiye tek başına iktidar yetkisi ve sorumluluğu vermemiştir. Hiçbir parti, Türkiye'nin genelinde başarılı olmamıştır. Oyların dağılımında bölgesel dengesizlikler çok barizdir. Nitekim, Batı Anadolu'da birinci olan bir parti, Orta Anadolu'da ancak üçüncü parti olmuş, güneydoğuda ise daha alt sıralarda yer almıştır; Orta Anadolu'da birinci olan diğer bir parti ise, Batı Anadolu'da ikinci ve üçüncü sıralarda yer almıştır. Türk seçmeni, sandıktaki iradesiyle, tüm Türkiye'yi yönetmek isteyenlere "uzlaşarak, hoşgörü içerisinde ülkeyi yönetin" mesajını vermiştir.

Bu mesaj çerçevesinde, siyasî istikrarın sağlanması, halkımızın acil sorunlarının hızla çözülmesi, ülkenin 2000'li yıllara çağdaş anlayış içerisinde taşınması amacıyla DSP-MHP-ANAP koalisyonunun kurulması, seçmenin tercihi doğrultusunda doğru bir oluşumdur; çünkü, bu oluşum, 18 Nisan seçimlerinin sandık neticelerinin siyasî iradesine uygundur. Seçmenin yüzde 53'ü, kamuoyunun yüzde 60'ı, bu oluşuma destek vermektedir. Koalisyonu teşkil eden partilerin Türkiye Büyük Millet Meclisindeki ekseriyeti, acil yasaların ivedi olarak çıkmasını sağlayacaktır. Hükümet, halkın güvenine mazhar olmuş parti liderlerinin -Sayın Ecevit'in, Sayın Bahçeli'nin ve Sayın Yılmaz'ın- mutabakatlarıyla kurulmuştur. Halkın, seçmenin ve Meclisin böylesine büyük desteğiyle kurulan 57'nci cumhuriyet hükümetinin

asgarîde başarısı için, kendilerinin uyum içerisinde, mutabakat dahilinde, mutabık olarak çalışmaları, şeffaf ve açık olmaları, karşılıklı güven, saygı ile işbirliği anlayışı çerçevesinde hareket edip, millî menfaatları ve halkın taleplerini ön planda tutmaları, koalisyonu teşkil eden partilerin farklılıklarını bir tecrübe zenginliği olarak değerlendirmeleri gerekmektedir.

Halkın böylesine büyük desteğine mazhar olmuş 57'nci cumhuriyet hükümetinden ise halkın beklentileri oldukça fazladır. 57'nci cumhuriyet hükümetinin, enflasyonla ve hayat pahalılığıyla kararlı mücadelesini sürdürürken, ekonomik durgunluk için de acil tedbirler alması gerekir.

Türk Halkının en büyük meselesi işsizliktir. İşsizlik Anadolu'yu yakıp kavurmaktadır. İşsiz vatandaş için, evine götüreceği bir lokma ekmek ve mutfağında kaynatacağı tencereden önemli hayati başka hiçbir şey yoktur. Hizmette esasın, halka, dar ve sabit geliriye, fakir ve fukaraya göre olması gerekir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; bilindiği üzere, her rejimde mutlaka iktidar ve hükümet vardır; sadece demokrasiyle yönetilen rejimlerde iktidarın yanında muhalefet de bulunur. Demokrasilerde muhalefetin mesuliyeti, iktidara göre daha fazladır. Bu dönem, aktif, çalışkan ve sorumlu bir muhalefetin, ülke çıkarları için hükümete yardımcı olan bir muhalefetin olması umundayız. Daha önceki konuşmalar da bu umudumuzu doğrular cihettedir; ancak, hükümetin de yönetimde muhalefetle uzlaşarak asgariden diyalogla toplumsal gerginliği azaltacak tedbirler almasında büyük yarar görüyoruz.

Hatırlanacaktır, 55'inci Cumhuriyet Hükümeti bir azınlık koalisyonu olmasına, tüm zorluk ve imkânsızlıklarına karşın önemli projelerin ve yatırımların, altına imza atmıştı. Sayın Mesut Yılmaz'ın Başbakanlığındaki 55'inci cumhuriyet hükümeti, özellikle ulaşım ve enerji hamleleriyle darboğazları aşmış, ülke ekonomisine hız ve ivme kazandırmıştır. Tüm temennimiz, o dönemden devam eden ve aciliyet arz eden enerji ve ulaşım yatırımlarının devamı ve bu konuda tedbirler alınmasıdır.

Samsun-Ankara, Erzurum-Ankara doğalgaz boru hatları ile doğalgaz çevirim santrallerinin ikmali 2000'li yıllarda enerji darboğazını aşacağımız nihai çözüm yollarıdır.

Kalkınmada birinci derece yöre ilan edilen 49 ilin gayri safi millî hâsıladaki oranı yüzde 10'dur; bakiye kalan 31 ilin gayri safi millî hâsıladaki oranı ise yüzde 90'dır. Dünyada hiçbir ülkede bölgeler ve iller arasında böylesine bir bölgesel dengesizlik ve adaletsizlik yoktur. Biz, eğer, bölgesel dengesizliği ve bölgesel adaletsizliği çözemsek, Türkiye'deki sosyal patlamaların, problemlerin ve işsizliğin de önüne geçemeyiz. Böylesine bir bölgesel dengesizlik ve adaletsizlik, nüfusun üç büyük kente yığılmasına ve o büyük kentlerde, sosyal ve ekonomik problemlerin yoğun olmasına sebebiyet vermiştir. 55'inci cumhuriyet hükümetinin, OHAL ve ilave Yozgat ve Ordu'da uyguladığı özel teşvikli kalkınmada öncelikli yöreler statüsünün, bakiye olan 31 ilde de sağlanmasını ülke yararı için en önemli amaç görmekteyiz. 57'nci cumhuriyet hükümetinden beklentimiz budur.

Türkiye'de üniversite kitaplıklarına yılda 20 bin kitap girerken, Japonya'da bu rakam 7 milyon 280 bindir. Sekiz yıllık kesintisiz eğitime verdiği destekle eğitime

özel önem verdiğini bildiğimiz 57'nci cumhuriyet hükümetinin, araştırma ve geliştirmeye, bilimsel çalışma ve bilimsel yayın üretme yolunda üniversitelere destek vermesini diliyoruz.

Türkiye'de yeni kurulan üniversiteler, kitapsız, yurtsuz, öğretim üyesiz ve mekânsızdır. Bu üniversitelerde ders veren öğretim üyeleri de, öğrenciler de, imkânsızlıklarla eza ve cefa içerisindeyler. Yeni üniversitelere mutlaka çözüm yolu getirilmesi gerekir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Türkiye'nin yumuşak karnıdır. Güneydoğu Anadolu meselesini çözmeyen Türkiye hiçbir meselesini çözemez. Güneydoğu Anadolu, bölgesi ve halkıyla huzura kavuşursa, Türkiye de huzura kavuşur.

Şu hususu da çok iyi biliyoruz. Güneydoğu Anadolu'daki meselenin temeli ve sebepleri, ekonomik ve sosyal sebeplerden ziyade, dış mihrakların ve Türk düşmanlarının kötü niyet ve tahriklerine dayanmaktadır. Yine bilinmektedir ki, Güneydoğu Anadolu'nun ekonomik ve sosyal problemleri terörün sebebi değildir. Dış mihraklı terör, Güneydoğu Anadolu'nun ekonomik geriliğine sebebiyet vermiştir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

NİHAT GÖKBULUT (Devamla) — Sayın Başkan, 2 dakika...

BAŞKAN — Devam edin.

NİHAT GÖKBULUT (Devamla) — Teröre harcanan milyarlarca dolar, Güneydoğu Anadolu'nun ekonomik kalkınmasını rahatlıkla sağlardı. O halde, geliniz, elbirliğiyle, gönül birliğiyle Güneydoğu Anadolu'yu kalkındıralım, terör için de bahaneler ortadan kalsın. Mehmet Akif'in deyimiyle "Arap'ın Türk'e, Laz'ın Çerkez'e yahut Kürt'e, Acem'in Çinliye rüçhanı mı varmış; nerede" dediği gibi, bu ülkede yaşayan herkes, bir ve beraberdir ve tarihî oluşum içerisinde bu ülkenin hakiki sahipleridir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; dünya hızla değişiyor, Türkiye de hızla değişiyor. Değerlerindeki, saplantılarındaki ve beklentilerindeki bu hızlı değişim, mevcut sistemi, tüm kurum ve kuruluşları zorluyor. Bu değişim hızla devam edecek; çünkü, değişimin arkasında iki güç var; küreselleşme ve kentleşme.

BAŞKAN — Son 1 dakika verdim; toparlayınız efendim.

NİHAT GÖKBULUT (Devamla) — Peki efendim.

Siyasal sistemimiz ve siyasilerimiz bu değişime ayak uyduracaklar mı? Bu değişimde, tutucu, reaksiyonel ve aksiyonel partiler, değişime karşı aldıkları tavırlara göre halkımız tarafından kıyaslanacak ve kamuoyu vicdanında değerlendirilecektir.

Halkımız, özü bir, eylemi ve söylemi tutarlı, inandırıcı ve uygulanabilir çözüm yolları üreten partiler ve liderler istemektedir. İnandırıcılık ve güven, toplumsal hareketlerde zor kazanılan, ancak, çok kolay kaybedilen duygulardır.

Türk Milleti, 21'inci Yasama Dönemi milletvekillerinden ve bu Meclisten çok umutlu, beklentileri çok fazla; âdeta, kurucu meclis gibi çalışmasını arzuluyor. Bu Meclisin, acil yasaları ivedilikle çıkaracağına inanıyoruz; çünkü, acil çıkacak birkaç yasa, tıkanan ekonomiye, belki de canlılık ve ivme kazandıracaktır. Unutmayalım

ki, Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları, mum ışığında, tahta sandalyelerde gece gündüz çalışarak bu ülkeyi kurtardılar ve cumhuriyeti kurdular.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

NIHAT GÖKBULUT (Devamla) — 1 dakika daha Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurun.

NIHAT GÖKBULUT (Devamla) — Kamuoyunun beklentileri doğrultusunda, 21'inci Dönemin, tatil yapmaksızın çalışmasını ve 57'nci cumhuriyet hükümetine yardımcı olmasını diliyoruz.

Türkiye'yi 21'inci Asra taşıyacak, insan temel hak ve hürriyetlerinden ve Atatürk ilke ve inkılâplarından taviz vermeden görev yapacağına inandığımız 57'nci cumhuriyet hükümetine başarılar dilerken, tümünüzü saygı ve sevgiyle selamlıyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın milletvekilleri, Bakanlar Kurulu Programı üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Güvenoylamasının. Anayasanın 110 ve içtüzüğün 124'üncü maddeleri gereğince, görüşmelerin bitiminden bir tam gün geçtikten sonra yapılması gerekmektedir. Buna göre, güvenoylaması, 9 Haziran 1999 Çarşamba günü yapılacaktır.

Sayın milletvekilleri, Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güvenoylaması ve komisyonlara üye seçimi yapmak için, alınan karar gereğince, 9 Haziran 1999 Çarşamba günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 19.40

TBMM TUTANAK DERGİSİ
Dönem 21 Cilt 1 Birleşim 13
Sayfa 265-273
09.06.1999 Çarşamba

BİRİNCİ OTURUM

BAŞKAN: Yıldırım AKBULUT

KÂTİP ÜYELER: Mehmet ELKATMIS (Nevşehir)

Melda BAYER (Ankara)

Açılma Saati: 15.00

Güvenoylaması

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 13'üncü Birleşimini açıyorum.

Toplantı yetersayısı vardır.

Gündeme geçiyoruz.

Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında güven oylaması

BAŞKAN — Gündemin “Özel Gündemde Yer Alacak İşler” kısmında bulunan. Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında, Anayasanın 110 ve İçtüzüğü'nün 124'üncü maddeleri gereğince güven oylaması yapılacaktır.

Güven oylamasının açık oy şeklinde yapılması, İçtüzüğü'nün 124'üncü maddesi gereğidir, içtüzüğü'nün 139'uncu maddesine göre de, açık oylama şekline Genel Kurul karar verecektir.

Sayın milletvekilleri, açık oylama şekillerini sırayla oylayacağım:

Açık oylamanın elektronik oylama cihazıyla yapılmasını oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın milletvekilleri, alınan karar gereğince, açık oylama, elektronik cihazla yapılacaktır.

Oylama için 10 dakika süre vereceğim.

Bu süre içinde sisteme giremeyen üyelerin teknik personelden yardım istemelerini, bu yardıma rağmen de sisteme giremeyen üyelerin, oy pusulalarını, oylama için öngörülen 10 dakikalık süre içinde Başkanlığa ulaştırmalarını rica ediyorum.

Ayrıca, vekâleten oy kullanacak sayın bakanlar varsa, hangi bakana vekâleten oy kullandığını, oyunun rengini ve kendisinin ad ve soyadıyla imzasını taşıyan oy pusulalarını, yine, oylama için öngörülen 10 dakikalık süre içinde Başkanlığa ulaştırmalarını rica ediyorum.

Oy verme süresi başlamıştır.

(Elektronik cihazla oylama yapıldı)

BAŞKAN — Sayın milletvekilleri, oy verme işlemi tamamlanmıştır.

Sayın milletvekilleri, güvenoylamasının sonucunu arz ediyorum: Oylamaya 536 sayın milletvekili katılmıştır. Sayın milletvekillerinden 354 arkadaşımız kabul (*DSP, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar*), 182 arkadaşımız ret oyu kullanmıştır. (*DYP sıralarından alkışlar*)

Bu arada şu hususu belirtiyim: Sisteme giremeyen 15 arkadaşımızdan 9 arkadaşımız kabul oyu, 6 arkadaşımız da ret oyu kullandıklarını pusulayla bildirmişlerdir. Bu oylar, biraz evvel açıkladığım ret ve kabul oyları içerisinde.

Bu sonuca göre. Başbakan Sayın Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kuruluna Meclisimizce güvenoyu verilmiştir; kendilerini kutlar, milletimiz ve memleketimiz için hayırlı ve başarılı olmasını dilerim. (*DSP, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar*)

Teşekkür konuşması arzu ederlerse, Sayın Başbakana söz vereceğim.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (İstanbul) — Evet, Sayın Başkan...

BAŞKAN — Buyurun efendim. (*DSP sıralarından ayakta alkışlar, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar*)

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Türkiye Büyük Millet Meclisine, 57'nci cumhuriyet hükümetine gösterdiği güven için şükranlarımı, minnet duygularımı sunuyorum.

Bu güvene layık olmak için, Atatürk'ün aydınlık yolunda, uyumlu, verimli ve hızlı bir çalışmayı kararlılıkla sürdürmeyi görev bileceğiz. Yalnız hükümetin kendi içinde ve koalisyon ortakları arasında değil, parti ayırımı gözetmeksizin, bütün Büyük Millet Meclisiyle uyum içinde çalışmaya da gereken önemi vereceğiz.

Hükümetimize gösterdiğiniz güven için, tekrar, sonsuz şükranlarımı ve saygılarımı sunarım. (*Bakanlar Kurulu ve DSP sıralarından ayakta alkışlar, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar*)

BAŞKAN — Teşekkür ederim.

Sayın milletvekilleri, komisyonlara üye seçimi yapmak ve gündemde bulunan diğer konuları görüşmek için, 10 Haziran 1999 Perşembe günü saat 15.00'te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 15.35

**Başbakan Bülent Ecevit tarafından kurulan Bakanlar Kurulu hakkında
güvenoylaması sonucu****(Kabul edilmiştir)**

Üye Sayısı:	550
Kullanılan Oy:	536
Kabul edenler:	354
Reddedenler:	182
Çekimserler:	0
Mükerrer Oylar:	0
Geçersiz Oylar:	0
Oya Katılmayanlar:	14
Açık Üyelikler:	0

(Kabul Edenler)**ADANA**

İbrahim Yavuz Bildik, M. Ali Bilici, Mehmet Metanet Çulhaoğlu, Tayyibe Gülek, Ali Halaman, Adnan Fatin Özdemir, Musa Öztürk, Arif Sezer, Ali Tekin, İsmet Vursavuş, Recai Yıldırım

ADİYAMAN

Mahmut Bozkurt, Hasari Güler

AFYON

Abdülkadir Akçan, Müjdat Kayayerli, H. İbrahim Özsoy, Mehmet Telek, Gaffar Yakın

AĞRI

Yaşar Eryılmaz, Nidai Seven

AKSARAY

Kürşat Eser, Sadi Somuncuoğlu

AMASYA

Gönül Saray, Alphan Adnan Uçaş

ANKARA

Nejat Arseven, Mehmet Arslan, Koray Aydın, Oğuz Aygün, Melda Bayer, Şefkat Çetin, Sedat Çevik, Birkan Erdal, Uluç Gürkan, Ayşe Gürocak, Ali Işıklar, H. Tayfun İçli, Abdurrahman Küçük, Hayrettin Özdemir, Esvet Özdoğu, Yücel Seçkiner, M. Zeki Sezer, Aydın Tümen, Hikmet Uluğbay, Şevket Bülent Yahnici

ANTALYA

Cengiz Aydoğan, İbrahim Gürdal, Osman Müderrisoğlu, Ahmet Sancar Sayın, Metin Şahin, Tunca Toskay, Nesrin Ünal, Mustafa Vural

ARDAHAN

Faruk Demir

ARTVİN

Ergün Bayrak

AYDIN

Cengiz Altınkaya, Halit Dikmen, Ertuğrul Kumcuoğlu, Bekir Ongun, Sema Pişkinsüt, Ali Uzunırmak, Yüksel Yalova

BALIKESİR

Aydın Gökmen, Numan Gültekin, Ağâh Oktay Güner, Hüseyin Kalkan, Tamer Kanber, M. Güven Karahan

BARTIN

Zeki Çakan, Cafer Tufan Yazıcıoğlu

BATMAN

Ataullah Hamidi

BAYBURT

Şaban Kardeş

BİLECİK

Hüseyin Arabacı Sebahat Vardar

BİTLİS

Edip Safder Gaydalı, İbrahim Halil Oral

BOLU

Avni Akyol, Mustafa Karşlıoğlu, Ersoy Özcan

BURDUR

Süleyman Coşkun, Hasan Macit

BURSA

Ali Arabacı, Ali Rahmi Beyreli, Fahrettin Gülerler, Hayati Korkmaz, Orhan Ocak, Burhan Orhan, Recep Önal, Kenan Sönmez, Orhan Şen, Turhan Tayan, Ertuğrul Yalçınbayır

ÇANAKKALE

Mustafa Cumhur Ersümer, Sadık Kırbaş, Sıtkı Turan

ÇANKIRI

Hakkı Duran, İrfan Keleş

ÇORUM

Abdulhaluk Mehmet Çay, Melek Denli Karaca, Vahit Kayırcı

DENİZLİ

Beyhan Aslan, Salih Erbeyin, Hasan Erçelebi, Ali Keskin Mehmet Kocabatmaz

DİYARBAKIR

Nurettin Dilek, Abdulbaki Erdoğan, Sebgetullah Seydaoğlu, Abdulsamet Turgut

EDİRNE

Evren Bulut, Ali Ahmet Ertürk, Mustafa İlmen, Şadan Şimşek

ELAZIĞ

Mehmet Ağar, Mustafa Gül

ERZİNCAN

Mihrali Aksu

ERZURUM

Mücahit Himoğlu İsmail Köse Cezmi Polat

ESKİŞEHİR

Necati Albay, Mehmet Mail Büyükerman, İbrahim Yaşar Dedelek, Mahmut Erdir, Süleyman Servet Sazak

GAZİANTEP

Mehmet Ay, Ali Ilıksoy, Ali Özdemir, Mustafa R. Taşar, Mehmet Hanifi Tiryaki, Mustafa Yılmaz

GİRESUN

Hasan Akgün, Burhan Kara, Mustafa Yaman

GÜMÜŞHANE

Bedri Yaşar

HAKKÂRİ

Evliya Parlak, Mecit Piruzbeyoğlu

HATAY

Namık Kemal Alahan, Hakkı Oğuz Aykut, Süleyman Turan Çirkin, Ali Günay, Levent Mıstıkoğlu, Mehmet Şandır, Mehmet Nuri Tarhan,

İĞDIR

Abbas Bozyel

İSPARTA

Osman Gazi Aksoy, Erkan Mumcu, Mustafa Zorlu

İÇEL

Ali Er, Ali Güngör, Yalçın Kaya, Hidayet Kılınç, Enis Öksüz, Edip Özgenç, Akif Serin, M. İstemihan Talay, Cahit Tekelioğlu, Rüştü Kazım Yücelen

İSTANBUL

Fadlı Ağaoğlu, Bülent Akarcalı, Ziya Aktaş, Erol Al, Aha t Andican, Aydın Ayaydın, İsmail Aydın, Şamil Ayrım, Rıdvan Budak, Nami Çağan, Ahmet Çakar, Mustafa Düz, Bülent Ecevit, Yücel Erdener, Bülent Ersin Gök, Mehmet Gül, Zafer Güler, Ahmet Güzel, Ediz Hun, Mehmet Ali İrtemçelik Yılmaz Karakoyunlu, Nazire Karakuş, Cavit Kavak, Osman Kılıç, Emre Kocaoğlu, M. Tahir Köse, Hüseyin Mert, Nesrin Nas, Nazif Okumuş, Esat Öz, H. Hüsamettin Özkan, İsmail Sühan Özkan, Bozkurt Yaşar Öztürk, Mehmet Pak, Necdet Saruhan, Sulhiye Serbest, Bahri Sipahi, Murat Sökmenoğlu, Ahmet Tan, Güneş Taner, Sadettin Tantan, Erdoğan Toprak, Şadan Tuzcu, Masum Türker, Mustafa Verkaya, Süleyman Yağız, Cahit Savaş Yazıcı, Perihan Yılmaz

İZMİR

Güler Aslan, Saffet Başaran, Burhan Bıçakçioğlu, Suat Çağlayan, Işın Çelebi, Mehmet Çümen, Salih Dayıoğlu, Hayri Diri, Şükrü Sina Gürel, Yusuf Kırkpınar, Hasan Metin, Atilla Mutman, Sümer Oral, Mehmet Özcan, Işıl Saygın, Rifat Serdaroğlu, Rahmi Sezgin, Suna Tanık, Ahmet Kenan Tanrıkulu, Hakan Tartan, Kemal Vatan, Oktay Vural

KAHRAMANMARAŞ

Ali Doğan, Mehmet Kaya, Edip Özbaş, Nevzat Taner,

KARABÜK

Erol Karan, İlhami Yılmaz

KARAMAN

Hasan Çalış, Fikret Ünlü

KARS

İlhan Aküzüm, Arslan Aydar, Çetin Bilgir

KASTAMONU

Murat Başesgioğlu, M. Hadi Dilekçi, Mehmet Serdaroğlu

KAYSERİ

Hamdi Baktır, İsmail Cem, Sebahattin Çakmakoglu, Hasan Basri Üstünbaş, Sadık Yakut

KIRIKKALE

Osman Durmuş, Nihat Gökbulut

KIRKLARELİ

Nural Karagöz, Cemal Özbilen, Necdet Tekin

KIRŞEHİR

Mustafa Haykır, Ramazan Mirzaoglu, Fikret Tecer

KİLİS

Mehmet Nacar

KOCAELİ

Ahmet Arkan, Halil Çalık, Cumali Durmuş, Sefer Ekşi, M. Turhan İmamoğlu, Kemal Köse

KONYA

Faruk Bal, Abdullah Turan Bilge, Ali Gebeş, Mustafa Sait Gönen, Mehmet Emrehan Halıcı, Ömer İzgi, Hasan Kaya, Mehmet Keçeciler

KÜTAHYA

Kadir Görmez, Emin Karaa, Seydi Karakuş

MALATYA

Miraç Akdoğan, Basri Coşkun, Namık Hakan Durhan, Tevfik Ahmet Özal

MANİSA

Hüseyin Akgül, İsmail Bozdağ, Mustafa Enöz, Hasan Gülay, Ekrem Pakdemirli, Ali Serdengeçti, M. Cihan Yazar

MARDİN

Süleyman Çelebi, Ömer Ertaş, Mustafa Kemal Tuğmaner

MUĞLA

Tunay Dikmen, Metin Ergun, Hasan Özyer, Nazif Topaloğlu, Fikret Uzunhasan

MUŞ

Zeki Eker, Erkan Kemaloğlu

NEVŞEHİR

İsmail Çevik, Mükremin Taşkın

NİĞDE

Eyüp Doğanlar, Mükerrerem Levent

ORDU

İhsan Çabuk, Cemal Enginyurt, Sefer Koçak, Hasan Fehmi Konyalı, Şükrü Yürür

OSMANİYE

Devlet Bahçeli, Birol Büyüköztürk, Mehmet Kundakçı

RİZE

Ahmet Kabil, Ahmet Mesut Yılmaz

SAKARYA

Ş. Ramis Savaş, Ersin Taranoğlu, Osman Fevzi Zihnioğlu

SAMSUN

Yekta Açıkgöz, Ahmet Aydın, Tarık Cengiz, Mehmet Çakar, Vedat Çınaroğlu, Şenel Kapıcı

SİİRT

Nizamettin Sevgili

SİNOP

Metin Bostancıoğlu Yaşar Topçu

SİVAS

Mehmet Ceylan, Hüsnü Yusuf Gökalp, M. Cengiz Güleç

ŞANLIURFA

Muzaffer Çakmaklı, Eyyüp Cenap Gülpınar, Mehmet Güneş

ŞIRNAK

Mehmet Salih Yıldırım

TEKİRDAĞ

Fevzi Aytekin, Bayram Fırat Dayanıklı, Enis Sülün, Ahmet Zamantılı

TOKAT

Hasan Hüseyin Balak, Lütfi Ceylan, Reşat Doğru

TRABZON

Eyüp Aşık, Ali Kemal Başaran, Orhan Bıçakçioğlu, Nail Çelebi, Hikmet Sami Türk

TUNCELİ

Bekir Gündoğan

UŞAK

Hasan Özgöbek, Mehmet Yaşar Ünal, Armağan Yılmaz

VAN

Ayhan Çevik, Kâmrân İnan

YALOVA

Yaşar Okuyan, Hasan Suna

YOZGAT

Ahmet Erol, Lutfullah Kayalar, Mesut Türker, Şuayıp Üşenmez

ZONGULDAK

Veysel Atasoy, Tahsin Boray Baycık, İsmail Hakkı Cerrahoğlu, Hasan Gemici, Ömer Üstümkol

(Reddedenler)

ADANA

Yakup Budak, M. Halit Dağlı, Ali Gören

ADİYAMAN

Mahmut Nedim Bilgiç, Dengir Mir Mehmet Fırat, Mahmut Göksu, Mehmet Özyol

AFYON

Sait Açba, İsmet Attila

AĞRI

Celal Esin, Musa Konyar

AKSARAY

Murat Akın

AMASYA

Akif Gülle, Ahmet İyimaya

ANKARA

Oya Akgönenç Muğisuddin, M. Zeki Çelik, Cemil Çiçek, Cihan Paçacı, Eyyüp Sanay, Rıza Ulucak

ANTALYA

Mehmet Baysan, Salih Çelen, Kemal Çelik, Mehmet Zeki Okudan

ARDAHAN

Saffet Kaya

ARTVİN

Hasan Ekinci

AYDIN

Ali Rıza Gönül

BALIKESİR

İlhan Aytekin, İsmail Özgün, İlyas Yılmazyıldız

BATMAN

Alaattin Sever Aydın, Burhan İsen, Faris Özdemir

BAYBURT

Suat Pamukçu

BİNGÖL

Mahfuz Güler, Hüsamettin Korkutata, Necati Yönder

BİTLİS

Yahya Çevik, Zeki Ergezen

BOLU

İsmail Alptekin, Necmi Hoşver

BURDUR

Mustafa Örs

BURSA

Faruk Çelik, Mehmet Allan Karapaşaoğlu, Teoman Özalp, Ahmet
Sünnetçioğlu, Oğuz Tezmen

ÇANAKKALE

Nevfel Şahin

ÇANKIRI

Hüseyin Karagöz

ÇORUM

Bekir Aksoy, Yasin Hatiboğlu

DENİZLİ

Mehmet Gözlükaya

DİYARBAKIR

Osman Aslan, Nurettin Atik, Mehmet Salim Ensarioğlu, Sacit Günbey, Seyyit
Haşim Haşimi, Ömer Vehbi Hatipoğlu, Salih Sümer

ELAZIĞ

Latif Öztekin, Ali Rıza Septioğlu, Ahmet Cemil Tunç

ERZİNCAN

Tevhit Karakaya, Sebahattin Karakelle

ERZURUM

Zeki Ertugay, Lütfü Esengün, Ayvaz Gökdemir, Fahrettin Kukaracı, Aslan
Polat

ESKİŞEHİR

Mehmet Sadri Yıldırım

GAZİANTEP

Nurettin Aktaş, Mehmet Bedri İncetahtacı, İbrahim Konuk oğlu

GİRESUN

Turhan Alçelik, Rasim Zaimoğlu

GÜMÜŞHANE

Lütfi Doğan

HAKKÂRİ

Hakkı Töre

HATAY

Mehmet Döner, Mustafa Geçer, Metin Kalkan

İĞDIR

Ali Güner

İSPARTA

Ramazan Gül

İÇEL

Turhan Güven, Ayfer Yılmaz

İSTANBUL

Celal Adan, Abdülkadir Aksu, Azmi Ateş, Mustafa Baş, Ali Coşkun, Tansu Çiller, Süleyman Arif Emre, Mehmet Fuat Fırat, İrfan Gündüz, Ayşe Nazlı Ilıcak, İsmail Kahraman, Hüseyin Kansu, Hayri Kozakçıoğlu, Ali Oğuz, Mehmet Ali Şahin, Nevzat Yalçıntaş, Osman Yumakoğulları, Bahri Zengin

İZMİR

Ufuk Söylemez, Yıldırım Ulupınar

KAHRAMANMARAŞ

Avni Doğan, Mustafa Kamalak, Metin Kocabaş, Mehmet Sağlam Ali Sezai

KARABÜK

Mustafa Eren

KARAMAN

Zeki Ünal

KASTAMONU

Nurhan Tekinel

KAYSERİ

Sevgi Esen, Salih Kapusuz

KIRIKKALE

Hacı Filiz

KİLİS

Doğan Güreş

KOCAELİ

Meral Akşener, Mehmet Batuk, Mehmet Vecdi Gönül, Osman Pepe

KONYA

Hüseyin Arı, Veysel Candan, Remzi Çetin, Mehmet Gölhan, Teoman Rıza Güneri, Özkan Öksüz, Lütfi Yalman, Mehmet Ali Yavuz

KÜTAHYA

Cevdet Akçalı

MALATYA

Oğuzhan Asiltürk, Yaşar Canbay, M. Recai Kutan

MANİSA

Rıza Akçalı, Bülent Arınç

MARDİN

Fehim Adak, Metin Musaoğlu, Veysi Şahin

MUĞLA

İbrahim Yazıcı

MUŞ

Mümtaz Yavuz, Sabahattin Yıldız

NEVŞEHİR

Mehmet Elkatmış

NİĞDE

Doğan Baran

ORDU

Eyüp Fatsa, Yener Yıldırım

OSMANİYE

Şükrü Ünal

RİZE

Mehmet Bekâroğlu

SAKARYA

Nezir Aydın, Cevat Ayhan, Nevzat Ercan

SAMSUN

Ahmet Demircan, Kemal Kabataş, Erdoğan Sezgin, Musa Uzunkaya

SİİRT

Takiddin Yarayan

SİNOP

Kadir Bozkurt

SİVAS

Musa Demirci, Temel Karamollaoğlu, Abdülatif Şener

ŞANLIURFA

Yahya Akman, Sedat Edip Bucak, Necmettin Cevheri, Zülfikar İzol, Ahmet Karavar, M. Fevzi Şihanlıoğlu, Mehmet Yalçınkaya, Mustafa Niyazi Yanmaz

ŞIRNAK

Mehmet Sait Değer, Abdullah Veli Seyda

TEKİRDAĞ

Nihan İlgün

TOKAT

M. Ergün Dağcıoğlu, Ali Şevki Erek, Bekir Sobacı

TRABZON

Şeref Malkoç, Ali Naci Tuncer

TUNCELİ

Kamer Genç

VAN

Maliki Ejder Arvas, Hüseyin Çelik, Fethullah Erbaş, Fethullah Gültepe

YOZGAT

İlyas Arslan, Mehmet Çiçek

ZONGULDAK

Ömer Barutçu

(Oylamaya Katılmayanlar)

AKSARAY

Ramazan Toprak

ANKARA

Yıldırım Akbulut (Başkan), Saffet Arıkan Bedük

DENİZLİ

M. Kemal Aykurt

İSTANBUL

Mukadder Başeğmez, Merve Safa Kavakçı, Aydın Menderes

KAYSERİ

Abdullah Gül

KIRIKKALE

Kemal Albayrak

KÜTAHYA

Ahmet Derin, İsmail Karakuyu

MANİSA

Mehmet Necati Çetinkaya

SİİRT

Ahmet Nurettin Aydın

VAN

Mustafa Bayram

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR